MASTER
NEGATIVE
NO. 92-80542-7

MICROFILMED 1992

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States -- Title 17, United States Code -- concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material...

Columbia University Library reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR:

THUCYDIDES

TITLE:

THUCYDIDES DE BELLO PELOPONNESIACO...

PLACE:

LIPSIAE

DATE:

1836

Master Negative #

92-80542-7

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

88T43
IE36

Thucydides. 1836

Thucydidis de bello Peloponnesiaco libri octo ad optimorum librorum fidem, ex veterum notationibus, recentiorum observationibus recensuit, argumentis et adnotatione perpetua illustravit, indices et tabulas chronologicas adiecit, atque de vita auctoris praefatus est Franciscus Goeller... Editio secunda, auctior et emendatior. Lipsiae, in libraria Caroli Cnobloch, 1836.

2 v. fold. maps. 22 cm.

D88T43 ~~Copy in Classics~~ ~~Reading Room~~.
IE36

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm REDUCTION RATIO: HX
IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB
DATE FILMED: 4-6-92 INITIALS WJE
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

VOLUME 1

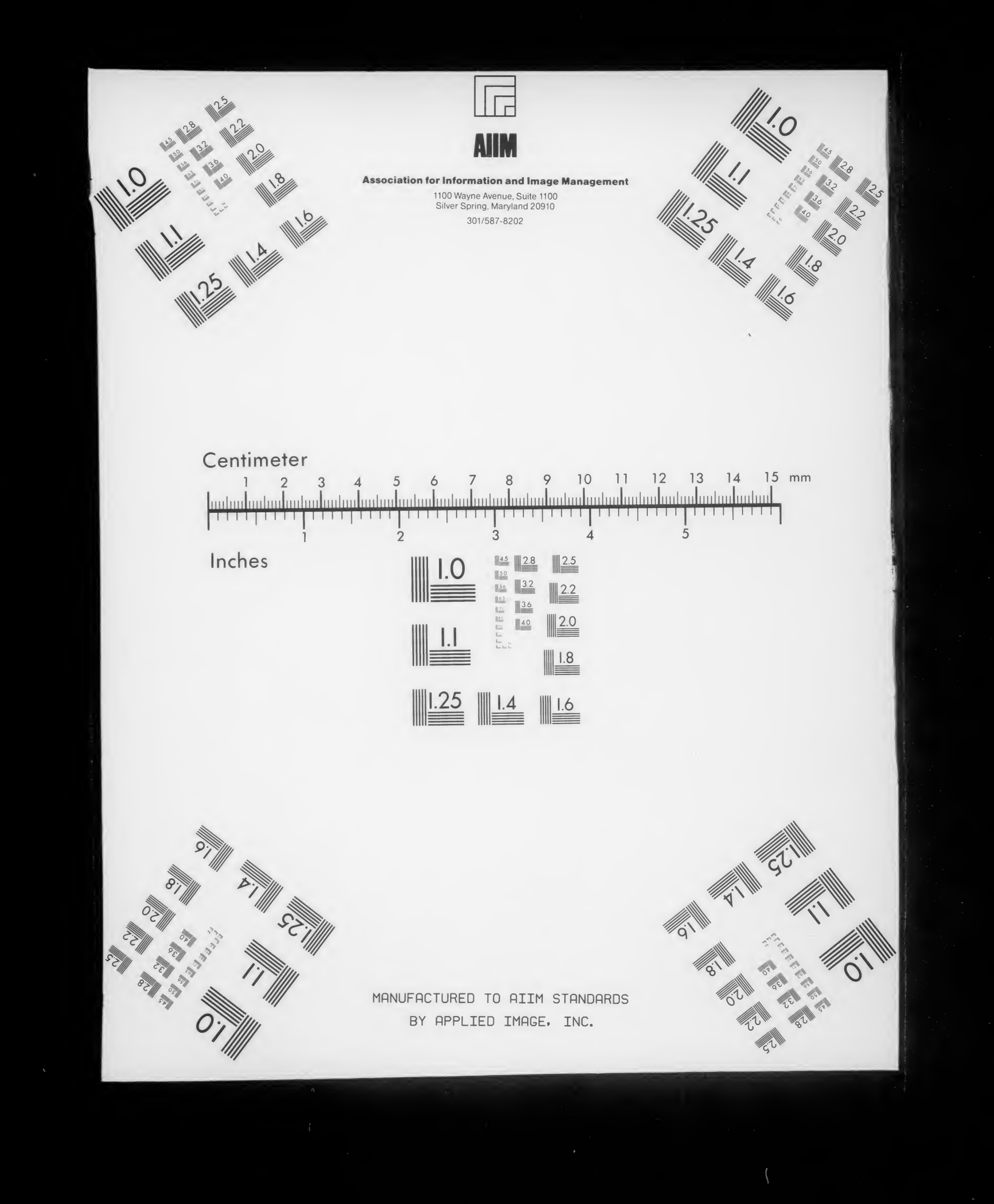
AIIM
Association for Information and Image Management
1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202
Centimeter
Inches
MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

Class 88T43 Book LE36
COLUMBIA COLLEGE LIBRARY
Madison Av & 49th St New York.
Beside the main topic this book also treats of

Subject No.	*On page*	*Subject No.*	*On page*

THUCYDIDIS

DE

BELLO PELOPONNESIACO

LIBRI OCTO.

AD

OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM,

EX VETERUM NOTATIONIBUS, RECENTIORUM OBSERVATIONIBUS RECENSUIT, ARGUMENTIS ET ADNOTATIONE PERPETUA, ILLUSTRAVIT, INDICES ET TABULAS CHRONOLOGICAS

ADIECIT,

ATQUE DE VITA AUCTORIS PRAEFATUS EST

FRANCISCUS GOELLER

DR. PHILOS. PROF. GYMN. COLON. AD RHEN. CATHOL.

VOL. I.

LIBRI I — IV.

CUM TABULIS AERI INCISIS SEX.

EDITIO SECUNDA,

AUCTIOR ET EMENDATIOR.

LIPSIAE

IN LIBRARIA CAROLI CNOBLOCH

MDCCCXXXVI.

GUILIELMO ERNESTO WEBERO

VIMARIENSI

DIRECTORI ET PROFESSORI LYCEI BREMANI

D.

EDITOR.

90238

PRAEFATIO.

Quid in altera editione gravissimi rerum scriptoris propositum habuerim, paucis accipe. Novam vitam auctoris composui, in qua locum quendam Marcellini non integrum narrationi Pamphilae apud A. Gellium et auctoritati Pausaniae, diligentissimi scriptoris, posthabendum ratus, a Kruegero non solum in levioribus, sed in ipsa summa, natali anno et obitu Thucydidis ac rebus inde pendentibus recessi. Pag. 5. coniecturam proposui, Hegesipylam post mortem Miltiadis prioris mariti nupsisse civi alicui Halimusio. Hunc avum Thucydidis et ipsum nomen Thucydidis gessisse probabile fit ex iis, quae ad Thuc. 7, 69. super verbis *πατρόθεν ἐπονομάζων* adnotavi. Praeterea dignum est, quod animum advertas, quod Thucydides, Milesiae filius et ipse Cimoni (cuius filio Lacedaemonio adde p. 4. alterum, Thessalum, ex Plutarchi Alcib. c. 22. et al.) affinis fuit, atque aliquis suspicetur, hunc et historicum non solo nomine cognatos fuisse. Porro dixeram p. 6. de aetate, qua Atheniensibus ad loquendum in concione publice prodire licuerit. Schoemanni de Comitt. Athen. p. 105. sententia est, neminem propter aetatem, dum inter viros receptus esset, verba facere vetitum esse, atque ex rebus Alcibiadis argumenta petit, qui aliquot ante trigesimum annis demagogus fuerit et iam Ol. 88, 3. (426.) ad rempublicam accessisse videatur, quo tempore Alcibiades vix sive vicesimum quartum, sive vicesimum expleverit. Addit Xenophontis locum, ubi Glauco Aristonis filius nondum viginti annos natus ad rempublicam accedit, et saepius in comitiis ad dicendum surgit. Quod autem

Aristophanis Scholiastes ad Nub. v. 530. legem fuisse narret, *μὴ εἰσελθεῖν τινα εἰπεῖν μήπω τεσσαράκοντα ἔτη γεγονότα, ὡς δέ τινες τριάκοντα,* utcunque haec accipiantur, sive de scena, sive de comitiis, Schoemannus falsa esse perhibet, non enim novum esse aut sine exemplo, leges ab his Graeculis fingi, quae nunquam fuerunt. Contra Arnoldi opinio est, eam legem fuisse superioris aetatis, quam licet Athenienses non iam tempore belli Peloponnesiaci sequuti sint, luculentum tamen specimen esse morum et institutorum aliis in partibus Graeciae usque obtinentium (in adn. ad Thuc. 5, 43. Vol. 2. p. 296.). — De Archino quae p. 14. B. disserui, ea supplenda sunt ex Westermanni Quaestt. Demosth. 2. p. 34, 20. — P. 28. §. 11. extr. memorare debebam, haud paulo rectius Anonymum in Vit. Thuc. §. 1. scripsisse, Miltiadem et Thucydidem *περὶ Κοίλην* sepultos esse. Denique p. 57. adn. 6. oblitus eram iis, qui de orationibus Thucydidis egerunt, adiicere Kruegerum ad Dionys. Historiogr. p. XXIX. et Wigand. über das religiöse Princip in der gesch. Darstellung des Thuc. (Berol. 1829. 4.) p. 2. sq.

Marcellini et Anonymi Vitae Thucydidis emendatiores nunc prodeunt, et ubi necesse visum, adnotatione illustratae. Indicem librorum scriptorum post incrementa subsidiorum criticorum, quae hoc proximo decennio accesserunt, supplevi, libris scriptis ad classem quoque suam, a Poppone constitutam, relatis. Nihil antiquius duxi, quam ipsa verba auctoris quam poteram emendatissima et per aptam interpunctionem ad intelligentiam faciliora exhibere. In commentariis, quos totos denuo elaboravi, multa quae superior editio non habuerat, adieci, multa vel minus utilia visa, vel falsa reperta resecui, denique omnia rectius in ordinem redegi, ut certo quidque loco reperiretur. In explicatione rerum egregiis scriptis, quae recentissima aetas tulit, usus, ubi satis visum, ad eos libros remisi, ubi rei gravitas postulabat, ipse res uberius et fusius tractare suscepi. Ad explicandos situs locorum et regionum cum utilissimas itinerum descriptiones peregrinatorum Gallorum, Germanorum et imprimis Anglorum, tum praecellentem hoc nomine editionem Arnoldi ita adhibui, ut partem locorum etiam tabulis ante oculos ponerem*). Rationem temporum Dodwellianam correxi partim ex libris eorum, qui hunc locum vel data opera pertractarunt, vel aliud agendo obiter tetigerunt, partim verba ipsa scriptoris ad veram rationem revocando. Etiam in historicis hanc operis legem constitui, ut ne quid eorum, quae illustrando scriptori inservire possunt, omitterem. Saepe etiam ad libros historicos eo consilio relegavi, ut esset unde legentes citius rerum nexum et ordinem discerent. Hic quoque singula quaedam accuratius persequutus sum, velut foedera per Graecos inde a Persicis bellis usque ad Peloponnesiacum inita, ut quae res ad intelligentiam tum rerum in *πεντηκονταετίᾳ* narratarum, tum orationum plurimum conferre videretur. Distinguo equidem *τὸ ξυμμαχικόν* Graecorum, qui contra Persas arma tulerunt (Thuc. 1, 102.

*) Vol. 1. p. 293. vers. 7. ab ult. ex tabula Pheae huc pertinente scribe *Penei*, pro Alphei. Collatis inter se Thucydide 2, 25., Xenophonte H. Gr. 6, 2, 31. et Strabone 8. p. 527. A. Alm. apparet, apud Geographum recte, ut in marg. Casaub. est, legi: *εἶτ' ἄκρα Φειά· ἦν δὲ καὶ πολίχνη — εἶτ' ἄλλη ἄκρα εὐθὺς ἐπὶ πολὺ προέχουσα ἐπὶ τὴν δύσιν, καθάπερ ὁ Χελωνάτας* etc., ubi Palmerius minus recte legi vult *εἶτ' ἄλλη ἄκρα Ἰχθὺς ἐπιπολὺ προέχουσα* etc. Repugnat Thucydidis narratio, ut monstratum est in adnotatione p. 294.

coll. adn. ad 1, 67.) — *τὰς παλαιὰς Παυσανίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδάς* (Thuc. 3, 68. coll. 2, 71. 3, 58.) — Atheniensium et Spartanorum *σπονδὰς πενταετεῖς* (Thuc. 1, 112. coll. adn. ad 1, 108.) — eorundem *σπονδὰς τριακοντούτεις* (Thuc. 1, 115., eas scriptor mere aut *σπονδάς* aut *τὰς ξυνθήκας* appellat 1, 35. 40. 78. 140. 144. 145. Adde 1, 67. 4, 21. 7, 18.). Inducias tricennales Andocides de Pac. §. 6. intelligens scribit *πέμψαντες εἰς Λακεδαίμονα πρέσβεις δέκα ἄνδρας περὶ εἰρήνης, ὧν ἦν Ἀνδοκίδης ὁ πάππος ὁ ἡμέτερος*. Conf. Aeschin. de Fals. Leg. c. 51. et Wesseling. ad Diod. 12, 7. Ruhnk. Hist. cr. Oratt. Gr. p. LXIX. Leogoram pro Andocide maiore nominat Pseudoplutarch. de 10 oratt. p. 182. Duos alios legatos Charetem et Calliam Diod. 12, 7. nominat. Formula induciarum, in columnam inscripta, durabat in Pausaniae (quem v. libr. 5, 23, 3.) usque aetatem iuxta signum Iovis Olympiae. Idem Pausan. *ταύτας* (inducias tricennales) *ἐποιήσαντο*, ait, *Ἀθηναῖοι παραστησάμενοι τὸ δεύτερον Εὔβοιαν, ἔτει τρίτῳ τῆς Ὀλυμπιάδος, ἣν Κρίσων Ἱμεραῖος ἐνίκα στάδιον*. Wesseling. ex Diodoro supplet *τῆς Ὀλυμπιάδος τρίτης πρὸς ταῖς ὀγδοήκοντα*, quae sibi necessaria videri dicit, quod alioqui temporis notatio dubia esset. Namque ter Crisonem, et hac Ol. 83. et duabus sequentibus Olympiadibus victorem abiisse. Primo capite harum induciarum sancitum est, eius pacis communionem ad Argivorum civitatem nihil pertinere; privatim tamen illis ut cum Atheniensibus amicitiam iungere liceret. (Pausan. 5, 23, 3.) Reliqua v. in adn. ad Thuc. 1, 115.*) Superest, ut aliquid

*) Non aliter quam in libro de Doribus Od. Muellerum cognoscas sentire in Prolegg. zu einer wiss. Mythol. p. 410 sqq. coll. p. 31.

addam de induciis, quae sunt apud Thuc. 4, 118., ubi quod p. 654. serius adieci verba: „Non iam dubito — perspicue dicit Pausanias etc.“ iis non ante in eadem adnotatione dicta mihi nunc improbari significare volebam, sed hoc monstrare, pactum illud et imprimis verba: *καὶ οἷα ξυνέθεντο πρὸς Ἀθηναίους* etiam ad Methonam pertinuisse, et Spartanos Troezenem per inducias tricennales, at Methonam serius cum Atheniensibus pactos recuperasse. Hoc statuere paene necessarium videtur, quum scriptor, si unam Troezenem Spartanis redditam esse dicere voluisset, non *τὰ ἐν Τροιζῆνι* (*in terra Troezenia*), sed *Τροιζῆνα* dicturus fuisset.

In rebus Grammaticis perpetuo ad libros, quos omnium in studio Graecae linguae versantium, etiam apud exteros, manibus teri constat, remisi, praeterquam ubi vel quaestio critica, vel usus scriptoris peculiaris, vel novitas rei in illis libris grammaticis non tractatae, vel locus aliorum subtiliori cura expositus rem non sola citatione transigere, sed copiosius tradere iussit. Indicem grammaticum ab indice verborum separavi, utrumque multo auctiorem dedi, et quod fuerunt, qui se optare significarent, Dukeri indicem rerum adieci itidem multo locupletiorem ac praesenti formae operis Thucydidei in scribendis nominibus accommodatum. Non desunt in hoc scriptore, de quibus tot fere, quot capita, sensus: eos omnes percensere et plena taedii tum scribenti tum legentibus res erat, nec praescriptus operis modulus ferebat. Est tamen, ubi me id non fecisse propemodum poenitet, velut libr. 3, 31. ita demum *σφίσιν* ex verbis auctoris eiiciendum esse appariturum erat, si omnium interpretum sententiis rite disceptatis nullam satis idoneam explicationem exire patefactum esset. Eo loco Peloponnesii quadraginta

navibus in auxilium Mytilenae missi in cursu maritimo accipiunt urbem captam esse. Teutiaplus Eleus Alcidae nauarcho suadet, ut classem Mytilenam adveheret, spem enim esse fore, ut hostem subito adventu opprimerent. At ille Alcidae non persuadet. Quo facto exules Ioniae et Lesbi consilium dant, ut Ioniam ad deficiendum ab Atheniensibus sollicitaret. Ne hoc quidem probatum est. Interpretationem Poppo, si recte intellexi, hanc olim dedit: *spem vero esse fore, ut Ionia ab Atheniensibus deficiat; se* (Iones et Lesbios) *enim non invitos, non necessitate coactos, sed ultro ad classem Lacedaemoniorum venisse, ubi et Atheniensibus hos maximos reditus ex Ionia eriperent, et sibi ipsis* (αὐτοῖς σφίσιν, Ionibus atque Lesbiis) *terra occupata opes pararent, quas in bellum impenderent.* In hac versione hoc inexplicabile est, qui nexus sit sententiae per *ubi* annexae cum praecedentibus. Nam neque cum verbis ἐλπίδα εἶναι cohaerere potest, quia sic diceretur, spem esse, Ioniam Atheniensibus ereptum iri, si Ioniam iis eripuerint, id quod absurdum est. Neque cum verbis οὐδενὶ (οὐδὲν) — ἀφῖχθαι illa sententia iungi potest, quoniam si Iones et Lesbii ultro, non necessitate coacti venerunt, non ideo magis id necessitate factum est, etiamsi Athenienses Ionia non priventur. Krueg. ad Dionys. p. 352. verba ἐλπίδα δ' εἶναι· οὐδενὶ γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι pro parenthesi habet; ad sequentia autem coniunctionem ὅπως e priori membro repetendam statuit, hanc autem cum verbis σφίσι δαπάνη γίγνηται construit, ut verba intermedia τὴν πρόοδον ταύτην — ἦν ὑφέλωσι καὶ ἅμα ἦν ἐφορμῶσιν αὐτοῖς conditionem indicent, sub qua illud (δαπάνην γίγνεσθαι) fieri possit. Proinde totum locum ita convertit: *suadebant, ut Ionicarum aliquam urbem occuparent vel Cymen Aeolicam, quo Lacedaemonii ex urbe prodeuntes Ioniam ad deficiendum compellant (quod effectum iri spem esse, quum nullis Atheniensium sociis invitis advenerint), ac quo, si his reditibus, qui maximi essent Atheniensium, eos spoliarent, simulque si classem iidem ipsos* (Iones) *observantem et obsidentem compararent, pecunias perderent.* Itaque ἐφορμῶσιν ab ἐφορμεῖν derivat et pro coniunctivo accipit. Idem, quoniam hoc postremum de perdenda pecunia ad posteriorem tantum conditionem: *(si classem Athenienses compararent)*, non item ad priorem conditionem: *(si Lacedaemonii Athenienses reditibus ex Ionia privarent)* aptum sit, ad hoc membrum ex verbis δαπάνη γίγνηται supplet: καὶ βλάβη (γίγνηται) τοῖς Ἀθηναίοις. At neque hoc supplemento opus est, quum δαπάνη γίγνηται non significet pecuniam perdendam, sed simpliciter, *ut Athenienses ipsi de suo sumtus facere cogantur*, quippe privati sociorum tributis, nec σφίσιν ulla arte ad Athenienses referri potest. Aptior interpretationi Kruegeri fuerit scriptura extans in uno alterove libro: ἢν ἐφορμῶσι σφίσιν, αὐτοῖς δαπάνη γίγνηται. Sed ea est paucorum, eorumque malorum librorum scriptura. Neque ὅπως facile a legentibus tam longinque arcessitur. Sic de Kruegeri interpretatione Schoem. iudicavit. Venio ad Arnoldum: is quidem legit ἐφορμοῦσιν, quae scriptura reperitur in Scholiis, et mirum esset, si nusquam reperiretur, quum tam pronum sit, in eam sensum loci investigando incidere. Idem optionem dat, utrum αὐτοῖς an αὐτούς, utrum σφίσιν ante, an post δαπάνη legas. Si αὐτοῖς et σφίσιν ante δαπάνη praeferas, hanc ait constructionem esse: ἢν

δαπάνη γίγνηται αὐτοῖς (Atheniensibus) ἐφορμοῦσι σφίσι (Ionibus et Peloponnesiis), et verba πείσειν τε οἴεσθαι etc. facit apodosin esse, ita interpretans: and should they cut off this main source of the Athenian revenue, and also should the Athenians be put to the expence of maintaining a fleet, to watch them on the coast of Ionia, than they thought that they should also prevail upon Pissuthnes to join them in the war. Alteram positionem pronominis σφίσι, quae est post δαπάνη, quamque optimi libri habent, si admittas, sensum hunc dicit esse: should they, the Peloponnesians, (quos Iones a se non discernunt) have to incur an expence by keeping up a fleet to watch for any opportunity of annoying the enemy on the coast of Asia, then they thought etc. Negat, ait, orator Lacedaemonios debuisse timere sumtus: nam si sumtus facere cogerentur, societatem Pissuthnae et amicitiam opesque Persarum omnes sumtus compensaturas esse. His ita respondet Popp. in Commentt. 2. p. 564., Arnoldum audacter ἐφορμῶσιν in ἐφορμοῦσιν mutare; deinde Ioniae occupationem eiusque effectum, qui verbis καὶ τὴν πρόσοδον — ὑφέλωσι indicatur, non recte ita commemorari, quasi secundaria et ideo tantum utilia essent, quod Pissuthnen ad societatem cum Peloponnesiis ineundam adducerent. „In priori, addit, Arnoldi explicatione hoc insuper plane absurdum est, quod Pissuthnen, si Athenienses pecuniam ad obsidendos classe Peloponnesios impendere adacti fuerint, ad foedus cum his iungendum paratum fore promittitur. Denique particula τε post πείσειν in omnibus libris addita docet, πείσειν τε οἴεσθαι καὶ Πισσούθνην ὥστε ξυμπολεμεῖν prorsus per se constare.“ Itaque hoc quoque interpretationi Arnoldi adversatur, quod particula τε post πείσειν posita apodosin haec postrema verba esse non sinit. Atque contra alteram Arnoldi explicationem hoc praeterea monuerim, non potuisse fieri, ut Peloponnesii Athenienses mari praepotentes obsiderent, et in Ioniae oris obsiderent. Qui enim in Ionia? quane terra Athenienses privatos proxime praecedens sententia καὶ τὴν πρόσοδον — ἦν ὑφέλωσιν indicet? Ἔφορμος igitur tantum Atheniensium cogitari potest. Porro Bloomfieldius legit et ipse ἐφορμοῦσιν et praeterea cum Heilmanno ac Corae emendat αὐτοῦ pro αὐτοῖς, quo quid proficiatur? Bloomf. et Haack. aposiopesin esse statuunt post γίγνηται, ut in verbis 3, 3. καὶ ἦν μὲν ξυμβῇ ἡ πεῖρα, ac Bloomf. in versione sua addit well! Viderat enim, propter τε post πείσειν apodosin in verbis πείσειν etc. inesse non posse. Contra quem Arn. recte dixit, suppressionem talem apodosis, qualem Bloomf. et Haack. volunt, locum non habere posse, nisi ubi duo inter se contraria ponuntur, et ubi, quia quod ex altero membro consequitur, apparet, sufficit indicare, quid ex uno duorum membrorum consequatur. Hic igitur quum duo contraria non ponantur, negat aposiopesin recte statui. Addit Popp. in Commentt. 2. p. 565.: „apodosis ubi omittitur, intelligi oportet, quid omissum sit, unde id repetendum sit, denique quae causa scriptorem impulerit, ut hanc omissionem sibi permitteret. Nam in talibus anantapodotis aut scriptores ob interiectorum enunciatorum longitudinem a coepta scriptura deflectunt, ut 2, 21., aut ubi duae sententiae apertae inter se oppositae sunt, prior apodosis nonnunquam a Graecis reticetur. Ex cuius omissionis exemplis notissima sunt ea, in quibus apud formulam dicendi εἰ (ἦν) μὲν — εἰ δὲ μή prioris membri apodosis suppressa est, ut

3, 3. Quae omnia non cadunt in hunc locum.“ Locus tamen 2, 21. valde dubius est, sed hoc nihil ad rem, de qua nunc quaerimus. Nam Schoem. Obss. p. 10. totum locum ita convertit: ***Alii vero nonnulli ex Ionia exules atque Lesbii, qui Alcidam comitabantur, quandoquidem illud periculum formidaret, aliquam Ioniae urbem, aut Cymen Aeolicam occupare iubebant, ut ex urbe proficiscentes Ioniam ad defectionem pellicerent (id autem sperari posse, nemine enim invito se in has regiones venisse), atque reditus illos, qui maximi essent, ut Atheniensibus eriperent, simulque sibi ipsis, illos bello persequentibus, pecunia ad sumtus tolerandos suppeteret.*** Etenim ἦν et εἰ ait saepe non conditionem, sed consilium indicare, docens id p. 8. his exemplis: Aristoph. Ach. 1044. (1031 Dind.)

ἴθ', ἀντιβολῶ σ', ἢν πως κομίσωμαι τὼ βόε et Ran. 175:

ἀνάμεινον, ἐὰν ξυμβῶ τί σοι*). Et εἰ similiter usurpatum addit per ὅπως explicari ab Eustathio ad Hom. Od. ζ', 144. et conferri iubet Matth. Gr. p. 1022. §. 526. Cum Schoemanno facit Blume Script. Scholast. p. 20. 21 sqq. At locis Comici et illis, quos Matth. affert, nihil probatur, partim quia ἦν pro ὅπως scriptor certe ibi ponere non potuit, ubi sensus difficultatem pareret; partim quia haec exempla ne demonstrant quidem, εἰ vel ἦν pro ὅπως usurpata esse, nam omnibus illis locis magis ob *(num)* significare videntur, quam ὅπως. „Non puto, aiunt Arn. et Popp. (in Commentt. 2. p. 572.), duos locos Aristophanis Schoemanni interpretationem particulae ἦν apud Thucydidem tueri, quum praesertim hic ipsum ὅπως praecedat, quocum ἦν alternare posse non est demonstratum, cui praeterea prosa oratio in simili notione plerumque πως vel ἄρα addit.“ Gerhard. in libellis philolog. 2. p. 125. contra librorum fidem legit οὐδὲν γὰρ ἀκουσίοις ἀφῖχθαι, ***Spartanos non invitis Ionibus in has regiones venisse.*** Quod ut dici posse concedatur, tamen Schoem. Obss. p. 5. ait hanc coniecturam reiiciendam esse prae scriptura in plurimis optimisque libris reperta: οὐδενὶ γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι, quemadmodum etiam Vallam legisse, versione eius fidem fieri: ***spem vero esse, nullis se invitis venturos***, quamquam convertere debebat: ***nemine*** (ex Ionibus) ***invito sese*** (i. e. ipsos, qui loquuntur, una cum Alcida, quem alloquuntur) ***in has regiones venisse.*** God. Hermannus totam hanc partem periodi inde a verbis οὐδὲν γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι usque ad δαπάνη γίγνηται refert ad verba ἐλπίδα δ' εἶναι, duas enim afferri rationes, propter quas sperari possit fore, ut Ionas ab Atheniensibus deficiant, primum quod non ingratum Ionibus illud sit, propter quod ipsi, exules cum Alcida, advenerint (weil sie nicht wegen einer ungern geschehenen Sache gekommen seien), dein si hos reditus Atheniensibus eriperent, hi autem, dum ipsos aggrederentur, impensas facere cogerentur, quum deficientibus Ioniae tributis omnes belli sumtus de suo illos erogare oporteret. At hanc sententiarum coniunctionem sibi plane perversam reique ipsi contrariam videri profitetur Schoem. p. 6. „Etenim, ait, non si eripuerint Atheniensibus hos reditus, ipsosque impensas facere coegerint, facilius Ionia descivisset, sed contra, si ad defectionem Ioniam compulerint, hos reditus Atheniensibus eripient: neque prius hi reditus eripi possunt, quam

*) ἵνα nunc h. l. legitur in probis editionibus.

Ionia defecerit.“ Cum Hermanno tamen in hac parte loci explicandi Gerhardus facit. Denique Schneideri Saxonis rationem ita exposuit Popp. in Commentt. 2. p. 572 sq.: „Superest ratio Schneideri, quem secutus Hieron. Muell. totum locum sic transtulit: damit sie Ionien zum Abfall bewögen, (dazu aber sei Hoffnung, denn niemandem sei ihre Ankunft unwillkommen,) und diese Einkünfte, die grössten der Athener, ihnen entzögen, zugleich aber selbst, zögen sie gegen jene, den Kostenaufwand hätten. Sed ut ne dubitationes de *δαπάνη γίγνηται* ab Hermanno et Arnoldo motas et dicta de *ἐφορμᾶν* recoquamus, primum *ἦν* ante *ὑφέλωσιν* omnibus libris stabilitum in tali loco expungere (quod facit auctor huius explicationis), audacius est. Deinde *ἐφορμιῶσι* si cum Muellero ab *ἐφορμᾶν* ducimus, non satis bonum sensum praebet, quum Lacedaemonios Ioniae reditibus non tam ad irruendum in Athenienses, impetum in eos faciendum, quam ad bellum ducendum, diutius et acrius continuandum uti posse declarandum sit. Sin autem *ἐφορμιῶσιν* ab *ἐφορμεῖν* repetimus, vix tantae a Lacedaemoniis iam tum opes maritimae sperari potuerunt, ut ipsi classes Atticas obsiderent, sed hoc verbum longe melius Atheniensibus convenit, quos saepe *Λακεδαιμονίοις ἐφορμεῖν*, quamquam ob impensas aegre *ἐφορμεῖν* videmus.“

Moleste tuli, quod non omnium, qui nuperrime in hoc scriptore operam posuerunt, doctos labores in usum huius editionis convertere potui. Popponis Commentariorum Volumen 3., in quo librum 4. et 5. tractat, sero ad me perlatum est, neque Bloomfieldii utroque opere nisi ex parte uti licuit, et Dobrei Adversaria mihi tantum iis, quae Arnoldus inde protulit, innotuerunt. Vale. Scribebam Coloniae ad Rhenum d. 12. Ianuar. 1836.

DE

VITA ET SCRIPTIS THUCYDIDIS.

I. VITA THUCYDIDIS.

1. DE STIRPE THUCYDIDIS.

THUCYDIDES Atheniensis, natus in pago Halimusio tribus Leontiae, patre Oloro, matre (si fides Marcellino §. 2.) Hegesipyla. Certe Olorus scribitur patris nomen, non Orolus, apud historicum 4, 104. in omnibus libris, neque aliter efferunt Dionys. Hal., Pausan., Plutarch., Aristides, Phot., Tzetzes, Suid., Schol. Dionis Chrysost.[1]) et Anonym. Vit. Thuc. §. 10. Neque nomen Olori inter reges Thraciae, unde in familiam Thucydidis venisse perhibetur[2]), infrequens est[3]). Quin etiam ex emendatione Grauerti probabilissima nunc ubique apud Marcellinum quoque Ὄλορος legitur[4]). Cicero Brut. 10. Thucydidem *summo loco natum* dicit, propterea, ni fallor, quod paternum genus ad Miltiadis stirpem, et per hanc ad Aeacidas referebat[5]). Stemmata haec sunt:

A.

Familia Cypseli,

quae Corinthi tyrannide potita est, secundum Herodotum 5, 92, 2. lapithaea erat, a Caeneo originem ducens. Hinc Od. Muell. Dor. 1. p. 87, 3. affinitatem priscam Cypselidarum et Philaidarum sive Aeacidarum[6]) sic repetit[7]):

1) apud Huds. ad Marcellin. §. 17.
2) Plut. V. Cim. 4. Marcellin. Suid. v. Θουκ.
3) Herodot. 6, 39. 41.
4) V. adnot. ad §. 16.
5) Plut. l. c. Schol. Pind. Nem. 2, 19. Herodot. 6, 35. Pausan. 2, 29, 4. Pherecydes et Hellanic. ap. Marcellin. §. 2 — 17. Anonym. V. Thuc. §. 1. Vid. Sturz. ad Pherec. p. 84.
6) quae obtinebat etiam secundum Herodotum 6, 128., ubi qui nominatur Hippoclides, Tisandri filius, is e posteris Philaei erat.
7) Orchomen. p. 465.

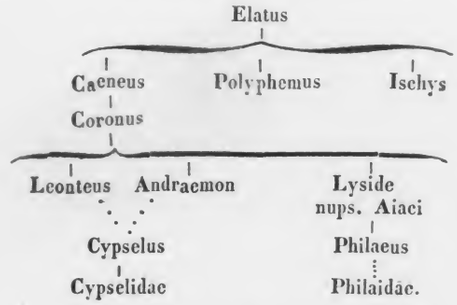

B.

Herodot. 6, 35—41. Plut. V. Cim. 4.

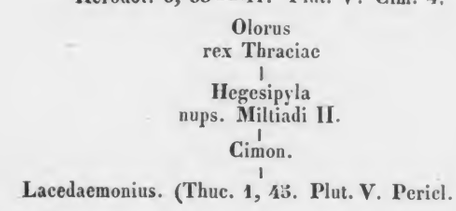

C.

Herodot. 6, 38. 39.

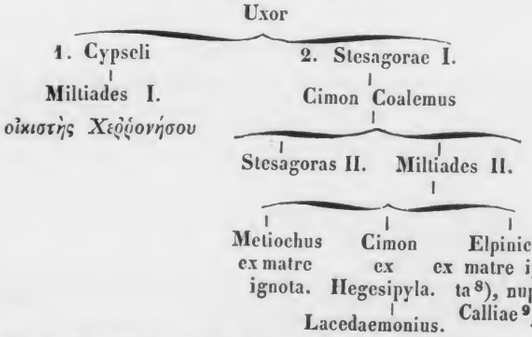

8) Attica tamen, nisi fallit Marcellin. §. 11. Vid. Rutgers. V. L. 2, 19. p. 37—44.

9) Plut. V. Cim. 4.

D.

Hegesipyla,
filia Olori, regis Thraciae,
Uxor

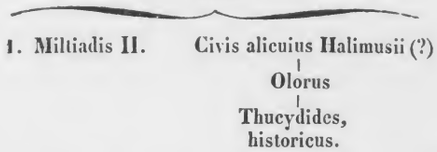

Haec postrema si admittas, intelligi potest, cur Miltiades Cimonque pagi Laciadarum, diversi autem pagi (Halimuntis) Thucydides esse potuerit.

Filius Thucydidi erat Timotheus, testibus Polemone, aequali Ptolemaei Epiphanis, apud Marcellin. §. 17. et Suida, itemque filia, siquidem erant, qui octavum librum Thucydidis filiam scripsisse dicerent 10).

2. ALII THUCYDIDAE.

Addito patris nomine Thucydides 4, 104. distinguitur ab aliis viris eiusdem nominis. At initio historiae tantum verba *Θουκυδίδης Ἀθηναῖος* sunt, patris nomine omisso. Etenim solennem illam nuncupationem, qua patris nomen adiicitur, Haack. ad forum potius et publica munera quam ad privatas historicorum scriptiones pertinuisse observavit, quare ubique nomen scriptoris sine patris nomine exhiberi, praeterquam illo loco, ubi de se ut classis duce, non ut historico scriptor loquens patris significatione usus est. Nec magis nomine patris addito Herodotus orsus est 1).

Ex viris autem cognominibus duos ipse historicus memorat, alterum Milesiae filium, Periclis in administranda republica aemulum (1, 117), alterum Pharsalium (8, 92.), Menonis filium 2). Tertii Thucydidis, Acherdusii, poetae mentionem iniicit Androtion apud Marcellinum eodem loco, quem Huds. non putat alium fuisse, quam quem Schol. Aristoph. Ach. 703. Vesp. 941. Gargettium appellat 3).

10) apud Marcellin. §. 43.

1) Schaef. ad Dionys. H. de C. V. p. 323.

2) teste Polemone apud Marcellin. §. 28.

3) At Acherdus tribus Hippothoontidis, Gargettus tribus Aegeidis fuisse putatur, et Thucydidis nomen frequentissimum in Attica fuisse videtur. Statim apud Athenaeum 6. p. 234. C. Stephanus, Thucydidis filius est. v. Boeckh C. I. 1. p. VIII. not. 2. Nec poetarum in Attica proventus ita parvus erat.

Auctor historiae belli Peloponnesiaci interdum cum Milesiae filio confunditur, velut ab Anonymo auctore Vit. Thuc. §. 6., ubi narrat, a Thucydide Pyrilampem nescio quem defensum esse, quum a Pericle in Areopago caedis amati pueri accusatus esset, et Thucydidem, quum vicisset, ducem belli creatum esse et populo praefuisse, sed ob nimiam pecuniae cupiditatem mox reum factum atque ostracismo in decennium expulsum patria in Aeginam secessisse. Atqui non Olori, sed Milesiae filius ostracismo eliminatus est. Neque in historicum cadere videtur aut talis facinoris defensio, aut inimicitia cum viro, quem tam eximiis laudibus praedicavit. Itaque historicus, iuvenis magnitudinem summi in republica viri magis suspexisse, quam impudenter cum eo litigasse putandus est. Neque Thucydidem, Olori filium, aut reipublicae administrandae operam dedisse, aut populi optimatumve ducem fuisse, aut ullum ante ductum bellicum munus obisse probari potest, quum Milesiae filium optimatum ducem et in foro Periclis adversarium fuisse constet [4]). Itaque in filio Milesiae neque aetas, neque cum Pericle nota simultas, neque fama obstat, quo minus Pyrilampis adversus Periclem defensor fuerit.

Praeterea probabile est, Pyrilampem etiam tum iuvenem ad occidendum amatum puerum libidine abreptum esse. Is autem quum iam Ol. 89, 2. (423.) adultum filium, Demum nomine, habuisse referatur [5]), accusatio eius fieri debuit tali tempore, quo Thucydides historicus, natus, ut opinor, Ol. 77, 2. (471.) non multum viginti vitae annos expletos habuerit, qua aetate num causarum patronus extare potuerit, aut publice contra Periclem loquens prodire voluerit, valde mihi dubium videtur [6]).

Quod autem Thucydides exul in Aeginam concessisse, ibique pecunias foeneratus esse dicitur [7]), eum non Olori filium esse potuisse vidit Krueg. Vit. Thuc. p. 48., quia illius aetate Aeginam coloni Atheniensium sortitione facta tenebant, ut proinde exules Attici ea insula exclusi essent. Rectius putari ait Milesiae filium in illam insulam exulem traiecisse.

4) Plut. V. Pericl. 11. Vid. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 63, qui docet, Thucydidem Milesiae filium cum Cimone affinitate iunctum fuisse.

5) ab Aristophane Vesp. 98.

6) Kruegero, auctori huius argumenti (Vit. Thuc. p. 43.), quia Thucydidem Ol. $\frac{80}{81}$ ($45\frac{3}{6}$) natum esse facit, aptius etiam hoc argumento uti licuit. Idem paulo obscurius de Pyrilampis, quos Plato memorat, loquutus est. Etenim Pyrilampes quidam memoratur in Gorg. p. 481. A. Hunc dialogum Ol. 93, 4. (405.) habitum esse, Krueg. colligit ex p. 473. E. Neque proinde hunc Pyrilampem eum fuisse, quem Pericles accusavit, quum praesertim Pyrilampes iste amatus a Callicle puer sit, quo cum Callicle in Gorgia Socrates sermones confert. „Et Pyrilampae, addit, quos Plat. in Parmen. p. 126. B. et Charmid. p. 158. A. memorat, vel non differunt a Pyrilampe, patre Demi, vel etiam aetate superiores sunt."

7) Marcellin. §. 24. Anonym. §. 7.

Item quod incertus ille scriptor Vitae Thucydidis §. 7. Thucydidem historicum duce Xenocrito Sybarin ante exilium migrasse, (novae, ut videtur, coloniae Thuriis condendae adscriptum) narrat, patet, Thucydidem cum Herodoto confundi. Quamquam aliter sentit Krueg. scribens p. 51., id improbabile esse, quia Anonymus hanc narrationem iungat cum alia, quae ad Herodotum nihil pertineat. Etenim eundem virum, quem dicit in Italiam migrasse, Anonymus ostracismo eiectum esse narraverat; at hoc ipsum mihi comprobare videtur, confusos ab eo Herodotum et Thucydidem esse. Nam qui scriptor Thucydidem historicum cum Milesiae filio confundere potuit, item potuit cum Herodoto, errorem errore cumulans, confundere. Constat autem, Athenienses Ol. 84, 1. (444.) Lampone et Xenocrito ducibus hanc coloniam deduxisse, in qua partem habuere inter alios Herodotus, Lysias, etiamtum puer, cum Polemarcho, fratre natu maiore, et Hippodamus, clarus Periclis architectus [8]). Olorum Thucydidis patrem, ab Herodoto incitatum, et ipsum nomen inter hos colonos dedisse, nihil nisi Kruegeri (p. 50.) coniectura est, nullo certo indicio stabilita.

Denique Timaeus apud Marcellinum §. 25. non solum Thucydidem in Italia exulem egisse, sed apud eundem §. 33. cum aliis scriptoribus tradit in Italia mortuum esse. Alii fidem huic narrationi prorsus abnegant, Popp. 1, 1. p. 27. hoc rursus ex vita Herodoti huc tractum esse arbitratur. Equidem libentius crediderim, non Timaeum hoc postremum de morte Thucydidis in Italia tradidisse, sed Grammaticos ex Timaei scriptis, qui tale quid scripsisse minime putandus est, falso retulisse, reputans socordiam illorum, et videns Herodotum etiam ab aliis cum Thucydide confundi, velut rursus a Suida in v. ὁμαιχμία, ubi quae verba adscripsit sub nomine Herodoti, ea Thucydidis 1, 18. sunt.

Neque vero cum aliis scriptoribus raro permutatio Thucydidis facta est tum a librariis, tum a Grammaticis lexicographisque veteribus, velut nomen Thucydidis legitur pro Ephori apud Harpocrationem v. ἀρχαίως [9]); aliquoties Thucydides locum occupavit Thugenidis poetae [10]). Thucydidis nomen male legitur pro Pherecydis apud Suidam in ἱστορῆσαι [11]), et pro Demosthenis apud Senecam Controv. 4, 24. [12]). Contra Thucydidis memoria

8) v. Od. Muell. s. v. Attica in Erschii et Gruberi Encyclop. Vol. 6. p. 240, 13.

9) v. Marx. ad Ephor. p. 90. sq.

10) v. Porson. Indice ad Photium s. v. Thugenides, Phavorin. et Zonar. in λειβήθριον, ubi vid. Tittm. Polluc. Onomast. 6, 38. coll. Boeckh. Staatsh. d. Ath. 1. p. 111. Piers. ad Moer. p. 333. sq.

11) Creuz. ad Fragmm. Hist. Ant. Gr. p. 17.

12) v. Marx. ad Ephor. p. 91.

facta est pro Andocidis apud Moer. p. 332. [13]), et apud Suidam, Zonaram, Etym. M. p. 336, 26. Priscian. 18. p. 1180. Putsch. Apostol. 8. Prov. 20., Phavorin., Anecdd. Bachm. 1. p. 218, 10. in v. *Ἐμποδών*, ut mihi patere videtur ex Harpocr. s. ead. v. Et fortasse Hellanici mentio pro Thucydidis facta est a Stephano Byz. v. *Παρπάρων*[14]). Certe Thucydidis et Philochori nomina permutantur a Schol. Arist. Nub. 213. [15]), a Schol. Arist. Pac. 465. [16]). Ac Thucydidis et Xenophontis nomina confunduntur[17]); Niciae epistola apud Thucydidem 7, 11. sqq. ipsi Thucydidi tribuitur a Demetrio De Elocut. §. 237. p. 91. Schn. Post haec non mirum videbitur, si nonnunquam tanquam ex Thucydidis historia verba a veteribus Grammaticis citantur, quae apud eum frustra quaeras[18]).

Praeterea Thucydides epigrammatis in Euripidis, ut fertur,

13) v. adnot. ad Thuc. 2, 13. 6, 46.
14) v. Krueg. Vit. Thuc. p. 58. init.
15) v. adnot. ad Thuc. 1, 114.
16) v. adnot. ad Thuc. 5, 17.
17) ut monui in adnot. ad Thuc. 4, 121.
18) v. Duk. Praef. ad Thucyd. p. XXVI. Beck. Velut senarius adfertur tanquam Thucydidis ab Harpocr. s. v. *ἀεί*, sic verba ex Sophocle, ut videtur, desumta Thucydidi tribuuntur a Suida in *ἀνέσπακε, Θουκυδίδης ἀνεύρηκεν, εἵληφεν*, ubi testimonium addit ex Menandro. (Conf. Suid. in *ἀνασπᾷ, ἀντὶ τοῦ καταλύει ἢ ἀναιρεῖ, Θουκυδίδης.*) Nomen Thucydidis hic interpolatum esse, Popp. 2, 1. p. 90. colligit ex Bekk. Anecdd. 1. p. 399., ubi tota haec glossa excepto nomine Thucydidis legitur. Abr. pro *Θουκυδίδης* scribit *Σοφοκλῆς*, quum Soph. Ai. 302. dixerit *ἀνασπᾶν λόγους* eo sensu, quem Suidae explicatio requirit. Vid. Lob. p. 266. Meinek. ad Menandr. p. 153. Suidas in *ἀνασπᾷ* addit, Pherecratem dixisse *ἀνασπᾶν* pro *ἀντλεῖν ὕδωρ*. Thuc. 4, 97. habet haec ipsa verba *ἀνασπᾶν ὕδωρ*. — His adde adn. ad Thuc. 2, 15. super v. *Καλλιρόη*. — Thom. M. in *ἀκραιία* (coll. Poppone 1, 1. p. 243. Piers. ad Moer. p. 29. Lob. ad Phryn. p. 524.) — Marcellin. §. 52. de vocibus *ἁμαρτάς, ἐπιλύγξαι, παγχάλεπος* (coll. Poppone p. 241.) — Lecapen. p. 55. in v. *ἀπαγορεύειν*, p. 57. in v. *ἀμείβειν*, p. 67. in v. *κρατῶ*, p. 74. in *ποιοῦμαι λόγον*. — Etym. M. Leidenf. apud Koen. ad Greg. Cor. p. 503. Schaef. (coll. fortasse Thuc. 3, 49. extr.) — Anecdd. Bekk. 1. p. 469. Bachm. 1. p. 170, 7. in *ἀφεῖται*. — Zonar. Etym. M. in *δεκαδενιήρια*, Harpocr. Hesych. in *δεκαδεύειν* (coll. Poppone 2, 1. p. 91.) — Zonar. in *διαλέγου*. — Suid. in *διαλέγουσαν* et *λέγω*, Phavorin. in *διαλέγουσαν* (coll. Thuc. 2, 8.) — Zonar. et Suid. in *διάφορα* (coll. Casaub. ad Theophr. Charact. 10. et Interpp. ad Hesych.) — Phavorin. in *δοκῶ*. — Suid. in *ἐδήουν* (coll. Duk. Praef. p. XXVI. Beck.) — Anecdd. Bekk 1. p. 93. in *ἐξαναλάβω* — A. Schol. Veneto ad Hom. Il. 2, 382. Thucydides in *Πολιτείαις* citatur, fortasse confusus cum Aristotele vel Heraclide Pontico. — Schol. ad Thuc. 1, 73. de v. *καταβόησις*. — Suid. in *ὕσπιον* et *χέδροπες*. — Dionys. Hal. p. 793 sq. Reisk. de v. *περιλογισμός* (coll. Kruegero ad ipsum p. 224. — Thom. M. p. 779. in *ῥᾴων*. — Dionys. Hal. p. 799. de v. *ταραχός* (coll. Kruegero p. 230. et Poppone 2, 1. p. 87., qui hoc vocabulum docent esse apud Xenophontem, non item apud Thucydidem.) — Anecdd. Bachm. 1. p. 418, 15. in *χοῦς* et 1. p. 416, 26. in *χρῆμα*.

cenotaphio positi auctor a nonnullis appellatur. Id legitur in Anthol. Gr. 1. p. 102. Iac. (Palat. 7, 45.) et ab Athenaeo 5, 3. atque Eustathio ad Il. *β'*. p. 284. Rom. auctori Thucydidi tribuitur:

Μνᾶμα μὲν Ἑλλὰς ἅπασ' Εὐριπίδου· ὅστεα δ' ἴσχει
γῆ Μακεδών· ἦ γὰρ δέξατο τέρμα βίου.
Πατρὶς δ' Ἑλλάδος Ἑλλὰς Ἀθῆναι· πλεῖστα δὲ Μούσαις
τέρψας ἐκ πολλῶν καὶ τὸν ἔπαινον ἔχει.

Sunt, qui hic quoque eum errorem obtinere putent, quo pro Thugenide nomen Thucydidis irrepserit, vel ideo historici nomen tanquam auctoris his versiculis praefixum esse, quod similis quaedam sententia in oratione Periclis 2, 41. legatur [19]). Et ne uni quidem omnes, sed alii Timotheo, alii nescio cui Theophilo hoc epigramma tribuunt [20]). Thucydidis poetae hoc epigramma esse, opinio est Kruegeri Vit. Thuc. p. 62., negantis vel ideo historici esse, quia quo tempore Euripides obibat historicus usque exul agebat, „nisi quis statuat, ait, cenotaphium Euripidis aliquanto post mortem eius erectum esse, id quod improbabile esse puto.“ Historico autem ut nobiliori addit tributum esse, poeta cognomine minus inclarescente.

3. NATALIS ANNUS THUCYDIDIS.

Pamphila Graeca, quae Neronis temporibus in Aegypto vixit[1]), de aetate Thucydidis haec memoriae prodidit, referente A. Gellio N. A. 15, 23. *Hellanicus, Herodotus, Thucydides, historici scriptores in iisdem temporibus fere laude ingenti floruerunt et non nimis longe distantibus fuerunt aetatibus. Nam Hellanicus initio belli Peloponnesiaci fuisse quinque et sexaginta annos videtur, Herodotus tres et quinquaginta, Thucydides quadraginta. Scriptum hoc libro undecimo Pamphilae.* Itaque, ni fallit haec auctoritas, Herodotus et Thucydides distabant spatio tredecim annorum. Bellum autem Peloponnesiacum initium habuit Ol. 87, 2., archonte Pythodoro, aestate anni 431. sive U. C. 323. [2]) Unde efficitur, annum natalem Thucydidis fuisse Ol. 77, 2. (471.) Eusebius Thucydidem floruisse dicit Ol. 87, 3. (430.) Suidas: *ἤκμαζε κατὰ τὴν πζ'.* (87.) *Ὀλυμπιάδα.* Cicero Brut. 11. *Thucydides paulo aetate posterior, quam Themistocles*, qui aliquot annis post a. 465. obiit. Aphthonius in Pro-

19) Krueg. Vit. Thuc. p. 38 sq.
20) Dorv. ad Charit. p. 272. Lips. Thom. M. in Vit. Eurip., ibique Barnes. Vol. 1. p. 34. Lips.
1) Krueg. Vit. Thuc. p. 7., qui quod de fide Pamphilae derogat, non cogitavit, hominem vel rudem in literis, sed cui libri nunc deperditi suppeterent, recte annum alicuius scriptoris natalem prodere potuisse.
2) A. Gell. N. A. 17, 21.

gymn. apud Beckium ed. Thucyd. Vol. 2. p. 740. ὡς δὲ (Θουκυδίδης) εἰς ἄνδρας ἀφίκετο, ἔζήτει καιρὸν εἰς ἐπίδειξιν ὧν καλῶς προησκήσατο. Καὶ τάχυ παρέσχεν ἡ τύχη τὸν πόλεμον, καὶ τὰ πεπραγμένα πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν οἰκείαν αὐτὸς ἐποιήσατο τέχνην καὶ φυλακὴ γέγονεν ὧν ὁ πόλεμος ἤγαγεν. Schol. ad Aristidem pro Quatuor vv. p. 121, 13. συμφοιτητὴς ἦν Περικλέους ὁ Θουκυδίδης, ὡς ἔγνωμεν. διὸ καὶ ἐφίλει αὐτόν. Haec omnia cum Pamphila consentiunt: convenit etiam quod Pericles et Thucydides vulgo discipuli Anaxagorae habebantur [3]). Philostratus quidem Vit. Soph. 1, 9. p. 422. sq. Periclem et Thucydidem aequales dicit, seniorem autem aliquanto Periclem [4]). Minus commode hoc efficitur [5]), et superiora testimonia minus inter sese conveniunt, si statuas cum Kruegero p. 8 sqq., Thucydidem initio belli Pelop. aetatis annum ferme quintum et vicesimum egisse. Sequi se dicit Marcellinum §. 34., qui Thucydidem scribit παύσασθαι τὸν βίον ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἔτη, unde tamen nec sequitur, ipsos quinquaginta annos Thucydidem bello exeunte expletos habuisse, et ipse Marcellinus §. 29. Thucydidis aequales fuisse dicit Platonem Comicum, Agathonem Tragicum, Niceratum Epicum, Choerilum, Melannipidem, quod cum aetate, Thucydidi per Pamphilam tributa, convenit [6]). Quod enim Krueg. p. 61. perhibet, Marcellinum dicere poetas modo dictos non Thucydidi historico, sed Thucydidi poetae aequales fuisse, id hoc uno nititur, quod perspici non possit, cur actas scriptoris historici cum aetate poetae componatur. Quasi haec difficultas gravior sit, quam illa, quod Marcellinus eum, cuius aetatem cum poetis illis componit, mox (§. 30.) δαιμονίως θαυμασθῆναι dicit, quod minime in poetam ignobilem Thucydidem, maxime in scriptorem rerum Graecarum florentissimum Thucydidem cadit. Adde quod Marcellin. Praxiphanem, unde haec hausit, hanc temporis notitiam dedisse ait in libro περὶ ἱστορίας, non in illo, in quo de poetis Praxiphanes egerat, inducens Platonem et Isocratem colloquentes [7]), atque vel in opere de poetis scripto opportunitas comparandae aetatis scriptoris historici evenire poterat, sicut in opere de historicis scripto occasio esse poterat nominandorum poetarum. Verum etiam mentio Archelai, regis Macedoniae, eo loco facta Kruegero probare videtur, Marcellinum loqui de aequalibus Thucydidis poetae. „Archelaus, ait,

3) Pericles certe multus cum Anaxagora versabatur. v. Kutzen. de Pericle p. 137. not. c.

4) Ubi non necesse est, cum Kruegero (Vit. Thuc. p. 10. not. 1.) statuere, Milesiae filium cum historico confusum esse. Pericles obiit a. 429., quum Thuc. annum agebat quadragesimum alterum.

5) Conf. Kutzen. de Pericl. p. 136. not. a.

6) v. Naek. Choeril. p. 30 sq.

7) v. Diogen. Laert. Plat. 8.

tam multos poetas in aulam convocavit; historicum regi innotuisse nusquam apparet, ut non intelligi possit, quomodo Praxiphanes in memoria rerum Archelai de fama historici loqui potuerit. At de Thucydide poeta forsan sic mentionem iniecerit: prius cum ignotum fuisse, ideoque ab Archelao ad se non invitatum esse [8])." At mentio Archelai regis mihi potius comprobare videtur, locum Marcellini de Thucydide historico accipiendum esse, quia verum est, Thucydidem historicum in ora hominum venisse post ipsam eius regis obitus aetatem, ut infra docebitur, atque hoc ipsum e Praxiphane Marcellinus quoque referre putandus est. Quemadmodum autem Krueg. dicit, nimis abrupte a Thucydide poeta transitum verbis συνεχρόνισε δέ fieri ad Thucydidem historicum, si statuatur, in sequentibus historici aequales nominari, sic nos dicimus, nimis etiam abrupte transitum a poeta verbis οἱ μὲν οὖν αὐτὸν ἐκεῖ etc. fieri, si statuatur, in praecedentibus aequales poetae nominari.

His expositis in eam sententiam inclino, ut non Pamphilae fidem denegandam, sed verba Marcellini §. 34. corrigenda esse putem in hunc modum: παύσασθαι δὲ τὸν βίον ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα ἔτη γενόμενον (nam hoc quoque additamentum opus esse videtur), nec tamen statuo, Thucydidem exeunte bello ipsum sexagesimum annum egisse, sed tantum, ultra sexaginta annos natum obiisse, quod vel propterea magis probandum, quia supra quinquaginta annos vixisse non tam rarum est, ut aetatis valde provectae nota sit: sic tamen sonant verba: ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἔτη (γενόμενος) βίον ἐπαύσατο.

Tum Thucydides 5, 26. de se ipso haec profitetur: ἀεὶ γὰρ ἔγωγε μέμνημαι, καὶ ἀρχομένου τοῦ πολέμου καὶ μέχρι οὗ ἐτελεύτησε, προσφερόμενον ὑπὸ πολλῶν, ὅτι τρὶς ἐννέα ἔτη δέοι γενέσθαι αὐτόν. ἐπεβίων δὲ διὰ παντὸς αὐτοῦ, αἰσθανόμενός τε τῇ ἡλικίᾳ καὶ προσέχων τὴν γνώμην, ὅπως ἀκριβές τι εἴσομαι. Secundum Pamphilam finito bello Thucydides natus erat sexaginta septem annos, quum ineunte bello quadraginta ageret. Quocum verba ista Thucydidis pulchre conveniunt. Quid enim impedit, quo minus qui ineunte bello quadraginta, septem et sexaginta exeunte natus esset, se diceret τῇ ἡλικίᾳ αἰσθανόμενον διὰ παντὸς τοῦ πολέμου ἐπιβιῶναι i. e. er habe den ganzen Krieg erlebt, und sei durch sein Alter fähig geblieben, denselben zu beobachten? At Krueg. ad Dionys. Hal. Hist. p. 90. adnot., opinione ductus, nomen ἡλικία aetatem robustam et florentem significare debere, et Marcellinum §. 34. secutus, qui Thucydidem vita excessisse ultra quinquaginta annos natum dicat, statuit scriptorem bello extremo circiter quinquaginta annos natum fuisse, quasi quinquagenario florens aetas tribui possit, et

8) Krueg. Vit. Thuc. p. 61.

quasi ex eo, quod ultra quinquaginta annos vixit, sequatur, eum in ipso fine belli quinquagesimum annum sive expletum habuisse, sive attigisse [9]). Quare postea in Vit. Thuc. p. 9. alio modo vocem ἡλικία interpretari coepit: *vermöge seines Alters* hat er die Ereignisse richtig aufzufassen vermocht. Recte! sed addit: „proinde neque ineunte bello rudem adolescentem, neque extremo decrepitum senem fuisse statuere licet. Rudem iuvenem se non fuisse, vix erat cur scriptor affirmaret, quum ipse in superioribus narraverit, se statim ineunte bello propositum habuisse, id describere, et quum iam octavo belli anno dux fuerit; tanto magis se non decrepitum senem extremo bello fuisse declarare debebat, quum hoc ipsum munus bellicum, iam Ol. 89, 1. (424.) administratum, facile suspicionem movere posset, Thucydidem exeunte bello iam nimis provecta aetate fuisse. Haec suspicio ne oriretur, cavere si non totum [10]), certe maxima ex parte horum verborum consilium est. Qui si sensus loci est, vix tibi persuadeas, Thucydidem in fine belli Pelop. iam sexaginta septem annos natum fuisse. Quamvis enim vir id aetatis incolumis usque mentis esse possit, vix tamen dicet, robustae se mentis esse *per aetatem*, sed potius, robustum usque se esse, *quanquam aetate adeo provectum*. Non igitur αἰσθανόμενος τῇ ἡλικίᾳ Thucydidi dicere licebat, si dicto supra tempore senex annorum sexaginta septem erat, sed fortasse αἰσθανόμενος τῇ γνώμῃ sive τῇ διανοίᾳ.“ Num vero aetas quaecunque ad aliquid valida minus digna est, quae ἡλικία vocetur? Num hoc vocabulum uni iuventuti debetur vel aetati virili, an aetatem quamcunque rei cuicunque efficiendae aptam significat? Mihi quidem verborum αἰσθανόμενος τῇ ἡλικίᾳ idem sensus esse videtur, ac si scripsisset: αἰσθανόμενος τῷ ἀριθμῷ ἐνιαυτῶν τῷ ἔτι αἰσθάνεσθαι δυναμένῳ. Quod quis est, qui viro sexaginta septem annorum non tribuat? An id aetatis vir senex decrepitus habendus est? [11])

9) Letronn. s. v. Xenophon (in Biogr. Universelle de Michaud): „Aucun auteur ancien n'a donné l'époque de la mort de Thucydides; on pourrait la conclure de l'année 471, fixée pour sa naissance d'après Pamphila, si l'on savait combien d'années il a vécu. Son biographe, Marcellin, lui donne, il est vrai, *environ cinquante années de vie*; mais cela est impossible: ou l'auteur se trompe grossièrement, ou son texte est altéré. Dans l'un et l'autre cas, il n'y a rien à en conclure.“

10) Totum hoc scriptoris consilium fuisse putans Schol. scripsit: ἀντὶ τοῦ ἀκμάζων, διὰ τὸ μὴ παρηβηκέναι τὴν ἡλικίαν παρακολουθῶν πᾶσι. Kr.

11) Didot. Praef. Vol. 1. p. IV. ad not. 2. haec verba ita intelligit: „malgré mon âge avancé j'ai conservé mes forces intellectuelles.“ At ἡλικία vix dici per se potest aetas admodum provecta, ita tamen talis aetas recte dicetur, si ad aliquid valida esse dicenda erit. Nam ἡλικία originem habet ab ἥλιξ, wie stark, so stark als sive dass etc.

Denique cum ratione Pamphilae conveniunt ea, quae ex vita auctoris infra exponentur.

4. MAGISTRI THUCYDIDIS.

A.

ANTIPHON.

Dicitur Thucydides magistro usus esse Antiphonte Rhamnusio, quem ipse praeclara collaudatione 8, 68. praedicat [1]). De hoc magisterio Krueg. Vit. Thuc. p. 34. ita disputat: „si quis fontem huius narrationis aperit, satis luculenter apparet, rem primo suspicione conceptam paulatim pro re certa exploratague venditari coepisse. Scriptorum testium antiquissimus est Caecilius Calactinus [2]). Est enim apud scriptorem de X. Rhett. s. v. Ἀντιφῶν: *Καικίλιος ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ (Ἀντιφῶντος) συντάγματι Θουκυδίδου τοῦ συγγραφέως διδάσκαλον τεκμαίρεται γεγονέναι ἐξ ὧν ἐπαινεῖται παρ' αὐτῷ ὁ Ἀντιφῶν* [3]). Quid aliud opus erat, ut tam vana suspicio tanquam res certa propagaretur, nisi ut aliquis aetatis posterioris scriptor sic fere scriberet: Caecilius ait Antiphontem magistrum Thucydidis fuisse? Hoc ipsum (quanquam Thucydidem non discipulum, sed magistrum Antiphontis fuisse dicens) Photius cod. 259. p. 486, 4. Bekk. fecit, neque is, ut videtur, primus, qui *Καικίλιος*, ait, *Θουκυδίδου τοῦ συγγραφέως μαθητὴν γεγονέναι φησὶ τὸν ῥήτορα*. Qua ratione quum semel falsa res invaluisset, posteriores scriptores non haesitarunt rem prodere sub nomine Caecilii traditam, cuius iam aetate Quintiliani non parva auctoritas esset. Photius autem ideo Thucydidem magistrum Antiphontis facit, inversa ratione quam aetas et locus horum virorum postulabat [4]), quia apud auctorem Vit. X. Rhett. vulgaris lectio est *μαθητὴν τεκμαίρεται γεγονέναι*, eamque etiam Photius ibi invenisse putandus est, atque apud Photium series orationis *μαθητὴν* scribi postulat. At *διδάσκαλον* nonnulli libri Pseudoplutarchi exhibent, idque praeferendum esse affirmat Ruhnk. Dissert. de Antiph. p. 795.“ Errorem Caecilio tribuendum esse, Gottl. ad Plat. Menex. c. 3.

1) Hoc uno consensu testantur Hermog. π. ἰδ. 2. p. 496. *Θουκυδίδην Ἀντιφῶντος εἶναι τοῦ Ῥαμνουσίου μαθητὴν ἀκούω πολλῶν λεγόντων*. Adde Schol. Aristid. pr. Quatuor vv. p. 131, 1. Iebb. Marcellin. §. 22. Anonym. V. Thuc. §. 2. Suid. in Ἀντιφῶν et Θουκ. Schol. Thuc. 4. extr., 8, 68. Themist. Euphr. Or. 26. Ioh. Siceliotes et Tzetzes apud Ruhnk. de Antiph. (in Reisk. Oratt. Gr. Vol. 7. p. 804.)

2) De hoc v. Krueg. Vit. Thuc. p. 34. adnot.

3) De cupiditate Grammaticorum, magnis viris magnos magistros exquirendi conf. Naek. Choeril. p. 21 sqq. Kr.

4) Nam Antiphon Thucydide maior erat paene decem annis, utpote natus Ol. 75½ (488), et Thucydidem Grauert. iudicat altiori loco fuisse, quam ut magisterio fungeretur.

indicat; Grauert. Obss. critt. ad Marcellin. in Nieb. Museo Rhenan. anni 1. fasc. 3. p. 181. [praeeunte Wyttenbachio. v. Westerm. diss. de auctore et auctor. lib. qui inscr. vitae decem oratorum p. 8. 25.] apud Pseudoplutarchum legi vult *καθηγητὴν* pro *μαθητήν*, ut qua voce posterioris aetatis scriptores frequenter de magistris utantur, probante Krueg. p. 34. adn. 2.

„Cicer. Brut. 12., idem p. 34 sq. pergit, eloquentiam Antiphontis memorans et eodem loco Thucydidis usus, unde Caecilio suspicio nata est, testem Thucydidem facit, quem non solum testem locupletem, sed etiam discipulum rhetoris declaraturus fuisset, si magistrum Thucydidis Antiphontem fuisse cognitum habuisset. Neque magis id Aristidi cognitum fuisse videtur, ut qui Thucydidem Antiphontemque amicos appellet in orat. pr. Quatuor vv. p. 131. lebb. *Θουκυδίδης τῶν Ἀντιφῶντος ἑταίρων ἐστίν.*“ Thucydidem tamen consuetudinem viri, qualis Antiphon fuit, expetivisse et credibile esse Krueg. existimat et eodem testimonio Aristidis utitur.

B.

LAMPRUS.

Apud Platonem Menex. p. 236. A. haec verba sunt: *ἀλλὰ καὶ ὅστις ἐμοῦ κάκιον ἐπαιδεύθη, μουσικὴν μὲν ὑπὸ Λάμπρου παιδευθείς, ῥητορικὴν δὲ ὕπ' Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου, ὅμως καὶ οὗτος οἷός τ' ἂν εἴη Ἀθηναίους γε ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινῶν εὐδοκιμεῖν.* Haec verba iam veteres, et ex recentioribus multi ad Thucydidem retulerunt: quod si recte factum esset, Thucydidis in musica magistrum Lamprum, in arte oratoria Antiphontem haberemus. At Krueg. magna cum probabilitate non ad Thucydidem hunc locum, sed ad Archinum refert[5]). Quare ne Lamprus quidem inter magistros historici ponendus est.

C.

ANAXAGORAS.

In philosophicis Thucydides magistrum habuisse dicitur Anaxagoram Clazomenium[6]) et probabile esse docere vult Wyttenb. in Praef. ad Ecll. Hist., neque improbat Krueg. Vit. Thuc. p. 37. sq., quum Anaxagoras ipsa in iuvenili aetate Thucydidis Athenis vixerit et tam gravem philosophum ab historico audiri neglectum esse credibile non sit. Ex illa autem consuetudine ductum esse putat locum historici 2, 28., ubi solis defectum nisi interlunio fieri posse negatur, nam eadem de re Periclem ab Anaxagora institutum fuisse, Ciceronem de Rep. 1, 16. testari[7]). Indidem repetit explicationem mirabilis phaenomeni 3,

5) Conf. Krueg. ad Dionys. Hal. Hist. p. 258.

6) Antyllus apud Marcellin. in §. 22. Tzetz. in cod. Pal. apud Popp. 1, 1. p. 321. Vid. Schaubach. De Anaxagora p. 1—56.

7) Add. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2, p. 473. init.

89., „nisi lubricum, ait, esset, tam incertis vestigiis ductum de rebus, quas etiam alio modo explicare liceat, coniecturam facere.“

D.

GORGIAS LEONTINUS.

His magistris Thucydidis Philostr. Vit. Soph. 1, 9. p. 422 sq. et Suidas Gorgiam Leontinum addunt: *Γοργίας τοὺς ἐλλογιμωτάτους ἀνηρτήσατο, Κριτίαν μὲν καὶ Ἀλκιβιάδην νέον ὄντα, Θουκυδίδην δὲ καὶ Περικλέα ἤδη γηράσκοντα.* „Non haesites, Krueg. p. 10. adnot. 1. ait, filium Milesiae significari putare, nisi alius locus probabile redderet, certe ipsum Philostratum, si non auctorem eius de historico cogitasse. Nam epist. 13. p. 919. *λέγεται δέ*, ait, *καὶ Ἀσπασία ἡ Μιλησία τὴν τοῦ Περικλέους γλῶτταν κατὰ τὸν Γοργίαν θῆξαι. Κριτίας δὲ καὶ Θουκυδίδης οὐκ ἀγνοοῦνται τὸ μεγαλόγνωμον καὶ τὴν ὀφρὺν παρ' αὐτοῦ κεκτημένοι, μεταποιοῦντες δὲ αὐτὸ εἰς τὸ οἰκεῖον ὁ μὲν ὑπ' εὐγλωττίας, ὁ δὲ ὑπὸ ῥώμης.*“ Gorgias Leontinus princeps fuit legationis, a popularibus ad Atheniense missae[8]). Inde autem quod Thucydides eum ne memoravit quidem, ubi huius legationis mentionem fecit, Popp. 2. Commentt. p. 841 sq. colligit, magistrum historici Siculum non fuisse[9]). Idque tanto credibilius, quum Gorgiam in remotissimis et temporibus et locis modo plane fabuloso veteres tum magisterium facere, tum oratorem prodire faciant[10]).

5. THUCYDIDIS VITA ANTE EXILIUM.

Secundo anno belli Pel. i. e. Ol. 87, 2. (430.) Athenis pestilentia correptus est, ut ipse refert 2, 48. Quando ad rempublicam accesserit, et num quibus ante ductum bellicum muneribus publicis functus sit, in tam diversis veterum testimoniis incertum manet. Nam Schol. Arist. Vesp. 941. republica eum prorsus, antequam dux classis factus est, abstinuisse dicit: (*Θουκυδίδης*) *ὃς οὐδὲ πάντη γνώριμος ἐγένετο, ἀλλ' οὐδὲ παρὰ τοῖς Κωμικοῖς, διὰ τὸ ἐπ' ὀλίγον στρατείας* (fort. scrib. *στρατηγίας*) *ἀξιωθέντα μετὰ Κλέωνος ἐπὶ Θρᾴκης φυγῇ καταδικασθῆναι.* Itemque Marcellin. §. 23. tradit, Thucydidem nunquam aut ad rempublicam accessisse, aut suggestum conscendisse, sed tantum belli ducem creatum esse. Contra Dionys. Hal. p. 770. Thucydidem plus semel belli ducem fuisse et reliquos quoque honores obtinuisse dicit[1]). Quum vero Dionysii consilium fuerit,

8) v. adnot. ad Thuc. 3, 86.

9) Vid. Westerm. De Epitaph. Demosth. p. 11 sq. Popp.

10) Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 449. 450. Foss. De Gorg. (Hal. 1828.) p. 22.

1) Conf. Cicer. Brut. 11. Kr., qui quod Suidam etiam addit

Thucydidem exhibere ut ingrati erga populares animi virum, facile eum induci potuisse putat Krueg. Vit. Thuc. p. 43., ut quod fortasse ipse crederet, et crederet modo, ut rem extra dubitationem positam proponeret, nisi confundendo Milesiae filium cum historico lapsus est. Nihilominus eidem p. 44. improbabile visum, Thucydidem ductu bellico publicam vitam auspicatum esse, praesertim eo tempore, quo Strategi munus officiorum genere usque tam et grave et obnoxium esset. Quum autem in Thracia et opibus polleret et gratia valeret, credere licet, illum potissimum in illis regionibus classi praefectum esse. Octavo igitur anno belli Pelop. dux Atheniensium classis in regionibus Thraciae factus est. Stationem navium habuit ad Thasum, quum Brasidas dux Lacedaemoniorum Amphipolim, spatio dimidiae diei Thaso navigantibus distantem oppugnare aggressus est. In eo tempore ab Amphipolitanis auxilio vocatus statim adproperavit, sed ante adventum urbs ab hoste capta est. Eionem tamen, quam, si classis Thaso non advenisset, postera nocte Spartani aggressuri erant, adventu suo servavit. Narravit haec ipse 4, 104. Hic malus rerum eventus quum a civibus Thucydidi crimini verteretur, arguereturque sive desidiae, sive ignaviae, sive proditionis [2]), auctore, si fides Marcellino §. 26. 46., Cleone populi duce patrium solum vertere coactus est.

Neque certius habetur, Thucydides timore Atheniensium in voluntarium exilium abierit, an lege et iudicio exilii damnatus sit [3]). Quum autem amissae per proditionem vel negligentiam urbis poena maxima esset [4]), neque Atheniensium esset, claris

propter verba: *ἦν πολὺς — ἀκριβείᾳ πραγμάτων καὶ στρατηγίαις καὶ συμβουλίαις καὶ πανηγυρικαῖς ὑποθέσεσιν*, corruptus hic locus esse videtur et alio, quam ad munera publica Thucydidis trahendus. Vid. adnot. ad Marcellin. §. 1.

2) Varia enim veteres tradunt. Marcellin. §. 23. *τὸ πρῶτον αἰτίγκημα ὡς ἁμάρτημα μεταλαβόντες φυγαδεύουσιν αὐτόν.* §. 55. *ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντα.* Anonym. §. 3. *αἰτίαν ἔσχε προδοσίας ἐκ βραδυτῆτός τε καὶ ὀλιγωρίας.* Conf. Heilm. Krit. Gedank. apud Danovium in Opp. p. 114 sq.

3) Damnatum esse significant Cicer. De Orat. 2, 13. Plin. H. N. 7, 31. et apertissime omnium Schol. Aristoph. Vesp. 941. *διὰ τὸ ἐπ' ὀλίγον στρατηγίας ἀξιωθέντα — φυγῇ καταδικασθῆναι.* Ambigue Marcellin. §. 23. *φυγαδεύεται — φυγαδεύουσιν αὐτόν.* §. 46. *ἐφυγαδεύθη.* Anonymi locus §. 7., quo Krueg. usus est, nihil huc pertinet; is enim de ostracismo loquitur, confundens Milesiae filium. Sed idem §. 4. nihil habet nisi haec: *γενόμενος δὲ φυγὰς ὁ Θουκυδίδης.*

4) Duces, qui urbem amiserant, per *εἰσαγγελίαν* accusare licebat proditionis. Demosth. lept. 79. p. 481. *μίαν μὲν πόλιν εἰ ἀπώλεσεν ἢ ναῦς δέκα μόνας, περὶ προδοσίας ἂν αὐτὸν εἰσήγγελλον οὗτοι, καὶ εἰ ἑάλω, τὸν ἅπαντ' ἂν ἀπολώλει χρόνον.* Psephisma antem Cannoni ap. Xenoph. H. Gr. 1, 7, 21., iubebat, quicunque contra civitatem Atheniensium deliquisset, vinctum coram populo dicere, et damnatum occidi atque in barathrum proiici, bona publicari, decimamque Minervae sacrari. Kr. p. 46.

viris parcere, iram in eos mitigare, poenas moderari, Kruegeri Vit. Thuc. p. 46. sententia est, Thucydidem in voluntarium exilium abiisse, negat probabile esse, exulem bona sua servasse, certe non quae in Attica possideret, nisi forte horum pars ei cura amicorum propinquorumque clam servata sit.

6. THUCYDIDIS EXILIUM ET ITINERA.

Otio, quod ei per exilium contigerat, ita usus esse videtur, ut de bello, quod statim incunte eo conscribendum sibi proposuerat [1]), et Athenienses et Peloponnesios percontaretur, atque omnes res in eo gestas orationesque habitas quam accuratissime cognoscere studeret. Quare multa cum tum Atheniensibus, tum Lacedaemoniis aliisque largitum esse scribit Marcellinus §. 19. sqq., ut res in hoc bello gestas dictaque comperta haberet [2]). Scholiastes ad Thuc. 5, 26. scriptorem ait per viginti annos exulem egisse et plerumque in Peloponneso versatum esse: *ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἴκοσιν ἔτη ἔφυγε τὴν πατρίδα καὶ περὶ Πελοπόννησον διέτριβε.* Haec concinunt cum verbis Thucydidis, ad quae Schol. illa adnotavit: *Ξυνέβη μοι φεύγειν τὴν ἐμαυτοῦ ἔτη εἴκοσι μετὰ τὴν ἐς Ἀμφίπολιν στρατηγίαν καὶ γενομένῳ παρ' ἀμφοτέροις τοῖς πράγμασι καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς Πελοποννησίοις διὰ τὴν φυγὴν καθ' ἡσυχίαν τι αὐτῶν μᾶλλον αἰσθέσθαι.* *Plus temporis facile* rebus Peloponnesiorum sese adfuisse testatur, quam Atheniensium, unde eum Krueg. p. 49. colligit, aliquamdiu in Peloponneso vel regionibus adiacentibus, vel ubi Peloponnesii bellum gerebant, commoratum esse. Hoc quodammodo indicari ait etiam locis 1, 9. *λέγουσι δὲ καὶ οἱ τὰ σαφέστατα Πελοποννησίων μνήμῃ παρὰ τῶν πρότερον δεδεγμένοι* etc. et 20. *πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔτι καὶ νῦν ὄντα καὶ οὐ χρόνῳ ἀμνηστούμενα καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες οὐκ ὀρθῶς οἴονται,* ubi deinde de duplici regum Spartanorum suffragio et locho Pitanate vulgare iudicium erroris arguit, non aliter quam quasi melius edoctus per commorationem in Lacedaemone continuatam. Adde quod descriptio rerum Sicularum, qualem dedit, non ab alio sic dari potuit, quam qui ipse terram Siculam oculis pedibusque usurpasset. Inprimis Syracusarum, agrique urbis tam accuratam, perspicuamque etiam in rebus minutioribus cognitionem exhibet, ut vix credere liceat, eum has res ex alienis fontibus hausisse [3]).

1) Thuc. 1, 1.

2) Hoc studium investigandi ipse profitetur 1, 20. 21. 22. 23. 5, 20. 26.

3) Krueg. Vit. Thuc. p. 50. ad Dionys. Hal. Hist. p. 91. adn. Dahlm. Herodot. p. 215. Didot. Praef. Vol. 1. p. LXVIII. adn. 2.

Digressio quoque de hominibus Siciliam incolentibus profecta esse Kruegero videtur investigationibus, quas ipse in insula instituerat; nisi quis Niebuh. H. R. 1. p. 41. 131. ed. pr. sequi malit iudicantis, Thucydidem vetustissima historiae suae et inprimis Sicula duxisse ex scriptis Antiochi, veteris rerum Italiae Siciliaeque scriptoris[4]). Quodsi vero Siciliam adiit, consentaneum est, eum etiam in Italia fuisse, quod confirmatur testimonio Timaei ap. Marcellinum §. 25., qui eum tradit exulem in Italia egisse.

Est apud Marcellinum §. 19. sqq., Thucydidem uxorem duxisse Thressam ex urbe Scaptesula ditissimam, quae metallorum fodinas ibi possideret. De hac possessione ipse loquitur 4, 105. In quam quomodo venerit, non uno modo viri docti iudicant. Nam alii putant, ea metalla dotis nomine per uxorem ei obtigisse[5]), alii iure hereditatis ab maioribus accepta habuisse[6]), est etiam, qui beneficio Cimonis in eum collata existimet[7]). Hereditate accepta ab Hegesipyla illa, regina Thraciae, uxore Miltiadis II., ad quam originem eum retulisse coniecimus, ad Thucydidem pervenire non potuerunt, quia Scaptesula, ubi ea metalla fuisse dicuntur, urbs non Thracia, sed Thasia fuit certe eo tempore, quo Miltiades II. Hegesipylam duxit[8]). „Adde, ait Krueg., quod, si uxor Miltiadi tam largam dotem attulisset, non in carcere mortuus esset, quod solvendo multam sibi impositam impar fuit[9]). Mos etiam, filiabus viros emendi a Thracibus tam alienus fuit, ut filias viris venderent[10])." Totam hanc rationem sola suspicione niti putat, talemque efferri a Marcellino: *μέγιστον τεκμήριον* (Thucydidem sc. originem duxisse ab Hegesipyla, Olori regis filia) *νομίζουσι τὴν πολλὴν περιουσίαν καὶ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης κτήματα καὶ* (*τὰ ἐν Σκαπτησύλῃ*) *μέταλλα* (*τὰ*) *χρυσᾶ*. Verum etiam alteram rationem, quod Thucydides illa metalla dotis nomine per uxorem acceperit, Krueg. improbat. Quod enim Boeckh. dicat, Hegesipylae, uxoris Thucydidis, maiores fortasse, pridem in possessione eorum metallorum fuisse, id incertum iudicat. Quum enim Thasii Atheniensibus metallis Scaptesulae cedere cogerentur[11]), non credere licet, Athenienses

4) De hac re nonnulla protuli, legens vestigia Antiochi reliquiarum, in libello De sit. et Orig. Syracus. p. VIII sqq.
5) Marcellin. §. 19. Boeckh. Staatsh. d. Ath. 1. p. 335.
6) Marcellin. §. 14. Plut. V. Cim. 4.
7) Krueg. Vit. Thuc. p. 40 sqq.
8) v. Herodot. 6, 46.
9) Bona paterna quoque Miltiadis in Chersoneso tum in manibus hostium erant et demum per victoriam ad Eurymedontem relatam recuperata sunt. v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 57, 61.
10) v. Interpp. ad Xenoph. Annab. 7, 2, 38. Kr.
11) Ol. 78, ¾ (465.) Thasii desciverunt ab Atheniensibus et triennio post i. e. Ol. 79, ¼ (463.) denuo subiecti sunt. Thuc. 1, 100. 101.

iura privatorum attendisse, sed totum metallorum civitati suae vindicasse. Sic probabile fit, ea metalla, sicut Lauria, privatis, civibus Atticis et *ἰσοτέλεσιν* a republica venditione in perpetuam possessionem (Erbpacht) addicta esse, non ad tempus locata, emtores pretium semel pro metalli possessione pendisse, ac perpetuo vectigal certae cuiusdam partis metalli ex caminis provenientis[12]). Reiecta igitur hac quoque explicatione Krueg. statuit, Cimonem, qui has possessiones in potestatem Atheniensium redegisset, ea occasione, qua officia reipublicae a se praestita ipse compensaret, uti non neglexisse, et partem lucri metallorum Thasiorum in eam cognationem familiae suae contulisse, unde Thucydides originem haberet[13]).

Matrimonium vero si non ante bellum Pelop., certe primis eius annis initum esse, probabile fit vel eo, quod tum Thucydides iam aetate satis provectus erat, atque Popp. 1, 1. p. 26. inde colligit, quod, quum Brasidas in Thraciam veniebat, Thucydides inter eius incolas iam plurimum valebat auctoritate, eique ius erat, auri metalla ibi exercendi. At hoc argumentum ita tantum probari posset, si certum esset, Thucydidem per uxorem metalli fodinas illas acceptas habuisse.

7. THUCYDIDES QUANDO SIT AB EXILIO REVOCATUS, QUAERITUR.

Post cladem ad Aegospotamos Urbemque a Lysandro captam Lacedaemonii hanc inter alias conditionem tulerunt: *ἐφ' ᾧτε τοὺς φυγάδας κατάξαντας* (*Ἀθηναίους*) *τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις ἕπεσθαι*, ut est apud Xenophontem H. Gr. 2, 2, 20. Itaque quo tempore Lysander *κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ*, eodem tempore *καὶ οἱ φυγάδες κατῆεσαν*, ut est apud eundem 2, 2, 23.[1]). Hoc factum est d. 16. Munychionis Ol. 93, 4. (vere anni 404.)[2]) Nec tamen probabile est, omnes exules tum rediisse, sed tantum eos, quos Quadringenti non revocaverant Alcibiadis causa, ne hic et ipse cum reliquis rediret, ut est apud Thucydidem 8, 70. Quanquam non ita multo post[3]) Alcibiades et alii exules revocati sunt per exercitum Atheniensium, qui Sami erat[4]); at neutiquam univer-

Debellavit Thasios Cimon. v. Plut. V. Cim. 14. init. Boeckh. Staatsh. d. Ath. 1. p. 334. adn. 50.
12) Boeckh. C. I Vol. I. p. 288. a.
13) Conf. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 57, 61. Forsan hereditate a Cimone acceperit; at Cimon filium Lacedaemonium habuit.
1) Adde Andocid. De Myster. p. 94. Plut. V. Lysandr. 14.
2) Plut. V. Lys. 15.
3) Ol. 92, 1. (411.)
4) Thuc. 8, 97.

sis exulibus reditus concessus est[5]), sicut ne per pacem quidem Lysandri. Ut autem illi redirent, qui Lacedaemoniorum partibus missis saepius Spartam legationibus studuissent[6]), Lysandrum voluisse probabile est, ut qui exules restitui non Atheniensibus permitteret, sed teste Xenophonte pro conditione pacis ab eis peteret. Inter hos autem exules, qui per Lysandrum revocarentur; Thucydidem non fuisse, constat testimonio Pausaniae 1. 23, 11., qui peculiari Oenobii cuiusdam rogatione Thucydidem in integrum restitutum esse tradit: *Οἰνοβίῳ δὲ ἔργον ἐστὶν ἐς Θουκυδίδην τὸν Ὀλόρου χρηστὸν· ψήφισμα γὰρ ἐνίκησεν Οἰνόβιος κατελθεῖν ἐς Ἀθήνας Θουκυδίδην.* Qui putarent, per pacem Lysandri universos exules revocatos esse, non eos solos, quos revocari Lacedaemoniorum, qui eos revocari postularent, intererat, varias vias excogitarunt, ut explicarent, cur ad revocandum Thucydidem peculiari Oenobii rogatione opus esset. Ac Krueg. quidem Vit. Thuc. p. 33. leviter addubitat fidem Pausaniae, quum Zopyrus, aequalis, (si fides sit Marcellino §. 33.) Thucydidis, de revocatione per Oenobium facta nihil scivisse videatur. At Zopyrum aequalem Thucydidis fuisse, ex loco Marcellini, corrupto illo, non patet[7]). „Suspiceris, addit, cum Dodwello Annal. Thucyd. p. 647. Beck., Pausaniam rogationem Oenobii falso ad filium Olori retulisse, quum apud scriptorem, ex quo hoc petiit, modo nomen Thucydidis fuisset, qui intelligendus erat filius Milesiae fuisse.“ Hoc tamen merito reiiciens Krueg. existimat, Oenobium rogasse universos exules revocandos, Pausaniam vero errantem ita loqui, quasi rogatio in gratiam unius Thucydidis facta sit. At ex narratione Xenophontis constat, petitione Lacedaemoniorum post pugnam apud Aegospotamos exules revocatos esse, non rogatione civis Affini. „Forsan, pergit, exulibus dies dictus fuerit, intra quem redire tenerentur, Thucydides autem in rebus civitatis tam dubiis haesitaverit Athenas intra diem dictum reverti, ut proinde postea opus fuerit peculiari psephismate ad eum restituendum.“ Denique p. 33. in hanc sententiam defertur: „Si quis consideret, Thucydidem, ut probabile est, non a populo exilii damnatum esse, sed legitimam poenam voluntario exilio subterfugisse, patet, pacis conditionem, qua exulibus reditus concessus est, non ipsi quoque reditum procurasse[8]).“ Veram rationem, cur peculiari in gratiam Thucydidis populiscito opus esset, hanc fuisse puto, et non universos exules per Lysandrum restitutos esse, ut supra

5) Ut patet ex Thuc. 8, 70. et 8, 97. Scriptor dicit: *ἐψηφίσαντο καὶ Ἀλκιβιάδην καὶ ἄλλους μετ' αὐτοῦ κατιέναι.*

6) v. adnot. ad Thuc. 8, 89. super verbo *ἔπεμπον.*

7) v. adnot. ad h. l.

8) Conf. narrationem de Callixeno ap. Xenophont. H. Gr. 1, 7, 40. Kr.

dixi, et quod exules factionum studiosi (die politischen Verbannten), et ne hi quidem omnes, sed ii tantum, quos revocari Spartanorum intererat, non vero qui proditores sive essent sive haberentur, sicut ne ii quidem, qui fuga legem et iudicium evasissent, lege amnestiae inclusi erant.

Marcellinus §. 32. Didymum et Zopyrum scribit narrasse, *τοὺς Ἀθηναίους κάθοδον δεδωκέναι τοῖς φυγάσι, πλὴν τῶν Πεισιστρατιδῶν μετὰ τὴν ἧτταν τὴν ἐν Σικελίᾳ,* addens Philochorum et Demetrium in libro de Archontibus idem narrasse. At hoc factum esse non post cladem Siculam, sed post pacem Lysandri modo vidimus, et de hac ipsa pace scriptores locutos esse, quos Marcellinus testes adhibuit, probabile est, quod Kruegero Vit. Thuc. p. 32 sq. etiam hinc apparere videtur, quod cum hac narratione de revocatis exulibus narratio de reversione Thucydidis iuncta sit. Hunc enim non statim post cladem Siculam evenisse, illis scriptoribus ex ipsius Thucydidis historia cognitum esse debuit. Ac quum Thucydides de reversione exulum, per Athenienses statim post cladem Siciliensem concessa sileat, sileantque etiam ceteri scriptores, Meier. De Bon. Damn. 228 sq. sibi improbabile videri profitetur, exules eo tempore reversos esse, addens etiam Pisistratidarum mentionem fabulosam esse. Quam equidem non a Grammaticis confictam, sed ex priori revocatione exulum, quae fiebat, quum bellum Persicum primum immineret[9]), huc translatam puto; tunc enim profecto Atheniensibus erat, cur a Pisistratidis timerent. Hi enim non minime Persicum bellum concitaverant, quare in clausula, quum ceteros exules redire sinerent, Pisistratidas reversione excluserunt.

3. NUM THUCYDIDIS GENUS AD PISISTRATIDAS PERTINUERIT, QUAERITUR.

Marcellinus §. 18. ex Hermippo tradit, Thucydidem *ab Pisistratidis tyrannis* originem duxisse, adversus quam quae aliunde de stirpe Thucydidis novimus. Ac quum Didymum, Zopyrum, Philochorum et Demetrium Marcellin. §. 32. scribat testari, Athenienses exulibus reversionem dedisse praeter Pisistratidas, Krueg. ad Dionys. Hal. Hist. p. 248. hoc loco utendum ratus, ut comprobaretur, cur peculiari Oenobii rogatione ad revocandum Thucydidem opus esset, propterea dicit ita factum esse, quod scriptor Pisistratides fuerit. Marcellini ea de re testimonia putabat firmari per Scholiastam Thuc. 1, 20. *ταῦτα λέγει ὁ συγγραφεὺς ὡς καὶ αὐτὸς ὢν τοῦ γένους τῶν Πεισιστρατιδῶν καὶ διαβάλλει τοὺς περὶ Ἁρμόδιον.* Haec testimonia

9) v. Meier. De Bon. Damn. p. 228. adn. 245.

nihil valere videns Grauert. p. 179. alia via conatus est demonstrare, Thucydidem vel consanguineum vel affinem Pisistratidarum fuisse, usus Plut. Vita Sol. 10. Herodot. 6, 35. et Phereeyde apud Marcellinum §. 3. Qui, si quidquam, certe non probavit, Thucydidem *a Pisistratidis tyrannis* originem traxisse, sed tantum *e Philaidis* eundemque *gentilem Pisistratidarum* fuisse, quanquam ne hoc quidem probavit. Etenim Plutarch. narrat, a Philaeo, Aiacis filio, (a quo Philaeo secundum Herodotum 6, 35. et Phereeydem apud Marcellinum §. 3. etiam Cimon et Thucydides stirpem repetebant,) *pagum* Philaidarum appellatum esse, et in hoc pago Pisistratum fuisse. Iam Grauert. et Krueg. Vit. Thuc. p. 6. statuunt, per Philaidas *gentem* significari, idque Krueg. hinc maxime effici putat, quod teste Plutarcho Vit. Cimon. 4. Philaeus sedem fixerit in Melite[1]) et ad portam Melitidem etiam posteriori aetate sepulchra familiae Cimonis fuerint, quanquam Cimon erat in pago Laciadarum. Num vero his probatur, etiam Pisistratum, origine Nelidam sive Nestoridam, e *gente* Philaidarum fuisse? „Qui fieri potuit, ait ipse Krueg. p. 6 sq., ut Pisistratus gente idem Nelides et Philaides esset? An forte a matre Philaides erat? At a materna cognatione gentes non appellabantur. An cogitandum de adoptione? At nullum eius rei vestigium extat.“ Itaque ipse improbabile esse fatetur, Philaidas et Pisistratum propinquos fuisse. Etenim etiam pagus Philaidarum erat, quum in inscriptionibus haud paucis[2]) Philaidae commemorentur, ubi de significatione gentis non cogitandum est, et qui nunc appellatur vicus Philiati iudicio Stuarti[3]) veteri pago Philaidarum respondeat. Ceterum etiam gentem Philaidarum fuisse[4]), Krueg. comprobat ex Etym. M. p. 793, 44. s. v. *Φιλαεῖδαι, γένος Ἀθήνησι*, et teste Metrodoro apud Diogen. Laert. 10, 1. Epicurus, pago Gargettius, gente Philaides erat[5]).

Verum ponamus, Thucydidem gentilem fuisse Pisistratidarum, nonne hoc gentili tyrannorum Athenienses usi erant belli duce? nonne ei naves et insulas terrasque custodiendas permiserant? An forte post exilium Thucydidis quidquam evenit, quo Atheniensibus novus Pisistratidarum terror iniiceretur? Si nihil, quid prius duce Athenienses uterentur, postea autem amnestia excluderent? In hac exclusione Pisistratidarum ita tantum sana mens inesse putanda est, si Pisistratidae non gentiles, sed tyranni Hippias et Hipparchus ac progenies tyrannorum cogitantur. Itaque Thucydidem necesse est non solum gentilem, sed ex progenie tyrannorum fuisse. Ex qua progenie num eo tempore quisquam superstes fuerit, haud equidem scio. Verum non multum refert, quia non videntur eo usque tempore tyranni illi Atheniensibus terrori fuisse tanto, ut clausula peculiari ab aliis civibus separarent.

1) In pago Braurone habitasse primum dicitur ab Od. Muellero s. v. Attica ap. Erschium et Grub. p. 221., unde haustum, nescio.
2) apud Boeckh. C. I. Vol. I. p. 152. 157. 347. Kr.
3) Etiam Od. Muell. l. c. p. 221. sic iudicat et situm eius pagi ponit in Hymetto monte in vicinia pagi Brauronis.
4) Qui factum sit, ut gentium et pagorum non ita raro eadem nomina sint, exponit Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 30.
5) Adde Tabul. Genealog. §. 1. huius Vitae nr. 1. Conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 211, 13.

9. DE ANNO REVERSIONIS THUCYDIDIS.

Thucydides ipse 5, 26. [1]) restitutionis suae temporis notitiam dedit, scribens *καὶ ξυνέβη μοι φεύγειν τὴν ἐμαυτοῦ ἔτη εἴκοσι μετὰ τὴν ἐς Ἀμφίπολιν στρατηγίαν*. In exilium Thucydides abisse vulgo putatur Ol. 89, 1., principio anni 423, unde sequeretur, eum revocatum esse Ol. 94, 1., principio anni 403, eodem itaque tempore, quo Thrasybulus occupato Piraeo Triginta Tyrannos impugnavit. Thrasybuli tamen opera scriptorem restitutum esse, minus probabile videtur, quum ille eo tempore aliis rebus studuisse cogitandus sit, quam revocandis exulibus. Neque statim post expugnatas per Lysandrum Athenas i. e. vere anni 404. Thucydidis reversionem factam esse, et supra dixi et hinc patet, quod Thucydides eo tempore nondum annos viginti expleverat, sed tantum undeviginti annos et duos tresve menses. Plin. H. N. 7, 31. *Thucydidem imperatorem*, ait, *Athenienses in exilium egere: rerum conditorem revocavere eloquentiam mirati, cuius virtutem damnaverant.* At Thucydidem scriptorem demum post Archelaum innotuisse, infra videbimus, neque ante vitae auctoris exitum historiam eius publici iuris factam esse. Neque magis credere licet, Thucydidem studio Triginta Tyrannorum Athenas arcessitum esse, ut virum imperio paucorum faventem, unde suam potestatem fortiter fultum iri sperarent, (quae est opinio Kruegeri Vit. Thuc. p. 33., qui addit, in promtu esse suspicari, propter hoc ipsum postea Thucydidem per dolum occisum esse). Haec ratio nullo firmo argumento nititur, si quidem Thucydidem nusquam apparet imperio paucorum favisse, neque ab elato eius patriaeque amanti animo exspectari potuit, ut Triginta Tyrannorum amicus vel esset vel haberetur [2]). Nihil restat, nisi ut Thucydidis reversionem decretam esse statuamus demum post liberatas Athenas. „Sed dicat aliquis, ait Krueg. p. 36., sic in communi criminum abolitione et rerum ante actarum oblivione non peculiari Oenobii psephismate opus fuisse, quemadmodum etiam Callixenum exulem, quo auctore belli duces, apud Arginusas victores, damnati

1) Conf. Plin. H. N. 7, 31.
2) v. omino Kutzen De Pericle p. 137. not. d.

erant, eo tempore ausum esse reverti [3]). At hic fortasse propterea ausus est, quod Thrasybuli partibus operam et studium praestiterat. Quanquam enim rerum ante actarum oblivio universos cives complectebatur, exceptis iis, qui ipsi in numero Triginta Tyrannorum fuerant [4]), tamen valde dubium videtur, num etiam qui proditionis reus esset satis secure tum reverti potuerit. Utut est, cogitare licet, Thucydidi tutius visum esse in patriam reverti demum post reversionem populiscito sanciendam.“ Proinde exilium eius longius fuisse existimandum est et demum post Ol. 94, 2. i. e. post Iunium anni 403. finitum esse. Eo enim mense Euclides Archon magistratum iniit, postquam inter cives Urbis et Piraei convenerat *τοῖς νόμοις τοῖς ἀρχαίοις χρῆσθαι καὶ ἀρχὰς καθισταμένους πολιτεύεσθαι* [5]). Sic vero exilium Thucydidis quinque sex mensibus longius viginti annis exit, si, ut vulgo, statuas, eum Ol. 89, 1. sive principio anni 423. exulasse. At quum scriptor dicat, se *post imperium ad Amphipolim gestum* per viginti annos exulem fuisse, puto eum exacto demum imperio, et proinde fortasse compluribus mensibus serius, quam principio anni 423 in exilium abisse: nam magistratus Attici demum post obita munera *ὑπεύθυνοι* fiebant [6]). Thucydidi autem imperium abrogatum esse, nusquam reperitur.

10. DE OBITU THUCYDIDIS.

Pausanias 1, 23, 11. narrat Thucydidem in reditu ab exilio dolo interfectum esse: *ψήφισμα γὰρ ἐνίκησεν Οἰνόβιος κατελθεῖν ἐς Ἀθήνας· καί οἱ δολοφονηθέντι, ὡς κατῆει, μνῆμά ἐστιν οὐ πόρρω πυλῶν Μελιτίδων.* In Thracia autem interfectum esse memorarunt Cratippus, quem aequalem Thucydidis dicit fuisse Dionys. Hal. p. 847., testis proinde maxime idoneus, apud Marcellinum §. 33. et Plut. Vit. Cimon. 4., qui addit, eum Scaptesulae diem supremum obiisse. Quod Letronn. statuit, Thucydidem Athenas redisse, sed postea rei familiaris curandae causa in Thraciam reversum, et quum iterum Athenas rediturus proficisceretur, interfectum esse, id vetant verba Pausaniae, qui ubi de revocato Thucydide loquitur, continuo addit, interfectum esse *ὡς κατῆει*. Zopyrus apud Marcellin. §. 32., (nisi nomen corruptum est,) post reditum Thucydidem occisum esse dixit, itidemque Didymus: *Δίδυμος δ' ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τῆς Φυγῆς ἐλθόντα βιαίῳ θανάτῳ φησὶν ἀποθανεῖν. τοῦτο δέ φησι Ζώπυρον ἱστορεῖν* [1]). Quae narratio nescio an Marcellino debeatur, qui

3) v. Xenoph. H. Gr. 1, 7, 40.
4) Andocid. De Myst. 90. p. 12. Kr.
5) Xenoph. H. Gr. 2, 4, 42. 43.
6) v. Meier. et Schoem. Der Att. Proz. p. 216 sqq.
1) Conf. Anonym. §. 10. Krueg. p. 60. idem statuit; mirum enim

apud Didymum non legisset nisi verba *ἀπὸ φυγῆς* i. e. *post exilium*, et falso hoc interpretaretur: *postquam exilio Athenas rediit.* Quippe poterat post exilium occidi et tamen in Thracia, rogatione scilicet perlata, qua in integrum restitueretur. Sed magis etiam ab his abeuntia super caede historici memorantur, siquidem Apollodorus apud Steph. Byz. v. *Παρπάρων* [2]) eum narravit occisum esse Parparone in Acolia, quod adversus diserta testimonia aliorum, fide dignorum, in his Cratippi, aequalis Thucydidis, ita cum Pausaniae narratione conciliare studet Krueg. ad Dionys. Hal. Hist. p. 250., ut dicat, probabile esse, scriptorem in patriam rediturum Asiae oras, ubi res a se descriptae describendaeve magnam partem gestae erant, sibi perlustrandas duxisse. Ita non esse, quod Ciceronem et Plutarchum erroris insimulemus, referentes Thucydidem libros suos in Thracia composuisse. Felicius hanc difficultatem idem in Vit. Thuc. p. 37 sq. expediit: „Heyn. ad Apollod. 1. p. 406. ed. sec., ait, ab Apollodoro alium quam filium Olori significari suspicatur. Tametsi, si Steph. Byz., qui testimonium Apollodori servavit, alium quam scriptorem a se saepe memoratum significare voluisset, credibile est, id eum additamento facto moniturum fuisse. De historico autem si narrata accipias, tam improbabiliter sonant, ut facile animum inducere possis ad credendum, vera esse. Parparon, ait Steph., ab aliis Perine appellabatur. Atqui adversus Lesbum sita erat Perperene sive Perperena [3]). Dubitare vix licet, quin hoc aliud nomen fuerit pro Parparone. Perperenae autem Hellanicus vita excessisse fertur [4]). Quid si confusione facile facta Thucydidem loco Hellanici nominatum esse putemus? Diversa est suspicio Seidleri. In Thracia adversus Thasum, in vicinia proinde Scaptesulae Perne sita erat [5]). Si forte Apollodorus narrasset, ibi Thucydidem diem supremum obiisse, Steph. facile Pernen et Perinen confundendo inducere poterat, ut putaret, Thucydidem Parparone obiisse, quem locum ab aliis, (iure nec ne, in medio positum relinquo,) Perinen putaret appellatum esse.“

Omnium autem maxime mirari subit, quod Timaeus et alii [6]) apud Marcellinum §. 33. tradunt, Thucydidem in Italia obiisse. Atqui Timaeus aliquando Athenis vivebat, ubi certe rem qualis

fuisse, si revocatus ab exilio redire Athenas noluisset. Videlicet hoc eum voluisse, Pausanias dicit.

2) *Παρπάρων χώρα ἐν Ἀσίᾳ, ἔνθα ἱστοροῦσι Θουκυδίδην ἀποθανεῖν, ὡς Ἀπολλόδωρος ἐν χρονικῶν δευτέρῳ· τινὲς δὲ Περίνην τοῦτο καλοῦσιν.*

3) Strab. 13. p. 121. Tauchn. (p. 904. A. Alm.) Plin. H. N. 5, 31. Suid. in *Ἑλλάνικος*. Kr.

4) Suid. l. c. *ἐτελεύτησεν ἐν Παρπερήνῃ καταντικρὺ Λέσβου.*,

5) Steph. Byz. *Πέρνη πόλις Θρᾴκης ἀντικρὺ Θάσου*. Kr.

6) Hi procul dubio auctore Timaeo. Kr. p. 57.

esset cognoscere ei licuit. „Nec Timaeus, ait Krueg. Vit. Thuc. p. 31 sq., incertae fidei scriptor erat, nisi ubi aut conviciandi libidine a vero abducebatur, aut quaestio obscuritate laborabat.“ Timaeo igitur addit p. 33 sq. notum esse debuisse, utrum historicus ipse Athenis sepultus fuerit, an modo cenotaphium eius in illa urbe extiterit. Et tantum ita ei scribere licuit, Thucydidem in Italia mortuum esse, si ei exploratum erat, cenotaphium Thucydidis Athenis fuisse. Itaque ponit, Thucydidem vere aliquantum temporis Thuriis vixisse[8]), fortasse exulem, quamdiu Scaptesula in potestate Atheniensium fuerit, et cenotaphium eius ibi fuisse, quanquam ibi non mortuus sit. Urbes enim Graecas avidas fuisse gloriae reliquiarum magnorum virorum apud se conditorum, et Thurinis cum quadam specie veritatis fingere licuisse, Thucydidem apud se sepultum esse, cum aliquamdiu apud se vixisset et fortasse ipse Thucydides, cogitans sedem vitae ibi figere, tumulum sibi in illa urbe erigendum curasset. At cenotaphium Thucydidis in Italia statuere, non sinunt verba Marcellini, qui Timaeum refert narrasse, *αὐτὸν* (Thucydidem) *ἐν Ἰταλίᾳ κεῖσθαι*. Denique alio loco (p. 39.) Krueg. ita disputat: „Timaeus se saepe passus est reprehendendi libidine abripi, ut aliis obloqueretur, quanquam hac in re eum erroris arguere lubricum est. Quare licebit suspicari, eum de alio aliquo Thucydide locutum esse, fortasse de filio Milesiae, quem probabile est in exilio obiisse. Hoc leviter probari putes eo, quod Plutarchus alias Timaei uti solitus testimoniis, Thucydidem dicit Scaptesulae mortuum esse, non memorans rem a Timaeo memoriae proditam.“ At Thucydides, Milesiae filius, non in exilio obiit, sed paulo post illud rediisse videtur et dux fuisse in bello ab Atheniensibus contra Samios gesto[9]). Mihi quidem persuasum est, nec Thucydidem in Italia vita excessisse, nec Timaeum id dixisse, sed Grammaticos id falso ex Timaeo retulisse, qui de Herodoto vel alio quocunque scriptore narrasset, quod de Thucydide eum narrasse fecerunt, res Herodoti, ut fieri solet, in Thucydidem transferentes.

Certe Pausaniae narratio firmatur iis, quae Marcellin. §. 31. habet: *οἱ μὲν οὖν αὐτὸν ἐκεῖ λέγουσιν ἀποθανεῖν, ἔνθα καὶ διέτριβε φυγὰς ὤν· καὶ φέρουσι μαρτύριον τοῦ μὴ κεῖσθαι τὸ σῶμα ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς· ἴκριον γὰρ ἐπὶ τοῦ τάφου κεῖσθαι· τοῦ κενοταφίου δὲ τοῦτο γνώρισμα εἶναι ἐπιχώριον καὶ νόμιμον Ἀττικὸν τῶν ἐπὶ τοιαύτῃ δυστυχίᾳ* (mortis extra patriam) *τετελευ-*

7) Plut. de Exil. 14. Polyb. 12, 27, 6.
8) Conf. Didot. Vol. I. Praef. p. LXVIII. adn. 2. Dahlm. Herodot. p. 215. Gött. Gel. Anz. 1822. 2. p. 1047.
9) v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 63. Od. Muell. Vit. Phidiae p. 32. not. k. p. 35. adn.

τηκότων καὶ μὴ ἐν Ἀθήναις ταφέντων [10]). Sic *μνῆμα* Thucydidis apud Pausaniam *κενοτάφιον* fuisse existimandum sit cum Marcellino h. l. et §. 33. Et tamen fieri potuit, ut ossa eius ab amicis et sociis itineris in Atticam transportarentur et in sepulchro familiae conderentur, quae est opinio Anonymi Vit. Thuc. scriptoris §. 10. et Verbis disertis testantur Plut. V. Cim. 4., qui et ipse Athenis fuit, et Antyllus ap. Marcellin. §. 33., quanquam hic falso addit, clam eo scriptoris ossa deportata esse, quia non licuisset eum palam sepeliri ut proditionis causa in exilium actum. Atqui scimus, eum legitima rogatione revocatum. Quod si ita est, *μνῆμα* Thucydidis apud Pausaniam usitatiori sensu accipiendum est, secus ac *μνῆμα κενόν* Euripidis apud eundem 1, 2, 2.

Contra illud *ἴκριον* Krueg. Vit. Thuc. p. 38. dubitationem movet propterea, quod a Marcellino additum sit, signum fuisse cenotaphii in terra Attica usu receptum et mortis extra patriam in exilio. „Nam, ait, in exilio Thucydidem obiisse credere non licet, quum ipse dicat, se per viginti annos exulem fuisse. Ita apertum est eum non loqui potuisse nisi ab exilio iam revocatum. Quod ita factum esse testantur Zopyrus, Plinius, Pausanias.“ At *ἴκριον* equidem puto usitatum fuisse de iis qui in itinere maritimo obiissent, id quod in Thucydidem cadit, quem Pausanias narrat interiisse, *ὡς κατῄει*. Ipsa Marcellini narratio probanda est, at interpretatio signi ab eo facta improbanda.

Ceterum omnes fere scriptores, qui de obitu Thucydidis mentionem iniiciunt, in hoc conspirant, ut dicant eum violenta morte periisse[11]). Morbo eum obiisse unus dicit Anonym. §. 9. et simile quid legitur apud Marcellinum §. 44.

11. DE SEPULCHRO THUCYDIDIS.

Sepulchrum Thucydidis Athenis spectabant Pausanias (1, 23, 11.) et Plut. V. Cim. 4. inter sepulchra familiae Cimonis[1]) apud portam Melitidem. Marcellinus et Anonymus memorant, haec sepulchra fuisse in Coele, quod non propterea cum Kruegero p. 69. reiecerim, quia improbabile sit, Cimonis familiae sepulchra fuisse in alieno pago, et non potius in pago Laciadarum, qui erat pagus Miltiadis et Cimonis [2]). Nam si in suo quemque pago sepeliri oportebat, quid erat, cur non et ipse Thucydides in suo sepeliretur, Halimusio? Et tamen dicitur in

10) v. adnot. ad h. l.
11) Zopyrus et Didymus apud Marcellinum §. 32. Plut. V. Cim. 4. Pausan. 1, 23, 11.
1) Adde Marcellinum §. 17. 55. Anonym. §. 10. Plutarchus addit, Thucydidem sepultum fuisse iuxta Elpinicen, Cimonis sororem.
2) Plut. V. Cim. 4. Pausan. 1, 37, 1.

sepulchris Cimonis humatus fuisse [3]). „Quippe demi, ait Od. Muell. s. v. Attica ap. Ersch. et Grub. Vol. 6. p. 227., non erant communia scelusa et accurate separata: si ita fuisset, non Miltiadem Philaidam reperiremus inter Laciadas, non Epicurum item Philaidam in pago Gargettio fuisse, quum etiam pagus Philaidae esset; et Socrates ut gente, ita demo Daedalides esse deberet, non Alopecensis." Itaque ne in pago quidem quemque suo sepulchra habere lex erat. Imo Marcellini et Anonymi narrationes de Coele ideo improbaverim, quod auctor haud paulo locupletior Herodotus 6, 103. Cimonem Coalemum [4]), Miltiadis II. patrem dicit sepultum esse *πρὸ τοῦ ἄστεος Πέρην τῆς Διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ*. Quem errorem Marcellini et Anonymi Krueg. p. 69. et ipse arguit. Melite, pars urbis, spectans inter septentriones et orientem Ceramico contermina erat [5]), et forum attingebat [6]). Forum autem pars Ceramici [7]). Ex Melite, parte urbis, via patebat per portam Melitidem, sed non in Coelen, quae est opinio Od. Muelleri s. v. Attica p. 126. 241. Sic enim sepulchra Cimonia, quae iacebant ante portam Melitidem, non *trans*, sed *ad* viam *Διὰ Κοίλης* appellatam iacuisse statuendum esset contra testimonium Herodoti. Imo portam Melitidem in Ceramicum duxisse patet ex Aelian. V. H. 12, 40., qui eadem sepulchra Cimonia, de quibus Herodot., Plutarch., Marcellin. et Anonym., in Ceramico ponit. Unde apparet, Coelen fuisse ab austro portae Melitidis. Herodotus enim propter verbum *πέρην* et seriem orationis cogitandus est, quum haec scribebat, ita in Urbe mente positus fuisse, ut inter ipsum et Ceramicum portamque Melitidem via *Διὰ Κοίλης* appellata pateret. Quod si admittamus, omnes scriptores, qui sepulchra Cimonia memorant, praeter Marcellinum et Anonymum Herodoti locum minus accurate interpretatos, inter se concinent.

12. UBI ET QUANDO THUCYDIDES HISTORIAM CONSCRIPSERIT, QUAERITUR.

A.

UTRUM THUCYDIDES HISTORIAM IN EXILIO AN ATHENIS CONSCRIPSERIT.

Plut. De Exil. 14. et Marcellin. §. 25. 47. scribunt, Thucydidem historiam Scaptesulae in Thracia composuisse. Ciceronis

3) Hoc errore abductus Krueg. p. 69. (conf. p. 86. 95.) portam viamque sacram, ad quas pagus Laciadarum situs erat, admovet ad portam Melitidem, cum ex Plut. V. Syll. 14. constet, portam sacram, per quam via sacra Eleusinem ducebat, prope portam Piraicam fuisse.

4) Plut. V. Cim. 19. sepulchra Cimonis ab Cimone iuniore, Miltiadis II. filio appellata esse dixit. Sed nihil refert.

5) v. Demosth. c. Conon. p. 1258, 20. Reisk.

6) Plat. Parmenid. init.

7) Krueg. Vit. Thuc. p. 87.

de Orat. 2, 13. haec verba sunt: *hos libros tum scripsisse dicitur, quum a republica remotus, atque id, quod optimo cuique Athenis accidere solitum est, in exilium pulsus est.* Thucydidem in exilio historiam composuisse patet etiam ex Plin. H. N. 7, 31. Denique Libanius Epist. 1078. p. 313. Chr. Wolf. scribit: *τούτοις* (Demostheni et Platoni) *οὖν διαλέγου καὶ τὸν πόλεμον, ὃν ὑπέσχου, σύγγραφε, καί σου τὰ παρόντα οὐχ ἅψεται, βλέποντος εἰς ἆθλον οὕτω μέγαν. Τοῦτο καὶ Θουκυδίδῃ τὴν φυγὴν ἐποίησεν ἐλαφράν.* Contra haec aliquis afferat, exilium demum anno belli octavo incepisse, Thucydidem autem ipsum prooemii cap. 1. profiteri, se *ἄρξασθαι ξυγγράψαι πολέμου εὐθὺς καθισταμένου*. „At recte, ait Popp. 1. Commentt. p. 17., cum Scholiasta Thucydidis 1, 13. distinguas *τὴν λέξιν τῆς ἱστορίας* ab ipso argumento. Thucydides quamvis multo serius libros suos digereret et expoliret, tamen ut statim incunte bello commentarios faceret, necesse erat."

Verum Thucydidem in exilio historiam conscripsisse, neget aliquis etiam propter ea, quae Krueg. Vit. Thuc. p. 60. protulit, colligens Thucydidem in patriam rediisse ex 1, 93., ubi auctor de muro Piraei loquens, *ᾠκοδόμησαν*, ait, *τῇ ἐκείνου (Θεμιστοκλέους) γνώμῃ τὸ πάχος τοῦ τείχους, ὅπερ νῦν ἔτι δῆλόν ἐστι περὶ τὸν Πειραιᾶ*. „Vix, ait, his verbis scriptor usus sit, nisi ipse fundamenta diruti muri spectasset." Quidni? nonne Thucydides, ut tot alia, hoc ab aliis nescire potuit, et ita loqui, ut qui speraret, se mox ipsum illa diruta opera visurum? Ex verbis quoque 5, 26. *καὶ ξυνέβη μοι φεύγειν τὴν ἐμαυτοῦ ἔτη εἴκοσι* Krueg. colligit, Thucydidem eo tempore, quo haec scribebat, non iam extra patriam fuisse; convertit enim: dass ich ausserhalb meines Vaterlandes gelebt habe. Non enim aliter converti licere, quia probabile sit, eum non vere exilii damnatum esse; ita tantum, si exilii damnatus fuisset, verbum *φεύγειν* accipere licere de Thucydide revocato, sed non reverso. At *φεύγειν* mihi videtur non significare *extra patriam vivere*, sed *in exilio esse*, sive quis exilii damnatus fuerit, sive in voluntarium exilium abierit.

Quod autem gravissimum opponatur sententiae de opere in exilio conscripto, Scaptesulae Thucydidem neges propter Athenienses vivere potuisse. Marcellin., qui §. 24. [1]) Thucydidem confundens cum Milesiae filio exulem in Aeginam traiicere facit, §. 25. 46. narrat, eum Aegina in Thraciam profectum Scaptesulae degisse. Porro alii eum Scaptesulae historiam composuisse, diemque supremum obiisse consentiunt. Perpetuo igitur ibi eum vixisse statuunt. At Scaptesula eo tempore in potestate Athe-

1) Conf. Anonym. §. 7. *φεύγων δὲ, ἐν Αἰγίνῃ διέτριβε, κἀκεῖ λέγεται τὰς ἱστορίας αὐτὸν συντάξασθαι.*

niensium erat, sicut Thasus insula ex adverso iacens. Thuc. quidem 4, 108. refert, post captam per Brasidam Amphipolim socios valde inclinasse ad defectionem et eo consilio cum Brasida transegisse, idem narrat 4, 107., Myrcinum, Galepsum atque Oesymen Brasidae se subiecisse, sed de Scaptesula nihil eiusmodi. Minime igitur probabile est, Thucydidem aut possessionem metallorum suorum Thasiorum servasse [2]), aut secure in his regionibus commorari potuisse; minime igitur Scaptesulae Thucydidem exulem egisse aliquis existimet [3]). Defecit quidem Thasus ab Atheniensibus Ol. 92, 1. (412.) [4]). Tum probabile est, etiam Scaptesulam, locum antiquae Thasiorum ditionis, una defecisse, siquidem etiam serius ora Thaso opposita continentis communem cum insula sortem nacta est. Ex eo inde tempore Thasus et adiacens ora continentis Harmostae Spartano parebat, quo intervallo Thucydidem usum Scaptesulae egisse credibile est. At post pugnam ad Cyzicum, in qua Spartani Ol. 92, 3. (410.) victi sunt, Harmosta Spartanorum eiecto rursus haud scio in quam longum tempus insula in Atheniensium potestate fuit [5]). De posterioribus temporibus historici tacent: acquiescemus ergo in testimoniis veterum, qui Scaptesulae Thucydidem et egisse, partimque ibi mortuum esse narrarunt [6]). Certe in exilio historiam conscripsit, id quod fama vulgo invaluisse, et Cicero significat, et constat ex iis, quae Pausaniae auctoritate in loco de obitu Thucydidis dixi.

B.

NUM THUCYDIDES HISTORIAM CONSCRIPSERIT BELLO FINITO, AN DUM BELLUM GEREBATUR, QUAERITUR.

Si audias Dionysium Halicarnassensem p. 867. per totos viginti septem belli annos in illis octo libris, quos solos reliquit, immutandis elaboravit, sursum deorsum volutans singulas elocutionis particulas limavit. Statuit igitur, historicum continuo post rerum eventus descriptionem eorum aggressum esse, statueruntque etiam alii, qui contenderent, prooemium, ut in quo res memorentur, quae inter bellum evenerunt et ipse finis belli, post totum opus adiectum esse [7]). Alii verbis Thucydidis usi sunt,

2) Quae est opinio Meieri De Bon. Damn. p. 179. et quodammodo confirmat Marcellin. §. 19 sqq.
3) Krueg. Vit. Thuc. p. 47. 48.
4) Thuc. 8, 64.
5) V. Mans. Spart. 2. p. 306. not. f.
6) Boeckh. C. I. Vol. I. p. 219. a. pariter ex ipso exilio Thucydidis colligere paratus est, Scaptesulam ea aetate non iam in Atheniensium ditione fuisse.
7) v. Anonym. Vit. Thuc. §. 8.

quibus profitetur, se ἄρξασθαι ξυγγράψαι πολέμου εὐθὺς καθισταμένου. Verba autem ista ne hoc quidem comprobant, auctorem exulem bellum, dum gerebatur, conscripsisse et descriptionem eventuum statim post eventus perfectam esse. „Rerum investigatio, ait Krueg. Vit. Thuc. p. 70., primum historici negotium esse debebat. Res colligebat in futurum usum, ut sensit etiam Marcellinus §. 47., et sic scriptor vere dicere poterat, se bellum statim ineunte bello conscribere coepisse. Neque fieri potest, ut aliter dixerit. Prius enim quam discrimen certaminis aderat, ac totum mente comprehendi poterat, certe descriptionem eius aggredi nolebat. Accedit, quod historicus finito demum bello rerum pervestigationem per partes quidem absolvere et emendatam proponere poterat. Lucianus, qui in componendo de arte historica libello Thucydidem ubique ante oculos habebat, suadet §. 47 sq., ut demum rebus omnibus vel maxima saltem parte earum indagata scriptor deinceps res oratione ornata componat, digerat atque ex artis praeceptis expoliat. Ita Thucydidem quoque egisse, auctor est Marcellin. §. 47., nisi quod rerum exornatam elaborationem non ultra exilium auctoris extendit.“ Ac demum post finem belli opus conscriptum et in eum cultum, quo nunc habemus, expolitum esse, Krueg. p. 71. ex his locis colligit: In prooemio (c. 13. 18.) finis belli memoratur. At, dixerit aliquis, auctor prooemium post opus absolutum adiecit. Argumento aliquis utatur aoristis ξυνέγραψα — προέγραψα (1, 1. 23.), quum auctor, si prooemium prius scripsisset, dicere deberet ξυγγράψω — προγράψω. At non aliter c. 22. οὕτως εἴρηται et 5, 26. γέγραφε legitur [8]). Non aliter Thucydides in medio conspectu rerum πεντηκονταετίας [9]) scripsit: ἔγραψα δὲ αὐτὰ καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ λόγου ἐποιησάμην διὰ τόδε etc. Eodem pertinet formula in fine anni cuiusque repetita: ὃν Θουκ. ἔγραψε.

At Thucydidem cogitet aliquis prooemium post elaboratos septem priores libros scripsisse, hos autem iam in Thracia elaborasse. Hoc quoque difficultatibus laborare, Krueg. p. 72. docet: non enim cogitari licere, Thucydidem de Pisistratidis tam prolixe locuturum fuisse, si iam digressionem, quae est de illis

8) Conf. Popp. 1, 1. p. 28. 157., ubi Aoristus, ait, non significat, absoluta demum historia prooemium scriptum esse, nam ita omnino non extaret, quum illa nunquam ad finem perducta sit, sed ut perfectum in epistolis latinorum eos respicit, qui libros suos lecturi sunt. Adde eundem 1. Commentt. p. 15. Krueg. p. 71. adn. 4.
9) Thuc. 1, 97., ubi Schol. adnotavit: οὐχ ὅτι ἤδη ἔγραψεν, ἀλλ' ὅτι ὅμως γέγραπται, εἰ καὶ μήπω εἴρηται i. e. nicht als ob es schon im Vorhergehenden dargestellt worden, sondern weil es der Leser jetzt, indem er liest, vor sich hat, wiewohl es zur Zeit, da der Schriftsteller dieses ἔγραψα schreibt, noch nicht gesagt ist. Conf. Popp. 1. Commentt. p. 503.

in sexto libro, scriptam praemisisset. Porro muros Athenarum deiectos iam 1, 93. commemorat. Rursus dixerit aliquis, primum librum, qui non est nisi prooemium totius operis [10]), conscriptum esse post sex, qui sequuntur, libros absolutos. Verum hi, qui deinceps sequuntur libri tales locos continent, quibus cogamur, elaboratos hos et ipsos post finitum bellum ponere, velut 2, 13. *τοῦ Φαληρικοῦ τείχους στάδιοι ἦσαν πέντε καὶ τριάκοντα πρὸς τὸν κύκλον τοῦ ἄστεος*, quibus verbis indicatur, murum non amplius erectum stetisse, quum auctor haec scribebat. Deinde 2, 65., ubi Periclis ingenium describit, statim comparandi causa de consiliis et Actionibus posterioris aetatis demagogorum, de clade Siciliensi, de belli decursu, de auxilio per Cyrum Spartanis praestito, denique de expugnatis Athenis loquitur. Atque 5, 20. 26. multis verbis meminit finis belli. „Constat igitur, ait Krueg., historicum *ὑπομνήματα* rerum gestarum habuisse, fortasse etiam singula, ut multas orationes, iam prius elaborasse, totum autem opus demum post bellum componere ita aggressum esse, ut a primo libro initium faceret.“

C.

QUAMDIU AUCTOR VITAM ULTRA BELLUM PELOPONNESIACUM PRODUXERIT, QUAERITUR.

Ad hanc quaestionem iam supra in loco de obitu Thucydidis responsum est: hic perquiramus vestigia, ad hanc quaestionem ducentia, si quae forte in ipso eius opere lateant. Pop-ponis 1, 1. p. 28. sententia est, scriptorem multis annis post exitum belli in vivis fuisse. Quin Dodw. putat, apud Marcellinum §. 34. legendum esse *π'* (i. e. octoginta) pro *πεντήκοντα* in verbis *παύσασθαι* (Thucydidem) *τὸν βίον ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἔτη*. Sic vero cum Grauerto quaeras, cur Lucian. de longaev. 22. non Thucydidem quoque, sicut Hellanicum, in longaevis enumeraverit. Certe annum 396 non fieri potest ut Thucydides attigerit, nam 3, 116. in enumerandis Aetnae eruptionibus illam non enumerat, quae auctore Diod. 14, 59. et Orosio 2, 18. evenit Ol. 96, 1. (396.), et tamen dicit, tres *priores* eruptiones a se numeratas evenisse, ex quo Graeci in Sicilia habitaverint, neque ullam aliam praeter illas. Porro si historicus Olympiadibus tribus, (quae est Dodwelli opinio,) bello superstes fuisset, verisimile est, eum historiam ad finem perducturum fuisse. „Ita enim, Krueg. Vit. Thuc. p. 66. ait, non credibile est Thucydidem in elimando opere desudasse, ut Isocrates in Panegyrico, atque etiam improbabilius est, eum sponte sua opus mancum et imperfectum reliquisse, imo in eo perficiendo

10) v. Krueg. ad Dionys. Hal. Hist. p. 33.

morte interceptus est.“ Ita sentit etiam Letronn. s. v. Xenophon (in Biogr. Univers. de Michaud), addens, si, ut Dodw. vult, Thucydides a. 391 obiisset, quo tempore Xenophon Scillunte in Elide versabatur, non explicari posse, qui factum sit, ut unus Xenophon historiam Thucydidis cognitam haberet, utque occulte in manus eius veniret. „Thucydidi, ait, post reversionem ab exilio satis otii fuisset ad opus ita perficiendum et divulgandum, ut non deleri posset aut a quoquam tanquam suum vindicari. Conficta enim a Dodwello res est, ad Xenophontem librum Thucydidis ab uxore et liberis perlatum esse, quum ad eum Scilluntem redirent. Prorsus abiicienda esset Diogenis Laertii de Xenophonte, Thucydidis, historiae editore, narratio, si Thucydides demum anno 391 mortuus esset; sin hoc falsum est, narratio illa Diogenis Laertii bene coit cum morte Thucydidis non multo post expugnatas per Lysandrum Athenas consecuta.“

Adde quod probari potest, Thucydidem ne annum quidem 400 vita attigisse. Marcellinus enim §. 30. ex Praxiphane, qui de Acropoli scripsit, refert, Thucydidem demum post Archelai, Perdiccae filii, Macedoniae regis, cuius et ipse scriptor 2, 100. mentionem facit, obitum in ora hominum venisse. Ille rex diem supremum obiit Ol. 95, 1. (400.) [11]). Cum hoc coniungenda est alia narratio, quod demum Xenophon post mortem auctoris opus publici iuris fecit, teste Diogene Laertio 2, 59. *λέγεται δὲ ὅτι καὶ τὰ Θουκυδίδου βιβλία λανθάνοντα ὑφελέσθαι δυνάμενος αὐτὸς (Ξενοφῶν) εἰς δόξαν ἤγαγεν.* Probabile est, Xenophontis in manus historiam Thucydidis anno 402 venisse, quo tempore Xenophon usque Athenis versabatur, neque dum ad Cyri exercitum profectus erat, id quod factum est versus a. 400. Hanc traditionem Krueg. quoque Vit. Thuc. p. 31. pro vera habet propter artum nexum, quo historia Graeca Xenophontis cum Thucydideo opere iuncta est. „Quodsi, ait, Xenophon historiam Thucydidis a se editam videri voluit, consentaneum est, ut magis perfectionem operis, quam diversitatem auctorum respiciens opus continuo ibi continuaret, ubi a Thucydide inveniebat desitum esse, non magis hic quam in ullo alio operum suorum auctorem se profitens. Quin etiam fortasse hoc ipso consilio, ut opus continuaretur, heredes Thucydidis Xenophonti id tradiderunt [12]). Probabile est, hoc paulo post mortem auctoris

11) Diod. 14, 37. coll. Boeckhio C. I. 2. p. 341.

12) „Rien n'empêche de croire que l'ouvrage de Thucydides, non terminé, lui fut confié par l'auteur lui même, en mourant, ou par ses héritiers. Ainsi le dire de Diogène de Laërte, loin d'être invraisemblable, se coordonne au contraire parfaitement avec les circonstances de la vie des deux historiens et avec l'état d'imperfection où était restée l'histoire de la guerre du Peloponnèse. Il n'y a donc plus aucun motif

evenisse, et quum Xenophon usque Athenis erat, unde statim hoc explicatur, qui factum sit, ut opus Thucydidis aliquamdiu occultum lateret. Etenim paulo post Xenophon, et proinde prius quam consilium opus absolvendi et explendi exsequi poterat, in Asiam profectus est, unde demum tempore pugnae ad Coroneam pugnatae in Graeciam reversus est. Ita liqueret, eum demum post illam pugnam, quum iam Scillunte ageret [13]), opus Thucydidis edidisse, fortasse una cum duobus prioribus libris suis Historiae Graecae. Hos enim aliquanto prius conscriptos esse, quam ceteros eius operis libros, postrema verba libri secundi indicant [14]). Ad horum operum coniunctionem credibile est, Xenophontem tanto libentius animum induxisse, si cum opere Thucydidis etiam *ὑπομνήματα* eius accepisset, quae auctor ipse ad continuandum opus paraverat."

Sin minus placet, Xenophontem opus Thucydidis una cum Historia Graeca edidisse, hoc certe poni potest, editum esse ab eo intra annum 405 et annum 400, quo ad exercitum Cyri profectus est, quae est sententia Letronnii. Cum utraque ratione convenit, quod Praxiphanes Thucydidem scripserat demum post Archelai obitum claruisse. Certe hoc exploratum est, Thucydidem ante Ol. 95, 1. (400.) obiisse. Locum enim, quo Thucydides Archelai mentionem iniicit, non significare regnum huius regis iam transactum, Krueg. Vit. Thuc. p. 65. docuit. „Octo qui supersunt libros, ait p. 68., percommode in decursu unius anni [intra Athenas expugnatas per Lysandrum et liberatas per Thrasybulum] ei elaborare licuit, materia iam, ut videtur maximam partem parata et diligenter perpensa. Quare ponere licet, opus a Thucydide vel versus finem Ol. 94., vel circa mediam hanc Olympiadem ($40\frac{3}{2}$) perfectum esse [15]). Denique auctorem paulo post finitum bellum morte oppressum esse, etiam eo firmatur, quod nusquam quaequam res posterior belli fine memoratur, quanquam subinde opportunitas aderat, e rebus, quae serius

d'enlever à Xenophon l'honneur d'avoir été le premier éditeur de Thucydides." LETR.

13) i. e. anno 391.

14) Conf. adnot. ad Marcellin. §. 45.

15) „Si l'on rapproche maintenant ce fait incontestable des paroles de Thucydides dans le cinquième livre, qu'il a écrit l'histoire de la guerre du Peloponnèse jusqu' à la prise d'Athènes dans une durée de vingt-sept ans (5, 26.), on sera naturellement conduit à dire, que Thucydides, revenu de l'exil en 403, après l'expiration de la 27e année de la guerre, continua de rédiger son histoire, dont tous les matériaux avaient été rassemblés et la rédaction commencée pendant les vingt années de son banissement: de plus, que cette redaction était déja fort avancée lorsqu'il a écrit ces paroles. Dès lors l'auteur, marchant avec confiance au but, et se croyant sûr de l'atteindre, puisque l'achèvement de l'ouvrage ne pouvait lui demander plus d'un an ou deux, a dû s'exprimer comme il l'a fait." LETR.

acciderent, aliquam memorandi [16]). Itaque postremus aetate eventus omnium, quos Thucydidis historia continet, Athenae sunt per Lysandrum captae Ol. 93, 4. (404.)

13. DE OCTAVO LIBRO THUCYDIDIS.

Hinc facile colligitur, verissimam videri rationem eorum, qui Thucydidem in scribendo et continuando opere morte interceptum esse statuunt, ut Popp. 1, 1. p. 29. Sese enim voluisse narrationem usque ad finem belli exsequi, ipse scriptor testatur 5, 26. et alibi. Ultimum librum Thucydidis esse, vix iam a quoquam dubitatur [1]). Fuerunt tamen inter veteres, sed illi, ut videtur, Dionysio Hal. posteriores [2]), qui Thucydidis octavum librum esse negarent. Horum alii filiam eius auctorem esse dicebant, alii Xenophontem, alii Theopompum [3]). Hos duos posteriores propterea, ut videtur, nominaverunt, quia cognitum erat, eos opus Thucydidis continuasse. De Xenophonte inprimis ut cogitarent, eo factum esse apparet, quia historia eius Graeca ipsi Thucydideae historiae annectitur per formulam *μετὰ ταῦτα*. Nullo autem idoneo argumento aut Xenophonti aut Theopompo aut filiae Thucydidis octavum librum tribui, abunde comprobaverunt Popp. 2, 1. p. 7 sqq. et Krueg. Vit. Thuc. p. 74 sq.

Thucydidem auctorem octavi libri esse, certe externis argumentis comprobatur et quidem veterrimo testimonio ipsius auctoris, qui bis (8, 6. 60.) se auctorem libri nominat. Quanquam, quum filia, quae debet cogitari materiam a patre collatam modo ex mente eius et cum orationis eius imitatione elaborare et digerere voluisse, putaverit, ut videtur, etiam patris nomen illis duobus locis ponendum esse, minus huic quidem argumento Krueg. tribuit. At Cratippus, aequalis et continuator Thucydidis, dixisse fertur, Thucydidem *nullas in posterioribus operis sui partibus orationes inseruisse* [4]). Unde Cratippum quoque apparet octavum librum Thucydidi tribuisse. „Accedit, ait Popp. 2, 1. p. 8., quod et in omnibus Thucydidis codicibus (praeter eos, qui ut H. et Vind., iam prius desinunt,) octavus liber legitur, et a multis veteribus scriptoribus sub nomine Thucydidis sine ulla dubitationis nota quum universe tum ob verba quaedam singula citatur.

Fuerunt, qui diversitatem octavi libri, quem tum ob alia tum ob defectum orationum imperfectiorem esse credebant, hinc

16) velut 5, 50. 8, 8. 80. Vid. Krueg. Vit. Thuc. p. 68 sq.

1) v. Nieb. Kl. Schr. Vol. 1. p. 469 sq. Fr. Schleg. Gesch. d. a. u. n. Literat. Vol. 1. p. 46 sq. coll. Thucydide 8, 45. 46. 76. et 27. 48. al. Popp. 2, 1. p. 9. Adde Popp. 2, 1. p. 7. Cap. I. Krueg. Commentt. Thuc. cap. I.

2) Vid. Krueg. Vit. Thuc. p. 74.

3) Marcellin. §. 43 sqq.

4) Dionys. Hal. p. 847.

repeterent, quod morbus vires auctoris debilitasset, qui morbus postremo mortem historici attulisset [5]). Quos Krueg. animadvertit non reputasse, uno fere omnes veteres ore Thucydidem violenta morte periisse testari. Alii veterum dicebant octavum librum Thucydidis quidem esse, sed illum modo inchoatum, opimum rebus leviter adumbratis, sed nullo artificio factis et elaboratis [6]). Unde aliquis colligat, historicum consilium operis retractandi habuisse. Contra hanc opinionem Krueg. protulit, quod historicus in octavo libro non secus atque in superioribus historiae partibus in fine uniuscuiusque anni repetita formula utitur: *ἐνὸς δέον εἰκυστὸν* (et *εἰκοστὸν*) *ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τόδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε*. Quid hoc adderet, quaerit Krueg. p. 76., in praeparatione operis? Accedit testimonium Cratippi, quem apparet octavum quoque librum ut opus in usum publicum paratum designare. Neque octavi libri aut omnis oratio minus expolita, aut narratio minus diligens est [7]). „Eadem, ait Popp. 2, 1. p. 9 sq., in octavo libro ars cernitur. Idem ubique virtutis amor et sensus a partium studio remotissimus, eadem accuratio in factis comprobandis, (unde etiam foederum formulae adduntur, ut libro 5.), eadem mythorum et inutilium digressionum cvitatio. Eadem etiam ars in causis rerum indagandis et ingenio ac moribus celeberrimorum virorum depingendis, (e quibus maxime eminet Alcibiades), eadem diligentia in commemoratione locorum, ubi pugnatur. Item eadem series narrationis, eadem simplex descriptio secundum aestates et hiemes cum solenni formula, idem scriptoris sensus elucet, et eadem, quae in antecedentibus libris, de iisdem rebus feruntur iudicia. Etiam in rebus ipsis aliquoties ad ea, quae in prioribus libris explicata sunt, aperte respicitur. Tum vero etiam sermo Thucydidi consentaneus, sive formam eius omnino, sive singula verba verborumque consociationes spectamus.“

Non facile critici iudicassent, librum octavum ceteris imperfectiorem esse, nisi orationes deessent, quarum defectum operis huius extremi vitium esse existimabant. Cratippus quidem apud Dionysium Hal. p. 847. ideo orationes ab hoc libro abesse putavit, quod partes rhetoricae operis Thucydidei non solum narrationi rerum officiant, sed etiam audientibus molestiam pariant. Quod quum intellexisset, historicum in extrema parte operis orationes omisisse. Haec merito reiiciens Krueg. Vit. Thuc. p. 78. [8]) monstravit, historicum pro eo, quod de orationibus historiae intermisceri solitis senticbat, in octavo libro nullas adhibere potuisse, „quia consilium, propter quod orationes

5) Marcellin. §. 44. Anonym. §. 9.
6) Marcellin. l. c.
7) v. Krueg. Commentt. Thucyd. p. 253 sq.
8) Conf. Krueg. Comm. Thuc. p. 257 sqq.

in historiam recepit, iam illis assequutus erat, quas in superioribus libris praemiserat, idque etiam cum respectu ad hunc librum, et quia in eventibus rerum, quae in octavo libro narrantur, vere nullae orationes habitae sunt satis graves ac dignae, quae in historiam admitterentur, descriptis praeterea iam ingeniis et moribus populorum belligerentium, statu civitatum et inter se rationibus. Neque de viris, qui in libro octavo prodeunt, praeter Alcibiadem ian. superius descriptum quisquam fuit eximie memorabilis: “ magis praeterea clandestinis machinationibus, quam eloquentia publice forum moderante Phrynichus, Pisander, Antiphon vires ingenii exserebant. Quare iam septimo libro numerus et ambitus orationum valde exiguus, et aliquae earum habendarum occasiones praetermissae sunt [9]). Adde quod nonnullorum belli extremi oratorum, velut Antiphontis, orationes alia via in publicas manus venisse videntur, et turbata libertate comitiorum [10]) oratoribus non iam impune erat loqui, ut vellent. Quid igitur Thucydides eos viros publice dicentes induceret, quos ex praescripto *ἑταίρων* loqui oportebat, minime licebat ex animi sententia [11]).

Nihilominus postremam partem historiae Thucydidis minus, quam superiores libros, elimatam esse et consentaneum est propter subitam auctoris mortem, et ab aliis accuratius demonstratum [12]). Verum non mera *ὑπομνήματα* octavo libro contineri, Kruegero hinc quoque apparere videtur, quod non etiam de reliquis annis belli commentarii, quantumvis manci et imperfecti supersint. Sed hi fortasse Xenophonti traditi sunt, quos tamen minus ad divulgandum paratos fuisse, facile intelligitur. Qui enim is, qui opus Thucydidis, quale habemus, digessisse cogitandus est, hoc ipso loco, quo rumpitur, filum rumperet? Postquam enim historicus narravit, Tissaphernem post pugnam ad Cynossema consilium cepisse, cum Peloponnesiis in gratiam redeundi, nihil addit nisi haec verba nihil ad illud consilium pertinentia: *καὶ ἀφικόμενος ἐς Ἔφεσον θυσίαν ἐποιήσατο τῇ Ἀρτέμιδι*. „Neminem, ait Kr. g., non prorsus insipientem instructorem et conditorem operis hoc fugere poterat, isque vel pugna ad Cynossema vel serius Alcibiadis apud Cyzicum victoria desinere debebat. Quae ab auctore de hac pugna relicta essent quantumvis rudia atque inchoata, ea tamen facile erat in eius-

9) Popp. 2, 1. p. 9.
10) Thuc. 8, 66.
11) Thuc. l. c. *Καὶ οἱ λέγοντες ἐκ πάντων* (*τῶν ξυνεσιώντων*) *ἦσαν, καὶ τὰ ῥηθησόμενα πρότερον αὐτοῖς* (*τοῖς ξυνεσιῶσι*) *προὔσκεπτο*. lege turbulentam militum concionem 8, 76. 93., in qua nullam instam orationem haberi licuisse in aperto est. Libertate amissa Trogus *in Livio et Sallustio reprehendit, quod conciones directas pro sua oratione operi suo inserendo historiae modum excesserint*. Iustin. 38, 3.
12) V. Krueg. Vit. Thuc. p. 79. Popp. 1, 1. p. 30.

modi narrationem conformare, ut legi possent. Haec difficultas removetur, si sumas, editori operis religioni fuisse communicare, quidquid ab ipso auctore paratum ad divulgandum invenisset.“

Suspicetur denique aliquis, historiam ab auctore perfectam, et quae post librum octavum sequebantur, deperdita esse, contra quam opinionem Letronn. ita disputat: „Thucydides, viginti annis exilii in colligenda materia consumtis profitetur 5, 26., se historiae belli Pelop. scriptionem continuasse usque ad captas Athenas per viginti septem annos. At tempus perfectum *γέγραφε*, quo utitur libro primo et 4, 20. et alibi, non comprobat, cum opus absolvisse. Si te ponas loco scriptoris, in otio opus iam satis provectum componentis, intelliges, tempus illud verbi non posse referri nisi ad unum consilium opus perficiendi, quod Thucydides ceperat, quum haec scribebat, et ad spem, brevi longum laborem terminatum iri, quam animo conceperat. Loquebatur de libro, in quo perficiendo versabatur, ut iam perfecto. Hic locus scriptus est post annum belli septimum et vicesimum, quum Thucydides ardore profligandi operis abreptus se sentiebat in eo esse, ut metam attingeret. Atqui spe deceptus (verum est) nunquam historiam absolvit, quia octavum eundemque ultimum librum constat anno belli uno et vicesimo desinere i. e. anno 411. At dixerit aliquis, eum librum fortasse alios secutos esse complures. Hoc improbandum propter omnia, quae certo cognovimus. Taceo veteres, qui octavum librum deteriorem putarent praecedentibus, taceo doctiores criticorum recentiorum, qui hunc librum putant imperfectiorem esse, quem auctori non licuerit per tempus tanto quasi succo et sanguine perfundere quam reliqua operis, unde patet, tantum abfuisse, ut coeptum opus terminaret, ut ne tempus quidem ei esset ad hunc octavum librum terminandum. A Thucydide historiam non ultra unum et vicesimum belli annum productum esse[13]), hoc extra dubitationem positum est, quod Historia Graeca Xenophontis eo ipso loco incipit, quo octavus liber Thucydidis desinit. Nulla ibi lacuna est, nulla continuatae orationis interruptio. Formula *ἀκέφαλος* illa: *μετὰ ταῦτα* ad ipsum factum refertur, quo octavus liber Thucydidis exitum habet. Unde perspicuum fit, Xenophonti de hoc opere non plus cognitum fuisse, quam nobis, id est Thucydidem non plus scriptum reliquisse, nisi quis suspicetur, (et fuerunt, qui suspicarentur[14]), Xenophontem reliquam partem operis Thucydidei suppressisse: quae mira suspicio est,“ quam iure Popp. 1, 1. p. 29 sq. spernit et reiicit.

13) id quod claris verbis Diod. Sic. 13, 42. et Dionys. Hal. ad Pompei. p. 130. aiunt. LETR.

14) Gail. Philol. 3, 301 — 310. LETR.

11. DE HERODOTI HISTORIA OLYMPIAE ET ATHENIS RECITATA ET NUM THUCYDIDES HUIC RECITATIONI ADFUERIT, QUAERITUR.

Narrat Lucianus Herodoto s. Aetione Vol. 4. p. 116. Bip.[1]), Herodotum aliquando historiam in solennitate ludorum Olympiae coram coetu Graecorum, qui ad eos spectandos confluxerant, recitasse. Addit Suidas s. v. *Θουκυδίδης*, Thucydidem puerum cum Oloro patre recitationi isti adfuisse et aemulatione pulcherrimi operis penitus animo commotum illacrymavisse. Etiam Marcellinus §. 54., Suidas in v. *ὀργᾶν*, Photius cod. 60. p. 19, 36. Bekk., Tzetzes apud Popponem 1, 1. p. 321. et apud Ruhnk. de Antiphonte (Vol. 7. Oratt. Gr. p. 304. Reisk.) hoc factum esse testantur, quamquam omittentes, Olympiae recitationem factam esse. Hi igitur de recitatione narrant Thucydidis nomine, qui puer commotione animi affertus sit, quum Thucydidis in illa praesentis nulla mentio sit apud Lucianum in ullo trium locorum, quibus recitationem commemorat. Illos igitur scriptores Krueg. Vit. Thuc. p. 21. censet ex alio fonte hausisse quam Lucianum, et consentit Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 446. adn. Recitationem illam revera factam esse, primus dubitavit Bred. Praef. ad Heilmanni interpretationem Thucydidis p. 6 sq., quem posthac alii secuti sunt; omnium autem uberrime huius narrationis fidem impugnavit Dahlm. Herodot. p. 12 — 37. Contra quem cum Heyse Quaestt. Herodot. p. 27 sq. disputasset, Krueg. Vit. Thuc. inde a p. 11. denuo quaestionem tractavit. Si de tempore eius recitationis quaeris, nulla prorsus eius nota superesset, nisi Suidas retulisset, Thucydidem *puerum* Herodoto Olympiae in summo Graecorum applausu historiam recitanti adfuisse. Hunc iam dixi unum scriptorem narrare, Olympiae a Thucydide Herodotum auditum esse. Addit Herodotum animadverso studio laudis, quod in puero esset, ad Olorum patrem *ὁ σὸς υἱὸς* dixisse, *ὀργῶσαν ἔχει τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ μαθήματα*. At intelligi nequit, quomodo Herodotus coram tam ingenti multitudine recitans lacrymas pueri observare et patri gratulari potuerit. Quare Kruegero p. 24. magis probatur narratio Photii, referentis hanc gratulationem factam esse domi apud patrem Thucydidis: *λέγεται*, ait, *ἀναγιγνωσκομένης (Ἡροδότῳ) τῆς ἱστορίας κομιδῇ νέον ὄντα παρὰ τῷ πατρὶ Θουκυδίδην ἀκοῦσαι*.

Recitationem Olympiae ponunt factam esse Ol. 81, 1. (456.) Memoratur altera recitatio Herodoti, Athenis in magnis Panathenacis facta ab Eusebio Chronic. sub Ol. 83, 3. (446.) *Ἡρόδοτος ἐτιμήθη παρὰ τῶν Ἀθηναίων βουλῆς ἐπαναγνοὺς αὐτοῖς*

1) Adde De Conscr. Hist. c. 16. 42.

τὰς βίβλους. (Hieronymus eius interpres: *Herodotus quum Athenis libros suos in consilio legisset, honoratus est*[2]). Eandem recitationem testatur Diyllus [3]) apud Plutarch. de Malign. Herodot c. 26. Deinde Dio Chrysost. Orat. Corinth. 37. p. 103. Reisk. auctor est, Herodotum etiam Corinthum venisse et scriptas a se historias recitasse [4]). Denique Thebis ab eodem historico historiam praelectam esse, forsan recte colligas ex Plutarch. de Malign. Herodot. c. 31. Itaque si Thucydides Herodotum audivit Olympiae, annos quindecim ex ratione Pamphilae natus erat, Herodotus demum annos viginti octo. „Herodotus, ait Wessel. Praef. ad ipsum p. XXI sq., visis multis regionibus, multis urbibus et hominum moribus in Samum reversus, quae ad sedulae apis instar undique collegerat, scriptis consignare ingressus est. Intento autem isti negotio spes urbem patriam Halicarnassum tyrannico dominatu liberandi affulsit. Expulsus Lygdamis est, et civibus aequa rediit libertas. Sed factiones civitatem miscuerunt, et invidia liberatorem incessit. Tum patria relicta in Graeciam tetendit. Instabat per illi commodum Olympiorum tempus solenne. Properavit ad illud certamen, atque in magno Graecorum consessu recitavit historias suas. Namque ea non docent, absolvisse Herodotum historiarum libros Halicarnassi, sed compositos in Samo insula ex Caria ad Olympicum conventum secum portasse et Graecis, ut illis innotescerent, praelegisse.“ Probat deinde recitationem factam esse Ol. 81, 1. (456.), quod tempus aetati Herodoti egregie congruum sit et quod pueriles Thucydidis anni postulent. Cum eo consentit Ruhnk. Hist. Crit. Oratt. Gr. p. LIX. Contra ea Bred. p. 7. adnotavit: „Quisquis novit veterum notiones virilis robustatis, et quam multum a se ipsi poposcerint, cum publice prodituri essent, quisquis Herodoti libros cognovit, qui non possunt orti esse nisi post multa itinera, multarumque rerum explorationem, non facile credet, Herodotum adolescentem viginti octo annorum publice libros suos recitasse, quin praecox eius ingenium fama celebraretur [5]).“

Hanc difficultatem ut amoveret, Krueg. Vit. Thuc. p. 32. spreta Pamphilae auctoritate Thucydidem ponit natum esse Ol. $\frac{80}{81}$ ($\frac{437}{6}$), facit eum adfuisse praelectioni Athenis factae Ol. 83, 3. (446.), eumque proinde tum decem ad duodecim annos natum fuisse: „Sic, ait, omnis difficultas sublata est.“ Utinam

2) v. Scalig. ad Euseb. Chronic. p. 104.
3) v. Dahlm. Herodot. p. 32 sq.
4) Wessel. ad Herodot. Praef. p. XXIII.
5) Conf. Dahlm. Herodot. p. 20 sq. Euseb. Chronic. p. 168. etiam prius Herodotum libros suos scripsisse facit, nam sub Ol. 78. (468.) tradit: *Ἡρόδοτος Ἁλικαρνασσεὺς ἱστοριογράφος ἐγνωρίζετο.* Nimis hoc mature positum.

vero etiam reliqua, quae de Thucydidis vita novimus, conveniant! Utique, si Herodotus paulo ante bella Persica natus est[6]), et, ut vulgo fertur, Ol. 74, 1. (484.), Herodotus non tredecim annis, ut refertur ex Pamphilae libro, sed viginti octo annis maior erat Thucydide, et proinde, cum Athenis illo anno historiam recitabat, annum agebat quadragesimum, proinde, si Bredovium audias, haud paulo ad publicam praelectionem aptior et experientia rerum maturior. Praeter recitationem Athenis factam Krueg. p. 25. concedit Olympiam, sed illam ponit Ol. 84, 1. (444.), biennio post, quam Eusebius ponit praelectionem Athenis habitam. „Ut tempus figas, ait p. 24 sq., praelectioni Olympiae habitae, nihil restat, nisi migratio ab eo Thurios suscepta Ol. 84, 1. (443.) [7]). Quod quanquam probabile, certum non est, quum enim frequens inter Italiam et Graeciam commercium esset, facile credas, Herodotum serius iterum Olympiam venisse, ibique historiam recitasse.“ At hanc coniecturam statim haec difficultas premit, quod veteres tradunt, Herodotum demum Thuriis, et proinde post Ol. 84, 1. (443.) historiam contexuisse [8]), ac quum recitatio Athenis facta prior sit Olympia, duas habemus Herodoti praelectiones, neque dum opus, quod ab eo praelegeretur. Quin etiam nunc fere sic sentiunt, Herodotum historias demum post Ol. 92, 4. (409.) et proinde post annum aetatis septuagesimum quintum, sive triginta ad quadraginta annis post itinera [9]) composuisse. Quare Krueg. p. 31. cum Wesselingio consentiens arbitratur, Herodotum partem operis iam Sami scriptam attulisse [10]), atque Ol. 83, 3. (446.) vel 84, 1. (444.) iam tantum elaboratum habuisse, ut praelectiones habere posset, quanquam negari nequeat, eum serius opus retractasse, vel certe additamenta fecisse.

Sed videndum prius, num vere praelectio ab Herodoto Olympiae habita sit, id quod praeter Bredovium et Dahlmannum etiam Arn. ad Thucydidem 1, 20. p. 31. et Popp. 1, 1. p. 24. addubitant. Et hic quidem ita scripsit: „Hanc narrationem fabulosam videri, quod Thucydide puero Herodotus modo tredecim annis natu maior libros suos demum multis terris peragratis scri-

6) Ita Krueg. quoque p. 28. not. 2. statuere videtur.
7) Nam haec colonia deducta est exeunte Ol. 83. Vid. Krueg. p. 24. adn. 4. Dahlm. Herodot. p. 33. adnot. 46. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 150, 22.
8) v. Plin. H. N. 12, 4. (8.) et firmatur, ut ipse Krueg. p. 25. censet, loco Herodoti 4, 99., de quo vid. Mitf. H. Gr. 2. p. 356. vers. Germ. et Dahlm. Herodot. p. 50.
9) Dahlm. Herodot. p. 52. tempus itinerum Herodoti ponit intra annos 464 et 444.
10) Sic tradit Suidas s. v. *Ἡρόδοτος*, Lucianum si sequaris, scripsit historiam in urbe patria, si Plinium, Thuriis. Haec conciliari posse, recte iudicat Dahlm. Herodot. p. 11.

ptos recitare haud facile potuisset, a Bredovio monitum est. Res vero vel per se incredibilis, repugnat enim ingenio Thucydidis, qui vulgi iudicii se contemtorem exhibet, neque ullam unquam Herodoti historiae, ab iis quae ipse in historia spectanda putabat, alienissimae admirationem prodit.“ At nihilominus in iuvenili aetate amare et aemulari potuit eam historiam, quae sensus capiat, aures suavi oratione delectet, immensa rerum varietate alliciat. Gravioribus argumentis vulgarem opinionem de praelectione Herodoti Dahlm. impugnavit. Is posita Luciani ex Actione narratione illius praelectionis primum hoc valde improbabile esse arguit, quod Herodotus adeo iuvenis, utpote nondum triginta annos natus diuturna iam illa et longinqua itinera fecisse et opus laboriosissimum ad finem perduxisse dicatur, cuius praesertim ex singulis paginis viri aetate provecti indoles elucescat. Addit p. 20 sq., ab historico ipso 2, 156. Aeschylum unum *τῶν ποιητέων τῶν προγενομένων* appellari, qui ex quo obiisset, praelectionis tempore vixdum annum effluxisse. Concedit, operis certe partem perfectam esse potuisse, ut historiam modo bellorum recitasse cogitandus sit, at obstare ipsum Lucianum, qui totum opus praesto, totum recitatum fuisse narret, unde novem eius libri novem Musarum nomen nacti sint. Sed, quod gravissimum est, non potuisse Herodotum tantae multitudini hominum recitantem aut ab omnibus audiri, aut narrationibus prosa oratione conscriptis tantum a Graecis hominibus plausum ferre, aut eorum animos auditioni intentos tenere, qui vel ubi Demosthenae loquerentur, interdum, nisi quid gravissimi momenti incidisset, vagi discurrerent. Ac sibi alterum eiusmodi praelectionis Olympiae quidem habitae exemplum incognitum esse. Neque ullius hominis vocem et latera historiae coram tot millibus hominum recitandae sufficere potuisse. „At quae ineptia recitandi, addit, si cum spiritu quasi quodam oratorio, vel arguto quasi pracconio declamare opus subinde nihil nisi terrarum et locorum descriptiones continens voluisset. Id quod Lucianus sentiens fingit Herodotum opus non praelegisse, sed cecinisse. Atqui tandem cecinisse?“

Accedit, quod media aestate, exeunte Iulio Olympiae recitationem factam esse oportet, ubi neque a solis ictibus, neque ab impetu pluviae adstans pauperculorum Graecorum corona iis, quae postea Romana luxuria excogitavit, inventis defenderetur. „Neque taedii plena, addit, illius aetatis Graecis hominibus non potuit esse praelectio vel per pauculas horas producta, nisi musicae concentu concitatior, et quasi fulta actionis adminiculo.“ Neque Graecis, qui audiebant, praelectum opus placere potuisse, in quo facta Graecorum non laudarentur, sed saepe laudibus praeclarissimorum factorum cum quadam malignitate detraherctur, humana vitia aperirentur, virtus maximorum virorum vituperiis

imminueretur. „Ne dicam, addit, quod qui antiquissimus huius praelectionis testis citatur, Lucianus minima in historicis fide dignus est, ut qui alia quoque ad historiae et veritatis speciem temere conficta protulerit, alia ex vera rerum memoria desumta in iocosas ridiculosasque, sed gratas eo nomine audientibus narratiunculas diffinxerit, multisque locis de multis et rebus et hominibus vanissima prodiderit.“

Addit denique p. 32 sq., Plutarchum de Malign. Herodoti, quum loquatur de praelectione Athenis habita, de Olympia tacere. Neque Dionem Chrysostomum, Plutarchi aequalem, quidquam novisse de praelectione Olympia.

Ex iis, quae adhuc dicta sunt, patet, non posse negari, praelectiones ab Herodoto habitas esse. Neque Olympiam a Luciano totam confictam esse, (quidquid Dahlm. p. 36. obloquitur,) recte dicas, verum illam rebus poetica quadam imaginandi vi inventis exornavit variavitque, atque haec ipsa additamenta Luciani, non Herodoti praelectio argumentis Dahlmanni mihi quidem refelli videntur. Propterea minime existimo [11]), nullam Olympiae praelectionem habitam esse. Luciani colores picturae si detergeas, quod restat, aeque credibile est, ac praelectio Athenis habita, quam ne Dahlm. quidem audet negare habitam esse. Plus sane dubitationis habet narratio de Thucydide in illa recitatione praesente. Huius quidem aetas, qui quindecim annos natus Herodotum audivisse fertur, non obstat, quin narratio Suidae vera sit, verum quod hic et Photius vel auctor Photii eam tantopere variatam reddunt, (quo, ut videtur, credibiliorem redderent,) id vero suspicionem movet, quae augetur eo, quod aetas Herodoti tempori praelectionis ab uno Eusebio probabiliter constituto minime convenit, et confugiendum est ad coniecturas, quales Krueg. proposuit, quo annus aptus et praelectioni et operis conditioni et aetati Herodoti inveniatur. Quare libenter credo, praelectiones ab Herodoto habitas esse, Thucydidem vero praesentem ingenuo laudis studio commotum lacrymas inter auditionem fudisse, una mihi videtur illarum fictionum, quas frequentissimas posterior Graecarum literarum aetas effudit de viris domi militiaeque illustribus.

15. HERODOTUS NUM PER AETATEM THUCYDIDI COGNITUS ESSE POTUERIT, QUAERITUR.

Quousque Herodotus vitam extenderit, non certo scitur [1]). Aetas ac natalis annus eius testimonio Pamphilae cognoscitur,

11) Cum Dahlmanno in hac re consentit Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 446. adn.

1) Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 446. adn. probabiles vitae Herodoti terminos ait esse Ol. 74, 1. (484.) et Ol. 93, 1. (408.)

ex quo principio belli Pelop. annos natus erat quinquaginta quinque, ut primam lucem adspexerit Ol. 74, 1., quatuor ante Xerxis in Graeciam expeditionem annis i. e. anno 484. Unde quum usque ad finem belli Pelop. anni non minus octoginta effluxerint, Wesselingio ad Herodot. Praef. p. XXII. XXIV. Herodotus videtur libros Sami condidisse, eosdem ante Italicum iter semel atque iterum in celebri Graecorum mercatu praelegisse, in Italia vero elimavisse, nonnulla adiecisse, alia fortasse retexuisse. Addidisse autem, ea argumento esse dicit, quae profectione in Magnam Graeciam longe posteriora sunt, quae satis multa Dahlm. Herodot. p. 38 sqq. enumerat, unde effectum vult, Herodotum ante Thucydidem natum esse, sed post hunc extitisse scriptorem. Anno 444 vel 443 coloniae Thuriis condendae socius abiit. Negat p. 48., a quoquam memorari duas Herodoti historiae editiones, alteram ante coloniam, alteram post factam [2]). Quin ei ipsum opus laborem serotinum, rebus externis quibusdam intervenientibus intermissum prodere videtur, cuius rei argumentum reperisse se dicit in 7, 217. extr., ubi historicus se profiteatur narraturum, quae nusquam in sequentibus comparent. Unde colligit, Herodotum res ante collectas Thuriis demum in istam operis conformationem redegisse. Idque confirmatur sane Plinii testimonio, qui eum Thuriis historiam condidisse refert, unde etiam Thurius appellari solitus est, atque verba exordii ab Aristotele ita efferuntur: *Ἡροδότου Θουρίου ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε*. Eademque duplex scriptura Plutarcho de Exilio c. 13. cognita est. Porro Herodotus 4, 99. Chersonesum Tauricam continentis Scythiae quasi prominentem in mare angulum dicens comparat cum figura australis Atticae extremitatis, „quam qui non circumvectus est, addit, is ex peninsulae Iapygiae forma imaginem Chersonesi capere potest.“ Quae peninsula cum a Thuriis ortum aestivum spectans ob oculos Thurinis iaceret, scriptor ante omnes quidem Graecis universis, quibus ora Attica in conspectu esset, secundo autem loco illis, quorum tunc popularis erat, scripsisse se declarare videtur [3]). Quare si aetate provectus Thuriis opus aggressus, ibique ad finem vitae usque commoratus est, sententia Dahlmanni p. 217. fert, eum exitum belli Pelop. ibi vidisse, maioremque quidem annis Thucydide fuisse, sed serius, quam hunc scriptorem extitisse. Itaque opus ab Herodoto non totum perfectum, sed partes eius, quae perfectae sunt, praesectum ad unguem castigatas esse, ac sero demum et lente per Graeciam innotuisse coniicit, donec in notionem Ctesiae venerit, qui ut latius divulgaretur, auctorem mendacii arguendo

2) Neque id opus est, duas editiones factas esse, sed per partes elaboratam per partes item recitatam esse.

3) Dahlm. Herodot. p. 49 sq.

effecerit. Quod autem vulgo Thucydidis Herodotum nonnullis locis notasse existimetur, vere existimari negat. Ubi enim Thucydides, se non *ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν* scripsisse dicat 1, 22., sed *κτῆμα ἐς ἀεί*, id ne sic quidem ad Herodotum referri posse, etiamsi hic illam praelectionem Olympiae habuisset: dici enim a Luciano solum sine concertantibus opus suum recitasse [4]). Quod porro Thucydides errores quosdam historicorum et vulgi exagitet, non idcirco putat Herodotum a Thucydide perstringi, neque virum eum, qui omnem animi corporisque vigorem in rerum investigationes intenderit, contemtim amandari posse arroganti sententia: *οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπὶ τὰ ἑτοῖμα μᾶλλον τρέπονται* [5]).

Quid? quod Herodoti historia si Thucydidi cognita fuisset, multa fuisse pergit, quae a Thucydide respicienda, ex eaque commemoranda fuissent. Velut in comparatione belli Persici cum Peloponnesiaco, si Herodoteam descriptionem belli Persici cognitam habuisset, paulo modestius Thucydidem de suo argumento locuturum, tum vero alia respecturum fuisse, vel nominato Herodoto, vel oblique significato, alia in eo reprehensurum fuisse. Velut apud Thucydidem 1, 74. legati Atheniensium gloriantur, ad naves Graecorum universas numero quadringentas populum Atheniensium bis tertiam partem contribuisse, quae summa ducentarum sexaginta, sex navium est. Quodsi iam tum historia Herodoti in manibus hominum fuisset, facile ait Dahlm. legatos inanis iactantiae argui potuisse. Nam ne dimidiam quidem navium partem Athenienses dedisse [5b]), de navibus trecentis octoginta duobus Atticas fuisse centum octoginta. Atqui Thucydidem putat apud Herodotum, si cognitum habuisset, accuratum navium recensum reperturum fuisse. Atque cum Herodotus in narrandis turbis Cylonis a Thucydide recedat, hunc sperare non potuisse fore, ut suae narrationi fides haberetur, si qui ab omni Graecia iam uberrimus rerum suarum auctor haberetur, eius a se discrepantiam Thucydides silentio praeteriisset [6]).

4) At *ἀγώνισμα* non necessario opus est, quo quis cum alio certet, sed in universum opus ostentandi artificii causa propositum. Vid. adnot. ad Thuc. 1, 22.

5) Dahlm. Forschungen 1. p. 95., Herodot. p. 218 sq. Etiam ex Thuc. 2, 8. Dahlm. Forsch. 1. p. 97. adnot. colligit, Attico scriptori historiam Herodoti non cognitam fuisse. Quinetiam interdum uterque ne dissentiunt quidem, ubi vulgo dissentire putantur. Vid. adnot. ad Thuc. 1, 6. 20. 74. 2, 44. Notari Herodotum putant a Thucydide etiam 2, 97. (coll. Herod. 5, 3., ubi v. Valck.) et rursus 2, 8. (coll. Herodot. 6, 98., ubi v. Wess.) Vid. Creuz. Herod. et Thuc. p. 418. Adde Herodot. 9, 53. (coll. Thuc. 1, 20.) et 6, 57. (Thuc. s. b. ibid.)

5 b) At v. adnot. ad Thuc. 1, 74.

6) Dahlm. Herodot. p. 219 sqq., qui alia addit aeque incerta ad persuadendum.

Krueg. Vit. Thuc. p. 27. post Sturzium ad Hellanicum p. 13 sqq. contendit, Hellanicum quaedam ex historiis Herodoti hausisse. Quod si verum est, colligas, Herodoti opus certe ante annum 411 innotuisse. Verum vitae anni huius quoque scriptoris valde incerti sunt. Sturzius quidem, Pamphilam secutus, Hellanicum ponit natum esse Ol. 71, 1. (496.), ac cum Lucianus De longaev. 22. eum dicat octoginta quinque annos vixisse, sequitur eum obiisse anno 411. Contra ea Krueg. dicit Hellanicum Herodoti opere usum esse, eiusque rei etiamnunc extantia vestigia Sturzium indicare. Itaque censet, Hellanicum natum esse a. 480, secutus auctorem Vit. Eurip. *γεννηθῆναι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ Ἑλλάνικον ἐν ᾗ ἐνίκων τὴν περὶ Σαλαμῖνα ναυμαχίαν οἱ Ἕλληνες.* Idque firmari dicit a Scholiasta Arist. Ran. 703, qui rei post pugnam ad Arginusas gestae testem Hellanicum adhibeat: *τοὺς συνναυμαχήσαντας δούλους Ἑλλάνικός φησιν ἐλευθερωθῆναι, καὶ ἐγγραφέντας ὡς Πλαταιεῖς συμπολιτεύεσθαι αὐτοῖς.* Pugnatum est ad Arginusas Ol. 93, 3. (406.) [7]). Verum pone, secundum Pamphilam et Lucianum Hellanicum anno 411 obiisse, nihil tamen inde consequimur, quod ad propositum conducat. Quo enim nititur, quod Krueg. et Sturz. aiunt, ex Herodoti libris Hellanicum quaedam hausisse? Minime apta sunt ad id probandum verba, quae proferunt Porphyrii apud Euseb. Praep. Evang. 9, 39. p. 466. B. *τὰ Βαρβαρικὰ Νόμιμα Ἑλλανίκου ἐκ τῶν Ἡροδότου καὶ Δαμάστου συνῆκται.* Hoc Sturz. firmari vult Hellanici fragmentis XXV. et XLI. At ibi nihil nisi barbarorum quaedam instituta leguntur, quae Hellanico aeque bene atque Herodoto ex terris ipsis barbarorum comperta esse potuerunt, quin cum Sturzio et Valckenario statuas, alterum scriptorem altero usum esse. Nam quo tempore plus propria cuique investigatione discendum erat, quam libris disci poterat, profecto intelligi potest, qui factum sit, ut duo pluresque scriptores sua ex uno fonte, non alter ab altero haurirent [8]).

Quaestionem, quam proposui, num Herodoti historia Thucydidi cognita fuerit, ne ex opere quidem Thucydidis solvi posse, supra post Dahlmannum declarari. Nihil restat, nisi ut Herodoti opus pervestigemus, num forte in hoc insint, unde de tempore, quo Herodoti historia edita fuerit, decerni possit. Itaque

7) Conf. quae Dahlm. Herodot. p. 124. contra Boeckhium disputat et Krueg. Vit. Thuc. p. 29. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 149.

8) Consentit Dahlm. Herodot. p. 127. et probat, rursus Hellanico Herodotum non usum esse. Adde p. 131. „Imprudens, ait p. 117., in talibus facile cogitationem nostri librorum commercii in illa tempora transferas.“ Non secus ex Charone sua Herodotum hausisse falso putari docet p. 116 sqq., et ex Xantho p. 120 sqq. Certe bello Pelop. saeviente Hellanicum libros scripsisse, comprobat Atthis eius scriptoris. v. Dahlm. Herodot. p. 127 sq.

ex hoc quidem certo constat, nonnulla auctorem tangere ad bellum Pelop. pertinentia et profectione in Magnam Graeciam longe posteriora. Talis est Thebanorum in Plataeenses invasio [9]) et caedes Eurymachi, principio belli Pelop. facta, apud Herodotum 7, 233. (Conf. Thuc. 2, 2 sqq.) Haec facta sunt Ol. 87, 1. (431.) Talis etiam Spartanorum in Asiam legatio apud Herodotum 7, 137. (Conf. Thuc. 2, 67.) Haec legatio missa est Ol. 87, 3. (430.) Porro Herodot. 6, 91. memorat Aeginetas insula sua per Athenienses eiectos. (Conf. Thuc. 2, 27.) Hoc factum est Ol. 87, 2. (431.) Huc denique pertinet fuga Zopyri, Megabyzi filii ad Athenienses apud Herodotum 3. cap. ult., quem Ctesias apud Photium Cod. 72. p. 41, 24. non multo ante Artaxerxis obitum [10]) ab rege defecisse atque Athenas abiisse scriptum reliquit. At Dahlm. contendit, longe aetate posteriora apud Herodotum reperiri. Herodot. 1, 130. scribit Medos a Dario descivisse, sed post defectionem denuo subactos esse, proelio superatos: *Μῆδοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου* (Astyagis) *πικρότητα, ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἅλυος ποταμοῦ Ἀσίης, — ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετεμέλησέ τέ σφι ταῦτα ποιήσασι, καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου· ἀποστάντες δὲ ὀπίσω κατεστράφθησαν, μάχῃ νικηθέντες· τότε δὲ ἐπὶ Ἀστυάγεος οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Κῦρος ἐπαναστάντες τοῖσι Μήδοισι, ἦρχον τὸ ἀπὸ τούτου τῆς Ἀσίης.* Si verum est, regem, sub quo Medi defecerunt, fuisse Darium Nothum, quae est Dahlmanni Herodot. p. 47. sententia, doceri dicunt posse ex Xenophontis H. Gr. 1, 2. extr., haec accidisse Ol. 92, 4. (409.) Quod si ita est, non ita multis annis ante mortem Thucydidis opus Herodoti innotescere potuit, etiamsi ponatur, illum libri primi Herodoti de Medis locum post conscriptum totum opus ab auctore adiectum esse. Non novimus aliam Medorum defectionem, unde colligitur, Darium illum, de quo Herodotus loquitur, Darium Nothum esse. Hic autem Kruegero Vit. Thuc. p. 26. iure improbabile videtur, Herodotum de re, quae ab illa, quam proxime narraverat, seculo uno et dimidio remota est, verbis *ὑστέρῳ χρόνῳ* usum esse, pro quo exspectes sive *χρόνῳ πολλῷ ὕστερον* sive *πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον*, vel definitionem temporis per numerum aetatum factam. „Praeterea, addit, verba *μετεμέλησέ σφι* cogunt de tempore cogitare, quod prope abfuerit ab re proxime praemissa. Mirum etiam hoc est, quod qui legunt iubentur Darium, quem sine ulla adiectione nominat, secundum regem Persarum eius nominis (Nothum) intelligere, cum nemo non debeat in hanc cogitationem incidere, priorem Darium intelligendum esse, qui et

9) Hanc ab Herodoto memorari, ut memorabile etiam Marcellin. §. 54. monuit.

10) qui consecutus est Ol. 89, 1. (424.)

clarior esset, et quem ex Herodoto ipso cognitum habeamus, dum Darius Nothus nusquam ab eo memoratur.“ Addi potest, quod Medi et Persae tempore Darii Nothi et iam prius per religiones et aulicas ceremonias, quas ab Medis Persae acceperunt, ita coaluerant, et Magorum tanta in aula auctoritas erat[11]), ut tempore eius regis minime omnium de defectione Medorum a Persis cogitandum sit. Quare mirum est, quod Krueg. p. 27. locum Herodoti de Medis vel falso explicatum vel serius adiectum esse scribit. Magis etiam mirum, quod in verbis illius loci negat ullum vestigium inesse indolis Herodoteae, eaque serie narrationis non interrupta deleri posse putat, addens continuo: „Quum vero verba quae proxime sequuntur, *τότε δὲ ἐπὶ Ἀστυάγεος* etc. ad verba, quae deleta sunt, referantur, haec quoque una obducenda sunt, quo facto non iam nexum ullo modo interruptum videas. Interpolationem credere licet profectam esse a Plesirrhoo[12]). Forsan ipse Herodotus ea verba serius adiecerit.“ Longe facilius extat remedium, quod locos Herodoti et Xenophontis comparantium sua sponte in oculos incurrat. Apud Xenophontem enim, cuius in Historia Graeca rationem temporum valde depravatam esse constat, delenda sunt verba: *καὶ ὁ ἑνιαυτὸς ἔληγεν οὗτος, ἐν ᾧ καὶ Μῆδοι ἀπὸ Δαρείου, τοῦ Περσῶν βασιλέως ἀποστάντες πάλιν προσεχώρησαν αὐτῷ*, apud Herodotum per seriem orationis non minus quam narrationis vetamur quidquam omittere. Itaque defectio Medorum ponenda est sub Dario Hystaspis, in quod omnia conspirant, et quae ab Herodoto dicuntur, et reliqua memoria Persarum.

Verum enim vero afferunt alium Herodoti locum, quo probetur, rem ab eo memorari, quae acciderit anno 408. Etenim 3, 15. narrat de Pausiri, filio Amyrtaei, in patrium regnum per Persas restituto. At tres Amyrtaeos in memoria rerum Aegypti novimus, Amyrtaeum, qui aetate Cambysae fuit, proinde circa annum 522, qui est apud Ctesiam cod. 72. p. 37, 34. Bekk., Amyrtaeum, Inari in defectione Aegypti socium anno 463. Is est idem, quem Herodot. 3, 15. memorat, et Ctesias cod. 72. p. 40, 27. (Persic. c. 32.)[13]), et Thucydides 1, 112. Huius Amyrtaei filium Pausirin fuisse ex Herodoto cognoscimus. Accedit tertius Amyrtaeus ex gente regia Saitarum apud Manethonem, quem Eusebius fecit obiisse a. 408. At verior ratio docere videtur, eum demum a. 404. regnare coepisse[14]). Hunc Dahlm. Herodot. p. 69 sq. cum altero Amyrtaeo confundens

11) v. Heeren. Ideen 1, 1. p. 483 sqq.
12) De hoc vid. Dahlm. Herod. p. 231.
13) ubi pro *ἑτέρου* cum Kruegero Vit. Thuc. p. 25. adn. 5. legendum est *Ἀμυρταίου*.
14) leg. De Fatis Aegypti sub Regibus Pers. (Colon. 1830.) p. 20. 52. nr. 16. conf. p. 15. 42.

rem putavit eorum temporum ab Herodoto memorari, quae ille scriptione certe non attigit[15]).

Ex iis, quae adhuc disputavi, patet, in historia Herodoti nullum factum memorari, quod posterius sit regno Artaxerxis, regis Persarum, quod exitum habuit anno 424. Hinc post hoc regnum historiam ab Herodoto compositam esse colligitur: alia quaestio est, quando primum divulgata sit, quam solvi posse optandum est, certum vero, nondum solutam esse[16]).

II. DE SCRIPTIS THUCYDIDIS.

16. THUCYDIDIS HISTORIAE VIRTUTES.

Quid Thucydides novi atque etiam tum incogniti in historia conscribenda praestiterit, comparanti superioris aetatis historicorum successus apparabit. Graecorum ars historica a poesi profecta per Cyclicos poetas paulo propius ad veritatem admota est, qui mythos plenius et cum quadam temporum per aetates descriptione narrare coeperunt. Oratione metri vinculis soluta secuti sunt ab Ol. 20 — 70. (700 — 900.) Logographi[1]), qui poeseos vestigia in compluribus retinentes veritatis rerum minus studiosi fuisse reperiuntur. Fere enim nihil nisi fabulas, easque saepe ineptissimas et inconditas tractabant. Neque prudentem rerum narrandarum electionem sequebantur, ita ut res maioris momenti a rebus minus gravibus discernerent: aptus ordo, artificiosa compositio deerat. Temporum veras rationes indagare negligebant, res plerasque separatim persequebantur nulla serie, quae singulis ex causa sua derivandis accommodata esset, omnia secundum urbes ac populos descripta sine conspectu rerum universarum contexebant. Erant in his Logographis, et vel paulo praecedebant vel aetate fere Herodotum aequabant Hecataeus Milesius, Acusilaus Argivus, Charon Lampsacenus, Xanthus Lydus, Hellanicus Lesbius, Pherecydes Lerius, Dionysius Milesius[2]). Excepit Logographos pater Historiae Herodotus, qui

15) Loci Herodoti 7, 170. 6, 98. 9, 73., quibus Krueg. p. 26 sqq. probatum vult, Herodoti historiae vel posteriores libros ante cladem Siciliensem (413.) conscriptos esse, mihi quidem nihil probare videntur. Neque verius puto id quod Dahlm. Herodot. p. 42. 43 sq. de duobus horum locorum disputat, longe diversum, quam Krueg. inde efficere cupiens, abusus inter alia loco Thucydidis 2, 23.
16) Conf. Dahlm. Forschungen 1. p. 99 sqq. Herodot. p. 232.
1) v. Creuz. Art. Hist. Gr. inde a p. 43. Dahlm. Herodot. p. 108 sqq. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 443. et praesertim p. 447. adn.
2) De his breviter agit Dahlm. Herodot. inde a p. 112.

quidem magis quam illi veritati consuluit, (magna enim itinera instituit, quibus factum est, ut terrarum cognitioni plurimum utilitatis afferret,) idem tamen fabulosis narratiunculis non prorsus abstinuit, voluntas enim eius vera dicendi non adiuta erat aut iis ingenii dotibus, aut iis temporibus, quae sola eum ad veritatem inveniendam idoneum praestare possent. Atque historiae eius quandam cum poesi cognationem omnis digestio, plane illa epica prodit [3]). Igitur apud eum digressiones sunt quamplurimae, apud Thucydidem rarissimae, neque ullae nisi necessariae et admodum breves ad illud ipsum, quod narratur, explicandum aptae et huic uni consilio inservientes, (si abieris a digressione de fatis Themistoclis, quam minus necessariam ducit Dahlm. p. 225 sq.) [4]). Post Herodotum Thucydides quanto vel mentis acumine vel veritatis amore in rebus et inquirendis et iudicandis versatus sit, cum alii haud pauci exposuerunt, tum omnium optime prooemium declarat. Ne dicam, eum et in historica aetate et in rebus mediis versatum, quibus non solum aequalis, sed quarum etiam ipse pars fuit, haud paulo magis quam Herodotum ratione et conditione temporum adiutum fuisse, atque Herodotum scriptione longe amphorem materiam, plurimisque erroribus obnoxiam amplexum esse. Qui ut pio quodam sensu regebatur, quo iis, quae religionibus sancita, earumque ministrorum auctoritate, deorum numine quasi consecrata erant, facile fidem habuit, (quare apud eum frequens vaticiniorum et oraculorum commemoratio, et quaecunque praeter consuetum ordinem atque hominum exspectationem evenissent, neglectis proximis causis, plerumque a coelestibus repetit;) ita Thucydidis mens luce philosophiae illustrata, a superstitione alienissima, quid verum in unaquaque re esset pervestigare, quam inanem vel rumorem vel falsorum speciem sequi, et erroribus vel ab antiquitate proditis, vel ab aequalibus imprudenter conceptis se decipi maluit. Itaque Cicer. Orat. 9. eum dicit *rerum explicatorem prudentem, severum, gravem* et Brut. 83. *rerum gestarum pronuntiatorem, sincerum et grandem* [5]).

17. THUCYDIDIS DICTIO.

Cum reliquis virtutibus, tum dicendi genere Thucydides meritus est locum in canone tum historicorum, tum oratorum Alexandrino [6]), utque per excellentiam ὁ *συγγραφεύς* diceretur [7]), eo more, quo praestantissimum in suo quemque genere ab isto ipso appellabant, ut Homerum, Archilochum, Aristophanem, Strabonem alios. De dictione autem historici uberius dicere supervacaneum duxi, quod et ipsius historiae assidua tractatio magistra eius rei optima est, et alii hunc locum tum veteres, tum recentiores abunde pertractaverunt, Dionysius maxime Halicarnassensis, Demetrius Phalereus, Plutarchus, Lucianus, Longinus, Hermogenes, Theo, Aphthonius alii, ex Latinis Cicero multis locis, Quintilianus; de recentioribus Voss. de Hist. Gr. 1, 4. Creuz. Art. Hist. Gr. ac de Herodoto et Thucydide, denique Poppo 1, 1. Suffecerint verba Ciceronis, optimi iudicis De Orat. 2, 13.: *Thucydides omnes dicendi artificio mea sententia facile vicit.* Idem Brut. 7. extr., ubi de antiquiorum Atticorum dicendi genere disserit: *Quibus temporibus quod dicendi genus viguerit, ex Thucydidis scriptis, qui ipse tum fuit, intelligi maxime potest. Grandes erant verbis, crebri sententiis, compressione rerum breves et ob eam ipsam causam interdum subobscuri.* Idem De Orat. 2, 13. *Ita creber est rerum frequentia, ut verborum prope numerum sententiarum numero consequatur, ita porro verbis aptus et pressus, ut nescias, utrum res oratione, an verba sententiis illustrentur.* Bonam Herodoti et Thucydidis comparationem reperies apud Dionysium Hal. p. 767., quocum conferri potest Cic. Orat. 12.: *Quo magis Herodotus Thucydidesque mirabiles; alter enim sine ullis salebris quasi sedatus amnis fluit; alter incitatior fertur et de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum: primisque ab his (ut ait Theophrastus) historia commota est, ut auderet uberius, quam superiores, et ornatius dicere.* Quintilian. I. O. 10, 1. *Densus et brevis et semper instans sibi Thucydides: dulcis et candidus et fusus Herodotus.*

18. THUCYDIDIS TEMPORA SIGNANDI RATIO.

Temporum notandorum diligentissimus hanc rationem sequitur: Sacerdotis Argivae nomine usus est ad initium belli Pelop. designandum [1]). Seriem illarum sacerdotum primus Hellanicus enumerasse fertur [2]). Res gestas aestatibus hiemibusque [3]), an-

3) Vid. Creuz. Art. Hist. Gr. inde a p. 113. Popp. 1, 1. p. 13 sqq. Dahlm. Herodot. p. 222 sqq.

4) Quamquam fortasse eius annectendae ansa scriptori data est Athide Hellanici, quam etiam alio loco (1, 97.) nominatum reprehendit in memoria rerum eiusdem aetatis. Vid. de digressionibus Thucydidis libell. De Sit. et Orig. Syrac. p. 139.

5) Ex recentioribus Hobbesii de Thucydide prudentissimum iudicium extat in Praef. Interpret. Thucyd.

6) De sit. et orig. Syrac. p. 134.

7) Sic enim a Lexicographis et Grammaticis dicitur. Vid. Greg. Cor. p. 6 sq. De voce *συγγραφεύς* v. Thom. M. p. 813. ibique Interpp. Hermogen. Progymn. in Bibl. Gotting. Lit. et Art. fasc. 8. p. 8. Anecdd. Bekk. 2. p. 733, 18. 734, 6. Synes. Encom. Calvit. p. 73. Gottl. ad Thuc. 1, 1. ap. Popp. 1. Comm. p. 15. Marx. ad Ephor. p. 62. not. Popp. 1. Comm. p. 27. Creuz. Fragmm. Hist. Ant. Gr. p. 17. et Art. Hist. Gr. p. 173 sqq.

1) v. Ideler. Handb. d. Chronol. Vol. 1. p. 371. Dahlm. Herod. p. 130.

2) Dahlm. l. c. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 9 sq.

3) Dahlm. p. 223 sqq. Mans. Spart. 2. p. 542 sq.

nos Archontibus, Ephoris [4]), Boeotarchis, Olympionicis, (sed pancratii, non, ut postea factum est, studii victoribus,) distinxit. Ubi antiquissimorum temporum res recensendae erant, a Troicis, aut retro a Peloponnesiacis, aliove aliquo memorabili notoque eventu numerans annorum computationem instituit. Olympiadum, postea demum in hunc usum adhiberi solitarum rationem non novit, multo enim serius earum usum Timaeus, Tauromenites, historicus invexit [5]). Anni tempora variis notis distinxit vel a segete, vel a siderum ortu atque occasu [6]). Neque solis lunaeque eclipses commemorare omisit [7]).

19. DE FAMA THUCYDIDIS.

Paucos omni tempore Thucydidis amatores fuisse, et sua sponte intelligitur, et testimonium veterum dicit, ut Ciceronis Brut. 17. *Amatores huic desunt sicut multis iam ante seculis et Philisto Syracusio et ipsi Thucydidi. Nam ut horum concisis sententiis, interdum etiam non satis apertis, officit Theopompus elatione atque altitudine orationis suae, sic Catonis luminibus obstruxit haec posteriorum quasi exaggerata altius oratio* [1]). Idem observavit Philemon Grammaticus, aequalis Alexandri M., apud Porphyrium Quaestt. Homer. 8. in Villoison. Anecdd. Gr. Vol. 2. p. 136. adnot. [2]). Ut autem paucos, ita nullo non tempore amatores sui studiosissimos nactus est. Quemadmodum enim Alexander M. Homeri Iliadem quocunque secum tulisse fertur, splendida pretiosaque cistula inclusam, atque Plutarchi Vitae illustrium Virorum, ab Amyoto egregie in Gallicum sermonem conversae, mire adamatae ab Henrico IV., rege Galliarum, fuisse narrantur, ita Alphonsus V., rex Arragoniae, ipse pluries sua manu Thucydidis historiam ad exemplum Demosthenis transscripsisse dicitur; sic Imperator Carolus V. in bellicis expeditionibus ubique Thucydidis interpretationem a Claudio Seyssellio, licet exile gravissimi auctoris simulachrum, factam perpetuo manibus versavit [3]). Ipsa autem ista interpretatio suscepta erat in usum Ludovici XII., regis Galliarum [4]). — Ex altera

4) Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 499, 110. 111. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 115 sq.

5) v. Polyb. 12, 12, 1. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 10. adn. 1. Timaei Fragmm. p. 196. Dahlm. Herodot. p. 224.

6) Vid. adnot. ad Thuc. 2, 19. 78.

7) Vid. adnot. ad Thuc. 2, 28. et Heisii Scriptionem Scholasticam De eclipsibus apud Thucydidem. Colon. 1834.

1) Vid. De Vit. et Scriptis Philist. p. 138.

2) Sive in Prolegg. ad Hom. Il. p. 34.

3) Bred. Vit. Thuc. p. 12.

4) Didot. Praef. ad Thuc. Vol. 1. p. XX. addens, gratum esse intelligi quod Hospitalius, Cancellarius regni Gallici, Thucydide auctore usus sit ad comprimendas seditiones oratione habita ad aperienda d.

parte fama Thucydidis acerrimum adversarium habet Dionysium Halicarnassensem, insulsum plerumque iudicem et proprii iudicii iis, quae ipse alibi Thucydidem a se notatum imitatus scripsit, impugnatorem. Atque ad illum refellendum abunde iam dictum ab aliis [5]). Praeterea Suidas testatur, Claudium Didymum scripsisse *περὶ τῶν ἡμαρτημένων παρὰ τὴν ἀναλογίαν Θουκυδίδῃ*.

20. THUCYDIDIS IMITATORES.

Quemadmodum amatores, ita tum apud Graecos, tum Romanos imitatores permultos, et in his, ut fieri solet, ineptos quoque et imperitos [1]) nactus est. In imitatorum numero Polybium ponit Folardus Vol. 1. p. 208., quia in describenda oppugnatione Drepani imitatus sit descriptionem oppugnatarum Syracusarum: quo iure, ipse viderit. Certo imitatus est Dio Cassius [2]). Polyaenum inter imitatores enumerat Blume ad Popponis ed. Thucyd. Obss. p. 15. Arrianus praeterea, Appianus, Plutarchus, Procopius, Heliodorus imitatores recensentur. Philistum eo nomine *paene pusillum Thucydidem* Cicero dixit [3]). Pausaniam e numero imitatorum Thucydidis eximit Boeckh. C. I. Vol. 1. p. XXII sq. Addunt alii imitatoribus auctorem Epistolarum Phalaridis [4]). Tum Antiphontis hoc loco mentionem fieri volunt, quem et magistrum dicendi Thucydides habuerit, et haud pauca imitationis eius exempla apud hunc deprehendi posse, neque temere esse, quod nonnunquam a Grammaticis utriusque auctoritas iungatur [5]). Omnino in hac sterili investigatione imitationum probe tenendum videtur grave dictum Schaeferi Appar. Crit. Demosth. Vol. 1. p. 755.

Demosthenem octies sua manu Thucydidis historiam transscripsisse notum ex Lucian. adv. Indoct. 4. Vol. 3. p. 4. Bip. Certe etiam Dionys. Hal. p. 944 sqq. Demosthenem ponit inter aemulos Thucydidis, quanquam in eius orationibus raro insunt

13. Dec. 1561 comitia procerum ordinumque regni, et maximos oratores peritissimosque civitatis gubernandae viros in Anglia Thucydidem magistrum artis suae secutos esse.

5) a Levesquio in Excursibus interpretationi additis, a Gailio, inprimis a Poppone in Prolegomenis et Kruegero ad Dionysii Hal. Historiographica.

1) Vid. Lucian. de Conscr. Hist. Cic. orat. 9. *Thucydidis nemo neque verborum, neque sententiarum gravitatem imitatur: sed quum mutila quaedam et hiantia locuti sunt, quae vel sine magistro facere potuerunt, germanos se putant esse Thucydidas.*

2) Vid. Phot. Bibl. p. 35, 31. Bekk.

3) v. De sit. et orig. Syr. p. 125 sqq.

4) Valckenar. ad Herodot. 3, 68.

5) ut in Bekk. Anecdd. 1. p. 345, 27. 419, 18. 437, 29. Verba quoque Thucydidis 6, 15. *παρανομίας ἐς τὴν δίαιταν* conferunt cum fragmento Antiphontis apud Athenae. 12. p. 525. B. et aiunt tollendam esse suspicionem Ruhnkenii in lib. de Antiphonte cap. 3. legentis in illo fragm. *παροινίᾳ* collatis Thucydidis de Pausania verbis 1, 132.

Thucydidis ad verbum quidem factae imitationes [6]). Quid? quod Arsenius Violeto p. 189. ed. Walz. (apud Fabr. Bibl. Gr. Vol. 2. p. 826. Harl.) ex vetere tamen tantum fama refert, oratorem historici opus tam tenaciter memoria retinuisse, ut deperditum ab eo memoriter restitueretur, quum incendio Athenis exorto omnia historici exemplaria conflagrassent [7]). Ex Latinis Thucydidis imitatoribus nominandi sunt Sallustius Tacitusque: haud pauca eius a Livio et C. Nepote ad ipsa auctoris verba expressa sunt.

21. DE ORATIONIBUS THUCYDIDIS.

Orationes Thucydidis historiae interpositas errarent qui ex nostrae aetatis sensu censeri vellent. In historia veterum florentis quidem actatis orationes necessariae partes narrationis sunt, sine quibus haec non integra futura esset. Quare in illis oblivioni eripiendis veteres plus curae adhibuerunt, quia quid momenti inesset, intellectum habebant. Itaque multis locis a Livio et Cicerone orationum, ab antiquis disertis hominibus, velut a Gracchis et Catone habitarum exemplaria suis etiam temporibus asservata memorantur. Erant enim illae non modo monumenta ingenii maiorum, sed etiam documenta rerum domi militiaeque gestarum. Orationibus enim in concione habitis populi duces et principes civitatis pacem, foedera, bella decernenda rogabant, iisdem in foro reos vel accusabant vel defendebant, iisdem denique omnia publice agebantur cum Athenis libera civitate, tum Romae. Itaque quodammodo in numero factorum Thucydides orationes ponens extremo prooemio curam refert quantam iis vel ad verbum servandis, vel ad summam saltem argumentorum investigandis impenderit. Diodorus autem Siculus prooemio vicesimi libri orationes historiis interpositas sic tantum improbat, si vel nimis arcessitae, vel longiores crebrioresque sint; raro et opportuno loco usurpatas perutiles esse censet.

Seculo abhinc proximo Thucydidi vitio datum est, quod nimis multas orationes historiae inseruerit, ac sane illo tempore usus hic orationum non recte aestimari potuit, quum formae civitatum per totam Europam totae, et ratio publica negotia tractandi a Graecis differrent. Nunc vero cum deliberationes in comitiis, licet non publice in foris, agitentur, non secus atque olim Athenis memoria temporum nostrorum non accurate prodi potest, si quis orationes in suggestis habitas prorsus omittat. Inest enim in his, sicut in orationibus virorum principum, imperatorumque antiquitatis memoria rerum gravissimarum, quibus

6) Wolf. ad Dem. Lept. p. LI. ed. pr.
7) v. Gail. Mémoire p. 21. nr. 2. Popp. 2, 1. p. 6. Zosim. Vit. Demosth. apud Reisk. Oratt. Gr. Vol. 4. p. 147. Iure hanc fictiunculam explodit Krueg. Vit. Thuc. p. 82.

saepe vel rerum eventus adducebantur, atque his orationibus historia Thucydidis simul fit quasi dramatica. Ex sensibus per has orationes in populo Graecorum commotis bellum et pax, supplicia et remissiones poenarum decernebantur. Porro, dum Thucydides ipsos populi duces loquentes inducit, melius nos de statu, quicunque erat civitatis edocere potuit. Quo tempore ars typographica nondum extitit, hae orationes monumenta rerum erant, digna quae ab historicis diligenter conservarentur, atque Thucydides non sine consilio profitetur, se nullum oratorem aliter loquentem inducere, quam quomodo in conditione quaque rerum praesenti dicturus fuisse sibi videretur [1]). Probabile est, eum in ipsa materie orationum nihil mutasse, nisi quod in brevius contraxit, atque, ut sententia est Ciceronis, ita eas instituit, ut magis ad legendum, quam ad audiendum aptae essent. Certe Thucydides, quem constat veritatis amantissimum fuisse, hoc non professus esset tam aperte coram aequalibus, qui eum facile mendacii convincere potuissent, nisi religiose fide stetisset. Accedit, quod epistolae, quas servavit Xerxis in commercio literarum cum Themistocle et Pausania, ita signis orationis Orientalium propriis notatae sunt, ut non dubitari possit, eas fideliter expressas esse ex autographis, quae ipsa te legere credas. Hoc vel unum mihi argumento esse videtur summae curae Thucydidi fuisse, si non ipsa verba orationum, certe summas argumentorum earum reddere. Vel hoc nomine historia eius quantivis pretii esse videri debet [2]).

Triginta novem Thucydidis orationes et aliae partes oratoriae minus longae necessariam eius historiae partem constituunt. Non eas tollas, quin totius operis praestantiam imminuas, quin splendorem operis obscures et lumina extinguas, quibus distinguitur. His orationibus depingit ingenia et mores hominum, narrationem vel praeparat vel supplet, causas et effectus rerum explanat. His orationibus praeceptorum ad gubernandas civitates utilium plenis admirationem movet virtutis suae historicae; sine illis non cognita haberemus animum eius sensu humanitatis imbutum, acumen mentis et solertiam, eloquentiam animos legentium secum abripientem atque ingenia et mores exprimentem. Quaerendum est apud Aeschinem et Demosthenem, seligendum in orationibus Ciceronis, ut commotiones animorum et virtutes eloquentiae reperias, quae comparari possint cum illis, quae insunt in orationibus Diodoti pro Mytilenaeis, Astymachi et Laconis pro Plataeensibus [3]).

Thucydides primus condidit formam historiae Graecis propriam, idemque perfecit. Ea cernitur in orationibus iustis, ar-

1) Thuc. 1, 22.
2) Didot. Praef. ad Thuc. Vol. 1. p. XXVIII.
3) Daunou Vit. Thuc.

tificiosis, ad rempublicam pertinentibus, narrationi interpositis, quibus rationes et consilia omnium gravium eventuum in utramque partem acute explicantur, tum in descriptione paene in poeticum morem evidenti proeliorum et aliarum rerum, quae nimis saepe in memoria rerum humani generis repetuntur, denique in summa dignitate prosae orationis ornatissimae. In simili forma civitatis, similique eloquentiae pondere et effectu Romanis licuit inter omnia genera artis Graecorum hoc facillime et felicissime imitari. Nobis in Europa, qualis nunc est, viventibus minus illud genus aptum est; conatus imitandi plerique infeliciter cesserunt. Rerum et civitatum nunc alia conditio est, eloquentiae non iam vis tanta, saepe tam perniciosa, atque in immensa copia rerum, quam nobis memoria orbis terrarum offert, non pugnas publicasque res poetarum in morem prolixe descriptas desideramus, sed brevem notitiam ad consilium breviter conducentem et simpliciter elatam, et perspicue docentem, quid et cur quidvis factum sit. Brevitas ita plana, hic candor, haec inornata simplicitas Herodoti potius ab huius aevi historicis requiritur [4]).

Dum in Graecia philosophi coeperunt praecepta regendarum civitatum excogitare, Thucydides exemplum edidit historiae ita conscribendae, ut magistra fieret sapientis vitae et in administranda civitate prudentiae. Praecepta autem maxime in orationibus reponere placuit, quae sunt profecto opera artificii plenissima. Neque tamen ibi de iis agitur, quae sola cogitatione inventa reipublicae conducant, sed demonstratur, quid in quaque rerum praesenti conditione faciendum sit. Quo sane factum est, ut multa, ex potentiae abusu et calliditate profecta in his orationibus dicantur, quae libri De Principe Machiavelliani admoneant [5]).

A Thucydide orationes ita compositae sunt, ut cum reliqua operis austeritate convenirent; a Cicerone de Thucydidis orationibus ita iudicium fertur, ut non de iis tanquam parte operis historici loquatur, sed docere velit, quem fructum futuris oratoribus afferant. Quas ut ad hoc quidem consilium minus aptas esse ostendat, ista comparatione Brut. 83. utitur: *Orationes, quas interposuit, (multae enim sunt,) eas ego laudare soleo, imitari neque possim, nec velim fortasse, si possim. Ut si quis Falerno vino delectetur, sed eo nec ita novo, ut proximis consulibus natum velit, nec rursus ita vetere, ut Opimium aut Anicium consulem quaerat: (atqui eae notae sunt optimae, credo; sed nimia vetustas nec habet eam, quam quaerimus, suavitatem, nec est iam sane tolerabilis,) num igitur, qui hoc sentiat, si is potare velit, de dolio sibi hauriendum putet? Minime, sed quandam sequatur aetatem. Sic ego istis censuerim et novam istam, quasi mustum de lacu, fervidam orationem fugiendam, nec illam praeclaram Thucydidis nimis veterem, tanquam Anicianam notam persequendam. Ipse enim Thucydides si posteriu. fuisset, multo maturior fuisset et mitior.* Et Orat. 9. *Thucydides*, ait, *res gestas et bella narrat et proelia, graviter sane et probe: sed nihil ab eo transferri potest ad forensem usum et publicum. Ipsae illae conciones ita multas habent obscuras abditasque sententias, vix ut intelligantur: quod est in oratione civili vitium vel maximum.* Et paulo inferius *Quis*, ait, *unquam Graecorum rhetorum a Thucydide quidquam duxit? At laudatus est ab omnibus. Fateor; sed ita ut rerum explicator prudens, sincerus, gravis, non ut in iudiciis versaret causas, sed ut in historiis bella narraret. Itaque nunquam est numeratus orator. Nec vero si historiam non scripsisset, nomen eius non extaret, quum praesertim fuisset honoratus et nobilis* [6]). Herodoti et Thucydidis orationum diversam naturam indicavit Marcellin. §. 38. Herodotus, ait, δι' ὀλίγων ἐποίησε λόγων, ὡς προσωποποιΐας μᾶλλον ἤπερ δημηγορίας [7]).

4) Fr. Schlegel. Hist. lit. vet. et rec. Vol. 1. p. 45. Conf. Herder. Ideen z. Gesch. d. Menschh. Vol. 3. p. 175 sq. (in Opp. Philos. et Hist. Vol. 6. ed. Tubing. min.)

5) Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 475 sq.

22. THUCYDIDIS HISTORIAE IN LIBROS DIVISIO.

Thucydidis historiae non unam apud veteres partitionem fuisse liquet e Diod. 12, 37. ὁ δὲ Θουκυδίδης ἔτη δύο πρὸς τοῖς εἴκοσι γέγραφεν ἐν βιβλίοις ὀκτὼ, ὡς δέ τινες διαιροῦσιν, ἐννέα et ex Marcellin. §. ult. „Fortasse, Wessel. ad Diod. ait, nata omnis haec est discordia, quod, quum Thucydides continua oratione historiam absolvisset, critici eandem in plures paucioresve libros secuerint, quae opinio est etiam Scholiastae Cass. extremo libro 4.“ [1]). Probabile est, eam, quae nunc est, divisionem ab Alexandrinis profectum esse. Certe ea dominabatur iam aetate Dionysii Hal. et Diodori (12, 37. 13, 42.) et Marcellini. Quod Diod. dicit, a quibusdam historiam Thucydidis novem libris partitam fuisse, Krueg. Vit. Thuc. p. 84.

6) De orationibus historicorum vid. Bentl. Dissert. de Epist. Phalarid. p. 15. Heilm. Krit. Ged. von dem Char. u. d. Schreibart des Thuc. in Opuscc. a Danovio editis Vol. 2. p. 126—138. Heeren. Ideen 3, 1. p. 404 sq. Creuz. Herodot. et Thuc. p. 110 sqq. Wachsm. Entw. einer Theorie d. Gesch. p. 134 sqq. Posselt über d. Reden gr. Römer in Kl. Schr. (Norimb. 1795.) p. 33 sqq. P. Camper. in Thuc. et Ciceronis de eo sententiam Diss. (Lugd. 1821.) p. 102 sqq. Omnium autem, mea sententia, optime de orationibus Thucydidis, inprimis Pericleis disseruit Kutzen. De Pericl. p. 144 sqq. Conf. Mans. Spart. 2. p. 72. not. n. [Conf. etiam Ulrici Charakteristik der antiken Historiographie p. 38 sqq. Heimanni diss. acad. de Thucyd. orationibus. Berol. 1833.]

7) De his verbis v. Creuz. Art. Hist. Gr. p. 166.

1) v. Bast. ad Greg. Cor. p. 935. Popp. 1, 1. p. 74. H. Steph. ap. eundem 1. Commentt. p. 5 sqq. Krueg. Vit. Thuc. p. 82.

suspicatur, supplementum Xenophontis loco noni libri habitum esse. Alii in tredecim libros dividebant, quibus quartus liber initium habebat a 2, 79., sextus a 4, 1., septimus a 4, 78. [2]). Secundus liber apud eosdem Kruegero videtur incepisse ab 1, 88—146., tertius a 2, 1—78., quintus a 3, 51., octavus a 3, 24., nonus a 6, 1., decimus a 6, 63., undecimus a 7, 19., duodecimus ab 8, 1., tertius decimus ab 8, 61. [3]).

23. THUCYDIDIS HISTORIA MATURE DEPRAVATA.

Scribit Philemon Grammaticus in Villoisoni Anecdd. Vol. 2. p. 136. not., Thucydidis aliorumque egregiorum scriptorum opera mature tum librariorum erratis, tum emendatorum audacia depravata esse. Wessel. ad Diod. 13, 12. monet indicia esse, quae Thucydidis libros iam Plutarchi aetate depravatos fuisse significent.

24. THUCYDIDIS COMMENTATORES.

Quia Thucydidis libri difficillimi sunt ad intelligendum, mature multos exortos esse credere licet, qui eis illustrandis operam darent. In his commentatoribus a Suida et Eudocia Viol. p. 163. Villois. *Euagoras* memoratur: *Εὐαγόρας Λίνδιος ἱστορικὸς ἔγραψε βίον Τιμαγένους καὶ ἑτέρων λογίων, ζητήσεις κατὰ στοιχεῖον, Θουκυδίδου τέχνην ῥητορικὴν ἐν βιβλίοις ε', περὶ τῶν παρὰ Θουκυδίδῃ ξητουμένων κατὰ λέξιν* etc.[1]). Porro Suidas *Heronem*, Atheniensem, rhetorem ait *ὑπόμνημα* in Thucydidem composuisse. His Fabr. Bibl. Gr. addit *Numenium* rhetorem, temporibus Hadriani clarum, qui composuit *τοῦ Θουκυδίδου καὶ Δημοσθένους χρειῶν συναγωγήν*, et *Iulium Vestinum*, Sophistam, de quo Suidas in *Οὐηστῖνος*, qui scripsit *ἐκλογὴν ὀνομάτων ἐκ τῶν Θουκυδίδου, Ἰσαίου, Ἰσοκράτους καὶ Θρασυμάχου τοῦ ῥήτορος*, denique *Sabinum*, quem interpretibus Thucydidis adnumerat Casaub. ad Diogen. Laert. 3, 47. et sub Hadriano floruisse Suidas dicit. In Scholiis (et apud Marcellinum) interpretes nominantur *Antyllus* ad Thuc. 3, 95. 4, 19. 28., *Asclepiades*, qui vulgo male appellatur Asclepius ad Thuc. 1, 36., et in Scholiis tantum, non item apud Marcellinum *Phoebammo* ad Thuc. 1, 53. Sed praeter hos obiter, neque sic ut ipsos Scholia confecisse appareat, memorantur *Herodianus* ad Thuc. 2, 19. 8, 44., (ubi vulgo Herodes scribitur,) nobilissimus procul dubio ille Aelius Herodianus, qui sub Antonino Philosopho floruit, *Choeroboscus* ad Thuc. 8, 44., cuius in Dionysii Thracis Grammaticam adnotationes nuper in Anecdd. Vol. 2. Bekk. divulgavit, et *Orus Milesius*, de quo v. Hemsterh. in Praef. ad Hesychium, denique *Tzetzes* ad Thuc. 1, 113. 123. 2, 102.

„De auctore Scholiorum, ait Duk. in Praef., Fabr. Bibl. Gr. Vol. 2. p. 727. Harl. non sine ratione Stephano assentitur putanti, non unius alicuius, sed plurium Grammaticorum interpretationes deinde a recentioribus quibusdam in unum corpus collatas esse. In eadem sententia est Casaub., qui non dubitat, quin Scholia, quae etiamnunc extant, ex Sabini, Antylli et Phoebammonis commentariis descripta sint. Et e plurium interpretationibus consuta esse, fidem facit liber Cass., in quo quum primum tantum pars eorum, quae in vulgatis leguntur, vetusta manu scripta esset, deinde alius longe recentior multa addiderat, haud dubie quod ea in aliis exemplaribus invenerat.“ Clarius idem ex cod. Aug. perspici addit Popp. 2, 1. p. 67., qui admodum magnam vulgarium Scholiorum partem omittat, et pro iis interdum alia addat, sicut etiam in Reg. Bas. Pal. passim alia Scholia legantur. Ac saepe uno in loco interpretationes a diversis hominibus propositas cerni, quarum alteram alteri repugnare et refellere nonnunquam alteram conari, alibi autem utramque consentire et bis idem dici, unde interdum *ἄλλως* interpositum videri, alibi ad diversas interpretationes discernendas a se ipso notam insertam esse.

De aetate veterum illorum interpretum partim nihil certi ex Scholiis constitui potest, partim iam dixi. De Antyllo vide adnotata ad Marcellin. §. 22., de Asclepiade ibidem ad §. 37. „Phoebammonem rhetorem, addit Duk., aequalem fuisse Synesio i. e. Imperatore Arcadio vixisse, suspicatur Fabr. Bibl. Gr. 31, 16, 9. Is, qui ad Thuc. 1, 132. scribit, regem Romanorum tripodem ex praeda Persica Apollini Pythio a Pausania dedicatum Byzantii in circo posuisse, non ante Constantinum M. vivere potuit, ut constat ex iis, quae ad Callim. H. Del. p. 391. scribit Spanh. Nec Iuliano antiquior fuit, qui ad Thuc. 3, 37. Gregorium Nazianzenum citat, quod et Christianum fuisse indicio est, ut recte Fabr., quemadmodum et eum, qui auctor est Scholii ad Thuc. 3, 38., qui, quod ibi observavit Wasse, ad verba Lucae Actt. 17, 21. respexit. In Scholiis autem codicis Bas. ad 4, 83. etiam Belisarius laudatur, quem Iustiniano imperante floruisse nemo ignorat.“ Recentissima Scholia codicis Pal. esse, monuit Popp., quae maximam partem constant versiculis, ab ipso librario, qui hunc codicem transscripsit, ut Popponi videtur, confectis, et Tzetzae mentionem iniicientibus. Ioh. autem Tzetzes, auctor Chiliadum, vixit circa annum 1150.

Ex his Scholiis multa *αὐτολεξεί* legi in Lexico Suidae (adde Photii, Phavorini), adnotavit Duk. „Haec, ait, Steph., Reines.

2) Ut discitur ex Scholiis. Falso apud Scholiastam Cass. ad 1, 114. legitur *ἐν τῷ σι'* (scr. *ζ'*) *τῶν συγγραφῶν διάλεξις Βρασίδου πρὸς Τορωναίους*. Kr.

3) Kruegero Vit. Thuc. p. 84. haec divisio videtur post Diodorum orta esse, ut qui eam non memoret.

1) i. e. disquisitionem de verbis ambiguis. Ruhnk. Addendis ad Hesych. Praef. p. 2, 23.

et viri docti vulgo Suidam inde transscripsisse, ut alia ex Aristophanis, Sophoclis et aliorum Scholiis, existimant. Qui quaesiverunt, utrum Suidas sua ex interpretibus Aristophanis, an illi ex Suida acceperint, idem de interpretibus Thucydidis quaerere possint. Suidam plurima ex vetustis Scholiis Aristophanis in Lexicon suum contulisse, bene ostendit in Praef. Suidae Kust., et vel unus locus in μακκοᾶ ab eo non animadversus extra controversiam ponit.“ Addit idem: „De Scholiis Thucydidis non habeo quidem tam certum argumentum, sed siquis consideret, quae ap. Suidam in καταφρόνησις leguntur, facile sibi persuadebit, ea ex his Scholiis 1, 122. sumta esse. Et omnino probabile est, Suidam quod in Scholiis Aristophanis, idem etiam in his factitasse, quum dubitari non possit, quin veteres illi interpretes Thucydidis illo antiquiores fuerint, quippe qui etiam e Marcellino, quem Antyllo et Asclepiade iuniorem fuisse constat, quaedam transscripserit. Quanquam hoc quoque vero non dissimile est, quemadmodum Scholiis in Aristophanem, ita his quoque ex Suida quaedam adiecta esse, cuius rei argumentum ex eo capi potest, quod in marg. cod. Gr., in quo paucissima sunt Scholia, locus Suidae in κάχληκες ad verbum transcriptus est ad 4, 26.“

25. THUCYDIDIS CONTINUATORES.

Historiam Thucydides modo ad vicesimum primum belli annum produxit, ab aliis continuata est, ut a Cratippo [1]), a Theopompo [2]) et a Xenophonte [3]). Quorum librorum modo unum, Xenophontis Historiam Graecam superesse constat. Haec initium habet a pugna ad Cynossema sive ad Sestum commissa (410) et continuatur usque ad pugnam Mantinensem (362).

26. EPIGRAMMA IN THUCYDIDEM.

In Thucydidem extat hoc epigramma in Anthol. Gr. Vol. 4. p. 231. Iac. (Anall. Brunck. Vol. 3. p. 265.), quod primus in lucem protulit Bandinius ex cod. Thucydidis in bibl. Laurentian. Vol. 2. p. 622. [1]).

Ὦ φίλος, εἰ σοφὸς εἶ, λάβε μ᾽ ἐς χέρας· εἰ δὲ πέφυκας
νηὶς Μουσάων, ῥίψον ἃ μὴ νοέεις.
εἰμὶ γὰρ οὐ πάντεσσι βατός· παῦροι δ᾽ ἀγάσαντο
Θουκυδίδην Ὀλόρου, Κεκροπίδην τὸ γένος.

1) Dionys. Hal. p. 847.
2) Diod. 13, 42. 14, 84. Polyb. 8, 13, 3. Voss. de Hist. Gr. 1, 7. Ions. de Scriptt. Hist. Philos. 1, 9. Testatur etiam Anonym. in Ὀλυμπιάδων ἀναγραφῇ, Theopompum res Graecas orsum esse, ubi desierat Thucydides, annosque complexum sedecim desinere in navali pugna circa Cnidum. Huds.
3) v. Diod. 13, 42. adnot. ad Marcellin. §. 45.
1) v. Jacobs. Animadvv. ad Anthol. Gr. 3, 2. p. 169.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΔΕΑΣ ΑΥΤΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΟΛΗΣ ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ ΠΑΡΕΚΒΟΛΗ.

Τῶν Δημοσθένους μύστας γεγενημένους θείων λόγων τε καὶ ἀγώνων, συμβουλευτικῶν τε καὶ δικανικῶν νοημάτων μεστοὺς γενομένους καὶ ἱκανῶς ἐμφορηθέντας, ὥρα λοιπὸν καὶ τῶν Θουκυδίδου τελετῶν ἐντὸς καταστῆναι· πολὺς γὰρ ὁ ἀνὴρ τέχναις καὶ κάλλει λόγων καὶ ἀκριβείᾳ πραγμάτων καὶ στρατηγικαῖς συμβουλαῖς καὶ πανηγυρικαῖς ὑποθέσεσιν. ἀναγκαῖον δὲ πρῶτον εἰπεῖν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸ γένος καὶ τὸν βίον· πρὸ γὰρ τῶν

De auctore. Primus, quod sciam, et antiquissimus scriptorum qui Marcellini meminerunt, Suidas est in v. ἀπήλαυσε et ἀπολαύειν. Verum num is sit, quem in *Μαρκελλῖνος* Sallustio philosopho familiarem fuisse narrat, pronuntiare non ausim. Eum ad Valentiniani, Valentis et Gratiani tempora referri debere existimat Voss., eundemque esse arbitratur, cuius in Hermogenem de Statibus commentarios una cum Syriano et Sopatro excudit Ald. Quin et Gesneri suspicio est, non alium esse ab Ammiano Marcellino, cuius ex uno et triginta historiarum libris extant hodie libri octodecim, nempe quia Ammianus ille Graecum se fuisse dicit extremis libri 31. verbis, et phrasis ipsa satis hoc prodit. Ad quam coniecturam probandam non leve accedit argumentum, quod Ammianus Marcellinus (ut adnotavit Voss.) plurimis in locis imitatus est Thucydidem et nonnulla ab ipso mutuari solet. Huds. Krueg. Vit. Thuc p. 8. adn. 3 in Marcellin §. 1. imitationem Aristidis se deprehendisse putat.

De partibus huius vitae. Auctor anonymus Observationum in Thucydidem, quae leguntur in Diario literario Hagensi (Journal litéraire) Vol. 4. p. 429 sq. contendit, hanc vitam non esse unius auctoris, sed trium diversorum scriptorum de Thucydide *ἀποσπασμάτια*, quorum secundum incipiat §. 46., tertium §. 56. Fabr. Bibl. Gr. Vol. 2. p. 721. Valck. ad Herodot. 6, 103. duas partes facit, secundam incipiens a §. 46. Popp. 1, 1. p. 21. quatuor a pluribus conscriptas, postea leviter iunctas partes esse putat, secundam incipiens a §. 35., tertiam a §. 46., quartam a §. vel 54. vel 56. Grauert ipsius Marcellini esse putat §§. 1—44.; a §. 45. alteram partem incipere non eiusdem auctoris, diversi insuper verba inde a §. 54. insequi.

§. 1. *Καὶ στρατηγικαῖς συμβουλαῖς*] Ita vel *συμβουλίαις* ex Suida emendat Grauert. Intelligit Thuc. 1, 80. 140. 2, 60. 4, 59. 6, 9. 16. 33. et confert Marcellin. §. 42. Popp. exhibuit *στρατηγίαις* ex Suida v. *Θουκυδ.* et cod. Pal. Vulgo *καὶ στρατηγίᾳ καὶ συμβουλαῖς*. Pro *καὶ συμβουλαῖς* Casaub. coniecerat *καὶ συμβουλευτικαῖς*.

λόγων ταῦτα ἐξεταστέον τοῖς φρονοῦσι καλῶς. Θουκυδίδης τοίνυν
ὁ συγγραφεὺς Ὀλόρου μὲν προῆλθε πατρός, τὴν ἐπωνυμίαν ἔχον-
τος ἀπὸ Ὀλόρου τοῦ Θρᾳκῶν βασιλέως, καὶ μητρὸς Ἡγησιπύλης,
ἀπόγονος δὲ τῶν εὐδοκιμωτάτων στρατηγῶν, λέγω δὴ τῶν περὶ
Μιλτιάδην καὶ Κίμωνα. ᾠκείωτο δὲ ἐκ παλαιοῦ τῷ γένει πρὸς
Μιλτιάδην τὸν στρατηγόν, τῷ δὲ Μιλτιάδῃ πρὸς Αἰακὸν τὸν
Διός. οὕτως αὐχεῖ τὸ γένος ὁ συγγραφεὺς ἄνωθεν. καὶ τούτοις
Δίδυμος μαρτυρεῖ, Φερεκύδην ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἱστοριῶν φά-
σκων οὕτως λέγειν· „Φιλαίας δὲ ὁ Αἴαντος οἰκεῖ ἐν ταῖς Ἀθή-
ναις. ἐκ τούτου δὲ γίγνεται Δάϊκλος, τοῦ δὲ Ἐπίδυκος, τοῦ δὲ
Ἀκέστωρ, τοῦ δὲ Ἀγήνωρ, τοῦ δὲ Ὅλιος, τοῦ δὲ Λύκης, τοῦ δὲ
Τύφων, τοῦ δὲ Λάϊος, τοῦ δὲ Ἀγαμήστωρ, τοῦ δὲ Τίσανδρος,
ἐφ' οὗ ἄρχοντος ἐν Ἀθήναις* τοῦ δὲ Μιλτιάδης, τοῦ δὲ Ἱππο-
κλείδης, ἐφ' οὗ ἄρχοντος Παναθήναια ἐτέθη* τοῦ δὲ Μιλτιά-
δης, ὃς ᾤκισε Χερρόνησον.“ μαρτυρεῖ τούτοις καὶ Ἑλλάνικος
ἐν τῇ ἐπιγραφομένῃ Ἀσώπιδι. ἀλλ' οὐκ ἂν εἴποι τις, τί αὐτῷ
πρὸς Θουκυδίδην; ἔστι γὰρ οὗτος τούτῳ συγγενής· Θρᾷκες καὶ
Δόλογκοι ἐπολέμουν πρὸς Ἀψινθίους, ὄντας γείτονας· ταλαι-
πωρούμενοι δὲ τῷ πολέμῳ καὶ τί κακὸν οὐ πάσχοντες ἐκ τοῦ
μεῖον ἔχειν ἀεὶ τῶν πολεμίων, καταφεύγουσιν ἐπὶ τὰ τοῦ θεοῦ
χρηστήρια, εἰδότες ὅτι μόνος ὁ Θεὸς ἐξ ἀμηχάνων εὑρίσκει
πόρους. θεῶν γὰρ ἰσχὺς καὶ κατ' Αἰσχύλον ὑπερτέρα· πολλά-
κις δ' ἐν κακοῖσι τὰν ἀμήχανον ἐκ χαλεπᾶς δύας ὑπέρ τε
ὀμμάτων κρημναμέναν νεφέλαν ὀθροῖ. καὶ οὐκ ἐψεύσθησαν τῶν
ἐλπίδων· ἐχρήσθησαν γὰρ κράτιστον ἕξειν ἡγεμόνα τοῦτον ὃς
ἂν αὐτοὺς ἁλωμένους ἐπὶ ξενίαν καλέσοι. τότε καὶ Κροῖσος

§. 3. *Φερεκύδην ἐν τῇ πρώτῃ*] apud Sturz. p. 84. ed. sec.
Φιλαίας] Alii *Φίλαιος*, Tzetz. *Φίλιος*. Philaeus nepos vel unus posterorum Aiacis erat ex Telamone, si audias Pausaniam 2, 29, 4. Filium Aiacis cum Pherecyde consentientes faciunt Herodotus 6, 35. Plut. V. Sol. 10. Vid. Wessel. ad Herodot. l. c. et Sturz ad Pherec. p. 85. Mox pro *Δάϊκλος* Casaub. coniecit *Αἶκλος*, pro *Ἐπίδυκος* Grauert. emendat *Ἐπίδικος*, fortasse scribendum *Ἐπίλυκος*, quod certe Atticum nomen est. v. Andocid. de Myst. p. 58. Reisk. Pro *Τύφων* in cod. Pal. est *Τόφων*, unde editores Heidelb. coniiciunt *Ἰοφῶν*.
ἐφ' οὗ ἄρχοντος ἐν Ἀθήναις] Hic locus et mancus et turbatus est. Ordo stirpis hic est: Tisander — Hippoclides, qui Archon fuit Ol. 53, 3. vel. 54, 3. (vid. Sturz. ad Pherec. p. 85.) — Cypselus — Miltiades I. — Cimon Coalemus — Miltiades II. Praeter hos tertius quidam Miltiades memoratur. Hic est is, quem Pausan. 8, 39. dicit Ol. 30, 2. archontem fuisse, sed 4, 23. extr. Ol. 29., de qua differentia v. Perizon. ad Aelian V. H. 12, 35. Hic fortassis plane non pertinet ad nostram stemma. Certe nec Tisandri filius putari potest, et ob temporum rationem, et ob locum Herodoti 6, 127. sqq., in quo Hippoclides diserte vocatur filius Tisandri. STURZ. ad Pherec. p. 86.
§. 4. *Ἑλλάνικος*] ap. Sturz. p. 50.
§. 5. *Δόλογκοι*] Sic coniecit Wessel. ad Herodot. 6, 34. Vulgo *Δόλοπες*. Rectius etiam cum Hudsono legas *Θρᾷκες οἱ Δόλογκοι*.
κατ' Αἰσχύλον] Prom. 59. et VII. c. Theb. 200 Schutz.

εἶχε Λυδίαν καὶ τὰς Ἀθήνας ἡ Πεισιστρατιδῶν τυραννίς.
ἐπανιόντες οὖν ἀπὸ τοῦ χρηστηρίου περιέτυχον τῷ Μιλτιάδῃ
πρὸ τῶν θυρῶν καθεζομένῳ τῆς αὐτοῦ οἰκίας ἀχθομένῳ μὲν
τῇ τυραννίδι, δικαίαν δὲ ζητοῦντι τῆς Ἀττικῆς ἔξοδον· ταῦτα
γὰρ ᾠκονόμησεν ὁ χρησμὸς αὐτοῖς. ὁρῶν οὖν αὐτοὺς πλανήτων 7
ἔχοντας στολήν, συνεὶς τί δύναται πλάνη, καλεῖ τοὺς ἄνδρας
ἐπὶ ξενίαν, ὑπηρετῶν τῷ χρησμῷ λανθάνων. οἱ δ' ἥσθησαν
τὸν ἡγεμόνα τὸν ἀπὸ τῶν ξενίων εἰληφότες, καὶ πάντα αὐτῷ
διηγησάμενοι στρατηγὸν ἐχειροτόνησαν αὐτόν. οἱ μὲν οὖν τὸν
θεὸν φασιν ἐρωτήσαντα ἐξελθεῖν, οἱ δὲ οὐκ ἄνευ γνώμης τοῦ
τυράννου τὴν ἔξοδον πεποιηκέναι, ἀλλὰ τῷ κρατοῦντι τὴν
πρόσκλησιν τῶν Θρᾳκῶν διηγησάμενον ἀπελθεῖν. ὃς καὶ προσ-
δοὺς δύναμιν ἀπέπεμψεν, ἡσθεὶς ὅτι μέγα δυνάμενος ἀνὴρ
ἔξεισι τῶν Ἀθηνῶν. οὗτος οὖν ἡγούμενος ἐπλήρωσε τὰ μεμαν- 8
τευμένα καὶ μετὰ τὴν νίκην γίγνεται καὶ Χερρονήσου οἰκι-
στής. ἀποθανόντος δὲ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, διαδέχεται τὴν ἐν 9
Χερρονήσῳ ἀρχὴν Στησαγόρας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁμομήτριος.
ἀποθανόντος δὲ καὶ τούτου διαδέχεται τὴν ἀρχὴν Μιλτιάδης, 10
ὁμώνυμος μὲν τῷ πρώτῳ οἰκιστῇ, ἀδελφὸς δὲ Στησαγόρου
ὁμομήτριος καὶ ὁμοπάτριος. οὗτός οὖν, ὄντων αὐτῷ παίδων 11
ἐξ Ἀττικῆς γυναικὸς, ὅμως ἐπιθυμῶν δυναστείας λαμβάνει Θρᾳ-
κῶν βασιλέως Ὀλόρου θυγατέρα Ἡγησιπύλην πρὸς γάμον. ἐξ
οὗ καὶ αὐτῆς γίγνεται παιδίον. κατελθόντων δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα 12
Περσῶν συσκευασάμενος τὰ αὐτοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας πέμπει καὶ
τὰ πολλὰ τοῦ γένους ἀποστέλλει. ἡ δὲ ναῦς ἁλίσκεται, ἐν ᾗ
καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, ἀλλ' οὐχ οἱ ἐκ τῆς γυναικὸς τῆς Θρᾳ-
κικῆς· ἀφίενται δ' ὑπὸ βασιλέως, εἴ γε μὴ Ἡρόδοτος ψεύδε-
ται. Μιλτιάδης δ' εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐκ Θρᾴκης διαφυγὼν σώζε-
ται. οὐκ ἀπέδρα δὲ καὶ τὴν τῶν [ἐχθρῶν] συκοφαντίαν· ἐγκλή- 13
ματα γὰρ αὐτῷ [ἐπέφερον], διεξιόντες [αὐτοῦ] τὴν τυραννίδα
[τὴν ἐν Χερρονήσῳ]. ἀποφεύγει δὲ [καὶ τούτους, καὶ] στρα-
τηγὸς τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου γίγνεται. ἀπὸ τούτου 14
οὖν κατάγεσθαί φασι τὸ Θουκυδίδου γένος, καὶ μέγιστον τεκ-
μήριον νομίζουσι τὴν πολλὴν περιουσίαν καὶ τὰ ἐπὶ Θράκης
κτήματα καὶ μέταλλα χρυσᾶ. δοκεῖ οὖν τισιν [ἀδελφιδοῦς] 15
εἶναι τοῦ Μιλτιάδου ἢ θυγατριδοῦς. παρέσχε δ' ἡμῖν τηνάλ-
λως αὐτὸς ζήτησιν, μηδεμίαν μνήμην περὶ τοῦ γένους πεποιη-
μένος. μὴ ἀγνοῶμεν δὲ τοῦτο ὅτι Ὅλορος οὐκ Ὄρολος ὁ πα- 16

§. 9. *ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁμομήτριος*] Imo filius fratris eius uterini Cimonis Coalemi. Vid. Vit. Thuc. §. 1. stemma C.
§. 12. *εἴ γε μὴ Ἡρόδοτος ψεύδεται*] v. Interpp. ad Herodot. 6, 41.
§. 13. Lacunas Casaub. supplevit ex Suida in v. *Μιλτιάδης*.
§. 15. *ἀδελφιδοῦς*] Ita suppleverunt H. Steph. et Casaub. In Pal. spatium vacuum est inter *τισιν* et *εἶναι*. Piers. ad Moer. p. 379. putat excidisse *υἱδοῦς*. Neutrum verum est.
§. 16. *ὅτι Ὅλορος*] Emendavit Grauert. Vulgo hic locus ita ex-

τὴρ αὐτῷ ἐστι, τῆς μὲν πρώτης συλλαβῆς τὸ ρ ἐχούσης, τῆς δὲ δευτέρας τὸ λ. αὕτη γὰρ ἡ γραφή, ὡς καὶ Διδύμῳ δοκεῖ, ἡμάρτηται. ὅτι γὰρ Ὄλορός ἐστιν, ἡ στήλη δηλοῖ ἡ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ κειμένη, ἔνθα κεχάρακται

Θουκυδίδης Ὀλόρου Ἁλιμούσιος ἐνθάδε κεῖται.

17 προς γὰρ ταῖς Μελιτίσι πύλαις καλουμέναις ἐστὶν ἐν Κοίλῃ τὰ καλούμενα Κιμώνια μνήματα, ἔνθα δείκνυται Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου τάφος. εὑρίσκεται δηλονότι τοῦ Μιλτιάδου γένους ὄντως. ξένος γὰρ οὐδεὶς ἐκεῖ θάπτεται. καὶ Πολέμων δὲ ἐν τῷ περὶ ἀκροπόλεως μαρτυρεῖ· ἔνθα καὶ Τιμόθεον ὗιὸν αὐτῷ γεγε-
18 νῆσθαι προσιστορεῖ. ὁ δὲ Ἕρμιππος καὶ ἀπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν αὐτὸν λέγει τῶν τυράννων ἔλκειν τὸ γένος, διὸ καὶ διαφθονεῖν αὐτόν φησιν ἐν τῇ συγγραφῇ τοῖς περὶ Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα, λέγοντα ὡς οὐκ ἐγένοντο τυραννοφόνοι· οὐ γὰρ ἐφόνευσαν τὸν τύραννον, ἀλλὰ τὸν ἀδελφὸν τοῦ τυράννου Ἱππαρχον. ἠγάγετο δὲ γυναῖκα ἀπὸ Σκαπτῆς ὕλης τῆς Θρᾴκης
19 20 πλουσίαν σφόδρα καὶ μέταλλα κεκτημένην ἐν τῇ Θρᾴκῃ. τοῦτον δὲ τὸν πλοῦτον λαμβάνων οὐκ εἰς τρυφὴν ἀνήλισκεν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὸν πόλεμον αἰσθηθεὶς κινεῖσθαι μέλλοντα, προελόμενος συγγράψαι αὐτὸν παρεῖχε πολλὰ τοῖς Ἀθηναίων στρατιώταις καὶ τοῖς Λακεδαιμονίων καὶ πολλοῖς ἄλλοις, ἵνα ἀπαγγέλλοιεν αὐτῷ βουλομένῳ συγγράφειν τὰ γι-
21 νόμενα κατὰ καιρὸν καὶ λεγόμενα ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ. ζητητέον δὲ διὰ τί καὶ Λακεδαιμονίοις παρεῖχε καὶ ἄλλοις, ἐξὸν Ἀθηναίοις μόνοις διδόναι καὶ παρ' ἐκείνων μανθάνειν. καὶ λέγομεν ὅτι οὐκ ἀσκόπως καὶ τοῖς ἄλλοις παρεῖχε· σκοπὸς γὰρ ἦν αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων συγγράψαι, εἰκὸς δὲ ψεύδεσθαι, καὶ λέγειν πολλάκις ὡς ἡμεῖς ἐνικήσαμεν, οὐ νικήσαντες. διὸ πᾶσι παρεῖχεν, ἐκ τῆς τῶν πολλῶν συμφωνίας θηρώμενος τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν· τὸ γὰρ ἀσαφὲς ἐξελέγχεται
22 τῇ τῶν πολλῶν συνᾳδούσῃ συμφωνίᾳ. ἤκουσε δὲ διδασκάλων Ἀναξαγόρου μὲν ἐν φιλοσόφοις, ὅθεν, φησὶν Ἄντυλλος, καὶ

hibebatur: *μὴ ἀγνοῶμεν δὲ τοῦτο ὅτι Ὄρολος ὁ πατρὴρ αὐτῷ ἐστι, τῆς μὲν πρώτης συλλαβῆς τὸ ρ ἐχούσης, τῆς δὲ δευτέρας τὸ λ. αὕτη γὰρ ἡ γραφὴ — ἡμάρτηται. ὅτι γὰρ Ὄρολός ἐστιν, ἡ στήλη δηλοῖ — ἔνθα κεχάρακται· Θουκ. Ὀρόλου* etc. Krueg. Vit. Thuc. p. 3. adn. 8. verba *αὕτη γὰρ — ἡμάρτηται* ex marg. irrepsisse putat, addens etiam scholiastam ad Pind. Nem. 2, 19. ex Didymo referre Orolus.

§. 17. *Ἡροδότου*] Grauert. negat auctiorem adeo socordi animo esse potuisse, ut, quum statim subiecturus esset: *ξένος γὰρ οὐδεὶς ἐκεῖ θάπτεται*, Herodotum peregrinum fuisse non recordaretur. Coraes ad Plut. V. Cim. 4. emendat *Ἡρώδου*, qui stirpem ad genus Cimonis referebat. De Herode Attico v. Boekh. C. I. Vol. 1. p. 44. a.

ὄντως] Popp. legi vult *ὧν*, Grauert. p. 179. adn. *ὄντως ὧν*.

§. 18. *Ἕρμιππος*] De hoc v. Krueg. Vit. Thuc. p. 4. sq. Mox Huds. coniecit *διαφωνεῖν* pro *διαφθονεῖν*.

ἄθεος ἠρέμα ἐνομίσθη, τῆς ἐκεῖθεν θεωρίας ἐμφορηθείς, Ἀντιφῶντος δὲ ῥήτορος, δεινοῦ τὴν ῥητορικὴν ἀνδρός, οὗ καὶ μέμνηται ἐν τῇ ὀγδόῃ ὡς αἰτίου τῆς καταλύσεως τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς τῶν τετρακοσίων καταστάσεως. ὅτι δὲ μετὰ τὸν Θάνατον τιμωρούμενοι τὸν Ἀντιφῶντα οἱ Ἀθηναῖοι ἔῤῥιψαν ἔξω τῆς πόλεως τὸ σῶμα σεσιώπηκεν, ὡς διδασκάλῳ χαριζόμενος· λέγεται γὰρ ὡς ἔῤῥιψαν αὐτοῦ τὸ σῶμα οἱ Ἀθηναῖοι ὡς αἰτίου τῆς μεταβολῆς τῆς δημοκρατίας. οὐκ ἐπολιτεύσατο 23
δὲ ὁ συγγραφεὺς γενόμενος ἐν ἡλικίᾳ οὐδὲ προσῆλθε τῷ βήματι, ἐστρατήγησε δὲ ἀρχέκακον ἀρχὴν παραλαβών· ἀπὸ γὰρ ταύτης φυγαδεύεται. πεμφθεὶς γὰρ ἐπ' Ἀμφίπολιν, Βρασίδου φθάσαντος καὶ προλαβόντος αὐτὴν ἔσχεν αἰτίαν, καίτοι μὴ πάντα καταστὰς ἀνόνητος Ἀθηναίοις· τῆς μὲν γὰρ ἁμαρτάνει, Ἠιόνα δὲ τὴν ἐπὶ Στρυμόνι λαμβάνει. ἀλλὰ καὶ οὕτω, τὸ πρῶτον ἀτύχημα εἰς ἁμάρτημα μεταλαβόντες, φυγαδεύουσιν αὐτόν. γενόμενος δ' ἐν Αἰγίνῃ μετὰ τὴν φυγήν, ὡς ἂν πλου- 24
τῶν, ἐδάνεισε τὰ πλεῖστα τῶν χρημάτων. ἀλλὰ κἀκεῖθεν μετῆλθε 25
καὶ διατρίβων ἐν Σκαπτῇ ὕλῃ ὑπὸ πλατάνῳ ἔγραφε· μὴ γὰρ δὴ πειθώμεδα Τιμαίῳ λέγοντι ὡς φυγὼν ᾤκησεν ἐν Ἰταλίᾳ. ἔγραφε δ' οὐδ' οὕτω μνησικακῶν τοῖς Ἀθηναίοις, ἀλλὰ φιλα- 26
λήθης ὢν καὶ τὰ ἤθη μέτριος, εἴ γε οὔτε Κλέων παρ' αὐτῷ οὔτε Βρασίδας ὁ τῆς συμφορᾶς αἴτιος ἀπέλαυσε λοιδορίας, ὡς ἂν τοῦ συγγραφέως ὀργιζομένου. καίτοι οἱ πολλοὶ τοῖς ἰδίοις 27
πάθεσι συνέθεσαν τὰς ἱστορίας, ἥκιστα μελῆσαν αὐτοῖς τῆς ἀληθείας. Ἡρόδοτος μὲν γὰρ ὑπερωφθεὶς ὑπὸ Κορινθίων, ἀποδρᾶναί φησιν αὐτοὺς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν. Τίμαιος δ' ὁ Ταυρομενίτης Τιμολέοντα ὑπερεπῄνεσε τοῦ μετρίου, καθότι Ἀνδρόμαχον τὸν αὐτοῦ πατέρα οὐ κατέλυσε τῆς μοναρχίας· Φίλιστος δὲ τῷ νέῳ Διονυσίῳ τοῖς λόγοις πολεμεῖ· Ξενοφῶν δὲ Μένωνι λοιδορεῖται τῷ Πλάτωνος ἑταίρῳ διὰ τὸν πρὸς Πλάτωνα ζῆλον. ὁ δὲ μέτριος καὶ ἐπιεικὴς τῆς ἀληθείας ἦττον. μὴ ἀγνοῶμεν δὲ ὅτι ἐγένοντο Θουκυδίδαι πολλοί, οὗτός τε ὁ 28
Ὀλόρου παῖς, καὶ δεύτερος δημαγωγός, Μιλησίου, ὃς καὶ Περικλεῖ διεπολιτεύσατο· τρίτος δὲ γένει Φαρσάλιος, οὗ μέμνηται Πολέμων ἐν τοῖς περὶ ἀκροπόλεως, φάσκων αὐτὸν εἶναι πα-

§. 22. *Ἄντυλλος*] v. Krueg. p. 37 sq.

ἐν τῇ ὀγδόῃ] cap. 68.

§. 23. *πεμφθεὶς γὰρ*] Imo *μεταμεμφθεὶς*. Did.

§. 25. *μετῆλθε*] Popp. vult *ἀπῆλθε*.

Τιμαίῳ] Adde fragmento 85. p. 277.

§. 26. *ἔγραφε*] Haec fortasse dicta sunt contra Dionysium Hal. p. 774. 920., qui secum ipse repugnat p. 824 sq. Did.

§. 27. *Ἡροδότος*] 8, 94. Plut. de Malign. Herodot. p. 870. Wech.

Τίμαιος — ὑπερεπῄνεσε] v. de Vit. et Scriptt. Timaei p. 192. 280 sq.

πολεμεῖ] Popp. coniecit *βοηθεῖ*, Grauert p. 183. *συμπολεμεῖ*. Vid. de Vit. et Scriptt. Philist. p. 118 sqq.

Ξενοφῶν] Anab. libr. 3. fin. Diogen. Laert. 2, 50. Suidas in v. *Μένων*.

τρὸς Μένωνος· τέταρτος ἄλλος Θουκυδίδης ποιητής, τὸν δῆμον
'Αχερδούσιος, οὗ μέμνηται 'Ανδροτίων ἐν τῇ 'Ατθίδι, λέγων
29 εἶναι πατρὸς 'Αρίστωνος· συνεχρόνισε δ', ὥς φησι, Πραξιφάνης
ἐν τῷ περὶ ἱστορίας, Πλάτωνι τῷ κωμικῷ, 'Αγάθωνι τραγικῷ,
30 Νικηράτῳ ἑποποιῷ καὶ Χοιρίλῳ καὶ Μελανιππίδῃ. καὶ ἐπεὶ
μὲν ἔζη 'Αρχέλαος, ἄδοξος ἦν ὡς ἐπὶ πλεῖστον, ὡς ὁ αὐτὸς
31 Πραξιφάνης δηλοῖ, ὕστερον δὲ δαιμονίως ἐθαυμάσθη. οἱ μὲν
οὖν ἐκεῖ λέγουσιν αὐτὸν ἀποθανεῖν ἔνθα καὶ διέτριβε φυγὰς
ὤν, καὶ φέρουσι μαρτύριον τοῦ μὴ κεῖσθαι τὸ σῶμα ἐπὶ τῆς
'Αττικῆς· ἱκρίον γὰρ ἐπὶ τοῦ τάφου κεῖσθαι, τοῦ κενοταφίου
δὲ τοῦτο γνώρισμα εἶναι ἐπιχώριον καὶ νόμιμον 'Αττικὸν τῶν
ἐπὶ τοιαύτῃ δυστυχίᾳ τετελευτηκότων καὶ μὴ ἐν 'Αθήναις τα-
32 φέντων. Δίδυμος δ' ἐν 'Αθήναις ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐλθόντα βιαίῳ
θανάτῳ φησὶν ἀποθανεῖν. τοῦτο δέ φησι Ζώπυρον ἱστορεῖν.
τοὺς γὰρ 'Αθηναίους κάθοδον δεδωκέναι τοῖς φυγάσι πλὴν τῶν
Πεισιστρατιδῶν μετὰ τὴν ἧτταν τὴν ἐν Σικελίᾳ· ἥκοντα οὖν
αὐτὸν ἀποθανεῖν βίᾳ, καὶ τεθῆναι ἐν τοῖς Κιμωνίοις μνήμασι.
καὶ καταγινώσκειν εὐήθειαν ἔφη τῶν νομιζόντων αὐτὸν ἐκτὸς
μὲν τετελευτηκέναι, ἐπὶ γῆς δὲ τῆς 'Αττικῆς τεθάφθαι. ἢ γὰρ

§. 29. *συνεχρόνισε*] sc. Thucydides, Olori filius.

Χοιρίλῳ] Ita Steph. et Casaub. de coniectura. Vulgo *Χοιριδίῳ*. Vid. Naek. Choeril. p. 30.

Μελανιππίδῃ] de Melanippide utraque, poetis lyricis, v. Kust. ad Suidam. Popp.

§. 30. *'Αρχέλαος*] Viscont. Iconogr. Gr. 1, 230. deletum vult nomen Archelai, ut sensus sit, Thucydidem, dum viveret, scriptorem non inclaruisse. Hunc sequuntur Letronn., scriptor in Ephemm. Gotting. 1822. p. 1046. Grauert. in Mus. Rhenan. 1. p. 190. et Ritschl. de Agath. Vit. p. 2., qui in precedentibus scriptum vult *ἐν τῷ περὶ 'Αρχελάου ἱστορίας*. Hi inter alia urgent, Archelai nomen sine ulla adiectione positum esse, ut anceps sit, utrum rex Macedoniae an philosophus cogitandus sit. Verum quum regis nomen clarius esset, et idem fautor poetarum hoc loco memoratorum vulgo innotuisset, cum Bredovio Vit. Thuc. p. 11. et Kruegero p. 62. existimem, etiam sine adiectione regem intelligi potuisse. Ac quum verum sit, post Archelaum demum Thucydidem in ora hominum venisse, temerarium sit, mentionem Archelai, hoc loco factam, delere.

§. 31. *ἴκριον*] Eustath. ad Hom. Od. ι', 64. p. 1614. fin. *καὶ 'Αθηναῖοι δὲ Κενοτάφων ποιοῦντες τῶν ἐν θαλάσσῃ ἀπολλυμένων κατήεσαν, φασὶ, περὶ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ φωνοῦντες τρὶς ὀνόματα, οὕτως ἀπεχώρουν*, et ad Od. γ', 353. p. 1472. init. *ἴκριον* dicit nonnunquam idem significare, quod *ἱστόν*, *malum*. Quocum facit Hesych. v. *ἴκρια*: *καὶ τὰ ὀρθὰ ξύλα τὰ ἐπὶ τῆς πρύμνης καὶ πρώρας*, ubi v. Albert. Unde patet eorum, qui in mari periissent, quorumque corpora inveniri non potuissent, in memoriam cenotaphia erecta, iisque columellas in speciem mali impositas esse. Nec tamen inde colligas, eiusmodi columellas non etiam in sepulchris, quae ossa defunctorum continerent collocatas esse, aut illud insigne mox in omnes alibi quam domi mortuos translatum esse. Quod si ita est, etiam in Thucydidis tumulo tale *ἴκριον* erigi poterat, ut qui navigationem ingressurus (*ὡς καιήει*) caesus esset, et cuius ossa Athenas transportata essent.

*οὐκ ἂν ἐτέθη ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασιν, ἢ κλέβδην τεθεὶς οὐκ ἂν
ἔτυχεν οὔτε στήλης οὔτε ἐπιγράμματος, ἢ τῷ τάφῳ προσκειμένη τοῦ
συγγραφέως μηνύει τοὔνομα. ἀλλὰ δῆλον ὅτι κάθοδος ἐδόθη τοῖς
φεύγουσιν, ὡς καὶ Φιλόχορος λέγει καὶ Δημήτριος ἐν τοῖς ἄρχου-
σιν. ἐγὼ δὲ Ζώπυρον ληρεῖν νομίζω λέγοντα τοῦτον ἐν Θρᾴκῃ* 33
*τετελευτηκέναι, κἂν ἀληθεύειν νομίζῃ Κράτιππος αὐτόν. τὸ δ'
ἐν 'Ιταλίᾳ Τίμαιον αὐτὸν καὶ ἄλλους λέγειν κεῖσθαι μὴ καὶ
σφόδρα καταγέλαστον ᾖ. λέγεται δ' αὐτὸν τὸ εἶδος γεγονέναι* 34
*σύννουν μὲν τὸ πρόσωπον, τὴν δὲ κεφαλὴν καὶ τὰς τρίχας εἰς
ὀξὺ πεφυκυίας, τὴν δὲ λοιπὴν ἕξιν προσπεφυκέναι τῇ συγγραφῇ.
παύσασθαι δὲ τὸν βίον ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἔτη, μὴ πληρώ-
σαντα τῆς συγγραφῆς τὴν προθεσμίαν. ζηλωτὴς δὲ γέγονεν ὁ* 35
*Θουκυδίδης εἰς μὲν τὴν οἰκονομίαν Ὁμήρου, Πινδάρου δὲ εἰς
τὸ μεγαλοφυὲς καὶ ὑψηλὸν τοῦ χαρακτῆρος, ἀσαφῶς δὲ λέγων*

§. 32. *ἢ γὰρ οὐκ ἂν ἐτέθη — ἔτυχεν*] Bekk. ex coniectura pro vulgatis: *εἰ γὰρ οὐκ ἂν ἐτέθη ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι συλληβδὴν τεθεὶς, οὐκ ἄν ἔτυχεν* etc.

§. 33. *ἐγὼ δὲ Ζώπυρον*] Haec non uno modo laborant. Primum enim auctor hic e Zopyro contraria refert, atque apud eum a Didymo inventa esse paucis ante versibus dixerat; deinde quod dicit, *κἂν ἀληθεύειν νομίζῃ Κράτιππος αὐτόν*, non mirum videri non potest, quum Cratippus Thucydidis aequalis fuerit, (v. Dionys. Hal. p. 847.), aequales autem talia non credere sed scire debere, recte Krueg. ad Dionys. Hal. Hist. p. 249. not. observaverit. Qui porro Cratippus, aequalis Thucydidis, testari poterat, Zopyrum, qui multo post vixit, de Thucydide vera narrasse? Neque enim, ait Grauert. Zopyro Byzantio, qui Ptolemaei Philadelphi aetate vixit, antiquior notus est quisquam, qui tale quid tradere potuerit. Vid. Voss. de Hist. Gr. 1, 24. p. 424 sq., isque idem est Zopyrus, cuius testimonio Plutarch. Parall. Hist. Gr. et Rom. c. 36. utitur. „Neque vivos scriptores, addit Grau., antiqui laudare solebant, nec iam eo tempore doctas de magnorum virorum vitis commentationes elaborabant, quales Alexandrinorum aetate.“ Unde colligit, aut nomen *Κράτιππος* corruptum esse, aut vocem *συναχμάσας* apud Dionysium Hal., aut a Marcellino male acceptum esse Didymum, qui nihil nisi idem affirmare Cratippum tradidisset. Dionysii certe locum non corruptum esse, Plutarchi loco de Glor. Ath. c. 1. Popp. comprobat. Ipse verba Marcellini corrupta putans pro *ἐν Θρᾴκῃ* scribi vult *ἐν 'Αττικῇ*, Grauert. legi vult *οὐ λέγονται τοῦτον ἐν Θρᾴκῃ* etc., quod Graece dici posse dubitat Krueg. Vit. Thuc. p. 56. adn. 3. Verum hoc quoque nomine nec Popponis, nec Grauerti coniectura probari potest, quia sic Marcellinus et probaret Zopyri rationem §. 32. extr., idemque §. 33. init. improbaret. Idem senserunt Dahlm. Herodot. p. 216. adn. et Didot. Vol. 1. p. CXXXV. adn. 3. Mihi sub Zopyri nomine altero loco (§. 33.) aliud nomen quodcunque latere videtur. Atque ex hoc ignoto scriptore, cuius nomen Zopyrus occupavit, is hausit, qui scripsit huius vitae sectionem 45 et 55, quibuscum confer. Anonym. §. 10. Unde simul cognoscitur, Zopyrum non fuisse aequalem Cratippi et Thucydidis, quod falso hinc collegit Krueg. Vit. Thuc. p. 53 sq.

Κράτιππος] De hoc v. Krueg. ad Dionys. Hal. Hist. p. 102. 261.

Τίμαιον] fragm. 85. p. 277.

§. 35. *ἀσαφῶς δέ*] Quanquam *λέγων* potest ad *γέγονεν* referri, male tamen habet coniunctio haec duorum membrorum dissimilium,

ἀνὴρ ἐπίτηδες, ἵνα μὴ πᾶσιν εἴη βατός, μηδὲ εὐτελὴς φαίνηται παντὶ τῷ βουλομένῳ νοούμενος εὐχερῶς, ἀλλὰ τοῖς λίαν σοφοῖς δοκιμαζόμενος παρὰ τούτοις θαυμάζηται· ὁ γὰρ τοῖς ἀρίστοις ἐπαινούμενος καὶ κεκριμένην δόξαν λαβὼν ἀνάγραπτον εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον κέκτηται τὴν τιμήν, οὐ κινδυνεύουσαν 36 ἐξαλειφθῆναι τοῖς ἐπικρίνουσιν. ἐξήλωσε δὲ ἐπ' ὀλίγον, ὥς φησιν Ἄντυλλος, καὶ τὰς Γοργίου τοῦ Λεοντίνου παρισώσεις καὶ τὰς ἀντιθέσεις τῶν ὀνομάτων, εὐδοκιμούσας κατ' ἐκεῖνο καιροῦ παρὰ τοῖς Ἕλλησι, καὶ μέντοι καὶ Προδίκου τοῦ Κείου τὴν ἐπὶ τοῖς 37 ὀνόμασιν ἀκριβολογίαν. μάλιστα δὲ πάντων, ὅπερ εἴπομεν, ἐξήλωσεν Ὅμηρον καὶ τῆς περὶ τὰ ὀνόματα ἐκλογῆς καὶ τῆς περὶ τὴν σύνθεσιν ἀκριβείας, τῆς τε ἰσχύος τῆς κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ 38 τοῦ κάλλους καὶ τοῦ τάχους. τῶν δὲ πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων τε καὶ ἱστορικῶν ἀψύχους ὥσπερ εἰσαγόντων τὰς συγγραφὰς καὶ ψιλῇ μόνῃ χρησαμένων διὰ παντὸς διηγήσει, προσώποις δὲ οὐ περιθέντων λόγους τινάς, οὐδὲ ποιησάντων δημηγορίας, ἀλλ' Ἡροδότου μὲν ἐπιχειρήσαντος, οὐ μὴν ἐξισχύσαντος, δι' ὀλίγων γὰρ ἐποίησε λόγων ὡς προσωποποιΐας μᾶλλον ἢπερ δημηγορίας, μόνος ὁ συγγραφεὺς ἐξεῦρέ τε δημηγορίας καὶ τελείως ἐποίησε μετὰ κεφαλαίων καὶ διαιρέσεως, ὥστε καὶ στάσει ὑποπίπτειν τὰς δημη- 39 γορίας· ὅπερ ἐστὶ λόγων τελείων εἰκών. τριῶν δὲ ὄντων χαρακτήρων φραστικῶν, ὑψηλοῦ, ἰσχνοῦ, μέσου, παρεὶς τοὺς ἄλλους ἐζήλωσε τὸν ὑψηλόν, ὡς ὄντα τῇ φύσει πρόσφορον τῇ οἰκείᾳ καὶ τῷ μεγέθει πρέποντα τοῦ τοσούτου πολέμου· ὧν γὰρ αἱ πράξεις μεγάλαι, καὶ τὸν περὶ αὐτῶν ἔπρεπε λόγον 40 ἐοικέναι ταῖς πράξεσιν. ἵνα δὲ μηδὲ τοὺς ἄλλους ἀγνοῇς χαρακτῆρας, ἴσθι ὅτι μέσῳ μὲν Ἡρόδοτος ἐχρήσατο, ὃς οὔτε 41 ὑψηλός ἐστιν οὔτε ἰσχνός, ἰσχνῷ δὲ ὁ Ξενοφῶν. διά γε οὖν τὸ ὑψηλὸν ὁ Θουκυδίδης καὶ ποιητικαῖς πολλάκις ἐχρήσατο λέξεσι καὶ μεταφοραῖς τισι. περὶ δὲ πάσης τῆς συγγραφῆς ἐτόλμησάν τινες ἀποφήνασθαι ὅτι αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς συγγραφῆς οὐκ ἔστι ῥητορικῆς ἀλλὰ ποιητικῆς. καὶ ὅτι μὲν οὐκ ἔστι ποιητικῆς δῆλον ἐξ ὧν οὐχ' ὑποπίπτει μέτρῳ τινί. εἰ δέ τις

additumque nomen *ἀνήρ*. Corrigendum puto *ἀσαφῶς δὲ λέγων ἀνὴρ* (vel *ὁ ἀνὴρ*) *ἐπιτηδεύει* etc. GRAU.

ἵνα μὴ πᾶσιν εἴη βατός] Primus Grauert. invenit, haec verba sumta esse ex epigrammate in Thucydidem.

§. 38. *εἰσαγόντων*] Popp. vult *εἰσαγαγόντων* propter sequentia.

μετὰ κεφαλαίων] i. e. cum certis locis sive fontibus argumentorum et cum partitione oratoria, ita ut Conciones eius ad certum causae statum revocari possint, in quo cernitur perfecta forma orationum, (worin das Wesen der schulgerechten Reden besteht).

§. 41. *λέγομεν ὅτι ἀλλ' ἡ*] *Ἀλλὰ* melius abesset, neque tamen idcirco delendum est. Videtur enim ex usu huius scriptoris et eius aetatis esse, ut dicerent *ὅτι* sua ipsorum verba afferentes, quemadmodum antiquiores, ubi aliena verba afferebant. Verba perinde accipienda sunt, quasi scripsisset *λέγομεν· „ἀλλ' ἡ συγγραφὴ — ἐπὶ τὸ συμβουλευτικόν.“* Conf. §. 43.

ἡμῖν ἀντείποι ὅτι οὐ πάντως ὁ πεζὸς λόγος ῥητορικῆς ἐστιν, ὥσπερ οὐδὲ τὰ Πλάτωνος συγγράμματα οὐδὲ τὰ ἰατρικά, λέγομεν ὅτι ἀλλ' ἡ συγγραφὴ κεφαλαίοις διαιρεῖται καὶ ἐπὶ εἶδος ἀνάγεται ῥητορικῆς, κοινῶς μὲν πᾶσα συγγραφὴ ἐπὶ τὸ συμβουλευτικόν· ἄλλοι δὲ καὶ ὑπὸ τὸ πανηγυρικὸν ἀνάγουσι, φά- 42 σκοντες ὅτι ἐγκωμιάζει τοὺς ἀρίστους ἐν τοῖς πολέμοις γενομένους· ἐξαιρέτως δὲ ἡ Θουκυδίδου ἐν τοῖς τρισὶν εἴδεσιν ὑποπίπτει, τῷ μὲν συμβουλευτικῷ διὰ τῶν ὅλων δημηγοριῶν, πλὴν τῆς Πλαταιέων καὶ Θηβαίων ἐν τῇ τρίτῃ, τῷ δὲ πανηγυρικῷ διὰ τοῦ ἐπιταφίου, τῷ δὲ δικανικῷ διὰ τῆς δημηγορίας τῶν Πλαταιέων καὶ τῶν Θηβαίων, ἃς ἀνωτέρω τῶν ἄλλων ὑπεξειλόμεθα. ὅπου γὰρ δικασταὶ κρίνουσι Λακεδαιμονίων οἱ παραγενόμενοι καὶ κρίνεται πρὸς τὴν ἐρώτησιν ὁ Πλαταιεὺς καὶ ἀπολογεῖται περὶ ὧν ἐρωτᾶται διὰ πλειόνων τοὺς λόγους ποιούμενος, καὶ ἀντιλέγει τούτοις ὁ Θηβαῖος εἰς ὀργὴν τὸν Λακεδαιμόνιον προκαλούμενος, ἡ τοῦ λόγου τάξις καὶ μέθοδος καὶ τὸ σχῆμα δικανικὸν καθαρῶς ἀποφαίνει τὸ εἶδος. λέγουσι δέ τινες τὴν ὀγδόην ἱστορίαν νοθεύεσθαι καὶ 43 μὴ εἶναι Θουκυδίδου, ἀλλ' οἱ μέν φασιν εἶναι τῆς Θυγατρὸς αὐτοῦ, οἱ δὲ Ξενοφῶντος. πρὸς οὓς λέγομεν ὅτι τῆς μὲν Θυγατρὸς ὡς οὐκ ἔστι δῆλον· οὐ γὰρ γυναικείας ἦν φύσεως τοιαύτην ἀρετήν τε καὶ τέχνην μιμήσασθαι· ἔπειτα, εἰ τοιαύτη τις ἦν, οὐκ ἂν ἐσπούδασε λαθεῖν, οὐδ' ἂν τὴν ὀγδόην ἔγραψε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ κατέλιπεν ἄν, τὴν οἰκείαν ἐκφαίνουσα φύσιν. ὅτι δὲ οὐδὲ Ξενοφῶντός ἐστιν ὁ χαρακτὴρ μόνον οὐχὶ βοᾷ· πολὺ γὰρ τὸ μέσον ἰσχνοῦ χαρακτῆρος καὶ ὑψηλοῦ. οὐ μὴν οὐδὲ Θεοπόμπου, καθά τινες ἠξίωσαν. τισὶ δὲ, καὶ μᾶλ- 44 λον τοῖς χαριεστέροις, Θουκυδίδου μὲν εἶναι δοκεῖ, ἄλλως δ' ἀκαλλώπιστος, δι' ἐκτύπων γεγραμμένη, καὶ πολλῶν πλήρης ἐν κεφαλαίῳ πραγμάτων καλλωπισθῆναι καὶ λαβεῖν ἔκτασιν δυναμένων. ἔνθεν καὶ λέγομεν ὡς ἀσθενέστερον πέφρασται, καὶ ὀλίγον καθότι ἀῤῥωστῶν αὐτὴν φαίνεται συντεθεικώς. ἀσθενοῦντος δὲ σώματος βραχύ τι καὶ ὁ λογισμὸς ἀτονώτερος εἶναι φιλεῖ· μικροῦ γὰρ συμπάσχουσιν ἀλλήλοις ὅ τε λογισμὸς καὶ τὸ σῶμα. ἀπέθανε δὲ μετὰ τὸν πόλεμον τὸν Πελοποννησιακὸν ἐν 45 τῇ Θράκῃ, συγγράφων τὰ πράγματα τοῦ εἰκοστοῦ καὶ πρώτου ἐνιαυτοῦ. εἴκοσι γὰρ καὶ ἑπτὰ κατέσχεν ὁ πόλεμος. τὰ δὲ τῶν

§. 42. *ἐν τῇ τρίτῃ*] cap. 53—59. 61—67.

τοῦ ἐπιταφίου] 2, 35 sqq.

§. 43. *πολὺ γὰρ τὸ μέσον*] i. e. *πολὺ γὰρ τὸ ἰσχνὸν διαφέρει χαρακτῆρος ὑψηλοῦ.* v. Wessel. ad Herodot. 9, 82.

§. 44. *καὶ μᾶλλον*] Sensus est: *nonnullis autem videtur (et ita magis videtur intelligentioribus)* etc.

καὶ ὀλίγον] Grauert. interpretatur: *scriptus est languidius paulo, inde quod debiliorem eum composuisse apparet.* Dictum ait *καὶ ὀλίγον* esse, ut *κατὰ βραχύ*, at hoc sensu non dicitur. Malim scribere *κατὰ λόγον, καθότι* etc. i. e. *ut consentaneum est, quatenus* etc.

ἄλλων ἓξ ἐτῶν πράγματα ἀναπληροῖ ὅ τε Θεόπομπος καὶ ὁ
46 Ξενοφῶν, οἷς συνάπτει τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. ἱστέον δὲ ὅτι στρατηγήσας ὁ Θουκυδίδης ἐν Ἀμφιπόλει καὶ δόξας ἐκεῖ βραδέως ἀφικέσθαι καὶ προλαβόντος αὐτὸν τοῦ Βρασίδου ἐφυγαδεύθη ὑπ' Ἀθηναίων, διαβάλλοντος αὐτὸν τοῦ Κλέωνος· διὸ καὶ ἀπεχθάνεται τῷ Κλέωνι καὶ ὡς μεμηνότα αὐτὸν εἰσάγει πανταχοῦ. καὶ ἀπελθών, ὥς φασιν, ἐν τῇ Θράκῃ, τὸ κάλλος
47 ἐκεῖ τῆς συγγραφῆς συνέθηκεν. ἀφ' οὗ μὲν γὰρ ὁ πόλεμος ἤρξατο, ἐσημειοῦτο τὰ λεγόμενα ἅπαντα καὶ τὰ πραττόμενα, οὐ μὴν κάλλους ἐφρόντισε τὴν ἀρχὴν ἀλλ' ἢ τοῦ μόνον σώσαι τῇ σημειώσει τὰ πράγματα· ὕστερον δὲ μετὰ τὴν ἐξορίαν ἐν Σκαπτῇ ὕλῃ τῆς Θράκης χωρίῳ διαιτώμενος συνέταξε μετὰ κάλ-
48 λους ἃ ἐξ ἀρχῆς μόνον ἐσημειοῦτο διὰ τὴν μνήμην. ἔστι δὲ τοῖς μύθοις ἐναντίος διὰ τὸ χαίρειν ταῖς ἀληθείαις. οὐ γὰρ ἐπετήδευσε τοῖς ἄλλοις ταὐτὸν συγγραφεῦσιν οὐδὲ ἱστορικοῖς, οἳ μύθους ἐγκατέμιξαν ταῖς ἑαυτῶν ἱστορίαις, τοῦ τερπνοῦ πλέον τῆς ἀληθείας ἀντιποιούμενοι. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν οὕτω· τῷ συγγραφεῖ δ' ρὐκ ἐμέλησε πρὸς τέρψιν τῶν ἀκουόντων, ἀλλὰ πρὸς ἀκρίβειαν τῶν μανθανόντων γράφειν. καὶ γὰρ ὠνόμασεν ἀγώνισμα τὴν ἑαυτοῦ συγγραφήν. πολλὰ γὰρ τῶν πρὸς ἡδονὴν ἀπέφυγε, τὰς παρενθήκας, ἃς εἰώθασι ποιεῖν οἱ πλεί-
49 ονες, ἀποκλίνας, ὅπου γε καὶ παρ' Ἡροδότῳ καὶ ὁ δελφίς ἐστιν ὁ φιλήκοος καὶ Ἀρίων ὁ κυβερνώμενος μουσικῇ, καὶ ὅλως ἡ δευτέρα τῶν ἱστοριῶν τὴν ὑπόθεσιν ψεύδεται. ὁ δὲ συγ-

§. 45. *οἷς συνάπτει*] Grau. legit *ὃς συνάπτει*. At Nieb. Kl. Schr. Vol. 1. p. 464. hoc loco non mutato utitur, quo coniecturam quandam suam firmet. Etenim Xenophontis Historiam Graecam putat duabus partibus constare: „prior pars, ait, priores duo libri sunt, altera pars reliqui libri. Utraque pars nullo temporum nexu inter se iunguntur. Nam quinque posteriores libri scripti sunt Ol. 106. post init., id quod apparet ex narratione de tyrannis Pherarum. Cum hoc tempore non convenit exitus libri secundi. Verba *ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ πολιτεύονται, καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος* non possunt scripta esse nisi quadraginta quatuor ferme annis post rem ibi narratam. Ut paucis absolvam, duo priores libri scripti sunt intra reditum decies millium et revocationem Agesilai. Neque in utraque parte idem iudicium de administratione reipublicae Atheniensium est. Duobus igitur prioribus libris continuatio et paralipomena historiae Thucydidis continentur et vero hi duo libri hoc titulo in nonnullis libris scriptis inscribuntur. Verbis *οἷς* (*Ξενοφῶν*) *συνάπτει τὰ Ἑλληνικὰ* non significantur duo priores libri, sed reliqui quinque.“ Conf. Krueg. Vit, Thuc. p. 81.

§. 46. *ἐν τῇ Θράκῃ*] i. e. *εἰς τὴν Θράκην*. Conf. §. 55.

§. 48. *καὶ γὰρ ὠνόμασεν*] Aem. Port. et Steph. legendum ex Thuc. 1, 22. censent *καὶ γὰρ κτῆμα ἐς ἀεὶ μᾶλλον ὠνόμασεν ἢ ἀγώνισμα τὴν ἑαυτοῦ συγγραφήν*.

§. 49. *ὅπου γε*] Sic G. Dind. scripsit pro vulgata *ὅπου γάρ*, secutus Schaeferum ad Dionys. Hal. de C. V. p. 68.

παρ' Ἡροδότῳ] 1, 23. 24.

ὁ κυβερνώμενος] Exspectes *ὁ κυβερνῶν*, sed fortasse ille erat usus scribendi huius scriptoris. Did.

γραφεὺς οὗτος ἂν ἀναμνησθῇ τινος περιττοῦ, διὰ μὲν τὴν ἀνάγκην λέγει, διηγεῖται δὲ μόνον εἰς γνῶσιν τῶν ἀκουόντων ἀφικνούμενος. ὅ τε γὰρ περὶ Τηρέως αὐτῷ λόγος πέφρασται μόνον περὶ παθῶν τῶν γυναικῶν, ἥ τε Κυκλώπων ἱστορία τῶν τόπων ἐμνημονεύθη χάριν, καὶ ὁ Ἀλκμαίων, ὅτε σωφρονεῖ, μνημονεύεται, ἔνθα τὰ τῆς σωφροσύνης αὐτοῦ νήσους ποιεῖ, τὰ δ' ἄλλα οὐκ ἀκριβοῖ. περὶ μὲν οὖν τοὺς μύθους τοιοῦτος. δεινὸς δὲ ἠθογραφῆσαι. καὶ ἐν μὲν τοῖς μέρεσι σα-50 φὴς, ὑπὸ δὲ τὴν σύνταξιν ἐνίοτε διὰ τὸ ἐπιτεῖνον τῆς ἑρμηνείας ἄδηλος εἶναι δοκῶν. ἔχει δὲ χαρακτῆρα ὑπέρσεμνον καὶ μέγαν. τὸ δὲ τῆς συνθέσεως τραχύτητος ὂν μεστὸν καὶ ἐμβριθὲς καὶ ὑπερβατικὸν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀσαφές. αἱ δὲ βραχύτητες θαυμασταὶ καὶ τῶν λέξεων οἱ νόες πλείονες. τὸ δὲ γνωμολογικὸν51 αὐτοῦ πάνυ ἐπαινετόν. ἐν δὲ ταῖς ἀφηγήσεσι σφόδρα δυνατός, ναυμαχίας ἠμῖν καὶ πολιορκίας, νόσους τε καὶ στάσεις διηγούμενος. πολυειδὴς δὲ ἐν τοῖς σχήμασι, τὰ πολλὰ καὶ τῶν Γοργίου τοῦ Λεοντίνου μιμούμενος, ταχὺς ἐν ταῖς σημασίαις, πικρὸς ἐν ταῖς αὐστηρότησιν, ἠθῶν μιμητὴς καὶ ἄριστος διαγραφεύς. ὄψει γοῦν παρ' αὐτῷ φρόνημα Περικλέους καὶ Κλέωνος οὐκ οἶδ' ὅ, τι ἂν εἴποι τις, Ἀλκιβιάδου νεότητα, Θεμιστοκλέους πάντα, Νικίου χρηστότητα, δεισιδαιμονίαν, εὐτυχίαν μέχρι Σικελίας, καὶ ἄλλα μυρία, ἃ κατὰ μέρος ἐπιδεῖν πειρασόμεθα. ὡς ἐπὶ52 πλεῖστον δὲ χρῆται τῇ ἀρχαίᾳ ἀτθίδι [τῇ παλαιᾷ], ἡ τὸ ξ ἀντὶ τοῦ σ παρείληφεν, ὅταν ξυνέγραψε καὶ ξυμμαχία λέγῃ, καὶ τὴν δίφθογγον τὴν αι ἀντὶ τοῦ α γράφῃ, αἰεὶ λέγων. καὶ ὅλως ἐφευρετής ἐστι καινῶν ὀνομάτων. τὰ μὲν γάρ ἐστιν ἀρχαιότερα τῶν κατ' αὐτὸν χρόνων, τὸ Αὐτοβοεὶ καὶ τὸ Πολεμησείοντες καὶ Παγχάλεπον καὶ Ἀμαρτάδα καὶ ὕλης Φακέλους· τὰ δὲ ποιηταῖς μέλει, οἷον τὸ Ἐπηλυγάζεσθαι καὶ τὸ Ἐπηλύται καὶ τὸ Ἀνακῶς καὶ τὰ τοιαῦτα· τὰ δ' ἴδια, οἷον Ἀποσίμωσις

περὶ Τηρέως] Thuc. 2, 29.

Κυκλώπων ἱστορία] 6, 2.

ὁ Ἀλκμαίων] Thuc. 2, 102. conf. Strab. 10. p. 462. Casaub. coniecit *καὶ ὁ Ἀλκμαίων δὲ ὁ Ἀμφίαρεω μνημονεύεται, ἔνθα τὰ περὶ τὸν Ἀχελῶον καὶ τὰς πρὸ αὐτοῦ νήσους ἱστορεῖ*. Grauert. hunc locum ita restituendum censet: *καὶ ὁ Ἀλκμαίων ὅτ'* (ut ὅτε positum sit pro ὅτι, tempore significato loco rei ipsius simpliciter) *ἐσωφρόνει, μνημονεύεται, ἔνθα τὰς τῆς σωφροσύνης αὐτοῦ νήσους ποιεῖ οἰκητάς*, vel si mavis, *νήσους οἰκίζει*. Equidem malim *καὶ ὁ Ἀλκμαίων, ὅτ' ἐσωφρόνει, μνημονεύεται, ἔνθα τὰς τῆς σωφροσύνης αὐτοῦ νήσους ἱστορεῖ*. Conf. Ephemm. Gotting. 1822. p. 105. 1046.

§. 51. *εὐτυχίαν*] de hoc loco Grau. p. 193. disputavit, qui pro *Θεμιστοκλέους πάντα* reponi vult *Θ. πανουργίαν*, contra ea Ranke de Aristoph. Vit. p. CCCLXXXV. not. 7. legit *Δημοσθένους πάντα*. Et *εὐτυχίαν* Grauert. mutat in *εὐψυχίαν*, merito reiectum ab eodem. Vid. Thuc. 5, 16.

§. 52. *ἐπηλυγάζεσθαι*] Sic Steph. pro vulgata *ἐπιλύγξαι*. Vid. adnot. ad Thuc. 7, 36.

καὶ Κωλύμη καὶ Ἀποτείχισις, καὶ ὅσα ἄλλα παρ' ἄλλοις μὲν
53 οὐ κεῖται, ὑπ' αὐτοῦ δὲ λέλεκται. μέλει δὲ αὐτῷ καὶ ὄγκου
τῶν ὀνομάτων καὶ δεινότητος τῶν ἐνθυμημάτων καὶ ὥσπερ
φθάσαντες εἴπομεν, βραχύτητος συντάξεως· τὰ γὰρ πολλὰ τῶν
πραγμάτων καὶ λέξει δείκνυται. τέθεικε δὲ πολλάκις καὶ πάθη
καὶ πράγματα ἀντ' ἀνδρῶν, ὡς τὸ Ἀντίπαλον δέος. ἔχει δέ τι
καὶ τοῦ πανηγυρικοῦ, ἐν οἷς ἐπιταφίους λέγει, καὶ ποικίλας
εἰρωνείας εἰσφέρων καὶ ἐρωτήσεις ποιούμενος καὶ φιλοσόφοις
εἴδεσι δημηγορῶν· ἐν οἷς γὰρ ἀμοιβαῖός ἐστι, φιλοσοφεῖ. τὴν
μέντοι ἰδέαν αὐτοῦ τῶν λέξεων καὶ τῶν συνθέσεων αἰτιῶνται
οἱ πλείους, ὧν ἐστι Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς· μέμφεται γὰρ
αὐτῷ ὡς πεζῇ καὶ πολιτικῇ λέξει χρῆσθαι μὴ δυναμένῳ, οὐκ
εἰδὼς ὅτι ταῦτα πάντα δυνάμεώς ἐστι περιττῆς καὶ ἕξεως πλεο-
54 νεξία. φαίνεται δὲ ἐπὶ τῶν Ἡροδότου χρόνων γενόμενος, εἴ
γε ὁ μὲν Ἡρόδοτος μέμνηται τῆς Θηβαίων ἐσβολῆς ἐς τὴν
Πλάταιαν, περὶ ἧς ἱστορεῖ Θουκυδίδης ἐν τῇ δευτέρᾳ. λέγεται
δέ τι καὶ τοιοῦτον ὡς ποτε τοῦ Ἡροδότου τὰς ἰδίας ἱστορίας
ἐπιδεικνυμένου παρὼν τῇ ἀκροάσει Θουκυδίδης καὶ ἀκούσας
ἐδάκρυσεν· ἔπειτά φασι τὸν Ἡρόδοτον τοῦτο θεασάμενον εἰπεῖν
αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα τὸν Ὄλορον· Ὦ Ὄλορε, ὀργᾷ ἡ φύ-
55 σις τοῦ υἱοῦ σου πρὸς μαθήματα. ἐτελεύτησε δὲ ἐν τῇ Θρᾴ-
κῃ· καὶ οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἐκεῖ ἐτάφη, ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι
ἐν ταῖς Ἀθήναις ἠνέχθη τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ κρύφα παρὰ τῶν συγ-
γενῶν καὶ οὕτως ἐτάφη· οὐ γὰρ ἐξῆν φανερῶς θάπτειν ἐν
Ἀθήναις τὸν ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντα. ἔστι δὲ αὐτοῦ τάφος
πλησίον τῶν πυλῶν, ἐν χωρίῳ τῆς Ἀττικῆς ὃ Κοίλη καλεῖται,
καθά φησιν Ἄντυλλος, ἀξιόπιστος ἀνὴρ μαρτυρῆσαι καὶ ἱστορίαν
γνῶναι καὶ διδάξαι δεινός. καὶ στήλη δέ, φησιν, ἕστηκεν ἐν
τῇ Κοίλῃ, ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ ΟΛΟΡΟΥ ΑΛΙΜΟΥΣΙΟΣ ἔχουσα
ἐπίγραμμα· τινὲς δὲ προσέθηκαν καὶ τὸ ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ.
ἀλλὰ λέγομεν ὅτι νοούμενόν ἐστι τοῦτο καὶ προσυπακουόμενον·
56 οὐδὲ γὰρ ἔκειτο ἐν τῷ ἐπιγράμματι. ἔστι δὲ τὴν ἰδέαν καὶ
τὸν χαρακτῆρα μεγαλοπρεπής, ὡς μηδὲ ἐν τοῖς οἴκτοις ἀφί-
στασθαι τοῦ μεγαλοπρεποῦς· ἐμβριθὴς τὴν φράσιν, ἀσαφὴς
τὴν διάνοιαν διὰ τὸ ὑπερβατοῖς χαίρειν, ὀλίγοις ὀνόμασι
πολλὰ πράγματα δηλῶν, καὶ ποικιλώτατος μὲν ἐν τοῖς τῆς
λέξεως σχήμασι, κατὰ δὲ τὴν διάνοιαν τοὐναντίον ἀσχημά-
τιστος. οὔτε γὰρ εἰρωνείαις οὔτε ἐπιτιμήσεσιν οὔτε ταῖς ἐκ
πλαγίου ῥήσεσιν οὔτε ἄλλαις τισὶ πανουργίαις πρὸς τὸν ἀκροα-
τὴν κέχρηται, τοῦ Δημοσθένους μάλιστα ἐν τούτοις ἐπιδεικνυ-
μένου τὴν δεινότητα. οἶμαι δὲ οὐκ ἀγνοίᾳ σχηματισμοῦ τοῦ
κατὰ διάνοιαν παρεῖναι τὸν Θουκυδίδην τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ τοῖς
ὑποκειμένοις προσώποις πρέποντας καὶ ἁρμόζοντας συντιθέντα
τοὺς λόγους. οὐ γὰρ ἔπρεπε Περικλεῖ καὶ Ἀρχιδάμῳ καὶ Νι-

§. 54. *μέμνηται*] v. Herodot. 7, 233. et Thuc. 2, 2.

κίᾳ καὶ Βρασίδᾳ, ἀνθρώποις μεγαλόφροσι καὶ γενναίοις καὶ
ἡρωικὴν ἔχουσι δόξαν, λόγους εἰρωνείας καὶ πανουργίας περιτι-
θέναι, ὡς μὴ παῤῥησίαν ἔχουσι φανερῶς ἐλέγχειν καὶ ἀντικρυς
μέμφεσθαι καὶ ὅτιοῦν βούλονται λέγειν. διὰ τοῦτο τὸ ἁπλα-
στον καὶ ἀνηθοποίητον ἐπετήδευσε, σώζων κἀν τούτοις τὸ
προσῆκον καὶ τῇ τέχνῃ δοκοῦν· τεχνίτου γὰρ ἀνδρὸς φυλάξαι
τοῖς προσώποις τὴν ἐπιβάλλουσαν δόξαν καὶ τοῖς πράγμασι
τὸν ἀκόλουθον κόσμον. ἰστέον δὲ ὅτι τὴν πραγματείαν αὐτοῦ 57
οἱ μὲν κατέτεμον εἰς τρεισκαίδεκα ἱστορίας, ἄλλοι δὲ ἄλλως.
ὅμως δὲ ἡ πλείστη καὶ ἡ κοινὴ κεκράτηκε, τὸ μέχρι τῶν
ὀκτὼ διῃρῆσθαι τὴν πραγματείαν, ὡς καὶ ἐπέκρινεν ὁ Ἀσκλη-
πιάδης.

§. 57. *ἐπέκρινεν*] Suidas s. v. *Ἀσκληπιάδης* auctor est, Asclepiadem vixisse sub Ptolemaeo IV. Philopatore, et iuvenem Alexandriae egisse. Dicitur Apollonii discipulus fuisse, unde patet eum in illa urbe bonas literas didicisse. Floruit sub Attalo et Eumene, regibus Pergami: Hinc colligas, eum serius Pergami vixisse. Strab. 3. p. 157. tradit eum grammaticam docuisse in Turditania. Etenim tum virorum doctorum mos erat, ostentandae doctrinae causa peregrinas terras peragrare. Florens eius aetas incidit in illa tempora, quibus Pergami bibliotheca condita est, ut discimus ex Strabone 13. p. 624. coll. p. 609., in qua condenda probabile est, reges usos esse intelligentia Alexandrinorum. In illo negotio tractando simul indices scriptorum conficiebantur, discretis quae subdititia esse probari posset, vel dubia essent. Id quod dicebant *πίνακας συντάσσειν*. Vid. Dionys. Hal. ad Ammon. 1. p. 725. *Περγαμηνοὺς πίνακας* idem commemorat de Dinarcho p. 661., quos non est, cur cum Wolfio Prolegg. in Hom. p. CCLXXVII. demum ex disciplina Cratetis repetas. Simul accuratius criticae in scriptores inquisitiones exercebantur, id quod concludas ex Dionys. Hal. p. 630. Cogitare licet, ea quae Grammatici Alexandrini praetractassent, tum adhibita esse, inprimis librum Callimachi, cuius haec inscriptio erat: *Πίνακες τῶν ἐν πάσῃ παιδείᾳ διαλαμψάντων καὶ ὧν συνέγραψαν*. Hic titulus est apud Suidam; similis apud Athenaeum 6. p. 244. A. 14. p. 643. E. Conf. Rank. Comm. d. Aristoph. Vit. p. CLVIII sq. Quo factum est, ut critica Grammaticorum Pergamenorum nihil esset, nisi epicrisis. Unde explicari potest vox *ἐπέκρινε* apud Marcellinum. Etenim Asclepiades non probabat nisi divisionem operis Thucydidei octo libris ab aliquo Alexandrino factam. Fortasse illa iam a Callimacho profecta est, nisi is iam a Zenodoto, bibliothecae praefecto, acceperat. Alexandriae ortam esse, certe longe probabilius est. Ita tantum fieri potuit, ut ea divisio tam mature invalesceret. Quanquam non minus facile explices, cur invaluerit, si ponas, eam iam ab Aristotele vel Theophrasto institutam esse. Conf. Strab. 13. p. 609. Sed philosophos illos in tali negotio versatos esse, minus verisimile est. KRUEG. Vit. Thuc. p. 83 sq.

Ἀσκληπιός] Sic vulgo legitur. Popp. 2, 1. p. 68. reponi iussit *Ἀσκληπιάδης*. Atque sic scribitur apud Schol. Thuc. 1, 56. in duobus libris Bekkeri.

ΑΛΛΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΑΔΕΣΠΟΤΑ.

Θουκυδίδης Ἀθηναῖος Ὀλόρου ἦν παῖς, Θρᾴκιον δὲ αὐτῷ τὸ γένος. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτῷ Ὄλορος ἐκ Θρᾴκης εἶχε τοὔνομα. γέγονε δὲ τῶν Μιλτιάδου συγγενής. αὐτίκα γοῦν ἔνθα Μιλτιάδης περὶ Κοίλην τέθαπται, ἐνταῦθα καὶ Θουκυδίδης τέθαπται. ὁ δὲ Μιλτιάδης ἔγημε τοῦ Θρᾳκῶν βασιλέως θυγατέρα
2 Ἡγησιπύλην. γέγονε δὲ Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου μαθητής, δεινοῦ λέγειν, καὶ ὑπόπτου γενομένου τοῖς δικαστηρίοις. καὶ διὰ ταῦτα λέγοντος μὲν οὐκ ἠνείχοντο αὐτοῦ, γράφειν δὲ ἐπεχείρησε τοὺς λόγους, καὶ ἐξέδωκε τοῖς δεομένοις. ἐμαρτύρησε δὲ αὐτῷ καὶ Θουκυδίδης ὁ μαθητὴς ὅτι ᾧ σύμβουλος γένοιτο, ἄριστα ἐκεῖνος ἀπήλλαττεν εἰς τὰς δίκας. ἀλλ' ὁ μὲν ἔδοξε πονηρὸς Ἀντιφῶν εἶναι, καὶ περὶ τέλη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου κριθεὶς προδοσίας, ὡς Λακεδαιμονίοις μὲν τὰ ἄριστα κατὰ πρεσβείαν παραινέσας, Ἀθηναίοις δὲ ἀλυσιτελέστατα, ἑάλω. καὶ σὺν αὐτῷ διεφθάρησαν Ἀρχεπτόλεμος καὶ Ὀνομακλῆς, ὧν καὶ κατεσκάφησαν καὶ αἱ οἰκίαι, καὶ τὸ γένος τὸ μὲν διεφθάρη
3 τὸ δὲ ἄτιμον ἐγένετο· στρατηγικὸς δὲ ἀνὴρ ὁ Θουκυδίδης γενόμενος, καὶ τὰ περὶ Θάσον πιστευθεὶς μέταλλα, πλούσιος μὲν ἦν καὶ μέγα ἐδύνατο· ἐν δὲ τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ αἰτίαν ἔσχε προδοσίας ἐκ βραδυτῆτός τε καὶ ὀλιγωρίας. ἔτυχε μὲν γὰρ Βρασίδας τὰς ἐπὶ Θρᾴκης καταλαβὼν πόλεις Ἀθηναίων, ἀφιστὰς μὲν Ἀθηναίων, Λακεδαιμονίοις δὲ προστιθείς· κἀνταῦθα δέον ταχέως ἀναπλεῦσαι, καὶ σῶσαι μὲν τὴν Ἠϊόνα ἐγγὺς κειμένην, περιποιῆσαι δὲ τὴν Ἀμφίπολιν, μέγα κτῆμα τοῖς Ἀθηναίοις, τὴν μὲν Ἠϊόνα ἐδυνήθη φθάσας σῶσαι, τὴν δὲ Ἀμφίπολιν ἀπώλεσε. καίτοι Κλέων βοηθῶν ταῖς ἐπὶ Θρᾴκης πόλεσι κατέπλευσε μὲν εἰς Ἀμφίπολιν, ἀλλ' ὅμως μάχης γενομένης Βρασίδας μὲν ὁ Λακεδαιμόνιος ἐνίκησεν αὐτόν, Κλέων δὲ ἀπέθανεν ὑπὸ Μυρκινίου πελταστοῦ βληθείς. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Βρασίδας τῆς νίκης αἰσθόμενος ἀπέθανε, καὶ Ἀμφίπολις Ἀθηναίων ἀπέστη, Λακεδαιμονίων δὲ ἐγένετο. ἔνθα καὶ τὰ Ἀγνώνεια οἰκοδομήματα καθελόντες οἱ Ἀμφιπολῖται Βρασίδεια ἐκάλεσαν, μισήσαντες μὲν τὴν Ἀττικὴν ἀποικίαν, λακωνίσαντες δὲ κἀν τούτῳ, καὶ
4 τὴν τιμὴν μεταθέντες εἰς Λακεδαίμονα. γενόμενος δὲ φυγὰς ὁ Θουκυδίδης ἐσχόλαζε τῇ ξυγγραφῇ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, καὶ διὰ τοῦτο δοκεῖ πολλὰ χαρίζεσθαι μὲν Λακεδαι-

§. 2. καὶ Θουκυδίδης] 8, 68.
ἑάλω] v. Thuc. 8, 90.
§. 3. μέταλλα] Thuc. 4, 104.
Κλέων] Thuc. 5, 10.
Ἀγνώνεια] 5, 11.

μονίοις, κατηγορεῖν δὲ Ἀθηναίων τὴν τυραννίδα καὶ πλεονεξίαν. οὗ γὰρ καιρὸς αὐτῷ κατειπεῖν Ἀθηναίων ἐγένετο, Κορινθίων κατηγορούντων ἢ Λακεδαιμονίων μεμφομένων ἢ Μιτυληναίων αἰτιωμένων, πολὺς ἐν τοῖς ἐγκλήμασι τοῖς Ἀττικοῖς ἐρρύη, καὶ τὰς μὲν νίκας τὰς Λακωνικὰς ἐξῆρε τῷ λόγῳ, τὰς δὲ ξυμφορὰς ηὔξησε τὰς Ἀττικάς, ὅπου καὶ τὰς ἐν Σικελίᾳ. πέπαυται 5 δὲ τὸ τῆς συγγραφῆς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῇ περὶ Κυνὸς σῆμα, τουτέστι περὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἔνθα δοκοῦσι καὶ νενικηκέναι Ἀθηναῖοι. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἑτέροις γράφειν κατέλιπε, Ξενοφῶντι καὶ Θεοπόμπῳ. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ἐφεξῆς μάχαι. οὔτε γὰρ τὴν δευτέραν ναυμαχίαν τὴν περὶ Κυνὸς σῆμα, ἣν Θεόπομπος, εἶπεν, οὔτε τὴν περὶ Κύζικον, ἣν ἐνίκα Θρασύβουλος καὶ Θηραμένης καὶ Ἀλκιβιάδης, οὔτε τὴν ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίαν, ἔνθα νικῶσιν Ἀθηναῖοι Λακεδαιμονίους, οὔτε τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν τῶν Ἀττικῶν, τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν, ὅπου καὶ τὰς ναῦς ἀπώλεσαν Ἀθηναῖοι καὶ τὰς ἐξῆς ἐλπίδας· καὶ γὰρ τὸ τεῖχος αὐτῶν καθῃρέθη καὶ ἡ τῶν τριάκοντα τυραννὶς κατέστη καὶ πολλαῖς ξυμφοραῖς περιέπεσεν ἡ πόλις, ἃς ἠκρίβωσε Θεόπομπος. ἦν δὲ τῶν πάνυ κατὰ γένος Ἀθήνησι δοξαζομένων ὁ Θουκυδίδης. δεινὸς δὲ δόξας εἶναι ἐν τῷ λέγειν 6 πρὸ τῆς συγγραφῆς προέστη τῶν πραγμάτων· πρώτην δὲ τῆς ἐν τῷ λέγειν δεινότητος τήνδε ἐποιήσατο τὴν ἐπίδειξιν. Πυριλάμπης γάρ τις τῶν πολιτῶν ἄνδρα φίλον καὶ ἐρώμενον ἴδιον διά τινα ζηλοτυπήσας ἐφόνευσε· ταύτης δὲ τῆς δίκης ἐν Ἀρείῳ πάγῳ κινουμένης πολλὰ τῆς ἰδίας σοφίας ἐπεδείξατο, ἀπολογίαν ποιούμενος ὑπὲρ τοῦ Πυριλάμπους, καὶ Περικλέους κατηγοροῦντος ἐνίκα. ὅθεν καὶ στρατηγὸν αὐτὸν ἑλομένων Ἀθηναίων, ἄρχων προέστη τοῦ δήμου. μεγαλόφρων δὲ ἐν τοῖς πράγμασι 7 γενόμενος, ἅτε φιλοχρημάτων, οὐκ εἴα τὸν πλείονα χρόνον προστατεῖν τοῦ δήμου. πρῶτον μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Ξενοκρίτου, ὡς Σύβαριν ἀποδημήσας, ὡς ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, συγχύσεως δικαστηρίου φεύγων ἑάλω· ὕστερον δὲ ἐξοστρακίζεται ἔτη δέκα. φεύγων δὲ ἐν Αἰγίνῃ διέτριβε, κἀκεῖ λέγεται τὰς ἱστορίας αὐτὸν συντάξασθαι. τότε δὲ τὴν φιλαργυρίαν αὐτοῦ μάλιστα φανερὰν γενέσθαι. ἅπαντας γὰρ Αἰγινήτας κατοικίζων 8 ἀναστάτους ἐποίησε. μετὰ δὲ τὴν ἱστορίαν φασὶ συντετάχθαι τῷ συγγραφεῖ τὸ προοίμιον, ἐπεὶ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ μέμνηται γεγονότων, ὥσπερ τῆς Δήλου καθάρσεως, ἣν περὶ τὸ ἕβδομον

§. 5. καὶ αἱ ἐφεξῆς] Popp. censet articulum melius abesse. *Καί* deest in Reg. Cass.
οὔτε γὰρ τὴν δευτέραν] Huds. vel Parthenius supplevit interpretatione verbum, a quo hi accusativi pendeant, nam convertit: *neque enim complexus est secundam pugnam navalem.* Videtur vel e praecedente *γράφειν* repetendum *ἔραφε*, vel paulo post distinguendum ἣν Θεόπομπος, εἶπεν Beck. Vel *εἶπεν* bis cogitandum. Popp.
§. 7. οὐκ εἴα] Exspectes passivum. Id.
§. 8. Δήλου καθάρσεως] Thuc. 1, 8.

ἔτος ἐπὶ Εὐθύνου ἄρχοντος γεγενῆσθαί φασι. μέμνηται δὲ ἐν αὐτῷ καὶ τῆς τοῦ πολέμου τελευτῆς λέγων Ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου. ἀλλὰ καὶ ἐν ἀρχῇ φησι Κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων, θὡς δὲ εἰπεῖν καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων. πληρώσας δὲ τὴν ὀγδόην ἱστορίαν ἀπέθανε νόσῳ. σφάλλονται γὰρ οἱ λέγοντες μὴ Θουκυδίδου εἶναι τὴν ὀγδόην, ἀλλ' ἑτέρου συγγραφέως. τελευτήσας δ' Ἀθήνησιν ἐτάφη πλησίον τῶν Μελιτίδων πυλῶν, ἐν χωρίῳ τῆς Ἀττικῆς ὃ προσαγορεύεται Κοίλη, εἴτε αὐτὸς ἐπανελθὼν Ἀθήναζε ἐκ τῆς φυγῆς τοῦ ὁρισθέντος χρόνου πληρωθέντος, καὶ τελευτήσας ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, εἴτε μετακομισθέντων αὐτοῦ τῶν ὀστέων ἀπὸ Θρᾴκης, ἐκεῖ καταστρέψαντος τὸν βίον· λέγεται γὰρ ἐπ' ἀμφότερα. καὶ στήλη τις ἀνέστηκεν ἐν τῇ Κοίλῃ τοῦτο ἔχουσα τὸ ἐπίγραμμα.

Εὐθύνου] De Euthyne (Euthymo, Eudemo) est 7, 16. 69. Dodw. Annal. Thucyd. Vol. 2. p. 665. Beck. restitui vult *Εὐθυδήμου*, de quo v. Diod. 12, 58. Athenae 5. p. 218. C. Clinton. Fast. Hellen. p. 66.

ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου] Thuc. 1, 18.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ ΟΛΟΡΟΥ ΑΛΙΜΟΥΣΙΟΣ
ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ.

INDEX LIBRORUM SCRIPTORUM.

I, 1.

Cass. Casselanus bombyc. scriptus anno 1232, Dukeri, qui cum descriptum dedit Praef. p. VII. Beck.

Aug. Augustanus (Reiser. Catal. p. 69. nr. 40.), nunc Monacensis (Hardt. Catal. nr. 450.) membran., Baueri, cuius v. Praef. p. IV. Seculo duodecimo antiquior. Fallitur Fabr. Bibl. Gr. Vol. 2. p. 729. Harl. de cod. Augustano, solum Periclis orationem, ut ait, complectente. Extat nova collatio huius libri facta per Bekkerum in ed. eius stereotypa Thuc. a. 1832.

I, 2.

Cl. Clarendonianus (nunc Cantabr. nr. 3. 18. teste P. Dobraeo ad Arist. Plut. 145.), Hudsoni. Recens contulit in libris 6. 7. 8. Arn., quem vid. in Praef. Vol. 2. p. VI.

Ven. Venetus, cuius specimen dedit Zanetti in Catal. Codd. Mss. Venetorum. Venet. 1740. fol. Eius libri descriptionem dedit Arn. Praef. Vol. 2. p. V., qui eum signavit litera V. Ex hoc libro excerptas in tribus prioribus libris discrepantias scripturae Arn. dedit Vol. 2. p. 423 sqq., reliquis in libris subter ipsis verbis scriptoris Vol. 2. et 3. editionis suae exhibet.

I, 3.

C. Parisiensis nr. 1636. chartac. fol. 195.
A. Parisiensis nr. 1868., qui finitur primi libri cap. 40.
F. Parisiensis nr. 1735. chartac. fol. 325., Gailii.

II, 1.

Pal. Palatinus 252. Heidelb. membran. fol. max. fol. 326, versuum 32., Bekkeri, et in usum Popponis a Frommelio quoque et Morstadtio excussus. Extat nova eius collatio per Bekkerum facta in edit. eius Thuc. stereotypa. Scriptus manu Aristophanem Ravennatem et Photium Marcianum referente. Habet et Marcellinum. Scholia nec multa, neque antiqua. Comparaverat Bekk. primum modo libros tertium et sextum et primi capita ea, quae desunt Laurentiano. Memoratur hic cod. a Fabricio Bibl. Gr. Vol. 2. p. 729. Harl.

It. Italus. Cod. membran. fol. max., Bekkeri, qui cum ex Italia superiore Parisiensi bibliothecae illatus esset, anno 1815 Austriacis redditus, ubi nunc lateat, nescitur. Scholia insunt, ad medium fere librum ab antiqua manu scripta, deinde a recentiore.

II, 2.

Vat. Vaticanus 126. membran. fol. paulo minore, fol. 188. versuum 30—32., qui singuli literas habent 60—70., Bekkeri.

H. Parisiensis nr. 1734. chartac. fol. 396., Gailii.

II, 3.

Reg. sive *G.* Parisiensis nr. 1736. chartac. fol. 357. Regius Dukeri, cuius v. Praef. p. VI. „Debebat Bekk. collationem huius codicis Dukerianam et Gailianam discernere, quia haud raro inter se differunt.“ Popp., qui in Scholiis Graecis (quoniam *Βασ.* Basiliensem codicem significat,) Popp. syllabae *Reg.* literam *Γ* substituit.

Marc. Marcianus 367. Bessarioneus, membran. fol. max. fol. 61. versuum 60—64., Bekkeri. Praemissum folium recens vitam Thucydidis habet. Bekk. librum septimum comparavit. Huius libri Arn. 15 priora capita libri 4. et paulum supra 20 capita inde ab initio libri 8. contulit, unde v. specimina in Praef. eius Vol. 2. p. X sq. Arn. litera X signavit.

(Vet. Cod. Steph.) Vetus codex Stephani, plerumque in testimonium ab eo vocatus in animadversionibus ad duos priores libros, velut 2, 76. 79. 90. 91 al.

III.

(Bas.) Basileensis sive Camerarianus, Dukeri, quem vid. in Praef. p. VIII. „Hunc fere totum neglexit Bekk. Nam ex eo excerptam varietatem Gottl. primo secundoque libro intulit, coeptum opus Bau. continuare neglexit, nec additam ad calcem Baueri editionis varietatem ex cod. Bas. excerptam Bekk. respexit.“ Popp.

(Cam.) Camerarianus. Discerni debent peculiaribus siglis codicis Basilcensis collatio Camerariana et Wetsteniana in usum Dukeri facta. Videtur praeterea Camerarius alio quodam codice usus esse, quia subinde scripturam, a Wetstenio, qui accuratius codicem Bas. contulit, non memoratam indicat, velut libr. 2, 20. 29. 59. 70. 71. 78. 81. 83. 89.

III, 1.

Gr. Graevianus chartac., qui Traiecti ad Rhenum asservatur, Hudsoni et Dukeri, quem v. in Praef. p. VII.

Lugd. Lugdunensis Lugduni Batavorum, a Wyttenbachio Selecta Historica edente aliquoties inspectus. Chartac. forma quadrata sed oblonga, continens Marcellinum, octo libros Thucydidis historiae, postremo Dionysii Hal. libellum de Thucydidis idiomatis. Scriptura ea est, quam seculo 14. tribuere solent. Scholia habet margo, neque omnia et subinde nova, eadem sed minutiori scriptura quam ipsa verba scriptoris. Popp. adnotavit, eum proxime cum F., saepe etiam cum Mosqu., rarius cum Gr. conspirare, itaque pessimum primi generis codicem cum optimo quarti et secundo tertii generis nectere. Mediocris ait eum pretii esse, fere Regio et Graeviano aequandum. Scripturam eius addidit in Commentariis, et inde a libro quarto in discrepantia scripturae, verbis scriptoris subiecta; scripturam ex cod. Lugd. excerptam in libr. 4. ipso edidit in Praef. ad ed. Thuc. 2, 3.

I. Parisiensis nr. 1638., Gailii.

D. Parisiensis nr. 1637. membran. fol. 226., eiusdem, hinc illinc inspectus etiam a Didoto, quem v. in Praef. Vol. 1. p. LXI.

III, 2.

Laur. Laurentianus plut. 69. cod. 2. membran. fol. max., Bekkeri. Literis grandibus et rotundis, quae Platonicum *Δ* referant. Versus habet vicenos septenos, literarum 26—28. Folia sex ab initio recentia. Scholia et lemmata a recentiori manu satis multa, ab antiqua rara, neque ante librum secundum. Subscriptionem, ait Bekk., mireris: **DEO GRATIAS PETRUS SCRIPSIT.** Huius codicis Bekk. librum secundum et primi capita 13—146., octavi 1—31. cum editis comparavit. Tertii et quarti libri cum hoc codice collatio extat in editione Arnoldi, cuius v. Praef. Vol. 1. p. XVI. XX.[1]).

E. Parisiensis nr. 1733., Gailii.

Vind. Vindobonensis (nr. 53. codd. hist. Gr.), Alteri, cuius v. Praef. editionis (Vindob. 1786. Voll. 2. 8.)

Idem locos Thucydideos a Stobaeo laudatos cum cod. Vindobonensi Stobaei contulit. v. Thuc. ed. Lipsiens. Vol. 2. p. LIV. Est ille cod. philos. Gr. nr. 67. Conf. Fabr. Bibl. Gr. Vol. 2. p. 729. Harl. Denique Alter. editioni Lucretii Vindob. 1787. 8. Thucydidis descriptionem Atticae pestilentiae addidit ex libro scripto seculi 14., quo incd. Thuc. non usus erat.

IV.

(K.) Parisiensis nr. 317.[2]), Gailii, hinc illinc inspectus etiam a Didoto, cuius v. Praef. Vol. 1. p. LXI.

1) Praeter hunc librum alius liber scriptus Thucydidis extat in bibl. Laurentiana Florentiae, multo recentior, nondum collatus. v. Arn. Praef. Vol. 1. p. XXII.

2) De hoc libro vid. paulo inferius in recensu librorum scriptorum Galliae.

IV, 1.

Ar. Arundelianus, Hudsoni, quem v. Praef. p. XXXVIII. Beck. Vol. 2., e bibl. Norfolkiana.

Chr. Claymondianus collegii Corporis Christi, Hudsoni.

Dan. Danicus sive Hafniensis, Dukeri, cuius v. Praf. p. VII.

b. Monacensis (Hardt. Catal. nr. 126.) seculi 16., non ita bonae notae. Contuli eum ed. Lips. Beckii ab initio usque ad primi libri cap. 77. Quod Popp. ed. Thuc. 2, 1. p. 27. praeterea codicem Thucydidis Monacensem nr. 261. insignitum memorat, calami is lapsus est eius, qui literis ad Popponem datis hunc librum indicavit, scribens 261 pro 126.

IV, 2.

Mosq. Mosquensis 217. chartaceus, Baueri, cuius vid. Praef. p. V.

M. Monacensis (nr. 228. ap. Hardt. Catal.), ex insula Chio quondam in illas oras allatus. Contuli ego primus. Eius nova collatio, per Bekkerum facta, extat in eius ed. stereotypa.

Ad hos accedunt libri varii incertae fidei.

V.

B. Parisiensis nr. 1791—2., Gailii [3]).

f. Monacensis (nr. 133. ap. Hardt.), qui ex variis historiis et ex Thucydidis historia nonnulla continet. Et Thucydidea quidem initium habent his verbis: *ὅτι Ἐπιδάμνιοι, ἔστι δὲ* etc. Thucydidea ego excerpsi; Herodotea Werfer., quem v. in Actt. Philol. Monacc. Vol. 1. p. 274.

Parm. Parmensis, Arnoldi, quem v. in Praf. Vol. 1. p. XVI. XXI. scriptus est versus finem seculi 13. et plerumque consentit cum Parisiensibus D. et I. Collata sunt ab Arnoldo capita circiter 30 libri 4. et nonnulla in reliquis libris.

47. 48. libri duo, his numeris insigniti in Collectione Matth. Aloys. Canonicii, presbyteri ordinis societatis Iesu, quae coemta est Venetiis pecunia Universitatis Literarum Oxoniensis anno 1813, et nunc in bibliotheca Bodleiana asservatur. Arn. hos duos libros contulit perpaucis modo locis, quia nec antiqui sunt, et consentire utplurimum videbantur cum libris scriptis pessimae notae. v. Arn. Vol. 1. Praef. p. XXI sq.

W. Marcianus (Catal. 363.) fol. min., continens Herodotum, Xenophontis Historiam Gr. et Thucydidem. Huius libri

3) Parisienses (A. B. C. D. E. F. G. H. I. K.) quum valde recentes esse omnes videret, inspexit Bekk., non pertractavit, quo factum est, ut a Gailio, qui Parisienses contulit, non discesserit, nisi aliquoties in sexto libro. Ceteros non vidit. v. Gail. Mémoire sect. 4. nr. 2.

Arn. contulit nonnulla capita inde ab initio libri 4. Cuius v. Praef. Vol. 2. p. IX sq.

Y. item Marcianus (Catal. class. VII. Hist. prof. cod. 30.) fol. Hic liber a Gallis Parisios perlatus, anno 1815 redditus est. Multa habet Scholia nondum edita, sed ita scripta, ut facile legi nequeant. Continet nonnulla haud spernenda.

Z. item Marcianus (Catal. class. VII. cod. 3.) fol. Prius asservabatur apud Dominicanos in monasterio s. Iohannis et Pauli Venetiis. Hos duos posteriores libros Arn. non inspexit nisi obiter, quum haud diu Venetiis moraretur. Cuius v. Praef. Vol. 2. inde a p. VIII.

T. [3b]) Cantabrigiensis, consentit plerumque cum Casselano, sed haec similitudo maxima est in libris 7 et 8, ubi auctoritas libri Cass. minor est. Collatio totius quarti libri extat in edit. Arnoldi Vol. 2., cuius v. Praef. Vol. 2. p. XII sq.

a et *b* asservantur in bibl. Severnii, Angli, domi Thenfordiae apud Banberiam (Banburg). Hi duo libri prius penes Askevium erant, unde eos Arn. coniicit coemtos esse per Wodhullum, interpretem Euripidis, unde hereditatis iure pervenerunt ad eum, qui nunc possidet. Excerpta ex iis discrepantia scripturae reperitur in ed. Arnoldi Vol. 2. Vid. eius Praef. Vol. 2. p. XIII.

Praeter libros scriptos in censum veniunt marginibus exemplarium vel *calamo* vel *typis* adiectae discrepantiae scripturae. Ex hoc genere memorandus est:

Marg. Steph. Margo editionis H. Stephani; ex illo genere memorandi sunt:

Tus. Margo Aldinae, quae Vindobonae asservatur, Tusani lectionibus correctionibusque impletus, quas publici iuris Alter fecit.

Marg. Vin. Margo Aldinae et Florentinae, quae Vinariae asservantur, incerti viri docti coniecturis conspersus egregiis, quas passim interpretes Lipsienses commemorant.

Marg. Vict. Margo Aldinae, quae Monachii asservatur, in quem quae perpauca a P. Victorio conlata, a me enotata sunt.

Neque negligenda est:

Vallae interpretatio latina, qui Thucydidis historiam anno 1452 ex libro scripto latine convertit, quo fit, ut eius interpretatio ipsa libri scripti instar sit, eiusque auctoritatem Popp. negat levem esse, quum praestantissimos libros, qui collati sunt, studiose sequatur et vulgatam ubi primum atque secundum eorum genus spernit, pariter deserat. De huius interpretationis in Thucydide emendando usu disserit Popp. 2, 1. p. 72 sqq.

Vett. Edd. Veteres editiones quae appellantur, quinque sunt, eaeque paene librorum scriptorum loco habentur:

3b) Eadem litera Arn. Praef. Vol. 1. p. XXII. signavit Monacensem *f*.

1. Thucydides (Graece). Venetiis in Domo Aldi, mense Maio MDII. fol. Scholia edita sunt ab Aldo anno proxime insecuto.

2. Thucydides (Gr. et Lat. cum Scholiis). Florent. apud Bernhardum Iuntam 1526 die secunda Novembris.

3. Thucydides (Graece; Scholia ad calcem). Basileae ex officina Herwagiana, anno MDXL. fol. Haec est editio Camerarii.

4. Thucydides (Gr. et Lat.). Versio Latina Vallae est, correcta ab H. Stephano in marg. Excudit H. Stephanus A. D. 1564. fol.

5. Thucydides (Gr. et Lat. etc.) 1588. fol. Haec est altera editio H. Stephani. Accesserunt proparasceue ad lectionem Scholiorum, larga adnotatio ad primum librum et magnam partem secundi libri, Marcellini Vita Thucydidis cum versione Latina Casauboni etc.

Addo recensum quam potero plenissimum librorum scriptorum Thucydidis, quos vel eosdem cum supra nominatis esse non constat, vel alios esse probabile fit, quique memorantur ab iis, qui catalogos bibliothecarum composuerunt.

Florentinos enumeravit Bandinius Vol. 1. p. 349. Vol. 2. p. 622. 638. 646., inter quos duo Laurentiani iam supra memorati sunt. Duos item Florentinos memorat Montefalc. Diar. Ital. p. 310.

Venetos recenset Zanetti Bibl. supra memoratae p. 171. 174. 175. Primo loco memorati simul specimen dedit. Conf. Morellii Bibl. D. Marci Vol. 1. p. 237. A Tomasino Catal. Bibl. Venet. tres Veneti commemorantur, primus p. 20., alter p. 23., tertius p. 107. Horum primus non differt ab eo, cuius mentionem fecit Montefalc. l. c. p. 13. Duo ex Codd. Venetis, quos commemorat Tomasinus, non videntur differre a libris, qui nunc asservantur in Bibl. Bodleiana.

Mediolanenses ibidem duo a Montefalcone indicati. Ex his alter videtur Parmensis Arnoldi esse.

Neapolitani ibidem p. 310. duo.

Taurinensem unum exhibet Catal. Bibl. Taurinensis anni 1487. p. 132. Huius nonnulla capita libri 8. contulit, et unum alterumve locum memorabilem in reliquis libris inspexit Arn., quem v. Praef. Vol. 2. p. XI sq.

Patavinus unus indicatur in Catalogo Bibl. eius urbis p. 94.[4]) Arn. Praef. Vol. 2. p. XII. negat ullum librum scriptum Thucydidis in Bibl. Universitatis literarum Patavinae extare, neque ullus asservatur Veronae eodem teste.

Romanorum trium mentio fit apud Montefalconem Bibl. Bibliothecarum Ms. Vol. 1. p. 4. B. et p. 5 sqq.

4) Suspiceris, hunc Italum Bekkeri esse, nunc deperditum.

Anglicus chartaceus sec. 15. memoratur ab Harlessio Introduct. ad Hist. lit. Gr. Prolegg. Vol. 1. p. 66. et in Catal. Msstorum Angliae et Hiberniae. Oxon. 1697. fol. p. 30. 264., ubi codex etiam Oxoniensis solam Thucydidis vitam complectens et Is. Casauboni notis marginalibus illustratus refertur.

Gallici duo 1) Cod. nr. 317. Bibl. Coisl. apud Montefalc. Bibl. p. 429., bombyc. sec. 14. fol. 319. Thucydidis insunt historiae libri octo, quorum primus avulsis initio foliis mutilus est, incipiens a verbis: *ἐπείθοντο οἱ μὲν Κερκυραῖοι, ἔστι δὲ ἴσθμος τὸ χωρίον, ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν· Κορίνθιοι δὲ ὡς αὐτοῖς ἐκ τῆς Ἐπιδάμνου* etc. (Thuc. 1, 26. 27.) In fine absciso folio pauca ex octavo libro desunt, desinitque postremum folium 239. in his verbis: *ὄντων δὲ τῶν Πελοποννησίων ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ αἱ* (scr. *Ἀν—*) v. Thuc. 8, 108. Unde patet, hunc librum non esse alium, nisi Gailii Parisiensem K. 2) Cod. Bibl. Coisl. nr. 330. apud Montefalc. l. c. p. 317., membran. scriptus anno Chr. 1424. fol. 131. Ubi erasa priore scriptura decimi seculi altera nova posita est. Sub initium scribitur in loco vacuo: *πάλαι μὲν Ἡρόδοτοι καὶ Θουκυδίδαι*, quo significatur, olim in his membranis scripta fuisse Herodoti et Thucydidis opera. „Si quidem, ait Montefalc., ut diximus Palaeogr. Gr. p. 318., a seculo duodecimo veteres scripturae abradi et deleri coeptae sunt, ut nova inscriberentur vetustioribus illis longe inferiora.“

Matritiensem commemorat Iriarte p. 34.

ARGUMENTUM LIBRI PRIMI.

Prooemium 1—23. Haec pars historiae Thucydidis ab antiquis scriptoribus *προοίμιον* appellatur, velut ab Luciano Navig. 3. Vol. 8. p. 138. Bip. v. Hemsterh. Anecdd. Vol. 1. p. 111 sq. Gramматici praeterea *ἀρχαιολογίαν* vocant, velut Schol. Thuc. 1, 12 et alibi. Profitetur scriptor, se bellum Peloponnesiacum conscribere aggressum esse, ut maxime memorabile omnium, quae unquam gesta sint. 1. Magnitudo belli declaratur comparatione facta cum antiquo statu Graeciae 2—19. Natura historiae Graecae in universum, tum praesentis operis 20—23. Causae belli Pelop. et quidem palam dictae 24—26. Res Corcyrae 24—55. Bellum Corcyraeorum et Corinthiorum 24—31. Oratio Corcyraeorum 32—36. Oratio contra eos habita a Corinthiis 37—43. Athenienses participes fiunt belli Corinthiorum et Corcyraeorum 44—55. Defectio Potidaeae 56—66. Lacedaemonii bellum decernunt sine consensu omnium sociorum 67—87. Conventus sociorum Lacedaemone 67. Oratio Corinthiorum 68—71. Adversaria Atheniensium oratio 72—78. Oratio Archidami 79—85. Oratio Sthenelaïdae 86. Decretum concionis 87. Vera causa belli aucta Atheniensium potentia et Lacedaemoniorum invidia fuit 88—118. Quomodo Athenienses opibus aucti et principatum nacti sint 89—96. Quomodo Athenienses socios perdomuerint. Digressio de rebus inter bella Persica et Peloponnesiacum gestis 97—118. Hanc partem libri primi Veteres (ut Fronto Epist. ad Imperatorem Verum 2, 2. Schol. Thuc. 1, 18. 19. 42. 75. 89 al. Schol. Aristid. p. 70. 74. 365. 368. 369. Fromm. *πεντηκονταετίαν* sive *πεντηκονταετηρίδα* vocant, quia hoc libri primi spatium res quinquaginta ferme annis gestas complectitur v. Thuc. 1, 118. init.[1]). Lacedaemonii bellum decernunt consensu sociorum 119—125. Conventus sociorum 119. Oratio Corinthiorum 120—124. Socii bellum gerere constituunt 125. Criminationes mutuae et praetextus belli 126—139. Piaculum Cylonis 126. 127. Piaculum Taenari et Minervae Chalcioeci 128—138. Pausaniae proditio et obitus 128—134. Digressio de fuga et morte Themistoclis 135—138. Aliae utrimque criminationes et postulationes Lacedaemoniorum 139. Athenienses bellum decernunt 140—146. Oratio Periclis 140—144. Decretum Atheniensium, quo tamen commercia hostilium nationum nondum tolluntur 145. 146.

1) Ita brevis narratio rerum a Graecis gestarum inde ab expugnata Sesto usque ad initium belli Pelop. iusta est continuatio historiae Herodoteae, cuius ipsi capiti 121. ultimi libri haec Thucydidea annectuntur. Si qui volent chronologico ordine res gestas persequi, perlecto Herodoto adibunt Thucydidem c. 89., quem perlegent usque ad c. 117. extr. His lectis redibunt ad c. 24. et legent scripta inde usque ad c. 88. extr. Quo facto procedent ad c. 118. Digressiones de Pausania et Themistocle *ἐκ παραλλήλου* cum capitibus 95—98. competunt. Arn.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ
ΞΥΓΓΡΑΦΗ.

A.

Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους, ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων, τεκμαιρόμενος ὅτι ἀκμάζοντές τε ἦσαν ἐς αὐτὸν ἀμφότεροι παρασκευῇ τῇ πάσῃ καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ὁρῶν ξυνιστάμενον πρὸς ἑκατέρους, τὸ μὲν 1

1. Ἀθηναῖος] *ein* Athener. v. Matth. Gr. p. 559. vers. fin. Aeque modeste Herodotum orsum esse, adnotavit Krueg. ad Dionys. p. 204.

τὸν πόλεμον — ὡς ἐπολέμησαν] Recte tria scriptorem dicere adnotavit Schol.: τὸν πόλεμον sive τὸ πρᾶγμα — ὡς ἐπολέμησαν sive τὸν τρόπον, denique dicens καὶ ἐλπίσας causam adiecit, cur hoc bellum conscribere aggressus sit. v. Matth. p. 907 sq.

ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων] *bellorum, quae unquam gesta sunt, maxime memorabile.* Liv. 21, 1. Exspectes ἀξιολογώτερον τ. πρ. At v. Doederl. vers. Germ. Vit. Tac. Agric. p. 49. Herm. ad Vig. p. 718, 57.

τεκμαιρόμενος — ὁρῶν] i. e. καὶ ἐλπίσας — τεκμαιρόμενος (*animo praecepit eo, quod his argumentis ducebatur*) ὅτι τε ἀκμάζοντες ἦσαν — καὶ ὁρῶν i. e. καὶ ὅτι ἑώρα. Copula καὶ posita ante ὁρῶν refertur ad encliticam τε, quae posita est post ἀκμάζοντες, et poni poterat etiam post ὅτι.

ἀκμάζοντες — ἦσαν] Aug. teste Bekk. ἦσαν. Schol. ἦσαν] μετὰ σπουδῆς ἐπυρεύοντο. Unde Schaef. ad Dionys. De C. V. p. 324. et Bekk. in Praef. ed. min. p. IV sq. reponi volunt ἦσαν. Suidas s. v. ἦα ex h. l. adfert ἤϊσαν, Phot. ἦισαν i. e. ἦσαν. Conf. Zonar. Lexic. Bibl. Coisl. p. 234. 600. Schol. Plat. p. 404. Bekk. Bast. ad Greg. Cor. p. 784. Ac sane ἐέναι ἐς πόλεμον tritissima apud hunc scriptorem phrasis est, qua significatur plerumque *bellum suscipere.* At Thuc. non novit formam ἦσαν, sed unice ἦεσαν, de qua v. Buttm. Gr. max. p. 561. Si ἦσαν retinetur, periphrasis eius generis exsistit, quod explicat Matth. §. 559., quem vid. p. 832. de verbis statim sequentibus τὸ ἄλλο Ἑλληνικόν.

πρὸς ἑκατέρους] om. nonnulli libri, verum a Popp. et Kruegero monitum est, si haec verba abessent, non ξυνιστάμενον, sed διιστάμενον scribendum fuisse. Nam his verbis non additis verbum ξυνίστασθαι potius contrarium eius, quod scriptor volebat, significaturum esset. Mox ad διανοούμενον supple ξυνίστασθαι.

εὐθύς, τὸ δὲ καὶ διανοούμενον. κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων, ὡς δὲ εἰπεῖν, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων. τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα σαφῶς μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατα ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους οὔτε ἐς τὰ ἄλλα.

2 Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη, ἀλλὰ μεταναστάσεις τε οὖσαι τὰ πρότερα καὶ ῥᾳδίως ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν ἀπολείποντες βιαζόμενοι ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων. τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις οὔτε κατὰ γῆν οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ αὑτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀποζῆν καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες οὐδὲ γῆν φυτεύοντες, ἄδηλον ὂν ὁπότε τις ἐπελθὼν καὶ

κίνησις — αὕτη μεγίστη δή] De partic. *δή* v. Matth. §. 603. Articulus ante *κίνησις* omissus est, quia substantivum praedicati locum obtinet, et *αὕτη* subiecti, diess war die grösste Bewegung. Secus esset, si pronomen et substantivum arcte inter se iungenda essent, hoc sensu: diese Bewegung war die grösste. Popp. ad Lucian. D.D. p. 12. Blum. Script. Schol. de locis nonnullis Thuc. p. 4. adn.

βαρβάρων] Thraces cum Sitalce dicit, Macedones cum Perdicca, Epirotas nonnullos, Siculos et Persas inde a Dario Notho et al. Mox de neutro plur. *ἀδύνατα ἦν* v. Matth. §. 443.

ἐκ δὲ τεκμηρίων, ὧν — ξυμβαίνει] i. e. *ἐκ δὲ τεκμηρίων, ἐξ ὧν ξυμβαίνει*. Schaef. ad Dionys. de C. V. p. 325. v. Matth. §. 595. extr. At Krueg. ad Dionys. p. 119. per attractionem dictum putat pro *ἃ σκοποῦντι* etc., quia Graecis mos sit, ubi participium cum verbo finito diversi regiminis coniungitur, eo casu uti, quem participium postulat. v. Matth. §. 428. 2. Mox verba *ἐπὶ μακρότατον* Schol. explicat per *ἐπὶ πολὺ καὶ συνεχῶς καὶ ἐπιμελῶς*, ut sit *diutissime perpendere*.

2. *φαίνεται — μεταναστάσεις*] v. Matth. §. 304.

ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων] Ed. Ald. Dionysii de C. V. loco, qui est p. 326. Sch., habet *ὑπὸ τῶν ἀεὶ πλ.*, quam scripturam Schaef. praefert, propter usum, ut videtur, particulae *ἀεί* cum articulo iunctae eadem ratione, qua Latini vocem *semper* iungunt cum *omnes*, velut *omnes Siciliae semper praetores* i. e. die jedesmaligen Statthalter Siciliens. Non aliter paulo post Thuc., quanquam non iidem semper Atticae incolae erant, sed tamen quod eiusdem semper stirpis alii alios in hac terra excipiebant, Atticam *τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ* incoluisse dicit. V. Valck. ad Theocr. Adoniaz. p. 197. C. Lugd. Longin. ed. Weisk. p. 487. Tamen vulgata consensu librorum scriptt. Thuc., ad quos accedit Schol. Aristid. p. 19. Fromm., firmatur, et *τινῶν* id eo aptius positum videri destid. p. 19. Fromm., firmatur, et *τινῶν* id eo aptius positum videri debet, quod scriptor de re incerta loquitur. Mox *νεμόμενοι* est: sie zogen aus ihrem Lande, *ὅσον* i. e. *ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε, quantum satis esset ad vitam sustentandam*. v. Matth. p. 897. Nam *ἀποζῆν* significat, homines illos suis bonis frui solitos esse in tantum, quantum opus fuerit, ut ex iis (*ἀπ' αὐτῶν*) victum haberent. v. Buttm. Exc. 1. ad Plat. I. Alcib. p. 174.

οὐδὲ — φυτεύοντες] Schol. *ἀλλὰ μόνον σπείροντες*. Etenim hostes quum terram aliquam invasissent, *ἔτεμον τὴν γῆν* i. e. oleas et vites caedebant.

ἄδηλον ὁπότε τις — ἀφαιρήσεται] v. Matthiae Gr. §. 564. Ex nostra ratione loquens dixeris *ἄδηλον ὂν εἰ μή τις — ἀφαιρήσεται*, quanquam Graecus homo, etiamsi *εἰ*, non *ὁπότε* ponere voluisset, tantum *εἰ*, non *εἰ μὴ* dicturus fuisset, ut Thuc. 2, 53. *ἄδηλον νομίζων, εἰ πρὶν ἐπ' αὐτὸ ἐλθεῖν διαφθαρήσεται* i. e. ob er *nicht*, ehe er dazu gelangte, zu Grunde gehen würde. Krueg. ad Dionys. p. 135. Mox *καί* in verbis *καὶ ἀτειχίστων* est *insuper, praeterea*.

ἀναγκαίου τροφῆς] des nothdürftigen Unterhalts. v. Heind. ad Plat. Cratyl. p. 28. et de genere adiectivi Matth. §. 118. adn. 1., quem v. p. 826 sq. de verbis statim sequentibus *τῆς γῆς ἡ ἀρίστη*.

ἡ — νῦν Θεσσαλία] Alii aliter prius appellatam esse tradunt. v. Strab. 9. p. 677. Alm.

ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον — οὖσαν] Schol. *ἐκ τοῦ ἐπὶ πλ.* explicat per *ἐξ ἀρχῆς*, Phavor. per *ἀνέκαθεν*. Gottl. supplet *χρόνον* i. e. von jetzt auf sehr lange Zeit rückwärts. At aliud Scholion: *οὖσαν ἀντὶ τοῦ εἶναι*. Sic *ἐκ τοῦ οὖσαν* erit pro *ἐκ τοῦ εἶναι* commixtis duobus loquendi generibus: *ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον — εἶναι* et *Ἀττικὴν ἐπὶ πλεῖστον — οὖσαν*. Nec desunt apud hunc scriptorem similes commixtiones. Vid. 4, 63. 5, 7. 6, 84. 8, 105. Tametsi simpliciorem rationem hoc loco sequi malim, quod *ἐπὶ πλεῖστον* sine *ἐκ τοῦ* magis ad spatium terrae et locorum, quam temporis pertinere videtur; tempus certe quin indicetur, dubitari non potest, si *ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον* iuncta sinas.

διὰ τὸ λεπτόγεων] v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. 1. p. 43. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 171, 1. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 24, 42.

οἱ αὐτοὶ ἀεί] Wyttenb. Ecll. Hist. p. 359. docet Thucydidem eandem rem magis perspicue exposuisse ex persona Periclis 2, 36. *τὴν γὰρ χώραν ἀεί οἱ αὐτοὶ οἰκοῦντες διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν δι' ἀρετὴν παρέδοσαν*. Accedit Herodot. 7, 161. „Locus, ait Wyttenb., communis in Atticorum laudibus et orationibus, quod *αὐτόχθονες* fuerint.“ Quae laus quam vim habuerit docent Wachsm. 1, 1. p. 321. et C. Fr. Herm. p. 172, 14. Si quis denique quaerat, quomodo Atticae incolae semper iidem fuisse perhibeantur, quum peregrini continue se admiscerent, Wyttenb. respondet, eatenus Atticam ab iisdem semper dici habitatam esse, quatenus veteres incolae in alienas regiones non emigrarunt, id quod in aliis regionibus Graeciae factum est. His adde Strab. 8. p. 514. A. Alm.

ἐς τὰ ἄλλα μὴ ὁμοίως αὐξηθῆναι] Praep. *ἐς* delenda videtur; aliter enim hic locus explicari nequit. Verba autem *διὰ τὰς μετοικίας τὰ ἄλλα μὴ ὁμοίως αὐξηθῆναι* non pendent a verbis *παράδειγμα τόδε*, sed iungenda sunt cum verbo *λόγον*. Structura igitur haec est: *καὶ*

ἀτειχίστων ἅμα ὄντων ἄλλος ἀφαιρήσεται, τῆς τε καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο, καὶ δι' αὐτὸ οὔτε μεγέθει πόλεων ἴσχυον οὔτε τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ. μάλιστα δὲ τῆς γῆς ἡ ἀρίστη ἀεὶ τὰς μεταβολὰς τῶν οἰκητόρων εἶχεν, ἥ τε νῦν Θεσσαλία καλουμένη καὶ Βοιωτία Πελοποννήσου τε τὰ πολλὰ πλὴν Ἀρκαδίας τῆς τε ἄλλης ὅσα ἦν κράτιστα. διὰ γὰρ ἀρετὴν γῆς αἵ τε δυνάμεις τισὶ μείζους ἐγιγνόμεναι στάσεις ἐνεποίουν ἐξ ὧν ἐφθείροντο καὶ ἅμα ὑπὸ ἀλλοφύλων μᾶλλον ἐπεβουλεύοντο. τὴν γοῦν Ἀττικὴν ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον διὰ τὸ λεπτόγεων ἀστασίαστον οὖσαν ἄνθρωποι ᾤκουν οἱ αὐτοὶ ἀεί. καὶ παράδειγμα τόδε τοῦ λόγου οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι διὰ τὰς μετοικίας [ἐς] τὰ ἄλλα μὴ ὁμοίως αὐξηθῆναι· ἐκ γὰρ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος οἱ πολέμῳ ἢ

στάσει ἐκπίπτοντες παρ' Ἀθηναίους οἱ δυνατώτατοι ὡς βέβαιον ὂν ἀνεχώρουν, καὶ πολῖται γιγνόμενοι εὐθὺς ἀπὸ παλαιοῦ μείζω ἔτι ἐποίησαν πλήθει ἀνθρώπων τὴν πόλιν· ὥστε καὶ ἐς Ἰωνίαν ὕστερον ὡς οὐχ ἱκανῆς οὔσης τῆς Ἀττικῆς ἀποικίας ἐξέπεμψαν. 3δηλοῖ δέ μοι καὶ τόδε τῶν παλαιῶν ἀσθένειαν οὐχ ἥκιστα· πρὸ γὰρ τῶν Τρωικῶν οὐδὲν φαίνεται πρότερον κοινῇ ἐργασαμένη ἡ Ἑλλάς, δοκεῖ δέ μοι, οὐδὲ τοὔνομα τοῦτο ξύμπασά πω εἶχεν, ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸ Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος καὶ πάνυ οὐδὲ εἶναι ἡ ἐπίκλησις αὕτη, κατὰ ἔθνη δὲ ἄλλα τε καὶ τὸ Πελασγικὸν ἐπὶ πλεῖστον ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἐπωνυμίαν παρέχεσθαι. Ἕλληνος δὲ καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ ἐν τῇ Φθιώτιδι ἰσχυσάντων, καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, καθ' ἑκάστους μὲν ἤδη τῇ ὁμιλίᾳ μᾶλλον καλεῖσθαι Ἕλληνας· οὐ μέντοι πολλοῦ γε χρόνου ἠδύνατο καὶ ἅπασιν ἐκνικῆσαι. τεκμηριοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος· πολλῷ γὰρ ὕστερον ἔτι καὶ τῶν Τρωικῶν γενόμενος οὐδαμοῦ τοὺς ξύμπαντας ὠνόμασεν, οὐδ' ἄλλους ἢ τοὺς μετὰ Ἀχιλλέως ἐκ τῆς Φθιώτιδος, οἵπερ καὶ πρῶτοι Ἕλληνες ἦσαν, Δαναοὺς δὲ ἐν τοῖς ἔπεσι καὶ Ἀργείους καὶ Ἀχαιοὺς ἀνακαλεῖ. οὐ μὴν οὐδὲ βαρβάρους εἴρηκε διὰ τὸ μηδὲ

τοῦ λόγου διὰ τὰς μετοικίας τὰ ἄλλα μὴ ὁμοίως αὐξηθῆναι παράδειγμα οὐκ ἐλάχιστον τόδε ἐστίν. Verba *παράδειγμα τόδε* per sententiam verbis *ἐκ γάρ* incipientem illustrantur, ut fit usu Graecorum notissimo, qui ubi formulis *τεκμήριον τόδε*, *παράδειγμα τόδε* et similibus utuntur, probationem per sententiam particula *γάρ* incipientem subiungere solent. v. Matth. p. 1244. §. 615. p. 1293. §. 630. f. *Τοῦ λόγου* autem „idem fere est, ait Wyttenb. l. c. p. 359., ac *τῶν λεγομένων*." Neque aliter *oratio* latine dici constat de eo, de quo oratione agitur. *Λόγος* autem isto loco est sententia demonstranda, dictum, quod comprobandum auctor supra posuit: uberiores terras propter soli fecunditatem magis domesticis seditionibus turbatas, magis peregrinorum insidiis obnoxias fuisse, ideoque illis frequentiores incolarum vicissitudines contigisse; Atticam vero propter soli tenuitatem ab iisdem semper hominibus inhabitatam et in maius auctam esse, quod non tam ex illa in alias terras, quam ex aliis in ipsam migratum sit.

οἱ πολέμῳ — οἱ δυνατώτατοι] i. e. *τῶν πολέμῳ ἐκπιπτόντων οἱ δυνατώτατοι*. v. Matth. §. 319.

ἀνεχώρουν] In his erant Heraclidae et Messenii, Melanthi comites. v. Strab. 9. p. 602. A., ibique Casaub., Marx. ad Ephor. p. 120. Porro Iones et Pelasgi Tyrrheni. v. Herodot. 6, 137. Gephyraei et alii. Vid. Platn. Beitr. zum Att. R. p. 21 sqq.

3. *δηλοῖ — πρὸ γάρ*] v. Matth. §. 630 f. p. 1294.

δοκεῖ δέ μοι] Orationem, ut solet, scriptor variavit. Post verbum finitum *εἶχε* usus est infinitivo cum nominativo *εἶναι ἡ ἐπίκλησις*, et in fine pro nominativo infert accusativum cum infinitivo: *καλεῖσθαι Ἕλληνας*. Quod eo factum esse probabile est, quia praecesserunt praepositiones cum accusativis: *κατὰ ἔθνη* et *καθ' ἑκάστους*, quae ipsa verba sunt subiecta verborum *παρέχεσθαι* et *καλεῖσθαι*, dass sie *volkerweise*, sowohl andere als vorzüglich das Pelasgische Volk den Namen hergegeben haben et dass sie *einzeln* nun anfingen, allmählig Hellenen genannt zu werden. v. Matth. §. 298. p. 596.

ἐπαγομένων αὐτοὺς — ἐς τὰς ἄλλας πόλεις] *Αὐτοὺς* refer ad filios Hellenis. Hic quoque subiectum verbi (*ἐπαγομένων*) latet in casu cum praepositione i. e. in verbis *ἐς τὰς ἄλλας πόλεις*, ut apud Xenoph. H. Gr. 2, 415. *ἤδη συνειλεγμένων εἰς τὴν Φυλὴν περὶ ἑπτακοσίους* subiectum verbi latet in verbis *περὶ ἑπτακοσίους*. v. Matth. p. 1108. §. 560. vers. fin. Haec igitur sic accipe, quasi habeas *ἐπαγομένων αὐτοὺς τῶν ἄλλων πόλεων — συνειλεγμένων περὶ ἑπτακοσίων* etc. Adde Pausan. 5, 13, 3. Mox *μᾶλλον* intellige, Hellenas dictos esse magis commercio vitae, quam pacto et convento aliquo, vel

cum Poppone ita, ut sit *magis magisque*, in dies saepius Hellenas vocatos esse. Paulo inferius ad *ἐκνικῆσαι* supple *τὸ καλεῖσθαι Ἕλληνας*.

οὐ μὴν οὐδέ — ἀποκεκρίσθαι] Homerus vocis *βάρβαρος* usum norat, nam Il. 2, 867. Cares *βαρβαροφώνους* dicit. *Βάβαρος φωνὴ* ei est aspera, agrestis aut simili notione, non autem norat populos barbaros i. e. nullo vitae cultu expolitos, multo minus barbaros, collective *τοὺς βαρβάρους* et contrarie *τοῖς Ἕλλησι* dictos. Recte adeo Apollodorum, qui censuerat, usu et convicio communi peculiariter Cares dictos esse barbaros, refellit Strab. 14. p. 976 sq., non enim barbaros norat, sed barbare loquentes. Sic *Καρικὴν Μοῦσαν* recte dixerunt *τὴν βάρβαρον καὶ ἀσαφῆ* Grammatici apud Suidam h. v. Heyn. ad Hom. Il. Vol. 4. p. 434. Vid. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 17, 1. Nitzsch. Anm. zu Hom. Od. p. 35. et Gibbon Decline and Fall c. 51. adn. 162. Vol. 9. p. 463 sq. (ed. Londin. 1813.)

Quod autem ad nomen *Ἕλληνες* attinet, id scriptor primum milites Achillis ex Phthiotide gessisse dicit, de qua re v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 20, 4. Heyn. ad Il. Vol. 5. p. 614. Apollodor. ap. Strab. 8. p. 568. C. Herodot. 1, 56. Od. Muell. Aeginet. p. 14 sqq. Quatenus commune Graecorum nomen fuit, id paulo post Homerum hoc generali sensu ab Hesiodo et Archilocho usurpatum esse Strab. l. c. perhibet, Hudsono obloquente, qui locis ab eo allatis negat comprobatum esse, Hesiodi temporibus omnibus Graeciae incolis nomen *Ἕλληνας* commune fuisse. *Πανέλληνες* enim apud Hesiodum et Archilochum, quibus Strab. utitur, non necessario omnes eos significare, qui regionem postea *Ἑλλάδα* dictam incolebant, sed eos qui tunc Hellenes dicebantur, latiori utique, ni fallor, sensu quam apud Homerum. Conf. Thiersch. De carminum Hesiodi cum Homericis nexu p. 11. inprimis Od. Muell. Aeginet. p. 155 sq. Adde C. Fr. Herm. p. 21, 12. Quod porro sententiae Thucydidis negantis, Hellenum nomen ab initio omnibus Graecis commune fuisse, repugnare videbatur Hom. Il. 2, 530. *ἐγχείῃ δ' ἐκέκαστο Πανέλληνας καὶ Ἀχαιούς*, tanquam spurius hic versus ab Aristarcho obelo fixus est, eumque etiam Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 39, 12. praefracte negat Homericum esse, et ignoratum a Thucydide esse dicit Od. Muell. Aeginet. p. 155. Adde Schol. Venet. et Scholia brevia ad h. l. et eadem Scholl. ad Il. 9, 395. 16, 595. Phavor. s. v. *Ἑλλάδα* et *ἑλληνίζω*. Schol. Thuc. 1, 3. Atqui Thucydidi non tam adversantur hi versus, quam eius sententiam confirmare videri debent, si quidem *Πανέλλησι* i. e. Graecis in ditione Achillis ex adverso ponuntur *Ἀχαιοί* i. e. Peloponnesii, ut Homerus intellectum voluisse videtur, at interpretes eius pro synonymis scilicet haec nomina habuerunt v. Heyn. ad Il. Vol. 4. p. 310. Qui vero factum sit, ut *Ἑλλήνων* nomen paulatim in nomen gentis Graecorum evalesceret, varie viri docti explicare studuerunt, ut Heyn. ad Hom. Il. Vol. 4. p. 365 sq. Disseu. Explicc. Pindar. p. 394., (conf. Heyn. Obss. ad Il. 2, 683. 9, 395. 16, 595.), Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 39. 42 sqq. Strabo in eodem errore est circa nomen Hellenum, quo Scholiastae. Haec enim eius verba sunt libr. 14. p. 976. C. *οὔτ' οὖν Θουκυδίδης ὀρθῶς· οὐδὲ γὰρ λέγεσθαί φησι βαρβάρους διὰ τὸ*

Ἕλληνάς πω ὡς ἐμοὶ δοκεῖ ἀντίπαλον ἐς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι. οἱ δ' οὖν ὡς ἕκαστοι Ἕλληνες κατὰ πόλεις τε ὅσοι ἀλλήλων ξυνίεσαν, καὶ ξύμπαντες ὕστερον κληθέντες, οὐδὲν πρὸ τῶν Τρωικῶν δι' ἀσθένειαν καὶ ἀμιξίαν ἀλλήλων ἀθρόοι ἔπραξαν. ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν στρατείαν θαλάσσῃ ἤδη πλείω χρώμενοι ξυνῆλθον. Μίνως γὰρ παλαίτατος ὧν ἀκοῇ ἴσμεν ναυτικὸν ἐκτήσατο καὶ τῆς νῦν Ἑλληνικῆς θαλάσσης ἐπὶ πλεῖστον ἐκράτησε· καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἦρξέ τε καὶ οἰκιστὴς πρῶτος τῶν πλείστων ἐγένετο, Κᾶρας ἐξελάσας καὶ τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας ἡγεμόνας ἐγκαταστήσας. τό τε ληστικὸν ὡς εἰκὸς καθῄρει ἐκ τῆς θαλάσσης ἐφ' ὅσον ἠδύνατο τοῦ τὰς προσόδους μᾶλλον ἰέναι αὐτῷ. οἱ γὰρ Ἕλληνες τὸ πάλαι καὶ τῶν βαρβάρων οἵ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ παραθαλάσσιοι καὶ ὅσοι νήσους εἶχον ἐπειδὴ ἤρξαντο μᾶλλον περαιοῦσθαι ναυσὶν ἐπ' ἀλλήλους, ἐτράποντο πρὸς ληστείαν, ἡγουμένων ἀνδρῶν οὐ τῶν ἀδυνατωτάτων κέρδους τοῦ σφετέρου αὐτῶν ἕνεκα καὶ τοῖς ἀσθενέσι τροφῆς· καὶ προσπίπτοντες πόλεσιν ἀτειχίστοις καὶ κατὰ κώμας οἰκουμέναις ἥρπαζον καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο, οὐκ ἔχοντός πω αἰσχύνην τούτου τοῦ ἔργου, φέροντος δέ τι καὶ δόξης μᾶλλον· δηλοῦσι δὲ τῶν τε ἠπειρωτῶν τινες ἔτι καὶ νῦν, οἷς κόσμος καλῶς τοῦτο δρᾶν, καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν τὰς πύστεις τῶν καταπλεόντων πανταχοῦ ὁμοίως ἐρωτῶντες εἰ λησταί εἰσιν, ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον οἷς τε ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι οὐκ ὀνειδιζόντων. ἐληΐζοντο δὲ καὶ κατ' ἤπειρον ἀλλήλους. καὶ μέχρι τοῦδε πολλὰ τῆς Ἑλλάδος τῷ παλαιῷ τρόπῳ νέμεται περί τε Λοκροὺς τοὺς Ὀζόλας καὶ Αἰτωλοὺς καὶ Ἀκαρνᾶνας καὶ τὴν ταύτῃ ἤπειρον. τό τε σιδηροφορεῖσθαι τούτοις τοῖς ἠπειρώταις ἀπὸ τῆς παλαιᾶς ληστείας ἐμμεμένηκε. πᾶσα γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἐσιδηροφόρει διὰ τὰς ἀφράκτους τε οἰκήσεις καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς παρ' ἀλλήλους ἐφόδους, καὶ ξυνήθη τὴν δίαιταν μεθ' ὅπλων ἐποιήσαντο ὥσπερ

μηδὲ Ἕλληνάς πω ἀντίπαλον εἰς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι· τό τε γὰρ μήτε Ἕλληνάς πω ψεῦδος ὁ ποιητὴς (Od. α', 344.) *ἀπελέγχει· „Ἀνδρὸς, τοῦ κλέος εὐρὺ κατ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος,“ καὶ πάλιν* (Od. ο', 80.) *„Εἴη ἐθέλῃς τρεφθῆναι ἀν' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος.“* Quibuscum conf. libr. S. p. 567. C., ubi postquam dixit, totam Graeciam ab Homero Argos dici, dum omnes Graecos Argivos vocet, quemadmodum Danaos et Achaeos appellat, *περὶ δὲ τῆς Ἑλλάδος*, addit, *καὶ Ἑλλήνων καὶ Πανελλήνων ἀντιλέγεται. Θουκυδίδης μὲν γὰρ τὸν ποιητὴν μηδαμοῦ βαρβάρους εἰπεῖν φησι, διὰ τὸ μηδὲ Ἕλληνάς πω τὸ ἀντίπαλον εἰς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι.* Casaubon. ad Strab. 1. p. 106. Alm. Super verbis Herodoti 4, 36. *εἰσί τινες Ὑπερβόρεοι ἄνθρωποι, εἰσὶ καὶ Ὑπερνότιοι ἄλλοι* adnotavit haec partim ad praesentem Thucydidis locum pertinentia: „Nititur sententia Herodoti hac ratione: Hyperborei et Hypernotii contrariorum rationem obtinent. Contrariorum autem haec est natura, ut quod sit unius *δεικτικὸν*, alterius etiam *esse possit*, atque hic locus a philosopho tractatur Topicorum libro secundo. Quare si ea est, dicit, terrae figura, ut sint aliqui Hyperborei, ergo erunt et Hypernotii. Sed in eo fallebatur Herodotus, quod etsi *τὸ αὐτὸ τῶν ἐναντίων* est *δεικτικόν*, tamen *non est necesse*, ut altero posito ponatur et alterum, quod philosophus ita docet, *τῶν ἐναντίων οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἂν θάτερον ᾖ, καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι.* Simillima Thucydidis ratio: Homerus, ait, *βαρβάρους* οὐκ εἴρηκε, *διὰ τὸ μηδὲ Ἕλληνάς πω ἀντίπαλον εἰς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι*, i. e. *nec barbaros dicit, quod nec Hellenes quidem in unum nomen oppositum adhuc coaluisset.*“ In magna similitudine Herodoti et Thucydidis conclusionum haec tamen non minor differentia inest, quod Herodotus de coniectura locutus est super Hypernotiis nescio quibus, at Thucydides eadem ratione concludendi argumenti usus est in re per memoriam temporum explorata.

ἓς ἓν ὄνομα] Dixit *ἀντίπ. ἐς ἓν ὄν.* pro *ἐς ἓν ἀντίπαλον ὄνομα*, si audis Eustathium ad Il. 2. p. 367. Rom. Heilm. vocem *ἀντίπαλον* adverbialiter positam accepit, ut sit im Gegensatz, quemadmodum Strabo, qui Thucydidis verba reddit per *διὰ τὸ μηδὲ Ἕλληνάς πω τὸ ἀντίπαλον εἰς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι*. Hoc firmatur verbo *ἐναντία*, quod 1, 32. extr., sicut *τἀναντία* 6, 79., significat im Gegentheil.

ὡς ἕκαστοι — κληθέντες] Schol. *τὸ ἑξῆς, οἱ Ἕλληνες ὡς ἕκαστοι καὶ ξύμπαντες ὕστερον κληθέντες Ἕλληνες*, i. e. hi igitur pro se quisque, sive suo quisque tempore et modo, *Ἕλληνες* et oppidatim (quotquot inter se intelligebant) et cuncti postea vocati, ante Troianum bellum nihil coniunctis viribus gesserunt. Verba sic ordinanda sunt: *κατὰ πόλεις τε κληθέντες* (*ὅσοι ἀλλήλων ξυνίεσαν,*) *καὶ ξύμπαντες ὕστερον κληθέντες οὐδὲν πρὸ τῶν τρ. ἔπρ.*: diese Staaten also, wie und in welcher Art an jeglichen die Reihe kommen mochte, wurden später Hellenen genannt, erst städteweise (so viele nemlich als sich in ihrer Sprache als solche erkannten,) und später insgesammt, und haben vor dem Troischen Kriege nichts gemeinsam verrichtet. *Ὡς ἕκαστοι est pro se quisque* v. Herm. ad Vig. p. 853. 361. Matth. p. 1284. coll. Herodoto 1, 29. De verbis *ἀλλήλων ξυνίεσαν* v. Matth. §. 349. Mox *στρατείαν ξυνῆλον* est idem ac *στρατείαν ξυνελθόντες ἐποιήσαντο*. v. Herm. ad Soph. Trach. 158.

4. *τοῦ — ἰέναι*] v. Matth. p. 1061. adn. 1.

5. *οὐ τῶν ἀδυνατωτάτων*] i. e. *ducibus viris non iis, qui ultimi essent potentia, sed qui non ultimi.* Haec enim sententia subaudienda est, quod non mirum videbitur ei, qui meminerit, usitatissimum esse Graecis, negare id, cuius contrarium intelligi volunt. v. Herm. ad Soph. Phil. 349. Sintenis ad Plut. Themist. p. 2. Mox *τοῖς ἀσθένεσι* Valck. ad Herodot. 8, 51. interpretatur *pauperculis.*

καλῶς] Vall. *egregie* interpretatur; sed ego simpliciter malim reddere *bene.* Bene autem latrocinandi seu praedandi artem exercent, (si artis appellatione etiam hic utendum est,) qui eius periti sunt, adeo ut fortasse illud *καλῶς* reddi etiam *perite* queat. Steph.

οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν] Ut Hom. Od. 3, 71. Mox *ἐρωτῶντες* est *interrogari advenas ab hospitibus facientes.* Nam non ipsi poetae percontari poterant. Vid. Hemsterh. ad Thom. M. p. 187 sqq. Interpp. ad Horat. 1. serm. 10, 36.

ὧν πυνθάνονται] i. e. tanquam neque iis, quos percontantur, hoc negotium improbantibus, neque illis, quibus curae est scire, hoc exprobrantibus. Vid. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 92 sq. Paulo ante *πύστεις καταπλεόντων* intellige interrogationes, quibus advenae interrogantur. Referuntur inter se particulae *οὔτε — τε οὔ* v. Matth. p. 1226.

6. *ξυνήθη τὴν δίαιταν — ἐποιήσαντο*] Adi. pro adverbio. Vid. Matth. §. 446. 8. Mox verbis *ταῦτα τῆς Ἑλλάδος* intellige eos, quos

οἱ βάρβαροι. σημεῖον δ' ἐστὶ ταῦτα τῆς Ἑλλάδος ἔτι οὕτω νεμόμενα τῶν ποτε καὶ ἐς πάντας ὁμοίων διαιτημάτων. ἐν τοῖς πρῶτοι δὲ Ἀθηναῖοι τόν τε σίδηρον κατέθεντο καὶ ἀνειμένῃ τῇ διαίτῃ ἐς τὸ τρυφερώτερον μετέστησαν. καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῖς τῶν εὐδαιμόνων διὰ τὸ ἁβροδίαιτον οὐ πολὺς χρόνος

exeunte cap. 5. nominavit, Locros Ozolas, Aetolos et Acarnanes, et ἐς πάντας *apud omnes*, ut, 133. φήσουσα ἐς τοὺς πολλοὺς ἀρετήν. De formula ἐν τοῖς πρῶτον v. Herm. ad Vig. p. 787, 250. Matth. §. 290.

ἀνειμένῃ τῇ διαίτῃ] i. e. propter genus vitae minus strenuum sive wegen der Entfernung von der altattischen Strenge zum Leben nach Wohlgefallen: Mox οἱ πρεσβύτεροι τῶν εὐδαιμόνων sunt *antiqui inter opulentos homines* sive die Altfränkischen unter den Wohlhabenden.

οὐ πολὺς χρόνος ἐπειδή] Haec mediae orationi ita inseruntur, ut in structuram nihil valeant. Plura exempla dabunt Lobeck. ad Soph. Ai. 601. et C. G. Schneid. ibid. ad v. 598. Quae locutio cum εὖ οἶδ' ὅτι — δῆλον ὅτι et similibus comparanda est. Popp. adde Herm. ad Soph. Ai. 789. Mox αὐτοῖς iunge cum ἐπαύσαντο. v. Matth. p. 709. extr.

διὰ τὸ ἁβροδίαιτον] His verbis rationem reddi, cur linteas tunicas et aureas cicadas gesserint, non cur gerere desierint, recte Arn. animadvertit. Sunt igitur iungenda cum φοροῦντες, (διὰ τὸ ἁβροδ. φορ.), non cum ἐπαύσαντο. Primum Athenienses simplici cultu utebantur, quo ceteri Graeci: at primi iidem de vitae strenuitate antiqua ad remissius vitae genus deflexi et τρυφεροί facti linteas vestes gerere coeperunt. Illud τρυφερόν non prius cessavit, quam antiqui homines inter opulentos Atticos, qui diutissime omnium pristinum morem retinerent, desierunt et ipsi linteis illis tunicis ac cicadis in capillorum tutulis uti. Idemque mos fuit apud Iones, consanguineos Atheniensium. Quum igitur illud τρυφερόν omitteretur, rursus Athenienses ad simplicem cultum redierunt, praeeuntibus Lacedaemoniis. Od. Muell. Dor. 2. p. 267. peculiarem quandam Thucydidis opinionem esse ait, *quasi vestes illae linteae antiquissimus Graecorum vestitus fuerint*; sibi satis exploratum esse, hunc vestitum ab Ionibus demum Asianis Athenas migrasse, quo circa tempora Belli Pelop. deposito ad antiquiorum Graecorum amictum redibant, nisi quod mulieres, (quae olim Athenis quoque Dorico cultu usae fuerant, etiamtum Ionicas vestes maximam partem linteas servabant. Antiquissimum igitur cultum Graecorum Od. Muell. dicit fuisse Doricum, deinde aliquamdiu Ionium cultum evaluisse, postmodo Athenienses ad antiquissimum vestitum rediisse, praeter sexus mulicbre. At Herodotus nihil dicit, nisi antiquissimum et quondam omnium mulierum communem vestitum eum fuisse, qui sua aetate Doricus dicebatur: ἐπεὶ ἥ γε Ἑλληνικὴ ἐσθὴς πᾶσα ἡ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν ἡ αὐτὴ ἦν, τὴν νῦν Δωρίδα καλέομεν 5, 88., (cui rei nihil apud Thucydidem repugnans est,) et Thucydides Spartanos dicit reliquis Graecis simplicem vestitum praeisse. Neuter quidquam de antiquissimo Graecorum virorum cultu prodit. Nam linteas quidem illas vestes ne Thuc. quidem antiquissimum vestitum fuisse dicit, et falso Muell. hanc sententiam a mente scriptoris alienissimam ei tribuit, si quidem perspicuis verbis hic memorat, Athenienses ἀνειμένῃ τῇ διαίτῃ ἐς τὸ τρυφερώτερον i. e. ad ipsas illas vestes linteas transisse: *nec diu est, ex quo antiqui homines inter beatiores apud Athenienses linteas tunicas gerere et aureas cicadas inserendo capillorum tutulos constringere, ut propter delicatius vitae genus consueverant, desierunt.* Id quod pulchre confirmant Arist. Equ. 1331. Brunck., qui sua ipsa aetate

ἐπειδὴ χιτῶνάς τε λινοῦς ἐπαύσαντο φοροῦντες καὶ χρυσῶν τεττίγων ἐνέρσει κρωβύλον ἀναδούμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν.

antiquum morem vestitus, qualem Thuc. describit, Athenis exolevisse significat, et Heraclides Ponticus apud Athenaeum 12. p. 512. B., qui Athenarum urbem, dum delicato vitae genere utebatur, maximam fuisse et aluisse scribit fortissimos cives, victores apud Marathona, qui primi totius Asiae vires fregissent. Eadem illa immutatis paululum verbis legas apud Aelianum V. H. 4, 22. Quum autem et Aelianus et Heraclides in recitandis verbis Thucydidis non memorent λινοῦς, sed ποικίλους χιτῶνας, suspicio de veritate scripturae loci Thucydidei orta est Hemsterhusio Anecdd. Vol. 1. p. 108., qui se profitetur mirari, quae luxuria sit in gerendo χιτῶνας λινοῦς, imo insignis luxuriae esse φορεῖν ποικίλους χιτῶνας. Tali argumento inductus verba Thucydidis satis audacter innovat, cuius coniecturam vanam esse partim vel ex superioribus diiudicare licet, partim Heraclidi et Aeliano non vitio dandum est, quod ποικίλους χιτῶνας nominaverunt, nec putandum, ex alio scriptore, quam Thucydide eos haec hausisse, quoniam licet ποικίλους appellantes, nihilominus λινοῦς χιτῶνας eosdem, quos Thucydides, intelligunt, quippe tunicas linteas, acu pictas. Tales linteae vestes floribus varioque ornatu distinctae Aegyptiis maxime in usu erant, atque haec manuum ars apud eosdem maxime insignis. Acu igitur pictas tunicas si intelligas, facile percipies, cur διὰ τὸ ἁβροδίαιτον gestas esse Thuc. prodiderit, ac cur talium tunicarum nomine tenus vilium gestationem coniunxerit cum insertione aurearum cicadarum, ad speciem splendidiore. Nam magni aestimabantur opera illa lintea, acu picta. Vid. Bloomf. ad Thuc. 2, 97. Herodot. 2, 105. 3, 47. Heeren. Ideen 1, 2. p. 128. 2, 2. p. 686 sq. Gesner. ad Lucian. Navig. 3. et inprimis Billerbeck. Flora Class. p. 85.

ἐνέρσει] Triplex huius vocabuli forma apparet in libris Thucydidis et apud veteres Grammaticos: ἐνέρσει — ἐν ἕρσει et ἀνέρσει. Ἄνερσις potest esse tantum capillorum, sicut ἕνερσις tantum cicadarum, unde efficitur, ἐνέρσει legendum esse. Ἐνείρονται cicadae, ἀνείρονται (sive ἀναλαμβάνονται) cincinni. Itaque Lucian. Navig. 3. recte scripsit: οἱ πρόγονοι ἡμῶν (Atheniensium), οἷς ἐδόκει καλὸν εἶναι κομᾶν τοὺς γέροντας ἀναδουμένους κρωβύλον ὑπὸ τέττιγι χρυσῷ ἀνειλημμένον. Hinc etiam iudicare licet de loco Hesychii: τεττιγοφόροι Ἀττικοὶ ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τριχῶν ἠρημένων χρυσοῦς τέττιγας, ubi Geel. scriptum vult ἐνειρομένων χρ. τέττ., quae videtur multo melior ratio, quam Hemsterhusii Anecdd. 1. p. 110. legentis ἠρτημένων χρ. τέττ.

κρωβύλον] Thiersch. Actt. Philol. Monacc. Vol. 3. p. 273 sqq. hanc vocem ait ornatum significare, si etymon spectes, qui caput undique involvit et tanquam corona cingit. His addit, formam, quam κρωβύλος habebat, monstrari fragmento Eurip. Thes. apud Athenae. 10. p. 454. C., in quo pastor literarum ignarus formas, quas singulae literae nomine Thesei contentae referant, describit ac de tertia i. e. de sigmate dicit: τρίτον δὲ (γράμμα) βόστρυχός τις ὡς ἐλιγμένος. De eadem litera, ait, Theodectes Phaselita ibidem: τρίτον δ' ἑλίκτῳ βοστρύχῳ προσεμφερές. Patet autem, addit, in his sigma lunatum figura semicirculari describi. Hinc eodem loco Athenaei Agathonem poetam dicit sigma illud Σκυθικῷ τόξῳ προσεμφερές appellare. „Adde, ait, quod eius generis cincinni *calices* nominati sunt, ut docent Scholia Veneta et Victor. ad Il. ρ', 52." Qui autem, quaeso, τὸ σιγματοειδές Atticae comtionis, τὸ καλυκῶδες eiusdem, et ea forma comtionis, qua caput undique tanquam corona cingitur, inter se coeant et concilientur? Sed simul alia inter se repugnantia in illa disputatione mihi reperisse vi-

deor. Satis multa deorum atque heroum capita marmore expressa dicit ad nostram memoriam servata esse, in quibus *κρωβύλον* imitatione redditum videamus. His istam *κρωβύλου* descriptionem adiecit: „In his imaginibus pexi exprimuntur capilli atque ita dispositi, ut naturali ordine ad frontem atque cervicem descendant, ac compressi omnem cranii concavitatem referant. Ex media autem fronte reducti sunt et in multos cincinnos convoluti, qui ab altera aure ad alteram pertinentes frontis extremitatem occupant, densa serie connexi et maxima cum cura elaborati.“ Haec descriptio partim cum illa forma *σιγματοειδεῖ*, *καλυκώδει* et *στεφανώδει* minime convenit, partim nova difficultate laborat, quod paulo post *κρωβύλος* dicitur modo signis remotioris aevi, inprimis statuis, in Aegina repertis repraesentari. Crobyli enim usum priscae Graeciae communem fuisse, cicadarum autem in eo ornatum Ionibus peculiarem. Atqui iis, quae Thiersch. de signis Aegineticis protulit, adversantur dicta ab aliis, ut ab Hirtio in Diss. apud Wolf. Anall. lit. fasc. 3. p. 171., cuius ipsis verbis utar: „Merkwürdig ist der Kopfputz von D. (intellige unam ex figuris hac litera designatam) und richtig beschrieben. Nur ist dieser sonderbare Kopfputz nicht eigenes Haar, sondern der Krieger trägt offenbar über dem eigenen kurz abgeschnittenen Haar, wovon eine Reihe kleiner Locken am untern Rande des Hinterkopfes zum Vorschein kommt, eine Mütze von feinem Leder, worauf die Locken, vom Wirbel nach vorne zulaufend, befestigt sind. Am Hinterkopfe fehlen die falschen Haare, und daher die erscheinende Glatze, was aber nur die reine Oberfläche der ledernen Mütze ist, die hinten herum am Nacken durch eine Flechte von Haaren an den Kopf festgeschnürt ist. Eine ähnliche Anordnung des Kopfputzes nimmt man selbst an Kriegern unter dem Helme wahr. Diese *mützenartige Perücke* scheint hauptsächlich als Schutzdecke gedient zu haben, damit der Helm durch seine festen Theile von Erz weniger drückte.“ Adde ibid. p. 170., ubi inter alia haec leguntur: „Die eigenen Haare können auf dem Kopfe nie in dieser Art gelegt werden.“ p. 173. 174. 177 sq. Hirt. igitur negat ornatum capillorum, qualis in signis Aegineticis cernitur, in rerum natura extare, et potius capillamenti genus esse, quam vivorum capillorum imaginem. Quum autem praeterea in omnibus eiusmodi signis eundem, constantemque sculpendi tum faciem, tum corpora, tum barbam capillosque modum esse p. 177 sq. perhibeat, nemo negabit, *κρωβύλον* non esse id, quod in capillis signorum Aegineticorum spectatur. Neque magis constat aut ex Thierschii, aut aliorum disputationibus, utrum *κρωβύλος* et *κόρυμβοι* eandem rem significent, nec ne. Atque Iacobs. quidem ad Antipatr. Sidon. Epigr. 27. Animadvv. 2, 1. p. 35. *κόρυμβον* capillos intelligit in capitis vertice intortos. Schol. Thuc. 1, 6. idem de *κρωβύλῳ* praedicat. At hic modus comtionis, si Od. Mueller. Dor. 2. p. 270. audias, Laconicus fuit, quod Horatii verbis 2. Carm. 11. fin. comprobari addit, eamque esse speciem Dianae in simulacris veterum. Idem Ionum, qui in hac quoque re barbaros aemulati sint, morem fuisse autumat, capillos artificiosis cincinnis convolvere et super fronte fibulis aureis, in formam cicadarum effictis connectere. Addit, *κόρυμβον* omnium optime in *κόραις* Pandrosei cerni. v. eius Minerv. Poliad. p. 41 sq. Creuz. Additam. ad Fragm. Ant. Hist. Gr. p. 235. *κόρυμβος* quid sit, dicit Winckelmannum in Monumenti p. 1. p. 34. e veteris artis operibus ita explicare, ut sit capillus ad uvarum hederacearum similitudinem compositus, simulque docere, in viris *κρωβύλον* dici idem, quod in mulieribus *κόρυμβος* sit. Quod discrimen statuens Winckelm. secutus est Scholiastam ad Thuc. 1, 6. Denique dilucidiora haec omnia fient, si *βόστρυχον* — *κρωβύλον* — *κορύμβους* diligentius discernamus. Itaque *βόστρυχοι* singuli cincinni erunt, qui quomodo *σιγματοειδεῖς* appellari possint,

ἀφ' οὗ καὶ Ἰώνων τοὺς πρεσβυτέρους κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἐπὶ πολὺ αὕτη ἡ σκευὴ κατέσχε. μετρίᾳ δ' αὖ ἐσθῆτι καὶ ἐς τὸν νῦν τρόπον πρῶτοι Λακεδαιμόνιοι ἐχρήσαντο, καὶ ἐς τὰ ἄλλα πρὸς τοὺς πολλοὺς οἱ τὰ μείζω κεκτημένοι ἰσοδίαιτοι μάλιστα κατέστησαν. ἐγυμνώθησάν τε πρῶτοι καὶ ἐς τὸ φανερὸν ἀποδύντες λίπα μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι ἠλείψαντο. τὸ δὲ πάλαι καὶ ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ ἀγῶνι διαζώματα ἔχοντες περὶ τὰ αἰδοῖα οἱ ἀθληταὶ ἠγωνίζοντο, καὶ οὐ πολλὰ ἔτη ἐπειδὴ πέπανται. ἔτι

facile unusquisque reperiet; quippe *ἕλικες* sunt cincinni, at nullo modo *κόρυμβοι*, neque magis *κρωβύλος* cogitari possunt hac forma praediti, quia *κόρυμβοι* sunt singulorum cincinnorum ad similitudinem uvarum compositi fasciculi, *κρωβύλος* autem, ut mihi videtur, nihil nisi tota capillorum comtio, in formam *κορύμβων* dispositorum. Verba *τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν* Thiersch. negat sine idonea causa addita esse: nam Hesychio teste fuisse *κρωβύλον* etiam *τὸν μαλλὸν τῶν αἰδοίων*, quippe hunc quoque in cincinnos conformatum. Conf. Bachm. Anecdd. 1. p. 283 sq. Et Schol. ad Thuc. 1, 6. *κρωβύλον τῶν παίδων* dicit dictum esse *σκορπίον*. Quo usu vocis *κρωβύλος* sane non comprobantur ea, quae supra de etymo huius vocis prolata sunt.

μετρίᾳ δ' αὖ ἐσθῆτι] i. e. eine schlichte Tracht. De vestitu Spartanorum et Atheniensium v. Wessel. ad Herodot. 5, 87. et Od. Muell. Dor. 2. p. 260 sqq. per totum cap. 2. Mox *πρὸς τοὺς πολλούς* Schol. explicat per *πρὸς τοὺς πένητας*. Praepositio *πρός* iungenda cum *ἰσοδίαιτος* et aequalitatem significat: *cultum victumque aequalem cum pauperculis instituebant*. v. Od. Muell. Dor. 1. p. 269 sq.

ἐγυμνώθησαν] Toti nudati sunt, ut essent sine subligaculo. Antiquitus enim *περὶ τὰ αἰδοῖα ἐζώννυντο*, ait Schol. v. Hom. Od. 18, 30. Il. 23, 683. Plat. Polit. 5. p. 452. C. Theaet. p. 162. C. Casaub. ad Dionys. Hal. p. 475. Perizon. ad Aelian. V. H. 3, 38. Mox *ἐς τὸ φανερόν* Bau. dictum putat per breviloquentiam cum ellipsi participii *προελθόντες*, *exutis vestibus in conspectum progressi*. De voce *λίπα* adi Buttm. Gr. max. 1. p. 234 sq.

καὶ οὐ πολλὰ ἔτη] Controversia est de tempore, quo primum mos nude pugnandi inceperit. „Primi secundum Platonem de Rep. 5. p. 452. C. Cretenses nudi luctati sunt, qui quum disiuncti a ceteris Graecis agerent, mos nude luctandi non latius patuit. Deinde Lacedaemonii, quos *primos* nudos certasse Thuc. memoriae prodidit. Acanthus Lacedaemonius, qui Ol. 15. *διαύλῳ* vicit (Pausan. 5, 8, 3. et Africanus), eo tempore primus nudus metam attigit. vid. Dionys. Hal. A. R. 7, 72. De tempore constat. Alii dicunt, Orsippum Megarensem primum stadio nudum palmam tulisse, quem et ipsum victorem Ol. 15. ponunt. v. Eustath. ad Il. p. 1324. Rom. Conf. Hesych. s. v. *ζώσατο*. Isidor. Origg. 18, 17. (Pausanias de tempore tacuit, neque quidquam memoravit, nisi quod in epigrammate Megarico legerat, de quo Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 553. egit. Corsinius Pausaniae de Acantho et aliorum de Orsippo locos inter se conciliare studuit, sed operam perdidit. Mea quidem opinione ad Orsippum tum gentile nomen *Λακεδαιμόνιος*, tum tempus victoriae traductum est, atque magis fidem habeo Etymologico M. et Scholiastae Veneto dicentibus, Orsippum demum Ol. 32. vicisse, ubi ab Africano verisimile est per errorem Cratinum, et ipsum Megarensem, positum esse. Acanthi exemplum videntur non imitati esse, et morem nude pugnandi ab Orsippo incepisse, quocum etiam Thucydidis verba *καὶ οὐ πολλὰ ἔτη ἐπειδὴ πέπανται* (quae cave

δὲ καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις ἔστιν οἷς νῦν, καὶ μάλιστα τοῖς Ἀσιανοῖς, πυγμῆς καὶ πάλης ἆθλα τίθεται, καὶ διεζωσμένοι τοῦτο δρῶσι. πολλὰ δ' ἂν καὶ ἄλλα τις ἀποδείξειε τὸ παλαιὸν Ἑλληνικὸν ὁμοιότροπα τῷ νῦν βαρβαρικῷ διαιτώμενον. τῶν δὲ πόλεων ὅσαι μὲν νεώτατα ὠκίσθησαν καὶ ἤδη πλωιμωτέρων ὄντων, περιουσίας μᾶλλον ἔχουσαι χρημάτων ἐπ' αὐτοῖς τοῖς αἰγιαλοῖς τείχεσιν ἐκτίζοντο καὶ τοὺς ἰσθμοὺς ἀπελάμβανόν ἐμπορίας τε ἕνεκα καὶ τῆς πρὸς τοὺς προσοίκους ἕκαστοι ἰσχύος· αἳ δὲ παλαιαὶ διὰ τὴν λῃστείαν ἐπὶ πολὺ ἀντισχοῦσαι ἀπὸ θαλάσσης μᾶλλον ᾠκίσθησαν, αἵ τε ἐν ταῖς νήσοις καὶ ἐν ταῖς ἠπείροις· ἔφερον γὰρ ἀλλήλους τε καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι ὄντες οὐ θαλάσσιοι κάτω ᾤκουν· καὶ μέχρι τοῦδε ἔτι ἀνῳκισμένοι εἰσί. καὶ οὐχ ἧσσον λῃσταὶ ἦσαν οἱ νησιῶται Κᾶρές τε ὄντες καὶ Φοίνικες· οὗτοι γὰρ δὴ τὰς πλείστας τῶν νήσων ᾤκησαν. μαρτύριον δέ· Δήλου γὰρ καθαιρομένης ὑπὸ Ἀθηναίων ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ καὶ τῶν θηκῶν ἀναιρεθεισῶν ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν τῇ νήσῳ, ὑπὲρ ἥμισυ Κᾶρες ἐφάνησαν, γνωσθέντες τῇ τε σκευῇ τῶν ὅπλων ξυντεθαμμένοι καὶ τῷ τρόπῳ ᾧ νῦν ἔτι θάπτουσι. καταστάντος δὲ τοῦ Μίνω ναυτικοῦ πλωιμώτερα ἐγένετο παρ' ἀλλήλους· οἱ γὰρ ἐκ τῶν νήσων κακοῦργοι ἀνέστησαν

ne corrigas) melius conveniunt." Od. Muell. Dor. 2. p. 260 sq. adn. Conf. 1. p. 89. adn. 3. Negationem *οὐ* delere plane esse contra mentem Thucydidis, diuturnitatem et perpetuitatem moris ostendere volentis, monuit etiam Bau. Od. Muelleri sententiam improbans Boeckh. C. I. 1. p. 554. praefert Iul. Africani testimonium et eorum, qui Orsippi victoriam archonte Hippomene i. e. Ol. 15. accidisse tradunt. „At haeserunt, ait, nonnulli in verbis Dionysii Hal. A. R. 7, 72. *ὁ δὲ πρῶτος ἐπιχειρήσας ἀποδυθῆναι τὸ σῶμα καὶ γυμνὸς Ὀλυμπίασι δραμὼν ἐπὶ τῆς πεντεκαιδεκάτης Ὀλυμπιάδος Ἄκανθος ὁ Λακεδαιμόνιος ἦν.* Quae ipsa optime congruunt narrationi de Orsippo Ol. 15. stadio vincente; cui quum inter cursum forte vel fortuiti casus simulatione subligaculum decidisset, postea prodiens Acanthus, antequam cursum iniret, sponte et palam deposuit illud subligaculum: quo referuntur verba Dionysii. Nam post stadiodromos prodibant diaulodromi et dolichodromi; Acanthus autem Pausania auctore (5, 8, 3.) vicit diaulo vel dolicho secundum Africanum, qui accuratissime notat dolichodromos Ol. 15. nudos certasse, non ex lege, ut fabulantur, sed ex arbitrio: *προεστάθη*, ait, *δόλιχον καὶ γυμνοὶ ἔδραμον. ἐνίκα Ἄκανθος.* Quodsi iam inde ab Ol. 15. dolichodromi et diaulodromi nudi decurrerunt, quid in hoc fuisset memorabile, Orsippum primum nudum stadio vicisse, siquidem vicisset Ol. 32.? Huc accedit Hesych. v. *ζώσατο*, ab Ol. 15. Olympiae sine subligaculo certatum esse affirmans. Thucydides vero, ubi Lacedaemonios (Orsippus autem Megarensis est) primos corpora nudasse dicit, non hoc ad Olympios ludos referendum est: quanquam Acanthus, qui primus Olympiae sponte et ante cursum abiecit subligaculum, Lacedaemonius fuit. Postremo male intelliguntur haec Thucydidis verba: *τὸ δὲ πάλαι — τοῦτο δρῶσι.* Qui si verbis *οὐ πολλὰ ἔτη ἐπειδὴ* Orsippi designaret aetatem, sive hic Ol. 15. sive 32. vicit, male locutus esset. Potius inde ab Orsippo cursores deposuerant subligacula, retinuerant ceteri athletae, quibus id minus incommodum erat, ut luctatores, pugiles: hi paulo ante Thucydideam aetatem et ipsi abiecerunt. Hoc est illud Eustathii: *ὅθεν* (ab Orsippo) *ἐθεσπίσθη γυμνοὺς τοὺς τοιούτους* (cursores) *ἀγωνίζεσθαι.*"

ἔτι δὲ καὶ — οἷς νῦν] Ordo verborum hic est: *ἔτι δὲ καὶ νῦν ἐν τοῖς βαρβάροις* (i. e. *τῶν βαρβάρων*) *ἔσιν οἷς* etc. Mox pro *ἆθλα τίθεται, καί* exspectes *ἔτι δὲ καὶ νῦν πυγμῆς καὶ πάλης ἄθλων τιθεμένων διεζωσμένοι τοῦτο* (*τὸ πυγμαχεῖν καὶ παλαίειν*) *δρῶσι.* Neque enim, ait Popp., hoc apud barbaros singulare et moribus posteriorum Graecorum contrarium, vetustiorum autem congruum erat, quod luctae et pugilatus praemia proponebant, sed quod luctantes et pugnis certantes subligaculis utebantur.

7. *πλωιμωτέρων ὄντων*] i. e. da es schiffbarer wurde. v. Matth. §. 563. Mox *ἀπελάμβανον* Duk. explicat per *τείχει διατειχίζοντες ἔνδον τοὺς ἰσθμοὺς ἐποιοῦντο.*

διὰ τὴν λῃστείαν — ἀντισχοῦσαι] i. e. *veteres urbes ob latrocinia, postquam diu et restiterunt et perduraverunt, longius a mari conditae sunt.* Quaerat aliquis, quomodo homines in urbibus non munitis degentes et navibus destituti piratis diu resistere potuerint? At urbes piraticam factitantes non solum illas, quae navibus non pollebant, sed et ipsos piratas depraedabantur, id quod ipse auctor data opera monet, *nam et inter se*, ait, *qui piraticam exercebant, depraedabantur et ceterorum eos, qui, licet rerum maritimarum non periti erant, tamen litus accolebant.* Quae distinctio modi depraedationum plane inutilis foret, nisi auctor scripsisset *ἀντισχοῦσαι.* Dicat porro aliquis, „illud *ἀντέχειν* non de felici successu esse intelligendum, sed significare: *quum diu contra piratas perdurassent.* Ita igitur Thuc. diceret, antiquissimas urbes fuisse haud procul a mari; sed exorta piratica in mediterraneis locis oppida condita esse, donec tandem, piratis per Minoem aliosque eversis, rursus in ipsis litoribus maris urbes existerent. At hanc explicationem historiae adversari, quum Argos, Sicyona, Mycenas, Cecropiam, Cadmeam aliasque vetustissimas Graeciae urbes aliquantum a mari abfuisse constet." Verum non adversari historiae docet ipse auctor addens: *καὶ μέχρι τοῦδε ἔτι ἀνῳκισμένοι εἰσί.* Altera scriptura *ἀντισχοῦσαν*, quae in parte librorum est, explicari nequit. Nominativum Valla et Schol. interpretantur.

8. *Δήλου καθαιρομένης*] Deli haec prima lustratio omnium, de quibus constat; altera per Pisistratum facta est versus Ol. 60. (540.) tertia totius insulae instituta est iussu Atheniensium Ol. 88, 3. (426.), qua tota insula funeribus Apollini invisis liberata est. Od. Muell. Dor. 1. p. 335 sq. v. Thuc. 3, 104. et Boeckh. Staatsh. d. Ath. 1. p. 440 sq.

τῇ σκευῇ] Schol. *Κᾶρες πρῶτοι εὗρον τοὺς ὀμφαλοὺς* (imo *ἀχάνους*) *τῶν ἀσπίδων καὶ τοὺς λόφους.* (v. Herodot. 1, 171. Strab. 14. p. 976.) *τοῖς οὖν ἀποθνήσκουσι συνέθαπτον ἀσπιδίσκιον μικρὸν καὶ λόφον, σημεῖον τῆς εὑρέσεως καὶ ἐκ τούτου ἐγνωρίζοντο οἱ Κᾶρες. οἱ δὲ Φοίνικες ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ταφῆς· τῶν ἄλλων γὰρ ἐπ' ἀνατολὰς ποιούντων ὁρᾶν τοὺς νεκρούς, οἱ Φοίνικες ἐξεπίτηδες ἐπὶ δύσιν.* At eandem sepeliendi rationem etiam apud Athenienses aliosque obtinuisse, docet Popp. ex Aelian. V. H. 5, 14. eiusque interpretibus.

ξυντεθαμμένη] Pars librorum *ξυντεθαμμένοι*. Utrumque Graece dicitur; illud significat *cogniti armatura, quippe quae cum eis esset sepulta*; hoc, suppleto *αὐτῇ, est armatura cognita, quum cum ea sepulti essent.* Mox verba *οἱ ἐκ τῶν νήσων* intellige *οἱ ἐν ταῖς νήσοις ἐκ τῶν νήσων ἀνέστησαν.* Vid. Matth. §. 596. Verba *τῶν κρεισσόνων δουλείαν* significant *servitutem, quam melioribus serviebant.* v. Matth. p. 681.

ὑπ' αὐτοῦ ὅτεπερ καὶ τὰς πολλὰς αὐτῶν κατῴκιζε. καὶ οἱ παρὰ θάλασσαν ἄνθρωποι μᾶλλον ἤδη τὴν κτῆσιν τῶν χρημάτων ποιούμενοι βεβαιότερον ᾤκουν· καί τινες καὶ τείχη περιεβάλλοντο, ὡς πλουσιώτεροι ἑαυτῶν γιγνόμενοι. ἐφιέμενοι γὰρ τῶν κερδῶν οἵ τε ἧσσους ὑπέμενον τὴν τῶν κρεισσόνων δουλείαν οἵ τε δυνατώτεροι περιουσίας ἔχοντες προσεποιοῦντο ὑπηκόους τὰς ἐλάσσους πόλεις. καὶ ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ μᾶλλον ἤδη
9 ὄντες ὕστερον χρόνῳ ἐπὶ Τροίαν ἐστράτευσαν. Ἀγαμέμνων τέ μοι δοκεῖ τῶν τότε δυνάμει προὔχων καὶ οὐ τοσοῦτον τοῖς Τυνδάρεω ὅρκοις κατειλημμένους τοὺς Ἑλένης μνηστῆρας ἄγων τὸν στόλον ἀγεῖραι. λέγουσι δὲ καὶ οἱ τὰ σαφέστατα Πελοποννησίων μνήμῃ παρὰ τῶν πρότερον δεδεγμένοι Πέλοπά τε πρῶτον πλήθει χρημάτων ἃ ἦλθεν ἐκ τῆς Ἀσίας ἔχων ἐς ἀνθρώπους ἀπόρους δύναμιν περιποιησάμενον τὴν ἐπωνυμίαν τῆς χώρας ἐπηλύτην ὄντα ὅμως σχεῖν καὶ ὕστερον τοῖς ἐκγόνοις ἔτι μείζω ξυνενεχθῆναι, Εὐρυσθέως μὲν ἐν τῇ Ἀττικῇ ὑπὸ

μᾶλλον ἤδη ὄντες] i. e. *magis est, ut tali conditione iam fuerint, quam ut in illa prisca.* Bau.

9. *δυνάμει προὔχων*] v. Hom. Iliad. 2, 576 sqq.

Τυνδάρεω ὅρκοις] v. Apollod. Bibl. 3, 10, 9. Isocr. Laud. Helen. p. 239, 40. Bekk. Pausan. 3, 20, 9. Schol. Soph. Ai. 1111. Fama ferebat, Helenae procos per iusiurandum Tyndareo, patri eius, fidem dedisse, se matrimonium illud ratum habituros, cuicunque filiam collocaturus esset et marito uxorem communi ope salvam praestituros. v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 95, 20. 21.

οἱ τὰ σαφέστατα — δεδεγμένοι] Ordo verborum est *οἱ δεδεγμένοι τὰ σαφέστατα Πελοποννησίων* i. e. *qui res certissimas* seu *maxime perspicuas Peloponnesiorum memoriae traditas a maioribus acceperunt.* Res Peloponnesiacas non dicit perspicuas esse per se, et in nulla dubitatione positas, sed comparatione earum rerum inter se facta quasdam intelligit exploratissimas et luculentissimas, (die sich am meisten hören lassen), alias easdemque plerasque minus dicit exploratas. Quodsi enim nihil prorsus explorati in illis rebus fuisset, non potuissent materia quaestionis fieri. Viri autem eiusmodi cognitione, quae optima parari posset rerum Peloponnesi, instructi Isocrati sunt *τὰ Λακεδαιμονίων ἀκριβοῦντες.* Mox *ἃ ἦλθεν ἔχων* converte: die er mitbrachte. v. Matth. p. 1101. fin.

τὴν ἐπωνυμίαν] Schol. *Ἀπία γὰρ τὸ πρῶτον ἐκαλεῖτο.* v. Heyn. ad Hom. Il. Vol. 4. p. 85. et ad Apollod. 2, 1, 1. Mox iunge *ἐπηλύτην ὄντα ὅμως* et v. Beier. ad Cic. Oratt. fragmm. p. 54. Matth. §. 566, 3. Herm. ad Soph. Ai. 15.

σχεῖν] Interpretantur *nomen praebuisse.* Ac profecto *ἔχειν* saepe respondet latino verbo *praebere*, ubi *ἔχειν* accipe dictum pro *continere, in se habere causam, rationem, materiam alicuius rei. Ἐπώνυμος* is est, unde aliquid appellatur, et *ὁ ἐπώνυμος ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν* i. e. habet in se causam denominationis, quod usitatius dicitur *nomen praebet.*

Εὐρυσθέως — παραλαβεῖν] Haec melius inter se concinerent, si hac ratione conformata essent: *Εὐρυσθέως μὲν — ἀποθανόντος, Ἀτρέως δὲ, μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ καὶ φεύγοντος τὸν παιέρα διὰ τὸν Χρυσίππου θάνατον, ὑπὸ Εὐρυσθέως, ὃτ' ἐστράτευε, Μυκήνας τε καὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ οἰκεῖον ἐπιτρεφθέντος, καὶ ὡς οὐκέτι ἀνεχώρησεν*

Ἡρακλειδῶν ἀποθανόντος, Ἀτρέως δὲ μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ, καὶ ἐπιτρέψαντος Εὐρυσθέως ὅτ' ἐστράτευε Μυκήνας τε καὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ οἰκεῖον Ἀτρεῖ· τυγχάνειν δὲ αὐτὸν φεύγοντα τὸν πατέρα διὰ τὸν Χρυσίππου θάνατον· καὶ ὡς οὐκέτι ἀνεχώρησεν Εὐρυσθεύς, βουλομένων καὶ τῶν Μυκηναίων φόβῳ τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ ἅμα δυνατὸν δοκοῦντα εἶναι καὶ τὸ πλῆθος τεθεραπευκότα τῶν Μυκηναίων τε καὶ ὅσων Εὐρυσθεὺς ἦρχε τὴν βασιλείαν Ἀτρέα παραλαβεῖν, καὶ τῶν Περσειδῶν τοὺς Πελοπίδας μείζους καταστῆναι. ἃ μοι δοκεῖ Ἀγαμέμνων παραλαβὼν καὶ ναυτικῷ [*τε*] *ἅμα ἐπὶ πλέον τῶν ἄλλων*

Εὐρυσθεὺς, βουλομένων καὶ τῶν Μυκηναίων φόβῳ τῶν Ἡρακλειδῶν, καὶ ἅμα αὐτοῦ (Ἀτρέως) δυνατοῦ δοκοῦντος εἶναι καὶ τὸ πλῆθος τεθεραπευκότος, τῶν Μυκηναίων τε καὶ ὅσων Εὐρυσθεὺς ἦρχε τὴν βασιλείαν παραλαβόντος. Sed scriptor inconcinnus esse, quam participiorum numero offendere maluit. Itaque verba *μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ*, quae proprie tantum ad nomen *Ἀτρέως* explicandum faciunt, ideoque per appositionem huic adiici debebant, ita cum *Ἀτρέως* iunxit, ac si *ὄντος* verbum primarium esset, quo, qua ratione et quo tempore Pelopidarum potentia aucta esset, declararetur. Krueg. ad Dionys. p. 238. *Dicunt longe maiorem potentiam posteris Pelopis accidisse, postquam Eurystheus quidem in Attica per Heraclidas interfectus est, Atreo vero, qui Eurysthei avunculus erat, Eurystheus, quum in bellum proficisceretur, propter necessitudinem Mycenas et imperium commiserat; pater enim propter Chrysippi necem dicitur Atreum in exilium egisse. Quum vero Eurystheus non iam rediret, Mycenaeis etiam volentibus, Heraclidarum metu (etenim et vir strenuus Atreus erat et multitudinem officiis coluerat); ita demum Atreum regno Mycenarum et ceterorum omnium, qui Eurystheo paruerant, potitum et Pelopidas Persidis potentiores factos esse referunt.* Infinitivi *τυγχάνειν — παραλαβεῖν — καταστῆναι* pendent a verbo *λέγουσι.*

ἀποθανόντος] Alii ab Alcmena, ab Iolao alii occisum tradunt, (v. Od. Muell. Dor. 1. p. 54 sq.) alii ab Hyllo. v. Wess. ad Diod. 4, 57. Porro Eurystheum ad Scironides rupes, et proinde non in Attica interfectum esse narrat Apollod. 2, 8, 1. et Pausan. 1, 44, 14. At Thucydides Elmsleio ad Eurip. Heracl. 860. iure videtur Megaridem nomine Atticae comprehendisse. Mater Eurysthei secundum Scholiastam Archidamia, soror Atrei erat, secundum alios Nicippe, Stheneli uxor, Atrei soror. v. Heyn. ad Apollod. 2, 4, 5.

τυγχάνειν — αὐτόν] sc. Atreum.

φεύγοντα] Schol. *τὸν Πέλοπα· ὁ γὰρ Πέλοψ τὸν Χρύσιππον τὸν υἱὸν ἀνεῖλεν, ὁ δὲ Ἀτρεὺς φοβούμενος, μὴ τὸ αὐτὸ πάθῃ, ἔφυγεν.* Aliter caedem Chrysippi narrant Scholia brevia ad Hom. Il. 2, 105., quae ex Hellanici scriptis sumta sunt. v. Sturz. ad Hellanic. p. 112. Pausan. 6, 20, 4. Hygin. fab. 85. *Chrysippum Pelops pater quum unice amaret, aegre id ferens, Hippodamia noverca filios suos Atreum et Thyestem ad eius caedem impulit.*

τῶν Περσειδῶν] Hom. Il. τ', 123. *Εὐρυσθεὺς Σθενέλοιο πάϊς Περσηιάδαο.* De successione Pelopidarum post Persidas v. Od. Muell. Dor. 1. p. 46 sqq. per totum cap. 3.

καὶ ναυτικῷ τε] *Καί — τε* interdum sic positum reperitur, ut nullam enunciationem cum antecedenti copulet, ut *τε* non habeat quo referatur, neque sequens *καί* vel *τε* praeparet. Hoc autem modo *καί — τε* ab Atticis poni, multi sunt, qui negent. V. Matth. p. 1278. Popp. 1. Commentt. p. 101 sqq. omissis locis maximam partem dubiis haec so-

ἰσχύσας, τὴν στρατείαν οὐ χάριτι τὸ πλεῖον ἢ φόβῳ ξυναγαγὼν ποιήσασθαι. φαίνεται γὰρ ναυσί τε πλείσταις αὐτὸς ἀφικόμενος καὶ Ἀρκάσι προσπαρασχών, ὡς Ὅμηρος τοῦτο δεδήλωκεν, εἴ τῳ ἱκανὸς τεκμηριῶσαι, καὶ ἐν τοῦ σκήπτρου ἅμα τῇ παραδόσει εἴρηκεν αὐτὸν

πολλῆσι νήσοισι καὶ Ἄργεϊ παντὶ ἀνάσσειν·

οὐκ ἂν οὖν νήσων ἔξω τῶν περιοικίδων, αὗται δὲ οὐκ ἂν πολλαὶ εἴησαν, ἠπειρώτης ὢν ἐκράτει, εἰ μή τι καὶ ναυτικὸν εἶχεν. εἰκάζειν δὲ χρὴ καὶ ταύτῃ τῇ στρατείᾳ οἷα ἦν τὰ πρὸ

lum exempla profert, ubi certius *καί — τε* legatur apud Thucydidem: 6, 44. [at hic *τε* om. Cl. Ven.] 7, 78. 8, 68., at hoc loco cod. F. particula *τε* caret, atque hoc eodem loco saltem aptam esse dicit interpretationem *etiamque* sive *atque etiam*, quae neque 6, 44. et 7, 78., neque in plerisque exemplorum, quae incertiora sunt, admitti possit. Ad hos locos accedit praesens locus, ubi Reg. (G.) *τε* omittit, ut duo tantum loci sint certe apud Thucydidem, in quibus libri scripti praeter singulos omnes *καί — τε* cum notione *atque etiam* tuentur, praesens locus et 8, 68. Loci per libros dubii sunt 1, 29. 43. 45. 96. 145. 5, 17. 7, 40. 43.

οὐ χάριτι] v. Hom. Od. 5, 307. Il. 1, 158. 2, 341., ubi Heyn. „Cum Homerus, ait, ignoret pactum Tyndarei cum procis Helenae, cui ne Thuc. quidem quidquam tribuere videtur, pacta videntur potius respici, quae pepigit Agamemnon cum singulis et Aulide cum omnibus, sacramento adactis.“ Aliis Agamemnon, donis acceptis, militiam condonasse narratur, ut Echepolo Sicyonio Hom. Il. 23, 296. Vid. omnino Platn. Nott. Iur. et Instit. apud Hom. et Hesiod. p. 112. Mox verbis *ἐν τοῦ σκήπτρου τῇ παραδόσει* significat Il. 2, 101—109. Versus qui sequitur Homericus est ibidem 108. Quam late Argos, quatenus in Agamemnonis ditione fuit, patuerit, quaerit Heyn. Exc. 1. ad Hom. Il. 2. Vol. 4. p. 441 sqq. et Od. Muell. Aeginet. p. 24 sq. Quae insulae Agamemnonis fuerint, idem docet ibidem his verbis: „Argolicae, puto, et quae in mare Aegaeum proiectae iacent; nam Zacynthum, Cephalleniam, Dulichium, Taphum (Ithacam et Salamina addit Popp.) tenent alii. Scholia Veneta intelligunt de Aeginetis et Rhodiis, sed *ἀνάσσειν* non est *ἡγεμονεύειν*, aut de novem prope Argos pagis, quos insulas dicebant.“ *Περιοικίδας* quas Thuc. dicit, eae Popponi sunt Calauria, Hydrea, Tiparenus, Cecryphalea, fortasse Aegina, quanquam de ea dubitat Od. Muell. p. 24. init. Mox de verbis *οὐκ ἂν εἴησαν* v. Matth. §. 216, 3. et de verbo *εἰκάζειν* cum dativo rei, unde aliquid colligitur, ibid. p. 742. 2.

ταύτῃ τῇ στρατείᾳ] Codices, quantum quidem nobis constat, omnes exhibent *στρατιᾷ*. Et *στρατιά* pro *στρατεία* haud parvo numero locorum Aristophanis dicitur, ubi propter metrum per librarios non mutari licebat, velut Lysistr. 592., ubi v. Brunck., Thesmoph. 828. 1169. Ach. 251. 1143. Equ. 587., ubi v. Dind. Paulo inferius c. 10. de eadem expeditione, qua hic, scriptor habet *τὴν στρατιὰν ἐκείνην μεγίστην*, ubi tamen Popp. ex Cass. Aug. (a sec. man.) A. C. E. [Ven.] dedit *στρατείαν*. In Gr. ibidem est *στρατειάν*. Thuc. vocem *στρατεία*, ita ut omnes libri tueantur, habet uno tantum loco 7, 57. Nam 1, 99. (ubi unus Lugd. *στρατιῶν*) *στρατεία* significat *militiam* (Kriegsdienst, Kriegspflicht). *Στρατιά* sensu Heereszug sive expeditionis bellicae extat in universis libris 1, 9. 14. 4, 8. 70. (nisi quod 4, 74. de eadem illa expeditione, quae primum memoratur c. 70., in omnibus legitur *στρατείαν*,

αὐτῆς. καὶ ὅτι μὲν Μυκῆναι μικρὸν ἦν ἢ εἴ τι τῶν τότε πόλισμα νῦν μὴ ἀξιόχρεων δοκεῖ εἶναι, οὐκ ἀκριβεῖ ἄν τις σημείῳ χρώμενος ἀπιστοίη μὴ γενέσθαι τὸν στόλον τοσοῦτον ὅσον οἵ τε ποιηταὶ εἰρήκασι καὶ ὁ λόγος κατέχει. Λακεδαιμονίων γὰρ εἰ ἡ πόλις ἐρημωθείη, λειφθείη δὲ τά τε ἱερὰ καὶ τῆς κατασκευῆς τὰ ἐδάφη, πολλὴν ἂν οἶμαι ἀπιστίαν τῆς δυ-

at Vallam, qui convertit *exercitum comparabat*, patet legisse *στρατιάν*). 5, 79. 7, 17. 55. 8, 108. In compositis forma Attica terminata fuisse videtur per *εια*, sic *ἀστρατεία*, *detrectatio militiae*, est apud Aristophanem quoque, qui erat terminus etiam in iure Attico usitatus; sic *ἐπιστρατεία* est ap. Thuc. 2, 79. sine discrepantia scripturae. Praeterea sensu *expeditionis bellicae* *στρατιάν* Thucydidis plerique et optimi libri habent 1, 3. 9. 10. 5, 60. 6, 31. 32. 8, 72. *Στρατιάς* Pal. offert 2, 11., idem *στρατιά* 2, 80. 87., idem Ven. et H. 2, 101. H. Gr. B. Abd. Flor. Bas. Steph. 1. Reg. (a pr. man.) 1, 110.

10. *μικρὸν ἦν*] De singulari *ἦν* v. Matth. §. 305., de neutro *μικρὸν* ibidem §. 437. 4. Quia autem sententia non generalis est, Popp. praefert ex sequentibus *πόλισμα* intelligi. Praeterito autem *ἦν* vel propterea uti debuit, quod Mycenae triginta ferme annis ante initium belli Pelop. ab Argivis eversae erant. vid. Diod. 11, 65. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 71, 13. Scriptor autem hoc loco non sibi probandum proposuit, Mycenas parvas fuisse, sed quod Mycenae aliaeque eo tempore urbes parvae fuerint, inde non effici, ne expeditionem quidem Troianam tantam, quanta a poetis describitur et fama increbuit, Mycenis proficisci potuisse. Haec est sententia primaria, quam deinde exemplis Spartae et Athenarum illustrat. Verba *ὅτι μὲν Μ. μικρὸν ἦν* iungenda sunt cum voce *σημείῳ*. De particula *μή* post *ἀπιστεῖν*. v. Matth. p. 1048. b. *Quod autem Mycenae parvae fuerint et si quod aliud eius aetatis oppidum nunc immemorabile videtur, infirmo tali argumento utatur, qui inde non tantam Troianam expeditionem profectam esse efficere velit, quantam vel poetae describunt, vel fuisse fama obtinet.* Porro *ἄν* scriptor iunxit cum *χρώμενος*, quia, si conditionis significatio inest in participio aliquo, particula *ἄν* cum hoc participio coniungi solet, ut sit *οὐκ ἂν ἀκριβεῖ, εἰ χρῷτο, σημείῳ ἀπιστοίη* etc. Docuit Popp. Obss. p. 143. Mox *ὁ λόγος κατέχει* est *traditio diu durans obtinet*, docuit Valck. ad Eurip. Hippol. p. 322.

τῆς κατασκευῆς τὰ ἐδάφη] i. e. *fundamenta* (non *areas*) *aedificiorum*, horum autem non per se, sed per metonymiam rei, quae continetur, pro re, quae continet i. e. instructionis pro domo, quae instructa est. Nam negari non potest, saepissime *κατασκευήν* et *οἰκίας* discerni, ut patet exemplis apud Popp. 1. Comment. p. 109. et *κατασκευάζεσθαι* est sich häuslich einrichten. Haec vocabula nude nunquam de habitatione et domibus usurpantur. Vox autem *κατασκευή* multiplicem apud hunc scriptorem usum habet, ut et suppellectilem sive utensilia domestica (häusliche Einrichtung) et omnia bona tum moventia tum non moventia, nec solum privatorum sed etiam civitatum significet. Arnoldi cura collectos locos Thucydidis percenseamus: 1, 89., ubi Schol. explicat per *κινητὴν περιουσίαν* i. e. die bewegliche Habe. 2, 5., ubi idem explicat per *πραγματικὴ ὕλη* i. e. das Wirthschaftsgeräthe, Ackerzeug et similia. 2, 14., ubi Arn. intelligit uxores, liberos et reliquam familiam s. servos. Cuncta autem eo loco appellata, et familiam et pecora et suppellectilem et lignamenta verbo *κατασκευαί* 2, 16. comprehendit. Porro 2, 38. Arn. *ἰδίας κατασκευὰς* intelligit lautiores privatarum aedium et exstructiones et instructiones tabulis pictis et simi-

νάμεως προελθόντος πολλοῦ χρόνου τοῖς ἔπειτα πρὸς τὸ κλέος αὐτῶν εἶναι· καίτοι Πελοποννήσου τῶν πέντε τὰς δύο μοίρας νέμονται, τῆς τε ξυμπάσης ἡγοῦνται καὶ τῶν ἔξω ξυμμάχων πολλῶν· ὅμως δὲ οὔτε ξυνοικισθείσης πόλεως οὔτε ἱεροῖς καὶ κατασκευαῖς πολυτελέσι χρησαμένης, κατὰ κώμας δὲ τῷ παλαιῷ τῆς Ἑλλάδος τρόπῳ οἰκισθείσης, φαίνοιτ' ἂν ὑποδεεστέρα· Ἀθηναίων δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο παθόντων διπλασίαν ἂν τὴν δύναμιν εἰκάζεσθαι ἀπὸ τῆς φανερᾶς ὄψεως τῆς πόλεως ἢ ἔστιν· οὔκουν ἀπιστεῖν εἰκός, οὐδὲ τὰς ὄψεις τῶν πόλεων μᾶλλον σκοπεῖν ἢ τὰς δυνάμεις, νομίζειν δὲ τὴν στρατιὰν ἐκείνην μεγίστην μὲν γενέσθαι τῶν πρὸ αὐτῆς, λειπομένην δὲ τῶν νῦν, τῇ Ὁμήρου αὖ ποιήσει εἴ τι χρὴ κἀνταῦθα πιστεύειν, ἣν εἰκὸς ἐπὶ τὸ μεῖζον μὲν ποιητὴν ὄντα κοσμῆσαι, ὅμως δὲ φαίνεται καὶ οὕτως ἐνδεεστέρα. πεποίηκε γὰρ χιλίων καὶ διακοσίων νεῶν, τὰς μὲν Βοιωτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν, τὰς δὲ Φιλοκτήτου πεντήκοντα, δηλῶν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὰς μεγίστας καὶ ἐλαχίστας· ἄλλων γοῦν μεγέθους πέρι ἐν νεῶν καταλόγῳ οὐκ ἐμνήσθη. αὐτερέται δὲ ὅτι ἦσαν καὶ μάχιμοι πάντες ἐν ταῖς Φιλοκτήτου ναυσὶ δεδήλωκε. τοξόται γὰρ πάντας πεποίηκε τοὺς προσκώπους. περίνεως δὲ οὐκ εἰκὸς πολλοὺς ξυμπλεῖν ἔξω τῶν βασιλέων καὶ τῶν μάλιστα ἐν τέλει, ἄλλως τε καὶ μέλλοντας πέλαγος περαιώσεσθαι μετὰ σκευῶν πολεμικῶν, οὐδ' αὖ τὰ πλοῖα κατάφρακτα ἔχοντας, ἀλλὰ τῷ παλαιῷ τρόπῳ ληστικώτερον παρεσκευασμένα. πρὸς τὰς μεγίστας γοῦν

libus factas. Cuiusmodi quid sensisse videtur Schol., cuius haec verba sunt: *ἡ τέρψις, ἡ ζωγραφία.* Porro 2, 65. *πολυτελεῖς κατασκευὰς* interpretatur sumtuosas instructiones sive omnem suppellectilem, cultum omnem victumque, quo in agris Attici usi erant, quarum rerum verum fructum migrando in urbem amiserant, licet probabile est, eos utensilia, quae proprie dicuntur, Athenas transportasse. Atqui superba columnarum series, qua aedes circumdabantur, et ipsa nomine *κατασκευή* comprehenditur, quam tamen removeri non licebat, atque exspectari debebat ab hostibus devastatum iri. Deinde 2, 97. *τὴν ἄλλην κατασκευήν* Arn. intelligit die übrigen Artikel des Lebensbedarfs, et 6, 31. verba *σημείοις καὶ κατασκευοῖς πολυτέλεσι* convertit *ornamentis et armamentis navium sumtuosis.* Denique 6, 17. verbis *τὰ ἐν τῇ χώρᾳ νομίμοις κατασκευαῖς* significari putat castella ad defendendam terram rite instructa. A voce *κατασκευή* vox *παρασκευή* ita differt, ut ista apparatus ad tempus facti (Rüstung, Ausrüstung) intelligantur.

πρὸς τὸ κλέος] Praepos. *πρός* comparationem indicat: *posteri post longum temporis spatium valde, opinor, dissiderent de opibus Spartanorum, comparatione facta cum fama eorum* i. e. comparatione templorum et fundamentorum reliquorum aedificiorum cum fama Spartanorum instituta. Vere de Sparta Thucydidem auguratum esse, Arn. patere monet ex descriptione status hodierni huius urbis, quam Dodw. Classical Tour. 2. p. 403. 404. literis consignavit.

τῶν πέντε τὰς δύο μοίρας] intellige Laconiam et Messeniam. Thuc. Peloponnesum in has quinque partes divisam cogitat: Laconiam, Messeniam, Argolida, Arcadiam, quia Elis Arcadia comprehendebatur. v. Pausan. 5, 1, 1. Mox de Lacedaemoniorum in Peloponneso principatu v. Od. Muell. Dor. 1. p. 179 sqq.

οὔτε ξυνοικισθείσης πόλεως] Desideret aliquis *τῆς πόλεως*, at vocem *πόλις* in iis esse nominibus, quae etiam sensu definito (ut hic: da die Stadt nicht zusammengebaut ist) articulum omittere possunt, Popp. adnotavit, idque fieri non solum, ubi *πόλεις* Athenas et acropolin significat, aut in trito genere dicendi positum est, sed etiam ibi, ubi nulla ex his vel similibus excusationibus valet, ut 2, 72., ubi verba *πόλιν καὶ οἰκίας* Popp. apte convertit Stadt und Haus. Similiter et *ἀγρός* sine articulo dici, adnotavit Schaef. ad Soph. Oed. R. 630. et Appar. Cr. Demosth. 1. p. 384. Adde Matth. p. 545.

κατὰ κώμας] Nomina horum pagorum Od. Muell. Dor. 2. p. 51. ait fuisse Pitanen, Messoam, Limnas et Cynosuram, qui vici circa acropolin iacebant alii alio intervallo, alii in mediocribus collibus, alii in planis terrarum. Hi communi omnes muro Romana demum aetate includebantur v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 51, 7 sqq. 113, 5. Mox Bau. coniecit *φαίνοιτ' ἂν ὑποδεέστερα.* Sic c. 102. legitur *τούτου ἐνδεᾶ ἐφαίνετο* et 2, 98. *ἐπειδὴ αὐτῷ ἑτοῖμα ἦν*, quae phrasis aliquoties repetitur. Atque eiusdem generis alia apud hunc scriptorem et alios sunt. v. Matth. §. 443. Converte: so würde sie als hinter der Erwartung zurückbleibend erscheinen. Mox infinitivus *εἰκάζεσθαι* pendet a primario verbo *οἶμαι.* Nam verba *καίτοι — ὑποδεέστερα* in parenthesi sunt. Primariae autem sententiae hae inter se excipiunt: *Λακεδαιμονίων εἰ ἡ πόλις ἐρημωθείη — λειφθείη δὲ τά τε ἱερὰ καὶ τῆς κατα-*

σκευῆς τὰ ἐδάφη, πολλὴν ἂν εἰκαῖ ἀπιστίαν εἶναι — Ἀθηναίων δὲ τὸ αὐτὸ παθόντων (εἰ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὸ αὐτὸ πάθοιεν), διπλασίαν ἂν τὴν δύναμιν εἰκάζεσθαι.

τῇ Ὁμήρου — ποιήσει] de fide Homeri historia v. Wolf. Prolegg. ad Hom. p. CXIX. Heyn. ad Hom. Il. Vol. 4. p. 287. Creuz. Art. Hist. Gr. p. 58. Dahlm. Herodot. p. 101. Od. Muell. Orchom. p. 367. (coll. p. 210.) 368. adn. 3. 395. libell. de sit. et orig. Syrac. p. 5 sq. et inprimis Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 300. nr. 4. Mox relativi constructio in verbis *ἣν εἰκός* ad sensum facta est. Quum enim quod praecedit vocabulum *κἀνταῦθα* eundem sensum habeat, ac si Thuc. scripsisset *καὶ περὶ ταύτης τῆς στρατείας*, relativum, ut Arn. monuit, feminino genere posuit, relatum illud ad *στρατείας.*

χιλίων καὶ διακοσίων νεῶν] Schol. *ὁ μὲν Εὐριπίδης* (Orest. 352. Androm. 6. El. 2.) *καὶ Λυκόφρων* (2, 210.) *χιλίας ναῦς λέγουσι τὸν Ἀγαμέμνονα ἀγαγεῖν, ὁ δὲ Ὅμηρος χιλίας ἑκατὸν ἑξήκοντα ἕξ.* Boeotorum naves enumeratae sunt Il. 2, 509. Philoctetae ibidem 718. Mox cave verba *ἐν ταῖς Φιλοκτήτου* iungas cum *ἦσαν*, sensus enim est: *in recensu navium Philoctetae indicavit.* Et *τοὺς ἐν τέλει* cum Schol. intellige duces, velut Merionem, Patroclum al., qui distinguuntur a regibus.

μέλλοντας — ἔχοντας] Accusativos participii poni licet, ubi subiectum participii certe ex parte inest in subiecto primarii verbi, vel versa vice subiectum primarii verbi certe ex parte inest in subiecto participii. Inest autem hic subiectum primarii verbi *περίνεως* ex parte in subiecto participiorum *μέλλοντας* et *ἔχοντας* sc. *Ἕλληνας*, nam pars navigantium Graecorum erant hi ipsi *περινέφ.* Dicere licebat etiam sic: *ἄλλως τε καὶ μελλόντων — ἐχόντων.* Vid. Matth. p. 1109. adn., qui tamen loco 1, 49. minus recte utitur, nam ibi *ἦρχον* iungendum est cum *στρατηγοί.* Rectius attulisset 1, 100.

πρὸς τὰς μεγίστας γοῦν] Vulgatam *γοῦν* tuetur Mehlh., quum scripturae *οὖν* sola a Ven. et Cl. 1. scripturae *δ' οὖν* nulla a libris scriptis auctoritas sit et hic nexus orationis cum superioribus intercedat. Etiamsi fides habetur poetae, qui res in maius celebrasse putan-

καὶ ἐλαχίστας ναῦς τὸ μέσον σκοποῦντι οὐ πολλοὶ φαίνονται
11 ἐλθόντες ὡς ἀπὸ πάσης τῆς Ἑλλάδος κοινῇ πεμπόμενοι. αἴτιον
δ' ἦν οὐχ ἡ ὀλιγανθρωπία τοσοῦτον ὅσον ἡ ἀχρηματία. τῆς
γὰρ τροφῆς ἀπορίᾳ τόν τε στρατὸν ἐλάσσω ἤγαγον καὶ ὅσον
ἤλπιζον αὐτόθεν πολεμοῦντα βιοτεύσειν, ἐπειδὴ δὲ ἀφικόμενοι
μάχῃ ἐκράτησαν, (δῆλον δέ· τὸ γὰρ ἔρυμα τῷ στρατοπέδῳ οὐκ

dus est, tamen illam expeditionem minorem fuisse apparebit reputantibus, a tota Graecia factam esse. Nam ex mille ducentis navibus, quibus expeditio facta est, maximum minimumque numerum edidit. Quae sequuntur, ἐν μέσῳ posita sunt. Postremo scriptor addit: Si *igitur* mediam *certe* rationem sequamur, quia certior numerus erui non potest, non multos in hanc expeditionem profectos esse apparebit, ut ex omni Graecia missos: Wenn man die Mittelzahl zwischen der Bemannung der grössten und der kleinsten Schiffe aufsucht. Medius ille numerus inter 120 et 50 est 85. Inde cum 1200 (ex Homeri catalogo 1186 conficiuntur) naves fuerint, totus exercitus efficitur summa 102,000 hominum. v. Heyn. ad Hom. Il. Vol. 4. p. 215 sq. 287. Eustath. ad Hom. Il. 2. p. 260. Rom. coll. p. 329, 32., apud quem οἱ τοῦ πλήθους sunt *viri gregarii*. Accuratius etiam Scholia Venet. ad Il., 2, 488. computationem instituunt. Conf. Scholia Wassenberghii ad Il. 2, 494.

ὡς - πεμπόμενοι] i. e. *ut ex omni communiter Graecia missi* sive wenn man bedenkt, dass ganz Griechenland gemeinschaftlichen Antheil am Zuge genommen. v. Matth. p. 1255. c.

11. τόν τε στρατόν — ἐπειδὴ δέ] Respondent inter se τε et δέ. Nam τε ad καί, quod est ante ὅσον ἤλπιζον, referri nequit, quia particula ista καί modo illustratur notio vocis ἐλάσσω: *exercitum minorem et quantum inde sperabant se sustentaturos*. Si καί ad τε relatum voluisset, scripturus fuisset: τὸν στρατὸν ἐλάσσω τε ἤγαγον καὶ ὅσον etc. Duo igitur dicit: et statim ab initio Graecos minorem duxisse exercitum, et postquam in Troiana terra appulerint, exercitum divisisse partim contra Troianos pugnantes, partim ad agriculturam et piraticam factitandam conversos. Huius particulae τε cum δέ relationis exempla sunt apud Thuc. 3, 52. 8, 48. v. Herm. ad Vig. p. 836, 317. Reisig. ad Soph. Oed. C. p. 303. et Coniectt. ad Aristoph. p. 213 sq.

μάχῃ ἐκράτησαν, δῆλον δέ] Mehlh. verbis δῆλον δέ — ἐτειχίσαντο sequentia probari contendit: munitionem non exstruxissent, nisi ad commeatum parandum dividere exercitum coacti essent: als sie aber nach ihrer Ankunft im Felde die Oberhand behauptet, so gebrauchten sie offenbar (denn sonst hätten sie die Verschanzungen für ihr Lager nicht veranstaltet) auch da nicht ihre Gesammtmacht, sondern etc. Et hunc locum iis adnumerat, ubi parenthesis non suo loco collocata sit, quum proprie post φαίνονται δέ ponenda vel saltem, parenthesi sublata, post ἀπορίᾳ annectenda esset, contra quae Popp. monuit parenthesin in iis locis, ubi non suo loco posita est, nunquam prius sed serius, quam debebat, positam esse. Causa autem, cur de hoc loco ita statueret, Mehlhornio haec fuit, quod Thucydidem negat omnino demonstrare velle Graecos post adventum semel vicisse, et demonstrare id velle eo, quod facta sit munitio. „Quid enim, ait, nonne id bellum Troianum probat? Semel haud dubie eos vicisse necesse est, sive paulo post adventum sive multo. Utrumque factum narrari (*nisi vicissent, munitionem non exstruxissent*) recte cogitatur; sed posterius prioris argumentum per δῆλον δέ facere Thucydidi in mentem venire non potuit, quum praesertim posterius magis probatione indigeat.“ At Mehlh. reputare debebat, Thucydidem paulo ante dixisse, Graecos propter inopiam alimentorum minorem exercitum in Asiam traiecisse, quo dubium fieri poterat, num appellere naves possent, et victores discessuri essent: quare deinde addit, et vicisse et id hinc constare, quod non impediri potuerint, quominus castra munirent. Reliqua quae rationi Mehlhornianae repugnant, Osiander plenissime exposuit. Obss. fasc. 3. p. 3.: „δῆλον δὲ sequente γάρ, ut μαρτύριον δέ, ad antecedentia, quorum argumenta subiunguntur, nec vero ad sequentia referendum est; quod quidem loquendi usum flagitare inter omnes constat. Deinde, si istam sequamur loci praesentis conversionem, φαίνονται et δῆλον uni eidemque sententiae demonstrandae inservire sumendum foret, id quod a brevitate illa Thucydidis prorsus abhorret. Deinde in sequentibus satis superque Thuc. docet, quamobrem non universis copiis in obsidenda Troia usi fuerint Graeci, scilicet ut agris colendis et praedis agendis altera exercitus pars operam dare posset; neque igitur, ut Mehlhornio videtur, argumento opus est aliunde petendo.“ Necessitatem ipsam castrorum muniendorum quod attinet, Thiersch. contenderat: „Victores si Graeci extiterant, non opus habebant castra munire. Contra si victi erant, illis munimentis opus erat.“ Et propterea emendaverat: ἐπειδὴ δὲ — ἐκρατήθησαν, addens: „nam quum appulissent, pugna superati sunt, cuius rei argumentum est, quod castra munimentis circumdederunt. „Ubi ante omnia animum adverte ad haec: ἐπειδὴ ἐκρατήθησαν, φαίνονται δ' οὐδ' ἐνταῦθα πάσῃ τῇ δυνάμει χρησάμενοι i. e. Graeci victi sunt *et ideo* castra muniverunt (nempe ut se intra castra tenerent), ac quum victi essent, et intra munimenta coercerentur, ne tum quidem exierunt, nec totis viribus contra hostes usi sunt. Hoc sonat, quasi dicas, sie waren eingesperrt, und nicht einmal dann, als sie eingesperrt waren, kamen sie heraus. Adde quod vulgaris fama fuit, Graecos non post appulsas naves cum Troianis primum pugnasse, sed appellendarum navium causa, id quod Troiani impedire volebant. In quo conatu appellendi si Graeci victi essent, futurum erat, non tantum ut castra non munirent, sed ut ne appellerent quidem, siquidem sponte intelligitur, sic futurum fuisse, ut in naves reiicerentur. Atque hanc famam pugnae appellendarum navium causa initae servant omnes antiqui, non solum Schol. Thuc., sed etiam Hom. Il. 2, 698., Cypria ap. Procl. p. IX. Bekk., et qui ex Cypriis. Antehomerica sua hausit Tzetzes, Pind. Aristot. Rhet. 2, 22, 12., Schol. Pind. Ol. 2, 147., Theocr. 16, 49., Ovid. Metam. 12, 71. Ac Tzetzes quidem rem ita narrat v. 246. Quum ad litus Troiae Graeci appellerent, sequutum est proelium atrox (non anceps, ut Thiersch. narrat, nam cecidit quidem Protesilaus in ea pugna, id quod unum Homerus prodiderat, atque ex Homero reliqui pendebant in hoc uno, quod prodiderat, at ita Protesilaus cecidit, ut simul, quemadmodum oraculum edixerat, Graecis victoriam pararet. Vid. Tzetz. v. 248.) Non res afflictas Achilles reparavit, ut Thiersch. narrat, sed proelio nocturno post eum ipsum diem, quo appulerant, Cycnum Tenedo ad Troianos auxilii ferendi causa profectum sustulit. Haec est Tzetzae narratio: alii (Aristot. Schol. Pind. et Ovid.) Cycnum interfectum esse faciunt in pugna ipsa Graecorum naves appellentium, et Schol. quidem Pindari Cycnum navali pugna cum Graecis congressum. Utut est, Graeci victores mortuos tollunt, urbem aggrediuntur, terram depraedationibus infestant, Mysiam incursant, ubi tum a Telepho Achivi gravissima clade afficiuntur, quam praeter Tzetzen v. 269. Pind. commemorat Ol. 9, 76. Boeckh. Hanc pugnam ad Caycum in Mysia commissam simili errore (quo Ovid. Metam. 12, 111. res ad Caycum gestas ante naves ad Troianum litus appulsas accidisse fingit, Thiersch. confundit cum pugna illa, qua Protesilaus cecidit. Conf. Boeckh. Explicc.

ἂν ἐτειχίσαντο,) φαίνονται δ' οὐδ' ἐνταῦθα πάσῃ τῇ δυνάμει χρησάμενοι, ἀλλὰ πρὸς γεωργίαν τῆς Χερσονήσου τραπόμενοι

Pind. p. 132. Dissen. p. 518. 547 sq. Haec igitur nihil pertinent ad oppugnationem Troiae. Quis autem praestet, has famas Thucydidem in rebus istis secutum esse? Probabile est, eum in illis quoque explicandis suo iudicio stantem collegisse, ut in reliqua parte prooemii, ex Homero ea, quae inde recte colligi iudicaret. Hom. autem nihil narrat, nisi Protesilaum in prima pugna primum cecidisse, interfectum a viro Troiano, quem non nominat, Hectorem fuisse Cypria, alii alium tradunt. Mittamus igitur carmina et quaeramus, quare opus fuerit, ut Graeci etiamsi victores castra munirent. Altum tenere Graeci nec volebant (consilium enim habebant ad Troiam appellendi et urbem capiendi, quod quum Troiani nollent, scilicet pugnam insequi necesse erat, ex qua Graeci victores abire debebant, si in litore firmiter consistere, et non in naves reiici cupiebant); nec vero altum tenere poterant, quia naves Graecorum non ita comparatae erant, ut vel quietem in iis capere, vel victum sumere possent. Itaque Arn. demonstratum ivit, Graecos in expeditionibus maritimis perpetuo in litoribus haesisse. Quorum quum naves apparatu carerent, unde quies et victus militibus et nautis suppeditaret, solebant in omnibus bellis suis navalibus castra ponere cum foro rite in litore instructo, ubi milites nautaeque omne tempus vacationum transigerent, ubi coenam sumerent, noctes peragerent. Naves ad litus trahebantur ante castra et adversus subitos impetus hostium defendebantur certo quodam numero navium non ancoris stantium, impletarum militibus ad pugnam accinctis, stationemque habentium ante castra quasi in excubiis. Interdum etiam munitio palis in mari defixis fiebat ante naves in litus tractas, aut naves sudibus acutis in terra defossis vel simili aliqua munitione terrestri muniebantur. Atque apud Graecos recens in agro Troiano appulsos etiam alia causa accessit, cur castra munirent. Etenim, ut Thuc. narrat, Graecis non omnibus licebat remanere, quia inopia victus coacti ad agrum in Chersoneso colendum et piraticam factitandam dispersi sunt, atque pars tantum ad Troiam in castris remanebat. Quare castra τειχίσασθαι Graecos dixit, ex quo verbo et ipso licet fortasse colligere, Graecos victores circumiacente agro potitos esse: siquidem illo verbo videtur significari non vallum quodlibet, non χῶμα, sed murus lapideus rite exstructus, cui ut multum temporis et operae impendendum erat, ita opus fuit, ut lapides non ex proximo advehrent, et satis tuta advectio fieret. Qui Graeci, si victi erant, murum lapidibus exstruerent tanto otio, et non obturbati in terra victrici? Denique hoc etiam tenendum est, per totum hoc caput auctorem loqui de Troianis tanquam partibus infirmioribus, ut qui explicare studeat, quo modo tam diu Graecis resistere potuerint dispersis, nedum iunctis, et qui non exhibeat Troianos ut victoriae idoneos. Ἔρυμα autem quod dicit, non erat illud, quod Hom. memorat Il. 7, 337. 443 sqq., sed aetate prius ad arcendas Barbarorum incursiones, ut Schol. adnotavit. In verbis φαίνονται δέ particula δέ, ut post particulas temporales in apodosi saepissime, infertur v. Herm. ad Vig. p. 785 sqq. nr. 241, 242. p. 845, 343 b., ad Soph. Ai. 27. Matth. p. 1247.

πρὸς γεωργίαν] sic Diomedes primis annis belli Troiani Thraciam arabat, neque in scena belli versabatur, teste Eustath. ad Il. p. 387. Bas. Λῃστείαν autem dicit Graecorum excursiones in varias regni Troiani partes, urbium Troianarum expugnationes ac direptiones, quarum expeditionum dux fere Achilles erat. Vid. Il. 9, 328. Od. 3, 105. Siebel. ad Hellenic. p. 318. Mox. τὰ δέκα ἔτη est: jene bekannten zehn

καὶ λῃστείαν τῆς τροφῆς ἀπορίᾳ. ἥ καὶ μᾶλλον οἱ Τρῶες αὐτῶν διεσπαρμένων τὰ δέκα ἔτη ἀντεῖχον βίᾳ, τοῖς ἀεὶ ὑπολειπομένοις ἀντίπαλοι ὄντες. περιουσίαν δὲ εἰ ἦλθον ἔχοντες τροφῆς καὶ ὄντες ἀθρόοι ἄνευ λῃστείας καὶ γεωργίας ξυνεχῶς τὸν πόλεμον διέφερον, ῥᾳδίως ἂν μάχῃ κρατοῦντες εἷλον, οἵ γε καὶ οὐκ ἀθρόοι, ἀλλὰ μέρει τῷ ἀεὶ παρόντι ἀντεῖχον. πολιορκίᾳ δ' ἂν προκαθεζόμενοι ἐν ἐλάσσονί τε χρόνῳ καὶ ἀπονώτερον τὴν Τροίαν εἷλον. ἀλλὰ δι' ἀχρηματίαν τά τε πρὸ τούτων ἀσθενῆ ἦν καὶ αὐτά γε δὴ ταῦτα ὀνομαστότατα τῶν πρὶν γενόμενα δηλοῦται τοῖς ἔργοις ὑποδεέστερα ὄντα τῆς φήμης καὶ τοῦ νῦν περὶ αὐτῶν διὰ τοὺς ποιητὰς λόγου κατεσχηκότος. ἐπεὶ καὶ μετὰ τὰ Τρωικὰ ἡ Ἑλλὰς ἔτι μετανίστατό τε 12
καὶ κατῳκίζετο ὥστε μὴ ἡσυχάσασα αὐξηθῆναι, (ἥ τε γὰρ ἀναχώρησις τῶν Ἑλλήνων ἐξ Ἰλίου χρονία γενομένη πολλὰ ἐνέχμωσε, καὶ στάσεις ἐν ταῖς πόλεσιν ὡς ἐπὶ πολὺ ἐγίγνοντο, ἀφ' ὧν ἐκπίπτοντες τὰς πόλεις ἔκτιζον. Βοιωτοί τε γὰρ οἱ νῦν ἑξηκοστῷ ἔτει μετὰ Ἰλίου ἅλωσιν ἐξ Ἄρνης ἀναστάντες ὑπὸ

Jahre, et ἀντεῖχον βίᾳ intellige cum Haackio: vi, per vim et aperto campo Troiani resistebant, cuius contrarium dolus et defensio moenium cogitari potest. Paulo post τὸν πόλεμον διέφερον est *bellum tolerabant*, ad exitum usque pertulerunt.

12. ἐπεὶ καὶ μετὰ — αὐξηθῆναι] Haec continuantur verbis μόλις τε ἐν πολλῷ χρόνῳ. v. Matth. p. 1275 sqq. Duo scriptor dicit, primo quid in Graecia acciderit prius, quam turbae consederunt, et in parenthesi has turbas enumerat: diuturnum Graecorum reditum et alios motus (ἥ τε γὰρ ἀναχώρησις — καὶ στάσεις); tum has ipsas στάσεις explicat (Βοιωτοί τε γὰρ — Δωριῆς τε) deinde quid factum sit, postquam Graecia tranquilla facta est, exponit: μόλις τε — ἡσυχάσασα ἡ Ἑλλὰς — ἀποικίας ἐξέπεμπε. Et ἐπεί initio capitis est *nam*.

ὥστε μὴ ἡσυχάσασα αὐξηθῆναι] i. e. ὥστε μὴ αὐξηθῆναι τῷ ἡσυχάσαι. Neque aliter ratio particulae μή et participii est 1, 78., ubi πεισθέντες est τῷ πεισθῆναι, item ut ἀμυνόμενοι c. 71. est τῷ ἀμύνεσθαι et προκαταρχόμενοι c. 25. idem quod τῷ προκατάρχεσθαι et c. 84. ξυνετοὶ ὄντες idem quod τῷ ξυνετοὶ εἶναι. Neque aliter habet locus, quem Popp. 1. Commentt. p. 453. affert, quo perperam ait μή bis cogitandum esse, 1, 85., cui adde 1, 141. Mox τὰς πόλεις est: jene bekannten Städte, et intellige urbes, quas Teucer, Philoctetes, Diomedes, Menestheus, Pyrrhus, Idomeneus et alii bene multi condidisse feruntur.

Ἄρνης] Thessalicae. Erat enim etiam Arne in Boeotia. v. Hom. Il. 2, 507. I. *Arne Boeotica*, quam expulsi Thessalia Boeoti condiderunt, pro eadem urbe, quae Chaeronea dicebatur, habita est a Scholiasta ad h. l. et Pausania 9, 40. At Heyn. ad Hom. Il. Vol. 4. p. 300. prope Chaeroneam alteram istam Arnen sitam fuisse existimat. Conf. Od. Muell. Orchom. p. 58. Ab ista urbe inde condita Aeoles Boeotiam habuere; antea enim fere gentes stirpis Pelasgicae, in his Aones eam terram inhabitarunt, permixtae illae posthac Aeolibus. v. Heyn. p. 292. Strab. 9. p. 616. (v. Gosselin. Vol. 1. p. 394. vers. Gall.) Boeotiam narrat primum habitatam fuisse a Barbaris, Aonibus, Temmicibus, Lelegibus et Hyantibus (conf. Valck. ad Eurip. Phoen. 645. p. 247.) deinde a Phoenicibus, qui cum Cadmo venissent (cf. Od. Muell. l. c. p. 113 sqq.

Θεσσαλῶν τὴν νῦν Βοιωτίαν, πρότερον δὲ Καδμηίδα γῆν καλουμένην ᾤκησαν· ἣν δὲ αὐτῶν καὶ ἀποδασμὸς πρότερον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἀφ' ὧν καὶ ἐς Ἴλιον ἐστράτευσαν· Δωριῆς τε ὀγδοηκοστῷ ἔτει ξὺν Ἡρακλείδαις Πελοπόννησον ἔσχον·) μόλις

117 sqq. 216. al.). Hi postea per Pelasgos et Thraces in Thessaliam expulsi reversi sunt cum Boeotis, Arnae Thessalicae incolis, *sexaginta annis post Troiam captam*, atque eiectos Pelasgos Athenas, Thraces vero in Parnassum compulere. Vid. Marx. ad Ephor. p. 129. Heyn. ad Hom. Il. Vol. 7. p. 286. Conf. Od. Muell. l. c. p. 442. II. Aeoli stirps erat, quae tenebat eam Thessaliae partem, in qua *Arne antiquior* sita fuit, a Boeoto condita, unde Boeoti dicti, qui Arnen Thess. habitabant: recepti ab his Cadmei Thebis profugi una cum Boeotis aliquantisper habitabant. Agrum autem Arnae Thessalicae Aeoles (Boeoti) occupaverant expulsis Pelasgis, qui Dodonam concesserunt. Vid. Od. Muell. l. c. inde a p. 391., qui inter alia p. 393.: „Nulli igitur belli Troiani tempore Boeoti in Boeotia, quae serius dicebatur. Atqui Homerus Boeotos iam totius Boeotiae praeter Orchomenum et Aspledonem dominos facit, quam poetae cum historicis repugnantiam ut removeret, fortasse Thuc. Boeotorum certe partem [*ἀπόδασμον* i. e. *portionem a multitudine avulsam* Wess. ad Herodot. 1, 137.], unde essent Boeoti, qui expeditionem Troianam sequerentur, iam tum in Boeotia fuisse, reverentia vatis Homeri ductus, excogitavit." Deinde p. 394 sq. exponit, cur Boeotorum mentio catalogo navium Homerico inserta sit, etsi nulli aetate expeditionis Troianae in Boeotia Boeoti fuerint. Ad haec alii respondent, non tantam Homeri apud Thucydidem fuisse auctoritatem, ut reverentia eius ductus quidquam poneret, quod non aliunde probabile esse comperisset. Uti enim eum plerumque de Homero formula dubitationem fidei significante: *εἴ τῳ ἱκανὸς τεκμηριῶσαι*. Addunt alii, haec de *ἀποδάσμῳ* Boeotorum non suo nomine scriptorem proferre, sed ut rem etiam aliis probatam. Quod autem Arne Boeotica iam apud Homerum est, quae demum sexaginta post Troiam eversam annis condita dicatur, ita explicare studet Heyn. ad Il. Vol. 4. p. 300.: „Utrique (Homero et Thucydidi) fidem suam constare puto, si, ut in multis urbibus factum, locum ac tractum iam antea nomen Arnes habuisse, ideoque Arnen, *συνοικίαν* vicum seu *χώραν*, iam isto tempore, quo bellum in Troianos susceptum est, extitisse, serius autem urbem ab Aeolibus e Thessalia reducibus conditam esse statuamus." Conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 33. §. 15. et Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 47, 28. Cadmeos et Aeoles Boeotos confundit Beck. Welt- u. Völk.-Gesch. Vol. 1. p. 838. ed. sec.

ᾤκησαν] omnes libri scripti praeter A., quem nuperrimi editores secuti, dederunt *ᾤκισαν*, quod ex vicino *ᾤκισαν*, paulo inferius posito, ortum habere videtur. Etenim alibi quoque aoristis initium actionis significatur, velut verbo *ἰσχύσας*, mächtig geworden 1, 3. 9. et aoristis, quos profert Lobeck. ad Phryn. p. 197. Popp. 1. Commentt. p. 51. Krueg. de Authent. Xenoph. Anab. p. 8. adn. In Latinis idem usus est perfecti, ut ap. Horat. 3. Carm. 5, 1. v. Ern. ad Tacit. 1. Hist. 11. p. 24. a. Oberl. Atque hoc loco quidem indicatur, quod Graeci sedes figere coeperint, aliquo concesserint, sive profecti sint habitatum, quemadmodum 6, 2. 3.

ξὺν Ἡρακλείδαις] v. Od. Muell. Dor. 1. p. 58 sqq. 2. p. 484. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 33 sqq. §. 15—18. Mox de formula *ἔστιν ἃ χωρία* v. Matth. p. 902. Schol. nominat Ambraciotas, Anactorios, quibus Popp. addit Corcyram, Leucadiam, Corinthiorum colonias.

τε ἐν πολλῷ χρόνῳ ἡσυχάσασα ἡ Ἑλλὰς βεβαίως καὶ οὐκέτι ἀνισταμένη ἀποικίας ἐξέπεμπε· καὶ Ἴωνας μὲν Ἀθηναῖοι καὶ νησιωτῶν τοὺς πολλοὺς ᾤκισαν, Ἰταλίας δὲ καὶ Σικελίας τὸ πλέον Πελοποννήσιοι τῆς τε ἄλλης Ἑλλάδος ἔστιν ἃ χωρία· πάντα δὲ ταῦτα ὕστερον τῶν Τρωικῶν ἐκτίσθη.

Δυνατωτέρας δὲ γιγνομένης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν χρημά- 13
των τὴν κτῆσιν ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ποιουμένης τὰ πολλὰ τυραννίδες ἐν ταῖς πόλεσι καθίσταντο, τῶν προσόδων μειζόνων γιγνομένων· πρότερον δὲ ἦσαν ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι πατρικαὶ βασιλεῖαι· ναυτικά τε ἐξηρτύετο ἡ Ἑλλὰς καὶ τῆς θαλάσσης μᾶλ-

13. *τυραννίδες*] Vid. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 274 sqq.

ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι] Scholiastam Doederl. reprehendit, quod *γέρατα* explicet per *τιμάς*, rectius *dona* intelligi. Munera (*δωτίνας*) haec *γέρατα* dicit fuisse Heyn. ad Il. 9, 155., regibus tunc offerri solita, ut in Oriente, pro tributo voluntario. Intelligenda sunt potius et *δωτῖναι* illae, et omnino *λιπαραὶ θέμιστες*, quas Hom. ibidem dixit i. e., ut uno verbo complectar, *τὰ δίκαια* regum sive omnia regibus ex iure et consuetudine praestanda, inprimis autem reditus regum. Recte igitur, ut videtur, Scholiastes. Haec fusius exponunt Platn. Nott. Iuris etc. 2, 4. p. 90 sqq. Heeren Ideen 3, 1. c. 4. 5. Feith. Antt. Homer. 2, 2. p. 105 sqq. Argent. „Apud Homerum reges tribus generibus redituum fruuntur, reditibus ex agro privato, quod erat *τὸ τέμενος*, complectens saepe arva, pascua et arbusta; mercede singulorum iudiciorum, quae *δῶρα* appellabantur, denique conviviis publice instructis. Eo accedunt dona extra ordinem collata, pars bellicae praedae, aliaque munera honoraria." Od. Muell. Dor. 2. p. 105 sq., qui ibidem regiam dignitatem, qualis apud Homerum est, cum regia potestate Spartanorum comparat. Conf. p. 9 sq. et Tittm. Gr. Staatsverf. p. 68. adn. 69. Nec tamen celandum est, Aristotelem *γέρατα* huius loci Thuc. longe alio sensu accepisse. Is enim Polit. 3, 9, 7. scribit *κύριοι δ' ἦσαν τῆς τε κατὰ πόλεμον ἡγεμονίας καὶ τῶν θυσιῶν, ὅσαι μὴ ἱεραϊκαί· καὶ πρὸς τούτοις τὰς δίκας ἔκρινον*, et paulo post c. 10, 1. *ἡ περὶ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους (βασιλεία) ἦν ἑκόντων μέν, ἐπὶ τισὶ δὲ ὡρισμένοις· στρατηγὸς γὰρ ἦν καὶ δικαστὴς ὁ βασιλεὺς καὶ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς κύριος.* Et ibidem §. 8. *ἐπεὶ δὲ χείρους γιγνόμενοι ἐχρηματίζοντο ἀπὸ τῶν κοινῶν, ἐντεῦθέν ποθεν εὔλογον γενέσθαι τὰς ὀλιγαρχίας· ἔντιμον γὰρ ἐποίησαν τὸν πλοῦτον· ἐκ δὲ τούτων πρῶτον εἰς τυραννίδα μετέβαλλον*, quae omnia quam cum praesenti loco conveniant, animadvertit Didot. p. 414 sq. Conf. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 21. §. 15. Mox *μεταχειρίσαι* idem est, quod *μεταχειρίσασθαι*, *tractare*. v. Phot. et Anecdd. Bekk. 1. p. 107. Paulo post de Aminocle v. Ukert. Geogr. Gr. et Rom. 1. p. 9. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 381. 57.

πατρικαὶ βασιλεῖαι] Schol. explicat per *ἀπὸ πατέρων προσλαμβανόμεναι κατὰ διαδοχὴν γένους*. Hoc postremum de successione non prorsus verum est. Nam constat, aetate heroica regnum paternum non iure hereditario ad filios transmissum esse, et videntur potius populus ac principes successorem legisse, nisi rex ipse, dum adhuc in vivis erat, cum consensu multitudinis et procerum regnum in natos suos conferret. v. Heeren Ideen 3, 1. p. 126 sq. Itaque tantum ex usu et consuetudine, non ex iure filios in regna paterna successisse opinio est etiam Platneri Nott. Iur. et Iust. ap. Hom. et Hes. p. 111 sq., qui id ex Hom. Od. 1, 386. comprobat. Idemque dicit Aristot. Polit. 3, 9, 7. p. 125. Schn. De successionis ratione viri docti fere consentiunt; at

λον ἀντείχοντο. πρῶτοι δὲ Κορίνθιοι λέγονται ἐγγύτατα τοῦ νῦν τρόπου μεταχειρίσαι τὰ περὶ τὰς ναῦς καὶ τριήρεις πρῶτον ἐν Κορίνθῳ τῆς Ἑλλάδος ἐνναυπηγηθῆναι. φαίνεται δὲ καὶ Σαμίοις Ἀμεινοκλῆς Κορίνθιος ναυπηγὸς ναῦς ποιήσας τέσσαρας. ἔτη δ' ἐστὶ μάλιστα τριακόσια ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου ὅτε Ἀμεινοκλῆς Σαμίοις ἦλθε. ναυμαχία τε παλαιτάτη ὧν ἴσμεν γίγνεται Κορινθίων πρὸς Κερκυραίους. ἔτη δὲ μάλιστα καὶ ταύτη ἑξήκοντα καὶ διακόσιά ἐστι μέχρι τοῦ

verba πατρικαὶ βασιλεῖαι varie interpretantur. Platn. p. 112. id ipsum his verbis dici putat, fuisse aetate heroica regna filiis tradi solita, nec tamen iure hereditario. Hunc eundem sensum putat esse verborum Aristotelis καὶ τοῖς παραλαμβάνουσι πάτριοι. Contra Doederl. in Philol. Beitr. aus d. Schw. 1. p. 249. adn. Scholiastam Thucydidis reprehendit, quod πατρικὰς βασιλείας intellexerit hereditatem regnorum. Pro commentario huius loci Thuc. dicit debere esse Homericum illud πατὴρ ὣς ἤπιος ἦεν. Neque, addit, ap. Aristotelem Polit. 3, 9, 3. p. 124. verba ἔχουσι δ' αἱ βασιλεῖαι τῶν βαρβάρων τὴν δύναμιν πᾶσαν παραπλησίαν τυραννικῇ, εἰσὶ δὲ ὅμως κατὰ νόμον καὶ πατρικαί de alia re, quam de lenitate imperii cogitandum est. Recte, addit, Thucydidem intellexerat Winckelm. Hist. Art. init. Sic igitur Doederl. h. l. interpretatur: früher aber bestanden auf bestimmte Ehrengeschenke beschränkte, väterlich milde Königsherrschaften. Reges heroicae aetatis etiam Od. Muell. Dor. 2. p. 97 sq. (conf. p. 9.) scribit longe abfuisse a potestate non circumscripta, pares in universum existimatos esse proceribus, in plebem autem regnum exercuisse quasi arbitrarium, ut procos Ithacae, aut cum *lenitate paterna*, velut Ulixem. Denique nec de lenitate paterna, nec de successione verba Thucydidis accepit Dionys. A. R. 5. p. 1023 sq., sed de regno instituto secundum quaedam instituta a maioribus tradita. Mihi Thuc. verbis πατρικαὶ βασιλεῖαι utrumque iunctum significare voluisse videtur et τὸ πατρικὸν et τὸ κατὰ νόμον εἶναι πάτριον, propterque id ipsum voce πατρικαί usus esse, quo significatio includatur *paterni* et *patrum ex institutis administrati regiminis*. Consilium enim scriptoris est, regiam dignitatem heroicae aetatis a tyrannide discernere. Atqui potestatem a patribus ad filios proditam communem tyranni habebant cum regibus illis. At vero tyrannorum erat νόμοις μὲν ὀλίγα χρῆσθαι, ταῖς δ' αὐτῶν γνώμαις τὰ πολλὰ διοικεῖν (Dionys.). Reges vero heroicae aetatis quadam regnandi norma (ἐθισμοῖς πατρίοις) adstricti non impune voluntates populi et procerum offendebant. Ac quum regia potestas (si Aristotelem audias) primum in eos collata sit, qui de populo bene meriti fuissent, constat, regnum ex institutis, quae ab talibus maioribus accepta essent, administratum non fieri potuisse, quin lene et paternum esset. Conf. Herm. Antt. Gr. p. 102. §. 55. 56. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 85, 31. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 56 sqq. p. 75. adn. 90.

καὶ ταύτῃ] sc. μάχῃ i. e. ducenti ferme sexaginta anni praeterierunt ad finem belli Pelop., ex quo illa pugna navalis commissa est. De hoc usu dativi v. Matth. §. 388. c. Hanc pugnam commissam esse Ol. 38. (630.), falso refert Schol., quem corrigunt Wessel. ad Herodot. 3, 53. Od. Muell. Dor. 1. p. 119. coll. 2. p. 490. 505. nr. 19. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 179, 68. 2, 1. p. 374, 4. 381, 59. Mox ἀφνειόν dicit Hom. Il. 2, 570. Et τὰς ναῦς intellige *naves, de quibus dixi*. Dixerat autem paulo ante de navibus Corinthi fabricatis. Etenim quum Graeci quondam solum navibus quinquaginta remigum usi essent, Corinthii institutis triremibus habilioris navium generis usum paraverunt. Verbum

αὐτοῦ χρόνου. οἰκοῦντες γὰρ τὴν πόλιν οἱ Κορίνθιοι ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ ἀεὶ δή ποτε ἐμπόριον εἶχον, τῶν Ἑλλήνων τὸ πάλαι κατὰ γῆν τὰ πλείω ἢ κατὰ θάλασσαν, τῶν τε ἐντὸς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἔξω, διὰ τῆς ἐκείνων παρ' ἀλλήλους ἐπιμισγόντων, χρήμασί τε δυνατοὶ ἦσαν, ὡς καὶ τοῖς παλαιοῖς ποιηταῖς δεδήλωται· ἀφνειὸν γὰρ ἐπωνόμασαν τὸ χωρίον. ἐπειδή τε οἱ Ἕλληνες μᾶλλον ἐπλώιζον, τὰς ναῦς κτησάμενοι τὸ ληστικὸν καθήρουν· καὶ ἐμπόριον παρέχοντες ἀμφότερα δυνατὴν ἔσχον χρημάτων προσόδῳ τὴν πόλιν. καὶ Ἴωσιν ὕστερον πολὺ γίγνεται ναυτικὸν ἐπὶ Κύρου Περσῶν πρώτου βασιλεύοντος καὶ Καμβύσου τοῦ υἱέος αὐτοῦ, τῆς τε καθ' ἑαυτοὺς θαλάσσης Κύρῳ πολεμοῦντες ἐκράτησάν τινα χρόνον. καὶ Πολυκράτης Σάμου τυραννῶν ναυτικῷ ἰσχύων ἄλλας τε τῶν νήσων ὑπηκόους ἐποιήσατο, καὶ Ῥήνειαν ἑλὼν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δηλίῳ. Φωκαῆς τε Μασσαλίαν οἰκίζοντες Καρχηδονίους ἐνίκων ναυμαχοῦντες· δυνατώτατα γὰρ 14
ταῦτα τῶν ναυτικῶν ἦν. φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα πολλαῖς γενεαῖς ὕστερα γενόμενα τῶν Τρωικῶν τριήρεσι μὲν ὀλίγαις χρώμενα, πεντηκοντόροις δ' ἔτι καὶ πλοίοις μακροῖς ἐξηρτυμένα ὥσπερ ἐκεῖνα. ὀλίγον τε πρὸ τῶν Μηδικῶν καὶ τοῦ Δαρείου θανάτου, ὃς μετὰ Καμβύσην Περσῶν ἐβασίλευσε, τριήρεις περί τε Σικελίαν τοῖς τυράννοις ἐς πλῆθος ἐγένοντο καὶ Κερκυραίοις. ταῦτα γὰρ τελευταῖα πρὸ τῆς Ξέρξου στρατείας ναυτικὰ ἀξιό-

καθήρουν mutato subiecto refertur ad *Κορίνθιοι*, quod nomen paulo superius posuerat, ut verborum ἐπλώιζον et καθήρουν varia subiecta sint. Paulo post ἀμφότερα converte *et terra et mari*. De victoria navali Phocaeensium v. Od. Muell. Etrusk. 1. p. 192 sqq. Heeren. Ideen 2, 1. p. 381. falso narrat hanc pugnam navalem primam omnium fuisse, quas memoria rerum habet. Eam ne confundas cum pugna, per Herodotum 1, 166. memorata, monet Arn. „Thucydides, ait, scribens: *Phocaeenses, quum Massiliam condebant*, non intellexit totum populum arma Cyri fugientem, sed coloniam illam, quam deduxerant quinquaginta quinque annis prius, quam Persae maiori patria Phocaeensium potiebantur, qua deductione, si verum spectes, proprie Massilia condita est.“ Conf. Muenter. Velia p. 14. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 145, 28.

14. πεντηκοντόροις] Hoc vocabulum etsi apud Homerum non obvium est, naves tamen huius generis ab eo commemorari videntur, ut Il. 2, 719. 16, 168. Erant autem πεντηκόντοροι ex eo navium genere, quod dicitur μονῆρες i. e. uno remorum ordine in utroque latere instructum. Quini ergo et viceni remiges in dextro, totidem in sinistro latere sedebant. Siebel. ad Hellenic. p. 245. Mox de πλοίοις μακροῖς v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 381, 54. Et ὥσπερ ἐκεῖνα intellige τὰ παλαιά. Verba περὶ Σικελίαν τοῖς τυράννοις Bloomf. interpretatur *tyrannis in ora Siciliae*. Cf. 6, 2. Paulo inferius ad ὀψέ τε supple ἦν. Conf. 1, 50. ἤδη ἦν ὀψὲ, καί etc., ubi καί reddas per *quum*. v. Matth. p. 1114. adn. 3. p. 1257. a. Deinde de bello Atheniensium et Aeginetarum v. Od. Muell. Aeginet. p. 87. 116—118. Ad διὰ πάσης Bau. supplet νεώς, ut sit: durchaus. Popp. intelligit *nondum omnes*. De navibus καταστρώματα habentibus v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 381, 63.

λογα ἐν τῇ Ἑλλάδι κατέστη. Αἰγινῆται γὰρ καὶ Ἀθηναῖοι καὶ εἴ τινες ἄλλοι βραχέα ἐκέκτηντο, καὶ τούτων τὰ πολλὰ πεντηκοντόρους· ὀψέ τε ἀφ' οὗ Ἀθηναίους Θεμιστοκλῆς ἔπεισεν Αἰγινήταις πολεμοῦντας, καὶ ἅμα τοῦ βαρβάρου προσδοκίμου ὄντος, τὰς ναῦς ποιήσασθαι αἷςπερ καὶ ἐναυμάχησαν· καὶ αὗται οὔπω εἶχον διὰ πάσης καταστρώματα.

15 Τὰ μὲν οὖν ναυτικὰ τῶν Ἑλλήνων τοιαῦτα ἦν, τά τε παλαιὰ καὶ τὰ ὕστερον γενόμενα. ἰσχὺν δὲ περιεποιήσαντο ὅμως οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσσχόντες αὐτοῖς χρημάτων τε προσόδῳ καὶ ἄλλων ἀρχῇ. ἐπιπλέοντες γὰρ τὰς νήσους κατεστρέφοντο, καὶ μάλιστα ὅσοι μὴ διαρκῆ εἶχον χώραν. κατὰ γῆν δὲ πόλεμος, ὅθεν τις καὶ δύναμις παρεγένετο, οὐδεὶς ξυνέστη· πάντες δὲ ἦσαν ὅσοι καὶ ἐγένοντο πρὸς ὁμόρους τοὺς σφετέρους ἑκάστοις· καὶ ἐκδήμους στρατείας [πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν] ἐπ' ἄλλων καταστροφῇ οὐκ ἐξῆεσαν οἱ Ἕλληνες. οὐ γὰρ ξυνεστήκεσαν πρὸς τὰς μεγίστας πόλεις ὑπήκοοι, οὐδ' αὖ αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ἴσης κοινὰς στρατείας ἐποιοῦντο, κατ' ἀλλήλους δὲ

15. ὅσοι μὴ — εἶχον] supple ἐκεῖνοι ὅσοι μὴ εἶχον. Διαρκῆ intellige *sufficientem alimentis*. „Est autem valde rationi consentaneum, quod hic scribitur; cum quo pulchre convenit quod ab Appiano Iber. c. 59. extr.“ Steph., quibus Popp. addit Isocr. Panath. §. 165. 166.

πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν] Cass. et Aug. om. πολύ, verba πολὺ — καταστροφῇ desunt in A. At verba πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν om. Ven. [ἐπ' ἄλλων καταστροφῇ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν πολὺ οὐκ ἐξίασιν οἱ Ἕλληνες Ven. Arn.] πολύ tuetur Schol. Vulgatam expressit Vall. Alio ordine ἐπ' ἄλλων καταστροφῇ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν [πολύ] scripta leguntur in Cl. Cass. Verba πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν puto magis ideo suspecta esse, quod alii codd. alio ordine scripta exhibent, quod πολύ deest in duobus, quod omnia haec verba duo libri omittunt, quam quod nihil contineant, quod non iam insit in verbis ἐκδήμους στρατείας. Nam certe aliud est, ἔκδημος στρατεία, aliud ἔκδημος στρατεία πολὺ ἀπὸ γῆς. Expeditio Atheniensium, ut hoc utar, in Megaridem facta scilicet ἔκδημος στρατεία est nec tamen πολὺ ἀπὸ τῆς Ἀθηναίων. Atque hoc ipso quod ἔκδημος στρατεία non per se contrarium est bello cum finitimis gesto, sed adiecta demum notione longinquitatis, quae notio inest in verbis his suspectis, vulgata scriptura defendi potest. Nec tamen idcirco non sufficiebat dicere καὶ ἐκδήμους στρατείας ἐπ' ἄλλων καταστροφῇ οὐκ ἐξῆεσαν, quum quae verba praecedunt: πρὸς ὁμόρους, indicent scriptorem voluisse per praepositionem ἐκ in ἐκδήμους non solum *extra*, sed etiam *longe extra patriam* significare. Per se igitur sensus verborum, quae cum aliis editoribus seclusa dedi, non inest in ἔκδημος, verum inest ita, si ex adverso his verbis ponantur ὅμοροι πολέμιοι. Quam vim oppositionis quum quidam non sensissent, videntur explicandi causa verba πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν addidisse.

πόλεις ὑπήκοοι] Schol. αἱ ἐλάττους πόλεις οὐ συνεμάχουν ταῖς μεγάλαις ὑπήκοοι οὖσαι· οὐ γὰρ ὑπήκουον. Mox in verbis οὐδ' αὐτοί pronomen αὐτοί (*soli*, non adiunctis aliis minoribus) pertinet tam ad omnes Graecos, quam ad eos, quorum notio subest in μέγισται πόλεις, ut Popp. adnotavit.

ἀπὸ τῆς ἴσης] i. e. aequam contribuentes impensarum partem et simul τὸ ἴσον refertur ad imperia bellorum. v. Popp. 1, 2. p. 12. Mox

μᾶλλον ὡς ἕκαστοι οἱ ἀστυγείτονες ἐπολέμουν. μάλιστα δὲ ἐς τὸν πάλαι ποτὲ γενόμενον πόλεμον Χαλκιδέων καὶ Ἐρετριέων, καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ἐς ξυμμαχίαν ἑκατέρων διέστη.

Ἐπεγένετο δὲ ἄλλοις τε ἄλλοθι κωλύματα μὴ αὐξηθῆναι, 16
καὶ Ἴωσι προχωρησάντων ἐπὶ μέγα τῶν πραγμάτων Κῦρος καὶ
ἡ Περσικὴ ἐξουσία Κροῖσον καθελοῦσα καὶ ὅσα ἐντὸς Ἅλυος
ποταμοῦ πρὸς θάλασσαν ἐπεστράτευσε καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ
πόλεις ἐδούλωσε, Δαρεῖος δὲ ὕστερον τῷ Φοινίκων ναυτικῷ
κρατῶν καὶ τὰς νήσους. τύραννοι δὲ ὅσοι ἦσαν ἐν ταῖς Ἑλλη- 17
νικαῖς πόλεσι, τὸ ἐφ' ἑαυτῶν μόνον προορώμενοι ἔς τε τὸ
σῶμα καὶ ἐς τὸ τὸν ἴδιον οἶκον αὔξειν δι' ἀσφαλείας ὅσον
ἐδύναντο μάλιστα τὰς πόλεις ᾤκουν, ἐπράχθη τε ἀπ' αὐτῶν
οὐδὲν ἔργον ἀξιόλογον, εἰ μὴ εἴ τι πρὸς περιοίκους τοὺς αὑ-
τῶν ἑκάστοις. οἱ γὰρ ἐν Σικελίᾳ ἐπὶ πλεῖστον ἐχώρησαν δυνά-
μεως. οὕτω πανταχόθεν ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ πολὺν χρόνον κατείχετο
μήτε κοινῇ φανερὸν μηδὲν κατεργάζεσθαι, κατὰ πόλεις τε
ἀτολμοτέρα εἶναι.

verba ὡς ἕκαστοι Wyttenb. Ecll. Hist. p. 346. interpretatur: civitates ut erant quaeque inter se finitimae, ita inter se bella gerebant. Mox de bello Chalcidensium et Eretriensium v. Herodot. 5, 99., ibique Wess. Strab. 10. p. 688. B. 713 sq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 27, 12. 151, 4.

16. μὴ αὐξηθῆναι] i. e. τοῦ μὴ αὐξ. v. Matth. p. 1064. b. Mox verba προχωρησάντων τῶν πραγμάτων ad Iones, non ad Persas referenda sunt. Nam scriptor non de incrementis Persarum, sed Graecorum agit. De opibus navalibus Phoenicum v. Dahlm. Herodot. p. 151 sqq. Deinde τὰς νήσους Schol. intelligit Chium et Samum. v. Herodot. 6, 31. 3, 139. Panofk. Res Sam. p. 44 sq. 48. coll. Herodot. 1, 143. 151. 169. 5, 30 sqq.

17. τὸ ἐφ' ἑαυτῶν] i. e. was nur sie anging, ihr Privatinteresse. Vid. Matth. p. 1164. Mox ἐς τὸ σῶμα est *quod attinet ad corpus* (ihre Person) et intelliguntur custodes corporis, quos trecentos aluisse Periandrum auctor est Aristot. Polit. 5, 9, 22. Mox in verbis ἐς τὸ τὸν ἴδιον οἶκον αὔξειν Cod. Bas. Lugd. male omittunt τό. Vid. Herm. ad Vig. p. 702, 20. His autem verbis scriptor indicat foedera tyrannorum cum tyrannis, oppressionem nobilium virorum, qui ante se rebus publicis praefuerant, qua in re auxiliis plebis utebantur, abolitionem sacrorum et aliorum institutorum patriorum, ut cives novo rerum ordini adsuescerent.

δι' ἀσφαλείας — μάλιστα] i. e. ὅσαν ἐδύναντο ἀσφαλέστατα. v. Matth. §. 580. g. p. 1150. Habes talis tyranni exemplum in Periandro, tyranno Corinthi ap. Od. Muell. Dor. 1. p. 165., qui locus est unus aptissimus ad sententiam auctoris explicandam. Conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 117. §. 64. 65. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 279. nr. 2. 3. Mox ᾤκουν est idem, quod διῴκουν. De verbis οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν v. Matth. p. 1130 sq., de verbis εἰ μή εἴ τι ibid. p. 1249 sq. Ante verba οἱ γὰρ ἐν Σικελίᾳ cum Schol. supple: non dico de tyrannis Siciliae; nam Siciliae tyranni etc.

κατείχοντο μήτε — κατὰ πόλεις τε] In posteriori membro huius sententiae pro κατείχετο aliud quodpiam ei aptum verbum Steph. supplendum esse dicit, non secus ac si particula μήτε non inserta esset, hoc modo: κατείχετο φανερὸν μηδὲν κατεργάζεσθαι, κατὰ πόλεις τε

18 Ἐπειδὴ δὲ οἵ τε Ἀθηναίων τύραννοι καὶ οἱ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐπὶ πολὺ καὶ πρὶν τυραννευθείσης οἱ πλεῖστοι καὶ τελευταῖοι πλὴν τῶν ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ Λακεδαιμονίων κατελύθησαν, (ἡ γὰρ Λακεδαίμων μετὰ τὴν κτίσιν τῶν νῦν ἐνοικούντων αὐτὴν Δωριέων ἐπὶ πλεῖστον ὧν ἴσμεν χρόνον στασιάσασα ὅμως ἐκ παλαιτάτου καὶ εὐνομήθη καὶ ἀεὶ ἀτυράννευτος ἦν· ἔτη γάρ ἐστι μάλιστα τετρακόσια καὶ ὀλίγῳ πλείω ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου, ἀφ' οὗ Λακεδαιμόνιοι τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ χρῶνται, καὶ δι' αὐτὸ δυνάμενοι καὶ τὰ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι καθίστασαν·) μετὰ δὲ τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν ἐκ τῆς Ἑλλάδος οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον καὶ ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη Μήδων πρὸς Ἀθηναίους ἐγένετο. δεκάτῳ δὲ ἔτει μετ'

ἀτολμοτέρα εἶναι ἠναγκάζετο. Verum etiam altera Stephani explicatio probari potest, qua perinde haec verba esse dixit, ac si scriptorum esset κατείχετο ὥστε φανερὸν μηδὲν κατεργάζεσθαι, καὶ κατὰ πόλεις ἀτολμοτέρα εἶναι. De ratione particulae ὥστε v. Matth. §. 532. a — c. §. 545. et de omissione eius §. 532. d.

18. ἐπειδὴ — μετὰ δὲ τὴν — κατάλυσιν] Protasis prima sententia alio modo post parenthesin repetitur verbis μετὰ δὲ τῶν τυράννων κατάλυσιν et per duplicem particulam γάρ causam et causae causam indicat, ut animadvertit iam Hermogen. π. μεθόδ. δεινότ. c. 14. (16.) Mox in verbis καὶ οἱ ἐκ τῆς ἄλλης Cod. Bas. ἐκ om., quam vocem servandam esse monuit Herm. ad Soph. El. 135., qui ita explicat: οἱ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι ἐξ αὐτῆς.

ὑπὸ Λακεδαιμονίων] data opera hic locus illustratur ab Od. Muellero Dor. 1. p. 160 sqq. per totum cap. 8. Conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. 65, 6. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 288. nr. 4. Mox μετὰ τὴν κτῆσιν habent complures libri; vulgatam κτίσιν agnoscit etiam Greg. Cor. ad Hermog. p. 917. Reisk., eamque praeferendam esse Popp. monet propter 5, 16., cui addit Isocratem Paneg. 16., qui Heraclidas et Dorienses vocat οἰκισιὰς Σπάρτης, et ante eos hanc urbem parvam videri fuisse, usus Od. Muelleri Dor. 1. p. 91 sq.

στασιάσασα] Ante Lycurgum. Ad eadem tempora referendus est Herodot. 1, 65. Στάσεις autem intellige partim seditiones factionum inter se, partim simultatem familiarum Eurysthenis et Proclis. v. Od. Muell. Dor. 1. p. 91 sqq. At idem ibid. p. 15 sq. Herodoti Thucydidisque locos refert ad leges institutaque Dorica Spartae ante Lycurgum per vim quandam externam intermissa ac turbata, et locum Isocr. Panath. 73. confert. Mox Spartam ἀεὶ ἀτυράννευτον fuisse testatur etiam Herodot. 5, 92, 31. v. Od. Muell. Dor. 1. p. 160. adn. 1. p. 172. Coll. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 135, 10.

ἔτη τετρακόσια] octingentis quatuor annis ante Chr. v. Herm. Antt. Gr. p. 50, 13. coll. Od. Muell. Dor. 1. p. 131 sqq. nr. 3. Mox propter particulam δέ post parenthesin illatam v. Matth. p. 1247.

δεκάτῳ δὲ ἔτει] i. e. anno 481 a. Chr. Nam de profectione Xerxis loquitur, non de pugna Salaminia. Qui quum Sardibus hiemasset, teste Herodot. 7, 37., deinceps versus Graeciam progressus est, pugnaque Salaminia a. 480. commissa victus rediit. Mox aoristo ξυμπολεμησάντων usus esse videtur, quia Graeci iam primum Persicum bellum una gesserant. Deinde ἀνασκευάζεσθαι est: mit seiner Habe aufbrechen, flüchten, cuius contrarium est κατασκευάζεσθαι. Et διεκρίθησαν πρός idem est quod διακριθέντες ἐχώρουν πρός etc. v. Matth. p. 1183. Mox

αὐτὴν αὖθις ὁ βάρβαρος τῷ μεγάλῳ στόλῳ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα δουλωσόμενος ἦλθε. καὶ μεγάλου κινδύνου ἐπικρεμασθέντος οἵ τε Λακεδαιμόνιοι τῶν ξυμπολεμησάντων Ἑλλήνων ἡγήσαντο δυνάμει προὔχοντες, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιόντων τῶν Μήδων διανοηθέντες ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν καὶ ἀνασκευασάμενοι ἐς τὰς ναῦς ἐμβάντες ναυτικοὶ ἐγένοντο. κοινῇ τε ἀπωσάμενοι τὸν βάρβαρον ὕστερον οὐ πολλῷ διεκρίθησαν πρός τε Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους οἵ τε ἀποστάντες βασιλέως Ἕλληνες καὶ οἱ ξυμπολεμήσαντες. δυνάμει γὰρ ταῦτα μέγιστα διεφάνη· ἴσχυον γὰρ οἱ μὲν κατὰ γῆν, οἱ δὲ ναυσί. καὶ ὀλίγον μὲν χρόνον ξυνέμεινεν ἡ ὁμαιχμία, ἔπειτα δὲ διενεχθέντες οἵ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι ἐπολέμησαν μετὰ τῶν ξυμμάχων πρὸς ἀλλήλους· καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἴ τινές που διασταῖεν, πρὸς τούτους ἤδη ἐχώρουν. ὥστε ἀπὸ τῶν Μηδικῶν ἐς τόνδε ἀεὶ τὸν πόλεμον τὰ μὲν σπενδόμενοι τὰ δὲ πολεμοῦντες ἢ ἀλλήλοις ἢ τοῖς ἑαυτῶν ξυμμάχοις ἀφισταμένοις εὖ παρεσκευάσαντο τὰ πολέμια καὶ ἐμπειρότεροι ἐγένοντο μετὰ κινδύνων τὰς μελέτας 19 ποιούμενοι. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι οὐχ ὑποτελεῖς ἔχοντες φόρου τοὺς ξυμμάχους ἡγοῦντο, κατ' ὀλιγαρχίαν δὲ σφίσιν αὐτοῖς μόνον ἐπιτηδείως ὅπως πολιτεύσωσι θεραπεύοντες· Ἀθηναῖοι δὲ ναῦς τε τῶν πόλεων τῷ χρόνῳ παραλαβόντες πλὴν Χίων καὶ Λεσβίων καὶ χρήματα τοῖς πᾶσι τάξαντες φέρειν. καὶ ἐγένετο αὐτοῖς ἐς τόνδε τὸν πόλεμον ἡ ἰδία παρασκευὴ μείζων ἢ ὡς τὰ κράτιστά ποτε μετὰ ἀκραιφνοῦς τῆς ξυμμαχίας ἠνθησαν.

Τὰ μὲν οὖν παλαιὰ τοιαῦτα εὗρον, χαλεπὰ ὄντα παντὶ 20 ἐξῆς τεκμηρίῳ πιστεῦσαι. οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰς ἀκοὰς τῶν

verborum ordo est: ἐς τόνδε τὸν πόλεμον ἀεὶ τὰ μὲν σπενδόμενοι, τὰ δὲ πολεμοῦντες. Paulo post μετὰ κινδύνων converte: unter Gefahren, et v. Matth. p. 1170.

19. παραλαβόντες] Quod vulgo post hoc verbum legitur ἦρχον, id plurimi optimique libri om. Pro vulgata si quid dici potest, Doederl. dixit: „Spartanorum principatus revera nihil aliud erat, quam ἡγεμονία, sed eundem principatum, eodem nomine susceptum, Athenienses immodeste et dolose in ἀρχήν verterant.“ v. Od. Muell. Dor. 1. p. 179 sqq.

ὡς τὰ κράτιστα] Hoc fastigium potentiae Atheniensium referas recte ad tempora paulo ante inducias tricennales, quum Athenienses non solum insularum, sed etiam Asiae minoris dominatum tenebant, Aeginetas perdomuerant, atque Phocin, Argos, Boeotiam et Achaiam sibi iunctas habebant. v. Thuc. 1, 102 — 115.

20. χαλεπὰ ὄντα — πιστεῦσαι] Attractionis genus esse videtur pro τοιαῦτα εὗρον, ὥστε πᾶν ἐξῆς τεκμήριον αὐτῶν χαλεπὸν εἶναι πιστεῦσαι. Reisk. et Wyttenb. coniecerunt πιστωῦσαι i. e. *comprobare*, pro quo Thucydidem πιστεῦσαι, ut σκηνεῖσθαι pro σκηνοῦσθαι dixisse credas, nisi hoc ipsum πιστῶσαι esset 4, 88. Utut est, non solum παντὶ τεκμηρίῳ dixit, sed πάντι ἐξῆς τεκμηρίῳ, quia in tanta vetustatis obscuritate non simplex argumentum sufficit, sed modo aliam rem ex alia colligendo et longiorem demum post conclusionem ad sententiam probabilem perveniri potest. Et παντὶ τεκμηρίῳ dixit intelligens, opinor,

προγεγενημένων, καὶ ἦν ἐπιχώρια σφίσιν ἡ, ὁμοίως ἀβασανίστως παρ' ἀλλήλων δέχονται. Ἀθηναίων γοῦν τὸ πλῆθος Ἵππαρχον οἴονται ὑφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος τύραννον ὄντα ἀποθανεῖν, καὶ οὐκ ἴσασιν ὅτι Ἱππίας μὲν πρεσβύτατος ὢν ἦρχε τῶν Πεισιστράτου υἱέων, Ἵππαρχος δὲ καὶ Θεσσαλὸς ἀδελφοὶ ἦσαν αὐτοῦ. ὑποτοπήσαντες δέ τι ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ παραχρῆμα Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων ἐκ τῶν ξυνειδότων σφίσιν Ἱππίᾳ μεμηνῦσθαι, τοῦ μὲν ἀπέσχοντο ὡς προειδότος, βουλόμενοι δὲ πρὶν ξυλληφθῆναι δράσαντές τι καὶ κινδυνεῦσαι, τῷ Ἱππάρχῳ περιτυχόντες περὶ τὸ Λεωκόριον καλούμενον τὴν Παναθηναϊκὴν πομπὴν διακοσμοῦντι ἀπέκτειναν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔτι καὶ νῦν ὄντα καὶ οὐ χρόνῳ ἀμνηστούμενα καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες οὐκ ὀρθῶς οἴονται· ὥσπερ τούς τε Λακεδαιμονίων βασιλέας μὴ μιᾷ ψήφῳ προστίθεσθαι ἑκάτερον, ἀλλὰ δυοῖν· καὶ τὸν Πιτανάτην λόχον αὐτοῖς εἶναι, ὃς οὐδ' ἐγένετο πώποτε.

res argumentis, ubicunque opus erat, probatas. Causam denique, cur difficilia sint ad credendum haec argumenta, exponit deinceps, incuriam hominum in rebus examinandis etiam patriis et domesticis, et praeiudicatas vulgi opiniones, quum homines fugiant explorandae veritatis laborem et per credulitatem, matrem errorum, libentius se vertant ad *frui parata* i. e. a poetis et logographis prolata. Pausan. 1, 3, 2. *λέγεται μὲν δὴ καὶ ἄλλα οὐκ ἀληθῆ παρὰ τοῖς ἄλλοις, οἷα ἱστορίας ἀνηκόοις οὖσι, καὶ ὁπόσα ἤκουον εὐθὺς ἐκ παίδων ἔν τε χοροῖς καὶ τραγῳδίαις πιστὰ ἡγουμένοις.* Mox voce *ὁμοίως* significat, tam patrias res, quam externas perinde temere credentibus accipi. De plurali *οἴονται* v. Matth. §. 302. p. 602. De Leocorio v. Interpp. ad Cic. de N. D. 3, 19. et Krueg. Vit. Thuc. p. 87. Aelian. V. H. 12, 28. Pausan. 1, 5, 2. Harpocr. Hesych. s. v.

μὴ μιᾷ ψήφῳ] Sententia, quam scriptor reprehendit, est Herodoti 6, 57., qui narrat, si reges in senatum non veniant, *τοὺς μάλιστά σφι τῶν γερόντων προσήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλήων γέρα, δύο ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ τὴν ἑαυτῶν.* Quae ita cum Thucydide conciliare studet Wessel., ut dicat, se duo singulis regibus suffragia non largiri, valdeque vereri, ut verba *δύο ψήφους τιθεμένους* illis contribuant. Regum absentium vicem maxime propinquos obiisse et duo posuisse calculos scribi, tertiumque suum: totidem ergo tulisse suffragia, quot usi ambo reges fuissent, modo ne consensu abstinuissent seniorum, tulisse autem praesentes duo, singulos suum. Haud itaque bina suffragia hac in descriptione esse. Od. Muellero Dor. 2. p. 102. adn. 3. Herodotus communem per Graeciam opinionem de binis regum suffragiis secutus esse videtur, quamquam verba Herodoti quadam obscuritate laborent. Cum Herodoto consentit Lucian. Harmonid. c. 3. cum Thucydide facit Plat. De legg. 3. p. 692. Conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 53, 7. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 121.

τὸν Πιτανάτην λόγον] Etiam his verbis tacite Herodotus perstringi creditur, qui cohortis Pitanatae mentionem facit 9, 53., qui *δῆμον Πιτανάτην* memorat 3, 55. Etenim ratione, quam et Graeci et Romani antiquitus sequebantur, partes exercitus eaedem erant, ac partes populi in pace. Unde Photius adnotavit, Pitanen et *φυλὴν* et *τόπον* fuisse, quippe per tribus (*φυλάς*) in acie collocabantur, et lochi tributim compositi antiquitus apud Spartanos quoque inter se consanguinei vel propinqui erant. Conf. Steph. Byz. p. 641. Athenae. 1. p. 31. C. Interpp. ad Herod.

οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπὶ τὰ ἑτοῖμα μᾶλλον τρέπονται. ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων τεκμη- 21
ρίων ὅμως τοιαῦτα ἄν τις νομίζων μάλιστα ἃ διῆλθον οὐχ ἁμαρτάνοι· καὶ οὔτε ὡς ποιηταὶ ὑμνήκασι περὶ αὐτῶν ἐπὶ τὸ μεῖζον κοσμοῦντες μᾶλλον πιστεύων, οὔτε ὡς λογογράφοι ξυνέθεσαν ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον τῇ ἀκροάσει ἢ ἀληθέστερον, ὄντα ἀνεξέλεγκτα καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ χρόνου αὐτῶν ἀπίστως ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνενικηκότα· εὑρῆσθαι δὲ ἡγησάμενος ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων σημείων ὡς παλαιὰ εἶναι ἀποχρώντως. καὶ ὁ πόλεμος οὗτος, καίπερ τῶν ἀνθρώπων ἐν ᾧ μὲν ἂν πολεμῶσι τὸν παρόντα ἀεὶ μέγιστον κρινόντων, παυσαμένων δὲ τὰ ἀρχαῖα μᾶλλον θαυμαζόντων, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων σκοποῦσι δηλώσει ὅμως μείζων γεγενημένος αὐτῶν. καὶ ὅσα μὲν λόγῳ εἶπον 22
ἕκαστοι ἢ μέλλοντες πολεμήσειν ἢ ἐν αὐτῷ ἤδη ὄντες, χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν αὐτὴν τῶν λεχθέντων διαμνημονεῦσαι ἦν, ἐμοί τε ὧν αὐτὸς ἤκουσα καὶ τοῖς ἄλλοθέν ποθεν ἐμοὶ ἀπαγγέλλουσιν· ὡς δ' ἂν ἐδόκουν ἐμοὶ ἕκαστοι περὶ τῶν ἀεὶ παρόν-

9, 53. Larcher. Vol. 6. p. 117. ed. pr. et inprimis Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 609. b. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 135. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 20, 49. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 60, 9. „Cognitum est nobis, Pitanen, procul dubio oppidulum iam ante Dores exstructum, tam frequenti hominum multitudine habitatam esse, ut sua haberet gymnica certamina et *λόχον* ex suis hominibus conscriptum Pitanaten in bellum mitteret. Herodotus, qui ipse ibi fuerat, *δῆμον Πιτανάτην* appellat, et quidem constat, eum prope templum et castellum Issorium situm fuisse, quod ex Pausaniae topographia Spartae colligitur ad terminum urbis occidentalem iacuisse.“ Od. Muell. Dor. 2. p. 50 sq., ubi v. plura coll. Kruegero Vit. Thuc. p. 93.

21. *ἐπὶ τὸ — ἀληθέστερον*] i. e. magis aures ut delinirent, quam verius narrantes. De duplici comparativo v. Matth §. 456. Mox iunge *τὰ πολλὰ αὐτῶν ὑπὸ χρόνου.* Mox accusativos *ὄντα ἀνεξέλεγκτα* et *ἐκνενικηκότα* ita posuit, quasi *οἷα ποιηταὶ ὑμνήκασι* et *οἷα λογογράφοι ξυνέθεσαν* praecesserit. Quum autem sensus idem sit, sive *οἷα*, sive *ὡς ὑμνήκασιν* et *ξυνέθεσαν* dicas, et facile *οἷα* ex illo *ὡς* derivetur, posuit illos accusativos. Paulo post *ἀπίστως* est *ita ut nulla fides eis haberi debeat.* Et post participia *πιστεύων — ἡγησάμενος* cogitando repete *οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι.* Verba *ὡς παλαιὰ εἶναι* arctissime iunge cum *ἀποχρώντως*, ut sit: hinlänglich für Gegenstände von so hohem Alterthum, ubi *εἶναι* eodem modo intelligitur, quo in formula *ἐκὼν εἶναι — σήμερον εἶναι* etc. Vid. Matth. §. 283. Herm. ad Vig. p. 888. Phryn. p. 273., ibique Lobeck. Paulo inferius ad *παυσαμένων* supple *αὐτῶν.* Vid. Matth. §. 563. De verbo *δηλώσει* v. ibidem §. 549. 5.

22. *λόγῳ εἶπον*] i. e. quae orationibus habitis dixerunt. Mox in verbis *ὅσα εἶπον — τῶν λεχθέντων* mutata est structura pro *ὅσα μὲν εἶπον, τούτων τῶν λεχθέντων τὴν ἀκρίβειαν αὐτὴν* (i. e. *ταῦτα τὰ λεχθέντα ἀκριβῶς*) *διαμνημονεῦσαι χαλεπὸν ἦν.* Apodosis a demonstrativo *οὗτοι* incipere, aut in protasi *εἴ τινα* dici debebat, ut Popp. adnotavit. Mox ad *ἐν αὐτῷ* supple *τῷ πολεμεῖν* sive *πολέμῳ.* Verba *τοῖς ἄλλοθέν ποθεν ἀπαγγέλλουσιν* ex adverso ponit verbis *ὧν αὐτὸς ἤκουσα.* v. Kutzen. de Pericl. p. 145.

ὡς δ' ἂν ἐδόκουν] Particula *ἄν* non pertinet ad *ἐδόκουν*, sed ad *εἰπεῖν*, hoc sensu: *verum prout quisque mihi videbatur de praesenti qua-*

των τὰ δέοντα μάλιστα εἰπεῖν, ἐχομένῳ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ξυμπάσης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, οὕτως εἴρηται. τὰ δ' ἔργα τῶν πραχθέντων ἐν τῷ πολέμῳ οὐκ ἐκ τοῦ παρατυχόντος πυνθανόμενος ἠξίωσα γράφειν, οὐδ' ὡς ἐμοὶ ἐδόκει, ἀλλ' οἷς τε αὐτὸς παρῆν καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ὅσον δυνατὸν ἀκριβείᾳ περὶ ἑκάστου ἐπεξελθών. ἐπιπόνως δὲ εὑρίσκετο, διότι οἱ παρόντες τοῖς ἔργοις ἑκάστοις οὐ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἔλεγον, ἀλλ' ὡς ἑκατέρων τις εὐνοίας ἢ μνήμης ἔχοι. καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανεῖται· ὅσοι

libet causa, quae maxime in rem erant, dicturus fuisse, consectanti quam proxime summam sententiae orationum vere habitarum, sic mihi commemorata sunt. Mox *τὰ ἔργα τῶν πραχθέντων* significare id quod vere factum est, non tantum dicitur factum esse, monuit Herm. ad Soph. Trach. 229. Verba *τῶν πραχθέντων* commodissime iunguntur cum *ἐν τῷ πολέμῳ.*

οἷς τε αὐτὸς — ἐπεξελθών] Intellige quasi scriptum sit *καὶ ἃ παρὰ τῶν ἄλλων ἐπυνθανόμην, ὅσον δυνατὸν ἀκριβείᾳ — ἐπεξελθών.* Nam *ἐπεξέρχεσθαι παρά τινος* non recte dicitur, sed *ἐπεξέρχεσθαι* est *pertractare, persequi* et e verbis *ἐκ τοῦ παρατυχόντος πυνθανόμενος* facile idem *πυνθανόμενος* vel *πυθόμενος* huc referri potest. Structura est igitur: *οὐκ ἐκ τοῦ παρατυχόντος πυνθανόμενος ἠξίωσα γράφειν, ἀλλ' (ἠξίωσα γράφειν) ἐπεξελθὼν οἷς τε αὐτὸς παρῆν καὶ παρὰ τῶν ἄλλων πυνθανόμενος.* Popp. De verbis *ὅσον — ἀκριβείᾳ* v. Matth. p. 859. adn.

ὡς ἑκατέρων — ἔχοι] *Ἑκατέρῳ* Cass. Aug. Ven. A. F. It. Vat. Reg. (G.) At Lugd. *ἑκατέρω.* Valla *in alterutros amore. Ἑκατέρων* agnoscit Dionys. p. 859. Statim post pro *τις* in Gr. est *τῆς.* Porro *ἔχει* superscripto *οι* A. et Lugd. *ἔχοιεν* Vind. Etiam apud Arrianum. Exped. Al. M. 7, 14., qui haec imitatus est, legitur *ὡς ἕκαστος ἢ εὐνοίας πρὸς Ἡφαιστίωνα ἢ φθόνου εἶχε.* Apud Dionem Cass. H. R. 78, 39. *ὡς ποὺ τις εὐνοίας ἑκατέρῳ αὐτῶν εἶχε*, item scriptura ambigua. In his vero et in omnibus exemplis, quae Matth. p. 644. adfert, *ἔχει, ἔσχεν, εἶχεν* etc. nunquam impersonaliter positum est, aliter quam ap. Thuc. 7, 57., quare etiam nunc probo scripturam huius loci: *ὡς ἕκαστός τις τῆς ξυντυχίας* (articulum enim *τῆς* Lob. ad Phryn. p. 280. tuetur) — *ἔσχεν.* Hoc ut certum praesenti loco ponere licet, falso scribi *ὡς ἑκατέρῳ τις — ἔχοι*, nam *ἑκατέροις* necesse est, si dativus servatur, quia duae civitates, non duo singuli homines distribuuntur, ut recte observavit Schol. Thuc. 3, 82. At enim non opus est dativo *ἑκατέροις*, si genitivum *ἑκατέρων* apte interpreteris. Nam *εὔνοιά τινος* non solum est benevolentia alicuius benevoli, sed etiam *εὔνοια ἔς τινα* ut 7, 57. Hunc igitur locum ita intelligo: *prout quisque bene alterutris partibus sive Atheniensibus sive Spartanis volebat.* Bake in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 233. negat quidquam vetare, quominus *ἑκατέρῳ* pro neutro accipiatur, et praestare vocem *εὐνοίας* cum dativo, sicut *εὖ νοεῖν*, quam cum genitivo iungere. Et quidem subst. *εὔνοια* cum dativo, iunctum est 2, 40. „Verum nos *ἑκάτερον alterutram civitatem* sive *partem* significare aut omnino hic neutrum esse posse praefracte negamus. Masculinum *ἑκάτεροι* autem tametsi in plurali nonnunquam de duobus singulis poni scimus, quemadmodum apud Latinos *utrique* pro *uterque* (v. Zumpt. Gr. §. 141. adn. 2.), vicissim singularem pro plurali usquam legi nec meminimus, nec per se probabile est.“ Popp.

δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀνθρώπειον τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτὰ ἀρκούντως ἕξει. κτῆμά τε ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται.

Τῶν δὲ πρότερον ἔργων μέγιστον ἐπράχθη τὸ Μηδικόν· 23 καὶ τοῦτο ὅμως δυοῖν ναυμαχίαιν καὶ πεζομαχίαιν ταχεῖαν τὴν.

ὅσοι δὲ βουλήσονται — ἕξει] i. e. *ac quatenus quidem ea nihil fabulosi admixtum habent, minus fortasse auditu suavia erunt: quicunque autem volent veritatem eorum, quae evenerint, considerare et eorum, quae, ut sunt res humanae, vel talia omnino vel similia sint eventura, illos satis erit, ea esse utilia iudicare.* Verba autem sic iungo: *τὸ σαφὲς τῶν γενομένων (καὶ τὸ σαφὲς) τῶν μελλόντων ποτε αὖθις τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι*, omisso *ὄντων*, quod in nonnullis libris legitur post *τοιούτων* et ex marg. H. Steph. auctore Wassio temere in Dukeri et proximorum editorum exemplaria transiit. Omittitur in libris ante Dukeri tempora inspectis, nec minus in Aug. Ven. Pal. Vat. It. Laur. A. B. C. D. E. F. G. H. I. Monac. utroque, Scholiis et apud Dionysium. Post *κρίνειν* suppleo *τούτους.* Sentio autem cum Fr. A. Wolfio, Thucydidem verbis *ὅσοι — ἔσεσθαι* etc. homines politicos describere, qui ex cognitione rerum praeteritarum iudicare didicerint melius et certius, quam vulgus, de rebus aliquando similiter eodemve modo eventuris, et consilium historiae scribendae auctori hoc fuisse crediderim, ut essent *ἀφ' ὧν ἄν τις σκοπῶν, εἴ ποτε καὶ αὖθις ἐπιπέσοι, μάλιστα ἂν ἔχοι τι προειδὼς μὴ ἀγνοεῖν* 2, 48. Ex his verbis *τὸ σαφές* explicandum arbitror: das Zuverlässige der Vergangenheit und das Wahrscheinliche der Zukunft, sive cum Meiero Turicensi: Mir genügt, wenn man findet, dass meine Geschichte für die Vergangenheit wahrhaft und für die Zukunft belehrend sey. Nec fieri potest, ut aliter de hoc loco senserit aut Dionys. A. Rhet. p. 399. *παιδεία ἄρα ἐστὶν ἡ ἔντευξις τῶν ἠθῶν. τοῦτο καὶ Θουκυδίδης ἔοικε λέγειν, περὶ ἱστορίας λέγων, ὅτι καὶ ἱστορία φιλοσοφία ἐστὶν ἐκ παραδειγμάτων· „ὅσοι δὲ βουλήσονται — ὠφέλιμα,“* aut Lucian. De Conscr. Hist. 42. Vol. 4. p. 205. Bip.

κτῆμα] Historiam bonum perpetuum dicit: quippe *κτῆμα* illud est, quod in perpetuos usus recondas, non quo semel oculos auresve pascas. Tale autem *κτῆμα* historia fit, si vera est; quare Lucian. De Conscr. Hist. 42. *ἀγώνισμα* exponit per *τὸ μυθῶδες* et *κτῆμα* per *ἀλήθειαν.*

ἀγώνισμα] Quintil. I. O. 10, 1, 31. *Historia scribitur ad narrandum, non ad probandum, totumque opus non ad actum rei praesentem (ἀγώνισμα), sed ad memoriam posteritatis et ingenii famam (ἐς ἀεὶ) componitur (ξύγκειται).* *Ἀγώνισμα* est id, in quo semel vicisse et vires ostentasse satis est, velut oratione, exhibitione tragica vel comica, et in universum musica. Etenim *ἀγώνισμα* proprie est *certamen* vel musicum vel gymnicum. Talia certamina quum publice fiebant, certis praemiis propositis, Romani *commissiones* dicebant. v. Sueton. Vit. Calig. 53. Altera significatio, eaque hoc loco Thucydidis obtinens, est ea, qua opus ipsum significatur, quod *ἐπιδείξεως* causa certamen init, quo sensu Creuz. Art. Hist. Gr. p. 212. interpretatur *Preisstück.* Tertia vocis significatio ea est, qua *ἀγώνισμα* dicitur *laus victoriae, praemium,* ut 3, 82. 7, 86. Vid. Reisk. ad Dionys. p. 824. Ern. Lexic. Gr. Rhet. p. 18. Creuz. Herod. Thucyd. p. 21. Mox *ξύγκειται* Popp. idem fere docet esse, quod *συντέθειται*, et adire iubet Buttm. Gr. max. §. 109. II. adn. 8.

23. *δυοῖν ναυμαχίαιν*] binorum praeliorum, ad Artemisium et Salaminem, ad Thermopylas et Plataeas. v. Dahlm. Forschungen Vol.

κρίσιν ἔσχε· τούτου δὲ τοῦ πολέμου μῆκός τε μέγα προὔβη παθήματά τε ξυνηνέχθη γενέσθαι ἐν αὐτῷ τῇ Ἑλλάδι οἷα οὐκ ἕτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ πόλεις τοσαίδε ληφθεῖσαι ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβάρων αἱ δ' ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων, εἰσὶ δὲ αἳ καὶ οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι, οὔτε φυγαὶ τοσαίδε ἀνθρώπων καὶ φόνος, ὁ μὲν κατ' αὐτὸν τὸν πόλεμον ὁ δὲ διὰ τὸ στασιάζειν. τά τε πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπανιώτερον βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σεισμῶν τε πέρι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς καὶ ἰσχυρότατοι οἱ αὐτοὶ ἐπέσχον, ἡλίου τε ἐκλείψεις, αἳ πυκνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνημονευόμενα ξυνέβησαν, αὐχμοί τε ἔστι παρ' οἷς μεγάλοι καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί, καὶ ἡ οὐχ ἥκιστα βλάψασα καὶ μέρος τι φθείρασα ἡ λοιμώδης νόσος. ταῦτα γὰρ πάντα μετὰ τοῦδε τοῦ πολέμου ἅμα ξυνεπέθετο. ἦρξαντο δὲ αὐτοῦ Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι λύσαντες τὰς τριακοντούτεις σπονδὰς αἳ αὐτοῖς ἐγένοντο μετὰ Εὐβοίας ἅλωσιν. διότι δὲ ἔλυσαν τὰς αἰτίας προέγραψα πρῶτον

1. p. 16. adn. Paulo inferius quoniam in verbis οὔτε ἐρημώθησαν eadem sententia latet, ac si scripsisset πλεῖσται γὰρ πόλεις ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ ἠρημώθησαν, ita orationem continuat: αἱ μὲν — αἱ δὲ — εἰσὶ δὲ αἳ etc. Nam in eadem constructione si pergere volebat, ita debebat scribere: οὔτε ὑπὸ βαρβάρων, οὐδὲ ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων (εἰσὶ δὲ αἳ καὶ οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι), οὔτε φυγαί etc.

ὑπὸ βαρβάρων] ut Mycalessus 7, 29. Verbis αἱ δὲ — ἀντιπολεμούντων Plataeas significari adnotavit Haack., qui Mytilenam addit, rectius Krueg. Thyream 4, 57. At οἰκήτορας μετέβαλον Potidaea et Aegina 2, 27. 70. Scione 5, 32. et Melus 5, 118. Verbis διὰ τὸ στασιάζειν Haack. maxime ad res Corcyraeorum respici putat. Praeterea caedes ex civium dissensionibus ortas esse Argis (5, 82.), Sami (8, 21. 73.) et alibi, Popp. addidit. Ad vocem ἐκλείψεις supple καισθησαν. Quia autem praecessit σεισμῶν πέρι, dicendum erat item hic ἐκλειψέων — σεισμῶν.

παρὰ τὰ μνημονευόμενα] i. e. πυκνότεραι τῶν μνημονευομένων. v. Matth. §. 455. p. 850. 1174. init. Herm. ad Vig. p. 862, 413. Mox αὐχμούς et inde ortos λιμούς ubi scriptor memoret, Haack. negat se meminisse. Seorsum quidem aestus Atheniensibus noxios attigi 2, 52. 7, 87. et famem obsessis Potidaeatis 2, 70. Plataeensibus 3, 52. noxiam. Mox articulus ἡ bis positus propter duo epitheta pestilentiae. v. Matth. §. 277. a. 279. adn. 3.

καὶ μέρος τι] Vocabulum μέρος videtur plus significare, quam meram partem; nam omnia illa mala, praeter hoc memorata, partem populi absumserant. Videtur igitur tam magnam partem significare, ut tota gens eius iactura haud leve damnum faceret i. e. partem insignem, bonam partem, si cum toto compares (a proportion or substantial part of the whole nation). Eodem sensu vox repetitur 7, 30. Arn. Mox verba διότι δὲ ἔλυσαν — διαφοράς ita exponit Steph.: ἔγραψα δὲ πρῶτον τὰς διαφοράς, τὰς τοῦ λύσαι τὰς σπονδὰς αἰτίας γενομένας. Paulo inferius de verbis τοῦ μὴ ζητῆσαι v. Matth. p. 1061. adn. 1. et μή τινα scripsi ex libris quam plurimis pro τινάς, quia „pronomen τις hoc sensu positum, quo Germanico: man respondet, semper dicitur ἔνιοι." Schaef. ad Soph. Oed. R. 107.

καὶ τὰς διαφοράς, τοῦ μή τινα ζητῆσαί ποτε ἐξ ὅτου τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέστη. τὴν μὲν γὰρ ἀληθεστάτην πρόφασιν ἀφανεστάτην δὲ λόγῳ τοὺς Ἀθηναίους ἡγοῦμαι, μεγάλους γιγνομένους καὶ φόβον παρέχοντας τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀναγκάσαι ἐς τὸ πολεμεῖν. αἱ δὲ ἐς τὸ φανερὸν λεγόμεναι αἰτίαι αἵδ' ἦσαν ἑκατέρων ἀφ' ὧν λύσαντες τὰς σπονδὰς ἐς τὸν πόλεμον κατέστησαν.

Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλ- 24
πον· προσοικοῦσι δ' αὐτὴν Ταυλάντιοι βάρβαροι, Ἰλλυρικὸν ἔθνος. ταύτην ἀπῴκισαν μὲν Κερκυραῖοι, οἰκιστὴς δ' ἐγένετο Φάλιος Ἐρατοκλείδου Κορίνθιος γένος τῶν ἀφ' Ἡρακλέους, κατὰ δὴ τὸν παλαιὸν νόμον ἐκ τῆς μητροπόλεως κατακληθείς. ξυνῴκισαν δὲ καὶ τῶν Κορινθίων τινὲς καὶ τοῦ ἄλλου Δωρικοῦ γένους. προελθόντος δὲ τοῦ χρόνου ἐγένετο ἡ τῶν Ἐπιδαμνίων πόλις μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος. στασιάσαντες δὲ ἐν ἀλ-

πρόφασιν] Exspectes αἰτίαν, et προφάσεις deinde, ubi legitur αἰτίαι. Nam προφάσεις plerumque sunt praetextus, αἰτίαι vero causae, et primo de causa, deinde de praetextis loquitur. At πρόφασις de vera causa inveniri etiam ap. Dionysium et Stobaeum adnotavit Bloomf. et Popp. adiri iubet Sturz. lexic. Xenoph. s. v. πρόφασις. Versa vice latine causari dicuntur, qui vacationum causa morbos excusant, et causa (Graece αἰτία) morbus appellatur, quem excusant.

πρόφασιν — τοὺς Ἀθηναίους — ἀναγκάσαι] Quemadmodum Graeci pro οἶδα ὅτι ἐκεῖνος τοῦτο ἐποίησε dicunt etiam οἶδα ἐκεῖνον, ὅτι τοῦτο ἐποίησεν, ita Thuc. pro τὴν ἀληθεστάτην αἰτίαν ἡγοῦμαι, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι — ἠνάγκασαν ἐς τὸ πολεμεῖν scribere potuit τὴν ἀληθεστάτην αἰτίαν τοὺς Ἀθηναίους — ἡγοῦμαι, ὅτι ἠνάγκασαν, vel per infinitivum τὴν ἀλ. αἰτ. τοὺς Ἀθ. — ἡγοῦμαι ἀναγκάσαι. Steph. Hoc autem ad sensum, ut Bau. observavit, nihil aliud est, quam τὴν ἀληθεστάτην αἰτίαν ἡγοῦμαι (εἶναι) τὸ τοὺς Ἀθηναίους μεγάλους γίγνεσθαι καὶ φόβον παρέχειν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ὅπερ ἠνάγκασε τούτους ἐς τὸ πολεμεῖν.

24. ἐσπλέοντι] v. Matth. p. 711. b. Ionium sinum dicit mare Adriaticum. Sinus Ionius a mari Ionio distinguendus est: ille Ceraunionum montium promontorio finiebatur, hoc comprehenditur totum mare inter Graeciam et Italiam Rhegio tenus effusum. Nomen alterum illius sinus ὁ Ἀδριάς posterius Herodoto, Thucydide et Xenophonte v. Letr. Topogr. de Syrac. p. 95. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 10, 39. Mox de verbis προσοικοῦσι δ' αὐτήν v. Matth. p. 736. 787. De Taulantiis et reliquis Epidamni conterminis populis v. Od. Muell. De Maced. p. 43 sq. De articulo ante nomen paternum Ἐρατοκλείδου omisso v. Matth. p. 560. Deinde κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον dicit Phalium arcessitum esse, quia coloniae, quae novam a se coloniam deducere volebat, dux novae coloniae e maiori patria petendus erat. v. Heyn. Opuscc. Acad. Vol. 1. p. 321.

στασιάσαντες ἀπὸ πολέμου] i. e. auf Veranlassung eines Krieges. Hoc vult Hermog. π. μεθόδ. δεινότ. c. 35. Vid. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 93. nr. 7. Mox ἐφθάρησαν intellige: *eorum vires fractae sunt.* Conf. c. 2, 30. 3, 85. extr. 92. 93. Hesiod. Opp. et D. 180. Spohn. Seidl. ad Eurip. El. 232. Paulo inferius οἱ δυνατοί sunt optimates. De forma civitatis Epidamniorum v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 175. 1, 2. p. 93. nr. 7. p. 438. nr. 2. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 117. De verbis ὡς

λήλοις ἔτη πολλά, ὡς λέγεται, ἀπὸ πολέμου τινὸς τῶν προσοίκων βαρβάρων, ἐφθάρησαν καὶ τῆς δυνάμεως τῆς πολλῆς ἐστερήθησαν. τὰ δὲ τελευταῖα πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου ὁ δῆμος αὐτῶν ἐξεδίωξε τοὺς δυνατούς, οἱ δὲ ἀπελθόντες μετὰ τῶν βαρβάρων ἐληίζοντο τοὺς ἐν τῇ πόλει κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει ὄντες Ἐπιδάμνιοι ἐπειδὴ ἐπιέζοντο, πέμπουσιν ἐς τὴν Κέρκυραν πρέσβεις ὡς μητρόπολιν οὖσαν δεόμενοι μὴ σφᾶς περιορᾶν φθειρομένους, ἀλλὰ τούς τε φεύγοντας ξυναλλάξαι σφίσι καὶ τὸν τῶν βαρβάρων πόλεμον καταλῦσαι. ταῦτα δὲ ἱκέται καθεζόμενοι ἐς τὸ Ἡραῖον ἐδέοντο. οἱ δὲ Κερκυραῖοι τὴν ἱκετείαν οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ ἀπράκτους ἀπέ-
25πεμψαν. γνόντες δὲ οἱ Ἐπιδάμνιοι οὐδεμίαν σφίσιν ἀπὸ Κερκύρας τιμωρίαν οὖσαν, ἐν ἀπόρῳ εἴχοντο θέσθαι τὸ παρόν· καὶ πέμψαντες ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπήροντο εἰ παραδοῖεν Κορινθίοις τὴν πόλιν ὡς οἰκισταῖς, καὶ τιμωρίαν τινὰ πειρῷντο ἀπ' αὐτῶν ποιεῖσθαι. ὁ δ' αὐτοῖς ἀνεῖλε παραδοῦναι καὶ ἡγεμόνας ποιεῖσθαι. ἐλθόντες δὲ οἱ Ἐπιδάμνιοι ἐς τὴν Κόρινθον κατὰ τὸ μαντεῖον παρέδοσαν τὴν ἀποικίαν, τόν τε οἰκιστὴν ἀποδεικνύντες σφῶν ἐκ Κορίνθου ὄντα καὶ τὸ χρηστήριον δηλοῦντες. ἐδέοντό τε μὴ σφᾶς περιορᾶν διαφθειρομένους, ἀλλ' ἐπαμῦναι. Κορίνθιοι δὲ κατά τε τὸ δίκαιον ὑπεδέξαντο τὴν τιμωρίαν, νομίζοντες οὐχ ἧσσον ἑαυτῶν εἶναι τὴν ἀποικίαν ἢ Κερκυραίων, ἅμα δὲ καὶ μίσει τῶν Κερκυραίων, ὅτι αὐτῶν παρημέλουν ὄντες ἄποικοι· οὔτε γὰρ ἐν πανηγύρεσι ταῖς κοιναῖς διδόντες γέρα τὰ νομιζόμενα οὔτε Κορινθίῳ ἀν-

μητρόπολιν οὖσαν v. Heyn. l. c. p. 319 sq. Mox in καθεζόμενοι magis considendi, quam sedendi vis spectanda, quare cum casu et praepositione motum significantibus coniunxit. Non opus est circumscriptione, qua Matth. p. 1143. utitur.

25. ἐν ἀπόρῳ εἴχοντο] v. Wessel. ad Herodot. 9, 98. et δὲ θέσθαι Thiersch. Gr. §. 288. 2. De Corcyra, Corinthiorum colonia, v. Od. Muell. Dor. 1. p. 118.

οὔτε γὰρ — διδόντες] i. e. παρημέλουν γὰρ οὔτε διδόντες etc., *negligebant enim profecto Corinthios, quod neque dabant* etc. v. Matth. ad Hom. H. Ap. 157. p. 28. Gr. p. 109.3., ubi tamen minus recte dicit, participium προκαταρχόμενοι pendere a παρημέλουν, quum modo διδόντες et περιφρονοῦντες ab illo verbo pendeant.

γέρα τὰ νομιζόμενα] Intellige omnia ea, quae honoris causa metropoli essent praestanda in solennibus metropolis et coloniae communibus. Haec enim ex sacrorum ac religionum inter metropolim et colonias communione fluxisse videntur sive iura sive officia, ut ad certa quaedam solennia, diis fere πατρῴοις a metropoli instituta, quotannis coloniae mitterent, qui iis interessent (θεωρούς) et sacrificia ac donaria ferrent. Illi θεωροί sacris epulis adhibebantur et in ludis publicis sedem in theatro assignatam habebant. Vicissim sacris coloniarum solennibus legati a metropoli missi intererant, quibus id honoris ex more habitum, ut victimae molam adspergerent et libationem sacram facerent, et in ludis princeps locus eis daretur (προεδρία), qui locus etiam viris ex metropoli si qui forte aderant, principibus est tributus. Heyn.

δρὶ, προκαταρχόμενοι τῶν ἱερῶν, ὥςπερ αἱ ἄλλαι ἀποικίαι, περιφρονοῦντες δὲ αὐτοὺς καὶ χρημάτων δυνάμει ὄντες κατ'

Opuscc. Acad. Vol. 1. p. 325 sqq. coll. Drum. Gesch. der Verf. der Gr. Staaten p. 511. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 132. §. 73 sqq. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 101 sqq. 131 sq.

οὔτε Κορινθίῳ ἀνδρί] Dativi isti pendent ex διδόντες, ut structura verborum haec sit: οὔτε ἐν πανηγύρεσι ταῖς κοιναῖς, οὔτε προκαταρχόμενοι Κορινθίῳ ἀνδρί διδόντες γέρα τὰ νομιζόμενα, et iuxta seponantur, quae in communibus solennitatibus, quaeque in suis sacris Corcyraei omiserint: *neque in communibus solennitatibus consuetos honores tribuebant, nec viro Corinthio sua sacra auspicantes consuetos honores tribuebant.* Contraria enim inter se ponuntur ex altera parte solennitates maiori patriae cum colonia communes, sive in metropoli celebratae, quo coloni θεωρούς et donaria mittebant, sive in colonia celebratae, quo metropolis horum ipsorum sacrorum antistitem mittebat; et ex altera parte honores *privatis civibus*, si qui forte aderant, Corinthiis Corcyrae habendi. Variatur oratio, quum praegresso substantivo ἐν πανηγύρεσι sequi deberet item substantivum ἐν προκαταρχαῖς. Denique singularem Κορινθίῳ ἀνδρὶ posnit, quia in singulis sacris uni tantum honor, qualis hic significatur (sacra, inquam, auspicandi), haberi potuit.

προκαταρχόμενοι] De verbo ἄρχομαι et compositis, quae in sacris usitata vim habent auspicandi sacrificia et ceremonias, ac sacra faciendi v. Buttm. Lexil. 1. p. 100 sqq. Monk. ad Eurip. Alcest. 74. Sensu sacra faciendi κατάρχεσθαι i. e. proprie κατὰ ἱερείου ἄρχεσθαι (v. Demosth. Or. Mid. p. 552. Reisk.) legitur apud Hom. Od. 3, 445. Thuc. verbo προκατάρχεσθαι usus est, quanquam vis praepositionis πρό in ipso ἄρχεσθαι inest, ut quod verbum vel simplex et per se significet *auspicari sacra*, velut apud Herodotum 4, 60. Verumenimvero quum Homero κατάρχεσθαι sit *sacra facere*, omissa notione sacra auspicandi, Thucydidem credere licet delectum fecisse compositi προκατάρχεσθαι, ut sensum *sacra auspicandi* efficeret. Adnotavit Arn. προκατάρχεσθαι translato sensu extare apud Diodorum 2, 18. προκατάρχεσθαι πολέμου, *bellum parare.* Munia autem, quae Corcyraei viro Corinthio tribuere de more tenebantur in suis sacris, intelligo fuisse ea ipsa, quibus Graeci heroicae aetatis et posterae, ut videtur, sacra auspicabantur. Faciebant igitur sacra auspicantes ea, quae ipsam immolationem antecedebant i. e. χέρνιβα — οὐλοχύτην — τριχοτομίαν — σπονδήν. v. Valck. ad Eurip. Phoen. p. 216. Dionys. A. R. 7. p. 1495. Erat enim is honor praecipuus viris principibus, qui sacris aderant, habitus, ut sacra haec ministeria per eos facerent, id quod ex heroicis temporibus mansisse videtur Heynio (conf. Hom. Od. 3, 445.), in quibus adeo mactatio victimae et percussio viris primariis tanquam eximium munus relinquebatur. v. ibid. v. 442. 445. 446. Apoll. Rhod. 1. Argon. 427. Itaque Schol. προκαταρχόμενοι explicat per διδόντες τὰς καταρχάς. Quod autem addit: ἔθος γὰρ ἦν ἀρχιερέας ἐκ τῆς μητροπόλεως λαμβάνειν, id male refertur ad haec verba: οὔτε Κορ. ἀνδρὶ προκαταρχόμενοι, quibus sacra non communia significantur, sed sacra solius coloniae, quibus forte viri metropolis Corinthii interessent. Quod porro ista verba in hunc modum convertunt: *neque in sacrificiis, quum viscera distribuebant, a viro Corinthio auspicabantur*, ut omittam, dativo Κορινθίῳ ἀνδρὶ illud *a viro Corinthio* significari non potuisse, viscerum distributio heroicis quidem temporibus facta est, at serius extra diis offerebantur. v. Athenionis Comici fragm. ap. Athenae. 14. p. 661. A. Heyn. Opuscc. Acad. Vol. 1. p. 326. adn. Haec igitur totius loci sententia est: *Ne-*

ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὁμοῖα τοῖς Ἑλλήνων πλουσιωτάτοις καὶ τῇ ἐς πόλεμον παρασκευῇ δυνατώτεροι, ναυτικῷ δὲ καὶ πολὺ προέχειν ἔστιν ὅτε ἐπαιρόμενοι, καὶ κατὰ τὴν τῶν Φαιάκων προενοίκησιν τῆς Κερκύρας κλέος ἐχόντων τὰ περὶ τὰς ναῦς. ἦ καὶ μᾶλλον ἐξηρτύοντο τὸ ναυτικὸν καὶ ἦσαν οὐκ ἀδύνατοι· τριήρεις γὰρ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ὑπῆρχον αὐτοῖς, ὅτε ἤρχοντο πολε-
26 μεῖν. πάντων οὖν τούτων ἐγκλήματα ἔχοντες οἱ Κορίνθιοι ἔπεμπον ἐς τὴν Ἐπίδαμνον ἄσμενοι τὴν ὠφέλειαν, οἰκήτορά τε τὸν βουλόμενον ἰέναι κελεύοντες καὶ Ἀμπρακιωτῶν καὶ Λευκαδίων καὶ ἑαυτῶν φρουρούς. ἐπορεύθησαν δὲ πεζῇ ἐς Ἀπολλωνίαν, Κορινθίων οὖσαν ἀποικίαν, δέει τῶν Κερκυραίων μὴ κωλύωνται ὑπ' αὐτῶν κατὰ θάλασσαν περαιούμενοι. Κερκυραῖοι δὲ ἐπειδὴ ἤσθοντο τούς τε οἰκήτορας καὶ φρουροὺς ἥκοντας ἐς τὴν Ἐπίδαμνον, τήν τε ἀποικίαν Κορινθίοις δεδομένην, ἐχαλέπαινον· καὶ πλεύσαντες εὐθὺς πέντε καὶ εἴκοσι νυσί καὶ ὕστερον ἑτέρῳ στόλῳ τούς τε φεύγοντας ἐκέλευον κατ' ἐπήρειαν δέχεσθαι αὐτούς, ἦλθον γὰρ ἐς τὴν Κέρκυραν οἱ τῶν Ἐπιδαμνίων φυγάδες, τάφους τε ἀποδεικνύντες καὶ ξυγγένειαν, ἣν

que enim in solennitatibus communibus solita munia i. e. *προεδρίαν, ἱερεῖα et sacrorum praefecturam Corinthiis tribuebant, nec viro Corinthio in suis sacris χέρνιβα, οὐλοχύτην, τριχοτομίαν et σπονδήν.* Mox *ὥσπερ αἱ ἄλλαι ἀποικίαι* solae Corinthiae coloniae intelligendae sunt cum Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 131, 51. De formula *ὁμοῖα τοῖς* v. Matth. p. 584.

προέχειν — ἐπαιρόμενοι] Infinitivus pendet ab *ἐπαιρόμενοι*. v. Matth. p. 1044. b. Addit *ἔστιν ὅτε*, quia *οὐκ ἀεί*, ait Schol., *πλέον εἶχον ναυτικόν* (imo *ναυτικῷ*). Et variatur oratio: *ἐπαιρόμενοι προέχειν* et *ἐπαιρόμενοι κατὰ τὴν προενοίκησιν*, ubi *κατά* est *propter* ut c. 59., nisi cum Schol. ita accipias: *ut decebat eos, qui successerant Phaeacibus.*

26. *καὶ' ἐπήρειαν*] i. e. aus Bosheit, nam odium erat Corcyraeorum erga Epidamnios, et voluntas his nocendi atque incommodandi, non exulibus Epidamniorum gratificandi. v. Herald. Animadv. ad Salmasii Obss. ad ius Att. et Rom. 2, 15. p. 140. nr. 5. b. adde Senec. 4. De Benef. 17. Popp. probat interpretationem *minaciter*, quae notio prorsus ab usu Atticorum aliena est, neque invenitur nisi apud Ionicos et Grammaticos, cognata Homericae *ἀρειῇ*, quum Atticis nunquam alio sensu ponatur nisi *malitiae.* Neque qui ex Atticis pendent, Diod. et Pausan. alio sensu usurpant, quam Thuc. Xenoph. Aristot. Demosth. al. Accedit quod *κατά* animi aliquam affectionem, non vocis aut actionis minas significat. Sic *κατ' — ἔχθος — φιλίαν — μῖσος* etc. dicitur.

τάφους ἐπιδεικνύντες] Maiorum sepulchra in patria, quam coloni reliquerant, aliaque monumenta pro ea, quae erat priscarum gentium summa circa haec religio, magnam vim ad inflammandos pietatis sensu animos et in obsequio retinendos habere debuerunt; (non dissimili ratione Epidamnii exules Corcyraeos per communes sepulturas obsecrant, ut se restituant;) antiquioribus temporibus etiam vatum responsa et oraculorum religio (cap. 25. *τὸ χρησιήριον δηλοῦντες*). Nam nisi sortibus a deo petitis vix quaequam colonia deducebatur, quas ut toti huic consilio, ita patriae urbis decretis magnam auctoritatem conciliasse credibile est. Heyn. opusc. acad. Vol. 1. p. 316., quem v. de *ξυγγε-*

*προϊσχόμενοι ἐδέοντο σφᾶς κατάγειν, τούς τε φρουροὺς οὓς Κορίνθιοι ἔπεμψαν καὶ τοὺς οἰκήτορας ἀποπέμπειν· οἱ δὲ Ἐπιδάμνιοι οὐδὲν αὐτῶν ὑπήκουσαν. ἀλλὰ στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ Κερκυραῖοι τεσσαράκοντα νυσὶ μετὰ τῶν φυγάδων ὡς κατάξοντες καὶ τοὺς Ἰλλυριοὺς προσλαβόντες. προσκαθεζόμενοι δὲ τὴν πόλιν προεῖπον Ἐπιδαμνίων τε τὸν βουλόμενον καὶ τοὺς ξένους ἀπαθεῖς ἀπιέναι· εἰ δὲ μή, ὡς πολεμίοις χρήσασθαι, ὡς δ' οὐκ ἐπείθοντο, οἱ μὲν Κερκυραῖοι, ἔστι δὲ ἰσθμὸς τὸ χωρίον, ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν. Κορίνθιοι δ', ὡς αὐτοῖς ἐκ*27 *τῆς Ἐπιδάμνου ἦλθον ἄγγελοι ὅτι πολιορκοῦνται, παρεσκευάζοντο στρατιάν, καὶ ἅμα ἀποικίαν ἐς τὴν Ἐπίδαμνον ἐκήρυσσον ἐπὶ τῇ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ τὸν βουλόμενον ἰέναι· εἰ δέ τις τὸ*

νεία coloniarum cum metropolibus p. 312. sqq. Mox de verbis *προσκαθεζόμενοι τὴν πόλιν* v. Matth. p. 735 sq. adn. et de aoristo *χρήσασθαι* Herm. ad Soph. Ac. 1061. Matth. p. 950 sq.

27. *ἐπὶ τῇ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ*] Saepe ea memorari reperimus, unde diversas interdum diversis coloniis deducendis leges fuisse scriptas et conditiones propositas colligimus, quibus ii, qui nomina sua coloniis dare vellent, adstringerentur, eoque ipso inaequali iure ac foedere essent. Hic Corinthii, qui magnum colonorum numerum conficere colebant, proclamant *ἐπὶ τῇ ἴσῃ — ἰέναι.* Hoc igitur alias non usitatum erat. Et sane si peregrini una cum civibus in coloniam mittebantur, debuit tum diversa colonorum conditio esse. Atque has esse formulas, de quibus Harpocrationis locus accipiendus sit, existimamus, quum *ἀποίκια* interpretatur tabulas, secundum quas coloniae deducerentur. Heyn. p. 323 sq. Minus recte hunc locum cepit Drum. Verf. d. Gr. Staaten p. 511., qui intelligit a Corinthiis proclamatum esse, ut nomina darent, qui aequis et paribus conditionibus eo abire cuperent, aequis *inter se*, puto, et paribus. Sed illa formula significantur coloni aequo cum civibus maioris patriae iure, id quod patet ex c. 34., ubi coloni *ἐκπέμπονται ἐπὶ τῷ ὁμοίοι τοῖς λειπομένοις* (civibus patriae maioris) *εἶναι.* Conf. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 153, 44. Mox de variatione modorum in verbis *εἰ δέ τις μὴ ἐθέλοι — βούλεται* v. Matth. §. 524. adn. 1. De drachmis Corinthiis v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. 1. p. 17. Od. Muell. Aeginet. p. 88 sq. Drachma Attica (6 obolos Atticos continens) pretii erat 5½ gross.; drachma Corinthia s. Aeginetica (10 obolos Atticos continens) valebat 9¼ gross. Arn. cum drachmis Corinthiis confudit stateras Corinthios sive *δεκάλιτρα*, quae 10 non Atticos sed Aegineticos obolos continebant. Hanc pecuniam ideo, puto, novi coloni deponere tenebantur, qui non statim abibant, ut Corinthia metropolis numeri colonorum secura agros recte adsignare et reliqua ordinare posset, prout numerus novorum colonorum cognitus iubebat. Procul dubio deposita pecunia ab iis amittebatur, qui postea in coloniam proficisci negligerent; iis autem restituebatur, qui pacto tempore fide stetissent. „Sortes agrorum iam in maiori patria assignatas esse, apparet etiam ex iis, quae fiebant, quum Syracusae condebantur.“ Od. Muell. Dor. 2. p. 61. adn. 1. Conf. 1. p. 116., ubi, „hic erat, ait, communis mos in condendis coloniis, ut colonis in antecessum agri assignandi portio promitteretur, quae promissa portio et ipsa *κλῆρος* appellabatur. Talem sortem, quum Syracusae condebantur, Aethiops, heluo Corinthius, uni convictorum suorum vendidit pretio mellitae placentae.“ Idem addit, primos conditores Syracusarum terram Siculis ereptam in tot sortes distribuisse, quot numerum in colonia partem ha-

παραυτίκα μὲν μὴ ἐθέλοι ξυμπλεῖν, μετέχειν δὲ βούλεται τῆς ἀποικίας, πεντήκοντα δραχμὰς καταθέντα Κορινθίας μένειν. ἦσαν δὲ καὶ οἱ πλέοντες πολλοὶ καὶ οἱ ταῤγύριον καταβάλλοντες. ἐδεήθησαν δὲ καὶ τῶν Μεγαρέων ναυσὶ σφᾶς ξυμπροπέμψειν, εἰ ἄρα κωλύοιντο ὑπὸ Κερκυραίων πλεῖν. οἱ δὲ παρεσκενάζοντο αὐτοῖς ὀκτὼ ναυσὶ ξυμπλεῖν καὶ Παλῆς Κεφαλήνων τέσσαρσι, καὶ Ἐπιδαυρίων ἐδεήθησαν, οἳ παρέσχον πέντε. Ἑρμιονῆς δὲ μίαν καὶ Τροιζήνιοι δύο, Λευκάδιοι δὲ δέκα καὶ Ἀμπρακιῶται ὀκτώ. Θηβαίους δὲ χρήματα ᾔτησαν καὶ Φλιασίους, Ἠλείους δὲ ναῦς τε κενὰς καὶ χρήματα. αὐτῶν δὲ Κορινθίων νῆες παρεσκενάζοντο τριάκοντα καὶ τριςχίλιοι ὁπλῖται.

28 Ἐπειδὴ δὲ ἐπύθοντο οἱ Κερκυραῖοι τὴν παρασκευήν, ἐλθόντες ἐς Κόρινθον μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ Σικυωνίων πρέσβεων, οὓς παρέλαβον ἐκέλευον Κορινθίους τοὺς ἐν Ἐπιδάμνῳ φρουρούς τε καὶ οἰκήτορας ἀπάγειν ὡς οὐ μετὸν αὐτοῖς Ἐπιδάμνου. εἰ δέ τι ἀντιποιοῦνται, δίκας ἤθελον δοῦναι ἐν Πελοποννήσῳ παρὰ πόλεσιν αἷς ἂν ἀμφότεροι ξυμβῶσιν· ὁποτέρων δ' ἂν δικασθῇ εἶναι τὴν ἀποικίαν, τούτους κρατεῖν. ἤθελον δὲ καὶ τῷ ἐν Δελφοῖς μαντείῳ ἐπιτρέψαι. πόλεμον δὲ οὐκ εἴων ποιεῖν· εἰ δὲ μή, καὶ αὐτοὶ ἀναγκασθήσεσθαι ἔφασαν, ἐκείνων βιαζομένων, φίλους ποιεῖσθαι οὓς οὐ βούλονται ἑτέρους τῶν νῦν ὄντων μᾶλλον ὠφελείας ἕνεκα. οἱ δὲ Κορίνθιοι ἀπεκρίναντο αὐτοῖς, ἢν τάς τε ναῦς καὶ τοὺς βαρβάρους ἀπὸ Ἐπιδάμνου ἀπαγάγωσι, βουλεύσεσθαι· πρότερον δὲ οὐ καλῶς ἔχειν τοὺς μὲν πολιορκεῖσθαι, αὐτοὺς δὲ δικάζεσθαι. Κερκυ-

bentium aequabant. Mox de futuro *ξυμπροπέμψειν* v. Matth. §. 506. VI. Lobeck. ad Phryn. p. 747. Qui sequuntur, Epidaurii, Megarenses, Hermionenses, Troezenii etc. antiquo foedere Peloponnesiaco inncti erant. v. Od. Muell. Dor. 1. p. 178.

28. *οὓς παρέλαβον*] Schol. *ἵνα αὐτοῖς ὦσι μάρτυρες τῶν λόγων ἢ ἵνα αὐτοὺς αἰδεσθῶσιν οἱ Κορίνθιοι.* Mox intellige *παρὰ πόλεσι, παῤ αἷς ἂν ξυμβῶσιν ἀμφότεροι δοῦναι δίκας.* v. Matth. p. 1192. Et *οὐκ εἴων* est *dissuadebant, mitibus verbis dehortabantur*, ut vult Valck. ad Herodot. 2, 30. at conf. Herm. ad Soph. Phil. 441. Mox *εἰ δὲ μή*, pro quo *εἰ δὲ* exspectes, sine respectu ad seriem orationis est *sin minus*. v. Vig. p. 510. Matth. p. 1249. b.

οὓς οὐ βούλονται] Schol. *οἱ Κερκυραῖοι, οὐχὶ οἱ Κορίνθιοι.* De verbis *ἑτέρους τῶν* v. Matth. §. 366. d. Porro *τοὺς νῦν ὄντας* quidam intelligunt civitates Peloponnesi foederatas. At in illo foedere Corcyraei nusquam apparent, et ipsi fatentur c. 31., se nulli Graecorum foederi adscriptos esse. Imo praesentes amici sunt exules et Illyrii, quibuscum tum adversus Epidamnum profecti erant. v. cap. 26. *Μᾶλλον* iunge cum *ἑτέρους*, hoc sensu: alios potius amicos separaturos, quam quos adhuc habuissent, et vel Spartanos vel Athenienses significari adnotavit Haack. Athenienses, opinor. Vid. cap. 31. 33. 35. Mox *ποιήσειν ταῦτα* est *ἀπάξειν τὰς ναῦς.*

αὐτοὺς δικάζεσθαι] Pronomen non pertinet ad utrosque litigantes, sed ad solos Corinthios. Nolumus, aiunt, nos litigantes desidere, dum vos agitis. Inter se ex adverso modo Corinthii et Cor-

ραῖοι δὲ ἀντέλεγον, ἢν καὶ ἐκεῖνοι τοὺς ἐν Ἐπιδάμνῳ ἀπαγάγωσι, ποιήσειν ταῦτα· ἑτοῖμοι δὲ εἶναι καὶ ὧστε ἀμφοτέρους μένειν κατὰ χώραν, σπονδὰς ποιήσασθαι ἕως ἂν ἡ δίκη γένηται.

Κορίνθιοι δὲ οὐδὲν τούτων ὑπήκουον, ἀλλ' ἐπειδὴ πλή- 29
ρεις αὐτοῖς ἦσαν αἱ νῆες καὶ οἱ ξύμμαχοι παρῆσαν, προπέμψαντες κήρυκα πρότερον πόλεμον προεροῦντα Κερκυραίοις, ἄραντες ἑβδομήκοντα ναυσὶ καὶ πέντε διςχιλίοις τε ὁπλίταις ἔπλεον ἐπὶ τὴν Ἐπίδαμνον Κερκυραίοις ἐναντία πολεμήσοντες. ἐστρατήγει δὲ τῶν μὲν νεῶν Ἀριστεὺς ὁ Πελλίχου καὶ Καλλικράτης ὁ Καλλίου καὶ Τιμάνωρ ὁ Τιμάνθους· τοῦ δὲ πεζοῦ Ἀρχέτιμός τε ὁ Εὐρυτίμου καὶ Ἰσαρχίδας ὁ Ἰσάρχου. ἐπειδὴ δὲ ἐγένοντο ἐν Ἀκτίῳ τῆς Ἀνακτορίας γῆς, οὗ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστιν, ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, οἱ Κερκυραῖοι κήρυκά τε προέπεμψαν αὐτοῖς ἐν ἀκατίῳ ἀπεροῦντα μὴ πλεῖν ἐπὶ σφᾶς καὶ τὰς ναῦς ἅμα ἐπλήρουν ζεύξαντές τε τὰς παλαιὰς

cyraei, non Corinthii Corcyraeique Epidamniis ponuntur. Id quod magis apparuum fuisset, si Thuc. activo usus scripsisset: *πρότερον δὲ οὐ καλῶς ἔχειν, τοὺς μὲν πολιορκεῖν, αὐτοὺς δὲ δικάζεσθαι.* De ratione particularum *μὲν — δέ* v. Buttm. Gr. §. 433. (ed. 13.)

ἑτοῖμοι δὲ εἶναι — ποιήσασθαι] Schol. particulam *δέ*, quae vulgo post *σπονδὰς* legitur, non in suo exemplari invenerat. Popp. intellexit, eam particulam melius abesse ita ut *ὥστε* non pendeat ex *ἑτοῖμοι*, sed ex *σπονδὰς ποιήσασθαι*; praeterea particulam *καί* iustum locum in his verbis, si *δὲ* post *σπονδὰς* servetur, non obtinere, quia dicendum fuerit aut sic: *ἑτοῖμοι δὲ καὶ εἶναι ὥστε*, aut sic: *ἑτοῖμοι δὲ εἶναι ὥστε καί ἀμφοτέρους.* Si *δέ* delebis, *ὥστε* significabit, *hac lege, ut.* Vid. Matth. §. 479.

29. *δισχιλίοις ὁπλίταις*] supr. c. 27. extr. 3000 nominavit. Schol. putat, non amplius bis mille opus visos esse, Steph. monet, supra tantum ter mille paratos legi, et fortasse tot milites haberi non potuisse, quot parabant. Mox de *ἐστρατήγει* v. Matth. p. 605. De nominibus *Καλλικράτης Καλλίου* etc. Boeckh. Explicc. Pind. p. 265. et Staatsh. d. Ath. 2. p. 235.

ζεύξαντες] *Ζευγνύναι ναῦν* est navem reficere, *ἀναζευγνύναι ναῦν* est navem solvere, ut 8, 108. Saepius tamen *ἀναζευγνύναι* significat castra movere. Ad rationem naves reficiendi pertinet Horat. 1. Carm. 14, 6., ubi Vanderb. „*Funes*, ait, (quas Hor. in reficiendis navibus commemorat,) significant, quod Galli dicunt *des cables* (Ankertau, Kabel). Si quando navis aquam transmittit, carina nonnunquam circumdatur minutis illis funibus, quas peculiari nomine Galli *grelins* dicunt, ut quoad eius fieri potest hiscentia carinae ligna revinciant. Et naves hoc modo ligare Gallis *cintrer*, Graecis *ζεῦξαι* est. Funibus istis nostra aetate addunt lintea velaria pice liquida uncta.“ Baxter. contulit Actt. Apost. 27, 17. Vid. ante omnia Schneid. ad Vitruv. 10, 21, 6. Extat insignis in hanc rem locus Platon. De Rep. 10. p. 616. C., ubi *τὰ ὑποζώματα τῶν τριήρων* illae ipsae Horatii funes sunt. Accedit locus Polybii 27, 3, 3., ubi est *ὑποζωννύειν.* Addit Arn., naves Russicas, quae captae sunt in Tago a. 1808, hoc modo, quem verbis Vanderburgii descripsi, colligatas fuisse propter vetustatem et minus integram conditionem. Idem iubet adiri Schleusn. in lexic. s. v. *ὑποζωννύειν.* Fuit alter modus naves reficiendi, fortasse cum illo coniungi solitus, de quo Casaub. ad Aristoph. Equ. 278. cogitasse videtur.

ὥστε πλωίμους εἶναι καὶ τὰς ἄλλας ἐπισκευάσαντες. ὡς δὲ ὁ κήρυξ τε ἀπήγγειλεν οὐδὲν εἰρηναῖον παρὰ τῶν Κορινθίων καὶ αἱ νῆες αὐτοῖς ἐπεπλήρωντο οὖσαι ὀγδοήκοντα, τεσσαράκοντα γὰρ Ἐπίδαμνον ἐπολιόρκουν, ἀνταναγόμενοι καὶ παραταξάμενοι ἐναυμάχησαν· καὶ ἐνίκησαν οἱ Κερκυραῖοι παρὰ πολὺ καὶ ναῦς πεντεκαίδεκα διέφθειραν τῶν Κορινθίων. τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ αὐτοῖς ξυνέβη καὶ τοὺς τὴν Ἐπίδαμνον πολιορκοῦντας παραστήσασθαι ὁμολογίᾳ ὥστε τοὺς μὲν ἐπήλυδας ἀποδόσθαι, Κορινθίους δὲ δήσαντας ἔχειν ἕως ἄν ἄλλο τι δόξῃ. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν οἱ Κερκυραῖοι τροπαῖον στήσαντες ἐπὶ τῇ Λευκίμμῃ τῆς Κερκύρας ἀκρωτηρίῳ τοὺς μὲν ἄλλους οὓς ἔλαβον αἰχμαλώτους ἀπέκτειναν, Κορινθίους δὲ δήσαντες εἶχον. ὕστερον δὲ ἐπειδὴ οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἠσσημένοι ταῖς ναυσὶν ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου, τῆς θαλάσσης ἀπάσης ἐκράτουν τῆς κατ' ἐκεῖνα τὰ χωρία οἱ Κερκυραῖοι καὶ πλεύσαντες ἐς Λευκάδα τὴν Κορινθίων ἀποικίαν τῆς γῆς ἔτεμον, καὶ Κυλλήνην τὸ Ἠλείων ἐπίνειον ἐνέπρησαν, ὅτι ναῦς καὶ χρήματα παρέσχον Κορινθίοις. τοῦ τε χρόνου τὸν πλεῖστον μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐκράτουν τῆς θαλάσσης καὶ τοὺς τῶν Κορινθίων ξυμμάχους ἐπιπλέοντες ἔφθειρον μέχρι οὗ Κορίνθιοι περιόντι τῷ θέρει

Gregor. enim Cor. in Scholl. ad Hermog. p. 889. scripsit: τὸ ζεύξαντες τὰς παλαιὰς ναῦς ἀντὶ τοῦ ζυγώματα κρατύναντες κεῖται· ζυγώματα δὲ καλοῦνται τὰ ξύλα τὰ ἀπὸ τοῦ τοίχου τῆς νεὼς πρὸς τὸν ἕτερον διατείνοντα τοῖχον· ἀρ' οὖ τὴν ναῦν σφίγξαι καὶ συναγαγεῖν, ἵνα μὴ χαυνωθῇ· ἢ ζυγώματα τὰ ξύλα τὰ ἐμβαλλόμενα ταῖς σανίσιν, ὥστε συζεῦξαι τὰς σανίδας τὰς διῃρημένας ἐστιν ὅτε· ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, προεθεράπενον οἷς ἔδει τὰς ναῦς. Quibuscum consentit alter Schol. Thuc.: ζεύξαντες ζυγώματα αὐταῖς ἐνθέντες, ὥστε συνέχεσθαι et τὰς μὲν ἔζευξαν διαλελυμένας οὔσας καὶ ζυγωμάτων προσδεηθείσας εἰς συνοχήν, id quod varie convertunt: *radouber* i. e. clouer des planches neuves pour contenir les vieilles aux endroits où elles étaient fatiguées. Recte vero etiam Passov.: mit Tauen umbinden, et (propter usum linteorum et picis, qui nunc obtinet), calfatern.

ἐπισκευάσαντες] Hoc verbum significat, *navem ad cursum aptare*, quod de navibus, quae per vela aguntur, dicas: segelfertig machen. Alias ἐπισκευάζειν ναῦν significat fere *ἐκ παλαιότητος εἰς νέαν κατάστασιν εἰδοποιεῖν*, ut verbis Scholiastae utar. v. Mor. ad Isocr. Panegyr. c. 41. extr.

τεσσαράκοντα] Schol. *προεῖπε γὰρ ὅτι ἑκατὸν εἴκοσιν εἶχον.* v. cap. 25. fin. Mox *ἀνταναγόμενοι* recte editur, quamquam *παραταξάμενοι* sequitur: vulgo aor. 2. exhibetur. At conf. 8, 23. 95. et mox c. 52. init. Deinde de formula *ἐνίκησαν παρὰ πολὺ* v. Matth. §. 588. p. 1174.

ξυνέβη αὐτοῖς] Corcyraeis, ad quos eosdem etiam referendum est *πολιορκοῦντας*, non tamen ad omnes, sed ad eum tantum Corcyraeorum exercitum, qui Epidamnum obsidebant. Haack. Statim *ἀποδόσθαι* est in servitutem vendere. Tametsi c. 30. legimus, a Corcyraeis istos captivos exceptis Corinthiis interfectos esse.

30. *τοὺς — ἄλλους οὓς ἔλαβον*] Ambraciotas, Leucadios, aliosque cum Corinthiis Epidamnum profectos. V. cap. 26. init. et c. 29., ubi *ἐπήλυδες* vocantur. Mox de verbis *τῆς γῆς ἔτεμον* v. Matth. §. 323. b.

περιόντι τῷ θέρει] Reisk. coniecit *περιόντι τῷ θέρ.* De aestate

πέμψαντες ναῦς καὶ στρατιάν, ἐπεὶ σφῶν οἱ ξύμμαχοι ἐπόνουν, ἐστρατοπεδεύοντο ἐπὶ Ἀκτίῳ καὶ περὶ τὸ Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος, φυλακῆς ἕνεκα τῆς τε Λευκάδος καὶ τῶν ἄλλων πόλεων ὅσαι σφίσι φίλιαι ἦσαν. ἀντεστρατοπεδεύοντο δὲ καὶ οἱ Κερκυραῖοι ἐπὶ τῇ Λευκίμμῃ ναυσί τε καὶ πεζῷ. ἐπέπλεόν τε οὐδέτεροι ἀλλήλοις, ἀλλὰ τὸ θέρος τοῦτο ἀντικαθεζόμενοι χειμῶνος ἤδη ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου ἑκάτεροι.

Τὸν δ' ἐνιαυτὸν πάντα τὸν μετὰ τὴν ναυμαχίαν καὶ τὸν 31
ὕστερον οἱ Κορίνθιοι ὀργῇ φέροντες τὸν πρὸς Κερκυραίους πό-

eadem loquitur, qua pugna navalis inter Corinthios et Corcyraeos commissa est. Id quod apparet ex verbis paulo superius lectis *τοῦ τε χρόνου τὸν πλεῖστον μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐκράτουν τῆς θαλάσσης* Corcyraei, si conferas cum extremis huius capitis: *ἀλλὰ τὸ θέρος τοῦτο ἀντικαθεζόμενοι χειμῶνος ἤδη* (ὄντος sc.) *ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου ἑκάτεροι* et initium cap. 31. *τὸν δ' ἐνιαυτὸν πάντα τὸν μετὰ τὴν ναυμαχίαν καὶ τὸν ὕστερον οἱ Κορίνθιοι — ἐναυπηγοῦντο* etc. Primo pugnae navalis exitum narravit, deinde quid aestate post pugnam factum sit; hinc Corcyraeos et hostes eorum ingruente hieme stationes utrosque suas reliquisse, quas post pugnam habuerant; denique addit, quid anno proximo et altero post pugnam egerint. Porro si in sensum verborum *περιόντι τῷ θέρει* inquiras, non possunt illa significare *reliqua aestate* (in dem übrigen Theil des Sommers); sic enim dicere debebat vel *τῷ περιόντι τοῦ θέρους* vel *τῷ θέρει τῷ περιόντι*. Vis enim articuli ea est, ut maius momentum addat ei vocabulo, cui additus est. Vid. Krueg. de Authent. Xenoph. Anab. p. 42 sq. Verba *περιόντι τῷ θέρει* nihil aliud significant, nisi *τῷ θέρει, ὃ περιῆν* i. e. in dem Sommer, der (von zwei oder mehreren Sommern) übrig war. Similiter *ἐπ' ἀκρῶν τῶν ὀρῶν* est: auf den Bergen, wo sie am höchsten sind. Aliter pone articulum, aliusque item sensus exibit: *ἐπὶ τῶν ἀκρῶν ὀρῶν*, auf den hohen Bergen. Vides hac positione articuli gravius momentum addi adiectivis, ut cogitetur mons non quivis, sed montium tantum ii, qui alti sunt. Hoc fit, ut in vulgata huius loci scriptura vix acquiescas. Recte scribitur *περιόντι τῷ θέρει*. Etenim *περιέναι ἐνιαυτός* dicitur annus vertens i. e. ad finem vergens. Hoc sensu si verbum a Thucydide positum esse statuas, neque in grammatica ratione, neque in narratione est, quod difficultatem pariat. Pugna navalis aestate ineunte vel vere commissa est; per maiorem partem aestatis Corcyraei victores maritimo imperio in illis oris potiti sunt; aestate ea ad finem vergente Corinthii novas copias miserunt, ut Corcyraeos paululum coercerent; hieme tandem ingruente utrique domum redierunt. Quod participium praepositum est, id significat, ea aestatis parte id factum esse, qua aestas ad finem vergebat. Sic articulus nec supervacaneus est, nec pravo loco positus. Quae ratio quo firmius comprobetur, licet conferre Xenoph. H. Gr. 3, 2, 25., ubi res narratas sive cum Diodoro 14, 17. uno anno includas, sive cum Pausania 3, 8, 2. in duos annos dispertias (v. Mans. Spart. 3, 1. p. 16.), verba Xenophontis *περιόντι τῷ ἐνιαυτῷ* annum Atticum exeuntem significabunt, quo sensu Herodot. 7, 20. dixit *ἔτει ἀνομένῳ*.

31. *ὀργῇ φέροντες*] Corinthii cupidi vindictae et acceptae ignominiae labem abolendi bellum fortiter toleraverunt i. e. sumtus omnes bellicos in se recepernnt, ita ut per biennium non desinerent naves aedificare, remiges conducere. Sic *εὐοργήτως* bellum gerere ab hoc scriptore dicuntur, qui a cupiditate in eo gerendo temperant, qui iusto

λεμον ἐναυπηγοῦντο καὶ παρεσκευάζοντο τὰ κράτιστα νεῶν στόλον, ἔκ τε αὐτῆς Πελοποννήσου ἀγείροντες καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἑρέτας, μισθῷ πείθοντες. πυνθανόμενοι δὲ οἱ Κερκυραῖοι τὴν παρασκευὴν αὐτῶν ἐφοβοῦντο, καὶ, ἦσαν γὰρ οὐδενὸς Ἑλλήνων ἔνσπονδοι οὐδὲ ἐσεγράψαντο ἑαυτοὺς οὔτε ἐς τὰς Ἀθηναίων σπονδὰς οὔτε ἐς τὰς Λακεδαιμονίων, ἔδοξεν αὐτοῖς ἐλθοῦσιν ὡς τοὺς Ἀθηναίους ξυμμάχους γενέσθαι καὶ ὠφέλειάν τινα πειρᾶσθαι ἀπ' αὐτῶν εὑρίσκεσθαι. οἱ δὲ Κορίνθιοι πυθόμενοι ταῦτα ἦλθον καὶ αὐτοὶ ἐς τὰς Ἀθήνας πρεσβευσόμενοι, ὅπως μὴ σφίσι πρὸς τῷ Κερκυραίων ναυτικῷ τὸ Ἀττικὸν προσγενόμενον ἐμπόδιον γένηται θέσθαι τὸν πόλεμον ἢ βούλονται. καταστάσης δὲ ἐκκλησίας ἐς ἀντιλογίαν ἦλθον, καὶ οἱ μὲν Κερκυραῖοι ἔλεξαν τοιάδε.

32 Δίκαιον, ὦ Ἀθηναῖοι, τοὺς μήτε εὐεργεσίας μεγάλης μήτε ξυμμαχίας προοφειλομένης ἥκοντας παρὰ τοὺς πέλας ἐπικουρίας ὥσπερ καὶ ἡμεῖς νῦν δεησομένους ἀναδιδάξαι πρῶτον, μάλιστα μὲν ὡς καὶ ξύμφορα δέονται, εἰ δὲ μή, ὅτι γε οὐκ ἐπιζήμια, ἔπειτα δὲ ὡς καὶ τὴν χάριν βέβαιον ἕξουσιν· εἰ δὲ τούτων μηδὲν σαφὲς καταστήσουσι, μὴ ὀργίζεσθαι ἢν ἀτυχῶσι. Κερκυραῖοι δὲ μετὰ τῆς ξυμμαχίας τῆς αἰτήσεως καὶ ταῦτα πιστεύοντες ἐχυρὰ ὑμῖν παρέξεσθαι ἀπέστειλαν ἡμᾶς. τετύχηκε δὲ τὸ αὐτὸ ἐπιτήδευμα πρός τε ὑμᾶς ἐς τὴν χρείαν ἡμῖν ἄλογον καὶ ἐς τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι ἀξύμφορον, ξύμμαχοί τε γὰρ οὐδενός πω ἐν τῷ πρὸ τοῦ ἑκούσιοι γενόμενοι

tempore bellum et incipiunt et deponunt. Sic 1, 122. dixit ὀργισθεὶς περὶ τὸν πόλεμον eodem fere sensu, quo phrasi huius loci usus est, et similiter 5, 80. τὰ ἄλλα θυμῷ ἔφερον, quod Popp. interpretatur *reliqua impetu quodam animi administrabant*. Φέρειν autem πόλεμον crediderim dictum esse ex analogia phrasis διαφέρειν τὸν πόλεμον, nisi quod διά notionem addit belli ad finem usque tolerati. Mox medium ἐσεγράψαντο addito pronomine reflexivo Popp. exponit per *inscribendum se curare*. Ceterum c. 47. Zacynthii Corcyraeorum socii in bello gerendo sunt. Mox de coniunctivo γένηται post verbum praeteriti temporis v. Matth. p. 996. Paulo post Popp. secutus codicum auctoritatem et leges concinnitatis τὸ Ἀττικὸν scripsit pro vulgata τὸ αὐτῶν.

32. προοφειλομένης] sc. ὑφ' ὑμῶν, Ἀθηναίων. Mox οἱ πέλας sunt *alii* v. Brunck. ad Soph. Antig. 475. De formula μάλιστα μὲν, εἰ δὲ μή v. Vig. p. 416.

τετύχηκε — ἀξύμφορον] i. e. es hat sich aber getroffen, dass unser bisheriges Verfahren in Beziehung auf euch für unser Begehren schlecht begründet ist, und zugleich für unsere gegenwärtigen Verhältnisse unvortheilhaft. Τὸ ἄλογον his explicat: nunquam cuiusquam socii voluntarii facti nunc aliorum opem imploramus. Alterum, τὸ ἀξύμφορον his: ad bellum contra Corinthios gerendum vires nostrae non sufficiunt, quia sociorum auxilia nulla habemus. Iunge πρὸς ὑμᾶς ἄλογον et ἐς τὰ ἡμέτερα ἀξύμφορον. Verba ἐς τὴν χρείαν ἡμῖν idem significant, ac si dixisset ἐς τὴν χρείαν ἡμετέραν i. e. in unserem Anliegen. Etenim ἡμῖν cum τετύχηκε iungendum eundem sensum efficit ac χρείαν ἡμετέραν. Mox ἐπιτήδευμα est unsere Politik, (Beobachtung der Neutralität).

νῦν ἄλλων τοῦτο δεησόμενοι ἥκομεν, καὶ ἅμα ἐς τὸν παρόντα πόλεμον Κορινθίων ἐρῆμοι δι' αὐτὸ καθέσταμεν, καὶ περιέστηκεν ἡ δοκοῦσα ἡμῶν πρότερον σωφροσύνη τὸ μὴ ἐν ἀλλοτρίᾳ ξυμμαχίᾳ τῇ τοῦ πέλας γνώμῃ ξυγκινδυνεύειν νῦν ἀβουλία καὶ ἀσθένεια φαινομένη. τὴν μὲν οὖν γενομένην ναυμαχίαν αὐτοὶ κατὰ μόνας ἀπεωσάμεθα Κορινθίους· ἐπειδὴ δὲ μείζονι παρασκευῇ ἀπὸ Πελοποννήσου καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐφ' ἡμᾶς ὥρμηνται καὶ ἡμεῖς ἀδύνατοι ὁρῶμεν ὄντες τῇ οἰκείᾳ μόνον δυνάμει περιγενέσθαι, καὶ ἅμα μέγας ὁ κίνδυνος εἰ ἐσόμεθα ὑπ' αὐτοῖς, ἀνάγκη καὶ ὑμῶν καὶ ἄλλου παντὸς ἐπικουρίας δεῖσθαι, καὶ ξυγγνώμη εἰ μὴ μετὰ κακίας, δόξῃς δὲ μᾶλλον ἁμαρτίᾳ τῇ πρότερον ἀπραγμοσύνῃ ἐναντία τολμῶμεν. γενή- 33
σεται δὲ ὑμῖν πειθομένοις καλὴ ἡ ξυντυχία κατὰ πολλὰ τῆς ἡμετέρας χρείας· πρῶτον μὲν ὅτι ἀδικουμένοις καὶ οὐχ ἑτέρους βλάπτουσι τὴν ἐπικουρίαν ποιήσεσθε, ἔπειτα περὶ τῶν μεγίστων κινδυνεύοντας δεξάμενοι ὡς ἂν μάλιστα μετὰ ἀεμνήστου μαρτυρίου τὴν χάριν καταθεῖσθε· ναυτικόν τε κεκτήμεθα πλὴν τοῦ παρ' ὑμῖν πλεῖστον. καὶ σκέψασθε τίς εὐπραξία σπανιωτέρα ἢ τίς τοῖς πολεμίοις λυπηροτέρα, εἰ ἣν ὑμεῖς ἂν πρὸ πολλῶν χρημάτων καὶ χάριτος ἐτιμήσασθε δύναμιν ὑμῖν προσγενέσθαι, αὕτη πάρεστιν αὐτεπάγγελτος ἄνευ κινδύνων καὶ δαπάνης διδοῦσα ἑαυτήν, καὶ προσέτι φέρουσα ἐς μὲν τοὺς πολλοὺς ἀρετήν, οἷς δὲ ἐπαμυνεῖτε χάριν, ὑμῖν δ' αὐτοῖς ἰσχύν·

περιέστηκεν — φαινομένη] i. e. περιέστηκεν ἐς τὸ φαίνεσθαι. Mox ἀβουλία posuit respectu ad τὸ ἄλογον, et ἀσθένεια respectu ad τὸ ἀξύμφορον.

μὴ μετὰ κακίας — ἐναντία τολμῶμεν] i. e. und es ist verzeihlich, wenn wir nicht als arglistige, sondern in Folge einer unrichtigen Politik im Widerspruch mit der früher von uns beobachteten Neutralität auftreten. Vocem ἐναντία pro adverbio habeo, ut τἀναντία 6, 79., ut sit: im Gegentheil. Sic ἀντίπαλον 1, 3. est adverbium. Si pro τολμῶμεν scripsisset συμμαχίαν αἰτοῦμεν, nemo his verbis offenderet: et tamen τολμῶμεν prorsus idem significat. Conf. Herm. ad Soph. Ai. 1037. El. 138.

33. ὡς ἂν μάλιστα — καταθεῖσθε] Ὡς ἂν μάλιστα sicut formula latina *ut qui maxime* elliptica locutio est. Cass. Aug. Pal. καταθῆσθε. Vulgo κατάθησθε. (De qua diversitate accentus v. Buttm. Gr. max. 1. p. 538. adn. 35.) Aut legendum est καταθεῖσθε, quod si fit, sensus erit καταθεῖσθε ἂν ὡς ἂν μάλιστα καταθεῖσθε. Haec est Bekkeri coniectura. Conf. Schaef. App. crit. Demosth. Vol. 1. p. 213 sq. Vol. 2. p. 268. Aut ex aliorum coniectura scribendum ὡς ἂν μάλιστα καταθήσεσθε i. e. καταθήσεσθε ὡς ἂν μάλιστα καταθεῖσθε, ut est apud Thuc. 6, 57. Sensus est: *nos beneficio nunquam obliviscendo obstringeretis*. Translatio facta est a pecunia apud aliquem deposita, quam cum fenore repetas.

ἤ τις λυπηροτέρα, εἰ ἦν] Pro εἰ solus F. habet ἤ. Prima facie cum Reiskio exspectaveris ἤ εἰ. Vulgatam servant Anecdd. Bekk. 1. p. 164, 30. Cum cod. F. faciunt Suid. Zonar. Phavorin. in ἐτιμήσασθε. Εἰ sine ἤ satis defendunt exempla ap. Matth. p. 846., qui supplet τούτων, (εἰ ἦν etc.).

ἀρετήν] i. e. *iustitiae existimationem*. Vid. Suid. Anecdd. Bachm.

ἃ ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ ὀλίγοις δὴ ἅμα πάντα ξυνέβη, καὶ ὀλίγοι ξυμμαχίας δεόμενοι οἷς ἐπικαλοῦνται ἀσφάλειαν καὶ κόσμον οὐχ ἧσσον διδόντες ἢ ληψόμενοι παραγίγνονται. τὸν δὲ πόλεμον, δι' ὅπερ χρήσιμοι ἂν εἴημεν, εἴ τις ὑμῶν μὴ οἴεται ἔσεσθαι, γνώμης ἁμαρτάνει καὶ οὐκ αἰσθάνεται τοὺς Λακεδαιμονίους φόβῳ τῷ ὑμετέρῳ πολεμησείοντας καὶ τοὺς Κορινθίους δυναμένους παρ' αὐτοῖς καὶ ὑμῖν ἐχθροὺς ὄντας καὶ προκαταλαμβάνοντας ἡμᾶς νῦν ἐς τὴν ὑμετέραν ἐπιχείρησιν, ἵνα μὴ τῷ κοινῷ ἔχθει κατ' αὐτῶν μετ' ἀλλήλων στῶμεν, μηδὲ δυοῖν φθάσαι ἁμάρτωσιν, ἢ κακῶσαι ἡμᾶς ἢ σφᾶς αὐτοὺς βεβαιώσασθαι. ἡμέτερον δ' αὖ ἔργον προτερῆσαι, τῶν μὲν διδόντων, ὑμῶν δὲ δεξαμένων τὴν ξυμμαχίαν, καὶ προεπιβουλεύειν αὐτοῖς μᾶλλον ἢ ἀντεπιβουλεύειν. ἢν δὲ λέγωσιν ὡς οὐ δίκαιον τοὺς σφετέρους ἀποίκους ὑμᾶς δέχεσθαι, μαθέτωσαν ὡς πᾶσα ἀποικία εὖ μὲν πάσχουσα τιμᾷ τὴν μητρόπολιν ἀδικουμένη δὲ ἀλλοτριοῦται· οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ δοῦλοι ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὁμοῖοι τοῖς λειπομένοις εἶναι ἐκπέμπονται. ὡς δὲ ἠδίκουν σα-

1. p. 142, 21. Bekk. 1. p. 443. Harpocr. Phavorin. et praecipue Schoem. Obss. ad Thuc. p. 18., qui sic interpretatur: *quae virtutem affert apud vulgum* h. e. efficit, ut virtus vobis a vulgo tribuatur, ideoque virtutis famam vobis conciliat. Adde Plutarch. De audiend. poet. c. 6. Vol. 1. p. 91. Wyttenb., (ubi *ποιοῦνται* est: man nimmt von den Dichtern an, dass sie etc.) Non aliter Virg. 6. Aen. 807. *virtus* dixit pro virtutis gloria. Conf. Schaef. Appar. cr. Demosth. Vol. 5. p. 603. Herm. ad Soph. Philoct. 406. Mox *ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ* est *omni tempore, quod novimus*, id est autem *ex omni memoria*, quum *ἐν παντὶ χρόνῳ* sine articulo esset *omni tempore*. v. Matth. p. 564. Altera scriptura *ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ* vim sententiae imminuit, quia sic in certum tempus restringitur, quod de omni tempore valere debet.

μηδὲ δυοῖν φθάσαι] Orator Corinthios in populares suos impetum facere dicit, ne duobus excidant. „Iam qui duobus non vult excidere, is, si minus duo, certe alterutrum consequi cupit. Quocirca *ne duobus excidant* idem est quod *ut alterutrum adipiscantur*, et sententia totius loci haec est: Corinthii priusquam vos, Athenienses, invadunt, nos, Corcyraeos in ditionem suam redigere student, ne communi odio ducti contra eos ab iisdem partibus stemus, neve duobus, quae sibi parant, excidant, sed alterutrum potius prius, (quam in vos impetum faciunt) consequantur, aut hoc ut nos (si iis resistamus et cedere nolimus) malis afficiant, aut hoc ut se ipsos (si nos perterriti iis nos submittamus), corroborent, atque potentiam suam augeant. *Δυοῖν* igitur pendet ex *ἁμάρτωσιν*, et *φθάσαι* adiunctum habet infinitivum, non participium, ut etiam alibi, teste Matth. §. 553. extr. Popp. Ne autem repetito verbo dicendum esset *ἢ τοῦ φθάσαι ἡμᾶς κακῶσαι, ἢ τοῦ φθάσαι σφᾶς αὐτοὺς βεβαιώσασθαι*, scriptor insolentiori structura dixit *δυοῖν ἁμάρτωσι, φθάσαι* i. e. *ne duabus rebus ad praevertendum excidant*. Herm. De Ellips. et Pleon. p. 141. Mox *τῶν μὲν διδόντων* intellige *ἡμῶν διδόντων*. Paulo post *προεπιβουλεύειν* Greg. Cor. ad Hermog. p. 921. interpretatur *φθάνειν τὴν ἐπιβουλήν, τὸ δὲ ἀντεπιβουλεύειν τὸ κατόπιν ἐλθόντα τῆς ἐπιβουλῆς ἀμύνασθαι τοὺς λυπήσαντας.*

34. *τοῖς λειπομένοις*] civibus maioris patriae. Mox verba *ἐκ τοῦ εὐθέος* iunge cum *δεομένοις*, ut sit: in demjenigen, worin sie euch ge-

φές ἐστι· προκληθέντες γὰρ περὶ Ἐπιδάμνου ἐς κρίσιν πολέμῳ μᾶλλον ἢ τῷ ἴσῳ ἐβουλήθησαν τὰ ἐγκλήματα μετελθεῖν. καὶ ὑμῖν ἔστω τι τεκμήριον ἃ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ξυγγενεῖς δρῶσιν, ὥστε ἀπάτῃ τε μὴ παράγεσθαι ὑπ' αὐτῶν, δεομένοις τε ἐκ τοῦ εὐθέος μὴ ὑπουργεῖν. ὁ γὰρ ἐλαχίστας τὰς μεταμελείας ἐκ τοῦ χαρίζεσθαι τοῖς ἐναντίοις λαμβάνων ἀσφαλέστατος ἂν διατελοίη. λύσετε δὲ οὐδὲ τὰς Λακεδαιμονίων σπονδὰς δε- 35
χόμενοι ἡμᾶς μηδετέρων ὄντας ξυμμάχους. εἴρηται γὰρ ἐν αὐταῖς τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἥτις μεδαμοῦ ξυμμαχεῖ ἐξεῖναι παρ' ὁποτέρους ἂν ἐρέσκηται ἐλθεῖν. καὶ δεινὸν εἰ τοῖσδε μὲν ἀπό τε τῶν ἐνσπόνδων ἔσται πληροῦν τὰς ναῦς καὶ προσέτι καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος καὶ οὐχ ἥκιστα ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑπηκόων, ἡμᾶς δὲ ἀπὸ τῆς προκειμένης τε ξυμμαχίας εἴρξουσι καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλοθέν ποθεν ὠφελείας, εἶτα ἐν ἀδικήματι θήσονται πεισθέντων ὑμῶν ἃ δεόμεθα. πολὺ δὲ ἐν πλείονι αἰτίᾳ ἡμεῖς μὴ πείσαντες ὑμᾶς ἔξομεν. ἡμᾶς μὲν γὰρ κινδυνεύοντας καὶ οὐκ ἐχθροὺς ὄντας ἀπώσεσθε· τῶνδε δὲ οὐχ ὅπως κωλυταὶ ἐχθρῶν ὄντων καὶ ἐπιόντων γενήσεσθε, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς δύναμιν προσλαβεῖν περιύψεσθε ἣν οὐ δίκαιον, ἀλλ' ἢ κἀκείνων κωλύειν τοὺς ἐκ τῆς ὑμετέρας μισθοφόρους, ἢ καὶ ἡμῖν πέμπειν καθ' ὅ,τι ἂν πεισθῆτε ὠφέλειαν, μάλιστα δὲ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς δεξαμένους βοηθεῖν. πολλὰ δὲ ὥσπερ

radezu ansprechen. Schol. iungit cum *ὑπουργεῖν*. At Corcyraei putandi sunt nolle Athenienses hostibus suis auxiliari, sive nunc auxilientur, sive postea. Ex adverso ponuntur *ἐκ τοῦ εὐθέος* et *ἀπάτῃ*, quemadmodum *ἀπὸ τοῦ εὐθέος* et *ἀπάτῃ* 3, 43. *Ἐκ τοῦ εὐθέος* autem non significat *statim*, sed idem quod *ἄντικρυς* sive *ἐκ τοῦ προφανοῦς* sive *φανερῶς*, quae promiscue cum *ἀπὸ τοῦ εὐθέος* ponuntur eodem loco, ibique ex adverso ponitur *ἀφανῶς* quoque pro *ἀπάτῃ*.

35. *εἴρηται γὰρ ἐν αὐταῖς*] sc. *ἐν ταῖς σπονδαῖς τριακοντούτεσιν*. Vid. 1, 115. Negat orator Corcyraeus, receptis suis popularibus per Athenienses illam pacem violatum iri. Videtur tamen futurum fuisse, ut Corcyraeis receptis violaretur, si Od. Muell. Dor. 1. p. 134. adn. verum sentit de clausula illius pacis: *τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἥτις* etc. Hanc enim dicit huius pacti mentem fuisse: Urbibus illis, quae in neutra societate essent, accedere licuisse ad socios utroslibet: eam orator mox dicit *τὴν προκειμένην ξυμμαχίαν*. Accedendo sociis utrisvis fieri, ut induciis triginta annorum includantur, praestetque societas incolumitatem sociorum recens receptorum. Sin vero urbs recipiatur, quae in bello versetur contra urbem iam *ἔνσπονδον* (velut Corinthii iam bellum gerebant cum Corcyraeis, et erant Corinthii *ἔνσπονδοι*), id non aliud esse, quam bellum a societate, quae novum socium recipit, simul et ipsa gerendum suscipi, velut Athenienses, si Corcyraeos in societatem suam recipiebant, Corinthiis bellum indicere cogebantur. Hoc liquet ex oratione Corinthii c. 40.

παρ' ὁποτέρους] i. e. *ἐλθεῖν παρ' ἐκείνους παρ' ὁποτέρους* (*ἐλθεῖν*) *ἂν ἀρέσκηται*. Popp. Mox de formula *οὐχ ὅπως, non modo non* v. Herm. ad Vig. p. 790, 253. Ad verba *ἢν οὐ δίκαιον* supple *προσλαβεῖν Κορινθίους*. Paulo post *ὑπείπομεν* Schol. interpretatur per *προείπομεν* vid. Herm. ad Vig. p. 864, 433.

ἐν ἀρχῇ ὑπείπομεν τὰ ξυμφέροντα ἀποδείκνυμεν· καὶ μέγιστον ὅτι οἵ τε αὐτοὶ πολέμιοι ἡμῖν ἦσαν, ὅπερ σαφεστάτη πίστις, καὶ οὗτοι οὐκ ἀσθενεῖς, ἀλλ' ἱκανοὶ τοὺς μεταστάντας βλάψαι· καὶ ναυτικῆς καὶ οὐκ ἠπειρώτιδος τῆς ξυμμαχίας διδομένης οὐχ ὁμοία ἡ ἀλλοτρίωσις· ἀλλὰ μάλιστα μέν, εἰ δύνασθε, μηδένα ἄλλον ἐᾶν κεκτῆσθαι ναῦς· εἰ δὲ μή, ὅστις ἐχυρώτατος,
36 τοῦτον φίλον ἔχειν. καὶ ὅτῳ τάδε ξυμφέροντα μὲν δοκεῖ λέγεσθαι, φοβεῖται δὲ μὴ δι' αὐτὰ πειθόμενος τὰς σπονδὰς λύσῃ, γνώτω τὸ μὲν δεδιὸς αὐτοῦ ἰσχύν ἔχον τοὺς ἐναντίους μᾶλλον

ἡμῖν ἦσαν] *Nobis* intellige Corcyraeis et Atheniensibus. Porro „exspectes, aiunt, potius εἰσίν, nam quod iidem Corcyraeis et Atheniensibus hostes erant, non satis est. Poterant enim cum iis, qui hostes fuerant, in gratiam redire et amicos habere, quos hostes habuerant.“ Equidem tantum absum, ut ἦσαν improbem, ut εἰσίν si hic invenirem, corrigendum putarem. Quid enim? Ne potuit quidem orator εἰσί dicere, quia Corinthii eo tempore Atheniensibus ἔνσπονδοι erant. Quamvis igitur Corinthios ἐχθρούς Atheniensium appellet, tamen πολέμιοι praesenti quidem tempore non erant. Cur imperfecto ἦσαν usus sit, iudicari licet ex c. 42., ubi orator Corinthius ad hunc locum et ad verba superius lecta: οὐχ ὅπως κωλυταὶ ἐχθρῶν ὄντων καὶ ἐπιόντων γενήσεσθε respiciens dicit: τῆς δὲ ὑπαρχούσης πρότερον διὰ Μεγαρέας ὑποψίας σῶφρον ὑφελεῖν μᾶλλον. Quomodo propter Megarenses Athenienses et Corinthii hostes facti sint, narratur 1, 103. Ad ea tempora, quibus hostes facti sunt, refertur imperfectum ἦσαν, quo orator Corcyraeus cum tecta malitia usus esse cogitandus est, ut vetus ulcus rescinderet, quod probe noverat male sartum esse per inducias tricennales, necdum coisse. Hoc ἦσαν sonat, quasi orator dicat: *erant? nonne etiammum sunt hostes?* Hinc duo alia perspicua fiunt, tum cur orator Corcyraeus addat ὅπερ σαφεστάτη πίστις, tum cur adversarius tectam hanc mentionem veteris inimicitiae ὑποψίαν appellet, quam dicit potius attenuandam esse, videlicet quam cum oratore Corcyraeo incendendam. Mox τοὺς μεταστάντας orator intelligit se et populares suos. Nam c. 28. Corcyraei Corinthios dehortantur, ne bellum causae suae per arbitros dirimendae praeferant; sin minus, sese vel invitos relictis Corinthiis (μεταναστάντας) alios amicos quaesituros, quam qui nunc sunt. Ubi Atheniensis intelligendi sunt, non Lacedaemonii, quibuscum Corinthii arctiori necessitudine coniuncti erant, quam ut Corcyraeis sperare liceret, ut eos sibi conciliarent, vid. cap. 33. τοὺς Κορινθίους δυναμένους παρ' αὐτοῖς (apud Lacedaemonios). Atque c. 31. disertis verbis scriptum est ἔδοξε (Corcyraeis) ἐλθοῦσιν ὡς τοὺς Ἀθηναίους ξυμμάχους γενέσθαι. Paulo inferius οὐχ ὁμοία idem est quod μείζων. Conf. c. 143.

ἀλλὰ — ἐᾶν — ἔχειν] Sequi debebat καὶ pro ἀλλά, nam series infinitivorum haec est: ἀλλὰ δίκαιον ἦ — κωλύειν — ἦ — πέμπειν — μάλιστα δὲ — δεξαμένους βοηθεῖν — καὶ μάλιστα μὲν — μηδένα ἄλλον ἐᾶν κεκτῆσθαι ναῦς· εἰ δὲ μὴ — φίλον ἔχειν. Quia autem inter βοηθεῖν et μάλιστα μὲν — ἐᾶν haec sententia in parenthesi interposita est: πολλὰ δὲ — καὶ ναυτικῆς καὶ οὐκ ἠπειρωτίδος — οὐχ ὁμοία ἡ ἀλλοτρίωσις, id accidit, quod saepe, ut parenthesis vim haberet in eam partem sententiae primariae, quae post parenthesin insequitur. Nam οὐχ ὁμοία et ἀλλὰ μάλιστα inter se referuntur. v. Matth. p. 1297 sq.

36. τὸ μὲν δεδιός] est timor, ne bellum fiat; τὸ θαρσοῦν est fiducia, non fore. Hoc comprobatur verbis in orat. Corinthii c. 42.

φοβῆσον· τὸ δὲ θαρσοῦν μὴ δεξαμένου ἀσθενὲς ὂν πρὸς ἰσχύοντας τοὺς ἐχθροὺς ἀδεέστερον ἐσόμενον καὶ ἅμα οὐ περὶ τῆς Κερκύρας νῦν τὸ πλέον ἢ καὶ τῶν Ἀθηνῶν βουλευόμενος, καὶ οὐ τὰ κράτιστα αὐταῖς προνοῶν ὅταν ἐς τὸν μέλλοντα καὶ ὅσον οὐ παρόντα πόλεμον τὸ αὐτίκα περισκοπῶν ἐνδοιάζῃ χωρίον προσλαβεῖν ὃ μετὰ μεγίστων καιρῶν οἰκειοῦταί τε καὶ πολεμοῦται. τῆς τε γὰρ Ἰταλίας καὶ Σικελίας καλῶς παράπλου κεῖται, ὥστε μήτε ἐκεῖθεν ναυτικὸν ἐᾶσαι Πελοποννησίοις ἐπελθεῖν, τό τε ἐνθένδε πρὸς τἀκεῖ παραπέμψαι, καὶ ἐς τὰ ἄλλα ξυμφορώτατόν ἐστι. βραχυτάτῳ δ' ἂν κεφαλαίῳ, τοῖς τε ξύμπασι καὶ καθ' ἕκαστον, τῷδ' ἂν μὴ προέσθαι ἡμᾶς μάθοιτε τρία μὲν ὄντα λόγου ἄξια τοῖς Ἕλλησι ναυτικά, τὸ παρ' ὑμῖν καὶ τὸ ἡμέτερον καὶ τὸ Κορινθίων. τούτων δ' εἰ περιόψεσθε τὰ δύο ἐς ταὐτὸν ἐλθεῖν καὶ Κορίνθιοι ἡμᾶς προκαταλήψονται, Κερκυραίοις τε καὶ Πελοποννησίοις ἅμα ναυμαχήσετε· δεξάμενοι δὲ ἡμᾶς ἕξετε πρὸς αὐτοὺς πλείοσι νανσὶ ταῖς ἡμετέραις ἀγωνίζεσθαι. τοιαῦτα μὲν οἱ Κερκυραῖοι εἶπον· οἱ δὲ Κορίνθιοι μετ' αὐτοὺς τοιάδε.

37 Ἀναγκαῖον Κερκυραίων τῶνδε οὐ μόνον περὶ τοῦ δέξασθαι σφᾶς τὸν λόγον ποιησαμένων, ἀλλ' ὡς καὶ ἡμεῖς τε ἀδικοῦμεν καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰκότως πολεμοῦνται, μνησθέντας πρῶ-

Καὶ τὸ μέλλον τοῦ πολέμου, ᾧ φοβοῦντες ὑμᾶς Κερκυραῖοι κελεύουσιν ἀδικεῖν, ἐν ἀφανεῖ ἔτι κεῖται. Τὸ δεδιός et τὸ θαρσοῦν participia sunt pro infinitivis τὸ δεδιέναι — θαρσεῖν, vel pro substantivis τὸ δέος — θάρσος. v. Herm. ad Soph. Tr. 195. Matth. §. 570. p. 1126. Dicas idem, quod scriptor dixit, his verbis: γνώτω, δεδιότα μὲν αὐτὸν καὶ ἰσχὺν ἔχοντα, sive τὸ μὲν δέος αὐτοῦ ἰσχὺν ἔχοντος — μᾶλλον φοβῆσαι, unde simul patet, melioribus libris obsequendum fuisse, qui habent αὐτοῦ, non αὑτοῦ. Quorum pronominum de differentia v. Buttm. Gr. §. 127. III. 3. (ed. 13.) et Exc. 10. ad Demosth. Orat. Mid. Statim ἀδεέστερον est *minus formidandum* et πολεμοῦται *inimica redditur.*

παράπλου] pendet a καλῶς. v. Matth. p. 645. Genitivi Ἰταλίας et Σικελίας vicissim pendent ex παράπλου: da der Ort so bequem zu der Fahrt nach Italien und Sicilien liegt, dass gegen unsern Willen kein Schiff von dorther nach dem Peloponnes kommen, von hier aus hingegen allemal eine Flotte bequem dahin abgehen kann.

βραχυτάτῳ — ναυτικά] Poppo verba τοῖς ξύμπασι καὶ καθ' ἕκαστον pro neutris habens dativum per Germanicum: für explicat, hoc sensu: ein kurzer Inbegriff für Alles und Jedes sive *brevissima summa omnia ac singula complectens haec est, unde discatis.* Participium ὄντα pendere facit ab μάθοιτε ἄν, quod sane facilius fit, si ἴστε repetas (vel simile quid) latens in illo μάθοιτες, et ante τρία μὲν ὄντα supples: *brevissima autem summa universa et singula complecteas, unde non deserendos nos esse discatis, haec est: scitote, Graecis tres esse classes memoratu dignas, vestram, nostram et Corinthiorum quarum si duas* etc.

νανσὶ ταῖς ἡμετέραις] i. e. mit so viel Schiffen mehr, als die Zahl der unsrigen beträgt. Dativus ταῖς ἡμετέραις pendet ex πλείοσι, ut πολλῷ in phrasi πολλῷ πλείονες, ut sit um die unsrigen mit mehr Schiffen, sicut alterum est um vieles mehr.

τον καὶ ἡμᾶς περὶ ἀμφοτέρων, οὕτω καὶ ἐπὶ τὸν ἄλλον λόγον ἰέναι, ἵνα τὴν ἀφ' ἡμῶν τε ἀξίωσιν ἀσφαλέστερον προειδῆτε καὶ τὴν τῶνδε χρείαν μὴ ἀλογίστως ἀπώσησθε. φασὶ δὲ ξυμμαχίαν διὰ τὸ σῶφρον οὐδενός πω δέξασθαι· τὸ δ' ἐπὶ κακουργίᾳ καὶ οὐκ ἀρετῇ ἐπετήδευσαν, ξύμμαχόν τε οὐδένα βουλόμενοι πρὸς τἀδικήματα οὐδὲ μάρτυρα ἔχειν, οὔτε παρακαλοῦντες αἰσχύνεσθαι. καὶ ἡ πόλις αὐτῶν ἅμα, αὐτάρκη θέσιν κειμένη, παρέχει αὐτοὺς δικαστὰς ὧν βλάπτουσί τινα μᾶλλον ἢ κατὰ ξυνθήκας γίγνεσθαι, διὰ τὸ ἥκιστα ἐπὶ τοὺς πέλας ἐκπλέοντας μάλιστα τοὺς ἄλλους ἀνάγκη καταίροντας δέχεσθαι. κἀν τούτῳ τὸ εὐπρεπὲς ἄσπονδον οὐχ ἵνα μὴ ξυναδικήσωσιν

37. ἀξίωσιν — χρείαν] Ἀξίωσις petitio est, quam aequitas iubet, χρεία, quam necessitas cogit. Bred.

αἰσχύνεσθαι] Nolunt sociis quasi onerari, ne pudore suffundantur, si eos hortentur in communionem turpium consiliorum suorum venire. Mox αὐτάρκη θέσιν intellige, eorum urbem ita sitam fuisse, ut nulla alia urbe indigeret, aliis sese indigentibus. Bloomf. iniurias Corcyraeorum non in piratica factitanda, ut Schol., sed in hoc positas fuisse putat, quod vectigalia iniqua ex nautis portus ipsorum intrantibus extorserint. Quam fraudulenter in Persicis bellis egerint, Popp. addit apparere ex Herodot. 7, 168.

ἢ κατὰ ξυνθήκας] i. e. *ἡ πόλις αὐτῶν — παρέχει αὐτοὺς μᾶλλον δικαστὰς ὧν βλάπτουσί τινα ἢν (δικασταὶς) κατὰ ξυνθήκας γίγνεσθαι, urbis eorum situs sibi sufficiens efficit, ut ipsi magis sint arbitri iniuriarum, quibus alios afficiunt, quam ut iudices constituantur ex pactis.* Vocabulum δικαστάς bis cogitandum et repetendum ante κατὰ ξυνθήκας. Ξυνθήκας autem intelligit non pacta civitatum de commercio iuris inter cives privatos dandi et repetendi (δίκας ἀπὸ ξυμβόλων), sed pacta de litibus inter civitates per arbitros dirimendis: id quod et nomen ξύνθηκαι indicat, quo constanter ab hoc scriptore induciae tricennales Atheniensium et Lacedaemoniorum significantur, at hoc loco pacta illis induciis tricennalibus similia, quare articulum τὰς ante ξυνθήκας non addidit. Illarum autem inducarum inter alia hoc caput erat: διδόναι καὶ δέχεσθαι τὰ δίκαια i. e. *lites per arbitrium civitatis utrique civitati litiganti amicae disceptantur.* Quare hoc cap. extr. dicit, Corcyraeis, si viri probi esse voluissent, licuisse sese tali foederi adscribendos curare διδοῦσι καὶ δεχομένοις τὰ δίκαια. Hoc probe intelligens Dukas adnotavit: καθιστᾶσιν ἑαυτοὺς δικαστὰς τῶν κακῶν, ἃ ποιοῦσιν ἑτέρους· τοὺς τοιούτους δὲ ἀρετοὺς ἔδει εἶναι, ἐκ συμφώνου παρ' ἑκατέρων τῶν διαφερομένων ἠρημένους.

διὰ τὸ δέχεσθαι] i. e. διὰ τὸ αὐτοὺς ἥκιστα μὲν ἐπὶ τοὺς πέλας ἐκπλεῖν, μάλιστα δὲ τοὺς ἄλλους δέχεσθαι, ἅτε δὴ ἀνάγκη ἐκεῖσε καταίροντας. Steph. Si ad alios navigassent, hi par pari relaturi fuissent. Ἀνάγκη Schol. explicat per διὰ πνευμάτων βίαν, adde fori et agnationis causa et similia.

οὐχ ἵνα μὴ ξυναδικήσωσι] i. e. κἀν τούτῳ προβέβληνται τὸ ἄσπονδον εὐπρεπὲς, ὅπως καταμόνας ἀδικῶσι, καὶ ὅπως — βιάζωνται — πλέον ἔχωσιν — ἀναισχυντῶσιν, οὐχ ἵνα μὴ ξυναδικήσωσιν. Hyperbaton est sive perturbatio ordinis naturalis verborum ac sententiarum, facta plerumque hoc consilio, vel ut aliquid maiori cum vi et efficacia efferant, vel studio brevitatis, vel ob venustatem concinnae orationis, vel studio per antitheta conformandi vel orbe includendi orationem. Velut hic si oratio constructa esset, ut in explicatione adscripsi, et

ἑτέροις προβέβληνται, ἀλλ' ὅπως κατὰ μόνας ἀδικῶσι καὶ ὅπως ἐν ᾧ μὲν ἂν κρατῶσι βιάζωνται, οὗ δ' ἂν λάθωσι πλέον ἔχωσιν, ἢν δέ πού τι προσλάβωσιν, ἀναισχυντῶσι. καίτοι εἰ ἦσαν ἄνδρες ὥσπερ φασὶν ἀγαθοί, ὅσῳ ἀληπτότεροι ἦσαν τοῖς πέλας, τοσῷδε φανερωτέραν ἐξῆν αὐτοῖς τὴν ἀρετὴν διδοῦσι καὶ δεχομένοις τὰ δίκαια δεικνύναι. ἀλλ' οὔτε πρὸς τοὺς 38
ἄλλους οὔτε ἐς ἡμᾶς τοιοίδε εἰσίν, ἄποικοι δὲ ὄντες ἀφεστᾶσί τε διὰ παντὸς καὶ νῦν πολεμοῦσι λέγοντες ὡς οὐκ ἐπὶ τῷ κακῶς πάσχειν ἐκπεμφθείησαν. ἡμεῖς δὲ οὐδ' αὐτοί φαμεν ἐπὶ τῷ ὑπὸ τούτων ὑβρίζεσθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἡγεμόνες τε εἶναι καὶ τὰ εἰκότα θαυμάζεσθαι. αἵ γοῦν ἄλλαι ἀποικίαι τιμῶσιν ἡμᾶς καὶ μάλιστα ὑπὸ ἀποίκων στεργόμεθα. καὶ δῆλον ὅτι εἰ τοῖς πλέοσιν ἀρέσκοντές ἐσμεν, τοῖσδ' ἂν μόνοις οὐκ ὀρθῶς ἀπαρέσκοιμεν οὐδ' ἐπιστρατεύομεν ἐκπρεπῶς μὴ καὶ

membra deinceps inter se exciperent, et non per aliam sententiam alia inclusa esset, languida ac frigida redderetur, quare etiam aliis locis οὐκ — ἀλλά positum reperias pro καὶ οὐκ. Cuius usus insigne exemplum est Epigr. ap. Demosth. Or. pr. Cor. p. 322. Reisk. et simillimus locus Cicer. 1. De Orat. 24. §. 111. Alium praeterea fontem traiectionis Longin. de sublim. 22, 1. 2. demonstravit. Etenim non raro calidior loquentium animus effecit, ut traiectione uterentur, fitque adeo verborum color vividior, magisque penetrans ipsorum audientium animos, cuius usus exemplum Longinus protulit Herodoti: possint addi innumera alia. Illud traiectionis genus, quod διὰ μέσον vocant, (v. Matth. p. 1098. 1290 sq. Erf. ad Soph. Antig. 533. Doederl. in Script. Acad. Erlang. 1827. 4. Conf. Aristoph. Vesp. 603 sq., ibiq. Brunck. Thuc. 3, 68. 8, 33. ut plurimum oritur verbo finito posito, ubi per participium naturalis et solita constructio servari poterat, velut in parte exemplorum, quae Matth. p. 1299 sq. posuit. Saepe etiam structura διὰ μέσον orta est studio scriptorum exprimendi festinationem imperantium aliquid, vel cupide volentium. Cuius usus exempla sunt Plaut. Aulul. 2, 3, 3., (quem feliciter imitatus est Popius *Epistl. to* Dr. *Arbuthnot*, sive Prologi satir. init.), Arist. Plut. 625., ubi v. Schol. Structuram διὰ μέσον habent etiam loci prolati ab Heindorfio ad Plat. Phaedon. §. 98. p. 166. ed. pr. Traiectio singulorum verborum σύγχυσις appellatur. Est denique traiectio non solum in verbis et oratione, sed etiam in rebus, cuius insigne exemplum est apud Thuc. 1, 61. adde 1, 109. extr., ubi v. Dukam 1, 1. καὶ ἐλπίσας. 8, 66. δεδιὼς καὶ ὁρῶν etc., quibus locis si ante vocem traiectam καὶ deleas, nihil relinquetur, quod explicatione indigeat. Vid. Krueg. ad Dionys. p. 115 sq.

καὶ ὅπως — ἀναισχυντῶσι] i. e. *utque, ubi viribus praevalent, vi agant; ubi latent, fraude suam rem augeant; ubi quid acquisiverint, impudentes sint.*

εἰ ἦσαν] Conf. cap. sq. καλὸν δ' ἦν. v. Matth. p. 967. adn. 2. Hoc dicit: Atqui si viri probi erant, quo minus expugnabiles ab aliis erant, eo apertius iustitiam suam comprobare poterant patiendo lites iure et arbitrio disceptari. „Nam illi sane prae ceteris aliorum arbitrio suam rem disceptandam possunt tradere, quibus propter ipsorum securitatem iniusta iudicia non timenda sunt.“ Haack. Ἀληπτοι, Dukas interpretatur, ἀνεξάρπαστοι et τὸ ἀληπτότεροι, ait, ἀντὶ τοῦ μὴ εἰς ἄλλους αὐτοὺς καταίρειν, μηδὲ τῶν ἐκείνου λιμένων χρήζειν εἴληπται, τουτέστιν ἀνενδεεῖς.

38. ἐκπρεπῶς] Thuc. 3, 55. ἐν μέντοι τῷ πολέμῳ οὐδὲν ἐκπρεπέ-

διαφερόντως τι ἀδικούμενοι. καλὸν δ' ἦν, εἰ καὶ ἡμαρτάνομεν, τοῖσδε μὲν εἶξαι τῇ ἡμετέρᾳ ὀργῇ, ἡμῖν δὲ αἰσχρὸν βιάσασθαι τὴν τούτων μετριότητα. ὕβρει δὲ καὶ ἐξουσίᾳ πλούτου πολλὰ ἐς ἡμᾶς ἄλλα τε ἡμαρτήκασι καὶ Ἐπίδαμνον ἡμετέραν οὖσαν κακουμένην μὲν οὐ προσεποιοῦντο, ἐλθόντων δὲ
39 ἡμῶν ἐπὶ τιμωρίᾳ ἑλόντες βίᾳ ἔχουσι. καί φασι δὴ δίκῃ πρότερον ἐθελῆσαι κρίνεσθαι, ἦν γε οὐ τὸν προὔχοντα καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς προκαλούμενον λέγειν τι δοκεῖν δεῖ, ἀλλὰ τὸν

στερον ὑπὸ ἡμῶν οὔτε ἐπάθετε, οὔτε ἐμελλήσατε, ubi Schol. verum vocis sensum aperuit: ἔξωτοῦ πρέποντος. v. Thom. M. p. 318. et ante omnia Valck. ad Herodot. 2, 142. Est igitur *modo iniquo* i. e. modo maiori patriae indigno (auf eine dem Mutterstaat nicht angemessene Weise), statim vi agendo, ubi modestia coloniae suadebat leniorem viam ingredi. V. ea quae statim apud auctorem sequuntur. Converte: *neque solemnis bellum inferre* (ἐπιστρατεύομεν, quam scripturam pro vulgata ἐπιστρατεύοιμεν satis Popp. stabilivit), *indigno maiori patriae modo, nisi insigni iniuria coyimur.* Mox participio ἀδικούμενοι permanentem effectum rei praeteritae significari docuit Herm. ad Soph. El. 47. et ad Vig. p. 901., quo fit, ut participium substantivi instar sit. Conf. Matth. p. 957. lit. t. Krueg. ad Dionys. p. 304. Lobeck. ad Soph. Ai. p. 277.

ἡμῖν δὲ αἰσχρόν] Quum incipiat καλὸν ἦν τοῖσδε μέν, sequi debebat ἡμῖν δέ repetito καλὸν ἦν, quod et ad μέν et ad δέ pertinet eo, quem obtinet, posita. Nunc suggerit ἡμῖν δὲ αἰσχρόν, ergo ante debebat, τοῖς μὲν καλὸν ἦν. Bau. Repetito καλὸν ἦν debebat etiam scribere μὴ βιάσασθαι. Mox μετριότητα intellige *modestiam.*

39. ἦν γε οὐ — δοκεῖν δεῖ] Vulgo legitur λέγειν τι, δοκεῖν δεῖ τηρεῖν. At τηρεῖν, quod et a multis libris abest, nec Schol. agnoscit, recte eiicitur. Τηρεῖν enim antiquis Graecis non erat *observare* sensu, quo dicas iustitiam observare i. e. colere, sed quo dicas *captare*, *exspectare* sive: abpassen velut 4, 27., vel *attendere* sive: aufpassen, vel *custodire.* Haec autem interpolatio facta videtur ab iis, qui et pronomen ἦν habere vellent, unde penderet, quum unde pendeat, non viderent, et sensum formulae λέγειν τι non perspicerent: *dicere quod alicuius momenti sit*, quum οὐδὲν λέγειν sit *dicere, quod nullius momenti sit*, ubi nos: das lässt sich hören et das will nichts sagen. v. Interpp. ad Vig. p. 152., ibique Herm. p. 731, 113. Quare Schol. addit: οὐ δεῖ δοκεῖν ὅτι λέγει τι, ἀλλὰ καταφρονεῖν. Verborum sententia sic magis apparebit: ἦν γε τὸν ἐς ἴσον τά τε ἔργα ὁμοίως καὶ τοὺς λόγους, πρὶν διαγωνίζεσθαι, καθιστάντα λέγειν τι δοκεῖν δεῖ προκαλούμενον, ἀλλ' οὐ τὸν προκαλούμενον προὔχοντα καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς, sive ἀλλ' οὐ τὸν προκαλούμενον ταύτην προὔχοντα καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς λέγειν τι δοκεῖν δεῖ, ἀλλὰ τὸν ἐς ἴσον — καθιστάντα. Προκαλεῖσθαι δίκην dictum, ut προκαλούμενοι τὰ εἰρημένα 5, 37. Conf. Arist. Ach. 652. Br. add. 984. Equ. 796. Praeterea aliis locis Thuc., velut 4, 18. hoc verbum iungitur cum accusativis pronominum ἅ etc., quae tamen nihil probarent, nisi substantivorum accusativos cum eo iunctos inveniremus. v. Matth. §. 419. h. Articulus τὸν ante προὔχοντα pertinet ad προκαλούμενον et iuxta se posita sunt προὔχοντα i. e. wenn er im Zustande der Ueberlegenheit, wenn er im Vortheil ist et ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς i. e. wenn er im Zustande der Sicherheit ist. Corcyraei autem certe se putabant potentiores et in tuto, quamdiu Epidamnum obsidebant, Corinthiis nondum ad bellum paratis. Vid. c. 26. 27. Ante hoc tempus non loquebantur de lite per arbitros dirimenda. Dignus, qui conferatur locus 3, 82. τά τε ἀπὸ τῶν ἐναντίων καλῶς λεγόμενα ἐνεδέχοντο ἔργων φυλακῇ, εἰ προὔχοιεν, καὶ οὐ γενναιότητι, quo scriptor significat, etiam eos, ad quos conditiones ferebantur, non prius eas eo tempore, de quo scriptor loquitur, accepisse, quam postquam res sibi suae placere coeperunt, et se factis in tuto posuerant, caventes sibi, si forte pactum rumperetur ab adversario: οὐ γὰρ λόγων τῶν ἐναντίων πίστει, ἀλλὰ ἔργων φυλακῇ καὶ προὔχοντες latas conditiones accipiebant quemadmodum hic Corcyraei tulisse conditiones dicuntur. Porro in verbis ἐς ἴσον τά τε ἔργα ὁμοίως καὶ τοὺς λόγους καθιστάντα Popp. probat interpretationem Casae: *eum, qui factis pariter atque oratione aequitatem retinet.* Imo sensus est idem, qui verborum 2, 72. ἦν ποιῆτε ὁμοῖα τοῖς λόγοις. Recte Port.: *qui facta verbis aequat* i. e. qui non aliter agit, quam loquitur, qui non ita loquitur, quasi bellum nolit, ut idem ita agit, quasi bellum velit. Sequuntur verba πρὶν διαγωνίζεσθαι, quae Popp. interpretatur *priusquam bellum incipit.* Hanc interpretationem docere ait verba sequentia: οὗτοι δ' οὐ πρὶν πολιορκεῖν τὸ χωρίον etc. At nunc orator sententiam proponit universalem: agere decere ante ius et iudicium, quemadmodum quis loquatur: mox transit ad causam definitam Corcyraeorum, non in universum hominum, dicens Corcyraeos prius aliter egisse (sc. πολιορκῆσαι), aliter nunc loqui (δικάζεσθαι). Mox παρέσχοντο etc. est: *conditionem ferebant speciosam* causae per arbitros disceptandae. Nam παρέχεσθαι est *verbis, παρέχειν re offerre.* Sensus igitur non alius est, quam si scripsisset προὐκαλοῦντο, nec opus est coniectura Valckenarii ad Callim. Fragmm. p. 227. προέσχοντο, cuius verbi vis inest in τὸ εὐπρεπές. Verba paulo post sequentia facile aliquis repugnantia putet cum superioribus, legitur enim: οὓς χρῆν, ὅτε ἀσφαλέσταιοι ἦσαν, τότε προσιέναι, postquam haec praecesserunt ἦν γε οὐ τὸν προὔχοντα καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς προκαλούμενον λέγειν τι δοκεῖν δεῖ. At tenendum est, altero loco oratorem dicere, Corcyraeis auxilium Atheniensium petendum fuisse, quum se in tuto positos esse sentirent; supra dixerat, Corcyraeos non, quum se in tuto positos et potentiores esse sentirent, agere oportuisse, quasi bellum vellent, quum postea nolle se loquerentur. Nihil igitur hic repugnantiae est.

μηδ' ἐκ ᾧ μεταδώσετε] Ordo verborum est μηδὲ ἐν ᾧ μεταδώσετε αὐτοῖς τῆς ὠφελείας ὑμεῖς τότε τῆς δυνάμεως αὐτῶν οὐ μεταλαβόντες. Significat bellum Samium et Aegineticum, de quo vid. c. 40. 41. 105. 115. Popp. dicit generatim a Thucydide negari, Corcyraeos ullius unquam Atheniensium periculi socios fuisse. Cui repugnat illud τότε, quod significat definitum, notumque aliquod tempus, ut 1, 101. 7, 31. 8, 62. Mox ἀπογενόμενοι est *quum longe abfueritis a delictis eorum.* v. Valck. ad Theocr. Adoniaz. p. 238. C. Deinde τῆς αἰτίας τὸ ἴσον ita intellige: criminabimus socios Corcyraeorum ut hostes, et vos quoque criminabimus, hostes appellantes.

τὸ ἴσον ἔξετε, πάλαι δὲ κοινώσαντας τὴν δύναμιν κοινὰ καὶ τὰ ἀποβαίνοντα ἔχειν, [ἐγκλημάτων δὲ μόνων ἀμετόχους οὕτω τῶν μετὰ τὰς πράξεις τούτων μὴ κοινωνεῖν.] ὡς μὲν οὖν αὐτοί τε μετὰ προσηκόντων ἐγκλημάτων ἐρχόμεθα καὶ οἵδε βίαιοι καὶ πλεονέκται εἰσὶ δεδήλωται· ὡς δὲ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοὺς δέχοισθε μαθεῖν χρή. εἰ γὰρ εἴρηται ἐν ταῖς σπονδαῖς ἐξεῖναι παρ' ὁποτέρους τις τῶν ἀγράφων πόλεων βούλεται ἐλθεῖν, οὐ

ἐγκλημάτων — μὴ κοινωνεῖν] In his verbis multa, sive rem, sive structuram spectes, insunt, quae iustam reprehensionem incurrant. Si dixisset ἁμαρτημάτων ἀμετόχους, sententia vera exsisteret; nam intelligenda essent τὰ ἁμαρτήματα τῶν Κερκυραίων τὰ περὶ Ἐπίδαμνον et ea, quae c. 25. exponuntur. Sed quid inde proficeremus? Nihil hoc esset nisi inanis repetitio eorum, quae iam dixerat verbis τῶν ἁμαρτημάτων ἀπογενόμενοι. Atqui ἐγκλημάτων ἀμετόχους Athenienses hic legimus, quod tantum abest, ut superiora repetat, ut cum illis repugnet. Quid enim? orator dixerat, Athenienses, si rebus suis et Corcyraeorum immiscerentur, τὸ ἴσον τῆς ἀφ' ἑαυτῶν αἰτίας habituros esse. Qui igitur Athenienses τῶν μετὰ τὰς πράξεις τῶν Κερκυραίων participes essent, nisi τῆς αἰτίας τὸ ἴσον ἀπὸ τῶν Κορινθίων haberent? qui proinde Athenienses ἐγκλημάτων μόνων ἀμέτοχοι essent? Itaque quum id, quod cum superioribus pugnat, in his verbis insit, magna suspicio oritur, quam grammatica ratione multo augeri videmus. Nam in eis, quae praecedunt et quibuscum ista spuria interpolator cohaerere voluit, ad Corcyraeos pronomen οὕς et ea, quae post hoc sequuntur verba χρὴν προσιέναι — κοινώσαντας — ἔχειν referuntur; hic autem repente mutata persona Corcyraeorum verba sequuntur ad Athenienses spectantia. Accedit ingrata post parvum intervallum vocis ἐγκλημάτων repetitio, quam tamen proximo capite optimi libri tuentur. Nihil adnotationis super hoc loco Scholia habent; nihil ex eo a Grammaticis excerptum est. Denique haec verba plane desunt in optimis libris, vel in margine adnotantur, quamquam a Valla agnoscuntur. His argumentis inductus verba seclusi.

40. αὐτοί τε — ἐγκλημάτων] Vulgo αὐτοί τε μετὰ προσηκόντων τῶν τοῦ δικαίου κεφαλαίων. Receptam scripturam, pro qua optimi libri stant, mutatam in vulgatam esse suspiceris ab his ipsis, quibus, adiecta illa interpolatione capitis praecedentis: ἐγκλημάτων — κοινωνεῖν nimis parvo intervallo vox ἐγκλημάτων repeti videretur. Haec suspicio eo firmatur, quod illi ipsi libri, qui spuria illa non agnoscunt, ἐκλημάτων habent pro τοῦ δικαίου κεφαλαίων. Praeterea voce κεφάλαιον Thuc. non utitur nisi sensu *summae* (kurzen Inbegriff), ut 1, 36. 4, 50. 6, 6. 87. et κεφαλαιοῦν dicit 3, 67. 6, 91. 8, 53., ubi Schol. explicat per συντετμημένως λέγειν. At rhetoribus κεφάλαια sunt loci sive sedes argumentorum, et in universum capita, partes orationis, argumenta. v. Indic. Dionys. Hal. Reiskian. et Longin. fragm. 5, 7. p. 182. Weisk. Addit Popp., τὰ τοῦ δικαίου κεφάλαια, quae essent quod scriptor dicit δικαιώματα c. 41., hoc ipso demum capite enumerari, non in praecedente. Mox ἐρχόμεθα praesens pro perfecto est, id quod saepius fit in ἥκειν. Vid. Matth. §. 504, 2.

τῶν ἀγράφων πόλεων] Qui Graeci prius contra Persas coniuncti fuerant, aut ab his defecerant, in duas magnas societates, Lacedaemoniorum et Atheniensium, diremti erant, Thuc. 1. 18. Praeterea Graeci erant aut ἔνσπονδοι i. e. induciis tricennalibus inclusi, aut ἄσπονδοι (ἔκσπονδοι, ἄρρωφοι) i. e. nec foedere aut Lacedaemoniorum aut Atheniensium, nec induciis tricennalibus recepti. Differunt igitur σύμμαχοι

τοῖς ἐπὶ βλάβῃ ἑτέρων ἰοῦσιν ἡ ξυνθήκη ἐστιν, ἀλλ' ὅστις μὴ ἄλλου αὐτὸν ἀποστερῶν ἀσφαλείας δεῖται καὶ ὅστις μὴ τοῖς δεξαμένοις, εἰ σωφρονοῦσι, πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ποιήσει· ὃ νῦν ὑμεῖς μὴ πειθόμενοι ἡμῖν πάθοιτε ἄν. οὐ γὰρ τοῖσδε μόνον ἐπίκουροι ἂν γένοισθε, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν ἀντὶ ἐνσπόνδων πολέμιοι. ἀνάγκη γάρ, εἰ ἴτε μετ' αὐτῶν, καὶ ἀμύνεσθαι μὴ ἄνευ ὑμῶν τούτους. καίτοι δίκαιοί γ' ἐστὲ μάλιστα μὲν ἐκποδὼν στῆναι ἀμφοτέροις. εἰ δὲ μή, τοὐναντίον ἐπὶ τούτους μεθ' ἡμῶν ἰέναι· Κορινθίοις μέν γε ἔνσπονδοί ἐστε, Κερκυραίοις δὲ οὐδὲ δι' ἀνακωχῆς πώποτε ἐγένεσθε· καὶ τὸν νόμον μὴ καθιστάναι ὥστε τοὺς ἑτέρων ἀφισταμένους δέχεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς Σαμίων ἀποστάντων ψῆφον προεθέμεθα ἐναντίαν ὑμῖν, τῶν ἄλλων Πελοποννησίων δίχα ἐψηφισμένων εἰ χρὴ αὐτοῖς ἀμύνειν, φανερῶς δὲ ἀντείπομεν τοὺς προσήκοντας ξυμμάχους αὐτόν τινα κολάζειν. εἰ γὰρ τοὺς κακόν τι δρῶντας δεχόμενοι τιμωρήσετε, φανεῖται καὶ ἃ τῶν ὑμετέρων οὐκ ἐλάσσω ἡμῖν πρόξεισι, καὶ τὸν νόμον ἐφ' ὑμῖν αὐτοῖς μᾶλλον ἢ ἐφ' ἡμῖν θήσετε. δικαιώματα μὲν οὖν τάδε πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν 41
ἱκανὰ κατὰ τοὺς Ἑλλήνων νόμους, παραίνεσιν δὲ καὶ ἀξίωσιν χάριτος τοιάνδε ἣν οὐκ ἐχθροὶ ὄντες ὥστε βλάπτειν, οὐδ' αὖ

sive socii et ἔνσπονδοι, velut Corinthii ἔνσπονδοι Atheniensium, at σύμμαχοι Lacedaemoniorum erant. Quamquam interdum (ut 1, 31. vers. med.) ἔνσπονδοι pro σύμμαχοι, et σπονδαί pro συμμαχία dicuntur. Mox μὴ ἄλλον ἑαυτὸν ἀποστερῶν est *qui non aliorum auctoritati se substrahit*, ut apud Antiphont. de caed. Herod. p. 744. Reisk. est οὐκ ἀποστερῶν γε τῶν εἰς τὴν πόλιν ἑαυτὸν οὐδενός i. e. qui se nullo officio erga rempublicam subducit. Similis structura est 3, 65. τῶν σωμάτων τὴν πόλιν οὐκ ἀλλοτριοῦντες. Corinthii autem sibi in Corcyraeos, ut in colonos, auctoritatem asserebant, ab iisque officia colonorum exigebant.

εἰ σωφρονοῦσι] i. e. καὶ ὅστις μὴ τοῖς δεξαμένοις, εἰ σωφρονοῦσι (sive εἰ πείθονται ἡμῖν), πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ποιήσει. Iam sequi debebat: εἰ δὲ μὴ σωφρονοῦσι (sive εἰ δὲ μὴ πείθονται ἡμῖν), πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ποιήσει. Verum iam ab aliis animadversum est, usitatissimum esse Graecis, negare id, cuius contrarium intelligi volunt, (v. Sinten. ad Plut. Themist. p. 2.), ut sensus horum verborum idem sit, ac si scripsisset: καὶ ὅστις τοῖς δεξαμένοις, εἰ μὴ σωφρονοῦσι, πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ποιήσει. Perspicuum eius usus exemplum extat 2, 89., ubi verba ὧν οὐδετέρου ἡμεῖς νῦν μετέχομεν ita accipienda sunt, quasi scripsisset: ὧν οὐδετέρου ἡμεῖς νῦν μετέχομεν, Λακεδαιμόνιοι δὲ νῦν μετέχουσι. Et quodammodo contrarium, quod intelligi vult, scriptor expressit inferens verba ὃ νῦν ὑμεῖς μὴ πειθόμενοι ἡμῖν πάθοιτε ἄν. Manifestum autem est, inter se contrarie poni σωφρονεῖν (πείθεσθαι) et μὴ πείθεσθαι. Et δεξαμένοις in futurum exactum Latinorum resolvendum est, ut δεξάμενοι 1, 33. Mox ἀμύνεσθαι subiectum ἡμᾶς habet, ut sit *nam opus est, si cum Corcyraeis iungemini, ut nos colonos nostros ulciscamur, vobis una in eandem fortunam tractis.* De particulis μέν γε v. Buttm. ad Demosth. Or. Mid. p. 46. Mox de Samiis v. c. 115—117. Corinthiorum et Samiorum inveterata inimicitia erat. v. Herodot. 3, 48 sq. Paulo post καὶ ἃ dictum pro καὶ οἵ. v. Matth. p. 832. et ἐφ' ὑμῖν idem est ac καθ' ὑμῶν.

φίλοι ὥστε ἐπιχρῆσθαι, ἀντιδοθῆναι ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι φαμὲν χρῆναι. νεῶν γὰρ μακρῶν σπανίσαντές ποτε πρὸς τὸν Αἰγινητῶν ὑπὲρ τὰ Μηδικὰ πόλεμον παρὰ Κορινθίων εἴκοσι ναῦς ἐλάβετε· καὶ ἡ εὐεργεσία αὕτη τε καὶ ἡ ἐς Σαμίους, τὸ δι' ἡμᾶς Πελοποννησίους αὐτοῖς μὴ βοηθῆσαι, παρέσχεν ὑμῖν Αἰγινητῶν μὲν ἐπικράτησιν, Σαμίων δὲ κόλασιν, καὶ ἐν καιροῖς τοιούτοις ἐγένετο οἷς μάλιστα ἄνδρωποι ἐπ' ἐχθροὺς τοὺς σφετέρους ἰόντες τῶν πάντων ἀπερίοπτοί εἰσι παρὰ τὸ νικᾶν. φίλον τε γὰρ ἡγοῦνται τὸν ὑπουργοῦντα, ἢν καὶ πρότερον ἐχθρὸς ᾖ, πολέμιόν τε τὸν ἀντιστάντα, ἢν καὶ τύχῃ φίλος ὤν, ἐπεὶ καὶ τὰ οἰκεῖα χεῖρον τίθενται φιλονεικίας ἕνεκα τῆς αὐ-42τίκα. ὧν ἐνθυμηθέντες καὶ νεώτερός τις παρὰ πρεσβυτέρου αὐτὰ μαθὼν ἀξιούτω τοῖς ὁμοίοις ἡμᾶς ἀμύνεσθαι, καὶ μὴ νομίσῃ δίκαια μὲν τάδε λέγεσθαι, ξύμφορα δέ, εἰ πολεμήσει, ἄλλα εἶναι. τό τε γὰρ ξυμφέρον, ἐν ᾧ ἂν τις ἐλάχιστα ἁμαρτάνῃ, μάλιστα ἕπεται· καὶ τὸ μέλλον τοῦ κολέμου ᾧ φοβοῦντες ὑμᾶς Κερκυραῖοι κελεύουσιν ἀδικεῖν ἐν ἀφανεῖ ἔτι κεῖται καὶ οὐκ ἄξιον ἐπαρθέντας αὐτῷ φανερὰν ἔχθραν ἤδη καὶ οὐ μέλλουσαν πρὸς Κορινθίους κτήσασθαι, τῆς δὲ ὑπαρχούσης πρότερον διὰ Μεγαρέας ὑποψίας σῶφρον ὑφελεῖν μᾶλλον. ἡ

41. ἐπιχρῆσθαι] Schol. Pind. Zonar. explicant per τὸ πολλάκις χρῆσθαι. Videtur potius significare *vicissim uti*. v. Riemer. lexic. Gr. s. v. ἐπιχράζομαι. Herodot. 3, 99., quem locum Arn. attulit, utitur pro ὁμιλεῖν. Scriptor hoc dicere videtur: *ut non inimici — ita ne amici quidem in tantum, ut expetamus vices beneficiorum mutuo dandorum accipiendorumque*, quibus verbis orator hoc significat: non sumus inimici, ut vobis bellum pro pace adferamus, quem admodum Corcyraei, qui ita tantum, quae precantur a vobis, impetrare possunt, si nobiscum bellum habere velitis; nec rursus in tantum amici vestri esse cupimus, ut societatem vestram expetamus, satis habituri, si gratiam nobis referentes pro beneficio quondam in eos collato, Corcyraeos nunc in societatem vestram non recipiatis. His verbis orator respondet ad illud Corcyraei oratoris 1, 34. δεομένοις τε (Corinthiis) ἐκ τοῦ εὐθέος μὴ ὑπουργεῖν. Mox ad εἴκοσι ναῦς v. Herodot. 6, 89. et de Atheniensium bello cum Aeginetis Od. Muell. Aeginet. p. 68 sqq. 112 sqq. Hoc aliud bellum est, quam illud, quod pertinet ad res inter bella Persica et Peloponnesiacum gestas, de quo est c. 105. De verbis τὸ μὴ βοηθῆσαι v. Matth. p. 1060. et de verbis παρὰ τὸ νικᾶν ibidem §. 588. c. 5. *

πρότερον — ᾖ] πρότερον, opinor, ita tantum praesens iunctum habet, si et quod antea consuetum fuerit, et etiamnum fiat, indicatur; neque secus apud Homerum fit, ut πάρος et πρότερον possis convertere: von jeher, id quod hoc loco fieri nihil vetat: wenn er auch von jeher ein Feind ist. Conf. Thiersch. Gr. §. 291, 1.

42. ὧν ἐνθυμηθέντες] v. Matth. §. 349. Mox ἀμύνεσθαι sensum verbi ἀμείβεσθαι habere et veteres Grammatici atque Herm. ad Soph. Ant. 639. adnotaverunt et ipse scriptor 4, 63. docet. Paulo post suspicio διὰ Μεγαρέας refertur ad ea, quae auctor narrat c. 103. extr. 105. 106. Et ἡ τελευταία χάρις in eo posita erat, ut Corcyraei ab Atheniensibus non in amicitiam reciperentur. Vid. c. 41. 43. Porro τῷ αὐτίκα φανερῷ est idem quod τῇ δυνάμει τῶν Κερκυραίων.

γὰρ τελευταία χάρις καιρὸν ἔχουσα, κἂν ἐλάσσων ᾖ, δύναται μεῖζον ἔγκλημα λῦσαι. μηδ' ὅτι ναυτικοῦ ξυμμαχίαν μεγάλην διδόασι, τούτῳ ἐφέλκεσθε. τὸ γὰρ μὴ ἀδικεῖν τοὺς ὁμοίους ἐχυρωτέρα δύναμις ἢ τῷ αὐτίκα φανερῷ ἐπαρθέντας διὰ κινδύνων τὸ πλέον ἔχειν. ἡμεῖς δὲ περιπεπτωκότες οἷς ἐν τῇ Λακεδαί-43μονι αὐτοὶ προείπομεν, τοὺς σφετέρους ξυμμάχους αὐτόν τινα κολάζειν, νῦν παρ' ὑμῶν τὸ αὐτὸ ἀξιοῦμεν κομίζεσθαι, καὶ μὴ τῇ ἡμετέρᾳ ψήφῳ ὠφεληθέντας τῇ ὑμετέρᾳ ἡμᾶς βλάψαι. τὸ δ' ἴσον ἀνταπόδοτε, γνόντες τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι τὸν καιρὸν ἐν ᾧ ὅ τε ὑπουργῶν φίλος μάλιστα καὶ ὁ ἀντιστὰς ἐχθρός. καὶ Κερκυραίους τούσδε μήτε ξυμμάχους δέχεσθε βίᾳ ἡμῶν μήτε ἀμύνετε αὐτοῖς ἀδικοῦσι. καὶ τάδε ποιοῦντες τά τε προσήκοντά τε δράσετε καὶ τὰ ἄριστα βουλεύσεσθε ὑμῖν αὐτοῖς. τοιαῦτα δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι εἶπον.

Ἀθηναῖοι δὲ ἀκούσαντες ἀμφοτέρων, γενομένης καὶ δὶς44 ἐκκλησίας, τῇ μὲν προτέρᾳ οὐχ ἧσσον τῶν Κορινθίων ἀπεδέξαντο τοὺς λόγους, ἐν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ μετέγνωσαν Κερκυραίοις ξυμμαχίαν μὲν μὴ ποιήσασθαι ὥστε τοὺς αὐτούς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν, εἰ γὰρ ἐπὶ Κόρινθον ἐκέλευον σφίσιν οἱ Κερκυραῖοι ξυμπλεῖν, ἐλύοντ' ἂν αὐτοῖς αἱ πρὸς Πελοποννησίους σπονδαί, ἐπιμαχίαν δὲ ἐποιήσαντο τῇ ἀλλήλων βοηθεῖν, ἐάν τις ἐπὶ Κέρκυραν ἴῃ ἢ Ἀθήνας ἢ τοὺς τούτων ξυμμάχους. ἐδόκει γὰρ ὁ πρὸς Πελοποννησίους πόλεμος καὶ ὡς ἔσεσθαι αὐτοῖς καὶ τὴν Κέρκυραν ἐβούλοντο μὴ προέσθαι Κορινθίοις ναυτικὸν ἔχουσαν τοσοῦτον, ξυγκρούειν δὲ ὅτι μάλιστα αὐτοὺς ἀλλήλοις, ἵνα ἀσθενεστέροις οὖσιν, ἤν τι δέῃ, Κορινθίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ναυτικὸν ἔχουσιν ἐς πόλεμον καθιστῶνται. ἅμα δὲ τῆς τε Ἰταλίας καὶ Σικελίας καλῶς ἐφαίνετο αὐτοῖς ἡ νῆσος ἐν παράπλῳ κεῖσθαι.

Τοιαύτῃ μὲν γνώμῃ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Κερκυραίους προς-45 εδέξαντο, καὶ τῶν Κορινθίων ἀπελθόντων οὐ πολὺ ὕστερον δέκα ναῦς αὐτοῖς ἀπέστειλαν βοηθούς. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν

43. προείπομεν] cap. 40. Mox vulgo legebatur μήτε δέχησθε, μήτε ἀμύνητε, et correctum est ex optimis libris. Vid. Matth. §. 511. 3. A Photio verba μὴ νόμισον tanquam ex Thucydide afferuntur, sed Suidas eadem ex Thugenide poeta profert.

44. μετέγνωσαν] i. e. μετέγνωσαν καὶ ἔγνωσαν μὴ ποιήσασθαι. v. Matth. p. 1307. Mox ξυμμαχία est: Schutz- und Trutzbündniss, ἐπιμαχία Schutzbündniss. At. 3, 70. ξυμμαχία genus pro specie ἐπιμαχία posuit et mox c. 53. Corcyraei ξύμμαχοι Atheniensium audiunt. Mox σφίσιν Matth. §. 382. I. 1. pendere facit ab ἐκέλευον et refert ad Athenienses. Melius iungitur cum ξυμπλεῖν et refertur ad Corcyraeos, nam acc. iunctus cum κελεύω consuetior Thucydidi structura est. Mox Corcyraeorum ξυμμάχους intelligit exules Epidamniorum. Vid. c. 26., ubi Illyrii quoque Corcyraeos secuti esse contra Epidamnum narrantur. De Zacynthiis, Corcyraeorum sociis v. infr. ad c. 47. Pro ἐν παράπλῳ c. 36. παράπλου dixerat. v. Matth. p. 645.

Λακεδαιμόνιός τε ὁ Κλεώνος καὶ Διότιμος ὁ Στρομβίχου καὶ Πρωτέας ὁ Ἐπικλέους. προεῖπον δὲ αὐτοῖς μὴ ναυμαχεῖν Κορινθίοις, ἢν μὴ ἐπὶ Κέρκυραν πλέωσι καὶ μέλλωσιν ἀποβαίνειν ἢ ἐς τῶν ἐκείνων τι χωρίων· οὕτω δὲ κωλύειν κατὰ δύναμιν. προεῖπον δὲ ταῦτα τοῦ μὴ λύειν ἕνεκα τὰς σπονδάς. αἱ μὲν δὴ νῆες ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Κέρκυραν.

46 Οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἐπειδὴ αὐτοῖς παρεσκεύαστο, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Κέρκυραν ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ἦσαν δὲ Ἠλείων μὲν δέκα, Μεγαρέων δὲ δώδεκα καὶ Λευκαδίων δέκα, Ἀμπρακιωτῶν δὲ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι καὶ Ἀνακτορίων μία, αὐτῶν δὲ Κορινθίων ἐνενήκοντα. στρατηγοὶ δὲ τούτων ἦσαν μὲν καὶ κατὰ πόλεις ἕκαστον, Κορινθίων δὲ Ξενοκλείδης ὁ Εὐθυκλέους πέμπτος αὐτός. ἐπειδὴ δὲ προέμιξαν τῇ κατὰ Κέρκυραν ἠπείρῳ ἀπὸ Λευκάδος πλέοντες, ὁρμίζονται ἐς Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος γῆς. ἔστι δὲ λιμήν, καὶ πόλις ὑπὲρ αὐτοῦ κεῖται ἀπὸ θαλάσσης ἐν τῇ Ἐλαιάτιδι τῆς Θεσπρωτίδος Ἐφύρα. ἐξίησι δὲ παρ' αὐτὴν Ἀχερουσία λίμνη ἐς θάλασσαν. διὰ δὲ τῆς Θεσπρωτίδος Ἀχέρων ποταμὸς ῥέων ἐσβάλλει ἐς αὐτήν, ἀφ' οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔχει. ῥεῖ δὲ καὶ Θύαμις ποταμός, ὁρίζων τὴν Θεσπρωτίδα καὶ Κεστρίνην, ὧν ἐντὸς ἡ ἄκρα ἀνέχει τὸ Χειμέριον. οἱ μὲν οὖν Κορίνθιοι τῆς ἠπείρου ἐνταῦθα ὁρμίζονταί τε καὶ στρατόπεδον ἐποιήσαντο.

47 Οἱ δὲ Κερκυραῖοι ὡς ἤσθοντο αὐτοὺς προσπλέοντας, πληρώσαντες δέκα καὶ ἑκατὸν ναῦς, ὧν ἦρχε Μεικιάδης καὶ Αἰσιμίδης καὶ Εὐρύβατος, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν μιᾷ τῶν νήσων αἳ καλοῦνται Σύβοτα· καὶ αἱ Ἀττικαὶ δέκα παρῆσαν. ἐπὶ δὲ τῇ Λευκίμμῃ αὐτοῖς τῷ ἀκρωτηρίῳ ὁ πεζὸς ἦν καὶ Ζακυνθίων

45. *ἐκείνων τι χωρίων*] v. Matth. p. 699. adn. 2. coll. p. 567. adn. 4.

46. *παρεσκώασιο*] v. Matth. p. 596. adn. 2. et de *πέμπτος αὐτός* ibidem p. 869. 9. Supra c. 27. non *δώδεκα*, sed octo Megarensium naves numerantur, quas proelio navali descripto c. 29. fusas esse adnotavit Haack. Mox *ὑπέρ αὐτοῦ* est an dem Hafen. Vid. Matth. p. 1156. Quatuor Ephyras enumerat Schol. ad Pind. Nem. 7, 55. ex Eustathio ad Il. 2. p. 300, 45. Rom. et Od. 1. p. 1415, 50. Conf. Strab. 8. p. 520. C. 7. p. 499 sq. Alm. De Ephyra Thesprotia v. Od. Muell. Dor. 1. p. 418. Orchom. p. 193. 273. Mox *ἐξίησι* de ostiis fluminum habent Herodot. 1, 6. 7. 20. 180. Thuc. 2, 102. 4, 103. alii. Vid. Lobeck. ad Soph. Ai. 248. Alii libri habent *ἔξεισι*.

ὧν ἐντὸς — Χειμέριον] Sensus horum verborum videtur hic esse, Chimerium promontorium fuisse inter Acherontem et Thyamin fluvios. Ac Thyamis quidem, qui limitem facit Thesprotiae et Cestrinae, ita memoratur a Pausania 1, 11. Plin. quoque H. N. 4, 1. de urbe nomine Cestrina loquitur, tum de Thyami, fluvio Thesprotiae, quasi septentriones versus limitem Thesprotiae faciat. Promontorium Chimerium Thuc. discernere videtur a portu Chimerio, qui procul dubio est idem, quem Strabo appellat *γλυκὺν λιμένα*, et Scylax Elaeum, nam *ΕΛΕΑ*, ut ibi nunc legitur, corruptum esse apparet. Arn.

47. *Ζακυνθίων*] Quod hi succurrerunt Corcyraeis, pugnare videtur cum verbis c. 31. *ἦσαν γὰρ* (Corcyraei) *οὐ δενὸς Ἑλλήνων ἔν-*

χίλιοι ὁπλῖται βεβοηθηκότες. ἦσαν δὲ καὶ τοῖς Κορινθίοις ἐν τῇ ἠπείρῳ πολλοὶ τῶν βαρβάρων παραβεβοηθηκότες. οἱ γὰρ ταύτῃ ἠπειρῶται ἀεί ποτε αὐτοῖς φίλοι εἰσίν.

Ἐπειδὴ δὲ παρεσκεύαστο τοῖς Κορινθίοις, λαβόντες τριῶν 48
ἡμερῶν σιτία ἀνήγοντο ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν ἀπὸ τοῦ Χειμερίου νυκτὸς, καὶ ἅμα ἕῳ πλέοντες καθορῶσι τὰς τῶν Κερκυραίων ναῦς μετεώρους τε καὶ ἐπὶ σφᾶς πλεούσας. ὡς δὲ κατεῖδον ἀλλήλους, ἀντιπαρετάσσοντο, ἐπὶ μὲν τὸ δεξιὸν κέρας Κερκυραίων αἱ Ἀττικαὶ νῆες, τὸ δὲ ἄλλο αὐτοὶ ἐπεῖχον τρία τέλη ποιήσαντες τῶν νεῶν, ὧν ἦρχε τριῶν στρατηγῶν ἑκάστου εἷς. οὕτω μὲν Κερκυραῖοι ἐτάξαντο. Κορινθίοις δὲ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας αἵ Μεγαρίδες νῆες εἶχον καὶ αἱ Ἀμπρακιώτιδες· κατὰ δὲ τὸ μέσον οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ὡς ἕκαστοι· εὐώνυμον δὲ κέρας αὐτοὶ οἱ Κορίνθιοι ταῖς ἄριστα τῶν νεῶν πλεούσαις κατὰ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸ δεξιὸν τῶν Κερκυραίων εἶχον.

Ξυμμίξαντες δὲ ἐπειδὴ τὰ σημεῖα ἑκατέροις ἤρθη, ἐναυ- 49
μάχουν, πολλοὺς μὲν ὁπλίτας ἔχοντες ἀμφότεροι ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων, πολλοὺς δὲ τοξότας τε καὶ ἀκοντιστὰς τῷ παλαιῷ τρόπῳ ἀπειρότερον ἔτι παρεσκευασμένοι. ἦν τε ἡ ναυμαχία καρτερά, τῇ μὲν τέχνῃ οὐχ ὁμοίως, πεζομαχίᾳ δὲ τὸ πλέον προσφερὴς οὖσα. ἐπειδὴ γὰρ προσβάλλοιεν ἀλλήλοις, οὐ ῥᾳδίως ἀπελύοντο ὑπό τε πλήθους καὶ ὄχλου τῶν νεῶν, καὶ μᾶλλόν τι πιστεύοντες τοῖς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὁπλίταις ἐς τὴν νίκην, οἳ καταστάντες ἐμάχοντο ἡσυχαζουσῶν τῶν νεῶν. διέκπλοι δ' οὐκ ἦσαν, ἀλλὰ θυμῷ καὶ ῥώμῃ τὸ πλέον ἐναυμάχουν ἢ ἐπιστήμῃ. πανταχῇ μὲν οὖν πολὺς θόρυβος καὶ ταραχώδης ἦν ἡ ναυμαχία, ἐν ᾗ αἵ Ἀττικαὶ νῆες παραγιγνόμεναι τοῖς Κερκυραίοις εἴ πῃ πιέζοιντο, φόβον μὲν παρεῖχον τοῖς

σπονδοι. Sed aut Zacynthios, nullo foedere Corcyraeis iunctos, verum in hac rerum angustia ab iis invocatos, vel mercede aliisque pollicitationibus et admonitionibus, ut morem gererent, permotos, aut etiam interea ut cum Atheniensibus, ita cum Zacynthiis iustum foedus initum esse statuere debemus. Popp.

ἐν τῇ ἠπείρῳ] ad Sybota, insularum cognominem portum in continente situm, ubi nunc putant esse *Sayadem* vicum inter Comenitzam et Pargam. Vid. c. 50.

49. *ἐπειδὴ — προσβάλλοιεν*] v. Matth. §. 521.

διέκπλοι] Duo maxime pugnandi modi in pugnis navalibus erant, *περίπλους* et *διέκπλους*. Horum prior fiebat, quum naves una post alteram hostium naves circumnavigabant et in eas perterritas, ubi opportune fieri videbatur, irruebant. At aciem hostilem perrumpere et in pernavigando rostris naves laedere, remos detergere *διέκπλους* appellatur. Quod fiebat, dum modo accellerant propulsis remigio navibus, modo recedunt et e recessu atque longinquo in hostes irruunt. Popp. 1, 2. p. 63 sq. Mox a verbis *μέχρι τοῦ στρατοπέδου* apodosis incipit, et in *ἠσσῶντό τε* traiectio est, quum naturalis verborum ordo hic sit: *οἵ τε Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἠσσῶντο καί* etc. Paulo post de articulo *τῶν* ante *εἴκοσι* vid. Matth. p. 550.

ἐναντίοις, μάχης δὲ οὐκ ἦρχον δεδιότες οἱ στρατηγοὶ τὴν πρόῤῥησιν τῶν Ἀθηναίων. μάλιστα δὲ τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Κορινθίων ἐπόνει· οἱ γὰρ Κερκυραῖοι εἴκοσι ναυσὶν αὐτοὺς τρεψάμενοι καὶ καταδιώξαντες σποράδας ἐς τὴν ἤπειρον μέχρι τοῦ στρατοπέδου πλεύσαντες αὐτῶν καὶ ἐπεκβάντες ἐνέπρησάν τε τὰς σκηνὰς ἐρήμους καὶ τὰ χρήματα διήρπασαν. ταύτῃ μὲν οὖν οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἡσσῶντό τε καὶ οἱ Κερκυραῖοι ἐπεκράτουν. ἦ δὲ αὐτοὶ ἦσαν οἱ Κορίνθιοι, ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ, πολὺ ἐνίκων, τοῖς Κερκυραίοις τῶν εἴκοσι νεῶν ἀπὸ ἐλάσσονος πλήθους ἐκ τῆς διώξεως οὐ παρουσῶν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ὁρῶντες τοὺς Κερκυραίους πιεζομένους μᾶλλον ἤδη ἀπροφασίστως ἐπεκούρουν, τὸ μὲν πρῶτον ἀπεχόμενοι ὥστε μὴ ἐμβάλλειν τινί· ἐπεὶ δὲ ἡ τροπὴ ἐγένετο λαμπρῶς καὶ ἐνέκειντο οἱ Κορίνθιοι, τότε δὴ ἔργου πᾶς εἶχετο ἤδη καὶ διεκέκριτο οὐδὲν ἔτι, ἀλλὰ ξυνέπεσεν ἐς τοῦτο ἀνάγκης ὥστε ἐπιχειρῆσαι ἀλλήλοις τοὺς Κορινθίους καὶ Ἀθηναίους. τῆς δὲ τροπῆς γενομένης οἱ Κορίνθιοι τὰ σκάφη μὲν οὐχ εἷλκον ἀναδούμενοι τῶν νεῶν ἃς καταδύσειαν, πρὸς δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐτράποντο φονεύειν διεκπλέοντες μᾶλλον ἢ ζωγρεῖν. τούς τε αὐτῶν φίλους οὐκ αἰσθόμενοι ὅτι ἥσσηντο οἱ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρα ἀγνοοῦντες ἔκτεινον. πολλῶν γὰρ νεῶν οὐσῶν ἀμφοτέρων καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς θαλάσσης ἐπεχουσῶν, ἐπειδὴ ξυνέμιξαν ἀλλήλοις, οὐ ῥᾳδίως τὴν διάγνωσιν ἐποιοῦντο ὁποῖοι ἐκράτουν ἢ ἐκρατοῦντο. ναυμαχία γὰρ αὕτη Ἕλλησι πρὸς Ἕλληνας νεῶν πλήθει μεγίστη δὴ τῶν πρὸ ἑαυτῆς γεγένηται. ἐπειδὴ δὲ κατε-

ἀπὸ ἐλάσσονος πλήθους] Corcyraei pugnam commiserant cum navibus 110 (v. cap. 47.), quo accedebant 10 Atticae, Corinthii cum navibus 150. (v. cap. 46.) Mox καὶ διεκέκριτο οὐδὲν ἔτι est *discrimen sublatum erat*, defensuri an impugnaturi venissent, Corcyraei an ipsi Athenienses hostes essent, ut adnotavit Bau.

50. ἃς καταδύσειαν] i. e. die sie schadhaft gemacht haben mochten. De optativo v. Buttm. Gr. p. 395. adn. b. (ed. 13.) Matth. §. 527. Καταδύειν est navem ictibus adeo lacerare, ut submergatur, altiusve in aquam deprimatur, quo facto non iam facile reficitur. Haec significatio maxime patet ex Xenoph. H. Gr. 1, 6, 36. πλεῖν ἐπὶ τὰς καταδεδυκυίας ναῦς καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἀνθρώπους. Schol. Thuc. 1, 54. καταδύσαντες ἀντὶ τοῦ τρώσαντες· οὐ γὰρ λέγει ἐπὶ τοῦ βαπτίσαντες. τοιοῦτο δὲ καί ἐστι τό· „ἃς καταδύσειαν.“ Hinc aliis locis Thuc., iuxta se posuit καταδύσαντες et καταραυματίσαντες, ut 7, 41. 8, 42. Arn. convertit: to make her water-logged. Mox de infinitivis φονεύειν et ζωγρεῖν v. Matth. p. 1040. c.

αὐτῶν φίλους] Megarenses et Ambraciotas intelligere videtur. Vid. c. 48. Hi enim dextrum cornu tenentes vincebantur. Ἀλλ' ἀπορεῖται, ait Dukas, πῶς αὐτοῖς ἡττημένοις καί εἰς ἤπειρον γενομένοις σποράσιν ἐνέιυχον οἱ Κορίνθιοι πρόσω χωροῦντες; putat, a Corcyraeis, in dextro hostium cornu victoribus, nonnullos vivos captos et in navibus apud se retentos esse, quos deinde in pugna ignorantes Corinthii occiderint. Popp. coniicit, Ambraciotas et Megarenses in navibus laceratis et mersarum navium tabulis natantes passim occisos esse.

δίωξαν τοὺς Κερκυραίους οἱ Κορίνθιοι ἐς τὴν γῆν, πρὸς τὰ ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς σφετέρους ἐτράποντο, καὶ τῶν πλείστων ἐκράτησαν ὥστε προσκομίσαι πρὸς τὰ Σύβοτα, οἳ αὐτοῖς ὁ κατὰ γῆν στρατὸς τῶν βαρβάρων προσεβεβοηθήκει. ἔστι δὲ τὰ Σύβοτα τῆς Θεσπρωτίδος λιμὴν ἐρῆμος. τοῦτο δὲ ποιήσαντες αὖθις ἀθροισθέντες ἐπέπλεον τοῖς Κερκυραίοις. οἱ δὲ ταῖς πλωίμοις καὶ ὅσαι ἦσαν λοιπαὶ μετὰ τῶν Ἀττικῶν νεῶν καὶ αὐτοὶ ἀντέπλεον δείσαντες μὴ ἐς τὴν γῆν σφῶν πειρῶσιν ἀποβαίνειν. ἤδη δὲ ἦν ὀψὲ καὶ ἐπεπαιώνιστο αὐτοῖς ὡς ἐς ἐπίπλουν, καὶ οἱ Κορίνθιοι ἐξαπίνης πρύμναν ἐκρούοντο κατιδόντες εἴκοσι ναῦς Ἀθηναίων προσπλεούσας· ἃς ὕστερον τῶν δέκα βοηθοὺς ἐξέπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι δείσαντες ὅπερ ἐγένετο, μὴ νικηθῶσιν οἱ Κερκυραῖοι καὶ αἱ σφέτεραι δέκα νῆες ὀλίγαι ἀμύνειν ὦσι. ταύτας οὖν προϊδόντες οἱ Κορίνθιοι καὶ ὑποτοπήσαντες ἀπ' Ἀθηνῶν εἶναι οὐχ ὅσας ἑώρων ἀλλὰ πλείους ὑπανεχώρουν. τοῖς δὲ Κερκυραίοις, ἐπέπλεον γὰρ μᾶλλον ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, οὐχ ἑωρῶντο καὶ ἐθαύμαζον τοὺς Κορινθίους πρύμναν κρουομένους, πρίν τινες ἰδόντες εἶπον ὅτι νῆες ἐκεῖναι ἐπιπλέουσι· τότε δὲ καὶ αὐτοὶ ἀνεχώρουν. ξυνεσκόταζε γὰρ

τῶν πλείστων] Schol. δηλονότι σωμάτων, τινὰ γὰρ ὁ ἄνεμος τῇ Κερκύρᾳ προσέῤῥιψε. Vid. cap. 51. vers. fin. 54. init. Mox obscurum est, quaenam naves sint, quas exemtas ex πλωίμοις dicit λοιπάς. Probabilis est opinio Popponis, decem illas naves fuisse, quae ex 120 navibus Corcyraeorum superabant; nam pugnam ingressi erant cum navibus 110. (v. cap. 47), habebant autem universas 120. v. cap. 25. Deinde ἦν ὀψέ καὶ est *sero erat, quum* etc. v. Matth. p. 1114. adn. 3. p. 1257. a. At cap. 51. dicit ξυνεσκόταζε γὰρ ἤδη.

ἐπεπαιώνιστο] Schol. δύο παιᾶνας ᾖδον οἱ Ἕλληνες, πρὸ μὲν τοῦ πολέμου τῷ Ἄρει, μετὰ δὲ τὸν πόλεμον τῷ Ἀπόλλωνι. Ille appellabatur Ἐνάλιος (v. Schol. ad Thuc. 4, 43.) et ἐμβατήριος, dicas: Schlachtgesang. De embateriis v. Od. Muell. Dor. 2. p. 333 sqq. Alter ἐπινίκιος (Siegesgesang) appellabatur. Vid. Plut. Vit. Rom. 16. Lyc. 21. Franck. Callin. p. 131. Boeckh. De Metris Pind. p. 130. 280. De Paeane in universum agunt Boeckh. ibid. p. 201. adn. p. 270. Fragmm. Pind. p. 567. Od. Muell. ibid. 1. p. 297 sqq. Conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 64, 9.

πρύμναν ἐκρούοντο] Recessio navis cum fieret prora hostibus adversa, ut navis remis inhiberetur, id ἀνάκρουσις dicebatur. Vid. Eurip. Androm. 1097. ibique Schol. Arn. convertit: to row sternwards, sive: stern foremost. Causa, cur sic se reciperent, haec fuit, ut partem navis rostro armatam hosti opponerent. Vid. Hemsterh. ad Lucian. Nigrin. 8. Latini *inhibere remis* et *retro navem inhibere*. Vid. Bentl. ad Hor. 9. Epod. 20. Interpp. ad Tacit. 3. Annal. 1. Aliud est *inhibere remos*, quod significat navem sistere et suspensam tenere. Mox de positivo in ὀλίγαι ἀμύνειν v. Herm. ad Vig. p. 884 sq. Matth. p. 842.

51. ὅτι νῆες ἐκεῖναι] i. e. dass Schiffe *dort* heransegelten. v. Blum. Script. Schol. de nonnull. locis *Thuc.* p. 3. Atque tenenda est transgressio ad orationem directam, nam ὅτι hoc loco non aliter positum est, quam 1, 137. ἐδήλου δὲ ἡ γραφὴ, ὅτι Θεμιστοκλῆς ἥκω παρὰ σέ. Mox ἐτελεύτα ἐς νύκτα est idem quod ἐς νύκτα προελθοῦσα ἐτελεύτα. In verbis αἱ εἴκοσι νῆες αἱ ἀπὸ articulum alterum ante ἀπό compla-

ἤδη καὶ οἱ Κορίνθιοι ἀποτραπόμενοι τὴν διάλυσιν ἐποιήσαντο. οὕτω μὲν ἡ ἀπαλλαγὴ ἐγένετο ἀλλήλων, καὶ ἡ ναυμαχία ἐτελεύτα ἐς νύκτα. τοῖς Κερκυραίοις δὲ στρατοπεδευομένοις ἐπὶ τῇ Λευκίμμῃ αἱ εἴκοσι νῆες αἱ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν αὗται, ὧν ἦρχε Γλαύκων τε ὁ Λεάγρου καὶ Ἀνδοκίδης ὁ Λεωγόρου, διὰ τῶν νεκρῶν καὶ ναυαγίων προσκομισθεῖσαι κατέπλεον ἐς τὸ στρατόπεδον οὐ πολλῷ ὕστερον ἢ ὤφθησαν, οἱ δὲ Κερκυραῖοι, ἦν γὰρ νύξ, ἐφοβήθησαν μὴ πολέμιαι ὦσιν, ἔπειτα δὲ ἔγνωσαν καὶ ὡρμίσαντο.

52 Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀναγόμεναι αἵ τε Ἀττικαὶ τριάκοντα νῆες καὶ τῶν Κερκυραίων ὅσαι πλώιμοι ἦσαν ἐπέπλευσαν ἐπὶ τὸν ἐν τοῖς Συβότοις λιμένα, ἐν ᾧ οἱ Κορίνθιοι ὥρμουν, βουλόμενοι εἰδέναι εἰ ναυμαχήσουσιν. οἱ δὲ τὰς μὲν ναῦς ἄραντες ἀπὸ τῆς γῆς καὶ παραταξάμενοι μετεώρους ἡσύχαζον, ναυμαχίας οὐ διανοούμενοι ἄρχειν ἑκόντες, ὁρῶντες προσγεγενημένας τε ναῦς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἀκραιφνεῖς καὶ σφίσι πολλὰ τὰ ἄπορα ξυμβεβηκότα, αἰχμαλώτων τε περὶ φυλακῆς οὖς ἐν ταῖς ναυσὶν εἶχον, καὶ ἐπισκευὴν οὐκ οὖσαν τῶν νεῶν ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ. τοῦ δὲ οἴκαδε πλοῦ μᾶλλον διεσκόπουν ὅπῃ κομισθήσονται, δεδιότες μὴ οἱ Ἀθηναῖοι νομίσαντες λελύσθαι τὰς σπονδὰς
53 διότι ἐς χεῖρας ἦλθον, οὐκ ἐῶσι σφᾶς ἀποπλεῖν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ἄνδρας ἐς κελήτιον ἐμβιβάσαντας ἄνευ κηρυκείου προσπέμψαι τοῖς Ἀθηναίοις καὶ πεῖραν ποιήσασθαι. πέμψαντές τε ἔλεγον τοιάδε. Ἀδικεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολέμου ἄρχοντες καὶ σπονδὰς λύοντες. ἡμῖν γὰρ πολεμίους τοὺς ἡμετέρους

res libri om. Vid. Matth. §. 277. Buttm. §. 125., qui praecipiunt, articulum praeponendum esse praepositioni cum casu suo et substantivo, quod articulum additum habet, postpositae. At Krueg. ad Dionys. p. 153. sexcenta ait exempla huic regulae adversari. Popp. 1. Commentt. p. 324. unum eorum alterumve incertum esse, sed alia addi posse adnotavit, ut 2, 20. 6, 55. Mox de Leagro v. Wessel. ad Herodot. 9. 75. Pausan. 1, 29. coll. Meinek. Quaestt. Scenic. 2. p. 19., de Andocide Ruhnk. Hist. Crit. Oratt. Gr. p. XLVII sqq. [Westerm. hist. eloq. gr. p. 63 sqq.]

οἱ δὲ Κερκυραῖοι — ὡρμίσαντο] i. e. *Corcyraei metuebant, ne hostiles naves essent, postea illas agnoverunt et naves illae in stationem invectae sunt.*

52. *ἐκ τῶν Ἀθηνῶν*] Sic Popp. edidit ex optimis libris pro *ἐκ τῶν Ἀθηναίων*. v. Matth. p. 796. init. Mox de numero captivorum vid. c. 55. Genitivus *τοῦ πλοῦ* pendet a *διεσκόπουν*. v. Matth. p. 650. 2.

53. *κελήτιον*] v. A. Gell. N. A. 10, 25. „Idem fere, quod cockboat.“ Bloomf.

κηρυκείου] Caduceo legati utebantur in bello, qui eius religione tuti et sacrosancti erant. In pace non opus erat caduceo, sed *ἄνευ κηρυκίου* sive *ἀκηρύκτως* (ut est c. 146.) ad hostes se conferebant. Corinthii volebant adhuc amici et socii Atheniensium videri, certe explorare, sibine impune abire liceret. Quod non poterant scire, nisi hoc modo, ne per caduceatores quidem, utut ab iis temperatum esset. Haack. Mox *ἄρχοντες* Matth. p. 1087. g. enumerat in exemplis, quibus probetur, post *ἀδικεῖν* participium sequi.

τιμωρουμένοις ἐμποδὼν ἵστασθε ὅπλα ἀνταιρόμενοι. εἰ δ' ὑμῖν γνώμη ἐστὶ κωλύειν τε ἡμᾶς ἐπὶ Κέρκυραν ἢ ἄλλοσε εἴ ποι βουλόμεθα πλεῖν, καὶ τὰς σπονδὰς λύετε, ἡμᾶς τούσδε λαβόντες πρῶτον χρήσασθε ὡς πολεμίοις. οἱ μὲν δὴ τοιαῦτα εἶπον· τῶν δὲ Κερκυραίων τὸ μὲν στρατόπεδον ὅσον ἐπήκουσεν, ἀνεβόησεν εὐθὺς λαβεῖν τε αὐτοὺς καὶ ἀποκτεῖναι. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τοιάδε ἀπεκρίναντο. Οὔτε ἄρχομεν πολέμου, ὦ ἄνδρες Πελοποννήσιοι, οὔτε τὰς σπονδὰς λύομεν· Κερκυραίοις δὲ τοῖσδε ξυμμάχοις οὖσι βοηθοὶ ἤλθομεν. εἰ μὲν οὖν ἄλλοσέ
54 ποι βούλεσθε πλεῖν, οὐ κωλύομεν· εἰ δὲ ἐπὶ Κέρκυραν πλευσεῖσθε ἢ ἐς τῶν ἐκείνων τι χωρίων, οὐ περιοψόμεθα κατὰ τὸ δυνατόν. τοιαῦτα τῶν Ἀθηναίων ἀποκριναμένων οἱ μὲν Κορίνθιοι τόν τε πλοῦν τὸν ἐπ' οἴκου παρεσκευάζοντο καὶ τροπαῖον ἔστησαν ἐν τοῖς ἐν τῇ ἠπείρῳ Συβότοις· οἱ δὲ Κερκυραῖοι τά τε ναυάγια καὶ νεκροὺς ἀνείλοντο τὰ κατὰ σφᾶς ἐξενεχθέντα ὑπὸ τοῦ ῥοῦ καὶ ἀνέμου ὃς γενόμενος τῆς νυκτὸς διεσκέδασεν αὐτὰ πανταχῇ, καὶ τροπαῖον ἀντέστησαν ἐν τοῖς ἐν τῇ νήσῳ Συβότοις ὡς νενικηκότες. γνώμῃ δὲ ἑκάτεροι τοιᾷδε τὴν νίκην προσεποιήσαντο. Κορίνθιοι μὲν κρατήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ μέχρι νυκτὸς ὥστε καὶ ναυάγια πλεῖστα καὶ νεκροὺς προσκομίσασθαι καὶ ἄνδρας ἔχοντες αἰχμαλώτους οὐκ ἐλάσσους χιλίων, ναῦς τε καταδύσαντες περὶ ἑβδομήκοντα, ἔστησαν τροπαῖον· Κερκυραῖοι δὲ τριάκοντα ναῦς μάλιστα διαφθείραντες καὶ ἐπειδὴ Ἀθηναῖοι ἦλθον, ἀνελόμενοι τὰ κατὰ σφᾶς αὐτοὺς

τῶν δὲ Κερκυραίων] Particula *μέν* in verbis *τὸ μὲν στρατόπεδον* non suo loco posita requirit, ut aut cum Dindorfio *Κερκυραίων* deleamus, ut sit *τῶν δέ, τὸ μὲν στρατόπεδον — οἱ δὲ Ἀθηναῖοι* etc., aut cum Fritzschio Quaestt. Lucian. p. 175. legamus *τῶν δέ, Κερκυραίων μὲν τὸ στρατόπεδον* etc. Utrobique verba *τῶν δέ* referuntur ad alteram partem, Corinthiis modo locutis ex adverso positam i. e. ad Corcyraeos et Athenienses. Itaque verborum *τῶν δὲ* haec partitio fit: *τὸ μὲν στρατόπεδον ὅσον — οἱ δὲ Ἀθηναῖοι*, si Dindorfio obsequamur, vel *Κερκυραίων μὲν τὸ στρατόπεδον — οἱ δὲ Ἀθηναῖοι*, si Fritzschio. Hoc igitur dicit: *Hi* (Corinthii) *talia locuti sunt: alterius autem partis Corcyraei quidem in exercitu quotquot audiverant, statim exclamarunt* etc., *Athenienses vero haec responderunt* etc.

54. *οὐκ ἐλάσσους χιλίων*] Mille quinquaginta erant. v. cap. 55. Mox de *μάλιστα* numeralibus addito (quod reddas per *ferme*, gewiss, sicher, per *certe*, gut und gerne, et interdum per *non minus quam*) v. Buttm. ad Plat. Diall. 4. ind. s. v. et Gr. §. 150. p. 445. (ed. 13.)

καὶ ἐπειδὴ — Ἀθηναῖοι] Popp. h. l. ita edidit: *ἰδόντες τὰς Ἀττικὰς ναῦς, καὶ ἐπειδὴ ἦλθον* [*οἱ Ἀθηναῖοι*], *οὐκ ἀντέπλεον*. „Additur, ait, in Cass. Aug. C. Pal. It. Vat. H. Reg. (G.) Cam. E. Vind. m. b. Ar. Chr. Dan. Laur. Lugd. marg. Steph. *οἱ Ἀθηναῖοι*, in Cl. [Ven.] *Ἀθηναῖοι*. Neutrum agnoscit Vall. „Recte Steph.“: Nominativus *Ἀθηναῖοι* non dubito quin sumtus sit ex his paulo ante praecedentibus *καὶ ἐπειδὴ Ἀθηναῖοι ἦλθον*. Undecunque autem nominativus ille sumtus est, ad alium nominativum, videlicet *Κερκυραῖοι*, hoc verbum *ἦλθον* referendum constat. „Etenim Corcyraei postridie eius diei, quo

ναυάγια καὶ νεκρούς, καὶ ὅτι αὐτοῖς τῇ τε προτεραίᾳ πρύμναν κρουόμενοι ὑπεχώρησαν οἱ Κορίνθιοι ἰδόντες τὰς Ἀττικὰς ναῦς, καὶ ἐπειδὴ ἦλθον, [οἱ Ἀθηναῖοι] οὐκ ἀντέπλεον ἐκ τῶν Συβότων, διὰ ταῦτα τροπαῖον ἔστησαν. οὕτω μὲν ἑκάτεροι νικᾶν ἠξίουν.

55 Οἱ δὲ Κορίνθιοι ἀποπλέοντες ἐπ' οἶκου Ἀνακτόριον, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, εἷλον ἀπάτῃ· ἦν δὲ κοινὸν Κερκυραίων καὶ ἐκείνων· καὶ καταστήσαντες ἐν αὐτῷ Κορινθίους οἰκήτορας ἀνεχώρησαν ἐπ' οἶκου, καὶ τῶν Κερκυραίων ὀκτακοσίους μὲν οἳ ἦσαν δοῦλοι ἀπέδοντο, πεντήκοντα δὲ καὶ διακοσίους δήσαντες ἐφύλασσον καὶ ἐν θεραπείᾳ εἶχον πολλῇ, ὅπως αὐτοῖς τὴν Κέρκυραν ἀναχωρήσαντες προσποιήσειαν. ἐτύγχανον δὲ καὶ δυνάμει αὐτῶν οἱ πλείους πρῶτοι ὄντες τῆς πόλεως. ἡ μὲν οὖν Κέρκυρα οὕτω περιγίγνεται τῷ πολέμῳ τῶν Κορινθίων, καὶ αἱ νῆες τῶν Ἀθηναίων ἀνεχώρησαν ἐξ αὐτῆς. αἰτία δὲ αὕτη πρώτη ἐγένετο τοῦ πολέμου τοῖς Κορινθίοις ἐς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι σφίσιν ἐν σπονδαῖς μετὰ Κερκυραίων ἐναυμάχουν.

56 Μετὰ ταῦτα δ' εὐθὺς καὶ τάδε ξυνέβη γενέσθαι Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις διάφορα ἐς τὸ πολεμεῖν. τῶν γὰρ Κορινθίων πρασσόντων ὅπως τιμωρήσωνται αὐτούς, ὑποτοπήσαντες τὴν ἔχθραν αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι Ποτιδαιάτας, οἳ οἰκοῦσιν ἐπὶ τῷ ἰσθμῷ τῆς Παλλήνης, Κορινθίων ἀποίκους, ἑαυτῶν δὲ ξυμμάχους φόρου ὑποτελεῖς, ἐκέλευον τὸ ἐς Παλ-

die pugnatum est, Sybota in continente, stationem Corinthiorum advecti erant, hostes ad pugnam provocantes. v. c. 52. init. Errare tamen alii dicunt eos, qui putant verbum ἦλθον hoc loco ad Corcyraeos pertinere; etiamsi verba οἱ Ἀθηναῖοι omittantur, tamen verbi ἦλθον subiectum non esse Corcyraeos, sed Ἀττικὰς ναῦς, sensum enim esse: Quia sibi pridie remis naves inhibentes Corinthii cesserint conspectis navibus Atticis, et postridie, postquam advenerant sive appulerant (ὡρμίσαντο c. 51. extr.) Athenienses, Corinthii navibus solutis non obviam erant. Illi addunt: si scriptor dicere voluisset: *et quod sibi* (Corcyraeis) *venientibus non obviam venerunt Sybotis, in continente sitis, Corinthii*, non usurum fuisse aoristo ἦλθον (quem dicunt illi positum pro plusquamperfecto), sed sic fere dicturum fuisse: καὶ ἐρχομένοις αὐτοῖς οἱ Κορίνθιοι οὐκ ἀντέπλεον etc., vel καὶ ἐπιοῦσιν αὐτοῖς οἱ Κορίνθιοι οὐκ ἀντέπλεον etc. His facile responderi potest: sic enim prorsus supervacaneum esset, adiici ἐπειδὴ ἦλθον, quia etiam verba priori loco posita ἐπειδὴ Ἀθηναῖοι ἦλθον nihil aliud significant, quam ἐπειδὴ Ἀθηναῖοι ὡρμίσαντο. Quid ita? quia item post ὅρμισιν demum Corcyraei corpora et rudera navium collegerant. Vid. initium huius cap. Acquiescendum est igitur ratione Stephani.

55. περιγίγνεται τῷ πολέμῳ] Arn. et. Matth. p. 737. convertunt *emersit e bello*. Mihi Popp. rectius interpretari videtur: *sic Corcyra bello Corinthios superat*, coll. 2, 13. extr. περιέσεσθαι τῷ πολέμῳ. Mox ὅτι σφίσιν ἐναυμάχουν posuit, non αὐτοῖς ἐν., propterea quod αἰτία ἐγένετο τοῖς Κορινθίοις idem est ad sensum quod αἰτίαν ἔσχον οἱ Κορίνθιοι.

ληνην τεῖχος καθελεῖν καὶ ὁμήρους δοῦναι, τούς τε ἐπιδημιουργοὺς ἐκπέμπειν καὶ τὸ λοιπὸν μὴ δέχεσθαι οὓς κατὰ ἔτος ἕκαστον Κορίνθιοι ἔπεμπον, δείσαντες μὴ ἀποστῶσιν ὑπό τε Περδίκκου πειθόμενοι καὶ Κορινθίων, τούς τε ἄλλους τοὺς ἐπὶ Θράκης ξυναποστήσωσι ξυμμάχους. ταῦτα δὲ περὶ 57 τοὺς Ποτιδαιάτας οἱ Ἀθηναῖοι προπαρεσκευάζοντο εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Κερκύρᾳ ναυμαχίαν. οἵ τε γὰρ Κορίνθιοι φανερῶς ἤδη διάφοροι ἦσαν, Περδίκκας τε ὁ Ἀλεξάνδρου Μακεδόνων βασιλεὺς ἐπεπολέμωτο ξύμμαχος πρότερον καὶ φίλος ὤν. ἐπολεμώθη δὲ ὅτι Φιλίππῳ τῷ ἑαυτοῦ ἀδελφῷ καὶ Ἀέρδᾳ κοινῇ πρὸς αὐτὸν ἐναντιουμένοις οἱ Ἀθηναῖοι ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο. δεδιώς τε ἔπρασσεν, ἔς τε τὴν Λακεδαίμονα πέμπων ὅπως πόλεμος γένηται αὐτοῖς πρὸς Πελοποννησίους, καὶ τοὺς Κορινθίους προσεποιεῖτο τῆς Ποτιδαίας ἕνεκα ἀποστάσεως· προσέφερε δὲ λόγους καὶ τοῖς ἐπὶ Θράκης Χαλκιδεῦσι καὶ Βοττιαίοις ξυναποστῆναι, νομίζων, εἰ ξύμμαχα ταῦτα ἔχοι ὅμορα ὄντα τὰ

56. ἐς Παλλήνην] Murum urbis, qui spectabat peninsulam, non alterum, qui Isthmum et Olynthum, demoliri jussi sunt, quia sic ab Atheniensibus maris imperium tenentibus se defendere nequibant. Contra Lacedaemonios, terra potentes, τὰ ἐς ἤπειρον τείχη evertere solitos esse, velut Teiorum 8, 16. Popp. animadvertit. Mox de verbis φόρου ὑποτελεῖς v. Matth. p. 652. et Heyn. Opuscc. acad. Vol. 1. p. 319.

ἐπιδημιουργούς] Hesych. s. v. δημιουργός narrat, apud Dorienses demiurgos vocatos esse, qui publica negotia administrabant, similesque fuisse iis, qui ab Atheniensibus demarchi vocabantur. De demarchis istis v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 47. Idem, quod Hesych., habet Eustath. ad Hom. Od. 17. p. 1824 sq. Rom. et de Argivis ac Thessalis Etym. M. p. 265, 43. Neque plus discas ex Schol., qui male comparat cum Phylarchis, aut ex Livio 38, 30., aut Aristot. Polit. 4, 4. Hoc tantum apparet, Demiurgos et Epidemiurgos fuisse magistratus Doriensium, eosque in Achaia certe hoc praecipue muneris habuisse, ut cum populo agerent, et Argis nihil aliud fuisse nisi eosdem, qui δήμου προστάται appellabantur, docet Od. Muell. Dor. 2. p. 140 sq., qui de istis προστάταις ibid. agit p. 142 sqq. cap. 9. Conf. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 436 sqq. E. Platn. Beit. zum Att. Recht p. 210 sqq. De Demiurgis ipsis Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 193, 22. agit, cui adde Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 11. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 397. Asclepiades, quem Schol. citat, praepositionem ἐπὶ in ἐπιδημιουργὸς putat supervacuam esse, mihi ea indicari videntur viri, qui δημιουργοῖς in coloniis a patria maiori *additi* essent, et quasi assessores δημιουργῶν coloniae personam quasi maioris patriae sustinerent. De magistratibus a metropoli in colonias, si non communi iure, certe singulari aliqua lege et conditione missis v. Heyn. Opuscc. acad. Vol. 1. p. 322 sq.

57. Ἀέρδᾳ] v. Od. Muell. De Maced. p. 32. Mox pro προσεποιεῖτο sequi debebat προσποιούμενος et deinde προσφέρων. Nam haec est iusta et legitima consecutio verborum: δεδιὼς ἔπρασσεν — πέμπων — καὶ προσποιούμενος — προσφέρων δὲ — νομίζων. v. Thiersch. Gr. §. 312. 4. Schaef. Appar. Crit. Dem. Vol. 2. p. 75. Deinde Chalcidenses ἐπὶ Θράκης dixit, sunt enim tales etiam in Euboea.

χωρία, ῥᾷον ἂν τὸν πόλεμον μετ' αὐτῶν ποιεῖσθαι. ὧν οἱ Ἀθηναῖοι αἰσθόμενοι καὶ βουλόμενοι προκαταλαμβάνειν τῶν πόλεων τὰς ἀποστάσεις, ἔτυχον γὰρ τριάκοντα ναῦς ἀποστέλλοντες καὶ χιλίους ὁπλίτας ἐπὶ τὴν γῆν αὐτοῦ Ἀρχεστράτου τοῦ Λυκομήδους μετ' ἄλλων δέκα στρατηγοῦντος, ἐπιστέλλουσι τοῖς ἄρχουσι τῶν νεῶν Ποτιδαιατῶν τε ὁμήρους λαβεῖν καὶ τὸ τεῖχος καθελεῖν τῶν τε πλησίον πόλεων φυλακὴν ἔχειν ὅπως μὴ 58 ἀποστήσονται. Ποτιδαιᾶται δὲ πέμψαντες μὲν καὶ παρ' Ἀθηναίους πρέσβεις, εἴ πως πείσειαν μὴ σφῶν πέρι νεωτερίζειν μηδέν, ἐλθόντες δὲ καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα μετὰ Κορινθίων [ἔπρασσον] ὅπως ἑτοιμάσαιντο τιμωρίαν, ἢν δέῃ, ἐπειδὴ ἔκ τε Ἀθηναίων ἐκ πολλοῦ πράσσοντες οὐδὲν εὕροντο ἐπιτήδειον, ἀλλ' αἱ νῆες αἱ ἐπὶ Μακεδονίαν καὶ ἐπὶ σφᾶς ὁμοίως ἔπλεον,

μετ' ἄλλων δέκα] Undecim στρατηγοὺς tunc ab Atheniensibus creatos et triginta navibus praepositos esse credi nullo modo potest, quum quotannis tantum deni constituerentur, et inter has classes atque exercitus variis in regionibus dispositi dividendi essent. Conf. Schoem. De Comit. Athen. p. 313. Quo factum est, ut plerumque bini vel trini, alias adeo singuli, ad summum quini, emitterentur, nisi, ut apud Marathona et Arginusas, propemodum universae copiae civitatis uno loco pugnabant. Quamquam contra Samios paulo ante bellum Pelop. Pericles 45. navibus dimicans novem collegis usus est (Thuc. 1, 116.), quod item initio belli Pelop. factum esse ex 2, 13. temere colligit Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 409., nam ibi Pericles unus ex decem strategis fuisse, non cum novem aliis in bellum profectus esse dicitur. Hic autem δ' pro δέκα non improbaliter coniecit Krueg. in Seebod. Bibl. Crit. 1828. p. 8., praesertim quum c. 61. quinque alii duces submissi esse narrentur. Popp. Adde Wachsm. 1, 2. p. 49 sqq.

58. εἰ — πείσειαν] v. Matth. p. 1022 sq. Mox ἔπρασσον vulgo sine uncis erat. Quo verbo admisso in verbis ἐπειδὴ ἔκ τε Ἀθην. copula desideratur, verba autem ἔπρασσον ὅπως ἑτοιμάσαιντο τιμωρίαν tum non solum cum ἐλθόντες ἐς τὴν Λακεδαίμονα, sed etiam cum πέμψαντες παρ' Ἀθηναίους πρέσβεις coniungenda sunt, ut docent particulae μέν — δέ et verbo finito destitutum participium πέμψαντες. Sed id nullo modo fieri potest, quoniam Lacedaemonem legatos miserunt, ut ultionem pararent, at Athenas, ne ultione opus foret. Quemadmodum igitur verba εἴ πως πείσειαν μὴ σφῶν πέρι νεωτερίζειν μηδὲν non cohaerent nisi cum πέμψαντες παρ' Ἀθηναίους, ita ὅπως ἑτοιμάσαιντο τιμωρίαν ἢν δέῃ ad alia verba quam ad ἐλθόντες ἐς τὴν Λακεδαίμονα referri non possunt. Delenda est vox ἔπρασσον et comma post δέῃ ponendum. Popp. Particula δέ post ἐπειδή ab omnibus libris abest. Qua recepta, Popp. unam rationem superesse addit, qua illud ἔπρασσον tuearis, si peculiari quodam ex usu particularum μέν-δέ participium πέμψαντες quodammodo pro verbo finito ἔπεμψαν per confusionem duarum structurarum accipias. Vid. adn. ad c. 67.

εὕροντο] i. e. sibi inveniebant (gewonnen). Vid. Interpretes ad Herodot. 3, 148. Blomf. ad Aesch. Prom. p. 34. Lips. Mox αἱ ἐπὶ Μακεδονίαν etc. idem est atque αἱ νῆες αἱ ἐπὶ Μακεδονίαν πλέουσαι ἐπὶ Μακεδονίαν ἔπλεον, et τὰ τέλη Ephori sunt. v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 86, 1. Et pro ὑπέσχετο Matth. p. 599., ubi hoc loco utitur, scripsit ὑπέσχοντο, at singularem tenent optimi libri. De formula τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον v. ibidem §. 636.

καὶ τὰ τέλη τῶν Λακεδαιμονίων ὑπέσχετο αὐτοῖς, ἢν ἐπὶ Ποτίδαιαν ἴωσιν Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλεῖν, τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀφίστανται μετὰ Χαλκιδέων καὶ Βοττιαίων κοινῇ ξυνομόσαντες. καὶ Περδίκκας πείθει Χαλκιδέας τὰς ἐπὶ θαλάσσῃ πόλεις ἐκλιπόντας καὶ καταβαλόντας ἀνοικίσασθαι ἐς Ὄλυνθον, μίαν τε πόλιν ταύτην ἰσχυρὰν ποιήσασθαι· τοῖς τε ἐκλιποῦσι τούτοις τῆς ἑαυτοῦ γῆς τῆς Μυγδονίας περὶ τὴν Βόλβην λίμνην ἔδωκε νέμεσθαι ἕως ἂν ὁ πρὸς Ἀθηναίους πόλεμος ᾖ. καὶ οἱ μὲν ἀνῳκίζοντό τε καθαιροῦντες τὰς πόλεις καὶ ἐς πόλεμον παρεσκευάζοντο. αἱ δὲ τριάκοντα νῆες τῶν 59 Ἀθηναίων ἀφικνοῦνται ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης, καὶ καταλαμβάνουσι τὴν Ποτίδαιαν καὶ τἆλλα ἀφεστηκότα, νομίσαντες δὲ οἱ στρατηγοὶ ἀδύνατα εἶναι πρός τε Περδίκκαν πολεμεῖν τῇ παρούσῃ δυνάμει καὶ τὰ ξυναφεστῶτα χωρία τρέπονται ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν, ἐφ' ὅπερ καὶ τὸ πρότερον ἐξεπέμποντο, καὶ καταστάντες ἐπολέμουν μετὰ Φιλίππου καὶ τῶν Ἀρδου ἀδελφῶν ἄνωθεν στρατιᾷ ἐσβεβληκότων.

Καὶ ἐν τούτῳ οἱ Κορίνθιοι τῆς Ποτιδαίας ἀφεστηκυίας 60 καὶ τῶν Ἀττικῶν νεῶν περὶ Μακεδονίαν οὐσῶν, δεδιότες περὶ τῷ χωρίῳ καὶ οἰκεῖον τὸν κίνδυνον ἡγούμενοι πέμπουσιν ἑαυτῶν τε ἐθελοντὰς καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων μισθῷ πείσαντες ἑξακοσίους καὶ χιλίους τοὺς πάντας ὁπλίτας καὶ ψιλοὺς τετρακοσίους. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Ἀριστεὺς ὁ Ἀδειμάντου, κατὰ φιλίαν τε αὐτοῦ οὐχ ἥκιστα οἱ πλεῖστοι ἐκ Κορίνθου στρατιῶται ἐθελονταὶ ξυνέσποντο· ἦν γὰρ τοῖς Ποτιδαιάταις ἀεί ποτε ἐπιτήδειος. καὶ ἀφικνοῦνται τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ ὕστε-

ἐκλιπόντας] Timebant enim Athenienses maris potentes, quare ἀνῳκίσαντο i. e. petebant regionem a mari remotam, quod verbum proprie significat *habitatum ire in locum editiorem.*

59. τὰ ἐπὶ Θράκης] Hoc nomen significat Graecas civitates, sitas in ora septentrionali maris Aegaei inde a Thessalia usque ad Hellespontum Coloniae in hac regione Chalcidicae, in quibus erant Olynthus, Torone, Sermyle, Arne al., deductae erant Chalcide in Euboea. Amphipolis pro extrema eius plagae urbe habebatur, quaeque ab ea ulterius tam in ortum, quam septentrionem terrae patebant, eae ad Thraciam relatae sunt. v. Weisk. De hyperb. in Hist. Philipp. 3. p. 11. adn. Voemel. ad Demosth. Oratt. Phil. 5. p. 23. not. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 151, 5. Mox ἐφ' ὅπερ intellige ἐπὶ τὸ τρέπεσθαι sive ἐπὶ τὸ πλεῖν.

καταστάντες ἐπολέμουν] i. e. *quum eo venissent, castra posuissent*, da sie Posto gefasst hatten, quod alibi est ἱδρυμένοι. Bau. Hanc phrasin cum altera πολέμου καθισταμένου (*bello incipiente*) ne confunde.

60. μισθῷ πείσαντες] De re mercennaria eorum temporum v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 310, 7. Adimantus idem est, de quo Herod. 8, 59. Verbis ἦν γὰρ ἐπιτήδειος causa redditur, cur Aristeum ducem expeditionis Potidaeam missae tam multi voluntario consilio secuti sint: quippe quum Aristeus, cui illi bene cupiebant, semper Potidaeatis faveret, et ipsi illi Potidaeatis favebant.

61 ρον ἐπὶ Θράκης ἢ Ποτίδαια ἀπέστη. ἦλθε δὲ καὶ τοῖς Ἀθηναίοις εὐθὺς ἡ ἀγγελία τῶν πόλεων ὅτι ἀφεστᾶσι· καὶ πέμπουσιν, ὡς ἤσθοντο καὶ τοὺς μετὰ Ἀριστέως ἐπιπαρόντας, δισχιλίους ἑαυτῶν ὁπλίτας καὶ τεσσαράκοντα ναῦς πρὸς τὰ ἀφεστῶτα καὶ Καλλίαν τὸν Καλλιάδου πέμπτον αὐτὸν στρατηγόν. οἱ ἀφικόμενοι ἐς Μακεδονίαν πρῶτον καταλαμβάνουσι τοὺς προτέρους χιλίους Θέρμην ἄρτι ἠρηκότας καὶ Πύδναν πολιορκοῦντας. προσκαθεζόμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ τὴν Πύδναν ἐπολιόρκησαν μέν, ἔπειτα δὲ ξύμβασιν ποιησάμενοι καὶ ξυμμαχίαν ἀναγκαίαν πρὸς τὸν Περδίκκαν, ὡς αὐτοὺς κατήπειγεν ἡ Ποτίδαια καὶ ὁ Ἀριστεὺς παρεληλυθώς, ἀπανίστανται ἐκ τῆς Μακεδονίας, καὶ ἀφικόμενοι ἐς Βέροιαν κἀκεῖθεν ἐπιστρέψαντες καὶ πειράσαντες πρῶτον τοῦ χωρίου καὶ οὐχ ἑλόντες ἐπορεύοντο κατὰ γῆν πρὸς τὴν Ποτίδαιαν, τρισχιλίοις μὲν ὁπλίταις ἑαυτῶν, χωρὶς δὲ τῶν ξυμμάχων πολλοῖς, ἱππεῦσι δὲ ἑξακοσίοις Μακεδόνων τοῖς μετὰ Φιλίππου καὶ Παυσανίου· ἅμα δὲ νῆες παρέπλεον ἑβδομήκοντα. κατ' ὀλίγον δὲ προϊόντες τριταῖοι ἀφίκοντο ἐς Γίγωνον καὶ
62 ἐστρατοπεδεύσαντο. Ποτιδαιᾶται δὲ καὶ οἱ μετὰ Ἀριστέως Πελοποννήσιοι προσδεχόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἐστρατοπεδεύοντο

61. *ἀγγελία τῶν πόλεων*] Attractionis genus, quod explicat Matth. §, 296. De Callia v. Buttm. ad Plat. 1. Alcib. 31. Mox *τοὺς πρότερον χιλίους* intellige, quos memoravit c. 57. Deinde *ξυμμαχία ἀναγκαία* est societas, quam inibant, quia non poterant, quin inirent. Verbo *ἀπανίστανται* Od. Muell. De Maced. p. 51. nihil aliud putat indicari, nisi castra eos movisse ad Macedoniam relinquendam.

κἀκεῖθεν — ἑλόντες] Thiersch. Actt. Philol. Monac. Vol. 3. p. 454. traiectionem notionum statuendam esse existimat, rem enim ipsam et adverbium *πρῶτον* postulare, ut ante, quam in viam redibant, quam venerant, oppidum tentaverint, et geminum fere locum indicat 7, 38., cui Popp. addit 8, 66. Accedunt 1, 109. extr., ubi v. Dukam, 1, 1. *καὶ ἐλπίσας*. 8, 35. extr. *ἀπελθόντες καὶ δηώσαντες*. De praesenti quidem loco Arn. ita disputat: „Athenienses soluta obsidione Pydnae et pace celeriter facta cum Perdicca, properarunt Potidaeam obsidere. Sed illa pax brevi rupta est (v. cap. 62.), Perdicca rursus cum hostibus Atheniensium iuncto, quanquam eius rei nulla causa indicatur. Tametsi probabile est, ruptam esse propter subitam aggressionem Beroeae, quam hic auctor narrat. Via naturae soli conveniens patebat inde a Pydna ad Potidaeam secundum litus maris, Beroea autem extra viam sita erat parvo inde intervallo occidentem versus, prope a monte Bermio et arce in hoc monte posita. At spe subito impetu opprimendae Beroeae inducti Athenienses recto itinere declinabant; hinc quum eos spes perfidae aggressionis frustrata esset, rursus conversi sunt ad litus maris versus, pergentes in hoc itinere, donec Gigonum veniebant. Itaque verba *καὶ πειράσαντες πρῶτον τοῦ χωρίου καὶ οὐχ ἑλόντες* quodammodo in parenthesi posita sunt, hoc consilio, ut narraret, Athenienses ante reditum conatum in Beroeam irritum fecisse, quod oppidum eos a recta inde a Pydna via abduxerat."

Παυσανίου] Hic aliis filius, aliis frater Derdae videbatur. Thucydides nullos Derdae filios commemorat. Mox *ἑβδομήκοντα* naves memorantur, quippe 30 naves Archestrati (cap. 57.) et 40 Calliae.

πρὸς Ὀλύνθου ἐν τῷ ἰσθμῷ, καὶ ἀγορὰν ἔξω τῆς πόλεως ἐπεποίηντο. στρατηγὸν μὲν τοῦ πεζοῦ παντὸς οἱ ξύμμαχοι ἤρηντο Ἀριστέα, τῆς δὲ ἵππου Περδίκκαν· ἀπέστη γὰρ εὐθὺς πάλιν τῶν Ἀθηναίων καὶ ξυνεμάχει τοῖς Ποτιδαιάταις, Ἰόλαον ἀνθ' αὐτοῦ καταστήσας ἄρχοντα. ἦν δὲ ἡ γνώμη τοῦ Ἀριστέως τὸ μὲν μεθ' ἑαυτοῦ στρατόπεδον ἔχοντι ἐν τῷ ἰσθμῷ ἐπιτηρεῖν τοὺς Ἀθηναίους, ἢν ἐπίωσι, Χαλκιδέας δὲ καὶ τοὺς ἔξω ἰσθμοῦ ξυμμάχους καὶ τὴν παρὰ Περδίκκου διακοσίαν ἵππον ἐν Ὀλύνθῳ μένειν· καὶ ὅταν Ἀθηναῖοι ἐπὶ σφᾶς χωρῶσι, κατὰ νώτου βοηθοῦντας ἐν μέσῳ ποιεῖν αὐτῶν τοὺς πολεμίους. Καλλίας δ' αὖ ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς καὶ οἱ ξυνάρχοντες τοὺς μὲν Μακεδόνας ἱππέας καὶ τῶν ξυμμάχων ὀλίγους ἐπὶ Ὀλύνθου ἀποπέμπουσιν, ὅπως εἴργωσι τοὺς ἐκεῖθεν ἐπιβοηθεῖν, αὐτοὶ δ' ἀναστήσαντες τὸ στρατόπεδον ἐχώρουν ἐπὶ τὴν Ποτίδαιαν. καὶ ἐπειδὴ πρὸς τῷ ἰσθμῷ ἐγένοντο καὶ εἶδον τοὺς ἐναντίους παρασκευαζομένους ὡς ἐς μάχην, ἀντικαθίσταντο καὶ αὐτοί. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον ξυνέμισγον. καὶ αὐτὸ μὲν τὸ τοῦ Ἀριστέως κέρας καὶ ὅσοι περὶ ἐκεῖνον ἦσαν Κορινθίων τε καὶ τῶν ἄλλων λογάδες, ἔτρεψαν τὸ καθ' ἑαυτοὺς καὶ ἐπεξῆλθον διώκοντες ἐπὶ πολύ· τὸ δὲ ἄλλο στρατόπεδον τῶν τε Ποτιδαιατῶν καὶ τῶν Πελοποννησίων ἡσσᾶτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐς τὸ τεῖχος κατέφυγεν. ἐπαναχωρῶν δὲ ὁ Ἀριστεὺς ἀπὸ τῆς διώξεως ὡς ὁρᾷ τὸ ἄλλο στράτευμα ἡσσημένον, ἠπόρησε 63
μὲν ὁποτέρωσε διακινδυνεύσῃ χωρήσας, ἢ ἐπὶ τῆς Ὀλύνθου ἢ ἐς τὴν Ποτίδαιαν, ἔδοξε δ' οὖν ξυναγαγόντι τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ ὡς ἐς ἐλάχιστον χωρίον, δρόμῳ βιάσασθαι ἐς τὴν Ποτίδαιαν. καὶ παρῆλθε παρὰ τὴν χηλὴν διὰ τῆς θαλάσσης βαλλόμενός τε

62. *πρὸς Ὀλύνθου*] i. e. ad Potidaeam, sed facie ad Olynthum versa, an der Seite von Olynth.

ἀγορὰν ἔξω τῆς πόλεως] Ratio, qua extra urbem forum habebant, haec erat, ut ne militibus excusatio esset, si qui per urbem vagarentur obtinendi scilicet commeatus causa, neve propterea a stationibus abessent, quum subita ab hostibus agressio fieret. Arn. Mox aoristus *ἀπέστη* pro plusquamperfecto est. v. Matth. §. 497. adn. Buttm. Gr. §. 137. 3. (ed. 13.) Deinde vulgo legitur *ἦν γνώμη ἔχοντα*, dativum ex bonis libris iure Popp. praetulit: verborum *τοῦ Ἀριστέως γνώμη* idem sensus est, ac si dixisset *τῷ Ἀριστεῖ ἔδοξε*, quare *ἔχοντι* sequitur. Mox *τοὺς ἐκεῖθεν* noto Graecismo dictum pro *τοὺς ἐκεῖ ἐκεῖθεν*. Vid. Buttm. Gr. §. 151. I. 8. (ed. 13.) Matth. §. 596. Herm. ad Soph. El. 135.

63. *ὡς ἐς ἐλάχιστον*] i. e. *ἐς ὡς ἐλάχιστον*. Haec autem verba iungenda sunt cum *ξυναγαγόντι*, hoc sensu: *suis in quam minimum spatium contractis*, ut confecta acie, adeoque cum maiori impetu et celeritate hostes adorirentur.

χηλήν] Schol. *χηλὴ καλεῖται οἱ ἔμπροσθεν τοῦ πρὸς θάλασσαν τείχους προβεβλημένοι λίθοι, διὰ τὴν τῶν κυμάτων βίαν, μὴ τὸ τεῖχος βλάπτοιτο· εἴρηται δὲ παρὰ τὸ ἐοικέναι χηλῇ βοός.* Etenim omnis portus sinuatur, unde in crepidine lapidea forma ungulae oritur. Eiusmodi moles partim natura, partim arte extant, velut ad Thuc. 7, 53.

καὶ χαλεπῶς, ὀλίγους μέν τινας ἀποβαλών, τοὺς δὲ πλείους σώσας. οἱ δ' ἀπὸ τῆς Ὀλύνθου τοῖς Ποτιδαιάταις βοηθοί, ἀπέχει δὲ ἑξήκοντα μάλιστα σταδίους καὶ ἔστι καταφανές, ὡς ἡ μάχη ἐγίγνετο καὶ τὰ σημεῖα ἤρθη, βραχὺ μὲν τι προῆλθον ὡς βοηθήσοντες, καὶ οἱ Μακεδόνες ἱππῆς ἀντιπαρετάξαντο ὡς κωλύσοντες· ἐπειδὴ δὲ δια τάχους ἡ νίκη τῶν Ἀθηναίων ἐγίγνετο καὶ τὰ σημεῖα κατεσπάσθη, πάλιν ἐπανεχώρουν ἐς τὸ τεῖχος καὶ οἱ Μακεδόνες παρὰ τοὺς Ἀθηναίους· ἱππῆς δ' οὐδετέροις παρεγένοντο. μετὰ δὲ τὴν μάχην τροπαῖον ἔστησαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν τοῖς Ποτιδαιάταις. ἀπέθανον δὲ Ποτιδαιατῶν μὲν καὶ τῶν ξυμμάχων ὀλίγῳ ἐλάσσους τριακοσίων, Ἀθηναίων δὲ αὐτῶν πεντήκοντα
61 καὶ ἑκατὸν καὶ Καλλίας ὁ στρατηγός. τὸ δ' ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος εὐθὺς οἱ Ἀθηναῖοι ἀποτειχίσαντες ἐφρούρουν· τὸ δ' ἐς τὴν Παλλήνην ἀτείχιστον ἦν· οὐ γὰρ ἱκανοὶ ἐνόμιζον εἶναι ἔν τε τῷ ἰσθμῷ φρουρεῖν καὶ ἐς τὴν Παλλήνην διαβάντες τειχίζειν, δεδιότες μὴ σφίσιν οἱ Ποτιδαῖται καὶ οἱ ξύμμαχοι γιγνομένοις δίχα ἐπιθῶνται. καὶ πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇ πόλει Ἀθηναῖοι

Huds. de arte factis loquens „Portus, ait, absolvuntur tribus partibus quod attinet ad eorum structuram, quorum una *χηλή*, altera *στόμα*, tertia *μυχός* vocatur. *χηλή* opus est utrimque prominens in mare, quo vis ventorum fluctuumque coerceatur.“ Adde Thuc. 8, 90. et Xenoph. Anab. 7, 1, 17., qui loco praesenti similis, ut ovum ovo. „Ima pars urbium muri, qua in portu mari alluebantur, apud veteres muniebatur genere quodam molis fluctibus oppositae et magnis saxis constructae, quae moles utrimque procurrebat extra rectam lineam moenium urbis, ita sensim incurvata, ut introitum portus artaret. Moenia Potidaeae mare attingebant utroque latere isthmi, ac cum portae in exteriori latere urbis ad Olynthum converso non aperiri possent, ne Athenienses simul cum fugientibus vi in urbem penetrarent, Aristeus coactus est, secundum litus praeter eam ipsam molem fluctibus oppositam et sub ipsis moenibus progredi, dum per unam portarum in interiori latere urbis, Pallenam versus spectante admitteretur. Quod dum fecit, expositus fuit telis Atheniensium, quorum naves urbem obsidebant. Quo factum est, ut nonnullos militum amitteret.“ Arn.

ἀπέχει] Cass. Aug. Ven. Cl. H. Vat. It. Reg. *ἀπεῖχε*, quod tempus nemini aptum videatur. Neque tamen aliter locutus est Xenoph. H. Gr. 2, 1, 21. et vid. Krueg. Vit. Thuc. p. 73, 3. Mox *οἱ Μακεδόνες ἱππῆς* sunt equites Philippi et Pausaniae, sociorum Atheniensium. Vid. c. 61. Epitaphium Atheniensium in hac pugna caesorum, nuper inventum explicat Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 300. Interfuit illi pugnae etiam Socrates comite Alcibiade, ut ex Platone, Plutarcho, Isocrate et Athenaeo novimus.

64. *ἐκ τοῦ ἴσθμου*] i. e. auf der Seite des Isthmus. v. Matth. p. 1132. Mox *ἀτείχυσιον ἦν* est *sine muro obsidionali erat*. „Potidaea urbe occupatum fuisse totum Isthmum inde a mari ad mare, ita ut omnis aditus intercluderetur, terra quidem, inter hostem, qui urbem impugnaret inde a Pallene, et hostem, qui castra posuisset externo Isthmi latere, apparet non solum ex narratione Thucydidis, sed etiam Herodoti 8, 129.“ Arn. Deinde *ἀπειτείχισε* est: er schloss die Stadt von der See zur See durch eine Belagerungsmauer ein. Vid. Wessel. ad Herodot. 6, 35.

τὴν Παλλήνην ἀτείχιστον οὖσαν, χρόνῳ ὕστερον πέμπουσιν ἑξακοσίους καὶ χιλίους ὁπλίτας ἑαυτῶν καὶ Φορμίωνα τὸν Ἀσωπίου στρατηγόν. ὃς ἀφικόμενος ἐς τὴν Παλλήνην καὶ ἐξ Ἀφύτιος ὁρμώμενος προσήγαγε τῇ Ποτιδαίᾳ τὸν στρατὸν κατὰ βραχὺ προϊὼν καὶ κείρων ἅμα τὴν γῆν. ὡς δὲ οὐδεὶς ἐπεξῄει ἐς μάχην, ἀπετείχισε τὸ ἐκ τῆς Παλλήνης τεῖχος· καὶ οὕτως ἤδη κατὰ κράτος ἡ Ποτίδαια ἀμφοτέρωθεν ἐπολιορκεῖτο καὶ ἐκ θαλάσσης ναυσὶν ἅμα ἐφορμούσαις. Ἀριστεὺς δὲ ἀποτειχισθείσης
65 αὐτῆς καὶ ἐλπίδα οὐδεμίαν ἔχων σωτηρίας, ἢν μή τι ἀπὸ Πελοποννήσου ἢ ἄλλο παρὰ λόγον γίγνηται, ξυνεβούλευε μὲν πλὴν πεντακοσίων ἄνεμον τηρήσασι τοῖς ἄλλοις ἐκπλεῦσαι, ὅπως ἐπὶ πλέον ὁ σῖτος ἀντισχῇ, καὶ αὐτὸς ἤθελε τῶν μενόντων εἶναι. ὡς δ' οὐκ ἔπειθε, βουλόμενος τὰ ἐπὶ τούτοις παρασκευάζειν, καὶ ὅπως τὰ ἔξωθεν ἕξει ὡς ἄριστα, ἔκπλουν ποιεῖται λαθὼν τὴν φυλακὴν τῶν Ἀθηναίων. καὶ παραμένων ἐν Χαλκιδεῦσι τά τε ἄλλα ξυνεπολέμει καὶ Σερμυλίων λοχήσας πρὸς τῇ πόλει πολλοὺς διέφθειρεν· ἔς τε τὴν Πελοπόννησον ἔπρασσεν ὅπη ὠφέλειά τις γενήσεται. μετὰ δὲ τῆς Ποτιδαίας τὴν ἀποτείχισιν Φορμίων μὲν ἔχων τοὺς ἑξακοσίους καὶ χιλίους τὴν Χαλκιδικὴν καὶ Βοττικὴν ἐδῄου, καὶ ἔστιν ἃ καὶ πολίσματα εἷλε.

Τοῖς δ' Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις αἰτίαι μὲν αὗται
66 προσγεγένηντο ἐς ἀλλήλους· τοῖς μὲν Κορινθίοις ὅτι τὴν Ποτίδαιαν ἑαυτῶν οὖσαν ἀποικίαν καὶ ἄνδρας Κορινθίων τε καὶ

65. *παρὰ λόγον*] Vulgo legebatur *παράλογον*. Et *τοῦ πολέμου τὸν παράλογον* conferebant cum dictione *ὁ πλεῖστος τοῦ χρόνου*, statuentes Thucydidem voce *παράλογος* ut adiectivo usum esse, quod eum nunquam fecisse, Krueg. Commentt. Thuc. p. 267. demonstravit. Mox *ἀντίσχῃ* derivandum est ab *ἀντίσχειν*. Vid. Buttm. Gr. max. Ind. Verb. Anomal. s. v. *ἔχειν*. Deinde de verbis *τῶν μενόντων εἶναι* v. Matth. p. 629. Et *τὰ ἐπὶ τούτοις* significat *id quod deinceps opus facto erat*. Ad *ξυνεπολέμει* supple *τοῖς Χαλκιδεῦσιν*. Ad *λοχήσας* Schol. adnotavit: *τὸ ἑξῆς οὕτω, καὶ πολλοὺς τῶν Σερμυλίων διέφθειρε, λοχήσας αὐτοὺς πρὸς τῇ ἑαυτῶν πόλει. ἔστι δὲ ἡ Σερμυλὶς Χαλκιδικὴ πόλις, τὰ τῶν Ἀθηναίων φρονοῦσα.* Vid. Thuc. 5, 18. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 304 sq. Mox „*Βοττική* significat novam patriam Bottiaeorum, orientem versus a Potidaea et sinu Thermaico sitam, ubi sedes figebant, postquam expulsi sunt e pristinis sedibus per Macedones. v. Thuc. 2, 99. *Bottiaea* autem significat veterem eorum patriam, magis occidentem versus sitam inter Axium et Lydiam fluvios. Thraciam quum invadebat Sitalces, Botticam ingressus est, sed nunquam Bottiaeam attigit. v. Thuc. 2, 99—101.“ Arn. add. Od. Muell. De Maced. p. 10.

ἐδῄου] Schol. mirum esse ait, quod Phormio, qui murum versus Pallenam spectantem custodiret (v. c. 64.), Chalcidicen et Botticam vastaverit, et non potius altera pars obsidentium, cui Callias ante obitum praefuerat (v. c. 64. init.). Quam quaestionem ut solvat, dicit partem agri Potidaeae ab Olyntho hostilem, partem ab Pallena Atheniensibus amicam fuisse. Proinde portionem Phormionis neglectam esse, utpote Pallenensibus sufficientibus ad suum latus tuendum. At falsum est, partem a Pallena sitam Atheniensibus amicam fuisse, ut apparet ex cap. 64.

Πελοποννησίων ἐν αὐτῇ ὄντας ἐπολιόρκουν· τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἐς τοὺς Πελοποννησίους ὅτι ἑαυτῶν τε πόλιν ξυμμαχίδα καὶ φόρου ὑποτελῆ ἀπέστησαν, καὶ ἐλθόντες σφίσιν ἀπὸ τοῦ προφανοῦς ἐμάχοντο μετὰ Ποτιδαιατῶν. οὐ μέντοι ὅ γε πόλεμός πω ξυνερῥώγει, ἀλλ' ἔτι ἀνακωχὴ ἦν· ἰδίᾳ γὰρ ταῦτα οἱ Κο-
67 ρίνθιοι ἔπραξαν. πολιορκουμένης δὲ τῆς Ποτιδαίας οὐχ ἡσύχαζον, ἀνδρῶν τε σφίσιν ἐνόντων καὶ ἅμα περὶ τῷ χωρίῳ δεδιότες· παρεκάλουν τε εὐθὺς ἐς τὴν Λακεδαίμονα τοὺς ξυμμάχους καὶ κατεβόων ἐλθόντες τῶν Ἀθηναίων ὅτι σπονδάς τε λελυκότες εἶεν καὶ ἀδικοῖεν τὴν Πελοπόννησον. Αἰγινῆταί τε φανερῶς μὲν οὐ πρεσβευόμενοι, δεδιότες τοὺς Ἀθηναίους, κρύφα δέ, οὐχ ἥκιστα μετ' αὐτῶν ἐνῆγον τὸν πόλεμον, λέγοντες οὐκ εἶναι αὐτόνομοι κατὰ τὰς σπονδάς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, προσπαρακαλέσαντες τῶν ξυμμάχων καὶ εἴ τίς τι ἄλλο

66. *ξυνερῥώγει*] i. e. *nondum eruperat.* v. Valck. ad Eurip. Hippol. p. 309 C.

67. *φανερῶς μὲν οὐ — κρύφα δέ*] Particulae *μὲν — δέ* interdum ad ea ipsa, quae inter se contrarie posita sunt, referri manente constructione participii, adnotavit Herm. ad Soph. El. 1059. Trach. 63., ita ut illae particulae hoc loco positae esse putandae sint, quasi scripsisset *οὐ μὲν φανερῶς ἐπρεσβεύοντο, κρύφα δὲ πρεσβευόμενοι ἐνῆγον.* Eadem de hoc loco sententia est Buttmanni ad Demosth. Or. Mid. Exc. 12. p. 149. Solum *μέν* extat in eadem structura apud Thuc. 1, 52. *Τὰς μὲν ναῦς ἄραντες — ἡσύχαζον.* Adde Matth. p. 1246. Praesentem locum eximi posse putat Krueg. ad Dionys. p. 110., si comma post *κρύφα δέ* ponatur, repetito participio *πρεσβευόμενοι*, coll. c. 95. 125. 2, 98.

κατὰ τὰς σπονδάς] Utrisque (et quinquennalibus et tricennalibus induciis, per quas licebat civitatibus, neutri societati adscriptis, alterutram amplecti) prior est Aegina in ditionem Atheniensium redacta (v. Thuc. 1, 108. coll. 1, 115. 112.), neque quidquam illis induciis in statu Aeginetarum mutatum est. Spectare verba *τὰς σπονδὰς* potius crediderim ad *τὸ συμμαχικὸν* Graecorum, auctoritate Spartanorum factum, Graecorumque in eo foedere inter se libertatis stipulationem. Od. Muell. Aeginet. p. 180. v. Herodot. 9, 106. coll. Thuc. 1, 102. Graeci, quum alterum bellum Persicum ingrueret, auctore Themistocle (v. Plut. V. Them. 6. extr.) omnem inter se inimicitiam deponebant, et ante omnia bellum Atheniensium cum Aeginetis componebant (v. Herodot. 7, 145.), quos ideo probabile est non accessisse ad societatem Graecorum contra Persas coniunctorum, nisi promissionem *αὐτονομίας* adeptos. Formulam iurisiurandi, qua se foederati Graeci ad bellum Persicum obstrinxerunt, habet Diod. 11, 27., ubi v. Wessel., unde discas quidem, Theopompo historico hanc formulam ab Atheniensibus conflictam visam esse; poterat tamen ea formula ex fama Graeciam inde ab antiquo tempore pervagata composita esse, et plenius eandem formulam habet Lycurg. adv. Leocrat. p. 193. Reisk. Natura foederis Graecorum contra Persas cognoscitur ex foedere Pausaniae cum Plataeensibus apud Thuc. 2, 71., per quod Plataeenses in magnum foedus Graecorum recepti sunt, et quod, si summam spectes, cum formula apud Diodorum et Lycurgum consentit. Vid. Arn. ad 2, 71.

τῶν ξυμμάχων — ἄλλο] Vulgo *τε* post *ξυμμ.* Haec particula om. in Cass. Aug. Lugd. F. Pal. Reg. (G.) H. Ven. Recte; nam, quod Haack. animadvertit, in vulgata offensioni sunt verba *εἴ τίς τι ἄλλο*,

ἔφη ἠδικῆσθαι ὑπὸ Ἀθηναίων, ξύλλογον σφῶν αὐτῶν ποιήσαντες τὸν εἰωθότα λέγειν ἐκέλευον. καὶ ἄλλοι τε παριόντες ἐγκλήματα ἐποιοῦντο ὡς ἕκαστοι καὶ Μεγαρῆς, δηλοῦντες μὲν καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα διάφορα, μάλιστα δὲ λιμένων τε εἴργεσθαι τῶν ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀρχῇ καὶ τῆς Ἀττικῆς ἀγορᾶς παρὰ τὰς σπονδάς. παρελθόντες δὲ τελευταῖοι Κορίνθιοι καὶ τοὺς ἄλλους ἐάσαντες πρῶτον παροξῦναι τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπεῖπον τοιάδε.

pro quibus scribi debebat vel *εἴ τις τῶν ἄλλων*, vel *εἴ τις ἄλλος*, vel *εἴ τίς τι ἄλλος.* Omnibus his correctionibus supersedeas, si eiecta particula *τε* sententiam hanc effeceris: *Lacedaemonii vero sociorum praeterea advocatis, si qui alia quapiam in re se ab Atheniensibus iniuriam accepisse dicerent, legitimo suae gentis concilio facto, qui vellent, eos dicere iusserunt.*

τὸν εἰωθότα] Schol. *τὸν εἰωθότα λέγει ξύλλογον ὅτι ἐν πανσελήνῳ ἐγίγνετο ἀεί.* De tempore ordinariorum comitiorum Od. Muell. Dor. 2. p. 86. 88. adn. consentit, sed idem negat, verbum *εἰωθότα* ad tempus comitiorum referendum esse. Etenim Thuc. discernit *τὸν εἰωθ. ξύλλ.* a minoribus comitiis, ad quae *τοὺς ὁμοίους* tantum (v. ibid. p. 83.) advocatos esse, Muell. coniicit, utpote *ἐκκλήτους* ex omni civitate. Itaque *τὸν εἰωθ. ξύλλ.* intelligemus maiora comitia omnium civium Spartanorum, qui quidem trigesimum vitae annum attigissent (v. ibid. p. 87.). Quare infra c. 72. Thuc. de his iisdem maioribus comitiis dicit: *καὶ ἔφασαν* (legati Atheniensium) *βούλεσθαι καὶ αὐτοί ἐς τὸ πλῆθος αὐτῶν εἰπεῖν.* Etenim *τὸ πλῆθος* hic iidem sunt, qui Demostheni et Aristoteli audiunt *ὁ δῆμος* Spartanorum, neque alii sunt, nisi qui alibi *ὑπομείονες* appellantur i. e. omnes Spartani *οὐχ ὅμοιοι.* Vid. C. Fr. Herm. De Homoeis p. 7. 9. 14. coll. Aristot. Polit. 2, 6, 15. Illud *πλῆθος* male intellexit Tittm. Gr. Staatsverf. p. 89. Docet Herm. p. 17., Homoeos inter Spartanos sive Dorienses eos fuisse, qui, quum soli eum agrorum modum possiderent, unde et syssitiorum sumtibus sufficere et rei familiaris cura soluti Lycurgeae disciplinae vicibus inde a pueritia unice vacare possent, soli etiam ea in republica dignitate iurisque plenitudine gaudebant, cuius fructum Lycurgus illis conditionibus circumscripsisset. Qui enim minus agrorum arabant, etsi pariter cum Homoeis Spartani nati erant, eos *ὑπομείονας* et dictos et habitos esse. Homoeos idem dixerat p. 14 sq. solos exercuisse, iura quaecunque per Lycurgi leges civibus Spartanis concessa essent, remotis reliquis, quippe qui legibus illis non satisfacere possent. Proinde quae populi comitiis Lycurgus attribuisset, ea ad Homoeos transisse, eosdemque Homoeos esse, quos identidem Xenoph. *τοὺς ἐκκλήτους* appellet i. e. eos, qui *in parvam concionem* convenirent, quam ipsorum Homoeorum fuisse verisimillimum esse statuit. Adde eundem Antt. Gr. p. 88 sq. et de comitiis Spartanorum Tittm. p. 89 sqq. 99 sqq. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 212 sq.

λιμένων — εἴργεσθαι] Dicunt, ait Schol., Periclem, quum rationem reddere deberet de signo Minervae, quod Phidias fecerat, quo se verteret nesciisse. Quem quum videret Alcibiades etiamtum puer, Quid tristis esset? quaesivisse. Illo respondente se perturbato animo esse, quod nesciret, quomodo rationem pecuniae redderet, ille intercipiens, Magis, ait, vide, quomodo non reddas. Hoc consilium accipiens ille rogavit apud populum, ut Megarenses portubus et foro rerum venalium arcerentur. Qua re occupatis Atheniensibus ipse evasit ne rationem

68 Τὸ πιστὸν ὑμᾶς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τῆς καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς πολιτείας καὶ ὁμιλίας ἀπιστοτέρους, ἐς τοὺς ἄλλους ἦν τι λέγωμεν, καθίστησι· καὶ ἀπ' αὐτοῦ σωφροσύνην μὲν ἔχετε, ἀμαθίᾳ δὲ πλέονι πρὸς τὰ ἔξω πράγματα χρῆσθε. πολλάκις γὰρ προαγορευόντων ἡμῶν ἃ ἐμέλλομεν ὑπὸ Ἀθηναίων βλάπτεσθαι, οὐ περὶ ὧν ἐδιδάσκομεν ἑκάστοτε τὴν μάθησιν ἐποιεῖσθε, ἀλλὰ τῶν λεγόντων μᾶλλον ὑπενοεῖτε ὡς ἕνεκεν τῶν

daret. Alii narrant, illum propterea illud rogasse, quod Megarenses Aspasiam, magistram Periclis contumelia affecerant stuprum per convicium appellantes. Conf. Schol. Arist. Pac. 604 sqq. Plut. V. Pericl. 29—31. Diod. Sic. 12, 38 sqq. Arist. Ach. 515. (unde sua habet Tzetz. Chil. 10, 950 sqq. 959.) Adde Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 209. coll. Meiners. Hist. Liter. Vol. 2. p. 233 sqq. adn. Mans. Spart. 1, 1. p. 398. adn. c. Plut. de Malign. Herod. p. 397. Thuc. 1, 127. 139. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 120 sq. et inprimis Od. Muell. Vit. Phidiae p. 30 sqq.

68. *τὸ πιστόν*] i. e. das redliche Verfahren. Haec scriptor ipse explicat 3, 37. *τὸ καθ' ἡμέραν ἀδεὲς καὶ ἀνεπιβούλευτον πρὸς ἀλλήλους* dicens. *Τὴν καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς πολιτείαν* dicas die innere Verwaltung, cui mox contrarie ponuntur *τὰ ἔξω πράγματα*. Mox verba *ἐς τοὺς ἄλλους* dubitant, utrum iungenda sint cum *ἀπιστοτέρους καθίστησιν*, ut sit *καθίστησιν ὑμᾶς ἀπιστοτέρους ἐς ἡμᾶς τοὺς ἄλλους, ἤν τι λέγωμεν*, quia inter se qui sine suspicionibus agunt, iidem aliorum suspiciones improbent, neque iis fidem habere possint. Quae eadem sententia inest in loco 3, 37. *διὰ τὸ καθ' ἡμέραν ἀδεὲς καὶ ἀνεπιβούλευτον πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐς τοὺς ξυμμάχους τὸ αὐτὸ ἔχετε*, quia qui inter se sine suspicionibus agunt, iidem nullas in alios alant. An potior sit sententia Heilmanni interpretati: das redliche Verfahren, das ihr in der Verwaltung öffentlicher Angelegenheiten und eurem gesammten Betragen gegen Andre beobachtet, macht, dass ihr uns auch nicht leicht Glauben zustellet, wenn wir uns über Andere zu beschweren haben; und daher kommt es, dass ihr bei allem noch so vernünftigen eigenen Betragen gar zu wenig Einsicht in die auswärtigen Angelegenheiten beweiset. Videtur interpres verba in eurem gesammten Betragen gegen Andere, Graecis *τῆς καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς ὁμιλίας* adhibuisse: quod si ita est, debebat potius scribere: in eurem Betragen gegen einander. Verba *ἐς τοὺς ἄλλους* iunxit cum verbis *ἤν τι λέγωμεν*. Kistem. Heilmanni viam ingressus sic se fecisse ait, ne verba *ἤν τι λέγωμεν* nimis indefinite dicantur. Contra quem Haack. dixit, *λέγειν τι* sic simpliciter positum extare etiam c. 39. init. At ibi *λέγειν τι* est *dicere quod alicuius momenti sit*. Hic autem haec verba hunc sensum habere debent: wenn wir eine Klage vorbringen, quem sensum per se habere nequeunt nisi additis verbis *ἐς ἄλλους* vel simil. Occurritur ab Haackio dubitante, num Graece dicatur *λέγειν τι ἔς τινα* pro *λέγειν ἔς τινα* vel *λέγειν τινά τι*. Quorum prius qui non adiecto *τι* dici possit, adiecto non possit, haud equidem intelligo. Comma ante *ἐς τοὺς ἄλλους* poni et verba *ἐς τοὺς ἄλλους ἤν τι λέγωμεν* iungi, hoc praeterea suadet, quod si altero modo facias: *ἀπιστ. ἐς τοὺς ἄλλους, ἤν τι λέγ.*, minus accurate scriptorem loqui facias. Nam si haec eius mens fuisset, dicere debebat aut *ἐς ἡμᾶς τοὺς ἄλλους, ἤν τι λέγωμεν*, aut *ἐς τοὺς ἄλλους, ἤν τι λέγωσι*. Mox de verbis *τὴν μάθησιν ἐποιεῖσθε* v. Matth. p. 775. adn. 4.

τῶν λεγόντων — ὑπενοεῖτε] Genitivum Popp. negat pendere a verbo *ὑπονοεῖν*, sed ex tota formula *ὡς λέγουσι*, quia eius sensus idem

αὐτοῖς ἰδίᾳ διαφόρων λέγουσι· καὶ δι' αὐτὸ οὐ πρὶν πάσχειν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷ ἔργῳ ἐσμέν, τοὺς ξυμμάχους τούσδε παρεκαλέσατε ἐν οἷς προσήκει ἡμᾶς οὐχ ἥκιστα εἰπεῖν, ὅσῳ καὶ μέγιστα ἐγκλήματα ἔχομεν, ὑπὸ μὲν Ἀθηναίων ὑβριζόμενοι, ὑπὸ δὲ ὑμῶν ἀμελούμενοι. καὶ εἰ μὲν ἀφανεῖς που ὄντες ἠδίκουν τὴν Ἑλλάδα, διδασκαλίας ἂν ὡς οὐκ εἰδόσι προσέδει. νῦν δὲ τί δεῖ μακρηγορεῖν, ὧν τοὺς μὲν δεδουλωμένους ὁρᾶτε, τοῖς δ' ἐπιβουλεύοντας αὐτούς, καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς ἡμετέροις ξυμμάχοις καὶ ἐκ πολλοῦ προπαρεσκευασμένους, εἴ ποτε πολεμήσονται. οὐ γὰρ ἂν Κέρκυράν τε ὑπολαβόντες βίᾳ ἡμῶν εἶχον καὶ Ποτίδαιαν ἐπολιόρκουν, ὧν τὸ μὲν ἐπικαιρότατον χωρίον πρὸς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης ἀποχρῆσθαι, ἡ δὲ ναυτικὸν ἂν μέγιστον παρέσχε Πελοποννησίοις. καὶ τῶνδε ὑμεῖς αἴτιοι τό 69 *τε πρῶτον ἐάσαντες αὐτοὺς τὴν πόλιν μετὰ τὰ Μηδικὰ κρατῦναι καὶ ὕστερον τὰ μακρὰ στῆσαι τείχη, ἐς τόδε τε ἀεὶ ἀποστεροῦντες οὐ μόνον τοὺς ὑπ' ἐκείνων δεδουλωμένους ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑμετέρους ἤδη ξυμμάχους. οὐ γὰρ ὁ δουλωσάμενος, ἀλλ' ὁ δυνάμενος μὲν παῦσαι, περιορῶν δέ, ἀληθέστε-*

sit, ac si scripsisset *ἀλλὰ τῶν λεγόντων τὸ λέγειν ἕνεκεν τῶν αὐτοῖς ἰδίᾳ διαφόρων ὑπενοεῖτε*. Aliter explicat Matth. p. 593. coll. §. 342. 1. 2. Mox *ἰδίᾳ* non secus substantivo adiungitur, quam adverbia temporis *νῦν, πρότερον, πάλαι* et simil., aut adverbia loci *ἐκεῖ, ὧδε* etc. articulo praefixo. Deinde praesens *ὡς λέγουσι* positum est, quia oratio recta et obliqua de more permutantur. Vid. Matth. §. 507. 3. De formula *οὐχ ἥκιστα — ὅσῳ* v. ibidem §. 462. p. 860. et de *οὐχ ἥκιστα* §. 463. p. 861., de *ἀμελούμενοι* p. 922.

δεδουλωμένους] sc. *τοὺς Αἰγινήτας*.

τοῖς δ' ἐπιβουλεύοντας] sc. Potidaeatis et Megarensibus.

προπαρεσκευασμένους] Schol. *ὡς συνειδότας τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας καὶ γιγνώσκοντας ὡς πάντως οὐκ ἀνεξόμεθα, ἀλλὰ πολεμήσομεν.* Mox *πολεμήσονται* est *si quando bellum iis inferetur*. De futuro medii posito pro futuro pass. v. Matth. p. 928. II. Buttm. Gr. §. 113. 5. p. 259 sq. (ed. 13.) Deinde *οὐ γὰρ ἄν* etc. converte *alioquin Corcyram non a nobis abalienassent*. Supple, nisi perpetuo consilio hoc agerent, ut Graecis libertatem eripiant. Et *πρὸς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης ἀποχρῆσθαι* idem significat, ac *πρὸς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης ὥστε ἀποχρῆσθαι τοῖς ἐπὶ Θρ.*, ut plenum fructum percipiatis ex terris vestris ad Thraciam sitis. Hunc sensum verbi esse, Arn. colligit collatis 6, 17. 7, 42. Simili, si non eodem sensu Latini dicunt *abuti*. v. Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 93. et Interpp. ad Cic. de N. D. 2, 60. p. 464. Creuz.

69. *τοὺς ὑμετέρους — ξυμμάχους*] Aeginetas maxime, Megarenses et Potidacatas. Vid. c. 67. Quod autem gravius est, si Lacedaemonii suos, quam si Corinthiorum foederatos sinere in servitutem redigi dicuntur, Popp. vulgatam *ὑμετέρους* alteri scripturae *ἡμετέρους* praetulit. Mox *αὐτὸ δρᾷ* intellige *τὸ δουλοῦσθαι*. Verba *ὡς ἐλευθερῶν* sic accipe: *si quidem ultro virtutis laudem fert, quod liberator Graeciae sit*, wenn er anders ausserdem, dass er uns retten *kann*, auch retten *sollte* und die Pflicht hat, uns zu retten, weil er die rühmliche Meinung für sich hat, dass er der Befreier Griechenlands sei. „Εἴπερ (wenn anders) usurpatur de re, quae sumitur, sed in incerto relinquitur, utrum iure an iniuria sumatur.“ Herm. ad Vig. p. 833 sq. Par-

ρον αὐτὸ δρᾷ, εἴπερ καὶ τὴν ἀξίωσιν τῆς ἀρετῆς ὡς ἐλευθερῶν τὴν Ἑλλάδα φέρεται. μόλις δὲ νῦν τε ξυνήλθομεν καὶ οὐδὲ νῦν ἐπὶ φανεροῖς. χρῆν γὰρ οὐκ εἰ ἀδικούμεθα ἔτι σκοπεῖν, ἀλλὰ καθ' ὅ τι ἀμυνούμεθα. οἱ γὰρ δρῶντες βεβουλευμένοι πρὸς οὐ διεγνωκότας, ἤδη καὶ οὐ μέλλοντες, ἐπέρχονται. καὶ ἐπιστάμεθα οἷα ὁδῷ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὅτι κατ' ὀλίγον χωροῦσιν ἐπὶ τοὺς πέλας. καὶ λανθάνειν μὲν οἰόμενοι διὰ τὸ ἀναίσθητον ὑμῶν ἧσσον θαῤῥοῦσι· γνόντες δὲ εἰδότας περιορᾶν ἰσχυρῶς ἐγκείσονται. ἡσυχάζετε γὰρ μόνοι Ἑλλήνων, ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐ τῇ δυνάμει τινὰ ἀλλὰ τῇ μελλήσει ἀμυνόμενοι, καὶ μόνοι οὐκ ἀρχομένην τὴν αὔξησιν τῶν ἐχθρῶν, διαπλασιουμένην δὲ καταλύοντες. καίτοι ἐλέγεσθε ἀσφαλεῖς εἶναι

ticipium praesentis vice substantivi fungitur. Lacedaemonii Atheniensibus imperarunt *τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους ἀφιέναι*. v. cap. 139.

μόλις δὲ νῦν τε] Recte Bake in Bibl. Cr. 2. p. 256. „Quia *τε δέ*, ait, nunquam hic scriptor iungit, particulam *τε* post *νῦν* transmisit.“ Eundem usum harum particularum habes 3, 40. prop. fin. *κολάσατε δὲ ἀξίως τούτους τε, καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις παράδειγμα κατασήσατε*, ubi v. adnot. et 4, 95. init. *τὸ ἴσον δὲ πρός τε τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας δύναται, καὶ ὑπόμνησιν μᾶλλον ἔχει ἢ ἐπικέλευσιν*. Mox ad *ἐπὶ φανεροῖς* Schol. adnotavit: *καὶ νῦν γὰρ ἀμφιβάλλεται, εἰ ἀδικούμεθα*. „Etenim conventus sociorum, ait Popp., non a Lacedaemoniis hoc ipso consilio, ut bellum decernerent, indictus erat, sed Corinthiis auctoribus multi legati Spartam venerant. Vid. c. 67. Secus postea factum c. 120. Proxima plene sic scriberentur: *εἰ γὰρ ἐπὶ φανεροῖς ξυνήλθομεν, οὐ χρῆν* etc.“

οἱ γὰρ δρῶντες] Nos, ait, consultamus, num violati simus, cum iam opus sit, eos, qui aperte violaverint, impugnare. Secus Athenienses: hi enim, quia agunt, iam consulto et non demum consultaturi incessunt nos non confirmatos consilio. Haec ita inter se respondent: *βεβουλευμένοι* et *οὐ διεγνωκότας*, tum *ἤδη* et *οὐ μέλλοντες*. Ex duobus autem participiis *δρῶντες βεβουλευμένοι* id, quod priori loco positum est, ex usu Graecorum, rationem et causam continet alterius participii; itaque *δρῶντες βεβουλευμένοι* est: entschlossen, weil sie handeln. Vid. Herm. ad Soph. Oed. C. 172.

τῇ μελλήσει] i. e. exspectatione, proximo quoque tempore hostem validum arma expediturum esse, quo si non laedit, certe terret. Ergo *μέλλησις* terror est et metus a civitate, quam est reapse cur metuas. Sensum exprimas dicendo: als imponirende Macht. Hanc notionem optime illustrant duo loci 4, 126. med. et extr. Mox de verbis *ὧν ὁ λόγος τοῦ ἔργου* v. Matth. p. 821., qui *ὧν* pro neutro habens explicat *τοῦ ἀσφαλοῦς εἶναι ὁ λόγος ἐκράτει*. Mihi probabilius videtur, *ὧν* masculinum ad Lacedaemonios referri. Conf. ibid. §. 342. 1. Thuc. 2, 42. *ὥσπερ τῶν δε ὁ λόγος τῶν ἔργων ἰσόῤῥοπος φανείη*. Et *ἐκράτει* est *fama erat potior re ipsa*. v. Matth. p. 674. adn. 1. Mox *ἀξίως* dixit, quia copiae cum Leonida Thermopylas missae parvae erant, ut Popp. explicat. Et *ἐπιστάμενοι* est pro *καίπερ ἐπιστάμενοι*. Sensus enim est: Per vos si stetisset, pridem perissemus. Nam vos cunctari soletis et in fortunam vos dare, quamvis probe scientes, non tam per vos a Persis nos liberatos esse et servitutem Atheniensium adhuc evitasse, quam ipsorum hostium nostrorum erroribus. Sic. 5, 82. *δεομένων* est pro *καίπερ δ.* et 6, 9. *νομίζων* pro *καίπερ ν.*

ὧν ἄρα ὁ λόγος τοῦ ἔργου ἐκράτει. τόν τε γὰρ Μῆδον αὐτοὶ ἴσμεν ἐκ περάτων γῆς πρότερον ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλθόντα ἢ τὰ παρ' ὑμῶν ἀξίως προαπαντῆσαι, καὶ νῦν τοὺς Ἀθηναίους οὐχ ἑκὰς ὥςπερ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἐγγὺς ὄντας περιορᾶτε, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπελθεῖν αὐτοὶ ἀμύνεσθαι βούλεσθε μᾶλλον ἐπιόντας, καὶ ἐς τύχας πρὸς πολλῷ δυνατωτέρους ἀγωνιζόμενοι καταστῆναι, ἐπιστάμενοι καὶ τὸν βάρβαρον αὐτὸν περὶ αὑτῷ τὰ πλείω σφαλέντα, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἀθηναίους πολλὰ ἡμᾶς ἤδη τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν μᾶλλον ἢ τῇ ἀφ' ὑμῶν τιμωρίᾳ περιγεγενημένους· ἐπεὶ αἵ γε ὑμέτεραι ἐλπίδες ἤδη τινάς που καὶ ἀπαρασκεύους διὰ τὸ πιστεῦσαι ἔφθειραν. καὶ μηδεὶς ὑμῶν ἐπ' ἔχθρᾳ τὸ πλέον ἢ αἰτίᾳ νομίσῃ τάδε λέγεσθαι. αἰτίᾳ μὲν γὰρ φίλων ἀνδρῶν ἐστὶν ἁμαρτανόντων· κατηγορίᾳ δὲ ἐχθρῶν ἀδικησάντων. καὶ ἅμα εἴπερ τινὲς καὶ 70

περὶ αὐτῷ] i. e. *sua ipsius culpa*. Sic 6, 33. *κἂν περὶ σφίσιν αὐτοῖς πταίσωσι*, ubi Schol. *ἂν ἄρα — περὶ αὐτοὺς σφαλῶσι*. v. Matth. p. 1177. „Being wrecked upon himself i. e. ipsum fuisse quasi rupem, ad quam fortuna ipsius affligebatur, sive sua ipsius stultitia perisse.“ Arn., qui confert Herodot. 9, 101. *μὴ περὶ Μαρδονίῳ πταίσῃ ἡ Ἑλλάς*, *ne in Mardonio Graecia pedem offendat*, sive ne Mardonius impedimentum fiat, quod Graecia non possit vincere, sed in quod allidens procumbat et pervertatur. Addit Dionys. A. R. 7, 4. Adde ibid. p. 1187. Mox *αἱ ὑμέτεραι ἐλπίδες* significat spem in Lacedaemoniis collocatam. Deinde *„τινας* fortasse ad Euboeenses 1, 114. spectat, certe ad Potidaeatas 1, 58. Idem postea accidit Mytilenaeis libr. 3. init.“ Popp.

αἰτίᾳ — κατηγορίᾳ] I. Summa in nominum distinctione fuit Prodici cura. v. Plat. Protag. p. 337. Heind. ad Plat. Charm. p. 84. Quam Prodici *ἀκριβολογίαν* Thucydidem imitatum esse Marcellin. §. 36. et Schol. ad Thuc. 4, 135. testantur, quem emendat Ruhnk. de Antiph. p. 801. Huius imitationis, si qua est, exempla sunt haec *αἰτία* et *κατηγορία* et 3, 39. *ἐπανέσιτησαν* et *ἀπέστησαν*. Sed quis non videt, talia multum differre a Prodici affectatione? Krueg. ad Dionys. p. 194 sq., qui praeterea cum praesenti loco comparat Isocr. Panegyr. c. 36. §. 149. Bekk. Adde Doederl. Lat. Synon. 2. p. 164. Cic. de N. D. 1, 3., ibique Davis. Bau. negat, quemquam praeter Thucydidem *αἰτίαν* et *κατηγορίαν* distinxisse: „si *μέμψιν*, ait, amicis tribuisset i. e. obiurgationem, expostulationem, facilius ferrem; nunc *ἀκριβολογῆσαι* videtur suo more, quo 1, 71. *ἀδικεῖσθαι* et *βιάζεσθαι* distinguit, quum alibi *βίαν* pro *ἀδικίᾳ* ponat, ut 1, 45. extr. 68.“ II. Ac sane iniuriae notio in utroque est, nisi quod *βιάζεσθαι* superiori viribus tribuitur, *ἀδικεῖν* autem pari, ut ipse Bau. explicat. Atque propter id ipsum Thuc. recte istas voces distinguit, nam *ἀδικεῖν* est *iniuste agere*, ubi legum aequitate te cum adversario experiri posse existimes, *βιάζεσθαι* autem est eius, qui vim maiorem exercet. III. Neque nimium quid in discernendo ea verba continent, quae Bau. attulit ex 7, 77., ubi *ξυμφοραί* et *κακοπάθειαι* distinguuntur, nam ibi ipse reprehensor verba *παρὰ τὴν ἀξίαν* aliquid discriminis efficere fatetur. „*Ξυμφοραί* in universum sunt *fortunae vices*, malae praesertim, et eo loco in universum clades acceptae spectantur, quum *κακοπάθειαι* miserandam exercitus conditionem, c. 75. descriptam, significent.“ Krueg. Addendis ad Dionys. p. LV., ubi de reliquis synonymis huius scriptoris disputat. In foro *κατηγορία* non est accusatio sive actio, sed oratio, quam apud iudices

ἄλλοι ἄξιοι νομίζομεν εἶναι τοῖς πέλας ψόγον ἐπενεγκεῖν, ἄλλως τε καὶ μεγάλων τῶν διαφερόντων καθεστώτων περὶ ὧν οὐκ αἰσθάνεσθαι ἡμῖν γε δοκεῖτε, οὐδ' ἐκλογίσασθαι πώποτε πρὸς οἵους ὑμῖν Ἀθηναίους ὄντας καὶ ὅσον ὑμῶν καὶ ὡς πᾶν διαφέροντας ὁ ἀγὼν ἔσται. οἱ μέν γε νεωτεροποιοὶ καὶ ἐπινοῆσαι ὀξεῖς καὶ ἐπιτελέσαι ἔργῳ ὧ ἂν γνῶσιν· ὑμεῖς δὲ τὰ ὑπάρχοντά τε σώζειν καὶ ἐπιγνῶναι μηδὲν καὶ ἔργῳ οὐδὲ τἀναγκαῖα ἐξικέσθαι. αὖθις δὲ οἱ μὲν καὶ παρὰ δύναμιν τολμηταὶ καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταὶ καὶ ἐπὶ τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες· τὸ δὲ ὑμέτερον τῆς τε δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεῦσαι, τῶν τε δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπολυθήσεσθαι. καὶ μὴν καὶ ὄοκνοι πρὸς ὑμᾶς μελλητὰς καὶ ἀποδημηταὶ πρὸς ἐνδημοτάτους. οἴονται γὰρ οἱ μὲν τῇ ἀπουσίᾳ ἄν τι κτᾶσθαι, ὑμεῖς δὲ τῷ ἐπελθεῖν καὶ τὰ ἑτοῖμα

accusator habet. Vid. Meier. et Schoem. Att. Proz. p. 194. Ἀδικεῖν est *contra leges delinquere, iniuste agere*; βία quid forensi sensu sit, docent iidem viri docti p. 545. Ἀπόστασις est: Abfall, ἐπανάστασις Aufstand. Adde Krueg. ad Thuc. 8, 21. in Commentt. Thuc. p. 328.

70. ὡς πᾶν διαφέροντας] v. Ot. Muell. Dor. 2. p. 5 sqq. Mox ad ὑμεῖς δὲ ex praegresso ὀξεῖς repete ἱκανοί vel simile quid. Dein ἐπιγνῶναι est *praeterea excogitare*, nam ἐπί hic propter ea, quae praecesserunt, suam vim retinet, itidemque in ἐπινοῆσαι et ἐπιτελέσαι (*cumulum addere consultis et factis*), id quod docent vocabula ex adverso posita. Mox quid παρὰ γνώμην sit, docet Livius 45, 23. *Atheniensium populum fama est celerem et supra vires audacem esse ad conandum: Lacedaemoniorum cunctatorem et vix in ea, quibus fidit* (τῆς γνώμης τοῖς βεβαίοις Thuc.) *ingredientem.* Nam „γνώμη est in universum iudicium consulto et cum rerum ponderatione latum, atque studia significat ex tali consultatione nata. Hoc sensu γνώμη contrarium est ὀργῇ, seu coeco animorum impetui, id quod clarissime apparet ex Thuc. 3, 42., ubi iunguntur ὀργὴ et βραχύτης γνώμης, item ex 2, 65., ubi Pericles dicitur δυνατὸς ἀξιώματι καὶ τῇ γνώμῃ et c. 65. γνώμης ἁμάρτημα.“ Heilm. Conf. 4, 19. extr. καὶ παρὰ γνώμην διακινδυνεύειν i. e. das äusserste wagen, wenn ihm auch seine Vernunft Unmöglichkeiten zeigt. Itaque παρὰ γνώμην κινδυνευτής nihil aliud est, nisi: ein tollkühner Waghals, id quod probatur ex iis, quae contrarie ponuntur: Λακεδαιμόνιοι τῆς γνώμης οὐδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεύοντες. Exemplum talis Atheniensium audaciae adest c. 74. προθυμίαν δὲ καὶ πολύ etc. Paulo inferius ἐνδεᾶ est: was hinter der Erwartung, die man von eurer Macht hat, zurückbleibt, et τῆς γνώμης τοῖς βεβαίοις intellige τῇ βεβαίᾳ γνώμῃ. Dein ἐπελθεῖν (pro quo D. et Tus. ἀπελθεῖν), videtur significare *ex patria abire hostium aggrediendorum causa*, sicut non ita multo post significat *hostiliter* sive *armis aggredi*. Bake in Bibl. Cr. 2. p. 256. monet, in ἐπελθεῖν latere sensum occupandi alienam possessionem: quod quum fieri soleat opum augendarum et spe et consilio, Lacedaemonios eo abstinuisse, qui sic praesentes opes amitti posse putarent. Tum ἐξέρχονται est *victoria utuntur, victoriam exsequuntur.* Et ἀναπίπτουσιν significat mentis et animi desponsionem, translatione ducta a corpore, quod labore fessum reclinatur. v. Grammat. pone Hermanni libr. De Emend. rat. gr. gr. p. 323. Suid. in v. Eustath. ad Hom. Od. 9. p. 1641. Rom. Athenae. 1, 19. p. 23. B. coll. Arnoldo ad h. l.

ἂν βλάψαι. κρατοῦντές τε τῶν ἐχθρῶν ἐπὶ πλεῖστον ἐξέρχονται, καὶ νικώμενοι ἐπ' ἐλάχιστον ἀναπίπτουσιν. ἔτι δὲ τοῖς μὲν σώμασιν ἀλλοτριωτάτοις ὑπὲρ τῆς πόλεως χρῶνται, τῇ γνώμῃ δὲ οἰκειοτάτῃ ἐς τὸ πράσσειν τι ὑπὲρ αὐτῆς. καὶ ἃ μὲν ἂν ἐπινοήσαντες μὴ ἐξέλθωσιν, οἰκεῖα στέρεσθαι ἡγοῦνται· ἃ δ' ἂν ἐπελθόντες κτήσωνται, ὀλίγα πρὸς τὰ μέλλοντα τυχεῖν πράξαντες. ἦν δ' ἄρα καί του πείρᾳ σφαλῶσιν, ἀντελπίσαντες ἄλλα

σώμασιν ἀλλοτριωτάτοις] i. e. τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν οὕτω χρῶνται ὥστε εἶναι ἀλλοτριώτατα seu τοῖς ἑαυτῶν σώμασι χρῶνται ὥσπερ οὖσιν ἀλλοτριωτάτοις. Popp. Hoc dicit, Athenienses in pugnis pro patria corporibus quasi re aliena uti, quasi patriae corpora sint, non sua, neque ipsi vulnera sentiant ideoque ne mortem quidem oppetere detrectare. His deinde γνώμῃ οἰκειοτάτῃ ex adverso ponitur, hoc sensu: iudicio quam maxime suo utuntur i. e. suorum consiliorum sunt tenacissimi et mentis ad excogitanda nova consilia plane compotes. Habes repetitum illud ἐπινοῆσαι et ἐπιτελέσαι initii huius cap., eamque appellat προθυμίαν ἀοκνοτάτην c. 74. sive τολμηροτάτην ibidem, sive προθυμίαν ἀπροφάσιστον 6, 83. Sunt, qui interpretentur: animo utuntur *patriae* deditissimo sive totam mentem, ubi pro patriae salute consultatione opus est, patriae dicant, suae quisque utilitatis immemores. Sic vero omnis vis antitheti, quod in vocibus ἀλλοτριωτάτοις et οἰκειοτάτῃ inest, evanescit. Quare malim convertere: ihren Geist aber gebrauchen sie als die Kraft, die sie ganz in ihrer Gewalt haben. Hanc per figuram voce ἀλλότριος multi usi sunt, quam dicere volebant, nec corpori nec animae aliquem parcere pro re cara immolandae. Vid. Solan. ad Lucian. Asin. 22. Vol. 6. p. 483. Bip. Totus cum praesenti Thucydidis loco convenit Lys. Orat. Funebr. pag. 87. Reisk. Adde Isocr. Panegyr. c. 86. de Pac. c. 4. Adde locos ab Abr. allatos Theoph. Sim. 3. Hist. 13. Chrysost. Vol. 3. Opusc. 284. et locum, quem Bloomf. adscripsit, Iosephi 1, 253, 10. Add. Demosth. Or. Mid. p. 83. ibique Spald. Neque secus verbo *alienus* utuntur Latini, velut Senec. De Consol. ad Helviam 3, 1. De Clement. 12, 5. Diversissimo ab his sensu ἀλλοτρίας σάρκας de sagina pinguis viri habet Plat. Polit. 8. p. 556. E.

καὶ ἃ μὲν ἄν] v. Matth. §. 481. adn. 1. et de verbis οἰκεῖα στέρεσθαι ibidem §. 418. e.

ἡγοῦνται — πράξαντες] sunt, qui participium πράξαντες pro infinitivo positum putent, sicut participium sequitur post verba dicendi, persuadendi, decernendi et alia cognatae significationis loco infinitivi. v. Matth. p. 1091., ut sit ἡγοῦνται ὀλίγα πρᾶξαι πρὸς τὰ μέλλοντα τυχεῖν. Verum inter illa verba ἡγεῖσθαι non est. v. Matth. §. 534. b. Praeterea huic explicationi obstat verbum τυχεῖν, quia ὀλίγα πρὸς τὰ μέλλοντα τυχεῖν non dici potest pro eo, quod dici debebat ὀλίγα πρὸς ἐκεῖνα, ὧν μέλλουσι τυχεῖν. Nihil igitur restat, nisi ut periphrasin statuamus inesse in verbis τυχεῖν πράξαντες i. e. *forte se gessisse* et τυχεῖν pendere ex ἡγοῦνται, *si vero quae laboribus consecuti perfecerint, per exigua se forte peregisse iudicant, praequam quae posthac se consecuturos sperant.* Addo *forte* sive *forte fortuna*, quae vis inest in τυχεῖν, et cum mente Atheniensium convenit, qui parum adhuc laboris se subisse putant, plus forte fortuna prospere gessisse. Mox ἐπλήρωσαν τὴν χρείαν Reisk. convertit: so büssen sie damit die Lücke des fehlgeschlagenen Versuches aus. Structuram explicat Thiersch. Gr. §. 333. 1. c. citatus a Popp.

ἐπλήρωσαν τὴν χρείαν. μόνοι γὰρ ἔχουσί τε ὁμοίως καὶ ἐλπίζουσιν ἃ ἂν ἐπινοήσωσι, διὰ τὸ ταχεῖαν τὴν ἐπιχείρησιν ποιεῖσθαι ὧν ἂν γνῶσι. καὶ ταῦτα μετὰ πόνων πάντα καὶ κινδύνων δι' ὅλου τοῦ αἰῶνος μοχθοῦσι· καὶ ἀπολαύουσιν ἐλάχιστα τῶν ὑπαρχόντων διὰ τὸ ἀεὶ κτᾶσθαι, καὶ μήτε ἑορτὴν ἄλλο τι ἡγεῖσθαι ἢ τὸ τὰ δέοντα πρᾶξαι, ξυμφοράν τε οὐχ ἧσσον ἡσυχίαν ἀπράγμονα ἢ ἀσχολίαν ἐπίπονον. ὥστε εἴ τις αὐτοὺς ξυνελὼν φαίη πεφυκέναι ἐπὶ τῷ μήτε αὐτοὺς ἔχειν ἡσυχίαν μήτε
71 τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐᾶν, ὀρθῶς ἂν εἴποι. ταύτης μέντοι τοιαύτης ἀντικαθεστηκυίας πόλεως, ὦ Λακεδαιμόνιοι, διαμέλλετε· καὶ οἴεσθε τὴν ἡσυχίαν οὐ τούτοις τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ πλεῖστον ἀρκεῖν οἷ ἂν τῇ μὲν παρασκευῇ δίκαια πράσσωσι, τῇ δὲ γνώμῃ, ἣν ἀδικῶνται, δῆλοι ὦσι μὴ ἐπιτρέψοντες· ἀλλ' ἐπὶ τῷ μὴ λυπεῖν τε ἄλλους καὶ αὐτοὶ ἀμυνόμενοι μὴ βλάπτεσθαι τὸ ἴσον νέμετε. μόλις δ' ἂν πόλει ὁμοίᾳ παροικοῦντες ἐντυγχάνετε τούτου· νῦν δ' ὅπερ καὶ ἄρτι ἐδηλώσαμεν ἀρχαιότροπα ὑμῶν τὰ ἐπιτηδεύματα πρὸς αὐτούς ἐστιν. ἀνάγκη δὲ ὥσπερ τέχνης ἀεὶ τὰ ἐπιγιγνόμενα κρατεῖν· καὶ ἡσυχαζούσῃ μὲν πόλει

μήτε ἑορτὴν ἄλλο] Schol. Lacedaemonios significari ait, qui tempore festo in bellum non iverint, quam tamen de Spartanis sententiam valde restringi oportet; nam modo Carneo mense nullam ante plenilunium expeditionem suscipiebant. Et locus Herodoti 6, 106. non refertur nisi ad Hyacinthia et Carnea. Vid. Ot. Muell. Dor. 2. p. 247 sq. Mox ad ἐᾶν supple ἔχειν ἡσυχίαν.

71. καὶ οἴεσθε — νέμετε] Scribere debebat ἀλλ' οἳ ἂν νέμωσι, pro quo dicit ἀλλὰ νέμετε, tamquam in praecedentibus negatione cum οἴεσθε iuncta dixisset καὶ οὐκ οἴεσθε τὴν ἡσυχίαν τούτοις ἀρκεῖν. *Neque putatis, quietem iis maxime contingere, qui neminem quidem iniuria afficiant, sed quos tamen constet iniuriam esse ulturos. Vos vero iniuriam non modo non infertis, sed ne defenditis quidem a vobis, si metuendum sit, ne detrimentum ex defensione capiatis in eoque agendi modo iustitiam ponitis.* Popp. Participium ἀμυνόμενοι puta dictum pro τῷ ἀμύνεσθαι, atque τὸ ἴσον νέμειν ἐπί τινι est *ponere ius et aequum in aliqua re* (die Gerechtigkeit in etwas suchen). Proprie autem, ut Popp. interpretatur, est: *iustitiam collitis* vel potius *tribuitis hac conditione, ut* etc. De re v. Ot. Muell. Dor. 2. p. 247 sqq. Mox πόλει ὁμοίᾳ Schol. explicat per ὁμογνώμονι.

νῦν δέ] i. e. νῦν δὲ οὐχ ὁμοίᾳ πόλει προσοικοῦντων ὑμῶν, ἀλλὰ πολὺ διαφερούσῃ, καὶ δὴ τοιαύτῃ ὥστε ἀρχαιότροπα εἶναι τὰ ὑμῶν ἐπιτηδεύματα πρὸς αὐτούς, πῶς ἂν τούτου τυγχάνοιτε; Steph.

ὥσπερ τέχνης] i. e. ἀνάγκη δὲ ἀεὶ (καὶ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι) τὰ ἐπιγιγνόμενα κρατεῖν, ὥσπερ τέχνης ἀεὶ τὰ ἐπιγιγνόμενα κρατεῖ. Popp. Exempli loco erit poesis, quae ut recentissima ita libentissime auditur παρὰ τὸ Ὁμηρικόν, ait Schol., Od. 1, 351. Liban. Or. 19. p. 483. E. οὐκ ἀκουσόμεθα τοῦ λέγοντος, ὡς ἐν ταῖς τέχναις τὰ ἐπιγιγνόμενα κρατεῖ. Ad sententiam Popp. porro confert Isocr. Evag. §. 7., eandemque sententiam ad singulas artes transferri dicit, velut a Xenoph. Cyrop. 1, 6, 38. ad cantum vocis et nervorum tibiarumque; ab Athenaeo 3, 95., a Pindaro Ol. 9, 73. Apte etiam Wass. utitur Antiphane Alexandr. τοῦτο γιγνώσκων ὅτι Ἓν καινὸν ἐγχείρημα, κἂν τολμηρὸν ᾖ, Πολλῶν παλαιῶν ἐστὶ χρησιμώτερον.

καὶ ἡσυχαζούσῃ μὲν πόλει] Commentarii loco erunt dicta a Wachsmuthio Antt. Gr. 1, 2. p. 257. §. 70. Mox πρὸς πολλὰ ἰέναι Bloomfieldio est: to engage in many undertakings. Et ἐπὶ πλέον ὑμῶν minus plene dictum pro ἐπὶ πλέον τῶν ὑμῶν vel ἐπὶ πλέον ἢ τὰ ὑμῶν, quia praecessit τὰ τῶν Ἀθηναίων. Vid. Matth. §. 453. Itidem paulo superius est: ἀρχαιότροπα ὑμῶν τὰ ἐπιτηδεύματα πρὸς αὐτούς ἐστιν i. e. πρὸς τὰ αὐτῶν. Deinde μέχρι τοῦδε ὡρίσθω converte: hier muss es ein Ende haben mit eurer Langsamkeit, cum Matthiaeo p. 947. Imperativo perfecti passivi actio plane perfecta significatur. Plene sic dixisset: μέχρι τοῦδε προϊοῦσα ὡρίσθω. Mox Potidaeatae ξυγγενεῖς audiunt, quia coloni Corinthiorum erant.

πρὸς ἑτέραν τινὰ ξυμμαχίαν] Schol. πρὸς τοὺς Ἀργείους· ἐχθροὶ γὰρ ἦσαν τοῖς Λακεδαιμονίοις. Mox ad δρῶμεν δ' ἂν deest protasis incipienda per εἰ. Vid. Matth. p. 1022. adn. Et πρὸς θεῶν — ἀνθρώπων est: vor Göttern und Menschen. v. Vig. p. 661. ibique Herm. Matth. p. 1179. β. Paulo post τῶν αἰσθανομένων idem valet ac τῶν αἴσθησιν ἐχόντων, quare *homines aliquo sensu praeditos* interpretatur Steph. recteque Wass. addit, alludi ad τὸ ἀναίσθητον Lacedaemoniorum c. 69. i. e. illam inscitiam et incuriam rerum externarum, quam ἀμαθίαν c. 68. init. dixit.

τὴν Πελοπόννησον ἐξηγεῖσθαι] De h. l. Dionys. p. 803. disputat, ubi, opinor, hoc dicit, sensum verborum Thucydidis non hunc esse: *educere Peloponnesum in exteras terras*, quia id terrae quidem fieri non liceat, sed *Peloponneso ita praecesse, ut maior eius gloria exeat.* Itaque in ἐξηγεῖσθαι simul vim *educendi* et *ducendi* (quatenus *ducere* idem significat, quod *praecesse*) latere statuit. Popp. vim *educendi* totam abesse vult, ἐξηγεῖσθαι enim et ἡγεῖσθαι apud hunc scriptorem idem esse, ut sensus sit: *studete Peloponneso ita praecesse, ut ea non minor sit, quam* etc., quod idem statuens Heilm. hac circumscriptione utitur: μὴ ἐλάσσω καταστῆσαι ἐξηγουμένους. Aliena ab usu scriptoris est explicatio Ot. Muelleri Dor. 1. p. 179, 5. *ad finem* (ἐξ in ἐξηγεῖσθαι) *praesitis* i. e., opinor, *porro facite, ut praesitis.* De structura verbi ἐξηγεῖσθαι cum accusativo, quam tamen praeter hunc locum modo 6, 85. vere habet, v. Matth. p. 675.

72. τῶν δὲ Ἀθηναίων ἔτυχε γάρ] i. e. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις ἔδοξε

τὰ ἀκίνητα νόμιμα ἄριστα, πρὸς πολλὰ δὲ ἀναγκαζομένοις ἰέναι πολλῆς καὶ τῆς ἐπιτεχνήσεως δεῖ. διόπερ καὶ τὰ τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῆς πολυπειρίας ἐπὶ πλέον ὑμῶν κεκαίνωται. μέχρι μὲν οὖν τοῦδε ὡρίσθω ὑμῶν ἡ βραδυτής· νῦν δὲ τοῖς τε ἄλλοις καὶ Ποτιδαιάταις, ὥσπερ ὑπεδέξασθε, βοηθήσατε κατὰ τάχος ἐσβαλόντες ἐς τὴν Ἀττικήν, ἵνα μὴ ἄνδρας τε φίλους καὶ ξυγγενεῖς τοῖς ἐχθίστοις πρόησθε, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἄλλους ἀθυμίᾳ πρὸς ἑτέραν τινὰ ξυμμαχίαν τρέψητε. δρῶμεν δ' ἂν ἄδικον οὐδὲν οὔτε πρὸς θεῶν τῶν ὁρκίων οὔτε πρὸς ἀνθρώπων τῶν αἰσθανομένων. λύουσι γὰρ σπονδὰς οὐχ οἱ δι' ἐρημίαν ἄλλοις προσιόντες, ἀλλ' οἱ μὴ βοηθοῦντες οἷς ἂν ξυνομόσωσι. βουλομένων δὲ ὑμῶν προθύμων εἶναι μενοῦμεν· οὔτε γὰρ ὅσια ἂν ποιοῖμεν μεταβαλλόμενοι οὔτε ξυνηθεστέρους ἂν ἄλλους εὕροιμεν. πρὸς τάδε βουλεύεσθε εὖ καὶ τὴν Πελοπόννησον πειρᾶσθε μὴ ἐλάσσω ἐξηγεῖσθαι ἢ οἱ πατέρες ὑμῖν παρέδοσαν.

Τοιαῦτα μὲν οἱ Κορίνθιοι εἶπον. τῶν δὲ Ἀθηναίων ἔτυχε 72
γὰρ πρεσβεία πρότερον ἐν τῇ Λακεδαίμονι περὶ ἄλλων πα-

ροῦσα, καὶ ὡς ᾔσθοντο τῶν λόγων, ἔδοξεν αὐτοῖς παριτητέα ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους εἶναι, τῶν μὲν ἐγκλημάτων πέρι μηδὲν ἀπολογησομένους ὧν αἱ πόλεις ἐνεκάλουν, δηλῶσαι δὲ περὶ τοῦ παντὸς, ὡς οὐ ταχέως αὐτοῖς βουλευτέον εἴη, ἀλλ' ἐν πλείονι σκεπτέον. καὶ ἅμα τὴν σφετέραν πόλιν ἐβούλοντο σημῆναι ὅση εἴη δύναμιν, καὶ ὑπόμνησιν ποιήσασθαι τοῖς τε πρεσβυτέροις ὧν ἥδεσαν καὶ τοῖς νεωτέροις ἐξήγησιν ὧν ἄπειροι ἦσαν, νομίζοντες μᾶλλον ἂν αὐτοὺς ἐκ τῶν λόγων πρὸς τὸ ἡσυχάζειν τραπέσθαι ἢ πρὸς τὸ πολεμεῖν. προσελθόντες οὖν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔφασαν βούλεσθαι καὶ αὐτοὶ ἐς τὸ πλῆθος αὐτῶν εἰπεῖν εἴ τι μὴ ἀποκωλύοι. οἱ δ' ἐκέλευόν τε ἐπιέναι, καὶ παρελθόντες οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον τοιάδε.

73 Ἡ μὲν πρέσβευσις ἡμῶν οὐκ ἐς ἀντιλογίαν τοῖς ὑμετέροις ξυμμάχοις ἐγένετο, ἀλλὰ περὶ ὧν ἡ πόλις ἔπεμψεν· αἰσθόμενοι δὲ καταβοὴν οὐκ ὀλίγην οὖσαν ἡμῶν παρήλθομεν οὐ τοῖς ἐγκλήμασι τῶν πόλεων ἀντεροῦντες, οὐ γὰρ παρὰ δικασταῖς ὑμῖν

παριτητέα ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους εἶναι, ἔτυχε γὰρ αὐτῶν πρεσβεία πρότερον ἐν τῇ Λ. παροῦσα. Structura, quam auctor praetulit, hanc causam habet: Sententia causalis, per γάρ incipiens, ei, cuius causam complectitur, a Graecis anteponi solet. Primam igitur sedem quum sententiae causali assignent, fit ut subiectum orationis primarium sententiae causali adstruatur, velut hoc loco subiectum οἱ Ἀθηναῖοι non iungitur cum ἔδοξε, ut sit ἔδοξε τοῖς Ἀθηναίοις, sed cum verbis per γάρ incipientibus ἔτυχε γὰρ πρεσβεία, quae verba quia praeposita sunt, iam non poterat dicere ἔτυχε γὰρ πρεσβεία αὐτῶν, quia sic non intelligeretur, quo αὐτῶν referatur; quare subiectum ipsum ponere debebat, unde haec structura: τῶν δ' Ἀθηναίων ἔτυχε γάρ etc. orta est, quam fusius explicat Werfer. Actt. Philol. Monac. 1. p. 79. Matth. p. 1242. 1295 sq. Itidemque praemittuntur sententiae causales per δέ et *autem* incipientes, velut 1, 26. extr. et apud Cic. Off. 3, 9, 28. Neque aliter accipiendus est locus Thuc. 7, 48. et 8, 30., ubi anacoluthon esse perperam iudicat Krueg. Commentt. Thuc. p. 313. adn. Paululum differt locus 1, 115., ubi ἀλλά structuram turbat, verum haec particula illata est propter οὐ, quod est in praegressa parenthesi, non aliter atque c. 35. extr. Neque secus extrema in parte sententiae primariae praesentis loci (καὶ ὡς ᾔσθοντο) per καί parenthesis continuatur, quemadmodum in exemplis, quae Matth. §. 631. 2. p. 1297 sq. adfert. Adde Thuc. 8, 79. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι — (διέχει δὲ — Μυκάλην), καὶ ὡς εἶδον etc.

ἀπολογησομένους] Hic accusativus non abhorret a consuetudine Atticorum, qui adiectiva verbalia in τέος non solum dativo, sed etiam accusativo iungunt propter notionem vocis χρή vel δεῖ, quae in illis inest. Vid. Thuc. 8, 65. Matth. §. 447. 4. extr. Buttm. Gr. §. 134. 10. adn. 4. (ed. 13.) Mox αἱ πόλεις sunt socii Lacedaemoniorum. Deinde variatur oratio transitu ex participio ἀπολογησομένους in infinitivum δηλῶσαι facto. v. Matth. p. 1040. c. Et virgulam post περὶ τοῦ παντός Popp. posuit propter sequentis cap. verba βουλόμενοι περὶ τοῦ παντὸς λόγον δηλῶσαι. Alii ante ea verba posuerunt. De βουλευτέον v. Matth. §. 447. 4., de verbis τὴν σφετέραν πόλιν ibid. p. 592., de verbis ὅση εἴη p. 1028. 2. Postremo Popp. desiderat εἰ μή τι ἀποκωλύει, et sane sensus non est *si aliquid non impedit* (wenn gar nichts hindert), sed *nisi quid* (εἰ μή τι) *impedit*.

73. τοῖς ὑμετέροις ξυμμάχοις] v. Matth. p. 717. §. 390.

οὔτε ἡμῶν οὔτε τούτων οἱ λόγοι ἂν γίγνοιντο, ἀλλ' ὅπως μὴ ῥᾳδίως περὶ μεγάλων πραγμάτων τοῖς ξυμμάχοις πειθόμενοι χεῖρον βουλεύσησθε, καὶ ἅμα βουλόμενοι περὶ τοῦ παντὸς λόγου τοῦ ἐς ἡμᾶς καθεστῶτος δηλῶσαι ὡς οὔτε ἀπεικότως ἔχομεν ἃ κεκτήμεθα, ἥ τε πόλις ἡμῶν ἀξία λόγου ἐστί. καὶ τὰ μὲν πάνυ παλαιὰ τί δεῖ λέγειν, ὧν ἀκοαὶ μᾶλλον λόγων μάρτυρες ἢ ὄψις τῶν ἀκουσομένων; τὰ δὲ Μηδικὰ καὶ ὅσα αὐτοὶ ξύνιστε, εἰ καὶ δι' ὄχλου μᾶλλον ἔσται ἀεὶ προβαλλομένοις, ἀνάγκη λέγειν· καὶ γὰρ ὅτε ἐδρῶμεν, ἐπ' ὠφελείᾳ ἐκινδυνεύετο, ἧς τοῦ μὲν ἔργου μέρος μετέσχετε, τοῦ δὲ λόγου μὴ παντός, εἴ τι

ὅπως μὴ — βουλεύσησθε] Quod hic locus canoni Davesiano de temporum modorumque usu post ὅπως μή repugnat v. Matth. p. 999 sq. et Popp. 1, 1. p. 136. Mox τὰ πάνυ παλαιὰ Schol. intelligit τὰ κατὰ Ἀμαζόνας καὶ Θρᾷκας καὶ Ἡρακλείδας.

ἀκοαὶ — ὄψις] i. e. ὧν ἀκοαὶ λόγων (sive λόγοι ἀκουσθέντες) μᾶλλον μάρτυρες ἢ ὄψις τῶν ἀκουσομένων. Heilm.: wir wollen hier keiner uralten Dinge erwähnen, wobei wir uns nur auf Anderer Erzählungen, nicht auf den Augenschein unserer Zuhörer berufen dürfen.

δι' ὄχλου — ἀεὶ προβαλλομένοις] Haec sunt, qui ita ordinent: ἀνάγκη ἡμῖν ἀεὶ προβαλλομένοις λέγειν, *necesse est, nos haec quamvis minus grata vobis futura semper proferentes dicere.* Contra quam distinctionem verborum Haack. et Popp. plura protulerunt, ex quibus vel hoc unum sufficiat ad eam damnandam, quod Popp. monuit, Thucydidem, si ita voluisset, perspicuitatis causa usitatiorem in tali structura accusativum προβαλλομένους praelaturum fuisse. Alii interpungunt post προβαλλομένοις verba ita iungentes: εἰ καὶ ἀεὶ προβαλλομένοις (ἡμῖν) δι' ὄχλου μᾶλλον ἔσται i. e. *quamvis haec nobis semper exprobrantibus molesta magis quam grata futura sint.* Verbum προβάλλεσθαι apud hunc scriptorem duplici sensu maxime gaudet, primo *praetexendi*, ut sit idem quod προέχεσθαι. v. Bachm. Anecdd. 1. p. 353, 9. et Thuc. 1, 37. 2, 87. 6, 92. Hic sensus hoc quidem loco ineptus foret. Altera significatio verbi est *exprobrare* (vorhalten, vorrücken), ut hic et 5, 16. Et vero erat quaedam exprobratio in mentione rerum Persicarum erga ipsos Corinthios, aliosque Graecos, quin etiam Lacedaemonios. (v. infr. ad verba μόνοι προκινδυνεῦσαι.) Non igitur usquequaque verum est, quod dicit Plut. de Mal. Herodot. p. 453. Reisk. Θουκυδίδης ἀντιλέγοντα ποιῶν τῷ Κορινθίῳ τὸν Ἀθηναῖον ἐν Λακεδαίμονι, καὶ πολλὰ περὶ τῶν Μηδικῶν λαμπρυνόμενον ἔργων, οὐδεμίαν αἰτίαν προδοσίας, ἢ λειποταξίας ἐπενήνοχε Κορινθίοις. Hinc simul apparet, cur se invitos de illis rebus mentionem iniicere dicat orator, et cur proximis verbis καὶ γὰρ ὅτε ἐδρῶμεν etc. id ipsum excuset. De formula δι' ὄχλου ἔσται v. Matth. p. 1149. e.

τοῦ ἔργου μέρος] Vere Schol. ἐπειδὴ ἕως Μυκάλης ἐδίωξαν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἕως Παμφυλίας i. e. usque ad pugnam prope Eurymedontem. v. Thuc. 1, 100. et conf. c. 75. 95 sqq. 3, 10. ἡμῖν (Mytilenaeis) δὲ καὶ Ἀθηναίοις ξυμμαχία ἐγένετο πρῶτον, ἀπολιπόντων μὲν ὑμῶν (Lacedaemonios dicit) ἐκ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου, παραμεινάντων δὲ ἐκείνων πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἔργων. Cum Scholiasta consentiens interpretor: *quas res quum gessimus, in communem salutem pericula subiimus, cuius parandae vos quidem participes aliquatenus fuistis, nos vero ne omni commemoratione, ubi prodest, privemur.* Persimilis est locus Demosthenis, quem interpretes ex oratione pro Cor. attulerunt, equidem multum quaerendo non reperi: ἃ πολλῶν μὲν ἕνεκα ἀκούσαιτ᾽ ἄν

ὠφελεῖ, στερισκώμεθα. ῥηθήσεται δὲ οὐ παραιτήσεως μᾶλλον ἕνεκα ἢ μαρτυρίου καὶ δηλώσεως πρὸς οἵαν ὑμῖν πόλιν μὴ εὖ βουλευομένοις ὁ ἀγὼν καταστήσεται. φαμὲν γὰρ Μαραθῶνί τε μόνοι προκινδυνεῦσαι τῷ βαρβάρῳ καὶ ὕστερον ἧλθεν, οὐχ ἱκανοὶ ὄντες κατὰ γῆν ἀμύνεσθαι ἐσβάντες ἐς τὰς ναῦς πανδημεὶ ἐν Σαλαμῖνι ξυνναυμαχῆσαι, ὅπερ ἔσχε μὴ κατὰ πόλεις αὐτὸν ἐπιπλέοντα τὴν Πελοπόννησον πορθεῖν, ἀδυνάτων ἂν ὄντων πρὸς ναῦς πολλὰς ἀλλήλοις ἐπιβοηθεῖν. τεκμήριον δὲ μέγιστον αὐτὸς ἐποίησε· νικηθεὶς γὰρ ταῖς ναυσὶν ὡς οὐκέτι αὐτῷ ὁμοίας οὔσης τῆς δυνάμεως κατὰ τάχος τῷ πλῷ στρατοῦ ἀνεχώρησεν. τοιούτου μέντοι ξυμβάντος τούτου, καὶ

74

μου, μάλιστα δὲ αἰσχρόν ἐστιν, εἰ ἐγὼ τὰ μὲν ἔργα τῶν ὑπὲρ ὑμῶν πόνων ὑπέμεινα, ὑμεῖς δὲ μηδὲ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀνέξεσθε. Hic τὰ ἔργα τῶν πόνων sunt: die wirkliche Mühe, ut praesenti loco τῆς ὠφελείας τὸ ἔργον est: die Verwirklichung der Rettung. Utrobique contrarie ponitur ὁ λόγος i. e.: das Sprechen davon. τοῦ ἔργου τὸ μέρος a parte Lacedaemoniorum est: die theilweise Mitverrichtung, et ὁ λόγος πᾶς a parte Atheniensium: die Erwähnung dieser Verrichtungen ganz. Quod enim dicit Lacedaemonios ex parte salutem una secum parasse, ea ratione includitur, Athenienses totum opus peregisse ad finem usque, eoque dignos esse, quibus verba facere de rebus a se gestis concedatur. Tametsi Bred. τὸ ἔργον τῆς ὠφελείας interpretatus est: das Wesentliche der Vortheile, cui, ne alia dicam, repugnat perpetuus usus vocis ἔργον, ubi contrarie τῷ λόγῳ ponitur. v. Herm. ad Soph. Tr. 229. Maxime autem illam interpretationem damnat hoc, quod scriptor dixit μετέσχετε, quum, si vera esset, praesenti μετέχετε usus esset, quia etiamtum, quum orator Atticus verba faciebat, Lacedaemonii illa utilitate fruebantur. Accedit, quod Lacedaemonii non parte fructuum libertatis, sed totis fructibus una cum Graecis etiamtum liberis utebantur. Quo fit, ut μέρος prorsus absurde adiectum esset. De verbis μέρος μετέσχετε v. Matth. §. 325. adn. 1. Coniunctivum στερισκώμεθα Popp. recepit ex Cass. Aug. [Ven.] It. Vat. Reg. Lugd. cod. vet. Steph. Vind. m. Chr. Tus. et emend. Gr. Vulgo στερισκόμεθα.

Μαραθῶνι] Omittitur ἐν in hoc uno nomine, fortasse etiam in Ἐλευσῖνι, ut Lys. c. Andoc. §. 4. habet pro ἐν Ἐλ. Conf. Matth. p. 742. b., quem Popp. arguit, usum poetarum et prosae orationis scriptorum non satis diligenter distinxisse. Dicitur tamen etiam ἐν Μαραθῶνι, velut 1, 18. 2, 34., at sine ἐν habet Pausan. 2, 29, 4. Mox ad vocem μόνοι Popp. monuit, Plataeenses ab oratore omissos esse ob exiguum numerum, quamquam de illis Latini scriptores distinctius loquantur, quam Herodot. 6, 108. 111. 112.

προκινδυνεῦσαι] i. e. *ante alios pugnasse*, pro quo Hom. et Tyrtaeus dicunt προμάχους γενέσθαι. Dativo βαρβάρῳ significatur *adversus hostem*, quia in illo verbo sensus pugnandi inest. v. Matth. p. 739. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 9 sq. adn. 27. Τοὺς δὲ Πλαταιεῖς, ait Schol., εἴασεν, ὅτι ὕστερον παρεγένοντο. Imo Spartani sero advenie-bant. v. Herodot. II. cc. Mox πανδημεί est *omnis civitas*. Schol. καὶ γέροντες καὶ νέοι. „Pauci enim, qui in Cecropia remanserunt (Herod. 8, 51. 52.) et mox obtruncati sunt, iure praetermittuntur.“ Popp. Deinde ἔσχε Schol. interpretatur per ἐπέσχε, διεκώλυσε v. Herm. ad Soph. Oed. C. 430. Valck. ad Herodot. 5, 101. Matth. §. 534. adnot. 4. 3. Denique verba ὡς οὐκέτι ὁμοίας οὔσης converte: *quia putabat, suam potentiam non amplius similem atque ante pugnam esse.*

σαφῶς δηλωθέντος ὅτι ἐν ταῖς ναυσὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ πράγματα ἐγένετο, τρία τὰ ὠφελιμώτατα ἐς αὐτὸ παρεσχόμεθα, ἀριθμόν τε νεῶν πλεῖστον καὶ ἄνδρα στρατηγὸν ξυνετώτατον καὶ προθυμίαν ἀοκνοτάτην, ναῦς μέν γε ἐς τὰς τετρακοσίας ὀλίγῳ ἐλάσσους τῶν δύο μοιρῶν, Θεμιστοκλέα δὲ ἄρχοντα, ὃς αἰτιώ-

74. δηλωθέντος] v. Matth. §. 563. p. 1110. Mox ἐς in verbis ἐς τὰς τετρακοσίας pendet a verbo παρέχεσθαι, non significat *circiter*. Fallitur Matth. p. 1146. f. Pro τετρακοσίας Vind. Ar. Chr. b. habent τριακοσίας. Schol. ἦσαν αἱ πᾶσαι τετρακόσιαι· κατὰ δὲ ἄλλους τετρακόσιαι ὀγδοήκοντα, ubi τριακόσιαι ὀγδοήκοντα legendum esse Popp. affirmat, nam 480 naves a nullo scriptore memorari. v. Aesch. Pers. 348. Herodot. 8, 44, 48. Lys. Or. funebr. p. 105. Reisk. Ctes. c. 28. Demosth. pr. Cor. c. 70. τριακοσίων οὐσῶν τῶν πασῶν τριήρεων τὰς διακοσίας ἡ πόλις παρέσχετο, (ubi cum Didoto malim legere τετρακοσίων, quo facto Herodotus, Thucydides et Demosthenes consentient, quamquam 300 naves sunt item De Symmor. §. 29.) Isocr. Paneg. c. 31. Panathen. §. 50. 51. Plut. V. Themist. 14. Diod. 15, 78. Aristid. p. 132. coll. p. 528. C. Nep. Themist. 3. Ex recentioribus multi de numero navium illarum dixere, ut Valck. ad Herodot. 8, 1. 48. Mor. ad Isocr. Paneg. 31. Iacobs. ad Demosth. Oratt. de rep. habitas p. 43. ed. pr. Boeckh. Staatsh. d. Ath. 1. p. 275. Interpp. ad Demosth. de Symmor. p. 186. Bred. et Bloomf. ad h. l. Thuc. Ot. Muell. Aeginet. p. 120 sqq. Quorum omnium disputationes si inter se comparantur, Popp. negat, scripturam τετρακοσίας hic ullo modo ferri posse. Simul concidere argumentum Dahlmanni Herodot. p. 220., quod ex hoc loco petiit, ut Herodoti libros a Thucydide non lectos esse demonstraret. Verum quaerendum prius est, quid τὸ δίμοιρον sit? Interpretes Gallici Strabonis Vol. 1. p. 448., Bred. Popp. alii sentiunt, verba αἱ δύο μοῖραι, τὰ δύο μέρη Graecis non magis esse ambigui sensus, quam τὸ δίμοιρον; fuisse in usu, assem cogitare tribus unciis divisum; proinde assem τρίμοιρον fuisse sive ternis partibus constitisse; ubi solennis haec assis distributio non intelligatur, ibi Thucydidem disertis verbis, quotus partium numerus cogitandus sit, indicare, velut 1, 10. Praesenti loco solennem illam in tres partes distributionem locum habere existimarunt, cum eisque faciens Schol. τὸ δίμοιρον 400 navium dicit fuisse 260. Contra quos Didot. monuit, videri Thucydidem, quotus partium numerus cogitandus sit, verbis ἐς τὰς τετρακοσίας indicasse, et τὸ δίμοιρον esse ducentas naves: quod si statuatur, Thucydidi plane convenire cum Herodoto 8, 44., qui numeret naves Atheniensium 180. i. e. ὀλίγῳ ἐλάσσους τῶν διακοσίων. Haec si probes, (et videntur probanda esse), vulgatam scripturam praesentis loci τετρακοσίας nihil est cur deseramus. Ceterum sic nihilo plus valebit Dahlmanni argumentum, de quo v. Vit. Thuc. §. 15, 5.

τῶν δύο μοιρῶν] Articulum ignorant Cass. Aug. [Ven.] Cl. F. It. Lugd. Pal. Vat. H. Reg. (G.) cod. Bas. Laur. E. Vind. Tuentur loci 1, 104. 2, 10. 47. et Aristot. Polit. 2, 6, 11. Aristid. p. 528. Adde Thuc. 1, 10. Popp. Articulus (ut semel hoc loco defungar) numeralibus additur I. „ubi res ipsis numeris definitae et in vulgus notae ponuntur, velut 1, 11. τὰ δέκα ἔτη. II. instruuntur articulo numeri, quamvis non apud omnes pervulgati, ex praegressa tamen narratione cogniti, velut 2, 58., ubi militum mille sexcentorum prima mentio iniecta erat 1, 64., ibique sine articulo, tum pariter atque loco libri 2. apposito articulo iterum memorantur c. 65. Ponitur III. articulus ante numeralia in illis sententiis, quibus, de dicta quadam summa numero detracto, ad reli-

τατος ἐν τῷ στενῷ ναυμαχῆσαι ἐγένετο. ὅπερ σαφέστατα ἔσωσε τὰ πράγματα καὶ αὐτοὶ διὰ τοῦτο δὴ μάλιστα ἐτιμήσατε ἄνδρα

quum numerum articulus adsumitur propterea, quod hic numerus iam computando definiri potest, velut 7, 25. *ναῦς δώδεκα — καὶ αὐτῶν μία μὲν — αἱ δὲ ἕνδεκα* etc. Quum vero indefinitam vim numero quodam deduxeris, articulus non ad reliquum numerum vocatur, velut 3, 7. *ναῦς ἐπέστειλαν τριάκοντα — ἔπειτα τὰς μὲν πλείους ἀποπέμπει — αὐτὸς δ' ἔχων δώδεκα* etc. IV. Fieri tamen potest, ut scriptor, etsi summam quandam verbis non definiat, mente tamen definitum concipiat. Quare postquam dictum numerum subtraxit, articulum assumit ad reliquum, velut 7, 22. *αἱ δὲ τριήρεις τῶν Συρακοσίων ἅμα καὶ ἀπὸ ξυνοήματος πέντε μὲν καὶ τριάκοντα ἐκ τοῦ μεγάλου λιμένος ἐπέπλεον, αἱ δὲ πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἐκ τοῦ ἐλάσσονος*, ubi summam octoginta navium colligendam lectoribus reliquit, quam ipse iam cogitatione definitam amplexus esset. V. Saepe numerorum, ex quibus tota summa conficitur, alter excipit alterum, mutuoque hae partes per particulas *μέν — δέ* inter se contrarie ponuntur, ubi tum ob hanc ipsam causam articulus una cum particulis *μὲν — δέ*, sicut alias fit, adhibetur, velut 7, 22. *οἱ δ' Ἀθηναῖοι — ἀντιπληρώσαντες ἑξήκοντα ναῦς, ταῖς μὲν πέντε καὶ εἴκοσι — ἐναυμάχουν· ταῖς δ' ἐπιλοίποις ἀπήντων* etc. Sed haec separatio etiam tunc locum habere potest, quum post praemissam summam una tantum sequitur pars, altera vero verbis quidem praeteritur, cogitatione tamen tenetur. Quae est causa, cur, etiamsi una tantum pars maiorem numerum sequitur, haec pars articulo ante numerale posito enuntietur, velut 1, 116. *ἐναυμάχησαν Σαμίων νανσὶν ἑβδομήκοντα, ὧν ἦσαν αἱ εἴκοσι στρατιώτιδες*. Itaque temere a nonnullis praesente loco articulus deletus est. VI. Teneo tamen equidem, non ubique illum dicendi modum receptum esse, velut 2, 58. *ὁ μὲν οὖν Ἄγνων ταῖς ναυσὶν ἀνεχώρησεν — ἀπὸ τετρακισχιλίων ὁπλιτῶν χιλίους καὶ πεντήκοντα τῇ νόσῳ ἀπολέσας*. Ac non fieri potest, quin scriptores in hac re varient, quum eosdem numeros possis etiam indefinitos cogitare, sicut nos facere consuevimus: idque fieri solet, ubi plena illa summa longius praecessit, quam ut deducta parte reliquum statim numero definitum teneas, velut 2, 84. *οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καταδιώξαντες καὶ ναῦς δώδεκα λαβόντες*. Omnis enim hostium numerus c. 83. indicatus est. Unde sequitur, quum integra vis indefinite tantum et non numero significata sit, ibi merito a parte exceptа articulum abesse.“ Blum. Script. Schol. De locis nonnull. Thuc. p. 15 sq.

αἰτιώτατος — ναυμαχῆσαι] i. e. *τοῦ ναυμαχῆσαι*. v. Matth. p. 1064. *β*. Mox *ἐν τῷ στενῷ* Schol. explicat per *ἐν τῇ Σαλαμῖνι*. Deinde *καὶ αὐτοὶ διὰ τοῦτο δὴ μάλιστα* praeeunte Valck. ad Herodot. 8, 124. scripsi ex libris quam plurimis optimisque. Vulgo *καὶ αὐτὸν διὰ τοῦτο ὑμεῖς ἐτιμήσατε μάλισια δή*. At *δή* melius post *τοῦτο* ponitur, quia hoc demonstrativum sonum habere sensus iubet. v. Matth. p. 1209. *Αὐτοί* autem praeferendum erat, quia vis in hoc ipso inest, quod ipsi Spartani merita Themistoclis dignis praemiis condecoraverint. Nam et curru et oleae ramo eum donaverunt, et ex iuventute sua miserunt, qui eum ad fines usque terrae suae prosequerentur. v. Plut. Vit. Themist. 17. Plat. Menex. 10. Herodot. 8, 124. Aristid. Vol. 2. p. 177. Iebb. Mox ceteros, quos auctor serviisse dicit (*ἰῶν ἄλλων δουλευόντων*) Schol. indicat Macedones, Thessalos, Locros, Boeotios, Phocenses ad fines usque Atticos omnes fuisse. Verba *τὰ οἰκεῖα διαφθείραντες* idem accipit non de urbe, sed supellectile et utensilibus, quotquot occultare, et in navibus absportare non licuerit. Verba *ἐπὶ*

ξένον τῶν ὡς ὑμᾶς ἐλθόντων. προθυμίαν δὲ καὶ πολὺ τολμηροτάτην ἐδείξαμεν, οἵ γε ἐπειδὴ ἡμῖν κατὰ γῆν οὐδεὶς ἐβοήθει, τῶν ἄλλων ἤδη μέχρι ἡμῶν δουλευόντων ἠξιώσαμεν ἐκλιπόντες τὴν πόλιν καὶ τὰ οἰκεῖα διαφθείραντες μηδ' ὡς τὸ τῶν περιλοίπων ξυμμάχων κοινὸν προλιπεῖν, μηδὲ σκεδασθέντες ἀχρεῖοι αὐτοῖς γενέσθαι, ἀλλ' ἐσβάντες ἐς τὰς ναῦς κινδυνεῦσαι καὶ μὴ ὀργισθῆναι ὅτι ἡμῖν οὐ προετιμωρήσατε. ὥστε φαμὲν οὐχ ἧσσον αὐτοὶ ὠφελῆσαι ὑμᾶς ἢ τυχεῖν τούτου. ὑμεῖς μὲν γὰρ ἀπό τε οἰκουμένων τῶν πόλεων καὶ ἐπὶ τῷ τὸ λοιπὸν νέμεσθαι, ἐπειδὴ ἐδείσατε ὑπὲρ ὑμῶν καὶ οὐχ ἡμῶν τὸ πλέον, ἐβοηθήσατε· ὅτε γοῦν ἦμεν ἔτι σῶοι, οὐ παρεγένεσθε· ἡμεῖς δὲ ἀπό τε τῆς οὐκ οὔσης ἔτι ὁρμώμενοι καὶ ὑπὲρ τῆς ἐν βραχείᾳ ἐλπίδι οὔσης κινδυνεύοντες ξυνεσώσαμεν ὑμᾶς τε τὸ μέρος καὶ ἡμᾶς αὐτούς. εἰ δὲ προεχωρήσαμεν πρότερον τῷ Μήδῳ, δείσαντες ὥσπερ καὶ ἄλλοι περὶ τῇ χώρᾳ, ἢ μὴ ἐτολμήσαμεν ὕστερον ἐσβῆναι ἐς τὰς ναῦς ὡς διεφθαρμένοι, οὐδὲν ἂν ἔτι ἔδει ὑμᾶς μὴ ἔχοντας ναῦς ἱκανὰς ναυμαχεῖν, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν ἂν αὐτῷ προεχώρησε τὰ πράγματα ἢ ἐβούλετο. ἆρ' ἄξιοι 75 *ἐσμεν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ προθυμίας ἕνεκα τῆς τότε καὶ γνώμης ξυνέσεως ἀρχῆς γε ἧς ἔχομεν τοῖς Ἕλλησι μὴ οὕτως*

τῷ νέμεσθαι Didot. propter opposita (*ὑπὲρ τῆς ἐν βραχείᾳ ἐλπίδι οὔσης*) explicat per *ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νέμεσθαι*. Conf. Matth. p. 1165. De verbis *καὶ οὐχ ἡμῶν* v. ibid. p. 455. b. De verbis *ἀπὸ τῆς οὐκ οὔσης ἔτι* et *ὑπὲρ τῆς ἐν βραχείᾳ ἐλπίδι οὔσης* ita Didot. disputat. „Animadverte repetitum *οὔσης*, quo legentium animi excitantur, ut magis attendant. Athenae non iam ullae erant, et patria, quam cives subito in classem traduxerant, parvam spem excitabat. Imago sumta est a duobus caris, quorum alter est mortuus, alter in periculo versatur. Apparet, Thucydidem respicere classem, quam edictum oraculi verbis *ξύλινον τεῖχος* significaverat ut rem fragilem, in qua exilis fiducia esset. Verba *ὑπὲρ τῆς ἐν βραχείᾳ ἐλπίδι οὔσης* non intelligenda sunt de urbe Atheniensium, quam iam nullam fuisse dixerat, sed de classe, patriae quasi receptrice.“ Paulo post *τὸ μέρος* est *pro virili* sive *quantum in nobis erat*. Vid. Vig. p. 109. De ratione modorum in verbis *εἰ δὲ προσεχωρήσαμεν — οὐδὲν ἂν ἔδει* v. Matth. p. 965. b.

ὥσπερ καὶ ἄλλοι] Schol. *οἱ Θηβαῖοι δηλονότι*.

ὑμᾶς μὴ ἔχοντας ναῦς] Schol. decem tantum naves sive Lacedaemoniis sive Peloponnesiis largitur. Lacedaemonii in pugna apud Artemisium habebant 10, (v. Herodot. 8, 1) in pugna Salaminia 16 naves. (v. Herodot. 8, 43.) Ad *ὑμᾶς* videtur referri ad Peloponnesios. Hi inclusis Lacedaemoniis 89 naves habebant praeter Aeginetas et Megarenses.

75. *ἆρ' ἄξιοι*] i. e. *ecquid digni sumus* sive: sind wir nun nicht für würdig zu achten? v. Matth. p. 682. Herm. ad Vig. p. 823, 294. ad Soph. Ant. 628. Schaef. Melet. Cr. p. 89. „*Ἆρα* est *ecquid*, qui interrogandi modus graviter affirmat, ut apud Livium: *Ecquid sentitis, in quanto errore versemini?*“ Bau.

γνώμης ξυνέσεως] Cl. Ven. *γνώμης καὶ ξυν.* Etiam in C. *καὶ* interiectum, sed deinde erasum. In G. *γνώμης* s. v. al. man. Valla *et prudentiae causa*. Quibus nomen *γνώμης* suspectum fit, quo ab interprete significari potuit, intelligi illud (Themistoclis) prudens consi-

ἄγαν ἐπιφθόνως διακεῖσθαι; καὶ γὰρ αὐτὴν τήνδε ἐλάβομεν οὐ βιασάμενοι, ἀλλ' ὑμῶν μὲν οὐκ ἐθελησάντων παραμεῖναι πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ βαρβάρου, ἡμῖν δὲ προσελθόντων τῶν ξυμμάχων καὶ αὐτῶν δεηθέντων ἡγεμόνας καταστῆναι· ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἔργου κατηναγκάσθημεν τὸ πρῶτον προαγαγεῖν αὐτὴν ἐς τόδε, μάλιστα μὲν ὑπὸ δέους, ἔπειτα δὲ καὶ τιμῆς, ὕστερον καὶ ὠφελείας. καὶ οὐκ ἀσφαλὲς ἔτι ἐδόκει εἶναι τοῖς πολλοῖς ἀπηχθημένους καί τινων καὶ ἤδη ἀποστάντων κατεστραμμένων, ὑμῶν τε ἡμῖν οὐκέτι ὁμοίως φίλων ἀλλ' ὑπόπτων καὶ διαφόρων ὄντων, ἀνέντας κινδυνεύειν· καὶ γὰρ ἂν αἱ ἀποστάσεις πρὸς ὑμᾶς ἐγίγνοντο. πᾶσι δὲ ἀνεπίφθονον τὰ ξυμφέροντα
76 τῶν μεγίστων πέρι κινδύνων εὖ τίθεσθαι. ὑμεῖς γοῦν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τὰς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ πόλεις ἐπὶ τὸ ὑμῖν ὠφέλιμον καταστησάμενοι ἐξηγεῖσθε· καὶ εἰ τότε ὑπομείναντες διὰ παντὸς ἀπήχθησθε ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ ὥσπερ ἡμεῖς, εὖ ἴσμεν μὴ

lium, de quo v. cap. praec. Popp. At similia his sunt plura apud hunc scriptorem, ut 1, 92. *γνώμης παραινέσει* 2, 65. *γνώμης ἁμάρτημα*, pro quo supr. c. 32. dixit *δόξης ἀμαρτία*. Reisk. recte interpretatur: *intelligentiae recti consilii causa*. Mox vulgo est *ἀρχῆς τε* pro quo *γε* tantum in pravis libris est: idem tamen interpretantur Schol. et Vall., ut videtur. Si *τε* legitur, imperium Popp. ait argumentum esse, cur Athenienses invidia indigni sint, quum potius id sit, quo in invidiam incurrerint. Contra Bred. „Favre, ait, orator Atticus imperium veris Atheniensium virtutibus admiscet, quasi illae virtutes aeque causae et argumentum sint invidiae, atque hoc imperium.“ Nimis hoc quidem argute, et sequentia satis declarant, non potuisse eam sententiam oratoris esse. Adde quod sic scriptor *ἕνεκα* non adiecturus fuisset. Ceterum *ἀρχῆς* ab *ἐπιφθόνως* pendet. v. Matth. p. 682.

δέους] Schol. *τῶν κακῶς παθόντων ἐν τῇ ἀρχῇ ὑπηκόων*. Id demonstrant sequentia: *καὶ οὐκ ἀσφαλὲς ἔτι — κινδυνεύειν*. Mox Schol. ad *ὠφελείας* addit *τοῦ φόρου δηλονότι*. Verba *ἀποστάντων κατεστραμμένων* ex iis, quae ad c. 69. dixi, interpretor: *quum quidam vi subacti essent, quia defecerant*.

76. *ὑπομείναντες διὰ παντός*] i. e. *usque quamdiu in principatu mansistis*, per totum principatum usque ad res apud Mycalen gestas. Vid. c. 73. 95. *Διὰ παντός* cum participio constructum videtur, ut solet *εὐθύς*, velut in *εὐθὺς καθισταμένου πολέμου*, gleich beim Anfang des Krieges et *παραυτίκα* 2, 49. *παραυτίκα ἀναστάντας*, gleich beim Aufstehen. Mox pro *διδομένην* alii libri *διαδιδομένην*, sed „accepimus, ait scriptor, imperium *dantibus et deferentibus sociis*, ut est cap. praec., cui sententiae magis congruit simplex, quam compositum.“ Duk. Compositum magis significaturum esset, Spartanos per vices Atheniensibus imperium detulisse. Deinde *τῷ δικαίῳ λόγῳ* intellige *τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων*, bis ihr itzt euren Vortheil berechnend die Sprache der Billigkeit führt. De verbis *τοῦ μὴ πλέον ἔχειν ἀπετράπετο* v. Matth. p. 1047, 3. Mox *ὥστε — ἄρχειν* praegnanti sensu accipiendum, ut sit *imperare velle*. De repetita particula in verbis *ἂν λαβόντες δεῖξαι ἄν* v. Matth. §. 600. p. 1204. Idem p. 737. d. fallitur, quod verbum *περιέστη* eodem sensu accipit, quo 8, 15. Nam ibi significat *circumstare* et recte cum acc. iungitur. Hic autem eo verbo significatur, aliud evenisse, quam exspectabatur.

ἂν ἧσσον ὑμᾶς λυπηροὺς γενομένους τοῖς ξυμμάχοις καὶ ἀναγκασθέντας ἂν ἢ ἄρχειν ἐγκρατῶς ἢ αὐτοὺς κινδυνεύειν. οὕτως οὐδ' ἡμεῖς θαυμαστὸν οὐδὲν πεποιήκαμεν οὐδ' ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπείου τρόπου, εἰ ἀρχήν τε διδομένην ἐδεξάμεθα, καὶ ταύτην μὴ ἀνεῖμεν ὑπὸ τῶν μεγίστων νικηθέντες, τιμῆς καὶ δέους καὶ ὠφελείας, οὐδ' αὖ πρῶτοι τοῦ τοιούτου ὑπάρξαντες, ἀλλ' ἀεὶ καθεστῶτος τὸν ἥσσω ὑπὸ τοῦ δυνατωτέρου κατείργεσθαι, ἄξιοί τε ἅμα νομίζοντες εἶναι καὶ ὑμῖν δοκοῦντες μέχρι οὗ τὰ ξυμφέροντα λογιζόμενοι τῷ δικαίῳ λόγῳ νῦν χρῆσθε, ὃν οὐδείς πω παρατυχὸν ἰσχύι τι κτήσασθαι προθεὶς τοῦ μὴ πλέον ἔχειν ἀπετράπετο· ἐπαινεῖσθαί τε ἄξιοι οἵτινες χρησάμενοι τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει ὥστε ἑτέρων ἄρχειν, δικαιότεροι ἢ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν δύναμιν γεγένηνται. ἄλλους γ' ἂν οὖν οἰόμεθα τὰ ἡμέτερα λαβόντας δεῖξαι ἂν μάλιστα εἴ τι μετριάζομεν· ἡμῖν δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἐπιεικοῦς ἀδοξία τὸ πλέον ἢ ἔπαινος οὐκ εἰκότως περιέστη. καὶ ἐλασσούμενοι γὰρ ἐν ταῖς ξυμβολαίαις πρὸς τοὺς 77

77. *καὶ ἐλασσούμενοι γάρ*] Particulas *καὶ γάρ*, ubi significant *etenim*, non separari, Popp. monuit. Hic *καί* non iungendum est cum *γάρ*, sed refertur ad illa: *καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς* etc. Particulis *καί — καί* hic duae sententiae iunguntur, quarum altera causam continet alterius. (v. Matth. p. 1259. fin. Thuc. 2, 60. init. Soph. El. 670. Herm.) Nam sensus hic est: Etsi enim apud nos ipsos iudicia constituimus secundum aequabilitatem iuris exercenda, quia sociis concessimus commercium iuris praebendi et repetendi, tamen litigiosi esse videmur. Et *ἐλασσούμενοι* est *non urgentes nostrum imperantium ius et descendentes ad aequabilitatem iuris, et non vi agentes, ut quidem nobis liceret, quippe potentia superioribus*. Aptissime Arn. contulit Demosth. c. Dionysod. p. 1287. Reisk. *ἡμεῖς μὲν ταῦτα συνεχωροῦμεν, οὐκ ἀγνοοῦντες τὸ ἐκ τῆς ξυγγραφῆς δίκαιον, ἀλλ' ἡγούμενοι δεῖν ἐλαττοῦσθαί τι καὶ συγχωρεῖν, ὥστε μὴ δοκεῖν φιλόδικοι εἶναι*. Neque aliter vim verbi ceperat Platn. d. Proz. u. d. Klagen b. d. Att. Vol. 1. p. 111 sq. „Thucydides, ait, hoc dixit: wir haben etwas nachgegeben, was wir gar nicht nachzugeben brauchten, wir haben nicht den Weg der Gewalt, sondern des Rechtes betreten, und auf den Grund abgeschlossener Verträge den Bundesgenossen ein gerichtliches Verfahren zugestanden.“ Inter quas civitates frequens commercium esset, eae pacta quaedam inire solebant de ratione actionum inter privatos cives suos instituendarum, de foro, utrum litigantes sequerentur et rebus similibus. Haec, ut alia pacta civitatum cum civitatibus, *σύμβολα* (Staatsverträge) appellabantur. Causas privatorum, quae ex talibus pactis componebantur, Thuc. quidem dixit *ξυμβολαίας δίκας*, at apud oratores Atticos nomen *δίκαι ἀπὸ συμβόλων* in usu est. Latine cum Livio 41, 24. hoc institutum dicas *commercium iuris praebendi et repetendi*. Conf. Fest. in *Reciperatio*. De his iudiciis post Hudtwalkerum, Kortuemium, Boeckhium, Hefftterum, Schoemannum et Meierum, Bloomfieldium et alios nuperrime egit Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 123. 1, 2. p. 80. 2, 1. p. 278, 270. b. p. 323. et 2, 2. p. 195. C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 116, 5. 6. et p. 303, 6. et omnium mea sententia plenissime Platn. d. Proz. u. d. Klagen b. d. Att. Vol. 1. p. 100. Tria, opinor, causarum *ἀπὸ συμβόλων* genera distinguenda sunt: inter cives Atticos et peregrinos — inter cives Atticos et socios, sive liberos, sive non liberos, denique sociorum utriusque conditionis inter socios. Causae sociorum per ex-

ξυμμάχους δίκαις καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ἐν τοῖς ὁμοίοις νόμοις ποιήσαντες τὰς κρίσεις φιλοδικεῖν δοκοῦμεν. καὶ οὐδεὶς σκοπεῖ αὐτῶν τοῖς καὶ ἄλλοθί που ἀρχὴν ἔχουσι καὶ ἧσσον ἡμῶν πρὸς τοὺς ὑπηκόους μετρίοις οὖσι διότι τοῦτο οὐκ ὀνειδίζεται· βιάζεσθαι γὰρ οἷς ἂν ἐξῇ, δικάζεσθαι οὐδὲν προσδέονται. οἱ δὲ εἰθισμένοι πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλεῖν, ἤν τι παρὰ τὸ μὴ οἴεσθαι χρῆναι ἢ γνώμῃ ἢ δυνάμει τῇ διὰ τὴν ἀρχὴν καὶ

cellentiam *δίκαι ἀπὸ συμβόλων* appellabantur, quia ordine singulis annis agebantur et statis temporibus Athenis transigebantur. Ineunte bello Pelop. tres tantum sociae liberaeque eaedem civitates manebant. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 439 sq. Quare operae pretium non est quaerere cum Platnero, num liberi quoque socii *δίκαις ἀπὸ συμβόλων* ius suum Athenis experiri coacti fuerint, an soli *δουλωθέντες σύμμαχοι*? Atque colonos eodem modo habitos esse, quo non liberos socios, valde probabile reddit Heyn. Opuscc. acad. Vol. 1. p. 323. not., unde efficitur, ne liberos quidem socios alio loco habitos fuisse. Iure etiam Heyn. ibid. et Boeckh. affirmant, sociis iurisdictionem certe in causis levioribus, quibus supra certam quandam pecuniam lis non aestimaretur, integram mansisse. Ceteras causas eorum constat in urbe transactas esse. v. Boeckh. Vol. 1. p. 434. sqq. Kortuem. Resp. Gr. p. 59. Wachsm. 1, 2. p. 80 sq. Grave et molestum hoc iudiciorum genus sociis fuisse, et sponte sua intelligitur et veteres testantur: tametsi commercium iuris Attici et ius in iudiciis Atticis reos agendi quasi quoddam beneficium sociis tributum esse, et alibi Athenienses iactant, et hic orator Atticus non ita tecte significat.

ἐν τοῖς νόμοις] i. e. nach den Gesetzen. v. Matth. p. 1140. Mox ad *φιλοδικεῖν* Schol. adnotavit: *ἐκωμῳδοῦντο γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ὡς φιλόδικοι*, id quod multis locis Aristophanis fabularum, praecipue Vesparum confirmatur. Vid. praeterea Xenoph. R. A. 3, 1, 2. Plat. de Rep. 3. p. 404.

τοῖς καὶ ἄλλοθι] Schol. *οἷον Πέρσαις, Σκύθαις.* De Persis ipse Thuc. paulo inferius: Scythas, ait Steph., omittere debebat, neque e Graecia ad quaerendum exemplum egredi. Mox verba *βιάζεσθαι γάρ*, si sensum spectes, duplicem sententiam includunt: *βιάζονται· βιάζεσθαι γὰρ οἷς ἂν ἐξῇ* etc., id quod plenius ita dixeris: *οὐκ ὀνειδίζεται, ὅτι βιάζονται· βιάζεσθαι γάρ* etc.

παρὰ τὸ μὴ οἴεσθαι χρῆναι] i. e. gegen ihre Meinung, dass es nicht geschehen sollte. Solet particula *οὐ* vel *μή* sententiarum ab *οἶμαι* pendentium cum hoc ipso verbo iungi, quemadmodum Latini ***non puto*** dicunt pro *puto*, ***non*** etc. Quare h. l. ita existimabam explicandum esse, quasi scripsisset: *παρὰ τὸ οἴεσθαι μὴ χρῆναι*. Matth. p. 1048. 7. ita convertit: ***aliter quam*** sive ***non sic, ut fieri debuisse putant***, et *μή* post *παρά* positum dicit, quia in hac praepositione sensus negandi sit, quemadmodum post *ἀπέδοξεν* apud Herodotum, post *ἀπολύεται — μετέγνωσαν* apud Thucydidem, post *ἐναντιωθῆναι — ἀπορίᾳ* apud Platonem *μή* sequitur. Praeterea conferri iubet formulam *μᾶλλον ἢ οὐ* ap. se §. 455. adn. 3. d. Magis etiam probans est, quod Popp. affert ex Athenaeo 1, 29. *ἄνευ τοῦ μή* etc. In universum Thucydidis rariora et a Grammaticis non adnotata eius generis plura adnotavit idem 1. Commentt. p. 108. Mox *καὶ ὁπωσοῦν* eundem propemodum sensum habet, quem *καὶ ὁτιοῦν*, quod Popp. requirit, ***si omnino inferiores evadunt vel levissima ratione***, quod est idem, ac si dixisset ***vel levissima re.*** Etenim *καί* in hac formula non est ***et***, sed vim vocis *ὁπωσοῦν* auget. Sic 8, 90. *τρόπῳ ὅστις καὶ ὁπωσοῦν ἀνεκτός.*

ὁπωσοῦν ἐλασσωθῶσιν, οὐ τοῦ πλέονος μὴ στερισκόμενοι χάριν ἔχουσιν, ἀλλὰ τοῦ ἐνδεοῦς χαλεπώτερον φέρουσιν ἢ εἰ ἀπὸ πρώτης ἀποθέμενοι τὸν νόμον φανερῶς ἐπλεονεκτοῦμεν. ἐκείνως δὲ οὐδ' ἂν αὐτοὶ ἀντέλεγον ὡς οὐ χρεὼν τὸν ἧσσω τῷ κρατοῦντι ὑποχωρεῖν. ἀδικούμενοί τε, ὡς ἔοικεν, οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον ὀργίζονται ἢ βιαζόμενοι. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἴσου δοκεῖ πλεονεκτεῖσθαι, τὸ δ' ἀπὸ τοῦ κρείσσονος καταναγκάζεσθαι. ὑπὸ γοῦν τοῦ Μήδου δεινότερα τούτων πάσχοντες ἠνείχοντο, ἡ δὲ ἡμετέρα ἀρχὴ χαλεπὴ δοκεῖ εἶναι, εἰκότως· τὸ παρὸν γὰρ ἀεὶ βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις. ὑμεῖς γ' ἂν οὖν εἰ καθελόντες ἡμᾶς ἄρξαιτε, τάχα ἂν τὴν εὔνοιαν ἣν διὰ τὸ ἡμέτερον δέος εἰλήφατε, μεταβάλοιτε, εἴπερ οἷα καὶ τότε πρὸς τὸν Μή-

Totius praesentis loci haec ratio esse videtur: *si inferiores abeunt vel ratione vel potentia imperantium sive graviori sive leviori ratione:* in welchem Grade sie immer entweder nach Recht und Vernunft oder durch Uebermacht nachzugeben sich gezwungen sehen. Mox de verbis *οὐ — μὴ στερισκόμενοι χάριν ἔχουσιν* v. Matth. p. 1088. Et *τοῦ πλέονος* est in der Mehrzahl der Fälle, in den meisten Fällen. Deinde usitatius erat *τὸ ἐνδεὲς χαλεπώτερον φέρουσιν.* Nec tamen genitivus exemplis caret apud hunc scriptorem. Vid. 2, 62. Matth. ad Hist. Gr. cap. praecip. p. 233. et Gr. §. 368. a. Et *τοῦ ἐνδεοῦς* idem est, ac si dixisset *τοῦ παρὰ τὸ μὴ οἴεσθαι χρῆναι χαλεπώτερον φέρουσιν* sive wegen dessen, was hinter ihrer Erwartung zurückbleibt. Tum *ἐκείνως δέ* ita intellige, quasi legas: *εἰ δὲ φανερῶς ἐπλεονεκτοῦμεν*, ubi particula *δέ* posita est pro *γάρ*, ut saepius alibi, quod quomodo fieri liceat, Herm. ad Vig. p. 845, 343. explicat. De verbis *ἀντέλεγον ὡς οὐ* v. Matth. p. 1047. 2.

τὸ μὲν γὰρ — τὸ δέ] *Num quod ab eo proficiscitur, qui pari est conditione, id propter pluris habendi cupiditatem contra iuris aequabilitatem fieri videtur; quod vero fit a potentiore, hoc ab inevitabili necessitate proficisci videtur.* Port. Neque aliter Bloomf., nisi quod *τοῦ ἴσου* et *τοῦ κρείσσονος* neutra esse statuit. Heilm., qui subiectum utriusque membri orationis in solis *τὸ μὲν — τὸ δέ* inesse vult, (ut 4, 86. extr.), et omnia reliqua praedicatum esse vult, ita interpretatur: denn jenes scheint Uebervortheilung von seines Gleichen, dieses Zwang von einem Mächtigeren. Porti interpretationem ideo praeferam, quod altera versio requirere videtur potius *ἀπ' ἴσου* et *ἀπὸ κρείττονος.* Mox „mira est constantia, qua verba *δοκεῖν εἶναι* Thuc. collocat, quae quum sexcenties coniungat, nunquam alio ordine posuit, quam hoc, ut *δοκεῖν* praecedat, vel verbis aliquot insertis, *δοκεῖν — εἶναι* quod tanto magis mirum est, quum, quamquam raro, alios infinitivos verbo *δοκεῖν* praeponat. Eadem autem constantia eundem ordinem tenet Herodotus; nec saepe eum Xenoph. deseruit — eiusdem ordinis constantia non est apud Platonem, Demosthenem alios.“ Krueg. ad Dionys. p. 266. Mox de repetitis particulis in *ὑμεῖς γ' ἄν — τάχα ἄν* v. Herm. ad Vig. p. 814, 283. Matth. §. 600. Mox *ὑπεδείξατε* praetuli vulgatae *ἀπεδείξατε*, nam „Lacedaemonii non aperte manifestarunt dominandi libidinem sub imperio Pausaniae, at vestigia eius libidinis apparuerant, idque proprie significatur verbo *ὑπέδειξαν*.“ Arn. Nisi forte *ὑπέδ.* idem est, quod *προεδείξατε*, congrue cum c. 130. *ἀλλὰ* (Pausanias) *ἔργοις βραχέσι προὐδήλου ἃ τῇ γνώμῃ μειζόνως ἐς ἔπειτα ἐμέλλε πράξειν.*

δον δι' ὀλίγου ἡγησάμενοι ὑπεδείξατε, ὁμοῖα καὶ νῦν γνώσεσθε. ἄμικτα γὰρ τά τε καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς νόμιμα τοῖς ἄλλοις ἔχετε καὶ προέτι εἷς ἕκαστος ἐξιὼν οὔτε τούτοις χρῆται οὔθ' οἷς ἡ
78 ἄλλη Ἑλλὰς νομίζει. βουλεύεσθε οὖν βραδέως ὡς οὐ περὶ βραχέων, καὶ μὴ ἀλλοτρίαις γνώμαις καὶ ἐγκλήμασι πεισθέντες οἰκεῖον πόνον πρόσθησθε. τοῦ δὲ πολέμου τὸν παράλογον, ὅσος ἐστί, πρὶν ἐν αὐτῷ γενέσθαι προδιάγνωτε· μηκυνόμενος γὰρ φιλεῖ ἐς τύχας τὰ πολλὰ περιίστασθαι, ὧν ἴσον τε ἀπέχομεν καὶ ὁποτέρως ἔσται ἐν ἀδήλῳ κινδυνεύεται. ἰόντες τε οἱ ἄνθρωποι ἐς τοὺς πολέμους τῶν ἔργων πρότερον ἔχονται, ἃ χρῆν ὕστερον δρᾶν, κακοπαθοῦντες δὲ ἤδη τῶν λόγων ἅπτονται. ἡμεῖς δὲ ἐν οὐδεμιᾷ πω τοιαύτῃ ἁμαρτίᾳ ὄντες οὔτ' αὐτοὶ οὔθ' ὑμᾶς ὁρῶντες λέγομεν ὑμῖν, ἕως ἔτι αὐθαίρετος ἀμφοτέροις ἡ εὐβουλία, σπονδὰς μὴ λύειν μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους, τὰ δὲ διάφορα δίκῃ λύεσθαι κατὰ τὴν ξυνθήκην· ἢ θεοὺς τοὺς ὁρκίους μάρτυρας ποιούμενοι πειρασόμεθα ἀμύνεσθαι πολέμου ἄρχοντας ταύτῃ ᾗ ἂν ὑφηγῆσθε.

79 Τοιαῦτα δὲ οἱ Ἀθηναῖοι εἶπον. ἐπειδὴ δὲ τῶν τε ξυμμάχων ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐγκλήματα τὰ ἐς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τῶν Ἀθηναίων ἃ ἔλεξαν, μεταστησάμενοι πάντας ἐβουλεύοντο κατὰ σφᾶς αὐτοὺς περὶ τῶν παρόντων. καὶ τῶν μὲν πλειόνων ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἱ γνῶμαι ἔφερον, ἀδικεῖν τε τοὺς Ἀθηναίους ἤδη καὶ πολεμητέα εἶναι ἐν τάχει· παρελθὼν δὲ Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ἀνὴρ καὶ ξυνετὸς δοκῶν εἶναι καὶ σώφρων, ἔλεξε τοιάδε.

ἄμικτα] Spartanos antiquis rebus constanter adhaerentes consentaneum est, postremo in tanta ceterorum Graecorum mobilitate ab his ita recessisse, ut peculiaris, neque aut cum Graecis aut cum Barbaris consociabilis populus viderentur. v. Ot. Muell. Dor. 2. p. 187 sq. coll. p. 5 sqq. Apte Bloomf. contulit locum Isocr. p. 475. init. (*Λακεδαιμονίους*) *τῶν νόμων τῶν κοινῶν ἐξεστηκότας καὶ μηδὲν τῶν αὐτῶν μήτε τοῖς Ἕλλησι μήτε τοῖς βαρβάροις γιγνώσκοντας.* Vid. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 53, 2. Mox ad *ἐξιὼν* supple *ἐς πόλεμον*. Hoc enim verbum et *ἔξοδος* in hac re propria esse, post Valck. ad Eurip. Phoen. 766. Gottl. docuit. Tacite Pausaniam notat. Vid. c. 95. Denique *νομίζει* cum dat. iunctum est, ut 2, 38.

78. *ὡς οὐ περὶ βραχέων*] i. e. *ὡς οὐ βουλευόμενοι περὶ βραχέων*. SINTEN. ad Plut. V. Themist. p. 2 sq. Mox *ἐν ἀδήλῳ* cum Popp. converto *ita ut incertus sit exitus*. Ad *πρότερον ἔχονται* cum Schol. suppleo *πρὸ τῶν βουλευμάτων*. Mox *τῶν λόγων ἅπτονται* recte Portus: *consultationibus utuntur*.

ἢ θεούς] *εἰ δὲ μὴ θεούς* Cass. Aug. Cl. Ven. C. F. Pal. It. Vat. Lugd. H. Reg. (G.) et ex. em. Gr. (in quo a pr. man. fuerat *ἤ*.) Stephano videtur glossa esse pro *ἤ*. Certe *ἤ* hoc sensu, ut sit *alioqui*, non rarum est. Vid. c. 121. 140. Matth. p. 1249. b. §. 619. p. 1255. Mox *ὑφηγῆσθε* idem quod *προηγῆσθε*. v. Herm. ad Vig. p. 864, 433.

79. *Ἀρχίδαμος*] Archidamus II., Leotychidae successor et eius e Zeuxidamo nepos; nam Zeuxidamus diem ante patrem obiit. V. Pausan. 3, 7, 9. HUDS.

Καὶ αὐτὸς πολλῶν ἤδη πολέμων ἔμπειρός εἰμι, ὦ Λακε-80
δαιμόνιοι, καὶ ὑμῶν τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ ἡλικίᾳ ὁρῶ, ὥστε μήτε ἀπειρίᾳ ἐπιθυμῆσαί τινα τοῦ ἔργου, ὅπερ ἂν οἱ πολλοὶ πάθοιεν, μήτε ἀγαθὸν καὶ ἀσφαλὲς νομίσαντα. εὕροιτε δ' ἂν τόνδε περὶ οὗ νῦν βουλεύεσθε οὐκ ἂν ἐλάχιστον γενόμενον, εἰ σωφρόνως τις αὐτὸν ἐκλογίζοιτο. πρὸς μὲν γὰρ τοὺς Πελοποννησίους καὶ τοὺς ἀστυγείτονας παρόμοιος ἡμῶν ἡ ἀλκή, καὶ διὰ ταχέων οἷόν τε ἐφ' ἕκαστα ἐλθεῖν· πρὸς δὲ ἄνδρας οἳ γῆν τε ἑκὰς ἔχουσι καὶ προέτι θαλάσσης ἐμπειρότατοί εἰσι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἄριστα ἐξήρτυνται, πλούτῳ τε ἰδίῳ καὶ δημοσίῳ καὶ νανσὶ καὶ ἵπποις καὶ ὅπλοις καὶ ὄχλῳ ὅσος οὐκ ἐν ἄλλῳ ἑνί γε χωρίῳ Ἑλληνικῷ ἐστίν, ἔτι δὲ καὶ ξυμμάχους πολλοὺς φόρου ὑποτελεῖς ἔχουσι, πῶς χρὴ πρὸς τούτους ῥᾳδίως πόλεμον ἄρασθαι καὶ τίνι πιστεύσαντας ἀπαρασκεύους ἐπειχθῆναι; πότερον ταῖς ναυσίν; ἀλλ' ἥσσους ἐσμέν· εἰ δὲ μελετήσομεν καὶ ἀντιπαρασκευασόμεθα, χρόνος ἐνέσται. ἀλλὰ τοῖς χρήμασιν; ἀλλὰ πολλῷ ἔτι πλέον τούτου ἐλλείπομεν καὶ οὔτε ἐν κοινῷ ἔχομεν οὔτε ἑτοίμως ἐκ τῶν ἰδίων φέρομεν. τάχ' ἄν τις θαρσοίη ὅτι τοῖς ὅπλοις81
αὐτῶν καὶ τῷ πλήθει ὑπερφέρομεν, ὥστε τὴν γῆν δηοῦν ἐπιφοι-

80. *καὶ αὐτὸς — εἰμι*] Erat enim aetate provectior. v. Soph. Oed. C. 707. ibique Herm. Mox ad *ὁρῶ* supple *ἐμπείρους*. Dein variatur oratio per *ἀπειρίᾳ* et *νομίσαντα*, ut 1, 107. v. Matth. §. 397. p. 726. et p. 1114 sq.

τόν δε, περὶ οὗ] Vulg. *τὸν πόλεμον τόνδε, π. οὗ*, quam glossam esse, ex libris scriptis apparet. Mox per *ἀστυγείτονας* Goettl. ad Aristot. Polit. p. 464. perioecos significari vult. At hos dudum subactos Popp. dicit, intelligens ipse Argivos et nonnullos Arcadum. Equidem huc refero verba c. 118. *τὸ δέ τι καὶ πολέμιοις οἰκείοις ἐξεργόμενοι*, ubi v. adn.

παρόμοιος] Schol. *ἐκ παραλλήλου· πεζομάχοι γὰρ πάντες*. *Prope pares* intelligit Popp., nam commendari hoc iis, quae ex adverso posita sunt. Cum Schol. Arn. facit, terrestres magis quam navales copias habentem apparatum intelligens. Mox verbis *πρὸς τούτους* repetitio subiecti *ἄνδρας* post plura interposita fit. Conf. Matth. de Anacoluthis ap. Cicer. p. 16., nec multum dissimile est, quod Herm. ad Soph. Phil. 315. explicat. De verbis *ἀλλ' ἥσσους ἐσμέν* v. Matth. p. 1238., de *τούτου ἐλλείπομεν* ibidem p. 820. init. Deinde *ἐν κοινῷ* est *in aerario*, ut docet Wessel. ad Herodot. 1, 144.

ἐκ τῶν ἰδίων] Schol. *πένητες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι*. v. Mans. Spart. 2. p. 7 sq. et inprimis Ot. Muell. Dor. 2. p. 211 sq. coll. 1. p. 180.

81. *αὐτῶν — ὑπερφέρομεν*] v. Matth. p. 672. Mox *ἄλλην γῆν* Schol. interpretatur Thraciam et Ioniam. Adde Euboeae magnam partem, Cycladas paene omnes et ceteras insulas inter Peloponnesum, Cretam et Asiam, Dores maritimos, Samios, multos ex Hellespontiis, multas urbes Graecas in oris Thraciae et Macedoniae, Oropum in confiniis Boeotiae. Adde Atheniensium colonias, Scyrum, Lemnum, Imbrum, Aeginetas, qui tum Aeginam tenebant, Hestiaeenses in Euboea, Naxios, Andrios, fortasse etiam Tenios et Ceos, partim Amphipolitanos, itemque partim Thurinos. Adde foederatos cum Atheniensibus Barbaros, Sitalcen, regem Odrysarum, Odomantos, populum Thraciae, Philippum et Derdam, principes Macedonum, Pelasgos ad Athon

τῶντες· τοῖς δὲ ἄλλη γῆ ἐστὶ πολλὴ ἧς ἄρχουσι, καὶ ἐκ θαλάσσης ὧν δέονται ἐπάξονται. εἰ δ' αὖ τοὺς ξυμμάχους ἀφιστάναι πειρασόμεθα, δεήσει καὶ τούτοις ναυσὶ βοηθεῖν, τὸ πλέον οὖσι νησιώταις. τίς οὖν ἔσται ἡμῶν ὁ πόλεμος; εἰ μὴ γὰρ ἢ ναυσὶ κρατήσομεν ἢ τὰς προσόδους ἀφαιρήσομεν ἀφ' ὧν τὸ ναυτικὸν τρέφουσι, βλαψόμεθα τὰ πλέω. κἂν τοῦτῳ οὐδὲ καταλύεσθαι ἔτι καλόν, ἄλλως τε καὶ εἰ δόξομεν ἄρξαι μᾶλλον τῆς διαφορᾶς. μὴ γὰρ δὴ ἐκείνῃ γε τῇ ἐλπίδι ἐπαιρώμεθα ὡς ταχὺ πανθήσεται ὁ πόλεμος ἢν τὴν γῆν αὐτῶν τάμωμεν. δέδοικα δὲ μᾶλλον μὴ καὶ τοῖς παισὶν αὐτὸν ὑπολίπωμεν· οὕτως εἰκὸς Ἀθηναίους φρονήματι μήτε τῇ γῇ δουλεῦσαι,
82 μήτε ὥσπερ ἀπείρους καταπλαγῆναι τῷ πολέμῳ. οὐ μὴν οὐδὲ ἀναισθήτως αὐτοὺς κελεύω τούς τε ξυμμάχους ἡμῶν ἐᾶν βλάπτειν καὶ ἐπιβουλεύοντας μὴ καταφωρᾶν, ἀλλὰ ὅπλα μὲν μήπω κινεῖν, πέμπειν δὲ καὶ αἰτιᾶσθαι μήτε πόλεμον ἄγαν δηλοῦντας μήθ' ὡς ἐπιτρέψομεν, κἂν τούτῳ καὶ τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἐξαρτύεσθαι ξυμμάχων τε προσαγωγῇ καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, εἴ ποθέν τινα ἢ ναυτικοῦ ἢ χρημάτων δύναμιν προσληψόμεθα· ἀνεπίφθονον δὲ ὅσοι ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ὑπ' Ἀθηναίων ἐπιβουλευόμεθα μὴ Ἕλληνας μόνον, ἀλλὰ καὶ βαρβάρους προσλαβόντας διασωθῆναι· καὶ τὰ αὐτῶν ἅμα ἐκποριζώμεθα. καὶ ἢν μὲν ἐξακούσωσί τι πρεσβευομένων ἡμῶν, ταῦτα ἄριστα· ἢν δὲ μή, διελθόντων ἐτῶν καὶ δύο καὶ τριῶν ἄμεινον ἤδη ἢν δοκῇ πεφραγμένοι ἴμεν ἐπ' αὐτούς. καὶ ἴσως ὁρῶντες ἡμῶν ἤδη τήν τε παρασκευὴν καὶ τοὺς λόγους αὐτῇ ὁμοῖα ὑποσημαίνοντας μᾶλλον ἂν εἴκοιεν, καὶ γῆν ἔτι ἄτμητον ἔχοντες καὶ περὶ παρόντων ἀγαθῶν καὶ οὔπω ἐφθαρμένων βουλευόμενοι. μὴ γὰρ ἄλλο τι νο-

habitantes, Edones, in Italia Messapios, in Sicilia Segestanos, Siculos etc. Paulo inferius de formula *μὴ γὰρ δή* v. Matth. p. 1209. init. Deinde *καταπλαγῆναι* infinitivus aoristi pro futuro post verbum putandi, sperandi, coniiciendi, ut non raro etiam infinitivus praesentis pro futuro, legitur, de quo v. Matth. p. 950 sq.

82. *μήτε πόλεμον — ὡς ἐπιτρέψομεν*] *Μὴ δηλοῦν* idem est, quod *μὴ προσποιεῖσθαι* 3, 47., ubi v. Schol. et conf. Vig. p. 456. Haec verba significant *dissimulare*. Hoc ergo Archidamus dicit: qui nec bellum nimis certe minitentur, et dissimulent, nos concessuros, donec bellum paraverimus. Nam hoc ipsum continuo addit, bellum interea parandum esse, sed intra triennium non posse sperari paratum iri. Mox de verbis *ὅσοι — ἐπιβουλευόμεθα* v. Matth. p. 608. et de passivo *ἐπιβουλευόμεθα* ibidem p. 922. Et *τὰ αὐτῶν* idem est quod *τὰ ἴδια* sive *τὰ ἡμῶν αὐτῶν*, v. Matth. p. 920. Buttm. Gr. §. 127. adn. 5. (ed. 13.) Respondent inter se *ξυμμάχων τε προσαγωγῇ* et *καὶ τὰ αὐτῶν ἐκποριζώμεθα*, verbis *ἀνεπίφθονον — διασωθῆναι* in parenthesi positis. Mox pro *δύο καὶ τριῶν* nos in drei *oder* vier Jahren. Sic c. 22. est *τοιούτων καὶ παραπλησίων*. 5, 74. *τοιαύτη καὶ ὅτι ἐγγύτατα τούτων*. 7, 42. *στρατὸν ἴσον καὶ τοιοῦτον*. Mox *οὐχ ἧσσον ὅσῳ* idem est quod *τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ* et *ἐγκλήμασιν propter crimina sociorum*. v. Matth. §. 398. 6. De verbis *ὅπως μὴ πράξωμεν* (Anecdd. Bekk. 1. p. 162. et Laur. *πράξομεν*) v. ibid. §. 519. 7. p. 999.

μίσητε τὴν γῆν αὐτῶν ἢ ὅμηρον ἔχειν, καὶ οὐχ ἧσσον ὅσῳ ἄμεινον ἐξείργασται· ἧς φείδεσθαι χρὴ ὡς ἐπὶ πλεῖστον, καὶ μὴ ἐς ἀπόνοιαν καταστήσαντας αὐτοὺς ἀληπτοτέρους ἔχειν. εἰ γὰρ ἀπαράσκευοι τοῖς τῶν ξυμμάχων ἐγκλήμασιν ἐπειχθέντες τεμοῦμεν αὐτήν, ὁρᾶτε ὅπως μὴ αἴσχιον καὶ ἀπρωϊτερον τῇ Πελοποννήσῳ πράξωμεν. ἐγκλήματα μὲν γὰρ καὶ πόλεων καὶ ἰδιωτῶν οἷόν τε καταλῦσαι· πόλεμον δὲ ξύμπαντας ἀραμένους ἕνεκα τῶν ἰδίων, ὃν οὐχ ὑπάρχει εἰδέναι καθ' ὅ τι χωρήσει,
83 οὐ ῥᾴδιον εὐπρεπῶς θέσθαι. καὶ ἀνανδρία μηδενὶ πολλοὺς μιᾷ πόλει μὴ ταχὺ ἐπελθεῖν δοκεῖτω εἶναι. εἰσὶ γὰρ καὶ ἐκείνοις οὐκ ἐλάσσους χρήματα φέροντες ξύμμαχοι, καὶ ἔστιν ὁ πόλεμος οὐχ ὅπλων τὸ πλέον, ἀλλὰ δαπάνης, δι' ἣν τὰ ὅπλα ὠφελεῖ, ἄλλως τε καὶ ἠπειρώταις πρὸς θαλασσίους. πορισώμεθα οὖν πρῶτον αὐτήν, καὶ μὴ τοῖς τῶν ξυμμάχων λόγοις πρότερον ἐπαιρώμεθα, οἵπερ δὲ καὶ τῶν ἀποβαινόντων τὸ πλέον ἐπ' ἀμφότερα τῆς αἰτίας ἕξομεν, οὗτοι καὶ καθ' ἡσυχίαν τι αὐτῶν προϊδωμεν. καὶ τὸ βραδὺ καὶ μέλλον, ὃ μέμφονται μά-84 λιστα ἡμῶν, μὴ αἰσχύνεσθε. σπεύδοντές τε γὰρ σχολαίτερον ἂν παύσαισθε διὰ τὸ ἀπαράσκευοι ἐγχειρεῖν· καὶ ἅμα ἐλευθέραν καὶ εὐδοξοτάτην πόλιν διὰ παντὸς νεμόμεθα, καὶ δύναται μάλιστα σωφροσύνη ἔμφρων τοῦτ' εἶναι. μόνοι γὰρ δι' αὐτὸ εὐ-

ἕνεκα τῶν ἰδίων] Schol. *ἰδίων λέγει τῶν Κορινθίων.* „Quum alii quoque, velut Megarenses c. 67., accusatores Atheniensium extiterint et paulo ante *τοῖς τῶν ξυμμάχων ἐγκλήμασιν ἐπειχθέντες* dixerit, inprimis quidem Corinthii, sed tamen alii quoque intelligendi sunt.“ Haack.

83. *οὐκ ἐλάσσους*] Vis comparativi ad solum *ξύμμαχοι* spectat, quum Lacedaemoniorum socii omnes tributorum immunes fuerint. Bloomf. Mox de comparandi formula *οὐχ ὅπλων τὸ πλέον ἀλλά* v. Matth. §. 455. b.

δι' ἣν — ὠφελεῖ] i. e. *propter quos sumtus arma utilia sunt*, et *δι' ἣν* fere idem quod *δι' ἧς* i. e. *per quos* etc. Conf. 3, 13. *δι' ἣν ἡ Ἀττικὴ ὠφελεῖται.* 3, 39. *προσόδου δι' ἣν ἰσχύομεν.* 7, 68. *πλεῖστοι διὰ τὸ εὐτυχῆσαι ὠφελῶσιν. Arma* (*ὅπλα*) intellige *ὁπλίτας* ut c. 80. 81. Mox ad verba *ἐπ' ἀμφότερα τῆς αἰτίας* Schol. adnotavit: *καὶ* (*κατὰ*) *νίκην καὶ ἧτταν.* Verba sic ordina: *οἵπερ ἕξομεν τὸ πλέον τῆς αἰτίας τῶν ἀποβαινόντων ἐπ' ἀμφότερα, qui autem eorum, quae eventura sunt in utramque partem, praecipui auctores videbimur* etc.

84. *μέμφονται ἡμῶν*] Cunctatio, de qua magis quam de alia re ulla nos accusant. v. Matth. p. 624. etc. 69. 70. Pro *ἂν παύσαισθε* alii libri *ἂν παύσησθε*, marg. Steph. *ἂν παύσοισθε*. Ed. Vasc. *ἂν παύσεσθε*. Ex his *ἂν παύσησθε* poeticum est. v. Matth. p. 990 sq. Sententiam ita Dukas expedit: *οἱ γὰρ ἀπαράσκευοι, μὴ δυνάμενοι ὁμόσε τοῖς πολεμίοις χωρεῖν ἰσχυρῶς, μηδ' ἐμμένειν ἐν τῷ πολέμῳ, ὥστε τέλος ἐπιθεῖναι ἐκ τοῦ εὐθέος αὐτῷ, μηκύνουσι τὸ πρᾶγμα ἐπὶ πολύ.* Verbis *καὶ ἅμα νεμόμεθα* „alterum argumentum editur, cur cunctatio non sit vituperanda, petitum ab effectu. Quum semper liberam et honestissimam urbem incoluerint, non posse mores suos reprehensione dignos esse ostendit.“ Haack.

δύναται τοῦτ' εἶναι] Schol. *τὸ βραδὺ καὶ τὸ μέλλον.* Id quod

προγίαις τε οὐκ ἐξυβρίζομεν καὶ ξυμφοραῖς ἧσσον ἑτέρων εἴκομεν· τῶν τε ξὺν ἐπαίνῳ ἐξοτρυνόντων ἡμᾶς ἐπὶ τὰ δεινὰ παρὰ τὸ δοκοῦν ἡμῖν οὐκ ἐπαιρόμεθα ἡδονῇ, καὶ ἤν τις ἄρα ξὺν κατηγορίᾳ παροξύνῃ, οὐδὲν μᾶλλον ἀχθεσθέντες ἀνεπείσθημεν. πολεμικοί τε καὶ εὔβουλοι διὰ τὸ εὔκοσμον γιγνόμεθα, τὸ μὲν ὅτι αἰδῶς σωφροσύνης πλεῖστον μετέχει, αἰσχύνης δὲ εὐψυχία, εὔβουλοι δὲ ἀμαθέστερον τῶν νόμων τῆς ὑπεροψίας παιδευό-

comprobant verba cap. 85. ἔξεστι δ' ἡμῖν μᾶλλον ἑτέρων (sc. βουλεύειν καθ' ἡσυχίαν) διὰ ἰσχύν. Mox εὐπραγίαις est wegen unseres Glückes. v. Matth. p. 728. b. Genitivus τῶν ἐξοτρυνόντων pendet ex ἡδονῇ, hoc sensu: ἡδονῇ, ἣν παρέχουσιν οἱ ἐξοτρύνοντες. Mox in verbis τὸ μὲν ὅτι αἰδώς verba τὸ μέν refer ad πολεμικοί, ut sit καὶ πολεμικοὶ μὲν γιγνόμεθα. Deinde αἰδώς est *dedecoris vitandi studium*, Ehrgefühl v. Elms. ad Eur. Heracl. 201., sed optimus interpres huius loci est Plut. V. Cleomen. 9., cui adde Plat. De legg. p. 646. Steph. Schol. Mox et verborum Hom. Il. 5, 531. 15, 563.

εὔβουλοι δὲ — προνοουμένων] Hoc dicit: Modestia nostra, quam tarditatem Corinthii dicunt, efficit, ut et bellicosi simus et circumspecti, ac bellicosi quidem, quia modestiam vel maxime pudor et vitandi dedecoris studium sequitur; rursus ex illo pudore nascitur periculorum contemtus et fortitudo. Ita fit, ut bellicosi simus. Circumspecti autem modestia fimus, quia sic instituimur, ut leges non contemnamus, et severitate disciplinae iis obtemperare discamus; quia sic instituimur, ut inutilia addiscere nolentes non quidem hostium apparatum copiose loquentes reprehendamus, sed tanto alacrius agendo rem ipsam aggrediamur; quia denique sic instituimur, ut persuasum nobis habeamus, consilia hostium similia esse fortunae casibus, qui ne ipsi quidem callide differendo ex incertis certi reddi possunt. Quare semper re et voluntate parati sumus ut adversus bene consultos hostes, neque in erroribus, quos illi forsitan commissuri sint, fiduciam ponamus, sed ex hoc spem victoriae capiamus, quod in omnem eventum semper praeparati sumus. Αἰδώ et αἰσχύνην, sicut σωφροσύνην et εὐκοσμίαν uno sensu posuit. Modesti sumus, ait; ex modestia vitandi dedecoris studiosi; ex eo studio fortes. Conf. Ot. Muell. Dor. 2. p. 19. Deinde quia initium sententiae hoc est πολεμικοί τε καὶ εὔβουλοι διὰ τὸ εὔκοσμον γιγνόμεθα, τὸ μὲν, ὅτι αἰδῶς etc., post τὸ μέν sequi debebat τὸ δέ, pro hoc autem ipsa verba εὔβουλοι δέ posuit. v. Matth. p. 579. adn. 5. Et variat orationem, dicens ἀμαθέστερον παιδευόμενοι pro ὅτι ἀμαθέστερον παιδευόμεθα. A participio παιδευόμενοι pendent adverbia ἀμαθέστερον et σωφρονέστερον. Atque in sententiis quoque ab his adverbiis pendentibus oratio variatur, nam ab ἀμαθέστερον quod pendet, id substantivum est: τῆς ὑπεροψίας, i. e. ἢ ὥστε τοὺς νόμους ὑπερορᾶν. v. Matth. p. 771. quod autem a σωφρονέστερον, id verbum est ἢ ὥστε ἀνηκουσιεῖν v. Matth. p. 847 sq. Praeterea a participio παιδευόμενοι pendent infinitivi ἐπεξιέναι et νομίζειν. „Locum egregie illustrant verba Cleonis 3, 37. ἀμαθία — μεμψασθαι λόγον.“ Popp. Addit Gottl., haec eo referri, quod Athenienses adversariis suis ἀμαθίαν exprobrabant, (quod fecit etiam orator Corinthius c. 71.) tanquam ἀμούσοις. v. Aelian. V. H. 12, 50. ibique Perizon. His ita Archidamus respondere putandus est, ut dicat, sese, si ἀμαθεῖς sint, certe ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις non rudes esse, in legum observantia, usu armorum et talibus. Praecipue studium eloquentiae Spartani negligebant. v. Thuc. 4, 84. Conf. Mans. Spart. 1, 1. p. 165. Et id ipsum studium verba τὰ ἀχρεῖα significare videntur, quibus mox Archidamus utitur.

μενοι, καὶ ξὺν χαλεπότητι σωφρονέστερον ἢ ὥστε αὐτῶν ἀνηκουστεῖν, καὶ μὴ τὰ ἀχρεῖα ξυνετοὶ ἄγαν ὄντες, τὰς τῶν πολεμίων παρασκευὰς λόγῳ καλῶς μεμφόμενοι ἀνομοίως ἔργῳ ἐπεξιέναι, νομίζειν δὲ τάς τε διανοίας τῶν πέλας παραπλησίους

ξὺν χαλεπότητι σωφρονέστερον] i. e. *χαλεπώτερόν τε καὶ σωφρονέστερον*. v. Ot. Muell. Dor. 2. p. 120.

καὶ μὴ τὰ ἀχρεῖα — ἐπεξιέναι] i. e. *καὶ μὴ τῷ τὰ ἀχρεῖα ξυνετοὶ ἄγαν εἶναι τὰς τῶν πολεμίων παρασκευὰς λόγῳ μὲν καλῶς μέμφεσθαι, ἀνομοίως δὲ ἔργῳ ἐπεξιέναι* sc. παιδευόμενοι. Et τὰ ἀχρεῖα Schol. exponit *τὰ σοφίσματα τῶν λόγων*.

ἀνομοίως — ἐπεξιέναι] sc. λόγον sive τὰ λεχθέντα εἰς μέμψιν τῶν παρασκευῶν τῶν πολεμικῶν. Ἐπεξιέναι enim est *exsequi*. *Et quia ita educamur, ut non, inutilium rerum periti, hostium apparatum pulchris verbis reprehendentes, re ipsa ingeniose dictis congruenter agendo* (et hosti reprimendo) *impares simus*. Verba νομίζειν δὲ — οὐ λόγῳ διαιρετὰς sunt, qui ita interpretentur: *sed ita instituimur, ut et aliorum cogitationes nostris similes esse, et fortunae lusus oratione explicari non posse existimemus*. Qui si sensus istorum verborum esset, pro οὐ διαιρετάς opus fuisset dici μὴ διαιρετάς. Imo παραπλησίους εἶναι τάς τε διανοίας καὶ τὰς τύχας dictum e more Graecorum pro παραπλησίους εἶναι τὰς διανοίας ταῖς τύχαις. Verba autem οὐ λόγῳ διαιρετάς (die nicht mit Worten auszumachen sind), iam recte οὐ, non μή habent, quia sic resolvenda sunt: *αἃ οὐ διαιρεταὶ λόγῳ εἰσίν*. Haec interpretatio firmatur iis, quae sequuntur: propterea quod pro incertis consilia hostium, pro incertis casus fortunae habemus, minus quidem verborum facimus, sed tanto tutius bella aggredimur, semper ita parati, quasi hostes optime sibi consulturi sint, quo fit, ut nullus rerum eventus praeter spem nobis accidat. Dicit igitur Archidamus, Lacedaemonios ita institutos esse, ut putent alios quoque valere ingenio et consilio, quo se et ipsi tueri possint, ideoque salutem suam ponere in agendo cum prudentia, non in erroribus adversariorum. Cod. Laur. τε om., at nihil refert, utrum dicas τάς τε διανοίας παραπλησίους εἶναι καί, an τὰς διανοίας παραπλ. εἶναι καί, an καὶ τὰς διανοίας παραπλ. εἶναι καί. Conf. Thuc. 1, 39. 70. 140. 2, 35. 4, 64. 65. Verba οὐ λόγῳ contrarie ponuntur verbis ἀλλ' ἔργῳ, quorum sensus satis aperte inest in iis, quae statim sequuntur: ἀεὶ δὲ ὡς πρὸς — παρασκευαζώμεθα. Hic igitur Archidamus prorsus idem dicit, quod Pericles c. 140. ἐνδέχεται γὰρ τὰς ξυμφορὰς etc. et orator Corinthius c. 120. πολλὰ γὰρ — περιέσται. Prorsus autem a sensu huius loci aberraverunt Haack. et Popp., dum supplent: τὰς διανοίας τῶν πέλας παραπλησίους εἶναι ταῖς ἡμετέραις. Falsum enim est, Thucydidem dicere, alios homines idem sentire, ac Lacedaemonios, neque hic scriptor ignoravit, tot fere sensus hominum, quot capita esse. Quia autem constat, suas quemque cogitationes scire, alterius non scire, propterea alterius cogitationes aeque incertas esse dicit, atque fortunae eventus, eosque stultos esse, qui ex suis consiliis fortunae eventus fore putent 4, 64. Illi interpretes hoc decepti esse videntur, quod Thucydidem et ipsum legebant paulo inferius similitudinem hominum statuere: πολύ τε διαφέρειν οὐ δεῖ νομίζειν ἄνθρωπον ἀνθρώπου. Sed ea nimirum similitudo est ingeniorum, non voluntatis et cogitationum, similitudo autem hominum inter se si iam verbis τὰς διανοίας τῶν πέλας παραπλησίους εἶναι etc. memorata esset, hic scriptor praeter morem suum bis, ubi non opus erat, idem dixisse putandus esset. Denique vocabulum διαιρετάς Schol. explicat per φανερὰς. Arn.: *cusus, qui eloquentiae vi non*

εἶναι καὶ τὰς προσπιπτούσας τύχας οὐ λόγῳ διαιρετάς. ἀεὶ δὲ ὡς πρὸς εὖ βουλευομένους τοὺς ἐναντίους ἔργῳ παρασκευαζώμεθα· καὶ οὐκ ἐξ ἐκείνων ὡς ἁμαρτησομένων ἔχειν δεῖ τὰς ἐλπίδας, ἀλλ' ὡς ἡμῶν αὐτῶν ἀσφαλῶς προνοουμένων. πολύ τε διαφέρειν οὐ δεῖ νομίζειν ἄνθρωπον ἀνθρώπου, κράτιστον δὲ εἶ-
85 ναι ὅστις ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις παιδεύεται. ταύτας οὖν ἃς οἱ πατέρες τε ἡμῖν παρέδοσαν μελέτας καὶ αὐτοὶ διὰ παντὸς ὠφελούμενοι ἔχομεν, μὴ παρῶμεν, μηδ' ἐπειχθέντες ἐν βραχεῖ μορίῳ ἡμέρας περὶ πολλῶν σωμάτων καὶ χρημάτων καὶ πόλεων καὶ δόξης βουλεύσωμεν, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν. ἔξεστι δ' ἡμῖν μᾶλλον ἐτέ-

possunt antea accurate definiri. Fortasse cum respectu ad partitiones oratorias vocem scriptor legit, id quod sensisse videtur Port.: *et fortunae casus oratorie explicari non posse*, et Dukas: *οὐ δὲ γὰρ ἔστι λόγῳ διελόντας ἀνακαλύπτειν τὰ μέλλοντα ὑπὸ τῆς τύχης γενήσεσθαι.*

ὡς πρὸς — τοὺς ἐναντίους] i. e. *πρὸς τοὺς ἐναντίους ὡς πρὸς εὖ βουλευομένους.* v. Matth. p. 1192. et locum, quem adscripsit p. 1122. ex Xenoph. Cyrop. 1, 6, 4. Non aliter Cic. Tusc. Quaestt. 5, 32. ***ut ad quietum me licet venias*** i. e. licet venias ad me, ut ad quietum. Sententiam egregie illustrat. Isocr. De Pac. 60. p. 191. Bekk. Mox alii libri *παρασκευαζόμεθα* at „scribendum potius *παρασκευαζώμεθα*, quod perinde est ac si dixisset *παρασκευάζεσθαι δεῖ*, ut sequitur *ἔχειν δεῖ*." Steph. Etiam c. 121. subito ab indicativo ad imperativum (verbale) transit: *περιεσόμεθα — καθαιρετέον.* Mox verbis *καὶ οὐκ ἐξ ἐκείνων* respicit ad verba Corinthii cap. 69. vers. fin. Verba *ὡς ἡμῶν — προνοουμένων* converte: man muss Vertrauen setzen können auf das Bewusstsein, dass man selbst für alle Fälle (*ἀσφαλῶς*) gerüstet sei. v. Buttm. Gr. §. 145. adn. 5. (ed. 13.), Matth. §. 568. p. 1121. 2.

ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις] Ne putate, ait, hominem homini multo praestare, a quovis adversario exspectate, eum sibi cauturum, ad eamque rem ingenii dote praeditum esse; sic tutius agetis. Optimus autem vir ille est, qui in maxime necessariis (im Wesentlichen) eruditus est i. e. ex mente Spartanorum, in usu rerum, praecipue armorum tractatione, et omnino in agendo magis (im Practischen), quam in eloquentia et studiis literarum. Plut. V. Lyc. 16. *γράμματα μὲν οὖν ἔνεκα τῆς χρείας ἐμάνθανον· ἡ δ' ἄλλη πᾶσα παιδεία πρὸς τὸ ἄρχεσθαι καλῶς ἐγίνετο, καὶ καρτερεῖν πονοῦντα καὶ νικᾶν μαχόμενον.* Et contra Spartanos, eloquentiae contemtores, diriguntur verba Periclis 2, 40. *οὐ τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις βλάβην.* Sic cepit etiam Schol. Thuc. 2, 37. *τὸ τερπνὸν τοῦ βίου* Lacedaemonii *κώλυμα νομίζουσι τῶν ἀναγκαίων.* Etenim nihil dicit, nisi quod in omnibus foris et circulis ex literarum contemtoribus audias, quibus ea tantum necessaria et proinde utilia videntur, quae ad usum et institutionem vitae communis pertinent, et regis mentem praeclare expressit Ion poeta: *Οὐ γὰρ λόγοις λάκαινα πυργοῦται πόλις· Ἀλλ' εὖτ' ἂν Ἄρης νεοχμὸς ἐμπέσῃ στρατῷ, Βουλὴ μὲν ἄρχει, χεὶρ δ' ἐπεξεργάζεται.* v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 454, 2. et inprimis C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 56, 3.

85. *μελέτας*] Intelligo Lacedaemoniorum instituta in educandis liberis, de quibus v. Ot. Muell. Dor. 2. p. 305 sqq. 385 sqq. 397 sqq. et C. Fr. Herm. l. c. p. 55. §. 27.

ἔξεστι δ' ἡμῖν] sc. *καθ' ἡσυχίαν βουλεύειν.* Respicit orationem Corinthii c. 71. init. coll. c. 69. med. *καίτοι ἐλέγεσθε ἀσφαλεῖς εἶναι* etc. Mox *διὰ ἰσχύν* est *propter potentiam nostram*, quae deterret adversarios nostros, ne temere nos aggrediantur, et *μᾶλλον ἑτέρων* accipe dictum pro *μᾶλλον ἢ ἑτέροις.* Vid. Matth. §. 454. p. 849.

ρων διὰ ἰσχύν. καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πέμπετε μὲν περὶ τῆς Ποτιδαίας, πέμπετε δὲ περὶ ὧν οἱ ξύμμαχοί φασιν ἀδικεῖσθαι, ἄλλως τε καὶ ἑτοίμων ὄντων αὐτῶν δίκας δοῦναι· ἐπὶ δὲ τὸν διδόντα οὐ πρότερον νόμιμον ὡς ἐπὶ ἀδικοῦντα ἰέναι. παρασκευάζεσθε δὲ τὸν πόλεμον ἅμα. ταῦτα γὰρ καὶ κράτιστα βουλεύσεσθε καὶ τοῖς ἐναντίοις φοβερώτατα. καὶ ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοιαῦτα εἶπε· παρελθὼν δὲ Σθενελαΐδας τελευταῖος, εἷς τῶν ἐφόρων τότε ὤν, ἔλεξεν ἐν τοῖς Λακεδαιμονίοις ὧδε.

Τοὺς μὲν λόγους τοὺς πολλοὺς τῶν Ἀθηναίων οὐ γιγνώσκω· 86
ἐπαινέσαντες γὰρ πολλὰ ἑαυτοὺς οὐδαμοῦ ἀντεῖπον ὡς οὐκ ἀδικοῦσι τοὺς ἡμετέρους ξυμμάχους καὶ τὴν Πελοπόννησον· καίτοι εἰ πρὸς τοὺς Μήδους ἐγένοντο ἀγαθοὶ τότε, πρὸς δὲ ἡμᾶς κακοὶ νῦν, διπλασίας ζημίας ἄξιοί εἰσιν, ὅτι ἀντ' ἀγαθῶν κακοὶ γεγένηνται. ἡμεῖς δὲ ὁμοῖοι καὶ τότε καὶ νῦν ἐσμεν, καὶ τοὺς ξυμμάχους ἢν σωφρονῶμεν οὐ περιοψόμεθα ἀδικουμένους οὐδὲ μελλήσομεν τιμωρεῖν· οἱ δ' οὐκέτι μέλλουσι κακῶς πάσχειν. ἄλλοις μὲν γὰρ χρήματά ἐστι πολλὰ καὶ νῆες καὶ ἵπποι, ἡμῖν δὲ ξύμμαχοι ἀγαθοί, οὓς οὐ παραδοτέα τοῖς Ἀθηναίοις ἐστίν, οὐδὲ δίκαις καὶ λόγοις διακριτέα μὴ λόγῳ καὶ αὐτοὺς βλαπτομένους, ἀλλὰ τιμωρητέα ἐν τάχει καὶ παντὶ σθένει. καὶ ὡς ἡμᾶς πρέπει βουλεύεσθαι ἀδικουμένους μηδεὶς διδασκέτω, ἀλλὰ τοὺς μέλλοντας ἀδικεῖν μᾶλλον πρέπει πολὺν χρόνον βουλεύεσθαι. ψηφίζεσθε οὖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἀξίως τῆς Σπάρτης τὸν πόλεμον, καὶ μήτε τοὺς Ἀθηναίους ἐᾶτε μείζους γίγνεσθαι, μήτε τοὺς ξυμμάχους καταπροδιδῶμεν, ἀλλὰ ξὺν τοῖς θεοῖς ἐπίωμεν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας.

Τοιαῦτα δὲ λέξας ἐπεψήφιζεν αὐτὸς ἔφορος ὢν ἐς τὴν ἐκ- 87
κλησίαν τῶν Λακεδαιμονίων. ὁ δέ, κρίνουσι γὰρ βοῇ καὶ οὐ ψήφῳ, οὐκ ἔφη διαγιγνώσκειν τὴν βοὴν ὁποτέρα μείζων, ἀλλὰ βουλόμενος αὐτοὺς φανερῶς ἀποδεικνυμένους τὴν γνώμην ἐς τὸ πολεμεῖν μᾶλλον ὁρμῆσαι ἔλεξεν Ὅτῳ μὲν ὑμῶν, ὦ Λακε-

86. *ὁμοῖοι καὶ τότε*] i. e. *ὁμοῖοι καὶ τότε ἦμεν καὶ νῦν ἐσμέν.* Schol. *ἐλευθεροῖ τὴς Ἑλλάδος δηλονότι.* vid. cap. 69. De verbis *οὐ παραδοτέα* v. Matth. p. 829. 1.

87. *ἐπεψήφιζεν*] i. e. *in suffragium misit concionem.* v. Matth. p. 737. not. Modo regibus, regumque filiis, Ephoris et in universum magistratibus Spartae ius erat, populum in suffragium mittendi. v. Ot. Muell. Dor. 2. p. 89. De Ephoris, quae huc pertinent, idem seorsum exposuit p. 121 sqq. Conf. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 91 sq. Herm. Antt. Gr. p. 86, 2. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 222 sqq. et inprimis p. 223, 94. De suffragiis apud Spartanos *βοῇ* fieri solitis fusius exponit Plut. V. Lyc. 26.

μᾶλλον ὁρμῆσαι] Quia illi, qui clamore bellum se decernere significabant, maior pars Spartanorum erant, singulosque, qui bellum nollent, non credere licebat ausuros esse invidiam publicam incurrere palam bellum pluribus invitis vetando, propterea dicto a scriptore modo

δαιμόνιοι, δοκοῦσι λελύσθαι αἱ σπονδαὶ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀδικεῖν, ἀναστήτω ἐς ἐκεῖνο τὸ χωρίον· δείξας τι χωρίον αὐτοῖς· ὅτῳ δὲ μὴ δοκοῦσιν, ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα. ἀναστάντες δὲ διέσησαν, καὶ πολλῷ πλείους ἐγένοντο οἷς ἐδόκουν αἱ σπονδαὶ λελύσθαι. προσκαλέσαντές τε τοὺς ξυμμάχους εἶπον ὅτι σφίσι μὲν δοκοῖεν ἀδικεῖν οἱ Ἀθηναῖοι, βούλεσθαι δὲ καὶ τοὺς πάντας ξυμμάχους παρακαλέσαντες ψῆφον ἐπαγαγεῖν, ὅπως κοινῇ βουλευσάμενοι τὸν πόλεμον ποιῶνται, ἢν δοκῇ. καὶ οἱ μὲν ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου διαπραξάμενοι ταῦτα, καὶ οἱ Ἀθηναίων πρέσβεις ὕστερον ἐφ' ἅπερ ἦλθον χρηματίσαντες. ἡ δὲ διαγνώμη αὕτη τῆς ἐκκλησίας, τοῦ τὰς σπονδὰς λελύσθαι, ἐγένετο ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει καὶ δεκάτῳ τῶν τριακοντουτίδων σπονδῶν προκεχωρηκυιῶν αἳ ἐγένοντο μετὰ τὰ Εὐβοικά.

88 Ἐψηφίσαντο δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς σπονδὰς λελύσθαι καὶ πολεμητέα εἶναι οὐ τοσοῦτον τῶν ξυμμάχων πεισθέντες τοῖς λόγοις ὅσον φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους μὴ ἐπὶ μεῖζον δυνηθῶσιν, ὁρῶντες αὐτοῖς τὰ πολλὰ τῆς Ἑλλάδος ὑποχείρια ἤδη
89 ὄντα. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι τρόπῳ τοιῷδε ἦλθον ἐπὶ τὰ πράγματα ἐν οἷς εὐξήθησαν. ἐπειδὴ Μῆδοι ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Εὐρώπης νικηθέντες καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ὑπὸ Ἑλλήνων, καὶ οἱ καταφυγόντες αὐτῶν ταῖς ναυσὶν ἐς Μυκάλην διεφθάρησαν, Λεωτυχίδης μὲν ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ὅσπερ ἡγεῖτο τῶν ἐν Μυκάλῃ Ἑλλήνων, ἀπεχώρησεν ἐπ' οἴκου ἔχων τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου ξυμμάχους· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἀπὸ Ἰωνίας καὶ Ἑλλησπόντου ξύμμαχοι ἤδη ἀφεστηκότες ἀπὸ βασιλέως ὑπομείναντες Σηστὸν ἐπολιόρκουν Μήδων ἐχόντων, καὶ ἐπιχειμάσαντες εἷλον αὐτὴν ἐκλιπόντων τῶν βαρβάρων. καὶ

Ephorus Spartanos in suffragia discedere iubebat. Arn. Propterea quoque Thuc. 6, 24. extr. scribit: *ὥστε διὰ τὴν ἄγαν τῶν πλειόνων ἐπιθυμίαν, εἴ τῳ ἄρα καὶ μὴ ἤρεσκε, δεδιὼς μή, ἀντιχειροτονῶν κακόνους δόξειεν εἶναι τῇ πόλει, ἡσυχίαν ἦγε.*

δείξας] Schol. *τὸ ἑξῆς τῆς διανοίας οὕτως, ἔλεξε δείξας τί χωρίον αὐτοῖς. τὸ γὰρ δείξας τι χωρίον αὐτοῖς ποὸς τὸ ἔλεξεν.* Conf. Thuc. 1, 137. *γράψας τὴν ἐκ Σαλαμῖνος* etc. 136. *εἰπὼν ὑφ' ὧν καὶ ἐφ' ᾧ διώκεται* etc. Itidemque Cic. de N. D. 1, 7. *Mihi vero, inquit Cotta, videtur. Sed ut hic, qui intervenit (me intuens) ne ignoret, quae res agatur, de natura agebamus deorum.*

τοὺς πάντας ξυμμάχους] Omnium civitatum legati serius convocati sunt (c. 119.) et in suffragium missi (c. 125.).

89. De rebus *πεντηκονταετίας*, quae iam sequitur, iuvabit legisse Ot. Muellerum Dor. 1. p. 178. per totum c. 9. Verba *ἐπὶ τὰ πράγματα* etc. sic convertit Port.: *ad res gerendas venerunt, per quas creverunt.*

οἱ ἀπὸ Ἰωνίας] conf. Herodot. 9, 106. Dahlm. Forschungen 1. p. 102. adn. De Sesto oppugnata v. Herodot. 7, 33. 78. 9, 14 sqq. Mox *ὡς ἕκαστοι* intellige: *ὡς ἕκαστοι ἔτυχον.* v. Matth. p. 1284. Et *ὅθεν ὑπεξέθεντο* per attractionem dictum pro *ἐκεῖθεν, οὗ ὑπεξέθεντο.* v. ibidem p. 885. adn. 2. Schol. *ἐκ Τροίζηνος καὶ ἐκ Σαλαμῖνος.* v. Diod. 11, 39. De verbis *οἰκίαι αἱ μέν* v. Matth. p. 626. §. 319.

μετὰ τοῦτο ἀπέπλευσαν ἐξ Ἑλλησπόντου ὡς ἕκαστοι κατὰ πόλεις. Ἀθηναίων δὲ τὸ κοινόν, ἐπειδὴ αὐτοῖς οἱ βάρβαροι ἐκ τῆς χώρας ἀπῆλθον, διεκομίζοντο εὐθὺς ὅθεν ὑπεξέθεντο παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τὴν περιοῦσαν κατασκευήν, καὶ τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν παρεσκευάζοντο καὶ τὰ τείχη. τοῦ τε γὰρ περιβόλου βραβέα εἱστήκει καὶ οἰκίαι αἱ μὲν πολλαὶ πεπτώκεσαν, ὀλίγαι δὲ περιῆσαν, ἐν αἷς αὐτοὶ ἐσκήνησαν οἱ δυνατοὶ τῶν Περσῶν. Λακεδαιμόνιοι δὲ αἰσθόμενοι τὸ μέλλον ἦλθον πρε-90
σβείᾳ, τὰ μὲν καὶ αὐτοὶ ἥδιον ἂν ὁρῶντες μήτε ἐκείνους μήτ' ἄλλον μηδένα τεῖχος ἔχοντα, τὸ δὲ πλέον τῶν ξυμμάχων ἐξοτρυνόντων καὶ φοβουμένων τοῦ τε ναυτικοῦ αὐτῶν τὸ πλῆθος, ὃ πρὶν οὐχ ὑπῆρχε, καὶ τὴν ἐς τὸν Μηδικὸν πόλεμον τόλμαν γενομένην. ἠξίουν τε αὐτοὺς μὴ τειχίζειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔξω Πελοποννήσου μᾶλλον ὅσοις εἰστήκει ξυγκαθελεῖν μετὰ σφῶν τοὺς περιβόλους, τὸ μὲν βουλόμενον καὶ ὕποπτον τῆς γνώμης οὐ δηλοῦντες ἐς τοὺς Ἀθηναίους, ὡς δὲ τοῦ βαρβάρου, εἰ αὖθις ἐπέλθοι, οὐκ ἂν ἔχοντος ἀπὸ ἐχυροῦ ποθεν, ὥσπερ νῦν ἐκ τῶν Θηβῶν, ὁρμᾶσθαι· τήν τε Πελοπόννησον πᾶσιν ἔφασαν ἱκανὴν εἶναι ἀναχώρησίν τε καὶ ἀφορμήν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι Θεμιστοκλέους γνώμῃ τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους ταῦτ' εἰπόντας ἀποκρινάμενοι ὅτι πέμψουσιν ὡς αὐτοὺς πρέσβεις περὶ ὧν λέγουσιν εὐθὺς ἀπήλλαξαν· ἑαυτὸν δὲ ἐκέλευεν ἀποστέλλειν ὡς τάχιστα ὁ Θεμιστοκλῆς ἐς τὴν Λακεδαίμονα, ἄλλους δὲ πρὸς ἑαυτῷ ἑλομένους πρέσβεις μὴ εὐθὺς ἐκπέμπειν, ἀλλ' ἐπισχεῖν

90. *τὰ μὲν — τὸ δὲ πλέον*] v. Vig. p. 14. adn. Mox ad *ὅσοις εἰστήκει* supple *τείχη*. Vulgo legitur *ξυνειστήκει*. C. cod. Bas. D. Laur. *εἰστήκει*. Vulgatam non male tuentur Arn. et Did., moenia urbis affirmantes recte dici *ξυσταῖναι* sive *consistere* (Stand or hold together, to exist unruined — murailles étant debout, conservées) quum praesertim scriptor modo mentionem fecerit moenium Athenarum, quorum exigua tantum pars integra mansisset et *περίβολος* non esset continuus (*οὐ ξυνέστη*).

τὸ βουλόμενον] i. e. *τὴν βούλησιν*. v. Matth. §. 269. Mox verba *ὡς — οὐκ ἂν ἔχοντος* etc. significant *φάσκοντες, ὅτι (εἰ μὴ τειχίζοιεν) οὐκ ἂν ἔχοι* etc.: indem sie äusserten, dass (falls sie dieses thäten) der Perserkönig, wenn er wieder einen Einfall machte, nicht von einem festen Orte aus seinen Angriff würde unternehmen können. Deinde *ἀπὸ ἐχυροῦ ποθεν* scripsi. Bekk. in ed. mai. *πόθεν* i. e. *οὐκ ἔχοντος ἐχυρὸν, πόθεν ὁρμᾶσθαι*. Sic attractio est subiecti sequentis casum relativi sui. v. Matth. §. 474., et infinitivus positus est, ut ap. Soph. Oed. C. 48. et in illis exemplis, quae explicat Lob. ad Phryn. p. 772. Simplicius et fortasse rectius est encliticum *ποθέν*. „Quum neque illa inversa attractio, si pron. *ἄλλος* et locutionem *οὐδένα ὄντινα οὐ* excipimus, in prosa oratione admittatur, neque infinitivus apud antiquos scriptores ita ponatur [at v. Soph.] denique *ὁπόθεν* vel *ὅθεν* rectius dicatur, quam *πόθεν*, vulgata servanda est, quae proprie *alicunde a loco munito*, ideoque *ab aliquo loco munito* significat.“ Popp. Mox *ἀναχώρησιν — ἀφορμήν* est: Zufluchtsort — Angriffspunkt, sedes quo se hostis recipiat, et unde profectus hostem propugnes. De phrasi *μέχρι τοσούτου ἕως ἄν* v. Matth. §. 480. p. 897.

μέχρι τοσούτου ἕως ἂν τὸ τεῖχος ἱκανὸν αἴρωσιν ὥστε ἀπομάχεσθαι ἐκ τοῦ ἀναγκαιοτάτου ὕψους· τειχίζειν δὲ πάντας πανδημεὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει καὶ αὐτοὺς καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, φειδομένους μήτε ἰδίου μήτε δημοσίου οἰκοδομήματος ὅθεν τις ὠφέλεια ἔσται ἐς τὸ ἔργον, ἀλλὰ καθαιροῦντας πάντα. καὶ ὁ μὲν ταῦτα διδάξας καὶ ὑπειπὼν τἆλλα ὅτι αὐτὸς τἀκεῖ πράξοι ὤχετο. καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἐλθὼν οὐ προσῄει πρὸς τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ διῆγε καὶ προὐφασίζετο. καὶ ὁπότε τις αὐτὸν ἔροιτο τῶν ἐν τέλει ὄντων ὅ, τι οὐκ ἐπέρχεται ἐπὶ τὸ κοινόν, ἔφη τοὺς ξυμπρέσβεις ἀναμένειν, ἀσχολίας δέ τινος οὔσης αὐτοὺς ὑπολειφθῆναι, προσδέχεσθαι μέντοι ἐν τάχει ἥξειν καὶ
91 θαυμάζειν ὡς οὔπω πάρεισιν. οἱ δὲ ἀκούοντες τῷ μὲν Θεμιστοκλεῖ ἐπείθοντο διὰ φιλίαν αὐτοῦ· τῶν δὲ ἄλλων ἀφικνουμένων καὶ σαφῶς κατηγορούντων ὅτι τειχίζεταί τε καὶ ἤδη ὕψος λαμβάνει, οὐκ εἶχον ὅπως χρὴ ἀπιστῆσαι. γνοὺς δὲ ἐκεῖνος κελεύει αὐτοὺς μὴ λόγοις μᾶλλον παράγεσθαι ἢ πέμψαι σφῶν αὐτῶν ἄνδρας οἵτινες χρηστοὶ καὶ πιστῶς ἀπαγγελοῦσι σκεψάμενοι. ἀποστέλλουσιν οὖν, καὶ περὶ αὐτῶν ὁ Θεμιστοκλῆς τοῖς Ἀθηναίοις κρύφα πέμπει κελεύων ὡς ἥκιστα ἐπιφανῶς κατασχεῖν καὶ μὴ ἀφεῖναι πρὶν ἂν αὐτοὶ πάλιν κομισθῶσιν· ἤδη γὰρ καὶ ἦκον αὐτῷ οἱ ξυμπρέσβεις Ἀβρώνιχός τε ὁ Λυσικλέους καὶ Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου ἀγγέλλοντες ἔχειν ἱκανῶς τὸ τεῖχος· ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι σφᾶς, ὁπότε σαφῶς ἀκούσειαν, οὐκέτι ἀφῶσιν. οἵ τε οὖν Ἀθηναῖοι τοὺς πρέσβεις ὥσπερ ἐπεστάλη κατεῖχον, καὶ Θεμιστοκλῆς ἐπελθὼν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐνταῦθα δὴ φανερῶς εἶπεν ὅτι ἡ μὲν πόλις σφῶν

ὥστε ἀπομάχεσθαι] i. e. *ἕως ἂν αἴρωσιν ἐς τὸ ἀναγκαιότατον ὕψος, ἱκανὸν ὥστε ἀπομάχεσθαι*, ut *ὥστε* pendeat ab *ἱκανόν*, *murum satis magnae altitudinis, idoneum, ex quo pugnetur*. Mox *τὰς ἀρχὰς* accipe esse Ephoros. v. Ot. Muell. Dor. 2. p. 121 sq. *Τὰ τέλη, αἱ ἀρχαί, τὰ ἀρχεῖα* eundem magistratum significant. v. ibidem p. 127. adn. Mox *διῆγε* est *ἐβράδυνε*. De *ὅ, τι οὐκ ἐπέρχεται* v. Matth. p. 916. 8.

91. *τῶν δὲ ἄλλων*] Articulus abesse posset, nisi scriptor indicare voluisset *omnes alios*, quicunque inde venissent, idem nuntiasse: da aber die übrigen von daher kommenden ganz zuverlässig anzeigten. Haack. Mox in verbis *ὕψος λαμβάνει* constructio *ἀπὸ κοινοῦ* est, qua substantivum repetendum est e verbo *τειχίζεται*. v. Matth. p. 590. Mox de formula *οὐκ εἶχον ὅπως χρή* Popp. inter alia confert Thuc. 7, 44. Nec multum differre ait Thuc. 2, 4. 5, 62., adiri iubens Stallb. ad Plat. Conviv. 15. Mox pro *μὴ μᾶλλον ἤ* ex nostra dicendi ratione magis exspectari *μὴ τοσοῦτον — ὅσον* sive *μὴ — ἀλλὰ μᾶλλον* Popp. adnotavit. De Abronicho v. Schaef. App. Cr. Demosth. Vol. 5. p. 142. Mox *πόλις σφῶν* pro *π. αὐτῶν*, quod in aliis libris est, scripsi cum Poppone, qui *αὐτῶν* h. l. contra morem Thucydidis in his pronominibus esse monuit. Et quidem pronomen ad sententiae praecipuae subiecta, Athenienses et Themistoclem redit, ac per totum hunc locum iidem ubique per *σφᾶς* et *ἑαυτούς* indicantur. v. Buttm. Gr. §. 127. 3. (ed. 13.) Mox *τὰ κοινὰ ξύμφορα* puto dictum pro *τὰ ξύμφορα τῷ κοινῷ*. v. Matth. §. 453.

τετείχισται ἤδη ὥστε ἱκανὴ εἶναι σώζειν τοὺς ἐνοικοῦντας· εἰ δέ τι βούλονται Λακεδαιμόνιοι ἢ οἱ ξύμμαχοι πρεσβεύεσθαι παρὰ σφᾶς, ὡς πρὸς διαγιγνώσκοντας τὸ λοιπὸν ἰέναι τά τε σφίσιν αὐτοῖς ξύμφορα καὶ τὰ κοινά. τήν τε γὰρ πόλιν ὅτε ἐδόκει ἐκλιπεῖν ἄμεινον εἶναι καὶ ἐς τὰς ναῦς ἐρβῆναι, ἄνευ ἐκείνων ἔφασαν γνόντες τολμῆσαι, καὶ ὅσα αὖ μετ' ἐκείνων βουλεύεσθαι, οὐδενὸς ὕστεροι γνώμῃ φανῆναι. δοκεῖν οὖν σφίσι καὶ νῦν ἄμεινον εἶναι τὴν ἑαυτῶν πόλιν τεῖχος ἔχειν, καὶ ἰδίᾳ τοῖς πολίταις καὶ ἐς τοὺς πάντας ξυμμάχους ὠφελιμώτερον ἔσεσθαι. οὐ γὰρ οἷόν τε εἶναι μὴ ἀπὸ ἀντιπάλου παρασκευῆς ὁμοίόν τι ἢ ἴσον ἐς τὸ κοινὸν βουλεύεσθαι. ἢ πάντας οὖν ἀτειχίστους ἔφη χρῆναι ξυμμαχεῖν ἢ καὶ τάδε νομίζειν ὀρθῶς ἔχειν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκούσαντες ὀργὴν
92 μὲν φανερὰν οὐκ ἐποιοῦντο τοῖς Ἀθηναίοις· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ κωλύμῃ, ἀλλὰ γνώμης παραινέσει δῆθεν τῷ κοινῷ ἐπρεσβεύσαντο· ἅμα δὲ καὶ προσφιλεῖς ὄντες ἐν τῷ τότε διὰ τὴν ἐς τὸν Μῆδον προθυμίαν τὰ μάλιστα αὐτοῖς ἐτύγχανον· τῆς μέντοι βουλήσεως ἁμαρτάνοντες ἀδήλως ἤχθοντο. οἵ τε πρέσβεις ἑκατέρων ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου ἀνεπικλήτως.

*Τούτῳ τῷ τρόπῳ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν ἐτείχισαν ἐν*93 *ὀλίγῳ χρόνῳ.* καὶ δῆλη ἡ οἰκοδομία ἔτι καὶ νῦν ἐστιν ὅτι κατὰ σπουδὴν ἐγένετο. οἱ γὰρ θεμέλιοι παντοίων λίθων ὑπό-

ὅσα — βουλεύεσθαι] Graeci in oratione indirecta accusativum cum infinitivo etiam post relativa *ὅς — ὅσα — οἷα*, post coniunctiones *εἰ — ἐπεί, ὡς* etc. usurpant. v. Matth. §. 538.

οὐ γὰρ οἷόν τε εἶναι] Schol. *ἐὰν μὴ ἔχωμεν, φασὶ, τεῖχος ὡς οἱ ἄλλοι, μέλλομεν οὐδὲ τὴν αὐτὴν γνώμην ἕξειν ἐν τοῖς πολέμοις· ἴσως γάρ, πολεμίων ἐλθόντων, ἡμῖν μὲν δόξει μὴ μάχεσθαι, ἀλλὰ σπένδεσθαι, ὡς μὴ ἔχουσι τεῖχος, τοῖς δὲ ἄλλοις, πολεμεῖν· οὐ γὰρ ἐνδέχεται, τὸν μὴ ὄντα ἴσον τῶν ἄλλων θαρσῆσαι καὶ ἐκείνους καὶ ὁμοίόν τι ἀποφήνασθαι.* Mox *μὴ ἀπό* in verbis *μὴ ἀπὸ ἀντιπάλου παρασκευῆς* puto cum Bredovio idem esse quod *ἄνευ* sive *εἰ μὴ ἀπό*, ut 6, 86. *ἡμεῖς μέν γε οὔτε ἐμμεῖναι δυνατοὶ μὴ μεθ' ὑμῶν* i. e. *ἀδύνατοι εἰ μὴ μεθ' ὑμῶν*, sive *ἄνευ ὑμῶν*. Poppo confert Lucan. Phars. 1, 341. *His saltem longi non cum duce praemia belli Reddantur.* Denique de verbis *ἀπὸ ἀντιπάλου* v. Matth. p. 1130.

92. *δῆθεν*] i. e. sie hatten ja nicht hinderlich seyn wollen. v. Zeun. ad Vig. p. 499. Matth. p. 1210. Mox *τῷ κοινῷ* per *ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ* explicat Arn. Melius fortasse Valla iunxit cum *παραινέσει*, *ut in commune consilium darent*. Mox *ἀδήλως* cum Poppone interpretor *graviter ferebant, ita tamen ut dolorem occultarent*. De re ipsa conf. Diod. 11, 39. Plut. V. Them. 19. Schol. Arist. Equ. 811. C. Nep. Them. 5. al.

93. *δῆλη — ὅτι — ἐγένετο*] v. Matth. p. 1295. et de *ἔστιν ἦ* (an einigen Stellen) ibidem p. 903. adn. 2. Mox *ἀπὸ σημάτων* est *ex monumentis sepulcralibus*. Deinde recte Schneid. Lex. Gr. s. v. *ξυνεργάζομαι* exponit: *λίθοι ξυνεργασμένοι*, polirte, behauene Steine; *εἰργασμένοι, caelati* (zu Bildsäulen sive von Bildhauern bearbeitete Steine). v. Leak. Athen. p. 316, 3. vers. Germ. Medium passivo sensu usurpatum, ut *κεκτημένος* al. Sed Graecis hoc licet tantum in perfectis

κεινται καὶ οὐ ξυνειργασμένων ἔστιν ᾗ, ἀλλ' ὡς ἕκαστοί ποτε προσέφερον· πολλαί τε στῆλαι ἀπὸ σημάτων καὶ λίθοι εἰργασμένοι ἐγκατελέγησαν. μείζων γὰρ ὁ περίβολος πανταχῇ ἐξήχθη τῆς πόλεως, καὶ διὰ τοῦτο πάντα ὁμοίως κινοῦντες ἠπείγοντο. ἔπεισε δὲ καὶ τοῦ Πειραιῶς τὰ λοιπὰ ὁ Θεμιστοκλῆς οἰκοδομεῖν. ὑπῆρκτο δ' αὐτοῦ πρότερον ἐπὶ τῆς ἐκείνου ἀρχῆς ἧς κατ' ἐνιαυτὸν Ἀθηναίοις ἦρξε· νομίζων τό τε χωρίον καλὸν εἶναι, λιμένας ἔχον τρεῖς αὐτοφυεῖς, καὶ αὐτοὺς ναυτικοὺς γεγενημένους μέγα προφέρειν ἐς τὸ κτήσασθαι δύναμιν. τῆς γὰρ δὴ θαλάσσης πρῶτος ἐτόλμησεν εἰπεῖν ὡς ἀνθεκτέα ἐστί, καὶ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς ξυγκατεσκεύαζε. καὶ ᾠκοδόμησαν τῇ ἐκείνου γνώμῃ τὸ πάχος τοῦ τείχους ὅπερ νῦν ἔτι δῆλόν ἐστι περὶ τὸν

et aoristis. v. Matth. p. 931. e. Deinde *πάντα ὁμοίως* Schol. explicat per *καὶ κοινὰ καὶ ἱερά*. De *ὑπῆρκτο* v. Matth. p. 596. adn. 2.

ἀρχῆς ἧς ἦρξε] i. e. *quo anno Archon fuit*. Is erat Ol. 71, 4. (493.) v. Boeckh. de Archontibus pseudep. in Seeb. Bibl. cr. nov. 1828. nr. 79. p. 628 sq. De dativo *Ἀθηναίοις*, aliter quam Matth. §. 360. a. Popp. sentit, qui negat *ἄρχειν Θεσσαλοῖς* et similiter scriptoribus solutae orationis dicere licere, sed rectissime dici *ἄρχειν ἀρχὴν Ἀθηναίοις*, vel *ἄρχειν Ἀθηναίοις* eo sensu, ut sit *Ἄρχοντα Ἀθηναίοις εἶναι*.

αὐτοφυεῖς] Schol. *ἤγουν οὐ χειροποιήτους*. De forma accusativi (pro quo communis regula *αὐτοφυᾶς* requirit), v. Buttm. Gr. §. 53. 13. adn. 4. (ed. 13.) Hi portus *Κανθάρου λιμὴν — Ἀφροδίσιον* et *Ζέα* appellabantur. V. Schol. Arist. Pac. 144. et Hesych. v. *Ζέα*. Mox *προφέρειν* recte Osiand. Obss. in Thuc. fasc. 2. p. 9. explicat: *et illum locum se nauticos factos valde promoturum esse ad potentiam consequendam*. In superioribus proprie dicendum fuisse *τὸ χωρίον καλόν τε εἶναι*, sed particulae *τε* traiectionem frequentissimam esse, Popp. monuit. De infinitivo praesentis *προφέρειν* sine *ἄν* pro futuri infinitivo v. adn. ad c. 127.

εὐθὺς ξυγκατεσκεύαζε] statim post tempus, quo Themistocles Archon fuit; at post reditum Persarum ambitus Piraei quod supererat (*τοῦ Πειραιῶς τὰ λοιπὰ* init. cap.) aedificarunt.

ὅπερ νῦν ἔτι] scil. e fundamentis murorum a Lacedaemoniis dirutorum, necdum a Conone restitutorum. KRUEG. ad Dionys. p. 250. v. Ot. Muell. in v. Attica ap. Ersch. et Grub. Encyclop. Vol. 6. p. 223. init. Pronomen *ὅπερ* ad *πάχος*, non ad *τεῖχος* referri (die Breite der Mauern ist noch jetzt, nach ihrer Niederreissung, aus den Ruinen ersichtlich) Krueg. Vit. Thuc. p. 72 sq. monuit. Mox verbis *δύο γὰρ ἅμαξαι* etc. latitudo moenium significatur, ut verbis similibus Arist. Av. 1127. Strabonis 16. p. 1072. C. Curtii Rufi 5, 1, 12. Propert. 3. El. 9, 24. de moenibus Babylonis: *Et duo in adversum immissi per moenia currus, Ne possent tacto stringere ab axe latus.* Arn. postquam dixit, videri hanc mentem scriptoris esse, quod plaustra duo perpetuo inter se occurrentia super muros evecta sint, et spatium fuerit satis latum duobus plaustris inter se occurrentibus, confert 4, 23. *δυοῖν νεοῖν ἐναντίαιν τὴν νῆσον περιπλέοντες*. Vere etiam Bloomf. monuit, lapides sublatos videri in aliquam muri partem per planitiem inclinatam, et deinde in muro plaustris vectos. Deinde *χάλιξ* sunt caementa (Bruchsteine und Geschütt), quibus veteres structurae soliditatem efficere solebant. v. Interpp. ad Horat. 3. Carm. 1, 35. Virg. 9. Aen. 711.

Πειραιᾶ· δύο γὰρ ἅμαξαι ἐναντίαι ἀλλήλαις τοὺς λίθους ἐπῆγον. ἐντὸς δὲ αὖτε χάλιξ οὔτε πηλὸς ἦν, ἀλλὰ ξυνῳκοδομημένοι μεγάλοι λίθοι καὶ ἐν τομῇ ἐγγώνιοι σιδήρῳ πρὸς ἀλλήλους τὰ ἔξωθεν καὶ μολύβδῳ δεδεμένοι. τὸ δὲ ὕψος ἥμισυ μάλιστα ἐτελέσθη οὗ διενοεῖτο. ἐβούλετο γὰρ τῷ μεγέθει καὶ τῷ πάχει ἀφιστάναι τὰς τῶν πολεμίων ἐπιβουλάς· ἀνθρώπων τε ἐνόμιζεν ὀλίγων καὶ τῶν ἀχρειοτάτων ἀρκέσειν τὴν φυλακήν, τοὺς δ' ἄλλους ἐς τὰς ναῦς ἐρβήσεσθαι. ταῖς γὰρ ναυσὶ μάλιστα προσέκειτο, ἰδὼν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ τῆς βασιλέως στρατιᾶς τὴν κατὰ θάλασσαν ἔφοδον εὐπορωτέραν τῆς κατὰ γῆν οὖσαν· τόν τε Πειραιᾶ ὠφελιμώτερον ἐνόμιζε τῆς ἄνω πόλεως, καὶ πολλάκις τοῖς Ἀθηναίοις παρήνει, ἢν ἄρα ποτὲ κατὰ γῆν βιασθῶσι, καταβάντας ἐς αὐτὸν ταῖς ναυσὶ πρὸς ἅπαντας ἀνθίστασθαι. Ἀθηναῖοι μὲν οὖν οὕτως ἐτειχίσθησαν παὶ τἆλλα κατεσκευάζοντο εὐθὺς μετὰ τὴν Μήδων ἀναχώρησιν.

Παυσανίας δὲ ὁ Κλεομβρότου ἐκ Λακεδαίμονος στρατηγὸς 94
τῶν Ἑλλήνων ἐξεπέμφθη μετὰ εἴκοσι νεῶν ἀπὸ Πελοποννήσου· ξυνέπλεον δὲ καὶ Ἀθηναῖοι τριάκοντα ναυσὶ καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων πλῆθος. καὶ ἐστράτευσαν ἐς Κύπρον καὶ αὐτῆς τὰ πολλὰ κατεστρέψαντο, καὶ ὕστερον ἐς Βυζάντιον Μήδων ἐχόντων καὶ ἐξεπολιόρκησαν ἐν τῇδε τῇ ἡγεμονίᾳ. ἤδη 95
δὲ βιαίου ὄντος αὐτοῦ οἵ τε ἄλλοι Ἕλληνες ἤχθοντο καὶ οὐχ

ἐν τομῇ] *Ἐντομῇ* Procop. p. 188. Hoesch. cod. Lugd. ed. Flor. In Pal. *ἐντομῇ* an *ἐν τομῇ* sit, discerni nequit. Primus *ἐντομῇ* iunctim scripsit Wyttenb. Ecll. Hist. p. 363., quem Popp. secutus est. At iunctam scripturam iure mihi Bloomf. reiicere videtur, quia *ἐντέμνειν* et *ἐντομή* de lapidibus caesis nunquam usurpetur, dum *τέμνειν* et *τομή* de eadem re frequentissima sint. *Ἐν τομῇ* intelligo *locis, quibus incisi sunt, angulati* sive: eckig zugehauen, an den behauenen Ecken winkelrecht. Ita h. l. conveniet cum 2, 76. *ἀπὸ τῆς τομῆς* i. e. an den Spitzen, wo die Balken abgeschnitten waren, quem locum Arn. aptissime contulit, ubi v. adnot. Recepto *ἐν τομῇ* iam *ἐγγώνιος* non erit pro *τετραγώνιος* dictum (quem sensum numquam habet, ne locis quidem a Bloomfieldio adscriptis), nam significabit *angulatus*, sive lapides quadrati sive non quadrati fuerint. Deinde *σιδήρῳ* Iacobs. convertit: indem die eisernen Klammern mit Blei eingegossen waren, coll. Herod. 1, 186.

τῶν ἀχρειοτάτων] i. e. *maxime imbellium*. Mox *προσέκειτο* converte *nam in rem nauticam maxime incumbebat*.

εὐθὺς μετὰ τὴν Μήδων] Schol. *μετὰ τὰ κατὰ Μαρδόνιον. ταῦτα δὲ ἔδει εἰπεῖν μετὰ τὰ ἐν Μυκάλῃ* (c. 89.) *ἀλλὰ διὰ μέσου τὴν τειχοποιίαν εἶπών, εἰκότως πάλιν ἐπανέρχεται ἐπὶ τὰ κατὰ Παυσανίαν.*

94. *ἐν τῇδε τῇ ἡγεμονίᾳ*] Haec sequentis periodi atque capitis principium esse putat Steph., quocum consentit Duk. Sed ita hic *ἐν τῇδε δὲ τῇ ἡγεμονίᾳ* scribendum erit et statim *δὲ* post *ἤδη* omittendum, quorum illud nusquam, hoc tantum in Reg. (G.) fit, quem Haack. sequitur. Non magni pretii est Dan., qui habet *ἐν τῇδε τῇ ἡγεμονίᾳ δὲ βιαίου* etc.

95. *ἤδη δὲ βιαίου*] Quod ante *βιαίου* vulgo inseritur *καί*, Popp. auctoritate haud paucorum et bonorum librorum abiecit. Pro mutatione

ἥκιστα οἱ Ἴωνες καὶ ὅσοι ἀπὸ βασιλέως νεωστὶ ἠλευθέρωντο· φοιτῶντές τε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἠξίουν αὐτοὺς ἡγεμόνας

ab Stephano proposita haec aliquis dixerit, cum scriptor narraverit antea, classem e Peloponneso missam duce Pausania serius Byzantium expugnasse, hanc rem eius ductu gestam esse sponte intelligi, neque opus fuisse adiicere, in Pausaniae imperio Graecos ea urbe potitos esse. Sed multo aptius scripsisset, *ἐν τῇδε δὲ τῇ ἡγεμονίᾳ ἤδη βιαίου ὄντος αὐτοῦ*. Nam ob id ipsum, quod cum imperio erat, fastum atque imperiosum animum in Graecos sibi parentes exhibere potuit, cuius exhibendi tanta copia non fuit in homines iussa eius exsequi non obstrictos. Quod autem *ἤδη* Pan. omittit, equidem deleri nolim, quia eius quoque voculae additae ratio in aperto est. Nam sic Pausanias iam antea impotenti animo fuisse et altiora meditatus dicitur, nunc primum arcana animi consilia paulatim prodidisse et hominibus, maxime qui circa ipsum erant, militibus patefecisse. Contra haec Arn. ita disputat: „Puto Thucydidem significare voluisse Byzantium expugnatum Pausania usque imperante, licet anni sero tempore oppugnatio coepta erat, post expeditionem demum Cypriam. Byzantio capto Pausanias iis, quos ceperat, dimissis primum Xerxi conditiones tulit libertatis Graeciae prodendae. Literae ab eo Susa missae, quibus responsum est Pausania usque ad Byzantium commorante. Quibus responsis acceptis arrogantia eius intolerabilis facta est, ut Graeci Asiani ductum Atheniensium expeterent, et reddendae rationis causa Pausanias a suis domum revocaretur. Id probabile est, accidisse a. 477. ineunte. Ac quum Dorcis, quem Spartani Pausaniae successorem miserant, circa initium eius temporis, quo bellorum initia fieri solebant, a Graecis Asianis non impetrare posset, ut se in Pausaniae locum sufficerent, Atheniensium principatus recte perhibetur coepisse ab anno 477., qui ipse annus a Fynesio Clintone Fast. Gr. huic rei assignatur. Pausaniam Diod. 11, 44. dicit *ναύαρχον* missum esse; navarchi autem eo tempore putantur imperium per binos annos tenuisse, ita ut Pausanias cogitandus sit revocatus esse, priusquam imperii eius tempus praeterierat. Qui si plene se purgare potuisset a criminibus, rursus futurum erat, ut emitteretur: id quod quodammodo significatur verbis huius cap.: *ἐκεῖνον μὲν οὐκέτι ἐκπέμπουσιν ἄρχοντα*. Id quod non opus erat referre, si tempus imperii Pausaniae iam exactum fuisset, si quidem navarchis non licebat imperium per alterum biennium continuare. v. Xenoph. H. Gr. 2, 1, 7. Hoc fit ut dubitem, an aedificatio moenium Athenarum et Piraei, imperium Pausaniae, Cypri Byzantiique expugnatio anno proximo post pugnas ad Plataeas et Mycalen i. e. 478. contigerint." Cum Arnoldo praeter Clintonem consentit Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 476. Conf. Maus. Spart. 1, 2. p. 322 sq. De violentia Pausaniae v. inprimis Plut. V. Aristid. 23.

νεωστὶ] Falso Gottl. sibi persuaserat, de annis, qui praeterierant inde a Graecis iugo Persarum liberatis, Sardibusque per Ioues Atheniensium auxilio captis Ol. 69. (504.) scriptorem hic loqui: non enim de his rebus cogitandum est, viginti ferme annis ante tempus, in quo nunc sumus, gestis, quum Ioues defecerunt Histiaeo et Aristagora ducibus, sed intelligenda est defectio Graecorum Asianorum, quae accidit post bellum Persicum secundum, quam supra c. 89. attigit. Mox de Ionibus, Atheniensium consanguineis v. Herodot. 1, 146. 147. Thuc. 1, 2. Pausan. 7, 1, 2. Deinde *μὴ ἐπιτρέπειν, ἤν που βιάζηται* Matthiaeo p. 1090. prope fin. dictum videtur pro *μὴ ἐπιτρέπειν βιάζεσθαι*. Et pronomen in *ᾗ φαίνοιτο αὐτοῖς* refer ad Athenienses. Conf. 2, 6. 3, 28. extr. De verbis *ἀδικία κατηγορεῖτο αὐτοῦ* v. Matth. §. 378.

σφῶν γενέσθαι κατὰ τὸ ξυγγενὲς καὶ Παυσανίᾳ μὴ ἐπιτρέπειν ἤν που βιάζηται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐδέξαντό τε τοὺς λόγους καὶ προσεῖχον τὴν γνώμην ὡς οὐ περιοψόμενοι τἆλλα τε καταστησόμενοι ᾗ φαίνοιτο ἄριστα αὐτοῖς. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι μετεπέμποντο Παυσανίαν ἀνακρινοῦντες ὧν πέρι ἐπυνθάνοντο· καὶ γὰρ ἀδικία πολλὴ κατηγορεῖτο αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀφικνουμένων, καὶ τυραννίδος μᾶλλον ἐφαίνετο μίμησις ἡ στρατηγία. ξυνέβη τε αὐτῷ καλεῖσθαί τε ἅμα καὶ τοὺς ξυμμάχους τῷ ἐκείνου ἔχθει παρ' Ἀθηναίους μετατάξασθαι πλὴν τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατιωτῶν. ἐλθὼν δὲ ἐς Λακεδαίμονα τῶν μὲν ἰδίᾳ πρός τινα ἀδικημάτων εὐθύνθη, τὰ δὲ μέγιστα ἀπολύεται μὴ ἀδικεῖν· κατηγορεῖτο δὲ αὐτοῦ οὐχ ἥκιστα Μηδισμὸς καὶ ἐδόκει σαφέστατον εἶναι. καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐκέτι ἐκπέμπουσιν ἄρχοντα, Δόρκιν δὲ, καὶ ἄλλους τινὰς μετ' αὐτοῦ στρατιὰν ἔχοντας οὐ πολλήν· οἷς οὐκέτι ἐφίεσαν οἱ ξύμμαχοι τὴν ἡγεμονίαν· οἱ δὲ αἰσθόμενοι ἀπῆλθον· καὶ ἄλλους οὐκέτι ὕστερον ἐξέπεμψαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, φοβούμενοι μὴ σφίσιν οἱ ἐξιόντες χείρους γίγνωνται, ὅπερ καὶ ἐν τῷ Παυσανίᾳ ἐνεῖδον· ἀπαλλαξείοντες δὲ καὶ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου καὶ τοὺς Ἀθηναίους νομίζοντες ἱκανοὺς ἐξηγεῖσθαι καὶ σφίσιν ἐν τῷ τότε παρόντι ἐπιτηδείους. παραλαβόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι **96** τὴν ἡγεμονίαν τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐκόντων τῶν ξυμμάχων διὰ τὸ Παυσανίου μῖσος, ἔταξαν ἃς τε ἔδει παρέχειν τῶν πόλεων χρήματα πρὸς τὸν βάρβαρον καὶ ἃς ναῦς. πρόσχημα γὰρ ἦν ἀμύνασθαι ὧν ἔπαθον δηοῦντας τὴν βασιλέως χώραν. καὶ Ἑλληνοταμίαι τότε πρῶτον Ἀθηναίοις κατέστη ἀρχή, οἳ ἐδέχοντο τὸν φόρον. οὕτω γὰρ ὠνομάσθη τῶν χρημάτων ἡ φορά. ἦν δ' ὁ πρῶτος φόρος ταχθεὶς τετρακόσια τάλαντα καὶ ἑξήκοντα. ταμιεῖόν τε Δῆλος ἦν αὐτοῖς καὶ αἱ ξύνοδοι ἐς τὸ ἱερὸν ἐγίγνοντο. ἡγούμενοι δὲ αὐτονόμων τὸ πρῶτον τῶν ξυμμάχων καὶ **97**

p. 694. Mox legitur *ἡ στρατηγία*, quia Pausanias supra *στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων* vocatus est, eoque respiciens (ut Popp. adnotavit) scriptor dicit *illud, quod supra imperium appellavi.*

μετατάξασθαι] Schol. *πρὸς Ἀθηναίους μετελθεῖν, μετατεθῆναι.* v. Ot. Muell. Dor. 1. p. 185 sq. De vocibus *τὰ μέγιστα* v. Matth. §. 421. adn. 1. 2. et de *ἀπολύεται μή* ibidem p. 1048. 7. Denique *ἐφίεσαν* idem est, quod *ἐνεδίδοσαν*. v. Buttm. ad Plat. 1. Alc. 5. fin.

96. *ἀμύνασθαι ὧν*] v. Matth. §. 368. Mox de Hellenotamiis, qui colligebant et asservabant pecunias a Graecis contributas, v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 189 sqq. 432 sqq. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 56. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 149, 21. 22. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 302, 6. Pro *Ἑλληνοταμίαι ἀρχή* Latini *magistratus Hellenotamiarum*, sicut mox *tributum talentorum quadringentorum sexaginta* dicerent. Graece utrimque recte nominativus ponitur. v. Matth. p. 794, 5.

φόρον] Quia *φόρος* Graecis nomen grave et odiosum erat, pro eo deinde coepit dici *σύνταξις*. Duk. De tributis v. Boeckh. l. c. p. 449 sq. p. 427 sqq. Wachsm. 2, 1. p. 142 sqq. nr. 5. 1, 2. p. 75, 23. 2, 1. p. 142, 115.

ἀπὸ κοινῶν ξυνόδων βουλευόντων τοσάδε ἐπῆλθον πολέμῳ τε καὶ διαχειρίσει πραγμάτων μεταξὺ τοῦδε τοῦ πολέμου καὶ τοῦ Μηδικοῦ, ἃ ἐγένετο πρός τε τὸν βάρβαρον αὐτοῖς καὶ πρὸς τοὺς σφετέρους ξυμμάχους νεωτερίζοντας καὶ Πελοποννησίων τοὺς ἀεὶ προστυγχάνοντας ἐν ἑκάστῳ. ἔγραψα δὲ αὐτὰ καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ λόγου ἐποιησάμην διὰ τόδε ὅτι τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἅπασιν ἐκλιπὲς τοῦτο ἦν τὸ χωρίον καὶ ἢ τὰ πρὸ τῶν Μηδικῶν Ἑλληνικὰ ξυνετίθεσαν ἢ αὐτὰ τὰ Μηδικά· τούτων δὲ ὅστερ καὶ ἥψατο ἐν τῇ Ἀττικῇ ξυγγραφῇ Ἑλλάνικος, βραχέως τε καὶ τοῖς χρόνοις οὐκ ἀκριβῶς ἐπεμνήσθη. ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπόδειξιν ἔχει τῆς τῶν Ἀθηναίων ἐν οἵῳ τρόπῳ κατέστη.

98 Πρῶτον μὲν Ἠιόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι Μήδων ἐχόντων πολιορκίᾳ εἷλον καὶ ἠνδραπόδισαν Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου

97. πρός τε τὸν βάρβαρον] v. Matth. p. 1183.

ἐκβολήν] Phavorin. παρέκβασιν, μετάβασιν i. e. digressionem. v. Krueg. ad Dionys. p. 57. et in Indice s. v. Mox χωρίον est *locus*, das Feld, der Punkt der Erörterung. v. Arrian. Exped. Al. M. 1, 12. Mox τούτων ἥψατο est: τούτου τοῦ χωρίου ἥψ. Deinde quam Hellanici Ἀττικὴν ξυγγραφὴν Thucydides dixit, ea communiter sub nomine Atthis memoratur. v. Creuz. Art. Hist. Gr. p. 75. 80 sq. 96. adn. Marx. ad Ephor. p. 66. et inprimis Sturz. de Hellanic. p. 12. 51. Mox vulgo perperam post ἐπεμνήσθη colon ponunt, ac si post illud sequentia ad Hellanicum pertineant. At verbum ἔχει referendum ad praecedentia αὐτά et τούτων i. e. ad ea, quae Thucydides conscripsit. Verba ἅμα δέ alteram causam continent, cur auctor hanc digressionem fecerit. Deinde de ἐν in verbis ἐν οἵῳ τρόπῳ v. Brem. ad Lys. p. 49. et Voigtl. ad Lucian. D. M. 23., quos citavit Popp.

98. Ἠιόνα] Eustath. ad Hom. Il. 2. p. 287. Rom. distinguit urbem huius nominis in Chersoneso apud Thucydidem, et Strymoniam, et tertiam Pieriam. Idem p. 179. ὅτι δὲ Ἠιὼν δισσυλλάβως καὶ τόπος ἐστὶ Στρυμόνιος καὶ Ἠϊὼν τρισσυλλάβως πόλις ἐν Χερρονήσῳ παρὰ Θουκυδίδῃ, καὶ ἄλλη πρὸς τῇ Πιερίᾳ, ὧν οἱ πολῖται Ἠϊονεύς καὶ Ἠϊονίτης, σημαῖνουσιν οἱ παλαιοί, Harpocr. Ἠϊὼν πόλις Θρᾴκης, Μενδαίων ἀποικία, ὡς Θουκυδίδης. Eion huic scriptori semper femininum est, secus ac statuit Matth. §. 93. adn. 1. Vid. Thuc. 4, 7. 50. 102. 106. 107. 108. Altera quaestio est, utrum Ἠιών bisyllabe, an Ἠϊών trisyllabe apud Thuc. scribendum sit. Hoc autumat Eustathius; sine punctis diaereseos ubique Bekk. scribit, iudicio Popponis recte. Et Ἠιόνα sine punctis illis apud Thucydidem 4, 7. habent Aug. It. et „apud Harpocrationem, ait Popp., in Ἠϊών literarum ordo ī furtivum esse docet. Accedit, quod Cass. F. C. G. [X. Z. a. Arn.] Ἠόνα exarant.“ Adde quod Lycophr. apud Scholiastam Thucyd. nomen urbis item bisyllabe habet, item litera ī plane omissa. De expugnatione Eionis v. Herodot. 7, 107. Plut. V. Cim. 7. Pausan. 8, 8, 5. Diod. 11, 60. Aeschin. c. Ctesiph. p. 572. Reisk. Statim τὴν ἐπὶ Στρυμόνι addit scriptor. Quippe alia Eion erat praeter Strymoniam. Schol. ὅτι δύο Ἠϊόνες εἰσὶν ἐν τῇ Θρᾴκῃ· ἀλλ' ἡ μὲν λιμὴν τῆς Ἀμφιπόλεως ἐστὶ, περὶ ἧς νῦν λέγει, ἡ δὲ (4, 7.) ἄλλη πόλις. Ἀνεόφρων· „τὸν μὲν γὰρ Ἰὼν Στρυμόνος Βισαλτία.“ Alteram Eiona in Chalcidice sitam, coloniam Mendaeorum memorari a Thucydide 4, 7., et hanc appellari Ἠϊόνα ἐπὶ Θρᾴκης, iniuria tamen Eustathium aliam Eiona Pieriam, aliam Strymoniam esse velle, Ot. Muell. De Maced. p. 26. adn. existimat, nam quae Pieria recentius dicta sit, eam terram hac parte quondam ad Strymonem pertinuisse. Contra ea Popp. negat, a Muellero comprobari posse, Eiona, coloniam Mendaeorum, in Chalcidice sitam fuisse, additque, Pieriam Eiona a Strymonia non solum per Eustathium, sed etiam per Stephanum Byz. disertis verbis discerni. Idem ponit, Eiona Strymoniam et τὴν ἐπὶ Θρᾴκης, Mendaeorum coloniam, non easdem urbes fuisse, quippe Strymoniam emporium maritimum Atheniensium, ad Strymonis ostia et in Thraciae finibus sitam, 25 stadiis ab Amphipoli remotam (Thuc. 4, 102.) fuisse; at alteram τὴν ἐπὶ Θρᾴκης, non diversam ab Eione Pieria, quippe sitam in Pieria prope fines Bottiaeorum et Chalcidensium, Mendaeorum coloniam fuisse. v. Popp. 1, 2. p. 350 sq. Ut paucis repetam: Eustath. et Steph. Byz. ponunt Eona Strymoniam — Eiona in Chersoneso — Eiona Pieriam; Ot. Muell. posuit Eiona in Chalcidice, Mendaeorum coloniam et Eiona Strymoniam sive Pieriam; Popp. et Schol. Thuc. ponunt Eiona Strymoniam, Atheniensium coloniam (Thuc. 1, 98. 4, 102.) et Eiona Pieriam, Mendaeorum coloniam (Thuc. 4, 7.). Mox de Scyro v. Diod. 11, 68. ibique Wess. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 46, 20. 21., de Naxiis Arist. Vesp. 354., qui tamen falsa veris miscet.

πρώτη — αὕτη πόλις] i. e. αὕτη ἐγένετο πρώτη πόλις, ἣ ἐδουλώθη. Pronomen subiecti loco est, non illud arte iungendum cum πόλις, et propterea articulo caret. Minus recte de h. l. iudicat Blum. De nonnull. loc. Thuc. p. 4. Mox verba παρὰ τὸ καθεστηκός Schol. explicat: παρὰ τὸ νόμιμον καὶ πρέπον· ἐλεύθεροι γὰρ ἦσαν οἱ Ἕλληνες τότε. Et ἐδουλώθη intellige *subacta est* sive libertatem (αὐτονομίαν) perdidit. Vid. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 439 sq. 440. adn. Conf. Thuc. 6, 76. Xen. H. Gr. 4, 8, 2. Aliud est δουλωσις, aliud ἀνδραποδισμός s. venditio in servitutem.

99. ἔκδειαι] i. e. die Nichtleistung der abzutragenden Abgaben und Nichtstellung der zu liefernden Schiffe. Aliud est ἔνδεια, inopia. Paulo post quam rem λειποστράτιον, eandem rem Herodot. 5, 27. et

στρατηγοῦντος. ἔπειτα Σκῦρον τὴν ἐν τῷ Αἰγαίῳ νῆσον, ἣν ᾤκουν Δόλοπες, ἠνδραπόδισαν καὶ ᾤκισαν αὐτοί. πρὸς δὲ Καρυστίους αὐτοῖς ἄνευ τῶν ἄλλων Εὐβοέων πόλεμος ἐγένετο, καὶ χρόνῳ ξυνέβησαν καθ' ὁμολογίαν. Ναξίοις δὲ ἀποστᾶσι μετὰ ταῦτα ἐπολέμησαν καὶ πολιορκίᾳ παρεστήσαντο. πρώτη τε αὕτη πόλις ξυμμαχὶς παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐδουλώθη, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὡς ἑκάστη ξυνέβη. αἰτίαι δὲ ἄλλαι τε ἦσαν 99 τῶν ἀποστάσεων καὶ μέγισται αἱ τῶν φόρων καὶ νεῶν ἔκδειαι καὶ λειποστράτιον εἴ τῳ ἐγένετο. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἀκριβῶς ἔπρασσον καὶ λυπηροὶ ἦσαν οὐκ εἰωθόσιν οὐδὲ βουλομένοις ταλαιπωρεῖν προσάγοντες τὰς ἀνάγκας· ἦσαν δέ πως καὶ ἄλλως οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι ὁμοίως ἐν ἡδονῇ ἄρχοντες, καὶ οὔτε ξυνεστράτευον ἀπὸ τοῦ ἴσου ῥᾴδιόν τε προσάγεσθαι ἦν αὐτοῖς τοὺς ἀφισταμένους. ὧν αὐτοὶ αἴτιοι ἐγένοντο οἱ ξύμμαχοι· διὰ γὰρ τὴν ἀπόκνησιν ταύτην τῶν στρατειῶν οἱ πλείους αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀπ' οἴκου ὦσι, χρήματα ἐτάξαντο ἀντὶ τῶν νεῶν τὸ ἐκνούμενον ἀνάλωμα φέρειν, καὶ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις ἠύξετο τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῆς δαπάνης ἣν ἐκεῖνοι ξυμφέροιεν, αὐτοὶ δὲ ὁπότε ἀποσταῖεν, ἀπαράσκευοι καὶ ἄπειροι ἐς τὸν πόλεμον καθίσταντο.

100 Ἐγένετο δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐπ' Εὐρυμέδοντι ποταμῷ ἐν Παμφυλίᾳ πεζομαχία καὶ ναυμαχία Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς Μήδους, καὶ ἐνίκων τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀμφότερα Ἀθηναῖοι Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατηγοῦντος, καὶ εἷλον τριήρεις Φοινίκων καὶ διέφθειραν τὰς πάσας ἐς διακοσίας. χρόνῳ τε ὕστερον ξυνέβη Θασίους αὐτῶν ἀποστῆναι διενεχθέντας περὶ τῶν ἐν τῇ ἀντιπέρας Θράκῃ ἐμπορίων καὶ τοῦ μετάλλου ἃ ἐνέμοντο. καὶ ναυσὶ μὲν ἐπὶ Θάσον πλεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ναυμαχίᾳ ἐκράτησαν καὶ ἐς τὴν γῆν ἀπέβησαν, ἐπὶ δὲ Στρυμόνα πέμψαντες μυρίους οἰκήτορας αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ὡς οἰκιοῦντες τὰς τότε καλουμένας Ἐννέα ὁδοὺς νῦν δὲ Ἀμφίπολιν, τῶν μὲν Ἐννέα ὁδῶν αὐτοὶ ἐκράτησαν, ἃς εἶχον Ἠδωνοί, προελθόντες δὲ τῆς Θράκης ἐς με-

ipse Thuc. 6, 76. λειποστρατίαν dixere. His vocibus indicatur, socios neglexisse definitum pro rata numerum militum mittere (ihr Contingent zu stellen). Rem explicat Plut. V. Cim. 11., qui pro λειποστράτιον ἐγένετο dixit: ἄνδρας οὐκ ἀπέστελλον. De λειποστρατῶ v. porro Polluc. 8, 40. Aliud est ἀστρατεία in iure Attico, quam vocem Schoem. et Meier. Att. Proz. p. 364. interpretantur: Entziehung von der Militärpflichtigkeit ganz oder zum Theil. Ἀστρατεία singulorum civium, λειποστράτιον sive λειποστρατία totarum civitatum est. Mox τὸ ἐκνούμενον ἀνάλωμα est: der auf einen Jeden kommende Theil der Kosten, die Quote zum Beitrag der Kosten.

100. τὰς πάσας] i. e. in Allen. v. Herm. ad Vig. p. 727, 94. Matth. p. 549.

ἐς τὰς διακοσίας] Reg. (G.) H. Vat. It. Ven. Delendus est articulus. „Pro vero habemus, quod Krueg. Commentt. Thuc. p. 303. dixit, talia, qualia apud alios ubique obvia, velut apud Xen. H. Gr. 3, 2, 4. ἀμφὶ τοὺς πενιεκαίδεκα etc., plane a Thucydidis dictione abhorrere. Dat hic numeros non certos, quippe non certa computatione effectos, sed latine adiecta voce *circiter* efferendos adhibitis praepositionibus ἐς — ὑπέρ, adverbiis ὡς — οἷον — ἐγγύτατα, plerumque autem tum adiecto μάλιστα, tum ἐς vel περί et μάλιστα iunctis. Nusquam tamen in talibus articulum redundanter additum reperio, cui apud alios, certe et praecipue post ἀμφί, haud raro etiam post πλείων et ἐλάττων locus esse videtur." Blum. de loc. nonnull. Thuc. p. 16 sq. Mox de Emporiis Thasiorum in Thracia v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. 1. p. 334 sq.

Ἀθηναῖοι πέμψαντες — προελθόντες] Nominativum πέμψαντες Haack. putat positum esse pro πεμψάντων, quia aliud subiectum sit in hoc nominativo, aliud in προελθόντες. At vel sic difficultas restaret, quia etiam οἰκοῦντες mutandum esset in οἰκούντων, et αὐτοὶ ἐκράτησαν in οἱ πεμφθέντες ἐκράτησαν. Nimirum huius loci eadem ratio est, quae multorum, partim in superioribus memoratorum. Incipit scriptor a subiecto plures comprehendente, ut hic ab Atheniensibus et in eadem constructione manet, quamquam post mutato subiecto, dummodo hoc novum subiectum ex parte insit in illo subiecto plures comprehendente. Sic qui ἐκράτησαν non erant Athenienses illi, qui colonos miserant, sed tamen pars eorum, quippe Athenienses et ipsi. v. Matth. p. 1109. adn. Krueg. De authent. Anab. p. 48. adn. Mox pro Ἠδωνοί alibi semper Ἤδωνες seu Ἠδῶνες ap. Thucydidem reperiri Popp. monuit.

σόγειαν διεφθάρησαν ἐν Δραβήσκῳ τῇ Ἡδωνικῇ ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν ξυμπάντων, οἷς πολέμιον ἦν τὸ χωρίον αἱ Ἐννέα ὁδοὶ κτιζόμενον. Θάσιοι δὲ νικηθέντες μάχαις καὶ πολιορκούμενοι 101

ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν ξυμπάντων] Haec si ita interpreteris *a Thracibus universis, quibus, si incoleretur, id oppidum infestum erat* i. e. a Thracibus universis, qui iungebantur ad coloniam eam evertendam, quae sedem figere vellet Amphipoli, obstat vox ξυμπάντων. Sic enim „duae explicationes diversae miscentur. Nam prius de *iis Thracibus omnibus, qui Amphipolin condi aegre ferebant*, ideoque de aliquot Thracum nationibus, postea de *cunctis Thracibus* i. e. de universis Thraciae populis vox ξυμπάντων intelligitur. Posteriorem explicationem ipsa vox ξυμπάντων commendat. At Thraces ex plurimis iisdemque diversis populis, inter se seiunctis et plerumque hostilibus, constantes, *cunctos* societatem inisse non probabile est. Accedit quod Athenienses ab Edonis, uno Thraciae populo, trucidatos esse affirmant Herodot. 9, 75. Diod. et Pausan. 1, 29, 4." Popp. Si ξυμβάντων legis pro ξυμπάντων, occurritur a Poppone, ξυμβαίνειν esse *compositionem* sive *pactionem facere*, non *societatem*. Respondeas tamen: Quid, si aut σπεισαμένων aut ξυνομοσάντων Thuc. scripsisset, num alius sensus foret, quam in ξυμβάντων aut ille sensus non bonus? Sed si cum Mehlhornio convertas: *a Thracibus qui conferti* (in Masse) *accurrebant*, et illa testimonia historicorum repugnant, et demonstrandum erit, ξυμπάντων poni posse pro ἀθρόων ἐπελθόντων, et οἷς apte dictum esse pro οἷς δή, οἷς γε. Restant duae coniecturae, altera Heilmanni, legentis ξυσιάντων, hoc sensu *a Thracibus, qui arma subito sumserant* coll. 6, 21., contra quam coniecturam quod Gottl. protulit, id flocci faciendum. Altera Popponis, legentis ξύμπαντες pro ξυμπάντων. Pro hac plura pugnant. Primum Diod. 11, 70. αὐτῶν (Athenienses dicit) ἀναβάντων εἰς Θρᾴκην, συνέβη πάντας τοὺς εἰσβαλόντας εἰς τὴν χώραν τῶν Θρᾳκῶν ὑπὸ τῶν Ἠδωνῶν καλουμένων διαφθαρῆναι. Atque decem millia, qui erat universus numerus colonorum in hanc regionem missorum, perisse etiam Isocr. de Pac. 29. (ubi ex libro Urbinate scribendum est ἐν Λάτῳ δέ) testatur. Denique Valla convertit: *Sed progressi in mediterranea Thraciae, ab ipsis Thracibus, quibus infestum erat id oppidum, si incoleretur, apud Drabescum Edonicam omnes sunt intercepti.* Denique ξύμπαντες in ξυμπάντων Popponi transisse videtur, quia pron. relativum statim rursus ad Thraces refertur. Thuc., ubi iterum horum Atheniensium meminit (4, 102.) simpliciter scribit ἐφθάρησαν ἐν Δραβήσκῳ ὑπὸ Θρᾳκῶν.

101. μάχαις] Unius tantum pugnae navalis mentionem facit Thuc. c. 100. et Plut. V. Cim. 14. Quare Bloomf. dubitat, num scriptura librorum Gr. (qui tamen pluralem habet suprascriptum) D. I. Laur. E. Mosqu. Ar. Chr. Dan. μάχῃ praeferenda sit. Mox de Helotis v. Ot. Muell. Dor. 2. p. 33 sqq. per totum c. 3. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 168 sq. 219 sq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 42. §. 19., de Perioecis Ot. Muell. Dor. 2. p. 21 sqq. 190. 208. 243. Deinde nomen Θουριᾶται Bred. et Mans. Spart. 1. p. 378. male in Θυρεᾶται mutatum volunt. Thyreatae enim in confiniis Laconiae et Argolidis habitantes Ithomen fugere non potuissent. Mox pro vulgata Αἰθεεῖς ex Steph. Byz. s. v. Αἰθαία reposuerunt Αἰθαιῆς. Aethaea una erat ex centum urbibus Perioecorum. De Thuria, Aethaea et in universum illis centum urbibus v. Pausan. 4, 31. Strab. p. 552. Alm. Polyb. 25, 1. Conf. Ot. Muell. Dor. 2. p. 455. et ibidem p. 23. 47., qui tamen ex Stephano Byz. pro Philochoro falso Androtionem in Atthide prodit. Mox τότε accipiendum *illo tempore* h. e. *insigni, noto omnibus*, ut docet Wolf. ad Demosth. Lept. p. 264. ed. pr.

Λακεδαιμονίους ἐπεκαλοῦντο καὶ ἐπαμῦναι ἐκέλευον ἐσβαλόντας ἐς τὴν Ἀττικήν. οἱ δὲ ὑπέσχοντο μὲν κρύφα τῶν Ἀθηναίων καὶ ἔμελλον, διεκωλύθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ γενομένου σεισμοῦ, ἐν ᾧ καὶ οἱ Εἵλωτες αὐτοῖς καὶ τῶν περιοίκων Θουριᾶταί τε καὶ Αἰθαιῆς ἐς Ἰθώμην ἀπέστησαν. πλεῖστοι δὲ τῶν Εἱλώτων ἐγένοντο οἱ τῶν παλαιῶν Μεσσηνίων τότε δουλωθέντων ἀπόγονοι. ἧ καὶ Μεσσήνιοι ἐκλήθησαν οἱ πάντες. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐν Ἰθώμῃ πόλεμος καθειστήκει Λακεδαιμονίοις· Θάσιοι δὲ τρίτῳ ἔτει πολιορκούμενοι ὡμολόγησαν Ἀθηναίοις τεῖχός τε καθελόντες καὶ ναῦς παραδόντες χρήματά τε ὅσα ἔδει ἀποδοῦναι αὐτίκα ταξάμενοι καὶ τὸ λοιπὸν φέρειν, τήν τε ἤπειρον καὶ
102 τὸ μέταλλον ἀφέντες. Λακεδαιμόνιοι δέ, ὡς αὐτοῖς πρὸς τοὺς

πόλεμος καθειστήκει] Hoc bellum appellare solemus Messenium tertium, de quo v. Ot. Muell. Dor. 1. p. 189 sqq. Gestum est Ol. 78, 4. (465.) Defecerunt multi Helotae, excitati fortasse illo scelere, quod paulo ante Spartani in supplicibus Taenari commiserant (Thuc. 1, 128.); defecerunt ante omnes veteres incolae Messeniae et Perioecorum duae urbes. Hi omnes promiscue Messenii appellati sunt. Decimo demum anno, Ol. 81, 2. (456.) Ithome ex partione Spartanis tradita est, eo enim seditiosi se receperant. (v. Mans. Spart. 1, 1. p. 378.) Ot. Muell. Dor. 2. p. 47 sq. reprehendit Plutarchum Cim. 16. Lyc. 28., Diodorum 11, 53 sq., quod Helotas a Messeniis distinguant. „Iure reprehendit, ait Popp., nam si illi scriptores non omnes Helotas, qui defecerunt, Messeniorum posteros fuisse significare volebant, saltem *Εἵλωτες καὶ μάλιστα ὅσοι αὐτῶν Μεσσήνιοι τὸ γένος ἦσαν*, aut *Μεσσήνιοι μετ' ἄλλων (τινῶν) Εἱλώτων* scribere debebant. Sed Pausan. 3, 11, 6, et 4, 24. 2. solos eos Helotas, qui ex Messeniis orti essent, descivisse claris verbis affirmat. Verba autem Thucydidis minus perspicua sunt, quum et plurimos universorum Helotarum, et suppleto ex superioribus *τῶν ἀποστάντων*, plurimos eorum Helotarum, qui tunc rebellaverint, Messenios fuisse indicare possint. Posterius tamen praeferendum propter verba *ἧ καὶ Μεσσήνιοι ἐκλήθησαν οἱ πάντες*. Nam omnes Helotas Messeniorum nomine appellatos esse vix crediderim, quum potius Messenii Helotarum et conditionem et saepe etiam nomen induerint; sed Helotas, qui tunc arma ceperunt, plerumque Messenios et ipsum hoc bellum Messeniacum tertium nominatum esse certissimum est.“

χρήματα — ταξάμενοι φέρειν] i. e. *χρήματά τε ταξάμενοι ὅσα ἔδει ἀποδοῦναι αὐτίκα, καὶ τὸ λοιπὸν φέρειν, quumque compositionem fecissent de pensionibus*, (nachdem sie sich hatten Fristen setzen lassen) *quas pecunias et in praesentia numerari, et in posterum solvi oporteret.* Conf. c. 117. extr. *χρήματα τὰ ἀναλωθέντα κατὰ χρόνους* (fristenweise) *ταξάμενοι ἀποδοῦναι*. Unde simul patet, haec verba de sumtibus bellicis compensandis intelligenda esse. Probabile enim est, non aliter Thasios, quam Samios (c. 117.) habitos esse. Solutio autem ista pecuniae quum cessaret, quamprimum illi sumtus compensati erant, non potest locum habere altera interpretatio, quam Popp. proponit: *quum spopondissent, se pecunias, quas oporteret, et statim numeraturos et in posterum persoluturos.* Id enim tributum fuisset continue pendendum, non facti damni pensatio.

102. Schol. *Ἀρχὴ τῆς διαφορᾶς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων κατὰ τὸν Ἀριστείδην* (or. Leuctr. 2. p. 157. Iebb.) „Credibile

ἐν Ἰθώμῃ ἐμηκύνετο ὁ πόλεμος, ἄλλους τε ἐπεκαλέσαντο ξυμμάχους καὶ Ἀθηναίους· οἱ δ' ἦλθον Κίμωνος στρατηγοῦντος πλήθει οὐκ ὀλίγῳ. μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐπεκαλέσαντο ὅτι τειχομαχεῖν ἐδόκουν δυνατοὶ εἶναι, τοῖς δὲ πολιορκίας μακρᾶς καθεστηκυίας τούτου ἐνδεᾶ ἐφαίνετο· βίᾳ γὰρ ἂν εἷλον τὸ χωρίον. καὶ διαφορὰ ἐκ ταύτης τῆς στρατείας πρῶτον Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις φανερὰ ἐγένετο. οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ τὸ χωρίον βίᾳ οὐχ ἡλίσκετο, δείσαντες τῶν Ἀθηναίων τὸ τολμηρὸν καὶ τὴν νεωτεροποιίαν καὶ ἀλλοφύλους ἅμα ἡγησάμενοι μή τι ἢν παραμείνωσιν ὑπὸ τῶν ἐν Ἰθώμῃ πεισθέντες νεωτερίσωσι, μόνους τῶν ξυμμάχων ἀπέπεμψαν τὴν μὲν ὑποψίαν οὐ δηλοῦντες, εἰπόντες δὲ ὅτι οὐδὲν προσδέονται αὐτῶν ἔτι. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἔγνωσαν οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίονι λόγῳ ἀποπεμπόμενοι, ἀλλά τινος ὑπόπτου γενομένου, καὶ δεινὸν ποιησάμενοι καὶ οὐκ ἀξιώσαντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων τοῦτο παθεῖν,

est, Spartanos Atheniensibus iam propter Thasios iratos fuisse.“ Ot. Muell. Dor. 1. p. 190, 4.

πλήθει οὐκ ὀλίγῳ] Arist. Lysistr. 1143. quater mille graviter armatos Atheniensium missos esse memoriae prodidit, itidemque Aristid. 1. p. 404. 2. p. 55. Inerant in exercitu foederato Spartanorum etiam Aeginetae et Plataeenses. v. Ot. Muell. l. c., adde Mantinenses, teste Xen. H. Gr. 5, 2, 3. Bis Athenienses Lacedaemoniis auxilio venisse, cum Plutarcho V. Cim. 16. 17. et Clintone Herm. opuscc. 6, 2. p. 178. statuit. Mox *τειχομαχεῖν* dixeris *scientiam oppugnationis* cum Caesare B. G. 7, 29.

τοῖς δὲ — τὸ χωρίον] i. e. *τοῖς δὲ* (Atheniensibus) *πολιορκίας μακρᾶς καθεστηκυίας τούτου* (*τοῦ τειχομαχεῖν*) *ἐνδεᾶ ἐφαίνετο*. Nisi Athenienses artis oppugnandi parum periti fuissent, Ithomen vi i. e. hac ipsa arte capere potuissent. *Βία* enim nihil aliud est, nisi *τὸ τειχομαχεῖν*, quare paulo post adiicit: *ἐπειδὴ τὸ χωρίον βίᾳ* i. e. *τῷ τειχομαχεῖν οὐχ ἡλίσκετο* ab Atheniensibus etc. Praeter *βίαν* sive *τὸ τειχομαχεῖν* aliae sunt rationes oppida expugnandi, ut *ἀπορία, λιμός*, sitis, quibus ipsis (ut Haack. adnotavit) hic *ἡ βία* ex adverso ponitur, dum dicit *βίᾳ γὰρ ἂν εἷλον τὸ χωρίον*. Plene sententia sic efferri poterat: *εἰ γὰρ μὴ ἐνδεᾶ τοῦ τειχομαχεῖν ἐφαίνετο, βίᾳ ἂν εἷλον τὸ χωρίον*. Vocabulum *ἐνδεᾶ* plurali neutrius usurpatum est non secus, quam alibi in *πλῶϊμα ἐγένετο — φαίνεται ὑποδεέστερα — ἑτοῖμα ἦν* et similibus. Voce autem *ἐνδεές* non significatur *id, quod opus est*, sed *id, quod concepta opinione et exspectatione deterius est* (was hinter eines Erwartung zurücksteht), ut c. 10. Plurimi libri pro *τοῖς δέ* offerunt *τῆς δέ*, quod primus Gottl. recepit, et articulum *τῆς* Haack. necessarium esse dixit; at *τῆς δέ* mihi videtur genitivo proxime insequenti deberi, et sensus hic esse: da *eine* lange Belagerung daraus wurde, ut Krueg. vidit. „Ita saepe, ait, ubi de re certa et iam memorata loquuntur, scriptores adiiciunt *κατορθῶς γενομένης μάχης — ναυμαχίας* i. e. da eine hartnäckige Schlacht — Seeschlacht daraus wurde.“ Et apte confert Polyb. 1, 17, 9. *πολιορκίας χρονίου προφαινομένης*.

οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίονι λόγῳ] i. e. nicht aus dem ehrenvolleren Grunde, den sie angaben. Mox aoristus vice plusquamperfecti fungitur. v. Matth. p. 939. init. deinde *ἅμα ἀμφοτέροις* intellige Argivis et Atheniensibus. v. cap. 107. extr. et Ot. Muell. Dor. 1. p. 191.

εὐθὺς ἐπειδὴ ἀνεχώρησαν, ἀφέντες τὴν γενομένην ἐπὶ τῷ Μήδῳ ξυμμαχίαν πρὸς αὐτοὺς Ἀργείοις τοῖς ἐκείνων πολεμίοις ξύμμαχοι ἐγένοντο, καὶ πρὸς Θεσσαλοὺς ἅμα ἀμφοτέροις οἱ
103 αὐτοὶ ὅρκοι καὶ ξυμμαχία κατέστη. οἳ δ' ἐν Ἰθώμῃ δεκάτῳ ἔτει, ὡς οὐκέτι ἐδύναντο ἀντέχειν, ξυνέβησαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐφ' ᾧ τε ἐξίασιν ἐκ Πελοποννήσου ὑπόσπονδοι καὶ μηδέποτε ἐπιβήσονται αὐτῆς· ἢν δέ τις ἁλίσκηται, τοῦ λαβόντος εἶναι δοῦλον· ἦν δέ τι καὶ χρηστήριον τοῖς Λακεδαιμονίοις Πυθικὸν πρὸ τοῦ τὸν ἱκέτην τοῦ Διὸς τοῦ Ἰθωμήτα ἀφιέναι. ἐξῆλθον δὲ αὐτοὶ καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες, καὶ αὐτοὺς Ἀθηναῖοι δεξάμενοι κατὰ ἔχθος ἤδη τὸ Λακεδαιμονίων ἐς Ναύπακτον κατῴκισαν, ἣν ἔτυχον ἡρηκότες νεωστὶ Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν ἐχόντων. προσεχώρησαν δὲ καὶ Μεγαρῆς Ἀθηναίοις ἐς ξυμμαχίαν Λακεδαιμονίων ἀποστάντες, ὅτι αὐτοὺς Κορίνθιοι περὶ γῆς ὅρων πολέμῳ κατεῖχον. καὶ ἔσχον Ἀθηναῖοι Μέγαρα καὶ Πηγάς, καὶ τὰ μακρὰ τείχη ᾠκοδόμησαν Μεγαρεῦσι τὰ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐς Νίσαιαν καὶ ἐφρούρουν αὐτοί. καὶ Κορινθίοις μὲν οὐχ ἥκιστα ἀπὸ τοῦδε τὸ σφοδρὸν μῖσος ἤρξατο πρῶτον ἐς Ἀθηναίους γενέσθαι.

104 Ἰνάρως δὲ ὁ Ψαμμητίχου Λίβυς βασιλεὺς Λιβύων τῶν πρὸς Αἰγύπτῳ ὁρμώμενος ἐκ Μαρείας τῆς ὑπὲρ Φάρου πόλεως ἀπέστησεν Αἰγύπτου τὰ πλέω ἀπὸ βασιλέως Ἀρταξέρξου, καὶ αὐτὸς ἄρχων γενόμενος Ἀθηναίους ἐπηγάγετο. οἱ δέ, ἔτυχον γὰρ ἐς Κύπρον στρατευόμενοι ναυσὶ διακοσίαις αὐτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων, ἦλθον ἀπολιπόντες τὴν Κύπρον, καὶ ἀναπλεύσαντες ἀπὸ θαλάσσης ἐς τὸν Νεῖλον, τοῦ τε ποταμοῦ κρατοῦντες καὶ τῆς Μέμφιδος τῶν δύο μερῶν πρὸς τὸ τρίτον μέρος

103. ἐφ' ᾧ τε] *hac lege, ut.* v. Matth. p. 895. a. De re ipsa conf. Pausan. 4, 24. 2. 3. 10, 38, 5. Diod. 11, 84. Isocr. Panath. 35. Ot. Muell. ibid. p. 190 sq.

104. Ἰνάρως] De Inaro et defectione Aegypti conf. Aristid. 2. p. 156 sqq. Schol. Arist. Plut. 178. Vesp. 716. coll. Meiero. De bon. damn. p. 78. adn. 257. Herodot. 7, 7. et Wessel. ibid. ad 3, 15. Fusius bellum Inari exponit Ley De fat. et condit. Aegypt. sub regib. Pers. p. 13. 50 sq. Gestum est ab anno 463—456. Vid. ibidem p. 34. nr. 8. p. 42. Mox ad expeditionem Cypriam pertinet nobilis inscriptio ap. Boeckh. C. I. Vol. 1, p. 292 sq. Deinde „in *Castris Albis* Memphide principia castrorum Persarum militum, Aegyptum obtinentium, erant. Hinc emittebantur cohortes ad tuendos fines austro et orienti subiectos, quae in castellis Elephantinae insulae et Pelusii suam utraeque stationem habebant. Tempore Herodoti tota armorum Persicorum vis, et natu Persarum et militum in provinciis conscriptorum 120,000 militum fuisse putatur. Nescio an post defectionem Inari copiae militares auctae sint. v. Herodot. 2, 30. 3, 91." Arn. Ley. 1. c. p. 18. 54. nr. 19. negat, ea stata praesidia fuisse, sed ea belli causa, etiam post Inari obitum in Aegypto aliquamdiu moventis, extra ordinem tam magna fuisse, nedum post Inari defectionem aucta sint. Mox de collocatione genitivi *Περσῶν* ante participium cum articulo *οἱ* v. Matth. p. 566.

ὃ καλεῖται Λευκὸν τεῖχος ἐπολέμουν. ἐνῆσαν δὲ αὐτόθι Περσῶν καὶ Μήδων οἱ καταφυγόντες καὶ Αἰγυπτίων οἱ μὴ ξυναποστάντες.

Ἀθηναίοις δὲ ναυσὶν ἀποβᾶσιν ἐς Ἁλιᾶς πρὸς Κορινθίους 105
καὶ Ἐπιδαυρίους μάχη ἐγένετο, καὶ ἐνίκων Κορίνθιοι· καὶ ὕστερον Ἀθηναῖοι ἐναυμάχησαν ἐπὶ Κεκρυφαλείᾳ Πελοποννησίων ναυσί, καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. πολέμου δὲ καταστάντος πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοις μετὰ ταῦτα ναυμαχία γίγνεται ἐπ' Αἰγίνῃ μεγάλη Ἀθηναίων καὶ Αἰγινητῶν, καὶ οἱ ξύμμαχοι ἑκατέροις παρῆσαν, καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι καὶ ναῦς ἑβδομήκοντα λαβόντες αὐτῶν ἐς τὴν γῆν ἀπέβησαν καὶ ἐπολιόρκουν Λεωκράτους τοῦ Στροίβου στρατηγοῦντος. ἔπειτα Πελοποννήσιοι ἀμύνειν βουλόμενοι Αἰγινήταις ἐς μὲν τὴν Αἴγιναν τριακοσίους ὁπλίτας πρότερον Κορινθίων καὶ Ἐπιδαυρίων ἐπικούρους διεβίβασαν, τὰ δὲ ἄκρα τῆς Γερανείας κατέλαβον καὶ ἐς τὴν Μεγαρίδα κατέβησαν Κορίνθιοι μετὰ τῶν ξυμμάχων, νομίζοντες ἀδυνάτους ἔσεσθαι Ἀθηναίους βοηθεῖν τοῖς Μεγαρεῦσιν ἔν τε Αἰγίνῃ ἀπούσης στρατιᾶς πολλῆς καὶ ἐν Αἰγύπτῳ· ἦν δὲ καὶ βοηθῶ-

105. Ἁλιᾶς] ita Popp. scripsit pro Ἁλιάς, quod in libris edd. et script. est. Nomen incolarum, qui Ἁλιεῖς Straboni et aliis vocantur, pro nomine regionis positum dicit, quae Ἁλιάς, ἄδος appellatur 2, 56. 4, 45., ut urbs ipsa Halice non Ἅλιαί. Adde Meinek. in adn. ad lectionem Porson. Aeschyli in ed. Aeschyli ap. Teubn. (Lips. 1827.) p. IV. adn. Firmatur emendatio inscr. supra memorata, ubi est *ΕΝΑΛΙΕΥΣΙΝ*. Nomen est populi, qui Arnoldo sedes habuisse videtur in ora Argolidis inde ab Hermione circum promontorium Scyllaeum usque ad vicina Troezenis, quemque probabile est per pagos sparsum vixisse. Deinde nomen populi Haliensium traductum est ad oppidum, in quod ex variis pagis collati migrabant. Plurali nomine populi Ἁλιέων usus est etiam Xen. H. Gr. 6, 2, 3.

πρὸς Κορινθίους] Schol. διὰ τὴν ἀπόστασιν τῶν Ἐπιδαυρίων πρὸς Κορινθίους. Epidaurios prius Atheniensium socios fuisse nec verisimile est, neque ullo testimonio constat. Popponi bellum, ab Atheniensibus contra Corinthios et Epidaurios gestum, exortum videtur ex Megarensium et Corinthiorum rixis, et Megarensium ad Athenienses defectione. Vid. c. 103. De pugna Haliensi v. Ot. Muell. Aeginet. p. 176. Idem dubitat de fide historica scriptoris in pugna ad Cecryphaliam narranda, usus loco Stephani Byz. in v. Κεκρυφάλεια, ubi haec sunt: ἄκρα τις, περὶ ἣν ἐνίκησαν Αἰγινῆται Ἀθηναίους. Contra Muellerum disputat Krueg. in Jahn. Neu. Arch. für Philol. etc. 1. 3. p. 83. Stephani verba corrigi vult ex Thuc. Bloomf. Mox belli Aeginetarum cum Atheniensibus causam aperit Diod. 11, 78. coll. Lys. Or. funebr. p. 108 sq. De Leocrate v. Plut. V. Aristid. 20. De Geranea montibus, per quos via ex Peloponneso per Megaram in Atticam patebat v. eximiam expositionem Reinganumii Megar. p. 92 sqq. Patebant illa iuga inde a Tripodisco usque ad Olmias apud sinum Crissaeum. Conf. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 299. De verbis *οἱ πρεσβύταται καὶ οἱ νεώτατοι* v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 292, 12. Wachsm. 2, 1. p. 395 sq. De Myronide Herm. p. 305, 6. et Wachsm. 1, 2. p. 62. Mox κακιζόμενοι Schol. explicat per ψεγόμενοι, ὅτι νέοι ὄντες ὑπὸ γερόντων ἠττήθησαν.

σιν, ἀπ' Αἰγίνης ἀναστήσεσθαι αὐτούς, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸ μὲν πρὸς Αἰγίνῃ στράτευμα οὐκ ἐκίνησαν, τῶν δ' ἐκ τῆς πόλεως ὑπολοίπων οἵ τε πρεσβύτατοι καὶ οἱ νεώτατοι ἀφικνοῦνται ἐς τὰ Μέγαρα Μυρωνίδου στρατηγοῦντος. καὶ μάχης γενομένης ἰσορρόπου πρὸς Κορινθίους διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐνόμισαν αὐτοὶ ἑκάτεροι οὐκ ἔλασσον ἔχειν ἐν τῷ ἔργῳ. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, ἐκράτησαν γὰρ ὅμως μᾶλλον, ἀπελθόντων τῶν Κορινθίων τροπαῖον ἔστησαν· οἱ δὲ Κορίνθιοι κακιζόμενοι ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει πρεσβυτέρων καὶ παρασκευασάμενοι ἡμέρας ὕστερον δώδεκα μάλιστα ἐλθόντες ἀνθίστασαν τροπαῖον καὶ αὐτοὶ ὡς νικήσαντες. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκβοηθήσαντες ἐκ τῶν Μεγάρων τούς τε τὸ τροπαῖον ἱστάντας διαφθείρουσι καὶ
106 τοῖς ἄλλοις ξυμβαλόντες ἐκράτησαν. οἱ δὲ νικώμενοι ὑπεχώρουν, καί τι αὐτῶν μέρος οὐκ ὀλίγον προσβιασθὲν καὶ διαμαρτὸν τῆς ὁδοῦ ἐσέπεσεν ἔς του χωρίον ἰδιώτου ᾧ ἔτυχεν ὄρυγμα μέγα περιεῖργον καὶ οὐκ ἦν ἔξοδος. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι γνόντες κατὰ πρόσωπόν τε εἶργον τοῖς ὁπλίταις καὶ περιστήσαντες κύκλῳ τοὺς ψιλοὺς κατέλευσαν πάντας τοὺς ἐσελθόντας, καὶ πάθος μέγα τοῦτο Κορινθίοις ἐγένετο. τὸ δὲ πλῆθος ἀπεχώρησεν αὐτοῖς τῆς στρατιᾶς ἐπ' οἶκου.

107 Ἤρξαντο δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καὶ τὰ μακρὰ τείχη ἐς θάλασσαν Ἀθηναῖοι οἰκοδομεῖν, τό τε Φαληρόνδε καὶ τὸ ἐς Πειραιᾶ. καὶ Φωκέων στρατευσάντων ἐς Δωριᾶς τὴν Λακεδαιμονίων μητρόπολιν Βοιὸν καὶ Κυτίνιον καὶ Ἐρινεὸν καὶ ἑλόντων ἓν τῶν πολισμάτων τούτων, οἱ Λακεδαιμόνιοι Νικομήδους

106. *ἔς του — ἰδιώτου*] i. e. *ἔς του ἰδιώτου χωρίον*. v. Matth. p. 567. adn. 4. Mox supple *ᾧ ἔτυχεν ὄρυγμα περιεῖργον αὐτό*. Et *κατέλευσαν* fundis sc. Deinde Reg. habet *ἀπεχώρησαν*. „Thucydidis nomina collectivorum et pluralis numeri verba copulantis quatuor exempla attulit Matth. §. 302., ex quibus unum est nominis *πλῆθος*, quod cum plurali redit c. 125. Praeterea apud eum legimus 4, 128. *ἡ στρατιὰ ἐπορεύοντο* 4, 112. *ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος ἐσκεδάννυντο*. conf. 6, 32. Porro 6, 35. *ὁ δῆμος ἐν ἔριδι ἦσαν*. Denique, ut hic, in uno tantum libro pluralis est 2, 18. *ὁ στρατὸς εἶχεν* [At ibi Ar. Chr. *εἶχον*.]. Participium articulo carens si ad verbum accedit, ambo aut in singulari, aut in plurali ponuntur. Nam 4, 100. vulgatam *τὸ πλῆθος, ἐς τὰς ναῦς ἐσβὰν, ἀπεκομίσθησαν* e plurimis libris correximus. Multo minus ferri poterat vulgata c. 112. *τὸν στρατὸν ἐμβοήσαντάς τε ἀθρόον καὶ παρασχόνιας*. Denique 7, 34. cum Vat. *προσβεβοηθηκώς* legimus.“ Popp.

107. *ἐς Δωριᾶς — μητρόπολιν*] De voce *μητρόπολις* iuncta cum nomine gentili v. Matth. p. 795 sq. Mox de repetitis particulis in *καὶ Κυτίνιον καὶ Ἐρινεόν* v. ibid. p. 803. 3. De his locis Dorumque inde profectione v. Ot. Muell. Dor. 1. p. 39 sq. Vulgo de tetrapoli Dorica loquuntur, sed quartam urbem Pindum ignorant cum Thucydide, Diod. Conon aliique, inter hos Andro apud Strab. p. 476. v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 37, 7. Mox Nicomedes qui nominatur, *ἐπίτροπος* sive *πρόδικος* Plistoanactis fuit. v. Schneid. ad Xen. H. Gr. 4, 39. conf. Ot. Muell. Dor. 2. p. 101.

τοῦ Κλεομβρότου ὑπὲρ Πλειστοάνακτος τοῦ Παυσανίου βασιλέως νέου ὄντος ἔτι ἡγουμένου ἐβοήθησαν τοῖς Δωριεῦσιν ἑαυτῶν τε πεντακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις καὶ τῶν ξυμμάχων μυρίοις, καὶ τοὺς Φωκέας ὁμολογίᾳ ἀναγκάσαντες ἀποδοῦναι τὴν πόλιν ἀπεχώρουν πάλιν. καὶ κατὰ θάλασσαν μὲν αὐτούς, διὰ τοῦ Κρισαίου κόλπου εἰ βούλοιντο περαιοῦσθαι, Ἀθηναῖοι ναυσὶ περιπλεύσαντες ἔμελλον κωλύσειν· διὰ δὲ τῆς Γερανείας οὐκ ἀσφαλὲς ἐφαίνετο αὐτοῖς Ἀθηναίων ἐχόντων Μέγαρα καὶ Πηγὰς πορεύεσθαι. δύσοδός τε γὰρ ἡ Γεράνεια καὶ ἐφρουρεῖτο ἀεὶ ὑπὸ Ἀθηναίων· καὶ τότε ἠσθάνοντο αὐτοὺς μέλλοντας καὶ ταύτῃ κωλύσειν. ἔδοξε δ' αὐτοῖς ἐν Βοιωτοῖς περιμείνασι σκέψασθαι ὅτῳ τρόπῳ ἀσφαλέστατα διαπορεύσονται. τὸ δέ τι καὶ ἄνδρες τῶν Ἀθηναίων ἐπῆγον αὐτοὺς κρύφα ἐλπίσαντες δῆμόν τε καταπαύσειν καὶ τὰ μακρὰ τείχη οἰκοδομούμενα. ἐβοήθησαν δὲ ἐπ' αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι πανδημεὶ καὶ Ἀργείων χίλιοι καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων ὡς ἕκαστοι· ξύμπαντες δὲ ἐγένοντο τετρακισχίλιοι καὶ μύριοι. νομίσαντες δὲ ἀπορεῖν ὅπῃ διέλθωσιν ἐπεστράτευσαν αὐτοῖς καί τι καὶ τοῦ δήμου καταλύσεως ὑποψίᾳ. ἦλθον δὲ καὶ Θεσσαλῶν ἵππῆς τοῖς Ἀθηναίοις κατὰ τὸ ξυμμαχικόν, οἳ μετέστησαν ἐν τῷ ἔργῳ παρὰ τοὺς Λακεδαιμονίους. γενομένης δὲ μάχης ἐν Τανάγρᾳ τῆς Βοιωτίας ἐνίκων 108

βασιλέως] Hoc vocabulum redit ad Plistoanactem. Conf. 5, 16. Plut. V. Pericl. 22. Nec tamen infitiari licet, nonnullos scriptores (ut Demosthenem, Aristotelem, Plutarchum, Suidam et Scholiastam Aristoph., quos enumerant Duk. et Popp.) Pausaniae ipsi nomen regium tribuisse, fortasse non eo, quod negligentius scribebant, (quae est Popponis sententia), sed quia invaluerat, Regem appellare eum, qui regiam potestatem reapse exerceret. Is constans mos fuit medio aevo, quia sic fert res et natura, et sic ferebant instituta eorum temporum peculiaria. Minime enim mirum, apud bellicosos populos regio nomine gaudere eos, qui exercitus ducunt, quum praesertim regia dignitas ex hoc ipso ductu orta esset, quemadmodum apud Germanos, ita apud Spartanos. Ut tutores regum Reges et ipsi audirent, hinc etiam apud Spartanos obtinuisse, consentaneum est: certe Plut. V. Lyc. 3. Lycurgum, *πρόδικον* (tutorem) Charilai, *βασιλεῦσαι* dicit octo menses universos, eique regiam potestatem tribuit. Et Thuc. c. 131. aperte Pausaniam *βασιλέα* appellat, quibus addi potest locus c. 132. init., ubi Pausaniam, Plistarchi regis tutorem, dicit *ἄνδρα γένους τε τοῦ βασιλείου ὄντα καὶ ἐν τῷ παρόντι τιμὴν ἔχοντα*, ubi *τιμήν* intellige *βασιλείαν*, quae per excellentiam *honos* appellabatur. Vid. Bloomf. ad Aesch. Ag. 42. Mox de ratione modorum in verbis *εἰ βούλοιντο — ἔμελλον* v. Matth. §. 524. 3. extr. p. 1018., ubi simul tenendum, particulam *ἄν* cum *μέλλειν* Graecos non iungere, ut Herm. de part. *ἄν* 1, 12. docet.

δῆμον — καταπαύσειν] v. Ot. Muell. Dor. 1. p. 192. et praecipue Meier De bon. damn. p. 4. adn. 11. Haec gesta sunt Ol. 80, 4. Et „*οἰκοδομούμενα* sine articulo postpositum valet *ἐν ᾧ ᾠκοδομεῖτο* i. e. *τὴν τῶν μακρῶν τειχῶν οἰκοδομίαν*.“ Popp. Mox tertiam causam, ob quam Spartani in Boeotia commorati sint, Popp. addit partionem Lacedaemoniorum et Thebanorum, de qua paulo inferius dicetur.

108. *ἐν Τανάγρᾳ*] Ad Cleonaeos, qui in hac pugna ceciderunt,

Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ φόνος ἐγένετο ἀμφοτέρων πολύς. καὶ Λακεδαιμόνιοι μὲν ἐς τὴν Μεγαρίδα ἐλθόντες καὶ δενδροτομήσαντες πάλιν ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου διὰ Γερανείας καὶ ἰσθμοῦ· Ἀθηναῖοι δὲ δευτέρᾳ καὶ ἑξηκοστῇ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν μάχην ἐστράτευσαν ἐς Βοιωτοὺς Μυρωνίδου στρατηγοῦντος, καὶ μάχῃ ἐν Οἰνοφύτοις τοὺς Βοιωτοὺς νικήσαντες τῆς τε χώρας ἐκράτησαν τῆς Βοιωτίας καὶ Φωκίδος, καὶ Ταναγραίων τὸ τεῖχος περιεῖλον, καὶ Λοκρῶν τῶν Ὀπουντίων ἑκατὸν ἄνδρας

refertur inscr. ap. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 295., ubi v. Boeckh. p. 296. Hanc victoriam Spartani reportarunt societate cum Thebanis inita, quibus Spartani promittere debebant sese principatum Boeotiae recuperaturos. v. Ot. Muell. Dor. 1. p. 191. Boeckh. Explicc. Pind. p. 532. Paulo post Athenienses et Spartani inducias fecerunt in quatuor menses. Post has inducias Athenienses opera usi dicuntur Cimonis exilio revocati ad pacem cum Spartanis faciendam. v. omnino Boeckh. l. c. p. 533 sq., quem fugit fragm. Theopompi ap. Marxium in Ephoreis p. 224. (conf. Creuz. Praef. ad hunc ipsum librum p. XXVII sqq.) De induciis illis quadrimestribus v. Diod. 11, 80. extr. Plut. V. Pericl. 10. Plat. Menex. 13. Rem de illa pace mihi expedivisse feliciter videtur Popp. „Pacem inter utrumque populum *tunc* opera Cimonis post cladem Tanagrensem in patriam revocati convenisse, Plut. non vult docere, quod Boeckh. l. c. p. 534., quamvis ipse de hac pace dubitans, arbitratur. Imo ille scriptor, quod ex rebus, quae statim apud eum narrantur, elucet, ad inducias quinquennales c. 112. respicit omissis iis rebus, quae ad Cimonem nihil pertinent. Neque aliter C. Nep. Cim. 3." Comprobatur hoc locis Andocidis de Pac. p. 23 sq. §. 3. et Aeschinis de Fals. Leg. c. 50. §. 172. (ubi falso dicitur *σπονδαὶ πεντηκονταετεῖς*), quamquam falsa narrantium. Dicunt enim pacem quinquennalem per Miltiadem Cimonis filium conclusam, quum Cimonem Miltiadis filium nominare deberent. De loco Andocidis conf. Manson. Spart. 2. p. 109. 425 sqq. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 127. adn. 432. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 73, 10.

ἐν Οἰνοφύτοις] v. Ot. Muell. l. c. p. 191 sq. Aristot. Polit. 5, 2, 6. *ἐν Θήβαις μετὰ τὴν ἐν Οἰνοφύτοις μάχην κακῶς πολιτευομένων ἡ δημοκρατία ἐφθάρη*, quae verba Boeckhium, (et qui eum sequitur Muellerum) falso interpretatos esse arguit Popp: *populare imperium, turbidum quidem et inconditum, Thebis institutum esse*, quum *interiisse* illud imperium significent. Conf. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 105, 10.

Λοκρῶν — ἑκατὸν ἄνδρες] Haud dubie ex centum optimatium familiis, ex singulis singulos. Praeerant enim Locris nobiles ex centum familiis, quorum nobilitas ex maioribus muliebribus deducebatur. Vid. Polyb. 12, 5. Boeckh. Explicc. Pind. p. 188. Mox de repetitis articulis in *τά τε τείχη τὰ ἑαυτῶν τὰ μακρά* v. Matth. p. 562. Deinde de subacta per Athenienses Aegina v. Ot. Muell. Dor. 1. p. 191. Id factum Ol. 80, 4. (457.) v. Boeckh. Explicc. Pind. 308. Dissen. ibid. p. 445. „Quum per novem menses obsidionem tolerassent, v. Diod. 11, 78. Quae deditio haud dubie in Ol. 80. annum quartum Calliae Archontis Elaphebolionem fere vel Munychionem mensem incidit." Ot. Muell. Aeginet. p. 179. De Tolmida v. eundem Dor. 1. p. 192. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 62. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 305, 6. Et Chalcidem, quam mox scriptor nominat, Popp. intelligit urbem Aetoliae, ad sinistram ripam Eueni sitam. De genitivo *τῆς γῆς* post *ἀποβάσει* v. Matth. 681.

ὁμήρους τοὺς πλουσιωτάτους ἔλαβον, τά τε τείχη τὰ ἑαυτῶν τὰ μακρὰ ἐπετέλεσαν. ὡμολόγησαν δὲ καὶ Αἰγινῆται μετὰ ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις τείχη τε περιελόντες καὶ ναῦς παραδόντες φόρον τε ταξάμενοι ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον. καὶ Πελοπόννησον περιέπλευσαν Ἀθηναῖοι Τολμίδου τοῦ Τολμαίου στρατηγοῦντος· καὶ τὸ νεώριον τὸ Λακεδαιμονίων ἐνέπρησαν καὶ Χαλκίδα Κορινθίων πόλιν εἷλον καὶ Σικυωνίους ἐν ἀποβάσει τῆς γῆς μάχῃ ἐκράτησαν.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπέμενον 109
καὶ αὐτοῖς πολλαὶ ἰδέαι πολέμων κατέστησαν. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐκράτουν τῆς Αἰγύπτου Ἀθηναῖοι, καὶ βασιλεὺς πέμπει ἐς Λακεδαίμονα Μεγάβαζον ἄνδρα Πέρσην χρήματα ἔχοντα, ὅπως ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλεῖν πεισθέντων τῶν Πελοποννησίων ἀπ' Αἰγύπτου ἀπαγάγοι Ἀθηναίους. ὡς δὲ αὐτῷ οὐ προυχώρει καὶ τὰ χρήματα ἄλλως ἀναλοῦτο, ὁ μὲν Μεγάβαζος καὶ τὰ λοιπὰ τῶν χρημάτων πάλιν ἐς τὴν Ἀσίαν ἐκομίσθη, Μεγάβυζον δὲ τὸν Ζωπύρου πέμπει ἄνδρα Πέρσην μετὰ στρατιᾶς πολλῆς· ὃς ἀφικόμενος κατὰ γῆν τούς τε Αἰγυπτίους καὶ τοὺς ξυμμάχους μάχῃ ἐκράτησε καὶ ἐκ τῆς Μέμφιδος ἐξήλασε τοὺς Ἕλληνας καὶ τέλος ἐς Προσωπίτιδα τὴν νῆσον κατέκλησε, καὶ ἐπολιόρκει ἐν αὐτῇ

109. *ὡς οὐ προυχώρει*] v. Matth. §. 295. p. 592. Mox *Μεγάβυζον* editum est ex Schol. Arist. Av. 484. Vulgo *Μεγάβαζον*. Scholiastae illam scripturam agnoscunt Cass. Vat. It. Gr. Laur. Diod. Ctes. Herodot. Favent scripturae per ῡ Aristophanes ipse et Photius Lexicogr. *Μεγάβυζος στρατηγὸς βασιλέως, ἀναπεμφθεὶς εἰς Αἴγυπτον, ὑφ' οὗ ἐνικήθησαν Ἀθηναῖοι.* (Ubi animadverte illud *ἀναπεμφθείς*, quod in Achaemenem magis quadret, quem Diod. 11, 74. et Herodot. 3, 12. 7, 7. dicunt ante Megabyzum Aegyptio bello praefuisse, quemque Herodot. 7, 97. 236. Xerxi adfuisse scribit in Graeca expeditione, idemque 7, 7. *ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου* ab Inaro interfectum esse narrat. Unde quum Ctesias quoque c. 32. Achaemenem scribat a rege missum esse, Ley De fat. Aegypti etc. p. 50 sq. colligit, Achaemenem non semper in Aegypto mansisse, sed postea remissum esse ab Artaxerxe. Phavorin. *Μεγάβυζος, στρατηλάτης πορθήσας Μέμφιδα. οὗτος σατράπης Λαρείου τὴν Αἴγυπτον εἶλεν, οὗ μνημονεύει Θουκυδίδης ἐν τῷ πρώτῳ.* Conf. Wessel. ad Herodot. 4, 143. „Forma *Μεγάβυζος* necessaria est, quia *Μεγάβαζος, ἀνὴρ Πέρσης*, Lacedaemona legatus et *Μεγάβυζος ὁ Ζωπύρου, ἀνὴρ Πέρσης*, exercitui in Aegyptum mittendo praefectus distinguendi sunt. Quibus si idem nomen esset, etiam priori patris appellatio aut aliud vocabulum, quo ab altero discerneretur, addendum aut hic similia verba ac Levesqu. in interpretatione (*un autre Perse, nommé aussi Megabaze*) expressit, ponenda erant." Popp. De Temporibus harum rerum agit Ley p. 34. nr. 8. Ad verba *ἄνδρα Πέρσην* Schol. adnotavit: *ἀεὶ ὡς τίμιον λαμβάνει τὸ ὄνομα τοῦ Πέρσου.* At hic etiam c. 132. *ἄνδρα Ἀργίλιον* tenuem hominem atque adeo turpem legi, monuit Bau. Conf. Lobeck. in Jahrb. d. wissensch. Kritik 1830. Jul. p. 115. Mox verbum *ἐκράτησε* Thuc. cum accusativo iungere solet, praesertim ubi notionem *vincendi* habet. v. Matth. p. 675. b.

Προσωπίτιδα] Schol. *Προς. ἐκαλεῖτο ἡ νῦν Νικίου.* v. Herodot. 2, 41. 165. Wessel. ad Antonin. Itiner. p. 156. Mox iunge *πεζῇ διαβας εἶλε.*

ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἓξ μέχρι οὗ ξηράνας τὴν διώρυχα καὶ παρατρέψας ἄλλῃ τὸ ὕδωρ τάς τε ναῦς ἐπὶ τοῦ ξηροῦ ἐποίησε καὶ τῆς νήσου τὰ πολλὰ ἤπειρον, καὶ διαβὰς εἶλε τὴν νῆσον
110 πεξῇ. οὕτω μὲν τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα ἐφθάρη, ἓξ ἔτη πολεμήσαντα· καὶ ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν πορευόμενοι διὰ τῆς Λιβύης ἐς Κυρήνην ἐσώθησαν, οἱ δὲ πλεῖστοι ἀπώλοντο. Αἴγυπτος δὲ πάλιν ὑπὸ βασιλέα ἐγένετο πλὴν Ἀμυρταίου τοῦ ἐν τοῖς ἕλεσι βασιλέως· τοῦτον δὲ διὰ μέγεθός τε τοῦ ἕλους οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, καὶ ἅμα μαχιμώτατοί εἰσι τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἕλειοι. Ἰνάρως δὲ ὁ Λιβύων βασιλεύς ὃς τὰ πάντα ἔπραξε περὶ τῆς Αἰγύπτου, προδοσίᾳ ληφθεὶς ἀνεσταυρώθη. ἐκ δὲ τῶν Ἀθη-

110. *πράγματα — πολεμήσαντα*] Haec verba periphrasin continent pro *οἱ Ἕλληνες πολεμήσαντες*. In eiusmodi periphrasi structura accommodari solet rei, cuius periphrasis facta est: hic quidem voci *Ἑλλήνων* accommodari debebat, ut esset *πράγματα Ἑλλήνων πολεμησάντων*. At non raro accommodatur vocabulo, quod ad periphrasin inservit, ut h. l. voci *πράγματα*. Sic Thuc. rursus 3, 82. *τὰ τῶν πόλεων καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που — ἐπέφερε τὴν ὑπερβολήν* i. e. *καὶ αἱ ἐφυστερίζουσαί που πόλεις ἐπέφερον* etc. Popp. comparavit Pind. Pyth. 1, 139. *ὁ Τυρσανῶν τ' ἀλαλατὸς ὕβριν ἰδὼν τῶν ἀπὸ Κύμας* i. e. *ἰδόντων* et Tacit. 14. Ann. 16. *species carminum non impetu uno fluens.* Quibus adde Hor. 3. Carm. 1, 42. *purpurarum usus sidere clarior.*

οἱ δὲ πλεῖστοι ἀπώλοντο] De damnis Atheniensium in Aegypto v. Wessel. ad Diod. 11, 71. 13, 25. Perizon. ad Ael. V. H. 5, 10. Diod. Athenienses narrat ab Aegyptiis destitutos (nam cum Persis in gratiam redierant) naves concremasse, ductores Persarum, Megabyzum Artabazumque, Graecorum audaciam admiratos, aestimatis etiam cladibus suorum foedus hac conditione cum Atheniensibus fecisse, ut incolumes Aegypto excederent. Athenienses per Africam Cyrenen usque progressos, salvos inde in patriam reversos esse. At secum ipse repugnans 13, 25. Athenienses refert triremes *αὐτάνδρους* amisisse, ex scriptura certe, praeter unum, librorum scriptorum omnium. Diodori narrationem tuetur Ley p. 14. 50. Mox *ὑπὸ βασιλέα* editum est, pro vulgata *ὑπὸ βασιλεῖ*, ex melioribus libris. *Ὑπό* ubi significat alius imperio subiectos, constanter Thuc. cum accusativo habet, aut cum dativo. Conf. Hemsterh. ad Schol. Aristoph. Plut. 287. Deinde *καὶ ἅμα* est pro *καὶ ἅμα ὅτι*, ut 3, 24. 4, 79. 7, 47. coll. 1, 97. v. Matth. p. 1301.

οἱ ἕλειοι] qui in palustribus (*βουκολίοις*) habitabant inter Taniticum et Pelusiacum ostia Nili. Vocatur quoque inferior Aegypti pars *Ἕλος* inclusa Bolbitino et Sebennytico ostiis. Quae regio insularis hoc loco intelligenda videtur Gottlebero. v. Hemsterh. ad Arist. Plut. p. 55. 56. Lips. Valck. Ep. ad Roever. p. 296. Heind. Ad Heracleoticum ostium refert ex Heliodoro Blomf. ad Aesch. Pers. 39.

προδοσίᾳ ληφθείς] Ctesias c. 34. sex millia Graecorum Bybli cum Inaro Persis se dedidisse narrat hac conditione, ut ne quid mali a rege sibi fieret, et quando vellent domum abire liceret. Quo facto ad Artaxerxem abductos (c. 35.), et quinquaginta postea Amytidis reginae crudelitate necatos esse (c. 36.) v. Ley De fato Aegypt. etc. p. 14 sq. 50. nr. 15. De supplicio Inari v. Ctes. Pers. c. 36. coll. Plut. Artax. 17. Mox scripsi *ἐκ τῶν Ἀθηναίων*, quod Bekk. nulla auctoritate librorum mutavit in *ἐκ τῶν Ἀθηνῶν*. v. Matth. p. 796. init. Sinten. ad Plut. Themist. p. 66 sq. Deinde *ἔσχον* Thom. M. p. 748. recte interpretatur

ναίων καὶ τῆς ἄλλης ξυμμαχίδος πεντήκοντα τριήρεις διάδοχοι πλέουσαι ἐς Αἴγυπτον ἔσχον κατὰ τὸ Μενδήσιον κέρας, οὐκ εἰδότες τῶν γεγενημένων οὐδέν. καὶ αὐτοῖς ἔκ τε γῆς ἐπιπεσόντες πεζοὶ καὶ ἐκ θαλάσσης Φοινίκων ναυτικὸν διέφθειραν τὰς πολλὰς τῶν νεῶν, αἱ δ' ἐλάσσους διέφυγον πάλιν. τὰ μὲν κατὰ τὴν μεγάλην στρατείαν Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων ἐς Αἴγυπτον οὕτως ἐτελεύτησεν.

Ἐκ δὲ Θεσσαλίας Ὀρέστης ὁ Ἐχεκρατίδου υἱὸς τοῦ Θεσσα- 111
λῶν βασιλέως φεύγων ἔπεισεν Ἀθηναίους ἑαυτὸν κατάγειν· καὶ παραλαβόντες Βοιωτοὺς καὶ Φωκέας ὄντας ξυμμάχους Ἀθηναῖοι ἐστράτευσαν τῆς Θεσσαλίας ἐπὶ Φάρσαλον. καὶ τῆς μὲν γῆς ἐκράτουν ὅσα μὴ προϊόντες πολὺ ἐκ τῶν ὅπλων, οἱ γὰρ ἱππῆς τῶν Θεσσαλῶν εἶργον, τὴν δὲ πόλιν οὐχ εἷλον, οὐδ' ἄλλο προὐχώρει αὐτοῖς οὐδὲν ὧν ἕνεκα ἐστράτευσαν, ἀλλ' ἀπεχώρησαν πάλιν Ὀρέστην ἔχοντες ἄπρακτοι. μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλῷ ὕστερον χίλιοι Ἀθηναίων ἐπὶ τὰς ναῦς τὰς ἐν Πηγαῖς ἐπιβάντες, εἶχον δ' αὐτοὶ τὰς Πηγάς, παρέπλευσαν ἐς Σικυῶνα Περικλέους τοῦ Ξανθίππου στρατηγοῦντος, καὶ ἀποβάντες Σικυωνίων τοὺς προσμίξαντας μάχῃ ἐκράτησαν. καὶ εὐθὺς παραλαβόντες Ἀχαιοὺς καὶ διαπλεύσαντες πέραν, τῆς Ἀκαρνανίας ἐς Οἰνιάδας ἐστράτευσαν καὶ ἐπο-

per *προσῳρμίσαντο*. Et *τὸ κέρας* Schol. intelligit ostium Nili, Arn. cornu sive brachium Nili coll. Pind. fragm. 84. et commonefaciens cornus Acheloi, quod quum fractum esset, cornu copiae factum esse in fabulis est, i. e., ait, fluvius devertebatur pristino cursu, quo quod solum lucri faciebant, id aratro subactum uberrimos fructus tulit. Haack. et Bloomf. (hic coll. Lycophrone 1069.) intelligunt cornu Aegypti longe in mare procurrens, per quod Mendesium ostium patuisse dicunt Ex Lycophrone nihil probari potest. Mox *οὐκ εἰδότες* dixit structura ad sensum facta. De verbis *τὰ κατὰ τὴν στρατείαν* v. Matth. p. 1161. adn.

111. *Ἐχεκρατίδου*] In Thessalia tres nobilissimae familiae erant, Antiochi gens, Aleuadae, Scopadae, inter se affinitate iuncti. v. Meinek. Commentt. Miscc. Fasc. 1. p. 55 sq. Antiochi filius, nepos Echecratidis maioris, qui Simonidis aequalis fuerat, hic Echecratides est. v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 106. adn. 3, 107. Buttm. De Aleuadis p. 201 sqq. Aleuadae Larissae regnabant; Antiochi gens Pharsali sedem habuisse videtur. Nam Scopadae quidem Crannone habitabant. Scopadae iidem sunt, qui Creondae. v. Boeckh. Explicc. Pind. p. 332 sqq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 337, 9. 10. 11. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 79. 80 sq. Mox *φεύγων* est *in exilium actus.* v. Matth. p. 957. adn., et *παραλαβόντες*, *quum adscivissent ad expeditionem ut socios.* Schol. *εἶπε γὰρ ὅτι ἐχειρώσατο αὐτούς* c. 108. v. Ot. Muell. Dor. 1. p. 191 sq.

ὅσα μὴ προϊόντες] i. e. *ὅσα κρατεῖν τῆς γῆς ἐδύναντο μὴ προϊόντες πολύ* etc. Popp. Et *ἐκ τῶν ὅπλων* est *a loco, ubi scuta et hastae eorum congestae erant.* Ea sunt denique castra, quod declarat etiam locus 3, 1. Mox de expeditione ista Periclis conf. Plut. V. Pericl. 19. Diod. 11, 88. Deinde „*πέραν* etiam de profectione in locum dicitur, ut idem valeat, quod *ἐς τὸ ἀντιπέρας* seu *ἐς τὴν ἀντιπέρας*, hinüber velut 1, 129. 2, 67. Plut. l. c.“ Popp. Aliter de Atticis scriptoribus statuit Herm. ad Soph. Oed. C. 889.

λιόρκουν, οὐ μέντοι εἶλόν γε, ἀλλὰ ἀπεχώρησαν ἐπ' οἶκον.
112 ὕστερον δὲ διαλιπόντων ἐτῶν τριῶν σπονδαὶ γίγνονται Πελοποννησίοις καὶ Ἀθηναίοις πενταετεῖς. καὶ Ἑλληνικοῦ μὲν πολέμου ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐς δὲ Κύπρον ἐστρατεύοντο ναυσὶ διακοσίαις αὐτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων Κίμωνος στρατηγοῦντος, καὶ ἑξήκοντα μὲν νῆες ἐς Αἴγυπτον ἀπ' αὐτῶν ἔπλευσαν, Ἀμυρταίου μεταπέμποντος τοῦ ἐν τοῖς ἕλεσι βασιλέως, αἱ δὲ ἄλλαι Κίτιον ἐπολιόρκουν. Κίμωνος δὲ ἀποθανόντος καὶ λιμοῦ γενομένου ἀπεχώρησαν ἀπὸ Κιτίου· καὶ πλεύσαντες ὑπὲρ Σαλαμῖνος τῆς ἐν Κύπρῳ Φοίνιξι καὶ Κίλιξιν ἐναυμάχησαν καὶ ἐπεξομάχησαν ἅμα, καὶ νικήσαντες ἀμφότερα ἀπεχώρησαν ἐπ' οἶκον, καὶ αἱ ἐξ Αἰγύπτου νῆες πάλιν αἱ ἐλθοῦσαι μετ' αὐτῶν. Λακεδαιμόνιοι δὲ μετὰ ταῦτα τὸν ἱερὸν καλούμενον πόλεμον ἐστράτευσαν, καὶ κρατήσαντες τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ παρέδοσαν
113 Δελφοῖς· καὶ αὖθις ὕστερον Ἀθηναῖοι ἀποχωρησάντων αὐτῶν στρατεύσαντες καὶ κρατήσαντες παρέδοσαν Φωκεῦσι. καὶ χρόνου ἐγγενομένου μετὰ ταῦτα Ἀθηναῖοι, Βοιωτῶν τῶν φευγόντων ἐχόντων Ὀρχομενὸν καὶ Χαιρώνειαν καὶ ἄλλ' ἄττα χωρία τῆς Βοιωτίας, ἐστράτευσαν ἑαυτῶν μὲν χιλίοις ὁπλίταις τῶν δὲ ξυμμάχων ὡς ἑκάστοις ἐπὶ τὰ χωρία ταῦτα πολέμια ὄντα Τολμίδου τοῦ Τολμαίου στρατηγοῦντος. καὶ Χαιρώνειαν ἑλόντες ἀπεχώρουν φυ-

112. *πενταετεῖς*] De tempore viri docti nec inter se, nec secum omnes consentiunt. Ot. Muell. Dor. 1. p. 192. 1. Manso cum Diodoro factas has inducias ponunt Ol. 81, 3. (454.), Ot. Muell. ibid. 2. p. 500. 510. nr. 42. et Gottl. Ol. 82, 2. (451.), denique Dodw. Wachsm. Clint. Ol. 82, 3. (450.) Mox de verbis *πολέμου ἔσχον* v. Matth. p. 666. init. De Cimonis ductu in hac expeditione, quae statim memoratur, v. Diod. 12, 3. Plut. V. Cim. 18. Eam Ley de Fat. Aegypt. etc. p. 15. factam ait Ol. 82, 3. (450.) Mox *ὑπὲρ Σαλαμῖνος* Arn. convertit off Salamis (auf der Höhe von Salamis). „Hoc genus loquendi, ait, hinc ductum est, quod in altum tendentibus orbis extremus undas finiens supra litoris altitudinem lente ascendere videtur, ita ut naves, quo longius pone se litus linquunt, eo altius cursu eniti videantur. Ea ipsa specie maris percussus Milto cecinit Paradisi Amissi libr. 2. v. 636.“ Paulo post *αἱ ἐξ Αἰγύπτου νῆες* idem est ac si legeretur *αἱ ἐν Αἰγύπτῳ νῆες ἐξ Αἰγύπτου ἐλθοῦσαι*. De Bello sacro v. Plut. V. Pericl. 21. Schol. Arist. Av. 557. De formula *πόλεμον ἐστράτευσαν* consule Matth. p. 744.

παρέδοσαν Δελφοῖς] Quia nobiles familiae Delphorum, quibus solis munus erat templum et oraculum administrandi, origine Dorica fuerunt. Arn. Popp. explicat ex Strab. 9. p. 648. *ἀπέσησαν Δελφοὺς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ συστήματος τῶν Φωκέων Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἐπέτρεψαν καθ' αὑτοὺς πολιτεύεσθαι*. Athenienses cur templum Phocensibus tradiderint, explicant Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 146. adn. et Ot. Muell. Dor. 1. p. 192.

113. *Βοιωτῶν τῶν φευγόντων*] v. cap. 108. Verba *ὡς ἑκάστοις* Bloomf. interpretatur according to their quotas. Mox olim legebatur *ἑλόντες καὶ ἀνδραποδίσαντες*, at posteriora duo verba a libris non paucis omissa pro additamento ex similibus locis huc tracto habens Popp. delevit coll. 1, 98.

λακὴν καταστήσαντες. πορευομένοις δὲ αὐτοῖς ἐν Κορωνείᾳ ἐπιτίθενται οἵ τε ἐκ τῆς Ὀρχομενοῦ φυγάδες Βοιωτῶν καὶ Λοκροὶ μετ' αὐτῶν καὶ Εὐβοέων φυγάδες καὶ ὅσοι τῆς αὐτῆς γνώμης ἦσαν· καὶ μάχῃ κρατήσαντες τοὺς μὲν διέφθειραν τῶν Ἀθηναίων τοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβον. καὶ τὴν Βοιωτίαν ἐξέλιπον Ἀθηναῖοι πᾶσαν, σπονδὰς ποιησάμενοι ἐφ' ᾧ τοὺς ἄνδρας κομιοῦνται. καὶ οἱ φεύγοντες Βοιωτῶν κατελθόντες καὶ οἱ ἄλλοι πάντες αὐτόνομοι πάλιν ἐγένοντο.

Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλῷ ὕστερον Εὔβοια ἀπέστη ἀπο114
Ἀθηναίων· καὶ ἐς αὐτὴν διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους στρατιᾷ Ἀθηναίων ἠγγέλθη αὐτῷ ὅτι Μέγαρα ἀφέστηκε, καὶ Πελοποννήσιοι μέλλουσιν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικήν, καὶ οἱ φρουροὶ Ἀθη-

ἐν Κορωνείᾳ] Diod. 12, 6. habet *περὶ τὴν Κορώνειαν*, at c. 7. idem habet *περὶ Χαιρώνειαν*, quem ex Thucydide corrigendum putabat Wessel. „Plana terrarum, in quibus ad Chaeroneam pugnatum est, ita cohaerent cum campo Coroneae, ut complures pugnae modo apud hanc, modo apud illam commissae esse tradantur.“ Od. Muell. Orchom. p. 86. Xenoph. M. S. 3, 5, 4. Socratem dicentem facit, pugnatum esse apud Lebadiam. Pausan. 1, 27, 6. Haliartiam pugnae locum edit. Cum Thucydide faciunt Plut. V. Pericl. 18. (conf. Ages. 19.) Isocr. de Bigis §. 28. et Plat. 1. Alcib. c. 18. Vid. Od. Muell. l. c. p. 416 sq. Pugnatum est Ol. 83, 2. (447.) Mox de exulibus Boeotorum v. Plut. V. Ages. 19. et Locros puta Opuntios. v. cap. 108. Nomen Orchomeni Buttm. Gr. max. §. 32. adn. 6. semper masculini generis esse dixerat. Alii Thucydidem aiebant genere Arcadiae et Boeotiae urbem distinguere, illam masculino, hanc feminino. His adversantur loci 3, 87. 4, 76., ubi Boeotiae Orchomenus masculini generis est. Conf. Od. Muell. Orchom. p. 481. De verbis *τῆς αὐτῆς γνώμης* v. Matth. p. 623. e.

τοὺς μὲν διέφθειραν] Et in his nobilissimos viros. Inter quos et ipse Tolmides et Clinias, Alcibiadis pater, fuere. v. Od. Muell. l. c. p. 417, 2. Mox verbis *οἱ ἄλλοι* „intelligit exules Locrenses, et aliquot praeterea Phocenses: nam Phocis et Locris, sicut Boeotia, amissae sunt Atheniensibus pugna apud Coroneam, ut quae civitates ineunte bello Pelop. inveniantur inter civitates Lacedaemoniorum socias. Atqui cum plebs Phocensium semper bene cuperet Atheniensibus (v. 3, 95), talis rerum mutatio locum habere non potuit, nisi reditu exulum e numero optimatum, et aucta potestate eorundem optimatum. Atque haud scio an etiam exules Euboici eodem tempore in Euboeam redierint, quorum studiis credere licet eius insulae defectionem effectam esse, quae paulo post consecuta est.“ Arn. Conf. Boeckh. Explicc. Pind. p. 533 sq.

114. *Εὔβοια ἀπέστη*] v. Plut. V. Pericl. 22. 23. Diod. 12, 7. 22. Valck. ad Herodot. 8, 23.

διαβεβηκότος — αὐτῷ] i. e. *καὶ ἐς αὐτὴν διαβεβηκότι ἤδη Περικλεῖ ἠγγέλθη ὅτι Μέγ. ἀφέστηκε*. v. Matth. §. 561. p. 1108. De re v. Od. Muell. Dor. 2. p. 166 sqq.

οἱ φρουροί] v. cap. 103. Mox *Θρίωζε* Schol. explicat *εἰς τὸ Θριάσιον πεδίον, ὡς Ἀθήναζε*. Campus erat, ut nonnullis videtur, situs inter Eleusinem, Eleutheras, Castiam, Rhetos et Daphnen monasterium. Mox pro *κατεστήσαντο* Chr. *παρεστήσαντο*. Dionys. p. 845. *κατέστησαν*. Schol. *κατεστήσαντο* explicat per *ἀτάραχον, εἰρηνικὴν ἐποίησαν*, et sic iterum ad 3, 35. Prorsus convenit Diod. 12, 7. *Περικλῆς ἐξώ-*

ναίων διεφθαρμένοι εἰσὶν ὑπὸ Μεγαρέων πλὴν ὅσοι ἐς Νίσαιαν ἀπέφυγον. ἐπαγαγόμενοι δὲ Κορινθίους καὶ Σικυωνίους καὶ Ἐπιδαυρίους ἀπέστησαν οἱ Μεγαρῆς. ὁ δὲ Περικλῆς πάλιν κατὰ τάχος ἐκόμιζε τὴν στρατιὰν ἐκ τῆς Εὐβοίας. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι τῆς Ἀττικῆς ἐς Ἐλευσῖνα καὶ Θρίωζε ἐσβαλόντες ἐδήωσαν Πλειστοάνακτος τοῦ Παυσανίου βασιλέως Λακεδαιμονίων ἡγουμένου, καὶ τὸ πλέον οὐκέτι προελθόντες ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ Ἀθηναῖοι πάλιν ἐς Εὔβοιαν διαβάντες Περικλέους στρατηγοῦντος κατεστρέψαντο πᾶσαν. καὶ τὴν μὲν ἄλλην ὁμολογίᾳ κατε-
115 *στήσαντο, Ἑστιαιᾶς δὲ ἐξοικίσαντες αὐτοὶ τὴν γῆν ἔσχον. ἀναχωρήσαντες δὲ ἀπὸ Εὐβοίας οὐ πολλῷ ὕστερον σπονδὰς ἐποιήσαντο πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους τριακοντούτεις,*

κισε τοὺς Ἑστιαιεῖς ἐκ τῆς πατρίδος, τὰς δ' ἄλλας καταπληξάμενος ἠνάγκασε πάλιν πειθαρχεῖν Ἀθηναίοις. „*Παρεστήσαντο*, quod Dukero magis probatur, non suo loco positum foret post *κατεστρέψαντο*. Non insulam recuperarunt pacto, sed armis: recuperata componebatur instauratis fere conditionibus pristinae cum Atheniensibus societatis.“ ARN. Ex h. l. emendandus est Schol. Arist. Nub. 213., qui rei hic narratae non Thucydidem, sed Philochorum auctorem facit, ipsis tamen illius verbis usus; emendandus autem ita: *Περικλέους στρατηγοῦντος καταστρέψασθαι πᾶσάν φησι Θουκυδίδης, καὶ τὴν μὲν ἄλλην ἐπὶ ὁμολογίᾳ κατασταθῆναι, Ἑστιαιᾶς δὲ ἐξοικίσαντας αὐτοὺς Ἀθηναίους τὴν γῆν σχεῖν.* „Hestiaea, ait Schol., urbs est Euboeae, quae nunc Oreus appellatur.“ Oreum tamen et Hestiaeam seorsum memorat Thuc. 8, 95., unde colligunt non plane eodem loco utramque sitam fuisse. Causam, cur in Hestiaeenses gravius consultum sit, patefacit Plut. V. Pericl. 23. De forma accusativi *Ἑστιαιᾶς* v. Matth. §. 83. adn. 1. De colonia Atheniensium ibi constituta v. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 894.

115. *σπονδὰς — τριακοντούτεις*] Od. Muell. Dor. 1. p. 185. scribit, Pausaniam post pugnam Plataeensem sociorum animos induxisse ad pacta ineunda, quibus amicitia Graecorum etiam magis firmaretur. „Hae sunt ait, *αἱ παλαιαὶ Παυσανίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδαί* (Thuc. 3, 68.)“ Atqui hae *σπονδαὶ* Pausaniae non erant pacta Graecorum cum Graecis, sed pacta seorsum a Pausania cum Plataeensibus inita, quibus tamen in magnam societatem Graecorum recipiebantur. v. Thuc. 3, 68. coll. 2, 71. Plut. V. Aristid. 21. Non longe a Muelleri opinione abest C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 69, 7. itemque Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 111, 2. Historia autem pacis tricennalis, tam saepe ab hoc scriptore memoratae, discitur ex Andocide de Pac. §. 6. Aeschine de Fals. leg. c. 51. coll. Wesselingio ad Diod. 12, 7. adde Ruhnk. Hist. Cr. oratt. Gr. p. XLIX. Pseudoplut. de X. oratt. p. 182. Diod. l. c. Pausan. 5, 23, 3. Hae induciae factae sunt Ol. 83, 3. (445.) Earum capita, quae quidem memoriae prodita supersint, sex reperi et primum quidem habet Pausan. 5, 23, 3. Alterum extat apud Thuc. 7, 18. *μάλιστα δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐγεγένητό τις ῥώμη, ὅτι τὰς σπονδὰς λελυκέναι ἡγοῦντο αὐτούς* (Athenienses). *ἐν γὰρ τῷ προτέρῳ* (in bello Archidamio) *σφέτερον τὸ παρανόμημα μᾶλλον γενέσθαι, ὅτι ἐς Πλάταιαν ἦλθον Θηβαῖοι ἐν σπονδαῖς, καὶ εἰρημένον ἐν ταῖς πρότερον ξυνθήκαις ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν, ἢν δίκας θέλωσι διδόναι, αὐτοὶ οὐχ ὑπήκουον, ἐς δίκας προκαλουμένων τῶν Ἀθηναίων.* Hoc postremum refertur ad Thuc. 1, 144. 145., ubi Athenienses provocant

ἀποδόντες Νίσαιαν καὶ Πηγὰς καὶ Τροιζῆνα καὶ Ἀχαΐαν· ταῦτα γὰρ εἶχον Ἀθηναῖοι Πελοποννησίων. ἔκτῳ δὲ ἔτει Σαμίοις καὶ

ad lites iudicio dirimendas *κατὰ τὰς ξυνθήκας*, unde patet falso Od. Muellerum Dor. l. c. et p. 191. adn. illas *ξυνθήκας* referre non ad has inducias Spartanorum et Atheniensium tricennales, sed ad *τὰς παλαιὰς Παυσανίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδάς* (Thuc. 3, 68.), quales nullae unquam Pausaniae cum Atheniensibus initae sunt. Habuerant enim modo societatem cum Lacedaemoniis per bella Persica, ut maxima pars Graecorum Europae et Asiae (v. Herodot. 9, 106.) et eam solverant, atque cum Argivis amicitiam iunxerant statim postquam ab Lacedaemoniis suspiciose et contumeliose ab Ithomae oppugnatione dimissi erant. v. Thuc. 1, 102. Redimus ad capita induciarum. Constituerunt igitur civitates, ut si quae inter utramque societatem (Atheniensium et Spartanorum) denuo controversiae exorirentur, hae iudicio dirimerentur missis legatis, qui de iure disceptarent. Vid. Thuc. 1, 85. Quae autem lites legationibus ultro citroque missis componi non potuissent, eae arbitrio, ut videtur, liberae alicuius civitatis, utriusque litigantibus amicae permittebantur. Sic certe fieri videmus etiam inter *ἀσπόνδους*, velut 1, 28. inter Corcyraeos et Corinthios: certe talem conditionem ferunt legati Corcyraeorum, Corinthum missi, assumtis Spartanis et Sicyoniis. Denique causam permittunt oraculo Delphico. Conf. Thuc. 5, 79. Tertium caput illud est, quod memoratur 1, 140., quo constitutum est *ἔχειν ἑκατέρους ἃ ἔχουσι* quum induciae fiebant. Quo probantur ea, quae Od. Muellerum vidimus disputantem in adn. ad 1, 67. si praesertim addas verba 1, 144., ubi Pericles, Respondeamus Lacedaemoniis, ait, *τὰς πόλεις ὅτι αὐτονόμους ἀφήσομεν, εἰ καὶ αὐτονόμους ἔχοντες ἐσπεισάμεθα* i. e. *οὐκ αὐτονόμους ἔχοντες ἐσπεισάμεθα*, sie waren nicht frei, als wir den 30jährigen Frieden schlossen, und wir schlossen den Frieden auf den *status quo*, unde sequitur, Aeginetas non *αὐτονόμους* factos esse pace tricennali. Quartum caput est ap. Thuc. 1, 35. et clausula eius capitis 1, 40. Quintum caput de libero inter *τοὺς ἐνσπόνδους* commercio extat 1, 67, dummodo quae ibi *σπονδαὶ* memorantur ad inducias tricennales referri possunt. Sextum caput fuit, ut Atheniensis Peloponnesiis redderent Nisaeam, Pegas, Troezena et Achaiam. Vid. c. 115. 4, 21. De tota re conf. Od. Muell. Dor. 1. p. 192 sq.

Ἀχαΐαν] „Non potest dubitari, ait Arn., quin Thuc. hic loquatur de Achaia, provincia Peloponnesi.“ At *ἀποδοῦναι Ἀχαΐαν*, sive verbum spectes, sive iuncturam nominis cum aliis urbibus expugnatis, quae ex pacis formula reddebantur, non potest significare, nisi item talem urbem Achaiam fuisse. Auctor in hac brevi descriptione rerum quinquaginta annis gestarum multa et vel maiora, quam hoc loco, sive consulto transit, sive oblitus omittit, velut in rebus Inari res vel maximas, Achaemenis ductum et alia, ad exitum belli et belligerantium pertinentia aut omisit, aut brevissime tetigit. Quid? quod subito hic mentio Troezenis redditae iniicitur, de qua ex superius narratis nihil prorsus constat, quam tamen Tolmidas tum, quum Peloponnesi oram legebat (c. 108.), Popponi expugnasse videtur. Tota denique quaestio ad certam rationem deducitur eo, quod 4, 21. Cleonem legimus rogare Nisaeam, Pegas, Troezena et Achaiam a Spartanis repetendas esse. Quod qui sanus Cleon postularet a Spartanis, si Achaia provincia Peloponnesi intelligenda esset, quam terram ita constat liberam, suique arbitrii fuisse, ut primis belli Pelop. annis in pace viveret, neutras partes belligerantium secuta. Qui igitur Cleon postularet, ut Spartani terram redderent, quam Athenienses nunquam possedissent, quaeque non alieni

Μιλησίοις πόλεμος ἐγένετο περὶ Πριήνης· καὶ οἱ Μιλήσιοι ἐλασσούμενοι τῷ πολέμῳ παρ' Ἀθηναίους ἐλθόντες κατεβόων τῶν Σαμίων. ξυνεπελαμβάνοντο δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Σάμου ἄνδρες ἰδιῶται νεωτερίσαι βουλόμενοι τὴν πολιτείαν. πλεύσαντες οὖν Ἀθηναῖοι ἐς Σάμον ναυσὶ τεσσαράκοντα δημοκρατίαν κατέστησαν καὶ δμήρους ἔλαβον τῶν Σαμίων πεντήκοντα μὲν παῖδας, ἴσους δὲ ἄνδρας, καὶ κατέθεντο ἐς Λῆμνον, καὶ φρουρὰν ἐγκαταλιπόντες ἀνεχώρησαν. τῶν δὲ Σαμίων, ἦσαν γάρ τινες οἳ οὐχ ὑπέμενον, ἀλλ' ἔφυγον ἐς τὴν ἤπειρον, ξυνθέμενοι τῶν ἐν τῇ πόλει τοῖς δυνατωτάτοις καὶ Πισσούθνῃ τῷ Ὑστάσπου ξυμμαχίαν, ὃς εἶχε Σάρδεις τότε, ἐπικούρους τε ξυλλέξαντες ἐς ἑπτακοσίους διέβησαν ὑπὸ νύκτα ἐς τὴν Σάμον. καὶ πρῶτον μὲν τῷ δήμῳ ἐπανέστησαν καὶ ἐκράτησαν τῶν πλείστων, ἔπειτα τοὺς δμήρους κλέψαντες ἐκ Λήμνου τοὺς αὐτῶν ἀπέστησαν καὶ τοὺς φρουροὺς τοὺς Ἀθηναίων καὶ τοὺς ἄρχοντας οἳ ἦσαν παρὰ σφίσιν ἐξέδοσαν Πισσούθνῃ, ἐπί τε Μίλητον εὐθὺς παρεσκευάζοντο στρατεύειν. ξυναπέστησαν δὲ αὐτοῖς καὶ Βυζάντιοι.

116 Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἤσθοντο, πλεύσαντες ναυσὶν ἑξήκοντα ἐπὶ Σάμου ταῖς μὲν ἑκκαίδεκα τῶν νεῶν οὐκ ἐχρήσαντο· ἔτυχον γὰρ αἱ μὲν ἐπὶ Καρίας ἐς προσκοπὴν τῶν Φοινισσῶν νεῶν οἰχόμεναι, αἱ δ' ἐπὶ Χίου καὶ Λέσβου περιαγγέλλουσαι βοηθεῖν. τεσσα-

arbitrii esset, sed extra bellum et libera? v. Thuc. 2, 9. Itaque mihi persuasum est, Achaiam oppidi alicuius nobis incogniti nomen esse. Steph. Byz. plura hoc nomine loca fuisse auctor est, nihil autem amplius addit, et quae ab aliis nominantur, Achaia Cretae et Asiae, scilicet huc quidquam pertinere cum Poppone negandum est. Wass. in adn. ad Thuc. 2, 83. super voce *Πατρῶν* „Auctor, ait, in fine Codini (scriptoris Byzantini) haec habet *Ἀχαΐα ἡ νῦν Πάτρα* i. e. Patrae." Quid vero Thuc. eam urbem, quam suo nomine Patras dixit, praesente loco et 4, 21. Achaiam diceret? et quid Spartanos attinebat, Patras liberam urbem alteri vel donare vel non donare? Denique Od. Muell. Dor. 1. p. 192, 4. Achaiam putat intelligendum esse aliquod oppidulum Megaridis, quae tamen probabilior coniectura est, quam cum Arn. (conf. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 118, 42.) statuere, Achaiam provinciam significari. Cum Muellero consentiunt fere Reingan. Megar. p. 102. Mans. Spart. 2. p. 109. adn. et C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 71, 15. Mox de bello propter Prienen gesto v. Panofka. Res Sam. p. 99. coll. p. 28. De verbis *τῶν δὲ Σαμίων ἦσαν γάρ* etc. v. Herm. ad Vig. p. 941. Matth. p. 1295. De Pissuthne v. Thuc. 3, 31. Ctes. Pers. c. 52. Dahlm. Forsch. 1. p. 116 sq.

τοὺς φρουροὺς — καὶ τοὺς ἄρχοντας] v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 303, 7.

116. *περιαγγέλλουσαι*] Hoc proprium verbum est de evocandis sociis. De praesentis participio v. Matth. §. 566. 6. Dein Periclis in hoc imperio Sophocles, tragicus poeta, collega fuit. v. Seidl. Comment. praemissa editioni Antig. Erfurdt., Lessing. Vit. Soph. p. 137., Strab. 14. p. 996., Cic. Offic. 1, 40., Athenae. 8. p. 603 sq., Aristoph. Byz. Argum. Soph. Antig., Auctor. incert. Vit. Soph., Plut. V. Pericl. 8. Iustin. 3, 8. Expeditionem Ol. 85, 1. (440.) factam esse Seidl. docuit. Mox verborum *αἱ εἴκοσι* hic sensus est: *pugnam commiserunt cum na-*

ράκοντα δὲ ναυσὶ καὶ τέσσαρσι Περικλέους δεκάτου αὐτοῦ στρατηγοῦντος ἐναυμάχησαν πρὸς Τραγίᾳ τῇ νήσῳ Σαμίων ναυσὶν ἑβδομήκοντα, ὧν ἦσαν αἱ εἴκοσι στρατιώτιδες· ἔτυχον δὲ αἱ πᾶσαι ἀπὸ Μιλήτου πλέουσαι. καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. ὕστερον δὲ αὐτοῖς ἐβοήθησαν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν νῆες τεσσαράκοντα καὶ Χίων καὶ Λεσβίων πέντε καὶ εἴκοσι, καὶ ἀποβάντες καὶ κρατοῦντες τῷ πεζῷ ἐπολιόρκουν τρισὶ τείχεσι τὴν πόλιν καὶ ἐκ θαλάσσης ἅμα. Περικλῆς δὲ λαβὼν ἑξήκοντα ναῦς ἀπὸ τῶν ἐφορμουσῶν ὤχετο κατὰ τάχος ἐπὶ Καύνου καὶ Καρίας, ἐξαγγελθέντων ὅτι Φοίνισσαι νῆες ἐπ' αὐτοὺς πλέουσιν· ὤχετο γὰρ καὶ ἐκ τῆς Σάμου πέντε ναυσὶ Στησαγόρας καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὰς Φοινίσσας. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Σάμιοι ἐξαπιναίως ἔκπλουν ποιησάμενοι ἀφράκτῳ 117
τῷ στρατοπέδῳ ἐπιπεσόντες τάς τε προφυλακίδας ναῦς διέφθειραν καὶ ναυμαχοῦντες τὰς ἀνταναγομένας ἐνίκησαν καὶ τῆς θαλάσσης τῆς καθ' ἑαυτοὺς ἐκράτησαν ἡμέρας περὶ τέσσαρας καὶ δέκα καὶ ἐξεκομίσαντο καὶ ἐξεκομίσαντο ἃ ἐβούλοντο. ἐλθόντος δὲ Περικλέ-

vibus 70, quae praeter viginti erant triremes, hae autem viginti στρατιώτιδες erant. Similiter 8, 39. dictum est *τὰς τρεῖς λαμβάνουσι κενάς.* De illo navium genere v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 300 sq. Paulo post *τρισὶ τείχεσι* praestat interpretari cum Bredovio: worauf sie laudeten, mit dem Fussheer siegten und die Stadt einschlossen durch drei Mauern und von der Seeseite zugleich, i. e. tribus lateribus urbem opere circumdederunt, uno muro a singulis lateribus: quartum latus mari obversum naves oppugnabant. Conf. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 419. Mox de verbis *ἑξήκοντα ἀπὸ τῶν* v. Matth. p. 630. adn. 1.

ἐπὶ Καύνου καὶ Καρίας] Conferunt 3, 51. *ἀπὸ Βουδόρου καὶ τῆς Σαλαμῖνος*, sed ibi Salamis esse urbs potest, non insula. Certe praesente loco Heudiadys est, qualis in verbis 1, 16. *Κῦρος καὶ ἡ Περσικὴ βασιλεία*, quibuscum Bloomf. contulit Plut. V. Themist. 4. *οὐ λαρεῖον οὐδὲ Πέρσας ἐπισείων.* Pausan. 1, 36, 4. *τὰ Φιλίππου καὶ Μακεδόνων καθεῖλον* et 1, 9, 7. Procop. p. 104, 11. *ἐπὶ Βανδίλους τε καὶ Γελίμερα.* Popp. addit Cic. Tusc. Quaestt. 4, 5, 9., ubi v. Davis. et Fr. A. Wolf. Adde Petron. Satiric. 2. *Pindarus novemque Lyrici.* Krueg. ad Dionys. p. 301. Diversum est Schema Homericum, per quod toto aliquo praemisso pars sequitur, velut Idae mentionem mentio partis Idae, Gargani: de hac figura agit Strab. p. 68. B., ubi v. Xylandr. Adde Matth. §. 432. 3.

ἐξαγγελθέντων] v. ibid. §. 563. p. 1110. Buttm. Gr. §. 145. adn. 7. 1. (ed. 13.) Verba *ἐπὶ τὰς Φοινίσσας* intellige: *ibant arcessitum classem Phoeniciam ad auxilium Samiis ferendum.*

117. *ἀφράκτῳ — στρατοπέδῳ*] „Athenienses confidentia virium munitionem circa naves facere neglexerant, ita ut captis navibus, quae in excubiis positae erant, hostes non munitae classi imminere, navesque etiam illas, quae de more in litus tractae erant, capere possent, quum nulla arte facta munitio obstaret. Quod quum ita esset, nihil tum Atheniensibus reliqui erat, nisi ut confertim navibus in mare retractis obviam irent, priusquam hostes escensionem fecerunt. Quae res quum turbulenter ageretur, naves in mare retractae proelium separatim et per partes committentes, aliae post aliam victae et destructae sunt." Arn. Mox *ταξάμενοι* est: sie liessen sich auferlegen, in gewissen Fristen Erstattung der Kriegskosten zu leisten. v. Schaef. App. Crit. Demosth. Vol. 4. p. 202. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 128.

ους πάλιν ταῖς ναυσὶ κατεκλήσθησαν. καὶ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ὕστερον προσεβοηθήσαν τεσσαράκοντα μὲν αἱ μετὰ Θουκυδίδου καὶ Ἄγνωνος καὶ Φορμίωνος νῆες, εἴκοσι δὲ αἱ μετὰ Τληπολέμου καὶ Ἀντικλέους, ἐκ δὲ Χίου καὶ Λέσβου τριάκοντα. καὶ ναυμαχίαν μέν τινα βραχεῖαν ἐποιήσαντο οἱ Σάμιοι, ἀδύνατοι δὲ ὄντες ἀντισχεῖν ἐξεπολιορκήθησαν ἐνάτῳ μηνὶ καὶ προσεχώρησαν ὁμολογίᾳ τεῖχός τε καθελόντες καὶ ὁμήρους δόντες καὶ ναῦς παραδόντες καὶ χρήματα τὰ ἀναλωθέντα κατὰ χρόνους ταξάμενοι ἀποδοῦναι. ξυνέβησαν δὲ καὶ Βυζάντιοι ὥσπερ καὶ πρότερον ὑπήκοοι εἶναι.

118 Μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη γίγνεται οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον τὰ προειρημένα, τά τε Κερκυραϊκὰ καὶ τὰ Ποτιδαιατικὰ καὶ ὅσα πρόφασις τοῦδε τοῦ πολέμου κατέστη. ταῦτα δὲ ξύμπαντα ὅσα ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες πρός τε ἀλλήλους καὶ τὸν βάρβαρον ἐγένετο ἐν ἔτεσι πεντήκοντα μάλιστα μεταξὺ τῆς Ξέρξου ἀναχωρήσεως καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦδε τοῦ πολέμου· ἐν οἷς Ἀθηναῖοι τήν τε ἀρχὴν ἐγκρατεστέραν κατεστήσαντο καὶ αὐτοὶ ἐπὶ μέγα ἐχώρησαν δυνάμεως. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι αἰσθόμενοι οὔτε ἐκώλυον εἰ μὴ ἐπὶ βραχύ, ἡσύχαζόν τε τὸ πλέον τοῦ χρόνου, ὄντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ μὴ ταχεῖς ἰέναι ἐς τοὺς πολέμους, εἰ μὴ ἀναγκάζοιντο, τὸ δέ τι καὶ πολέμοις οἰκείοις ἐξειργόμενοι, πρὶν δὴ ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων σαφῶς ἤρετο καὶ τῆς ξυμμαχίας αὐτῶν ἥπτοντο. τότε δὲ οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ἐπιχειρητέα ἐδόκει εἶναι πάσῃ προθυμίᾳ καὶ καθαιρετέα ἡ ἰσχὺς

118. *οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον*] inde ab anno nono vel decimo post foedus tricennale initum. Hoc iunctum est Ol. 83, 3. (445.) et dissidia Corinthiorum ac Corcyraeorum incipiunt Ol. 85, 4. vel 86, 1. (437. vel 436.), et proximo anno prima pugna navalis commissa est. Popp.

ὅσα πρόφασις] Schol. *ἦγουν τὸ Κυλώνειον ἄγος* (c. 126.) *καὶ τὰ Παυσανίου* (c. 128 sqq.). Verum haec antiquiora sunt rebus Corcyrae et Potidaeae. Dein quod vulgo inter *πρόφασις* et *τοῦδε* inseritur *μεταξύ*, plurimi libri om. Sunt, qui tueantur tamquam adverbialiter positum, ut 3, 21. et apud Herodotum 4, 55., ut sit: in der Zwischenzeit. Heilm.: und was sonst von Veranlassungen zu dem gegenwärtigen Kriege mit unterlief. „Verba mit unterlief adhibuit vocabulo *μεταξύ*, quasi hoc idem significet, quod inzwischen, cuius usus exempla ego quidem ignoro. Minus etiam Graece dici posse videtur *μεταξὺ τοῦδε τοῦ πολέμου* hoc sensu: *in spatio temporis interiecto usque ad hoc bellum*. *Μεταξύ* significat *inter* duas aliquas res, *inter* duo aliqua temporum momenta. Quae significatio qui hic obtinere possit, non intelligo.“ Bred. Mox de verbis *ἐπὶ μέγα δυνάμεως* v. Matth. p. 827. 3.

μὴ ταχεῖς] In *μή* haeremus. Vid. tamen Matth. §. 608. 4. 5. e. Popp. De verbis *εἰ μὴ ἀναγκάζοιντο* v. Matth. §. 524. 5. Verbo *ἐξειργόμενοι* significat partim expugnationem Ithomae, partim bella cum Arcadibus gesta. v. Od. Muell. Dor. 1. p. 192. adn. 2. coll. p. 188. De verbis *εἰ πολεμοῖσιν* adi Matth. p. 1090. med. et *ἄμεινον ἔσται* converte *num sibi conducibile sit*. Comparativus solennis est in oraculorum consultationibus et responsis. v. Matth. §. 457. p. 854. Cum toto hoc cap. conf. Od. Muell. Dor. 1. p. 194. usque ad finem cap.

ἣν δύνωνται ἀραμένοις τόνδε τὸν πόλεμον. αὐτοῖς μὲν οὖν τοῖς Λακεδαιμονίοις διέγνωστο λελύσθαι τε τὰς σπονδὰς καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἀδικεῖν· πέμψαντες δὲ ἐς Δελφοὺς ἐπηρώτων τὸν θεὸν εἰ πολεμοῦσιν ἄμεινον ἔσται. ὁ δὲ ἀνεῖλεν αὐτοῖς, ὡς λέγεται, κατὰ κράτος πολεμοῦσι νίκην ἔσεσθαι, καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλλήψεσθαι καὶ παρακαλούμενος καὶ ἄκλητος. αὖθις δὲ 119
τοὺς ξυμμάχους παρακαλέσαντες ψῆφον ἐβούλοντο ἐπαγαγεῖν εἰ χρὴ πολεμεῖν. καὶ ἐλθόντων τῶν πρέσβεων ἀπὸ τῆς ξυμμαχίας καὶ ξυνόδου γενομένης οἵ τε ἄλλοι εἶπον ἃ ἐβούλοντο κατηγοροῦντες οἱ πλείους τῶν Ἀθηναίων καὶ τὸν πόλεμον ἀξιοῦντες γενέσθαι, καὶ οἱ Κορίνθιοι δεηθέντες μὲν καὶ κατὰ πόλεις πρότερον ἑκάστων ἰδίᾳ ὥστε ψηφίσασθαι τὸν πόλεμον, δεδιότες περὶ τῇ Ποτιδαίᾳ μὴ προδιαφθαρῇ, παρόντες δὲ καὶ τότε καὶ τελευταῖοι ἐπελθόντες ἔλεγον τοιάδε.

Τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, οὐκ ἂν ἔτι 120
αἰτιασαίμεθα ὡς οὐ καὶ αὐτοὶ ἐψηφισμένοι τὸν πόλεμόν εἰσι καὶ ἡμᾶς ἐς τοῦτο νῦν ξυνήγαγον. χρὴ γὰρ τοὺς ἡγεμόνας τὰ

119. Hic continuatur narratio intermissa c. 87. De conventu sociorum Spartanorum v. Od. Muell. Dor. 1. p. 181 sq. Herm. Antt. Gr. p. 67. §. 34. Mox de *ὥσπε* post *δεηθέντες* v. Matth. §. 531.

ἔλεγον] Exspectes aoristum, quoniam de re semel facta loquitur. At in verbis dicendi, adhortandi, iubendi frequens est hic imperfecti usus, non solum ubi, quemadmodum hic, longior oratio sequitur, ita ut imperfectum diuturnitatem actionis significet, sed adeo quum quis pauca modo verba eloquitur. Nullum plane in his esse imperfecti et aoristi discrimen inde apparet, quod de eadem re per vices ponuntur V. cap. 72. coll. c. 79. extr. et c. 124 extr. c. 31. 67. 79. al. Popp.

120. *οὐκ ἄν ἔτι*] Hoc enim antea fecerant. vid. c. 68 sqq. Haack.

ὡς οὐ — ξυνήγαγον] i. e. de Lacedaemoniis non amplius conqueramur, quasi non et ipsi bellum decreverint, et nos ad hoc (i. e. hoc ipso consilio, ut bellum decerneremus,) nunc convocaverunt. Etenim in superiore concione c. 69. Corinthii questi erant *μόλις δὲ νῦν τε ξυνήλθομεν καὶ οὐδὲ νῦν ἐπὶ φανεροῖς*. Indignati erant igitur, quod non statim, quum socii convocarentur, causa consilii haec indicata esset, ut bellum contra Athenienses gerendum socii suffragiis suis comprobarent; etenim prior conventus ne a Lacedaemoniis quidem ipsis indictus erat. c. 67. Eo autem tempore, quo haec oratio habita est, socii claris verbis convocati erant, ut suffragia ferrent, *εἰ χρὴ πολεμεῖν*. Popp. Mox verbis *χρὴ γάρ* etc. dicit: *qui praesunt aliis, hos non decet in suis rebus, prae aliis sibi quidquam tribuere, sed communia inprimis curare, prout ceteris honore et insignibus praestant*. Conf. orationem Sarpedonis ap. Hom. Il. 12, 310. Sententia ista per *γάρ* incipiens exigit, ut aliquid suppleatur, quod suppressum est. „Praecedere debebat fere tale quid: *et hoc recte* sive *hac re officio suo functi sunt*; *nam qui praesunt* etc.“ Bau. Mox *ἐκ πάντων* Schol. explanat per *ὑπὲρ πάντας· τὸ δὲ ἐν ἄλλοις*, ait, *ἐν προεδρείᾳ καὶ τοιούτοις*. Mox *ἐνηλλάγησαν*, de quo v. Matth. §. 493. 495. a. b. 496. 6., est *commercium habuerunt*. De verbis *μᾶλλον καὶ μή* v. Matth. §. 455. b. Mox *ἐν πόρῳ* Schol. explicat *ἐν τῇ παράλῳ· πόρον καλεῖ τὰ ἐμπόρια*. Schneid. Lex. s. v. *πόρος* tuitus est et explicavit *ad mare* vel *ita ut commercio maritimo merces ad eos pervenire possint*, comparato Thuc.

ἴδια ἐξ ἴσου νέμοντας τὰ κοινὰ προσκοπεῖν, ὥσπερ καὶ ἐν ἄλλοις ἐκ πάντων προτιμῶνται. · ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν Ἀθηναίοις ἤδη ἐνηλλάγησαν οὐχὶ διδαχῆς δέονται ὥστε φυλάξασθαι αὐτούς· τοὺς δὲ τὴν μεσόγειαν μᾶλλον καὶ μὴ ἐν πόρῳ κατῳκημένους εἰδέναι χρὴ ὅτι τοῖς κάτω ἢν μὴ ἀμύνωσι, χαλεπωτέραν ἕξουσι τὴν κατακομιδὴν τῶν ὡραίων καὶ πάλιν ἀντίληψιν ὧν ἡ θάλασσα τῇ ἠπείρῳ δίδωσι, καὶ τῶν νῦν λεγομένων μὴ κακοὺς κριτὰς ὡς μὴ προσηκόντων εἶναι, προσδέχεσθαι δέ ποτε, εἰ τὰ κάτω πρόοιντο, κἂν μέχρι σφῶν τὸ δεινὸν προελθεῖν, καὶ περὶ αὑτῶν οὐχ ἧσσον νῦν βουλεύεσθαι. διόπερ καὶ μὴ ὀκνεῖν δεῖ αὐτοὺς τὸν πόλεμον ἀντ' εἰρήνης μεταλαμβάνειν. ἀνδρῶν γὰρ σωφρόνων μέν ἐστιν, εἰ μὴ ἀδικοῖντο, ἡσυχάζειν, ἀγαθῶν δὲ ἀδικουμένους ἐκ μὲν εἰρήνης πολεμεῖν, εὖ δὲ παρασχὸν ἐκ πολέμου πάλιν ξυμβῆναι, καὶ μήτε τῇ κατὰ πόλεμον εὐτυχίᾳ ἐπαίρεσθαι μήτε τῷ ἡσυχίῳ τῆς εἰρήνης ἡδόμενον ἀδικεῖσθαι. ὅ τε γὰρ διὰ τὴν ἡδονὴν ὀκνῶν τάχιστ' ἂν ἀφαιρεθείη τῆς ῥᾳστώνης τὸ τερπνὸν δι' ὅπερ ὀκνεῖ, εἰ ἡσυχάζοι, ὅ τε ἐν πολέμῳ εὐτυχίᾳ πλεονάζων οὐκ ἐντεθύμηται θράσει ἀπίστῳ ἐπαιρόμενος. πολλὰ γὰρ κακῶς γνωσθέντα ἀβουλοτέρων τῶν ἐναντίων τυχόντα κατωρθώθη, καὶ ἔτι πλέω ἃ καλῶς δοκοῦντα βουλευθῆναι ἐς τοὐναντίον αἰσχρῶς περιέστη. ἐνθυμεῖται γὰρ οὐδεὶς ὁμοίᾳ τῇ πίστει καὶ ἔργῳ ἐπεξέρχεται, ἀλλὰ μετὰ ἀσφαλείας μὲν δοξάζο-

6, 48." Dind. De re v. Od. Muell. Dor. 2. p. 212 sq. Deinde τῶν ὡραίων intellige τῶν καρπῶν. v. Od. Muell. l. c. 1. p. 75. Et κακοὶ κριταί sunt *indiligentes, socordes*, quia opinantur sua nunc non referre, quid iudicent. Mox exspectes εἰ μὴ ἀδικοῦνται. De participio ἀδικουμένους v. Matth. p. 1054. adn. Verba ἐκ μὲν εἰρήνης — ἐκ πολέμου significant *pace omissa* et bello *deposito*. v. Matth. p. 1133. Et παρασχόν, Photius ait, est ἀντὶ τοῦ παρασχόντος. v. Matth. §. 564. p. 1111. Deinde πλεονάζων Port. convertit *qui felici rerum successu in bellis insolescit*. Ad verbum, si Popponem audias, est *qui in bello felici successu frequentius utitur*. De participio post ἐντεθύμηται Matth. p. 1076. 3. agit. Paulo post τυχόντων pro vulgata τυχόντα in optimis libris est. Supple ὄντων. Vid. Matth. p. 1085 sq. adn. 1. §. 553. 3. adn. 1.

πλέω ἃ] Ἃ in Reg. deletum, in E. s. v. alia man. script., in M. ad marg. scr., om. Laur. Ar. Chr. Dan Flor. Agnoscitur praeter reliquos libros a Valla. Stobaeus τά exhibet, sed eius cod. B. tuetur ἃ. Thiersch. Actt. Philol. Monac. Vol. 3. p. 284. pro ἃ coniecit ἄττα. „Illud ἄττα, ait, sententiam limitat: vieles Schlechtberathene wurde glücklich durchgeführt, und *wohl* noch mehr Gutberathenes schlug zum Schlimmen aus." Nulla vis limitans in ἄττα est. v. Herm. ad Vig. p. 713. 37., neque apud Thucydidem aliter reperitur, nisi post ἄλλα, ut 1, 113. 2, 100. et 6, 105. ἄλλα ἄττα in Vat. pro ὅσα ἄλλα est. Nulla difficultas in supplendo καὶ ἔτι πλέω ἔστιν, ἃ etc. Popp. confert Soph. Antig. 955 sq.

ὁμοίᾳ τῇ πίστει] Sic ex Reiskii coniectura Popp. edidit pro ὅμοια. Pal. ὁμοία. Ex adverso posita sunt ἐνθυμεῖται et ἔργῳ ἐπεξέρχεται. Verba τῇ πίστει ad utrumque membrum pertinent, ut docent sequentia ἀλλὰ — ἐλλείπομεν. Hoc enim dicit: *nemo eadem animi fiducia*

μεν, μετὰ δέους δὲ ἐν τῷ ἔργῳ ἐλλείπομεν. ἡμεῖς δὲ νῦν καὶ 121
ἀδικούμενοι τὸν πόλεμον ἐγείρομεν καὶ ἱκανὰ ἔχοντες ἐγκλήματα, καὶ ὅταν ἀμυνώμεθα Ἀθηναίους, καταθησόμεθα αὐτὸν ἐν καιρῷ. κατὰ πολλὰ δὲ ἡμᾶς εἰκὸς ἐπικρατῆσαι, πρῶτον μὲν πλήθει προὔχοντας καὶ ἐμπειρίᾳ πολεμικῇ, ἔπειτα ὁμοίως πάντας ἐς τὰ παραγγελλόμενα ἰόντας. ναυτικόν τε, ᾧ ἰσχύουσιν, ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης τε ἑκάστοις οὐσίας ἐξαρτυσόμεθα καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Δελφοῖς καὶ Ὀλυμπίᾳ χρημάτων. δάνεισμα γὰρ ποιησάμενοι ὑπολαβεῖν οἷοί τε ἐσμὲν μισθῷ μείζονι τοὺς ξένους αὐτῶν ναυβάτας. ὠνητὴ γὰρ Ἀθηναίων ἡ δύναμις μᾶλλον ἢ οἰκεία· ἡ δὲ ἡμετέρα ἧσσον ἂν τοῦτο πάθοι, τοῖς σώμασι τὸ

res gerendas exsequitur, qua in ipsa consultatione de his deliberat, sed cum securitate decernimus, at in ipsis rebus exsequendis deficimus. Sin ὅμοια legimus, falsa antithesis oritur, qua inter se responderent πίστει et ἔργῳ — ἐνθυμεῖται et ἐπεξέρχεται. At πίστει non bene contrarie ponitur voci ἔργῳ, quia ut in deliberando, ita in agendo quae πίστις exhibeatur, dicendum est. Vulgatam ita quidem, quasi ὁμοίᾳ scriptum sit, Matth. in Hist. Gr. capp. praecipp. convertit, ὅμοια pro adverbio habens: *nemo eodem modo cum fiducia et consultat et in ipsa actione rem exsequitur.* „At ὅμοια pro ὁμοίως, si ab iis locutionibus, in quibus, ut ἐν τοῖς, superlativus additur, discesseris, apud Atticos prosae orationis scriptores poni, nemo demonstravit." Popp. Sensus igitur, quem Matth. voluit, longe commodius exprimitur dativo ὁμοίᾳ. Eademque est forma orationis et eadem sententia 1, 140. coll. 2, 11. Herodot. 7, 49. Restat, ut ὅμοια ponas adiectivum esse, non adverbium, sic falsa antithesis illa oritur verborum πίστει et ἔργῳ. Tum enim hic sensus erit: *nemo eadem ob fiduciam in deliberando sibi proponit, quae facto exsequitur*, quum fiducia non solum deliberationi tribuenda sit, sed etiam, quanta in agendo cernatur, dicendum sit, et πίστει ad utrumque membrum pertineat. Porro tenendum est, οὐδεὶς ὁμοίᾳ — καί nihil aliud esse, nisi ἕκαστος μείζονι τῇ πίστει ἐνθυμεῖται, ἢ ἔργῳ ἐπεξέρχεται, id quod patet ex similibus locis, ut c. 35. prop. fin. οὐχ ὁμοίᾳ ἢ ἀλλοτριώσις i. e. *μείζων ἢ ἀλλ.* c. 143. οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου *μεγάλα* ἔχειν i. e. *μείζω* ἔχειν. Et mox ibidem οὐκέτι ἐκ τοῦ ὁμοίου ἔσται i. e. *μείζων βλάβη* ἔσται. 2, 43. μὴ περὶ ἴσου i. e. *περὶ μείζονος*. Quod non par est, scilicet vel maius vel minus est, utrumque igitur verbis οὐχ ὁμοίως dici licet. Quod quum Popp. neglexisset, ad explicationem valde contortam verborum modo ex 1, 140. memoratorum confugit.

121. τῶν ἐν Δελφοῖς καὶ Ὀλυμπίᾳ χρημάτων] De talibus pecuniis mutuis v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 115, 28. De coemta i. e. conducta Atheniensium potentia, quam ὠνητήν dicit, v. Od. Muell. Dor. 1. p. 196.

ἧσσον ἂν τοῦτο πάθοι] i. e. die Macht der Athener ist käuflich; die unsrige ist es nicht; denn wir führen Krieg mit Bürgern (σώμασι), nicht mit Miethlingen (χρήμασι). Dukas: ἡ δὲ ἡμετέρα, ἐκ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ συνισταμένη, καὶ οὐχὶ ξενικοῦ χρήμασιν ὠνητοῦ οὐκ ἂν ἀφαιρεθείη ὑπὸ τῶν τὰ πλείω διδόντων i. e. οὐκ ἂν ὠνητὴ γένοιτο. Thuc. 1, 141. σώμασιν ἑτοιμότεροι οἱ αὐτουργοὶ τῶν ἀνθρώπων (quales Peloponnesii erant) ἢ χρήμασι πολεμεῖν. Etenim σώμασι significat: persönlichen Kriegsdienst, ex adverso militiae mercenariorum, qui a civibus conducuntur, ut pro se militent. Horum igitur non corpora, sed pecuniae militant.

πλέον ἰσχύουσα ἢ τοῖς χρήμασι. μιᾷ τε νίκῃ ναυμαχίας κατὰ τὸ εἰκὸς ἁλίσκονται· εἰ δ' ἀντίσχοιεν, μελετήσομεν καὶ ἡμεῖς ἐν πλέονι χρόνῳ τὰ ναυτικά. καὶ ὅταν τὴν ἐπιστήμην ἐς τὸ ἴσον καταστήσωμεν, τῇ γε εὐψυχίᾳ δήπου περιεσόμεθα. ὃ γὰρ ἡμεῖς ἔχομεν φύσει ἀγαθόν, ἐκείνοις οὐκ ἂν γένοιτο διδαχῇ. ὃ δὲ ἐκεῖνοι ἐπιστήμῃ προὔχουσι, καθαιρετέον ἡμῖν ἐστι μελέτῃ. χρήματα δ' ὥςτ' ἔχειν ἐς αὐτά, οἴσομεν· ἢ δεινὸν ἂν εἴη εἰ οἱ μὲν ἐκείνων ξύμμαχοι ἐπὶ δουλείᾳ τῇ αὐτῶν φέροντες οὐκ ἀπεροῦσιν, ἡμεῖς δ' ἐπὶ τῷ τιμωρούμενοι τοὺς ἐχθροὺς καὶ αὐτοὶ ἅμα σώζεσθαι οὐκ ἄρα δαπανήσομεν καὶ ἐπὶ τῷ μὴ ὑπ' ἐκεί-
122 νων αὐτὰ ἀφαιρεθέντες αὐτοῖς τούτοις κακῶς πάσχειν. ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλαι ὁδοὶ πολέμου ἡμῖν, ξυμμάχων τε ἀπόστασις, μάλιστα παραίρεσις οὖσα τῶν προσόδων αἷς ἰσχύουσι, καὶ ἐπιτειχισμὸς τῇ χώρᾳ, ἄλλα τε ὅσα οὐκ ἄν τις νῦν προϊδοι. ἥκιστα γὰρ πόλεμος ἐπὶ ῥητοῖς χωρεῖ, αὐτὸς δὲ ἀφ' αὑτοῦ τὰ

μιᾷ τε νίκῃ] Schol. εἰ ἅπαξ, φησὶ, τῇ ναυμαχίᾳ νικηθῶσιν, οὐκέτι ἕξουσιν ἐλπίδα νίκης· οὐ γὰρ εἰσι πεζόμαχοι· ἡμεῖς δὲ δηλονότι καὶ ταῖς ναυσὶν ἐὰν νικηθῶμεν, τῷ πεζῷ ἰσχύομεν.

εἰ δ' ἀντίσχοιεν — μελετήσομεν] scil. ἀντίσχοιεν μετὰ μίαν νίκην. Futurum post optativum in sententia conditionali. v. Matth. §. 524. 3. Herm. ad Vig. p. 831, 303. p. 908 sq. Pro καθαιρετέον Dind. scribi vult καθαιρετόν. Non enim quid oporteat se facere, oratorem docere, sed confirmandis sociorum animis, quid possint, ostendere. Nihil equidem muto; nam quod addiscendo superandum dicit, idem sponte intelligitur superari posse. Et transitus ab indicativo eodem modo fit in imperativum (verbale), quo c. 84. per verbum παρασκευαζώμεθα. Mox de particula οὐκ post εἰ v. Herm. ad Vig. p. 833., 309. p. 890., ad Eurip. Med. v. 87., ubi dicit, particulam οὐ hic unam notionem efficere cum ἀπεροῦσιν et δαπανήσομεν, quasi sit εἰ κωτερήσουσιν et εἰ φεισόμεθα. Conf. ibid. ad v. 348. et ad Soph. Oed. C. 596. Matth. p. 1220. b. et ante omnia Buttm. Gr. p. 423 sq. (ed. 13.), ubi hic ipse Thucydidis locus tractatur. De relatione particularum εἰ οἱ μὲν — ἡμεῖς δέ v. Buttm. ibid. §. 149. p. 433 sq. Matth. §. 622. 4.

122. ὁδοί] Schol. πορισμοί. Nos Mittel und Wege. Popp. edidit τοῦ πολέμου. Articulum cum Vat. It. proscripsit Bekk., sed bellum tum imminens eo significari, Popp. adnotavit. Ad ἐπιτειχισμὸς τῇ χώρᾳ Schol. adscripsit αἰνίττεται τὴν Δεκέλειαν, ἣν ὕστερον ἐτείχισαν. Vid. 6, 91. „Haec sunt auctoris ipsius: nihil tale Peloponnesii excogitabant ante Alcibiadis monita.“ Wass. De dativo τῇ χώρᾳ v. Matth. §. 390.

ἐπὶ ῥητοῖς] i. e. incerti bellorum eventus sunt, vel, ut Livius loquitur, *eventus nusquam minus respondent, quam in bellis.* Wolf. in Schaef. App. Cr. Demosth. Vol. 1. p. 212. Dukas: ἐπὶ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐγνωσμένοις i. e., ait Popp., consilia et rationes belli, quas excogitavimus et sequi constituimus, saepe spernere cogimur. Equidem verba ἐπὶ ῥητοῖς referenda puto ad illas ὁδοὺς τοῦ πολέμου, ad vias imminuendi hostium opes, suas augendi et erogandi bellicos sumtus, qui neque in antecessum definiri possunt, neque necesse habent, ut definiantur, quum bellum se ipsum alat. Sic cogitans Crobylus dixit ὅτι ὁ πόλεμος τεταγμένα οὐ σιτεῖται, der Krieg frisst keine bestimmte Ration. Atque Archidamus rex, quum aliquis suaderet certas contribu-

πολλὰ τεχνᾶται πρὸς τὸ παρατυγχάνον. ἐν ᾧ ὁ μὲν εὐοργήτως αὐτῷ προσομιλήσας βεβαιότερος, ὁ δὲ ὀργισθεὶς περὶ αὐτὸν οὐκ ἐλάσσω πταίει. ἐνθυμώμεθα δὲ καὶ ὅτι εἰ μὲν ἦσαν ἡμῶν ἑκάστοις πρὸς ἀντιπάλους περὶ γῆς ὅρων διαφοραί, οἱστὸν ἂν ἦν· νῦν δὲ πρὸς ξύμπαντάς τε ἡμᾶς Ἀθηναῖοι ἱκανοὶ καὶ κατὰ πόλιν ἔτι δυνατώτεροι· ὥςτε εἰ μὴ καὶ ἀθρόοι καὶ κατὰ ἔθνη καὶ ἕκαστον ἄστυ μιᾷ γνώμῃ ἀμυνούμεθα αὐτούς, δίχα γε ὄντας ἡμᾶς ἀπόνως χειρώσονται. καὶ τὴν ἧσσαν, εἰ καὶ δεινόν τω ἀκοῦσαι, ἴστω οὐκ ἄλλο τι φέρουσαν ἢ ἄντικρυς δουλείαν· ὅ, καὶ λόγῳ ἐνδοιασθῆναι αἰσχρὸν τῇ Πελοποννήσῳ καὶ πόλεις τοσάσδε ὑπὸ μιᾶς κακοπαθεῖν. ἐν ᾧ ἢ δικαίως δοκοῖμεν ἂν πάσχειν ἢ διὰ δειλίαν ἀνέχεσθαι καὶ τῶν πατέρων χείρους φαίνεσθαι οἳ τὴν Ἑλλάδα ἠλευθέρωσαν· ἡμεῖς δὲ οὐδ' ἡμῖν αὐτοῖς βεβαιοῦμεν αὐτό, τύραννον δὲ ἐῶμεν ἐγκαθεστάναι πόλιν,

tiones a sociis Lacedaemoniorum ad bella gerenda exigendas, a Plutarcho V. Cleomen. 27. narratur respondisse idem illud. Conf. Od. Muell. Dor. 1. p. 180. 2. p. 212. adn. 5.

εὐοργήτως] Schol. εὐσκόπως, εὐτρόπως· ὀργὴ γὰρ ὁ τρόπος. Quid sit εὐοργήτως bellum gerere, ipse orator, opinor, explicat c. 120. 124. adde Isocr. Archid. 50. p. 140. Bekk., unde apparet nihil aliud esse nisi et incipere et deponere bellum tempore, neque aut victoria nimis elatum, aut periculis belli deterritum. Thuc. 2, 40. κράτιστοι δ' ἂν τὴν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν οἱ τά τε δεινὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γιγνώσκοντες, ubi v. Schol. Εὐοργήτως igitur erit *cum pervicacia non prava*, mit gemässigtem Eifer, nicht mit Eigensinn. Conf. 1, 140. init. Mox quaeritur, utrum verba περὶ αὐτόν iungenda sint cum ὀργισθείς, an cum πταίει. Illam rationem inierunt Haack. Elmsl. et Arn., qui haec verba ὀργ. περὶ αὐτόν ex adverso posita dicit verbis εὐοργήτως πολέμῳ προσομιλεῖν, explicans: engaging about a thing while under the influence of anger. Hoc verum videtur, nisi quod malim of passion. Nam si cum πταίει iungi voluisset, ex usu suo, opinor, scripturus fuisset περὶ αὐτῷ πταίει, ut est supr. c. 69. Certe minus frequens est accusativus. Conf. 6, 33. Dionys. A. R. p. 1187. 1319. Herodot. 9, 101. cum Aristid. 1. p. 420. Iebb. et Stobaeo Vol. 2. p. 269. Gaisf. Paulo post de verbis κατὰ πόλιν v. Matth. p. 1155. Propter ἄντικρυς confer. 8, 64. τὴν ἀντικρυς ἐλευθερίαν, cui contrarie dicitur 4, 86. ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν (an uncertain, half and half sort of liberty which is neither one thing nor the other. Arn.) Ἀντικρυς est *recta, aperte*, et proinde *perspicue, non ambigue.* Metaphora Arnoldo sumta videtur a telo recta tendente et collimante, et adire iubet Lobeckium ad Phryn. p. 443.

ὃ καὶ λόγῳ — κακοπαθεῖν] Ὅ pertinet ad totam sententiam τὴν ἧσσαν φέρειν δουλείαν, *turpe est Peloponnesiis de servitute tanquam de re, quae possit ex clade ipsis accidere, vel oratione ambigere* i. e. dubitanter loqui. Haack. Recte λόγῳ *oratione.* Nam ubi consultationem significat, plurali fere utitur, velut 1, 78. 2, 40. Verba καὶ πόλεις — κακοπαθεῖν non amplius cohaerent cum ὅ, sed cum solo αἰσχρόν. De toto loco conf. Matth. p. 820 sq. Mox exspectes δοκοῖμεν ἄν — καὶ φαινοίμεθα, non aliter atque 3, 33. extr., ubi παρασχεῖν per similem coeptae structurae continuationem est pro παρέσχον. Parum recte me expedire dicit Popp., meliora dare Bornemannum ad Xenoph. M. S. 2, 1, 22., ubi sane est δοκεῖν φαίνεσθαι. Quid vero altero loco Thucydidis fiet? Mox ad βεβαιοῦμεν αὐτό supple τὸ ἐλευθεροῦσθαι.

τοὺς δ' ἐν μιᾷ μονάρχους ἀξιοῦμεν καταλύειν. καὶ οὐκ ἴσμεν ὅπως τάδε τριῶν τῶν μεγίστων ξυμφορῶν ἀπήλλακται, ἀξυνεσίας ἢ μαλακίας ἢ ἀμελείας. οὐ γὰρ δὴ πεφευγότες ταῦτα ἐπὶ τὴν πλείστους δὴ βλάψασαν καταφρόνησιν κεχωρήκατε, ἢ ἐκ τοῦ πολλοὺς σφάλλειν τὸ ἐναντίον ὄνομα ἀφροσύνη μετωνόμα-
123σται. τὰ μὲν οὖν προγεγενημένα τί δεῖ μακρότερον ἢ ἐς ὅσον

ἀπήλλακται] Vulgo οὐκ ἀπ. Negationem om. plurimi optimique libri. Interpretantur: *nec intelligimus, haec tribus maximis vitiis non carere, imprudentia et ignavia et negligentia.* Hi igitur statuunt, ὅπως poni posse pro ὅτι, ut sentit etiam Matth. §. 623. 3. p. 1267. Herm. particulam οὐ ante ἀπήλλακται tuetur loco Soph. Ant. 5., ubi exemplis abundantis particulae ab Erfurdtio allatis addit Soph. Tr. 1010. καὶ νῦν ἐπὶ τῷδε νοσοῦντι οὐ πῦρ, οὐκ ἔγχος τις ὀνήσιμον οὐκ ἀποτρέψει, et praesentem locum Thucydidis. Interest tamen aliquid inter locos tragicorum et locum Thucydidis. Nam in illis mera repetitio est particulae οὐ ad unum idemque verbum pertinentis, aut leguntur, addit Popp., saltem locutiones οὐκ ἔστιν ὅστις et οὐκ ἔσθ' ὁποῖος solius pronominis οὐδείς vim habentes; in loco Thucydidis non mera repetitio est, neque particula ad unum idemque verbum spectat, sed prior particula ad ἴσμεν, altera ad ἀπήλλακται. Unde hoc magnum discrimen inter hos locos oritur, quod apud tragicos nulla sensus mutatio repetita particula efficitur, apud Thucydidem efficitur. Nam sensus omissa particula hic est: Dum nos, adversus patrum exemplum, qui Graeciam liberarunt, totam civitatem, tyrannorum expulsores, tyrannidem in Graecia exercere sinimus, ignari sumus, quomodo tale institutum a tribus maximis malis liberum sit, vel ab inscitia, vel ab ignavia, vel a socordia, sed intelligimus, id necessario cum duobus trium horum malorum coniunctum esse. Vulgata vero (admissa partic. οὐ) hunc sensum habet plane contrarium: Wir sehen nicht ein die Möglichkeit, dass dieses Verfahren von den drei grössten Uebeln nicht befreit sei.

οὐ γὰρ δή] Haec ita supplenda sunt: οὐκ ἀπήλλακται, φημὶ, οὐ γὰρ δὴ πεφευγότες ταῦτα etc. Non intelligimus, quomodo haec agendi ratio vel ab inscitia, vel ab ignavia, vel socordia libera sit: certe enim non haec tria summa mala effugeratis, quum talem hostium contemtum induistis. Matth. p. 780. vocem καταφρόνησις explicat per *contemtum hostium*, qui quia non locum habere potest, nisi nimis bene de propriis viribus existimando, nihil aliud est nisi nimia sui admiratio (Eigendünkel). Quam versionem Popp. reiiciens cum Kistem. et Bred. interpretatur Hochsinn, et ἀφροσύνην Unsinn, latine *mentis elationem* et *mentis inopiam*; Gallice Gail. suffisance et insuffisance. Imo orator dicit, duo eorum vitiorum, quae nominavit, certe in Peloponnesios cadere, ἀμέλειαν (quam nunc dicit καταφρόνησιν, ex quo patet, hanc esse sorglose Geringschätzung der Feinde) et proinde etiam ἀξυνεσίαν (quam nunc ἀφροσύνην dicit), quia qui contemnit pericula et hostes, quibus pessundari potest, iure homo stultus appellatur. Scriptor, ut fecit etiam 1, 84. 2, 37. 8, 87., binis vocabulis easdem notiones significat. Mox de structura verborum τὸ ἐναντίον ὄνομα v. Matth. §. 424. 1. Ἐναντίον, puto, dicit, quia est etiam quidam contemtus hostis non alienus a φρονήσει, si quis hostem longe infra se positum recte, non temere, nec vana opinione elatus iudicat, quem contemtum Atheniensibus suadet Pericles 2, 62., qui locus omnino cum praesente conferendus est, quo sensu Charit. p. 158. Lips. distinguit καταφρόνησιν μετ' ἀλαζονείας et φρόνημα μετ' εὐβουλίας.

τοῖς νῦν ξυμφέρει αἰτιᾶσθαι; περὶ δὲ τῶν ἔπειτα μελλόντων τοῖς παροῦσι βοηθοῦντας χρὴ ἐπιταλαιπωρεῖν· πάτριον γὰρ ἡμῖν ἐκ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι· καὶ μὴ μεταβάλλειν τὸ ἔθος, εἰ ἄρα πλούτῳ τε νῦν καὶ ἐξουσίᾳ ὀλίγον προφέρετε· οὐ γὰρ δίκαιον ἃ τῇ ἀπορίᾳ ἐκτήθη τῇ περιουσίᾳ ἀπολέσθαι· ἀλλὰ θαρσοῦντας ἰέναι κατὰ πολλὰ ἐς τὸν πόλεμον, τοῦ τε θεοῦ χρήσαντος καὶ αὐτοῦ ὑποσχομένου ξυλλήψεσθαι καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος πάσης ξυναγωνιουμένης, τὰ μὲν φόβῳ, τὰ δὲ ὠφελείᾳ. σπονδάς τε οὐ λύσετε πρότεροι, ἅς γε καὶ ὁ θεὸς κελεύων πολεμεῖν νομίζει παραβεβάσθαι, ἠδικημέναις δὲ μᾶλλον βοηθήσετε· λύουσι γὰρ οὐχ οἱ ἀμυνόμενοι, ἀλλ' οἱ πρότεροι
ἐπιόντες. ὥστε πανταχόθεν καλῶς ὑπάρχον ὑμῖν πολεμεῖν καὶ 124
ἡμῶν τάδε κοινῇ παραινούντων εἴπερ βεβαιότατον τὸ ταὐτα ξυμφέροντα καὶ πόλεσι καὶ ἰδιώταις εἶναι, μὴ μέλλετε Ποτιδαιάταις τε ποιεῖσθαι τιμωρίαν οὖσι Δωριεῦσι καὶ ὑπὸ Ἰώνων πολιορκουμένοις, οὗ πρότερον ἦν τούναντίον, καὶ τῶν ἄλλων μετελθεῖν τὴν ἐλευθερίαν· ὡς οὐκέτι ἐνδέχεται περιμένοντας τοὺς μὲν ἤδη βλάπτεσθαι, τοὺς δ', εἰ γνωσθησόμεθα ξυνελθόντες μέν, ἀμύνεσθαι δὲ οὐ τολμῶντες, μὴ πολὺ ὕστερον τὸ αὐτὸ πάσχειν· ἀλλὰ νομίσαντες ἐς ἀνάγκην ἀφῖχθαι, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, καὶ ἅμα τάδε ἄριστα λέγεσθαι, ψηφίσασθε τὸν πόλεμον, μὴ φοβηθέντες τὸ αὐτίκα δεινόν, τῆς δ' ἀπ' αὐτοῦ διὰ πλείο-

123. βοηθοῦντας] i. e. *tuentes*. Vid. mox in hoc ipso cap. et c. 140. 2, 63. init. al. De passiva vi verbi ἐκτήθη v. Matth. §. 495. c. Mox verba φόβῳ — ὠφελείᾳ male intelligunt Dukas, qui interpretatur οἱ μὲν φοβούμενοι ἡμᾶς, οἱ δὲ ἵνα ὠφεληθῶσιν ὑφ' ἡμῶν, et qui Dukam sequitur, Popp. Nempe orator enumerat, quae Peloponnesiis faveant in bello suscipiendo, ergo post ξυναγωνιουμένης supplendum est ἡμῖν, hoc sensu: indem ganz Griechenland sich für uns interessirt, theils aus Furcht (vor den Athenern); theils indem es uns thätlich Vorschub leistet. De quo si qui dubitent, eos velim legere 2, 8. 11. Conf. Od. Muell. Dor. 1. p. 195.

124. τὸ ταῦτα ξυμφέροντα] Gr. τε ταῦτα. Id. adnotat ταὐτά γρ. In promptu est corrigere ταὐτά, quo sententia fit universalis, nec iam ad solos Peloponnesios pertinet. Notum illud Sallustianum: *Idem velle, idem nolle, ea demum firma amicitia est.* At enim praestat, libros scriptos sequutum τάδε referre ad πολεμεῖν et ταῦτα ad ea, quae sequuntur, ad τὸ ποιεῖσθαι τιμωρίαν et ad τὸ μετελθεῖν τὴν ἐλευθερίαν. Coniunctio εἴπερ explicat, cur ad haec adhortentur. Mox ad verba ὑπὸ Ἰώνων Schol. adnotavit διαβέβληται γὰρ τὸ ὄνομα τῶν Ἰώνων εἰς μαλακίαν, τῶν δὲ Δωριέων ἐπὶ ἀνδρείᾳ δοξάζεται. v. Thuc. 6, 77. et Gylippus eadem adhortatione utitur 7, 5. Conf. 8, 25. Interpp. ad Herodot. 3, 56. Od. Muell. Dor. 2. p. 248 sq. Deinde μετελθεῖν Bred. convertit nachgehen der Freiheit, ut aut non effugiat, aut eam, quae effugerit, assequamur, raptam recipiamus et vindicemus. Mox περιμένοντας est accusativus subiecti, quod prius totum intelligitur, (Peloponnesii eorumque socii, ut Potidaeatae etc.), deinde ex parte ponitur: τοὺς μὲν — τοὺς δέ. Περιμένοντας autem est *dum moramur*, et τοὺς μέν Potidaeatas dicit. Paulo post ἐκ πολέμου est *inito bello* et ἀφ' ἡσυχίας, *otii amore motum*. Ad διανοεῖσθαι supple ἄρχειν.

νος εἰρήνης ἐπιθυμήσαντες· ἐκ πολέμου μὲν γὰρ εἰρήνη μᾶλλον βεβαιοῦται, ἀφ' ἡσυχίας δὲ μὴ πολεμῆσαι οὐχ ὁμοίως ἀκίνδυνον. καὶ τὴν καθεστηκυῖαν ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλιν τύραννον ἡγησάμενοι ἐπὶ πᾶσιν ὁμοίως καθεστάναι, ὥστε τῶν μὲν ἤδη ἄρχειν, τῶν δὲ διανοεῖσθαι, παραστησώμεθα ἐπελθόντες, καὶ αὐτοὶ ἀκινδύνως τὸ λοιπὸν οἰκῶμεν καὶ τοὺς νῦν δεδουλωμένους Ἕλληνας ἐλευθερώσωμεν. τοιαῦτα οἱ Κορίνθιοι εἶπον.

125 Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐπειδὴ ἀφ' ἁπάντων ἤκουσαν γνώμην, ψῆφον ἐπήγαγον τοῖς ξυμμάχοις ἅπασιν ὅσοι παρῆσαν ἐξῆς καὶ μείζονι καὶ ἐλάσσονι πόλει· καὶ τὸ πλῆθος ἐψηφίσαντο πολεμεῖν. δεδογμένον δὲ αὐτοῖς εὐθὺς μὲν ἀδύνατα ἦν ἐπιχειρεῖν ἀπαρασκεύοις οὖσιν· ἐκπορίζεσθαι δὲ ἐδόκει ἑκάστοις ἃ πρόσφορα ἦν καὶ μὴ εἶναι μέλλησιν· ὅμως δὲ καθισταμένοις ὧν ἔδει ἐνιαυτὸς μὲν οὐ διετρίβη, ἔλασσον δέ, πρὶν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν
126 Ἀττικὴν καὶ τὸν πόλεμον ἄρασθαι φανερῶς. ἐν τούτῳ δὲ ἐπρεσβεύοντο τῷ χρόνῳ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἐγκλήματα ποιούμενοι, ὅπως σφίσιν ὅτι μεγίστη πρόφασις εἴη τοῦ πολεμεῖν, ἢν μή τι ἐσακούωσι. καὶ πρῶτον μὲν πρέσβεις πέμψαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκέλευον τοὺς Ἀθηναίους τὸ ἄγος ἐλαύνειν τῆς θεοῦ· τὸ δὲ ἄγος ἦν τοιόνδε. Κύλων ἦν Ὀλυμπιονίκης ἀνὴρ

125. *ἀφ' ἁπάντων*] v. Matth. p. 687. 3. Mox *τὸ πλῆθος* est die Mehrzahl der Bundsgenossen. v. Od. Muell. Dor. 1. p. 182. adn. 1. De partic. *δεδογμένον* v. Matth. p. 1112. vers. med. Denique *ὅμως δέ* prorsus necesse est referri ad *εὐθὺς μέν*. Si enim ad *ἐκπορίζεσθαι* referretur, sequi deberet *οὐ πολλῷ ἐλάσσων δέ*.

126. Sequitur digressio de Cylone, cuius crebro veteres mentionem faciunt, et leonem risisse hic dicunt, quia in hac narratione scriptor aliquid de solita austeritate remiserit. v. Theon. Sophist. Progymn. p. 15. 20. 50. Lugd. Valck. ad Herodot. 5, 71. Ruhnken. ad Muret. Opp. Vol. 2. p. 309. Marx. in Ephoreis p. 8. Narraverunt Cylonis conatum praeter alios etiam Herodot. l. c. Plut. V. Sol. 12. Conf. Suidas in *ἄγος* et Menag. ad Diogen. Laert. 1, 110. Turbae Cylonis acciderunt Ol. 42, 1. (612.) De causis harum turbarum agit C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 193. §. 103.

τὸ ἄγος ἐλαύνειν] Schol. *τοὺς τὸ ἄγος δράσαντας τῆς θεοῦ, τῆς Ἀθηνᾶς*. Etenim eiusmodi piaculum etiam ad posteros eorum, qui ipsi commiserant, pertinebat. Mox *Κύλων ἦν Ὀλυμπιονίκης, ἀνὴρ Ἀθηναῖος* rescripsi cum Meiero De bon. damn. p. 4. adn. 9. ex plurimis iisdemque optimis libris: „ad vulgatum, ait, ordinem tuendum *Κύλων ἦν Ἀθ., ἀνὴρ Ὀλ.* non debebat Herodotus citari *ἦν Κύλων τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης*, si quidem hic *ἀνὴρ* cum *τῶν Ἀθηναίων* oportet coniungi ut apud Thuc. 6, 54. et apud Xenoph. Anab. 5, 8, 3.“ Mox de Theagene Megarensi v. Od. Muell. Dor. 1. p. 169., de duplicato articulo in *τῇ τοῦ Διὸς τῇ* Matth. p. 562. 567., de neutro *Ὀλύμπια* cum plurali verbi iuncto ibidem §. 300. Scriptor addit *τὰ ἐν Πελοποννήσῳ*, quia etiam in Macedonia Olympia fuerunt, instituta ab Archelao, de quibus v. Diod. 16, 55. et Voemel. Prolegg. ad Demosth. Phil. Oratt. 5. p. 107. 243. Deinde de *ὡς ἐπὶ τυραννίδι* v. Matth. p. 1284. De Diasiis agitur in Schaef. Appar. Cr. Demosth. Vol. 3. p. 318 sq. De Iove Milichio v. Interpp. ad Xenoph. Anab. 7, 8, 4. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 176, 3.

Ἀθηναῖος τῶν πάλαι εὐγενής τε καὶ δυνατός· ἐγεγαμήκει δὲ θυγατέρα Θεαγένους Μεγαρέως ἀνδρός, ὃς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐτυράννει Μεγάρων. χρωμένῳ δὲ τῷ Κύλωνι ἐν Δελφοῖς ἀνεῖλεν ὁ θεὸς ἐν τῇ τοῦ Διὸς τῇ μεγίστῃ ἑορτῇ καταλαβεῖν τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν. ὁ δὲ παρά τε τοῦ Θεαγένους δύναμιν λαβὼν καὶ τοὺς φίλους ἀναπείσας, ἐπειδὴ ἐπῆλθον Ὀλύμπια τὰ ἐν Πελοποννήσῳ, κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν ὡς ἐπὶ τυραννίδι, νομίσας ἑορτήν τε τοῦ Διὸς μεγίστην εἶναι καὶ ἑαυτῷ τι προσήκειν Ὀλύμπια νενικηκότι. εἰ δὲ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἢ ἄλλοθί που ἡ μεγίστη ἑορτὴ εἴρητο οὔτε ἐκεῖνος ἔτι κατενόησε τό τε μαντεῖον οὐκ ἐδήλου. ἔστι γὰρ καὶ Ἀθηναίοις Διάσια, ἃ καλεῖται Διὸς ἑορτὴ Μειλιχίου μεγίστη, ἔξω τῆς πόλεως, ἐν ᾗ πανδημεὶ θύουσι, πολλοὶ οὐχ ἱερεῖα ἀλλὰ θύματα ἐπιχώρια· δοκῶν δὲ ὀρθῶς γιγνώσκειν ἐπεχείρησε τῷ ἔργῳ. οἱ δ' Ἀθηναῖοι αἰσθόμενοι ἐβοήθησάν τε πανδημεὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐπ' αὐτοὺς καὶ προσκαθεζόμενοι ἐπολιόρκουν. χρόνου δὲ ἐπιγιγνομένου οἱ Ἀθηναῖοι τρυχόμενοι τῇ προσεδρείᾳ ἀπῆλθον οἱ πολλοί, ἐπιτρέψαντες τοῖς ἐννέα ἄρχουσι τὴν φυλακὴν καὶ τὸ πᾶν αὐτοκράτορσι διαθεῖναι ἢ ἂν ἄριστα διαγιγνώσκωσι· τότε δὲ τὰ πολλὰ τῶν πολιτικῶν οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἔπρασσον. οἱ δὲ μετὰ

ἐν ᾗ — ἐπιχώρια] Pollux 1, 26. et Schol. hunc locum aliter legisse videntur Hemsterhusio ad Lucian. Tim. 7. Sic enim scriptorem reliquisse existimat: *ἐν ᾗ πανδημεὶ ἑορτάζουσι, θύουσι δὲ πολλοὶ οὐχ ἱερεῖα, ἀγνὰ δὲ θύματα ἐπιχώρια* (v. Lucian. Vol. 1. p. 350. Bip.) „Loquitur, ait, Lucianus de Diasiis, quasi victimas eo die festo Iovi immolassent, quod negare videtur Thucydides; si paulo diligentius attendas, non plane negat; nam si *πολλοὶ θύουσιν οὐχ ἱερεῖα*, non omnes utique, sed illi nimirum, quibus instituti veteris (cum solis frugibus faciebant) maior erat religio.“ Et utitur loco Polluc.: *τὰ δὲ ἀρώματα καὶ θυμιάματα καλεῖται· Θουκυδίδης δ' αὐτὰ εἴρηκεν ἁγνὰ θύματα, πρὸς τὰ αἱμάσσοντα καὶ σφαττόμενα ἀντιτιθείς, σμύρναν, λιβανωτόν.* At ex h. l. nihil efficitur contra tot librorum scriptorum consensum, et Hemsterh. vulgata huius loci distinctione deceptus est: *ἐν ᾗ πανδημεὶ θύουσι πολλοὶ, οὐχ ἱερεῖα, ἀλλά* etc, quam cum Bred. correxi. In vulgata enim vel coniunctio verborum *πανδημεί* et *πολλοί* absurda est. Victimas Iovi Milichio crematas esse, non solum e Luciano, sed etiam ex Xenoph. Anab. 7, 8, 5. et Arist. Nub. 407. patet. Loci hic sensus: *quo die omnis civitas sacrificant, multi non victimas, sed liba apud eos usitata.* Recte enim *θύματα* Schol. explicat per *πέμματα εἰς ζώων μορφὰς τετυπωμένα*. Nec vero de frugibus vetere instituto oblatis cum Hemsterhusio cogitandum est, sed tenuiores, de plebe homines pro victimis in formam victimarum figurata popana offerebant. v. Suid. in *βοῦς*, Polluc. 6, 76. Bloomf. adire iubet Herodot. 2, 47. Plut. Lucull. 18. Appian. B. Mithr. 75. Aesop. fab. 36. Vocabulum *ἐπιχώρια* hic significat non einheimisch, sed landesüblich. Adde Kuhn. ad Polluc. 1, 26. „Usus, de quo scriptor hic loquitur, obtinebat etiam in Aegypto. v. Herodot. 2, 47., ubi certo quodam die festo, quo sues immolabantur, pauperculus populus farinaceas fingebat sues, quas coctas offerebant.“ Arn. Adde Schneid. ad Xenoph. Anab. 7, 8, 5.

τοῖς ἐννέα ἄρχουσι] Boeckh. Staatsh. v. Ath. Vol. 1. p. 274. observavit, Herodotum 5, 71. loco Archontum nominare prytanes *τῶν*

τοῦ Κύλωνος πολιορκούμενοι φλαύρως εἶχον σίτου τε καὶ ὕδατος ἀπορίᾳ. ὁ μὲν οὖν Κύλων καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκδιδράσκουσιν· οἱ δ' ἄλλοι ὡς ἐπιέζοντο καί τινες καὶ ἀπέθνησκον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, καθίζουσιν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἱκέται τὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει. ἀναστήσαντες δὲ αὐτοὺς οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐπιτετραμμένοι τὴν φυλακήν, ὡς ἑώρων ἀποθνήσκοντας ἐν τῷ ἱερῷ, ἐφ' ᾧ μηδὲν κακὸν ποιήσουσιν, ἀπαγαγόντες ἀπέκτειναν· καθεζομένους δέ τινας καὶ ἐπὶ τῶν Σεμνῶν Θεῶν ἐν τοῖς βωμοῖς ἐν τῇ παρόδῳ διεχρήσαντο. καὶ ἀπὸ τούτου ἐναγεῖς καὶ ἀλιτήριοι τῆς θεοῦ ἐκεῖνοί τε ἐκαλοῦντο καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐκείνων. ἤλασαν μὲν οὖν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐναγεῖς τούτους,

Ναυκράρων. „Etenim eo tempore, ait, 12 phratriae Atheniensium erant, et quaternae in phratriis Naucrariae, quibus qui praeerant, *πρυτάνεις Ναυκράρων* appellabantur. Prytanibus praeerant Archontes.“ Conf. Schoem. De comit. Athen. p. XII. XIII. Meier. et Schoem. d. Att. Proz. p. 21 sq. Platn. Beitr. zum Att. Recht p. 157 sq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 187, 5. 195, 13.

ἐκδιδράσκουσιν] Suidas in *ἄγος Κυλώνειον* narrat, Cylonem, quum in Furiarum templum fugisset, inde abstractum et interfectum esse. Cum Thucydide facit Schol. Arist. Equ. 443. Mox *τὸν βωμόν* intellige Minervae. Nam Thuc. piaculum *τὸ ἄγος τῆς θεοῦ*, Pausan. 7, 25. *Ἀθηνᾶς* appellat. Adde Plut. Sol. 12. Mox sequitur *ἀναστήσαντες*. „Dicitur aliquis *ἀναστῆσαι ἱκέτην*, quum porrecta manu assidentem ad aram supplicem surgere iubet, quo facto securitatem, quam supplex ille requirebat, spondere videbatur.“ Arn. Praeterea mos erat supplicum *καθίζεσθαι ἐπὶ τῆς ἑστίας* in domibus privatis. Vid. infr. c. 133. Mox de *ἐπιτετραμμένοι* v. Matth. p. 781.

ἀποθνήσκοντας] Vetus superstitio erat sacra deorum pollui cadaverum contrectatione. Itaque vivos e templo vel sacro loco efferebant. Conf. c. 134. med. Haack. Mox *ἐπὶ τῶν Σεμνῶν θεῶν* „est *ad aras, in conspectu Eumenidum* i. e. istarum Dearum simulacrorum.“ Abr. Schol. *τῶν Ἐρινύων, κατ' ἀντίφρασιν· ἃς μετὰ τὸν Ὀρέστην οἱ Ἀθηναῖοι πλησίον τοῦ Ἀρείου Πάγου ἱδρύσαντο, ἵνα πολλῆς τιμῆς τύχωσιν.* De situ templi Eumenidum prope Areopagum v. Lucian. Bis Accus. 4. et Od. Muell. s. v. Attica ap. Ersch. et Grub. Vol. 6. p. 230. n. l. ab init. Stanlei ad Aesch. Eumen. 1022. Leak. Athen. p. 454 sq. Vers. Germ. Paulo post verba *ἐν τῇ παρόδῳ* explicat Plut. V. Sol. 12. *τοὺς συνωμότας τοῦ Κύλωνος ἐκτεύοντας τὴν θεὸν Μεγακλῆς ὁ Ἄρχων ἐπὶ δίκῃ κατελθεῖν ἔπεισεν· ἐξάψαντας δὲ τοῦ ἕδους κρόκην κλωστήν, καὶ ταύτης ἐχομένους, ὡς ἐγένοντο περὶ τὰς Σεμνὰς Θεὰς καταβαίνοντες αὐτομάτως τῆς κρόκης ῥαγείσης, ὥρμησε συλλαμβάνειν ὁ Μεγακλῆς καὶ οἱ συνάρχοντες, ὡς τῆς θεοῦ τὴν ἱκεσίαν ἀπολεγομένης· καὶ τοὺς μὲν ἔξω κατέλευσαν, οἱ δὲ τοῖς βωμοῖς προσφυγόντες ἀπεσφάγησαν· μόνοι δ' ἀφείθησαν οἱ τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἱκετεύσαντες.* Adde Schol. Arist. Equ. 445. De *ἀλιτήριοι* cum genit. v. Matth. p. 652. et de ipsa voce Interpp. ad Soph. Oed. C. 372. Mox propter Cleomenem v. Herodot. 5, 72. Deinde *τοὺς στασιάζοντας* intellige partes Isagorae, quibus Lacedaemonii sub Cleomene contra Clisthenis factionem et 700 familias, praeter Clisthenem a Cleomene eiectas, opitulabantur. De reditu sacrilegorum v. Herodot. 5, 73. et Valck. ibid. ad 5, 70., de Athenis post hoc piaculum per Epimenidem lustratis Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 199, 10.

ἤλασε δὲ καὶ Κλεομένης ὁ Λακεδαιμόνιος ὕστερον μετὰ Ἀθηναίων στασιαζόντων, τούς τε ζῶντας ἐλαύνοντες καὶ τῶν τεθνεώτων τὰ ὀστᾶ ἀνελόντες ἐξέβαλον· κατῆλθον μέντοι ὕστερον, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἔστιν ἔτι ἐν τῇ πόλει. τοῦτο δὴ τὸ ἄγος 127
οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐλαύνειν ἐκέλευον δῆθεν τοῖς θεοῖς πρῶτον τιμωροῦντες, εἰδότες δὲ Περικλέα τὸν Ξανθίππου προσεχόμενον αὐτῷ κατὰ τὴν μητέρα, καὶ νομίζοντες ἐκπεσόντος αὐτοῦ ῥᾷον σφίσι προχωρεῖν τὰ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων. οὐ μέντοι τοσοῦτον ἤλπιζον παθεῖν ἂν αὐτὸν τοῦτο ὅσον διαβολὴν οἴσειν αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν ὡς καὶ διὰ τὴν ἐκείνου ξυμφορὰν τὸ μέρος ἔσται ὁ πόλεμος. ὢν γὰρ δυνατώτατος τῶν καθ' ἑαυτὸν καὶ ἄγων τὴν πολιτείαν ἠναντιοῦτο πάντα τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ οὐκ εἴα ὑπείκειν, ἀλλ' ἐς τὸν πόλεμον ὥρμα τοὺς Ἀθηναίους.

Ἀντεκέλευον δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Λακεδαιμονίους τὸ 128
ἀπὸ Ταινάρου ἄγος ἐλαύνειν. οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι ἀναστήσαντές ποτε ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἀπὸ Ταινάρου τῶν

127. *κατὰ τὴν μητέρα*] Agariste, mater Periclis, neptis erat Megaclis, filii Alcmaeonis (Herodot. 5, 131.). Familia autem Alcmaeonidarum praecipuas partes habebat in perfida caede Cylonis et asseclarum eius. v. Herodot. 5, 70. 71. Arn. Quippe in rebus illis Cylonis Megacles princeps Archontum fuerat. v. Plut. l. c. Mox *προχωρεῖν* cum Popp. scripsi pro vulgata *προχωρήσειν* ex libris quam plurimis. „Infinitivus praesentis pro infinitivo futuri post verba sperandi, credendi et similia per negligentiorem sermonem, qui apud nostrates constans et ne Latinis quidem ignotus est.“ Popp.

128. *ἀναστήσαντες*] V. Schol. Arist. Ach. 509. Od. Muell. Dor. 1. p. 189, 3. Mox *Χαλκίοικον* et Deam et templum dictum esse, quod Deae aeneum templum dicatum esset, Gottl. affirmat. Sed templum nunquam eo nomine appellatum esse, docuit Perizon. ad Ael. V. H. 9, 41. Quare ap. C. Nepotem V. Paus. 5. in verbis *in aedem Minervae, quae Chalcioecus vocatur*, pronomen *quae* ad Deam pertinet. Apud Livium tamen 35, 36. est *Aetoli circa Chalcioecon* (*Minervae est templum aereum*) *congregati caeduntur.* Sed notus veterum usus est, Deum pro Dei templo ponere, quem explicant et Dorv. in Siculis et Letronn. Topogr. de Syrac. p. 40. et in Indice s. v. *Ἀρτεμις*. Hinc Virg. 3. Aen. 275. *Apollo* dixit pro, Apollinis templum. Deinde *Ἑρμιονίδα* triremem urbis Hermionis fuisse, comprobavit Bloomf. Errant Huds. et Od. Muell. Aeginet. p. 75. adn., qui cognomen illam navem a fabrica Hermionensium habuisse putant. Mox *ἄνευ Λακεδαιμονίων* est *iniussu Lacedaemoniorum* vel *invitis Lacedaemoniis.* Schol. supplet *τῆς γνώμης*, atque id ipsum addit Xenoph. M.S. 4. extr. et Pseudoplut. Vit. Lyc. Rhet. non ita l. ab init. De verbis *πράγματα πράσσειν*, (pro quibus vulgo legebatur *πρ. βουλόμενος πρ.*, sed *βουλ.* om. in permultis libris et iam Dukero suspectum fuit), v. Matth. p. 1040. c., de verbis *βασιλέως προσήκοντες* v. ibid. p. 1126. §. 570. Nomen *ξυγγενῶν* apud Persas latissime patuisse et multis proceribus honorem huius appellationis a rege tributum esse, docet Brisson. de Regn. Pers. 1. §. 207. et v. Morgenstern. Dörptische Beitr. 1, 2. p. 297 sqq. 313 sqq. „Hic igitur *προσήκοντες καὶ ξυγγενεῖς*, (si non ob solam copiam sermonis) fortasse propterea iuxta nominati sunt, quo facilius cognatos non tantum appellatos esse, sed vere fuisse in-

Εἰλώτων ἑκέτας, ἀπαγαγόντες διέφθειραν· δι' ὃ δὴ καὶ σφίσιν αὐτοῖς νομίζουσι τὸν μέγαν σεισμὸν γενέσθαι ἐν Σπάρτῃ. ἐκέλευον δὲ καὶ τὸ τῆς Χαλκιοίκου ἄγος ἐλαύνειν αὐτούς· ἐγένετο δὲ τοιόνδε. ἐπειδὴ Παυσανίας ὁ Λακεδαιμόνιος τὸ πρῶτον μεταπεμφθεὶς ὑπὸ Σπαρτιατῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ καὶ κριθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀπελύθη μὴ ἀδικεῖν, δημοσίᾳ μὲν οὐκέτι ἐξεπέμφθη, ἰδίᾳ δὲ αὐτὸς τριήρη λαβὼν Ἑρμιονίδα, ἄνευ Λακεδαιμονίων, ἀφικνεῖται ἐς Ἑλλήσποντον· τῷ μὲν λόγῳ ἐπὶ τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον, τῷ δὲ ἔργῳ τὰ πρὸς βασιλέα πράγματα πράσσειν, ὥσπερ καὶ τὸ πρῶτον ἐπεχείρησεν, ἐφιέμενος Ἑλληνικῆς ἀρχῆς. εὐεργεσίαν δὲ ἀπὸ τοῦδε πρῶτον ἐς βασιλέα κατέθετο καὶ τοῦ παντὸς πράγματος ἀρχὴν ἐποιήσατο· Βυζάντιον γὰρ ἑλὼν τῇ προτέρᾳ παρουσίᾳ μετὰ τὴν ἐκ Κύπρου ἀναχώρησιν, εἶχον δὲ Μῆδοι αὐτὸ καὶ βασιλέως προσήκοντές τινες καὶ ξυγγενεῖς, οἳ ἑάλωσαν ἐν αὐτῷ, τότε τούτους οὓς ἔλαβεν ἀποπέμπει βασιλεῖ κρύφα τῶν ἄλλων ξυμμάχων, τῷ δὲ λόγῳ ἀπέδρασαν αὐτόν. ἔπρασσε δὲ ταῦτα μετὰ Γογγύλου τοῦ Ἐρετριέως, ὥπερ ἐπέτρεψε τό τε Βυζάντιον καὶ τοὺς αἰχμαλώτους. ἔπεμψε δὲ καὶ ἐπιστολὴν τὸν Γόγγυλον φέροντα αὐτῷ· ἐνεγέγραπτο δὲ τάδε ἐν αὐτῇ, ὡς ὕστερον ἀνευρέθη. Παυσανίας ὁ ἡγεμὼν τῆς Σπάρτης τοὑσδε τέ σοι χαρίζεσθαι βουλόμενος ἀποπέμπει δορὶ ἑλών, καὶ γνώμην ποιοῦμαι, εἰ καὶ σοὶ δοκεῖ, θυγατέρα τε τὴν σὴν γῆμαι καί σοι Σπάρτην τε καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα ὑποχείριον ποιῆσαι. δυνατὸς δὲ δοκῶ εἶναι ταῦτα πρᾶξαι μετὰ σοῦ βουλευόμενος. εἰ οὖν τί σε τούτων ἀρέσκει, πέμπε ἄνδρα πιστὸν ἐπὶ θάλασσαν δι' οὗ τὸ λοιπὸν τοὺς λό-
129 γους ποιησόμεθα. τοσαῦτα μὲν ἡ γραφὴ ἐδήλου, Ξέρξης δὲ ἥσθη τε τῇ ἐπιστολῇ καὶ ἀποστέλλει Ἀρτάβαζον τὸν Φαρνάκου ἐπὶ θάλασσαν καὶ κελεύει αὐτὸν τήν τε Δασκυλίτιν σατραπείαν παραλαβεῖν Μεγαβάτην ἀπαλλάξαντα, ὃς πρότερον ἦρχε, καὶ

telligamus." Popp. C. Nep. Paus. *propinquos* regis nominat; Diod. 11, 44. *τῶν Περσῶν ἀξιολόγους ἄνδρας*. Mox pron. *οἵ* in *οὓς ἑάλωσαν* Bekk. melius abesse animadvertit. Et *τότε* post participium *ἑλών* infertur de more. Nec secus Latini, ut Sallust. B. C. 2, 61. De transitu a tertia persona ad primam in verbis *ἀποπέμπει — ποιοῦμαι* v. Matth. p. 598. De *δορί* forma poetica v. Buttm. Gr. max. Indic. nom. irregul., de verbis *εἴ τι σε ἀρέσκει* Matth. p. 572. adn. 2.

ἄνδρα πιστόν] C. Nep. Paus. 2. *certum hominem*. Is totum locum inde a *Βυζάντιον γὰρ ἑλών* latine convertit usque ad fin. cap. 129. Pausaniae epistolam ad Regem Herodoto non cognitam esse monuit Wessel. ad Her. 5, 32. Denique *ἐπὶ θάλασσαν* est *in Asiam minorem*.

129. *Ἀρτάβαζον*] De hoc v. Herodot. 7, 66. et Krueg. ad Dionys. p. 353. Mox de Dascylitide Satrapia v. Heeren. Ideen 1, 1. p. 166 sqq. p. 192. sq. 209. Continebat Hellespontum i. e. Bithyniam et Phrygiam sive regionem ad australe litus Hellesponti, Propontidis et partim ponti Euxini sitam; nomen habebat a Dascylio, immemorabili oppidulo in ora Propontidis, ubi satrapum sedes erat et arx nemore circumdata. Mox *ἀντεπετίθει* est er gab ihm ein Antwortschreiben auf.

παρὰ Παυσανίαν ἐς Βυζάντιον ἐπιστολὴν ἀντεπετίθει αὐτῷ ὡς τάχιστα διαπέμψαι καὶ τὴν σφραγῖδα ἀποδεῖξαι, καὶ ἤν τι αὐτῷ Παυσανίας παραγγέλλῃ περὶ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων, πράσσειν ὡς ἄριστα καὶ πιστότατα. ὁ δὲ ἀφικόμενος τά τε ἄλλα ἐποίησεν ὥσπερ εἴρητο καὶ τὴν ἐπιστολὴν διέπεμψεν· ἀντεγέγραπτο δὲ τάδε. Ὧδε λέγει βασιλεὺς Ξέρξης Παυσανίᾳ, καὶ τῶν ἀνδρῶν οὕς μοι πέραν θαλάσσης ἐκ Βυζαντίου ἔσωσας κεῖταί σοι εὐεργεσία ἐν τῷ ἡμετέρῳ οἴκῳ ἐσαεὶ ἀνάγραπτος καὶ τοῖς λόγοις τοῖς ἀπὸ σοῦ ἀρέσκομαι. καί σε μήτε νὺξ μήτε ἡμέρα ἐπισχέτω ὥστε ἀνεῖναι πράσσειν τι ὧν ἐμοὶ ὑπισχνῇ, μηδὲ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου δαπάνη κεκωλύσθω, μηδὲ στρατιᾶς πλήθει, εἴ τοι δεῖ παραγίγνεσθαι· ἀλλὰ μετ' Ἀρταβάζου ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ὃν σοι ἔπεμ-

τὴν σφραγῖδα] Dukas iubet nos *τὸ ἐν ἐπιστολῇ*, (quae mandata erat Satrapae, non quae Pausaniae) *ἐννοεῖν σφράγισμα, ᾧ ἐβεβαίου τὰ παρὰ βασιλέως ἐπεσταλμένα πρὸς οὓς ἐσιέλλοντο*. Et memorat Xen. H. Gr. 1, 4, 3. *ἐπιστολήν τε* (Cyrus) *ἔφερε τοῖς κάτω πᾶσι, τὸ βασίλειον ἔχουσαν σφράγισμα*, nempe ad fidem regiis mandatis faciendam. Cui loco Popp. addit H. Gr. 7, 1, 39. *ὁ Πέρσης ὁ φέρων τὰ γράμματα, δείξας τὴν βασιλέως σφραγῖδα*. Et vere videtur Dukas interpretatus esse; namque nec sigillum in epistola, quae ad Pausaniam missa esset, cogitari licet, nec ipsum Regis sigillum, quod ne in praesentia quidem Regis cuiquam, nisi viro spectatissimae fidei, nedum in tam longinquum satrapae extremae regni provinciae committeretur. Mox de verbis *ὧδε λέγει* v. Matth. p. 598. Deinde genitivus *τῶν ἀνδρῶν* Bauero pendere videtur ex *εὐεργεσία*, ut sit genitivus obiecti.

ἀνάγραπτος] Qui de Rege et regno Persarum (*οἴκῳ*) bene meriti erant, *ὁρόσαγγαι* ab iis dicebantur, (*εὐεργέται* Graeci converterunt;) eorumque nomina codicibus regiis inferebantur. Hvds. Hic liber regius fortasse pars erat *διφθερῶν βασιλικῶν*, quas memorat Diod. 2, 32. Ad hunc morem non semel respicitur a veteribus, ut ab Herodoto 8, 85. Diodoro 15, 12. Estherae libr. 6, 1. Charitone 2, 7. 7, 5. 8, 5. (v. Dorv. p. 317. Herald. Advers. 1, 9.), a Lysia p. 315 sq. Bekk. Luciano Contempl. extr., de Gymn. 17., a Platone Gorg. p. 506. C. (v. Valck. ad Herodot. l. c. Cuper. ad Marmor antiqu. pone Hom. Apotheos. p. 284. Morgenstern. Dörpt. Beitr. 1, 2. p. 299 sqq.) At Philo de Vit. Mos. Vol. 2. p. 151. Mang. et Xenoph. de Redit. 3, 11. fortasse rectius referuntur ad Atheniensium, aliorumque Graecorum morem *τῶν εὐεργετῶν τοῦ δήμου* nomina memoriae prodendi, ut post Wolf. ad Demosth. Leptin. p. 282. Popp. adnotavit. Vid. Suidas in *στήλη*.

κεῖταί σοι εὐεργεσία] Charito in eadem re 5, 1. *χάριν ἀποκειμένην* habet, „quasi thesaurum aliquem, ait Dorv. p. 466., et depositum, quod suo tempore repetere et in usum revocare posset." Conf. Aristot. ap. Demetr. de Elocut. §. 233. „Ita thesauri, addit Dorv., et pecunia passim *κεῖσθαι* dicuntur. Vopiscus in Caro c. 5. *tantum apud milites amoris locavit.*" Porro apud Charitonem, qui plurimus est in hac metaphora, p. 97, 12. legitur: *εὐεργεσίαν καταθέσθαι εἰς αὐτόν*, plane ut ap. Thucydidem c. 33. et 128. „Varie, ait Dorv. p. 448., haec locutio effertur, sed semper significat *gratiam inire apud aliquem*, ut is vicissim et suo tempore tibi rem gratam faciat." Conf. Heind. ad Plat. Cratyl. p. 28. Denique ad *κεκωλύσθω* supple *τὸ παραγίγνεσθαι*, nisi absolute positum est, pro es sei kein Hinderniss, finde k. H. statt.

ψα, πρᾶσσε θαρσῶν καὶ τὰ ἐμὰ καὶ τὰ σὰ ὅπη κάλλιστα καὶ
130 ἄριστα ἕξει ἀμφοτέροις. ταῦτα λαβὼν ὁ Παυσανίας τὰ γράμματα, ὧν καὶ πρότερον ἐν μεγάλῳ ἀξιώματι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν Πλαταιᾶσιν ἡγεμονίαν, πολλῷ τότε μᾶλλον ἦρτο καὶ οὐκέτι ἠδύνατο ἐν τῷ καθεστηκότι τρόπῳ βιοτεύειν, ἀλλὰ σκευάς τε Μηδικὰς ἐνδυόμενος ἐκ τοῦ Βυζαντίου ἐξήει καὶ διὰ τῆς Θράκης πορευόμενον αὐτὸν Μῆδοι καὶ Αἰγύπτιοι ἐδορυφόρουν, τράπεζάν τε Περσικὴν παρετίθετο καὶ κατέχειν τὴν διάνοιαν οὐκ ἠδύνατο, ἀλλ' ἔργοις βραχέσι προὐδήλου ἃ τῇ γνώμῃ μειζόνως ἐρέπειτα ἔμελλε πράξειν. δυσπρόσοδόν τε αὐτὸν παρεῖχε καὶ τῇ ὀργῇ οὕτω χαλεπῇ ἐχρῆτο ἐς πάντας ὁμοίως ὥστε μη-
131 δένα δύνασθαι προσιέναι· διόπερ καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους οὐχ ἥκιστα ἡ ξυμμαχία μετέστη. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι αἰσθόμενοι τό τε πρῶτον δι' αὐτὰ ταῦτα ἀνεκάλεσαν αὐτόν, καὶ ἐπειδὴ τῇ Ἑρμιονίδι νηῒ τὸ δεύτερον ἐκπλεύσας οὐ κελευσάντων αὐτῶν τοιαῦτα ἐφαίνετο ποιῶν, καὶ ἐκ τοῦ Βυζαντίου βίᾳ ὑπ' Ἀθηναίων ἐκπολιορκηθεὶς ἐς μὲν τὴν Σπάρτην οὐκ ἐπανεχώρει. ἐς δὲ Κολωνὰς τὰς Τρῳάδας ἱδρυθεὶς πράσσων τε ἐξηγγέλλετο αὐτοῖς πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τὴν μονὴν ποιούμενος, οὕτω δὴ οὐκέτι ἐπέσχον, ἀλλὰ πέμψαντες κήρυκα

130. *ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων*] v. Matth. p. 934. Mox per *σκευὰς Μηδικάς* „significat fortasse *στολὴν τὴν Μηδικήν*, quae passim a Xenophonte memoratur, et proprie *κάνδυς* dicebatur. V. adn. ad Xenoph. Cyrop. 1, 3, 2. Heeren. Ideen 1, 1. p. 113. 215. al. et Bloomf. Fortasse vero etiam *ἀναξυρίδας* et alia, quae recensentur a Xenophonte Cyrop. 8, 3, 14., induit. De vestitu Persarum v. Brisson. de Regn. Pers. libr. 2. inde a §. 184. p. 246 sqq." Popp. Mox de structura *αὐτὸν ἐδορυφόρουν* v. Matth. p. 754 sq. De Persica mensa v. Interpp. ad Horat. 1. Carm. 38, 1. Brisson. l. c. libr. 2. §. 123. p. 219 sq. Verbum *παρετίθετο* est er liess sich vorsetzen. v. Matth. p. 925. Deinde *βραχέσι* idem est quod *μικροῖς* v. Krueg. ad Dionys. p. 107. De adverbio *μειζόνως* v. Matth. §. 262. Buttm. Gr. §. 115. 5. (ed. 13.)

τῇ ὀργῇ] i. e. *moribus tam superbis erat.* De eo sensu vocis v. Erf. ad Soph. Antig. 354. Popp. 1. Commentt. p. 692. Werfer. in Actt. Philol. Monac. Vol. 1. p. 77. Casaub. ad Arist. Equ. 41. Coraes ad h. l. Thuc. Albert. ad Hesych. 5. v. *δίχολος*, *ὀργή*. Alibi affectiones hominum significat, ut 3, 82.

131. *ἐκπολιορκηθεὶς*] Plut. V. Cim. 6. de eodem Pausania: *χαλεπῶς ἐνεγκόντες οἱ σύμμαχοι μετὰ τοῦ Κίμωνος ἐξεπολιόρκησαν αὐτόν· ὁ δ' ἐκπεσὼν τοῦ Βυζαντίου* etc. Verbum proprie, non figurate accipiendum est. Mox *Τρῳάς* (proprie nomen terrae Troadis) adiective dictum, ut *Ἑλλάς* pro *Ἑλληνικός*. C. Nep. Thucydidem imitatus c. 3. *Colonas, qui locus in agro Troade est, se contulerat. Τρωιάς* feminam Troianam significat. Mox de *σκυτάλῃ* v. Plut. V. Lyc. 19. A. Gell. N. A. 17, 9. Schol. ad Pind. Ol. 6, 154. ad Arist. Av. 1283. Interpp. ad C. Nep. l. c. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 213. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 86, 4. Deinde in verbis *πόλεμον προαγορεύειν* Popponi videtur sensus inesse *hostem (perduellem) eum iudicare.* Mox de iure Ephororum, reges in custodiam dandi v. Od. Muell. Dor. 2. p. 118 sq. 122 sq. Ad *διαπραξάμενος* supple *τὸ ἐξελθεῖν*.

οἱ ἔφοροι καὶ σκυτάλην εἶπον τοῦ κήρυκος μὴ λείπεσθαι, εἰ δὲ μή, πόλεμον αὐτῷ Σπαρτιάτας προαγορεύειν. ὁ δὲ βουλόμενος ὡς ἥκιστα ὕποπτος εἶναι καὶ πιστεύων χρήμασι διαλύσειν τὴν διαβολὴν ἀνεχώρει τὸ δεύτερον ἐς Σπάρτην. καὶ ἐς μὲν τὴν εἰρκτὴν ἐσπίπτει τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν ἐφόρων· ἔξεστι δὲ τοῖς ἐφόροις τὸν βασιλέα δρᾶσαι τοῦτο· ἔπειτα διαπραξάμενος ὕστερον ἐξῆλθε, καὶ καθίστησιν ἑαυτὸν ἐς κρίσιν τοῖς βουλο-
132 μένοις περὶ αὐτὸν ἐλέγχειν. καὶ φανερὸν μὲν εἶχον οὐδὲν οἱ Σπαρτιᾶται σημεῖον, οὔτε οἱ ἐχθροὶ οὔτε ἡ πᾶσα πόλις, ὅτῳ ἂν πιστεύσαντες βεβαίως ἐτιμωροῦντο ἄνδρα γένους τε τοῦ βασιλείου ὄντα καὶ ἐν τῷ παρόντι τιμὴν ἔχοντα· Πλείσταρχον γὰρ τὸν Λεωνίδου ὄντα βασιλέα καὶ νέον ἔτι ἀνεψιὸς ὢν ἐπετρόπευεν· ὑποψίας δὲ πολλὰς παρεῖχε τῇ τε παρανομίᾳ καὶ ζηλώσει τῶν βαρβάρων μὴ ἴσος βούλεσθαι εἶναι τοῖς παροῦσι, τά τε ἄλλα αὐτοῦ ἀνεσκόπουν εἴτι που ἐξεδεδιήτητο τῶν καθεστώτων νομίμων καὶ ὅτι ἐπὶ τὸν τρίποδά ποτε τὸν ἐν Δελφοῖς,

132. *ἀνεψιός*] Stemma hoc est:

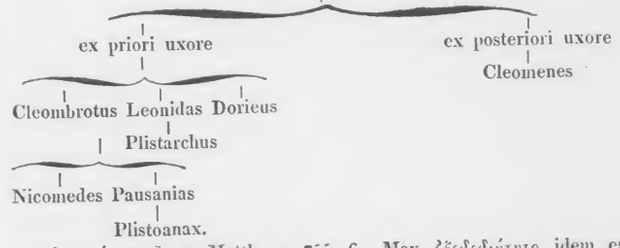

ἐπετρόπευεν] v. Matth. p. 755. 6. Mox *ἐξεδεδιήτητο* idem est quod *ἔξω τῶν καθεστώτων νομίμων ἐδεδιήτητο.* Nam recte Thom. M. p. 318. monuit. *ἡ Ἐξ ἔστιν ὅτε καὶ ἀντὶ τοῦ ἔξω τίθεται*, et eam vim saepenumero habere in compositis, exemplis demonstravit Valck. ad Herodot. 2, 142. Mox ad *τοῖς παροῦσι* supple *πράγμασι* sive civitati Spartanorum i. e. denique legibus Lacedaemoniorum (der Spartanischen Verfassung). V. Spalding. ad Demosth. Mid. p. 83. Buttm.

ἐπὶ τὸν τρίποδα] Schol. *οὐκ ἐν ᾧ ἐμαντεύετο ὁ Ἀπόλλων* (v. Diod. 16, 26.), *ἀλλ' ἕτερόν τινα, ὃν ἔλαβον οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς, καὶ μετέθηκαν ἐπὶ τὸν ἱππόδρομον τοῦ Βυζαντίου.* „Hic erat tripus aureus sublevatus figura serpentis tricipitis aere fusi. Conf. Herodot. 9, 81. ibique Wessel. Gibbon, Decl. and Fall Vol. 3. c. 17. p. 22. (ed. 8vo.) adn." Arn. Deinde *ἐλεγεῖον τόδε* est *hoc distichon.* v. Bach. de Orig. Poes. Eleg. in Ephemm. Schol. a. 1829. II. nr. 134. p. 1099. nr. 135. p. 1110. Popp. Versus, quos *Graeci* tripodi inscripserunt, Diod. 11, 33. servavit, ubi v. Wess. Gottl. Wess. dubitat, fueritne illud epigramma apud Diodorum tripodi inscriptum, etenim, ait Popp., nihil nisi nomina urbium ibi lecta esse et propter Thucydidis verba probabile est, et dilucide dicit C. Nep. Paus. 1. Conf. Demosth. in Neaer. 1378. Reisk. Inscriptionis *Pausaniae*, a Thucydide ad-

ὃν ἀνέθεσαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν Μήδων ἀκροθίνιον, ἠξίωσεν ἐπιγράψασθαι αὐτὸς ἰδίᾳ τὸ ἐλεγεῖον τόδε,

Ἑλλήνων ἀρχηγὸς ἐπεὶ στρατὸν ὤλεσε Μήδων,
Παυσανίας Φοίβῳ μνῆμ' ἀνέθηκε τόδε.

τὸ μὲν οὖν ἐλεγεῖον οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξεκόλαψαν εὐθὺς τότε ἀπὸ τοῦ τρίποδος τοῦτο, καὶ ἐπέγραψαν ὀνομαστὶ τὰς πόλεις ὅσαι ξυγκαθελοῦσαι τὸν βάρβαρον ἔστησαν τὸ ἀνάθημα· τοῦ μέντοι Παυσανίου ἀδίκημα καὶ τοῦτο ἐδόκει εἶναι, καὶ ἐπειδὴ ἐν τούτῳ καθειστήκει, πολλῷ μᾶλλον παρόμοιον πραχθῆναι ἐφαίνετο τῇ παρούσῃ διανοίᾳ. ἐπυνθάνοντο δὲ καὶ ἐς τοὺς Εἵλωτας πράσσειν τι αὐτόν, καὶ ἦν δὲ οὕτως· ἐλευθέρωσίν τε γὰρ ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς καὶ πολιτείαν, ἢν ξυνεπαναστῶσι καὶ τὸ πᾶν ξυγκατεργάσωνται. ἀλλ' οὐδ' ὣς οὐδὲ τῶν Εἱλώτων μηνυταῖς τισι πιστεύσαντες ἠξίωσαν νεώτερόν τι ποιεῖν εἰς αὐτόν, χρώμενοι τῷ τρόπῳ ᾧπερ εἰώθασιν ἐς σφᾶς αὐτούς, μὴ ταχεῖς εἶναι περὶ ἀνδρὸς Σπαρτιάτου ἄνευ ἀναμφιρβητήτων τεκμηρίων βουλεῦσαί τι ἀνήκεστον, πρίν γε δὴ αὐτοῖς, ὡς λέγεται, ὁ μέλλων τὰς τελευταίας βασιλεῖ ἐπιστολὰς πρὸς Ἀρτάβαζον κομιεῖν ἀνὴρ Ἀργίλιος, παιδικά ποτε ὢν αὐτοῦ καὶ πιστότατος ἐκείνῳ, μηνυτὴς γίγνεται, δείσας κατὰ ἐνθύμησίν τινα ὅτι οὐδείς πω τῶν πρὸ ἑαυτοῦ ἀγγέλων πάλιν ἀφίκετο, καὶ παραποιησάμενος σφραγῖδα, ἵνα ἧν ψευσθῇ τῆς δόξης ἢ καὶ ἐκεῖνός τι μεταγράψαι αἰτήσῃ, μὴ ἐπιγνῷ, λύει τὰς ἐπιστολάς, ἐν αἷς ὑπονοήσας τι τοιοῦτο προεπεστάλθαι καὶ αὐτὸν εὗρεν ἐγγεγραμμένον κτεί-
133 νειν. τότε δὲ οἱ ἔφοροι δείξαντος αὐτοῦ τὰ γράμματα μᾶλλον μὲν ἐπίστευσαν, αὐτήκοοι δὲ βουληθέντες ἔτι γενέσθαι αὐτοῦ Παυσανίου τι λέγοντος, ἀπὸ παρασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ

scriptae, Simonidem dicit auctorem fuisse Pausan. 3, 8, 1. Conf. Plut. de Malign. Herodot. Vol. 9. p. 464. Reisk. Pseudothemist. Ep. 2. p. 12. Suid. in *Παυσανίας*. Deinde in verbis *τοῦτο ἐδόκει εἶναι* pronomen redit ad infinitivum *ἐπιχράψασθαι*, et subiectum est verbi *ἐφαίνετο*. Mox de comparativo *νεώτερον* v. Matth. §. 457. Et *ἐπιστολάς* „dictum, ut nos dicimus Briefe, securi singulares sint literae an plures." Bau. Mox *Ἀργίλιος* nomen gentile est, non proprium. Id apparet ex appositio *ἀνήρ*. Sic *ἀνὴρ Ἠέρσης, Ἀβδηρίτης* dicitur. Ortus igitur homo fuit Argilo, oppido Chalcidicae, inter Bolben paludem et Amphipolin sita. Conf. C. Nep. Paus. 4. Paulo post *παιδικά* non significat hominem ex eo genere puerorum, quos *ἆϊτας* Spartani appellabant. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 290 sq. 291. adn. 6.

κατὰ ἐνθύμησιν] i. e. *timor eius animum re diligentius examinata occupaverat*. Mox Pollux 8, 27. scribit, Thucydidem *παρασημηνάμενος* dixisse *ἐπὶ τῷ παρατυπώσασθαι τὴν σφραγῖδα*, ubi interpretes suspicantur, eum memoriae vitio lapsum. Schol. *παραποιησάμενος ἀντὶ τοῦ ὁμοίαν ποιησάμενος*. Popp.: er machte sich nach, liess sich nachmachen. De verbis *ἐγγεγραμμένον κτείνειν* v. Matth. p. 595.

133. *αὐτοῦ Παυσανίου*] defectus articuli solennis est in nominibus propriis, ut 1, 31. 3, 98. 6, 30. 31. 46., quapropter etiam 2, 11. et 5, 62. codicibus obsequendum erit. Krueg. ad Dionys. p. 454 sq. Mox *ἀπὸ παρασκευῆς* est gemäss Verabredung mit dem Argilier.

Ταίναρον ἱκέτου οἰχομένου καὶ σκηνησαμένου διπλῆν διαφράγματι καλύβην, ἐς ἣν τῶν [τε] ἐφόρων ἐντός τινας ἔκρυψε, καὶ Παυσανίου ὡς αὐτὸν ἐλθόντος καὶ ἐρωτῶντος τὴν πρόφασιν τῆς

Ταίναρον] Si credimus Pausaniae 3, 25, 4., in ipso promontorio, cui Taenaro est nomen, templum speluncae simile fuit, in cuius primo aditu Neptuni signum fuit. Hoc templum asylum fuisse ex h. l. et 1, 128. constat. Vid. Perizon. ad Aelian. V.H. 6, 7. Gottl. post Heilm. Adde Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 188. Mox pro *σκηνησαμένου* Dan. *σκηνωσαμένου*, quod se malle dicit Popp. „Etenim, ait, *σκηνεῖσθαι* est *in tentorio* (*tugurio*) *esse, habitare, se collocare alicubi* (sich einquartieren), *deversari* et de militibus cantonniren, quo sensu activum frequentius est. At *σκηνοῦσθαι* est *sibi tugurium facere*, quae notio hic requiritur. Duo verba *σκηνεῖν* ac *σκηνοῦν* tum simplicia, tum composita toties in libris scriptis confunduntur, ut ipsos scriptores in iis titubasse iure colligamus. Thucydidem verbo *σκηνοῦν* non usum esse, vel inde coniicias, quod Thom. M. illud solis libris sacris, quamquam perperam, vindicat, tametsi auctoritate Thucydidis tam saepe nititur." Converte: *postquam tugurium construxit, quod septo interposito disclusum erat* (durch eine Scheidewand in zwei Theile getheilt). Diod. 11, 45. *διπλῆν σκηνὴν περιεβάλετο*. Aliter C. Nep. Paus. 4. Mox quum verba *αὐτήκοοι βουληθέντες* tempore finito careant, Popp. delet particulam *τε* in verbis *τῶν τε Ἐφόρων*, quo facto utique omnia commode procedunt. Iam enim hic est ordo verborum: *αὐτήκοοι δὲ βουληθέντες γενέσθαι, τοῦ ἀνθρώπου οἰχομένου καὶ σκηνησαμένου, καὶ Παυσανίου ἐλθόντος καὶ ἐρωτῶντος, ᾔσθοντο* etc. Deinde vox *ἐντός* epexegetice addita est verbis *ἐς ἣν*, de quo usu loquendi v. Lobeck. ad Soph. Ai. 740. Deinde *παραβάλλεσθαι* est proprie *deponere*. Thuc. 5, 113. *καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τύχῃ καὶ ἐλπίσι πλεῖστον δὴ παραβεβλημένοι καὶ πιστεύσαντες, πλεῖστον καὶ σφαλήσεσθε*. Tum ita deponere aliquid, ut id perdere velis, vel sponsione vel causa viceris. Hinc in iure Attico *παράβολον* est genus quoddam sacramenti (das bei Appellationen zu erlegende Succumbenzgeld), de quo v. Schoem. et Meier. Att. Proz. p. 771 sq. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 386. Quod ita depositum est, ut vel recuperare vel perdere possis, id scilicet in periculo versatur: hinc *παραβάλλεσθαι* fit *in periculum adducere* (aufs Spiel setzen, einsetzen, quo sensu verbum habet Hom. Il. 9, 322. Thuc. 2, 45. 3, 14. 65. Neque aliter praesente loco capiendum est: *quod nunquam in ministerio apud Regem obeundo Pausaniam in periculum adduxisset*, ubi significat, se in transactionibus cum rege ita prudenter et ex mandatis illius accurate versatum esse, ut res nullo modo emanare, nec proinde Pausanias periclitari posset. Paulatim *παραβάλλεσθαι* vim *audendi* induit, ut apud Plut. V. Dion. 57. extr. Hinc formulae Graecae *παραβάλλεσθαι — ἀναβάλλειν — ἀναβάλλεσθαι κίνδυνον*. Mox *προτιμηθείη* Arn. interpretatur was thought deserving of death i. e. quod morte dignus existimaretur. Similem sensum inesse ait in v. *ἐπιτήδειος* apud Xenoph. Anab. 2, 3, 11., quod vocabulum quum vulgo bono sensu usurpetur, plane contrario sensu legitur in phrasi *ἔπαιεν ἂν τὸν ἐπιτήδειον*, whoever was fit to be beaten i. e. quicunque non erat idoneus ulli bono consilio. *Πρό* autem quod est in *προτιμηθείη*, mihi hoc significare videtur, quasi dicat: cum tandem ipse, et non alius ex multitudine ministrorum eius, qui ei non tanta fidei specimina exhibuissent, ad has literas funestas perferendas electus sit. Mox *τοῖς πολλοῖς* est *multitudini* (seinen gewöhnlichen Dienern). Deinde verborum ordo est *διδοὺς πίστιν τῆς ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀναστάσεως*.

ἱκετείας ἤσθοντο πάντα σαφῶς, αἰτιωμένου τοῦ ἀνθρώπου τά τε περὶ αὐτοῦ γραφέντα καὶ τἆλλα ἀποφαίνοντος καθ' ἕκαστον ὡς οὐδὲν πώποτε αὐτὸν ἐν ταῖς πρὸς βασιλέα διακονίαις παραβάλοιτο, προτιμηθείη δ' ἐν ἴσῳ τοῖς πολλοῖς τῶν διακόνων ἀποθανεῖν, κἀκείνου αὐτὰ ταῦτα ξυνομολογοῦντος καὶ περὶ τοῦ παρόντος οὐκ ἐῶντος ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ πίστιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ διδόντος τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀξιοῦντος ὡς τάχιστα πορεύεσθαι
134 καὶ μὴ τὰ πρασσόμενα διακωλύειν. ἀκούσαντες δὲ ἀκριβῶς τότε μὲν ἀπῆλθον οἱ ἔφοροι, βεβαίως δὲ ἤδη εἰδότες ἐν τῇ πόλει τὴν ξύλληψιν ἐποιοῦντο. λέγεται δ' αὐτὸν μέλλοντα ξυλληφθήσεσθαι ἐν τῇ ὑδῷ ἑνὸς μὲν τῶν ἐφόρων τὸ πρόσωπον προσιόντος ὡς εἶδε, γνῶναι ἐφ' ᾧ ἐχώρει, ἄλλου δὲ νεύματι ἀφανεῖ χρησαμένου καὶ δηλώσαντος εὐνοίᾳ, πρὸς τὸ ἱερὸν τῆς Χαλκιοίκου χωρῆσαι δρόμῳ καὶ προκαταφυγεῖν· ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ τέμενος. καὶ ἐς οἴκημα οὐ μέγα ὃ ἦν τοῦ ἱεροῦ ἐσελθών, ἵνα μὴ ὑπαίθριος ταλαιπωροίη, ἡσύχαζεν. οἱ δὲ τὸ παραυτίκα μὲν ὑστέρησαν τῇ διώξει, μετὰ δὲ τοῦτο τοῦ τε οἰκήματος τὸν ὄροφον ἀφεῖλον καὶ τὰς θύρας ἔνδον ὄντα τηρήσαντες αὐτὸν καὶ ἀπολαβόντες εἴσω ἀπωκοδόμησαν, προσκαθεζόμενοί τε ἐξεπολιόρκησαν λιμῷ. καὶ μέλλοντος αὐτοῦ ἀποψύχειν ὥσπερ εἶ-

134. *ξύλληψιν ἐποιοῦντο*] i. e. were preparing to arrest him, were going to effect his arrest, qui est notus sensus imperfecti, ut conatum non perfectum significet, velut ap. Herodot. 1, 68. Arn. v. Matth. §. 497. c. Mox *ἱερὸν* et *τέμενος* quod leguntur, modo synonyme usurpantur, modo distinguuntur, ut *τέμενος* significet totum ambitum sacri fundi, *ἱερόν* autem sacra aedificia inclusis domiciliis sacerdotum. *Ναός* autem pars est aedificii seorsum inaugurata Deo, cuius sacrum erat, ubi statua eius erecta est. Alii minores *ναοί*, ut Kapellen quae dicuntur in alis Cathedralium Catholicorum, saepe circum circa maiorem cellam sanctiorem (*ναόν*) exstruebantur, saepe illi aliis diis inaugurati. Mox „templum Minervae *Χαλκιοίκου* unum antiquissimum Lacedaemone erat, inde nomen habens, quod et signum Deae et cella sive interior pars et penetralia templi, ubi illud signum erectum erat, aere facta erant. v. Pausan. 3, 17, 3. Quod cella dicitur aerea fuisse, probabile est, parietes aereis tabulis coopertos fuisse, ut muri thesauri Atrei, qui dicitur, Mycenis. In isto quidem aedificio usque clavi aerei conspiciuntur in aditu et per totos parietes camerae, certis intervallis quam firmissime in lapidibus fixi. Eos Gell. recte animadvertit credibile esse, inserviisse tabulis ex eodem metallo conflatis in muro figendis, quo quae videbantur fabulose proferri de conclavibus, templisque aereis, facile iam explicantur. Vid. Gell. Argol. p. 30. 33.“ Arn. Conf. Mans. Spart. 1, 2. p. 21 sqq. Deinde *οἴκημα* est: ein Zimmer, Gemach, Raum, ut 2, 4. Cubiculum est 3, 68. et apud Herodot. 1, 9. Adde Thuc. 4, 47. et Polluc. 9, 45. Eodem sensu conclavis sive aediculae unum habitabile spatium tenentis Plut. V. Brut. 15. habet *δωμάτιον*, alii *οἰκίσκον*. v. Valck. ad Herodot. 7, 119. Stallb. ad Plat. Phaedon. 65. *Οἰκία* autem et *οἴκημα* qui differant, declarat Pausan. 3, 16, 3. Mox *ὃ ἦν τοῦ ἱεροῦ* est: das zum heiligen Bezirk gehörte. Fortasse in eo sacerdos habitabat. v. Mans. Spart. 1, 2. p. 24. adn.

ἐξεπολιόρκησαν] i. e. Spartani cingentes quasi hostili obsidione presserunt. Sic enim Lycurg. contr. Leocrat. p. 226. Reisk. easdem

χεν ἐν τῷ οἰκήματι, αἰσθόμενοί τε ἐξάγουσιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἔτι ἔμπνουν ὄντα, καὶ ἐξαχθεὶς ἀπέθανε παραχρῆμα. καὶ αὐτὸν ἐμέλλησαν μὲν ἐς τὸν Καιάδαν, οὗπερ τοὺς κακούργους, ἐμβάλλειν. ἔπειτα ἔδοξε πλησίον που κατορύξαι. ὁ δὲ θεὸς ὁ ἐν

res narrans: *κύκλῳ περιστρατοπεδεύσαντες οὐ πρότερον ἀπῆλθον ἢ τῷ λιμῷ ἀπέκτειναν.* Id quod firmatur Diodori 11, 45. narratione, qui auxilium a Lacedaemoniis latum Ephoris refert, non temere, ut putat Popp., nam nec solos Ephoros probabile esse usque ad finem adsedisse, et Lycurgus disertis verbis idem, quod Diodorus dicit. Neque aliter, nisi circumdatis militibus Cimonis expugnationem Pausaniae, quum Byzantio expelleretur (c. 131.), factam esse consentaneum est. Mox de formula *ὥσπερ εἶχεν* (eben wie er sterben wollte), v. Locell. ad Xenoph. Ephes. p. 194 sq. 287. Herm. ad Soph. Phil. 808.

καὶ αὐτὸν ἐμέλλησαν — κατορύξαι] Vulgo legebatur *καὶ αὐτὸν ἐμέλλησαν μὲν ἐς τὸν Καιάδαν, οὗπερ τοὺς κακούργους ἐμβάλλειν εἰώθεσαν· ἔπειτα* etc. Popp. eiecit verbum *εἰώθεσαν*, motus verbis C. Nepotis: *cuius mortui corpus quum eodem nonnulli dicerent inferri oportere, quo hi, qui ad supplicium erant dati, displicuit pluribus*, et quod insuper ex libris recens collatis duo praestantissimi Pal. et Vat., alter verbum *εἰώθ.* plane omittat, alter int. vers. scriptum habeat, eoque deleto origo turbarum in libris concitatarum (quorum alii *εἰώθασιν*, alii *εἰώθεισαν*, alii *εἰώθεσαν*, aliique alio loco ponunt), recte explicari possit. Mox maior pars librorum *Καιάδαν*, soli, ut videtur, Cass. Aug. *Κεάδαν*. De Ceada v. Pausan. 4, 18, 3. Lexic. in Bibl. Coislin. p. 491. *βάραθρον Ἀθήνησιν ἦν ὄρυγμά τι ἐν Κεραμέσιν δήμῳ τῆς Οἰνηίδος, φυλῆς, εἰς ὃ τοὺς ἐπὶ θανάτῳ καταγνωσθέντας ἐνέβαλον, ὥσπερ οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὸν Κεάδαν ἐνέβαλον.* Conf. Ammon. de Differ. Vocab. p. 29. Suid in *βάραθρον — Καιάδας — Κεάδας*. Eustath. in Hom. Il. 2. p. 294. init. Rom., apud quem est *Καιέτας*, sicut ap. eundem ad Od. 4, 1. p. 1478. Rom. Strab. 8. p. 564. B., ibique Casaub., eundemque ad Strab. 5. p. 356. C. „Nomine *Καιετός* appellati hiatus et cavernae ex terrae motu, quo Laconicam infestatam fuisse constat, unde et *Καιάδας* seu *Κεάδας* (nam a *κέω*, *findo* ductum videtur) de fossa, quae Spartae pro carcere erat.“ Heyn. ad Il. Vol. 4. p. 329. At pro carcere Ceadas non erat. Nunc adi inprimis Buttm. Lexil. Vol. 2. p. 94. et Od. Muell. Dor. 2. p. 225.

πλησίον] C. Nepos: *et procul ab eo loco infoderunt, quo erat mortuus.* Pausanias igitur cum Schol. putandus est, quamquam non in Caeadam praecipitatus, tamen non longe ab eo sepultus esse. Qua explicatione Thuc. et secum et cum C. Nepote conciliatur. Mox *τὸν τάφον* intellige *τὸ σῶμα*, adeoque etiam sepulchrum, ne putes, *τάφον* dici posse pro cadavere. Dein *προτεμένισμα* alterum Scholion explicat *προπύλαιον*, alterum *προάστειον*. *Προτεμένισμα* Arn. docuit scriptoribus posterioris aetatis vestibulum esse, in quo aqua lustralis servabatur, neque tamen putat semper porticum intelligendam esse, cum ipso templo coaedificatam, sed (sicut Propylaea Athenis) genus portae fuisse, simile portis clathratis, per quas aditus est ad conclusa atria Sarisberiae et Petriburghi in Anglia, eundemque putat sensum esse vocis praesente loco: nam funus non cogitandum esse intra sacrum circuitum sepultum esse, multoque minus in ipso vestibulo templi, sed conditum esse in exteriori ambitu aedificii clathrati ad ipsum introitum. Conf. Mans. Spart. 1, 2. p. 24. adn. Mox de verbis *ὡς ἄγος ὄν* v. Matth. §. 568. 3. Et *ἀνδριάντας δύο* intellige Pausaniae duas imagines. v. Pausan. 3, 7, 8.

Δελφοῖς τόν τε τάφον ὕστερον ἔχρησε τοῖς Λακεδαιμονίοις με-
τενεγκεῖν οὗπερ ἀπέθανε, καὶ νῦν κεῖται ἐν τῷ προτεμενίσματι,
ὃ γραφῇ στῆλαι δηλοῦσι, καὶ ὡς ἅγος αὐτοῖς ὂν τὸ πεπρα-
γμένον δύο σώματα ἀνθ' ἑνὸς τῇ Χαλκιοίκῳ ἀποδοῦναι. οἱ δὲ
ποιησάμενοι χαλκοῦς ἀνδριάντας δύο ὡς ἀντὶ Παυσανίου ἀνέ-
135 θεσαν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὡς καὶ τοῦ θεοῦ ἅγος κρίναντος,
ἀντεπέταξαν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐλαύνειν αὐτό. τοῦ δὲ Μηδι-
σμοῦ τοῦ Παυσανίου Λακεδαιμόνιοι, πρέσβεις πέμψαντες παρὰ
τοὺς Ἀθηναίους ξυνεπητιῶντο καὶ τὸν Θεμιστοκλέα, ὡς εὗρι-
σκον ἐκ τῶν περὶ Παυσανίαν ἐλέγχων, ἠξίουν τε τοῖς αὐτοῖς
κολάζεσθαι αὐτόν. οἱ δὲ πεισθέντες, ἔτυχε γὰρ ὠστρακισμένος
καὶ ἔχων δίαιταν μὲν ἐν Ἄργει, ἐπιφοιτῶν δὲ καὶ ἐς τὴν ἄλ-
λην Πελοπόννησον, πέμπουσι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἑτοί-
μων ὄντων ξυνδιώκειν ἄνδρας οἷς εἴρητο ἄγειν ὅπου ἂν περι-
136 τύχωσιν. ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς προαισθόμενος φεύγει ἐκ Πελοπον-
νήσου ἐς Κέρκυραν· ὧν αὐτῶν εὐεργέτης, δεδιέναι δὲ φασκόν-
των Κερκυραίων ἔχειν αὐτὸν ὥστε Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναί-
οις ἀπέχθεσθαι, διακομίζεται ὑπ' αὐτῶν ἐς τὴν ἤπειρον τὴν
καταντικρύ. καὶ διωκόμενος ὑπὸ τῶν προστεταγμένων κατὰ
πύστιν ᾗ χωροίη, ἀναγκάζεται κατά τι ἄπορον παρὰ Ἄδμητον

135. Sequitur digressio de obitu Themistoclis. Noli putare, nunc demum, paulo ante bellum Pelop., Themistoclis accusationem postulatam esse; nam is multo ante obierat. Morte Pausaniae narrata scriptor adiecit Themistoclis fata, utpote rebus Pausaniae innexa. V. Dahlm. Herodot. p. 224. „Initium capitis *οἱ δὲ Ἀθηναῖοι — ἐλαύνειν αὐτό* referendum est ad tempus paulo antecedens bellum Pelop., cetera *τοῦ δὲ Μηδισμοῦ* etc. pertinent ad tempus Pausaniae.“ KUTZEN. de Pericl. Specim. 1. p. 11 sq.

ἐκ τῶν ἐλέγχων] Ex epistolis apud Pausaniam inventis. v. Plut. V. Them. 23. et ante omnia Marx. in Ephoreis p. 222 sq. Ostracismo eiectus est Ol. 77, 2. (471.)

136. *αὐτῶν εὐεργέτης*] sc. Corcyraeorum, praecessit enim *Κέρκυραν*. Themistocles dissuaserat Graecis, ne Corcyraeos aliasque civitates ob negatum contra Persas auxilium pro hostibus haberent. Sic Schol. narrat. Aliam causam refert Plut. V. Them. 24. Vid. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 55, 42. Mox *δεδιέναι* est: sie wollten aus Furcht ihn nicht bei sich haben. v. Matth. p. 1002. Deinde *ὥστε* apparet referri ad solum *ἔχειν*, non ad totam sententiam *δεδιέναι — ἔχειν*, sie wollten ihn nicht bei sich behalten, so dass etc., sive: wodurch sie sich den Hass der Athener und Lacedaemonier zuziehen würden. v. Herm. ad Vig. p. 949., ad Soph. Oed. C. 571. p. 129 sqq., ad Antig. 1235. Itidem *ὥσιε* refertur ad solum *ἐπισχέιω* c. 129. Deinde *ἐς τὴν ἤπειρον* cum Schol. intellige *τὴν Θεσπρωτίδα*. Et *κατὰ πύστιν* est *ex percunctatione*. Mox *κατά τι ἄπορον* displicuerunt nonnullis, quia apertum sit, non necessitate aliqua, sed ipsa necessitate coactum Themistoclem ad Admetum fugisse. Itaque legunt *τό* pro *τι*. Nihil muto. Ipsa necessitate coactus fugam capessivit, sed aliqua necessitate, quam scriptor narrare supersedit, coactus ad regem illum inimicum sibi potius, quam ad alium quemcunque non inimicum devertit. Causae cogitari possunt haud paucae.

τὸν Μολοσσῶν βασιλέα ὄντα αὐτῷ οὐ φίλον καταλῦσαι. καὶ
ὁ μὲν οὐκ ἔτυχεν ἐπιδημῶν, ὁ δὲ τῆς γυναικὸς ἱκέτης γενόμε-
νος διδάσκεται ὑπ' αὐτῆς τὸν παῖδα σφῶν λαβὼν καθίζεσθαι
ἐπὶ τὴν ἑστίαν. καὶ ἐλθόντος οὐ πολὺ ὕστερον τοῦ Ἀδμήτου
δηλοῖ τε ὅς ἐστι, καὶ οὐκ ἀξιοῖ, εἴ τι ἄρα αὐτὸς ἀντεῖπεν αὐ-
τῷ Ἀθηναίων δεομένῳ, φεύγοντα τιμωρεῖσθαι. καὶ γὰρ ἂν
ὑπ' ἐκείνου πολλῷ ἀσθενέστερος ἐν τῷ παρόντι κακῶς πάσχειν,
γενναῖον δὲ εἶναι τοὺς ὁμοίους ἀπὸ τοῦ ἴσου τιμωρεῖσθαι.
καὶ ἅμα αὐτὸς μὲν ἐκείνῳ χρείας τινὸς καὶ οὐκ ἐς τὸ σῶμα
σώζεσθαι ἐναντιωθῆναι, ἐκεῖνον δ' ἂν εἰ ἐκδοίη αὐτόν, εἰπὼν
ὑφ' ὧν καὶ ἐφ' ᾧ διώκεται, σωτηρίας ἂν τῆς ψυχῆς ἀποστερῆ-
σαι. ὁ δὲ ἀκούσας ἀνίστησί τε αὐτὸν μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ υἱέος, 137
(ὥσπερ καὶ ἔχων αὐτὸν ἐκαθέζετο, καὶ μέγιστον ἦν ἱκέτευμα
τοῦτο,) καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθη-
ναίοις ἐλθοῦσι καὶ πολλὰ εἰποῦσιν οὐκ ἐκδίδωσιν, ἀλλ' ἀπο-
στέλλει βουλόμενον ὡς βασιλέα πορευθῆναι ἐπὶ τὴν ἑτέραν θά-
λασσαν πεζῇ ἐς Πύδναν τὴν Ἀλεξάνδρου. ἐν ᾗ ὁλκάδος τυ-
χὼν ἀναγομένης ἐπ' Ἰωνίας καὶ ἐπιβὰς καταφέρεται χειμῶνι ἐς
τὸ Ἀθηναίων στρατόπεδον ὃ ἐπολιόρκει Νάξον. καί, ἦν γὰρ

ὄντα — οὐ φίλον] propterea, ait Schol., quod auxilium aliquando Admetus ab Atheniensibus petierat, idque ferri Themistocles dissuaserat. Aliter C. Nep. Them. 8. *Ad Admetum Molossorum regem, cum quo ei hospitium fuerat, confugit.* Mox *καταλῦσαι* sc. *ὁδόν* est *iter finire* seu *adsistere in itinere, eo venire, ubi sistas iter, deverti aliquo.* Conf. Herm. ad Soph. El. 1443. Deinde a verbis auctoris huius *τὸν παῖδα σφῶν* rursus recedit C. Nep. V. Them. 8. *filiam eius parvulam arripuit.* De verbis *δηλοῖ ὅς ἐστι* v. Matth. §. 485., de verbis *οὐκ ἀξιοῖ* ibidem p. 1218. init. Buttm. Ind. ad Platon. 4. diall. s. v. *ἀξιοῦν*.

ἀσθενέστερος] Sic Gr. ex emend. Vulgo *ἀσθενεστέρου*. „Durior est structura vulgatae, quam quae se probet. Ecquis enim ferat latine dictum *ab illo multo inferiore*, quod sit ab homine, qui sit illo multo inferior. Ne sic quidem processerit: *a multo inferiore illo* pro *quam ille sit.*“ BAU. Etenim erant, qui cum Schol. interpretarentur, Themistoclem a viro, qui sit Admeto multo inferior, malo in praesentia affici posse; *πᾶς γὰρ ὁ τυχὼν τὸν δυστυχοῦντα δύναται τιμωρεῖσθαι.* Baueri argumento addas, non idcirco, si voluisset, rex supplicem malo affecturus fuisset, ut potentiam suam ostentaret, sed quo inimicum ulcisceretur. Legamus igitur *ἀσθενέστερος* et hoc dicentem faciamus: Ignobilis viri esse, bonis rebus suis hominem in mala repositum laedere; generosi autem, parem pari in conditione ulcisci. Mox de *χρείας ἐναντιωθῆναι* Popp. confert Xenoph. Anab. 7, 6, 5. a se emendatum *ἐναντιώσεται τῆς ἀπαγωγῆς*. V. Matth. §. 368. In verbis *ἐς τὸ σῶμα σώζεσθαι* articulus bis cogitandus. Vid. Herm. ad Vig. p. 702, 20. Mox de iterata particula in *ἂν — σωτηρίας ἄν* v. ibidem p. 1203.

137. *μέγιστον — ἱκέτευμα*] sc. apud Molossos. v. Plut. V. Them. 25. Mox Alexander qui nominatur, est Amyntae I. successor; Alexandro successit Perdiccas Ol. 87, 3. (430.) v. Wessel. ad Diod. 12, 50. De Naxo oppugnata v. c. 98. De *μέχρι γένηται* non addito *ἄν* v. Matth. p. 1012. adn. Mox *ἀποσαλεύσας* ita reddit C. Nep. Them. 8. *diem noctemque procul ab insula in salo navem tenuit in ancoris.*

ἀγνὼς τοῖς ἐν τῇ νηΐ, δείσας φράζει τῷ ναυκληρῳ ὅστις ἐστὶ καὶ δι' ἃ φεύγει, καὶ εἰ μὴ σώσει αὐτόν, ἔφη ἐρεῖν ὅτι χρήμασι πεισθεὶς αὐτὸν ἄγει· τὴν δὲ ἀσφάλειαν εἶναι μηδένα ἐκβῆναι ἐκ τῆς νεὼς μέχρι πλοῦς γένηται· πειθομένῳ δ' αὐτῷ χάριν ἀπομνήσεσθαι ἀξίαν. ὁ δὲ ναύκληρος ποιεῖ τε ταῦτα καὶ ἀποσαλεύσας ἡμέραν καὶ νύκτα ὑπὲρ τοῦ στρατοπέδου ὕστερον ἀφικνεῖται ἐς Ἔφεσον. καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκεῖνόν τε ἐθεράπευσε χρημάτων δόσει, ἦλθε γὰρ αὐτῷ ὕστερον ἔκ τε Ἀθηνῶν παρὰ τῶν φίλων καὶ ἐξ Ἄργους ἃ ὑπεξέκειτο, καὶ μετὰ τῶν κάτω Περσῶν τινος πορευθεὶς ἄνω ἐσπέμπει γράμματα ἐς βασιλέα Ἀρταξέρξην τὸν Ξέρξου νεωστὶ βασιλεύοντα. ἐδήλου δὲ ἡ γραφὴ ὅτι Θεμιστοκλῆς ἥκω παρὰ σέ, ὃς κακὰ μὲν πλεῖ-

μετὰ Περσῶν τινος] Nicogenem appellat Plut. V. Them. 26., Lysithidem Diod. 11, 56. Idem Ephorum secutus scribit, Xerxen ipsum a Themistocle aditum, non per literas. V. Ephor. fragm. 115. p. 223. Conf. Plut. Them. 27. 28. Thucydidem sequitur C. Nep. Them. 9. *Scio plerosque ita scripsisse, Themistoclem Xerxe regnante in Asiam transisse; sed ego potissimum Thucydidi credo, quod aetate proximus erat de iis* (in vett. edd. verba *de iis* desunt, v. Taylor. ap. Schaef. Appar. Cr. Demosth. Vol. 2. p. 36.), *qui illorum temporum historiam reliquerunt et eiusdem civitatis fuit. Is autem ait, ad Artaxerxem cum venisse, atque his verbis epistolam misisse.* Conf. Cic. 10. Att. 8. Tzetz. Chil. 10, 358. Artaxerxes regnare coepit Ol. 78, 4. (465.) v. Ley de fato Aegypti etc. p. 29 sq. nr. 3. Rex igitur factus erat paucis diebus vel maximum mensibus ante adventum Themistoclis. Mox pro *ἐς βασιλέα* aliquot libri habent vel *ὡς* vel *πρὸς βασ.* „Ἐς post verba mittendi et proficiscendi cum notione *ad* de hominibus in prosa oratione plerumque ante nomina populorum tantum ponitur, in quibus simul notio regionum, ubi habitant, cogitatur. Sic ap. Thucydidem praecipue locutio *ἐς τοὺς Βοιωτούς* saepe legitur. Sed etiam ante alia pluralia et ante collectivum *στράτευμα* haec loquendi ratio nihil offensionis habet, quod ibi notio ingrediendi in catervam aliquam potest accedere. Singulorum hominum nominibus hic usus, quem Hom. admittere non dubitavit, parum convenit. Verum hic *ἐς βασιλέα* quum idem valeat quod *in palatium* sive *conclave Regis*, plurimorum librorum scripturam deserere noluimus.“ Popp. De *νεωστὶ βασιλεύοντα* v. Thiersch. Gr. §. 289. 5.

ὅτι — ἥκω] De hoc usu coniunctionis *ὅτι* v. Vig. p. 548. Ipsa verba Thucydidis expressit C. Nep. V. Them. 9. 10. Conf. Plut. V. Them. 28. In verbis *ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐγένετο* verbum impersonaliter positum. Mox participium *γράψας*, eodem modo, quo c. 87. 136. positum, refertur ad *ἔγραψε δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς*, quae verba non ipsa quidem posuit, sed insunt tamen in verbis *ἐδήλου δ' ἡ γραφή*, ut Popp. adnotavit. Deinde verba *προάγγελσιν τῆς ἀναχωρήσεως* non referenda sunt ad Xerxis fugam, sed idem significant, quod C. Nep. c. 4. *noctu de servis suis quem habuit fidelissimum ad regem misit, ut ei nuntiaret suis verbis, adversarios eius in fuga esse: qui si discessissent, maiore cum labore et longinquiore tempore bellum confecturum, quum singulos consectari cogeretur: quos si statim aggrederetur, brevi universos oppressurum.* Adde Pseudothem. Ep. 2. §. 46. Duo igitur Artaxerxi in memoriam revocat: alterum, quod ante pugnam Salaminiam (quare dicit *ἐκ Σαλαμῖνος*) regem certiorem fecerit, Graecos in fuga esse (conf. Herodot. 8, 75.), alterum, quod Rege fugiente non dissolvendi pontis

στα Ἑλλήνων εἴργασμαι τὸν ὑμέτερον οἶκον, ὅσον χρόνον τὸν σὸν πατέρα ἐπιόντα ἐμοὶ ἀνάγκη ἠμυνόμην, πολὺ δ' ἔτι πλείω ἀγαθά, ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ μὲν ἐμοί, ἐκείνῳ δὲ ἐν ἐπικινδύνῳ πάλιν ἡ ἀποκομιδὴ ἐγίγνετο. καί μοι εὐεργεσία ὀφείλεται, (γράψας τὴν ἐκ Σαλαμῖνος προάγγελσιν τῆς ἀναχωρήσεως καὶ τὴν τῶν γεφυρῶν, ἣν ψευδῶς προσεποιήσατο, τότε δι' αὐτὸν οὐ διάλυσιν,) καὶ νῦν ἔχων σε μεγάλα ἀγαθὰ δρᾶσαι πάρειμι διωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν σὴν φιλίαν. βούλομαι δ' ἐνιαυτὸν ἐπισχὼν αὐτός σοι περὶ ὧν ἥκω δηλῶσαι. βασιλεὺς δέ, ὡς λέγεται, ἐθαύμασέ τε αὐτοῦ τὴν διάνοιαν καὶ 138
ἐκέλευε ποιεῖν οὕτως. ὁ δ' ἐν τῷ χρόνῳ ὃν ἐπέσχε τῆς Περσίδος γλώσσης ὅσα ἠδύνατο κατενόησε καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας· ἀφικόμενος δε μετὰ τὸν ἐνιαυτὸν γίγνεται παρ' αὐτῷ μέγας καὶ ὅσος οὐδείς πω Ἑλλήνων διά τε τὴν προϋπάρχουσαν ἀξίωσιν καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐλπίδα, ἣν ὑπετίθει αὐτῷ δουλώσειν, μάλιστα δὲ ἀπὸ τοῦ πεῖραν διδοὺς ξυνετὸς φαίνε-

Hellespontii Graecis auctor fuerit. v. C. Nep. c. 5. Herodot. 8, 108. 109. Vox *προάγγελσις* non significat: warnender Rath, ut Bred. convertit, sed *nuntium ante missum.* In verbis *προεσεποιήσατο, τότε* per comma distinguendis secutus sum Wyttenbachium, qui comma ponens post illud verbum particulam *τότε* iungit cum sequentibus, quamquam ad sensum nihil refert, utrum praeferas: nam potest auctor etiam hoc significare velle, Themistoclem non eo tempore neque in ea epistola, cuius hoc argumentum est, id simulasse, sed in illa epistola, quam tum scripsit, quum rex ad Hellespontum recedebat. Eam epistolam habet Herodot. 8, 110. At quum etiam nunc hoc simulare putari possit, praetuli comma ante *τότε* positum. Mox iunge *τὴν τότε οὐ διάλυσιν*, die damalige Verschonung der Brücke, von der er Ursache gewesen sei, et de *οὐ — διάλυσιν* v. Matth. p. 1218. init.

138. *ὅσα ἠδύνατο*] C. Nep. Them. 10. falso refert, eum linguam Persicam ita calluisse, *ut multo commodius dicatur apud regem verba fecisse, quam hi poterant, qui in Perside erant nati.* Ad *οὐδεὶς Ἑλλήνων* Schol. adnotavit *Ἱστιαῖος καὶ Ἱππίας καὶ Δημάρατος καὶ ἄλλοι.* v. Plut. V. Them. 29. Mox in verbis *ἐλπίδα — δουλώσειν* „est illud attractionis genus, quod frequentius cernitur in subiecto enuntiationis secundariae naturam obiecti primariae induente. Vid. Matth. §. 296. 3. Sed obiecti quoque attractionem fieri docent exempla 3, 59. *οἴκτῳ σώφρονι λαβόντας* et 5, 15. *τῶν ἀνδρῶν κομίσασθαι.*“ Popp.

ἀπὸ τοῦ πεῖραν διδοὺς] i. e. *καὶ μάλιστα ὅτι ξυνετὸς ἐφαίνετο, οὗ πεῖραν ἐδίδω.* Iacobs. De phrasi *διαφερόντως τι* v. Matth. p. 912. init. Mox ad *ἐς αὐτό* supple *ἐς τὸ τῆς φύσεως ἰσχὺν δηλοῦν.* De verbis *ἄξιος θαυμάσαι* v. Matth. p. 1050. adn. Verba *οἰκείᾳ ξυνέσει* cum Schol. intelligo *φυσικῇ ξυνέσει.* Haec verba dehinc explicantur participiis *οὔτε προμαθὼν οὔτε ἐπιμαθὼν οὐδέν*, quorum illud est: *cum nihil didicisset prius, quam rempublicam capessebat*; alterum, *cum nihil post publica negotia addidicisset*, omnia innata quadam ingenii felicitate praeditus perageret. Deinde *γνώμων* idem est, quod *κριτής.* In proximis hic mihi verborum ordo videtur: *τῶν μελλόντων ἄριστος εἰκαστὴς ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου.* Convertit C. Nep. Them. 1. *Neque minus in rebus gerendis promtus, quam excogitandis erat; quod et de instantibus (ut ait Thucydides) verissime iudicabat et de futuro cal-*

σθαι. ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι. οἰκείᾳ γὰρ ξυνέσει, καὶ οὔτε προμαθὼν ἐς αὐτὴν οὐδὲν οὔτ' ἐπιμαθών, τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής. καὶ ἃ μὲν μετὰ χεῖρας ἔχοι, καὶ ἐξηγήσασθαι οἷός τε· ὧν δὲ ἄπειρος εἴη, κρῖναι ἱκανῶς οὐκ ἀπήλλακτο. τό τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα. καὶ τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, φύσεως μὲν δυνάμει, μελέτης δὲ βραχύτητι, κράτιστος δὴ οὗτος αὐτοσχεδιάζειν τὰ δέοντα ἐγένετο. νοσήσας δὲ τελευτᾷ τὸν βίον· λέγουσι δέ τινες καὶ ἑκούσιον φαρμάκῳ ἀποθανεῖν αὐτὸν ἀδύνατον νομίσαντα εἶναι ἐπιτελέσαι βασιλεῖ ἃ ὑπέσχετο. μνημεῖον μὲν οὖν αὐτοῦ ἐν

lidissime coniiciebat. Mox de verbis *ἃ μετὰ χεῖρας ἔχοι* v. Matth. p. 1171. fin. „*Μετὰ χεῖρας ἔχοι*, ait Wyttenb., contrarie ponitur proximo *ὧν δὲ ἄπειρος εἴη*, ergo intelligendum *ἃ μεταχειρίζοιτο, quae frequenti usu tractare soleret.*“ Haec phrasis, ait Arn., videtur respondere locutioni Anglicae: whatever he happened to have on his hands i. e. quidquid forte tractabat. Statim *ἐξηγήσασθαι* quod sequitur „*ἐξηγεῖσθαι*, ait Wyttenb., est efficere quid suo ductu, *res gerere*, ut reddidit Nepos.“ At *ἐξηγεῖσθαι* ut interpreter *oratione exponere, disertum esse*, adducor locis veterum, ubi summa in laude ponunt agendi cum eloquendi facultate coniunctam solertiam, ut Lys. Or. funebr. p. 105. Reisk. de Themistocle: *ἱκανώτατον εἰπεῖν καὶ γνῶναι καὶ πρᾶξαι.* Conf. Cic. de Orat. 3, 16. Thuc. c. 139. de Pericle *λέγειν τε καὶ πράσσειν δυνατώτατος.*

κρῖναι — οὐκ ἀπήλλακτο] i. e. ja selbst bei Dingen, wo ihm Erfahrung mangelte, fehlte ihm ein genügendes Urtheil nicht. Supple *τοῦ κρῖναι* etc., itidemque *ὄν* post verba *ἐν τῷ ἀφανεῖ*, quod addit in imitatione huius loci Arrian. Exp. Al. M. 7, 28. Mox de phrasi *τὸ ξύμπαν εἰπεῖν* v. Matth. §. 545. Verba *μελέτης — βραχύτητι* C. Nep. reddit *celeriterque, quae opus erant, reperiebat.* „*Μελέτης βρ.*, ait Wyttenb., est *meditationis brevitate*, brevissima ad agendum praeparatione, naturali ingenii facultate subito expediebat *τὰ δέοντα*, quod opus erat, quod quaerebatur, quod ex re esset. Igitur *αὐτοσχεδιάζειν* non cum Schol. de extemporali dicendi facultate accipiendum, sed item ut *ἐξηγεῖσθαι* de actione.“ *Αὐτοσχεδιάζειν* videtur *subito, non meditate reperire*, quod in rem sit, neque solam aut actionem aut orationem spectat. Iacobs explicat per *αὐτοσχεδιαστί*, *παραχρῆμα εὑρεῖν καὶ γνῶναι.* Quod ad Nepotem Wyttenb. provocat, is expressit Thucydidis locum, sed, ut Latini solent, non ad verbum, sed ad sensum. Mox de obitu Themistoclis varia memoriae prodita sunt. Schol. *αἷμα ταύρειον πιὼν ἀπέθανεν.* v. Wessel. ad Diod. 11, 58. Plut. V. Them. 31. Cic. Brut. 11. hoc fictum putat: *Hanc enim mortem, ait, rhetorice et tragice exornare poterunt: illa mors vulgaris nullam praebebat materiam ad ornatum.* Conf. Dahlm. Forsch. 1. p. 71. adn.“ Symmachus, vetus interpres Aristophanis, fabulam e male intellectis Sophoclis versibus in Helena ortam dicit apud Schol. Arist. Equ. 84., ubi v. Kust.“ Duk. Ad Thucydidem rursus se applicat C. Nep. Them. 10. Conf. Plut. V. Cim. 18. Aristid. 2, p. 221. Jebb.

μνημεῖον] C. Nep. 10. neque cum Thucydide, neque cum Plutarcho c. 32. facit: *Huius ad nostram memoriam monumenta manserunt*

Μαγνησίᾳ ἐστὶ τῇ Ἀσιανῇ ἐν τῇ ἀγορᾷ· ταύτης γὰρ ἦρχε τῆς χώρας, δόντος βασιλέως αὐτῷ Μαγνησίαν μὲν ἄρτον, ἢ προσέφερε πεντήκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ, Λάμψακον δὲ οἶνον· ἐδόκει γὰρ πολυοινότατον τῶν τότε εἶναι· Μυοῦντα δὲ ὄψον. τὰ δὲ ὀστᾶ φασι κομισθῆναι αὐτοῦ οἱ προσήκοντες οἴκαδε κελεύσαντος ἐκείνου καὶ τεθῆναι κρύφα Ἀθηναίων ἐν τῇ Ἀττικῇ· οὐ γὰρ ἐξῆν θάπτειν ὡς ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντος. τὰ μὲν κατὰ Παυσανίαν τὸν Λακεδαιμόνιον καὶ Θεμιστοκλέα τὸν Ἀθηναῖον λαμπροτάτους γενομένους τῶν καθ' ἑαυτοὺς Ἑλλήνων οὕτως ἐτελεύτησεν. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης 139
πρεσβείας τοιαῦτα ἐπέταξάν τε καὶ ἀντεκελεύσθησαν περὶ τῶν

duo, sepulchrum prope oppidum, in quo est sepultus, statuae in foro Magnesiae. Mox propter *Ἀσιανῇ* Schol. adnotavit: *δύο γάρ εἰσι Μαγνησίαι, Θεσσαλὴ καὶ Ἀσιανή.* Imo in Asia et ipsa duae hoc nomine urbes erant, Magnesia ad Sipylum et Maeandrum, et haec postrema hic intelligenda. Vid. Diod. 11, 57. De urbibus mox memoratis v. Strab. 13. p. 879. B. 14. p. 943. B. Conf. Od. Muell. Dor. 1. p. 187, 2. De more regum Persarum, oppida et regiones ad cultum victumque assignandi (ut h. l. *ἄρτον, οἶνον, ὄψον* i. e.: als Brod etc., sive *εἰς ἄρτον* etc.) v. Heeren. Ideen 1, 1. p. 522. Morgenstern. Dörpt. Beitr. 1, 2. p. 307 sq. et Arn. ad h. l. De Lampsaco vini fertilissimo v. Creuz. Fragmm. Ant. Hist. Gr. p. 120. not. Myus erat urbs Ioniae, quam eandem reperias in Caria sitam dici, quia tota Ionia partim Lydiae, partim Cariae accensebatur.

ὄψον] Panis et vinum quum haberentur pro praecipuo victu hominum, omnis, qui ad illa accedebat, aut esus aut potus, velut carnes, pisces, olera communi nomine *ὄψον* appellabantur. v. Xenoph. Oecon. 5, 3. et conf. verba Hom. Il. 11, 629. *κρόμυον ποιῷ ὄψον.* Posteriori aetate pisces inprimis hoc nomine significabantur, quo sensu accepit Diod., qui Myuntem suppeditandis piscibus ideo delectum scripsit, quod prope se habebat *θάλασσαν εὐιχθον.* At eius vocis significatio apud Thucydidem quidem est multo latior. Arn. adde Casaub. ad Athenae. 7, 2. 8, 5. Menag. ad Diog. Laert. 7, 21.

τὰ δὲ ὀστᾶ] F. *αὐτοῦ ὑπὸ τῶν προσηκόντων.* Speciosa sane scriptura, quia C. Nep. Them. c. 10. eam probare videtur: *Idem* (Thucydides) *ossa eius clam in Attica ab amicis sepulta, quoniam legibus non concederetur, quod proditionis esset damnatus, memoriae prodidit.* Quo accedit Pausan. 1, 1, 2. Nec tamen recipienda. Sensus est: Ossa eius reportata domum esse dicunt propinqui eius iussu ipsius et clam Atheniensibus in agro Attico humata. vid. Petit. legg. Att. p. 672. Schoem. et Meier. Att. Proz. p. 341 sqq. Denique de verbis *τὰ κατὰ Παυσανίαν* v. Matth. p. 558. 1152 sq.

139. *τῆς πρώτης πρεσβείας*] v. c. 126. Verba *ἐναγῶν ἐλάσεως* intellige de posteris sceleratorum expellendis. Mox particulae *καί — γε* in *καὶ μάλιστά γε* plerumque *et adeo* significantes hoc loco Popponi displicent. Deinde *μὴ ἂν γίγνεσθαι* editum ex optimis libris. Vulgo *μὴ ἂν γενέσθαι* ut c. 119. *Μὴ ἂν γίγνεσθαι* idem est, quod *μὴ γενήσεσθαι.* Vid. c. 2. 127. 140. 2, 27. 7, 28. Sic etiam praesentis et aoristi infinitivi sine *ἄν* pro futuro in usu sunt. Vid. Heind. ad Plat. Soph. p. 329. ad Phaedon. p. 48. ad Protag. p. 478. Lobeck. ad Phryn. p. 751. Herm. ad Soph. Ai. 1061. De verbis *ἐπικαλοῦντες Μεγαρεῦσι* v. Matth. p. 684. adn. 2.

ἐναγῶν τῆς ἐλάσεως· ὕστερον δὲ φοιτῶντες παρὰ Ἀθηναίους Ποτιδαίας τε ἀπανίστασθαι ἐκέλευον καὶ Αἴγιναν αὐτόνομον ἀφιέναι, καὶ μάλιστά γε πάντων καὶ ἐνδηλότατα προὔλεγον τὸ περὶ Μεγαρέων ψήφισμα καθελοῦσι μὴ ἂν γίγνεσθαι πόλεμον, ἐν ᾧ εἴρητο αὐτοὺς μὴ χρῆσθαι τοῖς λιμέσι τοῖς ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀρχῇ μηδὲ τῇ Ἀττικῇ ἀγορᾷ. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι οὔτε τἆλλα ὑπήκουον οὔτε τὸ φήφισμα καθῄρουν, ἐπικαλοῦντες ἐπεργασίαν Μεγαρεῦσι τῆς γῆς τῆς ἱερᾶς καὶ τῆς ἀορίστου, καὶ ἀνδραπόδων ὑποδοχὴν τῶν ἀφισταμένων. τέλος δὲ ἀφικομένων τῶν τελευταίων πρέσβεων ἐκ Λακεδαίμονος Ῥαμφίου τε καὶ Μελησίππου καὶ Ἀγησάνδρου καὶ λεγόντων ἄλλο μὲν οὐδὲν ὧν πρότερον εἰώθεσαν, αὐτὰ δὲ τάδε ὅτι Λακεδαιμόνιοι βούλονται τὴν εἰρήνην εἶναι, εἴη δ' ἂν εἰ τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους ἀφεῖτε, ποιήσαντες ἐκκλησίαν οἱ Ἀθηναῖοι γνώμας σφίσιν αὐτοῖς προὐτίθεσαν, καὶ ἐδόκει ἅπαξ περὶ ἁπάντων βουλευσαμένους ἀποκρίνασθαι. καὶ παριόντες ἄλλοι τε πολλοὶ ἔλεγον, ἐπ' ἀμφότερα γιγνόμενοι ταῖς γνώμαις καὶ ὡς χρὴ πολεμεῖν καὶ ὡς μὴ ἐμπόδιον εἶναι τὸ ψήφισμα εἰρήνης, ἀλλὰ καθελεῖν, καὶ παρελθὼν Περικλῆς ὁ Ξανθίππου, ἀνὴρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πρῶτος Ἀθηναίων, λέγειν τε καὶ πράσσειν δυνατώτατος, παρῄνει τοιάδε.'

140 Τῆς μὲν γνώμης, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀεὶ τῆς αὐτῆς ἔχομαι μὴ εἴκειν Πελοποννησίοις, καίπερ εἰδὼς τοὺς ἀνθρώπους οὐ τῇ

τῆς ἱερᾶς καὶ τῆς ἀορίστου] Talis ager *ἀόριστος* situs erat inter Megarida et Eleusinem, qui perpetuo incultus iacere debebat, ut sacrum solum a profano discerneretur. Vid. Hellad. Chrestom. apud Phot. Bibl. Vol. 2. p. 534, 12. Bekk. Thucydides enim hic duplex terrae genus discernit, sacrum et limites non habens, nam dicit *τῆς ἱερᾶς καὶ τῆς ἀορίστου*, non *τῆς ἱερᾶς καὶ ἀορίστου*, neque ulla scripturae discrepantia est. Intelligenda igitur est terra, partim deabus Eleusiniis (Cereri et Proserpinae) sacra, ager templi Eleusinii, qui non minus diligenter arabatur, quam terra non sacra, partim terra in confiniis iacens, nullis limitibus descripta nec tamen Diis sacra. v. Reingan. Megar. p. 80. Od. Muell. s. v. Attica ap. Ersch. et Grub. Encyclop. Vol. 6. p. 217. med. et Arn. ad h. l. Mox *ἀνδραπόδων ὑποδοχήν* intellige servorum Aspasiae. v. Athenae. 13. p. 570. A. Aristoph. Ach. 525. ibique Schol. Harpocr. et Suid. in *Ἀσπασία*, Diod. 12, 38. Plut. V. Pericl. 32. Ad verba *ἄλλο οὐδὲν* Schol. adnotavit *οἷον περὶ τῆς Ποτιδαίας καὶ τῶν ἄλλων*. Genitivus *ὧν* non pendet ab *ἄλλο*, quae est Matthiaei §. 366. d. opinio. Mox in verbis *ὅτι βούλονται* de usu coniunctionis *ὅτι* in afferendis ipsis verbis alterius v. Matth. p. 1270. b. Statim plerique libri habent *ἀφῆτε*, quod ferri potest, si pro *εἰ* simul legatur *ἤν*. v. Matth. p. 1020 sq. b. Ceterum ne in vulgata quidem quidquam offensionis est, ut qua transitus fiat ex oratione obliqua ad rectam. Vid. Heind. ad Plat. Protag. p. 510. Mox *τὸ ψήφισμα* intellige *τὸ περὶ Μεγαρέων*. Id negabant isti debere esse impedimentum pacis. Et de formula *γνώμας προὐτίθεσαν* v. Schoem. de Comit. Athen. p. 104. Denique *ἅπαξ* est ein für allemal.

140. *τῆς γνώμης — ἔχομαι*] v. Matth. Gr. p. 639. Accusativus *τὰς γνώμας* non pendet a *πρός*, sed a *τρεπομένους*. Licet enim

αὐτῇ ὀργῇ ἀναπειθομένους τε πολεμεῖν καὶ ἐν τῷ ἔργῳ πράσσοντας, πρὸς δὲ τὰς ξυμφορὰς καὶ τὰς γνώμας τρεπομένους. ὁρῶ δὲ καὶ νῦν ὁμοῖα καὶ παραπλήσια ξυμβουλευτέα μοι ὄντα καὶ τοὺς ἀναπειθομένους ὑμῶν δικαιῶ τοῖς κοινῇ δόξασιν, ἢν ἄρα τι καὶ σφαλλώμεθα, βοηθεῖν, ἢ μηδὲ κατορθοῦντας τῆς ξυνέσεως μεταποιεῖσθαι. ἐνδέχεται γὰρ τὰς ξυμφορὰς τῶν πραγμάτων οὐχ ἧσσον ἀμαθῶς χωρῆσαι ἢ καὶ τὰς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου· διόπερ καὶ τὴν τύχην ὅσα ἂν παρὰ λόγον ξυμβῇ εἰώθαμεν αἰτιᾶσθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ πρότερόν τε δῆλοι ἦσαν

Graece dicere *τρέπομαι τὴν γνώμην* i. e. *sententia mea mutatur*. Dicit, homines sensus et cogitationes fortunae casibus accommodare. Verba *ἢ μηδὲ κατορθοῦντας* Schol. ait dicta esse pro *ἢ μηδὲ κατορθούντων*. Aut manete, Pericles dicit, in sententia communiter adoptata, aut si publice decreta in rebus adversis teneri nolitis, ne tum quidem prudentiam iactate, quum recte processerit, neve vobis tribuite successum consiliorum, quae minime iuveritis, quia sic felices tantum vos iure dicetis, non item prudentes. Quod autem dicit *κατορθοῦντας*, non intelliguntur iam soli *οἱ ἀναπειθόμενοι*, sed includuntur etiam cives civium sententiam mutantium, et proinde omnes Athenienses. Nihilominus *κατορθοῦντας* dixit et non *κατορθούντων*, quia idem subiectum intelligitur, modo ex parte, modo totum. Verbis *ἐνδέχεται γάρ* etc. causa continetur, cur qui sententiam temere mutent, etiamsi res prospere succedant, prudentiae laudem sibi vindicare non debeant. Posse enim etiam imperita consilia fortuna adiuvari, nec tamen idcirco id minus prave consultum fuisse, quod prave consultum est. Quare ab iis, quorum exspectationem eventus frustretur, non sua consilia, sed fortunae ludum accusari, qui si explorabilis esset, nemo fortunam accusaret. *Fieri enim potest, ut casus fortuiti non minus imperite eveniant quam consilia hominum* i. e. ut casus fortuiti ita eveniant, ut vel prudentissimus eos non praevideat, sicut consilia hominum usu venire imperita solent. De sententia conf. 1, 120. *πολλὰ γὰρ κακῶς γνωσθέντα* etc. Praeclare in eandem sententiam etiam Artabanus ap. Herodotum 7, 10. Et *τὰς ξυμφοράς* Schol. explanat per *τὰς ἀποβάσεις*. Vid. Erf. ad Soph. Oed. R. 44. Adverbium *ἀμαθῶς* duplici sensu accipiendum est, et quidem ubi ad *ξυμφορὰς* refertur, haec mens est, accidere multa per ludum fortunae ita, ut nulla humana prudentia ante cognita habere possit; (*τὰς προσπιπτούσας τύχας οὐ λόγῳ διαιρετὰς* dixerat c. 84. vers. fin.) ubi autem ad consilia hominum refertur, scilicet significantur coepta hominum male consulta et temere inita. Pericles hoc tantum monet populares suos, ut sibi constent in consilio publice capto, neve se fortuitis casibus, si qui forte interveniant non prosperi, a via inita averti patiantur, dummodo aliquando laudem coepti prospere peracti consequi velint.

πρότερόν τε δῆλοι ἦσαν] Schol. *ὅτε ἐκώλυον τὸ τεῖχος γενέσθαι* cap. 90 sq. Mox *ἡμῶν διδόντων* praegnanti sensu est *nobis dare paratis*. Et *ἢ λόγοις* Schol. explicat per *διαδικασίαις*. Mox *Μεγαρέων ψήφισμα* idem est, quod *τὸ περὶ Μεγαρέων* v. Matth. §. 342. 1. Deinde *ὑπολίπησθε* est noch gebet in euch dem Vorwurf Raum, ut convertit H. Muell., sive: *neu apud vos ipsos querelam relinquatis, quasi levi de causa bellum susceperitis*, ut Port. Porro *τὸ βραχύ τι τοῦτο* est *hoc leve aliquid*. v. Herm. ad Soph. Oed. C. 289. Proprie est: *aliquid leve, quod sic appellatis* (*ὃ τοῦτο*, sc. *τὸ βραχὺ ὀνομάζετε*.) Tum *πεῖραν τῆς γνώμης* Schol. interpretatur *εἴτε φοβούμεθα τοὺς Α-*

ἐπιβουλεύοντες ἡμῖν καὶ νῦν οὐχ ἥκιστα. εἰρημένον γὰρ δίκας μὲν τῶν διαφόρων ἀλλήλοις διδόναι καὶ δέχεσθαι, ἔχειν δὲ ἑκατέρους ἃ ἔχομεν, οὔτε αὐτοὶ δίκας πω ἤτησαν οὔτε ἡμῶν διδόντων δέχονται, βούλονται δὲ πολέμῳ μᾶλλον ἢ λόγοις τὰ ἐγκλήματα διαλύεσθαι καὶ ἐπιτάσσοντες ἤδη καὶ οὐκέτι αἰτιώμενοι πάρεισι. Ποτιδαίας τε γὰρ ἀπανίστασθαι κελεύουσι καὶ Αἴγιναν αὐτόνομον ἀφιέναι καὶ τὸ Μεγαρέων ψήφισμα καθαιρεῖν· οἱ δὲ τελευταῖοι οἵδε ἥκοντες καὶ τοὺς Ἕλληνας προαγορεύουσιν αὐτονόμους ἀφιέναι. ὑμῶν δὲ μηδεὶς νομίσῃ περὶ βραχέος ἂν πολεμεῖν, εἰ τὸ Μεγαρέων ψήφισμα μὴ καθέλοιμεν, ὅπερ μάλιστα προὔχονται, εἰ καθαιρεθείη, μὴ ἂν γίγνεσθαι τὸν πόλεμον· μηδ' ἐν ὑμῖν αὐτοῖς αἰτίαν ὑπολίπησθε ὡς διὰ μικρὸν ἐπολεμήσατε. τὸ γὰρ βραχύ τι τοῦτο πᾶσαν ὑμῶν ἔχει τὴν βεβαίωσιν καὶ πεῖραν τῆς γνώμης, οἷς εἰ ξυγχωρήσετε καὶ ἄλλο τι μεῖζον εὐθὺς ἐπιταχθήσεσθε, ὡς φόβῳ καὶ τοῦτο ὑπακούσαντες· ἀπισχυρισάμενοι δὲ σαφὲς ἂν καταστήσετε αὐτοῖς
141 ἀπὸ τοῦ ἴσου ὑμῖν μᾶλλον προσφέρεσθαι. αὐτόθεν δὴ διανοήθητε ἢ ὑπακούειν πρίν τι βλαβῆναι, ἢ εἰ πολεμήσομεν, ὡς ἔμοιγε ἄμεινον δοκεῖ εἶναι, καὶ ἐπὶ μεγάλῃ καὶ ἐπὶ βραχείᾳ ὁμοίως προφάσει μὴ εἴξοντες μηδὲ ξὺν φόβῳ ἕξοντες ἃ κεκτήμεθα. τὴν γὰρ αὐτὴν δύναται δούλωσιν ἥ τε μεγίστη καὶ ἐλα-

κεδαιμονίους, εἴτε καὶ μή. Deinde *ἐπιταχθήσεσθε* idem est, quod *ἐπιταχθήσεται ὑμῖν* v. Matth. p. 781. 2. Verba *καὶ τοῦτο* non ad *ἄλλο τι μεῖζον* spectant, sed ad *τὸ βραχύ τι τοῦτο*, aliud maius vobis imperabunt, quasi metu percussi in illa re ad speciem leviori morem eis gesseritis. Quare Dionys. A. R. p. 1180. in imitatione h. l. scripsit *ὥστε εἰ τὰ πρῶτα συγχωρήσετε, ἕτερόν τι χεῖρον εὐθὺς ἐπιταχθήσεσθε, ὡς φόβῳ ὑπακούσαντες καὶ τὰ πρῶτα.* Porro *ἀπισχυρισάμενοι* Schol. explicat per *ἰσχυρῶς ἀπαγορεύσαντες.*

σαφὲς ἂν καταστήσετε] Alii libri bene multi *καταστήσαιτε*, non deterius, ait Popp. At vulgatam *καταστήσητε* soloecam dicit. Vid. Matth. p. 1199 sqq., qui valde dubium esse dicit, num Attici scriptores *ἄν* cum futuro indicativi iunxerint. Popp. tamen haec exempla affert: 2, 80. 5, 15. 6, 20. At 6, 50. et 8, 71. scriptura rursus dubia est. Vid. eius Commentt. 2. p. 389 sq. De *ἄν* cum infinitivo et participio futuri nulla dubitatio est. Vid. ibidem p. 393. Matth. §. 598. a. §. 599 d. p. 1200. Mox *ἐξ ἴσου* est mehr wie gegen ihres Gleichen, als wie gegen Untergeordnete zu verfahren.

141. *αὐτόθεν*] i. e. *ἐκ τούτων*, *ex his igitur* etc.

βλαβῆναι] Matth. p. 8. secutus Valckenarium docuerat, ab antiquioribus Atticis aoristum secundum passivorum evitari. Contra ea Popp. ex Thucydide affert *τριβῆναι — γραφῆναι — κοπῆναι — μιγῆναι* et praeterea *καταπλαγῆναι — διαφθαρῆναι — σπαρῆναι — σφαλῆναι — φανῆναι*, quae in prosa oratione Atticorum numquam aliter flectuntur, si abieris a *φανῆναι*, ubi hoc verbum sensum habet verbi *μηνυθῆναι*. Adde *στραφῆναι — τραπῆναι — ἐναλλαγῆναι — καταλλαγῆναι — ἀπαλλαγῆναι*, quae apud Thucydidem saltem perpetuo sic dicuntur. Adde *ἀναρραγῆναι — ἐγκατελέγη.* Dubium est *ξυλλεγῆναι* 8, 49.

διανοήθητε — κεκτήμεθα] Haack. et Kistem. *εἰ* exponunt per *an* (ob), statuentes scriptorem variata oratione dicere *εἰ πολεμήσομεν*,

χίστη δικαίωσις ἀπὸ τῶν ὁμοίων πρὸ δίκης τοῖς πέλας ἐπιτασσομένη. τὰ δὲ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων ὡς οὐκ ἀσθενέστερα ἕξομεν γνῶτε καθ' ἕκαστον ἀκούοντες. αὐτουργοί τε γάρ εἰσι Πελοποννήσιοι καὶ οὔτε ἰδίᾳ οὔτε ἐν κοινῷ χρήματά ἐστιν αὐτοῖς, ἔπειτα χρονίων πολέμων καὶ διαποντίων ἄπειροι διὰ τὸ βραχέως αὐτοὶ ἐπ' ἀλλήλους ὑπὸ πενίας ἐπιφέρειν. καὶ οἱ τοιοῦτοι οὔτε ναῦς πληροῦντες οὔτε πεζὰς στρατιὰς πολλάκις ἐκπέμπειν δύνανται, ἀπὸ τῶν ἰδίων τε ἅμα ἀπόντες καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν δαπανῶντες καὶ προσέτι καὶ θαλάσσης

deliberate num bellum gesturi simus, pro *πολεμεῖν*, quod cum antecedente *ὑπακούειν* magis conveniret. Possis alio modo orationem variatam esse cogitare, ut sit *διανοήθητε ἢ ὑπακούειν — ἢ μὴ εἴξοντες — μηδὲ ἕξοντες*, participiis positis pro *εἴξειν — ἕξειν*. „At verbo *διανοεῖσθαι*, *statuere*, *sibi proponere*, quod additur verbum, quoniam non merum attributum illius, sed consilium seu finem significat, non, ut post *ἐννοεῖν* et *κατανοεῖν*, in participio, sed in infinitivo semper ponendum est.“ Popp. Itaque ipse et Gail. structuram *ἀπὸ κοινοῦ* esse putantes ex *πολεμήσομεν* cogitatione repetunt infinitivum *πολεμεῖν*, supplendum post participia *εἴξοντες* et *ἕξοντες*. Poppo comparat 3, 2. *καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου ἔδει ἀφικέσθαι* i. e. *καὶ ἀφικέσθαι ὅσα ἔδει ἀφικέσθαι*. Praesenti tamen loco verbum, quod supplendum est, alio modo effertur, quam verbum, unde suppletur. Similiora verba Demosth. Ol. 1. p. 15. Reisk. *οὔτε γὰρ, ὡς δοκεῖ, καὶ φήσειέ τις ἂν μὴ σκοπῶν ἀκριβῶς, εὐπρεπῶς, οὐδ' ὡς ἂν κάλλιστ' αὐτῷ τὰ παρόντ' ἔχοι* i. e. *οὐδ' οὕτως ἔχει, ὡς ἂν κάλλιστα ἔχοι*. Restat denique haec via, ut *ad sensum* potius, quam *ἀπὸ κοινοῦ* scripturam factam cogites, repetito ex *διανοήθητε* verbo *παρασκευάζεσθε* macht euch gefasst, nicht nachzugeben. v. Matth. p. 1091.

τὰ δὲ τοῦ πολέμου — ὑπαρχόντων] Dicere debebat *τὰ δὲ τοῦ πολέμου καὶ τὰ ἑκατέροις ὑπάρχοντα.* Conf. Lys. Or. funebr. p. 100. Reisk. *ἐπιστάμενοι τὴν μὲν πόλιν ἠρημωμένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην καὶ μεστὴν τῶν βαρβάρων, ἱερῶν δὲ καιομένων, ἁπάντων δ' ἐγγὺς ὄντων τῶν δεινῶν* i. e. ait Popp., qui h. l. attulit, *ἱερὰ δὲ καιόμενα, ἅπαντα δ' ἐγγὺς ὄντα τὰ δεινά*, nam ad *μεσὴν* genitivi praeter *τῶν βαρβάρων* propter particulam *δέ* non bene quadrant.

αὐτουργοί] Schol. *δι' ἑαυτῶν τὴν γῆν ἐργαζόμενοι, σπάνει δούλων.* „They cultivate their lands themselves, being improvided with slaves for the purpose. Conf. Xenoph. Oecon. 5, 4. Numerus servorum in Laconica mire recedebat a numero, qui extabat in Peloponneso, quae sicut omnes fere civitates soli agriculturae studentes in Graecia et Italia antiquis temporibus perpaucos servos alebat. v. Herodot. 6, 137. 8, 137. Athenae. 6, 83. etc. Iuvenal. 14. Satir. 168. Atque invenimus postea, ceteras civitates Peloponnesi valde gravatas esse suscipere expeditionem tempore messis, quia cives sui eo tempore de more occupabantur fruges condendo, dum nihil Lacedaemoniorum intererat, ut quorum agri colendi Helotis mandati essent, utrum hoc an illo tempore anni bellum gereretur. v. Thuc. 3, 15.“ Arn.

οὔτε ἰδίᾳ, οὔτε ἐν κοινῷ] v. Aristot. Polit. 2, 9. Od. Muell. Dor. 1. p. 180 sq. Mox *ἐπιφέρειν* intellige cum Heilmanno: indem ihre kleinen Kriege, die sie unter einander führen, ihrer Dürftigkeit wegen kurz abgethan sind. Deinde structura est: *οὔτε ναῦς ἐκπέμπειν πληροῦντες οὔτε πεζὰς στρατιὰς πολλάκις ἐκπέμπειν δύνανται.*

ἀπὸ τῶν αὐτῶν] Athenienses militantes inde a Periclis temporibus

εἰργόμενοι· αἱ δὲ περιουσίαι τοὺς πολέμους μᾶλλον ἢ αἱ βίαιοι ἐσφοραὶ ἀνέχουσι. σώμασί τε ἑτοιμότεροι οἱ αὐτουργοὶ τῶν ἀνθρώπων ἢ χρήμασι πολεμεῖν, τὸ μὲν πιστὸν ἔχοντες ἐκ τῶν κινδύνων κἂν περιγενέσθαι, τὸ δὲ οὐ βέβαιον μὴ οὐ προαναλώσειν, ἄλλως τε κἂν παρὰ δόξαν ὅπερ εἰκὸς ὁ πόλεμος αὐτοῖς μηκύνηται. μάχῃ μὲν γὰρ μιᾷ πρὸς ἅπαντας Ἕλληνας δυνατοὶ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἀντισχεῖν, πολεμεῖν δὲ μὴ πρὸς ὁμοίαν ἀντιπαρασκευὴν ἀδύνατοι, ὅταν μήτε βουλευτηρίῳ ἑνὶ χρώμενοι παραχρῆμά τι ὀξέως ἐπιτελῶσι, πάντες τε ἰσόψηφοι ὄντες καὶ οὐχ ὁμόφυλοι τὸ ἐφ' ἑαυτῶν ἕκαστος σπεύδῃ· ἐξ ὧν φιλεῖ μηδὲν ἐπιτελὲς γίγνεσθαι. καὶ γὰρ οἱ μὲν ὡς μάλιστα τιμωρήσασθαί τινα βούλονται, οἱ δὲ ὡς ἥκιστα τὰ οἰκεῖα φθεῖραι. χρόνιοί τε ξυνιόντες ἐν βραχεῖ μὲν μορίῳ σκοποῦσί τι τῶν κοινῶν, τῷ δὲ πλέονι τὰ οἰκεῖα πράσσουσι. καὶ ἕκαστος οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀμέλειαν οἴεται βλάψειν, μέλειν δέ τινι καὶ ἄλλῳ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τι προϊδεῖν, ὥστε τῷ αὐτῷ ὑπὸ ἁπάντων ἰδίᾳ δοξάσματι λανθάνειν τὸ κοινὸν
142 ἀθρόον φθειρόμενον. μέγιστον δὲ, τῇ τῶν χρημάτων σπάνει

stipendia accipiebant, Spartani non item. Vid. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 293. Mox ad *ἐσφοραί* v. ibidem Vol. 2. p. 3 sqq. Et *ἀνέχουσι* Herm. ad Soph. Oed. C. 680. explicat per *sustinent.*

οὐ βέβαιον μὴ οὐ] Arn. cum Scholiasta comma ponit post *τὸ μέν*, convertens with regard to the one. At nihil refert, utrum hic singulari *τό* utaris, an plurali *τά*. Eadem enim sententia manet. *Τό* intellige ad sensum positum pro *σῶμα*, *τά* structuram redderet ad *σώματα*. Itidem *τὸ δέ* intellige *ἀργύριον*, quod ad sensum inest in *χρήματα*. *Nam corpora quidem ex periculis evasura sperant, pecunias autem non persuasum habent non ante belli finem absumtum iri.* Vid. Herm. ad Vig. p. 796, 265. Matth. p. 1228. 1229. Mox *μὴ πρὸς ὁμοίαν* cum Sintenisio ad Plut. V. Them. p. 3. interpretor sic: *πολεμεῖν δὲ ἀδύνατοι εἰ μὴ πρὸς ὁμοίαν ἀντιπ.* De verbis *ὅταν — ἐπιτελῶσι* v. Matth. p. 1268. 2.

μήτε — χρώμενοι] Schol. *αὐτόνομοι γὰρ πάντες.* Quippe est pro *μήτε ἐπιτελῶσι τῷ χρῆσθαι.* Mox de *ἰσοψηφίᾳ* sociorum et toto hoc cap. v. Od. Muell. Dor. 1. p. 181 sqq. nr. 3 — 6. Deinde quod *οὐχ ὁμόφυλοι* dicit, Schol. adnotavit: *οἱ μὲν γὰρ Δωριεῖς, οἱ δὲ Αἰολεῖς, οἱ δὲ Βοιωτοί.* Mox *τὸ ἐφ' ἑαυτῶν* Gr. m. Vulgo *τὸ ἐφ' ἑαυτόν.* Laur. *ἐφ' αὑτόν.* Ar. Chr. *ὑφ' ἑαυτῶν.* Genitivum quamvis parum bonis codd. munitum cur praeferat, Popp. ait apparere ex 1, 17. *τὸ ἐφ' ἑαυτῶν μόνον προορώμενοι.* Conf. Vig. p. 613 sq. p. 859. Matth. p. 1163. fin. Adde 2, 63. *ἐπὶ σφῶν αὐτῶν οἰκεῖν.* Deinde si legas *σπεύδει*, structura cogitanda est variata, ut 1, 38. 2, 44. 4, 92. 6, 18. Praeterea tenendum est, singularem positum esse pro plurali, quo magis uti solet post *ἕκαστος.* v. Matth. p. 602. adn. Alii libri habent *σπεύδῃ.*

φθεῖραι] Schol. *ἐκ τοῦ πολεμεῖν τῇ ἀπουσίᾳ.* Mox ad verba *ἐν βραχεῖ μορίῳ* ex *χρόνιοι* repetendum est *τοῦ χρόνου.* Et *παρὰ ἀμέλειαν* est *propter incuriam.* Vid. Vig. p. 645. Matth. p. 1175. Conf. Thuc. 1, 41. *παρὰ τὸ νικᾶν.* Paulo post *ὑπὲρ ἑαυτοῦ* est: an seiner Stelle. v. Matth. §. 582., et *τῷ αὐτῷ — ἰδίᾳ δοξάσματι* durch dieselbe von Allen eigends und für sich gehegte Meinung.

142. *μέγιστον δέ,*] Vid. Matth. p. 806. init. Mox *κωλύσονται* idem quod *κωλυθήσονται.* Vid. ibidem p. 928. II. Buttm. Gr. §. 113. 5. (ed. 13.)

κωλύσονται, ὅταν σχολῇ αὐτὰ ποριζόμενοι διαμέλλωσι· τοῦ δὲ πολέμου οἱ καιροὶ οὐ μενετοί. καὶ μὴν οὐδ' ἡ ἐπιτείχισις οὐδὲ τὸ ναυτικὸν αὐτῶν ἄξιον φοβηθῆναι. τὴν μὲν γὰρ χαλεπὸν

σχολῇ] sc. *ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης τε ἑκάστοις οὐσίας* (quae sunt *αἱ βίαιοι ἐσφοραί* cap. 141.) *καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Δελφοῖς καὶ Ὀλυμπίᾳ χρημάτων* cap. 121. Popp. Mox *οὐδ' — οὐδέ* est selbst nicht — und auch nicht.

καὶ μὴν οὐδ' ἡ ἐπιτείχισις — ἀμύνεσθαι] Haec verba Periclis referuntur ad orationem Corinthii c. 122. *ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλαι ὁδοί* etc. Munitionum duplex genus discernit, *ἐπιτείχισιν* et *φρούρια.* Atque *ἐπιτείχισις* quidem aedificatio videtur oppidorum, castellorumve integra, id quod alibi *ἐποικίζειν* appellatur. v. Schaef. ad Apoll. Rhod. Vol. 2. p. 339. Thuc. 7, 27. Id quod Popp. sentiens 1. Commentt. p. 707. „ut praesidium, ait, Peloponnesii in Attica constituerent, castellum aut exstruerent, aut exstructum expugnarent opus erat, quod belli historia confirmat.“ Exempla huius rationis i. e. oppidorum conditorum hoc consilio, ut vel adspectus suus hostes angeret, Megara sunt aedificata a Doribus, ut ea urbe Atheniensibus officeretur, post infelicem expeditionem rege Codro in Atticam factam; Heraclea in Trachinia, exstructa ad cohibendos Thessalos (Thuc. 3, 92. 93. 5, 51.). Neque aliter interpretatur Schol. *ἐπιτείχισίς ἐστι τὸ πόλιν τινὰ ἑτέραν πλησίον ἄλλης τειχίσαι διὰ τὸ φρουρεῖν καὶ λυμαίνεσθαι τὴν γῆν.* Talem urbem ut magnae molis vel in pace arduam esse orator dicit ad exstruendum, licet exstruatur ab urbe *sufficiente his expensis:* sic enim accipio verba *πόλιν ἀντίπαλον* sc. *τῇ παρασκευῇ*, ut sit *ἴσην τῇ παρασκευῇ*, sive *ἀντίπαλος* idem esse accipiatur, quod *ἰσοσθενής*, ut 3, 9. ubi v. Bloomf., sive sit angemessen, ut 2, 61., ubi v. Schol. (Praecipue significat hostem hosti parem, v. Dorv. ad Charit. p. 574.) Nedum in bello talis aedificatio fiat et in agro hostico, et a Lacedaemoniis aerario destitutis, et proinde *πόλει οὐκ ἀντιπάλῳ τῇ παρασκευῇ*, qui insuper in arte oppugnandi rudes essent. Arduum autem erat per se, talem *ἐπιτείχισιν* exstruere propter sumtus enormes, quibus diu Graecorum parvae opes non sufficiebant, et ne tum quidem, quum bellum Pelop. incipiebat, omnium, quare veterrimas urbes Graecorum *ἀτειχίστους* fuisse Thuc. 1, 5. dicit, adde 1, 7. init., quae verba ex adverso posita sunt verbis c. 2. *περιουσίαν χρημάτων* etc. Contra talem igitur *ἐπιτείχισιν*, Pericles pergit, facta est a nobis *ἀντεπιτείχισις*, quae non proprie vocatur, sed classes Atticas intelligo, quibus oras Peloponnesi advecti Athenienses Lacedaemonios Atticae obsessores ab obsessione avocarent. Nempe eodem iure, quo oraculum Delphicum naves dixit muros ligneos, a Pericle navium apparatus eo, quo dixi, consilio factus dicitur *ἀντεπιτείχισις.* Figurate Athenienses dicit classibus consilio Themistoclis exstructis *ἀντεπιτειειχισμένους* i. e. dicit eos viam invenisse, qua obsessores ipsorum terrae vicissim obsessuri arceant. Mediam autem passivae eius verbi formae siguificationem bene explicat H. Steph.: „quum has non minus contra ipsos munitiones *vicissim* excitarimus sive propugnaculis adversus eos excitatis *vicissim nos munierimus.*“ Conf. Matth. §. 493. Quae explicatio si minus placeat, levissima mutatione sensus effici potest haud repudiandus, si legas *ἡμῶν ἂν ἀντεπιτειχισμένων*, *quum praesertim futurum sit, ut eo tempore nos non minus propugnaculis in ipsorum terra adversus eos excitatis vicissim nos munierimus.* Sic 7, 42. est *καὶ ἀποτειχισμένοι ἂν ἦσαν.* (*Ἄν* perfecti infinitivo additum minus infrequens, v. 2, 102. 7, 42. 8, 1. 2. extr.) Alterum genus oppugnationis per munitiones instituendae *φρούρια* sunt, sive oppida in agro hostico

καὶ ἐν εἰρήνῃ πόλιν ἀντίπαλον παρασκευάσασθαι, ἥπου δὴ ἐν πολεμίᾳ τε καὶ οὐχ ἧσσον ἐκείνοις ἡμῶν ἀντεπιτετειχισμένων. φρούριον δ' εἰ ποιήσονται, τῆς μὲν γῆς βλάπτοιεν ἄν τι μέρος καταδρομαῖς καὶ αὐτομολίαις, οὐ μέντοι ἱκανόν γε ἔσται ἐπιτειχίζειν τε κωλύειν ἡμᾶς πλεύσαντας ἐς τὴν ἐκείνων καὶ ἧπερ ἰσχύομεν ταῖς ναυσὶν ἀμύνεσθαι. πλέον γὰρ ἡμεῖς ἔχομεν τοῦ κατὰ γῆν ἐκ τοῦ ναυτικοῦ ἐμπειρίας ἢ ἐκεῖνοι ἐκ τοῦ κατ' ἤπειρον ἐς τὰ ναυτικά. τὸ δὲ τῆς θαλάσσης ἐπιστήμονας γενέσθαι οὐ ῥᾳδίως αὐτοῖς προσγενήσεται. οὐδὲ γὰρ ὑμεῖς, μελετῶντες αὐτὸ εὐθὺς ἀπὸ τῶν Μηδικῶν, ἐξείργασθέ πω· πῶς δὴ ἄνδρες γεωργοὶ καὶ οὐ θαλάσσιοι καὶ προσέτι οὐδὲ μελετῆσαι ἐασόμενοι διὰ τὸ ὑφ' ἡμῶν πολλαῖς ναυσὶν ἀεὶ ἐφορμεῖσθαι, ἄξιον ἄν τι δρᾶσεν; πρὸς μὲν γὰρ ὀλίγας ἐφορμούσας κἂν διακινδυνεύσειαν πλήθει τὴν ἀμαθίαν θρασύνοντες, πολλαῖς δὲ εἰργόμενοι ἡσυχάσουσι, καὶ ἐν τῷ μὴ μελετῶντι ἀξυνετώτεροι ἔσονται καὶ δι' αὐτὸ καὶ ὀκνηρότεροι. τὸ δὲ ναυτικὸν τέχνης ἐστὶν ὥσπερ καὶ ἄλλο τι καὶ οὐκ ἐνδέχεται ὅταν τύχῃ ἐκ παρέργου μελετᾶσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον μηδὲν ἐκείνῳ πάρεργον ἄλλο γίγνε-

occupata et operibus munita, quale postea Decelea fuit (6, 91.), unde Atticam incursionibus infestabant. Vid. C. Nep. V. Alc. 4. Nec fecit ea munitio minimum momentum ad debellandum. Talia φρούρια fuerunt Pylus, Methone, Budorum, Atalante al. Alibi neque ab Thucydide, neque ab aliis scriptoribus ἐπιτειχισμός et φρούρια discernuntur. Velut Thuc. 6, 91. 93. Deceleam dicit ἐπιτείχισιν et 7, 18. 28. ἐπιτειχισμόν, itaque Schol. Thuc. 1, 122. ἐπιτειχισμός explicat per ἐπίθεσις, addens ἀντίτεται τὴν Δεκέλειαν, ἣν ὕστερον ἐτείχισαν, et munitionem Atalantae, quam Thuc. 3, 32. φρούριον, eam Diod. 12, 44. ἐπιτείχισμα appellat. Et Plut. V. Demetr. 23. item promiscue utitur verbis ἐπιτείχισις et φρούριον. Nisi quod φρούριον Thucydidi 7, 28. est oppidum, in quo te tuearis, et proinde ἐπιτείχισμα opus, unde aggrediaris. Postremo Pericles dicit οὐ μέντοι ἱκανόν γε ἔσται etc., quibus quis neget aperte ἀντεπιτείχισιν per naves futuram describi? Quippe animo eum scriptor facit praecipientem res gestas ad Pylum et Sphacteriam.

ἥπου δή] sc. χαλεπόν, geschweige denn, dass etc. v. Matth. p. 1212. Mox αὐτομολίας est *recipiendis transfugis*. Recte Schol. δεχόμενοι τοὺς αὐτομόλους δούλους. Proxima πλέον γάρ etc. ita interpretor: *nam ex usu rerum nauticarum plus peritiae ad proelia terrestria habemus, quam illi ex usu militiae terrestris ad pugnas navales.* Ordo verborum hic est: πλέον ἔχομεν ἐμπειρίας τοῦ κατὰ γῆν ἐκ τοῦ ναυτικοῦ ἢ ἐκεῖνοι ἐκ τοῦ κατ' ἤπειρον ἐς τὰ ναυτικά. Mox ἐν τῷ μὴ μελετῶντι idem est quod ἐν τῷ μὴ μελετᾶν. v. Herm. ad Soph. Tr. p. 41. v. 195. Matth. §. 570. His respicitur ad orationem Corinthii c. 121. μελετήσομεν τὰ ναυτικά. Dicit, adversarios nihil in bello navali effecturos, quum ne hoc quidem sint consecuturi, ut se exercitatione ad certamen praeparent, quoniam Athenienses in dies pluribus navibus eos observaturi sint. Deinde ὥσπερ καὶ ἄλλο τι est so gut, als etwas anderes, sive *si quidquam aliud*. v. Matth. p. 1250. e. Et ὅταν τύχῃ Heilm. reddit gelegentlich, als ein Nebenwerk. Denique ad verba ἀλλὰ μᾶλλον — γίγνεσθαι ex verbo ἐνδέχεται aliud cognatae significationis repetendum est, ut δεῖ vel simile.

σθαι. εἴ τε καὶ κινήσαντες τῶν Ὀλυμπίασιν ἢ Δελφοῖς χρη- 143
μάτων μισθῷ μείζονι πειρῷντο ἡμῶν ὑπολαβεῖν τοὺς ξένους τῶν ναυτῶν, μὴ ὄντων μὲν ἡμῶν ἀντιπάλων ἐσβάντων αὐτῶν τε καὶ τῶν μετοίκων δεινὸν ἂν ἦν· νῦν δὲ τόδε τε ὑπάρχει καὶ ὅπερ κράτιστον κυβερνήτας ἔχομεν πολίτας καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν πλείους καὶ ἀμείνους ἢ πᾶσα ἡ ἄλλη Ἑλλάς. καὶ ἐπὶ τῷ κινδύνῳ οὐδεὶς ἂν δέξαιτο τῶν ξένων τήν τε αὐτοῦ φεύγειν καὶ μετὰ τῆς ἥσσονος ἅμα ἐλπίδος ὀλίγων ἡμερῶν ἕνεκα μεγάλου μισθοῦ δόσεως ἐκείνοις ξυναγωνίζεσθαι. καὶ τὰ μὲν Πελοποννησίων ἔμοιγε τοιαῦτα καὶ παραπλήσια δοκεῖ εἶναι, τὰ δὲ ἡμέτερα τούτων τε ὥνπερ ἐκείνοις ἐμεμψάμην ἀπηλλάχθαι καὶ ἄλλα οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου μεγάλα ἔχειν. ἤν τ' ἐπὶ τὴν χώραν ἡμῶν πεζῇ ἴωσιν, ἡμεῖς ἐπὶ τὴν ἐκείνων πλευσούμεθα, καὶ οὐκέτι ἐκ τοῦ ὁμοίου ἔσται Πελοποννήσου μέρος τι τμηθῆναι καὶ τὴν Ἀττικὴν ἅπασαν. οἱ μὲν γὰρ οὐχ ἕξουσιν ἄλλην ἀντιλαβεῖν ἀμαχεί, ἡμῖν δέ ἐστι γῆ πολλὴ καὶ ἐν νήσοις καὶ κατ' ἤπειρον. μέγα γὰρ τὸ τῆς θαλάσσης κράτος. σκέψασθε δέ· εἰ γὰρ ἦμεν νησιῶται, τίνες ἂν ἀληπτότεροι ἦσαν; καὶ νῦν χρὴ ὅτι ἐγγύτατα τούτου διανοηθέντας τὴν μὲν γῆν καὶ οἰκίας ἀφεῖναι, τῆς δὲ θαλάσσης καὶ πόλεως φυλακὴν ἔχειν, καὶ Πελοποννησίοις ὑπὲρ αὐτῶν ὀργισθέντας πολλῷ πλείοσι μὴ διαμάχεσθαι· κρατήσαντές τε γὰρ αὖθις οὐκ ἐλάσσοσι μαχούμεθα καὶ ἢν σφαλῶμεν, τὰ τῶν ξυμμάχων ὅθεν ἰσχύομεν προσαπόλλυται· οὐ γὰρ ἡσυχάσουσι μὴ ἱκανῶν ἡμῶν ὄντων ἐπ' αὐτοὺς στρατεύειν· τήν τε ὀλόφυρσιν μὴ οἰκιῶν καὶ γῆς ποιεῖσθαι, ἀλλὰ τῶν σωμάτων· οὐ γὰρ τάδε τοὺς ἄνδρας, ἀλλ' οἱ ἄνδρες ταῦτα κτῶνται. καὶ εἰ ᾤμην πείσειν ὑμᾶς, αὐτοὺς ἂν ἐξελ-

143. μισθῷ μείζονι] Haec quoque referuntur ad orationem Corinthii c. 121. De verbis ὑπηρεσίαν ἀμείνους v. Matth. p. 809. 2.

οὐδεὶς — τῶν ξένων] Schol. οὐδεὶς ἂν, φησὶ, θελήσειε ξένος τὴν πατρίδα φεύγειν, καὶ μετὰ τῶν ἀσθενεστέρων, τουτέστι Λακεδαιμονίων, ἀγωνίζεσθαι διὰ μισθὸν ὀλιγήμερον. τὸ δὲ τὴν πατρίδα φεύγειν δηλοῖ, ὅτι σύμμαχοι καὶ ὑπήκοοι εἰσὶν αὐτῶν. καὶ δῆλον, ὅτι, ἐὰν τοῖς Λακεδαιμονίοις διὰ μείζονα μισθὸν προσχωρήσωσι, διωχθήσονται ὑπὸ τῶν ἀστῶν ἕκαστος βιαζομένων, πολιορκουμένων ὑπὸ Ἀθηναίων διὰ τὴν ἀπόστασιν τῶν ναυῶν. Mox ἐλπίδος cum Porto intellige salutis ac victoriae. Et οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου μεγάλα idem est, quod μείζονα. Conf. hoc ipso cap. οὐκέτι ἐκ τοῦ ὁμοίου ἔσται i. e. μείζων βλάβη ἔσται. Pariter οὐκ ἴσον pro μείζον positum esse videtur 4, 87. extr. Tum ἐγγύτατα τούτου intellige τοῦ νησιώτας εἶναι. Conf. 3, 40. γενόμενοι ὅτι ἐγγύτατα τῇ γνώμῃ τοῦ πάσχειν. „Feeling as nearly as possible as if you were islanders; entertaining views and feelings as near as possible to the state of actual islanders.“ Arn. H. Muell.: uns möglichst in dieser Lage denkend.

τὴν ὀλόφυρσιν] Verba Dionysii p. 795. ταύτης δ' ἐστὶ τῆς ἰδέας et sequentia (in quibus aliquid incuria librariorum excidit), huc traxit Krueg. ad Dionys. p. 227., at Dionys. in mente habuerat locum Thucydidis 2, 51. Mox τούτου γε ἕνεκα est wenn es darauf ankommt. v. Matth. p. 1137. Buttm. Gr. p. 447. (ed. 13.)

θόντας ἐκέλευον αὐτὰ δηῶσαι καὶ δεῖξαι Πελοποννησίοις ὅτι
144 τούτων γε ἕνεκα οὐχ ὑπακούσεσθε. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔχω ἐς ἐλπίδα τοῦ περιέσεσθαι, ἢν ἐθέλητε ἀρχήν τε μὴ ἐπικτᾶσθαι, ἅμα πολεμοῦντες καὶ κινδύνους αὐθαιρέτους μὴ προστίθεσθαι. μᾶλλον γὰρ πεφύβημαι τὰς οἰκείας ἡμῶν ἁμαρτίας ἢ τὰς τῶν ἐναντίων διανοίας. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν καὶ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἅμα τοῖς ἔργοις δηλωθήσεται· νῦν δὲ τούτοις ἀποκρινάμενοι ἀποπέμψωμεν Μεγαρέας μὲν ὅτι ἐάσομεν ἀγορᾷ καὶ λιμέσι χρῆσθαι, ἢν καὶ Λακεδαιμόνιοι ξενηλασίας μὴ ποιῶσι μήτε ἡμῶν μήτε τῶν ἡμετέρων ξυμμάχων· οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύει ἐν ταῖς σπονδαῖς οὔτε τόδε· τάς τε πόλεις ὅτι αὐτονόμους ἀφήσομεν, εἰ καὶ αὐτονόμους ἔχοντες ἐσπεισάμεθα καὶ ὅταν κἀκεῖνοι ταῖς αὑτῶν ἀποδῶσι πόλεσι μὴ σφίσι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπιτηδείως αὐτονομεῖσθαι, ἀλλὰ αὐτοῖς ἑκάστοις ὡς βούλονται· δίκας δὲ ὅτι

144. *ἀλλ' ἐκεῖνα*] Haec referuntur ad initium huius cap. Mox *ἅμα τοῖς ἔργοις* est *dum ipsae res gerentur* sive in ipso bello. Ad *ἀποπέμψωμεν* supple *αὐτούς*. Simul traiectio verborum inest, pro *νῦν δὲ ἀποπέμψωμεν τούτοις ἀποκρινάμενοι*, *ὅτι* etc. De *ξενηλασίᾳ* Spartanorum v. Wessel. ad Petit. Legg. Att. p. 678. Od. Muell. Dor. 2. p. 8. adn. p. 121. 229. 411. adn. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 57. §. 28. et Thuc. 2, 39.

οὔτε — κωλύει ἐν ταῖς σπονδαῖς] i. e. *tempore pacis, quam agimus, commercia non sunt impedimento. Ἐν ταῖς σπονδαῖς* hoc sensu est, quemadmodum 7, 18. *ἐν σπονδαῖς*, ubi Schol. *ἀντὶ τοῦ οὐσῶν σπονδῶν*. Adde 1, 55. extr. 2, 5. 3, 56. 65. et mox extremo primo libro legitur *ἐπεμίγνυντο δὲ ὅμως ἐν αὐταῖς* i. e. *ἐν ταῖς αἰτίαις καὶ διαφοραῖς*, sive *tempore, quo illae causae belli et discordiae obtinebant.* Et *ἐν ταῖς σπονδαῖς* dixit adiecto articulo, non, ut plerumque, *ἐν σπονδαῖς*, quemadmodum saepissime quidem *ἐν εἰρήνῃ*, sed etiam, quamquam rarius, *ἐν τῇ εἰρήνῃ*, ut 2, 65. 3, 9. 13. etc., hac cum sensus videlicet differentia: in einer Zeit des Friedens et zu der Zeit, wo wir Frieden haben. Neque aliter dicitur *ἐν τῷ πολέμῳ* et *ἐν πολέμῳ*. v. Popp. 2. Commentt. p. 118. 337. 352. Commercia (*ἐκεῖνο*, *τὸ Μεγαρέας ἐᾶν λιμέσι χρῆσθαι*, et *τόδε*, *τὸ ξενηλασίας μὴ ποιεῖν*), Pericles dicit, pacis tempore quid obsint? Imo commerciorum interruptio novum bellum adducet. Insimulatio in his verbis inest Lacedaemoniorum (et, si verum spectes, etiam Atheniensium), sed certe acerbior illorum, qui non unum populum, neque ad tempus, sed per omne tempus omnes peregrinos a se spernerent et procul abhiberent. Verbum *κωλύειν* absolute positum est sine ullo casu subiecti, ut sit hinderlich seyn, quemadmodum *βλάπτειν* est: schädlich seyn, c. 141. nullo casu adiecto et rursus ipsum *κωλύειν* c. 129. *μὴ κεκωλύσθω*, es sey kein Hinderniss, et omnium apertissime *ἐπικωλύει* 6, 17. et *κεκωλῦσθαι* 4, 14., ubi v. adnot. Mox *τάς τε πόλεις* Cass. Aug. (Ven. Pal. Reg. H. Vat. cod. Bas. Gr. Lugd. I.) Vulgo *τὰς δέ*. Particulae *μέν* respondet *τε* ut 2, 70. 3, 46. 4, 32. 69. 8, 1. init.

σφίσι τοῖς Λακεδαιμονίοις] Scholiastae verba *τ. Λακ.* glossa videntur, quod iudicium suum fecit Valck. ad Herodot. 5, 92. prop. fin. Quod si recte fieret, sexcenta alia eiusmodi apud Thucydidem delenda esse monuit et exempla attulit Krueg. ad Dionys. p. 169. Quare supra c. 100. verba *αἱ Ἐννέα ὁδοί*, quamquam a Valla omissa, non putat obducenda esse. Huis generis praecipue sunt loci, ubi positis *οἱ*

ἐθέλομεν δοῦναι κατὰ τὰς ξυνθήκας, πολέμου δὲ οὐκ ἄρξομεν, ἀρχομένους δὲ ἀμυνούμεθα. ταῦτα γὰρ δίκαια καὶ πρέποντα ἅμα τῇδε τῇ πόλει ἀποκρίνασθαι. εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι ἀνάγκη πολεμεῖν· ἢν δὲ ἑκούσιοι μᾶλλον δεχώμεθα, ἧσσον ἐγκεισομένους τοὺς ἐναντίους ἕξομεν· ἔκ τε τῶν μεγίστων κινδύνων ὅτι καὶ πόλει καὶ ἰδιώτῃ μέγιστα τιμαὶ περιγίγνονται. οἱ γοῦν πατέρες ἡμῶν ὑποστάντες Μήδους καὶ οὐκ ἀπὸ τοσῶνδε ὁρμώμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἐκλιπόντες γνώμῃ τε πλείονι ἢ τύχῃ καὶ τόλμῃ μείζονι ἢ δυνάμει τόν τε βάρβαρον ἀπεώσαντο καὶ ἐς τάδε προήγαγον αὐτά. ὧν οὐ χρὴ λείπεσθαι, ἀλλὰ τούς τε ἐχθροὺς παντὶ τρόπῳ ἀμύνεσθαι καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πειρᾶσθαι αὐτὰ μὴ ἐλάσσω παραδοῦναι.

145 *Ὁ μὲν Περικλῆς τοιαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι νομίσαντες ἄριστα σφίσι παραινεῖν αὐτὸν ἐψηφίσαντο ἃ ἐκέλευε, καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀπεκρίναντο τῇ ἐκείνου γνώμῃ, καθ' ἕκαστά τε ὡς ἔφρασε καὶ τὸ ξύμπαν, οὐδὲν κελευόμενοι ποιήσειν, δίκῃ δὲ κατὰ τὰς ξυνθήκας ἑτοῖμοι εἶναι διαλύεσθαι περὶ τῶν ἐγκλημάτων ἐπὶ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ. καὶ οἱ μὲν ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου καὶ οὐκέτι ὕστερον ἐπρεσβεύοντο.*

146 *Αἰτίαι δὲ αὗται καὶ διαφοραὶ ἐγένοντο ἀμφοτέροις πρὸ τοῦ πολέμου ἀρξάμεναι εὐθὺς ἀπὸ τῶν ἐν Ἐπιδάμνῳ καὶ Κερκύρᾳ· ἐπεμίγνυντο δὲ ὅμως ἐν αὐταῖς καὶ παρ' ἀλλήλους ἐφοίτων, ἀκηρύκτως μέν, ἀνυπόπτως δὲ οὔ. σπονδῶν γὰρ ξύγχυσις τὰ γιγνόμενα ἦν καὶ πρόφασις τοῦ πολεμεῖν.*

μὲν — οἱ δέ tamen subiecta, quo illae voces redeunt, adiiciuntur, velut 6, 57. *καὶ ὁ μὲν ὁ Ἀριστογείτων*. Mox iuxta se ponuntur *ἄρξομεν, ἀρχομένους*, ubi „frequentius, ait Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 878., est *ἄρχειν πολέμου*, at qui belli initium faciunt, non modo ut ab aliis id continuetur, eius initium faciunt, sed sibi eius initium faciunt, ut id bellum ipsi continuent; itaque etiam *ἀρχομένους* dici potuit, hoc est *ἐν ἀρχῇ ὄντας*."

145. *ἐπὶ ἴσῃ*] Schol. *ἐξ ἰσοτιμίας, καὶ οὐχὶ κελευόμενοι.*

οὐκέτι — ἐπρεσβεύοντο] Melesippus 2, 12., ab Archidamo missus, caduceator erat, non legatus. Nisi cum Kutzenio de Pericl. Spec. 1. p. 42. vis dicere haec verba ita intelligere nos debere, ut ante primum belli initium i. e. ante occupatas a Thebanis Plataeas, Lacedaemonios neminem amplius legatum statuamus misisse. Popp.

146. *ἀκηρύκτως*] Praecone nondum utebantur commeantes, quo nimirum comite opus esset in bello, ut inviolati venirent et abirent, ut ostenderent se non infestos venire, sed amice et in causa a bello segregata. Bau.

TEMPORA

RERUM PRIMO LIBRO MEMORATARUM.

Conf. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 452 sqq. 2, 2. p. 514 sqq.

Cap.

12. *ἑξηκοστῷ ἔτει μετὰ Ἰλίου ἅλωσιν*] 1124. ant. Chr. N. sive 347 annis ante primam Olympiada.
ὀγδοηκοστῷ ἔτει] 1104. ant. Chr. N. sive 327 annis ante primam Olympiada. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 484. 501 sq.

13. *Ἀμεινοκλῆς*] Ol. 19, 1. (704.)
ναυμαχία τε παλαιτάτη] Ol. 28, 2. (667.) v. Wachsm. 1, 1. p. 179, 68. 2, 1. p. 374, 4. 381, 59. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 161, 8.
Μασσαλίαν οἰκίζοντες] circ. Ol. 45. (600.) v. adn. ad h. l.

14. *ὀλίγον πρὸ — τοῦ Λαρείου θανάτου*] Ol. 73, $\frac{2}{3}$. (486.)
Θεμιστοκλῆς ἔπεισεν] Ol. 71, 4. (493.) v. adn. ad c. 93.

16. *Κροῖσον καθελοῦσα*] Ol. 58, 1. (548.)

18. *μετὰ τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν*] Ol. 67, 2. (510.)
ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη] Ol. 72, 3. (490.)

20. *τῷ Ἱππάρχῳ περιιυχόντες ἀπέκτειναν*] Ol. 66, 2. (514.)

23. *μετὰ Εὐβοίας ἅλωσιν*] Ol. 83, 3. (445.)

24. *ἀπῴκισαν Κερκυραῖοι*] Ol. 38, 2. (627.) v. Od. Muell. Dor. 1. p. 118. 2. p. 491.

25. *ἐλθόντες δὲ οἱ Ἐπιδάμνιοι*] Ol. $\frac{85}{86}$, $\frac{4}{1}$. (436.)

29. *ἐνίκησαν οἱ Κερκυραῖοι*] Ol. 86, $\frac{1}{2}$. (435.)

30. *περιόντι τῷ θέρει*] Ol. 86, 2. (435.)

31. *ἐλθοῦσιν ὡς τοὺς Ἀθηναίους*] Ol. 86, $\frac{3}{4}$. (433.)

40. *Σαμίων ἀποστάντων*] Ol. 85, 1. (440.)

41. *τὸν Αἰγινητῶν ὑπὲρ τὰ Μηδικὰ πόλεμον*] Ol. 72, 2. (491.) secundum Od. Muell. Aeginet. p. 87. Ol. 71, 4. (493.) sec. Boeckh. de Archont. Pseudepon. p. 628 sq. Medium tenet Wachsm. 1, 2. p. 474.

49. *ἐναυμάχουν*] Ol. $\frac{86}{87}$, $\frac{4}{1}$. (432.)

58. *ἀφίστανται μετὰ Χαλκιδέων*] 432. v. cap. 56. init. 57. init.

62. *ξυνέμισγον*] Sex mensibus ante initium belli Peloponnesiaci (v. Thuc. 2, 2.) i. e. ante Munychionem Ol. 87, 1. (sive Mai 431.) Pugna ergo accidit Maemacterione Ol. 87. 1. (432. Novembr. exeunt. vel Dec. ineunte.) Conf. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 300 sq.

87. *ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει καὶ δεκάτῳ*] 432.

Cap.

89. De rebus Pentecontaeteridis conf. Mans. Spart. 1, 2. p. 313 sqq.
ἐπειδὴ Μῆδοι ἀνεχώρησαν] Ol. 75, 2. (479.)
Σηστὸν — εἷλον] Ol. 75, $\frac{2}{3}$. (478.)
τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν] Ol. 75, $\frac{3}{3}$. (478.)

93. *τοῦ Πειραιῶς τὰ λοιπά*] Ol. 76, 4. (473.) v. adnot. ad 2, 13. VI.

94. *ἐστράτευσαν ἐς Κύπρον*] Ol. 77, 3. (470.)

95. *οἱ Ἀθηναῖοι ἐδέξαντο τοὺς λόγους*] Ol. 77, 3. (470.)
μετεπέμποντο Παυσανίαν] Eodem anno.

96. *παραλαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἡγεμονίαν*] Ol. 75, 4. (477.) v. Wachsm. 1, 2. p. 72. 12. b., qui tamen dubitantius loquitur p. 111, 6. v. adnot. ad. c. 95.
ἔταξαν] Ol. 77, 4. (469.) Dodw.

98. *Ἠιόνα — Σκῦρον*] Ol. 77, 4. (469.)
Καρυστίους] Ol. 78, 2. (467.)
Ναξίοις] Ol. 78, 3. (466.)

100. *ἡ ἐπὶ Εὐρυμέδοντι*] Ol. 77, 4. (469.) Aliter de his temporibus sentit Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 47, 63. verba *μετὰ ταῦτα* in principio huius capitis non referens ad cap. proxime praecedens. Conf. Wachsm. 1, 2. p. 58, 63. b.
χρόνῳ ὕστερον ξυνέβη Θασίους] Ol. 78, $\frac{3}{4}$. (465.)
ἐπὶ Στρυμόνα πέμψαντες] 465.

101. *τοῦ γενομένου σεισμοῦ*] fine anni 465.
τρίτῳ ἔτει] Ol. 79, $\frac{1}{2}$. (463.)

102. *οἱ δ' ἦλθον Κίμωνος στρατηγοῦντος*] Ol. 79, $\frac{3}{4}$. (461.) Aliter Od. Muell. Dor. 2. p. 499.

103. *οἱ ἐν Ἰθώμῃ δεκάτῳ ἔτει*] Ol. 81, $\frac{1}{2}$. (455.)

105. *μάχη ἐγένετο*] Ol. 80, $\frac{2}{3}$. (458.)
ἐπὶ Κεκρυφαλείᾳ] Ol. 80, $\frac{2}{3}$. (458.) De his et proxime sequentibus v. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 294.
ναυμαχία γίγνεται] 458.
ἐς τὴν Μεγαρίδα] Ol. 80, $\frac{3}{4}$. (457.)

107. *τὰ μακρὰ τείχη*] Ol. 80, $\frac{3}{4}$. (457.) v. adnot. ad 2, 13. VI.
Φωκέων στρατευσάντων] Ol. 80, 4. (457.)

108. *ἐν Τανάγρᾳ*] Ol. 80, 4. (457.) mense Posideone v. Boeckh. Explicc. Pindar. p. 532 sqq. Dissen. ad Isthm. 6. et ad Isthm. 1. (p. 481.)
ἐν Οἰνοφύτοις] Ol. 80, 4. (456.) mense Anthesterione. Vid. ibidem.
τὰ τείχη τὰ ἑαυτῶν — τὰ μακρὰ ἐπετέλεσαν] Ol. 80, 4. (456.) vid. adn. ad 2, 13. VI.

110. *τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα διεφθάρη*] 456. Conf. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 294. b.

111. *ἐστράτευσαν — ἐπὶ Φάρσαλον*] Ol. 80, 4. (456.)
μετὰ ταῦτα οὐ πολλῷ ὕστερον] Ol. 81, $\frac{3}{3}$. (454.)

112. *Κίμωνος — ἀποθανόντος*] Ol. 82, $\frac{3}{4}$. (449.)
τὸν ἱερὸν — πόλεμον] Ol. $\frac{82}{83}$, $\frac{4}{1}$. (448.)

Cap.
114. *Εὔβοια ἀπέστη*] Ol. 83, $\frac{2}{3}$. (446.)
Μέγαρα ἀφέστηκε] Ol. 83, 3. (446.) v. Od. Muell. Dor. 2. p. 167. 500. 510.
μετὰ τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι] Ol. 83, $\frac{3}{4}$. (445.)
115. *ἕκτῳ δὲ ἔτει*] Ol. 85, 1. (440.)
119. *αὖθις δὲ τοὺς ξυμμάχους παρακαλέσαντες*] Ol. $\frac{86}{87}$, $\frac{4}{1}$. (432.)
128. *τὸ ἀπὸ Ταινάρου ἄγος*] circ. Ol. 78, 3. (466.) v. Od. Muell. Dor. 2. p. 499. 510. nr. 41.
τὸ πρῶτον μεταπεμφθείς] Ol. 77, 3. (470.)
131. *ἀνεχώρει τὸ δεύτερον ἐς Σπάρτην*] Ol. 77, 4. (469.)
136. *φεύγει — ἐς Κέρκυραν*] post 469.
137. *ὃ ἐπολιόρκει Νάξον*] Ol. 78, $\frac{3}{3}$. (466.)
138. *τελευτᾷ τὸν βίον*] aliquot annis post 464.

ARGUMENTUM LIBRI SECUNDI.

Thebani Plataeas capere conantur 1—6. Apparatus Lacedaemoniorum et Atheniensium 7. Graecia alterutris accedit 8. Utrorumque socii 9. Prima invasio Atticae facta per Archidamum 10—24. Ab hoc *bellum Archidamium* dictum est. v. fragm. Lys. ap. Harpocr. v. *Ἀρχιδάμιον πόλεμον* (ap. Reisk. Vol. 6. Oratt. Gr. p. 11.) Marx in Ephoreis p. 232. Haec belli prima pars gesta est per decennium. Expeditiones Archidami in Atticam repetitae sunt annis 431. 430. 429. 428. Lacedaemonii incursionem in Atticam parant 10—12. Oratio Archidami 11. Apparatus Atheniensium, et (13) digressio de antiquo statu Atticae 13—17. Ipsa invasio, in qua Peloponnesii Acharnas usque procedentes terram vastant 18—22. Atheniensibus classem in Peloponnesum mittentibus Peloponnesii discedunt 23. Atheniensium de bello gerendo decreta 24. Athenienses Peloponnesum circumnavigantes apud Methonam et Pheam escensiones faciunt 25. Expeditio Atheniensium in fines Locrorum 26. Aeginetae insula sua expelluntur 27. Solis defectus 28. Athenienses societatem iungunt cum Sitalce, rege Odrysarum 29. Athenienses Sollium et Astacum capiunt et Cephalleniam sibi conciliant 30. Incursio Atheniensium in Megarida 31. Atalante ab Atheniensibus munitur 32. Corinthii Evarchum Astacum reducunt, et escensione in Cephallenia facta vincuntur 33. Sepultura Athenis eorum, qui primi in hoc bello caesi sunt 34. Oratio funebris Periclis 35—46. Pestilentia Athenis et altera incursio Peloponnesiorum 47—54. Peloponnesii Atticam vastant 55. Expeditio Atheniensium in Peloponnesum 56. Tempus morbi et incursionis 57. Haec pars historiae Thucydidis, qua pestilentia describitur, a veteribus Grammaticis verbis *ἐν τῇ λοιμικῇ καταστάσει* significatur. Vid. adn. ad 2, 51. *Ἐν τῷ λοιμῷ* ait Plut. Vol. 1. p. 334. Reisk. Hanc partem Thucydidei operis multi aemulati sunt, ut Dionysius Hal., Dio Cassius, Lucretius, Ovidius, Virgil., Diodorus Sic., Aelian., Procopius, Evagrius Scholast. Hist. Eccles., Hippocrat. Epid. libr. 3., Agathias, Nicephorus, Ioseph., Livius; de recentioribus Boccacius. Vid. Wyttenb. Ecll. Hist. p. 366. Barthelem. Voy. d. j. Anachars. Vol. 1. p. 314. et ante omnia Gibbon. Decline and Fall etc. Vol. 7. p. 419 sqq. cap. 43.

extr. Thomas Sprat, poeta Anglus, poema edidit de morbo Atheniensium: Plague of Athens a. 1659., de quo inique iudicat Iohnson Lives of the poets Vol. 1. p. 428. Walk. Expeditio Hagnonis et Cleopompi adversus Chalcidicam et Potidaeam 58. De rebus Atheniensium et Periclis administratione reipublicae 59 — 65. Athenienses cum Peloponnesiis transigunt de bello componendo et Pericli succensent 59. Oratio Periclis 60—64. Mulcta Periclis, reliqua vita, indoles et in urbe auctoritas 65. Expeditio Lacedaemoniorum in Zacynthum 66. Legati a Spartanis ad Regem missi capti trucidantur 67. Expeditio Ambraciotarum adversus Argos Amphilochicum 68. Athenienses naves Naupactum mittunt et in Cariam Lyciamque, ubi superantur 69. Potidaea expugnatur 70. Expeditio a Spartanis Plataeas suscepta 71—78. Atheniensium clades ad Spartolum 79. Ambraciotarum et finitimorum quorundam populorum et Cnemi Spartani expeditio contra Acarnaniam 80—82. Bellum maritimum in sinu Crissaeo 83—92. Prima pugna navalis Cnemi et Phormionis 83. 84. Altera pugna navalis 85—92. Oratio Brasidae et Cnemi 87. Oratio Phormionis 89. Conatus Peloponnesiorum adversus Piraeum et Salaminem 93. 94. Sitalcae Odrysae expeditio contra Perdiccam, regem Macedoniae 95—101. Digressio de regno Odrysarum 97. et de Macedonia 99. Res gestae a Phormione 102. 103.

B.

Ἄρχεται δὲ ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων καὶ τῶν ἑκατέροις ξυμμάχων, ἐν ᾧ οὔτε ἐπεμίγνυντο ἔτι ἀκηρυκτὶ παρ' ἀλλήλους καταστάντες τε ξυνεχῶς ἐπολέμουν· γέγραπται δὲ ἑξῆς ὡς ἕκαστα ἐγίγνετο κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα. 1

Τέσσαρα μὲν γὰρ καὶ δέκα ἔτη ἐνέμειναν αἱ τριακοντούτεις σπονδαὶ αἳ ἐγένοντο μετὰ Εὐβοίας ἅλωσιν· τῷ δὲ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει ἐπὶ Χρυσίδος ἐν Ἄργει τότε πεντήκοντα δυοῖν δέοντα ἔτη ἱερωμένης καὶ Αἰνησίου ἐφόρου ἐν Σπάρτῃ καὶ Πυθοδώρου ἔτι δύο μῆνας ἄρχοντος Ἀθηναίοις, μετὰ τὴν ἐν Ποτιδαίᾳ μάχην μηνὶ ἕκτῳ καὶ ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ Θηβαίων ἄνδρες ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων, ἦγοῦντο δὲ αὐτῶν Βοιωταρχοῦντες 2

1. *καταστάντες — ἐπολέμουν*] i. e. quum eo venissent, ut bellum gererent, sine intermissione gesserunt. De relatione particularum οὔτε — τε v. Matth. p. 1226. Mox de partitione anni in aestates et hiemes etc. v. Ideler. Handb. d. Chronol. Vol. 1. p. 240 sqq.

2. Narrationem de Plataeis per Thebanos occupatis habent etiam Demosth. in Neaer. p. 1378 sqq. et Aeneas Poliorcet. 2. Quo iure Thebani in Plataeenses, hostiliter egerint, examinat Od. Muell. Orchom. p. 412 sq. De Chryside v. Creuz. Art. Hist. Gr. p. 71. 83. 123 sq. Vales. ad Polyb. Vol. 7. p. 94. Schw. Sturz. ad Hellanic. p. 77 sqq. Ideler. l. c. p. 371 sq., ibidemque de Ephoro eponymo. Mox quum Atheniensium Archontes munera sua Hecatombaeone adirent et scriptor dicat *ἔτι δύο μῆνας ἄρχοντος*, sequitur, Plataeas occupatas esse mense decimo Munychione exeunte. Munychio autem erat mensis vernus primus, hinc *ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ*. Rem factam esse *τελευτῶντος τοῦ μηνός* dicit cap. 4. Mensis Munychio eo anno exitum habuit die 7. Maii.

Βοιωταρχοῦντες] In foedere Boeotico erant Thebae cum urbibus *συμμόροις* (hoc est tertia ferme pars Boeotiae), Thespiae, Haliartus, Coronea, Lebadea, Orchomenus, cui Chaeronea *συντελής* erat, Copae et reliquae urbes circa lacum (fortasse Hyle, Onchestus et Ocaleae), Anthedon, Tanagra, Plataeae, Oropus, Chalia et Eleutherae, quae tamen urbs mature Boeotia divulsa est. Thucydides 5, 38. narrat, *τὰς τέσσαρας βουλὰς* Boeotorum summum collegium fuisse, ad quod Boeotarchi referrent. Easdem singulari numero appellat *βουλήν*. Quarum quum nullo alio loco mentio fiat, ratio in obscuro est: fortasse collegium quadripartitum erat ex modo negotiorum, quae tractabant. Sed Boeotarchos verisimile est eadem ratione fuisse erga quatuor consilia, qua magistratus Spartanos erga gerusiam. Amplissimam potestatem habebant leges exercendi et ductum bellicum. Munus eorum pro ratione anni Boeotici finem habebat solstitio hiberno, at denuo illud obire poterant, velut Pelopidas undecies deinceps Boeotarchus fuit. Qui

Πυθάγγελός τε ὁ Φυλείδου καὶ Διέμπορος ὁ Ὀνητορίδου, ἐσῆλθον περὶ πρῶτον ὕπνον ξὺν ὅπλοις ἐς Πλάταιαν τῆς Βοιωτίας οὖσαν Ἀθηναίων ξυμμαχίδα. ἐπηγάγοντο δὲ καὶ ἀνέῳξαν τὰς πύλας Πλαταιῶν ἄνδρες Ναυκλείδης τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, βουλόμενοι ἰδίας ἕνεκα δυνάμεως ἄνδρας τε τῶν πολιτῶν τοὺς σφίσιν ὑπεναντίους διαφθεῖραι καὶ τὴν πόλιν Θηβαίοις προσποιῆσαι. ἔπραξαν δὲ ταῦτα δι' Εὐρυμάχου τοῦ Λεοντιάδου ἀνδρὸς Θηβαίων δυνατωτάτου. προϊδόντες γὰρ οἱ Θηβαῖοι ὅτι ἔσοιτο ὁ πόλεμος ἠβούλοντο τὴν Πλάταιαν ἀεὶ σφίσι διάφορον οὖσαν ἔτι ἐν εἰρήνῃ τε καὶ τοῦ πολέμου μή πω φανεροῦ καθεστῶτος προκαταλαβεῖν. ᾗ καὶ ῥᾷον ἔλαθον ἐσελθόντες, φυλακῆς οὐ προκαθεστηκυίας. θέμενοι δὲ ἐς τὴν ἀγορὰν τὰ ὅπλα

vero ultra legitimum tempus gerebat, capite damnabatur. Numerus Boeotarchorum nimirum pendebat ex numero urbium, quae in foedere erant. Bello Peloponnesiaco, quum ad Delium pugnabatur, duodecim [imo undecim] Boeotarchi erant, et in his duo Thebani, quorum alter principatum habebat, et quidem ex principatu Thebarum sequebatur, ut hoc perpetuum esset. Illum principem Boeotarchum probabile est eundem fuisse, qui *ἄρχων ἐν κοινῷ Βοιωτῶν*, *ἄρχων Βοιωτοῖς* et in decretis foederis quibusdam etiam simpliciter *ἄρχων* appellatur. Eo quod Thebae binos Boeotarchos habebant, effectum est, ut etiam in ferendis suffragiis plus valerent. Tempore, quo ad Leuctra pugnatum est, quum Boeotia intestinis discordiis vexaretur et septentrionalis pars in potestate Spartanorum esset, modo septem Boeotarchi fuere, interdum nulli. Boeotarchos, quia urbium, a quibus mittebantur, vice agebant, et suorum quisque militum aciem pro arbitrio instituebant, credibile est, in comitiis urbium foederis creatos esse, quamquam posteriori aetate reperimus, Boeotiam ad exemplum foederis Achaici comitia praetoria habere, quibus belli dux foederis et praeter eum Boeotarchi creantur. In deliberationibus maior numerus suffragiorum valebat. Thebanis non modo ius fuisse videtur binorum Boeotarchorum, sed eos etiam magnam vim exercuisse in quatuor consilia et Boeotarchos, quum praesertim probabile sit, Thebis tum illa consilia, tum Boeotarchos sedem habuisse. Od. Muell. s. v. Boeotia ap. Ersch. et Grub. Encyclop. Vol. 11. p. 270. Adde eundem Orchom. p. 404 sq. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 727. 728. sq. Arn. ad Thuc. 3, 61. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 128 sq. 191, 7. 195, 41. 1, 2. p. 217. C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 179 sqq. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 83 sqq. Tittm. Gr. Staatsv. p. 375. 693.

Φυλείδου] Cass. Aug. Ven. Laur. E. Vind. Ar. Chr. Vulgo *Φυλίδου*. Schneid. ad Xen. H. Gr. 5, 4, 2. dedit *Φυλλίδου*. Gr. D. *Φιλίδου*. Mox ad *προσποιῆσαι* Schol. adnotavit *ἵνα μὴ δημοκρατῆται*. deinde „Eurymachus filius est Leontiadae, qui apud Thermopylas se in fidem Persarum dediderat, qui fortasse unus ex maioribus Leontiadae optimatis erat, qui Phoebidae Spartano Cadmeam tradebat.“ Od. Muell. Orchom. p. 413. Mox *ὅτι ἔσεται* Gr. pro *ὅτι ἔσοιτο*. Vid. Matth. p. 963. 3. coll. p. 1027. §. 529.

θέμενοι τὰ ὅπλα] Graecorum milites graviter armati, ubicunque itinere desistebant, continuo hastas et scuta ordine congerebant, nec prius resumebant, quam agmine rursus procedente. Utcunque castra ponebant, locus in castris propatulus deligebatur armis ordine componendis, eademque proinde una solennis armorum ostentatio erat. Si qua urbs obsidebatur, magno incolarum numero militia fungente, arma

τοῖς μὲν ἐπαγομένοις οὐκ ἐπείθοντο ὥστ' εὐθὺς ἔργου ἔχεσθαι καὶ ἰέναι ἐς τὰς οἰκίας τῶν ἐχθρῶν, γνώμην δὲ ἐποιοῦντο κηρύγμασί τε χρήσασθαι ἐπιτηδείοις καὶ ἐς ξύμβασιν μᾶλλον καὶ φιλίαν τὴν πόλιν ἀγαγεῖν, καὶ ἀνεῖπεν ὁ κήρυξ, εἴ τις βούλεται κατὰ τὰ πάτρια τῶν πάντων Βοιωτῶν ξυμμαχεῖν, τίθεσθαι παρ' αὐτοὺς τὰ ὅπλα, νομίζοντες σφίσι ῥᾳδίως τούτῳ τῷ τρόπῳ προσχωρήσειν τὴν πόλιν. οἱ δὲ Πλαταιῆς ὡς ἤσθοντο 3 ἔνδον τε ὄντας τοὺς Θηβαίους καὶ ἐξαπιναίως κατειλημμένην τὴν πόλιν, καταδείσαντες καὶ νομίσαντες πολλῷ πλείους ἐσεληλυθέναι, οὐ γὰρ ἑώρων ἐν τῇ νυκτί, πρὸς ξύμβασιν ἐχώρησαν καὶ τοὺς λόγους δεξάμενοι ἡσύχαζον, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ἐς οὐδένα οὐδὲν ἐνεωτέριζον. πράσσοντες δέ πως ταῦτα κατενόησαν οὐ πολλοὺς τοὺς Θηβαίους ὄντας καὶ ἐνόμισαν ἐπιθέμενοι ῥᾳδίως κρατῆσαι· τῷ γὰρ πλήθει τῶν Πλαταιῶν οὐ βουλομένῳ ἦν

eorum perpetuo in foro aliove loco propatulo urbis congesta manebant, ut ea primo quoque tumultu parata haberent. Hinc phrasis: currere *ἐπὶ τὰ ὅπλα* i. e. ad illum locum, ubi arma recondita sunt, ut primo quoque tempore pugnae aptari possint. Atque tam inveteratus his mos erat, quaque occasione arma ordine reponendi, ut in lustrationibus armorum, ubi milites Graeci id faciebant, quod milites nostri faciunt iussi arma solo imprimere (Gewehr ab), Graeci milites se longis suis hastis scutisque levarent, et quandocunque dux eos alloquebatur, arma ordine structa relinquerent et sine armis audirent: qua opportunitate bis terve usi tyranni milites armis exuebant, militibus conductitiis iussis absportare hastas et scuta civium, militia pedestri fungentium, dum ex more congesta erant et civium ordines adstabant non armati in alio vico urbis audientes orationem tyranni consulto institutam, ut cives armis privaret. v. Thuc. 4, 91. 6, 58. Polyaen. Strateg. 1, 21. Conf. praeterea de universa sententia eorum, quae modo dixi, Thuc. 4, 130. 8, 69. et Xenoph. Anab. 2, 2, 20. 3, 1, 3. Thebani igitur, ut fieri solebat, quum agmen sustinebatur, ibant arma ordine reconditum, et iubendo Plataeenses, ut sua secum arma componerent, hoc iubebant, ut illi domibus exeuntes secum arma iungerent, hastis scutisque constructis una cum armis ipsorum, quae una cum ipsorum rursus arriperentur, quamprimum opus esset vel agmen vel pugnam ingredi. Arn. Adde Valck. ad Herodot. 9, 52. Wessel. ad Diod. 12, 66. 20, 31. Popp. 2. Commentt. p. 7 sq. hanc unam formulae *τίθεσθαι τὰ ὅπλα* explicationem omnibus locis convenire docet: armis ordine proxime positis et ad pugnam promtis et expeditis consistere, sive ad pugnam promtum, arma ad manus habentem, quamquam minime manibus tenentem consistere. „Nisi quod apud Diodorum 20, 31. 45. legitur *θεμένους τὰ ὅπλα παραδοῦναι σφᾶς αὐτούς* sensu deponendi arma (die Waffen niederlegen und sich zu Gefangenen ergeben).“ Bred. ad 1, 105. Mox *τοῖς ἐπαγομένοις* est *adductoribus*. Participium substantivi instar est. v. Lob. ad Soph. Ai. p. 277. Deinde *ἀνεῖπε* frequens verbum est de proclamantibus praeconium. v. Thom. M. p. 68. et interpp. ad Greg. Cor. p. 494. Verbis *κατὰ τὰ πάτρια* Plataeenses monentur, „ut originis suae et consanguinitatis Aeolicae memores foedus repetant cum popularibus suis, Boeotis, quod ipsorum maiores antehac observaverant, potius, quam socii maneant Atheniensium, populi non consanguinei.“ Arn.

3. *οὐ βουλομένῳ ἦν*] v. Matth. §. 388. d. e. Mox laborem *τοῦ διορύσσειν* non difficilem fuisse, quum parietes veterum domorum ma-

τῶν Ἀθηναίων ἀφίστασθαι. ἐδόκει οὖν ἐπιχειρητέα εἶναι καὶ ξυνελέγοντο διορύσσοντες τοὺς κοινοὺς τοίχους παρ' ἀλλήλους, ὅπως μὴ διὰ τῶν ὁδῶν φανεροὶ ὦσιν ἰόντες, ἁμάξας τε ἄνευ τῶν ὑποζυγίων ἐς τὰς ὁδοὺς καθίστασαν, ἵν' ἀντὶ τείχους ᾖ, καὶ τἆλλα ἐξήρτυον ᾗ ἕκαστον ἐφαίνετο πρὸς τὰ παρόντα ξύμφορον ἔσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν ἑτοῖμα ἦν, φυλάξαντες ἔτι νύκτα καὶ αὐτὸ τὸ περίορθρον ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐπ' αὐτούς, ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλεωτέροις οὖσι προσφέρωνται καὶ σφίσιν ἐκ τοῦ ἴσου γίγνωνται, ἀλλ' ἐν νυκτὶ φοβερώτεροι ὄντες ἧσσους ὦσι τῆς σφετέρας ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν πόλιν. προσέβαλόν τε εὐθὺς καὶ ἐς χεῖρας ἦεσαν κατὰ
4 τάχος. οἱ δ' ὡς ἔγνωσαν ἠπατημένοι, ξυνεστρέφοντό τε ἐν σφίσιν αὐτοῖς καὶ τὰς προσβολὰς ᾗ προσπίπτοιεν ἀπεωθοῦντο. καὶ δὶς μὲν ἢ τρὶς ἀπεκρούσαντο, ἔπειτα πολλῷ θορύβῳ αὐτῶν τε προσβαλλόντων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν οἰκετῶν ἅμα ἀπὸ τῶν οἰκιῶν κραυγῇ τε καὶ ὀλολυγῇ χρωμένων, λίθοις τε καὶ κεράμῳ βαλλόντων, καὶ ὑετοῦ ἅμα διὰ νυκτὸς πολλοῦ ἐπιγενομένου, ἐφοβήθησαν καὶ τραπόμενοι ἔφυγον διὰ τῆς πόλεως, ἄπειροι μὲν ὄντες οἱ πλείους ἐν σκότῳ καὶ πηλῷ τῶν διόδων ᾗ χρὴ σωθῆναι, καὶ γὰρ τελευτῶντος τοῦ μηνὸς τὰ γιγνόμενα ἦν, ἐμπείρους δὲ ἔχοντες τοὺς διώκοντας τοῦ μὴ ἐκφεύγειν, ὥστε διεφθείροντο πολλοί. τῶν δὲ Πλαταιῶν τις τὰς πύλας

xime ex luto et lateribus construi solerent, docet et alia rei exempla profert Bloomf. Ad *ἀντὶ τείχους ᾖ* supplendum *τὸ καθιστάναι τὰς ἁμάξας*, aut *τὰ ἅρματα* scriptori in mente erat, dum haec scribebat. v. Matth. p. 604. et de verbis *ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν* ibidem p. 1283. Mox magna subiectorum variatio est: *φυλάξαντες* Plataeenses — *ἐπὶ αὐτούς* (contra Thebanos) — *προσφέρωνται* Plataeenses — *γίγνωνται* Thebani. Et *φοβερώτεροι* est *magis timentes*, non *terribiliores*, id quod Suidas in *φοβερός*, Photius et Etym. M. p. 797, 53. adnotarunt, iterumque Phot. et Suidas in *πιθανός*. Non alio sensu Tacit. 1. Annal. 6. vocem *formidolosus* habet. v. Herm. ad Soph. Ai. 359.

4. *ἀπεωθοῦντο*] i. e. *conabantur eos repellere*, quae est vis imperfecti. Popp. Idem adnotavit, infinitivum in verbis *τοῦ μὴ ἐκφεύγειν* non, ut alibi, consilium sed effectum significare. „Sic Cantacuz., ait, 2, 35. p. 515. *διέσεισεν αὐτοῦ τοὺς λογισμοὺς τοῦ μὴ οἴεσθαι*. Nisi apud Thucydidem cum *διώκοντας* (*eo consilio, ut*) infinitivum iungi mavis."

διεφθείροντο πολλοί] Vulgo *οἱ πολλοί* i. e. *plerique*. *Οἱ* cum It. expunxerunt Bekk. et Popp. „Aeneas Pol. *πολλοὺς ἔφθειραν* et *πολλοὺς* etiam Theo Progymn. c. 4. in iudicio de h. l. nominat. Articulum, si silentium collatoris recte interpretamur, Lugd. quoque om." Popp. Scripturam *οἱ πολλοί* sic fere tuetur Arn.: „Quodsi Thuc. totum numerum Thebanorum intelligit, non quidem statim plerique interierunt (nam, ut Haack. observavit, ex circiter trecentis centum octoginta vivi capti sunt), sed tamen etiam captivi postea occisi sunt v. cap. 4. extr. 5. extr. Quod si eam partem Thebanorum scriptor significat, quae urbem temere pervagata ex parte de moenibus se proiecit, eorum utique plerique perierunt: nam aut in plateis urbis caesi sunt, aut casu et praecipitatione de moenibus vitam finierunt. Utrovis

ἦ ἐσῆλθον καὶ αἴπερ ἦσαν ἀνεῳγμέναι μόναι, ἔκλησε στυρακίῳ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου χρησάμενος ἐς τὸν μοχλόν, ὥστε μηδὲ ταύτῃ ἔτι ἔξοδον εἶναι. διωκόμενοί τε κατὰ τὴν πόλιν οἱ μέν τινες αὐτῶν ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβάντες ἔῤῥιψαν ἐς τὸ ἔξω σφᾶς αὐτοὺς καὶ διεφθάρησαν οἱ πλείους, οἱ δὲ κατὰ πύλας ἐρήμους γυναικὸς δούσης πέλεκυν λαθόντες καὶ διακόψαντες τὸν μοχλὸν ἐξῆλθον οὐ πολλοί, αἴσθησις γὰρ ταχεῖα ἐπεγένετο, ἄλλοι δὲ

modo accipis, plerique perierunt." Quum vero Thucydides adhuc de universis Thebanis loquatur, qui Plataeas occupaverant, nec tamen loquatur nisi de iis, quae tum maxime in plateis acciderunt, non de eo, quod iis, qui moenia ascenderant, aut serius captivis factum est, mihi quidem vulgata non recte defendi videtur.

στυρακίῳ] i. e. *στυρακίῳ ἀκοντίου χρησάμενος καὶ αὐτὸ ἐμβαλὼν ἐς τὸν μοχλόν* sive *usus spiculo iaculi loco pessuli in serae* sive *vectis foramen immisit*. *Στύραξ* est cuspis in ima hasta, qua erigi et solo infigi solet. v. Phot. in *στύραξ* et Eustath. ad Il *κ'*, 795. Casaub. ad Aeneae Tact. p. 172. Orell. inter alia haec habet: „Recte Schol. Thuc. reprehendit eos, qui *στυράκιον* interpretabantur de hastili sive hastae ligno, quod dicebant in obicem immissum esse. Atqui *στύραξ*, *σαυρωτήρ* et *οὐρίαχος* ferrum illud significant, quod in terram defigebant, quum hastae rectae incumbebant, et quod in altero hastae extremo *ἐπιδορατίδα* oppositam habet, Romanis proprie *cuspis*, cui opponitur *mucro*." Vid. ibidem p. 173 sq. I. Fr. Gronovii adnotationem, qua, sicut Casauboni adnotatione, hic locus egregie illustratur. „*Βάλανος* erat genus pessuli immissi in vectem et penetrantis per vectem in ipsas fores. Qui pessulus si totus immittebatur, non poterat videlicet extrahi nisi clave, cuius tubus formam haberet prorsus aptam pessulo, ut firmiter pessulum comprehenderet ac sursum traheret. Hinc clavis illa *βαλανάγρα* appellata est, quippe capiens et revellens *βάλανον*. Hinc variae artes enumerantur ab Aenea Tactico c. 18 — 20., velut pessuli mensuram capiendi hoc consilio, ut aequali clave facta pessulum extraherent, et cavum vectis foriumque, in quod pessulus immittebatur, ita partim sabulo explendi, ut pessulus non totus intraret. v. Aeneam Tact. c. 18., ibique Casaub. *Στυράκιον* videtur fuisse ferrea cuspis in extrema hasta, qua humo figebatur. Tale *στυράκιον* hic adhibitum est loco *στύρακος* i. e. parva cuspis iaculi loco cuspidis amplioris, qualem hastae maiores sive lanceae habebant, quia amplior cuspis non habitura fuisset satis spatii in *βαλανοδόκῃ* sive cavo, in quod *βάλανος* immittebatur. Effectus cuspidis sic immissae plane idem erat, qui est ex obturata rimula, per quam scintilla in pulverem pyrium tormenti igniarii descendit; nam non poterat rursus extrahi, quia clavis deerat apta ad cuspidem extrahendam. Sunt, qui statuant pessulum ipsum cavum fuisse, et similem valde longo munimento ab acus iniuriis digitum tuenti, ita ut clavis intus in pessulo aptaretur atque inseri deberet interiori pessulo, ipsa quum solida esset. At certo una ex descriptionibus Aeneae Tactici (cap. 19. p. 56. init.), ubi *σίφων* sive tubus memoratur ut necessaria clavis pars, videtur comprobare, clavem vulgo cavam fuisse, et externe amplexam esse *βάλανον* ea ratione, qua modo dixi." Arn. *Μοχλός*, *ὀχεύς*, *ἐπιβλής* synonyma sunt, seram sive vectem (Hebel, Querbalken), significantia. Vid. Casaub. ad Aen. Tact. p. 170 sq. Apud scriptores posterioris aevi alia harum rerum ratio est. v. Iacobs. Animadvv. ad Anthol. Gr. 1, 2. p. 328. et Eratosthenis lusum ibidem Anthol. 4. p. 93. nr. 2.

ἄλλη τῆς πόλεως σποράδην ἀπώλλυντο. τὸ δὲ πλεῖστον καὶ ὅσον μάλιστα ἦν ξυνεστραμμένον, ἐσπίπτουσιν ἐς οἴκημα μέγα, οὗ ἦν τοῦ τείχους καὶ αἱ πλησίον θύραι ἀνεῳγμέναι ἔτυχον αὐτοῦ, οἰόμενοι πύλας τὰς θύρας τοῦ οἰκήματος εἶναι καὶ ἄντικρυς δίοδον ἐς τὸ ἔξω. ὁρῶντες δ' αὐτοὺς οἱ Πλαταιῆς ἀπειλημμένους ἐβουλεύοντο εἴτε κατακαύσωσιν ὥςπερ ἔχουσιν ἐμπρήσαντες τὸ οἴκημα, εἴτε τι ἄλλο χρήσωνται. τέλος δὲ οὗτοί τε καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν Θηβαίων περιῆσαν κατὰ τὴν πόλιν πλανώμενοι ξυνέβησαν τοῖς Πλαταιεῦσι παραδοῦναι σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὰ ὅπλα χρήσασθαι ὅ, τι ἂν βούλωνται. οἱ μὲν δὴ ἐν τῇ Πλαταίᾳ οὕτως ἐπεπράγεσαν.

Οἱ δὲ ἄλλοι Θηβαῖοι οὓς ἔδει ἔτι τῆς νυκτὸς παραγενέσθαι πανστρατιᾷ, εἴτι ἄρα μὴ προχωροίη τοῖς ἐσεληλυθόσι, τῆς ἀγγελίας ἅμα καθ' ὁδὸν αὐτοῖς ῥηθείσης περὶ τῶν γεγενημένων ἐπεβοήθουν. ἀπέχει δὲ ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα καὶ τὸ ὕδωρ τὸ γενόμενον τῆς νυκτὸς ἐποίησε βραδύτερον αὐτοὺς ἐλθεῖν· ὁ γὰρ Ἀσωπὸς ποταμὸς ἐῤῥύη μέγας καὶ οὐ ῥαδίως διαβατὸς ἦν. πορευόμενοί τε ἐν ὑετῷ καὶ τὸν ποταμὸν μόλις διαβάντες ὕστερον παρεγένοντο, ἤδη τῶν ἀνδρῶν τῶν μὲν διεφθαρμένων, τῶν δὲ ζώντων ἐχομένων. ὡς δ' ἤσθοντο οἱ Θηβαῖοι τὸ γεγενημένον, ἐπεβούλευον τοῖς ἔξω τῆς πόλεως τῶν Πλαταιῶν· ἦσαν γὰρ καὶ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ κατασκευὴ οἷα ἀπροσδοκήτου κακοῦ ἐν εἰρήνῃ γενομένου· ἐβούλοντο γὰρ σφίσιν εἴ τινα λάβοιεν ὑπάρχειν ἀντὶ τῶν ἔνδον, ἦν ἄρα τύχωσί τινες ἐξωγρημένοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα διενοοῦντο· οἱ δὲ Πλαταιῆς ἔτι διαβουλευομένων αὐτῶν ὑποτοπήσαντες τοιοῦτόν τι ἔσεσθαι καὶ δείσαντες περὶ τοῖς ἔξω κήρυκα ἐξέπεμψαν παρὰ τοὺς Θηβαίους λέγοντες ὅτι οὔτε τὰ πεποιημένα ὁσίως δράσειαν ἐν σπονδαῖς σφῶν πειραθέντες καταλαβεῖν τὴν πόλιν, τά τε ἔξω ἔλεγον αὐτοῖς μὴ ἀδικεῖν. εἰ δὲ μή, καὶ αὐτοὶ ἔφασαν αὐτῶν τοὺς ἄνδρας ἀποκτενεῖν οὓς ἔχουσι ζῶντας· ἀναχωρησάντων δὲ πάλιν ἐκ τῆς γῆς ἀποδώσειν αὐτοῖς τοὺς ἄνδρας. Θηβαῖοι μὲν ταῦτα λέγουσι καὶ ἐπομόσαι φασὶν αὐτούς· Πλαταιῆς δ' οὐχ ὁμολογοῦσι τοὺς ἄνδρας εὐθὺς ὑποσχέσθαι ἀποδώσειν, ἀλλὰ λόγων πρῶτον γενομένων ἦν τι ξυμβαίνωσι, καὶ ἐπομόσαι οὔ φασιν. ἐκ δ' οὖν τῆς γῆς ἀνεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι οὐδὲν ἀδικήσαντες· οἱ δὲ Πλαταιῆς ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῆς χώρας κατὰ τάχος ἐσεκομίσαντο, ἀπέκτειναν τοὺς ἄνδρας εὐθύς. ἦσαν δὲ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν οἱ ληφθέντες, καὶ Εὐρύμαχος εἷς αὐτῶν ἦν, πρὸς ὃν ἔπραξαν οἱ προδιδόντες. τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἔς τε τὰς Ἀθήνας ἄγγελον ἔπεμπον καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν τοῖς Θηβαίοις, τά τ' ἐν τῇ πόλει καθίσταντο πρὸς τὰ παρόντα ᾗ ἐδόκει αὐτοῖς. τοῖς

τὸ δὲ πλεῖστον — ἐσπίπτουσιν] v. Matth. p. 602. n. l. ab init. Mox in verbis *αἱ πλησίον θύραι* vulgo *πλησίον* deest, Popp. recepit ex plurimis optimisque libris. Haack. propinquas ianuas intelligit eas, quae in adversa aedificii parte erant, Didot. transmittit *πλησίον*, ita legens *ὃ ἦν τοῦ τείχους πλησίον, καὶ αἱ θύραι* etc. Verum sic ego malim *ὃ ἦν τοῦ πλησίον τείχους* coll. 1, 134. *οἴκημα, ὃ ἦν τοῦ ἱεροῦ*. Mox *ἄντικρυς* est auf der andern Seite, *ex adverso*. Lobeck. ad Phryn. p. 444. statuit, *ἄντικρυς* et *ἀντικρύ* ita differre, ut hoc *τοπικὸν* sit, significans *ex adverso*, *e regione*, quod veteres Attici *ἀντικρύ* et *κατανικρύ* dicant. Rursus *ἄντικρυς*, *recta*, dicit significationem habere ex tempore et loco confusam, ut Latina *extemplo* et *illico*. Buttm. Gr. max. Vol. 2. p. 290. dicit *ἀντικού* Homero, qui *ἄντικρυς* non habeat, omnibus in notionibus usitatissimum, et veteribus Atticis plane abiudicat, idemque *ἄντικρυς* praesenti loco Thuc. cum sensu *ex adverso* (auf der andern Seite) scriptum vult. Sic etiam Schol. intellexit. Popp. negat, aut cum Lobeckii aut Buttmanni praeceptis conciliari posse verba Xen. Cyrop. 7, 1, 30. *ὁ δὲ Ἀβραδάτας ἀντικρὺ δι' αὐτῶν εἰς τὴν φάλαγγα ἐμβάλλει*. Nempe obsequendum videtur Arnoldo, qui in adn. ad 1, 122. ex significatione *recta* (quo sensu *ἄντικρυς* est ap. Thuc. 6, 49.) alteram ducens: *φανερῶς*, *σαφῶς* (quare *ἄντικρυς* pro *omnino*, *manifeste*, *aperte* legitur ap. Thuc. 1, 122. 5, 30. 8, 64. 92.), metaphoram dicit esse sumtam a telo recta penetrante et collimante, et confert vocabula Anglica thorough, thoroughgoing i. e. durchaus, durch und durch. Unde sponte sequitur significatio *ex adverso* (von der andern Seite heraus). Hoc si probemus, loco Xenophontis erit *penitus per totum conglobatorum militum*. Omne illarum formarum discrimen tolli vult Bloomf. ad Aesch. Choeph. 186, ut Popp. adnotavit. In verbis *ἔτυχεν αὐτοῦ* pronomen quodammodo vice pronominis relativi fungitur, quod fieri solet in oratione bimembri, ubi relativum praecessit, sed alio casu positum. Vid. Herm. ad Vig. p. 707, 28. Hoc loco aliquis dicturus erat: *ὃ ἦν τοῦ τείχους καὶ οὗ αἱ πλησίον θύραι ἀνεῳγμέναι ἔτυχον*. Mox alii legunt *κατακαύσουσιν* et *χρήσονται*. Et quidem in interrogationibus obliquis plerumque futurum tempus praefertur, quare Matth. p. 963. 2. legit et explicat futurum etiam h. l. Eadem differentia inter haec tempora hosque modos in oratione indirecta est, quae in recta, velut inter *τί ποιήσω* et *τί ποιῶ*; i. e. was werde ich — was soll ich thun? Statim de verbis *παραδοῦναι χρήσασθαι* v. Matth. §. 532. a.

5. *εἴ τι μὴ προχωροίη*] v. ibidem p. 1017. 3. Mox „*ἐπεβοήθουν* est de conatu: *auxilium praestitum iverunt.*“ Gottl. Imperfecti hanc vim esse, sed tamen *βοηθεῖν* saepissime non *auxilium ferre*, sed *auxilio proficisci* significare, Popp. respondit. Mox de distantia Theharum et Plataearum v. Od. Muell. Orchom. p. 488. nr. 8. init. Gail. Philol. Vol. 5. p. 280 sq. Dein. *ποταμός* om. C., sed cum reliquis libris agnoscit Demosth. p. 1379. Conf. Matth. §. 274. De phrasi *ἐῤῥύη μέγας* v. Interprr. ad Horat. 1. Serm. 7, 28., de verbis *εἰ λάβοιεν — ἦν τύχωσι* Matth. p. 1019. 6. In verbis *ὅτι — δράσειαν* perperam Koen. ad Greg. Cor. p. 58. optativum pro indicativo positum statuit. v. Matth. §. 529. coll. p. 952 sq. Mox „verbis *τά τε ἔξω ἔλεγον* oratio variata est, quasi antea non *ὅτι οὔτε*, sed *ὅτι οὐ* legeretur, et *ἔλεγον* cum *ἐξέπεμψαν* coniungendum esset.“ Popp. Deinde Schol. male *εὐθύς* ait esse pro *ἐξ εὐθείας* sive *ἀσκόπως*, geradezu und ohne Vorbehalt. In eodem errore est Zonaras in v. *εὐθύ*. Imo *εὐθύς* cum *ἀποδώσειν* iungendum est, et ex adverso verba *λόγων πρῶτον γενομένων ἀποδιδόναι* ponuntur. De Eurymacho v. Wessel. ad Herodot. 7, 233. et Dahlm. Herodot. p. 40. Denique *οἱ προδιδόντες* sunt *proditores*.

δ' Ἀθηναίοις ἠγγέλθη εὐθὺς τὰ περὶ τῶν Πλαταιῶν γεγενημένα, καὶ Βοιωτῶν τε παραχρῆμα ξυνέλαβον ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ ἐς τὴν Πλάταιαν ἔπεμψαν κήρυκα, κελεύοντες εἰπεῖν μηδὲν νεώτερον ποιεῖν περὶ τῶν ἀνδρῶν οὓς ἔχουσι Θηβαίων, πρὶν ἄν τι καὶ αὐτοὶ βουλεύσωσι περὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἠγγέλθη αὐτοῖς ὅτι τεθνηκότες εἶεν. ἅμα γὰρ τῇ ἑρόδῳ γιγνομένῃ τῶν Θηβαίων ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐξῆλθε, ὁ δὲ δεύτερος ἄρτι νενικημένων τε καὶ ξυνειλημμένων· καὶ τῶν ὕστερον οὐδὲν ἤδεσαν. οὕτω δὴ οὐκ εἰδότες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέστελλον· ὁ δὲ κήρυξ ἀφικόμενος εὗρε τοὺς ἄνδρας διεφθαρμένους. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύσαντες ἐς Πλάταιαν σῖτόν τε ἐσήγαγον καὶ φρουροὺς ἐγκατέλιπον, τῶν τε ἀνθρώπων τοὺς ἀχρειοτάτους ξὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐξεκόμισαν.

7 Γεγενημένου δὲ τοῦ ἐν Πλαταιαῖς ἔργου καὶ λελυμένων λαμπρῶς τῶν σπονδῶν οἱ Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο ὡς πολεμήσοντες, παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν, πρεσβείας τε μέλλοντες πέμπειν παρὰ βασιλέα καὶ ἄλλοσε ἐς τοὺς βαρβάρους, εἴ ποθέν τινα ὠφέλειαν ἤλπιζον ἑκάτεροι προσλήψεσθαι, πόλεις τε ξυμμαχίδας ποιούμενοι ὅσαι ἦσαν ἐκτὸς τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως· καὶ Λακεδαιμονίοις μὲν πρὸς ταῖς αὐτοῦ ὑπαρχούσας ἐξ Ἰταλίας καὶ Σικελίας τοῖς τἀκείνων ἑλομένοις ναῦς ἐπετάχθησαν ποιεῖσθαι κατὰ μέγεθος

6. *τὰ περὶ τῶν Πλαταιῶν*] edidi cum Poppone ex bonis libris, quibus accedit Ven. Vulgatam *παρά* per attractionem explicat Haack., ut in his locis 5, 42. *τοὺς ἄνδρας τοὺς παρὰ Βοιωτῶν παραλαβόντας Ἀθηναίοις ἀποδοῦναι* i. e. *τοὺς ἄνδρας τοὺς παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς παρ' αὐτῶν ἀποδ.* etc. 8, 11. *τὰς παρὰ σφῶν πέντε ναῦς ἐβούλοντο πέμπειν.* Nam *παρά* cum genitivo eo sensu, quo *ὑπό* et interdum *πρός* vel *ἐκ*, non facile dicitur, nisi forte pro *ὑπό* dictum putes 2, 41. Rursus *παρά* cum dat. significaret *apud* v. Matth. p. 1172. fin. Mox de *νεώτερον* v. Stallb. ad Plat. Euthyphr. init., Wolf. Anall. liter. 2. p. 491. Matth. p. 854., et de verbis *πρὶν ἄν βουλεύσωσι* Herm. ad Eurip. Med. 215. Matth. §. 522. 2. p. 1010 sqq.

7. *λαμπρῶς*] i. e. *φανερῶς*, ut adnotaverunt veteres Grammatici. Wasse contulit Horat. 3. Carm. 11, 35. *splendide mendax.* De verbis *ὡς πολεμήσοντες* v. Matth. p. 1125. 6. Punctum post *πολεμήσοντες* monente Krueg. ad Dionys. p. 350. delevi, quia quae sequuntur verba *πρεσβείας τε μέλλοντες πέμπειν* et *ποιούμενοι* non solum ad Lacedaemonios, sed etiam Athenienses pertinent.

Λακεδαιμονίοις — ἐπετάχθησαν] Dativus *Λακεδαιμονίοις* est pro *ὑπὸ Λακεδαιμονίων*. *Ναῦς* est accusativus. Verum enim est praeceptum Phrynichi p. 170. Lob., fallitur Moeris s. v. *νῆες*. Verbum *ἐπετάχθησαν* significationem passivam habet: *iussi sunt.* v. Matth. p. 781. 2. Pronomen *ἐκείνων* refertur ad Lacedaemonios et positum est pro *αὐτῶν*, qua permutatione non raro usurpatum reperitur, velut 2, 12. 92. med., apud Plut. V. Timol. 16. Aem. P. 8. 36. al. Porro quaestio est, quinam sint iussi, et quod sit subiectum verbi *ἐπετάχθησαν*. Id respondendum est latere in verbis *κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων*, ut 1, 3. latebat in verbis *κατὰ ἔθνη*. Vid. Matth. p. 596. §. 298. Poppo, qui nescio unde subiectum *οἱ ξύμμαχοι* arcessit, rationem a me pro-

τῶν πόλεων, ὡς ἐς τὸν πάντα ἀριθμὸν πεντακοσίων νεῶν ἐσομένων, καὶ ἀργύριον ῥητὸν ἑτοιμάζειν, τά τ' ἄλλα ἡσυχάζοντας

positam ideo reiicit, quod *κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων* scriptum sit, et non *κατὰ πόλεις*. Quid ergo? an verba *κατὰ ἔθνη παρέχεται ἐπωνυμίαν* significabunt idem, quod *τὰ ἔθνη παρέχεται ἐπωνυμίαν κατὰ ἔθνη* (i. e. *τὰ ἔθνη καθ' ἕκαστα παρ.*), verba autem *κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων ἐπετάχθησαν* non idem significabunt, quod *αἱ πόλεις κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων ἐπετάχθησαν*? An *κατὰ πόλεις* si dixisset, tantum dixisset, quantum dicendo *κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων*? Reliqua huius loci sic intelligo. Verba *ἐξ Ἰταλίας καὶ Σικελίας* aeque iungenda sunt cum *αὐτοῦ*, atque cum *τοῖς ἑλομένοις*, hoc sensu: ausser den Schiffen, die an Ort und Stelle in Italien und Sicilien diejenigen bereit hatten, welche daselbst die Partei der Lacedaemonier ergriffen hatten. *Αὐτοῦ ἐξ Ἰταλίας* non aliter dictum est, quam *ἐκ τοῦ Ἄργους αὐτόθεν* 5, 83. et *τῶν αὐτοῦ ἐκεῖ* 7, 48. et *ἐς τὴν Μίλητον αὐτοῖ* 8, 28. v. Krueg. ad Dionys. p. 280. Schaef. ad Theocr. 25, 170., ad Long. p. 371., ad Greg. Cor. p. 873. Popp. 2. Commentt. p. 175. 791 sq. Deinde quod dixi, verba *ἐξ Ἰταλίας καὶ Σικελίας* simul iungenda esse cum *τοῖς ἑλομένοις*, *ἐξ* pro *ἐν* positum est, ut in verbis *τῶν ἐκ τῆς κοίλης Ἴλιδος — τῶν αὐτόθεν ἐκ τῆς περιοικίδος Ἰλείων*, ubi si quis addat vel *ὑπαρχόντων* vel *τὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἑλομένων*, quis Graece sic dici neget? Quod qui negabunt, quid facient loco 2, 65. vers. fin. *τοῖς τε πρότερον ὑπάρχουσι πολεμίοις καὶ τοῖς ἀπὸ Σικελίας μετ' αὐτῶν*? Adde 2, 66. 83. init. Ac similia singulis fere paginis invenies. V. Popp. 1. 1. p. 176. 177. Krueg. ad Dionys. p. 302, 67. Quod ad rem attinet, Thuc. 3, 86. narrat, *ξύμμαχοι δὲ τοῖς μὲν Συρακοσίοις ἦσαν πλὴν Καμαριναίων αἱ ἄλλαι Λωρίδες πόλεις ἅπερ καὶ πρὸς τὴν Λακεδαιμονίων τὸ πρῶτον ἀρχομένου τοῦ πολέμου ξυμμαχίαν ἐτάχθησαν, οὐ μέντοι ξυνεπολέμησάν γε.* Diod. 12, 40. *τοὺς κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν συμμάχους διαπρεσβευσάμενοι διακοσίαις τριήρεσιν ἔπεισαν πολεμεῖν* Lacedaemonii. Videntur Dorienses Italiae Siciliaeque Lacedaemoniis initio belli naves promisisse vacuas, propter consanguinitatem; ipsi non militasse, propter longinquitatem viae. Quae promissio si tum nondum facta erat, licebit participium *ἑλομένοις* eodem modo explicare, quo *δεξάμενοι* accipiendum est 1, 33. 40., atque *ἑλομένοις* ita reddas: *qui a Lacedaemoniorum partibus steterint.* Hunc igitur totius loci sensum arbitror: *A Lacedaemoniis sociae urbes pro sua quaeque magnitudine, praeter eas naves, quae ibi in Italia et Sicilia iis paratae erant, qui in his terris ad partes Lacedaemoniorum accesserint, alias naves conficere iussae sunt.*

ἀργύριον ῥητόν] Sua cuique urbi rata pars iam antea definita erat et ea quidem summa, ultra quam nunquam contribuerent, neque in quavis expeditione opus erat indicare, nisi quota pars eius in praesentia conferenda esset. v. Od. Muell. Dor. 1. p. 180. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 40. Mox accusativi *ἡσυχάζοντας — δεχομένους* positi sunt constructione ad sensum facta pro nominativis. Sensus autem praecedentium idem est, ac si dixisset *Λακεδαιμόνιοι ἐπέταξαν*, vel, ut Schol. supplet, *ἐπετάχθη*. Causa mutati casus quaerenda partim est etiam in infinitivo *ἑτοιμάζειν*, qui proxime praecessit: idque fieri potuit eo facilius, quo minus clare subiectum ipsum, latens in verbis *κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων*, expressum est. Mox ad *μιᾷ νηΐ* supple *ἐρχομένους*. Comma posui post *βεβαίως*. Sic. 5, 36. est *καλῶς σφίσι φίλιον*, ubi Schol. vocem *καλῶς* exponit per ipsum hoc *βεβαίως*, et 4, 20. est *φίλους γενέσθαι βεβαίως*. Iunctis secum his insulis circumcirca Peloponneso bellum inferre poterant, nam ab occasu illae, ipsi

καὶ Ἀθηναίους δεχομένους μιᾷ νηὶ ἕως ἂν ταῦτα παρασκευασθῇ. Ἀθηναῖοι δὲ τήν τε ὑπάρχουσαν ξυμμαχίαν ἐξήταζον καὶ ἐς τὰ περὶ Πελοπόννησον μᾶλλον χωρία ἐπρεσβεύοντο, Κέρκυραν καὶ Κεφαλληνίαν καὶ Ἀκαρνᾶνας καὶ Ζάκυνθον, ὁρῶντες, εἰ σφίσι φίλια ταῦτα εἴη βεβαίως, πέριξ τὴν Πελοπόννησον
8καταπολεμήσοντες. ὀλίγον τε ἐπενόουν οὐδὲν ἀμφότεροι, ἀλλ' ἔῤῥωντο ἐς τὸν πόλεμον οὐκ ἀπεικότως· ἀρχόμενοι γὰρ πάντες ὀξύτερον ἀντιλαμβάνονται, τότε δὲ καὶ νεότης πολλὴ μὲν οὖσα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, πολλὴ δ' ἐν ταῖς Ἀθήναις, οὐκ ἀκουσίως ὑπὸ ἀπειρίας ἥπτετο τοῦ πολέμου, ἥ τε ἄλλη Ἑλλὰς πᾶσα μετέωρος ἦν ξυνιουσῶν τῶν πρώτων πόλεων. καὶ πολλὰ μὲν λόγια ἐλέγοντο, πολλὰ δὲ χρησμολόγοι ᾖδον ἔν τε τοῖς μέλλουσι πολεμήσειν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. ἔτι δὲ Δῆλος ἐκινήθη ὀλίγον πρὸ τούτων πρότερον οὔπω σεισθεῖσα ἀφ' οὗ

ab oriente imminebant. Amici autem iam erant Atheniensibus Corcyraei, sicut Acarnanes et Zacynthii, et Corcyraei quidem propter auxilium contra Corinthios (quamquam non satis strenue) latum: firmanda igitur restabat gratia. Ceterum Arn. comparat 6, 90. *τὴν Πελοπόννησον πέριξ πολιορκοῦντες*. Participium *καταπολεμήσοντες* pendet ex *ὁρῶντες*. Popp. notat insolentiorem notionem verbi *καταπολεμεῖν*, quod h. l. non valeat *devincere*, sed *bello infestare*.

8. *ἔῤῥωντο*] Recte ad *ῥώννυμι* refert Passov. Lex. Gr., qui convertit sie richteten alle ihre Anstrengungen auf den Krieg. Popp. Idem ad verba *τότε δέ*, „libri omnes, ait, *τότε δή*. Sed duae causae afferuntur, cur bellum alacriter susceptum sit, prior generalis, quod omnes mortales initia ardentius capessant, altera peculiaris, quod tunc magna copia iuventutis fuerit.“ De verbis *ὑπὸ ἀπειρίας* v. Matth. 727. adn. 2. Et *μετέωρος* est in gespannter Erwartung. v. Dorv. ad Charit. p. 407. Mox *λόγια* „generatim sunt oraculorum responsa, sive soluta oratione, sive versibus edita. Specialiter *χρησμοί* olim dici plerumque solebant oracula versibus hexametris, deinde etiam iambicis trimetris enunciata. Igitur quoniam inter *λόγια* et *χρησμούς* idem intercedit discrimen, quod inter genus et speciem, ambo promiscue possunt usurpari de eodem oraculo.“ Locell. ad Xenoph. Ephes. p. 152., quem attulit Popp., cuius haec sententia est, *λόγια* esse oraculorum responsa, velut *πυθόχρηστα*, at *χρησμούς* vatum et hariolorum praedictiones. Denique inclinat in Bredovii sententiam, qui „*χρησμός*, inquit, cum verbis *χρᾶν* et *χρᾶσθαι* oraculorum propriis cohaerens definite oraculum divinum vocatur; *λόγιον* autem aperte generalius vocabulum est, sermo ominosus, verbum fatidicum, quod non interrogatus vel deus vel vates elocutus est.“ In idem exit opinio Haackii, cui *λόγια* sunt *auguria, praesagia vatum*, *χρησμοὶ oracula deorum*. Hos secutus Popp. *χρησμολόγους* statuit esse eos, qui oracula versibus edita, quae divinitus sibi suggesta esse dicerent, enunciarent. De plurali *ἐλέγοντο* iuncto cum plurali substantivi neutrius generis v. Matth. §. 300. p. 599.

πρότερον οὔπω] Schol. *καὶ μὴν Ἡρόδοτος* (6, 98.) *λέγει ὅτι ἐκινήθη ἐν τοῖς Μηδικοῖς*. Od. Muell. Dor. 1. p. 312, 1. ait Herodotum ignorare terrae motum, qui accidit ineunte bello Pelop., et rursus Thucydidem nihil inaudivisse de superiori, qui ante se acciderat, neque Herodotum legisse. Idem sentit Dahlm. Forsch. Vol. 1. p. 96. adnot. Eorum igitur sententia videtur esse, Delum bis tremuisse, quocum consentiunt Plin. H. N. 4, 12, 22. et Senec. N. Qu. 6, 26. Alio-

Ἕλληνες μέμνηνται. ἐλέγετο δὲ καὶ ἐδόκει ἐπὶ τοῖς μέλλουσι γενήσεσθαι σημῆναι· εἴ τέ τι ἄλλο τοιουτότροπον ξυνέβη γενέσθαι, πάντα ἀνεζητεῖτο. ἡ δὲ εὔνοια παρὰ πολὺ ἐποίει τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἄλλως τε καὶ προειπόντων ὅτι τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦσιν. ἔῤῥωτό τε πᾶς καὶ

rum opinio est, Thucydidem motum terrae Herodoteum pro ficto habuisse, quum praesertim Herodotus *ὡς ἔλεγον οἱ Δήλιοι* addat, quae verba Valck. iudicat declarare, rem incertam esse. Monuit Popp., Pindarum Fragm. Prosod. 1. Delum suo tempore adhuc *χθονὸς εὐρείας ἀκίνητον τέρας* vocare. Contra ea Arnoldi haec opinio est: „Quum Thuc. c. 16. utatur vocabulo *ἄρτι* de re, quae accidit statim post adventum Persarum, facile fieri potest, ut verba *ὀλίγον πρὸ τούτων* aeque lato sensu posita sint. Ac quum Herodotus disertis verbis dicat, terrae motum, quo Delus movebatur paulo ante pugnam Marathoniam, nunquam sua quidem memoria repetitum esse; quum in historia sua mentionem faciat rerum post initium belli Pelop. gestarum, atque addat, terrae motum, quem memorat, putatum esse portendere turbas non minus belli Pelop., quam impetum Persarum, probabile mihi fit, Thucydidem, quamquam aliter videri possit, tamen de eodem terrae motu loqui, de quo Herodotus: sic autem verba *ὀλίγον πρὸ τούτων* aliquantulum a veritate recedunt. „Nam inter bellum Persicum et res praesenti loco Thuc. memoratas intervallum 60 annorum est. Mox *σημῆναι* est absolute idem, quod *σημεῖον εἶναι*, ut 2, 49.

ἡ δὲ εὔνοια ἐποίει] Sic plures et meliores libri, ex aliis Gottl. *ἐπῄει* receperat. *Ἐποίει* solitum sensum habet ap. Thuc. 4, 12. ut sit *efficere*, ubi non iungitur cum *ἐς*, sed accusativum iunctum habet, qui latet in *ἐπὶ πολύ*. Eodem usu, quo hic, est apud Lucian. D. D. 6. *καὶ τὸ αἰσχρὸν ἐπ' ἐμὲ ποιήσει διὰ τὴν ὁμοιότητα*. Adde Appian. B. C. 2, 25. 5, 27. Praeterea ex Plutarchi V. Caes. affertur. „Haec phrasis Thucydidea *ποιεῖν ἔς τινα*, qua Arrianus Al. M. 2, 2, 5. usus est, sine ulla dubitatione e libris reddenda est Dioni Cass. 45, 11. 57, 6. 78, 39., in quem idem editores, quod in Thucydidem Gottl., vitium invexerunt.“ Schaef. Add. et Corrig. ad Animadvv. in Plut. Vitt. Vol. 6. p. 504. Arn. convertit: Men's good wishes *made* greatly *for* the Lacedaemonians, addens linguam Anglicam hic forte maxime cum Graeca congruere. Latine nescio, qui aliter reddam, nisi per *inclinare in aliquem*, *favere alicui*. Schneid. Lex. Gr. comparavit formulam *facere cum aliquo*. Nisi forte simplicius et verius est explicare per *effectum habere in aliquem, se exserere* (sich äussern). De re ipsa v. Od. Muell. Dor. 1. p. 195. Mox genitivus *προειπόντων* positus est pro accusativo, nam praecessit *Λακεδαιμονίους*. Nihil hoc usu apud hunc scriptorem frequentius. Conf. Matth. §. 561. Deinde in verbis *ὅτι ἐλευθεροῦσιν* de indicativo v. Herm. ad Vig. p. 900. VII., de Ellips. et Pleonasm. p. 193. Matth. p. 1030 sq., *studia hominum valde inclinabant in Lacedaemonios, quum praesertim profiterentur, se Graeciae liberatores esse*. *Ἐλευθερῶν* neque hic, neque 1, 69. aut 4, 85. futurum est, quae fuit opinio Buttmanni Gr. max. §. 95. adn. 16. et Matthiaei §. 181. 2. c. et Hermanni ad Vig. p. 901. Nam praesens est, vim substantivi habens. Mox perfecto *κεκωλῦσθαι* persuasionem firmam, cui futura iam facta videantur, significari monuit Popp. Quod sequitur *ὀργῇ εἶχον*, alias additur praepositio *ἐν*, ut c. 21., quare hoc alii reponi volebant, alii *δι' ὀργῆς*, alii *οὕτως ὀργῆς*. Vid. Valck. ad Eurip. Phoen. p. 177., ad Herodot. 5, 81. Popp. inseruit *ἐν*. Vid. Matth. §. 577. p. 1139.

ἰδιώτης καὶ πόλις εἴ τι δύναιτο καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ξυνεπιλαμβάνειν αὐτοῖς· ἐν τούτῳ τε κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἑκάστῳ τὰ πράγματα ᾧ μή τις αὐτὸς παρέσται. οὕτως [ἐν] ὀργῇ εἶχον οἱ πλείους τοὺς Ἀθηναίους, οἱ μὲν τῆς ἀρχῆς ἀπολυθῆναι βουλόμενοι, οἱ δὲ μὴ ἀρχθῶσι φοβούμενοι. παρασκευῇ μὲν οὖν τοι-
9 αύτῃ καὶ γνώμῃ ὥρμηντο. πόλεις δὲ ἑκάτεροι τάσδ' ἔχοντες ξυμμάχους ἐς τὸν πόλεμον καθίσταντο. Λακεδαιμονίων μὲν οἵδε ξύμμαχοι· Πελοποννήσιοι μὲν οἱ ἐντὸς ἰσθμοῦ πάντες πλὴν Ἀργείων καὶ Ἀχαιῶν· τούτοις δ' ἐς ἀμφοτέρους φιλία ἦν· Πελληνῆς δὲ Ἀχαιῶν μόνοι ξυνεπολέμουν τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ ὕστερον καὶ ἅπαντες· ἔξω δὲ Πελοποννήσου Μεγαρῆς, Φωκῆς, Λοκροί, Βοιωτοί, Ἀμπρακιῶται, Λευκάδιοι, Ἀνακτόριοι. τούτων ναυτικὸν παρείχοντο Κορίνθιοι, Μεγαρῆς, Σικυώνιοι, Πελληνῆς, Ἠλεῖοι, Ἀμπρακιῶται, Λευκάδιοι, ἱππέας δὲ Βοιωτοί, Φωκῆς, Λοκροί· αἱ δ' ἄλλαι πόλεις πεζὸν παρεῖχον. αὕτη Λακεδαιμονίων ξυμμαχία, Ἀθηναίων δὲ Χῖοι, Λέσβιοι, Πλαταιῆς, Μεσσήνιοι οἱ ἐν Ναυπάκτῳ, Ἀκαρνάνων οἱ πλείους, Κερκυραῖοι, Ζακύνθιοι, καὶ ἄλλαι πόλεις αἱ ὑποτελεῖς οὖσαι ἐν ἔθνεσι τοσοῖσδε, Καρία ἡ ἐπὶ θαλάσσῃ, Δωριῆς Καρσὶ πρόσοικοι, Ἰωνία, Ἑλλήσποντος, τὰ ἐπὶ Θρᾴκης, νῆσοι ὅσαι ἐντὸς

9. De sociis Atheniensium v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 69. d. p. 126. A. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 47. De sociis Spartanorum v. Wachsm. ibidem p. 129. B. Kortuem. ibidem p. 37.

ἔπειτα — ἅπαντες] Hoc apparet ex 7, 34. Arn. „De Phocensibus, idem ait, aut scriptor erravit, aut Phocenses brevi ad adversarios transierunt. Certe sexto belli anno Demosthenes, Atheniensium dux, eos sperat aut propter perpetuam cum Atheniensibus amicitiam sponte se in bellum contra Boeotos secuturos aut facile per vim adduci posse 3, 95. et postea nonnulli eorum reapse Boeotiam Atheniensibus prodere moliuntur 4, 76. Serius eos legimus bellum contra Locros suscipere 5, 32., de quo tamen nihil praeterea traditur. Post cladem Atheniensium in Sicilia quindecim iis naves a Lacedaemoniis aedificandae imponuntur 8, 3.“ Mox *Λοκροί* sunt Opuntii. Nam Ozolas Atheniensium amicos fuisse, intelliges ex 3, 95. 101. De equitatu Boeotorum, Phocensium, Locrorum v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 277., de Messeniis Thuc. 1, 103. Acarnanes intellige omnes praeter Oeniadas. Vid. 2, 102. Mox de sociis Atheniensium tributariis (*ὑποτελεῖς*) v. Boeckh. ibid. p. 438. Liberi illorum socii plerumque immunes erant, neque tenebantur nisi naves et milites sistere, at *ὑπήκοοι* sociorum tributa pendere cogebantur, mox etiam vel terra vel mari militare. Deinde Bosporum Thracium, Propontidem et Chersonesum nominare omisit, at Hellesponti appellatione has terras includere videtur. Verbis *ὅσαι ἐντὸς* intelligit insulas intra Peloponnesum et Cretam, ita ut Peloponnesus ad sinistram, Creta ad dextram sit, et insulas ante iacentes, ad solem orientem vergentes, Cyclades et Sporades. Et *πᾶσαι αἱ ἄλλαι Κυκλάδες* sunt illae Cyclades, quae non a Peloponneso et Creta, sed a Graecia proprie dicta ad solis ortum pertinent, velut Andrus, Scyrus, insulae ad Thessaliam iacentes, in his Peparethus. Porro Melus et Thera, coloniae Spartanorum, non propensae erant ad pugnandum contra patriam maiorem.

Πελοποννήσου καὶ Κρήτης πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, πᾶσαι αἱ ἄλλαι Κυκλάδες πλὴν Μήλου καὶ Θήρας. τούτων ναυτικὸν παρείχοντο Χῖοι, Λέσβιοι, Κερκυραῖοι, οἱ δ' ἄλλοι πεζὸν καὶ χρήματα. ξυμμαχία μὲν αὕτη ἑκατέρων καὶ παρασκευὴ ἐς τὸν πόλεμον ἦν.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τὰ ἐν Πλαταιαῖς εὐθὺς περιήγ- 10
γελλον κατὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἔξω ξυμμαχίαν στρατιὰν παρασκευάζεσθαι ταῖς πόλεσι τά τε ἐπιτήδεια οἷα εἰκὸς ἐπὶ ἔξοδον ἔκδημον ἔχειν ὡς ἐσβαλοῦντες ἐς τὴν Ἀττικήν. ἐπειδὴ δὲ ἑκάστοις ἑτοῖμα γίγνοιτο κατὰ τὸν χρόνον τὸν εἰρημένον, ξυνῆεσαν τὰ δύο μέρη ἀπὸ πόλεως ἑκάστης ἐς τὸν ἰσθμόν.

10. *περιήγγελλον στρατιάν*] v. Od. Muell. Dor. 1. p. 179 sq. Mox cum Poppone dedi *τὴν ἔξω ξυμμαχίαν* ex optimis libris; vulgo *ξυμμαχίδα*. Vid. ibidem p. 180. et Matth. §. 429. 1. De verbis *ἐπειδὴ γίγνοιτο* v. ibidem p. 1005.

τὰ δύο μέρη] Schol. *ἵνα ἑκάστη πόλις τὸ μὲν δίμοιρον στρατεύσῃ, τὸ δὲ τρίτον ἑαυτῆς κατάσχῃ πρὸς φυλακήν. αὐτοὶ γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς πόλεις ἐμέριζον εἰς τρία μέρη, καὶ τὸ τρίτον εἶων ἐν ταῖς πόλεσιν, ἵνα μὴ πάντων ἐξελθόντων εἰς τὸν πόλεμον ἐρήμους εὑρόντες οἱ Ἀθηναῖοι τὰς πόλεις χειρώσωνται.* „Instante bellica expeditione civitas principatum tenens circum urbes socias misit, qui imperarent milites et commeatus. Sui cuique rata pars iam antea, ni fallor, definita erat, eaque summa, quam nunquam contribuendo excederent, neque nisi, quota pars eius summae in praesentia conferenda esset, indici opus erat. Simul quantum pecuniae, quantumque universi commeatus a singulis adferretur, descriptum erat, ut cum toto apparatu uno edicto exercitus colligi posset.“ Od. Muell. Dor. 1, p. 180., cui binae partes totius summae in singulos descriptae usitatus modulus fuisse videntur coll. 3, 15., id quod h. l. verbis *τὰ δύο μέρη* significatum putat. Bis tertias partes intelligendas esse non omnium civium in urbibus sociis, qui armis capiendis pares essent, sed tantum summae ex iis civibus, quae maxima imperabatur (zwei Drittel des Maximum der Contingente, nicht der ganzen waffenfähigen Bevölkerung, quae est Scholiastae et Didoti opinio), comprobatur etiam loco 2, 12. extr., ubi Boeoti dicuntur binas suas tertias una cum equitatu Peloponnesiis praebuisse ad expeditionem communiter suscipiendam, reliquos Plataeas profectos terram vastasse. Ubi si binae partes intelligerentur totius civitatis armis ferendis idoneae, per expeditionem Plataeensem nulli prorsus in urbibus Boeotiae defensores relicti essent, nam solos natu minimos et maximos relictos esse, non probabile est. Quod restat, Od. Muell. fallitur iungens verba *τὴν ἔξω ξυμμαχίδα* (sic enim legit) *στρατιάν* et interpretans das Contingent für Expeditionen ausserhalb des Peloponneses: namque auctor loquitur de sociis intra et extra Peloponnesum. Pecuniae certam summam, quam imperari maximam liceret, Thuc. 2, 7. dicit *ἀργύριον ῥητόν*. Arn. quoque Scholiastam sequutus verba *τὰ δύο μέρη* ita exponit: *bis tertias partes hominum civitatis cuiusque, qui militari aetate essent* coll. c. 47. 3, 15. Dies, quibus se alere ipsi milites tenebantur, Arn. statuit aetate Philippi quadraginta fuisse, nec minus per bellum Peloponnesiacum, colligens id ex Demosthene pr. Cor. p. 280. Reisk. et Thuc. 2, 57., qui dicit longissimam commorationem Peloponnesiorum in Attica fuisse circiter quadraginta dierum, at eorum commeatum fere ante hoc tempus exhaustum fuisse i. e. (addit Arn.) sociis commeatus in pauciores dies

καὶ ἐπειδὴ πᾶν τὸ στράτευμα ξυνειλεγμένον ἦν, Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ὅσπερ ἡγεῖτο τῆς ἐξόδου ταύτης, ξυγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς τῶν πόλεων πασῶν καὶ τοὺς μάλιστα ἐν τέλει καὶ ἀξιολογωτάτους παρεῖναι τοιάδε ἔλεξεν.

11 Ἄνδρες Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν πολλὰς στρατείας καὶ ἐν αὐτῇ Πελοποννήσῳ καὶ ἔξω ἐποιήσαντο, καὶ αὐτῶν ἡμῶν οἱ πρεσβύτεροι οὐκ ἄπειροι πολέμων εἰσίν. ὅμως δὲ τῇδε οὔπω μείζονα παρασκευὴν ἔχοντες ἐξήλθομεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πόλιν δυνατωτάτην νῦν ἐρχόμεθα, καὶ αὐτοὶ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι στρατεύοντες. δίκαιον οὖν ἡμᾶς μήτε τῶν πατέρων χείρους φαίνεσθαι μήτε ἡμῶν αὐτῶν τῆς δόξης ἐνδεεστέρους. ἡ γὰρ Ἑλλὰς πᾶσα τῇδε τῇ ὁρμῇ ἐπῆρται καὶ προσέχει τὴν γνώμην, εὔνοιαν ἔχουσα διὰ τὸ Ἀθηναίων ἔχθος πρᾶξαι ἡμᾶς ἃ ἐπινοοῦμεν. οὔκουν χρή, εἴ τῳ καὶ δοκοῦμεν πλήθει ἐπιέναι καὶ ἀσφάλεια πολλὴ εἶναι μὴ ἂν ἐλθεῖν τοὺς ἐναντίους ἡμῖν διὰ μάχης, τούτου ἕνεκα ἀμελέστερόν τι

imperatus fuerat, quam ex lege imperari licebat. Conf. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 396, 4. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 39 sqq.

ἐν τέλει] Sex significationes voci *τέλος* tribuit Eustath. ad Il. 10, 56., ut sit *cohors* vel manipulus vel quaecunque pars exercitus; *terminus* alicuius rei; *reditus*; *dignatio*; *impensae* in aliquam rem factae, denique *initiatio* mysteriorum. Conf. Schol. Plat. p. 376. Bekk. Krueg. ad Dionys. p. 269. et Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 324. nr. 14. De *ἀξιολογωτάτους*, quos mox dicit, vid. Od. Muell. Dor. 1. p. 181. Infinitivus *παρεῖναι* pendet ex *ξυγκαλέσας*. v. Matth. §. 420. p. 768.

11. *ἐν αὐτῇ Πελοποννήσῳ*] Vulgo articulum *τῇ* addunt post *αὐτῇ*, quem om. optimi libri. Est haec omissio solennis in nominibus propriis, ubi additur pron. *αὐτός*, quemadmodum omittitur in formula *αὐταῖς λέξεσιν*, *ipsis verbis*. v. Krueg. ad Dionys. p. 454 sq. Mox quod dicit *οὔπω μείζονα παρασκευήν*, „sexaginta millia gravis armaturae militum erant testibus Plutarcho V. Pericl. 33. (conf. idem in libr. Num seni sit gerenda resp. Vol. 9. p. 136.) et Aristide 2. p. 141. sed *δέκα μυριάδας* fuisse scribit Philochorus ap. Schol. Soph. Oed. C. 694.“ Popp. Idem „in participio *στρατεύοντες*, ait, singulare quiddam temere quaerit Matth. §. 556. adn. 1.“

προσέχει] i. e. *προσέχει τὴν γνώμην*, *δι' εὔνοιαν ἐλπίζουσα καὶ ἐπιθυμοῦσα πρᾶξαι ἡμᾶς ἃ ἐπινοοῦμεν*. Mox *ἐξ ὀλίγου* est *brevi temporis intervallo*, ut 2, 61.: im Kriege sind alle Vorfälle ungewiss und die meisten Angriffe erfolgen plötzlich und in einem Anfall von erster Hitze. Mox particula in *οὕτω γάρ* loco protasis incipientis per *εἰ* posita. v. Matth. p. 1022. adn. Deinde nihil offensionis est in accusativo *πάσχοντας* post *πᾶσι*. v. Matth. p. 1054. adn. Nam Graeci ibi quoque accusativo participiorum cum infinitivo utuntur, ubi genitivus vel dativus subiecti praecedit. Difficultas est in infinitivo *ὁρᾶν*. Sententia enim flagitat, ut dicatur *πᾶσιν ὀργὴ προσπίπτει ὁρῶσι*, non *ὁρᾶν*. Sed constructio infinitivi Popponi videtur facta ad sensum, quum in *ὀργὴ προσπίπτει* idem sensus insit, ac si dixisset *φθονερόν ἐστι* vel simile quid. Structura haec est: *πᾶσι γὰρ ὀργὴ προσπίπτει ὁρᾶν ἐν τοῖς ὄμμασι καὶ ἐν τῷ παραυτίκα πάσχοντάς τι ἄηθες*. Et *ἐν τοῖς ὄμμασι* est mit eigenen Augen. v. Matth. §. 396. adn. 2. Mox ad *ὁρᾶν* supple *δηουμένην*.

παρεσκευασμένους χωρεῖν, ἀλλὰ καὶ πόλεως ἑκάστης ἡγεμόνα καὶ στρατιώτην τὸ καθ' αὑτὸν ἀεὶ προσδέχεσθαι ἐς κίνδυνόν τινα ἥξειν. ἄδηλα γὰρ τὰ τῶν πολέμων καὶ ἐξ ὀλίγου τὰ πολλὰ καὶ δι' ὀργῆς αἱ ἐπιχειρήσεις γίγνονται· πολλάκις τε τὸ ἔλασσον πλῆθος δεδιὸς ἄμεινον ἠμύνατο τοὺς πλέονας διὰ τὸ καταφρονοῦντας ἀπαρασκεύους γενέσθαι. χρὴ δὲ ἀεὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ τῇ μὲν γνώμῃ θαρσαλέους στρατεύειν, τῷ δὲ ἔργῳ δεδιότας παρασκευάζεσθαι. οὕτω γὰρ πρός τε τὸ ἐπιέναι τοῖς ἐναντίοις εὐψυχότατοι ἂν εἶεν, πρός τε τὸ ἐπιχειρεῖσθαι ἀσφαλέστατοι. ἡμεῖς δὲ οὐδ' ἐπὶ ἀδύνατον ἀμύνεσθαι οὕτω πόλιν ἐρχόμεθα, ἀλλὰ τοῖς πᾶσιν ἄριστα παρεσκευασμένην, ὥστε χρὴ καὶ πάνυ ἐλπίζειν διὰ μάχης ἰέναι αὐτούς, εἰ μὴ καὶ νῦν ὥρμηνται ἐν ᾧ οὔπω πάρεσμεν, ἀλλ' ὅταν ἐν τῇ γῇ ὁρῶσιν ἡμᾶς δηοῦντάς τε καὶ τἀκείνων φθείροντας. πᾶσι γὰρ ἐν τοῖς ὄμμασι καὶ ἐν τῷ παραυτίκα ὁρᾶν πάσχοντά τι ἄηθες ὀργὴ προσπίπτει· καὶ οἱ λογισμῷ ἐλάχιστα χρώμενοι θυμῷ πλεῖστα ἐς ἔργον καθίστανται. Ἀθηναίους δὲ καὶ πλέον τι τῶν ἄλλων εἰκὸς τοῦτο δρᾶσαι, οἳ ἄρχειν τε τῶν ἄλλων ἀξιοῦσι καὶ ἐπιόντες τὴν τῶν πέλας δηοῦν μᾶλλον ἢ τὴν ἑαυτῶν ὁρᾶν. ὡς οὖν ἐπὶ τοσαύτην πόλιν στρατεύοντες καὶ μεγίστην δόξαν οἰσόμενοι τοῖς τε προγόνοις καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἐπ' ἀμφότερα ἐκ τῶν ἀποβαινόντων, ἕπεσθε ὅπῃ ἄν τις ἡγῆται κόσμον καὶ φυλακὴν περὶ παντὸς ποιούμενοι καὶ τὰ παραγγελλόμενα ὀξέως δεχόμενοι· κάλλιστον γὰρ τόδε καὶ ἀσφαλέστατον πολλοὺς ὄντας ἑνὶ κόσμῳ χρωμένους φαίνεσθαι.

Τοσαῦτα εἰπὼν καὶ διαλύσας τὸν ξύλλογον ὁ Ἀρχίδαμος 12
Μελήσιππον πρῶτον ἀποστέλλει ἐς τὰς Ἀθήνας τὸν Διακρίτου ἄνδρα Σπαρτιάτην, εἴ τι ἄρα μᾶλλον ἐνδοῖεν οἱ Ἀθηναῖοι ὁρῶντες ἤδη σφᾶς ἐν ὁδῷ ὄντας. οἱ δὲ οὐ προσεδέξαντο αὐτὸν ἐς τὴν πόλιν οὐδ' ἐπὶ τὸ κοινόν· ἦν γὰρ Περικλέους γνώμη πρότερον νενικηκυῖα κήρυκα καὶ πρεσβείαν μὴ προσδέχεσθαι Λακεδαιμονίων ἐξεστρατευμένων· ἀποπέμπουσιν οὖν αὐτὸν πρὶν ἀκοῦσαι καὶ ἐκέλευον ἐκτὸς ὅρων εἶναι αὐθημερόν, τό τε λοιπὸν ἀναχωρήσαντας ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν, ἤν τι βούλωνται, πρεσβεύεσθαι. ξυμπέμπουσί τε τῷ Μελησίππῳ ἀγωγούς, ὅπως μηδενὶ ξυγγένηται· ὁ δὲ ἐπειδὴ ἐπὶ τοῖς ὁρίοις ἐγένετο καὶ ἔμελλε διαλύσεσθαι, τοσόνδε εἰπὼν ἐπορεύετο ὅτι Ἥδε ἡ ἡμέρα τοῖς Ἕλλησι μεγάλων κακῶν ἄρξει. ὡς δὲ ἀφίκετο ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἔγνω ὁ Ἀρχίδαμος ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι οὐδέν πω

ἐπ' ἀμφότερα] Schol. *δόξα ἐπ' ἀμφότερα καὶ εὐκλείας καὶ δυσκλείας*, bedenkt, dass wir im Begriffe stehen, beides die grösste Ehre oder die grösste Schande unseren Vorfahren und uns zu machen. De verbis *ὅπῃ ἄν ἡγῆται* v. Matth. p. 1024. Et *κόσμον* explanat Od. Muell. Dor. 2. p. 6.

12. *πρεσβείαν*] i. e. *πρέσβεις*. v. Matth. p. 795. et de dativo *τοῖς λειπομένοις* ibidem p. 741. adn. 2.

ἐνδώσουσιν, οὕτω δὴ ἄρας τῷ στρατῷ προυχώρει ἐς τὴν γῆν αὐτῶν. Βοιωτοὶ δὲ μέρος μὲν τὸ σφέτερον καὶ τοὺς ἱππέας παρείχοντο Πελοποννησίοις ξυστρατεύειν, τοῖς δὲ λειπομένοις ἐς Πλάταιαν ἐλθόντες τὴν γῆν ἐδῄουν.

13 Ἔτι δὲ τῶν Πελοποννησίων ξυλλεγομένων τε ἐς τὸν ἰσθμὸν καὶ ἐν ὁδῷ ὄντων, πρὶν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικὴν Περικλῆς ὁ Ξανθίππου στρατηγὸς ὢν Ἀθηναίων δέκατος αὐτὸς ὡς ἔγνω τὴν ἐσβολὴν ἐσομένην, ὑποτοπήσας, ὅτι Ἀρχίδαμος αὐτῷ ξένος ὢν ἐτύγχανε, μὴ πολλάκις ἢ αὐτὸς ἰδίᾳ βουλόμενος χαρίζεσθαι τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ παραλίπῃ καὶ μὴ δηώσῃ, ἢ καὶ Λακεδαιμονίων κελευσάντων ἐπὶ διαβολῇ τῇ αὐτοῦ γένηται τοῦτο, ὥσπερ καὶ τὰ ἄγη ἐλαύνειν προεῖπον ἕνεκα ἐκείνου, προηγόρευε τοῖς Ἀθηναίοις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅτι Ἀρχίδαμος μέν οἱ ξένος εἴη, οὐ μέντοι ἐπὶ κακῷ γε τῆς πόλεως γένοιτο, τοὺς δ' ἀγροὺς τοὺς ἑαυτοῦ καὶ οἰκίας ἢν ἄρα μὴ δηώσωσιν οἱ πολέμιοι ὥσπερ καὶ τὰ τῶν ἄλλων, ἀφίησιν αὐτὰ δημόσια εἶναι καὶ μηδεμίαν οἱ ὑποψίαν κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι. παρῄνει δὲ καὶ περὶ τῶν παρόντων ἅπερ καὶ πρότερον, παρασκευάζεσθαί τε ἐς τὸν πόλεμον καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐσκομίζεσθαι, ἔς τε μάχην μὴ ἐπεξιέναι, ἀλλὰ τὴν πόλιν ἐσελθόντας φυλάσσειν, καὶ τὸ ναυτικὸν ἥπερ ἰσχύουσιν ἐξαρτύεσθαι, τά τε τῶν ξυμμάχων διὰ χειρὸς ἔχειν, λέγων τὴν ἰσχὺν αὐτοῖς ἀπὸ τούτων εἶναι τῶν χρημάτων τῆς προσόδου, τὰ δὲ πολλὰ τοῦ πολέμου γνώμῃ καὶ χρημάτων περιουσίᾳ κρατεῖσθαι. θαρσεῖν τε ἐκέλευε προσιόντων μὲν ἑξακοσίων ταλάντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φόρου κατ' ἐνιαυτὸν ἀπὸ τῶν ξυμμάχων τῇ πόλει ἄνευ τῆς ἄλλης προσόδου,

13. στρατηγὸς ὤν] Num hic strategus an in universum dux intelligendus sit, dubitant Meier. et Schoem. Att. Proz. p. 106. adn. Conf. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 300. Verba μὴ πολλάκις Wolf. ad Platon. Phaedon. p. 25. interpretatur dass nicht etwa gar. Quam notionem Popp. negat aptam esse praesenti loco Thucydidis. Heind. et Buttm. in Indic. ad Plat. Menon. et Gr. §. 150. p. 448. (ed. 13.) vocabulo πολλάκις proprie *quemadmodum saepe accidit* (wie diess ja oft geschieht), significari demonstrant. Mox iunge προηγόρευε — ὅτι — ἀφίησιν. v. Matth. p. 1031. adn. Ad verba ὑποψίαν γίγνεσθαι repetendum ex verbo ἀφίησιν aliud verbum, velut βούλεται, κελεύει. Et „διὰ χειρὸς ἔχειν est idem, quod μὴ ἀφιέναι, sive ut est 3, 46. σφόδρα φυλάσσειν. Iubet invigilare, ne remittendo a severitate imperii socii ad seditiones excitentur.“ Arn. Διὰ χειρὸς ἔχειν proprie est *in manu* i. e. *in potestate habere* (v. 2, 76.), nec confundendum cum formula μετὰ χεῖρας ἔχειν 1, 138., quae significat *tractare*, ut facit Matth. §. 580. 2. b. Mox de tributis sociorum v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. 3, 15. 16. 17. Vol. 1. p. 427 sqq.

τῆς ἄλλης προσόδου] Schol. οἷον τῆς εὐφορίας τῆς γῆς (i. e. proventus agrorum), καὶ τῶν καταδικαζομένων (Strafgelder. v. Boeckh. l. c. p. 396 sqq.), καὶ τῶν λιμένων (i. e. portoriorum. v. ibidem p. 336 sqq.) καὶ μετάλλων (v. ibidem p. 331 sqq.) καὶ ἄλλων. De his ἄλλοις v. Boeckh. libr. 3. 4. Intelligenda sunt praeter agrum publicum, metalla, portoria et multas iudiciales insuper vectigalia inquilinorum. De his rebus reditus agrorum

ὑπαρχόντων δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἔτι τότε ἀργυρίου ἐπισήμου ἑξακισχιλίων ταλάντων· τὰ γὰρ πλεῖστα τριακοσίων ἀποδέοντα μύρια ἐγένετο, ἀφ' ὧν ἔς τε τὰ προπύλαια τῆς ἀκροπόλεως καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα καὶ ἐς Ποτίδαιαν ἀπανηλώθη· χωρὶς δὲ χρυσίου ἀσήμου καὶ ἀργυρίου ἔν τε ἀναθήμασιν ἰδίοις καὶ δημοσίοις καὶ ὅσα ἱερὰ σκεύη περί τε τὰς πομπὰς καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ σκῦλα Μηδικὰ καὶ εἴ τι τοιουτότροπον, οὐκ ἐλάσσονος [ἦν] ἢ πεντακοσίων ταλάντων. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν

et iudiciorum ipse Thuc. memorat 6, 91., auri fodinas prope Thasum 1, 100. 4, 105., denique argenti fodinas in monte Laurio 2, 55. 6, 91.

ὑπαρχόντων — ἐν τῇ ἀκροπόλει] Conf. Schol. Arist. Plut. 1194. Aeschin. De Fals. Leg. p. 336. et Andocid. De Pac. p. 92. De aerario Atheniensium v. Boeckh. Staatsh. d. Athen. 3, 20. Vol. 1. p. 10. 172 sq. 175 sq. 472 sqq. Mans. Spart. 2. 398 sqq. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 145 sq.

τὰ προπύλαια] In acropoli Atheniensium erant Parthenon, Propylaea, templum Minervae Poliadis iunctum cum sacro Erechthei et Phidiae signum Minervae. Ascensio montis pridem munita Pericle administrante rempublicam scala splendide facta et Propylaeis exornata est. Architectus Mnesicles fuit, opus coeptum est archonte Euthymene Ol. 85, 4. (437.), perfectum quinquennio sumtibus talentorum bis mille duodecim. Propylaeorum ab altera parte sita erat aedes Victoriae, quae ἄπτερος dicebatur; ab altera pinacotheca. Parthenonis frons praecipua spectabat orientem; ex prostylo orientem spectante aditus patebat in cellam, hinc in opisthodomum, ubi res pretiosissimae sacrae et aerarium publicum recondita erant, et postremo in prostylon posticum. Parthenon exstructus erat a Callicrate, Ictino et Carpione inde ab Ol. 83, 1. (448.) ad Ol. 85, 3. (438.) Hoc postremo anno Phidias Minervae signum ingentis magnitudinis in hac aede erexit. Ab hoc signo aerea statua Palladis item ingentis magnitudinis discernenda est, quam Phidias ex praeda Persica fudisse dicitur. Ea posita erat inter Propylaea et aedem Minervae Poliadis. Od. Muell. in v. Attica ap. Ersch. et Grub. Vol. 6. p. 239., qui peculiari scripto Minervae Poliadis sacra et aedes in arce Athenarum Gotting. 1820. 4. illustravit. Ceterum de supra dictis adde Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 217. Od. Muell. Additamentis ad Leak. Athen. p. 426 sqq. vers. Germ., et in Archaeologia §. 109. p. 89. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 307, 10.

ἐς Ποτίδαιαν] v. Boeckh. ibidem p. 312. adn. 611. C. Fr. Herm. l. c.

ἱερὰ σκεύη] Duk. Praef. ad Thuc. p. XXVII. Beck. Vol. 2. putaverat, huc spectare glossam Moeridis: πομπεῖα, Ἀττικῶς τὰ θυμιατήρια καὶ τοὺς χέρνιβας, ὡς Θουκυδίδης. Eandem Piers. retulit ad Thuc. 6, 46. ἀπέδειξαν τὰ ἀναθήματα — καὶ θυμιατήρια. At Valck. ap. Pierson. p. 332. et Ruhnk. H. Crit. Oratt. Gr. p. CLVIII. Thucydidis nomen in Andocidis mutandum viderunt. Idem nomen reponendum ap. Thom. M. in v. πομπή.

σκῦλα] Schol. τὸν ἀργυρόποδα θρόνον καὶ τὸν ἀκινάκην τὸν χρυσοῦν i. e. Xerxis sellam, in qua sedens pugnam Salaminiam spectaverat, et Mardonii gladium. v. Harpocrat. in ἀργυρόπους δίφρος. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 175. C. I. Vol. 1. p. 191. b. not. gg. Od. Muell. Vit. Phidiae p. 21.

οὐκ ἐλάσσονος — ταλάντων] Non ferri potest, quod vulgo legitur χρυσίου — οὐκ ἐλάσσονος ἦν pro eo, quod dicendum erat χρυσίου — οὐκ ἔλασσον ἦν. Gr. a man. sec. ἔλασσον, et sic etiam Chr. et marg.

ἄλλων ἱερῶν προσετίθει χρήματα οὐκ ὀλίγα, οἷς χρήσεσθαι αὐτούς, καὶ ἦν πάνυ ἐξείργωνται πάντων, καὶ αὐτῆς τῆς θεοῦ τοῖς περικειμένοις χρυσίοις· ἀπέφαινε δ' ἔχον τὸ ἄγαλμα τεσσα-

Steph. Quod autem tum ἤ additur genitivo, quae particula omitti solet, quum genitivus post comparativum ponitur, id non carere exemplis docent Herm. ad Vig. p. 787, 247. et Interpp. ad Greg. Cor. p. 89., dubitanter loquitur Matth. p. 844. adn. 2., qui pleraque probatorum solutae orationis scriptorum exempla, quae huc referuntur, in quibus genitivus veri comparativi, non reliquae sermonis conformationis causa positus sit, impugnat. Hic fortasse genitivus post ἤ explicari potest ex Matth. §. 364., ut sit war nicht weniger als 500 Talente an Werth, quin ἤ abundare statuatur. At repugnat scripturae ἔλασσον quod infinitivus εἶναι requiritur, quia haec omnia ex Periclis mente dicuntur, et ἔλασσον Hermanno nimis correctionem sapere videtur, quod iudicium Popp. ait confirmari natura eorum librorum, in quibus haec scriptura extat, depravatos enim esse. Quare fortasse praestat delere ἦν, quo facto haec verborum series erit: ὑπαρχόντων — ἑξακισχιλίων ταλάντων — χρυσίου — καὶ ἀργυρίου — καὶ (ἐκείνων) ὅσα ἱερὰ σκεύη — καὶ σκῦλα — καὶ εἴ τι τοιουτότροπον, οὐκ ἐλάσσονος ἢ πεντακοσίων ταλάντων. Haec autem explicari licet duplici modo, aut ex Matth. §. 364., ut sit zu dem Werth von nicht weniger als 500 Talenten, aut ex §. 448. 1. a., ut sit οὐκ ἐλάσσονος (ὄντος) ἢ πεντακοσίων ταλάντων. Krueg. ad Dionys. p. 287. adn. coniecit οὐκ ἔλασσον ἃ ἦν πεντ. ταλ., item repetens genitivum ὑπαρχόντων ad χρυσίου et reliqua. Ubi tum ἔλασσον ita usurpatum est, ut Latinorum verba *minus, amplius, plus*, quae numeralibus addita non magis declinantur. Hanc tamen traiectionem pronominis Popp. iure durissimam esse iudicat. „Melius, ait, Bloomf., qui nunc verbi ἦν omissionem probat, pro ἦν ἤ aliquando εἶναι coniecerat.“ Quod restat, summam tributorum, aerarii, praedae Persicae ac donariorum, aurei ornatus in signo Palladis etc. computant Mans. Spart. 2. p. 398. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 475. et Kutzen De Pericle p. 29. adn. 47.

τῶν ἄλλων ἱερῶν] Vulgo interpretantur *ceterorum templorum*. Sed nihil antea de templis dictum est, neque necesse vocabulum ἱερῶν ita intelligi, quum (id quod ex Stephani Thesauro discimus) non solum domus sacratas et omnes alias res sacratas significet. Cuius usus quamquam Steph. exempla non profert, tamen apud bonos scriptores ita legitur. Sic Xenoph. H. Gr. 1, 7, 10. de vasis seu aliis utensilibus sacratis hac voce utitur. Sed aptissimum exemplum praebet Appian. B. C. 4, 64. Bloomf.

πάνυ — πάντων] i. e. *omnium tributorum proventuumque usu*. Non enim dicas cum Porto: *si harum* (pecuniarum ex templis) *omnium usu prohiberentur*, quod aperte falsum est. Kistem. Neque τούτων πάντων (Popp. addit), sed solum πάντων Thuc. dixit. Mox τῆς θεοῦ est τῆς Ἀθηνᾶς. Deinde τὰ περικείμενα Bredovio videntur idem esse, quod Pausanias appellat χιτῶνα ποδήρη i. e. tunicam Minervae talis tenus pertinentem. Haec est opinio Mansonis Spart. 2. p. 401 sq. (conf. Od. Muell. Archaeol. §. 113. 2. p. 99.); quem erroris arguit Plut. V. Pericl. 31., unde patet, in clypeo, galea, soleis, basi, Victoria, hasta et similibus illa περικείμενα fuisse. Tunicam autem certe maximam partem eburneam fuisse, recte cum Barthelemio statuas. Adde insignes locos Plinii H. N. 36, 4, 4. et Pausan. 1, 24, 7. Meyer. Gesch. d. bild. Kunst. Vol. I. p. 61. 64. 2. p. 56 sq. et al.

ράκοντα τάλαντα σταθμὸν χρυσίου ἀπέφθου καὶ περιαιρετὸν εἶναι ἅπαν. χρησαμένους τε ἐπὶ σωτηρίᾳ ἔφη χρῆναι μὴ ἐλάσσω ἀντικαταστῆσαι πάλιν. χρήμασι μὲν οὖν οὕτως ἐθάρσυνεν αὐτούς, ὁπλίτας δὲ τρισχιλίους καὶ μυρίους εἶναι ἄνευ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις καὶ τῶν παρ' ἔπαλξιν ἑξακισχιλίων καὶ μυρίων. τοσοῦτοι γὰρ ἐφύλασσον τὸ πρῶτον ὁπότε οἱ πολέμιοι ἐσβάλοιεν, ἀπό τε τῶν πρεσβυτάτων καὶ τῶν νεωτάτων, καὶ μετοίκων ὅσοι ὁπλῖται ἦσαν. τοῦ τε γὰρ Φαληρικοῦ τείχους στάδιοι

τεσσαράκοντα τάλαντα] Ex his Thucydidis verbis non (quod Winckelm. Opp. Vol. 6. p. 39 sqq. putaverat, sed iam in adnotationibus eius libro appositis Vol. 6, 2. p. 57. impugnatur) argenti, sed auri quadraginta talenta intelligi certissime constat. Iam quum aurum plerumque apud Graecos decies tantum, quam quantum argentum valeret (Pollux 9, 76. Boeckh. Staatsh. Vol. 1. p. 23 sqq.), quadraginta auri talenta quadringenta argenti aequant, quod pretium statuit Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 479. Minus recte, ut videtur, Mans. Spart. 2. p. 400 et Bred. aurum ter et decies carius argento fuisse sumunt. Popp. Pretium τῶν περικειμένων computant Boeckh. l. c. et Mans. Conf. Od. Muell. Vit. Phidiae p. 33. not. O. Archaeol. l. c. Mox de accusativo σταθμόν vid. Matth. §. 428. 5. Vocem ἀπέφθου Schol. explicat per πολλάκις ἑψηθέντος, ὥστε γενέσθαι ὄβρυζον. v. Buttm. Gr. max. Vol. 1. p. 97. Interpp. ad Herodot. 1, 50. Lennep. ad Phalarid. Epist. 106. p. 333.

ὁπλίτας] v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. 2, 21. Vol. 1. p. 273 sqq. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 397, 18. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 167 sqq. Verbis παρ' ἔπαλξιν etc. significantur ii, qui ad tutelam urbis collocati erant. v. Boeckh. l. c. p. 279. Mox inquilinos inter ceteros graviter armatos militasse, docet idem p. 280 sq. „Ditiores tantum ait in C. I. Vol. 1, p. 306., et primores inquilinorum possunt hoplitae fuisse, in iisque haud dubie ἰσοτελεῖς.“ Ceteri in navibus maxime militarunt.

τοῦ Φαληρικοῦ] I. *Phalericus Portus* viginti stadiis urbe aberat. Pausan. 8, 10, 3. Ister Callimach. fragm. 63. A colle Ismenico ad portam Athenarum prope Thesei templum unius horae et septendecim sexagesimarum horae partium spatio pervenit Gell. Itin. per Graec. p. 98. Quae mensura congruit cum viginti stadiis Pausaniae. *Phalerus oppidum* urbe distabat triginta quinque stadiis. (Thuc. 2, 13.) Etenim oppidum Athenis remotius fuit, quam portus Phalericus. At Leak. Topogr. Athen. p. 308. (p. 336. vers. Germ.) intervallum inter Phalerici portus angulum, qui spectat inter orientem et septentriones, et urbis murum prope Philopappi monumentum aequat viginti sex stadiis, neque cum Thucydide, neque cum Istro Pausaniaque consentiens. Differentiam distantiae portus et oppidi Phaleri agnoscens Bloomf. tamen apud Pausaniam triginta pro viginti reponi vult. *Piraeus* urbe distabat quadraginta stadiis v. Strab. 9. p. 606. B. Thuc. 2, 13. Chandler. Itin. per Graec. Descr. c. 5. p. 27. vers. Germ. Cum Thucydide et Strabone consentit Plinius, qui ponit eiusdem intervalli quinque millia passuum. Consentit etiam Diog. Laert. 6, 3.

II. *Circuitus Piraei cum Munychia* (v. Od. Muell. s. v. Attica ap. Ersch. et Grub. Encyclop. Vol. 6. p. 222.) fuit sexaginta stadiorum, (Thuc. 2, 13.) quocum consentit Strab. p. 606. Itaque Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 215. Piraeum et Munychiam moenia dicit habuisse sexies ferme mille passuum Romanorum sive unius et dimidii milliarii Germ. (quadraginta stadiis unum milliarium geographicum seu Ger-

manicum aequantibus). Dissentit Dio Chrysost. Or. 25. p. 521., qui ambitum Piraei cum Munychia facit amplius nonaginta stadiorum. Circuitus *ipsius urbis Athenarum*, quem etiam nunc licet e vestigiis cognoscere, (v. Od. Muell. l. c. p. 240.) excepto inter murum longum et murum Phalericum intervallo quadraginta trium stadiorum fuit. (Thuc. 2, 13.) Ambitum *Urbis una cum Piraeo et Munychia* fuisse centum septuaginta octo stadiorum et paulo amplius, prodidit post Meursium Potter. Archaeol. Gr. Vol. 1. p. 57. 68. Ramb. Conf. Gillies. Hist. Gr. Vol. 1. p. 153. vers. Germ. At Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 43. circuitum Urbis et portuum ad ducentorum stadiorum fuisse tradit. Rectius cum Odofredo Muellero l. c. p. 223. centum quadraginta octo stadia ponas, deducens triginta stadia de numero Potteriano. Nam circuitus portuum erat sexaginta stadiorum, ex quibus modo triginta stadia extra iacebant et defensione indigebant, cum cetera triginta stadia satis per moenia defenderentur, quibus Urbs et portus iungebantur. Dio Chrysost. Or. 6. De Tyrann. p. 199. Reisk. *καίτοι διακοσίων σταδίων εἶναι τὴν περίμετρον τῶν Ἀθηνῶν τοῦ Πειραιέως συντιθεμένου καὶ τῶν διὰ μέσου τειχῶν* (i. e. murorum, qui iungebant Urbem cum portubus) *πρὸς τὸν περίβολον τοῦ ἄστεος. οἰκεῖσθαι γὰρ πάλαι καὶ ταῦτα ξύμπαντα, ὥστε τὸ ἥμισυ ἔχειν Ἀθήνας Βαβυλῶνος.* „Inepte Aristides 1. p. 187. (Seu apud Photium 2, p. 408.) *τείχη καθήκοντα ἐπὶ τὴν θάλατταν ἡμερησίας ὁδοῦ μῆκος*, quae verba vulgo (ut Cluverius Sic. Ant. p. 205.) de universo Urbis ambitu interpretantur, sed nec Graeca id videntur concedere, et, si concederent, vel sic haec definitio valde ambigua et negligens esset.“ Popp. Etenim *iter* varie ab antiquis accipiebatur. Vid. Ukert. Geogr. Gr. et Rom. 1, 2. p. 51. 56. Cum Pottero facit „etiam Clint. Fast. Hellen. p. 394., quo iudice spatium 178. stadiorum amplius 17 mill. Anglicorum fuerit, ut Athenarum maior esset quam Parisiorum circuitus. Centum septuaginta quatuor stadia et dimidium ponit Leak. Athen. p. 367. (p. 381. vers. Germ.), centum quadraginta octo stadia Kruse Hellad. 2, 1. p. 158. Etenim etiam Leak. et Krus. Piraei et Munychiae partem inter longa moenia sitam detrahunt; hanc autem dimidiam partem totius illorum locorum circuitus fuisse quum Thuc. verbis *τὸ δ' ἐν φυλακῇ ὂν ἥμισυ τούτου* manifesto indicet, nos Krusio potissimum assentimur.“ Popp.

III. Appian. B. Mithr. 30. altitudinem murorum Piraei facit fuisse quadraginta cubitorum. De latitudine muri Athenarum v. Thucyd. 1, 93.

IV. Dio Chrysost. Athenas ait dimidium ambitus Babylonis habuisse. *Babylonis* circuitus quadringentorum octoginta stadiorum erat, si fides Herodoto 1, 178. Falsus igitur Dio est. Rursus ambitum Athenarum et *Ecbatanae* aequalem fuisse, auctor est Herodotus 1, 98. 5, 89. ipsum ἄστυ Athenarum intelligens. *Syracusas* urbem *Ἀθηνῶν οὐκ ἐλάττονα* dicit Plut. V. Nic. 17. Strab. 6. p. 414. *πεντάπολις*, ait, *ἦν τὸ παλαιόν* Syracusanorum urbs, *ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα σταδίων ἔχουσα τὸ τεῖχος*. Vid. lib. de sit. et Orig. Syrac. p. 40. Leak. Athen. p. 381. adn. vers. Germ. Ambitum *Romae* et Athenarum confert Dionys. A. R. 4. p. 669 sq. Reisk. *εἰ δὲ τῷ τείχει τῷ δυσευρέτῳ μὲν ὄντι διὰ τὰς περιλαμβανούσας αὐτὸ πολλαχόθεν οἰκήσεις, ἴχνη δέ τινα φυλάττοντι κατὰ πολλοὺς τόπους τῆς ἀρχαίας κατασκευῆς βουληθείη μετρεῖν αὐτὴν κατὰ τῶν Ἀθηναίων κύκλον τὸν περιέχοντα ἄστυ, οὐ πολλῷ τινι μείζων ὁ τῆς Ῥώμης ἂν αὐτῷ φανείη κύκλος.* Loquitur de Roma, qualis fuit temporibus Servii Tullii. Secundum haec Romae ambitus statuendus est eo tempore fuisse sexaginta stadiorum, nam eum *τοῦ ἄστεος* Athenarum ambitum fuisse vidimus. Dionys. A. R. 9.

p. 1934. scribit: *καθοπλισάμενοι* (Romani contra Volscos et Aequos) *παρὰ δύναμιν τοῖς τείχεσιν ἐπέστησαν, τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως ὄντος ἐν τῷ τότε* (A. U. 291.), *ὅσος Ἀθηναίων τοῦ ἄστεος ὁ κύκλος.* Plin. H. N. 3, 10. *Moenia eius* (urbis Romae) *collegere ambitu Imperatoribus Censoribusque Vespasianis* (A. U. 828.) *M. passuum* XXX. *pass.* CC. i. e. stadiorum 240. At longe minorem tum urbem Romam effectam fuisse, extra dubitationem positum contendit Cluver. Sic. Ant. p. 205. Qualis Romae ambitus florente republica fuerit, non reperi. Sed illum per totum hoc tempus eundem mansisse, qualis regnante Servio fuit, quamquam auctor est Nieb. H. R. Vol. 1. p. 248. ed. pr., haud facile aliquis credat.

V. Inter murum Phalericum et eum murum, qui quadraginta stadia longus ad Piraeum ductus erat, *τὸ διὰ μέσου τεῖχος* patebat, quod etiam *νότιον* appellabatur. Id probat testimonium cum aliorum, tum Thucydidis 2, 13. Est etiam muri, ait, Athenarum ipsarum pars, quae non custodiebatur: *τὸ μεταξὺ τοῦ τε μακροῦ καὶ τοῦ Φαληρικοῦ· τὰ δὲ μακρὰ τείχη πρὸς τὸν Πειραῖα τεσσαράκοντα σταδίων, ὧν τὸ ἔξωθεν ἐτηρεῖτο.* In his *τὸ ἔξωθεν* nullus alius murus est, quam borealis, quem alii dicunt. Ac quum aperte tres muros distinguat, *τὸ νότιον* sive *τὸ διὰ μέσου τεῖχος* erit Thucydidi *τὸ ἔσωθεν*. Quare Schol. ad h. l. *τὸ ἔξωθεν ἐτηρεῖτο* scribit: *τὸ γὰρ μέσον οὐκ ἐδεῖτο.* Duos muros ad Piraeum ductos facit etiam Strab. 9. p. 606. B. Hi sunt australis et borealis murus apud Aeschinem De Falsa leg. 173. 174. p. 50. Wolf. Apud Andocidem de Pac. 5. et 7. p. 13. *τὸ μακρὸν τεῖχος τὸ βόρειον* legitur, itemque *τὸ μακρὸν τεῖχος τὸ νότιον*. Porro Harpocrat. haec habet: *Διὰ μέσου τείχους* (scr. *τεῖχος*). *Ἀντιφῶν πρὸς Νικοκλέα· τριῶν ὄντων τειχῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης φησὶν ἐν Τριφάλητι, τοῦ τε βορείου καὶ τοῦ νοτίου καὶ τοῦ Φαληρικοῦ, διὰ μέσου τούτων ἐλέγετο τὸ νότιον, οὗ μνημονεύει καὶ Πλάτων ἐν Γοργίᾳ.* Schol. ad Plat. Gorg. p. 342. Bekk. *διὰ μέσου τεῖχος λέγει, ὃ καὶ ἄχρι νῦν ἐστὶν ἐν Ἑλλάδι. ἐν τῇ Μουνυχίᾳ γὰρ ἐποίησε* (Pericles) *καὶ τὸ μέσον τεῖχος* (*τὸ μὲν βάλλον ἐπὶ τὸν Πειραῖα, τὸ δὲ ἐπὶ Φάληρα* i. e. quum duorum reliquorum alterum dirigeretur ad Piraeum, alterum ad Phalerum), *ἵν', εἰ τὸ ἓν καταβληθῇ, τὸ ἄλλο ὑπηρετοίη ἄχρι πολλοῦ.* Conf. Hemsterh. Anecdd. Vol. 1. p. 233.

VI. Ambitum muri Athenarum Athenienses exstruxerunt auctore Themistocle. V. Thuc. 1, 89 sqq. Piraei munitio eodem Themistocle auctore ab Atheniensibus decreta est Ol. 71, 4. (493.), coepta est, ut videtur, Ol. 72, 1. (492.) Ad hoc igitur tempus refertur Harpocrat. in *πρὸς τῇ πυλίδι Ἑρμοῦ*. Deinde intermissa et repetita est Ol. 76, 4. (473.) v. Thuc. 1, 93. coll. Boeckh. De Archont. Pseudepon. p. 628 sq. et Platon. Gorg. p. 455. E. Appian. B. Mithr. 30. falso refert, munitionem Piraei factam esse a Pericle. „Hinc, quantum sciam, ortus est error Boeckhii Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 215.“ Krueg. Vit. Thuc. p. 72, 1. Quanquam in exornando Piraeo Periclem versatum esse probant ea, quae narrantur de Hippodamo architecto. v. Krueg. ad Dionys. p. 14. Anecdd. Bekk. 1. p. 266, 28. Od. Muell. in v. Attica p. 222. Muri Phalericus et longus ille, ductus versus Piraeum, inchoati sunt Ol. 80, 4. (457.) et paulo post perfecti. Vid. Thuc. 1, 107. 108. Falsus igitur est Plut. V. Cim. 13., qui Cimonem dicit fundamenta posuisse longorum murorum, quae *σκέλη* appellabantur. Nam alter horum murorum (*τὸ νότιον*) multo serius exstructus est. Dicere debebat, a Cimone fundamenta posita esse murorum Phalerici et borealis. Cimon obiit a. ant. Chr. N. 449. v. Thuc. 1, 112. Quod autem ibidem a Plutarcho memoratur *νότιον τεῖχος*, non est murus longus, sed munitio acropolis australis. Aeschines De Fals. Legat. §. 173. (cuius ipsa verba repetita

sunt ex Andocide de Pac. §. 5.) falso exstructionem borealis muri ponit post inducias quinque annorum, quae factae sunt Ol. 82, 2. (450.) Thucydidis, Platonis in Gorgia, Harpocrationis et Scholiastae ad Platonem verbis inter se comparatis pronus sis in sententiam, post exstructos muros Phalericum et Piraei extremum a Pericle additum esse tertium, inde a Munychia ductum (i. e. ni fallor, a parte Piraei, quae Munychiam attingebat) qui erat *τὸ διὰ μέσου τεῖχος*. Id factum esse ipso ineunte bello Pelop. haec probant: Aeschin. De Fals. Legat. §. 174. p. 335. 336. Reisk. (cuius paene ipsa verba repetita sunt ex Andocidis Orat. de Pac. §. 7. p. 136, 8. Reisk.) haec habet: *ὥστε πρῶτον μὲν ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσιν* (loquitur de Ol. 83, 3. (446.) *εἰρήνην* (inducias triginta annorum) *λαβόντες ἀνηνέγκαμεν χίλια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ νόμῳ κατεκλείσαμεν ἐξαίρετα εἶναι τῷ δήμῳ, τοῦτο δὲ τριήρεις ἄλλας ἑκατὸν ἐναυπηγησάμεθα, καὶ ταύτας ἐξαιρέτους εἰψηφισάμεθα εἶναι, καὶ τὸ τεῖχος τὸ μακρὸν τὸ νότιον ἐτειχίσθη*. Hic oratores confuderunt tempora Ol. 83, 3. (445.) et Ol. 87, 1. (431.) Nam induciae in triginta annos factae sunt Ol. 83, 3. et sepositio mille talentorum ac centum triremium decreta est Ol. 87, 1., ut probat Thuc. 2, 24. Hoc eodem tempore exstructionem muri australis sive medii consecutam esse haec comprobant: Primum ipsi Andocides et Aeschines eo tempore factam dicunt, et per se probabile est, eo tempore Periclis consilio exstructum esse alterum murum firmando muro boreali, quum bellum Pelop. immineret; denique plane rem conficere videtur locus Platonis Gorgiae p. 455. extr., ubi Socrates dicit: *λέγεται ταῦτα περὶ Θεμιστοκλέους· Περικλέους δὲ καὶ αὐτὸς ἤκουον, ὅτε συνεβούλευεν ἡμῖν περὶ τοῦ διὰ μέσου τείχους*. (Memorat h. l. Plut. V. Pericl. 13. addens, opus muri medii redemtum esse a Callicrate.) Loco autem illo Platonis singularis *τοῦ διὰ μέσου τείχους* probat, nec de Phalerico, nec de Piraei muro cogitandum esse, nisi sumas, Platonem valde ambigue locutum esse. Accedit argumentum ex temporibus: Socratem, qui natus est a. Chr. 468., constat circiter quadraginta annos natum fuisse, quum Pericles mortuus est, unde efficitur, Socratem, quo tempore muri longi externi aedificabantur, annum egisse tertium decimum vel duodecimum. Qua aetate num Periclem coram populo dicentem audire potuerit, dubito; potuit serius circa annum 431.

VII. Leak. negat, tribus muris Athenas cum portubus iunctas fuisse. Haec eius argumenta sunt:

a. Thucydidem ipsum 1, 107. duos tantum longos muros *τὸ Φαληρόνδε* et *τὸ ἐς Πειραιᾶ* agnoscere. Hoc argumentum nihil valet; nam plures eo tempore Thucydides memorare non potuit, quia tertius (medius) multo serius aedificatus est.

b. Nomen *σκέλη* et *brachia*, quod his muris tribuunt, pariter pluribus quam duobus convenire negat. Huic argumento addit verba Livii 31, 26. *Murus, qui brachiis duobus Piraeum Athenis iungit.* At haec non aliter intelligenda sunt, quam Thucydidea *μακρὰ τείχη πρὸς τὸν Πειραιᾶ*, quae contrarie ponit Phalerico muro, quem si una significare voluissent, neque Livius dixisset *qui Piraeum iungit*, neque Thucydides *πρὸς τὸν Πειραιᾶ*.

c. Restat hoc Leakii argumentum, quod Xenoph. H. Gr. 2, 2, 15. post pugnam ad Aegospotamos Lacedaemonios, ut longi muri deiicerentur, postulasse narrans his verbis utitur: *προεκαλοῦντο δὲ, τῶν μακρῶν τειχῶν ἐπὶ δέκα σταδίους καθελεῖν ἑκάτερον* (ubi ex marg. Leoncl. legendum est *ἑκατέρου*). Quae verba non plures quam duos muros designare affirmat. Audio. Addere poterat Lysiam contr. Agoracr. p. 451. *εἰ κατασκαφείη τῶν τειχῶν τῶν μακρῶν ἐπὶ δέκα στάδια ἑκατέρου*. At ne his quidem locis probatur id, quod Leak. demonstrare vult; nihil, inquam, probatur, nisi murum exteriorem et medium a forma numeroque *σκέλη* sive *brachia*, eosdemque *longos muros* appellatos esse, quia quadraginta stadiorum erant, Phalericus autem murus quinque stadiis brevior. Puto autem, iussu Lacedaemoniorum deiectos esse non Phalericum murum et exteriorem, sed medium et exteriorem. Quum enim Athenienses longos muros ab urbibus ad portus ducebant, velut Megaris, Patris, Argis etc., hoc in mente habebant, ut ex urbibus a mari remotis quasi maritimas facerent. Contra Spartanorum pacis conditiones imponentium hoc consilium fuisse apparet, ut Athenienses a maritimis opibus seiungerent, partim iubendo eos naves tradere, partim iunctionem Urbis cum Piraeo tollendo, quo post Phalericum inde a Themistoclis tempore portu longe praecipuo usi fuerant. Non autem tota tollebatur, si saltem alter murus relinquebatur. Nam hoc relicto exercitus Spartanorum impediebatur, quominus intra urbem et Piraeum castra metando a portu Athenienses arceret. Multo autem gravius erat, a Piraeo arceri, quam a portu Phalerico. Conf. Od. Muell. Additamentis ad Leak. Athen. p. 467 sqq.

VIII. „Leak., qui terram illam ipse adiit, negat tertii muri ullum vestigium esse vel minimum, at fundamenta duorum murorum certo investigari posse, atque reliquiarum istarum lineas dirigi paribus per totum intervallis distantes, et intervallum utriusque muri esse 550 pedum, nisi quod murus australis versus austrum declinet circiter quadringentis cubitis (quae sunt ternorum pedum), antequam attingit collem Phaleri, dum borealem murum licet persequi recta linea progredientem penitus ad radices partis magis ad occidentem vergentis eiusdem collis. Muri borealis longitudinem circiter mille quingentorum passuum Angl. investigari licet; longitudo australis muri ea parte non reperitur amplius dimidii milliaris, at nonnulla indicia eius muri apparent in vinetis, propius ab Athenis sitis, quae reliquiae etiamnunc servantes rectam lineam tendunt ad australe latus acropolis, sicut longus murus borealis dirigitur ad boreale latus acropolis. Addit Leak., si statuatur, murum longum australem pertinuisse usque ad collem Phalereum, et borealem continuatum fuisse usque dum contingeret interiores munitiones interiorum trium portuum Piraei, differentiam longitudinis utriusque muri prorsus eandem esse, quam Thucydides memoriae prodidit i. e. differentiam esse quinque stadiorum, quum borealis quadraginta, australis triginta quinque stadiorum fuerit.“ Arn. Hac descriptione nihil adversus testimonia veterum efficitur. Nam munitio Athenarum tot et tantas mutationes subiit (constructa primum est a Themistocle et Pericle, diruta ex parte a Spartanis, iterum erecta a Conone, iterum destructa per Demetrium Poliorcetem et Sullam, v. Od. Muell. s. v. Attica p. 223. init., ne dicam, multa per Venetianos et Turcas innovata esse), ut nemo spondere possit, eas, quae nunc reperiuntur reliquias esse munitionum eadem forma institutarum, qua Themistocles et Pericles et vel Conon instituerant. „Quodsi hodie duorum modo murorum rudera inveniri verum est, quando a Conone haec moenia refecta sunt, materiam brachii Phalerici ad duo reliqua adhibitam esse statuere oportet.“ Krueg. in Ephemm. Hal. a. 1827 p. 142. Hoc minus recte statuitur, nam et Phalericum murum potius puto servatum esse per pacis leges a Lacedaemoniis praescriptas, et murorum a Leakio repertae reliquiae magis respondent muro Phalerico et *τῷ νοτίῳ* sive medio, quam medio et boreali. Nec verius illud est, quod Krueg. addit, posthac non plus duo muros fuisse, idque extra controversiam positum esse testimoniis Strabonis 9, 1. p. 239. Vol. 2. ed. Tauchn. et Pausaniae 1, 2, 2. Videatur Conon materia duplicis muri, olim ad Piraeum ducti, ad exstruendum simplicem murum

ἦσαν πέντε καὶ τριάκοντα πρὸς τὸν κύκλον τοῦ ἄστεος καὶ αὐτοῦ τοῦ κύκλου τὸ φυλασσόμενον τρεῖς καὶ τεσσαράκοντα· ἔστι δὲ αὐτοῦ ὃ καὶ ἀφύλακτον ἦν, τὸ μεταξὺ τοῦ τε μακροῦ καὶ τοῦ Φαληρι-

usum esse, ut inde ab eius tempore *τὰ μακρὰ τείχη* intelligenda sint, muri Phalericus et borealis, omisso medio; verum Strabo et Pausanias loquuntur non de uno brachio, sed de ambobus brachiis deiectis, ut, si ullus, tantum murus Phalericus eorum scriptorum tempore superstes et erectus fuisse putandus sit.

IX. Non omittenda est coniectura Arnoldi de consilio et ratione muri intermedii sive australis, serius, ut dixi, adiecti. „Puto, ait, australem murum eo consilio exstructum esse, ut commercium Urbis cum Piraeo tutissimum redderetur, vel tum quum hostis Phalericum murum expugnasset, vel eum circumiisset penetrando in veterem portum Phaleri. Fortasse murus australis aedificatus est intervallo medio inter viginti et triginta pedes ab muro boreali, et spatio intermedio expleto ad altitudinem non parvam ingestis caementis, unde via efficeretur per ingestum solum. Quo facto totum illud promiscue appellabatur sive *μακρὸν τεῖχος* sive *μακρὰ τείχη*, quum revera similis circummunitioni Plataearum duplex murus exsisteret, utrimque instructus lorica et pinnis, unde propugnatio fieret sive hoc sive illo latere oppugnato. Interior sive murus sive lorica sine defensoribus esse solebat, quia prius quam murus Phalericus vel captus vel circumitus erat, hostis interiorem murum non aggredi poterat. Et quoniam tam arte iunctus erat muro boreali, uterque murus quasi unus esse cogitabantur, et proinde muri longi memorantur duo i. e. duplex murus Piraei et simplex Phalericus, quamquam revera erant tres loricae ad defensionem, si ita cecidisset, accommodatae. Eoque simul explicabile fieret, cur rudera muri Piraei sive duplicis tanto etiamnunc ampliora sint, ut testantur et Leak. et Hawkins, Huntiusque. v. Walpolii Commentt. Vol. 1. p. 511. 559., neque multum Hawkinsii opinio, prodita Commentarii modo dicti p. 511., circa hunc locum Thucydidis a mea dissidet.“ Hac coniectura Arnoldi, mea quidem sententia, non opus est, si quidem nusquam a veteribus *μακρὸν τεῖχος* ita dicitur, ut duos muros intelligant, sed quum *μακρὸν τεῖχος* dicunt, semper significant vel borealem, vel medium, vel Phalericum adiecto plerumque vocabulo sive *βόρειον*, sive *νότιον* (*μέσον*), sive *Φαληρικόν*. Adde quod ex coniectura Arnoldi qui Piraeo in urbem veniebant, *in muro* sive *super muro* incedere debuissent, quum ex constante testimonio veterum noverimus, viam e Piraeo in Urbem patuisse *inter longa brachia* et in hac via monumenta defunctorum nobilissima fuisse, muro videlicet non superstructa, sed in planis sita. Conf. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 406. Od. Muell. in v. Attica p. 223. n. l. ab init.

τοῦ — Φαληρικοῦ τείχους στάδιοι ἦσαν] Si iussu Lacedaemoniorum etiam murus Phalericus deiectus est, imperfectum posuit, quia, quum haec scribebat, non iam ille murus stabat: historiam enim ab auctore post finem belli conscriptam esse, in Vita eius expositum est. Sin aliter est, mihi *ἦσαν* referri videtur ad illud tempus, quo muris custodia imponebatur, quasi scripsisset *Φαλ. τείχους στάδιοι ἦσαν φυλακτέοι πέντε καὶ τριάκοντα.* Conf. Krueg. Vit. Thuc. p. 73.

ἀφύλακτον] Schol. *μέρος δηλονότι· τουτέστι στάδιοι δεκαεπτά· ὁ γὰρ ὅλος κύκλος σταδίων ἦν ἑξήκοντα.* Barthel. Voy. d. j. Anach. Vol. 2. p. 414. Hawkins p. 505. et Od. Muell. in v. Attica p. 240, 18. contendunt, hoc spatium fuisse longe brevius. „Quod Schol. dicit, totum circuitum fuisse stadiorum 60., ex hoc Thucydidis loco sumere non potest, quum minime de hoc circuitu haec paulo post dicantur a

κοῦ. τὰ δὲ μακρὰ τείχη πρὸς τὸν Πειραιᾶ τεσσαράκοντα σταδίων, ὧν τὸ ἔξωθεν ἐτηρεῖτο· καὶ τοῦ Πειραιῶς ξὺν Μουνυχίᾳ ἑξήκοντα μὲν σταδίων ὁ ἅπας περίβολος, τὸ δὲ ἐν φυλακῇ ὂν ἥμισυ τούτου. ἱππέας δ' ἀπέφαινε διακοσίους καὶ χιλίους ξὺν ἱπποτοξόταις, ἑξακοσίους δὲ καὶ χιλίους τοξότας, καὶ τριήρεις τὰς πλωίμους τριακοσίας. ταῦτα γὰρ ὑπῆρχεν Ἀθηναίοις καὶ οὐκ ἐλάσσω ἕκαστα τούτων ὅτε ἡ ἐσβολὴ τὸ πρῶτον ἔμελλε Πελοποννησίων ἔσεσθαι καὶ ἐς τὸν πόλεμον καθίσταντο. ἔλεγε δὲ καὶ ἄλλα οἷαπερ εἰώθει Περικλῆς ἐς ἀπόδειξιν τοῦ περιέσεσθαι τῷ πολέμῳ. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ἀνεπείθοντό τε 14
καὶ ἐξεκομίζοντο ἐκ τῶν ἀγρῶν παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν ᾗ κατ' οἶκον ἐχρῶντο, καὶ αὐτῶν τῶν οἰ-

Thucydide: *ἑξήκοντα μὲν σταδίων ὁ ἅπας περίβολος.*“ Steph. Et enim Thuc. sexaginta stadiorum non dicit fuisse ambitum urbis, sed ambitum Piraei cum Munychia.

ἱππέας — διακοσίους καὶ χιλίους] Mille tantum nominat Aristoph. Equ. 225. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 283 sqq. Deinde quod mille sexcentos sagittarios numerat, „Aeschin. de Fals. Legat. p. 336. numerum sagittariorum hoc tempore dicit fuisse 1200; ac quum orator describens pristinam patriae suae magnitudinem non credi possit parum ei tribuere opum, vere apparet dixisse Boeckhium Staatsh. Vol. 1. p. 285., mille ducentos ex toto numero sagittariorum fuisse Scythas, quos Athenienses ad hanc militiam conducere solebant, reliquos autem quadringentos fuisse Athenienses proletarios. Inscriptio nr. 80. apud Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 119. memorat *τοὺς τοξότας τοὺς ἀστικούς*, quasi distinguere volens a Scythis, et leguntur nomina aliquot in nobili illo catalogo civium, qui caesi sunt in variis bellis a. Chr. 457. apud Boeckh. l. c. nr. 165. p. 292., ubi certe non futurum erat, ut nomina barbarorum servorumque reciperentur.“ Arn. Si mille ducentos sagittarios Atheniensium memorant Andocid. de Pac. 5. et 7. et Aeschin. De Falsa Leg. 173. et 174., trecentos Scythas, qui paulo ante apud eosdem memorantur, non adnumerasse existimandi sunt. Conf. Krueg. in Seeb. Arch. 1, 3. p. 85. Clinto, testimonio Scholiastae Arist. Ach. 54. nisus, ex illis 1600 sagittariis ad 1000 barbaros fuisse affirmat Fast. Hellen. p. 393. Popp. Conf. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 35. adn. Mox de copiis navalibus Atheniensium v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. 2, 21. Vol. 1. p. 273 sqq. Popp. ad Xenoph. Anab. 7, 1, 27. Krueg. in Seeb. Archiv 1, 3. p. 87. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 172 sqq. Kutzen. de Pericl. p. 35, 55. Denique *περιέσεσθαι τῷ πολέμῳ* est *in bello superiores fore.*

14. *τὴν ἄλλην κατασκευήν*] *Ἄλλην* dictum est ut 1, 143. *κυβερνήτας τε καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν.* Xenoph. Anab. 1, 5, 5. *οὐ γὰρ ἦν χόρτος οὐ δὲ ἄλλο δένδρον*, 7, 3, 48. *βόες καὶ ἄλλα πρόβατα μύρια.* Thuc. 2, 62. *οὔτε βασιλεὺς οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔθνος*, sive *κατασκευή* latiori sensu etiam *uxores liberosque* complecti existimari potest, sive *ἄλλος* valet *praeterea.* v. Mehlh. de Adiect. pro Adv. p. 11. Popp. Mox *οἶκος καὶ οἰκία διαφέρει, ἡ μὲν τὸ κτίσμα μόνον δηλοῦσα, ὁ δὲ καὶ τὸ περιεχόμενον ὁτιοῦν.* Dukas. vid. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 379. adn. coll. p. 122. 157. Mox *ξύλωσιν* dicas *materiaturam* cum Vitruvio. Pollux 7, 124. interpretatur *τὰ ἐρέψιμα ξύλα*, Schol. *τὴν ἀπὸ ξύλων κατασκευήν*, Holzwerk. *Ξυλισμός*, *lignatio*, quam vocem ex Thucydide Thom. M. p. 641. citat, nusquam apud eum comparet.

κιῶν καθαιροῦντες τὴν ξύλωσιν· πρόβατα δὲ καὶ ὑποζύγια ἐς τὴν Εὔβοιαν διεπέμψαντο καὶ ἐς τὰς νήσους τὰς ἐπικειμένας. χαλεπῶς δὲ αὐτοῖς διὰ τὸ ἀεὶ εἰωθέναι τοὺς πολλοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς διαιτᾶσθαι ἡ ἀνάστασις ἐγίγνετο. ξυνεβεβήκει δὲ ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου ἑτέρων μᾶλλον Ἀθηναίοις τοῦτο. ἐπὶ γὰρ Κέκροπος καὶ τῶν πρώτων βασιλέων ἡ Ἀττικὴ ἐς Θησέα ἀεὶ κατὰ πόλεις ᾠκεῖτο πρυτανεῖά τε ἔχουσα καὶ ἄρχοντας, καὶ ὁπότε μή τι δείσειαν, οὐ ξυνήεσαν βουλευσόμενοι ὡς τὸν βασιλέα, ἀλλ' αὐτοὶ ἕκαστοι ἐπολιτεύοντο καὶ ἐβουλεύοντο· καί τινες καὶ ἐπολέμησάν ποτε αὐτῶν, ὥσπερ καὶ Ἐλευσίνιοι μετ' Εὐμόλπου πρὸς Ἐρεχθέα. ἐπειδὴ δὲ Θησεὺς ἐβασίλευσε, γενόμενος μετὰ τοῦ ξυνετοῦ καὶ δυνατὸς τά τε ἄλλα διεκόσμησε τὴν χώραν καὶ καταλύσας τῶν ἄλλων πόλεων τά τε βουλευτήρια καὶ τὰς ἀρχὰς ἐς τὴν νῦν πόλιν οὖσαν ἓν βουλευτήριον ἀποδείξας καὶ πρυτανεῖον ξυνῴκισε πάντας, καὶ νεμομένους τὰ

Mox *χαλεπῶς ἐγίγνετο* etc. est *aegre iis perficiebatur migratio.* Falli tur Erf. ad Soph. Antig. 633.

15. *ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου*] i. e. von der grauen Urzeit des Cecrops an. Doederl. Lat. Synon. Vol. 4. p. 89.

κατὰ πόλεις ᾠκεῖτο] i. e. regio Attica habitata erat certo quodam numero parvarum civitatum, quarum pro se unaquaeque libera agebat. Quod iunctae sunt uno consilio tum demum, quum aliquod commune periculum imminebat, id accidit, ubicunque similis rerum status erat, ut in Etruria, Gallia, Britannia et inter Saxones, quamdiu in patria maiori agebant. *Πρυτανεῖον* iure memoratur pro indicio, unde appareat, aliquam civitatem per se agere separatam; nam prytaneum erat quasi domus omnium civium communis, et veteribus in commune eodem loco erat, quo sua singulis domus. Arn., ubi plura sunt de Prytaneis. Duodecim parvae urbes fuisse dicuntur. Conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 172, 9. et Od. Muell. in v. Attica inde a p. 220. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 193 sq. 225, 5. 227, 23. et praecipue p. 230, 37. Mox non est opus emendatione *πρυτανεῖα ἔχούσας*. Nam plurales *πρυτανεῖα* et *ἄρχοντας* statum rerum indicant, qualis ante Theseum fuit: contra *πρυτανεῖον* et *ἄρχοντα* dicendum fuisset de republica Attica, qualis erat inde a Theseo, quum unum modo civitatis prytaneum erat, et singuli totius Atticae *ἄρχοντες*, sive reges sive magistratus, qui proprie Archontes dicebantur, certe antequam novem instituti sunt. Deinde de bello Eleusiniorum v. Herodot. 1, 30. Pausan. 1, 38, 3. Apollod. 3, 15, 4. St. Croix de Mysteriis p. 88. vers. Lenz. E. Platn. Beitr. zum Att. R. p. 27 sqq. §. 6 — 9. et alios, quos citavit C. Fr. Herm. l. c. Wachsm. 2, 2. p. 137, 22. Deinde *ἐβασίλευσε* est *rex factus est.* De differentia vocum *βουλευτήριον* et *πρυτανεῖον* v. Wachsm. 1, 1. p. 194.

ξυνῴκισε] Schol. *τὸ ξυνῴκισεν οὐκ ἔσιιν ἐπὶ τοῦ ὁμοῦ ξυνοικισθῆναι ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μίαν πόλιν τουτέστι μητρόπολιν ἔχειν αὐτήν.* Itidemque acoipit Bake in Bibl. Nov. Crit. Vol. 2. p. 231., qui Theseum intelligit, sublatis reliquarum civitatum imperiis unoque consilio instituto, Athenas cunctas collegisse, ita ut, dum sua singulae civitates domestica, ut antea, administrarent, hac una patria et communi civitate uterentur (*μιᾷ πόλει ταύτῃ χρῆσθαι*). Alii interpretantur, Theseum incolas regionis Atticae, suis civitatibus relictis, *una urbe* uti permovisse, quod factum esse per rem et naturam non potuit, sed „Theseus illam *συνοίκισιν* perfecit, ait Bake, eo ut uno omnes Atticae ci-

αὐτῶν ἑκάστους ἅπερ καὶ πρὸ τοῦ ἠνάγκασε μιᾷ πόλει ταύτῃ χρῆσθαι, ἣ ἁπάντων ἤδη ξυντελούντων ἐς αὐτὴν μεγάλη γενομένη παρεδόθη ὑπὸ Θησέως τοῖς ἔπειτα· καὶ ξυνοίκια ἐξ ἐκείνου Ἀθηναῖοι ἔτι καὶ νῦν τῇ θεῷ ἑορτὴν δημοτελῆ ποιοῦσι. τὸ δὲ πρὸ τούτου ἡ ἀκρόπολις ἡ νῦν οὖσα πόλις ἦν, καὶ τὸ ὑπ' αὐτὴν πρὸς νότον μάλιστα τετραμμένον. τεκμήριον δέ· τὰ γὰρ ἱερὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει καὶ ἄλλων θεῶν ἐστι καὶ τὰ

ves *βουλευτηρίῳ* uterentur, ceterum domestica et popularia iura ac sacra domi quisque suae tuerentur (*νεμόμενοι τὰ αὐτῶν ἕκασιοι*)." Quamquam sponte intelligitur, plures iam in urbem habitatum concessuros fuisse, ex quo illa metropolis et caput unius reipublicae facta erat, et communis patriae loco esse coepit, quum in Urbe antea modo Eupatridae habitassent. Praeclare consilium et rationem talis *συνοικίσεως* exposuit Od. Muell. Dor. 2. p. 70 sqq. nr. 8. Adde Meier. de Bon. Damn. p. 185. adn. E. Platn. Beitr. zum Att. R. p. 23 sqq. 40 sqq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 183, 5. 6. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 71 sq. 78. 80. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 27. b. med. Mox *ξυντελούντων* significat, sie zählten alle mit zu den Bürgern der Stadt Athen, wurden alle Mitglieder des Bürgervereins von Athen und Attica. v. Od. Muell. Orchom. p. 412, 7. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 127, 18. et Append. 14. Deinde festum *ξυνοίκια* Plut. V. Thes. 24. non sic, sed *μετοίκια* vocat. Palmer. Exercc. p. 47. mutatum esse putat eius nomen, et quod tempore Thucydidis *ξυνοίκια* dicebatur, tempore Plutarchi *μετοίκια* dictum esse. Charax apud Steph. Byz. p. 42. hos dies festos cum Thucydide vocat *ξυνοίκια*. Berkel. ita scriptores inter se conciliare studet, ut dicat, populum ex agro in urbem commigraturum celebrasse *μετοίκια, demigrationis festum*, et iam in una urbe habitantem *festum consociationis.* „*Ξυνοικέσια* a Scholiasta Aristoph. vocari adnotat Schneid. Lex. Gr. Panathenaea hos dies festos esse volunt Huellm. Hist. Gr. Primord. p. 144. et C. Ilgen. de Tribub. Att. p. 65 sq. Quod verum esse non potest, si et Plut. diem *τῶν μετοικίων* seu *συνοικίων* recte definivit (*τῇ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ Ἑκατομβαιῶνος*), et Boeckh. cum Corsin. F. A. 2. p. 357. magna Panathenaea in Hecatombaeonis diem vicesimum octavum incidisse iure existimat Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 167., parva autem ad d. 14. Hecatomb. spectant. Et discernit Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 227., sed coniuncta cogitata esse dicit 2, 2. p. 136. 285 sq." Popp. Conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 183, 8. Mox *δημοτελὴς* et *δημοτικὴ ἑορτὴ* differunt: illa est publica, haec per pagos (*δήμους*) celebrata. v. Buttm. ad Demosth. Or. Midian. p. 36 sq. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 228. Tittm. Gr. Staatsv. p. 286.

τὸ δὲ πρὸ τούτου] Reg. a pr. man. (nam deinde emendat. *τούτου*) Laur. E. Vind. m. Ar. Chr. Dan. *τοῦ* ex praecedentibus. De differentia formularum *πρὸ τοῦ* et *πρὸ τούτου* v. Matth. p. 572. et Buttm. ad Plat. 1. Alcib. 14. Mox pro *πρὸς νότον* Valla legit *πρὸς ἄρκτον*, quem sequitur Palmer., sed male statuere eos, qui antiquissimam Athenarum partem ad septentrionem ab arce collocandam esse putent, idque doceri ab eis, qui recentius itinera per Graeciam fecerunt (ut Wilkins. et Hawkins.), monuit Popp. Mox *μάλιστα* iunge cum verbis *πρὸς νότον*: zumeist, fast gerade nach Süden. „Ad verbum intelligimus: *pars, quae ad austrum maxime spectat*, quamquam pauca urbis aedificia etiam ad alias plagas, praecipue occidentem, ut suspicamur, spectabant, ubi Areopagus et vetus forum." Popp.

ἄλλων θεῶν] sc. extra aedem Minervae, cui tota urbs et arx sacrata erat. Et *τὰ ἔξω* sunt die Tempel nach aussen, sive aedes deo-

ἔξω πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως μᾶλλον ἵδρυται, τό τε τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τὸ Πύθιον καὶ τὸ τῆς Γῆς καὶ τὸ ἐν Λίμναις Διονύσου, ᾧ τὰ ἀρχαιότερα Διονύσια τῇ δωδεκάτῃ ποιεῖται ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι, ὥσπερ καὶ οἱ ἀπ' Ἀθηναίων Ἴωνες ἔτι καὶ νῦν νομίζουσιν. ἵδρυται δὲ καὶ ἄλλα ἱερὰ ταύτῃ ἀρχαῖα. καὶ τῇ κρήνῃ τῇ νῦν μὲν τῶν τυράννων οὕτω σκευασάντων Ἐννεακρούνῳ καλουμένῃ, τὸ δὲ πάλαι φανερῶν τῶν πηγῶν οὐσῶν Καλλιρόῃ ὠνομασμένῃ, ἐκείνῃ τε ἐγγὺς οὔσῃ

rum, quae non erant in acropoli, sed extra acropolin in regione ad austrum ab acropoli posita, quam dixit antiquissimam urbem fuisse una cum acropoli. Mox templum Iovis Olympii, cuius prima fundamenta Deucalioni tribuebant, rursus a Pisistratidis inchoatum, sed non perfectum est; neque illud exaedificatum et dedicatum ante seculum Hadriani. v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 371. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 412. nr. 331. Od. Muell. Additam. ad Leak. Athen. p. 415. Archaeol. §. 80. 4. p. 57. et in v. Attica p. 233. De Pythio v. eundem Dor. 1. p. 240, 3., in v. Attica p. 235. Wachsm. 2, 2. p. 139, 41. 371. Mox Telluris templum Hawkins. p. 481. idem esse coniicit, quod Pausan. 1, 22, 3. *Γῆς κουροτρόφου καὶ Δήμητρος ἱερὸν Χλόης* appellet et sub australi latere arcis collocet. At templa ista Telluris et Cereris discernenda sunt. Sacrum Cereris Chloae sub ipsis Propylaeis iacebat, ut docet Od. Muell. in v. Attica p. 239., area Telluris Olympiae una cum templo Saturni et Rheae iacebat intra ambitum, quo serius Hadrianus Olympium circumdedit. Vid. ibidem p. 233. Mox *ἐν Λίμναις* quod dicitur, suburbium erat, ubi solum paulatim inclinatur Ilissum versus, v. Additam. ad Leak. Athen. p. 464. Ibi duo templa Bacchi erant, alterum Dei Eleutherarum, alterum mystici Bacchi Anthesteriorum, v. Od. Muell. in v. Attica p. 238. Hoc posterius hic significari, docent verba *ᾧ τὰ ἀρχαιότερα Διονύσια* etc., quae eadem verba comprobant, *τὰ ἀρχαιότερα Διονύσια*, quae hic dicuntur, Anthesteria esse. Discernenda enim sunt Anthesteria tum a Lenaeis, item festo Bacchi, tum a ruralibus Dionysiis, tum ab urbanis, quae postrema Thuc. 5, 20. memorat. Ruralia m. Posideone, Lenaea m. Gamelione, Anthesteria m. Anthesterione, Urbana m. Elaphebolione celebrabantur. V. omnino C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 311, 2. Deinde quos tyrannos dicit, Pisistratidae sunt. „Fontem, qui olim scaturiginibus adhuc apertis et conspicuis Callirhoe dicebatur, *Ἐννεακρούνου* nomen accepit, postquam eum Pisistratidae tali modo circumstruxerunt, ut aqua collecta per novem fistulas emitteretur.“ Hemsterh. ad Thom. M. p. 568. Vid. Pausan. 1, 14, 1. Quum autem Thom. M. scribat, *ὅθεν καὶ λαμυρὰ πηγὴ ἡ καθαρὰ καὶ ἡδεῖα παρὰ Θουκυδίδῃ*, idem Vir magnus coniicit, pro *φανερῶν* legendum esse *λαμυρῶν*. Mihi quidem *λαμυρὰ πηγὴ* poetae esse videtur, idque ipse Grammaticus docere, et Thucydidis nomen errore librariorum illatum, ac temere ab Hemsterhusio quaesitum esse, in quem locum illam vocem reponeret, ut iudicat Lobeck. ad Phryn. p. 292. Simile est Horatiano *loquaces lymphae*. Vid. Lobeck. p. 760. Callirhoe suum usque nomen retinet et tenuis vena est dulcis aquae influens in Ilissum, in ipsa ora urbis Athenarum inter austrum et orientem spectante. Hic fuit in ipsa urbe unicus fons aquae potulentae; nam aqua ceterorum fontium, quamquam apta ad usus domesticos, nimis salsi saporis erat, quam ut ad potum utilis esset. v. Leak. Athen. p. 99. 135. Additament. p. 456. Od. Muell. in v. Attica p. 217. 235.

ἐκείνῃ τε] Aptius Bekkero visum *ἐκεῖνοί τε*, idque in edit. stereotypa recepit. At v. Matth. §. 472. 2. Mox naturalis verborum ordo

τὰ πλείστου ἄξια ἐχρῶντο, καὶ νῦν ἔτι ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου πρό τε γαμικῶν καὶ ἐς ἄλλα τῶν ἱερῶν νομίζεται τῷ ὕδατι χρῆσθαι. καλεῖται δὲ διὰ τὴν παλαιὰν ταύτῃ κατοίκησιν καὶ ἡ ἀκρόπολις μέχρι τοῦδε ἔτι ὑπὸ Ἀθηναίων Πόλις. τῇ τε οὖν ἐπὶ πολὺ 16
κατὰ τὴν χώραν αὐτονόμῳ οἰκήσει μετεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐπειδὴ ξυνῳκίσθησαν, διά τὸ ἔθος ἐν τοῖς ἀγροῖς ὅμως οἱ πλείους τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν ὕστερον μέχρι τοῦδε τοῦ πολέμου

hic est: *τὰ πλείστου ἄξια ἐχρῶντό τε καὶ νῦν ἔτι — νομίζεται* etc. De accusativo *ἄξια* v. Matth. p. 749. 6. Rem ipse scriptor explicat verbis *πρὸ γαμικῶν* et *ἐς ἄλλα τῶν ἱερῶν*. „De universo more aquam lustralem ante nuptias ex fluviis et fontibus domesticis petendi Scholiastam Eurip. Phoen. 358. citat Bloomf., qui praeterea Aristoph. Lysistr. 378. confert.“ Popp. Ad verba *πρὸ γαμικῶν* supple *ἱερῶν*. v. Thiersch. Gr. §. 313. 6. a.

Πόλις] Docuit Hemsterh. ad Arist. Plut. p. 260., nomen *πόλις* praesertim in actis publicis certe vetustissimis arci fere proprium fuisse, idque patere e Thuc. 5, 18. 23. et Plut. V. Pelop. 18. Adde Pausan. 1, 26, 7. Sic Lutetiae Parisiorum antiquissima pars cité, Londinii antiquissima etiamnum city dicuntur. v. Seidler. ad Eurip. Troad. 4. Marx. ad Ephor. p. 144. et ipsum Ephorum p. 142. Creuz. ad Fragmm. Ant. Hist. Gr. p. 217. libell. de Sit. et Orig. Syrac. p. 45. *Πόλις* et *ἄστυ* per excellentiam Athenae et Alexandria dicebantur, ut Roma Urbs. v. Sturz. de dial. Alex. p. 39. et Eustath. ad Hom. Od. 1. p. 1385, 5. Conf. Polluc. 9, 27. Propert. 3. Eleg. (9.) 7, 16. Spohn. de extr. parte Odyss. p. 81. adn. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 183, 6. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 316. vers. fin.

16. *αὐτονόμῳ*] ante Theseum, suis etiamtum *βουλευτηρίοις*, *ἀρχαῖς* et *πρυτανείοις* usi. De verbis *οἰκήσει μετεῖχον* v. Matth. p. 634. init., qui supplet *μετεῖχον τῆς πόλεως* i. e. sie nahmen Theil am Staatsverband, quod damnans Poppo ait, his verbis repeti breviter argumentum capitis 15. init., negatque sententiam horum verborum aliam esse posse, nisi et *diu igitur suo iure in agris vixerant*. Verba in societatem veniendi nonnunquam dativo rei coniungi his exemplis comprobat: Demosth. De Fals. Leg. §. 334. *οὐχὶ κοινωνεῖ ταῖς νῦν εὐθύναις*. pr. Cor. 18. §. 58. *κοινωνεῖν τοῖς πεπολιτευμένοις*. Mox intellige *ἐπειδὴ ξυνῳκίσθησαν* per Theseum. Et *πανοικησίᾳ* est *cum omni familia et re familiari*. Conf. 3, 57. Verbis *γενόμενοι* etc. et *οἰκήσαντες* scriptor videtur eos discernere, qui nullas domos Athenis habentes *πανοικησίᾳ* ruri vivebant i. e. cum toto, quidquid possidebant, iique vel nati rure, vel eo habitatum concesserant (*οἰκήσαντες*). Mox *ἄρτι* de temporis spatio non proxime praeterito intelligendum esse, monuit Arn. Et *ἀνειληφότες* est idem, quod *πάλιν κατασκευασάμενοι*: zumal da es noch nicht lange her war, dass sie ihren Haushalt nach dem Persischen Kriege wieder eingerichtet. Mox pro *καταλιπόντες* Vind. *καταλείποντες*, quod Popponi placet ob sequentia participia et quod non aegre ferebant, quod *reliquerant*, sed inviti *relinquebant*. Imo illud, quia aegerrime ferebant, quum iam in urbe degentes differentiam huius et pristinae commorationis, quam reliquerant, sentirent. Mox *ἑρὰ πάτρια* dicit, quia dii credebantur sua domicilia habere, quae deserere gravarentur, quibusque solis preces et sacrificia mortalium admitterent, quo fiebat, ut cultus obtinens hoc loco non posset sine profanatione in alium traduci. Haec pluribus Arn. exsequitur. Conf. Platn. Beitr. zum Att. R. p. 26 sq.

πανοικησίᾳ γενόμενοί τε καὶ οἰκήσαντες οὐ ῥᾳδίως τὰς μεταναστάσεις ἐποιοῦντο, ἄλλως τε καὶ ἄρτι ἀνειληφότες τὰς κατασκευὰς μετὰ τὰ Μηδικά, ἐβαρύνοντο δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερον οἰκίας τε καταλιπόντες καὶ ἱερὰ ἃ διὰ παντὸς ἦν αὐτοῖς ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἀρχαῖον πολιτείας πάτρια, δίαιτάν τε μέλλοντες μεταβάλλειν καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ πόλιν τὴν αὑτοῦ ἀπολείπων ἕκαστος.
17 ἐπειδή τε ἀφίκοντο ἐς τὸ ἄστυ, ὀλίγοις μέν τισιν ὑπῆρχον οἰκήσεις καὶ παρὰ φίλων τινὰς ἢ οἰκείων καταφυγή, οἱ δὲ πολλοὶ τά τε ἐρῆμα τῆς πόλεως ᾠκησαν καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ἡρῷα πάντα πλὴν τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Ἐλευσινίου καὶ εἴ τι ἄλλο βεβαίως κληστὸν ἦν· τό τε Πελασγικὸν καλούμενον τὸ ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν, ὃ καὶ ἐπάρατόν τε ἦν μὴ οἰκεῖν καί τι καὶ Πυθικοῦ μαντείου ἀκροτελεύτιον τοιόνδε διεκώλυε, λέγον ὡς

τὸ Πελασγικὸν ἀργὸν ἄμεινον,

ὅμως ὑπὸ τῆς παραχρῆμα ἀνάγκης ἐξῳκήθη. καί μοι δοκεῖ τὸ μαντεῖον τοὐναντίον ξυμβῆναι ἢ προσεδέχοντο· οὐ γὰρ διὰ τὴν παράνομον ἐνοίκησιν αἱ ξυμφοραὶ γενέσθαι τῇ πόλει, ἀλλὰ διὰ τὸν πόλεμον ἡ ἀνάγκη τῆς οἰκήσεως, ὃν οὐκ ὀνομάζον τὸ μαντεῖον προῄδει μὴ ἐπ' ἀγαθῷ ποτε αὐτὸ κατοικισθησόμενον.

ἢ πόλιν] Sententia est, singulis propemodum urbis et civitatis loco fuisse praedia. Popp.

17. τὰ — ἐρῆμα] Ad septentrionem ab arce ponit Hawkins. p. 505., prope Museum Piraeum versus alii. Popp. Quidni utrobique? Eleusinium Od. Muell. in Additam. ad Leakii Athen. p. 458. 466. et in v. Attica p. 235. prope Pelasgicum et forum ab arce in septentrionem versus collocat. Ipse Leak. p. 187 sq. et Kruse Hellad. 2, 1. p. 109. in Ilissi insula situm esse faciunt.

Πελασγικόν] Schol. οἱ γὰρ Πελασγοὶ αὐτὸ οἰκήσαντες ἐπεβούλευσαν τοῖς Ἀθηναίοις· οὓς διώξαντες πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι κατηράσαντο τὸν τόπον μὴ οἰκισθῆναι. Hi Pelasgi fuerunt pars eorum, qui in Atticam venerunt Boeotia expulsi, de quibus est apud Thuc. 1, 12. V. Od. Muell. Orchom. p. 440. Leak. Athen. p. 318. ibique Muell. p. 466. et rursus Orchom. p. 307 sq. 476. et in v. Attica p. 229 sq. Archaeol. p. 27 sq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 16, 9., qui docent, nomine Pelasgici et partem arcis intelligi (τὸ Πελασγικὸν τεῖχος apud Herodotum 5, 64. 6, 137. et Pausaniam 1, 28, 3., quod arcem partim circumdabat) et agros sub acropoli ab regione inter septentriones et occidentem spectante, a Pelasgico muro, ut videtur, denominatos. Ne in Pelasgico aedificia ponerentur, Arnoldo propterea religionibus sancitum esse videtur, ne, qui hostis obsideret, haec aedificia ad oppugnandam arcem in usum suum converteret. „Eo ipso consilio, ait, novissima in obsidione Athenarum Odysseus, dux Graecorum, non permisit, ut domus restituerentur, quae a latere acropolis septentrionali destructae erant, quia machinationes hostium adversus arcem adiuturae fuissent.“ Item Kruse Hellad. 2, 1. p. 79. veram devotionis causam hanc fuisse coniicit. Mox ἀκροτελεύτιον intellige τὸ τέλος τοῦ σίτχου cum Scholiasta. Et ἐξῳκήθη est es wurde ganz mit Wohnungen ausgefüllt. Deinde infinitivus in verbis οὐ γενέσθαι pendet a δοκοῦσι (praecessit autem δοκεῖ) v. Matth. p. 1093. De verbis ἐν τούτῳ παρασκευῆς v. ibidem p. 649.

κατεσκευάσαντο δὲ καὶ ἐν τοῖς πύργοις τῶν τειχῶν πολλοὶ καὶ ὡς ἕκαστός που ἐδύνατο· οὐ γὰρ ἐχώρησε ξυνελθόντας αὐτοὺς ἡ πόλις, ἀλλ' ὕστερον δὴ τά τε μακρὰ τείχη ᾠκησαν κατανειμάμενοι καὶ τοῦ Πειραιῶς τὰ πολλά. ἅμα δὲ καὶ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ἥπτοντο, ξυμμάχους τε ἀγείροντες καὶ τῇ Πελοποννήσῳ ἑκατὸν νεῶν ἐπίπλουν ἐξαρτύοντες. καὶ οἱ μὲν ἐν τούτῳ παρασκευῆς ἦσαν.

18 Ὁ δὲ στρατὸς τῶν Πελοποννησίων προϊὼν ἀφίκετο τῆς Ἀττικῆς ἐς Οἰνόην πρῶτον, ἥπερ ἔμελλον ἐσβαλεῖν. καὶ ὡς ἐκαθέζοντο, προσβολὰς παρεσκευάζοντο τῷ τείχει ποιησόμενοι μηχαναῖς τε καὶ ἄλλῳ τρόπῳ· ἡ γὰρ Οἰνόη οὖσα ἐν μεθορίοις τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ἐτετείχιστο καὶ αὐτῷ φρουρίῳ οἱ Ἀθηναῖοι ἐχρῶντο ὁπότε πόλεμος καταλάβοι. τάς τε οὖν προσβολὰς εὐτρεπίζοντο καὶ ἄλλως ἐνδιέτριψαν χρόνον περὶ αὐτήν. αἰτίαν τε οὐκ ἐλαχίστην Ἀρχίδαμος ἔλαβεν ἀπ' αὐτοῦ, δοκῶν καὶ ἐν τῇ ξυναγωγῇ τοῦ πολέμου μαλακὸς εἶναι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιτήδειος, οὐ παραινῶν προθύμως πολεμεῖν· ἐπειδή τε ξυνελέγετο ὁ στρατός, ἥ τε ἐν τῷ ἰσθμῷ ἐπιμονὴ γενομένη καὶ κατὰ τὴν ἄλλην πορείαν ἡ σχολαιότης διέβαλεν αὐτόν, μάλιστα δὲ ἡ ἐν τῇ Οἰνόῃ ἐπίσχεσις. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἐσεκομίζοντο ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καὶ ἐδόκουν οἱ Πελοποννήσιοι ἐπελθόντες ἂν διὰ τάχους πάντα ἔτι ἔξω καταλαβεῖν, εἰ μὴ διὰ τὴν ἐκείνου μέλλησιν. ἐν τοιαύτῃ μὲν ὀργῇ ὁ στρατὸς τὸν Ἀρχίδαμον ἐν τῇ καθέδρᾳ εἶχεν. ὁ δὲ προσδεχόμενος ὡς λέγεται τοὺς Ἀθηναίους τῆς γῆς ἔτι ἀκεραίου οὔσης ἐνδώσειν τι καὶ κατοκνήσειν περιιδεῖν αὐτὴν τμηθεῖσαν, ἀνεῖχεν. ἐπειδὴ μέντοι προσβαλόντες 19 τῇ Οἰνόῃ καὶ πᾶσαν ἰδέαν πειράσαντες οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, οἵ τε Ἀθηναῖοι οὐδὲν ἐπεκηρυκεύοντο, οὕτω δὴ ὁρμήσαντες ἀπ' αὐτῆς μετὰ τὰ ἐν Πλαταίᾳ τῶν ἐσελθόντων Θηβαίων γενόμενα ἡμέρᾳ ὀγδοηκοστῇ μάλιστα τοῦ θέρους καὶ τοῦ σίτου ἀκμάζοντος

18. τῆς Ἀττικῆς] v. ibidem p. 629. et de participio ποιησόμενοι ibid. p. 1091. Verba ἐν τῇ ξυναγωγῇ etc. dicta esse cum respectu ad orationem Archidami 1, 80 sqq., vidit Dukas. De formula εἰ μὴ διά v. Matth. p. 1151 b.

19. οὕτω δή] v. Matth. p. 1113. Mox activum ὁρμήσαντες habet sensum *proficiscendi*, ut 3. 24. 4, 36. De verbis τὰ Θηβαίων γενόμενα v. Matth. p. 689. adn. 1.

τοῦ σίτου ἀκμάζοντος] Notae, quas Thuc. anni temporibus ponit, ita inter se succedunt: περὶ σίτου ἐκβολήν 4, 1., quo significatur id, quod nos dicimus das Schossen des Getraides. v. Suid. Phot. s. v. σίτου ἐκβολήν et Eustath. ad Od. p. 1405, 12. Pollux 1, 61. Indicatur finis April. Sequitur haec nota: τοῦ σίτου ἔτι χλωροῦ ὄντος 4, 6. Indicatur mensis Mai. deinde τοῦ ἤρος, πρὶν τὸν σῖτον ἐν ἀκμῇ εἶναι 4, 2. Indicatur mensis Mai. Hinc τοῦ θέρους καὶ τοῦ σίτου ἀκμάζοντος 2, 19. 79. 3, 1. Indicatur mensis Jul. Sequitur ἐν καρποῦ συγκομιδῇ 3, 15. i. e. ἐν ἀμητῷ. Significatur mensis Aug. Ἀκμάζει δὲ σῖτος, ait Dukas, ἐπειδὰν εὐθαλεῖς ἔχῃ τοὺς στάχυας, τοῦ γάλακτος ἤδη ἀπηλλαγμένος, καὶ θερισμοῦ ἐφιέμενος.

ἐξέβαλον ἐς τὴν Ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ καθεζόμενοι ἔτεμνον πρῶτον μὲν Ἐλευσῖνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον, καὶ τροπήν τινα τῶν Ἀθηναίων ἱππέων περὶ τοὺς Ῥείτους καλουμένους ἐποιήσαντο. ἔπειτα

Hordeum nunc plerumque *in Attica* demetitur mense Iunio (v. Walpol. Memoirs 1. p. 150.), quamquam tota messis et frumenti tribulatio non ante medium Augustum finitur (v. Dodwell. Itin. Class. Vol. 2. p. 10.) v. ARN. Messem circa Iun. 10. in *Peloponneso* incipere, nec ante Iul. 20. aut initium Aug. finiri dicit Leak. Peloponn. 1. p. 14. POPP. Sequuntur hae notae: *τοῦ θέρους ὀλίγον πρὸ τρυγήτου καὶ καρποῦ ἔτι ἔξω ὄντος* 4, 84. Significatur tempus post med. Octobr. Interdum etiam menses Atticos nominat, et ipsos dies mensium. Praeterea anni tempora his notis signat: *ἅμα ἦρι* 2, 103. April. — *θέρους μεσοῦντος* 6, 30. post d. 8. Iun. — *πρὸς τὸ μετόπωρον ἤδη* 8, 108. paulo ante d. 8. Aug. — *φθινόπωρον τοῦ θέρους* 2, 31. 3, 18. incipiebat die 21. Sept. (v. Ideler. Handb. d. Chronol. Vol. 1. p. 251 sq.) — *θέρους τελευτῶντος* 2, 32. 4, 49. Septembr. — *ἅμα ἀρχομένῳ χειμῶνι* saepius i. e. inde a mense Octobr. — *τοῦ χειμῶνος λήγοντος καὶ πρὸς ἔαρ ἤδη* saepius i. e. Mense Mart. exeunte. Porro ex sideribus notas anni temporum ducit, ut verbis *περὶ ἀρκτούρου ἐπιτολάς* 2, 78. Sept. — *περὶ ἡλίου τροπὰς χειμερινὰς* 7, 16. 8, 39. fin. Decembr. At magna in h. l. difficultas est, quia sol Augusti die 3. (v. 2, 28.), Attica iam a Peloponnesiis relicta, (conf. c. 24. et 32.) defecit, et scriptor c. hoc ipso Peloponnesios narrat Oenoe relicta ad Acharnas consedisse, ibique *multum temporis* commoratos terram Atticam vastasse. Nisi quis igitur spatium illud novem dierum, quod est inter d. 26. Iulii, quae est octogesima dies a fine Munychionis et aggressione Plataearum per Thebanos facta, et diem 3. August., *longum tempus* ab auctore appellatum esse existimet, in hanc sententiam inclino, ut putem, in numero *ὀγδοηκοστῇ* vitium subesse et *πεντηκοστῇ* legendum esse, ut dies profectionis ab Oenoe non d. 26. Iul., sed 26 Iun. sit, et Peloponnesii ad Acharnas non novem dies, sed circiter quadraginta commorati sint. Nisi quis propter c. 57., ubi diutissima commoratio in Attica Peloponnesiorum dicitur *in altera* expeditione fuisse, eaque ferme quadraginta dierum, malit *ἑξηκοστῇ* legere, ut dies profectionis ab Oenoe fuerit d. 6. Iul. et Peloponnesii ad Acharnas circiter triginta dies commorati sint. Didot., ut hanc difficultatem expediat, statuit, aggressionem Plataearum per Thebanos factam esse ineunte mense Martio, *ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ* 2, 2. At d. 1. Mart. 431. Ol. 87, 1. competit cum die 22. Anthesterionis, qui est mensis non vernus, sed hibernus ex tribus medius. Atque eam aggressionem exeunte Munychione i. e. circa d. 7. Maii 431. factam esse, comprobant vel verba *Πυθοδώρου ἔτι δύο μῆνας ἄρχοντος Ἀθηναίοις* 2, 2.

Ῥείτους] Hi sunt duo rivuli aquae salsae, qui efficiunt duo stagna prope oram maris in extremo campo Thriasio, qua litus inter austrum et orientem spectat. v. Od. Muell. in v. Attica p. 217. b. init. Mox *Κρωπειᾶς* dedi cum Poppone ex multis bonisque libris, quibus Ven. accedit; in Pal. est *Κρωπίας*, quod Popponi videtur Steph. Byz. commendare et probat Od. Muell. ad Tabulam Gr. septentr. p. 36. At testibus Morstadt. et Bekk. Pal. habet *Κρωπείας*. Vulgo *Κεκροπίας*. Qualis sit ista Cecropia, interpretes nesciunt. Gottl. putat, Cecropiam esse oppidum, quod primo loco a Strabone p. 609. ponitur inter duodecim illas urbes, quibus Cecrops multitudinem incolarum continebat,

προὐχώρουν ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ Αἰγάλεων ὄρος διὰ Κρωπειᾶς ἕως ἀφίκοντο ἐς Ἀχαρνάς, χῶρον μέγιστον τῆς Ἀττικῆς τῶν δήμων καλουμένων. καὶ καθεζόμενοι ἐς αὐτὸ στρατόπεδόν τε ἐποιήσαντο χρόνον τε πολὺν ἐμμείναντες ἔτεμνον. γνώμῃ δὲ τοιᾷδε λέγεται τὸν Ἀρχίδαμον περί τε τὰς Ἀχαρνὰς ὡς ἐς μάχην ταξάμενον μεῖναι καὶ ἐς τὸ πεδίον ἐκείνῃ τῇ ἐσβολῇ οὐ καταβῆναι. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους ἤλπιζεν ἀκμάζοντάς τε νεότητι πολλῇ καὶ παρεσκευασμένους ἐς πόλεμον ὡς οὔπω πρότερον ἴσως ἂν ἐπεξελθεῖν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἂν περιιδεῖν τμηθῆναι. ἐπειδὴ οὖν αὐτῷ ἐς Ἐλευσῖνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον οὐκ ἀπήντησαν, πεῖραν ἐποιεῖτο περὶ τὰς Ἀχαρνὰς καθήμενος εἰ ἐπεξίασιν· ἅμα μὲν γὰρ αὐτῷ ὁ χῶρος ἐπιτήδειος ἐφαίνετο ἐνστρατοπεδεῦσαι,

ne amplius a Caribus et Boeotis vexarentur; non enim hanc videri esse arcem Cecropiam, quae deinde nomen Athenarum accepit, sed aliam scilicet; Strabonem enim addere: *πόλιν δ' ὕστερον εἰς μίαν συναγαγεῖν λέγεται τὴν νῦν τὰς δώδεκα Θησεύς*. Sed ex h. l. id, quod Gottl. vult, non consequitur. Quum enim ex duodecim illis urbibus cives unius urbis facti sunt, unius ex eodem numero, Athenarum procul dubio, quae prius Cecropia dicebatur, cives facti sunt. Imo praesenti loco intelligenda est Cropia sive *Κρωπειά*, *δῆμος τῆς Λεοντίδος φυλῆς* apud Stephanum Byz. Et *Κρωπιάδας* pro *Κεκροπίδας* apud eundem scriptorem in *Εὐπατρίδαι* reponendum esse, vidit Bred. ad h. l. Od. Muelleri in v. Attica p. 216. b. sententia est, Cecropiam fuisse nomen *πεδίου* sive campi inter Hymettum et Corydalum, in qua ipsae Athenae sitae erant: at Archidamus, qui Aegaleon a dextera habens Acharnas proficisceretur per Cropiam, non per illum campum agmen duxit. Vid. c. 20. init.

τῶν δήμων καλουμένων] Quid *πόλις* sit, et quid *δῆμος*, (quamquam Thuc. 2, 15. utroque nomine promiscue utitur,) Od. Muell. Dor. 2. p. 70 sqq. exponit. Herodot. 1, 170. *τὰς δὲ ἄλλας πόλεας* (praeter Athenas) *οἰκεομένας μηδὲν ἧσσον νομίζεσθαι κατάπερ εἰ δῆμοι εἶεν*, adde Pausan. 1, 29. et Valck. ad Herodot. 3, 55. Mox cum Poppone *χῶρον* dedi ex bonis libris et inter hos Veneto pro vulgata *χωρίον*, quamquam nihil probatur loco cap. 20. med. 1. quem, Haack. attulit, quia ibi scriptor non loquitur de ipsis Acharnis, sed de agro et spatio circum eas. Nec tamen idcirco praesenti loco reiiciam scripturam *χῶρον*, quo vocabulo non puto per se significari *Ἀχαρνὰς τὸ χωρίον*, sed *πάντα τὸν χῶρον* i. e. *δῆμον* sive agrum Acharnensem, et 7, 78. promiscue utitur iisdem vocibus *χωρίον* et *χῶρος*, ut Popp. adnotavit, idemque Sophoclem Oed. C. 24. et saepius monet Colonum *χῶρον* i. e. *δῆμον*, *κώμην* pro *χωρίον* dicere. „Vicissim *χωρίον*, plerumque castellum sive *φρούριον* et oppidum munitum significans, tamen, ut nostrum Platz, non solum de loco in universum dicitur, (ut 1, 52.) vel de loco exiguo (Fleck ut 1, 87.), sed etiam plane in notionem spatii abiit, ut 2, 77.“ POPP.

20. *τμηθῆναι*] v. Matth. p. 1086. adn. 2. Mox de *ἐπιτήδειος* cum infinitivo constructo v. ibidem §. 533. adn. 2. Krueg. Indic. ad Dionys. s. v. *εὐμενής*. De hoplitis ter mille Acharnensibus v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 280 sq. Tot graviter armatos milites quum haberent, Clinton. Fast. Hellen. p. 394. colligit, eis minimum 12000 incolas fuisse, non numeratis servis, quorum numerum duplicem fuisse statuit.

ἅμα δὲ καὶ οἱ Ἀχαρνῆς μέγα μέρος ὄντες τῆς πόλεως, τρισχίλιοι γὰρ ὁπλῖται ἐγένοντο, οὐ περιόψεσθαι ἐδόκουν τὰ σφέτερα διαφθαρέντα, ἀλλ' ὁρμήσειν καὶ τοὺς πάντας ἐς μάχην. εἴ τε καὶ μὴ ἐπεξέλθοιεν ἐκείνῃ τῇ ἐσβολῇ οἱ Ἀθηναῖοι, ἀδεέστερον ἤδη ἐς τὸ ὕστερον τὸ πεδίον τεμεῖν καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν χωρήσεσθαι· τοὺς γὰρ Ἀχαρνέας ἐστερημένους τῶν σφετέρων οὐχ ὁμοίως προθύμους ἔσεσθαι ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων κινδυνεύειν, στάσιν δὲ ἐνέσεσθαι τῇ γνώμῃ. τοιαύτῃ μὲν διανοίᾳ ὁ Ἀρχίδαμος περὶ τὰς Ἀχαρνὰς ἦν.

21 Ἀθηναῖοι δὲ, μέχρι μὲν οὗ περὶ Ἐλευσῖνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον ὁ στρατὸς ἦν, καί τινα ἐλπίδα εἶχον ἐς τὸ ἐγγυτέρω αὐτοὺς μὴ προϊέναι, μεμνημένοι καὶ Πλειστοάνακτα τὸν Παυσανίου Λακεδαιμονίων βασιλέα ὅτε ἐσβαλὼν τῆς Ἀττικῆς ἐς Ἐλευσῖνα καὶ Θρίωζε στρατῷ Πελοποννησίων πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου τέσσαρσι καὶ δέκα ἔτεσιν ἀνεχώρησε πάλιν ἐς τὸ πλεῖον οὐκέτι προελθών· διὸ δὴ καὶ ἡ φυγὴ αὐτῷ ἐγένετο ἐκ Σπάρτης δόξαντι χρήμασι πεισθῆναι τὴν ἀναχώρησιν· ἐπειδὴ δὲ περὶ Ἀχαρνὰς εἶδον τὸν στρατὸν ἑξήκοντα σταδίους τῆς πόλεως ἀπέχοντα, οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' αὐτοῖς ὡς εἰκὸς γῆς

21. Ἀθηναῖοι δὲ — ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο] Verba Ἀθηναῖοι — στρατὸς ἦν non sunt protasis, cuius apodosis incipiat verbis καί τινα ἐλπίδα εἶχον, sed protasis inest in verbis Ἀθηναῖοι — προελθών, quae carent disertis verbis expressa apodosi. Supplenda autem apodosis est tali fere modo: Ἀθηναῖοι — προϊέναι, ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, quia in sententia, quae verbis ἐπειδὴ δέ incipit, et illis verbis apodosi carentibus contraria continet, apodosis haec est: οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο. Popp. Quod autem alii apodosin verbis καί τινα ἐλπίδα εἶχον incipientes particulam καί interpretentur *etiam*, idem negat hanc notionem hic aptam esse. „Deinde ait, scriptor in proximo cap., Archidamum, ut Athenienses ad proelium lacesseret, Acharnas usque terram depopulatum esse dixit. His non bene annectitur sententia: *Athenienses vero, quamdiu circum Eleusinem exercitus erat, tamdiu etiam aliquam spem habebant, cum non propius progressurum.* Sed longe aptius ita procedit oratio: *Athenienses vero, quamdiu quidem circa Eleusinem exercitus erat et aliquam spem habebant cum non propius accessurum esse, rem ferendam existimabant; postquam autem circa Acharnas exercitum viderunt, id intolerabile rati eruptionem et pugnam poposcerunt.*“ At καί apodosin incipit etiam aliis locis, ut c. 93. ὡς δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ ἐχώρουν εὐθύς et 4, 8. ὡς δ' ἐδόκει αὐτοῖς ταῦτα, καὶ διεβίβαζον ἐς τὴν νῆσον τοὺς ὁπλίτας, ubi καί, non secus ac praesenti loco, reddas per *atque*, significans idem quod nostrum sofort. Porro sententia: *tam diu etiam* (sic ipse Popp. convertit, negans hanc interpretationem locum habere,) *aliquam spem habebant*, quam sententiam Popp. dicit minus bene annecti iis, quae c. 20. narrantur, non sola hic ponitur, sed simul argumentum adiicitur, cur hanc spem aluerint, nam additur: μεμνημένοι καὶ Πλειστοάνακτα etc. Mihi itaque apodosis incipere videtur ab καί τινα ἐλπίδα εἶχον. Primo, ait scriptor, sperabant, deinde quum hostes apud Acharnas videbant, *non iam sperabant:* hic sensus inest in verbis οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο. Et versa vice in verbis: *sperabant, hostem non longius processurum*, mens haec inest, iis rem tolerabilem visam esse, quia

τεμνομένης ἐν τῷ ἐμφανεῖ, ὃ οὔπω ἑωράκεσαν οἵ γε νεώτεροι, οὐδ' οἱ πρεσβύτεροι πλὴν τὰ Μηδικά, δεινὸν ἐφαίνετο καὶ ἐδόκει τοῖς τε ἄλλοις καὶ μάλιστα τῇ νεότητι ἐπεξιέναι καὶ μὴ περιορᾶν. κατὰ ξυστάσεις τε γιγνόμενοι ἐν πολλῇ ἔριδι ἦσαν, οἱ μὲν κελεύοντες ἐξιέναι, οἱ δέ τινες οὐκ ἐῶντες. χρησμολόγοι τε ἦδον χρησμοὺς παντοίους, ὧν ἀκροᾶσθαι ὡς ἕκαστος ὤργητο. οἵ τε Ἀχαρνῆς οἰόμενοι παρὰ σφίσιν αὐτοῖς οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν εἶναι Ἀθηναίων, ὡς αὐτῶν ἡ γῆ ἐτέμνετο, ἐνῆγον τὴν ἔξοδον μάλιστα. παντί τε τρόπῳ ἀνηρέθιστο ἡ πόλις καὶ τὸν Περικλέα ἐν ὀργῇ εἶχον, καὶ ὧν παρήνεσε πρότερον ἐμέμνηντο οὐδέν, ἀλλ' ἐκάκιζον ὅτι στρατηγὸς ὢν οὐκ ἐπεξάγοι, αἴτιόν τε σφίσιν ἐνόμιζον πάντων ὧν ἔπασχον. Περικλῆς δὲ 22
ὁρῶν μὲν αὐτοὺς πρὸς τὸ παρὸν χαλεπαίνοντας καὶ οὐ τὰ ἄριστα φρονοῦντας, πιστεύων δὲ ὀρθῶς γιγνώσκειν περὶ τοῦ μὴ ἐπεξιέναι, ἐκκλησίαν τε οὐκ ἐποίει αὐτῶν οὐδὲ ξύλλογον οὐδένα, τοῦ μὴ ὀργῇ τι μᾶλλον ἢ γνώμῃ ξυνελθόντας ἐξαμαρτεῖν, τήν τε πόλιν ἐφύλασσε καὶ δι' ἡσυχίας μάλιστα ὅσον ἐδύνατο εἶχεν. ἱππέας μέντοι ἐξέπεμπεν ἀεὶ τοῦ μὴ προδρόμους ἀπὸ τῆς στρατιᾶς ἐσπίπτοντας ἐς τοὺς ἀγροὺς τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως κα-

credebant, hostes non plura vastaturos esse, quam agrum Eleusinis et campum Thriasium, quae res eis erat non nova. Mox de coniunctione ὅτε post μεμνημένοι v. Matth. §. 624. p. 1267. Propter verba τέσσαρσι καὶ δέκα ἔτεσιν adi Seidl. Praef. ad Soph. Antig. p. LXI. Herm. De verbis πεισθῆναι τὴν ἀναχώρησιν v. Matth. p. 773. Mox structura haec est: ὧν ἀκροᾶσθαι ὤργητο ὡς ἕκαστος ὤργητο. v. Matth. p. 1278., *quae audiebant, ut quisque cupiditate flagrabant* „i. e. ut animo affectus erat quisque, ita ea interpretabatur.“ Duk. Deinde de verbis ὅτι — οὐκ ἐπεξάγοι v. Matth. p. 1028.

22. ἐκκλησίαν — ξύλλογον] Haec vocabula etiam Plat. Gorg. p. 456. C. iunxit. Ac ξύλλογος quidem mihi videtur concilium partium reipublicae, ut quorundam magistratuum, στρατηγῶν, φυλῶν, δήμων, quo sensu Schoem. De Comit. Ath. p. 27. Aeschinem putat dixisse ἀγορά, quum universa civitas propter negotia publica conveniens ἐκκλησία appellaretur. Mox Krueg. ad Dionys. p. 107. male locutionem δι' ἡσυχίας ἔχειν confert cum δι' ὀργῆς ἔχειν τινά, quum hoc idem sit quod ὀργίζεσθαι, at illud non idem quod ἡσυχάζειν. Rectius Levesqu. contulit 7, 8. διὰ φυλακῆς ἔχειν.

μάλιστα ὅσον] Vide ne comma ante μάλιστα collocandum sit, ut ap. Thuc. 1, 17. δι' ἀσφαλείας, ὅσον ἐδύναντο μάλιστα, τὰς πόλεις ᾤκουν. Potest tamen μάλιστα cum εἶχεν iungi, quod eodem quo hic modo collocatum est ap. Thuc. 2, 27. Krueg. ad Dionys. p. 106.

τοὺς ἀγροὺς τοὺς ἐγγὺς] Pervenerunt tunc, aut paulo ante, quum Acharnas peterent (c. 19.), etiam Colonum Hippium, nec tamen oleas sacras Academiae deciderunt. v. Philochor. et Istr. ap. Schol. Soph. Oed. C. 694. 697. Popp. Vid. Od. Muell. in v. Attica p. 219. a. Mox βραχεῖα idem valet, quod μικρά, v. Krueg. ad Dionys. p. 107. Et τέλει Schol. explicat per τάγματι. Magnitudo τέλους Attici definiri non potest. Vid. Wessel. ad Herodot. 1, 103. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 327. Deinde cum Thessalis iuncti Athenienses pugnasse dicuntur, de qua re v. Thuc. 4, 78. Pausan. 1, 29, 5. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 277. Thessalorum hic caesorum monumentum memorat Pau-

κουργεῖν· καὶ ἱππομαχία τις ἐνεγένετο βραχεῖα ἐν Φρυγίοις τῶν τε Ἀθηναίων τέλει ἑνὶ τῶν ἱππέων καὶ Θεσσαλοῖς μετ' αὐτῶν πρὸς τοὺς Βοιωτῶν ἱππέας, ἐν ᾗ οὐκ ἔλασσον ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Θεσσαλοί, μέχρι οὗ προσβοηθησάντων τοῖς Βοιωτοῖς τῶν ὁπλιτῶν τροπὴ ἐγένετο αὐτῶν καὶ ἀπέθανον τῶν Θεσσαλῶν καὶ Ἀθηναίων οὐ πολλοί· ἀνείλοντο μέντοι αὐτοὺς αὐθημερὸν ἀσπόνδους. καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τροπαῖον τῇ ὑστεραίᾳ ἔστησαν. ἡ δὲ βοήθεια αὕτη τῶν Θεσσαλῶν κατὰ τὸ παλαιὸν ξυμμαχικὸν ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις· καὶ ἀφίκοντο παρ' αὐτοὺς Λαρισαῖοι, Φαρσάλιοι, [Παράσιοι,] Κρανώνιοι, Πυράσιοι, Γυρτώνιοι, Φεραῖοι. ἡγοῦντο δὲ αὐτῶν ἐκ μὲν Λαρίσης Πολυμήδης καὶ Ἀριστόνους, ἀπὸ τῆς στάσεως ἑκάτερος, ἐκ δὲ Φαρσάλου Μένων· ἦσαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων κατὰ πόλεις ἄρχοντες.

Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ οὐκ ἐπεξῆεσαν αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς μάχην, ἄραντες ἐκ τῶν Ἀχαρνῶν ἐδήουν τῶν δήμων τινὰς ἄλλους τῶν μεταξὺ Πάρνηθος καὶ Βριλήσσου ὄρους. ὄντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γῇ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν τὰς ἑκατὸν ναῦς περὶ Πελοπόννησον ὥσπερ παρεσκευάζοντο καὶ χιλίους ὁπλίτας ἐπ' αὐτῶν καὶ τοξότας τετρακοσίους· ἐστρατήγει δὲ Καρκίνος τε ὁ Ξενοτίμου καὶ Πρωτέας ὁ Ἐπικλέους καὶ Σωκράτης ὁ Ἀντιγένους. καὶ οἱ μὲν ἄραντες τῇ παρασκευῇ ταύτῃ περιέπλεον, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι χρόνον ἐμμείναντες ἐν τῇ Ἀττικῇ ὅσον εἶχον τὰ ἐπιτήδεια ἀνεχώρησαν διὰ Βοιωτῶν οὐχ ἥπερ ἐξέβαλον· παριόντες δὲ Ὠρωπὸν τὴν γῆν τὴν Γραϊκὴν

san. 1, 29, 5. Deinde tenendum, eos, qui mortuos ἀσπόνδους tollebant, non victos se fassos esse. Vid. Iustin. 6, 4. Wessel ad Herodot. 9, 27. Liv. 31, 38. 33, 46. Turneb. Adv. 5, 7. Herald. Adv. 1, 9. Kirchm. de Funer. Append. c. 4. Interpp. ad Aelian. V. H. 12, 27.

Λαρισαῖοι — Φεραῖοι] In his omnes et editi et scripti habent *Παράσιοι* (nisi quod Reg. sive G. *Παῤῥάσιοι*, Vat. *Περάσιοι*), qui nulli erant in Thessalia; quare *Παράλιοι* alii voluerunt contra libros. Hi nituntur loco Stephani: *Πάραλος ἐν Θεσσαλίᾳ, πόλις τῶν Μηλιέων, ἧς οἱ πολῖται Παράλιοι*, et Thucydidis 3, 92. *Μηλιῆς οἱ ξύμπαντές εἰσι μὲν τρία μέρη, Παράλιοι, Ἱερῆς, Τραχίνιοι.* Contra quae Popp. monet, hunc ipsum locum probare, Paralios et cunctos Melienses Thessalis non adnumerari posse, qui Thessali *ἐν δυνάμει ἦσαν τῶν ταύτῃ χωρίων, καὶ ὧν ἐπὶ* (contra) *τῇ γῇ ἐκτίζετο ἡ Ἡράκλεια*, ut ait Thuc. 3, 93. Negat idem, sociis Atheniensium Melienses adnumerari posse, quibus *ἐμέλλησαν προσθεῖναι σφᾶς αὐτούς* demum 3, 93. Itaque Bloomf. *Πειράσιοι* pro *Παράσιοι* legi vult, nam *Πειράσιοι* sunt Thessali, quorum urbs Stephano est *Πειρασία, πόλις Μαγνησίας· ἐθνικὰ Πειρασιεύς* et incertum *Πειράσιος* an *Πειράσιος*. At scriptura apud Geographum valde dubia est, nam urbs et *Πειρεσιαί* et *Πειρεσία* dicitur et Popponi videtur valde dubium, num Magnetes huc pertineant. Denique *Παράσιοι* nihil nisi discrepantia scripturae mox sequentis nominis *Πυράσιοι* videtur. *Πυράσιοι* autem scribendum cum Cass., non, ut vulgo, *Πειράσιοι*. Strab. p. 435. *πόλις εὐλίμενος ἡ Πύρασος, ἔχουσα Δήμητρος ἄλσος καὶ ἱερὸν ἅγιον, διέχουσα Θηβῶν (ἀπὸ Φθιωτίδων) σταδίους εἴκοσι. ὑπέρκεινται δὲ Πυράσου Θῆβαι.*

ἀπὸ τῆς στάσεως ἑκάτερος] Reg. ex emend. man. rec. et marg. Steph. *ἑκατέρας*, quod etiam Scholiastam habuisse suspiceris. Vall. convertit, quasi legeretur *ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ στάσεως ἑκάτερος* vel *ἀπὸ τῆς ἰδίας στάσεως*. Popp. Schol. *ἡ Λάρισσα ἐστασίασε πρὸς ἑαυτήν· διὸ ἑκατέρα μερὶς ἄρχοντα εἶχε· λέγει δὲ ὅτι ἑκατέρα στάσις δύναμιν Ἀθηναίοις ἀπέστειλε.* Hunc igitur vult sensum esse: *diversae uterque factionis.* Iam si *ἑκατέρας* legis, articulus putandus est coniunctus esse cum *ἑκατέρας*, ut 3, 23. *τοῦ πύργου ἑκατέρου*, 4, 93. 94. 96. v. Matth. p. 548. 5. At Arn. ad Thuc. 2, 93. eundem sensum effici putat servata vulgata *ἑκάτερος*, quia articulus vice fungatur pronominis possessivi, ut 2, 93. *λαβόντα τῶν ναυτῶν ἕκαστον τὴν κώπην* i. e each man taking *his* oar, itidem ut hic: each from the faction, to which he belonged sive from *his* faction. Popp. autem negat articulum per pronomen possessivum reddi posse in iis locis, ubi, ut hic, duo subiecta discernuntur, quamquam post *ἕκαστος*, ubi singuli idem faciunt, usus ille pronominis pro articulo in interpretatione admitti potest. Quod mihi nimis quaesitum videtur; an hic singuli minus idem faciunt, quam ubi scriptor dicit: jeder mit dem Ruder, zu dem er gehörte. Non aliter hic loquitur: jeder mit den Leuten aus der Partei, zu der er gehörte. Ibi multi singuli sunt, hic tantum duo. Tametsi in universum rei ipsius difficultatem esse, recte interpretes monuerunt; nam *θαυμαστόν*, ait Dukas, *ὅπως οἱ ὀλιγαρχούμενοι οὐκ ἐσυμμάχουν τοῖς Λακεδαιμονίοις, τοῖς τῆς ὀλιγαρχίας πανταχοῦ ὑπερασπισταῖς*, „praesertim, ait Popp., quum 4, 78. Brasidas per Thessaliam, quamvis plebs Atheniensibus benevola esset, exercitum idcirco duxisse dicatur, quod Thessali magis paucorum dominatu quam iuris aequalitate et populari imperio uterentur.“ Nisi quis dicat, factionem popularem et optimatum eo tempore conciliatam communi erga Aleuadas odio utramque Atheniensibus auxilia misisse. Conf. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 79, 8.

23. *μεταξὺ Πάρνηθος καὶ Βριλήσσου*] Inter hos montes Decelea sita erat, cuius tamen incolis propter quaedam antiquissima beneficia Spartanos semper pepercisse refert Herodot. 9, 73. Conf. Od. Muell. Dor. 1. p. 439 sq. Dahlm. Herod. p. 43 sq., quod regio inter Parnethem et Brilessum a Spartanis vastata sit, ibique Decelea sita fuerit, colligit, narrationem Herodoti non veram esse. Hoc tamen argumentum vix sufficerit, nam inter illos montes magnum spatium et multa alia erant, quae Spartani depopulari possent, nec tamen Deceleam laedere. Mox vulgo legitur *ὥσπερ παρεσκευάζοντο*, ex qua scriptura imperfectum pro plusquamperfecto positum esse existimandum esset. Non autem potuerunt mittere naves, quas etiamtum parabant, sed quas iam paraverant. Quare Popp. cum Gr. legit *ὡς περ παρεσκευάζοντο*. Nam ita extat 4, 2. 129. Arn. vulgatam tuetur, interpretans *quas parabant eo tempore, quo paulo ante* (c. 17.) *memoravi.* Idque moneri lectorem ait articulo in verbis *τὰς ἑκατὸν ναῦς*, qui tempus in memoriam revocet, quo supra memoraverat, eique tempori accommodatum dicit tempus verbi, quo scriptor usus est. Eundem sensum addit potuisse efferri his verbis *ἃς τότε παρεσκευάζοντο*. De Carcino v. Meier de Bon. Damn. p. 84., de Protea Thuc. 1, 45.

οὐχ ἥπερ ἐξέβαλον] Schol. *ὅπως καὶ τὰ ἄλλα δηώσαντες μᾶλλον λυπήσωσιν.* Ne per regionem devastatam, ubi commeatu carerent, proficiscerentur. Ita Bloomf., qui non animadvertit, Spartanos suum ipsos commeatum attulisse.

Γραϊκήν] Vulgo *Πειραϊκήν*. Illud Popp. recepit ex Stephano Byz., qui locum Thucydidis exscripsit in *Ὠρωπός*, volueratque iam Casaub.

καλουμένην, ἣν νέμονται Ὠρώπιοι Ἀθηναίων ὑπήκοοι, ἐδήωσαν. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Πελοπόννησον διελύθησαν κατὰ πόλεις ἕκαστοι.

24 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι φυλακὰς κατεστήσαντο κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ὥσπερ δὴ ἔμελλον διὰ παντὸς τοῦ πολέμου φυλάξειν· καὶ χίλια τάλαντα ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει χρημάτων ἔθοξεν αὐτοῖς ἐξαίρετα ποιησαμένοις

ad Strab. p. 618. ita legere. Steph. Byz.: *Ἀριστοτέλης γοῦν τὸν Ὠρωπὸν Γραῖάν φησι λέγεσθαι. ἡ δὲ Γραῖα τόπος τῆς Ὠρωπίας πρὸς τῇ θαλάσσῃ καὶ* (leg. *κατὰ*) *Ἐρετρίας καὶ Εὐβοίας κειμένη.* In verbis Thucydidis apud Stephanum alii legunt *Γραιὴν* (*Γραίην*), alii *Γραῖαν*, alii *Γραικήν*. Urbem *Γραῖα* dictam, (unde *Γραϊκή* ductum est,) Od. Muell. Orchom p. 492. sitam fuisse suspicatur inter Oropum et Tanagram ex adverso Eretriae. Strab. p. 404. Graeam putat fuisse vicum Oropo propinquum; Pausan. 9, 20., interpretes Hom. Il. 2, 498. et Schol. Thuc. 3, 91. Tanagram esse putant. Conf. Schneid. ad Xen. H. Gr. 5, 4, 50. Arn. vulgatam tuetur, quia historici Graeci soleant addere participium *καλουμένην* nominibus oppidorum, quibus significetur horum vel natura vel situs, ut Thuc. 2, 55. *τὴν Πάραλον γῆν καλουμένην*. Sic nomen *Πειραϊκήν* dicit cognatum cum phrasi *ἡ πέραν γῆ*, quo indicatur ipsa Oropus 3, 91. Has appellationes dicit significare terram *in confiniis* vel *trans confinia sitam*. Fines Oropiae, perpetuo controversos inter Athenienses et Boeotos, consentaneum dicit appellatos esse regionem sive in confiniis sive trans confinia sitam (marchsive border-country sive the country over the border.). Eandem sententiam Arn. ad 3, 91. addit a Cramero probatam esse. At participium *καλουμένη* etiam illis nominibus additur, quae praeter notius nomen in usu erant (v. Thuc. 2, 79. 4, 8.), ut *Γραϊκή* in usu fuit praeter nomen *Ὠρωπία*, ac *Πειραϊκή* si eadem regio dicta esset, non respectu Atticae et Boeotiae sed Euboeae sic dicta esset. „Et reputa, nec *πέρα* diphthongum accipere, nec, si *Πειραϊκήν* reponere velis, tale adiectivum, sed *περαῖος* ex eo duci.“ Popp. Peyronis, qui et ipse in epist. ad Schaef. (in Jahn Annal. Philol. 1, 1. p. 109.) vulgatae patronus extitit, argumenta haec sunt: omnes membranas Thucydidis habere *Πειραϊκήν*. Contra quod Popp. dicit, se in Art. Crit. p. 80. exemplis demonstrasse, germanam scripturam in omnibus libris huius scriptoris obliteratam nonnunquam ab aliis scriptoribus servatam esse. Deinde facilius *Πειραϊκήν* in *Γραϊκήν*, quam versa vice potuisse depravari, quum *Γραϊκή* vox sit Graecis notissima. Quod negat Popp., quia praeter Thucydidem nemo, nisi semel Aristoteles, hoc nomen posuerit. (Hoc tamen non usquequaque verum esse, superius allata declarant.) Tertium argumentum Peyronis nititur coniectura legentis ap. Thuc. 3, 91. pro *ἐς Ὠρωπὸν τῆς πέραν γῆς*, (quod absurdum esse dicit,) *ἐς Ὠρ. τῆς Πειραϊκῆς*. Hanc coniecturam Popp. dicit sibi incertiorem videri, quam Stephani Byz. testimonium. Quartum argumentum derivat ex falsa interpretatione verborum *παριόντες δὲ Ὠρωπὸν, τὴν γῆν τὴν Γραϊκὴν καλουμένην — ἐδήωσαν*. Addit postremo, Graecae situm non esse certum, propterea videlicet, quod varium varii scriptores situm regioni assignant, quae tamen varietas opinionum conciliatur, si cum Od. Muellero (quem conf. ad Tabul. Gr. septentr. p. 36.), inter Oropum et Tanagram sitam fuisse statuas.

24. *χίλια τάλαντα*] v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 311. C. I. Vol. 1. p. 903.

χωρὶς θέσθαι καὶ μὴ ἀναλοῦν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἄλλων πολεμεῖν· ἢν δέ τις εἴπῃ ἢ ἐπιψηφίσῃ κινεῖν τὰ χρήματα ταῦτα ἐς ἄλλο τι, ἢν μὴ οἱ πολέμιοι νηίτῃ στρατῷ ἐπιπλέωσι τῇ πόλει καὶ δέῃ ἀμύνασθαι, θάνατον ζημίαν ἐπέθεντο. τριήρεις τε μετ' αὐτῶν ἑκατὸν ἐξαιρέτους ἐποιήσαντο, κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον τὰς βελτίστας, καὶ τριηράρχους αὐταῖς, ὧν μὴ χρῆσθαι μηδεμιᾷ ἐς ἄλλο τι ἢ μετὰ τῶν χρημάτων περὶ τοῦ αὐτοῦ κινδύνου, ἢν δέῃ.

Οἱ δ' ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶ περὶ Πελοπόννησον Ἀθηναῖοι 25
καὶ Κερκυραῖοι μετ' αὐτῶν πεντήκοντα ναυσὶ προσβεβοηθηκότες καὶ ἄλλοι τινες τῶν ἐκεῖ ξυμμάχων ἄλλα τε ἐκάκουν περιπλέοντες καὶ ἐς Μεθώνην τῆς Λακωνικῆς ἀποβάντες τῷ τείχει προς-

ἐξαίρετα — θέσθαι] i. e. *selecta seponere*. „Ceterum Athenienses, iam antequam hostes classe urbi appropinquaverant, clade Sicula accepta et Chii defectione audita, hanc legem sustulerunt. v. 8, 15.“ Popp. Mox ante Gottl. fuit *θάνατον τὴν ζημίαν*. v. Schaef. Appar. Crit. Demosth. Vol. 3. p. 254. Conf. Thuc. 3, 44. Deinde Heilm. opinatus est, centum quotannis naves ab Atheniensibus sepositas esse, in eodemque errore Didot. versatur. Sed Krueg. ad Dionys. p. 310. vidit, comma post *ἐποιήσαντο* ponendum et iungenda esse verba *κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον τὰς βελτίστας*, ut hic totius loci sensus sit: Athenienses decreverunt, ut navium, quas anno quoque habituri essent, centum selectae seponerentur, ita ut non semper easdem sepositas vellent, sed novo quoque anno novae eaedemque optimae substituerentur. Nam verbis *ἐξαιρέτους ἐποιήσαντο* non hoc dicitur, centum eas naves iam tum selectas fuisse, sed tantum decretum esse, ut in posterum secernerentur. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 311. Vol. 2. p. 79 sqq. 90. adn. 301. Mox infinitivus *χρῆσθαι* pendet ab *ἔδοξεν*. Non recte hoc loco usus est Matth. §. 538.

25. *τῆς Λακωνικῆς*] potius *τῆς Μεσσηνίας*. Ab aliis appellatur Mothone, nunc Modon, spatio duarum horarum Navarino distans, teste Gellio in Morea. De Mothone v. Pausan. 4, 35, 1. Alia Methone est in Macedonia, tertia inter Epidaurum et Troezenem, quae ab aliis Methana appellatur. Popp. Mox *ἀνθρώπων οὐκ ἐνόντων* intellige *nullo praesidio ibi collocato* ex illis militibus, qui domi remanebant ad tuendam patriam, bis tertiis militantibus foras in Attica. Usum vocis *ἄνθρωποι* non rarum esse pro militibus apud Xenophontem adnotavit Popp. Mox *ἐπηνέθη* „publico, ut videtur, decreto. Decretum ap. Plut. Vit. 10. Rhet. p. 851 sq. *Ἀγαθῇ τύχῃ δεδόχθαι τῷ δήμῳ ἐπαινέσαι μὲν Λυκοῦργον — ἀρετῆς ἕνεκα καὶ δικαιοσύνης* etc. *Ἐπαινεῖν* in publicis decretis, quod ego quidem sciam, de ea laude dicitur, quae erat civitatis tanquam gratiarum actio erga civem, qui munere aliquo in commodum reipublicae bene functus erat. De quo honoris genere exposui in Comment. de Publicis Atheniens. honoribus ac praemiis (Lips. 1830. 8.) §. 6. p. 23.“ Westerm. Quaest. Demosth. P. 2. p. 26. Mox de verbis *ἐπὶ δύο ἡμέρας* v. Matth. p. 1169. Deinde *τὴν κοίλην* Elida Thuc. intelligit vallem Alphei, in qua Elis ipsa sita erat. Deinde *λογάδας* sive delectos milites, qui saepius apud Thucydidem, Herodotum et alios nominantur, perpetua stipendia meruisse et cum nostris perpetuis seu legionariis militibus comparandos videri comprobare vult Bloomf. Quem quae de Argivorum *λογάσι* 5, 67. narrantur, vix recte ad omnes transtulisse Popp. addidit. Mox *περιοικὶς Ἠλείων* quae sit, disputatur. Pisatidem Popp. intelligit, quia Phea

ἔβαλον ὄντι ἀσθενεῖ καὶ ἀνθρώπων οὐκ ἐνόντων. ἔτυχε δὲ περὶ τοὺς χώρους τούτους Βρασίδας ὁ Τέλλιδος ἀνὴρ Σπαρτιάτης φρουρὰν ἔχων· καὶ αἰσθόμενος ἐβοήθει τοῖς ἐν τῷ χωρίῳ μετὰ ὁπλιτῶν ἑκατόν. διαδραμὼν δὲ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον ἐσκεδασμένον κατὰ τὴν χώραν καὶ πρὸς τὸ τεῖχος τετραμμένον ἐσπίπτει ἐς τὴν Μεθώνην καὶ ὀλίγους τινὰς ἐν τῇ ἐσβρομῇ ἀπολέσας τῶν μεθ' ἑαυτοῦ τήν τε πόλιν περιεποίησε καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ τολμήματος πρῶτος τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἐπηνέθη ἐν Σπάρτῃ. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἄραντες παρέπλεον, καὶ σχόντες τῆς Ἠλείας ἐς Φειὰν ἐδῄουν τὴν γῆν ἐπὶ δύο ἡμέρας καὶ προσβοηθήσαντας τῶν ἐκ τῆς κοίλης Ἠλιδος τριακοσίους λογάδας καὶ τῶν αὐτόθεν ἐκ τῆς περιοικίδος Ἠλείων μάχῃ ἐκράτησαν. ἀνέμου δὲ κατιόντος μεγάλου χειμαζόμενοι ἐν ἀλιμένῳ χωρίῳ, οἱ μὲν πολλοὶ ἐπέβησαν ἐπὶ τὰς ναῦς καὶ περιέπλεον τὸν Ἰχθῦν καλούμενον τὴν ἄκραν ἐς τὸν ἐν τῇ Φειᾷ λιμένα· οἱ δὲ Μεσσήνιοι ἐν τούτῳ καὶ ἄλλοι τινὲς οἱ οὐ δυνάμενοι ἐπιβῆναι κατὰ γῆν χωρήσαντες τὴν Φειὰν αἱροῦσι. καὶ ὕστερον αἵ τε νῆες περιπλεύσασαι ἀναλαμβάνουσιν αὐτοὺς καὶ ἐξανάγονται ἐκλιπόντες Φειάν, καὶ τῶν Ἠλείων ἡ πολλὴ ἤδη στρατιὰ προσεβεβοηθήκει. παραπλεύσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ ἄλλα χωρία ἐδῄουν.

26 Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον οἱ Ἀθηναῖοι τριάκοντα ναῦς ἐξέπεμψαν περὶ τὴν Λοκρίδα καὶ Εὐβοίας ἅμα φυλακήν· ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Κλεόπομπος ὁ Κλεινίου. καὶ ἀποβάσεις ποιησάμενος τῆς τε παραθαλασσίου ἔστιν ἃ ἐδῄωσε καὶ Θρόνιον

in Pisatide sita fuerit. Si *περίοικοι* intelligendi essent eo sensu, quo in iure publico Graecorum dicebantur, Triphylia esset ἡ *περιοικὶς* Eleorum; v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 161, 21. Verum constat, etiam omnes *περιχώρους* appellari *περιοίκους*. Paulo post *ἀνέμου κατιόντος* est *ingruente a terra vento*. v. Matth. ad Hom. H. Ap. 433. Arn. convertit *tempestate illos prehendente* coll. 2, 84. *ὡς δὲ τὸ πνεῦμα κατῄει*, at hic ipse locus alteram explicationem comprobat, ut reperietur. Docet Duk. ad 6, 2. *ἄνεμον κατιόντα* esse *ventum spirantem et crebrescentem* et quidem a tergo euntes prosequentem. Nempe ventus navigantibus secundus non adversus, sed a tergo terram linquentibus spirat, quod ipsum est *ἄνεμος κατιών*. Mox Pheam discerne promontorium, *Ἰχθῦν*, quae erat *ἄκρα* huius promontorii, et urbem Pheam, in promontorio Phea sitam. De promontorio v. Strab. 8. p. 527. A. Athenienses ad promontorium appulsi terram vastarunt; quoniam vero litus, ubi appulerant, importuosum erat, Ichthyn circumvecti portum ab altera parte promontorii i. e. versus septentriones situm, quo urbs Phea utebatur, petebant. Urbs Phea non in litore sita fuit, nam dum Athenienses Ichthyn circumnavigant, Messenii, eorum comites, pedestri itinere progressi Pheam urbem capiunt; id quod firmatur eo, quod huius urbis ruinas Dodw. perhibet nunc Catacolo-sive Pondico-Castro appellari. v. Popp. 1, 2. p. 176, 9. et Od. Muell. Dor. 2. p. 458., cuius in Tabula Peloponnesi descriptio huius orae si vera esset, Atheniensibus duo promontoria, ut in portum Pheae venirent, circumnaviganda fuissent.

26. *φυλακήν*] i. e. circum Locridem et Euboeae simul observandae causa. Variatur oratio. De rebus ad tutandam Euboeam gestis v. cap. 32.

εἷλεν, ὁμήρους τε ἔλαβεν αὐτῶν, καὶ ἐν Ἀλόπῃ τοὺς βοηθήσαντας Λοκρῶν μάχῃ ἐκράτησεν.

Ἀνέστησαν δὲ καὶ Αἰγινήτας τῷ αὐτῷ θέρει τούτῳ ἐξ Αἰ- 27
γίνης Ἀθηναῖοι αὐτούς τε καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, ἐπικαλέσαντες οὐχ ἥκιστα τοῦ πολέμου σφίσιν αἰτίους εἶναι· καὶ τὴν Αἴγιναν ἀσφαλέστερον ἐφαίνετο, τῇ Πελοποννήσῳ ἐπικειμένην, αὐτῶν πέμψαντας ἐποίκους ἔχειν. καὶ ἐξέπεμψαν ὕστερον οὐ πολλῷ ἐς αὐτὴν τοὺς οἰκήτορας. ἐκπεσοῦσι δὲ τοῖς Αἰγινήταις οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν Θυρέαν οἰκεῖν καὶ τὴν γῆν νέμεσθαι, κατά τε τὸ Ἀθηναίων διάφορον καὶ ὅτι σφῶν εὐεργέται ἦσαν ὑπὸ τὸν σεισμὸν καὶ τῶν Εἱλώτων τὴν ἐπανάστασιν. ἡ δὲ Θυρεᾶτις γῆ μεθορία τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς ἐστιν ἐπὶ θάλασσαν καθήκουσα. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐνταῦθα ᾤκησαν, οἱ δ' ἐσπάρησαν κατὰ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους νουμηνίᾳ κατὰ σελήνην, ὥςπερ καὶ 28
μόνον δοκεῖ εἶναι γίγνεσθαι δυνατόν, ὁ ἥλιος ἐξέλιπε μετὰ με-

27. *ἀνέστησαν*] v. Od. Muell. Aeginet. p. 179 sq. Mox „ap. Dionys. p. 846. est *καὶ τὴν Αἴγιναν ἀσφαλέστερον ἂν ἐφαίνοντο τῇ Πελοποννήσῳ ἐπικειμένην, αὐτῶν πέμψαντες ἐποίκους, ἔχειν*, quo spes tantum significatur: *existimabant, sese Aeginam Peloponneso imminentem tutius habituros, si de suis colonos eo misissent*; vulgata scriptura rei consilium indicat: *tutius videbatur, Aeginam Peloponneso imminentem, de suis eo missa colonia, tenere.*“ Krueg. ad Dionys. p. 101.

τῇ Πελοποννήσῳ ἐπικειμένην] sed simul etiam *τῷ Πειραιεῖ*, nam Pericles *ἐκέλευσε τοὺς Ἀθηναίους τὴν Αἴγιναν ὥςπερ λήμην ἀφαιρεῖν τοῦ Πειραιῶς*. Plut. Apophthegm. Reg. et Duc. p. 186. b. Etenim *nimis imminebat propter propinquitatem Aegina Piraeo*. Cic. De Offic. 3, 11. Popp. v. Od. Muell. l. c. p. 182 sqq. Mox pro *πέμψαντας* Matth. p. 1096. legit *πέμψαντες*, ut ante Gottl. legebatur, et nominativum explicat coll. 6, 24. 7, 42. 70. adde Matth. ibidem not. f. „Accusativum tuentur Cass. Reg. Pal. Lugd. cod. Bas. Gr. Steph. 2., cui scripturae favent etiam It. Vat. et Parr., si quid ex Gailii silentio colligere licet, praeter B., omnes. Mox Krueg. ad Dionys. p. 101. mihi recte inter *ἐποίκους* et *ἀποίκους* discernere videtur: „Coloni *ἄποικοι* dicti sunt respectu eius loci, unde missi sunt; *ἔποικοι* eius ratione habita, qua iverunt.“ Ceterum „in Aegina tum agros accepit etiam Aristophanes vel saltem Callistratus Comicus. v. Ach. 654. cum Schol. ibidem.“ Popp. De Thyrea Aeginetis tradita v. Pausan. 2, 29, 5. Thuc. 4, 56. Od. Muell. Aeginet. p. 185 sq. De verbis *ἔδοσαν οἰκεῖν* v. Matth. p. 1093. a. De beneficio ab Aeginetis in Spartanos collato v. Thuc. 1, 101. Od. Muell. Dor. 1. p. 190. De verbis *ὑπὸ τὸν σεισμόν* v. Matth. p. 1187. c. „Exules Aeginetae postea a Lysandro collecti post pugnam ad Aegospotamos et patriae redditi sunt. v. Xenoph. H. Gr. 2, 2, 9.“ Arn.

28. *ὥςπερ — δυνατόν*] *Νουμηνία* est dies, in quo fit solis et lunae coitus, quem *interlunii* diem appellat Plin. H. N. 16, 39. „*Σύνοδος* de luna dicitur, quum est in coniunctione cum sole, quo tempore luna non conspicitur. Unde dicitur *συνοδική*, velut cum sole *commeans*, quum est *silens*, opp. *plenae*. Triduum illud, quo luna non conspicitur, *interlunium* dicitur.“ Gottl. Verba *κατὰ σελήνην* Thuc. addit, quod *νουμηνία πολιτική* cycli Metonici non semper cum vera *νουμηνίᾳ* competebat. Quamquam enim ante Metonem Atheniences menses lunares

σημβρίαν καὶ πάλιν ἀνεπληρώθη, γενόμενος μηνοειδὴς καὶ ἀστέρων τινῶν ἐκφανέντων.

29 Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει Νυμφόδωρον τὸν Πύθεω ἄνδρα Ἀβδηρίτην, οὗ εἶχε τὴν ἀδελφὴν Σιτάλκης, δυνάμενον παρ' αὐτῷ μέγα οἱ Ἀθηναῖοι πρότερον πολέμιον νομίζοντες πρόξενον ἐποιήσαντο καὶ μετεπέμψαντο, βουλόμενοι Σιτάλκην σφίσι τὸν Τήρεω Θρᾳκῶν βασιλέα ξύμμαχον γενέσθαι. ὁ δὲ Τήρης οὗτος

habebant alternorum viginti novem et triginta dierum, non tamen semper verum interlunium in primum mensis diem incidebat. Quoniam autem sumebant, interlunium cum initio mensis semper competere (atque utplurimum sane competiverit); primus quique mensis dies *νουμηνία* sive dies interlunii appellabatur. v. Ideler. Handb. d. Chronol. Vol. 1. p. 279 sq. „Rationes mensium lunarium civilium hoc ipso anno (431.), qui cycli Metonici primus erat, a Metone castigatae sunt.“ Dodw. Appar. ad Annal. Thuc. §. 12. Verum antequam utebantur cyclo Metonico, a. Chr. 432. interlunium mensis Scirophorionis incidebat in tertium decimum mensis, non in Calendas. v. Clinton. Fast. Hellen. Append. p. 304. Ac quamquam computationes Metonis multo accuratiores erant, non tamen intra triginta annos, qui praeteribant inde ab usu cycli eius usque ad tempus, quo Thucydides historiam conscripsit, nihil differebant menses civiles et naturales. Vid. Clint. Fast. Hellen. p. 305. Conf. Bred. ad h. l. et Ideler. Astron. Beobachtungen d. Alt. p. 183. 205.

ἀστέρων τινῶν ἐκφανέντων] Veneris et Martis stellas comparuisse, docet Heis. de Eclipsibus belli Pelop. p. 6 sqq. 9 sq.

29. *Τήρης*] v. Herodot. 7, 137. Schol. ad Aristoph. Ach. 145. Huius haec progenies est:

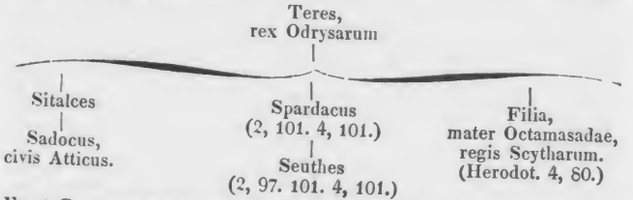

Errat Gatterer. apud Poppon. 1, 2. p. 407. Mox *ἐπὶ πλεῖον* etc. „est *Odrysis regnum amplum primus constituit, et maius quidem, quam ullum in reliqua Thracia erat.* Conf. 1, 71. *τὰ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ πλέον ὑμῶν κεκαίνωται.*“ Arn. Hoc exemplum non aptum est: nam in eo *ἐπὶ πλέον* est *magis*; hic autem *ἐπὶ πλεῖον ἐποίησεν* est *in maius constituit* i. e. amplificavit. Conf. 2, 53. init., ubi sensus est: *initium fecit ad plus scientiae* sive *maioris scientiae.* Adde 2, 62. Et verba, quae praesente loco sequuntur, suadent haec ita accipere: Primus Odrysis magnum regnum condidit, proferens amplius per reliquam Thraciam; nam est etiam magna pars Thraciae libera. De ista v. cap. 97. Adde quod loco, quem Arn. attulit, *ὑμῶν* dictum est pro *ἢ ὑμεῖς* sive *ἢ τὰ ὑμῶν*, hic autem genitivus *τῆς ἄλλης Θρᾴκης* significat: *in maiorem partem reliquae Thraciae extendit*, libera de Thracia demens et imminuens. Atque Arnoldi ex interpretatione articulus *τὴν* ante *μεγάλην* abesse debet, siquidem hunc verborum sensum esse facit: *μεγάλην ἐπὶ πλεῖον* i. e. *μείζονα ἐποίησε*, pro quo dicere *τὴν μείζονα ἐποίησε*, so-

ὁ τοῦ Σιτάλκου πατὴρ πρῶτος Ὀδρύσαις τὴν μεγάλην βασιλείαν ἐπὶ πλεῖον τῆς ἄλλης Θρᾴκης ἐποίησε· πολὺ γὰρ μέρος καὶ αὐτόνομόν ἐστι Θρᾳκῶν. Τηρεῖ δὲ τῷ Πρόκνην τὴν Πανδίονος ἀπ' Ἀθηνῶν σχόντι γυναῖκα προσῆκει ὁ Τήρης οὗτος οὐδέν, οὐδὲ τῆς αὐτῆς Θρᾴκης ἐγένοντο, ἀλλ' ὁ μὲν ἐν Δαυλίᾳ τῆς Φωκίδος νῦν καλουμένης γῆς ὁ Τηρεὺς ὤκει τότε ὑπὸ Θρᾳκῶν οἰκουμένης, καὶ τὸ ἔργον τὸ περὶ τὸν Ἴτυν αἱ γυναῖκες ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἔπραξαν· πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ποιητῶν ἐν ἀηδόνος μνήμῃ Δαυλιὰς ἡ ὄρνις ἐπωνόμασται. εἰκὸς δὲ καὶ τὸ κῆδος Πανδίονα ξυνάψασθαι τῆς θυγατρὸς διὰ τοσούτου ἐπ' ὠφε-

loecum foret. Plenius et planius sic scriptor dixisset: *τὴν μεγάλην βασιλείαν μεγάλην ἐπὶ πλεῖον τῆς ἄλλης Θρᾴκης ἐποίησεν ἐκτείνων.* Neque verba *τῆς ἄλλης Θρᾴκης* significare possunt *quam ullum in reliqua Thracia regnum*, quod sic efferri debebat: *ἐπὶ πλεῖον πάσης βασιλείας τῆς ἄλλης Θρᾴκης.* Denique scriptor non sic poterat loqui: Teres Odrysis regnum constituit maius, quam ullum in reliqua Thracia est, *quia* est etiam magna pars Thraciae libera; sed debebat dicere: *quamquam* est etiam magna pars Thraciae libera. At ex mea explicatione verbis *πολὺ γὰρ* etc. significatur, unde regnum Odrysarum incrementa acceperit, quum etiam post illa incrementa magna pars Thraciae libera superfuerit. Mox verba *ὁ Τηρεύς* Popponi ab interpretibus profecta videbantur, quum non tantum loco minus commodo posita sint, et libri inter *Τηρεὺς* et *Τήρης* fluctuent, sed etiam hoc extet Scholion: *ἀλλ' ὁ μέν· ὁ Τηρεὺς ὁ ἀρχαῖος.* At v. Matth. p. 580. Mox de Thracibus terrae Phocidis, longe diversis ab aliis Thracibus v. Od. Muell. Orchom. p. 379 sqq., Dor. 1. p. 9 sq. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 33, 40 sqq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 35, 19. Deinde *αἱ γυναῖκες* intelligendae sunt Procne et Philomela. Fabulam pete ex Apollod. 3, 14, 8. Ovid. Metam. 6, 626. Conf. Blomf. ad Aesch. Agam. 1113. De avi Dauliade v. Tzschuck. ad Strab. Vol. 3. p. 526. Incredibiliter fallitur Phavorin. in *Δαυλός* (sed ibi corrige *Τηρέα* pro *τῇ Ῥέᾳ*). Causam eius erroris aperient Xyland. et Casaub. ad Strab. p. 648. Ceterum Daulia urbs erat, non regio, et nomen suum retinuit ad nostra usque tempora, sed vicus nunc est sexaginta modo casas complectens. v. Popp. 1, 2. p. 298. adn. et Od. Muell. Orchom. p. 379 sq.

διὰ τοσούτου] i. e. *generum sibi potius elegisse, qui esset paulo vicinior.* Nam *κῆδος* generum esse, recte adnotarunt interpretes. Schol. *διὰ τόσου (τοσούτου)· δι' ὀλίγου διαστήματος.* Mox ad *οὔτε ἔχων* supple *ἦν* ex proximo *ἐγένετο.* Conf. Aesch. Eum. 68. 139. Well. Hesiod. Opp. et D. 359. Spohn. Herm. ad Vig. p. 770. Heind. ad Platon. Phaedon. c. 49. Dorv. ad Charit. p. 410. 582. Lips. Participium mihi sine verbo finito videtur poni non posse, nisi cogitatione verbum substantivum addi potest. Deinde *ἐν κράτει* etc. intellige *primus rex fuit Odrysarum, qui opibus valeret.* Paulo post *ξυνεξελεῖν* (vulgo male *ξυνελεῖν*) est *una cum altero tollere, submovere.* v. Herodot. 1, 36. Plut. V. Thes. 29. Eurip. Ion. 61., vel *una cum altero expugnare*, ut ap. Xenoph. H. Gr. 7, 4, 12., eodemque modo interpretari licet ap. Aeschin. de Fals. Leg. §. 9., porro *expugnare simul et devincere*, quo sensu hic est cum respectu ad *τὰ ἐπὶ Θρᾴκης.* Denique est *una devincere, debellare*, ut hic cum respectu ad Perdiccam, et ap. Pausan. 1, 37, 4. Plutarch. V. Lucull. c. 3. p. 37. Tauchn. Paulo post *Ἀθηναῖον* est pro *Ἀθηναίων πολίτην.* v. Schol. ad Arist. Ach. 145., quod Scholion Valck. ad Herodot. 4, 80. corrigit. „Verba, quae huc pertinent, ita

λεία τῇ πρὸς ἀλλήλους μᾶλλον ἢ διὰ πολλῶν ἡμερῶν ἐς Ὀδρύσας ὁδοῦ. Τήρης δὲ οὔτε τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχων, βασιλεύς τε πρῶτος ἐν κράτει Ὀδρυσῶν ἐγένετο. οὗ δὴ ὄντα τὸν Σιτάλκην οἱ Ἀθηναῖοι ξύμμαχον ἐποιήσαντο, βουλόμενοι σφίσι τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία καὶ Περδίκκαν ξυνεξελεῖν αὐτόν. ἐλθών τε ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Νυμφόδωρος τήν τε τοῦ Σιτάλκου ξυμμαχίαν ἐποίησε καὶ Σάδοκον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀθηναῖον, τόν τε ἐπὶ Θράκης πόλεμον ὑπεδέχετο καταλύσειν· πείσειν γὰρ Σιτάλκην πέμψειν στρατιὰν Θρᾳκίαν Ἀθηναίοις ἱππέων τε καὶ πελταστῶν. ξυνεβίβασε δὲ καὶ τὸν Περδίκκαν τοῖς Ἀθηναίοις καὶ Θέρμην αὐτῷ ἔπεισεν ἀποδοῦναι· ξυνεστράτευσέ τ' εὐθὺς Περδίκκας ἐπὶ Χαλκιδέας μετ' Ἀθηναίων καὶ Φορμίωνος. οὕτω μὲν Σιτάλκης τε ὁ Τήρεω Θρᾳκῶν βασιλεὺς ξύμμαχος ἐγένετο Ἀθηναίοις καὶ Περδίκκας ὁ Ἀλεξάνδρου Μακεδόνων βασιλεύς.

30 Οἱ δ' ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶν Ἀθηναῖοι ἔτι ὄντες περὶ Πελοπόννησον Σόλλιόν τε Κορινθίων πόλισμα αἱροῦσι καὶ παραδιδόασι Παλαιρεῦσιν Ἀκαρνάνων μόνοις τὴν γῆν καὶ πόλιν νέμεσθαι· καὶ Ἄστακον, ἧς Εὔαρχος ἐτυράννει, λαβόντες κατὰ κράτος καὶ ἐξελάσαντες αὐτὸν τὸ χωρίον ἐς τὴν ξυμμαχίαν προσεποιήσαντο. ἐπί τε Κεφαλληνίαν τὴν νῆσον πλεύσαντες προσηγάγοντο ἄνευ μάχης. κεῖται δὲ ἡ Κεφαλληνία κατὰ Ἀκαρνανίαν καὶ Λευκάδα τετράπολις οὖσα, Παλῆς, Κράνιοι, Σαμαῖοι, Προναῖοι. ὕστερον δ' οὐ πολλῷ ἀνεχώρησαν αἱ νῆες ἐς τὰς Ἀθήνας.

31 Περὶ δὲ τὸ φθινόπωρον τοῦ θέρους τούτου Ἀθηναῖοι πανδημεί, αὐτοὶ καὶ οἱ μέτοικοι, ἐξέβαλον ἐς τὴν Μεγαρίδα Περικλέους τοῦ Ξανθίππου στρατηγοῦντος. καὶ οἱ περὶ Πελοπόννησον Ἀθηναῖοι ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσίν, ἔτυχον γὰρ ἤδη ἐν Αἰγίνῃ ὄντες ἐπ' οἴκου ἀνακομιζόμενοι, ὡς ἤσθοντο τοὺς ἐκ τῆς πόλεως πανστρατιᾷ ἐν Μεγάροις ὄντας, ἔπλευσαν παρ' αὐτοὺς καὶ ξυνεμίχθησαν. στρατόπεδόν τε μέγιστον δὴ τοῦτο

sunt emendata: *σύμμαχος Ἀθηναίοις· μέμνηται Θουκυδίδης· προστίθησι δὲ καὶ τὸ ὄνομα λέγων οὕτως·" καὶ Σάδοκον — Ἀθηναῖον.* Gottl. Conf. Iacobs. ad Demosth. Oratt. de Rep. habit. p. 528 sqq. ed. pr. Mox de futuro *πέμψειν* post *πείσειν* sic disputat Herm. de Praecc. quibusd. Attic. p. XIV.: „Usitatum est Graecis, ubi in principali verbo futuri significatio inest, etiam infinitivum futuri adiungere." Adde eundem ad Soph. Antig. 650. et praecipue Lobeck. Parerg. 6. pone Phrynich. p. 745 sqq.

30. *Σόλλιον*] ruinas putant esse, quae prope Slavena conspiciuntur; Astacum vero ad ostium Acheloi in Acarnania Dragomestri. Mox *Σαμαῖοι* sunt incolae *τῆς Σάμης*. „Haec nomina pluralia, Palenses, Cranii, Samaei, Pronaei comprobant, antiquissimas *πόλεις* fuisse consociationes hominum in una regione viventium, unde serius coeuntes intra communis urbis moenia incolebant. v. Strab. 8, 3, 2. p. 377." Arn. Conf. Platn. Beitr. zum Att. R. p. 21 sqq.

31. *στρατόπεδον — μέγιστον*] Haec de toto bello si intelligimus, falsa videntur. Nam in pugna, quae ad Delium commissa est, Athe-

ἀθρόον Ἀθηναίων ἐγένετο, ἀκμαζούσης ἔτι τῆς πόλεως καὶ οὔπω νενοσηκυίας. μυρίων γὰρ ὁπλιτῶν οὐκ ἐλάσσους ἦσαν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι, χωρὶς δὲ αὐτοῖς οἱ ἐν Ποτιδαίᾳ τρισχίλιοι ἦσαν, μέτοικοι δὲ ξυνεξέβαλον οὐκ ἐλάσσους τρισχιλίων ὁπλιτῶν, χωρὶς δὲ ὁ ἄλλος ὅμιλος ψιλῶν οὐκ ὀλίγος. δηώσαντες δὲ τὰ πολλὰ τῆς γῆς ἀνεχώρησαν. ἐγένοντο δὲ καὶ ἄλλαι ὕστερον ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ ἔτος ἕκαστον ἐσβολαὶ Ἀθηναίων ἐς τὴν Μεγαρίδα καὶ ἱππέων καὶ πανστρατιᾷ, μέχρι οὗ Νίσαια ἑάλω ὑπ' Ἀθηναίων.

Ἐτειχίσθη δὲ καὶ Ἀταλάντη ὑπ' Ἀθηναίων φρούριον τοῦ 32
θέρους τούτου τελευτῶντος ἡ ἐπὶ Λοκροῖς τοῖς Ὀπουντίοις νῆσος ἐρήμη πρότερον οὖσα, τοῦ μὴ ληστὰς ἐκπλέοντας ἐξ Ὀποῦντος καὶ τῆς ἄλλης Λοκρίδος κακουργεῖν τὴν Εὔβοιαν. ταῦτα μὲν ἐν τῷ θέρει τούτῳ μετὰ τὴν Πελοποννησίων ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἀναχώρησιν ἐγένετο.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Εὔαρχος ὁ Ἀκαρνὰν βου- 33
λόμενος ἐς τὴν Ἄστακον κατελθεῖν πείθει Κορινθίους τεσσαράκοντα ναυσὶ καὶ πεντακοσίοις καὶ χιλίοις ὑπλίταις ἑαυτὸν κατάγειν πλεύσαντας, καὶ αὐτὸς ἐπικούρους τινὰς προεμισθώσατο· ἦρχον δὲ τῆς στρατιᾶς Εὐφαμίδας τε ὁ Ἀριστωνύμου καὶ Τιμόξενος ὁ Τιμοκράτους καὶ Εὔμαχος ὁ Χρύσιδος. καὶ

nienses gravis armaturae militum numero pares Boeotis erant 4, 94., hi autem septendecim millia eiusmodi militum habebant 4, 93. Et in Syracusarum obsidione si copiis terrestribus navales adnumeramus, longe maiorem exercitum accipimus. Sed h. l. cogitemus oportet *χωρὶς τὸν ἄλλον ὅμιλον ψιλῶν οὐκ ὀλίγον* fuisse. Apud Delum autem quum manus conserebant, plerique levis armaturae milites domum abierant. Popp. Mox quos dicit *χωρὶς δὲ αὐτοῖς τρισχίλιοι* etc. hi illi ipsi 3000 graviter armati sunt, quos memorat c. 13. „Tot iam ante pugnam, quae apud Potidaeam pugnata est, fuerunt. Nam mille cum Archestrato missi 1, 57., duo millia cum Callia 1, 61. ideoque *ἐπορεύοντο πρὸς τὴν Ποτίδαιαν τρισχιλίοις ὁπλίταις ἑαυτῶν* ibidem. At postea cum Phormione mille sexcenti auxilio submissi sunt 1, 64., quos scriptor hic non numerat, fortasse quod proelio apud Potidaeam facto (quo tamen non amplius centum quinquaginta perisse 1, 63. audivimus), et obsidionis aerumnis universus numerus paulatim ad tria millia imminutus est, saltem c. 70. *τῆς στρατιᾶς τὴν ταλαιπωρίαν ἐν χωρίῳ χειμερινῷ* cognoscimus." Popp. Idem addit: „Praeter tredecim millia civium cum gravi armatura in expeditiones ire adsuetorum (Feldtruppen) sedecim millia, ut c. 13. docti sumus, praesidia agebant (Garnisontruppen), e quibus tria millia inquilinorum in vicinam Megaridem simul excurrerunt."

κατὰ ἔτος ἕκαστον] Et binae quidem incursiones quotannis. vid. 4, 66. conf. Plut. Pericl. 30. Ex decreto publico Charini Atheniensium *στρατηγοὶ* iurabant, *ὅτι καὶ δὶς ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν Μεγαρικὴν ἐμβαλοῦσι*. Haack. Mox de voce *πανστρατιᾷ* v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 395, 2.

32. *Ἀταλάντη*] Nunc Talantonisi dici et hanc munitionem factam esse a Cleopompo, de quo supr. c. 26., adnotavit Popp.

33. *Χρύσιδος*] Heilm. coniecit *Χρυσίδου*, quia nomen Chrysis

πλεύσαντες κατήγαγον· καὶ τῆς ἄλλης Ἀκαρνανίας τῆς περὶ θάλασσαν ἔστιν ἃ χωρία βουλόμενοι προσποιήσασθαι καὶ πειραθέντες ὡς οὐκ ἠδύναντο, ἀπέπλεον ἐπ' οἴκου. σχόντες δ' ἐν τῷ παράπλῳ ἐς Κεφαλληνίαν καὶ ἀπόβασιν ποιησάμενοι ἐς τὴν Κρανίων γῆν, ἀπατηθέντες ὑπ' αὐτῶν ἐξ ὁμολογίας τινὸς ἄνδρας τε ἀποβάλλουσι σφῶν αὐτῶν ἐπιθεμένων ἀπροσδοκήτοις τῶν Κρανίων, καὶ βιαιότερον ἀναγαγόμενοι ἐκομίσθησαν ἐπ' οἴκου.

34 Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χειμῶνι οἱ Ἀθηναῖοι τῷ πατρίῳ νόμῳ χρώμενοι δημοσίᾳ ταφὰς ἐποιήσαντο τῶν ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ

de viris inauditum sit. Mox ἐξ ὁμολογίας intellige: *pactione aliqua*, in qua exsequenda fide non stabant.

34. *νόμῳ*] Hanc sive legem sive consuetudinem (fortasse lege nixam) non ad primos caesos spectare, sed ad caesos in bellis universos et notum est, et paulo inferius multis docet Bloomf. Popp. De tota ratione Atheniensium caesos milites sepeliendi v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 121, 26. 389. Mox *ταφὰς ἐποιήσαντο* idem est quod *ἔθαψαν*, quae vox, ut latina *sepelire* et *humare*, interdum idem quod *καίειν τὰ σώματα* significat. v. Interpp. ad Sueton. Domit. 15. et ad Tacit. 2. Annal. 73. Hic autem de tota ratione funeris sive exsequiarum, quibus ossa condita sunt, cogitandum esse, Popp. monuit. Quos autem scriptor dicit *πρῶτον ἀποθανόντας*, eos significari puto, de quibus scriptum est c. 22. Scriptor Graecus de Epitaphio apud Westerm. Quaestt. Demosth. P. 2. p. 86. ait de caesis apud Rhitos (v. cap. 19,) hanc orationem habitam esse; at ibi nulli caesi esse videntur. Dionysius Iud. de Thuc. c. 18. Thucydidem accusans, quod hanc orationem a Pericle nunquam habitam ea de causa mentitus sit, ut Periclis persona ad opus suum adornandum uteretur, addit *tam paucos* tum cecidisse, quos praeclaro nullo facto facinore si publice laudari voluissent, ne operae pretium quidem Athenienses facturos fuisse. Ubi *tam paucos* dicit fortasse cum respectu ad verba Thucydidis c. 22. *καὶ ἀπέθανον τῶν Θεσσαλῶν καὶ Ἀθηναίων οὐ πολλοί*. His Popp. propter eos, qui hac oratione laudati sunt, addit Pausan. 1, 29, 5. Nihil definiri potest ex Luciano De Conscr. Hist. c. 26. Vol. 4. p. 188. Bip. Mox *τὰ ὀστᾶ* Bloomf. intelligit non ea, quae post crematione mortuorum reliqua fuerint, sed sceletum carne nudatum et quam optime praeparatum et ornatum, modo a more veterum prorsus abhorrente. Deinde verbum *προτίθενται* proprium de hac re, ut docet Eichst. de Imag. Rom. P. 1. p. 29, 32. Latini *proponere*. Et *πρόθυρα* „significat *tribus diebus ante* funerum elationem i. e. ex ratione Graecorum computandi, primo die mensis, si funus tertio mensis efferendum fuisset. Funera vulgaria efferebantur postridie quam proposita erant, et sepeliebantur ante ortum solem. v. Demosth. adv. Macart. p. 1071. Reisk. et Cicer. de Legg. 2, 26.“ Arn., cui Popp. opponit locum Arist. Lys. 611. De v. *πρόθυρα* v. Phot. Suid. Phavorin., apud quem pro *προτριτάτῃ τρίτῃ* legendum *πρότριτα*, *τῇ τρίτῃ*. Aliter Hesych. Adde Interpp. ad Polluc. 8, 146. Conr. Orell. ad Isaei Or. de Hered. Menecl. in I. C. Orell. ed. Isocr. *π. ἀντιδόσ.* p. 498 sq. Paulo post *σκηνήν* tentorium non circumcirca tectum videri fuisse, quia nullum vulgare tentorium satis magnum sit, sunt qui existiment. Verbum *ἐπιφέρει* etc. ita reddit Heilm.: und während dieser Zeit versiehet ein jeder die Seinigen darunter mit dem beliebigen Todtengepränge, et verbum de quovis honore praestito cum eodem intelligit C. Fr. Web. in Abh. über Pericl. Standrede (Darmst. 1827) adn. 78. Deinde *λάρνακας* esse arcas

πρῶτον ἀποθανόντων τρόπῳ τοιῷδε. τὰ μὲν ὀστᾶ προτίθενται τῶν ἀπογενομένων πρότριτα σκηνὴν ποιήσαντες, καὶ ἐπιφέρει τῷ αὐτοῦ ἕκαστος ἤν τι βούληται. ἐπειδὰν δὲ ἡ ἐκφορὰ ᾖ, λάρνακας κυπαρισσίνας ἄγουσιν ἅμαξαι φυλῆς ἑκάστης μίαν· ἔνεστι δὲ τὰ ὀστᾶ ἧς ἕκαστος ἦν φυλῆς. μία δὲ κλίνη κενὴ φέρεται ἐστρωμένη τῶν ἀφανῶν, οἳ ἂν μὴ εὑρεθῶσιν ἐς ἀναίρεσιν. ξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλόμενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, καὶ γυναῖκες πάρεισιν αἱ προσήκουσαι ἐπὶ τὸν τάφον ὀλοφυρόμεναι. τιθέασιν οὖν ἐς τὸ δημόσιον σῆμα, ὅ ἐστιν ἐπὶ τοῦ καλλίστου προαστείου τῆς πόλεως, καὶ ἀεὶ ἐν αὐτῷ θάπτουσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων πλήν γε τοὺς ἐν Μαραθῶνι· ἐκείνων δὲ διαπρεπῆ

ligneas opertas, seu sandapilas post Reinarum ad Dionem Cass. p. 1072. Popp. monuit. Mox *κλινὴν κενήν* illustrat Dorv. ad Charit. p. 415. De omni autem ritu sepeliendi conf. legem apud Demosth. contr. Macart. p. 1071. Cyparissinae illae arcae fuerunt, quod cupressus morti sacra arbos fuit. Vid. C. Fr. Web. l. c. adn. 79.

ἧς — φυλῆς] i. e. *τὰ ὀστᾶ ἑκάστου ἔνεστι τῇ λάρνακι τῆς φυλῆς ἧς ἦν*. Iac. in Atticis. Mox *ἐστρωμένη* Bloomf. interpretatur covered with a pall. De verbis *οἳ ἂν μὴ εὑρεθῶσιν* v. Matth. p. 1024. Porro *ξυνεκφέρειν* in privatis funeribus non licebat. Conf. Web. l. c. p. 14. adn. 81. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 80. Neque ex privatorum funerum legibus parentibus ultra sobrinas adesse licebat. v. Demosth. adv. Macart. p. 1071. Mox *σῆμα* Popp. recte negat totum Ceramicum exteriorem appellari, quae fuit Scholiastae opinio, nam hoc *σῆμα* tantum pars eius fuisse videtur. Et Thuc. illud *σῆμα* dicit fuisse *ἐπὶ τοῦ καλλίστου προαστείου*. Ipsum autem *σῆμα* idem intelligit locum sepulcris inservientem et instructum, *πολυάνδριον*, quatenus monumentis ornatum erat. Conf. Boeckh. C. I. Vol. I. p. 304. b. med. Hinc apparet, male Westermannum Quaestt. Demosth. P. 2. p. 85. in scriptore suo emendare *χώματι* pro *σώματι*. Emendandum *σήματι*. Deinde pulcherrimum quod dicit suburbium Ceramicus extra urbem fuit. Vid. Pausan. 1, 29, 2 sqq. Harpocrat. et Timae. in v. *Κεραμεικός*. Leak. Athen. p. 322. vers. Germ. Web. Abhandl. etc. adn. 82.

καὶ ἀεί] Engelh. ad Plat. Menex. 13. publicas exsequias in Ceramico primas factas esse a. 456 vel 457. ant. Chr. suspicatur ex his verbis: *οὗτοι* (victores apud Oenophyta) *πρῶτοι μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον — ἐν τῷδε τῷ μνήματι τιμηθέντες ὑπὸ τῆς πόλεως ἐτέθησαν*. Quod quum his verbis Platonis non necessario efficiatur, Popp. respondit redargui testimonio Thucydidis et Pausaniae 1, 29, 4. *ἔστι δὲ καὶ πᾶσι μνῆμα Ἀθηναίοις, ὁπόσοις ἀποθανεῖν συνέπεσεν ἔν τε ναυμαχίαις καὶ ἐν μάχαις πεζικαῖς, πλὴν ὅσοι Μαραθῶνι αὐτῶν ἠγωνίσαντο· τούτοις γὰρ κατὰ χώραν εἰσὶν οἱ τάφοι δι' ἀνδραγαθίαν· οἱ δὲ ἄλλοι κατὰ τὴν ὁδὸν κεῖνται τὴν ἐς Ἀκαδήμειαν*. „Idem scriptor (Popp. addit), quamquam mox ad Drabescum [466] caesos primos in Ceramico humatos esse dicere videtur, tamen §. 5. sepulcrum Atheniensium, qui ante Medorum expeditionem [492] contra Aeginetas pugnaverint, et §. 14. eorum, qui ad Eurymedontem [469] ceciderint, ibidem in Ceramico esse narrat. Conf. Web. Abh. etc. p. 10. adn. 50.“ Eorum, qui ap. Artemisium et Salamina interfecti sunt, ossa in Ceramico sita esse nescimus; eos, qui apud Plataeas ceciderunt, ibi sepultos esse disertis verbis negat Herodot. 9, 85. Mox de verbis *ἐκ τῶν πολέμων* etc. v. Matth. §. 596. d.

τὴν ἀρετὴν κρίναντες αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἐποίησαν. ἐπειδὰν δὲ κρύψωσι γῇ, ἀνὴρ ᾑρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως ὃς ἂν γνώμῃ τε δοκῇ μὴ ἀξύνετος εἶναι καὶ ἀξιώσει προήκῃ,

αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον] v. Pausan. 1, 29, 4. 32, 3. „Qui Athenis publice sepeliuntur, eorum ossa lecta deferuntur in Ceramicum; cremantur caesi ibi, ubi castra sunt, sed iusta fiunt cineribus in patria. — Semper ossa Athenas deportata et sepulta ibi sunt; soli Marathonii victores in ipso pugnae loco sepulti sunt: qui vero reperiri non potuerunt, iis cenotaphium condi solebat.“ Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 301.

ᾑρημένος] Cic. de Legg. 2, 26. *Nec de mortui laude ab alio, nisi si quis publice ad eam rem constitutus esset, dici licebat.* „Teste Platone Menex. 1. p. 234, et 2. p. 235., quocum Aristid. Vol. 2. p. 85. consentit, non populus, sed senatus orationem funebrem habituros elegit, haud dubie nomine populi, id quod etiam generatim nomine πόλις exprimitur, velut ab Lys. Vol. 5. p. 50. Reisk. Demosth. Vol. 2. p. 1389. Cic. de Legg. 2, 26. 65. Apud Diod. tamen 18, 13. et Demosth. pr. Cor. p. 321. Reisk. legitur ὁ δῆμος.“ Web. Abh. etc. adn. 84. Popp. conferri iubet Schoem. de Comit. Athen. p. 307. cap. 10. extr.

ὃς ἄν] Recentioribus temporibus aliter institutum fuisse dicit Web. adn. 85. et 106. Conf. Westerm. Quaestt. Demosth. P. 2. p. 43. 45. Mox pro ἀξιώσει vulgo scribebatur ἀξιώμαι, utrumque promiscue dicitur pro ordine ac fortuna, et dignatione, quae ex illis consequitur. v. Krueg. ad Dionys. Indic. s. v. ἀξίωσις. Secutus sum h. l. plures et meliores libros. Paulo post de verbis ἐπ' αὐτοῖς v. Matth. p. 1168. ε. Demosth. or. Lept. p. 499. Wolf. ed. pr. hunc morem publicae laudationis vindicat solis Atheniensibus. Dionys. A. R. p. 885. hunc ritum antiquiorem apud Romanos fuisse scribit, quam apud Graecos. Demosthenem Gottl. excusat inscitia rerum Romanarum. At Fr. A. Wolf. ad or. Lept. p. 362., postquam negavit, Athenienses ullas publicas sepulturas novisse, nisi eorum, qui in bellis pro patria cecidissent, addit: „Postremum hoc si Wessel. cogitasset ad Petit. Legg. Att. p. 603., cavisset sibi ab errore, nuper repetito per Gottl. Etenim ut Demosthenes gnarus fuisset rerum Romanarum, eadem ratione scribere ista potuit: μόνοι τῶν πάντων ἀνθρώπων. Quippe laudationes funebres memorat haud privatas, quales Roma noverat, sed publicas et populi iussu celebratas. Quem talem morem Atheniensibus solis recte vindicari, colligas partim ex eo, quod nusquam simile quidquam de alia natione Graeciae memoratur, partim etiam ex verbis Aristidis Vol. 1. p. 190., licet ab hoc rhetore Demosthenis locum respici dixeris. Ipsius autem huius moris vera origo et institutio a tempore Persici belli repetenda, auctoribus Diod. Sic. 11, 33. et Dionys. A. R. 5, 17.“ Conf. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 82. C. Fr. Weber. Abh. etc. p. 2 sqq. Huepeden. de Pericl. laudat. funebr. p. 8 sq. Diod. autem non solum defunctorum laudes primum post pugnam Plataeensem ab oratoribus delectis celebratas esse tradit, sed etiam certamen ad honorandos milites caesos institutum esse. Ad hos ludos quod attinet, Thuc. 3, 58. et Plut. V. Aristid. 21. dicta a Diodoro confirmat. Westerm. Quaestt. Demosth. P. 2. p. 24. et prius in Comment. de publ. Athen. honoribus etc. p. 59 sq. hanc sententiam aperuit, Aristidem primum post pugnam Plataeensem hanc laudationem instituisse, contra quam Web., qui Cimonem auctorem laudationum funebrium prodiderat, contra etiam quam Huepeden., qui p. 9. Themistoclem suspicatur eius instituti auctorem fuisse. Idem Westerm., cum Wolfio consentiens: „Romani, ait, semper tantum singulos praeclaros viros, Athenienses una omnes in bello caelέγει ἐπ' αὐτοῖς ἔπαινον τὸν πρέποντα· μετὰ δὲ τοῦτο ἀπέρχονται. ὧδε μὲν θάπτουσι· καὶ διὰ παντὸς τοῦ πολέμου, ὁπότε

sos milites huius honoris participes esse volebant, quamquam sunt, qui Athenis quoque antiquo tempore de singulis hominibus laudes funebres ex auctoritate publica habitas esse censeant. Id quod perperam, opinor, colligunt ex duobus locis dignissimis, qui conferantur, altero Plut. Vit. 10. Oratt. p. 851. 852., altero Diog. Laert. 7, 11. (Nam populiscitis hic memoratis laudandis viris laudatio decreta est mortuis et alteri quidem decimo anno post mortem, alteri praeter laudationem scilicet in marmore ponendam sepultura publica.) Quo si addideris, nullum esse scriptoris locum, ex quo vel postero tempore in unius privati hominis mortui honorem iussu populi epitaphium esse dictum manifesto colligas, de laudatione funebri his locis plane non est cogitandum.“ Idem Weberum putat multum a vero aberrasse, qui Gorgiam primum omnium orationem funebrem habuisse contenderit, et quidem ante pugnam ad Eurymedontem Ol. 77, 3. (469.), aut, ut postea voluit, Ol. 89, 1. (424.), post cladem Atheniensibus ad Delium illatam. Ac prius quidem verum esse negat, quia Gorgiam ante Ol. 88, 2. (427.) in Graeciam non venisse, ipse Web. demonstret. Ac si orationem dixit Gorgias Ol. 89, 1. (424.), non primum dixisse, quia Pericles, qui quum Gorgias in Graeciam veniret, iam mortuus erat, in eodem orationis genere iam Ol. 85, 1. (440.) versatus fuerit. Ac si primus hoc tempore Gorgias dixerit, ne Cimonem quidem (mortuum Ol. 82, 3. sive 449.) auctorem publicae laudationis funebris fuisse. Haudquaquam enim verisimile esse, primam orationem funebrem vicesimo quinto demum anno post mortem eius habitam, qui vivus adhuc et haud dubie oblata modo occasione eiusmodi orationem habendam constituisset. Addit, recte iam ab aliis monitum esse, Gorgiam, quum non esset Atheniensis, non potuisse a populo aut senatu ad Athenienses publice laudandos eligi, et videri de iis, qui ex quo in morem venerat, publice sepulti essent, non de iis, qui in una pugna cecidissent, Gorgiam dixisse. Denique persuasum sibi esse profitetur, Gorgiae epitaphium declamationem fuisse sive in theatro sive in schola recitandam. Restant etiamnunc tales conciones ex antiquitate quatuor: Periclis Thucydidei — Platonis in Menexeno — Lysiaeque et Demosthenis. De his epitaphiis v. Westerm. Quaestt. Demosth. P. 2. p. 32 sqq. Popp. Commentt. 2. p. 132. Demosthenis, quae hodie prostat oratio, eam iam obelis veterum criticorum confossam esse, praeter alios docet Taylor. Lectt. Lys. c. 3. De ea oratione v. Westerm. l. c. p. 49 sqq. Popp. Commentt. 2. p. 132 sq. „Lysiacam, ait Fr. A. Wolf., critici adhuc toleraruntpatientius.“ v. Dahlm. Forsch. 1. p. 19 sqq.

διὰ παντὸς τοῦ πολέμου] Ita ii humati sunt, qui Sphacteria expugnata, — qui apud Delium — apud Amphipolim cum Cleone — qui in Sicilia — in Hellesponto — ad Arginusas et in bello civili a. 403. perierant. Circa annum 400. autem, vix prius, solennia in defunctorum memoriam quotannis celebrari coepta esse, vel ideo suspicari licet, quod bellum Peloponnesiacum, ut saepius iusta funebria facerent, postulabat. Idem Plato — Cicero — Isocrates — rhetores Aristides — Alexander — Cyrillus contra Iulianum testantur. Quamvis autem, quamdiu loquacitas Atheniensium minor erat, non quotannis orationes habitae fuerint, id posteris temporibus, quibus Polemarchi (?) erat, hanc orationem laudatoriam defunctorum habere, haud dubie factum est. Web. Abh. adn. 88. et p. 18. coll. adn. 106. et Westerm. Quaest. P. 2. p. 45. Mox in verbis καιρὸς ἐλάμβανε habent καιρὸν Cl. (in cuius marg. καιρός), It. Vat. H. G. „Si καιρόν vera scriptura

ξυμβαίη αὐτοῖς, ἐχρῶντο τῷ νόμῳ. ἐπὶ δ' οὖν τοῖς πρώτοις τοῖσδε Περικλῆς ὁ Ξανθίππου ἡρέθη λέγειν. καὶ ἐπειδὴ καιρὸς ἐλάμβανε, προελθὼν ἀπὸ τοῦ σήματος ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν πεποιημένον, ὅπως ἀκούοιτο ὡς ἐπὶ πλεῖστον τοῦ ὁμίλου, ἔλεγε τοιάδε.

35 Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε εἰρηκότων ἤδη ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν. ἐμοὶ δ' ἀρκοῦν ἂν ἐδόκει εἶναι ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργῳ γενομένων ἔργῳ καὶ δη-

esset, ἔλαβε flagitaretur. Deinde vero ipsa sententia καιρόν non admittit; hoc enim *postquam opportunitatem invenit* significaret; eam autem ut exquireret et eligeret, non erat in eius potestate, sed *quum tempus appropinquaret*, ei dicendum erat, propterea quod res ei erat demandata." Herm. ap. Popp. Interpp. comparant Dionys. A. R. 10. p. 2141. Dion. Cass. p. 393, 21. Herodian. 1, 15, 5. Denique ἐπὶ βῆμα intellige in Ceramico extra urbem.

35. De ista oratione funebri Periclis v. Dahlm. Forsch. Vol. 1. p. 22 sq. Westerm. Quaest. Demosth. p. 2. p. 29 sqq. Ante istam aliam in honorem militum in bello Samio caesorum dixerat Ol. 85, 1. (440.), quam memorat Plut. V. Pericl. 8, 28. Ex hac priori oratione desumta putant, quae habet Aristot. Rhet. 1, 7. ut dicta a Pericle in Epitaphio, (v. Westerm. l. c. p. 29. init.) quae verba Periclis editores comparaverunt cum Herodoteis 7, 162. Plutarchus autem priori loco teste Stesimbroto ex eadem priori oratione Periclis nonnulla verba praeter ea, quae modo memoravi, affert. Periclem ipsum nihil scriptum reliquisse, et in quantum Thucydides veram illius orationem secutus videri possit, exponunt C. Fr. Web. Abh. etc. p. 21 sqq. et Kutzen. de Pericl. p. 142. §. 8 — 15.

οἱ μὲν πολλοί] Ante hanc orationem iam plures alias dictas esse, ut ex hoc exordio, ita ex Pausan. 1, 29, 4 — 14. eos, qui publice in Ceramico sepulti sunt, recensente (quos etiam orationibus praedicatos esse, verisimile est), atque ex aliis coniicere possumus, etsi illarum omnium nihil nobis superest, et ne nomina quidem oratorum novimus. Web. Abh. p. 5. conf. p. 15. Mox τὸν προσθέντα intellige *qui legi pro patria defunctos publice sepeliri iubenti hanc orationem* sive *funebris orationis habendae consuetudinem addidit.* Popp. Schol. ait τὸν προσθέντα Solonem fuisse. Hoc falsum esse, patet ex supra dictis. In eodem tamen errore est Anaximenes rhetor ap. Plut. V. Poplic. 9. Tellum Atheniensem, propter fortitudinem pro patria exhibitam, publice sepultum esse narrat Solon apud Herodot. 1, 30., quare Huepedenio de Pericl. laudat. funebr. p. 7. 9. Solon hunc morem publicae sepulturae videtur lege sanxisse, quum praesertim Diog. Laert. 1. §. 55. p. 37. Solonem testetur modis omnibus favisse memoriae virorum fortium, qui pro patria pugnantes occubuissent. At „τὸν ἐπιτάφιον ἔπαινον τῷ νόμῳ ὀψέ ποτε Ἀθηναῖοι προσέθεσαν Dionys. A. R. 5, 17." Huds. Dein ad ὡς καλόν supple ὄν, quod Reisk. additum volebat; at v. Matth. p. 1123. not. Sinten. Praef. ad Plut. V. Themist. p. XLIX. Dionysius (de C. V. p. 232. Schaef.) in suo cod. invenisse ὡς καλόν γ' Uptono (p. 235.) visus est, quia Dionysius de cretico his verbis contento loquatur. At v. Schaef.

ἀρκοῦν ἂν ἐδόκει] Mehlh. in Iahn. Annal. Philol. 914. p. 382. ἄν refert ad ἐδόκει, quia aliter imperfectum non legitimum sit. Sententiam dicit hanc esse: Ich würde meinen (wenn ich noch zu entschei-

λοῦσθαι τὰς τιμάς, οἷα καὶ νῦν περὶ τὸν τάφον τόνδε δημοσίᾳ παρασκευασθέντα ὁρᾶτε, καὶ μὴ ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ πολλῶν ἀρε-

den hätte), es wäre hinreichend, Männern, die sich durch Handlungen Auszeichnung erworben, durch eine Handlung auch die verdiente Ehre zu bezeigen, wie ihr auch jetzt bei der öffentlich veranstalteten Bestattung wahrnehmet. Ex contrario poni ait ἐπειδὴ δὲ ἐδοκιμάσθη. Contra ea Haack. ἄν iungit cum εἶναι, convertendum enim esse *videbatur*, non *videretur*. Conf. Osiand. Obss. Fasc. 3. p. 12. Mea de h. l. sententia haec est: Ἐδόκει ἄν significat es würde mir geschienen haben und noch scheinen, unde sequitur, ei non iam sic videri, neque unquam ei sic visum esse. Atqui sequentia docent, ei usque sic videri, siquidem argumenta pro opinione sua affert. Qui dicit: pecuniam dedissem, et etiamnunc darem, si mihi pecunia esset, is scilicet nunquam pecuniam dedit. Qui dicit: mihi visum esset et etiamnunc videretur, si lex sivisset, ei scilicet nunquam visum est. At ἐδόκει sine ἄν dicit, ei sic visum esse, et sequentia docent, ei usque sic videri, sed eum opinionem suam nolle sequi, imo institutis maiorum obsequi. Ἄν igitur mihi longe rectius cum εἶναι iungi videtur. Conf. exemplum Thuc. 3, 89. apud Matth. §. 598. a. De ipsa sententia scriptoris v. Wieland. in Mus. Att. 1. p. 270. „Pericles Thucydideus eis se non posse adstipulari confitetur, qui auctorem legis, quod sepulturae laudationem addidisset, impense laudent; quum enim difficile sit, ad veritatem accommodate dicere, invidiam excitari atque diffidentiam; parendum tamen esse consuetudini. Id quod iam pridem Thucydidi tribuendum esse duxi, quippe paululum succensenti ei, qui invitus quondam atque nescius effecisset, ut historia rerum Graecarum aliquanto facta esset mendosior. Himerius haud dubie h. l. Thucydidis respexit or. 2. exord. Item Polemo or. 2. init., quamquam hunc potius Platonem Menex. 5. p. 236. exscripsisse dixerim. Quare quod nimis obscure significat Schleierm. 2, 3. p. 367., ut Plato Thucydidis orationem nonnunquam in mente habuerit, his verbis evincitur: ὁ νόμος προστάττει ἀποδοῦναι τοῖς ἀνδράσι καὶ χρή. Quod quum non intellexisset Dionys. d. adm. vi Dem. p. 1031., vehementer vituperavit." Westerm. Quaestt. Dem. P. 2. p. 53 sq. Orationem Periclis Thucydideam in Menexeno obscure significari, iam Dionys. de Demosth. p. 1027. animadvertere sibi visus est. (Conf. Schleierm. 2, 3. p. 532.) v. C. Fr. Web. Abh. p. 23.

ἐν ἑνὶ ἀνδρί] Ἐν pauci quidam libri om. sed praepositio satis defenditur simili loco Thuc. 8, 9. et agnoscitur a Luciano Piscat. 23. Vol. 3. p. 141., qui ex praesenti loco haud dubie sua duxit: ὅρα, σὲ μόνον προεστησάμεθα, καὶ ἐν σοὶ τὰ πάντα ἡμῶν νῦν κινδυνεύεται, ἢ σεμνότατα δόξαι, ἢ τοιαῦτα πιστευθῆναι, οἷα οὗτος ἀπέφηνε. Adde Isocr. Paneg. c. 24. p. 58. de Pac. 4. et quae Popp. addit ac Bloomf., in his Cic. Cat. 1, 5. *Non est in uno homine salus periclitanda reipublicae.* Tenendum autem, praepositionem ἐν cum activo κινδυνεύειν alio sensu his locis poni, quam eandem cum passivo κινδυνεύεσθαι, ut Popp. monuit. Nam κινδυνεύειν ἐν πόλει est *urbem in periculum adducere, mit* der Stadt sich in die Gefahr begeben; at ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ κινδυνεύεται est *periclitatur in uno viro* h. e. εἰς κίνδυνον ἄγεται, ἐν κινδύνῳ ἐστὶ διὰ ἑνὸς ἀνδρός, *durch* Einen Mann in Gefahr gebracht werden. Etenim haec phrasis sumta videtur de lapide vel simili, quo quis pedem offendat, ut titubet et procidat, ut a Thuc. 2, 65. dicitur ἐν σιρίσιν ἐσφάλησαν i. e. ipsi quasi erant, in quo offenderent pedem et procciderent. Itidemque dicas κινδυνεύεται ἔν τινι sive re sive persona, quasi lapide, in quo ne pedem offendas et labaris periclitaris

τὰς κινδυνεύεσθαι εὖ τε καὶ χεῖρον εἰπόντι πιστευθῆναι. χαλεπὸν γὰρ τὸ μετρίως εἰπεῖν ἐν ᾧ μόλις καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀλη-

i. e. durch eine Person oder Sache in Gefahr kommen. Neque tamen in activa forma *κινδυνεύειν ἔν τινι* (ubi *ἐν* est *mit* etwas Gefahr bestehen), haec explicatio per metaphoram offensionis in lapide vel simili locum habet. Mox *ἀρετάς* converte *existimationem virtutum* sive Anerkennung der Trefflichkeit. Porro minus recte Doederl. Specim. nov. edit. Soph. Trag. p. 28. adn. tradit *εὖ τε καὶ χεῖρον* dictum esse pro *ἢ εὖ ἢ χεῖρον*. Nam *τε — καί* referenda sunt non alio quam ad *πιστευθῆναι*, ut sit *πιστευθῆναί τε εὖ εἰπόντι καὶ πιστευθῆναι χεῖρον εἰπόντι*. Unde patebit, ne dici quidem potuisse *ἢ εὖ ἢ χεῖρον*. Hoc *χεῖρον* autem referendum ad illos, quibus eloquentia destitutis accidere potest, ut orationem habeant, in qua non dignis laudibus virtutes caesorum ornent, et ita ingenii sui culpa laudes eorum imminuant. *Εἰπόντι* autem sic intellige: *non minus quum male, quam quum bene loquutus est.* Recte igitur habet aoristus, nec opus est praesenti *λέγοντι* et minus etiam *λέγοντι ἄν*. Et *πιστευθῆναι* est *credi* sive *verum existimari* i. e. der Glaube. Equidem infinitivum hunc convenienter cum loco Lucianeo ex Piscatore explico: quemadmodum enim ille dixit *πάντα κινδυνεύεται ἢ σεμνότατα δόξαι ἢ τοιαῦτα πιστευθῆναι*, sic praesenti loco item repetito *κινδυνεύεσθαι* sensus erit: *κινδυνεύεσθαι ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ πολλῶν ἀρετὰς, κινδυνεύεσθαι πιστευθῆναι εὖ τε εἰπόντι καὶ χεῖρον εἰπόντι* i. e. *periclitari in uno viro existimationem virtutis multorum, periclitari credi ei non minus, qui male, quam qui bene loquutus sit.* Ut *πιστευθῆναι* in epexegesi sit. v. Matth. §. 532. d. Ab eodem p. 1044. b. Popp. monuit, verba Thucydidis ita explicari, quasi scriptum sit *μὴ ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ πολλῶν ἀρετὰς κινδυνεύειν πιστευθῆναι*. Gottl. ita locum exposuit: Neque fides virtutis multorum in bello declaratae mihi videtur in periculo versari debere ab unius oratoris vel dicendi arte vel infantia. Ex hac explicatione verba ab auctore ita constituenda fuissent: *μὴ ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ κινδυνεύεσθαι τὸ πιστευθῆναι ἀρετὰς πολλῶν ἢ εὖ ἢ χεῖρον εἰπόντι*. Popp. particulam *ὥστε* intelligendam dicit: es müsse nicht die Trefflichkeit Vieler durch einen einzelnen Mann aufs Spiel gesetzt werden, nämlich so, dass ihm sowohl, wenn er gut als auch wenn er schlechter gesprochen hat, geglaubt werde. At *ὥστε* alio sensu suppleri, nec opus esse coniunctione ea suppleta, docet Matth. §. 532. d.: es könnte hier auch *ὥστε* stehen, nur mit dem Unterschied, dass *ὥστε* die Folge einer vorhergehenden als vollständig gesetzten Handlung; der blosse Infinitiv aber die genauere Bestimmung eines vorher in seiner Beziehung unbestimmt gedachten Verbi (*κινδυνεύεται*) ausdrückt. Etiam H. Steph. supplet *ὥστε*, ut perinde sit, ac si Thuc. locutus esset: *καὶ μὴ ὑφ᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου πολλῶν ἀρετὰς εἰς κίνδυνον καθίστασθαι, ὥστε ἢ εὖ ἢ χεῖρον περὶ αὐτῶν εἰπόντι πιστευθῆναι*. Recte tamen Steph. addit: „improprie dicit *εὖ εἰπόντι*, quum satis esset *χεῖρον εἰπόντι*, quia non *ἀπὸ τοῦ εὖ εἰπόντος*, sed *ἀπὸ τοῦ χεῖρον εἰπόντος* periculum esse potest.“ Verbis *χαλεπὸν γὰρ* etc. explicatur, qui accidere possit, ut aliquid *κακῶς* i. e. *οὐ μετρίως* sive virtuti defunctorum non convenienter dicatur. Et *μετρίως* Phot. explicat per *συμμέτρως*, citatis his ipsis verbis Thucydidis. Vall. convertit: *arduum enim, in dicendo servare temperamentum*, quam interpretationem commendans H. Steph. hanc esse Periclis mentem dicit: „Difficile enim est ita modum servari ab eo, qui dicit, ut res nihil nec minuantur nec augeantur, quum ex iis sint, de quibus dicendo vix effici potest, ut quales revera sunt, tales videantur.“ Mox *ἐν ᾧ* est *in ea re, in qua* sive in einem Falle, in welchem etc.

θείας βεβαιοῦται. ὅ τε γὰρ ξυνειδὼς καὶ εὔνους ἀκροατὴς τάχ᾽ ἄν τι ἐνδεεστέρως πρὸς ἃ βούλεταί τε καὶ ἐπίσταται νομίσειε δηλοῦσθαι, ὅ τε ἄπειρος ἔστιν ἃ καὶ πλεονάζεσθαι, διὰ φθόνον εἴ τι ὑπὲρ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἀκούοι. μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἑτέρων λεγόμενοι ἐς ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι δρᾶσαί τι ὧν ἤκουσε· τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φθονοῦντες ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν. ἐπειδὴ δὲ τοῖς πάλαι οὕτως ἐδοκιμάσθη ταῦτα καλῶς ἔχειν, χρὴ καὶ ἐμὲ ἑπόμενον τῷ νόμῳ πειρᾶσθαι ὑμῶν τῆς ἑκάστου βουλήσεώς τε καὶ δόξης τυχεῖν ὡς ἐπὶ πλεῖστον.` ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν **36**

ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας] Phavorin. *ἡ δόκησις — ὑπόληψις*. Thuc. 3, 43. *τῆς οὐ βεβαίου δοκήσεως τῶν κερδῶν*, des nicht begründeten Wahnes, dass wir bestochen seien. H. l. significatur, arduum esse firmare opinionem in auditoribus, quae a veritate non recedat. *Καί* autem, quod est ante *ἡ δόκησις*, hunc sensum habet: Difficile est modum servare in dicendo, et dictis exaequare facta explorata et non dubia, si magna et gloriosa sunt; difficile item illud, ubi vix *vel* opinionem stabilias, quae cum veritate congruat. Etenim sive auditores rei gnari sunt et defunctis bene cupiunt, sive ignari et non bene cupiunt, utrosque difficile est veritatis sensu imbuere, nam illis facile malignius de virtute defunctorum dictum videbitur; his propter obtrectationem nonnulla redundare videbuntur, si quid supra se, quodque se praegravet, dictum audiant. Vid. Sallustii locum paulo inferius adscriptum. De forma adverbii *ἐνδεεστέρως* v. Elmsl. ad Eurip. Heracl. 544. Ad verba *ὅ τε ἄπειρος* Schol. recte supplet *καὶ μὴ εὔνους*, nam praecessit *ὅ τε γὰρ ξυνειδὼς καὶ εὔνους*, et sequitur *δι᾽ ἀπειρίαν καὶ φθόνον*. Porro in sententiam verborum *μέχρι — ἤκουσε* coeunt dicta a Sallustio Cat. 3. *Arduum videtur, res gestas scribere: primum quod facta dictis sunt exaequanda, dehinc quia pleraque, quae delicta reprehenderis, malivolentia et invidia dicta putant: ubi de magna virtute et gloria bonorum memores, quae sibi quisque facilia factu putat, aequo animo accipit: supra ea, veluti ficta pro falsis ducit.* Adde Caecinam in Cic. Ep. 6. Fam. 7. Vellei. Paterc. 2, 92. Isocr. Paneg. c. 82. p. 62. Bekk. Denique Popp. monuit imitationis Luciani Imag. 2. et addit Cic. Tusc. Qu. 2, 1. Orat. 7. Porro in verbis *ὑπερβάλλοντι αὐτῶν* Schol. pronomen refert ad *ἔπαινοι*, potest referri etiam ad auditores, ut sit: *iis autem, quae ipsorum vires exsuperant, invident.* Nam *ὑπερβάλλειν* etiam cum genitivo construitur, ut ab Hom. Il. 23, 847. et v. Heind. ad Plat. Gorg. p. 97. Matth. §. 358. 2. Popp. addit tertiam viam, ut *αὐτῶν* neutrum sit, et referatur ad verba *ἃ ἂν ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι δρᾶσαι, illi, quod exsuperat ea, quae quis se assequi posse confidat, invidentes iam et increduli sunt.* Neutrum genus *αὐτά* confirmare videntur loci Luciani et Sallustii, paulo superius adscripti, ut Popp. monuit. Et „satis nota est intransitiva vis verbi *ὑπερβάλλειν*. Conf. 7, 67. 2, 45.“ Haack., quibus Popp. addit Isocr. Panath. 13. Himer. Ecl. 36, 15. Dion. Cass. 56, 35. Paulo post *ἐδοκιμάσθη* significat *iudicatum est, probandum esse*, v. Walth. ad Tac. 1. Ann. 58., quem Popp. citavit.

βουλήσεως — δόξης] Schol. *βουλήσεως μὲν πρὸς τὸ εὔνοια, δόξης δὲ πρὸς τὸ ἄπειροι* i. e. studendum est, ut et ex sententia benevolorum dicam (*πρὸς ἃ βούλεται* supra dixerat), et ex iudicio, quod alteri de defunctis conceperunt. Deinde *τὸ ὡς ἐπὶ πλεῖστον*, ait Schol., *καλῶς· οὐ γὰρ δυνατὸν πᾶσιν ὁμοίως ἀρέσκοντα λέγειν, ἀλλὰ καὶ μέσως πως, ἵνα μήτε φθόνον μήτε ψεῦδος δόξῃ λέγειν.*

προγόνων πρῶτον· δίκαιον γὰρ αὐτοῖς καὶ πρέπον δὲ ἅμα ἐν τῷ τοιῷδε τὴν τιμὴν ταύτην τῆς μνήμης δίδοσθαι. τὴν γὰρ χώραν ἀεὶ οἱ αὐτοὶ οἰκοῦντες διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν δι' ἀρετὴν παρέδοσαν. καὶ ἐκεῖνοί τε ἄξιοι ἐπαίνου καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πατέρες ἡμῶν· κτησάμενοι γὰρ πρὸς οἷς ἐδέξαντο ὅσην ἔχομεν ἀρχὴν οὐκ ἀπόνως ἡμῖν τοῖς νῦν προσκατέλιπον. τὰ δὲ πλείω αὐτῆς αὐτοὶ ἡμεῖς οἵδε οἱ νῦν ἔτι ὄντες μάλιστα ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ ἐπηυξήσαμεν, καὶ

36. *καὶ πρέπον δέ*] *καὶ* est *etiam*, *δέ* particula copulativa pro Latino *et*. v. Matth. p. 1261. not. t. Mox *διαδοχῇ* apparet cum *οἰκοῦντες* iungendum esse, et continetur his verbis locus ille communis de Atheniensibus autochthonibus, quem nullus orator in Athenarum laudibus omittere audebat. „Hinc Phalaris in Epist. ad Athenienses eos sic alloquitur: *ὦ σοφώτατοι γηγενεῖς Ἀθηναῖοι*, imo Menand. in lib. de Encomiis ed. Heeren p. 81. eos *μεθ' ἡλίου γενέσθαι* dicit. Conf. Meurs. de Fortitud. Athen. init. Quod argumentum pro se ridiculum (neque deerant qui Athenienses hanc ob causam irriderent, ut Antisthenes, qui bruchis eos atque cochleis nihilo nobiliores esse dixit, v. Diog. Laert. 6, 1.), ut concedam epitaphio accommodatissimum esse, multum tamen refert, quo artificio orator efficiat, ut illud alicui honori ducendum esse videatur. Ac Thuc. quidem et Lysias hanc rem obiter tantum et quasi in transcursu perstrinxerunt. Uberius tractat et admodum facete Plato etc." WESTERM. Quaestt. Demosth. P. 2. p. 56 sq. Deinde „verba *πρὸς οἷς ἐδέξαντο* ad *τὴν χώραν* antea nominatam, ideoque ad solam Atticam pertinent, quam unam proavi Atheniensium ad Persica usque bella possidebant; quibus finitis demum ab avis et parentibus Atheniensium bello Pelop. viventium totum imperium comparatum est." POPP. Mox verba *οὐκ ἀπόνως* alii cum *κτησάμενοι*, alii cum *προσκατέλιπον* iungunt. Krueg. ad Dionys. p. 127. propter collocationem verborum (quia Graeci huiusmodi adverbia in fine incisorum collocent), iungi praefert cum *κτησάμενοι*. Tutissimum est, nulla distinctione facta ex sensu, ut videtur, scriptoris verba *οὐκ ἀπόνως* in medio posita ad utrumque verbum referre. At *μάλιστα* iunge cum *ἡμεῖς*. Mox *καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ* sunt, qui Tacito 6. Annal. 46. *composita aetate*, vel Ciceroni De Senect. 20. *constanti aetate*, *quae media dicitur*. His igitur verbis significatur *aetas stans* sive *militaris*, quam etiam simpliciter *aetatem* dicebant. v. Stockm. Chrestom. Iur. Horat. Spec. 13. p. III. sqq. Dorv. ad Charit. p. 275. Interpp. ad Herodot. 7, 205. Heind. ad Plat. Charm. p. 57. Wyttenb. ad Plut. Moral. Vol. 12. p. 83. Aetas militaris apud Atticos incipiebat ab anno vicesimo, nam duobus annis prioribus *περίπολοι* custodiam urbium finiumque agebant. Vid. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 230. §. 123.

ἐπηυξήσαμεν] Schol. *ταῦτα λέγει ὁ Περικλῆς διὰ τὴν Σάμον καὶ Εὔβοιαν, ἣν αὐτὸς τοῖς Ἀθηναίοις προσεκτήσατο.* Hae terrae per Periclem imperio non adiectae, sed postquam defecerant, rursus in potestatem compulsae sunt, id quod satis superque constat ex Thuc. 1, 114. (coll. 40.) 115. Ac ne Thasus quidem atque Aegina per aequales belli Pelop. expugnatae sunt. Vid. 1, 101. 108. Augmenta imperii per Periclem et aequales eius post avos et patres facta intelligo socios quodammodo imperio adiunctos, qui, quum antea liberi fuissent, ineunte bello Pelop. omnes, si a perpaucis abieris, libertate exuti, subiectorum loco habiti vires et imperium impense corroborasse existimandi sunt. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 439 sq. Eodem refero aucta, per

τὴν πόλιν τοῖς πᾶσι παρεσκευάσαμεν καὶ ἐς πόλεμον καὶ ἐς εἰρήνην αὐταρκεστάτην. ὧν ἐγὼ τὰ μὲν κατὰ πολέμους ἔργα, οἷς ἕκαστα ἐκτήθη, ἢ εἴ τι αὐτοὶ ἢ οἱ πατέρες ἡμῶν βάρβαρον ἢ Ἕλληνα πόλεμον ἐπιόντα προθύμως ἠμυνάμεθα, μακρηγορεῖν

solos Athenienses administrata, eorundem arbitrio expensa, Athenisque non iam Deli asservata tributa, quae quum initio sub Aristide summam effecissent 460 talentorum, a Pericle 140 talentis aucta sunt. v. Boeckh. p. 427 sq. 429. 430 sq. Adde complures urbes et insulas imperio adiectas, societatem cum barbaris, ut Sitalce, initam, longos muros intermedio muro firmatas, naves novas aedificatas, rem militarem omnem melius atque amplius constitutam, rem nauticam ad summum evectam, praeclara aedificia Periclis consilio exstructa, et alia tam multa et insignia, ut volumina de iis condi possint. Conf. Kutzen. de Pericl. p. 19. adn. Mox de *βάρβαρον* dicto pro *βαρβαρικόν* v. Schaef. Melett. cr. p. 39 sq.

Ἕλληνα πόλεμον] Substantivum gentile pro adiectivo. v. Greg. Cor. p. 108. Lesbonact. De Figur. p. 182. Albert. ad Hesych. Vol. 1. p. 108. Hemsterh. ad Polluc. Vol. 2. p. 1351. Elmsl. ad Eur. Heracl. 131. Schaef. l. c. p. 48. Matth. p. 796. 4. Sic *Ἑλλὰς πόλις* est apud Thucyd. 6, 62. *Σκύθης οἶμος* ap. Aesch. Prom. 2. Huic similia sunt *μῦθον Ἀρκάδα — πατέρα μῦθον* ap. Koen. ad Greg. Cor. Adde Thucyd. 4, 61. *Ἰὰς ξυγγένεια*. Thuc. 1, 131. *Κολωνὰς τὰς Τρωάδας*. Arist. Lysistr. 325. *γερόντων ὀλέθρων*. Huius generis est etiam dicere *Λακεδαίμων* pro *Λακεδαιμόνιος*. v. Greg. Cor. p. 226. Schaef., qui dubitat de hoc usu vocis *Λακεδαίμων* in Ind. et Inserendis in Indic. Graecitatis. s. v. Exemplum Homeri, quo Matth. utitur, *γυναῖκα μαζόν* aliter intellexerunt Eustath. p. 1339, 10., aliter Greg. Cor. et Lesbonax; vere id mihi explicare videntur Lesbonax in fine glossae et Heyn. ad Il. Vol. 8. p. 600. Non raro substantiva, quae sic iungnntur, genere differunt. Huc pertinent verba *Ἕλλην γυνή*, quae ex Philemone affert Bast. ad Greg. Cor. p. 108. Conf. Lob. ad Soph. Ai. p. 272 sq. (quem Popp. arguit, male afferre Xenoph. Cyneg. 2, 4., ubi *τὴν φωνὴν Ἕλληνα* intellige *hominem*, *quod ad linguam attinet*, *Graecum*, ne putes significare *Graecam linguam*. Similiter erravisse Abreschium reprehendit, quod ex Boeoticis Pausaniae attulerit *μάχας βαρβάρους ἢ Ἕλληνας ἐνίκησεν*, ubi *μάχας* significet *in pugnis*). Versa vice invenies *Ἑλλὰς* usurpatum de viro. v. Brunck. Lexic. Sophocl. p. 718. Adde Eurip. Phoen. 1524. *τίς Ἑλλὰς, ἢ τίς βάρβαρος;* ubi alter Schol. *τίς ἢ Ἕλλην ἢ βάρβαρος* interpretatur. v. Herm. ad Soph. Tr. 1049. Buttm. Gr. max. Vol. 1. p. 257 sq. Alia exempla, quae ab interpretibus afferuntur, vel corrupta sunt, vel levi mutatione sananda. Quod quidam attulerunt ex Senec. d. Benef. 5, 24. *machaera Hispania*, pridem melius exprimendum Lips. curavit *m. Hispana*. Illud non magis ferendum erat, quod Velleio imposuerant, *iuventutem Graeciam*. Credat, qui potest, genuina esse alia quaedam prolata a Taubmanno ad Plaut. Asin. 1, 1, 85. *audaciam Graeciam — Libyam palaestram*, qui meri sunt librariorum errores. Quod Lesbonax apud Hom. Il. 5, 461. scribit *Τρῶας στίχας*, pridem rectius legitur *Τρῳὰς στ.* v. Lob. ad Soph. Ai. Eodem modo accentus mutatione adiectivum a substantivo discernunt in Od. 11, 539. *ἀσφοδελὸν λειμῶνα*. Denique ad usum linguae, quem hic tractamus, non pertinent loci, ubi alterum substantivum in appositione est, ut *Μακεδόνες ἱππῆς* apud Thuc. 1, 62. 63.

πόλεμον ἐπιόντα] Similia, ut ipsum hoc *ἐπιόντα πόλ.* ex Appiano, *ἐπιόντα ὄλεθρον — ἐπιὸν κακὸν* ex Pausania protulit. Abr. His adde

ἐν εἰδόσιν οὐ βουλόμενος ἐάσω· ἀπὸ δὲ οἵας τε ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν ἐπ' αὐτὰ καὶ μεθ' οἵας πολιτείας καὶ τρόπων ἐξ οἵων μεγάλα ἐγένετο, ταῦτα δηλώσας πρῶτον εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν τῶνδε ἔπαινον, νομίζων ἐπί τε τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆναι αὐτὰ καὶ τὸν πάντα ὅμιλον καὶ ἀστῶν καὶ ξένων ξύμφορον εἶ-
37 ναι αὐτῶν ἐπακοῦσαι. χρώμεθα γὰρ πολιτείᾳ οὐ ζηλούσῃ τοὺς τῶν πέλας νόμους, παράδειγμα δὲ μᾶλλον αὐτοὶ ὄντες τινὶ ἢ μιμούμενοι ἑτέρους. καὶ ὄνομα μὲν διὰ τὸ μὴ ἐς ὀλίγους ἀλλ'

Demosth. ap. Demetr. de Eloc. c. 273. et exempla prolata a Poppone, et, quem citat, Held. ad Plut. P. Aem. c. 16. p. 202. Non igitur opus est coniectura *πολέμιον* vel *πολέμῳ*, et agnoscit vulgatam etiam Thom. M. p. 141. Mox *ἐπ' αὐτά* intellige ea, quae paulo superius dixit, *ἐπὶ τὴν ἀρχήν*. Itidem mox *μεγάλα ἐγένετο* intellige *μεγάλη ἐγένετο ἀρχή*. Deinde verborum ordo hic est: *καὶ ξύμφορον εἶναι, τὸν πάντα ὅμιλον ἐπακοῦσαι αὐτῶν, et utile esse, universam multitudinem ea audire.* Conf. Herm. ad Soph. Tr. 65. Denique *ξένοι* ex adverso ponuntur *ἀστοῖς* i. e. *πολίταις* et *μετοίκοις*.

37. *οὐ ζηλούσῃ*] Hoc verbum rarissime apud probatos scriptores significat *invidere*, plerumque bona mente dicitur, ut adnotaverunt Thom. M. et Zonar., ubi v. Tittm. in Addendis p. CXLVIII. Et Thuc. ipse 2, 64. aperte *ζηλοῦν* et *φθονεῖν* distinguit. H. l. est *aemulari*, id quod proxime sequentia certissimum reddunt. Schol. Lycurgi leges scriptori in mente fuisse dicit, ut qui Cretensium leges imitatus sit. Mox „participia *ὄντες* et *μιμούμενοι* in verba finita solvunt Osiand. et Klein., ac sane aut haec sequi, aut *παραδείγματι δὲ οὔσῃ μᾶλλον ἢ μιμουμένῃ* scribi oportebat. Nunc autem scriptor ita pergit, quasi *οὐ ζηλοῦντες* dixerit." Popp.

ὄνομα μέν] Schol. *ἐπειδὴ φαῦλον δοκεῖ ἡ δημοκρατία, καὶ ὁρᾷ τοὺς Λακεδαιμονίους σεμνυνομένους ἐπὶ τῇ ἀριστοκρατίᾳ* (v. orat. Brasidae 4, 126.), *ἐπάγει λέγων ὅτι τῷ μὲν ὀνόματι δημοκρατία, τῷ δὲ ἔργῳ ἀριστοκρατία ἐστὶν ἡμῶν ἡ πολιτεία.* Dignus, qui conferatur Plat. Menex. c. 8. (apud Luzac. de Socr. Civ. p. 65.). Mox cum nuperrimis editoribus dedi *ἐς πλείονας οἰκεῖν* pro scriptura pauciorum, partimque depravatorum librorum *ἐς πλ. ἥκειν*. Etenim *ἡ πόλις εὖ οἰκεῖ* proprie est *urbs bene habitat*, idque plenius dictum 3, 37. *οἵ τε φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις.* Id vero potest significare *urbs bene administratur*. v. Schneid. ad Xen. Cyrop. 8, 1, 2. Duk. ad Thuc. 6, 82. Interpp. Soph. Ai. 596. Verba autem *οἰκεῖν ἐς πλείονας* nonnulli interpretantur *non ad publicum commodum, sed ad plurimorum utilitatem administratur.* Alii ita intelligunt: *non ita administratur, ut sit paucorum, sed ut sit populi imperium.* Fortasse rectius: *non ad paucos, sed ad plures reducta imperio civitas gubernatur*, ut plenius sit *ἡ πόλις οὐκ ἐς ὀλίγους κατεχομένη, ἀλλ' ἐς πλείονας ἥκουσα οἰκεῖ*. Repetitur eadem phrasis modo iisdem verbis, modo paululum immutata, sic tamen, ut his ipsis exemplis explicatio mea firmari videatur, velut 8, 53. *εἰ μὴ πολιτεύσομέν τε σωφρονέστερον καὶ ἐς ὀλίγους μᾶλλον.* 38. *καὶ τῆς ἄλλης πόλεως κατ' ἀνάγκην ἐς ὀλίγον κατεχομένης*, ubi Schol. *ἤτοι ἀναγκαζομένης ὀλιγαρχεῖσθαι.* 5, 81. *ἐς ὀλίγους κατέστησαν τὰ τῶν Σικυωνίων.* 8, 97. *ἡ ἐς τοὺς ὀλίγους καὶ τοὺς πολλοὺς ξύγκρασις μετρία.* 89. *τοῦ ἄγαν ἐς ὀλίγους ἐλθεῖν*, ubi Lugd. et unus Arnoldi *οἰκεῖν* praebent. Ceterum „omnes omnino scriptores Graeci, Attici praesertim, qui ante Alexandri M. aetatem floruerunt, *ἀριστοκρατίαν* i. e.

ἐς πλείονας οἰκεῖν δημοκρατία κέκληται· μέτεστι δὲ κατὰ μὲν τοὺς νόμους πρὸς τὰ ἴδια διάφορα πᾶσι τὸ ἴσον, κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν, ὡς ἕκαστος ἔν τῳ εὐδοκιμεῖ, οὐκ ἀπὸ μέρους τὸ

temperatum ex populi auctoritate, optimorumque civium consiliis reipublicae formam nunquam nisi ad laudem appellarunt, neque opposuerunt *τῇ δημοκρατίᾳ*, sed huic *τὴν ὀλιγαρχίαν* i. e. illam rempublicam, in qua pauci quidem, seu natalium iure, seu census aliove, factionis etiam privilegio, ad summam rerum administrandam adspirare queant, ceteri omnes excludantur." Luzac. De Socr. Civ. p. 66 sq., qui p. 68 sq. de natura oligarchiae et aristocratiae sic tradit: „Non est quod quisquam existimet, *ὀλιγαρχίαν* veteribus illis Graecis eam rei civilis formam dictam esse, ubi vere pauci, Triginta e. gr. Tyranni in civitate dominabantur; *ἀριστοκρατίαν*, ubi plures, sed natalibus aut certo censu insignes et praecipui. Fallitur egregie, qui id sibi persuadet. Aristocratia illis ea fuit forma, ubi optimi, iudicio civium constituti, haud sine populo, rempublicam administrabant; *ὀλιγαρχία* vero, ubi non plures tantum, sed milleni etiam et ultra reipublicae erant participes, exclusis reliquis civibus." Et exempla addit imperium Quadringentorum, Quinquies mille civium, ceteris civibus iure suffragii spoliatis. Conf. Krueg. ad Dionys. p. 374. adn. 56. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 108, 1. 109, 7. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 16. adn. p. 27, '60. Mox de verbis *μέτεστι τὸ ἴσον* v. Matth. p. 633. adn. 1. Deinde *τὰ ἴδια διάφορα* „sunt omnino singulorum civium lites et contentiones, sive cum civitate, sive inter se, sive de fortunis sive de delictis." Mehlh. in Iahn. Annal. Philol. 9, 4. p. 389. Verba *κατὰ τὴν ἀξίωσιν* Meyer. Turic. ita intelligit: nach dem wahren Werthe aber, nach der wahren Geltung unserer Verfassung wird nur der, welcher sich am meisten auszeichnet — zur Staatsverwaltung gezogen. Verba ista dicit respondere verbis *ὄνομα μέν*, hoc sensu: „nomine tenus populus imperat, legibus enim iuris aequabilitas inter cives constituta est; at re et veritate in nostra civitate optimus tantum quisque ad rempublicam capessendam admittitur: quapropter nostrae civitatis regimen est penes *ἀρίστους*, non penes *δῆμον*." At haec explicatio damnatur vel particula *δέ*, quae est post *μέτεστι*, unde clare apparet, omnia, quae post *μέτεστι δέ* sequuntur, contrarie poni verbis *ὄνομα μέν* et descriptionem aristocratiae continere. Membrum autem incipiens verbis *μέτεστι δέ* rursus duobus dividitur his: *κατὰ μὲν τοὺς νόμους* et *κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν*. *Ἀξίωσιν* recte intelligitur h. l. non *dignatio* sive ordo et fortuna hominis (sequitur enim ut aliquanto diversum *ἀξίωμα* i. e. *dignatio*), sed *aestimatio* (Schätzung des Werthes, Würdigung). In utroque vero membro (*κατὰ μὲν τοὺς νόμους — κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν*) recte animadvertit Popp. praepositionem *κατά* non vario, sed eodem sensu accipiendam esse, ut sit *quod attinet ad*. Hoc igitur dicit: *et nomine quidem, quod imperio non ad paucos, sed ad plures redacto respublica nostra administratur, democratia appellata est, sed quamquam quod ad leges attinet, ad ea, quae hominibus privatis agenda sunt, omnes aequabilitate fruuntur, tamen quod ad aestimationem attinet, ut quisque aliqua re excellit, ita* etc.

ἀπὸ μέρους] Schol. dicit, Heraclidas, reges Lacedaemoniorum, *διὰ μόνην τὴν εὐγένειαν, κἂν μὴ εἶχον ἀρετὴν*, Spartae regnasse. Itaque *ἀπὸ γένους* regnabant, non *ἀπὸ μέρους*. Aliter Popp.: „Non Laconiae incolae, qui virtute excellebant, ad summos honores pervenire poterant et omnino plena civitate fruebantur, sed tantum qui ab Heraclidis et Doriensibus orti erant." At ne Athenis quidem alii nisi cives Attici rempublicam capessebant; sicut Lacedaemone Perioeci, ita Athe-

πλεῖον ἐς τὰ κοινὰ ἢ ἀπὸ ἀρετῆς προτιμᾶται, οὐδ' αὖ κατα πενίαν, ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανείᾳ κεκώλυται. ἐλευθέρως δὲ τά τε πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν καὶ ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων ὑποψίαν, οὐ δι' ὀργῆς τὸν πέλας, εἰ καθ' ἡδονήν τι δρᾷ,

nis metoeci, utrique peregrini, locoque peregrinorum habiti, publicis muneribus plerisque exclusi erant. Itaque dicas, ne in Attica quidem homines ἀπὸ ἀρετῆς, sed ἀπὸ μέρους rempublicam capessivisse. Imo scriptor inter se contrarie ponit cives Spartanos et Atticos: hi in capessenda republica pari omnes iure fruebantur; at inter Dorienses ipsos magna dignationis differentia obtinebat: ἀπὸ μέρους Spartae respublicas Homoei curabant, de quibus dixi ad 1, 67. Mox variata oratione pro πένης μὲν ὤν dixit κατὰ πενίαν, nam sequitur ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι. Hoc quoque cum respectu Spartanorum dictum est; quippe Homoeorum ordo et fortuna ex opibus pendebat. Mox ἀξιώματος ἀφανείᾳ interpretor *humilitate fortunae* et *obscuritate dignationis*, Unscheinbarkeit des Ranges. Temperatam illam ex populari imperio et optimorum auctoritate ac consiliis formam, quam Solon instituerat, constat per Clisthenem ad democratiam magis inflexam, per Aristidem plane inclinatam, per Periclem tandem fractam esse. Atque ex Solonis quidem instituto pauperiores muneribus publicis exclusi, primum ab Aristide admissi sunt, ut omnium ordinum civibus ad omnes honores via pateret. Uberius haec exsequuntur Luzac. de Socr. Civ. p. 18 sqq. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 410. et inprimis Schoem. de Comit. Athen. p. IX — XIX.

καὶ ἐς τὴν — ὑποψίαν] Hoc membrum ideo difficultate laborat, quod collocatio adverbii ἐλευθέρως postulare videtur, ut verbum πολιτεύομεν repetatur, quum ἐλευθέρως πολιτεύομεν ἔς τι Graece vix dicatur. Itaque Popp. putat, post τε orationem leviter mutatam esse, ac si ἐλευθέρως post κοινόν positum sit, ut καὶ ἐς etc. ad sequentia pertineant, ἐς significet *quod attinet ad*, utque post ἔχοντες et προστιθέμενοι repetendum sit πολιτεύομεν. Facilius videtur, cum Arnoldo post καὶ ἐς τὴν ὑποψίαν repetere διατώμεθα vel simile quid, quod ad sensum latet in praegresso πολιτεύομεν. Mox verba οὐδὲ ἀζημίους etc. Gottl. interpretatur: *nec vultu tetrico dolorem praeferentes, qui quidem nullam poenam vel noxam infert, attamen molestus est.* Nam προστιθέναι activum esse *infligere, irrogare* ut 7, 68., medium autem videri significare *prae se ferre.* Dubium est, utrum verba τῇ ὄψει iungenda sint cum προστιθέμενοι, an cum λυπηράς. Mihi quidem et propter id, quod ex adverso ponitur (ἀζημίους μέν) illa verba cum λυπηράς, et propter sensum verbi προστιθέμενοι (die Miene annehmend) etiam cum προστιθέμενοι iungenda esse videntur, idque eo facilius fieri posse, quod verba utrimque iungenda posita consulto sunt in medio inter illa, quibuscum iunguntur. Restat, ut explicetur, quid sint ἀχθηδόνες, quas ἀζημίους dicit. Puto intelligendas esse de severa Spartanorum inter se censura, quam praecipue seniores in iuniores exercebant, quin etiam inter se seniores. Itaque per totam vitam omni et loco et tempore iuventutem et ipsi inter se vultu censorio castigare consueverant, si quis quid minus ex rigida disciplina Lycurgi fecisse videretur, idque non solum in palaestra, aliisque publicis opportunitatibus, sed etiam in privatis circulis et ludis puerorum. Illum vultum censorium Thuc. dicit ἀχθηδόνας, quia profecto nihil cogitari potest molestius, quam timor non cessans morosi nimis magistri, truculentus intuitus, tetrici et difficiles mores. Huc pertinet Plut. V. Lyc. 17. init. 24.

ἔχοντες, οὐδὲ ἀζημίους μὲν λυπηρὰς δὲ τῇ ὄψει ἀχθηδόνας προστιθέμενοι. ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια προσομιλοῦντες τὰ δημόσια διὰ δέος μάλιστα οὐ παρανομοῦμεν, τῶν τε ἀεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει καὶ τῶν νόμων καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀδικουμένων κεῖνται καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες αἰσχύνην ὁμολογουμένην φέρουσι. καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλεί- 38
στας ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα, ἀγῶσι μέν γε καὶ θυσίαις διετησίοις νομίζοντες, ἰδίαις δὲ κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν, ὧν καθ' ἡμέραν ἡ τέρψις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει. ἐπεισέρχεται δὲ διὰ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα, καὶ ξυμβαίνει ἡμῖν μηδὲν οἰκειοτέρᾳ τῇ ἀπολαύσει τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ γιγνόμενα καρποῦσθαι ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. δια- 39
φέρομεν δὲ καὶ ταῖς τῶν πολεμικῶν μελέταις τῶν ἐναντίων τοῖσδε. τήν τε γὰρ πόλιν κοινὴν παρέχομεν καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε ξενηλασίαις ἀπείργομέν τινα ἢ μαθήματος ἢ θεάματος, ὃ μὴ

init. 25. Ἀχθηδόνας igitur has intellige das unleidliche Wesen eines Sittenrichters, der einen überall mit zurechtweisendem Blicke verfolgt, worin zwar keine Strafe liegt, was aber durch unfreundliche Miene dem Auge des Zurechtgewiesenen wehe thut und Strafe droht, wenn auch nicht straft. Ἀχθηδών fere de animi dolore, non de corporis capiendum videtur; sic est Kraenkung 4, 40. Mox vocabula δέος — αἰσχύνη — (αἰδώς) unam eandemque rem significant. De verbis μάλιστα αὐτῶν ὅσοι v. Matth. p. 869. 8. Deinde quomodo iniuria aliqua affectos Solon legibus suis sublevarit, optime docet Plut. V. Solon. 19. Mox leges ἄγραφοι sunt τὰ ἔθη, si Scholiastam audias. Conf. Plat. Menex. 19., und den Gesetzen und vor allen denen, die zum Besten der Gekränkten gegeben sind, oder die ungeschrieben doch nach stillschweigender Uebereinkunft (ὁμολογουμένην) Scheu und Ehrfurcht erregen (φέρουσι), ut 2, 40. λογισμὸς ὄχνον φέρει, Nachdenken erregt Zaudern. Gottl. interpretatur: quae leges non scriptae tamen *ignominiam apud omnes, de qua inter omnes constat*, afferunt iis, qui eas negligunt. Minus recte; nam αἰσχύνη idem significat h. l., quod δέος, ut dixi. „Ad ἄγραφοι spectant Lysias adv. Andoc. §. 10. Demosth. d. Cor. p. 317. Conf. etiam Spalding. ad Demosth. or. Mid. p. 72. Matth. ad Cicer. pr. Mil. §. 10. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 100. et Socratis disputationem apud Xenoph. M. S. 4, 4, 19.“ Popp.

38. τῇ γνώμῃ] Schol. τῇ ψυχῇ ἢ τῇ συνέσει. Mox διετησίους θυσίας Popp. intelligit *perennes dies festos*, „anniversarii enim dies festi et ludi in quavis civitate erant, Athenis autem tanta eorum multitudo, ut quovis mense et per totum quasi annum dies festos agerent.“ V. Doederl. Lat. Synon. Vol. 1. p. 8. et Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 284 sqq. Dein νομίζοντες dativo iunctum, ut 1, 77., qui tamen locus non est plane certus, 2, 15. 3, 82. Mox traiectio est pro ἡ τέρψις ἡ καθ' ἡμέραν. v. Krueg. ad Dionys. p. 252 sq. De εις in ἐπεισέρχεται v. Matth. p. 1147. ibique not f. De importatione fructuum ex toto orbe terrarum Athenis eo tempore fieri solita v. Isocr. Paneg. c. 11. Xenoph. de R. A. c. 2, 11 sqq. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 51.

39. ξενηλασίαις] v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 361. init. Pugnat adversus h. l. Plut. V. Lyc. 27., hanc ξενηλασίαν a Lacedaemoniis ideo factam esse, ne peregrini instituta Lycurgi in suos usus converterent, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως μη διδάσκαλοι κακοῦ τινος ὑπάρξωσι. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 8, 1. Proxima sic intellige: ὃ εἴ τις ἴδοι μὴ κρυφθὲν, ὠ-

κρυφθὲν ἄν τις τῶν πολεμίων ἰδὼν ὠφεληθείη, πιστεύοντες οὐ ταῖς παρασκευαῖς τὸ πλέον καὶ ἀπάταις ἢ τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα εὐψύχῳ· καὶ ἐν ταῖς παιδείαις οἱ μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσει εὐθὺς νέοι ὄντες τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται, ἡμεῖς δὲ ἀνειμένως διαιτώμενοι οὐδὲν ἧσσον ἐπὶ τοὺς ἰσοπαλεῖς κινδύνους χωροῦμεν. τεκμήριον δέ· οὔτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι καθ' ἑκάστους, μετὰ πάντων δ' ἐς τὴν γῆν ἡμῶν στρατεύουσι, τήν

φεληθείη ἄν. v. Matth. p. 1026. 2. Et τῷ ἀφ' ἡμῶν est τῷ ἡμετέρῳ. v. ibid. p. 622. adn. Propter verba εὐθὺς νέοι ὄντες etc. v. Plut. V. Lyc. 16. 17. Od. Muell. Dor. 2. p. 299 sqq. per totum cap. 5. Et de flagellationibus puerorum, quas Schol. Thuc. h. l. memorat, Valck. ad Theocr. Adoniaz. Vol. 2. p. 102 sq. Heind. Ruhnk. ad Senec. Vol. 1. p. 313 sq. Od. Muell. Dor. 1. p. 382. 2. p. 312.

ἡμεῖς δὲ — χωροῦμεν] Cic. pro Muraen. 35. *Neque tamen Lacedaemonii, auctores istius vitae atque orationis, qui quotidianis epulis in robore accumbunt, neque vero Cretes, quorum nemo gustavit unquam cubans, melius quam Romani homines, qui tempora voluptatis laborisque dispertiunt, respublicas suas retinuerunt.* Mox ἀνειμένως est nach Wohlgefallen, nicht gezwungen lebend. Vid. Wyttenb Bibl. Cr. 3, 1. p. 68.

καθ' ἑκάστους] Marg. Flor., quae Vimariae asservatur, καθ' ἑαυτούς. „Sensum vulgatae hunc volunt esse: Lacedaemonii non per sese i. e. soli, sed cum auxiliis agrum nostrum invadunt. At καθ' ἑκάστους non significat *soli*, sed *singuli*. Ita gens a pluribus populis composita, velut Graecorum et Germanorum, potest dici στρατεύεσθαι καθ' ἑκάστους, quum quaeque natio per se expeditionem facit. Sed unus populus, Lacedaemonii, si omnino recte καθ' ἑκάστους στρατεύειν dicitur, id certe non valet, *solum* expeditionem facere. Quae tamen notio hic requiri videtur, quum Athenienses Lacedaemoniis oppositi statim praedicentur αὐτοί, *soli*, Peloponnesum invasisse. Ac si quis dicat, Lacedaemonios, partem potiorem, pro toto, Peloponnesiis, nominatos esse, ne hoc quidem probari potest: nam Athenienses hic cum solis Lacedaemoniis comparantur, non cum universis Peloponnesiis. Deinde ut id sumi posset, non tam μετὰ πάντων, quam ξύμπαντες scribendum erat, quum Lacedaemonii ipsi essent ii, qui omnes in bellum proficisci perhiberentur. Ubi enim καθ' ἑκάστους dicitur, vel de gente, cuius singuli populi, vel de populo, cuius singuli cives aliquid agunt, usurpatur; ibique formulae καθ' ἑκάστους opponitur ἅπαντες, ξύμπαντες, quibus vocibus complexus omnium in unum clarius, quam simplici πάντες significatur, quod proprie ad ἕκαστος refertur, ut ἅπαντες atque ξύμπαντες ad καθ' ἑκάστους." Popp. Arn. oratoris hanc mentem esse dicit: Lacedaemonios non cum singulis sociis (velut Boeotis, Corinthiis etc.), sed cum universis Atticam invadere. Quod Popp. respondet Graece dicendum fuisse Λακεδαιμόνιοι μετὰ τῶν ξυμμάχων καθ' ἑκάστους, Beck. post κρατοῦμεν minus plene interpungi volebat. Ita Athenienses dicuntur et *soli* sine sociis, *neque cum omnibus copiis suis* contra hostes pugnasse. Itaque contra ea Lacedaemonii *nec soli*, nec cum parte militum suorum, sed *cum toto suo exercitu adiunctis praeterea sociis* in Atticam venisse dicendi erant. Quod si ita est, Thucydides membrorum alterum (*nec soli*) omisisse videri possit, eoque sensu Reisk. intellexit: die Lacedaemonier getrauen sich nicht, mit einzelnen Rotten, *oder auch für sich allein*, uns in unser Land zu fallen, sondern sie kommen mit der ganzen Macht ihrer eigenen Leute und ihrer Bundesgenossen aus dem Peloponnes angezogen. Contra quae Popp. monet: „Male scripsisse Thucydidem, si propius (h. e.,

τε τῶν πέλας αὐτοὶ ἐπελθόντες οὐ χαλεπῶς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ τοὺς περὶ τῶν οἰκείων ἀμυνομένους μαχόμενοι τὰ πλείω κρατοῦμεν. ἀθρόᾳ τε τῇ δυνάμει ἡμῶν οὐδείς πω πολέμιος ἐνέτυχε διὰ τὴν τοῦ ναυτικοῦ τε ἅμα ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐν τῇ γῇ ἐπὶ πολλὰ ἡμῶν αὐτῶν ἐπίπεμψιν· ἢν δέ που μορίῳ τινὶ προσμίξωσι, κρατήσαντές τε τινὰς ἡμῶν πάντας αὐχοῦσιν ἀπεῶσθαι, καὶ νικηθέντες ὑφ' ἁπάντων ἧσσῆσθαι. καίτοι εἰ ῥᾳθυμίᾳ μᾶλλον ἢ πόνων μελέτῃ καὶ μὴ μετὰ νόμων τὸ πλεῖον ἢ τρόπων ἀνδρείας ἐθέλοιμεν κινδυνεύειν, περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς

si recte capio, membrum, ubi Lacedaemonii memorantur,) quam remotius membrum contrario carere malnisset, — Lacedaemonios cum universis copiis suis in Atticam invadere solitos esse, non vere dici, sed tertiam partem domi reliquisse, — notionem in einzelnen Rotten non inesse in formula καθ' ἑκάστους, nisi forte ita, ut universorum incolarum expeditione indicta omnes ac singuli variis diebus, in parvas catervas collecti, proficiscantur; non posse autem illam formulam significare *cum uno alterove agmine*. Mox ἡμῶν αὐτῶν est *nostrum ipsorum*, sine sociis, quum nulla res esset, ad quam solis sociis quippe in fide nutantibus uterentur, sed ubique ipsi adesse cogerentur. Porro voce ῥᾳθυμίᾳ non alio modo repetitur, quod supra dixerat ἀνειμένως διαιτώμενοι, sed ῥᾳθυμία est ludus, vivendi ratio omnium seriarum rerum cogitationem et curam spernens et abhibens. Deinde μετὰ νόμων ἀνδρείας est *cum fortitudine, quam legum disciplina efficit* in civibus, quae fortitudo contrarie ponitur ferociae, sive fortitudini natura insitae (τῇ εὐψυχίᾳ sive προσηκούσῃ ἀνδρείᾳ c. 89.)

εἰ — ἐθέλοιμεν] Laur. Vind. ἐθέλομεν. Idque reponi iubent Krueg. ad Dionys. p. LVIII. et 232 sq., quia scriptor de re non dubia, sed vera et confessa loquatur et Meyer. Turic. in Iahn. Annal. Philol. 2, 2. p. 178., quia hac sententia εἰ — ἐθέλομεν conclusio contineatur facta ex iis, quae dixerat ante ἡμεῖς δὲ ἀνειμένως διαιτώμενοι οὐδὲν ἧσσον etc. At scriptor his verbis modo hoc dicit, Athenienses ludum aliquando animo dare, arcum aliquando laxare, non semper tensum habere; ῥᾳθυμίᾳ se uti i. e. per totam vitam ludere negat. Et mihi orator hoc videtur dicere velle: aliud esse, tempora voluptatis et laborum dispertire et fortem suapte natura esse, aliud perpetuas exercitationes laborum agitando per disciplinam fortem fieri. Non dicit, Athenienses nullos labores subire, aut sine legibus et disciplina vivere, nam c. 38. extr. et 39. init. nos aliter cogitare cogit: negat solo laborum usu et legum disciplina Athenienses ad fortitudinem pervenire, et ne hoc quidem dicit, se magis ῥᾳθυμίᾳ uti, quam strenuitate, sed utriusque tempora dispertire, quare tantum hoc nunc addit: si ῥᾳθυμίᾳ potius, quam per usum laborum, si legum fortitudine minus quam naturali fortitudine pericula subire velleimus (μὴ μετὰ ἀνδρείας τὸ πλέον ἢ τρόπων ἀνδρείας, sic enim haec verba iungenda sunt), superest nobis, labores non praecipere et nihilominus fortibus esse in ipso discrimine. In his voci ῥᾳθυμίᾳ respondent verba περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν, verbis autem μὴ μετὰ νόμων τὸ πλεῖον ἢ τρόπων ἀνδρείας respondent verba περιγίγνεται ἡμῖν ἐς ἀλγεινὰ ἐλθοῦσι μὴ ἀτολμοτέρους τῶν ἀεὶ μοχθούντων φαίνεσθαι, atque hoc posterius quidem superest, quia vel τρόπων ἀνδρεία Atheniensibus sufficit. Dicit denique, Athenienses per ludi negligentiam et avocamenta voluptatum eo pervenire posse, quo Lacedaemonii perpetuitate laborum contendant; sic se velle, non dicit. Tri-

τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν, καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι μὴ ἀτολμοτέρους τῶν ἀεὶ μοχθούντων φαίνεσθαι, καὶ ἔν τε τούτοις τὴν πόλιν ἀξίαν εἶναι θαυμάζεσθαι καὶ ἔτι ἐν ἄλλοις. 40 φιλοκαλοῦμεν γὰρ μετ' εὐτελείας καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλα-

bnunt sibi leichten Sinn, sed non Leichtsinn. Vulgatam ἐθέλοιμεν et reliqui libri tuentur, et Dionys. p. 801., qui ob hunc ipsum usum optativi data opera haec verba affert. Praesens autem περιγίγνεται post optativum ἐθέλοιμεν explicant Schaef. ad Dionys. de C. V. p. 214. et Matth. p. 1017. 3. Arn. optativum nihil nisi modestius dicendi genus pro ἐθέλομεν esse putat, quamquam in addendis reiecta hac explicatione bene inter se convenire ait εἰ ἐθέλοιμεν — περιγίγνεται, ita exponens: suppose that when the danger comes we are ready to meet it, then we have in the mean time the benefit of not anticipating trouble. Περιέσται, quod Dionys. commendat, falsum sensum reddere addit; nam praestantia, ait, Atheniensium praesens erat, non futura, siquidem in praesentia molestiam antecipiendi laboris fugiebant. His vero Arn. tantum praesens περιγίγνεται tuetur, non item optativum ἐθέλοιμεν, nam oratio sic instituta: suppose that etc., eius esset, qui incertum relinquat, num alacriter periculum aditurus sit, nec Pericli tam confirmato animo loquenti recte tribuitur, neque is modestiori genere loquendi uti velle cogitandus est. Porro verbo περιγίγνεται significatur, Athenienses habere, quo Lacedaemonios superent: es wird uns der Vortheil — Gewinn. Verbum eodem sensu positum, quo περισσεύειν c. 65. extr. Et προκάμνειν est *praemature laborare*: dass wir nicht wegen bevorstehenden Ungemachs uns zum voraus abquälen. Mox Bloomf. Glossar. ad Aesch. Ag. 244. ex Mosqu. Dan. [Ven.] Dionys. et correctis Cass. Aug. m. recipiendum putat ἀτολμοτέρους. Sed Graeci accusativum ponunt etiam ubi dativus eiusdem subiecti praecessit. v. Matth. p. 1054. adn.

40. φιλοκαλοῦμεν] Schol. ἐπειδὴ διεβάλλοντο οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ μαλακίᾳ καὶ τρυφῇ βίου καὶ σχολῇ πολλῇ, τοῦτο λέγει, ὅτι φιλοκαλοῦμεν μετὰ εὐτελείας καὶ ταπεινότητος. τῇ γὰρ φιλοκαλίᾳ τὸ ἄσωτον ἕπεται, τῇ δὲ φιλοσοφίᾳ τὸ μαλακὸν καὶ ἀνειμένον. Haec sunt, qui ita intelligant: „Literarum studiosi sumus et artium, iidemque in privata vita parci.“ At Thucydides significat rectum studium Atheniensium, quo veri pulchri amantes exuberantiam ornatus spernebant, id quod demonstrant ea, quae c. 38. praecesserunt de ἰδίαις κατασκευαῖς, (quae verba non sinunt nos cogitare de privati sumtus restrictione), et verba, quae sequuntur: πλούτῳ τε ἔργου καιρῷ etc., quae verba docent, non simplicem vitam privatorum, modicumque cultum voce εὐτελείᾳ significari, imo haec est, ut Arn. monuit, *elegantia vitae cultusque*, quae aeque longe abest a magnificentia atque a sordibus. Et φιλοσοφοῦμεν est *literis studemus*. „v. Ernest. Opusce. Oratt. p. 159. Mor. ad Isocr. Paneg. 1. extr. Ruhnk. ad Hesych. h. v.“ Gottl. Mox ἄνευ μαλακίας est idem quod ἄνευ σκιατροφίας „ut tamen non abstrahamur a studio et severitate rerum gerendarum, a vita civili, laboriosa, militari.“ Bau. Deinde verba πλούτῳ — χρώμεθα varie accipiuntur. Sunt, qui πλούτῳ ἔργου iungant, qui proferunt talia: σοφίας πλοῦτον — πενίαν et ἀπορίαν σοφίας — πλοῦτον εὐπορείας — πλοῦτον χρηστότητος apud Platonem, Eusebium, Aristaenetum, Paulum. Sed aperte sententia loci haec est: nos nec sapientem divitiarum usum spernimus, nec paupertatem non comneritam confiteri erubescimus, ut Schol. rectius structuram exposuisse videatur: τῷ πλούτῳ χρώμεθα ἐν τῷ καιρῷ ἔργου, καὶ οὐ κόμπῳ λόγου, quamquam minus

κίας· πλούτῳ τε ἔργου μᾶλλον καιρῷ ἢ λόγου κόμπῳ χρώμεθα, καὶ τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τινι αἰσχρόν, ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν ἔργῳ αἴσχιον. ἔνι τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια, καὶ ἑτέροις πρὸς ἔργα τεταμμένοις τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γνῶναι· μόνοι γὰρ τόν τε μηδὲν τῶνδε μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν, καὶ αὐτοὶ ἤτοι κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα, οὐ τοὺς λόγους

recte ἐν τῷ addidit, et praestat, verba cum Hobbesio, Haackio et Poppone ita interpretari: *divitiisque tanquam rerum gerendarum opportunitate potius utimur, quam tanquam verborum iactatione.* Verba λόγου κόμπῳ Arn. adnotavit ex adverso posita esse verbis φιλοκαλοῦμεν μετ' εὐτελείας. Hunc λόγου κόμπον Aristoteles dicit esse βαναυσίαν καὶ ἀπειροκαλίαν i. e. magnificentiam degeneratam ostentatione, quam dicit ἐν τοῖς μικροῖς τῶν δαπανημάτων πολλὰ ἀναλίσκειν οὐ τοῦ καλοῦ ἕνεκα, ἀλλὰ τὸν πλοῦτον ἐνδεικνυμένην. Ethic. 4, 2.

καὶ τὸ πένεσθαι — αἴσχιον] Hoc vulgo interpretabantur: *paupertatem confiteri, turpe non est, at non vitare fuctis, turpius.* At „quorsum *turpius*, si illud turpe plane non est?“ Bau. Αἴσχιον h. l. idem est, quod μᾶλλον αἰσχρόν, ut sit non *turpius* sed *potius turpe*. Conf. 3, 63., ubi ἀξιώτεροι est pro μᾶλλον ἄξιοι, 4, 61., ubi ἑτοιμοτέροις est pro μᾶλλον ἑτοίμοις et 8, 27., ubi αἴσχιον iterum est pro μᾶλλον αἰσχρόν. v. Herm. ad Soph. Oed. C. 584. De verbis μὴ διαφεύγειν v. Matth. p. 1063. fin. Haec dicta sunt cum respectu ad Lacedaemonios, in quorum republica privatis possessio auri et argenti interdicta erat. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 206 sqq.

ἔνι τε] Schol. οἷον τοῖς δημιούργοις καὶ γεωργοῖς καὶ κυνηγοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἰδιώταις καὶ χειροτέχναις· τοῦτο δὲ πρὸς Λακεδαιμονίους, ἐπειδὴ ὀλίγοι ἦσαν αὐτῶν οἱ τὰ πολιτικὰ σκοποῦντες. Hi ὀλίγοι inter Spartanos erant Homoei. At ab aliis Atheniensium dicit cum privatarum rerum cura etiam publicarum administrationem iungi, procul dubio intelligens ditiores et honoratiores. His igitur tribuit ἐπιμέλειαν. Alios suis negotiis studentes tamen dicit cognitionem rerum publicarum habere, quamquam his administrationem negotiorum publicorum (ἐπιμέλειαν) non tribuit. Distinguenda igitur cum Poppone sunt ἐπιμέλεια et γνῶσις τῶν πολιτικῶν. Quod vero dicit πρὸς ἔργα τεταμμένους, maxime θῆτας inter Athenienses intelligi, adnotavit Haack. Apud Spartanos soli Perioeci mercaturam factitabant, iidem omnia opificia exercebant, nisi quae servis mandata essent. Nemini Spartano licuit opificium tractare. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 26. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 58, 7. 8. Atheniensium consuetudines et rationem cogitandi de quaestu et opificiis mercaturaque exponunt Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 47 sqq. Vol. 2. p. 7 sq. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 55 sqq.

αὐτοὶ — κρίνομεν — ἐνθυμούμεθα] Laur. E. m. Ar. Chr. Dan. οἱ αὐτοί, quod non opus est. *Ipsi*, dicit, per nos iudicamus, non per alios. Discernit populum universum a reipublicae praefectis sive magistratibus. Κρίνομέν γε est *certe iudicamus* in comitiis. Particula γε significat duorum disiunctorum id, quod certius est, ut apud Aristot. Eth. 1, 8. (quem locum Arn. attulit, auctor huius explicationis), ἔν γέ τι ἢ τὰ πλεῖστα κατορθοῦν, ubi recentiores linguae postponunt id, quod in Graeca lingua prius ponitur: wir entwerfen entweder, oder urtheilen wenigstens selbst über die Vorschläge Anderer. Nam ἐνθυμούμεθα est *invenimus, rogamus quum magistratibus fungimur, et rogationes ad populum ferimus.* Apte Schol. commemorat illud Hesiodi Opp.

τοῖς ἔργοις βλάβην ἡγούμενοι, ἀλλὰ μὴ προδιδαχθῆναι μᾶλλον λόγῳ πρότερον ἢ ἐπὶ ἃ δεῖ ἔργῳ ἐλθεῖν. διαφερόντως γὰρ δὴ καὶ τόδε ἔχομεν ὥστε τολμᾶν τε οἱ αὐτοὶ μάλιστα καὶ περὶ ὧν ἐπιχειρήσομεν ἐκλογίζεσθαι· ὃ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει. κράτιστοι δ' ἂν τὴν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν οἱ τά τε δεινὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γιγνώσκοντες καὶ

et D. 293. οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ· Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται· Ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων Ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρήιος ἀνήρ. Popp. contulit Aristidem 1. p. 365. de Atheniensibus: ἔστε σοφώτατοι τῶν Ἑλλήνων, αὐτοί τε ἐφ' ὑμῶν αὐτῶν ἄριστα λογίσασθαι τὰ δέοντα, καὶ ἑτέρου λέγοντος κρῖναι. Mox οὐ τοῖς λόγοις etc. est „*oratione non prius doceri, quam ad res, quae sunt gerendae, exsequendas accedas.*“ Port.

ὃ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία] Thuc. initio scribere voluit ὃ (τὸ ἐκλογίζεσθαι) τοῖς ἄλλοις ὄκνον φέρει, sed explicandi causa contrarium in medio inseruit, ἀμαθία μὲν θράσος, et deinde, quo oratio concinnior esset, λογισμὸς addidit. Popp., quocum consentit Matth. p. 822. c., ut haec dicta essent pro ὃ τοῖς ἄλλοις, ἀμαθίας θράσος φερούσης, ὄκνον φέρει. Postea mutata sententia Popp. statuit, in his verbis, omissa generali sententia: τοὐναντίον γίγνεται, statim rationem, qua contrarium apud alios locum habeat, describi et confert 4, 125. οἱ μὲν Μακεδόνες καὶ τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων εὐθὺς φοβηθέντες, ὅπερ φιλεῖ μεγάλα στρατόπεδα ἀσαφῶς ἐκπλήγνυσθαι, et 6, 33. ὅπερ καὶ Ἀθηναῖοι αὐτοὶ οὗτοι, τοῦ Μήδου παρὰ λόγον πολλὰ σφαλέντος ἐπὶ τῷ ὀνόματι, ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἦει, ηὐξήθησαν. In utroque loco ait generale verbum *experiendi* (παθεῖν seu ποιεῖν), omissum et ipsum quod experiuntur magni exercitus et experti sunt Athenienses, quod proprie per epexegesin addendum erat, statim clarius significatum esse, ut alibi etiam συμβαίνειν vel γίγνεσθαι post φιλεῖ desit. His addo locum Isocratis Panath. 181. p. 304. Bekk. ἃ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν οὐδὲ τοὺς πονηροτάτους τῶν οἰκετῶν ὅσιόν ἐστι μιαιφονεῖν. Atque similium monuit Herm. ad Soph. El. 138. Ai. 1037. Persimilis praesenti est locus 3, 12. ὅ τε τοῖς ἄλλοις μάλιστα εὔνοια πίστιν βεβαιοῖ, ἡμῖν τοῦτο ὁ φόβος ἐχυρὸν παρεῖχε, ubi ea explicatione, quam praesenti loco adhibuit, omissa Popp. aliam viam tentavit. Contra ea sunt, quibus locis Thuc. 2, 40. 3, 12. 6, 33. item apud Isocr. l. c. pronomina ἅ — ὅπερ et ὅ videantur significare wo hingegen, vel wenn, vel aus welchem Grunde. Addunt Thucydidem 3, 44., ubi pro ὅ positum sit τοῦτο, ὅ in verbis καὶ τοῦτο, ὃ μάλιστα Κλέων ἰσχυρίζεται, ἐς τὸ λοιπὸν ξυμφέρον ἔσεσθαι πρὸς τὸ ἧσσον ἀμίστασθαι θάνατον ζημίαν προθεῖσι, — τἀναντία γιγνώσκω. Ad sententiam quod attinet, multi eandem expresserunt, ut Sallust. Iug. c. 7. Lucian. Nigrin. c. 1., ubi v. Hemsterh. Adde Menag. ad Diog. Laert. 7, 171. Synes. Ep. 153. Conf. Ep. 79. Plin. 4. Ep. 7, 3.

δεινὰ — ἡδέα] Schol. δεινὰ τὰ πολέμια, ἡδέα τὰ τῆς εἰρήνης. Recte: vid. 3, 9., ubi τὰ δεινὰ pro bello sunt, ex contrario posita εἰρήνῃ. Adde 3, 39. Propter neutrum (neque δεινὰ neque ἡδέα) Athenienses pericula fugiunt. Haec cohaerent cum iis, quae orator modo dixit c. 39. fin. Non igitur sunt ἡδέα victoriae bona, δεινὰ devictorum subiectorumque mala, quae sunt ab h. l. prorsus aliena. Supra c. 39. orator dixerat, se nec laboris taedio otium quaerere, nec voluptatis retinendaeque pacis causa pericula fugere; sese propterea inter optimos numerat, ut qui et saeva belli et suavia pacis noverint, neque aut saevis illis aut suavibus deterreri se sinant periculis subeundis. At Lacedaemonios dixerat, quamquam perpetuo bellum meditantes, nihilo Atheniensibus armis praestare, eosque igitur dura belli, non item bona pacis nosse. Quam sententiam ipse scriptor explicat 1, 120. ἀνδρῶν γὰρ σωφρόνων — θράσει ἀπίστῳ ἐπαιρόμενος.

διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων. καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἠναντιώμεθα τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ πάσχοντες εὖ ἀλλὰ δρῶντες κτώμεθα τοὺς φίλους. βεβαιότερος δὲ ὁ δράσας τὴν χάριν ὥστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε σώζειν· ὁ δ' ἀν-

ἀρετὴν] i. e. *in iis etiam, quae ad virtutes pertinent, a vulgo discrepamus.* Steph., qui paulo inferius eandem vocem ita interpretatur: *virtutis officio in reddenda, quae debetur, gratia functurum.* At ἀρετὴν *beneficentiam* sive *liberalitatem* plurimi interpretum intelligunt, quam significationem Bloomf. comprobat his locis: Eurip. Suppl. 1063. Liban. Or. 827. Max. Tyr. Dissert. 39, 5. Ioseph. 825, 12. Arn. addit, Aristotelem Rhet. 1, 9, 2. ἀρετὴν definire δύναμιν εὐεργετικήν. Mox ἠναντιώμεθα „cum notione praesentis est, ut apud Libanium Progymn. p. 39. Morell.“ Popp.

δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε] Graeci quum dicere volebant, se aliquem beneficio obstrinxisse, τὸν ἄνδρα σώζειν dicebant, hoc autem non est *reddere salutem*, sed quod nos dicimus sich einer Person durch das Gefühl der Dankbarkeit versichern. Omnes formulae ad beneficiorum tributionem et redditionem traductae sunt a re nummularia et pigneraticia. Velut quod per σώζειν significari dixi, idem alii ἐνεχυράζειν dixerunt i. e. hominem collato beneficio quasi oppigneratum habere, ut qui beneficium accepit, προηνεχυρασμένος dicatur i. e. quasi oppigneratus. Ipsum beneficium proponitur quasi sors et caput foenore datum, quod qui mutuum sumserit, cum usura reddere debeat. Hinc qui beneficium confert, is καταίθεσθαι εὐεργεσίαν — ἀποθήκην ποιεῖσθαι ἐς τινα dicitur, et χάρις tanquam pecunia foenore collocata vel deposita dicitur ἀποκεῖσθαι, et ab eo, qui accepit, tanquam debitum (ὀφειλομένη et προυφειλομένη) in usum revocari posse. Atque ut Graeci notiones pulchri et honesti minus cogitatione separare solebant, quam nos, et virtutem effectricem ac quasi artificem summae pulchritudinis et habebant et dicebant; ita beneficiis devinctum tanquam ὕλην τῆς ἀρετῆς atque opus virtutis fingunt, quae beneficentiam exserendo effectum in debitorem habuisset. Hac mente loquitur Aristot. Eth. 9, 7. p. 160. Bekk. et Plut. V. Qu. Flaminin. c. 1. ἐλαφρὸς μὲν ἐν τῷ κολάζειν καὶ οὐκ ἐπίμονος, πρὸς δὲ τὰς χάριτας ἰσελεσιουργός· καὶ τοῖς εὐεργετηθεῖσι διὰ παντὸς, ὥσπερ εὐεργέταις, εὔνους καὶ πρόθυμος, ὡς κάλλιστα τῶν κτημάτων, τοὺς εὖ πεπονθότας ὑπ' αὐτοῦ περιέπειν ἀεὶ καὶ σώζειν. Dicit σώζειν, quod in re nummularia est sein Capital sicher unterbringen. v. Aristot. Ethic. 9, 7. init. Translate igitur est seine Wohlthat gut anbringen, sive einen, der dankbar ist, sich verpflichten. Hic mihi videtur sensus praesentis loci esse: Beständiger in der Liebe gegen Andere ist, wer die Wohlthat auf eine Art erwiesen hat, dass er das Gefühl der Verbindlichkeit in der Seele des Empfängers der Wohlthat erhält durch das Wohlwollen gegen ihn, welchem er sie erwiesen hat. Nicht so sehr ernst ist es dem Schuldner, der da weiss, dass er die Wohlthat nicht als etwas Dankenswerthes, sondern als eine Schuldigkeit abtragen werde. Structura verborum haec est: ὁ δράσας τὴν χάριν, ὥστε ὀφειλομένην αὐτὴν σώζειν δι' εὐνοίας (ἐκείνῳ), ᾧ δέδωκε. Ubi ὥστε effectum significat, non consilium, quod solo infinitivo explicari solet. Itaque ὥστε pendere facio non a βεβαιότερος. Sic enim si esset, non posset non significare con-

τοφείλων ἀμβλύτερος, εἰδὼς οὐκ ἐς χάριν, ἀλλ' ἐς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων. καὶ μόνοι οὐ τοῦ ξυμφέροντος μᾶλλον λογισμῷ ἢ τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ ἀδεῶς τινα ὠφελοῦμεν.
41 ξυνελών τε λέγω τήν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παίδευσιν

silium: respectus autem omnis suae utilitatis cupidus ab eo, qui beneficium contulit, prorsus alienus esse cogitandus est, ut scriptor ipse mox dicit: *καὶ μόνοι οὐ τοῦ ξυμφέροντος* etc., ubi Schol. *οὐ τῇ ἐλπίδι τοῦ κέρδους, ἀλλὰ τῷ ἀεὶ εὐεργετεῖν καὶ μὴ δεῖσθαι ἄλλων.* Imo *ὥστε* pendet a *δράσας* et effectum benevolentiae significat. Et *σώζειν ὀφειλομένην τὴν χάριν* positum eodem sensu, quo Plutarchus verbo *σώζειν* usus est: sich des Gefühles der Dankbarkeit versichern. Et *δι' εὐνοίας* ex usu Graecorum significat *per benevolentiam*, non *propter benevolentiam*, quod Graece dicitur *δι' εὔνοιαν*. Facilis est iunctura verborum *δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε*, quia demonstrativum non alio casu suppletur, quam quo relativum positum est; neque alio casu *εὔνοια* construitur, quam quo verbum, unde ductum est, *εὐνοεῖν*. Et clarissime apparet, cur debitor hebetior sit, quam qui beneficium contulit, quippe quasi oneratus sensu beneficii mera benevolentia tributi. Et optime Thucydidi sic convenit cum Aristotele, Plutarcho et Plinio 3. Epist. 4, 6., quem locum Popp. adscripsit.

ἀμβλύτερος] quia saepe qui gratiam debent, benefactores suos oderunt, nedum eos benevolentia et studio gratiae inferendae exaequant. Conf. Gesn. ad Plin. Paneg. 60, 6. Tacit. 4. Annal. 18. Mox *τὴν ἀρετήν* Schol. exponit per *τὴν εὐεργεσίαν*. Verba *τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ* „idem dicunt, quod *τῇ ἐλευθεριότητι*, ut explanatur a Schneidero s. v. *ἐλευθεριότης, animo, quem inilicit conscientia libertatis*, et qui optime decet virum liberum, qui aliis non indiget." ARN. *Ἀδεῶς* autem dixit hoc sensu: „non timentes ne hoc auxilium aliis latum aliquando nobis ipsis damnum inferat." POPP.

41. *παίδευσιν*] v. Diod. 13, 27. ibique Wessel. Eustath. ad Il. 2. p. 284. Rom. Et *παίδ.* abstractum est, magisterium pro magistro. v. Matth. p. 795. 1. Mox *παρ' ἡμῶν* Popp. interpretatur: *virum, qui a nobis extiterit, ortus sit*, citans Held. ad. Plut. Timol. p. 428. Structura verborum *ἄν — μάλιστ' — ἄν* etc. haec est: *εὐτραπέλως τὸ σῶμα αὔταρκες παρέχεσθαι ἐπὶ πλεῖστα εἴδη καὶ μετὰ χαρίτων*, ubi *καί* Popp. intelligit esse *et quidem*. Et *ἄν* in eadem sententia repetitum, ut 1, 136. et saepius. „Iteratur haec particula apud Atticos prosae orationis scriptores I. saepissime, ubi apodosis enuntiationis conditionalis protasin interpositam habens in duas partes diremta est, quarum utrique *ἄν* addi solet, ut *ἐκεῖνον δ' ἄν, εἰ ἐκδοίη αὐτὸν, σωτηρίας ἂν τῆς ψυχῆς ἀποστερῆσαι.* Deinde II. quum particula *ἄν*, quamvis proprie verbo apodosis addenda, per traiectionem quandam non raro participio protasin conditionalem continenti apponatur, nonnunquam fit, ut etiam in eiusmodi locis iteretur, ut 8, 96. *γενομένης δ' ἂν καθ' ἓν τῆς ἐς γῆν καὶ θάλασσαν ἀρχῆς, ἀπορεῖν ἂν αὐτόν.* Conf. Matth. p. 1204. med. III. sed etiam ubi alia protasis conditionalis antecedit aut cogitanda est, per particulam *ἄν* ad participium adiectam sequens verbum apodosis eandem particulam adiectam habens praeparatur, ut 6, 18. *εἴ γε ἡσυχάζοιεν πάντες ἢ φυλοκρινοῖεν, βραχὺ ἂν τι προσκτώμενοι αὐτῇ περὶ αὐτῆς ἂν ταύτης μᾶλλον κινδυνεύοιμεν.* IV. Minus consueta est particulae *ἄν* iteratio praesenti loco et 1, 36. vers. fin., sed apud poetas Atticos etiam eius generis exempla frequentiora sunt." POPP. Verba *ἐπὶ πλεῖστ' εἴδη* Schol. explicat per *εἰς πολλὰ πράγματα*, aliud Scholion: *εἰς διάφορα πράγματα.*

εἶναι καὶ καθ' ἕκαστον δοκεῖν ἄν μοι τὸν αὐτὸν ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλεῖστ' ἂν εἴδη καὶ μετὰ χαρίτων μάλιστ' ἂν εὐτραπέλως τὸ σῶμα αὔταρκες παρέχεσθαι. καὶ ὡς οὐ λόγων ἐν τῷ παρόντι κόμπος τάδε μᾶλλον ἢ ἔργων ἐστὶν ἀλήθεια αὐτὴ ἡ

εὐτραπέλως] Anecdd. Bekk. 1. p. 41, 18. *εὐτράπελος, ἀντὶ τοῦ εὐπρεπής· ὁ Θουκυδίδης ἐπὶ τοῦ εὐρύθμου καὶ εὐπρεποῦς.* Schol. *εὐκινήτως, ἐνδεξίως.* Variae pro variis aetatibus huius vocis significationes sunt. Ac Pindaro quidem malo sensu usurpatur pro *maligno, absurdo, stolido*, etiam pro *astuto adulatore*, qui tamen non est sine artibus et facetiis. v. Boeckh. Nott. cr. p. 464. Explicc. p. 239. 272. Conf. Aristoph. Vesp. 466. Isocrat. Areopag. c. 49. p. 168. init. Bekk. *ὁ εὐτράπελος* videtur idem esse, qui *ὁ σκώπτειν δυνάμενος*. Addit, sua aetate hos homines *εὐφυεῖς*, olim *δυστυχεῖς* (Lumpe, Vagabunden) appellatos esse; *εὐφυεῖς* intellige *facundos*, gute Gesellschafter. Aristotel. Ethic. 2, 7. 4, 14. p. 31, 14. et p. 73, 24. Bekk. *εὐτραπελία* id est, quod Latinis *urbanitas*, feine Scherzweise, Ironie. Dionysio p. 1122, 10. Reisk. *εὐτραπελία* videtur abesse ab oratione Demosthenis, *ἣν οἱ πολλοὶ καλοῦσι χάριν· πλεῖστον γὰρ αὐτῆς μετέχει μέρος.* Atque is sensus vocis h. l. videri possit, nisi adiunctum sit *καὶ μετὰ χαρίτων*, quare fortasse rectius Scholiastam sequemur. De Volumnio *Eutrapelo* i. e. *mimicorum et scurrilium salum pleno*, qui est notus ex Cic. Epistolis, v. Ern. Ind. Cic. Gr. — Latin. s. v. *εὐτράπελος*. Conf. Etym. M. p. 399, 23. 218, 9. 807, 16. Suid. in v. et Aelian. H. A. 5, 26. Mox *αὔταρκες* est *habile*, nicht unbehülflich. Horat. 1. Ep. 17, 23. Aristippi *εὐτραπελίαν* et *τὸ αὔταρκες* significat, quum dicit: *Omnis Aristippum decuit color et status et res.* Et *παρέχεσθαι* „est *inservire reipublicae*, nam *σῶμα* plus significat, quam meras corporis vires." ARN., quod Popp. non probat, quia et singula vocabula ita comparata sint, ut de corpore aptissime intelligantur, et c. 51. Simillime *σῶμα αὔταρκες πρός τι* legamus, ubi de ipso corpore intelligi necesse sit. Deinde *ἀγανάκτησιν ἔχει* est *urbs non praebet materiam succensendi hostibus, quod a talibus clades accipiant, neque reprehendendi, quasi viris imperio indignis pareant.* Sic Latini quoque, ut Cic. de N. D. 2, 26. 65. Tibull. 1. Eleg. 4, 10. *nam causam iusti semper amoris habent* i. e. praebent. v. Bast. Ep. crit. p. 27. Dorv. ad Charit. p. 485. Schaef. ad Greg. Cor. p. 4. 985. Herm. ibid. p. 863. Et *ὑφ' οἷον* dictum pro *ὅτι ὑπὸ τοιούτων*. v. Vig. p. 124. Matth. p. 899. adn. 3. Ad *προσδεόμενοι* supple *θαυμασθησόμεθα*, itidemque post *καταναγκάσαντες* et *ξυγκατοικίσαντες*. Porro de pretio, quod Graeci Homeri laudibus statuebant, v. Creuz. Art. Hist. Gr. p. 93. Mox *ἔπεσι* est *ornatu verborum*, ut 3, 67. vers. fin. Verbis *τὸ αὐτίκα* „respicit ad scriptores *ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα* (1, 22.) exhibentes et res *ἐπὶ τὸ μεῖζον κοσμοῦντας ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον τῇ ἀκροάσει ἢ ἀληθέστερον*, et non talibus scriptoribus, verum *τοῖς ἔργοις* vult fidem haberi, quod in universum praecepit 1, 21." POPP.

ἔργων] Sunt, qui ita haec verba ordinent: *τῶν δὲ ἔργων ἡ ἀλήθεια τὴν ὑπόνοιαν βλάψει.* Ac quum Ruhnk. ad Timae. p. 200. docuerit, vocem *ὑπόνοια* sensum minus usitatum habere allegoriae et orationis figuratae, id quod docet etiam Plut. de Aud. Poet. p. 19. E. (adde Demetr. d. Eloc. c. 100., ubi v. Schn. p. 177. et c. 254), sententiam praesentis loci hanc esse putarunt: orationem figuratam sive ornatum poeticum, et falsam opinionem ex eo ornatu ortam laedet rei et factorum ex vero aestimatio. Conf. Coraes ad Plut. Vitt. Vol. 2. p. 363. Afferunt etiam Dionysium A. Rh. c. 9. p. 321., ubi inter se

δύναμις τῆς πόλεως, ἣν ἀπὸ τῶνδε τῶν τρόπων ἐκτησάμεθα, σημαίνει. μόνη γὰρ τῶν νῦν ἀκοῆς κρείσσων ἐς πεῖραν ἔρχεται καὶ μόνη οὔτε τῷ πολεμίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑφ' οἵων κακοπαθεῖ, οὔτε τῷ ὑπηκόῳ κατάμεμψιν ὡς οὐχ ὑπ' ἀξίων ἄρχεται. μετὰ μεγάλων δὲ σημείων καὶ οὐ δὴ τοὶ ἁμάρτυρόν γε τὴν δύναμιν παρασχόμενοι τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα, καὶ οὐδὲν προσδεόμενοι οὔτε Ὁμήρου ἐπαινέτου οὔτε ὅστις ἔπεσι μὲν τὸ αὐτίκα τέρψει, τῶν δὲ ἔργων τὴν ὑπόνοιαν ἡ ἀλήθεια βλάψει, ἀλλὰ πᾶσαν μὲν θάλασσαν καὶ γῆν ἐσβατὸν τῇ ἡμετέρᾳ τόλμῃ καταναγκάσαντες γενέσθαι, πανταχοῦ δὲ μνημεῖα κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν αἴδια ξυγκατοικίσαντες. περὶ τοιαύτης οὖν πόλεως οἵδε τε γενναίως δικαιοῦντες μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτὴν μαχόμενοι ἐτελεύτησαν, καὶ τῶν
42 λειπομένων πάντα τινὰ εἰκὸς ἐθέλειν ὑπὲρ αὐτῆς κάμνειν. διὸ δὴ καὶ ἐμήκυνα τὰ περὶ τῆς πόλεως, διδασκαλίαν τε ποιούμενος μὴ περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα καὶ οἷς τῶνδε μηδὲν ὑπάρχει ὁμοίως, καὶ τὴν εὐλογίαν ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανε-

contrarie ponuntur *καθ' ὑπόνοιαν λέγειν* et *ἁπλῶς λέγειν*, et illud prius intelligunt orationem ornatam tropis et figuris. Contra quos Bau. contendit, *καθ' ὑπόνοιαν λέγειν* esse *per ambages, suspiciose dicere, ut plus intelligatur, quam dicitur*, et negat, ex vocabulo *ὑπόνοια* notionem orationis figuris ornatae effici posse. Itaque verba sic coniungit, ut auctor ipse posuit, *ὑπόνοιαν ἔργων*, quem sequitur Popp. ex *ὅσιις* hic *αὐτοῦ* repetens et totum locum ita reddens: *Nec indigentes tali viro, qui versibus in praesens quidem delectet, sed a quo effectae de rebus opinioni veritas suspecta noceat.* Sic vox *ὑπόνοια* ex parte propriam vim retinet, ut qua significetur oratio, unde plus intelligitur, non quidem quam dicitur, sed quam ex re et veritate dici debebat, quippe rebus per facultatem poeticam in maius celebratis. Futuro *βλάψει* usus est respectu item futuri supra positi: *τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα*. Mox pro *ἐσβατόν* secundum praecepta in Buttm. Gr. max. p. 246. adn. 2. exspectaveris *ἐσβατήν*. Is enim adiectiva verbalia in *τός* desinentia, quum coniuncta praepositionibus accentum retrahant, communia fieri, quum vero accentum in postrema syllaba servent, trium generum esse docet. Contra quem Popp. plura exempla profert, quibus hoc praeceptum infirmatur. Denique in verbis *μνημεῖα κακῶν* vox *κακῶν* refertur ad illa superiora *οὔτε τῷ πολεμίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑφ' οἵων κακοπαθεῖ*, nimirum ad gravitatem calamitatum, quibus Athenienses hostium iniurias ultos esse dicit. „*Μνημεῖα κακῶν* sunt monumenta irae erga hostes victos, velut tropaea, urbes direptae et eversae; et *μνημεῖα ἀγαθῶν* monumenta benignitatis erga colonias, in quas sacra, leges et instituta egregia intulerunt.“ Gottl.

42. *ἐφ' οἷς*] i. e. *τούτων, ἐφ' οἷς*. Mox verbum *ὕμνησα* „licet proprie de poetis dicatur, tamen etiam ad laudes oratorio sermone praedicatas transferri locis Herodoti 1, 13. 17. Isocr. p. 153. Philonis Iud. 726. 729. docet Bloomf.“ Popp. Dein *ἰσόῤῥοπος* converte: und nicht vielen unter den Hellenen möchte, wie diesen, das Wort mit der That Hand in Hand gehend erscheinen. „Alibi, ut modo dixit, *τῶν ἔργων τὴν ὑπόνοιαν ἡ ἀλήθεια βλάπτει*, vel *ὁ λόγος τῶν ἔργων κρατεῖ* (1, 69.), verum hic *ὁ λόγος τῶν ἔργων οὐ κρατεῖ μᾶλλον ἢ ἰσόῤῥοπος φαίνεται.*“ Arn., qui addit, adiectiva ex *ἴσος* composita cum genitivo construi, citans Bloomf. ad Aesch. Pers. 352. „Periclis mens est, apud alios *actionibus non exaequari famam*, non *fama non exaequatas esse actiones.*“ Gail. Popp. monuit mutatae constructionis in *πολλοῖς ὥσπερ τῶνδε*, ex quibus casibus dativum ad *φανείη ἰσόῤῥοπος* ita relatum esse dicit, ut valeat *apud multos Graecos*, ad „*ὥσπερ* autem intellige *ὁ λόγος φαίνεται*, et observa usum genitivi *ὁ λόγος τῶνδε* i. e. *ὁ περὶ τούτων ἀγορευθείς.*“ Bau. Conf. 1, 69. Mox *ἀνδρὸς ἀρετήν* est pro *ἀνδρείαν*.

ἡ νῦν τῶνδε καταστροφή] i. e. der Ausgang dieser, wovon wir jetzt reden, ist der sicherste Beweis von männlicher Tugend, sowohl indem er solche zuerst sichtbar macht, als indem er dieselbe mit dem letzten Siegel bekräftigt. *Μηνύουσα πρώτη* videtur referri ad eos, qui antea non boni cogniti essent: propterea addit *καὶ γὰρ τοῖς τἆλλα χείροσιν* etc., *βεβαιοῦσα* autem referri ad eos, qui iam antea boni cogniti erant. Et *ἐς τοὺς πολέμους* est *in bellis*. Mox *προτίθεσθαι* etc. converte: es ist gerecht, zu Gunsten derer, die sich in andern Stücken nicht ganz gut gezeigt haben, die Bravour, die sie im Kriege für das Vaterland bewährt haben, vorzuziehen, praeferre illis *ἄλλοις*, quibus deteriores per vitam fuerant i. e. igitur: es ist höher anzurechnen, anzuschlagen als das Andere. Quare mihi recte Schol. interpretari videtur: *προτιμᾶσθαι*. Arn. *προτίθεσθαι* intelligit herausheben, prae aliis extollere, ut illa alia premant, et utitur loco Thuc. 3, 64. *ἐπὶ τῷ ἐκείνων κακῷ ἀνδραγαθίαν προὔθεσθε* et Herodoti 6, 21. *πένθος μέγα προεθήκαντο*, quamquam his locis dicit potius sensum esse viel Aufhebens machen. At *προτίθεσθαι* hoc utroque loco, sicut 8, 85., est *prae se ferre, exserere, exhibere*, id quod priori horum trium locorum vel aoristus *προὔθεσθε* docet. Loquitur enim ibi orator de iis, quae Plataeenses olim exhibebant, non de iis, quae in praesentia iactant. Arn. subiectum verbi *προτίθεσθαι* facit inesse in *τοῖς τἆλλα χείροσιν*, at sic scriptor dicturus fuisset *οἱ τἆλλα χείρονες δίκαιοί εἰσιν*, nec iam illi in vivis erant, ut suam ipsi causam tueri possent. Mox in *οὔτε πλούτῳ* plures et meliores libri *πλούτῳ*, vulgo *πλούτου*. Poppo ait, respondere inter se *πλούτῳ* et *πενίας ἐλπίδι*, at Meyer. Turic. *πλούτου — ἀπόλαυσιν* et *πενίας ἐλπίδι*. Quum utrumque recte fiat, praestat librorum auctoritatem sequi. Mox ad *τὴν ἔτι ἀπόλαυσιν* supple *αὐτοῦ*, den ferneren Genuss des Reichthums. Et *πενίας* est genitivus attractionis, hoc sensu: *οὔτε ἐλπίδι ὡς κἂν ἔτι διαφυγὼν τὴν πενίαν πλουτήσειεν*. In verbis *αὐτῶν λαβόντες* pronomen referendum ad verba *τῆς ἔτι ἀπολαύσεως καὶ τῆς ἐλπίδος*. *Λαβόντες* autem dictum est, ut nostrum nehmen (eine Sache so oder so nehmen i. e. sie deuten, auslegen), quo sensu etiam Latini *accipere*.

δὲ τῶν ἐναντίων τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὁρωμένου σφίσιν αὐτοῖς ἀξιοῦντες πεποιθέναι, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν μᾶλλον ἡγησάμενοι ἢ τὸ ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης ἅμα ἀκμῇ τῆς
43 δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀπηλλάγησαν. καὶ οἵδε μὲν προσηκόντως τῇ πόλει τοιοίδε ἐγένοντο· τοὺς δὲ λοιποὺς χρὴ ἀσφαλεστέραν μὲν εὔχεσθαι, ἀτολμοτέραν δὲ μηδὲν ἀξιοῦν τὴν ἐς τοὺς πολεμίους διάνοιαν ἔχειν, σκοποῦντας μὴ λόγῳ μόνῳ τὴν ὠφέλειαν, ἣν ἄν τις πρὸς οὐδὲν χεῖρον αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδότας μηκύνοι, λέγων ὅσα ἐν τῷ τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι ἀγαθὰ ἔνεστιν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν τῆς πόλεως δύναμιν καθ' ἡμέραν ἔργῳ θεωμένους καὶ ἐραστὰς γιγνομένους αὐτῆς, καὶ ὅταν ὑμῖν

τῶν δὲ ἐφίεσθαι] Tenendum est, non simpliciter dici *ἐβουλήθησαν τῶνδε ἐφίεσθαι* (quod sane ineptum esset; quum *τῶνδε* eodem referatur, quo *αὐτῶν* sc. ad *ἀπόλαυσις* et *ἐλπίς*), sed *ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ* i. e. *τοῦδε τοῦ κινδύνου τῶνδε ἐφίεσθαι*, tantummodo illo periculo propulsando ista bona appetere voluerunt, quae exoptabant quidem, sed ita ut simul fortes se gererent, non voluptatum cupiditate a virtute deflecterent. KRUEG. ad Dionys. p. 239. Mox *τοῦ κατορθώσειν* est *τοῦ νικήσειν*, et *ἐν αὐτῷ* idem quod *ἐν ἔργῳ*. Deinde de articulo *τό* cum infinitivis *ἀμύνεσθαι* et *σώζεσθαι* (vulgo *τῷ ἀμ.* et *τῷ σώζ.*, sed alterum auctoritate librorum receptum) pro solis infinitivis conf. 2, 53. *τὸ μὲν προσταλαιπωρεῖν οὐδεὶς πρόθυμος ἦν* et v. Matth. §. 543. adn. 2. Mox *παθεῖν* dictum est pro solenniori *παθεῖν τι* i. e. *mortem oppetere*. v. Doederl. Lat. Synon. Vol. 4. p. 263 sq. Et *μᾶλλον ἡγησάμενοι* idem est, ac si dixisset *προελόμενοι* vel *ἡγησάμενοι δεῖν ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν μᾶλλον ἢ σώζεσθαι*. v. Matth. p. 1036. Lobeck. Parerg. ad Phryn. c. VI. p. 753. Eundem sensum habet *οἴεσθαι* apud Dinarchum adv. Demosth. p. 62. Reisk. Xenoph. H. Gr. 5, 1, 15. Conf. Thuc. 3, 13. *καὶ ἐνομίζομεν ἀποστήσεσθαι* sc. *δεῖν*. Mox *τὸ αἰσχρὸν τοῦ λόγου* est *τὸ ὀνειδίζεσθαι ὡς δειλοί*.

δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης] i. e. *brevissimo momento* sive im kurzen Augenblick der Entscheidung. Hic videtur sensus totius sententiae: und nachdem sie im Kampfe die Vertheidigung und den Tod lieber gewählt als Weichen und Rettung, so haben sie den Vorwurf der Feigheit vermieden, an die Ausführung Leib und Leben gesetzt, und sind im kurzen Augenblick der Entscheidung mit dem Höchsten des Ruhmes vielmehr als der Furcht geschieden. Conf. Dion. Cass. 66, 17. Propter brevitatem discriminis scriptor c. 43. hanc mortem appellat *μετὰ ὥρμης καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἅμα γιγνόμενον ἀναίσθητον θάνατον*, et Dionys. A. Rh. c. 6. §. 4. hoc ipso loco allato docet, talia locum communem oratorum fuisse in laudibus funebribus, *ὅτι ταχὺς καὶ ἀναίσθητος καὶ ἐκτὸς βασάνων καὶ τῶν κακῶν ὧν ἐκεῖ νόσου θάνατος* accidisset.

43. *ἔργῳ θεωμένους*] i. e. nicht mit Worten bloss über das Nützliche der Vaterlandsvertheidigung räsonnirend, sondern die Macht des Staates in der Wirklichkeit täglich vor Augen habend etc. Mox *αἰσχυ-*

μεγάλῃ δόξῃ εἶναι, ἐνθυμουμένους ὅτι τολμῶντες καὶ γιγνώσκοντες τὰ δέοντα καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αἰσχυνόμενοι ἄνδρες αὐτὰ ἐκτήσαντο, καὶ ὁπότε καὶ πείρᾳ του σφαλείησαν, οὔκουν καὶ τὴν πόλιν γε τῆς σφετέρας ἀρετῆς ἀξιοῦντες στερίσκειν, κάλλιστον δὲ ἔρανον αὐτῇ προϊέμενοι. κοινῇ γὰρ τὰ σώματα διδόντες ἰδίᾳ τὸν ἀγήρων ἔπαινον ἐλάμβανον καὶ τὸν τάφον ἐπισημότατον, οὐκ ἐν ᾧ κεῖνται μᾶλλον, ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν παρὰ τῷ ἐντυχόντι ἀεὶ καὶ λόγου καὶ ἔργου καιρῷ ἀείμνηστος καταλείπεται. ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος καὶ οὐ στηλῶν μόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ σημαίνει ἐπιγραφή, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ ἄγραφος μνήμη παρ' ἑκάστῳ τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου ἐνδιαιτᾶται. οὓς νῦν ὑμεῖς ζηλώσαντες καὶ τὸ εὔδαιμον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δὲ ἐλεύθερον τὸ εὔψυχον

νόμενοι ἄνδρες sunt *viri dedecoris vitandi studiosi*. Color ductus ex Hom. Il. 5, 530. 15, 563. Et *ἔρανον* quem dicit, intellige symbolas, quas modo Pikenik dicimus, modo intelligere debemus pecuniam collectam per societatem aliquam sublevandis, si qui ex suo numero in rebus angustis versentur. Plura habent Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 264. et Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 230. Praesenti loco videlicet vox metaphorica est, et militiam significat quasi per *συνεισφοράν* pro patriae salute actam. Hic igitur *ἔρανος* est symbola, patriae oblata per eos communiter, qui pro ea morti se devovissent. „Idem, quod *ἔρανον προϊέμενοι*, dicunt verba, quae sequuntur, *κοινῇ διδόντες*, quibus auctor significat, quod illi milites communiter patriae dederant, id redditum esse singulis per gloriam, quam singuli tulerunt. Tenendum enim est, singulorum et nomina et tribus monumento inscripta esse, quod erigebatur in honorem caesorum; itemque pecuniam, loco *ἐράνου* contributam in illis societatibus Atheniensium mutuae sublevationis causa institutis, reddi solitam esse communi sociorum ab illis, qui postquam sublevati fuerant, res rursus secundas nacti pecunias reddendo pares facti essent. Itaque hi quidem socii *κοινῇ διδόντες κοινῇ καὶ ἐλάμβανον*, at illi milites, qui pro patria occubuerant, *κοινῇ διδόντες ἰδίᾳ ἐλάμβανον*." ARN. Et *προϊέμενοι*, est *profundentes, largiter effundentes*. v. Schneid. ad Xen. Anab. 7, 7, 47." POPP.

οὐκ ἐν ᾧ — μᾶλλον, ἀλλά] *Ἀλλά* interdum post comparativum infertur, quare non recipienda, quae in Laur. E. Ar. Chr. Dan. 47. 48. et (teste Bekk.) m., tum marg. Steph. est correctio *μᾶλλον ἢ ἐν ᾧ*. Vid. Thuc. 5, 66. Matth. §. 455. b. Verba *ἀλλ' ἐν ᾧ* etc. sic intellige, sitos eos esse in memoria posteritatis, quasi sepulcro. v. Bentl. ad Horat. 9. Epod. 25. Mox verba *τοῦ ἔργου* contrarie posita sunt verbis *τῆς γνώμης* et *monumentum* significant, quemadmodum initio huius orationis et rursus in peroratione, et in hoc ipso capite paulo superius exsequiae *ἔργον* vocantur, ratione habita orationis, qua eos Pericles prosequitur. Contrarie igitur *τῷ ἔργῳ* ponuntur tum quae *λόγῳ* fiunt, tum quae *γνώμῃ* (memoria, animo) in honorem defunctorum. Conf. Thuc. 5, 108. Deinde *τὸ εὔδαιμον* subiectum est, et *τὸ ἐλεύθερον* praedicatum, sicut statim post vicissim *ἐλεύθερον* subiectum est, et *τὸ εὔψυχον* praedicatum. Schol. *ἔπεται γὰρ εὐψυχίᾳ μὲν ἡ ἐλευθερία, ταύτῃ δὲ ἡ εὐδαιμονία καὶ ὁ μακάριος βίος καὶ ὁ σπουδαῖος. Ὅμηρος* (Od. 17, 322.) „*ἥμισυ γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται*" — Thuc. 5, 9. init. *ἀπὸ μὲν οἵας χώρας ἤκομεν, ὅτι ἀεὶ διὰ τὸ εὔψυχον ἐλευθέρας*. Dein *μὴ περιορᾶσθε* est *bellica pericula ne detrectate*.

κρίναντες, μὴ περιορᾶσθε τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους. οὐ γὰρ οἷς κακοπραγοῦντες δικαιότερον ἀφειδοῖεν ἂν τοῦ βίου, οἷς ἐλπὶς οὐκ ἔστ' ἀγαθοῦ, ἀλλ' οἷς ἡ ἐναντία μεταβολὴ ἐν τῷ ζῆν ἔτι κινδυνεύεται καὶ ἐν οἷς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα, ἥν τι πταίσωσιν. ἀλγεινοτέρα γὰρ ἀνδρί γε φρόνημα ἔχοντι ἡ [ἐν τῷ] μετὰ τοῦ μαλακισθῆναι κάκωσις ἢ ὁ μετὰ ῥώμης καὶ κοι-
44νῆς ἐλπίδος ἅμα γιγνόμενος ἀναίσθητος θάνατος. διόπερ καὶ

οὐ γὰρ οἱ κακοπραγοῦντες] Schol. τὸ νόημα παράδοξον καὶ ἐναντίον τῇ κοινῇ συνηθείᾳ· Θέογνις γὰρ ὁ ποιήσας τὰς ὑποθήκας (v. 177. Br.) φησί· „Χρὴ πενίην φεύγοντα καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον Ῥίπτειν καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων.“ τούτῳ οὖν ἐναντίως ὁ Περικλῆς ἀποφαίνεται. καὶ σκόπει τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἑρμηνείας, ὅτι καὶ τῆς εἰρημένης τοῦ Θεόγνιδος ὑποθήκης λανθανόντως ἐμνήσθη, καὶ ἠνίξατο εἰπὼν τὸ δικαιότερον· τὸ γὰρ δικαιότερον συγκρίσεως ἔμφασιν ἔχει. „Vulgo enim, ait Popp., τοὺς πένητας καὶ ἀθλίους ῥιψοκινδύνους εἶναι dicunt.“ Rursus οἱ πλούσιοι δειλοί εἰσι πρὸς θάνατον, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν στερούμενοι, ait Schol. Eur. Phoen. 600., quem Bloomf. attulit. Atque haec Thucydidis mens est: Fructibus divitiarum suarum si qui acquiescere volentes securitatem pacis periculis belli praeoptent, hi perpendant, veram felicitatis securitatem in libertate esse; libertatem vero tantum in fortitudine. Non igitur quibus nihil est, his potius, quia nullam aliam nisi in audendo, spem fortunae habeant, pericula incurrenda sunt, sed qui sua servare cupiunt, siquidem horum haec conditio est, ut bona perdere possint et mala nancisci. Magnanimi autem hominis est, magis timere sortem ignavia deteriorem factam, quam cum fortitudine nec sine spe boni exitus susceptum vitae periculum et vel obitum, qui tam brevi momento consequitur, ut vix sentiatur.

ἐν τῷ μετὰ τοῦ] Ἐν τῷ om. omnes edd. Stobaei p. 192. Schow., Lugd. ἐν τῶ, post μετὰ τοῦ collocant Laur. E. Vind. m. Ar. Chr. Dan. 47. 48. et Stobaei cod. A. apud Gaisfordium, ἐν τῳ cum Abr. scripserunt Gottl. Bekk. Μετὰ τοῦ omittendum censuerunt Tus. Schneid. ad Xen. Anab. 3, 2, 32. et Haack., qui uncis inclusit. Utrumque defendit Krueg. ad Dionys. p. 210., qui τὸ μετὰ τοῦ μαλακισθῆναι Graece dici putat pro das Benehmen mit Feigheit, et proinde totum intelligit den in dem Benehmen mit Feigheit erlittenen Nachtheil, quasi huic sententiae dicendae non sufficerit dixisse ἢ ἐν τῷ μαλακισθῆναι κάκωσις. Vis vocis Benehmen inest in ipsa forma verbi μαλακισθῆναι, nec opus est eam supplere per circumscriptionem τὸ μετὰ τοῦ etc. Equidem omittere malim ἐν τῷ, nam pro ἐν τῷ Thuc. etiam alibi ponit μετὰ τοῦ, velut 1, 6. μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι, ubi Schol. ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ γυμνάζεσθαι. Bekk. ἔν τῳ intelligere videtur bei irgend einem Anlasse, (pro quo 2, 87. est ἔν τινι), quod tamen hic non aptum esse adnotavit Haack., imo otiosum additamentum esset; quin Schaef. Appar. cr. Dem. Vol. 5. p. 769. adn. negat Graecum esse. Minime probanda est coniectura Burgessii ἡ βιότου μετὰ τοῦ μαλ. κάκωσις, nam voce poetica βίοτος hic scriptor non utitur. Mox κοινὴ ἐλπὶς est *communis spes*, qua ductus hostis cogitet ab hoste se victorem discessurum. Quo sensu etiam κοινὸς Ἄρης, Homero ὁμοίιος πόλεμος, Latinis *communis Mars* dicitur, quippe ubi et caedas et caedaris communi periculo. Simili sensu poetae (ut Soph. El. 137. Ai. 130.) saepe habent κοινὸς Ἀιδης, qui et tibi pateat, et adversario, et Latini poetae *publicam cymbam* Charonis dixerunt, quippe quae omnes mortales exspectet. v. Schweigh. ad Athenae. Animadvv. Vol. 7. p. 226. Valck. Diatr. Eurip. p. 280 sq.

τοὺς τῶνδε νῦν τοκέας ὅσοι πάρεστε οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον ἢ παραμυθήσομαι. ἐν πολυτρόποις γὰρ ξυμφοραῖς ἐπίστανται τραφέντες· τὸ δ' εὐτυχές, οἳ ἂν τῆς εὐπρεπεστάτης λάχωσιν, ὥςπερ οἵδε μὲν νῦν τελευτῆς, ὑμεῖς δὲ λύπης, καὶ οἷς ἐνευδαιμονῆσαί τε ὁ βίος ὁμοίως καὶ ἐντελευτῆσαι ξυνεμετρήθη. χαλε-

44. τραφέντες] i. e. *sciunt se enutritos esse, adolevisse.* v. Matth. p. 1075. 2. De verbis τὸ — εὐτυχές v. ibid. p. 555. 1. Supple τὸ δ' εὐτυχὲς τοῦτο ἐπίστανται ὄν. v. Herm. ad Vig. p. 712. Porro in his verbis commixtio duarum loquendi rationum est. Dicas enim vel τὸ δ' εὐτυχὲς, ἐάν τις λάχῃ, vel εὐτυχεῖς δέ εἰσιν, οἳ ἂν λάχωσιν. Conf. 4, 18. 6, 14. 7, 68. 2, 62. praeiit Hom., de quo v. Heyn. Vol. 6. p. 536. Adde Schaef. ad Soph. El. 1060. Heind. ad Plat. Soph. p. 388. Matth. p. 1302 sq. 6. Mox de transitu ex coniunctivo λάχωσιν in indicativum ξυνεμετρήθη conf. 4, 92. et de λάχωσιν cum genitivo v. Matth. p. 636.

ξυνεμετρήθη] Soloni et Sophocli et cum his consentienti Thucydidi optabilius visum, non natum esse, quam gustatis vitae illecebris quotidie vices fortunae timere, vel certe imminens senium exspectare. v. Soph. Oed. C. 1227. Herm. Atque Solon apud Herodot. 1, 30 sqq. defunctum honesta morte Tellum, Atheniensem, beatissimum omnium iudicat, et post eum beatissimos Bitonem et Cleobin, quibus et in vita bene fuerit, et optimus vitae exitus contigerit, quem exitum qui deus iis impertiisset, eum ea re ipsum ostendisse, melius hominibus esse non nasci, et post hoc secundum felicitate, cito eo abire, unde venerint, quotidie enim hominum vitam casibus obnoxiam esse. Pericles aperte eadem sentiendi ratione imbutus hac fere cogitationum serie procedit. Ait propinquos defunctorum scire, se variis casibus per vitam usos, neque in ea aliter sperari posse, siquidem, ut Sophocl. v. 1217. ait, longa vita saepe eo res humanas adduxit, ut plus doloris quam voluptatis haberent. Addit, eos propinquos scire felicissimos mortalium esse, quibus vel exitus honestissimus (quemadmodum Tello apud Herodotum), vel luctus honestissimus, ut propinquis caesorum pro patria, contigerit, et quibus vita sic traducta sit, ut et in ea felices essent, et in felicitate decederent, quod Cleobi ac Bitoni contigisse Solon praedicat. Hinc duo sequuntur, et Pericli persuasum fuisse, vitae felicitatem non in diuturnitate ponendam esse, in quo convenit ei cum Sophocle v. 1213., et Periclem hoc erga propinquos solatio uti apparet: qui varios vitae casus ipsi experti sint, eos laetaturos, filios suos cognatosque iuvenes, antequam easdem vices fortunae sensissent, tota vita feliciter peracta (*quippe patria et libera et proinde felici*, v. adnot. ad 2, 61. init.), decoram mortem oppetiisse. Addit autem Pericles: *qui in felicitate decederent*, nam πρὶν ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχέειν μηδὲ καλέειν κω ὄλβιον, ἀλλ' εὐτυχέα, at εἰ (πρὸς τοῖς εὐτυχέσι) ἔτι τελευτήσει τὸν βίον εὖ, οὗτος — ὄλβιος κεκλῆσθαι ἄξιός ἐστιν Herodot. 1, 32. Ipsa verba Periclis ita intelligo, quasi scriptum sit καὶ οἷς ξυνεμετρήθη ὁ βίος ἐνευδαιμονῆσαί τε ὁμοίως ἐν αὐτῷ (v. Matth. §. 533. adn. 2.) καὶ ἐντελευτῆσαι ἐν εὐδαιμονίᾳ i. e. *quibus vita ita traducta est, ut in ea et felices essent, et in felicitate decederent.* Nam „verbo ξυνεμετρήθη vitam non datam et concessam, sed actam et traductam significari, creber usus et huius verbi et adiectivi σύμμετρος est.“ Herm. ad Vig. p. 712. Alii intelligunt *concessa est* (ist zugemessen worden), quorum sententia in nominativo βίος ξυνεμετρήθη ἐντελευτῆσαι etc. (i. e. ξυνεμετρήθη ἐν τῷ βίῳ τὸ ἐντελευτῆσαι etc.) idem genus attractionis inest, quod 1, 132. extr. in

πὸν μὲν οὖν οἶδα πείθειν ὅν, ὧν καὶ πολλάκις ἔξετε ὑπομνήματα ἐν ἄλλων εὐτυχίαις, αἷς ποτε καὶ αὐτοὶ ἠγάλλεσθε· καὶ λύπη οὐχ ὧν ἄν τις μὴ πειρασάμενος ἀγαθῶν στερίσκηται, ἀλλ' οὗ ἂν ἐθὰς γενόμενος ἀφαιρεθῇ. καρτερεῖν δὲ χρὴ καὶ ἄλλων παίδων ἐλπίδι οἷς ἔτι ἡλικία τέκνωσιν ποιεῖσθαι· ἰδίᾳ γάρ τε τῶν οὐκ ὄντων λήθη οἱ ἐπιγιγνόμενοί τισιν ἔσονται, καὶ τῇ πόλει διχόθεν, ἔκ τε τοῦ μὴ ἐρημοῦσθαι καὶ ἀσφαλείᾳ, ξυνοίσει· οὐ γὰρ οἷόν τε ἴσον τι ἢ δίκαιον βουλεύεσθαι οἳ ἂν μὴ καὶ παῖδας ἐκ τοῦ ὁμοίου παραβαλλόμενοι κινδυνεύωσιν. ὅσοι δ' αὖ παρηβήκατε, τόν τε πλείονα κέρδος ὂν εὐτυχεῖτε βίον ἡγεῖσθε καὶ τόνδε βραχὺν ἔσεσθαι, καὶ τῇ τῶνδε εὐκλείᾳ

verbis *καὶ ευρεν αὐτὸν ἐγγεγραμμένον κτείνειν* i. e. *ἐγγεγραμμένον περὶ αὐτοῦ κτείνειν αὐτόν*. v. Matth. p. 595. Thuc. 8, 91. Hanc interpretationem verbi *ξυνεμετρήθη* praefero, quia altera explicatio (Hermanni) *ὥστε ἐντελευτῆσαι* etc. requirit. Recte iam Schol. extrema huius loci ita exposuit: *ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ ζῆσαι καὶ τελευτῆσαι*. Sponte enim intelligitur, omnibus mortalibus moriendum esse, „unde sequitur, ait Herm., *ἐνευδαιμονῆσαι* quum non ambiguum sit, quippe intelligendum de prospero vitae statu, etiam verbum *ἐντελευτῆσαι* dictum esse de morte placida," non aliter ac si scripsisset *καὶ ἐντελευτῆσαι ἐν ταύτῃ τῇ εὐδαιμονίᾳ* sive *καὶ οἷς ἐν βίῳ εὐδαίμονι ἀεὶ ἐντελευτῆσαι συνέυηχε*. De verbis ex *ἐν* compositis, quorum Graeci amantissimi sunt, v. Porson. Adv. p. 265. Elmsl. ad Eurip. Bacch. 508. Deinde *ὧν καὶ πολλάκις* idem est, quod *ὅτι αὐτῶν καὶ πολλ.* etc. Mox *εὐτυχίαις* Schol. explicat per *τοῖς τέκνοις*.

οὗ — ἐθὰς γενόμενος ἀφαιρεθῇ] Graeci, ubi participium cum verbo finito diversi regiminis coniungitur, eo casu utuntur, quem participium postulat. Krueg. ad Dionys. p. 119. Et *ἀφαιρεθῇ* dedi ex libris nonnullis pro vulgata *ἀφαιρεθείη*, quia coniunctivo opus est, quum orator non loquatur de iis, qui aegre ferant, quod aliquando, si quid aliud eveniat, bonis priventur, sed de iis, qui dolent bona iam amissa, quare praecedit *στερίσκηται* i. e. *quo aliquis privatus fuerit*, ut monuit Popp. Mox inde a verbis *ἰδίᾳ — ξυνοίσει* binae sententiae se excipiunt per *γάρ* incipientes; atque priori quidem ratio redditur, cur *καρτερεῖν* debeant, qui liberis orbi facti spem novae prolis concipere possint. Nam futura soboles, ait, amissae oblivionem parabit, ac sic commodum duplex civitati redundat, alterum quod defensoribus non carebit, alterum quod tutius aget. Atque hoc postremum, cur civitas tutius actura sit, altera sententia causali: *οὐ γὰρ οἷόν τε* etc. explicatur. Nam sic, ait, magis amore reipublicae accendentur, quum, qui nullos liberos habent, minus salute vel damno reipublicae tangantur. Et quod *ἰδίᾳ* scriptum est, Schol. *γράφεται*, ait, *ἡδεῖα, τουτέστι γλυκεῖα ἡ λήθη τῶν ἀπελθόντων τέκνων, εἰ ἐπιγεννηθέντες γίνονται παῖδες*. „Lectionem *ἡδεῖα* fateor mihi videri nimis scitulam et bellulam, ut plane frigeat. Et vero *ἰδίᾳ* aperte respicit ad *τῇ πόλει*." Bau. Et *λήθη* est *causa oblivionis*. v. Iacobs. ad delect. Epigr. Gr. 11, 41. De *ἔσονται* cum singulari *λήθη* v. Matth. p. 611. med. Paulo post apodosis initium habet a verbis *τόν τε πλείονα* etc. Etenim bona simul cuncta ut homo consequatur, id quidem fieri posse negat Solon apud Herodot. 1, 31., quemadmodum ne terra quidem sit ulla, quae cuncta sibi suppeditet, sed aliud habeat, alio indigeat; quae vero plurima habet, eam optimam esse.

κουφίζεσθε, τὸ γὰρ φιλότιμον ἀγήρων μόνον, καὶ οὐκ ἐν τῷ ἀχρείῳ τῆς ἡλικίας τὸ κερδαίνειν, ὥσπερ τινές φασι, μᾶλλον τέρπει, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι. παισὶ δ' αὖ ὅσοι τῶνδε πάρεστε ἥ45 ἀδελφοῖς ὁρῶ μέγαν τὸν ἀγῶνα· τὸν γὰρ οὐκ ὄντα ἅπας εἴωθεν ἐπαινεῖν, καὶ μόλις ἂν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς οὐχ ὁμοῖοι ἀλλ' ὀλίγῳ χείρους κριθείητε. φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον, τὸ δὲ μὴ ἐμποδὼν ἀνανταγωνίστῳ εὐνοίᾳ τετίμηται. εἰ δέ με δεῖ καὶ γυναικείας τι ἀρετῆς ὅσαι νῦν ἐν χηρείᾳ ἔσον-

ἐν τῷ ἀχρείῳ] Schol. *τῷ γήρᾳ δηλονότι* Diod. 13, 14. *οἱ ἐν ταῖς ἡλικίαις τὴν ἐν τῷ πολέμῳ χρείαν παρέχεσθαι μὴ δυνάμενοι. Τὸ ἀχρεῖον* est *aetas imbellis, armis ferendis non apta*, cui contrarie ponitur *τὸ καθαρόν*. Similem vim vox utilitatis habuit in medio aevo. v. Krause Gesch. d. heutig. Eur. Vol. 3. p. 59. adn. Conf. Iustin 2, 11, 3. et Doederl. in script. Academ. (Erlang. 1827. 4.) Denique ad *τὸ κερδαίνειν* Schol. adnotavit: *φιλάργυροι γὰρ οἱ γέροντες*. „Fortasse ad Simonidem respicit, de quo Plutarch. 2, 781. ita scribit: *ἔλεγε πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας αὐτῷ, ὅτι, τῶν ἄλλων ἀπεστερημένος διὰ τὸ γῆρας ἡδονῶν, ὑπὸ μιᾶς ἔτι γηροβοσκεῖται τῆς ἀπὸ τοῦ κερδαίνειν.*" Bloomf.

45. *παισί*] Usitatior ordo verborum erat *τοῖς παισὶ δ' αὖ τῶνδε, ὅσοι πάρεστε*. Nunc ad *τῶνδε* repetendum *παῖδες*, et ad *παισί* propter articulum omissum supplendum *ὑμῖν*. Itaque vulgari modo et plene ita scribendum erat: *ὅσοι δ' αὖ τῶνδε πάρεστε παῖδες ἢ ἀδελφοί, ὑμῖν ὁρῶ*. — Popp. post Gottl. Mox *καθ' ὑπερβολήν* est *per eximiam virtutem vestram*. Nam *κατά* cum acc. modo est *propter*, ut in *κατὰ ἔχθος*, sive *per*, modo *quod attinet ad*, ut in *κατὰ ἀξίωσιν*.

τοῖς ζῶσι] Meyer. Tur. de h. l. (si recte intelligo,) ita sentit, sententiam: *homines invidere aemulis, dum vivunt* Graece dicendam fuisse: *φθόνος γὰρ πρὸς τὸ ζῶν ἀντίπαλον*. Verba scriptoris non aliam explicationem admittere, quam *invidia viventes premuntur ex aemulatione*. At *πρός* non videtur separari posse a *φθόνος*. Quid prohibet, quominus intelligamus: *invidia est inter vivos erga aemulos*? Verbis *τοῖς ζῶσι* scriptor amplectitur et eos, qui invident, et quibus invidetur, nam invidia aemulorum mutua est. Quod Meyer. vult, Graece ita dicendum erat: *φθόνος γὰρ πρὸς τοὺς ζῶντας ἐκ τοῦ ἀντιπάλου*. Ac *τὸ ἀντίπαλον* intelligendos esse *aemulos*, non *aemulationem*, ea quoque indicant, quae contrarie ponuntur: *τὸ μὴ ἐμποδὼν* i. e. ii, qui non impedimento, *non aemuli* sunt (utpote mortui.). Ubi tenendum, Graecis *τὸ μὴ ἐμποδὼν* una duo significari, quae Latine non aliter dixeris, quam *non aemulos* et *non viventes*, seorsum utrumque. Goethe: die uns noch irgendwo in den Weg kommen können. De neutro *τὸ ἀντίπαλον* (vulgo ante Gottl. *τὸν ἀντίπαλον*) v. Matth. p. 555, 1. Mox locum de officio sexus muliebris explanat et partim convertit Addiso in Spectator nr. 81. Porro *ὅσαι* sequitur, quasi praecesserit *γυναικῶν*, non *γυναικείας*. Et *ὑπαρχούσης φύσεως* est *indole, quam pro sexu suo habent* sive die Natur ihres Geschlechts. Sic 2, 61. *τῆς ὑπαρχούσης δόξης* significat famam, quae de civitate obtinet, der Credit, in dem zu stehen dem Staate angemessen ist. Ad *μὴ χείροσι* Dukas adnotavit: *τουτέστι μὴ γενέσθαι ἐπιδεικτικωτέρας καὶ φανερωτέρας ἑαυτῶν πέρα τοῦ δέοντος ὁλοφυρομένας*. Conf. Plut. de Mulier. Virtut. Vol. 7. p. 1. Apophthegm. Lacon. p. 354. 366. Wytt. Synes. de Provid. p. 105. coll. Toup. Emendd. in Suid. Vol. 1. p. 25. Schol. *ἀρετὴ γυναῖκος σιωπωμένη κηρύττεται.*

ται μνησθῆναι, βραχείᾳ παραινέσει ἅπαν σημανῶ. τῆς τε γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως μὴ χείροσι γενέσθαι ὑμῖν μεγάλη ἡ δόξα καὶ ἧς ἂν ἐπ' ἐλάχιστον ἀρετῆς πέρι ἢ ψόγου ἐν τοῖς ἄρσεσι
46 κλέος ᾖ. εἴρηται καὶ ἐμοὶ λόγῳ κατὰ τὸν νόμον ὅσα εἶχον πρόσφορα, καὶ ἔργῳ οἱ θαπτόμενοι τὰ μὲν ἤδη κεκόσμηνται, τὰ δὲ αὐτῶν τοὺς παῖδας τὸ ἀπὸ τοῦδε δημοσίᾳ ἡ πόλις μέχρι ἥβης θρέψει, ὠφέλιμον στέφανον τοῖσδέ τε καὶ τοῖς λειπομένοις τῶν τοιῶνδε ἀγώνων προτιθεῖσα· ἆθλα γὰρ οἷς κεῖται ἀρετῆς μέγιστα, τοῖς δὲ καὶ ἄνδρες ἄριστοι πολιτεύουσι. νῦν δὲ ἀπολοφυράμενοι ὃν προσήκει ἕκαστος ἀποχωρεῖτε.

46. *μέχρι ἥβης*] Schol. *μέχρι ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν* i. e. donec ἔφηβοι facti sunt. Anno quintodecimo peracto iuventus Attica subiit *δοκιμασίαν*, pubertatis, quam secuta est aetas, quam appellabant *ἐπιδιετὲς ἥβῆσαι*. Hoc spatium duorum annorum quum in gymnasiis et sub aliis magistris transegissent, aetate duodeviginti annorum in lexiarchicas tabulas ἔφηβοι facti referebantur, in Agrauli luco *πανοπλίᾳ* induti sacramentum dicebant, et ab eo tempore duos ephebiae usque ad vicesimum annos in terrae Atticae circitoribus (*περιπόλοις*) agebant. Militiam extra fines patrii soli demum ex ephebis egressi obibant. At civium in bello caesorum filii, postquam usque ad pubertatem (*μέχρι ἥβης*) publico sumtu nutriti erant, in theatro habita concione publice arma acceperunt, paucis ante tragoedias in Dionysiis urbanis exhibitas diebus. Id fiebat nono mense Elaphebolione. Deinde filii civium pro patria defunctorum una cum ceteris sua sibi arma suo sumtu parantibus exeunte anno examinabantur et lexiarchicis tabulis inscribebantur, posthac vero proximo mense Boedromione sacramento in Agrauliis adigebantur. v. Boeckh. in script. Academ. a. 1819. et 1819. 20. Platn. Beitr. zum Att. R. p. 173 sqq. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 252 sqq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 123.

τοῖς δέ] Sic scribendum pro *τοῖσδε* ex regula Buttmanni Exc. 12. ad Demosth. Or. Midian. conf. Herm. ad Soph. Philoct. 87. „Buttm. ad Soph. Phil. p. 74. negat, scriptores prosae orationis in huiusmodi apodosi unquam ὅδε, sed semper οὗτος aut fortius οὗτος δέ dicere, inde ivit demonstratum, apud poetas ὅδε illud sic usurpatum semper ὁ δέ scribendum esse divisiin: ut docet hic locus, partim vere, partim minus. Nam in prosa etiam non solum οὗτος vel οὗτος δέ, sed etiam ὁ δέ licuit usurpari, idque h. l. Thucydidis erat reddendum.“ Dind. At Matth. §. 470. 2. exempla opponit pronominis ὅδε post ὅς positi, et dubitanter de hoc quidem loco loquitur. „Particula δέ in apodosi non solum I. ibi ponitur, ubi subiectum eius cum vi effertur, atque protasis subiecto opponitur, quibus locis Latini quoque *vero* dicunt, (Thuc. 8, 70. *ὡς — οἱ δὲ τετρακόσιοι* etc.), sed etiam II. modo Homerico et Herodoteo post particulas temporales in protasi particula δέ instructas eadem reddit in apodosi (velut 5, 16. *ἐπειδὴ δέ — τότε δέ* —). Et ne praecedit quidem semper eadem particula in protasi sententiarum tempus indicantium. Vid. Matth. p. 1247. Dubitationem movent verba *ἆθλα γὰρ οἷς κεῖται — τοὺς δὲ καὶ ἄνδρες* etc. III. Ubi scriptores post parenthesin sententiam repetunt, quae ante parenthesin adfuit, et prior sententia δέ additum habet, idem δέ posteriori sententiae addi solet. v. Herm. ad Soph. El. 776. Matth. l. c.“ Popp. His addi potest IV., quemadmodum post ὅτε — ἐπεὶ — ἕως saepe in apodosi δέ ponitur, ita etiam in comparationibus poni. v. Herm. ad Soph. El. 27.

ἀπολοφυράμενοι] Schol. Thuc. 2, 61. *ἀπαλγήσαντας — ἀντὶ τοῦ παυσαμένους ἀλγεῖν, ὥςπερ τὸ ἀπολοφυράμενοι.* In *ἀπό* est vis cessandi v. Valck. ad Herodot. 9, 31. „Accuratius tamen explicueris: *ἀλγήσαντας μὲν, παυσαμένους δὲ τοῦ ἀλγεῖν.*“ Krueg. ad Dionys. p. 196. Mox *ἀποχωρεῖτε* meliores libri, et in his Ven. Vulgo *ἄπιτε*. „*Ἄπιτε* ex optimorum librorum auctoritate in *ἀποχωρεῖτε* recte mutavit Popp., quamquam glossam esse existimarunt Wass. Gottl. Haack. Bekk. et nuper Web. Abh. etc. p. 16. At plane nequit dispici, quomodo vel stolido interpreti in mentem verbum *ἄπιτε* venerit, quod ne potest quidem falso intelligi, alio verbo explicare, quod neque planius neque obscurius est. Contra quum *ἀποχωρεῖτε* Thuc. scripsisset, interpretem praeeunte Platone, quem secutus etiam est Sophista Demosthenicus, (auctor Epitaphii, qui magni oratoris nomen mentitur), *ἄπιτε* adscripsisse verisimile est.“ Westerm. Quaest. Demosth. P. 2. p. 69.

Τοιόσδε μὲν ὁ τάφος ἐγένετο ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ· καὶ 47
διελθόντος αὐτοῦ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου τοῦδε ἐτελεύτα. τοῦ δὲ θέρους εὐθὺς ἀρχομένου Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τὰ δύο μέρη ὥςπερ καὶ τὸ πρῶτον ἐςέβαλον ἐς τὴν Ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ καθεζόμενοι ἐδῄουν τὴν γῆν. καὶ ὄντων αὐτῶν οὐ πολλάς πω ἡμέρας ἐν τῇ Ἀττικῇ ἡ νόσος πρῶτον ἤρξατο γενέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, λεγόμενον μὲν καὶ πρότερον πολλαχόσε ἐγκατασκῆψαι καὶ περὶ Λῆμνον καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις, οὐ μέντοι τοσοῦτός γε λοιμὸς οὐδὲ φθορὰ οὕτως ἀνθρώπων οὐδαμοῦ ἐμνημονεύετο γενέσθαι. οὔτε γὰρ ἰατροὶ ἤρκουν τὸ πρῶτον θεραπεύοντες ἀγνοίᾳ, ἀλλ' αὐτοὶ μάλιστα ἔθνησκον ὅσῳ

47. *τὰ δύο μέρη*] Duplex nominativus pro *τῶν Πελοπ. τὰ δύο μέρη*. v. Matth. p. 627. Mox propter *τὸ πρῶτον* v. 2, 10. Deinde *λεγόμενον* „est nominativus absolutus et intelligitur *αὐτήν*. Accuratius ita diceretur: *λεγόμενον μὲν καὶ πρότερον ἐγκατασκήψασα*. Sed, ut saepe fit, ex illo *λεγόμενον μέν*, *ut quidem dicitur*, suspendit reliqua, posito infinitivo.“ Herm. ad Vig. p. 713, 39., at Popp. negat, *λεγόμενον* significare *ut dicitur*, sed *quum dicatur*, et alibi *quamvis dicatur*. Schol. structuram ad sensum factam putat: *τὸ δὲ λεγόμενον ὡς πρὸς τὸ νόσημα*, (quod latet in ἡ νόσος) *ὑπήντησεν*, et provocat ad Homeri Od. 12, 74. Conf. Greg. Cor. p. 94. Suid. in *νόσον ἔχειν*, Phavorin. in *νεφέλη*, Hemsterh. ad Lucian. D. M. c. 15. Davis. ad Cic. de N. D. 2, 44. Matth. p. 811. adn. Proximo cap. de hoc morbo semper genus neutrum usurpatur, quasi *νόσημα* adfuerit, quod sequitur demum c. 51. Propter id ipsum et quia *αὐτήν* ad *ἐγκατασκῆψαι* non est additum, ac *λεγόμενον* non est *ut dicitur*, Popp. transit in partes Scholiastae, addens Sophoclem in Phil. 742. inverso modo *αὕτη* post *νόσημα* posuisse, quasi *νόσος* praecessisset. Verbum *ἐγκατασκῆψαι* „proprie de fulmine usurpatur, transfertur autem ad mala quaevis graviora cum impetu irrumpentia. v. Valck. ad Eurip. Hippol. p. 212.“ Gottl. Mox propter Lemnum conf. Od. Muell. Orchom. p. 302, 4. Deinde *οὕτως* iunge cum *γίγνεσθαι*. v. Matth. p. 612. c. p. 1238. §. 612.

ἀγνοίᾳ] Converte iuxta Scholiastam et Vallam: *neque enim medici sufficiebant morbo curando, primum remedia illi adhibentes prae ignorantia*, sive eum non noscentes. Kistem. Similiter Dukas: *μὴ εἰδότες τὸ πάθος, ὅ τι ποτ' ἦν*. Poppo haec verba triplici modo intelligi

καὶ μάλιστα προσῆεσαν, οὔτε ἄλλη ἀνθρωπεία τέχνη οὐδεμία· ὅσα τε πρὸς ἱεροῖς ἱκέτευσαν ἢ μαντείοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐχρήσαντο, πάντα ἀνωφελῆ ἦν, τελευτῶντές τε αὐτῶν ἀπέστησαν
48 ὑπὸ τοῦ κακοῦ νικώμενοι. ἤρξατο δὲ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς λέγεται, ἐξ Αἰθιοπίας τῆς ὑπὲρ Αἰγύπτου, ἔπειτα δὲ καὶ ἐς Αἴ-

posse docet: „Prout, ait, τὸ πρῶτον et ἀγνοίᾳ aut cum ἦρκουν aut cum θεραπεύοντες iungimus, scriptor dixit aut *medicos propter ignorantiam morbi primum nihil curando profuisse*, postea autem sane utilem eorum operam fuisse.“ Quod falsum esse, ex c. 51. non l. ab init. disci monet Kistem. Pergit Popp. „Aut dicit, *medicos propter inscitiam morbi nihil utilitatis attulisse, quum primum curarent*, quod postea, incertum qua de causa, praetermissum esse; aut *medicos nihil opis tulisse, quum primum propter inscitiam morbi aegrotantes curarent*, quod intellecta morbi saevitia artem eludente ab iis omissum esse.“ Haec tertia explicatio mihi videtur praeferenda esse: nam et rationem reddit, cur initio morbum sanare tentaverint, cuius conatus causa erat morbi natura ignorata, et cur aegrotantes adierint, quod periculum non noverant, brevi tamen cognoscebant. Accedit, quod hac tertia explicatione id, quod in altera deest, suppletur. Denique ordo verborum talis est, qualem tertia illa explicatio requirit. Mox de formula ὅσῳ καὶ μάλιστα v. Matth. p. 861. init.

ἀνθρωπεία τέχνη] Huc fortasse musica referenda. v. Schoencke de Peste Athenienses affligente (Lips. 1821.) p. 37. Popp. Mox alii libri μαντείοις, alii μαντείαις. Formam, quae est neutrius generis, Thucydidem tam de loco, quam de ipsis responsis usurpare, Popp. adnotavit. De re ipsa conf. Diod. 12, 58., qui Delum pestilentiae causa ex oraculi monitu expiatam esse narrat. Ad τοῖς τοιούτοις Schol. adnotavit: οἷον μαντικῇ, ἐπῳδῇ. „Expiationes et lustrationes, quibus ad morbos profligandos veteres saepe usi sunt, atque incantationes haud dubie dicit. Conf. Schoencke p. 37.“ Popp.

48. Si quaeritur, cuinam febrium generi morbus Atheniensium accensendus sit, nemo, cui de hac re iudicare convenerit, negabit, illum, si totum decursum et symptomata ab auctore relata spectes, maxime esse affinem typho contagioso eique putrido. Quod praecipue comprobat animi defectus omniumque rerum desperatio, quibus aegri afflicti erant, morbo primum irruente; dein signa, quae dicunt catarrhoso-phlegmonosa; tum vomitus biliosi, praesertim vero typus morbi septenarius i. e. terminatio morbi diebus criticis facta, denique exitus, quibus typhus bellicus finiri solet, varii, internarum et externarum partium gangraena. Mitiore iam facta contagii potentia, morbus antea rapide decurrens abiisse videtur in lentum diuturnumque. Tali enim morbo, qui neque acer neque acutus (οὐκ ὀξεῖα, ὥσπερ ἄλλων, οὐδὲ σύντονος) fuit, sed diuturnus et saepius alternans corpus sensim confecit (καὶ μῆκος ἐν ποικίλαις ἐχούσῃ μεταβολαῖς διαχωμένη τὸ σῶμα σχολαίως) correptus Pericles tardae succubuit morti, Plut. V. Pericl. 38. init. Huiusmodi febris typhosae species apud medicos sonat *febris nervosa versatilis*. Satis autem distinguit morbum a communi typhi bellici genere exanthema illud, quod auctor verbis φλύκταιναι καὶ ἕλκεα denotat, neque minus oculorum gangraena atque pudendorum, quae omnino propria apparent signa peregrinamque morbi originem indicant. Krauss. Disquisit. de natur. morbi Athen. (Stuttg. 1831.) p. 30 sq.

ἐξ Αἰθιοπίας] Gravissimos, qui terrarum orbem peragrarunt, morbos post illum a Thucydide descriptum, variis seculorum intervallis

γυπτον καὶ Λιβύην κατέβη καὶ ἐς τὴν βασιλέως γῆν τὴν πολλήν. ἐς δὲ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἐξαπιναίως ἐνέπεσε, καὶ τὸ πρῶτον ἐν τῷ Πειραιεῖ ἥψατο τῶν ἀνθρώπων, ὥστε καὶ ἐλέχθη ὑπ' αὐτῶν ὡς οἱ Πελοποννήσιοι φάρμακα ἐσβεβλήκοιεν ἐς τὰ φρέατα· κρῆναι γὰρ οὔπω ἦσαν αὐτόθι. ὕστερον δὲ καὶ ἐς τὴν ἄνω πόλιν ἀφίκετο καὶ ἔθνησκον πολλῷ μᾶλλον ἤδη. λεγέτω μὲν οὖν περὶ αὐτοῦ ὡς ἕκαστος γιγνώσκει καὶ ἰατρὸς καὶ ἰδιώτης ἀφ' ὅτου εἰκὸς ἦν γενέσθαι αὐτό, καὶ τὰς αἰτίας ἅστινας νομίζει τοσαύτης μεταβολῆς ἱκανὰς εἶναι δύναμιν ἐς τὸ μεταστῆσαι σχεῖν· ἐγὼ δὲ οἷόν τε ἐγίγνετο λέξω, καὶ ἀφ' ὧν ἄν τις
49 σκοπῶν, εἴ ποτε καὶ αὖθις ἐπιπέσοι, μάλιστ' ἂν ἔχοι τι προειδὼς μὴ ἀγνοεῖν, ταῦτα δηλώσω αὐτός τε νοσήσας καὶ αὐτὸς ἰδὼν ἄλλους πάσχοντας. τὸ μὲν γὰρ ἔτος, ὡς ὡμολογεῖτο, ἐκ
49 πάντων μάλιστα δὴ ἐκεῖνο ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανέν ὄν· εἰ δέ τις καὶ προέκαμνέ τι, ἐς τοῦτο πάντα ἀπε-

tres, eosque specie Attico morbo simillimos memoriam temporum perscrutanti reperiri, scribit Krauss. p. 39. Quos omnes ex Aethiopia aut certe Aegypto emersisse, omnes uno ore scriptores consentire addit. Primam illarum febrium Aethiopicarum, quae in genus mortalium seculo post Chr. N. secundo (paulo postquam M. Antoninus imperium obtinuerat, 165—168 post Chr. N.) Romam et Asiam depopulata inciderit, a Galeno esse memoratam. Secundam tertio seculo (Imperatoribus Gallo et Volusiano inde ab a. 252. ad 267.) terras pervagatam cum ab aliis Patribus Ecclesiae tum Eusebio et Cypriano describi. Tertiam, quae seculo sexto incubuerit et duraverit per quatuor indictiones inde ab a. 542. post Chr. N., in pestilentiam ipsam inguinariam degenerasse; a Pelusio ortam ad extremas oras dimanasse; eamque ab Euagrio et Procopio commemorari. Ac duabus quidem prioribus eandem fere speciem fuisse, quam morbo Attico; tertiam autem huic certe ex parte similem cognosci ex iis, quae scriptores autoptae narraverint. Haec deinde p. 41. et sqq. fusius pertractat et p. 54. tres febres Aethiopicas his nominibus ex arte designat, appellans primam Typhum Aethiopicum Antiquorum; alteram febrem Aethiopicam putridam; tertiam Typhum Antiquorum pustulosum. Mox τὴν πολλήν est *in maximam partem*. Πολύς dicitur pro *magnus*, ut 7, 13. Sic Latini *multa tellure* et *in multam noctem*. v. Dorv. ad Charit. p. 464. Deinde famam de venenis in cisternas iniectis (et idem nostra aetate per Galliam, Hispaniam etc. Cholera morbo ingruente hominibus persuasum fuisse novimus,) refutat Schoencke p. 16., nam φρέατα cisternae sunt ad aquam pluviam excipiendam. v. Herodot. 3, 108. Demosth. adv. Polycl. p. 1225. Reisk. Mox structura haec est: ἅστινας νομίζει ἱκανὰς εἶναι δύναμιν σχεῖν τοσαύτης μεταβολῆς ἐς τὸ μεταστῆσαι. Thuc. 6, 20. μεταβολή et μετάστασις pariter ita discernit, ut illa sit antecedens, haec consequens, illa *mutatio* in universum, haec *rerum conversio*, quare Popp. locum ita interpretatur: *et dicat eas causas, quas putet tantae mutationis esse idoneas, ut vim ad rerum conversionem efficiendam habuerint*, quum annus a morbis immunis mutatus sit in ἔτος νοσῶδες. Et probat Kleinii versionem: und welche Ursache bei einer solchen Veränderung er für hinreichend hält, um diese Umgestaltung zu bewirken. Hi igitur verba τοσαύτης μεταβολῆς cum αἰτίας iungunt, non cum δύναμιν, quae posterior ratio aperte collocatione verborum iuvatur.

κρίθη. τοὺς δ' ἄλλους ἀπ' οὐδεμιᾶς προφάσεως, ἀλλ' ἐξαίφνης ὑγιεῖς ὄντας πρῶτον μὲν τῆς κεφαλῆς θέρμαι ἰσχυραὶ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐρυθήματα καὶ φλόγωσις ἐλάμβανε, καὶ τὰ ἐντός, ἥ τε φάρυγξ καὶ ἡ γλῶσσα, εὐθὺς αἱματώδη ἦν καὶ πνεῦμα ἄτοπον καὶ δυσῶδες ἠφίει· ἔπειτα ἐξ αὐτῶν πταρμὸς καὶ βράγχος ἐπεγίγνετο, καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ κατέβαινεν ἐς τὰ στήθη ὁ πόνος μετὰ βηχὸς ἰσχυροῦ· καὶ

49. *ἀπεκρίθη*] i. e. *omnia in hunc morbum concesserunt.* Significat omnes morbos in hunc morbum depositos, in eum secessisse, excretos et expurgatos esse. v. Foes. Oecon. Hippocr. p. 74 sq., id quod aliis verbis c. 51. dicit: ὃ *καὶ γένοιτο, ἐς τοῦτο ἐτελεύτα.* Suidas *ἀπεκρίθη, ἀφωρίσθη.* Gottl. *Κρίσιν* et *κρίνεσθαι* apud medicos artis vocabula de morborum mutationibus esse, ideoque hoc enuntiatum proprie Gallice enuntiandum esse toutes ces maladies dans leur crise se séparaient de leur charactère propre pour prendre le charactère de celle-ci docet Gail., qui bene Agathiae verba *ἅπαντα δὲ (πάθη) εἰς ὄλεθρον ἀπεκρίνετο* comparat. Conf. etiam Abr. Dilucc. p. 227. Ex his verbis morbum *ἐπιδήμιον* fuisse demonstrat Schoencke p. 22. Popp. Conf. Krauss. p. 15 sq. Mox *προφάσεως* etc. est: *quum nulla causa aperta antegressa esset.* Deinde *θέρμαι* per vocem *πυρετός* explicat Timae. Lex. Plat. p. 139. Conf. Lobeck. ad Phryn. p. 341. Krauss. p. 16. negat hanc Timaei interpretationem ad h. l. aptam esse, recte Lucretium 6, 1144. convertisse: *Principio caput incensum fervore gerebant.* Conf. Virg. Ge. 3, 505. Febres ait huius generis ab aestu capitis et turgore ac rubore faciei, sanguinis impetu in caput, maxime in cerebrum ipsum excitato incipere solere. „Hic, ubi *κεφαλῆς* additum est et non morbi genus, sed indicium proponitur, *θέρμαι* febris esse non potest, verum *τῆς κεφαλῆς θέρμαι* sunt *capitis fervores*, ad quos non raro phrenitis sive encephalitis (Gehirnentzündung) mox accessit.“ Popp., qui pluralem *θέρμαι* comparat cum *ψύχη καὶ ψάλπη.* Idem docet, verbum *φλόγωσις* ad oculos spectare proximis verbis *ὀφθαλμῶν ἐρυθήματα* demonstrari.

τὰ ἐντός] Schol. *τοῦ στόματος δηλονότι*, id quod Popp. probat, quod et addita verba *ἥ τε φάρυγξ καὶ ἡ γλῶσσα* demonstrent, et quod ad alias interioris corporis partes demum inde a verbis *καὶ τὸ μὲν ἔξωθεν ἁπτομένῳ* etc. scriptor progrediatur. Conf. Lucret. 6, 1146. Virg. Ge. 3, 508. Ovid. Metam. 7, 556. Deinde *πνεῦμα ἄτοπον* est spiritus teter, quem aegroti emittebant. „*Ἄτοπον* Suidas explicat per *μοχθηρόν, ἀνυπομόνητον.* [Conf. Anecdd. Bekk. 1. p. 460, 8.] Pausan. 5, 5, 5. *τὸ ἄτοπον τῆς ὀσμῆς.*“ Bloomf., unde *tetrum* significari concludit. Conf. Lucret. v. 1153. Contra Arn. interpretatur *mirifice foetidum.* Mihi videtur esse ein ungesunder Athem. Vid. adn. ad 2, 51. init. Mox *βράγχος* Schol. explicat per *νόσημά τι περὶ τὸν βρόγχον, ὃ τὰς σῦς μάλιστα διαφθείρει.* Duk. citat Aristotel. 8. H. A. 21. Verbis *ὁ πόνος* Schoencke p. 25. *dolorem* significari intelligit. At „*πόνος* non, ut interpretes nonnulli volunt, vim doloris habet, sed ipse potius morbus intelligendus est, qui, postquam descenderat in pectus, affectionem, quam dicunt catarrhoso-phlegmonosam progenuit.“ Krauss. p. 16.

βηχός] Thom. M. *βὴξ καὶ ἐπὶ θηλυκοῦ καὶ ἐπὶ ἀρσενικοῦ — Θουκυδ.* etc. Abresch. Misc. Obss. 3, 1. p. 150. adiectivum *ἰσχυρός* putat h. l. commune esse, aliter *βήξ* hoc uno loco masculinum fore. Hoc firmatur loco 3, 85., ubi est *ἰσχυρὸς λιμός.* Ad vocem *καρδίαν* Schol. adnotavit, *ὅτι καρδίαν οἱ ἀρχαῖοι τὸν στόμαχόν φασι, καὶ καρδιωγμὸν τὸν πόνον τοῦ στομάχου.* „*Καρδία*, ut Nemesius de Nat. Homin. c. 20. docet, hic est *os ventriculi*, de quo plura vide apud Foes. ad Hippocr. 2. Epidem. 2.

ὁπότε ἐς τὴν καρδίαν στηρίξαι, ἀνέστρεφέ τε αὐτὴν καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς πᾶσαι ὅσαι ὑπὸ ἰατρῶν ὠνομασμέναι εἰσὶν

et Gatack. 2. Adv. Miscc. 16. Interpres Latinus hic *cor* convertit, fortasse secutus Lucretium, qui 6, 1150. haec ita effert: *Inde ubi per fauces pectus complerat et ipsum Morbida vis in cor maestum confluxerat aegris.* Victor. 27. V. L. 17. eo nomine reprehendit Lucretium, quasi qui hanc significationem vocis *καρδία*, qua Thuc. ea utitur, ignoraverit. Sed Lambin. ad Lucret. et Hier. Mercurialis 1. V. L. 1. putant, Lucretium potius imitatione Graecorum et eadem significatione *cor* dixisse, qua illi *καρδίαν.* Hoc benignius est et mihi verius videtur.“ Duk. v. Heind. ad Hor. 2. Serm. 3, 28. Krauss. p. 16 sq. adnotavit, medicos Graecorum veteres ipsumque Hippocratem pariter atque artis medicae imperitos verbo *καρδία* modo *cor* modo *os ventriculi* et ipsum *ventriculum* significare, fortasse etiam illam regionem ventriculi, quam Romani *scrobiculum cordis*, Germani Herzgrube appellant. Hippocr. Praedictt. 1, 9. *καρδίας πόνος ἅμα ὑποχονδρίῳ συντόνῳ καὶ κεφαλαλγίῃ κακόηθες*, ubi Krauss. intelligit os ventriculi et ipsum ventriculum. At apud Lucretium omnino non de eadem aerumna vel ullo indicio morbi agi, sed *cor maestum* esse animum abiectum, demissum (*τὴν ἀθυμίαν* c. 51.), probare Meisterum Schauergemälde der Kriegspest in Attic. p. 37 sqq. et 117 sqq., Popp. adnotavit.

ἀνέστρεφέ] Conf. Galen. in Hippocr. Progn. Comm. 3. p. 162., ubi hunc Thucydidis locum affert, addens: *τὸ ἀναστρέφειν ἐπὶ τῆς πρὸς ἐμετὸν ὁρμῆς εἶπε.* Schoenck. p. 26. Affectio morbosa erat talis et tanta, ut ad motum abnormem, perversum sive antiperistalticum ventriculus excitaretur.“ Krauss. p. 17.

ἀποκαθάρσεις] *Ἀνακαθάρσεις τῶν τις ἰατρῶν ἔφη γραπτέον εἶναι, ὅσον γὰρ ἐς ἐμετὸν ἄνω, ἀνακάθαρσις λέγοιτ' ἄν, ὃ δὲ τῷ ζώῳ κάτω διαχωρεῖ, τοῦτο ἐν δίκῃ ἀποκάθαρσις ὀνομάζοιτο· ἀλλ' ἐνταῦθα Θουκυδίδης ἁπλῶς εἰπὼν ἀποκάθαρσιν, ὁποτέραν ἐννοεῖ, οὐκ εἴρηκεν· ἴσως γὰρ τὴν ἐς τὰ κάτω λέγει· πλὴν ὅτι παρακαιῶν διάῤῥοιαν τοῦτο λέγει.* Dukas, ubi Popp. addit, proxima verba *πᾶσαι ὅσαι — ὠνομασμέναι εἰσίν* demonstrare, non de uno, verum de omnibus eiusmodi excretionum generibus, quae aut vomendo aut alvo soluta fiunt, agi. „Thuc. his verbis indicat materiarum biliosarum evacuationes, inprimis per vomitum factas, quae inter se differebant et colore et odore et sapore. Hippocr. enumerat vomitus coloris et prasini et flavi et aeruginosi et lividi vel nigri, odoris autem foetidi vel subputridi et putridi. Sapore sunt illae plerumque acres, corrodentes, raro mitiores in febribus typhosis.“ Krauss. p. 17. Mox *μετὰ ταλαιπωρίας* Schol. intelligit *μετὰ τῆς δυσεντερίας.* „Fr. Hoffm. convertit: *summa cum defatigatione*; alii autem *cum ingenti cruciatu.* Equidem in voce vim utriusque versionis inesse arbitror. Quod quidem demonstrat eiusmodi morbis decumbentium observatio.“ Krauss. p. 17. Mox „pro *κενή* Lambin. *πυκνή* ponendum esse censet, ductus auctoritate Lucretii v. 1159. *Singultusque frequens noctem per saepe diemque Corripere assidue.* Sine dubio Lucret. usus est Hippocratis verbo, qui in Hist. Morbor. 12. (libr. 3. de Morb. Popul. Sect. 1.) feminam quandam his affectionibus laborasse refert: *ἥμεσε πολλὰ, μέλανα, δυσώδεα· λυγμὸς πολὺς, δίψος ἐπιπόνως.* Alia etiam quaedam Lucret. ex Hippocratis libris sumta verbis ipsis reddidit. — Ex his colligo, poetae auctoritati nimis Lambinum indulgere, quum a verbis Thucydidis eum saepius recessisse liqueat. Gottleberum autem, qui Lambini coniecturam refutans, *λύγξ*, ait, per se est singultus frequens, sequi non possum, nam et *λύγξ* et singultus significat motus convulsivos diaphragmatis singu-

ἐπῆεσαν, καὶ αὗται μετὰ ταλαιπωρίας μεγάλης. λύγξ τε τοῖς πλείοσιν ἐνέπεσε κενή, σπασμὸν ἐνδιδοῦσα ἰσχυρόν, τοῖς μὲν μετὰ ταῦτα λωφήσαντα, τοῖς δὲ καὶ πολλῷ ὕστερον. καὶ τὸ μὲν ἔξωθεν ἁπτομένῳ σῶμα οὐκ ἄγαν θερμὸν ἦν οὔτε χλω-

los et quidem tales, ut inspirationem inducant violentam rapideque transeuntem. Satis nota est sententia medicorum Coicorum illa: *σπασμοὶ γίγνονται ἢ ὑπὸ πληρώσιος ἢ κενώσιος· οὕτω δὲ καὶ λυγμός.* Unde verbum *κενή* eandem, quam Hippocratea *ὑπὸ κενώσιος*, vim habere, in aperto esse videtur: optime enim hoc congruit cum Thucydidis ratione pressis verbis loquendi. An forte auctor captus erat errore veterum medicorum, qui singultum opinabantur vim esse ventriculi expultricem i. e. in qua impetus insit, materias, quae in ventriculum pervenerint, crudas acresve, imprimis autem biliosas ex duodeno in illum effusas expellendi? Quod si ita est, mea quidem fert opinio, Thucydidem verbis *λυγξ κενή* significare voluisse motum ventriculi irritum i. e. talem, qui nihil eiiciat, quia omnia iam eiecta sunt. Quo quidem errore ipse Galenus, qui sexcentis ferme annis post floruit, lapsus scripsit: *οἷόν τι πάθος τοῖς μυσὶν ὁ σπασμός ἐστιν, τοιοῦτον ἐν τῷ στομάχῳ γίγνεται ἡ λύγξ.* Singultus autem, quatenus est symptomaticus, in quacunque febri maligna apparens, infaustissimumque omen praebens, duabus excitatus est causis in pestilentia Atheniensium: praecipue materiis biliosis in ventriculum effusis, quas in febribus typhosis praesertim in iis, quae ex biliosis abeunt in putridas, experientia docet tantopere esse degeneratas, ut acrimoniae instar venenatae non ventriculum solum quam atrocissime irritent, eoque ipso septum transversum illi coniunctum per sympathiam quandam organicam laedant excitentque ad motus convulsivos, sed etiam tunicam oesophagi orisque intimam non raro inflamment corrodantque. Neque vero minoris ad gignendum singultum momenti est ipsa evacuatio magnae fluidorum copiae, repentinaque, quam illa inducit, corporis exinanitio. Secretiones enim et excretiones quaecunque profusae, verbi causa immodicae seminis virilis vel lactis feminei effusiones, deinde secessus dysenterici, in primis autem magna sanguinis iactura subito summam systematis nervosi turbationem afferunt, eaque ipsa convulsiones et locales et universales.“ Krauss. p. 17.

σπασμόν] Convulsiones universales i. e. musculorum omnium, praecipue voluntati indulgentium, eandem quam singultus habent dignitatem in typhosis febribus. Saepius enim singultum aliasque convulsiones locales, si diutius persistant, sequuntur universales. Itaque singultus ita se habet ad convulsiones omnium musculorum, ut trismus ad tetanum; ille enim est praecursor, nec tamen causa spasmi universalis, qui nervorum turbationis in maius auctae certum indicium est. Quid igitur verbum *ἐνδιδοῦσα* significet, satis liquet. Medicis his verbis fiet clarius: *quem sequebantur convulsiones vehementissimae.* Krauss. p. 21. Mox *λωφήσαντα* idem est quod *ὃς ἐλώφησε*, usu rariori, ut Popp. adnotavit. Dein traiectio est in verbis *καὶ τὸ μὲν — θερμὸν ἦν* pro *τὸ μὲν ἔξωθεν σῶμα ἁπτομένῳ (αὐτοῦ) οὐκ ἄγαν θερμὸν ἦν.* v. Krueg. ad Dionys. p. 302. adn. Et dativus participii significat *si quis tangeret.* v. Matth. p. 711. b. „*Tangendi* vocabulum pertinet tantum ad *θερμόν*, non ad reliqua, quippe visu exploranda. Neque enim *ἅπτεσθαι* Graeci de visu ponunt, et *oculis contrectare* poeticum est.“ Bau.

οὐκ ἄγαν θερμὸν ἦν] In febribus putridis, quo magis intima viscera laborant, eo minorem cutis expellit calorem, quia omnis vis vitalis a superficie corporis ad intestina recessit. Signum hoc pessimae

ρόν, ἀλλ' ὑπέρυθρον, πελιτνόν, φλυκταίναις μικραῖς καὶ ἕλκεσιν ἐξηνθηκός· τὰ δὲ ἐντὸς οὕτως ἐκάετο ὥστε μήτε τῶν πάνυ

est notae, multoque peior quam calor, qui dicitur mordax. Hippocr. secundum varios caloris gradus, quales in febribus quibuscumque malignis se exhibent, ipsas illas dividit. Quod attinet ad prognosin in huiusmodi febribus, haec statuit: *ἐν τοῖσι μὴ διαλείπουσι πυρετοῖσιν, ἐὰν τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ᾖ, τὰ δὲ ἔνδον καίῃ καὶ δίψην ἔχῃ, θανάσιμον.* Et alio loco: *ἐν τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασι ψύξις ἀκρωτηρίων, κακόν.* Krauss. p. 21 sq.

οὔτε χλωρόν] Reisk. volebat *οὐκ ἄγαν θερμὸν ἦν, οὔτε ὑπερυθρον, ἀλλὰ χλωρόν.* Male. Etenim scriptor hoc maxime exponere et demonstrare voluisse videri debet, quibus signis pestilentia Attica differat a communi genere febrium ardentium. Hae quidem et vehementem calorem efficiunt et pallidum cutis colorem. Voce *ὑπέρυθρον* scriptor significat rubedinem cutis illam, quam recentioris aetatis medici appellant exanthema typhosum (morbillis summe analogum, papulis autem magis elevatis, magis irregularibus, cuti *non tumidae, non inflammatae, sed rubellae, marmoreo-variegatae* insidentibus, *non pruriens, non ardens.* Hildenbr. Institut. Practico-med. Vol. 1. p. 315.) Krauss. p. 22 sq. Mox *πελιτνόν* vulgo scribitur per *δ*. Per *τ* scribendum esse docent veteres Grammatici, repugnant libri Thucydidis, nec tamen improbant novissimi editores. Vid. Suid. Phavor. Phot. Eustath. ad Il. 9, 63. p. 735, 57., ibique Scholia br. Conf. Piers. ad Moer. p. 325. „Lividum colorem istum significat, in quem abire solet rubedo typhosa. Rubedinis illius Hippocr. vix mentionem facit, nisi in Hist. Morb. 7. Sect. 3., ubi virginem quandam Abderis febri ardente decumbentem laborasse refert his affectionibus: *ἄση* (anxietas) *πολλὴ, ἔρευθος* etc. Lividas autem fuisse extremas partes (*ἄκρεα πελιδνὰ καὶ ψυχρά*) saepius memorat.“ Krauss. p. 23.

φλυκταίναις] Vid. Heyn. ad Virg. Ge. 3, 508. Lucret. v. 1147. 1165. Medici apud Gailium haec verba sunt: *Φλύκταιναι* signifie *phlyctènes* et non *pustules.* On entend par phlyctène une petite tumeur avec épanchement d'une serosité âcre, d'un sang décomposé, ou d'une humeur quelconque, qui soulève l'epiderme; et par pustule une élévation du derme (c'est à dire peau), laquelle revêt ordinairement le charactère inflammatoire; distinction nécessaire, puisque la phlyctène est commune aux affections gangréneuses et pestilentielles, tandis que la pustule se manifeste plutôt dans les maladies exanthématiques. Variolas illas *φλυκταίνας* et illa *ἕλκεα* fuisse (quae est L. G. Sachsii de originibus variolarum Regiom. 1824. opinio), refellit Krauss. p. 36 sq., deinde p. 38. „Qui de peste, ait, inguinaria scripserunt, scriptores omnes — pustulas exiguas vario colore tinctas totum per corpus testantur erumpere multis eorum, qui pestilentia correpti sunt. Sanie quadam repletae colorem exhibent modo pallidum vel citrinum vel rubrum, modo virentem, modo lividum aut nigrescentem. Mox rumpuntur ac liquorem foetidum et plerumque citrinum effundentes squamam herpeti similem efficiunt. Natura sua mihi quidem maxime affines videntur carbunculis, qui constantissimum pestilentiae symptoma deprehenduntur. Pustulas eiusmodi paene dixerim carbunculos esse minutos; nam per eandem pestilentiae epidemiam aliis efflorescunt in toto corpore pustulae huius generis perpusillae vel magnitudinem lentis aequantes (quales Procopius B. P. 2, 22. memorat), aliis carbunculi apparent in variis partibus corporis. Hippocr. 3. de Morb. Popul., quae in cute apparuerunt, his verbis refert: *ἄνθρακες πολλοὶ κατὰ θέρος καὶ ἄλλα, ἃ σὴψ καλέεται, ἐκθύματα μεγάλα· ἕρπητες πολλοῖσι μεγάλοι.* Voce

λεπτῶν ἱματίων καὶ σινδόνων τὰς ἐπιβολὰς μήτ' ἄλλο τι ἢ γυμνὸν ἀνέχεσθαι, ἥδιστά τε ἂν ἐς ὕδωρ ψυχρὸν σφᾶς αὐτοὺς ῥίπτειν. καὶ πολλοὶ τοῦτο τῶν ἠμελημένων ἀνθρώπων καὶ ἔδρασαν ἐς φρέατα, τῇ δίψῃ ἀπαύστῳ ξυνεχόμενοι. καὶ ἐν τῷ ὁμοίῳ καθειστήκει τό τε πλέον καὶ ἔλασσον ποτόν. καὶ ἡ ἀπορία τοῦ μὴ ἡσυχάζειν καὶ ἡ ἀγρυπνία ἐπέκειτο διὰ παντός. καὶ τὸ σῶμα ὅσονπερ χρόνον καὶ ἡ νόσος ἀκμάζοι οὐκ ἐμαραίνετο, ἀλλ' ἀντεῖχε παρὰ δόξαν τῇ ταλαιπωρίᾳ, ὥστε ἢ διεφθείροντο οἱ πλεῖστοι ἐναταῖοι καὶ ἑβδομαῖοι ὑπὸ τοῦ ἐντὸς καύματος ἔτι ἔχοντές τι δυνάμεως, ἢ εἰ διαφύγοιεν, ἐπικατιόντος

σήψ significare videtur *putredinis signa*, voce ἕρπητες crustas a pustulis (ἐκθύμασι) relictas. Pustulas igitur Atheniensibus efflorescentes atque ulcerantes eiusdem fuisse naturae, cuius esse solent eae, quae in pestilentia inguinaria saepius scriptores memorant, haud dubium est. Apud medicos illae sonant ecthymata." Mox verbis τὰ δὲ ἐντός „Thucydides vult intelligi viscera, quae contrarie ponit corpori externo, intima, sc. τὰ τῷ διαῤῥάγματι ὑποκείμενα, quae superiori abdominis parte continentur." Krauss. p. 23.

ἢ γυμνόν] Gr. D. Laur. E. Vind. Ven. marg. Steph. Galen., ex emend. etiam Cl. *γυμνοί*. Fabius Paulinus in Praelectt. Marciis sive Commentt. in Thuc. historiam de Peste Ath. (Venet. 1603. 4.) p. 309. *γυμνόν* praefert, supplens ex praegressis τὸ μὲν ἔξωθεν ἁπτομένῳ σῶμα voces τὸ σῶμα, quem sequitur praeter alios Popp., qui negat, *γυμνοί* ferri posse: „nam ut *ἀνέχομαι γυμνός* pro *ἀνέχομαι γυμνὸς ὤν* toleremus, quoniam ad ὥστε ἀνέχεσθαι (propterea quod τὰ ἐντὸς οὕτως ἐκαίετο suum subiectum habent), nihil nisi aut hoc ipsum subiectum aut, si id minus aptum videtur, *αὐτούς* suppleri potest, nominativus *γυμνοί* soloecus est. Nec quidquam iuvamur, si cum Kistem. εἶναι quam ὄντες supplere malumus; nam vel sic nec *γυμνοί* nec *γυμνόν*, sed *γυμνούς* requiritur. Nec vero ad nominativum excusandum sufficiant quae Arn. disputat, τὰ ἐντὸς οὕτως ἐκαίετο idem valere quod τὰ ἐντὸς οὕτως ἐκαίοντο (οἱ κάμνοντες); nam quae alia profert exempla nominativi pro accusativo cum infinitivo per mutationem orationis iuncta 5, 41. 50., horum rationem reddidimus 1, 1. p. 116."

ἥδιστά τε] sc. εἰ ἠμελοῦντο, μὴ ἐφυλάσσοντο, quod docent sequentia. Conf. Matth. §. 598. a. Popp. Mox τῶν ἠμελημένων „intellige *pauperum, famulitio destitutorum*, ut Procop. B. P. 2, 22. explicatius scripsit." Abr. Haud dubie (adversatur Popp.) hic omnino ii, in quos nemo attentus erat, incustoditi, quos non necesse est semper pauperes fuisse, cum Iacobsio intelligendi sunt. Mox τοῦτο ἔδρασαν „nihil est nisi ἔῤῥῖψαν σφᾶς αὐτούς." Bau. De verbis ἀπορία τοῦ μὴ v. Buttm. Exc. 11. ad Demosth. or. Mid., Matth. p. 1048. 7. „Haec verba significant iactationem corporis. Hippocr. utitur his verbis: *πολλὺς βληστρισμός* et *ἀνέχειν οὐ δύναται* aegrotus." Krauss. p. 23. Mox Fabius Paulin. monet, verbum ἐμαραίνετο ex arte medica depromtum esse, unde ductus sit *μαρασμός* i. e. marcor, febris hectica. De verbis ἐναταῖοι καὶ ἑβδομαῖοι conf. Liv. 41, 21.

ὑπὸ τοῦ ἐντὸς καύματος] Optime scriptor significat morbi atrocissimi exitum. Namque febres huius generis, putridae dictae, partium intimarum, quae inflammatione afflictae sunt, gangraenam gignentes vitam derepente eripiunt. Partes autem, quae incidere solent in hanc labem, hae sunt: peritonaeum — inprimis omentum maius — ipse ventriculus intestinorumque tractus; rarius hae: hepar — lien ceteraque

τοῦ νοσήματος ἐς τὴν κοιλίαν καὶ ἑλκώσεώς τε αὐτῇ ἰσχυρᾶς ἐγγιγνομένης καὶ διαῤῥοίας ἅμα ἀκράτου ἐπιπιπτούσης οἱ πολλοὶ ὕστερον δι' αὐτὴν ἀσθενείᾳ ἀπεφθείροντο. διεξῄει γὰρ διὰ παντὸς τοῦ σώματος ἄνωθεν ἀῤξάμενον τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ πρῶτον ἱδρυθὲν κακόν, καὶ εἴ τις ἐκ τῶν μεγίστων περιγένοιτο, τῶν γε ἀκρωτηρίων ἀντίληψις αὐτοῦ ἐπεσήμαινε· κατέσκηπτε γὰρ ἐς αἰδοῖα καὶ ἐς ἄκρας χεῖρας καὶ πόδας, καὶ πολλοὶ στε-

organa." Krauss. p. 23 sq. Verbis ἔχοντες — *δυνάμεως* idem p. 24. adnotavit, significari repentinam ex gangraena mortem. Popp. addit, mox contrarie poni ἀσθενείᾳ ἀπεφθείροντο. Inde a verbis ἢ εἰ διαφύγοιεν alterum morbi stadium incipere statuit Meist. p. 49.

τοῦ νοσήματος] Schol. τῆς δυσεντερίας. Temere; febribus enim typhosis proprium est, inflammationem tunicae intestinorum mucosae, quae dicitur ulcerosam gignere, quam scriptorum sagacissimus quasi quadam divinatione verbo aptissimo ἕλκωσις significavit. Dysenteriam quoque meram febribus illis saepius supervenire, non nego, quod singulis quidem febri correptis accidisse, Hippocr. testatur. Ulcerationem tunicae intestinorum mucosae corpora febribus eiusmodi defunctorum quam accuratissime dissecando primus deprehendit Broussaeus, nostraque aetate illud, quod Thuc. multis ante seculis divinaverat, clare demonstravit." Krauss. p. 24. conf. Schoenck. p. 31.

ἀκράτου] Hippocr. Praedictt. 1, 111. αἱ ἄκρητοι τελευτῶσαι καθάρσιες, παροξυντικαί et §. 50. τὰ τελευτῶντα ὑποχωρήματα εἰς ἀῤῥωδέα, ἄκρητα, παροξυντικά. Galenus ita vocem explicat: ἄκρητοι ὑποχωρήσεις αἱ ἄμικτοι ὑγρότητος ὑδατώδους, αὐτὸν μόνον ἔχουσαι ἐλικρινῆ ὑπερχόμενον κάτω χυμὸν, εἴτε τὸν τῆς ξανθῆς χολῆς, εἴτε τὸν τῆς μελαίνης. v. Interpp. ad Hippocr. de Morb. Vulgar. 2, 2. ed. Foes. Francof. 1624. Arn. Popp. probat Porti versionem: *immoderatum alvi profluvium*. „Ἀκρατής, ait, de homine maxime dicitur, qui aut sui non potens est et intemperans, aut non potens rei, ipsa autem διάῤῥοια est ἄκρατος. v. Polluc. 4, 187." At quid verbis ἀκρατής et ἄκρατος inter se est? ἄκρατος ex arte petitum a Galeno explicatur. Mox „inde a verbis καὶ εἴ τις ἐκ τῶν μεγίστων etc. incommoda pestilentiam secuta (Nachwehen) sequi, probat Meist. p. 49 sq. et p. 129 sqq." Popp.

ἀκρωτηρίων — ἐπεσήμαινε] i. e. τά γε ἀκρωτήρια τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ (τοῦ κακοῦ) ἐπεσήμαινε. Et tenendum, verbum ἐπεσήμαινε absolute dici pro σημεῖον ἦν, ut 2, 8. Plura exempla dat Bloomf. ex Appiano, Arriano, Plutarcho, Herodoto, Dione Cass. Unde etiam Latinis usus absolutus *significandi* venit, ut Cic. de N. D. 1, 10., ubi v. Wyttenb. p. 725. ed. Creuz., adde eundem ad Ecll. Hist. p. 367. Hippocr. de Morb. Sacr. p. 306. Foes. οὐ γὰρ ἔτι ἐπίληπτον γίνεται, ἢν ἅπαξ ἐπισημανθῇ et paulo ante: περιγίγνεται (τὰ παιδία) ἐπίσημα ἐόντα· ἢ γὰρ στόμα παρασπᾶται, ἢ ὀφθαλμοὶ, ἢ αὐχὴν, ἢ χείρ. Ut de mutationibus corporum et momentis morborum, ita de mutationibus aëris et tempestatum eodem usu ἐπισημαίνει dicitur, de quo Ideler. Handb. d. Chronol. Vol. 1. p. 314 sq. conf. p. 358 sq. Duplicem genitivum, alterum subiecti (αὐτοῦ), alterum obiecti (ἀκρωτηρίων) explicat Matth. §. 380. adn. 1. Hic ad verbum sensus est: so war doch wenigstens die Ergreifung der äussersten Gliedmassen durch das Uebel ein Symptom, sive *mali vis apprehendens certe extremas corporis partes significabat*. Mox de verbo κατέσκηπτε agit Elmsl. ad Eurip. Med. 93.

ἐς αἰδοῖα] Inflammatio impura seu erysipelaceae similis subito transit in gangraenam et sphacelum, quo facto pars afflicta cinereo,

ρισκόμενοι τούτων διέφευγον, εἰσὶ δ' οἳ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. τοὺς δὲ καὶ λήθη ἐλάμβανε παραυτίκα ἀναστάντας τῶν πάντων ὁμοίως καὶ ἠγνόησαν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπιτηδείους. γενόμενον γὰρ κρεῖσσον λόγου τὸ εἶδος τῆς νόσου τά τε ἄλλα χαλεπωτέρως ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν προσέπιπτεν ἑκάστῳ καὶ ἐν τῷδε ἐδήλωσε μάλιστα ἄλλο τι ὂν ἢ τῶν ξυντρόφων τι· τὰ γὰρ ὄρνεα καὶ τετράποδα ὅσα ἀνθρώπων ἅπτεται πολλῶν

fusco aut atro colore tingitur, dein vesiculae sanie repletae, quae in cute elevantur, ruptae pessimum effundunt ichorem, finitima corrumpentem et depascentem, ut pars liquefacta sensim defluat decidatque. Rarius ista membra sphacelo sicco pereunt, quo correpta in aridam escharam exsiccantur, ac mumiae speciem prae se ferentes desciscunt a corpore materno. Hippocr. sphacelum humidum febribus supervenientem his verbis delineat: *πολλοῖσι μὲν γὰρ βραχίων καὶ πῆχυς ὅλος περιερρύη· οἳσι δὲ ὅλος ὁ μηρὸς ἢ τὰ περὶ κνήμην ἀπεψιλοῦτο καὶ ποῦς ὅλος· ἦν δὲ πάντων χαλεπώτατον τῶν τοιούτων, ὅτι περὶ ἦβην καὶ αἰδοῖα γενοίατο.* Est autem verisimile, medicos abscindendo artus, inprimis pudenda, prohibuisse, ne prorepens ad intima vitam ipsam malum exstingueret. Hinc Lucret. 6, 1207. ***Et graviter partim metuentes limina leti Vivebant ferro privati parte virili.*** Krauss. p. 24 sq. Conf. Schoenck. p. 40.

στεριζκόμενοι τούτων] i. e. non solum extremis manibus pedibusque spoliati sunt, sed totis. Lucret. v. 1209. ***Et manibus sine nonnulli pedibusque manebant In vita.*** Schol. Aristid. p. 187. Fromm. huc respiciens verbis *τὴν νόσον τὰ ἄκρα τῶν διαφευγόντων ἀποτέμνειν* (sic enim legendum) id tantum significat, quod plerumque accidebat.

τῶν ὀφθαλμῶν] Sprengel. oculorum iacturam a Thucydide memoratam intelligi vult amaurosin i. e. illum morbum, quo acies quidem perditur, at oculi forma integra servatur. Puto virum errare; pro certo habendum est, inflammatione maligna oculos perisse, sicut pedes manusque. Ipse Hippocr. has oculorum affectiones phreniticis accidisse refert: *ὀφθαλμίαι ὑγραὶ, μακροχρόνιαι, μετὰ πόνων· ἐπιφύσιες βλεφάρων ἔξωθεν, ἔσωθεν, πολλῶν φθείροντες τὰς ὄψιας, ἃ σύκα ἐπονομάζουσιν.* Krauss. p. 25. Conf. Schoenck. p. 32. Mox *παραυτίκα ἀναστάντας* est ***statim quum surrexerant.*** Conf. Lucret. v. 1212. Bloomf. hunc effectum morbi putat ad tempus fuisse, non perpetuum, at vim memoriae postea rediisse. Usum verbi *ἀνασταῖναι*, ***assurgere e morbo*** (Liv.) exemplis Herodoti 1, 22. et Aesopi Fab. 15, 18. illustrat.

50. *κρεῖσσον λόγου*] v. Matth. p. 847. De verbis *ἢ κατά* v. ibid. §. 449.

τὰ — ὄρνεα] In saevissima quaque pestilentia non raro evenit, ut bestiae suapte natura domicilia hominum effugiant. Livius quoque 41, 21. morbum quendam pestilentem anno 174. ante Chr. N. in Romanos saevientem commemorans haec refert: ***cadavera intacta a canibus ac vulturibus tabes absumebat, satisque constabat nec illo, nec priore anno in tanta strage boum hominumque vulturium usquam visum.*** Idem Hafniae observatum est a. 1523., quo pestilentia ibi saeviebat. Aves effugere ita festinaverunt, ut pullos suos ovaque impiae desererent. Sin autem bestiae, natura sua minus vigilante, cadavera defunctorum ex pestilentia petunt adeoque devorant, rapida morte pereunt. Quod in Anglia accidit a. 1516., quo febris illa sudatoria pecudumque lues socia diram animantibus inferebat stragem. Quum corvi canesque cadavera adibant, subito peribant. Krauss. p. 26. Mox *ἅπτεται* „est

ἀτάφων γιγνομένων ἢ οὐ προσῄει ἢ γευσάμενα διεφθείρετο. τεκμήριον δὲ· τῶν μὲν τοιούτων ὀρνίθων ἐπίλειψις σαφὴς ἐγένετο, καὶ οὔχ ἑωρῶντο οὔτε ἄλλως οὔτε περὶ τοιοῦτον οὐδέν· οἱ δὲ κύνες μᾶλλον αἴσθησιν παρεῖχον τοῦ ἀποβαίνοντος διὰ τὸ ξυνδιαιτᾶσθαι.

Τὸ μὲν οὖν νόσημα, πολλὰ καὶ ἄλλα παραλιπόντι ἀτοπίας, 51 ὡς ἑκάστῳ ἐτύγχανέ τι διαφερόντως ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον γιγνόμενον, τοιοῦτον ἦν ἐπὶ πᾶν τὴν ἰδέαν. καὶ ἄλλο παρελύπει κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οὐδὲν τῶν εἰωθότων· ὃ δὲ καὶ γένοιτο, ἐς τοῦτο ἐτελεύτα. ἔθνησκον δὲ οἱ μὲν ἀμελείᾳ, οἱ δὲ καὶ

devorant, comedunt. Sic *attingere* ap. Cic. pr. Rosc. Am. 26. Vid. Cl. Cic. Ern. h. v." Gottl. Conf. Hor. 2. Serm. 6, 87. Ovid. Metam. 7, 550. Mox de verbis *τεκμήριον δέ* v. Matth. §. 630. f. extr. Deinde *τοῦ ἀποβαίνοντος* intellige *τοῦ τετράποδα γευσάμενα διαφθείρεσθαι.*

51. *πολλὰ — παραλιπόντι*] Intelligit varietates illius morbi, et a natura singulorum peculiari (Individualität) et a tempore, quo unusquisque morbo correptus erat, pendentes. Morbus enim quisque epidemicus idemque contagiosus urbem aliquam invadens aliam exhibet speciem, aliam discedens. Krauss. p. 26.

ἀτοπίας] *affectiones morbosas* interpretatur idem p. 15., addens: „propria est febribus stationariis potentia illa, qua in omnes morbos tum febriles, tum non febriles ita dominantur, ut suam naturam plus minusve iis impertiant. Talis autem erat Aethiopicus ille morbus, qui incertis temporibus gignebatur ex peculiaribus quibusdam causis." Affectiones illas, quas, si forte singulis inciderant, saevientem in pestilentiam transmutatas esse Thucydides dicit (easdemque Hippocr. refert), has putat fuisse: Anginam — Pleuritidem — Dysenteriam — Diarrhoeam — inprimis Erysipelas. „Tubercula in pudendis, ait Krauss., Hippocr. memorat orisque ulcera, lippitudines et carbunculos (*ἄνθρακας*) adeo maligna erupisse, ut vel febres ardentes et phrenitides gignerent; verum non morbos solum, sed laesiones etiam fortuitas in tantam malignitatem degenerasse, ut erysipelas per totum corpus eruperit: erysipelas autem induxisse febrem ardentem. Quae in quacunque et typhi contagiosi et ipsius pestilentiae inguinariae epidemia omnino omnia evenire, satis historia morborum popularium demonstrat." Mox *τὴν ἰδέαν* Schol. explicat: *τὴν φύσιν.* „Non puto, vere; nam *ἰδέα* eandem vim habet, quam *imago* i. e. externa species. Internam morbi naturam auctor hic non propositum habet explicare (v. cap. 54.). Germani: ein Total-Bild." Krauss. p. 26 sq.

καὶ ἄλλο — ἐτελεύτα] Haec omisit Levesqu., interpretamentum arbitratus illorum, quae ab initio capitis 49. leguntur. Popp. alias adfert eiusmodi repetitiones per auctorem factas, quas aut et ipsas damnari oporteat, aut haec quoque servari, velut 2, 27. coll. 4, 56. 1, 100. coll. 4, 102. et quae de caede Hipparchi 1, 20. et 6, 57. narrantur. Alia eiusmodi addit librum 8. continere. „Scriptor, ait, sententiam: morbum istum fuisse vulgarem (*ἐπιδήμιον, πάνδημον*), haud dubie diligenter vult inculcare. Praeterea supra de tempore, quod antecessit pestilentiae, hic de eo agit, quo morbus saeviebat." Mox pro *ἔν τε οὐδέν* Greg. Cor. p. 55. legit *ἔν τε οὐδὲ ἕν* (ubi v. Interpp. et Vig. p. 468. adn.). Et sic plurimi libri Thuc., scribendumque videtur Schaefero Appar. crit. Demosth. Vol. 2. p. 619., qui *εἰς οὐδ' εἰς* dicit idem esse, quod ***nullus ne unus quidem*** h. e. ***plane nullus.*** Quae Popp. reiiciens affert exempla locutionis *ἔν τε οὐδέν* ex Dione Cassio, Demo-

πάνυ θεραπευόμενοι. ἔν τε οὐδὲν κατέστη ἴαμα ὡς εἰπεῖν ὅ,τι χρῆν προσφέροντας ὠφελεῖν· τὸ γὰρ τῳ ξυνενεγκὸν ἄλλον τοῦτο ἔβλαπτε. σῶμά τε αὔταρκες ὂν οὐδὲν διεφάνη πρὸς αὐτὸ ἰσχύος πέρι ἢ ἀσθενείας, ἀλλὰ πάντα ξυνήρει καὶ τὰ πάσῃ διαίτῃ θεραπευόμενα. δεινότατον δὲ παντὸς ἦν τοῦ κακοῦ ἥ τε ἀθυμία ὁπότε τις αἴσθοιτο κάμνων, πρὸς γὰρ τὸ ἀνέλπιστον εὐθὺς τραπόμενοι τῇ γνώμῃ πολλῷ μᾶλλον προΐεντο σφᾶς αὐτοὺς καὶ οὐκ ἀντεῖχον, καὶ ὅτι ἕτερος ἀφ' ἑτέρου θεραπείας ἀναπιμπλάμενοι ὥσπερ τὰ πρόβατα ἔθνησκον· καὶ τὸν πλεῖστον φθόρον τοῦτο ἐνεποίει. εἴτε γὰρ μὴ θέλοιεν δεδιότες ἀλλήλοις προσιέναι, ἀπώλλυντο ἐρῆμοι, καὶ οἰκίαι πολλαὶ ἐκενώθησαν ἀπορίᾳ τοῦ θεραπεύσοντος· εἴτε προσίοιεν, διεφθείροντο, καὶ μάλιστα οἱ ἀρετῆς τι μεταποιούμενοι· αἰσχύνῃ γὰρ ᾐφείδουν σφῶν αὐτῶν, ἐσιόντες παρὰ φίλους, ἐπεὶ καὶ τὰς ὀλοφύρσεις τῶν ἀπογιγνομένων τελευτῶντες καὶ οἱ οἰκεῖοι ἐξέκαμνον, ὑπὸ τοῦ πολλοῦ κακοῦ νικώμενοι. ἐπὶ πλέον δὲ ὅμως οἱ διαπεφευ-

sthene, Bekk. Anecdd. 1. p. 138 sq. Thiersch. Gr. §. 314. 7. et de Latinis *nemo unus*, *nullus unus*, *nihil unum* adiri iubet Ramsh. Gr. Lat. p. 324 sq. Conf. Lucret. 6, 1225.

ἰσχύος πέρι] i. e. *nullum corpus erat tam firmum, ut morbo resisteret, nullum tam infirmum, quin morbo materiam suppediturat.* Pestilentia enim, quamquam minus saepe, etiam infirmos et valetudinarios corripit. Mox *ἀναπιμπλάμενοι* est *infecti*, quo sensu etiam Latini *impleti* dicere consueverunt, ut Livius. v. Doederl. Lat. Synon. Vol. 2. p. 55. Plut. V. Pericl. c. 34. Timae. Lexic. Plat. v. *ἀνάπλεως*. Mox *τὰ πρόβατα*, Schol. ait, *ὅτι μεταληπτικὰ καὶ μεταδοτικὰ τῆς νόσου.* Iunge igitur *ἀναπιμπλάμενοι ὥσπερ τὰ πρόβατα*, non *θνήσκοντες ὥσπερ τὰ πρόβατα.*

ὀλοφύρσεις ἐξέκαμνον] Huc respicit Dionys. p. 795. *τὸ γὰρ ἀποτειχίσαι καὶ ἀπολοφύρασθαι* etc., non ad 1, 143. Verbum *ἐξέκαμνον* hoc sensu positum esse videtur: *taedio perdiderant sensum lamentorum morientium.* Lucret. 6, 1247. *Lacrymis lassi luctuque redibant*, unde nihil colligi potest. At mecum facit Schol.: *λείπεται ἡ πρός· ἵν' ᾖ, πρὸς τὰς ὀλοφύρσεις καὶ τοὺς θρήνους.* Contra Livius 25, 26. *Postremo ita assuetudine mali efferaverant animos, ut non modo lacrymis iustoque comploratu prosequerentur mortuos, sed ne efferrent quidem aut sepelirent.* Qui si locum Thucydidis ante oculos habuisset, propter praesens *ἀπογιγνομένων* non ita intelligere potuisset, si quidem *ὀλοφύρσεις τῶν ἀπογιγνομένων* sunt lamentationes morientium; at lamenta propinquorum fuissent *ὀλοφύρσεις τῶν ἀπογενομένων*, *de mortuis.* Accedit, quod scriptor indicare causam voluisse videtur, cur propinqui moribundos reliquerint, ut, si qui viserent eos, modo homines sensu humanitatis tacti, et propterea nullum periculum refugientes viserent. Eius rei causa haec fuit, quod propinqui ad eiulatus suorum occalluerunt mali consuetudine. Conf. Xen. H. Gr. 7, 5, 19. *ὡς πόνων τε μηδένα ἀποκάμνειν, ut taedio laborum nullorum capti fatisceret.* Adde M. S. 2, 6, 35.

ἐπὶ πλέον — ὅμως] Quamquam fuerunt, qui ipsis propinquis morientium non venientibus adirent, et sensu humanitatis permoti vitam periclitarentur, nec suae salutis causa periculum recusare viderentur; *tamen* ii, qui morbi vim effugerant, moribundos et aegrotantes minus

γότες τόν τε θνήσκοντα καὶ τὸν πονούμενον ᾠκτίζοντο διὰ τὸ προειδέναι τε καὶ αὐτοὶ ἤδη ἐν τῷ θαρσαλέῳ εἶναι· ὃς γὰρ τὸν αὐτὸν ὥρτε καὶ κτείνειν οὐκ ἐπελάμβανε. καὶ ἐμακαρίζοντό τε ὑπὸ τῶν ἄλλων καὶ αὐτοὶ τῷ παραχρῆμα περιχαρεῖ καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον ἐλπίδος τι εἶχον κούφης μηδ' ἂν ὑπ' ἄλλου νοσήματός ποτε ἔτι διαφθαρῆναι.

Ἐπίεσε δ' αὐτοὺς μᾶλλον πρὸς τῷ ὑπάρχοντι πόνῳ καὶ 52
ἡ ξυγκομιδὴ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ ἄστυ, καὶ οὐχ ἧσσον τοὺς ἐπελθόντας. οἰκιῶν γὰρ οὐχ ὑπαρχουσῶν, ἀλλ' ἐν καλύβαις πνιγηραῖς ὥρᾳ ἔτους διαιτωμένων ὁ φθόρος ἐγίγνετο οὐδενὶ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ νεκροὶ ἐπ' ἀλλήλοις ἀποθνήσκοντες ἔκειντο

haesitabant et adire et miseratione, quoad eius fieri poterat, solari, quia effectus morbi ut noverant, ita non iam extimescebant. Mox *τὸν πονούμενον* est pro *τὸν κάμνοντα.* v. Hippocr. Aphor. 2, 48. Arist. Pac. 820. Dein *διαφθαρῆναι* sunt, qui interpretentur *se non afflictum iri.* „At qui pestilentia correpti quidem fuerant, sed non perierant, idcirco non poterant sperare, fore ut in nullum morbum inciderent. Hoc rectius speraturi fuissent, si ne pestilentia quidem infecti essent. Verum quia morbo omnium saevissimo non succubuissent, facile in animum inducebant, ut putarent, ne alio quidem morbo se extinctum iri; non quin se morituros putarent, sed quod senio et placida morte se obituros credebant.“ Bloomf.

52. *οἰκιῶν — οὐχ ὑπαρχουσῶν*] Conf. c. 17. Socrates apud Xenophontem M. S. 3, 6, 14. Athenas dicit constare amplius decies mille domibus; Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 35 sqq. 42 sq. in Attica multitudinem quingenties mille, Athenis centies octogies mille hominum incoluisse computat, unde colligere licet, quam anguste tempore pestilentiae homines in illa urbe habitaverint, cum fere totius Atticae incolae ibi congregati essent. Conf. Clint. Fast. Hellen. p. 394 sq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 187, 4. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 32. et inprimis Od. Muell. Additam. ad Leak. Athen. p. 387. Mox pro *ὥρᾳ ἔτους* Meurs. Lectt. Att. 2, 6. legit *ὥρᾳ θέρους* auctoritate Galeni, cuius haec verba refert ex libr. *περὶ ἐπιφορᾶς πυρετῶν* 1, 5. *καθὰ ὁ Θουκ. φησίν· „ἀλλ' ἐν καλύβαις πνιγηραῖς ὥρᾳ θέρους διαιτωμένων ὁ φθόρος κατὰ τὸ σῶμα ἐγίγνετο.“* Sed Galenum locum memoriter protulisse apparet, sicut Plutarchum V. Pericl. c. 34. Etiam Procop. B. V. 2, 6. bis *θέρους ὥρᾳ* habet. Etenim *ὥραν ἔτους ἰδίως τὸ θέρος Ἀττικοί*, ut ait Herodian. p. 465., ubi v. Piers. et Bast. Epist. Crit. p. 108. Est igitur praesenti quidem loco *aestate*, et sic. Schol. Conf. Arrian. A. M. 5, 9, 6. Dionys. p. 1729. „*Optimum tempus anni* intelligitur plerumque aestas, ut h. l. et ap. Polluc. 1, 60. et Galenum de Anim. Facult. 2. p. 319. *ὥραν ἔτους ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν ᾧ μεσοῦντι τὴν τοῦ κυνὸς ἐπιτολὴν γίγνεσθαι συμβαίνει· χρόνος δέ ἐστιν οὗτος ἡμερῶν τεσσαράκοντα.* Sed interdum etiam illa verba significant ver, utpote pulcherrimum anni tempus.“ Arn. Ver voce *ὥρα* significant Hom. Il. 2, 468. (v. Eustath. p. 256. Rom.) Herodian. 8, 4. Arrian. A. M. 1, 17. p. 36. Tauchn. Plut. V. Dion. 16. Pericl. 10. Cim. 17. Quin etiam verbis *ὥρα ἔτους* significatur omne anni tempus, velut a Thuc. 6, 70. 7, 47. Dionysio p. 1182. Procopio B. P. 2, 19. Moeris p. 424. *ὥρα ἔτους, Ἀττικῶς· καιρὸς ἔτους, Ἑλληνικῶς.*

νεκροὶ — ἀποθνήσκοντες] i. e. *ἐπ' ἀλλήλοις ἀποθνήσκοντες ἔκειντο νεκροί*, ut *νεκροί* consequens sit vocabulorum *ἐπ' ἀλλήλοις ἀποθν.* Iac.

καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκαλινδοῦντο καὶ περὶ τὰς κρήνας ἁπάσας ἡμιθνῆτες τοῦ ὕδατος ἐπιθυμίᾳ. τά τε ἱερὰ ἐν οἷς ἐσκήνηιτο νεκρῶν πλέα ἦν, αὐτοῦ ἐναποθνησκόντων· ὑπερβιαζομένου γὰρ τοῦ κακοῦ οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔχοντες ὅ,τι γένωνται ἐς ὀλιγωρίαν ἐτράποντο καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων ὁμοίως. νόμοι τε πάντες ξυνεταράχθησαν οἷς ἐχρῶντο πρότερον περὶ τὰς ταφάς, ἔθαπτον δὲ ὡς ἕκαστος ἐδύνατο. καὶ πολλοὶ ἐς ἀναισχύντους θήκας ἐτράποντο σπάνει τῶν ἐπιτηδείων διὰ τὸ συχνοὺς ἤδη προτεθνάναι σφίσιν· ἐπὶ πυρὰς γὰρ ἀλλοτρίας φθάσαντες τοὺς νήσαντας οἱ μὲν ἐπιθέντες τὸν ἑαυτῶν νεκρὸν ὑφῆπτον, οἱ δὲ καιομένου
53 ἄλλου ἄνωθεν ἐπιβαλόντες ὃν φέροιεν ἀπῆεσαν. πρῶτόν τε ἦρξε καὶ ἐς τἆλλα τῇ πόλει ἐπὶ πλέον ἀνομίας τὸ νόσημα. ῥᾷον γὰρ ἐτόλμα τις ἃ πρότερον ἀπεκρύπτετο μὴ καθ' ἡδονὴν ποιεῖν, ἀγχίστροφον τὴν μεταβολὴν ὁρῶντες τῶν τ' εὐδαιμόνων καὶ αἰφνιδίως θνησκόντων καὶ τῶν οὐδὲν πρότερον κεκτημένων,

Mox ὅ, *τι γένωνται* est was aus ihnen werden sollte. v. Schaef. ad Theocr. 15, 51. Valck. ad Theocr. Vol. 2. p. 199 sq. Heind. Matth. p. 915. 5. Altera scriptura librorum pauciorum ὅ, *τι γένοιντο* significat was aus ihnen werden würde. Deinde *ἱερῶν καὶ ὁσίων* est *sacrorum et profanorum*. Phot. et Timae. ὅσια, *τὰ ἰδιωτικὰ καὶ μὴ ἱερά*, ubi v. Ruhnk., adde Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 3, 3. Arn. ad Thuc. 1, 71. Platn. Beitr. zum Att. R. p. 114 sq. Schoem. de Comit. Ath. p. 297. Profanis autem hic inter alia significantur sepulchra, quae tamen Latinis quoque *religiosa* dicuntur. Conf. Lucret. 6, 1271. Porro *νόμον περὶ τὰς ταφάς* v. ap. Petit. Legg. Att. p. 33. 598. Wessel. Cic. de Legg. 2, 26.

ἀναισχύντους θήκας] i. e. *cum impudentia in aliena sepulchra* sive *alienos rogos*. Popp., secutus Scholiastam: *ἀλλοτρίας, ξένας* i. e. in sepulchra non gentilitia, non suae gentis. Quippe *θήκη* est locus, in quem mortui inferuntur, sepulchrum. Procop. B. P. 2, 23. cum respectu ad h. l. *ἐς ἀλλοτρίας θήκας ἐρρίπτουν*. Iacobs. ita exponit: *ἐς ἀναισχυντίαν ἐτράπονιο, χρησάμενοι θήκαις ἀλλοτρίαις*. Haackio autem haec verba videntur significare et modum et locum sepeliendi inhonestum et turpem. Eademque Arnoldi sententia est, verbo *θήκας* significari actionem, mortuos quolibet modo sepeliendi i. e. cremandi. Nimirum *θῆκαι* non possunt appellari *ἀναίσχυντοι*, nisi significetur modus sepeliendi: nec tamen est dubium, quin eo nomine *ἀναίσχυντοι* audiant, quod mortui in aliena sepulchra et busta inferebantur. Quare Iacobsii expositio probanda videtur. Paulo post verba *τῶν ἐπιτηδείων* alii referunt ad *θήκας*, alii neutrum esse putant, et „Bloomf. quidem non solum Herodianum 8, 5. 18. plene *οὐκ ἐχόντων αὐτῶν τὰ πρὸς ταφὰς ἐπιτήδεια* dixisse, sed etiam solum *ἐπιτήδεια* sic legi docet ap. Dionysium p. 677." Popp.

53. *μὴ καθ' ἡδονὴν ποιεῖν*] i. e. *εὐλαβεῖτο καὶ ἐφυλάττετο φαίνεσθαι καθ' ἡδονὴν ποιῶν*. Iac. De particula *μή* post *ἀπεκρύπτετο* v. Matth. §. 534. Mox Schol. Aesch. Pers. 96. structuram ad sensum factam adnotavit, quum post *τις* pluralis *ὁρῶντες* sequatur. De verbis *τὸ — προσιαλαπωρεῖν* v. Matth. p. 1067. Mox pro *πρὶν ἐλθεῖν* alii, sed ii pauci libri *πρ. ἔλθῃ*. At coniunctivus hic, ubi nulla negatio praecedit, locum habere non potest. v. Elmsl. ad Eurip. Med. 215. p. 119. ibidemque Herm. p. 344.

εὐθὺς δὲ τἀκείνων ἐχόντων. ὥστε ταχείας τὰς ἐπαυρέσεις καὶ πρὸς τὸ τερπνὸν ἠξίουν ποιεῖσθαι, ἐφήμερα τά τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως ἡγούμενοι. καὶ τὸ μὲν προσταλαιπωρεῖν τῷ δόξαντι καλῷ οὐδεὶς πρόθυμος ἦν, ἄδηλον νομίζων εἰ πρὶν ἐπ' αὐτὸ ἐλθεῖν διαφθαρήσεται· ὅ,τι δὲ ἤδη τε ἡδὺ καὶ πανταχόθεν τὸ ἐς αὐτὸ κερδαλέον, τοῦτο καὶ καλὸν καὶ χρήσιμον κατέστη. θεῶν δὲ φόβος ἢ ἀνθρώπων νόμος οὐδεὶς ἀπεῖργε, τὸ μὲν κρίνοντες ἐν ὁμοίῳ καὶ σέβειν καὶ μὴ ἐκ τοῦ πάντας ὁρᾶν ἐν ἴσῳ ἀπολλυμένους, τῶν δὲ ἁμαρτημάτων οὐδεὶς ἐλπίζων μέχρι τοῦ δίκην γενέσθαι βιοὺς ἂν τὴν τιμωρίαν ἀντιδοῦναι, πολὺ δὲ μείζω τὴν ἤδη κατεψηφισμένην σφῶν ἐπικρεμασθῆναι, ἣν πρὶν ἐμπεσεῖν εἰκὸς εἶναι τοῦ βίου τι ἀπολαῦσαι.

Τοιούτῳ μὲν πάθει οἱ *Ἀθηναῖοι* περιπεσόντες ἐπιέζοντο,54
ἀνθρώπων τε ἔνδον θνησκόντων καὶ γῆς ἔξω δῃουμένης. ἐν δὲ τῷ κακῷ οἷα εἰκὸς ἀνεμνήσθησαν καὶ τοῦδε τοῦ ἔπους, φάσκοντες οἱ πρεσβύτεροι πάλαι ᾄδεσθαι,

ἥξει Δωριακὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ.

ἐγένετο μὲν οὖν ἔρις τοῖς ἀνθρώποις μὴ λοιμὸν ὠνομάσθαι ἐν τῷ ἔπει ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ λιμόν, ἐνίκησε δὲ ἐπὶ τοῦ

ἤδη τε] Ven. Cass. (hic a man. rec.) Aug. It. H. E. (hic cum $\overline{\epsilon\iota}$ sup. $\overline{\eta}$) Mosqu. Pal. (hic *ἤδει*, at *ἤδη* a pr. man. teste Morst.). In Vat. *ἤδη*. Vulgo *ἤδει*. Non dixerim male loqui eum, qui dicat ὅ, *τι ἤδει ἡδὺ ὄν*, (was er als Vergnügen gewährend kannte). Sed ipsum hoc durum et non ferendum, quod *ὄν* omissum est, et particulam *τε* alterum membrum huius sententiae postulat, ut post *ἡδύ* ponatur. His rationibus ductus Popp. praetulit *ἤδη*. Structura verborum haec est: *ὅ τι δὲ ἤδη τε ἡδύ, καὶ κερδαλέον τὸ ἐς αὐτὸ (ἦν) πανταχόθεν, τοῦτο* etc. i. e. was sofort Vergnügen gewährte und bei jeder Gelegenheit sich in Betreff des Vergnügens fördernd zeigte, das etc. sive: was Vergnügen gab und zu geben versprach, das etc. Vere mihi hoc quoque Popp. monuisse videtur, *τό* cum verbis *ἐς αὐτό* iungendum esse eo sensu, quem Matth. §. 283. explicat: was das Vergnügen betrifft. Nam si cum *κερδαλέον* iungas, *τό* rectius ante *πανταχόθεν* collocatur, quamquam ea, quae Krueg. ad Dionys. p. 302. de traiectione docuit, aliquis contra hoc argumentum afferat. Neque multum tribuerim alii argumento, quod Popp. protulit, in oratione variata et membris ita disiunctis: ὅ, *τι δὲ ἡδύ — καὶ τὸ κερδαλέον*, verbum *ἦν* apud *ἡδύ* non omitti posse. Dicat porro aliquis, iunctionem articuli *τό* cum verbis *ἐς αὐτό* maxime hoc commendari videri, quod si *τό* cum *κερδαλέον* iungatur, melius mox *τοῦτο* absit, quod ita demum recte adsit, si apodosin incipiat. Verum *τοῦτο* etiam c. 51. in verbis *ἄλλον τοῦτο ἔβλαπτε* ita ponitur, ut apodosin non incipiat. Paulo post *τὸ μέν* refer ad *τὸ θεῖον*, quod ad sensum in *θείων φόβος* inesse, iam Schol. adnotavit. Et *κρίνοντες* pro accusativo est, constructione item ad sensum facta, quasi praecessisset: *θεῶν φόβῳ ἢ ἀνθρώπων νόμῳ οὐδενὶ ἀπείργοντο*. v. Matth. p. 1108 sq. et exemplum ex Euripide ibid. p. 1057. med. Mox ad *πολὺ δὲ μείζω* non potest suppleri *ἐλπίζων*, sed verbum repeti, cuius sensus partim in praegresso *ἐλπίζων* latet, ut *κρίνων, νομίζων* vel simile.

54. *ἀνεμνήσθησαν — φάσκοντες οἱ πρεσβύτεροι*] v. Matth. §. 562. 1. adn. Mox de verbis *Δωριακὸς πόλ.* v. Muell. Dor. 1. p. 194 sq.

παρόντος εἰκότως λοιμὸν εἰρῆσθαι· οἱ γὰρ ἄνθρωποι πρὸς ἃ ἔπασχον τὴν μνήμην ἐποιοῦντο. ἦν δέ γε οἶμαί ποτε ἄλλος πόλεμος καταλάβῃ Δωρικὸς τοῦδε ὕστερος καὶ ξυμβῇ γενέσθαι λιμόν, κατὰ τὸ εἰκὸς οὕτως ἄσονται. μνήμη δὲ ἐγένετο καὶ τοῦ Λακεδαιμονίων χρηστηρίου τοῖς εἰδόσιν, ὅτε ἐπερωτῶσιν αὐτοῖς τὸν θεὸν εἰ χρὴ πολεμεῖν ἀνεῖλε κατὰ κράτος πολεμοῦσι νίκην ἔσεσθαι, καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλλήψεσθαι. περὶ μὲν οὖν τοῦ χρηστηρίου τὰ γιγνόμενα ἥκαζον ὁμοῖα εἶναι· ἐρβεβληκότων δὲ τῶν Πελοποννησίων ἡ νόσος ἤρξατο εὐθύς. καὶ ἐς μὲν Πελοπόννησον οὐκ ἐρῆλθεν, ὅ,τι ἄξιον καὶ εἰπεῖν, ἐπενείματο δὲ Ἀθήνας μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων χωρίων τὰ πολυανθρωπότατα. ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν νόσον γενόμενα.

55 Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ ἔτεμον τὸ πεδίον, παρῆλθον ἐς τὴν Πάραλον γῆν καλουμένην μέχρι Λαυρίου, οὗ τὰ ἀργύρεια μέταλλά ἐστιν Ἀθηναίοις. καὶ πρῶτον μὲν ἔτεμον ταύτην ἢ πρὸς Πελοπόννησον ὁρᾷ, ἔπειτα δὲ τὴν πρὸς Εὔβοιάν τε καὶ Ἄνδρον τετραμμένην. Περικλῆς δὲ στρατηγὸς ὢν καὶ τότε περὶ μὲν τοῦ μὴ ἐπεξιέναι τοὺς Ἀθηναίους τὴν αὐτὴν γνώμην
56 εἶχεν ὥςπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐσβολῇ· ἔτι δ' αὐτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ὄντων πρὶν ἐς τὴν παραλίαν γῆν ἐλθεῖν ἑκατὸν νεῶν

ἐς Πελοπόννησον] Penetrasse certe in Peloponnesum testatur Pausan. 8, 41, 5. 10, 11, 4. v. Creuz. in Schulz. a. 1832. p. 6 sq. et Od. Muell. ibidem p. 307. Popp. Adde eundem Vit. Phidiae, p. 15. „Peloponnesum morbo intactam evasisse, maxime memorabile est. Faustissima enim coeli temperies, qua Peloponnesi incolae antiqua aetate gaudebant, tantam vim in naturam humanam exhibuit, ut minus aptam redderet ad suscipienda contagia. Nostra autem aetate, qua coelo minus favente Peloponnesiis, aestas matura et diuturna, arida aestuosaque (Mercurio in thermometro Réaumuriano circa horas meridianas quartum sextumve et trigesimum attingente gradum) incolas urit, pestilentiam inguinariam saepenumero Peloponnesum invadere testatur Pouquevill. Voy. en Morée etc. Krauss. p. 34 sq., qui eam rem argumentum esse dicit, morbum Atheniensium non solum epidemicum fuisse, sed etiam contagiosum.

55. *Πάραλον*] Hic erat tractus Atticae occidentem spectans et circa Sunium promontorium inde ab Urbe patens, collibus obsitus, ad agriculturam minus, tanto magis ad mercaturam factitandam aptus. v. Od. Muell. in v. Attica ap. Ersch. et Grub. Encycl. Vol. 6. p. 217. Mox de metallis Laurii v. Boeckh. in Commentt. Academ. Reg. Berol. a. 1815., Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 331. Od. Muell. l. c. p. 218. Deinde recepi ἢ πρός (vulgo ᾗ πρός) ex libris nonnullis, quia sensus esse debet: *eam partem huius terrae, qua* etc.

56. *ἐν τῷ πεδίῳ*] in planitie Athenarum sita inter Hymettum et Corydalum montes, in qua ipsae Athenae iacebant. V. Schoem. de Comit. Athen. p. 342 sq. Mox verba *πρῶτον τότε* „de Graecia intelligenda sunt; nam e. gr. Persae cum Date et Artapherne equites per mare miserant. Vid. Herodot. 6, 48. Plin. H. N. 6, 57. Ludit in his navibus Aristoph. Equ. 596 sqq." Popp. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 310 sq. De verbis *τῆς γῆς τὴν πολλήν* v. Matth. p. 627 sq., de verbis *τῆς τε γῆς ἔτεμον* ibidem p. 631.

ἐπίπλουν τῇ Πελοποννήσῳ παρεσκευάζετο, καὶ ἐπειδὴ ἑτοῖμα ἦν, ἀνήγετο. ἦγε δ' ἐπὶ τῶν νεῶν ὁπλίτας Ἀθηναίων τετρακισχιλίους καὶ ἱππέας τριακοσίους ἐν ναυσὶν ἱππαγωγοῖς πρῶτον τότε ἐκ τῶν παλαιῶν νεῶν ποιηθείσαις· ξυνεστρατεύοντο δὲ καὶ Χῖοι καὶ Λέσβιοι πεντήκοντα ναυσίν. ὅτε δὲ ἀνήγετο ἡ στρατιὰ αὕτη Ἀθηναίων, Πελοποννησίους κατέλιπον τῆς Ἀττικῆς ὄντας ἐν τῇ παραλίᾳ. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Ἐπίδαυρον τῆς Πελοποννήσου ἔτεμον τῆς γῆς τὴν πολλήν, καὶ πρὸς τὴν πόλιν προσβαλόντες ἐς ἐλπίδα μὲν ἦλθον τοῦ ἑλεῖν, οὐ μέντοι προεχώρησέ γε. ἀναγαγόμενοι δὲ ἐκ τῆς Ἐπιδαύρου ἔτεμον τήν τε Τροιζηνίδα γῆν καὶ τὴν Ἁλιάδα καὶ τὴν Ἑρμιονίδα· ἔστι δὲ πάντα ταῦτα ἐπιθαλάσσια τῆς Πελοποννήσου. ἄραντες δὲ ἀπ' αὐτῶν ἀφίκοντο ἐς Πρασιάς, τῆς Λακωνικῆς πόλισμα ἐπιθαλάσσιον, καὶ τῆς τε γῆς ἔτεμον καὶ αὐτὸ τὸ πόλισμα εἷλον καὶ ἐπόρθησαν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησαν. τοὺς δὲ Πελοποννησίους οὐκέτι κατέλαβον ἐν τῇ Ἀττικῇ ὄντας, ἀλλ' ἀνακεχωρηκότας.

Ὅσον δὲ χρόνον οἵ τε Πελοποννήσιοι ἦσαν ἐν τῇ γῇ τῇ 57
Ἀθηναίων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐστράτευον ἐπὶ τῶν νεῶν, ἡ νόσος ἔν τε τῇ στρατιᾷ τοὺς Ἀθηναίους ἔφθειρε καὶ ἐν τῇ πόλει, ὥστε καὶ ἐλέχθη τοὺς Πελοποννησίους δείσαντας τὸ νόσημα, ὡς ἐπυνθάνοντο τῶν αὐτομόλων ὅτι ἐν τῇ πόλει εἴη καὶ θάπτοντας ἅμα ἠσθάνοντο, θᾶσσον ἐκ τῆς γῆς ἐξελθεῖν. τῇ δὲ ἐσβολῇ ταύτῃ πλεῖστόν τε χρόνον ἐνέμειναν καὶ τὴν γῆν πᾶσαν ἔτεμον· ἡμέρας γὰρ τεσσαράκοντα μάλιστα ἐν τῇ γῇ τῇ Ἀττικῇ ἐγένοντο.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Ἄγνων ὁ Νικίου καὶ Κλεόπομπος ὁ 58
Κλεινίου ξυστράτηγοι ὄντες Περικλέους λαβόντες τὴν στρατιὰν ἥπερ ἐκεῖνος ἐχρήσατο ἐστράτευσαν εὐθὺς ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θράκης καὶ Ποτίδαιαν ἔτι πολιορκουμένην, ἀφικόμενοι δὲ μηχανάς τε τῇ Ποτιδαίᾳ προσέφερον καὶ παντὶ τρόπῳ ἐπειρῶντο ἑλεῖν. προυχώρει δὲ αὐτοῖς οὔτε ἡ αἵρεσις τῆς πόλεως οὔτε τἆλλα τῆς παρασκευῆς ἀξίως· ἐπιγενομένη γὰρ ἡ νόσος ἐνταῦθα δὴ πάνυ ἐπίεσε τοὺς Ἀθηναίους, φθείρουσα τὴν στρατιὰν ὥστε καὶ τοὺς προτέρους στρατιώτας νοσῆσαι τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῆς ξὺν Ἄγνωνι στρατιᾶς ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ ὑγιαίνοντας. Φορμίων δὲ καὶ οἱ ἑξακόσιοι καὶ χίλιοι οὐκέτι ἦσαν περὶ Χαλκιδέας. ὁ μὲν οὖν Ἄγνων ταῖς ναυσὶν ἀνεχώρησεν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπὸ τετρακισχιλίων ὁπλιτῶν χιλίους καὶ πεντήκοντα τῇ νόσῳ ἀπολέσας ἐν τεσσαράκοντα μάλιστα ἡμέραις· οἱ δὲ πρότεροι στρατιῶται κατὰ χώραν μένοντες ἐπολιόρκουν τὴν Ποτίδαιαν.

57. *θάπτοντας*] i. e. *cremantes*. Nam hoc verbum et sepulturam omnino et combustionem significat. v. Herodot. 5, 8., ibique Wess. Haec igitur verba recte intelligere videntur, qui dicunt Atheniensium sepulturas ex igne et fumo rogorum a Peloponnesiis cognitas esse.

58. *οἱ — πρότεροι*] Schol. *οἱ μετὰ Καλλίου δηλονότι*. (1, 61. et sqq.). Adde *οἱ μετὰ Ἀρχεστράτου* 1, 57.

59 Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων οἱ Ἀθηναῖοι ὡς ἥ τε γῆ αὐτῶν ἐτέτμητο τὸ δεύτερον καὶ ἡ νόσος ἐπέκειτο ἅμα καὶ ὁ πόλεμος, ἠλλοίωντο τὰς γνώμας, καὶ τὸν μὲν Περικλέα ἐν αἰτίᾳ εἶχον ὡς πείσαντα σφᾶς πολεμεῖν καὶ δι' ἐκεῖνον ταῖς ξυμφοραῖς περιπεπτωκότες, πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ὥρμηντο ξυγχωρεῖν· καὶ πρέσβεις τινὰς πέμψαντες ὡς αὐτοὺς ἄπρακτοι ἐγένοντο. πανταχόθεν τε τῇ γνώμῃ ἄποροι καθεστῶτες ἐνέκειντο τῷ Περικλεῖ. ὁ δὲ ὁρῶν αὐτοὺς πρὸς τὰ παρόντα χαλεπαίνοντας καὶ πάντα ποιοῦντας ἅπερ αὐτὸς ἤλπιζε, ξύλλογον ποιήσας, ἔτι δ' ἐστρατήγει, ἐβούλετο θαρσῦναί τε καὶ ἀπαγαγὼν τὸ ὀργιζόμενον τῆς γνώμης πρὸς τὸ ἠπιώτερον καὶ ἀδεέστερον καταστῆσαι. παρελθὼν δὲ ἔλεξε τοιάδε.

60 Καὶ προσδεχομένῳ μοι τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν ἐς ἐμὲ γεγενῆται, αἰσθάνομαι γὰρ τὰς αἰτίας, καὶ ἐκκλησίαν τούτου ἕνεκα ξυνήγαγον ὅπως ὑπομνήσω καὶ μέμψωμαι εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἢ ἐμοὶ χαλεπαίνετε ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε. ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι πόλιν πλείω ξύμπασαν ὀρθουμένην ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώτας ἢ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, ἀθρόαν δὲ σφαλλομένην. καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτὸν διαφθειρομένης τῆς πατρίδος οὐδὲν ἧσσον ξυναπόλλυται, κακοτυχῶν δὲ ἐν εὐτυχούσῃ πολλῷ μᾶλλον διασώζεται. ὁπότε οὖν πόλις μὲν τὰς ἰδίας ξυμφορὰς οἵα τε φέρειν, εἷς δὲ ἕκαστος τὰς ἐκείνης ἀδύνατος, πῶς οὐ χρὴ πάντας ἀμύνειν αὐτῇ, καὶ μὴ ὃ νῦν ὑμεῖς δρᾶτε,

59. ἔτι — ἐστρατήγει] Convocandi enim populum in concionem ius penes prytanes, aut si quid subiti accidisset, de quo extra ordinem cum populo agi oporteret, etiam penes praetores erat. v. Schoem. de Comit. Athen. c. 4. p. 58. 61 sq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 244, 6. 294. §. 153, 2.

60. τὰ τῆς ὀργῆς] v. Matth. p. 574. 2. Mox de iunctis futuro indicativi et coniunctivo ὑπομνήσω et μέμψωμαι v. Buttm. Gr. §. 139. 4. (ed. 13.) et Herm. ad Vig. p. 790, 254. Deinde τὰς ἰδίας ξυμφορὰς, ait Schol., νῦν οὐχὶ ἑαυτῆς, ἀλλὰ τὰς τῶν καθ' ἕκαστον ἀνθρώπων καὶ μερικὰς δυστυχίας intelligit.

καὶ μὴ — δρᾶτε] i. e. καὶ μὴ δρᾶν ὃ νῦν ὑμεῖς δρᾶτε. Herm. ad Vig. p. 761. Res per verbum ὁρᾶν universe designata deinde non addito pronomine οἵ pluribus explicatur. At Matth. p. 1301. aliter distinguit: καὶ μὴ (ὃ νῦν ὑμεῖς δρᾶτε, ταῖς κατ' οἶκον κακοπραγίαις ἐκπεπληγμένοι) τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀφίεσθε. Contra quem Popp. obloquitur, non bene coire enunciationes πῶς οὐ χρὴ πάντας ἀμύνειν et καὶ μὴ ἀφίεσθε, quum praesertim illa enunciatio generalem sententiam habeat, et vis eius non sit πάντες ὑμεῖς ἀμύνετε, sed πάντες ἀμυνόντων, et transitum ad Athenienses demum verba ὃ νῦν ὑμεῖς δρᾶτε parent. Mox ad verba οὐκ ἂν ὁμοίως cum Duka supple ὥσπερ ἂν λέγοι, εἰ φιλόπολις εἴη. Et οἰκείως est *convenienter* sive e re civitatis. Verba καὶ τοῦδε etc. intellige: τοῦ εὔνου τῇ πόλει, quod ex praegresso τῇ πόλει δύσνου repetendum. v. Krueg. ad Dionys. p. 192. Deinde μᾶλλον ἑτέρων est idem, quod μᾶλλον ἢ ἑτέροις. v. Matth. p. 849. De verbo ἐπείσθητε v. ibidem p. 1017. 2.

ταῖς κατ' οἶκον κακοπραγίαις ἐκπεπληγμένοι τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀφίεσθε, καὶ ἐμέ τε τὸν παραινέσαντα πολεμεῖν καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς οἷς ξυνέγνωτε δι' αἰτίας ἔχετε. καίτοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε ὃς οὐδενὸς οἶομαι ἧσσων εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα, φιλόπολίς τε καὶ χρημάτων κρείσσων. ὅ τε γὰρ γνοὺς καὶ μὴ σαφῶς διδάξας ἐν ἴσῳ καὶ εἰ μὴ ἐνεθυμήθη· ὅ τ' ἔχων ἀμφότερα, τῇ δὲ πόλει δύσνους, οὐκ ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζοι· προσόντος δὲ καὶ τοῦδε, χρήμασι δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα τούτου ἑνὸς ἂν πωλοῖτο. ὥστ' εἴ μοι καὶ μέσως ἡγούμενοι μᾶλλον ἑτέρων προσεῖναι αὐτὰ πολεμεῖν ἐπείσθητε, οὐκ ἂν εἰκότως νῦν τοῦ γε ἀδικεῖν αἰτίαν φεροίμην. καὶ γὰρ οἷς μὲν αἵρεσις γεγένηται61 τἆλλα εὐτυχοῦσι, πολλὴ ἄνοια πολεμῆσαι· εἰ δ' ἀναγκαῖον ἦν ἢ εἴξαντας εὐθὺς τοῖς πέλας ὑπακοῦσαι ἢ κινδυνεύσαντας περιγενέσθαι, ὁ φυγὼν τὸν κίνδυνον τοῦ ὑποστάντος μεμπτότερος. καὶ ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι καὶ οὐκ ἐξίσταμαι· ὑμεῖς δὲ μεταβάλλετε, ἐπειδὴ ξυνέβη ὑμῖν πεισθῆναι μὲν ἀκεραίοις, μεταμέλειν δὲ κακουμένοις, καὶ τὸν ἐμὸν λόγον ἐν τῷ ὑμετέρῳ ἀσθενεῖ τῆς γνώμης μὴ ὀρθὸν φαίνεσθαι, διότι τὸ μὲν λυποῦν ἔχει ἤδη τὴν αἴσθησιν ἑκάστῳ, τῆς δὲ ὠφελείας ἄπεστιν ἔτι ἡ δήλωσις ἅπασι, καὶ μεταβολῆς μεγάλης, καὶ ταύτης ἐξ ὀλίγου, ἐμπεσούσης ταπεινὴ ὑμῶν ἡ διάνοια ἐγκαρτερεῖν ἃ ἔγνωτε. δουλοῖ γὰρ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον καὶ τὸ πλείστῳ παραλόγῳ ξυμβαῖνον· ὃ ὑμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐχ ἥκιστα καὶ κατὰ τὴν νόσον γεγένηται. ὅμως δὲ πόλιν μεγάλην οἰκοῦντας καὶ ἐν ἤθεσιν ἀντιπάλοις αὐτῇ τεθραμμένους χρεὼν καὶ ξυμφοραῖς ταῖς μεγίσταις ἐθέλειν ὑφίστασθαι καὶ τὴν ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζειν· ἐν ἴσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦσι τῆς τε ὑπαρχούσης δόξης αἰτιᾶσθαι ὅστις μαλακίᾳ ἐλλείπει καὶ τῆς μὴ προσηκούσης μισεῖν τὸν θρασύτητι ὀρεγόμενον· ἀπαλγήσαντας δὲ τὰ ἴδια

61. τἆλλα εὐτυχοῦσι] i. e. dum ceterum liberi manentes de suo iure nihil cedunt. Nam εὐτυχεῖν, εὐδαίμονα εἶναι huic scriptori est *liberum esse*. Vid. c. 43. vers. fin. Quare c. 44. eos dicit ἐντελευτῆσαι εὐδαιμονίᾳ, qui patria libera eoque felici obierunt. Atque ad αἵρεσις supple ἢ πολεμῆσαι ἢ μὴ πολεμῆσαι. Mox iunge εὐθὺς ὑπακοῦσαι, „nam spectat Pericles ad tempus, quo Lacedaemonii postremos legatos Athenas miserant 1, 139. et ipse ad horum postulata haec civibus c. 141. dixit: αὐτόθεν δὴ διανοήθητε ἢ ὑπακούειν πρίν τι βλαβῆναι i. e. ὑπακούειν εὐθύς.“ Popp. Deinde μεμπτότερος est *potius reprehendendus*. Et ad ὁ αὐτός εἰμι supple τῇ γνώμῃ, ut dicit 3, 38. Deinde ἔχει αἴσθησιν Bau. convertit *sentitur*. De verbis ταπεινὴ ἐγκαρτερεῖν v. Herm. ad Vig. p. 884 sq. Matth. p. 842. Pro ἐγκαρτερεῖν ἃ ἔγνωτε usitatius erat dicere οἷς ἔγνωτε. „At attractionem et ponere et spernere licere Atticis recte observavit Bau.“ Popp. Mox ξυμφοραῖς ὑφίστασθαι idem edidit ex pluribus libris, quamquam magis acc. cum hoc verbo iungi solet. v. Matth. §. 401. p. 734. 4. Et ἀπαλγήσαντας Schol. explicat per παυσαμένους ἀλγεῖν, ὥσπερ τὸ ἀπολοφυράμενοι cap. 46. Bau. reddit per *dedolere*, unempfindlich werden.

62 τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀντιλαμβάνεσθαι. τὸν δὲ πόνον τὸν κατὰ τὸν πόλεμον, μὴ γένηταί τε πολὺς καὶ οὐδὲν μᾶλλον περιγενώμεθα, ἀρκείτω μὲν ὑμῖν καὶ ἐκεῖνα ἐν οἷς ἄλλοτε πολλάκις γε δὴ ἀπέδειξα οὐκ ὀρθῶς αὐτὸν ὑποπτευόμενον, δηλώσω δὲ καὶ τόδε ὅ μοι δοκεῖτε οὔτ' αὐτοὶ πώποτε ἐνθυμηθῆναι ὑπάρχον ὑμῖν μεγέθους πέρι ἐς τὴν ἀρχὴν οὔτ' ἐγὼ ἐν τοῖς πρὶν λόγοις, οὐδ' ἂν νῦν ἐχρησάμην κομπωδεστέραν ἔχοντι τὴν προσποίησιν, εἰ μὴ καταπεπληγμένους ὑμᾶς παρὰ τὸ εἰκὸς ἑώρων. οἴεσθε μὲν γὰρ τῶν ξυμμάχων μόνον ἄρχειν, ἐγὼ δὲ ἀποφαίνω δύο μερῶν τῶν ἐς χρῆσιν φανερῶν, γῆς καὶ θαλάσσης, τοῦ ἑτέρου ὑμᾶς παντὸς κυριωτάτους ὄντας, ἐφ' ὅσον τε νῦν νέμεσθε καὶ ἢν ἐπὶ πλέον βουληθῆτε· καὶ οὐκ ἔστιν ὅστις τῇ ὑπαρχούσῃ παρασκευῇ τοῦ ναυτικοῦ πλέοντας ὑμᾶς οὔτε βασιλεὺς κωλύσει οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔθνος τῶν ἐν τῷ παρόντι. ὥστε οὐ κατὰ τὴν τῶν οἰκιῶν καὶ τῆς γῆς χρείαν, ὧν μεγάλων νομίζετε ἐστερῆσθαι, αὕτη ἡ δύναμις φαίνεται· οὐδ' εἰκὸς χαλεπῶς φέρειν αὐτῶν μᾶλλον ἢ οὐ κηπίον καὶ ἐγκαλλώπισμα

62. τὸν δὲ πόνον] i. e. ἀρκείτω — ἐκεῖνα, ἐν οἷς ἄλλοτε — ἀπέδειξα οὐκ ὀρθῶς ὑποπτεύεσθαι, μὴ ὁ πόνος γένηταί τε πολὺς καὶ οὐδὲν μᾶλλον περιγενώμεθα. Αὐτόν, quod sequitur relatum ad πόνον, abundat. v. Matth. §. 472. p. 876. In proximis structura haec est: ὅ μοι δοκεῖτε οὔτ' αὐτοὶ πώποτε ἐνθυμηθῆναι μεγέθους πέρι ἐς τὴν ἀρχὴν (i. e. τῆς ἀρχῆς), ὑπάρχον ὑμῖν, *quamquam vobis suppeditat.* Ad οὔτ' ἐγώ Arn. ex sequentibus supplet ἐχρησάμην, alii repetunt ἐνεθυμήθην. Verbis τῶν φανερῶν etc. aquam et terram dicit: von den beiden zur Benützung sich darbietenden Theilen der Erde. At Arnoldo haec verba ex adverso posita videntur aliis, quae natura gignit, sed quae plus artis et operae requirunt, ut eorum fructus paretur, qualia sint ignis secundum fabulam Promethei, usus metallorum, frumenti, vini etc. et confert Aristot. Eth. 6, 7. τὰ φανερώτατα, ἐξ ὧν ὁ κόσμος συνέστηκεν. Mox debebat verba ita collocare: καὶ οὐκ ἔστιν ὅστις ὑμᾶς κωλύσει, οὔτε βασιλεὺς οὔτε ἔθνος, aut omittere verba οὐκ ἔστιν ὅστις. Βασιλεύς autem est rex Persarum, in cuius nomine articulum omitti docet Schaef. Melet. crit. p. 4. 65., et ἄλλο in οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔθνος intellige *praeterea.* Verba οὐ κατὰ — φαίνεται converte: *apparet, eam non comparandam esse* etc. v. Wolf. ad Demosth. Lept. p. 259. 267. Matth. p. 1153. fin. De χαλεπῶς φέρειν cum genitivo constructo v. ibidem p. 682.

μᾶλλον — ἢ οὐ] Huius formulae exempla suppeditat Bast. ad Greg. Cor. p. 102. Inferri ἢ οὐ non post μᾶλλον, sed semper post οὐ μᾶλλον, sententia est Hermanni ad Soph. Ai. 1260. et Viger. p. 801. Ubi prior negatio abest, latere eam dicit aut in interrogatione, ut apud Herodot. 4, 118., aut alio modo, ut apud Thuc. 3, 36. Οὐ autem post ἢ inferri dicit, quia tum sententia, quae post οὐ μᾶλλον sequitur, sensum negativum habeat. Velut praesentem locum ita explanari posse: οὐδ' εἰκὸς οὐκ ὀλιγωρῆσαι αὐτῶν — ἀλλὰ μᾶλλον χαλεπῶς φέρειν, et alterum locum huius scriptoris ita: οὐ τοὺς αἰτίους διαφθεῖραι, ἀλλὰ μᾶλλον πόλιν ὅλην. Ab Hermanni sententia recedunt Matth. §. 455. adn. d. p. 851. et Buttm. Exc. 11. ad Demosth. Orat. Midian. p. 144., negantes, οὐ μᾶλλον semper praecedere ante ἢ οὐ. Locis omnibus, quibus haec phrasis posita est, salvo sensu omitti licet vocu-

πλούτου πρὸς ταύτην νομίσαντας ὀλιγωρῆσαι, καὶ γνῶναι ἐλευθερίαν μέν, ἣν ἀντιλαμβανόμενοι αὐτῆς διασώσωμεν, ῥᾳδίως ταῦτα ἀναληψομένην, ἄλλων δ' ὑπακούσασι καὶ τὰ προσκεκτημένα φιλεῖν ἐλασσοῦσθαι, τῶν τε πατέρων μὴ χείρους κατ' ἀμφότερα φανῆναι, οἳ μετὰ πόνων καὶ οὐ παρ' ἄλλων δεξάμενοι κατέσχον τε καὶ προσέτι διασώσαντες παρέδοσαν ἡμῖν αὐτά, αἴσχιον δὲ ἔχοντας ἀφαιρεθῆναι ἢ κτωμένους ἀτυχῆσαι, ἰέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι. αὔχημα μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ

las μᾶλλον ἤ, quare mihi haec constructio videtur a sermone quotidiano in libros et scriptam orationem transisse, unde plura alia, cum norma grammatica non convenientia, transire solent, et commixtio duarum loquutionum esse, ut vel μᾶλλον ἤ sine οὐ, vel καὶ οὐ sine μᾶλλον ἤ recte ponatur. Alia origo, nisi vitiosus usus in communi vita colloquentium, vix reperiatur. Reisig. Comm. Crit. ad Sophocl. Oed. C. p. 238 sq. μᾶλλον bis cogitat, ut sit μᾶλλον ἢ οὐ μᾶλλον, qui provocat ad Thuc. 4, 126. οἵ γε μηδὲ ἀπὸ πολιτειῶν τοιούτων ἥκετε, ἐν αἷς οὐ πολλοὶ ὀλίγων ἄρχουσιν, ἀλλὰ πλειόνων μᾶλλον ἐλάσσους, in denen nicht *vielmehr*, sondern *vielmehr* etc. Similiter Popp.: „causa additae negationis est, quod plene haec iterato ex superioribus verbo sic cogitantur: es sey hart vielmehr die ganze Bürgerschaft zu vertilgen, als dass sie nicht die Urheber allein vertilgen sollten 3, 36. Et ita in Gallico et Italico sermone, si comparativum novum verbum sequitur, negationem alteri membro constanter addi (ut il est plus grand qu'on ne croit) et satis constat et monuit Schaef. Appar. ad Demosth. Vol. 5. p. 284.“ Mox κηπίον hortulus intelligendus esse videtur privatis domibus adiacens. Vid. Liban. Oratt. p. 797. C. Polyb. 6, 7, 2. Steph. Byz. in γῆ, quos Popp. citavit. Statim de verbis ἄλλων ὑπακούσασι v. Matth. p. 676. Mox multi libri προσεκτημένα. Ionicum ἔκτημαι, quod Plato non spernit, Thucydidem Popp. negat admisisse; ait admisisse Matth. p. 522. Ipsum verbum Popp. dicit valere πρὸς ταύτῃ (τῇ ἐλευθερίᾳ) κεκτῆσθαι, quo sensu Gail. convertit les accessoires de la liberté. Kistem. praefert scripturam nonnullorum librorum προεκτημένα, *antea parta.* Porro κατ' ἀμφότερα est κατὰ τὸ κατέχειν τε καὶ διασώσαντες παραδιδόναι, ut adnotavit Haack. Dein κατέσχον est sie haben an sich gebracht.

αὔχημα] Tum φρόνημα, tum αὔχ. elatum animum significant, ita tamen ut prius in bonam partem accipiatur, hoc in malam. v. Doederl. Lat. Synon. Vol. 4. p. 181. „Cui discrimini, Krueg. ad Dionys. p. 195 sq. ait, accommodatum est, quod illud ad Athenienses redit, hoc ad Lacedaemonios, qui ἀμαθίας nomine non semel notantur.“ Φρόνημα *fidentiam*, αὔχημα *confidentiam* interpretatur coll. Heind. ad Hor. 1. Serm. 7, 7. De verbis ἐκ τοῦ ὑπερφρονος v. Matth. p. 1134. Totum locum ita explicat Krueg. ad Dionys. p. 195. „Hostibus occurrere oportet non solum fidentia, sed etiam contemtione. Confidentiam enim vel ignavus per felicem imperitiam (i. e. si fortuna adiuvetur, quamquam non consilio felicem successum meruit), concipiat; contemtio vero est, si quis etiam consilio adversariis se superiorem intelligit: id quod nobis contigit. Atque audaciam ex pari fortuna (i. e. etiam si fortuna, cuius favor maxime fiduciam gignere solet, nobis non magis propitia sit, quam adversariis), firmiorem reddit prudentia, si subest elatus animus (sive illa hostium contemtio) eaque prudentia minus fidit spei, quae in angustiis se efficacem praebet (in quibus homines

τινι ἐγγίγνεται, καταφρόνησις δὲ ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων προέχειν, ᾧ ἡμῖν ὑπάρχει. καὶ τὴν τόλμαν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος ἐχυρωτέραν παρέχεται, ἐλπίδι τε ἧσσον πιστεύει, ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς, γνώμῃ δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια.
63 τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ τιμωμένῳ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν, ᾧπερ ἅπαντες ἀγάλλεσθε, βοηθεῖν καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν· μηδὲ νομίσαι περὶ ἑνὸς μόνου, δουλείας ἀντ' ἐλευθερίας, ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀρχῆς στερήσεως καὶ κινδύνου ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπήχθεσθε. ἧς οὐδ' ἐκστῆναι ἔτι ὑμῖν ἔστιν, εἴ τις καὶ τόδε ἐν τῷ παρόντι δεδιὼς ἀπραγμοσύνῃ ἀνδραγαθίζεται· ὡς τυραννίδα γὰρ ἤδη ἔχετε αὐτήν, ἣν λαβεῖν μὲν ἄδικον δοκεῖ εἶναι, ἀφεῖναι δὲ ἐπικίνδυνον. τάχιστ' ἂν

quum aliis auxiliis destituuntur, ab illa opem exspectant), sed consilio ex iis, quae praesto sunt, cuius tutior est providentia.“ Conf. 4, 18. *ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων γνώμῃ σφαλέντες.* v. Matth. p. 1130. Verba *ἐλπίδι — πιστεύει* non pendent ab *ὃς ἄν*, sed subiectum verbi *πιστεύει* est *ξύνεσις.*

63. *τῷ τιμωμένῳ*] i. e. *τῇ τιμῇ.* v. Matth. p. 556. b. Mox F. It. E. marg. Dan. Dionys. p. 932. *ᾧ ὑπὲρ ἅπαντας*, quam lectionem aptissimam vocat Krueg. ad Dionys. p. 198. Pal. *ᾧ ὑπὲρ ἅπαντες*, eandemque scripturam in Aug. et Vat. Bekk. in ed. stereot. extare dicit. Vulgatam *ᾧπερ ἅπαντες* habet etiam Cantacuzen. 1, 38. Verba *κινδύνου ὧν* ita interpretantur: *κινδύνου ἀπὸ τούτων, οἷς* (alii *ὧν*) *ἀπήχθεσθε, de discrimine ab his exspectando, quos offendistis.* Quod fieri non licet per regulas attractionis. Nam „memineris, attractionem ibi tantum admitti, ubi verbum, quod sequitur, accusativum regit, v. Matth. §. 473. Cui regulae, si contracta dicendi genera, quorum exemplum extat 1, 35. in verbis *τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἥτις μηδαμοῦ ξυμμαχεῖ, ἐξεῖναι, παρ' ὁποτέρους ἂν ἀρέσκηται ἐλθεῖν* (i. e. *παρ' ἐκείνους, παρ' ὁποτέρους ἂν ἀρ. ἐλθ.*) excipimus, praeter quam quod eodem Grammatico in adn. 1. auctore interdum etiam nominativus attractionem patitur, in *οἷος* et *ἡλίκος* autem eadem latius patet, paucissima tantum novimus apud probos scriptores contraria exempla, quae sane ad verba dativum regentia spectant. Vid. Bernhard. Syntax. p. 301. Dubitamus de sinceritate verborum Xen. Cyrop. 7, 5, 80. *τί δῆτα ἡμῖν ὄφελος κατα-πράξαι, ἃ ἐπιθυμοῦμεν;*“ Popp. Unde dubitatio oritur de coniectura Hermanni in Soph. El. 681. Alii intelligunt *ἀπὸ τούτων, δι' ἃ ἀπήχθεσθε, discrimine ex illis offensionibus vestris pristinis et ex odio illinc collecto.* Sensus rectus est, sed *ὧν* ita resolvi non licet. Krueg. ad Dionys. p. 198. ita interpretatur: *κινδύνου τούτων, ἃ ἀπήχθεσθε, certamen est de periculo ex iis, quas contraxistis, offensis nascente.* Quod probatur Popponi, quamquam se negat novisse aliud exemplum verbi *ἀπεχθάνεσθαι* cum accusativis *ἅ, ταῦτα* similibusve iuncti. Nonne vero haec structura explicationem habet ex iis, quae Matth. §. 421. adn. 2. praecepit?

τόδε — ἀνδραγαθίζεται] *τόδε* i. e. *τὸ ἐκστῆναι τῆς ἀρχῆς*, qui accusativus pendet ab *ἀνδραγαθ.*, in quo verbo breviloquentia est *διὰ ἀνδραγαθίας δῆθεν τόδε πείθει, ob virtutem scilicet*, reapse autem timens, nullo labore imperio cedere nobis *suadet*, quasi tale imperium iniustum sit.

τε πόλιν οἱ τοιοῦτοι ἑτέρους τε πείσαντες ἀπολέσειαν καὶ εἴ που ἐπὶ σφῶν αὐτῶν αὐτόνομοι οἰκήσειαν· τὸ γὰρ ἄπραγμον οὐ σώζεται μὴ μετὰ τοῦ δραστηρίου τεταγμένον, οὐδὲ ἐν ἀργούσῃ πόλει ξυμφέρει, ἀλλ' ἐν ὑπηκόῳ, ἀσφαλῶς δουλεύειν. ὑμεῖς δὲ μήτε ὑπὸ τῶν τοιῶνδε πολιτῶν παράγεσθε μήτε ἐμὲ 64
δι' ὀργῆς ἔχετε, ᾧ καὶ αὐτοὶ ξυνδιέγνωτε πολεμεῖν, εἰ καὶ ἐπελθόντες οἱ ἐναντίοι ἔδρασαν ἅπερ εἰκὸς ἦν μὴ ἐθελησάντων ὑμῶν ὑπακούειν, ἐπιγεγένηταί τε πέρα ὧν προσεδεχόμεθα ἡ νόσος ἥδε, πρᾶγμα μόνον δὴ τῶν πάντων ἐλπίδος κρεῖσσον γεγενημένον. καὶ δι' αὐτὴν οἶδ' ὅτι μέρος τι μᾶλλον ἔτι μισοῦμαι οὐ δικαίως, εἰ μὴ καὶ ὅταν παρὰ λόγον τι εὖ πράξητε ἐμοὶ ἀναθήσετε. φέρειν τε χρὴ τά τε δαιμόνια ἀναγκαίως τά τε ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνδρείως· ταῦτα γὰρ ἐν ἔθει τῇδε τῇ πόλει πρότερόν τε ἦν νῦν τε μὴ ἐν ὑμῖν κωλυθῇ. γνῶτε δὲ ὄνομα μέγιστον αὐτὴν ἔχουσαν ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις διὰ τὸ ταῖς ξυμφοραῖς μὴ εἴκειν, πλεῖστα δὲ σώματα καὶ πόνους ἀναλωκέναι πολέμῳ καὶ δύναμιν μεγίστην δὴ μέχρι τοῦδε κεκτημένην, ἧς ἐς ἀΐδιον τοῖς ἐπιγιγνομένοις, ἢν καὶ νῦν ὑπενδῶμέν ποτε, πάντα γὰρ πέφυκε καὶ ἐλασσοῦσθαι, μνήμη καταλελείψεται, Ἑλλήνων τε ὅτι Ἕλληνες πλείστων δὴ ἤρξαμεν, καὶ πολέμοις μεγίστοις ἀντέσχομεν πρός τε ξύμπαντας καὶ καθ' ἑκάστους, πόλιν τε τοῖς πᾶσιν εὐπορωτάτην καὶ μεγίστην ᾠκήσαμεν.

ἑτέρους τε πείσαντες] i. e. *atque huiusmodi homines* (*ἀπράγμονες*) *et si aliis idem persuaserint, et sicubi seorsum ab aliis liberi civitatem incoluerint, eam protinus perdant.* Port. Scriptor illos *ἀπράγμονας*, si aut omnes cives suos ad eundem tranquillitatis amorem perduxerint, aut soli alicubi urbem habitaverint, civitatem pessumdaturos asseverat. Popp. De formula *ἐπὶ σφῶν αὐτῶν* v. Matth. p. 1164. Ad *ξυμφέρει* supple *τὸ ἄπραγμον, otium non imperanti urbi conducit, sed subiectae, ut non vexatam servitutem agat.* Nam recte Schol. ad 4, 61. *ἀσφαλῶς* explicat per *εἰρηναίως, ἀκινδύνως*, atque infinitivus *δουλεύειν* significat consilium.

64. *ἐλπίδος*] i. e. ärger, als man erwarten konnte. v. Matth. p. 847. Post *μᾶλλον* supple: quam ob terrae devastationem. *Ἀναγκαίως* etc. est *oportet ferre casus divinitus immissos ut necessarios.* Pro *κωλυθῇ* Bekk. coniecit *καταλυθῇ* et Valla convertit: *ne nunc dissolvantur in vobis.* Imo est: es finde durch euch kein Hinderniss statt. Mox *ἀναλωκέναι* pendet a *διά*, quemadmodum *εἶχειν*. De verbo *πέφυκε* v. Matth. p. 1036., de *καταλελείψεται* ibidem §. 498. p. 939.

καθ' ἑκάστους] Gliscebat usus, ut nominis locum haec formula in structura obtineret, ut hic pendet a *πρός*, nam si sine illa praepositione iungas verbo, hoc dicas: *singulatim* ipsi *restitimus.* Buttm. Indic. ad Platon. 4. Diall. 5. v. *κατά*. Mox *καίτοι ταῦτα* etc. converte: *tam alta veteres Athenienses molitos esse.* Ignavis hoc aemulari molestum est; industrii aemulabuntur. „*Καίτοι* hic non est *quamquam*, sed *atqui*, quam vim particulae negat quidem Herm. ad Vig. p. 840., sed ex notione *et profecto*, ut in similibus particulis *καὶ μήν*, facile illa significatio procedit. Et ita apud Xenoph. Cyrop. 3, 3, 19., aliquoties in Isocr. Paneg. et alibi converti potest.“ Popp. Mox *κέκτηται* idem interpretatur: *consequitur.* Et *προγενόντες* etc. est: *consilium capite re-*

καίτοι ταῦτα ὁ μὲν ἀπράγμων μέμψαιτ' ἄν, ὁ δὲ δρᾶν τι βουλόμενος καὶ αὐτὸς ζηλώσει· εἰ δέ τις μὴ κέκτηται, φθονήσει. τὸ δὲ μισεῖσθαι καὶ λυπηροὺς εἶναι ἐν τῷ παρόντι πᾶσι μὲν ὑπῆρξε δὴ ὅσοι ἕτεροι ἑτέρων ἠξίωσαν ἄρχειν· ὅστις δ' ἐπὶ μεγίστοις τὸ ἐπίφθονον λαμβάνει, ὀρθῶς βουλεύεται. μῖσος μὲν γὰρ οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀντέχει, ἡ δὲ παραυτίκα τε λαμπρότης καὶ ἐς τὸ ἔπειτα δόξα ἀείμνηστος καταλείπεται. ὑμεῖς δὲ ἔς τε τὸ μέλλον καλὸν προγνόντες ἔς τε τὸ αὐτίκα μὴ αἰσχρὸν τῷ ἤδη προθύμῳ ἀμφότερα κτήσασθε, καὶ Λακεδαιμονίοις μήτε ἐπικηρυκεύεσθε μήτε ἔνδηλοι ἔστε τοῖς παροῦσι πόνοις βαρυνόμενοι, ὡς οἵτινες πρὸς τὰς ξυμφορὰς γνώμῃ μὲν ἥκιστα λυποῦνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, οὗτοι καὶ πόλεων καὶ ἰδιωτῶν κράτιστοί εἰσιν.

65 Τοιαῦτα ὁ Περικλῆς λέγων ἐπειρᾶτο τοὺς Ἀθηναίους τῆς τε ἐπ' αὐτὸν ὀργῆς παραλύειν καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν ἀπάγειν τὴν γνώμην. οἱ δὲ δημοσίᾳ μὲν τοῖς λόγοις ἀνεπείθοντο καὶ οὔτε πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔτι ἔπεμπον ἔς τε τὸν πόλεμον μᾶλλον ὥρμηντο, ἰδίᾳ δὲ τοῖς παθήμασιν ἐλυποῦντο, ὁ μὲν δῆμος ὅτι ἀπ' ἐλασσόνων ὁρμώμενος ἐστέρητο καὶ τούτων, οἱ δὲ δυνατοὶ καλὰ κτήματα κατὰ τὴν χώραν οἰκοδομίαις τε καὶ πολυτελέσι κατασκευαῖς ἀπολωλεκότες, τὸ δὲ μέγιστον, πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ἔχοντες. οὐ μέντοι πρότερόν γε οἱ ξύμπαντες ἐπαύσαντο ἐν ὀργῇ ἔχοντες αὐτὸν πρὶν ἐζημίωσαν χρήμασιν. ὕστερον δ' αὖθις οὐ πολλῷ, ὅπερ φιλεῖ ὅμιλος ποιεῖν, στρατηγὸν εἵλοντο καὶ πάντα τὰ πράγματα ἐπέτρεψαν, ὧν μὲν περὶ τὰ οἰκεῖα ἕκαστος ἤλγει, ἀμβλύτεροι ἤδη ὄντες, ὧν δὲ ἡ ξύμπασα πόλις προεδεῖτο, πλείστου ἄξιον νομίζοντες εἶναι. ὅσον τε γὰρ χρόνον προῦστη τῆς πόλεως ἐν τῇ εἰρήνῃ, μετρίως ἐξηγεῖτο καὶ ἀσφαλῶς διεφύλαξεν αὐτήν, καὶ ἐγένετο ἐπ' ἐκείνου μεγίστη· ἐπεί τε ὁ πόλεμος κατέστη, ὁ δὲ φαίνεται

spicientes futuram gloriam. „Recte Dukas τὸ *μέλλον καλὸν* ad *τὴν ἔπειτα δόξαν*, τὸ *αὐτίκα μὴ αἰσχρὸν* ad *τὴν παραυτίκα λαμπρότητα* respicere adnotat. Coniunctum verbum *προγνόντες* proprie soli priori inciso convenit, sed Ciceronem quoque *providere praeterita, praesentia et futura* dixisse docet Gail." Popp. Denique *ἀμφότερα* intellige *τὴν παραυτίκα λαμπρότητα καὶ ἐς τὸ ἔπειτα δόξαν* sive *τὸ μέλλον καλὸν καὶ τὸ παραυτίκα μὴ αἰσχρόν.*

65. *ἐζημίωσαν*] Plut. V. Pericl. 35. tradit, summam fuisse secundum eos, qui minimum prodiderint, 15 talentorum; qui plurimum, 50 talentorum. Diod. Sic. 12, 45. octoginta talenta prodidit. Conf. Demosth. c. Aristog. 2. §. 6. Auctorem multae Cleonem fuisse, narrat Aristid. Vol. 2. p. 249. 251. 262. Pericli mox *πάντα τὰ πράγματα* permiserunt. „Eiusmodi praetor *αὐτοκράτωρ* dicebatur. v. Pausan. 4, 15, 2. Xenoph. H. Gr. 1, 4, 20. Schoem. de Comit. Athen. p. 313 sq." Krueg. ad Dionys. p. 380. Mox *ὧν — ἤλγει* est idem quod *ἐκείνων ἃ ἤλγει.* Genitivus pendet ab *ἀμβλύτερος*, non ab *ἤλγει.* Et *ἐν τῇ εἰρήνῃ* est *per inducias tricennales.*

καὶ ἐν τούτῳ προγνοὺς τὴν δύναμιν. ἐπεβίω δὲ δύο ἔτη καὶ μῆνας ἕξ· καὶ ἐπειδὴ ἀπέθανεν, ἐπὶ πλέον ἔτι ἐγνώσθη ἡ πρόνοια αὐτοῦ ἡ ἐς τὸν πόλεμον. ὁ μὲν γὰρ ἡσυχάζοντάς τε καὶ τὸ ναυτικὸν θεραπεύοντας καὶ ἀρχὴν μὴ ἐπικτωμένους ἐν τῷ πολέμῳ μηδὲ τῇ πόλει κινδυνεύοντας ἔφη περιέσεσθαι· οἱ δὲ ταῦτά τε πάντα ἐς τοὐναντίον ἔπραξαν καὶ ἄλλα ἔξω τοῦ πολέμου δοκοῦντα εἶναι, κατὰ τὰς ἰδίας φιλοτιμίας καὶ ἴδια κέρδη, κακῶς ἔς τε σφᾶς αὐτοὺς καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐπολίτευσαν, ἃ κατορθούμενα μὲν τοῖς ἰδιώταις τιμὴ καὶ ὠφέλεια μᾶλλον ἦν, σφαλέντα δὲ τῇ πόλει ἐς τὸν πόλεμον βλάβη καθίστατο. αἴτιον δ' ἦν ὅτι ἐκεῖνος μὲν δυνατὸς ὢν τῷ τε ἀξιώματι καὶ τῇ γνώμῃ, χρημάτων τε διαφανῶς ἀδωρότατος γενόμενος, κατεῖχε τὸ πλῆθος ἐλευθέρως, καὶ οὐκ ἦγετο μᾶλλον ὑπ' αὐτοῦ ἢ αὐτὸς ἦγε, διὰ τὸ μὴ κτώμενος ἐξ οὗ προσηκόντων τὴν δύναμιν πρὸς ἡδονήν τι λέγειν, ἀλλ' ἔχων ἐπ' ἀξιώσει καὶ πρὸς ὀργήν τι ἀντειπεῖν. ὁπότε γοῦν αἴσθοιτό τι αὐτοὺς παρὰ καιρὸν ὕβρει θαρσοῦντας, λέγων κατέπλησσεν ἐπὶ τὸ φοβεῖσθαι, καὶ δεδιότας αὖ ἀλόγως ἀντικαθίστη πάλιν ἐπὶ τὸ θαρσεῖν. ἐγίγνετό τε λόγῳ μὲν δημοκρατία, ἔργῳ δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς ἀρχή. οἱ δὲ ὕστερον ἴσοι αὐτοὶ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους ὄντες καὶ ὀρεγόμενοι τοῦ πρῶτος ἕκαστος γίγνεσθαι ἑτράποντο καθ' ἡδονὰς τῷ δήμῳ

προγνοὺς τὴν δύναμιν] sc. *τῆς πόλεως.* Vid. finem huius cap. Verbis *ἔξω τοῦ πολέμου* Thuc. „significat talia coepta, qualis fuit expeditio missa in Cretam, quae sine intermissione debebat auxilium ferre Phormioni 2, 85., qualis virium dispersio per varias expeditiones in Siciliam factas, antequam magnam illam expeditionem aggrediebantur; qualis iniqua incursio in Melum insulam, qua tota Graecia indignabatur; fortasse etiam significat expeditionem in Boeotiam, unde clades ad Pelium consecuta est, et fortasse etiam varia conata navium *ἀργυρολόγων*, velut quae narrat 3, 19., quibus socii vexabantur, et mala dominationis Atheniensium tanto magis persentisci coepere." Arn. Mox verbis *σφαλέντα δέ*, ait Schol., significat *τὰ κατὰ τὸν Ἀλκιβιάδην*, adde *καὶ Κλέωνα.* De *ἀδωρότατος* cum genit. *χρημάτων* v. Matth. p. 647. Hesych. *ἀδωρότατος ὁ μηδ' ὅλως μεταδιδοὺς τι, ἢ ἀδωροδόκητος.* Conf. Anecdd. Bekk. 1. p. 346. Schol. Aristid. p. 171. Fromm. Anecdd. Bachm. 1. p. 33, 14. Thom. M. p. 13. Etenim dubitatum est, utra potestate vox illa accipienda esset: *qui nihil in populum largiebatur*, an *qui nullis ipse largitionibus tentari se patiebatur.* v. Albert. ad Hesych. Vol. 1. p. 103. Schol. explicat per *ἀδωρόληπτος*, eamque veram h. l. interpretationem esse docent, quae scriptor dicit de *παῤῥησίᾳ* Periclis, quam negat unquam imminutam esse *δωροδοκίᾳ*, docent etiam loci veterum, ut Aristidis Vol. 2. p. 126., ubi Pericles *ἅπαντος κέρδους κρείσσων*, et Thuc. c. 60., ubi *χρημάτων κρείσσων* appellatur, quos locos Popp. adscripsit.

πρὸς ὀργήν] Haec verba ex adverso posita sunt verbis *πρὸς ἡδονήν*, *non solum nihil dicebat, quo eos demulceret*, sed etiam interdum contra ipsorum voluntatem loquebatur, quod *οὐ πρὸς ἡδονὴν* sed *πρὸς ὀργήν* audiebant, ut Arn. explicat. At plerumque *πρὸς ὀργήν* non id est, quo quis irascitur, sed quod aliquis iracundus dicit facitve. Mox *καὶ τὰ πράγματα* converte *et rempublicam, negotia publica.*

καὶ τὰ πράγματα ἐνδιδόναι. ἐξ ὧν ἄλλα τε πολλὰ ὡς ἐν μεγάλῃ πόλει καὶ ἀρχὴν ἐχούσῃ ἡμαρτήθη καὶ ὁ ἐς Σικελίαν πλοῦς, ὃ οὐ τοσοῦτον γνώμης ἁμάρτημα ἦν πρὸς οὓς ἐπῄεσαν, ὅσον οἱ ἐκπέμψαντες οὐ τὰ πρόσφορα τοῖς οἰχομένοις ἐπιγιγνώσκοντες, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας διαβολὰς περὶ τῆς τοῦ δήμου προστασίας τά τε ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀμβλύτερα ἐποίουν καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν πρῶτον ἐν ἀλλήλοις ἐταράχθησαν. σφαλέντες δ' ἐν Σικελίᾳ ἄλλῃ τε παρασκευῇ καὶ τοῦ ναυτικοῦ τῷ πλείονι μορίῳ καὶ κατὰ τὴν πόλιν ἤδη ἐν στάσει ὄντες ὅμως τρία μὲν ἔτη ἀντεῖχον τοῖς τε πρότερον ὑπάρχουσι πολεμίοις καὶ τοῖς

ὃ οὐ τοσοῦτον] i. e. *haec expeditio non tam fuit error opinionis de iis, contra quos profecti sunt, de Syracusanis, quam* etc. Supplendum igitur περὶ ἐκείνων, πρὸς οὕς etc. Statim τὰ πρόσφορα intellige supplementa et subsidia Niciae non tempore missa. Mox praepositionem ἐπί in ἐπιγιγνώσκοντες valere μετά, *postea*, animadvertit Abr. In proximis structura verborum haec est: ὅσον οἱ ἐκπέμψαντες τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀμβλύτερα ἐποίουν, οὐ τὰ πρόσφορα τοῖς οἰχομένοις ἐπιγιγνώσκοντες, ἀλλὰ ἐπιγιγνώσκοντες κατὰ — προστασίας. Mox pro διαβολάς alii legunt διαφοράς. Bened. monet, illud retinendum esse, quum tota orationis series et ipsa illorum temporum memoria nos cogat existimare, illas inprimis calumnias (διαβολάς, Kabalen) contra Alcibiadem ab eius inimicis, quum in Siciliam profectus esset, prolatas significari, de quibus agitur 6, 29. Quibus calumniis, quum Alcibiades ad Spartanos confugisset, tam infelicem exitum belli contra Syracusanos gesti et toti Atticae ingentem malorum Iliadem parata esse dicit. Et statim post iterum διαφοράς legitur, ubi scriptor in universum de dissidiis civium domesticis loquitur. „Non autem verisimile est, ait Bened., Thucydidem, cui tanta verborum copia propria sit, tam brevi intervallo eadem verba repetiisse.“ Mox πρῶτον Arn. intelligit *primum inde ab expulsis Pisistratidis*. Porro ἐταράχθησαν neque pro activo positum, quae est Bredovii opinio, neque τὰ περὶ τὴν πόλιν pro nominativo habendum, sed structura haec est: οἳ ἐκπέμψαντες ἐταράχθησαν τὰ περὶ τὴν πόλιν i. e. in rebus urbicis. „Proprie tamen propter superiora οὐ τοσοῦτον γνώμης ἁμάρτημα ἦν (ἐκείνων) sic oratio procedere debebat: ὅσον τῶν ἐκπεμψάντων, οἳ οὐ etc.“ Popp.

τρία ἔτη] Videtur cum Haackio legendum esse δέκα ἔτη, nam a clade Siciliensi (m. Sept. a. 413.) usque ad annum a. Chr. N. 404. post medium Aprilem, quo Athenae Lysandro traditae sunt, non solum Athenienses Lacedaemoniis pares erant, verum etiam nonnunquam superiores, et propemodum decem anni praeterierunt, et Thuc. aut imperfectos annos pro integris numeravit, aut a revocatione Alcibiadis (415. m. Iul.) usque ad illud tempus, quo Athenienses obsessi primos ad Agidem de deditione legatos miserunt (404. m. Ian.) computasse annos existimandus est. Quam coniecturam confirmare videtur locus, quem Popp. attulit, Isocr. Panath. §. 57. τὴν μὲν ἡμετέραν (πόλιν) εὕροι τις ἄν, ἁπάντων αὐτῇ καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐπιθεμένων, ἔτη δέκα τούτοις ἀντισχεῖν δυνηθεῖσαν. Vulgatam tamen tuetur etiam Phavorin. in τρισὶν ἔτεσι πονεῖ. Arn. tres illos vulgatae scripturae annos ita explicat, ut dicat praeteriisse „inde a vere anni ante Chr. N. 407., quum Cyrus Asiam minorem gubernare coepit, ad ver anni 404., ubi Athenae in deditionem Lysandri traditae sunt. Eo tempore Atheniensibus necessitas imposita erat contendendi cum viribus universae Graeciae, quae insuper constantius quam unquam pecu-

ἀπὸ Σικελίας μετ' αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ἔτι τοῖς πλείοσιν ἀφεστηκόσι, Κύρῳ τε ὕστερον βασιλέως παιδὶ προσγενομένῳ,

nia Persarum sublevabatur.“ At scriptorem sole clarius est loqui de tempore post ipsam cladem Siciliensem, non de iis, quae post Cyri adventum in Asia minori gesta sunt. Krueg. scriptorem dicit agere de eo tempore, quod sit inter cladem Atheniensium in Sicilia et adventum Cyri in Asiam minorem, qui vulgo ponitur a. 407. et ex Haackii (Dissert. Chronol. de postremis Pelop. belli annis p. 15.) sententia a. 408. Ipse ad Clinton. Fast. Hell. p. 84. Cyrum vere a. 408. Sardes venisse ex vulgata huius loci scriptura probare conatur, et idem negat, quod Chronologi et in his ipse Clinto tantum intervallum inter cladem Siciliensem et adventum Cyri ponant, Thucydidis culpam esse; oportere enim Chronologos praesenti loco et Lysia de Bonis Aristoph. §. 52. uti ad rectiorem computationem annorum, quibus gesta sunt, quae Xenoph. narrat prioribus quinque capitibus Hist. Gr. (Conf. Mans. Spart. 2. p. 543. adn. c. Etenim Xen. quinto cap. Cyri in Asia minori adventum memorat, primum caput res continere ad Cynossema gestas, inter omnes constat.) At quibus machinis effici possit, ut tres modo annos inter illas res (cladem Siciliensem et Cyri adventum in Asia M.) praeteriisse credamus, fateor equidem me ignorare. Utut est, hanc Kruegeri opinionem de tribus annis inter cladem illam et Cyri adventum ipsa Thucydidis verba damnant, ut Popp. vidit: ex ea enim opinione si illis verbis: τρία μὲν ἔτη ἀντεῖχον τοῖς ἀφεστηκόσι ex adverso haec posita essent: Κύρῳ τε ὕστερον, necesse fuisset scribi ὕστερόν τε vel potius ὕστερον δὲ Κύρῳ. Idem monet, si propter verba καὶ οὐ πρότερον — περιπεσόντες ἐσφάλησαν usque ad dissidia Athenis orta annos numeremus, non τρία, sed ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος scribendum esse; nam in Sicilia Athenienses captos esse m. Sept. 413., in urbe dissensiones incepisse primis mensibus a. 411. Sin autem proximi menses usque ad pugnam apud Cynossema factam (ubi Thucydidis historia desinit), addantur, nec tres annos conficiet, et post illam pugnam a. 411. exeunte ac toto a. 410. ab Alcibiade res splendidissimas gestas, potentiam Atheniensium in Hellesponto et litoribus Asiae restitutam esse, ac ne proximo quidem tempore Athenienses magna damna fecisse.

βασιλέως] Darii II. sive Nothi, qui Artaxerxis I. Longimani filius erat. Mox verba καὶ οὐ πρότερον redeunt ad illud μέν in verbis ὅμως τρία μὲν ἔτη. Verba τοσοῦτον — ἐπερίσσευσε converte: so sehr war es mehr als genug. Sic *superesse* est ap. Livium 2, 42. *ad bella externa prope supererant vires*. Verba ἀφ' ὧν alii iungunt cum περιγενέσθαι, ut sit περιγενέσθαι ἀπὸ τούτων ἃ etc., et subiectum verbi ἐπερίσσευσε sit περιγενέσθαι et convertunt: *tantum superabat virium Pericli ad Peloponnesios solos iis, quae ipse praeviderat, atque facillime quidem in hoc bello devincendos*. Gail. intelligit supplendum esse ἐκείνων, ἀφ' ὧν, hoc sensu: *tantum Pericli suppetebat eorum, quorum ope facillime praevidit se victurum* etc., ut subiectum verbi ἐπερίσσευσε sit τοσοῦτον ἐκείνων etc. Et quidem hoc rectius fit, si quidem rectius vires dicuntur superesse, quam victoria. Et ipsa interpretatio Latina eorum, qui priorem rationem (supplendi ἀπὸ τούτων) sequuntur, non id, quod ipsi volunt, sed sensum a Gailio expositum reddit. De infinitivo post προέγνω v. Matth. §. 549. adn. 2. Vulgo erat περιγενέσθαι τὴν πόλιν, sed τὴν πόλιν om. multi libri. „Infinitivus commode ad Periclem ipsum, populi ducem, qui momentum belli maximum faciebat, referri potest.“ Popp., ut 2, 11. ἔλεγε Περικλῆς ἐς ἀπόδειξιν τοῦ περιέσεσθαι τῷ πολέμῳ. Adde quod, si verba τὴν πόλιν retineas, da-

ὃς παρεῖχε χρήματα Πελοποννησίοις ἐς τὸ ναυτικόν· καὶ οὐ πρότερον ἐνέδοσαν ἢ αὐτοὶ ἐν σφίσι κατὰ τὰς ἰδίας διαφορὰς περιπεσόντες ἐσφάλησαν. τοσοῦτον τῷ Περικλεῖ ἐπερίσσευσε τότε ἀφ' ὧν αὐτὸς προέγνω καὶ πάνυ ἂν ῥᾳδίως περιγενέσθαι τῶν Πελοποννησίων αὐτῶν τῷ πολέμῳ.

66 Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τοῦ αὐτοῦ θέρους ἐστράτευσαν ναυσὶν ἑκατὸν ἐς Ζάκυνθον τὴν νῆσον, ἣ κεῖται ἀντιπέρας Ἤλιδος· εἰσὶ δὲ Ἀχαιῶν τῶν ἐκ Πελοποννήσου ἄποικοι καὶ Ἀθηναίοις ξυνεμάχουν. ἐπέπλεον δὲ Λακεδαιμονίων χίλιοι ὁπλῖται καὶ Κνῆμος Σπαρτιάτης ναύαρχος. ἀποβάντες δὲ ἐς τὴν γῆν ἐδῄωσαν τὰ πολλά. καὶ ἐπειδὴ οὐ ξυνεχώρουν, ἀπέπλευσαν ἐπ' οἴκου.

67 Καὶ τοῦ αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος Ἀριστεὺς Κορίνθιος καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεις Ἀνήριστος καὶ Νικόλαος καὶ Στρατόδημος καὶ Τεγεάτης Τιμαγόρας καὶ Ἀργεῖος ἰδίᾳ Πόλλις πορευόμενοι ἐς τὴν Ἀσίαν ὡς βασιλέα, εἴ πως πείσειαν αὐτὸν χρήματά τε παρέχειν καὶ ξυμπολεμεῖν, ἀφικνοῦνται ὡς Σιτάλκην πρῶτον τὸν Τήρεω ἐς Θράκην, βουλόμενοι πεῖσαί τε αὐτὸν εἰ δύναιντο μεταστάντα τῆς Ἀθηναίων ξυμμαχίας στρατεῦσαι ἐπὶ τὴν Ποτίδαιαν, οὗ ἦν στράτευμα τῶν Ἀθηναίων πολιορκοῦν, καὶ ᾗπερ ὥρμηντο δι' ἐκείνου πορευθῆναι πέραν τοῦ Ἑλλησπόντου ὡς Φαρνάκην τὸν Φαρναβάζου, ὃς αὐτοὺς ἔμελλεν ὡς βασιλέα ἀναπέμψειν. παρατυχόντες δὲ Ἀθηναίων πρέσβεις Λέαρχος Καλλιμάχου καὶ Ἀμεινιάδης Φιλήμονος παρὰ τῷ Σιτάλκῃ πείθουσι τὸν Σάδοκον τὸν γεγενημένον Ἀθηναῖον Σιτάλκου υἱὸν τοὺς ἄνδρας ἐγχειρίσαι σφίσιν, ὅπως μὴ διαβάντες ὡς βασιλέα τὴν ἐκείνου πόλιν τὸ μέρος βλάψωσιν. ὁ δὲ πεισθεὶς πορευομένους αὐτοὺς διὰ τῆς Θράκης ἐπὶ τὸ πλοῖον ᾧ ἔμελλον

tivus τῷ *Περικλεῖ* supervacaneus esset. Nam si ita voluisset, ut de urbe diceret, quod nunc de Pericle, capite civitatis, utrumque subiectum modo non ferendo miscuissét. *Τὴν πόλιν* si memorare volebat, hanc, opinor, orationem instituere debebat: *τοσοῦτον τῇ πόλει ἐπερίσσευσε τότε, ἀφ' ὧν Περικλῆς προέγνω, καὶ πάνυ ἂν ῥᾳδίως περιγενέσθαι αὐτήν* etc. *Αὐτῶν*, quod sequitur, idem quod *μόνων* significat.

67. *πολιορκοῦν*] Vulgo *πολιορκοῦν· καὶ παῦσαι βοηθεῖν τε αὐτοῖς, καὶ ᾗπερ* etc. Verba *καὶ παῦσαι — αὐτοῖς* delenda esse, primus vidit Popp., nam et libri haud pauci om. et superflua sunt, quum nihil per ea dicatur, quod non iam insit in verbis *μεταστάντα τῆς Ἀθηναίων ξυμμαχίας*, et inepta sunt, quia iam dictum erat, legatos Sitalcae persuadere voluisse, ut Potidaeatis subsidio veniret, quod plus valet, quam *παῦσαι βοηθεῖν*, et particula *τε* post *βοηθεῖν* structuram totius loci pervertit. Accedit, quod *παύειν* cum infinitivo (quod ex solis poetis adnotavit Matth. §. 553. adn. 2.) Thucydides nusquam alibi coniunxit, quapropter in Flor. Vim. ad marg. a docta manu *βοηθοῦντα* emendatum est. Ad *τὸ μέρος* supple *οὖσαν*, *urbem*, *quae ipsius ex parte sit*. Nam *τὸ μέρος* non semper significat *pro virili*, sed etiam interdum *pro rata parte*, ut 1, 74. 127. Schol. *ὅσον ἀπὸ τοῦ μέρους αὐτοῦ* i. e. *quantum in Sadoco esset*, sed hoc probari vetant plurales *διαβάντες βλάψωσιν*.

τὸν Ἑλλήσποντον περαιώσειν πρὶν ἐσβαίνειν ξυλλαμβάνει, ἄλλους ξυμπέμψας μετὰ τοῦ Λεάρχου καὶ Ἀμεινιάδου, καὶ ἐκέλευσεν ἐκείνοις παραδοῦναι· οἱ δὲ λαβόντες ἐκόμισαν ἐς τὰς Ἀθήνας. ἀφικομένων δὲ αὐτῶν δείσαντες οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀριστέα μὴ αὖθις σφᾶς ἔτι πλείω κακουργῇ διαφυγών, ὅτι καὶ πρὸ τούτων τὰ τῆς Ποτιδαίας καὶ τῶν ἐπὶ Θράκης πάντ' ἐφαίνετο πράξας, ἀκρίτους καὶ βουλομένους ἔστιν ἃ εἰπεῖν αὐθημερὸν ἀπέκτειναν πάντας καὶ ἐς φάραγγας ἐξέβαλον, δικαιοῦντες τοῖς αὐτοῖς ἀμύνεσθαι οἵσπερ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπῆρξαν, τοὺς ἐμπόρους οὓς ἔλαβον Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων ἐν ὁλκάσι περὶ Πελοπόννησον πλέοντας ἀποκτείναντες καὶ ἐς φάραγγας ἐρβαλόντες. πάντας γὰρ δὴ κατ' ἀρχὰς τοῦ πολέμου οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅσους λάβοιεν ἐν τῇ θαλάσσῃ ὡς πολεμίους διέφθειρον, καὶ τοὺς μετὰ Ἀθηναίων ξυμπολεμοῦντας καὶ τοὺς μηδὲ μεθ' ἑτέρων.

68 Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τελευτῶντος καὶ Ἀμπρακιῶται αὐτοί τε καὶ τῶν βαρβάρων πολλοὺς ἀναστήσαντες ἐστράτευσαν ἐπὶ Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν καὶ τὴν ἄλλην Ἀμφιλοχίαν. ἔχθρα δὲ πρὸς τοὺς Ἀργείους ἀπὸ τοῦδε αὐτοῖς ἤρξατο πρῶτον γενέσθαι. Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν καὶ Ἀμφιλοχίαν τὴν ἄλλην ἔκτισε μετὰ τὰ Τρωικὰ οἰκαδε ἀναχωρήσας καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ ἐν Ἄργει καταστάσει Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω ἐν τῷ Ἀμπρακικῷ κόλπῳ, ὁμώνυμον τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι Ἄργος ὀνομάσας. καὶ ἦν ἡ πόλις αὕτη μεγίστη τῆς Ἀμφιλοχίας καὶ τοὺς δυνατωτάτους εἶχεν οἰκήτορας. ὑπὸ ξυμφορῶν δὲ πολλαῖς γενεαῖς ὕστερον πιεζόμενοι Ἀμπρακιῶται ὁμόρους ὄντας τῇ Ἀμφιλοχικῇ ξυνοίκους ἐπηγάγοντο, καὶ ἠλληνίσθησαν τὴν νῦν γλῶσσαν τότε πρῶτον ἀπὸ τῶν Ἀμπρακιωτῶν ξυνοικησάντων· οἱ δὲ ἄλλοι Ἀμφίλοχοι βάρβαροί εἰσιν. ἐκβάλλουσιν οὖν τοὺς Ἀργείους οἱ Ἀμπρακιῶται χρόνῳ καὶ αὐτοὶ ἴσχυσι τὴν πόλιν. οἱ δ' Ἀμφίλοχοι γενομένου τούτου διδόασιν ἑαυτοὺς Ἀκαρνᾶσι καὶ προσπαρακαλέσαντες ἀμφότεροι Ἀθηναίους, οἳ αὐτοῖς Φορμίωνά τε

ἐς φάραγγας] Fortasse in barathrum illud *ἐν Κεραΐδων δήμῳ τῆς Οἰνηίδος φυλῆς, εἰς ὃ τοὺς ἐπὶ θανάτῳ καταγνωσθέντας ἐνέβαλον.* Lexic. Bibl. Coislin. in adn. ad 1, 134. Mox *ὑπῆρξαν* est *qua poena Lacedaemonii prius Athenienses affecerant, ea ulcisci eos aequum rati.* De re conf. Herodot. 7, 137.

68. *ἐπὶ Ἄργος*] i. e. *adversus Argos.* De verbis *οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ* etc. v. Matth. p. 752. adn. 2. Dein rerum status, qui Argis in maiori patria erat, Amphilocho propterea displicebat, quia matrem Eriphylam ab Alcmaeone (fratre Amphilochi) interemtam reperiebat. v. Apollod. 3, 7, 5. Mox *ἠλληνίσθησαν* pro *ἔλλην*. scripsi secutus iudicium Lobeckii ad Phryn. p. 380. Adde Buttm. Gr. max. Vol. 2. p. 416. De Argivis Amphilochiae barbaris v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 11, 11. Mox participio *προσπαρακαλέσαντες* verbum suum finitum est in *αἱροῦσι*, nam punctum, quod vulgo extat post *τριάκοντα*, in comma mutandum est, quo facto idem sensus exsistit, ac si scripsisset *πεμψάντων τε τούτων αὐτοῖς Φορμίωνα, τοῦ Φορμίωνος δὲ ἀφικομένου, αἱροῦσιν* etc.

στρατηγὸν ἔπεμψαν καὶ ναῦς τριάκοντα, ἀφικομένου δὲ τοῦ Φορμίωνος, αἱροῦσι κατὰ κράτος Ἄργος καὶ τοὺς Ἀμπρακιώτας ἠνδραπόδισαν, κοινῇ τε ᾤκησαν αὐτὸ Ἀμφίλοχοι καὶ Ἀκαρνᾶνες. μετὰ δὲ τοῦτο ἡ ξυμμαχία ἐγένετο πρῶτον Ἀθηναίοις καὶ Ἀκαρνᾶσιν. οἱ δὲ Ἀμπρακιῶται τὴν μὲν ἔχθραν ἐς τοὺς Ἀργείους ἀπὸ τοῦ ἀνδραποδισμοῦ σφῶν αὐτῶν πρῶτον ἐποιήσαντο, ὕστερον δὲ ἐν τῷ πολέμῳ τήνδε τὴν στρατείαν ποιοῦνται αὐτῶν τε καὶ Χαόνων καὶ ἄλλων τινῶν τῶν πλησιοχώρων βαρβάρων· ἐλθόντες τε πρὸς τὸ Ἄργος τῆς μὲν χώρας ἐκράτουν, τὴν δὲ πόλιν ὡς οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν προσβαλόντες, ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου καὶ διελύθησαν κατὰ ἔθνη. τοσαῦτα μὲν ἐν τῷ θέρει ἐγένετο.

69 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Ἀθηναῖοι ναῦς ἔστειλαν εἴκοσι μὲν περὶ Πελοπόννησον καὶ Φορμίωνα στρατηγόν, ὃς ὁρμώμενος ἐκ Ναυπάκτου φυλακὴν εἶχε μήτ' ἐκπλεῖν ἐκ Κορίνθου καὶ τοῦ Κρισαίου κόλπου μηδένα μήτ' ἐσπλεῖν, ἑτέρας δὲ ἓξ ἐπὶ Καρίας καὶ Λυκίας καὶ Μελήσανδρον στρατηγόν, ὅπως ταῦτά τε ἀργυρολογῶσι καὶ τὸ ληστικὸν τῶν Πελοποννησίων μὴ ἐῶσιν αὐτόθεν ὁρμώμενον βλάπτειν τὸν πλοῦν τῶν ὁλκάδων τῶν ἀπὸ Φασήλιδος καὶ Φοινίκης καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἠπείρου. ἀναβὰς δὲ στρατιᾷ Ἀθηναίων τε τῶν ἀπὸ τῶν νεῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ἐς τὴν Λυκίαν ὁ Μελήσανδρος ἀποθνήσκει καὶ τῆς στρατιᾶς μέρος τι διέφθειρε νικηθεὶς μάχῃ.

70 Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος οἱ Ποτιδαιᾶται ἐπειδὴ οὐκέτι ἐδύναντο πολιορκούμενοι ἀντέχειν, ἀλλ' αἵ τε ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολαὶ Πελοποννησίων οὐδὲν μᾶλλον ἀπανίστασαν τοὺς Ἀθηναίους, ὅ τε σῖτος ἐπελελοίπει, καὶ ἄλλα τε πολλὰ ἐπεγεγένητο αὐτόθι ἤδη βρώσεως πέρι ἀναγκαίας καί τινες καὶ ἀλλήλων ἐγέγευντο, οὕτω δὴ λόγους προσφέρουσι περὶ ξυμβάσεως τοῖς στρατηγοῖς τῶν Ἀθηναίων τοῖς ἐπὶ σφίσι τεταγμένοις, Ξενοφῶντί τε τῷ Εὐριπίδου καὶ Ἑστιοδώρῳ τῷ Ἀριστοκλείδου καὶ Φανομάχῳ τῷ Καλλιμάχου. οἱ δὲ προσεδέξαντο, ὁρῶντες μὲν τῆς στρατιᾶς τὴν ταλαιπωρίαν ἐν χωρίῳ χειμερινῷ, ἀναλωκυίας τε ἤδη τῆς πόλεως διςχίλια τάλαντα ἐς τὴν πολιορκίαν. ἐπὶ τοῖςδε οὖν ξυνέβησαν, ἐξελθεῖν αὐτοὺς καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς ἐπικούρους ξὺν ἑνὶ ἱματίῳ, γυναῖκας δὲ ξὺν δυοῖν, καὶ ἀργύριόν τι ῥητὸν ἔχοντας ἐφόδιον. καὶ οἱ μὲν ὑπόσπονδοι ἐξῆλθον ἐπὶ τὴν Χαλκιδικὴν καὶ ἕκαστος ἢ ἐδύνατο· Ἀθηναῖοι

69. *ἀργυρολογῶσι*] i. e. *ut pecuniam cogant* (brandschatzen) et et vel ipsum tributum, vel aliquam eius partem nondum solutam exigant. *Αὐτόθεν* intellige ex Caria et Lycia, non ex Peloponneso. Neque enim, ut ait Osiand. Obss. fasc. 2. p. 9., piratae ex Peloponneso proficiscentes navibus mercatoriis ex Asia venientibus insidiabantur, neque Athenienses ad id impediendum Melesandri classem in Asiae litore collocaturi fuissent. Mox *τῆς ἐκεῖθεν ἠπείρου* est idem, quod *τῆς ἐκεῖ ἠπείρου ἐκεῖθεν πλεουσῶν ὁλκάδων*.

70. *διςχίλια τάλαντα*] v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 312.

δὲ τούς τε στρατηγοὺς ἐπητιάσαντο ὅτι ἄνευ αὐτῶν ξυνέβησαν, ἐνόμιζον γὰρ ἂν κρατῆσαι τῆς πόλεως ᾗ ἐβούλοντο, καὶ ὕστερον ἐποίκους ἑαυτῶν ἔπεμψαν ἐς τὴν Ποτίδαιαν καὶ κατῴκισαν. ταῦτα μὲν ἐν τῷ χειμῶνι ἐγένετο· καὶ τὸ δεύτερον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμ- 71
μαχοι ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἐσέβαλον, ἐστράτευσαν δ' ἐπὶ Πλάταιαν· ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ καθίσας τὸν στρατὸν ἔμελλε δηώσειν τὴν γῆν· οἱ δὲ Πλαταιῆς εὐθὺς πρέσβεις πέμψαντες πρὸς αὐτὸν ἔλεγον τοιάδε· Ἀρχίδαμε καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὐ δίκαια ποιεῖτε οὐδ' ἄξια οὔτε ὑμῶν οὔτε πατέρων ὧν ἐστε ἐς γῆν τὴν Πλαταιῶν στρατεύοντες. Παυσανίας γὰρ ὁ Κλεομβρότου Λακεδαιμόνιος ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν Μήδων μετὰ Ἑλλήνων τῶν ἐθελησάντων ξυνάρασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης ἡ παρ' ἡμῖν ἐγένετο, θύσας ἐν τῇ Πλαταιῶν ἀγορᾷ Διὶ ἐλευθερίῳ ἱερὰ καὶ ξυγκαλέσας πάντας τοὺς ξυμμάχους ἀπεδίδου Πλαταιεῦσι γῆν καὶ πόλιν τὴν σφετέραν ἔχοντας αὐτονόμους οἰκεῖν, στρατεῦσαί τε μηδένα ποτὲ ἀδίκως ἐπ' αὐτοὺς μηδ' ἐπὶ δουλείᾳ· εἰ δὲ μή, ἀμύνειν τοὺς παρόντας ξυμμάχους κατὰ δύναμιν. τάδε μὲν ἡμῖν πατέρες οἱ ὑμέτεροι ἔδοσαν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ προθυμίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς κινδύνοις γενομένης, ὑμεῖς δὲ τἀναντία δρᾶτε· μετὰ γὰρ Θηβαίων τῶν ἡμῖν ἐχθίστων ἐπὶ δουλείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἥκετε.

71. *ἀπὸ τῶν Μήδων*] v. Matth. p. 665. Mox *ἀπεδίδου* „est *concessit*, (non *reddidit*,) ut apud Demosth. Ol. 2. p. 27. Reisk. Praeterea res, quae concedebatur, magis indicatur verbo *αὐτονόμους*, quam *οἰκεῖν* et refertur ad vetus Thebanorum imperii in Plataeenses postulatum. Et quod sequitur caput huius foederis *στρατεῦσαι μηδένα ἀδίκως, μηδ' ἐπὶ δουλείᾳ*, eo continetur receptio Plataeensium in foedus Graecorum, quo includebatur, eos liberos et nullis aliis parentes fore. Nam iusiurandum, quod inter se foederati praestabant, hanc habebat clausulam: *τῶν μαχεσαμένων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πόλεων οὐδεμίαν ἀνάστατον ποιήσειν*. v. Lycurg. c. Leocr. p. 193. Reisk. Ex altera parte foederati iurabant, vindictam sumturos de civitatibus, quae se cum Persis coniunxissent, horum terram Deis sacraturos, qui proinde recepturi erant decimam omnium ex illis redituum. Hinc Xen. H. Gr. 6, 5, 35. dicit *νῦν ἐλπὶς, τὸ πάλαι λεγόμενον, δεκατευθῆναι Θηβαίους*. Conf. Herodot. 7, 132. Arn. v. Wachsm. 1, 1. p. 109, 40. 1, 2. p. 142, 5. *Ἀποδιδόναι* hic eodem sensu dictum, quo haud raro *reddere*, ut sit *suum alicui tribuere*. v. Interpp. ad Tacit. 1. Ann. 72. Gesn. ad Plin. Epist. p. 350. ed. pr. Aptissime hic convertas: *restituerunt*. v. Interpp. ad Tacit. 2. Ann. 3. Mox *θεοὶ πατρῷοι* „sunt Dii stirpis aut familiae alicuius, unde originem habebat is, cuius deus patrius erat. v. Platon. Euthyd. c. 31. p. 302., ubi legitur, neminem Ionem coluisse Iovem loco Dei *πατρῴου*, sed Apollinem, ut qui esset pater Ionis, auctoris generis. At Hercules colebat Iovem loco dei *πατρῴου*, v. Soph. Tr. 755., quia filius Iovis habebatur. Itidemque Euripides Orestem facit precari Iovem *πατρῷον* in El. 675., quia Tantalus, auctor gentis Pelopidarum, dicebatur filius Iovis esse. v. Eur. Orest. 5." Arn. Adde Interpp. ad Eurip. El. 666. Soph. Tr. 287. Platn. Beitr. zum Att. R. p. 88 sqq.

μάρτυρας δὲ θεοὺς τούς τε ὁρκίους τότε γενομένους ποιούμενοι καὶ τοὺς ὑμετέρους πατρῴους καὶ ἡμετέρους ἐγχωρίους λέγομεν ὑμῖν τὴν γῆν τὴν Πλαταιίδα μὴ ἀδικεῖν μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους, ἐὰν δὲ οἰκεῖν αὐτονόμους καθάπερ Παυσανίας ἐδικαίω-
72 σεν. τοσαῦτα εἰπόντων Πλαταιῶν Ἀρχίδαμος ὑπολαβὼν εἶπε· Δίκαια λέγετε, ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἢν ποιῆτε ὁμοῖα τοῖς λόγοις. καθάπερ γὰρ Παυσανίας ὑμῖν παρέδωκεν, αὐτοί τε αὐτονομεῖσθε καὶ τοὺς ἄλλους ξυνελευθεροῦτε ὅσοι μεταςχόντες τῶν τότε κινδύνων ὑμῖν τε ξυνώμοσαν καί εἰσι νῦν ὑπ' Ἀθηναίοις, παρασκευή τε τοσήδε καὶ πόλεμος γεγένηται αὐτῶν ἕνεκα καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθερώσεως. ἧς μάλιστα μὲν μετασχόντες καὶ αὐτοὶ ἐμμείνατε τοῖς ὅρκοις· εἰ δὲ μή, ἅπερ καὶ τὸ πρότερον ἤδη προὐκαλεσάμεθα, ἡσυχίαν ἄγετε νεμόμενοι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν, καὶ ἔστε μηδὲ μεθ' ἑτέρων, δέχεσθε δὲ ἀμφοτέρους φίλους, ἐπὶ πολέμῳ δὲ μηδ' ἑτέρους. καὶ τάδε ἡμῖν ἀρκέσει. ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοσαῦτα εἶπεν· οἱ δὲ Πλαταιῶν πρέσβεις ἀκούσαντες

72. *καθάπερ γάρ*] Supple *οὐδὲ κωλύομεν ἡμεῖς, καθάπερ γάρ* etc., vel simile quid. Mox Krueg. ad Dionys. p. 168. deletis verbis *καὶ τῶν ἄλλων* legi vult *παρασκευή τε τοσήδε καὶ πόλεμος γεγένηται αὐτῶν ἐλευθερώσεως*, ut sit pro *ὧν τε ἕνεκα τῆς ἐλευθερώσεως παρασκευὴ τοσήδε γεγένηται*. v. Matth. p. 881. 3. Non enim perspici, qui Archidamus, se Plataeenses liberaturum esse dicere queat, quum Atheniensis iis non ut sociis *ὑπηκόοις* usi essent. Id quod firmari dicit Vallae versione. Atqui non dicit Archidamus, se liberare velle Plataeenses, hoc dicit: *αὐτονομεῖσθε*. *Αὐτῶν* refertur ad *ὅσοι — ξυνώμοσαι καί εἰσι νῦν ὑπ' Ἀθηναίοις*, et proinde *οἱ ἄλλοι* sunt illi, *ὅσοι οὐ ξυνώμοσαν*, qui tamen et ipsi imperio Atheniensium parent. Verba *ἧς μάλιστα μέν* etc. cum Popp. converte *cuius liberationis, si optimum eligitis, et ipsi participes facti, iusiurandum servate.* De verbis *ἅπερ — προὐκαλεσάμεθα* v. Matth. p. 766 sq. „Nisi ad 2, 2. 3. respicitur, scriptor non narravit hanc exhortationem Plataeensium per Archidamum.“ Popp. Dein *μηδὲ μεθ' ἑτέρων* paene est idem, quod *μετὰ μηδετέρων*. v. Krueg. ad Dionys. p. 168. Buttm. ad Demosth. or. Mid. p. 67. Tenendum autem *οὐδὲ καθ' ἕν* fortius esse, quam *καὶ οὐδέν*, eadem ratio est formularum *μετὰ μηδετ.* et *μηδὲ μεθ' ἑτ.* Ut nos: in nichts — mit keinen, et fortius in gar nichts — mit gar keinen von Beiden. Mox alii *ἀρκέσει*, alii *ἀρέσκει*. Praefert *ἀρκέσει* etiam Schaef. Indic. ad Porson. Advers. p. 345. Si quod placeret sibi, Archidamus dicere voluisset, potius dicturus fuisset, alterum sibi magis placere, ut Plataeenses secum arma iungerent. Nunc dicit, quid sibi satis sit, eos saltem neutras partes sequi. Mox optativus *εἴησαν* positus est, quasi praecessisset *ὅτι*. v. Krueg. ad Dionys. p. 168. Matth. p. 1029. 3. Melett. Cr. Schaeferi p. 102. Dein *ἔνορκοι* sunt *foedere recepti*, non iureiurando obstricti. Eundem igitur sensum habet, quem *ἔνσπονδοι*. Mox *ἀριθμῷ* est *numero*, der Zahl nach. v. Krueg. l. c. p. 169. Mox alii *ὅποι*, alii *ὅπῃ βούλεσθε*. Popponi legendum videbatur *ὅπῃ* coll. Herm. ad Eur. Herc. F. 1236., qui docet, *ποῖ* nihil significare nisi motum (ad quem locum versus); *πῇ* motum simul et succedentem ei quietem (in quem locum). V. idem ad Vig. p. 789. fin. Nunc Popp. profitetur se dubitare. Conf. Krueg. l. c. p. 170. De voce *παρακαθῆκεν* v. Lobeck. ad Phryn. p. 312. et Krueg. l. c. p. 170.

ταῦτα ἐςῆλθον ἐς τὴν πόλιν καὶ τῷ πλήθει τὰ ῥηθέντα κοινώσαντες ἀπεκρίναντο αὐτῷ ὅτι ἀδύνατα σφίσιν εἴη ποιεῖν ἃ προκαλεῖται ἄνευ Ἀθηναίων· παῖδες γὰρ σφῶν καὶ γυναῖκες παρ' ἐκείνοις εἴησαν· δεδιέναι δὲ καὶ περὶ τῇ πάσῃ πόλει μὴ ἐκείνων ἀποχωρησάντων Ἀθηναῖοι ἐλθόντες σφίσιν οὐκ ἐπιτρέπωσιν, ἢ Θηβαῖοι ὡς ἔνορκοι ὄντες κατὰ τὸ ἀμφοτέρους δέχεσθαι αὖθις σφῶν τὴν πόλιν πειράσωσι καταλαβεῖν. ὁ δὲ Θαρσύνων αὐτοὺς πρὸς ταῦτα ἔφη, Ὑμεῖς δὲ πόλιν μὲν καὶ οἰκίας ἡμῖν παράδοτε τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ γῆς ὅρους ἀποδείξατε καὶ δένδρα ἀριθμῷ τὰ ὑμέτερα καὶ ἄλλο εἴ τι δυνατὸν ἐς ἀριθμὸν ἐλθεῖν· αὐτοὶ δὲ μεταχωρήσατε ὅποι βούλεσθε ἕως ἂν ὁ πόλεμος ᾖ. ἐπειδὰν δὲ παρέλθῃ, ἀποδώσομεν ὑμῖν ἃ ἂν παραλάβωμεν. μέχρι δὲ τοῦδε ἔξομεν παρακαταθήκην, ἐργαζόμενοι καὶ φορὰν φέροντες ἣ ἂν ὑμῖν μέλλῃ ἱκανὴ ἔσεσθαι. οἱ δ' ἀκού-
73 σαντες ἐςῆλθον αὖθις ἐς τὴν πόλιν, καὶ βουλευσάμενοι μετὰ τοῦ πλήθους ἔλεξαν ὅτι βούλονται ἃ προκαλεῖται Ἀθηναίοις κοινῶσαι πρῶτον, καὶ ἢν πείθωσιν αὐτούς, ποιεῖν ταῦτα· μέχρι δὲ τούτου σπείσασθαι σφίσιν ἐκέλευον καὶ τὴν γῆν μὴ δηοῦν. ὁ δὲ ἡμέρας τε ἐσπείσατο ἐν αἷς εἰκὸς ἦν κομισθῆναι καὶ τὴν γῆν οὐκ ἔτεμνεν. ἐλθόντες δὲ οἱ Πλαταιῆς πρέσβεις ὡς τοὺς Ἀθηναίους καὶ βουλευσάμενοι μετ' αὐτῶν πάλιν ἦλθον ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει τοιάδε· Οὔτ' ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ, ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἀφ' οὗ ξύμμαχοι ἐγενόμεθα Ἀθηναῖοί φασιν ἐν οὐδενὶ ὑμᾶς προέσθαι ἀδικουμένους οὔτε νῦν περιόψεσθαι, βοηθήσειν δὲ κατὰ δύναμιν. ἐπισκήπτουσί τε ὑμῖν πρὸς τῶν ὅρκων οὓς οἱ πατέρες ὤμοσαν μηδὲν νεωτερίζειν περὶ τὴν ξυμμαχίαν. τοιαῦτα τῶν πρέσβεων ἀπαγγειλάντων οἱ Πλαταιῆς
74 ἐβουλεύσαντο Ἀθηναίους μὴ προδιδόναι, ἀλλ' ἀνέχεσθαι καὶ γῆν τεμνομένην, εἰ δεῖ, ὁρῶντας καὶ ἄλλο πάσχοντας ὅ,τι ἂν

73. *κομισθῆναι*] i. e. in welcher Zeit sie der Wahrscheinlichkeit gemäss wieder zurück seyn könnten. Mox alii *ὑμᾶς*, alii *ἡμᾶς προέσθαι*. Haackio vulgata *ἡμᾶς* aptior visa propter verba *ἀφ' οὗ ξύμμαχοι ἐγενόμεθα*. Contra ea Krueg. p. 170. monuit, nihil obstare *ἐγενόμεθα*, quominus *ὑμᾶς* legatur, quia *ἐγενόμεθα* non solum ad Plataeenses, sed etiam Athenienses referatur. Adde quod sequitur *ἐπισκήπτουσι ὑμῖν*. Mox verbis *οὓς οἱ πατέρες* etc. intelligit foedus, quod patrum tempore Plataeenses cum Atheniensibus pepigerant, nonaginta tribus annis ante captas Plataeas, ante Chr. N. 520. Vid. 3, 68. extr.

74. *ἀνέχεσθαι*] Alii libri *ἀντέχεσθαι*, quod subaudito *αὐτῶν* i. e. *Ἀθηναίων* Haack. non spernit. At Popp. obloquitur, *ἀντέχεσθαι, adhaerere* de rebus potius dici, quas amplectimur, quibus operam damus, sicut *θαλάσσης ἀντέχ.* Thuc. dixit. Conf. exempla allata a Kruegero ad Dionys. p. 171. De verbo *ἀνέχεσθαι* v. Matth. §. 550. b.

ὁρῶντας — πάσχοντας] Sequi debebat *ὁρῶντες — πάσχοντες*. At illi accusativi sequuntur ex more Graecorum, quo non raro sententia primaria sequitur structuram vocum interpositarum, ut hic illi accusativi pendent quodammodo ex interpositis verbis *εἰ δεῖ*. v. Lobeck. ad Phryn. p. 755. adn. Mox in verbis *Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεύς*

ξυμβαίνῃ· ἐξελθεῖν τε μηδένα ἔτι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἀποκρίνασθαι ὅτι ἀδύνατα σφίσι ποιεῖν ἐστιν ἃ Λακεδαιμόνιοι προκαλοῦνται. ὡς δὲ ἀπεκρίναντο, ἐντεῦθεν δὴ πρῶτον μὲν ἐς ἐπιμαρτυρίαν καὶ θεῶν καὶ ἡρώων τῶν ἐγχωρίων Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς κατέστη, λέγων ὧδε. Θεοὶ ὅσοι γῆν τὴν Πλαταιίδα ἔχετε καὶ ἥρωες, ξυνίστορες ἔστε ὅτι οὔτε τὴν ἀρχὴν ἀδίκως, ἐκλιπόντων δὲ τῶνδε πρότερον τὸ ξυνώμοτον, ἐπὶ γῆν τήνδε ἤλθομεν, ἐν ᾗ οἱ πατέρες ἡμῶν εὐξάμενοι ὑμῖν Μήδων ἐκράτησαν καὶ παρέσχετε αὐτὴν εὐμενῆ ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἕλλησιν, οὔτε νῦν, ἢν τι ποιῶμεν, ἀδικήσομεν· προκαλεσάμενοι γὰρ πολλὰ καὶ εἰκότα οὐ τυγχάνομεν. ξυγγνώμονες δὲ ἔστε τῆς μὲν

articulum om. multi et boni libri. „Articulum apud vocabulum *βασιλεύς* nomini proprio additum, si non de Persarum rege intelligendum est, Thuc. tum solet omittere, quum appositio altera patris nomen indicans interposita est. Velut Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς. At patris nomine non interiecto si *βασιλεύς* genitivum adiectum habet, articulum adsciscit. Sic Ἰνάρως ὁ Λιβύων βασιλεύς. Hic autem quum ne genitivus quidem appositus sit, utrum articulus deesse an adesse debeat, minus certum est. Reges Persarum quidem in eiusmodi locis apud Thucydidem vocem *βασιλεύς* articulo carentem constanter ante nomina propria assumere consueverunt, ut *βασιλεὺς Ξέρξης* et saepius. Sed inde, quid de h. l. statuendum sit, non apparet. Ceterum *βασιλεύς* non solum, ubi est Persarum rex, sine articulo poni etiam Held. ad Plutarch. p. 269. docet.“ Popp. Mox de Diis, terram Plataeensium obtinentibus v. Spanh. ad Callim. Vol. 2. p. 669. Ern. Bloomf. ad Aesch. Theb. 69. Valck. ad Herodot. 7, 53. et Interpp. ad Cic. 4. Cat. 2, 3. De voce *ξυνίστορες* v. Herm. ad Soph. Phil. 1277. et „de hoc deorum terrae hostilis invocandorum placandorumque ritu conf. Xenoph. Cyrop. 3, 3, 21.“ Krueg. ad Dionys. p. 171.

ἐπὶ γῆν τήνδε] i. e. dass wir in ein Land hier gekommen sind, in welchem etc. Blum. script. Schol. p. 3. Addit Popp., quod *γῆ*, adeo ubi certam terram significat, nonnumquam articulo deficiatur. Mox de verbis *παρέσχετε εὐμενῆ* conf. Plut. V. Al. M. 34. Aristid. 11. vers. fin. Held. in Actt. Philol. Monac. Vol. 2. p. 87. Infinitivum *ἐναγωνίσασθαι* cum *εὐμενῆ* iungendum esse, nec pendere a *παρέσχετε* monuit Popp., *ὥστε* autem cum Bloomfieldio subaudiri necesse non est, quia consilium, non effectus indicatur. *Εὐμενείας* notionem, proprie de Diis praedicandam, attractione quadam ad terram referri, quum Krueg. ad Dionys. p. 483. dixisset, Popp. respondet, vocem *εὐμενής* de regione facili et commoda legi etiam ap. Xenoph. Anab. 4, 6, 12.

ξυγγνώμονες] Ad verbum: assent to the aggressors' being punished, quasi scriptum sit *τῷ τοὺς ὑπάρχοντας ἀδικίας κολάζεσθαι* et *τῷ τιμωρίας τυγχάνειν τοὺς ἐπιφέροντας* etc. Arn. Ordo etiam hic esse putari potest: *ξυγγνώμονες ἔστε τῆς ἀδικίας τοῖς ὑπάρχουσι προτέροις κολάζεσθαι* (*αὐτῆς*), et *τῆς δὲ τιμωρίας τυγχάνειν τοῖς ἐπιφέρουσι νομίμως* (*αὐτήν*). Nam genitivi *ἀδικίας* et *τιμωρίας* pendere possunt et a *ξυγγνώμονες* (v. Matth. §. 339.) et a verbis *κολάζεσθαι* (v. ibid. §. 368. a.) atque *τυγχάνειν*. Prior genitivus simul cum *ὑπάρχουσι* iungi potest. Voces *ξυγγνώμονες ἔστε* Dukas explicat per *συγχωρήσατε* post Vallam. At *συγχωρήσατε τοῖς ὑπάρχουσι προτέροις ἀδικίας κολάζεσθαι* vix dici potest, quum res et ratio haec potius ita efferri iubeat: *συγχωρήσατε τοὺς ὑπάρχοντας προτέρους ἀδικίας ὑπὸ τῶν ἀδικηθέντων*

ἀδικίας κολάζεσθαι τοῖς ὑπάρχουσι προτέροις, τῆς δὲ τιμωρίας τυγχάνειν τοῖς ἐπιφέρουσι νομίμως. τοσαῦτα ἐπιθειάσας καθίστη 75
ἐς πόλεμον τὸν στρατόν, καὶ πρῶτον μὲν περιεστάυρωσεν αὐτοὺς τοῖς δένδρεσιν ἃ ἔκοψαν, τοῦ μηδένα ἔτι ἐξιέναι, ἔπειτα χῶμα ἔχουν πρὸς τὴν πόλιν, ἐλπίζοντες ταχίστην αἵρεσιν ἔσε-

κολάζεσθαι. Etenim in voce *ξυγγνώμων* duplex vis inest, altera et quidem origine prior, ut sit *ξυνίστωρ*, quae vis obtinet in priori membro huius sententiae, ut 3, 40. init. conf. 8, 24. vers. fin.; altera vis est ex priori derivata, ut sit *ignoscens*, *veniam dans*, ut 3, 40. in v. *ξύγγνωμον* et 4, 98. in eadem voce. Quam duplicem vim quum scriptor Graecus cogitatione non discerneret, conscientiam rei potius quam vel accusationem vel veniam cogitans, evenit, ut *ξυγγνώμων* et *ἀδικοῦσιν* et *ἀδικηθεῖσιν* adhiberet.

75. Descriptio oppugnationis Plataearum, de qua v. Mans. Spart. 2. p. 42. 405. Folard. ad Polyb. Vol. 2. p. 174. vers. Germ. Gail. Mémoire Vol. 9. ed. Thuc. p. 183. „Archidamus urbe vallo clausa incolis exitum intercludit; adversus partem urbis aggerem struit, neve quaquaversus acclivis esset, lignis in Cithaerone caesis utrimque aggerem munit, ita ut loco parietum (*ἀντὶ τοίχων*) ligna essent, storearum instar (*φορμηδόν*) rectis angulis composita. Laterum istorum intervallum expletur materie, lapidibus, humo aliisque, quae ad opus perficiendum idonea essent. Agger paululum quidem moenibus urbis distabat (c. 77. *φοροῦντες ὕλης φακέλλους παρέβαλλον ἀπὸ τοῦ χώματος ἐς τὸ μεταξὺ πρῶτον τοῦ τείχους καὶ τῆς προσχώσεως*), sed parte sui ima paululum acclivi moenia tangebat (*ᾗ προσέπιπτε τὸ χῶμα* i. e. *qua agger moenibus contiguus erat*), ita ut Plataeenses muro suo perfosso (*διελόντες τοῦ τείχους ᾗ*, ubi *τεῖχος* probe discernendum a *τοίχοις* i. e. parietibus aggeris) humum ex aggere in urbem importare possent, moenibus non exeuntes. Simul obsessores urbi machinas admoverunt, unam, quae per aggerem admota aedificii, quod obsessi moenibus suis superstruxerant, magnam partem conquassavit, alias vero machinas ab aliis partibus urbis adduxerunt.“ Bred.

ἐπιθειάσας] i. e. *deos contestatus*. v. Kust. ad Suid. in v. Grammatici disiunxerunt *θεάζειν* et *θειάζειν*, illud interpretantes *deos invocare*, hoc *deorum numine correptum agitari*. v. Hemsterh. in Praef. Dukeri p. XXIV. Lips. Conf. Thuc. 8, 53. ubi est *ἐπιθειαζόντων* eadem cum notione *deos invocandi*. At *θειάσαντες* 8, 1. est *simulantes se divino numine afflatos esse*, adde 7, 50., ubi substantivum *θειασμός* est *superstitio*, et 7, 75., ubi *ἐπιθειασμὸς obsecratio per deos*. De *ἐπιθειάζειν* v. Buttm. Lexil. 2. p. 110. adn. Mox pro *περιεσταύρωσεν* Greg. Cor. p. 61. Lugd. et E. ferunt *περιεσταύρωσαν*, quod melius aliquis putet convenire cum *ἔκοψαν*. At „saepe Graeci a praefectis transeunt ad eos, quibus praefecti sunt. Conf. 2, 85.“ Krueg. de Authent. Xenoph. Anab. p. 48. adn. Mox *δένδρεσιν* „arbores frugiferas significat, praecipue ficos et oleas, quibus plana Europae australis maxime obsita sunt. Ubi lignamenta (*ξύλα*) opus erant, cogebantur ea caedere in iugis montium, in quibus solis per illas partes Europae arbores silvestres reperiuntur.“ Arn.

αἵρεσιν — αὐτῶν] i. e. *τῶν Πλαταιέων*, quod ad sensum inest in praecedente voce *πόλιν*. Mox agger, quem dicit (*χῶμα ἔχουν*) „eo consilio exstructus est, ut propugnatores e moenibus depellerent et exiguo intervallo repleto in ea ascenderent.“ Popp. Conf. Mans. Spart. 2. p. 406. „Et *φορμηδόν* quid sit, ipse Thuc. 4, 48. explicat: *φορμηδὸν ἐπὶ ἀμάξας ἐπιβάλλοντες* (cadavera) *ἀπήγαγον ἔξω τῆς πό-*

σθαι αὐτῶν στρατεύματος τοσούτου ἐργαζομένου. ξύλα μὲν οὖν τέμνοντες ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος παρῳκοδόμουν ἑκατέρωθεν, φορμηδὸν ἀντὶ τοίχων τιθέντες, ὅπως μὴ διαχέοιτο ἐπὶ πολὺ τὸ χῶμα· ἐφόρουν δὲ ὕλην ἐς αὐτὸ καὶ λίθους καὶ γῆν καὶ εἴ τι ἄλλο ἀνύτειν μέλλοι ἐπιβαλλόμενον. ἡμέρας δὲ ἔχουν ἑβδομήκοντα καὶ νύκτας ξυνεχῶς διῃρημένοι κατ' ἀναπαύλας ὥστε τοὺς μὲν φέρειν, τοὺς δὲ ὕπνον τε καὶ σῖτον αἱρεῖσθαι· Λακεδαιμονίων τε οἱ ξεναγοὶ ἑκάστης πόλεως ξυνεφεστῶτες ἠνάγκαζον ἐς τὸ ἔργον. οἱ δὲ Πλαταιῆς ὁρῶντες τὸ χῶμα αἰρόμενον, ξύλινον τεῖχος ξυνθέντες καὶ ἐπιστήσαντες τῷ ἑαυτῶν τείχει ᾗ προσεχοῦτο, ἐξῳκοδόμουν ἐς αὐτὸ πλίνθους ἐκ τῶν ἐγγὺς οἰκιῶν καθαιροῦντες. ξύνδεσμος δ' ἦν αὐτοῖς τὰ ξύλα, τοῦ μὴ ὑψηλὸν γιγνόμενον ἀσθενὲς εἶναι τὸ οἰκοδόμημα· καὶ προκαλύμματα εἶχε δέῤῥεις καὶ διφθέρας ὥστε τοὺς ἐργαζομένους καὶ τὰ ξύλα μήτε πυρφόροις ὀϊστοῖς βάλλεσθαι ἐν ἀσφαλείᾳ τε εἶναι. ᾔρετο δὲ τὸ ὕψος τοῦ τείχους μέγα καὶ τὸ χῶμα οὐ σχολαίτερον ἀντανήει αὐτῷ. καὶ οἱ Πλαταιῆς τοιόνδε τι ἐπινοοῦσι· διελόντες
76 τοῦ τείχους ᾗ προσέπιπτε τὸ χῶμα ἐσεφόρουν τὴν γῆν. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι αἰσθόμενοι ἐν ταρσοῖς καλάμου πηλὸν ἐνείλλον-

τες ἐσέβαλλον ἐς τὸ διῃρημένον, ὅπως μὴ διαχεόμενον ὥσπερ ἡ γῆ φοροῖτο. οἱ δὲ ταύτῃ ἀποκληόμενοι τοῦτο μὲν ἐπέσχον, ὑπόνομον δ' ἐκ τῆς πόλεως ὀρύξαντες καὶ ξυντεκμηράμενοι ὑπὸ τὸ χῶμα ὑφεῖλκον αὖθις παρὰ σφᾶς τὸν χοῦν· καὶ ἐλάνθανον ἐπὶ πολὺ τοὺς ἔξω, ὥστ' ἐπιβάλλοντας ἧσσον ἀνύτειν ὑπαγομένου αὐτοῖς κάτωθεν τοῦ χώματος καὶ ἱζάνοντος ἀεὶ ἐπὶ τὸ κενούμενον. δεδιότες δὲ μὴ οὐδ' οὕτω δύνωνται ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἀντέχειν, προσεπεξεῦρον τόδε· τὸ μὲν μέγα οἰκοδόμημα ἐπαύσαντο ἐργαζόμενοι τὸ κατὰ τὸ χῶμα, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν αὐτοῦ ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ βραχέος τείχους ἐκ τοῦ ἐντὸς μηνοειδὲς ἐς τὴν πόλιν προσῳκοδόμουν, ὅπως εἰ τὸ μέγα τεῖχος ἁλίσκοιτο, τοῦτ' ἀντέχοι, καὶ δέοι τοὺς ἐναντίους αὖθις πρὸς αὐτὸ

λεως, ubi est: *iniicientes alia in longitudinem* (der Länge nach), *alia in transversum super illa.* Ligna igitur non decussatim (ad modum crucis, quae dicitur St. Andreae), sed rectis angulis inter se inserta inserviebant materiae continendae, qua parietes explebantur. Apte Iosephum B. I. 7, 8, 5. Bloomf. confert. Latera aggeris praerupta, frontem et tergum leniter declivia fuisse, adnotavit Popp., quod eo firmatur, quia c. 76. machinam in hoc vallum sursum attractam legimus. Mox ξεναγοί sunt οἱ τῶν μισθοφόρων ἄρχοντες· ξένους γὰρ ἐκάλουν τοὺς μισθοφόρους, ait scriptor in Bibl. Coisl. p. 237. At „ξεναγοί h. l. sunt praefecti sociis Lacedaemonii. v. Xenoph. H. Gr. 3, 5, 7. et 5, 2, 7., ex quorum locorum priori apparet, Lacedaemonios ξεναγούς missos esse circa civitates socias, ut accesserent earum milites in expeditionem pro rata parte mittendos, priusquam ipsi Spartani in bellum proficiscebantur." Arn. Conf. Od. Muell. Dor. 2. p. 239. adn. 6. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 68, 4. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 114, 25. Mox ξυνεφεστῶτες „est *una praepositi* i. e. una cum propriis ducibus praepositi." Kistem. Deinde vocabulum δέῤῥεις videtur habere usum magis generalem, ut sit *pelles*; alterum (διφθέρας) significare eiusmodi pelles, quae arte praeparatae sunt ad usum hominum, ut videtur Arnoldo. Mox τοῦ τείχους etc. intellige sie durchbohrten den Theil ihrer eigenen (Stadt) Mauer, wo das Schuttwerk der Feinde daran stiess. De genitivo v. Matth. p. 628, 5., „qui tamen προσέπιπτε cum Porto male convertit *imminebat.* Hoc foramen in infima muri parte factum esse recte docet Gail. Conf. Mans. Spart. 2. p. 408 sq." Popp.

76. ἐν ταρσοῖς] i. e. *in calathis e calamo contextis.* Marg. Flor. Vim. Vid. Wessel. ad Herodot. 1, 179. Bred.: die Peloponnesier aber, wie sie es merkten, pressten in Körbe von Schilf schweren und zähen Lehm und warfen den in die Lücke, damit diess nicht, wie die Erde, nachschiessend fortgetragen würde. Mox κάλαμος „est Arundo donax, quae a Graecis recentioribus appellatur κάλαμο, atque etiamnum planta utilissima ad varios usus domesticos, inprimis operi vimineo contexendo. v. Sibthorp. de Plantis Gr., quod opusculum edidit Walpol. in Memoirs Vol. 1. p. 241." Arn. De voce ἐνείλλοντες v. Buttm. Lexil. Vol. 2. p. 149. 152. Et ἐς τὸ διῃρημένον est *in foramen muri.* Vid. cap. 75. extr. Pro διαχεόμενον Popp. coniecit διαχεόμενος, quia neutrum vix possit ad aliud quid pertinere, quam ad τὸ διῃρημένον, quod non potuerit auferri. Kistem. neutrum genus ad totum, πηλόν et ταρσούς, refert, alii aliter. Mihi eadem usque sententia est, referri ad χῶμα, cuius iam πηλός pars erat, quamquam Popp. adversatur dicens, additam comparationem ὥσπερ ἡ γῆ id fieri non pati, quia humus quoque pars aggeris fuerit. Quis autem haec reprehendat: μὴ τὸ χῶμα πηλὸς ὢν διαχεόμενον, ὥσπερ τὸ χῶμα γῆ ὄν, φοροῖτο? Mox Steph. malebat τούτου ἐπέσχον. At Arn. exempla profert huius verbi constructi cum accusativo, ut Thuc. 5, 46. 63.

ξυντεκμηράμενοι] Schol. διὰ τεκμηρίου τινὸς ἐρχόμενοι ὑπὸ τὸ χῶμα. Arn. confert Herodot. 2, 150. ὑπὸ γῆν σταθμεόμενοι ὄρυσσον. Verba τὸ μὲν μέγα etc. Heilm. ita interpretatur: mit dem hohen Bau gegen den Wall zu hörten sie auf und fingen dafür an, von den beiden Enden desselben unten an der niedrigen Mauer (i. e. inde a moenibus urbis suae veteribus, quibus recens aedificium superstruxerunt i. e. hoc ipsum μέγα οἰκοδόμημα c. 75. vers. fin.) einwärts in die Stadt hinein (ἐκ τοῦ ἐντός i. e. ἐν τῷ ἐντὸς — ἐς τὴν πόλιν. Praepositionem ἐκ posuit vel nota significatione: nach der inneren Seite zu, von innen, vel pro ἐν per attractionem verbi ἀρξάμενοι) eine andere Mauer in Gestalt eines halben Mondes zu ziehen, um, wenn auch die grosse Mauer erstiegen würde, hieran noch eine Schutzwehr zu haben und die Feinde in die Nothwendigkeit zu versetzen, eine zweyte Schanze aufzuwerfen, die solchergestalt bei ihrem weiteren Eindringen nicht nur doppelte Arbeit finden, sondern auch ihren Schüssen von der Seite her mehr blossgestellt seyn würden. Nam ἐν ἀμφιβόλῳ est *utrimque ab muro lunatim intus in urbem versus exstructo*, ita ut qui hunc ascensuri in urbem penetrare vellent, ab utroque latere telis obsessorum exponerentur. Mox ἐπὶ μέγα etc. est κατέσεισε μέγα μέρος τοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος. Obiectum latet in ἐπὶ μέγα, sicut alibi subiectum vel obiectum latet in praepositionibus cum casu suo. v. Schoem. Obss. in Thuc. p. 21. Buttm. Indic. Orat. Demosth. Mid. s. v. κατά. Et κατέσεισε „est *praecipitavit*, non *percussit.* Sic apud Aelian. V. H. 3, 16. verba κατασείων τὰ τείχη iunguntur cum ὑπορύττων et apud Dionys. A. R. 9, 68. verba κρηπῖδες κατασεισθῆναι iunguntur cum verbis ὑπορυττομένων τῶν θεμελίων ἀνατραπῆναι." Arn. Contra quem Popp. monet, κατασείειν et καταβάλλειν per Arrianum 1, 19, 3. discerni, nec satis causae subesse, cur solitam vim verbi h. l. reiiciamus.

χοῦν, καὶ προχωροῦντας εἶσω διπλάσιόν τε πόνον ἔχειν καὶ ἐν ἀμφιβόλῳ μᾶλλον γίγνεσθαι. ἅμα δὲ τῇ χώσει καὶ μηχανὰς προσῆγον τῇ πόλει οἱ Πελοποννήσιοι, μίαν μέν, ἣ τοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος κατὰ τὸ χῶμα προσαχθεῖσα ἐπὶ μέγα τε κατέσεισε καὶ τοὺς Πλαταιέας ἐφόβησεν, ἄλλας δὲ ἄλλῃ τοῦ τείχους, ὡς βρόχους τε περιβάλλοντες ἀνέκλων οἱ Πλαταιῆς, καὶ δοκοὺς μεγάλας ἀρτήσαντες ἀλύσεσι μακραῖς σιδηραῖς ἀπὸ τῆς τομῆς ἑκατέρωθεν ἀπὸ κεραιῶν δύο ἐπικεκλιμένων καὶ ὑπερτεινουσῶν ὑπὲρ τοῦ τείχους ἀνελκύσαντες ἐγκαρσίας, ὁπότε προσπεσεῖσθαί πη μέλλοι ἡ μηχανή, ἀφίεσαν τὴν δοκὸν χαλαραῖς ταῖς ἁλύσεσι καὶ οὐ διὰ χειρὸς ἔχοντες· ἡ δὲ ῥύμῃ ἐμπίπτουσα ἀπεκαύλιζε τὸ προέχον τῆς ἐμβολῆς.

77 Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι, ὡς αἵ τε μηχαναὶ οὐδὲν ὠφέλουν καὶ τῷ χώματι τὸ ἀντιτείχισμα ἐγίγνετο, νομίσαντες ἄπορον εἶναι ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν ἑλεῖν τὴν πόλιν πρὸς

ἃς βρόχους] Duabus rebus Plataeenses impetum machinarum urbi admotarum arcebant, nam et laqueis circumiectis captos arietes in obliquum trahebant, et trabibus magnis gravi pondere demissis prominentiam arietis frangebant, welche die Plataeer mit darumgeflochtenen Seilen in die Höhe zogen und herumwarfen, oder sie nahmen grosse Balken, an deren beiden Enden sie lange eiserne Ketten befestigten, die sie quer über zwei auswärts über die Mauern hinausgelehnten Bäumen hängten, und wenn dann der Mauerbrecher sich der Mauer näherte, liessen sie den Balken vermittelst der beweglichen Ketten schnell aus den Händen herunterstürzen, welcher durch seinen heftigen Fall den Kopf des Sturmbalken abbrach. Ἀνέκλων est *avertebant*, sie beugten weg, non *frangebant*. Phavorin. ἀνακλάσεις, ἐπιστροφάς. Mox structura haec est: καὶ δοκοὺς μεγάλας ἁλύσεσι μακραῖς ἀπὸ τῆς τομῆς (sc. τῶν δοκῶν) ἀρτήσαντες (καὶ) ἀνελκύσαντες ἐγκαρσίας ἀπὸ κεραιῶν δύο ἐπικεκλιμένων ὑπὲρ τοῦ τείχους ἀφίεσαν, ὁπότε προσπεσεῖσθαί πη μέλλοι ἡ μηχανὴ, τὴν δοκόν etc. Proprie oratio sic procedere debebat: ἃς βρόχους τε περιβάλλοντες ἀνέκλων, καὶ (ἃς) δοκοὺς ἀρτήσαντες — καὶ ἀνελκύσαντες — καὶ ὁπότε — ἀφέντες ἀπεκαύλιζον. „Sed et propter interposita, ait Popp., et quia scriptor, qualis illa machina, quam ἀπεκαύλιζον, fuerit, explanare volebat, oratio immutata est. Et ἀπὸ τῆς τομῆς est an beiden Seiten vorne an den quer über hängenden Balken, nam τομή est der Endpunkt, wo der Balken abgeschnitten ist, ut, 1, 93. τομή est die Ecke, wo der Stein winkelrecht behauen ist. Et ἀνελκύσαντες est die sie hinaufzogen und schweben liessen von den beiden über die Mauer hinausragenden Bäumen. Nam ἑλκύζειν, ἑλκεῖν iam apud Homerum habet vim *suspendendi*, *suspensum tenendi*, ut de Iove et muliere, libram suspensam tenentibus, hoc verbo poeta usus est Il. Θ', 72. χ, 212. et μ', 434.

ἐμβολῆς] i. e. *trabis*, *arietis* et τὸ προέχον τῆς ἐμβολῆς est *rostrum* sive *caput arietis*. Memnon apud Photium Bibl. cod. 224. p. 236, 18. Bekk. ὁ κριὸς τῆς ἄλλης ἐμβολῆς προαπεκλάσθη. v. Schaef. ad Greg. Cor. p. 515. Schneid. Indic. ad Xen. H. Gr. s. v. ἔμβολον. Dorv. ad Charit. p. 583. Suidas autem ἐμβολήν non intelligit ipsam trabem, sed trabis prominentiam sive caput arietis: ἐμβολὴ τὸ ἄκρον τοῦ κριοῦ, τοῦ μηχανικοῦ ὀργάνου. Ita igitur habebimus prominentiam prominentiae.

τὴν περιτείχισιν παρεσκευάζοντο. πρότερον δὲ πυρὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πειρᾶσαι εἰ δύναιντο πνεύματος γενομένου ἐπιφλέξαι τὴν πόλιν οὖσαν οὐ μεγάλην· πᾶσαν γὰρ δὴ ἰδέαν ἐπενόουν, εἴ πως σφίσιν ἄνευ δαπάνης καὶ πολιορκίας προσαχθείη. φορυῦντες δὲ ὕλης φακέλλους παρέβαλλον ἀπὸ τοῦ χώματος ἐς τὸ μεταξὺ πρῶτον τοῦ τείχους καὶ τῆς προσχώσεως, ταχὺ δὲ πλήρους γενομένου διὰ πολυχειρίαν ἐπιπαρένησαν καὶ τῆς ἄλλης πόλεως ὅσον ἐδύναντο ἀπὸ τοῦ μετεώρου πλεῖστον ἐπισχεῖν, ἐμβαλόντες δὲ πῦρ ξὺν θείῳ καὶ πίσσῃ ἧψαν τὴν ὕλην. καὶ ἐγένετο φλὸξ τοσαύτη ὅσην οὐδείς πω ἐς γε ἐκεῖνον τὸν χρόνον χειροποίητον εἶδεν· ἤδη γὰρ ἐν ὄρεσιν ὕλη τριφθεῖσα ὑπ' ἀνέμων πρὸς αὐτὴν ἀπὸ ταυτομάτου πῦρ καὶ φλόγα ἀπ' αὐτοῦ ἀνῆκε. τοῦτο δὲ μέγα τε ἦν καὶ τοὺς Πλαταιέας τἆλλα διαφυγόντας ἐλαχίστου ἐδέησε διαφθεῖραι· ἐντὸς γὰρ πολλοῦ χωρίου τῆς πόλεως οὐκ ἦν πελάσαι, πνεῦμά τε εἰ ἐπεγένετο αὐτῇ ἐπίφορον, ὅπερ καὶ ἤλπιζον οἱ ἐναντίοι, οὐκ ἂν διέφυγον. νῦν δὲ καὶ τόδε λέγεται ξυμβῆναι, ὕδωρ ἐξ οὐρανοῦ πολὺ καὶ βροντὰς γενομένας σβέσαι τὴν φλόγα καὶ οὕτω παυθῆναι τὸν κίνδυνον.

Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ καὶ τούτου διήμαρτον, μέρος 78
μέν τι καταλιπόντες τοῦ στρατοπέδου, [τὸ δὲ λοιπὸν ἀφέντες,]

77. εἰ δύναιντο] v. Matth. p. 1023. init. Et φακέλλους Thom. M. p. 881. interpretatur δεδεμένον φορτίον, ein Bündel. Valck. ad Herodot. 4, 62. scriptum vult per unam λ, ut habent Hesych. Ammon. Thom. M. in φάκελος et alii Grammatici, et Cl. Gr. et Herodot. l. c. v. Interpp. ad Moer. p. 393 sqq. Mox Dorv. ad Charit. p. 419. adnotavit, unum librum (Chr.) habere διὰ τὴν πολυχειρίαν et Diodorum semper articulum addere. Paulo post structura haec est: ἐπιπαρένησαν καὶ τῆς ἄλλης πόλεως ὅσον πλεῖστον ἐδύναντο ἐπισχεῖν (erreichen) ἀπὸ τοῦ μετεώρου (von der Höhe aus, die sie mit dem Schuttwerke erreicht hatten). Nos dicturi fuissemus: ἐπιπαρένησαν φακέλλους καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πόλει ἐφ' ὅσον πλεῖστον ἐδύναντο ἐπισχεῖν etc. Pariter Hom. Il. ι', 137. νῆας ἅλις χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ νηησάσθω i. e. ἐν ναυσίν etc. Et sic Latini, velut Horat. 2 Epod. 43. 2 Serm. 6, 105. Mox de spontaneis silvarum incendiis v. Lucret. 1, 896. Casaub. ad Sueton. Tib. 6. et ad Severi Aetn. 362. De ἐλαχίστου v. Matth. p. 669. adn. 2. et de ἐδέησε ibidem p. 595. init. et p. 1044. a., ubi verbum impersonaliter positum dicens arguitur a Poppone, quum nominativus subiecti sit τοῦτο. De voce ἐπίφορον v. Dorv. ad Charit. p. 389.

78. τὸ δὲ λοιπὸν ἀφέντες] Haec verba cum Aug. Cl. [Ven.] It. Vat. H. Mosqu. Ar. Chr. Dan. Poppo om. In Aug. a man. rec. adscripta sunt. Laur. E. marg. Steph., qui agnoscunt, πλέον illi, hic postremus πλεῖον pro λοιπόν habent. „Peloponnesios magnam exercitus partem, antequam murus, quo Plataeas cingerent, confectus esset, dimisisse, nec per se verisimile est, quum verendum esset, ne Athenienses, obsessis opem ferentes, totam rem impedirent, et repugnat iis, quae paulo post perspicue dicta sequuntur, eos absoluto demum opere in suas quemque urbes discessisse. Ubi, si pars exercitus iam prius dimissa esset, nec τῷ στρατῷ, sed τῷ καταλειφθέντι μέρει scribendum erat, et si illam quoque (i. e. relictam) partem discessisse existimaremus, falsa oriretur sententia, quum eam ad muros tuendos relinquendam fuisse appareat. Sed verbis τὸ δὲ λοιπὸν ἀφέντες deletis

περιετείχιζον τὴν πόλιν κύκλῳ, διελόμενοι κατὰ πόλεις τὸ χωρίον· τάφρος δὲ ἐντός τε ἦν καὶ ἔξωθεν ἐξ ἧς ἐπλινθεύσαντο. καὶ ἐπειδὴ πᾶν ἐξείργαστο περὶ ἀρκτούρου ἐπιτολάς, καταλι-

maiorem exercitus partem existimabimus vel in finitimas Boeotiae urbes interea abiisse, quo facilius aleretur, vel alio in loco se tenuisse, ubi eos, qui ad Plataeas relicti erant, facile ab Atheniensium impetu, si quem facerent, defenderet.“ Popp. Quod autem Haack. oblocutus est, id ipsum: *partem reliquam in finitimas Boeotiae urbes abiisse*, significari verbis τὸ δὲ λοιπὸν ἀφέντες, verbi ἀφέντες nullus alius sensus esse potest, quam abire iussos esse, domum dimissos. Quod autem dicit, aliud esse ἀφιέναι μέρος τι τοῦ στρατοπέδου, aliud διαλύεσθαι κατὰ πόλεις, non animadvertit, in sequentibus non solum haec legi: διελύθησαν κατὰ πόλεις, sed etiam haec: ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ. Quare si ἀφίεσθαι et ἀναχωρεῖν non potest aliud significare, quam *dimissum abire*, bis, tum ante tum post perfecta opera, abiisse cogitandi essent: id quod absurdum est. Denique μέν negat habere, quo referatur, sed sententiarum haec series est: μέρος μέν τι καταλιπόντες — περιετείχιζον τὴν πόλιν — καὶ ἐπειδή etc., ut inter se respondeant μέν — καί. v. Herm. ad Vig. p. 841. Conf. 2, 65. τρία μὲν ἔτη — καὶ οὐ πρότερον etc. Et negat Popp., hac via explicandi opus esse, quum incisum enunciato μέρος μέν τι καταλιπόντες contrarium cogitatione supplendum sit eo modo, quo supra dictum est: *maiore vero parte in finitimis Boeotiae collocata* urbem munitione includebant.

περὶ ἀρκτούρου ἐπιτολάς] Arcturus stella est summi splendoris in signo Bootae prope caudam ursae magnae. Ut a nobis in vita civili et communi tempus ex diebus festis et Sanctorum definiri solet; ita apud Graecos Italosque in usu erat, ex stellis quibusdam splendidioribus primum in coelo, dum e radiis solis emergunt, conspectis vel earundem occasu anni tempora definire. In his stellis praecipuae erant Arcturus, Pleiades, Orion et Canicula. v. Theophr. de Sign. Pluv. p. 416. Heins. Quum vero ortus et occasus stellarum significatio tam multiplex sit, utinam veteres discrimina quaedam (quorum nonnulla linguis ipsorum profecto significari poterant) vel observassent omnes, vel constituissent. Etenim omnis stella quotidie et oritur et occidit. Id quod Graeci dicunt ἀνατέλλειν et δύνειν, ἀνατολή et δύσις. Sed ille quotidianus tum ortus tum occasus paulatim solem magis magisque antecedere videtur, donec aliquamdiu per annum cum ortu occasuque solis plane competit, quo facto stella nobis non iam adspectabilis est. Paulo ante quam oculos nostros fugit, stella modo post ortum solis oritur, modo post occasum solis occidit. Iam istum stellae occasum, qui statim post solis occasum fit, et postremus nobis conspicuus est, Graeci καθ' ἑξοχήν appellant δύσιν, sive ut discernens nominat Geminus Elem. Astron. c. 11., κρύψιν. Post illud tempus stella solis radiis premitur, neque ad quadraginta dies conspicitur. Post istud temporis intervallum ortus eius paulo ante ortum solis fit, et rursus in conspectum venit, quem ortum primum oculis redditum Graeci, ut discernant, ἐπιτολήν et ἐπιτέλλειν dicunt, quae verba de sole quidem nunquam usurpantur. v. Gemin. l. c. Tandem post menses aliquot stella paulo ante solis occasum oritur; post hebdomadas aliquot paulo ante solis ortum occidit. Haec quoque momenta temporibus definiendis adhibent, quare suam cuiusque stellae ἐπιτολήν et ἑῴαν et ἑσπερίαν, saepe sine ullo additamento ἐπιτολήν esse dicebant, ut ex serie orationis apparere necesse sit, utra ἐπιτολή significetur; itemque suam cuiusque stellae δύσιν sive κρύψιν tum ἑῴαν tum ἑσπερίαν, quamquam haec verba rarius leguntur; saepissime ortibus utuntur quum aliarum

πόντες φύλακας τοῦ ἡμίσεος τείχους, τὸ δὲ ἥμισυ Βοιωτοὶ ἐφύλασσον, ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. Πλαταιῆς δὲ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς πρεσβυτάτους τε καὶ πλῆθος τὸ ἀχρεῖον τῶν ἀνθρώπων πρότερον ἐκκεκομι-

stellarum, tum Arcturi. v. Hippocr. de Vict. Rat. 3. p. 34. 36. His locis Hippocratis, Thucydidis aequalis, ut apud Thucydidem praesenti loco ἐπιτολή Arcturi ἑῴα significatur, quam circa aequinoctium auctumnale accidisse colligimus, unde auctumni initium ducebant. Conf. Theophr. de Caus. Plant. 1, 14. 15. de Sign. Pluv. p. 416. Virg. Ge. 1, 104., ibique Voss. Incidebat ortus iste in Boedromionem, mensem aestatis tertium. v. Theophr. Hist. Plant. 4, 12. i. e. secundum Calendarium Romano-Iulianum in d. 12. vel 17. Sept. (secundum alios aliter, ut in d. 13. Sept. refert Dodw., in d. 18. Sept. Idel. Handb. d. Chronol. Vol. 1. p. 247., in d. 19. eiusdem m. Bloomf.), v. Plin. H. N. 24, 31. Columell. 9, 2. Quod Schol. habet κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα, vel ex vitioso calendario desumtum, vel inscitiae eius tribuendum est. At Hippocr. l. c. p. 35. ἡ ἀρκτούρου ἐπιτολή dicit, intelligens ortum arcturi vespertinum, ut patet ex serie orationis et hoc additamento: ὅτε χελιδὼν ἤδη φέρεται, id quod fit medio Martio. Tum locis memoratis, tum alibi ex praescripto Gemini c. 11. Hippocrates ἐπιτολήν intelligit ortum stellarum. Nec tamen omnes scriptores aeque diligentes sunt in usu vocis. Ipse Geminus in descriptione, quae adiecta est, stellarum ortuum occasuumque modo καρκίνος, ait, ἄρχεται ἀνατέλλειν, modo ἄρχεται Ὠρίων ἐπιτέλλειν. Aristoteles fere saepius latioris sensus vocabulo ἀνατολή utitur ad significandum stellarum ortum, qua refertur ad solem. v. H. A. 8, 15. Meteorol. 2, 5. Mirum, in libris Theophrasti nonnullis, velut de Sign. Pluv., fere tantum ἀνατολή et ἀνατέλλειν de ortu stellarum usurpari, in aliis autem, velut de Causis Plantarum, accuratius poni ἐπιτολήν et ἐπιτέλλειν, id quod addi potest ceteris argumentis, unde probare student, horum librorum varios auctores esse. Quin astronomus ipse Hipparchus ad Arat. Phaenom. 2. p. 119. adnotavit: περὶ τὴν τοῦ κυνὸς ἀνατολὴν τὰ καύματα μάλιστα γίνεται, et quamvis clare ac vehementer Geminus declamet: μεγάλη ἐστὶ διαφορὰ ἀνατολῆς καὶ ἐπιτολῆς, hoc tamen discrimen non observatum est. Pro arbitrio posita est, neque unquam observata esse videtur differentia, quam statuit Achilles Tatius Isagog. ad Phaenom. c. 39. διαφέρει δὲ ἀνατολὴ ἐπιτολῆς· ἀνατολὴ μὲν γάρ ἐστιν ἡ ἅμα τῷ ἡλίῳ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ἀναφορά· ἐπιτολὴ δέ, ὅταν πρὸ ἡλίου ὑπὸ τὴν ἑῴαν ἀνατείλῃ ἄστρον, εἶτα ἐπ' αὐτῷ ὁ ἥλιος ἐπιτείλῃ. Quae distinctiones tum demum evalescere potuerunt, quum observationibus stellarum accuratioribus varii ortus discernerentur, praesertim ex quo ortum stellae non adspectabilem, qui fit una cum sole, et ortum stellae, qui paulo ante solem fit, primusque sub oculos recidit, inter se nolebant permutari. Recentiorum astronomia illum ortum appellat cosmicum, hunc heliacum. Quos quum veteres accuratius discernere volebant, illum appellabant συνανατολήν, hunc fere ἐπιτολήν, ac quum plerumque ἐπιτολὴν ἑῴαν in mente habeant, hanc per excellentiam ἐπιτολήν appellant. Sed ἀνατολήν cosmicum stellarum ortum unquam solitum esse dici, non reperio, et explicatio vocis ἐπιτολή nimis angusta est. I. Fr. Pfaff. de Ortibus et Occasib. Siderum (Gotting. 1786.) p. 39. 56. De differentia vocum ἀνατέλλειν et ἐπιτέλλειν v. Phryn. p. 124., ibique Lob. De tota re adi Mollweid. Explicat. loci Virg. Ge. 4, 231 sqq. (Lips. 1811. 4.) §. III sqq. Ideler. Handb. d. Chronol. Vol. 1. p. 50 sqq. p. 310 sqq.

ἀχρεῖον] ἄχρηστον Cass. Aug. Cl. Ven. C. F. Pal. It. Vat. Reg.

σμένοι ἦσαν ἐς τὰς Ἀθήνας, αὐτοὶ δ' ἐπολιορκοῦντο ἐγκαταλελειμμένοι τετρακόσιοι, Ἀθηναίων δὲ ὀγδοήκοντα, γυναῖκες δὲ δέκα καὶ ἑκατὸν σιτοποιοί. τοσοῦτοι ἦσαν οἱ ξύμπαντες ὅτε ἐς τὴν πολιορκίαν καθίσταντο, καὶ ἄλλος οὐδεὶς ἦν ἐν τῷ τείχει οὔτε δοῦλος οὔτε ἐλεύθερος. τοιαύτη μὲν ἡ Πλαταιῶν πολιορκία κατεσκευάσθη.

79 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους καὶ ἅμα τῇ τῶν Πλαταιῶν ἐπιστρατείᾳ Ἀθηναῖοι δισχιλίοις ὁπλίταις ἑαυτῶν καὶ ἱππεῦσι διακοσίοις ἐστράτευσαν ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θράκης καὶ Βοττιαίους ἀκμάζοντος τοῦ σίτου· ἐστρατήγει δὲ Ξενοφῶν ὁ Εὐριπίδου τρίτος αὐτός. ἐλθόντες δὲ ὑπὸ Σπάρτωλον τὴν Βοττικὴν τὸν σῖτον διέφθειραν. ἐδόκει δὲ καὶ προσχωρήσειν ἡ πόλις ὑπό τινων ἔνδοθεν πρασσόντων. προσπεμψάντων δὲ ἐς Ὄλυνθον τῶν οὐ ταῦτα βουλομένων ὁπλῖταί τε ἦλθον καὶ στρατιὰ ἐς φυλακήν· ἧς ἐπεξελθούσης ἐκ τῆς Σπαρτώλου ἐς μάχην καθίστανται οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς αὐτῇ τῇ πόλει. καὶ οἱ μὲν ὁπλῖται τῶν Χαλκιδέων καὶ ἐπίκουροί τινες μετ' αὐτῶν νικῶνται ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀναχωροῦσιν ἐς τὴν Σπάρτωλον· οἱ δὲ ἱππῆς τῶν Χαλκιδέων καὶ ψιλοὶ νικῶσι τοὺς τῶν Ἀθηναίων ἱππέας καὶ ψιλούς. εἶχον δέ τινας οὐ πολλοὺς πελταστὰς ἐκ τῆς

(G.) Gr. D. Mosqu. At *ἀχρεῖον* in Cass. int. vers. rec. manu script. Non haesitandum esset de veritate scripturae, si certum esset Doederlinii praeceptum (v. adn. ad 2, 44.), *ἀχρεῖος* de hominibus, de rebus *ἄχρηστος* dici, at Xen. Anab. 3, 4, 26. et Eunapius p. 50. *ἄχρηστος* habent de militibus. Nec tamen negari potest, plerumque *ἀχρεῖος* usurpari de aetate et sexu imbelli. Mox *πρότερον* refertur ad cap. 6. extr. Mox „vulgatum numerum *τετρακόσιοι* (nam pauci libri *τριακόσιοι*) verum esse discimus ex 3, 20., ubi 220. ferme dimidium efficiunt.“ Popp.

79. *τῶν Πλαταιῶν*] v. Matth. p. 681. Reliqui duo praeter Xenophontem erant Phanomachus (Diod. 12, 47.) et Calliades (Plut. V. Nic. 6.). Mox verba *καὶ στρατιὰ alios milites*, velites et peltastas significare Bloomfieldio videntur.

εἶχον δέ τινας] sc. hostes Atheniensium. „Nam mox verba *ἄλλοι πελτασταί* superioribus *οὐ πολλοὺς πελταστάς* respondere clarissime apparet, *ἄλλους πελταστάς* autem Olynthiorum ideoque Chalcidensium esse dubitatione caret; ergo ad eosdem *οὐ πολλοὺς πελταστάς* referendum esse intelligitur. Accedit, quod, si illis: *ἄλλοι πελτασταί* translatis sic: *alii et quidem caetrati*, verbum *εἶχον* subiecto durius mutato ad Athenienses spectare vellemus, ad *ἐπιβοηθοῦσιν*, ne auxilium iisdem latum esse existimaretur, apponendum esset *τοῖς Χαλκιδεῦσι*. Levis autem armaturae milites sociorum Atheniensibus se adiunxisse neque erat, cur distincte scriptor diceret, quum iam supra addito *ἑαυτῶν* ad *ὁπλίτας* aliquatenus indicasset, et, si non indicasset, ne ex Dukae quidem (qui *εἶχον* ad Athenienses refert) interpretatione satis appareret, quia *πελτασταί* aut velitibus non adnumerantur, sed medii sunt inter eos et gravis armaturae milites, aut unum saltem genus sunt *τῶν ψιλῶν*. Nam quod Haack. hos et caetratos non diversos esse dicit, verbis Xenoph. Anab. 5, 2, 16. *οἱ πελτασταὶ καὶ οἱ ψιλοί* et similibus aliis satis refellitur.“ Popp., qui hoc postremo argumento mihi

Κρουσίδος γῆς καλουμένης. ἄρτι δὲ τῆς μάχης γεγενημένης ἐπιβοηθοῦσιν ἄλλοι πελτασταὶ ἐκ τῆς Ὀλύνθου. καὶ οἱ ἐκ τῆς Σπαρτώλου ψιλοὶ ὡς εἶδον, θαρσήσαντες τοῖς τε προσγιγνομένοις καὶ ὅτι πρότερον οὐχ ἡσσῶντο, ἐπιτίθενται αὖθις μετὰ τῶν Χαλκιδέων ἱππέων καὶ τῶν προσβοηθησάντων τοῖς Ἀθηναίοις. καὶ ἀναχωροῦσι πρὸς τὰς δύο τάξεις ἃς κατέλιπον παρὰ τοῖς σκευοφόροις. καὶ ὁπότε μὲν ἐπίοιεν οἱ Ἀθηναῖοι, ἐνεδίδοσαν, ἀποχωροῦσι δὲ ἐνέκειντο καὶ ἐσηκόντιζον. οἵ τε ἱππῆς τῶν Χαλκιδέων προσιππεύοντες ᾗ δοκοῖ προσέβαλλον καὶ οὐχ ἥκιστα φοβήσαντες ἔτρεψαν τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐπεδίωξαν ἐπὶ πολύ. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Ποτίδαιαν καταφεύγουσι καὶ ὕστερον τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους κομισάμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας ἀναχωροῦσι τῷ περιόντι τοῦ στρατοῦ· ἀπέθανον δὲ αὐτῶν τριάκοντα καὶ τετρακόσιοι καὶ οἱ στρατηγοὶ πάντες. οἱ δὲ Χαλκιδῆς καὶ οἱ Βοττιαῖοι τροπαῖόν τε ἔστησαν καὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς αὐτῶν ἀνελόμενοι διελύθησαν κατὰ πόλεις.

Τοῦ δ' αὐτοῦ Θέρους οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων Ἀμπρα- 80
κιῶται καὶ Χάονες βουλόμενοι Ἀκαρνανίαν πᾶσαν καταστρέψασθαι καὶ Ἀθηναίων ἀποστῆσαι πείθουσι Λακεδαιμονίους ναυτικὸν παρασκευάσασθαι ἐκ τῆς ξυμμαχίδος καὶ ὁπλίτας χιλίους πέμψαι ἐς Ἀκαρνανίαν, λέγοντες ὅτι ἢν ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα μετὰ σφῶν ἔλθωσιν, ἀδυνάτων ὄντων ξυμβοηθεῖν τῶν ἀπὸ θαλάσσης Ἀκαρνάνων ῥᾳδίως ἂν Ἀκαρνανίαν σχόντες καὶ τῆς

non persuasit. Nam si caetrati differebant a leviter armatis (de qua re nunc quidem non quaero: quamquam probabilissimum est, caetratos respectu aliorum leviter armatorum numero exemtos, respectu graviter armatorum eo numero inclusos esse, et nomen *ψιλῶν*, ut in nominibus generalibus fieri solet, modo laxiori, modo artiori sensu usurpatum esse), — si igitur differebant, scriptor supra posito *ὁπλίτας ἑαυτῶν* et postea addito *Ἀθηναίων ψιλούς* hoc tantum indicavit, Atheniensibus fuisse a sociis leviter armatos, non item, caetratos. Quod si ita est, aliquis dixerit, scriptorem addere volentem, Atheniensibus caetratos quoque a sociis fuisse, haec scripsisse: *εἶχον δέ* etc. Atque si caetrati unum genus leviter armatorum fuerunt, hoc quoque sufficiebat, ut scriptor addere volens genus levis armaturae (significans, eos non solum leviter armatos ab aliis sociis, praeter caetratos, habuisse, sed etiam caetratos ex Cruside; vel significans, eos non alios leviter armatos, nisi caetratos, habuisse), scriberet eadem illa: *εἶχον δέ* etc. Evidentius Popp. superioribus demonstravit, subiectum verbi *εἶχον* esse Chalcidenses et socios eorum: ad quae accedit, quod ex Cruside, terra hostili, Athenienses vix caetratos habere potuerunt. Steph. Byz. *Κρουσίς, μοῖρα τῆς Μυγδονίας*. Herodot. 7, 123. nominat Crossaeam, ubi Wessel. ex h. l. corrigit *Κρουσαίη* pro *Κροσσαίη*.

ἀναχωροῦσι] sc. Athenienses recedunt, quamquam modo aliud subiectum praecesserat. Deinde calones et lixae (*σκευοφόροι*) plerumque in extremo agmine. v. Dorv. ad Charit. p. 560.

80. *τῶν ἀπὸ θαλάσσης*] i. e. *τῶν παρὰ θαλάσσῃ Ἀκαρνάνων ἀπὸ θαλάσσης ξυμβοηθεῖν ἀδυνάτων ὄντων*. De verbis *ἂν — κρατήσουσι — ἔσοιτο* v. Matth. p. 1031. coll. Herm. Opusce. Vol. 4. p. 32. „*Ἄν* nonnunquam cum futuri indicativo etiam apud Atticos poni etsi

Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας κρατήσουσι, καὶ ὁ περίπλους οὐκέτι ἔσοιτο Ἀθηναίοις ὁμοῖος περὶ Πελοπόννησον· ἐλπίδα δ' εἶναι καὶ Ναύπακτον λαβεῖν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πεισθέντες Κνῆμον μὲν ναύαρχον ἔτι ὄντα καὶ τοὺς ὁπλίτας ἐπὶ ναυσὶν ὀλίγαις εὐθὺς πέμπουσι, τῷ δὲ ναυτικῷ περιήγγειλαν παρασκευασαμένῳ ὡς τάχιστα πλεῖν ἐς Λευκάδα. ἦσαν δὲ Κορίνθιοι ξυμπροθυμούμενοι μάλιστα τοῖς Ἀμπρακιώταις ἀποίκοις οὖσι. καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν ἔκ τε Κορίνθου καὶ Σικυῶνος καὶ τῶν ταύτῃ χωρίων ἐν παρασκευῇ ἦν, τὸ δ' ἐκ Λευκάδος καὶ Ἀνακτορίου καὶ Ἀμπρακίας πρότερον ἀφικόμενον ἐν Λευκάδι περιέμενε. Κνῆμος δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ χίλιοι ὁπλῖται ἐπειδὴ ἐπεραιώθησαν λαθόντες Φορμίωνα, ὃς ἦρχε τῶν εἴκοσι νεῶν τῶν Ἀττικῶν αἳ περὶ Ναύπακτον ἐφρούρουν, εὐθὺς παρεσκευάζοντο τὴν κατὰ γῆν στρατείαν. καὶ αὐτῷ παρῆσαν Ἑλλήνων μὲν Ἀμπρακιῶται καὶ Λευκάδιοι καὶ Ἀνακτόριοι καὶ οὓς αὐτὸς ἔχων ἦλθε χίλιοι Πελοποννησίων, βάρβαροι δὲ Χάονες χίλιοι ἀβασίλευτοι, ὧν ἡγοῦντο ἐπ' ἐτησίῳ προστασίᾳ ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ γένους Φώτυος

nonnulli infitiati sunt, ibi certe negari non potest, ubi aut, ut hic in *σχόντες* i. e. *εἰ σχοῖεν*, conditio accedit, aut post enunciationem interiectam leve anacoluthon cogitari potest.“ Popp. Mox *οὐκέτι — ὁμοῖος* est *non iam qualis ante fuerat*. Porro „Nauarchi Spartanorum, certe paulo serius, imperium habebant in singulos annos. v. Xen. H. Gr. 1, 6, 1. Thuc. 8, 20. 85. Cnemum tamen et Alcidam apparet imperium utrumque tenuisse per biennium. Munus autem illud magnam et potestatem et dignitatem afferebat, si quidem Aristoteles de eo loquitur, tamquam de dignitate a regis proxima Polit. 2, 7. ed. Sylb.“ Arn. Conf. Mans. Spart. 2. p. 282. De Ambraciotis, colonis Corinthiorum, v. Od. Muell. Dor. 1. p. 117. Et Chaones „erant populus Epiri, cuius terrae imperium quondam tenuerant. v. Strab. 7, 7, 5. Habitabant ad oram maris inde a Ceraunüis usque ad fines Thesprotorum.“ Arn. De verbis *ἐπ' ἐτησίῳ* v. Matth. p. 1165. At *ἐπετησίῳ* iunctim legi iussit H. Steph., et ita, si Gailii typothetae fides haberi potest, plerique Parr. et Lugd., nisi quod hic *ι* subscr. non habet, quod cum Tus. receperunt Haack. et Popp. Dio Cass. bis habere dicitur *προστατείαις ἐπετησίοις*. Verum *ἐπετήσιος*, ut *ἐπέτειος*, videtur significare *anniversarius*; *ἐτήσιος annuus*. v. Doederl. Lat. Synon. Vol. 1. p. 8. Et *προστασία* idem est, quod *προστατεία*, quod ipsum cum paucis libris Thuc. suadet Valck. ad Herodot. 7, 111. „At isti libri fraudulenti duces sunt, et Dio Cass. formam usitatiorem substituere potuit. Thuc. nusquam alibi *προστατεία* dixit, *προστασία* 2, 65. 6, 89.“ Popp. conf. Lobeck. ad Phryn. 521. 529.

ἀρχικοῦ] i. e. ex gente, unde magistratus et tyranni eorum sumebantur, quales gentes Athenis erant Alcmaeonidarum, Corinthi Bacchiadarum, in Thessalia Aleuadarum et Scopadarum. Dein Thesprotia iacebat ab austro Chaoniae, et Chaoniae pars fuisse videtur Cestrine, quae memoratur 1, 46. v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 34, 7. Molossi spectabant orientem a Thesprotis, et austrum versus pertinebant usque ad sinum Ambracium. De Atintanibus „v. Strab. 7, 7, 8. Hi occupabant montana terrarum inter mare Ionium et fontes fluviorum, qui occidentem versus tendentes in illud mare influunt: habitabant igitur ad fines Macedoniae. v. Cramer. Besch. v. Alt-Gr. Land. Vol. 1. Sect. 3.“

καὶ Νικάνωρ. ἐστρατεύοντο δὲ μετὰ Χαόνων καὶ Θεσπρωτοὶ ἀβασίλευτοι. Μολοσσοὺς δὲ ἦγε καὶ Ἀτιντᾶνας Σαβύλινθος ἐπίτροπος ὢν Θάρυπος τοῦ βασιλέως ἔτι παιδὸς ὄντος, καὶ Παραυαίους Ὀροιδος βασιλεὺς ὤν. Ὀρέσται δὲ χίλιοι, ὧν ἐβασίλευεν Ἀντίοχος, μετὰ Παραυαίων ξυνεστρατεύοντο Ὀροίδῳ Ἀντιόχου ἐπιτρέψαντος. ἔπεμψε δὲ καὶ Περδίκκας κρύφα τῶν Ἀθηναίων χιλίους Μακεδόνων, οἳ ὕστερον ἦλθον. τούτῳ τῷ στρατῷ ἐπορεύετο Κνῆμος, οὐ περιμείνας τὸ ἀπὸ Κορίνθου ναυτικόν· καὶ διὰ τῆς Ἀργείας ἰόντες Λιμναίαν κώμην ἀτείχιστον ἐπόρθησαν. ἀφικνοῦνταί τε ἐπὶ Στράτον, πόλιν μεγίστην τῆς Ἀκαρνανίας, νομίζοντες, εἰ ταύτην πρώτην λάβοιεν, ῥᾳδίως ἂν σφίσι τἆλλα προσχωρήσειν.

Ἀκαρνᾶνες δὲ αἰσθόμενοι κατά τε γῆν πολλὴν στρατιὰν 81
ἐσβεβληκυῖαν ἔκ τε θαλάσσης ναυσὶν ἅμα τοὺς πολεμίους παρε-

Arn. add. Od. Muell. de Maced. p. 14. Mox Tharypi stirps secundum Pausaniam haec est:

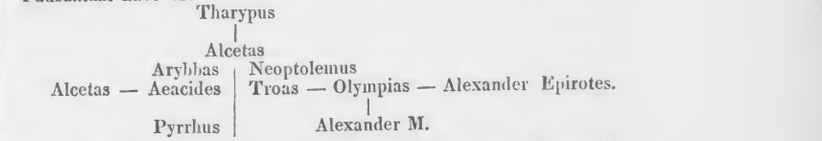

Paulo post „Parauaeos Steph. Byz. populum Thesproticum appellat; Plut. Quaestt. Gr. p. 293. Xyl. coniicit eos habitasse in ea parte Molossiae, quae iacebat prope ab Arauya fluvio, a quo nomen traxerint, ante Aenianes appellati.“ Arn. Arauyas idem est, qui Aous, Aeas, Auus. v. Od. Muell. de Mac. p. 13. Mox „Orestae habitabant in montibus Candaviae, conterminis Macedoniae et Epiri, non longe a via Egnatia, qua Romanis temporibus iter fiebat Dyrrachio trans montes Candaviae Pellam et Thessalonicam. v. Strab. 7, 7, 4. 8. Polyb. 18, 30. Liv. 31, 40.“ Arn. Situi huius terrae respondet Castoria, quae nunc appellatur, nec dubitare licet, asperam rupibusque coartatam convallem, qua fons Haliacmi includitur, veterem Orestida fuisse. v. Od. Muell. de Maced. p. 14 sq.

κρύφα τῶν Ἀθηναίων] Pacem enim Perdiccas modo cum Atheniensibus composuerat. v. cap. 27.

διὰ τῆς Ἀργείας] Inde a Gottlebero coniectura Palmerii *Ἀγραίας* substituta erat. Sed quum Ambraciotas propter Dolopum sedes inter Ambraciotas et Agraeos iacentes Agraei non attingere possent, Cnemus cum Peloponnesiis, Ambraciotis et reliquo exercitu Acarnanas aggressurus, ex Ambracia ad sinistrum habens Agraeos et litus orientale sinus Ambraciae legens primum per Argivorum regionem (*διὰ τῆς Ἀργείας*) profectus est, qui quum iam prius (2, 68.) Ambraciotis resistere non potuissent, non metuendum erat, ne maioris exercitus iter impediret. Qui exercitus deinde recta via per Limnaeam Stratum petiit. Popp. Limnaea sita erat in ipsis confiniis Acarnaniae, versus Argos (conf. 3, 106.), et ad extremum sinus Ambraciae angulum, qui inter austrum et orientem spectat, in via, quae ducebat ab Ambracia Argisque Amphilochiae Stratum. v. Krus. Hellad. Vol. 3. p. 334. De verbis *ἂν προσχωρήσειν* v. Matth. §. 598. a. et §. 599. d. p. 1200.

σομένους, οὔτε ξυνεβοήθουν ἐφύλασσόν τε τὰ αὐτῶν ἕκαστοι, παρά τε Φορμίωνα ἔπεμπον κελεύοντες ἀμύνειν· ὁ δὲ ἀδύνατος ἔφη εἶναι ναυτικοῦ ἐκ Κορίνθου μέλλοντος ἐκπλεῖν Ναύπακτον ἐρήμην ἀπολιπεῖν. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τρία τέλη ποιήσαντες σφῶν αὐτῶν ἐχώρουν πρὸς τὴν τῶν Στρατίων πόλιν, ὅπως ἐγγὺς στρατοπεδευσάμενοι, εἰ μὴ λόγοις πείθοιεν, ἔργῳ πειρῶντο τοῦ τείχους. καὶ μέσον μὲν ἔχοντες προσῆσαν Χάονες καὶ οἱ ἄλλοι βάρβαροι, ἐκ δεξιᾶς δ' αὐτῶν Λευκάδιοι καὶ Ἀνακτόριοι καὶ οἱ μετὰ τούτων, ἐν ἀριστερᾷ δὲ Κνῆμος καὶ οἱ Πελοποννήσιοι καὶ Ἀμπρακιῶται· διεῖχον δὲ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἔστιν ὅτε οὐδὲ ἑωρῶντο. καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες τεταγμένοι τε προσῆσαν καὶ διὰ φυλακῆς ἔχοντες ἕως ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν ἐπιτηδείῳ· οἱ δὲ Χάονες σφίσι τε αὐτοῖς πιστεύοντες καὶ ἀξιούμενοι ὑπὸ τῶν ἐκείνη ἠπειρωτῶν μαχιμώτατοι εἶναι οὔτ' ἐπέσχον τὸ στρατόπεδον καταλαβεῖν χωρήσαντές τε ῥύμῃ μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων ἐνόμισαν αὐτοβοεὶ ἂν τὴν πόλιν ἑλεῖν καὶ αὐτῶν τὸ ἔργον γενέσθαι. γνόντες δ' αὐτοὺς οἱ Στράτιοι ἔτι προσιόντας καὶ ἡγησάμενοι, μεμονωμένων εἰ κρατήσειαν, οὐκ ἂν ἔτι σφίσι τοὺς Ἕλληνας ὁμοίως προσελθεῖν, προλοχίζουσι τὰ περὶ τὴν πόλιν ἐνέδραις, καὶ ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦσαν, ἔκ τε τῆς πόλεως ὁμόσε χωρήσαντες καὶ ἐκ τῶν ἐνεδρῶν προσπίπτουσι. καὶ ἐς φόβον καταστάντων διαφθείρονταί τε πολλοὶ τῶν Χαόνων καὶ οἱ ἄλλοι βάρβαροι ὡς εἶδον αὐτοὺς ἐνδόντας, οὐκέτι ὑπέμειναν, ἀλλ' ἐς φυγὴν κατέστησαν. τῶν δὲ Ἑλληνικῶν στρατοπέδων οὐδέτερον ἧσθετο τῆς μάχης, διὰ τὸ πολὺ προελθεῖν αὐτοὺς καὶ στρατόπεδον οἰηθῆναι καταληψομένους ἐπείγεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐνέκειντο φεύγοντες οἱ βάρβαροι, ἀνελάμβανόν τε αὐτοὺς καὶ ξυναγαγόντες τὰ στρατόπεδα ἡσύχαζον αὐτοῦ τὴν ἡμέραν, ἐς χεῖρας μὲν οὐκ ἰόντων σφίσι τῶν Στρατίων διὰ τὸ μήπω τοὺς ἄλλους Ἀκαρνᾶνας ξυμβεβοηθηκέναι, ἄποθεν δὲ σφενδονώντων καὶ ἐς ἀπορίαν καθιστάντων· οὐ γὰρ ἦν ἄνευ ὅπλων κινηθῆναι. δοκοῦσι δ' οἱ Ἀκαρνᾶνες
82 κράτιστοι εἶναι τοῦτο ποιεῖν. ἐπειδὴ δὲ νὺξ ἐγένετο, ἀναχω-

81. *μέσον — ἔχοντες*] Adiectivum substantivi loco est et tamen articulo caret, ut 4, 31. 96. 6, 67. Conf. 1, 39. *ἐς ἴσον καθιστάντα.* Mox *οἱ μετὰ τούτων* Haackio videntur Oeniadae, quos in expeditione fuisse colligit ex cap. proxime sequenti. At Arn. cum Bloomfieldio putat Oeniadas demum post reditum Peloponnesiorum Strato factum iunctos esse cum Cnemo. Putat illa verba idem significare, quod *οἱ ξύμμοροι*, velut 4, 93., adeoque perioecos peninsulae Leucadiae, qui non erant cives Leucadii, et perioecos Anactorii. Vix enim ullam urbem in Graecia repertam esse, quin suos perioecos haberet, qui partim erant pristini terrae incolae, ab advenis subiecti, partim peregrini, partim barbari, qui ex vicinia immigraverant, partim servi et alii homines, qui in plebe censebantur. Mox in verbis *τὸ στρατόπεδον* articuli ope significat *sua castra*; *castra, quae metari iussi erant*, vel *metari consueverant.* Paulo post *ῥύμῃ* et *ῥώμῃ* legitur, quorum prius ruentium et currentium et eorum est, qui quasi coeco impetu feruntur; *ῥώμῃ* pugnantium et aliquid consulto molientium est.

ρήσας ὁ Κνῆμος τῇ στρατιᾷ κατὰ τάχος ἐπὶ τὸν Ἄναπον ποταμόν, ὃς ἀπέχει σταδίους ὀγδοήκοντα Στράτου, τούς τε νεκροὺς κομίζεται τῇ ὑστεραίᾳ ὑποσπόνδους, καὶ Οἰνιαδῶν ξυμπαραγενομένων κατὰ φιλίαν ἀναχωρεῖ παρ' αὐτοὺς πρὶν τὴν ξυμβοήθειαν ἐλθεῖν. κἀκεῖθεν ἐπ' οἴκου ἀπῆλθον ἕκαστοι. οἱ δὲ Στράτιοι τροπαῖον ἔστησαν τῆς μάχης τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους.

Τὸ δ' ἐκ τῆς Κορίνθου καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων τῶν ἐκ 83
τοῦ Κρισαίου κόλπου ναυτικόν, ὃ ἔδει παραγενέσθαι τῷ Κνήμῳ, ὅπως μὴ ξυμβοηθῶσιν οἱ ἀπὸ θαλάσσης ἄνω Ἀκαρνᾶνες, οὐ παραγίγνεται, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τῆς ἐν Στράτῳ μάχης ναυμαχῆσαι πρὸς Φορμίωνα καὶ τὰς εἴκοσι ναῦς τῶν Ἀθηναίων αἳ ἐφρούρουν ἐν Ναυπάκτῳ. ὁ γὰρ Φορμίων παραπλέοντας αὐτοὺς ἔξω τοῦ κόλπου ἐτήρει, βουλόμενος ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ ἐπιθέσθαι. οἱ δὲ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἔπλεον μὲν οὐχ ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, ἀλλὰ στρατιωτικώτερον παρεσκευασμένοι ἐς τὴν Ἀκαρνανίαν, καὶ οὐκ ἂν οἰόμενοι πρὸς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα ναῦς τὰς σφετέρας τολμῆσαι τοὺς Ἀθηναίους εἴκοσι ταῖς ἑαυτῶν ναυμαχίαν ποιήσασθαι· ἐπειδὴ μέντοι ἀντιπαραπλέοντάς τε ἑώρων αὐτούς, παρὰ γῆν σφῶν κομιζομένων, καὶ ἐκ Πατρῶν τῆς Ἀχαΐας πρὸς τὴν ἀντιπέρας ἤπειρον διαβαλλόντων ἐπὶ Ἀκαρνανίας κατεῖδον τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τῆς Χαλκίδος καὶ τοῦ Εὐήνου ποταμοῦ προσπλέοντας σφίσι καὶ οὐκ ἔλαθον νυκτὸς ὑφορμισάμενοι, οὕτω δὴ ἀναγκάζονται ναυ-

82. *Ἄναπον*] qui nunc appellatur Aëtos, et in Acheloum defluit. v. Pouquev. Graec. Vol. 3. p. 127 sqq.

83. *παραπλέοντας — ἔξω — ἐτήρει*] i. e. *παραπλέοντας καὶ πλέοντας ἔξω τοῦ κόλπου ἐτήρει.* Conf. 6, 90. *μὴ διαφύγοιεν ἔξω τοῦ κέρως* i. e. *μὴ διαφύγοιεν φυγόντες ἔξω τοῦ κέρως* et *ὑπεκφεύγειν τὴν ἐπιστροφὴν ἐς* i. e. *ὑπεκφ. τὴν ἐπιστρ. καὶ φεύγειν ἐς* etc. Classis Peloponnesiorum ex vicinis portubus sinus Crisaei navigabat et oram Peloponnesi legens sinu exire tentabat, quod ne fieret, cavens dux classis Atheniensium, Naupacto profectus, adversam i. e. mediae Graeciae oram legens, hostes observabat (*ἀντιπαραπλέων*). Mox structura haec est: *ὅπως μὴ ἄνω* (sursum) *ξυμβοηθῶσιν οἱ παρὰ θαλάσσῃ Ἀκαρνᾶνες ἀπὸ θαλάσσης.* Et *στρατιωτικώτερον* significat: *habentes maiorem numerum militum in tabulatis, quam solitum erat,* quum in terra hostili hinc inde escensuri essent, et proinde numerum minorem nautarum et remigum veherent. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 300 sq. Mox genitivi absoluti *κομιζομένων* et *διαβαλλόντων* sunt pro nominativis. v. Matth. §. 561. 563. De Patris v. Gell. Itin. per Moream p. 3. Paulo post series sententiarum haec est: *ἐπειδὴ ἀντιπαραπλέοντάς τε ἑώρων αὐτοὺς καὶ κατεῖδον τοὺς Ἀθηναίους προσπλέοντας σφίσι.* Verba *κατεῖδον τοὺς Ἀθηναίους* propter interposita membra perspicuitatis causa post *αὐτούς* addita esse, quod pronomen ad Athenienses redit, Popp. adnotavit.

οὐκ ἔλαθον — ὑφορμισάμενοι] Peloponnesii si tantum Atheniensibus imponere potuissent, ut de loco, ubi noctem illi transigerent, falsi aut maturius subsisterent, aut Patras illos non intrasse rati longius in occidentem versus praeter adversum litus navigarent, ob viciniam utriusque litoris facile nocte in Acarnaniam traiicere potuissent. Arn.

μαχεῖν κατὰ μέσον τὸν πορθμόν. στρατηγοὶ δὲ ἦσαν μὲν καὶ κατὰ πόλεις ἑκάστων οἳ παρεσκευάζοντο, Κορινθίων δὲ Μαχάων καὶ Ἰσοκράτης καὶ Ἀγαθαρχίδας. καὶ οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐτάξαντο κύκλον τῶν νεῶν ὡς μέγιστον οἱοί τε ἦσαν μὴ διδόντες διέκπλουν, τὰς πρώρας μὲν ἔξω, εἴσω δὲ τὰς πρύμνας, καὶ τά τε λεπτὰ πλοῖα ἃ ξυνέπλει ἐντὸς ποιοῦνται καὶ πέντε ναῦς τὰς ἄριστα πλεούσας, ὅπως ἐκπλέοιεν διὰ βραχέος παρα-84 γιγνόμενοι, εἴ πη προσπίπτοιεν οἱ ἐναντίοι. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατὰ μίαν ναῦν τεταγμένοι περιέπλεον αὐτοὺς κύκλῳ καὶ ξυνῆγον ἐς ὀλίγον, ἐν χρῷ ἀεὶ παραπλέοντες καὶ δόκησιν παρέχοντες αὐτίκα ἐμβαλεῖν· προείρητο δ' αὐτοῖς ὑπὸ Φορμίωνος μὴ ἐπιχειρεῖν πρὶν ἂν αὐτὸς σημήνῃ. ἤλπιζε γὰρ αὐτῶν οὐ μενεῖν τὴν τάξιν, ὥσπερ ἐν γῇ πεζήν, ἀλλὰ ξυμπεσεῖσθαι πρὸς ἀλλήλας τὰς ναῦς καὶ τὰ πλοῖα ταραχὴν παρέξειν, εἴ τ' ἐκπνεύσαι

κατὰ μέσον τὸν πορθμόν] Infra c. 86. legitur *γνώμην ἔχοντες μὴ ἐκπλεῖν ἔξω τῶν Ῥίων ἐς τὴν εὐρυχωρίαν, φοβούμενοι τὸ πρότερον πάθος*, unde Popp. colligit, cladem Peloponnesiorum, quae mox describitur, extra Rhia in alto accidisse, et propterea eorum sententiam improbat, qui Phormionem dicunt in medio freto quam ad litus pugnare satius duxisse. Nihil igitur restare, nisi ut cum Bloomfieldio et interpretibus Germanicis haec verba interpretemur *in ipso traiectu, in medio traiectu*, quamquam alibi tantum poetae eo sensu vocis *πορθμός* utantur. At mihi ne necesse quidem hoc esse videtur, ut alio sensu, quam freti, verbum *πορθμός* accipiamus, quum fretum non solum ipsa angustissima sui parte, sed etiam, qua se altum versus patescens extendit, appellari possit, ut hic quidem *πορθμός* maris pars intelligi debeat patens inter oras, quae utrimque ab angustiis inde maris, per quas introitus in sinum fit, Acarnaniam et Elidem versus praetenduntur. Mox ante Dukerum edebatur *ἐτάξαντο κύκλον τῶν νεῶν ποιήσαντες*, at participium deest in multis et bonis libris, et F. post *μέγιστον* collocat. Apte Duk. confert 3, 78. *καὶ μετὰ ταῦτα κύκλον ταξαμένων αὐτῶν*. Popp. addit 2, 90. Deinde *τὰ λεπτὰ πλοῖα* sunt *τὰ μικρὰ πλοῖα*.

84. *κατὰ μίαν ναῦν*] Bau. intelligit, naves singulas post singulas invectas esse; alii, naves singulas iuxta singulas, id quod cum verbis *κύκλῳ περιπλεῖν* Popponi melius convenire videtur, quum orbe facto circumvehi non possent, nisi *μετωπηδόν* (mit geschlossener Fronte, sic enim Popp. sentire videtur) advecti, et deinde hostiles naves orbe circumvenientes. At ne sic quidem fieri potuit, nisi postquam *μετωπηδόν* advectae satis prope appropinquaverant, diductis cornibus et *ἐπιστροφῇ* facta iam naves singulae post singulas circumnavigarent, et circumvectae orbem Peloponnesiorum orbe circumdarent. Recte igitur Haack. cogitasse videtur, qui in *κατὰ μίαν* utramque notionem inesse iudicaverit, ut primum singulae iuxta singulas, et deinde singulae post singulas invectae naves esse putandae sint. Hanc autem duplicem significationem formulae *κατὰ μίαν* tribui posse, infra in adn. ad c. 90. declarabitur. Mox verba *ἐν χρῷ* Eustath. ad Hom. Il. p. 1451. Rom. explicat per *γῆς ἐγγύς*. Habebat ante oculos Appian. B. C. 5, 81. p. 819. Schw. Nisi hunc vel similem locum, male addidit verba illa: *„in extremo, ad marginem et oram navium, quas stringerent et carperent“* Bau. *naves semper cursu propemodum radentes.* Port.

εἴ τ' ἐκπνεύσαι] Saepe quum post *μέν*, tum alibi, ubi *δέ* exspe-

ἐκ τοῦ κόλπου τὸ πνεῦμα ὅπερ ἀναμένων τε περιέπλει καὶ εἰώθει γίγνεσθαι ἐπὶ τὴν ἕω, οὐδένα χρόνον ἡσυχάσειν αὐτούς· καὶ τὴν ἐπιχείρησιν ἐφ' ἑαυτῷ τε ἐνόμιζεν εἶναι ὁπόταν βούληται, τῶν νεῶν ἄμεινον πλευσουσῶν, καὶ τότε καλλίστην γίγνεσθαι. ὡς δὲ τό τε πνεῦμα κατῄει καὶ αἱ νῆες ἐν ὀλίγῳ ἤδη οὖσαι ὑπ' ἀμφοτέρων, τοῦ τε ἀνέμου τῶν τε πλοίων, ἅμα προσκειμένων ἐταράσσοντο, καὶ ναῦς τε νηὶ προσέπιπτε καὶ τοῖς κοντοῖς διωθοῦντο, βοῇ τε χρώμενοι καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀντιφυλακῇ τε καὶ λοιδορίᾳ οὐδὲν κατήκουον οὔτε τῶν παραγγελλομένων οὔτε τῶν κελευστῶν καὶ τὰς κώπας ἀδύνατοι ὄντες ἐν κλυδωνίῳ ἀναφέρειν ἄνθρωποι ἄπειροι τοῖς κυβερνήταις ἀπειθεστέρας τὰς ναῦς παρεῖχον, τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον σημαίνει καὶ οἱ Ἀθηναῖοι προσπεσόντες πρῶτον μὲν καταδύουσι τῶν στρατηγίδων νεῶν μίαν, ἔπειτα δὲ καὶ πάσας ᾗ χωρήσειαν διέφθειρον, καὶ κατέστησαν ἐς ἀλκὴν μὲν μηδένα τρέπεσθαι αὐτῶν ὑπὸ τῆς ταραχῆς, φεύγειν δ' ἐς Πάτρας καὶ Δύμην τῆς Ἀχαΐας. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καταδιώξαντες καὶ ναῦς δώδεκα λαβόντες τούς τε ἄνδρας ἐξ αὐτῶν τοὺς πλείστους ἀνελόμενοι ἐς Μολύκρειον ἀπέπλεον, καὶ τροπαῖον στήσαντες ἐπὶ τῷ Ῥίῳ καὶ ναῦν ἀναθέντες τῷ Ποσειδῶνι ἀνεχώρησαν ἐς Ναύπακτον. παρέπλευσαν δὲ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι εὐθὺς ταῖς περιλοίποις τῶν νεῶν ἐκ τῆς Δύμης καὶ Πατρῶν ἐς Κυλλήνην τὸ Ἠλείων ἐπίνειον· καὶ ἀπὸ Λευκάδος Κνῆμος καὶ αἱ ἐκεῖθεν νῆες, ἃς ἔδει

ctes, Thuc. *τε* infert. v. Krueg. ad Dionys. p. 268. Mox verbis *τὸ πνεῦμα κατῄει* Bloomf. ventum significari dicit, qui a terra flat, sub ortum lucis succedens maritimo, qui plerumque nocte praevalet. Conf. adn. ad 2, 25. Porro „formam imperfecti *ὠθούμην* nostri Grammatici ne memorant quidem, augmentum syllabicum et huic verbo et simili *ὠνέομαι* praefigi postulantes. Vid. Buttm. Gr. max. §. 84. adn. 9. Matth. §. 161. Et apud Atticos augmenti omissio, quam iis abiudicat Thom. M. p. 403., utique rarissima. Apud scriptores non Atticos augmentum deesse posse certissimum est.“ Popp., qui tamen contra affert ex Atticis *ἐξώσθησαν — ἐξωνοῦντο — ἀντωνεῖτο*, haec tria. Porro *κελευσιῶν* erat, „curare ut remiges tempora servarent, dum cantu modulantur motiones remorum, adhortari remiges, et iis alloquendo animos addere. v. Thuc. 7, 70. Xen. H. Gr. 5, 1, 8. Polyb. 1, 21. Schol. ad Arist. Ach. 554., qui docet, hoc quoque eorum fuisse, ut remiges adigerent panis sibi ipsos quod satis esset, coquere et symbolam conferre solitam ad communem victum parandum, utque curarent portionum viritim distribuendarum rectum usum fieri.“ Arn. Adde Ovid. Metam. 3, 618. Mox *διέφθειρον* significare naves ad pugnam inutiles factas, docet comparatio Diodori 12, 48. Et *ἀνελόμενοι* est sie nahmen den grössten Theil der Mannschaft und brachten ihn auf ihre Schiffe. Si dicere voluisset, eos interemtos esse, activo *ἀνελόντες* usus esset. „Quodsi Dukas quaestionem movet, cur plerosque, non omnes, qui in illis navibus vehierentur, Athenienses susceperint, Bloomf. aut non potuisse tuto omnes in naves Atheniensium transferri, aut ceteros lembis, ratibus aliisve modis se servasse bene respondet.“ Popp. Propter navem Neptuno sacratam v. Wessel. ad Herodot. 8, 121.

ἀπὸ Λευκάδος] Eo enim Cnemus profectus erat, quum exercitus

ταύταις ξυμμῖξαι, ἀφικνοῦνται μετὰ τὴν ἐν Στράτῳ μάχην ἐς τὴν Κυλλήνην.

35 Πέμπουσι δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ Κνήμῳ ξυμβούλους ἐπὶ τὰς ναῦς Τιμοκράτην καὶ Βρασίδαν καὶ Λυκόφρονα, κελεύοντες ἄλλην ναυμαχίαν βελτίω παρασκευάζεσθαι καὶ μὴ ὑπ' ὀλίγων νεῶν εἴργεσθαι τῆς θαλάσσης. ἐδόκει γὰρ αὐτοῖς ἄλλως τε καὶ πρῶτον ναυμαχίας πειρασαμένοις πολὺς ὁ παράλογος εἶναι καὶ οὐ τοσούτῳ ὤοντο σφῶν τὸ ναυτικὸν λείπεσθαι, γεγενῆσθαι δέ τινα μαλακίαν, οὐκ ἀντιτιθέντες τὴν Ἀθηναίων ἐκ πολλοῦ ἐμπειρίαν τῆς σφετέρας δι' ὀλίγου μελέτης. ὀργῇ οὖν ἀπέστελλον. οἱ δὲ ἀφικόμενοι μετὰ Κνήμου ναῦς τε περιήγγελλον κατὰ πόλεις καὶ τὰς προϋπαρχούσας ἐξηρτύοντο ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν. πέμπει δὲ καὶ ὁ Φορμίων ἐς τὰς Ἀθήνας τήν τε παρασκευὴν αὐτῶν ἀγγελοῦντας καὶ περὶ τῆς ναυμαχίας ἣν ἐνίκησαν φράσοντας, καὶ κελεύων αὐτῷ ναῦς ὅτι πλείστας διὰ τάχους ἀποστεῖλαι, ὡς καθ' ἡμέραν ἑκάστην ἐλπίδος οὔσης ἀεὶ ναυμαχήσειν. οἱ δὲ ἀποπέμπουσιν εἴκοσι ναῦς αὐτῷ, τῷ δὲ κομίζοντι αὐτὰς προεπέστειλαν ἐς Κρήτην πρῶτον ἀφικέσθαι. Νικίας γὰρ Κρὴς Γορτύνιος πρόξενος ὢν πείθει αὐτοὺς ἐπὶ Κυδωνίαν πλεῦσαι, φάσκων προσποιήσειν αὐτὴν οὖσαν πολεμίαν· ἐπῆγε δὲ Πολιχνίταις χαριζόμενος ὁμόροις τῶν Κυδωνιατῶν. καὶ ὁ μὲν λαβὼν τὰς ναῦς ᾤχετο ἐς Κρήτην καὶ μετὰ τῶν Πολιχνιτῶν ἐδῄου τὴν γῆν τῶν Κυδωνιατῶν, καὶ ἀπὸ ἀνέμων καὶ ὑπὸ ἀπλοίας ἐνδιέτριψεν οὐκ ὀλίγον χρόνον.

Οἱ δ' ἐν τῇ Κυλλήνῃ Πελοποννήσιοι ἐν τούτῳ ἐν ᾧ οἱ 86
Ἀθηναῖοι περὶ Κρήτην κατείχοντο παρεσκευασμένοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν παρέπλευσαν ἐς Πάνορμον τὸν Ἀχαϊκόν, οὗπερ αὐτοῖς ὁ κατὰ γῆν στρατὸς τῶν Πελοποννησίων προσεβεβοηθήκει. παρέπλευσε δὲ καὶ ὁ Φορμίων ἐπὶ τὸ Ῥίον τὸ Μολυκρικὸν καὶ ὡρμίσατο ἔξω αὐτοῦ ναυσὶν εἴκοσιν αἵπερ καὶ ἐναυμάχησεν. ἦν δὲ τοῦτο μὲν τὸ Ῥίον φίλιον τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δ' ἕτερον Ῥίον ἐστὶν ἀντιπέρας τὸ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ· διέχετον δὲ ἀπ' ἀλλήλων σταδίους μάλιστα ἑπτὰ τῆς θαλάσσης, τοῦ δὲ Κρισαίου κόλπου στόμα τοῦτό ἐστιν. ἐπὶ οὖν τῷ Ῥίῳ τῷ Ἀχαϊκῷ οἱ Πελοποννήσιοι ἀπέχοντι οὐ πολὺ τοῦ Πανόρμου, ἐν ᾧ αὐτοῖς ὁ

terrestris Oeniadis relictis in suam quisque patriam revertebantur, ut se iungeret cum navibus Leucadiorum, Ambraciotarum et Anactoriorum, quae naves iam Leucade convenerant exspectantes classem Peloponnesiacam. v. cap. 80. 82. Arn.

85. *ξυμβούλους*] Postea hunc morem usitatissimum factum esse, ex Polybii et Appiani scriptis apparere dicit Bloomf. coll. Schweigh. ad Appian. 1, 193. et Polyb. 6, 35, 4. „Quum Agis bellum contra Argivos male administrasset, nova lex lata est, ut, quemadmodum prius praefectis classium, ita nunc Agidi decem consiliarii, sine quibus exercitum ex urbe educere non liceret, adderentur 5, 63. Quam legem non in omne tempus valuisse, ex 8, 5. demonstrat Mans. Spart. 2, p. 378. Minores tamen duces iam prius comites (*ξυνακόλουθοι*) sequebantur, qui in locum eorum succederent, si quid iis accidisset 3, 100. 4, 38.“ Popp. Serius etiam ad Astyochum legati undecim viri missi sunt, quorum ex consilio res administraret, quique eum, si ex re esse iudicarent, imperio abrogarent. vid. 8, 39. Od. Muell. Dor. 2. p. 105. 240. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 213, 28. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 68, 5. Mox pro *κατασκευάζεσθαι* in Gr. I. E. M. Vind. Mosqu. Ar. Chr. Dan. est *παρασκευάζεσθαι*, quod sane consuetius est. Vide c. 86. 5, 56. 8, 14. Schneid. ad Xen. Anab. 3, 2, 24., quem attulit Bloomf., qui *κατασκευάζεσθαι* interpretatur *adornare* sive *instruere*, et translato sensu *excogitare*, *meditari*. Et *ἐν κατασκευῇ τοῦ πολέμου* habemus 8, 5. in omnibus libris, cui loco Arn. addit Isocr. Archid. p. 180. Bekk. *κατασκευάζοντες τὸν πόλεμον*. Atque ut libri non raro confundunt utrumque vocabulum, velut 2, 14. 7, 48., ubi unus Chr. habet *κατασκευῆς* et 2, 91., ubi Reg. habet *κατεσκευάζοντο ἀμυνούμενοι*, ita ipsi scriptores promiscue utroque utuntur, velut Demosth. Phil. 3. §. 40., et rursus *παρασκευάζειν* ponunt, ubi *κατασκευάζειν* requiras, velut Thuc. 2, 11. 36. 6, 20. Pendet igitur arbitrium et norma ex consensu librorum scriptorum.

πρῶτον πειρασαμένοις] Schol. *ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ δηλονότι*. „Nam bellis Persicis etiam Spartani navibus dimicaverant, quam militiam inde ab illo tempore dereliquerant.“ Haack. Mox *ἀντιτιθέντες* cum genitivo constructum, ut 3, 56. et apud Eurip. Iphig. T. 358.

Κυδωνίαν] Quod Cretenses et legibus et religione Doribus persimiles erant, et consanguinei his esse putabantur, probabile est Cydoniatas causae Peloponnesiorum favisse; tum Cydoniatas et Atheniense summo inter se odio fuisse, inde patet, quod Cydoniatae magnam partem Aeginetae erant, qui in Cretam coloni venerant Ol. 65, 2. (519). v. Herodot. 3, 59. Od. Muell. Aeginet. p. 112. 113. Dor. 1. p. 30. Arn. adde Hoeck. Creta 3. p. 413 sq. 417 sq. Cydonia autem, ut dicit Strabo p. 479. aequali spatio a Gortyne et Cnosso distabat i. e. ad septingenta circiter stadia.

86. *διέχετον*] Libri omnes *διείχετον*, nisi forte F. et G., de quibus tacetur, *διειχέτην* exhibent, praeterquam quod Lugd. *διέχετο*, „codicum scripturam ne quis ita defendat, ut imperfectorum dualis tertiam personam olim etiam in *τον* terminatam esse dicat (qua de re egit Schaef. ad Apollon. Rhod. 2. p. 146.), non praetermittendum, hanc observationem non posse ad Atticos pertinere. Conf. Buttm. Gr. max. p. 349.“ Popp. Bened. putat, Thucydidem scripsisse *διέχετον*, quia situs horum promontoriorum mutari non potuerit. At conf. 1, 63. 7, 34., ubi complures libri habent *ἀπεῖχον* pro *ἀπέχον*. Schol. in lemmate habens *διείχετον* explicat voce *κεχώρισθον*. Conf. Krueg. Vit. Thuc. p. 73, 3. „Strabo distantiam utriusque promontorii facit esse stadiorum quinque; Plinius accedere ait prope ad mille passus Romanos; Dodw. autem, qui per has angustias maris ipse navigavit, affirmat, si quis oculis intervallum metiatur, videri non minus unius milliar. et dimidii. Classical Tour Vol. 1. p. 126.“ Arn. Consentit Leak. Morea 2. p. 148 sq.

ἀπέχοντι οὐ πολλῷ] quindecim stadia. Pausan. 7, 22, 7. Mox pro *ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων* Bekk. coniecit *ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν*. v. Matth. §. 429. 2. „Coniecturam Bekkeri specie firmant loci, ubi est *ἡ ἀπὸ τῆς Θάσου βοήθεια — ἡ ἀπὸ τῆς Ζακύνθου βοήθ.* Nihil tamen mutandum esse, probant loca Thuc. 1, 107. 110. 2, 92. 7, 18. 42. 4, 97. 104. 1, 105., et quod non solum adventus Athenis, sed indidem ab Atheniensibus missum auxilium significatur.“ Popp.

πεζὸς ἦν, ὡρμίσαντο καὶ αὐτοὶ ναυσὶν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐπειδὴ καὶ τοὺς Ἀθηναίους εἶδον. καὶ ἐπὶ μὲν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέρας ἀνθώρμουν ἀλλήλοις μελετῶντές τε καὶ παρασκευαζόμενοι τὴν ναυμαχίαν, γνώμην ἔχοντες οἱ μὲν μὴ ἐκπλεῖν ἔξω τῶν Ῥίων ἐς τὴν εὐρυχωρίαν, φοβούμενοι τὸ πρότερον πάθος, οἱ δὲ μὴ ἐσπλεῖν ἐς τὰ στενά, νομίζοντες πρὸς ἐκείνων εἶναι τὴν ἐν ὀλίγῳ ναυμαχίαν. ἔπειτα ὁ Κνῆμος καὶ ὁ Βρασίδας καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Πελοποννησίων στρατηγοὶ βουλόμενοι ἐν τάχει τὴν ναυμαχίαν ποιῆσαι πρίν τι καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπιβοηθῆσαι ξυνεκάλεσαν τοὺς στρατιώτας πρῶτον, καὶ ὁρῶντες αὐτῶν τοὺς πολλοὺς διὰ τὴν προτέραν ἧσσαν φοβουμένους καὶ οὐ προθύμους ὄντας παρεκελεύσαντο καὶ ἔλεξαν τοιάδε.

87 Ἡ μὲν γενομένη ναυμαχία, ὦ ἄνδρες Πελοποννήσιοι, εἴ τις ἄρα δι' αὐτὴν ὑμῶν φοβεῖται τὴν μέλλουσαν, οὐχὶ δικαίαν ἔχει τέκμαρσιν τὸ ἐκφοβῆσαι. τῇ τε γὰρ παρασκευῇ ἐνδεὴς ἐγένετο, ὥσπερ ἴστε, καὶ οὐχὶ ἐς ναυμαχίαν μᾶλλον ἢ ἐπὶ στρατείαν ἐπλέομεν· ξυνέβη δὲ καὶ τὰ ἀπὸ τῆς τύχης οὐκ ὀλίγα ἐναντιωθῆναι· καί που τι καὶ ἡ ἀπειρία πρῶτον ναυμαχοῦντας ἔσφηλεν. ὥστε οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν κακίαν τὸ ἡσσᾶσθαι προσεγένετο, οὐδὲ δίκαιον τῆς γνώμης τὸ μὴ κατὰ κράτος νικηθέν,

87. τὸ ἐκφοβῆσαι] Matth. p. 1063. ita intelligit, ut τὸ ἐκφοβῆσαι subiecti, τέκμαρσιν praedicati loco sit, hoc sensu: superius proelium navale habet τὸ ἐκφοβῆσαι non iustam argumentationem futuri i. e., ni fallor, malus eventus proxime pugnatae pugnae et inde ortus timor non iustum argumentum est timoris exitus futuri proelii. Simplicius est explicare cum Hermanno ad Soph. Ai. 114. ita, ut τὸ ἐκφοβῆσαι sit dictum pro ὥστε ἐκφ. Mox quae scriptor οὐκ ὀλίγα dicit, ea Scholiastae videntur ὁ ἄνεμος, καὶ ἡ ἐν κύκλῳ τάξις τῶν νεῶν, καὶ τὸ μὴ ταχέως αὐτοὺς ἐπιχειρῆσαι τῇ ναυμαχίᾳ, ἀλλὰ τὴν τοῦ Φορμίωνος ἀναμένειν διὰ τοῦ ἀνέμου στρατηγίαν cap. 84.

οὐ δὲ δίκαιον] Schol. τὸ ἑξῆς οὐ δίκαιον τῆς γνώμης τὸ μη νικηθὲν κατὰ κράτος ἀμβλύνεσθαι, et hoc postremum verbum explicat per ἀναπίπτειν (v. Thuc. 1, 70.) Verba τῆς γνώμης τὸ μὴ νικηθέν varie explicant. Ac Dukas quidem ita: τὸ μέρος τῆς ψυχῆς, ὅπερ οὐ νενίκηται κατὰ κράτος, siquidem se victos putare debebant fortuna et imperitia, non victos animo et fortitudine. Qui autem (dixerit aliquis) scriptor sic diceret, τὸ τῆς γνώμης, quum non ἡ γνώμη sit τὸ διαιρετέον, sed res, per quas victi sunt, per quasque non victi. Etenim γνώμη animus est, isque tum mens et consilium sive ratio, tum animus sensu artiori (Muth, Entschlossenheit). Fortitudo ergo ea pars est, quam negant in se victam esse; mens et consilium ea pars, qua se superatos fatentur. Gail. intelligit τὸ τῆς γνώμης dictum esse pro ipso animo, Bloomf. τὸ τῆς γνώμης idem valere putat, quod ἐν τῇ γνώμῃ, *in animo*. Audirem utrumque, si legeremus τά vel τὸ τῆς γνώμης μὴ κατὰ κράτος νικηθέν, at ea collocatio verborum, quae in verbis auctoris est, partitionem animi indicat eam, quam dixi. Osiand. et Popp. verba τῆς γνώμης iungunt cum ἀμβλύνεσθαι, quam explicationem praeierat Kistem., et τὸ νικηθέν intelligunt τοὺς νικηθέντας, coll. c. 65. At horum locorum diversa ratio est: nam ibi ἀμβλύτεροι ἐγένοντο sequitur structuram verborum ἧσσον χαλεπῶς ἔφερον, quia

ἔχον δέ τινα ἐν αὐτῷ ἀντιλογίαν, τῆς ξυμφορᾶς τῷ ἀποβάντι ἀμβλύνεσθαι, νομίσαι δὲ ταῖς μὲν τύχαις ἐνδέχεσθαι σφάλλεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, ταῖς δὲ γνώμαις τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ ἀνδρείους ὀρθῶς εἶναι, καὶ μὴ ἀπειρίαν τοῦ ἀνδρείου παρόντος προβαλλομένους εἰκότως ἂν ἔν τινι κακοὺς γενέσθαι. ὑμῶν δὲ οὐδ' ἡ ἀπειρία τοσοῦτον λείπεται ὅσον τόλμῃ προέχετε· τῶνδε δὲ ἡ ἐπιστήμη, ἣν μάλιστα φοβεῖσθε, ἀνδρείαν μὲν ἔχουσα καὶ μνήμην ἕξει ἐν τῷ δεινῷ ἐπιτελεῖν ἃ ἔμαθεν, ἄνευ δὲ εὐψυχίας οὐδεμία τέχνη πρὸς τοὺς κινδύνους ἰσχύει. φόβος γὰρ μνήμην ἐκπλήσσει, τέχνη δὲ ἄνευ ἀλκῆς οὐδὲν ὠφελεῖ. πρὸς μὲν οὖν τὸ ἐμπειρότερον αὐτῶν τὸ τολμηρότερον ἀντιτάξασθε, πρὸς δὲ τὸ διὰ τὴν ἧσσαν δεδιέναι τὸ ἀπαράσκευοι τότε τυχεῖν. περιγίγνεται δὲ ὑμῖν πλῆθός τε νεῶν καὶ πρὸς τῇ γῇ οἰκεία οὖσῃ ὁπλιτῶν παρόντων ναυμαχεῖν· τὰ δὲ πολλὰ τῶν πλειόνων καὶ ἄμεινον παρεσκευασμένων τὸ κράτος ἐστίν. ὥστε οὐδὲ καθ' ἓν εὑρίσκομεν εἰκότως ἂν ἡμᾶς σφαλλομένους· καὶ ὅσα ἡμάρτομεν πρότερον, νῦν αὐτὰ ταῦτα προσγενόμενα διδασκαλίαν παρέξει. θαρσοῦντες οὖν καὶ κυβερνῆται καὶ ναῦται τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἔπεσθε, χώραν μὴ προλείποντες ἢ ἄν τις προσταχθῇ. τῶν δὲ πρότερον ἡγεμόνων οὐ χεῖρον τὴν ἐπιχείρησιν ἡμεῖς παρασκευάσομεν καὶ οὐκ ἐνδώσομεν πρόφασιν οὐδενὶ κακῷ γενέσθαι· ἢν δέ τις ἄρα καὶ βουληθῇ, κολασθήσεται τῇ πρεπούσῃ ξημίᾳ, οἱ δὲ ἀγαθοὶ τιμήσονται τοῖς προσήκουσιν ἄθλοις τῆς ἀρετῆς.

Τοιαῦτα μὲν τοῖς Πελοποννησίοις οἱ ἄρχοντες παρεκελεύ- 88
σαντο. ὁ δὲ Φορμίων δεδιὼς καὶ αὐτὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν ὀρρωδίαν καὶ αἰσθόμενος ὅτι τὸ πλῆθος τῶν νεῶν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ξυνιστάμενοι ἐφοβοῦντο, ἐβούλετο ξυγκαλέσας θαρσῦναί

in utraque phrasi idem sensus est. Hic ἀμβλύνεσθαι est ἀναπίπτειν, ἀποδειλιᾶν et requirit structuram horum verborum: ἀμβλύνεσθαι τῇ γνώμῃ, ut ἀναπίπτειν, ἀποδειλιᾶν τῇ γνώμῃ dicitur. Deinde ἀντιλογίαν est Rechtfertigungsgründe: *et qui rationes aliquas in se habeat, quas adversariis obiiciat.* Hae rationes erant „αἱ περιστάσεις τῆς τύχης καὶ ὁ ὡς ἐπὶ στρατείαν ἔκπλους.“ Dukas. Et τῷ ἀποβάντι est idem quod τῇ ἀποβάσῃ ξυμφορᾷ. Et ὀρθῶς εἶναι idem, quod ὥσπερ ὀρθῶς ἔχει, εἶναι i. e. *iure*. Mox structura haec est: καὶ (νομίσαι δίκαιον) μὴ εἰκότως ἂν ἔν τινι κακοὺς γενέσθαι, προβαλλομένους ἀπειρίαν. De verbis φόβος ἐκπλήσσει v. Hemsterh. ad Thom. M. p. 287. Mox verbum περιγίγνεται „videtur sumtum ex ratiocinandi arte, significans aliquid alicui acceptum referendum esse. Sensus igitur hic est: vestra res est superior maiori numero navium (πλήθει). Conf. c. 89. τὸ πλῆθος τῶν νεῶν καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου παρεσκευάσαντο.“ Arn. Paulo post ναυμαχεῖν „loco substantivi est, quamquam sine articulo positum. Conf. 3, 38. ἀμύνεσθαι δὲ τὴν τιμωρίαν ἀναλαμβάνει. v. Matth. §. 542. adn. 1. a.“ Id. De verbis οὐδὲ καθ' ἕν v. Matth. p. 1153. Verba τὰ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος significant *pro sua quisque parte, pro virili quisque*. Et τῶν πρότερον intellige Machaonis, Isocratis, Agatharchidae aliorum. v. cap. 83.

τε καὶ παραίνεσιν ἐν τῷ παρόντι ποιήσασθαι. πρότερον μὲν γὰρ ἀεὶ αὐτοῖς ἔλεγε καὶ προπαρεσκεύαζε τὰς γνώμας ὡς οὐδὲν αὐτοῖς πλῆθος νεῶν τοσοῦτον, ἢν ἐπιπλέῃ, ὅ,τι οὐχ ὑπομενετέον αὐτοῖς ἐστι· καὶ οἱ στρατιῶται ἐκ πολλοῦ ἐν σφίσιν αὐτοῖς τὴν ἀξίωσιν ταύτην εἰλήφεσαν μηδένα ὄχλον Ἀθηναῖοι ὄντες Πελοποννησίων νεῶν ὑποχωρεῖν. τότε δὲ πρὸς τὴν παροῦσαν ὄψιν ὁρῶν αὐτοὺς ἀθυμοῦντας ἐβούλετο ὑπόμνησιν ποιήσασθαι τοῦ θαρσεῖν, καὶ ξυγκαλέσας τοὺς Ἀθηναίους ἔλεξε τοιάδε.

89 Ὁρῶν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, πεφοβημένους τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ξυνεκάλεσα, οὐκ ἀξιῶν τὰ μὴ δεινὰ ἐν ὀρρωδίᾳ ἔχειν. οὗτοι γὰρ πρῶτον μὲν διὰ τὸ προνενικῆσθαι καὶ μηδὲ αὐτοὶ οἴεσθαι ὁμοῖοι ἡμῖν εἶναι τὸ πλῆθος τῶν νεῶν καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου παρεσκευάσαντο· ἔπειτα ᾧ μάλιστα πιστεύον-

88. ὑποχωρεῖν] cum accusativo constructum magis ad sensum verbi, quam usu. Sensus autem idem est, qui verbi φεύγειν. Eadem structura verborum ὑπεξέρχεσθαι 3, 34. et ἐξαναχωρεῖν 4, 28.

89. καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου] i. e. multitudinem navium, et non ad parem numerum, compararunt, sive non aequalem numerum navium comparare satis habuerunt, sed longe maiorem, quem comparatum videtis, (τὸ πλῆθος), collegerunt. Popp. Sequuntur haec ἔπειτα — θρασύτεροί ἐσμεν i. e. ἔπειτα (τούτῳ), ᾧ μάλιστα πιστεύοντες προσέρχονται, ὡς προσῆκον σφίσιν ἀνδρείοις εἶναι, οὐ δι' ἄλλο τι θαρσοῦσιν ἢ διὰ τὴν ἐν τῷ πεζῷ ἐμπειρίαν, ὅτι τὰ πλείω κατορθοῦσι, καὶ (ὅτι) οἴονται σφίσι καὶ ἐν τῷ ναυτικῷ (τοῦτο, ᾧ πιστεύοντες προσέρχονται ἤγουν τὴν προσήκουσαν δῆθεν σφίσιν ἀνδρείαν) ποιήσειν τὸ αὐτὸ ἤγουν τὸ κατορθοῦν· τὸ δὲ (ᾧ πιστεύοντες προσέρχονται ἤγουν ἡ ἀνδρεία) ἐκ τοῦ δικαίου ἡμῖν μᾶλλον νῦν περιέσται, εἴπερ καὶ τούτοις (τοῖς Λακεδαιμονίοις) ἐν ἐκείνῳ (ἐν τῷ πεζῷ·) ἐπεὶ εὐψυχίᾳ γε οὐδὲν προφέρουσι, τῷ δὲ ἑκάτεροί τι ἐμπειρότεροι εἶναι θρασύτεροί ἐσμεν. Subiectum primarium per totum vides inesse in τούτῳ, ᾧ μάλιστα πιστεύοντες προσέρχονται. Et ὡς προσῆκον est als läge in ihrer Natur das Muthige. Schol. ad Thuc. 3, 64. οὐ προσήκοντα· τῇ αὐτῶν φύσει δηλονότι. Igitur τὸ οὐ προσῆκον est id, quod ab existimatione, quam de aliquo concepimus, alienum est, in verbis 3, 67. ὅτι οὐκ ἐκ προσηκόντων ἁμαρτάνουσι, ubi Schol. ὅτι ἀντ' ἀγαθῶν κακοὶ γεγενημένοι, οὐ προσήκοντος αὐτοῖς τοῦ ἁμαρτάνειν διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀνδραγαθίαν i. e. propter notam ab initio fortitudinem eorum. Vis vocis προσῆκον declaratur etiam iis, quae orator Corinthius de Lacedaemoniis et reliquis Peloponnesiis dicit 1, 121. μιᾷ τε νίκῃ ναυμαχίας κατὰ τὸ εἰκὸς ἁλίσκονται· εἰ δ' ἀντίσχοιεν, μελετήσομεν καὶ ἡμεῖς ἐν πλέονι χρόνῳ τὰ ναυτικά· καὶ ὅταν τὴν ἐπιστήμην ἐς τὸ ἴσον καταστήσωμεν, τῇ γε εὐψυχίᾳ δή που περιεσόμεθα· ὃ γὰρ ἡμεῖς ἔχομεν φύσει ἀγαθόν, ἐκείνοις οὐκ ἂν γένοιτο διδαχῇ· ὃ δὲ ἐκεῖνοι ἐπιστήμῃ προΰχουσι, καθαιρετέον ἡμῖν ἐστι μελέτῃ. Denique τὸ προσῆκον nihil aliud est, nisi quod 2, 45. dicit τὴν ὑπάρχουσαν φύσιν, et promiscue τῆς ὑπαρχούσης atque προσηκούσης δόξης habet 2, 61. fin., quibus adde locum maxime perspicuum 3, 64. Porro verbis κατορθοῦντες καὶ οἴονται structura variatur. Nam his duobus verbis causa declaratur, cur Lacedaemonii confidant; quae quum ad idem consilium declarandae causae fiduciae referantur, debebant pari constructione efferri, vel sic: ὅτι κατορθοῦσι καὶ οἴονται, vel ambo per formam participii: κατορθοῦντες καὶ οἰόμενοι, quia

τες προσέρχονται, ὡς προσῆκον σφίσιν ἀνδρείοις εἶναι, οὐ δι' ἄλλο τι θαρσοῦσιν ἢ διὰ τὴν ἐν τῷ πεζῷ ἐμπειρίαν τὰ πλείω κατορθοῦντες, καὶ οἴονται σφίσι καὶ ἐν τῷ ναυτικῷ ποιήσειν τὸ αὐτό. τὸ δ' ἐκ τοῦ δικαίου ἡμῖν μᾶλλον νῦν περιέ-

plerumque in pedestribus proeliis feliciter rem gerunt, et quia putant etc. Porro τὸ αὐτό referendum est ad κατορθοῦντες, unde repetendum est τὸ κατορθοῦν, neque minus in pugna navali victoriam sibi paratum iri putant illa, quam sibi vindicant, naturali fortitudine. Verborum autem τὸ δ' ἐκ τοῦ δικαίου etc. subiectum esse illud idem primarium τοῦτο ᾧ πιστεύοντες προσέρχονται etc., vel verba ἐκ τοῦ δικαίου monstrant. Si enim τὸ κατορθοῦν subiectum esset, scriptor dicturus fuisset ἐκ τοῦ εἰκότος, quia τὸ κατορθοῦν non est eiusmodi, ut ab aliquo ἐκ τοῦ δικαίου requiras, sed ut ἐκ τοῦ εἰκότος in certa quadam rerum conditione exspectes. Verba εἴπερ καὶ τούτοις etc. Heilm. sic convertit: wenn man ihnen auch in dem angegebenen Fall (in Landkriegen) einige Ueberlegenheit zugestehen will. At significatio wenn auch verbis εἴπερ καί tribui non potest. Imo hoc dicit: *siquidem ex altera parte plus fiduciae in Lacedaemoniis inest ad pugnas terrestres, quibus ipsi antecellunt; maior nunc in pugna navali, in qua nos praestamus scientia, victoriae fiducia erit.* Quae sequuntur, sic ordinanda sunt: τῷ δὲ ἑκάτεροί τι ἔμπειροι εἶναι ἑκάτεροι θρασύτεροί ἐσμεν, nam ἑκάτεροι consulto illo loco posuit, quia bis cogitatum voluit: *quod autem utrique maiorem alicuius rei peritiam habemus, eo utrique sumus audaciores.* v. Matth. p. 1062. Indicat his verbis, quare Atheniensibus in praesentia quidem maior fiducia esse debeat: nam magno animo et fortitudine Lacedaemonios praestare negat; utrosque inter se alicuius rei peritia antecellere, eoque se audaciores esse ait. In praesentia autem id adesse, quo ipsi, Athenienses, excellant, nam rei navalis prudentiam exhiberi oportere. Infinitivus cum nominativo iunctus ita explicari potest: τῷ δὲ, ὅτι ἑκάτεροί τι ἐμπειρότεροί ἐσμεν, θρασύτεροί ἐσμεν. Mox de formula παρὰ πολύ v. Matth. §. 588. a. p. 1174. Ad verba ἄξιον τοῦ παρὰ πολύ supple προνενικηκέναι. Sed cum his conferri non queunt, quae Krueg. ad Dionys. p. 48. comparavit 7, 66. τῷ παρ' ἐλπίδα τοῦ αὐχήματος σφαλλόμενοι καὶ παρὰ ἰσχὺν τῆς δυνέμεως ἐνδιδόασιν ubi τὸ παρ' ἐλπίδα τοῦ αὐχήματος est das ihrem Uebermuth Unerwartete, nec quidquam supplendum est, nisi ὄντι. Rectius comparavit 8, 41. ἀφεὶς τὸ ἐς τὴν Χίον ἔπλει ἐς τὴν Καῦνον, i. e. ἀφεὶς τὸ πλεῖν ἐς τὴν X. At Popp. supplet ἄξιον τοῦ παρὰ πολὺ πράττειν. πράξειν, aut ἄξιόν του scribit, ad exemplum loci 8, 106. ἀπηλλάγησαν τοῦ-τοὺς πολεμίους ἔτι ἀξίους του ἐς τὰ ναυτικὰ νομίζειν. Hoc si sequaris, nescias, quid verbis παρὰ πολύ opus sit. Verba τὸ παρὰ πολὺ πράσσειν significare ait *eximiam agendi rationem*, incertum an idem, quod ex versione H. Muelleri addit: die grosse Anstrengung, quod est inauditum dicendi genus, et vel ideo reiiciendum, quia in hac formula παρά non potest habere vim comparationis, quam affert demum verbum νικᾶν in formula παρὰ πολὺ νικᾶν. Mihi haec verba Schol. recte interpretari videtur: ἡγοῦνται οἱ ἐχθροὶ μὴ ἀνθίστασθαι ἡμᾶς ἄλλως ἢ μέλλοντάς τι γενναῖον πρᾶξαι i. e. dass wir etwas unseres früheren, vollständigen Sieges Würdiges ausführen wollen. Popp. aliam rationem proponit, existimans τὸ παρὰ πολύ substantive positum esse, comparans τὸ παρ' ἐλπίδα, quo nihil proficitur, quum haec quoque et similes formulae non sine ellipsi ponantur, et proinde quaestio, quid verbi suppleri commodissime possit, non solvatur sic, sed evitetur.

σται, εἴπερ καὶ τούτοις ἐν ἐκείνῳ, ἐπεὶ εὐψυχίᾳ, γε οὐδὲν προφέρουσι, τῷ δὲ ἑκάτεροί τι ἐμπειρότεροι εἶναι θρασύτεροί ἐσμεν. Λακεδαιμόνιοί τε ἡγούμενοι τῶν ξυμμάχων διὰ τὴν σφετέραν δόξαν ἄκοντας προσάγουσι τοὺς πολλοὺς ἐς τὸν κίνδυνον, ἐπεὶ οὐκ ἄν ποτε ἐπεχείρησαν ἡσσηθέντες παρὰ πολὺ αὖθις ναυμαχεῖν. μὴ δὴ αὐτῶν τὴν τόλμαν δείσητε. πολὺ δὲ ὑμεῖς ἐκείνοις πλέω φόβον παρέχετε καὶ πιστότερον κατά τε τὸ προνενικηκέναι καὶ ὅτι οὐκ ἂν ἡγοῦνται μὴ μέλλοντάς τι ἄξιον τοῦ παρὰ πολὺ πράξειν ἀνθίστασθαι ἡμᾶς. ἀντίπαλοι μὲν γὰρ οἱ πλείους, ὥσπερ οὗτοι, τῇ δυνάμει τὸ πλέον πίσυνοι ἢ τῇ γνώμῃ ἐπέρχονται· οἱ δ' ἐκ πολλῷ ὑποδεεστέρων καὶ ἅμα οὐκ ἀναγκαζόμενοι μέγα τι τῆς διανοίας τὸ βέβαιον ἔχοντες ἀντιτολμῶσιν. ἃ λογιζόμενοι οὗτοι τῷ οὐκ εἰκότι πλέον πεφόβηνται

ἀντίπαλοι] Schol. θαῤῥοῦντες ἀντιπαλαίειν. Verba sic ordinanda sunt: οἱ πλείους (die Mehrzahl der Menschen) ἀντίπαλοι (ὄντες i. e. wenn sie dem Gegner gewachsen sind), ὥσπερ οὗτοι etc. Sensus idem est, ac si scripsisset ἀντιπάλους ὄντας, τῇ δυνάμει τὸ πλέον ἢ τῇ γνώμῃ πισύνους ἐπέρχεσθαι, τῶν πλειόνων ἐστί, at οἱ ἐκ πολλῷ ὑποδεεστέρων (sc. ἐπερχόμενοι) καὶ ἅμα οὐκ ἀναγκαζόμενοι ἀντιτολμῶσιν (οὐ τῇ δυνάμει τὸ πλέον πίσυνοι) ἢ ὅτι μέγα τι τὸ βέβαιον τῆς διανοίας ἔχουσι, denn dass einer einem Feinde, dem er völlig gewachsen ist, zu Leibe geht, wobei er mehr auf seine Macht als auf seinen Muth und seine Klugheit baut, das ist nichts Seltenes. Allein wer mit weit geringeren Rüstungen und dabei ohne Zwang dergleichen wagt, den kann nur ein nicht zu erschütternder Heldenmuth bewegen, seinem Feind so kühn die Spitze zu bieten. Popp. quaerit, quo pacto is, qui hosti tantum par sit copiis, et non superior, magis copiis, quam consilio fretus aggredi bene dicatur, addens Lacedaemonios saltem tunc non pares, sed longe maiores hostilibus copias in pugnam produxisse. Ad quod respondeas, talem exercitum, qui hosti tantum par sit, si non magis viribus quam consilio confideret, etiam minoribus viribus instructum cum hoste congressurum esse, magis sic consilio fretum, et non viribus. Neque in hac sententia de Lacedaemoniis loquitur, sed de eo, quod plures homines faciunt, quos si dixisset superiores viribus esse velle, priusquam cum hostibus congrediuntur, falso dixisset, siquidem experientia docet, plerumque hostem cum hoste dimicare audere, viribus certe non inferiorem, etiamsi non superiorem. Athenienses autem eximit ex illo numero plurium hominum, praedicans eos vel cum inferioribus copiis, praeter consuetudinem plurium, hostes aggredi audere.

ἃ λογιζόμενοι] i. e. λογιζόμενοι, ὅτι οἱ ἐκ πολλῷ ὑποδεεστέρων ἐπερχόμενοι, καὶ ἅμα οὐκ ἀναγκαζόμενοι, μέγα τι τῆς διανοίας τὸ βέβαιον ἔχοντες ἀντιτολμῶσιν, hanc nostram peritiae et fiduciae praestantiam reputantes isti nos magis extimescunt propter id, quod non exspectabant, quod non probabile erat (τῷ οὐκ εἰκότι i. e. nos cum tanto minoribus copiis obviam iis ituros), quam propter aequalem sive iustum apparatum, quem non habemus. Ubi inter se contrarie posita sunt τὸ οὐκ εἰκός et ἡ κατὰ λόγον παρασκευή i. e. die verhältnissmässige Rüstung. Apte Arn. confert 6, 34. τῷ ἀδοκήτῳ μᾶλλον ἢ ἐν καταπλαγεῖεν ἢ τῇ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς δυνάμει, ubi τὸ ἀδόκητον fere idem est, quod τὸ οὐκ εἰκός. Verba πολλὰ δέ etc. hunc sensum habent: multi enim iam exercitus devicti sunt ob imperitiam ab inferiori-

ἡμᾶς ἢ τῇ κατὰ λόγον παρασκευῇ. πολλὰ δὲ καὶ στρατόπεδα ἤδη ἔπεσεν ὑπ' ἐλασσόνων τῇ ἀπειρίᾳ, ἔστι δὲ ἃ καὶ τῇ ἀτολμίᾳ· ὧν οὐδετέρου ἡμεῖς νῦν μετέχομεν. τὸν δὲ ἀγῶνα οὐκ ἐν τῷ κόλπῳ ἑκὰν εἶναι ποιήσομαι, οὐδὲ ἐσπλεύσομαι ἐς αὐτόν. ὁρῶ γὰρ ὅτι πρὸς πολλὰς ναῦς ἀνεπιστήμονας ὀλίγαις ναυσὶν ἐμπείροις καὶ ἄμεινον πλεούσαις ἡ στενοχωρία οὐ ξυμφέρει. οὔτε γὰρ ἂν ἐπιπλεύσειέ τις ὡς χρὴ ἐς ἐμβολὴν μὴ ἔχων τὴν πρόσοψιν τῶν πολεμίων ἐκ πολλοῦ, οὔτε ἂν ἀποχωρήσειεν ἐν δέοντι πιεζόμενος· διέκπλοι τε οὐκ εἰσὶν οὐδὲ ἀναστροφαί, ἅπερ νεῶν ἄμεινον πλεουσῶν ἔργα ἐστίν, ἀλλ' ἀνάγκη ἂν εἴη τὴν ναυμαχίαν πεζομαχίαν καθίστασθαι, καὶ ἐν τούτῳ αἱ πλείους νῆες κρείσσους γίγνονται. τούτων μὲν οὖν ἐγὼ ἕξω τὴν πρόνοιαν κατὰ τὸ δυνατόν· ὑμεῖς δὲ εὔτακτοι παρὰ ταῖς ναυσὶ μένοντες τά τε παραγγελλόμενα ὀξέως δέχεσθε ἄλλως τε καὶ δι' ὀλίγου τῆς ἐφορμήσεως οὔσης καὶ ἐν τῷ ἔργῳ κόσμον καὶ σιγὴν περὶ πλείστου ἡγεῖσθε, ὧς τε τὰ πολλὰ τῶν πολεμικῶν ξυμφέρει καὶ ναυμαχίᾳ οὐχ ἥκιστα, ἀμύνασθε δὲ τούσδε ἀξίως τῶν προειργασμένων. ὁ δὲ ἀγὼν μέγας ὑμῖν, ἢ καταλῦσαι Πελοποννησίων τὴν ἐλπίδα τοῦ ναυτικοῦ ἢ ἐγγυτέρω καταστῆσαι Ἀθηναίοις τὸν

bus numero, adde ob ignaviam: utriusque autem nos expertes sumus. „Non accurata est argumentatio. Nam si exercitus maiores a minoribus vincuntur ob imperitiam et ignaviam, ab his autem vitiis Athenienses liberi sunt, sequitur quidem eos, si plures essent Peloponnesii, ab iis non victum iri, non item sequitur, quum pauciores sint, victoriam iis futuram. Debebat igitur potius scribi ὧν ἑκατέρου οἱ Πελοποννήσιοι νῦν μετέχουσι.“ Popp. Auctor omisit sententiam contrariam Λακεδαιμόνιοι δὲ νῦν μετέχουσι usitatissimo more Graecorum, negantium id, cuius contrarium intelligi volunt, quemadmodum 1, 40. Mox de formula ἑκὼν εἶναι v. Greg. Cor. p. 73. Herm. ad Vig. p. 888. Matth. p. 1070 sq. et de verbis ἂν ἐπιπλεύσειε ibidem p. 977. b. Porro impetus quum fiebat in latera, ἐς ἐμβολήν fieri dicebatur; differt προσβολή, qui est adversus concursus 7, 70. Et pro πρόσοψιν Bekk. coniecit πρόοψιν, quod non videtur necesse esse, quia sequitur ἐκ πολλοῦ, ex longinquo. Mox ἀναστροφαί „sunt recessiones navium, iunctae cum aversione, sive reversiones (das Umkehrtmachen). Ἀναστροφή discernenda est a conversione sive ἐπιστροφῇ (Schwenkung) et ab ἀνακρούσει sive recessione, quae fiebat navi ἀντιπρώρῳ i. e. prora hosti opposita.“ Popp.

τῆς ἐφορμήσεως] Schol. τῶν πολεμίων. „Interpretare: *quum praesertim motiones inter nos tam intentis oculis observemus intra tam breve spatium.* Ἐφόρμησις ab ἐφορμέω, significat occupatam hostili consilio stationem.“ Arn. Vid. adn. ad 6, 49. Mox omnes libri ὥστε τὰ πολλά praeter C., qui ὥσπερ et in marg. ὥστε praebet. Ὥσπερ etiam in marg. cod. Bas. adnotatur. Marg. Flor. Vim. ᾧ τά τε πολλά. Valla: *quae quum in aliis rebus bellicis conducunt, tum* etc. Popp. recepit coniecturam H. Stephani: ὃ ἔς τε τὰ πολλά. Fortasse rectius ὥς τε diductis syllabis scribitur. Vid. Schaef. ad Apoll. Rhod. 2. p. 299. Quamquam desideratur ὡς τά τε πολλά etc. At particulam istam traiici frequentissimum est, ut 7, 18. init. ὥσπερ τε προεδέδοκτο pro ὥσπ. προεδ. τε 4, 24. τοῖς Ἀθηναίοις τε οὐκ ἂν εἶναι ἐφορμεῖν. pro οὐκ ἐφορμεῖν τε etc. Adde Heind. ad Platon. Protag. §. 42.

φόβον περὶ τῆς θαλάσσης. ἀναμιμνήσκω δ' αὖ ὑμᾶς ὅτι νενικήκατε αὐτῶν τοὺς πολλούς. ἡσσημένων δὲ ἀνδρῶν οὐκ ἐθέλουσιν αἱ γνῶμαι πρὸς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους ὁμοῖαι εἶναι.

90 Τοιαῦτα δὲ καὶ ὁ Φορμίων παρεκελεύετο. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἐπέπλεον ἐς τὸν κόλπον καὶ τὰ στενά, βουλόμενοι ἄποντας ἔσω προαγαγεῖν αὐτούς, ἀναγόμενοι ἅμα ἕῳ ἔπλεον ἐπὶ τεσσάρων ταξάμενοι τὰς ναῦς ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν γῆν ἔσω ἐπὶ τοῦ κόλπου, δεξιῷ κέρᾳ ἡγουμένῳ, ὥςπερ καὶ ὥρμουν· ἐπὶ δ' αὐτῷ εἴκοσι ἔταξαν τὰς ἀριστα πλεούσας, ὅπως εἰ ἄρα νομίσας ἐπὶ τὴν Ναύπακτον αὐτοὺς πλεῖν ὁ Φορμίων καὶ αὐτὸς ἐπιβοηθῶν ταύτῃ παραπλέοι, μὴ διαφύγοιεν πλέοντα τὸν ἐπίπλουν σφῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἔξω τοῦ ἑαυτῶν κέρως, ἀλλ' αὗται αἱ νῆες περικλήσειαν. ὁ δὲ ὅπερ ἐκεῖνοι προσεδέχοντο φοβηθεὶς περὶ τῷ χωρίῳ ἐρήμῳ ὄντι ὡς ἑώρα ἀναγομένους αὐτούς, ἄκων καὶ κατὰ σπουδὴν ἐμβιβάσας ἔπλει παρὰ τὴν γῆν· καὶ ὁ πεζὸς ἅμα τῶν Μεσσηνίων παρεβοήθει. ἰδόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ μίαν ἐπὶ κέρως παρα-

90. *οὐκ ἐπέπλεον*] Etenim Athenienses extra sinum apud Rhium Molycrium stationem habebant; Lacedaemonii apud Panormum naves appulsas tenebant. v. cap. 86. De pugna, cuius descriptio sequitur, v. Mitford. H. Gr. 15, 3. Mox minus recte Matth. p. 1164. verba *ἐπὶ τεσσάρων* intelligit vier Schiffe tief, quum sit vier Schiffe hoch. Nam hae naves erant quaternae iuxta, novenae denae altera post alteram positae, unde numerus exit septuaginta sex navium. Deinde *ἔσω* dixit adiectis verbis *ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν γῆν*, significans, Peloponnesios non solum in sinum versus navigasse, sed etiam ad terram suam versus: nam *ἔσω* solum non sufficiebat, siquidem intus in portum velit poterant etiam recta Naupactum versus. Atqui dissimulabant primo se Naupactum petere: quare aliquamdiu suam terram versus naves agebant i. e. latus portum intrantibus dextrum aliquamdiu legebant. Mox *ταύτῃ* intellige *Naupactum versus*. Sensus verborum *πλέοντα τὸν ἐπίπλουν* hic videtur esse: die Peloponnesier stellten an dem rechten Flügel die zwanzig besten Schiffe auf, um zu verhindern, dass nicht Phormions Schiffe schneller über den Peloponnesischen rechten Flügel hinauskämen, und sie also die Athenischen Schiffe nicht zwischen sich und das Festland drängen könnten. Deinde *τῷ χωρίῳ ἐρήμῳ* Naupactum significat.

κατὰ μίαν ἐπὶ κέρως] Schol. *ὡς ἂν εἰ ἔλεγε μίαν κατακολουθοῦσαν τῇ ἑτέρᾳ· τοῦτο γὰρ τὸ ἐπὶ κέρως δηλοῖ.* Dicitur eodem sensu etiam *κατὰ μίαν ναῦν τεταγμένους πλεῖν* 2, 83. „Itaque verba *κατὰ μίαν* facile pro interpretatione locutionis *ἐπὶ κέρως* quispiam habuerit, nisi excusari putet pleonasmis huiusmodi: *τάχ' ἂν ἴσως — μέντοι ὅμως — ἀπὸ βοῆς ἕνεκα* etc.“ Popp. *Ἐπὶ κέρως* solet, opinor, significare longam tenuemque seriem navium, quae alia post aliam invehuntur; interdum tamen etiam longam tenuemque seriem navium, quae alia iuxta aliam stant. Notio extentionis et tenuitatis non minus servatur in ordine navium, quae singulae iuxta singulas, quam quae singulae post singulas collocantur; sed consuetudo evaluit, ut *ἐπὶ κέρως* communiter dicatur de navibus, quae singulae post singulas veluntur, quia motio hoc ordine facta magis secundum naturam fit et magis ex consuetudine, quam eo ordine, quo naves positae sunt alia iuxta aliam

πλέοντας καὶ ἤδη ὄντας ἐντὸς τοῦ κόλπου τε καὶ πρὸς τῇ γῇ, ὅπερ ἐβούλοντο μάλιστα, ἀπὸ σημείου ἑνὸς ἄφνω ἐπιστρέψαντες τὰς ναῦς μετωπηδὸν ἔπλεον ὡς εἶχε τάχους ἕκαστος ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἤλπιζον πάσας τὰς ναῦς ἀπολήψεσθαι. τῶν δὲ ἕνδεκα μὲν αἵπερ ἡγοῦντο ὑπεκφεύγουσι τὸ κέρας τῶν Πελοποννησίων καὶ τὴν ἐπιστροφὴν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν· τὰς δὲ ἄλλας ἐπικαταλαβόντες ἐξέωσάν τε πρὸς τὴν γῆν ὑποφευγούσας καὶ διέφθειραν, ἄνδρας τε τῶν Ἀθηναίων ἀπέκτειναν ὅσοι μὴ ἐξένευσαν αὐτῶν. καὶ τῶν νεῶν τινας ἀναδούμενοι εἷλκον κενάς, μίαν δὲ αὐτοῖς ἀνδράσιν εἷλον ἤδη· τὰς δέ τινας οἱ Μεσσήνιοι παραβοηθήσαντες καὶ ἐπεςβαίνοντες ξὺν τοῖς ὅπλοις ἐς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπιβάντες, ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων μαχόμενοι ἀφείλοντο ἑλκομένας ἤδη. ταύτῃ μὲν οὖν οἱ Πελοποννήσιοι 91 ἐκράτουν τε καὶ ἔφθειραν τὰς Ἀττικὰς ναῦς· αἱ δὲ εἴκοσι νῆες αὐτῶν αἱ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρως ἐδίωκον τὰς ἕνδεκα ναῦς τῶν Ἀθη-

[vel quia quae naves continua longa serie singulae post singulas invehuntur, eaedem levi facta conversione eodem longo ordine alia iuxta aliam stant], significans aciem navium, quae singulae post singulas navigant, formula *ἐπὶ κέρως* vel *ἐπὶ κέρας* legitur his locis: 6, 32. 50. 8, 104., apud Herodot. 6, 12. ubi v. Schweigh., apud Xen. H. Gr. 6, 2, 30. 1, 7, 31. et fortasse etiam ap. Appian. Mithrid. c. 24., quamquam ibi quidem nihil impedit, quominus intelligas seriem navium, quae singulae alia iuxta aliam collocatae sunt. Apud Athenae. 13, 24. p. 568. E. et 569, B. *ἐπὶ κέρως* significat ordinem puellarum, quae alia iuxta aliam ponuntur. Arn. Apud Xenoph. H. Gr. 1, 6, 22. Athenienses ad Arginusas aciem ita instruxerunt, ut plures navium ordines alius post alium starent, non igitur *ἐπὶ κέρως*, sed quod idem scriptor 6, 2, 18. *ἐπὶ φάλαγγος* dicit. Mox *μετωπηδόν* legitur. Etenim „aciem primum instruxerunt in ordines, qui singuli quaternas naves habebant i. e. 4 in der Fronte, deinde conversione facta (mit einer Schwenkung) *adversis frontibus* (*μετωπηδόν*) Athenienses oppositum litus navigando petierunt.“ Popp. At *μετωπηδόν* est *iunctis frontibus* (sic dicas cum Virgilio 5. Aen. 158.), quod nos dicimus in geschlossener Fronte (de front.) Ex adverso ponitur *τὸ ἐπὶ κέρως πλεῖν*, (à la file), ut patet ex Lucian. de Conscr. Hist. c. 29. vers. fin. Vol. 4. p. 194. Bip. *ἀλλ' οὐδὲ ὅπλα ἐκεῖνός γε ἤδει, οὐδὲ μηχανήματα οἷά ἐστιν, οὐδὲ τάξεων ἢ καταλοχισμῶν ὀνόματα. πάνυ γοῦν ἔμελεν αὐτῷ πλαγίαν μὲν τὴν ὀρθίαν φάλαγγα, ἐπὶ κέρως δὲ λέγειν τὸ ἐπὶ μετώπου ἄγειν.* Et c. 37. p. 200. *τί ἐπὶ κέρως, καὶ τί ἐπὶ μετώπου;* Vid. Dorv. ad Charit. p. 584. Schweigh. ad Athenae. 13. p. 568. E. Wessel. ad Herodot. 7, 100., qui *aequata serie* interpretatur, et Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 420, 184.

ἕνδεκα μέν] Vulgo additur *τινες*, quod om. plurimi libri. Non raro numeralibus addi docet Popp., nec videri temere oriri potuisse, deesse tamen tale additamentum c. 91. init. Mox verbum *ὑπεκφεύγουσι* iunge cum verbis *ἐς τὴν εὐρυχωρίαν* i. e. in eine breite Stelle des Hafen. Dukas: *εὐρυχωρίαν τὴν περὶ τὴν Ναύπακτον. εὐρύνεται γὰρ ὁ κόλπος ἐνταῦθα.* Hae autem undecim naves ex adverso ponuntur novem illis navibus Atheniensium, quae a Peloponnesiis ita in angustum comprimebantur, ut essent inter litus et naves Peloponnesiorum *μετωπηδόν* (i. e. in geschlossener Fronte) adnavigantium.

ναίων αἵπερ ὑπεξέφυγον τὴν ἐπιστροφὴν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν. καὶ φθάνουσιν αὐτοὺς πλὴν μιᾶς νεὼς προκαταφυγοῦσαι ἐς τὴν Ναύπακτον, καὶ ἴσχουσαι ἀντίπρωροι κατὰ τὸ Ἀπολλώνιον παρεσκευάζοντο ἀμυνούμενοι, ἢν ἐς τὴν γῆν ἐπὶ σφᾶς πλέωσιν. οἱ δὲ παραγενόμενοι ὕστερον ἐπαιώνιζόν τε ἅμα πλέοντες ὡς νενικηκότες καὶ τὴν μίαν ναῦν τῶν Ἀθηναίων τὴν ὑπόλοιπον ἐδίωκε Λευκαδία ναῦς μία πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων. ἔτυχε δὲ ὁλκὰς ὁρμοῦσα μετέωρος, περὶ ἣν ἡ Ἀττικὴ ναῦς φθάσασα [καὶ περιπλεύσασα] τῇ Λευκαδίᾳ διωκούσῃ ἐμβάλλει μέσῃ καὶ καταδύει. τοῖς μὲν οὖν Πελοποννησίοις γενομένου τούτου ἀπροσδοκήτου τε καὶ παρὰ λόγον φόβος ἐμπίπτει· καὶ ἅμα ἀτάκτως διώκοντες διὰ τὸ κρατεῖν αἱ μέν τινες τῶν νεῶν καθεῖσαι τὰς κώπας ἐπέστησαν τοῦ πλοῦ, ἀξύμφορον δρῶντες πρὸς τὴν ἐξ ὀλίγου ἀντεξόρμησιν, βουλόμενοι τὰς πλείους περιμεῖναι, αἱ δὲ
92 καὶ ἐς βραχέα ἀπειρίᾳ χωρίων ὤκειλαν. τοὺς δὲ Ἀθηναίους ἰδόντας ταῦτα γιγνόμενα θάρσος τε ἔλαβε καὶ ἀπὸ ἑνὸς κελεύσματος ἐμβοήσαντες ἐπ' αὐτοὺς ὥρμησαν. οἱ δὲ διὰ τὰ ὑπάρχοντα ἁμαρτήματα καὶ τὴν παροῦσαν ἀταξίαν ὀλίγον μὲν χρόνον ὑπέμειναν, ἔπειτα δὲ ἐτράποντο ἐς τὸν Πάνορμον, ὅθενπερ ἀνηγάγοντο. ἐπιδιώκοντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τάς τε ἐγγὺς οὔσας μάλιστα ναῦς ἔλαβον ἔξ καὶ τὰς ἑαυτῶν ἀφείλοντο ἃς ἐκεῖνοι πρὸς τῇ γῇ διαφθείραντες τὸ πρῶτον ἀνεδήσαντο· ἄνδρας τε τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τινὰς δὲ καὶ ἐξώγρησαν. ἐπὶ δὲ τῆς Λευκαδίας νεὼς ἡ περὶ τὴν ὁλκάδα κατέδυ Τιμοκράτης ὁ Λακεδαιμόνιος πλέων, ὡς ἡ ναῦς διεφθείρετο, ἔσφαξεν ἑαυτόν, καὶ ἐξέπεσεν ἐς τὸν Ναυπακτίων λιμένα. ἀναχωρήσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τροπαῖον ἔστησαν ὅθεν ἀναγόμενοι ἐκράτησαν, καὶ τοὺς νεκροὺς καὶ τὰ ναυάγια ὅσα πρὸς τῇ ἑαυτῶν ἦν ἀνείλοντο, καὶ τοῖς ἐναντίοις τὰ ἐκείνων ὑπόσπονδα ἀπέδοσαν. ἔστησαν δὲ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τροπαῖον ὡς νενικηκότες, τῆς τροπῆς, ἃς πρὸς τῇ γῇ ναῦς διέφθειραν· καὶ ἦνπερ ἔλαβον ναῦν, ἀνέθεσαν ἐπὶ τὸ Ῥίον τὸ Ἀχαϊκὸν παρὰ τὸ τροπαῖον. μετὰ δὲ ταῦτα φοβούμενοι τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων βοήθειαν ὑπὸ νύκτα ἐσέπλευσαν ἐς κόλπον τὸν Κρισαῖον καὶ Κόρινθον πάντες πλὴν Λευκαδίων. καὶ οἱ ἐκ τῆς Κρήτης Ἀθηναῖοι ταῖς εἴκοσι ναυσίν, αἷς ἔδει πρὸ τῆς ναυμαχίας τῷ Φορμίωνι παραγενέσθαι, οὐ πολλῷ ὕστερον τῆς ἀναχωρήσεως τῶν νεῶν ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Ναύπακτον. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

91. *φθάνουσιν*] sc. naves Atheniensium fuga antevertunt eas, quae persequuntur. Mox *ὁλκάς* secundum Suidam Thucydidi est *ἡ ἐμπορικὴ ναῦς*. Verba *καὶ περιπλεύσασα* om. It. Vat. et s. v. alia man. habent H. et I. In. F. *καὶ διαπλεύσασα*. Lugd. *περιπλέουσα*. Popp. in his verbis reprehendit consecutionem verborum, quum ad significandum *postquam prior circumnaviyaverat*, *καὶ* omittendum eoque omisso oratio in *ἐπεὶ ἔφθασε περιπλεύσασα* solvenda fuerit. Sola verba *περὶ ἣν φθάσασα* offensioni esse non possunt, quum frequentissima sit haec praegnans vis verborum, cum praepositione aliqua iunctorum, qua praepositione facile fit ad intelligendum, quid verbi supplendum sit. Neque omiserunt interpretes exempla afferre, velut Bloomf. attulit locum Arrian. Al. M. 6, 7, 3. *διώκων εἶχετο τῶν φθασάντων εἰς τὴν ἀποχώρησιν*, et dictionis *φθάνειν εἰς* mentionem facere Gregorium Cor. p. 846. monuit. Popp. addit Appian. Syr. 36., nec mihi videtur improbabile, verba illa ab illis ipsis adiecta esse, qui, quae necessaria sibi viderentur, supplere vellent. Mox in *διώκοντες* constructio ad sensum facta, ut in participiis proxime sequentibus *δρῶντες* et *βουλόμενοι*, et supra in hoc ipso cap. in *ἀμυνούμενοι*. Deinde de *καθεῖσαι τὰς κώπας* v. Gronov. Obss. 4, 26., qui inter alia affert verba Livii 36, 44. *demittere in aquam remos ab utroque latere stabiliendae causa navis iussit.* Remos Bloomf. dicit ad perpendiculum ut contos demissos esse, quo fluctuum vis impediatur, idque nautas Anglos vocare backing the oars.

ἀξύμφορον δρῶντες] i. e. *rem sibi perniciosam facientes.* Sic nonnunquam vox Latina *inutilis* accipienda est, sic *ἀλυσιτελής* et *ἀχρεῖος*. Gottl. Est potius *rem stultam facientes.* Hoc scriptor dicit: dum naves Atheniensium e fuga redeuntes incitato cursu contra Peloponnesiorum naves, qui illas fugientes paulo ante persequebantur, parvo iam intervallo distantes feruntur, rem stultam fecisse Peloponnesios, quum remis inhiberent (*ἐπέστησαν τοῦ πλοῦ*) et se propinquae iam Atheniensium incursioni exponerent. Nisi potius non Atheniensium *ἀντεξόρμησις* intelligenda est, sed in universum spatium utrisque patens ad incurrendum, id quod praefero, quia nondum narratum est de incursione Atheniensium, sed ea narratio postea demum sequitur.

92. *ἀπὸ ἑνὸς κελεύσματος*] i. e. *uno iussu.* v. Wessel. ad Diod.

Πρὶν δὲ διαλῦσαι τὸ ἐς Κόρινθόν τε καὶ τὸν Κρισαῖον
93 κόλπον ἀναχωρῆσαν ναυτικὸν ὁ Κνῆμος καὶ ὁ Βρασίδας καὶ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες τῶν Πελοποννησίων ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος ἐβούλοντο διδαξάντων Μεγαρέων ἀποπειρᾶσαι τοῦ Πειραιῶς τοῦ λιμένος τῶν Ἀθηναίων· ἦν δὲ ἀφύλακτος καὶ ἄκλητος

3, 14. Mox *διαφθείραντες* est welche sie unbrauchbar gemacht hatten, et *ἐξέπεσεν*, *in portum Naupacti delatus est.* Mox *ἡ σύνταξις* secundum Scholiastam *οὕτως· ὡς νενικηκότες ἕνεκεν τῆς τροπῆς ὧν νεῶν, ἃς πρὸς τῇ γῇ διέφθειραν.* Deinde F. *ἃς ἔδει* pro *αἷς ἔδει*, „at v. Matth. §. 391. 2. Quamquam ne opus quidem eius explicatione, quum ad *ἔδει* etiam suppleas *αὐτούς*.“ Popp.

93. *τοῦ Πειραιῶς τοῦ λιμένος*] Alter articulus additus est, ut Piraeus portus a Piraeo urbe discernatur, sic c. 94. est *ἐκ τοῦ Βουδόρου τοῦ φρουρίου*, ut castellum eius nominis discernatur a promontorio cognomine. Porro „verba *τῶν ναυτῶν ἕκαστον* etc. memorabilia sunt propterea, quod comprobant, in triremibus antiquorum Graecorum tantum singulos remiges remos egisse, quum quidam scriptores praeiudicata opinione de magnitudine navium veterum, concepissent, singulos remos a pluribus actos esse.“ Arn. Mox *ὑπηρέσιον* Schol. interpretatur *τὸ κῶας*, *ᾧ ἐπικάθηνται οἱ ἐρέσσοντες διὰ τὸ μὴ συντρίβεσθαι αὐτῶν τὰς πυγάς.* v. Bloomf. ad Aesch. Pers. Gloss. 402. Arn. ed. Thuc. Vol. 2. p. 461 sqq. Et „voce *τροπωτήρ* significatur lorum, quo remus alligabatur ad paxillum, qui erat mos similis ei, qui etiam nunc obtinet in mari mediterraneo, quum apud nos remus inter binos paxillos ultro citroque moveatur sine ligaculo. Conf. Aesch. Pers. 374. Schütz. Schol. ad Aïst. Ach. 548.“ Arn. De verbis *μὴ ἄν ποτε* v. Matth. p. 1003 sq. Herm. ad Soph. Tr. 627. et de verbis *ἐπεὶ — τολμῆσαι* Matth. p. 1057. §. 537. extr. Structura haec est:

εἰκότως διὰ τὸ ἐπικρατεῖν πολὺ τῷ ναυτικῷ. ἐδόκει δὲ λαβόντα τῶν ναυτῶν ἕκαστον τὴν κώπην καὶ τὸ ὑπηρέσιον καὶ τὸν τροπωτῆρα πεζῇ ἰέναι ἐκ Κορίνθου ἐπὶ τὴν πρὸς Ἀθήνας θάλασσαν, καὶ ἀφικομένους κατὰ τάχος ἐς Μέγαρα καθελκύσαντας ἐκ Νισαίας τοῦ νεωρίου αὐτῶν τεσσαράκοντα ναῦς αἳ ἔτυχον αὐτόθι οὖσαι πλεῦσαι εὐθὺς ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ· οὔτε γὰρ ναυτικὸν ἦν προφυλάσσον ἐν αὐτῷ οὐδὲν οὔτε προσδοκία οὐδεμία μὴ ἄν ποτε οἱ πολέμιοι ἐξαπιναίως οὕτως ἐπιπλεύσειαν, ἐπεὶ οὐδ' ἀπὸ τοῦ προφανοῦς τολμῆσαι ἂν καθ' ἡσυχίαν, οὐδὲ εἰ διενοοῦντο, μὴ οὐκ ἂν προαισθέσθαι. ὡς δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ ἐχώρουν εὐθύς· καὶ ἀφικόμενοι νυκτὸς καὶ καθελκύσαντες ἐκ τῆς Νισαίας τὰς ναῦς ἔπλεον ἐπὶ μὲν τὸν Πειραιᾶ οὐκέτι, ὥσπερ διενοοῦντο, καταδείσαντες τὸν κίνδυνον, καί τις καὶ ἄνεμος λέγεται αὐτοὺς κωλῦσαι, ἐπὶ δὲ τῆς Σαλαμῖνος τὸ ἀκρωτήριον τὸ πρὸς Μέγαρα ὁρῶν· καὶ φρούριον ἐπ' αὐτοῦ ἦν καὶ νεῶν τριῶν φυλακὴ τοῦ μὴ ἐσπλεῖν Μεγαρεῦσι μηδ' ἐκπλεῖν μηδέν. τῷ τε φρουρίῳ προσέβαλον καὶ τὰς τριήρεις ἀφείλκυσαν κενάς, τήν τε ἄλλην Σαλαμῖνα ἀπροσδοκήτοις ἐπιπεσόντες ἐπόρθουν.

94 ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας φρυκτοί τε ἤροντο πολέμιοι καὶ ἔκπληξις ἐγένετο οὐδεμιᾶς τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἐλάσσων. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ ἄστει ἐς τὸν Πειραιᾶ ᾤοντο τοὺς πολεμίους ἐσπεπλευκέναι ἤδη, οἱ δ' ἐν τῷ Πειραιεῖ τήν τε Σαλαμῖνα ἡρῆσθαι ἐνόμιζον καὶ παρὰ σφᾶς ὅσον οὐκ ἐσπλεῖν αὐτούς· ὅπερ ἂν εἰ ἐβουλήθησαν μὴ κατοκνῆσαι, ῥαδίως ἂν ἐγένετο καὶ οὐκ ἂν ἄνεμος ἐκώλυσε. βοηθήσαντες δὲ ἅμ' ἡμέρᾳ πανδημεὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν Πειραιᾶ νεῶς τε καθεῖλκον καὶ ἐσβάντες κατὰ σπουδὴν καὶ πολλῷ θορύβῳ ταῖς μὲν ναυσὶν ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα

ἐπεὶ οὐδὲ ἐνόμισαν, (quod latet in προσδοκία) ἀπὸ τοῦ προφανοῦς — οὐδ' ἐνόμισαν εἰ (πολέμιοι) διενοοῦντο, μὴ οὐκ ἂν (Ἀθηναίους) προαισθέσθαι. Horum prius οὐδέ est auch nicht; alterum und nicht, sive noch: und man erwartete nicht, dass die Feinde so überraschend herankommen würden, weil man *auch nicht* glaubte, dass sie offen es ungestört wagen könnten, *noch* dass man, wenn sie es wagen würden, es nicht vorher gewahr werden würde i. e. man glaubte nicht, dass die Feinde offen es ungestört wagen könnten, ohne vorher bemerkt zu werden, dachte aber nicht daran, dass ein plötzlicher Ueberfall geschehen könne. Sic non est, cur οὐδ' — οὐδέ in οὔτε — οὔτε mutetur. Et duae negationes in a μὴ οὐκ ἄν hic affirmationem faciunt, nam infinitivus προαισθέσθαι pendet a μὴ οὐκ et praecessit οὐδέ, id est igitur und weil sie glaubten, dass wenn die Feinde es vorhätten, die Athener es bemerken würden. Denique τὸ ἀκρωτήριον est τὸ Βούδορον καλούμενον (Schol.).

94. φρυκτοί] i. e. Signalfeuer, de quibus v. adn. ad 3, 80. Mox in verbis ἔστι γὰρ ὅτε Bekk. et Popp. ὅ, τι pro ὅτε ex coniectura Abreschii reposuerunt, quia narratio exigat dici *nonnihil*, nec vero *nonnunquam*. Et διὰ χρόνου etc. significat die nach langer Zeit in die See gelassen wurden sive die seit langer Zeit nicht in die See gelassen waren. De portuum Atheniensium κλήσει v. Leak. Athen. p. 338 sq. vers. Germ.

ἔπλεον, τῷ πεζῷ δὲ φυλακὰς τοῦ Πειραιῶς καθίσταντο. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ὡς ἤσθοντο τὴν βοήθειαν, καταδραμόντες τῆς Σαλαμῖνος τὰ πολλὰ καὶ ἀνθρώπους καὶ λείαν λαβόντες καὶ τὰς τρεῖς ναῦς ἐκ τοῦ Βουδόρου τοῦ φρουρίου κατὰ τάχος ἐπὶ τῆς Νισαίας ἔπλεον· ἔστι γὰρ ὅ,τι καὶ αἱ νῆες αὐτοὺς διὰ χρόνου καθελκυσθεῖσαι καὶ οὐδὲν στέγουσαι ἐφόβουν. ἀφικόμενοι δὲ ἐς τὰ Μέγαρα πάλιν ἐπὶ τῆς Κορίνθου ἀπεχώρησαν πεζοί· οἱ δ' Ἀθηναῖοι οὐκέτι καταλαβόντες πρὸς τῇ Σαλαμῖνι ἀπέπλευσαν καὶ αὐτοί· καὶ μετὰ τοῦτο φυλακὴν ἅμα τοῦ Πειραιῶς μᾶλλον τὸ λοιπὸν ἐποιοῦντο λιμένων τε κλῄσει καὶ τῇ ἄλλῃ ἐπιμελείᾳ.

Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ χειμῶνος τούτου ἀρχο- 95
μένου Σιτάλκης ὁ Τήρεω Ὀδρύσης Θρᾳκῶν βασιλεὺς ἐστράτευσεν ἐπὶ Περδίκκαν τὸν Ἀλεξάνδρου Μακεδονίας βασιλέα καὶ ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θράκης, δύο ὑποσχέσεις, τὴν μὲν βουλόμενος ἀναπρᾶξαι, τὴν δὲ αὐτὸς ἀποδοῦναι. ὅ τε γὰρ Περδίκκας αὐτῷ ὑποσχόμενος, εἰ Ἀθηναίοις τε διαλλάξειεν ἑαυτὸν κατ' ἀρχὰς τῷ πολέμῳ πιεζόμενον καὶ Φίλιππον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πολέμιον ὄντα μὴ καταγάγοι ἐπὶ βασιλείᾳ, ἃ ὑπεδέξατο οὐκ ἐπετέλει· τοῖς τε Ἀθηναίοις αὐτὸς ὡμολογήκει ὅτε τὴν ξυμμαχίαν ἐποιεῖτο τὸν ἐπὶ Θράκης Χαλκιδικὸν πόλεμον καταλύσειν. ἀμφοτέρων οὖν ἕνεκα τὴν ἔφοδον ἐποιεῖτο καὶ τόν τε Φιλίππου υἱὸν Ἀμύνταν ὡς ἐπὶ βασιλείᾳ τῶν Μακεδόνων ἦγε καὶ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις, οἳ ἔτυχον παρόντες τούτων ἕνεκα, καὶ ἡγεμόνα Ἄγνωνα· ἔδει γὰρ καὶ τοὺς Ἀθηναίους ναυσί τε καὶ στρατιᾷ ὡς πλείστῃ ἐπὶ τοὺς Χαλκιδέας παραγενέσθαι. ἀνίστησιν οὖν ἐκ τῶν Ὀδρυσῶν ὁρμώμενος πρῶτον μὲν τοὺς 96
ἐντὸς τοῦ Αἵμου τε ὄρους καὶ τῆς Ῥοδόπης Θρᾷκας ὅσων ἦρχε μέχρι θαλάσσης ἐς τὸν Εὔξεινόν τε πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἔπειτα τοὺς ὑπερβάντι Αἷμον Γέτας καὶ ὅσα ἄλλα μέρη ἐντὸς τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ πρὸς θάλασσαν μᾶλλον τὴν τοῦ Εὐξείνου πόντου κατῴκητο· εἰσὶ δ' οἱ Γέται καὶ οἱ ταύτῃ

95. δύο ὑποσχέσεις] Si Scholiastae fides, Perdiccas Sitalcae grandem pecuniam promiserat, ni Philippum fratrem in regnum reduceret. Ante δύο vulgo διά additur, quod om. multi et boni libri. Esse notissimum schema Homericum, interpretes adnotarunt. Schol. ἀντὶ γενικῆς ἡ αἰτιατική, Ἀττικῶς, et confert Hom. Od. μ'. 73. Etenim totum et pars eodem casu ponuntur, ut 1, 89. v. Matth. p. 581. adn. 8. Propter verba Ἀθηναίοις — διαλλάξειεν v. 2, 29.

Φίλιππον] Perdiccas fratrem Alcetam imperio privavit. v. Plat. Gorg. c. 59. p. 471. Alter frater Philippus, expulsus et ipse a Perdicca, cum filio Philippi, Amynta, qui erat pater Philippi Demostheni aequalis, et Derdas, fratresque Derdae, et Pausanias (sive filius is fuit sive frater Derdae), hostes Perdiccae erant, regnum Macedoniae affectantes. Philippus, pater Amyntae, eo tempore (Ol. 87, 4. sive 429.) iam mortuus fuisse videtur.

96. De regno Odrysarum v. Arrian. Al. M. 1, 2, 3. et Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 164.

ὅμοροί τε τοῖς Σκύθαις καὶ ὁμόσκευοι πάντες ἱπποτοξόται. παρεκάλει δὲ καὶ τῶν ὀρεινῶν Θρᾳκῶν πολλοὺς τῶν αὐτονόμων καὶ μαχαιροφόρων, οἳ Δῖοι καλοῦνται, τὴν Ῥοδόπην οἱ πλεῖστοι οἰκοῦντες· καὶ τοὺς μὲν μισθῷ ἔπειθεν, οἱ δ' ἐθελονταὶ ξυνηκολούθουν. ἀνίστη δὲ καὶ Ἀγριᾶνας καὶ Λαιαίους καὶ ἄλλα ὅσα ἔθνη Παιονικὰ ὧν ἦρχε· καὶ ἔσχατοι τῆς ἀρχῆς οὗτοι ἦσαν μέχρι Γραικῶν καὶ Λαιαίων Παιόνων καὶ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, ὃς ἐκ τοῦ Σκόμβρου ὄρους διὰ Γραικῶν καὶ Λαιαίων ῥεῖ, οὗ ὡρίζετο ἡ ἀρχὴ τὰ πρὸς Παίονας αὐτονόμους ἤδη. τὰ δὲ πρὸς Τριβαλλοὺς καὶ τούτους αὐτονόμους Τρῆρες ὥριζον καὶ Τιλαταῖοι· οἰκοῦσι δ' οὗτοι πρὸς βορέαν τοῦ Σκόμβρου ὄρους καὶ παρήκουσι πρὸς ἡλίου δύσιν μέχρι τοῦ Ὀσκίου πο-

μέχρι Γραικῶν — Παιόνων] Popp. verba *καὶ Λαιαίων* om. et contra vulgatam *μέχρι Γραικῶν καὶ Λαιαίων* sic argumentatur: „Sitalces excivisse dicitur Agrianas, Laeaeos et, quibuscunque imperabat, Paeonicas nationes. Hi (Agrianes et Laeaei) extremi in eius imperio fuisse leguntur usque ad Graaeos et Laeaeos. Laeaei igitur extremi fuerunt usque ad Laeaeos. Id quod absurdum est. Unde patet, Thucydidem scripsisse *μέχρι Γραικῶν Παιόνων*, omissis verbis *καὶ Λαιαίων*.“ Hoc argumentum ad nihil recidit, si verba Thucydidis accurate inspicias. Graaei et Laeaei ad utrumque litus Strymonis habitabant; id quod patet ex verbis ὃς (Strymon) *διὰ Γραικῶν καὶ Λαιαίων ῥεῖ*. Ex his populis Graaei liberi erant, tum ii, qui cis, tum qui trans Strymonem habitabant. Id patet ex verbis: *ἀνίστη δὲ καὶ Ἀγριᾶνας καὶ Λαιαίους*. Si enim Graaei Sitalcae parentes fuissent, scriptor adiicere debebat Graaeorum quoque nomen, sic scribens: *καὶ Ἀγριᾶνας καὶ Λαιαίους καὶ Γραικίους ἀνίστη*, nec dicere, imperium Odrysarum pertinuisse usque ad Graaeos, ut mox dicit. Laeaeorum autem alii habitabant trans Strymonem, iique in ditione Sitalcae erant; id quod patet ex verbis: *ἔσχατοι τῆς ἀρχῆς οὗτοι* (Agrianes et Laeaei) *ἦσαν μέχρι Στρυμόνος* sc. *ἀρχῆς μέχρι Στρυμόνος προηκούσης*. Alii Laeaeorum cis Strymonem habitabant, iique liberi; id quod patet ex verbis Thucydidis, quibus dicit, Strymonem imperium Odrysarum terminasse. Quid igitur vetabat, quominus Thuc. scriberet: Agrianes et Laeaei extremi in imperio Sitalcae fuerunt usque ad Graaeos et Laeaeos pertinente? Siquidem hoc nihil aliud est, nisi Agrianes et Laeaeos non liberos in imperio Sitalcae extremos fuisse usque ad Graaeos et Laeaeos liberos pertinente. Neque hoc solum dicit, sed: usque ad Laeaeos et Strymonem, et statim adiicit, per Strymonem Laeaeos bipartitos fuisse. Quinetiam c. 97. scribit, imperium Odrysarum *ἐς ἤπειρον ἀπὸ Βυζαντίου ἐς Λαιαίους καὶ ἐπὶ τὸν Στρυμόνα* pertinuisse, ubi item nomen *Λαιαίους* Popp. delere debebat, si sibi constare volebat, quoniam hic quoque Laeaei usque ad Laeaeos (quippe extremi imperii versus hanc regionem) pertinuisse traduntur; et ne hic quidem in verbis *ἐς Λαιαίους* alii Laeaei intelligi possunt, nisi Laeaei liberi, extra ditionem Sitalcae et cis Strymonem habitantes. Qui enim diceret, imperium Odrysarum pertinuisse usque ad populum, qui et ipse pars imperii Odrysarum esset? Quod si licet, aeque licebit sic loqui: Preussen grenzt gegen Osten an Russland und Ostpreussen.

Ὀσκίου] Hunc Arn. putat eum fluvium esse, qui nunc Isker, ab Herodoto 4, 49. *Σκίος* appellatur, ubi sunt, qui ex Thucydide legi velint *Ὄσκιος*.' Hoc flumen fontes habet in antiqua Paeonia, et in Da-

ταμοῦ. ῥεῖ δ' οὗτος ἐκ τοῦ ὄρους ὅθενπερ καὶ ὁ Νέστος καὶ ὁ Ἕβρος· ἔστι δὲ ἐρῆμον τὸ ὄρος καὶ μέγα, ἐχόμενον τῆς Ῥοδόπης. ἐγένετο δὲ ἡ ἀρχὴ ἡ Ὀδρυσῶν μέγεθος ἐπὶ μὲν 97
θάλασσαν καθήκουσα ἀπὸ Ἀβδήρων πόλεως ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον τὸν μέχρι Ἴστρου ποταμοῦ· αὕτη περίπλους ἐστὶν ἡ γῆ τὰ ξυντομώτατα, ἢν ἀεὶ κατὰ πρύμναν ἱστῆται τὸ πνεῦμα, νηὶ στρογγύλῃ τεσσάρων ἡμερῶν καὶ ἴσων νυκτῶν· ὁδῷ δὲ τὰ ξυντομώτατα ἐξ Ἀβδήρων ἐς Ἴστρον ἀνὴρ εὔζωνος ἐνδεκαταῖος

nubium se exonerat, penetrans per Haemi convallem, quae inter quinque huiusmodi convalles Haemi maxime occasum spectat. At tabulae geographicae vulgares Iscrum ponunt, quasi qui originem habeat in septentrionali latere Haemi montis. Mox *ἐκ τοῦ ὄρους* est, ni fallor, *ex Scombro*.

97. *μέγεθος*] i. e. es war aber die Herrschaft der Odrysen ihrer Grösse nach, sofern sie sich am Meer erstreckte, von Abdera an bis zum Ister ans schwarze Meer reichend. Quare paulo post addit *τὰ μὲν πρὸς θάλασσαν τοσαύτη ἦν* et *αὕτη περίπλους ἐστίν* etc. Deinde lateri mare contingenti ex adverso posita mediterranea describit: *ἐς ἤπειρον δέ* etc. Et idem latus Diod. 12, 50. *παραθαλάσσιον* appellat. *Περίπλους* adiectivum est: diese Seite kann man umschiffen innerhalb 4 Tagen und 4 Nächten. Mox verbis *ἦν — ἵστηται* significat *ἄνεμον πρυμναῖον* sive ventum secundum. v. Dorv. ad Charit. p. 269. 626. Et *στρογγύλη* Scholiastae idem est, quod *ἐμπορικῇ* i. e. navis non remis, sed velis acta, cuius alveus non erat tam planus et profunditate carens, quam alveus triremis, sed altus ut nostrarum navium, ideoque oneribus portandis aptus. Talia navigia semper velis agebantur, et iter continuabant die noctuque, quum triremes, remis actae, singulis noctibus appellerent, quia, ut Arn. docuit, in hoc genere navium non apparatus erat quieti et victui capiendis.

τεσσάρων ἡμερῶν] Herodot. 4, 86. spatium itineris diurni computat esse stadiorum circ. 700, et nocturni 600, ubi loquens de itinere nocturno cogitandus est significare iter velis, non remis factum. Quam computationem si sequamur, iter Abderis usque ad Istrum fuerit circ. 5200 stad. Atqui ab veteribus ostiis Istri ad ostia Bospori recta ducta linea amplius tres partes latitudinis, quae dicuntur, sive circ. 210 milliar. Angl. numerantur; longitudo ipsius Bospori est 16; Propontidis 120; et Hellesponti 60 milliar., unde efficiuntur milliar. 196., atque ab ostio Hellesponti Abdera, ducta item recta linea, accedunt amplius 90 milliar. Itaque Abderis ad ostia usque Istri fuerint 496 milliar. Angl., id quod tam prope abest ab computatione Thucydidis, quam exspectari potest a modo computandi tam rudi: nam 5200 stadia exaequant 566 milliaria Angl. et paulo plus, si quis stadium faciat esse pedum 575. (v. Leak. Athen. p. 382. vers. Germ.) Atque distantiam Abderae et ostii Hellesponti credibile est, aliquanto maiorem fuisse centum milliariis, siquidem statuere licet, navem utcunque litus legere coactam esse, etiamsi sinum Cardiae non intrabat. Eademque ratione multo amplius 210 milliar. numeranda sint a Bosporo ad Istrum. Arn. Mox *εὔζωνος* cum Hesychio interpretor *μὴ ἔχων φορτίον*, ut sit *expeditus*.

ἐνδεκαταῖος] Diurnum iter peditis probabile est poni 200 stadiorum i. e. circiter 21¾ milliariorum Angl., si sequaris Herodotum 4, 101. Brevius intervallum 150 stadiorum, quod tradit 5, 53., intelligendum esse videtur de agmine exercitus. Itaque distantia Abderis transversa

τελεῖ. τὰ μὲν πρὸς θάλασσαν τοσαύτη ἦν· ἐς ἤπειρον δὲ ἀπὸ Βυζαντίου ἐς Λαιαίους καὶ ἐπὶ τὸν Στρυμόνα, ταύτῃ γὰρ διὰ πλείστου ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἐγίγνετο, ἡμερῶν ἀνδρὶ εὐζώνῳ τριῶν καὶ δέκα ἀνύσαι. φόρος τε ἐκ πάσης τῆς βαρβάρου καὶ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ὅσον προσῆξαν ἐπὶ Σεύθου, ὃς ὕστερον Σιτάλκου βασιλεύσας πλεῖστον δὴ ἐποίησε, τετρακοσίων ταλάντων ἀργυρίου μάλιστα δύναμις, ἃ χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἴη· καὶ δῶρα οὐκ ἐλάσσω τούτων χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου προσεφέρετο, χωρὶς δὲ ὅσα ὑφαντά τε καὶ λεῖα. καὶ ἡ ἄλλη κατασκευή, καὶ οὐ μόνον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τοῖς παραδυναστεύουσί τε καὶ γενναίοις Ὀδρυσῶν. κατεστήσαντο γὰρ τοὐναντίον τῆς Περσῶν βασιλείας τὸν νόμον, ὄντα μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις Θραξί, λαμβάνειν μᾶλλον ἢ διδόναι, καὶ αἴσχιον ἦν αἰτηθέντα μὴ δοῦναι ἢ αἰτήσαντα μὴ τυχεῖν· ὅμως δὲ κατὰ τὸ δύνασθαι ἐπὶ πλέον αὐτῷ ἐχρήσαντο·

ad ostium Danubii usque (nam transversum, non secundum litus maris ductam lineam scriptor significat), fuerit circiter 239 milliar. Angl.; at est, si verum spectes, 280 milliar., etiamsi computes tantum distantiam usque ad vetus ostium Danubii, quod spectabat magis ad austrum amplius 50 milliaribus, quam quod nunc est ostium. Tametsi differentia non tanta est, ut non explicari possit, propterea quod additum est epitheton *εὔζωνος*, quo significari videtur maius, quam solitum iter diurnum. Arn. Conf. Dahlm. Herodot. p. 96. adn. 86. 94 sqq.

ἀπὸ Βυζαντίου] In tabulis nostris geographicis intervallum inter Byzantium et ipsos fontes Strymonis vix 20 milliaribus excedit distantiam Abderae et veteris ostii Danubii apud Tomos. At cogitare licet, maiori difficultate soli versus Strymonem itinera diurna contracta esse: praeterea constat, quam vagae et parum accuratae illae computationes esse debeant, quae itineribus diurnis, non veris mensuris distantiarum nituntur. Arn. Mox de aoristo *προσῆξαν* v. Lobeck. ad Phryn. p. 287. Et optativum in *ἃ χρυσὸς εἴη* „defendas eo, quod de annuis, ergo quotannis redeuntibus pecuniis scriptor loquitur. Conf. Matth. §. 527.“ Haack. Et *λεῖα*, ait Schol., *τὰ λιτὰ, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ὑφαντῶν καὶ πεποικιλμένων*. Sunt igitur vestes non acu pictae, neque intextis figuris variae. v. Schneid. Lex. Gr. s. v. *λῖτον* et Fr. A. Wolf. Anall. liter. 4. p. 501. Buttm. Lexil. Vol. 2. p. 10. Mox *παραδυναστεύοντες* Bloomfieldio videntur ii, qui apud regem gratia valebant. Mihi vocabulum significare videtur minores dominos et quasi quosdam regulos, infra regem positos. Velut Seuthes est *παραδυναστεύων* Sitalcae c. 101.

ὅμως — κατὰ τὸ δύνασθαι] Schol. *διὰ τὴν δύναμιν*. Quod scriptor de more Odrysarum contrario Persarum dicit, interpretes conferunt Xenoph. Cyrop. 8, 2, 7., quem locum huc non pertinere, hoc comprobat, quod non de liberalitate et largitionibus regum agitur, sed de iis, quae populi exsolvebant. Mihi ratio huius loci haec esse videtur: Persae vectigalia accipiebant, quae et essent et dicerentur dona; Odrysae vere vectigalia, quamquam etiamtum sub nomine donorum veniebant. Quae vectigalia quum ab Odrysis pro debito exigerentur, et tamen dona appellarentur, Thucydides severitatem exigendorum vectigalium intellexit morem esse, quo magis pudendum fuerit petenti recusare, quam petentem non accipere, quum revera non talis mos et opinio obtineret, sed necessitas praestandorum vectigalium esset, et ex antiquo more, qui quondam Odrysis cum Persis, adde Germanis

οὐ γὰρ ἦν πρᾶξαι οὐδὲν μὴ διδόντα δῶρα. ὥστε ἐπὶ μέγα ἦλθεν ἡ βασιλεία ἰσχύος. τῶν γὰρ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὅσαι μεταξὺ τοῦ Ἰονίου κόλπου καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου μεγίστη ἐγένετο χρημάτων προσόδῳ καὶ τῇ ἄλλῃ εὐδαιμονίᾳ, ἰσχύι δὲ μάχης καὶ στρατοῦ πλήθει πολὺ δευτέρα μετὰ τὴν Σκυθῶν. ταύτῃ δὲ ἀδύνατα ἐξισοῦσθαι οὐχ ὅτι τὰ ἐν τῇ Εὐρώπῃ; ἀλλ' οὐδ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνος ἓν πρὸς ἓν οὐκ ἔστιν ὅ,τι δυνατὸν Σκύθαις ὁμογνωμονοῦσι πᾶσιν ἀντιστῆναι. οὐ μὴν οὐδ' ἐς τὴν ἄλλην εὐβουλίαν καὶ ξύνεσιν περὶ τῶν παρόντων ἐς τὸν βίον ἄλλοις ὁμοιοῦνται. Σιτάλκης μὲν οὖν βασιλεύων χώρας τοσαύτης παρε- 98
σκευάζετο τὸν στρατόν. καὶ ἐπειδὴ αὐτῷ ἑτοῖμα ἦν, ἄρας ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν πρῶτον μὲν διὰ τῆς αὐτοῦ ἀρ-

(v. Tacit. de Germ. 15. Dufresne Glossar. Latinit. M. Aev. s. v. *Donum*, Luden. Gesch. d. Teutsch. Volk. Vol. 5. p. 180.) communis fuerat, nihil restaret, nisi nomen donorum. Tale quid sensisse videtur etiam Haack., qui „*λαμβάνειν*, ait, h. l. non est *accipere*, sed *sumere*, et *μᾶλλον* non *libentius*, sed *magis, potius*. Hoc intererat: Persae non postulabant, sed potius sponte oblata accipiebant, vel, si quid petebant, repulsam aegre vel moleste ferebant; Thraces contra non exspectabant munera oblata, sed ipsi vel sumebant vel postulabant, quae placerent, nec indignabantur, si forte alter recusabat,“ sed erogabant ut debitum (equidem addiderim), nec recusationi locus erat.

ἓν πρὸς ἓν] Sic Austria et Russia maiores sunt, quam Francia, at non si spectes *ἔθνος ἓν πρὸς ἓν*. Hoc sensu Franciae populus in Europa maximus est. De Scytharum regni amplitudine et viribus v. Herodot. 5, 3. et Nieb. Verm. Schr. Vol. 1. p. 352 sqq. Mox iunctae in verbis *οὐδ' — οὐκ ἔστιν* negationis *οὐδέ*, antecedentis non sequentis particulam *οὐ* exempla Popp. affert Xenoph. Cyrop. 2, 1, 18. *οὐδ' εἰ πάντες ἔλθοιεν Πέρσαι, πλήθει γε οὐχ ὑπερβαλοίμεθ' ἂν τοὺς πολεμίους*. Demosth. c. Androt. §. 32. c. Aristogit. 1. §. 19. c. Phorm. §. 2. et Herm. ad Soph. Antig. 6.

οὐ μὴν — ὁμοιοῦνται] Schol. *ἀλλ' ὑπερβάλλουσι δηλονότι*. Minus recte, opinor; quamquam suadere videtur consecutio particularum, quarum hic sensus est: *nec tamen* (in hoc uno), *sed ne in reliqua quidem solertia et prudentia, quae in rebus ad vitae fructum suppeditantibus requiritur, ceteris nationibus similes sunt* i. e. si poetas audias, *in his rebus superiores sunt*; si Niebuhrium l. c. p. 369., *inferiores*. Et quidem *οὐχ ὁμοιοῦσθαι* patet utrumque significare, et inferiorem et superiorem esse. Qui *τὴν ἄλλην εὐβουλίαν* et *ξύνεσιν* intelligunt *τὴν εὐνομίαν* Scytharum, quam tantopere poetae, velut Aesch. Eum. 700. Horat. 3. Carm. 24, 12. et vel Strab. 7. p. 301. A. praedicant, hi non animadverterunt, scriptorem addere *περὶ τῶν παρόντων ἐς τὸν βίον*, quae verba fortasse non aliter interpretanda sunt, quam supra adscripsi, et ipsa illa *εὐνομία* a Niebuhrio satis explosa est. Intelligenda potius videtur ratio victus et habitationis Scytharum, qui in plaustris vagarentur domorum expertes, frumenti usum ignorarent, carne et lacte equinis vescerentur, adde reliqua, quae prolixe exponit Herodot. 4, 59 sqq., quamquam etiam Scythae agricolae extabant, v. ibidem c. 17. 18. 53. 54. Sed maior pars Nomades erant, v. c. 19. 55. 6, 84. In his igitur rebus (*τοῖς παροῦσιν ἐς τὸν βίον*) longe aliis populis posthabendi erant. Quare placet, verba *οὐχ ὁμοιοῦνται* explicare *inferiores sunt*. Non igitur sententiis differunt Thuc. et Herodot. 5, 3., quamquam Valckenario ille videbatur suam de Scythis sententiam Herodoto opposuisse.

χῆς, ἔπειτα διὰ Κερκίνης ἐρήμου ὄρους, ὅ ἐστι μεθόριον Σιντῶν καὶ Παιόνων· ἐπορεύετο δὲ δι' αὐτοῦ τῇ ὁδῷ ἣν πρότερον αὐτὸς ἐποιήσατο τεμὼν τὴν ὕλην, ὅτε ἐπὶ Παίονας ἐστράτευσε. τὸ δὲ ὄρος ἐξ Ὀδρυσῶν διϊόντες ἐν δεξιᾷ μὲν εἶχον Παίονας, ἐν ἀριστερᾷ δὲ Σιντοὺς καὶ Μαίδους. διελθόντες δὲ αὐτὸ ἀφίκοντο ἐς Δόβηρον τὴν Παιονικήν. πορευομένῳ δὲ αὐτῷ ἀπεγίγνετο μὲν οὐδὲν τοῦ στρατοῦ εἰ μή τι νόσῳ, προσεγίγνετο δέ· πολλοὶ γὰρ τῶν αὐτονόμων Θρακῶν ἀπαράκλητοι ἐφ' ἁρπαγὴν ἠκολούθουν, ὥστε τὸ πᾶν πλῆθος λέγεται οὐκ ἔλασσον πεντεκαίδεκα μυριάδων γενέσθαι· καὶ τούτου τὸ μὲν πλέον πεζὸν ἦν, τριτημόριον δὲ μάλιστα ἱππικόν. τοῦ δ' ἱππικοῦ τὸ πλεῖστον αὐτοὶ Ὀδρύσαι παρείχοντο καὶ μετ' αὐτοὺς Γέται. τοῦ δὲ πεζοῦ οἱ μαχαιροφόροι μαχιμώτατοι μὲν ἦσαν οἱ ἐκ τῆς Ῥοδόπης αὐτόνομοι καταβάντες, ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος ξύμμικτος πλήθει φοβερώτατος ἠκολούθει. ξυνηθροίζοντο οὖν
99 ἐν τῇ Δοβήρῳ καὶ παρεσκευάζοντο ὅπως κατὰ κορυφὴν ἐσβαλοῦσιν ἐς τὴν κάτω Μακεδονίαν, ἧς ὁ Περδίκκας ἦρχε. τῶν γὰρ Μακεδόνων εἰσὶ καὶ Ἀυγκησταὶ καὶ Ἐλιμειῶται καὶ ἄλλα ἔθνη ἐπάνωθεν, ἃ ξύμμαχα μέν ἐστι τούτοις καὶ ὑπήκοα, βασιλείας δ' ἔχει καθ' αὑτά. τὴν δὲ παρὰ θάλασσαν νῦν Μακεδονίαν Ἀλέξανδρος ὁ Περδίκκου πατὴρ καὶ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ Τημενίδαι τὸ ἀρχαῖον ὄντες ἐξ Ἄργους πρῶτον ἐκτήσαντο καὶ

98. *ἐν δεξιᾷ*] v. Od. Muell. de Maced. p. 19. Mox de Sintis Schol. sic: *Σίντιοι* (leg. *Σίντιες*) *ἐλέγοντο ἐν ὅσῳ τὴν Λῆμνον ᾤκουν· εἰς δὲ Θρᾴκην ἐλθόντες μετωνομάσθησαν Σιντοί.* v. Strab. 7. p. 511. 10. p. 702. 12. p. 826 sq. et Gatter. de Thrac. Herod. et Thuc. §. 64.

99. Hoc caput multis explicat Od. Muell. de Maced. p. 20 sq. adde Cram. Geogr. Gr. Vol. 1. p. 202. De verbis *ὅπως — ἐσβαλοῦσιν* v. Matth. p. 1037. s. v. *ὡς, ὅπως.* Et *κατὰ κορυφήν* est *desuper, ex superiori parte*, inde a iugis montium, pro quo desideres *κατὰ κορυφῆς*, nisi ductum in longum per iuga agmen significetur. Mox *ξύμμαχα* Od. Muell. l. c. p. 33. adn. 55. refert ad Lyncestas, et *ὑπήκοα* ad Elimiam, quod falsum esse paulo inferius apparebit. De regibus Macedoniae origine Argivis v. Herodot. 8, 137. Heyn. ad Hom. Il. Vol. 4. p. 421. et ad Apollod. p. 109. Od. Muell. Dor. 1. p. 2. de Maced. p. 23 sqq. Voemel. ad Demosth. Ol. 3. p. 126 sq. Porro *Πιερικὸν κόλπον* intelligi convallem inter montes sitam, non sinum maris, exemplis Xenoph. H. Gr. 6, 5, 17. et Aristoph. Av. 1094. pluribusque aliis locis Bloomf. demonstrat; adde Passov. ad Tacit. Germ. p. 83. Tacit. 4. Ann. 3. Gronov. Obss. 1, 4. Interpp. ad Tacit. Germ. 37. init. Agr. 30. De regione, quam auctor dicit *στενήν τινα* etc. v. Od. Muell. de Maced. p. 18 sq. adn. 56. In hac regione, quae praeter Axium porrigebatur, sitae erant Idomene et Gortynia, v. ibidem p. 41. Dein *Ἀλμωπας* dicit convallem patentem inde ab Elimia, antiquissima quondam sede Minyarum, in confiniis Macedoniae Thessaliaeque non procul a Pieria, ut videtur. v. Od. Muell. l. c. p. 15. Paulo post sequi debebat *τοῦ τε Ἀνθεμοῦντος — Κρηστωνίας — Βισαλτίας — πολλῆς*, quoniam in primaria sententia praecessit *ἐκράτησαν* cum genitivo. Sed, ut fieri solet, sententiae primariae pars post sententiam intermediam posita ipsorum eorum, quae interposita sunt, structurae accommodatur.

ἐβασίλευσαν ἀναστήσαντες μάχῃ ἐκ μὲν Πιερίας Πίερας, οἳ ὕστερον ὑπὸ τὸ Πάγγαιον πέραν Στρυμόνος ᾤκησαν Φάγρητα καὶ ἄλλα χωρία· καὶ ἔτι καὶ νῦν Πιερικὸς κόλπος καλεῖται ἡ ὑπὸ τῷ Παγγαίῳ πρὸς θάλασσαν γῆ· ἐκ δὲ τῆς Βοττίας καλουμένης Βοττιαίους, οἳ νῦν ὅμοροι Χαλκιδέων οἰκοῦσι· τῆς δὲ Παιονίας παρὰ τὸν Ἀξιὸν ποταμὸν στενήν τινα καθήκουσαν ἄνωθεν μέχρι Πέλλης καὶ θαλάσσης ἐκτήσαντο, καὶ πέραν Ἀξιοῦ μέχρι Στρυμόνος τὴν Μυγδονίαν καλουμένην Ἤδωνας ἐξελάσαντες νέμονται. ἀνέστησαν δὲ καὶ ἐκ τῆς νῦν Ἐορδίας καλουμένης Ἐορδούς, ὧν οἱ μὲν πολλοὶ ἐφθάρησαν, βραχὺ δέ τι αὐτῶν περὶ Φύσκαν κατῴκηται, καὶ ἐξ Ἀλμωπίας Ἀλμῶπας. ἐκράτησαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν οἱ Μακεδόνες οὗτοι, ἃ καὶ νῦν ἔτι ἔχουσι, τόν τε Ἀνθεμοῦντα καὶ Κρηστωνίαν καὶ Βισαλτίαν καὶ Μακεδόνων αὐτῶν πολλήν. τὸ δὲ ξύμπαν Μακεδονία καλεῖται καὶ Περδίκκας Ἀλεξάνδρου βασιλεὺς αὐτῶν ἦν ὅτε Σιτάλκης ἐπῄει.

Καὶ οἱ μὲν Μακεδόνες οὗτοι ἐπιόντος πολλοῦ στρατοῦ 100
ἀδύνατοι ὄντες ἀμύνεσθαι ἔς τε τὰ καρτερὰ καὶ τὰ τείχη ὅσα ἦν ἐν τῇ χώρᾳ ἐσεκομίσθησαν. ἦν δὲ οὗ πολλά, ἀλλὰ ὕστερον Ἀρχέλαος ὁ Περδίκκου υἱὸς βασιλεὺς γενόμενος τὰ νῦν ὄντα ἐν τῇ χώρᾳ ᾠκοδόμησε καὶ ὁδοὺς εὐθείας ἔτεμε καὶ τἆλλα διεκόσμησε τά τε κατὰ τὸν πόλεμον ἵπποις καὶ ὅπλοις καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ κρείσσονι ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι βασιλῆς ὁκτὼ

Μακεδόνων αὐτῶν] Qui ipsi Macedones (die eigentlichen, ursprünglichen) fuerint, docet Od. Muell. p. 32. Origine non Macedones fuerunt incolae Pieriae, Bottiaeae, Anthemuntis, Mygdoniae, Methonae, Bisaltiae et Crestonae. Hi omnes origine Thracia erant. Nec magis ortu Macedones erant, qui incolebant Paeoniam, Eordaeam, Almopiam. Vere Macedonicae erant Elimiaeotis, Orestis et Lyncus.

100. *Ἀρχέλαος*] De hoc v. Od. Muell. de Maced. p. 55. Mox *τἆλλα* intellige res pacis, et res bellicas idem instruxit, levi armaturae addens equitatum graviterque armatos (*ὅπλα*) et alium apparatum. Planius erat scribi *καὶ τἆλλα τε διεκόσμησε καὶ τὰ κατὰ τὸν πόλεμον* etc., ut Popp. iudicat. Comparativum *κρείσσονι* idem dicit hunc sensum habere: et rem militarem exornavit equis, et gravibus armis et cetero apparatu ita, ut is melior esset. Post haec sequi debebat: quam apparatus omnium antecedentium regum, *τῆς ξυμπάντων*. Itaque probat scripturam *κρεῖσσον*, quae est in Cl. Ven. et Mosqu. Quod minime placet, nam nominativus *ξύμπαντες* stare potest post *κρείσσονι*, repetito *διεκόσμησαν* ex *διεκόσμησε*. Qui ante Archelaum regnaverant, et ipsi eas res curaverant, inter alia equitatum et graviter armatos paraverant: (qui enim probetur, Archelaum primum in Macedonia hanc militiam instituisse?) sed cuncti et universi non tantum illarum rerum apparatum fecerant, quam unus Archelaus. Ceterum septem priores Macedoniae reges recensentur ab Herodoto 8, 139., post Alexandrum octavus successit Perdiccas, post hunc Archelaus. Conf. Od. Muell. de Maced. p. 24. adn. 16. Mox de Idomene v. Cram. Geogr. Gr. Vol. 1. p. 230. Deinde *Ἀταλάντην* Arnoldo videtur erratum pro *Ἀλλάντην*, quam nominant Plin. et Steph. Byz. Et *Βοττιαίαν* c. 99. dixerat *Βοττίαν*. v. adn. ad 1, 57.

οἱ πρὸ αὐτοῦ γενόμενοι. ὁ δὲ στρατὸς τῶν Θρακῶν ἐκ τῆς Δοβήρου ἐξέβαλε πρῶτον μὲν ἐς τὴν Φιλίππου πρότερον οὖσαν ἀρχήν, καὶ εἶλεν Εἰδομένην μὲν κατὰ κράτος, Γορτυνίαν δὲ καὶ Ἀταλάντην καὶ ἄλλα ἄττα χωρία ὁμολογίᾳ διὰ τὴν Ἀμύντου φιλίαν προσχωροῦντα τοῦ Φιλίππου υἱέος παρόντος· Εὐρωπὸν δὲ ἐπολιόρκησαν μέν, ἑλεῖν δὲ οὐκ ἐδύναντο. ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τὴν ἄλλην Μακεδονίαν προυχώρει τὴν ἐν ἀριστερᾷ Πέλλης καὶ Κύρρου. ἔσω δὲ τούτων ἐς τὴν Βοττιαίαν καὶ Πιερίαν οὐκ ἀφίκοντο, ἀλλὰ τήν τε Μυγδονίαν καὶ Κρηστωνίαν καὶ Ἀνθεμοῦντα ἐδῄουν. οἱ δὲ Μακεδόνες πεζῷ μὲν οὐδὲ διενοοῦντο ἀμύνεσθαι, ἵππους δὲ προσμεταπεμψάμενοι ἀπὸ τῶν ἄνω ξυμμάχων ὅπη δοκοῖ ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἐξέβαλλον ἐς τὸ στράτευμα τῶν Θρακῶν, καὶ ᾗ μὲν προσπέσοιεν, οὐδεὶς ὑπέμενεν ἄνδρας ἱππέας τε ἀγαθοὺς καὶ τεθωρακισμένους, ὑπὸ δὲ πλήθους περικληόμενοι αὐτοὺς πολλαπλασίῳ τῷ ὁμίλῳ ἐς κίνδυνον καθίστασαν· ὥστε τέλος ἡσυχίαν ἦγον, οὐ νομίζοντες
101 ἱκανοὶ εἶναι πρὸς τὸ πλέον κινδυνεύειν. ὁ δὲ Σιτάλκης πρός τε τὸν Περδίκκαν λόγους ἐποιεῖτο ὧν ἕνεκα ἐστράτευσε καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι οὐ παρῆσαν ταῖς ναυσίν, ἀπιστοῦντες αὐτὸν μὴ ἥξειν, δῶρά τε καὶ πρέσβεις ἔπεμψαν αὐτῷ, ἔς τε τοὺς Χαλκιδέας καὶ Βοττιαίους μέρος τι τοῦ στρατοῦ πέμπει, καὶ τειχήρεις ποιήσας ἐδῄου τὴν γῆν. καθημένου δ' αὐτοῦ περὶ τοὺς χώρους τούτους οἱ πρὸς νότον οἰκοῦντες Θεσσαλοὶ καὶ

ἀπὸ τῶν ἄνω ξυμμάχων] a Lyncestis, intelligit Od. Muell. de Maced. p. 59. adn. At hi non erant socii Macedonum, sed ipsi Macedones, et Perdiccae parebant. Qui isti ἀπὸ τῶν ἄνω fuerint, dicitur c. 99., unde apparet, qui socii ex supernis Macedoniae praesenti loco appellantur, eos non alios fuisse, quam illa ἔθνη ἐπάνωθεν, ἃ ξύμμαχα ἦν, βασιλείας δ' εἶχε καθ' αὑτά, quae ibi a Lyncestis et Elimiotis discernuntur.

101. δῶρά τε] Popp. legi vult. δῶρα δὲ καὶ πρέσβεις, quoniam haec sententia sit: Athenienses navibus non advenisse, sed dona ac legatos ad Sitalcem misisse. „Duae enunciationes, ait, inter se contrarie positae per particulam τε coniungi nequeunt. Sitalces, quum Atheniensium classis non adesset, id efficere aut non potuit, aut noluit, quod iis spoponderat, se Chalcidico bello finem impositurum esse. Sed quum Athenienses et dona ad eum perferri et legatos eodem proficisci iussissent, aliquid certe faciendum ratus, partem quandam exercitus in Chalcidenses atque Bottiaeos misit, quorum terram, postquam hos intra muros compulerat, vastavit.“ Mox de ὑπηκόοις Thessalorum v. Od. Muell. Dor. 2. p. 65. Deinde Gatter. censet, Δρῶοι in Λεραῖοι mutandum esse, et verba καὶ Δερσαῖοι expungenda. Putat enim nomen Δρῶοι corruptelam esse, ex male lecto nomine Λεραῖοι natam, qui Deraei iidem sint, quos Herodotus Δερσαίους appellat. Steph. Byz. Λεραῖοι, Θρακῶν ἔθνος. Ἡρόδοτος Δερσαίους αὐτούς φησι. Arn. negat, in rebus tam incertis quidquam mutari debere, posse etiam Droos populum in illis regionibus extitisse, certe non extitisse neminem spondere posse. Mox de verbis ὥσπ' ἐν τάχει v. Matth. p. 1038., de verbis ἐπ' αὐτῇ ibidem p. 1167.

Μάγνητες καὶ οἱ ἄλλοι ὑπήκοοι Θεσσαλῶν καὶ οἱ μέχρι Θερμοπυλῶν Ἕλληνες ἐφοβήθησαν μὴ καὶ ἐπὶ σφᾶς ὁ στρατὸς χωρήσῃ, καὶ ἐν παρασκευῇ ἦσαν. ἐφοβήθησαν δὲ καὶ οἱ πέραν Στρυμόνος πρὸς βορέαν Θρᾷκες ὅσοι πεδία εἶχον, Παναῖοι καὶ Ὀδόμαντοι [καὶ Δρῶοι] καὶ Δερσαῖοι· αὐτόνομοι δ' εἰσὶ πάντες. παρέσχε δὲ λόγον καὶ ἐπὶ τοὺς τῶν Ἀθηναίων πολεμίους Ἕλληνας μὴ ὑπ' αὐτῶν ἀγόμενοι κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν καὶ ἐπὶ σφᾶς χωρήσωσιν. ὁ δὲ τήν τε Χαλκιδικὴν καὶ Βοττικὴν καὶ Μακεδονίαν ἅμα ἐπέχων ἔφθειρε, καὶ ἐπειδὴ αὐτῷ οὐδὲν ἐπράσσετο ὧν ἕνεκα ἐξέβαλε καὶ ἡ στρατιὰ σῖτόν τε οὐκ εἶχεν αὐτῷ καὶ ὑπὸ χειμῶνος ἐταλαιπώρει, ἀναπείθεται ὑπὸ Σεύθου τοῦ Σπαρδάκου, ἀδελφιδοῦ ὄντος καὶ μέγιστον μεθ' αὐτὸν δυναμένου, ὥστ' ἐν τάχει ἀπελθεῖν· τὸν δὲ Σεύθην κρύφα Περδίκκας ὑποσχόμενος ἀδελφὴν ἑαυτοῦ δώσειν καὶ χρήματα ἐπ' αὐτῇ προσποιεῖται. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς καὶ μείνας τριάκοντα τὰς πάσας ἡμέρας, τούτων δὲ ὀκτὼ ἐν Χαλκιδεῦσιν, ἀνεχώρησε τῷ στρατῷ κατὰ τάχος ἐπ' οἴκου· Περδίκκας δὲ ὕστερον Στρατονίκην τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν δίδωσι Σεύθῃ, ὥσπερ ὑπέσχετο. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν Σιτάλκου στρατείαν οὕτως ἐγένετο.

Οἱ δὲ ἐν Ναυπάκτῳ Ἀθηναῖοι τοῦδε τοῦ χειμῶνος, ἐπειδὴ 102
τὸ τῶν Πελοποννησίων ναυτικὸν διελύθη, Φορμίωνος ἡγουμένου ἐστράτευσαν, παραπλεύσαντες ἐπ' Ἀστακοῦ καὶ ἀποβάντες, ἐς τὴν μεσόγειαν τῆς Ἀκαρνανίας τετρακοσίοις μὲν ὁπλίταις Ἀθηναίων τῶν ἀπὸ τῶν νεῶν, τετρακοσίοις δὲ Μεσσηνίων, καὶ ἔκ τε Στράτου καὶ Κορόντων καὶ ἄλλων χωρίων ἄνδρας οὐ δοκοῦντας βεβαίους εἶναι ἐξήλασαν καὶ Κύνητα τὸν Θεολύτου ἐς Κόροντα καταγαγόντες ἀνεχώρησαν πάλιν ἐπὶ τὰς ναῦς. ἐς γὰρ Οἰνιάδας ἀεί ποτε πολεμίους ὄντας μόνους Ἀκαρνάνων οὐκ ἐδόκει δυνατὸν εἶναι χειμῶνος ὄντος στρατεύειν· ὁ γὰρ Ἀχελῷος ποταμὸς ῥέων ἐκ Πίνδου ὄρους διὰ Δολοπίας καὶ Ἀγραίων καὶ Ἀμφιλόχων καὶ διὰ τοῦ Ἀκαρνανικοῦ πεδίου, ἄνωθεν μὲν παρὰ Στράτον πόλιν, ἐς θάλασσαν δ' ἐξιεὶς παρ' Οἰνιάδας καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περιλιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν. κεῖνται δὲ καὶ τῶν νήσων τῶν Ἐχινάδων αἱ πολλαὶ καταντικρὺ Οἰνιαδῶν, τοῦ Ἀχελῴου τῶν ἐκβολῶν

102. ἐπ' Ἀστακοῦ] Praepos. hic non significat hostilem animum, nam Astacus urbs erat non inimica; receperant eam Athenienses c. 30. Paulo post ad ἄνωθεν μὲν supple ῥέων i. e. superne quidem Stratum urbem, ubi vero in mare influit, Oeniadas praeterfluens. Mox δ' ἐξιείς probabilis est coniectura Popponis pro vulgata διεξιείς. Conf. Herodot. 2, 10. Oeniadae, si Scholiastam audias, ea urbs est, quae nunc Dragomestri; Cram. et Arn. ponunt in ora ab vetere alveo Acheloi orientem spectante; alii ibi, ubi nunc Trigardon est; Gell. ibi, ubi Kuria Irene, loco quatuor circiter milliaribus ab Missolongia ad septentriones versus remotiore, in colle saxoso, ubi etiamnunc rudera antiquae urbis reperiuntur; ipsam Missolongiam Oeniadas fuisse putat Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 9, 34.

οὐδὲν ἀπέχουσαι, ὥστε μέγας ὢν ὁ ποταμὸς προσχοῖ ἀεὶ καὶ εἰσὶ τῶν νήσων αἳ ἠπείρωνται, ἐλπὶς δὲ καὶ πάσας οὐκ ἐν πολλῷ τινι ἂν χρόνῳ τοῦτο παθεῖν. τό τε γὰρ ῥεῦμά ἐστι μέγα καὶ πολὺ καὶ θολερόν, αἵ τε νῆσοι πυκναὶ καὶ ἀλλήλαις τῆς προσχώσεως τῷ μὴ σκεδάννυσθαι σύνδεσμοι γίγνονται, παραλλὰξ καὶ οὐ κατὰ στοῖχον κείμεναι, οὐδ' ἔχουσαι εὐθείας διόδους τοῦ ὕδατος ἐς τὸ πέλαγος. ἐρῆμοι δ' εἰσὶ καὶ οὐ μεγάλαι. λέγεται δὲ καὶ Ἀλκμαίωνι τῷ Ἀμφιάρεω, ὅτε δὴ ἀλᾶσθαι αὐτὸν μετὰ τὸν φόνον τῆς μητρός, τὸν Ἀπόλλω ταύτην τὴν γῆν χρῆσαι οἰκεῖν, ὑπειπόντα οὐκ εἶναι λύσιν τῶν δεινάτων πρὶν ἂν εὑρὼν ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ κατοικίσηται ἥτις ὅτε ἔκτεινε τὴν μητέρα μήπω ὑπὸ ἡλίου ἑωρᾶτο μηδὲ γῇ ἦν, ὡς τῆς γε ἄλλης αὐτῷ μεμιασμένης. ὁ δ' ἀπορῶν, ὥς φασι, μόλις κατενόησε τὴν πρόσχωσιν ταύτην τοῦ Ἀχελῴου, καὶ ἐδόκει αὐτῷ ἱκανὴ ἂν κεχῶσθαι δίαιτα τῷ σώματι ἀφ' οὗπερ κτείνας τὴν μητέρα οὐκ ὀλίγον χρόνον ἐπλανᾶτο. καὶ κατοικισθεὶς ἐς τοὺς περὶ Οἰνιάδας τόπους ἐδυνάστευσέ τε καὶ ἀπὸ Ἀκαρνᾶνος παιδὸς ἑαυτοῦ τῆς χώρας τὴν ἐπωνυμίαν ἐγκατέλιπε. τὰ μὲν περὶ Ἀλκμαίωνα τοιαῦτα λεγόμενα παρελάβομεν.

103 Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Φορμίων ἄραντες ἐκ τῆς Ἀκαρνανίας καὶ ἀφικόμενοι ἐς τὴν Ναύπακτον ἅμα ἦρι κατέπλευσαν ἐς τὰς Ἀθήνας, τούς τε ἐλευθέρους τῶν αἰχμαλώτων ἐκ τῶν ναυμαχιῶν ἄγοντες, οἳ ἀνὴρ ἀντ' ἀνδρὸς ἐλύθησαν, καὶ τὰς

τῷ μὴ σκεδάννυσθαι] Pauci libri τὸ μή, quod Reisk. volebat, sensu ὥστε μή. (Vid. Matth. §. 543.) Nihil vitiosi in vulgata esse videtur, nam ea nihil dicit, nisi id quod verbis παραλλὰξ καὶ οὐ κατὰ στοῖχον κείμεναι dicitur: und sie sind einander Bindungsmittel des Angeschwemmten, indem sie nicht *zerstreut liegen*, sondern hinter und zwischen je zweien eine (παραλλάξ), und nicht in Einer Linie parallel hinter einander (οὐ κατὰ στοῖχον). Quo factum est, ut aqua non haberet liberum effluvium, nullis spatiis vacuis inter binas insulas relictis, sed insulis exitum aquae in mare obstruentibus. De voce παραλλάξ v. Lobeck. ad Soph. Ai. 1076. Mox infinitivus ἀλᾶσθαι legitur post ὅτε in oratione obliqua more tum Graecorum tum Latinorum. v. Matth. p. 1057. Post ἂν κεχῶσθαι supple: si ibi considere decrevisset, ut Popp. monuit. Et δίαιτα Arn. convertit a place sufficient to support life. Deinde de παιδὸς ἑαυτοῦ Popp. quaerit, utrum significetur *unus ex eius filiis*, an *unus, quem habebat, filius*. Hoc quidem τοῦ παιδὸς ἑαυτοῦ dici velle ait Grammaticos nostros, velut Buttmannum Gr. max. §. 124. adn. 1. Contra quam sententiam quae exempla profert, ea sunt a re, quam refutare vult, alienissima, nam sumta sunt de avis, uxore et eiusmodi parentibus, quorum quum numerus per se definitus, vel ex serie orationis cognitus sit, non erat necesse, articulo vel addito vel demto differentiam facere; at filiorum non item numerus definitus est, quare ubi unum esse significare volunt, articulum utiliter et apte adiiciunt.

τὴν ἐπωνυμίαν] Schol. πρότερον γὰρ Κουρῆτις ἐκαλεῖτο, et citat Hom. Il. 9, 525. De rebus Alcmaeonis v. Herodot. 2, 10. Apollod. 3, 6, 2. 7, 2, 5. Marx in Ephoreis p. 124 sqq.

ναῦς ἃς εἷλον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα οὗτος καὶ τρίτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

103. ξυνέγραψεν] Cum *ν* paragogico C. F. G. I. E. Ven. Mosqu. Vulgo sine isto. Herm. de Em. Rat. Gr. Gr. p. 22. literam istam addi iubet, quia his insignior pars argumenti finiatur, et vox recitantis diutius debeat consistere: habere quosdam libros in fine libri 4. ξυνέγραψεν, id igitur etiam libr. 2. et 3. reponendum esse.

TEMPORA

RERUM IN LIBRO SECUNDO MEMORATARUM.

Cap.
1. Ἄρχεται] Ol. 87, 1. (431.) Munychione.
8. Λῆλος ἐκινήθη] Ol. 87¼. (431.)
27. ἀνέσισαν] v. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 294. b.
31. περὶ δὲ τὸ φθινόπωρον] Ol. 87, 2. (431.) circ. d. 21. Sept.
32. τοῦ θέρους τούτου] fin. Sept. 431. Ol. 87, 2.
33. τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος] ab Octobr. ineunte.
47. τοῦ δὲ θέρους εὐθύς] Ol. 87, 2. (430.) a d. 28. Mart. usque in m. Mai.
57. ἡμέρας γὰρ τεσσαράκοντα] inde ab d. 28. Mart. usque ad d. 8. Apr. 430. Ol. 87, 2.
58. ἐστράτευσαν εὐθύς] Ol. 87¾. (430.)
65. δύο ἔτη καὶ μῆνας ἕξ] Ol. 87, 4. (429.) usque ad m. Sept.
66. τοῦ αὐτοῦ θέρους] Ol. 87¾. (430.)
67. τοῦ αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος] Ol. 87, 3. (430.) Sept.
69. τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος] Ol. 87, 3. (430.) ab Octobr.
70. τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος] Ol. 87, 3. (429.) post d. 17. Mart.
71. τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους] Ol. 87, 3. (429.)
75. ἡμέρας δὲ ἔχουν ἑβδομήκοντα] Ol. 87, 3. (429.) fere inde a d. 6. Iul.
79. ἀκμάζοντος τοῦ σίτου] Ol. 87, 4. (429.) m. Iul.
80. οὐ πολλῷ ὕστερον] Ol. 87, 4. (429.) Sept.
83. περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας] Ol. 87, 4. (429.) Sept.
93. ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος] Ol. 87, 4. (429.) ineunte m. Octobr.
101. ἀνεχώρησε τῷ στρατῷ] Ol. 87, 4. (429.) Novembr.
102. τοῦδε τοῦ χειμῶνος] Ol. 87, 4. (428.) ante Apr.
103. ἅμα ἦρι] Ol. 87, 4. (428.) m. Apr.

ARGUMENTUM LIBRI TERTII.

Tertia incursio Peloponnesiorum in Atticam duce Archidamo 1. Lesbi omnis praeter Methymnam defectio 2—6. Expeditio Atheniensium in Laconicam, contra Oeniadas et in Leucadem 1. Mytilenaei legatos mittunt in Peloponnesum auxilia impetratum 8—15. Oratio Mytilenaeorum 9—14. Athenienses centum navibus Isthmum praeternavigant; Lacedaemonii exercitum in Lesbum mittendum parant 16. Magnitudo navalium opum Atheniensium, sumtuumque in illas expensorum 17. Expeditio Mytilenaeorum contra Methymnam et Methymnaeorum contra Antissam. Mytilene operibus clauditur 18. Athenienses misso Lysicle, ut pecunias contribuendas cogeret, vincuntur 19. Plataeenses ducenti viginti muris Peloponnesiorum superatis Athenas evadunt 20—24. Salaethus Lacedaemonius Mytilenam intrat 25. Quarta expeditio Peloponnesiorum in Atticam duce Cleomene 26. Mytilenaei se dedunt Pacheti, duci Atheniensium 27. 28. (Hic est πόλεμος Πελοποννησιακὸς Παχήτιος, quem dicit Strabo 13. p. 896. B. Alm.) Alcidae et quadraginta navium Peloponnesiorum in Ioniam navigatio et reditus 29—33. Paches Alcidam persecutus Notium capit et res Lesbi componit 33—35. Mytilenaeorum Athenis accusatio et damnatio 36—50. Prius decretum Atheniensium et poenitentia 36. Oratio Cleonis 37—40. Adversa oratio Diodoti 41—48. Decretum Atheniensium et poena Mytilenaeorum 49. 50. Atheniensium expeditio contra Minoam duce Nicia 51. Plataeensium deditio et iudicium 52—68. Plataeenses dedita urbe iudicium subeunt 52. Oratio Plataeensium 53—59. Adversa oratio Thebanorum 60—67. Plataeensium saeva damnatio 68. Res Corcyrae 69—85. Lacedaemonii navigationem in Corcyram parant 69. Seditio Corcyraeorum, ex qua plebs superior discedit 70—75. Adventus Alcidae et Brasidae, ducum Lacedaemoniorum, victoria et discessus 76—80. Corcyraeorum in inimicos saevitia 81. Degressio de natura et causis omnium Graecorum seditionum 82—84. Exules Corcyraeorum Istonen occupant 85. Atheniensium prima in Siciliam expeditio ducibus Lachete et Charoeade 86. Pestilentia iterum Atheniensibus ingruit 87. Atheniensium in Sicilia expeditio contra Aeoli insulas 88. Terrae motus passim per Graeciam 89. In Sicilia Mylae et Messana expugnantur 90. Atheniensium expeditiones in Peloponnesum, Melum, Tanagram, Locridem 91. Lacedaemonii Heracleam in Trachinia condunt 92. 93. Demosthenis Atheniensis primo in Leucadiam, deinde in Aetolos expeditio, et hic clades 94—98. Atheniensium in Sicilia navigatio in Locridem 99. Aetoli cum Lacedaemoniis Eurylocho duce per Locros Ozolas contra Naupactum frustra expeditionem suscipiunt 100—102. Atheniensium in Sicilia contra Inessam et in Locridem expeditio 103. Deli lustratio 104. Digressio de antiquis rebus Deli, quarum Homerus in Hymnis testis est. Ambraciotarum et Eurylochi contra Argos Amphilochicum expeditio et ingens apud Olpas et Idomenen strages 105—114. Res Siculae, Pythodori adventus, Aetnae eruptio 115. 116.

Γ.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι 1
ἅμα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντι ἐστράτευσαν ἐς τὴν Ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ
αὐτῶν Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ
ἐγκαθεζόμενοι ἐδήουν τὴν γῆν· καὶ προσβολαί, ὥσπερ εἰώθε-
σαν, ἐγίγνοντο τῶν Ἀθηναίων ἱππέων ὅπη παρείκοι, καὶ τὸν
πλεῖστον ὅμιλον τῶν ψιλῶν εἶργον τὸ μὴ προεξιόντας τῶν
ὅπλων τὰ ἐγγὺς τῆς πόλεως κακουργεῖν. ἐμμείναντες δὲ χρόνον
οὗ εἶχον τὰ σιτία ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

Μετὰ δὲ τὴν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων εὐθὺς Λέσβος 2
πλὴν Μηθύμνης ἀπέστη ἀπ' Ἀθηναίων, βουληθέντες μὲν καὶ
πρὸ τοῦ πολέμου, ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ προσεδέξαντο,
ἀναγκασθέντες δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀπόστασιν πρότερον ἢ διε-

1. *τὸ μὴ κακουργεῖν*] i. e. *ὥστε μὴ κακουργεῖν* sive *τοῦ μὴ κακουργεῖν*. v. Matth. p. 1068. 1047. 3. Mox *οὐ εἶχον τὰ σιτία* dixit, quemadmodum *σιτία ἔχειν τριῶν, τεσσάρων ἡμερῶν*.

2. *βουληθέντες μὲν — ἀναγκασθέντες δὲ*] Priori harum sententiarum exponit, Mytilenaeos quamvis iam ante bellum defectionem machinatos usque differre voluisse; altera, eos invitos ad eam maturandam impulsos esse. Deinde profert duplicem rationem, per *γάρ* incipientem, quarum rationum altera docet, cur seditionem etiamtum differre voluerint; altera, cur inviti iam tum defecerint: *τῶν τε γὰρ λιμένων — Τενέδιοι γάρ*. Dein ad *καὶ ταύτην* Schol. adnotavit: *οὐχ ὡς καὶ ἄλλην αὐτῶν πεποιημένων ἀπόστασιν, ἀλλὰ τὸ ταύτην ἐν ἴσῳ τέθεικε τῷ ἐν τῷ τότε χρόνῳ*. Mox de portubus Mytilenae vid. Plehn. Lesbiac. p. 12 sqq. Zander. Beitr. zu der Kunde der Insel Lesbos p. 24 sqq. Urbs duplicem portum habebat, alterum a septentrione, Maloenta dictum, alterum ab austro. v. Thuc. 3, 6. Strab. 13. p. 917. B. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 54, 76. portum australem confundit cum portu Hierae (Olivenhafen). Mox structura *ἀπὸ κοινοῦ* est, pro *καὶ ἀφικέσθαι ὅσα ἔδει ἀφικέσθαι*. Dein verba *καὶ ἃ μεταπεμπόμενοι ἦσαν* significant *et in quibus arcessendis versabantur*. Schaef. Ind. ad Long. s. v. *σιέρεσθαι* coniecit *καὶ ἄλλα ἃ μεταπεμπ. ἦσαν*, quia e Dan. enotatum est *καὶ ἅμα μεταπεμπ. ἦσ.* „Sed *ἄλλα* etiamsi diserto verbo non effertur, inest in totius orationis conformatione.“ Popp. De inimicitia Tenediorum, Methymnaeorum et Mytilenaeorum et inde exorto bello v. Diod. 12, 55 sqq. Aristot. Polit. 5, 3, 3. De scriptura nominis Mytilene (alii Mitylene), v. Herodian. de Barbarism. p. 195. Valck. Cod. Marcian. nr. 489. apud Villoison. Anecdd. Gr. p. 176. *Μυτιληναῖοι* et *Μυτιλήνη* ex libris Thuc. tantum non ubique It. et Pal. habent; rarius Gr. Eandem scripturam Stephani Byz. fuisse, ordo alphabeticus arguit. De nummis v. Spanh. de Praest. et Usu Numism. 9. p. 645. 11. p. 279. 12. p. 489., ad Callim. Vol. 2. p. 175. 250. Ern. Rasche Lexic.

νοσοῦντο ποιήσασθαι. τῶν τε γὰρ λιμένων τὴν χῶσιν καὶ τειχῶν οἰκοδόμησιν καὶ νεῶν ποίησιν ἐπέμενον τελεσθῆναι, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου ἔδει ἀφικέσθαι, τοξότας τε καὶ σῖτον, καὶ ἃ μεταπεμπόμενοι ἦσαν. Τενέδιοι γὰρ ὄντες αὐτοῖς διάφοροι καὶ Μηθυμναῖοι, καὶ αὐτῶν Μυτιληναίων ἰδίᾳ ἄνδρες κατὰ στάσιν πρόξενοι Ἀθηναίων μηνυταὶ γίγνονται τοῖς Ἀθηναίοις ὅτι ξυνοικίζουσί τε τὴν Λέσβον ἐς τὴν Μυτιλήνην βίᾳ καὶ τὴν παρασκευὴν ἅπασαν μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ Βοιωτῶν ξυγγενῶν ὄντων ἐπὶ ἀποστάσει ἐπείγονται· καὶ εἰ μή τις προκαταλήψεται ἤδη, στερήσεσθαι
3αὐτοὺς Λέσβου. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ἦσαν γὰρ τεταλαιπωρημένοι ὑπό τε τῆς νόσου καὶ τοῦ πολέμου ἄρτι καθισταμένου καὶ

Numism. 3, 2. p. 1017. et Froehlich. IV. Tentam. in Re Numism. Vet. p. 230. Adde Voss. ad Melam 2, 7. Zander. Beitr. p. 19. et inprimis Plehn. Lesbiac. p. 10 sqq.

ξυνοικίζουσι] Mytilenaei conabantur idem efficere, quod Theseus in Attica effecerat i. e. volebant, ut ceterae urbes Lesbi liberae civitates (*πόλεις*) esse desinerent et *δῆμοι* sive municipia fierent cum administratione suarum quaeque rerum, ita tamen ut summa rerum non iam penes ipsas, sed penes Mytilenaeos esset. Itaque Mytilenae commune prytaneum, ibidemque futurum erat, ut ius diceretur, et reliqui populi insulae non iam Methymnaei, Antissaei etc. essent separati separatis nominibus, sed communi nomine Mytilenaei. Arn. Sic etiam Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 128, 21. c. intellexit. At mihi haec *συνοίκισις* eiusmodi fuisse videtur, qualis urbium Olynthum translatarum 1, 58., quae translatio hoc consilio facta erat, ut incolae urbium in unam collatarum adversus communem hostem validiores fierent, non ut unius urbis cives essent, *ξυντελοῦντες* in novam metropolin, qualis fuit *συνοίκισις* per Theseum facta. Idem sentit Schol. *ἄκοντας τοὺς Λεσβίους ἀναγκάζουσιν εἰς τὴν Μυτιλήνην οἰκῆσαι· ἐβούλοντο γὰρ ἐκ μιᾶς πόλεως ὁρμώμενοι πολεμεῖν.* Mox de Boeotis, consanguineis Lesbiorum v. 3, 13. init. Arn. ad h. l. et Plehn. Lesb. p. 39. Qui Aeoles fuerint, docet Od. Muell. Orchom. p. 140.

3. *ἄρτι καθισταμένου*] i. e. des eben bestehenden Krieges. Popp. Mox *προσπολεμώσασθαι* est *bellum sibi conflare cum Lesbo, praeter bellum cum aliis iam geri coeptum.* Eam vim medii esse, recte Arn. adnotavit. Et *μεῖζον μέρος νέμοντες* interpretor sie räumten ihrem Wunsch, dass es nicht so seyn möchte, mehr ein, als ihrer Furcht, es möchte so seyn, sive *facilius eo inclinabant, ut non crederent ita esse, quia nolebant ita esse.* Nam quod quis non optat, id non facile credit: contra ea *ἃ ἐπιθυμεῖ ψυχή, καὶ πιστεύειν φιλεῖ* Heliod. Aeth. 8. p. 379. Bourd. v. Krueg. ad Dionys. p. 164. Mox Apollinem Maloenta Sturz. ad Hellan. p. 90. ducit a Malea, promontorio; aliter sentit Od. Muell. Dor. 1. p. 227. Nomen nihil aliud significat, nisi Apollinem *ἀκραῖον*, nam Dii *ἀκραῖοι* multi sunt in nummis Mytilenaeorum. v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 164, 106. Idem audit Apollo Maleates, Malaeotes, Maleotes a Malea i. e. promontorio. v. Od. Muell. Etrusk. p. 83 sq. adn. Pausan. 2, 27. extr. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 590. b. Zander. Beitr. p. 14. adn. Non aliter dux Tyrrhenorum Pelasgorum, qui in Malea Laconiae consederat, Malaeotes appellatur. v. Od. Muell. l. c. Quae autem Malea fuerit, unde Apollo Mytilenaeorum nomen Maloentis habuit, docebitur ad c. 4. *Μαλόεις* in fin. huius ipsius cap. est templum Apollinis Maloentis. Hinc Steph. Byz. *Μαλλόεις Ἀπόλλων ἐν Λέσβῳ· καὶ ὁ τόπος τοῦ ἱεροῦ Μαλλόεις.* Paulo post structura variatur per

ἀκμάζοντος, μέγα μὲν ἔργον ἡγοῦντο εἶναι Λέσβον προσπολεμώσασθαι ναυτικὸν ἔχουσαν καὶ δύναμιν ἀκέραιον, καὶ οὐκ ἀπεδέχοντο πρῶτον τὰς κατηγορίας, μεῖζον μέρος νέμοντες τῷ μὴ βούλεσθαι ἀληθῆ εἶναι· ἐπειδὴ μέντοι καὶ πέμψαντες πρέσβεις οὐκ ἔπειθον τοὺς Μυτιληναίους τήν τε ξυνοίκησιν καὶ τὴν παρασκευὴν διαλύειν, δείσαντες προκαταλαβεῖν ἐβούλοντο. καὶ πέμπουσιν ἐξαπιναίως τεσσαράκοντα ναῦς αἳ ἔτυχον περὶ Πελοπόννησον παρεσκευασμέναι πλεῖν· Κλεϊππίδης δὲ ὁ Δεινίου τρίτος αὐτὸς ἐστρατήγει. ἐσηγγέλθη γὰρ αὐτοῖς ὡς εἴη Ἀπόλλωνος Μαλόεντος ἔξω τῆς πόλεως ἑορτή, ἐν ᾗ πανδημεὶ Μυτιληναῖοι ἑορτάζουσι, καὶ ἐλπίδα εἶναι ἐπειχθέντας ἐπιπεσεῖν ἄφνω, καὶ ἢν μὲν ξυμβῇ ἡ πεῖρα, εἰ δὲ μή, Μυτιληναίοις εἰπεῖν ναῦς τε παραδοῦναι καὶ τείχη καθελεῖν, μὴ πειθομένων δὲ πολεμεῖν. καὶ αἱ μὲν νῆες ὥχοντο· τὰς δὲ τῶν Μυτιληναίων δέκα τριήρεις, αἳ ἔτυχον βοηθοὶ παρὰ σφᾶς κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν παροῦσαι, κατέσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν ἐς φυλακὴν ἐποιήσαντο. τοῖς δὲ Μυτιληναίοις ἀνὴρ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν διαβὰς ἐς Εὔβοιαν καὶ πεζῇ ἐπὶ Γεραιστὸν ἐλθὼν ὁλκάδος ἀναγομένης ἐπιτυχὼν πλῷ χρησάμενος καὶ τριταῖος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἐς Μυτιλήνην ἀφικόμενος ἀγγέλλει τὸν ἐπίπλουν. οἱ δὲ οὔτε ἐς τὸν Μαλόεντα ἐξῆλθον, τά τε ἄλλα

ὡς cum optativo (*ὡς εἴη*) et infinitivum (*ἐλπίδα εἶναι*). v. Elmsl. ad Eurip. Med. 760. De infinitivo aoristi *ἐπιπεσεῖν* post *ἐλπίδα* v. ibidem ad v. 750. De participio *ἐπειχθέντας* v. Matth. p. 930. init.

καὶ ἢν μὲν ξυμβῇ — εἰ δὲ μή] Greg. Cor. p. 47. ad sententiam apodosi carentem supplet *καλῶς ἂν εἴη*, usus Scholiis ad Aristoph. Plut. 469. et Thucydidis. Supplere debebat *καλῶς ἂν ἔχειν*. De figura illa elliptica v. ibi Koen. et Interpp. ad Hom. Il. 1, 135. Zeun. ad Vig. p. 509. ibidemque Herm. p. 833, 308. Matth. p. 1248. §. 617. Buttm. Gr. p. 458. 4. (ed. 13.) Interpp. ad Arist. Plut. l. c. Mox infinitivus *εἰπεῖν* non potest pendere ab *ἐσηγγέλθη*, sicut ne ille quidem, qui loco apodosis tacite suppletur: *καλῶς ἂν ἔχειν*. Nam neque illud *εἰπεῖν*, neque hoc *ἔχειν*, neque quod sequitur, *πολεμεῖν* erant in rebus per nuntium perlatis ad Athenienses. Ex tota serie orationis apparet, sic haec supplenda esse: *putabant*, rem bene habituram; *volebant* sive *iubebant* dicere Mytilenaeis — si non persuaderent, bellum inferre. Quae sequuntur naves decem, quum nondum antea memoratae sint, aliquis quaerat, cur articulus appositus sit. Eadem quaestio oritur 3, 22. in verbis *οἱ τριακόσιοι, οἷς ἐτέτακτο*. Utroque loco Arn. monet articulum explicari verbis, quae continuo sequuntur: *illae decem naves, quae forte apud Athenienses erant — Illi trecenti, quibus mandatum erat* etc." Insequens clausula, ait, ita articulum explanat, quasi si auctor scriptum reliquisset *τὰς δέκα τριήρεις, τοσαῦται γὰρ ἔτυχον παροῦσαι, — καὶ οἱ τριακόσιοι, ἦσαν γὰρ οἷς ἐτέτακτο* etc. Mox Geraestus est promontorium in Euboea cum portu.

τά τε ἄλλα] Haec Haack. per se accipit, ut sit im Uebrigen; genitivos *τῶν τειχῶν καὶ λιμένων* pendere facit a verbis *τὰ ἡμιτέλεστα*, et *φυλάσσειν* dicit esse idem, quod *φυλακὰς ποιεῖσθαι*. Dein *περὶ* iungit cum *φυλάσσειν*, supplens, puto, *αὐτά* post *φραξάμενοι*. Mihi quidem simplicius videtur ita interpretari: *ὁ Μαλόεις* erat templum

τῶν τειχῶν καὶ λιμένων περὶ τὰ ἡμιτέλεστα φραξάμενοι ἐφύλασσον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐ πολὺ ὕστερον καταπλεύσαντες ὡς ἑώρων, ἀπήγγειλαν μὲν οἱ στρατηγοὶ τὰ ἐπεσταλμένα, οὐκ ἐσακουόντων δὲ τῶν Μυτιληναίων ἐς πόλεμον καθίσταντο. ἀπαράσκευοι δὲ οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἐξαίφνης ἀναγκασθέντες πολεμεῖν, ἔκπλουν μέν τινα ἐποιήσαντο τῶν νεῶν ὡς ἐπὶ ναυμαχίᾳ ὀλίγον πρὸ τοῦ λιμένος, ἔπειτα καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν νεῶν λόγους ἤδη προσέφερον τοῖς στρατηγοῖς, βουλόμενοι τὰς ναῦς τὸ παραυτίκα εἰ δύναιντο ὁμολογίᾳ τινὶ ἐπιεικεῖ ἀποπέμψασθαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἀπεδέξαντο καὶ αὐτοὶ φοβούμενοι μὴ οὐχ ἱκανοὶ ὦσι Λέσβῳ πάσῃ πολεμεῖν. καὶ ἀνακωχὴν ποιησάμενοι πέμπουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Μυτιληναῖοι τῶν τε διαβαλλόντων ἕνα ᾧ μετέμελεν ἤδη καὶ ἄλλους, εἴ πως πείσειαν τὰς ναῦς ἀπελθεῖν ὡς σφῶν οὐδὲν νεωτεριούντων. ἐν τούτῳ δὲ ἀποστέλλουσι καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις τριήρει, λαθόντες τὸ τῶν Ἀθηναίων ναυτικόν, οἳ ὥρμουν ἐν τῇ Μαλέᾳ πρὸς βορέαν τῆς πόλεως· οὐ γὰρ ἐπίστευον τοῖς

Apollinis in suburbio. Eo narrat Mytilenaeos non exisse, sed reliqua urbis, cuius quasi quaedam pars erat vicina aedes Apollinis, custodiebant, ea parte moenium portuumque, ubi opera non perfecta erant (v. cap. 2.) palis sudibusque munita, quo illa ex dimidio perfecta certe hoc genere munitionis paulo tutiora fierent. Itaque structura haec mihi esse videtur: *τά τε ἄλλα ἐφύλασσον, περὶ τὰ ἡμιτέλεστα τῶν τ. καὶ λ. φραξάμενοι.* Itidem palis munitio fit ubi murus obsidionalis infirmior est 4, 69.

4. *οἱ Ἀθηναῖοι — οἱ στρατηγοί*] Greg. Cor. p. 83. dicit, haec esse dicta pro *Ἀθηναίων δὲ καταπλευσάντων*. Haec repetit Phavorin. in *εὐθεῖα*. Pertinet huc etiam glossa Photii in *ἑώρων*. Sed falluntur Grammatici. Verba enim *καὶ οἱ Ἀθηναῖοι — ἑώρων* protasis sunt, cuius apodosis inest in *ἀπήγγειλαν* et sequentibus. Coniunctio *ὡς* postposita est, ut 3, 5. 5, 28. 7, 32. init. Locorum, quae Matth. p. 1109. adn. adfert, alia ratio est. Mox *τὸ παραυτίκα* est *πρὸς τὸ παρόν, μέχρις ἂν εὖ ὦσι παρεσκευασμένοι*, ut Dukas explicat. v. Lobeck. ad Phryn. p. 47. Et *τῶν διαβαλλόντων* est *accusatorum*. v. Lob. ad Soph. Ai. p. 277.

πρὸς βορέαν τῆς πόλεως] Quo certius est, Mytilenen inter Methymnam et Maleam sitam esse, eo maiorem admirationem excitat Thucydides his verbis. Difficultas, quae in iis inest, nulla interpretatione tolli potest, sed erroris insimulandus auctor. Plehn. Lesbiac. p. 18. At Malea hic non intelligitur promontorium ab austro Mytilenae situm, et ab ea urbe 70 stadiis (circ. 1¾ milliar. Germ.) distans, quae est item distantia promontorii Zeitoun ab urbe nunc appellata Metelin. Sed Malea haec est locus, ubi templum Apollinis Maloentis erat a parte septentrionali urbis et ad mare portumque urbis septentrionalem, qui et ipse ab hac Malea portus Maloeis appellatus est, ut discimus ex Aristot. libello *Ἀνέμων θέσεις καὶ προσηγορίαι* (Aurel. Allobr. 1605. fol.) Vol. 1. p. 946. *Καικίας· οὗτος ἐν μὲν Λέσβῳ καλεῖται Θηβαίας· πνεῖ γὰρ ἀπὸ Θήβης πεδίου τοῦ ὑπὲρ τὸν Ἑλαιατικὸν κόλπον τῆς Μυσίας, ἐνοχλεῖ δὲ τὸν Μυτιληναίων λιμένα, μάλιστα δὲ τὸν Μαλόεντα.* Malea nomen erat appellativum linguae Graecae antiquissimae, significans prominentiam aliquam montis vel litoris, et

ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων προχωρήσειν. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Λακεδαίμονα ταλαιπώρως διὰ τοῦ πελάγους κομισθέντες αὐτοῖς ἔπρασσον ὅπως τις βοήθεια ἥξει. οἱ δ' ἐκ τῶν Ἀθηνῶν πρέσβεις ὡς οὐδὲν ἦλθον πράξαντες, ἐς πόλεμον καθίσταντο οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἡ ἄλλη Λέσβος πλὴν Μηθύμνης· οὗτοι δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἐβεβοηθήκεσαν καὶ Ἴμβριοι καὶ Λήμνιοι καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγοι τινὲς ξυμμάχων καὶ ξόδον μέν τινα πανδημεὶ ἐποιήσαντο οἱ Μυτιληναῖοι ἐπὶ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, καὶ μάχη ἐγένετο, ἐν ᾗ οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ Μυτιληναῖοι οὔτε ἐπηυλίσαντο οὔτε ἐπίστευσαν σφίσιν αὐτοῖς, ἀλλ' ἀνεχώρησαν· ἔπειτα οἱ μὲν ἡσύχαζον, ἐκ Πελοποννήσου καὶ μετ' ἄλλης παρασκευῆς βουλόμενοι εἰ προγένοιτό τι κινδυνεύειν. καὶ γὰρ αὐτοῖς Μελέας Λάκων ἀφικνεῖται καὶ Ἑρμαιώνδας Θηβαῖος, οἳ προαπεστάλησαν μὲν τῆς ἀποστάσεως, φθάσαι δὲ οὐ δυνάμενοι τὸν τῶν Ἀθηναίων ἐπίπλουν κρύφα μετὰ τὴν μάχην ὕστερον ἐσπλέουσι τριήρει, καὶ παρῄνουν πέμπειν τριήρη ἄλλην

conveniens cum nomine Helvetico die Flue, neque reperitur nomen esse nisi locorum Doricorum Aeoliorumque, velut Lesbi, Cretae, Laconicae. Praesenti loco Thucydidis significat prominentiam insulae, in qua Mytilene antiquior sita erat, quae ab oriente portum septentrionalem claudebat, qualis ungula portum Phaesti in Creta claudens item Malea dicta est, ut docet Eustath. ad Od. 3. p. 1469, 20. *Μάλειον* (nam etiam sub hac forma nomen reperitur), *ὠνομάζετο τὸ πρὸ τοῦ λιμένος τῶν Φαιστίων ἀκρωτήριον*. Adde Hesych. in *Μάλεοι* et *Κύθηρα*, ibique interpp. Zander. Beitr. p. 14. *τὴν Μαλέαν* praesentis loci intelligit totam peninsulam sive terrae prominentiam, quae ab oriente mari, ab occidente portu Hierae (Olivenhafen sive Porto Iero) includitur, longa circiter duo milliaria geogr. et per promontorium Maleae (Zeitoun) terminata. Id quod falsum esse, ad c. 6. videbimus. Ceterum de statu urbis Mytilenae, qualis nunc est, v. idem p. 26, 144. p. 28 sq.

προχωρήσειν] i. e. *non fidebant iis, quae ab Atheniensibus exspectabant, fore ut bene cedant.* Supple *προχωρήσειν αὐτά*. Nam *τὰ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων* dictum est, ut *τὰ παρὰ τῶν Ἐγεσταίων* 6, 46. Popp. 1, 1. p. 176. sic explicat: *non enim confidebant, legatis Athenas missis ab Atheniensibus aliquid processurum.* Videtur ergo ita accepisse: *οὐ γὰρ ἐπίστευον τοῖς παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων τὰ πράγματα προχωρήσειν.* Componit enim haec cum talibus: *ἤδη ἡκόντων, αὐτοῖς τῶν ἀπὸ Θράκης μετὰ Βρασίδου ἐξελθόντων στρατιωτῶν* i. e. *ἤδη ἡκόντων αὐτοῖς ἀπὸ Θράκης τῶν ἐς Θράκην μετὰ Βρασίδου ἐξελθόντων στρατιωτῶν.* Quis autem est, quin videat, haec inter se plurimum differre? Ubi enim talis permutatio praepositionum fit, qualis in loco posterius adscripto, utraque praepositio ad idem subiectum refertur, velut hic ad illos, qui cum Brasida profecti erant; praesenti vero loco *παρά* et *ἀπό* ad diversa subiecta, illud ad legatos, hoc ad *πράγματα* vel quidquid pro *πράγματα* supples, redeunt.

5. *ἐπὶ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον*] sc. *τὸ ὅρμουν ἐν τῇ Μαλέᾳ*. Mox ordo verborum hic est: *ἐκ Πελοποννήσου εἰ προγένοιτό τι, καὶ μετ' ἄλλης παρασκευῆς (εἰ προγένοιτο) βουλόμενοι κινδυνεύειν.* Deinde dicit *τριήρη ἄλλην*, quia iam prius (c. 4.) triremem Spartam miserant.

6 καὶ πρέσβεις μεθ' ἑαυτῶν· καὶ ἐκπέμπουσιν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πολὺ ἐπιῤῥωσθέντες διὰ τὴν τῶν Μυτιληναίων ἡσυχίαν ξυμμάχους τε προσεκάλουν, οἳ πολὺ θᾶσσον παρῆσαν ὁρῶντες οὐδὲν ἰσχυρὸν ἀπὸ τῶν Λεσβίων, καὶ περιορμισάμενοι τὸ πρὸς νότον τῆς πόλεως ἐτείχισαν στρατόπεδα δύο ἑκατέρωθεν τῆς πόλεως, καὶ τοὺς ἐφόρμους ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς λιμέσιν ἐποιοῦντο. καὶ τῆς μὲν θαλάσσης εἶργον μὴ χρῆσθαι τοὺς Μυτιληναίους, τῆς δὲ γῆς τῆς μὲν ἄλλης ἐκράτουν οἱ Μυτιληναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Λέσβιοι προσβεβοηθηκότες ἤδη, τὸ δὲ περὶ τὰ στρατόπεδα οὐ πολὺ κατεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι, ναύσταθμον δὲ μᾶλλον ἦν αὐτοῖς

6. *περιορμισάμενοι*] circa insulam, puto, in qua Mytilene antiquior sita erat, vecti; nam Euripus sive maris angustiae inter antiquiorem et novam Mytilenen (haec ex adverso antiquiori in ipsa Lesbo sita erat, et situm eius vides in tabula nostra punctis indicatum), transversa mole, quae portum septentrionalem et australem dirimebat, clausae esse videntur, sicut etiamnunc. Vide Zander. Beitr. p. 25, 139. 26, 144. Porro Arn. desiderat *ἐς τὸ πρὸς νότον*. At Poppo vulgatam tuetur his locis 4, 23. *περιώρμουν πλὴν τὰ πρὸς τὸ πέλαγος*. 5, 59. *τὸ πρὸς Νεμέας Βοιωτοὶ εἶργον τῆς πόλεως*. 6, 2. *οἰκοῦσι τὰ πρὸς ἑσπέραν τὴν Σικελίαν*. 6, 63. *πλέοντες τὰ ἐπέκεινα τῆς Σικελίας*. 4, 15. *σπονδὰς ποιησαμένους τὰ περὶ Πύλον*. At nullo horum locorum locus significatur, *quo* quis movet, sed *ubi* vel *circa* quod quis movet. Quare verba *τὸ πρὸς νότον* iungenda sunt cum *ἐτείχισαν*, ut bina illa castra ab parte australi urbis fuisse cogitanda sint, altera ab oriente urbis mare versus, altera ab occidente introrsus Lesbum ipsam versus. Ac quum simul classe utrumque portum obsiderent, et a latere septentrionali *ναύσταθμον* cum foro haberent, totam insulam et Mytilenen in ea sitam quasi plagis irretitam tenebant. Mox de verbis *εἶργον μὴ χρῆσθαι* v. Matth. p. 1040 sq. Addit *τῆς γῆς τῆς μὲν ἄλλης ἐκράτουν οἱ Μυτιληναῖοι* sc. terrae ex adverso sitae sive litoris ipsius Lesbi; addit *τὸ δὲ περὶ τὰ στρατόπεδα οὐ πολὺ κατεῖχον οἱ Ἀθ.*, quippe tota insula urbe Mytilena occupata, nec per se ampla erat, utpote, si Pocockium apud Zander. Beitr. p. 26, 144. audias, circuitum habens non amplius milliaris Angl. Verumtamen ampliorem fuisse credibile est, aut Pocockium falli.

ναύσταθμον — πλοίων καὶ ἀγορᾶς] Haec si ad verbum interpreteris, absurda sunt. Tantum notio loci alicui rei destinati ex voce *ναύσταθμον* ad *ἀγορᾶς* repetenda est, quum notio loci navibus destinati apta sit tantum voci *πλοίων*. Conf. Aristot. Rhet. 3, 5, 7. Arn. Haec iunctura hic excusationem habet, quia naves et forum in expeditionibus navalibus nunquam separari poterant. Ceterum Maleam, in qua Athenienses *ναύσταθμον* habebant, Zander. Beitr. p. 13 sq. totam peninsulam promontorio Maleae terminatam intelligit, qui minus ampla regio alendo Atheniensium exercitui non suffecerit. Haec opinio mihi ideo improbanda videtur, quia Malea nunquam peninsulae, sed tantum prominentiae montis vel litoris nomen est; nec potest hoc loco alia Malea cogitari nisi *ἡ πρὸς βορέαν τῆς πόλεως*, ubi Athenienses primo adventu appulerant, quamque stationem ab iis relictam esse nusquam adhuc dixit. Si aliam ab illa Maleam intelligi voluisset, peculiari significatione, puto, eam distinxisset a septentrionali Malea. Adde quod consilium observandae et ab ipsa Lesbo intercludendae urbis deserturi fuissent, si castra maritima ab illa statione urbi proxima re-

πλοίων καὶ ἀγορᾶς ἡ Μαλέα. καὶ τὰ μὲν περὶ Μυτιλήνην οὕτως ἐπολεμεῖτο.

7 *Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ θέρους τούτου Ἀθηναῖοι καὶ ἐς Πελοπόννησον ναῦς ἀπέστειλαν τριάκοντα καὶ Ἀσώπιον τὸν Φορμίωνος στρατηγόν, κελευσάντων Ἀκαρνάνων τῶν Φορμίωνός τινα σφίσι πέμψαι ἢ υἱὸν ἢ ξυγγενῆ ἄρχοντα. καὶ παραπλέουσαι αἱ νῆες τῆς Λακωνικῆς τὰ ἐπιθαλάσσια χωρία ἐπόρθησαν. ἔπειτα τὰς μὲν πλείους ἀποπέμπει τῶν νεῶν πάλιν ἐπ' οἴκου ὁ Ἀσώπιος, αὐτὸς δ' ἔχων δώδεκα ἀφικνεῖται ἐς Ναύπακτον, καὶ ὕστερον Ἀκαρνᾶνας ἀναστήσας πανδημεὶ στρατεύει ἐπ' Οἰνιάδας καὶ ταῖς τε ναυσὶ κατὰ τὸν Ἀχελῷον ἔπλευσε καὶ ὁ κατὰ γῆν στρατὸς ἐδήου τὴν χώραν. ὡς δ' οὐ προσεχώρουν, τὸν μὲν πεζὸν ἀφίησιν, αὐτὸς δὲ πλεύσας ἐς Λευκάδα καὶ ἀπόβασιν ἐς Νήρικον ποιησάμενος ἀναχωρῶν διαφθείρεται αὐτός τε καὶ τῆς στρατιᾶς τι μέρος ὑπὸ τῶν αὐτόθεν τε ξυμβοηθησάντων καὶ φρουρῶν τινων ὀλίγων. καὶ ὕστερον ὑποσπόνδους τοὺς νέκρους ἀποπλεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι παρὰ τῶν Λευκαδίων ἐκομίσαντο.*

8 *Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης νεὼς ἐκπεμφθέντες Μυτιληναίων πρέσβεις, ὡς αὐτοῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶπον Ὀλυμπίαζε παρεῖναι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ἀκούσαντες βουλεύσωνται, ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Ὀλυμπίαν· ἦν δὲ Ὀλυμπιὰς ἡ Δωριεὺς Ῥόδιος τὸ δεύτερον ἐνίκα. καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἑορτὴν κατέστησαν ἐς λόγους, εἶπον τοιάδε.*

movissent. Denique undeunde victum et copias Athenienses paraverunt, non cogitare licet, milites et nautas quotidie ultra milliare unum et dimidium Germ. ivisse commeatus causa.

7. *τῶν Φορμίωνός τινα*] Phormio, qui cum captivis Athenas vere illius anni redierat (v. 2, 103.), videtur aut paulo post mortem obiisse, aut valetudine et imbecillitate, quum esset senex, impeditus esse, quominus ipse rem administraret. Haack. Paulo post verba *ὑπὸ τῶν αὐτόθεν* „significant ipsos incolas, qui primo tumultu appulsarum navium conveniebant. Ab his distinguuntur *φρουροί* sive milites collocati in variis oppidis castellisque orae maritimae ad repellendas huiusmodi incursiones. Conf. 2, 25. 5, 52. 8, 22." Arn. Et *ἀποπλεύσαντες* est *quum paululum ab insula recessissent*. Conf. 4, 44. *καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ναῦς ἐπεραιώθησαν ἐς τὰς ἐπικειμένας νήσους· ἐκ δ' αὐτῶν ἐπικηρυκευσάμενοι τοὺς νεκροὺς, οὓς ἐγκατέλιπον, ὑποσπόνδους ἀνείλοντο*, ut Popp. adnotavit.

8. *ἐπὶ τῆς πρώτης νεώς*] v. cap. 4. vers. fin. Discernuntur hi legati Mytilenaeorum ab illis, qui post pugnam Lacedaemona missi erant auctoribus Melea et Hermaeonda, de quibus est c. 5. Quare legati Mytilenaeorum Olympiam venire iussi sint, docet Dahlm. Herodot. p. 18 sq., quippe ut reliqui socii, qui frequentes ad solennia ludorum convenirent, et ipsi transactionibus interessent. Porro in anagraphe Olympiadum Dorieus Rhodius primum pancratio vicisse dicitur Ol. 87. (432.), iterum Ol. 88. (428.), tertium Ol. 89. (424.) V. Boeckh. Explicc. Pind. p. 166. Heis. de Ellips. belli Peloppp. 3 sq.

9 Τὸ μὲν καθεστὸς τοῖς Ἕλλησι νόμιμον, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι καὶ ξύμμαχοι, ἴσμεν· τοὺς γὰρ ἀφισταμένους ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ξυμμαχίαν τὴν πρὶν ἀπολείποντας οἱ δεξάμενοι καθ' ὅσον μὲν ὠφελοῦνται, ἐν ἡδονῇ ἔχουσι, νομίζοντες δὲ εἶναι προδότας τῶν πρὸ τοῦ φίλων χείρους ἡγοῦνται. καὶ οὐκ ἄδικος αὕτη ἡ ἀξίωσίς ἐστιν, εἰ τύχοιεν πρὸς ἀλλήλους οἵ τε ἀφιστάμενοι καὶ ἀφ' ὧν διακρίνοιντο ἴσοι μὲν τῇ γνώμῃ ὄντες καὶ εὐνοίᾳ, ἀντίπαλοι δὲ τῇ παρασκευῇ καὶ δυνάμει, πρόφασίς τε ἐπιεικὴς μηδεμία ὑπάρχοι τῆς ἀποστάσεως· ὃ ἡμῖν καὶ Ἀθηναίοις οὐκ ἦν. μηδὲ τῳ χείρους δόξωμεν εἶναι εἰ ἐν τῇ εἰρήνῃ τιμώμενοι ὑπ' αὐτῶν ἐν τοῖς δεινοῖς ἀφιστάμεθα.
10 περὶ γὰρ τοῦ δικαίου καὶ ἀρετῆς πρῶτον ἄλλως τε καὶ ξυμμαχίας δεόμενοι τοὺς λόγους ποιησόμεθα, εἰδότες οὔτε φιλίαν ἰδιώταις βέβαιον γιγνομένην οὔτε κοινωνίαν πόλεσιν ἐς οὐδέν, εἰ μὴ μετ' ἀρετῆς δοκούσης ἐς ἀλλήλους γίγνοιντο καὶ τἆλλα ὁμοιότροποι εἶεν· ἐν γὰρ τῷ διαλλάσσοντι τῆς γνώμης καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν ἔργων καθίστανται. ἡμῖν δὲ καὶ Ἀθηναίοις ξυμ-

9. *τὸ καθεστός*] De forma participii v. Buttm. Gr. max. 2, 1. p. 158 sq. Matth. §. 198. 3. f. Sic *περιεστός* est 4, 10. pro *περιεστώς*. Mox *χείρους* Greg. Cor. p. 113. ait positum esse pro *κακούς*, eademque Scholiastae sententia est. At Steph. vere animadvertit, nihil obstare, quominus comparativus vim suam hic quoque obtineat, ut intelligamus *deteriores eos existimant, quam existimaturi fuissent.* v. Matth. §. 451. p. 854.

10. *περὶ — ἀρετῆς*] i. e. von unserer redlichen Absicht, ut sequentia docent, et sic verba *εἰ μὴ μετ' ἀρετῆς δοκούσης* convertenda sunt wo die Verbindung nicht mit dem Vertrauen einer redlichen Absicht gegen einander verknüpft ist. Sensus est idem, ac si dixisset *εἰ μὴ δοκοῖεν γίγνεσθαι φίλοι μετ' ἀρετῆς ἐς ἀλλήλους.* Post *γίγνοιντο* supple *φίλοι*, quod ex *φιλίαν* repetendum est, vel cum Poppone cogita *φιλία καὶ κοινωνία.* Mox de verbo *ἀπολιπόντων* v. Matth. p. 933. 1. Et *τοῖς Ἕλλησι* iunge cum *ξύμμαχοι ἐγενόμεθα.* Mox *ἐπαγομένους* Popp. interpretabatur *suscipientes, sibi proponentes.* Ego volebam *adducentes,* ut nos herbeiführen. Quam vim Popp. negat in medio inesse posse, probans interpretationem: *sibi in usum suum adducentes.* „Quum autem, ait, oppositum sit *ἀντέντας*, eleganter *ἐπειγομένους* coniecerunt Ros. in Explicat. trium inscrr. Syri repertarum ad v. 21. et Bekk. in ed. stereot. Nam *ἐπείγεσθαι* transitive legi apud Thuc. c. 2. iam vidimus. „Paulo post verba *διὰ πολυψηφίαν* iunge cum *ἀδύνατοι ὄντες*, nam „*πολυψηφίαν* non esse multitudinem suffragiorum aut suffragia ferentium, sed multitudinem opinionum diversarum inter eos, quibus ius suffragia ferendi fuit, monet Levesqu.“ Beck. Deinde particula *δή* post *αὐτόνομοι* „non significat opinionem auctoris sed sententiam rationemve ab aliis allatam. Eandem particulam rursus eodem sensu habes 1, 24. 3, 103. 6, 54. 7, 81., nisi quod primo et postremo horum locorum non tam est pro *δῆθεν*, quam animum legentium advertit ad verbum, cui *δή* appositum est.“ Arn., qui interpretatur per you see, sive you are to observe: (being, you see, independent i. e. *αὐτόνομοι, ut Athenienses praetexunt*). Vel interpretatur per as they professed, ut *κατὰ χρησμόν δή τινα*, in compliance, as they professed, with a certain oracle.

μαχία ἐγένετο πρῶτον ἀπολιπόντων μὲν ὑμῶν ἐκ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου, παραμεινάντων δὲ ἐκείνων πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἔργων. ξύμμαχοι μέντοι ἐγενόμεθα οὐκ ἐπὶ καταδουλώσει τῶν Ἑλλήνων Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐπ' ἐλευθερώσει ἀπὸ τοῦ Μήδου τοῖς Ἕλλησι. καὶ μέχρι μὲν ἀπὸ τοῦ ἴσου ἡγοῦντο, προθύμως εἱπόμεθα· ἐπειδὴ δὲ ἑωρῶμεν αὐτοὺς τὴν μὲν τοῦ Μήδου ἔχθραν ἀνιέντας, τὴν δὲ τῶν ξυμμάχων δούλωσιν ἐπαγομένους, οὐκ ἀδεεῖς ἔτι ἦμεν. ἀδύνατοι δὲ ὄντες καθ' ἓν γενόμενοι διὰ πολυψηφίαν ἀμύνασθαι οἱ ξύμμαχοι ἐδουλώθησαν πλὴν ἡμῶν καὶ Χίων· ἡμεῖς δὲ αὐτόνομοι δὴ ὄντες καὶ ἐλεύθεροι τῷ ὀνόματι ξυνεστρατεύσαμεν. καὶ πιστοὺς οὐκέτι εἴχομεν ἡγεμόνας Ἀθηναίους, παραδείγμασι τοῖς προγιγνομένοις χρώμενοι· οὐ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς οὓς μὲν μεθ' ἡμῶν ἐνσπόνδους ἐποιήσαντο καταστρέψασθαι, τοὺς δὲ ὑπολοίπους, εἴποτε ἄρα ἐδυνήθησαν, μὴ δρᾶσαι τοῦτο. καὶ εἰ μὲν αὐτόνομοι ἔτι ἦμεν ἅπαντες, βε- 11
βαιότεροι ἂν ἦμῖν ἦσαν μηδὲν νεωτεριεῖν· ὑποχειρίους δὲ ἔχοντες τοὺς πλείους, ἡμῖν δὲ ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλοῦντες, χαλεπώτερον εἰκότως ἔμελλον οἴσειν καὶ πρὸς τὸ πλεῖον ἤδη εἶκον τοῦ ἡμετέρου ἔτι μόνου ἀντισουμένου, ἄλλως τε καὶ ὅσῳ δυνατώτεροι αὐτοὶ αὑτῶν ἐγίγνοντο καὶ ἡμεῖς ἐρημότεροι. τὸ δὲ ἀντίπαλον δέος μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν· ὁ γὰρ παραβαίνειν τι βουλόμενος τῷ μὴ προέχων ἂν ἐπελθεῖν ἀποτρέπεται. αὐτόνομοί τε ἐλείφθημεν οὐ δι' ἄλλο τι ἢ ὅσον αὐτοῖς ἐς τὴν ἀρχὴν

11. *βεβαιότεροι*] i. e. *βεβαιότερον ἂν ἦν αὐτοὺς μηδὲν νεωτεριεῖν.* Bau.

ἔχοντες τοὺς πλείους] Schol. *τῶν Ἑλλήνων δηλονότι· ἤγουν Βυζαντίους, Ναξίους, Σαμίους καὶ τοὺς λοιπούς.* Mox *καί* in verbis *καὶ πρὸς τὸ πλεῖον εἶκον* est *insuper:* während überdiess der grössere Theil sich ihnen fügte. In *πρός* est notio comparationis, quam Haack. ita expressit: *quumque nos adhuc soli pares ipsis dignitate simus, comparati ceteris maximam partem iam cedentibus.* v. Matth. §. 591. *γ.* p. 1181 sq. Tres classes sociorum distinguit: *ὑποχειρίους*, qui cedere nolebant; *εἴκοντας*, qui cedebant, ideoque non subiectos; *ἀντισουμένους*, qui non parere, sed liberi agere videbantur. Mox de *αὐτοὶ αὑτῶν*, forma comparationis praecipue Herodoto usitata v. Matth. §. 452. Paulo post vulgo legebatur *τὸ μὴ προέχον*, atque ita legit et explicat Matth. p. 1068. „Verum ita verba significarent: *qui aliquid praeter ius facere vult, prohibetur, quominus viribus superior id aggredi possit*; quum causa, cur *τὸ ἀντίπαλον δέος* societatem confirmet, explicanda ideoque dicendum sit: *qui aliquid praeter ius facere vult, si viribus non praepollet, ab aggrediendo deterretur.*“ Popp., qui addit vere, hunc sensum effici non posse, nisi recepto ex aliquot libris *τῷ*. Partitionem argumenti recte indicavit Schol. *τέτταρα τεκμήρια τέθεικε, δι' ὧν συνίσησιν ὅτι οὐχὶ διὰ δικαιοσύνην μέχρι δεῦρο ἀπέσχοντο ἡμῶν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ διὰ πανουργίαν· ἓν μὲν τὸ κατὰ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ λόγου, δεύτερον δὲ τὸ γνώμης μᾶλλον ἐφόδῳ ἢ ἰσχύι τὰ πράγματα φαίνεσθαι καταληπτά, τρίτον τὸ φοβεῖσθαι τὸ ναυτικὸν τῶν Μυτιληναίων, τέταρτον τὸ ὑπεραπεύεσθαι πρὸς τῶν Μυτιληναίων κολακείᾳ μὲν κοινῇ τοὺς Ἀθηναίους, δώροις δὲ τῶν προεστώτων ἕκαστον.*

οὐ δι' ἄλλο] i. e. aus keinem andern Grund, als weil sie glaub-

εὐπρεπείᾳ τε λόγου καὶ γνώμης μᾶλλον ἐφόδῳ ἢ ἰσχύος τα πράγματα ἐφαίνετο καταληπτά. ἅμα μὲν γὰρ μαρτυρίῳ ἐχρῶντο μὴ ἂν τούς γε ἰσοψήφους ἄκοντας εἰ μή τι ἠδίκουν οἷς ἐπήεσαν, ξυστρατεύειν· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καὶ τὰ κράτιστα ἐπί τε τοὺς ὑποδεεστέρους πρώτους ξυνεπῆγον καὶ τὰ τελευταῖα λιπόντες τοῦ ἄλλου περιῃρημένου ἀσθενέστερα ἔμελλον ἕξειν. εἰ δὲ ἀφ' ἡμῶν ἤρξαντο, ἐχόντων ἔτι τῶν πάντων αὐτῶν τε ἰσχὺν καὶ πρὸς ὅ,τι χρὴ στῆναι, οὐκ ἂν ὁμοίως ἐχειρώσαντο. τό τε ναυτικὸν ἡμῶν παρεῖχέ τινα φόβον μή ποτε καθ' ἓν γενόμενον ἢ ὑμῖν ἢ ἄλλῳ τῳ προσθέμενον κίνδυνον σφίσι παράσχῃ· τὰ δὲ καὶ ἀπὸ θεραπείας τοῦ τε κοινοῦ αὐτῶν καὶ τῶν ἀεὶ προεστώτων περιεγιγνόμεθα. οὐ μέντοι ἐπὶ πολύ γ' ἂν ἐδοκοῦμεν δυνηθῆναι, εἰ μὴ ὁ πόλεμος ὅδε κατέστη, παραδείγμασι χρώ-
12μενοι τοῖς ἐς τοὺς ἄλλους. τίς οὖν αὕτη ἡ φιλία ἐγίγνετο;

ten, sie müssten, um die Herrschaft zu gewinnen, die Sache mit schönem Vorwand, mehr mit List (*γνώμης*), als mit Gewalt angreifen. Mox *ἐς τὴν ἀρχήν* est in Beziehung auf die Herrschaft. Paulo post primum *εὐπρέπεια λόγου* explicatur inde a verbis *ἅμα — ξυστρατεύειν*, deinde *ἡ γνώμης ἔφοδος* explicatur his: *ἐν τῷ αὐτῷ — ἕξειν*. In his porro inter se respondet *ἅμα μὲν — ἐν τῷ αὐτῷ δέ*, ut 4, 73. *Nobis enim documento utebantur, dicentes, etiamsi alii coacti se adiuvare perhiberentur, eos certe, qui ius paris suffragii haberent, invitos sibi auxilium non laturos esse nisi ii, quos aggrediuntur, aliquid deliquissent.* *Ἄκοντας* igitur arte cum *ξυστρατεύειν* iungendum. Ex falsa huius loci interpretatione glossa Hesychii orta est: *οὐκ ἄκοντες, οὐχ ἑκόντες*, quam Phavorin. repetit. Putaverant autem multi, *ἄκοντας* mutandum esse in *ἑκόντας*, quia vulgatae non alius sensus esse possit, quam hic, Athenienses dixisse: nisi quos aggrederentur, delinquerent, socios sibi non invitos opem non laturos esse. Concedere igitur videri Athenienses, se a sociis non ultro adiuvari, quo *εὐπρεπείᾳ* eos usos esse non appareret, sed contra. At „bene animadvertendum, Thucydidem non generatim dixisse *τοὺς ξυμμάχους*, sed *τοὺς ἰσοψήφους*, quod sensum valde mutat. Quorum notionem si tenemus, et illud *ἄκοντας* non coniungimus, nisi cum *ξυστρατεύειν*, verbis *εἰ μή τι ἠδίκουν οἷς ἐπήεσαν* magis per se spectatis, Mytilenaeos, qui loquuntur, intelligimus hoc dicere: Athenienses libertatem nobis concesserunt non alia de causa, quam quod speciosis verbis sibi opus esse putabant ad imperium consequendum. Nobis enim documento utebantur dicentes (etiamsi alii coacti se adiuvare perhiberentur), eos certe, qui idem ius suffragii ferendi haberent (plena libertate fruerentur), invitos sibi auxilium non laturos esse (neque omnino id facturos), nisi ipsa causae aequitate permoverentur, ut participes bellorum fierent.“ Popp. Plenius scriptor ita dicere potuisset: *ἅμα μὲν γὰρ μαρτυρίῳ ἐχρῶντο, μὴ ἂν τούς γε ἰσοψήφους, εἰ μή τι ἠδίκουν οἷς ἐπήεσαν, ξυστρατεύειν, οὐ γὰρ ἂν ἄκοντάς γε ξυστρατεύειν, ἰσοψήφους ὄντας.*

ἐν τῷ αὐτῷ δέ] Hinc alterum incipit, quod refertur ad supra dictam *γνώμης μᾶλλον ἔφοδον*. Mox *τὰ κράτιστα* est pro *τοὺς κρατίστους ἐπὶ τοὺς ἀσθενεστέρους*, sicut deinde *τὰ τελευταῖα* pro *τοὺς τελευταίους*. Ad *περιεγιγνόμεθα* intellige *αὐτόνομοι ὄντες* i. e. wir bleiben frei.

12. *ἡ φιλία*] Dind. legit *ἢ φιλία*, quod probans Popp. interpretatur: was war diess also für eine Freundschaft? Quocum non bene

ἢ ἐλευθερία πιστή, ἐν ᾗ παρὰ γνώμην ἀλλήλους ὑπεδεχόμεθα, καὶ οἱ μὲν ἡμᾶς ἐν τῷ πολέμῳ δεδιότες ἐθεράπευον, ἡμεῖς δὲ ἐκείνους ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τὸ αὐτὸ ἐποιοῦμεν· ὅ τε τοῖς ἄλλοις

convenit *πιστή*, nam dum quaerit, qualis fuerit haec amicitia vel libertas, non potest in ipsa interrogatione includere, quid fuerit, dicens *ἐλευθερίαν πιστήν*. Nec recte alterum habet, *ἡ φιλία*, si verba *αὕτη ἡ* etiam ad *ἐλευθερία πιστή* pertineant (hoc sensu: wie war also diese Freundschaft und diese angeblich sichere Freiheit beschaffen?), sic enim, ut Popp. adnotavit, scribendum esset (*αὕτη ἡ*) *πιστὴ ἐλευθερία*, anteponendo adiectivum et cum eo articulum iungendo, quia *πιστη* maius momentum habere debet. Restat tertia via, eademque, puto, vera, ut ita distinguamus: *τίς οὖν αὕτη ἡ φιλία ἐγίγνετο; ἢ ἐλευθερία πιστὴ, ἐν ᾗ* etc. Articulum *ἡ* tuetur etiam quodammodo Dionys. A. R. 6, 78. *τίς οὖν ἡ τοιαύτη φιλία καὶ πίστις, ἐν ᾗ παρὰ γνώμην ἀλλήλους θεραπεύειν ἀναγκασθησόμεθα;* deinde *παρὰ γνώμην* est, wobei es uns nicht recht von Herzen geht sive *praeter animi sententiam.*

ὅ τε τοῖς ἄλλοις] i. e. *ac quum* (*ὅ τε* i. e. und wohingegen, and whereas) *aliis benevolentia maxime fidei vinculum sit, id nobis timor tantum praestat.* Paulo post *μέλλησιν* duplicem habet genitivum, alterum subiecti (*ἐκείνων*), alterum obiecti (*ἡμῶν δεινῶν*). v. Matth. p. 699. adn. 1. Et *αὐτοί* est unsrerseits. Mox scripsi *ἰέναι* et *ἀντιμελλῆσαι* pro vulgatis *εἶναι* et *ἀντεπιμελῆσαι*, et (*ἐπ' ἐκείνοις*) *ἰέναι* quidem ex coniectura. Cass. Pal. Vat. H. Reg. D. I. E. Aug. teste Bekk. Laur. m. Vind. Vall. *ἀντεπιμελλῆσαι*. At *ἀντιμελλῆσαι* legit Schol., monuitque Dind., verbum *ἀντεπιμέλλειν* hinc relatum in lexica esse nihili, idque librariis obrepsisse consueto ex praecedente *ἀντεπιβουλεῦσαι*. „Ita, ait, ne plura conferam, infr. cap. 104. *μήτ' ἐναποθνήσκειν μήτ' ἐναποτίκτειν* liber unus pro *ἐντίκτειν*.“ Heilm. coniecit *εἰ γὰρ — ἀντεπιμελῆσαί τι, ἔδει — εἶναι*, quae verba sic interpretatur: wären wir in den Umständen gewesen, dass wir mit gleichem Vortheil unsere Maasregeln und Anstalten gegen sie nehmen könnten; so hätten wir in der That bei allen jetzt erwähnten Bedenklichkeiten unser Betragen nach dem ihrigen einrichten müssen. Sed et *τι* languet, et *ἐπ' ἐκείνοις εἶναι* non potest aliud significare, nisi *ab eorum arbitrio pendere*, neque inest in verbis *ἐκ τοῦ ὁμοίου* sensus: bei allen jetzt erwähnten Bedenklichkeiten, sed idem exprimunt, quod antecedentia *ἐκ τοῦ ἴσου*. Nec melior Scholiastae explicatio: *εἰ γὰρ ἴσοι αὐτοῖς ὑπήρχομεν κατὰ δύναμιν, ὥστε καὶ ἐπιβουλεύουσιν αὐτοῖς ἀντεπιβουλεῦσαι καὶ βραδυνόντων αὐτῶν ἀντιμελλῆσαι καὶ μελλόντων ἀντιμελλῆσαι καὶ ἀντιβραδῦναι, τί ἔδει ἡμᾶς ἐπ' ἐκείνοις ταχθῆναι ἢ ὑπακούειν αὐτοῖς; ὁπότε δὲ οὐκ ἦμεν ἴσοι ἀλλ' ἐπ' ἐκείνοις ἦν τὸ ἐπιχειρεῖν καθ' ἡμῶν ὅτε θέλουσιν, ἔδει καὶ ἐφ' ἡμῖν εἶναι τὸ ἀποστῆναι αὐτῶν πρίν τι παρ' αὐτῶν παθεῖν.* Nam neque quaeritur, num Mytilenaei in potestate Atheniensium esse debuerint, sed num opus fuerit pari potestate valentibus pacem rumpere, neque illi *ἴσοι* appellari possunt, qui *ὑπ' ἄλλοις τάσσονται ἢ ὑπακούουσιν αὐτοῖς*, neque prorsus idem est *ἐπί τινι* et *ὑπό τινι εἶναι*. Herm. ita legit: *εἰ γὰρ — καὶ ἀντιμελλῆσαί τι, ἔδει ἡμᾶς ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐπ' ἐκείνοις εἶναι*, ubi verba *ἐπ' ἐκείνοις εἶναι* dicit dicta esse pro *τὸ ἐπ' ἐκείνοις εἶναι*, et *τι* encliticum esse, hoc sensu: *si enim potestatem habebamus, paribus viribus vicissim insidias struendi et contra moliendi aliquid, oportebat nos, quantum quidem per illos liceret, insidias vicissim struere et contra moliri pariter.* At neque *ἐπ' ἐκείνοις εἶναι* dici potest pro *τὸ ἐπ' ἐκείνοις εἶναι*, et improbari debet sententia: *quantum quidem per illos liceret.* Quid enim? si Athenienses et

μάλιστα εὔνοια πίστιν βεβαιοῖ, ἡμῖν τοῦτο ὁ φόβος ἐχυρὸν παρεῖχε· δέει τε τὸ πλέον ἢ φιλίᾳ κατεχόμενοι ξύμμαχοι ἦμεν· καὶ ὁποτέροις θᾶσσον παράσχοι ἀσφάλεια θάρσος, οὗτοι πρότεροί τι καὶ παραβήσεσθαι ἔμελλον. ὥστε εἰ τῳ δοκοῦμεν ἀδικεῖν προαποστάντες διὰ τὴν ἐκείνων μέλλησιν τῶν ἐς ἡμᾶς δεινῶν, αὐτοὶ οὐκ ἀνταναμείναντες σαφῶς εἰδέναι εἴ τι αὐτῶν ἔσται, οὐκ ὀρθῶς σκοπεῖ. εἰ γὰρ δυνατοὶ ἦμεν ἐκ τοῦ ἴσου καὶ ἀντεπιβουλεῦσαι καὶ ἀντιμελλῆσαι, τί ἔδει ἡμᾶς ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐπ' ἐκείνοις ἰέναι; ἐπ' ἐκείνοις δὲ ὄντος ἀεὶ τοῦ ἐπιχειρεῖν καὶ ἐφ' ἡμῖν εἶναι δεῖ τὸ προαμύνασθαι.

15 Τοιαύτας ἔχοντες προφάσεις καὶ αἰτίας, ὦ Λακεδαιμόνιοι καὶ ξύμμαχοι, ἀπέστημεν, σαφεῖς μὲν τοῖς ἀκούουσι γνῶναι ὡς εἰκότως ἐδράσαμεν, ἱκανὰς δὲ ἡμᾶς ἐκφοβῆσαι καὶ πρὸς ἀσφάλειάν τινα τρέψαι, βουλομένους μὲν καὶ πάλαι, ὅτε ἔτι ἐν τῇ ξειρήνῃ ἐπέμψαμεν ὡς ὑμᾶς περὶ ἀποστάσεως, ὑμῶν δὲ οὐ προσδεξαμένων κωλυθέντας· νῦν δὲ ἐπειδὴ Βοιωτοὶ προύκαλέσαντο, εὐθὺς ὑπηκούσαμεν, καὶ ἐνομίζομεν ἀποστήσεσθαι

Mytilenaei pares viribus erant, quaerine poterat, num per Athenienses Mytilenaeis liceret liberis et paribus esse, necne? An forte liberi et pares Mytilenaei existimari poterant, si ex Atheniensibus pendebat, decernere, in quantum illis liberis et paribus esse liceret? Sed praeterea Herm. aliam rationem proposuit, ut omisso *ἐπί* legeret *ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐκείνοις εἶναι*, quam rationem amplexus Popp. sic interpretatur: *Si enim aeque potentes essemus et ad insidias vicissim struendas et ad vicissim cunctandum in re quapiam, oportebat nos similes in agendo illis esse.* Recte, si *ἐκ τοῦ ὁμοίου εἶναι* significare posset *similes in agendo esse.* At illa verba nihil significant nisi in gleichen Umständen seyn, ut 4, 10. vel im Gleichgewicht der Macht seyn, ut hic. Agendi notionem auctori inferciens obtrusit. Et otiosum additamentum est *in re quapiam* et proinde *τι* falso legitur. Neque consultum est, invitis libris omnibus praepositionem *ἐπί* exterminare. Scriptor, ni fallor, hoc dicit: *Quid oportebat nos pari potentia et aequalibus viribus praeditos (ἐκ τοῦ ὁμοίου) contra eos ire? quid quum eos impetum in nos facientes propulsare potuissemus, ultro aggredi?* Proinde *ἰέναι* legendum est, quod tanto facilius in *εἶναι* mutari potuit, quia statim verba similia *ἐφ' ἡμῖν εἶναι* sequuntur. *Ἐπί* cum dativo constat hostilem aggressionem significare. v. Matth. p. 1168. *δ*. Quod si displicet, quia *ἐπιέναι τινί* vel *ἰέναι ἐπί τινα* frequentius sit, quid facilius mutatione *ἐπ' ἐκείνους*, quod in *ἐκείνοις* abiisse putandum est, quia mox sequitur *ἐπ' ἐκείνοις δὲ ὄντος.*

13. *ἐνομίζομεν ἀποστήσεσθαι*] sc. *δεῖν ἀποστήσεσθαι.* v. Lobeck. ad Phrynich. Parerg. 6. p. 753. Mox verbum *ἀπόστασις* duplicem sensum habet, alterum *defectionis*, qua refertur ad Athenienses; alterum *absistendi, recedendi, refugiendi*, qua ad Graecos refertur, ut 4, 118. prop. fin. *οὐδενὸς γὰρ ἀποστήσονται, ὅσα ἂν δίκαια λέγητε.* 7, 7. *παντάπασιν ἔτι ἀρεστήκει τοῦ πολέμου.* 8, 2. *ὡς οὐκ ἀποστατέον ἔτι τοῦ πολέμου εἴη.* Soph. Oed. C. 567. Herm. Popp. cum Gailio utrimque intelligit *defectionem*, statuens, verbis *ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων* significari Graecos cum Atheniensibus coniunctos. Qui autem dicas te deficere ab eo, quocum alteri servias? et qui Mytilenaei Graecos Atheniensibus parentes liberarent, nec tamen eos laederent, quamdiu hi in praesidiis Atheniensium erant? Imo notio Graecorum in universum

διπλῆν ἀπόστασιν, ἀπό τε τῶν Ἑλλήνων μὴ ξὺν κακῶς ποιεῖν αὐτοὺς μετ' Ἀθηναίων, ἀλλὰ ξυνελευθεροῦν, ἀπό τε Ἀθηναίων μὴ αὐτοὶ διαφθαρῆναι ὑπ' ἐκείνων ἐν ὑστέρῳ, ἀλλὰ προποιῆσαι. ἡ μέντοι ἀπόστασις ἡμῶν θᾶσσον γεγένηται καὶ ἀπαράσκευος· ᾗ καὶ μᾶλλον χρὴ ξυμμάχους δεξαμένους ἡμᾶς διὰ ταχέων βοήθειαν ἀποστέλλειν, ἵνα φαίνησθε ἀμύνοντές τε οἷς δεῖ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τοὺς πολεμίους βλάπτοντες. καιρὸς δὲ ὡς οὔπω πρότερον. νόσῳ τε γὰρ ἐφθάραται Ἀθηναῖοι καὶ χρημάτων δαπάνῃ, νῆές τε αὐτοῖς αἱ μὲν περὶ τὴν ὑμετέραν εἰσίν, αἱ δ' ἐφ' ἡμῖν τετάχαται, ὥστε οὐκ εἰκὸς αὐτοὺς περιουσίαν νεῶν ἔχειν, ἣν ὑμεῖς ἐν τῷ θέρει τῷδε ναυσί τε καὶ πεζῷ ἅμα ἐπεσβάλητε τὸ δεύτερον, ἀλλ' ἢ ὑμᾶς οὐκ ἀμυνοῦνται ἐπιπλέοντας ἢ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀποχωρήσονται. νομίσῃ τε μηδεὶς ἀλλοτρίας γῆς πέρι οἰκεῖον κίνδυνον ἕξειν. ᾧ γὰρ δοκεῖ μακρὰν ἀπεῖναι ἡ Λέσβος, τὴν ὠφέλειαν αὐτῷ ἐγγύθεν παρέξει. οὐ γὰρ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἔσται ὁ πόλεμος, ὥς τις οἴεται, ἀλλὰ δι' ἣν ἡ Ἀττικὴ

tenenda est, quos profecto laedebat, quisquis a partibus Atheniensium stans Graecorum libertati adversabatur.

μὴ ξὺν κακῶς ποιεῖν] D. Ar. Chr. *ξυνκακῶς*, nisi quod in D. *ον* sup. *ως* eadem man. *Ξυγκακῶς*, quod praebent m. et ex corr. Laur., placere debebat Buttmanno Gr. max. §. 25. adn. 4. At v. praeter eos, quos 1, 1. p. 256. memoravi, Blomf. Glossar. ad Aesch. Agam. 569. et Lobeck. ad Phryn. p. 620. Popp. adde Matth. p. 1190. Spohn. ad Isocr. Panegyr. p. 12. Interpp. ad Greg. Cor. p. 446. 799. Schaef. Melet. critt. p. 68., ad Long. p. 417. Appar. Demosth. Vol. 1. p. 536. Krueg. ad Dionys. p. 21. Brem. ad Demosth. de Cherson. §. 65. Minus recte ad tmesin demonstrandam utuntur Xen. Conv. 8, 17., ubi in verbis *παρά τι ποιήσῃ* praepositio *παρά* non pertinet ad verbum, sed ad *τι*. Coniecerunt *ξυγκακῶσαι λοιπὸν αὐτούς*. Certe veram tmesin non inesse in his verbis vidit Bloomf., quia non dici potest *κακῶς ξυμποιεῖν*, sed *ξύν* magis adverbii loco est.

προποιῆσαι] i. e. *sed ut ante faceremus* sive *ut facere occuparemus* sive non exspectaremus, donec ab illis patiamur aliquid, sed eos hoc faciendo praeveniremus. Steph. Mox de *ἐφθάρατα* v. Matth. §. 204. 6. adn. 1. p. 378. Mox *τὸ δεύτερον* dicit, quia incursionem ea ipsa aestate iam unam in Atticam fecerant. v. cap. 1. Et *ἀπ' ἀμφοτέρων* est: a Peloponneso et Mytilene naves abduceret, obviam ituri Spartanis mari et terra Atticam incursantibus. Et *δι' ἣν* explica *ἐν ταύτῃ, δι' ἥν*. Et *τά τε ἡμέτερα* intellige *προσλήψονται, πρότερον οὐ φροντίσαντες*. Adde naves Mytilenaeorum, quas illis Athenienses ademturi erant. Mox *πάθοιμεν τἄν* i. e. *τοι ἄν* coniecit Elmsl. ad Arist. Ach. 323., quae crasis ab hoc scriptore prorsus aliena est. v. Matth. §. 515. *β*. Paulo post *δεινότερα* intellige *saeviora, quam ii, qui servie-bant antequam deficiebant.* Etenim Mytilenaei visi essent defecisse multo minus ad defectionem provocati. V. oration. Cleonis c. 39., ubi ultionem poscit a Mytilenaeis gravissimam, propter id ipsum, quod liberi defecerant." Arn. Adde cap. 36. *ἐπικαλοῦντες τήν τε ἄλλην* etc. Mox *βοηθησάντων ὑμῶν* genitivi absoluti sunt pro casu participii, quem sequens verbum postulat. v. Matth. §. 561. Sequuntur haec: *τοῖς ἀφισταμένοις*, velut Samiis, Thasiis, Euboensibus etc. et Spartani 1, 40. edixerant *τοὺς προσήκοντας ξυμμάχους αὐτόν τινα κολάζειν.*

ὠφελεῖται. ἔστι δὲ τῶν χρημάτων ἀπὸ τῶν ξυμμάχων ἡ πρόσοδος, καὶ ἔτι μείζων ἔσται, εἰ ἡμᾶς καταστρέψονται· οὔτε γὰρ ἀποστήσεται ἄλλος τά τε ἡμέτερα προσγενήσεται, πάθοιμέν τ' ἂν δεινότερα ἢ οἱ πρὶν δουλεύοντες. βοηθησάντων δὲ ὑμῶν προθύμως πόλιν τε προσλήψεσθε ναυτικὸν ἔχουσαν μέγα, οὗπερ ὑμῖν μάλιστα προσδεῖ, καὶ Ἀθηναίους ῥᾷον καθαιρήσετε ὑφαιροῦντες αὐτῶν τοὺς ξυμμάχους· θρασύτερον γὰρ πᾶς τις προσχωρήσεται· τήν τε αἰτίαν ἀποφεύξεσθε ἣν εἴχετε μὴ βοηθεῖν τοῖς ἀφισταμένοις. ἢν δ' ἐλευθεροῦντες φαίνησθε, τὸ κράτος
14 τοῦ πολέμου βεβαιότερον ἕξετε. αἰσχυνθέντες οὖν τάς τε τῶν Ἑλλήνων ἐς ὑμᾶς ἐλπίδας καὶ Δία τὸν Ὀλύμπιον, ἐν οὗ τῷ ἱερῷ ἴσα καὶ ἱκέται ἐσμέν, ἐπαμύνατε Μυτιληναίοις ξύμμαχοι γενόμενοι, καὶ μὴ πρόησθε ἡμᾶς, ἴδιον μὲν τὸν κίνδυνον τῶν σωμάτων παραβαλλομένους, κοινὴν δὲ τὴν ἐκ τοῦ κατορθῶσαι ὠφέλειαν ἅπασι δώσοντας, ἔτι δὲ κοινοτέραν τὴν βλάβην, εἰ μὴ πεισθέντων ὑμῶν σφαλησόμεθα. γίγνεσθε δὲ ἄνδρες οἵουσπερ ὑμᾶς οἵ τε Ἕλληνες ἀξιοῦσι καὶ τὸ ἡμέτερον δέος βούλεται.

15 Τοιαῦτα μὲν οἱ Μυτιληναῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπειδὴ ἤκουσαν, προσδεξάμενοι τοὺς λόγους ξυμμάχους τε τοὺς Λεσβίους ἐποιήσαντο καὶ τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολὴν τοῖς τε ξυμμάχοις παροῦσι κατὰ τάχος ἔφραζον ἰέναι ἐς τὸν ἰσθμὸν τοῖς δύο μέρεσιν ὡς ποιησόμενοι, καὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἀφίκοντο, καὶ ὁλκοὺς παρεσκεύαζον τῶν νεῶν ἐν τῷ ἰσθμῷ ὡς ὑπεροίσοντες ἐκ τῆς Κορίνθου ἐς τὴν πρὸς Ἀθήνας θάλασσαν καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα ἐπιόντες. καὶ οἱ μὲν προθύμως ταῦτα ἔπρασσον· οἱ δὲ ἄλλοι ξύμμαχοι βραδέως τε ξυνελέγοντο καὶ ἐν καρποῦ ξυγκομιδῇ ἦσαν καὶ ἀῤῥωστίᾳ τοῦ στρατεύειν.

16 Αἰσθόμενοι δὲ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι διὰ κατάγνωσιν ἀσθενείας σφῶν παρασκευαζομένους, δηλῶσαι βουλόμενοι ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἐγνώκασιν, ἀλλ' οἷοί τε εἰσὶ μὴ κινοῦντες τὸ ἐπὶ Λέσβῳ ναυτικὸν καὶ τὸ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐπιὸν ῥᾳδίως ἀμύνεσθαι, ἐπλήρωσαν ναῦς ἑκατὸν ἐσβάντες αὐτοί τε πλὴν ἱππέων καὶ

14. *Δία τὸν Ὀλύμπιον*] In huiusmodi formulis aut semper duplicem articulum, aut neutrum positum videri narrat Krueg. de Authent. Anab. p. 61. adn., quem h. l. refellit. Popp. Mox de *δώσοντας* v. Krueg. ad Dionys. p. 322.

15. *τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολήν*] Ordo verborum hic est: *καὶ τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολὴν ὡς ποιησόμενοι, τοῖς τε ξυμμάχοις — ἔφραζον, καὶ αὐτοί* etc. Mox de sociis messis tempore cunctantibus v. Od. Muell. Dor. 1. p. 180. Et *ἐν ἀῤῥωστίᾳ εἶναι* veteres Grammatici explicant *ἐν ἀπροθυμίᾳ εἶναι*.

16. *ναῦς ἑκατόν*] Popp. has naves easdem esse putat, quae 2, 24. memorantur. Krueg. ad Dionys. p. 311. Suspicatur, naves centum ineunte bello sepositas iam tum (quarto belli anno, in quo nunc sumus) adhibitas esse, quod Thuc. 8, 15., ubi mille talenta, quae eodem et

πεντακοσιομεδίμνων καὶ οἱ μέτοικοι, καὶ παρὰ τὸν ἰσθμὸν ἀναγαγόντες ἐπίδειξίν τε ἐποιοῦντο καὶ ἀποβάσεις τῆς Πελοποννήσου ἢ δοκοῖ αὐτοῖς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὁρῶντες πολὺν τὸν παράλογον τά τε ὑπὸ τῶν Λεσβίων ῥηθέντα ἠγοῦντο οὐκ ἀληθῆ καὶ ἄπορα νομίζοντες ὡς αὐτοῖς καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα οὐ παρῆσαν καὶ ἠγγέλλοντο καὶ αἱ περὶ τὴν Πελοπόννησον τριάκοντα νῆες τῶν Ἀθηναίων τὴν περιοικίδα αὐτῶν πορθοῦσαι, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἶκου. ὕστερον δὲ ναυτικὸν παρεσκεύαζον ὅ,τι πέμψουσιν ἐς τὴν Λέσβον, καὶ κατὰ πόλεις ἐπήγγελλον τεσσαράκοντα νεῶν πλῆθος, καὶ ναύαρχον προσέταξαν Ἀλκίδαν, ὃς ἔμελλεν ἐπιπλεύσεσθαι. ἀνεχώρησαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ταῖς ἑκατὸν ναυσίν, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνους εἶδον. καὶ κατὰ τὸν χρόνον 17
τοῦτον ὃν αἱ νῆες ἔπλεον ἐν τοῖς πλεῖσται δὴ νῆες ἅμ' αὐτοῖς

tempore et consilio seposita erant, mota esse refert, navium istarum centum mentionem non faciat. Mox de equitibus et pentacosiomedimnis v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 29. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 155. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 204. §. 108. Solon quatuor classes populi Attici instituerat, quarum in prima pentacosiomedimni erant, sive ii, qui ex proprio fundo quingenos frumenti medimnos totidemque fluidi metretas colligerent; in secunda, qui trecenos, et equo alendo essent, equo inquam pugnare apto, cui addendus erat alter, quo servus veheretur, quibus scilicet etiam iugo ad arandos agros opus erat: hi dicti sunt equites. Tertia classis Zeugitae erant, quibus a iugo (ζεύγει) nomen inventum est, quod colendo agro alebant, quorumque proventus ducenorum medimnorum, parisque fluidi mensurae aestimabatur. In infima classe Thetes erant, qui infra censum Zeugitarum censebantur. Hi plerique *χειροτέχναι* erant et inter leviter armatos stipendia merebant, quemadmodum in Sparta perioeci. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 27. De medimno v. Boeckh. l. c. 1. p. 99 sqq. „Addi potest, eo tempore Athenis medimnos farris constitisse binis drachmis, ut census pecuniarius primae classis fuerit millen. drachmarum sive denarum minarum (i. e. 600 Imperial. Boruss.) v. Leak. Athen. p. 415. adn. 10. (p. 434. vers. Germ.) Aristot. Polit. 2, 10. Polluc. 8, 129. 130. Plut. V. Solon. 18.“ Arn. Adde Boeckh. l. c. p. 102 sqq.

ἄπορα νομίζοντες] sc. *τὰ ὑπὸ τῶν Λεσβίων ῥηθέντα*, ut *ῥηθέντα* nunc valeat *mandata*, *imperata*. Popp. Mox de *πορθοῦσαι* v. Matth. p. 1092. init. et futurum simplex in *ὅ, τι πέμψουσιν* positum pro *ἔμελλον πέμψειν*. Deinde supple: *ἐπειδὴ καὶ ἐκείνους ἀναχωρήσαντας εἶδον*.

17. *ἐν τοῖς πλεῖσται*] v. Herm. ad Vig. p. 787, 250. Reiz. de Accent. Incl. p. 17. Wolf. Matth. p. 583. 584. lit. r. Mox structura haec esse videtur: *νῆες αὐτοῖς ἐνεργοὶ ἅμα κάλλει ἐγένοντο*. At Arn. *ἅμα* seiungens a *κάλλει* convertit on active service in fine condition, quod vix permittere solum dativum, Popp. obloquitur. Ipse cum H. Muellero *κάλλει* pendere facit ab *ἐνεργοί* interpretans: durch ihre treffliche Ausrüstung vorzüglich brauchbar, et *ἅμα* intelligit esse *uno eodemque tempore*. Schol. *ἐνεργοί, αἱ τὸ ἔργον ποιοῦσαι τῶν νεῶν, τουτέστι πλώιμοι καὶ χρησταί*, dienstthuende Schiffe. Ceterum in enumeratione harum navium aliquid repugnans inesse videtur cum iis, quae dixerat 2, 13., Atheniensibus ineunte bello fuisse *τριήρεις τὰς πλωίμους τριακοσίας* et 24., ubi narraverat, ex trecentis navibus centum quotannis reservatas esse, unde efficitur, non plus ducenas naves bello ad-

ἐνεργοὶ κάλλει ἐγένοντο, παραπλήσιαι δὲ καὶ ἔτι πλείους ἀρχομένου τοῦ πολέμου. τήν τε γὰρ Ἀττικὴν καὶ Εὔβοιαν καὶ Σαλαμῖνα ἑκατὸν ἐφύλασσον καὶ περὶ Πελοπόννησον ἕτεραι ἑκατὸν ἦσαν, χωρὶς δὲ αἱ περὶ Ποτίδαιαν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις χωρίοις, ὥστε αἱ πᾶσαι ἅμα ἐγίγνοντο ἐν ἐνὶ θέρει διακόσιαι καὶ πεντήκοντα. καὶ τὰ χρήματα τοῦτο μάλιστα ὑπανάλωσε μετὰ Ποτιδαίας. τήν τε γὰρ Ποτίδαιαν δίδραχμοι ὁπλῖται ἐφρούρουν, αὐτῷ γὰρ καὶ ὑπηρέτῃ δραχμὴν ἐλάμβανε τῆς ἡμέρας, τρισχίλιοι μὲν οἱ πρῶτοι, ὧν οὐκ ἐλάσσους διεπολιόρκησαν, ἑξακόσιοι δὲ καὶ χίλιοι μετὰ Φορμίωνος, οἳ προαπῆλθον· νηές τε αἱ πᾶσαι τὸν αὐτὸν μισθὸν ἔφερον. τὰ μὲν οὖν χρήματα οὕτως ὑπαναλώθη τὸ πρῶτον καὶ νῆες τοσαῦται δὴ πλεῖσται ἐπληρώθησαν.

18 Μυτιληναῖοι δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν οἱ Λακεδαιμόνιοι περὶ τὸν ἰσθμὸν ἦσαν ἐπὶ Μήθυμναν ὡς προδιδομένην ἐστράτευσαν κατὰ γῆν αὐτοί τε καὶ οἱ ἐπίκουροι· καὶ προσβαλόντες τῇ πόλει, ἐπειδὴ οὐ προὐχώρει ᾗ προσεδέχοντο, ἀπῆλθον ἐπ' Ἀντίσσης καὶ Πύῤῥας καὶ Ἐρέσσου καὶ καταστησάμενοι τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις βεβαιότερα καὶ τείχη κατύναντες διὰ τάχους ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου. ἐστράτευσαν δὲ καὶ οἱ Μηθυμναῖοι ἀναχωρησάντων αὐτῶν ἐπ' Ἄντισσαν· καὶ ἐκβοηθείας τινὸς γε-

hiberi potuisse. Atqui hic memorat ducentas quinquaginta belli usibus inservire. „Cuius difficultatis haec probabilis solutio est, illas centum naves non sepositas esse ante aestatem vertentem, postquam exercitus Peloponnesiorum abierat, quare initio maior numerus in mari versans (ἐνεργός) prope patriam praesidio esse poterat. Qui numerus, quum repertus esset non necessarius esse, valde imminutus effecit, ut centenae quotannis naves sepositae reservarentur. Non autem centum naves serius oram Atticam et Salaminem custodisse, apparet ex narratione facti per Cnemum et Brasidam in Piraeum conatus 2, 93., ubi illi non inveniebant opes sibi resistere validas. Neque usquam scriptor reperitur loquens de navibus Atticis custodientibus sinum Saronicum praeter tres, quae quodammodo portum Megarae obsidebant.“ Arn. Mox de hoplitis mercedem binarum drachmarum obtinentibus v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 131. 292 sqq. per totum c. 22. adde p. 258 sq. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 120, 21. 426. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 294, 16. Quod autem paulo post idem stipendium navibus datum esse perhibetur, non in hanc sententiam accipiendum esse, ut binas, sed ut singulas drachmas nautis et classiariis, quippe quibus ministri non fuerint, solutas esse censeamus, adnotavit Bloomf.

18. *προδιδομένην*] Participium praesentis pro participio futuri, quia sententia proprie haec est: *putantes parari ibi proditionem*, esse ibi proditores, per quos urbs sibi traderetur. Popp. De voce *αὐτερέται* v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 301. Mox Bloomf. praefert scripturam pessimorum librorum *ἔστιν ᾗ*, quae Arnoldo videtur correctio esse, et *ἐγκατοικοδομεῖν εἰς τόπον* recte dici, demonstrat Schneid. Lex. Gr., ut Popp. adnotavit. Paulo post *ἐν κύκλῳ*, alibi fere semper sine praepositione *κύκλῳ* dixit. Utrumque tamen sine discrimine dici, et apud ipsum Thuc. c. 74. *ἐν κύκλῳ* redire, monuit Popp. Denique pro *ἐγκατῳκοδόμηται* Vall. praesens habet. Bekk. in praef. ed. min. coniecit *ἐγκατῳκοδομήθη*. Arn. perfectum tuetur, interpretans there are built in it.

νομένης πληγέντες ὑπό τε τῶν Ἀντισσαίων καὶ τῶν ἐπικούρων ἀπέθανόν τε πολλοὶ καὶ ἀνεχώρησαν οἱ λοιποὶ κατὰ τάχος. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πυνθανόμενοι ταῦτα τούς τε Μυτιληναίους τῆς γῆς κρατοῦντας καὶ τοὺς σφετέρους στρατιώτας οὐχ ἱκανοὺς ὄντας εἴργειν πέμπουσι περὶ τὸ φθινόπωρον ἤδη ἀρχόμενον Πάχητα τὸν Ἐπικούρου στρατηγὸν καὶ χιλίους ὁπλίτας ἑαυτῶν. οἱ δὲ αὐτερέται πλεύσαντες τῶν νεῶν ἀφικνοῦνται καὶ περιτειχίζουσι Μυτιλήνην ἐν κύκλῳ ἁπλῷ τείχει· φρούρια δὲ ἔστιν οἷ ἐπὶ τῶν καρτερῶν ἐγκατῳκοδόμηται. καὶ ἡ μὲν Μυτιλήνη κατὰ κράτος ἤδη ἀμφοτέρωθεν καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης εἴργετο καὶ ὁ χειμὼν ἤρχετο γίγνεσθαι.

Προσδεόμενοι δὲ οἱ Ἀθηναῖοι χρημάτων ἐς τὴν πολιορκίαν 19
καὶ αὐτοὶ ἐσενεγκόντες τότε πρῶτον ἐσφορὰν διακόσια τάλαντα ἐξέπεμψαν καὶ ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους ἀργυρολόγους ναῦς δώδεκα καὶ Λυσικλέα πέμπτον αὐτὸν στρατηγόν. ὁ δὲ ἄλλα τε ἠργυρολόγει καὶ περιέπλει, καὶ τῆς Καρίας ἐκ Μυοῦντος ἀναβὰς διὰ τοῦ Μαιάνδρου πεδίου μέχρι τοῦ Σανδίου λόφου, ἐπιθεμένων τῶν Καρῶν καὶ Ἀναιτῶν αὐτός τε διαφθείρεται καὶ τῆς ἄλλης στρατιᾶς πολλοί.

Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος οἱ Πλαταιῆς, ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο 20
ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων καὶ Βοιωτῶν, ἐπειδὴ τῷ τε σίτῳ ἐπιλιπόντι ἐπιέζοντο καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν οὐδεμία ἐλπὶς ἦν τιμωρίας οὐδὲ ἄλλη σωτηρία ἐφαίνετο, ἐπιβουλεύουσιν αὐτοί τε καὶ Ἀθηναίων οἱ ξυμπολιορκούμενοι πρῶτον μὲν πάντες ἐξελθεῖν καὶ ὑπερβῆναι τὰ τείχη τῶν πολεμίων, ἢν δύνωνται βιάσασθαι, ἐρρωμένου τὴν πεῖραν αὐτοῖς Θεαινέτου τε τοῦ Τολμίδου ἀνδρὸς μάντεως καὶ Εὐπομπίδου τοῦ Δαϊμάχου, ὃς καὶ ἐστρατήγει· ἔπειτα οἱ μὲν ἡμίσεις ἀπώκνησάν πως τὸν κίνδυνον μέγαν ἡγησάμενοι, ἐς δὲ ἄνδρας διακοσίους καὶ εἴκοσι μάλιστα ἐνέμειναν τῇ ἐξόδῳ ἐθελονταὶ τρόπῳ τοιῷδε. κλίμακας ἐποιήσαντο ἴσας τῷ τείχει τῶν πολεμίων· ξυνεμετρήσαντο δὲ ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πλίνθων ᾗ ἔτυχε πρὸς σφᾶς οὐκ ἐξαληλιμμένον

19. *ἐσφορὰν*] i. e. Vermögenssteuer. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. ineunte et de hoc ipso loco p. 4. adn. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 136. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 41. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 315, 10. De Lysicle v. Schol. Arist. Equ. 132. 736. 762. Eum Abronychi filium fuisse ex Herodot. 8, 21. Thuc. 1, 91. colligit Krueg. ad Dionys. p. 328. Deinde Anaeitae sunt exules Samiorum, qui Anaeam in continente adverso traiecti Peloponnesios opibus iuvabant. v. 4, 75. 8, 19. et Krueg. ad Dionys. l. c. adn. 19. Mox *ἄλλης* in verbis *τῆς ἄλλης στρατιᾶς* om. nonnulli libri, Krueg. l. c. omissum volebat, at tuetur locus 3, 112. *Λημοσθένης καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα* et, quem Popp. citavit Xenoph. Cyrop. 6, 4, 1. *Κῦρος μὲν ἐβούλετο· ὁ δ' ἄλλος στρατός* etc. Haack. contulit Tacit. 4. Hist. 56. *legatis interfectis ceterum vulgus facile accessurum.*

20. *ἐξαληλιμμένον*] Moeris ex h. l. commemorans itidem ut Schol. interpretatur *κεχρισμένον*. v. ibi interpp. p. 144. At Zonar., Suid. et Hesych. explicant per *ἠλειμμένος*. Interpretor noch nicht

τὸ τεῖχος αὐτῶν. ἠριθμοῦντο δὲ πολλοὶ ἅμα τὰς ἐπιβολὰς καὶ ἔμελλον οἱ μέν τινες ἁμαρτήσεσθαι, οἱ δὲ πλείους τεύξεσθαι τοῦ ἀληθοῦς λογισμοῦ ἄλλως τε καὶ πολλάκις ἀριθμοῦντες καὶ ἅμα οὐ πολὺ ἀπέχοντες, ἀλλὰ ῥᾳδίως καθορωμένου ἐς ὃ ἐβούλοντο τοῦ τείχους. τὴν μὲν οὖν ξυμμέτρησιν τῶν κλιμάκων οὕτως ἔλαβον, ἐκ τοῦ πάχους τῆς πλίνθου εἰκάσαντες τὸ μέτρον.
21 τὸ δὲ τεῖχος ἦν τῶν Πελοποννησίων τοιόνδε τῇ οἰκοδομήσει. εἶχε μὲν δύο τοὺς περιβόλους, πρός τε Πλαταιῶν καὶ εἴ τις ἔξωθεν ἀπ' Ἀθηνῶν ἐπίοι, διεῖχον δὲ οἱ περίβολοι ἑκκαίδεκα πόδας μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων· τὸ οὖν μεταξὺ τοῦτο, οἱ ἑκκαίδεκα πόδες, τοῖς φύλαξιν οἰκήματα διανενεμημένα ᾠκοδόμητο, καὶ ἦν ξυνεχῆ ὥστε ἓν φαίνεσθαι τεῖχος παχὺ ἐπάλξεις ἔχον ἀμφοτέρωθεν. διὰ δέκα δὲ ἐπάλξεων πύργοι ἦσαν μεγάλοι καὶ ἰσοπλατεῖς τῷ τείχει, διήκοντες ἔς τε τὸ ἔσω μέτωπον αὐτοῦ καὶ οἱ αὐτοὶ καὶ ἐς τὸ ἔξω, ὥστε πάροδον μὴ εἶναι παρὰ πύργον,

recht (ἐς) überworfen. Bloomf. whitewashed, not plastered. Arn. not thoroughly whitewashed, existimans scriptorem significare, opus non ita absolutum fuisse, ut strata laterum non distingui et numerari possent, ut si externa facies domus tantum est dealbata, non trullisata sive tectorio obducta. Pollux 7, 124. distinguit *χρίειν* et *ἀλείφειν*, haec enim eius verba sunt: *τιτάνῳ δὲ χρίειν, εἶτα ἀλείφειν, ἐπαλείφειν, καταλείφειν, ἐξαλείφειν*, quo gradus dealbandi significantur. Mox medium *ἠριθμοῦντο* est sie zählten ein jeder für sich. Paulo post, ubi hic sensus non obtinet, activum *ἀριθμοῦντες* habet.

ἐς ὃ ἐβούλοντο] Contra linguae leges Kistem. et Arn. *in quantum cupiebant* (supplentes *καθορᾶν*) interpretantur, quae *ἐς ὅσον* dicenda erant. Schol. *θεῖναι κλίμακας*, Haack. in ed. 1. *ἰέναι* subaudit, utrumque male, quia neutrum in serie verborum inest. Melius Dukas *καθορᾶν* repetit, quod nunc probat Haack., docens *ἐς* cum cernendi verbis recte iungi ut 4, 18. *ἐς τὰς ξυμφορὰς ἀπιδόντες*. Sed *καθορᾶν* nec eandem vim habet, quam *ἐφορᾶν*, et nunc ipsum transitive in *καθορωμένου τοῦ τείχους* legitur, et *καθορᾶν ἔς τι*, quod alibi *despicere in aliquid* significat, si valeat hic *in aliquid intueri, oculos vertere* (nach etwas hinblicken), ob *ἐβούλοντο* multo minus aptum quam *καθορᾶν τι, aliquid perspicere, penitus conspicere et cognoscere.* Nos igitur *ἐς ὃ ἐβούλοντο* convertimus worauf sie hinwollten, worauf sie es abgesehen hatten, whereto they designed Bloomf. (qui tamen *ἐλθεῖν, ἰέναι* aut simile verbum suppleri vult). Conf. Matth. §. 535. adn. 2. Popp. De re conf. Liv. 25, 23.

21. Ad explicandam hanc descriptionem oppugnationis Plataearum plura conferunt Lips. 2. Poliorc. 1. et Casaub. ad Polyb. p. 181. Duk. adde Mans. Spart. 2. p. 405 sqq.

οἰκήματα] i. e. der Zwischenraum von 16 Fuss war zu einer unter sie vertheilten Wohnung angelegt. *Τὸ μεταξὺ* est nominativus, cuius appositio sunt verba *οἱ ἑκκαίδεκα πόδες*. Nos dicturi fuissemus *τὸ μεταξὺ τὸ ἑκκαίδεκα ποδῶν*. v. Matth. p. 794. 5. Arn. confert Herodot. 1, 180. *τὸ δὲ ἀπὸ τούτων, αἱ ἐπικαμπαὶ παρὰ χεῖλος ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ, αἱμασιὴ πλίνθων ὀπτέων παρατείνει.* Bloomf. addit Appian. B. C. 4, 106. Vol. 2. p. 667, 10. Schw. *τὸ δὲ μέσον τῶν λόφων τὰ ὀκτὼ στάδια δίοδος ἦν.* Mox *χειμὼν νοτερός* est ventosa pluviaque tempestas, quam paucis interiectis dicit *χειμέριον ὕδατι καὶ ἀνέμῳ*, importunam pluvia ventisque.

ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων διῆσαν. τὰς οὖν νύκτας ὁπότε χειμὼν εἴη νοτερός, τὰς μὲν ἐπάλξεις ἀπέλειπον, ἐκ δὲ τῶν πύργων ὄντων δι' ὀλίγου καὶ ἄνωθεν στεγανῶν τὴν φυλακὴν ἐποιοῦντο. τὸ μὲν οὖν τεῖχος ᾧ περιεφρουροῦντο οἱ Πλαταιῆς τοιοῦτον ἦν. οἱ δ', ἐπειδὴ παρεσκεύαστο αὐτοῖς, τηρήσαντες νύκτα χειμέριον 22
ὕδατι καὶ ἀνέμῳ καὶ ἅμα ἀσέληνον ἐξῆσαν· ἡγοῦντο δὲ οἵπερ καὶ τῆς πείρας αἴτιοι ἦσαν. καὶ πρῶτον μὲν τὴν τάφρον διέβησαν ἣ περιεῖχεν αὐτούς, ἔπειτα προσέμιξαν τῷ τείχει τῶν πολεμίων λαθόντες τοὺς φύλακας, ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν μὲν οὐ προϊδόντων αὐτῶν, ψόφῳ δὲ τῷ ἐκ τοῦ προσιέναι αὐτοὺς ἀντιπαταγοῦντος τοῦ ἀνέμου οὐ κατακουσάντων· ἅμα δὲ καὶ διέχοντες πολὺ ἦσαν, ὅπως τὰ ὅπλα μὴ κρουόμενα πρὸς ἄλληλα αἴσθησιν παρέχοι. ἦσαν δὲ εὐσταλεῖς τε τῇ ὁπλίσει καὶ τὸν ἀριστερὸν πόδα μόνον ὑποδεδεμένοι ἀσφαλείας ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν πηλόν. κατὰ οὖν μεταπύργιον προσέμισγον πρὸς τὰς ἐπάλξεις, εἰδότες ὅτι ἐρῆμοί εἰσι, πρῶτον μὲν οἱ τὰς κλίμακας φέροντες καὶ προσέθεσαν· ἔπειτα ψιλοὶ δώδεκα ξὺν ξιφιδίῳ καὶ θώρακι ἀνέβαινον, ὧν ἦγεῖτο Ἀμμέας ὁ Κοροίβου καὶ πρῶτος ἀνέβη, μετὰ δὲ αὐτὸν οἱ ἑπόμενοι ἐξ ἑφ' ἑκάτερον τῶν πύργων ἀνέβαινον· ἔπειτα ψιλοὶ ἄλλοι μετὰ τούτους ξὺν δορατίοις ἐχώρουν, οἷς ἕτεροι κατόπιν τὰς ἀσπίδας ἔφερον, ὅπως ἐκεῖνοι ῥᾷον προσβαίνοιεν, καὶ ἔμελλον δώσειν ὁπότε πρὸς τοῖς πολεμίοις εἶησαν. ὡς δὲ ἄνω πλείους ἐγένοντο, ἤσθοντο οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες· κατέβαλε γάρ τις τῶν Πλαταιῶν ἀντιλαμβανόμενος ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων κεραμίδα, ἣ πεσοῦσα δοῦπον ἐποίησε. καὶ αὐτίκα βοὴ ἦν, το δὲ στρατόπεδον ἐπὶ τὸ τεῖχος

22. *τῆς πείρας αἴτιοι*] sc. Theaenetus, vates, et Eupompidas, praetor. Mox structura haec est: *ἔλαθον τοὺς φύλακας, ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν μὲν οὐ προϊδόντας, ὅτι δὲ ψόφῳ τῷ ἐκ τοῦ προσιέναι αὐτοὺς ἀντιπατάγει ὁ ἄνεμος, οὐ κατακούσαντας.* Et alterum tantum pedem habebant calceatum, ut alter nudus prohiberet, ne in luto laberentur. Sinistrum autem cur calceatum habuerint, et non dextrum, Wass. explicat: „in pedem sinistrum miles fere nititur, dextra manu usurus: idque gladiatores fecerunt. Sinistrum pedem quasi pro centro habent, unde totum corpus circumagant.“ Adde Heyn. ad Virg. 7. Aen. 690. Lips. 3. de Mil. R. 7. Aristot. ap. Macrob. 5. Sat. 18. Arn. confert Gualteri Scotti descriptionem Germanorum mercenariorum in Lay of the Last Minstrel Cant. 4. St. 18. Each better knee was bared, to aid The warriors in the escalade. Paulo post *μεταπύργιον* est intervallum inter duas turres, et hoc loco murus inter duas turres. (Curtain, Curtine.) Deinde verba *ἐφ' ἑκάτερον τῶν πύργων* significant *ad utramque turrim.* Nam dixerat *κατὰ μεταπύργιον προσέμισγον*, cuius ab utroque latere turris fuit. Mox alii libri *καὶ αὐτίκα βοὴ ἦν*, alii *βοὴ ἦν*, alii *βοὴ* sine *ἦν*, „*Αὐτίκα βοὴ ἦν* scripsisse Thucydidem, non *αὐτίκα βοήν*, nec *αὐτίκα βοή*, omisso *ἦν*, intelligi potest ex Hermog. *π. ἰδεῶν* 1, 12. p. 361.“ Duk.

ἐπὶ τὸ τεῖχος] Ex turribus et *ἐκ τοῦ μεταξὺ τῶν πύργων*, *ὃ τοῖς φύλαξιν οἰκήματα διανενεμημένα ᾠκοδόμητο* (c. 21.) progressus exercitus petebat murum et loricas. vid. 7, 28., ubi idem dicit *πρὸς τῇ*

ὥρμησεν· οὐ γὰρ ἤδει ὅ,τι ἦν τὸ δεινὸν σκοτεινῆς νυκτὸς καὶ χειμῶνος ὄντος, καὶ ἅμα οἱ ἐν τῇ πόλει τῶν Πλαταιῶν ὑπολελειμμένοι ἐξελθόντες προσέβαλον τῷ τείχει τῶν Πελοποννησίων ἐκ τοὔμπαλιν ἢ οἱ ἄνδρες αὐτῶν ὑπερέβαινον, ὅπως ἥκιστα πρὸς αὐτοὺς τὸν νοῦν ἔχοιεν. ἐθορυβοῦντο μὲν οὖν κατὰ χώραν μένοντες, βοηθεῖν δὲ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐκ τῆς ἑαυτῶν φυλακῆς, ἀλλ' ἐν ἀπόρῳ ἦσαν εἰκάσαι τὸ γιγνόμενον. καὶ οἱ τριακόσιοι αὐτῶν, οἷς ἐτέτακτο παραβοηθεῖν εἴ τι δέοι, ἐχώρουν ἔξω τοῦ τείχους πρὸς τὴν βοήν. φρυκτοί τε ἤροντο ἐς τὰς Θήβας πολέμιοι· παρανῖσχον δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς ἀπὸ τοῦ τείχους φρυκτοὺς πολλοὺς πρότερον παρεσκευασμένους ἐς αὐτὸ τοῦτο, ὅπως ἀσαφῆ τὰ σημεῖα τῆς φρυκτωρίας τοῖς πολεμίοις ᾖ καὶ μὴ βοηθοῖεν, ἄλλο τι νομίσαντες τὸ γιγνόμενον εἶναι ἢ τὸ ὄν, πρὶν σφῶν οἱ ἄνδρες οἱ ἐξιόντες διαφύγοιεν καὶ τοῦ
23 ἀσφαλοῦς ἀντιλάβοιντο. οἱ δ' ὑπερβαίνοντες τῶν Πλαταιῶν ἐν τούτῳ, ὡς οἱ πρῶτοι αὐτῶν ἀναβεβήκεσαν καὶ τοῦ πύργου ἑκατέρου τοὺς φύλακας διαφθείραντες ἐκεκρατήκεσαν, τάς τε διόδους τῶν πύργων ἐνστάντες αὐτοὶ ἐφύλασσον μηδένα δι' αὐ-

ἐπάλξει et ἐπὶ τοῦ τείχους et 7, 37. ἐπὶ τὰ τείχη est *ad loricas*. Adde 8, 69. n. l. ab init. ἐπὶ τείχει, idemque redit 8, 94. extr. Et mox dicit, eos κατὰ χώραν μένοντας βοηθεῖν οὐδένα τολμᾶν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ φυλακῆς, ubi κατὰ χώραν est auf ihrem Posten. v. interpp. ad Callim. Vol. 1. p. 184. Ern. Mox alii libri ἔξω τοῦ τείχους, alii ἔξωθεν, „quae si vera scriptura est, hoc scriptor dicit: ἐχώρουν πρὸς τὴν βοὴν ἔξωθεν τοῦ τείχους i. e. an der äusseren Seite der Mauer. Conf. ἄνωθεν 2, 102." Arn.

παρανῖσχον] Schol. φρυκτοὺς πολλούς, δηλονότι φιλίους. (Quia Peloponnesii πολεμίους, quare scriptor addit: ὅπως ἀσαφῆ τὰ σημεῖα τῆς φρυκτωρίας τοῖς πολεμίοις ᾖ καὶ μὴ βοηθοῖεν.) Addit Schol. οἱ γὰρ φίλιοι ἀνετείνοντο καιόμενοι μέν, ἱστάμενοι δέ· οἱ δὲ πολέμιοι καιόμενοι μὲν καὶ αὐτοί, σειόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν ἀνατεινόντων. Iterum Schol. ad 2, 94. φρυκτοί εἰσι λαμπάδες τινὲς ἀπὸ ξύλων γιγνόμεναι, ἃς τινας βασιάζοντες ἄνωθεν τῶν τειχῶν ἐσήμαινον τοῖς πλησιοχώροις ἢ τοῖς συμμάχοις, ὅτ' ἄν τινας ἑῶρων πολεμίους ἐπιόντας, ὡς ὅτι δεῖ προφυλάξασθαι· οὐ μόνον δὲ ἐπὶ πολεμίων τοῦτο ἐποίουν· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ φίλων, ὅτ' ἄν ἑῶρων βοήθειαν αὐτοῖς ἐρχομένην, ἐσήμαινον πάλιν διὰ τῶν φρυκτῶν, ὡς οὐ δεῖ θορυβεῖσθαι. καὶ ὅτ' ἂν μὲν φίλους ἔδῄλουν, ἐβάστιζον τοὺς φρυκτοὺς ἠρεμοῦντες· ὅτ' ἂν δὲ πολεμίους, ἐκίνουν τοὺς φρυκτούς.

ὅπως ᾖ — βοηθοῖεν] Herm. ad Vig. nr. 350. optativum cum ἵνα, ὅπως et omnibus particulis, quae eandem vim habent, praesenti iunctum in oratione historica post praeteritum ait indicare, hunc finem esse non *ut aliquid fiat*, sed *ut aliquid fieri possit*. Cum hac observatione praesens locus minime convenit. Arnoldo videtur, transitu a coniunctivo ad optativum facto indicari, quae efficiebantur, ea non fuisse simultanea, sed coniunctivum indicare id, quod statim sequitur, optativum id, quod remotius sequitur ex actione, quam verbum primarium significat, ut optativo effectus ex effectu significetur. Quae ratio varii effectus ut declaretur, varios ait modos usurpari, et coniunctivum sic poni etiam post praeteritum primarii verbi, quia alio modo varietas effectuum distingui non posset.

τῶν ἐπιβοηθεῖν, καὶ κλίμακας προσθέντες ἀπὸ τοῦ τείχους τοῖς πύργοις καὶ ἐπαναβιβάσαντες ἄνδρας πλείους, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων τοὺς ἐπιβοηθοῦντας καὶ κάτωθεν καὶ ἄνωθεν εἶργον βάλλοντες, οἱ δ' ἐν τούτῳ οἱ πλείους πολλὰς προσθέντες κλίμακας ἅμα καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπώσαντες διὰ τοῦ μεταπυργίου ὑπερέβαινον. ὁ δὲ διακομιζόμενος ἀεὶ ἵστατο ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου καὶ ἐντεῦθεν ἐτόξευόν τε καὶ ἠκόντιζον εἴ τις παραβοηθῶν παρὰ τὸ τεῖχος κωλυτὴς γίγνοιτο τῆς διαβάσεως. ἐπεὶ δὲ πάντες διεπεπεραίωντο, οἱ ἀπὸ τῶν πύργων, χαλεπῶς οἱ τελευταῖοι, καταβαίνοντες ἐχώρουν ἐπὶ τὴν τάφρον, καὶ ἐν τούτῳ οἱ τριακόσιοι αὐτοῖς ἐπεφέροντο λαμπάδας ἔχοντες. οἱ μὲν οὖν Πλαταιῆς ἐκείνους ἑώρων μᾶλλον ἐκ τοῦ σκότους ἑστῶτες ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου καὶ ἐτόξευόν τε καὶ ἐσηκόντιζον ἐς τὰ γυμνά, αὐτοὶ δὲ ἐν τῷ ἀφανεῖ ὄντες ἧσσον διὰ τὰς λαμπάδας καθεωρῶντο, ὥστε φθάνουσι τῶν Πλαταιῶν καὶ οἱ ὕστατοι διαβάντες τὴν τάφρον, χαλεπῶς δὲ καὶ βιαίως· κρύσταλλός τε γὰρ ἐπεπήγει οὐ βέβαιος ἐν αὐτῇ ὥστ' ἐπελθεῖν, ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βορέου ὑδατώδης μᾶλλον, καὶ ἡ νὺξ τοιούτῳ

23. οἱ δ' ὑπερβαίνοντες — ἐφύλασσον — οἱ μὲν — εἶργον — οἱ δ' — οἱ πλείους — ὑπερέβαινον] Ita haec verba iungenda sunt, ubi exspectes quidem τῶν δ' ὑπερβαινόντων τῶν Πλαταιέων οἱ πρῶτοι ἐν τούτῳ, ὡς ἀναβεβήκεσαν — οἱ μέν, οἱ δέ, sed saepe, ubi res quaedam et tota et per partes suas significatur, totum illud eodem casu, quo partes, profertur. Conf. Krueg. ad Dionys. p. 305. adn. Mox verba ἀπὸ τοῦ τείχους τοῖς πύργοις etc. significant: *inde a muri intervallo, quod erat inter externam et internam loricam, tectis turrium scalas adclinantes.* Et κάτωθεν est *ad introitum* sive *portas turrium, per quas transitus fiebat ab uno μεταπυργίῳ ad alterum*, deinde ἄνωθεν est *desuper de turribus*, quas nonnulli adclinatis scalis escenderant. Mox usitatior collocatio verborum futura fuisset haec: ὁ δὲ ἀεὶ διακομιζόμενος. v. Krueg. l. c. p. 252. adn. Et παρὰ τὸ τεῖχος est längs der Mauer, et superiori quidem in parte muri ad turres. Nam ad pedem muri nulli hostes erant, siquidem praesidia murorum κατὰ χώραν μένοντες βοηθεῖν οὐδεὶς ἐτόλμα ἐκ τῆς ἑαυτῶν φυλακῆς c. 22. et trecenti, quibus mandatum erat extra murum adventante hoste procurrere, tum demum adveniebant, quum postremi eorum, qui turres adscenderant, muro descendere laborabant. Sagittis autem et iaculis inde a labris fossae, paulo a muro obsidionali remotioribus, petere poterant eos, qui in muro incedebant, quia ex urbe profugi loricas deiecerant: καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπώσαντες ὑπερέβαινον. Mox Arn. comma posuit et ante et post verba χαλεπῶς οἱ τελευταῖοι, ut pars tantum eorum, qui super turribus erant, aegre descensionem fecisse dicatur, ii inquam qui postremi descendebant.

ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου — μᾶλλον] Supra c. 22. init. narravit, noctem illam, qua murum transscendebant, obscuram et pluvia ventoque turbidam fuisse. Itaque Euro flante et Aquilone glacies quidem gigni potuit, quod alio vento non solet, sed propter humidiorem aeris temperationem non potuit ad eam crassitudinem crescere, quae coelo sereno et tranquillo fieri solet. Haack. At scriptor non dicit, septentrione (borea) et subsolano (Euro) flantibus glaciem gigni, sed magis aquosam gigni. Itaque tantum abest, ut nisi illis ventis flantibus glacies

ἀνέμῳ ὑπονειφομένη πολὺ τὸ ὕδωρ ἐν αὐτῇ ἐπεποιήκει, ὃ μόλις ὑπερέχοντες ἐπεραιώθησαν. ἐγένετο δὲ καὶ ἡ διάφευξις αὐ-
24 τοῖς μᾶλλον διὰ τοῦ χειμῶνος τὸ μέγεθος. ὁρμήσαντες δὲ ἀπὸ τῆς τάφρου οἱ Πλαταιῆς ἐχώρουν ἀθρόοι τὴν ἐς Θήβας φέρουσαν ὁδὸν ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ τοῦ Ἀνδροκράτους ἡρῷον, νομίζοντες ἥκιστα σφᾶς ταύτην αὐτοὺς ὑποτοπῆσαι τραπέσθαι τὴν ἐς τοὺς πολεμίους· καὶ ἅμα ἑώρων τοὺς Πελοποννησίους τὴν πρὸς Κιθαιρῶνα καὶ Δρυὸς κεφαλὰς τὴν ἐπ' Ἀθηνῶν φέρουσαν μετὰ λαμπάδων διώκοντας. καὶ ἐπὶ μὲν ἓξ ἢ ἑπτὰ σταδίους οἱ Πλαταιῆς τὴν ἐπὶ τῶν Θηβῶν ἐχώρησαν, ἔπειθ' ὑποστρέψαντες ᾔεσαν τὴν πρὸς τὸ ὄρος φέρουσαν ὁδὸν ἐς Ἐρύθρας καὶ Ὕσιάς καὶ λαβόμενοι τῶν ὀρῶν διαφεύγουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἄνδρες δώδεκα καὶ διακόσιοι ἀπὸ πλειόνων· εἰσὶ γάρ τινες αὐτῶν οὓς ἀπετράποντο ἐς τὴν πόλιν πρὶν ὑπερβαίνειν, εἷς δ' ἐπὶ τῇ ἕξω τάφρῳ τοξότης ἐλήφθη. οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι κατὰ χώραν ἐγένοντο τῆς βοηθείας πανσάμενοι· οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς τῶν μὲν γεγενημένων εἰδότες οὐδέν, τῶν δὲ ἀποτραπομένων σφίσιν ἀπαγγειλάντων ὡς οὐδεὶς περίεστι, κή-

non gigni posse dicatur, ut aliis flantibus magis gigni firma quidem glacies posse significetur. Alii ante ἢ *βορέου* ratione non ferenda supplent *μᾶλλον*, hoc sensu: *qualis glacies gigni solet magis subsolano, quam septentrione flante, aquosior inquam.* Ad comprobandam omissionem adverbii *μᾶλλον* nihil valet locus Soph. Ai. 966., quem Arn. adfert, ubi positivus *πικρός* accipiendus est pro comparativo ea ratione, quam Herm. ad Vig. p. 884 sq. exposuit. Nihil prorsus aut in vulgata mutandum, aut in interpretatione argutandum. Testatur enim Aristot. Meteorol. 2, 6. Probl. 26, 58., septentrionem interdum adduxisse grandinem, nives, et apud Hellespontum ac Cyrenae pluviam quoque; idemque ibidem et Probl. 26, 33. 34. 57., subsolanum humidum fuisse, sed moderate humidum. v. Coraes Discours prélimin. ad Hippocr. de Aqu. Aer. et Loc. §. 65. 67. p. LXXIV. LXXV. Eiusmodi ventis flantibus, qui nives et grandinem adducunt, et moderate humidi sunt, consentaneum est, glaciem quidem fieri, sed eam non firmissimam. Ipse Thucydides verbis ἡ νὺξ τοιούτῳ ἀνέμῳ ὑπονειφομένη testimonia Aristotelis comprobat. Unde patet, subsolanum vel aquilonem non unos id effecisse, ut firma glacies fieret, sed potius id, propter quod ipse Haack. adnotavit glaciem non potuisse ad eam crassitudinem crescere, quae coelo sereno fieri solet, humidiorem dico aeris temperationem.

24. *Ἀνδροκράτους*] Memorat Herodot. 9, 25. Fuit hic unus ex illis heroibus, quos antestatur Archidamus 2, 74. Reliquos enumerat Plut. V. Aristid. c. 21. et paulo aliter Clemens Al. Cohortat. p. 35. Mox de Dryos Cephalis et adiacentibus oppidis v. Od. Muell. Orchom. p. 489., in v. Attica apud Ersch. et Grub. p. 215 sq. 224. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 297 sq. nr. 2. Narrationem auctoris optime interpretabitur tabula planitici Plataearum, quam post Arnoldium, cui suppeditata est a Will. Gell., huic editioni adieci. Conf. Od. Muelleri tabulam Boeotiae et Atticae in libr. de Orchomeno et in v. Attica. Mox *ἀπὸ πλειόνων* dicit, scil. e numero ducentorum viginti. v. cap. 20. Paulo post *κατὰ χώραν ἐγένοντο* idem est, quod (*ἐπαύσαντο διώκοντες, et*) *in stationem suam reversi sunt*, et *ἐσπένδοντο* est *pacisci incipiebant, in animo habebant.*

ρυκα ἐκπέμψαντες, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἐσπένδοντο ἀναίρεσιν τοῖς νεκροῖς, μαθόντες δὲ τὸ ἀληθὲς ἐπαύσαντο. οἱ μὲν δὴ τῶν Πλαταιῶν ἄνδρες οὕτως ὑπερβάντες ἐσώθησαν.

Ἐκ δὲ τῆς Λακεδαίμονος τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τελευτῶντος 25
ἐκπέμπεται Σάλαιθος ὁ Λακεδαιμόνιος ἐς Μυτιλήνην τριήρει. καὶ πλεύσας ἐς Πύῤῥαν καὶ ἐξ αὐτῆς πεζῇ κατὰ χαράδραν τινά, ἣ ὑπερβατὸν ἦν τὸ περιτείχισμα, διαλαθὼν ἐξέρχεται ἐς τὴν Μυτιλήνην, καὶ ἔλεγε τοῖς προέδροις ὅτι ἐσβολή τε ἅμα ἐς τὴν Ἀττικὴν ἔσται καὶ αἱ τεσσαράκοντα νῆες παρέσονται ἃς ἔδει βοηθῆσαι αὐτοῖς, προαποπεμφθῆναί τε αὐτὸς τούτων ἕνεκα καὶ ἅμα τῶν ἄλλων ἐπιμελησόμενος. καὶ οἱ μὲν Μυτιληναῖοι ἐθάρσουν τε καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἧσσον εἶχον τὴν γνώμην ὥστε ξυμβαίνειν. ὅ τε χειμὼν ἐτελεύτα οὗτος καὶ τέταρτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ τὰς 26
ἐς τὴν Μυτιλήνην δύο καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἀπέστειλαν ἔχοντα Ἀλκίδαν, ὃς ἦν αὐτοῖς ναύαρχος, προστάξαντες, αὐτοὶ ἐς τὴν

25. *τοῖς προέδροις*] Schol. *τοῖς ἄρχουσι τῶν Μυτιληναίων.* v. Plehn. Lesbiac. p. 93. et Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 196, 54.

26. *τὰς — δύο καὶ τεσσαράκοντα*] Hic commemorat quadraginta duas naves, at supr. c. 16. 25. atque infra c. 29. 69. tantum quadraginta. Poppo suspicatur, scriptorem his locis rotundo numero navium uti maluisse, posse tamen aliquid vitii subesse, quum numerus harum navium accurate cognitus fuisse omnino non videatur; Diodorum certe 12, 55. quadraginta quinque naves exhibere.

ἔχοντα Ἀλκίδαν — προστάξαντες] Vel *ἔχοντα* vel *προστάξαντες* abesse malis. Steph. Thes. L. Gr. s. v. *προστάξασθαι* coniecit *ἄρχοντα* pro *ἔχοντα*. Atque sic est 7, 19. *Κορίνθιοι οὐ πολλῷ ὕστερον πεντακοσίους ὁπλίτας — καὶ ἄρχοντα Ἀλέξαρχον Κορίνθιον προστάξαντες ἀπέπεμψαν.* Redundanter autem dici *ἄρχοντα*, ὃς ἦν αὐτοῖς ναύαρχος, *προστάξαντες*, quis dicat? quum *ἄρχων* universe significet praefecturam, *ναύαρχος* autem certum militiae honorem, et quum etiam alius quam nauarchus dux illius expeditionis esse potuerit, quamquam brevius alibi (ut c. 16.) loquutum scriptorem esse non infitior: *καὶ ναύαρχον προσέταξαν Ἀλκίδαν.* Atque de participio *προστάξαντες* abundanter adiecto nota res est; statim v. Krueg. ad Dionys. p. 290. adn., qui tamen male vulgatam huius loci tuetur verbis 7, 19. Quis enim est, quin videat, aliud esse *ἄρχοντα*, aliud *ἔχοντα προστάξαντες*, et illud quidem recte, hoc minus recte his locis ambobus dici, quia in *ἔχοντα προστάξαντες* intolerabilis tautologia inest, in *ἄρχοντα πρ.* hic sensus: *hoplitas miserunt, quibus ducem Alexarchum praefecerunt.* Nec magis praesens locus conferri potest cum Xen. Anab. 1, 2, 21. *τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἦκεν ἄγγελος λέγων, ὅτι λελοιπὼς εἴη Συέννεσις τὰ ἄκρα, ἐπεὶ ἤσθετο τό τε Μένωνος στράτευμα ὂν ἤδη ἐν τῇ Κιλικίᾳ ἦν — καὶ ὅτι τριήρεις ἥκουε περιπλεούσας ἀπὸ Ἰωνίας εἰς Κιλικίαν Τάμων ἔχοντα τὰς Λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ Κύρου.* Haec enim verba hoc modo ordinanda sunt: *ὅτι ἥκουε Τάμων ἔχοντα τριήρεις τὰς Λακ. κ. αὐτοῦ Κύρου περιπλεούσας ἀπὸ Ἰωνίας* etc. Quid, quaeso, hic locus valeat ad excusandam scripturam praesentis loci *ἔχοντα προστάξαντες*? Mox Cleomenes et Plistoanax filii erant Pausaniae illius, qui apud Plataeas Persas fuderat. Plistoanax tum exul agebat in Arcadia in delubro Io-

Ἀττικὴν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐσέβαλον, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν θορυβούμενοι ἧσσον ταῖς ναυσὶν ἐς τὴν Μυτιλήνην καταπλεούσαις ἐπιβοηθήσωσιν. ἡγεῖτο δὲ τῆς ἐσβολῆς ταύτης Κλεομένης ὑπὲρ Παυσανίου τοῦ Πλειστοάνακτος υἱέος βασιλέως ὄντος καὶ νεωτέρου ἔτι, πατρὸς δὲ ἀδελφὸς ὤν. ἐδήωσαν δὲ τῆς Ἀττικῆς τά τε πρότερον τετμημένα [καὶ] εἴ τι ἐβεβλαστήκει, καὶ ὅσα ἐν ταῖς πρὶν ἐσβολαῖς παρελέλειπτο· καὶ ἡ ἐσβολὴ αὕτη χαλεπωτάτη ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις μετὰ τὴν δευτέραν. ἐπιμένοντες γὰρ ἀεὶ ἀπὸ τῆς Λέσβου τι πεύσεσθαι τῶν νεῶν ἔργον ὡς ἤδη πεπεραιωμένων ἐπεξῆλθον τὰ πολλὰ τέμνοντες.

vis Lycaei. v. Thuc. 1, 114. 2, 21. Plut. V. Pericl. 22. Reverso Pausanias filius regnum reddidit. v. Thuc. 5, 16. 17. 33. 75. et Mans. Spart. 2. p. 319 sq. adn. Deinde *νεωτέρου* est *tenuiori aetate, quam qui exercitui praecesse posset.*

καὶ εἴ τι ἐβεβλαστήκει] Creberrimus est *τε* et *καί* particulis Thucydides, eas ut ambas ponat saepe ubi ceteri scriptores neutra solent uti. Sed hic tamen illas nimium cumularunt librarii. Nam neque *καὶ εἰ* licet coniungi, id ut sit *etiamsi*, quod ineptum plane foret, neque ad *τά τε πρότερον τετμημένα* referri *καὶ εἴ τι ἐβεβλαστήκει*, quum fruges ab terra, quippe quicum unam constituant notionem coniunctae, dissociari nequeant. Est delenda *καί* particula, ut sic procedat oratio: *ἐδήωσαν τά τε πρότερον τετμημένα εἴ τι ἐβεβλαστήκει καὶ ὅσα παρελέλειπτο. Vastarunt*, ait, *tum eisdem quibus antea vastarunt in locis quidquid succrevisset interea, tum praetermissa prius et integra adhuc.* Dind. Arn. existimat verba *καὶ εἴ τι ἐβεβλαστήκει* aliquanto plus continere, quam verba *ἐδήωσαν τὰ πρότερον τετμημένα.* Non solum vastabant, ait, ut solebant, eas partes Atticae, quas antea, sed etiam operam dabant, si qui surculi succreverant ex radicibus olearum, vitium et ficorum, quas ceciderant priori occasione. Verum hoc ipsum, quod Arn. vult, verba dicunt duntaxat deleto *καί*, sin *καί* retinetur, non aliter fieri potest, quam ut *τὰ βλαστόντα* et *τὰ πρότερον τετμημένα* diversa fuerint. Si quid *ἐν τοῖς πρότερον τετμημένοις* vastarunt, id *τὸ βλαστόν* erat, et nihil praeterea. Cur igitur quasi diversa ponens diceret *καὶ εἴ τι ἐβεβλαστήκει?* Sin interpreteris: *adeo si quid succreverat*, quaeras, cur *adeo*, si nihil prorsus nisi quod succrevisset, vastari potuisse sponte intelligitur; nec potest unum verbum *ἐβεβλαστήκει* significare: *vel si quid modo levium surculorum succreverat*, quae videtur Arnoldi sententia esse. Addo Haackii explicationem: „*τὰ πρότερον τετμημένα* si accipias loca, ut fieri solet, passim, non ubique, ab hoste vastata, ut in iis partim relinquerentur, partim succrescerent, quae in secunda populatione corrumpi possent, vulgata nihil offensionis habet, quam libri omnes tuentur.“ Is igitur *τὰ πρότερον τετμημένα* duobus incisis *καὶ εἴ τι ἐβεβλαστήκει καὶ ὅσα — παρελέλειπτο* accuratius definiri putat. Cui rei Popp. iure affirmat obstare particulam *τε* post *τά* positam, quae *τά τε πρότερον τετμημένα καὶ ὅσα ἐν ταῖς πρὶν ἐσβολαῖς παρελέλειπτο* inter se ex adverso poni docet.

μετὰ τὴν δευτέραν] Secunda enim incursio fuit gravissima. v. Thuc. 2, 55. 57. Mox in *ἐπιμένοντες* inest sensus *ἐπιμένοντες καὶ προσδοκῶντες.* Simili cum brevitate Latini dicunt *exspectare*, ubi volunt dicere exspectare, dum alicuius rei finis adsit, ut Cic. d. Orat. 1, 36. *quos multas horas exspectavit — Scaevola* i. e. exspectavit dum perorasset. Adde Auct. de Caus. corrupt. eloqu. 20. init.

ὡς δ' οὐδὲν ἀπέβαινεν αὐτοῖς ὧν προσεδέχοντο καὶ ἐπελελοίπει ὁ σῖτος, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

Οἱ δὲ Μυτιληναῖοι ἐν τούτῳ, ὡς αἵ τε νῆες αὐτοῖς οὐχ 27 ἧκον ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ἀλλὰ ἐνεχρόνιζον καὶ ὁ σῖτος ἐπελελοίπει, ἀναγκάζονται ξυμβαίνειν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τάδε. ὁ Σάλαιθος καὶ αὐτὸς οὐ προσδεχόμενος ἔτι τὰς ναῦς ὁπλίζει τὸν δῆμον πρότερον ψιλὸν ὄντα ὡς ἐπεξιὼν τοῖς Ἀθηναίοις· οἱ δὲ ἐπειδὴ ἔλαβον ὅπλα, οὔτε ἠκροῶντο ἔτι τῶν ἀρχόντων, κατὰ ξυλλόγους τε γιγνόμενοι ἢ τὸν σῖτον ἐκέλευον τοὺς δυνατοὺς φέρειν ἐς τὸ φανερὸν καὶ διανέμειν ἅπασιν, ἢ αὐτοὶ ξυγχωρήσαντες πρὸς Ἀθηναίους ἔφασαν παραδώσειν τὴν πόλιν. γνόντες δὲ οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν οὔτ' ἀποκωλύσειν δυ- 28 νατοὶ ὄντες, εἴ τ' ἀπομονωθήσονται τῆς ξυμβάσεως, κινδυνεύσοντες, ποιοῦνται κοινῇ ὁμολογίαν πρός τε Πάχητα καὶ τὸ στρατόπεδον ὥστε Ἀθηναίοις μὲν ἐξεῖναι βουλεῦσαι περὶ Μυτιληναίων ὁποῖον ἄν τι βούλωνται καὶ τὴν στρατιὰν ἐς τὴν πόλιν δέχεσθαι αὐτούς, πρεσβείαν δὲ ἀποστέλλειν ἐς τὰς Ἀθήνας Μυτιληναίους περὶ ἑαυτῶν· ἐν ὅσῳ δ' ἂν πάλιν ἔλθωσι Πάχητα μήτε δῆσαι Μυτιληναίων μηδένα μήτε ἀνδραποδίσαι μήτε ἀποκτεῖναι. ἡ μὲν ξύμβασις αὕτη ἐγένετο. οἱ δὲ πράξαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους μάλιστα τῶν Μυτιληναίων περιδεεῖς ὄντες, ὡς ἡ στρατιὰ ἐσῆλθεν, οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ὅμως καθίζουσι· Πάχης δ' ἀναστήσας αὐτοὺς ὥστε μὴ ἀδικῆσαι, κατατίθεται ἐς Τένεδον μέχρι οὗ τοῖς Ἀθηναίοις τι δόξῃ. πέμψας δὲ καὶ ἐς τὴν Ἄντισσαν τριήρεις προσεκτήσατο καὶ τἆλλα τὰ περὶ τὸ στρατόπεδον καθίστατο ᾗ αὐτῷ ἐδόκει.

Οἱ δ' ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶ Πελοποννήσιοι, οὓς ἔδει 29 ἐν τάχει παραγενέσθαι, πλέοντες περί τε αὐτὴν τὴν Πελοπόννησον ἐνδιέτριψαν καὶ κατὰ τὸν ἄλλον πλοῦν σχολαῖοι κομισθέντες τοὺς μὲν ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους λανθάνουσι, πρὶν δὴ τῇ Δήλῳ ἔσχον, προσμίξαντες δ' ἀπ' αὐτῆς τῇ Ἰκάρῳ καὶ

27. *ψιλὸν ὄντα*] Participium om. Cass. Aug. Id si omittitur, forma orationis eadem erit, quae 1, 49. in verbis *ἐνέπρησάν τε τὰς σκηνὰς ἐρήμους* i. e. die Zelte, welche leer waren sive weil sie leer waren — sic praesenti loco: das Volk, das früher leicht bewaffnet war. Sin articulum addas *τὰς σκηνὰς τὰς ἐρήμους*, et *τὸν δῆμον τὸν ψιλόν*, hic sensus erit: von den Zelten diejenigen, welche leer waren. v. Krueg. de Xen. Anab. p. 43. Videtur autem significare voluisse, totum populum leviter armatum fuisse. Recte igitur articulus deest. Nec secus participio careri posse, demonstrat tum locus modo adscriptus, tum alii, quos v. ap. Popp. 1. Commentt. p. 311 sq., velut 6, 34. 37. 7, 70. Adde interpp. ad Soph. Tr. 959.

28. *οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν*] i. e. *qui reipublicae praecerant.* v. Krueg. ad Dionys. p. 269. adn. Mox verbis *ὅμως καθίζουσιν* dicit: *etsi fides data erat ab Atheniensibus incolumitatis, donec legati rediissent.* Porro de particula *ἄν* in verbis *μέχρι δόξῃ* omissa v. Lobeck. ad Phryn. p. 14 sq.

29. *τῇ Δήλῳ ἔσχον*] idem quod *προσέσχον*. v. Thom. M. p. 748.

Μυκόνῳ πυνθάνονται πρῶτον ὅτι ἡ Μυτιλήνη ἐάλωκε. βουλόμενοι δὲ τὸ σαφὲς εἰδέναι κατέπλευσαν ἐς Ἔμβατον τῆς Ἐρυθραίας· ἡμέραι δὲ μάλιστα ἦσαν τῇ Μυτιλήνῃ ἑαλωκυίᾳ ἑπτὰ ὅτ' ἐς τὸ Ἔμβατον κατέπλευσαν. πυθόμενοι δὲ τὸ σαφὲς ἐβουλεύοντο ἐκ τῶν παρόντων· καὶ ἔλεξεν αὐτοῖς Τευτίαπλος ἀνὴρ Ἠλεῖος τάδε. Ἀλκίδα καὶ Πελοποννησίων ὅσοι πάρεσμεν ἄρχοντες τῆς στρατιᾶς, ἐμοὶ δοκεῖ πλεῖν ἡμᾶς

Suidas in σχόντες, Anecdd. Bekk. 1. p. 173. Thuc. 1, 110. 3, 33. Mox Embatum Schol. dicit angustias maris inter Chium et Erythraeam appellatas esse, quem sequitur Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 53, 61. Steph. Byz. τόπος τῆς Ἐρυθραίας. Ms. Vat. Geogr. ἄκρον τῆς νήσου. Popp. 1, 2. p. 454. promontorii nomen fuisse putare videtur. Nihil decernit Mans. Spart. 2. p. 68. adn. De dativo τῇ Μυτιλήνῃ v. Matth. §. 388. c. p. 711.

30. Ἀλκίδα — πάρεσμεν] Per κοίνωσιν figuram prima persona pro secunda. Et ὥσπερ ἔχομεν est *ut sumus*, wie wir da sind, sive *statim*. v. Herm. ad Soph. Phil. 808. Mox verba ἀνδρῶν νεωστὶ ἐχόντων Popponi probare videntur, vocem ἀνήρ articulo omisso de certis hominibus poni posse, quamvis plerique nunc negent, ut ii, quos nominat Matth. §. 264. p. 544. adn. e. et Engelh. ad Plat. Menex. 16. Schneid. ad Plat. 1. p. 18. Quid vero si haec verba iungamus cum πολὺ τὸ ἀφύλακτον, ut sensus hic sit: *magnam in custodiis negligentiam inveniemus, qualis est hominum, qui recens urbem aliquam occupaverunt.* Mox alii libri τὸ καινόν, alii τὸ κενόν. Cic. 5. ad Att. 20. *Interim scis enim dici quaedam panica, dici etiam τὰ κενὰ τοῦ πολέμου, rumore adventus nostri et Cassio, qui Antiochiae tenebatur, animus accessit, et Parthis timor iniectus est.* Schol. τὸ καινὸν οἱ μὲν διὰ διφθόγγου γράψαντες οὕτως ἐνόησαν, τὸ παρ' ἐλπίδα καὶ παρὰ δόξαν ποιοῦν ἐν τοῖς πολέμοις νικᾶν, τουτέστι τὸ ἐπιπεσεῖν ἀφυλάκτως τοῖς ἐχθροῖς· οἱ δὲ διὰ τοῦ ψιλοῦ γράψαντες οὕτως ἐξηγοῦνται, τὸ διάκενον καὶ ἀργὸν τοῦ πολέμου. Eadem scripturae diversitas apud Diodorum 17, 86., ubi v. Wessel., qui et praesentis loci memor prorsus hic κενόν opportunum esse existimat. Dicitur autem utrumque. Heliod. Aethiop. p. 355, 25. καινουργὸς δὲ ὢν ἀεί πως ὁ πόλεμος τότε τι καὶ πλέον καὶ οὐδαμῶς εἰωθὸς ἐθαυματούργει, ubi Coraes haec adnotavit: παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ καὶ παρ' ἅπασιν ὡς ἔπος εἰπεῖν τοῖς ἐξ αὐτοῦ λαβοῦσι τὴν φράσιν καὶ παροιμιακῶς ἐξενεγκοῦσι διττὴ πολλάκις φέρεται γραφή, καινὸν τὸ κενόν, αὐτίκα Ἀριστοτέλης Ἠθ. Νικομ. γ, ια. „δοκεῖ γὰρ εἶναι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, ἃ μάλιστα συνεωράκασιν οὗτοι (οἱ στρατιῶται).“ καὶ Πλούταρχος δὲ περὶ τοῦ ἀκούειν §. 5. „ὡς γὰρ πολέμου καὶ ἀκροάσεως πολλὰ τὰ κενά ἐστι κ. τ. λ.“ κἂν τούτοις μὲν διὰ τοῦ ε ἡ γραφὴ, ἣν καὶ νοῦς ἀπαιτεῖν ἔοικε. σημαίνει γὰρ ἐνταῦθα τὰ κενὰ τοῦ πολέμου τὰς ματαίας ἐκπλήξεις καὶ καταπτοήσεις, ἃς καὶ πανικοὺς φόβους καλεῖν εἰώθασι. ἡ δὲ τῶν γραφῶν αὕτη σύγχυσις ἐκ τούτου μάλιστα λαβεῖν ἔοικε τὰς ἀφορμὰς, ὅτι καὶ ἀληθὴς ἀμφοτέρων ὁ νοῦς· καὶ ἔχει γὰρ οὖν ὁ πόλεμος πολλὰ κενὰ, ἀλλὰ καὶ πολλὰ καινά. οἷόν ἐστι τὸ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ τοῦ Ἡσιοδώρου. Id verum esse, patet ex comparatione scriptorum, qui hac formula utuntur. Male igitur Schol. τὸ κενὸν explicat, male Bred. interpretatur: die Blösse des Krieges, cogitans ille de voce κενεών sive *ilias* i. e. latere hostilibus telis aperto. Praefertur τὸ κενὸν etiam ab Abreschio Miscc. Obss. Vol. 3. p. 302. Tria tamen obstant, quominus κενὸν recipiatur, nam et maior librorum pars pro altera scriptura stat,

ἐπὶ Μυτιλήνην πρὶν ἐκπύστους γενέσθαι ὥσπερ ἔχομεν. κατὰ γὰρ τὸ εἰκὸς ἀνδρῶν νεωστὶ πόλιν ἐχόντων πολὺ τὸ ἀφύλακτον εὑρήσομεν, κατὰ μὲν θάλασσαν καὶ πάνυ, ᾗ ἐκεῖνοί τε ἀνέλπιστοι ἐπιγενέσθαι ἄν τινα σφίσι πολέμιον καὶ ἡμῶν ἡ ἀλκὴ τυγχάνει μάλιστα οὖσα· εἰκὸς δὲ καὶ τὸ πεζὸν αὐτῶν κατ' οἰκίας ἀμελέστερον ὡς κεκρατηκότων διεσπάρθαι. εἰ οὖν προσπέσοιμεν ἄφνω τε καὶ νυκτός, ἐλπίζω μετὰ τῶν ἔνδον, εἴ τις ἄρα ἡμῖν ἐστιν ὑπόλοιπος εὔνους, καταληφθῆναι ἂν τὰ πράγματα. καὶ μὴ ἀποκνήσωμεν τὸν κίνδυνον, νομίσαντες οὐκ ἄλλο τι εἶναι τὸ καινὸν τοῦ πολέμου ἢ τὸ τοιοῦτον, ὃ εἴ τις στρατηγὸς ἔν τε αὐτῷ φυλάσσοιτο καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνορῶν ἐπιχειροίη, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο. ὁ μὲν τοσαῦτα εἰπὼν οὐκ ἔπεισε τὸν Ἀλ- 31
κίδαν. ἄλλοι δέ τινες τῶν ἀπ' Ἰωνίας φυγάδων καὶ οἱ Λέσβιοι ξυμπλέοντες παρῆνουν, ἐπειδὴ τοῦτον τὸν κίνδυνον φοβεῖται, τῶν ἐν Ἰωνίᾳ πόλεων καταλαβεῖν τινα ἢ Κύμην τὴν Αἰολίδα, ὅπως ἐκ πόλεως ὁρμώμενοι τὴν Ἰωνίαν ἀποστήσωσιν. ἐλπίδα δ' εἶναι· οὐδενὶ γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι, καὶ τὴν πρόρροδον ταύτην μεγίστην οὖσαν Ἀθηναίων ἣν ὑφέλωσι καὶ ἅμα, ἣν ἐφορμῶσιν, αὐτοῖς δαπάνη [σφίσι] γίγνηται, πείσειν τε οἴεσθαι καὶ

et Teutiaplus verum sese terrorem, non inanem nec Panicum hostibus iniecturos dicit. Adde quod τὸ κενόν, si recte dixi Panicum timorem esse, non dicas recte vel in te cavere, vel in hoste observare. Quum enim τὸ πανικόν adest, serum est illud cavere: nam propter id ipsum πανικόν et est et appellatur, quod improviso accidit, nulla causa aperta et plerumque magnos capiens exercitus. Itaque sequor Heilmannum: in Erwägung, dass dergleichen Fälle eben die Umschläge (malim das Ueberraschende) im Kriege ausmachen, für welche ein Feldherr sich selbst sorgfältig in Acht nehmen, bei Wahrnehmung derselben auf Seiten der Feinde hingegen gleich Hand ans Werk legen muss, wenn er in seinen Unternehmungen glücklich seyn will. Mox τὸ τοιοῦτον est rerum conditio, qualis nunc est, ein Fall der Art, wie er jetzt vor uns ist, et ἐνορῶν est ἐν τοῖς πολεμίοις ὁρῶν. v. Buttm. ad Soph. Phil. p. 143. Herm. p. 160.

31. ἐλπίδα δ' εἶναι — δαπάνη — γίγνηται] Οὐδενί Cl. Ven. C. F. Pal. It. Vat. H. G. Cam. Gr. E. (nisi quod in hoc ι ab al. manu pictum est), Vind. Mosqu. m. Parm. 47. marg. Steph. et tacite Aug. apud Bekk. Quam scripturam addito σφᾶς (οὐδενὶ σφᾶς) D. in marg. al. man. adnotatam habet. Valla legit οὐδενί, nam convertit *nullis se invitis venturos.* Vulgo οὐδέν. — Αὐτοῖς Cl. Ven. C. F. Pal. It. Vat. H. Reg. (G.) Bas. Gr. Ar. Chr. Dan. 47. 48. Tus. In D. I. m. Lugd. Parm. marg. Steph. σφίσιν αὐτοῖς, sic ut deinde σφίσι post δαπάνη desit. Schol. διόπερ τὸ σφίσιν αὐτοῖς οὐχ ἅμα ἀναγνωστέον, ἀλλὰ διαρετέον, καὶ κατὰ τὸ σφίσιν ὑποστικτέον. Vulgo αὐτούς, quod Cass. Pal. E. tuentur. — Δαπάνη σφίσι, hoc ordine Cass. Ven. C. Pal. It. Vat. H. (nisi quod hic etiam post αὐτοῖς idem σφίσι s. v. al. man. habet), cod. Bas. Gr. Chr. Dan. Laur. E. et tacite Aug. ap. Bekk. In Ar. δαπάνη καὶ σφίσι. Vulgo σφίσι δαπάνη. Pro δαπάνη D. I. Parm. δαπάνην. — Γίγνηται. H. G. Ven. et Vat. ap. Bekk. in ed. stereot. γίγνεται. G. η. s. ε. al. man. D. et Parm. γίγνεσθαι.

Priusquam de h. l. iudicari potest, complures quaestiones solvendae sunt, quas deinceps quam brevissime persequar: A. *De verbis*

οὐδενὶ (οὐδὲν) γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι. I. *Num ἀκούσιος dici possit pro ἄκων?* Herm. in Ephemm. Ienn. 1816. Vol. 1. p. 99. ait, verborum ἀκούσιος et ἑκούσιος tantum passivam vim fuisse, verborum ἄκων et ἑκών tantum activam; illa tantum de rebus, haec tantum de personis dici. Quod quum probari videatur verbis 4, 98. ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴν εἶναι τοὺς βωμούς, repugnant alii loci, velut 3, 33. ὡς γῇ ἑκούσιος οὐ σχήσων ἄλλῃ ἢ Πελοποννήσῳ, 4, 19. πεφύκασί τε τοῖς μὲν ἑκουσίως ἔνδοξιν ἀνθησσᾶσθαι μεθ' ἡδονῆς, πρὸς δὲ τὰ ὑπεραυχοῦντα παρὰ γνώμην διακινδυνεύειν. Dubia sunt verba 7, 8. extr. His adde exempla, quae Schoem. Obss. p. 3 sq. adtulit. Thuc. 1, 32. 138. 144. 2, 8. et al. Recte igitur iudicavit Doederl. Lat. Synon. Vol. 3. p. 108. dicens, ἑκούσιον proprie dici facinus, ἑκόντα dici auctorem facinoris, sed multas reperiri exceptiones. II. *Num dici possit ἀκουσίως μοι γίγνεται, hoc sensu: es geschieht gegen meinen Willen?* Hinc pendet iudicium, utrum οὐδενί legi possit. „Quominus οὐδενί amplectar, obstat maxime hoc, quod ἀκούσιος et ἀκουσίως, pariterque ἑκούσιος et ἑκουσίως, quum frequentissime apud Thucydidem legantur, semper absolute ponuntur, neque dativum additum habent, cuius usus ne ex aliis quidem scriptoribus exemplum allatum vidi. Neque hoc mirum est, nam quum ἀκούσιος sit *non voluntarius*, non magis Graece dici videri potest ἀκούσιός τῳ, quam Latine *non voluntarius alicui* pro *aliquo invito, ἀέκοντός τινος.*“ Popp. Obss. Contra haec afferri potest, quum ἀκούσιος etiam activum sensum habeat, ut sit idem quod ἄκων, non minus recte dici ἀκουσίως τινί, quam ἀέκοντός τινος. Et Schoem. Obss. p. 5. attulit Herodot. 2, 162. καὶ τῷ οὔκως ἀεκούσιον ἐγίνετο τὸ ποιεύμενον. III. *Quum dici possit et οὐδέν et οὐδενὶ ἀκουσίως ἀφῖχθαι, quid* 1, *significant verba οὐδὲν γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι?* Equidem haec verba, si ἀκουσίως *passive* dictum est, cum Hermanno ita intelligo: ut dicitur τοῦτο ἀφῖγμαι i. e. hanc ob rem adveni, ita οὐδὲν ἀκουσίως (quemadmodum dicitur οὐδὲν μάτην sive οὐδὲν μάταιον) dictum est pro πρὸς οὐδὲν ἀκουσίως γενησόμενον ἀφῖγμαι i. e. *nam eos* (Peloponnesios) *non venisse rei ingratiis factae causa,* denn sie seyen nicht einer ungern geschehenen Sache wegen gekommen. Sin ἀκουσίως *active* accipiendum est, sensus erit: *nihil invitos se venisse*, sie seyen gar nicht ungern gekommen. Id quod sententia ab illo sic differt, quod passivum significat *non venisse eos contra Ionum voluntatem*; activum tantum ita accipi potest: *Peloponnesios non invitos venisse.* Hoc autem minus accommodatum est ad consilium huius loci, quia verbis οὐδὲν γὰρ — ἀφῖχθαι explicari debet, cur spes sit fore, ut Ionia ab Atheniensibus desciscat. Ad quam rem nihil referebat, utrum Peloponnesii inviti nec ne advenirent, multum autem intererat, utrum Ionibus invitis nec ne advenirent. 2, *quid significent verba οὐδενὶ γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι?* Schoem., qui hanc scripturam praetulit, ita interpretatur: *nemine* (ex Ionibus) *invito in has regiones se* (i. e. ipsos, qui loquuntur una cum Alcida, quem alloquuntur), *venisse.* „Quod non inviti, ait Schoem., Iones Peloponnesiorum in has regiones adventum videbant (versabantur autem hi circa Embatum prope Erythras in ipsa Ioniae ora. v. c. 29. extr.), hoc ipsum ostendebat haud dubie, eos facile permoveri posse, ut ab Atheniensibus ad Peloponnesios desciscant.“ Qui sensus longe est ad explicandum locum aptissimus, et commodius expressus est, quam si οὐδέν legas et ἀκουσίως passive accipias. Ideoque οὐδενί praetulerim.

B. *De verbis καὶ ἅμα — γίγνηται.* IV. *Num dici liceat ἐφορμᾶν τινα?* Hinc pendet iudicium, utrum legendum sit αὐτούς an αὐτοῖς? Et num ἐφορμᾶν pro ἐφορμᾶσθαι Thucydides dixisse putandus sit? Popp. Obss. p. 168 sq. adn. suspectam dicit manere scripturam

Πισσούθνην ὥστε ξυμπολεμεῖν. ὁ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐνεδέχετο, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης εἶχεν, ἐπειδὴ τῆς Μυτιλήνης

ἐφορμῶσιν αὐτούς, donec alia huius structurae exempla allata fuerint. Contra ἐφορμᾶν cum accusativo construi posse, affirmat Blum. Script. Schol. p. 21 sq., qui permulta verba cum accusativo interdum construi constare ait, et provocat ad Matth. p. 734 sq. adn. 1. Popp. 1, 1. p. 132. Schoem. Obss. p. 9., apud quos tamen nullum exemplum verbi ἐφορμᾶν cum accusativo est. Atque Schoem. quidem cum Bekkero praetulit scripturam αὐτούς, accusativum eo excusans, quod etiam ἐπιστρατεύειν τινά non semel a Thucydide dicatur, et alia similia addit. Quod ut recte fieri concedamus, alia quaestio est, utrum Thucydides promiscue formis ἐφορμᾶν et ἐφορμᾶσθαι utatur? Ἐφορμᾶν Thucydidi est *impellere ad aggressionem*, vel *cum impetu aliquo ruere*, ut 6, 57.; ἐφορμᾶσθαι *aggredi, impetum facere.* Quod si ita est, et scriptura ἐφορμῶσι certa (et quidem omnes paene libri eam servant), haec forma non aliter potest explicari, quam si derivetur ab ἐφορμεῖν, ut ἦν ἐφορμῶσιν sit: *si* (Athenienses) *obsideant* (Ioniae urbes); quod per rationem structurae loci huius perfacile fieri potest. V. *Quo referenda sint pronomina αὐτοῖς et σφίσι?* Αὐτοῖς per rationem linguae Graecae non potest alio referri, quam ad Athenienses; σφίσιν autem redit ad eos, qui loquuntur, ita tamen, ut etiam Spartani includi possint, adeoque ad Lesbios exules, Iones, Alcidam et Spartanos, quia hi omnes socii sunt et communi consilio agentes. Popp., iunctis verbis αὐτοῖς σφίσιν, interpretatur *sibi ipsis* i. e. Lacedaemoniis, exulibus Lesbiis et Ionibus, quod minus commode fiet, si (quod optimi libri iubent), σφίσι post δαπάνη ponas. At mihi persuasum, σφίσι prorsus delendum esse, ut glossam explicando verbo ἐφορμῶσιν adscriptam. VI. *Quid significet* δαπάνη? Verba δαπάνη μοι γίγνεται duplicem sensum admittunt, nam et hoc dicunt: *sumtus impendo*, et hoc: *suppeditat mihi sumtus — est mihi, quo sumtui sufficiam.* Hanc significationem comprobari dicunt loco Harpocrationis, quem tamen nemo dum indicavit, quamquam eam h. l. vocis significationem esse statuit etiam Schol., cuius haec interpretatio extat: ταύτην τὴν πρόσοδον τὴν ἀπὸ τῶν Ἰώνων ὑπάρχουσαν τοῖς Ἀθηναίοις ἐὰν ἀφέλωνται, καὶ χειρώσωνται αὐτοὶ τὴν Ἰωνίαν, μέλλουσιν ἔχειν καὶ τὰ ἀπὸ Ἰώνων ἀεὶ χρήματα καὶ τὴν ἐκεῖθεν Ἀθηναίων παρασκευήν. Adde gloss. cod. Lugd. δαπάνη· ἡ πρόσοδος δή. Locus Thuc. 1, 83., quem Popp. et Did. afferunt, nihil comprobat, quia ibi non necessarium est cogitare Mittel zum Aufwande, sed sola notio der Aufwand sufficit. Quoties hunc locum relegi, in nulla re offendi, nisi in illo σφίσιν, quod locum ceterum non obscurum vel maxime obscurat et incertum reddit. Mihi σφίσι glossa videtur, adscripta ad explicandum ἐφορμῶσιν ab iis, qui hoc verbum pro participio haberent, ut intelligi scilicet posset, quinam obsiderentur. Unde simul intelligitur, quare libri in loco pronomini σφίσιν adsignando tantopere varient. Pari consilio in marg. D. adscriptum est al. man. οὐδενὶ σφᾶς γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι. Hoc igitur pronomine deleto ita interpretor: οὐδενὶ γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι, καὶ τὴν πρόσοδον ταύτην μεγίστην οὖσαν Ἀθηναίων ἦν ὑφέλωσι, καὶ ἅμα, ἢν ἐφορμῶσιν Athenienses, αὐτοῖς (ipsis Atheniensibus, non Ionibus, qui adhuc Atheniensibus tributa pendendo sumtus praebuissent), δαπάνη γίγνηται h. e. *nemine enim inter Ionas invito Peloponnesios venisse, si et hos maximos reditus Atheniensium tollant, et simul, quum* Athenienses *se obsideant,* Atheniensibus *insuper ipsis sumtus faciendi sint.* De Pissuthne v. Krueg. ad Dionys. p. 352 sq.

32 ὑστερήκει, ὅτι τάχιστα τῇ Πελοποννήσῳ πάλιν προσμῖξαι. ἅρας δὲ ἐκ τοῦ Ἐμβάτου παρέπλει· καὶ προσχὼν Μυονήσῳ τῇ Τηίων τοὺς αἰχμαλώτους οὓς κατὰ πλοῦν εἱλήφει ἀπέσφαξε τοὺς πολλούς. καὶ ἐς τὴν Ἔφεσον καθορμισαμένου αὐτοῦ Σαμίων τῶν ἐξ Ἀναίων ἀφικόμενοι πρέσβεις ἔλεγον οὐ καλῶς τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦν αὐτόν, εἰ ἄνδρας διέφθειρεν οὔτε χεῖρας ἀνταιρομένους οὔτε πολεμίους, Ἀθηναίων δὲ ὑπ' ἀνάγκης ξυμμάχους· εἴ τε μὴ παύσεται, ὀλίγους μὲν αὐτὸν τῶν ἐχθρῶν ἐς φιλίαν προσάξεσθαι, πολὺ δὲ πλείους τῶν φίλων πολεμίους ἕξειν. καὶ ὁ μὲν ἐπείσθη τε καὶ Χίων ἄνδρας ὅσους εἶχεν ἔτι ἀφῆκε καὶ τῶν ἄλλων τινάς. ὁρῶντες γὰρ τὰς ναῦς οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔφευγον, ἀλλὰ προσεχώρουν μᾶλλον ὡς Ἀττικαῖς καὶ ἐλπίδα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην εἶχον μή ποτε Ἀθηναίων τῆς θαλάσσης κρατούντων ναῦς Πελοποννησίων ἐς Ἰωνίαν παραβα-
33 λεῖν. ἀπὸ δὲ τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀλκίδας ἔπλει κατὰ τάχος καὶ φυγὴν ἐποιεῖτο· ὤφθη γὰρ ὑπὸ τῆς Σαλαμινίας καὶ Παράλου ἔτι περὶ Κλάρον ὁρμῶν, αἱ δ' ἀπ' Ἀθηνῶν ἔτυχον πλέουσαι,

32. *τῶν ἐξ Ἀναίων*] exulum, qui Anaeis degebant, hostiles Samiis in urbe degentibus et rebus Atheniensium studentibus. v. Thuc. 4, 75.

33. *Σαλαμινίας — Παράλου*] His temporibus Atheniensibus duae quas sacras dicebant, triremes erant, Paralus, quam qui agebant Paralitae sive Parali dicebantur, et Salaminia sive Delia, etiam Theoris appellata, qua Salaminii vehebantur. Atque hac quidem ad theoros Delum mittendos, utraque quippe velociter navigantibus ad alias theorias emittendas, ferendos nuntios, tributa colligenda, homines pecuniasque traiiciendas, item in proeliis vehendis belli ducibus utebantur. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 184. 258. Suidas in v. *Σαλαμινία*, Phot. p. 282 sq. Herm. Lexic. Rhetor. pone Photium Porson. p. 587. Lips. Anecdd. Bekk. 1. p. 293. Suid. in *Πάραλος* et Scholl. ad Arist. Av. 147. 1204. Ran. 1103. Equ. 1071. Thuc. 3, 77. 6, 53. 61. 8, 73. 74.

περὶ Κλάρον — ἐν τῇ Κλάρῳ] Popp. ex coniectura edidit *Ἴκαρον — Ἰκάρῳ*. Tenendum est, *τοὺς ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους*, quos dicit, non fuisse eos, qui in Paralo et Salaminia navigabant, sed Athenienses ipsos, qui in urbe erant, qui discernuntur a Salaminia et Paralo, quae navigationem Alcidae non in urbe, quemadmodum ipsi Athenienses, sed in cursu maritimo compererant. Sic habes *οἱ ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναῖοι* 3, 91., ubi Athenienses, qui in urbe fuerant, discernuntur ab Atheniensibus, qui mari ab Melo insula Oropum venerant. Verba autem *τοὺς ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους λανθάνουσι, πρὶν δὴ τῇ Δήλῳ προσέσχον* non ita intelligenda sunt, ut aliqui Athenienses et ipsi navigantes Alcidam navigantem viderint vel comperierint prope Delum, sed Athenienses in urbe putandi sunt non prius quidquam de navigatione Alcidae comperisse, quam Alcidas iam Delo appropinquaverat. Aliud est, comperisse hostem navigare versus Asiam, aliud ipsum vidisse hostem navigantem. Prius acciderat Atheniensibus, quum Alcidas iam circa Delum versaretur, alterum Paralo et Salaminiae accidit, quum Alcidas Myoneso navigans Clarum venisset. Si Paralus et Salaminia iam apud Delum et prius quam Alcidas in Embatum venerat, Alcidam vidissent, temporis spatium longius esset, quam ut Alcidas Clari demum vel Ephesi hostilem persecutionem timere coepisse recte dicere-

καὶ δεδιὼς τὴν δίωξιν ἔπλει διὰ τοῦ πελάγους ὡς γῇ ἑκούσιος οὐ σχήσων ἄλλῃ ἢ Πελοποννήσῳ. τῷ δὲ Πάχητι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἦλθε μὲν καὶ ἀπὸ τῆς Ἐρυθραίας ἀγγελία, ἀφικνεῖτο δὲ καὶ πανταχόθεν· ἀτειχίστου γὰρ οὔσης τῆς Ἰωνίας μέγα τὸ δέος ἐγένετο μὴ παραπλέοντες οἱ Πελοποννήσιοι, εἰ καὶ ὡς μὴ διενοοῦντο μένειν, πορθῶσιν ἅμα προσπίπτοντες τὰς πόλεις. αὐτάγγελοι δ' αὐτὸν ἰδοῦσαι ἐν τῇ Κλάρῳ ἥ τε Πάραλος καὶ

tur. Iure enim Haack. et Arn. animadverterunt, verba *ἀπὸ δὲ τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀλκίδας ἔπλει κατὰ τάχος καὶ φυγὴν ἐποιεῖτο* significare, Alcidam fugam Epheso accelerasse, quod subiti aliquid nuper demum acciderat, quum prope ipsam urbem Ephesum esset, vel paulo prius, ex quo Claro solverat; nam si Alcidas iam Icari (id quod Popp. vult), scivisset, navigationem suam Atheniensibus non ignotam esse, nulla ratio inveniri potest, cur Ephesum deverteret, et periculum subiret, ne ab hostibus attingeretur, et non potius statim reverteretur viam relegens propter Icarum et Delum. Sic vero, quum prope Clarum demum se ab Salaminia et Paralo visum esse sensisset, per altum mare (*διὰ τοῦ πελάγους*) nullam terram sponte quidem tacturus, nisi Peloponnesum, Alcidas Epheso aufugit, Paches autem eum quaerit, non petens altum, sed Ioniae timens navigationem Ioniam versus et usque litus legens instituit, donec Patmum venit, ubi cursum inhibuit, comperto, non iam se Alcidam, utpote alio conversum, assequi posse. Ad haec accedit (ut Arn. monuit), quod, si Alcidas Icari Salaminiae et Paralo visus fuisset, prout hae sacrae triremes longe celerrimae Atticarum naves erant, futurum fuisset, ut Lesbum intra tam breve tempus ab Alcidae in Embato adventu assequerentur, ut Paches per sacras triremes eum adventum prius rescivisset, quam Erythraei eum certiorem faciebant. Postea etiam missis urbe Athenarum ipsa navibus Alcidas adurgebatur: v. cap. 69. init., ubi quod legitur verbum *ἐπιδιωχθεῖσαι* (i. e. *naves Alcidae praeterea navibus, quae ex ipsa Urbe missae erant, pressae*), id et ipsum declarat, *τοὺς ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους* alios fuisse ab Atheniensibus, qui in sacris triremibus navigabant. Denique „si ulteriori argumento opus est, id extat in c. 30. Classis Peloponnesiorum usque Embati versabatur, quum Teutiaplus Alcidae consilium dedit aggrediendi Mytilenen *πρὶν ἐκπύστους γενέσθαι*. Haec verba extra dubitationem ponunt, nec Deli, nec Icari, nec Myconi per Salaminios et Paralos classem Peloponnesiorum conspectam esse: alioqui illi Alcidae non permissuri fuissent Embati consilia agere, aut Myonesi captivos trucidare. Itaque Clari a Salaminiis conspectus, protinus Ephesum reliquit.“ Dɪd.

ἀτειχίστου — τῆς Ἰωνίας] i. e. cum Iones in urbibus per nulla moenia communitis agerent, quia post defectionem a Persis, quam tam infeliciter susceperant, omnia oppida et templa sua combusserant. v. Herodot. 6, 32. et Dahlm. Forsch. 1. p. 108. adn. Mox pro *Πάτμου* vulgo legitur *Λάτμου*, quo nomine insula quum a nemine veterum memoretur, coniecturam Palmerii, quae codicibus Vind. Ar. firmatur, nuperrimi edd. secuti alterum dederunt. Schol., qui et ipse Latmum in suo libro invenerat, quaerit: *μήποτε Πάτμου;* Gr. *Λάγμου*. Paulo post Popp. negat, subiectum verbi *ἐφαίνετο* esse Alcidam, quia eius nulla fiat mentio neque in hoc, nec praec. capite. „Deinde, addit, si 6, 60. *πολλοί τε καὶ ἀξιόλογοι ἄνθρωποι ἤδη ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἦσαν, καὶ οὐκ ἐν παύλῃ ἐφαίνετο* comparamus, *ἐφαίνετο* impersonaliter positum seu obscure subiectum *τὰ πράγματα* scriptoris animo obversari intelligimus.“ Popp.

ἡ Σαλαμινία ἔφρασαν. ὁ δὲ ὑπὸ σπουδῆς ἐποιεῖτο τὴν δίωξιν· καὶ μέχρι μὲν Πάτμου τῆς νήσου ἐπεδίωξεν, ὡς δ' οὐκέτι ἐν καταλήψει ἐφαίνετο, ἐπανεχώρει. κέρδος δὲ ἐνόμισεν, ἐπειδὴ οὐ μετεώροις περιέτυχεν, ὅτι οὐδαμοῦ ἐγκαταληφθεῖσαι ἠναγκάσθησαν στρατόπεδον ποιεῖσθαι καὶ φυλακὴν σφίσι καὶ ἐφόρμησιν
34 παρασχεῖν. παραπλέων δὲ πάλιν ἔσχε καὶ ἐς Νότιον τὸ Κολοφωνίων, οὗ κατῴκηντο Κολοφώνιοι τῆς ἄνω πόλεως ἁλωκυίας ὑπὸ Ἰταμάνους καὶ τῶν βαρβάρων κατὰ στάσιν ἰδίᾳ ἐπαχθέντων· ἑάλω δὲ μάλιστα αὕτη ὅτε ἡ δευτέρα Πελοποννησίων ἐσβολὴ ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐγίγνετο. ἐν οὖν τῷ Νοτίῳ οἱ καταφυγόντες καὶ κατοικήσαντες αὐτόθι αὖθις στασιάσαντες οἱ μὲν παρὰ Πισσούθνου ἐπικούρους Ἀρκάδων τε καὶ τῶν βαρβάρων ἐπαγόμενοι ἐν διατειχίσματι εἶχον καὶ τῶν ἐκ τῆς ἄνω πόλεως Κολοφωνίων οἱ μηδίσαντες ξυνεσελθόντες ἐπολίτευον, οἱ δὲ ὑπεξελθόντες τούτους καὶ ὄντες φυγάδες τὸν Πάχητα ἐπάγονται. ὁ δὲ προκαλεσάμενος ἐς λόγους Ἱππίαν τὸν ἐν τῷ διατειχίσματι

ἠναγκάσθησαν — παρασχεῖν] ἠναγκάσθησαν sc. Peloponnesii, et σφίσι redit ad Athenienses. Quum hostium naves in alto non assecutus esset, hoc Alcidas in lucro posuit, quod nusquam comprehensae neque castra munire coactae essent, nec sibi eas obsidendi navibusque custodiendi necessitatem imposuissent. Pro παρασχεῖν exspectes παρέσχον, sed est illa coeptae structurae continuatio, quae est etiam 1, 122. Pariterque casus, qui praecesserunt, retinentur, velut 1, 141. τὰ δὲ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων, i. e. καὶ τὰ ὑπάρχοντα.

34. Νότιον] Hoc erat nomen oppidi maritimi, quod ad Colophonem, a mari aliquanto remotiorem, pertinebat, quasi Nisaea ad Megaram, Piraeus ad Athenas, etc., quare paulo post Colophon audit ἡ ἄνω πόλις. Mox vulgo legitur κατὰ στάσιν ἰδίαν, quae qualis seditio sit, quum nemo dicere possit, recepi coniecturam Kruegeri in Seebod. Arch. für Philol. etc. 3, 1. p. 535., qui confert Thuc. 3, 2. ἰδίᾳ καὶ ἀπὸ στάσιν μηνυταὶ γίγνονται. Mox οἱ καταφυγόντες sunt *qui eo confugerant et ibi domicilia posuerant*. De Arcadibus mercenariis v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 309 sq. Et ἐν διατειχίσματι est *in parte urbis, quae a reliqua muro separata erat*.

ὁ δὲ προκαλεσάμενος] i. e. τοῦ δὲ Πάχητος προκαλεσαμένου ἐς λόγους Ἱππίαν, ὁ μὲν Ἱππίας ἐξῆλθεν — ὁ δὲ Πάχης ἐκεῖνον ἐν φυλακῇ — εἶχεν. Collocatio verborum talis est, ut non aliter posita exspectes, praeterquam quod initio sententiae pro nominativo genitivus participii desideratur. Quoniam vero in altero verborum finitorum εἶχε idem subiectum est, quod in participio (quod si fit, genitivus absolutus participii poni non solet), nominativo scriptor usus est, et non genitivo, quamquam interposito altero subiecto ὁ μέν, non ad participium spectante. Eadem structura repetitur 4, 80., praeiit quodammodo Hom. Il. ϑ', 268 sqq. Ceterum „ita Adelbertum comitem Babebergae Hatto lusit apud Luitprand. 2, 3.“ Wass. et Dercyllidas Midiam Scepsis tyrannum ap. Polyaen. 2, 7. et Thibron φρούραρχον quendam in Asia ibidem 19. Bloomf. Deinde ἄδεσμον φυλακήν dicunt Graeci, quae Latinis est *custodia libera*, ut post Lipsium ad Tacit. 6. Ann. 42. Duk. docuit. Atque τῷ διατειχίσματι supra dixit, quod mox τῷ τειχίσματι. Paulo post κατὰ τοὺς ἑαυτῶν νόμους intellige: „ex more, quo metro-

Ἀρκάδων ἄρχοντα ὥστε ἦν μηδὲν ἀρέσκον λέγῃ, πάλιν αὐτὸν καταστήσειν ἐς τὸ τεῖχος σῶν καὶ ὑγιᾶ, ὁ μὲν ἐξῆλθε παρ' αὐτόν, ὁ δ' ἐκεῖνον μὲν ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ εἶχεν, αὐτὸς δὲ προσβαλὼν τῷ τειχίσματι ἐξαπιναίως καὶ οὐ προσδεχομένων αἱρεῖ, τούς τε Ἀρκάδας καὶ τῶν βαρβάρων ὅσοι ἐνῆσαν διαφθείρει· καὶ τὸν Ἱππίαν ὕστερον ἐσαγαγὼν ὥσπερ ἐσπείσατο, ἐπειδὴ ἔνδον ἦν, ξυλλαμβάνει καὶ κατατοξεύει. Κολοφωνίοις δὲ Νότιον παραδίδωσι πλὴν τῶν μηδισάντων. καὶ ὕστερον Ἀθηναῖοι οἰκιστὰς πέμψαντες κατὰ τοὺς ἑαυτῶν νόμους κατῴκισαν τὸ Νότιον, ξυναγαγόντες πάντας ἐκ τῶν πόλεων εἴ πού τις ἦν Κολοφωνίων.

Ὁ δὲ Πάχης ἀφικόμενος ἐς τὴν Μυτιλήνην τήν τε Πύρ- 35
ραν καὶ Ἔρεσσον παρεστήσατο, καὶ Σάλαιθον λαβὼν ἐν τῇ πόλει τὸν Λακεδαιμόνιον κεκρυμμένον ἀποπέμπει ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Τενέδου Μυτιληναίων ἄνδρας ἅμα οὓς κατέθετο καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτῷ αἴτιος ἐδόκει εἶναι τῆς ἀποστάσεως· ἀποπέμπει δὲ καὶ τῆς στρατιᾶς τὸ πλέον. τοῖς δὲ λοιποῖς ὑπομένων καθίστατο τὰ περὶ τὴν Μυτιλήνην καὶ τὴν ἄλλην Λέσβον ᾗ αὐτῷ ἐδόκει. ἀφικομένων δὲ τῶν ἀνδρῶν καὶ 36
τοῦ Σαλαίθου οἱ Ἀθηναῖοι τὸν μὲν Σάλαιθον εὐθὺς ἀπέκτειναν, ἔστιν ἃ παρεχόμενον τά τ' ἄλλα καὶ ἀπὸ Πλαταιῶν, ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο, ἀπάξειν Πελοποννησίους· περὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν γνώμας ἐποιοῦντο, καὶ ὑπὸ ὀργῆς ἔδοξεν αὐτοῖς οὐ τοὺς παρόντας μόνον ἀποκτεῖναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἅπαντας Μυτιληναίους ὅσοι ἠβῶσι, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἀνδραποδίσαι, ἐπικαλοῦντες

poles coloniis iura ac leges dabant.“ Duk. *secundum leges suas* „i. e. ita, ut necessitudinem ac religionum legumque communionem cum metropoli pro fundamento ac principio coloni haberent, a quo iura sua et officia repeterent.“ Heyn. Opuscc. Academ. Vol. 1. p. 317., qui ibidem exempla horum mutuorum officiorum ad suum quaeque caput relata exposuit.

36. ἔδοξεν αυτοῖς — ἐπικαλοῦντες] Constructio ad sensum facta. Nominativum posuit, quasi antea scripsisset ἐψήφιζον vel tale quid, quod in ἔδοξεν αὐτοῖς latet. Mox alii libri προσξυνεβάλετο, alii προσξυνεβάλλειτο, alii προσενεβάλετο vel προσενελάβετο, alii προσξυνεβάλοντο, alii προξυνεβάλοντο, alius προσξυνελάβετο. Vulgo προσξυνελάβοντο. Loca, quae Arn. adfert ad explicandum verbum singulare, aliena sunt, nam 4, 26. 8, 9. verbum sequitur praedicatum et non subiectum, de qua structura non ita infrequenti v. Matth. §. 305. Idem p. 604. legens προσξυνεβάλετο schema Pindaricum hoc esse vult, quod Popp. a prosa oratione alienissimum esse contendit. Talia tamen Matth. ex Herodoto et Platone adfert. Ipse Popp. vulgatam προσξυνελάβοντο amplexus ita interpretatur: *quum reliquam defectionem iis crimini dantes, quod non imperio, sicut reliqui, pressi fuissent, tum non minimum adiuverunt eorum impetum Peloponnesiorum naves.* Idem tamen paulo post hanc rationem damnat, damnatam iterum probat, probatam iterum damnat. Ipse haec argumenta contra suam interpretationem suggessit, quibus alia addam: „*Adiuvandi* verbum (προσξυνελάβοντο), ait, hic minus aptum est, pro eoque *accendendi* sive *augendi* notio (προσξυνεβάλοντο) desideratur. Deinde, si ἐλάχιστον adverbialiter

τήν τε ἄλλην ἀπόστασιν ὅτι οὐκ ἀρχόμενοι ὥςπερ οἱ ἄλλοι ἐποιήσαντο, καὶ προξυνεβάλετο οὐκ ἐλάχιστον τῆς ὁρμῆς αἱ Πελοποννησίων νῆες ἐς Ἰωνίαν ἐκείνοις βοηθοὶ τολμήσασαι πα-

accipiendum est, ἐλάχιστα flagitari videtur. Denique meliores libri omnes singularem praebent, isque difficilior est ad explicandum.“ His addo, libros illos non modo singularem dare, sed etiam singularem formae a verbo βάλλομαι, non λαμβάνομαι ductae, idque procul dubio recte, ut vel adiectivo ἐλάχιστον declaratur, quod non stare potest, nisi ab προξυμβάλλεσθαι pendens. Atque mihi ne videtur quidem προξυλλαμβάνεσθαι vim *adiuvandi* habere. Quid enim? Apud Thuc. 4, 47. in verbis ξυνελάβοντο δὲ τοῦ τοιούτου οὐχ ἥκιστα οἱ στρατηγοί recte Schol. verbum explicat per συμμετέσχον, isque omnibus locis verbi illius sensus est, ut 8, 26., qui sensus ubi non aptus esse reperitur, culpa librariorum est, ut qui scriberent ἐλάβοντο pro ἐβάλοντο, quo errore nihil frequentius. Idque factum est statim 6, 70., ubi ξυνεπιλαβέσθαι in ξυνεπιβαλέσθαι mutandum est. Arn. autem cum umbra pugnat, dum negans προξυμβάλλεσθαι construi posse cum genitivo ὁρμῆς, recepit προξυνελάβετο, non videns, verba τῆς ὁρμῆς pendere ab οὐκ ἐλάχιστον, hoc ἐλάχιστον autem ab προξυνεβάλετο. Neque Thuc. 6, 70. aliter dixit ὥστε τοῦτο ξυνεπιβαλέσθαι τοῦ φόβου, quam si scripsisset τι τοῦ φόβου, quemadmodum dicitur οἴνου, ὕδατος (des Weines, des Wassers), pro οἶνον, ὕδατός τι.

αἱ νῆες — τολμήσασαι] i. e. τὸ τὰς Πελοπ. ναῦς τολμῆσαι παρακινδυνεῦσαι, quod loquendi genus Tacito frequentissimum, nec apud Thucydidem inusitatum Popp. dicit, adire iubens Guenth. in ipsius et Wachsm. Athenaeo 2, 2. p. 285 sqq. et Bau. de Lect. Thuc. p. 29. Quo vides, quam singularis verbi προξυνεβάλετο adiuvetur, ut structura tam ad sensum facta esse perhiberi possit, quam schema Pindaricum esse. Mox παρακινδυνεῦσαι idem est, quod κινδυνεύσασαι παραπλεῦσαι. Mox εὐθύς in verbis εὐθὺς ἦν αὐτοῖς suspectum est Kruegero ad Dionys. p. 132. De formula μᾶλλον ἢ οὐ v. Matth. p. 851. d. Et τοὺς ἐν τέλει intellige prytanes vel decem στρατηγούς reipublicae. „Nam illi concionem vocabant in pace et in rebus ex ordine deliberandis; his ius erat convocandi populum in bello et propter res extra ordinem tractandas. v. Thuc. 2, 59. 4, 118. Schoem. De Comit. Ath. p. 61., qui ex oratione Niciae 6, 14. colligit, non licuisse prytanibus vel imperatoribus denuo populum in suffragium mittere super re, quae in priori concione iam decisa esset. Nec tamen mihi liquidum est, γραφὴν παρανόμων institui potuisse adversus prytanem propter concessam alteram de re iam transacta deliberationem. Oratio Cleonis multo violentior et minacior futura fuisset, si prytanes vel praetores legem violassent convocata iterum ad poenam Mytilenaeorum leniendam concione. Is potius videtur confundere velle ψηφίσματα et νόμους, et eandem invidiam conflare abrogantibus suffragium iam latum, quam incurrebant in Graecia derogantes de lege aliqua. De differentia νόμων sive legum totam civitatem tenentium et ψηφισμάτων sive populiscitorum in certis quibusdam causis perscriptorum v. Aristot. Polit. 4, 4.“ Arn. De formula γνώμας προθεῖναι v. Hemsterh. ad Lucian. Necyom. 19. Vol. 3. p. 361. Bip. Prytanes vel potius Proedri, qui h. l. sunt οἱ ἐν τέλει, quum sententias dicendi potestatem faciebant, dicebantur λόγον vel γνώμας προτιθέναι. Solenne autem in ea re praeconium erat: τίς ἀγορεύειν βούλεται; Vid. Schoem. de Comit. Ath. p. 104. Mox pro αὖθίς τινας malim cum Reiskio αὖθίς τινα, ut editum est 1, 37. 2, 37. init. De verbis ἀφ' ἑκάστων v. Matth. p. 921. vers. fin. Mox Cleonem Cic. Brut. c. 7. dicit *turbulentum quidem civem, sed tamen elo-*

ρακινδυνεῦσαι· οὐ γὰρ ἀπὸ βραχείας διανοίας ἐδόκουν τὴν ἀπόστασιν ποιήσασθαι. πέμπουσιν οὖν τριήρη ὡς Πάχητα ἄγγελον τῶν δεδογμένων κατὰ τάχος κελεύοντες διαχρήσασθαι Μυτιληναίους. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ μετάνοιά τις εὐθὺς ἦν αὐτοῖς καὶ ἀναλογισμὸς ὡμὸν τὸ βούλευμα καὶ μέγα ἐγνῶσθαι πόλιν ὅλην διαφθεῖραι μᾶλλον ἢ οὐ τοὺς αἰτίους. ὡς δ' ἤσθοντο τοῦτο τῶν Μυτιληναίων οἱ παρόντες πρέσβεις καὶ οἱ αὐτοῖς τῶν Ἀθηναίων ξυμπράσσοντες, παρεσκεύασαν τοὺς ἐν τέλει ὥςτε αὖθις γνώμας προθεῖναι· καὶ ἔπεισαν ῥᾷον, διότι καὶ ἐκείνοις ἔνδηλον ἦν βουλόμενον τὸ πλέον τῶν πολιτῶν αὖθίς τινας σφίσιν ἀποδοῦναι βουλεύσασθαι. καταστάσης δ' εὐθὺς ἐκκλησίας ἄλλαι τε γνῶμαι ἀφ' ἑκάστων ἐλέγοντο καὶ Κλέων ὁ Κλεαινέτου, ὅςπερ καὶ τὴν προτέραν ἐνενικήκει ὥςτε ἀποκτεῖναι, ὢν καὶ ἐς τὰ ἄλλα βιαιότατος τῶν πολιτῶν, τῷ τε δήμῳ παρὰ πολὺ ἐν τῷ τότε πιθανώτατος, παρελθὼν αὖθις ἔλεγε τοιάδε.

Πολλάκις μὲν ἤδη ἔγωγε καὶ ἄλλοτε ἔγνων δημοκρατίαν 37
ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἑτέρων ἄρχειν, μάλιστα δ' ἐν τῇ νῦν ὑμετέρᾳ περὶ Μυτιληναίων μεταμελείᾳ. διὰ γὰρ τὸ καθ' ἡμέραν ἀδεὲς καὶ ἀνεπιβούλευτον πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐς τοὺς ξυμμάχους τὸ αὐτὸ ἔχετε, καὶ ὅ,τι ἂν ἢ λόγῳ πεισθέντες ὑπ' αὐτῶν ἁμάρτητε ἢ οἴκτῳ ἐνδῶτε, οὐκ ἐπικινδύνως ἡγεῖσθε ἐς ὑμᾶς καὶ οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν μαλακίζεσθαι, οὐ σκοποῦντες

quentem fuisse, Thuc. h. l. βιαιότατον, Hermippus poeta ap. Plut. V. Pericl. 33. αἴθωνα i. e. *fervidum*, *ferocem*, *violentum* (non ἄπληστον, δημοβόρον, ut Coraes vult. Conf. Soph. Ai. 1087. Auct. Rhes. 122. Doederl. Lat. Synon. Vol. 3. q. 247 sq.). De Cleone demagoge eximia, sed non ad finem perducta commentatio extat Kortuemii in Doederl. Philol. Beitr. aus d. Schw. fasc. 1. p. 100. Digni etiam, qui conferantur Heyn. in Opuscc. Academ. Vol. 4. Delineat. libert. et Aequ. civilis in Athen. rep. ex Aristoph., (Germanice in Girtanneri Polit. Annal. a. 1794.) Mitf. H. Gr. Vol. 3. p. 215. vers. Germ., Ranck. Vit. Aristoph. p. CCCLXXXIV sqq. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 181 sqq. Herm. Antt. Gr. p. 320, 7. et Schol. Lucian. Timon. c. 30. Vol. 1. p. 100. Bip., ibique Interpp. p. 395. coll. Diod. 12, 55. De patre Cleonis, Cleaeneto, Popp. dubitat, num idem sit, qui ap. Arist. Equ. 577. nominatur; idem adnotavit, filium Cleonis non, ut plerumque, avi nomen habuisse, sed Cleomedontem vocari; v. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 344.

37. ἀδύνατον] Structura haec est: ἔγνων ὅτι ἀδύναιόν ἐστι δημοκρατίαν ἑτέρων ἄρχειν. At scriptor per notam attractionem δημοκρατίαν iunxit cum ἔγνων, ut sit ἔγνων δημοκρατίαν ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν (αὐτὴν) ἑτέρων ἄρχειν.

διὰ — τὸ — ἀδεές] Schol. ἐπεὶ γὰρ ἀλλήλους οἱ πολῖται οὔτε φοβοῦνται οὔτε ἐπιβουλεύουσιν, οἴονται μηδὲ ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἐπιβουλεύεσθαι. Vid. 2, 37. Quod hic ἀδεές et ἀνεπιβούλευτον, id. 1, 68. init. dixerat τὸ πιστόν, et locus ille plane similis est. Mox τὸ αὐτό est τὸ ἀδεές.

οὐκ ἐπικινδύνως — μαλακίζεσθαι] i. e. καὶ οὐχ ἡγεῖσθε μαλακίζεσθαι (und bedenkt nicht, dass ein jeder Fehltritt, wozu ihr euch entweder durch Anderer Zureden, oder durch euer Mitleiden ver-

ὅτι τυραννίδα ἔχετε τὴν ἀρχὴν καὶ πρὸς ἐπιβουλεύοντας αὐτοὺς καὶ ἄκοντας ἀρχομένους, [οἵ] οὐκ ἐξ ὧν ἂν χαρίζησθε βλαπτόμενοι αὐτοὶ ἀκροῶνται ὑμῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν ἰσχύι μᾶλλον ἢ

leiten lasset, eine Schwachheit sey), ἐπικινδύνως ἐς ὑμᾶς (die euch selbst zur grössten Gefahr gereicht), καὶ οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν (ohne euch von den Bundsgenossen Dank zu verdienen). Negatio pertinet ad ἡγεῖσθε, non ad ἐπικινδύνως, et in particulis καὶ οὐκ antithesis est, quam verba Scholiastae optime explicant: καὶ οὐχ ἡγεῖσθε τοῦτο, ὅτι ἄν τε λόγῳ παραχθέντες ὑπ' αὐτῶν, ἄν τε οἰκτείραντες αὐτοὺς μαλακώτερον καὶ πρᾳότερον προσενεχθῆτε, οὐκ ἐκείνοις τι χαρίζεσθε, ἀλλ' αὐτοὶ κινδυνεύετε καταφρονούμενοι· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἴσασι χάριν ὑμῖν. Itaque καὶ οὐκ nusquam Thuc. scribit, ubi οὐδέ scribendum est, ut ne Latine quidem recte dicitur *nec*, ubi opus est particulis *et non*, quamquam scio aliter fecisse Tacitum, velut 1. Ann. 35. Si praesenti loco οὐδέ pro καὶ οὐ ponas, hic sensus erit: und bedenket weder, dass ein jeder Fehltritt — eine Schwachheit sey, die euch selbst zur grössten Gefahr gereicht, noch dass ihr euch von den Bundsgenossen Dank verdienet. At καὶ οὐκ unice huic loco aptam sententiam efficit, ut altera pars enunciationis probat, ubi hoc dicit, socios ita demum dicto audientes fore, si gravi saevoque imperio contineantur, non si leniter habeantur. De exosa Atheniensium dominatione v. Krueg. ad Dionys. p. 326. Et μαλακίζεσθαι idem est, quod μαλακίᾳ ἁμαρτάνειν sive ποιεῖν τι.

οἵ οὐκ ἐξ ὧν] Οἵ deest Aug. Cl. Ven. C. (in quo s. v. al. man. script.) F. Pal. It. Vat. cod. Bas. (in quo corrector καὶ ὡς ante οὐκ inseruit), Gr. D. E. m. Ar. Chr. Dan. Bar. Laur. Lugd. Parm. Ald. ed. Bas. Schol. In Cass. desiderantur omnia inter ἀρχομένους et ἀλλ' ἐξ, sed man. rec. in marg. scripta sunt. In eodem etiam ἀλλ' ab emendatore erat, abrasa priore scriptura. Unus ex Scholiastis legisse videtur ὅτι οὐκ ἐξ ὧν etc. Dicit enim, repetendum esse σκοποῦντες, cum hac explicatione: οὐδὲ ὅτι ἀκροῶνται ὑμῶν οὐ δι' ἅπερ χαρίζεσθε αὐτοῖς οὐδὲ δι' εὔνοιαν, ἀλλὰ διὰ φόβον. At Arn. adnotavit, aeque difficile esse intelligere, cur optimus quisque liber omiserit ὅτι, ac cur οἵ. Neque magis agnoscitur οἵ a Scholiasta, cuius haec verba extant: βλαπτόμενοι αὐτοί· ἀσωφὲς τὸ χωρίον, ὅτι ἀπὸ αἰτιακῆς εἰς εὐθεῖαν μετέβη ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐννοίας, ὅπερ ἐστὶ παρὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν· ὤφελε γὰρ βλαπτομένους καὶ ἀκροωμένους εἰπεῖν ὁ γράψων, ἀλλ' ὡς καινῶν συντάξεων εὑρετὴς καὶ τῆς παλαιᾶς Ἀτθίδος ἐπιστήμων τοῦτο οὐ πεποίηκεν. Imo ὤφελε γὰρ ἀκροωμένους εἰπεῖν, quia βλαπτόμενοι pertinet ad χαρίζησθε, cuius verbi subiectum sunt non socii, sed Athenienses. Deleto igitur relativo Popp. existimabat, oratione variata transitum a participio in verbum finitum factum esse, ut 1, 57. in verbis δεδιώς τε ἔπρασσεν et 4, 4. in verbis καὶ ξυνετίθεσαν. (v. Schaef. ad Dionys. de C. V. p. 31. 110. 145. 324.) At hi ipsi loci docent, copulam τε vel καί abesse non posse. Herm. pro οὐκ reponi volebat οὐδ', abiecto οἵ, aut servato οὐκ deleri verba ἀκροῶνται ὑμῶν, quae ex interpretatione oriri potuissent.

οὐκ ἐξ ὧν — ἀλλ' ἐξ ὧν] Verba ἐξ ὧν utrimque resolvenda per ἐξ ἐκείνων ἅ, neque enim abhorret ab usu Graecae linguae dicere: περιγίγνεσθαί τινός τι. Quare mihi non probatur ratio Lehneri in Actt. Philol. Monacc. Vol. 3. p. 33., qui alterum ἐξ ὧν dictum ait pro ἐξ ἐκείνων οἷς, ita ut ἰσχύι sit appositio, quod et regulis attractionis adversatur, neque ἰσχύι potest appositio esse. Mirum porro est, Poppone m αὐτοί iungere cum ἀκροῶνται, dum existimat, αὐτοί quodammodo

τῇ ἐκείνων εὐνοίᾳ περιγένησθε. πάντων δὲ δεινότατον εἰ βέβαιον ἡμῖν μηδὲν καθεστήξει ὧν ἂν δόξῃ πέρι, μηδὲ γνωσόμεθα ὅτι χείροσι νόμοις ἀκινήτοις χρωμένη πόλις κρείσσων ἐστὶν ἢ καλῶς ἔχουσιν ἀκύροις, ἀμαθία τε μετὰ σωφροσύνης ὠφελιμώτερον ἢ δεξιότης μετὰ ἀκολασίας, οἵ τε φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις. οἱ μὲν γὰρ τῶν τε νόμων σοφώτεροι βούλονται φαίνεσθαι τῶν τε ἀεὶ λεγομένων ἐς τὸ κοινὸν περιγίγνεσθαι, ὡς ἐν ἄλλοις μείζοσιν οὐκ ἂν δηλώσαντες τὴν γνώμην, καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου τὰ πολλὰ σφάλλουσι τὰς πόλεις· οἱ δ' ἀπιστοῦντες τῇ ἐξ ἑαυτῶν ξυνέσει ἀμαθέστεροι μὲν τῶν νόμων ἀξιοῦσιν εἶναι, ἀδυνατώτεροι δὲ τοῦ καλῶς εἰπόντος μέμψασθαι λόγον, κριταὶ δὲ ὄντες ἀπὸ τοῦ ἴσου μᾶλλον ἢ ἀγωνισταὶ ὀρθοῦνται τὰ πλείω, ὡς οὖν χρὴ καὶ ἡμᾶς ποιοῦντας

vice pronominis relativi fungi. Significat structurae genus, de quo Herm. ad Vig. p. 707, 28. agit. Sed αὐτοί nisi hic *ipsi* significet, plane ferri non potest, quum hoc pronomen tantum in casibus obliquis pronominibus nostris ihn, sie, es respondere in vulgus notum sit. Imo αὐτοί cum βλαπτόμενοι iungendum, et haec verba referenda sunt ad illa ἐπικινδύνως ἐς ὑμᾶς. Sensum Bau. bene reddidit: *audiunt vos secundum illa, propter illa, iis impulsi, quae cum vi imperatis, non ex iis, quae vos illis indulgeatis cum vestra ipsorum fraude, vestro ipsorum damno.* Deinde φαυλότεροι sunt *mediocres, simplices homines*, schlichte Leute, quibus modo memoratam ἀμαθίαν (Arglosigkeit) tribuit, sicut τοῖς ξυνετωτέροις adsignanda est ἡ δεξιότης. Sic rursus 3, 82. ex adverso positos ἀμαθεῖς et δεξίους legas. Timaeus: φαῦλον, ἁπλοῦν, ῥᾴδιον, εὐτελές, ubi v. Ruhnk. Iacobi: Menschen von geringerem Verstande. Vid. Eurip. Phoen. 498. Plut. V. Brut. 12. Buttm. ad Plat. Men. 33. p. 57. De verbis πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους v. Matth. p. 1182.

περιγίγνεσθαι] Dicit eos reprehendere, reiicere omne consilium, quod non ipsi attulerint, malentes nihil boni fieri, nisi ipsi fecerint vel suaserint. Apte Arn. confert dicta ab Tacito 1. Hist. 26. de C. Labeone: *Consilii quamvis egregii, quod non ipse adferret, inimicus et adversus peritos pervicax.* Mox verba οὐκ ἂν δηλώσαντες etc. significant: *quasi non possent ostendere in aliis rebus gravioribus* v. Matth. p. 1197., „ubi tamen verba, quibus participium solutum est, non sunt Graeca.“ Popp.

τῇ ἐξ ἑαυτῶν ξυνέσει] Praepositionem ἐξ pauci libri om., at eam non spernendam esse probant inter alia loci, quos adfert Popp. 1, 1. p. 201.: Thuc. 2, 39. 7, 70. Conf. Matth. §. 380. adn. 4. Mox κριταὶ — ἀγωνισταί converte mehr unparteiische (ἀπὸ τοῦ ἴσου) Richter als Mitsprecher oder eifrige (leidenschaftliche, eigennützige) Verfechter. „Thuc. utitur allegoria ἐνεργεστάτῃ et ex Graecorum quidem sensu uberrima, cuius hic sensus est: sie kämpfen nicht mit, sondern entscheiden nur über den Sieg. Graecis erat usitatissimum, omne negotium paulo contentiosius ἀγῶνα appellare.“ Heilm. Arn. confert c. 42. ἀπὸ τοῦ ἴσου φαίνεσθαι ἄμεινον λέγοντα.

ὡς οὖν χρή] Ὡς olim perperam sine accentu scribebatur, sed vel sic contra vulgaria grammaticae praecepta (Buttm. Gr. §. 149. 1. ed. 13. Matth. Gr. min. §. 628. fin.) dictum est. Et Cass. in marg. γρ. ἔν τισιν ὃ χρή. Ita etiam Aug. et m. In Chr. ὧδ' οὖν χρή. Vid. ta-

μὴ δεινότητι καὶ ξυνέσεως ἀγῶνι ἐπαιρομένους παρὰ δόξαν τῷ
38 ὑμετέρῳ πλήθει παραινεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν ὁ αὐτός εἰμι τῇ γνώμῃ καὶ θαυμάζω μὲν τῶν προθέντων αὖθις περὶ Μυτιληναίων λέγειν καὶ χρόνου διατριβὴν ἐμποιησάντων, ὅ ἐστι πρὸς τῶν ἠδικηκότων μᾶλλον· ὁ γὰρ παθὼν τῷ δράσαντι ἀμβλυτέρᾳ τῇ ὀργῇ ἐπεξέρχεται, ἀμύνασθαι δὲ τῷ παθεῖν ὅτι ἐγγυτάτω κείμενον ἀντίπαλον ὂν μάλιστα τὴν τιμωρίαν ἀναλαμβάνει· θαυμάζω δὲ καὶ ὅστις ἔσται ὁ ἀντερῶν καὶ ἀξιώσων ἀποφαίνειν τὰς μὲν Μυτιληναίων ἀδικίας ἡμῖν ὠφελίμους οὔσας, τὰς δ' ἡμετέρας ξυμφορὰς τοῖς ξυμμάχοις βλάβας καθισταμένας. καὶ δῆλον

men Heind. ad Plat. Protag. §. 44., quamquam exempla, quae ibi leguntur, non plane similia sunt, quum aliud ὡς praecedat (sicut vicissim τοῖος ante οἷος servamus, τόν ante ὅν et similia). Itaque in ὧδ' propensiores sumus. Popp. At ὡς accentu carens, minore interpunctione antea posita, malim cum Fritzschio ad Lucian. p. 199., quem Popp. in Commentt. citat, addens, accentum imponere lt., quam formam tueri Bornemannum ad Xen. M. S. 3, 1, 4. Mox παρὰ δόξαν Port. convertit *aliter quam sentimus*; Schol. παρὰ τὸ δοκοῦν καὶ φαινόμενον, ἐξ οὗ παρὰ τὴν ἀλήθειαν. Alii *adversus quam ipse populus scivit.* At „si haec sententia esset, non legeremus παρὰ δόξαν, sed παρὰ τὸ δόξαν. Et Diodotus in adversaria oratione idem videtur dicere verbis c. 42. οὕτω γὰρ ἥκιστα ἂν παρὰ γνώμην τι καὶ πρὸς χάριν λέγοι." Arn.

38. πρὸς τῶν ἠδικηκότων] v. Matth. p. 1178. Dein ἀμύνασθαι est pro τὸ ἀμύνασθαι v. ibidem §. 542. init. Verba ὅτι ἐγγυτάτω etc. Schaef. Appar. Demosth. Vol. 2. p. 37. convertit *poena ex continente adiecta sceleri*, adde *eandem iram refert, quacum iniuria illata est, eoque optime vindictam tuetur.*

τὰς δ' ἡμετέρας ξυμφοράς] Si iniuriae a Mytilenaeis illatae Atheniensibus damnosae sunt, sequitur, mala ex illis iniuriis nata sociis, qui hostes facti sunt, utilia fore. Nam ex mala re Atheniensium suam bonam quaerunt. Quid igitur opus sit, cum perpaucis libris οὐ intrudere: οὐ τοῖς ξυμμάχοις βλάβας καθισταμένας? Haec scriptura apta foret, si consilium oratoris esset Mytilenaeos monere et dehortari. *Βλάβας* Atheniensibus per socios illatas ipse Cleon. c. 39. vers. fin. exponit. Mox pro τὸ πάνυ δοκοῦν exspectes τὸ πάνυ δόξαν. Verum Cleoni ita loqui licuit, quasi populus nondum sententiam mutaverit. Τὸ δοκοῦν est decretum de Mytilenaeis, quod pridie factum erat. Sensus verborum ὡς οὐκ ἔγνωσται est: *et patet, eloquentia fretum talem oratorem id quod aperte decretum est, contra nos demonstraturum esse, non decretum fuisse.* Et ἐκ τῶν τοιῶνδε ἀγώνων est *ex his certaminibus sic comparatis.* „Articulus enim, de quo Matth. p. 265. 7. male agit, ante τοιοῦτος et τοιόσδε ibi addi potest, ubi aut certa res antea descripta designatur, aut universum genus antea descriptorum. Sed quum aut aliquis ex hoc genere indicatur, aut pronomen ad sequentia spectat, ut in locutione frequentissima ἔδοξε τοιάδε, articulus apponi nequit. In verbis 3, 38. τοῖς τοιαῦτα λέγουσι, ubi pariter ad antecedentia pronomen pertinet, articulum plerique libri expungi iusserunt. Saepe tamen, ubi, quoniam pronomen ad superiora spectat, addi poterat, negligitur. Ita semper in τοιαῦτα εἶπον, et apud substantiva abstracta saepe, ut 2, 18. 54., quamquam non semper." Popp. Mox ἆθλα Schol. exponit κέρδη. Conf. 3, 82. ἆθλα ἐποιοῦντο, ubi Schol. ἔπαθλα, ἀντὶ τοῦ κέρδη. Et ἀγωνοθετοῦντες Schol. exponit κρίναντες. Etenim propter ἆθλα, quae praecesserunt, pro proprio

ὅτι ἢ τῷ λέγειν πιστεύσας τὸ πάνυ δοκοῦν ἀνταποφῆναι ὡς οὐκ ἔγνωσται ἀγωνίσαιτ' ἄν, ἢ κέρδει ἐπαιρόμενος τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου ἐκπονήσας παράγειν πειράσεται. ἡ δὲ πόλις ἐκ τῶν τοιῶνδε ἀγώνων τὰ μὲν ἆθλα ἑτέροις δίδωσιν, αὐτὴ δὲ τοὺς κινδύνους ἀναφέρει. αἴτιοι δ' ὑμεῖς κακῶς ἀγωνοθετοῦντες, οἵτινες εἰώθατε θεαταὶ μὲν τῶν λόγων γίγνεσθαι, ἀκροαταὶ δὲ τῶν ἔργων, τὰ μὲν μέλλοντα ἔργα ἀπὸ τῶν εὖ εἰπόντων σκο-

verbo posuit ἀγωνοθετεῖν, deliberationem significans non quasi rem serio transactam, sed apertum ostentandae eloquentiae ludum. Conf. finem cap. huius et 3, 67. ποιήσαιτε δὲ τοῖς Ἕλλησι παράδειγμα οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας προθήσοντες, ἀλλ' ἔργων i. e. οὐ κρίσιν ποιήσοντες λόγων ἀλλ' ἔργων.

θεαταὶ μὲν τῶν λόγων — ἀκροαταὶ δὲ τῶν ἔργων] Schol. ὥσπερ ἀκροαταὶ τῶν σοφιστικῶν λόγων ἡδονῆς γίγνονται κριταὶ, οὐ πραγμάτων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὑμεῖς τοὺς λόγους σκοπεῖτε, οὐ τὰ πράγματα. Amat haec historicus exprobrare popularibus, neque uno modo eandem sententiam expressam protulit, ut 5, 113. ἀλλ' οὖν μόνοι γε ἀπὸ τούτων τῶν βουλευμάτων — τὰ μὲν μέλλοντα τῶν ὁρωμένων σαφέστερα κρίνετε, τὰ δὲ ἀφανῆ τῷ βούλεσθαι ὡς γιγνόμενα ἤδη θεᾶσθε. Nam ut Heliod. Aethiop. 8. p. 379, 14. Bourd. dicit, homines ex optato res sibi eventuras confingunt: ἃ γὰρ ἐπιθυμεῖ ψυχὴ, καὶ πιστεύειν φιλεῖ. Charit. 6, 5. p. 139, 20. φύσει γὰρ ὁ ἄνθρωπος ὃ βούλεται τοῦτο καὶ οἴεται, ubi v. Dorv. Demosth. Ol. 3. p. 33. ὃ γὰρ βούλεται, τοῦθ' ἕκαστος καὶ οἴεται. Thuc. 4, 108. med. καὶ γὰρ ἄδεια ἐφαίνετο αὐτοῖς (incolis urbium, qui ab Atheniensibus desciverant) ἐψευσμένοις μὲν (τῆς Ἀθηναίων δυνάμεως) ἐπὶ τοσοῦτον, ὅση ὕστερον διεφάνη, τὸ δὲ πλέον βουλήσει κρίνοντες ἀσαφεῖ, ἢ προνοίᾳ ἀσφαλεῖ· εἰωθότες οἱ ἄνθρωποι, οὐ μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἐλπίδι ἀπερισκέπτῳ διδόναι, ὃ δὲ μὴ προσίενται, λογισμῷ αὐτοκράτορι διωθεῖσθαι. In eandem sententiam h. l. dicit: τὰ μέλλοντα ἔργα ἀπὸ τῶν εὖ εἰπόντων σκοποῦντες, ὡς δυνατὰ γίγνεσθαι et 3, 3. dixerat: μεῖζον μέρος νέμοντες τῷ μὴ βούλεσθαι ἀληθῆ εἶναι. Atqui, ait Isocr. de Pac. 8. p. 179., χρὴ τοὺς νοῦν ἔχοντας περὶ μὲν ὧν ἴσασι μὴ βουλεύεσθαι (περίεργον γὰρ) ἀλλὰ πράττειν ὡς ἐγνώκασι, περὶ ὧν δ' ἂν βουλεύωνται, μὴ νομίζειν εἰδέναι τὸ συμβησόμενον, ἀλλ' ὡς δόξῃ μὲν χρωμένους, ὅ, τι ἂν τύχῃ δὲ γενησόμενον, οὕτω διανοεῖσθαι περὶ αὐτῶν. Solent autem haec inter se contraria poni: ἀκοαὶ — λόγοι, λόγοι — ὄψεις, ἔργα — λόγοι, ut ab Athenagora ap. Thuc. 6, 40. καὶ εἴ τι μὴ αὐτῶν (rumorum, qui de Atheniensibus contra Syracusas navigantibus ferebantur) ἀληθές ἐστιν (ὥσπερ οὐκ οἴομαι), οὐ πρὸς τὰς ὑμετέρας ἀγγελίας καταπλαγεῖσα καὶ ἐλομένη ὑμᾶς ἄρχοντας αὐθαίρετον δουλείαν ἐπιβαλεῖται, αὐτὴ δ' ἐφ' ἑαυτῆς σκοποῦσα τούς τε λόγους ἀφ' ὑμῶν ὡς ἔργα δυναμένους κρινεῖ, καὶ τὴν ὑπάρχουσαν ἐλευθερίαν οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀκούειν ἀφαιρεθήσεται, ἐκ δὲ τοῦ ἔργῳ φυλασσομένη μὴ ἐπιτρέπειν (τὴν στρατηγίαν) πειράσεται σώζειν. Similiter Athenienses increpat Solon 19. εἰς γὰρ γλῶσσαν ὁρᾶτε καὶ εἰς ἔπη αἱμύλου ἀνδρός· εἰς ἔργον δ' οὐδὲν γιγνόμενον βλέπετε. Et apud Aesch. Ag. 786. Dii coelites δίκας οὐκ ἀπὸ γλώσσης κλύουσιν, ubi v. Bloomf. Sententia ergo loci, quem tractamus, haec: *quod auditis ex oratoribus vestris, ut vobis persuadere conantur, ita vobis videtur esse*, oratio enim vobis pro facto est (θεαταὶ τῶν λόγων), *quod factum, ita factum fingitis, ut auditis et persuaderi vobis patimini* (ἀκροαταὶ τῶν ἔργων). Huc etiam pertinet locus Platonis de Rep.

ποῦντες ὡς δυνατὰ γίγνεσθαι, τὰ δὲ πεπραγμένα ἤδη, οὐ τὸ δρασθὲν πιστότερον ὄψει λαβόντες ἢ τὸ ἀκουσθὲν ἀπὸ τῶν λόγῳ καλῶς ἐπιτιμησάντων· καὶ μετὰ καινότητος μὲν λόγου ἀπατᾶσθαι ἄριστοι, μετὰ δεδοκιμασμένου δὲ μὴ ξυνέπεσθαι ἐθέλειν· δοῦλοι ὄντες τῶν ἀεὶ ἀτόπων, ὑπερόπται δὲ τῶν εἰωθότων· καὶ μάλιστα μὲν αὐτὸς εἰπεῖν ἕκαστος βουλόμενος δύ-

6, 12. p. 498. D. Steph. *τὸ μέντοι μὴ πείθεσθαι τοῖς λεγομένοις τοὺς πολλούς, θαῦμα οὐδέν. οὐ γὰρ πώποτε ἴδον γενόμενον τὸ νῦν λεγόμενον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τοιαῦτ' ἄττα ῥήματα ἐξεπίτηδες ἀλλήλοις ὁμοιουμένα, non mirum* (dicere videtur) *multitudinem dictis meis fidem abrogare, quippe quae tantum ea, quae sub oculos cadunt, credat, speciem vero viri nunquam ob oculos habuerit, qualem nobis fingimus* i. e. virtute et sapientia, qui cogitari potest praestantissimum. Re igitur id, quod dico, nunquam experti sunt; multo magis talia dicta audiverunt (et dicta pro visis acceperunt: *ἴδον*) de industria inter se assimilata, orationes alteram ex altera imitando expressas, quippe omnes ex theatris rhetorum profectas. Ubi Schol. p. 409. Bekk. *πικρὸν τὸ λέγειν*, ait, *ὅτι ἔργῳ μὲν τὰ νῦν λεγόμενα καλῶς οὐκ εἶπον* (leg. *εἶδον*). *καὶ γὰρ ὁ Θουκυδίδης, ἐπιπλήττων τοὺς Ἀθηναίους, λέγει ὅτι „ὑμεῖς θεαταὶ μέν ἐστε τῶν λόγων, ἀκροαταὶ δὲ τῶν ἔργων.“* Mox *τὰ πεπραγμένα* pendent a *σκοποῦντες*. Ac quum iam contrariorum positio, quae fieri solet, insit in verbis *ὄψει* et *ἀκουσθέν*, ac quum optimi libri *δρασθέν* pro *θεαθέν* habeant, melius fuit *δρασθέν* exhiberi. Structura haec videtur esse: *οὐ τὸ δρασθὲν ὄψει λαβόντες, ὃ πιστότερον ἦν, ἢ τὸ ἀκουσθὲν λαβεῖν ἀπὸ τῶν λόγῳ καλῶς ἐπιτιμησάντων*, et *λαμβάνειν* est deuten, etwas so oder so nehmen. Vid. 4, 17. 106.

δοῦλοι — ἀτόπων] i. e. ihr versteht es trefflich, euch von den durch ihre Neuheit auffallenden Reden täuschen zu lassen, und bewährt gefundenen Vorschlägen nicht folgen zu wollen. Ihr seid beständig Sclaven von dem Ausserordentlichen und Abenteuerlichen, und alles Gewöhnliche ist euch verächtlich. Aptissime Bloomf. contulit Arist. Equ. 1115. *ὦ δῆμε* etc.

καὶ μάλιστα μὲν — ἀποβησόμενα] Repetendum *ὑμεῖς αἴτιοι*, ut sit *καὶ μάλιστα μὲν ὑμεῖς αἴτιοι αὐτὸς εἰπεῖν ἕκαστος βουλόμενος δύνασθαι*. Porro verba *μὴ δοκεῖν* pendent ex *βουλόμενος ἕκαστος* sive *βουλόμενοι*. Participium *ἀνταγωνιζόμενοι* resolvendum in *τῷ ἀνταγωνίζεσθαι*. Vocabulum *τοιαῦτα* ita intelligo: *talia dicentes, qualia dicendi periti*, ut sensus non alius sit, quam si scripsisset *τοῖς εὖ λέγουσι*. Adverbium *ὀξέως* plerique omnes interpretantur scharfsinnig, velut Garv. Bred. Popp., quia *δεξιότητος, γνώμης, ξυνέσεως* laudem omnes studiosissime affectasse ex superiori capite cognitum sit. At hoc studium iam verbis *καὶ μάλιστα μὲν αὐτὸς — δοκεῖν τῇ γνώμῃ* expressum est. Nec Thuc. *ὀξέως* alio sensu habet, quam *celeriter*, ut 1, 70. 2, 11. 89. 4, 34., ubi contrarie ponitur *βραδυτέρους*, 5, 64. 6, 9. 10. 8, 96.; *acriter*, hitzig, ut 4, 126. 6, 11. extr. 12. extr., leidenschaftlich 3, 82.; *studiose*, eifrig, ut 2, 8., ubi contrarie ponitur *τὸ ἀμβλύ*, *lentum*, 6, 34. Verbis *ὀξέως τι* etc. aliud quid incipit; qui enim *ἀνταγωνίζεσθαι* dicantur, qui *προεπαινέσαι* dicuntur? Imo *ὁ ὀξέως τι λέγων* hic contrarie ponitur *τῷ εὖ λέγοντι*. Itaque vox in malam partem accipienda est, significans, opinor, *temerarie* (unbesonnen). Malum certe sensum vocis esse probant etiam verba: *καὶ προνοῆσαι βραδεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν ἀποβησόμενα*, quippe mala negat tales homines praevidere extitura ex iis, quae alium temerarie dicentem laudaverant. Sunt etiam, qui *ὀξέως* iungentes cum *προεπαινέσαι* interpretentur:

νασθαι, εἰ δὲ μή, ἀνταγωνιζόμενοι τοῖς τοιαῦτα λέγουσι μὴ ὕστεροι ἀκολουθῆσαι δοκεῖν τῇ γνώμῃ, ὀξέως δέ τι λέγοντος προεπαινέσαι καὶ προαισθέσθαι τε πρόθυμοι εἶναι τὰ λεγόμενα καὶ προνοῆσαι βραδεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν ἀποβησόμενα· ζητοῦντές τε

sed ut videantur propere prius idem comprobasse. Quos satis refellit Popp.: „Nam primum collocatio verborum, ut *ὀξέως* ad *λέγοντος* referatur, magis suadet. Deinde si hoc adverbium ad *προεπαινέσαι* pertineat, et propter *προ* quodammodo redundat, et pro *τι λέγοντος* potius *λέγοντος* (*τινός*) *τι* desideres.“ Infinitivi *ἀκολουθῆσαι* et *προεπαινέσαι* pendent ab *δοκεῖν*. Hoc dicit: *omnes cupere aut non videri secuti esse sententiam bene loquentium, aut ubi quis temeraria, at novitate* (*καινότητι*) *auditores ducentia loquitur, iam prius idem suasisse et calculo suo comprobasse.* Hic ergo verborum ordo est: *καὶ (αἴτιοι ὑμεῖς) μάλιστα μὲν αὐτὸς εἰπεῖν ἕκαστος βουλόμενος δύνασθαι, εἰ δὲ μή, τῷ ἀνταγωνίζεσθαι τοῖς εὖ λέγουσι (βουλόμενοι) μὴ ὕστεροι ἀκολουθῆσαι δοκεῖν τῇ γνώμῃ, προεπαινέσαι δὲ ὀξέως τι λέγοντος.*

καὶ προαισθέσθαι τε πρόθυμοι] i. e. *καὶ πρόθυμοι (ὄντες) προαισθέσθαι τε εἶναι τὰ λεγόμενα καὶ βραδεῖς (ὄντες) προνοῆσαι*. Ubi *εἶναι* pendet a *προαισθέσθαι* et significat: es sey wirklich so, was gesagt wird, sive ut totum dicam: und weil ihr gleich bei der Hand seid mit der Versicherung, es sei schon früher eure Meinung gewesen, es müsse so mit der Sache stehen, wie der Redner sage. Quod proprie ita dicendum erat: *πρόθυμοι λέγειν* vel *δοκεῖν προαισθέσθαι*. Neque vero praegnans haec vis, ut notio *videndi, dicendi* tacite intelligatur, rara est aut apud Graecos, aut Latinos, ut apud Soph. Antig. 402. *αὕτη τὸν ἄνδρ' ἔθαπτε, πάντ' ἐπίστασο, iam die te omnia scire.* Eadem brevitate poeta v. 1065. *τελῶν* dixit pro *τελεῖσθαι λέξων* i. e. *ὀψόμενος*. Sic Tacit. 16. Ann. 16. habet *ne oderim* hoc sensu: *ne odisse dicar* sive *videar*. Alia plura exempla dabunt Doederl. in Nieb. Mus. Rhenan. 2, 2. p. 255. et Ern. ad Tacit. 4. Ann. 52. Hoc praeterea tenendum, qui infinitivi ex *βουλόμενοι* pendent, eos infinitivos praesentis esse, quique rursus ex his praesentibus, eos aoristi infinitivos: *βουλόμενοι — δύνασθαι — δοκεῖν* (*ἀκολουθῆσαι — προεπαινέσαι*). Itidemque qui infinitivi ex (*ὄντες*) *πρόθυμοι — βραδεῖς* pendent, ii sunt aoristi: *προαισθέσθαι — προνοῆσαι*, und daran seid ihr Schuld, denn vor allen Dingen will jeder selbst reden können, wo aber nicht, den Beredten widersprechen, damit er nicht so hintennach bloss beizutreten scheine der aufgestellten Meinung, aber wo einer etwas durch seine Unbesonnenheit Auffallendes sagt, es schon früher vor dem Redner gerathen zu haben, und ihr seid gleich bei der Hand, voraus bemerkt haben zu wollen, dass es mit dem von solchen Rednern Gesagten sich wirklich so verhalte, aber langsam in der Berechnung der Folgen. Nec tamen inficiandum, *τε*, quod est post *προαισθέσθαι*, melius abesse, nisi quis post *καί* repetat *ὑμεῖς αἴτιοι*, ita: *καὶ ὑμεῖς αἴτιοι, προαισθέσθαι τε πρόθυμοι — καὶ προνοῆσαι βραδεῖς*. Melius tamen oratio sic procederet: *ὑμεῖς αἴτιοι καὶ πρόθυμοι ὄντες προαισθέσθαι — καὶ βραδεῖς προνοῆσαι* etc. Atque haec nimis arte per sensum iuncta sunt cum verbis *ὀξέως δέ τι — προεπαινέσαι*, quam ut interpositis verbis *ὑμεῖς αἴτιοι* divellere liceat. Quare legendum puto *προαισθέσθαι γε*, wenigstens vorhergesehen zu haben (wenn auch nicht zuerst ausgesprochen). Tota series structurae haec est: *αἴτιοι δ' ὑμεῖς — ἀγνωσθεισοῦντες — καὶ — ἄριστοι — καὶ ἕκασιος βουλόμενος — καὶ πρόθυμοι — καὶ βραδεῖς — ζητοῦντές τε — φρονοῦντες δέ — ἁπλῶς τε — ἡσσώμενοι καὶ — ἐοικότες.*

ἄλλο τι, ὡς εἰπεῖν, ἢ ἐν οἷς ζῶμεν, φρονοῦντες δὲ οὐδὲ περὶ τῶν παρόντων ἱκανῶς· ἁπλῶς τε ἀκοῆς ἡδονῇ ἡσσώμενοι καὶ σοφιστῶν θεαταῖς ἐοικότες καθημένοις μᾶλλον ἢ περὶ πόλεως
39 βουλευομένοις. ὧν ἐγὼ πειρώμενος ἀποτρέπειν ὑμᾶς ἀποφαίνω Μυτιληναίους μάλιστα δὴ μίαν πόλιν ἠδικηκότας ὑμᾶς. ἐγὼ γάρ, οἵτινες μὲν μὴ δυνατοὶ φέρειν τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν ἢ οἵτινες ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναγκασθέντες ἀπέστησαν, ξυγγνώμην ἔχω· νῆσον δὲ οἵτινες ἔχοντες μετὰ τειχῶν καὶ κατὰ θάλασσαν μόνον φοβούμενοι τοὺς ἡμετέρους πολεμίους, ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ τριήρων παρασκευῇ οὐκ ἄφρακτοι ἦσαν πρὸς αὐτούς, αὐτόνομοί τε οἰκοῦντες καὶ τιμώμενοι ἐς τὰ πρῶτα ὑπὸ ἡμῶν τοιαῦτα εἰργάσαντο, τί ἄλλο οὗτοι ἢ ἐπεβούλευσάν τε καὶ ἐπανέστησαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν, ἀπόστασις μέν γε τῶν βιαιόν τι πασχόντων ἐστίν, ἐξῆτησάν τε μετὰ τῶν πολεμιωτάτων ἡμᾶς στάντες διαφθεῖραι; καίτοι δεινότερόν ἐστιν ἢ εἰ καθ' αὑτοὺς δύναμιν κτώμενοι ἀντεπολέμησαν. παράδειγμα δὲ αὐτοῖς οὔτε αἱ τῶν πέλας ξυμφοραὶ ἐγένοντο ὅσοι ἀποστάντες ἤδη ἡμῶν ἐχειρώθησαν, οὔτε ἡ παροῦσα εὐδαιμονία παρέσχεν ὄκνον μὴ ἐλθεῖν ἐς τὰ δεινά· γενόμενοι δὲ πρὸς τὸ μέλλον θρασεῖς καὶ ἐλπίσαντες μακρότερα μὲν τῆς δυνάμεως, ἐλάσσω δὲ τῆς βουλήσεως, πό-

ἄλλο τι — ἢ ἐν οἷς] Notanda synesis pro ἢ ἐκεῖνο ἐν ᾧ GOTTL. v. Matth. §. 437. adn. 3.

ἀκοῆς ἡδονῇ] Schol. ἀκοῆς ῥητορικῶν λόγων καινότερα καὶ παράδοξα ὑμῖν εἰσηγουμένων. σοφιστὰς δὲ λέγει οὐ τοὺς σοφιζομένους τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ συνηθείᾳ λεγομένους, τοὺς διδασκάλους τῶν ῥητορικῶν προβλημάτων· θεατὰς δὲ αὐτοὺς τοὺς μαθητὰς καὶ ἀκροατάς· ἡδονῇ δὲ ἀντὶ τοῦ κολακείᾳ. Vid. quos Duk. citavit Scalig. 4. Animadv. in locos Controv. Tit. 5. et Cresoll. Theatr. Rh. 1, 1.

39. μίαν πόλιν] Εἷς h. l. non auget vim superlativi (de quo usu v. Zumpt. Gr. Lat. §. 84. B. 9. p. 481. ed. 4. et Matth. p. 859.), sed sensus hic est: das meiste Unrecht hat uns für Eine Stadt Mytilene zugefügt. De verbis πασχόντων ἐστίν v. Matth. p. 622. init.

τῆς βουλήσεως] Schol. ἐβούλοντο γὰρ οὐ μόνον ἀποστῆναι ἡμῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ καθελεῖν τὴν δύναμιν τῆς πόλεως, διὰ τὸ λοιπὸν ἀδεῶς ζῆν. Mox ἢ παρὰ δόξαν intellige, quasi scriptum sit ἢ τὰ παρὰ δόξαν τυχόντα. Et verba εἴωθε — τρέπειν posita sunt pro εἴωθε δὲ ἡ εὐπραξία ἐκείνας τὰς πόλεις ἐς ὕβριν τρέπειν, αἷς ἂν μάλιστα ἀπροσδόκητος ἔλθῃ. Schol. εἴωθε δὲ πρὸς ὕβριν τρέπειν ἡ εὐπραξία τῶν πόλεων ἐκείνας, αἷς ἂν αὐτὴ ἐξαίφνης ἐγγένηται καὶ ἀπροσδόκητος. Philisti imitationem huius loci indicavit Clemens Al. Stromat. p. 618. D. (p. 738. Oxon.) v. ad Fragmm. Philist. p. 172 sq. Mox verba μηδὲν διαφέροντας Schol. ita explicat: ἔδει τοὺς Μυτιληναίους οὕτω τιμᾶσθαι ὑφ' ἡμῶν, ὡς οὐδὲν διαφέροντας τῶν ἄλλων. Aliquot libri διαφερόντως, adiectivum tuentur Heind. ad Plat. Phaedr. p. 322. Huschk. ad Tibull. 1. El. 7, 52. De verbo ὑπερφρονεῖν cum accus. v. Matth. p. 696. adn. 2. Deinde verba ἡμῖν γε ὁμοίως significant *nostra quidem ratione uno omnes modo*, qui etiamsi postea inter se discordes facti sunt, non sunt nostra causa facti, sed frumenti causa. v. cap. 27. Verba οἷς γ' ἐξῆν etc. intellige: *quum iis, si qui ab altera factione* (optimatibus) *pressi ad nostrum auxilium conversi essent, nunc liceret iterum Mytilenae esse, per nos restitutis.* Etenim Mytilenaeos e plebe mox dicit μετὰ τῶν ὀλίγων periculum commune subire maluisse. Mox de verbis τίνα — ὅντινα v. Matth. p. 906. Oratio sic procedit: τῶν τε ξυμμάχων σκέψασθε — ἕκαστον βραχείᾳ προφάσει ἀποστήσεσθαι. Pro ἕκαστον id posuit, quod ad sensum idem est: τίνα οἴεσθε ὅντινα οὖ, pro oratione directa interrogationem.

λεμον ἤραντο, ἰσχὺν ἀξιώσαντες τοῦ δικαίου προθεῖναι· ἐν ᾧ γὰρ ᾠήθησαν περιέσεσθαι, ἐπέθεντο ἡμῖν οὐκ ἀδικούμενοι. εἴωθε δὲ τῶν πόλεων αἷς ἂν μάλιστα καὶ δι' ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραξία ἔλθῃ, ἐς ὕβριν τρέπειν· τὰ δὲ πολλὰ κατὰ λόγον τοῖς ἀνθρώποις εὐτυχοῦντα ἀσφαλέστερα ἢ παρὰ δόξαν· καὶ κακοπραγίαν, ὡς εἰπεῖν, ῥᾷον ἀπωθοῦνται ἢ εὐδαιμονίαν διασώζονται. χρῆν δὲ Μυτιληναίους καὶ πάλαι μηδὲν διαφέροντας τῶν ἄλλων ὑφ' ἡμῶν τετιμῆσθαι, καὶ οὐκ ἂν ἐς τόδε ἐξύβρισαν· πέφυκε γὰρ καὶ ἄλλως ἄνθρωπος τὸ μὲν θεραπεῦον ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν. κολασθήτωσαν δὲ καὶ νῦν ἀξίως τῆς ἀδικίας, καὶ μὴ τοῖς μὲν ὀλίγοις ἡ αἰτία προστεθῇ, τὸν δὲ δῆμον ἀπολύσητε. πάντες γὰρ ἡμῖν γε ὁμοίως ἐπέθεντο, οἷς γ' ἐξῆν ὡς ἡμᾶς τρεπομένοις νῦν πάλιν ἐν τῇ πόλει εἶναι. ἀλλὰ τὸν μετὰ τῶν ὀλίγων κίνδυνον ἡγησάμενοι βεβαιότερον ξυναπέστησαν. τῶν τε ξυμμάχων, σκέψασθε, εἰ τοῖς τε ἀναγκασθεῖσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ τοῖς ἑκοῦσιν ἀποστᾶσι τὰς αὐτὰς ζημίας προσθήσετε, τίνα οἴεσθε ὅντινα οὐ βραχείᾳ προφάσει ἀποστήσεσθαι, ὅταν ἢ κατορθώσαντι ἐλευθέρωσις ᾖ ἢ σφαλέντι μηδὲν παθεῖν ἀνήκεστον; ἡμῖν δὲ πρὸς ἑκάστην πόλιν ἀποκεκινδυνεύσεται τά τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί. καὶ τυχόντες μὲν πόλιν ἐφθαρμένην παραλαβόντες τῆς ἔπειτα προσόδου, δι' ἣν ἰσχύομεν, τὸ λοιπὸν στερήσεσθε, σφαλέντες δὲ πολεμίους πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἕξομεν· καὶ ὃν χρόνον τοῖς νῦν καθεστηκόσι δεῖ ἐχθροῖς ἀνθίστασθαι, τοῖς οἰκείοις ξυμμάχοις πολεμήσομεν. οὔκουν δεῖ προσθεῖναι ἐλπίδα 40

40. προσθεῖναι ἐλπίδα] Duo libri Cass. Pal. προθεῖναι, Vall. *proponere*; ceteri προσθεῖναι, quorum illud est *offerre spem*; hoc, si Graece dicitur, *addere spem*. Illud recte dicitur, si orator in universum de sociis loquitur; hoc, si seorsum de Mytilenaeis. Atqui scriptor de Mytilenaeis; itaque vulgata προσθεῖναι servanda videtur. Mox πιστήν idem est, quod πισύνην, *fretam*, weder auf Ueberredung vertrauend, noch durch Bestechung erkauft. His repetit, quae supr. c. 38. dixerat: καὶ δῆλον ὅτι ἢ τῷ λέγειν πιστεύσας etc. Mox post ξυγγνώμην non est opus supplere τοῦ ἁμαρτεῖν (coll. Matth. §. 542. adn. 1. b), neque mihi ἁμαρτεῖν videtur appositio accusativi ξυγγνώμην. Imo sensus hic esse videtur: sie werden nicht von uns anerkannt erhalten, dass sie auf menschliche Weise gefehlt haben. Nam ξυγγνώμη eo sensu accipiendum, quem illustravi ad 2, 74., ut sit das Mitwissen et proinde das Anerkenntniss: *non ignoscemus eis, quod conscii eis sumus, eos per humanam imbecillitatem peccasse.* Idem quod ξυγγνώμονα εἶναι est συγγινώσκειν, quare Herodot. 1, 89. eadem structura usus scripsit: συγγνόντες ποιέειν σε δίκαια, *conscii tibi, te iuste agere.* Paulo post ξύγγνωμον est ξυγγνώμης ἄξιον, et post καὶ τότε supple διεμαχεσάμην μὴ δεῖν ξυγγνώμην λαβεῖν τοὺς Μυτιληναίους. De μὴ μεταγνῶ-

οὔτε λόγῳ πιστὴν οὔτε χρήμασιν ὠνητήν, ὡς ξυγγνώμην ἁμαρτεῖν ἀνθρωπίνως λήψονται. ἄκοντες μὲν γὰρ οὐκ ἔβλαψαν, εἰδότες δὲ ἐπεβούλευσαν· ξύγγνωμον δ' ἐστὶ τὸ ἀκούσιον. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ τότε πρῶτον καὶ νῦν διαμάχομαι μὴ μεταγνῶναι ὑμᾶς τὰ προδεδογμένα, μηδὲ τρισὶ τοῖς ἀξυμφορωτάτοις τῇ ἀρχῇ, οἰκτῳ καὶ ἡδονῇ λόγων καὶ ἐπιεικείᾳ, ἁμαρτάνειν. ἔλεός τε γὰρ πρὸς τοὺς ὁμοίους δίκαιος ἀντιδίδοσθαι, καὶ μὴ πρὸς τοὺς οὔτ' ἀντοικτιοῦντας ἐξ ἀνάγκης τε καθεστῶτας ἀεὶ πολεμίους· οἵ τε τέρποντες λόγῳ ῥήτορες ἔξουσι καὶ ἐν ἄλλοις ἐλάσσοσιν ἀγῶνα, καὶ μὴ ἐν ᾧ ἡ μὲν πόλις βραχέα ἡσθεῖσα μεγάλα ζημιώσεται, αὐτοὶ δὲ ἐκ τοῦ εὖ εἰπεῖν τὸ παθεῖν εὖ ἀντιλήψονται· καὶ ἡ ἐπιείκεια πρὸς τοὺς μέλλοντας ἐπιτηδείους καὶ τὸ λοιπὸν ἔσεσθαι μᾶλλον δίδοται ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίους τε καὶ οὐδὲν ἧσσον πολεμίους ὑπολειπομένους. Ἐν δὲ ξυνελὼν λέγω, πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ τά τε δίκαια ἐς Μυτιληναίους

ναι v. Matth. p. 1307. n. l. ab init. Arn. recte ita intelligit: *μὴ μεταγγόντας λύειν*. Possis etiam ita resolvere: *μὴ μεταγνῶναι καὶ γνῶναι μὴ δεδόχθαι*. Paulo post scriptor ἔλεος ponit pro praegresso *οἶκτος*. Haec vocabula ita differunt: *οἶκτος* vel potius *οἰκτισμός* est *miseratio*, Bedauern, Mitleid äussern; ἔλεος est *miseritudo* s. *misericordia*, Mitleid fühlen. Miserationi ex adverso ponitur *felicem praedicare*; misericordiae *invidia*. Doederl. Lat. Synon. Vol. 2. p. 171 sq. Et ἐπιείκειαν dixerim *clementiam* esse. Deinde *πρὸς τοὺς ὁμοίους* est gegen Leute von gleicher Gesinnung, quod statim ipse explicat verbis *καὶ μὴ πρὸς τοὺς οὔτ' ἀντοικτιοῦντας* etc.

ἐξ ἀνάγκης] sc. qui ut in gratiam redeant, fieri non iam potest. Mox *βραχέα* adiectivum est pro adverbio. v. Matth. §. 446. Et *τὸ παθεῖν εὖ* intellige *χρήματα*, largitionem pecuniae, *κέρδη*. Pro *πρὸς τοὺς ὁμοίους* etc. Thiersch. scribi vult *πρὸς τοὺς ὁμοίως τε καὶ οὐδὲν ἧσσον πολεμίους ὑπολειπομένους*. Sed vulgaris scriptura sic explicari potest: *οἱ ὁμοῖοι πολέμιοι* hostes sunt, qui in odio sibi constant, et licet clementer habiti, tamen (*οὐδὲν ἧσσον*) hostilem animum servant. Recte igitur Arn. *ὁμοίους* explicat per such as they were before. Eadem significatio obtinet 2, 80. et Schol. *τοὺς ὁμοίους, τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ διαθέσει ὄντας, οἷοί περ ἦσαν πρότερον*. Et *τοῖς μὲν οὐ χαριεῖσθε* converte: *ab his nullam gratiam inibitis*, et *δικαιώσεσθε de vobismet ipsis iudicium feretis iniquum*, tyrannos vos professi. Nam si Mytilenaei impune defecerunt, iure defectio facta esse existimabitur, vosque non iure imperare. Schol. *δικαίως καθ' ὑμῶν ἀποδείξετε, ὅτι τυραννικῶς ἄρχετε*. „*Δικαιώσειε* corrigendum monuit Elmsl. ad Eurip. Med. p. 97. Ac sane Attici, etsi in nonnullis fluctuant inter utramque formam, hanc tamen, nisi fallor, legem sibi sanxerunt, ut quae futura media significatione passiva usu essent frequentata, ea ut activa; quae autem activa, ea ut passiva ne dicerent. Cui legi non nescio equidem contraria reperiri, sed quae pleraque manifesto sint vitiosa.“ Dind. At *δικαιώσεσθε* Buttm. Gr. max. 2, 1. p. 53. adn. negat passivo sensu tam frequenter usitatum esse, ut aures non facile acceperint, prout series orationis accipi iuberet. Popponi medium hic, quod eius vis iam in addito pronomine *ὑμᾶς* inest, pro activo positum videtur, ut 1, 73. *ἢ σφᾶς αὐτοὺς βεβαιώσασθαι*. Nisi in verbo *δικαιώσεσθε* (ut in simili *κολάζειν*) futurum medii vim activi habere putamus. Deinde ad *οὐ χρεών* supple *ἄρχειν*.

καὶ τὰ ξύμφορα ἅμα ποιήσετε, ἄλλως δὲ γνόντες τοῖς μὲν οὐ χαριεῖσθε, ὑμᾶς δὲ αὐτοὺς μᾶλλον δικαιώσεσθε. εἰ γὰρ οὗτοι ὀρθῶς ἀπέστησαν, ὑμεῖς ἂν οὐ χρεὼν ἄρχοιτε. εἰ δὲ δὴ καὶ οὐ προσῆκον ὅμως ἀξιοῦτε τοῦτο ὁρᾶν, παρὰ τὸ εἰκός τοι καὶ τούσδε ξυμφόρως δεῖ κολάζεσθαι, ἢ παύεσθαι τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκ τοῦ ἀκινδύνου ἀνδραγαθίζεσθαι. τῇ τε αὐτῇ ζημίᾳ ἀξιώσατε ἀμύνασθαι καὶ μὴ ἀναλγητότεροι οἱ διαφεύγοντες τῶν ἐπιβουλευσάντων φανῆναι, ἐνθυμηθέντες ἃ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ποιῆσαι κρατήσαντας ἡμῶν ἄλλως τε καὶ προϋπάρξαντας ἀδικίας. μάλιστα δὲ οἱ μὴ ξὺν προφάσει τινὰ κακῶς ποιοῦντες ἐπεξέρ-

εἰ δὲ δὴ καὶ οὐ προσῆκον] Schol. *εἰ μὲν ἀδίκως ἀπέστησαν οἱ Μυτιληναῖοι, κολασθήτωσαν· εἰ δὲ δικαίως, δῆλον ὅτι ὑμεῖς ἀδίκως ἄρχετε· ᾧ ἕπεται, ὅτι τυραννεῖτε. καὶ καιὰ τοῦτο οὖν πάλιν κολασθήσονται, ὅτι τυράννους ὑμᾶς ἐλογίσαντο, ὃ δὲ τύραννος ἀποτόμως αὐτὰ ἅπερ ποιεῖ εἴωθε ποιεῖν. καὶ ἀμφω οὖν ὀφείλουσι κολασθῆναι, εἴτε ἐννόμως ἄρχομεν εἴτε τυραννοῦμεν.* Aut ex iure, ait, eos ulciscemur, aut ex utilitate, et prius quidem locum habebit, si Mytilenaei non iure defecerunt; alterum autem, si iure defecerunt a nobis ut tyrannis. Tum igitur utilitatis prior ratio sit a nobis observanda. Mox *τοῦτο ὁρᾶν* est *τὸ ἄρχειν βιαίως*. Et *καὶ τούσδε* sc. ut alios sociorum vestrorum, qui defecerunt. Dein *ξυμφόρως* est *τοῦ ξυμφέροντος ἕνεκα ἐν τῇ ἀρχῇ*.

ἀνδραγαθίζεσθαι] Schol. *ἐὰν δὲ μὴ θέλητε κολάζειν, χρὴ παύεσθαι ὑμᾶς τῆς ἀρχῆς καὶ ἀσκεῖν ἀνδραγαθίαν ἀκίνδυνον*, so müsst ihr auch diese gegen Gebühr, wie es euer Bestes erfordert, zur Strafe ziehen oder euch der Herrschaft begeben und die Ehrlichen spielend in einer gefahrlosen Stille leben. Et *τῇ αὐτῇ ζημίᾳ* etc. Schol. interpretatur: *τῇ αὐτῇ ζημίᾳ σπουδάσατε ἀμύνασθαι τοὺς Μυτιληναίους, ἢ ἂν ἐτιμωρήσαντο καὶ αὐτοὶ ὑμᾶς, περιγενόμενοι ὑμῶν.* Idem ad *μὴ ἀναλγητότεροι* adnotavit: *τοῦτό φησιν, ὅτι, ἐπεὶ ἥλγουν οἱ Μυτιληναῖοι ὑφ' ὑμῶν τῶν Ἀθηναίων κρατούμενοι, δεῖ καὶ ὑμᾶς ἀλγῆσαι ἐπὶ τῇ αὐτῶν ἀποστάσει* i. e. *ne minori dolore* (nicht weniger empfindlich), *ne minus moleste ferte eorum defectionem, quam ipsi vestrum imperium tulerunt.* Paulo post *οἱ διαφεύγοντες* est substantivi instar, ut *διαβάλλοντες* 3, 4.

οἱ μὴ ξὺν προφάσει] Schol. *οἱ ἀδικοῦντές τινα χωρὶς αἰτίας, τουτέστιν ἄνευ τοῦ προηδικῆσθαι.* Deinde *ἐπεξέρχονται* frequens est de ultione verbum. Paulo post verbum *διόλλυνται* mihi videtur non habere activam vim, sed iungendum esse cum *ὑφορώμενοι* hoc sensu: sie können es nicht ertragen, Gefahr von dem verschont gebliebenen Feinde fürchten zu müssen. Ita Herm. explicat. Contra ea Doederl. Lect. Hom. Spec. 3. p. 11 sq. exempla affert verbi *ὄλλυσθαι* activum sensum habentis Hom. Il. 9, 230. Thuc. 6, 12. *τοὺς φίλους ξυναπολέσθαι* (ubi tamen Popp. scripsit *ξυναπολέσαι*), Lys. Bon. Aristoph. §. 55. Quod ut concedamus, tamen praesenti loco *διόλλυνται* videtur nimis absolute positum, quippe nullo casu adiecto, quam ut activo sensu positum esse hic quidem credamus. Quod autem Doederl. addit: „Fac *διόλλυσθαι* usurpari de intolerantia metus vel odii, fac etiam Thucydidis dictioni congruere; at de victore hoste agitur ultimam vindictam sumturo, quem quis usquam gentium *διόλλυσθαι* dicet, dum licet ulcisci?“ Imo quis est, qui de vero interitu cogitet? non magis, quam si quis dicat: er glaubt vor Ungeduld zu vergehen. Neque aliter *διόλλυνται* hic intelligendum: sie glauben zu vergehen, dass sie fürchten sollen etc.

χονται καὶ διόλλυνται, τὸν κίνδυνον ὑφορώμενοι τοῦ ὑπολειπομένου ἐχθροῦ. ὁ γὰρ μὴ ξὺν ἀνάγκῃ τι παθὼν χαλεπώτερος διαφυγὼν τοῦ ἀπὸ τῆς ἴσης ἐχθροῦ. μὴ οὖν προδόται γένησθε ὑμῶν αὐτῶν, γενόμενοι δ' ὅτι ἐγγύτατα τῇ γνώμῃ τοῦ πάσχειν καὶ ὡς πρὸ παντὸς ἂν ἐτιμήσασθε αὐτοὺς χειρώσασθαι, νῦν ἀνταπόδοτε μὴ μαλακισθέντες πρὸς τὸ παρὸν αὐτίκα μηδὲ τοῦ ἐπικρεμασθέντος ποτὲ δεινοῦ ἀμνημονοῦντες. κολάσατε δὲ ἀξίως τούτους τε καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις παράδειγμα σαφὲς

ὅ.

μὴ ξὺν ἀνάγκῃ] Aliquot libri *μὴ ξ. δίκῃ*. „Si lectionem *ἀνάγκῃ* et Vallae ac Porti interpretationem sequimur, sententia erit: *qui ab alio, nulla necessitate ad vim vel iniuriam faciendam coacto, laesus est.* Forsan ita scripserit Thuc., sed tamen altera scriptura *ξὺν δίκῃ* non male respondet praecedenti sententiae, nam qui aliquem *μὴ ξὺν προφάσει* malo afficit, eum utique *μὴ ξὺν δίκῃ* laedit.“ Duk. Et tamen *ξὺν δίκῃ* videtur interpretatio alterius scripturae esse. Schol. *ὁ ἀδίκως τι καὶ πρῶτος παθών*. Recte! Conf. 4, 98. *τὰ μὴ ἀνάγκῃ κακά*. Wer muthwilligerweise i. e. ohne durch eine Beleidigung zur Rache gezwungen zu seyn, beleidigt ist. *Ἀνάγκην* dicit conditionem eius, qui prius ab altero lacessitus cogitur ab lacessente vindictam sumere. His autem verbis explicatur, cur maius periculum ab eo sit, qui non lacessens lacessitus sit. Mox *χαλεπώτερος* est unversöhnlicher. Verba *τοῦ ἀπὸ τῆς ἴσης ἐχθροῦ* contrarie posita sunt illis: *οἱ μὴ ξὺν προφάσει τινὰ κακῶς ποιοῦντες*. Erit igitur *ὁ ἀπὸ τῆς ἴσης* (*μοίρας*) *ἐχθρὸς* is, qui *μὴ προπαθὼν ἄνευ προφάσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀδικήσας* parem in inimicitia efficienda partem habuit sive der gleichen Antheil an der Verfeindung hatte. Talis inimicus exorabilior est, quam is, qui non prius alterum ad iniuriam lacessens ipse iniuria afficitur, utpote sibi conscius, non sine sua ipsius opera inimicitiam coeptam esse. Mytilenaeos igitur Cleo dicit, quia sine idonea causa Athenienses deficiendo laeserant, duriores futuros fuisse in vindicta ab Atheniensibus sumenda, quum probe scirent, ab Atheniensibus sibi ideo maius periculum instare, quod, qui non prius lacessentes lacessuntur inexorabiliores hostes sint, postquam periculum evaserunt, quam qui post mutuam lacessitionem hostes facti parem in concitanda inimicitia partem habuerunt.

γενόμενοι — τῇ γνώμῃ] Schol. *εἰς ἔννοιαν ἐλθόντες ὧν ἐμέλλετε πάσχειν ὑπὸ Ἀσσβίων*. stellet euch so lebhaft als möglich vor, wie es euch gegangen seyn würde, und wie ihr alles darum gegeben haben würdet, sie zu bewältigen. Arn. confert 1, 143. *ὅτι ἐγγύτατα τούτου διανοηθέντες*, addens, quia *γενόμενοι τῇ γνώμῃ* nihil aliud est, nisi *διανοηθέντες*, structuram ita procedere: *καὶ ὡς ἂν ἐτιμήσασθε*, non aliter ac si vere *διανοηθέντες* vel simile participium eodem sensu praeditum praecessisset. Deinde *μὴ μαλακισθέντες* est nicht zu einer Schwachheit und zu unzeitigem Mitleid verleitet durch der Mytilenaeer augenblickliche Lage.

κολάσατε — τούτους τε] Popp. *τε* traiectum putat, et scriptorem proprie pergere voluisse *καὶ τοὺς ἄλλους ξυμμάχους τοὺς ἀφισταμένους*. Non puto, quia in sequentibus haec sententia non est; non enim dicit, alios socios puniendos esse, sed exemplo Mytilenaeorum proponendo eos monendos esse, ne pari poenae infligendae locum dent. Puto *τε* transmissum esse, ut 1, 69., quia ab usu huius scriptoris abhorret, dicere *τε δέ*. Paulo post participium *ζημιωσόμενον* non pendet a *παράδειγμα*, sic enim esse deberet *ζημιώσεσθαι*, vel *ὅτι ζημιώσεται*. Multo minus cum his conferri potest attractio in verbis 3, 64. *δῆλον*

καταστήσατε, ὃς ἂν ἀφιστῆται, θανάτῳ ζημιωσόμενον. τόδε γὰρ ἦν γνῶσιν, ἧσσον τῶν πολεμίων ἀμελήσαντες τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν μαχεῖσθε ξυμμάχοις.

Τοιαῦτα μὲν ὁ Κλέων εἶπε. μετὰ δ' αὐτὸν Διόδοτος ὁ 41
Εὐκράτους, ὅσπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀντέλεγε μάλιστα μὴ ἀποκτεῖναι Μυτιληναίους, παρελθὼν καὶ τότε ἔλεγε τοιάδε.

Οὔτε τοὺς προθέντας τὴν διαγνώμην αὖθις περὶ Μυτιλη- 42
ναίων αἰτιῶμαι οὔτε τοὺς μεμφομένους μὴ πολλάκις περὶ τῶν μεγίστων βουλεύεσθαι ἐπαινῶ, νομίζω δὲ δύο τὰ ἐναντιώτατα εὐβουλίᾳ εἶναι, τάχος τε καὶ ὀργήν, ὧν τὸ μὲν μετὰ ἀνοίας

ἐποιήσατε οὐ μηδίσαντες, pro *δῆλον ἐποιήσατε, ὅτι οὐκ ἐμηδίσατε*, nam praesenti loco, ubi aliud subiectum est verbi *καταστήσατε*, aliud verbi *ζημιοῦσθαι*, nulla potest eiusmodi attractio esse. Imo *ζημιωσόμενον* est appositio vocis *παράδειγμα*, quasi scripsisset: *καταστήσατε παράδειγμα, καταστήσατε, ὃς ἂν ἀφιστῆται, θανάτῳ ζημιωσόμενον*.

42. *τοὺς προθέντας*] Orator respicit verba Cleonis: *καὶ θαυμάζω μὲν τῶν προθέντων αὖθις* etc., sicut mox verba Diodoti *μεμφομένους μὴ πολλάκις περὶ τῶν μεγίστων βουλεύεσθαι* spectant ad verba adversarii: *εἰ βέβαιον ἡμῖν οὐδὲν καθεστήξει, ὧν ἂν δόξῃ πέρι*, et verba *νομίζω δὲ δύο* etc. ad verba Cleonis *καὶ χρόνου διαιρβὴν ἐμποιησάντων*. Item Diodoti verba *τούς τε λόγους* etc. ad ista: *εἰώθατε θεατὰ μὲν τῶν λόγων γίγνεσθαι*. Itidem verbis *χαλεπώτατοι δὲ καὶ* etc. Schol. monet respici verba superioris orationis: *οὗτοι δὲ ἐκ τοῦ εὖ εἰπεῖν τὸ παθεῖν εὖ ἀντιλήψονται*. Mox *τοὺς μεμφομένους μή* idem est ac si dixisset *τοὺς σὺν μέμψει ἄλλων διαμαχομένους μή* etc. Mox aliquot libri *νομίζω τε*, iudice Poppone non bene, quum *δέ* negationi oppositum sit. Arnoldo orator consulto sententiam sententiae per copulativas particulas (*οὔτε — οὔτε — νομίζω τε — τούς τε λόγους*) annectens videtur procedere, ut contra singula Cleonis argumenta se dicere significet.

ὧν τὸ μὲν μετὰ ἀνοίας] Festinatio, ait, comes est stultitiae, nam quo quis minus difficultates quaestionis intelligit, eo celerius sententiam fert, quum ex adverso querela fiat, sapientem implicari arcessitis difficultatibus, sive ut Thucydidis verbis utar 3, 82. *τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν ἐπὶ πᾶν ὀργόν*. Ira, Diodotus pergit, comitem habere reperitur mentem sordidam, rerum ignaram et angustam. *Βραχύτης γνώμης* est quod nos dicimus narrowness of mind. i. e. angustum ingenium sive tenuitas iudicii non satis circumspecti providique. Animos ita feros et incultos natura fert ad violentiam; nam ubi ratio parum valet, multum ira valeat, necesse est. Arn. Post *εἰ ἄλλῳ τινί* supple *καὶ οὐχὶ λόγῳ*. Paulo post verba *προσκατηγοροῦντες ἐπίδειξιν* ita intelligo: *προσκατηγοροῦντες ἐπίδειξιν ἐπὶ χρήμασι* (*γεγενημένην*), ubi *ἐπὶ χρήμασι* est *pro mercede*. *Ἐπίδειξις* proprie est *ostentatio*, deinde oratio vel opus ingenii quodcumque ostentandae artis causa propositum. Hic dixeris *artificium orationis*. Deinde *ἀξυνετώτερος ἢ ἀδικώτερος* dixit pro *μᾶλλον ἀξυνετὸς ἢ ἄδικος*, eher unverständig als ungerecht. De duplici comparativo v. Matth. §. 456. Et *καὶ ἄδικος* idem est ac *καὶ ἄδικος εἶναι δοκῶν*. Nam non fit revera iniustus, sed videtur, ut monuit Krueg. ad Dionys. p. 297. adn. Et *τοὺς τοιούτους* intellige, quales sunt *οἱ ἐπὶ χρήμασι προσκατηγοροῦντες ἐπίδειξίν τινα*: subiectum verbi *πεισθείσαν* sunt *οἱ πολῖται*, quod latet in antegresso *πόλις*.

φιλεῖ γίγνεσθαι, τὸ δὲ μετὰ ἀπαιδευσίας καὶ βραχύτητος γνώμης. τούς τε λόγους ὅστις διαμάχεται μὴ διδασκάλους τῶν πραγμάτων γίγνεσθαι, ἢ ἀξύνετός ἐστιν ἢ ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει, ἀξύνετος μέν, εἰ ἄλλῳ τινὶ ἡγεῖται περὶ τοῦ μέλλοντος δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ ἐμφανοῦς φράσαι, διαφέρει δ' αὐτῷ, εἰ βουλόμενός τι αἰσχρὸν πεῖσαι εὖ μὲν εἰπεῖν οὐκ ἂν ἡγεῖται περὶ τοῦ μὴ καλοῦ δύνασθαι, εὖ δὲ διαβαλὼν ἐκπλῆξαι ἂν τούς τε ἀντεροῦντας καὶ τοὺς ἀκουσομένους. χαλεπώτατοι δὲ καὶ οἱ ἐπὶ χρήμασι προσκατηγοροῦντες ἐπίδειξίν τινα. εἰ μὲν γὰρ ἀμαθίαν κατητιῶντο, ὁ μὴ πείσας ἀξυνετώτερος ἂν δόξας εἶναι ἢ ἀδικώτερος ἀπεχώρει· ἀδικίας δ' ἐπιφερομένης πείσας τε ὕποπτος γίγνεται, καὶ μὴ τυχὼν μετὰ ἀξυνεσίας καὶ ἄδικος. ἥ τε πόλις οὐκ ὠφελεῖται ἐν τῷ τοιῷδε· φόβῳ γὰρ ἀποστερεῖται τῶν ξυμβούλων. καὶ πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο ἀδυνάτους λέγειν ἔχουσα τοὺς τοιούτους τῶν πολιτῶν· ἐλάχιστα γὰρ ἂν πεισθείησαν ἁμαρτάνειν. χρὴ δὲ τὸν μὲν ἀγαθὸν πολίτην μὴ ἐκφοβοῦντα τοὺς ἀντεροῦντας ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἴσου φαίνεσθαι ἄμεινον λέγοντα, τὴν δὲ σώφρονα πόλιν τῷ τε πλεῖστα εὖ βουλεύοντι μὴ προστιθέναι τιμήν, ἀλλὰ μηδ' ἐλασσοῦν τῆς ὑπαρχούσης καὶ τὸν μὴ τυχόντα γνώμης οὐχ ὅπως ζημιοῦν ἀλλὰ μηδ' ἀτιμάζειν. οὕτω γὰρ ὅ τε κατορθῶν ἥκιστα ἂν ἐπὶ τῷ ἔτι μειζόνων ἀξιοῦσθαι παρὰ γνώμην τι καὶ πρὸς χάριν λέγοι, ὅ τε μὴ ἐπιτυχὼν ὀρέγοιτο τῷ αὐτῷ χαριζόμενός τι καὶ αὐτὸς προσάγεσθαι τὸ πλῆθος.

43 ὧν ἡμεῖς τἀναντία δρῶμεν καὶ προξέτι ἤν τις καὶ ὑποπτεύηται κέρδους μὲν ἕνεκα τὰ βέλτιστα δ' ὅμως λέγειν, φθονήσαντες τῆς οὐ βεβαίου δοκήσεως τῶν κερδῶν τὴν φανερὰν ὠφέλειαν τῆς πόλεως ἀφαιρούμεθα. καθέστηκε δὲ τἀγαθὰ ἀπὸ τοῦ εὐ-

Porro in verbis *ἀπὸ τοῦ ἴσου λέγοντα* bis cogita *λέγοντα*, sic: *ἀπὸ τοῦ ἴσου* (unparteiisch sive die Sache, nicht die Person ansehend) *λέγοντα φαίνεσθαι ἄμεινον λέγοντα.*

τῷ τε πλεῖστα εὖ βουλεύοντι] Particulis haec inter se relatio est: *τῶν τε — μὴ προστιθέναι* et *καὶ — οὐχ ὅπως ζημιοῦν*. Prius *ἀλλὰ μηδ'* est, aber auch nicht, alterum *ἀλλὰ μηδ'* est sondern nicht einmal: Der Staat muss einestheils dem in den meisten Fällen guten Rathgeber keine erhöhte Ehre bezeigen, aber auch die Ehre, die er schon hat, nicht schmälern, und anderntheils den, der keinen Beifall erhält, nicht nur nicht strafen, sondern auch nicht einmal verunehren. Nam *τὸν μὴ τυχόντα γνώμης* intellige der eure Meinung nicht trifft, *qui suffragium vestrum non fert*. Itaque non est opus, cum Doederlinio in Neu. Arch. für Philol. etc. 1, 1. p. 139. *γνώμης* referre ad *ζημιοῦν*, wegen seiner Meinung zur Strafe ziehen. Conf. 2, 35. *τῆς ἑκάστου δόξης τυχεῖν*. De formula *οὐχ ὅπως* v. Matth. p. 1266. init. Herm. ad Vig. p. 790.

ἀτιμάζειν] quod tamen fit, si *μὴ τυχὼν γνώμης μετὰ ἀξυνεσίας καὶ ἄδικος* (*δοκεῖ*), ut modo dixerat. Ad *ὀρέγοιτο* ex praegressis repetendum est *ἥκιστα*. Verba *τῷ αὐτῷ* etc. ipse scriptor explicat addendo *χαριζόμενός τι καὶ αὐτός*. Plenius dixisset *τῷ παρὰ γνώμην τι καὶ πρὸς χάριν λέγειν*.

θέος λεγόμενα μηδὲν ἀνυποπτότερα εἶναι τῶν κακῶν, ὥστε δεῖν ὁμοίως τόν τε τὰ δεινότατα βουλόμενον πεῖσαι ἀπάτῃ προσάγεσθαι τὸ πλῆθος καὶ τὸν τὰ ἀμείνω λέγοντα ψευσάμενον πιστὸν γενέσθαι. μόνην τε πόλιν διὰ τὰς περινοίας εὖ ποιῆσαι ἐκ τοῦ προφανοῦς μὴ ἐξαπατήσαντα ἀδύνατον· ὁ γὰρ διδοὺς φανερῶς τι ἀγαθὸν ἀνθυποπτεύεται ἀφανῶς πη πλέον ἕξειν. χρὴ δὲ πρὸς τὰ μέγιστα καὶ ἐν τῷ τοιῷδε ἀξιοῦντι ἡμᾶς περαιτέρω προνοοῦντας λέγειν ὑμῶν τῶν δι' ὀλίγου σκοπούντων ἄλλως τε καὶ ὑπεύθυνον τὴν παραίνεσιν ἔχοντας πρὸς ἀνεύθυνον τὴν ὑμετέραν ἀκρόασιν. εἰ γὰρ ὅ τε πείσας καὶ ὁ ἐπισπόμενος ὁμοίως ἐβλάπτοντο, σωφρονέστερον ἂν ἐκρίνετε· νῦν δὲ πρὸς ὀργὴν ἥντινα τύχητε ἔστιν ὅτε σφαλέντες τὴν τοῦ πείσαντος μίαν γνώμην ζημιοῦτε καὶ οὐ τὰς ὑμετέρας αὐτῶν, εἰ πολλαὶ οὖσαι ξυνεξήμαρτον. ἐγὼ δὲ παρῆλθον οὔτε ἀντερῶν περὶ Μυτιλη- 44
ναίων οὔτε κατηγορήσων. οὐ γὰρ περὶ τῆς ἐκείνων ἀδικίας ἡμῖν ὁ ἀγὼν εἰ σωφρονοῦμεν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἡμετέρας εὐβουλίας. ἥν τε γὰρ ἀποφήνω πάνυ ἀδικοῦντας αὐτούς, οὐ διὰ

43. *περινοίας*] i. e. die unnöthigen Gedanken, die man sich macht. Mox verbis *χρὴ δὲ πρὸς τὰ μέγιστα* etc. significat: Oportet autem nos in rebus gravissimis, quum talis vestra ratio consilia nostra interpretandi sit, et nihil nos putetis dicere, nisi nostrae utilitatis cupiditate, tamen ulterius spectantes dicere, quam vos, qui tam cito decernitis, quum praesertim nostra consilia probationi subiecta sint, vestra auditione impune facta. Hac sententia praemissa orator de ratione dicere praeparat, qua in praesenti causa agendum sit, quam mox dicet disceptandam esse non ex eo, quod licitum et iustum sit, sed ex eo, quod civitati expediat, si non in praesens, at in posterum. v. cap. 44. init. Mox *ἐν τῷ τοιῷδε ἀξιοῦντι* est *in tali vestrorum animorum habitu*, quamquam ita suspicaces estis. Genitivi *ὑμῶν σκοπούντων* pendent ex *περαιτέρω*.

ὑπεύθυνον] Hinc illae *γραφαὶ παρανόμων*, de quibus uberrimus est Schoem. de Comit. Athen. p. 159 sqq. Mox recte editum est *ὁ ἐπισπόμενος* pro *ἐπισπώμενος* ex libris haud paucis, quum consilium oratoris esse debeat significare non persuasione attractos, sed proprio iudicio (certe ita debebant) secutos. Et praeteritum desideratur. Deinde verba *πρὸς ὀργὴν ἥντινα τύχητε* eundem sensum habent, ac si scriptum esset *πρὸς ὀργήν, πρὸς ἥντινα τύχητε*, et quum *πρὸς ὀργήν* idem sit, quod *ὀργῇ*, pro *ὀργῇ ἥτινι τύχητε*. Repetenda igitur praepositio, ut saepe alibi, velut 1, 1. 1, 41. *ἐν καιροῖς τοιούτοις, οἷς*. 3, 18. init. *κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὃν*. 56. *καὶ ἐν καιροῖς οἷς*. 94. *περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὅν*, ihr straft in der ersten besten Aufwallung, wenn es euch zuweilen schlecht geht. Nam verba *πρὸς ὀργήν* quisque videt iungenda esse cum *ζημιοῦτε*.

44. *ἥν τε γὰρ ἀποφήνω — ἀγαθὸν φαίνοιτο*] In his Mosqu. Ar. Chr. Dan. habent *εἴ τε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης εἶεν*. Thom. M. p. 267. *τὸ ἐὰν, τὸ ἄν, τὸ κἂν, τὸ ἤν, καὶ τὸ ὅταν ἀεὶ μετὰ ὑποτακτικοῦ παρὰ τοῖς ἀκριβεστάτοις· εἰ γὰρ καὶ εὕρηται ἅπαξ παρὰ Θουκυδίδῃ ἐν τῇ τρίτῃ· „ἤν τε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης εἶεν,“ καὶ παρὰ Λουκιανῷ ἐν τοῖς Ἀληθινοῖς* (V. H. 2, 29.) *„ἐὰν καταχθείημεν εἰς τὰς νήσους“* (et deinde addit alterum Luciani locum ex Vit. Auct. c. 11.), *ἀλλ' οὐ δεῖ ζηλοῦν τὸ ἅπαξ ῥηθέν*. Altero horum Luciani locorum

τοῦτο καὶ ἀποκτεῖναι κελεύσω, εἰ μὴ ξυμφέρον· ἦν τε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης εἶεν, εἰ τῇ πόλει μὴ ἀγαθὸν φαίνοιτο.

nunc coniunctivus legitur; altero pro ἐάν legitur εἰ. Particulam ἤν optativo a Graecis iungi, exemplis docere voluit Schaef. Melet. Cr. p. 87., contra quem disputat Popp. Obss. p. 57., in Dissert. de Partic. ἄν 1. p. 31. et in Commentt. 2. p. 642., adde eius Thuc. 1, 1. p. 144., ubi docet, hoc fieri in hac atque aliis ex ἄν conflatis particulis tantum in oratione obliqua, velut ap. Thuc. 8, 27. Herm. de Praecc. quibusdam Attic. p. XVI. locum ita scribit: *ἦν τε — εἰ μὴ ξυμφέρον, εἴτε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης εἶεν, εἰ τῇ πόλει μὴ ἀγαθὸν φαίνοιτο.* „Non deest, ait, apodosis, quae est in medio, ad utrumque membrum pertinens.“ (Conf. Herm. ad Soph. Antig. 691. 1028. Phil. 269. 454. Oed. C. 89. 779. 1150. 1243.). Atque ita interpretatur: *nam neque si poena dignissimos ostendero, necari propterea iubebo, nisi utile sit; neque si quid excusationis habeant, si damnosum urbi putaverim.* „Neminem, addit, qui praestantissimi scriptoris verba, semper profundae mentis plena ponderare sciat, latere poterit, cur et apodosin in medio posuerit, et in altero membro εἴτε εἶεν et εἰ φαίνοιτο, non ἦν ὦσιν et εἰ φανεῖται dixerit. Nimirum alterum cogitatione tantum ponit, alterum reapse obtinere dicit.“ Idem ad Vig. p. 833. „*Εἰ* particula plane est logica et quae simpliciter ad cogitationem refertur; ἐάν autem ad experientiae significationem adhibetur.“ Conf. Matth. p. 1021. c. Herm. prius putans, ut videtur, non unam his duabus sententiis apodosin esse posse, ad Vig. p. 822. locum ita scripserat: *ἦν τε γὰρ ἀποφήνω — ξυμφέρον· ἦν τε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης, εἶεν*, i. e. *si non omni venia indigni, esto* sc. *οὐ κελεύω διὰ τοῦτο καὶ τυχεῖν συγγνώμης.* Ubi certe non offensioni esset participium ἔχοντες verbo finito destitutum. Herm. de Partic. ἄν 3, 4. Opuscc. Acad. Vol. 4. p. 149. supplet ἔχοντες ἀδικῶσιν. Mihi videtur ὦσι suppleri sufficere, vel succurras legendo ἔχοντας, quamquam libri scripti vetant, qui omnes nominativum tuentur. Hoc verius contra Hermannum monuit Popp. Obss. p. 56., vocem εἶεν, *esto* (de qua Herm. l. c. provocat ad Bekk. Anecdd. p. 243, 24. et Timae. Lex. Plat. p. 94.), hac in serie orationis vix aliter intelligi posse, quam *habeant illi veniam.* Idem in Addendis Obss. p. 251. secutus Vallae versionem: *neque eis, si nocentes plane asserere volo, idcirco vitam adimi iubebo: neque si qua venia dignos, idcirco veniam dari, nisi constiterit idem civitati conducere*, legit ἔχοντας, delet εἶεν, quod ex interpretamento ait esse eius, qui ἔχοντες, in quod accusativus transierat, explicare volebat. At verborum *neque idcirco veniam dari iubebo* nullum in Graecis vestigium est. Idem reprehendendum est in proxima, quam proferam, explicatione. Etenim Reisig. Coni. in Aristoph. Vol. 1. p. 278. et ipse εἶεν delet; ad ἔχοντες supplet ἀποφανῶσι, et animo concipit: *οὐ διὰ τοῦτο ξυγγνώμην λήψονται.* Qui autem ex Valla legendum coniiciant ἔχοντας, eos ait falsos esse, nam per Latini sermonis naturam interpreti nominativo *digni* uti non licuisse. Matth. p. 1248. sequitur explicationem ab Hermanno in libello De Praecc. quibusd. Att. propositam, nisi quod ἦν τε utrimque retinet, in quo eum me sequi profiteor propter tantum librorum scriptorum consensum, ad quos accedit testimonium Thomae M. Burgess. in Bibl. Crit. Seeb. 3, 6. p. 545. ex coniectura legit ἦν τε καὶ ἔχοντάς τι ξυγγνώμης, ἐᾶν, εἰ etc., cum quibus Dind. comparat Plat. Euthyphr. p. 4. B. εἴ τε ἐν δίκῃ ἔκτεινεν ὁ κτείνας εἴτε μή, καὶ εἰ μὲν δίκῃ, ἐᾶν, εἰ δὲ μή, ἐπεξιέναι. Quae mihi ratio ideo improbabilis videtur, quia sic scribi debebat: οὔτε ἦν καὶ ἔχοντάς τι ξυγγνώμης, ἐᾶν. Mihi vera videtur ratio primum ab Hermanno excogitata, siquidem unam apodosin in medio positam utrique protasi inservire vel inde patet, quod, si altera protasis ἦν τε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης εἶεν aliam apodosin haberet, quam prior protasis, sequi deberet non ἦν τε καὶ ἔχοντες etc., sed οὔτε ἦν καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης εἶεν, ut paulo ante monui. Sensum igitur hunc esse puto: sollte ich sie *mehr* oder *minder* schuldig befinden, ich werde nicht den Rath geben, sie zu tödten, wenn es dem Staat nicht zuträglich ist.

νομίζω δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος ἡμᾶς μᾶλλον βουλεύεσθαι ἢ τοῦ παρόντος. καὶ τοῦτο ὃ μάλιστα Κλέων ἰσχυρίζεται ἐς τὸ λοιπὸν ξυμφέρον ἔσεσθαι πρὸς τὸ ἧσσον ἀφίστασθαι θάνατον ζημίαν προθεῖσι, καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ ἐς τὸ μέλλον καλῶς ἔχοντος ἀντισχυριζόμενος τἀναντία γιγνώσκω. καὶ οὐκ ἀξιῶ ὑμᾶς τῷ εὐπρεπεῖ τοῦ ἐκείνου λόγου τὸ χρήσιμον τοῦ ἐμοῦ ἀπώσασθαι. δικαιότερος γὰρ ὢν αὐτοῦ ὁ λόγος πρὸς τὴν νῦν ὑμετέραν ὀργὴν ἐς Μυτιληναίους τάχα ἂν ἐπισπάσαιτο· ἡμεῖς δὲ οὐ δικαζόμεθα πρὸς αὐτούς, ὥστε τῶν δικαίων δεῖν, ἀλλὰ βουλευόμεθα περὶ αὐτῶν, ὅπως χρησίμως ἕξουσιν. ἐν οὖν ταῖς πόλεσι πολλῶν θανάτου ζημία πρόκειται καὶ οὐκ ἴσων τῷδε ἁλλ' ἐλασσόνων ἁμαρτημάτων· ὅμως δὲ τῇ ἐλπίδι ἐπαιρόμενοι κινδυνεύ-

νομίζω — βουλεύεσθαι] sc. δεῖν. Mox καὶ τοῦτο, ὅ etc. est: und betreffend dieses, dass Kleon fest und standhaft behauptet, dass — so stelle dagegen ich ebenfalls in Betreff des für die Zukunft Nützlichen eine Behauptung auf, und erkenne das Gegentheil. Vid. adn. ad 2, 40. coll. Matth. p. 894. Nisi forte hoc enunciatum est ex genere eorum, in quibus exitus magis est ad sensum factus, quam cum grammatica ratione initii conveniens, ut τἀναντία γιγνώσκω dixisse putandus sit pro eo, quod ad sensum non differt: καὶ τοῦτο — ἀντιλέγω μὴ ξυμφέρον ἔσεσθαι. Vid. adn. ad 1, 32. extr. Paulo post plene sic poterat dicere: ξυμφέρον ἔσεσθαι θάνατον προθεῖναι ζημίαν προθεῖσι. „Conf. 5, 111. et 1, 118. εἰ πολεμοῦσιν ἄμεινον ἔσται et Matth. §. 555. adn. 2. p. 1089 sq.“ Arn. Ceterum hic quoque libri variant inter προθεῖσι et προσθεῖσι. Illud Krueg. ad Dionys. p. 161. ait esse leguinlatoris crimina cauturi, hoc magistratus eadem ulciscentis. Atque hic bene habet προθεῖσι, quum non tam supplicium Mytilenaeorum significetur, quam poena, quae his irrogata, ceteris, qui defecturi essent, exspectanda omnibus foret. Contra cap. proxime sequ. in verbis διεξεληλύθασι διὰ πασῶν τῶν ζημιῶν οἱ ἄνθρωποι προστιθέντες, εἴ πως ἧσσον ἀδικοῖντο ὑπὸ τῶν κακούργων, quamquam ferri possit vulgatum, tamen se προστιθέντες scripturum esse Krueg. profitetur, si libri consentirent. Et quidem etiam Schol. tueri videtur προστιθέντες, ut qui adnotaverit: ἐπραγματεύσαντο περὶ πάσης ἀδικίας καὶ ἁμαρτίας οἱ νομοθέται καὶ ἐξέθεντο ποινάς. Quod restat, praesenti loco orator tangit illa verba Cleonis: καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις παράδειγμα σαυτὸν κατασήσαιτε, ὃς ἂν ἀφιστῆται, θανάτῳ ζημιωσόμενον.

δικαιότερος γὰρ ὤν] i. e. denn da seine Rede gerechter ist (ἰσχυρὸν γάρ, ὅτι ὁ μὲν Κλέων τὸ δίκαιον προβάλλεται, οὗτος δὲ ὁ Διόδοτος τὸ συμφέρον. Schol.), so könnte sie gemäss eurem jetzigen Zorne gegen die Mytilenaeer euch leicht hinreissen (indem ihr in diesem Zorne mehr geneigt seyn werdet, nach Kleons Rechtsgründen Gerechtigkeit und Strenge, als nach meinen politischen Gründen Gnade und Milde auszuüben). Nam πρὸς τὴν ὑμετέραν ὀργήν non aliter dictum est, quam 4, 106. τὸ κήρυγμα πρὸς τὸν φόβον (gemäss ihrer Furcht) δίκαιον εἶναι ὑπελάμβανον.

ουσι καὶ οὐδείς πω καταγνοὺς ἑαυτοῦ μὴ περιέσεσθαι τῷ ἐπιβουλεύματι ἦλθεν ἐς τὸ δεινόν. πόλις τε ἀφισταμένη τίς πω ἥσσω τῇ δοκήσει ἔχουσα τὴν παρασκευὴν ἢ οἰκείαν ἢ ἄλλων ξυμμαχίᾳ τούτῳ ἐπεχείρησε; πεφύκασί τε ἅπαντες καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἁμαρτάνειν καὶ οὐκ ἔστι νόμος ὅστις ἀπείρξει τούτου, ἐπεὶ διεξεληλύθασί γε διὰ πασῶν τῶν ζημιῶν οἳ ἄνθρωποι προστιθέντες, εἴπως ἧσσον ἀδικοῖντο ὑπὸ τῶν κακούργων. καὶ εἰκὸς τὸ πάλαι τῶν μεγίστων ἀδικημάτων μαλακωτέρας κεῖσθαι αὐτάς, παραβαινομένων δὲ τῷ χρόνῳ ἐς τὸν θάνατον αἱ πολλαὶ ἀνήκουσι· καὶ τοῦτο ὅμως παραβαίνεται. ἢ τοίνυν δεινότερόν τι τούτου δέος εὑρετέον ἐστὶν ἢ τόδε γε οὐδὲν ἐπίσχει, ἀλλ' ἡ

45. καὶ οὐδείς πω] Citat haec Schol. Plat. p. 338. Bekk. τὸ δὲ οὐδείς πω ἀντὶ τοῦ πώποτε, καὶ Θουκυδίδης· „οὐδείς πω καταγνούς." Heind. ad Plat. Gorg. p. 7. corrigit ἀντὶ τοῦ οὐδεὶς πώποτε, addens: „sicut et Latino et quovis fere sermone utrumvis dicitur: *nondum quisquam* et *nondum unquam quisquam*, ita non tantum οὐδεὶς πώποτε obviam est, sed alterum quoque οὐδείς πω pervulgatum est."

πόλις — τίς πω] Hunc locum Passov. in Lexic. et alii tanquam exceptionem eius praecepti Grammaticorum citant, quod πω in negantibus enunciationibus poni iubet. Conf. ad Xen. Anab. 5, 4, 6. Hanc autem legem tametsi etiam praeter relativa enunciata (in quibus concedit Buttm. Gr. §. 149. p. 438. ed. 13.), interdum non observari ad Xen. M. S. 4, 2, 24. εἰς Δελφοὺς ἤδη πώποτε ἀφίκου demonstravit Bornem., hic tamen legitimum genus dicendi extat, quum πόλις ἀφισταμένη τίς πω per interrogationem *quae unquam civitas deficiens* convertenda sint, qualis interrogatio negationem aequat. Popp. Et ἥσσω τῇ δοκήσει ἔχουσα est: wo stand je eine Stadt auf, die glaubte, als sie dieses Unternehmen begann, die eigene oder durch Anderer Hülfe geschaffte Rüstung, die sie habe, sey zu schwach. Mox sunt, qui προστιθέντες interpretentur *addentes*. Verum προστιθέναι ζημίαν tam usitatum est sensu *iniungere poenam*, vix ut mihi persuadeatur, h. l. significari additionem poenae usque maioris. Deinde ad παραβαινομένων intellige τῶν νόμων, quod in proxime superioribus latet et propter cognatas notiones poenarum legibus praescriptarum et propter verbum κεῖσθαι. Mox ἀνήκουσι Suidas in ἀνήκω et Anecdd. Bachm. 1. p. 96, 27. explicant per τελευτῶσι, λήγουσι. Capitis poenam antiquissimis temporibus apud Graecos non usitatam fuisse observat Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 161, 52. Itidemque apud Germanos antiquissimos duobus tantum criminibus, at aetate Caroli M. iam permultis lege proposita fuit.

καὶ τοῦτο ὅμως] sc. τὸ θάνατον ζημίαν προκεῖσθαι. Alii aliter supplent et Gottl. quidem τὸ ἀνῆκον ἐς τὸν θάνατον. Mox φρόνημά τι legi vult Kortuem. Hell. Staatsverf. p. 13. et φρόνημα iam Reisk. malebat. Verba αἱ δ' ἄλλαι ξυντυχίαι etc. sic intellige: die übrigen Zustände reissen zu Gefahren hin durch Leidenschaften der Menschen, ut Popp. convertit. Et ad ὡς ἑκάστη τις supple ξυντυχία. Deinde verba ὑπ' ἀνηκέστου τινὸς κρείσσονος etc. significant: wie jegliche (Lage des Lebens) von einer unbesieglichen Obermacht niedergehalten, beherrscht wird, quae est Bredovii interpretatio, addentis: In jeder Lage des Lebens bildet sich eine besondere Leidenschaft, und in dieser liegt ein Treibendes, das wie mit höherer Gewalt unbesieglich fortreisst. Mox Schol. scribit: ἥ τε ἐλπὶς· πρῶτόν τις ἐρᾷ, εἶτα ἐλπίζει, εἶτα ἐγχειρεῖ. Et ἐπὶ παντί· ἀπὸ κοινοῦ ἐξάγουσιν ἐς τοὺς κινδύνους. Minus hoc quidem recte; nam iungendum est ἥ τε ἐλπὶς καὶ ὁ ἔρως βλάπτουσιν,

μὲν πενία ἀνάγκῃ τὴν τόλμαν παρέχουσα, ἡ δ' ἐξουσία ὕβρει τὴν πλεονεξίαν καὶ φρονήματι, αἱ δ' ἄλλαι ξυντυχίαι ὀργῇ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἑκάστη τις κατέχεται ὑπ' ἀνηκέστου τινὸς κρείσσονος, ἐξάγουσιν ἐς τοὺς κινδύνους. ἥ τε ἐλπὶς καὶ ὁ ἔρως ἐπὶ παντί, ὁ μὲν ἡγούμενος, ἡ δ' ἑφεπομένη, καὶ ὁ μὲν τὴν ἐπιβολὴν ἐκφροντίζων, ἡ δὲ τὴν εὐπορίαν τῆς τύχης ὑποτιθεῖσα πλεῖστα βλάπτουσι, καὶ ὄντα ἀφανῆ κρείσσω ἐστὶ τῶν ὁρωμένων δεινῶν. καὶ ἡ τύχη ἐπ' αὐτοῖς οὐδὲν ἔλασσον ξυμβάλλεται ἐς τὸ ἐπαίρειν· ἀδοκήτως γὰρ ἔστιν ὅτε παρισταμένη καὶ ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων κινδυνεύειν τινὰ προάγει καὶ οὐχ ἧσσον τὰς πόλεις, ὅσῳ περὶ τῶν μεγίστων, ἐλευθερίας ἢ ἄλλων ἀρχῆς, καὶ μετὰ πάντων ἕκαστος ἀλογίστως ἐπὶ πλέον τι αὐτῶν ἐδόξασεν. ἁπλῶς τε ἀδύνατον καὶ πολλῆς εὐηθείας, ὅστις οἴεται τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὁρμωμένης προθύμως τι πρᾶξαι ἀποτροπήν τινα ἔχειν ἢ νόμων ἰσχύι ἢ ἄλλῳ τῳ δεινῷ. οὔκουν 46 χρὴ οὔτε τοῦ θανάτου τῇ ζημίᾳ ὡς ἐχεγγύῳ πιστεύσαντας χεῖρον βουλεύσασθαι, οὔτε ἀνέλπιστον καταστῆσαι τοῖς ἀποστᾶσιν ὡς οὐκ ἔσται μεταγνῶναι καὶ ὅτι ἐν βραχυτάτῳ τὴν ἁμαρτίαν καταλῦσαι. σκέψασθε γὰρ ὅτι νῦν μέν, ἢν τις καὶ ἀποστᾶσα πόλις γνῷ μὴ περιεσομένη, ἔλθοι ἂν ἐς ξύμβασιν δυνατὴ οὖσα

ut docuit Kistem., qui primus post ἐπὶ παντί comma, non colon posuit. Et ἐκφροντίζων secundum Hesychium est βουλευόμενος, secundum Thom. M. p. 289. idem quod ἐννοῶν. Verba καὶ ὄντα ἀφανῆ hunc sensum habent: *et quamvis sub aspectum* (ἡ ἐλπὶς καὶ ὁ ἔρως) *minime cadant, tamen maiorem vim habent, quam pericula, quae cernuntur.* Porro ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων idem est, quod ἀπὸ ἐλάσσονος δυνάμεως. Ad ὅσῳ supple κινδυνεύουσι, quod repeti potest ex praegresso κινδυνεύειν, vel supplendum est κινδυνεύειν αὐτὰς προάγει. Mox legitur ἐπὶ πλέον τι αὐτόν — αὐτόν — αὐτῶν — αὐτῶν. Si αὐτόν legis, sensus erit dunkt sich mehr; sin αὐτῶν, hic: *aliquid earum rerum* (libertatis et in alios imperii) *in maius animo concipit* i. e. maiorem libertatem, maius in alios imperium nescio quod animo concipit. Id quod propter bonitatem et sensus et librorum, qui αὐτῶν offerunt, et propter usum linguae praeferendum puto. Denique in verbis πολλῆς εὐηθείας ὅστις etc. genus dicendi mixtum ex εὐηθείας ἐστὶ τὸ οἴεσθαι et εὐήθης ἐστὶν ὅστις οἴεται.

46. ἐχεγγύῳ] Veteres Grammatici explicant per ἰσχυρῷ, ἐγγυῆσαι δυναμένῳ, βεβαίῳ etc. De particula οὐκ in verbis ὡς οὐκ ἔσται μεταγνῶναι v. Matth. p. 1047. 2. 1232., de verbis ὅτι ἐν βραχυτάτῳ ibidem p. 858. Mox τὴν δαπάνην intelligit compensationem expensorum in bella et continuationem tributorum. Respicit ad verba Cleonis: ἡμῖν δὲ πρὸς ἑκάστην πόλιν ἀποκεκινδυνεύσεται τά τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί. Et ἐκείνως δέ idem est, quod εἰ μὴ ἔσται μεταγνῶναι καὶ τὴν ἁμαρτίαν καταλῦσαι. v. Schaef. ad Demosth. or. de Cherson. §. 64. Mox παρασκευάσασθαι scriptum ex plurimis optimisque libris pro παρασκευάσεσθαι, nam infinitivus futuri et praesentis vel aoristi etiam alibi iungitur, ut 3, 66. 4, 120. 6, 24. „Vulgatam tamen aliquantum commendant Cleonis verba τίνα οἴεσθε ὄντινα οὐ — ἀποστήσεσθαι c. 39." Popp. Deinde particula τε in verbis πολιορκίᾳ τε respondet particulae μέν in verbis οὐκ ἄμεινον μέν.

ἔτι τὴν δαπάνην ἀποδοῦναι καὶ τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖν· ἐκείνως δὲ τίνα οἴεσθε ἥντινα οὐκ ἄμεινον μὲν ἢ νῦν παρασκευάσασθαι, πολιορκίᾳ τε παρατενεῖσθαι ἐς τοὔσχατον, εἰ τὸ αὐτὸ δύναται σχολῇ καὶ ταχὺ ξυμβῆναι; ἡμῖν τε πῶς οὐ βλάβη δαπανᾶν καθημένοις διὰ τὸ ἀξύμβατον, καὶ ἣν ἕλωμεν πόλιν, ἐφθαρμένην παραλαβεῖν καὶ τῆς προσόδου τὸ λοιπὸν ἀπ' αὐτῆς στέρεσθαι; ἰσχύομεν δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους τῷδε. ὥστε οὐ δικαστὰς ὄντας δεῖ ἡμᾶς μᾶλλον τῶν ἐξαμαρτανόντων ἀκριβεῖς βλάπτεσθαι ἢ ὁρᾶν ὅπως ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον μετρίως κολάζοντες ταῖς πόλεσιν ἕξομεν ἐς χρημάτων λόγον ἰσχυούσαις χρῆσθαι, καὶ τὴν φυλακὴν μὴ ἀπὸ τῶν νόμων τῆς δεινότητος ἀξιοῦν ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς ἐπιμελείας. οὗ νῦν τἀναντία δρῶντες ἦν τινα ἐλεύθερον καὶ βίᾳ ἀρχόμενον εἰκότως πρὸς αὐτονομίαν ἀποστάντα χειρωσώμεθα, χαλεπῶς οἰόμεθα χρῆναι τιμωρεῖσθαι. χρὴ δὲ τοὺς ἐλευθέρους οὐκ ἀφισταμένους σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ πρὶν ἀποστῆναι σφόδρα φυλάσσειν καὶ προκαταλαμβάνειν ὅπως μηδ' ἐς ἐπίνοιαν τούτου ἴωσι, κρα-
47 τήσαντάς τε ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον τὴν αἰτίαν ἐπιφέρειν. ὑμεῖς δὲ σκέψασθε ὅσον ἂν καὶ τοῦτο ἁμαρτάνοιτε Κλέωνι πειθόμενοι. νῦν μὲν γὰρ ὑμῖν ὁ δῆμος ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν εὔνους ἐστὶ καὶ ἢ οὐ ξυναφίσταται τοῖς ὀλίγοις ἢ ἐὰν βιασθῇ ὑπάρχει τοῖς ἀποστήσασι πολέμιος εὐθύς, καὶ τῆς ἀντικαθισταμένης πόλεως τὸ πλῆθος ξύμμαχον ἔχοντες ἐς πόλεμον ἐπέρχεσθε. εἰ δὲ διαφθερεῖτε τὸν δῆμον τῶν Μυτιληναίων, ὃς οὔτε μετέσχε τῆς ἀποστάσεως ἐπειδή τε ὅπλων ἐκράτησεν, ἐκὼν παρέδωκε τὴν πόλιν, πρῶτον μὲν ἀδικήσετε τοὺς εὐεργέτας κτείνοντες, ἔπειτα καταστήσετε τοῖς δυνατοῖς τῶν ἀνθρώπων ὃ βούλονται μάλιστα· ἀφιστάντες γὰρ τὰς πόλεις τὸν δῆμον εὐθὺς ξύμμαχον ἕξουσι προδειξάντων ὑμῶν τὴν αὐτὴν ζημίαν τοῖς τε ἀδικοῦσιν ὁμοίως κεῖσθαι καὶ τοῖς μή. δεῖ δὲ καὶ εἰ ἠδίκησαν μὴ προσποιεῖσθαι, ὅπως ὃ μόνον ἡμῖν ἔτι ξύμμαχόν ἐστι μὴ πολέμιον γένηται. καὶ τοῦτο πολλῷ ξυμφορώτερον ἡγοῦμαι ἐς τὴν κάθεξιν τῆς ἀρχῆς, ἑκόντας ἡμᾶς ἀδικηθῆναι, ἢ δικαίως οὓς μὴ δεῖ διαφθεῖραι· καὶ τὸ Κλέωνος τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ ξύμφορον τῆς τιμωρίας οὐχ εὑρίσκεται ἐν αὐτῷ δυνατὸν ὂν

ἐφθαρμένην — στέρεσθαι] Per ludibrium orator fere ipsa verba repetit, quibus Cleon usus erat c. 39. vers. fin. Mox ἐς χρημάτων λόγον est in Betracht des Geldes. Arn. confert Demosth. de Fals. Leg. p. 385. Reisk. καλὸν ἐς ἀρετῆς λόγον. Herodot. 3, 99. 7, 9, 2. ἐς τούτου λόγον. Vid. Wyttenb. ad Iulian. p. 169. Schaef. Mox ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον est *in quam paucissimos culpam conferre et de quam paucissimis criminibus.* Rursus respicit ad superiorem orationem c. 39. καὶ μὴ τοῖς μὲν ὀλίγοις ἡ αἰτία προστεθῇ, τὸν δὲ δῆμον ἀπολύσητε.

47. μὴ προσποιεῖσθαι] i. e. *dissimulare.* Verbis καὶ τὸ Κλέωνος respicit ad verba Cleonis c. 40. πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ τά τε δίκαια ἐς Μυτιληναίους καὶ τὰ ξύμφορα ἅμα ποιήσετε. Et ἐν αὐτῷ intellige ἐν τῷ τιμωρεῖσθαι, quod latet in τιμωρίας.

ἅμα γίγνεσθαι. ὑμεῖς δὲ γνόντες ἀμείνω τάδε εἶναι καὶ μήτε
48 οἴκτῳ πλέον νείμαντες μήτ' ἐπιεικείᾳ, οἷς οὐδὲ ἐγὼ ἐῶ προσάγεσθαι, ἀπ' αὐτῶν δὲ τῶν παραινουμένων, πείθεσθέ μοι Μυτιληναίων οὓς μὲν Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς ἀδικοῦντας κρῖναι καθ' ἡσυχίαν, τοὺς δ' ἄλλους ἐᾶν οἰκεῖν. τάδε γὰρ ἕς τε τὸ μέλλον ἀγαθὰ καὶ τοῖς πολεμίοις ἤδη φοβερά· ὅστις γὰρ εὖ βουλεύεται πρὸς τοὺς ἐναντίους κρείσσων ἐστὶν ἢ μετ' ἔργων ἰσχύος ἀνοίᾳ ἐπιών.

Τοιαῦτα δὲ ὁ Διόδοτος εἶπε. ῥηθεισῶν δὲ τῶν γνωμῶν
49 τούτων μάλιστα ἀντιπάλων πρὸς ἀλλήλας οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθον μὲν ἐς ἀγῶνα ὅμως τῆς δόξης καὶ ἐγένοντο ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἀγχώμαλοι, ἐκράτησε δὲ ἡ τοῦ Διοδότου. καὶ τριήρη εὐθὺς ἄλλην ἀπέστελλον κατὰ σπουδήν, ὅπως μὴ φθασάσης τῆς δευτέρας εὕρωσι διεφθαρμένην τὴν πόλιν· προεῖχε δὲ ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ μάλιστα· παρασκευασάντων δὲ τῶν Μυτιληναίων πρέσβεων

48. καὶ μήτε — μήτε] Vulgo μηδὲ — μήτε. Correxit Elmsl. ad Eurip. Med. 4. 5. conf. Matth. §. 609. p. 1226. et Herm. ad Eurip. l. c. p. 330. Lips.

49. ἦλθον — ὅμως] Quum Athenienses decreti prius facti poenituisset, exspectandum erat fore ut Diodoti sententiam amplecterentur. Tametsi audita utraque oratione rursus dubitabant et eventus consultationis tam anceps erat, ut suffragia paene paria ferrent et modo parvo numero suffragiorum evincente numerum eorum, quae pro sententia Cleonis lata erant, sententia Diodoti comprobaretur.

μὴ φθασάσης τῆς δευτέρας] Cl. in marg. Ven. D. I. προτέρας, atque etiam in F. προ s. δευ ead. man. scr. In Ar. Chr. Dan. ἑτέρας. Nisi δευτέρας dictum eodem sensu est, quo ἑτέρας, locus sanus non est. Phavorin. δεύτερον ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τάξεως λέγεται, ἐνίοτε δ' ἐπὶ ἀριθμήσεως, fortasse ratione habita huius loci, ubi ἐπ' ἀριθμήσεως positam vocem statuas. At differunt tamen δεύτερος et ἕτερος. „Hoc enim unum ex duobus significat sine ulla vel temporis vel ordinis notatione, unde ille unus et prior et posterior esse potest, δεύτερος autem plerumque non dicitur nisi de posteriore altero.“ Porr. Arn. particulam μή bis vult cogitari, ut sit ὅπως μὴ φθασάσης τῆς δευτέρας μὴ εὕρωσι διεφθ. etc. Quod fieri nequit: neque exempla, quae affert, probant fieri posse. Hoc tamen vere monuit, vocem δεύτερος significare quidem nonnunquam alterutrum, nulla ratione habita ordinis, quo se excipiunt, quum scriptor nihil spectatum vult, nisi numerum rerum vel personarum, de quibus loquitur. At hic ordinem praecipue Thuc. designare voluit: quod si ita est, rationi adversatur admittere, voces δευτέρας et προτέρας ita adhibitas esse uno loco, ut idem significent. Mihi quidem vel ἑτέρας vel προτέρας legendum esse vel hinc patere videtur, quod verbum προεῖχε, quod statim sequitur, postulat, ut subiectum huius ipsius verbi praecesserit, quod potest non aliud esse, nisi aut προτέρας aut ἑτέρας.

προεῖχε δὲ ἡμέρᾳ] Res ita accidisse videtur: die Lunae (ut exemplum ponam) prima concio habita, vesperi prima navis solvit. Abiit prima nox inter diem Lunae et Martis. Die Martis altera concione habita vesperi altera navis solvit. Sic prior navis nocte una et die uno praeverterat.

τῶν Μυτιληναίων πρέσβεων] v. cap. 28. Mox „φθάσειαν pro φθάσωσιν mos Thucydidis postulabat. Vide 1, 1. p. 228. sed simul

τῇ νηὶ οἶνον καὶ ἄλφιτα καὶ μεγάλα ὑποσχομένων εἰ φθάσαιεν, ἐγένετο σπουδὴ τοῦ πλοῦ τοιαύτη ὥστε ἠσθιόν τε ἅμα ἐλαύνοντες οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ ἄλφιτα πεφυραμένα καὶ οἱ μὲν ὕπνον ἤροῦντο κατὰ μέρος, οἱ δὲ ἤλαυνον. κατὰ τύχην δὲ πνεύματος οὐδενὸς ἐναντιωθέντος καὶ τῆς μὲν προτέρας νεὼς οὐ σπουδῇ πλεούσης ἐπὶ πρᾶγμα ἀλλόκοτον, ταύτης δὲ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπειγομένης, ἡ μὲν ἔφθασε τοσοῦτον ὅσον Πάχητα ἀνεγνωκέναι τὸ ψήφισμα καὶ μέλλειν δράσειν τὰ δεδογμένα, ἡ δ' ὑστέρα αὐτῆς ἐπικατάγεται καὶ διεκώλυσε μὴ διαφθεῖραι. παρὰ τοσοῦτον
30 μὲν ἡ Μυτιλήνη ἦλθε κινδύνου. τοὺς δ' ἄλλους ἄνδρας οὓς ὁ Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς αἰτιωτάτους ὄντας τῆς ἀποστάσεως Κλέωνος γνώμῃ διέφθειραν οἱ Ἀθηναῖοι· ἦσαν δὲ ὀλίγῳ πλείους χιλίων. καὶ Μυτιληναίων τείχη καθεῖλον καὶ ναῦς παρέλαβον. ὕστερον δὲ φόρον μὲν οὐκ ἔταξαν Λεσβίοις, κλήρους δὲ ποιήσαντες τῆς γῆς πλὴν τῆς Μηθυμναίων τριςχιλίους τριακοσίους

Matth. §. 198. 6." Popp. Et ἄλφιτα πεφυραμένα iutellige *panem vino et oleo maceratum*. Μᾶζαν remigum (sic enim eorum cibum Aristoph. Equ. 1105. appellat) credibile est, non semper vino subactam esse, sed tum extra ordinem vino mixtam, quo remiges alacriores essent. Sicut hoc quoque extra ordinem factum esse, Bloomfieldio concesserim, ut hi remiges etiam nocte cursum continuarent, quum alias Graecae naves velis actae, non item remis nocte itèr pergerent. Cibum remigum plerumque constitisse farina in placentarum speciem figurata, quae aqua, nonnunquam lacte vel oleo macerareturr, idem adnotavit, qui tamen de lacte verbis Hesiodi μᾶζα ἀμολγαίη abutitur, quibus quid significetur, nunc inter nos ex Buttmanni Lexilogo melius constat. Addit Bloomf., communem nautarum cibum a Suida vocari στρυφνόν, „quo nomine, ait, si placentas ex farina hordacea factas esse cogitaveris, ille cibus bene appellatur ob siliquas et siccitatem." Conf. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 309. Mox de verbis τοσοῦτον, ὅσον etc. v. Matth. p. 897. Vig. p. 129., ibique Herm. p. 726, 88. Et παρὰ τοσοῦτον ἦλθε etc. significat: so nahe kam Mytilene der Gefahr. v. Vig. p. 649. Matth. p. 1174. Conf. 7, 2. Exspectes utroque loco Thucydidis vel ἐς τοσοῦτον κίνδυνον vel παρὰ τοσοῦτον ὀλέθρου, et illo modo Schol. explicat. Nam non prope a periculo aberant, sed in ipso periculo versabantur; at prope ab exitio aberant, ut Arn. adnotavit, nisi κίνδυνος etism ipsum malum est, quod timetur ne eveniat.

50. τριςχιλίους] Ex Arrowsmithii tabula geographica huius insulae area est 566. mill. quadratorum. Quod si Methymnae agrum totius insulae quintam partem fuisse statuas, relinquuntur quadrata mill. circiter 453 = 289, 920 iugeribus Angl., quibus in 3000 sortes distributis 96 iugera quamque continuisse videas. Clint. Fast. Hellen. p. 398. vers. Krueg. Mox quod dicit κληρούχους — ἀπέπεμψαν, „emittebant eos, ut videtur, quo paciscerentur de magnitudine et situ sortium, et cum futuris colonis de conditionibus possidendorum agrorum. Apparet autem, eos non continuasse degere in insula, ex tota memoria rerum Lesbi 8, 22. 23. et Xen. H. Gr. 1, 6. 2, 2., unde manifestum fit, nullos tum Atticos cives ibi habitasse. Apparet praeterea ex 7, 57., ubi Thuc. enumerans copias Atticas Syracusas missas mentionem facit Atticorum Aeginae et Hestiaeae colonorum, quorum utrosque credibile est et numero et opibus inferiores fuisse tribus millibus colonorum Lesbi, si vere Lesbi tales coloni Attici fuissent. Praeterea quum veteres inco-

μὲν τοῖς θεοῖς ἱεροὺς ἐξεῖλον, ἐπὶ δὲ τοὺς ἄλλους σφῶν αὐτῶν κληρούχους τοὺς λαχόντας ἀπέπεμψαν· οἷς ἀργύριον Λέσβιοι ταξάμενοι τοῦ κλήρου ἑκάστου τοῦ ἐνιαυτοῦ δύο μνᾶς φέρειν αὐτοὶ εἰργάζοντο τὴν γῆν παρέλαβον δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ πολίσματα οἱ Ἀθηναῖοι ὅσων Μυτιληναῖοι ἐκράτουν, καὶ ὑπήκουον ὕστερον Ἀθηναίων. τὰ μὲν κατὰ Λέσβον οὕτως ἐγένετο,

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει μετὰ τὴν Λέσβου ἅλωσιν Ἀθηναῖοι 51
Νικίου τοῦ Νικηράτου στρατηγοῦντος ἐστράτευσαν ἐπὶ Μινῴαν τὴν νῆσον, ἣ κεῖται πρὸ Μεγάρων· ἐχρῶντο δὲ αὐτῇ πύργον ἐνοικοδομήσαντες οἱ Μεγαρῆς φρουρίῳ. ἐβούλετο δὲ Νικίας τὴν φυλακὴν αὐτόθεν δι' ἐλάσσονος τοῖς Ἀθηναίοις καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ Βουδόρου καὶ τῆς Σαλαμῖνος εἶναι, τούς τε Πελοποννησίους, ὅπως μὴ ποιῶνται ἔκπλους αὐτόθεν λανθάνοντες τριήρων τε, οἷον καὶ τὸ πρὶν γενόμενον, καὶ λῃστῶν ἐκπομπαῖς, τοῖς τε Μεγαρεῦσιν ἅμα μηδὲν ἐρπλεῖν. ἐλὼν οὖν ἀπὸ τῆς Νισαίας πρῶτον δύο πύργω προέχοντε μηχαναῖς ἐκ θαλάσσης

lae in agris suis manerent eosque colere pergerent, omnibus voluptatibus urbis Athenarum domini Attici sine idonea causa abstinuissent, si Lesbi habitassent desidia languentes, quum reditus Athenis percipere possent. De tota re κληρούχων, similium colonis Romanorum, quibus agri assignabantur etc., v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. 3, 18." Arn. Adde Drum. de causis laps. et interit. civitat. Gr. p. 745 sqq. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 36 sqq. Boeckh. l. c. p. 457 sq. 462 sq., ubi ita disserit: „quamquam Thuc. cleruchos dicit Lesbum missos esse, tamen non credibile est, bis mille septingentos Athenienses ibi remansisse, quum sic totam terram vix elocaturi Lesbiis fuissent; certe multi reversi sunt, at pars eorum in praesidium remanere debebat, quos probabile est cum veteribus incolis commune populi constituisse." His adde Wachsm. l. c. p. 40 sqq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 221, 4. 5.

ὅσων Μυτιληναῖοι] Hae urbes ἀκταῖαι appellabantur. v. Thuc. 4, 12. Strab. 13. p. 896. B. Zander. Beitr. zur Kunde d. Ins. Lesb. p. 28.

51. αὐτόθεν] sc. ἀπὸ τῆς Μινώας. Budorum est oppidum et promontorium Salaminis, Minoae obversum. Ad τούς τε Πελοποννησίους Schol. repetit ἐβούλετο, at Krueg. ad Dionys. p. 297. adn. ex antecedentibus verbis φυλακὴν εἶναι repetit φυλάσσεσθαι. Scholiastam sequutus Duk.: „Ita, ait, accusativus τοὺς Πελοποννησίους hic erit pro nominativo, quasi esset καὶ ὅπως οἱ Πελοποννήσιοι μὴ ποιῶνται ἐκπλους. Haec constructio usitatissima est cum verbis οἶδα, ὁρῶ, φοβοῦμαι eorumque synonymis, cuius multa exempla congessit Steph. ad Script. de Dial. Att. p. 51. Nec tamen infrequens cum aliis. De λέγω et ἀγγέλλω vid. quae adnotat Gronov. ad Arrian. 3, 1. Aristoph. Plut. 56. Nub. 144. et Av. 1269." At Arn. non attractionem hic esse, sed anacoluthon statuit dicens, accusativum τοὺς Πελοποννησίους deberi verbis τὴν φυλακὴν εἶναι, quae praecesserunt, et mentem scriptoris videri fuisse, ut sequeretur μὴ ποιεῖσθαι λανθάνοντας. Ceterum coniunctio ὅπως etiam alibi sequitur post βούλεσθαι, ut 3, 69. Conf. Matth. §. 531. adn. 2.

αὐτόθεν] Schol. ἐκ τῆς Μινώας. Poppo vult ἐκ τῆς Νισαίας. Utrumque recte fit, nam portus Megarensium tam ad Minoam, quam ad Nisaeam erat. Quin etiam ipsum ἐπίνειον Megarae non solum Nisaea, sed etiam Minoa appellabatur, teste Strab. 9. p. 600. B. Alm.

ἐλὼν οὖν ἀπὸ τῆς Νισαίας] His verbis ex adverso ponuntur verba

καὶ τὸν ἔρπλουν ἐς τὸ μεταξὺ τῆς νήσου ἐλευθερώσας, ἀπετείχιζε καὶ τὸ ἐκ τῆς ἠπείρου ᾗ κατὰ γέφυραν διὰ τενάγους ἐπιβοήθεια ἦν τῇ νήσῳ οὐ πολὺ διεχούσῃ τῆς ἠπείρου. ὡς δὲ τοῦτο ἐξειργάσαντο ἐν ἡμέραις ὀλίγαις, ὕστερον δὴ καὶ ἐν τῇ νήσῳ τεῖχος ἐγκαταλιπὼν καὶ φρουρὰν ἀνεχώρησε τῷ στρατῷ.

52 Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου καὶ οἱ Πλαταιῆς οὐκέτι ἔχοντες σῖτον οὐδὲ δυνάμενοι πολιορκεῖσθαι ξυνέβησαν τοῖς Πελοποννησίοις τοιῷδε τρόπῳ. προσέβαλον αὐτῶν τῷ τείχει, οἱ δὲ οὐκ ἐδύναντο ἀμύνεσθαι. γνοὺς δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἄρχων τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν βίᾳ μὲν οὐκ ἐβούλετο ἑλεῖν· εἰρημένον γὰρ ἦν αὐτῷ ἐκ Λακεδαίμονος, ὅπως, εἰ σπονδαὶ γίγνοιντό ποτε πρὸς Ἀθηναίους καὶ ξυγχωροῖεν ὅσα πολέμῳ χωρία ἔχουσιν ἑκάτεροι ἀποδίδοσθαι, μὴ ἀνάδοτος εἴη ἡ Πλάταια ὡς αὐτῶν ἑκόντων προσχωρησάντων· προσπέμπει

τὸ ἐκ τῆς ἠπείρου, ᾗ κατὰ γέφυραν etc., ut sit auf der Seite von Nisaea, quod latus spectabat ortum aestivum. Nicias captis duabus ab hac parte turribus (*ἑλὼν πρῶτον δύο πύργω* et quidem *ἐκ θαλάσσης* zur See, von der See aus) viam in portum (*ἐς τὸ μεταξὺ τῆς νήσου*) aperuit. Duarum autem illarum turrium altera exstructa erat in prominente inde a Nisaea ungula portus et proinde in continente; altera in adverso latere, et proinde in insula Minoa, ita ut utrimque turres portum ab ortu clauderent, ne cum Arnoldo ambas turres in continente ponas. Captis his turribus Nicias liberum commercium sustulit continentem inter et extremitatem Minoae occasui aestivo obversam exstruens murum in insula eo ipso loco, ubi prius pons super vadis (*τενάγεσι*) continentem cum insula iungebat (*ἀπετείχιζε καὶ τὸ ἐκ τῆς ἠπείρου* i. e. die Seite dem Festlande gegenüber), *ᾗ κατὰ γέφυραν διὰ τενάγους ἐπιβοήθεια ἦν τῇ νήσῳ*. Tabulam Nisaeae et Minoae hac mente exhibendam curavi, ut verba scriptoris explicarem, non ut verum situm locorum repraesentarem: id quod fieri non potuit. Praesens enim forma huius orae, qualis nuper ab architectis militaribus Anglis in ipsis locis delineata est, nullatenus convenit cum narratione Thucydidis, nam inter alia Minoa insula iam nulla est, quippe in decursu tam longae aetatis continenti iuncta, quod non mirum videbitur considerantibus statum totius huius litoris et quod iam Thucydidis aetate insula exiguo intervallo, eoque vadoso, continente disiuncta erat, et Strab. 9. p. 600. B. Minoam iam *ἄκραν* dicit *ποιοῦσαν τὸν ἐν τῇ Νισαίᾳ λιμένα*. Vid. omnino Arn. ed. Thuc. Vol. 2. p. 393 sqq., cuius tabulam tamen dolendum est, sic delineatam esse, ut cum ipsius explicatione non conveniat.

52. *πολιορκεῖσθαι*] i. e. *sustinere, diutius pati obsidionem.* Bau. Conf. 3, 109. *ἀπορῶν, ὅτῳ τρόπῳ πολιορκήσειαι.* Mox ad *εἰρημένον γὰρ ἦν* supple *μὴ βίᾳ ἑλεῖν.*

μὴ ἀνάδοτος εἴη ἡ Πλάταια] Id ipsum postea evenit, ut propterea non redderetur. vid. 5, 17. Mox cum Reiskio in verbis *τούς τε ἀδίκους* pro *τε* exspectes *μέν*. At *τε* respondet sequenti particulae *δέ*. v. Herm. ad Vig. p. 836, 317. Verba *εἰ* (ob, *num*, ut 4, 30. 37.) *βούλονται* pendent a *λέγοντα*. Infinitivi *παραδοῦναι* et *χρήσασθαι* pendent a *βούλονται*, et infinitivus *κολάζειν* a verbis *δικασταῖς χρήσασθαι*. Licebat etiam scribere sic: *καὶ δικασταῖς ἐκείνοις χρήσασθαι, ὥστε τοὺς τε ἀδίκους κολάζειν* etc. De Quinqueviris v. Pausan. 3, 9, 11. et Od. Muell. Dor. 2. p. 116. adn. 8.

δὲ αὐτοῖς κήρυκα λέγοντα, εἰ βούλονται παραδοῦναι τὴν πόλιν ἑκόντες τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ δικασταῖς ἐκείνοις χρήσασθαι, τούς τε ἀδίκους κολάζειν, παρὰ δίκην δὲ οὐδένα. τοσαῦτα μὲν ὁ κήρυξ εἶπεν· οἱ δέ, ἦσαν γὰρ ἤδη ἐν τῷ ἀσθενεστάτῳ, παρέδοσαν τὴν πόλιν. καὶ τοὺς Πλαταιέας ἔτρεφον οἱ Πελοποννήσιοι ἡμέρας τινὰς ἐν ὅσῳ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος δικασταὶ πέντε ἄνδρες ἀφίκοντο. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν κατηγορία μὲν οὐδεμία προετέθη, ἠρώτων δὲ αὐτοὺς ἐπικαλεσάμενοι τοσοῦτον μόνον εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷ καθεστῶτι ἀγαθόν τι εἰργασμένοι εἰσίν. οἱ δ' ἔλεγον αἰτησάμενοι μακρότερα εἰπεῖν καὶ προτάξαντες σφῶν αὐτῶν Ἀστύμαχόν τε τὸν Ἀσωπολάου καὶ Λάκωνα τὸν Ἀειμνήστου πρόξενον ὄντα Λακεδαιμονίων. καὶ ἐπελθόντες ἔλεγον τοιάδε.

53 Τὴν μὲν παράδοσιν τῆς πόλεως, ὦ Λακεδαιμόνιοι, πιστεύσαντες ὑμῖν ἐποιησάμεθα οὐ τοιάνδε δίκην οἰόμενοι ὑφέξειν,

εἴ τι — ἀγαθόν τι] Gr. om. prius *τι*, delendum putes alterum *τι*, quod Popp. tuetur loco Plaut. Asin. 4, 1, 40. *ne quid sui membri commoveat quicquam*, et adire iubet Porson. Addend. ad Eurip. Hecub. p. 103. ed. Lips. pr., Herm. ad Soph. Tr. 940. Fritzsch. Quaestt. Lucian. p. 23 sq. Haec quaestio repetitur c. 54. 68. Horum priori loco semel tantum *τι* extat, altero bis leguntur verba *εἴ τι ἀγαθόν τι*, ubi tamen Bekk. cum libris plerisque omisit alterum *τι*, et postremo ne vulgo quidem *τι* post *ἀγαθόν* reperitur.

οἱ δ' ἔλεγον — καὶ ἔλεγον] *Καί* Popp. accipit ut dictum pro *οἵ*, siquidem Thuc. pro pronominibus relativis et talibus particulis, quae seriem orationis singulis in locis clare indicant, usurpat eas, quae non vim habent nisi copulandi. Addit, qui postrema verba *καὶ ἐπελθόντες ἔλεγον τοιάδε* ad *οἱ δ' ἔλεγον*, non ad oratores proxime nominatos referrent, eos pleonasmi plane damnandi: *οἱ δ' ἔλεγον καὶ ἔλεγον* Thucydidem reum facere.

53. *πιστεύσαντες* etc.] Ordo est *καὶ ἐν δικασταῖς δεξάμενοι γενέσθαι, οὐκ ἐν ἄλλοις ἢ ὑμῖν*, sive *ἐν δικασταῖς μὲν, οὐκ ἐν ἄλλοις δέ* etc. „In praepositione *ἐν* repetita fortasse cum Heilm. haereas. Quae tamen nonnunquam etiam ante appositionem accedit. Conf. Voigtl. ad Lucian. D. M. 14, 5.“ Popp. Ordo participiorum hic est: *ἐποιησάμεθα — οἰόμενοι καί — (δεξάμενοι) ἡγούμενοι.* Nexus participiorum *δεξάμενοι* et *ἡγούμενοι* talis est, ut *δεξάμενοι* causam contineat, cur *ἡγοῦνται*. Idem igitur est ac si scripsisset: *καὶ, ἐπεὶ ἐδεξάμεθα οὐκ ἐν ἄλλοις δικασταῖς γενέσθαι ἢ ὑμῖν, ἡγούμενοι* etc. „Tradidimus vobis urbem, tum quia iudicium legitimum exspectabamus, tum quia conditionem ponebamus, ne coram aliis quam vobis iudicibus causam diceremus, ne ab aliis nobis ius diceretur, quam a vobis, ut quos aequos fore existimaremus. In utroque decepti sumus: iure enim suspicamur, hic non iudicatum, sed poenam irrogatum iri, et vos ab aequitate esse alienissimos. Hoc inde colligimus, quod non ante crimina, ad quae responderemus, quibusque accusatio contineretur, edocti sumus; sed ipsi veniam dicendi petivimus, et quod interrogatio etc.“ Bred. Mox ad *ὥσπερ καὶ ἔσμεν* supple *οὐκ ἐν ἄλλοις*. Deinde in verbis *μὴ — ἡμαρτήκαμεν* indicativus significat, Plataeensibus persuasum fuisse, se iure timere, eosque rem futuram propemodum certo praevidisse. v. Herm. Opuscc. Vol. 3. p. 187., ad Vig. p. 810, 270. Matth.

νομιωτέραν δέ τινα ἔσεσθαι, καὶ ἐν δικασταῖς οὐκ ἐν ἄλλοις δεξάμενοι, ὥςπερ καὶ ἐσμέν, γενέσθαι ἢ ὑμῖν, ἡγούμενοι τὸ ἴσον μάλιστ' ἂν φέρεσθαι. νῦν δὲ φοβούμεθα μὴ ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν· τόν τε γὰρ ἀγῶνα περὶ τῶν δεινοτάτων εἶναι εἰκότως ὑποπτεύομεν καὶ ὑμᾶς μὴ οὐ κοινοὶ ἀποβῆτε, τεκμαιρόμενοι προκατηγορίας τε ἡμῶν οὐ προγεγενημένης ἣ χρὴ ἀντειπεῖν, ἀλλ' αὐτοὶ λόγον ἠτησάμεθα, τό τε ἐπερώτημα βραχὺ ὄν, ὦ τὰ μὲν ἀληθῆ ἀποκρίνασθαι ἐναντία γίγνεται, τὰ δὲ ψευδῆ ἔλεγχον ἔχει. πανταχόθεν δὲ ἄποροι καθεστῶτες ἀναγκαζόμεθα καὶ ἀσφαλέστερον δοκεῖ εἶναι εἰπόντας τι κινδυνεύειν· καὶ γὰρ ὁ μὴ ῥηθεὶς λόγος τοῖς ὦδ' ἔχουσιν αἰτίαν ἂν παράσχοι ὡς εἰ ἐλέχθη σωτήριος ἂν ἦν. χαλεπῶς δὲ ἔχει ἡμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ πειθώ. ἀγνῶτες μὲν γὰρ ὄντες ἀλλήλων ἐπειςενεγκάμενοι μαρτύρια ὧν ἄπειροι ἦτε ὠφελούμεθ' ἄν· νῦν δὲ πρὸς εἰδότας πάντα λελέξεται, καὶ δέδιμεν οὐχὶ μὴ προκαταγνόντες ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἧσσους εἶναι τῶν ὑμετέρων ἔγκλημα αὐτὸ ποιῆτε, ἀλλὰ μὴ ἄλλοις χάριν φέροντες
54 ἐπὶ διεγνωσμένην κρίσιν καθιστώμεθα. παρεχόμενοι δὲ ὅμως ἃ ἔχομεν δίκαια πρός τε τὰ Θηβαίων διάφορα καὶ ἐς ὑμᾶς καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τῶν εὖ δεδρασμένων ὑπόμνησιν ποιησόμεθα καὶ πείθειν πειρασόμεθα. φαμὲν γὰρ πρὸς τὸ ἐρώτημα τὸ βραχὺ εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἀγαθὸν πεποιήκαμεν, εἰ μὲν ὡς πολεμίους ἐρωτᾶτε, οὐκ ἀδικεῖσθαι ὑμᾶς μὴ εὖ παθόντας, φίλους δὲ νομίζοντας αὐτοὺς ἁμαρτάνειν μᾶλλον τοὺς ἡμῖν ἐπιστρατεύσαντας. τὰ δ' ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ πρὸς τὸν Μῆδον ἀγαθοὶ γεγενήμεθα, τὴν μὲν οὐ λύσαντες νῦν πρότεροι, τῷ δὲ ξυνεπιθέμενοι τότε ἐς ἐλευ-

p. 1001. Dissen. de Temp. et Modis Verb. Gr. p. 33 sq. Deinde *ἀμφοτέρων* intellige *δίκης νομιμωτέρας* et *τοῦ ἴσου*. Et verbum *τεκμαιρόμενοι* construitur tum cum casu participii absoluto (velut hic cum genit. et nominat. participii), tum ponitur sequente *ὅτι* (ut 1, 1.) et sequente *ἀπό*, *ἐκ*, tum dativo iungitur. v. Krueg. ad Dionys. p. 116. coll. Matth. §. 396. 2. p. 724. Paulo post dicit *προκατηγορίας οὐ προγεγενημένης*, etenim si accusatio contra eos instituta fuisset, iis credere licebat, non iam Spartanos de causa sua decidisse, et sperare fore, ut crimina defensione diluerent. Sic vero ad brevem illam interrogationem nihil restabat, nisi aut negando aut confitendo respondere, quorum utrumque damnosum erat.

προκαταγνόντες] i. e. *praedamnantes nos propterea, quod iudicetis.* De qua breviloquentia et emphasi v. Pflugk. ad Eurip. Heracl. 21. Popp. Et *τὰς ἀρετὰς* est unsere Verdienste. Heilm. ihr möchtet unsere Verdienste gegen euch geringer finden, als die eurigen gegen uns. Mox proprie scribendum erat vel *ἀλλὰ μὴ, ἄλλοις χάριν φέροντες, ἐπὶ διεγνωσμένην κρίσιν ἡμᾶς καθιστῆτε*, vel *ὑμῶν φερόντων καθισιώμεθα*. At enim et ipsi Plataeenses *χάριν φέρουσι* Thebanis voluntate Spartanorum.

54. *νομίζοντας, αὐτούς*] i. e. *εἰ δὲ φίλους νομίζετε ἡμᾶς, αὐτοὺς* (ihr selbst) *ἁμαρτάνειν μᾶλλον* etc.

θερίαν τῆς Ἑλλάδος μόνοι Βοιωτῶν. καὶ γὰρ ἠπειρῶταί τε ὄντες ἐναυμαχήσαμεν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, μάχῃ τε τῇ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γῇ γενομένῃ παρεγενόμεθα ὑμῖν τε καὶ Παυσανίᾳ· εἴ τέ τι ἄλλο κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐγένετο ἐπικίνδυνον τοῖς Ἕλλησι, πάντων παρὰ δύναμιν μετέσχομεν. καὶ ὑμῖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰδίᾳ, ὅτεπερ δὴ μέγιστος φόβος περιέστη τὴν Σπάρτην μετὰ τὸν σεισμὸν τῶν ἐς Ἰθώμην Εἱλώτων ἀποστάντων, τὸ τρίτον μέρος ἡμῶν αὐτῶν ἐξεπέμψαμεν ἐς ἐπικουρίαν· ὧν οὐκ εἰκὸς ἀμνημονεῖν. καὶ τὰ μὲν παλαιὰ καὶ μέγιστα τοιοῦτοι ἠξιώσα-55
μεν εἶναι, πολέμιοι δὲ ἐγενόμεθα ὕστερον. ὑμεῖς δὲ αἴτιοι· δεομένων γὰρ ξυμμαχίας ὅτε Θηβαῖοι ἡμᾶς ἐβιάσαντο, ὑμεῖς ἀπεώσασθε καὶ πρὸς Ἀθηναίους ἐκελεύετε τραπέσθαι ὡς ἐγγὺς ὄντας, ὑμῶν δὲ μακρὰν ἀποικούντων. ἐν μέντοι τῷ πολέμῳ οὐδὲν ἐκπρεπέστερον ὑπὸ ἡμῶν οὔτε ἐπάθετε οὔτε ἐμελλήσατε.

μόνοι Βοιωτῶν] imo cum Thespiensibus et Haliartiis, testibus Herodoto et Pausania. Popp.

ἠπειρῶται] v. Herodot. 8, 1. Demosth. adv. Neaer. p. 1377. „Herodotus 9, 28. Plataeenses misisse quidem ad Pausaniae exercitum sexcentos testatur, sed pugnam a solis Lacedaemoniis, Tegeatis et Atheniensibus pugnatam scribit. At Plataeenses, ut alias, Atheniensibus coniuncti fuisse existimandi sunt, licet non vera sint, quae Plut. V. Aristid. 20. de virtutis praemio iis dato scribit. Conf. Mitf. H. Gr. 2. p. 301." Popp.

εἴ τέ τι ἄλλο] Si Demostheni in re, quam tacent Herodotus et Plataeenses ipsi apud Thucydidem, fides est, eodem tempore cum altera dimidia parte exercitus ad Thermopylas certarunt. Itaque iratus iis Xerxes Plataeas pariter atque Thespias incolis vacuas combussit. v. Herodot. 8, 50. Diod. 11, 14. Iustin. 2, 12. Plataeenses autem ipsi, quum Graeci ab Artemisio recedentes Chalcidem venissent, statim ad exportandos suos conversi sunt (Herodot. 8, 44.) et in Peloponnesum aufugerunt (c. 50. et Diod.). Pugnae igitur ad Salaminem, ut ex Herodoti recensu singulorum ibi dimicantium populorum apparet, non adfuerunt, quamquam id tradit Demosthenes, minus cautus ille, quam Thucydides. Popp. Mox verba *μέγιστος φόβος* iunge cum *τῶν Εἱλώτων*. Et *ἡμῶν αὐτῶν* intellige *civium nostrorum* non conductitiorum, sociorum, inquilinorum, servorum etc. v. Od. Muell. Dor. 1. p. 190. Thuc. 1, 101.

55. *δεομένων*] Debebat scribere *δεομένους*. Conf. 4, 20. *ἡμῶν γὰρ καὶ ὑμῶν ταὐτὰ λεγόντων τό γε Ἑλληνικὸν ἴστε, ὅτι ὑποδεέστερον ὂν τὰ μέγιστα τιμήσει*. De re v. adnot. ad 3, 68. extr. Quod hic narratur, factum est Ol. 65, 1. (520.) Mox *οὐδὲν ἐκπρεπέστερον* Schol. recte exponit *οὐδὲν ἔξω τοῦ πρέποντος καὶ τοῦ ἁρμόζοντος*. Vid. adn. ad 1, 38. Ad *οὔτε ἐμελλήσατε* supple *πάσχειν*. „Ex hoc loco, ex 1, 134. 3, 92. et 8, 23. Buttmannum in Gr. max. §. 83. adn. 8. p. 324. aoristum *ἐμέλλησα* in sola *cunctandi* notione inveniri dicentem, falli cognoscimus." Popp. Mox de particula *οὐκ* post *εἰ* in verbis *εἰ δ' οὐκ ἐθελήσομεν* v. Baehr. in Creuz. Melet. crit. Vol. 3. p. 21. Buttm. Gr. §. 148. 2. b. adn. p. 423 sq. (ed. 13.). *Μή* hoc loco falsum esset. v. Herm. ad Vig. p. 833. Paulo post *ἄλλως τε καὶ οὕς* idem est quod *ἄλλως τε καὶ ὅτι αὐτοὺς — προσηγάγετο καὶ πολιτείας αὐτῶν μετέλαβεν*.

εἰ δ' ἀποστῆναι Ἀθηναίων οὐκ ἠθελήσαμεν ὑμῶν κελευσάντων, οὐκ ἠδικοῦμεν· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἐβοήθουν ἡμῖν ἐναντία Θηβαίοις ὅτε ὑμεῖς ἀπωκνεῖτε, καὶ προδοῦναι αὐτοὺς οὐκέτι ἦν καλόν, ἄλλως τε καὶ οὓς εὖ παθών τις καὶ αὐτὸς δεόμενος προσηγάγετο ξυμμάχους καὶ πολιτείας μετέλαβεν, ἰέναι δὲ ἐς τὰ παραγγελλόμενα εἰκὸς ἦν προθύμως. ἃ δὲ ἑκάτεροι ἐξηγεῖσθε

πολιτείας] Conf. infra in orat. Thebanorum c. 63., ubi Plataeenses itidem cives Atheniensium audiunt. Ergo civitatis ius Plataicum iam ante Ol. 88, 2. (427.) institutum fuit, quod vulgo ponunt demum post Plataeas Lacedaemoniis deditas i. e. post Ol. 88, 1. vel 2. (428.) institutum esse. v. Meier. de Bon. Damn. p. 52 sq. adnot. 165. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 282. Hoc ideo statuunt, quod Demosth. contr. Neaer. p. 1375 sqq. et Isocr. Panath. c. 35. Plataeenses civitate Attica post dirutas Plataeas donatos esse memoriae prodiderunt. Quam discrepantiam oratorum et Thucydidis ut tolleret, Meier. Thebanum oratorem ap. Thuc. 3, 63. ait minus accurate locutum ἐπιγαμίαν, ἔγκτησιν, ἀτέλειαν τοῦ μετοικεῖν, ἰσοτέλειαν nomine πολιτείας comprehendisse, qualia civitates amicae inter se communicare solerent, et Plataeensibus quoque multo ante plenum ius Plataicum data esse probabile sit. Non discrepat, quod Arn. protulit: „ius civitatis, quod sibi traditum esse orator hic commemorat, intelligendum est de privatis iuribus civium, iure connubii et commercii, non de publicis iuribus suffragiorum in concionibus ferendorum et magistratuum obtinendorum.“ Ac profecto publicis his iuribus, etiamsi Plataeensibus iam ante Plataeas dirutas tributa fuissent, non poterant nisi Athenis habitantes frui. At in superstites Plataeensium, qui ex urbe obsessa vel alio modo Athenas fuga devenerant publica et sacra iura civium collata esse, praeterquam quod cautum est, ne eorum ratio haberetur in creandis archontibus et in quibusdam sacerdotiis, quae quibusdam familiis propria essent, probabile fit ex decreto Atheniensium ap. Demosth. or. contr. Neaer. p. 1380. Reisk. Hoc decretum factum esse non in gratiam universorum Plataeensium, sed tantum eorum, qui in Attica consedissent, haec verba declarant: postquam enim dictum est, Archontibus fieri licere non ipsis profugis, sed eorum posteris (τοῖς ἐκ τούτων), hoc additur: καταυεῖμαι δὲ (δέδοκται) τοὺς Πλαταιέας εἰς τοὺς δήμους καὶ τὰς φυλάς. ἐπειδὰν δὲ νεμηθῶσι, μὴ ἐξέστω ἔτι Ἀθηναίῳ μηδενὶ γίγνεσθαι Πλαταιέων, μὴ εὐρομένῳ παρὰ τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων. Archontibus autem vel pleno iure civitatis donatis ideo fieri non licuit, quia ipsi phratriis exclusi nullam in colendis Apolline πατρῴῳ et Iove ἑρκείῳ partem habebant, quam demum liberi eorum adipiscebantur recepti, ut videtur, in phratriam avi materni. v. Herm. Antt. Gr. p. 188, 5. 6. coll. p. 284, 5. et de toto iure Plataico ibidem p. 221, 2. 3. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 149, 10. c. 271, 38.

ἃ δὲ — ἐξηγεῖσθε] Accusativus ἅ est *in quibus* et ponitur ex analogia verborum χρῆσθαί τινί τι. v. Matth. §. 409. 6. p. 749. Mox pro ἐδρᾶτε Anecdd. Bekk. 1. p. 143. habent ἐδρᾶτο, quod Reisk. ex coniectura scriptum volebat, et Popp. sic defendit: „eorum, quae ipsi duces male egerint, culpam sustinere ipsos, et per se intelligitur, neque ad excusandos Plataeenses facit. Sed eorum omnino, quae non recte gerantur, culpam non iis, qui imperio aliorum subiecti sint, sed iis, qui illos regant, tribuendam esse, hoc dicendum est.“ At hoc dici nequit, quia in bellis multa fiunt, quorum culpa, si qua cuiusquam est, non in duces conferri potest, sed in eos, qui parent. Orator dicit, belli gerendi rationem profectam esse ab Atheniensibus et Lacedaemoniis, non ab ipsis et aliis, quibus illi populi ἡγεμόνες quasi instrumentis usi essent. Hoc certe aliquid est ad excusandos Plataeenses.

τοῖς ξυμμάχοις, οὐχ οἱ ἑπόμενοι αἴτιοι εἴ τι μὴ καλῶς ἐδρᾶτε, ἀλλ' οἱ ἄγοντες ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα. Θηβαῖοι δὲ πολλὰ36 μὲν καὶ ἄλλα ἡμᾶς ἠδίκησαν, τὸ δὲ τελευταῖον αὐτοὶ ξύνιστε δι' ἅπερ καὶ τάδε πάσχομεν. πόλιν γὰρ αὐτοὺς τὴν ἡμετέραν καταλαμβάνοντας ἐν σπονδαῖς καὶ προςέτι ἑρομηνίᾳ ὀρθῶς ἐτι-

56. δι' ἅπερ] post τὸ τελευταῖον ita dictum esse videtur, ut ἢ ἐν οἷς post ἄλλο τι c. 38. extr.

ἑρομηνίᾳς] i. e. *festa mensis solennitate.* Ea modo est dies, quae dicitur νουμηνία, modo omnis menstrua ἑορτώδης ἡμέρα. Et I. hoc quidem stabilitur testimoniis Harpocrationis, et ex eo Suidae atque Hesychii. Suidas: ἑρομηνία, ἑρὰ ἑορτὴ κατὰ μῆνα. Sic etiam Etym. M. addens: ἡ ἐν τῷ μηνὶ ἑρὰ ἡμέρα. Et Schol. Pind. Nem. 3, 2. ἑρομηνίαι λέγονται αἱ ἐν τῷ μηνὶ ἑραὶ ἡμέραι οἷαι δήποτε θεοῖς ἀνειμέναι. II. Thuc. 2, 4. Plataeas a Thebanis τελευτῶντος τοῦ μηνός occupatas dicit. Hoc non repugnat alteri significationi vocis ἑρομηνία, qua νουμηνίαν significari diximus. Nam quae nocte τελευτῶντος τοῦ μηνὸς gesta sunt, orator Plataeensium νουμηνίᾳ (ἑρομηνίᾳ) gesta dicere poterat. Expugnatio postrema mensis nocte coepta primo die proximi mensis continuata et finita est. Et Schol. ad Pind. l. c. haec habet: αἱ τῶν μηνῶν ἀρχαὶ ἑραί εἰσι τοῦ Ἀπόλλωνος, quin disertis verbis id declarat Schol. in Nazianz. Stelit. 2. p. 106. ap. Albert. ad Hesych. Vol. 2. p. 26. τὰς νουμηνίας οἱ Ἕλληνες ἑρομηνίας ἐκάλουν κυρίως· καταχρηστικῶς δὲ καὶ τὴν ἑορτήν et ibidem M. Apostol. Lex. Ms. Gr. — Lat. ἑρομηνία, *Kalendae, solennitates mensis.* Ibidem apud Albertium Hemsterh. adnotavit: „Quam νεομηνίαν ex Psalmo Gregor. Nyss. Vol. 3. p. 339., eandem mox ἱερομηνίαν dixit. Vid. Aristid. Vol. 1. p. 256. C.“ Adde Petit. Legg. Att. p. 157. Wess. III. Quinetiam sunt, qui omnem diem festum ἱερομηνίαν dictum esse putent, ut auctor Gloss. ἱερομηνία, *festivi ludi*, Budaeus, Camerar. al. Atque hoc ipso loco „Haack. et Arn. nihil nisi diem festum ἑρομηνίαν valere putant, quibus nos propterea calculum adiiciamus, quod et pluralis αἱ ἑρομηνίαι c. 65. a Bloomfieldio impugnatus librorum omnium auctoritate stabilitur, et Buttm. in Indic. ad Demosth. Mid. p. 175., cui Dissen. ad Pind. Nem. 3, 2. in ed. min. suffragatur, ἑρομηνίαν non a μήν sed a μήνη (*luna, dies*) ducendum, ab ἑορτή ita tantum differre docet, ut ἑορτὴ ipsam sacram solennitatem (ein Fest), ἑρομηνία tempus, diem sacro consecratum (einen Fest-Feiertag) significet.“ Popp. IV. Extat quarta interpretatio: Schol. Pind. οἱ δὲ ἑρὸν μῆνα καθόλου λέγουσι κεκλῆσθαι (ἑρομηνίαν), ἐν ᾧ τὰ Νέμεα ἄγεται. Et paulo post: τὸν οὖν Δημητριῶνα μῆνά φησι Φιλόχορος ὅλον ψηφίσασθαι τοὺς Ἀθηναίους ἑρομηνίαν λέγεσθαι, οἷον ὅλον ἑορτήν. „Νεομηνία igitur primum proprie ἑρομηνία vocabatur, cuius tamen vocabuli notio usu ita extendebatur, ut non solum Kalendas, sed quemvis diem festum alicuius mensis, et postremo quasvis ferias ex pluribus diebus, quam uno, imo ex integro mense constantes, ut Nemea, mensem Carneum ap. Thuc. 5, 54., significaret. Quid? quod apud Lucianum Vol. 2. p. 789. de ἑρομηνίᾳ quatuor mensium legimus.“ Bloomf. Adde Dorv. ad Charit. p. 515. Duk. ad Thuc. 5, 54. Mox verus verborum ordo est τὸν νόμον καθεστῶτα πᾶσιν. v. Krueg. de Xen. Anab. p. 42. Deinde Wellau. ap. Popp. plenam orationem hanc esse monuit: εἰ γὰρ μὴ τοῖς ἡμῶν ἀδικήμασιν, ἀλλ' ὑμῶν τε τῷ χρησίμῳ καὶ ἐκείνων τῷ πολεμίῳ τὸ δίκαιον λήψεσθε. Verba autem τὸ δίκαιον λή-

μωρησάμεθα κατὰ τὸν πᾶσι νόμον καθεστῶτα τὸν ἐπιόντα πολέμιον ὅσιον εἶναι ἀμύνεσθαι, καὶ νῦν οὐκ ἂν εἰκότως δι' αὐτοὺς βλαπτοίμεθα. εἰ γὰρ τῷ αὐτίκα χρησίμῳ ὑμῶν τε καὶ ἐκείνων πολεμίῳ τὸ δίκαιον λήψεσθε, τοῦ μὲν ὀρθοῦ φανεῖσθε οὐκ ἀληθεῖς κριταὶ ὄντες, τὸ δὲ ξυμφέρον μᾶλλον θεραπεύοντες. καίτοι εἰ νῦν ὑμῖν ὠφέλιμοι δοκοῦσιν εἶναι, πολὺ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες μᾶλλον τότε ὅτε ἐν μείζονι κινδύνῳ ἦτε. νῦν μὲν γὰρ ἑτέροις ὑμεῖς ἐπέρχεσθε δεινοί· ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ καιρῷ, ὅτε πᾶσι δουλείαν ἐπέφερεν ὁ βάρβαρος, οἵδε μετ' αὐτοῦ ἦσαν. καὶ δίκαιον ἡμῶν τῆς νῦν ἁμαρτίας εἰ ἄρα ἡμάρτηται ἀντιθεῖναι τὴν τότε προθυμίαν, καὶ μείζω τε πρὸς ἐλάσσω εὑρήσετε καὶ ἐν καιροῖς οἷς σπάνιον ἦν τῶν Ἑλλήνων τινὰ

ψεσθε „videntur esse phrasis praegnans pro *iudicium facere* et *decretum exsequi*. Similis huic idiomati est locutio *λαμβάνειν δίκην*. Sed in hac altera significatio *sumendi poenas* sola inest.“ Bloomf. Ad verba *οἱ ἄλλοι Ἕλληνες — τότε* supple *ὠφέλιμοι ἦμεν*. Conf. 1, 86. *ἡμεῖς ὁμοῖοι καὶ τότε καὶ νῦν ἐσμέν*.

τῶν Ἑλλήνων τινά] i. e. *καὶ ἐν καιροῖς, ἐν οἷς σπάνιον ἦν τῶν Ἑλλήνων τινὰ ἀντιτάξασθαι ἀρετὴν τῇ Ξέρξου δυνάμει*. „Plurimi enim Graeci Xerxis imperio se subiecerunt. Conf. Herodot. 7, 132. 138.“ Popp. Mox *ἀσφαλείᾳ* est um ihrer Sicherheit willen, et verba *πρὸς τὴν ἔφοδον* iunge cum *τὰ ξύμφορα*. Dativus *αὐτοῖς* refertur et ad *ξύμφορα* et ad *ἔφοδον*, ut sit das Nützliche für sich in Bezug auf den Angriff auf sie (die Griechen). De verbis *τιμηθέντες ἐς τὰ πρῶτα* v. Thuc. 2, 71. Plut. V. Aristid. c. 20. 21. Deinde in verbis *περὶ τῶν αὐτῶν* nihil vetat, quominus *αὐτῶν* pro neutro accipias. In verbis *καίτοι χρή* haec videtur mens scriptoris esse: Lacedaemonios, qui omnia praesenti utilitati suae postponant, decere alia quoque cogitare, et, dum praesens commodum suum curant, aeternas leges honestatis, quibus vera utilitas continetur, non negligere. Ex vulgari scriptura *ἔχωσι* commode sensus non elicitur, quem ratio flagitat. Quare cum Heilm. malim *ἔχουσι*. Pro *ἡμῖν* Cass. Ven. F. Pal. It. Vat. H. Reg. (G.) Gr. D. E. Mosqu. m. Ar. Chr. Dan. marg. Steph. habent *ὑμῖν*, sicut I. s. v. al. man. Si *ἡμῖν* retines, sententia erit generalis, sin *ὑμῖν* praefers, ad Lacedaemonios, sicut reliqua, dirigetur. Totum locum ita converto: Dennoch sollte man über dasselbe Verfahren sich gleichbleibend dasselbe Urtheil fällen, und kein anderes Verfahren für heilsam achten, als wenn man rechtschaffenen Bundesgenossen zu jeder Zeit unverrückte Dankbarkeit beweist und wohl auch irgend einmal der augenblickliche Nutzen erreicht wird. Haec ita intelligenda sunt, quasi scripsisset: *καὶ τὸ παραυτίκα που ἡμῖν ὠφέλιμον ἅμα τῷ τῶν ξυμμάχων τοῖς ἀγαθοῖς βέβαιον τὴν χάριν ἔχειν καθιστᾶται*. Particula *που* indicat, id non semper fieri nec semper fieri debere, ut *praesens* statim utilitas consequatur ex honestate, eoque simul significatur, *τὸ ἐξ ἀεὶ ὠφέλιμον* ex fide propria et fide aliorum honoranda consequi secundum proverbium Ehrlich währt am längsten. Quodsi retineas vulgatam *ἔχωσι* et *ἡμῖν*, oratio primum non ad Lacedaemonios convertitur, sed *ἄνθρωποι* supplendum erit, deinde autem ratione intolerabili mutata persona *ἡμῖν* sequetur, quod non magis, quam illud, ferri potest. Alia ratio est loci 1, 42. *ξύμφορα δὲ, εἰ πολεμήσει, ἄλλα εἶναι*. Nam ibi *πολεμήσει* recte dictum pro *πολεμήσετε*, quia scriptor incepit per *τις*, nec rursus mutatur persona, ut praesenti loco per *ἡμῖν*.

ἀρετὴν τῇ Ξέρξου δυνάμει ἀντιτάξασθαι, ἐπῃνοῦντό τε μᾶλλον οἱ μὴ τὰ ξύμφορα πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτοῖς ἀσφαλείᾳ πράσσοντες, ἐθέλοντες δὲ τολμᾶν μετὰ κινδύνων τὰ βέλτιστα. ὧν ἡμεῖς γενόμενοι καὶ τιμηθέντες ἐς τὰ πρῶτα νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς δέδιμεν μὴ διαφθαρῶμεν Ἀθηναίους ἑλόμενοι δικαίως μᾶλλον ἢ ὑμᾶς κερδαλέως. καίτοι χρὴ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ὁμοίως φαίνεσθαι γιγνώσκοντας καὶ τὸ ξυμφέρον μὴ ἄλλο τι νομίσαι ἢ τῶν ξυμμάχων τοῖς ἀγαθοῖς ὅταν ἀεὶ βέβαιον τὴν χάριν τῆς ἀρετῆς ἔχουσι, καὶ τὸ παραυτίκα που ὑμῖν ὠφέλιμον καθιστῆται. προσκέψασθέ τε ὅτι νῦν μὲν παράδειγμα τοῖς 57
πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθίας νομίζεσθε· εἰ δὲ περὶ ἡμῶν γνώσεσθε μὴ τὰ εἰκότα, οὐ γὰρ ἀφανῆ κρινεῖτε τὴν δίκην

57. *μὴ τὰ εἰκότα*] i. e. *εἰ περὶ ἡμῶν γνώσεσθε μὴ τὰ εἰκότα, ἀλλὰ τὰ ἀπεικότα*. Sinten. ad Plut. Them. c. 1. p. 2 sq. De tripode v. 1, 132. Mox *ἀπωλλύμεθα* dedi ex Cass. et corr. Aug. pro vulgata *ἀπολλύμεθα*. Sensus est: *qui, quum Medi terra nostra potiti essent, periimus*. Praesens tamen *ἀπολλύμεθα* excusationem habere videri possit comparanti Germanicam linguam: denn so ungliücksvoll ist unser Verhängniss! erst gehen wir nach dem Siege der Perser zu Grunde, jetzt müssen wir vor euch, unseren ehemaligen besten Freunden, unterliegen, den Thebanern. Deinde verba *τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν — διαφθαρῆναι* Popp. male intelligere ait eos, qui iis non infortunium, quo urbs per bellum Persicum afflicta est, describi, sed inde a verbis *καὶ νῦν ἐν ὑμῖν* non de alio nisi de bello Peloponnesiaco scriptorem loqui putent hoc modo, ut Plataeenses dicantur, nisi urbem Lacedaemoniis dedidissent, futurum fuisse ut fame absumerentur, quum vero potestati eorum se permisissent, eo devenisse ut, ne capitis damnarentur, metuerent. Huic interpretationi obstare ait voculas *τότε μὲν — νῦν δέ*, ut quae, quum in *νῦν ἐν ὑμῖν Θηβαίων ἡσσώμεθα*, et in *τῶν τότε ξυμμάχων ὠφελεῖ οὐδείς* temporibus Persici et Peloponnesiaci belli distinguendis inserviant, etiam in *τότε μὲν, τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῷ διαφθαρῆναι, νῦν δὲ θανάτου κρίνεσθαι* eodem modo intelligendae sint. Plataeensium igitur hanc ait mentem esse oportere, sibi, quum Xerxes appropinquaret, urbem deserendam fuisse, in qua, si remansissent, futurum erat, ut a Persis obsidione clausi, quum auxilii spes nulla esset, deficiente commeatu expugnarentur. Quam Popponis interpretationem falsam esse, vel verbum *παρέδομεν* arguit, quippe quo non significetur, urbem desertam, ante adventum hostium relictam, sed obsessoribus traditam esse. Ne dicam, absurdum esse, Plataeenses, dicentes *δύο ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ὑπέστημεν* alterum horum certaminum intelligere prorsus fictum, quod nunquam incurrerant, sed incurrere poterant rebus multo aliter, quam evenerunt, evenientibus (ut Arn. animadvertit), quamquam ne timendum quidem erat, ne urbs Plataeensium a Persis obsidione cingeretur, quum immensa illa hostium multitudo oppidum primo impetu captura fuisset. Et quid obstant particulae *τότε μὲν — νῦν δέ*, quominus inde a verbis *καὶ νῦν ἐν ὑμῖν* omnia ad bellum Peloponnesiacum referantur? Quidni enim his particulis illic bellum Persicum a Peloponnesiaco, hic iisdem belli Peloponnesiaci duo tempora, alterum antiquius, alterum recentius discernantur? quum praesertim praeter Persicum bellum nihil sit, quo *οἱ τότε ξύμμαχοι* referantur. Minime igitur dubito, quin Heilm. recte senserit interpretatus: wir haben nun schon zum andernmal einen so harten Stand. Vor Kurzem hätten wir Hungers sterben müssen, wo

τήνδε, ἐπαινούμενοι δὲ περὶ οὐδ' ἡμῶν μεμπτῶν, ὁρᾶτε ὅπως μὴ οὐκ ἀποδέξωνται ἀνδρῶν ἀγαθῶν πέρι αὐτοὺς ἀμείνους ὄντας ἀπρεπές τι ἐπιγνῶναι, οὐδὲ πρὸς ἱεροῖς τοῖς κοινοῖς σκῦλα ἀπὸ ἡμῶν τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνατεθῆναι. δεινὸν δὲ δόξει εἶναι Πλάταιαν Λακεδαιμονίους πορθῆσαι, καὶ τοὺς μὲν πατέρας ἀναγράψαι ἐς τὸν τρίποδα τὸν ἐν Δελφοῖς δι' ἀρετὴν τὴν πόλιν, ὑμᾶς δὲ καὶ ἐκ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πανοικησίᾳ διὰ Θηβαίους ἐξαλεῖψαι. ἐς τοῦτο γὰρ δὴ ξυμφορᾶς προκεχωρήκαμεν, οἵτινες Μήδων τε κρατησάντων ἀπωλλύμεθα, καὶ νῦν ἐν ὑμῖν τοῖς πρὶν φιλτάτοις Θηβαίων ἡσσώμεθα καὶ δύο ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ὑπέστημεν, τότε μὲν τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῷ διαφθαρῆναι, νῦν δὲ θανάτου κρίνεσθαι. καὶ περιεώσμεθα ἐκ πάντων Πλαταιῆς οἱ παρὰ δύναμιν πρόθυμοι ἐς τοὺς Ἕλληνας ἐρῆμοι καὶ ἀτιμώρητοι· καὶ οὔτε τῶν τότε ξυμμάχων ὠφελεῖ οὐδείς, ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἡ μόνη ἐλπίς, 58δέδιμεν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε. καίτοι ἀξιοῦμέν γε καὶ θεῶν ἕνεκα τῶν ξυμμαχικῶν ποτε γενομένων καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας καμφθῆναι ὑμᾶς καὶ μεταγνῶναι εἴ τι ὑπὸ Θηβαίων ἐπείσθητε, τήν τε δωρεὰν ἀνταπαιτῆσαι αὐτοὺς μὴ κτείνειν οὓς μὴ ὑμῖν πρέπει, σώφρονά τε ἀντὶ αἰσχρᾶς κομίσασθαι χάριν, καὶ μὴ ἡδονὴν δόντας ἄλλοις κακίαν αὐτοὺς ἀντιλαβεῖν· βραχὺ γὰρ τὸ τὰ ἡμέτερα σώματα διαφθεῖραι, ἐπίπονον δὲ τὴν δύσκλειαν αὐτοῦ ἀφανίσαι. οὐκ ἐχθροὺς γὰρ ἡμᾶς εἰκότως τιμωρήσεσθε, ἀλλ' εὔνους, κατ' ἀνάγκην πολεμήσαντας. ὥςτε

wir nicht die Stadt übergeben hätten, und jetzo stehen wir vor einem Gericht, wo es auf unser Leib und Leben angesehen ist. De phrasi *θανάτου κρίνεσθαι* (vulgo *δίκῃ* interponebatur, sed om. a plurimis et bonis libris) v. Matth. p. 684. adn. 3.

58. *τὴν — δωρεάν*] i. e. *καὶ ἀξιοῦμεν ὑμᾶς τὴν δωρεὰν ἀνταπαιτῆσαι τοὺς Θηβαίους, μὴ κτείνειν* etc., wir bitten euch, von ihnen, den Thebanern, die Gegengefälligkeit zu verlangen, dass ihr nicht tödten sollet die euch zu tödten nicht ziemt. „In verbis *δωρεὰν ἀνταπαιτῆσαι* respicitur id, quod antea c. 53. dictum est *δέδιμεν μὴ ἄλλοις χάριν φέροντες* etc.“ Arn. Kruegero indigna coniectura est, quam protulit ad Dionys. p. 158. *ἀνταπαιτῆσαι αὖ, τοὺς μὴ κτείνειν* etc. i. e. *hanc a vobis gratiam reposcimus, ut eos ne interimatis, quos a vobis occidi non par est.* Qui supplicium deprecantur, non reposcunt gratiam, veniam petunt. Et ineptum foret dixisse *ἀνταπαιτῆσαι ἀξιοῦμεν*, pro *ἀνταπαιτοῦμεν*. Adde quod Popp. monuit, eam emendationem linguae rationi contrariam esse, quum nec articulum ante relativum pro demonstrativo positum a relativo ita divelli liceat (id quod exempla huius usus a Matth. §. 287. prolata probare dixit), nec Thuc. usquam alibi hunc Platonicum articuli usum sibi indulserit.

σώφρονα χάριν] i. e. wir bitten euch, dass ihr euch eine vernünftige Gefälligkeit erweisen lasset, statt eine schändliche zu erweisen, sive *ut vitae nostrae parcatis potius, quam supplicium in gratiam Thebanorum de nobis sumatis*, deinde *κακίαν ἀντιλαβεῖν* significat *malitiam vicissim accipere hominum iudicio* i. e. malitiae famam subire. v. Schoem. Obss. in Thuc. p. 18 sq. De lege vetante, ne supplices trucidentur v. Feith. 3. Antt. Hom. 14., quem Duk. citavit.

καὶ τῶν σωμάτων ἄδειαν ποιοῦντες ὅσια ἂν δικάζοιτε καὶ προνοοῦντες ὅτι ἑκόντας τε ἐλάβετε καὶ χεῖρας προϊσχομένους, ὁ δὲ νόμος τοῖς Ἕλλησι μὴ κτείνειν τούτους, ἔτι δὲ καὶ εὐεργέτας γεγενημένους διὰ παντός. ἀποβλέψατε γὰρ ἐς πατέρων τῶν ὑμετέρων θήκας, οὓς ἀποθανόντας ὑπὸ Μήδων καὶ ταφέντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐτιμῶμεν κατὰ ἔτος ἕκαστον δημοσίᾳ ἐσθήμασί τε καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις, ὅσα τε ἡ γῆ ἡμῶν ἀνεδίδου ὡραῖα, πάντων ἀπαρχὰς ἐπιφέροντες, εὔνοι μὲν ἐκ φιλίας χώρας, ξύμμαχοι δὲ ὁμαίχμιοι ποτὲ γενομένοις. ὧν ὑμεῖς τοὐναντίον ἂν δράσαιτε, μὴ ὀρθῶς γνόντες. σκέψασθε δέ· Παυσανίας μὲν γὰρ ἔθαπτεν αὐτοὺς νομίζων ἐν γῇ τε φιλίᾳ τιθέναι καὶ παρ' ἀνδράσι τοιούτοις· ὑμεῖς δὲ εἰ κτενεῖτε ἡμᾶς καὶ χώραν τὴν Πλαταιΐδα Θηβαΐδα ποιήσετε, τί ἄλλο ἢ ἐν πολεμίᾳ τε καὶ παρὰ τοῖς αὐθένταις πατέρας τοὺς ὑμετέρους καὶ ξυγγενεῖς ἀτίμους γερῶν ὧν νῦν ἴσχουσι καταλείψετε; πρὸς δὲ καὶ γῇ ἐν ᾗ ἠλευθερώθησαν οἱ Ἕλληνες δουλώσετε, ἱερά τε θεῶν οἷς εὐξάμενοι Μήδων ἐκράτησαν ἐρημοῦτε, καὶ θυσίας τὰς πατρίους τῶν εἰσαμένων καὶ κτισάντων ἀφαιρήσεσθε. οὐ πρὸς τῆς ὑμε-59τέρας δόξης, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τάδε οὔτε ἐς τὰ κοινὰ τῶν

ἐσθήμασι] Arn. adnotavit, morem mortuos sepeliendos opulentis vestibus induendi vel tales vestes in rogum conferendi et una concremandi, quem memorant Plut. V. Al. M. c. 21. Marc. 30. Pelop. 33. Lucian. de Luct. c. 11. Vol. 7. p. 211. Bip., et quem explicat Dorv. ad Charit. p. 241. 243., nihil spectare ad id, quod hic memoratur, ad vestes quotannis in mortuorum tumulis oblatas. Melius Levesqu. contulit Tacit. 3. Ann. 2. De causis huius superstitionis quaerit Arn. et Plataeensium annui huius sacri totam rationem multis describit Plut. V. Aristid. c. 21. De verbis *τί ἄλλο ἢ — καταλείψετε* v. Matth. p. 917. 11. Et *αὐθένται*ς Schol. exponit per *φονεῦσιν*. *Αὐθένται κυρίως οἱ αὐτόχειρες καὶ οἱ πολέμιοι· οἱ δὲ νῦν αὐθέντας τοὺς κυρίους καὶ δεσπότας. αὐθέντας δὲ τοὺς Θηβαίους ὧδέ φησι.* Prima explicatio vera est; nam Thebani steterant a partibus Persarum. v. Lobeck. ad Phryn. p. 120. Herm. ad Soph. Antig. 1160. Mox *ἐρημοῦντες* praesens pro futuro est. At Matth. §. 181. 2. c. et Buttm. Gr. max. Vol. 1. p. 403. pro futuro *ἐρημώσετε* acceperunt. Porro *τὰς πατρίους θυσίας* intelligit sacra, quae instituerant patres eorum, qui loquuntur, et Spartanorum, ad quos loquuntur. Quae si cum terra Plataeensium in Thebanos conferent, primis conditoribus eripient. „Quamquam non erat lege vetitum, aliena sacra suscipere, ut patet ex 4, 98. *καὶ γὰρ Βοιωτοὺς καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἄλλων, ὅσοι ἐξαναστήσαντές τινα βίᾳ νέμονται γῆν, ἀλλοτρίοις ἱεροῖς τὸ πρῶτον ἐπελθόντας, οἰκεῖα νῦν κεκτῆσθαι.*“ Arn., contra quem Popp. monuit, eo loco de templis alienis occupandis et Diis illarum regionum vindicandis agi; praesente autem loco de sacrificiis, quae a Thebanis futurum fuisse ut negligerentur.

τῶν εἰσαμένων] Ita Pal., nisi quod spiritu leni utitur. Cass. Ven. C. *ἐσαμένων*, sed Cass. abrasa secunda litera. Alterutrum probandum fuisse ex Buttm. Gr. max. §. 108. II. adn. 7. et Matth. Ind. Verb. Anomal. in *ΕΩ* apparet; illud ob Herodoti et Plutarchi auctoritatem praestare visum est. Vulgo *ἐσσαμένων*. Popp.

59. *οὐ πρὸς — δόξης*] i. e. *οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης τάδε ἐστίν, οὔτε τὸ ἁμαρτάνειν, οὔτε τὸ ἡμᾶς διαφθεῖραι· φείσασθαι δὲ*

Ἑλλήνων νόμιμα καὶ ἐς τοὺς προγόνους ἁμαρτάνειν οὔτε ἡμᾶς τοὺς εὐεργέτας ἀλλοτρίας ἕνεκα ἔχθρας μὴ αὐτοὺς ἀδικηθέντας διαφθεῖραι, φείσασθαι δὲ καὶ ἐπικλασθῆναι τῇ γνώμῃ οἴκτῳ σώφρονι λαβόντας, μὴ ὧν πεισόμεθα μόνον δεινότητα κατανοοῦντας, ἀλλ' οἷοί τε ἂν ὄντες πάθοιμεν καὶ ὡς ἀστάθμητον τὸ τῆς ξυμφορᾶς, ᾧτινί ποτ' ἂν καὶ ἀναξίῳ ξυμπέσοι. ἡμεῖς τε, ὡς πρέπον ἡμῖν καὶ ὡς ἡ χρεία προάγει, αἰτούμεθα ὑμᾶς Θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους καὶ κοινοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐπιβοώμενοι πεῖσαι τάδε, προφερόμενοι ὅρκους οὓς οἱ πατέρες ὑμῶν ὤμοσαν μὴ ἀμνημονεῖν, ἱκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρώων τάφων καὶ ἐπικαλούμεθα τοὺς κεκμηῶτας μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις μηδὲ τοῖς ἐχθίστοις φίλτατοι ὄντες παραδοθῆναι. ἡμέρας τε ἀναμιμνήσκομεν ἐκείνης ᾗ τὰ λαμπρότατα μετ' αὐτῶν πράξαντες νῦν ἐν τῇδε τὰ δεινότατα κινδυνεύομεν παθεῖν. ὅπερ δὲ ἀναγκαῖον τε καὶ χαλεπώτατον τοῖς ὧδε ἔχουσι, λόγου τε-

πρὸς ὑμετέρας δόξης ἐστίν. Deinde Graece dici potest tum *φείσασθαι οἴκτον λαβόντας*, tum *φείσασθαι οἴκτῳ λαβόντας* sc. *αὐτόν* (*τὸν οἶκτον*), pro *φείσασθαι οἴκτῳ* utrumque. Conf. 5, 15. *ἐπιθυμίᾳ τῶν ἀνδρῶν κομίσασθαι* sc. *αὐτούς*. Soph. El. 47. v. Erf. ad Soph. Ant. 23. et Herm. ad Oed. C. 475. Dativus *οἴκτῳ σώφρονι* ut exquisitius et ex auctoritate librorum optimorum vulgatae *οἶκτον σώφρονα* praelatus est.

ἀλλ' οἷοί τε] Schol. *τουτέστιν εὐεργέται τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑμῶν αὐτῶν, διὰ τὰ ἐν Ἰθώμῃ*. Mox attractionis genus est pro *καὶ ὡς ἀστάθμητον, ᾧ τινί ποτ' ἂν καὶ ἀναξίῳ ἡ ξυμφορὰ ξυμπέσοι*. Et *τὸ τῆς ξυμφορᾶς* „non prorsus est idem, quod *ἡ ξυμφορά*, sed potius convenit cum phrasi Angl. nature of misfortune sive every thing about misfortune.“ Arn.

αἰτούμεθα — παραδοθῆναι] Hunc locum a nullo fere interprete recte intellectum esse Popp. ait. „Cohaerent, ait, verba *αἰτούμεθα ὑμᾶς μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις μηδὲ — παραδοθῆναι*. In medio inserta sunt praesidia, quibus Plataeenses utebantur, ut precum compotes fierent. Quemadmodum igitur scriptum est *ἐπιβοώμενοι* et *προφερόμενοι*, ita sequi debebat *γιγνόμενοι* et *ἐπικαλούμενοι*, pro quibus mutata structura verba finita inferuntur.“ Quid autem est, quod ita statuamus, quo fit ut tota enunciatio turbetur? „Et haec explicatio, Poppo postea ipse adiecit, copulam apud *ἱκέται* flagitaret, quae omissa ambiguitatem pareret, quum *ἐπιβοώμενοι ἱκέται γιγνόμεθα* potius ita iungeres, quasi illo hoc accuratius definiretur. Quoniam autem illic copulam excidisse parum verisimile videtur, Herm. *γιγνόμεθα* delendum esse audacius coniecit. Haack. in ed. 2. verba *αἰτούμεθα ὑμᾶς*, pluribus interiectis, graviori enunciatione *ἱκέται γιγνόμεθα ὑμῶν* repetita arbitratur, id quod nobis videtur durius et insolentius.“ Mihi structura haec esse videtur: *αἰτούμεθα ὑμᾶς πεῖσαι τάδε — αἰτούμεθα ὑμᾶς μὴ ἀμνημονεῖν — ἱκέται γιγνόμεθα καὶ ἐπικαλούμεθα μὴ γενέσθαι, μηδὲ — παραδοθῆναι*. Cum priori *αἰτούμεθα ὑμᾶς* iuncta est per participium sententia *ἐπιβοώμενοι θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους καὶ κοινοὺς τῶν Ἑλλήνων*, cum altero *αἰτούμεθα ὑμᾶς* item per participium iuncta haec sunt: *προφερόμενοι ὅρκους, οὓς οἱ πατέρες ὑμῶν ὤμοσαν*. Verba autem *ἱκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρώων τάφων καὶ ἐπικαλούμεθα τοὺς κεκμηῶτας* iungenda sunt cum *μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις* et sequentibus vel propter ea, quae extremo capite proximo orator dixerat: *σκέψασθε δέ· Παυσανίας μὲν γὰρ ἔθαπτεν αὐτοὺς νομίζων* etc., ubi v. adn.: Wir flehen zu den Gräbern eurer Väter um Schutz und bitten euch um ihrer Gebeine willen, lasset uns nicht den Thebanern unter die Hände gerathen und überliefert eure besten Freunde nicht ihren ärgsten Feinden etc. Dii *ὁμοβώμιοι* „sunt, quibus communiter in eadem ara sacra fiunt. Nam etiam pluribus Diis nonnunquam una ara sacrabatur. v. Kuhn. ad Polluc. 6, 155., ubi

quod adnotat de sex aris duodecim Diis Olympiae consecratis, est ex Schol. Pind. Ol. 5, 10., qui binos deos, qui in eadem ara colebantur, *συμβώμους* vocat, quemadmodum et Strab. 11. p. 512. Persicos quosdam *δαίμονας*, quibus eadem aedes et ara sacra erat. Adde Spanh. Epist. 3. ad Morell. p. 183. Quod eosdem *ὁμωχείας* vocatos dicit Kuhn., id est e Thuc. 4, 97., ubi v. Schol. Hesych. et Suid.“ Duk. At *ὁμοβώμιοι θεοί* hic videntur dei esse culti in aris, quae universis Graecis communes erant, velut Olympiae, Delphis. Heilm.: Gottheiten, die wir Griechen insgesamnt und auf gemeinschaftlichen Altären verehren.

κεκμηῶτας] Pollux 3, 107. *κεκμηκότας τοὺς ἀποθανόντας Θουκυδίδης εἴρηκε*. Cum Polluce I. Pal. Lugd. (qui habet *κεκμήκοτας*) cod. Bas. (et hic quidem ex emend.) marg. Steph. et Schol. faciunt, quare Buttm. Lexil. 2. p. 239. adn. non putat, vulgatam probam esse, quum nulla aperta poeticae formae ratio excogitari possit, quam tamen reliqui scripti libri habent, et iure in exemplaribus editis, donec causa et origo corruptelae aperta sit, retineri ait. Adde eiusdem Gr. max. Vol. 2. p. 162.

μετ' αὐτῶν πράξαντες] Alii libri sive *αὐτῶν* sive *ἑαυτῶν*, quod Priscianus 18. p. 1172. Putsch. dicit dictum esse pro *ἀλλήλων*. Ac sane in vulgata est, quod me pridem pupugit. *Μετ' αὐτῶν* nimirum refertur ad patres Spartanorum, quibuscum Plataeenses sese dicunt pugnasse apud urbem suam contra Persas. Quum vero hi ipsi, qui loquuntur, aequales sint praesentium Lacedaemoniorum; temporum ratio repugnat, quominus cum patribus horum adversus communes hostes pugnaverint, nisi sic te expedias, *πράξαντες* sive resoluto participio *ἐπράξαμεν* esse *noster populus pugnavit*. Sic vero obstat *κινδυνεύομεν*, quod ad solos nunc loquentes pertinere potest. Et *μεθ' ἑαυτῶν* „ideo valere *μετ' ἀλλήλων* non potest, quod et verbum primae personae sequitur, et, si *πράξαντες* de Plataeensibus et Lacedaemoniis una accipiendum esset, ad ambos etiam verba *κινδυνεύομεν παθεῖν* spectare deberent, quod sententia non permittit.“ Popp. Verba *μετ' αὐτῶν* videntur vel delenda esse, vel mutanda in *κατ' αὐτῶν* sc. *Θηβαίων*. Mox sententia per relativum incipiens *ὅπερ δέ* etc. e more Graecorum praeposita; relativum autem per appositionem *λόγου τελευτᾶν* explicatur, ut 4, 125. 5, 6. 7, 80. v. Matth. §. 476. extr. Genitivus porro iunctus cum *τελευτᾶν*, ut iungi solet cum *λήγειν* vel *παύεσθαι*. Eodem modo *βίου τελευτᾶν* Xen. Cyrop. 8, 7, 17. dixisse, Popp. adnotavit. Eodem modo intelligi possunt verba 3, 104. *ἐτελεύτα τοῦ ἐπαίνου*. v. Matth. p. 668. §. 355. Ita etiam *ἐπισχεῖν* et *παραλύειν* cum genitivo rei construitur 2, 65. et 8, 31. Sensus igitur idem est, ac si scripsisset: *παυόμενοι δὲ, ὅπερ ἀναγκαῖόν τε καὶ χαλεπώτατον τοῖς ὧδε ἔχουσι, τὸ λόγου τελευτᾶν δηλονότι, λέγομεν* etc. Et verba *αἰσχίστῳ ὀλέθρῳ* reddas Ammiani Marcell. 17, 9. verbis *ignavissimo mortis genere*. Schol. *Ὁμήρου* (Od. 12, 342.) *λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν*.“ Duk. citat Casaub. ad Dionys. A. R. 6, 86. Cerd. ad Virg. 9. Aen. 340., quibus adde Lobeck. ad Soph. Ai. 1048. Mox haud pauci libri habent *κατασήσαντες*, unde Popp. non iniuria coniecit reponendum esse *δίκαιοι κατασήσαντες*.

λευτᾶν, διότι καὶ τοῦ βίου ὁ κίνδυνος ἐγγὺς μετ' αὐτοῦ, πανόμενοι λέγομεν ἤδη ὅτι οὐ Θηβαίοις παρέδομεν τὴν πόλιν, εἰλόμεθα γὰρ ἂν πρό γε τούτου τῷ αἰσχίστῳ ὀλέθρῳ λιμῷ τελευτῆσαι, ὑμῖν δὲ πιστεύσαντες προσήλθομεν. καὶ δίκαιον, εἰ μὴ πείθομεν, ἐς τὰ αὐτὰ καταστήσαντας τὸν ξυντυχόντα κίνδυνον ἐᾶσαι ἡμᾶς αὐτοὺς ἑλέσθαι. ἐπισκήπτομέν τε ἅμα μὴ Πλαταιῆς ὄντες οἱ προθυμότατοι περὶ τοὺς Ἕλληνας γενόμενοι Θηβαίοις τοῖς ἡμῖν ἐχθίστοις ἐκ τῶν ὑμετέρων χειρῶν καὶ τῆς ὑμετέρας πίστεως ἱκέται ὄντες, ὦ Λακεδαιμόνιοι, παραδοθῆναι, γενέσθαι δὲ σωτῆρας ἡμῶν καὶ μὴ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐλευθεροῦντας ἡμᾶς διολέσαι.

60 Τοιαῦτα μὲν οἱ Πλαταιῆς εἶπον. οἱ δὲ Θηβαῖοι δείσαντες πρὸς τὸν λόγον αὐτῶν μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοί τι ἐνδῶσι, παρελθόντες ἔφασαν καὶ αὐτοὶ βούλεσθαι εἰπεῖν, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνοις παρὰ γνώμην τὴν αὐτῶν μακρότερος λόγος ἐδόθη τῆς πρὸς τὸ ἐρώτημα ἀποκρίσεως. ὡς δ' ἐκέλευσαν, ἔλεγον τοιάδε.

61 Τοὺς μὲν λόγους οὐκ ἂν ἠτησάμεθα εἰπεῖν, εἰ καὶ αὐτοὶ βραχέως τὸ ἐρωτηθὲν ἀπεκρίναντο, καὶ μὴ ἐπὶ ἡμᾶς τραπόμενοι κατηγορίαν ἐποιήσαντο καὶ περὶ αὐτῶν ἔξω τῶν προκειμένων καὶ ἅμα οὐδὲ ἠτιαμένων πολλὴν τὴν ἀπολογίαν καὶ ἔπαινον ὧν οὐδεὶς ἐμέμψατο. νῦν δὲ πρὸς μὲν τὰ ἀντειπεῖν δεῖ, τῶν δὲ ἔλεγχον ποιήσασθαι, ἵνα μήτε ἢ ἡμετέρα αὐτοὺς κακία ὠφελῇ μήτε ἡ τούτων δόξα, τὸ δ' ἀληθὲς περὶ ἀμφοτέρων ἀκούσαντες κρίνητε. ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς διάφοροι ἐγενόμεθα πρῶτον ὅτι ἡμῶν κτισάντων Πλάταιαν ὕστερον τῆς ἄλλης Βοιωτίας

61. *τὸ ἐρωτηθέν*] V. Matth. p. 749. et de passivo *ἠτιαμένων* v. ibidem p. 931. fin. Genitivus iste pendere putari non potest nisi ab *ἀπολογίαν*, si quidem *ἠτιαμένων* est neutrum (wegen nicht angeschuldigter Dinge), nec potest iungi cum *αὐτῶν*. Neutrum esse hinc apparet, quod ipsi quidem Plataeenses accusati esse negari non possunt, at a Thebanis dicuntur se defendisse propter res non exprobratas. *Καί*, quod est ante *ἅμα*, intellige *insuper*, ut 1, 2. in verbis *καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων*. De *πρὸς μὲν τὰ — τῶν δέ* v. Reiz. de Accent. Incl. p. 13. Wolf. coll. p. 69., ubi docet, utramque particulam et *μέν* et *δέ* semper in partitione atque oppositione articulum pronominalem sequi debere, non praecedere. Quam ob causam iam H. Steph. de Att. Lingu. idiomatis p. 184. notavit, *καινοπρεπῶς* Thucydidem loqui in isto loco (*πρὸς μὲν τὰ — τῶν δέ*), nam aliam hanc esse quam usitatam sedem particulae *μέν*. „Et sane, addit, haec sedes eius ante articulum pronominalem adeo inusitata est, ut Schol. acceperit articulum *τά*, quasi esset nomen indefinitum *τινά*. Quod fieri non potest.“ Adde Krueg. ad Dionys. p. 160. et Matth. p. 579. adn. 3., ibique citata sub lit. i. Conf. 3, 82. *ἐπὶ δὲ τῷ ἀγάλλονται*, 6, 66. *παρὰ δὲ τὸ κρημνοί*.

ὕστερον τῆς ἄλλης Βοιωτίας] Boeoti expulsi ex Thessalia per Thessalos occupaverunt Cadmeam, quae deinde Boeotia appellabatur, circiter annis 60 post bellum Troianum. v. Thuc. 1, 12. Paulo post potiti sunt Plataeis, Orchomeno et nonnullis aliis oppidis prius non subiectis, expulsa inde colluvie populorum, qui ibi prius habitaverant, Hyantibus, Thracibus, Pelasgis et al., qui inter antiquissimos Boeotiae incolas numerantur. Vid. Strab. 9, 2, 3. Arn. add. Od. Muell. Orchom. p. 396. Mans. Spart. 3, 2. p. 59. Klütz. de Foed. Boeot. p. 14 sq. Plass. H. Gr. Antiquiss. p. 614. Propter verba *ὥςπερ ἐτάχθη τὸ πρῶτον* v. Heyn. Opuscc. Acad. Vol. 1. p. 323 sq. Naturam principatus, quem Thebani postulabant, explicat idem p. 313. De passiva vi verbi *ἡγεμονεύεσθαι* v. Matth. p. 922. Propter verba *ἐπειδὴ προσηναγκάζοντο* v. Heyn. ibid. p. 314. adn.

καὶ ἄλλα χωρία μετ' αὐτῆς ἃ ξυμμίκτους ἀνθρώπους ἐξελάσαντες ἔσχομεν οὐκ ἠξίουν οὗτοι, ὥςπερ ἐτάχθη τὸ πρῶτον, ἡγεμονεύεσθαι ὑφ' ἡμῶν, ἔξω δὲ τῶν ἄλλων Βοιωτῶν παραβαίνοντες τὰ πάτρια, ἐπειδὴ προσηναγκάζοντο, προσεχώρησαν πρὸς Ἀθηναίους καὶ μετ' αὐτῶν πολλὰ ἡμᾶς ἔβλαπτον, ἀνθ' ὧν καὶ ἀντέπασχον. ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ βάρβαρος ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, 62 φασὶ μόνοι Βοιωτῶν οὐ μηδίσαι, καὶ τούτῳ μάλιστα αὐτοί τε ἀγάλλονται καὶ ἡμᾶς λοιδοροῦσιν. ἡμεῖς δὲ μηδίσαι μὲν αὐτοὺς οὐ φαμὲν διότι οὐδ' Ἀθηναίους, τῇ μέντοι αὐτῇ ἰδέᾳ ὕστερον ἰόντων Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας μόνους αὖ Βοιωτῶν ἀττικίσαι. καίτοι σκέψασθε ἐν οἵῳ εἴδει ἑκάτεροι ἡμῶν τοῦτο ἔπραξαν. ἡμῖν μὲν γὰρ ἡ πόλις τότε ἐτύγχανεν οὖτε κατ' ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον πολιτεύουσα οὔτε κατὰ δημοκρατίαν· ὅπερ δέ ἐστι νόμοις μὲν καὶ τῷ σωφρονεστάτῳ ἐναντιώτατον, ἐγγυτάτω δὲ τυράννου, δυναστεία ὀλίγων ἀνδρῶν εἶχε τὰ πράγματα. καὶ οὗτοι ἰδίας δυνάμεις ἐλπίσαντες ἔτι μᾶλλον σχήσειν, εἰ τὰ τοῦ Μήδου κρατήσειε, κατέχοντες ἰσχύι τὸ πλῆθος ἐπηγάγοντο αὐτόν· καὶ ἡ ξύμπασα πόλις οὐκ αὐτοκράτωρ οὖσα ἑαυτῆς τοῦτ' ἔπραξεν, οὐδ' ἄξιον αὐτῇ ὀνειδίσαι ὧν μὴ μετὰ νόμων ἥμαρτεν. ἐπειδὴ γοῦν ὅ τε Μῆδος ἀπῆλθε καὶ τοὺς νόμους ἔλαβε, σκέψασθαι χρὴ Ἀθηναίων ὕστερον ἐπιόντων τήν

62. *διότι οὐδ' Ἀθηναίους*] Pro *Ἀθηναίους* aliquis fortasse exspectaverit *Ἀθηναῖοι*, quin supplendum sit *ἐμήδισαν*, sed est eadem attractio, quae frequentior est in comparationibus. Popp. v. Matth. §. 448. Porro quid oligarchia sit, docet Luzac. de Socr. Civ. p. 68. v. adn. ad 2, 37. „*Ἰσόνομος* refertur ad aequabilitatem iuris, qua omnes cives utuntur in causis privatis et contra iniurias privatorum, quum sub forma oligarchiae, omnium deterrima, quam scriptor *δυναστείαν* appellat, ii, qui imperium tenebant, etiam in causis privatorum supra leges positi, cives pro libidine vexare et ludibrio habere possent. Vid. Aristot. Polit. 4, 5.“ Arn. Add. Od. Muell. Orchom. p. 407. Poppo *ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον* putat dictam esse *τὴν ἀπὸ γένους ὀλιγαρχίαν* seu *ἀριστοκρατικὴν ὀλιγαρχίαν*, quatenus in ea omnes nobiles *ὁμότιμοι* seu *ὅμοιοι* erant. Sic vero scriptor paulo post diceret Thebis eam formam imperii fuisse, quam hic fuisse negat.

ἐγγυτάτω δὲ τυράννου] Tacit. 6. Ann. 42. *Paucorum dominatio regiae libidini propior est.* v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 109, 11.

ὀλίγων ἀνδρῶν] Schol. *Ἀτταγίνου καὶ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν τῶν μηδισάντων μάλιστα.* v. Herodot. 9, 15. 85 sqq. Ad verba *μὴ μετὰ νόμων* supple *οὖσα*, in keiner gesetzlichen Verfassung. Quare paulo post dicit *ἐπειδὴ τοὺς νόμους ἔλαβε* i. e. nachdem der Staat seine gesetzliche Verfassung wieder erhielt, ubi simul tenendum est, duo verba *ἀπῆλθε* et *ἔλαβε*, quamquam diversis subiectis, iuxta se posita esse.

τε ἄλλην Ἑλλάδα καὶ τὴν ἡμετέραν χώραν πειρωμένων ὑφ' αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ κατὰ στάσιν ἤδη ἐχόντων αὐτῆς τὰ πολλά, εἰ μαχόμενοι ἐν Κορωνείᾳ καὶ νικήσαντες αὐτοὺς ἠλευθερώσαμεν τὴν Βοιωτίαν καὶ τοὺς ἄλλους νῦν προθύμως ξυνελευθεροῦμεν ἵππους τε παρέχοντες καὶ παρασκευὴν ὅσην οὐκ ἄλλοι τῶν ξυμμάχων. καὶ τὰ μὲν ἐς τὸν μηδισμὸν τοσαῦτα ἀπολο-
63 γούμεθα. ὡς δὲ ὑμεῖς μᾶλλόν τε ἠδικήκατε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀξιώτεροί ἐστε πάσης ζημίας, πειρασόμεθα ἀποφαίνειν. ἐγένεσθε ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ, ὡς φατέ, Ἀθηναίων ξύμμαχοι καὶ πολῖται. οὐκοῦν χρῆν τὰ πρὸς ἡμᾶς μόνον ὑμᾶς ἐπάγεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ξυνεπιέναι μετ' αὐτῶν ἄλλοις, ὑπάρχον γε ὑμῖν, εἴ τι καὶ ἄκοντες προσήγεσθε ὑπ' Ἀθηναίων, τῆς τῶν Λακεδαιμονίων τῶνδε ἤδη ἐπὶ τῷ Μήδῳ ξυμμαχίας γεγενημέ-

ἐχόντων αὐτῆς τὰ πολλά] post pugnam apud Oenophyta. vid. 1, 108. De pugna apud Coroneam v. 1, 113.

63. ἀξιώτεροι] i. e. digniores poena, quam nos, quos incusatis Graeciam prodidisse. Tenendum est, Thebanis multis annis post hoc tempus usque exprobratam esse agendi rationem, quam per bellum Persicum sequuti erant, et dictos esse usque sententiae obnoxios, quam Graeci foederati de omnibus civitatibus tulerant, quae arma cum Barbaris iunxissent, ut terra eorum Apollini sacraretur, ut decimae redituum Deo constanter solverentur, documento terram eorum eius Dei esse. v. Herodot. 7, 132. Xen. H. Gr. 6, 3, 20. 5, 35. ARN. At Thebanos cogitare non licet se dignos poena confessos esse. „*Vos iniuste egisse et digniores esse poena.* Quibusnam digniores? Thebanis vero. At eos poena dignos quis dicebat? Nisi forte *διὰ τὸν Μηδισμόν*. At ne hunc quidem tunc puniendum in Thebanis quisquam dicebat [certe ipsi non dicebant]. Solvendus ille comparativus in *μᾶλλον ἄξιοι*, ut *μᾶλλον* non ad *ἄξιοι* pertineat, sed ad totum: *digni estis poena potius* quam venia aut beneficio.“ BAU. Mox verba *ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ* „significant *ad auxilium contra nos ferendum.*“ ARN. Melius Port. *ut nos ulcisceremini.* Nam *ἡμετέρᾳ* pro *ἡμῶν* et hoc pro *καθ' ἡμῶν* dictum esse, iure cum Poppone asperneris. Mox alii libri *ἐπάγεσθαι*, alii *ὑπάγεσθαι*, quod sensum arcessendi non habet. v. Schaef. Melet. crit. p. 104. Arn. *ὑπάγεσθαι* intelligit *arcessere quasi subsignanum auxilium.* Contra quem Popp. disputat: „Haec vis huius verbi exemplis non est demonstrata, quae eo minus reperiantur, quod ipsa acies subsidiaria *οἱ ἐπίκτητοι*, non *οἱ ὑπότακτοι*, vocari solet; deinde paulo post de eodem facinore Plataeensium legitur *ἐπάγεσθαι*; denique Athenienses non ut pro subsidio consisterent, sed ut praesentes auxilium ferrent, a Plataeensibus arcessitos esse ex horum et Thebanorum virium comparatione et narratione Herodot. 6, 108. apparet.“ Ad verba *ὑπάρχον γε ὑμῖν* supple *τὸ μὴ ξυνεπιέναι.*

τῆς ξυμμαχίας] Schol. *διὰ τὴν ἐπὶ τῷ Μήδῳ συμμαχίαν ὑμῶν*, quo facilius esse debebat ad Lacedaemonios, socios quondam et amicos, redire et vinculum veteris amicitiae renectere. Mox *ὁμοίας χάριτας* dicit, quae salva iustitia et conferuntur et referuntur. Hic *αἰσχρὸν μᾶλλον* est *potius turpe.* Thebani dixerant, Plataeenses Atheniensibus non parem gratiam retulisse, sed indignam, quippe quae cum dedecore coniuncta esset, et ideo dicit *non parem gratiam*, quod beneficium ab Atheniensibus collatum non iniustum erat, gratia autem a Plataeensibus relata iniusta. Et tamen, aiunt, hoc potius turpe est,

νης, ἣν αὐτοὶ μάλιστα προβάλλεσθε· ἱκανή γε ἦν ἡμᾶς τε ὑμῶν ἀποτρέπειν καὶ τὸ μέγιστον, ἀδεῶς παρέχειν βουλεύεσθαι. ἀλλ' ἑκόντες καὶ οὐ βιαζόμενοι ἔτι εἵλεσθε μᾶλλον τὰ Ἀθηναίων. καὶ λέγετε ὡς αἰσχρὸν ἦν προδοῦναι τοὺς εὐεργέτας· πολὺ δέ γε αἴσχιον καὶ ἀδικώτερον τοὺς πάντας Ἕλληνας καταπροδοῦναι οἷς ξυνωμόσατε ἢ Ἀθηναίους μόνους, τοὺς μὲν καταδουλουμένους τὴν Ἑλλάδα, τοὺς δὲ ἐλευθεροῦντας. καὶ οὐκ ἴσην αὐτοῖς τὴν χάριν ἀνταπέδοτε οὐδὲ αἰσχύνης ἀπηλλαγμένην. ὑμεῖς μὲν γὰρ ἀδικούμενοι αὐτούς, ὡς φατέ, ἐπηγάγεσθε, τοῖς δὲ ἀδικοῦσιν ἄλλους ξυνεργοὶ κατέστητε. καίτοι τὰς ὁμοίας χάριτας μὴ ἀντιδιδόναι αἰσχρὸν μᾶλλον ἢ τὰς μετὰ δικαιοσύνης μὲν ὀφειληθείσας, ἐς ἀδικίαν δὲ ἀποδιδομένας. δῆλόν τε ἐποιή- 64
σατε οὐδὲ τότε τῶν Ἑλλήνων ἕνεκα μόνοι οὐ μηδίσαντες, ἀλλ' ὅτι οὐδ' Ἀθηναῖοι, ὑμεῖς δὲ τοῖς μὲν ταὐτὰ βουλόμενοι ποιεῖν, τοῖς δὲ τἀναντία. καὶ νῦν ἀξιοῦτε, ἀφ' ὧν δι' ἑτέρους ἐγένεσθε ἀγαθοί, ἀπὸ τούτων ὠφελεῖσθαι. ἀλλ' οὐκ εἰκός, ὥσπερ δὲ Ἀθηναίους εἵλεσθε, τούτοις ξυναγωνίζεσθε. καὶ μὴ προφέρετε τὴν τότε γενομένην ξυνωμοσίαν ὡς χρὴ ἀπ' αὐτῆς νῦν σώζεσθαι. ἀπελίπετε γὰρ αὐτὴν καὶ παραβάντες ξυγκατεδουλοῦσθε μᾶλλον Αἰγινήτας καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ξυνομοσάντων

pares gratias non referre, quam non referre eas, quae cum iustitia quidem contractae sunt, sed sine iniustitia solvi nequeunt. *Ὁμοία χάρις ἐνταῦθά ἐστι τὸ, ἐφ' οἷς εὖ τις πέπονθε καὶ ὅπως, ἐπὶ τούτοις καὶ οὕτω τὴν χάριν τῷ εὖ δεδρακότι ἀπομετρεῖν· οἷον εἴς τις εὖ παρά τινος πέπονθεν, ἐν ᾧ χρόνῳ ἠδικεῖτο παρά τινος. οὗτος ἀδικουμένῳ τῷ εὖ δεδρακότι ὀφείλει ἀντιμετρῆσαι τὴν χάριν, οὐ μὴν ἀδικοῦντι· αὕτη γὰρ ὁμοία χάρις, ἣν μὴ ἀντιδιδόναι αἰσχρόν. τὰς δὲ μετὰ δικαιοσύνης μὲν ὀφειληθείσας* (ὡς οἱ Πλαταιεῖς εἰ μετὰ δικαιοσύνης ἄρα εὐηγγήνηνται παρὰ τῶν Ἀθηναίων, ἅτε δὴ ἀδικούμενοι ὑπὸ τῶν Θηβαίων, καὶ τοῦτ' ἔστι χάρις ὀφειλομένη μετὰ δικαιοσύνης), *εἰς ἀδικίαν δὲ ἀποδιδομένας* (ὡς οἱ αὐτοὶ Πλαταιεῖς ἐπὶ τῷ δουλῶσαι τοὺς Ἕλληνας, ὅ ἐστι χάρις ἀποδιδομένη εἰς ἀδικίαν), *οὐκ αἰσχρὸν μὴ ἀντιδοῦναι ταύτας.* DUKAS. Mox supple *ἢ μὴ ἀντιδιδόναι τὰς μετὰ δικαιοσύνης* etc., quod supplementum fieri debere quum non vidisset, Schol. putavit, particulam *οὐκ* ante *αἰσχρόν* deesse. „Cic. de Off. 1, 15. *Non reddere beneficium* (*μὴ ἀντιδιδόναι χάριν*) *viro bono non licet* (*αἰσχρόν*), *modo id facere possit sine iniuria* (*τὰς ὁμοίας χάριτας*). At si non referri potest nisi cum iniuria (*εἰς ἀδικίαν ἀντιδιδομένας*), non referre (*μὴ ἀντιδιδόναι*) non turpe est viro honesto (*οὐκ αἰσχρόν*).“ ARN.

64. *ὅτι οὐδ' Ἀθηναῖοι*] Supple *ἐμήδισαν, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐμηδίσατε τοῖς μὲν ταῦτα* etc. Mox in verbis *ἀφ' ὧν — ἀπὸ τούτων* „proprie aut ex attractionis legibus *ἀπὸ τούτων* omittendum, aut attractione neglecta *ἃ ἐγένεσθε ἀγαθοί* scribendum erat. Nam sententia est: *ex iis rebus utilitatem percipere, in quibus bonos aliorum causa vos praebuistis.*“ POPP.

ἄλλους τινάς] *οἷον Σαμίους καὶ Βυζαντίους* (1, 117.) *καὶ Θασίους* (1, 101.) *καὶ ἄλλους.* DUKAS. Hi eo quidem tempore, quo Plataeenses cum Lacedaemoniis societatem inierunt, nondum *ξυνώμοσαν*, sed postea certe Plataeensium per Athenienses socii liberi fuerunt, donec

ἢ διεκωλύετε, καὶ ταῦτα οὔτε ἄκοντες ἔχοντές τε τοὺς νόμους οὕσπερ μέχρι τοῦ δεῦρο καὶ οὐδενὸς ὑμᾶς βιασαμένου ὥσπερ ἡμᾶς. τὴν τελευταίαν τε πρὶν περιτειχίζεσθαι πρόκλησιν ἐς ἡσυχίαν ὑμῶν ὥστε μηδ' ἑτέροις ἀμύνειν οὐκ ἐδέχεσθε. τίνες ἂν ὑμῶν δικαιότερον πᾶσι τοῖς Ἕλλησι μισοῖντο, οἵτινες ἐπὶ τῷ ἐκείνων κακῷ ἀνδραγαθίαν προὔθεσθε; καὶ ἃ μέν ποτε χρηστοὶ ἐγένεσθε, ὡς φατέ, οὐ προσήκοντα νῦν ἐπεδείξατε, ἃ δὲ ἡ φύσις ἀεὶ ἐβούλετο, ἐξηλέγχθη ἐς τὸ ἀληθές. μετὰ γὰρ Ἀθηναίων ἄδικον ὁδὸν ἰόντων ἐχωρήσατε. τὰ μὲν οὖν ἐς τὸν ἡμέτερόν τε ἀκούσιον μηδισμὸν καὶ τὸν ὑμέτερον ἑκούσιον ἀτ-
65τικισμὸν τοιαῦτα ἀποφαίνομεν. ἃ δὲ τελευταῖά φατε ἀδικηθῆναι, παρανόμως γὰρ ἐλθεῖν ἡμᾶς ἐν σπονδαῖς καὶ ἱερομηνίαις ἐπὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν, οὐ νομίζομεν οὐδ' ἐν τούτοις ὑμῶν μᾶλλον ἁμαρτεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἡμεῖς αὐτοὶ πρός τε τὴν πόλιν ἐλθόντες ἐμαχόμεθα καὶ τὴν γῆν ἐδηοῦμεν ὡς πολέμιοι, ἀδικοῦμεν· εἰ δὲ ἄνδρες ὑμῶν οἱ πρῶτοι καὶ χρήμασι καὶ γένει

ab his subacti sunt. Popp. Deinde ad *ὥσπερ ἡμᾶς* supple *οἱ ὀλίγαρχοι ἐβιάσαντο*. v. cap. 62. Et *ἀνδραγαθίαν προὔθεσθε* in adn. ad 2, 42. dixi esse *exhibebatis spectandam virtutem*. De *ὡς φατέ* v. cap. 54. Mox *οὐ προσήκοντα* etc. est ihr zeigtet eben, dass es nicht in eurem Wesen lag, sondern nur falscher Schein war. v. adnot. ad 2, 89.

ἐς τὸ ἀληθές] i. e. *in verum probata sunt* sive *ita comperta sunt, ut vera voluntatis vestrae ratio appareret*. Popp. Male Interpr. ad Callim. Vol. 1. p. 163. Ern. De verbis *ἄδικον ὁδὸν ἰόντων* v. Matth. p. 747. 4.

65. *ἐν — ἱερομηνίαις*] Quod supra c. 56. scriptor singularem posuit, hic pluralem, id ne quem perturbet. Nam pluralis non plures dies festos significat (sic enim iam supra pluralem positurus fuisset), sed sanctitatem diei, siquidem Graeci, ubi indolem et naturam rerum vel personarum (den Character und nicht das Individuelle) indicare volunt, licet singulas res et personas in mente habent, tamen plurali utuntur, an einem Tage, der als Monats-Festtag heilig war. Hic pluralis praecipue apud Tragicos in usu est. Vid. Herm. ad Vig. p. 739, 139. Dein *ἡμεῖς αὐτοί* est *nos sponte*. v. ibid. p. 733. Et *ἀδικοῦμεν* significat so sind wir die Schuldigen. v. Matth. p. 957. Miram consecutionem temporum: si nos agrum hostili modo *vastassemus*, sontes *sumus* notavit Popp., Bloomf. excusat dicendo, hunc usum praesentis populari consuetudini plurimarum linguarum communem esse.

ἄνδρες ὑμῶν] Schol. *οἱ περὶ Ναυκλείδην*. vid. 2, 2. Porro *οἱ γὰρ ἄγοντες* etc. dictum esse videri cum irrisione verborum oratorum Plataeensium c. 55. *οὐχ οἱ ἑπόμενοι αἴτιοι, ἀλλ' οἱ ἄγοντες*, Haack. adnotavit. Cavillatio est iniqua, nam alios *ἄγοντας* oratores illi in mente habuerant, de aliis orator Thebanus loquitur. Mox *πλείω παραβαλλόμενοι* est *plura periclitati*, sie setzten mehr ein. Ad *μηκέτι μᾶλλον γενέσθαι* supple *χείρους*. Porro dicitur aliquem *σωφρονίζειν*, qui eum verbis vel factis ab errore retrahit et ad sanam mentem reducit. Nos zur Besonnenheit bringen, interdum witzigen. Praeter has notiones grammatici adnotant istam, ut sit idem fere cum *ταπεινοῦν*. Vid. Schol. Thuc. 6, 78. 87. Et quidem saepe *τῷ ταπεινοῦν τὸ σωφρονίζειν* fit: est tamen explicatio nimis restricta. Hic interpretor: sie wollten euch zwingen, vernünftiger zu seyn. Conf. Thuc. 8, 1. ibique Scholl. ex

βουλόμενοι τῆς μὲν ἔξω ξυμμαχίας ὑμᾶς παῦσαι, ἐς δὲ τὰ κοινὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια καταστῆσαι, ἐπεκαλέσαντο ἑκόντες, τί ἀδικοῦμεν; οἱ γὰρ ἄγοντες παρανομοῦσι μᾶλλον τῶν ἑπομένων· ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖνοι, ὡς ἡμεῖς κρίνομεν, οὔθ' ἡμεῖς· πολῖται δὲ ὄντες ὥσπερ ὑμεῖς καὶ πλείω παραβαλλόμενοι, τὸ ἑαυτῶν τεῖχος ἀνοίξαντες καὶ ἐς τὴν αὐτῶν πόλιν φιλίως, οὐ πολεμίως, κομίσαντες, ἐβούλοντο τούς τε ὑμῶν χείρους μηκέτι μᾶλλον γενέσθαι, τούς τε ἀμείνους τὰ ἄξια ἔχειν, σωφρονισταὶ ὄντες τῆς γνώμης καὶ τῶν σωμάτων τὴν πόλιν οὐκ ἀλλοτριοῦντες, ἀλλ' ἐς τὴν ξυγγένειαν οἰκειοῦντες, ἐχθροὺς οὐδενὶ καθιστάντες,

emendatione Bekkeri, 8, 48. et Hemsterh. ad Polluc. 9, 138. Anecdd. Vol. 1. p. 203.

τῶν σωμάτων — οὐκ ἀλλοτριοῦντες] Schol. *ὠφελοῦντες καὶ τὰς γνώμας καὶ τὰ σώματα, τὰς μὲν γνώμας, ἵνα μὴ κακῶς βουλεύωνται, τὰ δὲ σώματα, ἵνα μὴ διαρπάζωσιν ἀλλήλους μηδ' ἐξελαύνωσι μηδὲ κακῶς ποιῶσι πολῖται πολίτας, ἵνα λάβωμεν τὸ σωφρονεῖν ἀντὶ τῆς ὠφελείας*. Unde patet, eum iunxisse *σωμάτων* cum *σωφρονισταί*, quod fieri nequit, quia sic *ἀλλοτριοῦντες* sine casu esset, et quomodo *τὰ σώματα σωφρονίζεσθαι* potuerint, intelligi nequit. Verbum *σωμάτων* pendet ab *ἀλλοτριοῦντες*, eiusque vera notio petenda est ex adn. ad 1, 141., ubi vidimus, *σώματα* esse cives militiam facientes, qui corpore reipublicae inserviunt, dum alii opibus. Causa cur orator vocabulo *σώματα* usus sit, in aperto est. Antitheton quaesivit vocis *γνώμης*, ut 1, 70. *ἔτι δὲ τοῖς μὲν σώμασιν ἀλλοτριωτάτοις ὑπὲρ τῆς πόλεως χρῶνται, τῇ γνώμῃ δὲ οἰκειοτάτῃ ἐς τὸ πράσσειν τι ὑπὲρ αὐτῆς*. Ceterum *σῶμα* constat significare statum hominum et servos *καὶ' ἐξοχήν*. v. Lob. ad Phryn. p. 578. Hoc igitur dedit concinnitati; sensus autem hic est: *ab urbe cives non abalienantes* (idem dixisset dicens *καὶ τῆς πόλεως τὰ σώματα οὐκ ἀποστεροῦντες*, ut 1, 40. *καὶ ἄλλου ἑαυτὸν οὐκ ἀποστερῶν*, ubi pariter exspectes *καὶ ἄλλον ἑαυτοῦ οὐκ ἀποστερῶν*, atque hic *τὰ σώματα τῆς πόλεως οὐκ ἀλλοτριοῦντες*. Conf. quem Bloomf. citat, Sap. Sirach. 11, 35. *ἀπαλλοτριώσας σε τῶν ἰδίων* et adn. ad Thuc. 1, 40.), *sed urbem suorum consanguineorum* i. e. Boeotorum *foederi adiungentes*. Ideo dicit, cives Plataeenses cum Thebanis facientes, ut Nauclidem, noluisse ab urbe cives abalienare (der Stadt den Dienst der Bürger nicht entziehen), quod a victoribus bellorum civilium factionis adversae homines plerumque exilio multabantur, quod revera noluerant Nauclides et qui eum sequebantur. v. Thuc. 2, 2. extr. *Πόλιν* autem (ut quidam faciunt) intelligi Boeotiam, absurdissimum est. Ubi terra *πόλις* dicitur? nec Boeotia Boeotiae adiungi dici potest, sed Plataeas Boeotorum foederi adiungere voluisse homines dicuntur, qui Thebanos adducebant.

ἐς τὴν ξυγγένειαν οἰκειοῦντες] Ephor. apud Ammon. D. Diff. Vocab. p. 70. (ap. Marx. p. 122.) ex emendat. Bekkeri ad Apollon. de Pronom. in Mus. Ant. Stud. Vol. 1. p. 442. *οὗτοι μὲν οὖν συνετάχθησαν εἰς τὴν Βοιωτίαν· τοὺς δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ὁμόρους προσοικοῦντας ἰδίᾳ Θηβαῖοι προσηγάγοντο πολλοῖς ἔτεσιν· ὕστερον δὲ οἱ σύμμικτοι ἦσαν πολλαχόθεν, ἐνέμοντο δὲ τὴν ὑπὸ τὸν Κιθαιρῶνα χώραν καὶ τὴν ἀπεναντίον τῆς Εὐβοίας· ἐκαλοῦντο δὲ Θηβαγενεῖς, ὅτι προσεγένοντο τοῖς ἄλλοις Βοιωτοῖς διὰ Θηβαίων*. Ubi Bekk. legit *προσοικειοῦντες ἰδίᾳ Θηβαῖοι προσηγάγοντο πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον, οἱ σύμμικτοι* etc. et „*προσοικειοῦν*, ait, Thucydidi est *ἐς τὴν ξυγγένειαν οἰκειοῦν*.“ Minus hoc quidem recte, siquidem de *προσοικειώσει* hominum

66 ἅπασι δ' ὁμοίως ἐνσπόνδους. τεκμήριον δὲ ὡς οὐ πολεμίως ἐπράσσομεν· οὔτε γὰρ ἠδικήσαμεν οὐδένα, προείπομέν τε τὸν βουλόμενον κατὰ τὰ πάντων Βοιωτῶν πάτρια πολιτεύειν ἰέναι πρὸς ἡμᾶς. καὶ ὑμεῖς ἄσμενοι χωρήσαντες καὶ ξύμβασιν ποιησάμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχάζετε, ὕστερον δὲ κατανοήσαντες ἡμᾶς ὀλίγους ὄντας, εἰ ἄρα καὶ ἐδοκοῦμέν τι ἀνεπιεικέστερον πρᾶξαι οὐ μετὰ τοῦ πλήθους ὑμῶν ἐξελθόντες, τὰ μὲν ὁμοῖα οὐκ ἀνταπέδοτε ἡμῖν, μήτε νεωτερίσαι ἔργῳ, λόγοις τε πείσειν ὥστε ἐξελθεῖν, ἐπιθέμενοι δὲ παρὰ τὴν ξύμβασιν, οὓς μὲν ἐν χερσὶν ἀπεκτείνατε, οὐχ ὁμοίως ἀλγοῦμεν· κατὰ νόμον γὰρ δή τινα ἔπασχον· οὓς δὲ χεῖρας προϊσχομένους καὶ ζωγρήσαντες ὑποσχόμενοί τε ἡμῖν ὕστερον μὴ κτενεῖν παρανόμως διεφθείρατε, πῶς οὐ δεινὰ εἴργασθε; καὶ ταῦτα τρεῖς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ πράξαντες, τήν τε λυθεῖσαν ὁμολογίαν καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸν ὕστερον θάνατον καὶ τὴν περὶ αὐτῶν ἡμῖν μὴ κτείνειν ψευσθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ἣν τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑμῖν μὴ ἀδικῶμεν, ὅμως φατὲ ἡμᾶς παρανομῆσαι καὶ αὐτοὶ ἀξιοῦτε μὴ ἀντιδοῦναι δίκην. οὐκ, ἢν γε οὗτοι τὰ ὀρθὰ γιγνώσκωσι· πάντων δὲ
67 αὐτῶν ἕνεκα κολασθήσεσθε. καὶ ταῦτα, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τούτου ἕνεκα ἐπεξήλθομεν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ἵνα ὑμεῖς μὲν εἰδῆτε δικαίως αὐτῶν καταγνωσόμενοι, ἡμεῖς δὲ ἔτι ὁσιώτερον τετιμωρημένοι, καὶ μὴ παλαιᾶς ἀρετάς, εἴ τις ἄρα καὶ ἐγένετο, ἀκούοντες ἐπικλασθῆτε, ἃς χρὴ τοῖς μὲν ἀδικουμένοις ἐπικούρους εἶναι, τοῖς δὲ αἰσχρόν τι δρῶσι διπλασίας ζημίας, ὅτι οὐκ ἐκ προσηκόντων ἁμαρτάνουσι. μηδὲ ὀλοφυρμῷ καὶ οἰκτῳ ὠφελείσθωσαν, πατέρων τε τάφους τῶν ὑμετέρων ἐπι-

diversae stirpis apud Ephorum, apud Thucydidem hominum consanguineorum (Plataeensium et Thebanorum) agitur.

66. *μήτε νεωτερίσαι — λόγοις τε πείσειν*] i. e. *τὸ μήτε νεωτερίσαι ἔργῳ, τό τε λόγοις* (durch Unterhandlungen) *πείσειν*. Infinitivi appositio sunt verborum *τὰ ὁμοῖα*. Lugd. *πεῖσαι*, quod praefert Popp., quum futuri infinitivi notio non apta sit. „Futurum tamen *πείσειν* Haackio in ed. 1. ideo videtur ferri posse, quia de conatu persuadendi tantum sermo sit. Ita Herm.: Ihr habt nicht Wort gehalten, nichts Thätliches *zu unternehmen*, sondern durch Vorstellungen uns zum Abzuge *bewegen zu wollen*. Arnoldio mutatio temporum similis ei videtur, quae c. 46. notata fuerit. Nam *νεωτερίσαι* rem, quae statim et semel gerenda fuerit, *πείσειν* aliquid, quod posterius esse et diutius durare oportuerit, designare.“ Popp. Verba *τρεῖς ἀδικίας* epexegesis sunt vocis *ταῦτα*. Verba *τήν τε λυθεῖσαν* etc. sic intelligo: *τήν τε ὁμολογίαν λύσαντες, καὶ τὸν ὕστερον θάνατον πράξαντες, καὶ ψευσάμενοι τὴν περὶ αὐτῶν ἡμῖν ὑπόσχεσιν μὴ κτείνειν.*

67. *διπλασίας ζημίας*] Arn. desiderat verbum *ἐπιφέρειν*. At *ζημίας* nunc non est *poenas*, sed Gegenstand der Bestrafung. Popponi *εἶναι διπλ. ζημ.* satis aptum videtur, quum *ἔστι τί μοι ζημία*, *mihi aliquid poenae est* Graece dicatur. Mox *οὐκ ἐκ προσηκόντων* est nicht ihrem Character und Wesen gemäss. v. Matth. p. 1134. Conf. 1, 86. *καίτοι εἰ ἐγένοντο — ἀγαθοὶ τότε, πρὸς δὲ ἡμᾶς κακοὶ νῦν, διπλασίας ζημίας ἄξιοί εἰσιν, ὅτι ἀντ' ἀγαθῶν κακοὶ γεγένηνται.*

βοώμενοι καὶ τὴν σφετέραν ἐρημίαν. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀνταποφαίνομεν πολλῷ δεινότερα παθοῦσαν τὴν ὑπὸ τούτων ἡλικίαν ἡμῶν διεφθαρμένην, ὧν πατέρες οἱ μὲν πρὸς ὑμᾶς τὴν Βοιωτίαν ἄγοντες ἀπέθανον ἐν Κορωνείᾳ, οἱ δὲ πρεσβῦται λελειμμένοι καὶ οἰκίαι ἐρῆμοι πολλῷ δικαιοτέραν ὑμῶν ἱκετείαν ποιοῦνται τούσδε τιμωρήσασθαι. οἴκτου τε ἀξιώτεροι τυγχάνειν οἱ ἀπρεπές τι πάσχοντες τῶν ἀνθρώπων· οἱ δὲ δικαίως, ὥσπερ οἵδε, τὰ ἐναντία ἐπίχαρτοι εἶναι. καὶ τὴν νῦν ἐρημίαν

τὴν νῦν ἐρημίαν] Schol. *τοῦτο πρὸς τὸν λόγον τῶν Πλαταιέων* (c. 57.) *ὃν εἶπον· „καὶ περιεώσμεθα ἐκ πάντων ἐρῆμοι καὶ ἀτιμώρητοι.“* De *παρηνόμησαν* v. Matth. 1. p. 310. Buttm. Gr. max. 1. p. 345. adn. 6. Mox exspectes *ἀνταποδιδόντες* vel *ἀνταποδώσοντες*. „Valla: *minores quam pro merito nunc poenas dabunt*, unde tamen *ἀνταποδώσοντες* ab eo inventum esse certo non colliges.“ Popp. Praesens *ἀνταποδιδόντες* vel *ἂν ἀνταποδόντες* Bekk. in ed. stereot. mavult. Vulgatam Arn. tuetur dicendo, aoristum positum esse pro futuro vel praesenti, quia Plataeenses Thebanis videbantur poenam dedisse, quum primum se in iudicium Quinquevirorum permiserunt. Quam explicationem aliquantum praeterito *τετιμωρημένοι* initio huius cap. adiuvari, Popp. monuit. Ad *τὴν ἴσην τιμωρίαν* cogita *οἷς οἱ ἡμέτεροι ὑπ' αὐτῶν ἔπαθον*, et ad *οὐχὶ προϊσχόμενοι* supple *ὡς οἱ ἡμέτεροι* v. cap. 66. Respicitur ad orationem Plataeensium c. 58. *ἑκόντας τε ἐλάβετε, καὶ χεῖρας προϊσχομένους* etc. Non potest fieri, ut participia *ἀνταποδόντες* et *προϊσχόμενοι* pendeant ab *παρηνόμησαν*, sed pendere debent a *πείσονται*. Quare sic distinguere malim: *κρίναντες· καὶ οὐκ ἀνταποδόντες νῦν τὴν ἴσην τιμωρίαν* (*ἔννομα γὰρ*), *πείσονται, καὶ οὐχὶ ἐκ μάχης χεῖρας προϊσχόμενοι — ἀλλὰ — παραδόντες*. Itaque *πείσονται* bis cogitandum est: *τὴν ἴσην τιμωρίαν πείσονται* et *ἔννομα γὰρ πείσονται*. Quis enim haec ferat: *παρηνόμησαν ἀνταποδόντες* et *προϊσχόμενοι*?, quod foret: *peccaverunt, quod vices reddiderunt et quod manus tetenderunt*. Simillimus est locus 6, 38. *πρὶν ἐν τῷ παθεῖν ὦμεν*, ubi *ὦμεν* bis cogitandum est. Verba *μὴ περιωσθῶμεν* et proxime praecedentia rursus per ludibrium verborum, quibus Plataeenses c. 57. utebantur, dicta sunt. De verbis *ἔπεσι κοσμηθέντες* conf. Soph. Ai. 1085. et adn. ad 2, 41. Paulo post *κεφαλαιώσαντες* significat wenn ihr das Allgemeine in Einem für Alle aufstellet, sive in Einem Falle das Beispiel für Alle gebet. Sunt, qui hunc locum ita intelligant: in Einem Todesurtheile Alle umfassend. Haec interpretatio falsa est: si enim verba *κεφαλαιώσαντες πρὸς τοὺς ξύμπαντας* cum sententia interposita (*ὥσπερ νῦν ὑμεῖς*) iungis, in sententia primaria nihil restat, nisi hoc: *ἦν οἱ ἡγεμόνες διαγνώμας ποιήσησθε*, id quod nullum sensum praebet aptum. Sin autem eadem illa verba iungis cum sententia primaria (*ἦν οἱ ἡγεμόνες κεφαλαιώσαντες πρὸς τοὺς ξύμπαντας διαγνώμας ποιήσησθε*) pro norma generali id poneretur, quod tantum exemplum est, sumtum ex praesenti causa Plataeensium. Sic enim, qui principatum tenent, iuberentur res omnes semper uno iudicio complecti, quod in praesenti tantum causa iuberi possunt. Imo *κεφαλαιώσαντες* est summarisch zusammennehmend i. e. in Einem Fall Alle einschliessend sive Einen Fall für alle Fälle gelten lassend, sine ullo personarum respectu, et sine exceptionibus severe et constanter in omnes agendo. Quod quam primum compertum esset, orator dicit, neminem turpia facta oratione tegere conaturum, sed potius quemque culpam vitaturum. De sensu verbi *κεφαλαιῶ*, quem dixi,

δι' ἑαυτοὺς ἔχουσι· τοὺς γὰρ ἀμείνους ξυμμάχους ἑκόντες ἀπεώσαντο. παρηνόμησάν τε οὐ προπαθόντες ὑφ' ἡμῶν, μίσει δὲ πλέον ἢ δίκῃ κρίναντες καὶ οὐκ ἀνταποδόντες νῦν τὴν ἴσην τιμωρίαν (ἔννομα γὰρ) πείσονται, καὶ οὐχὶ ἐκ μάχης χεῖρας προϊσχόμενοι, ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ἀπὸ ξυμβάσεως ἐς δίκην σφᾶς αὐτοὺς παραδόντες. ἀμύνατε οὖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τῷ τῶν Ἑλλήνων νόμῳ ὑπὸ τῶνδε παραβαθέντι καὶ ἡμῖν ἄνομα παθοῦσιν ἀνταπόδοτε χάριν δικαίαν ὧν πρόθυμοι γεγενήμεθα, καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περιωσθῶμεν ἐν ὑμῖν, ποιήσατε δὲ τοῖς Ἕλλησι παράδειγμα οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας προθήσοντες ἀλλ' ἔργων, ὧν ἀγαθῶν μὲν ὄντων βραχεῖα ἡ ἀπαγγελία ἀρκεῖ, ἁμαρτανομένων δὲ λόγοι ἔπεσι κοσμηθέντες προκαλύμματα γίγνονται. ἀλλ' ἦν οἱ ἡγεμόνες, ὥσπερ νῦν ὑμεῖς, κεφαλαιώσαντες πρὸς τοὺς ξύμπαντας διαγνώμας ποιήσησθε, ἧσσόν τις ἐπ' ἀδίκοις ἔργοις λόγους καλοὺς ζητήσει.

68 Τοιαῦτα δὲ οἱ Θηβαῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι δικασταὶ νομίζοντες τὸ ἐπερώτημα σφίσιν ὀρθῶς ἔξειν εἴ τι ἐν τῷ

vid. 6, 91. 8, 53. ibique Schol. et de substantivo κεφάλαιον (kurzer Inbegriff) 4, 50. 6, 6. 87. conf. adn. ad 1, 40. init. Et verba πρὸς τοὺς ξύμπαντας cum Schol. intellige τοὺς συμμάχους. Porro exspectes ἀλλ' ἦν οἱ ἡγεμόνες ποιήσωνται. Verum sensus hic est: ἀλλ' ἦν ἡγεμόνες ὑμεῖς ὄντες, ὥσπερ νῦν ὑμεῖς, διαγνώμας ποιήσησθε. Sic ὑμεῖς ad sententiam tum primariam, tum interiectam pertinet, quod sentire veteribus tanto facilius fuit, quod interpunctionibus non assueti minus ea, quae sensu iuncta sunt, disiungebant, wenn Ihr Anführer (sc. vos et Lacedaemonii et quiqui principatus tenetis), wie *Ihr* jetzt thut, ein Urtheil ergehen lasset, in welchem Ihr in Einem Falle für alle Fälle ein Beispiel aufstellet etc.

68. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι — ἐποιήσαντο οὐδένα] Vulgo in his ita legitur: διότι τόν τε ἄλλον χρόνον — καὶ ὅτε ὕστερον ἃ πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι προείχοντο αὐτοῖς, κοινοὺς εἶναι κατ' ἐκεῖνα, ὡς οὐκ ἐδέξαντο, ἡγούμενοι τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει ἔκσπονδοι ἤδη ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι — ἐποιήσαντο οὐδένα. Quae verba ita supplendo explicare voluerunt Bred. et Popp.: οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι — νομίζοντες τὸ ἐπερώτημα — ὀρθῶς ἔξειν, διότι τόν τε ἄλλον χρόνον ἠξίουν δῆθεν αὐτοὺς κατὰ τὰς παλαιὰς Παυσανίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδὰς ἡσυχάζειν, καὶ ὅτε ὕστερον (ἠξίουν vel προείχοντο αὐτοῖς), ἃ πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι προείχοντο αὐτοῖς, κοινοὺς εἶναι κατ' ἐκεῖνα, ὡς οὐκ ἐδέξαντο, ἡγούμενοι τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει ἔκσπονδοι ἤδη ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι — ἀπέκτεινον etc. Ubi vix dici potest, quam dura sit omissio verbi, quod omissum statuunt ἠξίουν, et quam ieiuna oratio, si iterandum esset προείχοντο αὐτοῖς, etiamsi hoc supplementum concedatur, quum suffecisset dicere καὶ ὅτε ὕστερον πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι προείχοντο αὐτοῖς etc. Minime autem hoc supplementum excusatur iis locis, quos Arn. protulit, 8, 27., ubi ἀγωνίσασθαι recte dicit bis cogitandum esse, quia eius rei necessitas adest, quam tamen suppletionem scriptor facillimam reddidit, verbum, quod suppleri debet, extremo loco ponens, et iam ἀγωνίσασθαι aeque facile trahatur ad ἔξεστιν et ad ἔσται. Hic autem nulla eiusmodi necessitas est. Quis enim dicat: als sie ihnen vorschlugen, was sie ihnen vorschlugen, nämlich neutral zu seyn, pro als sie ihnen vorschlugen, neutral zu seyn? Quod enim Arn. cum his comparat Herodot. 1, 91. ᾧ χρησταζομένῳ εἶπε τὰ εἶπε Λοξίης περὶ ἡμιόνου, id minime aptum est. Nam in tali formula, quali Herodotus hic usus est, ipsa praecipua vis elocutionis sita est in repetendo post relativum verbo, quod consulto faciunt, quia sententiam magis definite efferre ingratum foret; utunturque igitur ea repetitione verbi post relativum plerumque, ubi rem aliquam odiosam esse significare volunt, aut in rebus futuris, quas diserte significare nolunt. v. Matth. §. 486. adn. 2. p. 909 sq. Herm. ad Vig. p. 709. Quorum neutrum in hunc locum cadit. Neque hoc unum est, quod contra vulgatam praesentis loci formam mihi dicendum est. Nego enim sequi potuisse ὡς οὐκ ἐδέξαντο, sed, ne oratio abrupta et series verborum intercisa esset, sequi debuisse: οἱ δὲ (Plataeenses sc.) οὐκ ἐδέξαντο. Quamquam Port., verba ὡς οὐκ ἐδέξαντο non ad sequentia ἡγούμενοι — ἔκσπονδοι εἶναι trahens, hunc verborum ordinem esse statuit: καὶ ὡς οὐκ ἐδέξαντο ἃ προείχοντο αὐτοῖς, ὅτε ὕστερον προείχοντο, πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι, κοινοὺς εἶναι κατ' ἐκεῖνα. Sed Portum satis refellit Poppo: non enim collocationem enuntiatorum, qualis in verbis scriptoris est (ὅτε ὕστερον προείχοντο αὐτοῖς, et ἃ προείχοντο αὐτοῖς), a Porto immutandam fuisse in hunc ordinem ἃ προείχοντο αὐτοῖς et ὅτε ὕστερον προείχοντο. Et nimiam videri hanc traiectionem, quum scriptor, si καὶ ὡς ἐδέξαντο copulari voluisset, potius καὶ ὡς ὕστερον, ὅτε — ἐκεῖνα, οὐκ ἐδέξαντο scripsisset. Et concinnitatem laedi, quia in priori parte ambitus διότι τόν τε ἄλλον χρόνον οὐκ ἠξίουν ad Lacedaemonios spectant, quibus minus bene opponantur καὶ ὕστερον ὡς οὐκ ἐδέξαντο (Plataeenses, mutato subiecto). „Quare nescio, addit Popp., an ὡς οὐκ ἐδέξαντο rectius ad sequentia trahantur.“ Tertium est, quod verba τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει non ad alios possunt referri, quam ad Plataeenses. Si enim haec verba referenda essent ad Lacedaemonios, non βουλήσει (*consilio*, Entschluss), sed ἀξιώσει (*postulatione*) scriptor dixisset. Id quod etiam Heilm. adnotavit. Quartum, quod obloquor, hoc est: si verba ἡγούμενοι τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει ἔκσπονδοι ἤδη ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι ad Lacedaemonios referuntur, absurdum est, quod inde consequitur. Si enim Lacedaemonii se ἐκσπόνδους esse existimarunt, non ea potest ratio esse, cur se iniuriam passos esse dicerent a Plataeensibus, quibuscum non iam ἔνσπονδοι essent, quum qui ἔκσπονδοι sunt, non qui ἔνσπονδοι, eos inter se hostiliter agere consentaneum sit. Itaque mihi quidem persuaderi non potest, locum sanum esse. Vide num verborum aliquot in locum suum transpositione sanari possit, qualem exhibendam curavi.

δῆθεν] significat, id quod sequitur, non esse scriptoris opinionem, sed id quod suam causam tuentes Lacedaemonii adferrent. Mox verbis πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι „respexit haud dubie, quod etiam Schol. monet, ad illa Archidami 2, 72. ἡσυχίαν ἄγετε, νεμόμενοι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν, καὶ ἕστε μηδὲ μεθ' ἑτέρων, δέχεσθε δὲ ἀμφοτέρους φίλους, ἐπὶ πολέμῳ δὲ μηδ' ἑτέρους.“ Duk. Et κοινοὺς est neutral zwischen Athen und Sparta, deinde κατ' ἐκεῖνα idem, quod κατὰ τὰς παλαιὰς Παυσανίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδάς, et ὡς ἔκσπονδοι ἤδη ausser Verbindlichkeit der Verträge des Pausanias, quia a Thebanis coacti Atheniensium auxilium imploraverant, ipsis Spartanis iubentibus. v. Thuc. 3, 55. Quare Plataeenses addunt gemäss ihrem gerechten Entschlusse, sive ut nos diceremus, was man ihnen nicht verdenken könnte. Porro verba ἡγούμενοι — πεπονθέναι de Lacedaemoniis ac-

πολέμῳ ὑπ' αὐτῶν ἀγαθὸν πεπόνθασι, διότι τόν τε ἄλλον χρόνον ἠξίουν δῆθεν αὐτοὺς κατὰ τὰς παλαιὰς Παυσανίου μετὰ

τὸν Μῆδον σπονδὰς ἡσυχάζειν καὶ ὅτε ὕστερον πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι προείχοντο αὐτοῖς, κοινοὺς εἶναι κατ' ἐκεῖνα, ἃ οὐκ ἐδέξαντο, ὡς τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει ἔκσπονδοι ἤδη, ἡγούμενοι ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι αὖθις τὸ αὐτὸ ἕνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἀγαθὸν ἐν τῷ πολέμῳ δεδρακότες εἰσίν, ὁπότε μὴ φαῖεν, ἀπάγοντες ἀπέκτεινον καὶ ἐξαίρετον ἐποιήσαντο οὐδένα. διέφθειραν δὲ Πλαταιῶν μὲν αὐτῶν οὐκ ἐλάσσους διακοσίων, Ἀθηναίων δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν, οἳ ξυνεπολιορκοῦντο· γυναῖκας δὲ ἠνδραπόδισαν. τὴν δὲ πόλιν ἐνιαυτὸν

cipienda sunt. Nam iis explicatur, cur recte se habere illam quaestionem arbitrati sint. Totius loci haec sententia est: angeblich, weil sie (die Lacedaemonier) verlangten, dass sie gemäss den alten Verträgen des Pausanias, geschlossen nach dem Mederkriege, sich ruhig verhalten sollten, sowohl in der übrigen Zeit, als auch zu der Zeit, da sie nachmals vor der Einschliessung der Plataeer in ihre Stadt, ihnen entboten, gemäss jenen Verträgen neutral zu bleiben, was die Plataeer nicht annahmen, als ausser Verbindlichkeit bereits der Verträge, was man ihnen nicht verargen könnte. Daher die Lacedaemonier glaubend, von ihnen Unrecht erlitten zu haben, jeden einzeln vorführen liessen und wiederum dieselbe Frage an ihn stellten etc. Et verba τὸ αὐτὸ — παραγαγόντες etc. sic accipienda sunt: ἕνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ αὖθις τὸ αὐτὸ ἐρωτῶντες. Traiectio est verborum similis illi in Theocriteis Epigr. 19. Ἀρχίλοχον καὶ σιᾶθι καὶ εἴσιδε i. e. σιᾶθι καὶ εἴσιδε Ἀρχίλοχον.

τὴν δὲ πόλιν] Quum urbs per annos circiter quadraginta in ruinis iacuisset, deinde per pacem Antalcidae restituta Ol. 98. (388.) rursus anno tertio ante pugnam Leuctricam, quae in Ol. 102, 2. (371.) incidit, a Thebanis eversa, sed a Philippo post proelium ad Chaeroneam i. e. post Ol. 110, 3. (338.) instaurata est. Ita Pausan. 9, 1. Plut. V. Aristid. 11. ab Alexandro, postquam Asia potitus erat, restitutam tradit. Etiam ante bello Persico a Xerxe incendio deleta fuerat. v. Diod. 11, 14. Duk. Mox ἐνιαυτὸν — τινά est *annum circiter*. „Τινά post numeralia respondet Britannico *some* (ut in some two), quod semper habet vim Latini *circiter*. Ἕνα hic relictum est supplendum, quod 6, 61. additum est: καί τινα μίαν νύκτα κατέδαρθον.“ Bloomf. Verba ἐς ἔδαφος ἐκ τῶν θεμελίων Popponi pleonasmus esse videntur, similis illi 3, 68. κατὰ μίαν ἐπὶ κέρως. Et καταγώγιον exstruxerunt, „quia destructa urbe necesse fuit, ut hospitium instrueretur venturis forte ad venerandam Iunonem.“ Arn. Deinde iungenda sunt verba διακοσίων ποδῶν πανταχῇ, hoc sensu: von allen Seiten (im Quadrat) 200 Fuss lang. Et οἰκήματα sunt Gemächer, ut dixi ad 1, 134. Mox debebat scribere ἐπίπλοις, χαλκῷ καὶ σιδήρῳ. Verum, ut solet fieri, coepta in sententia interiecta constructio continuatur. Verba ἐν τῷ τείχει Popp. et alii convertunt *intra moenia* i. e. in urbe, cuius usus exemplum velim ex ullo scriptore monstrari. Atque hic aperte τὸ τεῖχος contrarie ponitur ὀροφαῖς et θυρώμασι, et narrat, quid ex his tribus materiae sumtum sit. Melius, opinor, cum Bloomfieldio intellexeris retinacula ferrea, quae opus lapideum firmabant; aes autem partim ornatui, partim usui ibidem in muro urbis fuisse. Certe verba τοῖς ἄλλοις non significant, ferramenta et aera item ex domibus privatorum desumta esse, quum intelligi non possint, nisi ita: *et reliquis, quae invenerant in muro* etc. Nisi forte sumas, τεῖχος in universum significare das Mauer-

μέν τινα Θηβαῖοι Μεγαρέων ἀνδράσι κατὰ στάσιν ἐκπεπτωκόσι καὶ ὅσοι τὰ σφέτερα φρονοῦντες Πλαταιῶν περιῆσαν, ἔδοσαν ἐνοικεῖν· ὕστερον δὲ καθελόντες αὐτὴν ἐς ἔδαφος πᾶσαν ἐκ τῶν θεμελίων ᾠκοδόμησαν πρὸς τῷ Ἡραίῳ καταγώγιον διακοσίων ποδῶν πανταχῇ, κύκλῳ οἰκήματα ἔχον κάτωθεν καὶ ἄνωθεν, καὶ ὀροφαῖς καὶ θυρώμασι τοῖς τῶν Πλαταιῶν ἐχρήσαντο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἃ ἦν ἐν τῷ τείχει ἔπιπλα, χαλκὸς καὶ σίδηρος, κλίνας κατασκευάσαντες ἀνέθεσαν τῇ Ἥρᾳ, καὶ νεὼν ἑκατόμποδον λίθινον ᾠκοδόμησαν αὐτῇ. τὴν δὲ γῆν δημοσιώσαντες ἀπεμίσθωσαν ἐπὶ δέκα ἔτη, καὶ ἐνέμοντο Θηβαῖοι. σχεδὸν δέ τι καὶ τὸ ξύμπαν περὶ Πλαταιῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὕτως ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο Θηβαίων ἕνεκα, νομίζοντες ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς ἄρτι τότε καθιστάμενον ὠφελίμους εἶναι. καὶ τὰ μὲν κατὰ Πλάταιαν ἔτει τρίτῳ καὶ ἐνενηκοστῷ ἐπειδὴ Ἀθηναίων ξύμμαχοι ἐγένοντο οὕτως ἐτελεύτησεν.

werk (tum domuum, tum moenium), quod vix fuerit, qui comprobet. Quaeras, quid aere et ferro, quod in domibus privatorum erat, factum sit? Id valde probabile est, iam ab Plataeensibus, dum obsidebantur, variis usibus adhibitum esse.

κλίνας] Hos lectos destinatos fuisse opinor in usum ad sacra solennia confluentium hospitum. Bloomfieldii opinio est, fuisse institutos non templi causa, sed deversorii, ut advenae haberent, in quo quietem caperent, quod praeter hos grabatos peregrinatores, crassas paenulas gerentes, nulla alia re sub illo coelo indigerent. Ego vero dubito, num καταγώγιον ulla alia re instructum fuerit, nisi iis, quae hospitibus sufficerent a tempestate defendendis. Arn. Equidem mihi videor recte colligere ex multitudine materiae, quam in muro inventam esse probabile est, maiorem numerum lectulorum paratum esse, quam qui uni duobusve templis inserviret, itemque materiam, unde hi lecti facti sunt, rudiorem fuisse, quam quae sacris accommodata esset. Quare in sententiam Bloomfieldii inclino, quum praesertim plane non sit, cur cum Arnoldo sumamus, καταγώγιον illud tam nudum omnique instructione destitutum fuisse. Popp. negat, in urbis tam parvae muro tam multa retinacula fuisse, ut inde κλῖναι efficerentur. Is lectos totos e ferro factos esse putare videtur. Mox ad ἑκατόμποδον cogita πανταχῇ. Libri variant inter ἑκατόμποδον et ἑκατόμπεδον. v. Lobeck. ad Phryn. p. 546. adn. De Heraeo Plataeensium v. Herodot. 9, 52. Pausan. 9, 2, 5. Plut. V. Arist. 18. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 196. et Arn. docent, cur hoc templum non deletum fuerit.

ἐπειδὴ Ἀθηναίων] v. Pausan. 9, 6, 1. Herodot. 6, 108. Meier. de Bon. Damn. p. 53. adn. 166. Kluetz. de Foed. Boeot. p. 44 sqq. Conf. Thuc. 3, 61. extr. „Hoc foedus factum esse Ol. 65, 1. (520.) dicit Od. Muell. Dor. 1. p. 172. 184., at Ol. 65, 2. (519.) ponit Clinton. His obstare dicunt, quod Herodoto 6, 108. teste societas cum Atheniensibus iuncta sit regnante Cleomene, quem anno 491 mortuum idem Herodotus 5, 48. tradit, addens eum οὐ πολλὸν χρόνον ἄρξαι. Conf. Matth. Schultz. Appar. crit. rerum Gr. p. 22. Cuius libri censor in Bibl. Crit. τρίτῳ καὶ ὀγδοηκοστῷ pro τρίτῳ καὶ ἐνενηκοστῷ, quod apud Thuc. est, legi voluit. At Clinton in Append. 3. p. 225. vers. Krueg. Cleomenem iam anno 519 regem fuisse, quamquam ab Herodoto 6, 108. in iis, quae de Plataeensibus in fidem Atheniensium traditis narrentur,

69 Αἱ δὲ τεσσαράκοντα νῆες τῶν Πελοποννησίων αἱ Λεσβίοις βοηθοὶ ἐλθοῦσαι ὡς τότε φεύγουσαι διὰ τοῦ πελάγους, ἔκ τε τῶν Ἀθηναίων ἐπιδιωχθεῖσαι καὶ πρὸς τῇ Κρήτῃ χειμασθεῖσαι, καὶ ἀπ' αὐτῆς σποράδες, πρὸς τὴν Πελοπόννησον κατηνέχθησαν, καταλαμβάνουσιν ἐν τῇ Κυλλήνῃ τριςκαίδεκα τριήρεις Λευκαδίων καὶ Ἀμπρακιωτῶν καὶ Βρασίδαν τὸν Τέλλιδος ξύμβουλον Ἀλκίδα ἐπεληλυθότα. ἐβούλοντο γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὡς τῆς Λέσβου ἡμαρτήκεσαν, πλέον τὸ ναυτικὸν ποιήσαντες ἐς τὴν Κέρκυραν πλεῦσαι στασιάζουσαν, δώδεκα μὲν ναυσὶ μόναις παρόντων Ἀθηναίων περὶ Ναύπακτον, πρὶν δὲ πλέον τι ἐπιβοηθῆσαι ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ναυτικόν, ὅπως προφθάσωσι· καὶ παρεσκευάζοντο ὅ τε Βρασίδας καὶ ὁ Ἀλκίδας πρὸς ταῦτα.

70 Οἱ γὰρ Κερκυραῖοι ἐστασίαζον, ἐπειδὴ οἱ αἰχμάλωτοι ἦλθον αὐτοῖς οἱ ἐκ τῶν περὶ Ἐπίδαμνον ναυμαχιῶν ὑπὸ Κορινθίων

non diserte *Rex*, sed tantum Cleomenes, Anaxandridae filius, dicatur, etiam loco Herodoti 3, 148. confirmare studet." Popp.

69. *ὡς τότε*] i. e. *quum eo, quo supra memorauī tempore* etc. Et verba *ἐκ τῶν Ἀθηναίων* etc. significant, Alcidam iam non solum a Salaminia et Paralo, sed etiam a navibus, post acceptum nuntium, naves Peloponnesiorum circa Delum versari, ex urbe missis in fuga pressum esse. Quare dicit *ἐπιδιωχθεῖσαι*, non *διωχθεῖσαι*, ut monui iam ad 3, 33. Mox ad *σποράδες* supple *γενόμεναι*. Paulo post structura haec est: *ἐβούλοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς τὴν Κέρκυραν πλεῦσαι* (*ἐβούλοντο μὲν*), *δώδεκα ναυσὶ μόναις παρόντων Ἀθηναίων* (*ἐβούλοντο δὲ*), *ὅπως προφθάσωσι* i. e. *ἐβούλ. προφθάσαι* (conf. 3, 51.), *πρὶν πλέον τι ἐπιβοηθῆσαι ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ναυτικόν*. Quum posterioribus locis *ἐβούλοντο* repeti necesse non esset, *μέν* et *δέ* alio loco (illo, quo nunc sunt) poni opus fuit. Sin *ὅπως* post *βούλεσθαι* sequi nolis pro infinitivo, utrimque post *ἐβούλοντο* cogita *πλεῦσαι*. Obloquitur Popp., Lacedaemonios non ideo Corcyram navigare voluisse, ut pervenirent, priusquam Athenienses maiorem classem collegissent, sed sibi Corcyram conciliaturos fuisse, quod praevertissent. Recte; atque id tam lucidum est, ut scriptor non opus habuerit dicere *ὅπως προφθάσωσι καὶ τὴν πόλιν προσποιήσωνται*.

70. *ἐκ τῶν — ναυμαχιῶν*] vid. 1, 55. Mox *ὀκτακοσίων ταλάντων* etc. est. *quia octingenta talenta Corcyrensium hospites prius fideiusserant.* Genitiv. pendet a *διηγγυημένοι*. „Binae minae pretium erant, quo graviter armati milites, in pugna capti, inter Peloponnesios redimebantur. v. Herodot. 6, 79., ut pretium octingentorum talentorum pro ducentis ferme quinquaginta Corcyraeis (vid. 1, 55.) solutum incredibile videri possit. At tempore Demosthenis, quum solitum pretium redemtionis graviter armati militis non excedebat ternas ad quinas minas (v. Demosth. de Fals. Leg. p. 394. Reisk.), talentum traditur pretium fuisse privati hominis quamquam mediocrium fortunarum (v. Aeschin. de Fals. Leg. p. 274. R.), et legatus quidam Philippi narratur redemtus esse non minus novem talentis. (v. Epist. Philipp. ap. Demosth. p. 159. R.) Itaque ducentos quinquaginta ditissimorum civium Corcyrae i. e. opulentissimorum negotiatorum Graeciae (conf. 1, 25. 55.) credibile fit solvisse pretium paululum excedens terna talenta, quamquam pauperculus miles graviter armatus Peloponnesi, non plus possidens quam paulum agri, vulgo binis minis redemtus fuerit. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 77. 500." Arn. Aetatem Aeschinis et Demosthenis normam esse Thucydideae et pretium a temporibus, de quibus Herodotus loquitur, usque ad bellum Peloponnesiacum adeo auctum esse, sese credere negat Bloomf., qui propterea cum Valla *octoginta* talentorum summam redemtionis illorum Corcyrensium fuisse vult. Mox dativi *τοῖς προξένοις* sunt pro *ὑπὸ τῶν προξένων*. Deinde pro *καὶ ξύμμαχοι* exspectes *καὶ ἐπίμαχοι*. v. adn. ad 1, 44. In sequentibus haec structura est: *καὶ Πειθίαν ὑπάγουσιν οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐς δίκην, ἦν γὰρ ἐθελοπρόξενός τε τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ δήμου προειστήκει.* v. adn. ad 1, 72. De *δήμου προστάται* v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. Append. 1. p. 435. et de omni civitatis constitutione Corcyraeorum ibidem p. 92.

ἀφεθέντες τῷ μὲν λόγῳ ὀκτακοσίων ταλάντων τοῖς προξένοις διηγγυημένοι, ἔργῳ δὲ πεπεισμένοι Κορινθίοις Κέρκυραν προσποιῆσαι. καὶ ἔπρασσον οὗτοι ἕκαστον τῶν πολιτῶν μετιόντες ὅπως ἀποστήσωσιν Ἀθηναίων τὴν πόλιν. καὶ ἀφικομένης Ἀττικῆς τε νεὼς καὶ Κορινθίας πρέσβεις ἀγουσῶν καὶ ἐς λόγους καταστάντων, ἐψηφίσαντο Κερκυραῖοι Ἀθηναίοις μὲν ξύμμαχοι εἶναι κατὰ τὰ ξυγκείμενα, Πελοποννησίοις δὲ φίλοι ὥσπερ καὶ πρότερον. καὶ ἦν γὰρ Πειθίας ἐθελοπρόξενός τε τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ δήμου προειστήκει, ὑπάγουσιν

ἐθελοπρόξενος] *Πρόξενοι*, ut, quae a Grammaticis traduntur, universa complectar, homines dicebantur privati, quibus in patria urbe degentibus honorificum hospitii ius cum alia civitate publicitus intercedebat: his id muneris erat praecipue iniunctum, ut sedulo prospicerent, ne quid publica istius civitatis res a civibus suis caperet detrimenti, legatos illius venientes hospitio exciperent, ad populum deducerent, utque iis bene esset, procurarent. Valck. ad Ammon. de Diff. Vocab. p. 201. *Προξένους* conferas cum hominibus, quos nunc Residenten appellant, quatenus res peregrinae civitatis procurabant; quatenus autem in sua ipsorum civitate degentes negotia peregrinae civitatis curant, conferas eos cum viris, quos dicunt Handelsconsuln. Differentiam *προξένου*, *ἐθελοπροξένου* et *ἰδιοξένου* Poll. 3, 59. 60. explicat: *καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ ἐθελοπροξένος· ὁ μὲν πρόξενος, ὅταν πόλεως δημοσίᾳ προξενῇ τις ἐν ἄλλῃ πόλει* (in sua ipsius civitate) *ὤν, ὡς ὑποδοχῆς τε τῶν ἐκεῖθεν φροντίζειν καὶ προσόδου τῆς πρὸς τὸν δῆμον καὶ ἕδρας ἐν τῷ θεάτρῳ.* (Conf. Greg. Cor. p. 552. Suid. in *ἰδιόξενος*.) *ποιεῖ δὲ ταῦτα καὶ ἐθελοπρόξενος, ὁ (οὐκ) ἀνάγραπτον τὴν προξενίαν ἔχων. Ἰδιόξενος δέ ἐστιν ὁ ἰδίᾳ τινὶ τῶν ξένων φίλῳ χρώμενος, ὡς Περικλῆς Ἀρχιδάμῳ* (vid. 2, 13.) *καὶ καταγωγῆς τε αὐτῷ προνοούμενος, καὶ τὰ ἄλλα συνδιοικούμενος, τῶν ἴσων δὲ καὶ αὐτὸς, εἴποτε παρ' ἐκεῖνον ἔλθοι, μεταλαμβάνων.* Ubi Iungerm. legit *οὐκ ἀνάγραπτον*, ut qui *ἑκών* id munus susceperit, nullo *civitatis suae* peculiari iussu. Nam Kuhnio *ἐθελοπρόξενος* esse videtur, qui sua sponte alterius urbis legatos hospitio excipit, quamvis nondum *ab illa urbe* hospes agnitus sit, multo minus in tabulas publice relatum sit, hospitium cum illo contractum esse. „Quum vero, addit Kuhn., ius hospitii *ἀνάγραπτον* i. e. publico nomine perscriptum est in albo civitatis, tum demum fit *πρόξενος*." Cum Kuhnio consentiunt Wess. ad Diod. 13, 27. et Arn. Vol. 1. p. 259. Non item Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 731., qui *ἐθελοπρόξενον* eum intelligit, qui non sit *a sua civitate* alienae civitatis *πρόξενος* constitutus; *προξένους* eos, qui *a sua civitate* constituti sint, ut peregrinos curarent, qui proinde quodammodo magistratus fuerint. Idque ait significare Scholiastam Thucydidis ad praesentem locum: *ἐθελοπρόξενος, ἀφ' ἑαυτοῦ γενόμενος καὶ μὴ κελευ-*

αὐτὸν οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐς δίκην, λέγοντες Ἀθηναίοις τὴν Κέρκυραν καταδουλοῦν. ὁ δὲ ἀποφυγὼν ἀνθυπάγει αὐτῶν τοὺς πλουσιωτάτους πέντε ἄνδρας, φάσκων τέμνειν χάρακας ἐκ τοῦ τε Διὸς τεμένους καὶ τοῦ Ἀλκίνου· ζημία δὲ καθ' ἑκάστην

σθεὶς ἐκ τῆς πόλεως. οἱ γὰρ πρόξενοι κελευόμενοι ἐκ τῆς ἑαυτῶν πόλεως ἐγένοντο. Attamen raros Boeckh. dicit esse hos proxenos magistratuum speciem habentes. His addo, aliquem Ulpianum ad Demosth. Mid. p. 374. πρόξενος — ἀπὸ τῆς πόλεως χειροτονούμενος ἐπὶ τῷ τοὺς πρεσβεύοντας ὑποδέχεσθαι testem rei a Boeckhio perhibitae advocare posse. Arn. p. 258. proxenos dicit munere suo gratis functos esse, quod aliter fuisse ex Inscriptione apud Mustoxidium Illustrazioni Corciresi (Mediol. 1811) Vol. 1. apparet: Ἔδοξε ταῖ Ἁλιαΐ, πρόξενον εἶμεν τᾶς πόλιος τῶν Κερκυραίων Φιλισίωνα Θευδώρου Λόκρον, αὐτὸν καὶ ἐκγόνους· εἶμεν δὲ αὐτοῖς γᾶς καὶ οἰκίας ἔγκτασιν καὶ τὰ ἄλλα τίμια ὅσα καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέτας γέγραπται· τὰν δὲ προξενίαν γράψαντας εἰς χάλκωμα ἀναθέμεν ὅπει κα δοκῇ προβούλοις προδίκοις καλῶς ἔχειν· τὸν δὲ ταμίαν δόμεν τὸ γενόμενον ἀνάλωμα· Φιλισίωνα Θευδώρου Λόκρον ..... Adde Inscriptiones nr. 1334. Vol. 1. Boeckh. C. I. p. 652 sq. nr. 1335. p. 653. nr. 1841. ibidem Vol. 2. nr. 1842. 43. 44. Praecipue digna est, quae hic memoretur, Inscr. nr. 1840., in qua fundi enumerantur, quos civitas Corcyrae in usum proxenorum paravit. Donatio ita fit, ut proxeni tantum usumfructum eorum agrorum, non dominium habeant. Conf. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 732. b. Hinc in illa inscriptione dicitur καρπεύειν ὅσα ἐπιτάδειοι ὦντι (pro ὅσα ἐπιτήδεων ἢ αὐτοῖς). Enumerantur in ea nomina proxenorum, genus, modus et situs fundorum sc. arva, vineta etc. Proxeniam simul patet ex his inscriptionibus a parente in filium posterosque aliquando iure hereditario transiisse, sicut docuerat iam prius Koen. ad Greg. Cor. p. 552. Proxeniam alienae civitatis non raro principes viri suscipiebant, ut Nicias Syracusanorum teste Diod. 13, 56., Nymphodorus Atheniensium (Thuc. 2, 29.), Alexander Macedo, Amyntae fil., Atheniensium, Miltiades Lacedaemoniorum proxenus fuit, ut Koen. et Boeckh. monuerunt. Vid. Interpp. ad Hesych. s. v. πρόξενοι, Huellm. Init. H. Gr. p. 152. Valck. ad Ammon. 3, 10., ad Herodot. 6, 57. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 11. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 122. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 219. §. 116. Mox ἀποφυγών est *iudicio absolutus.*

καθ' ἑκάστην χάρακα] i. e. *statumina vitium*, nam ista significat ἡ χάραξ. v. Polluc. 1, 162. Thom. M. p. 911. ἡ χάραξ ἐπὶ ἀμπέλου — ὁ χάραξ ἐπὶ στρατοπέδου. v. Lobeck. ad Phryn. p. 61. Non autem ipsos palos sive canteria ex fano Iovis et Alcinoi, sed tantum materiam, unde statumina pararent, cecidisse cogitandi sunt, quantumvis Bloomf. obloquatur, qui me inscitiae rei arguit et talia statumina negat aliam fabricam requirere, quam ut rami poliantur et in altera parte extrema acuantur. Ego non memini, me usquam tales ramos laevigatos pro statuminibus usurpatos vidisse. In Germania et Francia fulcra faciunt vitibus ex ligno querno, qui pali durant quatuor annos, post quod temporis spatium, in utraque extremitate circumrasi et laevigati denuo fulciendis vitibus adhibentur, dum inversa extremitate humo figuntur. Haec statumina querna magni aestimantur: nihil magis afflixit vinitores in Campania Gallica, quam hi pali per milites foederatorum principum deleti, qui eis passim in alimentum ignium utebantur. Verum Heilm. quoque quaesivit, qui numerus palorum tantus excidi potuerit, ut, etiamsi multa singuli stateres aurei fuerint, quinque opulentissimi cives beatissimae insulae ad mendicitatem redigerentur? Ubi eum praeterea errasse puto, quod non statumina, quorum multo maior numerus esse poterat, sed palos (Pfähle) caesos esse accepit (et quod ipsos palos, non palorum materiam). Nisi forte statuas, ad fanum vineta fuisse (nam ipse Thuc. 4, 90. ἄμπελον περὶ ἱερὸν memorat. v. Spanh. ad Callim. H. Pall. 61.), unde statumina auferrent, quae est Arnoldi opinio. „Illi, ait, quos Pithias persequebatur, conductores sacri agri, unde statumina tollebantur, fuisse putandi sunt et possessionem eius verisimile est eis a maioribus relictam esse, ita ut suum esse iudicarent propter longum usum et quasi praescriptione, sicut patricii Romani iniuriam sibi factam putabant, quum lex agraria eos possessione agri publici, quem per multas aetates, quamquam nulla lege usucapionis, sibi arrogaverant, cedere iussit. Itidem igitur nobiles Corcyraei, possessores sacri agri, quos consuevisse eo tanquam suo uti probabile est, quum repente accusati essent sacrilegii, quod caesis arboribus non suis, sed Dei, finem iuris excessissent, sicut patricii Romani non lege se defendere, sed vi, quae per iniuriam vindicaverant, tueri voluerunt.“ Bloomf. reos putat magno numero statuminum eguisse in suis vinetis, quae ampla videantur fuisse, quum Xen. H. Gr. 6, 2, 6. Corcyram uberem vino fuisse referat. Addere poterat Inscriptionem apud Boeckh. C. I. Vol. 2. nr. 1840., ubi vineta non solum in suburbanis urbis (ἐν τῷ πεδίῳ), sed etiam ἐν τῇ νάσῳ i. e., ni fallor, in Ptychia insula. Hos palos igitur si per aliquot annos caedere ex alieno fundo, eodemque sacro continuaverint, pretium coniicit aestimatum ad normam eius numeri, quo per unum annum fraudulenter usi essent, maximam summam perficere potuisse. Bred. optimates reos ait videri permagnum numerum arborum cum palorum, tum statuminum in usum cecidisse, partim sibi, partim venditioni. Quod etsi cognitum fuerit, tamen aliquamdiu non animadversum a magistratu fuisse suspicatur, quia ubi non agatur reus, ibi iudicium nullum sit. „Fuitque fortasse, ait, in his potentibus familiis usitatus inde a longo tempore mos, ita quasi iure suo agere, quod delictum nullo cum eventu notari posset nisi ab adversariis ad insigne odium incensis eisdemque potentia minas exsequi valentibus. Quo ipso fieri potuit, ut numerus caesarum arborum valde increscceret.“ Conf. Mans. Spart. 2. Append. 4. p. 413. Porro stater et tetradrachmon idem sunt. Drachmae pretium aequat quinque nostrae monetae grossos et dimidium. Staterem intelligo argenteum Atticum. Nam stater aureus Atticus aestimabatur viginti drachmarum argenti. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 16. 22. Sin stateribus aureis multati sunt (quod tamen Bloomfieldio minus probabile videtur, quia stater, nullo vocabulo addito, argenteum significare soleat, et aurei tam rarus usus sit, ut, si intelligeretur, adiectivum χρύσεος additum esset), multa efficitur in singula statumina quatuor imperialium et quindecim grossorum. Mox ὀφλόντων est *quum damnati essent.* Alii libri ὀφειλόντων, quod significaret *quum deberent.* v. Buttm. Gr. Ind. Verb. Anomal. Phryn. p. 463. Thom. M. p. 666. Et ὅπως ταξάμενοι etc. est *ut liceret sibi multam exsolvere pensionibus* sive in Fristen-Terminen.

βουλῆς] Miro errore vocem istam pro nominativo habens Suidas ex Scholiis scripsit: βουλῆς βουλῆντος κλίνεται παρὰ Θουκυδίδῃ· σημαίνει δὲ τὸν βουλευτήν. Id quod in lexica nostra manavit. Βουλῆς utro-

χάρακα ἐπέκειτο στατήρ. ὀφλόντων δὲ αὐτῶν καὶ πρὸς τὰ ἱερὰ ἱκετῶν καθεζομένων διὰ πλῆθος τῆς ξημίας, ὅπως ταξάμενοι ἀποδῶσιν, ὁ Πειθίας, ἐτύγχανε γὰρ καὶ βουλῆς ὤν, πείθει ὥστε τῷ νόμῳ χρήσασθαι. οἱ δ' ἐπειδὴ τῷ τε νόμῳ ἐξείργοντο καὶ ἅμα ἐπυνθάνοντο τὸν Πειθίαν, ἕως ἔτι βουλῆς

ἐστι, μέλλειν τὸ πλῆθος ἀναπείσειν τοὺς αὐτοὺς Ἀθηναίοις φίλους τε καὶ ἐχθροὺς νομίζειν, ξυνίσταντό τε καὶ λαβόντες ἐγχειρίδια ἐξαπιναίως ἐς τὴν βουλὴν ἐσελθόντες τόν τε Πειθίαν κτείνουσι καὶ ἄλλους τῶν τε βουλευτῶν καὶ ἰδιωτῶν ἐς ἑξήκοντα. οἱ δέ τινες τῆς αὐτῆς γνώμης τῷ Πειθίᾳ ὀλίγοι
71 ἐς τὴν Ἀττικὴν τριήρη κατέφυγον ἔτι παροῦσαν. δράσαντες δὲ τοῦτο καὶ ξυγκαλέσαντες Κερκυραίους εἶπον ὅτι ταῦτα καὶ βέλτιστα εἴη καὶ ἥκιστ' ἂν δουλωθεῖεν ὑπ' Ἀθηναίων, τό τε λοιπὸν μηδετέρους δέχεσθαι ἀλλ' ἢ μιᾷ νηὶ ἡσυχάζοντας, τὸ δὲ πλέον πολέμιον ἡγεῖσθαι. ὡς δὲ εἶπον, καὶ ἐπικυρῶσαι ἠνάγκασαν τὴν γνώμην. πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας εὐθὺς πρέσβεις περί τε τῶν πεπραγμένων διδάξοντας ὡς ξυνέφερε καὶ τοὺς ἐκεῖ καταπεφευγότας πείσοντας μηδὲν

que loco genitivus est. Verba τῷ νόμῳ ἐξείργοντο recte Schol. exponit: ἐξέπιπτον τῆς βουλήσεως αὐτῶν, *excidebant auso*, ut pensionibus multam solverent lege iubente, ut praesens numeraretur. Quam veram esse interpretationem ipsa series narrationis docet. Qui βουλῆς supplent post ἐξείργοντο, ut sensus sit, reos curia exclusos esse, multo incommodius ex sequentibus id repetunt. Minus etiam accommodate Heilm. et Mans. Spart. 2. p. 81. 414. ἐξείργοντο intelligunt *patria expulsi sunt*. Manso praeterea in hoc lapsus est, quod Scholiastam dicit explicare, reos iure suffragii orbatos esse. At βούλησις non potest ius suffragii significare. Ad τῆς αὐτῆς γνώμης intellige ὄντες. v. Krueg. ad Dionys. p. 291.

71. τό τε λοιπὸν — δέχεσθαι] Supple εἶπον. De verbis ἀλλ' ἢ μιᾷ νηί v. Herm. ad Vig. p. 812. Porro recte Poppo accusativum ἡσυχάζοντας refert ad τοὺς δεχομένους (Corcyraeos), non ad τοὺς δεχθέντας coll. 2, 7. τά τ' ἄλλα ἡσυχάζοντας καὶ Ἀθηναίους δεχομένους μιᾷ νηί. Deinde verba ὡς ξυνέφερε „sic intellige: sofort schickten sie auch Gesandte nach Athen, über das Gethane dort zu berichten, wie es ihr Vortheil forderte." BRED.

τοὺς ἐκεῖ καταπεφευγότας] Thom. M. p. 281., ubi docet, ἐκεῖ locum, non autem motum significare, addit: οἱ δὲ ἐναλλὰξ ἀμφότερα (sc. ἐκεῖ et ἐκεῖσε) γράφοντες ἁμαρτάνουσιν. Ὅμηρον γὰρ καὶ τοὺς ἄλλους δοκίμους τῶν ποιητῶν καὶ Θουκυδίδην καὶ Πλάτωνα καὶ Δημοσθένην καὶ Ἀριστείδην εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσει, οὕτως ὡς ἔφημεν εὑρήσει χρωμένους. Drakenb. adnotavit, Thucydidem tamen aliter h. l. locutum esse, ut qui ἐκεῖ cum verbo motum significante iunxerit. Poppo profitetur se dubitare, num ἐκεῖ apud probatos scriptores semper de commorando in loco ponatur, hoc certe loco ἐκεῖ ait satis natura perfecti excusari. v. Heind. ad Plat. Sophist. p. 427. coll. Matth. p. 1141 sq. et Thuc. 4, 14. ταῖς δὲ λοιπαῖς ἐν τῇ γῇ καταπεφευγυίαις ἐνέβαλλον. 8, 11. τὰ περὶ τὴν ἐν τῷ Πειραιῷ τῶν νεῶν καταφυγὴν ἠγγέλθη. Similia sunt 3, 106. ᾔσθοντο τοὺς ἐν Ὄλπαις Ἀμπρακιώτας ἥκοντας. 1, 47. ἦσαν δὲ καὶ τοῖς Κορινθίοις ἐν τῇ ἠπείρῳ πολλοὶ τῶν βαρβάρων παραβεβοηθηκότες. Verbum ἐμπίπτειν Graeci nunquam aliter nisi cum ἔν τινι iungunt. v. Thuc. 7, 87. Interpp. ad Soph. Ant. 782. Herm. ad Tr. 1006. Mox ἐπιστροφὴ hunc sensum habet: *qui persuaderent, ne quid non accommodatum agerent, unde rerum conversio fieri posset* i. e. unde Corcyraei ab partibus optimatum, quas rei illi praevalidas in illa insula reddiderant, ad partes Atheniensium converterentur. Haec est *rerum conversio* (ἐπιστροφή). Ne cum Didotio intelli-

ἀνεπιτήδειον πράσσειν, ὅπως μή τις ἐπιστροφὴ γένηται. ἐλθόν-72
των δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τούς τε πρέσβεις ὡς νεωτερίζοντας ξυλλαβόντες καὶ ὅσους ἔπεισαν κατέθεντο ἐς Αἴγιναν. ἐν δὲ τούτῳ τῶν Κερκυραίων οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα ἐλθούσης τριήρους Κορινθίας καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεων ἐπιτίθενται τῷ δήμῳ, καὶ μαχόμενοι ἐνίκησαν. ἀφικομένης δὲ νυκτὸς ὁ μὲν δῆμος ἐς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως καταφεύγει καὶ αὐτοῦ ξυλλεγεὶς ἱδρύθη καὶ τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα εἶχον· οἱ δὲ τήν τε ἀγορὰν κατέλαβον, οὗπερ οἱ πολλοὶ ὤκουν αὐτῶν καὶ τὸν λιμένα τὸν πρὸς αὐτῇ καὶ πρὸς τὴν ἤπειρον. τῇ δ' ὑστε-73
ραίᾳ ἠκροβολίσαντό τε ὀλίγα καὶ ἐς τοὺς ἀγροὺς περιέπεμπον

gas *animadversionem* (attention, considération, damit die Athener nicht aufmerksam gemacht werden), vetat vocula τις, quae sic abesse deberet.

72. ἐλθόντων δέ] Opineris, genitivum participii pro accusativo obiecti positum esse, sed quum alterum obiectum ad τοὺς πρέσβεις accesserit (καὶ ὅσους), genitivus e regulis syntaxis positus esse putandus est.

τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα] Hic potest non alius portus esse, quam qui hodie dicitur Porto Spilea, in septentriones obversus ab isthmo atque peninsula, in qua urbs sita est. Nomen habuisse videtur a fluvio Sta Barbara, qui in hunc portum exit, et quem Hyllum in antiquitate appellatum esse suspicor. Boeckh. C. I. Vol. 2. p. 23. nominatum putat ex tribu Ὑλλέων Dorica, in qua per omnes civitates Dorienses Heraclidae, et proinde etiam Bacchiadae, conditores Corcyrae, censebantur. Alii nomen derivant ab Hyllo, Herculis et Melitae filio. Apud Apollon. Rhod. 4. Argon. 1125. Ὑλλικὸς λιμήν audit. Huic alter portus ex adverso iacet, orienti et continenti obversus, quemadmodum Thuc. describit. Conspirant pulchre dicta ab Homero Od. 6, 262. et Xenophonte. Falsum est, quod post Mansonem Spart. 2. p. 84. adn. Bred. dixit, portum Hyllaicum eundem portum videri, qui nunc Gouin dicitur, qui et remotior est ab arce, quae in quo colle sita fuit, eum ex Xenophonte H. Gr. 6, 2, 7. constat tantum quinque stadiis ab Urbe remotum fuisse, et tamen ex Thucydidis narratione liquet, arcem ad portum Hyllaicum sitam fuisse: narrat enim, populum una et portum et arcem una nocte obtinuisse, et portus Gouin dictus et ipse continenti atque orienti obversus est, quo tamen situ alter portus ad forum iacens ab Hyllaico portu discernitur. Adde quod c. 81. naves ex portu fori in Hyllaicum navigantes dicuntur περιπλεῖσαι, id quod revera fit navigando circum promontorium Sto Nicolò. Denique Scylax tres Corcyrae urbis portus fuisse tradit, quorum quem κάλλιστον dicit, eum probabile est portum fori, alterum Hyllaicum, tertium eum fuisse, qui ab austro et oriente urbis se inserit. Τὴν πρὸ τοῦ Ἡραίου νῆσον ap. Thucydidem 3, 75. extr. puto eam insulam esse, quae nunc dicitur Condilonisi; Heraeum enim ipsum erat in dextro latere portus Hyllaici. Nam qui ex portu fori (circum promontorium St. Nicolai) in portum Hyllaicum navigant, proxime post superatum promontorium ad Heraeum deveniunt, ut patet ex narratione c. 81. Quae autem 4, 46. appellatur Ptychia insula, eam credibile est eandem esse, quam nunc dicunt St. Vido. Haec ut ad sensum oculorum demonstrarem, adieci tabulam Corcyrae expressam ex tabula adiecta Cardinalis Quirini Primordiis Corcyrae.

73. ἐς τοὺς ἀγρούς] Hi agri sunt eadem regio, quam Xen. l. c. dicit τὴν χώραν et Inscr. nr. 1840. ap. Boeckh. C. I. Vol. 2. τὸ πε-

ἀμφότεροι τοὺς δούλους παρακαλοῦντές τε καὶ ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι· καὶ τῷ μὲν δήμῳ τῶν οἰκετῶν τὸ πλῆθος παρεγένετο ξύμμαχον, τοῖς δ' ἑτέροις ἐκ τῆς ἠπείρου ἐπίκουροι ὀκτακό-
74 σιοι. διαλιπούσης δ' ἡμέρας μάχη αὖθις γίγνεται, καὶ νικᾷ ὁ δῆμος χωρίων τε ἰσχύι καὶ πλήθει προέχων· αἵ τε γυναῖκες αὐτοῖς τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο βάλλουσαι ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῷ κεράμῳ καὶ παρὰ φύσιν ὑπομένουσαι τὸν θόρυβον. γενομένης δὲ τῆς τροπῆς περὶ δείλην ὀψίαν δείσαντες οἱ ὀλίγοι μὴ αὐτοβοεὶ ὁ δῆμος τοῦ τε νεωρίου κρατήσειεν ἐπελθὼν καὶ σφᾶς διαφθείρειεν, ἐμπιπρᾶσι τὰς οἰκίας τὰς ἐν κύκλῳ τῆς ἀγορᾶς καὶ τὰς ξυνοικίας, ὅπως μὴ ᾖ ἔφοδος, φειδόμενοι οὔτε οἰκείας οὔτε ἀλλοτρίας· ὥστε καὶ χρήματα πολλὰ ἐμπόρων κατεκαύθη καὶ ἡ πόλις ἐκινδύνευσε πᾶσα διαφθαρῆναι, εἰ ἄνεμος ἐπεγένετο τῇ φλογὶ ἐπίφορος ἐς αὐτήν. καὶ οἱ μὲν παυσάμενοι τῆς μάχης ὡς ἑκάτεροι ἡσυχάσαντες τὴν νύκτα ἐν φυλακῇ ἦσαν· καὶ ἡ Κορινθία ναῦς τοῦ δήμου κεκρατηκότος ὑπεξανήγετο καὶ τῶν ἐπικούρων οἱ πολλοὶ ἐς τὴν ἤπειρον καθόντες διεκομίσθη-
75 σαν. τῇ δ' ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ Νικόστρατος ὁ Διιτρέφους Ἀθηναίων στρατηγὸς παραγίγνεται βοηθῶν ἐκ Ναυπάκτου δώδεκα νανσὶ καὶ Μεσσηνίων πεντακοσίοις ὁπλίταις· ξύμβασίν τε

δίον (ἐν τῷ πεδίῳ). Sita erat ab occasu urbis, inter urbem et Istonen montem. In eadem Inscript. memoratur ἡ Ἡραῖς, quae non potest alia regio esse, quam circuitus Heraei, quod c. 75. 81. memoratur. Praeterea ibidem hi loci insulae Corcyrae nominantur πο (τ) τῷ Κωμικοῦ, prope Comici vel *aedes* vel *fundum*, ut interpretatur Boeckh. — ἐν Σχινούρι... ἐν τῇ Ἀλλανίδι κώμῃ — ἐμ Μολοκᾶντι — ἐν Μίνῳ ἀπὸ τῶ πόρω ἐσχάτω — ἐπὶ Λιπάρᾳ. Haec videntur nomina vicorum Corcyrae urbis.

74. περὶ δείλην ὀψίαν] i. e. um die Zeit des späten Nachmittages. v. Buttm. Lexil. 2. p. 185 sq. Mox οἱ ὀλίγοι sunt *optimates*. Propter verba τοῦ νεωρίου conf. Hom. Od. 6, 266.

τὰς ξυνοικίας] Aeschin. c. Timarch. p. 137. Reisk. ὅπου μὲν γὰρ πολλοὶ μισθωσάμενοι μίαν οἴκησιν διελόμενοι ἔχουσι, συνοικίαν καλοῦμεν· ὅπου δ' εἷς ἐνοικεῖ, οἰκίαν. Itaque τὰς οἰκίας praesenti loco refertur ad domos opulentorum, et τὰς ξυνοικίας ad domos tenuiorum civium, in quibus aliae partes ab aliis familiis tenebantur. Unde Thuc. addit φειδόμενοι οὔτε οἰκείας οὔτε ἀλλοτρίας i. e. parcentes nec propriis domibus nec ξυνοικίαις pauperum vicinorum. Arn. v. Ammon. de Differ. Vocab. p. 102 sq. Valck. conf. Od. Muell. s. v. Attica ap. Ersch. et Grub. Encyclop. p. 240. et Plut. V. Sull. 1. Mox de verbis ἐκινδύνευσε διαφθαρῆναι v. Matth. p. 1044. b. et de ὡς ἑκάτεροι ibidem p. 1284.

75. Νικόστρατος] qui ad Mantineam occubuit. Vid. 5, 74. coll. 61. Androt. ap. Schol. Arist. Av. 13. Krueg. ad Dionys. p. 317 sq. Mox ἔπρασσε imperfectum significat *compositionem efficere* studebat. Monuit Popp. Deinde Dioscuron templum memorat Inscr. nr. 1874. apud Boeckh. C. I. Vol. 2. Θεοῖς Διοσκόροις Ἰστωναίοις, id tamen idem esse, quod Thuc. h. l. habet, propter narrationem rerum gestarum vix credibile est. Thucydidis Διοσκούρειον probabile est vel in ipsa Urbe vel prope ab ea fuisse.

ἔπρασσε καὶ πείθει ὥστε ξυγχωρῆσαι ἀλλήλοις δέκα μὲν ἄνδρας τοὺς αἰτιωτάτους κρῖναι, οἳ οὐκέτι ἔμειναν, τοὺς δ' ἄλλους οἰκεῖν σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ποιησαμένους καὶ πρὸς Ἀθηναίους ὥστε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν. καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας ἔμελλεν ἀποπλεύσεσθαι· οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται πείθουσιν αὐτὸν πέντε μὲν ναῦς τῶν αὐτοῦ σφίσι καταλιπεῖν, ὅπως ἧσσόν τι ἐν κινήσει ὦσιν οἱ ἐναντίοι, ἴσας δὲ αὐτοὶ πληρώσαντες ἐκ σφῶν αὐτῶν ξυμπέμψειν. καὶ ὁ μὲν ξυνεχώρησεν, οἱ δὲ τοὺς ἐχθροὺς κατέλεγον ἐς τὰς ναῦς. δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερόν. Νικόστρατος δὲ αὐτοὺς ἀνίστη τε καὶ παρεμυθεῖτο. ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ὁ δῆμος ὁπλισθεὶς ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ, ὡς οὐδὲν αὐτῶν ὑγιὲς διανοουμένων τῇ τοῦ μὴ ξυμπλεῖν ἀπιστίᾳ, τά τε ὅπλα αὐτῶν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἔλαβε καὶ αὐτῶν τινας οἷς ἐπέτυχον, εἰ μὴ Νικόστρατος ἐκώλυσε, διέφθειραν ἄν. ὁρῶντες δ' οἱ ἄλλοι τὰ γιγνόμενα καθίζουσιν ἐς τὸ Ἡραῖον ἱκέται καὶ γίγνονται οὐκ ἐλάσσους τετρακοσίων. ὁ δὲ δῆμος δείσας μή τι νεωτερίσωσιν ἀνίστησί τε αὐτοὺς πείσας καὶ διακομίζει ἐς τὴν πρὸ τοῦ Ἡραίου νῆσον καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐκεῖσε αὐτοῖς διεπέμπετο.

Τῇ δὲ στάσεως ἐν τούτῳ οὔσης τετάρτῃ ἢ πέμπτῃ ἡμέρᾳ 76
μετὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐς τὴν νῆσον διακομιδὴν αἱ ἐκ τῆς Κυλλήνης Πελοποννησίων νῆες μετὰ τὸν ἐκ τῆς Ἰωνίας πλοῦν ἔφορμοι οὖσαι παραγίγνονται τρεῖς καὶ πεντήκοντα· ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἀλκίδας ὥσπερ καὶ πρότερον καὶ Βρασίδας αὐτῷ ξύμβουλος ἐπέπλει. ὁρμισάμενοι δὲ ἐς Σύβοτα λιμένα τῆς ἠπείρου 77
ἅμα ἕῳ ἐπέπλεον τῇ Κερκύρᾳ. οἱ δὲ πολλῷ θορύβῳ καὶ πεφοβημένοι τά τ' ἐν τῇ πόλει καὶ τὸν ἐπίπλουν παρεσκευάζοντό τε ἅμα ἑξήκοντα ναῦς καὶ τὰς ἀεὶ πληρουμένας ἐξέπεμπον πρὸς τοὺς ἐναντίους, παραινούντων Ἀθηναίων σφᾶς τε ἐᾶσαι πρῶτον ἐκπλεῦσαι καὶ ὕστερον πάσαις ἅμα ἐκείνους ἐπιγενέσθαι. ὡς δὲ αὐτοῖς πρὸς τοῖς πολεμίοις ἦσαν σποράδες αἱ νῆες, δύο μὲν εὐθὺς ηὐτομόλησαν, ἐν ἑτέραις δὲ ἀλλήλοις οἱ ἐμπλέοντες ἐμάχοντο· ἦν δὲ οὐδεὶς κόσμος τῶν ποιουμένων. ἰδόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι τὴν ταραχὴν εἴκοσι μὲν νανσὶ πρὸς τοὺς Κερκυραίους ἐτάξαντο, ταῖς δὲ λοιπαῖς πρὸς τὰς δώδεκα ναῦς τῶν Ἀθηναίων, ὧν ἦσαν αἱ δύο Σαλαμινία καὶ Πάραλος. καὶ οἱ 78
μὲν Κερκυραῖοι κακῶς τε καὶ κατ' ὀλίγας προσπίπτοντες ἐτα-

76. ἔφορμοι οὖσαι] sc. τῇ Κυλλήνῃ, die im Hafen vor Cyllene lagen nach der Fahrt aus Ionien.

77. αἱ δύο] Blume Script. Schol. p. 10. docet, articulo significari *illas* duas naves ὑπηρετίδας vulgo notas.

78. κατ' ὀλίγας] v. Matth. p. 1155. init. Et καθ' αὑτούς est sie litten durch sich selbst; dein κατὰ κέρας am Flügel, nicht in der Mitte. Mox in ἑαυτῶν ὑποχωρούντων pron. ἑαυτῶν est pro σφῶν. v. Buttm. §. 127. 3. (ed. 13.)

λαιπωροῦντο καθ' αὑτούς· οἱ δ' Ἀθηναῖοι φοβούμενοι τὸ πλῆθος καὶ τὴν περικύκλωσιν ἀθρόαις μὲν οὐ προσέπιπτον οὐδὲ κατὰ μέσον ταῖς ἐφ' ἑαυτοὺς τεταγμέναις, προσβαλόντες δὲ κατὰ κέρας καταδύουσι μίαν ναῦν. καὶ μετὰ ταῦτα κύκλον ταξαμένων αὐτῶν περιέπλεον καὶ ἐπειρῶντο θορυβεῖν. γνόντες δὲ οἱ πρὸς τοῖς Κερκυραίοις καὶ δείσαντες μὴ ὅπερ ἐν Ναυπάκτῳ γένοιτο ἐπιβοηθοῦσι· καὶ γενόμεναι ἀθρόαι αἱ νῆες ἅμα τὸν ἐπίπλουν τοῖς Ἀθηναίοις ἐποιοῦντο. οἱ δ' ὑπεχώρουν ἤδη πρύμναν κρουόμενοι καὶ ἅμα τὰς τῶν Κερκυραίων ἐβούλοντο προκαταφυγεῖν ὅτι μάλιστα ἑαυτῶν σχολῇ τε ὑποχωρούντων καὶ πρὸς σφᾶς τεταγμένων τῶν ἐναντίων. ἡ μὲν οὖν ναυμαχία τοιαύτη γενομένη ἐτελεύτα ἐς ἡλίου δύσιν.

79 Καὶ οἱ Κερκυραῖοι δείσαντες μὴ σφίσιν ἐπιπλεύσαντες ἐπὶ τὴν πόλιν ὡς κρατοῦντες. οἱ πολέμιοι ἢ τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἀναλάβωσιν ἢ καὶ ἄλλο τι νεωτερίσωσι, τούς τε ἐκ τῆς νήσου πάλιν ἐς τὸ Ἡραῖον διεκόμισαν καὶ τὴν πόλιν ἐφύλασσον. οἱ δ' ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐκ ἐτόλμησαν πλεῦσαι κρατοῦντες τῇ ναυμαχίᾳ, τρεῖς δὲ καὶ δέκα ναῦς ἔχοντες τῶν Κερκυραίων ἀπέπλευσαν ἐς τὴν ἤπειρον ὅθενπερ ἀνηγάγοντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐδὲν μᾶλλον ἐπέπλεον καίπερ ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ φόβῳ ὄντας καὶ Βρασίδου παραινοῦντος, ὡς λέγεται, Ἀλκίδᾳ, ἰσοψήφου δὲ οὐκ ὄντος· ἐπὶ δὲ τὴν Λευκίμ-
80μην τὸ ἀκρωτήριον ἀποβάντες ἐπόρθουν τοὺς ἀγρούς. ὁ δὲ δῆμος τῶν Κερκυραίων ἐν τούτῳ περιδεὴς γενόμενος μὴ ἐπιπλεύσωσιν αἱ νῆες τοῖς τε ἑκέταις ἥεσαν ἐς λόγους καὶ τοῖς ἄλλοις ὅπως σωθήσεται ἡ πόλις. καί τινας αὐτῶν ἔπεισαν ἐς τὰς ναῦς ἐσβῆναι· ἐπλήρωσαν γὰρ ὅμως τριάκοντα [προσδεχόμενοι τὸν ἐπίπλουν]. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι μέχρι μέσου ἡμέρας δηώσαντες τὴν γῆν ἀπέπλευσαν, καὶ ὑπὸ νύκτα αὐτοῖς ἐφρυκτωρήθησαν ἑξήκοντα νῆες Ἀθηναίων προσπλέουσαι ἀπὸ Λευκάδος·

79. τῇ δ' ὑστεραίᾳ — ὄντας] Greg. Cor. p. 71. his verbis utitur, ut doceat usum Atticorum, μὴ ἀποδιδόναι τὴν σύνταξιν πρὸς τὴν φωνήν, ἀλλὰ πρὸς τὸ σημαινόμενον, velut hic legatur ὄντας post πολιν. v. Dorv. ad Charit. p. 415. Matth. p. 809. 1095. adn. 3. et Dionys. Hal. p. 802. Reisk. Mox verbis ἰσοψήφου δὲ οὐκ ὄντος hoc dicit: seine Stimme als Kriegsrathes galt nicht so viel wie die des Alcidas, als Befehlshabers.

80. καὶ τοῖς ἄλλοις] i. e. *reliquis optimatibus eorumque amicis*, qui non in Iunonis templum aufugerant. Mox alii libri ἐσβῆναι, alii ἐμβῆναι. Thom. M. p. 369. ἐσβαίνω εἰς τὴν ναῦν καὶ ἐμβαίνω εἰς τὴν ναῦν· ἀμφότερα γὰρ Θουκυδίδης λέγει. ἐμβαίνω δὲ νηί, ἀναττικόν. Conf. cap. 81. 4, 25. Dein verba προσδεχόμενοι τὸν ἐπίπλουν om. libri bene multi. Bekk. seclusit; Popp. dicit orta ex Scholio, quod ductum sit e verbis c. 79. δείσαντες μὴ σφίσιν ἐπιπλεύσαντες etc. Et quidem verba nihil dicunt, quod non iam in superioribus dictum sit. Paulo post ad ὅμως supple: quamquam in hoc perturbato rerum statu erant.

ἐφρυκτωρήθησαν] Hinc colligi potest, φρυκτωρίαν veterum non tam inopem signorum fuisse, quam Polyb. 10, 40. et Schol. Thuc. 3, 22.

ἃς οἱ Ἀθηναῖοι πυνθανόμενοι τὴν στάσιν καὶ τὰς μετ' Ἀλκίδου ναῦς ἐπὶ Κέρκυραν μελλούσας πλεῖν ἀπέστειλαν καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους στρατηγόν. οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι 81
τῆς νυκτὸς εὐθὺς κατὰ τάχος ἐκομίζοντο ἐπ' οἴκου παρὰ τὴν γῆν· καὶ ὑπερενεγκόντες τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν τὰς ναῦς, ὅπως μὴ περιπλέοντες ὀφθῶσιν, ἀποκομίζονται. Κερκυραῖοι δὲ αἰσθόμενοι τάς τε Ἀττικὰς ναῦς προσπλεούσας τάς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λαβόντες τούς τε Μεσσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον πρότερον ἔξω ὄντας, καὶ τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαντες ἃς ἐπλήρωσαν ἐς τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα, ἐν ὅσῳ περιεκομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον· καὶ ἐκ τῶν

describunt, quorum ille dicit eam parum utilitatis attulisse, utpote intra fines paucorum, de quibus conventum esset, indiciorum restrictam. Vel ex his verbis Thucydidis existimare licet, Peloponnesiis non solum indicatum esse, *hostes advehi*, sed etiam *sexaginta naves* et *Leucade* et *Atheniensium* advehi. Quemadmodum etiam e verbis 3, 22. apparet, Peloponnesios certam quandam rem Thebanis significare voluisse. Scripsit super hac re M. I. Stilico Hamburgensis in Disput. *περὶ τῆς φρυκτωρίας* sive de Excubiarum accensis ignibus actione ad illustrandum Thucydidis librum 3. Witteb. 1714. 4. Proxime secutis duobus seculis hoc signorum artificium eo usque perfectum est, ut noctium spatiis profecto telegraphiae nostrae loco fuisse existimari possit, quare etiam nomen mutavit in pyrsographiam (Fackelnschrift), de cuius usu per aevum suum et paulo ante (annis a Chr. N. 200 — 146.) vigente v. Polyb. 10, 38 — 44. Bred., cuius adde Dissert. de Telegraphia Gr. et Rom. in Ephemeridd. Genius der Zeit 1797. m. Iun. Conf. Thuc. 5, 61. Rei antiquissima vestigia extant ap. Aesch. Ag. init., quin ap. Homer. Il. 18, 207., Theogn. 561. Br. Adde Pausan. Corinth. c. 25. Steph. Byz. in *Πάρος*, ibique fragm. ex libr. 10. Ephori (ap. Marx. p. 212.) Actt. Philol. Monac. Vol. 2. p. 337. Lips. 5. Mil. Rom. 9. German. et Cerd. ad Virg. 2. Aen. 256. Schol. Aesch. Ag. 3. Rittersh. ad Oppian. Cyneg. 4, 128. Valck. ad Herodot. 7, 182. Blomf. ad Aesch. Ag. 32. Schwebel. ad Onosandr. 25. p. 36. 90. C. Fr. Herm. ad Lucian. de Conscr. Hist. p. 353. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 422. et adn. ad 3, 22. Ceterum recte Did. verbum *ἐφρυκτωρήθησαν* iungit cum *ἀπὸ Λευκάδος*, quia, si Athenienses iam Leucade profecti fuissent, iam prope Corcyram fuissent, priusquam classis Peloponnesiorum litus legens Leucadem pervenire et trans Isthmum portari poterat.

81. *ὑπερενεγκόντες — τὸν ἰσθμόν*] v. Matth. p. 786. §. 426.

ἐν ὅσῳ περιεκομίζοντο] Haack. haec ita intelligit, singulos ex optimatium parte, ut quisque obveniebant, occisos esse ab iis, qui in oppido erant. Cur autem id fieret tantum *ἐν ὅσῳ αἱ νῆες περιεκομίζοντο*? Haec verba satis mihi aperte indicare videntur, viros optimates, qui occidebantur, captos esse in navigiis, quae conscendissent, ut in continentem Graeciae aufugerent, id quod video confirmari verbis 3, 85. *ὕστερον δὲ οἱ φεύγοντες τῶν Κερκυραίων (διεσώθησαν γὰρ αὐτῶν ἐς πεντακοσίους)* etc., ubi Dukas: *ἐς τὴν ἤπειρον δηλαδὴ, οἰκείοις χρησάμενοι πλοιαρίοις*. Scriptor primum refert, quid Corcyraei in navibus illis triginta vecti egerint mari, deinde, quum ad Heraeum appulissent, quid terra. Verborum *κελεύσαντες* et praecedentium generale subiectum est *οἱ Κερκυραῖοι*, verborum deinde sequentium subiectum est pars illa Corcyracorum, quae navibus promontorium St. Nicolai superabat.

νεῶν ὅσους ἔπεισαν ἐσβῆναι ἐκβιβάζοντες ἀπεχρῶντο, ἐς τὸ Ἡραῖόν τε ἐλθόντες τῶν ἱκετῶν ὡς πεντήκοντα ἄνδρας δίκην

ἀπεχρῶντο] Vulgo ἀπεχώρησαν. Ven. ἀπεχρῶντο. Aug. in marg. γρ. ἀπεχρῶντο. Non aliter Cl. et Taur. in marg. (ut quidem Arn. adnotavit in marg. exemplaris mei). At E. sub. v. al. man. Apud Dionys. p. 884. est ἀνεχώρησαν. Denique Parm. in marg. eadem man. ἀνεχρῶντο. Vulgatam si retineas, vides non narrari, quid de his hominibus factum sit. Idem in coniectura Hermanni ἀπεχώρισαν reprehendendum. Neque ulla horum hominum posthac mentio fit. Krueg. ad Dionys. p. 149. vulgatam ita explicandam putat, ut putet, eos supplices, qui navibus vecti et ceteros Corcyraeos ad Heraeum comitati fuerant, ibi eandem atque illos, qui in Heraeum confugerant, sortem expertos esse. „Fortasse, ait, ipsis illis mari advectis supplicibus insidiose utebantur populares, ut ceterorum supplicum parti persuaderent δίκην ὑποσχεῖν.“ Cur autem, si hoc consilium Corcyraeorum erat, optimates istos navibus expositos relinquerent? quidni secum ad Heraeum advectis in illud consilium uterentur? Ne dicam, aliud vulgatae obstare, idque gravissimum, rationem inquam temporum ἐκβιβάζοντες ἀπεχώρησαν, ubi dicere debebat ἐκβιβάσαντες ἀπεχώρησαν. I. Contra ἀπεχρῶντο rectissime cum ἐκβιβάζοντες iungitur: *dum exponunt, interimebant.* Quare quum quod vulgo extat, et ad sensum et ad rationem grammaticam absurdum sit, scripturam illam nonnullorum librorum recipiendam putes. Similis confusio verborum facta est 8, 40., ubi vulgo ἐχωρήσαντο, Bekk. ἐχώρησαν οἱ recepit. Aliquid auxilii scripturae ἀπεχρῶντο accedit ex Grammaticis, Zonara: ἀπεχρῶντο, Ἡρόδοτος ἀντὶ τοῦ ἀρκεῖν ἠγεῖτο· Θουκυδίδης δὲ ἀπεχρῶντο ἀντὶ τοῦ ἀνῄρουν, ex Suida, Phavorino, Anecdd. Bekk. 1. p. 423. Bachm. 1. p. 119, 24., qui glossam Zonarae repetunt. II. Idem verbum ex Aristophanis Lemniis affert Suidas, quem locum Comici ante oculos habuit etiam Pollux 9, 154. τοὺς ἄνδρας ἀπεχρήσαντο pro διεχρήσαντο καὶ ἀπέκτειναν. Idem 8, 74. ἐπὶ τοῦ ἀνελόντος ῥητέον ἀνεῖλεν — ἀπεχρήσατο. Et Hesych. ἀπεχρήσαντο, ἀπέκτειναν. Quibus locis moveri possis ad legendum ἀπεχρήσαντο. III. Sed fortasse Thuc. nec ἀπεχρῶντο, nec ἀπεχρήσαντο, sed ἀνεχρήσαντο reliquerat, quo ducit etiam, quod apud Dionysium est ἀνεχώρησαν. Atque Zonar. Anecdd. Bekk. 1. p. 399. Bachm. 1. p. 92, 22., Hesych. Suidas, Phavorin., Pollux 9, 153. hanc glossam habent: ἀνεχρήσαντο, διέφθειραν, οὕτω Θουκυδίδης. Quod verbum quum eo sensu nusquam hic scriptor habere reperiatur, Hemsterh. ad Polluc. ex his Grammaticis corrigi volebat Thucydidem 1, 126., notoque verbo διεχρήσαντο, quod ibi legitur, minus notum ἀνεχρήσαντο substitui. Quam suspicionem adiuvare videri poterat hoc, quod ibi Laur. et E. habent ἀπεχρήσαντο, quod paulo propius abest ab ἀνεχρήσαντο, quam διεχρήσαντο. Rursus Arn. glossam Grammaticorum ἀνεχρήσαντο, διέφθειραν ad praesentem locum retulit, ut ἀνεχρήσαντο reciperet pro vulgata ἀνεχώρησαν. Ac Tittm. ad Zonaram adnotavit, ἀναχρᾶσθαι sensu *occidendi* etiam a Dione Cass. p. 514, 95. adhiberi. Popp. addit locos eiusdem scriptoris 51, 8. 52, 17. 58, 16. et saepius, quamquam aliquoties, ut 47, 34. incerta sit scriptura, aliis libris κατεχρήσαντο, aliis ἀπεχρήσαντο exhibentibus. Verum διεχρήσαντο 1, 126. Thucydidis libri paene omnes tuentur, et διεχρήσαντο item sensu *occidendi* habes iterum apud Thucydidem 3, 36. Diiudicandum igitur inter ἀπεχρῶντο — ἀπεχρήσαντο — ἀνεχρήσαντο, quorum primum ideo retinui, quod non solum locis Grammaticorum, ut reliqua duo, sed praeterea nonnullis certe libris auctoris commendatur, et imperfecti tempus hic aptissimum est. Ἀπεχρήσαντο ideo nolim, quod Grammatici huius

ὑποσχεῖν ἔπεισαν καὶ κατέγνωσαν πάντων θάνατον. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἱκετῶν ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν ὡς ἑώρων τὰ γιγνόμενα, διέφθειραν αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπήγχοντο, οἱ δ' ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο ἀνηλοῦντο. ἡμέρας τε ἑπτὰ ὡς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε Κερκυραίοις σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνευον, τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν, ἀπέθανον δέ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων· πᾶσά τε

formae usum nominatim Aristophani tribuunt, et non ex Thucydide afferunt.

διέφθειραν — ἀλλήλους] Mirari subit, quod Matth. p. 920 sq. pronomen ἀλλήλους hic pro reciproco ἑαυτούς positum dicit. Nempe aliud est *mutua caedes*, aliud *sua quemque supplicem manu occubuisse.* Mox ad vocem ἀνηλοῦντο quam Suidae glossam Duk. adscripsit, ea pertinet ad 4, 48. Deinde quidam coniecerunt ὡς τὸν δῆμιον καταλύουσι. Conf. Herm. ad Vig. p. 700, 8. Vulgata recte habet, nam sensus est: accusabant tantum eos, qui imperii popularis hostes erant, sed eo praetextu usi etiam alios propter privatam inimicitiam necabant. Participium ita resolvas: denjenigen, welche die Volksherrschaft stürzen wollten. Vid. Matth. §. 270. Mobilis est Kruegeri ad Dionys. p. 150. interpretatio, qui postquam dixit τοῖς pro αὐτοῖς accipiendum esse (quod fieri nequit), deinde mutata sententia hic post αἰτίαν ἐπιφέρειν articulum τοῖς eodem modo adhibitum esse scribit, quo post nominandi verba inferri soleat (atque sic explicat Matth. p. 553.), velut ἀνακαλοῦντες τὸν εὐεργέτην, τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθόν, indem sie ihn *einen* Wohlthäter, *einen* Biedermann nannten. Quid, quaeso, haec inter se commune habent? Quod autem Krueg. contra explicationem meam monuit, ex ea populares illud crimen non intulisse videri, nisi parti adversariorum, quod tamen ad omnes pertinuisse appareat, prorsus a mente scriptoris aberravit. Etenim verbis quidem hostes quos dicebant reipublicae (die Staatsfeinde) i. e. universos optimates accusabant, sed re etiam privatos inimicos (die Privatfeinde) praetextum et occasionem odii agitandi nacti necabant. Similem atrocitatem factorum ex proscriptionibus Sullae et Triumvirorum a Plutarcho V. Sull. 31. et Appiano B. C. 4, 35. memorari, Arn. adnotavit. Quae autem loca Krueg. adfert ad probandum, τοῖς pro αὐτοῖς accipiendum esse, ea eodem modo explicanda sunt, quo hic locus; ut taceam, si τοῖς eum sensum haberet, ὡς adiiciendum fuisse ad participium, id quod Kruegerum non fugit; monuit enim in fine adnotationis. De formula τὸν δῆμον καταλύειν, quae idem dicit, quod καταλύειν τὴν δημοκρατίαν (quare Aristot. Polit. 5, 5. promiscue his locutionibus utitur), v. Herald. Obss. et Emend. 2, 49. Salmas. Obss. ad Ius Att. et Rom. c. 10. p. 296., quos Duk. citavit, quibus adde Wolf. ad Demosth. Leptin. p. 232. ed. pr. Casaub. ad Strab. p. 20. D.

ὑπὸ τῶν λαβόντων] sc. τὰ χρήματα, ὑπὸ τῶν δανεισαμένων, ut recte Schol. Ὁ λαβών proprie debitor dicitur, quemadmodum pecunia foenore data appellatur τὰ ληφθέντα. v. Demosth. adv. Timoth. p. 1186. Reisk. Arn. Cum verbis πᾶσα ἰδέα conferre licet Virg. 2. Aen. 369. Tacit. 3. Hist. 28. *omni imagine mortium.* Proxima ita intellige: καὶ πᾶν (id dicit οὐδὲν ὅ τι οὐ) οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γενέσθαι καὶ ἔτι περαιτέρω τούτων ξυνέβη. Quo inutilis fit coniectura Kruegeri ad Dionys. p. 151. καὶ οἷον φιλεῖ etc. Sallust. Iug. 48. *postremo quaecunque dici aut fingi queunt ignaviae luxuriaeque probra, in illo exercitu*

ἰδέα κατέστη θανάτου, καὶ οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν ὅ,τι οὐ ξυνέβη καὶ ἔτι περαιτέρω. καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο, οἱ δέ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ
32 ἱερῷ ἀπέθανον. οὕτως ὠμὴ στάσις προὐχώρησε· καὶ ἔδοξε μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς πρώτη ἐγένετο, ἐπεὶ ὕστερόν γε καὶ πᾶν ὡς εἰπεῖν τὸ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη, διαφορῶν οὐσῶν ἑκασταχοῦ τοῖς τε τῶν δήμων προστάταις τοὺς Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι καὶ

cuncta fuere et alia amplius. Dionys. A. R. 11, 39. *δεινὰ καὶ πέρα δεινῶν.* Krueg. l. c. et de Xen. Anab. p. 43. mox legit *ὠμὴ ἡ στάσις*, quod verum videtur.

82. De hoc loco v. Heeren. Ideen 3, 1. p. 516. Gail. Mémoire p. 178. Mans. Spart. 2. p. 87. 416 sqq. Od. Muell. Dor. 2. p. 152 sqq. De formula *ἐν τοῖς πρώτη* v. Reiz. de Accent. Incl. p. 17. Wolf. Herm. ad Vig. p. 787, 250. Matth. §. 290.

διαφορῶν οὐσῶν — ἐπάγεσθαι] Kistemakero in *διαφοραί* utrumque inesse videtur, et *commodi* et *opinionis* s. *sententiae* diversa ratio, quasi dicas entgegengesetztes Interesse und daraus Differenzen. At „quamquam pluralis adiectivi *διάφορος* hac notione diversitatis sententiae et commodorum cum articulo 1, 68. 4, 86., item participium *τὰ διαφέροντα* et verbum *διαφέρει* 3, 42. 6, 92. leguntur, tamen substantivum *διαφορά*, quod viginti duobus locis Thucydidis invenitur, nusquam, opinor, talem significationem habet, sed semper dissidii, contentionis.“ Arn. Da alle Arten Zwistigkeiten waren, den Vorstehern der Volkspartei, so dass sie die Athener, den Oligarchen, so dass sie die Lacedaemonier herbeiriefen. Auctorem puto ideo infinitivo *ἐπάγεσθαι* post *διαφορῶν οὐσῶν* usum esse, quia in *διαφορῶν οὐσῶν* idem sensus inest, ac si dixisset *τῶν διαφορῶν ἐς ἀλλήλους ἕνεκα ζητούντων ἐπάγεσθαι* etc. Mox de *δήμων προστάται* v. adn. ad c. 70., et de studio factionum res aut ad Athenienses, aut Lacedaemonios trahentium Krueg. ad Dionys. p. 364. adn. 9. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 76. Ad verba *οὐκ ἂν ἐχόντων* supple *τῶν δήμων καὶ τῶν ὀλίγων*. Proximorum haec structura esse videtur: *πολεμουμένων δὲ* (*αὐτῶν*, genitivus absolutus pro casu, quem sequens verbum postulat i. e. pro dativo, qui penderet ex *ἐπορίζοντο*) *ῥᾳδίως αἱ ἐπαγωγαὶ ἑκατέροις τοῖς νεωτερίζειν τι βουλομένοις ἐπορίζοντο* (se offerebant), *καὶ τῇ τῶν ἐναντίων ξυμμαχίας κακώσει καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἅμα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ξυμμαχίας προσποιήσει*. Vocabulum *ξυμμαχίας*, pertinens ad *κακώσει — προσποιήσει — ἐπαγωγαί* primo loco posuit, ne opus esset bis vel ter repeti, idque relatum ad *κακώσει* sensum habet: die Bundesgenossenschaft der Feinde i. e. die Feinde (ut *ξυμμαχία* sit idem quod *τὸ ξυμμαχικόν*, ut 4, 118. *μὴ ἐπιμισγομένους ἐς τὴν ξυμμαχίαν* et 2, 9. *αὕτη μὲν ἡ ξυμμαχία τῶν Λακεδαιμονίων — ἡ ξυμμαχία τῶν Ἀθηναίων — ξυμμαχία μὲν αὕτη ἑκατέρων*), relatum ad *προσποιήσει* et *ἐπαγωγαί* significat *socios*. Dativos *κακώσει* et *προσποιήσει* explica *propter imminutionem* et *propter acquisitionem*. Dativum *ἑκατέροις* paulo remotius a verbo suo *ἐπορίζοντο* posuit, concinnitatis cum *σφίσιν αὐτοῖς* causa. Porro idem dativus noto Graecismo pro *ἑκατέρων* positus est: cogitandum enim *ἑκατέρων τοῖς νεωτερίζειν τι βουλομένοις, ac pace quidem nullum eius rei speciosum causum habuissent, neque ad illos arcessendos adeo promti fuissent; bello autem coorto utrorumque qui rerum novarum studiosi essent, iis facile se offerebat occusio arcessendi socios, simul imminuendae societatis adversuriorum, et sociorum sibimet ipsis acquirendorum causa.*

τοῖς ὀλίγοις τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἐν μὲν εἰρήνῃ οὐκ ἂν ἐχόντων πρόφασιν, οὐδ' ἑτοίμων παρακαλεῖν αὐτούς· πολεμουμένων δὲ καὶ ξυμμαχίας ἅμα ἑκατέροις τῇ τῶν ἐναντίων κακώσει καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ προσποιήσει ῥᾳδίως αἱ ἐπαγωγαὶ τοῖς νεωτερίζειν τι βουλομένοις ἐπορίζοντο. καὶ ἐπέπεσε πολλὰ καὶ χαλεπὰ κατὰ στάσιν ταῖς πόλεσι, γιγνόμενα μὲν καὶ ἀεὶ ἐσόμενα ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ᾖ, μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαίτερα καὶ τοῖς εἴδεσι διηλλαγμένα, ὡς ἂν ἕκασται αἱ μεταβολαὶ τῶν ξυντυχιῶν ἐφιστῶνται. ἐν μὲν γὰρ εἰρήνῃ καὶ ἀγαθοῖς πράγμασιν αἵ τε πόλεις καὶ οἱ ἰδιῶται ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσι διὰ τὸ μὴ ἐς ἀκουσίους ἀνάγκας πίπτειν· ὁ δὲ πόλεμος ὑφελὼν τὴν εὐπορίαν τοῦ καθ' ἡμέραν βίαιος διδάσκαλος καὶ πρὸς τὰ παρόντα τὰς ὀργὰς τῶν πολλῶν ὁμοιοῖ. ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που πύστει τῶν προγενομένων πολὺ ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν τοῦ καινοῦσθαι τὰς διανοίας τῶν τ' ἐπιχειρήσεων περιτεχνήσει καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ. καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. τόλμα μὲν γὰρ ἀλό-

μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαίτερα] Schol. ad *μᾶλλον δέ* adnotavit *μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον, πῇ μὲν πλέον, πῇ δὲ ἔλαττον, ὡς συνέβαινεν ἑκάστοις*. Illud *μᾶλλον δέ* redit ad *ἐσόμενα μέν* (*μέν* enim ad totum membrum *γιγνόμενα — ἐσόμενα* pertinet). Iungo igitur *μᾶλλον δὲ γιγνόμενα καὶ ἐσόμενα*, ut *μᾶλλον* non sit *potius*, sed in höherem Grade, ut 3, 65. *χείρους μᾶλλον*, et idem significet, ac si *χαλεπώτερα* scripsisset pro *μᾶλλον*. Relationem particularum *μὲν — δέ* ita reddas: nur stärker bald, bald gelinder und in der Art und Weise verschieden i. e. nachdem die Wechsel der Umstände sich ereignen. Mox de periphrasi *τὰ τῶν πόλεων* v. Matth. §. 285. 2. Paulo post sequi debebat *καὶ αἱ ἐφυστερίζουσαί που στασιάζειν πόλεις*, quod notavit etiam Dionys. p. 886. Nam accommodari quidem in istiusmodi circumlocutione structura solet rei, quae circumscribitur (*τῶν πόλεων*), at nonnunquam, ut hic, vocabulo, quod circumlocutioni inservit (*τά*). v. adn. ad 1, 110. Dionys. l. c. locum ita explicat: *οἱ δὲ ὑστερίζοντες ἐπιπυνθανόμενοι* (legit enim *ἐπὶ πύστει* vel potius *ἐπιπύστει* pro *πύστει*) *τὰ γεγενημένα παρ' ἑτέρων ἐλάμβανον ὑπερβολὴν ἐπὶ τὸ διανοεῖσθαί τι καινότερον*. Et *τὴν ὑπερβολήν* Arn. explicat per *τὸ καθ' ὑπερβολὴν καινοῦσθαι τὰς διανοίας.*

τῶν τ' ἐπιχειρήσεων — δικαιώσει] Dionys. p. 887., qui ita interpretatur: *πολλὴν τὴν ἐπίδοσιν ἐλάμβανον εἰς τὸ διανοεῖσθαί τι καινότερον περὶ τὰς τέχνας τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ περὶ τὰς ὑπερβολὰς τῶν τιμωριῶν· τά τ' εἰωθότα ὀνόματα ἐπὶ τοῖς πράγμασι λέγεσθαι μεταιθέντες ἄλλως ἠξίουν αὐτὰ καλεῖν.* Sallust. Cat. 52. *Iam pridem equidem nos vera rerum vocabula amisimus: quia bona aliena largiri, liberalitas; malarum rerum audacia fortitudo vocatur.* Adde Isocr. *περὶ ἀντιδόσ.* 283. p. 408 sq. Bekk., ibique Orellium p. 291 sq. Areopag. 49. p. 168., ibique Coraem Vol. 2. p. 112. Platon. Polit. 8. p. 560. D. Dionys. A. R. 9, 53. p. 1891. Krueg. Addendis ad Dionys. Hist. p. LIII. et ibidem p. 155. et quae citant Wass. ad h. l. Popp. et Bloomf. De voce *περιτεχνήσει* v. Krueg. l. c. p. LIII. Et *ἀξίωσιν* accipe die Bedeutung der Wörter; *δικαιώσει* idem quod *κρίσει, arbitratu.*

ἐς τὰ ἔργα] Adnotavit Krueg. ad Dionys. p. 153., repugnare ver-

γιστος ἀνδρεία φιλέταιρος ἐνομίσθη, μέλλησις δὲ προμηθὴς δειλία εὐπρεπής, τὸ δὲ σῶφρον τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα, καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν ἐπὶ πᾶν ἀργόν. τὸ δ' ἐμπλήκτως ὀξὺ ἀνδρὸς μοίρᾳ προσετέθη, ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἀποτροπῆς πρόφασις εὔλογος. καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων πιστὸς ἀεί, ὁ δ' ἀντιλέγων αὐτῷ ὕποπτος. ἐπιβουλεύσας δέ τις τυχὼν ξυνετὸς καὶ ὑπονοήσας ἔτι δεινότερος· προβουλεύσας δὲ ὅπως μηδὲν αὐτῶν δεήσει, τῆς τε ἑταιρίας διαλυτὴς καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπληγμένος. ἁπλῶς δὲ ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα κακὸν

borum *τὴν εἰωθυῖαν — ἐς τὰ ἔργα* conformationem iis, quae de positione articuli Matth. §. 275. disputat; articulum ait ex eius regula inserendum fuisse post *ἀξίωσιν*, ut esset *ἀξίωσιν τὴν ἐς τὰ ἔργα*. Articulus utique ponendus erat post *ἀξίωσιν*, verum non ante *ἐς τὰ ἔργα*, nam verba traiecta sunt, sic autem in verum ordinem reponenda: *τὴν ἀξίωσιν ὀνομάτων* (*τὴν*) *εἰωθυῖαν ἐς τὰ ἔργα*, ut *ἐς* pendeat ex *εἰωθυῖαν*, et sensus sit, qualem Dionys. expressit. Itaque *ἐς τὰ ἔργα* accipe dicta pro *ἐπὶ τοῖς ἔργοις* sive *τῶν ἔργων*, et ad participium *εἰωθυῖαν* supple *εἶναι* (*τῶν ἔργων*) sive *λέγεσθαι* (*ἐπὶ τοῖς ἔργοις*). Wyttenb. ad Plut. Moral. Vol. 2. p. 13. Lips.) locum ita interpretatur: *consuetam verborum significationem mutarunt in rebus iustitiae* i. e. nova corruptaque iustitiae opinione mutarunt rerum consueta nomina. Quo virum induxit vox *δικαίωσις* perperam intellecta, et sequentibus statim exemplis ipsius scriptoris refellitur, ubi non de iustitia loquitur, sed de vitiis virtutum nominibus coloratis et contra, velut eius aetatis hominibus temeritatem placuit fortitudinem appellare et similia. *Civitates igitur seditionibus agitabantur, et illae, in quibus seditiones serius excitabantur, quoniam quae ante se acciderant, fama acceperant, magnam afferebant novitatis circa excogitata exsuperantium, inventis tum dolosis inimicorum adoriendorum rationibus, tum inauditis ultionum generibus. Quinetiam usitatam in rebus vocabulorum significationem suo arbitratu immutabant.*

τόλμα — εὐπρεπής] Dionys. p. 887., ubi sensum ait magis perspicuum futurum fuisse, sic elatum: *τὴν μὲν γὰρ τόλμαν ἀνδρίαν ἐκάλουν, τὴν δὲ μέλλησιν δειλίαν.*

τὸ δὲ σῶφρον — ἀργόν] Dionys. p. 888., ubi ait *κυριώτερον δ' ἂν οὕτως ἐλέχθη· οἱ δὲ σώφρονες καὶ οἱ συνετοὶ πρὸς ἅπαντα ἐν ἅπασιν ἀργοί.* Dein *τὸ ἐμπλήκτως ὀξύ* est die stürmische Leidenschaftlichkeit. v. Lobeck. ad Soph. Ai. 1345. Et *ἀνδρὸς μοίρᾳ* etc. *maris animi loco habebatur*, quod solennius dicitur: *ἐν ἀνδρείας μοίρᾳ ἐτέθη*. v. Vig. p. 112.

ἀσφάλεια δὲ — ὕποπτος] Dionys. p. 954. *ἀσφάλεια*, sed dativum et nominativum iuxta collocatos habet idem p. 888. In Lugd. ad *ἀσφαλείᾳ* adscr. gloss. *τῇ*, m. *ἀσφαλεία* praebet sine iota subscr. Dativum reponi iusserunt Sylb. Bred. Haack. Popp., amplexi Scholiastae interpretationem: *τὸ ἐπὶ πολὺ βουλεύσασθαι* (ne interpreteris *insidiari*; hoc enim est *ἐπιβουλεύειν*), *δι' ἀσφάλειαν πρόφασις ἀποτροπῆς ἐνομίζετο*. Dativus enim significat um der Sicherheit willen, ut 3, 56., nisi cum Poppone malis significare *cautionem*, ut sit mit Behutsamkeit. „*Ἐπιβουλεύεσθαι* autem Bau. quaerit, quomodo esse possit *deliberationem iterare*, seu *saepius et attente secum deliberare* et loco 3, 20., ad quem Bloomf. remittit, hunc usum non satis stabiliri fatemur. Vide tamen Zeun. ad Vig. p. 629, 16. et Passov. in Lex. s. v. *ἐπί* nr. V." Popp. Equidem ut verum esse concedam hunc sensum verbi *ἐπιβουλεύσασθαι* (apud Thuc. 3, 96., quo loco aliquis contra Bauerum forsan utatur, *ἐπεβουλεύετο* passivum est, recte id ibi adnotante Scholiasta), nequeo tamen concedere illud *τό*, quod huic verbo praemittitur. Quis enim est, quin videat, scriptorem, si dativo *ἀσφαλείᾳ* uti voluisset, sic dicturum fuisse: *ἀσφαλείᾳ δὲ ἐπιβουλεύσασθαι?* Scriptura librorum Ar. Chr. Dan. *τοῦ ἐπιβουλεύσασθαι* ex corr. facta esse mihi quoque videtur. Quare nominativum, ut vulgo est, retinens, intelligo *τὸ ἐπιβουλεύσασθαι* esse *quod attinet ad iteratam deliberationem*, ubi *τό* est accusativus. De hoc usu articuli cum infinitivo v. Herm. ad Soph. Ai. 114. Phil. 1236. Conf. Thuc. 2, 87. *οὐχὶ δικαίων ἔχει τέκμαρσιν τὸ ἐκφοβῆσαι.* 4, 63. *καὶ τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης — ταῖς κωλύμαις ταύταις — νομίσαντες εἰρχθῆναι.* 7, 67. *καὶ τῆς δοκήσεως προσεγεγενημένης αὐτῷ τὸ κρατίστους εἶναι εἰ τοὺς κρατίστους ἐνικήσαμεν.* 8, 87. *καταβοῆς ἕνεκα τῆς ἐς Λακεδαίμονα τὸ λέγεσθαι ὡς οὐκ ἀδικεῖ.* Utque ad *ἐπιβουλεύσασθαι* revertar, videtur mihi significare *in utramque partem deliberare*, hin- und her überlegen, per vim praepositionis *ἐπί* in compositis, qua est *vicissim* (ut in *ἐπιχορῆσθαι* hin- und her — gegenseitig — Gebrauch machen), ut sit: die Sicherheit, in sofern man sie durch Hin- und Herüberlegen suchte, mit welcher Seite es zu halten am gerathensten seyn möchte etc. Dein *ἀποτροπήν* intelligo *detrectationem*, Ausweichung, Scheu es mit einer Partei zu halten.

καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων] Dionys. p. 888. *ἐν τούτοις πάλιν ἄδηλον μέν ἐστι τίνα βούλεται δηλοῦν τὸν χαλεπαίνοντα καὶ περὶ τίνος, τίνα δὲ τὸν ἀντιλέγοντα καὶ ἐφ' ὅτῳ.* At haec Arn. recte ita exponere videtur, ut his proxime praecedentia explanari dicat. Nam in illis modo dixerat: Requirebatur per factiones a suis hominibus, ut sese iis ita committerent, ut nunquam ab iis recedere possent. Si quis in exercenda adversus partes adversarias inimicitia ita ageret, ut futurae suae securitatis rationem habere videretur, nolens suscipere inimicitiam nunquam deponendam, existimabatur velle deserere causam amicorum suorum. Nunc addens *καὶ ὁ χαλεπαίνων*, hoc addit: Is qui suadet saevitiam contra hostes, putatur se quasi oppignerare factioni suae per offensas nunquam obliviscendas, quas incurrit apud adversarios; is qui dissuadet saevitiam contra hostes, putatur in posterum quaerere refugium, si forte hostes victores evaserint.

ἐπιβουλεύσας — ἐκπεπληγμένος] Dionys. p. 888. *οὔτε ὁ τυχὼν ἐμφαίνει μᾶλλον ὃ βούλεται δηλοῦν, οὔτε ὁ αὐτὸς τυχών τε καὶ ἐπιβουλεύσας νοεῖσθαι δύναται, εἴγε ὁ μὲν τυχὼν ἐπὶ τοῦ κατορθώσαντος καὶ ἐπιτυχόντος ὃ ἤλπισε λέγεται, ὁ δὲ νοήσας ἐπὶ τοῦ προαισθομένου τὸ μήπω πραχθὲν, ἀλλ' ἔτι μέλλον κακόν. καθαρὸς δὲ καὶ τηλαυγὴς ὁ νοῦς οὕτως ἂν ἦν· οἵ τ' ἐπιβουλεύοντες ἑτέροις, εἰ κατορθώσειαν, δεινοὶ, καὶ οἱ τὰς ἐπιβουλὰς προεπινοοῦντες, εἰ φυλάξαιντο, ἔτι δεινότεροι, ὁ δὲ προειδόμενος, ὅπως μηδὲν αὐτῷ δεήσει μήτ' ἐπιβουλῆς μήτε φυλακῆς, τάς τε ἑταιρίας διαλύειν ἐδόκει καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπλῆχθαι.* Heilm.: wer Andern Schlingen legte, war gescheut, und wer den Fallstrick entdeckte, hiess vollends ein durchtriebener Kopf; hingegen wer zum voraus seine Maasregeln so nahm, dass er keines von beiden brauchte, von dem hiess es, er sey ein Freundschaftsstörer und fürchte sich vor dem Gegenpart. Et *ἑταιρίας* est *factionis, coitionis* (Klubb), sicut supra adfuit *φιλέταιρος, commodis partium inserviens.* Od. Muell. Dor. 1. p. 196 sq. interpretatur politische Vereine. Nulla ratio, cur intelligas *meram amicitiam* cum Lobeckio ad Soph. Ai. 682. Nam recte Arn. animadvertit, intelligi sodalitia, quorum libro 8. tam saepe mentio fit. Paulo post *ὁ φθάσας* non cogitandus est, qui evitat insidias (ne haec repugnent modo dictis), sed is qui praevertitur insidias, ipse hosti damnum inferens. Ad verba *τὸν μὴ διανοούμενον*

τι δρᾶν ἐπῃνεῖτο, καὶ ὁ ἐπικελεύσας τὸν μὴ διανοούμενον. καὶ μὴν καὶ τὸ ξυγγενὲς τοῦ ἑταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν· οὐ γὰρ μετὰ τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξύνοδοι, ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξίᾳ. καὶ τὰς ἐς σφᾶς αὐτοὺς πίστεις οὐ τῷ θείῳ νόμῳ μᾶλλον ἐκρατύνοντο ἢ τῷ κοινῇ τι παρανομῆσαι. τά τε ἀπὸ τῶν ἐναντίων καλῶς λεγόμενα ἐνεδέχοντο ἔργων φυλακῇ, εἰ προὔχοιεν, καὶ οὐ γενναιότητι. ἀντι-

supple *κακόν τι δρᾶν*. „Laudabile facinus existimabatur, si quis ad suas partes perducere et suo sensu parum religioso implere aliquem potuisset, qui antea illis amplectendis abstinuisset, et iniuriarum socius fieri non cogitasset.“ ARN.

καὶ μὴν καὶ — τολμᾶν] Dionys. p. 890. *τὸ ξυγγενὲς καὶ τὸ ἑταιρικὸν κείμενον μετείληπται, τότε ἀπροφασίστως τολμᾶν ἄδηλον, εἴτε ἐπὶ τῶν φίλων κεῖται νῦν εἴτε ἐπὶ τῶν συγγενῶν. Αἰτίαν γὰρ ἀποδιδοὺς, δι' ἣν τοὺς συγγενεῖς ἀλλοτριωτέρους ἔκρινον τῶν φίλων ἐπιτίθησιν, ὅτι τόλμαν ἀπροφάσιστον παρεῖχοντο. Σαφὴς δ' ἂν ἦν λόγος, εἰ τοῦτον ἐξήνεγκε τὸν τρόπον, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν σχηματίζων· καὶ μὴν καὶ τὸ ἑταιρικὸν οἰκειότερον ἐγένετο τοῦ συγγενοῦς διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν.* Schol. *καὶ μὴν καὶ οἱ συγγενεῖς τῶν φίλων ἀλλοτριώτεροι ἐνομίζοντο διὰ τὸ ἑτοιμότερον τολμᾶν ὑπὲρ τῶν φίλων τοὺς φίλους ἢ τοὺς συγγενεῖς.* In collocatione verborum, qua Thuc. usus est, sane potius *ἀνετοιμότερον* exspectes. Vide ne scribendum sit *διὰ τὸ τοῦτο ἑτοιμότερον εἶναι* etc.

οὐ γὰρ μετὰ — πλεονεξίᾳ] Dionys. p. 890. *ὁ μὲν νοῦς ἐστι τοιόσδε· οὐ γὰρ ἐπὶ ταῖς κατὰ νόμον ὠφελείαις αἱ τῶν ἑταιριῶν ἐγίγνοντο σύνοδοι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ παρὰ τοὺς νόμους τι πλεονεκτεῖν.* Schol. *οὐ γὰρ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ὠφελεῖσθαι θέλοντες τοιαύτας ἐποιοῦντο συστάσεις καὶ ἑταιρίας, ἀλλὰ παρὰ τοὺς ὑπάρχοντας νόμους, διὰ πλεονεξίαν.* Sed sensus, quem Dionys. et Schol. volunt, non inest in verbis scriptoris, nisi aut reponas *ὠφελείᾳ*, quam coniecturam Valla iuvat: *nam huiusmodi sodalitiorum coetus non utilitatis legitimae causa, sed ambitione contra leges in republica obtinentes fiebant*, aut vulgatae interpretationem hanc: *ob commoda, quae leges concederent, percipienda* tuearis loco 2, 39., ubi verba *μετὰ νόμων τὸ πλέον ἢ τρόπων ἀνδρείας* significant *fortitudinem, quam leges efficiunt in civibus*, contrariam ferociae. Nam ut *νόμων* ibi est genitivus subiecti, ita hic erit, ut *νόμων ὠφέλεια* non sit utilitas legibus allata, in leges collata, sed utilitas *νομίμη*, quam leges concedunt. Ita nonnunquam fit, ut substantivum genitivo alius substantivi iunctum loco adiectivi sit, velut ap. Eurip. Bacch. 388. *ὁ τῆς ἡσυχίας βίοτος* pro *βίοτος ἥσυχος*. v. Matth. §. 430. init. Herm. ad Vig. p. 879. Atque haec vera videtur praesentis loci explicatio.

τά τε ἀπὸ τῶν — καὶ οὐ γενναιότητι] Schol. *ἀντὶ τοῦ χρηστότητι καὶ ἁπλότητι τοῖς ὀρθῶς ὑπὸ τῶν ἐξ ἐναντίας λεγομένοις ἐπείθοντο οὐ δι' εὐγνωμοσύνην οὐδὲ δι' ἁπλότητα, ἀλλὰ εἰ ἔργῳ κρείσσους ἦσαν αὐτοὶ τῶν ἐναντίων καὶ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καθειστήκεσαν.* Hic *ἔργων φυλακῇ* dictum puto pro *διὰ τὸ ἔργοις πεφυλαγμένοι εἶναι*. Conf. 3, 46. *καὶ τὴν φυλακὴν μὴ ἀπὸ τῶν νόμων τῆς δεινότητος ἀξιοῦν ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς ἐπιμελείας.* 6, 40. *καὶ τὴν ὑπάρχουσαν ἐλευθερίαν οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀκούειν ἀφαιρεθήσεται, ἐκ δὲ τοῦ ἔργῳ φυλασσομένη μὴ ἐπιτρέπειν* (τὴν στρατηγίαν) *πειράσεται σώζειν.* Ita sensus erit: anmelmliche Erklärungen vom Gegentheil wurden an-

τιμωρήσασθαί τέ τινα περὶ πλείονος ἦν ἢ αὐτὸν μὴ προπαθεῖν. καὶ ὅρκοι εἴ που ἄρα γένοιντο ξυναλλαγῆς, ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς

genommen wegen Sicherung (nicht durch Wort und Eid, sondern) durch die That (Rüstung, Vorsichtsmaasregeln, velut occupatione oppidorum communitorum, sicut Corcyraei libr. 1. non ante conditiones Corinthiis tulerunt, quam Epidamno capta *ἔργῳ ἐφυλάξαντο*,) wenn man sich durch jene Sicherung im Vortheil fand, (sc. im Fall des Treubruches von Seiten des Gegners) und nicht aus edelmüthigem Vertrauen. Arn. verba *εἰ προὔχοιεν* refert ad *τῶν ἐναντίων*, ut sit *εἰ οἱ ἐναντίοι προὔχοιεν*, id quod nec collocatione verborum iuvatur, nec apta comparatio est, quam Arn. instituit loci 1, 39. *καὶ φασὶ δὴ δίκῃ πρότερον ἐθελῆσαι κρίνεσθαι*, (haec, ait Arn. fuere *τὰ καλῶς λεγόμενα*,) *ἢν γε οὐ τὸν προὔχοντα καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς προκαλούμενον λέγειν τι δοκεῖν δεῖ* etc. Hic, addit Arn., Corinthii *τὰ ἀπὸ τῶν Κερκυραίων προὐχόντων καλῶς λεγόμενα ἐνεδέχοντο ἔργων φυλακῇ* (non fidentes iis quae Corcyraei dicebant, sed *sedulo observantes, quae agebant illi*) *καὶ οὐ γενναιότητι*. Hi, inquam, loci quadamtenus dissimiles sunt. Nam loco primi libri Corcyraei *conditiones ferunt*, postquam se per arma et capta Epidamno in tuto posuerant, et aliter loquuntur, causam suam volentes arbitrio dirimi, quam prius egerant, armis prius utendo quam sub iudice litigando, proptereaque Corcyraei a Corinthiis reprehenduntur. Hic *ii, ad quos conditiones feruntur*, negantur prius eas accipere, quam postquam conditione rerum suarum in tuto positarum praevalent adversus violationem, quae timenda sit, dati iurisiurandi, i. e. *ἔργων φυλακῇ* accipiunt, *οὐ λόγων τῶν ἐναντίων πίστει*, et propterea reprehenduntur, utrique (non nego) propter unam eandemque rem, quod *γενναιότης* (Sinn für Gerechtigkeit, edler Sinn, edles Vertrauen) abest, nec conditiones aut ferunt aut accipiunt nisi ab omni parte tuti, si forte pactum rumpatur. In Corcyraeis conditiones ferentibus *τὸ προὔχοντας καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἐς δίκην προκαλεῖσθαι* vituperatur, hic in iis, quibus conditiones feruntur idem, *τὸ προὔχοντας μόνον καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς* (sive ut hic dixit: *εἰ προὔχοιεν καὶ ἔργων φυλακῇ*) *τὴν πρόκλησιν ἐνδέχεσθαι* vituperatur. Locus igitur libri primi hoc tantum demonstrat, *ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς* non aliud esse, nisi quod hic dicit, *ἔργων φυλακῇ*, utrumque autem indicat res in tuto positas, non observationem actionum hostilium. Aliam viam ingressi sunt Levesqu. et H. Muell., quorum hic hac versione utitur: Gute Vorschläge der Gegner wurden, um vor ihren Angriffen, waren die Gegner überlegen, sich zu wahren, nicht in edlem Vertrauen angenommen. Ubi ne moneam, *ἔργων* minus commode acceptum esse, hoc praecipue tenendum est, quod verba sic accepta sequentibus repugnant. Mox enim scriptor dicet, iuraiuranda armorum sistendorum causa non data aut accepta esse, nisi neutris partibus praevalentibus, et ibi tantum data esse, ubi aliarum rerum fiducia deesset. Etenim verba *εἰ προὔχοιεν* accipienda sunt de iis, qui latas conditiones accipiunt, et de opibus satis validis contra hostem, qui ne pactum frangat, metuitur, non de opibus satis validis ad hostem ultro impugnandum. Talis enim hostis armis usurus erat, non conditiones laturus. Quid sit *γενναιότης* in pactis ineundis docet scriptor 4, 19. *νομίζομέν τε τὰς μεγάλας ἔχθρας μάλιστ' ἂν διαλύεσθαι βεβαίως, οὐκ ἦν ἀντιμυνόμενός τις καὶ ἐπικρατήσας τὰ πλέω τοῦ πολεμίου καὶ' ἀνάγκην ὅρκοις ἐγκαταλαμβάνων μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ξυμβῇ, ἀλλ' ἦν, πιρὸν τὸ αὐτὸ δρᾶσαι πρὸς τὸ ἐπιεικὲς καὶ ἀρειῇ αὐτὸ νικήσας, παρὰ ἃ προσεδέχετο, μετρίως ξυναλλαγῇ* etc.

καὶ ὅρκοι — δύναμιν] Dionys. p. 891. *ἐν τούτοις ὑπέρβαιόν τε*

τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι ἴσχυον οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν· ἐν δὲ τῷ παρατυχόντι ὁ φθάσας θαρσῆσαι, εἰ ἴδοι ἄφρακτον, ἥδιον διὰ τὴν πίστιν ἐτιμωρεῖτο ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς, καὶ τό τε ἀσφαλὲς ἐλογίζετο καὶ ὅτι ἀπάτῃ περιγενόμενος ξυνέσεως ἀγώνισμα προσελάμβανε. ῥᾷον δ' οἱ πολλοὶ

καὶ περίφρασις. οἱ μὲν γὰρ ὅρκοι τῆς ξυναλλαγῆς τὸ σημαινόμενον ἔχουσι τοιοῦτον· οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι, εἴ που ὥρα γένοιντο. τὸ δὲ ἴσχυον δι' ὑπερβάτου κείμενον τῷ αὐτίκα ἔπεται· βούλεται γὰρ δηλοῦν· ἐν τῷ παραυτίκα ἴσχυον· τὸ δὲ πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν σαφέστερον ἂν ἦν οὕτως ἐξενεχθέν· διὰ τὸ μηδὲ μίαν ἄλλην ἔχειν δύναμιν κατὰ τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι. τὸ δὲ κατάλληλον τῆς διανοίας ἦν ἂν τοιοῦτο· οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι, εἴ που ὥρα γένοιντο, ἀπορίᾳ πίστεως ἄλλης ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἐν τῷ παραχρῆμα ἴσχυον. Schol. καὶ ὁπότε ὅρκους παράσχοιεν ἀλλήλοις περὶ διαλλαγῆς, παραυτίκα μόνον ἴσχυον οἱ ὅρκοι, καὶ μέχρι τούτου ἐπίστευον αὐτοῖς, ἕως ἐν ἀπορίᾳ τοῦ ἄλλως πιστεῦσαι καθεστήκεσαν. ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, εἰ ἦσαν ἐν ἀπορίᾳ τοῦ πιστεῦσαι τῇ ἑαυτῶν δυνάμει καὶ ἐπιθέσθαι τῇ ἑτέρων δυνάμει, ἴσχυον ἐν αὐτοῖς οἱ ὅρκοι· εἰ δὲ συνέβη τινὰ αὐτῶν δυνηθῆναι, παρ' οὐδὲν θέμενος τοὺς ὅρκους ἐπετίθετο. Verba ὅρκοι — ἑκατέρῳ διδόμενοι sic intellige: πρὸς τὸ ἄπορον τὸ ἑκατέρῳ ὃν ὑφ' ἑκατέρου διδόμενοι. „Ὅρκον διδόναι duo significat, et frequentius quidem *iusiurandum offerre*, ut apud Thuc. 5, 77. Herodot. 6, 86. Aristot. Rhet. 1, 16. i. e. einen Eid zuschieben. Rarius illa formula significat einen Eid leisten, ut apud Eurip. Iphig. T. 718. Matth." Arn.

ἐν δὲ τῷ παραυτίκα — προσελάμβανε] Dionys. p. 892. τὸ παραυτίκα ἀντὶ τοῦ παραχρῆμα κεῖται (minime: vide paulo inferius), τό τε ἄφρακτον ἀντὶ τοῦ ἀφυλάκτου (imo significat *minus munitum*, non *minus cautum*); καὶ τὸ ἥδιον τιμωρεῖσθαι διὰ τὴν πίστιν μᾶλλον ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς σκοτεινῶς περιπέφρασται καὶ ἐλλείπει τι μόριον εἰς τὸ συμπληρωθῆναι τὴν νόησιν· εἰκάζειν δέ ἐστιν, ὅτι τοῦτο βούλεται λέγειν· εἰ δέ που παρατύχοι τινὶ καιρὸς καὶ μάθοι τὸν ἐχθρὸν ἀφύλακτον, ἥδιον ἐτιμωρεῖτο, ὅτι πιστεύσαντι ἐπέθετο μᾶλλον ἢ φυλαττομένῳ, καὶ συνέσεως δόξαν προσελάμβανε, τό τε ἀσφαλὲς λογιζόμενος, καὶ ὅτι διὰ τὴν ἀπάτην αὐτοῦ περιεγένετο. In verbis καὶ τό τε ἀσφαλές Schol. non τό τε, sed τότε legit, ut apparet ex eius adnotatione: ἐν δὲ τῷ συμβαίνοντι καὶ τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ ὁ ἀπὸ τύχης ἐσχηκὼς πρῶτος τὸ θαρρῆσαι καὶ δυνηθῆναι ἡδύτερον μᾶλλον διὰ τὴν πίστιν ἐπετίθετο ἥπερ ἐκ τοῦ προφανοῦς μαχόμενος. καὶ τότε μάλιστα ἀσφαλὲς ἐνόμιζε τὸ ἐπιτίθεσθαι διὰ τὸ ἄφρακτον εὑρεῖν τὸν ἐναντίον, τοῦ ὅρκου τῷ θάρρει. καὶ διὰ τοῦτο δὲ ἥδιον μετὰ τὸν ὅρκον ἐτιμωρεῖτο, ὅτι δόξαν φρονήσεως ἐλάμβανε, τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὅρκου καὶ τῇ τέχνῃ περιγενόμενος. Male Krueg. ad Dionys. p. 158. τό τε accipit pro τοῦτό τε, nam structura verborum haec est: καὶ ἐλογίζετο τό τε ἀσφαλὲς καὶ ἐλογίζετο ὅτι προσελάμβανε etc., ut inter se respondeant τε et καί, quod est ante ὅτι. Quare etiam coniectura eiusdem et Reiskii καὶ ἔτι ἀπάτῃ reiicienda est: sic enim particula τε post τό supervacanea esset: *opportunitate oblata uter prior virium fiduciam nactus esset, si adversarium minus munitum animadvertisset, ob fidem eum libentius ulciscebatur, quam palam, partim quod hoc tutius putabat, partim quod videbat, prudentiae laudem sibi accedere victoriae praemium.*

ῥᾷον — ἀγάλλονται] Krueg. ad Dionys. p. 159. ὄντες ex abundantia positum existimat, quemadmodum illud participium soleat a

κακοῦργοι ὄντες δεξιοὶ κέκληνται ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί, καὶ τῷ μὲν αἰσχύνονται, ἐπὶ δὲ τῷ ἀγάλλονται. πάντων δ' αὐτῶν αἴτιον ἀρχὴ ἡ διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν· ἐκ δ' αὐτῶν καὶ ἐς τὸ φιλονεικεῖν καθισταμένων τὸ πρόθυμον. οἱ γὰρ ἐν ταῖς

Graecis post καλεῖσθαι poni, de quo usu v. Matth. p. 1091. sq. et locum sic interpretatur: *Vulgus facilius nefarios callidos se dici patiuntur, quam bonos simplices: et huius quidem nominis eos pudet, illo vero gloriantur.* Non probo; nam sic dixisset κακοῦργοι δεξιοὶ ὄντες — ἀμαθεῖς ἀγαθοί. Melius Iacobi: denn die meisten Menschen wollen lieber für böse und klug als für einfältig und rechtschaffen gelten; sie schämen sich des letztern, wie sie sich das andere zur Ehre anrechnen. Mihi quoque hic sensus videtur: *Vulgus facilius se dici patiuntur callidos, dum improbi sunt, quam simplices, dum probi.* Simplicitas quippe non habetur pro probitate, sed pro imbecillitate. Supplendum igitur ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοὶ ὄντες.

πάντων δ' αὐτῶν — τὸ πρόθυμον] i. e. πάντων δ' αὐτῶν ἦν αἴτιον ἡ ἀρχὴ ἡ σὺν πλεονεξίᾳ καὶ φιλοτιμίᾳ ἐκ δὲ πλεονεξίας καὶ φιλοτιμίας καὶ τὸ πρόθυμον ἐγένετο, ὥστε ἐς τὸ φιλονεικεῖν καθίσταντο. Prae πλεονεξίᾳ et φιλοτιμίᾳ prorsus obliviscebantur primi consilii, quo factionem adversus factionem constituere coeperant, suae unorum utilitatis cupidi, et uno studio inimicitiae exercendae incensi. Quare nunc sequitur sententia rationem reddens per γάρ, qua indicatur, quibus et quam speciosis sub nominibus factio orta, quibus studiis postea degeneraverit. Recte Schol. πάντων δὲ τῶν εἰρημένων κακῶν αἴτιον ἦν ἡ ἐπιθυμία τοῦ βούλεσθαι ἄρχειν τῆς γῆς διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν. ἐκ τούτων δὲ ἡ στάσις ἀρχὴν λαμβάνουσα — ὕστερον λαμβάνει ἑτέραν τῶν κακῶν αἰτίαν, τὴν τῶν στασιαζόντων προθυμίαν, ὥσπερ εἰς ἕξιν (habitum, malam consuetudinem) ἐρχομένων αὐτῶν τοῦ περιγενέσθαι καὶ μὴ ἡττηθῆναι τῶν ἐναντίων. Quod primum studium factionum fuerat rei certae et definitae assequendae causa, id postea degeneravit in merae studium simultatis et in libidinem adversariis nocendi. Haec Arn. illustrat exemplis ex memoria temporum recentiorum repetitis: „sic factum est, ait, factionibus circi Constantinopoli et cruentis illis certaminibus, quibus subinde plebs Hiberniae distrahebatur. In facinoribus paucis abhinc annis per factiones commissis, quae dicebantur Caravats et Shanavasts neither the persons who were executed for these outrages nor any one else could tell what was the dispute. It was notorius who were Caravats and who were Shanavasts and this was all. Edinburgh Annual Regist. 1811. Vol. 1. p. 134." Addo locum Washingtonis Irwingii Hist. Novi Eboraci libr. 7. cap. 5. The old factions of Long Pipes and Short Pipes, which had been almost strangled by the Herculean grasp of Peter Stuyvesant, now sprung up with tenfold violence. Not that the original cause of difference still existed, — but, it has ever been the fate of party names and party rancour to remain long after the principles that gave rise to them have been forgotten. Notissimum eius rei exemplum est Guelforum et Ghibellinorum in Italia. Mox ἰσονομίας πολιτικῆς est *aequabilitatis iuris inter cives.* Contraria ponitur δύναμις δεσποτική — τυραννική — δυναστεία. v. Luzac. de Socr. Civ. p. 65 sq., ubi disserit de verbis Periclis apud Thucydidem 2, 37. δημοκρατία κέκληται· μέτεστι δὲ κατὰ μὲν τοὺς νόμους πρὸς τὰ ἴδια διάφορα πᾶσι τὸ ἴσον, et Od. Muell. Dor. 1. p. 197. Pro dativo προτιμήσει exspectes genitivum προτιμήσεως, qui penderet ex ὀνόματος, vel variata oratione addere poterat δῆθεν, *anteponentes sci-*

πόλεσι προστάντες μετ' ὀνόματος ἑκάτεροι εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος προτιμήσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες ἆθλα ἐποιοῦντο, παντὶ δὲ τρόπῳ ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων περιγίγνεσθαι ἐτόλμησάν τε τὰ δεινότατα ἐπεξῆσάν τε, τὰς τιμωρίας ἔτι μείζους, οὐ μέχρι τοῦ δικαίου καὶ τῇ πόλει ξυμφόρου προτιθέντες, ἐς δὲ τὸ ἑκα-

licet vel civilem populi aequabilitatem vel moderatam optimatum dominationem. Mox *ἆθλα* etc. est: *certaminis praemia faciebant.*

ἐπεξῆσάν τε] Interpunctionem emendavit Arn. iungens *ἐτόλμησάν τε* et *ἐπεξῆσάν τε τὰ δεινότατα*, et comma ponens post *ἐπεξῆσάν τε*. „Distinctio, ait, haec eadem est, quae paulo superius in hoc cap. reperitur in verbis *τῶν τ' ἐπιχειρήσεων περιεχνήσει καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ*, quorum verborum pars prior refertur ad cruentas aggressiones, quae praecedebant, et altera ad vindictam etiam saeviorem, quae subsequebatur. At dubito, num Graece dicatur *ἐπεξῆσεσαν τιμωρίας*, certe usitatius est dicere *ἐπεξῆσεσαν τιμωρίας*. Servata igitur pristina distinctione, quam Popp. quoque retinuit, interpretatio haec erit: they both dared the most horrible actions, and revenged them, heaping on retaliation even beyond the provocation of the first injury.“ Ad *ἔτι μείζους* cum Poppone supple *ἢ οἱ ἐναντίοι προέθεσαν*.

προτιθέντες] Gr. Schol. Aug. et Dionys. p. 894. *προστιθέντες*. I. *τιθέντες*, marg. al. man. *προστιθέντες*. Ferri potest vulgata *προτιθέντες*, quia loquitur de hominibus imperium tenentibus, quos dixit imperium vel populare vel optimatum tuitos esse. At *προστιθέντες* praeferunt Krueg. ad Dionys. p. 161. et Arn. coll. 3, 45. *διεξεληλύθασί γε διὰ πασῶν ζημιῶν οἱ ἄνθρωποι, προστιθέντες* etc. Hoc tamen loco nihil probatur, nisi etiam *προστιθέναι ζημίαν* dici posse, sed alio sensu. Praeterea hanc rationem Arn. profert: *Προτιθέντες τὰς τιμωρίας* foret *denunciantes*, atqui Thuc. non significat auctam severitatem legum, sed homines poenis legitimis abusos, quibus in proditionem rei publicae animadverti sancitum erat, maiore cum saevitia eas inflixisse post factam rerum conversionem et altera factionum, quae prius oppressa erat, vicissim validiore (durch eine Reaction), quam factio inflixerat, quae ante illam rerum conversionem superior fuerat. *Τιμωρίαν προστιθέντες* significat *poenam infligentes*. Conf. 8, 17.“ Responderis ad haec, infligendo gravius supplicium graviores eosdem poenas denunciasse iis, quibus denunciabant. In tam ambiguis praestat stare auctoritate librorum. Ceterum v. adn. ad 3, 44., ubi quod Duk. ait, *προστιθέναι ζημίαν* esse *augere poenam*, id mihi non persuasit, ut qui putem hoc Graece dici *προστιθέναι ζημίᾳ*, non *ζημίαν*. Deinde *φιλονεικίαν* intellige *simultatem*, politische Feindschaft. v. Doederl. Lat. Synon. Vol. 3. p. 73. Hunc locum Latinum fecit Sallust. Cat. 38. *Per illa tempora quicunque rempublicam agitavere, honestis nominibus, alii sicuti iura populi defenderunt, pars quo senatus auctoritas maxima foret, bonum publicum simulantes pro sua quisque potentia certabant, neque illis modestia neque modus contentionis erat: utrique victoriam crudeliter exercebant.* Iug. 42. *Alteri alteros vincere quovis modo et victos acerbius ulcisci volunt.* Mox Haack. et Krueg. ad Dionys. p. 161. non recordati, *νομίζειν* huic scriptori cum dativo iungi (velut 2, 38.), varie locum tentarunt. Vocabulum *ἐπιφθόνως* Schol. in bonam partem accipiens interpretatur: *ὥστε μετ' εὐσεβείας μὲν πρᾶξαί τι οὐδετέρῳ φρονεῖς ἦν οὐδὲ σπουδή, οἱστισι δὲ συνέβαινεν ἐξαπατήσασι διὰ λόγου τινὸς εὐπρεποῦς πρᾶξαί τι γενναῖον, οὗτοι ἐπηνοῦντο.* At *ἐπιφθόνως* videtur esse *cum invidia* (etwas Gehässiges,

τέροις που ἀεὶ ἡδονὴν ἔχον ὁρίζοντες καὶ ἢ μετὰ ψήφου ἀδίκου καταγνώσεως ἢ χειρὶ κτώμενοι τὸ κρατεῖν ἑτοῖμοι ἦσαν τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν ἐκπιμπλάναι. ὥστε εὐσεβείᾳ μὲν οὐδέτεροι ἐνόμιζον, εὐπρεπείᾳ δὲ λόγου οἷς ξυμβαίη ἐπιφθόνως τι διαπράξασθαι, ἄμεινον ἤκουον. τὰ δὲ μέσα τῶν πολιτῶν ὑπ' ἀμφοτέρων ἢ ὅτι οὐ ξυνηγωνίζοντο ἢ φθόνῳ τοῦ περιεῖναι διεφθείροντο. οὕτω πᾶσα ἰδέα κατέστη κακοτροπίας διὰ τὰς στά- 83
σεις τῷ Ἑλληνικῷ, καὶ τὸ εὔηθες, οὗ τὸ γενναῖον πλεῖστον μετέχει, καταγελασθὲν ἠφανίσθη, τὸ δὲ ἀντιτετάχθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ ἀπίστως ἐπὶ πολὺ διήνεγκεν· οὐ γὰρ ἦν ὁ διαλύσων οὔτε λόγος ἐχυρὸς οὔτε ὅρκος φοβερός, κρείσσους δὲ ὄντες ἅπαντες λογισμῷ ἐς τὸ ἀνέλπιστον τοῦ βεβαίου, μὴ παθεῖν μᾶλλον προεσκόπουν ἢ πιστεῦσαι ἐδύναντο. καὶ οἱ φαυλότεροι γνώμην τὸ τε αὐτῶν ἐνδεὲς καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ξυνετὸν μὴ λόγοις τε ἧσσους ὦσι καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν τῆς γνώμης φθάσωσι προεπιβουλευόμενοι, τολμηρῶς πρὸς τὰ ἔργα ἐχώρουν. οἱ δὲ κατα-

Abscheuliches). De duabus interpretationibus, quas Heilm. proposuit, altera in adnotatione posita potior est: *religio neutris ulla erat, sed speciosis nominibus facta si obtegebant, cum quid nefarii perpetrassent, melius audiebant.* Si religio, scriptor dicit, hos homines et divini numinis metus retinuisset, multa inauditae etiamtum immanitatis admittere horruissent. Tum autem quae nefaria perpetrabant, aliis temporibus abominata, excusabant, levia esse putabant, speciosis nominibus praetexta defendebant. Quo factum est, ut conscelerati homines, quamquam pari ceteroquin crimine, melius audirent, quam alteri, quibus tali specie fictae simulationis uti non licebat. „*Ἄμεινον ἤκουον*, ait Schol., est *ἐπηνοῦντο*.“ Certe non abhorrebantur. Porro *τὰ μέσα* sunt *οἱ κοινοί*, quos alibi dicit, die Neutralen. Schol. *οἱ δὲ μέσοι τῶν πολιτῶν — ὑπ' ἀμφοτέρων ἐφθείροντο, ἢ ὅτι οὐ συνηγωνίζοντο τοῖς στασιώταις παρακαλοῦσιν, ἢ φθονούμενοι ὑπὸ τῶν στασιαζόντων, ὅτι μόνοι ἀπαθεῖς ἦσαν* i. e. *superstites et incolumes ex certamine erant.* Heilm. oder weil man es nicht leiden wollte, dass sie so glücklich davon kommen sollten.

83. *τὸ εὔηθες*] Schol. *τὸ ἁπλοῦν, τὸ ἀπόνηρον. σημειῶσαι δὲ τὸ εὔηθες ἐπὶ καλοῦ.* Idem monent veteres Lexicographi et Grammatici, ex recentioribus multi, velut Wess. ad Diod. 5, 66., ad Herodot. 3, 140. Blomf. ad Aesch. Prom. 391. Albert. ad Hesych. in *εὐήθεια* et *εὔηθες*, Krueg. ad Dionys. p. 161. Foes. Oecon. Hippocr. p. 248. etc. Conferre licet Germanicum Einfalt, Gallicum bonhommie. Sequuntur haec: *οὗ τὸ γενναῖον* etc. i. e. mit der gewöhnlich am meisten edles Vertrauen verbunden ist, et *καταγελασθὲν ἠφανίσθη*, *ridiculo fuit et paulatim evanuit*, et *διήνεγκεν* i. e. *κρεῖσσον ἐγένετο.*

κρείσσους δὲ ὄντες] Schol. *ῥέποντες δὲ οἱ ἄνθρωποι τοῖς λογισμοῖς πρὸς τὸ μὴ ἐλπίζειν τινὰ πίστιν καὶ βεβαιότητα προενοοῦντο μᾶλλον, ἵνα μὴ πάθωσιν αὐτοὶ κακῶς, πιστεῦσαι δὲ οὐκ ἐδύναντο.* Hunc puto sensum esse plenius elatum: *κρείσσους δὲ ὄντες ἅπαντες λογισμῷ ἢ πίστει ἐτράποντο μᾶλλον ἐς τὸ ἀνέλπιστον εἶναι τὸ βέβαιον νομίζειν.* Et *οἱ φαυλότεροι γνώμην* sunt *homines mediocris prudentiae.* „Conf. narrationem, quomodo conciderint res Presbyterianorum, et per Iacobinos res Brissotinae sive Girondistarum factionis.“ Arn.

φρονοῦντες κἂν προαισθέσθαι καὶ ἔργῳ οὐδὲν σφᾶς δεῖν λαμβάνειν ἃ γνώμῃ ἔξεστιν ἄφρακτοι μᾶλλον διεφθείροντο.

84 [Ἐν δ' οὖν τῇ Κερκύρᾳ τὰ πολλὰ αὐτῶν προετολμήθη, καὶ ὁπόσα ὕβρει μὲν ἀρχόμενοι τὸ πλέον ἢ σωφροσύνῃ ὑπὸ

οἱ δὲ καταφρονοῦντες] i. e. *οἱ δὲ διὰ καταφρόνησιν αὐτῶν πεποιθότες, κἂν προαισθέσθαι καὶ δεῖν — λαμβάνειν* etc. Heilm. sic Herodot. 1, 66. *καταφρονήσαντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι*, ubi v. interpp., sicut ad eiusdem 1, 59. Adde Xen. H. Gr. 4, 5, 12. *κατεφρόνουν δὲ — μηδένα ἂν ἐπιχειρῆσαι σφίσιν.*

84. Memorabile extat Scholion in cod. Thuc. Aug. et partim (usque ad verba *ἀσαφῆ γάρ*) in cod. Cass. ad hoc cap., sani iudicii plenum, quod iuvat paulo accuratius exsequi: *τὰ ὠβελισμένα οὐδενὶ τῶν ἐξηγητῶν ἔδοξε Θουκυδίδου εἶναι. ἀσαφῆ γὰρ καὶ τῷ τύπῳ τῆς ἑρμηνείας καὶ τοῖς διανοήμασι πολὺν ἐμφαίνοντα τὸν νεωτερισμόν.* In cod. Aug. ab initio huius cap. usque ad finem ad quemque versum posita sunt signa ÷ et in margine adscriptum est illud Scholion. Etiam Cass., ut dixi, hoc Scholion habet, sed non apparet, quo pertineat, quum signa desint. I. Statim in limine *ἐν δ' οὖν* falso positum videtur, quia nihil contrarii praecessit, nisi ad locum paulo remotiorem c. 81. extr. *διότι ἐν τοῖς πρώτῃ ἐγένετο* — cap. 82. init. *τὸ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη* cum Poppone referas, de qua re paulo post dicam. Frustra compares 1, 3., ubi praemissa, ut fieri solet, apodosi per particulam *δὲ* incipiente repetuntur; nec 1, 63. *ἔδοξε δ' οὖν*, ubi *δέ* ad praecedens *μέν* refertur. Aliis locis nunc rectius *γ' οὖν* legitur, velut 1, 10. extr. Nisi forte quis ita suppleat: so war es zwar überall in Griechenland; *aber dem Gesagten zufolge* (δ' οὖν) fing es zu Corcyra zuerst an. Quis autem hoc nisi longe quaerens reperiat? Adde quod vel sic haec verba mera repetitio sunt eius, quod scriptor demum cap. 85. init. dicit: *οἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν πόλιν Κερκυραῖοι τοιαύταις ὀργαῖς ταῖς πρώταις ἐς ἀλλήλους ἐχρήσαντο*, quae verba probe teneo haec sonare: *τοιαῦται οὖν ἦσαν αἱ πρῶται ὀργαί, αἷς οἱ κατὰ τὴν πόλιν Κερκυραῖοι ἐς ἀλλήλους ἐχρήσαντο*, at *τὰς πρώτας ὀργάς* non intelligo cum Poppone de solis Corcyraeis, sed de Graecis universis: so war der erste Ausbruch der Bürgerkriege, welchen die Corcyraeer in der Stadt gegen einander ausbrechen liessen, quibus verbis scriptor cogitandus est in memoriam revocare, quae c. 81. extr. et 82. init. praemiserat. Intelligo igitur *ταις πρώταις τῶν Ἑλλήνων*, non *τῶν ἑαυτῶν*, convenienter cum ipsius scriptoris sententia. Quo utique simul indicatur, ut reliquos Graecos, ita Corcyraeos postea tumultuari pergentes atrociora etiam facinora commisisse, quae deinde narrat 3, 85. et 4, 46 sqq. II. Primum enuntiatum per tres optativos *δράσειαν — γιγνώσκοιεν — ἐπέλθοιεν*, pendentes ex *ὁπόσα* continuatur, qui nulla sententia primaria inclusi, neque in orbem conformati meo quidem ex sensu orationem languidam reddunt, et gressum lentum frigidumque (schleppend) et proinde ab indole huius scriptoris abhorrent. Neque hic sensus meus extenuatur iis, quae Popp. adnotavit, scriptorem exorsum per *καὶ ὁπόσα ὕβρει* proprie perrecturum fuisse *καὶ ὁπόσα πενίας*, sed interposito *μέν* leviter orationem variasse. Quis est, quem hoc fugiat? quidve hoc prodest ad excusandum, quod dixi, orationis vitium? III. Tertium argumentum ad impugnandum h. l. Popp. ipse repetit ex natura aoristi. Postquam enim Arn. adnotaverat, usum optativorum illorum ex infinita natura sententiae manare: *omnia quae faciant homines* et comparavit 2, 52. *ὃν φέροιεν*, Popp. respondit: „Arn. et alii optativum hoc modo in relativis enunciationibus *de solo praeterito tempore* ad rem, quae saepius *repetita est*, significandam dici, non reputaverunt. Conf. Matth. §. 527. Quoniam igitur *ὁπόσα δράσειαν, quae facerent*, seu *quaecunque facierent*, non *quaecunque faciunt* proprie valent, non sententiam ad omnia tempora et loca spectantem continere, sed de solis Corcyraeis illius aetatis accipienda videantur. Quum tamen et natura sententiae verba generatim intelligi non solum patiatur, sed, quo satis gravis fiat, propemodum flagitet," apparet (addiderim) haec ab homine profecta esse parum Graece docto. IV. Verbis *ὕβρει τὸ πλέον ἢ σωφροσύνῃ* comparatio instituitur inepta, quae hunc historicum imitatur, quippe imitabilem visum existimanti, in locutionum quarundam flosculis inclusam esse maximi scriptoris praestantiam. Quid enim? ubi perpetrata sunt, qualia tunc Corcyrae, quid opus erat dicere, ea *non temperanter* perpetrata esse? V. *Ἀρχόμενοι* dixit respiciens, ut videtur, illa cap. 81. extr. *καὶ ἔδοξε μᾶλλον (ὠμὴ στάσις), διότι ἐν τοῖς πρώτῃ ἐγένετο*, et illa cap. 85. init., quae verba prorsus praeter necessitatem adiecta essent, si locus, quem tractamus, genuinus esset. Hoc insititio panno absciso vide, quam apte extremum c. 83. et iniens 1, 85. coeant. VI. Verba *ὑπὸ τῶν — παρασχόντων* non habent, unde pendeant. Nam Arn. quidem, qui iungit *ἀρχόμενοι ὑπὸ τῶν — παρασχόντων*, hoc sensu: who had been tyrannically governed by that very party, which they now saw in their power, non animadvertit, hunc sensum requirere inversa tempora: *ἀρχθέντες ὑπὸ τῶν παρεχόντων*. VII. Verum est, verbum *ἀνταμυνόμενοι* semel apud Thuc. 4, 19. legi, nec tamen id ex hoc loco inepti imitatoris allaturus tanquam Thucydideum fuisset Herm. ad Soph. Ai. 639., si h. l. data opera tractasset. VIII. Porro quid censes illa *πενίας τῆς εἰωθυίας* et *διὰ πάθους*? Nam et quod consuetum est, id facilius toleratur, neque causa fit novarum rerum, et quid verba *διὰ πάθους* significent, velim edoceri, nisi *per malum*, *per infortunium*, quod quam accommodatum ad h. l. sit, viderint ipsi, qui patrocinium huius imitatoris susceperunt. IX. Auctores seditionis primo loco ponit nescio quos *ὕβρει ἀρχομένους ἀνταμυνομένους*, secundo loco paupertatis exuendae cupidos et fortunarum alienarum concupiscentes, tertio non habendi cupidos, sed *ἀπὸ ἴσου μάλιστα ἐπιόντας*, et hos postremos dicit *ἀπαιδευσίᾳ ὀργῆς πλεῖστον ἐκφερομένους*. Haud vidi magis! Verba *ἀπαιδευσίᾳ ὀργῆς* habet iste ex Thuc. 3, 42.; quod reliquum est, ne moneam, *μή* ante *ἐπὶ πλεονεξίᾳ* soloecismum esse pro *οὐ*, verba *ἀπὸ ἴσου* quidem sive significare dicantur *paribus viribus*, sive *ex aequo* (quibuscum quam conveniat *ἡ ἀπαιδευσία τῆς ὀργῆς* rursus viderint, qui haec tuentur); — quaecunque igitur est significatio verborum *ἀπὸ ἴσου*, quid censes, haec inter se ex adverso poni: *μὴ ἐπὶ πλεονεξίᾳ, ἀπὸ ἴσου δέ*? Arn. quidem *τοὺς ἀπὸ ἴσου* intelligit homines turbidos, qui neque antea oppressi vindictam sumunt, neque pauperes praedam cupiunt, sed eos quorum saevitia oritur ex studio partium, quo per continuatam simultatem homines incendantur. Quo autem nomine hi *ἀπὸ ἴσου* esse dicantur? Utique vi contrarie positorum *οἱ ἀπὸ ἴσου* hic non alii esse possunt, quam qui non *ἐπὶ πλεονεξίᾳ* certant; ergo erunt *οἱ ἐπὶ φιλοτιμίᾳ* certantes. Nam omnium turbarum civilium originem supr. c. 82. scriptor posuit *τὴν ἀρχὴν τὴν διὰ πλεονεξίας καὶ φιλοτιμίας*. Qui autem ii, qui *φιλοτιμίᾳ* certant, magis *ἀπὸ ἴσου* esse dicantur, quam qui *πλεονεξίᾳ* contendunt? Imitator ante oculos habuisse videtur locum 1, 77. *ἀδικούμενοι οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον ὀργίζονται ἢ βιαζόμενοι· τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἴσου δοκεῖ πλεονεκτεῖσθαι, τὸ δ' ἀπὸ τοῦ κρείσσονος*

τῶν τὴν τιμωρίαν παρασχόντων οἱ ἀνταμυνόμενοι δράσειαν, πενίας δὲ τῆς εἰωθυίας ἀπαλλαξείοντές τινες, μάλιστα δ' ἂν διὰ

πάθους ἐπιθυμοῦντες τὰ τῶν πέλας ἔχειν, παρὰ δίκην γιγνωσκοιεν, οἵ τε μὴ ἐπὶ πλεονεξίᾳ ἀπὸ ἴσου δὲ μάλιστα ἐπιόντες,

καταναγκάζεσθαι, ubi ἀπὸ τοῦ ἴσου est *ex aequo*, *von seines Gleichen*. Tantum igitur abest, ut ἀπὸ τοῦ ἴσου sit contrarie ponendum τῷ πλεονεκτεῖν, ut τὸ πλεονεκτεῖν fiat ἀπὸ τοῦ ἴσου. Unde simul patet, recte in Cass. D. Ar. Chr. Dan. et s. v. al. man. in E. legi ἀπὸ τοῦ ἴσου, addito articulo. Vulgatam si qui retinebunt, id ut in tam vili capite flocci faciendum est. Profecto haec si Dionysio cognita fuissent, aut pro spuriis, ut spuria sunt, habuisset, aut spatium exercendae criticae amplum non praeteriisset. X. At, puto, meliora, quae sequuntur. Sequitur politici scilicet hominis, *qui venas cuiusque generis, aetatis, ordinis tenet, mentes sensusque degustavit*, γνωμολογία, vir plane Thucydideus et ipse Thucydides. Operae pretium est, animadvertere illud εἰωθυῖα καὶ παρὰ τοὺς νόμους ἀδικεῖν, et illud ἀσμένως ἐδήλωσεν ἀκρατὴς ὀργῆς οὖσα i. e. *vel adversus leges peccare solita* et *libenter* (an *animi causa? gratis?*) *se impotentem irae esse manifestavit*. Quae qui a sano homine proferri potuisse iudices? Quid enim? poteritne aliquis peccare, quin contra leges peccet vel naturae vel hominum? Quid porro ἡ ἀνθρωπεία φύσις τῶν νόμων κρατήσασα est, nisi παρὰ τοὺς νόμους ἀδικήσασα? Hic ergo sensus exibit: καὶ παρὰ τοὺς νόμους ἀδικήσασα ἡ ἀνθρωπεία φύσις, εἰωθυῖα καὶ παρὰ τοὺς νόμους ἀδικεῖν, ἀσμένη ἐδήλωσεν etc. Belle! An poterit aliquis aliter, quam οὐκ ἄσμενος irae impotens esse? Arn. comparavit Graecam dictionem 7, 84. πίνοντας ἀσμένους, cum hac interpretatione: *lubentissime ostendit*, exsultare sua turpitudine aperienda videbatur. At gierig trinken i. e. geniessen und gierig ausser sich seyn vor Leidenschaft, Zorn (*ira*, quam Latini *dolorem* dicunt), quo iure haec componas? Talia nemo argutiis Shakspearii, quarum sensus ne ipsarum quidem extra controversiam positus est, collatis recte cogitata esse vincat. De his iisdem verbis Matth. quoque p. 1077. 5. sibi imponi passus est, quippe aliud agens, quam in Thucydide et eius imitatore criticam. XI. Verba οὐ γὰρ ἄν — τὸ φθονεῖν hunc bellum sensum continent: Nisi prae invidia omnes leges violassent, et omnia iniusta fecissent, scilicet non omnes leges violassent, neque omnia iniusta fecissent. O γνώμην, profecto magno historico dignam! Ea simul docemur, ex invidia nasci vindictae et turpis lucri cupidinem. Haec verba, qui nullam de integritate huius suppositicii foetus suspicionem haberet, Heilm. ita interpretatur: gewiss man würde nicht die heiligsten Pflichten dem Vergnügen an der Rache, noch das Bewusstseyn, Niemand Unrecht gethan zu haben, zeitlichen Vortheilen aufopfern, *wo nicht* der Neid eine so schädliche Gewalt über die Menschen hätte. Ubi ineptus imitator male intellectam formulam ἐν ᾧ, quae nihil aliud significat, nisi *quamdiu, dum*, ut 1, 21. 2, 11. vel ἐν ᾧ χρόνῳ, ut 7, 29. (v. Matth. p. 1138.) vel *in dem Fall dass, in qua re*, velut 6, 92. (ubi v. Did.), posuit pro εἰ μή, quod non licet, quamquam Popp. 1, 1. p. 246. docet, ἐν ᾧ μὴ esse *nisi*, wo nicht, wofern nicht duobus locis, hoc et 6, 55. Minus recte, opinor, nam ἐν ᾧ posteriori loco est in welchem Falle. Hoc autem loco Arn. ἐν ᾧ refert ad verba τοῦ μὴ ἀδικεῖν, hoc sensu: for they would not else have preferred revenge to every most solemn and holy tie, and gain to that secure innocence where envy would have lost its power of mischief. Quid vero, ut alia taceam, faciet verbis μὴ βλάπτουσαν? nonne sic in οὐ βλάπτουσαν mutanda erunt? vel in οὐκ ἂν βλάπτουσαν ἴσχὺν εἶχε? Possit forsan demonstrari, hunc interpolatorem verbis usum esse et locutionibus, quibus Thucydidem; quid ergo? quam idem iisdem verbis et locutionibus ad efferendas ineptias abusus

ἀπαιδευσίᾳ ὀργῆς πλεῖστον ἐκφερόμενοι ὠμῶς καὶ ἀπαραιτήτως ἐπέλθοιεν. ξυνταραχθέντος τε τοῦ βίου ἐς τὸν καιρὸν τοῦτον τῇ πόλει καὶ τῶν νόμων κρατήσασα ἡ ἀνθρωπεία φύσις εἰωθυῖα καὶ παρὰ τοὺς νόμους ἀδικεῖν ἀσμένη ἐδήλωσεν ἀκρατὴς μὲν ὀργῆς οὖσα, κρείσσων δὲ τοῦ δικαίου, πολεμία δὲ τοῦ προὔχοντος· οὐ γὰρ ἂν τοῦ τε ὁσίου τὸ τιμωρεῖσθαι προὐτίθεσαν τοῦ τε μὴ ἀδικεῖν τὸ κερδαίνειν, ἐν ᾧ μὴ βλάπτουσαν ἰσχὺν εἶχε τὸ φθονεῖν. ἀξιοῦσί τε τοὺς κοινοὺς περὶ τῶν τοιούτων οἱ ἄνθρωποι νόμους, ἀφ' ὧν ἅπασιν ἐλπὶς ὑπόκειται σφαλεῖσι κἂν αὐτοὺς διασώζεσθαι, ἐν ἄλλων τιμωρίαις προκαταλύειν καὶ μὴ ὑπολείπεσθαι, εἴ ποτε ἄρα τις κινδυνεύσας τινὸς δεήσεται αὐτῶν.]

Οἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν πόλιν Κερκυραῖοι τοιαύταις ὀργαῖς 83
ταῖς πρώταις ἐς ἀλλήλους ἐχρήσαντο, καὶ ὁ Εὐρυμέδων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ταῖς ναυσίν· ὕστερον δὲ οἱ φεύγοντες τῶν Κερκυραίων, διεσώθησαν γὰρ αὐτῶν ἐς πεντακοσίους, τείχη τε λαβόντες, ἃ ἦν ἐν τῇ ἠπείρῳ, ἐκράτουν τῆς πέραν οἰκείας

est! Ubi tam multa et non levia in tam exiguo spatio doctrina ingeniosissimorum virorum ad excusandum egent, neque species recti effici potest vel speciosis et longe arcessitis argumentis, quid ibi te Thucydidem habere credas, qui admirationem sui summam excitat, quamprimum intellectus est? Apud quem scriptorem si quid dure, si quid obscure dictum esse videtur, hoc ipsum vel maxime, quamprimum abditi sensus penetrati sunt, germanam postremo illam auctoris virtutem exhibet, *ubertatem, fecunditatem, plurimum succi et sanguinis et non integram modo valetudinem sed etiam vires maximas* (nicht allein richtige Gedanken, sondern inhaltsreiche, die übergenug Stoff zum Nachdenken geben). Hic autem habemus, quod Cicero dixit: *quosdam quum mutila quaedam et hiantia locuti sint, quae vel sine magistro facere potuerunt, germanos se putare Thucydides*. XII. In postremis dicere velle videtur, homines tam seditiosis temporibus violare illas leges, quas si non violarent, sperare possent fore, ut incolumes abirent, si quando ipsi adversariis succubuerint. Ubi non facile invenias, quo referantur verba περὶ τῶν τοιούτων. Arn. respondet: laws which relate to such party quarrels. Quales leges esse ait, ut debellato hosti parcatur, ut vicissitudines rerum mortalium homines recordati ne prosperis rebus elati superbiant et in devictos insultent. Esto! quamquam in Graecis nihil aut ante aut post est de legibus ad factionum studia pertinentibus. Ingratum etiam hoc est, quod καταλύειν dixit, et mox ὑπολείπεσθαι pro ὑπολείπειν, quamquam utrumque dicitur. XIII. Recens haec adiecta esse, probat etiam Scholiorum paucitas (in cod. Aug. nulla sunt, in cod. Lugd. tres, ni fallor, loci glossulis explicantur), et silentium Grammaticorum ac Rhetorum, velut Dionysii Hal. Hic postremus quidem omnia huius loci explicata dedit usque ad huius capitis ipsum initium; de loco, quem impugnamus, οὐδὲ γρύ! Quis est, quem hoc non advertat? Neque imitationes enotatae sunt nisi una Dionis Cassii 52, 34. ἡ φύσις καὶ παρὰ τὸν νόμον πολλοὺς ἁμαρτάνειν ἐξάγει et ὁ νόμος οὐ δύναται τῆς φύσεως ἀεὶ κρατεῖν, quae tamen verba aeque bene trahi possunt ad Thuc. 3, 45. πεφύκασί τε ἅπαντες — ἐξάγουσιν ἐς τοὺς κινδύνους. Sin cum Poppone Dionis verba ex praesenti loco expressa esse arbitrabimur, fatendum erit, hanc miseram aemulationem magni scriptoris iam seculo post Chr. N. tertio insertam fuisse.

γῆς καὶ ἐξ αὐτῆς ὁρμώμενοι ἐληίζοντο τοὺς ἐν τῇ νήσῳ καὶ πολλὰ ἔβλαπτον, καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς ἐγένετο ἐν τῇ πόλει. ἐπρεσβεύοντο δὲ καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα καὶ Κόρινθον περὶ καθόδου· καὶ ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ἐπράσσετο, ὕστερον χρόνῳ πλοῖα καὶ ἐπικούρους παρασκευασάμενοι διέβησαν ἐς τὴν νῆσον ἑξακόσιοι μάλιστα οἱ πάντες, καὶ τὰ πλοῖα ἐμπρήσαντες, ὅπως ἀπόγνοια ᾖ τοῦ ἄλλο τι ἢ κρατεῖν τῆς γῆς, ἀναβάντες ἐς τὸ ὄρος τὴν Ἰστώνην τεῖχος ἐνοικοδομησάμενοι ἔφθειρον τοὺς ἐν τῇ πόλει καὶ τῆς γῆς ἐκράτουν.

86 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος Ἀθηναῖοι εἴκοσι ναῦς ἔστειλαν ἐς Σικελίαν καὶ Λάχητα τὸν Μελανώπου στρατηγὸν αὐτῶν καὶ Χαροιάδην τὸν Εὐφιλήτου. οἱ γὰρ Συρακόσιοι καὶ Λεοντῖνοι ἐς πόλεμον ἀλλήλοις καθέστασαν. ξύμμαχοι δὲ τοῖς μὲν Συρακοσίοις ἦσαν πλὴν Καμαριναίων αἱ ἄλλαι Δωρίδες πόλεις αἵπερ καὶ πρὸς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων τὸ πρῶτον ἀρχομένου τοῦ πολέμου ξυμμαχίαν ἐτάχθησαν, οὐ μέντοι ξυνεπολέμησάν γε· τοῖς δὲ Λεοντίνοις αἱ Χαλκιδικαὶ πόλεις καὶ Καμάρινα· τῆς δὲ Ἰταλίας Λοκροὶ μὲν Συρακοσίων ἦσαν, Ῥηγῖνοι δὲ κατὰ τὸ ξυγγενὲς Λεοντίνων. ἐς οὖν τὰς Ἀθήνας πέμψαντες οἱ τῶν Λεοντίνων ξύμμαχοι κατά τε παλαιὰν ξυμμαχίαν

85. *τῆς πέραν οἰκείας γῆς*] i. e. ditionis Corcyraeorum terrae, qua in continente potiti erant ex adverso sita.

ὅπως ἀπόγνοιε] Schol. *ὅπως ἀπόγνωσις ᾖ τοῦ ὑποστρέψαι καὶ ἀποπλεῦσαι, καὶ ἄλλο τι πρᾶξαι πλὴν τοῦ κρατῆσαι τῆς Κερκύρας.* De omisso *πρᾶξαι* v. Matth. §. 488. 11. 635. 4. Zumpt. Gr. Lat. §. 86. 13. (ed. 4.) Quod ad Istonen attinet, „supersunt hodieque ruinae quaedam castelli ab Imperatore Michael Comneno in Monte St. Agnolo exstructi, qui a vetere portu conspici potest, et mons Istone esse videtur.“ Dodw. Classic. Tour. (Lond. 1819.) p. 33. Palmer. Exercc. Gr. p. 363. Istonen habet pro illo monte, qui nunc dicitur Monte Falario. Vid. quos Boeckh. C. I. Vol. 2. p. 30. citavit. Mox *ἔφθειρον* est *damnis afficiebant, affligebant.*

86. *πέμψαντες*] Expeditionem hanc Lachetis memorat etiam Schol. Arist. Vesp. 240. Causam belli et Gorgiae legationem fuse narrat Diod. 12, 53. „Mirum, Thucydidem tacere Gorgiam, quem legationis Leontinorum principem qui miserunt esse voluerunt, quemque universa Graecia admirata est. At confidenter, ut solet, Diod. *ἦν δὲ τῶν ἀπεσταλμένων ἀρχιπρεσβευτὴς Γοργίας ὁ ῥήτωρ, δεινότητι λόγου πολὺ προέχων πάντων τῶν καθ' ἑαυτόν. οὗτος οὖν κατανήσας εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παραχθεὶς εἰς τὸν δῆμον διελέχθη τοῖς Ἀθηναίοις περὶ τῆς συμμαχίας — τέλος πείσας τοὺς Ἀθηναίους συμμαχῆσαι τοῖς Λεοντίνοις — τὴν εἰς Λεοντίνους ἐπάνοδον ἐποιήσατο.* Dubitanter ne Plat. quidem Hipp. M. p. 282. B., quem secutus est Diod., nec Dionys. Hal. Iudic. de Lys. 3. p. 456., nec Pausan. 6, 17, 4.“ Westerm. Quaestt. Demosth. Vol. 2. p. 11 sq. adn. Adde adn. ad Timaei Fragmm. nr. 68. p. 267. Mox *οἱ τῶν Λεοντίνων ξύμμαχοι* sunt Rhegini, quibus vetus amicitia fuit cum Atheniensibus, quae decreto Ol. 86, 4. (433.) facto, et proinde septem ante hanc Gorgiae legationem annis repetita est. Hoc ipsum decretum in lapide Elginiano servatum extat apud Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 111. De societate Spartanorum in Sicilia v. Od. Muell. Dor. 1. p. 195.

καὶ ὅτι Ἴωνες ἦσαν πείθουσι τοὺς Ἀθηναίους πέμψαι σφίσι ναῦς· ὑπὸ γὰρ τῶν Συρακοσίων τῆς τε γῆς εἴργοντο καὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἔπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι τῆς μὲν οἰκειότητος προφάσει, βουλόμενοι δὲ μήτε σῖτον ἐς τὴν Πελοπόννησον ἄγεσθαι αὐτόθεν, πρόπειράν τε ποιούμενοι εἰ σφίσι δυνατὰ εἴη τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πράγματα ὑποχείρια γενέσθαι. καταστάντες οὖν ἐς Ῥήγιον τῆς Ἰταλίας τὸν πόλεμον ἐποιοῦντο μετὰ τῶν ξυμμάχων. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἡ νόσος τὸ δεύτερον ἐπέ- 87
πεσε τοῖς Ἀθηναίοις, ἐκλιποῦσα μὲν οὐδένα χρόνον τὸ παντάπασιν, ἐγένετο δέ τις ὅμως διακωχή. παρέμεινε δὲ τὸ μὲν ὕστερον οὐκ ἔλασσον ἐνιαυτοῦ, τὸ δὲ πρότερον καὶ δύο ἔτη, ὥστε Ἀθηναίων γε μὴ εἶναι ὅ,τι μᾶλλον ἐκάκωσε τὴν δύναμιν. τετρακοσίων γὰρ ὁπλιτῶν καὶ τετρακισχιλίων οὐκ ἐλάσσους ἀπέ-

87. *ἡ νόσος*] Omnibus febribus Aethiopicis omnino commune est natura summum ad modum mortifera vis inficiendi, ut neque aetati puerili parcant, neque senectuti. Omnes per longius tempus gentem mortalium vexasse, historia docet. Haec per tres annos Athenienses ipsos affligere non desiit. Quamdiu ceteras Graeciae regiones laeserit, ex veteribus colligi non potest. Galeni autem lues decem ad quindecim annos Romam devastavit. Memoria dignissimum est, febrem, quae illi successit, per plenos quindecim annos saeviisse, et luem illam terribilem et pertinacissimam, quae seculo sexto irrepsit, aetatem quindecim annorum quater absolvisse, quarum indictionum prima speciem febri Atticae haud dissimilem prae se tulit. Krauss. Disquis. de Natur. Morb. Att. etc. p. 51 sq.

ὥστε Ἀθηναίων γε — δύναμιν] Locus valde turbatus a librariis et multa scripturae varietate insignis. *Ἀθηναίων γε* Cass. Aug. (qui in marg. vulgatum adnotat), Ven. Cl. C. F. Pal. It. Vat. H. Reg. (G.) Laur. Lugd., tacite m. cod. Bas. Gr. D. I. Ar. Chr. Dan. marg. Steph. Vall. In Mosqu. *Ἀθηναίους γε.* Vulgo *Ἀθηναίους τε.* Post *μᾶλλον* sequitur vulgo *τούτου ἐπίεσε καί*, sed *τούτου* om. Cass. Aug. Ven. Cl. C. F. Pal. It. Vat. H. Reg. (G.) Gr. D. I. Vind. Ar. Chr. Dan. marg. Steph. Schol. Aug. Pro eo *τούτους* praebent Laur. Cod. Bas. marg. Aug. (hic insuper dicitur habere *μᾶλλον* post *τούτους ἐπίεσε καί*,) Ald. Flor. atque ed. Bas., *τούτοις* E. Atque *ἐπίεσε καί* om. Cass. Aug. (in quo in marg. adnotatum), Ven. Cl. C. F. Pal. It. Vat. H. Reg. (G.) Cam. Gr. Consentiunt Vall. *adeo ut nihil magis Atheniensium vires afflixerit* et Schol., addens, in alio libro inveniri id, quod vulgo legitur: *ὥστε Ἀθηναίους τε μὴ εἶναι ὅ τι μᾶλλον τούτου ἐπίεσε καὶ ἐκάκωσε τὴν δύναμιν. Τούτου* tamen et ipse agnoscit, nisi quod in cod. Aug. *τούτου* apud scholiastam deest. Thucydidem nusquam dicere *πιέζειν τὴν δύναμίν τινος*, sed ubique *πιέζειν τινά*, adnotavit Popp., qui coniicit probabiliter: *ὥστε Ἀθηναίους γε μὴ εἶναι ὅ τι μᾶλλον ἐκάκωσε τὴν δύναμιν.* Sic ait intelligi, quomodo alicui in mentem venire potuerit, ut *ἐπίεσε καί* inserendum censeret. Mox *οἱ ἐκ τῶν τάξεων* videntur graviter armati esse, qui alias conscripti *ἐκ καταλόγου* dicuntur i. e. ex albo militari, unde dicuntur *ὁπλῖται ἐκ καταλόγου* 6, 43. et discernuntur ab hoplitis non ad hoc genus militiae obstrictis, qui conscribebantur ex numero thetarum (v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 35.) et ex numero inquilinorum, quin et peregrinorum, firmas sedes Athenis non habentium. (v. ibidem Vol. 1. p. 279. 280.

θανον ἐκ τῶν τάξεων καὶ τριακοσίων ἱππέων, τοῦ δὲ ἄλλου ὄχλου ἀνεξεύρετος ἀριθμός. ἐγένοντο δὲ καὶ οἱ πολλοὶ τότε σεισμοὶ τῆς γῆς ἔν τε Ἀθήναις καὶ ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ἐν Βοιωτοῖς καὶ μάλιστα ἐν Ὀρχομενῷ τῷ Βοιωτίῳ.

88 Καὶ οἱ μὲν ἐν Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι καὶ Ῥηγῖνοι τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τριάκοντα ναυσὶ στρατεύουσιν ἐπὶ τὰς Αἰόλου νήσους καλουμένας· Φέρους γὰρ δι' ἀνυδρίαν ἀδύνατα ἦν ἐπιστρατεύειν. νέμονται δὲ Λιπαραῖοι αὐτὰς Κνιδίων ἄποικοι ὄντες. οἰκοῦσι δ' ἐν μιᾷ τῶν νήσων οὐ μεγάλῃ, καλεῖται δὲ Λιπάρα· τὰς δὲ ἄλλας ἐκ ταύτης ὁρμώμενοι γεωργοῦσι Διδύμην καὶ Στρογγύλην καὶ Ἱεράν. νομίζουσι δὲ οἱ ἐκείνῃ ἄνθρωποι ἐν τῇ Ἱερᾷ ὡς ὁ Ἥφαιστος χαλκεύει, ὅτι τὴν νύκτα φαίνεται πῦρ ἀναδιδοῦσα πολὺ καὶ τὴν ἡμέραν καπνόν. κεῖνται δὲ αἱ νῆσοι αὗται κατὰ τὴν Σικελῶν καὶ Μεσσηνίων γῆν, ξύμμαχοι δ' ἦσαν Συρακοσίων. τεμόντες δ' οἱ Ἀθηναῖοι τὴν γῆν, ὡς οὐ προσεχώρουν, ἀπέπλευσαν ἐς τὸ Ῥήγιον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα καὶ πέμπτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

89 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι μέχρι μὲν τοῦ ἰσθμοῦ ἦλθον ὡς ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλοῦντες Ἄγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου ἡγουμένου Λακεδαιμονίων βασιλέως, σεισμῶν δὲ γενομένων πολλῶν ἀπετράποντο πάλιν καὶ οὐκ ἐγένετο ἐσβολή. καὶ περὶ τούτους τοὺς χρόνους τῶν σεισμῶν κατεχόντων, τῆς Εὐβοίας ἐν Ὀροβίαις ἡ θάλασσα ἐπελ-

Hemsterh. ad Lucian. Tim. c. 51. Vol. 1. p. 425. Bip. Schneid. ad Aristot. Polit. 5, 2, 8. Sturz. Lexic. Xenoph. Vol. 2. p. 688. Conf. adn. ad 7, 20.

88. *δι' ἀνυδρίαν*] Quamquam aliquot ibi sunt fontes exigui, tamen penuria aquae communis est, quum solum, totum ex scoriis, tophis, pumicibus, pulvere Puteolano et cineribus constans, nullo lapideo strato interveniente, exceptis si forte struibus obduratae in similitudinem vitri materiae, celerrime liquorem absorbeat. Quare incolae magnas cisternas, ubi aquam pluviam servent, exstruere coguntur. Smith. Commentt. de Sic. p. 249. apud Arn. De Lipara conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 146, 10.

νομίζουσι] In fabulosis, quae perpauca duntaxat attigit, *λέγεται* ponere solet Thuc., quo historicorum principe mihi quidem minus digna videntur, quae prostant 3, 88., quo libenter referrem scholion e Ms. ad finem p. 219. Duk. i. e. ad 3, 84. relatum: *τὰ ὠβελισμένα οὐδενὶ τῶν ἐξηγητῶν ἔδοξε Θουκυδίδου εἶναι.* Valck. ad Herodot. 7, 198. v. adn. ad 3, 84. init.

89. *τῶν σεισμῶν κατεχόντων*] i. e. terrae motibus obtinentibus, quum alibi, tum in Euboea. Mox pro *ἐπελθοῦσα* E. *ἐπεξελθοῦσα*. Legendum videtur *ἐπανελθοῦσα ἀπὸ τῆς τότε γῆς*. Mare quippe terrae motu a litore repulsum (*ἐπανελθοῦσα*, quod deinde dicit *κύματος ἐπαναχώρησιν* et *ἀποστέλλειν*, *removeri*), deinde fluctibus agitatum in partem urbis recidit. Tum *ἐπανελθοῦσα*, tum *ἀπὸ τῆς πότε γῆς* Schol. legisse videtur. At *τότε* non mutaverim, vulgatum cum Enenkelio interpretans: *mare illatum per illam regionem, qua tunc terra erat.* Etiam alter Schol. *ἐπανελθοῦσα* legisse videtur. Utrumque Scholion sic habet: *ἐπανελθοῦσα ἡ θάλασσα μέρος ἀπὸ τῆς ποτε οὔσης γῆς ἐπῆλθε καὶ ἀπέλαβε. καλῶς δὲ εἶπε τῆς ποτε οὔσης γῆς ὡς νῦν θα-*

θοῦσα ἀπὸ τῆς τότε οὔσης γῆς καὶ κυματωθεῖσα ἐπῆλθε τῆς πόλεως μέρος τι, καὶ τὸ μὲν κατέκλυσε, τὸ δ' ὑπενόστησε, καὶ θάλασσα νῦν ἐστι πρότερον οὖσα γῆ· καὶ ἀνθρώπους διέφθειρεν ὅσοι μὴ ἐδύναντο φθῆναι πρὸς τὰ μετέωρα ἀναδραμόντες. καὶ περὶ Ἀταλάντην τὴν ἐπὶ Λοκροῖς τοῖς Ὀπουντίοις νῆσον παραπλησία γίγνεται ἐπίκλυσις καὶ τοῦ τε φρουρίου τῶν Ἀθηναίων παρεῖλε καὶ δύο νεῶν ἀνειλκυσμένων τὴν ἑτέραν κατέαξεν. ἐγένετο δὲ καὶ ἐν Πεπαρήθῳ κύματος ἐπαναχώρησίς τις, οὐ μέντοι ἐπέκλυσέ γε· καὶ σεισμὸς τοῦ τείχους τι κατέβαλε καὶ τὸ πρυτανεῖον καὶ ἄλλας οἰκίας ὀλίγας. αἴτιον δ' ἔγωγε νομίζω τοῦ τοιούτου, ᾗ ἰσχυρότατος ὁ σεισμὸς ἐγένετο, κατὰ τοῦτο ἀποστέλλειν τε τὴν θάλασσαν καὶ ἐξαπίνης πάλιν ἐπισπωμένην βιαιότερον τὴν ἐπίκλυσιν ποιεῖν· ἄνευ δὲ σεισμοῦ οὐκ ἄν μοι δοκεῖ τὸ τοιοῦτο ξυμβῆναι γενέσθαι.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους ἐπολέμουν μὲν καὶ ἄλλοι ὡς ἑκάστοις 90
ξυνέβαινεν ἐν τῇ Σικελίᾳ καὶ αὐτοὶ οἱ Σικελιῶται ἐπ' ἀλλήλους στρατεύοντες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ξὺν τοῖς σφετέροις ξυμμάχοις· ἃ δὲ λόγου μάλιστα ἄξια ἦ μετὰ τῶν Ἀθηναίων οἱ ξύμμαχοι ἔπραξαν ἢ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους οἱ ἀντιπολέμιοι, τούτων μνησθήσομαι. Χαροιάδου γὰρ ἤδη τοῦ Ἀθηναίων στρατηγοῦ τεθνηκότος ὑπὸ Συρακοσίων πολέμῳ Λάχης ἅπασαν ἔχων τῶν νεῶν τὴν ἀρχὴν ἐστράτευσε μετὰ τῶν ξυμμάχων ἐπὶ Μυλὰς τὰς τῶν Μεσσηνίων. ἔτυχον δὲ δύο φυλαὶ ἐν ταῖς Μυλαῖς τῶν Μεσσηνίων φρουροῦσαι καί τινα καὶ ἐνέδραν πεποιημέναι τοῖς ἀπὸ τῶν νεῶν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τούς τε ἐκ τῆς ἐνέδρας τρέπουσι καὶ διαφθείρουσι πολλούς, καὶ τῷ ἑρύματι προσβαλόντες ἠνάγκασαν ὁμολογίᾳ τήν τε ἀκρόπολιν παραδοῦναι καὶ ἐπὶ Μεσσήνην ξυστρατεῦσαι. καὶ μετὰ τοῦτο

λάσσης οὔσης, δηλονότι διὰ τὸν σεισμόν. Ἄλλοι δὲ οὕτως· ἡ θάλασσα εἰς ἑαυτὴν ἐπαναχωρήσασα καὶ ὑποστρέψασα ἀπὸ τοῦ λιμένος καὶ τῆς γῆς ἐπὶ τὰ κυμαιώδη — αὖθις δ' ἐλθοῦσα ἐπὶ τὴν γῆν κατέλαβε μέρος τι ἕτερον τῆς γῆς, ὅπερ πρότερον οὐ κατεῖχε. „Si *ἐπελθοῦσα* vera scriptura est, hic tantum potest sensus esse: mare non solum terram inundasse, ita ut perpetuo partem eius occuparet, sed cum inundatio summum attigisset, usque longius processisse et partem urbis obtinuisse.“ Arn. Ergo censebimus, scriptorem dedisse *ἐπελθοῦσα ἐπῆλθε*? Porro *τὸ μὲν — τὸ δέ* non possunt non nominativi esse. Et verba *καὶ θάλασσα — γῆ* idem necesse est significent, quod *καὶ γῆ πρότερον οὖσα γῆ νῦν θαλασσά ἐστι*, nam subiectum non potest esse *θάλασσα*, ut sit: *καὶ θάλασσα πρότερον οὖσα γῆ νῦν θάλασσά ἐστι*, id quod absurdum foret. Est ergo und früher gewesenes Land ist jetzt Meer. Deinde falso Od. Muell. Orchom. p. 61. scribit, Atalanten hoc terrae motu a continente Locrorum Opuntiorum avulsam esse. Nam iam multo ante (2, 32.) insula appellatur. Et *ἀποστέλλειν* neutrum est pro *ἐπαναχωρεῖν*. Ex contrario positum est *ἐπισπωμένην*, quod significat reditum aquae prius per terrae motum repulsae.

90. *πεποιημέναι*] Ar. Chr. Dan. *πεποιηκέναι*, „unde *πεποιηκυῖαι* efficit Coraes ad Plut. Vol. 1. p. 375.“ Bekk. Medium hic requiri, non activum, respondit Popp. Vid. Matth. p. 926.

ἐπελθόντων οἱ Μεσσήνιοι τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων προσεχώρησαν καὶ αὐτοὶ ὁμήρους τε δόντες καὶ τἆλλα πιστὰ παρασχόμενοι.

91 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους οἱ Ἀθηναῖοι τριάκοντα μὲν ναῦς ἔστειλαν περὶ Πελοπόννησον, ὧν ἐστρατήγει Δημοσθένης τε ὁ Ἀλκισθένους καὶ Προκλῆς ὁ Θεοδώρου, ἑξήκοντα δὲ ἐς Μῆλον καὶ δισχιλίους ὁπλίτας, ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Νικίας ὁ Νικηράτου. τοὺς γὰρ Μηλίους ὄντας νησιώτας καὶ οὐκ ἐθέλοντας ὑπακούειν οὐδὲ ἐς τὸ αὐτῶν ξυμμαχικὸν ἰέναι ἐβούλοντο προσαγαγέσθαι. ὡς δὲ αὐτοῖς δηουμένης τῆς γῆς οὐ προσεχώρουν, ἄραντες ἐκ τῆς Μήλου αὐτοὶ μὲν ἔπλευσαν ἐς Ὠρωπὸν τῆς πέραν γῆς, ὑπὸ νύκτα δὲ σχόντες εὐθὺς ἐπορεύοντο οἱ ὁπλῖται ἀπὸ τῶν νεῶν πεζῇ ἐς Τάναγραν τῆς Βοιωτίας. οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως πανδημεὶ Ἀθηναῖοι Ἱππονίκου τε τοῦ Καλλίου στρατηγοῦντος καὶ Εὐρυμέδοντος τοῦ Θουκλέους ἀπὸ σημείου ἐς τὸ αὐτὸ κατὰ γῆν ἀπήντων. καὶ στρατοπεδευσάμενοι ταύτην τὴν ἡμέραν ἐν τῇ Τανάγρᾳ ἐδήουν καὶ ἐνηυλίσαντο. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ μάχῃ κρατήσαντες τοὺς ἐπεξελθόντας τῶν Ταναγραίων καὶ Θηβαίων τινὰς προσβεβοηθηκότας καὶ ὅπλα λαβόντες καὶ τροπαῖον στήσαντες ἀνεχώρησαν, οἱ μὲν ἐς τὴν πόλιν, οἱ δὲ ἐπὶ τὰς ναῦς. καὶ παραπλεύσας ὁ Νικίας ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶ τῆς Λοκρίδος τὰ ἐπιθαλάσσια ἔτεμε καὶ ἀνεχώρησεν ἐπ' οἶκον.

91. *Ἀλκισθένους*] Alciphronis filium Demosthenem nostrum appellat Themist. de Pace ad Val. p. 138., si scriptura sana. At v. infr. 4, 66. 7, 16. Popp. Mox pro *Προκλῆς* alii libri *Παροκλῆς*. Atque sic Montefalc. Palaeogr. Gr. p. 342. hic et apud Xenoph. H. Gr. 7, 1, 1. legi vult, dubitantius tamen apud hunc scriptorem, quam apud Xenophontem. v. Sturz. ad Hellanic. p. 246. ed. sec. Wess. ad Herodot. 3, 50. Proclis huius, Theodori filii, iterum mentio fit 3, 98. Alius Procles Atheniensis est, qui memoratur 5, 19. 24.

τῆς πέραν γῆς] Hinc Arn. putat *Πειραϊκήν* nomen habere; quin Cram. putat, hic legendum esse *τῆς Πειραϊκῆς*. Vid. adn. ad 2, 24. Popp. quoque haec depravata esse iudicat, quia Oropus non e regione Meli, sed Euboeae sita sit. At propter hoc ipsum puto agrum Oropi *τὴν πέραν γῆν* ita constanter appellatam esse, ut haec appellatio in nomen proprium abiret, atque Oropi ager hic *ἡ πέραν γῆ* audiat, quamquam Euboea non appellata. Sic *τὸ ἠπειρωτικόν*, quod Thucydidi usque appellativum fuit, (velut c. 94. *τὸ ταύτῃ ἠπειρωτικόν*,) eodem tempore coepit nomen proprium fieri, nec secus *terrae firmae* Veneta et Hispanica (in America australi) ex nominibus appellativis, ut Arn. adnotavit, propria facta sunt. Qui paulo post nominatur, „Hipponicus socer Alcibiadis et unus ditissimorum Graecorum erat. Callias, pater eius, legatus effecisse dicitur, ut rex Persarum famosum illud foedus faceret, ex quo naves eius bellicae intra Cyaneas et Chelidonias insulas navigare vetitae sunt. v. Andocid. c. Alcib. p. 117. Demosth. de Fals. Leg. p. 428. Herodot. 7, 151. Plenam enumerationem eorum, qui deinceps gentis Calliae et Hipponici principes fuerunt, dat Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 14 sqq.“ Arn. Adde Heind. ad Plat. Cratyl. p. 5. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 33, 21. 187, 52. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 334, 10.

Ὑπὸ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Λακεδαιμόνιοι Ἡράκλειαν τὴν 92
ἐν Τραχινίᾳ ἀποικίαν καθίστανται ἀπὸ τοιᾶσδε γνώμης. Μηλιῆς οἱ ξύμπαντες εἰσὶ μὲν τρία μέρη, Παράλιοι, Ἱερῆς, Τραχίνιοι· τούτων δὲ οἱ Τραχίνιοι πολέμῳ ἐφθαρμένοι ὑπὸ Οἰταίων ὁμόρων ὄντων τὸ πρῶτον μελλήσαντες Ἀθηναίοις προσθεῖναι σφᾶς αὐτούς, δείσαντες δὲ μὴ οὐ σφίσι πιστοὶ ὦσι, πέμπουσιν ἐς Λακεδαίμονα, ἑλόμενοι πρεσβευτὴν Τισαμενόν. ξυνεπρεσβεύοντο δὲ αὐτοῖς καὶ Δωριῆς ἡ μητρόπολις τῶν Λακεδαιμονίων τῶν αὐτῶν δεόμενοι· ὑπὸ γὰρ τῶν Οἰταίων καὶ αὐτοὶ ἐφθείροντο. ἀκούσαντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι γνώμην εἶχον τὴν ἀποικίαν ἐκπέμπειν, τοῖς τε Τραχινίοις βουλόμενοι καὶ τοῖς Δωριεῦσι τιμωρεῖν. καὶ ἅμα τοῦ πρὸς Ἀθηναίους πολέμου καλῶς αὐτοῖς ἐδόκει ἡ πόλις καθίστασθαι· ἐπί τε γὰρ τῇ Εὐβοίᾳ ναυτικὸν

92. *ἐν Τραχινίᾳ*] Scripsi cum nuperrimis editoribus pro vulgata *ἐν Τραχινίαις*. Mosqu. *ἐν Τραχῖνι*. Graece dicitur aut *Ἡράκλεια ἡ ἐν Τραχῖνι*, aut *ἡ ἐν Τραχινίᾳ*, ut docent Duk. et Wass. Arn. suspicatur, *ἐν Τραχινίαις* ortum esse ex titulo nobilissimo fabulae Sophocleae. „*Τραχίς* proprie erat nomen agri, et *Τραχίνιος* eius erat possessivum. Sed quum illud nomen postea urbi daretur, *Τραχινία* usitatior erat appellatio ad significandum agrum.“ Bloomf. Mox „Matth. §. 319. male nominativum *Μηλιῆς* (in verbis *M. εἰσὶ τρία μέρη*) pro genitivo dictum vult; Bloomf. peius etiam *κατά* supplet, quo oratio barbara efficeretur. Tu interpretare simpliciter *Melienses sunt tres partes* i. e. constant ex tribus partibus.“ Popp. Hierenses, quos hic scriptor nominat, Arn. suspicatur nobiles sacerdotes fuisse, qui Athenis Eupatridae dicebantur, civitatis quondam conditores; Paralios dicit fuisse mixtum populum, qui in decursu temporum circa nobiles augeri solebat. Hos ab origine *δῆμον* fuisse, qui paulatim civitatem adipiscebantur vel plenam vel minus plenam. Athenis hos homines Paralos appellatos esse, quum in omnibus oppidis maritimis mercatores, nautae et peregrini confluerent, quibus mare, communis gentium traiectus, aditum ad peregrinas terras patefecerat, quique victum parabant ex varietate negotiorum, quae maris vicinitas adiuvat. Trachinios, quemadmodum *ὑπερακρίους* Athenarum, addit reliquias fuisse vetustissimorum terrae incolarum, reiectos in montana per populum expugnatorem, qui in locis maxime opimis sedes fixerat. Conf. Od. Muell. Dor. 1. p. 43 sqq. Paucis interiectis ad *Δωριῆς ἡ μητρόπολις* v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 36. §. 16. et praecipue adn. 7. De verbis *τοῦ πολέμου καλῶς* v. Matth. p. 645.

ἐπὶ — Εὐβοίᾳ ναυτικόν] Materiam navalem raram esse in Peloponneso, sed Trachiniae montes Clarkio Itin. 3. p. 231. teste adhuc quercubus et pinis refertos esse Bloomf. adnotavit. Mox *ἐκ καινῆς* est *denuo*. „Iam enim antea urbs ibi fuerat non eiusdem nominis, sed Trachis nominata. Herodot. 7, 199.“ Haack. Deinde „Strabo perhibet, Heracleam a portu 40, non 20 stadiis abesse. v. Berkel. ad Steph. Byz.“ Huds. Mutatio faciei terrae prope Thermopylas iacentis, consecuta inde, quod mare recessit, et Sperchius cursum alio vertit (cuius fluvii ostium nunc est ab austro Thermopylarum, postquam praefluxit per aliquantum spatii pari usque distantia ab serie scopulorum litus praetexente, et recepit minores fluvios Asopum, Melanem et Dyrantem, qui prius recta in mare excurrebant), — ea igitur mutatio effecit, ut non facile situs variorum oppidorum reperiatur, quae vete-

παρασκευασθῆναι ἄν, ὥστ' ἐκ βραχέος τὴν διάβασιν γίγνεσθαι, τῆς τε ἐπὶ Θρᾴκης παρόδου χρησίμως ἔξειν. τό τε ξύμπαν ὥρμηντο τὸ χωρίον κτίζειν. πρῶτον μὲν οὖν ἐν Δελφοῖς τὸν Θεὸν ἐπήροντο· κελεύοντος δὲ ἐξέπεμψαν τοὺς οἰκήτορας αὐτῶν τε καὶ τῶν περιοίκων, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τὸν βουλόμενον ἐκέλευον ἕπεσθαι πλήν γ' Ἰώνων καὶ Ἀχαιῶν καὶ ἔστιν ὧν ἄλλων ἐθνῶν. οἰκισταὶ δὲ τρεῖς Λακεδαιμονίων ἡγήσαντο Λέων καὶ Ἀλκίδας καὶ Δαμάγων. καταστάντες δὲ ἐτείχισαν τὴν πόλιν ἐκ καινῆς, ἣ νῦν Ἡράκλεια καλεῖται, ἀπέχουσα Θερμοπυλῶν σταδίους μάλιστα τεσσαράκοντα, τῆς δὲ θαλάσσης εἴκοσι. νεώριά τε παρεσκευάζοντο καὶ ἤρξαντο κατὰ Θερμοπύλας κατ' αὐτὸ
93 τὸ στενόν, ὅπως εὐφύλακτα αὐτοῖς εἴη. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τῆς πόλεως ταύτης ξυνοικιζομένης τὸ πρῶτον ἔδεισάν τε καὶ ἐνόμισαν ἐπὶ τῇ Εὐβοίᾳ μάλιστα καθίστασθαι, ὅτι βραχύς ἐστιν ὁ διάπλους πρὸς τὸ Κήναιον τῆς Εὐβοίας. ἔπειτα μέντοι παρὰ δόξαν αὐτοῖς ἀπέβη· οὐ γὰρ ἐγένετο ἀπ' αὐτῆς δεινὸν οὐδέν. αἴτιον δὲ ἦν· οἵ τε Θεσσαλοὶ ἐν δυνάμει ὄντες τῶν ταύτῃ χωρίων καὶ ὧν ἐπὶ τῇ γῇ ἐκτίζετο φοβούμενοι μὴ σφίσι μεγάλῃ ἰσχύι παροικῶσιν, ἔφθειρον καὶ διὰ παντὸς ἐπολέμουν ἀνθρώποις νεοκαταστάτοις, ἕως ἐξετρύχωσαν γενομένους τὸ πρῶτον καὶ πάνυ πολλούς· πᾶς γάρ τις Λακεδαιμονίων οἰκιζόντων θαρσαλέως ᾔει, βέβαιον νομίζων τὴν πόλιν. οὐ μέντοι ἥκιστα οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τῶν Λακεδαιμονίων οἱ ἀφικνούμενοι τὰ πράγματά τε ἔφθειρον καὶ ἐς ὀλιγανθρωπίαν κατέστησαν, ἐκφοβήσαντες τοὺς πολλούς, χαλεπῶς τε καὶ ἔστιν ἃ οὐ καλῶς ἐξηγούμενοι, ὥστε ῥᾷον ἤδη αὐτῶν οἱ πρόσοικοι ἐπεκράτουν.
94 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους καὶ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν ἐν τῇ Μήλῳ οἱ Ἀθηναῖοι κατείχοντο καὶ οἱ ἀπὸ τῶν τριάκοντα

res scriptores in his plagis memorant. At reliquiae Heracleae et arcis eius in colle, et vestigia oppidi inferius siti (secundum Livium 36, 22. in septentrionali ora Asopi), distantisque 4 milliaribus Thermopylis (v. Dodw. Class. Tour Vol. 2. p. 73.), usque conveniunt cum descriptione Thucydidis. Portus Heracleae secundum Strabonem 40 stadiis ab urbe aberat, id quod pulchre convenit cum Thucydide, qui urbem dicit 40 stadiis Thermopylis abfuisse, ubi portus et navalia construebantur. Mare, quod urbe aberat non ultra 20 stadia, non erat mare apud portum, sed pars sinus Maliensis proxima, quo recto itinere perveniri poterat a latere Oetae, in quo Heraclea exstructa erat. Ibi tamen aqua non erat satis profunda, ut portus aperiri posset vel naviculis Graecorum. Itaque Appian. Syr. c. 17. appellat *θάλασσαν τραχεῖαν καὶ ἀλίμενον*. De praesenti statu Thermopylarum v. Guil. Gell. Itin. Gr. p. 238. ARN.

93. *αἴτιον δὲ ἦν*] Hunc locum explanat Matth. p. 611 sq. §. 309. Mox *ὧν ἐπὶ τῇ γῇ* est *adversus quorum terram*. Et *νεοκαταστάτους* per *νεωστὶ κατῳκισμένους* explicant Phot. Suid. Phavor. Verbis *ἔστιν ἃ οὐ καλῶς* „respicitur maxime ad Hegesippidam Lacedaemonium, *οὐ καλῶς ἄρχοντα*, 5, 22. Pertinetne huc etiam narratiuncula apud Polyaen. 2, 21?“ POPP.

νεῶν Ἀθηναῖοι περὶ Πελοπόννησον ὄντες πρῶτον ἐν Ἑλλομένῳ τῆς Λευκαδίας φρουρούς τινας λοχήσαντες διέφθειραν, ἔπειτα ὕστερον ἐπὶ Λευκάδα μείζονι στόλῳ ἦλθον, Ἀκαρνᾶσί τε πᾶσιν, οἳ πανδημεὶ πλὴν Οἰνιαδῶν ξυνέσποντο, καὶ Ζακυνθίοις καὶ Κεφαλλῆσι καὶ Κερκυραίων πεντεκαίδεκα ναυσί. καὶ οἱ μὲν Λευκάδιοι, τῆς τε ἔξω γῆς δῃουμένης καὶ τῆς ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ, ἐν ᾗ καὶ ἡ Λευκάς ἐστι καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, πλήθει βιαζόμενοι ἡσύχαζον· οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες ἠξίουν Δημοσθένην τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων ἀποτειχίζειν αὐτούς, νομίζοντες ῥᾳδίως τ' ἂν ἐκπολιορκῆσαι πόλεώς τε ἀεὶ σφίσι πολεμίας ἀπαλλαγῆναι. Δημοσθένης δ' ἀναπείθεται κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὑπὸ Μεσσηνίων ὡς καλὸν αὐτῷ στρατιᾶς τοσαύτης ξυνειλεγμένης Αἰτωλοῖς ἐπιθέσθαι, Ναυπάκτῳ τε πολεμίοις οὖσι, καὶ ἢν κρατήσῃ αὐτῶν, ῥᾳδίως καὶ τὸ ἄλλο ἠπειρωτικὸν τὸ ταύτῃ Ἀθηναίοις προσποιήσειν. τὸ γὰρ ἔθνος μέγα μὲν εἶναι τὸ τῶν Αἰτωλῶν καὶ μάχιμον, οἰκοῦν δὲ κατὰ κώμας ἀτειχίστους καὶ ταύτας διὰ πολλοῦ καὶ σκευῇ ψιλῇ χρώμενον, οὐ χαλεπὸν ἀπέφαινον, πρὶν ξυμβοηθῆσαι, καταστραφῆναι. ἐπιχειρεῖν δ' ἐκέλευον πρῶτον μὲν Ἀποδώτοις, ἔπειτα δὲ Ὀφιονεῦσι, καὶ μετὰ

94. *οἱ ἀπὸ τῶν τριάκοντα νεῶν*] v. cap. 91. Mox „*Ἑλλομένῳ* per spiritum asperum scribi mavult Grashof. in Ephemm. Schol. a. 1831. m. Iul. p. 525.“ POPP.

τῆς Λευκαδίας] Libri prope omnes *Ἀρκαδίας*, cuius mentio ab h. l. prorsus abhorret. Alteram scripturam certam esse, Popp. docet verbis Dodwelli Itin. Gr. p. 49.: „Thuc. Ellomenum, ut videtur, castrum in peninsula collocat. Qui locus hodieque vetus nomen retinet et est vicus cum ruinis nonnullis in vicinia et portu, cui nomen Ulica, a capite insulae meridiem versus.“ Quibus Popp. postea addidit Vincent. de Ins. Ion. p. 395. Petrizzopulo Saggio sulle prime età dell'Isola di Leucadia p. 34. Porro tenendum, „Leucadia quum antiquitus peninsula esset, isthmum a Corinthiis per Cypselum et Gargasum illic missis perfossum esse. Strab. 10, 2. §. 8., sed serius eum necesse esse redditum pristinae formae, quae Thucydidis aetate ei erat, quum naves machinarum ope eum superarent. v. Thuc. 3, 81. 4, 8. Peninsula fuit usque quum Philippus Macedo contra Romanos bellum gerebat, sed Livii aetate rursus insula.“ POPP. Mox de templo Apollinis v. Od. Muell. Dor. 1. p. 231 sq. Deinde interpretes *ἠπειρωτικόν* litera minuscula scripserunt, quia *τὸ ἠπειρ.* tum nondum nomen proprium factum fuerit, id quod et verba *τὸ ταύτῃ* declarant, quae supervacanea essent, si nomen illud fuisset proprium. Et „Athenienses non Epirum, bello Peloponnesiaco minime implicatam, sed Ambraciotas, Leucadios, Oeniadas, qui Lacedaemoniorum in his oris socii erant, sibi adiungere maxime cupiebant, et Aetolis, qui soli potentiores erant, domitis se facile id effecturos sperare poterant, quod in Epirotis remotioribus et per se satis validis secus erat.“ POPP. qui monet, quum antea *Ναυπάκτῳ τε πολεμίοις οὖσι* dictum esset, sequi debuisse *καὶ ἄδειαν (καιρὸν) δώσουσι προσποιεῖν*. Mutatam orationem, quasi *τε* non praecessisset, sicut aliquoties post genitivos absolutos, in infinitivum ad *ἀναπείθεται* referendum transisse dicit. Mox *κατὰ κώμας ἀτειχίστους* idem est, quod alibi dicit *κωμηδόν*. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 71. De tota re Aetolorum v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 367. §. 183. praecipue adn. 2.

τούτους Εὐρυτᾶσιν, ὅπερ μέγιστον μέρος ἐστὶ τῶν Αἰτωλῶν, ἀγνωστότατοι δὲ γλῶσσαν καὶ ὠμοφάγοι εἰσίν, ὡς λέγονται· 95 τούτων γὰρ ληφθέντων ῥᾳδίως καὶ τἄλλα προσχωρήσειν. ὁ δὲ τῶν Μεσσηνίων χάριτι πεισθεὶς καὶ μάλιστα νομίσας ἄνευ τῆς τῶν Ἀθηναίων δυνάμεως τοῖς ἠπειρώταις ξυμμάχοις μετὰ τῶν Αἰτωλῶν δύνασθαι ἂν κατὰ γῆν ἐλθεῖν ἐπὶ Βοιωτοὺς διὰ Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν ἐς Κυτίνιον τὸ Δωρικὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων τὸν Παρνασσόν, ἕως καταβαίη ἐς Φωκέας, οἳ προθύμως ἐδόκουν κατὰ τὴν Ἀθηναίων ἀεί ποτε φιλίαν ξυστρατεύειν ἢ κἂν βίᾳ προσαχθῆναι· καὶ Φωκεῦσιν ἤδη ὅμορος ἡ Βοιωτία ἐστίν· ἅρας οὖν ξύμπαντι τῷ στρατεύματι ἀπὸ τῆς Λευκάδος ἀκόντων Ἀκαρνάνων παρέπλευσεν ἐς Σόλλιον. κοινώσας δὲ τὴν ἐπίνοιαν τοῖς Ἀκαρνᾶσιν, ὡς οὐ προσεδέξαντο διὰ τῆς Λευκάδος τὴν οὐ περιτείχισιν, αὐτὸς τῇ λοιπῇ στρατιᾷ, Κεφαλλῆσι καὶ Μεσσηνίοις καὶ Ζακυνθίοις καὶ Ἀθηναίων τριακοσίοις τοῖς ἐπιβάταις

95. *τοῖς ἠπειρώταις ξυμμάχοις*] Acarnanibus, Amphilochis, Locris Ozolis etc. Et *μετὰ τῶν Αἰτωλῶν* est *si Aetoli accesserint*. Mox infinitivus praesentis *ξυστρατεύειν* et aoristi *προσαχθῆναι* infertur, ut 4, 24. eadem tempora post *ἤλπιζον*. Iunctionem particulae *οὐ* cum substantivo *περιτείχισιν* ex h. l. memorat Eustath. ad Hom. Il. 1. p. 111. Rom. *τριακοσίοις τοῖς ἐπιβάταις*] Secundum hos numeros Epibatae (classiarii sive Seesoldaten) in singulis triremibus fuere decem. Nam numerus navium, quibus tunc utebantur, triginta fuit. Vid. c. 91. 94. Itaque collatis c. 92. 102. reperimus 400 epibatis impletas fuisse 40 naves, *τεττεράκοσίοις ὁπλίταις Ἀθηναίων τῶν ἀπὸ τῶν νεῶν*. Ubi (in navibus) *ὁπλῖται* separatim memorantur, hi non ordinarii Epibatae intelligendi sunt, sed milites alicui peculiari rei gerendae destinati: utrum vero Epibatis graviter armati accensendi sint nec ne, non liquido apparet. Graviter armati, ubi separatim memorantur, ex classe Zeugitarum sunt, *ἐκ καταλόγου*; Epibatae plerumque videntur sumti esse ex quarta classe, in qua Thetae censebantur. Arn. Cum his tamen non convenire videtur, quod legitur de his iisdem Epibatis, de quibus praesenti loco agitur, caesis c. 98. *οὗτοι βέλτιστοι δὴ ἄνδρες ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἐκ τῆς Ἀθηναίων πόλεως διεφθάρησαν*, quales homines non probabile est Thetas fuisse. Pergit Arn.: „Numerus, qui 6, 43. memoratur septingentorum Epibatarum in centum navibus, quarum sexaginta ut vulgo impletae erant (i. e. naves *ταχεῖαι* erant), et quarum quadraginta milites vehebant (i. e. *στρατιώτιδες* naves erant), difficilis est ad explicandum.“ De differentia *ταχειῶν* et *στρατιωτίδων* triremium v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 300 sq. Pergit Arn.: „Sexaginta illae leviores naves debebant habere sexcentos Epibatas; at centum numerus est neque sexagenario neque quadragenario numero dividuus, ut non facile sit explicare illos septingentos Epibatas descriptos in centum naves.“ Vera videtur ratio Boeckhii Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 301., sumentis, Epibatas non lectos quidem esse ex militibus terrestribus (hoplitis, cetratis, equitibusque), at interdum tamen auctos esse militibus terrestribus. Pergit Arn.: „Numerus quadraginta Epibatarum in una nave, qui memoratur ab Herodoto 6, 15., pertinet ad statum Graecorum rei navalis antiquiorem, quando victoria magis decidebatur per numerum et strenuitatem militum in tabulatis, quam per motiones nautarum (v. Thuc. 1, 49.), et ea ipsa in re Athenienses emendabant rem navalem, quod minuebant numerum epibatarum et confidebant

τῶν σφετέρων νεῶν, αἱ γὰρ πεντεκαίδεκα τῶν Κερκυραίων ἀπῆλθον νῆες, ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰτωλούς. ὥρμᾶτο δὲ ἐξ Οἰνεῶνος τῆς Λοκρίδος. οἱ δὲ Ὀζόλαι οὗτοι Λοκροὶ ξύμμαχοι ἦσαν, καὶ ἔδει αὐτοὺς πανστρατιᾷ ἀπαντῆσαι τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὴν μεσόγειαν· ὄντες γὰρ ὅμοροι τοῖς Αἰτωλοῖς καὶ ὁμόσκευοι μεγάλη ὠφέλεια ἐδόκουν εἶναι ξυστρατεύοντες μάχης τε ἐμπειρίᾳ τῆς ἐκείνων καὶ χωρίων. αὐλισάμενος δὲ τῷ στρατῷ 96 ἐν τοῦ Διὸς τοῦ Νεμείου τῷ ἱερῷ, ἐν ᾧ Ἡσίοδος ὁ ποιητὴς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ ἀποθανεῖν, χρησθὲν αὐτῷ ἐν Νεμέᾳ τοῦτο παθεῖν, ἅμα τῇ ἕῳ ἅρας ἐπορεύετο ἐς τὴν Αἰτωλίαν. καὶ αἱρεῖ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ Ποτιδανίαν καὶ τῇ δευτέρᾳ Κροκύλειον καὶ τῇ τρίτῃ Τείχιον, ἔμενέ τε αὐτοῦ καὶ τὴν λείαν ἐς Εὐπάλιον τῆς Λοκρίδος ἀπέπεμψε· τὴν γὰρ γνώμην εἶχε τἄλλα καταστρεψάμενος οὕτως ἐπὶ Ὀφιονέας, εἰ μὴ βούλοιντο ξυγχωρεῖν, ἐς Ναύπακτον ἐπαναχωρήσας στρατεῦσαι ὕστερον. τοὺς δὲ Αἰτωλοὺς οὐκ ἐλάνθανεν αὖτη ἡ παρασκευὴ οὔτε ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεβουλεύετο, ἐπειδή τε ὁ στρατὸς ἐσεβεβλήκει, πολλῇ χειρὶ ἐπεβοήθουν πάντες, ὥστε καὶ οἱ ἕσχατοι Ὀφιονέων οἱ πρὸς τὸν Μηλιακὸν κόλπον καθήκοντες Βωμιῆς καὶ Καλλιῆς

magis artificio ac celeritate dirigendarum navium. v. Thuc. 7, 62.“ Mox *τὴν μεσόγειον* vulgo legebatur pro *τὴν μεσόγειαν*, quod habent optimi libri. Thucydides nunquam *μεσόγειος* adiective dicit, sed semper *μεσόγεια* substantive. v. Lobeck. ad Phryn. p. 298.

96. *Νεμείου*] Notanda rarior adiectivi *Νέμειος* forma, quum urbis Nemeae certe gentilia *Νέμεος* et *Νεμεαῖος* sola agnoscat Steph. Byz. Popp. Haec ipsa diversitas gentilium ad ambiguitatem oraculi contulisse cogitanda est. Ad proxima conf. Proclum Vit. Hesiod. p. 3. Dind. *μετὰ τὴν νίκην ἣν αὐτὸν νενικηκέναι φασὶν ἐπὶ τῇ τελευτῇ Ἀμφιδάμαντος εἰς Δελφοὺς ἐπορεύθη καὶ ἐδόθη αὐτῷ οὑτοσί ὁ χρησμός*, ei fato destinatum esse in luco Iovis Nemei obire. *ὁ δὲ τὴν ἐν Πελοποννήσῳ Νεμέαν φυγὼν ἐν Οἰνόῃ τῆς Λοκρίδος ὑπὸ Ἀμφιφανους καὶ Γανύκτορος τῶν Φηγέως παίδων ἁναιρεῖται καὶ ῥίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς φθείρας τὴν ἀδελφὴν ἐκείνων Κλυμένην, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Σησίχορος· ἐκαλεῖτο δὲ ἡ Οἰνόη Διὸς Νεμείου ἱερόν*. Proclus Oenoen dicit pro Oeneone. Ceterum v. Holst. ad Steph. Byz. in *Νεμέα*. Fusius causam mortis Hesiodi exponit Plut. Dioclis Conv. vers. fin. et Conv. VII. Sap. c. 19. De participio *χρησθέν* v. Herm. ad Vig. p. 769, 213. Et Crocyleum Eustath. ad Hom. Il. 2. p. 307. insulam dicit, cum oppidum esset. Mox „Thuc. videtur ita incipere, ut si verba *πολλῇ χειρὶ ἐπεβοήθουν πάντες* non sit additurus. Quibus subiunctis *οὔτε* proprie pro *οὐκ* ante *ἐλάνθανεν* ponendum erat.“ Popp. Porro „*καθήκοντες* non ita intelligendum est, quasi tribus quaedam Aetolicae pertinuerint ad ipsum litus sinus Maliensis, sed tamen significat, Bomienses et Callienses non solum occupasse ipsa capita vallium a latere Oetae Aetolico (siquidem Strab. 10, 2. §. 5. dicit, fontem Eueni fuisse in terra Bomiensium,) sed etiam pertinuisse trans iuga per aliquantum spatii deorsum valles fluviorum, qui versus mare Aegaeum cursum habent. Convalles fluviorum, qui ab austro in Sperchium influunt, apparet partem fuisse ditionis Calliensium, quemadmodum Krus. in tabula ponit. Conf. Pausan. 10, 22.“ Arn. Conf. Od. Muell. ad Tabul. Gr. Septentr. p. 26 sq.

97 ἐβοήθησαν. τῷ δὲ Δημοσθένει τοιόνδε τι οἱ Μεσσήνιοι παρῄνουν ὅπερ καὶ τὸ πρῶτον· ἀναδιδάσκοντες αὐτὸν τῶν Αἰτωλῶν ὡς εἴη ῥᾳδία ἡ αἵρεσις ἰέναι ἐκέλευον ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὰς κώμας καί μὴ μένειν ἕως ἂν ξύμπαντες ἀθροισθέντες ἀντιτάξωνται, τὴν δ' ἐν ποσὶν ἀεὶ πειρᾶσθαι αἱρεῖν. ὁ δὲ τούτοις τε πεισθεὶς καὶ τῇ τύχῃ ἐλπίσας, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ ἠναντιοῦτο, τοὺς Λοκροὺς οὐκ ἀναμείνας οὓς αὐτῷ ἔδει προσβοηθῆσαι, ψιλῶν γὰρ ἀκοντιστῶν ἐνδεὴς ἦν μάλιστα, ἐχώρει ἐπὶ Αἰγίτιον, καὶ κατὰ κράτος αἱρεῖ ἐπιών. ὑπέφευγον γὰρ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν λόφων τῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως· ἦν γὰρ ἐφ' ὑψηλῶν χωρίων ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης ὀγδοήκοντα στα-
98 δίους μάλιστα. οἱ δὲ Αἰτωλοί, βεβοηθηκότες γὰρ ἤδη ἦσαν ἐπὶ τὸ Αἰγίτιον, προσέβαλλον τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις καταθέοντες ἀπὸ τῶν λόφων ἄλλοι ἄλλοθεν καὶ ἐσηκόντιζον, καὶ ὅτε μὲν ἐπίοι τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, ὑπεχώρουν, ἀναχωροῦσι δὲ ἐπέκειντο· καὶ ἦν ἐπὶ πολὺ τοιαύτη ἡ μάχη, διώξεις τε καὶ ὑπαγωγαί, ἐν οἷς ἀμφοτέροις ἦσσους ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι. μέχρι μὲν οὖν οἱ τοξόται εἶχόν τε τὰ βέλη αὐτοῖς καὶ οἷοί τε ἦσαν χρῆσθαι, οἱ δὲ ἀντεῖχον· τοξευόμενοι γὰρ οἱ Αἰτωλοὶ ἄνθρωποι ψιλοὶ ἀνεστέλλοντο· ἐπειδὴ δὲ τοῦ τε τοξάρχου ἀποθανόντος οὗτοι διεσκεδάσθησαν καὶ αὐτοὶ ἐκεκμήκεσαν καὶ ἐπὶ πολὺ τῷ αὐτῷ πόνῳ ξυνεχόμενοι οἵ τε

97. ὅπερ καὶ τὸ πρῶτον] v. cap. 94. Mox Schol. non legit ἐκέλευον, ut patet ex eius explicatione: τῷ δὲ Δημοσθένει τοιόνδε τι παρῄνουν οἱ Μεσσήνιοι, ἰέναι αὐτὸν ἐπὶ κώμην ἑκάστην, διδάσκοντες αὐτὸν ὅτι ῥᾳδία ἐστὶν ἡ αἵρεσις αὐτῶν, πρὶν συστραφῆναι πάντας καὶ ἅμα γενέσθαι. Nec Valla expressit: *Ibi Demosthenem Messenii, tale quiddam quale prius admonendum, faciles esse Aetolos ad debellandum, hortabantur ut quam primum iret ad vicos.* Nolim tamen invitis libris eiicere. „Etenim et durior fit constructio verborum interpositis his: ἀναδιδάσκοντες — αἵρεσις, et Schol. etiam in proximis καὶ μὴ μένειν etc. magis universam sententiam, quam grammaticam singulorum cohaerentiam expendit. Popp. Paulo post de verbis τῇ τύχῃ ἐλπίσας v. Matth. p. 729. e. §. 399.

98. οἱ δὲ ἀντεῖχον] Non posse aliter fieri videtur, quam ut οἱ δέ ad Athenienses referatur; nam si ad sagittarios referretur, tenuissima sententia oriretur. De ὁ δέ in apodosi v. adn. ad 2, 46. Popp. potius μέν quam δέ se exspectasse dicit, posse tamen praesentia verba non male cum Xenophonteis comparari, de quibus Buttm. ad Demosth. Mid. p. 158. disputat. Mox de Toxarcho v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 223, Vol. 2. p. 207.

καὶ αὐτοὶ ἐκεκμήκεσαν] Schol. οὐχ οἱ τοξόται (nam ad hos refertur οὗτοι), ἀλλ' οἱ ὁπλῖται. Mox particulam καί in verbis καὶ ἐπὶ πολύ, quam omnes libri tuentur, deletam voluerat Popp., sed eam nunc ipse tuetur post Kruegerum ad Dionys. p. 274., qui eam docet vim intendendi habere, quemadmodum dicitur καὶ μάλα, καὶ πάλαι, καὶ ἄγαν, καὶ πάνυ, καὶ πολύ, καὶ τὸ κάρτα et sim. Deinde pro ἐξιφρομένους Bekk. coniecit ἐκφερομένους; et τῷ στρατοπέδῳ coniectura Benedicti est pro τῶν στρατοπέδων. Porro τοῖς πεπραγμένοις converte wegen des Geschehenen. v. Matth. p. 728. b.

Αἰτωλοὶ ἐνέκειντο καὶ ἐσηκόντιζον, οὕτω δὴ τραπόμενοι ἔφευγον, καὶ ἐσπίπτοντες ἔς τε χαράδρας ἀνεκβάτους καὶ χωρία ὧν οὐκ ἦσαν ἔμπειροι διεφθείροντο· καὶ γὰρ ὁ ἡγεμὼν αὐτοῖς τῶν ὁδῶν Χρόμων ὁ Μεσσήνιος ἐτύγχανε τεθνηκώς. οἱ δὲ Αἰτωλοὶ ἐσακοντίζοντες πολλοὺς μὲν αὐτοῦ ἐν τῇ τροπῇ κατὰ πόδας αἱροῦντες ἄνθρωποι ποδώκεις καὶ ψιλοὶ διέφθειρον, τοὺς δὲ πλείους τῶν ὁδῶν ἁμαρτάνοντας καὶ ἐς τὴν ὕλην ἐσφερομένους, ὅθεν διέξοδοι οὐκ ἦσαν, πῦρ κομισάμενοι περιεπίμπρασαν· πᾶσά τε ἰδέα κατέστη τῆς φυγῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἀθηναίων, μόλις τε ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὸν Οἰνεῶνα τῆς Λοκρίδος, ὅθενπερ καὶ ὡρμήθησαν, οἱ περιγενόμενοι κατέφυγον. ἀπέθανον δὲ τῶν τε ξυμμάχων πολλοὶ καὶ αὐτῶν Ἀθηναίων ὁπλῖται περὶ εἴκοσι μάλιστα καὶ ἑκατόν, τοσοῦτοι μὲν τὸ πλῆθος καὶ ἡλικία ἡ αὐτή· οὗτοι βέλτιστοι δὴ ἄνδρες ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἐκ τῆς Ἀθηναίων πόλεως διεφθάρησαν. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ ἕτερος στρατηγὸς Προκλῆς. τοὺς δὲ νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀνελόμενοι παρὰ τῶν Αἰτωλῶν καὶ ἀναχωρήσαντες ἐς Ναύπακτον ὕστερον ἐς τὰς Ἀθήνας ταῖς ναυσὶν ἐκομίσθησαν. Δημοσθένης δὲ περὶ Ναύπακτον καὶ τὰ χωρία ταῦτα ὑπελείφθη, τοῖς πεπραγμένοις φοβούμενος τοὺς Ἀθη-
ναίους.

Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ οἱ περὶ Σικελίαν Ἀθη- 99
ναῖοι πλεύσαντες ἐς τὴν Λοκρίδα ἐν ἀποβάσει τέ τινι τοὺς προσβοηθήσαντας Λοκρῶν ἐκράτησαν καὶ περιπόλιον αἱροῦσιν ὃ ἦν ἐπὶ τῷ Ἅλικι ποταμῷ.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Αἰτωλοὶ προπέμψαντες πρότερον ἔς 100
τε Κόρινθον καὶ ἐς Λακεδαίμονα πρέσβεις Τόλοφόν τε τὸν

99. περιπόλιον] Vulgo per literam maiusculam efferebant, quasi nomen proprium esset, at est appellativum, et infr. c. 115. idem φρούριον dicitur. v. Polluc. 9, 16. Suid. in περιπόλους. Schol. οὐ χωρίου ὄνομα τὸ περιπόλιον, ἀλλὰ φρουρίου τινός, ἐν ᾧ περίπολοι φρουροῦσιν. Conf. Thuc. 4, 67. 6, 45. 7, 48., ibique Duk.

100. προπέμψαντες πρότερον] sc. ante expeditionem Atheniensium adversus Aetoliam. Nam c. 96. Aetoli dicti sunt hostilia Atheniensium consilia, priusquam effecta essent, comperisse. Inimicitia inter Aetoliam et Naupactum item iam antea c. 94. memorata est et una ex causis, cur Demosthenes expeditionem faceret, haec fuit, ut fidelissimos socios Atheniensium, Naupactios, ab aggressionibus hostium liberaret, qui eo ipso tempore Peloponnesios adibant, ut se in illis evertendis adiuvarent. Arn. Mox Μενέδατος hic omnes libri habent, excepto Vat., atque infra c. 109. bis saltem Cl. Ven. Vulgatam Μενεδᾶος defendit Valck. ad Herodot. 6, 52. Deinde articulum ante Σπαρτιᾶται impugnat Krueg. ad Dionys. p. 294. „Legimus tamen supra c. 25. Σάλαιθος ὁ Λακεδαιμόνιος, quod non commode potest significare *notus ille Spartanus.*“ Popp. Porro „apparet ex verbis 4, 38. αὐτὸς τρίτος ἐφηγημένος ἄρχειν κατὰ νόμον plerumque duos duces lectos esse, qui alter alteri sufficiendi succederent post mortem decessoris, quandocumque exercitus Lacedaemoniorum in expeditionem pro-

Ὀφιονέα καὶ Βοριάδην τὸν Εὐρυτᾶνα καὶ Τίσανδρον τὸν Ἀπόδωτον πείθουσιν ὥστε σφίσι πέμψαι στρατιὰν ἐπὶ Ναύπακτον διὰ τὴν τῶν Ἀθηναίων ἐπαγωγήν. καὶ ἐξέπεμψαν Λακεδαιμόνιοι περὶ τὸ φθινόπωρον τρισχιλίους ὁπλίτας τῶν ξυμμάχων. τούτων ἦσαν πεντακόσιοι ἐξ Ἡρακλείας τῆς ἐν Τραχῖνι πόλεως τότε νεοκτίστου οὔσης· Σπαρτιάτης δ' ἦρχεν Εὐρύλοχος τῆς στρατιᾶς καὶ ξυνηκολούθουν αὐτῷ Μακάριος καὶ Μενεδαῖος οἱ
101 Σπαρτιᾶται. ξυλλεγέντος δὲ τοῦ στρατεύματος ἐς Δελφοὺς ἐπεκηρυκεύετο Εὐρύλοχος Λοκροῖς τοῖς Ὀζόλαις· διὰ τούτων γὰρ ἡ ὁδὸς ἦν ἐς Ναύπακτον, καὶ ἅμα τῶν Ἀθηναίων ἐβούλετο ἀποστῆσαι αὐτούς. ξυνέπρασσον δὲ μάλιστα αὐτῷ τῶν Λοκρῶν Ἀμφισσῆς, διὰ τὸ τῶν Φωκέων ἔχθος δεδιότες· καὶ αὐτοὶ πρῶτον δόντες ὁμήρους καὶ τοὺς ἄλλους ἔπεισαν δοῦναι φοβουμένους τὸν ἐπιόντα στρατόν, πρῶτον μὲν οὖν τοὺς ὁμόρους αὐτοῖς Μυονέας, ταύτῃ γὰρ δυσερβολώτατος ἡ Λοκρίς, ἔπειτα Ἱπνέας καὶ Μεσσαπίους καὶ Τριταιέας καὶ Χαλαίους καὶ Τολοφωνίους καὶ Ἡσσίους καὶ Οἰανθέας. οὗτοι καὶ ξυνεστράτευον πάντες. Ὀλπαῖοι δὲ ὁμήρους μὲν ἔδοσαν, ἠκολούθουν δὲ οὔ· καὶ Ταῖοι οὐκ ἔδοσαν ὁμήρους πρὶν αὐτῶν εἶλον κώμην. Πόλιν
102 ὄνομα ἔχουσαν. ἐπειδὴ δὲ παρεσκεύαστο πάντα καὶ τοὺς ὁμήρους κατέθετο ἐς Κυτίνιον τὸ Δωρικόν, ἐχώρει τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ναύπακτον διὰ τῶν Λοκρῶν, καὶ πορευόμενος Οἰνεῶνα αἱρεῖ αὐτῶν καὶ Εὐπάλιον· οὐ γὰρ προσεχώρησαν. γενόμενοι δ' ἐν τῇ Ναυπακτίᾳ, καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ἅμα ἤδη προσβεβοηθηκότες, ἐδῄουν τὴν γῆν καὶ τὸ προάστειον ἀτείχιστον ὂν εἷλον· ἐπί τε Μολύκρειον ἐλθόντες τὴν Κορινθίων μὲν ἀποικίαν Ἀθηναίων δὲ ὑπήκοον αἱροῦσι. Δημοσθένης δὲ ὁ Ἀθηναῖος, ἔτι γὰρ ἐτύγχανεν ὢν μετὰ τὰ ἐκ τῆς Αἰτωλίας περὶ Ναύπακτον, προαισθόμενος τοῦ στρατοῦ καὶ δείσας περὶ αὐτῆς, ἐλθὼν πείθει Ἀκαρνᾶνας χαλεπῶς διὰ τὴν ἐκ τῆς Λευκάδος ἀναχώρησιν βοηθῆσαι Ναυπάκτῳ. καὶ πέμπουσι μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν νεῶν χιλίους ὁπλίτας, οἳ ἐσελθόντες περιεποίησαν τὸ χωρίον. δεινὸν γὰρ ἦν μὴ μεγάλου ὄντος τοῦ τείχους, ὀλίγων δὲ τῶν ἀμυνομένων, οὐκ ἀντίσχωσιν. Εὐρύλοχος δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὡς ἤσθοντο τὴν στρατιὰν ἐσελῃλυθυῖαν καὶ ἀδύνατον ὂν τὴν πόλιν βίᾳ ἑλεῖν, ἀνεχώρησαν οὐκ ἐπὶ Πελοποννήσου, ἀλλ' ἐς

ficiscebatur. Sic tres nominantur missi, ut praeessent novae coloniae Heracleae 3, 92., idemque numerus bis redit 4, 132. 5, 12., ubi duces Spartani memorantur missi, ut imperium in Chalcidica haberent." ARN.

101. *Μυονέας*] v. Pausan. 10, 38, 4. De genere communi superlativi *δυσερβολώτατος* v. Matth. p. 815. adn.

102. *μετὰ τὰ ἐκ τῆς Αἰτωλίας*] pro *μετὰ τὰ ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ*, quia scriptor in mente habuit *μετὰ τὴν ἐξ Αἰτωλίας ἀναχώρησιν*. Mox Bekk. scriptum volebat *δείσας περὶ αὐτῇ*, quae est sane consuetior structura. Nec tamen exempla genitivi desunt, ut 7, 75. *περὶ τῶν ἐν ἀφανεῖ δεδιότας*.

τὴν Αἰολίδα τὴν νῦν καλουμένην Καλυδῶνα καὶ Πλευρῶνα καὶ ἐς τὰ ταύτῃ χωρία καὶ ἐς Πρόσχιον τῆς Αἰτωλίας. οἱ γὰρ Ἀμπρακιῶται ἐλθόντες πρὸς αὐτοὺς πείθουσιν ὥστε μετὰ σφῶν Ἄργει τε τῷ Ἀμφιλοχικῷ καὶ Ἀμφιλοχίᾳ τῇ ἄλλῃ ἐπιχειρῆσαι καὶ Ἀκαρνανίᾳ, ἅμα λέγοντες ὅτι ἢν τούτων κρατήσωσι, πᾶν τὸ ἠπειρωτικὸν Λακεδαιμονίοις ξύμμαχον καθεστήξει. καὶ ὁ μὲν Εὐρύλοχος πεισθεὶς καὶ τοὺς Αἰτωλοὺς ἀφεὶς ἡσύχαζε τῷ στρατῷ περὶ τοὺς χώρους τούτους ἕως τοῖς Ἀμπρακιώταις ἐκστρατευσαμένοις περὶ τὸ Ἄργος δέοι βοηθεῖν. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

Οἱ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι τοῦ ἐπιγιγνομένου χειμῶνος 103
ἐπελθόντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων ξυμμάχων καὶ ὅσοι Σικελῶν κατὰ κράτος ἀρχόμενοι ὑπὸ Συρακοσίων καὶ ξύμμαχοι ὄντες

Αἰολίδα] Urbem, non, ut Wass. voluit, regionem intelligunt Valck. ad Theocr. 1, 56. Popp. 1, 2. p. 162. adn. et Casaub. Lectt. Theocr. p. 57 sq. Vol. 2. Reisk., nisi maxime Hesychio: *Αἰολικὸν θέαμα, ἡ γὰρ Καλυδὼν Αἰολὶς ἐκαλεῖτο*. Alii Aeolida intelligunt dictam Calydona simul et Pleurona et agros harum urbium, nisi illi Strabone 10, 3, 6. Contra quod Popp. dixit: „Si Aeolis regio fuit, eam postea Calydonem dictam esse cogitari non posse, quum Calydon urbis, non regionis nomen sit." At facilius Calydon urbem et una urbis agrum significare existimabitur, quam Aeolida, quod est aperte regionis nomen, urbem significare. Hesychii manco, ut plerumque, loco nihil effici paulo post videbimus. Quodsi Aeolida dictam esse unam Calydona scriptor dicere voluisset, sic scripsisset: *καὶ ἐς Πλευρῶνα καὶ τὰ ταύτῃ χωρία* etc. Conf. Od. Muell. Orchom. p. 141. Rationi, quam in h. l. explicando sequor, aliam Popp. opposuit, volens primum agri Calydonii atque Pleuronii potius quam harum ipsarum urbium mentionem iuxta regionem Aeolidem factam esse. Atque Thuc. non solum nominat has urbes, sed addit: *καὶ ἐς τὰ ταύτῃ χωρία*, et singulare est, Popponem Aeolida nunc regionem appellare, quam regionem fuisse paulo superius negavit. Addit, quum urbes Calydon et Pleuron iam Curetum aetate (v. Strab. l. c.) nominentur, mirum videri, Thucydidem affirmare eam regionem, quae olim Aeolis, bello Peloponnesiaco Calydona et Pleurona vocatam esse. At hoc Popponis argumentum, si verum esset, eo valeret, ut ne Calydona quidem Aeolida vocatam esse (quod tamen ipse Popp. verum putat), inde colligi deberet. Denique Popp. locum Xen. H. Gr. 4, 6, 1. profert, ubi auctor de una Calydone loquens scribat *Καλυδῶνα, ἣ τὸ παλαιὸν Αἰτωλία ἦν*, ubi *Αἰολίς* legi vult. Sane unam Calydona Aeolida appellari, non mirum est, quum Pleurone devicta communi utriusque urbis agro victrix urbs nomen dedisset. Idemque iudicare licet de Hesychii loco supra adscripto. Postea rursus hae urbes suis utraque legibus separatim agere coeperunt: quo facto commune nomen exolevit, et suo utraque nomine appellata est. Probabile enim, quod Od. Muell. ad tabul. Gr. septentr. p. 27 sq. scribit, ex duabus aemulis urbibus Pleurone et Calydone hanc proprie sedem Aeolum, illam Curetum fuisse, sed his per illos expulsis etiam Pleuronem Aeolidi adnumeratam esse. Bloomf. monet, hanc Aeolida partem fuisse Aetoliae Eueni flexu paene inclusam, et ex Eustathio ad primum vers. Hom. Catal. Navv. Aeoles hanc regionem vindicasse ut suam, apparere.

103. *κατὰ κράτος*] mit Gewalt, plerumque mit Waffen-Gewalt. v. Thuc. 1, 118. ibique Schol. 2, 87. ibique adn. 3, 97. Contrarie po-

ἀποστάντες αὐτοῖς ἀπὸ Συρακοσίων ξυνεπολέμουν, ἐπ' Ἴνησσαν τὸ Σικελικὸν πόλισμα, οὗ τὴν ἀκρόπολιν Συρακόσιοι εἶχον, προσέβαλον· καὶ ὡς οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, ἀπῆεσαν. ἐν δὲ τῇ ἀναχωρήσει ὑστέροις Ἀθηναίων τοῖς ξυμμάχοις ἀναχωροῦσιν ἐπιτίθενται οἱ ἐκ τοῦ τειχίσματος Συρακόσιοι, καὶ προσπεσόντες τρέπουσί τε μέρος τι τοῦ στρατοῦ καὶ ἀπέκτειναν οὐκ ὀλίγους. καὶ μετὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν νεῶν ὁ Λάχης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Λοκρίδα ἀποβάσεις τινὰς ποιησάμενοι κατὰ τὸν Καικῖνον ποταμὸν τοὺς προσβοηθοῦντας Λοκρῶν μετὰ Προξένου τοῦ Καπάτωνος ὡς τριακοσίους μάχῃ ἐκράτησαν καὶ ὅπλα λαβόντες ἀπεχώρησαν.

104 Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Δῆλον ἐκάθηραν Ἀθηναῖοι κατὰ χρησμὸν δή τινα. ἐκάθηρε μὲν γὰρ καὶ Πεισίστρατος ὁ τύραννος πρότερον αὐτήν, οὐχ ἅπασαν, ἀλλ' ὅσον ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐφεωρᾶτο τῆς νήσου· τότε δὲ πᾶσα ἐκαθάρθη τοιῷδε τρόπῳ. θῆκαι ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν Δήλῳ πάσας ἀνεῖλον καὶ τὸ λοιπὸν προεῖπον μήτε ἐναποθνήσκειν ἐν τῇ νήσῳ μήτε ἐντίκτειν, ἀλλ' ἐς τὴν Ῥήνειαν διακομίζεσθαι. ἀπέχει δὲ ἡ Ῥήνεια τῆς Δήλου οὕτως ὀλίγον ὥστε Πολυκράτης ὁ Σαμίων τύραννος ἰσχύσας τινὰ χρόνον ναυτικῷ καὶ τῶν τε ἄλλων νήσων ἄρξας καὶ τὴν Ῥήνειαν ἑλών, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δηλίῳ ἁλύσει δήσας πρὸς τὴν Δῆλον. καὶ τὴν πεντετηρίδα τότε πρῶτον μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐποίησαν οἱ Ἀθηναῖοι, τὰ Δήλια. ἦν δέ ποτε καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος ἐς τὴν Δῆλον τῶν Ἰώνων τε καὶ περικτιόνων νησιωτῶν· ξύν τε γὰρ γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐθεώρουν ὥσπερ νῦν ἐς τὰ Ἐφέσια Ἴωνες, καὶ ἀγὼν

nitur dolus, vel pactum vel quicunque modus debellandi et imperandi, qui non vi armorum fit. Mox vulgo legebatur *ἐπὶ Νῆσσαν*. Emendaverunt Cluver. et Bochart. et firmant nonnulli libri Thuc. Conf. Thuc. 6, 94. Urbs postea Aetna appellata est. v. Diod. 11, 76.

104. *Δῆλον ἐκάθηραν*] In insula Delo Apollini sacra nec parere fas fuit, nec mortuum sepelire. Hinc, quod mortui in insula sepulturae mandati erant, illa Deli *κάθαρσις*, quam non semel Athenienses procurarunt. v. Diod. 12, 58. Strab. 10. p. 744. Huds. Partu quoque cum alia loca sacra, tum Delum contaminari, veteres credidisse Bloomf. docet ex Arist. Lysistr. 743. Ran. 1080. Mox *κατὰ χρησμόν δή τινα* Arn. intelligit *secundum quoddam oraculum*, ut *profitebantur*. De re v. adn. ad 1, 8. 2, 47. Rhenea Delo distabat quatuor stadiis teste Strab. 10. p. 744. Dein *τὰ Δήλια* intellige *τὴν πεντετηρίδα τῶν Δηλίων*. v. Matth. p. 794. 5. De Deliis actis primum post instaurationem dd. 6 et 7 Thargelionis Ol. 88, 3. (426.) v. post Ruhnk. Epist. cr. p. 8. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 217. C. I. Vol. 1. p. 255 sq. Adde C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 11. p. 26. Repetita sunt Ol. 89, 3. (422.) expulsis veteribus insulae incolis. v. Thuc. 5, 1. 8, 108. et Boeckh. Staatsh. ibid. p. 218. Et *περικτιόνων* quod dicit, intellige incolas Cycladum, de quarum vario apud varios scriptores numero v. Hoeck. Cret. 2. p. 219. Et *ἐθεώρουν* est sie wallfahrteten. Verbum etiam activum sensum nonnunquam habet. v. Herm. ad Soph. Oed. C. 1085. De Ephesiis v. Locell. ad Xen. Ephes. p. 132. Adde Dionys. A. R. 4, 25. Strab. p. 948.

ἐποιεῖτο αὐτόθι καὶ γυμνικὸς καὶ μουσικός, χορούς τε ἀνῆγον αἱ πόλεις. δηλοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος ὅτι τοιαῦτα ἦν ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε, ἃ ἐστιν ἐκ προοιμίου Ἀπόλλωνος·

> ἄλλοτε Δήλῳ, Φοῖβε, μάλιστά γε θυμὸν ἐτέρφθης,
> ἔνθα τοι ἑλκεχίτωνες Ἴαονες ἠγερέθονται
> σὺν σφοῖσιν τεκέεσσι γυναιξί τε σὴν ἐς ἀγυιάν·
> ἔνθα σε πυγμαχίῃ καὶ ὀρχηστυῖ καὶ ἀοιδῇ
> μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅταν καθέσωσιν ἀγῶνα.

ὅτι δὲ καὶ μουσικῆς ἀγὼν ἦν καὶ ἀγωνιούμενοι ἐφοίτων ἐν τοῖσδε αὖ δηλοῖ, ἃ ἐστιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ προοιμίου. τὸν γὰρ Δηλιακὸν χορὸν τῶν γυναικῶν ὑμνήσας ἐτελεύτα τοῦ ἐπαίνου ἐς τάδε τὰ ἔπη, ἐν οἷς καὶ ἑαυτοῦ ἐπεμνήσθη·

> ἀλλ' ἀγεθ', ἑλήκοι μὲν Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξύν,
> χαίρετε δ' ὑμεῖς πᾶσαι. ἐμεῖο δὲ καὶ μετόπισθε

ἐκ προοιμίου] Schol. *ἐξ ὕμνου· τοὺς γὰρ ὕμνους προοίμια ἐκάλουν*. v. Hemsterh. Anecdd. Vol. 2. p. 111. „At carmina ista non veri hymni, sed eo consilio composita videntur, ut maioribus carminibus decantandis iis praeluderetur. Vid. Fr. A. Wolf. Prolegg. ad Hom. p. CV. Matth. Animadvv. in Hymn. Hom. p. 11 sqq.“ Popp.

ἄλλοτε — ἀγῶνα] H. Ap. 146 sqq. Herm. Hos versus edidi non quales in exemplaribus Homericis exhibentur vulgo, sed quales in libris scriptis Thuc. leguntur. Idem factum est in versibus paulo inferius a scriptore appositis. Vid. Herm. ad Hom. Hymn. p. 15. 17. Locum Homeri in prosam orationem conversum reddit Aristid. Vol. 2. p. 409. v. Herm. l. l. p. 19.

τοῦ ἐπαίνου] Quum proximi versus vulgo hymnum Homericum non finiant, Ruhnk. hinc argumentum sumsit, quo Thucydidis aetate duos hymnos, quorum alter 178 versus priores complectens Apollinis Delii, alter Delphici laudes persequeretur, nondum in unum coaluisse demonstraret. V. Matth. Animadvv. in Hymn. Hom. p. 15. Popp. Verba *τοῦ ἐπαίνου ἐτελεύτα* non significant *finem fecit laudis*, *choro Deliaco tributae*, sed *finem fecit hymno in Apollinem*, ut recte intellexit Aristid. Vol. 2. p. 409. *διαλεγόμενος* (Homerus) *ταῖς Δηλιάσι καὶ καταλύων τὸ προοίμιον, Εἴ τις ἔροιθ' ὑμᾶς, φησίν, ὦ κοῦραι* etc., ubi Normannus nihil de hac re suspicatus misere se torquet in explicandis verbis *καταλύων τὸ προοίμιον*. Ruhnk. Epist. crit. p. 91. At Herm. ad v. 173. p. 19. neminem sperat fore, qui verba Thucydidis *ἐτελεύτα τοῦ ἐπαίνου ἐς τάδε τὰ ἔπη* pro Ruhnkenii opinione interpretetur. Etenim sive *τοῦ ἐπαίνου* iungas cum *ἐτελεύτα* (conf. 3, 59. *τελευτᾶν τοῦ λόγου*), sive cum *ἐς τάδε τὰ ἔπη*, utrumque recte fiet. Hoc tamen dubium videri possit, utrum *ἔπαινος* sit laus Deliarum, an Apollinis. Praefero prius, quia Deus vix potest dici *ἐπαινεῖσθαι*. Quod autem Aristides *καταλύων τὸ προοίμιον* scripsit, intelligens laudes Apollinis, respondendum esse puto, quod Herm. Ruhnkenium de alia re impugnans (quippe defendens v. 173. ed. suae contra Ruhnkenii suspiciones), respondit, Aristidem ex solo Thucydide hunc hymnum cognitum habuisse videri.

ἀλλ' ἄγεθ'] H. Ap. 165 sqq. Herm. Mox de verbis *τοὺς χορούς ἐπεμπεν* „v. Xen. M. S. 3, 3, 12. ibique Ern. et Schn.“ Popp. Et *μεθ' ἱερῶν* etc. intellige *ἔχοντας τὰ ἱερεῖα καὶ τὴν ἄλλην παρασκευήν*, ut est ap. Plut. V. Nic. c. 3., ut adn. Arn. Denique *τότε* refer ad Ol. 88, 3. (426.)

μνήσασθ', ὁππότε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
ἐνθάδ' ἀνείρηται ταλαπείριος ἄλλος ἐπελθών,
Ὦ κοῦραι, τίς δ' ὔμμιν ἀνὴρ ἥδιστος ἀοιδῶν
ἐνθάδε πωλεῖται καὶ τέῳ τέρπεσθε μάλιστα;
ὑμεῖς δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθ' εὐφήμως,
Τυφλὸς ἀνήρ, οἰκεῖ δὲ Χίῳ ἐνὶ παιπαλοέσσῃ.

τοσαῦτα μὲν Ὅμηρος ἐτεκμηρίωσεν ὅτι ἦν καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος καὶ ἑορτὴ ἐν τῇ Δήλῳ· ὕστερον δὲ τοὺς μὲν χοροὺς οἱ νησιῶται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μεθ' ἱερῶν ἔπεμπον, τὰ δὲ περὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ πλεῖστα κατελύθη ὑπὸ ξυμφορῶν, ὡς εἰκός, πρὶν δή οἱ Ἀθηναῖοι τότε τὸν ἀγῶνα ἐποίησαν καὶ ἱπποδρομίας, ὃ πρότερον οὐκ ἦν.

105 Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Ἀμπρακιῶται ὥσπερ ὑποσχόμενοι Εὐρυλόχῳ τὴν στρατιὰν κατέσχον, ἐκστρατεύονται ἐπὶ Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν τρισχιλίοις ὁπλίταις, καὶ ἐσβαλόντες ἐς τὴν Ἀργείαν καταλαμβάνουσιν Ὄλπας, τεῖχος ἐπὶ λόφου ἰσχυρὸν πρὸς τῇ θαλάσσῃ, ὃ ποτε Ἀκαρνᾶνες τειχισάμενοι κοινῷ δικαστηρίῳ ἐχρῶντο· ἀπέχει δὲ ἀπὸ τῆς Ἀργείων πόλεως ἐπιθαλασσίας οὔσης πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους μάλιστα. οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες οἱ μὲν ἐς Ἄργος ξυνεβοήθουν, οἱ δὲ τῆς Ἀμφιλοχίας ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ ὃ Κρῆναι καλεῖται, φυλάσσοντες τοὺς μετὰ Εὐρυλόχου Πελοποννησίους μὴ λάθωσι πρὸς τοὺς Ἀμπρακιώτας διελθόντες, ἐστρατοπεδεύσαντο. πέμπουσι δὲ καὶ ἐπὶ Δημοσθένην τὸν ἐς τὴν Αἰτωλίαν Ἀθηναίων στρατηγήσαντα, ὅπως σφίσιν ἡγεμὼν γίγνηται, καὶ ἐπὶ τὰς εἴκοσι ναῦς Ἀθηναίων αἳ ἔτυχον περὶ Πελοπόννησον οὖσαι, ὧν ἦρχεν Ἀριστοτέλης τε ὁ Τιμοκράτους καὶ Ἱεροφῶν ὁ Ἀντιμνήστου. ἀπέστειλαν δὲ καὶ ἄγγελον οἱ περὶ τὰς Ὄλπας Ἀμπρακιῶται ἐς τὴν πόλιν κελεύοντες σφίσι βοηθεῖν πανδημεί, δεδιότες μὴ οἱ μετ' Εὐρυλόχου οὐ δύνωνται διελθεῖν τοὺς Ἀκαρνᾶνας καὶ σφίσιν ἢ μονωθεῖσιν ἡ μάχη γένηται ἢ ἀναχωρεῖν βουλομένοις οὐκ ἢ ἀσφα-
106 λές. οἱ μὲν οὖν μετ' Εὐρυλόχου Πελοποννήσιοι ὡς ἤσθοντο τοὺς ἐν Ὄλπαις Ἀμπρακιώτας ἥκοντας, ἅραντες ἐκ τοῦ Προσχίου ἐβοήθουν κατὰ τάχος, καὶ διαβάντες τὸν Ἀχελῷον ἐχώ-

105. *ὥσπερ ὑποσχόμενοι — κατέσχον*] i. e. *quemadmodum polliciti Eurylocho exercitum eius detinuerant.* Hvds. vid. c. 92. De *κοινῷ δικαστηρίῳ* v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 116, 29., qui putat iudicium fuisse dirimendis litibus, quae cum accolis septentrionalibus intercederent Acarnanibus. Mox *ἐς τὴν πόλιν* intellige Ambraciam.

δεδιότας] Schol. *μήποτε ἄρα οἱ ἐν τῇ πόλει τῇ Ἀμπρακίᾳ Ἀμπρακιῶται οὐ δυνηθῶσι διελθεῖν τοὺς ἐν ταῖς Κρήναις Ἀκαρνᾶνας φυλάττοντας καὶ τοὺς μετ' Εὐρυλόχου Πελοποννησίους.* Imo *μὴ οἱ μετ' Εὐρυλόχου οὐ δυνηθῶσι διελθεῖν τοὺς ἐν Κρήναις Ἀκαρνᾶνας.* Nam Crenas necesse est sitas fuisse ab oriente et austro Argorum, unde Eurylochus advenire debebat. At Ambracia sita erat ab septentrionibus Argorum, ubi nihil ab Acarnanibus Eurylocho certe impedimenti erat.

106. *τοὺς ἐν Ὄλπαις — ἥκοντας*] i. e. *τοὺς ἐν Ὄλπαις εἰς Ὄλπας ἥκοντας*, ea vis perfecti est, quasi dicas in Olpae angekommen.

ρουν δι' Ἀκαρνανίας οὔσης ἐρήμου διὰ τὴν ἐς Ἄργος βοήθειαν, ἐν δεξιᾷ μὲν ἔχοντες τὴν Στρατίων πόλιν καὶ τὴν φρουρὰν αὐτῶν, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν ἄλλην Ἀκαρνανίαν. καὶ διελθόντες τὴν Στρατίων γῆν ἐχώρουν διὰ τῆς Φυτίας καὶ αὖθις Μεδεῶνος παρ' ἔσχατα, ἔπειτα διὰ Λιμναίας· καὶ ἐπέβησαν τῆς Ἀγραίων, οὐκέτι Ἀκαρνανίας, φιλίας δὲ σφίσι. λαβόμενοι δὲ τοῦ Θυάμου ὄρους, ὃ ἔστιν ἀγροῖκον, ἐχώρουν δι' αὐτοῦ καὶ κατέβησαν ἐς τὴν Ἀργείαν νυκτὸς ἤδη, καὶ διεξελθόντες μεταξὺ τῆς τε Ἀργείων πόλεως καὶ τῆς ἐπὶ Κρήναις Ἀκαρνάνων φυλακῆς ἔλαθον καὶ προξέμιξαν τοῖς ἐν Ὄλπαις Ἀμπρακιώταις. γενόμενοι δὲ ἀθρόοι **107** ἅμα τῇ ἡμέρᾳ καθίζουσιν ἐπὶ τὴν Μητρόπολιν καλουμένην καὶ

διὰ τῆς Φυτίας] Boeckh. C. I. Vol. 2. p. 1. scribi vult *διὰ τῆς Φοιτίας* ex inscriptione Gr., in qua est *Φιλοξένου τοῦ Ἡρακλείτου Φοιτιᾶνος* (ut *Ἀκαρνᾶνος*, pro *Φοιτιέως*). Mox Od. Muell. ad tabul. Gr. septentr. p. 26. legi vult *ὃ ἔστιν Ἀγραϊκόν*, at Bloomf. monuit locutionis similis 2, 98. init. *διὰ Κερκίνης, ἐρήμου ὄρους.* Palmerii coniectura 2, 80. legentis *καὶ διὰ τῆς Ἀγραίας ἰόντες* praesenti loco non firmatur, nam Cnemus illo loco narratur a septentrionibus inde proficisci, quem Limnaeam petiturum necesse erat per terram Argivorum Amphilochorum transire, quo fit, ut vulgata *διὰ τῆς Ἀργείας* recte habeat. At Eurylochus appropinquat ab austro inde profectus, quem necesse erat Argos petentem per Agraeam transire, siquidem ex praesenti loco certum est, terram Agraeorum inter orientem solem et austrum ab Amphilochis spectasse, imo ad austrum simul et orientem. Dubium videri possit, num Agraea etiam inter orientem atque septentriones ab Amphilochis spectaverit, quod tamen Popp., qui Dolopes habitare facit inter Ambraciotas et Agraeos, et Agraeos inter Dolopes et Amphilochos, recte colligere videtur ex 2, 102., ubi Achelous ex Pindo fluere dicitur, et hoc ordine inde ab septentrionibus ad occasum hibernum terras peragrare: *διὰ Δολοπίας, καὶ Ἀγραίων, καὶ Ἀμφιλόχων, καὶ διὰ τοῦ Ἀκαρνανικοῦ πεδίου.* Hanc partem situs terrae Agraeae Od. Muell. in tabula Gr. septentr. omisit. Rursus quod Popp. scribit, Eurylochum, quum ab Aetolia Limnaeam pervenisset, per situm locorum potuisse quidem statim regionem Argivorum intrare, sed quo Acarnanes, qui Crenis eum exspectabant, evitaret, ad dextram conversum esse, et longiori quidem, sed tutiori itinere per Agraeos in Amphilochiam irrupisse; erroris arguitur per scriptorem clare dicentem, Eurylochum *μεταξὺ τῆς τε Ἀργείων πόλεως καὶ τῆς ἐπὶ Κρήναις Ἀκαρνάνων φυλακῆς* clam Acarnanibus Argos penetrasse, et Olpas devenisse. Dixerit aliquis, Crenas paulo remotius Argis orientem versus sitas fuisse; at dixerit improbabiliter, neque enim cogitare licet, scriptorem omissurum fuisse referre, Eurylochum ab via, quam ingressus erat, eaque, ut videtur, teri solita, et a Limnaea ad dextram conversum esse, et ab consilio Acarnanum alienum fuisset, locum remotiorem legere observando hostium transitui, qui inter se et Argos via communi per has terras ducente exspectari debebat. Unde simul sequitur, Thyamum montem non longe ab Argis ad dextram situm fuisse, sed ad eandem viam, quae per Limnaeam procurrebat, ubi in tabula Od. Muelleri positus est. „Thyamus nunc appellatur Spartanoros (Pouquev. 3, 148.) et continuatio est montis, qui dicitur Macrinoros.“ Krus. Hellad. 2, 2. p. 302.

107. *Μητρόπολιν*] Olpis proximam et earum fortassis adeo partem aliquam. Popp. Mox aliquot libri *Δημοσθένη*, vulgo *Δημοσθένην*.

στρατόπεδον ἐποιήσαντο. Ἀθηναῖοι δὲ ταῖς εἴκοσι ναυσὶν οὐ πολλῷ ὕστερον παραγίγνονται ἐς τὸν Ἀμπρακικὸν κόλπον βοηθοῦντες τοῖς Ἀργείοις, καὶ Δημοσθένης Μεσσηνίων μὲν ἔχων διακοσίους ὁπλίτας, ἑξήκοντα δὲ τοξότας Ἀθηναίων. καὶ αἱ μὲν νῆες περὶ τὰς Ὄλπας τὸν λόφον ἐκ θαλάσσης ἐφώρμουν· οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφιλόχων ὀλίγοι, οἱ γὰρ πλείους ὑπὸ Ἀμπρακιωτῶν βίᾳ κατείχοντο, ἐς τὸ Ἄργος ἤδη ξυνεληλυθότες παρεσκευάζοντο ὡς μαχούμενοι τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἡγεμόνα τοῦ παντὸς ξυμμαχικοῦ αἱροῦνται Δημοσθένη μετὰ τῶν σφετέρων στρατηγῶν. ὁ δὲ προσαγαγὼν ἐγγὺς τῆς Ὄλπης ἐστρατοπεδεύσατο· χαράδρα δ' αὐτοὺς μεγάλη διεῖργε. καὶ ἡμέρας μὲν πέντε ἡσύχαζον, τῇ δ' ἕκτῃ ἐτάσσοντο ἀμφότεροι ὡς ἐς μάχην. καὶ, μεῖζον γὰρ ἐγένετο καὶ περιέσχε τὸ τῶν Πελοποννησίων στρατόπεδον, ὁ δὲ Δημοσθένης δείσας μὴ κυκλωθῇ λοχίζει ἐς ὁδόν τινα κοίλην καὶ λοχμώδη ὁπλίτας καὶ ψιλοὺς ξυναμφοτέρους ἐς τετρακοσίους, ὅπως κατὰ τὸ ὑπερέχον τῶν ἐναντίων ἐν τῇ ξυνόδῳ αὐτῇ ἐξαναστάντες οὗτοι κατὰ νώτου γίγνωνται. ἐπεὶ δὲ παρεσκεύαστο ἀμφοτέροις, ἦεσαν ἐς χεῖρας, Δημοσθένης μὲν τὸ δεξιὸν κέρας ἔχων μετὰ Μεσσηνίων καὶ Ἀθηναίων ὀλίγων· τὸ δὲ ἄλλο Ἀκαρνᾶνες ὡς ἕκαστοι τεταγμένοι ἐπεῖχον καὶ Ἀμφιλόχων οἱ παρόντες ἀκοντισταί· Πελοποννήσιοι δὲ καὶ Ἀμπρακιῶται ἀναμὶξ τεταγμένοι πλὴν Μαντινέων· οὗτοι δὲ ἐν τῷ εὐωνύμῳ μᾶλλον καὶ οὐ τὸ κέρας ἄκρον ἔχοντες ἀθρόοι ἦσαν, ἀλλ' Εὐρύλοχος ἔσχατον εἶχε τὸ εὐώνυμον καὶ οἱ μετ'
108 αὐτοῦ, κατὰ Μεσσηνίους καὶ Δημοσθένην. ὡς δ' ἐν χερσὶν

„Utrum accusativi talium nominum apud Atticos rectius in *ην* an in *η* flectantur, acriter disceptant viri docti. *Η* post Brunckium praetulit Elmsl. ad Eurip. Suppl. 928. et al. Conf. quos appellat Matth. §. 91. 1. p. 195. At v. etiam Moer. p. 134. Brem. ad Demosth. 1. adv. Aphob. p. 818, 15. Reisk. Dind. praef. ad Demosth. p. VII. Blum. ad Lycurg. Leocr. 30, 13. Thuc. utraque flexione usus est, multo saepius tamen *ην* posuit.“ Popp. Adde Krueg. ad Dionys. p. 289 sq.

καὶ — ὁ δὲ *Δημοσθένης δείσας*] *Δέ* eiiciunt haud pauci libri, ea particula tamen post parentheses sic infertur, ut simillimo loco 4, 132. *καὶ ,ἐτύγχανε γὰρ τότε Ἰσχαγόρας — μέλλων — πορεύσειν ὡς Βρασίδαν. ὁ δὲ Περδίκκας — διεκώλυσε τὸ στράτευμα.* 8, 29. *Ἑρμοκράτους δὲ ἀντειπόντος — ὁ γὰρ Θηραμένης — μαλακὸς ἦν περὶ τοῦ μισθοῦ — ὅμως δὲ* etc. 8, 79. *οἱ δὲ Ἀθηναῖοι — ὑπεχώρησαν ἐς τὴν Σάμον — καὶ ἅμα, προῄσθοντο γὰρ αὐτοὺς ἐκ τῆς Μιλήτου ναυμαχήσοντας, προσεδέχοντο δὲ καὶ τὸν Στρομβιχίδην.* Sicut *δέ*, ita *ἀλλά*, *καί* post parentheses infertur, ut eodem loco: *οἱ δ' Ἀθηναῖοι — ναυσὶν — αἳ ἔτυχον ἐν Γλαύκῃ — ὁρμοῦσαι — διέχει δὲ ὀλίγον ταύτῃ ἡ Σάμος τῆς ἠπείρου — καὶ ὡς εἶδον* etc. Quibus particulis *ἀλλὰ*, *δὲ*, *καὶ* etc. sic usurpatis quodammodo parentheses continuantur. v. adn. ad 1, 72. Dein ad *Πελοποννήσιοι δὲ τεταγμένοι* supple *ἦσαν*.

οἱ μετ' αὐτοῦ] *Τίνας δὲ λέγει τοὺς μετ' αὐτοῦ; τοὺς Πελοποννησίους; ἀλλ' οὗτοί γε ἀναμὶξ ἦσαν τεταγμένοι τοῖς Ἀμπρακιώταις πανταχῇ ἐν ταῖς τάξεσιν ὄντες. ἀλλά τινας, ὡς ἔοικεν, αὐτῶν περὶ τὸ ἄκρον εἶχεν Εὐρύλοχος.* Dukas.

ἤδη ὄντες περιέσχον τῷ κέρᾳ οἱ Πελοποννήσιοι καὶ ἐκυκλοῦντο τὸ δεξιὸν τῶν ἐναντίων, οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας Ἀκαρνᾶνες ἐπιγενόμενοι αὐτοῖς κατὰ νώτου προσπίπτουσί τε καὶ τρέπουσιν ὥστε μήτε ἐς ἀλκὴν ὑπομεῖναι φοβηθέντας τε ἐς φυγὴν καὶ τὸ πλέον τοῦ στρατεύματος καταστῆσαι· ἐπειδὴ γὰρ εἶδον τὸ κατ' Εὐρύλοχον καὶ ὁ κράτιστον ἦν διαφθειρόμενον, πολλῷ μᾶλλον ἐφοβοῦντο. καὶ οἱ Μεσσήνιοι ὄντες ταύτῃ μετὰ τοῦ Δημοσθένους τὸ πολὺ τοῦ ἔργου ἐξῆλθον. οἱ δὲ Ἀμπρακιῶται καὶ οἱ κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας ἐνίκων τὸ καθ' ἑαυτοὺς καὶ πρὸς τὸ Ἄργος ἀπεδίωξαν· καὶ γὰρ μαχιμώτατοι τῶν περὶ ἐκεῖνα τὰ χωρία τυγχάνουσιν ὄντες. ἐπαναχωροῦντες δὲ ὡς ἑώρων τὸ πλέον νενικημένον καὶ οἱ ἄλλοι Ἀκαρνᾶνες σφίσι προσέκειντο, χαλεπῶς διεσώζοντο ἐς τὰς Ὄλπας, καὶ πολλοὶ ἀπέθανον αὐτῶν, ἀτάκτως καὶ οὐδενὶ κόσμῳ προσπίπτοντες πλὴν Μαντινέων· οὗτοι δὲ μάλιστα ξυντεταγμένοι παντὸς τοῦ στρατοῦ ἀνεχώρησαν. καὶ ἡ μὲν μάχη ἐτελεύτα ἕως ὀψέ.

Μενεδαῖος δὲ τῇ ὑστεραίᾳ Εὐρυλόχου τεθνεῶτος καὶ 109
Μακαρίου αὐτὸς παρειληφὼς τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπορῶν μεγάλης ἥσσης γεγενημένης ὅτῳ τρόπῳ ἢ μένων πολιορκήσεται ἔκ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ταῖς Ἀττικαῖς ναυσὶν ἀποκεκλημένος, ἢ καὶ ἀναχωρῶν διασωθήσεται, προσφέρει λόγον περὶ σπονδῶν καὶ ἀναχωρήσεως Δημοσθένει καὶ τοῖς Ἀκαρνάνων στρατηγοῖς, καὶ περὶ νεκρῶν ἅμα ἀναιρέσεως. οἱ δὲ νεκροὺς μὲν ἀπέδοσαν καὶ τροπαῖον αὐτοὶ ἔστησαν καὶ τοὺς ἑαυτῶν τριακοσίους μάλιστα ἀποθανόντας ἀνείλοντο· ἀναχώρησιν δὲ ἐκ μὲν τοῦ προφανοῦς οὐκ ἐσπείσαντο ἅπασι, κρύφα δὲ Δημοσθένης μετὰ τῶν ξυστρατήγων Ἀκαρνάνων σπένδονται Μαντινεῦσι καὶ Μενεδαίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄρχουσι τῶν Πελοποννησίων καὶ ὅσοι

108. *προσπίπτοντες*] i. e. *fuga contendentes*. Mox alii libri *ἐτελεύτα ἐς ὀψέ*, alii cum Thoma M. p. 668. et Phavorino (in *ὀψέ*) *ἐτ. ἕως ὀψέ*, alii ἕως et ἐς sive εἰς iunctum habent. Bened. post Dukerum *ἐς ὀψὲ* praetulit, quem secuti sunt etiam Popp. et Doederl. in Philol. Beitr. aus d. Schw. Vol. 1. p. 308., qui negavit Graece dici *τελευτᾶν ἕως ὀψέ*, quum quamvis recte continuatum aliquid esse usque ad aliquod tempus dicamus, *finitum esse usque ad hoc tempus* dicere nequeamus. „At ἕως ὀψέ hoc modo intelligendum est: *παρέτεινεν ἕως ὀψέ* et *ὀψέ ἐτελεύτα*, eaque constructio mihi exquisitior videtur, quam ut librariis tribui possit.“ Lob. ad Phryn. p. 47. adn. Aptissime confertur 1, 71. *μέχρι τοῦδε ὡρίσθω ὑμῶν ἡ βραδυτής*. Dukeri haec explicatio est, *ἐς ὀψέ* rursus dicere Thucydidem 8, 23. *ἀναγαγόμενος ἐς ὀψέ*, idque hic non reiiciendum videri propter verbum *ἐτελεύτα*, quod saepissime cum praep. *ἐς* iungatur, velut 1, 51. 3, 78., quo tamen dicta a Lobeckio non infirmantur.

109. *σπένδονται*] E. *σπένδεται*. Plurali usus est, quia Demosthenes *μετὰ τῶν ξυστρατήγων* idem est, quod *Demosthenes et collegae*; in sequentibus Demosthenem solum in mente habens *βουλόμενος* et *χρῆζων* scripsit. Vid. Matth. p. 603. adn. Mox *ὥσπερ ὑπῆρχε* idem est atque *ὡς ἦν αὐτοῖς δυνατὸν, ὡς ἐκ τῶν παρόντων δυνατὸν ἦν*.

αὐτῶν ἦσαν ἀξιολογώτατοι ἀποχωρεῖν κατὰ τάχος, βουλόμενος ψιλῶσαι τοὺς Ἀμπρακιώτας τε καὶ τὸν μισθοφόρον ὄχλον τὸν ξενικόν, μάλιστα δὲ Λακεδαιμονίους καὶ Πελοποννησίους διαβαλεῖν ἐς τοὺς ἐκείνῃ χρήζων Ἕλληνας ὡς καταπροδόντες τὸ ἑαυτῶν προὐργιαίτερον ἐποιήσαντο. καὶ οἱ μὲν τούς τε νεκροὺς ἀνείλοντο καὶ διὰ τάχους ἔθαπτον, ὥςπερ ὑπῆρχε, καὶ τὴν
110 ἀποχώρησιν κρύφα οἷς ἐδέδοτο ἐπεβούλευον. τῷ δὲ Δημοσθένει καὶ τοῖς Ἀκαρνᾶσιν ἀγγέλλεται τοὺς Ἀμπρακιώτας τοὺς ἐκ τῆς πόλεως πανδημεὶ κατὰ τὴν πρώτην ἐκ τῶν Ὀλπῶν ἀγγελίαν ἐπιβοηθεῖν διὰ τῶν Ἀμφιλόχων, βουλομένους τοῖς ἐν Ὀλπαις ξυμμῖξαι, εἰδότας οὐδὲν τῶν γεγενημένων. καὶ πέμπει εὐθὺς τοῦ στρατοῦ μέρος τι τὰς ὁδοὺς προλοχιοῦντας καὶ τὰ καρτερὰ προκαταληψομένους, καὶ τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ ἅμα παρεσκευάζετο
111 βοηθεῖν ἐπ' αὐτούς. ἐν τούτῳ δ' οἱ Μαντινῆς καὶ οἷς ἔσπειστο πρόφασιν ἐπὶ λαχανισμὸν καὶ φρυγάνων ξυλλογὴν ἐξελθόντες ὑπαπῄεσαν κατ' ὀλίγους, ἅμα ξυλλέγοντες ἐφ' ἃ ἐξῆλθον δῆθεν· προκεχωρηκότες δὲ ἤδη ἄποθεν τῆς Ὄλπης θᾶσσον ἀπεχώρουν. οἱ δ' Ἀμπρακιῶται καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι μὲν ἐτύγχανον οὕτως ἀθρόοι

καὶ τὴν ὑποχώρησιν] Schol. καὶ οἷς σπεισάμενος Δημοσθένης Μαντινεῦσι καὶ Μενεδαίῳ συνεχώρησεν ἀναχωρῆσαι, οὗτοι κρύφα ἐβουλεύοντο ἀναχωρεῖν, ἵνα μήτε οἱ Ἀκαρνᾶνες κωλύσωσιν αὐτούς (οὐ γὰρ ἐσπείσαντο), μήτε οἱ Ἀμπρακιῶται μένειν ἀναγκάσωσι.

110. *καιὰ τὴν πρώτην — ἀγγελίαν*] v. cap. 105. De verbis *παρεσκευάζετο βοηθεῖν* v. Matth. p. 1036.

111. *καὶ οἱ ἄλλοι*] i. e. mercenarii v. c. 109. Mox verba *οὕτως ἀθρόοι* etc. ita intellige: *qui sic* (per *πρόφασιν τοῦ λαχανισμοῦ καὶ τῆς φρυγάνων ξυλλογῆς*, qua reliqui, quibuscum pactio inita erat, utebantur), *una magno numero* (*ἀθρόοι*) *exierant*, nescii tamen, reliquos illo praetexto usos Olpias abire velle, secundum pactionem. Recte igitur H. Muell.: die andern, die so zufällig in Haufen mit ausgezogen waren, neque hili refert, utrum vulgatam serves, an cum C. Laur. et Mosqu. legas *ξυνεξελθόντες*. Conf. infr. c. 113. *ὅτε μετὰ τῶν Μαντινέων καὶ τῶν ὑποσπόνδων ξυνεξῄεσαν ἄσπονδοι* hi ipsi Ambraciotae, de quibus hic agitur. At Popp., „haec ratio, ait, ideo displicet, quod Ambraciotae profecti Olpis esse demum postea verbis *ὥρμησαν καὶ αὐτοί* narrantur.“ Num poterant aliter, quam priusquam reliquos, quibuscum pactum initum erat, *ἔγνωσαν ἀπιόντας*? Videlicet ipsi *ξυνεξῆλθον*, non ut aufugerent, sed ut olera et sarmenta colligerent, quod reliquos quoque facere velle persuasum habebant, donec verum eorum consilium cognoverunt. Porro *ἀποκαταλαβεῖν* est um sie einzuholen, ihnen nachzukommen, nam de retinendis reliquis cogitare non poterant, postquam consilium eorum cognoverunt. Deinde post alios verba *ἠκόντισέ τις* explicandi conatus Schol. addit: *ἴσως δὲ οὐκ ἀδυνατόν ἐστιν, ἕνα πλείω ἀκόντια ἔχοντα πλείους ἀκοντίσαι τῶν στρατηγῶν· δυνατὸν δὲ τὸ ἠκόντισέ τις καὶ ἐπὶ πλήθους λαμβάνεσθαι* (propter *ἀοριστίαν* pronominis *τις*), *οἷον καὶ ἄλλος καὶ ἄλλος ἠκόντισεν.* Ita Homer. saepissime: *ὧδε δέ τις εἶπεσκεν*, so sprach Mancher. Atque hic convertas: einer und der andere schoss. Arn. confert Herodot. 3, 140. *ἀναβέβηκε δ' ἤ τις ἢ οὐδείς* et Xen. Anab. 1, 8, 20. *τοξευθῆναί τις ἐλέγετο.* Bloomf. addit Herodot. 9, 18. *καὶ δὴ διετείνοντο τὰ βέλεα ὡς ἀπήσοντες· καὶ κού τις καὶ ἀπῆκε.* Denique de *διακοσίους τινάς* v. Matth. p. 911. 4.

ξυνελθόντες ὡς ἔγνωσαν ἀπιόντας, ὥρμησαν καὶ αὐτοὶ καὶ ἔθεον δρόμῳ, ἐπικαταλαβεῖν βουλόμενοι. οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες τὸ μὲν πρῶτον καὶ πάντας ἐνόμισαν ἀπιέναι ἀσπόνδους ὁμοίως, καὶ τοὺς Πελοποννησίους ἐπεδίωκον· καί τινας αὐτῶν τῶν στρατηγῶν κωλύοντας καὶ φάσκοντας ἐσπεῖσθαι αὐτοῖς ἠκόντισέ τις, νομίσας καταπροδίδοσθαι σφᾶς· ἔπειτα μέντοι τοὺς μὲν Μαντινέας καὶ τοὺς Πελοποννησίους ἀφίεσαν, τοὺς δ' Ἀμπρακιώτας ἔκτεινον. καὶ ἦν πολλὴ ἔρις καὶ ἄγνοια εἴτε Ἀμπρακιώτης τίς ἐστιν εἴτε Πελοποννήσιος. καὶ ἐς διακοσίους μέν τινας αὐτῶν ἀπέκτειναν· οἱ δ' ἄλλοι διέφυγον ἐς τὴν Ἀγραΐδα ὄμορον οὖσαν, καὶ Σαλύνθιος αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀγραίων φίλος ὢν ὑπεδέξατο.

Οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Ἀμπρακιῶται ἀφικνοῦνται ἐπ' Ἰδο- 112
μένην. ἐστὸν δὲ δύο λόφω ἡ Ἰδομένη ὑψηλώ· τούτοιν τὸν μὲν μείζω νυκτὸς ἐπιγενομένης οἱ προαποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλαθόν τε καὶ ἔφθασαν προκαταλαβόντες, τὸν δ' ἐλάσσω ἔτυχον οἱ Ἀμπρακιῶται προαναβάντες, καὶ ηὐλίσαντο. ὁ δὲ Δημοσθένης δειπνήσας ἐχώρει, καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα ἀπὸ ἑσπέρας εὐθύς, αὐτὸς μὲν τὸ ἥμισυ ἔχων ἐπὶ τῆς ἐσβολῆς, τὸ δ' ἄλλο διὰ τῶν Ἀμφιλοχικῶν ὀρῶν. καὶ ἅμα ὄρθρῳ ἐπιπίπτει τοῖς Ἀμπρακιώταις ἔτι ἐν ταῖς εὐναῖς καὶ οὐ προησθημένοις τὰ γεγενημένα, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον νομίσασι τοὺς ἑαυτῶν εἶναι· καὶ γὰρ τοὺς Μεσσηνίους πρώτους ἐπίτηδες ὁ Δημοσθένης προὔταξε, καὶ προσαγορεύειν ἐκέλευε, Λωρίδα τε γλῶσσαν ἱέντας καὶ τοῖς προφύλαξι πίστιν παρεχομένους, ἅμα δὲ καὶ οὐ καθορωμένους τῇ ὄψει νυκτὸς ἔτι οὔσης. ὡς οὖν ἐπέπεσε τῷ στρατεύματι αὐτῶν, τρέπουσι, καὶ

112. *ἐστόν — Ἰδομένη*] Verbum adstructum est praedicato. v. Matth. p. 606. §. 305. Et *ἔλαθόν τε καὶ ἔφθασαν* est *clam hostibus itinere facto prius occupaverant* etc. Deinde *ἐπὶ τῆς ἐσβολῆς* est *in aditu in montana*, ubi via inde ab Olpis litus legens, deinde a planis prope mare patentibus recedens intra montes se insinuat; convertas igitur *ad transitum* sive *spatium duobus illis tumulis* (Idomenae) *interiectum*. Conf. 4, 127. *καὶ τὴν ἐσβολὴν, ἣ ἐστι μεταξὺ δυοῖν λόφοιν στενὴ ἐς τὴν Ἀρίβαιον, φθάσαντες προκατέλαβον.* „Hac via, ait Arn., utpote brevissima, ipse Demosthenes agmen ducebat, dum alterum agmen per viam super colles ductum terga hostium appetit, ut hostes a fuga intercluderet. Mox ad *ἔτι ἐν ταῖς εὐναῖς* Krueg. ad Dionys. p. 302. supplet *οὔσι*. De variante tempore in *προὔταξε* et *ἐκέλευε* v. Matth. §. 505. II. De locutione *γλῶσσαν ἱέντας* conf. Herodot. 1, 57. 6, 29. Plut. V. Sol. 15. Schaef. ad Dionys. de C. V. p. 39. De re v. Od. Muell. Dor. 1. p. 190 sq. Et *παρεχομένους* est *fiduciam facientes*, ut 4, 87. 7, 67. Et *τῇ ὄψει* converte: *quod eorum facies cerni non posset.*

νυκτὸς ἔτι οὔσης] Paulo ante *ἅμα ὄρθρῳ ἐπιπίπτει τοῖς Ἀμπρακιώταις.* Est ergo *ὄρθρος*, quum nondum cerni potest et adhuc nox est i. e. tempus, quod praecedit auroram, quo quis adhuc lucerna uti potest. Ita veteres. Recentiores, ut auctor est Phrynichus, *ὄρθρον* dixerunt, quae antiquis erat *ἕως*, *aurora*. Et hanc significationem vo-

τοὺς μὲν πολλοὺς αὐτοῦ διέφθειραν, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὰ ὄρη ἐς φυγὴν ὥρμησαν. προκατειλημμένων δὲ τῶν ὁδῶν, καὶ ἅμα τῶν μὲν Ἀμφιλόχων ἐμπείρων ὄντων τῆς ἑαυτῶν γῆς καὶ ψιλῶν πρὸς ὁπλίτας, τῶν δὲ ἀπείρων καὶ ἀνεπιστημόνων ὅπη τράπωνται, ἐκπίπτοντες ἔς τε χαράδρας καὶ τὰς προλελοχισμένας ἐνέδρας διεφθείροντο. καὶ ἐς πᾶσαν ἰδέαν χωρήσαντες τῆς φυγῆς ἐτράποντό τινες καὶ ἐς τὴν θάλασσαν οὐ πολὺ ἀπέχουσαν, καὶ ὡς εἶδον τὰς Ἀττικὰς ναῦς παραπλεούσας ἅμα τοῦ ἔργου τῇ ξυντυχίᾳ, προσένευσαν, ἡγησάμενοι ἐν τῷ αὐτίκα φόβῳ κρεῖσσον εἶναι σφίσιν ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσίν, εἰ δεῖ, διαφθαρῆναι ἢ ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ ἐχθίστων Ἀμφιλόχων. οἱ μὲν οὖν Ἀμπρακιῶται τοιούτῳ τρόπῳ κακωθέντες ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐσώθησαν ἐς τὴν πόλιν· Ἀκαρνᾶνες δὲ σκυλεύσαντες τοὺς νεκροὺς καὶ τροπαῖα στήσαντες ἀπεχώρησαν ἐς Ἄργος.

113 καὶ αὐτοῖς τῇ ὑστεραίᾳ ἦλθε κήρυξ ἀπὸ τῶν ἐς Ἀγραίους καταφυγόντων ἐκ τῆς Ὄλπης Ἀμπρακιωτῶν ἀναίρεσιν αἰτήσων τῶν νεκρῶν οὓς ἀπέκτειναν ὕστερον τῆς πρώτης μάχης, ὅτε μετὰ τῶν Μαντινέων καὶ τῶν ὑποσπόνδων ξυνεξῆσαν ἄσπονδοι. ἰδὼν δ' ὁ κήρυξ τὰ ὅπλα τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀμπρακιωτῶν ἐθαύμαζε τὸ πλῆθος· οὐ γὰρ ᾤδει τὸ πάθος, ἀλλ' ὤετο τῶν μετὰ σφῶν εἶναι. καί τις αὐτὸν ἤρετο ὅ,τι θαυμάζοι καὶ ὁπόσοι αὐτῶν τεθνᾶσιν, οἰόμενος αὖ ὁ ἐρωτῶν εἶναι τὸν κήρυκα ἀπὸ τῶν ἐν Ἰδομέναις. ὁ δ' ἔφη διακοσίους μάλιστα. ὑπολαβὼν δ' ὁ ἐρωτῶν εἶπεν, Οὔκουν τὰ ὅπλα ταυτὶ φαίνεται, ἀλλὰ πλέον ἢ χιλίων. αὖθις δὲ εἶπεν ἐκεῖνος, Οὐκ ἄρα τῶν μεθ' ἡμῶν μαχομένων ἐστίν. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, Εἴπερ γε ὑμεῖς ἐν Ἰδομένῃ χθὲς ἐμάχεσθε. Ἀλλ' ἡμεῖς γε οὐδενὶ ἐμαχόμεθα χθές, ἀλλὰ πρώην ἐν τῇ ἀποχωρήσει. Καὶ μὲν δὴ τούτοις γε ἡμεῖς

cis ὄρθρος Thom. M. in ὀρθρεύω etiam e Thuc. 2, 3. ostendit: *φυλάξαντες ἔτι νύκτα καὶ αὐτὸ τὸ περίορθρον.* Duk. Conf. 4, 110. *νυκτὸς ἔτι καὶ περὶ ὄρθρον.* Propter voces ὑπὸ τῶν βαρβάρων v. Thuc. 2, 68.

113. τῆς πρώτης μάχης] Schol. *οἱ εἰς Ἀγραίους καταφυγόντες κήρυκα ἔπεμψαν, αἰτήσοντες ἀναίρεσιν νεκρῶν, οὓς ἀπέκτειναν Ἀκαρνᾶνες ὕστερον τῆς πρώτης μάχης. πρώτη μὲν γὰρ μάχη ἐγένετο πρὸς τὸν Εὐρύλοχον καὶ τοὺς Πελοποννησίους, δευτέρα δὲ ἡ ἐν τῇ φυγῇ πρὸς τοὺς Ἀμπρακιώτας, τρίτη δὲ ἡ πρὸς τοὺς ἐν Ἰδομένῃ. ὁ οὖν κήρυξ τὴν ἀναίρεσιν ἠτεῖτο τῶν δευτέρᾳ μάχῃ τεθνηκότων, οὐκ εἰδὼς ὅτι τρίτῃ γέγονε μάχη, ἐν ᾗ πολλοὶ ἀπώλοντο.* v. cap. 107. 108. Mox ad οὔκουν *φαίνεται* supple (*τὰ ὅπλα*) *ὄντα διακόσια*, etenim *φαίνεσθαι* in numerando et rationibus subducendis significat *comparere, reperiri*, vorhanden seyn, sich finden, et *φαίνεται* est *ratio constat*, die Rechnung ist richtig, trifft zu. Converte: also trifft die Zahl der Rüstungen *hier* (*ταυτί*) nicht zu (sondern es finden sich mehr als tausend). Conf. 6, 46. *τριάκοντα τάλαντα μόνα φαίνεται*, es finden sich nach der Zählung nur 30 Tal. Dein *εἴπερ γε* est *ja*, wenn anders etc., ellipsi in diverbiis frequentissima. Et *πρώην* est *nudius tertius*. Demosthenes enim vespere secundae pugnae profectus c. 112. primo mane apud Idomenam conflixit. Ergo secunda pugna pridie tertiam fuit, ut adnotavit Popp.

χθὲς ἀπὸ τῆς πόλεως βοηθήσασι τῆς Ἀμπρακιωτῶν ἐμαχόμεθα. ὁ δὲ κήρυξ ὡς ἤκουσε καὶ ἔγνω ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως βοήθεια διέφθαρται, ἀνοιμώξας καὶ ἐκπλαγεὶς τῷ μεγέθει τῶν παρόντων κακῶν ἀπῆλθεν εὐθὺς ἄπρακτος καὶ οὐκέτι ἀπήτει τοὺς νεκρούς. πάθος γὰρ τοῦτο μιᾷ πόλει Ἑλληνίδι ἐν ἴσαις ἡμέραις μέγιστον δὴ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε ἐγένετο. καὶ ἀριθμὸν οὐκ ἔγραψα τῶν ἀποθανόντων, διότι ἄπιστον τὸ πλῆθος λέγεται ἀπολέσθαι ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς πόλεως. Ἀμπρακίαν μέντοι οἶδα ὅτι εἰ ἐβουλήθησαν Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφίλοχοι Ἀθηναίοις καὶ Δημοσθένει πειθόμενοι ἐξελεῖν, αὐτοβοεὶ ἂν εἷλον· νῦν δ' ἔδεισαν μὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔχοντες αὐτὴν χαλεπώτεροι σφίσι πάροικοι ὦσι. μετὰ δὲ ταῦτα τρίτον μέρος 114
νείμαντες τῶν σκύλων τοῖς Ἀθηναίοις τὰ ἄλλα κατὰ τὰς πόλεις διείλοντο. καὶ τὰ μὲν τῶν Ἀθηναίων πλέοντα ἔαλω, τὰ δὲ νῦν ἀνακείμενα ἐν τοῖς Ἀττικοῖς ἱεροῖς Δημοσθένει ἐξηρέθησαν τριακόσιαι πανοπλίαι, καὶ ἄγων αὐτὰς κατέπλευσε· καὶ ἐγένετο ἅμα αὐτῷ μετὰ τὴν τῆς Αἰτωλίας ξυμφορὰν ἀπὸ ταύτης τῆς πράξεως ἀδεεστέρα ἡ κάθοδος. ἀπῆλθον δὲ καὶ οἱ ἐν ταῖς εἴκοσι ναυσὶν Ἀθηναῖοι ἐς Ναύπακτον. Ἀκαρνᾶνες δὲ καὶ Ἀμφίλοχοι ἀπελθόντων Ἀθηναίων καὶ Δημοσθένους τοῖς ὡς Σαλύνθιον καὶ Ἀγραίους καταφυγοῦσιν Ἀμπρακιώταις καὶ Πελοποννησίοις ἀναχώρησιν ἐσπείσαντο ἐξ Οἰνιαδῶν, οἵπερ καὶ μετανέστησαν παρὰ Σαλυνθίου.

ἐν ἴσαις ἡμέραις] *ἐν τρισὶν ἡμέραις.* Dukas. At alteram pugnam, qua Ambraciotae profecti cum Mantinensibus caesi sunt, postridie primam factam esse nusquam narratum est; sed postridie primam pugnam primum Menedaeus cum Demosthene et Acarnanum ducibus de compositione egit, eamque impetravit, tum mortuos suos humavit, denique discessum parabat cap. 109. Quibus omnibus hunc diem, si non plures, insumtos esse probabile est. Quare quae c. 111. de receptu Eurylochi et Ambraciotarum relata sunt, vix ante tertium diem a prima pugna accidere potuerunt. Popp. De verbis *ὡς πρὸς τὸ μέγεθος* v. Matth. p. 1182.

114. *πλέοντα ἑάλω*] Valla legisse videtur *πλέονα*, at *σκῦλα πλεῖν* dicuntur, ut merces *ἐκπλεῖν* et *ἐκπλεῖν*, ut monuit Popp. Mox verbum *ἐξηρήθησαν* praedicato accommodatum. Porro „quum Demosthenes 4, 2. homo privatus dicatur, num statim ab reditu in privatam vitam se receperit, ademtumque ei munus fuerit, an in proximum annum non denuo praetor factus sit, examinant Seidl. et Boeckh. in Praef. Soph. Antig. ed. Herm. p. LXXIX. et CX.“ Popp.

οἵπερ — παρὰ Σαλυνθίου] Vulgo *οἵπερ καὶ μετανέστησαν παρὰ Σαλύνθιον καὶ Ἀγραίους*, at verba *καὶ Ἀγραίους* om. Cass. Aug. Ven. Cl. F. Pal. It. Vat. H. Reg. (G.) Gr. D. I. Laur., tacite Lugd. Vind. m. Dan. Vall. et aperte ea ex praecedentibus originem traxisse monuit Popp. B. *περὶ Σαλύνθιον* habet et ita a prima man. etiam H. Vulgatae nemo potuit sensum aperire: quare Lindav. Spicil. p. 6. coniecturam *ἔξω Οἰνιαδῶν* proposuit, non Hemsterh.: certe ubi eam ab Hemsterhusio propositam Krueg. ad Dionys. p. 234. dicit, ad Lucian. Vol. 1. p. 324. Bip., ibi non reperitur, quamquam ibi de particula *ἔξω* agitur, sed hoc loco Thucydidis non memorato. Causa autem cur Oenia-

καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο ἑκατὸν ἔτη Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφίλοχοι πρὸς Ἀμπρακιώτας ἐπὶ

des induciis exclusi sint, haec cogitari possit, quod causam suam et arma seiunxerant a reliquis Acarnanibus et soli a partibus Peloponnesiorum steterunt. Thuc. 3, 94. Quid autem attinet res Oeniadarum ad mentionem induciarum cum Peloponnesiis et Ambraciotis, *qui ad Agraeos confugerant*, conclusarum? siquidem non cum universis Peloponnesiis et Ambraciotis illae conclusae sunt. Adde quod verborum οἵπερ καὶ *μετανέστησαν παρὰ Σαλύνθιον* non potest hic sensus esse: *qui confugerant ad Salynthium.* Nam ea vis verbi *μετανέστησαν* non est. Putet aliquis sensum esse: *qui ad Salynthium transeuntes sedes ibi fixerant.* Verum sic et *ἐξ Οἰνιαδῶν* quid sit, non magis constat, neque ibi sedes fixisse dici possunt, qui eo subita fuga delati sunt. His rationibus ductus vulgata deserta recepi coniecturam Hermanni, quae sensum planissimum reddit, eademque facillima literarum mutatione facta est: *Acarnanes vero et Amphilochi — Ambraciotis et Peloponnesiis, qui ad Salynthium confugerant, fide publica interposita, ex Oeniadis abeundi potestatem dederunt, quippe quo a Salynthio discessissent. Μετανέστησαν* videtur significare, Salynthium regulum timore Acarnanum non passum esse diutius illos profugos apud se commorari. Contra coniecturam Hermanni Popp. dubitationes movit, quarum haec summa est: I. Quod pactionem tum demum factam esse statuendum sit, quum Ambraciotae et Peloponnesii ab Agraeis iam ad Oeniades pervenissent. Atqui si hoc iter ante pactionem cum Acarnanibus facere poterant, pactione omnino non opus fuisse, quia ab Oeniadis post discessum classis Atheniensium facile mari domum redire aut aliquamdiu in urbe amica commorari poterant. Huic dubitationi Arn. ita occurrit, ut dicat, naves Ambraciotis et Peloponnesiis defuisse: quibus addo, intutum iis fuisse, etiamsi naves habuissent, per mare ab Atheniensibus perpetuam Naupacti stationem observandorum hostium causa habentibus obsessum navigare. II. Addit Popp.: Exercitus ad Agraeos compulsus, a victoribus obsessus, quomodo victoribus invitis ex Agraeorum agro, qui tota Acarnania ab Oeniadis separatus erat, ad Oeniadas terra pervadere poterat? At hanc obsessionem Popp. de suo addidit: per Acarnaniam Ambraciotae et Peloponnesii non minus facile Oeniadas pervenire poterant, quam Eurylochus pervenerat. Etenim *ἐχώρουν δὲ Ἀκαρνανίας, οὔσης ἐρήμου διὰ τὴν ἐς Ἄργος βοήθειαν* Acarnanum c. 106. Acarnanes autem quum expeditione paulo post Ambraciotarum ad Salynthium fugam finita in patriam redissent, non iam fieri poterat, ut Ambraciotae et Peloponnesii Oeniadis se invitis abirent. III. Cum interpretatione *quo* discesserant, ait Popp., particula *καί* aegre conciliari potest. At puto hoc tacito quemque in Graecis versatum sensu doceri, *καί* persaepe non aliter sonare, quam Latinum *et quidem* sive wirklich auch, wie denn auch, ja auch. Hic igitur erit: *quippe quo discessissent*, wohin sie auch wirklich abgegangen waren sive welches ja auch der Ort war, wohin sie aufgebrochen waren. Mox de formula *ἐπὶ τοῖσδε ὥστε* v. Matth. p. 895. a. Dein *ἢ ὁμήρους* Popponis coniectura est pro vulgata *ὁμόρους*, postea per codicem Paur. (v. Arn. Vol. 2. Praef. p. XII.) firmata. Sed eam „etiam libris Aug. Pal. It. Vat. confirmari inde suspicere, quod *ὁμόρους* in ed. stereotypa Bekk. ex solo m. enotavit. Sed tacito illorum librorum testimonio eo minus confidendum, quod nec in maioribus exemplis ex It. et Vat. *ὁμήρους* a se restitutum esse professus est, et ex Pal. nec Frommel. nec Morst. hanc scripturam excitarunt. Tacite tamen Lugd. quoque comprobat.“ Popp.

τοῖσδε ὥστε μήτε Ἀμπρακιώτας μετὰ Ἀκαρνάνων στρατεύειν ἐπὶ Πελοποννησίους μήτε Ἀκαρνᾶνας μετὰ Ἀμπρακιωτῶν ἐπ' Ἀθηναίους, βοηθεῖν δὲ τῇ ἀλλήλων καὶ ἀποδοῦναι Ἀμπρακιώτας ὁπόσα ἢ χωρία ἢ ὁμήρους Ἀμφιλόχων ἔχουσι, καὶ ἐπὶ Ἀνακτόριον μὴ βοηθεῖν πολέμιον ὄν Ἀκαρνᾶσι. ταῦτα ξυνθέμενοι διέλυσαν τὸν πόλεμον. μετὰ δὲ ταῦτα Κορίνθιοι φυλακὴν ἑαυτῶν ἐς τὴν Ἀμπρακίαν ἀπέστειλαν, ἐς τριακοσίους ὁπλίτας, καὶ Ξενοκλείδαν τὸν Εὐθυκλέους ἄρχοντα· οἳ κομιζόμενοι χαλεπῶς διὰ τῆς Ἠπείρου ἀφίκοντο. τὰ μὲν κατ' Ἀμπρακίαν οὕτως ἐγένετο.

Οἱ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος ἔς τε 115
τὴν Ἱμεραίαν ἀπόβασιν ἐποιήσαντο ἐκ τῶν νεῶν μετὰ τῶν Σικελῶν ἄνωθεν ἐσβεβληκότων ἐς τὰ ἔσχατα τῆς Ἱμεραίας, καὶ ἐπὶ τὰς Αἰόλου νήσους ἔπλευσαν. ἀναχωρήσαντες δὲ ἐς Ῥήγιον Πυθόδωρον τὸν Ἰσολόχου Ἀθηναίων στρατηγὸν καταλαμβάνουσιν ἐπὶ τὰς ναῦς διάδοχον ὢν ὁ Λάχης ἦρχεν. οἱ γὰρ ἐν Σικελίᾳ ξύμμαχοι πλεύσαντες ἔπεισαν τοὺς Ἀθηναίους βοηθεῖν σφίσι πλείοσι νανσί· τῆς μὲν γὰρ γῆς αὐτῶν οἱ Συρακόσιοι ἐκράτουν, τῆς δὲ θαλάσσης ὀλίγαις νανσὶν εἰργόμενοι παρεσκευάζοντο

115. *μετὰ τῶν Σικελῶν*] Ita Bloomf. emendavit pro *Σικελιωτῶν*, quaerens, qui sint hi *Σικελιῶται*? Quamquam enim Atheniensis socios habebant non solum Leontinos, ut Bloomf. adnotabat, sed etiam ceteras Chalcidicas civitates et Camarinaeos (v. cap. 86.), ut Popp. addidit, tamen hos nec simpliciter *τοὺς Σικελιώτας*, quasi solos hoc nomen habentes, appellari posse, Popponi; eosque socios Atheniensium oram inhabitasse, Bloomfieldio concedendum est, quum *Σικελοί*, indigenae insulae, distincti a *Σικελιώταις* advenis et medias partes insulae incolerent (id quod cum praesenti loco convenit, ubi irruptio a superiori regione facta memoratur), et plerumque cum Atheniensibus facerent. Etiam 7, 57. extr. in libris ad duos omnibus *Σικελιωτῶν* pro *Σικελῶν* male legi Arn. adnotavit. Schol. ad Thuc. 5, 5. *ἰστέον ὅτι οἱ μὲν Ἕλληνες οἱ ἐν Σικελίᾳ Σικελιῶται λέγονται, οἱ δὲ βάρβαροι οἱ ἐν αὐτῇ Σικελοί. οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ Ἰταλιωτῶν.* Illi Latinis sunt Sicilienses, hi Siculi. Idem docent Steph. Byz., Eustath., Ammon. alii. Hi Siculi igitur incursionem faciebant *ἐς τὰ ἔσχατα* i. e. in eam partem agri Himeraeorum, quae maxime mediterranea erat. Deinde Lachetem propter criminationem aliquam per Cleonem intentatam domum revocatum esse, ex Arist. Vesp. 240. et eius Scholiasta, et crimen peculiatus fuisse, ex eadem fab. 241., docet Bloomf., unde corrigendum esse Seidlerum in Praef. ad Soph. Antig. p. LXXIX. ed. Herm. Popp. monuit. „Pro *πλεύσαντες* est, qui *πρεσβεύσαντες* malit,“ ait Bekk., id quod Popp. reiicit, nam activum *πρεσβεύειν* in sola notione *seniorem esse*, et semel tantum 6, 55. Thucydidem habere, qui saepissime *πρεσβεύεσθαι* eo sensu, quo hic opus esset (sive *legatum proficisci*, sive *legationem mittere*).

ὀλίγαις ναυσίν] Schol. *οἱ Συρακούσιοι τῆς θαλάσσης ὑπὸ ὀλίγων νεῶν εἰργόμενοι, τῶν Ἀττικῶν δηλονότι.* De Sophocle, qui statim memoratur, alio a poeta nobilissimo, v. Lessing. V. Soph. p. 24. 133. 165. Eundem postea exilio multatum esse constat ex Thuc. 4, 65. et Philochoro apud Scholiastam Arist. Vesp. 240. Denique *φρούριον ὃ πρότερον* etc. procul dubio idem est, quod c. 99. *περιπόλιον* appellavit, memorans a Lachete captum esse.

ναυτικὸν ξυναγείροντες ὡς οὐ περιοψόμενοι. καὶ ἐπλήρουν ναῦς τεσσαράκοντα οἱ Ἀθηναῖοι ὡς ἀποστελοῦντες αὐτοῖς, ἅμα μὲν ἡγούμενοι θᾶσσον τὸν ἐκεῖ πόλεμον καταλυθήσεσθαι, ἅμα δὲ βουλόμενοι μελέτην τοῦ ναυτικοῦ ποιεῖσθαι. τὸν μὲν οὖν ἕνα τῶν στρατηγῶν ἀπέστειλαν Πυθόδωρον ὀλίγαις ναυσί, Σοφοκλέα δὲ τὸν Σωστρατίδου καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους ἐπὶ τῶν πλειόνων νεῶν ἀποπέμψειν ἔμελλον. ὁ δὲ Πυθόδωρος ἤδη ἔχων τὴν τοῦ Λάχητος τῶν νεῶν ἀρχὴν ἔπλευσε τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἐπὶ τὸ Λοκρῶν φρούριον, ὃ πρότερον Λάχης εἶλε· καὶ νικηθεὶς μάχῃ ὑπὸ τῶν Λοκρῶν ἀνεχώρησεν.

116 Ἐρρύη δὲ περὶ αὐτὸ τὸ ἔαρ τοῦτο ὁ ῥύαξ τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς Αἴτνης, ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον. καὶ γῆν τινα ἔφθειρε τῶν Καταναίων, οἳ ἐπὶ τῇ Αἴτνῃ τῷ ὄρει οἰκοῦσιν, ὅπερ μέγιστόν ἐστιν ὄρος ἐν τῇ Σικελίᾳ. λέγεται δὲ πεντηκοστῷ ἔτει ῥυῆναι τοῦτο μετὰ τὸ πρότερον ῥεῦμα, τὸ δὲ ξύμπαν τρὶς γεγενῆσθαι τὸ ῥεῦμα ἀφ' οὗ Σικελία ὑπὸ Ἑλλήνων οἰκεῖται. ταῦτα μὲν κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον ἐγένετο. καὶ ἕκτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

116. *μετὰ τὸ πρότερον ῥεῦμα*] Ex h. l. Dodw. Appar. ad Annales Thuc. §. 27. colligit, eruptionem Aetnae, quae teste Diod. 14. 59. Ol. 96, 1. (396.), teste Orosio 2, 18. Ol. 95. (400.) evenit, Thucydidi cognitam fuisse. At quod Thuc. hic *τὸ πρότερον ῥεῦμα* dicit, secundum est ex tribus illis, quae acciderunt inde ab eo tempore, quo Sicilia a Graecis occupata est i. e. inde ab Ol. 10. (740.) „Sole clarius est, tertiam harum trium eruptionum non posse evenisse inter duas, quarum tempus Thuc. edit. Sic enim non minus tempus huius quam superioris eruptionis constituturus fuisset; et quod gravissimum est, hoc *ῥεῦμα* non licebat ei dicere *τὸ πρότερον*, debebat *τὸ πρῶτον ῥεῦμα* dicere." Krueg. V. Thuc. p. 64. Haec secunda eruptio secundum marmor Parium Epoch. 53. p. 169. accidit Ol. 75, 2. (479.) Xanthippo archonte, sedecim annis ante Hieronis victoriam, a Pindaro Pyth. 1. celebratam, cuius versu 29. mentionem Aetnae et incendii eius iniicit, de quo loco v. A. Gell. N. A. 17, 10. Eius incendii aequalis fuit Aeschylus, quippe qui iuvenis pugnae Marathoniae (Ol. 72, 3. 490.) interfuisset, idemque ex eius Prom. 351. liquet, ubi Schol. alteram hanc eruptionem omnino narrat sub Hierone evenisse. Hiero autem Ol. 75, 3. (478.) Syracusarum tyrannus factus est. Auctore ipso Thucydide illa altera eruptio evenit Ol. 76, 2. (475.) Boeckh. Explicc. Pind. Pyth. 1. p. 224. marmor Parium sequitur; Krueg. l. c. apud Thucydidem pro *πεντηκοστῷ* legit *πεντηκοστῷ πέμπτῳ*, statuens, alteram illam eruptionem factam esse Ol. 75, 1. (480.) Tertium incendium illud est, quod Thuc. hic sexto belli Pelop. anno i. e. Ol. 88, 3. (425.) accidisse refert. Primum quoddam addit memoria hominum accidisse *ante illa duo*, non quo anno acciderit, indicat. Non cogitavit igitur de eruptione, quam Diod. et Orosius memorant. Veram rationem huius rei iam Cluver. S. A. 1, 8. Dorv. Siculis p. 241. Heyn. Exc. 10. ad Virg. 3. Aen. Vol. 2. p. 502. Ukert. Geogr. Gr. et Rom. 1, 2. p. 337. et alii docuerant. Conf. Letronn. in Biogr. Univers. de Michaud s. v. Xenophon. Nihilominus Dodwellum temere secuti sunt Popp. 1, 1. p. 31. Dahlm. Herodot. p. 217. Welck. Aeschyl. Trilog. p. 116. Gosselin. ad Strab. Vol. 1. p. 109. adn. 2.

TEMPORA

RERUM IN LIBRO TERTIO MEMORATARUM.

Cap.

1. *ἅμα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντι*] Ol. 88, 1. (428.) m. Iul.
8. *μετὰ τὴν ἑορτήν*] Ol. 88, 1. (428.) 20. Iul.
15. *καὶ ἐν καρποῦ ξυγκομιδῇ ἦσαν*] Ol. 88, 1. (428.) exeunte Iul., si non m. Aug. ineunte.
18. *περὶ τὸ φθινόπωρον ἤδη ἀρχόμενον*] circ. 21. Sept. 428. Ol. 88, 1.
20. *τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος*] Ol. 88, 1. (427.) Ian. vel Febr.
25. *τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τελευτῶντος*] Ol. 88, 1. (427.) post med. Apr.
26. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους*] Ol. 88, $\frac{1}{2}$. (427.) post 24. Apr.
51. *μετὰ τὴν Λέσβου ἅλωσιν*] Ol. 88, $\frac{1}{2}$. (427.) vere admodum affecto.
86. *τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος*] Ol. 88, 2. (427.) ante 18. Oct.
87. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος*] Ol. 88, 2. (427.) Oct. desinente.
88. *Κνιδίων ἄποικοι*] Lipara condita Ol. 50. (580.) v. Od. Muell. Dor. 1. p. 124. 2. p. 493.
89. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους*] Ol. 88, $\frac{2}{3}$. (426.) post 13. Apr.
90. *τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους*] Ol. 88, $\frac{2}{3}$. (426.)
91. *τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους*] v. cap. 90. Ad idem tempus referuntur c. 92. 94. 99. 100.
103. *τοῦ ἐπιγιγνομένου χειμῶνος*] Ol. 88, 3. (426.) post 7. Oct.
104. *τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος*] Eodem tempore. Ad idem tempus refertur c. 105.
115. *τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος*] Ol. 88, 3. (425.) post Ian.
τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος] Ol. 88, 3. (425.) m. Mart.

ARGUMENTUM LIBRI QUARTI.

Messanam Syracusani et Locri ad defectionem ab Atheniensibus permovent, terram Rheginorum Locri depopulantur 1. Peloponnesii in Atticam incurrunt, Athenienses navigantes in Siciliam Pylum communiunt 2—6. Eiona, Mendaeorum coloniam, Simonides Atheniensis capit, mox rursus expellitur 7. Lacedaemonii Pylum aggressi reiiciuntur, et qui ex illis in Sphacteriam traiecerunt, intercipiuntur 8—14. Oratio Demosthenis 10. Induciae fiunt circa Pylum et incassum transactiones de pace 15—22. Induciae propter Pylum 16. Oratio Lacedaemoniorum 17—20. Induciae rumpuntur; iniustitia Atheniensium; de Pylo vi certatur 23. Res in Sicilia gestae 24. 25. Sphacteria post laboriosam obsidionem a Cleone et Demosthene vi capitur 26—39. Res post captam Pylum gestae 40. 41. Atheniensium expeditio in Corinthiam Nicia duce 42—45. In Corcyra exules, qui Istonen occupaverant, capiuntur et caeduntur 46—48. Anactorium capitur ab Atheniensibus et Acarnanibus 49. Artaphernem cum Regis literis Lacedaemona iter facientem Athenienses comprehendunt. Obitus Artaxerxis 50. Chii moenia deiiciunt 51. Mytilenaeorum exules primo Rhoeteum, deinde Antandrum expugnant 52. Atheniensium expeditio Cythera 53. 54. Lacedaemoniorum apparatus et consternatio 55. Atheniensium Thyream adversus ibi habitantes Aeginetas expeditio 56. 57. Sicilienses pacto inter se inito Athenienses dimittunt 58—65. Oratio Hermocratis 59—64. Atheniensium expeditio in Megarenses, in qua Nisaeam et longos muros capiunt, ipsa enim Megara Brasidas servat 66—74. Antandrus ab Atheniensibus expugnatur. Lamachi adversae res in Ponto 75. Cum Hippocrate et Demosthene a Boeotis quibusdam imperio populari studentibus clam transigitur 76. 77. Brasidae iter in terras Thraciae adiacentes 78—82. Quo postquam pervenit primo contra Arrhibaeum pugnat 83, deinde in Acanthum 84—88. Concio Brasidae Acanthi 85—87. Pugna ad Delium et Delii expugnatio 89—101. Adhortatio Pagondae 92. Admonitio Hippocratis 93. Brasidas proficiscitur adversus Amphipolin, quam capit, auso Eionem expugnandi per Thucydidem excidit 102—108. Megarenses longos muros evertunt; Brasidas, expeditione in Acten facta, plurima eius oppida subiicit 109. Brasidas in Toronen profectus tum urbem, tum Lecythum castellum expugnat 110—116. Induciae annuae Lacedaemoniorum et Atheniensium 117—119. Scione deficit ad Brasidam, de qua Lacedaemonii cum Atheniensibus discordant 120—122. Mende quoque desciscit; apparatus utrimque 123. Brasidae et Perdiccae altera contra Arrhibaeum expeditio, in qua Brasidas extremum periculum incurrit 124—128. Athenienses Mendam recipiunt, Scionen obsidione claudunt 129—131. Perdiccae pactum cum Atheniensibus, Ischagoras subsidia Brasidae adducere non valet 132. Thebani Thespiensium moenia deiiciunt, templum Iunonis Argivae incendio deletur 133. Mantinensium et Tegeatarum pugna in campo Laodicio 134. Brasidas Potidaeam tentat 135.

Δ.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους περὶ σίτου ἐκβολὴν Συρακοσίων 1
δέκα νῆες πλεύσασαι καὶ Λοκρίδες ἴσαι Μεσσήνην τὴν ἐν Σικελίᾳ κατέλαβον, αὐτῶν ἐπαγαγομένων, καὶ ἀπέστη Μεσσήνη Ἀθηναίων. ἔπραξαν δὲ τοῦτο μάλιστα οἱ μὲν Συρακόσιοι ὁρῶντες προσβολὴν ἔχον τὸ χωρίον τῆς Σικελίας καὶ φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους μὴ ἐξ αὐτοῦ ὁρμώμενοί ποτε σφίσι μείζονι παρασκευῇ ἐπέλθωσιν, οἱ δὲ Λοκροὶ κατὰ ἔχθος τὸ Ῥηγίνων, βουλόμενοι ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς καταπολεμεῖν. καὶ ἐσεβεβλήκεσαν ἅμα ἐς τὴν Ῥηγίνων οἱ Λοκροὶ πανστρατιᾷ, ἵνα μὴ ἐπιβοηθῶσι τοῖς Μεσσηνίοις, ἅμα δὲ καὶ ξυνεπαγόντων Ῥηγίνων φυγάδων, οἳ ἦσαν παρ' αὐτοῖς· τὸ γὰρ Ῥήγιον ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐστασίαζε καὶ ἀδύνατα ἦν ἐν τῷ παρόντι τοὺς Λοκροὺς ἀμύνεσθαι, ἢ καὶ μᾶλλον ἐπετίθεντο. δηώσαντες δὲ οἱ μὲν Λοκροὶ τῷ πεζῷ ἀπεχώρησαν, αἱ δὲ νῆες Μεσσήνην ἐφρούρουν· καὶ ἄλλαι αἱ πληρούμεναι ἔμελλον αὐτόσε ἐγκαθορμισάμεναι τὸν πόλεμον ἐντεῦθεν ποιήσεσθαι.

Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ ἦρος πρὶν τὸν σῖτον ἐν 2
ἀκμῇ εἶναι Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ Ἄγις ὁ Ἀρχιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς· καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδῄουν τὴν γῆν. Ἀθηναῖοι δὲ τάς τε τεσσαράκοντα ναῦς ἐς Σικελίαν ἀπέστειλαν, ὥσπερ παρεσκευάζοντο, καὶ στρατηγοὺς τοὺς ὑπολοίπους Εὐρυμέδοντα καὶ Σοφοκλέα· Πυθόδωρος γὰρ ὁ τρίτος αὐτῶν ἤδη προαφῖκτο ἐς Σικελίαν. εἶπον δὲ τούτοις καὶ Κερκυραίων ἅμα παραπλέοντας τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιμεληθῆναι, οἳ ἐληστεύοντο ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ὄρει φυγάδων· καὶ Πελοποννησίων αὐτόσε νῆες ἑξήκοντα παρεπεπλεύκεσαν τοῖς ἐν τῷ ὄρει τιμωροί, καὶ λιμοῦ ὄντος μεγάλου ἐν τῇ πόλει νομίζοντες κατασχήσειν ῥᾳδίως τὰ πράγματα. Δημοσθένει δὲ

1. *περὶ σίτου ἐκβολήν*] i. e. um die Zeit, da das Getraide im Schossen ist, Stengel oder Halme bekömmt. Veteres Grammatici (Schol. Suidas in *σίτου*, Photius, Eustath. ad Od. 1. p. 1405. Rom., Pollux 1, 61. al.) et pars interpretum recentiorum, velut Bloomf. Arn. al. *σίτου ἐκβολὴν* et *ἀκμὴν* confundunt. Vid. adn. ad 2, 19. Mox *αὐτῶν ἐπαγομένων* redit ad Messenios, quod nomen latet in praegresso *Μεσσήνην*. Et *προσβολὴν ἔχον* idem est, quod *προσόρμισιν, ἔφοδον* (Siciliae) *παρέχον*. Vid. Thuc. 4, 53. 6, 48. 7, 4. Dein *ἀμφοτέρωθεν* intellige *e terra sua*, Locride, *et simul maritimis opibus* proficiscentes Messana.

ὄντι ἰδιώτῃ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Ἀκαρνανίας αὐτῷ δεηθέντι εἶπον χρῆσθαι ταῖς ναυσὶ ταύταις, ἣν βούληται, περὶ τὴν Πελοπόννησον. καὶ ὡς ἐγένοντο πλέοντες κατὰ τὴν Λακωνικὴν καὶ ἐπυνθάνοντο ὅτι αἱ νῆες ἐν Κερκύρᾳ ἤδη εἰσὶ τῶν Πελοποννησίων, ὁ μὲν Εὐρυμέδων καὶ Σοφοκλῆς ἠπείγοντο ἐς τὴν Κέρκυραν, ὁ δὲ Δημοσθένης ἐς τὴν Πύλον πρῶτον ἐκέλευε σχόντας αὐτοὺς καὶ πράξαντας ἃ δεῖ τὸν πλοῦν ποιεῖσθαι· ἀντιλεγόντων δὲ κατὰ τύχην χειμὼν ἐπιγενόμενος κατήνεγκε τὰς ναῦς ἐς τὴν Πύλον. καὶ ὁ Δημοσθένης εὐθὺς ἠξίου τειχίζεσθαι τὸ χωρίον, ἐπὶ τούτῳ γὰρ ξυνεκπλεῦσαι, καὶ ἀπέφαινε πολλὴν εὐπορίαν ξύλων τε καὶ λίθων, καὶ φύσει καρτερὸν ὂν καὶ ἐρῆμον αὐτό τε καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς χώρας· ἀπέχει γὰρ σταδίους μάλιστα ἡ Πύλος τῆς Σπάρτης τετρακοσίους, καὶ ἔστιν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ ποτὲ οὖση γῇ. καλοῦσι δὲ αὐτὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι Κορυφάσιον. οἱ δὲ πολλὰς ἔφασαν εἶναι ἄκρας ἐρήμους τῆς Πελοποννήσου, ἣν βούληται καταλαμβάνων τὴν πόλιν δαπανᾶν. τῷ δὲ διάφορόν τι ἐδόκει εἶναι τοῦτο τὸ χω-

2. *ταῖς ναυσὶ ταύταις*] Insignes sunt errores Scholiastae ad Aristoph. Equ. 55., dum scribit de Demosthene: *ἀποσταλεὶς ἐς Σικελίαν διὰ τὸν αὐτόθι πόλεμον*, et dum *Πύλον* confundit cum *Πύλαις*, ubi Leonidas cecidit, et dum Leonidam Macedonum et Lacedaemoniorum regem facit, ubi tamen librarii lapsus subesse videtur.

3. *ἐπὶ πολὺ τῆς χώρας*] i. e. *πολλὴν, μεγάλην μοῖραν τῆς χώρας.* v. Lys. in Agorat. ap. Matth. p. 596 sq. et alia ibidem exempla. Mox *γάρ* in *ἀπέχει γάρ* spectat ad *ἐρημίαν πολλὴν τῆς χώρας*, ut Haack. adnotavit. Utrum vero urbem an promontorium, in quo urbs sita erat, nomine Coryphasii Spartani appellarint, dubium est. „Non Pylum, sed illam partem agri Messeniaci, in qua Pylus sita est. Ita Holst. ad Steph. v. *Πύλος*. Etiam Pausan. Messen. c. 36. promontorium vocat Coryphasium, et in eo Pylum sitam esse dicit. Et Ptolemaeus p. 89. Pylum a promontorio Coryphasio distinguit. Item Strab. 8. p. 348. et Steph. in *Κορυφάσιον*. Idem tamen v. *Πύλος*: *Πύλος πόλις ἐν Μεσσήνῃ· ἐκαλεῖτο δὲ Κορυφάσιον.* Et Schol. ad Thuc. 5, 18. Coryphasium exponit Pylum. Non necessaria quidem videri possit ista interpretatio, nam ibi nomine Coryphasii, quod restitui Lacedaemoniis inter eos et Athenienses convenerat, contineri potest Pylus, quae erat in promontorio Coryphasio. Sed confirmat quodammodo Scholiastae interpretationem ipse Thuc., qui deinde c. 35. scribit, Athenienses Lacedaemoniis ex legibus pacis Pylum reddere noluisse. Casaub. quoque ad Strab. 8. p. 359. verba haec Thucydidis *καλοῦσι δὲ αὐτήν* non ad proxime praecedentia *ἐν τῇ Μεσσηνίων γῇ*, sed ad ipsam Pylum refert, quam quia Strabo sub Coryphasio fuisse dicit, ideo ipsam etiam Coryphasium dictam putat.“ Duk. Restitui Lacedaemoniis non tantum urbem, sed etiam agrum urbis usque ad Buphradem et Tomea inter eos et Athenienses convenerat. Vid. 4, 118. Verius itaque videtur, Coryphasium intelligere modo agrum, modo urbem, sed ubi de cedendo Coryphasio agitur, certe Coryphasium et urbem et agrum significat.

τὴν πόλιν δαπανᾶν] Suidas in v. *δαπ.*: *Θουκυδίδης δὲ τὴν πόλιν δαπανᾶν φησιν ἀντὶ τοῦ εἰς ἀναλώματα μεγάλα ἐμβάλλειν.* Male, nam *πόλιν* est accusativus subiecti. Dein satis erat scribere *διάφορον* sine *μᾶλλον*, nunc hoc adiecit, quasi praecessisset *ἐπιτήδειον* vel si-

ρίον ἑτέρου μᾶλλον, λιμένος τε προσόντος, καὶ τοὺς Μεσσηνίους οἰκείους ὄντας αὐτῷ τὸ ἀρχαῖον καὶ ὁμοφώνους τοῖς Λακεδαιμονίοις πλεῖστ' ἂν βλάπτειν ἐξ αὐτοῦ ὁρμωμένους καὶ βεβαίους ἅμα τοῦ χωρίου φύλακας ἔσεσθαι. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθεν οὔτε τοὺς στρατηγοὺς οὔτε τοὺς στρατιώτας, ὕστερον καὶ τοῖς ταξιάρχοις κοινώσας ἡσύχαζεν, ὑπὸ ἀπλοίας μέχρι αὐτοῖς τοῖς

mile quid. Et accusativum *τοὺς Μεσσηνίους* Matth. p. 1057. pendere facit ab *ἐδόκει*, mihi propter *τε* in *λιμένος τε προσόντος* et propter sequens *καί* magis altera rationum, cur Demostheni Pylus potior locus ad Spartanos infestandos visa fuerit, his verbis: *καὶ τοὺς Μεσσηνίους — ἔσεσθαι* contineri videtur, quam accusativus ille pendere ab *ἐδόκει*. Accusativus *τοὺς Μεσσηνίους* pendet ab omisso *ἔφη*, quod in oratione indirecta cogitari solere, utpote tota orationis conformatione satis indicatum, inter omnes constat: eines Theils, weil ein Hafen dabei war, und andern Theils *sagte er*, die Messenier würden etc. Denique *αὐτῷ* in verbis *οἰκείους ὄντας αὐτῷ* Schol. observat, alios referre ad Demosthenem, alios ad *χωρίον*, quod praecessit: *οἱ γὰρ μετὰ τοῦ Δημοσθένους ἐληλυθότες ἐκ Ναυπάκτου Μεσσήνιοι συγγενεῖς ὄντες τοὶς περὶ τὴν Πύλον οἰκοῦσι Μεσσηνίοις καὶ ὁμόφωνοι τοῖς Λακεδαιμονίοις τυγχάνοντες ἔμελλον ὁρμώμενοι ἐκ τῆς Πύλου πλεῖστα βλάπτειν τὴν Λακωνικὴν, οὐ διαγιγνωσκόμενοι διὰ τὴν ὁμοφωνίαν, εἴτε πολέμιοί εἰσιν εἴτε οἰκεῖοι.* Verius interpretantur, opinor, hi, qui pronomen ad *χωρίον* referunt, propter *τὸ ἀρχαῖον*, von uralter Zeit her. Quod ad Demosthenem non aptum est. Ceterum quod attinet ad Scholiastae verba *οἱ μετὰ Δ. ἐληλυθότες ἐκ Ναυπάκτου Μεσσήνιοι*, Duk. negat liquere, Demosthenem Messenios a Naupacto secum adduxisse, eos enim postea demum ad illum venisse intelligi ex cap. 9. et 32.

4. *τοῖς ταξιάρχοις*] Alii libri *τοῖς ταξιάρχαις*. Prior forma antiquior est. v. Wyttenb. Ecll. Hist. p. 397. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 223. Vol. 2. p. 207. Et nomina ex *ἄρχειν* facta, quae apud alios modo secundae modo primae declinationis sunt, apud Thuc. semper in *αρχος* desinere, demonstravit Popp. 1, 1. p. 220.

κοινώσας] Moeris docet, *ἀνακοινῶσαι* Atticum et Thucydideum esse, et affert verba tamquam ex eius libris allata *ἀνακοίνωσον τοῖς φίλοις*. Sed *ἀνακοινῶσαι* frustra apud hunc scriptorem quaesiveris, et videntur verba ab eo adscripta particula senarii esse. Mox cum Poppone distinxi *ἡσύχαζεν, ὑπὸ ἀπλοίας*, quum vulgo comma post *ἀπλοίας* ponatur. Nam mare quietum non effecit, ut quiesceret, sed potius ut quod vellet, consequeretur. Vulgatam distinctionem Bred. ita tuetur: Demosthenem otiosum ibi sedisse, quoniam per tempestatem navigare non licuerit, alias enim nihilominus navigaturum fuisse. Sed verbum *ἡσυχάζειν* videtur aliud, quam commorationem significare, videlicet eum non amplius institisse, ut Pylum munirent. Num enim Demosthenes solus otiosus sedebat, quidve non *ἡσύχαζον* legimus? Et *ὑπὸ ἀπλοίας* ante *μέχρι* consulto posuit contrarie positorum causa: sensus enim hic est: *ὑπὸ ἀπλοίας μέχρι αὐτοῖς ὁρμὴ ἐπέπεσε καὶ οὐχ ὑπὸ Δημοσθένους.* Porro *περισιᾶσιν* dedi ex emend. Reiskii, vulgo *περὶ στάσιν*. Sensus est *mutata sententia*. Et *λογάδην* Suidas explicat *ἐπιλέκτως*, Schol. *ἐκλελεγμένους λίθους*, addens *οἱ μὲν τοὺς ἐπιτυχόντας ἤκουσαν, ἄμεινον δὲ τοὺς ἐπιλέκτους, ὡς καὶ ἄνδρας λογάδας. τειχοποιοῦντες γὰρ ἄνευ σιδηρίων οὐκ ἔμελλον τοὺς τυχόντας συνθήσειν λίθους, ὥστε ἀσθενὲς ἐργάσασθαι τὸ τεῖχος, ἀλλ' ἐπελέγοντο ὁμοίους τοῖς εἰργασμένοις, τουτέστι τετραπέδους.* Conf. 6, 66. *λίθοις λογάδην — ὠρθωσαν*, ubi iterum Schol. *ὅτι λογάδας ἐν τῇ τετάρτῃ λί-*

στρατιώταις σχολάζουσιν ὁρμὴ ἐπέπεσε περιστᾶσιν ἐκτειχίσαι τὸ χωρίον. καὶ ἐγχειρήσαντες εἰργάζοντο, σιδήρια μὲν λιθουργὰ οὐκ ἔχοντες, λογάδην δὲ φέροντες λίθους, καὶ ξυνετίθεσαν ὡς ἕκαστόν τι ξυμβαίνοι· καὶ τὸν πηλόν, εἴπου δέοι χρῆσθαι, ἀγγείων ἀπορίᾳ ἐπὶ τοῦ νώτου ἔφερον ἐγκεκυφότες τε, ὡς μάλιστα μέλλοι ἐπιμένειν, καὶ τῷ χεῖρε ἐς τοὐπίσω ξυμπλέκοντες, ὅπως μὴ ἀποπίπτοι. παντί τε τρόπῳ ἠπείγοντο φθῆναι τοὺς Λακεδαιμονίους τὰ ἐπιμαχώτατα ἐξεργασάμενοι πρὶν ἐπιβοηθῆσαι· τὸ γὰρ πλέον τοῦ χωρίου αὐτὸ καρτερὸν ὑπῆρχε καὶ οὐδὲν ἔδει τείχους.

5 Οἱ δὲ ἑορτήν τινα ἔτυχον ἄγοντες καὶ ἅμα πυνθανόμενοι ἐν ὀλιγωρίᾳ ἐποιοῦντο, ὡς ὅταν ἐξέλθωσιν, ἢ οὐχ ὑπομενοῦντας σφᾶς ἢ ῥᾳδίως ληψόμενοι βίᾳ· καί τι καὶ αὐτοὺς ὁ στρατὸς ἔτι ἐν ταῖς Ἀθήναις ὢν ἐπέσχε. τειχίσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ χωρίου τὰ πρὸς ἤπειρον καὶ ἃ μάλιστα ἔδει ἐν ἡμέραις ἓξ τὸν μὲν Δημοσθένην μετὰ νεῶν πέντε αὐτοῦ φύλακα καταλείπουσι, ταῖς δὲ πλείοσι ναυσὶ τὸν ἐς τὴν Κέρκυραν πλοῦν καὶ Σικελίαν ἠπείγοντο.

6 Οἱ δ' ἐν τῇ Ἀττικῇ ὄντες Πελοποννήσιοι ὡς ἐπύθοντο τῆς Πύλου κατειλημμένης, ἀνεχώρουν κατὰ τάχος ἐπ' οἴκου, νομίζοντες μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἄγις ὁ βασιλεὺς οἰκεῖον σφίσι τὸ περὶ τὴν Πύλον· ἅμα δὲ πρωὶ ἐσβαλόντες καὶ τοῦ σίτου ἔτι χλωροῦ ὄντος ἐσπάνιζον τροφῆς τοῖς πολλοῖς, χειμών τε ἐπιγενόμενος μείζων παρὰ τὴν καθεστηκυῖαν ὥραν ἐπίεσε τὸ στράτευμα. ὥστε πολλαχόθεν ξυνέβη ἀναχωρῆσαί τε θᾶσσον αὐτοὺς καὶ βραχυτάτην γενέσθαι τὴν ἐσβολὴν ταύτην· ἡμέρας γὰρ πεντεκαίδεκα ἔμειναν ἐν τῇ Ἀττικῇ.

7 Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Σιμωνίδης Ἀθηναίων στρατηγὸς Ἠιόνα τὴν ἐπὶ Θράκης Μενδαίων ἀποικίαν, πολεμίαν δὲ οὖσαν, ξυλλέξας Ἀθηναίους τε ὀλίγους ἐκ τῶν φρουρίων καὶ τῶν

γει λίθους τοὺς ἐπιλέκτους καὶ οὐ τοὺς ἐπιτυχόντας, δῆλον ἐντεῦθεν. Adde 3, 31. Recte igitur Heilm.» so suchten sie nur die besten aus und legten solche zusammen, wie sie am besten passten. Et ὡς ξυμβαίνοι est ὡς ἕκαστα ἔμελλον συναρμόσεσθαι καὶ συμφωνήσειν πρὸς ἀλλήλους. Denique πηλός est *mortarium* (Mörtel), ut 1, 93. A mille hominibus hoc tumultuarium opus confectum esse, ex h. l. memorat Themist. p. 138. A. Putavit igitur, homines quinque triremium Demosthenis operam navasse, et singulis triremibus ducentos homines tribuit (v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 298 sq.). „Verum si animum ad verba scriptoris attendisset, totum opus vidisset profligatum esse non per quinque, sed quadraginta triremium homines.“ Bloomf. Vid. cap. 5. extr.

5. ὡς — οὐχ ὑπομενοῦντας] v. Buttm. Gr. §. 145. adn. 5. (ed. 13.) et de nominativo ληψόμενοι Matth. p. 1121. 1.

6. τῆς Πύλου] v. Matth. p. 659. adn. 2. Mox χειμὼν est hyems (ein später Winter), non spurca tempestas, pluvia ventisque importuna. Dicit enim παρὰ τὴν καθεστηκυῖαν ὥραν, eine strengere Kälte, als man von der Jahreszeit (m. Mai.) hätte erwarten sollen.

ἐκείνῃ ξυμμάχων πλῆθος προδιδομένην κατέλαβε. καὶ παραχρῆμα ἐπιβοηθησάντων Χαλκιδέων καὶ Βοττιαίων ἐξεκρούσθη τε καὶ ἀπέβαλε πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν.

8 Ἀναχωρησάντων δὲ τῶν ἐκ τῆς Ἀττικῆς Πελοποννησίων οἱ Σπαρτιᾶται αὐτοὶ μὲν καὶ οἱ ἐγγύτατα τῶν περιοίκων εὐθὺς ἐβοήθουν ἐπὶ τὴν Πύλον, τῶν δὲ ἄλλων Λακεδαιμονίων βραδυτέρα ἐγίγνετο ἡ ἔφοδος ἄρτι ἀφιγμένων ἀφ' ἑτέρας στρατείας. περιήγγελλον δὲ καὶ κατὰ τὴν Πελοπόννησον βοηθεῖν ὅτι τάχιστα ἐπὶ Πύλον καὶ ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Κερκύρᾳ ναῦς σφῶν τὰς ἑξήκοντα ἔπεμψαν, αἳ ὑπερενεχθεῖσαι τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν καὶ λαθοῦσαι τὰς ἐν Ζακύνθῳ Ἀττικὰς ναῦς ἀφικνοῦνται ἐπὶ Πύλον· παρῆν δὲ ἤδη καὶ ὁ πεζὸς στρατός. Δημοσθένης δὲ προσπλεόντων ἔτι τῶν Πελοποννησίων ὑπεκπέμπει φθάσας δύο ναῦς ἀγγεῖλαι Εὐρυμέδοντι καὶ τοῖς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐν Ζακύνθῳ Ἀθηναίοις παρεῖναι ὡς τοῦ χωρίου κινδυνεύοντος. καὶ αἱ μὲν νῆες κατὰ τάχος ἔπλεον κατὰ τὰ ἐπεσταλμένα ὑπὸ Δημοσθένους· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι παρεσκευάζοντο ὡς τῷ τειχίσματι προσβα-

8. οἱ ἐγγύτατα τῶν περιοίκων] Schol. αὐτῶν τῶν περὶ τὴν πόλιν οἰκούντων. Consentit Od. Muell. Dor. 2. p. 49. adn. 2. De verbis βραδυτέρα ἐγίγνετο v. ibidem p. 26. adn. 3. Mox dicit, Peloponnesiorum naves Corcyrae fuisse sexaginta, idemque dixerat c. 2. et repetit c. 8. Has igitur naves Corcyra arcessiverunt, et tamen c. 11. tantum cum quadraginta tribus navibus ad Pylum escendere conantur. Desunt septendecim naves, quas cogita interdum alicubi in Peloponneso stationem habuisse; nam c. 16. inter Athenienses et Spartanos convenit, ut omnes naves longas, quas tum ad Pylum, tum *in Peloponneso* habent, Spartani Atheniensibus tradant, et tradunt circiter sexaginta. *Circiter* ait, quia Spartani quinque suarum navium in pugna navali, quae c. 14. init. describitur, amiserant. Conf. Philochor. ap. Schol. Arist. Pac. 666. Dind. Porro τὰς ἐν Ζακύνθῳ Ἀττικὰς ναῦς cum Bloomfieldio intellige naves Eurymedontis et Sophoclis, quae Pylo Zacynthum traiecisse et ibi alicuius necessitatis causa appulisse cogitandae sunt. Nam usitata statio Atticarum navium Zacynthus non erat, neque naves excubitorias Naupacti eo tempore Zacynthi versatas esse, apparet ex c. 13. Terrestris Peloponnesiorum exercitus ad Pylum a Diodoro 12, 61. traditur fuisse duodecim millium militum. Porro Sphacteria num eadem insula sit, quae apud Strabonem et hodieque appellatur Sphagia, valde dubium est, sicut utrum Pylus Thucydidis respondeat Novo an Veteri Navarino (Palaeo-Navarino). Illud si est, Coryphasium cogitandum est promontorium fuisse, quod iacet ad dextram australis introitus in sinum Navarini; alterum si ponitur, Coryphasium quaerendum est in septentrionali brachio sive ungula eiusdem sinus. Sphacteriam nuper quidam coeperunt accipere esse peninsulam Palaeocastro, quae nunc angustis spatiis cum continente cohaeret; sic vero portum Pyli statuunt non esse sinum Navarini, sed lacum, quem nunc dicunt Osmini Aga. In utramque partem disputat Arn. Vol. 2. p. 400 sqq. et disputata duabus tabulis explicat, sed rem sibi liquere negat. Od. Muell. tabul. Peloponnesi Pylum posuit ad radicem montis Aegalei, ubi nunc Dschalova est, secutus Strabonem 8. p. 550 sq., qui antiquiorem Pylum ibi sitam, postea in Coryphasio aedificatam esse scribit.

λοῦντες κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἐλπίζοντες ῥᾳδίως αἱρήσειν οἰκοδόμημα διὰ ταχέων εἰργασμένον καὶ ἀνθρώπων ὀλίγων ἐνόντων. προσδεχόμενοι δὲ καὶ τὴν ἀπὸ Ζακύνθου τῶν Ἀττικῶν νεῶν βοήθειαν ἐν νῷ εἶχον, ἢν ἄρα μὴ πρότερον ἕλωσι, καὶ τοὺς ἔσπλους τοῦ λιμένος ἐμφράξαι, ὅπως μὴ ᾖ τοῖς Ἀθηναίοις ἐφορμίσασθαι ἐς αὐτόν. ἡ γὰρ νῆσος ἡ Σφακτηρία καλουμένη τόν τε λιμένα παρατείνουσα καὶ ἐγγὺς ἐπικειμένη ἐχυρὸν ποιεῖ καὶ τοὺς ἔσπλους στενούς, τῇ μὲν δυοῖν νεοῖν διάπλουν κατὰ τὸ τείχισμα τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν Πύλον, τῇ δὲ πρὸς τὴν ἄλλην ἤπειρον ὀκτὼ ἢ ἐννέα· ὑλώδης τε καὶ ἀτριβὴς πᾶσα ὑπ' ἐρημίας ἦν καὶ μέγεθος περὶ πεντεκαί-

δυοῖν νεοῖν] Alii libri δυεῖν. De utraque forma agunt Thom. M. p. 46. Anecdd. Bachm. 2. p. 128, 2. Varie Eustath., qui ad Il. κ'. p. 802. scribit, Atticos δυοῖν in genitivo et dativo dicere, δυεῖν rarum esse apud veteres, sed tamen eo uti Thucydidem; recentiores autem δυεῖν scribere contra analogiam, nam nullam dualem in ειν exire. At in Od. φ'. p. 1907. veterem linguam Atticam ait diphthongum οι in ει mutare, ut δυεῖν pro δυοῖν, οἴκει pro οἶκοι, πεῖος pro ποῖος dicant. Phrynich. p. 90. δυεῖν in solo genitivo, non item in dativo ponendum esse tradit, eadem Schol. Viteb. ad Eurip. Hec. 45. et Phavorin. Et id praeceptum non vanum esse, docuit Popp. 1, 1. p. 223. Conf. Lennep. ad Phalar. p. 42. et Heind. ad Plat. Cratyl. p. 117. „Spatium, qua angustissimum est, inter extremitatem australem Sphagiae insulae et continentem apud Novum Navarinum, saltem est 1300 ad 1400 cubitorum (yards). Hoc totum intervallum navigabile, nam ibi altitudo maris est quinque orgyiarum (fathoms, Fäden) statim ex adverso Sphagiae, non minus septem orgyiarum sub ipsis moenibus Navarini, quin non minus viginti octo, subinde triginta trium in medio Euripo. Hinc patet, non potuisse in mentem sani hominis venire, talem aditum claudere continua acie navium, quae altera deinceps iuxta alteram, proris extrorsus versis, ponerentur, nec minus certum est, centum Graecas naves longas alteram iuxta alteram per hoc ostium portus aeque facile navigare potuisse, atque octo vel novem. Septentrionalem portus aditum Thucydides dicit tantum duas naves alteram iuxta alteram positas admisisse, et tamen Leak. narrat, latitudinem eius esse circ. 150 cubitorum, et ex tabula Smythii apparet, latitudine aditus illius hanc mensuram etiam excedi. Praeterea hic transitus in praesentia tantum scaphis patet, quia brevibus arenosis in transversum occupatur, quae non plus octodecim digitis aquae obteguntur. Quantumvis leves Graecorum triremes fuisse probabile sit, tamen fieri non potuit, ut naves ducenis hominibus impletae per locum tam vadosum navigarent.“ Arn.

μέγεθος] Hac voce antiqui semper longitudinem significant. Bloomf. Hoc non usquequaque verum est; nam ubi Herodotus narrat, in Araxe fluvio multas insulas esse magnitudine Lesbo propemodum similes (Λέσβῳ μεγάθεα παραπλησίας 1, 202.), non longitudinem significat, sed et latitudinem et longitudinem; et ubi Thuc. dicit, Athenienses ignorasse magnitudinem Siciliae (τοῦ μεγέθους τῆς νήσου 6, 1.), ipse statim sententiam explicat, addens non longitudinem, sed ambitum insulae. At μέγεθος, ubi simpliciter mensura longitudinis, velut stadiorum additur nullo consilio ambitum indicandi, certe consentaneum est, vel longitudinem vel altitudinem significare. Atqui quindecim stadia exaequant 2875 cubita (yards), si stadia ponas esse 575 pedum; sive 3000 cubita, si 600 pedum. Quodsi pedum numerum minorem, eumque

δεκα σταδίους μάλιστα. τοὺς μὲν οὖν ἔσπλους ταῖς ναυσὶν ἀντιπρώροις βύζην κλήσειν ἔμελλον· τὴν δὲ νῆσον ταύτην φοβούμενοι μὴ ἐξ αὐτῆς τὸν πόλεμον σφίσι ποιῶνται, ὁπλίτας διεβίβασαν ἐς αὐτήν, καὶ παρὰ τὴν ἤπειρον ἄλλους ἔταξαν. οὕτω γὰρ τοῖς Ἀθηναίοις τήν τε νῆσον πολεμίαν ἔσεσθαι τήν τε ἤπειρον ἀπόβασιν οὐκ ἔχουσαν· τὰ γὰρ αὐτῆς τῆς Πύλου ἔξω τοῦ ἔσπλου πρὸς τὸ πέλαγος ἀλίμενα ὄντα οὐχ ἕξειν ὅθεν ὁρμώμενοι ὠφελήσουσι τοὺς αὐτῶν, σφεῖς δὲ ἄνευ τε ναυμαχίας καὶ κινδύνου ἐκπολιορκήσειν τὸ χωρίον κατὰ τὸ εἰκός, σίτου τε οὐκ ἐνόντος καὶ δι' ὀλίγης παρασκευῆς κατειλημμένου. ὡς δ' ἐδόκει αὐτοῖς ταῦτα, καὶ διεβίβαζον ἐς τὴν νῆσον τοὺς ὁπλίτας ἀποκληρώσαντες ἀπὸ πάντων τῶν λόχων. καὶ διέβησαν μὲν καὶ ἄλλοι πρότερον κατὰ διαδοχήν, οἱ δὲ τελευταῖοι καὶ ἐγκαταληφθέντες εἴκοσι καὶ τετρακόσιοι ἦσαν, καὶ Εἵλωτες οἱ περὶ αὐτούς· ἦρχε δ' αὐτῶν Ἐπιτάδας ὁ Μολόβρου.

Δημοσθένης δὲ ὁρῶν τοὺς Λακεδαιμονίους μέλλοντας προς-9
βάλλειν ναυσί τε ἅμα καὶ πεζῷ παρεσκευάζετο καὶ αὐτός, καὶ τὰς τριήρεις αἵπερ ἦσαν αὐτῷ ἀπὸ τῶν καταλειφθεισῶν ἀνα-

probabiliorem sumas, longitudo Sphacteriae exit propemodum $1\frac{3}{4}$ milliarii, at Palaeocastro Navarini non excedit quater quintam partem milliarii geographici, sive longitudinem 1500 ad 1600 cubitorum. Vera autem longitudo Sphagiae est amplius $2\frac{1}{4}$ milliariorum geographicorum, et proinde multo excedit quindecim stadia. Arn.

ἀντιπρώροις] i. e. naves collocandae erant proris extrorsus in altum conversis. Syracusani quum magni portus sui ostium navibus clauderent, naves collocabant lateribus in altum conversis et proris in transversum sive obliquum ostium directis, id quod scriptor dicit τριήρεσι πλαγίαις 7, 59. Latitudinem autem ostii magni portus Syracusarum Thuc. dicit fuisse octo stadiorum i. e. 1533 cubitorum. Mox βύζην veteres Grammatici explicant per ἀθρόως. οἷον βύσαντες ταῖς ναυσὶ τὸν ἔσπλουν. Deinde τὰ ἔξω τοῦ ἔσπλου intellige litus extra portum utrimque, et ab septentrione et ab austro. Paulo post in verbis σφεῖς δὲ ἄνευ unus alterve liber habet σφᾶς, „quod commendant loci 6, 49. 7, 21. de quibus in Ephemm. Hal. a. 1826. p. 523. pr. disputantes comparavimus Buttm. Gr. med. §. 142. adn. 1 — 3. (ed. 13.)“ Popp. Dein κατειλημμένου genitivus absolutus est pro accusativo, quem verbum ἐκπολιορκήσειν postulat. Nam participium redit ad χωρίον. Conf. 2, 8. ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἄλλως τε καὶ προειπόντων etc., pro προειπόντας. Bekk. tamen in ed. stereot. proposuit κατειλημμένον. Denique alii libri ἐγκαταληφθέντες, alii ἐγκαταλειφθέντες praebent, ut fieri solet. Receptam scripturam Popp. tuetur hac ratione, quod relicti in insula certe per aliquantum temporis etiam alii sint, sed capti ii soli, qui postremi transierant. Krueg. ad Dionys. p. 296. praefert alterum per ει, quia c. 38. quadringenti viginti universi dicantur traiecti esse, eorum autem vivi capti esse trecenti nonaginta duo. Hos igitur dicit ἐγκαταληφθῆναι, illos ἐγκαταλειφθῆναι. Quasi quorum corporibus potitus sis, etiamsi mortui sint, eos te cepisse dicere nequeas. Auctorem puto καί omissurum fuisse, si scripsisset ἐγκαταλειφθέντες. Quare Schol., qui hoc ipsum in libro suo habebat, dicit περιττὸς ὁ καί. De verbis καὶ Εἵλωτες οἱ περὶ αὐτούς v. Od. Muell. Dor. 2. p. 37. 38. adn. 2 sqq.

9. τὰς τριήρεις] tres numero. Vid. cap. 5. 8. Mox ἀνασπάσας

σπάσας ὑπὸ τὸ τείχισμα προσεσταύρωσε, καὶ τοὺς ναύτας ἐξ αὐτῶν ὥπλισεν ἀσπίσι τε φαύλαις καὶ οἰσυΐναις ταῖς πολλαῖς· οὐ γὰρ ἦν ὅπλα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ πορίσασθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐκ ληστρικῆς Μεσσηνίων τριακοντόρου καὶ κέλητος ἔλαβον, οἳ ἔτυχον παραγενόμενοι. ὁπλῖταί τε τῶν Μεσσηνίων τούτων ὡς τεσσαράκοντα ἐγένοντο, οἷς ἐχρῆτο μετὰ τῶν ἄλλων. τοὺς μὲν οὖν πολλοὺς τῶν τε ἀόπλων καὶ ὡπλισμένων ἐπὶ τὰ τετειχισμένα μάλιστα καὶ ἐχυρὰ τοῦ χωρίου πρὸς τὴν ἤπειρον ἔταξε, προειπὼν ἀμύνασθαι τὸν πεζόν, ἢν προσβάλλῃ· αὐτὸς δὲ ἀπολεξάμενος ἐκ πάντων ἑξήκοντα ὁπλίτας καὶ τοξότας ὀλίγους ἐχώρει ἔξω τοῦ τείχους ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ᾗ μάλιστα ἐκείνους προσεδέχετο πειράσειν ἀποβαίνειν ἐς χωρία μὲν χαλεπὰ καὶ πετρώδη πρὸς τὸ πέλαγος τετραμμένα, σφίσι δὲ τοῦ τείχους ταύτῃ ἀσθενεστάτου ὄντος ἐπισπάσασθαι αὐτοὺς ἡγεῖτο προθυμήσεσθαι· οὔτε γὰρ αὐτοὶ ἐλπίζοντες ποτὲ ναυσὶ κρατηθήσεσθαι οὐκ ἰσχυρὸν ἐτείχιζον, ἐκείνοις τε βιαζομένοις τὴν ἀπό-

significat naves in terram tractas, et προσεσταύρωσε idem est, quod ξύλοις ὀρθοῖς προσωχύρωσεν αὐτάς, quasi diceret σταυροὺς πρὸς ταῖς ναυσὶν ἐπέθηκεν, nam (quod Duk. animadvertit) etiam 7, 25. scriptor narrat, Syracusanos vallos in mari defixisse, ut intra illos naves suae stationem haberent, eamque munitionem σταύρωσιν vocat. Et ibidem c. 38. Niciam ante naves suas σταύρωμα in mari defixum habuisse, quod iis pro clauso portu esset. Sic item naves terra muniri palis solitae esse reperiuntur. Arn. confert Appian. B. C. 5, 33. τὰς τάφρους προσεσταύρου, et praesentem locum interpretatur: he hauled his ships up under the fort, and set a stockade close to them, upon them i. e. to cover them. De ἀσπίσιν οἰσυΐναις Duk. adire iubet Lips. 3. De Mil. Rom. 2. Et τριακόντορος, ait Schol., ἔστιν ἡ ὑπὸ τριάκοντα ἐρεσσομένη, κέλης δὲ ἔστι μικρὸν καὶ στενὸν πλοῖον. v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 380 sqq. 403. Deinde ad verba οἷς ἐχρῆτο μετὰ τῶν ἄλλων supple οὓς ὥπλισεν, ne cum Didotio opineris, nullos Messenios hoplitas ad Demosthenem devenisse, sed ab hoc demum hoplitas factos esse. Verborum ἐπὶ τὰ τετειχισμένα μάλιστα etc. hic sensus est, Demosthenem minus bene armatos vel non armatos collocasse in firmissimis munitionum; ipsum cum electis ibi adstitisse, ubi murus minus firmus erat. Hanc partem muri addit probabile fuisse ἐπισπάσασθαι (τοὺς πολεμίους) προθυμήσεσθαι i. e. exspectandum erat, *hostes per hanc infirmitatem muri attractum iri, ut illo loco quantum possent virium exsererent*, quasi scripsisset ἐπισπάσασθαι (vel ἐπισπάσεσθαι) τοὺς πολεμίους, ὥστε προθυμεῖσθαι ταύτῃ τὸ τεῖχος ἑλεῖν. Futuro προθυμήσεσθαι usus est, quia in tota sententia futurae rei significatio inest. Vid. adn. ad 2, 29., et de omisso ὥστε v. Matth. §. 532. d.

οὔτε γὰρ αὐτοὶ — ἐκείνοις τε] Haec verba Heilm. ita accepit: *οὐ γὰρ ἐλπίζοντες αὐτοί τέ ποτε ναυσὶ κρατηθήσεσθαι, ἐκείνοις τε βιαζομένοις τὴν ἀπόβασιν ἀλώσιμον τὸ χωρίον γίγνεσθαι, οὐκ ἰσχυρὸν ἐτείχιζον*, denn da sie zur See allemal die Stärksten zu seyn glaubten und sich nicht vorstellen konnten, dass jene je eine Landung durchsetzen und der Platz von dieser Seite erstiegen zu werden Gefahr laufen würde, so hatten sie solchen hier nicht sonderlich befestigt. Verum hic sensus postularet οὔτε ἐκείνοις βιαζομένοις — τὸ χωρίον γίγνεσθαι. Ni fallor, anacoluthon in his verbis inest eiusmodi, ut auctor

βασιν ἁλώσιμον τὸ χωρίον γίγνεσθαι. κατὰ τοῦτο οὖν πρὸς αὐτὴν τὴν θάλασσαν χωρήσας ἔταξε τοὺς ὁπλίτας ὡς εἶρξων ἢν δύνηται, καὶ παρεκελεύσατο τοιάδε.

Ἄνδρες οἱ ξυναράμενοι τοῦδε τοῦ κινδύνου, μηδεὶς ὑμῶν ἐν τῇ τοιᾷδε ἀνάγκῃ ξυνετὸς βουλέσθω δοκεῖν εἶναι, ἐκλογιζόμενος ἅπαν τὸ περιεστὸς ἡμᾶς δεινόν, μᾶλλον δ' ἀπερισκέπτως εὔελπις ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἐκ τούτων ἂν περιγενόμενος. ὅσα γὰρ ἐς ἀνάγκην ἀφῖκται ὥσπερ τάδε, λογισμὸν ἥκιστα ἐνδεχόμενα κινδύνου τοῦ ταχίστου προσδεῖται. ἐγὼ δὲ καὶ τὰ πλείω ὁρῶ πρὸς ἡμῶν ὄντα, ἢν ἐθέλωμέν τε μεῖναι καὶ μὴ τῷ πλήθει αὐτῶν καταπλαγέντες τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν κρείσσω καταπροδοῦναι. τοῦ τε γὰρ χωρίου τὸ ὀυσέμβατον ἡμέτερον νομίζω, ὃ μενόντων ἡμῶν ξύμμαχον γίγνεται, ὑπο-

10

orationem ita continuasse putandus sit, quasi pro ἐλπίζοντες praecessisset ἐλπὶς ἦν αὐτοῖς. Quare cum Scholiasta ad βιαζομένοις id ipsum ἐλπὶς ἦν suppleo. Ceterum huius loci ratio haec est, ut potius exspectes scriptum οὔτε γὰρ ἰσχυρὸν ἐτείχιζον (haec est altera ratio, cur probabile fuerit, fore ut hostes hac parte aggressionem facerent), αὐτοὶ οὐκ ἐλπίζοντές ποτε ναυσὶ κρατηθήσεσθαι (his verbis continetur ratio cur hac parte Demosthenes firmum murum non exstruxerit), ἐκείνοις τε (ἐλπὶς ἦν) βιαζομένοις τὴν ἀπόβασιν ἁλώσιμον τὸ χωρίον γίγνεσθαι (haec est altera ratio, cur probabile fuerit, fore ut hostes hac parte aggressionem facerent). Et duplex huius rei ratio per copulas οὔτε — τε repraesentanda erat, non membra sic copulanda fuerunt οὔτε γὰρ ἐλπίζοντες — ἐκείνοις τε, quia non haec duo membra inter se cohaerent. Est igitur hoc quoque exemplum frequentis illius traiectionis particulae τε. Denique observandum est, οὐκ ante ἰσχυρόν post οὔτε abundare, quod nonnunquam fieri iam alibi adnotatum est.

10. ξυναράμενοι τοῦδε τοῦ κινδύνου] v. Matth. p. 633. Mox ex praegresso μηδείς ad μᾶλλον δὲ χωρῆσαι arcessendum est ἕκαστος, ut 8, 66. ἀντέλεγεν οὐδεὶς ἔτι τῶν ἄλλων, δεδιὼς καὶ ὁρῶν πολὺ τὸ συνεστηκός. v. Wolf. ap. Schneid. ad Xen. H. Gr. p. 114. Heind. ad Plat. Gorg. 29., ad Hor. 1. Serm. 1, 3. Krueg. ad Dionys. p. 116. Porro cum illo ἕκαστος cogitatione iunge verba καὶ ἐκ τούτων ἂν περιγενόμενος, et supple μᾶλλον δὲ βουλέσθω ἕκαστος ἀπερισκέπτως εὔελπις δοκεῖν ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἐκ τούτων ἂν περιγενόμενος i. e. *potius unusquisque non haesitans plenus spei hostibus obviam ivisse videri velit, quum, ut sperari licet, salvus etiam ex hoc periculo discesserit.* Nam ἂν περιγενόμενος praeteriti vim habet: ἐὰν, ὡς εἰκὸς, περιγένηται. v. Herm. ad Vig. p. 814, 281. Mox Dionys. p. 800. dicit scribendum fuisse τὸ πλῆθος καταπλαγέντες. „Sed recte dativus habet, est enim τῷ πλήθει dictum pro ὑπὸ τοῦ πλήθους, *percelli aliqua re.* Estque verbum h. l. passivum *perterrefieri*, quamquam alibi est medium, habetque accusativum ut φοβεῖσθαι. Quo Buttmannum Gr. §. 136. 2. adn. 1. (ed. 13.) non plane vera docere arguitur.“ Popp. Paulo post in verbis τοῦτε γὰρ χωρίου particula τε respondet verbis paulo inferius sequentibus τό τε πλῆθος, quod vel hinc patet, quia, ut Popp. adnotavit, τὰ ὑπάρχοντα κρείσσω plurali numero praecesserunt, ideoque plura commoda sequantur necesse est.

ὃ μενόντων ἡμῶν] Ὃ om. libri plurimi et vel optimi, tuetur Dionys. p. 801. et Krueg. ad Dionys. p. 233. his verbis 6, 10. οἴεσθε ἴσως,

χωρήσασι δὲ καίπερ χαλεπὸν ὂν εὔπορον ἔσται μηδενὸς κωλύοντος. καὶ τὸν πολέμιον δεινότερον ἕξομεν μὴ ῥᾳδίως αὐτῷ

τὰς γενομένας ὑμῖν σπονδὰς ἔχειν τι βέβαιον, εἰ ἡσυχαζόντων μὲν ὑμῶν ὀνόμαι σπονδαὶ ἔσονται — σφαλέντων δέ που — ταχεῖαν τὴν ἐπιχείρησιν ἡμῖν οἱ ἐχθροὶ ποιήσονται. Et facile addit o post ω elidi potuisse. Herm. in Ephemm. Ien. 1816. m. Ian. nr. 12. et ὃ et *γίγνεται* pro spuriis habens abiicit. Verum *γίγνεται* omnes libri Thuc. et Dionys. servant. In participiis mira casuum enallage est, nam sic potius exspectes: ὃ *μένουσιν ἡμῖν ξύμμαχον γίγνεται, ὑποχωρησάντων δὲ καίπερ χαλεπὸν ὂν εὔπορον ἔσται*. Nam non Atheniensibus, sed hostibus eorum εὐεπίβατον erit, si cedent. Id quod Dionysium non fugit: *τὸ μὲν γὰρ γίγνεται*, ait, *τοῦ παρόντος ἐστί, τὸ δὲ ἔσται τοῦ μέλλοντος χρόνου δηλωτικόν. γέγονε δὲ καὶ παρὰ τὰς πτώσεις ὁ σχηματισμὸς ἀκατάλληλος· ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς γενικῆς πτώσεως ἐξενήνοχε τό τε μετοχικὸν ὄνομα, τὸ μενόντων, καὶ τὸ ἀντωνυμικὸν τὸ ἡμῶν, ἐπὶ τῆς δοτικῆς τὸ ὑποχωρήσασιν· οἰκειότερον δ' ἦν καὶ τοῦτο κατὰ τὴν αὐτὴν ἐξενηνέχθαι πτῶσιν*. „Sed diversa, ait Krueg. p. 233., utriusque temporis videtur potestas esse. Atque εὔπορόν *ἐστι* scriptor non dicere poterat, quia sensu postulante ὑποχωρήσασι (i. e. ἢν ὑποχωρήσωμεν), non ὑποχωροῦσι praemiserat. Pro *γίγνεται* quidem *γενήσεται* non ineptum esset, sed praesente quum Demosthenes utatur, certo se sperare significat, Atheniense loco non cessuros esse. Nam de qua re ut praesente loquor, quum futura sit, eam eventuram esse confidam necesse est.“ Porro Dionys. p. 798. reprehendit scriptorem, quod singularem τὸν *πολέμιον* pro plurali posuerit. Contra quem abunde dixit Krueg. p. 230. Mox *ῥᾳδίως οὔσης* ex bonis libris haud paucis enotatum vulgata *ῥᾳδίας* etc. exquisitius visum est. Nam etiam ubi *εἶναι* et *γίγνεσθαι* copulae loco sunt, quaedam adverbia, maxime *δίχα* et *χωρίς* atque etiam *οὕτως* (ut 2, 47. *οὕτως — γενέσθαι*), porro *ἅμα* (ut *ἅμα γενόμενοι* cap. 30.) *ὁμοῖα* et *ἴσα*, iis adduntur, ut hic *ῥᾳδίως*. Vid. Matth. §. 612. p. 1238. Kuster. (Reisig.) ad Xenoph. Oecon. p. 74. Viger. p. 376. Thiersch. Gr. §. 307. 5. Bast. ad Greg. Cor. p. 83. Schaef. ad Dionys. de C. V. p. 76. Et sic Latini quoque, velut Cic. pr. Rosc. Am. c. 5. *remissius futuram*. Sallust. Iug. 73. *frustra fuit*. Cat. 58. *abunde fuit*. Iug. 14. *tutius essem*. 87. *laxius licentiusque futuros*. 94. *facilius prospectus foret*. Frequentissimum est *impune erat*. Proxima scriptor sic plenius efferre poterat: *ἢν καὶ ὑφ' ἡμῶν βιάζηται· βιάζεσθαι δὲ αὐτὸν ἐν γῇ χαλεπώτερον ἔσται· ἐπὶ γὰρ ταῖς ναυσὶ* etc. Sequentium haec mens esse videtur: Exercitus Lacedaemoniorum non in continenti est, ubi *ceteris paribus* maior nostro futurus esset, sed in navibus collocatus, ubi quibus incommodis laborant, aestu, ventis et similibus, iis nostra paucitas quodammodo compensatur, ita ut multitudo eorum *non ex aequo maior sit*, quam futura esset, si in continenti pugnaturi essent. Heilm. sodann werden ihre Völker, bei aller Ueberlegenheit ihrer Menge, solche nicht auf dem Lande unter gleichen Vortheilen, sondern nur auf den Schiffen brauchen können, welche natürlicher Weise in der See manchen Unfällen unterworfen sind. Et *ἀπὸ νεῶν* dixit in mente habens motum e navibus pugnantium. V. Matth. §. 596. p. 1193. Dein *τὰ καίρια* Arn. recte intelligit and ships at sea require *many favourable accidents* in order to act with effect. Ad verba *τῷ ἡμετέρῳ πλήθει* spectat glossa Suidae: *πλῆθος παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ ἐπ' ὀλίγων λέγεται*, eademque habet Schol. addens Hom. Il. 17, 330., ubi v. Heyn. Vol. 7. p. 342. Bloomf. affert Herodot. 1, 77. *Κροῖσος μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ ἑωυτοῦ στράτευμα· ἦν γάρ οἱ ὁ συμβαλὼν στρατὸς πολλὸν ἐλάσσων*

πάλιν οὔσης τῆς ἀναχωρήσεως, ἣν καὶ ὑφ' ἡμῶν βιάζηται· ἐπὶ γὰρ ταῖς ναυσὶ ῥᾷστοί εἰσιν ἀμύνεσθαι, ἀποβάντες δὲ ἐν τῷ ἴσῳ ἤδη. τό τε πλῆθος αὐτῶν οὐκ ἄγαν δεῖ φοβεῖσθαι· κατ' ὀλίγον γὰρ μαχεῖται καίπερ πολὺ ὂν ἀπορίᾳ τῆς προσορμίσεως. καὶ οὐκ ἐν γῇ στρατὸς ἐστιν ἐκ τοῦ ὁμοίου μείζων, ἀλλ' ἀπὸ νεῶν, αἷς πολλὰ τὰ καίρια δεῖ ἐν τῇ θαλάσσῃ ξυμβῆναι. ὥστε τὰς τούτων ἀπορίας ἀντιπάλους ἡγοῦμαι τῷ ἡμετέρῳ πλήθει, καὶ ἅμα ἀξιῶ ὑμᾶς, Ἀθηναίους ὄντας καὶ ἐπισταμένους ἐμπειρίᾳ τὴν ναυτικὴν ἐπ' ἄλλους ἀπόβασιν ὅτι εἴ τις ὑπομένοι καὶ μὴ φόβῳ ῥοθίου καὶ νεῶν δεινότητος κατάπλου ὑποχωροίη, οὐκ ἂν ποτε βιάζοιτο, καὶ αὐτοὺς νῦν μεῖναί τε καὶ ἀμυνομένους παρ' αὐτὴν τὴν ῥαχίαν σώζειν ἡμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὸ χωρίον.

Τοσαῦτα τοῦ Δημοσθένους παρακελευσαμένου οἱ Ἀθηναῖοι 11
ἐθάρσησάν τε μᾶλλον καὶ ἐπικαταβάντες ἐτάξαντο παρ' αὐτὴν τὴν θάλασσαν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἄραντες τῷ τε κατὰ γῆν στρατῷ προσέβαλλον τῷ τειχίσματι καὶ ταῖς ναυσὶν ἅμα οὔσαις τεσσαράκοντα καὶ τρισί· ναύαρχος δὲ αὐτῶν ἐπέπλει Θρασυμηλίδας ὁ Κρατησικλέους Σπαρτιάτης. προσέβαλλε δὲ ᾗπερ ὁ Δημοσθένης προσεδέχετο, καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν, ἔκ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης, ἠμύνοντο· οἱ δὲ κατ' ὀλίγας ναῦς διελόμενοι, διότι οὐκ ἦν πλείοσι προσχεῖν, καὶ ἀναπαύοντες ἐν τῷ μέρει τοὺς ἐπίπλους ἐποιοῦντο, προθυμίᾳ τε πάσῃ χρώμενοι καὶ παρακελευσμῷ, εἴ πως ὠσάμενοι ἕλοιεν τὸ τείχισμα. πάντων δὲ φανερώτατος Βρασίδας ἐγένετο. τριηραρχῶν γὰρ καὶ ὁρῶν τοῦ χωρίου χαλεποῦ ὄντος τοὺς τριηράρχους καὶ κυβερνήτας εἴ πη καὶ δοκοίη δυνατὸν εἶναι σχεῖν ἀποκνοῦντας καὶ φυλασσομένους τῶν νεῶν μὴ ξυντρίψωσιν, ἐβόα λέγων ὡς οὐκ εἰκὸς εἴη ξύλων φειδομένους τοὺς πολεμίους ἐν τῇ χώρᾳ περιδεῖν τεῖχος πεποιημένους, ἀλλὰ τάς τε σφετέρας ναῦς βιαζομένους τὴν ἀπόβασιν καταγνύναι ἐκέλευε, καὶ τοὺς ξυμμάχους μὴ ἀποκνῆσαι ἀντὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν τὰς ναῦς τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ παρόντι ἐπιδοῦναι, ὀκείλαντας δὲ καὶ παντὶ τρόπῳ ἀποβάντας τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τοῦ χωρίου κρατῆσαι. καὶ ὁ μὲν 12

ἢ ὁ *Κύρου*. Proxima Krueg. ad Dionys. p. 133. per attractionem dicta docet pro *ἐπισταμένους ὅτι ἡ ἀπόβασις οὐκ ἄν ποτε βιάζοιτο*. Deinde *ῥόθιον* est der Wellenschlag, Bloomf. the dashing surge, et *ῥαχία* auctore Schol. *πειρώδης τόπος, περὶ ὃν περιῤῥήγνυται ἡ θάλασσα καὶ ὁ κλύδων καὶ ἡ τῆς θαλάσσης ὁρμή*. Hanc aliud Scholion dicit verbi significationem apud Atticos esse; *οἱ δὲ Ἴωνες*, addit, *τὴν ἄμπωτιν καὶ τὴν ἀναχώρησιν τῆς θαλάττης*. Conf. Eustath. ad Od. 5. p. 1540, 27. Rom. Zonar. Hesych. Interpp. ad Herodot. 8, 129. Heyn. ad Virg. 10. Aen. 302. 303., qui poeta dixit *dorsum iniquum*, sed ille potius intelligens eine Sandbank. Bloomf. *ῥαχίαν* convertit the very surge of the beach.

11. *παρ' αὐτὴν τὴν θάλασσαν*] i. e. dicht am Meer. De verbis *φυλασσόμενος τῶν νεῶν* v. Matth. p. 657.

τούς τε ἄλλους τοιαῦτα ἐπέσπερχε καὶ τὸν ἑαυτοῦ κυβερνήτην ἀναγκάσας ὀκεῖλαι τὴν ναῦν ἐχώρει ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν· καὶ πειρώμενος ἀποβαίνει ἀνεκόπη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ τραυματισθεὶς πολλὰ ἐλειποψύχησέ τε καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν ἡ ἀσπὶς περιερρύη ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐξενεχθείσης αὐτῆς ἐς τὴν γῆν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνελόμενοι ὕστερον πρὸς τὸ τροπαῖον ἐχρήσαντο ὃ ἔστησαν τῆς προσβολῆς ταύτης. οἱ δ' ἄλλοι προὐθυμοῦντο μὲν ἀδύνατοι δ' ἦσαν ἀποβῆναι τῶν τε χωρίων χαλεπότητι καὶ τῶν Ἀθηναίων μενόντων καὶ οὐδὲν ὑποχωρούντων. ἐς τοῦτό τε περιέστη ἡ τύχη, ὥστε Ἀθηναίους μὲν ἐκ γῆς τε καὶ ταύτης Λακωνικῆς ἀμύνεσθαι ἐκείνους ἐπιπλέοντας, Λακεδαιμονίους δὲ ἐκ νεῶν τε καὶ ἐς τὴν ἑαυτῶν πολεμίαν οὖσαν ἐπ' Ἀθηναίους ἀποβαίνειν· ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐποίει τῆς δόξης ἐν τῷ τότε τοῖς μὲν ἠπειρώταις μάλιστα εἶναι καὶ τὰ πεζὰ κρατίστοις, τοῖς δὲ θαλασσίοις τε καὶ ταῖς ναυσὶ πλεῖστον προέχειν.

12. τοιαῦτα ἐπέσπερχε] i. e. mit solchen Worten feuerte er an, quasi sit τοιαῦτα λέγων. Vid. ibidem p. 774. a. Mox παρεξειρεσίαν veteres Grammatici intelligunt τὸν ἔξω τῆς εἰρεσίας τῆς νεὼς τόπον, καθ' ὃ μέρος οὐκέτι κώπαις κέχρηνται. Est igitur der Raum des Vorder- und Hinterschiffes. Hinc ap. Polyaen. 3, 11, 13. est ὑπὸ τὴν παρεξειρεσίαν ἑκατέρου τοίχου. In verbo ἀποβαίνειν conatus est, non actio. Mox pauci quidam libri ἐπῆει pro ἐποίει, male. Nam sensus hic est, quasi scripsisset: πολλὴν γὰρ δόξαν ἐποίει ἐν τῷ τότε τοῖς μὲν τὸ ἠπειρώτας μάλιστα εἶναι καὶ τὰ πεζὰ κρατίστους, τοῖς δὲ τὸ θαλασσίους τε εἶναι καὶ ταῖς ναυσὶ πλεῖστον προέχειν. Schoem. Obss. p. 21.: *plurimum gloriae suae* sive *maximam gloriae suae partem efficiebat Lacedaemoniis, quod erant terra optimi; Atheniensibus, quod mari*, h. e. Lacedaemoniorum eo tempore gloria in eo maxime posita erat, quod terra; Atheniensium, quod mari optimi erant. „Ἐπὶ πολὺ τῆς δόξης, ait, nihil aliud est nisi *magnam partem gloriae*. Et saepe ἐπὶ πολύ ita adhibetur, ut praepositio plane otiosa videatur.“ Bred.: so wunderbar wandte sich hier das Schicksal; denn sehr grosser Ruhm pries gerade in jener Zeit diese, die Spartaner, dass sie so ganz ausgezeichnet zu Lande wären und die tapfersten Fussheere besässen; jene, die Athener, dass sie des Meeres so erfahren und durch ihre Flotten bei weitem hervorragten. Tum vero qui putabantur terra fortissimi, mari pugnabant, in propriam terram conantes escendere; qui autem plerumque mari versarentur, illos terra arcebant. Tam incredibilem fortunae et rerum humanarum vicissitudinem Thuc. miratus haec verba adiecit. Minus recte hunc locum cepit Bau.: „Multum gloriae afferebat *tunc temporis* (non primo, non semper, sed in illa causa Pylia) illis et Atheniensibus, quod (nunc) essent continentis pugnatores et terrestri certamine potiores; his(Lacedaemoniis), quod essent (nunc, iam, in hac causa) navales et mari pollerent.“ Dum enim verbis ἐν τῷ τότε nimis angustum sensum tribuit, et τοῖς μέν ad Athenienses, τοῖς δέ ad Lacedaemonios refert, omnia turbat. Profecto non hoc voluit scriptor dicere, in illa causa Pylia Lacedaemonios navales et mari pollentes, at Athenienses tunc quidem maris propugnatores et terrestri pugna potiores visos esse; quippe nec Lacedaemonii mari vicerunt (imo victi sunt), neque uno successu famam, quam Bau. Atheniensibus hic tribui dicit, hi adepti sunt.

Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τῆς ὑστεραίας μέρος τι προσβολὰς ποιησάμενοι ἐπέπαυντο· καὶ τῇ τρίτῃ ἐπὶ ξύλα ἐς μηχανὰς παρέπεμψαν τῶν νεῶν τινας ἐς Ἀσίνην, ἐλπίζοντες τὸ κατὰ τὸν λιμένα τεῖχος ὕψος μὲν ἔχειν, ἀποβάσεως δὲ μάλιστα οὔσης ἐλεῖν μηχαναῖς. ἐν τούτῳ δὲ αἱ ἐκ τῆς Ζακύνθου νῆες τῶν Ἀθηναίων παραγίγνονται πεντήκοντα· προσεβοήθησαν γὰρ τῶν τε φρουρίδων τινὲς αὐτοῖς τῶν ἐκ Ναυπάκτου καὶ Χῖαι τέσσαρες. ὡς δὲ εἶδον τήν τε ἤπειρον ὁπλιτῶν περίπλεων τήν τε νῆσον, ἔν τε τῷ λιμένι οὔσας τὰς ναῦς καὶ οὐκ ἐκπλεούσας, ἀπορήσαντες ὅπη καθορμίσωνται, τότε μὲν ἐς Πρώτην τὴν νῆσον, ἣ οὐ πολὺ ἀπέχει ἐρῆμος οὖσα, ἔπλευσαν καὶ ηὐλίσαντο, τῇ δ' ὑστεραίᾳ παρασκευασάμενοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν ἀνήγοντο, ἢν μὲν ἀντεκπλεῖν ἐθέλωσι σφίσιν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν, εἰ δὲ 13

13. Ἀσίνη] Urbs Laconiae; erat et altera eademque antiquior urbs eius nominis in terra Dryopum ad austrum et orientem ab Argolide. v. Od. Muell. Dor. 1. p. 155. Novam Asinen Leak. Itin. Moreae Vol. 1. p. 443. putat sitam fuisse, ubi nunc vicus Saratza, 3¼ milliar. geogr. a Gallo promontorio, quod in antiquitate Acritas appellabatur. Mox μάλιστα Krueg. ad Dionys. p. 496. minus recte cum ἐλεῖν iungit, nam hoc dicit scriptor, murum intra portum altiorem quidem fuisse, quam eam muri partem extra portum, quam Brasida maxime duce tentaverant, sed ibi escensionis maiorem commoditatem fuisse, quum in illa parte extra portum maxima difficultas appellendi esset. Quare intra portum escensione facta rem machinis ligneis experiri volebant. Μάλιστα etc. significat: *quum ibi maxime* (magis quam ullo alio loco) litoris escendendi facultas esset. Deinde dedi πεντήκοντα ex Ven. Cl. pro vulgata τεσσαράκοντα, et illud Port. scribendum coniecerat, et Vall. *sexaginta* adeo naves nominat. Cap. 23. naves istae, postquam viginti accesserunt, septuaginta dicuntur fuisse, neque ibi ulla est scripturae varietas. Quadraginta Athenis profectae erant c. 2., quarum quidem quinque Demosthenes retinuit Pyli cap. 5., at harum duas remiserat c. 8., ut apud Zacynthum iam naves essent triginta septem. Atque quum accessissent quatuor Chiae et Naupacto nonnullae, necesse est, universarum numerum maiorem fuisse quadraginta.

ἢν μὲν ἀντεκπλεῖν ἐθέλωσι] Schol. putat apodosin abesse, ut in illis Homericis ἀλλ' εἰ μὲν δώσουσι γέρας — εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι. Vid. adn. ad 3, 3. At mihi Arn. locum ita recte intelligere videtur: παρασκευασάμενοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν ἀνήγοντο, ἢν μὲν ἀντεκπλεῖν ἐθέλωσι σφίσιν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν, ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ, εἰ δὲ μή, ὡς αὐτοὶ ἐπεσπλευσούμενοι ἐπὶ ναυμαχίαν ἐν τῷ ἐντὸς τοῦ λιμένος. Mox relativa sententia ἃ διενοήθησαν, ut fieri solet, per appositionem illustratur infinitivi φράξαι, ut 3, 12. 59. et infr. c. 125. Non aliter Latini, de quibus v. Matth. de Anacoluth. ap. Cic. p. 17. Interpp. ad Cic. de N. D. 2, 9. Dein οὐ μικρῷ Cl. Gr. Vulgo οὐ σμικρῷ. „Nobis σμικρῷ nimio Atticistarum studio elegantiae bis in Thucydidem irrepsisse videbatur 1, 1. p. 210.“ Popp. Utroque loco (hic et 7, 75.) μικρῷ recepi. „Si in describendo portu Pyli Thuc. in mente habuit sinum Navarini, exspectaveris eum plura dicturum fuisse de magnitudine eius, quam haec, quae semel posuit: λιμένι ὄντι οὐ μικρῷ, quum sinus Navarini amplior sit non solum quam omnes portus, qui tunc in Graecia erant, sed etiam quam magnus portus Syracusarum. Profecto qualis nunc est, prorsus dissimilis est com-

μή, ὡς αὐτοὶ ἐπεσπλευσούμενοι. καὶ οἱ μὲν οὔτε ἀντανήγοντο οὔτε ἃ διενοήθησαν φράξαι τοὺς ἔξπλους ἔτυχον ποιήσαντες, ἡσυχάζοντες δ' ἐν τῇ γῇ τάς τε ναῦς ἐπλήρουν καὶ παρεσκευάζοντο, ἢν ἐσπλέῃ τις, ὡς ἐν τῷ λιμένι ὄντι οὐ μικρῷ ναυ-
14 μαχήσοντες. οἱ δ' Ἀθηναῖοι γνόντες καθ' ἑκάτερον τὸν ἔξπλουν ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς, καὶ τὰς μὲν πλείους καὶ μετεώρους ἤδη τῶν νεῶν καὶ ἀντιπρώρους προσπεσόντες ἐς φυγὴν κατέστησαν, καὶ ἐπιδιώκοντες ὡς διὰ βραχέος ἔτρωσαν μὲν πολλάς, πέντε δὲ ἔλαβον, καὶ μίαν τούτων αὐτοῖς ἀνδράσι· ταῖς δὲ λοιπαῖς ἐν τῇ γῇ καταπεφευγυίαις ἐνέβαλλον. αἱ δὲ καὶ πληρούμεναι ἔτι πρὶν ἀνάγεσθαι ἐκόπτοντο· καί τινας καὶ ἀναδούμενοι κενὰς εἵλκον τῶν ἀνδρῶν ἐς φυγὴν ὡρμημένων. ἃ ὁρῶντες οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ περιαλγοῦντες τῷ πάθει, ὅτιπερ αὐτῶν οἱ ἄνδρες ἀπελαμβάνοντο ἐν τῇ νήσῳ, παρεβοήθουν, καὶ ἐπεσβαίνοντες ἐς τὴν θάλασσαν ξὺν τοῖς ὅπλοις ἀνθεῖλκον ἐπιλαμβανόμενοι τῶν νεῶν, καὶ ἐν τούτῳ κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἕκαστος ᾧ μή τινι καὶ αὐτὸς ἔργῳ παρῆν. ἐγένετό τε ὁ θόρυβος μέγας καὶ ἀντηλλαγμένος τοῦ ἑκατέρων τρόπου περὶ τὰς ναῦς· οἵ τε γὰρ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ προθυμίας καὶ ἐκπλήξεως ὡς εἰπεῖν ἄλλο οὐδὲν ἢ ἐκ γῆς ἐναυμάχουν, οἵ τε Ἀθηναῖοι κρατοῦντες καὶ βουλόμενοι τῇ παρούσῃ τύχῃ ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐπεξελθεῖν ἀπὸ νεῶν ἐπεζομάχουν. πολύν τε πόνον παρασχόντες ἀλλήλοις καὶ τραυματίσαντες διεκρίθησαν, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς κενὰς ναῦς πλὴν τῶν τὸ πρῶτον ληφθεισῶν διέσωσαν. καταστάντες δὲ

munibus portubus Graecorum, qui fere semper per manus hominum clausa artificialibus molibus ostia habebant, quum natura non satis praemuniti fuerunt." Arn. Dimidio fere minor portus Pyli fuisse existimandus est, si et id fuerit, quod nunc appellatur lacus Osmini Aga, et ex praesenti ambitu huius lacus magnitudinem aestimes.

14. *ὡς διὰ βραχέος*] Haec iungenda sunt cum *ἔτρωσαν πολλάς* etc., non cum *ἐπιδιώκοντες*. Hoc enim dicit, tanto maiorem numerum laesum esse navium, quo minus spatium effugiendi erat. Et *ἐν τῇ γῇ καταπεφευγυίαις* est die auf dem Lande ihre Zuflucht genommen hatten. Matth. p. 1142. init. male iungit *ἐν τῇ γῇ ἐνέβαλλον*. Vid. adn. ad 3, 71. Mox verba *καί τινας — εἵλκον* Thom. M. p. 50. habet, cuius citationem vulgo ad verba 2, 90. referunt. Infinitivus verbi *κεκωλῦσθαι* absolute sive impersonaliter positus est: es finde ein Hinderniss statt, es wolle mit der Sache nicht recht voran. Suppleri potest *τὰ πράγματα*, quod ipsum plene est 2, 8. Dein *ἔργῳ* est thätlich, nicht bloss als Zuschauer. Pro *ᾧ μή τινι* „malim *ᾧ μή τις*. Ita 2, 8. *ἐν τούτῳ τε κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἑκάστῳ τὰ πράγματα, ᾧ μή τις αὐτὸς παρέσται*, ob quae verba *ἑκάστῳ* hic quoque male coniicit Haack. Sed *ᾧ μή τινι* pro *ᾧτινι μή* nec per se placet, nec *ὅστις* praecedente *οὗτος* a Thucydide videtur usurpari potuisse." Popp. Tametsi *ἑκάστῳ* ideo probandum videtur, quia non se illi impeditos, sed res impeditas esse putabant. Quamquam *ἕκαστος* stare poterit, si *ἐδόκει* non impersonaliter accipias, ut sit *quisque putabat*. In proximis ordo verborum hic est: *ἐγένετό τε ὁ θόρυβος περὶ τὰς ναῦς μέγας καὶ ἀντηλλαγμένος τοῦ ἑκατέρων τρόπου*, quasi dicas ausgetauscht in Hinsicht der Art Beider zu fechten. De verbis *ἐκ γῆς ἐναυμάχουν* v. Matth. p. 1128.

ἑκάτεροι ἐς τὸ στρατόπεδον οἱ μὲν τροπαῖόν τε ἔστησαν καὶ νεκροὺς ἀπέδοσαν καὶ ναυαγίων ἐκράτησαν, καὶ τὴν νῆσον εὐθὺς περιέπλεον καὶ ἐν φυλακῇ εἶχον, ὡς τῶν ἀνδρῶν ἀπειλημμένων· οἱ δ' ἐν τῇ ἠπείρῳ Πελοποννήσιοι καὶ ἀπὸ πάντων ἤδη βεβοηθηκότες ἔμενον κατὰ χώραν ἐπὶ τῇ Πύλῳ.

Ἐς δὲ τὴν Σπάρτην ὡς ἠγγέλθη τὰ γεγενημένα περὶ Πύ- 15
λον, ἔδοξεν αὐτοῖς ὡς ἐπὶ ξυμφορᾷ μεγάλῃ τὰ τέλη καταβάντας ἐς τὸ στρατόπεδον βουλεύειν πρὸς τὸ χρῆμα ὁρῶντας ὅ,τι ἂν δοκῇ. καὶ ὡς εἶδον ἀδύνατον ὂν τιμωρεῖν τοῖς ἀνδράσι καὶ κινδυνεύειν οὐκ ἐβούλοντο ἢ ὑπὸ λιμοῦ τι παθεῖν αὐτοὺς ἢ ὑπὸ πλήθους βιασθέντας κρατηθῆναι, ἔδοξεν αὐτοῖς πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων, ἢν ἐθέλωσι, σπονδὰς ποιησαμένους τὰ περὶ Πύλον, ἀποστεῖλαι ἐς τὰς Ἀθήνας πρέσβεις περὶ ξυμβάσεως, καὶ τοὺς ἄνδρας ὡς τάχιστα πειρᾶσθαι κομίσασθαι. δεξαμένων δὲ τῶν στρατηγῶν τὸν λόγον ἐγίγνοντο σπονδαὶ τοι- 16
αίδε, Λακεδαιμονίους μὲν τὰς ναῦς ἐν αἷς ἐναυμάχησαν καὶ τὰς ἐν τῇ Λακωνικῇ πᾶσας ὅσαι ἦσαν μακραὶ παραδοῦναι κομίσαντας ἐς Πύλον Ἀθηναίοις, καὶ ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν τῷ τειχίσματι μήτε κατὰ γῆν μήτε κατὰ θάλασσαν, Ἀθηναίους δὲ τοῖς ἐν τῇ νήσῳ ἀνδράσι σῖτον ἑᾶν τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Λακεδαιμονίους ἐκπέμπειν

καὶ ἀπὸ πάντων] Schol. minus recte: *οἵ τε ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ οἱ ἀπὸ τῶν ἄλλων ξυμμάχων αὐτοῖς προσελθόντες νῦν*. Nam de aliis militibus, quam Peloponnesiis non loquitur. *Καί* est *etiam*, ab universa quoque Peloponneso, non solum parte eius, sc. remotiores quoque, qui antehac nondum advenerant, tunc aderant.

15. *τὰ τέλη*] i. e. Ephoros. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 123. adn. 4. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 103. Mox pro *πρὸς τὸ χρῆμα* plerique libri *παραχρῆμα*. Valla utrumque interpretatur. Schol. *πρὸς τὸ χρῆμα· πρὸς τὸ χρήσιμον καὶ τὸ κατεπεῖγον· δύο γάρ εἰσι λέξεις, τὸ παρὰ καὶ τὸ χρῆμα*. Fortasse legendum *τὸ παρὰ καὶ τὸ πρὸς τὸ χρῆμα*. Dindorfio *πρὸς τὸ χρῆμα* multo aptius exquisitiusque visum est, quamquam illud male factum dicit, quod Duk. *πρὸς τὸ χρῆμα βουλεύειν* coniunxit, quum ad *ὁρῶντας* deberet verba *πρὸς τὸ χρῆμα* referre. „Hoc modo, pergit, loquuti sunt Arist. Av. 1330. *ὅπως φρονίμως πρὸς ἀνδρ' ὁρῶν πτερώσεις*. Dionys. de C. V. p. 190. Schaef. *καὶ αὐτοῦ τε δὴ κατασκευάζουσιν οἱ ποιηταὶ καὶ λογογράφοι πρὸς χρῆμα ὁρῶντες οἰκεῖα καὶ δηλωτικὰ τῶν ὑποκειμένων τὰ ὀνόματα*, quae inepte convertit interpres Latinus *rem ipsam oculis subiicientes*. Articulo autem, quo Thuc. carere non potuit, illi recte non sunt usi." De verbis *τι παθεῖν αὐτούς* v. Matth. p. 1056. Mox pro *κρατηθῆναι* Cass. (in cuius marg. *γρ. κρατηθέντας*) Aug. Cl. It. Vat. Ven. et teste Bekk. m. *ἢ κρατηθῆναι*, quae scriptura Hermanno non displicebat. Sic sensus erit *ut aut fame aut a multitudine superati morerentur* (*παθεῖν τι*), *caperenturve*. Alii libri *κρατηθῆναι* sine *ἤ*. Valla interpretatur: *ut illi vel fame aliquid paterentur, vel a multitudine opprimerentur caperenturve*, quasi *βιασθῆναι ἢ κρατηθῆναι* legisset. Vulgo inepte *ἢ κρατηθέντας*, in quo si libri conspirarent, se interpretamentum deprehensurum esse profitetur Popp. Mox de verbis *σπονδὰς ποιησαμένους* v. Matth. p. 776. init. Denique ad *τὰ περὶ Πύλον* Schol. adnotavit *καλῶς ἡ προσθήκη· ἵνα νοήσωμεν, εἰς τὰ κατὰ Πύλον μόνα*.

τακτὸν καὶ μεμαγμένον, δύο χοίνικας ἑκάστῳ Ἀττικὰς ἀλφίτων καὶ δύο κοτύλας οἴνου καὶ κρέας, θεράποντι δὲ τούτων ἡμίσεα· ταῦτα δὲ ὁρώντων τῶν Ἀθηναίων ἐσπέμπειν καὶ πλοῖον μηδὲν ἐσπλεῖν λάθρα· φυλάσσειν δὲ καὶ τὴν νῆσον Ἀθηναίους μηδὲν ἧσσον ὅσα μὴ ἀποβαίνοντας, καὶ ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν τῷ Πελοποννησίων στρατῷ μήτε κατὰ γῆν μήτε κατὰ θάλασσαν. ὅ,τι δ' ἂν τούτων παραβαίνωσιν ἑκάτεροι καὶ ὁτιοῦν, τότε λελύσθαι τὰς σπονδάς. ἐσπεῖσθαι δὲ αὐτὰς μέχρι οὗ ἐπανέλθωσιν οἱ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν Λακεδαιμονίων πρέσβεις· ἀποστεῖλαι δὲ αὐτοὺς τριήρει Ἀθηναίους καὶ πάλιν κομίσαι. ἐλθόντων δὲ τάς τε σπονδὰς λελύσθαι ταύτας καὶ τὰς ναῦς ἀποδοῦναι Ἀθηναίους ὁμοίας οἵασπερ ἂν παραλάβωσιν. αἱ μὲν σπονδαὶ ἐπὶ τούτοις ἐγένοντο, καὶ αἱ νῆες παρεδόθησαν οὖσαι περὶ ἑξήκοντα, καὶ οἱ πρέσβεις ἀπεστάλησαν. ἀφικόμενοι δὲ ἐς τὰς Ἀθήνας ἔλεξαν τοιάδε.

17 Ἔπεμψαν ἡμᾶς Λακεδαιμόνιοι, ὦ Ἀθηναῖοι, περὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἀνδρῶν πράξοντας ὅ,τι ἂν ὑμῖν τε ὠφέλιμον ὂν τὸ αὐτὸ πείθωμεν καὶ ἡμῖν ἐς τὴν ξυμφορὰν ὡς ἐκ τῶν παρόντων

16. σῖτον — μεμαγμένον] sive μᾶζαν, Gerstenbrod. Ἄλφιτα enim modo significat Gerstengraupen, modo panis quoddam genus inde factum. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 106. At ἄρτος est panis triticeus, ut ex Xen. Oecon. 8, 9. Arn. docuit. Quod autem Thuc. dicit δύο χοίνικας ἀλφίτων, id sine dubio de binis in diem accipiendum est. Vulgo una χοῖνιξ in diurnum alimentum hominis sufficere credebatur. Vid. Perizon. ad Aelian. V. H. 1, 26. De v. κοτύλη v. ad 7, 87." Duk. Adde Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 99. Duae choenices farinae hordeaceae Spartanis in syssitiis solito attributae sunt, ut singulae tantum cotylae vini. Id ex Herodot. 6, 57. monstrat Arn., addens singulas choenices farinae hordeaceae servorum portionem fuisse et Polybii aetate milites Romanos singulas choenices et ipsos accepisse, sed eas triticeae farinae. Mox ὅσα μὴ ἀποβαίνοντας idem est, quod ὅσα φυλάσσειν ἐδύναντο οὐκ ἀποβαίνοντες. Et ὅ, τι δ' ἂν — καὶ ὁτιοῦν recte H. Steph. interpretatur: *quidquid autem horum vel tantillum* etc. Parum apte cum his Popp. confert 5, 18. εἰ δέ τι ἀμνημονοῦσιν ὁποτεροιοῦν καὶ ὅτου πέρι, quia ὅτου πέρι aliud est, quam ὁτουοῦν πέρι. Porro „proprie scribendum erat τοῦτο λύειν τὰς σπονδάς, sed haec levis sententiae immutatio neminem paulo doctiorem offendet." Popp. Princeps eius legationis Archeptolemus erat, teste Aristoph. Equ. 794. Br. Ad hanc legationem spectant etiam dicta a Dionysio p. 843.

17. ὡς ἐκ τῶν παρόντων] i. e. so gut es in der jetzigen Lage der Dinge geschehen konnte. Vid. Vig. p. 570. Paulo post οὐ μηκυνοῦμεν non est dictum pro οὐ ποιήσομεν, quod aliquis existimet, quia praecessit μακροτέρους. Nam sensus hic est: τοὺς δὲ λόγους μακροτέρους ὄντας οὐ μηκυνοῦμεν παρὰ τὸ etc., wir werden unsere Reden verlängern, nicht gegen unsere Gewohnheit, sondern weil es bei uns heimische Sitte ist, nicht viele Worte zu machen, wo eine kurze Rede genügt, mehr aber zu sagen, wo die Umstände gebieten, etwas Nützliches durch Worte zu erinnern, um das Erforderliche in der Handlung auszuführen. „Lacedaemoniorum in loquendo brevitas a ceteris Graecis, ut videtur, supra quam verum erat aucta est, et nonnunquam

κόσμον μάλιστα μέλλῃ οἴσειν. τοὺς δὲ λόγους μακροτέρους οὐ παρὰ τὸ εἰωθὸς μηκυνοῦμεν, ἀλλ' ἐπιχώριον ὂν ἡμῖν οὗ μὲν βραχεῖς ἀρκῶσι μὴ πολλοῖς χρῆσθαι, πλείοσι δὲ ἐν ᾧ ἂν καιρὸς ᾖ διδάσκοντάς τι τῶν προὔργου λόγοις τὸ δέον πράσσειν. λάβετε δὲ αὐτοὺς μὴ πολεμίως μηδ' ὡς ἀξύνετοι διδασκόμενοι, ὑπόμνησιν δὲ τοῦ καλῶς βουλεύσασθαι πρὸς εἰδότας ἡγησάμενοι. ὑμῖν γὰρ εὐτυχίαν τὴν παροῦσαν ἔξεστι καλῶς θέσθαι, ἔχουσι μὲν ὧν κρατεῖτε, προσλαβοῦσι δὲ τιμὴν καὶ δόξαν, καὶ μὴ παθεῖν ὅπερ οἱ ἀήθως τι ἀγαθὸν λαμβάνοντες τῶν ἀνθρώπων· ἀεὶ γὰρ τοῦ πλέονος ἐλπίδι ὀρέγονται διὰ τὸ καὶ τὰ παρόντα ἀδοκήτως εὐτυχῆσαι. οἷς δὲ πλεῖσται μεταβολαὶ ἐπ' ἀμφότερα ξυμβεβήκασι, δίκαιοί εἰσι καὶ ἀπιστότατοι εἶναι ταῖς εὐπραγίαις. ὃ τῇ τε ὑμετέρᾳ πόλει δι' ἐμπειρίαν καὶ ἡμῖν μάλιστ' ἂν ἐκ τοῦ εἰκότος προσείη. γνῶτε δὲ καὶ ἐς τὰς ἡμε- 18
τέρας νῦν ξυμφορὰς ἀπιδόντες, οἵτινες ἀξίωμα μέγιστον τῶν Ἑλλήνων ἔχοντες ἥκομεν παρ' ὑμᾶς πρότερον αὐτοὶ κυριώτεροι νομίζοντες εἶναι δοῦναι ἐφ' ἃ νῦν ἀφιγμένοι ὑμᾶς αἰτούμεθα. καίτοι οὔτε δυνάμεως ἐνδεία ἐπάθομεν αὐτὸ οὔτε μείζονος προσγενομένης ὑβρίσαντες, ἀπὸ δὲ τῶν ἀεὶ ὑπαρχόντων γνώμῃ σφαλέντες, ἐν ᾧ πᾶσι τὸ αὐτὸ ὁμοίως ὑπάρχει. ὥστε οὐκ εἰκὸς ὑμᾶς διὰ τὴν παροῦσαν νῦν ῥώμην πόλεώς τε καὶ τῶν προσγεγενημένων καὶ τὸ τῆς τύχης οἴεσθαι ἀεὶ μεθ' ὑμῶν ἕσεσθαι. σωφρόνων δὲ ἀνδρῶν οἵτινες τἀγαθὰ ἐς ἀμφίβολον ἀσφαλῶς ἔθεντο, καὶ ταῖς ξυμφοραῖς οἱ αὐτοὶ εὐξυνετώτερον ἂν προσφέροιντο, τόν τε πόλεμον νομίσωσι μὴ καθ' ὅσον ἄν τις αὐτοῦ

ridebatur, id quod apparet ex narratiuncula Herodoti 3, 46." Arn. Mox Dissen. Disquis. Philol. p. 19. emendat οὗ μὲν ἂν βραχεῖς ἀρκῶσι. At pronomini relativo interdum a Thucydide coniunctivum sine ἄν addi, docet Matth. p. 1025. adn. 2. Buttm. ad Plat. 4. Diall. p. 172. 219. Sic 3, 43. ἦν τινα τύχητε est et mox c. 18. οἵτινες τὸν πόλεμον νομίσωσι etc. 7, 77. ἐν ᾧ ἀναγκασθῇ etc.

καὶ μὴ παθεῖν ὅπερ] Schol. ἀεὶ γὰρ ὀρέγονται τοῦ πλείονος ἐλπίζοντες αὐτοῦ τεύξεσθαι. προσυπακοῦσαι δὲ δεῖ ἔξωθεν τό· „καὶ διὰ τοῦτο ἐκπίπτουσι τῆς εὐτυχίας."

18. ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων] i. e. getäuscht in den Ansichten, die wir von den uns *zu Gebote stehenden Streitkräften* hernahmen, ut 2, 62. γνώμῃ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων πιστεύει, er verlässt sich auf eine Berechnung seiner materiellen Hülfsmittel. Ceterum γνώμῃ σφαλέντες minus consueta structura est, quam γνώμης σφαλέντες, „sed etiam dativus cum levi sententiae immutatione verbo recte adiungitur, velut ab Herodot. 7, 9." Popp.

σωφρόνων — οἵτινες — ἔθεντο — νομίσωσι] In his verbis inest commixtio duarum loquutionum: σωφρόνων ἀνδρῶν ἐστὶ θέσθαι καὶ νομίζειν, vel σώφρονες ἄνδρες εἰσὶν οἵτινες ἔθεντο νομίσωσί τε. Ubi simul, ut fieri solet, transitus factus est ab indicativo in coniunctivum, ut contra interdum transitus fit ex coniunctivo in indicativum. Vid. de h. l. Matth. p. 1303. Schoem. Obss. p. 16 sqq., qui ita convertit: *Hi sapientes sunt et in adversis rebus prudentissime se gerunt, qui res secundas propter ambiguam fortunam in tuto collocant, bellumque arbitrantur non suo,*

μέρος βούληται μεταχειρίζειν, τούτῳ ξυνεῖναι, ἀλλ' ὡς ἂν αἱ τύχαι αὐτῶν ἡγήσωνται. καὶ ἐλάχιστ' ἂν οἱ τοιοῦτοι πταίοντες διὰ τὸ μὴ τῷ ὀρθουμένῳ αὐτοῦ πιστεύοντες ἐπαίρεσθαι ἐν τῷ εὐτυχεῖν ἂν μάλιστα καταλύοιντο. ὃ νῦν ὑμῖν, ὦ Ἀθηναῖοι, καλῶς ἔχει πρὸς ἡμᾶς πρᾶξαι, καὶ μήποτε ὕστερον, ἢν ἄρα μὴ πειθόμενοι σφαλῆτε, ἃ πολλὰ ἐνδέχεται, νομισθῆναι τύχῃ καὶ τὰ νῦν προχωρήσαντα κρατῆσαι, ἐξὸν ἀκίνδυνον δόκησιν
19 ἰσχύος καὶ ξυνέσεως ἐς τὸ ἔπειτα καταλιπεῖν. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑμᾶς προκαλοῦνται ἐς σπονδὰς καὶ διάλυσιν πολέμου, διδόντες μὲν εἰρήνην καὶ ξυμμαχίαν καὶἄλλην φιλίαν πολλὴν καὶ οἰκειότητα ἐς ἀλλήλους ὑπάρχειν, ἀνταιτοῦντες δὲ τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἄνδρας, καὶ ἄμεινον ἡγούμενοι ἀμφοτέροις μὴ διακινδυνεύεσθαι, εἴτε βίᾳ διαφύγοιεν παρατυχούσης τινὸς σωτηρίας εἴτε καὶ ἐκπολιορκηθέντες μᾶλλον ἂν χειρωθεῖεν. νομίζομέν τε τὰς μεγάλας ἔχθρας μάλιστ' ἂν διαλύεσθαι βεβαίως, οὐκ ἢν ἀνταμυνόμενός τις καὶ ἐπικρατήσας τὰ πλέω τοῦ πολέμου κατ' ἀνάγκην ὅρκοις ἐγκαταλαμβάνων μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ξυμβῇ, ἀλλ' ἢν παρὸν τὸ αὐτὸ δρᾶσαι πρὸς τὸ ἐπιεικὲς, καὶ ἀρετῇ αὐτὸ νικήσας παρὰ

sed fortunae arbitrio administrari. Atque iidem etiam minime labuntur, et quum fortunae diffisi successibus non efferantur, in bona maxime fortuna bellum component. Schol. σάφρονές εἰσιν, οἵτινες οἴονται τὰ ἐκ τῶν πολέμων μὴ κατὰ προαίρεσιν ἡμετέραν ἀποβαίνειν, ἀλλὰ κατὰ τύχην. Verba καὶ ταῖς ξυμφοραῖς — ἂν προσφέροιντο per parenthesin interponuntur et arto quodam nexu continentur cum verbis καὶ ἐλάχιστ' ἂν οἱ τοιοῦτοι πταίοντες — μάλιστα καταλύοιντο. Pro αὐτῶν ἡγήσωνται Bred. αὐτῷ (τῷ πολέμῳ) ἡγ. coniicit. Pluralem aut ad ἄνδρες, qui subiectum orationis sunt, aut ad partes belli, quae in collectivo ὅσον ἂν μέρος insunt, Popp. refert. Firmamentum tamen aliquod Bredovii coniecturae inde oriri existimat, quod mox αὐτοῦ rursus ad bellum spectet. Porro τὸ ὀρθούμενον, ait Schol., τὴν εὐπραγίαν λέγει. Et καταλύοιντο est ἀναπαύοιντο. Et ὃ νῦν ὑμῖν etc. est: τὸ ἐν εὐπραγίᾳ καταλύσασθαι καὶ τὸ ἀποθέσθαι τὸν πόλεμον.

19. τοὺς ἐκ τῆς νήσου] i. e. τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ἐκ τῆς νήσου, *vicissim poscimus, ut ex insula nobis reddantur, qui ibi inclusi tenentur.* Et μᾶλλον χειρωθεῖεν (ubi μᾶλλον est *magis*, non *potius*), significat eos, qui non tantum sint inclusi, sed reapse capti.

τὸ αὐτὸ δρᾶσαι — αὐτὸ νικήσας] Exspectaveris τοῦτο δρᾶσαι vel ob Scholiastae verba αὐτὸ τοῦτο δρ. Mox αὐτὸ νικήσας Cass. (in quo rec. man. *ν* adscripsit). Aug. Cl. F. Pal. It. Vat. Reg. (G.) E. Vind. Mosqu. m. Dan. [Laur. Ven. X. sive Marc. *a.* c. Parm. Arn.] Vulgo αὐτός. H. Gr. D. I. αὐτόν. Αὐτὸ refer ad τὸ παρεῖναι τοῦτο δρᾶσαι i. e. τὸ δύνασθαι μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ξυμβῆναι. Popp. Ita sensus erit indem er die Sucht unterdrückt, einen unbilligen Frieden zu machen. Bloomf. et Arn. legunt αὐτόν sc. τὸν ἐχθρόν. Mihi nulla verborum scriptoris mutatio necessaria videtur. Τὸ αὐτό intellige τὸ ξυμβῆναι, quod proxime praecessit. Structura haec est: παρὸν τὸ ξυμβῆναι πρὸς τὸ ἐπιεικές, *quum possit pacem componere aequo modo.* Itaque comma ponendum est post ἐπιεικές. In verbis autem αὐτὸ νικήσας pronomen redit ad sententiam τὸ αὐτὸ δρᾶσαι πρὸς τὸ ἐπιεικές i. e. ξυμβῆναι πρὸς τὸ ἐπιεικές. Sensus autem illorum verborum hic est: *animum virtute inductus ad pacem aequo modo componendam.* Etenim νικήσας praegnanti vi praeditum idem est, quod τῷ νικᾶν ἑαυτὸν δράσας, ἐπιτελέσας τὸ ξυμβῆναι etc., quasi dicas es über sich erlangend, einen Frieden auf billige Bedingungen zu schliessen. Conf. Soph. Oed. C. 1206. Herm. βαρεῖαν ἡδονὴν νικᾶτέ με i. e. χάριν βαρεῖαν χαρίζεσθαί με ἀναγκάζετε νικῶντες. Ut porro προσεδέχετο passivo sensu accipiamus, vix necesse fuerit, quum accusativus αὐτόν sc. τὸν ἐχθρόν tam perspicue supplendus sit post ἐγκαταλαμβάνων, ut nulla difficultas esse videatur in προσεδέχετο referendo ad substantivum tam distincte intellectum et tam necessarium, ut Arn. adnotavit.

ἃ προσεδέχετο μετρίως ξυναλλαγῇ. ὀφείλων γὰρ ἤδη ὁ ἐναντίος μὴ ἀνταμύνεσθαι ὡς βιασθείς, ἀλλ' ἀνταποδοῦναι ἀρετήν, ἑτοιμότερός ἐστιν αἰσχύνῃ ἐμμένειν οἷς ξυνέθετο. καὶ μᾶλλον πρὸς τοὺς μειζόνως ἐχθροὺς τοῦτο δρῶσιν οἱ ἄνθρωποι ἢ πρὸς τοὺς τὰ μέτρια διενεχθέντας· πεφύκασί τε τοῖς μὲν ἑκουσίως ἐνδοῦσιν ἀνθησσᾶσθαι μεθ' ἡδονῆς, πρὸς δὲ τὰ ὑπεραυχοῦντα καὶ παρὰ γνώμην διακινδυνεύειν. ἡμῖν δὲ καλῶς, εἴπερ ποτέ, ἔχει 20
ἀμφοτέροις ἡ ξυναλλαγή, πρίν τι ἀνήκεστον διὰ μέσου γενόμενον ἡμᾶς καταλαβεῖν, ἐν ᾧ ἀνάγκη αἰδιον ὑμῖν ἔχθραν πρὸς τῇ κοινῇ καὶ ἰδίαν ἔχειν, ὑμᾶς δὲ στερηθῆναι ὧν νῦν προκαλούμεθα. ἔτι δ' ὄντων ἀκρίτων καὶ ὑμῖν μὲν δόξης καὶ ἡμε-

μειζόνως ἐχθρούς] Anecdd. Bekk. 1. p. 107. μειζόνως ἀντὶ τοῦ μείζον. Θουκ. τετάρτῳ. v. Elmsl. ad Eur. Heracl. 544. Et τοῦτο δρῶσιν est ἀνταμύνονται. Mox Anecdd. eadem l. p. 126. citant τοῖς ἑκοῦσιν ἐνδοῦσιν. v. Lobeck. ad Phryn. p. 6. Porro ἀνθησσᾶσθαι solenne verbum est ad significandam amicorum voluntati cessionem. Vid. Lobeck. ad Soph. Ai. 1340., quocum interpretor: *libenter et ipsi vicissim cedunt.* Alibi ἡσσᾶσθαι construitur cum genitivo: hic structuram sequitur verborum ἐνδιδόναι, εἴκειν, ὑπείκειν, quemadmodum vicissim νικᾶσθαι nonnunquam cum genitivo construitur. Vid. Popp. 1, 1. p. 126. De locutione παρὰ γνώμην v. adn. ad 1, 70. Heilm.: ein Feind wird unter diesen Umständen das Aeusserste wagen, wenn ihm auch seine Vernunft Unmöglichkeiten zeigt.

20. πρὸς τῇ κοινῇ] Schol. νῦν μὲν κοινὴν ἔχομεν Πελοποννήσιοι πάντες πρὸς ὑμᾶς ἔχθραν· εἰ δὲ μὴ εἴξετε τοῖς λόγοις ἡμῶν, καὶ ἰδίᾳ Λακεδαιμόνιοι ἐχθροὶ ὑμῶν ἐσόμεθα. At Arn. haec melius ad unos Spartanos sive Dorienses, non omnes Lacedaemonios refert: „odio non solum eritis nationi nostrae propter vulnus tam grave ei inflictum, sed singulis in natione nostra, quandoquidem tam multi nostrum per vos, si inexorabiles manseritis, consanguineos perdituri sunt. Dorienses enim nobiles proprium damnum passuri erant amittendo tam multos gentilium et propinquorum cognatorumque suorum et affinium. V. Thuc. 5, 15."

ὧν προκαλούμεθα] Schol. εἰρήνης. Adde: et iis privabimini, quae ex pace sequuntur tum in Graecorum commodum tum in vestrum honorem, amicitia Spartanorum etc.

ὄντων ἀκρίτων] Schol. ἔτι δὲ ὄντων ἀδιακρίτων καὶ ἀμφιβόλων τῶν πραγμάτων τῶν κατὰ τὴν Σφακτηρίαν, εἴτε ἁλίσκονται οἱ ἄνδρες εἴτε διαφεύγουσι, καὶ ὑμῖν μὲν δόξης προσγινομένης καὶ φιλίας παρ' ἡμῶν, ἐὰν σπεισώμεθα ὥσπερ νῦν ἔχομεν, ἡμῖν δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις, πρὶν αἴσχους τινος πειραθῆναι (ἀντὶ τοῦ πρὶν ἁλῶναι τοὺς ἄνδρας), τῆς συμφορᾶς μετρίως κατατιθεμένης, διαλλαγῶμεν. Ubi κατατιθεμένης etc. est *rebus nostris adversis per modicas tum cessiones nostras tum vestras postulationes compositis.* Nam ut κατατίθεσθαι ξυμ-

τέρας φιλίας προσγιγνομένης, ἡμῖν δὲ πρὸ αἰσχροῦ τινος ξυμφορᾶς μετρίως κατατιθεμένης, διαλλαγῶμεν, καὶ αὐτοί τε ἀντὶ πολέμου εἰρήνην ἑλώμεθα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἀνάπαυσιν κακῶν ποιήσωμεν· οἳ καὶ ἐν τούτῳ ὑμᾶς αἰτιωτέρους ἡγήσονται. πολεμοῦνται μὲν γὰρ ἀσαφῶς ὁποτέρων ἀρξάντων· καταλύσεως δὲ γιγνομένης, ἧς νῦν ὑμεῖς τὸ πλέον κύριοί ἐστε, τὴν χάριν ὑμῖν προσθήσουσιν. ἤν τε γνῶτε, Λακεδαιμονίοις ἔξεστιν ὑμῖν φίλους γενέσθαι βεβαίως, αὐτῶν τε προκαλεσαμένων, χαρισαμένοις τε μᾶλλον ἢ βιασαμένοις. καὶ ἐν τούτῳ τὰ ἐνόντα ἀγαθὰ σκοπεῖτε ὅσα εἰκὸς εἶναι· ἡμῶν γὰρ καὶ ὑμῶν ταὐτὰ λεγόντων τό γε ἄλλο Ἑλληνικὸν ἴστε ὅτι ὑποδεέστερον ὂν τὰ μέγιστα τιμήσει.

21 Οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τοσαῦτα εἶπον, νομίζοντες τοὺς Ἀθηναίους ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ σπονδῶν μὲν ἐπιθυμεῖν, σφῶν δὲ ἐναντιουμένων κωλύεσθαι, διδομένης δὲ εἰρήνης ἀσμένως δέξεσθαί τε καὶ τοὺς ἄνδρας ἀποδώσειν. οἱ δὲ τὰς μὲν σπονδάς, ἔχοντες τοὺς ἄνδρας ἐν τῇ νήσῳ, ἤδη σφίσιν ἐνόμιζον ἑτοίμους εἶναι ὁπόταν βούλωνται ποιεῖσθαι πρὸς αὐτούς, τοῦ δὲ πλέονος ὠρέγοντο. μάλιστα δὲ αὐτοὺς ἐνῆγε Κλέων ὁ Κλεαινέτου, ἀνὴρ δημαγωγὸς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὢν καὶ τῷ πλήθει πιθανώτατος· καὶ ἔπεισεν ἀποκρίνασθαι ὡς χρὴ τὰ μὲν ὅπλα καὶ σφᾶς αὐτοὺς τοὺς ἐν τῇ νήσῳ παραδόντας πρῶτον κομισθῆναι Ἀθήναζε, ἐλθόντων δὲ ἀποδόντας Λακεδαιμονίους Νίσαιαν καὶ Πηγὰς καὶ Τροιζῆνα καὶ Ἀχαΐαν, ἃ οὐ πολέμῳ ἔλαβον ἀλλ' ἀπὸ τῆς προτέρας ξυμβάσεως Ἀθηναίων ξυγχωρησάντων κατὰ ξυμφορὰς καὶ ἐν τῷ τότε δεομένων τι μᾶλλον σπονδῶν, κομίσασθαι τοὺς ἄνδρας καὶ σπονδὰς ποιήσασθαι

φοράν esse possit *infligere*, *irrogare infortunium*, sic tamen non πρὸ αἰσχροῦ τινος dicendum erat, sed ἄνευ αἰσχροῦ τινος. Et exemplum, quod probandae significationis causa, quam modo memoravi, Arn. attulit, Xen. Venat. 10, 8. εἰς τοῦτον τὴν ὀργὴν καιέσθαι significare videtur: an diesem liess er seinen Zorn ausgehen (quasi dicas *in hoc iram deposuit* i. e. iram explevit). De verbis ὁποτέρων ἀρξάντων v. Matth. p. 1118. Paulo post ἡμῶν — καὶ ὑμῶν genitivi absoluti sunt, pro accusativis, quos sequens verbum postulat. Denique τὰ μέγιστα τιμήσει idem est, ac si dixisset (ut verbis Livii 36, 30. dicam), *quodcunque egerimus, ratum civitates Graecae habiturae sunt.* Euphemismum subesse recte observavit Bloomf. pro *domini erimus Graecorum nostro arbitrio obnoxiorum.* Verum ita sine illo euphemismo Spartanis palam loqui non licitum erat propter socios liberos, qui se Graeciae liberatores, ut profitebantur, ultro sequerentur.

21. δημαγωγός] De vi huius nominis Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 25, 15. agit. Deinde alias Graeci dicunt (ut Suidas docet) πιθανοὺς τοὺς εὐπειθεῖς, at hic πιθανώτατος est, ut ait Photius, ὁ πείθων τοὺς ἄλλους, non secus atque alibi (ut item Suidas monet), φοβερούς a communi usu recedens Thuc. dixit τοὺς φοβουμένους. Vid. Albert. in Miscc. Crit. p. 285.

ἀπὸ τῆς προτέρας ξυμβάσεως] vid. 1, 115.

ὁπόσον ἂν δοκῇ χρόνον ἀμφοτέροις. οἱ δὲ πρὸς μὲν τὴν ἀπό- 22
κρισιν οὐδὲν ἀντεῖπον, ξυνέδρους δὲ σφίσιν ἐκέλευον ἑλέσθαι οἵτινες λέγοντες καὶ ἀκούοντες περὶ ἑκάστου ξυμβήσονται κατὰ ἡσυχίαν ὅ,τι ἂν πείθωσιν ἀλλήλους. Κλέων δὲ ἐνταῦθα δὴ πολὺς ἐνέκειτο, λέγων γιγνώσκειν μὲν καὶ πρότερον οὐδὲν ἐν νῷ ἔχοντας δίκαιον αὐτούς, σαφὲς δ' εἶναι καὶ νῦν, οἵτινες τῷ μὲν πλήθει οὐδὲν ἐθέλουσιν εἰπεῖν, ὀλίγοις δὲ ἀνδράσι ξύνεδροι βούλονται γίγνεσθαι· ἀλλὰ εἴ τι ὑγιὲς διανοοῦνται, λέγειν ἐκέλευσεν ἅπασιν. ὁρῶντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι οὔτε σφίσιν οἷόν τε ὂν ἐν πλήθει εἰπεῖν, εἴ τι καὶ ὑπὸ τῆς ξυμφορᾶς ἐδόκει αὐτοῖς ξυγχωρεῖν, μὴ ἐς τοὺς ξυμμάχους διαβληθῶσιν εἰπόντες καὶ οὐ τυχόντες, οὔτε τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ μετρίοις ποιήσοντας ἃ προὐκαλοῦντο, ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἄπρακτοι. ἀφι- 23
κομένων δὲ αὐτῶν διελύοντο εὐθὺς αἱ σπονδαὶ αἱ περὶ Πύλον, καὶ τὰς ναῦς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπῄτουν, καθάπερ ξυνέκειτο· οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐγκλήματα ἔχοντες ἐπιδρομήν τε τῷ τειχίσματι παράσπονδον καὶ ἄλλα οὐκ ἀξιόλογα δοκοῦντα εἶναι οὐκ ἀπεδίδοσαν, ἰσχυριζόμενοι ὅτι δὴ εἴρητο, ἐὰν καὶ ὁτιοῦν παραβαθῇ, λελύσθαι τὰς σπονδάς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀντέλεγόν τε καὶ ἀδίκημα ἐπικαλέσαντες τὸ τῶν νεῶν ἀπελθόντες ἐς πόλεμον καθίσταντο. καὶ τὰ περὶ Πύλον ὑπ' ἀμφοτέρων κατὰ κράτος ἐπολεμεῖτο, Ἀθηναῖοι μὲν δυοῖν ἐναντίαιν ἀεὶ τὴν νῆσον περιπλέοντες τῆς ἡμέρας, τῆς δὲ νυκτὸς καὶ ἅπασαι περιώρμουν, πλὴν τὰ πρὸς τὸ πέλαγος, ὁπότε ἄνεμος εἴη· καὶ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν αὐτοῖς εἴκοσι νῆες ἀφίκοντο ἐς τὴν φυλακήν, ὥστε αἱ πᾶσαι ἑβδομήκοντα ἐγένοντο· Πελοποννήσιοι δὲ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατοπεδευόμενοι, καὶ προσβολὰς ποιούμενοι τῷ τείχει, σκοποῦντες καιρὸν εἴ τις παραπέσοι ὥστε τοὺς ἄνδρας σῶσαι.

Ἐν τούτῳ δὲ οἱ ἐν τῇ Σικελίᾳ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι 24
πρὸς ταῖς ἐν Μεσσήνῃ φρουρούσαις νανσὶ τὸ ἄλλο ναυτικὸν ᾧ παρεσκευάζοντο προσκομίσαντες τὸν πόλεμον ἐποιοῦντο ἐκ τῆς Μεσσήνης. καὶ μάλιστα ἐνῆγον οἱ Λοκροὶ τῶν Ῥηγίνων κατὰ

22. ξύνεδροι] v. Od. Muell. Dor. 2. p. 187 sq. Mox „futurum simplex ξυμβήσονται est pro futuri periphrastici tempore imperfecto, ut 8, 1. οἵτινες προβουλεύσουσι, ubi pronomen relativum item structuram particulae ὅπως sequitur.“ Popp. De locutione πολὺς ἐνέκειτο agunt Schaef. Appar. Cr. Demosth. Vol. 2. p. 203. Wessel. ad Diod. 16, 85. Wyttenb. ad Plut. Moral. 1. p. 267. sic Sallust. Jug. 84. *multus instabat.* Mox in libris inepte εἴτε καί, quum οὔτε — οὔτε inter se respondeant. Emendavit Popp.

23. Ἀθηναῖοι μὲν — Πελοποννήσιοι δέ] Saepissime participium in nominativo ponitur, ita ut scriptor verbum ei accommodatum vel praecessisse putet, ut hic, vel subiicere in mente habeat, pro quo deinde structura mutata aliud dictionis genus infertur. Itaque h. l. structuram ita continuavit, quasi antea scripsisset τὰ περὶ Πύλον ἀμφότεροι κατὰ κράτος ἐπολέμουν. Mox περιορμεῖν, ut ait Pollux 1, 122., est τὸ ἐν κύκλῳ περιπλεῖν νῆσον καὶ προσκαθῆσθαι πολιορκητικῶς νήσῳ ἀπὸ νεῶν.

ἔχθραν· καὶ αὐτοὶ δέ ἐσβεβλήκεσαν πανδημεὶ ἐς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ ναυμαχίας ἀποπειρᾶσθαι ἐβούλοντο, ὁρῶντες τοῖς Ἀθηναίοις τὰς μὲν παρούσας ὀλίγας ναῦς, ταῖς δὲ πλείοσι καὶ μελλούσαις ἥξειν πυνθανόμενοι τὴν νῆσον πολιορκεῖσθαι. εἰ γὰρ κρατήσειαν τῷ ναυτικῷ, τὸ Ῥήγιον ἤλπιζον πεζῇ τε καὶ ναυσὶν ἐφορμοῦντες ῥᾳδίως χειρώσασθαι, καὶ ἤδη σφῶν ἰσχυρὰ τὰ πράγματα γίγνεσθαι· ξύνεγγυς γὰρ κειμένου τοῦ τε Ῥηγίου ἀκρωτηρίου τῆς Ἰταλίας τῆς τε Μεσσήνης τῆς Σικελίας, τοῖς Ἀθηναίοις τε οὐκ ἂν εἶναι ἐφορμεῖν καὶ τοῦ πορθμοῦ κρατεῖν. ἔστι δὲ ὁ πορθμὸς ἡ μεταξὺ Ῥηγίου θάλασσα καὶ Μεσσήνης, ἥπερ βραχύτατον Σικελία τῆς ἠπείρου ἀπέχει· καὶ ἔστιν ἡ Χάρυβδις κληθεῖσα τοῦτο, ἣ Ὀδυσσεὺς λέγεται διαπλεῦσαι. διὰ στενότητα δὲ καὶ ἐκ μεγάλων πελαγῶν, τοῦ τε Τυρσηνικοῦ καὶ τοῦ Σικελικοῦ, ἐμπίπτουσα ἡ θάλασσα ἐς αὐτὸ καὶ ῥοώδης οὖσα εἰκότως καλεπὴ ἐνομίσθη. ἐν τούτῳ οὖν τῷ μεταξὺ οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ναυσὶν ὀλίγῳ πλείοσιν ἢ τριάκοντα ἠναγκάσθησαν ὀψὲ τῆς ἡμέρας ναυμαχῆσαι περὶ πλοίου διαπλέοντος, ἀντεπαναγόμενοι πρός τε Ἀθηναίων ναῦς ἑκκαίδεκα καὶ Ῥηγίνας ὀκτώ. καὶ νικηθέντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων διὰ τάχους ἀπέπλευσαν ὡς ἕκαστοι ἔτυχον ἐς τὰ οἰκεῖα στρατόπεδα, τό τε ἐν τῇ Μεσσήνῃ καὶ ἐν τῷ Ῥηγίῳ, μίαν

24. *βραχύτατον*] Supple *διάστημα*. Nam si neutrum superlativi pro adverbio ponere voluisset, e more Graecorum dixisset *βραχύτατα*, ut monuit Popp. 1, 1. p. 92. Ad *τοῦτο ᾗ* supple *τὸ μέρος τῆς θαλάσσης*. De h. l. dignissimus est, qui legatur, Dorv. Siculis p. 9. „Charybdis appears to be an agitated water of from seventy to ninety fathoms in depth, circling in quick eddies. It is owing probably to the meeting of the harbour and lateral currents with the main one, the latter being forced over in this direction by the opposite point of Pezzo. This agrees in some measure with the relation of Thucydides, who is the only writer of remote antiquity, I remember to have read, who has assigned this danger its true situation, and not exaggerated its effects.“ Smyth. Memoir of Sicily. p. 123 sq. ap. Arn.

25. *τό τε ἐν τῇ Μεσσήνῃ καί*] Olim *τότε*, commate post hanc particulam collocato. Quod saltem ante eam cum Kistem. transponendum erat. Sed potius *τό τε* disiunctim scribendum et altera virgula post *Ῥηγίῳ* figenda cum Reisk. al. Valla nec *τότε*, nec *τό τε* expressit. Et ita emendaverat Poppo Obss. p. 63. adn., quum postea in Addendis ab amico se induci passus est, ut priori sententia mutata scriberet *ἐς τὰ οἰκεῖα στρατόπεδα, τότε ἐν τῇ — Ῥηγίῳ*. Quae si vera scriptura esset, plane inutilia et frustra essent adiecta verba *τότε — Ῥηγίῳ*. Nam quum scriptor iam prius regionem, qua pugnatum est, verbis *ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ* initio capitis designaverit, et quum prorsus nulla alia, quam hac ipsa pugna navis illa amitti potuerit, quid potest cogitari ineptius, quam tale additamentum? Retinenda igitur emendatio. Nam quod amicus Popponis obloquitur, a Syracusanis eorumque sociis non satis prudenter factum esse, si vicinis hostibus, a quibus iam victi essent, se separassent, atque aliae naves Messanam, aliae Rhegium abiissent, quod quum nondum cepissent, eos non potuisse ibi tuto loco in statione esse, satis hoc argumentum refellunt verba scri-

ναῦν ἀπολέσαντες· καὶ νὺξ ἐπεγένετο τῷ ἔργῳ. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν Λοκροὶ ἀπῆλθον ἐκ τῆς Ῥηγίνων· ἐπὶ δὲ τὴν Πελωρίδα τῆς Μεσσήνης συλλεγεῖσαι αἱ τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων νῆες ὥρμουν καὶ ὁ πεζὸς αὐτοῖς παρῆν. προσπλεύσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Ῥηγῖνοι ὁρῶντες τὰς ναῦς κενὰς ἐνέβαλον, καὶ χειρὶ σιδηρᾷ ἐπιβληθείσῃ μίαν ναῦν αὐτοὶ ἀπώλεσαν τῶν ἀνδρῶν ἀποκολυμβησάντων. καὶ μετὰ τοῦτο τῶν Συρακοσίων ἐσβάντων ἐς τὰς ναῦς καὶ παραπλεύντων ἀπὸ κάλω ἐς τὴν

ptoris *διὰ τάχους ἀπέπλευσαν*, *ὡς ἕκαστοι ἔτυχον*, quippe quum tempus non esset, perfugium circumspicere, sed manus hostium quam celerrime effugere.

χειρὶ σιδηρᾷ] Schol. *δηλονότι ὑπὸ τῶν Συρακουσίων ἐπιβληθείσῃ Ἀττικῇ νηΐ. μίαν οὖν ἀπώλεσαν οἱ Ἀθηναῖοι.* Unde sequitur, *αὐτοὶ ἀπώλεσαν* legendum esse, ut est in Cl. (in quo *αὐτοῖς* est in marg.) F. Reg. (G.) cod. Bas. Gr. D. E. Schol. „Laur. *a.*“ Arn. Vulgo *αὐτοῖς*. Scripturam *αὐτοί* Popp. ascivit, his argumentis inductus: „Syracusani atque socii dicuntur victi in castra se recepisse, una navi amissa. Paulo post Syracusanorum et sociorum naves ad Peloridem collectae in statione erant. Quas quum Athenienses vacuas vidissent, impetu facto unam navem hostibus (*αὐτοῖς*) *perdiderunt*. Quod fieri nullo modo potest. Sequuntur enim haec: *καὶ μετὰ τοῦτο τῶν Συρακοσίων ἐμβάντων ἐς τὰς ναῦς — αὖθις προσβαλόντες οἱ Ἀθηναῖοι — ἑτέραν ναῦν ἀπολλύουσιν*. Ubi Port. convertit: *Atheniences alteram navem amiserunt*. Sed qui, quaeso, ii alteram navem amisisse dicantur, quos nondum legimus, nec legemus, si vulgatam *αὐτοῖς* sequimur, una privatos esse? Heilm. igitur verbo *ἀπολλύναι* aliam notionem tribuit, ut sit unbrauchbar machen. At ne ita quidem recte dixeris *ἑτέραν*, quum Syracusani ex hac interpretatione tres naves amisisse dicerentur. Repugnant praeterea, quae statim subiiciuntur: *καὶ ἐν τῷ παράπλῳ καὶ τῇ ναυμαχίᾳ τοιουτοτρόπῳ γενομένῃ οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ Συρακόσιοι παρεκομίσθησαν ἐς τὸν ἐν τῇ Μεσσήνῃ λιμένα*. Sin dicas, unam navem Syracusanos amisisse, duas iis corruptas esse, ideoque recte habere *ἑτέραν ναῦν*, sane interpretationis regulis non convenit, si verbum *ἀπολλύναι* in eadem orationis serie bis explicamus *corrumpere* et semel (initio capitis) *amittere*. Denique difficultas inest in verbis *προσπλεύσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι — ἀποκολυμβησάντων*. Qui enim, si naves Syracusanorum et sociorum vacuae erant, una earum corrumperetur Syracusanis et sociis *τῶν ἀνδρῶν ἀποκολυμβησάντων*?“ Denique multo probabilius est, manum ferream a Syracusanis iniectam esse, quia his solenne fuisse ex hac historia patet, hoc instrumento adversus Atheniensium naves uti, quum Athenienses non tali ope uti solerent, sed *τῷ διεκπλεῖν, περιπλεῖν* et simil. Et manus illa ferrea iniecta est ab litore, in quo Syracusani eorumque socii erant, cuique Athenienses et Rhegini nimis appropinquaverant, ut Bloomf. adnotavit. Recte igitur Schol. hunc ait sensum esse: *ferrea manu iniecta ipsi* (*αὐτοὶ* i. e. Athenienses) *unam navem amiserunt* non cum hominibus, qui in navi fuerant; hi enim enataverant ex hostium manibus. Et mox Athenienses *ἑτέραν ναῦν* amisisse dicuntur, propterea que Syracusani in hac quidem pugna non deterius abiisse, quia Athenienses duas, ipsi autem unam tantum navem amiserant.

ἀπὸ κάλω] Schol. *τῷ λεγομένῳ παρόλκῳ· οἱ γὰρ παρ' αὐτὴν τὴν γῆν πλέοντες οὐ δύνανται ἐρέτειν*. Pollux 1, 113. *ἔπλεομεν ἀπὸ κάλων* et *ἐν χρῷ τῆς γῆς παραπλέοντες, ἐκ κάλων ἕλκοντες τὴν ναῦν.*

Μεσσήνην, αὖθις προσβαλόντες οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποσιμωσάντων ἐκείνων καὶ προεμβαλόντων, ἑτέραν ναῦν ἀπολλύουσι. καὶ ἐν τῷ παράπλῳ καὶ τῇ ναυμαχίᾳ τοιουτοτρόπῳ γενομένῃ οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ Συρακόσιοι παρεκομίσθησαν ἐς τὸν ἐν τῇ Μεσσήνῃ λιμένα. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, Καμαρίνης ἀγγελθείσης προδίδοσθαι Συρακοσίοις ὑπ' Ἀρχίου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, ἔπλευσαν ἐκεῖσε· Μεσσήνιοι δ' ἐν τούτῳ πανδημεὶ κατὰ γῆν καὶ ταῖς ναυσὶν ἅμα ἐστράτευσαν ἐπὶ Νάξον τὴν Χαλκιδικὴν ὅμορον οὖσαν. καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τειχήρεις ποιήσαντες τοὺς Νάξιους ἐδῄουν τὴν γῆν, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ταῖς μὲν ναυσὶ περιπλεύσαντες κατὰ τὸν Ἀκεσίνην ποταμὸν τὴν γῆν ἐδῄουν, τῷ δὲ πεζῷ πρὸς τὴν πόλιν ἐρέβαλλον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Σικελοὶ ὑπὲρ τῶν ἄκρων πολλοὶ κατέβαινον βοηθοῦντες ἐπὶ τοὺς Μεσσηνίους. καὶ οἱ Νάξιοι ὡς εἶδον, θαρσήσαντες καὶ παρακελευόμενοι ἐν ἑαυτοῖς ὡς οἱ Λεοντῖνοι σφίσι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ξύμμαχοι

Latini *remulco trahere*. Mox Schol. *ἀποσιμωσάντων· ὑπαναχωρησάντων καὶ μετεωρισάντων τὰς ναῦς, ἵνα ἐκ πολλοῦ διαστήματος δυνηθῶσι μετὰ μείζονος ὁρμῆς ἐμβάλλειν τοῖς Ἀθηναίοις.* Motum ergo navibus subito in transversum actis incitabant, et incitatarum rostris naves hostium depressuri petebant. *In transversum agebant* (*ἀπεσίμωσαν*), quia rectae incursioni spatium deerat. Suid. *ἀποσιμῶσαι — τὸ μετεωρίσαι τὰς ναῦς.* Hoc quoque recte, nam illa in transversum actione ab litore profectae naves altum versus ciebantur. Etym. M. *λέγεται καὶ ἐπὶ νεῶν τὸ ἐκ διαστήματος ἐμβάλλειν.* Hoc quoque vere ex iis, quae dixi. Hesych. in v. *ἀπεσίμωσεν* ex emendatione Salmasii: *σίμαι γὰρ αἱ μετέωροι προσαναβάσεις.* Conf. ibidem in *ἀποσιμοῦν*, eadem in v. Etym. M. et Coraen ad Heliod. p. 113. Schneid. Vocab. Gr. s. v. Phavorin. in *ἀποσιμῶσαι* ac *κρόσσαι*, Anecdd. Bekk. 1. p. 434. Bachm. 1. p. 132, 4. Eustath. ad Hom. Il. ξ'. p. 965, 45. Rom. Mox *ἀπολλύουσι* est, „pro quo Matth. Gr. min. 1. p. 394. *ἀπολλύασι* legi vult. Vide tamen, quae contra Moer. Attic. ad 7, 51. 8, 10. 42. disputanda sunt. Addē Zeun. ad Xen. Cyrop. 4, 5, 20.“ Popp. Mox pro *Ἀκεσίνην* D. *Ἀσεκίνην*. Fluvius rectius Acesines an Asines vocetur, dubitat Cluver. S. A. 1, 10. Etenim apud Plinium H. N. 3, 8. est *colonia Tauromenium, quae antea Naxos, flumen Asines.* Hinc Cluver: „In Thucydidis igitur exemplaribus vereor ne corruptum illud sit *Ἀκεσίνης*, quo nomine flumen vocatur Persameniorum in Euphratem defluens ap. Procop. Pers. 1., et item aliud Tauroscytharum ap. Plin. H. N. 4, 12., item Indorum aliud apud eundem Plin. 6, 20.“ Idem addit, quem hic legimus Acesinem, apud Vibium in Catalogo amnium Asinium dici. Mox *ἐξέβαλλον* vitiosum esse videtur; nam *ἐσβάλλειν* Thucydidi nunquam significat *adoriri urbem*, sed *irruptionem facere in terram*, neque unquam cum *πρός* coniungitur. Quare Popp. scribi vult *προσέβαλλον*, quae verba iam 2, 79. confusa sunt.

ἐν ἑαυτοῖς] idem videtur atque *ἐν ἀλλήλοις*. Coraes ad Heliod. p. 7. *ταύτην τὴν χρῆσιν* (*πρὸς ἑαυτούς* quod Heliod. dixit pro *πρὸς ἀλλήλους*) *Ἡσύχιος, Σουΐδας, Ἱερακιανὸς καὶ ἄλλοι πλεῖστοι τῶν Ἀττικῶν εἶναί φασιν. Ὁ μέντοι Εὐστάθιος περὶ αὐτῆς ταῦτα λέγει* (*Ὀδυσσ. ε', 481.*) „*τὸ μὲν γὰρ ἑαυτούς, ὥς φασιν οἱ παλαιοὶ, ἐπὶ τῶν καθ' αὑτὸ λεγομένων τέθειται· οἷον Αἴας καὶ Μενοικεύς, φασιν, ὁ Κρέοντος ἑαυτοὺς ἀνεῖλον, ἤγουν ἑκάτερος ἑαυτόν. τὸ δὲ ἀλλήλους*

ἐς τιμωρίαν ἐπέρχονται, ἐκδραμόντες ἄφνω ἐκ τῆς πόλεως προσπίπτουσι τοῖς Μεσσηνίοις, καὶ τρέψαντες ἀπέκτειναν τε ὑπὲρ χιλίους καὶ οἱ λοιποὶ χαλεπῶς ἀπεχώρησαν ἐπ' οἶκου· καὶ γὰρ οἱ βάρβαροι ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπιπεσόντες τοὺς πλείστους διέφθειραν. καὶ αἱ νῆες σχοῦσαι ἐς τὴν Μεσσήνην ὕστερον ἐπ' οἶκου ἔκασται διεκρίθησαν. Λεοντῖνοι δὲ εὐθὺς καὶ οἱ ξύμμαχοι μετὰ Ἀθηναίων ἐς τὴν Μεσσήνην ὡς κεκακωμένην ἐστράτευον, καὶ προσβάλλοντες οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κατὰ τὸν λιμένα ταῖς ναυσὶν ἐπείρων, ὁ δὲ πεζὸς πρὸς τὴν πόλιν. ἐπεκδρομὴν δὲ ποιησάμενοι οἱ Μεσσήνιοι καὶ Λοκρῶν τινες μετὰ τοῦ Δημοτέλους, οἳ μετὰ τὸ πάθος ἐγκατελείφθησαν φρουροί, ἐξαπιναίως προσπεσόντες τρέπουσι τοῦ στρατεύματος τῶν Λεοντίνων τὸ πολὺ καὶ ἀπέκτειναν πολλούς. ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἀποβάντες ἀπὸ τῶν νεῶν ἐβοήθουν, καὶ κατεδίωξαν τοὺς Μεσσηνίους πάλιν ἐς τὴν πόλιν, τεταραγμένοις ἐπιγενόμενοι· καὶ τροπαῖον στήσαντες ἀνεχώρησαν ἐς τὸ Ῥήγιον. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἕλληνες ἄνευ τῶν Ἀθηναίων κατὰ γῆν ἐστράτευον ἐπ' ἀλλήλους.

Ἐν δὲ τῇ Πύλῳ ἔτι ἐπολιόρκουν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Λακε- 26
δαιμονίους οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὸ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατόπεδον τῶν Πελοποννησίων κατὰ χώραν ἔμενεν. ἐπίπονος δ' ἦν τοῖς Ἀθηναίοις ἡ φυλακὴ σίτου τε ἀπορίᾳ καὶ ὕδατος· οὐ γὰρ ἦν κρήνη ὅτι μὴ μία ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει τῆς Πύλου καὶ αὕτη οὐ μεγάλη, ἀλλὰ διαμώμενοι τὸν κάχληκα οἱ πλεῖστοι ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ

ἐπί τινων συμπεπλεγμένων κεῖται· οἷον οἱ τοῦ Οἰδίποδος παῖδες ἀλλήλους ἀπέκτειναν, ἤτοι ἕτερος τὸν ἕτερον. Μένανδρος οὖν, φασὶν, ἁμαρτάνει, Οὐκ ἠκέσαμεν ἑαυτοῖς· ἐχρῆν γὰρ ἀλλήλοις εἰπεῖν.“ Etym. M. in v. *ἀλλήλους* cum Eustathio consentit. Adde Suidam in *ἀλλήλων*, Phavor. in *ἀλλήλους* et iterum ibidem, ubi vox *ἑαυτῶν*, ait, *ταυτοπάθειαν σημαίνει ἢ ἑτεροπάθειαν· οἷον Αἴας ὁ Τελαμώνιος καὶ Μενοικεὺς ὁ Κρέοντος ἑαυτοὺς ἀπέκτειναν, ἑκάτερος ἑαυτόν· τὸ δὲ ἀλλήλους ἐπὶ τῶν συμπεπλεγμένων* etc. ex Commentariis Eustathii transscripta. Adde Anecdd. Bekk. 1. p. 378. Bachm. 1. p. 69, 12. Suid. in *ἐγεύσαντο*. Eundemque usum explicat Priscian. 18. p. 1172., abusus ille quidem verbis Thuc. 3, 59. De recentioribus hunc usum pronominis tetigerunt Meinek. Rell. Menandr. p. 276. Matth. §. 489. III., qui de loco Thuc. 3, 81. falso iudicat, Heind. ad Plat. Lys. p. 32. ad Parmen. p. 211. Doederl. Lat. Synon. Vol. 3. p. 270. Pergit Coraes: *ἀλλ' εἰ Μένανδρος ἁμαρτάνει, ἥμαρτε δήπου καὶ Θουκυδίδης.* Profert praeterea Soph. Ant. 53. 145. et minus recte praesenti loco delet praepositionem *ἐν*. Repugnant eius emendationi haec: 5, 69. extr. 8, 76. *καὶ παραινέσεις ἐποιοῦντο ἐν σφίσιν* et *ἐν σφίσιν αὐτοῖς τὴν παρακέλευσιν ἐποιοῦντο.*

26. *διαμώμενοι*] Schol. *διακόπτοντες, βούλεται δὲ εἰπεῖν, ὅτι διαστέλλοντες τὸν κάχληκα καὶ βόθρους ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ποιοῦντες ηὕρισκον ὕδωρ, οἷον ἂν τις εἰς ἀνάγκην πίοι δι' ἄκραν δίψαν.* Zonar. *διαμησάμενος, διορύξας*, addens hoc exemplum: *διαμησάμενος πᾶσαν τὴν τοῦ Ὀλύμπου ἄμμον*, ubi v. Tittm. Suid.: *διαμώμενος, θερίζων· καὶ διαμώμενοι, διασκάπτοντες, ζητοῦντες.*

ἔπινον οἷον εἰκὸς ὕδωρ. στενοχωρία τε ἐν ὀλίγῳ στρατοπεδευομένοις ἐγίγνετο, καὶ τῶν νεῶν οὐκ ἐχουσῶν ὅρμον αἱ μὲν σῖτον ἐν τῇ γῇ ᾐροῦντο κατὰ μέρος, αἱ δὲ μετέωροι ὥρμουν. ἀθυμίαν τε πλείστην ὁ χρόνος παρεῖχε παρὰ λόγον ἐπιγιγνόμενος, οὓς ὤοντο ἡμερῶν ὀλίγων ἐκπολιορκήσειν, ἐν νήσῳ τε ἐρήμῃ καὶ ὕδατι ἁλμυρῷ χρωμένους. αἴτιον δὲ ἦν οἱ Λακεδαιμόνιοι προεἰποντες ἐς τὴν νῆσον ἐσάγειν σῖτόν τε τὸν βουλόμενον ἀληλεμένον καὶ οἶνον καὶ τυρὸν καὶ εἴτι ἄλλο βρῶμα οἷον ἂν ἐς πολιορκίαν ξυμφέρῃ, τάξαντες ἀργυρίου πολλοῦ, καὶ τῶν Εἱλώτων τῷ ἐσαγαγόντι ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι. καὶ ἐσῆγον ἄλλοι τε παρακινδυνεύοντες καὶ μάλιστα οἱ Εἵλωτες, ἀπαίροντες ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ὁπόθεν τύχοιεν καὶ καταπλέοντες ἔτι νυκτὸς ἐς τὰ πρὸς τὸ πέλαγος τῆς νήσου. μάλιστα δὲ ἐτήρουν ἀνέμῳ καταφέρεσθαι· ῥᾷον γὰρ τὴν φυλακὴν τῶν τριήρων ἐλάνθανον, ὁπότε πνεῦμα ἐκ πόντου εἴη· ἄπορον γὰρ ἐγίγνετο περιορμεῖν, τοῖς δὲ ἀφειδὴς ὁ κατάπλους καθεστήκει· ἐπώκελλον γὰρ τὰ πλοῖα τετιμημένα χρημάτων, καὶ οἱ ὁπλῖται περὶ τὰς κατάρσεις τῆς νήσου ἐφύλασσον. ὅσοι δὲ γαλήνῃ κινδυνεύσειαν, ἡλίσκοντο. ἐξένεον δὲ καὶ κατὰ τὸν λιμένα κολυμβηταὶ ὕφυδροι, καλωδίῳ ἐν ἀσκοῖς ἐφέλκοντες μήκωνα μεμελιτωμένην καὶ λίνου σπέρμα κεκομμένον· ὧν τὸ πρῶτον λανθανόντων φυλακαὶ ὕστερον ἐγένοντο. παντί τε τρόπῳ ἑκάτεροι ἐτεχνῶντο, οἱ μὲν ἐσπέμπειν τὰ σιτία, οἱ δὲ μὴ λανθάνειν σφᾶς.

27 Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις πυνθανόμενοι περὶ τῆς στρατιᾶς ὅτι ταλαιπωρεῖται καὶ σῖτος τοῖς ἐν τῇ νήσῳ ὅτι ἐσπλεῖ, ἠπόρουν καὶ ἐδεδοίκεσαν μὴ σφῶν χειμὼν τὴν φυλακὴν ἐπιλάβοι, ὁρῶντες τῶν τε ἐπιτηδείων τὴν περὶ τὴν Πελοπόννησον κομιδὴν ἀδύνατον ἐσομένην ἅμα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ καὶ οὐδ' ἐν θέρει οἷοί τε ὄντες ἱκανὰ περιπέμπειν, τόν τε ἔφορμον χωρίων ἁλιμένων ὄντων οὐκ ἐσόμενον, ἀλλ' ἢ σφῶν ἀνέντων τὴν φυλακὴν περιγενήσεσθαι τοὺς ἄνδρας ἢ τοῖς πλοίοις ἃ τὸν σῖτον αὐτοῖς ἥγε χειμῶνα τηρήσαντας ἐκπλεύσεσθαι. πάντων δὲ ἐφοβοῦντο μάλιστα τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτι ἔχοντάς τι ἰσχυρὸν αὐτοὺς ἐνόμιζον οὐκέτι σφίσιν ἐπικηρυκεύεσθαι· καὶ μετεμέλοντο τὰς σπονδὰς οὐ δεξάμενοι. Κλέων δὲ γνοὺς αὐτῶν τὴν ἐς αὐτὸν ὑποψίαν περὶ τῆς κωλύμης τῆς ξυμβάσεως οὐ ταληθῆ ἔφη λέγειν τοὺς ἐξαγγέλλοντας. παραινούντων δὲ τῶν ἀφιγμένων, εἰ μὴ σφίσι πιστεύουσι, κατασκόπους τινὰς πέμψαι, ᾑρέθη κατάσκοπος αὐτὸς μετὰ Θεογένους ὑπὸ Ἀθηναίων. καὶ γνοὺς ὅτι ἀναγκασθήσεται ἢ ταὐτὰ λέγειν οἷς διέβαλλεν ἢ τἀναντία εἰπὼν ψευδὴς φανήσεσθαι, παρῄνει τοῖς Ἀθηναίοις, ὁρῶν αὐτοὺς καὶ ὡρμημένους τι τὸ πλέον τῇ γνώμῃ στρατεύειν, ὡς χρὴ κατασκόπους μὲν μὴ πέμπειν μηδὲ διαμέλλειν καιρὸν παριέντας, εἰ δὲ δοκεῖ αὐτοῖς ἀληθῆ εἶναι τὰ ἀγγελλόμενα, πλεῖν ἐπὶ τοὺς

Vid. Hemsterh. ad Hesych. v. *διαμώμενοι*, Gosselin. ad Strab. Vol. 1. p. 424. Mox *οὓς ὤοντο* idem est, quod *ὅτι αὐτοὺς ὤοντο*. Porro in verbis *αἴτιον ἦν οἱ Λακεδαιμόνιοι* etc. verbum *ἦν* praedicato accommodatum est, non subiecto. v. Matth. p. 611. Dorv. ad Charit. p. 565. Pro *προεἰπόντες* etc. solennius erat dixisse *αἴτιον ἦν τὸ τοὺς Λακεδαιμονίους προεἰπεῖν*. Arn. confert Liv. 1, 53. *ni degeneratum in aliis huic quoque decori obfecisset.* 4, 59. *pronunciatum repente ne quis praeter armatos violaretur, multitudinem exuit armis.* 7, 22. *tentatum domi per dictatorem ut ambo patricii consules crearentur, rem ad interregnum perduxit.* v. Guenth. in Athenaeo 2, 2. p. 285 sq.

μήκωνα] Schol. *εἶδος βοτάνης ἡ μήκων, ἧς ὁ μὲν ὀπὸς θανάσιμος, ὡς λέγεται, τὸ δὲ σῶμα γλυκύτατον· δύναται δὲ πείνης ἀπαλλάττειν μιγνυμένη μέλιτι.* „Poppy seed mixed with honey. *Papaveris sativi tria genera, candidum, cuius semen tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos dabatur.* Plin. H. N. 19, 8. Athenaeus loquitur de pane papaverato i. e. pane consperso ex altera parte papavere, ex altera sesamo. v. Schweigh. et Casaub. ad Athenae. 3, 75. Semina Nigellae Damascenae (Schwarzkümmel) hodieque a Graecis una cum sesamo in eundem usum convertuntur. Vid. Sibthorp. in Walpol. Memoirs Vol. 1. p. 246." Arn. Conf. Billerb. Flor. Class. p. 138. 163.

λίνου σπέρμα] Schol. *τοῦτο δίψης ἀπαλλάττει. θεραπεύει γὰρ αὐτὴν πρὸς ὀλίγον τινὰ καιρόν. ὅθεν καὶ τοῖς πυρέττουσι προσάγεται παρὰ τῶν ἰατρῶν.* Conf. Billerb. l. c. p. 86.

27. *ὁρῶντες — ἐκπλεύσεσθαι*] In his participium *ὄντες* pendet ex *ὁρῶντες*, quae est nota structura verborum sentiendi, videndi, audiendi et similium. Vid. Matth. §. 548 sqq. Post *ὁρῶντες* primo participia *ἐσομένην — ὄντες — ἐσόμενον*, deinde infinitivi *περιγενήσεσθαι — ἐκπλεύσεσθαι* sequuntur. Respondent inter se *τῶν τε ἐπιτηδείων τὴν π. τ. Π. κομιδὴν ἀδύνατον ἐσομένην* et *καὶ οὐδ' ἐν θέρει οἷοί τε ὄντες ἱκανὰ περιπέμπειν*. Verba autem *ἅμα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ* quomodo cum reliquis cohaereant, equidem non intelligo, nisi quod hoc mihi perspicuum videtur, ea suo loco esse post *ἐπιλάβοι*, ut sit *καὶ ἐδεδοίκεσαν μὴ σφῶν χειμὼν τὴν φυλακὴν ἐπιλάβοι ἅμα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ, quum Athenienses comperissent, exercitum suum malis laborare, et commeatus ad illos, qui in insula erant, importari, inopes consilii erant, et verebantur ne hyems praesidium suum simul opprimeret in loco deserto, quia videbant, tum nullam facultatem fore, res ad victum necessarias circa Peloponnesum advehendi, tum ne aestate quidem se satis commeatuum circummittere posse, tum* etc. Dein quod Popp. 1, 1. p. 154. dicit, infinitivum praesentis *ἐπικηρυκεύεσθαι* pro infinitivo futuri esse, non intelligo cur futurum opus sit. Etenim iam tum non mittebant caduceatores pacis agitandae causa. Zonaras: *ἐπικηρυκεύεσθαι, διὰ κήρυκος συνθήκας τινὰς ἢ πρεσβείας ποιεῖσθαι*, ubi v. Tittm. Mox magna pars librorum *Θεογένους*, alii libri *Θεαγένους*. Formam Theagenes praetulit Boeckh. ad Schol. Pind. p. 442., sed illud nomen scriptoris rerum Aegineticarum est. Verum utroque modo scribi, formam per *α* crebrius reperiri, docet Lob. ad Phryn. p. 653. Arn. formam per *ο* profert ex Xen. H. Gr. 1, 3, 13. 2, 3, 2. et ex inscriptione certe bello Peloponnesiaco aetate non posteriori ap. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 298. „Forsan, addit, Theogenes praesentis loci non alius fuerit, quam quem Aristoph. Vesp. 1378. memorat, quae fabula primum acta est tribus modo annis post res ad Sphacteriam gestas." Paulo post scriptor scribendo *φανήσεσθαι* non a scriptura per *ὅτι* ad infinitivum transiit, sed infinitivus cum *ἀναγκασθήσεσθαι* coniungendus est, id quod ratio particularum *ἢ — ἢ* docet, quae h. l. obtinet. Mox Bloomf. probabiliter corrigit *ὑπεσήμαινεν*.

ἄνδρας. καὶ ἐς Νικίαν τὸν Νικηράτου στρατηγὸν ὄντα ἀπεσήμαινεν, ἐχθρὸς ὢν καὶ ἐπιτιμῶν, ῥᾴδιον εἶναι παρασκευῇ, εἰ ἄνδρες εἶεν οἱ στρατηγοί, πλεύσαντας λαβεῖν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ,
28 καὶ αὐτός γ' ἄν, εἰ ἦρχε, ποιῆσαι τοῦτο. ὁ δὲ Νικίας τῶν τε Ἀθηναίων τι ὑποθορυβησάντων ἐς τὸν Κλέωνα, ὅτι οὐ καὶ νῦν πλεῖ, εἰ ῥᾴδιόν γε αὐτῷ φαίνεται, καὶ ἅμα ὁρῶν αὐτὸν ἐπιτιμῶντα, ἐκέλευεν ἥν τινα βούλεται δύναμιν λαβόντα τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι ἐπιχειρεῖν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οἰόμενος αὐτὸν λόγῳ μόνον ἀφιέναι ἑτοῖμος ἦν, γνοὺς δὲ τῷ ὄντι παραδωσείοντα ἀνεχώρει καὶ οὐκ ἔφη αὐτὸς ἀλλ' ἐκεῖνον στρατηγεῖν· δεδιὼς ἤδη καὶ οὐκ ἂν οἰόμενός οἱ αὐτὸν τολμῆσαι ὑποχωρῆσαι· αὖθις δὲ ὁ Νικίας ἐκέλευε καὶ ἐξίστατο τῆς ἐπὶ Πύλῳ ἀρχῆς καὶ μάρτυρας τοὺς Ἀθηναίους ἐποιεῖτο. οἱ δέ, οἷον ὄχλος φιλεῖ ποιεῖν, ὅσῳ μᾶλλον ὁ Κλέων ὑπέφευγε τὸν πλοῦν καὶ ἐξανεχώρει τὰ εἰρημένα, τόσῳ ἐπεκελεύοντο τῷ Νικίᾳ παραδιδόναι τὴν ἀρχὴν καὶ ἐκείνῳ ἐπεβόων πλεῖν. ὥστε οὐκ ἔχων ὅπως τῶν εἰρημένων ἔτι ἐξαπαλλαγῇ, ὑφίσταται τὸν πλοῦν, καὶ παρελθὼν οὔτε φοβεῖσθαι ἔφη Λακεδαιμονίους πλεύσεσθαί τε λαβὼν ἐκ μὲν τῆς πόλεως οὐδένα, Λημνίους δὲ καὶ Ἰμβρίους τοὺς παρόντας καὶ πελταστὰς οἳ ἦσαν ἔκ τε Αἴνου βεβοηθηκότες καὶ ἄλλοθεν τοξότας τετρακοσίους· ταῦτα δὲ ἔχων ἔφη πρὸς τοῖς ἐν Πύλῳ στρατιώταις ἐντὸς ἡμερῶν εἴκοσιν ἢ ἄξειν Λακεδαιμονίους ζῶντας ἢ αὐτοῦ ἀποκτενεῖν. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις ἐνέπεσε μέν τι καὶ γέλωτος τῇ κουφολογίᾳ αὐτοῦ, ἀσμένοις δ' ὅμως ἐγίγνετο τοῖς σώφροσι τῶν ἀνθρώπων, λογιζομένοις δυοῖν ἀγαθοῖν τοῦ ἑτέρου τεύξεσθαι, ἢ Κλέωνος ἀπαλλαγήσεσθαι, ὃ μᾶλλον ἤλπιζον, ἢ σφαλεῖσι γνώμης Λακεδαιμονίους
29 σφίσι χειρώσασθαι. καὶ πάντα διαπραξάμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ,

28. τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι] v. Matth. p. 572. Mox ἐξανεχώρει Thom. M. p. 320. explicat per ἐκφέρομαι et παραβαίνειν adscriptis his ipsis verbis Thucydidis. Melius Schol. ἀνεδύετο ποιεῖν ἅπερ ὑπέσχετο, ἀπέφευγεν i. e. er wich aus, nahm sein Wort zurück. Bloomf. et Arn. he tried to *back out* of what he had said. Ob structuram cum accusativo Popp. comparat verba ὑποχωρεῖν 2, 88. et ὑπεξέρχεσθαι 3, 34., ubi scriptor imitatus est structuram verborum φεύγειν et ἀποδιδράσκειν. Et τὰ εἰρημένα sunt illa, de quibus est in fine cap. praecedentis, ut Duk. monuit. Porro post οὐκ ἔχων ὅπως futurum solennius est; hic sequitur coniunctivus ἐξαπαλλαγῇ. Coniunctivus tamen legitur etiam 2, 52. 5, 65. In proximis commixtio structurarum est, ut Haack. adnotavit; debebat enim scribere vel καὶ ἐκ τε Αἴνου βεβοηθηκότας πελταστὰς καὶ ἄλλοθεν τοξότας, vel ἔτι δὲ πελταστάς τε, οἳ ἦσαν ἐξ Αἴνου βεβοηθηκότες, καὶ ἄλλοθεν τοξότας.

29. καὶ — διαπραξάμενος] Quod genitivi absoluti (ψηφισαμένων Ἀθηναίων) cum participiis ad subiectum relatis (διαπραξάμενος — προσελόμενος) per copulam καί coniuncti sunt, non ita rarum est apud Graecos. Popp., qui ex Thucydide haec exempla adfert: 1, 65. 4, 100. 5, 116. 7, 67. 8, 106. Vide quos idem citavit 2. Commentt. p. 834 sq. Mox alii libri τὴν ἀγωγήν, alii τὴν ἀναγωγήν. Bekk. con-

καὶ ψηφισαμένων Ἀθηναίων αὐτῷ τὸν πλοῦν, τῶν τε ἐν Πύλῳ στρατηγῶν ἕνα προσελόμενος Δημοσθένην, τὴν ἀγωγὴν διὰ τάχους ἐποιεῖτο. τὸν δὲ Δημοσθένην προσέλαβε πυνθανόμενος τὴν ἀπόβασιν αὐτὸν ἐς τὴν νῆσον διανοεῖσθαι. οἱ γὰρ στρατιῶται κακοπαθοῦντες τοῦ χωρίου τῇ ἀπορίᾳ καὶ μᾶλλον πολιορκούμενοι ἢ πολιορκοῦντες ὥρμηντο διακινδυνεῦσαι. καὶ αὐτῷ ἔτι ῥώμην καὶ ἡ νῆσος ἐμπρησθεῖσα παρέσχε. πρότερον μὲν γὰρ αὐτῆς οὔσης ὑλώδους ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀτριβοῦς διὰ τὴν ἀεὶ ἐρημίαν, ἐφοβεῖτο, καὶ πρὸς τῶν πολεμίων τοῦτο ἐνόμιζε μᾶλλον εἶναι· πολλῷ γὰρ ἂν στρατοπέδῳ ἀποβάντι ἐξ ἀφανοῦς χωρίου προσβάλλοντας αὐτοὺς βλάπτειν. σφίσι μὲν γὰρ τὰς ἐκείνων ἁμαρτίας καὶ παρασκευὴν ὑπὸ τῆς ὕλης οὐκ ἂν ὁμοίως δῆλα εἶναι, τοῦ δὲ αὐτῶν στρατοπέδου καταφανῆ ἂν εἶναι πάντα τὰ ἁμαρτήματα, ὥστε προσπίπτειν ἂν αὐτοὺς ἀπροσδοκήτως ἢ βούλοιντο· ἐπ' ἐκείνοις γὰρ ἂν εἶναι τὴν ἐπιχείρησιν. εἰ δ' αὖ ἐς δασὺ χωρίον βιάζοιτο ὁμόσε ἰέναι, τοὺς ἐλάσσους ἐμπείρους δὲ τῆς χώρας κρείσσους ἐνόμιζε τῶν πλεόνων ἀπείρων· λανθάνειν τε ἂν τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον πολὺ ὂν διαφθειρόμενον, οὐκ οὔσης τῆς προσόψεως, ᾗ χρῆν ἀλλήλοις ἐπιβοηθεῖν. ἀπὸ 30
δὲ τοῦ Αἰτωλικοῦ πάθους, ὃ διὰ τὴν ὕλην μέρος τι ἐγένετο, οὐχ ἥκιστα αὐτὸν ταῦτα ἐσῄει. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀναγκασθέν-

fert 6, 29. Arn. vocabula ita discerni ait, ut ἀγωγή sit in universum iter, ἀναγωγή profectio, illum sensum optime convenire imperfecto ἐποιεῖτο, was proceeding to sail, sive was preparing for his voyage. Hesych. ἀγωγή, ὁδός. Dein infinitivus διανοεῖσθαι post πυνθανόμενος est pro participio. v. Matth. p. 1079. adn. 2. Paulo post verba πολλῷ — ἀποβάντι Haack. brevius dicta ait pro αὐτοὺς γὰρ στρατοπέδῳ ἀποβάντι, εἰ καὶ πολὺ ἦν, ὅμως προσβάλλοντας ἐξ ἀφανοῦς χωρίου, βλάπτειν ἂν αὐτό. Denique pro προσόψεως desideres προόψεως.

30. μέρος τι] Sensus vocis μέρος hic idem Arnoldo videtur esse, atque 1, 23. μέρος τι φθείρασα et 7, 30., ut non significet *partim*, sed *partem insignem*.

αὐτὸν — ἐσῄει] v. Matth. p. 787. Verbis τῶν στρατιωτῶν ἀναγκασθέντων etc. non significantur Spartani, quia non his angustia insulae in causa esse poterat, ut ad litus prandium pararent, quod tamen ita accipiendum esset, si comma post στενοχωρίαν, ut vulgo fit, omitteretur. Neque militibus in insula praesidii causa collocatis verbum προσίσχοντας convenit. Recte igitur Schol. intelligit Atheniensium milites. Sed ne his quidem angustia insulae causa esse poterat, ut ad litus prandium pararent, quia quo angustior insula, eo propius a navibus aberant. Comma igitur cum Haackio ponendum est post στενοχωρίαν et intelligenda angustia spatii, in quo naves stationem habebant. Peloponnesii enim totum litus portus occupatum tenebant, praeter spatium, quod erat sub ipsis muris Pyli, et litus extra portum tum longius distabat, tum per rupes importunum erat. Itaque fere nihil restabat, ubi escenderent, nisi ipsius Sphacteriae ora. Quare supra c. 26. scripsit στενοχωρία τε ἐν ὀλίγῳ στρατοπεδευομένοις ἐγίγνετο· καὶ τῶν νεῶν οὐκ ἐχουσῶν ὅρμον αἱ μὲν σῖτον ἐν τῇ γῇ ἠροῦντο κατὰ μέρος, αἱ δὲ μετέωροι ὥρμουν. Sic iam facile intelligentur

των διὰ τὴν στενοχωρίαν, τῆς νήσου τοῖς ἐσχάτοις προσίσχοντας ἀριστοποιεῖσθαι διὰ προφυλακῆς, καὶ ἐμπρήσαντός τινος κατὰ μικρὸν τῆς ὕλης ἄκοντος καὶ ἀπὸ τούτου πνεύματος ἐπιγενομένου τὸ πολὺ αὐτῆς ἔλαθε κατακαυθέν. οὕτω δὴ τούς τε Λακεδαιμονίους μᾶλλον κατιδὼν πλείους ὄντας, ὑπονοῶν πρότερον ἐλάσσοσι τὸν σῖτον αὐτοῦ ἐσπέμπειν, τό τε ὡς ἐπ' ἀξιόχρεων τοὺς Ἀθηναίους μᾶλλον σπουδὴν ποιεῖσθαι, τήν τε νῆσον εὐαποβατωτέραν οὖσαν, τὴν ἐπιχείρησιν παρεσκευάζετο στρατιάν τε μεταπέμπων ἐκ τῶν ἐγγὺς ξυμμάχων καὶ τὰ ἄλλα ἑτοιμάζων. Κλέων δὲ ἐκείνῳ τε προπέμψας ἄγγελον ὡς ἥξων καὶ ἔχων στρατιὰν ἣν ἠτήσατο, ἀφικνεῖται ἐς Πύλον. καὶ ἅμα γενόμενοι πέμπουσι πρῶτον ἐς τὸ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατόπεδον κήρυκα, προκαλούμενοι εἰ βούλοιντο ἄνευ κινδύνου τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρας σφίσι τά τε ὅπλα καὶ σφᾶς αὐτοὺς κελεύειν παραδοῦναι, ἐφ' ᾧ φυλακῇ τῇ μετρίᾳ τηρήσονται, ἕως ἄν τι περὶ τοῦ πλέ-
31 ονος ξυμβαθῇ. οὐ προσδεξαμένων δὲ αὐτῶν μίαν μὲν ἡμέραν ἐπέσχον, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀνηγάγοντο μὲν νυκτὸς ἐπ' ὀλίγας ναῦς τοὺς ὁπλίτας πάντας ἐπιβιβάσαντες, πρὸ δὲ τῆς ἕω ὀλίγον ἀπέβαινον τῆς νήσου ἑκατέρωθεν, ἔκ τε τοῦ πελάγους καὶ πρὸς τοῦ λιμένος, ὀκτακόσιοι μάλιστα ὄντες ὁπλῖται, καὶ ἐχώρουν δρόμῳ ἐπὶ τὸ πρῶτον φυλακτήριον τῆς νήσου. ὧδε γὰρ διετετάχατο. ἐν ταύτῃ μὲν τῇ πρώτῃ φυλακῇ ὡς τριάκοντα ἦσαν

verba διὰ προφυλακῆς, unter Aufstellung einer Vorhut (ad verbum, ait Arn., to take ones meals in a state of guarding in advance), quippe custodia passim collocata a repentino Spartanorum impetu sibi cavebant. Arn. confert Xen. H. Gr. 6, 2, 29., ubi de Iphicrate est: *φυλακάς γε μὴν, εἰ τύχοι ἐν τῇ πολεμίᾳ ἀριστοποιούμενος, τὰς μὲν ἐν τῇ γῇ, ὥςπερ προσῆκει, καθίστη, ἐν δὲ ταῖς ναυσὶν αἱρόμενος αὖ τοὺς ἱστοὺς ἀπὸ τούτων ἐσκόπει.* Ceterum hic quoque locus parum convenire videtur cum portu tam amplo, quam vel sinus Navarini, vel lacus Osmini Aga (si hic unquam portus sive sinus) fuit. Mox *καὶ μικρὸν τῆς ὕλης* propemodum idem est, quod *μικρὰν μοῖραν τῆς ὕλης.* Mox Arnoldum sequutus scripsi *τό τε — μᾶλλον σπουδὴν ποιεῖσθαι.* Vulgo *τότε* legitur, post quod Popp. inserit *δέ*, infinitivum *ποιεῖσθαι* (ut paulo ante infinitivum *ἐσπέμπειν*) ex *ὑπονοῶν* sive quod in eo inest *νομίζων* pendere faciens. Sic vero *μᾶλλον ἄν* aliquem in libris extare velle idem monuit. Arn. tria membra *τούς τε Λακεδαιμονίους — τό τε τοὺς Ἀθηναίους ποιεῖσθαι — τήν τε νῆσον* ad unum verbum *κατιδών* refert, *percipiens, Lacedaemoniorum maiorem numerum esse — Athenienses maiori studio rem putantes graviorem aggredi — insulam escensioni suscipiendae aptiorem esse.* Praeterea vulgo hic legitur *τὸν σῖτον αὐτοῦ ἐσπέμπειν*, quod vix commode explices; quare probaverim Baueri coniecturam *αὐτούς*. Aliis placet *αὐτοῖς*.

31. *πρὸς τοῦ λιμένος*] i. e. an der Seite des Hafens, ut 3, 21. *πρὸς Πλαταιῶν*. 4, 130. *πρὸς Σκιώνης* et al. Sic pars librorum habet et Reisk. voluerat; vulgo legebatur *πρό*.

τῇ πρώτῃ φυλακῇ] Schol. *πρώτην φυλακὴν φησιν αὐτοὺς τοὺς φύλακας. ἐπιφέρει γὰρ ὅτι τρία τάγματα ἦν Λακεδαιμονίων τὰ φυλάττοντα τὴν νῆσον, ἓν μὲν ἐν τῷ ἄκρῳ τῆς νήσου τῷ πρὸς τὸ πέλαγος, ἕτερον δὲ ἐν τῷ ἄκρῳ τῷ πρὸς τὸν λιμένα, ἕτερον δὲ ἐν τῷ*

ὁπλῖται, μέσον δὲ καὶ ὁμαλώτατόν τε καὶ περὶ τὸ ὕδωρ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν καὶ Ἐπιτάδας ὁ ἄρχων εἶχε, μέρος δέ τι οὐ πολὺ αὐτὸ τὸ ἔσχατον ἐφύλασσε τῆς νήσου τὸ πρὸς τὴν Πύλον, ὃ ἦν ἔκ τε θαλάσσης ἀπόκρημνον καὶ ἐκ τῆς γῆς ἥκιστα ἐπίμαχον· καὶ γάρ τι καὶ ἔρυμα αὐτόθι ἦν παλαιὸν λίθων λογάδην πεποιημένον, ὃ ἐνόμιζον σφίσιν ὠφέλιμον ἂν εἶναι, εἰ καταλαμβάνοι ἀναχώρησις βιαιοτέρα. οὕτω μὲν τεταγμένοι ἦσαν. 32
οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τοὺς μὲν πρώτους φύλακας, οἷς ἐπέδραμον, εὐθὺς διαφθείρουσιν, ἔν τε ταῖς εὐναῖς ἔτι, ἀναλαμβάνοντας

μέσῳ τῆς νήσου, ὅπου τὸ ὕδωρ. πρώτην οὖν φυλακὴν λέγει τὴν πρὸς τὸ πέλαγος. Quia adiectivum pro substantivo positum est, desideres *τὸ μέσον*. „Sed etiam similibus in locis 2, 81. *καὶ τὸ μέσον μὲν ἔχοντες*, 4, 96. *μέχρι τοῦ μέσου*, ubi editiones articulum addunt, libri eum proscribunt. Sic etiam ante *δεξιὸν κέρας* deest 6, 67.“ Popp. Leak. Itin. Moreae Vol. 1. p. 401 — 416. inter alia refert, lustrata Sphagia insula descriptionem Thucydidis quantum satis est confirmatam esse, prorsus hodieque agnosci campum et aquae fontem in media insula, collem in extremitate septentrionali, quo Lacedaemonii se receperunt, locos appellendis navibus aptos, quo Helotae commeatum advehebant. Contra quae Arn. Vol. 2. p. 404 sq. animadvertit, facie Palaeocastrum et Sphagiam tam inter se similia esse, ut uterque locus in Thucydidis descriptione significari videri possit. Velut in Palaeocastro solum septentriones versus erigitur, et litus praeruptum est tum ab hac parte tum ab oriente (*τὸ ἔσχατον τῆς νήσου τὸ πρὸς τὴν Πύλον, ὃ ἦν ἔκ τε θαλάσσης ἀπόκρημνον, καὶ ἐκ τῆς γῆς ἥκιστα ἐπίμαχον*), dum paulatim deprimitur et inclinatur occasum versus. Apparet in medio Palaeocastro, quod planum terrae dicas, si comparatur cum adiacentibus; utrum vero fons aquae unquam ibi fuerit nec ne, quaestio est, de qua non prius decernas, quam solum ea ratione data opera perscrutatus sis. „Rursus veteres scriptores si audias, magis in eam sententiam inclines, ut putes in Sphagia Spartanos captos esse, nam Strabo eandem insulam Sphagiam et Sphacteriam appellatam esse scribit, id quod hanc eius opinionem fuisse indicat, de Sphagia quae ipsius aetate dicebatur Thucydidem loqui. Auctor Menexeni et ipse loquitur de Spartanis in Sphagia expugnatis.“ Arn. l. c. p. 404. His tamen argumentis nihil proficinus, siquidem teste Plinio H. N. 4, 12. tres Sphagiae ante Pylum iacebant, quarum maximam Sphacteriam fuisse credibile est, mediam quae nunc peninsula est et Palaeocastro appellatur, minimam ad austrum Sphacteriae tabulae meliores geographicae exhibent. Vid. Od. Muell. Dor. 2. p. 455. Denique Arn. p. 405. addit, solum ad septentriones ab Palaeocastro nondum satis exploratum videri, sed tamen prorsus cum descriptione Pyli congruere. „Ibi quoque, ait, praeruptum, partimque scopulosum latus est, versus continentem (*τὰ ἐχυρὰ τοῦ χωρίου πρὸς τὴν ἤπειρον* c. 9.), dum mare versus paulatim declivis est.“ Vulgo legitur *αὐτοῦ τὸ ἔσχατον*. F. *αὐτω*, unde *αὐτό* ex Baueri coniectura scripsi secutus Bekkerum, qui tamen praefert *τοὔσχατον*, quod est 3, 46. Denique verbum *καταλαμβάνειν* Graeci in malam partem usurpant de periculis et casibus, qui necopinati repentino impetu superveniunt. v. Hemsterh. ad Lucian. Somn. 12. Vol. 1. p. 192. Thuc. 2, 18. 54. 4, 20. Quapropter hic pro vulgata *βεβαιοτέρα* legendum *βιαιοτέρα* ex libris bene multis.

32. *ἔν τε ταῖς εὐναῖς ἔτι, ἀναλαμβάνοντας*] Sic Krueg. ad Dionys. p. 302. hunc locum distinguit, negans *τε* cum sequenti *καί* iungendum

τὰ ὅπλα καὶ λαθόντες τὴν ἀπόβασιν, οἰομένων αὐτῶν τὰς ναῦς κατὰ τὸ ἔθος ἐς ἔφορμον τῆς νυκτὸς πλεῖν. ἅμα δὲ ἕῳ γιγνομένῃ καὶ ὁ ἄλλος στρατὸς ἀπέβαινον, ἐκ μὲν νεῶν ἑβδομήκοντα καὶ ὀλίγῳ πλειόνων πάντες πλὴν Θαλαμίων ὡς ἕκαστοι ἐσκευασμένοι, τοξόται τε ὀκτακόσιοι καὶ πελτασταὶ οὐκ ἐλάσσους τούτων, Μεσσηνίων τε οἱ βεβοηθηκότες καὶ ἄλλοι ὅσοι περὶ Πύλον κατεῖχον πάντες πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους φυλάκων. Δημοσθένους δὲ τάξαντος διέστησαν κατὰ διακοσίους τε καὶ πλείους, ἔστι δ' ἣ ἐλάσσους, τῶν χωρίων τὰ μετεωρότατα λαβόντες, ὅπως ὅτι πλείστη ἀπορία ἦ τοῖς πολεμίοις πανταχόθεν κεκυκλωμένοις, καὶ μὴ ἔχωσι πρὸς ὅ,τι ἀντιτάξωνται, ἀλλ' ἀμφίβολοι γίγνωνται τῷ πλήθει, εἰ μὲν τοῖς πρόσθεν ἐπίοιεν, ὑπὸ τῶν κατόπιν βαλλόμενοι, εἰ δὲ τοῖς πλαγίοις, ὑπὸ τῶν ἑκατέρωθεν παρατεταγμένων. κατὰ νώτου τε ἀεὶ ἔμελλον αὐτοῖς ἡ χωρήσειαν οἱ πολέμιοι ἔσεσθαι ψιλοὶ καὶ οἱ ἀπορώτατοι τοξεύμασι καὶ ἀκοντίοις καὶ λίθοις καὶ σφενδόναις ἐκ πολλοῦ ἔχοντες ἀλκήν. οἷς μηδὲ ἐπελθεῖν οἷόν τε ἦν· φεύγοντές τε γὰρ ἐκράτουν καὶ ἀναχωροῦσιν ἐπέκειντο. τοιαύτῃ μὲν γνώμῃ ὁ Δημοσθένης τότε πρῶτον τὴν ἀπόβασιν ἐπενόει καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἔταξεν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐπιτάδαν καὶ ὅπερ ἦν πλεῖστον τῶν ἐν τῇ νήσῳ ὡς εἶδον τό τε πρῶτον φυλακτήριον διεφθαρμένον καὶ στρατὸν σφίσιν ἐπιόντα, ξυνετάξαντο καὶ τοῖς ὁπλίταις τῶν Ἀθηναίων ἐπῆσαν, βουλόμενοι ἐς χεῖρας ἐλθεῖν· ἐξ ἐναντίας γὰρ οὗτοι καθεστήκεσαν, ἐκ πλαγίου δὲ οἱ ψιλοὶ καὶ κατὰ νώτου. τοῖς μὲν οὖν ὁπλίταις οὐκ ἠδυνήθησαν προσμῖξαι, οὐδὲ τῇ σφετέρᾳ ἐμπειρίᾳ χρήσασθαι· οἱ γὰρ ψιλοὶ ἑκατέρωθεν βάλλοντες εἶργον, καὶ ἅμα ἐκεῖνοι οὐκ ἀντεπῄεσαν ἀλλ' ἡσύχαζον· τοὺς δὲ ψιλοὺς ἦ μάλιστα αὐτοῖς προσθέοντες προσκέοιντο ἔτρεπον, καὶ οἳ ὑποστρέφοντες ἠμύνοντο, ἄνθρωποι κούφως τε ἐσκευασμένοι καὶ προλαμβάνοντες ῥᾳδίως τῆς φυγῆς, χωρίων τε χαλεπότητι καὶ ὑπὸ τῆς πρὶν ἐρημίας τραχέων ὄντων, ἐν οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἠδύναντο διώκειν, ὅπλα ἔχοντες. χρόνον μὲν οὖν τινα ὀλίγον οὕτω πρὸς ἀλλήλους ἠκροβολίσαντο· τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκέτι ὀξέως ἐπεκθεῖν ἢ προσπίπτοιεν δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη, συσπειράντες καὶ ἐμβοήσαντες ὥρμησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀθρόοι, ἔκ τε τῆς ὄψεως τὸ θαρρεῖν προειληφότες, ὅτι πολλαπλάσιοι ἦσαν, καὶ ἐκ τοῦ μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι καταφρονήσαντες, ἐπειδὴ οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ἣν ἔσχον ὑπόληψιν, ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι, ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους.“ Ubi Duk. suspicatur legendum esse

esse, et post ἐν ταῖς εὐναῖς ἔτι supplens ὄντας. Recte, opinor; vocabulum εὐθύς explicatur per duo verba ἀναλαμβάνοντας τὰ ὅπλα et λαθόντες τὴν ἀπόβασιν, quod idem valet, ac si dixisset τὴν ἀπόβασιν οὐ προϊδόντας, ut Arn. adnotavit. Mox „Thalamii infimus remigum ordo sunt, medius Zygitae, superior vero Thranitae. Vid. Palmer. in Gr. Auct. p. 176. et Scheff. de Milit. Nav. 2, 2.“ Huds. et Meibom. in libello de Fabr. Trirem., et qui eum confutavit Oppelium i. e. Scheffernm. Quod apud Suidam in v. θαλαμακεῖς legitur: ἡ δὲ ἄνω θρανῖται, ἢ θρανίτης ὁ πρὸς τῇ πρώρᾳ, vel corruptum vel negligenter ex Scholiasta Aristoph. ad Ran. 1106. transscriptum est, nam hic ita scribit: ἡ δὲ ἄνω θρανῖται· θρανίτης οὖν, ὁ πρὸς τὴν πρύμναν· ζυγίτης ὁ μέσος· θαλαμίτης ὁ πρὸς τὴν πρώραν. Et sic Suidas ipse deinde in θρανίτης. Dük. Vid. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 302. 303. adn. 575. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 361, 61. Bloomf. ad Aesch. Ag. 1607. „Alii, ut Schol. Arist., aiunt Thranitas fuisse ad prymnam, Zygitas in media navi; Thalamios ad proram; atque fateor, hoc multum confirmari verbis Polyaeni 1, 5, 43. p. 530. ἐμβαλεῖν μὴ δύνηται, τῷ τὴν ἐμβολὴν εἶναι κατὰ τὰς πρώρας θρανιτίδας.“ Bloomf. Mox cum neutro κατεῖχον conf. 8, 28. ἐπὶ Ἴασον ἐν ᾗ Ἀμόργης κατεῖχε. De verbis κατὰ διακοσίους v. Matth. p. 1154. fin.

κεκυκλωμένοις] Alii iidemque multi et boni libri κεκωλυμένοις, quod improbandum esse negat Wass., eiusque correctionem vulgatam esse vult Haack. Popponi quamvis vulgata magis placeat, librorum scriptura, quam defendi posse intellexerit, non posthabenda visa est. Etiam Bened. scripturam κεκωλυμένοις tuetur, dicens hoc vocabulo alibi quoque Thucydidem uti, neque verum esse, undique ab Atheniensibus hostes cinctos fuisse, sed tantum in pugna ineunda impeditos, quia et a tergo et a latere iis Athenienses instabant. Adde et a fronte; quid hoc aliud est nisi κύκλωσις? Et auctor ipse c. 35. extr. hoc nomine appellat.

ἀμφίβολοι] Schol. ἑκατέρωθεν βαλλόμενοι. Hesych. ἀμφίβολοι, ἑκατέρωθεν παραβαλλόμενοι, ὡς Θουκυδίδης. Adde Zonar. p. 144. Appian. B. M. 77.

οἱ ἀπορώτατοι] i. e. denen man am wenigsten beikommen konnte etc. „Ut πρᾶγμα ἄπορον rem significat, quae hominem angit, ita ἄποροι στρατιῶται milites sunt, qui adversarios angunt.“ Heilm.

33. καὶ οἳ ὑποστρέφοντες] Articulus est a singulari καὶ ὅς. v. Buttm. Gr. med. §. 126. 5. (ed. 13.) Matth. §. 286. p. 576. §. 484. b. Conf. cap. 68. καὶ οἳ ξυστραφέντες ἀθρόοι ἦλθον.

κούφως τε] i. e. ἡμύνοντο, αὐτοὶ μὲν κούφως ἐσκευασμένοι καὶ δι' αὐτὸ προλαμβάνοντες ῥᾳδίως τῆς φυγῆς, τῶν δὲ χωρίων χαλεπῶν ὄντων καὶ ὑπὸ τῆς πρὶν ἐρημίας τραχέων. Propter προλαμβάνοντες τῆς φυγῆς conf. Herodot. 3, 105. προλαμβάνειν τῆς ὁδοῦ. Si scriptoris mens erat, χαλεπότητι distinguere a τραχέων, illo significari probabile est ascensum a Spartanis superandum, priusquam cum hoste confligere poterant; nam hostes occupabant τὰ μετεωρότατα τῶν χωρίων c. 32., vel obstacula orta ex combusta silva, velut acervos cinerum, radices et truncos arborum. Arn. Simplicior oratio futura esset deleto τε ante χαλεπότητι, ita ut καί ante ὑπό esset etiam, hoc sensu: *difficultate locorum vel prius ab solitudine asperorum.*

34. μηκέτι δεινοὺς αὐτούς] v. Matth. p. 1056. Dicit Dionys. p. 873. (ubi v. Krueg. p. 136.), collocationem membrorum huius periodi contortam reddere orationem et ostendit, quo ordine ex sententia sua collocari debuissent, ut oratio clarior et suavior fieret: ἀγκυλωτέρα μὲν οὖν ἡ φράσις οὕτω σχηματισθεῖσα γέγονε καὶ δεινοτέρα, σαφεστέρα δὲ καὶ ἡδίων ἐκείνως ἂν κατασκευασθεῖσα· „τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκέτι ἀπελθεῖν ἢ προσπίπτειν δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη, συσπειράντες καὶ ἐμβοήσαντες ὥρμησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀθρόοι, ἔκ τε τῆς ὄψεως τὸ θαρρεῖν προειληφότες, ὅτι πολλαπλάσιοι ἦσαν, καὶ ἐκ τοῦ μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι καταφρονήσαντες, ἐπειδὴ οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ἣν ἔσχον ὑπόληψιν, ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι, ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους.“ Ubi Duk. suspicatur legendum esse

νεσθαι, ὅτι οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ὥσπερ ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους, καταφρονήσαντες καὶ ἐμβοήσαντες ἀθρόοι ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἔβαλλον λίθοις τε καὶ τοξεύμασι καὶ ἀκοντίοις, ὡς ἕκαστός τι πρόχειρον εἶχε. γενομένης δὲ τῆς βοῆς ἅμα τῇ ἐπιδρομῇ ἔκπληξίς τε ἐνέπεσεν ἀνθρώποις ἀήθεσι τοιαύτης μάχης καὶ ὁ κονιορτὸς τῆς ὕλης νεωστὶ κεκαυμένης ἐχώρει πολὺς ἄνω, ἄπορόν τε ἦν ἰδεῖν τὸ πρὸ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν τοξευμάτων καὶ λίθων ἀπὸ πολλῶν ἀνθρώπων μετὰ τοῦ κονιορτοῦ ἅμα φερομένων. τό τε ἔργον ἐνταῦθα χαλεπὸν

ἐπελθεῖν ἢ προσπίπτειν, at Krueg. emendat ἐπελθεῖν ᾗ προσπίπτοιεν. Verba ὥσπερ ὅτε πρῶτον etc. cohaerent cum μηκέτι δεινοὺς ὁμοίως φαίνεσθαι. Verbum δεδουλωμένοι. Schol. explicat per τεταπεινωμένοι φόβῳ, ἕνεκα τῆς ὑπολήψεως τῶν Λακεδαιμονίων, ἧς εἶχον περὶ αὐτῶν, ὡς ὅτι σφόδρα εἰσὶ πεζομάχοι καὶ πολεμικοί. Bloomf. daunted, overawed, as it were with servile apprehension. Mox οἱ πῖλοι, si Scholiastam audias, sunt τὰ ἐξ ἐρίου πηκτὰ ἐνδύματα, ὥσπερ θωράκιά τινα ὑπὸ τὰ σιήθη, ἃ ἐνδυόμεθα· οἱ δὲ τὰ ἐπικείμενα ταῖς περικεφαλαίαις, ubi scribendum videtur τὰ ὑποκείμενα. Istud alterum significat Hesych. πῖλος χαλκοῦς, εἶδος περικεφαλαίας. Itidemque Bau. Haack. et Od. Muell. Dor. 2. p. 271. πίλους intelligunt galeas. Conf. Schneid. Vocab. s. v. et Mans. Spart. 1, 2. p. 198. adn. z. At recte Levesqu. monet, πίλους h. l. non esse pileos, mirum enim futurum fuisse, si Thucydides sola capitum tegumenta observavisset. Sequitur propterea prius Scholion ἃ ὑπὸ σιήθη ἐνδυόμεθα, atque Thucydidis verba reddit leurs cuirasses de feutre collat. Polluc. 1, 149. εὐδόκιμα δὲ πῖλος καὶ ἐγχειρίδιον Λακωνικά. Primam vocis πῖλος notionem fuisse docet villum (feutre); ex villis pileos factos esse; sandalia iis esse munita, tentoria tecta. Verbis τὰ σιήθη Schol. significat loricam, verbo θωράκια alteram sub illa indutam, quo et tela arcerentur et externa lorica aënea levius insisteret, minus militum artus urens. Ad βαλλομένων supple αὐτῶν et intellige Spartanos. Et τῇ ὄψει est τῇ ὄψεως κωλύσει, nam res ipsa nonnunquam pro rei defectu ponitur. Vid. Heyn. ad Hom. Il. Vol. 6. p. 25. Schaef. ad Soph. Vol. 1. p. 234. Herm. ad Soph. Ai. 659. Lobeck. ibid. v. 705. Iacobs. ad Liv. p. 389. vel in censura editionis Aeschyli Lafontaineae, Erf. ad Soph. Ai. 674. p. 573 sq. Bibl. d. a. Lit. u. K. 3. p. 108. Welck. ad Theogn. 496. Huschk. ad Tib. 1, 7, 40. Matth p. 1308. adn. Haec observatio adhibenda est Ciceroni de N. D. 2, 19., cui loco simillimus est Horat. 3. Carm. 6, 45. Adde Virg. Ge. 4, 484. Theogn. 496. 691. ἔργει γάρ τοὺς μὲν χρήματα, τοὺς δὲ νόος. Soph. Tr. 655., ubi Ἄρης οἰσιηθείς intelligendus est *furor belli cessans*, Oed. T. 25. Propert. 3, 9, 15. *aurea cui postquam nudavit cassida frontem* i. e. cassida demta. Hinc etiam sanus putandus est locus Livii 33, 7., ubi nebula detexisse montium iuga intelligenda est cessando. Neque aliter apud Horatium intelligenda verba *somno fatigatum meroque* et Homericum Il. κ'. 98. κεκμάτῳ ἀδδηκότες ἠδὲ καὶ ὕπνῳ. Vid. Buttm. Lexil. Vol. 2. in v. Ἀδῆσαι. Eundemque usum sibi indulgent recentiores, ut Milto Parad. Perd. 1, 71. the sulphureous hail, Shot after us in storm, o'erblown, has laid the fiery surge, that from the precipice of heaven received us falling. Quod exemplum maxime Sophocleo loco, ni fallor, Aiacis simile est, et adiecta voce o'erblown quodammodo originem huius loquendi usus declarat.

τοῖς Λακεδαιμονίοις καθίστατο. οὔτε γὰρ οἱ πῖλοι ἔστεγον τὰ τοξεύματα, δορατιά τε ἐναποκέκλαστο βαλλομένων, εἶχόν τε οὐδὲν σφίσιν αὐτοῖς χρήσασθαι ἀποκεκλημένοι μὲν τῇ ὄψει τοῦ προορᾶν, ὑπὸ δὲ τῆς μείζονος βοῆς τῶν πολεμίων τὰ ἐν αὐτοῖς παραγγελλόμενα οὐκ ἐσακούοντες, κινδύνου τε πανταχόθεν περιεστῶτος καὶ οὐκ ἔχοντες ἐλπίδα καθ' ὅτι χρὴ ἀμυνομένους σωθῆναι. τέλος δὲ τραυματιζομένων ἤδη πολλῶν διὰ τὸ ἀεὶ 35
ἐν τῷ αὐτῷ ἀναστρέφεσθαι, ξυγκλήσαντες ἐχώρησαν ἐς τὸ ἔσχατον ἔρυμα τῆς νήσου, ὃ οὐ πολὺ ἀπεῖχε, καὶ τοὺς ἑαυτῶν φύλακας. ὡς δὲ ἐνέδοσαν, ἐνταῦθα ἤδη πολλῷ ἔτι πλέονι βοῇ τεθαρσηκότες οἱ ψιλοὶ ἐπέκειντο, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ὅσοι μὲν ὑποχωροῦντες ἐγκατελαμβάνοντο, ἀπέθνησκον, οἱ δὲ πολλοὶ διαφυγόντες ἐς τὸ ἔρυμα μετὰ τῶν ταύτῃ φυλάκων ἐτάξαντο παρὰ πᾶν ὡς ἀμυνούμενοι ἥπερ ἦν ἐπίμαχον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπισπόμενοι περίοδον μὲν αὐτῶν καὶ κύκλωσιν χωρίου ἰσχύι οὐκ εἶχον, προσιόντες δὲ ἐξ ἐναντίας ὥσασθαι ἐπειρῶντο, καὶ χρόνον μὲν πολὺν καὶ τῆς ἡμέρας τὸ πλεῖστον ταλαιπωρούμενοι ἀμφότεροι ὑπό τε τῆς μάχης καὶ δίψους καὶ ἡλίου ἀντεῖχον, πειρώμενοι οἱ μὲν ἐξελάσασθαι ἐκ τοῦ μετεώρου, οἱ δὲ μὴ ἐνδοῦναι, ὁρῶν δ' οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠμύναντο ἢ ἐν τῷ πρίν, οὐκ οὔσης σφῶν τῆς κυκλώσεως ἐς τὰ πλάγια. ἐπειδὴ 36
δὲ ἀπέραντον ἦν, προελθὼν ὁ τῶν Μεσσηνίων στρατηγὸς Κλέωνι καὶ Δημοσθένει ἄλλως ἔφη πονεῖν σφᾶς. εἰ δὲ βούλονται ἑαυτῷ δοῦναι τῶν τοξοτῶν μέρος τι καὶ τῶν ψιλῶν περιέναι κατὰ νώτου αὐτοῖς ὁδῷ ᾗ ἂν αὐτὸς εὕρῃ, δοκεῖν βιάσασθαι τὴν ἔφοδον. λαβὼν δὲ ἃ ᾐτήσατο, ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ὁρμήσας ὥστε μὴ ἰδεῖν ἐκείνους, κατὰ τὸ ἀεὶ παρεῖκον τοῦ κρημνώδους τῆς νήσου προσβαίνων καὶ ᾗ οἱ Λακεδαιμόνιοι χωρίου ἰσχύι πιστεύσαντες οὐκ ἐφύλασσον χαλεπῶς τε καὶ μόλις περιελθὼν ἔλαθε, καὶ ἐπὶ τοῦ μετεώρου ἐξαπίνης ἀναφανεὶς κατὰ νώτου αὐτῶν τοὺς μὲν τῷ ἀδοκήτῳ ἐξέπληξε, τοὺς δὲ ἃ προσεδέχοντο

35. ξυγκλήσαντες] i. e. *conglobati*. Ad καὶ τοὺς ἑαυτῶν φύλακας supple πρός, quae praepositio repetenda est ex praegresso ἐς.

36. κατὰ τὸ ἀεὶ παρεῖκον] Sic plurimi optimique libri et Schol. Aristid. p. 5. Vulgo παρῆκον, sicut etiam alii libri Scholiastae Aristid. Vulgata hunc sensum habet: *per continentem semper tractum praeruptarum rupium*, jedesmal da, wo sich der klippenvolle Rand der Insel hin erstreckte. Nam Graeci regiones, montes et alia eiusmodi dicunt ἀνήκειν — διήκειν — καθήκειν — παρήκειν, quod Latini *porrigi* — *pertinere* — *pertingere*, ut monuit Duk. Atqui si dux Messeniorum continentem semper tractum rupium sequutus est, hoc sonat, quasi ille tractus subinde fuisset interruptus, et quasi ille rupes ac proinde arduum iter quaesivisset, non evitasset. Imo sensus esse debet: *prout praeruptum insulae litus* aliquem aditum dabat i. e. κατὰ τὸ ἀεὶ παρεῖκον, jedesmal wo es das schroffe Ufer zuliess. Dein προβαίνων alii libri, alii προσβαίνων, utrumque cum quadam sensus varietate recte. Nam προβαίνειν est *progredi*, προσβαίνειν *progredi et ascendere*. v. Schweigh. ad Polyb. 2, 67, 6.

ἰδόντας πολλῷ μᾶλλον ἐπέῤῥωσε. καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι βαλλόμενοί τε ἀμφοτέρωθεν ἤδη καὶ γιγνόμενοι ἐν τῷ αὐτῷ ξυμπτώματι, ὡς μικρὸν μεγάλῳ εἰκάσαι, τῷ ἐν Θερμοπύλαις, ἐκεῖνοί τε γὰρ τῇ ἀταπῷ περιελθόντων τῶν Περσῶν διεφθάρησαν, οὗτοί τε ἀμφίβολοι ἤδη ὄντες οὐκέτι ἀντεῖχον, ἀλλὰ πολλοῖς τε ὀλίγοι μαχόμενοι καὶ ἀσθενείᾳ σωμάτων διὰ τὴν σιτοδείαν
37 ὑπεχώρουν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκράτουν ἤδη τῶν ἐφόδων. γνοὺς δὲ ὁ Κλέων καὶ ὁ Δημοσθένης ὅτι εἰ καὶ ὁποσονοῦν μᾶλλον ἐνδώσουσι, διαφθαρησομένους αὐτοὺς ὑπὸ τῆς σφετέρας στρατιᾶς, ἔπαυσαν τὴν μάχην καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀπεῖρξαν, βουλόμενοι ἀγαγεῖν αὐτοὺς Ἀθηναίοις ζῶντας, εἴ πως τοῦ κηρύγματος ἀκούσαντες ἐπικλασθεῖεν τῇ γνώμῃ τὰ ὅπλα παραδοῦναι καὶ ἡσσηθεῖεν τοῦ παρόντος δεινοῦ. ἐκήρυξάν τε εἰ βούλοιντο τὰ ὅπλα παραδοῦναι καὶ σφᾶς αὐτοὺς Ἀθηναίοις ὥστε βουλεῦ-
38 σαι ὅ,τι ἂν ἐκείνοις δοκῇ. οἱ δὲ ἀκούσαντες παρῆκαν τὰς ἀσπίδας οἱ πλεῖστοι καὶ τὰς χεῖρας ἀνέσεισαν δηλοῦντες προς-

καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι — ὑπεχώρουν] Scriptor initio dicere volnit οἱ Λακ. γενόμενοι ἐν τῷ αὐτῷ ξυμπτώματι τοῖς ἐν Θερμοπύλαις περιελθόντων τῶν Περσῶν διαφθαρεῖσιν, ἀμφίβολοι ἤδη ὄντες οὐκέτι ἀντεῖχον. Ut nunc est structura, verba ἐκεῖνοί τε γὰρ — οὐκέτι ἀντεῖχον in parenthesi sunt, post quam sententia primaria continuatur per ἀλλά propter illud οὐκέτι, quod in parenthesi est. Etenim Graecis usitatum, coeptam in parenthesi structuram in posteriorem partem sententiae primariae extendere. Sublata particula ἀλλά nihil in hac structura est, quod a legitimo usu recedat. Krueg. ad Dionys. p. 269. aliam rationem excogitavit, ita locum constituens: οἱ Λακ. βαλλόμενοί τε ἀμφοτέρωθεν ἤδη καὶ γιγνόμενοι ἐν τῷ αὐτῷ ξυμπτώματι — τῷ ἐν Θερμοπύλαις, (ἐκεῖνοί τε γὰρ τῇ ἀταπῷ περιελθόντων τῶν Περσῶν διεφθάρησαν, οὗτοί τε·) ἀμφίβολοι ἤδη ὄντες οὐκέτι ἀντεῖχον. Sic vero, quum nihil repeti posset nisi (οὗτοί τε) διεφθάρησαν, Lacedaemonii per Persas, non per Messenios, circumventi interiisse cogitandi essent non aliter atque populares eorum in bellis Persicis, et postquam praemissum est: οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐφθάρησαν, iam sequeretur hoc tantillum οὐκέτι ἀντεῖχον, nimis leve illud prae illo διεφθάρησαν. De re v. Herodot. 7, 213 sqq. De formula ὡς εἰκάσαι v. Herm. ad Vig. p. 744. Matth. p. 1069. init. Differentiam meri casus ἀσθενείᾳ et casus cum praep. διὰ τὴν σιτοδείαν docet idem p. 727. adn. 1.

37. γνοὺς ὅτι — διαφθαρησομένους αὐτούς] Schol. τὸ τῆς συντάξεως ἀπαιτεῖ ὅτι διαφθαρήσονται, ἀλλὰ ἡ σύνταξις ἐνήλλακται. Similia dabunt Heind. ad Plat. Gorg. p. 115. et Matth. p. 1078. adn. 1. p. 1299. Exitus capitis hunc sensum habet, quasi scripsisset ὥστε παθεῖν ὅ, τι ἂν ἐκείνοις βουλευομένοις δοκῇ, ut Arn. adnotavit.

38. τὰς χεῖρας ἀνέσεισαν] Hoc signum deditionis erat. v. Interpp. ad Tacit. 1. Hist. 54. Polluc. 1, 168. Mox de Hippagretis Spartanorum agunt Mans. Spart. 1, 1. p. 153. Od. Muell. Dor. 2. p. 241., qui „Ephori, ait, tres hippagretas legebant, quorum singuli centum iuvenes seligebant, ratione delectus reddita. Hi trecenti equites lectissima manus Spartae, decus et principes iuventutis erant, quemadmodum γέροντες seniorum lectissimi.“ C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 60, 13. At dubium est, utrum Thuc. hunc secundum ducem non proprio, ut reliquos, sed muneris nomine appellaverit. Arnoldo et Bloomfieldio videtur nomen

ίεσθαι τὰ κεκηρυγμένα. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ἀνακωχῆς ξυνῆλθον ἐς λόγους ὅ τε Κλέων καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ἐκείνων Στύφων ὁ Φάρακος τῶν πρότερον ἀρχόντων τοῦ μὲν πρώτου τεθνηκότος Ἐπιτάδου, τοῦ δὲ μετ' αὐτὸν Ἱππαγρέτου ἐῤῥημένου ἐν τοῖς νεκροῖς ἔτι ζῶντος κειμένου ὡς τεθνεῶτος, αὐτὸς τρίτος ἐῤῥημένος ἄρχειν κατὰ νόμον, εἴ τι ἐκεῖνοι πάσχοιεν. ἔλεγε δὲ ὁ Στύφων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὅτι βούλονται διακηρυκεύσασθαι πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Λακεδαιμονίους ὅ,τι χρὴ σφᾶς ποιεῖν. καὶ ἐκείνων μὲν οὐδένα ἀφέντων, αὐτῶν δὲ τῶν Ἀθηναίων καλούντων ἐκ τῆς ἠπείρου κήρυκας καὶ γενομένων ἐπερωτήσεων δὶς ἢ τρὶς ὁ τελευταῖος διαπλεύσας αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς ἠπείρου Λακεδαιμονίων ἀνὴρ ἀπήγγειλεν ὅτι Οἱ Λακεδαιμόνιοι κελεύουσιν ὑμᾶς αὐτοὺς περὶ ὑμῶν αὐτῶν βουλεύεσθαι, μηδὲν αἰσχρὸν ποιοῦντας. οἱ δὲ καθ' ἑαυτοὺς βουλευσάμενοι τὰ ὅπλα παρέδοσαν καὶ σφᾶς αὐτούς. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ἐν φυλακῇ εἶχον αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι· τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τροπαῖον στήσαντες ἐν τῇ νήσῳ τἆλλα διεσκευάζοντο ὡς ἐς πλοῦν, καὶ τοὺς ἄνδρας τοῖς τριηράρχοις διεδίδοσαν ἐς φυλακήν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι κήρυκα πέμψαντες τοὺς νεκροὺς διεκομίσαντο. ἀπέθανον δ' ἐν τῇ νήσῳ καὶ ζῶντες ἐλήφθησαν τοσοίδε· εἴκοσι μὲν ὁπλῖται διέβησαν καὶ τετρακόσιοι οἱ πάντες· τούτων ζῶντες ἐκομίσθησαν ὀκτὼ ἀποδέοντες τριακόσιοι, οἱ δὲ ἄλλοι ἀπέθανον. καὶ Σπαρτιᾶται τούτων ἦσαν τῶν ζώντων περὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Ἀθηναίων δὲ οὐ πολλοὶ διεφθάρησαν· ἡ γὰρ μάχη οὐ σταδία ἦν. χρόνος δὲ ὁ ξύμπας ἐγένετο ὅσον 39
οἱ ἄνδρες οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἐπολιορκήθησαν ἀπὸ τῆς ναυμαχίας μέχρι τῆς ἐν τῇ νήσῳ μάχης ἑβδομήκοντα ἡμέραι καὶ δύο. τούτων περὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἐν αἷς οἱ πρέσβεις περὶ τῶν σπονδῶν ἀπῆσαν ἐσιτοδοτοῦντο, τὰς δὲ ἄλλας τοῖς ἐσπλέουσι λάφρα

proprium esse, ut Hipparchus. Deinde ἐῤῥημένος iunge cum κατὰ νόμον. „Nam scriptor indicat, quod etiam illa εἴ τι ἐκεῖνοι πάσχοιεν ostendunt, horum ducum alios aliis non suffragiis militum, qui in praesidio erant, sed antequam hi in insulam traiiciebantur, publice ex lege subrogatos fuisse, ut in locum priorum, si quid his accidisset, succederent: quemadmodum in militia navali navarcho legatus addi solebat, quem ἐπιστολέα vocat Xen. H. Gr. 1, 1, 15. 2, 1, 5. 4, 8, 11. 5, 1, 5. 6. et 6, 2, 25., de quo Iungerm. ad Polluc. 1, 96. et Scheff. de Mil. Nav. 4, 5. Steph. coniungit ἄρχειν κατὰ νόμον ac convertit: *qui legitimum imperium obtineret.* Nec tamen negat κατὰ νόμον etiam ad ἐῤῥημένος referri posse. Hoc melius est. Nam hic solo verbo ἄρχειν satis indicatur legitimum imperium, et supervacuum est ei addi κατὰ νόμον. Sic paulo ante τῶν μὲν πρότερον ἀρχόντων et supra c. 9. ἦρχε δ' αὐτῶν Ἐπιτάδας, ubi nemo desiderat illa κατὰ νόμον.“ Duk. Quod ad ἐπιστολέα attinet, v. praeterea Schneid. ad Xen. locos cit. et in Ind. s. v. ac Valck. ad Theocr. Adoniaz. p. 263. Lugd. (p. 87. Heind.)

39. τοῖς ἐσπλέουσι] Neutrum est: durch die zu Schiffe eingeführten Lebensmittel. De verbis ἢ πρὸς τὴν ἐξουσίαν v. Matth. p. 844.

διετρέφοντο. καὶ ἦν σῖτος ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἄλλα βρώματα ἐγκατελήφθη· ὁ γὰρ ἄρχων Ἐπιτάδας ἐνδεεστέρως ἑκάστῳ παρεῖχεν ἢ πρὸς τὴν ἐξουσίαν. οἱ μὲν δὴ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ ἐκ τῆς Πύλου ἑκάτεροι ἐπ' οἴκου, καὶ τοῦ Κλέωνος καίπερ μανιώδης οὖσα ἡ ὑπόσχεσις ἀπέβη· ἐντὸς γὰρ εἴκοσιν ἡμερῶν ἦγαγε τοὺς ἄνδρας, ὥσπερ ὑπέστη.
40 παρὰ γνώμην τε δὴ μάλιστα τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτο τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο· τοὺς γὰρ Λακεδαιμονίους οὔτε λιμῷ οὔτ' ἀνάγκῃ οὐδεμιᾷ ἠξίουν τὰ ὅπλα παραδοῦναι, ἀλλὰ ἔχοντας καὶ μαχομένους ὡς ἐδύναντο ἀποθνήσκειν· ἀπιστοῦντές τε μὴ εἶναι τοὺς παραδόντας τοῖς τεθνεῶσιν ὁμοίους. καί τινος ἐρομένου ποτὲ ὕστερον τῶν Ἀθηναίων ξυμμάχων δι' ἀχθηδόνα ἕνα τῶν ἐκ τῆς

§. 449. extr. De ὑπέστη v. Thom. M. p. 879. coll. Plat. 2. Alcib. n. l. ab init. Dorv. ad Charit. p. 380. 569. Valck. ad Theocr. 2, 164. Vol. 1. p. 69. Heind.

40. ἀπιστοῦντές τε] Ambiguum est, utrum haec verba prioribus an sequentibus annectenda sint. Utraque ratio difficultate laborat. Illud si praeferas, participium et particulam posita esse cogitabis pro verbo finito ἠπίστουν τε, ut suppleatur ἦσαν, quae ratio nec per se commendatur, quia non intelligitur, cur scriptor particulam τε plane supervacuam addiderit, et sententia sequentis periodi flagitare videtur, ut secum illa verba iungantur, et puncto distinguatur post ἀποθνήσκειν. Nam propter id ipsum, quod induci non poterant ad credendum, similes mortuorum esse eos, qui arma tradiderant, extitit, qui unum in insula captorum illud interrogaret. Restat, ut anacoluthon in verbis inesse statuas, posito nominativo pro genitivo absoluto participii. Id quod nihil est quo excuses. Itaque nunc in ea sententia sum, ut dicam, repetendum esse ἠξίουν ad participium ἀπιστοῦντες, hoc sensu: und sie erwarteten es so, dass sie niemand für einen Lacedaemonier hielten, der die Waffen übergab. Propter particulam μή post ἀπισοῦντες v. Matth. p. 1048. 6.

δι' ἀχθηδόνα] Schol. διὰ λύπην. ἢ διάνοια· Ἀθηναίων σύμμαχός τις ἀχθόμενος ἤτοι τοῖς Ἀθηναίοις ὡς φορτικῶς ἄρχουσιν, ἢ ἀχθόμενος ἐπὶ τῇ τῶν Λακεδαιμονίων συμφορᾷ ἤρετο etc. At ex responso Spartani apparet, sensum esse, quem Port. expressit *ut ei cum insultatione dolorem inureret* i. e. zur Kränkung, quamquam nescio an sit rectius um der Kränkung willen sive um zu kränken, ut cap. 102. διὰ τὸ περιέχειν αὐτήν et 5, 53. διὰ τὴν ἔσπραξιν i. e. um sie einzufassen — um einzutreiben. Nam illud solennius dicitur ἐπ' ἀχθηδόνι — πρὸς ἀχθηδόνα. Bloomf. haec exempla vocabuli attulit: Philostr. Vit. Ap. 4, 31. ἐρομένου δὲ Κορινθίου τινὸς κατὰ ἀχθηδόνα. 8, 16. ἐπιδόντες τῇ ἀχθηδόνι, giving way to taunting. Dionys. A. R. 9, 14. p. 1778. Reisk. ἀχθηδόνα σὺν αἰσχύνῃ Ῥωμαίοις ἀήθη παρέσχεν. Porro ἄπρακτον memorant ex h. l. Pollux 1, 137. Etym. M. et Suidas in v., ubi vid. Kust., adde Galen. in glossis Hippocrateis: ἄπρακτον οὐ μόνον τὸν εἰς τὸ ἐριουργεῖν (sic Duk. emendat pro ἑρουργόν) χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ τὸ ξύλον τοῦ βέλους. Bred. ait, Spartanum illum consulto illa voce usum esse, quae respondeat nostro Wocken et Pfeilholz, contemtim locutum de armis, quibus petiti sint; non enim viritim pugnatum esse, neque cominus (μάχη οὐ σταδία ἦν c. 38. extr.); ligna sibi ingessisse hostes, non manus conseruisse, eminus autem ingesta vulnera fortuito in hunc vel illum dirigi. Conf. Herm. ad Soph. Ai. 1099.

νήσου αἰχμαλώτων εἰ οἱ τεθνεῶτες αὐτῶν καλοὶ κἀγαθοί, ἀπεκρίνατο αὐτῷ πολλοῦ ἂν ἄξιον εἶναι τὸν ἄτρακτον, λέγων τὸν ὑιστόν, εἰ τοὺς ἀγαθοὺς διεγίγνωσκε, δήλωσιν ποιούμενος ὅτι ὁ ἐντυγχάνων τοῖς τε λίθοις καὶ τοξεύμασι διεφθείρετο.

Κομισθέντων δὲ τῶν ἀνδρῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἐβούλευσαν δε- 41
σμοῖς μὲν αὐτοὺς φυλάσσειν μέχρι οὗ τι ξυμβῶσιν· ἢν δ' οἱ Πελοποννήσιοι πρὸ τούτου ἐς τὴν γῆν ἐσβάλλωσιν, ἐξαγαγόντες ἀποκτεῖναι. τῆς δὲ Πύλου φυλακὴν κατεστήσαντο· καὶ οἱ ἐκ τῆς Ναυπάκτου Μεσσήνιοι ὡς ἐς πατρίδα ταύτην, ἔστι γὰρ ἡ Πύλος τῆς Μεσσηνίδος ποτὲ οὔσης γῆς, πέμψαντες σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐπιτηδειοτάτους ἐλῄζόν τε τὴν Λακωνικὴν καὶ πλεῖστα ἔβλαπτον ὁμόφωνοι ὄντες. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀμαθεῖς ὄντες ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ ληστείας καὶ τοιούτου πολέμου, τῶν τε Εἱλώτων αὐτομολούντων καὶ φοβούμενοι μὴ καὶ ἐπὶ μακρότερον σφίσι τι νεωτερισθῇ τῶν κατὰ τὴν χώραν, οὐ ῥᾳδίως ἔφερον, ἀλλὰ καίπερ οὐ βουλόμενοι ἔνδηλοι εἶναι τοῖς Ἀθηναίοις ἐπρεσβεύοντο παρ' αὐτοὺς καὶ ἐπειρῶντο τήν τε Πύλον καὶ τοὺς ἄνδρας κομίζεσθαι. οἱ δὲ μειζόνων τε ὠρέγοντο καὶ πολλάκις φοιτώντων αὐτοὺς ἀπράκτους ἀπέπεμπον. ταῦτα μὲν τὰ περὶ Πύλον γενόμενα.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους μετὰ ταῦτα εὐθὺς Ἀθηναῖοι ἐς τὴν 42
Κορινθίαν ἐστράτευσαν ναυσὶν ὀγδοήκοντα καὶ δισχιλίοις ὁπλίταις ἑαυτῶν καὶ ἐν ἱππαγωγοῖς ναυσὶ διακοσίοις ἱππεῦσιν· ἠκολούθουν δὲ καὶ τῶν ξυμμάχων Μιλήσιοι καὶ Ἄνδριοι καὶ Καρύστιοι, ἐστρατήγει δὲ Νικίας ὁ Νικηράτου τρίτος αὐτός. πλέοντες δὲ, ἅμα ἕῳ ἔσχον μεταξὺ Χερσονήσου τε καὶ Ῥείτου ἐς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ χωρίου ὑπὲρ οὗ ὁ Σολύγειος λόφος ἐστίν, ἐφ' ὃν Δωριῆς τὸ πάλαι ἱδρυθέντες τοῖς ἐν τῇ πόλει Κορινθίοις

„In eandem sententiam alter illius gentis dixit: οὐ μέλει μοι τοῦτο, ὅτι ἀποθανοῦμεν, ἀλλ' ὅτι ὑπὸ γύνιδος τοξότου. Simile quid in pugna Leuctrica quidam: λεγόντων τινῶν δείξειν τὴν ἡμέραν ταύτην τὸν ἀγαθόν, Ἰολλοῦ, inquit, τὴν ἡμέραν ἀξίαν εἶναι δυναμένην τὸν ἀγαθὸν δεῖξαι σῶον.“ Wass.

42. πλέοντες δὲ, ἅμα ἕῳ] Recte Did. virgulam removit post δέ, quum post ἕῳ poneretur, scriptorem enim ipsum dicere ὡς δὲ αὐτοὺς ἔλαθον νυκτὸς καταπλεύσαντες, idemque confirmat Polyaen. 1, 39. Νικίας ἐπιπλεύσας τῇ Κορινθίᾳ νύκτωρ. Non aliter de h. l. sentiunt Bloomf. et Arn., qui, „si Athenienses, ait, Piraeum liquissent illucescente die aestiva, non solum multo ante tenebras ingruentes ad oram Corinthi perventuri fuissent, sed eorum classis conspicua futura fuisset aliquanto antequam appulisset, ut Corinthiis satis otii fuisset ad parandam defensionem. At Piraeo nocte vel vespera relicto iter eorum hostes celabatur et litus attingebant tenebris usque obtinentibus et ad primam auroram naves appellebant, ita ut Corinthii ignorarent eorum navigationem, donec eos iam appulsos videbant.“ Mox de Solygio colle, unde Dores profecti Aeoles impugnabant, adi Od. Muell. Dor. 1. p. 85., et si qui cognoscere volent, qui populi Aeoles appellati sint, adeant eundem Orchom. p. 140 sqq., ibique adn. 6.

θίοις ἐπολέμουν οὖσιν Αἰολεῦσι· καὶ κώμη νῦν ἐπ' αὐτοῦ Σολύγεια καλουμένη ἐστίν. ἀπὸ δὲ τοῦ αἰγιαλοῦ τούτου ἔνθα αἱ νῆες κατέσχον ἡ μὲν κώμη αὕτη δώδεκα σταδίους ἀπέχει, ἡ δὲ Κορινθίων πόλις ἑξήκοντα, ὁ δὲ ἰσθμὸς εἴκοσι. Κορίνθιοι δὲ προπυθόμενοι ἐξ Ἄργους ὅτι ἡ στρατιὰ ἥξει τῶν Ἀθηναίων, ἐκ πλείονος ἐβοήθησαν ἐς ἰσθμὸν πάντες πλὴν τῶν ἔξω ἰσθμοῦ·

ὁ δὲ ἰσθμὸς εἴκοσι] Prope confinia Corinthiae et Epidauriae Piraeus portus iacebat. v. Thuc. 8, 10. Inde progressus occasum et septentriones versus pervenis ad collem Solygeum, ad cuius radices Rhetus in mare exit, rivulus pari cum ora linea ab austro versus profluens. Inde a Rheto et Solygeo colle usque ad Chersonesum humile litus porrigitur, quod *αἰγιαλὸς* hic dicitur, ubi Athenienses appulerunt. Ad Chersonesum et ipsam Chersonesum intrans Oneon mons extenditur profectus Corintho versus. Per hunc montem non licuit, ut ii, qui Cenchreis essent, pugnam in *αἰγιαλῷ* pugnatam conspicerent, Thuc. c. 44. Nam Chersoneso septentriones versus profectus Cenchreas pervenis, Cenchreis Schoenuntem, ubi tractus ille angustus erat, per quem naves, quae Peloponnesum circumnavigare nolebant, transportari solebant. v. Thuc. 3, 3. 8, 8. Quare hic locus *δίολκος* appellabatur. v. Strab. p. 380. Siebel. Hellen. p. 223. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 16. Inde a Schoenunte litus ad dextram conversum promontorium fit, in quo situs erat Crommyon vicus *κώμη τῆς Κορινθίας, πρότερον δὲ τῆς Μεγαρίδος* Strab. p. 380., *ἔστι δὲ ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς ἀρχῆς* Pausan. 2, 1, 4. Crommyone per viam Scironiam iter Megaram patebat. „Distantia Corinthi a loco, ubi Athenienses appellebant, prorsus convenit cum sexaginta stadiis a Thucydide memoratis, atque ex vicinia Cenchrearum et interveniente Oneo apparet, cum pulvis quidem, nec tamen pugna conspicua fieri potuerit. Una difficultas superesse videtur, quod distantiam *αἰγιαλοῦ*, ubi Athenienses appellebant et isthmi uno consensu omnes libri scripti Thucydidis faciunt viginti stadiorum esse. Hoc nimis parvum videtur intervallum; verum si ponimus extremitatem septentrionalem *αἰγιαλοῦ* sub Oneo, reperiemus, viginti stadia i. e. duo milliaria et 313 cubita (yards) haud paulo ultra Cenchreas septentriones versus pertinere. Isthmus enim et latiori et angustiori sensu accipi potest, nec novimus, utro sensu aetate Thucydidis id nomen usurpatum fuerit. Probabile est, inditum esse toti tractui inter utrumque iugum Onei, australe, quod porrigitur Corintho ad Chersonesum, et septentrionale, quod prope Schoenuntem ad mare descendit. Cenchreae ipsae sic in isthmo sitae fuerint et intervallum inter has et ipsum medium *αἰγιαλόν* non excederet viginti stadia." Arn. Vol. 2. p. 399. Wachsm. l. c. p. 299 sq. immerito negare videtur, Oneon seriem montium etiam ad septentriones ab isthmo fuisse. Vid. Reingan. Megar. p. 13 sqq. et Od. Muell. Dor. 2. p. 432. et de Oneo monte ad austrum ab isthmo v. Reingan. ibidem p. 14. et Wachsm. p. 16. In tabulis cum aliis, tum Reinganumii et Od. Muelleri Oneon mons non satis intrat Chersonesum, nec satis officit Cenchreis oculos ad *αἰγιαλόν* convertentibus; certissima huius regionis in ipsis locis facta delineatio apud Arnoldum est. Crommyon 120 stadiis a Corintho distabat.

ἐκ πλείονος] Verissime Did. haec verba iungit non cum *προπυθόμενοι*, sed cum *ἐβοήθησαν*, quia sensus horum verborum vel syllaba *προ* in *προπυθόμενοι* continetur. Etenim *ἐκ πλείονος* est längere Zeit voraus, sicut 8, 88. *εἰδὼς ἐκ πλείονος τὴν Τισσαφέρνου γνώμην*, et 4, 67. *ἐκ πολλοῦ τεθεραπευκότες τὴν ἄνοιξιν τῶν πυλῶν*, indem sie schon lange voraus sich das Thor hatten öffnen lassen. Mox omnes

καὶ ἐν Ἀμπρακίᾳ καὶ ἐν Λευκαδίᾳ ἀπῆεσαν αὐτῶν πεντακόσιοι φρουροί· οἱ δ' ἄλλοι πανδημεὶ ἐπετήρουν τοὺς Ἀθηναίους οἳ κατασχήσουσιν. ὡς δὲ αὐτοὺς ἔλαθον νυκτὸς καταπλεύσαντες καὶ τὰ σημεῖα αὐτοῖς ἤρθη, καταλιπόντες τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν ἐν Κεγχρειᾷ, ἣν ἄρα οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὸν Κρομμυῶνα ἴωσιν, ἐβοήθουν κατὰ τάχος. καὶ Βάττος μὲν ὁ ἕτερος τῶν στρατηγῶν, δύο γὰρ ἦσαν ἐν τῇ μάχῃ οἱ παρόντες, λαβὼν λόχον ἦλθεν ἐπὶ τὴν Σολύγειαν κώμην φυλάξων ἀτείχιστον οὖσαν, Λυκόφρων δὲ τοῖς ἄλλοις ξυνέβαλε. καὶ πρῶτον μὲν τῷ δεξιῷ κέρα τῶν Ἀθηναίων εὐθὺς ἀποβεβηκότι πρὸ τῆς Χερσονήσου οἱ Κορίνθιοι ἐπέκειντο, ἔπειτα δὲ καὶ τῷ ἄλλῳ στρατεύματι. καὶ ἦν ἡ μάχη καρτερὰ καὶ ἐν χερσὶ πᾶσα. καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας τῶν Ἀθηναίων καὶ Καρυστίων, οὗτοι γὰρ παρατεταγμένοι ἦσαν ἔσχατοι, ἐδέξαντό τε τοὺς Κορινθίους καὶ ἐώσαντο μόλις· οἱ δὲ ὑποχωρήσαντες πρὸς αἱμασιάν, ἦν γὰρ τὸ χωρίον πρύσαντες πᾶν, βάλλοντες τοῖς λίθοις καθύπερθεν ὄντες καὶ παιωνίσαντες

libri offerunt *ἐν Λευκαδίᾳ ἀπῆεσαν*, Bekk. taeite *ἀπῆσαν* scripsit. Popp. putat, in *ἀπῆεσαν* simul notionem verbi *ἀπῆσαν* inesse, ut vicissim dicatur *παραγίγνεσθαι* et *παρεῖναι εἴς τινα τόπον*. Ac sane eodem modo loquitur Ovid. 3. Fast. 664. *plebs vetus fugit* et *in sacri vertice montis abit*. Et Popp. ad Xen. Anab. 4, 7, 17. confert Xen. H. Gr. 7, 5, 10. *ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀπῆεσαν*, i. e. *ἀπῆεσαν*, ait, et *ἐν Ἀρκαδίᾳ ἦσαν*, quasi dicas sie waren fort in Arcadien. Porro in *τὰ σημεῖα* scriptor articulum addidit, significans signa, de quibus convenerat. Schol. *αὐτοῖς τοῖς Κορινθίοις ἤρθη τὰ σημεῖα παρὰ τῶν φίλων αὐτῶν ἐν τῇ χώρᾳ, σημαινόντων αὐτοῖς ὅτι πολέμιοι ἐπῆλθον*. Negant Bau. et Bred., ignifera signa hic indicari: haec enim non posse vocabulo *σημεῖα* dici. Quare *αὐτοῖς* non referunt ad Corinthios, sed ad Athenienses: *et quum Atheniensibus signa sublata essent* i. e. signa humo fixa et tunc refixa, quo exercitus iter ingredi iuberetur. Quo nihil cogitari potest ineptius. Nam ne dicam, in eadem sententia modo *αὐτούς* ad Corinthios, modo *αὐτοῖς* ad Athenienses referri, quid signa ab Atheniensibus humo fixa, quibus ipsi castra movere iuberentur, ad Corinthios spectant? Et sequuntur verba *καταλιπόντες τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν* (Corinthii) *ἐβοήθουν κατὰ τάχος*. Itane vero hi tum demum profecti sunt, postquam Athenienses appulsi signum profectionis terrestris dederant? Nihil obstat, quominus *σημεῖα* accipiamus signa Corinthiis ex illa regione, ubi Athenienses noctu appulerant, a suis data. Sic infr. c. 111. postquam scriptor dixit, Brasidam iussisse peltastas suos *ὅπως ὁπότε τὸ σημεῖον ἀρθείη ὃ ξυνέκειτο, πρῶτοι ἐσδράμοιεν*, exeunte cap. subiicit: *ἔπειτα τὸ σημεῖον τοῦ πυρὸς, ὡς εἴρητο, ἀνέσχον*. Omitto, quod Corinthii ab Atheniensibus longius aberant, quam ut signorum ab his humo fixorum sublationem cernerent.

43. *τοῖς λίθοις*] i. e. lapidibus, unde constructa erat maceria (*αἱμασιά*), quam modo memoravit. Arn. Ad *πειράσειν* Schol. supplet *ἐλθεῖν*. Popp. comparat cum locutione nostra auf den Flecken einen Versuch machen. Sed hoc sensu ubique genitivus cum hoc verbo iungitur, velut 1, 61. 4, 70. 7, 12. etc. Quare Reisk. et Heilm. coniecerunt *περάσειν*. Bau. ait, ut *φυλάσσειν περὶ χώραν* i. e. *φυλακὴν ποιεῖσθαι* dicatur, ita hic *πειράσειν* dici pro *πεῖραν ποιήσεσθαι*. Arn. in ipso *πειράσειν* latere dicit *ἐλθεῖν*, comparans locutionem Anglicam they expected that they would try for Solygeia i. e. would try to get there.

ἐπῆεσαν αὖθις, δεξαμένων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν χερσὶν ἦν πάλιν ἡ μάχη. λόχος δέ τις τῶν Κορινθίων ἐπιβοηθήσας τῷ εὐωνύμῳ κέρᾳ ἑαυτῶν ἔτρεψε τῶν Ἀθηναίων τὸ δεξιὸν κέρας καὶ ἐπεδίωξεν ἐς τὴν θάλασσαν· πάλιν δὲ ἀπὸ τῶν νεῶν ἀνέστρεψαν οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Καρύστιοι. τὸ δὲ ἄλλο στρατόπεδον ἀμφοτέρωθεν ἐμάχετο ξυνεχῶς, μάλιστα δὲ τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Κορινθίων, ἐφ' ᾧ ὁ Λυκόφρων ὢν κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἀθηναίων ἠμύνετο· ἤλπιζον γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ τὴν
44 Σολύγειαν κώμην πειράσειν. χρόνον μὲν οὖν πολὺν ἀντεῖχον οὐκ ἐνδιδόντες ἀλλήλοις· ἔπειτα, ἦσαν γὰρ τοῖς Ἀθηναίοις οἱ ἱππῆς ὠφέλιμοι ξυμμαχόμενοι, τῶν ἑτέρων οὐκ ἐχόντων ἵππους, ἐτράποντο οἱ Κορίνθιοι καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὸν λόφον, καὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα καὶ οὐκέτι κατέβαινον, ἀλλ' ἡσύχαζον. ἐν δὲ τῇ τροπῇ ταύτῃ κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας οἵ πλεῖστοί τε αὐτῶν ἀπέθανον καὶ Λυκόφρων ὁ στρατηγός. ἡ δὲ ἄλλη στρατιὰ τούτῳ τῷ τρόπῳ οὐ κατὰ δίωξιν πολλὴν οὐδὲ ταχείας φυγῆς γενομένης, ἐπεὶ ἐβιάσθη, ἐπαναχωρήσασα πρὸς τὰ μετέωρα ἱδρύθη. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὡς οὐκέτι αὐτοῖς ἐπῆεσαν ἐς μάχην, τούς τε νεκροὺς ἐσκύλευον καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀνῃροῦντο, τροπαῖόν τε εὐθέως ἔστησαν. τοῖς δ' ἡμίσεσι τῶν Κορινθίων, οἳ ἐν τῇ Κεγχρειᾷ ἐκάθηντο φύλακες μὴ ἐπὶ τὸν Κρομμυῶνα πλεύσωσι, τούτοις οὐ κατάδηλος ἡ μάχη ἦν ὑπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Ὀνείου· κονιορτὸν δὲ ὡς εἶδον καὶ ὡς ἔγνωσαν, ἐβοήθουν εὐθύς. ἐβοήθησαν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως πρεσβύτεροι τῶν Κορινθίων, αἰσθόμενοι τὸ γεγενημένον· ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ξύμπαντας αὐτοὺς ἐπιόντας, καὶ νομίσαντες τῶν ἐγγὺς ἀστυγειτόνων Πελοποννησίων βοήθειαν ἐπιέναι, ἀνεχώρουν κατὰ τάχος ἐπὶ τὰς ναῦς, ἔχοντες τὰ σκυλεύματα καὶ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς πλὴν δυοῖν οὓς ἐγκατέλιπον οὐ δυνάμενοι εὑρεῖν. καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ναῦς ἐπεραιώθησαν ἐς τὰς ἐπικειμένας νήσους, ἐκ δ' αὐτῶν ἐπικηρυκευσάμενοι τοὺς νεκροὺς οὓς ἐγκατέλιπον ὑποσπόνδους ἀνείλοντο. ἀπέθανον δὲ Κορινθίων μὲν ἐν τῇ μάχῃ δώδεκα καὶ διακόσιοι, Ἀθηναίων δὲ ὀλίγῳ ἐλάσσους πεντήκοντα.

44. *κατὰ τὸ δεξιόν*] sc. *τῶν Κορινθίων*. Verba *τούτῳ τῷ τρόπῳ* statim explicantur verbis *οὐ κατὰ δίωξιν πολλὴν, οὐδὲ ταχείας φυγῆς γενομένης*. Et *τὴν ἄλλην στρατιάν* intellige sinistram alam exercitus Corinthiorum. Mox vulgo legitur *τούς τε ἀλλοτρίους νεκρούς*, sed *ἀλλοτρίους* om. libri plerique. „Abr. suppositium habet; ita in sqq. *ἔχοντες τὰ σκυλεύματα καὶ τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς* legi et 5, 74. *τοὺς νεκροὺς ἐσκύλευον καὶ τοὺς αὐτῶν ἀνείλοντο*, quamquam 4, 97. legimus *τούς τε ἑαυτῶν ἀνελόμενοι νεκροὺς, τούς τε τῶν πολεμίων σκυλεύσαντες.*“ Gottl. Mox *εὐθέως* Popp. dicit rarissimum esse apud Thuc. pro *εὐθύς*, legi tamen 8, 74. Deinde in verbis *καὶ ὡς ἔγνωσαν* pauci libri *ὡς* om. „Cur repetit *ὡς*? Nempe ne *ἔγνωσαν* referretur ad *κονιορτόν*, sed ut nova sententia inciperet.“ Bau. Steph.: *ubi pulverem conspexerunt et rem cognoverunt.*

Ἄραντες δὲ ἐκ τῶν νήσων οἱ Ἀθηναῖοι ἔπλευσαν αὐθη- 45
μερὸν ἐς Κρομμυῶνα τῆς Κορινθίας· ἀπέχει δὲ τῆς πόλεως εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίους. καὶ καθορμισάμενοι τήν τε γῆν ἐδῄωσαν καὶ τὴν νύκτα ηὐλίσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ παραπλεύσαντες ἐς τὴν Ἐπιδαυρίαν πρῶτον καὶ ἀπόβασίν τινα ποιησάμενοι ἀφίκοντο ἐς Μεθώνην τὴν μεταξὺ Ἐπιδαύρου καὶ Τροιζῆνος, καὶ ἀπολαβόντες τὸν τῆς Χερσονήσου ἰσθμὸν ἐτείχισαν, ἐν ᾧ ἡ Μεθώνη ἐστί, καὶ φρούριον καταστησάμενοι ἐλῄστευον τὸν ἔπειτα χρόνον τήν τε Τροιζηνίαν γῆν καὶ Ἁλιάδα καὶ Ἐπιδαυρίαν. ταῖς δὲ ναυσίν, ἐπειδὴ ἐξετείχισαν τὸ χωρίον, ἀπέπλευσαν ἐπ' οἶκον.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν ταῦτα ἐγίγνετο, καὶ Εὐ- 46
ρυμέδων καὶ Σοφοκλῆς, ἐπειδὴ ἐκ τῆς Πύλου ἀπῆραν ἐς τὴν Σικελίαν ναυσὶν Ἀθηναίων, ἀφικόμενοι ἐς Κέρκυραν ἐστράτευσαν μετὰ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τοὺς ἐν τῷ ὄρει τῆς Ἰστώνης Κερκυραίων καθιδρυμένους, οἳ τότε μετὰ τὴν στάσιν διαβάντες ἐκράτουν τε τῆς γῆς καὶ πολλὰ ἔβλαπτον. προσβαλόντες δὲ τὸ μὲν τείχισμα εἷλον· οἱ δὲ ἄνδρες καταπεφευγότες ἀθρόοι πρὸς μετέωρόν τι ξυνέβησαν ὥστε τοὺς μὲν ἐπικούρους παραδοῦναι, περὶ δὲ σφῶν τὰ ὅπλα παραδόντων τὸν Ἀθηναίων δῆμον διαγνῶναι. καὶ αὐτοὺς ἐς τὴν νῆσον οἱ στρατηγοὶ τὴν Πτυχίαν ἐς φυλακὴν διεκόμισαν ὑποσπόνδους, μέχρι

45. *Μεθώνην*] Strab. p. 575. B. Alm. *μεταξὺ δὲ Τροιζῆνος καὶ Ἐπιδαύρου χωρίον ἦν ἐρυμνὸν Μεθάνα — παρὰ Θουκυδίδῃ δὲ ἔν τισιν ἀπογράφοις Μεθώνη φέρεται ὁμώνυμος τῇ Μακεδονικῇ.* V. tabulam nr. 25. ap. Gu. Gell. in Argol. Locus etiamnunc appellatur Methana.

46. *κατὰ — χρόνον, ὃν*] Vulgo *κατὰ — χρόνον καθ' ὃν ταῦτα*, sed *καθ' ὃν* deest in libris compluribus iisque optimae notae. „Quos libros quamquam sequi licet (ut dicitur *ἤδη ταῦτα ἐγένετο καί* etc.), nos tamen abiecto *κατά* malimus retineri *ὃν*, quod propter ultimam syllabam vocis *χρόνον* facile potuit excidere. Nam ita Thuc. loquitur *κατὰ τὸν χρόνον ὃν* 3, 17. 18. Conf. 3, 94. et Matth. §. 595. extr.“ Popp. Verba *οἳ τότε μετὰ τὴν στάσιν* etc. significant *eo tempore, quo narravi* (3, 85.), *post seditionem* etc. Mox in verbis *ὥστε ἐάν τις ἀλῷ* unus D. praebet *ἐάν*, quod Popp. leviter confirmari ait a Polyaeno 6, 21. Vulgo *ἄν*, quod ab hoc scriptore alienum esse videtur. Vid. Krueg. ad Dionys. p. 274 sq. Ἂν pro *ἐάν* praeter h. l. tantum ter repetitur 6, 13. 18. 8, 75., ubi a librariis inlatum esse probabile est. Deinde *τοὺς ἐλθόντας* Krueg. l. c. p. 150. dictum putat pro *αὐτοὺς ἐλθόντας* i. e. *eos*, optimates in Ptychiam traiectos, *ubi advenissent*, allatis his locis 5, 27. *τοῦ μὴ καταφανεῖς γίγνεσθαι τοὺς μὴ πείσαντας τὸ πλῆθος.* 65. *ἐβούλετο τοὺς ἀπὸ τοῦ λόφου βοηθοῦντας καταβῆσαι.* 4, 131. *ἐκκρούσαντες τοὺς ἐπιόντας ἐσιατοπεδεύσαντο.* Qui loci nihil commune cum praesenti habent, quia in iis interpretandum est *eos, qui populo non persuaserunt — eos qui occurrebant — eos qui impetum exceperant.* v. Matth. §. 270. 557. 4. Et his locis omnibus intelligenda pars est numeri alicuius, praesenti loco totus numerus: sie bei ihrer Ankunft. Quare non infitiandum est, exspectari potius *αὐτοὺς ἐλθόντας*, verum magis etiam velim *τούς* deleri.

οὗ Ἀθήναζε πεμφθῶσιν, ὥστε ἐάν τις ἁλῷ ἀποδιδράσκων, ἅπασι λελύσθαι τὰς σπονδάς. οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται τῶν Κερκυραίων δεδιότες μὴ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐλθόντας οὐκ ἀποκτείνωσι μηχανῶνται τοιόνδε τι. τῶν ἐν τῇ νήσῳ πείθουσί τινας ὀλίγους, ὑποπέμψαντες φίλους καὶ διδάξαντες ὡς κατ' εὔνοιαν δὴ λέγειν ὅτι κράτιστον αὐτοῖς εἴη ὡς τάχιστα ἀποδρᾶναι, πλοῖον δέ τι αὐτοὶ ἑτοιμάσειν· μέλλειν γὰρ δὴ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων παραδώσειν αὐτοὺς τῷ δήμῳ τῶν
47 Κερκυραίων. ὡς δὲ ἔπεισαν καὶ μηχανησαμένων τὸ πλοῖον ἐκπλέοντες ἐλήφθησαν, ἐλέλυντό τε αἱ σπονδαὶ καὶ τοῖς Κερκυραίοις παρεδέδοντο οἱ πάντες. ξυνελάβοντο δὲ τοῦ τοιούτου οὐχ ἥκιστα, ὥστε ἀκριβῆ τὴν πρόφασιν γενέσθαι καὶ τοὺς τεχνησαμένους ἀδεέστερον ἐγχειρῆσαι, οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, κατάδηλοι ὄντες τοὺς ἄνδρας μὴ ἂν βούλεσθαι ὑπ' ἄλλων κομισθέντας, διότι αὐτοὶ ἐς Σικελίαν ἔπλεον, τὴν τιμὴν τοῖς ἄγουσι προσποιῆσαι. παραλαβόντες δὲ αὐτοὺς οἱ Κερκυραῖοι ἐς οἴκημα μέγα καθεῖρξαν, καὶ ὕστερον ἐξάγοντες κατὰ εἴκοσιν ἄνδρας διῆγον διὰ δυοῖν στοίχοιν ὁπλιτῶν ἑκατέρωθεν παρατεταγμένων, δεδεμένους τε πρὸς ἀλλήλους καὶ παιομένους καὶ κεντουμένους ὑπὸ τῶν παρατεταγμένων, εἴ πού τίς τινα ἴδοι ἐχθρὸν ἑαυτοῦ· μαστιγοφόροι τε παριόντες ἐπε-
48 τάχυνον τῆς ὁδοῦ τοὺς σχολαίτερον προϊόντας. καὶ ἐς μὲν ἄνδρας ἑξήκοντα ἔλαθον τοὺς ἐν τῷ οἰκήματι τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξαγαγόντες καὶ διαφθείραντες· ὤοντο γὰρ αὐτοὺς μεταστήσοντάς ποι ἄλλοσε ἄγειν· ὡς δὲ ἤσθοντο καί τις αὐτοῖς ἐδήλωσε, τούς τε Ἀθηναίους ἐπεκαλοῦντο καὶ ἐκέλευον σφᾶς, εἰ βούλονται, αὐτοὺς διαφθείρειν, ἔκ τε τοῦ οἰκήματος οὐκέτι ἤθελον ἐξιέναι, οὐδ' ἐσιέναι ἔφασαν κατὰ δύναμιν περιόψεσθαι οὐδένα.

47. *παρεδέδοντο*] Cass. (in quo tamen ead. man. super ε scriptum ι), Aug. Pal. It. Vat. C. Reg. cod. Bas. Gr. Cl. Ven. Vulgo *παρεδίδοντο*, quod Popponi magis placet, quamquam praecedat *ἐλέλυντο*, der Vergleich war damit aufgehoben, und sie wurden übergeben. Plusquamperfectum Arn. ait positum esse, quia scriptor vult eventum tempore priorem non solum praecedere alterum significare, sed etiam praeparare alterum, quasi dicas (si recte intelligo), der Vertrag war gebrochen und die Folge davon war, dass sie Gefangene der Corcyraeer waren. Cum locutione *ἐπετάχυνον τῆς ὁδοῦ* idem confert Hesiod. opp. et D. 577. apud Matth. §. 338. et infr. c. 60. *τῆς ἀρχῆς προκοπτόντων ἐκείνοις*. Pro *τοὺς — προϊόντας* „fortassis aliquis malit *προϊόντας*, nam haec interdum permutantur.“ Duk. Vulgatam servat Suid., qui h. l. habet in v. *σχολαίτερον*. „Hic, opinor, opus est *προϊόντας*, quia nulla res indicata est, quo itur, et proinde *προϊόντας* significans *euntes aliquo* et, ubi res quo itur significata est, idem valens, quod *προϊόντας*, in praesenti loco nequit apte adhiberi, cum captivi tantum *procederent*, non aliquo irent.“ Arn.

48. *μεταστήσοντας*] Vulgo *μεταστήσαντας*. Correctum est in minori ed. Lipsiensi apud Tauchnitzium venali. Mox *σφαγάς* intellige iugulum. v. Iacobs. ad Achill. Tat. p. 661.

οἱ δὲ Κερκυραῖοι κατὰ μὲν τὰς θύρας οὐδ' αὐτοὶ διενοοῦντο βιάζεσθαι, ἀναβάντες δὲ ἐπὶ τὸ τέγος τοῦ οἰκήματος καὶ διελόντες τὴν ὀροφὴν ἔβαλλον τῷ κεράμῳ καὶ ἐτόξευον κάτω· οἱ δὲ ἐφυλάσσοντό τε ὡς ἠδύναντο καὶ ἅμα οἱ πολλοὶ σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον, οἱστούς τε οὓς ἀφίεσαν ἐκεῖνοι ἐς τὰς σφαγὰς καθιέντες καὶ ἐκ κλινῶν τινων αἳ ἔτυχον αὐτοῖς ἐνοῦσαι τοῖς σπάρτοις καὶ ἐκ τῶν ἱματίων παραιρήματα ποιοῦντες, ἀπαγχόμενοι, παντὶ τρόπῳ τὸ πολὺ τῆς νυκτός, ἐπεγένετο γὰρ νὺξ τῷ παθήματι, ἀναλοῦντες σφᾶς αὐτοὺς καὶ βαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ἄνω διεφθάρησαν. καὶ αὐτοὺς οἱ Κερκυραῖοι, ἐπειδὴ

καὶ ἐκ κλινῶν — διεφθάρησαν] Constructio verborum haec est: *οἱ πολλοὶ σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον οἱστούς τε καθιέντες καὶ τοῖς σπάρτοις ἐκ κλινῶν — καὶ τοῖς παραιρήμασιν ἐκ τῶν ἱματίων, ἃ ἐποίησαν (ἀπέσχισαν) ἀπαγχόμενοι, παντὶ τρόπῳ — ἀναλοῦντες σφᾶς αὐτούς, καὶ* (et insuper) *βαλλόμενοι — διεφθάρησαν*. Respondent inter se *οἱ δὲ ἐφυλάσσοντο καὶ ἅμα σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον*, et *καὶ βαλλόμενοι — διεφθάρησαν*. Sententia *σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον* tribus membris explicatur: *καθιέντες — ἀπαγχόμενοι — παντὶ τρόπῳ ἀναλοῦντες σφᾶς αὐτούς*. Pro *τοῖς παραιρήμασιν ἐκ τῶν ἱματίων, ἃ ἐποίησαν* variata oratione dixit *καὶ ἐκ τῶν ἱματίων παραιρήματα ποιοῦντες*, quum concinnitas postularet, ut post *τοῖς σπάρτοις ἐκ κλινῶν* diceret *τοῖς παραιρήμασιν ἐκ τῶν ἱματίων*. Suidas corrupte *παραιρήσεται, ἀφαιρήσεται*. *Θουκυδίδης*· „*διέφθειρον σφᾶς αὐτούς, οἱ μὲν ἀπὸ κλινῶν σπάρτα, οἱ δ' ἐκ τῶν ἱματίων παραιρήματα ποιοῦντες*“ (*τουτέστιν ἀφαιρήματα*) „*ἀπήγχοντο*.“ Haec repetuntur a Phavorino in v. et a Schol. Demosth. Phil. 2. p. 46. Par., nisi quod apud hos ambos est *σπάρτας*, corruptum illud ex *σπάρτοις*. At *σπάρτοις* tuetur Pollux 10, 37., usus hac particula huius loci: *ἐκ κλινῶν τοῖς σπάρτοις ἀπαγχόμενοι*, quo simul tuetur participium *ἀπαγχόμενοι*, quod Poppo interpretamenti speciem prae se ferre voluerat. Pro *παραιρήματα* alii libri habent *παραιωρήματα* vel *παρωρήματα*. Reisk. reponi volebat aut *παραωρήματα* aut *παραιτήματα*. Conf. Lenz. in Matth. Miscc. Philol. Vol. 1. p. 49 sq. adn. Photius *παραιρημάτων, τῶν ἱματίων*. Scribe *παραιρήματα τῶν ἱματίων* ex emend. Albertii ad Hesych. Vol. 2. p. 868. nr. 19. Sic enim legitur apud Moer. p. 299. citato Thucydide et in Anecdd. Bekk. 1. p. 112., denique apud Suidam, Scholiastam Demosth. atque Phavorin. Quamquam Schleusn. Animadv. p. 70. et Curis Novis ad Phot. p. 310. legi vult *παραιρημάτων ἐκ τῶν ἱματίων*. „Fortasse tamen, addit, ante *ἱματίων* excidit vox *παραρραμμάτων*, supplenda ex Hesychio, aut notius *παραρμάτων*, quae Galeno 2. Commentt. in libr. de Art. p. 608, 52. sunt *παραιρούμενα ἀπὸ τῶν ἀμφιεσμάτων ὑπὸ τῶν ῥαπτόντων αὐτά*.“ Nos Sahlband. Hesych. *παραιρήματα· παραρράμματα ἱματίων* i. e. *adsumenta*. Conf. Hesychii interpretes. Pollux 7, 64. *Θουκυδίδης δὲ* „*ἐκ τῶν ἐσθήτων παραιρήματα*,“ *τὰ πρὸς ταῖς ὤαις, ἃς παραιρεῖσθαί φησιν, ὡς ἰσχυρὰ εἰς ἀγχόνην*. Pierson. ad Moer.: „Illud certum, ait, videtur, si *παραιρήματα* pro *vestium fimbriis* ponantur, aliud verbum quam *ποιεῖν* requiri, quod tamen Suidas confirmat. Sin *παραιρήματα* pro *restibus* posuerit Thuc., manuscriptorum lectio *παραωρήματα* praeferenda est.“ Contra haec valet Scholiastae interpretatio, qui breviloquentiam in verbis *παραιρήματα ποιοῦντες* inesse ostendit: *ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν*, inquit, *τελαμῶνάς τινας ἀποσχίζοντες τῶν ἱματίων, ὥσπερ ζώνας ἐποίουν, καὶ πλέκοντες αὐτὰ, καὶ ποιοῦντες ὥσπερ σχοινία, οὕτως αὐτοῖς ἐχρῶντο*

ἡμέρα ἐγένετο, φορμηδὸν ἐπὶ ἁμάξας ἐπιβαλόντες ἀπήγαγον ἔξω τῆς πόλεως. τὰς δὲ γυναῖκας ὅσαι ἐν τῷ τειχίσματι ἐάλωσαν ἠνδραποδίσαντο. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ οἱ ἐκ τοῦ ὄρους Κερκυραῖοι ὑπὸ τοῦ δήμου διεφθάρησαν, καὶ ἡ στάσις πολλὴ γενομένη ἐτελεύτησεν ἐς τοῦτο, ὅσα γε κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε· οὐ γὰρ ἔτι ἦν ὑπόλοιπον τῶν ἑτέρων ὅ, τι καὶ ἀξιόλογον. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Σικελίαν, ἵναπερ τὸ πρῶτον ὥρμηντο, ἀποπλεύσαντες μετὰ τῶν ἐκεῖ ξυμμάχων ἐπολέμουν.

πρὸς τὸ ἀπάγχεσθαι. Conf. Interpp. ad Polluc., Steph. Thes. L. Gr. Vol. 1. p. 199. Athenae. 5. p. 208. C., ibique Casaub. p. 364. Denique pro *παντὶ τρόπῳ* Popp. restitutum vult *παντί τε τρόπῳ* ad fulciendam, ut ait, orationem, cuius duo quasi membra sint, alterum *σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον, οἵστούς τε — ἀπαγχόμενοι*, alterum *παντί τε τρόπῳ — διεφθάρησαν*. Haec tamen vera sententiae partitio non est, siquidem in altero horum membrorum idem rediret, quod in priori est. Quid enim verbis *ἀναλοῦντες σφᾶς αὐτούς* aliud indicatur, quam verbis *σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον*? Nec Popponis correctionem interpretatio Vallae iuvat: *omni denique ratione*. Nam *denique* addi potuit copulandis verbis *παντὶ τρόπῳ ἀναλοῦντες σφᾶς αὐτούς*, in quibus tertium membrum eorum consistit, quae posui ut partes sententiae *σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον*. Quod si recte a me factum est, nihil refert, utrum *παντί* sine an cum *τε* legere malis. Unde patet, necessariam quidem hanc particulam non esse. Nec mihi probatur ratio Reisigii Coniectt. ad Aristoph. p. 316., qui videtur in h. l. anacoluthon invenisse, quod aut verba *σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον*, aut verbum *διεφθάρησαν* abesse posse putaret. Atqui illa quidem salvo sensu deleri possunt, verbum *διεφθάρησαν* non item, propterea quod qui *ὑπὸ τῶν ἄνω βαλλόμενοι* perierunt, *διεφθάρησαν* quidem, sed non *σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον*. Porro *ἀναλοῦντες* dedi ex coniectura Heilmanni pro vulgata *ἀναδοῦντες*. Nam et Phavorin. ex Thucydide citat *ἀναλοῦντες ἀντὶ τοῦ ἀναιροῦντες*, quae scriptura in vulgatis exemplaribus nusquam reperitur, et *παντὶ τρόπῳ ἀναδοῦντες σφᾶς αὐτούς* inepte diceretur. Quamquam vel ita pro *ἀναδεῖν* verbum latioris ambitus requiri monuit Popp., quum Corcyraei et sagittis iugulo defixis et restibus sese interemerint, *ἀναδεῖν* autem si significare possit ***strangulare*** (quod non verisimile videtur, quum ubique sit vel ***redimire***, vel ***religare***), non spectet nisi ad alterum mortis genus. „Ita igitur, addit, pro altero e duobus membris coordinatis (***ipsi se interficiebant — ab hostibus interficiebantur***) poneretur subordinatum. Imo e tribus membris subordinatis unum membrum tolleretur, si vere de h. l. paulo ante disputavi, si quidem idem membrum (*ἀπαγχόμενοι*) repeteretur alio verbo *ἀναδοῦντες*. Et praeter Phavorinum etiam Suidas s. v. *ἀναλοῦντες* et Zonar. scribunt *ἀναλοῦντες, ἀντὶ τοῦ ἀναιροῦντες, Θουκυδίδης· καὶ ἀναλῶν καὶ ἀναλοῦν* (v. Thuc. 2, 24. 6, 12.). „Atque hanc fuisse, addit Popp., scripturam, quam Vall. in cod. suo invenerit, interpretatio eius declarat: ***omni denique ratione sibi manus inferentes, tum a superne ferientibus interemti sunt.***“ Adde Thuc. 8, 65. *καὶ ἄλλους τινὰς ἀνεπιτηδείους τῷ αὐτῷ τρόπῳ κρύφα ἀνάλωσαν.*

φορμηδόν] Suid. in v. locum ita adscripsit: *καὶ τοὺς νεκροὺς οἱ Κερκυραῖοι φορμηδὸν ἐπὶ ἁμάξας ἐπιβαλόντες ἀπήγαγον ἔξω τῆς πόλεως.* Schol. *ὡς ἐάν τις πλέξῃ φορμοὺς, τοὺς καλουμένους ψιάθους, τοὺς μὲν κατὰ μῆκος αὐτῶν τιθέντες ἄλλους δὲ πλαγίως ἐπιβάλλοντες καὶ αὐτῶν ἐμφαίνει δὲ τοῦτο τῶν Κερκυραίων τὴν ὠμότητα ἐς τοὺς ἀποθανόντας, ὅτι οὐδὲ μετὰ τὸν ἐκείνων θάνατον τοῦ πρὸς ἐκείνους μίσους ἐπαύσαντο.*

ἡ στάσις — ἐτελεύτησεν] v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 219, 30.

Καὶ οἱ ἐν τῇ Ναυπάκτῳ Ἀθηναῖοι καὶ Ἀκαρνᾶνες ἅμα 49
τελευτῶντος τοῦ θέρους στρατευσάμενοι Ἀνακτόριον Κορινθίων πόλιν, ἣ κεῖται ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, ἔλαβον προδοσίᾳ· καὶ ἐκπέμψαντες Κορινθίους αὐτοὶ Ἀκαρνᾶνες οἰκήτορες ἀπὸ πάντων ἔσχον τὸ χωρίον. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Ἀριστείδης ὁ Ἀρχίππου, 50
εἷς τῶν ἀργυρολόγων νεῶν Ἀθηναίων στρατηγός, αἳ ἐξεπέμφθησαν πρὸς τοὺς ξυμμάχους, Ἀρταφέρνην ἄνδρα Πέρσην παρὰ βασιλέως πορευόμενον ἐς Λακεδαίμονα ξυλλαμβάνει ἐν Ἠιόνι τῇ ἐπὶ Στρυμόνι. καὶ αὐτοῦ κομισθέντος οἱ Ἀθηναῖοι τὰς μὲν ἐπιστολὰς μεταγραψάμενοι ἐκ τῶν Ἀσσυρίων γραμμάτων ἀνέγνωσαν, ἐν αἷς πολλῶν ἄλλων γεγραμμένων κεφάλαιον ἦν πρὸς Λακεδαιμονίους, οὐ γιγνώσκειν ὅ, τι βούλονται· πολλῶν γὰρ ἐλθόντων πρέσβεων οὐδένα ταὐτὰ λέγειν· εἰ οὖν βούλονται σαφὲς λέγειν, πέμψαι μετὰ τοῦ Πέρσου ἄνδρας ὡς αὐτόν. τὸν δὲ Ἀρταφέρνην ὕστερον οἱ Ἀθηναῖοι ἀποστέλλουσι τριήρει ἐς Ἔφεσον, καὶ πρέσβεις ἅμα· οἳ πυθόμενοι αὐτόθι βασιλέα Ἀρταξέρξην τὸν Ξέρξου νεωστὶ τεθνηκότα, κατὰ γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτελεύτησεν, ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησαν.

Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Χῖοι τὸ τεῖχος περιεῖλον τὸ 51
καινὸν κελευσάντων Ἀθηναίων καὶ ὑποπτευσάντων ἐς αὐτούς

49. *οἰκήτορες*] Sic codices pauci quidam, sed boni. Vulgo *οἰκήτορας* cum commate post *πάντων*. Alii libri, iique et pauci et malae notae *καὶ οἰκήτορας*. „Aem. Port. supplementum suum *ἀποστείλαντες* debet Scholiastae. Sed admodum dura et, ni fallor, insolens est illa ellipsis. Fr. Porti coniecturae *οἰκήτορες* favet liber Cass. Nec puto haec ita ordinari posse *καὶ ἐκπέμψαντες Κορινθίους οἰκήτορας*.“ Duk. Verba *ἀπὸ πάντων* Schol. explicat *ἀφ' ἑκάστης πόλεως Ἀκαρνανίας ἀπέστειλαν τοὺς οἰκήτορας.*

50. *μεταγραψάμενοι*] Schol. *μεθερμηνεύσαντες.*

Ἀσσυρίων γραμμάτων] Duk. de literis Assyriorum, quibus hae epistolae conscriptae sint, intelligit, itemque Dahlm. Forsch. 1. p. 114. adn., non enim habuisse Persas suas ac proprias literarum formas, sed ad scribendum adhibuisse literas Assyrias, quas pro antiquissimis habet Plin. H. N. 7, 56. Assyrias literas exponi quidem posse Persicas, latissime accepta significatione nominis Assyriae, quo multae gentes comprehenderentur: nam et quosdam, auctore Suida in *Ἀσσύριοι*, dixisse Assyrios esse Persas. Sed nec Thucydidem, nec alios probatos historicos Duk. putat Assyrios pro Persis dixisse. Herodotus quoque 4, 87. *γράμματα Ἀσσύρια* habet, ubi Schweigh. literas Assyrias easdem dicit fuisse quas Babylonicas et Chaldaicas. Assyriae enim et Babyloniae nominibus pro synonymis uti Herodotum, et super h. l. consuli iubet Anquetilium in Actis Academ. Inscriptt. Vol. 31. p. 436. et Heeren. Commentt. Societ. Gotting. Vol. 13. p. 35. *Γράμματα* monet apud Herodotum non tam literas sive characteras intelligenda esse, quam valere *ἐπιγραφήν, inscriptionem*, quod praesenti loco Thucydidis secus est. Quod Haack. Persas dialecto Assyria locutos esse putat, constat falsum esse ex Heerenii Ideen 1, 1. p. 146. Equidem puto, characteres Assyrios intelligendos esse.

51. *ἐς αὐτούς*] Recte Popp. monet, haec verba iungenda esse

τι νεωτεριεῖν, ποιησάμενοι μέντοι πρὸς Ἀθηναίους πίστεις καὶ βεβαιότητα ἐκ τῶν δυνατῶν μηδὲν περὶ σφᾶς νεώτερον βουλεύσειν. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα καὶ ἕβδομον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῶδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

52 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους εὐθὺς τοῦ τε ἡλίου ἐκλιπές τι ἐγένετο περὶ νουμηνίαν καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἑσταμένου ἔσεισε. καὶ οἱ Μυτιληναίων φυγάδες καὶ τῶν ἄλλων Λεσβίων, ὁρμώμενοι οἱ πολλοὶ ἐκ τῆς ἠπείρου, καὶ μισθωσάμενοι ἔκ τε Πελοποννήσου ἐπικουρικὸν καὶ αὐτόθεν ξυναγείραντες, αἱροῦσι Ῥοίτειον· καὶ λαβόντες δισχιλίους στατῆρας Φωκαῖτας ἀπέδοσαν πάλιν, οὐδὲν ἀδικήσαντες· καὶ μετὰ τοῦτο ἐπὶ Ἄνταν δρον στρατεύσαντες προδοσίας γενομένης λαμβάνουσι τὴν πόλιν. καὶ ἦν αὐτῶν ἡ διάνοια τάς τε ἄλλας πόλεις τὰς Ἀκταίας καλουμένας, ἃς πρότερον Μυτιληναίων νεμομένων Ἀθηναῖοι εἶχον, ἐλευθεροῦν, καὶ πάντων μάλιστα τὴν Ἄνταν δρον, καὶ κρατυνάμενοι αὐτήν (ναῦς τε γὰρ εὐπορία ἦν ποιεῖσθαι αὐτόθεν, ξύλων ὑπαρχόντων καὶ τῆς Ἴδης ἐπικειμένης, καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ),

cum νεωτεριεῖν τι, non cum ὑποπτευσάντων, quia ὑποπτεύειν ἔς τινα Graece vix dicatur. Pronomen igitur redit ad Athenienses. At verba περὶ σφᾶς redeunt ad Chios, qui quum timerent, ne deiectis moenibus suis male tuti ab Atheniensibus acturi essent, pacti sunt cum illis, ne quid in rebus suis amplius novaretur. Port.: *hoc tamen fecerunt adhibita firma cautione quantum fieri poterat, ne Athenienses quidquam de pristino civitatis suae statu innovarent.* Ubi hoc praeterea adnotandum est, verba ἐκ τῶν δυνατῶν rectius iungi cum ποιησάμενοι πίστεις καὶ βεβαιότητα, hoc sensu: *pacti tamen, quoad eius fieri poterat, firmissime* (quae est etiam sententia Schoemanni Obss. p. 11.), quam si iungas cum μηδὲν νεώτερον βουλεύσειν, ut fecit Krueg. ad Dionys. p. 331. Pro πρὸς Ἀθηναίους quivis, puto, exspectet παρὰ τῶν Ἀθηναίων, sed Arn. putat breviter dictum esse pro πράξαντες πρὸς Ἀθηναίους πίστεις σφίσιν αὐτοῖς ἐποιήσαντο, ut 5, 105. verba τῆς πρὸς τὸ θεῖον εὐμενείας idem valent, ac si scripsisset ἐν τοῖς πρὸς τὸ θεῖον τῆς ἀπ' αὐτοῦ εὐμενείας (οὐδ' ἡμεῖς οἰόμεθα κελεύψεσθαι). His addi possunt verba 6, 80. extr. καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν διαφυγεῖν, ubi item desideres τὴν παρὰ ἡμῶν ἔχθραν, quae verba, si Arnoldum sequaris, ita resolvenda erunt: καὶ ἐν τοῖς πρὸς ἡμᾶς τὴν παρὰ ἡμῶν ἔχθραν διαφυγεῖν.

52. τοῦ — ἡλίου ἐκλιπές τι] v. Heis. Eclipses belli Pelop. p. 10 sq. De verbo ἔσεισε, es war ein Erdbeben, v. Elmsl. ad Eurip. Heracl. 830. Matth. p. 590. De statere Phocaeensi v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 24. 2. p. 300. C. I. Vol. 1. p. 236. Numnus erat aureus, cuius partes erant ἕκται Φωκαΐδες, iique nummi argentei.

ἃς πρότερον] v. 3, 50. Strab. 13. p. 605. 607. De Aeolicis oppidis continentis, quae mox memorat, v. Mel. 1, 18. *Gargara et Asson, Aeoliorum colonias* et Strab. 13. p. 610.

πάντων μάλιστα] Schol. σημειῶσαι ὅτι πάντων λέγει, καὶ οὐ πασῶν. v. Vig. p. 416.

καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ] Apertum est, inter se respondere ναῦς τε ποιεῖσθαι καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ, ita ut duae causae afferantur, cur exules Antandrum sibi commodissimam iudicaverint, quippe quae et navium et reliqui apparatus facultatem sibi praeberet. Nam cum ὁρ-

ῥᾳδίως ἀπ' αὐτῆς ὁρμώμενοι τήν τε Λέσβον ἐγγὺς οὖσαν κακώσειν καὶ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ Αἰολικὰ πολίσματα χειρώσασθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα παρασκευάζεσθαι ἔμελλον.

Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει ἑξήκοντα ναυσὶ καὶ δισ- 53
χιλίοις ὁπλίταις ἱππεῦσί τε ὀλίγοις καὶ τῶν ξυμμάχων Μιλησίους καὶ ἄλλους τινὰς ἀγαγόντες ἐστράτευσαν ἐπὶ Κύθηρα· ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ Νικόστρατος ὁ Διοτρέφους καὶ Αὐτοκλῆς ὁ Τολμαίου. τὰ δὲ Κύθηρα νῆσός ἐστιν, ἐπίκειται δὲ τῇ Λακωνικῇ κατὰ Μαλέαν· Λακεδαιμόνιοι δ' εἰσὶ τῶν περιοίκων, καὶ κυθηροδίκης ἀρχὴ ἐκ τῆς Σπάρτης διέβαινεν αὐτόσε κατὰ ἔτος, ὁπλιτῶν τε φρουρὰν διέπεμπον ἀεὶ καὶ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐποιοῦντο. ἦν γὰρ αὐτοῖς τῶν τε ἀπ' Αἰγύπτου καὶ Λιβύης ὁλκάδων προσβολή, καὶ λῃσταὶ ἅμα τὴν Λακωνικὴν ἧσσον ἐλύπουν ἐκ θαλάσσης, ἢπερ μόνον οἷόν τ' ἦν κακουργεῖσθαι· πᾶσα γὰρ ἀνέχει πρὸς τὸ Σικελικὸν καὶ Κρητικὸν πέλαγος. κατασχόντες οὖν οἱ Ἀθηναῖοι τῷ στρατῷ δέκα 54
μὲν ναυσὶ καὶ δισχιλίοις Μιλησίων ὁπλίταις τὴν ἐπὶ θαλάσσῃ

μώμενοι κακώσειν coniuncta verba τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ recte intelligi nequeunt. Scribo igitur καὶ κρατυνάμενοι αὐτὴν (ναῦς τε γὰρ εὐπορία ἦν ποιεῖσθαι αὐτόθεν, ξύλων ὑπαρχόντων καὶ τῆς Ἴδης ἐπικειμένης, καὶ τὴν ἄλλην παρασκευήν) ῥᾳδίως ἀπ' αὐτῆς ὁρμώμενοι τήν τε Λέσβον ἐγγὺς οὖσαν κακώσειν, καί etc. Sententia, quae causas continet, cur exules Lesbum a se vastatum iri speraverint, ei membro, cuius rationes reddit, praemissa est. Popp. Quam emendationem recipere non haesitassem, nisi et vulgata quodammodo defendi posset ita, ut repetatur καὶ εὐπορία ἦν τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ, quanquam solennius poneretur genitivus τῆς ἄλλης παρασκευῆς, ut 3, 82. εὐπορίαν τοῦ καθ' ἡμέραν. Tametsi in tanto consensu librorum in dativum conspirantium satis habui uncos post παρασκευῇ removere, qui vulgo post ἐπικειμένης ponebantur. Quia autem in verbis καὶ ἦν αὐτῶν διάνοια idem sensus inest, ac si posuisset vel ᾤοντο, vel ἐνόμιζον, vel διενοοῦντο, orationem per κρατυνάμενοι et ὁρμώμενοι ita continuavit, quasi unum eorum verborum reapse praecessisset.

53. κυθηροδίκης] v. Heyn. Opusc. Acad. Vol. 1. p. 323. Od. Muell. Dor. 2. p. 30. De commerciis cum Aegypto vid. ibidem p. 26. De verbo ἀνέχει conf. 1, 46. ἡ ἄκρα ἀνέχει. v. Anecdd. Bekk. 1. p. 400. „*Tota terra Laconica procurrit in Siculum et Creticum mare versus*, sive Laconiae fines terrestres angusti sunt, fines maritimi amplissimi sunt circuitus; alluitur enim mari tum Siculo tum Cretico. Aperta eius latera a mari erant, ubi Cythera insula fortissimum propugnaculum erat, quia angulum litoris tegebat, qua periculo maxime expositum iacebat. Haec opportunitas Cytherae maxime illustratur rebus gestis a Pharnabazo et Conone, quas Xen. H. Gr. 4, 8, 7. memoriae mandavit. Quum Laconia maximam partem sine portubus esset, hostis eius litus non potuit secure populari, nisi ante Cythera potitus quasi refugio, quo se per tempestatem reciperet, et unde novas aggressiones faceret, quam primum naves solvi licebat.“ Arn. Lege omnino verba Demarati apud Herodotum 7, 235.

54. δισχιλίοις Μιλησίων ὁπλίταις] Advexerant universos graviter armatos bis mille, non tot unorum Atheniensium, totidemque Milesiorum, ut sentit Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 398, 28. Vid. cap. 53. Hos

πόλιν Σκάνδειαν καλουμένην αἱροῦσι, τῷ δὲ ἄλλῳ στρατεύματι ἀποβάντες τῆς νήσου ἐς τὰ πρὸς Μαλέαν τετραμμένα ἐχώρουν ἐπὶ τὴν ἐπὶ θαλάσσῃ πόλιν τῶν Κυθηρίων, καὶ εὗρον [εὐθὺς] αὐτοὺς ἐστρατοπεδευμένους ἅπαντας. καὶ μάχης γενομένης ὀλίγον μέν τινα χρόνον ὑπέστησαν οἱ Κυθήριοι, ἔπειτα τραπόμενοι κατέφυγον ἐς τὴν ἄνω πόλιν, καὶ ὕστερον ξυνέβησαν πρὸς Νικίαν καὶ τοὺς ξυνάρχοντας Ἀθηναίοις ἐπιτρέψαι περὶ σφῶν αὐτῶν, πλὴν θανάτου. ἦσαν δέ τινες καὶ γενόμενοι τῷ Νικίᾳ λόγοι πρότερον πρός τινας τῶν Κυθηρίων, διὸ καὶ θᾶσσον καὶ ἐπιτηδειότερον τό τε παραυτίκα καὶ τὸ ἔπειτα τὰ τῆς ὁμολογίας ἐπράχθη αὐτοῖς· ἀνέστησαν γὰρ ἄν οἱ Ἀθηναῖοι Κυθηρίους, Λακεδαιμονίους τε ὄντας καὶ ἐπὶ τῇ Λακωνικῇ τῆς νή-

universos hoplitas unorum Milesiorum, nullosque Atheniensium fuisse vel propterea incredibile est, quod tantum numerum graviter armatorum epibatarum decem naves capere non poterant. vid. adn. ad 3, 95., unde disces, in singulis triremibus plerumque decem epibatas fuisse. Accedit, quod scriptor mox narrat, Athenienses τῷ ἄλλῳ στρατῷ escensionem ad Cythera oppidum maritimum fecisse: eo igitur nullos graviter armatos advexisse cogitandi essent, idque ad expeditionem, qua proelio conflicturi et maius quiddam, quippe ipsum insulae caput expugnaturi erant. Vitium latere videtur in illo numero bis mille graviter armatorum Milesiorum. Mox in verbis εὗρον εὐθὺς αὐτούς C. habet αὐτοὺς εὐθύς, D. I. om. αὐτούς, Ven. om. εὐθύς, in G. εὐθύς extra versum est. Nec Vall. εὐθύς expressit, id quod suspectum esse monet Krueg. ad Dionys. p. 132. Quare εὐθύς a nonnullis editoribus seclusum est, quos secutus sum. Mox τὴν ἄνω πόλιν quod dicit, non significat τὴν ἀκρόπολιν, quae alibi horum verborum vis est, sed eam urbem, quae aliquantum spatii ab illa, quae ad mare erat, distabat. Paulo post articulum τά in verbis τὰ τῆς ὁμολογίας om. Cass. Aug. Cl. F. Pal. It. Vat. G. Gr. D. E. Mosqu. Ar. Chr. Dan. Laur. Ven. Parm. et T. Arnoldi, qui „Fortasse, ait, τὸ παραυτίκα καὶ τὸ ἔπειτα τῆς ὁμολογίας vera scriptoris manus est, *in praesens et serius facta rerum compositio.*“ Puto sensum esse: die gegenwärtig und die später zu erfüllenden Artikel des Vertrages. Arnoldi versio vulgatum τὰ τῆς ὁμολ. requirit. Mox ἄν post ἀνέστησαν γάρ, quod Heilm. subaudiri voluit, recentissimi editores receperunt, ut necessarium. Omnes praeterea editi et universi scripti ignorant illam particulam. Verba sine ἄν posita repugnatura essent verbis c. 57. ἦγον δέ τινας καὶ ἐκ τῶν Κυθήρων ἄνδρας ὀλίγους, οὓς ἐδόκει ἀσφαλείας ἕνεκα μεταστῆσαι· καὶ τούτους μὲν οἱ Ἀθηναῖοι ἐβουλεύσαντο καταθέσθαι ἐς τὰς νήσους καὶ τοὺς ἄλλους Κυθηρίους οἰκοῦντας τὴν ἑαυτῶν φόρον τέσσαρα τάλαντα φέρειν. Multum fallitur Mans. Spart. 2. p. 123 sq. adn. m. in expositione horum verborum. De urbibus Cytherae non convenit inter Thucydidem, Xenophontem H. Gr. 4, 8, 7. et Pausaniam 3, 23, 1., nec magis inter recentiores; vid. Mans. Spart. 1, 2. p. 45. Schneid. Addendis ad Xen. H. Gr. p. 106. et Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 8, 4. Apud Thucydidem res ita habet: dum Milesii Scandeam capiunt, sitam in australi incertum an in occidentali litore, Athenienses cum reliquo exercitu litus Maleae obversum i. e. orientale adeunt, escensione facta primo urbem Cytheriorum maritimam, deinde superiorem capiunt, et pactione cum Cytheriis inita Scandeam illam a Milesiis, qui expugnaverant, recipiunt (τήν τε Σκ. τὸ ἐπὶ τῷ λιμένι πόλισμα παραλαβόντες).

σου οὕτως ἐπικειμένης. μετὰ δὲ τὴν ξύμβασιν οἱ Ἀθηναῖοι τήν τε Σκάνδειαν τὸ ἐπὶ τῷ λιμένι πόλισμα παραλαβόντες καὶ τῶν Κυθήρων φυλακὴν ποιησάμενοι ἔπλευσαν ἔς τε Ἀσίνην καὶ Ἄλος καὶ τὰ πλεῖστα τῶν περὶ θάλασσαν, καὶ ἀποβάσεις ποιούμενοι καὶ ἐναυλιζόμενοι τῶν χωρίων οὗ καιρὸς εἴη ἐδήουν τὴν γῆν ἡμέρας μάλιστα ἑπτά.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἰδόντες μὲν τοὺς Ἀθηναίους τὰ 55
Κύθηρα ἔχοντας, προσδεχόμενοι δὲ καὶ ἐς τὴν γῆν σφῶν ἀποβάσεις τοιαύτας ποιήσεσθαι, ἀθρόᾳ μὲν οὐδαμοῦ τῇ δυνάμει ἀντετάξαντο, κατὰ δὲ τὴν χώραν φρουρὰς διέπεμψαν, ὁπλιτῶν πλῆθος, ὡς ἑκασταχόσε ἔδει, καὶ τὰ ἄλλα ἐν φυλακῇ πολλῇ ἦσαν, φοβούμενοι μὴ σφίσι νεώτερόν τι γένηται τῶν περὶ τὴν κατάστασιν, γεγενημένου μὲν τοῦ ἐπὶ τῇ νήσῳ πάθους ἀνελπίστου καὶ μεγάλου, Πύλου δὲ ἐχομένης καὶ Κυθήρων, καὶ πανταχόθεν σφᾶς περιεστῶτος πολέμου ταχέος καὶ ἀπροφυλάκτου, ὥστε παρὰ τὸ εἰωθὸς ἱππέας τετρακοσίους κατεστήσαντο καὶ τοξότας, ἔς τε τὰ πολεμικὰ εἴπερ ποτὲ μάλιστα δὴ ὀκνηρότεροι ἐγένοντο, ξυνεστῶτες παρὰ τὴν ὑπάρχουσαν σφῶν ἰδέαν τῆς παρασκευῆς ναυτικῷ ἀγῶνι, καὶ τούτῳ πρὸς Ἀθηναίους, οἷς τὸ μὴ ἐπιχειρούμενον ἀεὶ ἐλλιπὲς ἦν τῆς δοκήσεώς τι πράξειν.

55. ἱππέας τετρακοσίους] v. Od. Muell. Dor. 2. p. 232 sq. 242. De verbis εἴπερ ποτὲ μάλιστα δή v. Matth. p. 1250. e.

τῆς δοκήσεώς τι πράξειν] Reg. (G.) πρᾶξαι, sed ειν inter vers. Haack. ex male intellecta vulgata huius loci scriptura colligit, πρᾶξαι praeferendum esse, cuius haec interpretatio est: denen iede Unterlassung einer Unternehmung ein Abgang war an der Meinung, dass sie etwas ausgerichtet haben, sive qui nisi omnia suscepissent, nihil se assecutos esse putabant. Ac sane haec interpretatio iuvatur iis, quae alibi de Atheniensibus legatus Corinthiorum dicit 1, 70. ἃ μὲν ἂν ἐπινοήσαντες μὴ ἐπεξέλθωσιν, οἰκείων στέρεσθαι ἡγοῦνται· ἃ δ' ἂν ἐπελθόντες κτήσωνται, ὀλίγα πρὸς τὰ μέλλοντα τυχεῖν πράξαντες. Aoristus tamen, quantumvis speciosus, necessarius non est. Quod vero Popp. ex Haackii mente πεπραχέναι requiri dicit, equidem non video, cur sic fieri debeat, et ipse locus modo adscriptus obloqui videtur. At etiam vulgata πράξειν commodam explicationem habet. In ea δόκησίς τι πράξειν nihil alind est, nisi προσδοκία sive τὰ προσδοκηθέντα, interpretatio autem ad verbum facta haec: denen jede Unterlassung einer Unternehmung ein Zurückbleiben schien hinter ihrer Erwartung dessen, was sie ausführen könnten, sive qui nihil non se putabant et suscipere et susceptum assequi posse. Vere igitur Schol.: οἷς τισιν Ἀθηναίοις τὸ μὴ ἐπιχειρεῖν ἀεί τι πράττειν καινὸν ὑσιέρησις ἐδόκει τῶν προσδοκηθέντων. Possisque eundem sensum aliis verbis ita reddere: οἷς τὸ μὴ ἐπιχειρούμενον ἀεὶ ἐλλιπὲς ἐδόκει ὧν ἔμελλον πράξειν. Vere etiam Heilm.: welche alles, was sie nicht wirklich versuchten, als einen Abgang an dem, was sie nach ihrer Meinung ausrichten zu können glaubten, ansahen. Mox de circumlocutione in verbis τὰ τῆς τύχης v. Elmsl. ad Soph. Oed. T. 977. De forma verbi ἐδέδισαν adi Lobeck. ad Phryn. p. 181. Deinde ἀνεχέγγυον ad verbum est *quia animus eorum non-sponsor factus erat* sive minus confidens, propterea quod prius non consueverant in fortuna adversa versari, weil ihr Muth aufhörte, ihnen Bürgschaft zu leisten, Vertrauen einzuflösen, da sie früher nicht

καὶ ἅμα τὰ τῆς τύχης πολλὰ καὶ ἐν ὀλίγῳ ξυμβάντα παρὰ λόγον αὐτοῖς ἔκπληξιν μεγίστην παρεῖχε, καὶ ἐδέδισαν μήποτε αὖθις ξυμφορά τις αὐτοῖς περιτύχῃ οἵα καὶ ἐν τῇ νήσῳ. ἀτολμότεροι δὲ δι' αὐτὸ ἐς τὰς μάχας ἦσαν, καὶ πᾶν ὅ,τι κινήσειαν ᾠοντο ἁμαρτήσεσθαι διὰ τὸ τὴν γνώμην ἀνεχέγγυον γε-
56 γενῆσθαι ἐκ τῆς πρὶν ἀηθείας τοῦ κακοπραγεῖν. τοῖς δ' Ἀθηναίοις τότε τὴν παραθαλάσσιον δηοῦσι τὰ μὲν πολλὰ ἡσύχασαν ὡς καθ' ἑκάστην φρουρὰν γίγνοιτό τις ἀπόβασις, πλήθει τε ἐλάσσους ἕκαστοι ἡγούμενοι εἶναι καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ· μία δὲ φρουρά, ἥπερ καὶ ἠμύνατο περὶ Κοτύραν καὶ Ἀφροδισίαν, τὸν μὲν ὅχλον τῶν ψιλῶν ἐσκεδασμένον ἐφόβησεν ἐπιδρομῇ, τῶν τε ὁπλιτῶν δεξαμένων ὑπεχώρησε πάλιν, καὶ ἄνδρες τέ τινες ἀπέθανον αὐτῶν ὀλίγοι καὶ ὅπλα ἐλήφθη, τροπαῖόν τε στήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ἐς Κύθηρα. ἐκ δὲ αὐτῶν περιέπλευσαν ἐς Ἐπίδαυρον τὴν Λιμηράν, καὶ δηώσαντες μέρος τι τῆς γῆς ἀφικνοῦνται ἐπὶ Θυρέαν, ἥ ἐστι μὲν τῆς Κυνουρίας γῆς καλουμένης, μεθορία δὲ τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς. νεμόμενοι δὲ αὐτὴν ἔδοσαν Λακεδαιμόνιοι Αἰγινήταις ἐκπεσοῦσιν ἐνοικεῖν διά τε τὰς ὑπὸ τὸν σεισμὸν σφίσι γενομένας καὶ τῶν Εἱλώτων τὴν ἐπανάστασιν εὐεργεσίας, καὶ ὅτι Ἀθηναίων ὑπακούοντες ὅμως πρὸς τὴν ἐκείνων γνώμην ἀεὶ ἔστασαν.
57 προσπλεόντων οὖν ἔτι τῶν Ἀθηναίων οἱ Αἰγινῆται τὸ μὲν ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ ὃ ἔτυχον οἰκοδομοῦντες τεῖχος ἐκλείπουσιν, ἐς δὲ τὴν ἄνω πόλιν, ἐν ᾗ ᾤκουν, ἀπεχώρησαν ἀπέχουσαν σταδίους

gewohnt waren, unglücklich zu seyn. Si enim prius rebus dubiis adsuefacti fuissent, ne tunc quidem animum despondissent.

56. τοῖς δ' Ἀθηναίοις] Ordo verborum hic est: τοῖς δ' Ἀθηναίοις τότε τὴν παραθαλάσσιον δηοῦσιν ὡς καθ' ἑκάστην φρουρὰν γίγνοιτό τις ἀπόβασις τὰ μὲν πολλὰ ἡσύχασαν, πλήθει τε ἐλάσσους ἕκαστοι ἡγούμενοι εἶναι καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ. Structura similis illi, quae est 3, 15. καὶ (Λακεδαιμόνιοι) τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολὴν τοῖς τε ξυμμάχοις παροῦσι κατὰ τάχος ἔφραζον ἰέναι ἐς τὸν Ἰσθμὸν τοῖς δύο μέρεσιν ὡς ποιησόμενοι, καὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἀφίκοντο. Quem locum comparanti non videbitur necesse esse, cum Arnoldo locum praesentem ita exponere, quasi scriptor dativo τοῖς Ἀθηναίοις utens post in mente habuerit ponere οὐκ ἀντέσησαν, quia autem ἡσύχασαν idem significet, eandem structuram dativi retinuerit. Heilm.: indem sie theils nicht stark genug zu seyn glaubten, theils diese Art zu fechten nicht für ihre Sache hielten. Minus, ut mihi quidem videtur, recte; nam postrema verba hunc sensum habent: quum ἐς τὰ πολεμικὰ ὀκνηρότεροι essent, animisque minus fortes et audaces. Mox pro vulgata Κυνοσουρίας dedi Κυνουρίας cum Poppone, qui docet, hinc illinc sic in libris Thucydidis esse, eam scripturam nominis confirmari ab Herodoto et Stephano Byz., idemque vitium ex Strabone Xylandrum et Hartungum, ex Luciano Palmerium, ex Scholiasta Luciani Dukerum sustulisse. De situ Cynuriae v. Od. Muell. Dor. 1. p. 154. Hodie regionem St. Petri appellari, auctor est Pouquev. Graec. 4. p. 170. Locutioni πρὸς τὴν ἐκείνων γνώμην ἔστασαν multa similia collegit Musgr. ad Soph. Antig. 299.

μάλιστα δέκα τῆς θαλάσσης. καὶ αὐτοῖς τῶν Λακεδαιμονίων φρουρὰ μία τῶν περὶ τὴν χώραν, ἥπερ καὶ ξυνετείχιζε, ξυνεσελθεῖν μὲν ἐς τὸ τεῖχος οὐκ ἠθέλησαν δεομένων τῶν Αἰγινητῶν, ἀλλ' αὐτοῖς κίνδυνος ἐφαίνετο ἐς τὸ τεῖχος κατακλῃεσθαι. ἀναχωρήσαντες δὲ ἐπὶ τὰ μετέωρα ὡς οὐκ ἐνόμιζον ἀξιόμαχοι εἶναι, ἡσύχαζον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι κατασχόντες καὶ χωρήσαντες εὐθὺς πάσῃ τῇ στρατιᾷ αἱροῦσι τὴν Θυρέαν. καὶ τήν τε πόλιν κατέκαυσαν καὶ τὰ ἐνόντα ἐξεπόρθησαν, τούς τε Αἰγινήτας, ὅσοι μὴ ἐν χερσὶ διεφθάρησαν, ἄγοντες ἀφίκοντο ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν ἄρχοντα ὃς παρ' αὐτοῖς ἦν τῶν Λακεδαιμονίων Τάνταλον τὸν Πατροκλέους· ἐζωγρήθη γὰρ τετρωμένος. ἦγον δέ τινας καὶ ἐκ τῶν Κυθήρων ἀνδρας ὀλίγους, οὓς ἐδόκει ἀσφαλείας ἕνεκα μεταστῆσαι. καὶ τούτους μὲν οἱ Ἀθηναῖοι ἐβουλεύσαντο καταθέσθαι ἐς τὰς νήσους, καὶ τοὺς ἄλλους Κυθηρίους οἰκοῦντας τὴν ἑαυτῶν φόρον τέσσαρα τάλαντα φέρειν, Αἰγινήτας δὲ ἀποκτεῖναι πάντας ὅσοι ἑάλωσαν διὰ τὴν προτέραν ἀεί ποτε ἔχθραν, Τάνταλον δὲ παρὰ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Λακεδαιμονίους καταδῆσαι.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους ἐν Σικελίᾳ Καμαριναίοις καὶ Γελῴοις 58
ἐκεχειρία γίγνεται πρῶτον πρὸς ἀλλήλους· εἶτα καὶ οἱ ἄλλοι Σικελιῶται ξυνελθόντες ἐς Γέλαν ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων πρέσβεις ἐς λόγους κατέστησαν ἀλλήλοις, εἴ πως ξυναλλαγεῖεν. καὶ ἄλλαι τε πολλαὶ γνῶμαι ἐλέγοντο ἐπ' ἀμφότερα, διαφερομένων καὶ ἀξιούντων, ὡς ἕκαστοί τι ἐλασσοῦσθαι ἐνόμιζον· καὶ Ἑρμοκράτης ὁ Ἕρμωνος Συρακόσιος, ὅσπερ καὶ ἔπεισε μάλιστα αὐτούς, ἐς τὸ κοινὸν τοιούτους δή λόγους εἶπεν.

Οὔτε πόλεως ὧν ἐλαχίστης, ὦ Σικελιῶται, τοὺς λόγους 59
ποιήσομαι, οὔτε πονουμένης μάλιστα τῷ πολέμῳ, ἐς κοινὸν δὲ

57. ξυνεσελθεῖν — ἐς τὸ τεῖχος] Τὸ τεῖχος vix aliud esse potest, quam arx sive munitio aliqua Thyreae sive τῆς ἄνω πόλεως, quamquam Bloomf. dubitat. Si enim scriptor τὸ τεῖχος significare voluisset, quod Aeginetae ἔτυχον οἰκοδομοῦντες, et quod φρουρά Lacedaemoniorum ξυνετείχιζε, fatendum esset, eius narrationem valde perversam et praeposteram esse. Mox vulgo αὐτοὺς — ἐφαίνετο legebatur: „αὐτούς, ait Duk., defendi quidem potest, sed praefero coniecturam Porti αὐτοῖς, ab omnibus fere mss. confirmatam.“ Contra quae Popp. monuit, vulgatam non defendi posse, quum non dicendum sit *periculum videbatur, ne ii includerentur*, sed *periculosum iis videbatur includi*. Paulo post Lindav. Spicil. p. 7. non male emendat τοὺς ἐκ τῆς νήσου pro τοὺς ἐν τῇ νήσῳ, quamquam vulgata quoque ferri potest. „Verba παρὰ τοὺς ἄλλους — καταδῆσαι duo exempla praebent notae brevitatis Thucydideae, nam παρὰ τοὺς ἄλλους καταδῆσαι plene sic dixeris: παρὰ τοὺς ἄλλους ἀπαγαγόντας καταδῆσαι, et pariter τοὺς ἐν τῇ νήσῳ significare debet τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ἁλόντας, quod participium supplendum est ex praegresso ἑάλωσαν, vel significare τοὺς ἐν τῇ νήσῳ δεθέντας, quod participium supplendum est ex proximo καταδῆσαι.“ Arn.

59. οὔτε πονουμένης] Schol. οἱ περὶ καταλύσεως πολέμου παραινοῦντες ἀεὶ ὑποπτεύονται, διὰ φόβον καὶ μαλακίαν τὸν πόλεμον

τὴν δοκοῦσάν μοι βελτίστην γνώμην εἶναι ἀποφαινόμενος τῇ Σικελίᾳ πάσῃ. καὶ περὶ μὲν τοῦ πολεμεῖν ὡς χαλεπὸν τί ἄν τις πᾶν τὸ ἐνὸν ἐκλέγων ἐν εἰδόσι μακρηγοροίη; οὐδεὶς γὰρ οὔτε ἀμαθίᾳ ἀναγκάζεται αὐτὸ δρᾶν, οὔτε φόβῳ, ἢν οἴηταί τι πλέον σχήσειν, ἀποτρέπεται. ξυμβαίνει δὲ τοῖς μὲν τὰ κέρδη μείζω φαίνεσθαι τῶν δεινῶν, οἱ δὲ τοὺς κινδύνους ἐθέλουσιν ὑφίστασθαι πρὸ τοῦ αὐτίκα τι ἐλασσοῦσθαι· αὐτὰ δὲ ταῦτα εἰ μὴ καιρῷ τύχοιεν ἑκάτεροι πράσσοντες, αἱ παραινέσεις τῶν ξυναλλαγῶν ὠφέλιμοι. ὃ καὶ ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι πειθομένοις πλείστου ἂν ἄξιον γένοιτο. τὰ γὰρ ἴδια ἕκαστοι εὖ βουλευόμενοι δὴ θέσθαι τό τε πρῶτον ἐπολεμήσαμεν καὶ νῦν πρὸς ἀλλήλους δι' ἀντιλογιῶν πειρώμεθα καταλλαγῆναι, καὶ ἢν ἄρα μὴ προχωρήσῃ ἴσον ἑκά-
60 στῳ ἔχοντι ἀπελθεῖν, πάλιν πολεμήσομεν. καίτοι γνῶναι χρὴ ὅτι οὐ περὶ τῶν ἰδίων μόνον, εἰ σωφρονοῦμεν, ἡ ξύνοδος ἔσται, ἀλλ' εἰ ἐπιβουλευομένην τὴν πᾶσαν Σικελίαν, ὡς ἐγὼ κρίνω, ὑπ' Ἀθηναίων δυνησόμεθα ἔτι διασῶσαι· καὶ διαλλακτὰς πολὺ τῶν ἐμῶν λόγων ἀναγκαιοτέρους περὶ τῶνδε Ἀθηναίους νομίσαι, οἳ δύναμιν ἔχοντες μεγίστην τῶν Ἑλλήνων τάς τε ἁμαρτίας ἡμῶν τηροῦσιν, ὀλίγαις ναυσὶ παρόντες, καὶ ὀνόματι

φεύγοντες ταῦτα παραινεῖν. διὸ καὶ ὁ Ἑρμοκράτης τοῦτο ποιεῖ. ἅμα δὲ καὶ αὔξει τὸ ὄνομα τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ἵνα συγγνώμην ἔχωσιν αὐτῷ οἱ λόγοι μετὰ παῤῥησίας καὶ φρονήματος προεροχόμενοι. τὸ δὲ „οὐ πονουμένης“ προσέθηκεν, ἵνα μή τις εἴπῃ ὡς ὅτι διὰ τοῦτο ἐρᾷ τῆς εἰρήνης, ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν καταπονεῖται. Pergit scriptor: οὐδεὶς γὰρ ἀμαθίᾳ ἀναγκάζεται αὐτὸ δρᾶν sc. πολεμεῖν, etenim tantum ἀπείρῳ γλυκὺς πόλεμος, ut ait Schol., qui sequentia: τοῖς μὲν τὰ κέρδη etc. ita exponit: συμβαίνει δὲ τοῖς μὲν ἐρῶσι τῶν χρημάτων, τὰ κέρδη ποιεῖν αὐτοὺς καταφρονεῖν τῶν δεινῶν τῶν ἐν τοῖς πολέμοις, τοῖς δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ πλεονεκτηθῆναι παρὰ τῶν ἄλλων καὶ δουλεῦσαί τινι. Dein Anecdd. Bekk. 1. p. 102. adnotaverunt, καταλλαγῆναι dictum esse pro διαλλαγῆναι. Schol. νῦν ἐὰν μὴ προχωρήσῃ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ταύτης τὸ νομίζειν ἕκαστον ἔχοντα τὸ ἴδιον ἀπελθεῖν ἀλλὰ τοὐναντίον ἀδικεῖσθαι, ὕστερον πάλιν πολεμήσομεν, ἂν δόξῃ, μετὰ τὸ ἀπελθεῖν τοὺς Ἀθηναίους. τέως δὲ νῦν βέλτιόν ἐστι τὸ διαλλαγῆναι, ἐν ὅσῳ ἐπίκεινται ἡμῖν οἱ Ἀθηναῖοι.

60. ὀλίγαις ναυσί] Schol. τινὰ τῶν βιβλίων τὸ „ὀλίγαις ναυσὶν“ οὐκ ἔχουσι. At nostri libri omnes servant et recte servari ait Wass., nam paulo inferius verba πλεονί ποτε στόλῳ ἐλθόντας αὐτούς huc spectare. Proxima καὶ ὀνόματι — καθίστανται Schol. ita exponit: πρόσχημα μὲν ποιοῦνται τὴν πρὸς τοὺς Χαλκιδεῖς συμμαχίαν, ὡς διὰ συγγένειαν νομίμως αὐτοῖς ξυμμαχοῦντες· φύσει δὲ πολέμιοι πᾶσιν ὄντες Σικελιώταις τὸ ἴδιον συμφέρον διὰ τῆς πρὸς τὸ συμμαχεῖν εὐπρεπείας κατασκευάζονται, τουτέστι θηρῶνται. Mox dedi τοὺς μὴ ἐπικαλουμένους ex optimis libris pro vulgata τοῖς μὴ ἐπικαλουμένοις, nam ἐπιστρατεύειν cum accusativo non insolitum. v. Matth. §. 402. a. adn. Valck. ad Eur. Phoen. 292. Hippol. 526. p. 224. Porson. ad Eur. Phoen. p. 267. ed. pr. Deinde genitivum τῆς ἀρχῆς non putaverim cum Haackio pendere ex omisso μέρος (nam non dicit se partim iuvisse Athenienses, ut in potentia proficerent, neque commode ab illo

ἐνόμῳ ξυμμαχίας τὸ φύσει πολέμιον εὐπρεπῶς ἐς τὸ ξυμφέρον καθίστανται. πόλεμον γὰρ αἱρομένων ἡμῶν καὶ ἐπαγομένων αὐτούς, ἄνδρας οἳ καὶ τοὺς μὴ ἐπικαλουμένους αὐτοὶ ἐπιστρατεύουσι, κακῶς τε ἡμᾶς αὐτοὺς ποιούντων τέλεσι τοῖς οἰκείοις, καὶ τῆς ἀρχῆς ἅμα προκοπτόντων ἐκείνοις, εἰκός, ὅταν γνῶσιν ἡμᾶς τετρυχωμένους, καὶ πλεονί ποτε στόλῳ ἐλθόντας αὐτοὺς τάδε πάντα πειράσασθαι ὑπὸ σφᾶς ποιεῖσθαι. καίτοι 61
τῇ ἑαυτῶν ἑκάστους, εἰ σωφρονοῦμεν, χρὴ τὰ μὴ προσήκοντα ἐπικτωμένους μᾶλλον ἢ τὰ ἑτοῖμα βλάπτοντας ξυμμάχους τε ἐπάγεσθαι καὶ τοὺς κινδύνους προσλαμβάνειν, νομίσαι τε στάσιν μάλιστα φθείρειν τὰς πόλεις καὶ τὴν Σικελίαν, ἧς γε οἱ ἔνοικοι ξύμπαντες μὲν ἐπιβουλευόμεθα, κατὰ πόλεις δὲ διέσταμεν. ἃ χρὴ γνόντας καὶ ἰδιώτην ἰδιώτῃ καταλλαγῆναι καὶ πόλιν πόλει, καὶ πειρᾶσθαι κοινῇ σώζειν τὴν πᾶσαν Σικελίαν, παρεστάναι δὲ μηδενὶ ὡς οἱ μὲν Δωριῆς ἡμῶν πολέμιοι τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δὲ Χαλκιδικὸν τῇ Ἰάδι ξυγγενείᾳ ἀσφαλές. οὐ γὰρ τοῖς ἔθνεσιν ὅτι δίχα πέφυκε, τοῦ ἑτέρου ἔχθει ἐπίασιν, ἀλλὰ τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ ἀγαθῶν ἐφιέμενοι, ἃ κοινῇ κεκτήμεθα. ἐδήλωσαν δὲ νῦν ἐν τῇ τοῦ Χαλκιδικοῦ γένους παρακλήσει· τοῖς γὰρ οὐδεπώποτε σφίσι κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν προσβοηθήσασιν αὐτοὶ τὸ δίκαιον μᾶλλον τῆς ξυνθήκης προθύμως παρέσχοντο. καὶ τοὺς

afferuntur verba 7, 56. τοῦ ναυτικοῦ μέγα μέρος προκόψαντες, ubi genitivus non magis pendet a μέρος), sed ideo positum hunc casum, quod προκόπτειν idem est ac προκοπὴν ποιεῖν (non ποιεῖσθαι, est enim h. l. dicendum non *sibi* sed *alteri* profectus parare), atque Schol. idem sensisse videtur: τὸ δὲ προκοπτόντων, προσδοποιούντων (sic etiam Anecdd. Bekk. 1. p. 169.) καὶ εὐπρεπιζόντων, ἤγουν προκοπὴν καὶ ἐπίδοσιν ποιούντων ἡμῶν τῆς ἀρχῆς ἐκείνων. Conf. Coraen ad Isocrat. 2. p. 121. De verbis ὅταν γνῶσιν v. Matth. p. 1006.

61. καίτοι χρή] Schol. χρὴ, εἰ σωφρονοῦμεν, ἑκάστους ἡμῶν τῶν Σικελιωτῶν τὰ ἀλλότρια (i. e. τὰ μὴ προσήκοντα) ἐπικτωμένους καὶ ἀπάζοντας μᾶλλον τοὺς συμμάχους ἐπάγεσθαι, ἤπερ τὰ ἑτοῖμα βλάπτοντας. τουτέστιν ὅταν τῶν ἰδίων ἡμῶν καλῶς ἐχόντων καὶ ἀδεῶς διακειμένων βουλώμεθα κατὰ πλεονεξίαν ἀλλότρια ἐπικτήσασθαι, τότε δεῖ τοὺς συμμάχους ἐπάγεσθαι καὶ τοὺς κινδύνους ὑφίστασθαι, καὶ μὴ ὅταν ὁ κίνδυνος περὶ τῶν οἰκείων ἡμῶν γίγνηται. „τὰ ἑτοῖμα, sua, opponit τοῖς μὴ προσήκουσιν, alienis. 1, 70. ὑμεῖς δὲ τῷ ἐπελθεῖν (οἴεσθε) καὶ τὰ ἑτοῖμα βλάψαι. Vide ibi Schol.“ Duk. De verbis ὅτι δίχα πέφυκε v. Matth. p. 612. c.

αὐτοὶ τὸ δίκαιον] Schol. τὸ δὲ αὐτοὶ (sponte) τὸ δίκαιον μᾶλλον τῆς ξυνθήκης παρέσχοντο ἀντὶ τοῦ, προθυμότερον ἤπερ ἐχρῆν κατὰ συμμαχίαν ἐβοήθησαν. Ἡ ξυνθήκη est illa παλαιὰ ξυμμαχία 3, 86., ex qua civitates Chalcidicae auxilia ab Atheniensibus poscebant. Propter verba μᾶλλον τῆς ξυνθήκης (pro μᾶλλον ἢ κατὰ τὴν ξυνθήκην) Arn. comparat 1, 85. ἔξεστι δ' ἡμῖν μᾶλλον ἑτέρων i. e. μᾶλλον ἢ ἑτέροις, et Matth. §. 454. Sed idem dubitat an Porti interpretatio praeferenda sit: *ipsi foederis ius libentius praestiterunt*, non quo μᾶλλον sit iungendum cum προθύμως, sed ad totam sententiam pertinet: instead, ait, of receiving or requiring aid from the Chalcidians, they themselves rather were forward to offer to them *the full benefit of the*

μὲν Ἀθηναίους ταῦτα πλεονεκτεῖν τε καὶ προνοεῖσθαι πολλὴ ξυγγνώμη, καὶ οὐ τοῖς ἄρχειν βουλομένοις μέμφομαι ἀλλὰ τοῖς ὑπακούειν ἑτοιμοτέροις οὖσι. πέφυκε γὰρ τὸ ἀνθρώπειον διὰ παντὸς ἄρχειν μὲν τοῦ εἴκοντος, φυλάσσεσθαι δὲ τὸ ἐπιόν. ὅσοι δὲ γιγνώσκοντες αὐτὰ μὴ ὀρθῶς προσκοποῦμεν, μηδὲ τοῦτό τις πρεσβύτατον ἥκει κρίνας τὸ κοινῶς φοβερὸν ἅπαντας εὖ θέσθαι, ἁμαρτάνομεν. τάχιστα δ' ἂν ἀπαλλαγὴ αὐτοῦ γένοιτο, εἰ πρὸς ἀλλήλους ξυμβαίημεν· οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῶν ὁρμῶνται Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν ἐπικαλεσαμένων. καὶ οὕτως οὐ πόλεμος πολέμῳ, εἰρήνη δὲ διαφοραὶ ἀπραγμόνως παύονται, οἵ τ' ἐπίκλητοι εὐπρεπῶς ἄδικοι ἐλθόντες εὐλόγως ἄπρακτοι ἀπίασι.

treaty. „Itaque τὸ δίκαιον, addit, τῆς ξυνθήκης est *res, cuius ius et potestatem pactum iis dabat* i. e. auxilium in tempore, quod Athenienses orator dicit promptiores fuisse in offerendo, quam sollicitiores circa accipiendum pro rata parte.“ Heilm.: ohnerachtet diese den Athenern nie einigen Beistand, wozu sie als Bundesgenossen verpflichtet gewesen, geleistet, so haben diese denselben gleichwohl ihre Schuldigkeit mit mehrerem Eifer, als es die Tractaten erforderten, geleistet.

ἑτοιμοτέροις οὖσι] i. e. *non succenseo iis, qui velint imperare, sed iis, qui paratiores sint obedire.* Quibusnam paratiores? Possis intelligere, paratiores ad obediendum, quam illi sint ad imperandum, quo nomine Romanos saepe ridebat Tiberius. Sed nihil habet contextus quod hoc suadeat. Itaque hypallagen statuam, ac si foret: οὐ *μέμφομαι τοῖς ἄρχειν βουλομένοις, ἀλλὰ μᾶλλον μέμφομαι τοῖς ἑτοίμοις οὖσιν ὑπακούειν.* Bau. Hoc erat, cur Schol. exponeret *ἑτοιμοτέροις οὖσιν, ἀντὶ τοῦ ἑτοίμοις.* Quamquam locus 2, 40. *μὴ διαφεύγειν αἴσχιον* (i. e. *μᾶλλον αἰσχρόν*), quem Bau. comparat, multum dissimilis est, nam ibi *μᾶλλον* non retrahitur ab comparativo *αἴσχιον*, quum praesenti loco ab comparativo *ἑτοιμοτέροις* ad verbum *μέμφομαι* traducatur, id quod vix ferri potest. Quapropter vide, ne vera sit Arnoldi ratio, qui *ἑτοιμοτέροις ὑπακούειν* dictum putat pro *ἑτοίμοις ὑπακούειν μᾶλλον ἢ ἀντιστῆναι*, vel simplicius intelligit *ἑτοιμοτέροις τοῦ δέοντος*, coll. Matth. §. 457. Mox in verbis ὅσοι δὲ — μηδὲ τοῦτό τις duplex loquendi ratio commixta, altera *εἰ δὲ γιγνώσκοντες αὐτὰ μὴ ὀρθῶς προσκοποῦμεν μηδὲ τοῦτό τις πρεσβύτατον ἥκει κρίνας — ἁμαρτάνομεν*, altera *ὅσοι δὲ γιγνώσκοντες αὐτὰ μὴ ὀρθῶς προσκοποῖμεν, μηδὲ τοῦτο πρεσβύτατον ἥκομεν κρίναντες — ἁμαρτάνομεν.* Neque *ἥκει κρίνας* est dictum pro *ἐστὶ κρίνας*, ut voluit Abr. ad Aesch. p. 302., sed est: *si quis huc in hoc concilium venit cum isto iudicio, non antiquissimum esse, commune omnibus periculum omnes avertere, fallitur.* Paulo post vulgo legitur *διαφορά*, pars magna librorum *διαφοραί*, ex *διαφορά* Schaef. et Haack. fecerunt *διάφορα.* Schol. *σκόπει πῶς τὸν πόλεμον εὐφήμως διαφοράν καλεῖ.* Etenim Hermocrates ideo distinguit *πόλεμον* et *διαφοράς*, quod bellum geritur cum exteris et vi plerumque dirimitur, bello bellum excipiente; discordia autem popularium pace finitur οὕτως i. e. *εἰ πρὸς ἀλλήλους ξυμβαίημεν.* Extrema huius cap. ita exponit Schol. *οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ προφάσεως εὐπρεποῦς ἐλθόντες ὡς δῆθεν συμμαχοῦντες τοῖς ἐνθάδε Χαλκιδεῦσιν, εὐλόγως ἄπρακτοι ἀπελεύσονται, διαλλαγέντων ἡμῶν* et *εὐλόγως φησὶ διὰ τὸ ξυμβῆναι* (*τοὺς Σικελιώτας*). Iunge *εὐπρεπῶς ἄδικοι*, aus einer ungerechten Ursache und mit einem beschönigenden Vorwand, et *εὐλόγως ἀπίασι*, sie werden abziehen aus einem guten Grunde, ohne etwas ausgerichtet zu haben.

καὶ τὸ μὲν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τοσοῦτον ἀγαθὸν εὖ βουλευ- 62
μένοις εὑρίσκεται· τὴν δὲ ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένην ἄριστον εἶναι εἰρήνην πῶς οὐ χρὴ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ποιήσασθαι; ἢ δοκεῖτε, εἴ τῳ τι ἔστιν ἀγαθὸν ἢ εἴ τῳ τὰ ἐναντία, οὐχ ἡσυχία μᾶλλον ἢ πόλεμος τὸ μὲν παύσαι ἂν ἑκατέρῳ, τὸ δὲ ξυνδιασώσαι, καὶ τὰς τιμὰς καὶ λαμπρότητας ἀκινδυνοτέρας ἔχειν τὴν εἰρήνην, ἄλλα τε ὅσα ἐν μήκει λόγων ἄν τις διέλθοι, ὥσπερ περὶ τοῦ πολεμεῖν; ἃ χρὴ σκεψαμένους μὴ τοὺς ἐμοὺς λόγους ὑπεριδεῖν, τὴν δὲ αὐτοῦ τινα σωτηρίαν μᾶλλον ἀπ' αὐτῶν προιδεῖν. καὶ εἴ τις βεβαίως τι ἢ τῷ δικαίῳ ἢ βίᾳ πράξειν οἴεται, τῷ παρ' ἐλπίδα μὴ χαλεπῶς σφαλλέσθω, γνοὺς ὅτι πλείονος ἤδη καὶ τιμωρίαις μετιόντες τοὺς ἀδικοῦντας καὶ ἐλπίσαντες ἕτεροι δυνάμει τινὶ πλεονεκτήσειν, οἱ μὲν οὐχ ὅσον οὐκ ἠμύναντο ἀλλ' οὐδ' ἐσώθησαν, τοῖς δ' ἀντὶ τοῦ πλέον ἔχειν προσκαταλιπεῖν τὰ αὑτῶν ξυνέβη. τιμωρία γὰρ οὐκ εὐτυχεῖ

62. *εἰρήνην — ποιήσασθαι*] i. e. *pacem facere*, contra *εἰρ. ποιῆσαι* est *pacem conciliare.* Popp.

ἢ δοκεῖτε — παύσαι — ξυνδιασώσαι] Vulgo *παῦσαι — ξυνδιασῶσαι*, qui sunt infinitivi, quos explicari non licet. Optativorum autem usus h. l. plane similis est nostro sermoni: oder würde, glaubt ihr, nicht die Ruhe mehr als der Unfriede das Eine beseitigen, das Andere erhalten, verbis *δοκεῖτε* et glaubt ihr perinde ac per parenthesin interpositis, ubi ad optativum *ὅτι* cogitando supplere solent. Similia profert Matth. p. 1029. 3. Conf. adn. ad 2, 72. Ast. ad Plat. Phaedr. p. 394. ad Polit. p. 494. Tum post *δοκεῖτε* sequi debebat non *ἔχειν τὴν εἰρήνην τὰς τιμὰς ἀκινδυνοτέρας*, sed potius *μὴ ἔχειν τὴν εἰρήνην* etc., *num putatis, pacem non magis quam bellum a malis liberare, bona servare, non pacem habere honores a periculo remotiores?* At enim scriptor in altero membro ita loquitur, quasi negationem *οὐ* non cum *μᾶλλον* sed cum primario verbo *δοκεῖτε* coniunxisset, ut structura plane similis sit loco 1, 71. *διαμέλλετε καὶ οἴεσθε τὴν ἡσυχίαν οὐ τούτοις τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ πλεῖστον ἀρκεῖν, οἳ ἂν τῇ μὲν παρασκευῇ δίκαια πράσσωσι, τῇ δὲ γνώμῃ, ἢν ἀδικῶνται, δῆλοι ὦσι μὴ ἐπιτρέψοντες· ἀλλ' ἐπὶ τῷ μὴ λυπεῖν τε ἄλλους καὶ αὐτοὶ ἀμυνόμενοι μὴ βλάπτεσθαι τὸ ἴσον νέμετε*, ubi sequuntur verba *ἀλλὰ νέμετε* pro *ἀλλ' οἳ ἂν νέμωσι*, quasi negatione cum primario verbo iuncta antea posuisset: *καὶ οὐκ οἴεσθε τὴν ἡσυχίαν τούτοις ἀρκεῖν.* Porro ut hic, ita 1, 3. post verbum *δοκεῖ* oratio ex verbo finito in verbum infinitum transit: *δοκεῖ δέ μοι, οὐδὲ — εἶχεν, ἀλλὰ — οὐδὲ εἶναι ἡ ἐπίκλησις αὕτη* etc., ubi v. adn. Mox de verbis *η τῷ δικαίῳ — πράξειν* agit Matth. p. 731. 5. Porro *τῷ παρ' ἐλπίδα* idem est, quod *τῇ τύχῃ* vel *ξυμφορᾷ παρ' ἐλπίδα αὐτοῦ γεγενημένῃ* sive *τῷ παραλόγῳ.* Verba *μὴ χαλεπῶς σφαλλέσθω* cum Scholiasta intellige ut dicta pro: *μὴ χαλεπαινέτω, εἰ παρὰ τὴν οἰκείαν οἴησίν τε καὶ ἐλπίδα σφαλλόμενος ἐλέγχεται ὑπ' ἐμοῦ*, quamquam melius dixisset *εἰ — σφάλλεται*, omissis *ἐλέγχεται ὑπ' ἐμοῦ*, der werde nicht verdrüsslich, wenn es ihm misslingt. Arn. confert 1, 2. *οὐ χαλεπῶς ἀπανίσιαντο*, es fiel ihnen nicht schwer, sich von ihrer Heimath zu trennen. Mox *δικαίως* est weil es der Gerechtigkeit gemäss wäre, wenn es ihm gelänge. Schol. *οὐχ, ὅτι ἀδικεῖται, εὐτυχεῖ δικαίως· οὐ γάρ, ἐπειδὴ ὁ τιμωρούμενος προηδίκηται, διὰ τοῦτο ἐπεξιὼν εὐτυχήσει· δίκαιον μὲν γὰρ τὸν ἀδικηθέντα εὐτυχῆσαι κατὰ τὴν εἴσπραξιν τῆς τιμωρίας, οὐ μὴν καὶ ἀποβαῖνον οὕτως.*

δικαίως, ὅτι καὶ ἀδικεῖται· οὐδὲ ἰσχὺς βέβαιον, διότι καὶ εὔελπι. τὸ δὲ ἀστάθμητον τοῦ μέλλοντος ὡς ἐπὶ πλεῖστον κρατεῖ, πάντων τε σφαλερώτατον ὂν ὅμως καὶ χρησιμώτατον φαίνεται· ἐξ ἴσου γὰρ δεδιότες προμηθείᾳ μᾶλλον ἐπ' ἀλλήλους ἐρχόμεθα.
63 καὶ νῦν τοῦ ἀφανοῦς τε τούτου διὰ τὸ ἀτέκμαρτον δέος καὶ διὰ τὸ ἤδη φοβεροὺς παρόντας Ἀθηναίους, κατ' ἀμφότερα ἐκπλαγέντες, καὶ τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης, ὧν ἕκαστός τι ᾠήθημεν

63. *διὰ τὸ ἤδη φοβεροὺς παρόντας*] Schol. *καὶ νῦν τῆς μὲν πρὸς ἀλλήλους διαφορᾶς ἐπιλαθώμεθα δι' ἀμφότερα, διά τε δηλαδὴ τὸ ἄδηλον τυγχάνειν, εἰ πεισόμεθά τι ὑπ' ἀλλήλων, καὶ διὰ τὸ τοὺς Ἀθηναίους ἤδη φοβεροὺς ἡμῖν εἶναι παρόντας, ἱκανὰ νομίσαντες αἴτια τῆς ἀποτροπῆς ταῦτα.* In verbis *διὰ τὸ παρόντας Ἀθηναίους* inest confusio duarum locutionum, alterius *διὰ τὸ παρεῖναι Ἀθηναίους*, alterius *διὰ τοὺς Ἀθηναίους φοβεροὺς παρόντας*.

τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης] Schol. *ὅτι ἃ προσεδοκήσαμεν πρᾶξαι (τουτέστι κρατῆσαι κατὰ τὸν πόλεμον) ἐλλιπῶς ἐγένετο καὶ οὐ κατὰ τὰς ἡμετέρας γνώμας ἀπέβη.* Accusativus *τὸ ἐλλιπές* cogitari potest pendere ex *εἰρχθῆναι*, quae tamen ratio mihi minus probabilis videtur reputanti, sic potius opus fuisse *καὶ τὸ τῆς γνώμης ἐλλιπὲς ὄν, ὧν* etc., quia ipsa consilia remorata sunt, non illud mancum et inexpletum consiliorum. Hoc sentiens Arn. *τὸ ἐλλιπές* per prolepsin positum esse existimavit, hoc sensu *τὴν γνώμην εἰρχθῆναι ὥστε ἐλλιπῆ γενέσθαι*. At neque talis prolepsis, apud Tragicos frequentissimae, ullum apud hunc scriptorem exemplum novi, neque illa locum habet, nisi in adiectivis, hic autem *τὸ ἐλλιπές* substantivi loco est. Quare etiamnunc pronior sum in eam sententiam, ut putem verba *τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης* accusativum esse, quem explices per *quod attinet ad inexpletum et mancum illorum consiliorum*, quae exsecuturos nos unusquisque sperabamus. Vid. Matth. p. 789. adn. 3. Deinde vulgo legitur *ὧν ἕκασός τις*, pro quo *τι* habent libri quam plurimi, iidemque partim optimi. Vulgata hunc sensum habet: *τὸ ἐλλιπὲς ἐκείνων, ἃ ἕκαστός τις ᾠήθημεν πράξειν, consiliorum defectus in iis, quae nos exsecuturos esse unusquisque sperabamus.* Scriptura *τι* hunc explicandi modum admittit: *τὸ ἐλλιπὲς ἐκείνων, ὧν ἕκαστός τι ᾠήθημεν πράξειν* i. e. *in iis, quorum aliquid nos exsecuturos esse sperabamus.* Impedimenta autem quae dicit, intellige res principio capitis memoratas, tum belli Siciliensium inter se incertum exitum, tum Atheniensium iisdem timendam praesentiam. Ad *εἰρχθῆναι* supple *ἡμᾶς*. Haec igitur ex iis, quae adhuc dixi, totius loci interpretatio erit: *Quare utraque de causa cum ob inexploratum huius incerti rerum eventus metum, tum ob Atheniensium praesentiam, qui formidolosi nobis adsunt, territi, quod vero attinet ad mancum illud consiliorum, quae nostrum unusquisque aliquatenus nos exsecuturos sperabamus, satis nos his obstaculis impeditos arbitrantes, hostes nobis imminentes ex hac insula amandemus.* Paulo post de verbis *οὐ περὶ τοῦ τιμωρήσασθαι* v. Buttm. §. 150. p. 442. (ed. 13.) Schol. *λείπει τὸ ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἔσται, ἀλλὰ περὶ τοῦ δουλωθῆναι. τοῦτο γὰρ ἐθικῶς ἀποκέκοπται.* Alii supplent *λόγος ἔσται*. Heilm. legi posse putat *οὐ περὶ τὸ τιμωρήσασθαι*, ubi *τό* pendere vult ex *γιγνοίμεθα* i. e. *non occuparemur vindicta*. Popponis sententia est, Thucydidem formulam *ὁ ἀγὼν ἔστι* et *μάχεσθαι* atque similia toties cum praep. *περί* coniunxisse, ut hic, ubi mox sequitur *διάφοροι γιγνοίμεθα*, subaudiri illud *ὁ ἀγὼν ἔστι* velle videatur. Vulgo male *γιγνώμεθα*, quod cum *ἄν* coniunctum poetarum est; multi libri *γιγνόμεθα*, quod ob praecedens *ἄν* Popponi aeque vitiosum videtur. „Nam exceptionem,

πράξειν, ταῖς κωλύμαις ταύταις ἱκανῶς νομίσαντες εἰρχθῆναι, τοὺς ἐφεστῶτας πολεμίους ἐκ τῆς χώρας ἀποπέμπωμεν, καὶ αὐτοὶ μάλιστα μὲν ἐς ἀίδιον ξυμβῶμεν, εἰ δὲ μή, χρόνον ὡς πλεῖστον σπεισάμενοι τὰς ἰδίας διαφορὰς ἐς αὖθις ἀναβαλώμεθα. τὸ ξύμπαν τε δὴ γνῶμεν πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ πόλιν ἔξοντες ἕκαστος ἐλευθέραν, ἀφ' ἧς αὐτοκράτορες ὄντες τὸν εὖ καὶ κακῶς δρῶντα ἐξ ἴσου ἀρετῇ ἀμυνούμεθα· ἢν δὲ ἀπιστήσαντες ἄλλοις ὑπακούσωμεν, οὐ περὶ τοῦ τιμωρήσασθαί τινα, ἀλλὰ καὶ ἄγαν εἰ τύχοιμεν, φίλοι μὲν ἂν τοῖς ἐχθίστοις, διάφοροι δὲ οἷς οὐ χρὴ κατ' ἀνάγκην γιγνοίμεθα. καὶ ἐγὼ μέν, ἅπερ καὶ 64
ἀρχόμενος εἶπον, πόλιν τε μεγίστην παρεχόμενος καὶ ἐπιών τῳ μᾶλλον ἢ ἀμυνούμενος, ἀξιῶ προειδόμενος αὐτῶν ξυγχωρεῖν,

ait, quam verba *οὐκ οἶδ' ἂν εἰ πείσαιμι* apud Thiersch. Gr. §. 334. 11. faciunt, huc pertinere haud facile existimaveris." Herm. de partic. *ἄν* 1, 9. Opusc. Vol. 4. p. 41. tuetur indicativum *γιγνόμεθα*, ponens sententiam in breve contractam esse, et plenius elatam sic reddi posse: *οὐ περὶ τοῦ τιμωρήσασθαι ἀλλήλοις φίλοι γενησόμεθα, ἀλλὰ καὶ ἄγαν, εἰ τύχοιμεν, φίλοι μὲν ἂν τοῖς ἐχθίστοις γιγνοίμεθα, διάφοροι δὲ οἷς οὐ χρὴ γιγνόμεθα.* „At verba *καὶ ἄγαν εἰ τύχοιμεν* (sic enim iungo) puto significare *etiamsi vel maxime nobis succederet* ultio, quam speramus (*ἀπὸ κοινοῦ τὸ τιμωρήσασθαί τινα* Schol.). Ex altera parte locutio *ἄγαν φίλοι γιγνοίμεθ' ἄν* i. e. *nimium amici futuri essemus acerbissimis nostris amicis* plane Thucydideam orationem redolere videtur et confirmari loco in altera oratione Hermocratis 6, 78., ubi dicit causam Atheniensium in Syracusas impetus esse (*τὸ*) *τὴν ἐκείνου φιλίαν οὐχ ἧσσον βεβαιώσασθαι* [i. e. si Arnoldum recte intelligo, ut aliorum Siceliotarum, qui Syracusanos oderunt, amicitiam maxime firment, qui enim communiter quem oderunt, eos consentaneum est eo firmiorem et interdum *nimiam* sive suae utilitati adversam amicitiam colere]. Tametsi verba *εἰ τύχοιμεν*, si distinctionem Hermanni amplectimur, difficiliora erunt ad explicandum. In universum aestimans praefero vulgarem interpunctionem et optativum *γιγνοίμεθα*, quia ratio fert, ut *φίλοι μέν* et *διάφοροι δέ* inter se ex adverso ponantur, nec cogitari potest, cur posterius membrum huius enuntiati magis affirmari debeat, quam prius, sive cur *γιγνοίμεθα* iungendum sit cum *φίλοι μὲν ἄν*, et *γιγνόμεθα* indicativus cum *διάφοροι*." Arn.

64. *ἀρχόμενος*] v. Matth. §. 557. p. 1100.

προειδόμενος αὐτῶν] Sic Reisk. coniecit et mox *ὥστε αὐτούς*, pro vulgatis *προειδομένους* et *ὥστε αὐτοὺς*, quae et libri omnes Thucydidis et Schol. habent. Ex vulgata duo diversa subiecta inter se excipiunt post *ἀξιῶ*, accusativus *προειδομένους* (sc. *ὑμᾶς*) et nominativus *φιλονεικῶν* (sc. *ἐγώ*) et subiectum Participii *φιλονεικῶν* ac verbi primarii *ἀξιῶ* idem est, hic autem ordo verborum: *ἀξιῶ, ὑμᾶς ξυγχωρεῖν καὶ μὴ κακῶς δρᾶν, μηδὲ ἐγὼ φιλονεικῶν ἡγεῖσθαι, ἀλλὰ ἠσσᾶσθαι.* Sic vero apparet aliquid si non abnorme, certe durum inesse in illo *καὶ μή*, pro quo *καὶ οὐ* et illo *μηδέ*, pro quo *οὐδέ* legi malis, quamquam non desunt exempla, in quibus *ἀξιῶ μή* dictum est pro *οὐκ ἀξιῶ*, velut statim c. 65. *ἠξίουν σφίσι μηδὲν ἐναντιοῦσθαι*. Sed accedit e vulgata alia difficultas, quod, si inter se contrarie posita essent *ὑμᾶς* et *ἐγώ*, contra usum probatorum scriptorum peccatum esset, qui in tali contrariorum positione pronomina non omittunt. Sic igitur debebat scribere: *ὑμᾶς τε ἀξιῶ ξυγχωρεῖν καὶ οὐ κακῶς δρᾶν, οὐδ' ἐγὼ* (vel *αὐτὸς*) *ἀξιῶ μορίᾳ φιλονεικῶν ἡγεῖσθαι* etc. His argumentis in-

καὶ μὴ τοὺς ἐναντίους οὕτω κακῶς δρᾶν ὥστε αὐτὸς τὰ πλείω βλάπτεσθαι, μηδὲ μωρίᾳ φιλονεικῶν ἡγεῖσθαι τῆς τε οἰκείας γνώμης ὁμοίως αὐτοκράτωρ εἶναι καὶ ἧς οὐκ ἄρχω τύχης, ἀλλ' ὅσον εἰκὸς ἠσσᾶσθαι. καὶ τοὺς ἄλλους δικαιῶ ταὐτό μοι ποιῆσαι, ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν καὶ μὴ ὑπὸ τῶν πολεμίων τοῦτο παθεῖν. οὐδὲν γὰρ αἰσχρὸν οἰκείους οἰκείων ἡσσᾶσθαι, ἢ Δωριέα τινὰ Δωριέως ἢ Χαλκιδέα τῶν ξυγγενῶν, τὸ δὲ ξύμπαν γείτονας ὄντας καὶ ξυνοίκους μιᾶς χώρας καὶ περιῤῥύτου, καὶ ὄνομα ἓν κεκλημένους Σικελιώτας. οἳ πολεμήσομέν τε, οἶμαι, ὅταν ξυμβῇ, καὶ ξυγχωρησόμεθά γε πάλιν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς λόγοις κοινοῖς χρώμενοι. τοὺς δὲ ἀλλοφύλους ἐπελθόντας ἀθρόοι ἀεί, ἢν σωφρονῶμεν, ἀμυνούμεθα, εἴπερ καὶ καθ' ἑκάστους βλαπτόμενοι ξύμπαντες κινδυνεύομεν· ξυμμάχους δὲ οὐδέποτε τὸ λοιπὸν ἐπαξόμεθα οὐδὲ διαλλακτάς. τάδε γὰρ ποιοῦντες ἔν τε τῷ παρόντι δυοῖν ἀγαθοῖν οὐ στερήσομεν τὴν Σικελίαν, Ἀθηναίων τε ἀπαλλαγῆναι καὶ οἰκείου πολέμου, καὶ ἐς τὸ ἔπειτα καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐλευθέραν νεμούμεθα καὶ ὑπὸ ἄλλων ἧσσον ἐπιβουλευομένην.

63 Τοιαῦτα τοῦ Ἑρμοκράτους εἰπόντος πειθόμενοι οἱ Σικελιῶται αὐτοὶ μὲν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ξυνηνέχθησαν γνώμῃ ὥστε ἀπαλλάσσεσθαι τοῦ πολέμου ἔχοντες ἃ ἕκαστοι ἔχουσι, τοῖς δὲ

ductus emendavi *προειδόμενος* et *ὥστε αὐτός*. Quod autem attinet ad illum usum particularum *μή* et *μηδέ* pro *οὐ* et *οὐδέ* parum h. l. commodum, is hoc modo excusari posse videtur, quod scriptor, structura ad sensum facta, sic orationem continuasse putandus est, quasi non *ἀξιῶ* praecessisset, sed *προσήκει μοι προειδομένῳ αὐτῶν ξυγχωρεῖν* vel simile quid, post quod *μή* et *μηδέ* prorsus ex norma inferretur. Quae ratio tanto probabilior fiet cogitanti, etiam *ἡγεῖσθαι* sequi, quod item magis convenit cum *προσήκει μοι*, quam cum *ἀξιῶ*, quippe quo praemisso, si verum spectes, *ἡγεῖσθαι* supervacaneum sit, quia notio verbi *ἡγεῖσθαι* in ipso verbo *ἀξιῶ* per se inclusa est. „*Προϊδομένους* si desideres (nam tacent de nostro grammaticae), adi Lucian. Toxar. 39. Aristid. 1. p. 149. sive apud Phot. 2. p. 403. Sed etiam Schaef. Appar. Demosth. Vol. 2. p. 645.“ Popp. De sententia conferri possunt verba 1, 84. *παιδευόμενοι νομίζειν τὰς διανοίας τῶν πέλας παραπλησίους εἶναι καὶ τὰς προσπιπτούσας τύχας, οὐ λόγῳ διαιρετάς* et Periclis verba 1, 140. *ἐνδέχεται γὰρ τὰς ξυμφορὰς τῶν πραγμάτων οὐχ ἧσσον ἀμαθῶς χωρῆσαι, ἢ καὶ τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων*. Ceterum Vall. interpretatus *contentionis insania* Stephano legisse videtur *μωρίᾳ φιλονεικιῶν*. Dein *τοῦτο παθεῖν* intellige *τὸ ἡσσᾶσθαι*. „Veteres editiones iungunt *ποιῆσαι ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν*, recentiores *ποιῆσαι, ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν — παθεῖν*. Popp. ait, si sententia esset *idem mecum sponte facere*, scribi debere *ἀφ' ὑμῶν αὐτῶν*. At sensus potius hic est *idem mecum facere obsequentes sensui proprio recti verique*, facere nullo alio adigente nisi ipsorum iudicio. Idque ipsum verba *ποιῆσαι ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν* dicunt.“ Arn. Mox *χώρας περιῤῥύτου* poeticum sermonem attingit. Vid. Demetr. De Elocut. Sect. 113. p. 49. Schn. coll. Hom. Od. τ, 172. Herodot. 1, 174. Alcman. Fragm. 33. p. 50. Welck. Denique „Dio Cass. 2. p. 1005. imitans verba *ὄνομα ἓν κεκλημένους* dicit *ἓν ὄνομα κοινὸν κεκτημένους*. Neque tamen *κεκλημένους* sollicitandum. Vid. Matth. §. 420. p. 769. b.“ Popp.

Καμαριναίοις Μοργαντίνην εἶναι ἀργύριον τακτὸν τοῖς Συρακοσίοις ἀποδοῦσιν· οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων ξύμμαχοι παρακαλέσαντες αὐτῶν τοὺς ἐν τέλει ὄντας εἶπον ὅτι ξυμβήσονται καὶ αἱ σπονδαὶ ἔσονται κἀκείνοις κοιναί. ἐπαινεσάντων δὲ αὐτῶν ἐποιοῦντο τὴν ὁμολογίαν, καὶ αἱ νῆες τῶν Ἀθηναίων ἀπέπλευσαν μετὰ ταῦτα ἐκ Σικελίας. ἐλθόντας δὲ τοὺς στρατηγοὺς οἱ ἐν τῇ πόλει Ἀθηναῖοι τοὺς μὲν φυγῇ ἐζημίωσαν Πυθόδωρον καὶ Σοφοκλέα, τὸν δὲ τρίτον Εὐρυμέδοντα χρήματα ἐπράξαντο, ὡς ἐξὸν αὐτοῖς τὰ ἐν Σικελίᾳ καταστρέψασθαι δώροις πεισθέντες ἀποχωρήσειαν. οὕτω τῇ παρούσῃ εὐτυχίᾳ χρώμενοι ἠξίουν σφίσι μηδὲν ἐναντιοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ δυνατὰ ἐν ἴσῳ καὶ τὰ ἀπορώτερα μεγάλῃ τε ὁμοίως καὶ ἐνδεεστέρᾳ παρασκευῇ κατεργάζεσθαι. αἰτία δ' ἦν ἡ παρὰ λόγον τῶν πλειόνων εὐπραγία αὐτοῖς ὑποτιθεῖσα ἰσχὺν τῆς ἐλπίδος.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Μεγαρῆς οἱ ἐν τῇ πόλει πιεζόμενοι 66
ὑπό τε Ἀθηναίων τῷ πολέμῳ ἀεὶ κατὰ ἔτος ἕκαστον δὶς ἐσβαλ-

65. *Μοργαντίνην εἶναι*] Morgantine oppidum erat inter Syracusas et Catanen situm. Oppidum autem inter Syracusas et Catanen situm Camarinaei tenere non poterant, quare aut in nomine vel Morgantinae vel Camarinaeorum, pro quibus Catanaeos exspectaveris, necesse est erratum sit, aut praeter notissimam illam Morgantinam alius obscurior eiusdem nominis locus inter Syracusas et Camarinam fuerit oportet. Popp. Idem Motucae seu Motychae agri, de quo Mannert. Geogr. Sic. p. 342., nomen hic latere suspicatur. Aliam Morgantinen inter Syracusas et Camarinam sitam fuisse, Arnoldi opinio est, quia Morgetes quondam latum tractum terrae in interioribus Siciliae possederint. Idem sentit Bloomf., quia Catanaei neutrarum partium belligerantium fuisse videantur, quum Camarinaeos constet ex 3, 86. adversarios Syracusanorum extitisse. Schol. Morgantinen scribit *Σικελικὸν πόλισμα* fuisse, probante Bloomf., nam, ait, procul dubio condita fuit, sicut altera Morgantine ad Simaethum inter Syracusas et Catanam, a Morgetibus, populo Italiae, unde non multo post Siculos in Siciliam traiecerat, et partes quasdam interioris Siciliae occupaverat. Et Morgantinam illam, quae coniectura ponitur, suspicatur sitam fuisse alicubi in interioribus insulae, in confiniis agri Syracusarum et Camarinae. Addit alteram Morgantinam non recte a quibusdam ad ostia Simaethi poni.

κἀκείνοις κοιναί] Schol. *οἷον τοῖς Ἀθηναίοις, ἵνα, ἐάν τις βουληθῇ ἀπὸ Σικελίας πλεῦσαι κατ' αὐτῶν, συμβαλλόμενος Πελοποννησίοις, κωλύωσιν αὐτόν*. Bloomf. opinatur, inducias Leontinis, Rheginis et aliis sociis Atheniensium communes fuisse dici, id quod per pronomen *ἐκείνοις* non licet. Mox in verbis *τῇ τε παρούσῃ εὐτυχίᾳ* particulam *τε* cum Poppone abesse malis. Verba *τῶν πλειόνων εὐπραγίᾳ* Schol. recte explicat per *ἐν τοῖς πλείστοις πράγμασιν εὐπραγίᾳ*.

66. *Μεγαρῆς*] De turbis civilibus Megarensium, inde ab hoc cap. narratis v. Od. Muell. Dor. 2. p. 166 sqq. Reing. Megar. p. 149 sqq. 164 sqq. Alii libri deinde *ἐσβαλλόντων*, alii vel *ἐμβαλόντων* vel *ἐμβαλλόντων*. *Ἐμβάλλειν* apud Thuc. de irruptione in agrum hostilem dici, negat Popp. Conf. 3, 80. 89. 105. „Erat decreto publico cautum, ut *στρατηγοί* Atheniensium patrium iusiurandum iurantes insuper iurarent *ὅτι καὶ δὶς ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν Μεγαρικὴν ἐμβαλοῦσι*. Plut. V. Pericl. c. 30.“ Duk. Unde Did. suspicatur, verbum *ἐμβάλλειν* ex

λόντων πανστρατιᾷ ἐς τὴν χώραν, καὶ ὑπὸ τῶν σφετέρων φυγάδων τῶν ἐκ Πηγῶν, οἳ στασιασάντων ἐκπεσόντες ὑπὸ τοῦ πλήθους χαλεποὶ ἦσαν ληστεύοντες, ἐποιοῦντο λόγους ἐν ἀλλήλοις ὡς χρὴ δεξαμένους τοὺς φεύγοντας μὴ ἀμφοτέρωθεν τὴν πόλιν φθείρειν. οἱ δὲ φίλοι τῶν ἔξω τὸν θροῦν αἰσθόμενοι φανερῶς μᾶλλον ἢ πρότερον καὶ αὐτοὶ ἠξίουν τούτου τοῦ λόγου ἔχεσθαι. γνόντες δὲ οἱ τοῦ δήμου προστάται οὐ δυνατὸν τὸν δῆμον ἐσόμενον ὑπὸ τῶν κακῶν μετὰ σφῶν καρτερεῖν, ποιοῦνται λόγους δείσαντες πρὸς τοὺς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὺς Ἱπποκράτην τε τὸν Ἀρίφρονος καὶ Δημοσθένην τὸν Ἀλκισθένους, βουλόμενοι ἐνδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ νομίζοντες ἐλάσσω σφίσι τὸν κίνδυνον ἢ τοὺς ἐκπεσόντας ὑπὸ σφῶν κατελθεῖν. ξυνέβησάν τε πρῶτα μὲν τὰ μακρὰ τείχη ἑλεῖν Ἀθηναίους, ἦν δὲ σταδίων μάλιστα ὀκτὼ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν Νίσαιαν τὸν λιμένα αὐτῶν, ὅπως μὴ ἐπιβοηθήσωσιν ἐκ τῆς Νισαίας οἱ Πελοποννήσιοι, ἐν ᾗ αὐτοὶ μόνοι ἐφρούρουν βεβαιότητος ἕνεκα τῶν Μεγάρων, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἄνω πόλιν πειρᾶσθαι ἐνδοῦναι· ῥᾷον δ' ἤδη ἔμελ-

formula illa iurisiurandi in praesentem locum transisse. Arn. comparat Arist. Ach. 761., ubi civis Megarensis conqueritur, sibi per has annuas irruptiones ne caput unum quidem allii relinqui. Addit, Acharnenses fabulam primum actam esse circ. octodecim mensibus ante res, quae hic narrantur i. e. Febr. 425. Adde Thuc. 2, 31. Paulo post *τὸν θροῦν* dicit *sermones, rumores*, ut docet Duk. ex adnotatione Graevii ad Lucian. Revivisc. p. 391. Rursus ita auctor 5, 7. 30. et saepius. Verba *μετὰ σφῶν* non possunt alio referri, quam ad *τοὺς δήμου προστάτας*, et *τὰ κακά*, quae dicit, sunt mala ab Atheniensium annuis incursionibus timenda, quibus demagogi verebantur ne plebs subigeretur. „Ea vexatio futurum esse putabant, ut ita plebem accenderet et simul deprimeret mentes eorum, ut cupidi futuri sint, otium quocunque modo redimendi, et vel revocandi exules optimates, et sic suos ipsorum ductores destituturi sint." Arn. Porro Strab. 9. p. 391. Nisaeam dicit a Megaris remotam fuisse *δέκα καὶ ὀκτὼ σταδίους*. Thucydidem ex Strabone corrigendum putat Mannert. Geogr. Gr. p. 344., quum Sponius Nisaeam a Megaris duo mill. Italica distare dicat. Contra ex Thucydide Strabonem correctum vult Reingan. Megar. p. 120 sq. 180., quia Foucherot. in delineatione Salaminis insulae et Gell. Itin. Gr. p. 16. cum Thucydide faciant. Bloomf., si quid mutandum sit, emendat *δέκα ἢ ὀκτώ*. Arn. Vol. 2. p. 396. octo stadia ait 227 cubitis (yards) minus intervallum esse, quam milliare Angl. At in ora maritima Megarae, qualis nunc est, non reperitur locus, quin Megara absit plus milliare Angl., neque locus, qui cogitari potest Nisaea fuisse, qui Megara absit minus milliare Angl. unum et dimidium. „Unde sequitur, addit, distantiam a Thucydide proditam magnas difficultates parere; et stadia illa octodecim Strabonis melius conveniunt cum statu, qualis repertus est, litoris et cum ipsa narratione Thucydidis, quam quod nunc apud eum legitur; certe Brasidam ad Megara accedentem latuisse facilius ad intelligendum est, si inter illum et Athenienses intervallum duorum mill. Angl. fuit, quam si modo 1533 cubitorum in planis terrarum." Mox de verbis *ὅπως μὴ ἐπιβοηθήσωσιν* v. Matth. p. 999. Deinde verba *αὐτοὶ μόνοι* Schol. ita accipit: *ἤτοι ἐκτὸς τῶν ἄλλων ξυμμάχων, ὧν εἶχον ἔξωθεν τῆς Πελοποννήσου*. Imo Peloponnesii soli, exclusis Megarensibus. Denique *τὴν ἄνω πόλιν* Megara dicit.

λον προσχωρήσειν τούτου γεγενημένου. οἱ οὖν Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ 67
ἀπό τε τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων παρεσκεύαστο ἀμφοτέροις, ὑπὸ νύκτα πλεύσαντες ἐς Μινώαν τὴν Μεγαρέων νῆσον ὁπλίταις ἑξακοσίοις ὧν Ἱπποκράτης ἦρχεν ἐν ὑρύγματι ἐκαθέζοντο, ὅθεν ἐπλίνθευον τὰ τείχη καὶ ἀπεῖχεν οὐ πολύ· οἱ δὲ μετὰ τοῦ Δημοσθένους τοῦ ἑτέρου στρατηγοῦ Πλαταιῆς τε ψιλοὶ καὶ ἕτεροι περίπολοι ἐνήδρευσαν ἐς τὸν Ἐνυάλιον, ὃ ἐστιν ἔλασσον ἄποθεν. καὶ ἤσθετο οὐδεὶς εἰ μὴ οἱ ἄνδρες οἷς ἐπιμελὲς ἦν εἰδέναι τὴν νύκτα ταύτην. καὶ ἐπειδὴ ἕως ἤμελλε γίγνεσθαι, οἱ προδιδόντες τῶν Μεγαρέων οὗτοι τοιόνδε ἐποίησαν. ἀκάτιον ἀμφηρικὸν ὡς λῃσταὶ ἐκ πολλοῦ τεθεραπευκότες τὴν ἄνοιξιν

67. *ἐπλίνθευον τὰ τείχη*] ut fecerant Athenienses antea lateres parando ex hac fossa, quum Minoam munirent 3, 51. Ea fossa erat in insula Minoa, sed *ἀπεῖχεν οὐ πολύ* sc. a longis muris, quos expugnaturi erant. De *περιπόλοις* sive circitoribus dixi ad 2, 46. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 305. b. negat hos *περιπόλους* esse ephebos. „Nam si ephebi, ait, *περίπολοι* fuerunt, non ideo omnes *περίπολοι* sunt ephebi. *Περίπολοι* sunt *circitores, speculatores*, quibus opus cuive exercitui, etiamsi nulli ephebi adsint: quos *περιπόλους* quum Thucydides cum *ψιλοῖς Πλαταιεῦσι* componat et hoplitis opponat, patet illos *περιπόλους* fuisse leviter armatos, quum tamen ephebi panoplia usi sint." Idem sentire videtur Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 401. 48. b. Mox *τὸν Ἐνάλιον* habet Lugd. cum glossa *τοῦ Ἄρεος ναόν*, F. *τὴν Ἐν.* Mosqu. *τὸ Ἐνάλιον*. Popponi legendum videtur *τὸ Ἐννάλιον* sive (coll. Lobeck. ad Phryn. p. 370.) *Ἐνναλιεῖον*. Haack. *τὸν Ἐννάλιον* aliquando coniiciebat. Dixeram, morem fuisse veterum, deum pro dei templo ponere, quare hic *τὸν Ἐννάλιον* idem significare putaram quod *τὸ ἱερὸν τοῦ Ἐννάλιου*. Respondit Popp., „nisi dubia verba *παρὰ τοῦ Νίσου* 4, 118. huc referas, nusquam alibi ita loqui Thucydidem." Tametsi quum memorati usus in antiquitate tam multa exempla sint (v. adn. ad 4, 118.), quid vetat, ne Thucydidem quoque eius participem faciamus? Et Popp. oblitus est *τὸν Μαλόεντα*. Gravius est, quod idem addit, *ὅς* non *ὅ* sequi debuisse, nisi forte quis dicat, structuram ad sensum factam esse. „At difficultas praesentis loci inest in praepositione *ἐς*, quia non verum est, nomen dei sic usurpari, ut prorsus synonymum sit cum templo eius. Quum loquuntur de cultu dei et de templo eius oraculi obtinendi causa adito, consentaneum est, scriptores loqui de deo tanquam persona; at tum oratio conformatur convenienter cum notione personae dei, et praepositio *παρά* usurpatur loco praepositionis *ἐς*, ut aditus ad praesentem deum significetur." Non probo, nam sicut *ἐς βασιλέα* dictum reperimus pro *in regiam*, ita *ἐς τὸν Ἐννάλιον* dicere licebit pro *παρὰ τὸν Ἐννάλιον*, nec *παρά* hic aptum esset, quum non adirent Enyalium, sed in eius fano se absconderent. Ceterum Enyalium hoc non in Minoa, sed in continente situm fuisse, apparet ex proxime narratis, et erat *ἔλασσον ἄποθεν*, sc. a longis muris, quos tunc aggressuri erant, non a Megaris, cuius urbis aggressionem demum c. 68. post captos longos muros (*ἑαλωκότων ἤδη τῶν τειχῶν*) narrare instituit. Fallitur ergo Reingan. Megar. p. 34. Deinde *ἀκάτιον ἀμφηρικόν* Schol. interpretatur *πλοιάριον ἑκατέρωθεν ἐρεσσόμενον, ἐν ᾧ ἕκαστος τῶν ἐλαυνόντων δικωπίᾳ ἐρέττει*. Memorat vocem Pollux 1, 82.

ἐκ πολλοῦ τεθεραπευκότες] i. e. *quum ex longo inde tempore portam aperiendam sive per largitionem sive alio persuadendi modo curassent, ut piraticam factitantes.* Hoc ideo iis commodum praesenti occa-

τῶν πυλῶν εἰώθεσαν ἐπὶ ἁμάξῃ πείθοντες τὸν ἄρχοντα διὰ τῆς τάφρου κατακομίζειν τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ ἐκπλεῖν· καὶ πρὶν ἡμέραν εἶναι πάλιν αὐτὸ τῇ ἁμάξῃ κομίσαντες ἐς τὸ τεῖχος κατὰ τὰς πύλας ἐσῆγον, ὅπως τοῖς ἐκ τῆς Μινώας Ἀθηναίοις ἀφανὴς δὴ εἴη ἡ φυλακή, μὴ ὄντος ἐν τῷ λιμένι πλοίου φανεροῦ μηδενός. καὶ τότε πρὸς ταῖς πύλαις ἤδη ἦν ἡ ἅμαξα, καὶ ἀνοιχθεισῶν κατὰ τὸ εἰωθὸς ὡς τῷ ἀκατίῳ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐγίγνετο γὰρ ἀπὸ ξυνθήματος τὸ τοιοῦτον, ἰδόντες ἔθεον δρόμῳ ἐκ τῆς ἐνέδρας, βουλόμενοι φθάσαι πρὶν ξυγκλῃσθῆναι πάλιν τὰς πύλας καὶ ἔως ἔτι ἡ ἅμαξα ἐν αὐταῖς ἦν κώλυμα οὖσα προσθεῖναι· καὶ αὐτοῖς ἅμα καὶ οἱ ξυμπράσσοντες Μεγαρῆς τοὺς κατὰ τὰς πύλας φύλακας κτείνουσι. καὶ πρῶτον μὲν οἱ περὶ τὸν Δημοσθένην Πλαταιῆς τε καὶ περίπολοι ἐξέδραμον οὗ νῦν τὸ τροπαῖόν ἐστι, καὶ εὐθὺς ἐντὸς τῶν πυλῶν, ᾖσθοντο γὰρ οἱ ἐγγύτατα Πελοποννήσιοι, μαχόμενοι τοὺς προσβοηθοῦντας οἱ Πλαταιῆς ἐκράτησαν, καὶ τοῖς τῶν Ἀθηναίων ὁπλίταις ἐπι-
68 φερομένοις βεβαίους τὰς πύλας παρέσχον. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν Ἀθηναίων ἤδη ὁ ἀεὶ ἐντὸς γιγνόμενος χωρεῖ ἐπὶ τὸ τεῖχος.

sione accidebat, quod, si tunc ipsum primum aperiendam curassent, praefectum militarem, qui aperiri sinebat, magis intentum observatorem habituri fuissent. Sic vero cum in consuetudinem abiisset, res a praefecto negligebatur. Porta autem, quam simulati illi piratae recludendam curaverunt, non fuit Megarae aut Nisaeae, sed longorum murorum, in quibus per insidias occupandis Athenienses tum maxime versabantur. Id hinc quoque patet, quod praefectum militarem Peloponnesiorum Nisaeae, qui unus ibi imperabat, precibus adeunt. Naviculam noctu *διὰ τῆς τάφρου* ad mare transportant: quippe per fossam, quae praeter longum murum ducta erat, in qua fossa minus periculi erat ne conspiceretur. Hinc ad mare perveniebat, ubi in litore extra portum Nisaeae in aquam immittebatur, ne ab Atheniensibus interciperetur, qui in Minoa stationem habentes aditus in portum potentes essent. Pergit scriptor *ὅπως ἀφανὴς εἴη ἡ φυλακή* i. e. damit die in Minoa stehenden Athener nicht wissen möchten, wovor sie sich in Acht zu nehmen hätten. Optime explanat Schol. *καὶ αὖθις πρὸς ἡμέρας ἀνέφερον αὐτὸ ἐς τὸ τεῖχος, ὅπως ἀφανὲς δῆθεν ᾖ τοῖς Ἀθηναίοις τί χρὴ φυλάττεσθαι. οὐ γὰρ ὄντος οὐδενὸς ἐν τῷ Μεγαρικῷ λιμένι πλοίου φανεροῦ, διὰ τὸ ἐντὸς τειχῶν μεθ' ἡμέραν κρύπτεσθαι τὸ ἀκάτιον, ἄπορον ἦν γνῶναι τοῖς Ἀθηναίοις ὑφ' ὧντινων λῃσεύονται.* Et *ἐν τῷ λιμένι* ait, sc. inter Minoam et Nisaeam. v. Thuc. 3, 51. Mox in verbis *ἤδη ἦν — καί* Reisk. pro *ἤδη* coniecit *ἥδε*. „Sed *ἤδη* cohaeret cum proximo *καί*. Conf. Bornem. ad Xen. Anab. 4, 2, 12.“ Popp. Ad *προσθεῖναι* supple *τὰς θύρας*. Deinde in verbis *τοὺς κατὰ τὰς πύλας φύλακας* articulum *τάς* Haack. ex aliquot libris inseruit; recte: nam „*κατὰ πύλας* aut *in singulis portis* significaret, aut *in aliqua porta*, ut 2, 4. 5, 7.“ Popp. Verbis *ᾖσθοντο γάρ* „explicatur verbum *μαχόμενοι*, *quamquam necopinato superveniebant, Athenienses non sine certamine porta potiebantur, nam Peloponnesiorum praesidium tempore conamen animadvertebat, ut aliquantisper resisteret.*“ Arn.

68. *ἐπὶ τὸ τεῖχος*] i. e. *ἐπὶ τὰς ἐπάλξεις* longi muri. v. Thuc. 3, 22. *τὸ δὲ στρατόπεδον ἐπὶ τὸ τεῖχος ὥρμησεν*, ubi v. adn. Verborum *φοβηθέντες — νομίσαντες* structura aut deleto *τε* post *νυκτί* haec

καὶ οἱ Πελοποννήσιοι φρουροὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀντισχόντες ἠμύνοντο ὀλίγοι, καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν, οἱ δὲ πλείους ἐς φυγὴν κατέστησαν φοβηθέντες, ἐν νυκτί τε πολεμίων προσπεπτωκότων καὶ τῶν προδιδόντων Μεγαρέων ἀντιμαχομένων, νομίσαντες τοὺς ἅπαντας σφᾶς Μεγαρέας προδεδωκέναι. ξυνέπεσε γὰρ καὶ τὸν τῶν Ἀθηναίων κήρυκα ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης κηρῦξαι τὸν βουλόμενον ἰέναι Μεγαρέων μετὰ Ἀθηναίων θησόμενον τὰ ὅπλα. οἱ δ' ὡς ἤκουσαν, οὐκέτι ἀνέμενον, ἀλλὰ τῷ ὄντι νομίσαντες κοινῇ πολεμεῖσθαι κατέφυγον ἐς τὴν Νίσαιαν. ἅμα δὲ ἕῳ ἑαλωκότων ἤδη τῶν τειχῶν καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει Μεγαρέων θορυβουμένων οἱ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πράξαντες καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν, πλῆθος ὃ ξυνῄδει, ἔφασαν χρῆναι ἀνοίγειν τὰς πύλας καὶ ἐπεξιέναι ἐς μάχην. ξυνέκειτο δὲ αὐτοῖς τῶν πυλῶν ἀνοιχθεισῶν ἐσπίπτειν τοὺς Ἀθηναίους, αὐτοὶ δὲ διάδηλοι ἔμελλον ἔσεσθαι, λίπα γὰρ ἀλείψεσθαι, ὅπως μὴ ἀδικῶνται. ἀσφάλεια δὲ αὐτοῖς μᾶλλον ἐγίγνετο τῆς ἀνοίξεως· καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῆς Ἐλευσῖνος κατὰ τὸ ξυγκείμενον τετρακισχίλιοι ὁπλῖται

est: *φοβηθέντες ἐν νυκτὶ πολεμίων προσπεπτωκότων, καὶ τῶν προδιδόντων Μεγαρέων ἀντιμαχουμένων νομίσαντες* etc., aut servato *τε* haec: *φοβηθέντες, ἐν νυκτί τε πολεμίων προσπεπτωκότων καὶ, τῶν προδιδόντων Μεγαρέων ἀντιμαχουμένων, νομίσαντες* etc. Hoc alterum si sequaris, cum Haackio duo fontes timoris Peloponnesiorum statuendi sunt, alter quod impetus ab hostibus nocturnus fiebat, alter quod putabant, cunctos Megarenses se prodidisse. Haec duo coordinata sunt, alterum elatum per genitivum consequentiae, alterum per participii nominativum: *νυκτί τε προσπεπτωκότων — καὶ νομίσαντες*. v. adn. ad 4, 29. init. Eius autem opinionis de proditione cunctorum Megarensium causa interponitur verbis *τῶν προδιδόντων Μεγαρέων ἀντιμαχουμένων*. Itaque *καί* iungendum est cum *νομίσαντες*. Paulo post ordo verborum hic est: *τὸν βουλόμενον Μεγαρέων ἰέναι θησόμενον* (i. e. *καὶ τίθεσθαι*) *ὅπλα μετὰ Ἀθηναίων*. De formula *τίθεσθαι τὰ ὅπλα* v. adn. ad 2, 2. Schoem. Obss. p. 13. ita interpretatur: *proclamavit, ut, cui videretur, iret Atheniensibus se iuncturus.* De formula *ὁ βουλόμενος* v. Locell. ad Xen. Ephes. p. 168. Reisk. Indic. Graec. Demosth. p. 166. Infinitivus *ἰέναι* pendet a *κηρῦξαι*, quia in *κηρύσσειν* sensus inest verborum *κηρύξαντα κελεῦσαι*. v. Schoem. l. c. p. 14 sq. „Talis proclamatio, opinor, fiebat, ubi urbs occupata erat non invita parte civium, ut Thebae 2, 2.“ Bloomf.

ἑαλωκότων ἤδη τῶν τειχῶν] Longos muros intelligit. Hinc demum narratur de conamine in ipsam urbem Megaram facto. Verba *ἄλλοι μετ' αὐτῶν, πλῆθος* „intelligi et defendi possunt, si *πλῆθος* etc. per appositionem accipias. Tamen Abreschii et Reiskii coniectura *ἄλλο μετ' αὐτῶν πλῆθος, ὃ ξυνῄδει* tam facilis et cuivis obvia est, ut si vel uno et altero probato codice niteretur, non dubitarem eam recipere.“ Haack. Mox legebatur *οἱ τὴν νύκτα πορευόμενοι*, at *οἱ* om. nonnulli libri, nec ferri potest articulus, quum sensus esse debeat *equites nocturno itinere advenerant*, cum articulo hic sit: *ii equites, qui noctu iter faciebant, advenerant.* Dein est *ἀνοίγειν τὰς πύλας* sc. Megarae, et *λίπα γὰρ ἀλείψεσθαι*, „quod nullam suspicionem excitaturum erat, nam ad omne opus contentione laboriosum ungebantur.“ Arn. Paulo post Bekk. *οὐδὲ ἐς κίνδυνον* malebat.

τῶν Ἀθηναίων καὶ ἱππῆς ἑξακόσιοι τὴν νύκτα πορευόμενοι παρῆσαν. ἀληλιμμένων δὲ αὐτῶν καὶ ὄντων ἤδη περὶ τὰς πύλας καταγορεύει τις ξυνειδὼς τοῖς ἑτέροις τὸ ἐπιβούλευμα. καὶ οἱ ξυστραφέντες ἀθρόοι ἦλθον καὶ οὐκ ἔφασαν χρῆναι οὔτε ἐπεξιέναι, οὐδὲ γὰρ πρότερόν πω τοῦτο ἰσχύοντες μᾶλλον τολμῆσαι, οὔτε ἐς κίνδυνον φανερὸν τὴν πόλιν καταγαγεῖν· εἴ τε μὴ πείσεταί τις, αὐτοῦ τὴν μάχην ἔσεσθαι. ἐδήλουν δὲ οὐδὲν ὅτι ἴσασι τὰ πρασσόμενα, ἀλλ' ὡς τὰ βέλτιστα βουλεύοντες ἰσχυρίζοντο, καὶ ἅμα περὶ τὰς πύλας παρέμενον φυλάσσοντες, ὥστε
69 οὐκ ἐγένετο τοῖς ἐπιβουλεύουσι πρᾶξαι ὃ ἔμελλον. γνόντες δὲ οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ὅτι ἐναντίωμά τι ἐγένετο καὶ τὴν πόλιν βίᾳ οὐχ οἷοί τε ἔσονται λαβεῖν, τὴν Νίσαιαν εὐθὺς περιετείχιζον, νομίζοντες, εἰ πρὶν ἐπιβοηθῆσαι τινὰς ἐξέλοιεν, θᾶσσον ἂν καὶ τὰ Μέγαρα προσχωρῆσαι· παρεγένετο δὲ σίδηρός τε ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ταχὺ καὶ λιθουργοὶ καὶ τἆλλα ἐπιτήδεια· ἀρξάμενοι δ' ἀπὸ τοῦ τείχους ὃ εἶχον, καὶ διοικοδομήσαντες τὸ πρὸς Μεγαρέας ἀπ' ἐκείνου ἑκατέρωθεν ἐς θάλασσαν τῆς Νισαίας τάφρον τε καὶ τείχη διελομένη ἡ στρατιά, ἔκ τε τοῦ προαστείου λίθοις καὶ πλίνθοις χρώμενοι, καὶ κόπτοντες τὰ δένδρα καὶ ὕλην ἀπεσταύρουν εἴ πη δέοιτό τι· καὶ αἱ οἰκίαι τοῦ προαστείου ἐπάλξεις λαμβάνουσαι αὐταὶ ὑπῆρχον ἔρυμα. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν ὅλην εἰργάζοντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ περὶ δείλην τὸ τεῖχος ὅσον οὐκ ἀπετετέλεστο, καὶ οἱ ἐν τῇ Νισαίᾳ δείσαντες, σίτου τε ἀπορίᾳ, ἐφ' ἡμέραν γὰρ ἐκ τῆς ἄνω πόλεως ἐχρῶντο, καὶ τοὺς Πελοποννησίους οὐ νομίζοντες ταχὺ ἐπιβοηθήσειν, τούς τε Μεγαρέας πολεμίους ἡγούμενοι, ξυνέβησαν τοῖς Ἀθηναίοις ῥητοῦ μὲν ἕκαστον ἀργυρίου ἀπολυθῆναι ὅπλα παραδόντας, τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις, τῷ τε ἄρχοντι καὶ εἴτις ἄλλος ἐνῆν, χρῆσθαι Ἀθηναίους ὅ,τι ἂν βούλωνται. ἐπὶ τούτοις ὁμολογήσαντες ἐξῆλθον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ μακρὰ τείχη ἀπορρήξαντες ἀπὸ τῆς τῶν Μεγαρέων πόλεως καὶ τὴν Νίσαιαν παραλαβόντες τἆλλα παρεσκευάζοντο.

Βρασίδας δὲ ὁ Τέλλιδος Λακεδαιμόνιος κατὰ τοῦτον τὸν 70
χρόνον ἐτύγχανε περὶ Σικυῶνα καὶ Κόρινθον ὤν, ἐπὶ Θράκης στρατιὰν παρασκευαζόμενος. καὶ ὡς ἤσθετο τῶν τειχῶν τὴν ἅλωσιν, δείσας περί τε τοῖς ἐν τῇ Νισαίᾳ Πελοποννησίοις καὶ μὴ τὰ Μέγαρα ληφθῇ, πέμπει ἔς τε τοὺς Βοιωτοὺς κελεύων κατὰ τάχος στρατιᾷ ἀπαντῆσαι ἐπὶ Τριποδίσκον, ἔστι δὲ κώμη

69. *λιθουργοί*] Valla *tectores*. Stephano videtur legisse *πλινθουργοί*. Inde hoc in marg. Steph. venit, haud dubie temere, ait Popp. addens: „infra 5, 82. *τέκτονες καὶ λιθουργοί* memorantur. Moeris: *λιθουργοὺς Θουκ., λιθοκόπους Ἀντιφῶν*. Conf. Hemsterh. ad Lucian. Somn. 1. p. 202. Lehm."

ἀρξάμενοι δ' ἀπὸ τείχους] Primo Athenienses murum aedificabant transversum a brachio ad brachium longorum murorum et quidem a parte Nisaeae, qua Megara spectabat, quo muro transverso hoc assequebantur, ut ex Nisaea aditum ad Megara intercluderent. Deinde ab muro longo (*ἀπ' ἐκείνου*) utrimque ad latus et dextrum et sinistrum Nisaeae (*ἑκατέρωθεν τῆς Νισαίας*) usque ad mare (*ἐς θάλασσαν*) muros obsidionales exstruebant. Quo facto tota Nisaea et terra et mari interclusa erat, et quum victum tolerandae obsidioni non haberet, in fidem Atheniensium sese recipi petere cogebatur. Structura haec esse videtur: *ἀρξάμενοι δ' ἀπὸ τοῦ τείχους — καὶ διοικοδομήσαντες* (*τοῦτο τὸ τεῖχος*) *τὸ πρὸς Μεγαρεάς* (an der Seite von Megara), *ἀπ' ἐκείνου* (*τοῦ τείχους ὃ εἶχον*) *ἑκατέρωθεν τῆς Νισαίας τάφρον τε καὶ τείχη διελόμενοι οἱ στρατιῶται* (*ἡ στρατιά*) — *ἀπεσταύρουν* (ubi *διελόμενοι* — i. e. *διελόμενοι ὀρύξαντες τάφρον καὶ τειχίσαντες* — iunge cum *ἀπ' ἐκείνου*), *εἴ πη δέοιτό τι* i. e. ubi murus obsidionalis minus firmus videbatur, palis firmabant, sicut in urbe sua Mytilenaei faciebant 3, 3. extr. Arn. frustra laborat in explicando singulari *τείχους*, cum duo longi muri fuerint. Videlicet propter *ἑκατέρωθεν* ei vix aliter loqui licebat. Ne dicam, partem quamcunque urbis moenibus inclusam *τεῖχος* dici, ut 3, 34. al. Schol. *ἀπεσταύρουν· σταυροῖς ἀπέφραττον, Θουκυδίδης· „λίθοις δὲ καὶ πλίνθοις χρώμενοι καὶ κόπτοντες τὰ δένδρα καὶ ὕλην ἐπιφέροντες ἀπεσταύρουν εἴ πη δέοιτό τι."* Ex qua citatione Popponi videtur vox *ἐπιφέροντες* in verba scriptoris recipienda esse. „Vulgata enim, ait, vitio laborare videtur; nam sive *ὕλην* intelligas *ligna*, *tigna*, certe exspectaveris *κόπτοντες τὰ δένδρα καὶ ἄλλην ὕλην*, sive *ὕλην* accipias pro *materiatione* (Bauholz), in *κόπτοντες* difficile zeugma inest. Accedit, quod etiam 2, 75. haec iunguntur: *ξύλα ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος τέμνειν* et *ὕλην φορεῖν*." Equidem *τὰ δένδρα* intelligo arbores frugiferas, *ὕλην* arbores tigno utiles et aliam materiationem quamcunque. Adiecto *ἄλλην* non opus est, quia per se *τὰ δένδρα* et *ὕλη* (*ξύλα*) satis discriminantur. Articulus *τά* indicat, omnes

in vicinia arbores frugiferas caesas esse. „*Προάστειον* Graecae urbis non erat quod nos suburbium vocamus, sed potius apertum spatium simile nemoribus (parks) Londinii, partim arboribus obsitum cum ambulacris, porticibus, templis et domibus aliquot civium opulentissimorum. Eo utebantur ad lustrandos exercitus et ludos publicos edendos. Romae campus Martius id ipsum erat, quod Graeci *προάστειον* appellabant." Arn. Paulo post vulgo male legebatur *αὐταὶ ὑπῆρχον ἔρυμα*, quod et Valla et Matth. p. 877. b. interpretantur. Emendaverat Reisk., et inventum est in bonis libris. *Αὐταί* est von selbst, *nulla data opera* (ohne weiteres Zuthun), nam domus habebant plana tecta (solaria), ut etiamnunc in Oriente. De verbis *περὶ δείλην* v. adn. ad 3, 74., de locutione *ὅσον οὐκ* Dorv. ad Charit. p. 602. Paulo post *τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις* Popp. scribi vult pro vulgata *τοῖς τε Λ.* „Puto *τε* defendi posse, quia in praecedenti enunciato particula *μέν* ita collocata est, ut potius distinctionem significet, quam illud enunciatum et proximam sententiam inter se contrarie poni. Quodsi scriptor verba hoc ordine collocasset: *τοὺς μὲν ἄλλους ῥητοῦ ἕκαστον ἀργυρίου* etc., sequi debuissent haec: *τοῖς δὲ Λ.*, et non *τοῖς τε*. Ut nunc verba sunt, Thuc. nihil nisi indicat, duo capita pacti fuisse, alterum, quo pecunia redemtionis toti praesidio in universum definiebatur; alterum, quo Atheniensibus ius reservabatur, pecuniam, si liberet, illam a civibus Spartanis (tum praefecto, tum si qui alii inerant), non acceptandi." Arn. *Ἄρχων* quem dicit, nullus alius cogitandus est fuisse, quam quem c. 67. memoravit. Supersunt verba *τὰ μακρὰ τείχη ἀπορρήξαντες* i. e. deiiciebant partem murorum longorum, quae contigua erat Megarae et muro suo transverso, quae si recta stetisset quodammodo praesidio Megarensibus fuisset erga muros ab Atheniensibus occupatos.

70. *Τριποδίσκον*] Hic locus situs fuit ad ipsam extremitatem

τῆς Μεγαρίδος ὄνομα τοῦτο ἔχουσα ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Γερανείᾳ, καὶ αὐτὸς ἔχων ἦλθεν ἑπτακοσίους μὲν καὶ δισχιλίους Κορινθίων ὁπλίτας, Φλιασίων δὲ τετρακοσίους, Σικυωνίων δὲ ἑξακοσίους, καὶ τοὺς μεθ' αὑτοῦ ὅσοι ἤδη ξυνειλεγμένοι ἦσαν, οἰόμενος τὴν Νίσαιαν ἔτι καταλήψεσθαι ἀνάλωτον. ὡς δὲ ἐπύθετο, ἔτυχε γὰρ νυκτὸς ἐπὶ τὸν Τριποδίσκον ἐξελθών, ἀπολέξας τριακοσίους τοῦ στρατοῦ πρὶν ἔκπυστος γενέσθαι προσῆλθε τῇ τῶν Μεγαρέων πόλει λαθὼν τοὺς Ἀθηναίους ὄντας περὶ τὴν θάλασσαν, βουλόμενος μὲν τῷ λόγῳ καὶ ἅμα εἰ δύναιτο ἔργῳ τῆς Νισαίας πειρᾶσαι, τὸ δὲ μέγιστον, τὴν τῶν Μεγαρέων πόλιν ἐρελθὼν βεβαιώσασθαι. καὶ ἠξίου δέξασθαι
71 σφᾶς, λέγων ἐν ἐλπίδι εἶναι ἀναλαβεῖν Νίσαιαν. αἱ δὲ τῶν Μεγαρέων στάσεις φοβούμεναι, οἱ μὲν μὴ τοὺς φεύγοντας σφίσιν ἐσαγαγὼν αὐτοὺς ἐκβάλῃ, οἱ δὲ μὴ αὐτὸ τοῦτο ὁ δῆμος δείσας ἐπιθῆται σφίσι, καὶ ἡ πόλις ἐν μάχῃ καθ' αὑτὴν οὖσα ἐγγὺς ἐφεδρευόντων Ἀθηναίων ἁπόληται, οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἀμφοτέροις ἐδόκει ἡσυχάσασι τὸ μέλλον περιιδεῖν· ἤλπιζον γὰρ καὶ μάχην ἑκάτεροι ἔσεσθαι τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τῶν προσβοηθησάντων, καὶ οὕτω σφίσιν ἀσφαλεστέρως ἔχειν, οἷς ἵτις εἴη εὔνους, κρατήσασι προσχωρῆσαι. ὁ δὲ Βρασίδας ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἀνεχώρησε πάλιν ἐς τὸ ἄλλο στράτευμα.

72 Ἅμα δὲ τῇ ἕῳ οἱ Βοιωτοὶ παρῆσαν, διανενοημένοι μὲν καὶ πρὶν Βρασίδαν πέμψαι βοηθεῖν ἐπὶ τὰ Μέγαρα ὡς οὐκ ἀλλοτρίου ὄντος τοῦ κινδύνου, καὶ ἤδη ὄντες πανστρατιᾷ Ἰλαταιᾶσιν, ἐπειδὴ δὲ καὶ ἦλθεν ὁ ἄγγελος, πολλῷ μᾶλλον ἐρρώσθησαν, καὶ ἀποστείλαντες διακοσίους καὶ δισχιλίους ὁπλίτας καὶ ἱππέας ἑξακοσίους τοῖς πλείοσιν ἀπῆλθον πάλιν. παρόντος δὲ ἤδη ξύμπαντος τοῦ στρατεύματος, ὁπλιτῶν οὐκ ἔλασσον ἑξακισχιλίων, καὶ τῶν Ἀθηναίων τῶν μὲν ὁπλιτῶν περὶ τὴν Νίσαιαν ὄντων καὶ τὴν θάλασσαν ἐν τάξει, τῶν δὲ ψιλῶν ἀνὰ τὸ πεδίον ἐσκεδασμένων, οἱ ἱππῆς οἱ τῶν Βοιωτῶν ἀπροσδοκήτοις ἐπιπεσόντες τοῖς ψιλοῖς ἔτρεψαν ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ἐν γὰρ τῷ πρὸ τοῦ οὐδεμία βοή-

Geraneae orientalem. Vid. Reingan. Megar. p. 106 sqq. De verbis *ἐν ἐλπίδι εἶναι ἀναλαβεῖν* v. Matth. p. 951. init.

71. *οἱ μέν*] i. e. ii, qui imperio populari studebant, — *οἱ δέ* i. e. inimici popularis imperii et amici exulum. v. cap. 66.

οἷς τις εἴη εὔνους] Laur. D. E. I. corr. Cl. *οἷς. τι εἴη εὔνουν* D. I. *τισιν εὔνους* E. cum *ὅς* super *οἷς* et *τις* s. v. Vulgo *ὅς τις*. Correxit Heilm. „Scripseris etiam *ὅστις εἴη εὔνους, κρατήσαντι*.“ Popp.

72. *ἐν γὰρ πρὸ τοῦ*] His verbis explicatur, cur equites Boeotorum leviter armatis Atheniensium supervenire necopinato potuerint. Mox Aem. Port. *προσελάσαντας* coniecit, cui coniecturae Popp. dixit obstare proximum *καὶ ἀποκτείναντες*. Vulgatam ita tuetur: „sententia est, ait, Athenienses prope Nisaeam, quam tenebant, consulto se recepisse, ut hostes eodem pellicerent.“ Dativum *πρὸς αὐτῇ τῇ Νισαίᾳ* requiri Arn. ait, nam verbum *προσελάσαντες*, quum impetum equitatus significat, non posse alium sensum habere, quam *impetum in hostes facere*. Boeoti Athenienses Nisaeam usque propulerant, quum

θειά πω τοῖς Μεγαρεῦσιν οὐδαμόθεν ἐπῆλθεν. ἀντεπεξελάσαντες δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐς χεῖρας ἦεσαν, καὶ ἐγένετο ἱππομαχία ἐπὶ πολύ, ἐν ᾗ ἀξιοῦσιν ἑκάτεροι οὐχ ἧσσους γενέσθαι. τὸν μὲν γὰρ ἵππαρχον τῶν Βοιωτῶν καὶ ἄλλους τινὰς οὐ πολλοὺς πρὸς αὐτὴν τὴν Νίσαιαν προσελάσαντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἀποκτείναντες ἐσκύλευσαν, καὶ τῶν τε νεκρῶν τούτων κρατήσαντες ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν καὶ τροπαῖον ἔστησαν· οὐ μέντοι ἔν γε τῷ παντὶ ἔργῳ βεβαίως οὐδέτεροι τελευτήσαντες ἀπεκρίθησαν, ἀλλ' οἱ μὲν Βοιωτοὶ πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἐπὶ τὴν Νίσαιαν.

Μετὰ δὲ τοῦτο Βρασίδας καὶ τὸ στράτευμα ἐχώρουν ἐγγυ- 73
τέρω τῆς θαλάσσης καὶ τῆς τῶν Μεγαρέων πόλεως, καὶ καταλαβόντες χωρίον ἐπιτήδειον παραταξάμενοι ἡσύχαζον, οἰόμενοι σφίσιν ἐπιέναι τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τοὺς Μεγαρέας ἐπιστάμενοι περιορωμένους ὁποτέρων ἡ νίκη ἔσται. καλῶς δὲ ἐνόμιζον σφίσιν ἀμφότερα ἔχειν, ἅμα μὲν τὸ μὴ ἐπιχειρεῖν προτέρους μηδὲ μάχης καὶ κινδύνου ἑκόντας ἄρξαι, ἐπειδή γε ἐν φανερῷ ἔδειξαν ἑτοῖμοι ὄντες ἀμύνεσθαι, καὶ αὐτοῖς ὥσπερ ἀκονιτὶ τὴν νίκην δικαίως ἂν τίθεσθαι, ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καὶ πρὸς τοὺς Μεγαρέας ὀρθῶς ξυμβαίνειν. εἰ μὲν γὰρ μὴ ὥφθησαν ἐλθόντες, οὐκ ἂν ἐν τύχῃ γίγνεσθαι σφίσιν, ἀλλὰ σαφῶς ἂν ὥσπερ ἡσσηθέντων στερηθῆναι εὐθὺς τῆς πόλεως· νῦν δὲ κἂν τυχεῖν αὐτοὺς Ἀθηναίους μὴ βουληθέντας ἀγωνίζεσθαι, ὥστε ἀμαχεὶ ἂν περιγενέσθαι αὐτοῖς ὧν ἕνεκα ἦλθον. ὅπερ καὶ ἐγένετο. οἱ γὰρ Μεγαρῆς, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐτάξαντο μὲν παρὰ τὰ μακρὰ

hi conversa acie vicissim illos incurrerunt et nonnullos occiderunt. Idem monet, *βεβαίως* cum *τελευτήσαντες* iungendum esse, *cum eventu, qui certamen decerneret, non discesserunt.*

73. *περιορωμένους*] Veteres Grammatici explicant per *καραδοκοῦντας, προσδοκῶντας*. v. Wess. ad Diod. 13, 4. Verba *ἅμα μέν* respondent sequentibus *ἐν τῷ αὐτῷ δέ*. „Cum Lacedaemonii animadvertissent, Megarenses circumspectare, qui victurus esset, ut ad eum ipsi concederent, utrumque bene sibi successurum putarunt, et cunctationem, donec illi aggrederentur, quum ipsi ad pugnam se paratos esse ostendissent, et victoriae opinionem, si forte Athenienses vel ipsi proelium detrectarent; eandem autem ob causam etiam cum Megarensibus bene pacem se inituros sperabant.“ Haack. Deinde in his: *οὐκ ἂν ἐν τύχῃ γίγνεσθαι* verbum impersonaliter accipiendum, hoc sensu: *eventum sibi non incertum et ancipitem futurum fuisse, sed quasi victi essent, statim se urbem Megarensium amissuros fuisse.* Et genitivus *ἡσσηθέντων* pro nominativo positus, quem structura postulat. Idem enim subiectum participii est, quod infinitivi *στερηθῆναι*. Verba *κἂν τυχεῖν μὴ βουληθέντας* Arn. convertit might chance to be unwilling i. e. *evenire posse ut nolint* et provocat ad Matth. §. 553. *δ*. p. 1085. Mox *ἀμαχεί* optimi libri pro vulgata *ἀμαχητί*. „Omnibus his locis Thucydidis 1, 143. 5, 7. 7, 14. 8, 105. est *ἀμαχεί*.“ Duk. conf. Blomf. ad Aesch. Prom. 216.

οἱ γὰρ Μεγαρῆς — ἐς λόγους ἔρχονται] Vulgo verbis *οὕτω δὴ τῷ μὲν Βρασίδᾳ* etc. novum caput incipiebant. Perperam; nam series orationis haec est: *οἱ γὰρ Μεγαρῆς, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι* etc. — *οὕτω δὴ — οἱ τῶν φευγόντων φίλοι Μεγαρῆς — ἀνοίγουσι τὰς πύλας.*

τείχη ἐξελθόντες, ἡσύχαζον δὲ καὶ αὐτοὶ μὴ ἐπιόντων, λογιζόμενοι καὶ οἱ ἐκείνων στρατηγοὶ μὴ ἀντίπαλον εἶναι σφίσι τὸν κίν-

Subiectum sententiae primariae, quia multa interposita sunt, post haec verba interposita alio modo et quidem accuratius definitum repetitur: *οἱ Μεγαρῆς — οἱ τῶν φευγόντων φίλοι Μεγαρῆς.* Conf. 1, 18. *ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναίων τύραννοι κατελύθησαν — μετὰ δὲ τῶν τυράννων κατάλυσιν* etc. Interpositorum haec structura est: *ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐτάξαντο μὲν παρὰ τὰ μακρὰ τείχη ἐξελθόντες, ἡσύχαζον δὲ καὶ αὐτοὶ μὴ ἐπιόντων — χρόνον δὲ ἐπισχόντες, καὶ ὡς οὐδὲν ἀφ' ἑκατέρων ἐπεχειρεῖτο, ἀπῆλθον πρότερον (οἱ Ἀθηναῖοι) ἐς τὴν Νίσαιαν καὶ αὖθις οἱ Πελοποννήσιοι ὅθενπερ ὡρμήθησαν.* Subiectum *οἱ Ἀθηναῖοι* post *ἀπῆλθον* consulto repetitum est propter plurima, quae interposita facile efficere potuerunt, ut lecturi subiectum non in mente retinerent. Et „*καί*, quod ante *ὡς οὐδὲν ἀφ' ἑκατέρων* etc. est, iniuria nonnullis suspectum. Mutata constructione defendi vidit Kistem." Popp. Sententia interposita *λογιζόμενοι — τολμᾶν* scriptor exponit, quibus de causis duces Atheniensium proelium committere noluerint. De nominativo *λογιζόμενοι* Schol. dubitationem movit, qui *ἐνήλλακται*, ait, *ἡ πτῶσις, ἀντὶ τοῦ λογιζομένων καὶ τῶν ἐκείνων στρατηγῶν, τουτέστι τῶν Ἀθηναίων.* At rite nominativo usus est, quia in praegressis *ἡσύχαζον δὲ καὶ αὐτοί* Athenienses subiectum sunt et in eo subiecto partim iam continetur subiectum verbi *λογιζόμενοι*, quod est *στρατηγοί* Atheniensium. v. adn. ad c. 118. prop. fin. In verbis *ἐπειδὴ καὶ τὰ πλείω αὐτοῖς* etc. Heilm. pronomen *αὐτοῖς* refert ad Peloponnesios: zumal da jene bisher in verschiedenen Unternehmungen glücklich gewesen. Rectius Arn. ad Athenienses referens ita exponit: „siquidem plus dimidium consilii exsecuti essent et capta Nisaea Megarenses prorsus a mari seclusissent." Apte Did. confert Xen. H. Gr. 6, 4, 22. *ἀπέτρεπεν αὐτοὺς ὁ Ἰάσων διδάσκων, ὡς καλοῦ ἔργου γεγενημένου* (locutio similis huic: *ἐπειδὴ καὶ τὰ πλείω αὐτοῖς προεκεχωρήκει*), *οὐκ ἄξιον αὐτοῖς εἴη διακινδυνεῦσαι* (simile his: *μὴ ἀντίπαλον εἶναι σφίσι τὸν κίνδυνον*), *ὥστε ἢ ἔτι μεῖζω καταπρᾶξαι* (simile his: *ἢ λαβεῖν νικήσαντας Μέγαρα*), *ἢ στερηθῆναι καὶ τῆς γεγενημένης νίκης* (simile his: *ἢ σφαλέντας τῷ βελτίστῳ τοῦ ὁπλιτικοῦ βλαφθῆναι*). Pro *τῷ βελτίστῳ τοῦ ὁπλιτικοῦ* F. C. Reg. (G.) offerunt *τῷ πλείστῳ τ. ὁπλ.* Thom. M. p. 155. habet *τῷ μεγίστῳ τοῦ ὁπλ.* „Non est cur discedamus a vulgata. Sic 3, 89. in proelio adversus Aetolos dicit periisse Atheniensium centum viginti *ὁπλίτας, βελτίστους ἄνδρας.*" Duk. Verborum *καὶ τῶν παρόντων μέρος ἑκάστων* patet hunc sensum esse: Lacedaemoniis et ceteris sociis magnum esse exercitum et alibi et circa Megara, cuius singulas partes hic periclitari velle, quum ne clade quidem accepta amissuri essent omnia, sed aliae copiae superessent, Atheniensibus autem periculum subiri cum flore ac robore iuventutis universo. Etenim Brasidas ex magna copiarum multitudine selegerat tantum trecentos, quibuscum dimicaret, reliquis circum Sicyona et Corinthum relictis. Vid. c. 70. Itidemque Boeoti fecerant, qui quum et ipsi magno cum exercitu praesto fuissent, parte domum dimissa Megara approperaverant, ut modo narravit c. 72. Schol. *οἱ δὲ Πελοποννήσιοι πολλὴν μὲν ἔχοντες δύναμιν αὐτόθι, ἀφ' ἑκάστης δὲ πόλεως αὐτοῖς ὀλίγου μέρους παρόντος, οὐκ ἐμποβοῦντο τὴν ἥτταν νομίζοντες εἰ καὶ κατὰ κράτος ἡττηθεῖεν, οὐ μεγάλως βλάψειν τὰς πατρίδας.* Atqui verborum, ut vulgo leguntur, *τοῖς δὲ ξυμπάσης τῆς δυνάμεως καὶ τῶν παρόντων μέρος ἕκαστον κινδυνεύειν εἰκότως ἐθέλειν τολμᾶν* non potest alius sensus esse, nisi hic: *Peloponnesiis vero universi exercitus et praesentium partem unamquamque periclitari merito velle audere*, qualis sensus ab argumento toto

δυνον, ἐπειδὴ καὶ τὰ πλείω αὐτοῖς προεκεχωρήκει, ἄρξασι μάχης πρὸς πλείονας αὐτῶν ἢ λαβεῖν νικήσαντας Μέγαρα ἢ σφαλέντας τῷ βελτίστῳ τοῦ ὁπλιτικοῦ βλαφθῆναι, τοῖς δὲ ξυμπάσης τῆς δυνάμεως καὶ τῶν παρόντων μέρος ἑκάστων κινδυνεῦον εἰκότως ἐθέλειν τολμᾶν, χρόνον δὲ ἐπισχόντες, καὶ ὡς οὐδὲν ἀφ' ἑκατέρων ἐπεχειρεῖτο, ἀπῆλθον πρότερον οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Νίσαιαν καὶ αὖθις οἱ Πελοποννήσιοι ὅθενπερ ὡρμήθησαν· οὕτω δὴ τῷ μὲν Βρασίδᾳ αὐτῷ καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν πόλεων ἄρχουσιν οἱ τῶν φευγόντων φίλοι Μεγαρῆς, ὡς ἐπικρατήσαντι καὶ τῶν Ἀθηναίων οὐκέτι ἐθελησάντων μάχεσθαι, θαρσοῦντες μᾶλλον ἀνοίγουσί τε τὰς πύλας καὶ δεξάμενοι καταπεπληγμένων ἤδη τῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πραξάντων ἐς λόγους ἔρχονται. καὶ ὕστερον ὁ μὲν διαλυθέντων τῶν ξυμμάχων κατὰ πόλεις 74
ἐπανελθὼν καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Κόρινθον τὴν ἐπὶ Θρᾴκης στρα-

narrationis abhorret, ut taceam, plane sic otiosum esse alterum verborum, vel *ἐθέλειν* vel *τολμᾶν*. Scriptor autem hoc velle putandus est: Peloponnesios, *quum* universi eorum exercitus et *singulorum*, qui adsint, pars *periclitetur*, consentaneum esse proelium committere velle. Qui sensus non aliter efficietur, quam si corrigas: *τοῖς δὲ ξυμπάσης τῆς δυνάμεως καὶ τῶν παρόντων μέρος ἑκάστων κινδυνεῦον εἰκότως ἐθέλειν τολμᾶν.* Ita iuxta se posita vides *ξυμπάσης τῆς δυνάμεως* et *τῶν παρόντων ἑκάστων*, *totum* Peloponnesiorum exercitum, et *singulos*, unde ille constabat, populos, et nota extat positio contrariorum per *ξύμπαντες* et *ἕκασοι*, de qua Popp. Obss. p. 196. egit. Reisk. pro *ἕκαστον* legi volebat *ἐλάχιστον*, ceteris servatis. Popp., si *καί* deleri possit, praefert legi *ἑκάστοις*, secutus Aristidem 2. p. 142. *τοῖς πολεμίοις μέρος ἑκάστοις κινδυνεύειν.* Idem in Ephemm. Hall. negabat se intelligere, quomodo componi opus sit universum exercitum et Peloponnesios, quum hi pars illius fuerint, adeoque notione universi exercitus inclusi. At totus exercitus et singuli populi propterea recte discernuntur, quod Boeotorum (ut his utar), vel aliorum flos iuventutis adesse poterat totus, ideoque hi ipsi periculum metuere poterant (etiamsi reliqui non metuebant), ideoque periculum pugnae abhorrere. Bened. legi volebat: *τοῖς δὲ ξυμπάσης τῆς δυνάμεως ἐκ τῶν παρόντων μέρος ἑκάστων κινδυνεύειν εἰκότως ἐθέλειν τολμᾶν.* „Quod si ita fit, ait Popp., pro *ἑκάστων* legi potest etiam *ἑκάστοις*, hoc sensu: bei jenen aber sey ein Theil der gesammten Macht der Einzelnen (sive bei den Einzelnen), ganz natürlich geneigt nach Verhältniss der Anwesenden etwas aufs Spiel zu setzen." Ubi tum *ἐκ τῶν παρόντων* dictum volunt analogice cum *ἐκ τῶν ὑπαρχόντων*, *ἐκ τῶν δυνατῶν*. At *ἐκ τῶν παρόντων* nihil videtur significare posse, nisi *pro praesenti rerum statu*. Extat altera coniectura Reiskii, delentis *καί*, quod si ita fit, retinent *ἕκαστον*, hoc sensu: bei jenen aber sey jeder einzelne Theil der gesammten Macht aller Anwesenden ganz natürlich geneigt, zu wagen, der Gefahr sich auszusetzen. Neque *καί* Heilm. expressit. Porro Poppo tuetur vulgatam *κινδυνεύειν*, hunc dicens sensum esse: sie wären geneigt zu wagen sich der Gefahr auszusetzen i. e. sie wären geneigt, eine Schlacht zu wagen. Quanto autem rectius est hoc: sie wären geneigt zu wagen (es auf eine Entscheidung ankommen zu lassen), weil blos ein Theil nicht nur der gesammten Macht sondern auch der Anwesenden sich in die Gefahr zu begeben hätte. Ubi non solum dicitur, Peloponnesios audere velle, sed etiam (id quod caput rei est), cur velint.

τείαν παρεσκεύαζεν, ἵναπερ καὶ τὸ πρῶτον ὥρμητο· οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει Μεγαρῆς, ἀποχωρησάντων καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπ' οἶκου, ὅσοι μὲν τῶν πραγμάτων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μάλιστα μετέσχον, εἰδότες ὅτι ὤφθησαν εὐθὺς ὑπεξῆλθον, οἱ δὲ ἄλλοι κοινολογησάμενοι τοῖς τῶν φευγόντων φίλοις κατάγουσι τοὺς ἐκ Πηγῶν, ὁρκώσαντες πίστεσι μεγάλαις μηδὲν μνησικακήσειν, βουλεύσειν δὲ τῇ πόλει τὰ ἄριστα. οἱ δὲ ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐγένοντο καὶ ἐξέτασιν ὅπλων ἐποιήσαντο, διαστήσαντες τοὺς λόχους ἐξελέξαντο τῶν τε ἐχθρῶν καὶ οἳ ἐδόκουν μάλιστα ξυμπρᾶξαι τὰ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἄνδρας ὡς ἑκατόν, καὶ τούτων πέρι ἀναγκάσαντες τὸν δῆμον ψῆφον φανερὰν διενεγκεῖν, ὡς κατεγνώσθησαν, ἔκτειναν, καὶ ἐς ὀλιγαρχίαν τὰ μάλιστα κατέστησαν τὴν πόλιν. καὶ πλεῖστον δὴ χρόνον αὕτη ὕπ' ἐλαχίστων γενομένη ἐκ στάσεως μετάστασις ξυνέμεινεν.

74. *ὁρκώσαντες*] Pravi nonnulli libri *ὁρκίσαντες*. Conf. 8, 75. *ὥρκωσαν πάντας*. Vid. Lobeck. ad Phryn. p. 361.

ἐξέτασιν ὅπλων] Similis res simili consilio facta describitur a Xenophonte H. Gr. 2, 4, 8. quum Triginta Tyranni Atheniensium homines quosdam suspectos Eleusine in custodiam dari cupiebant. Praetextu exercitum recensendi totam multitudinem incolarum, unde victimae legendae erant, congregabant uno loco; tum, ut mos erat Graecorum militum, semper arma in unum congesta componere, priusquam praetores eos alloquebantur, opportunitas aderat armis potiendi, et non obsistentem comprehendendi, quicunque suspectus esset, quum coram praetore sine hastis scutisque apparere tenerentur. Parva manus vel mercenariorum vel ipsorum optimatum et asseclarum eorum hanc opem praestabat. Accedit quod cives recensebantur in diversis partibus urbis, id quod hic significatur verbis *διαστήσαντες τοὺς λόχους*, ut facilius opprimi et facultate una resistendi privari possent. Arn. Et *ψῆφον φανερὰν* ferre iubebantur, quia sic minus timendum erat, ne rei absolverentur, iis qui suffragia ferebant, verentibus contra voluntatem principum dominantis factionis palam suffragia ferre. Aptissime Arn. comparat Lys. c. Agor. p. 467. Reisk. *οἱ μὲν γὰρ τριάκοντα ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν βάθρων· δύο δὲ τράπεζαι ἐν τῷ πρόσθεν τῶν τριάκοντα ἐκείσθην· τὴν δὲ ψῆφον οὐκ εἰς καδίσκους, ἀλλὰ φανερὰν ἐπὶ τὰς τραπέζας ταύτας ἔδει τίθεσθαι· τὴν μὲν καθαιροῦσαν ἐπὶ τὴν ὑστέραν, τὴν δὲ σώζουσαν ἐπὶ τὴν προτέραν.*

αὕτη — μετάστασις] Popponi articulus ἡ post *αὕτη* excidisse videbatur. At „*γενομένη* est *licet facta*, quae est causa, cur articulus non possit ante participium positus esse.“ Blum. in Schol. Script. (Strals. 1825.) p. 2. Mox *γενομένη* maxima pars librorum. Vulgatam *νεμομένη* Kistem. interpretatur *administrata* sive *confecta mutatio status*. „Sed dubito, num possit hanc significationem idoneis quidem exemplis ex profanis Graecorum scriptoribus confirmare. Quamvis enim *νέμεσθαι* de civitate et de civibus dicatur, qui reguntur, tamen minus consuetum est, ut repentina rerum mutatio *νέμεσθαι* dicatur. Praeterea illud additamentum *ἐκ στάσεως* praesenti loco longe melius ad lectionem *γενομένη* quadrat, et plane separatum manebit a reliquis verbis, si lectionem vulgatam *νεμομένη* retinemus. Denique satis apparet, quam facile librarii utramque lectionem *γενομένη* et *νεμομένη* commutare potuerint, quum inprimis illud *ξυνέμεινε*, quod statim haec verba excipit, longe maiorem huic vocabulorum confusioni occasionem praeberet. Etiam Vallae liber lectionem *γενομένη* exhibuisse videtur. Nam convertit *hic status ex seditione secutus* etc. Admitto igitur lectionem *γενομένη*.“ Bened. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 168.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους τῆς Ἀντάνδρου ὑπὸ τῶν Μυτιλη- 75
ναίων, ὥσπερ διενοοῦντο, μελλούσης κατασκευάζεσθαι, οἱ τῶν ἀργυρολόγων Ἀθηναίων στρατηγοὶ Δημόδοκος καὶ Ἀριστείδης, ὄντες περὶ Ἑλλήσποντον, ὁ γὰρ τρίτος αὐτῶν Λάμαχος δέκα ναυσὶν ἐς τὸν Πόντον ἐσεπεπλεύκει, ὡς ἠσθάνοντο τὴν παρασκευὴν τοῦ χωρίου, καὶ ἐδόκει αὐτοῖς δεινὸν εἶναι μὴ ὥσπερ τὰ Ἄναια ἐπὶ τῇ Σάμῳ γένηται, ἔνθα οἱ φεύγοντες τῶν Σαμίων καταστάντες τούς τε Πελοποννησίους ὠφέλουν ἐς τὰ ναυτικὰ κυβερνήτας πέμποντες καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει Σαμίους ἐς ταραχὴν καθίστασαν καὶ τοὺς ἐξιόντας ἐδέχοντο, οὕτω δὴ ξυναγείραντες ἀπὸ τῶν ξυμμάχων στρατιὰν καὶ πλεύσαντες μάχῃ τε νικήσαντες τοὺς ἐκ τῆς Ἀντάνδρου ἐπεξελθόντας ἀναλαμβάνουσι τὸ χωρίον πάλιν. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον, ἐς τὸν Πόντον ἐσπλεύσας Λάμαχος, ἐν τῇ Ἡρακλεώτιδι ὁρμήσας ἐς τὸν Κάληκα ποταμὸν ἀπόλλυσι τὰς ναῦς ὕδατος ἄνωθεν γενομένου καὶ κατελθόντος αἰφνιδίου τοῦ ῥεύματος. αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ πεζῇ διὰ Βιθυνῶν Θρᾳκῶν, οἳ εἰσι πέραν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀφι-

75. *ἀργυρολόγων*] sc. *νεῶν*. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 128 sqq. Mox *κυβερνήτας* timebant, ne Mytilenaei Antandro mitterent, „quia Peloponnesiis eorum magna necessitas erat, ut apparet ex 1, 143. init., ubi Pericles de Atheniensibus: *κυβερνήτας ἔχομεν πολίτας καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν πλείους καὶ ἀμείνους ἢ πᾶσα ἡ ἄλλη Ἑλλάς*, i. e. non arcessendi nobis tales sunt foris, ut Peloponnesiis.“ Bloomf. Mox Popp. post *ὕστερον* interpungendum esse vidit, quia Lamachus non paulo post captam Antandrum in Pontum navigavit, sed iam antea hoc fecerat, ut modo dictum est verbis *Λάμαχος ἐς τὸν Πόντον ἐσεπεπλεύκει*. „Falsa, addit, in Thucydidis exemplaribus interpunctio etiam Diodorum in errorem induxit, qui 12, 72. scribit: *μετὰ δὲ ταῦτα*, i. e. post captam Antandrum, *Λάμαχος ὁ στρατηγὸς ἔχων δέκα τριήρεις ἔπλευσεν εἰς τὸν Πόντον καὶ καθορμισθεὶς εἰς Ἡράκλειαν, περὶ τὸν ποταμὸν τὸν ὀνομαζόμενον Κάληκα πάσας τὰς ναῦς ἀπέβαλε.*“ Mox E. *καὶ ἐν τῇ Ἡρακλεώτιδι*, quo Popp. negat opus esse, coll. Matth. §. 557. p. 1099. 3. Deinde pars librorum *ὁρμήσας*, pars *ὁρμίσας*. Utrumque recte dixeris, si iungas cum sequenti *τὰς ναῦς*. Vid. adn. ad 6, 49. „Calex (quem Eustath. ad Dionys. Perieg. 793. Caleta appellat), procul dubio nihil fuit, nisi torrens, vel certe originem habet in montibus tam prope a mari, ut inundatio eius fieri posset repentina et violentissima, et fluctus probabile est, sicut *fiumari* in Sicilia, tam ingentes delapsos esse, una stirpes et saxorum fragmenta volventes, ut naves in ipsis ostiis in litus tractae facile vel in mare averterentur vel contunderentur.“ Arn. Chaleca eum rivum esse dicunt, qui nunc Chelit. Mox de Chalcedone dubitatur, sic sit an Calchedon scribendum: Popp. adiri iubet Passov. ad Parthen. p. 61., et se ad Xen. Anab. 6, 6, 38. coll. Goettl. ad Aristot. Polit. p. 323. Arn. verum putat *Καλχηδόνα*, et provocat ad Eckhel. de Doctr. Nummor. Vol. 2. p. 411., addens non aliter legi apud Herodot. 4, 144., at scriptores Atticos, certe libros eorum scriptos, itemque Romanos amplexos esse *Χαλκηδόνα*.

κνεῖται ἐς Χαλκηδόνα, τὴν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου Μεγαρέων ἀποικίαν.

76 Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει καὶ Δημοσθένης Ἀθηναίων στρατηγὸς τεσσαράκοντα ναυσὶν ἀφικνεῖται ἐς Ναύπακτον, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκ τῆς Μεγαρίδος ἀναχώρησιν. τῷ γὰρ Ἱπποκράτει καὶ ἐκείνῳ τὰ Βοιώτια πράγματα ἀπό τινων ἀνδρῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπράσσετο, βουλομένων μεταστῆσαι τὸν κόσμον καὶ ἐς δημοκρατίαν ὥςπερ οἱ Ἀθηναῖοι τρέψαι· καὶ Πτοιοδώρου μάλιστ' ἀνδρὸς φυγάδος ἐκ Θηβῶν ἐςηγουμένου τάδε αὐτοῖς παρεσκευάσθη. Σίφας μὲν ἔμελλόν τινες προδώσειν· αἱ δὲ Σίφαι εἰσὶ τῆς Θεσπικῆς γῆς ἐν τῷ Κρισαίῳ κόλπῳ ἐπιθαλασσίδιοι. Χαιρώνειαν δέ, ἣ ἐς Ὀρχομενὸν τὸν Μινύειον πρότερον καλούμενον νῦν δὲ Βοιώτιον ξυντελεῖ, ἄλλοι ἐξ Ὀρχομενοῦ ἐνεδίδοσαν, καὶ οἱ Ὀρχομενίων φυγάδες ξυνέπρασσον τὰ μάλιστα, καὶ ἄνδρας ἐμισθοῦντο ἐκ Πελοποννήσου· ἔστι δὲ ἡ Χαιρώνεια ἔσχατον τῆς Βοιωτίας πρὸς τῇ Φανότιδι τῆς Φωκίδος, καὶ Φωκέων μετεῖχόν τινες. τοὺς δὲ Ἀθηναίους ἔδει Δήλιον καταλα-

76. *τὸν κόσμον*] Gr. *τὴν πολιτείαν*. Duk. affert Thuc. 8, 48. *ἐκ τοῦ παρόντος κόσμου τὴν πόλιν μετασπήσας*. Ceterum de rebus hic narratis dignus, qui conferatur Od. Muell. Orchom. p. 417. coll. p. 476. Verbum *ξυντελεῖ* significat, Chaeroneam et suum agrum habuisse et suis legibus usam esse, tributa tamen pependisse potentiori Orchomeno et arma cum ea ferre per necessariam societatem obstrictam fuisse, nec suo nomine misisse legatos ad consilia foederis Boeotici. vid. ibidem p. 211. 403. De situ Delii perspicuus locus est Livii 35, 51. Mox vulgo *κινούμενοι* legebatur: boni libri *κινούμενα*. „Quum verbum *βοηθήσωσιν* non minus pertineat ad *ἕκαστοι*, quam ad *ἀθρόοι*, *κινούμενα* causam continet, quamobrem ad suam quisque urbem properaverit, quum Siphae, Chaeronea et Delium eodem tempore moverentur. Accedit, quod infra c. 89. de hac eadem re agens Thuc. dicit *οἱ πράσσοντες οὐδὲν ἐκίνησαν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν*. Cui vulgata placeat, non multum lucretur loco 5, 8. *ὡς εἶδε κινουμένους τοὺς Ἀθηναίους*." Haack. Ad *ἕκαστοι* supple *βοηθήσωσι*, repetens ex *ξυμβοηθήσωσι*. Deinde nonnulli libri *νεωτερίζοιτό τι*, vulgo *νεωτερίζοι τι*. „Adnotat Dionys. p. 796 sq., Thucydidem interdum uti activis pro passivis, ut *κωλύει* pro *κωλύεται*, et *ἐπιμιγνύντες* pro *ἐπιμιγνύμενοι*. Si librorum scriptura hic sine vitio est, eodem referri debet *νεωτερίζοι* pro *νεωτερίζοιτο*. Nam passivam significationem esse in aperto est. Mihi tamen hoc suspectum fit, et nonnihil dubito, an ultima syllaba verbi *νεωτερίζοιτο* exciderit propter affinitatem sequentis voculae *τι*. Cap. 42. *φοβούμενοι μὴ σφίσι τι νεωτερισθῇ τῶν κατὰ τὴν χώραν*." Duk. *Νεωτερίζοι* qui defendit, Bau. comparat Latinum *mutare*, *movere*, *vertere* v. c. *odor nihil mutat, anno vertente, terra movit* et intelligit *ἑαυτό*, sed verbi *νεωτερίζειν* affert nulla exempla. Haack. Arn. subiectum verbi *νεωτερίζοι* putat esse *ἡ πεῖρα*. Ambiguus item sensus est vocis *ἀποστροφῆς*, de qua Schol.: *καὶ οὔσης ἑκάστοις οὐκ ἀπὸ πολλοῦ διασήματος καταφυγῆς τοῖς τῶν Ἀθηναίων λησταῖς, διὰ τὸ πλησίον εἶναι τὰ στρατεύματα τῶν Ἀθηναίων, καὶ δύνασθαι αὐτοῖς βοηθεῖν, ἄν τι πάθωσιν ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν*. Consentit Arn. Mihi sensus esse videtur: *quum a sua cuique civitate non procul abire liceret*, propterea mox addit: *τοῖς δὲ* (Boeotis) *οὐκ οὔσης ἀθρόας τῆς δυνάμεως*.

βεῖν τὸ ἐν τῇ Ταναγραίᾳ πρὸς Εὔβοιαν τετραμμένον Ἀπόλλωνος ἱερόν, ἅμα δὲ ταῦτα ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ γίγνεσθαι, ὅπως μὴ ξυμβοηθήσωσιν ἐπὶ τὸ Δήλιον οἱ Βοιωτοὶ ἀθρόοι, ἀλλ' ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἕκαστοι κινούμενα. καὶ εἰ κατορθοῖτο ἡ πεῖρα καὶ τὸ Δήλιον τειχισθείη, ῥᾳδίως ἤλπιζον, εἰ καὶ μὴ παραυτίκα νεωτερίζοιτό τι τῶν κατὰ τὰς πολιτείας τοῖς Βοιωτοῖς, ἐχομένων τούτων τῶν χωρίων καὶ ληστευομένης τῆς γῆς καὶ οὔσης ἑκάστοις διὰ βραχέος ἀποστροφῆς οὐ μενεῖν κατὰ χώραν τὰ πράγματα, ἀλλὰ χρόνῳ τῶν Ἀθηναίων μὲν προσιόντων τοῖς ἀφεστηκόσι, τοῖς δὲ οὐκ οὔσης ἀθρόας τῆς δυνάμεως, καταστήσειν αὐτὰ ἐς τὸ ἐπιτήδειον. ἡ μὲν οὖν ἐπιβουλὴ τοιαύτη παρεσκευάζετο. ὁ δὲ Ἱπποκράτης αὐτὸς μὲν ἐκ τῆς πόλεως 77
δύναμιν ἔχων ὁπότε καιρὸς εἴη ἔμελλε στρατεύειν ἐς τοὺς Βοιωτούς, τὸν δὲ Δημοσθένην προαπέστειλε ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶν ἐς τὴν Ναύπακτον, ὅπως ἐξ ἐκείνων τῶν χωρίων στρατὸν ξυλλέξας Ἀκαρνάνων τε καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων πλέοι ἐπὶ τὰς Σίφας ὡς προδοθησομένας· ἡμέρα δ' αὐτοῖς εἴρητο ᾗ ἔδει ἅμα ταῦτα πράσσειν. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης ἀφικόμενος, Οἰνιάδας δὲ ὑπό τε Ἀκαρνάνων πάντων κατηναγκασμένους καταλαβὼν ἐς τὴν Ἀθηναίων ξυμμαχίαν, καὶ αὐτὸς ἀναστήσας τὸ ξυμμαχικὸν τὸ ἐκείνῃ πᾶν, ἐπὶ Σαλύνθιον καὶ Ἀγραίους στρατεύσας πρῶτον καὶ προσποιησάμενος, τἆλλα ἡτοιμάζετο ὡς ἐπὶ τὰς Σίφας ὅταν δέῃ ἀπαντησόμενος.

Βρασίδας δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ θέρους πορευό- 78
μενος ἑπτακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης ἐπειδὴ ἐγένετο ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ἐν Τραχῖνι, καὶ προπέμψαντος αὐτοῦ ἄγγελον ἐς Φάρσαλον παρὰ τοὺς ἐπιτηδείους, ἀξιοῦντος διάγειν ἑαυτὸν καὶ τὴν στρατιάν, ἦλθον ἐς Μελιτίαν τῆς Ἀχαίας Πέναιρός τε καὶ Δῶρος καὶ Ἱπποληίδας καὶ Τορύλαος καὶ Στρόφακος πρόξενος ὢν Χαλκιδέων, τότε δὴ ἐπορεύετο. ἦγον δὲ καὶ ἄλλοι Θεσσαλῶν αὐτὸν καὶ ἐκ Λαρίσης Νικονίδας, Περδίκκα ἐπιτήδειος ὤν. τὴν γὰρ Θεσσαλίαν ἄλλως τε οὐκ εὔπορον ἦν διιέναι ἄνευ ἀγωγοῦ, καὶ μετὰ ὅπλων γε δή· καὶ τοῖς πᾶσί γε ὁμοίως Ἕλλησιν ὕποπτον καθεστήκει τὴν τῶν πέλας μὴ πείσαντας διιέναι· τοῖς τε Ἀθηναίοις ἀεί ποτε τὸ πλῆθος τῶν Θεσσαλῶν εὔνουν ὑπῆρχεν. ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ

77. *Οἰνιάδας δέ*] E. *Οἰν. τε*, quod malim deleto proximo *τε*, cui tantum per duram traiectionem locus est. Popp., qui idem monuit, virgulam vulgo male post *τἆλλα* legi. Huc post *προσποιησάμενος* retrahendam esse vidit Heilm. „Nam, ait Popp., quaenam sint *τἆλλα*, quibus Demosthenes potitus sit, quum, ex quo Ambraciotae victi erant, praeter Aetolos, qui non potuissent tam obiter significari, et Leucadios, quos postea quoque Atheniensium hostes videmus, nemo extra Oeniadas et Agraeos (conf. 3, 111. 114.) in his regionibus superesset, qui Atheniensibus esset infestus. Ceterum *αὐτούς* ad *προσποιησάμενος* supplendum esse apparet."

ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τὸ ἐγχώριον οἱ Θεσσαλοί, οὐκ ἄν ποτε προῆλθεν. ἐπεὶ καὶ τότε πορευομένῳ αὐτῷ ἀπαντήσαντες ἄλλοι τῶν τἀναντία τούτοις βουλομένων ἐπὶ τῷ Ἐνιπεῖ ποταμῷ ἐκώλυον, καὶ ἀδικεῖν ἔφασαν ἄνευ τοῦ πάντων κοινοῦ πορευόμενον. οἱ δὲ ἄγοντες οὔτε ἀκόντων ἔφασαν διάξειν, αἰφνίδιόν τε παραγενόμενον ξένοι ὄντες κομίζειν. ἔλεγε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Βρασίδας τῇ Θεσσαλῶν γῇ καὶ αὐτοῖς φίλος ὢν ἰέναι, καὶ Ἀθηναίοις πολεμίοις οὖσι καὶ οὐκ ἐκείνοις ὅπλα ἐπιφέρειν, Θεσσαλοῖς τε οὐκ εἰδέναι καὶ Λακεδαιμονίοις ἔχθραν οὖσαν ὥστε τῇ ἀλλήλων γῇ μὴ χρῆσθαι, νῦν τε ἀκόντων ἐκείνων οὐκ ἂν προελθεῖν, οὐδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι, οὐ μέντοι ἀξιοῦν γε εἴργεσθαι. καὶ οἱ μὲν ἀκούσαντες ταῦτα ἀπῆλθον. ὁ δὲ κελευόντων τῶν ἀγωγῶν πρίν τι πλέον ξυστῆναι τὸ κωλῦσον ἐχώρει οὐδὲν ἐπισχὼν δρόμῳ. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἐκ τῆς Μελιτίας ἀφώρμησεν, ἐς Φάρσαλόν τε ἐτέλεσε καὶ ἐστρατοπεδεύσατο ἐπὶ τῷ Ἀπιδανῷ ποταμῷ, ἐκεῖθεν δὲ ἐς Φάκιον, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐς Περαιβίαν. ἀπὸ δὲ τούτου ἤδη οἱ μὲν τῶν Θεσσαλῶν ἀγωγοὶ πάλιν ἀπῆλθον, οἱ δὲ Περαιβοὶ αὐτὸν ὑπήκοοι ὄντες Θεσσαλῶν κατέστησαν ἐς Δῖον τῆς Περδίκκου ἀρχῆς, ὃ ὑπὸ τῷ Ὀλύμπῳ
79 Μακεδονίας πρὸς Θεσσαλοὺς πόλισμα κεῖται. τούτῳ τῷ τρόπῳ Βρασίδας Θεσσαλίαν φθάσας διέδραμε πρίν τινα κωλύειν παρασκευάσασθαι, καὶ ἀφίκετο ὡς Περδίκκαν καὶ ἐς τὴν Χαλκιδικήν. ἐκ γὰρ τῆς Πελοποννήσου, ὡς τὰ τῶν Ἀθηναίων εὐτύχει, δείσαντες οἵ τε ἐπὶ Θρᾴκης ἀφεστῶτες Ἀθηναίων καὶ Περδίκκας ἐξήγαγον τὸν στρατόν, οἱ μὲν Χαλκιδῆς νομίζοντες ἐπὶ σφᾶς πρῶτον ὁρμήσειν τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἅμα αἱ πλησιόχωροι πόλεις αὐτῶν αἱ οὐκ ἀφεστηκυῖαι ξυνεπῆγον κρύφα, Περδίκκας δὲ πολέμιος μὲν οὐκ ὢν ἐκ τοῦ φανεροῦ, φοβούμενος δὲ καὶ αὐτὸς τὰ παλαιὰ διάφορα τῶν Ἀθηναίων καὶ μάλιστα βουλόμενος Ἀρραβαῖον τὸν Λυγκηστῶν βασιλέα παραστήσασθαι. ξυνέβη δὲ αὐτοῖς, ὥστε ῥᾷον ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἐξαγαγεῖν, ἢ τῶν Λακεδαιμονίων ἐν τῷ παρόντι κακο-

78. *τὸ ἐγχώριον*] i. e. *κατὰ τὸ ἐγχώριον* sc. *ἔθος*. Duk. Dionys. p. 799. habet *τῷ ἐπιχωρίῳ*, contra auctoritatem omnium librorum Thucydidis. Atque Dionysii scripturam non librariis deberi, ipse docet scribens *καὶ γὰρ ἐνταῦθα οὐδέτερον πεποίηκε τὸ θηλυκόν. ἦν δὲ τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τῆς λέξεως τοιόνδε τι· ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τῇ ἐπιχωρίῳ οἱ Θεσσαλοί.* Scripturam Dionysii ita Herm. in Censura Obss. Popp. explicari posse dicit: wenn die Thessalier sich nicht der Monarchie (imo der willkührlichen Herrschaft) mehr, denn der Democratie (imo einer gesetzlichen Verfassung) als einheimischer Verfassung bedienten. Sed commodior vulgata est. De civitatum Thessaliae forma v. Od. Muell. Dor. 2. p. 68. Wachsm. 1, 1. p. 129 sq.

ἐτέλεσε] Phot. *ἐτέλεσε, κατήνυσε. Θουκ.* etc. Popp. adiri iubet Markl. ad Eurip. Suppl. 1142. Wessel. ad Diod. 16, 18. Mox de *ὑπηκόοις Θεσσαλῶν* v. Od. Muell. Dor. 1. p. 25. et inprimis 2. p. 65.

79. *ἐκ — τῆς Πελοποννήσου — ἐξήγαγον*] Recte *ἐξήγαγον* pro

πραγία. τῶν γὰρ Ἀθηναίων ἐγκειμένων τῇ Πελοποννήσῳ καὶ
80 οὐχ ἥκιστα τῇ ἐκείνων γῇ ἤλπιζον ἀποστρέψαι αὐτοὺς μάλιστα, εἰ ἀντιπαραλυποῖεν πέμψαντες ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους αὐτῶν στρατιάν, ἄλλως τε καὶ ἑτοίμων ὄντων τρέφειν τε καὶ ἐπὶ ἀποστάσει σφᾶς ἐπικαλουμένων. καὶ ἅμα τῶν Εἱλώτων βουλομένοις ἦν ἐπὶ προφάσει ἐκπέμψαι, μή τι πρὸς τὰ παρόντα τῆς Πύλου ἐχομένης νεωτερίσωσιν. ἐπεὶ καὶ τόδε ἔπραξαν, φοβούμενοι αὐτῶν τὴν νεότητα καὶ τὸ πλῆθος· (ἀεὶ γὰρ τὰ πολλὰ Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Εἵλωτας τῆς φυλακῆς πέρι μάλιστα καθεστήκει·) προεῖπον αὐτῶν ὅσοι ἀξιοῦσιν ἐν τοῖς πολεμίοις γεγενῆσθαι σφίσιν ἄριστοι, κρίνεσθαι, ὡς ἐλευθερώσοντες, πεῖραν ποιούμενοι καὶ ἡγούμενοι τούτους σφίσιν ὑπὸ φρονήματος, οἵπερ καὶ ἠξίωσαν πρῶτος ἕκαστος ἐλευθεροῦσθαι, μάλιστα ἂν καὶ ἐπιθέσθαι. καὶ προκρίναντες ἐς δισχιλίους οἱ μὲν ἐστεφανώσαντό τε καὶ τὰ ἱερὰ περιῆλθον ὡς ἠλευθερωμένοι, οἱ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον ἠφάνισάν τε αὐτοὺς καὶ οὐδεὶς ἤσθετο ὅτῳ τρόπῳ ἕκαστος διεφθάρη. καὶ τότε προθύμως τῷ Βρασίδᾳ αὐτῶν ξυνέπεμψαν ἑπτακοσίους ὁπλίτας, τοὺς δ' ἄλλους ἐκ τῆς Πελοποννήσου μισθῷ πείσας ἐξήγαγεν. αὐτόν τε Βρασίδαν
81 βουλόμενον μάλιστα Λακεδαιμόνιοι ἀπέστειλαν, προὐθυμήθησαν

ἐπήγαγον, quia magna difficultas erat, Peloponnesios ex Peloponneso amovendo adducere. Arn.

80. *τῶν γὰρ Ἀθηναίων*] Isto *γάρ* explicatur proxime praecedens sententia de rebus adversis Spartanorum. At scriptor, quae dixit, valde in breve contracta dixit: nam hoc, opinor, in mente habuit: *οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἐνέκειντο τῇ Πελοποννήσῳ καὶ οὐχ ἥκιστα τῇ ἐκείνων γῇ (τῇ Πύλῳ.) τότε δὲ ἤλπιζον ἀποστρέψαι αὐτούς* etc. Paulo inferius *τῶν Εἱλώτων* genitivus partitivus est und sie wollten gerne von den Heloten welche unter einem Vorwande wegschicken. Ad *βουλομένοις ἦν* supple *Λακεδαιμονίοις*. De hac formula v. Koen. ad Greg. Cor. p. 376. Dorv. ad Char. p. 467. Matth. §. 388. e. Dein dubium est, utrum verba *φοβούμενοι — τὸ πλῆθος* iungenda sint cum *τόδε ἔπραξαν*, an cum *προεῖπον*. De verbis *ἀεὶ γὰρ τὰ πολλά* etc. vid. Matth. Gr. Gr. in usum scholar. p. 630. 3. Verborum *καὶ προκρίναντες — διεφθάρη* idem sensus est, ac si scripsisset *καὶ προκρίναντες Λακεδαιμόνιοι ἐς δισχιλίους Εἵλωτας, στεφανωθέντας καὶ τὰ ἱερὰ περιελθόντας, ὡς ἠλευθερωμένους, ἠφάνισαν*. Conf. adn. ad 3, 34. De re v. Od. Muell. Dor. 2. p. 44. Plut. V. Lyc. c. 28. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 91, 3. Denique propter verba *μισθῷ πείσας* adi Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 310, 8.

81. *προὐθυμήθησαν*] i. e. *cupide exoptarunt*. Haack. Popp. addit, Thucydidem hoc verbum saepe cum accusativo iungere, alibi tamen semper accusativum rei esse. De Brasida per totam antiquitatem famigeratissimo v. Dorv. ad Charit. p. 609. Paulo inferius verba *ξυμβαίνειν — βουλομένοις* intellige denn wenn sie Frieden mit Athen schliessen wollten, was auch wirklich der Fall war etc. Et *μετὰ τὰ ἐκ Σικελίας* scriptor dixit in mente habens *μετὰ τὴν ἐκ Σικελίας ἀναχώρησιν*, vel, quae sententia Arnoldi est, sensus est after what befell them from Sicily i. e. *post id, quod ex Sicilia iis accidit*. Denique *ἡ ἐσβολὴ τῆς Λύγκου* est: *fauces, per quas Lyncus aditur*. „Hae fauces eaedem sunt, quas Livius 31, 39. ait convalle Erigoni in Eor-

δὲ καὶ οἱ Χαλκιδῆς ἄνδρα ἓν τε τῇ Σπάρτῃ δοκοῦντα δραστήριον εἶναι ἐς τὰ πάντα καὶ ἐπειδὴ ἐξῆλθε πλείστου ἄξιον Λακεδαιμονίοις γενόμενον. τό τε γὰρ παραυτίκα ἑαυτὸν παρασχὼν δίκαιον καὶ μέτριον ἐς τὰς πόλεις ἀπέστησε τὰ πολλά, τὰ δὲ προδοσίᾳ εἶλε τῶν χωρίων, ὥστε τοῖς Λακεδαιμονίοις γίγνεσθαι ξυμβαίνειν τε βουλομένοις, ὅπερ ἐποίησαν, ἀνταπόδοσιν καὶ ἀποδοχὴν χωρίων, καὶ τοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου λώφησιν· ἔς τε τὸν χρόνῳ ὕστερον μετα τὰ ἐκ Σικελίας πόλεμον ἡ τότε Βρασίδου ἀρετὴ καὶ ξύνεσις, τῶν μὲν πείρᾳ αἰσθομένων, τῶν δὲ ἀκοῇ νομισάντων, μάλιστα ἐπιθυμίαν ἐνεποίει τοῖς Ἀθηναίων ξυμμάχοις ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους. πρῶτος γὰρ ἐξελθὼν καὶ δόξας εἶναι κατὰ πάντα ἀγαθὸς ἐλπίδα ἐγκατέλιπε βέβαιον ὡς καὶ οἱ ἄλλοι τοιοῦτοί εἰσιν.

82 Τότε δ' οὖν ἀφικομένου αὐτοῦ ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης οἱ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι τόν τε Περδίκκαν πολέμιον ποιοῦνται, νομίσαντες αἴτιον εἶναι τῆς παρόδου, καὶ τῶν ταύτῃ ξυμμάχων
83 φυλακὴν πλέονα κατεστήσαντο. Περδίκκας δὲ Βρασίδαν καὶ τὴν στρατιὰν εὐθὺς λαβὼν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως στρατεύει ἐπὶ Ἀρρίβαιον τὸν Βρομεροῦ Λυγκηστῶν Μακεδόνων βασιλέα ὅμορον ὄντα, διαφορᾶς τε αὐτῷ οὔσης καὶ βουλόμενος καταστρέψασθαι. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο τῷ στρατῷ μετὰ τοῦ Βρασίδου ἐπὶ τῇ ἐρβολῇ τῆς Λύγκου, Βρασίδας λόγους ἔφη βούλεσθαι πρῶτον ἐλθὼν πρὸ πολέμου Ἀρρίβαιον ξύμμαχον Λακεδαιμονίων ἢν δύνηται ποιῆσαι. καὶ γάρ τι καὶ Ἀρρίβαιος ἐπεκηρυκεύετο, ἑτοῖμος ὢν Βρασίδᾳ μέσῳ δικαστῇ ἐπιτρέπειν· καὶ οἱ Χαλκιδέων πρέσβεις ξυμπαρόντες ἐδίδασκον αὐτὸν μὴ ὑπεξελεῖν τῷ Περδίκκᾳ τὰ δεινά, ἵνα προθυμοτέρῳ ἔχοιεν καὶ ἐς τὰ ἑαυτῶν χρῆσθαι. ἅμα δέ τι καὶ εἰρήκεσαν τοιοῦτον οἱ παρὰ τοῦ Περδίκκου ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ὡς πολλὰ αὐτοῖς τῶν περὶ αὐτὸν χωρίων ξύμμαχα ποιήσοι, ὥστε ἐκ τοῦ τοιούτου κοινῇ μᾶλλον ὁ Βρασίδας τὰ τοῦ Ἀρρίβαίου ἠξίου πράσσειν. Περδίκκας δὲ οὔτε δικαστὴν ἔφη Βρασίδαν τῶν σφετέρων διαφορῶν ἀγαγεῖν, μᾶλλον δὲ καθαιρέτην ὧν ἂν αὐτὸς ἀποφαίνῃ πολεμίων, ἀδικήσειν τε εἰ αὐτοῦ τρέφοντος τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ ξυνέσται Ἀρρίβαίῳ. ὁ δὲ ἄκοντος καὶ ἐκ διαφορᾶς ξυγγίγνεται, καὶ πεισθεὶς τοῖς λόγοις ἀπήγαγε τὴν στρατιὰν πρὶν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν χώραν. Περδίκκας δὲ μετὰ τοῦτο τρίτον μέρος ἀνθ' ἡμίσεος τῆς τροφῆς ἐδίδου, νομίζων ἀδικεῖσθαι.

daeam patere. Per easdem probabile est viam Egnatiam a Romanis munitam fuisse, quam Strab. 7, 7, 4. refert procurrisse per terras Lyncestarum et Eordaeorum Edessam Pellamque.“ ARN.

83. *μέσῳ δικαστῇ*] Schol. *ἀντὶ τοῦ μεσίτῃ καὶ διαιτητῇ*. Sic Latini vocabulo *medius* ad significandum arbitrum vel sequestrem utuntur. Vid. interpr. ad Horat. 2. Carm. 19, 28. Heins. ad Ovid. 1. Fast. 287. Gesn. Thes. L. L. s. v. De verbis *ἀνθ' ἡμίσεος* v. Buttm. Gr. max. 1. p. 252. 2. p. 409.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει εὐθὺς ὁ Βρασίδας ἔχων καὶ Χαλ- 84
κιδέας ἐπὶ Ἄκανθον τὴν Ἀνδρίων ἀποικίαν ὀλίγον πρὸ τρυγήτου ἐστράτευσεν. οἱ δὲ περὶ τοῦ δέχεσθαι αὐτὸν κατ' ἀλλήλους ἐστασίαζον, οἵ τε μετὰ τῶν Χαλκιδέων ξυνεπάγοντες καὶ ὁ δῆμος. ὅμως δὲ διὰ τοῦ καιροῦ τὸ δέος ἔτι ἔξω ὄντος πεισθὲν τὸ πλῆθος ὑπὸ τοῦ Βρασίδου δέξασθαί τε αὐτὸν μόνον καὶ ἀκούσαντας βουλεύσασθαι, δέχεται· καὶ καταστὰς ἐπὶ τὸ πλῆθος, ἦν δὲ οὐδὲ ἀδύνατος, ὡς Λακεδαιμόνιος, εἰπεῖν, ἔλεγε τοιάδε.

Ἡ μὲν ἔκπεμψίς μου καὶ τῆς στρατιᾶς ὑπὸ Λακεδαιμο- 85
νίων, ὦ Ἀκάνθιοι, γεγένηται τὴν αἰτίαν ἐπαληθεύουσα ἣν ἀρχόμενοι τοῦ πολέμου προείπομεν Ἀθηναίοις, ἐλευθεροῦντες τὴν Ἑλλάδα πολεμήσειν· εἰ δὲ χρόνῳ ἐπήλθομεν, σφαλέντες τῆς ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ πολέμου δόξης, ᾗ διὰ τάχους αὐτοὶ ἄνευ τοῦ

84. *καὶ ἀκούσαντας*] E. *ἀκούσαντες*. Quod quia *τὸ πλῆθος* primus casus est, non displiceat. POPP. Mox *ὡς Λακεδαιμόνιος* est für einen Lacedaemonier (kein übler Redner). Conf. Matth. p. 1283. Schol. *οἱ γὰρ Λάκωνες βραχυλόγοι. Ὅμηρος· ἤτοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγόρευε, Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως* Il. 3, 213., ubi v. Heyn. Vol. 4. p. 493. Aliter haec explicat Od. Muell. Dor. 2. p. 387.: „quod Thuc. de eloquentia Brasidae sic loquitur *ἢν οὐδὲ ἀδύνατος* etc., non significat Lacedaemonios non potuisse dicere, sed modum eorum dicendi peculiarem significat.“ At *ὡς* in tali formula facultatem significat. Hoc dicit: wenn man bedenkt, dass Brasidas ein Spartaner war, und dass die Spartaner nicht viel auf Redekunst hielten und sich wenig damit abgaben. V. Thuc. 1, 84., ibique adn. Alterum dicendum erat *οἷον Λακεδαιμόνιος*.

85. *τῆς ἀπὸ τοῦ — πολέμου δόξης*] Horum verborum puto eundem sensum esse, quem verborum c. 18. *ἀπὸ δὲ τῶν — ὑπαρχόντων γνώμῃ σφαλέντες*, durch eine falsche Berechnung unserer Streitkräfte getäuscht. De dativo *τῇ ἀποκλήσει* v. Matth. p. 729. Mox Valla sic interpretatur: *existimantes praeter id, quod fecimus, huc ad socios venire nos posse, hoc autem animo etiam ad cupidos esse venturos.* Vocem *ἀφικέσθαι* non expressit, eamque ex Scholiastae interpretatione irrepsisse putat Krueg. ad Dionys. p. 291., quum ex vulgata lectione nec futurum *ἥξειν* aptum sit, nec commoda sententia. Quam illa voce abiecta talem esse dicit: *ad eiusmodi homines arbitrabamur nos venturos esse, qui priusquam revera socii nostri forent, sociorum tamen sensibus erga nos affecti essent.* Verum neque ex interpretatione Vallae sensu cassa quidquam colligi potest, et vulgata servari potest admittens hanc interpretationem: *credideramus fore ut veniremus ad eos, qui prius quam reapse veniremus, voluntate certe socii essent.* Post *τῇ γνώμῃ* supple *ὄντας*, ut 3, 70. Schol. *ἐλπίσαντες τὴν παρουσίαν ἡμῶν ἀσμένοις ὑμῖν ἔσεσθαι, οὕς γε καὶ πρὶν ἀφικέσθαι τῇ γοῦν προαιρέσει φίλους εἶναι, ἥξειν τε ὁπότε βουλοίμεθα, ὡς παρὰ φίλους ἀφικέσθαι.* Nisi rhetoricam antithesin captasset, scriptor non mutato sensu ita locutus esset: *οἰόμενοι παρ' ὑμᾶς ξυμμάχους ἥξειν ὄντας, καὶ πρὶν ἀφικέσθαι.* In verbis *οἰόμενοί τε — ἥξειν* traiectionem particulae *τε* Arn. adnotavit, debuisse enim scriptorem dicere *οἰόμενοι ἥξειν τε — καὶ βουλομένοις ἔσεσθαι.* Maiorem difficultatem eadem particula habet post *κίνδυνον*. „*Τε* defendi potest more Thucydidis, in *παρεχόμενοι* a verbo finito ad participium transeuntis.“ HAACK. Talem transitum Thuc.

ὑμετέρου κινδύνου ἠλπίσαμεν Ἀθηναίους καθαιρήσειν, μηδεὶς μεμφθῇ· νῦν γὰρ ὅτε παρέσχεν ἀφιγμένοι καὶ μετὰ ὑμῶν πειρασόμεθα κατεργάζεσθαι αὐτούς. θαυμάζω δὲ τῇ τε ἀποκλήσει μου τῶν πυλῶν καὶ εἰ μὴ ἀσμένοις ὑμῖν ἀφῖγμαι. ἡμεῖς μὲν γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι οἰόμενοί τε παρὰ ξυμμάχους καὶ πρὶν ἔργῳ ἀφικέσθαι τῇ γοῦν γνώμῃ ἥξειν, καὶ βουλομένοις ἔσεσθαι, κίνδυνόν τε τοσόνδε ἀνερρίψαμεν, διὰ τῆς ἀλλοτρίας πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἰόντες καὶ πᾶν τὸ πρόθυμον παρεχόμενοι· ὑμεῖς δὲ εἴ τι ἄλλο ἐν νῷ ἔχετε, ἢ εἰ ἐναντιώσεσθε τῇ τε ὑμετέρᾳ αὐτῶν ἐλευθερίᾳ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, δεινὸν ἂν εἴη. καὶ γὰρ οὐ μόνον ὅτι αὐτοὶ ἀνθίστασθε, ἀλλὰ καὶ οἷς ἂν ἐπίω, ἧσσόν τις ἐμοὶ πρόσεισι, δυσχερὲς ποιούμενοι εἰ ἐπὶ οὓς πρῶτον ἦλθον ὑμᾶς καὶ πόλιν ἀξιόχρεων παρεχομένους καὶ ξύνεσιν δοκοῦντας ἔχειν μὴ ἐδέξασθε· καὶ τὴν αἰτίαν οὐχ ἕξω πιστὴν

nec habet nec potest habere, quamquam vicissim post participium passim verbum finitum infert. Qui ab Haackio allati sunt loci 2, 78. 4, 40. 1, 25., eorum duo emendata interpunctione ei sunt erepti, de tertio v. adn. Hic κίνδυνον ἀνερρίψαμεν παρεχόμενοι vel ad sensum accommodatius est quam καὶ παρεσχόμεθα. Τε igitur uncis notavimus. Popp. Prorsus mihi improbandum videtur, quod Arn. proposuit, repetens post ἡμεῖς μὲν γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι sive ἀφίγμεθα sive πάρεσμεν, et faciens ab hoc omisso verbo pendere οἰόμενοί τε — κίνδυνόν τε ἀνερρίψαμεν — καὶ παρεχόμενοι. De locutione κίνδυνον ἀνερρίψαμεν v. Elmsl. ad Eurip. Heracl. 149. Casaub. ad Sueton. Caes. c. 32. Paulo inferius in verbis οὐ μόνον ὅτι ellipsis est; plena oratio haec est: οὐ μόνον λέγω, ὅτι. De verbis οἷς ἂν ἐπίω, ἧσσόν τις vid. Matth. §. 434. p. 811. Deinde in verbis εἰ ἐπὶ οὓς — ἐδέξασθε subiectum accommodatum est pronomini, quo relativum refertur. Legitima verborum constructio haec est: εἰ ἐπὶ οὓς πρῶτον ἦλθον, ὑμεῖς καὶ πόλιν ἀξιόχρεων παρεχόμενοι καὶ ξύνεσιν δοκοῦντες ἔχειν, μὴ ἐδέξασθε.

καὶ τὴν αἰτίαν] Schol. καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἐμῆς ἐξόδου λέγων οὐ πιστευθήσομαι, ἀλλὰ προφασίζεσθαι δόξω, ἐλευθεροῦν ἐπαγγελλόμενος τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τῷ ἀδικεῖν τι αὐτούς, ἢ ἀδύνατος εἶναι βοηθεῖν πρὸς Ἀθηναίους, ἂν ἐπίωσι τοῖς συμμάχοις. Infinitivi ἐπιφέρειν et ἀφῖχθαι pendent a τὴν αἰτίαν ἕξω, ubi tum αἰτία sensum accusationis induit, cum idem verbum relatum ad ἀποδεικνύναι significet rationem, causam, ut Arn. monuit. Porro non levem offensionem verba ὥστε οὐκ εἰκός etc. habere videri possint. Audiamus Heilmannum: is „Ὥστε, ait, quum indicet, aliquid ex aliqua re effici et colligi posse, patet illis verbis ex antecedentibus prorsus absurdam rem colligi. Etenim si apud Nisaeam Athenienses non audebant cum Brasida dimicare, sequitur potius contrarium eius, quod hic dicitur, *maiorem* videlicet, quam Athenienses apud Nisaeam habebant, apparatum ab iis exspectandum esse. Sed Thuc. idem voluisse videtur, ac si scripsisset ὥστε οὐκ εἰκὸς ὃν νηίτῃ γε αὐτοὺς τῷ ἐν Νισαίᾳ στρατῷ ἴσον πλῆθος ἐφ' ὑμᾶς ἀποστεῖλαι, οὐ δικαίως φοβεῖσθε αὐτούς.“ Non vidit, οὐκ ἴσον idem valere, quod μείζονα. v. adn. ad 1, 35. 143. Brasidas negat se infirmiorem esse, quam ut Athenienses propugnet, siquidem hi non ausi sint secum apud Nisaeam dimicare. „At *maiorem*, ait, probabile est eos adducturos exercitum. Quare qui negant mecum suas vires iungere, eos cogam ut iungant.“ Popponis haec sententia est: „Athe-

ἀποδεικνύναι, ἀλλ' ἢ ἄδικον τὴν ἐλευθερίαν ἐπιφέρειν ἢ ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος τιμωρῆσαι τὰ πρὸς Ἀθηναίους, ἢν ἐπίωσιν, ἀφῖχθαι. καίτοι στρατιᾷ γε τῇδ' ἣν νῦν ἐγὼ ἔχω ἐπὶ Νίσαιαν ἐμοῦ βοηθήσαντος, οὐκ ἠθέλησαν Ἀθηναῖοι πλέονες ὄντες προσμῖξαι, ὥστε οὐκ εἰκὸς νηίτῃ γε αὐτοὺς τῷ ἐν Νισαίᾳ στρατῷ ἴσον πλῆθος ἐφ' ὑμᾶς ἀποστεῖλαι. αὐτός τε οὐκ ἐπὶ κακῷ, 86
ἐπ' ἐλευθερώσει δὲ τῶν Ἑλλήνων παρελήλυθα, ὅρκοις τε Λακεδαιμονίων καταλαβὼν τὰ τέλη τοῖς μεγίστοις ἢ μὴν οὐς ἂν

nienses apud Nisaeam robur exercitus habebant, τὸ βέλτιστον τοῦ ὁπλιτικοῦ c. 73. Tum Brasidas hic loquitur paulo magniloquentius (ἐφολκὰ καὶ οὐ τὰ ὄντα λέγει, ut est apud auctorem c. 108.). Id quod vel inde patet, quod Athenienses apud Nisaeam maiori numero facit fuisse, quum contra, fuisse compertum habeamus ex c. 73. „Haec igitur, ait, scriptoris mens est: *maiorem et lectiorem exercitum*, quam quali apud Nisaeam usi sunt, Athenienses foris non possunt mittere, tantundemque militum *certe mari advectum* non iterum contra hostes collocabunt in acie, ac quum apud Nisaeam non ausi essent dimicare, *ne nunc quidem erit, cur eos timeatis.*“ Vides Heilmanni et Popponis sententias congruere. Qui si recte interpretati essent, primum opus esset legi νητικόν pro νηίτῃ, deinde hoc falsum est, Athenienses non tantum et tam lectum, qualis apud Nisaeam fuit, exercitum iterum sistere potuisse. Nam si non maiorem, certe aequalem ei, quem apud Nisaeam habebant, mittere poterant. Deinde id quod Popp. Brasidam facit dicere, Athenienses *non lectiorem*, quam is, qui apud Nisaeam fuit, exercitum emittere potuisse, non sequitur ex illo, quod Athenienses apud Nisaeam cum Brasida congredi noluerunt, sed ex illo, quod reapse lectiorem non habuerunt. Id quod nos quidem, docente Poppone, ex loco ab eo allato colligimus, Acanthii autem non poterant scire, nisi Brasidas dicebat. Atqui is non dixit. Exspectes igitur in verbis Brasidae, si Heilm. et Popp. vera dixerunt, hoc additamentum: οὐκ ἠθέλησαν Ἀθηναῖοι πλέονες ὄντες καὶ ἔχοντες αὐτῶν ὁπλιτικοῦ τὸ βέλτιστον, προσμῖξαι. Repeto summam verborum Brasidae: „Ne quis forte dicat, me contra Athenienses propugnando parem non esse. Noluerunt Athenienses apud Nisaeam contra me pugnare, unde probabile fit, non eos missuros esse parem maritimae certe apud Nisaeam expeditioni exercitum, *sed terrestrem quoque vestrum*, Acanthiorum, et si qui alii socii sunt, quos non in partes meas pertraxero. Quo necesse fit, ut, quum qui non mecum, adversus me futuri sint, eos qui recusant, mecum iungi cogam.“ Pro ἐφ' ὑμᾶς fortasse ex Cass. rectius legas ἐφ' ἡμᾶς, id quod propterea praefero, quia sociorum copiae adversus socios non possunt dici mitti, sed contra Brasidam et quos adduxerat milites. Negare autem Brasidam, Atheniensibus quidem solis repugnando se imparem esse, neque itidem dicere, se Atheniensibus et sociis cum illis iunctis parem esse, apparet ex verbis τὰ πρὸς Ἀθηναίους i. e. unfähig zu widerstehen, was die Athener betrifft. Quare infra c. 108. dicit, ὡς αὐτῷ ἐπὶ Νίσαιαν τῇ ἑαυτοῦ μόνῃ στρατιᾷ οὐκ ἠθέλησαν οἱ Ἀθηναῖοι ξυμβαλεῖν. Quare socios Thuc. ibidem ait post captam Amphipolin fiduciam habuisse, neminem prorsus contra se a partibus Atheniensium profecturum esse: καὶ ἐπίστευον μηδένα ἂν ἐπὶ σφᾶς βοηθῆσαι. Ceterum νηίτῃ στρατῷ est *maritimae expeditioni*, idemque iterum habes apud Thuc. 2, 24. et νηίτῃ στόλῳ ex Procopio Suidas attulit.

86. τὰ τέλη] i. e. Ephoros. v. Od. Muell. Dor. a. p. 123. adn. 7. De locutione ἢ μήν i. e. gewiss und wahrhaftig v. Buttm. Gr. §. 149.

ἔγωγε προσαγάγωμαι ξυμμάχους ἔσεσθαι αὐτονόμους, καὶ ἅμα οὐχ ἵνα ξυμμάχους ὑμᾶς ἔχωμεν ἢ βίᾳ ἢ ἀπάτῃ προσλαβόντες, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑμῖν δεδουλωμένοις ὑπὸ Ἀθηναίων ξυμμαχήσοντες. οὔκουν ἀξιῶ οὔτ' αὐτὸς ὑποπτεύεσθαι, πίστεις [τε] διδοὺς τὰς μεγίστας, οὔτε τιμωρὸς ἀδύνατος νομισθῆναι, προσχωρεῖν τε ὑμᾶς θαρσήσαντας. καὶ εἴ τις ἰδίᾳ τινὰ δεδιὼς ἆρα μὴ ἐγώ τισι προσθῶ τὴν πόλιν ἀπρόθυμός ἐστι, πάντων μάλιστα πιστευσάτω. οὐ γὰρ ξυστασιάσων ἥκω, οὐδὲ ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν νομίζω ἐπιφέρειν, εἰ τὸ πάτριον παρεὶς τὸ πλέον τοῖς ὀλίγοις ἢ τὸ ἔλασσον τοῖς πᾶσι δουλώσαιμι. χαλεπωτέρα γὰρ ἂν τῆς ἀλλοφύλου ἀρχῆς εἴη, καὶ ἡμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις οὐκ ἂν ἀντὶ πόνων χάρις καθίσταιτο, ἀντὶ δὲ τιμῆς καὶ δόξης αἰτία μᾶλλον· οἷς τε τοὺς Ἀθηναίους ἐγκλήμασι καταπολεμοῦμεν, αὐτοὶ ἂν φαινοίμεθα ἐχθίονα ἢ ὁ μὴ ὑποδείξας ἀρετὴν κατα-

p. 440. (ed. 13.) In proximis supple καὶ ἅμα προσαχθήσεσθαι οὐχ ἵνα etc.

ἀξιῶ οὔτ' αὐτός] Αὐτός nobis suspectum, nec ab ullo interprete translatum: etenim non opponuntur οὔτ' αὐτὸς ὑποπτεύεσθαι — προσχωρεῖν τε ὑμᾶς, quae posteriora cum οὔκουν cohaerere nequeunt, sed οὔθ' ὑποπτεύεσθαι οὔτε τιμωρὸς ἀδύνατος νομισθῆναι. At quum αὐτός expungi nequeat, neque hyperbaton, quod 1, 1. p. 301. statuimus, nunc placeat, fortasse coniicias οὔκουν ἀξιῶ οὔτ' αὐτὸς ὑποπτεύεσθαι — οὐδὲ τιμωρὸς ἀδύνατος νομισθῆναι, προσχωρεῖν τε ὑμᾶς. Magis tamen placet, ut ἄλλως (*temere*) vel ἀδίκως pro αὐτός reponatur. Popp. Mox idem πίστεις γε scripsit Popp. In Ar. Chr. Dan. particula τε om. Deinde pro οὐδὲ ἀσαφῆ alii libri οὐδὲ ἀσφαλῆ. „Vulgatam, ait Popp., retinet Hemsterh. ad Lucian. Necyom. 7. nec sollicitarunt recentiores.“ Iure; etenim adverbium et adiectivum saepe fungitur vice totius sententiae, velut hic, ubi sensus idem est, ac si scripsisset: οὐδὲ ἐλευθερίαν νομίζω ἐπιφέρειν, ἣ ἀσαφὴς ἂν εἴη, εἰ etc., vel sic: οὐδὲ ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν νομίζω ἐπιφέρειν, ἐπιφέροιμι δ' ἄν, εἰ etc. Conf. Soph. Antig. 70. Simillimus autem locus est ipsius auctoris 3, 11. ἅμα μὲν γὰρ μαρτυρίῳ ἐχρῶντο μὴ ἂν τούς γε ἰσοψήφους ἄκοντας, εἰ μή τι ἠδίκουν οἷς ἐπῆεσαν, ξυστρατεύειν. Idemque usus adiectivorum et adverbiorum ne Latinis quidem inusitatus, de quo v. Heind. ad Hor. 2. Serm. 2, 90. Schol. γράφεται ἀσφαλῆ, καὶ ὁ νοῦς ἔχει ὧδε· οὐδὲ γὰρ φανερὰν ἐπιφέρειν νομίζω τὴν ἐλευθερίαν, εἰ, καταλείψας τὸ πάτριον (ἦγουν τὴν ἀρχαίαν ἐλευθερίαν) δουλώσω τὸ πλέον τοῖς ὀλίγοις etc. Ad χαλεπωτέρα supple ἡ ἀσαφὴς ἐλευθερία.

ἀντὶ πόνων χάρις] Solent hae voces inter se contrarie poni. Sic apud Dionysium de C. V. p. 78. e libris restitui καὶ τὸ μεταβάλλειν ὥσπερ χάριν ἔχει τινὰ, οὕτω καὶ πόνον, ubi attuli verba Sophoclis Oed. C. 229. Et similiter Dionys. l. c. p. 207. componit εὐπαθείας et πόνους. Hinc explicandus Eurip. Helen. 1441., ubi hic sensus est: ***mortui nihil sentiunt; quibus quod gratum te fecisse putes, nihil est nisi sine gratia labor.*** Mox verba ὁ μὴ ὑποδείξας Schol. explicat per ὁ μὴ προεπαγγειλάμενος. τὸν Ἀθηναῖον αἰνίττεται. Totam sententiam ita puto explicandam esse: οἷς τε τοὺς Ἀθηναίους ἐγκλήμασι καταπολεμοῦμεν, ἐκείνων αὐτοὶ ἂν φαινοίμεθα ἐχθίονα κατακτώμενοι. Deinde περιωπήν veteres Grammatici explicant τὴν φρονίδα καὶ τὴν περίσκεψιν ἢ περιάθρησιν, ἢ πρόνοιαν, ἢ ἐξέτασιν (Umsicht).

κτώμενοι. ἀπάτῃ γὰρ εὐπρεπεῖ αἴσχιον τοῖς γε ἐν ἀξιώματι πλεονεκτῆσαι ἢ βίᾳ ἐμφανεῖ· τὸ μὲν γὰρ ἰσχύος δικαιώσει, ἣν ἡ τύχη ἔδωκεν, ἐπέρχεται, τὸ δὲ γνώμης ἀδίκου ἐπιβουλῆ. οὕτω πολλὴν περιωπὴν τῶν ἡμῖν ἐς τὰ μέγιστα διαφόρων ποιούμεθα. καὶ οὐκ ἂν μείζω πρὸς τοῖς ὅρκοις βε- 87
βαίωσιν λάβοιτε ἢ οἷς τὰ ἔργα ἐκ τῶν λόγων ἀναθρούμενα δόκησιν ἀναγκαίαν παρέχεται ὡς καὶ ξυμφέρει ὁμοίως ὡς εἶπον. εἰ δ' ἐμοῦ ταῦτα προισχομένου ἀδύνατοι μὲν φήσετε εἶναι, εὖνοι δ' ὄντες ἀξιώσετε μὴ κακούμενοι διωθεῖσθαι καὶ τὴν ἐλευθερίαν μὴ ἀκίνδυνον ὑμῖν φαίνεσθαι, δίκαιόν τε εἶναι, οἷς καὶ δυνατὸν δέχεσθαι αὐτήν, τούτοις καὶ ἐπιφέρειν, ἄκοντα δὲ μηδένα προσαναγκάζειν, μάρτυρας μὲν θεοὺς καὶ ἥρωας τοὺς ἐγχωρίους

87. καὶ οὐκ ἂν μείζω] i. e. *neque praeter iusiurandum maiorem fidem accipere possitis quam ea, quibus res ipsa cum verbis meis comparata persuasionem evincit, ita conducere, ut dixi.* Suppleo igitur: ἢ ἐκείνοις οἷς τὰ ἔργα etc., quod est idem ac si dixisset οὐκ ἂν μείζω βεβαίωσιν λάβοιτε ἢ τὰ ἔργα, ἃ ἐκ τῶν λόγων ἀναθρούμενα δόκησιν ἀναγκαίαν παρέχεται, sive masculinum malis supplere, hic sensus erit: und keine grössere Gewährleistung nebst dem Eide könntet ihr erlangen, als *von denen, für welche* ihre Thaten, verglichen mit ihren Werken, die Ueberzeugung bewirken, dass es in gleichem Maasse auch nützlich ist, so zu handeln, wie zu sprechen. Pro ἀναθρούμενα Gr. ἀφομοιούμενα. E. ἀναθεωρούμενα. Suidas: ἀναθρούμενα, ἀνασκοπούμενα. „Scriptura Gr. videtur orta ex interpretatione Scholiastae.“ Duk. Verba ὡς καὶ ξυμφέρει ὁμοίως ὡς εἶπον pendent ex δόκησιν. Mox dedi ὑμῖν φαίνεσθαι, Valla *vobis*, pars librorum ἡμῖν, quod mihi sic tantum hic ferri posse videtur, si simul φαίνεται, verbum finitum, cum nominativo ponatur, particula μή in οὐ mutata, ut de more Graecorum ab oratione indirecta in directam transitus fiat, quod h. l. fieri nequit. Paulo inferius in verbis τῶν μὲν Λακεδαιμονίων — οἱ δὲ Ἕλληνες casus variantur. Genitivus Λακεδαιμονίων pendet ab ἀνάγκας. Et τῷ ὑμετέρῳ εὖνῳ est durch euer Wohlwollen. Hoc cum ironia dictum est, et refertur ad verba superius posita: εὖνοι δ' ὄντες. Praeclara vero erga nos benevolentia, ait, si inimicos nostros vestra pecunia sublevatis! Minus recte Heilm. verba οὐ γὰρ δὴ εἰκότως — ἐλευθεροῦν interpretatur: das heisst nicht billig gehandelt, und wir Lacedämonier sind auf keine Weise gehalten, Leuten, die es bloss aus persönlichem Eigennutz nicht haben wollen, die Freiheit zu verschaffen. Quippe verba μὴ κοινοῦ τινος ἀγαθοῦ αἰτίᾳ iungit cum μὴ βουλομένους, quod per collocationem articuli τούς fieri non potest. Iungenda sunt cum ἐλευθεροῦν. Schol. recte explicat: οὐ γὰρ ἂν εὐλόγως ἐγχειροῖμεν ἐλευθεροῦν τοὺς Ἕλληνας, οὐδ' ἂν δικαίως τοὺς μὴ βουλομένους ἐλευθεροῦσθαι ἐλευθεροῦν ἐπεχειροῦμεν, εἰ μὴ κοινῇ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι τοῦτο συνέφερε. Neque Brasidas dicit se nolle Acanthios liberare, sed coacturum illos, ut vel inviti libertatem accipiant. Et μὴ αἰτίᾳ est ***nisi alicuius boni publici causa.*** v. Herm. ad Vig. p. 802., sineremus vos, ait, in servitio Atheniensium manere, nisi communis Graecorum salutis causa, cui vos impedimento estis, vel invitos vos liberare deberemus: ***nec decenter hoc faceremus, neque debemus Lacedaemonii, nisi alicuius boni publici causa, eos qui nolunt liberare.*** Ubi tamen potius exspectaveris: οὐδ' ἂν Λακεδαιμόνιοι τοὺς μὴ βουλομένους ἐλευθεροῦν ἐπεχειροῦμεν, εἰ μὴ ὠφείλομεν κοινοῦ τινος ἀγαθοῦ αἰτίᾳ. Atque sic accepit Schol. οὐ γὰρ ἂν εὐλόγως etc.

ποιήσομαι ὡς ἐπ' ἀγαθῷ ἥκων οὐ πείθω, γῆν δὲ τὴν ὑμετέραν δῃῶν πειράσομαι βιάζεσθαι, καὶ οὐκ ἀδικεῖν ἔτι νομιῶ, προεῖναι δέ τί μοι καὶ κατὰ δύο ἀνάγκας τὸ εὔλογον, τῶν μὲν Λακεδαιμονίων, ὅπως μὴ τῷ ὑμετέρῳ εὔνῳ, εἰ μὴ προσαχθήσεσθε τοῖς ἀπὸ ὑμῶν χρήμασι φερομένοις παρ' Ἀθηναίους βλάπτωνται, οἱ δὲ Ἕλληνες ἵνα μὴ κωλύωνται ὑφ' ὑμῶν δουλείας ἀπαλλαγῆναι. οὐ γὰρ δὴ εἰκότως γ' ἂν τάδε πράσσοιμεν, οὐδὲ ὀφείλομεν οἱ Λακεδαιμόνιοι μὴ κοινοῦ τινὸς ἀγαθοῦ αἰτίᾳ τοὺς μὴ βουλομένους ἐλευθεροῦν. οὐδ' αὖ ἀρχῆς ἐφιέμεθα, παῦσαι δὲ μᾶλλον ἑτέρους σπεύδοντες τοὺς πλείους ἂν ἀδικοῖμεν εἰ ξύμπασιν αὐτονομίαν ἐπιφέροντες ὑμᾶς τους ἐναντιουμένους περιίδοιμεν. πρὸς ταῦτα βουλεύεσθε εὖ, καὶ ἀγωνίσασθε τοῖς τε Ἕλλησιν ἄρξαι πρῶτοι ἐλευθερίας, καὶ ἀίδιον δόξαν καταθέσθαι, καὶ αὐτοὶ τά τε ἴδια μὴ βλαφθῆναι καὶ ξυμπάσῃ τῇ πόλει τὸ κάλλιστον ὄνομα περιθεῖναι.

88 Ὁ μὲν Βρασίδας τοσαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Ἀκάνθιοι, πολλῶν λεχθέντων πρότερον ἐπ' ἀμφότερα, κρύφα διαψηφισάμενοι, διά τε τὸ ἐπαγωγὰ εἰπεῖν τὸν Βρασίδαν καὶ περὶ τοῦ καρποῦ φόβῳ ἔγνωσαν οἱ πλείους ἀφίστασθαι Ἀθηναίων, καὶ πιστώσαντες αὐτὸν τοῖς ὅρκοις οὓς τὰ τέλη τῶν Λακεδαιμονίων ὀμόσαντα αὐτὸν ἐξέπεμψαν, ἦ μὴν ἔσεσθαι ξυμμάχους αὐτονόμους οὓς ἂν προσαγάγηται, οὕτω δέχονται τὸν στρατόν. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Στάγειρος Ἀνδρίων ἀποικία ξυναπέστη. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ θέρει τούτῳ ἐγένετο.

88. *διαψηφισάμενοι*] plerique libri; vulgo *ψηφισάμενοι*. Abreschii interpretationem *calculis et suffragiis certantes* Bau. et Popp. reiecerunt, quorum hic ait *διαψηφίζεσθαι* esse *omnes deinceps suffragia ferre*. „Verum haec explicatio admitti nequit, ubi verbum singulari numero ponitur, velut ap. Demosth. Timocr. p. 747. Reisk. *διαψηφιοῦμαι περὶ αὐτοῦ οὗ ἂν ἡ ἡ δίωξις*, neque altera explicatio (*ferre suffragium alterutram in partem, suffragiis certare*) adhiberi potest, ubi in unam omnes partem suffragia ferunt, ut ap Demosth. Aphob. p. 842. *ἦ δίκαιόν ἐστι, ταύτῃ διαψηφίσασθε*. Videlicet *διαψηφίζεσθαι* utramque notionem habet, ac, si proprie loquaris, tantum pluribus suffragia ferentibus adhiberi potest; ubi singuli suffragia ferunt, non proprie usurpatum nihil significat nisi *suffragium ferre* propter frequentem usum verbi de suffragiis plurium. Vox *κρύφα* signilicat, suffragia globulis, quod dicimus, non manibus lata esse, ut fieri solebat. Athenis constanter verbo *ψηφίζεσθαι* utebantur vel quum *χειροτονίᾳ* et non *ψήφοις* suffragia ferebant: quo factum est, ut Thuc. adderet *κρύφα* indicaturus, in praesenti causa, ut secretius fieret, suffragia lata esse *ψήφοις*. Vid. Schoem. de Comit. Athen. p. 122 — 125." Arn. Paulo post verba *πιστώσαντες — ὅρκοις* non nominato auctore cum interpretatione Scholiastae leguntur apud Suidam in v. *πιστώσαντες*. Denique neutri *τὰ τέλη* licebat pluralem verbi iungere ex regula in vulgus nota, de qua v. Lobeck. ad Phryn. p. 425. et *αὐτόν* iunge cum *ἐξέπεμψαν* (Brasidam), *οὕς* pendet ab *ὀμόσαντα*, qui est nominativus subiectum habens *τὰ τέλη*, welche die Ephoren beschworen hatten, als sie den Brasidas aussandten. Nam ex cap. 86. cognovimus, Brasidam ab eo magistratu illud iusiurandum postulasse.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος εὐθὺς ἀρχομένου, ὡς τῷ 89
Ἱπποκράτει καὶ Δημοσθένει στρατηγοῖς οὖσιν Ἀθηναίων τὰ ἐν τοῖς Βοιωτοῖς ἐνεδίδοτο, καὶ ἔδει τὸν μὲν Δημοσθένην ταῖς ναυσὶν ἐς τὰς Σίφας ἀπαντῆσαι, τὸν δ' ἐπὶ τὸ Δήλιον, γενομένης διαμαρτίας τῶν ἡμερῶν ἐς ἃς ἔδει ἀμφοτέρους στρατεύειν, ὁ μὲν Δημοσθένης πρότερον πλεύσας πρὸς τὰς Σίφας καὶ ἔχων ἐν ταῖς ναυσὶν Ἀκαρνᾶνας καὶ τῶν ἐκεῖ πολλοὺς ξυμμάχων, ἄπρακτος γίγνεται μηνυθέντος τοῦ ἐπιβουλεύματος ὑπὸ Νικομάχου ἀνδρὸς Φωκέως ἐκ Φανοτέως, ὃς Λακεδαιμονίοις εἶπεν, ἐκεῖνοι δὲ Βοιωτοῖς· καὶ βοηθείας γενομένης πάντων Βοιωτῶν, οὐ γάρ πω Ἱπποκράτης παρελύπει ἐν τῇ γῇ ὤν, προκαταλαμβάνονται αἵ τε Σίφαι καὶ ἡ Χαιρώνεια. ὡς δὲ ἤσθοντο οἱ πράσσοντες τὸ ἁμάρτημα, οὐδὲν ἐκίνησαν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν. ὁ δὲ Ἱπποκράτης ἀναστήσας Ἀθηναίους πανδη- 90
μεὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς μετοίκους καὶ ξένων ὅσοι παρῆσαν ὕστερος ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ Δήλιον, ἤδη τῶν Βοιωτῶν ἀνακεχωρηκότων ἀπὸ τῶν Σιφῶν· καὶ καθίσας τὸν στρατὸν Δήλιον ἐτείχιζε τοιῷδε τρόπῳ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. τάφρον μὲν κύκλῳ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸν νεὼν ἔσκαπτον, ἐκ δὲ τοῦ ὀρύγματος ἀνέβαλ-

89. *Νικομάχου*] Hunc virum Phocensem Arn. suspicatur inter incolas Chaeroneae fuisse, quam partim Phocenses habitasse, dictum est c. 76. Mox ad *προκαταλαμβάνονται* intellige *ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν*. De verbis *οἱ πράσσοντες* „adnotat Casaub. ad Polyb. p. 185. (Vol. 1. p. 839. Ern.), *πράσσειν* idem esse ac *prodere*, eamque significationem huius verbi cum ex hoc Thucydidis, tum ex aliorum scriptorum locis ostendit, et Spanh. ad Arist. Plut. 410. ex cap. 110. huius libri. Sic etiam h. l. accipit Schol., (quamquam non recte *ἁμαρτίαν* exponit *προδοσίαν*, pro *διαμαρτίαν τῶν ἡμερῶν*, quam c. praecedenti Thuc. memorat, vel *τὸ ἁμάρτημα* imperatorum Atheniensium), et c. 74. *τῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πραξάντων*, c. 76. *τῷ Ἱπποκράτει τὰ Βοιώτια πράγματα ἀπό τινων ἀνδρῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπράτετο*. Item c. 110. *οἱ δὲ πράσσοντες αὐτῷ* et c. 113. *οἱ δὲ πράσσοντες* itidem de proditione interpretatur. Habet haec vox in universum significationem clandestinae molitionis et studii partium. Unde etiam illi, qui id agunt, ut alios sibi concilient et in suas partes pertrahant, quique aliorum rebus student ac favent, dicuntur *πράσσειν*. Thuc. 1, 57. 4, 1. 73." Duk.

90. *τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος*] Valde mihi suspecta sunt haec verba, primum quod superflua sunt, quum statim sequatur *περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸν νεών*, atque supr. c. 76. iam dixerit *Δήλιον καταλαβεῖν τὸ ἐν τῇ Ταναγραίᾳ Ἀπόλλωνος ἱερόν*, deinde quod minus apto loco pronuntur post verba *τοιῷδε τρόπῳ*, quibus alibi semper ipsa rei descriptio subiungitur. Haack. Negat Popp., utrumvis argumentum idoneum esse, quum Thuc. et tales repetitiones atque interpretationes amet, et appositionem nonnunquam a nomine suo avellat, ut 1, 47. 3, 35. 5, 30. 7, 37. Mox de verbis *τὸ ἱερὸν καὶ τὸν νεών* v. adn. ad 1, 134. Schol. *ἱερὸν ναοῦ διαφέρει· ἱερὸν μὲν αὐτὸς ὁ προσιερωμένος τόπος τῷ θεῷ· νεὼς δὲ ἔνθα ἵδρυται αὐτὸ τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ*. Ammonius *ἱερὰ τοὺς περιβόλους τῶν ναῶν* esse dicit. v. Interpp. ad Polluc. 1, 6. 9, 40. Paulo post *ἀντὶ τείχους* etc. est *ut pro muro esset*, ut 2, 75. *ἀντὶ τοίχων* est *ut loco parietum* etc. Verba *ἄμπελον — ἐξέβαλλον* Heilm. ait duplicem explicationem admittere, ut vel sic intelligantur: *ἄμπελον*,

λον ἀντὶ τείχους τὸν χοῦν, καὶ σταυροὺς παρακαταπηγνύντες, ἄμπελον κόπτοντες τὴν περὶ τὸ ἱερὸν ἐξέβαλλον, καὶ λίθους ἅμα καὶ πλίνθον ἐκ τῶν οἰκοπέδων τῶν ἐγγὺς καθαιροῦντες, καὶ παντὶ τρόπῳ ἐμετεώριζον τὸ ἔρυμα. πύργους τε ξυλίνους κατέστησαν ἢ καιρὸς ἦν καὶ τοῦ ἱεροῦ οἰκοδόμημα οὐδὲν ὑπῆρχεν· ἦπερ γὰρ ἦν στοά, καταπεπτώκει. ἡμέρᾳ δὲ ἀρξάμενοι τρίτῃ ὡς οἴκοθεν ὥρμησαν ταύτην τε εἰργάζοντο καὶ τὴν τετάρτην καὶ τῆς πέμπτης μέχρι ἀρίστου. ἔπειτα, ὡς τὰ πλεῖστα ἀπετετέλεστο, τὸ μὲν στρατόπεδον προαπεχώρησεν ἀπὸ τοῦ Δηλίου οἷον δέκα σταδίους ὡς ἐπ' οἴκου πορευόμενον, καὶ οἱ μὲν ψιλοὶ οἱ πλεῖστοι εὐθὺς ἐχώρουν, οἱ δ' ὁπλῖται θέμενοι τὰ ὅπλα ἡσύχαζον· Ἱπποκράτης δὲ ὑπομένων ἔτι καθίστατο φύλακάς τε καὶ τὰ περὶ τὸ προτείχισμα, ὅσα ἦν ὑπόλοιπα, ὡς χρῆν ἐπιτελέσαι.

91 Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ξυνελέγοντο ἐς τὴν Τάναγραν· καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων παρῆσαν καὶ

ἦν ἔκοπτον περὶ τὸ ἱερὸν φυτευθεῖσαν, ἐξέβαλλον τοῖς σταυροῖς i. e. er liess längst derselben Pfählen einraminen und solche mit den Ranken aus dem bei dem Tempel befindlichen Weinberge, den er aushauen liess, durchflechten; vel sic: *palos defixerunt, vineae, quae circum templum erat, materia excisa, et humum effossam interiecerunt*, ut ἐξέβαλλον trahatur ad praecedens χοῦν. Sed priorem explicationem magis firmari ait verbis c. 100., ubi Boeoti narrantur eo potissimum machinam igniferam admovisse, ᾗ μάλιστα τῇ ἀμπέλῳ καὶ τοῖς ξύλοις ᾠκοδόμητο. Sed ibi τὰ ξύλα esse possunt πύργοι ξύλινοι, qui memorantur c. 90. et ἄμπελος cogitari potest in vallum iniecta esse. Protulit tertiam interpretationem Popp., qui plenam sententiam hanc putat esse: καὶ σταυροὺς παρακαταπηγνύντες ἐξέβαλλον ἄμπελον, κόπτοντες αὐτὴν περὶ τὸ ἱερὸν, καὶ λίθους ἅμα καὶ πλίνθον ἐξέβαλλον, καθαιροῦντες αὐτὰ ἐκ τῶν οἰκοπέδων τῶν ἐγγύς. Prima dictarum rationum si obtineret, negat deesse posse τε post ἄμπελον. Quod mihi non magis necesse esse videtur, quam si ipsius explicationem amplectaris. Mihi Heilmanni ratio hoc potius nomine reprehendenda videtur, quod ἐξέβαλλον duplici sensu accipit, altero, quo refertur ad ἄμπελον et significat *innectere*; altero, quo refertur ad λίθους etc., quo significat *iniicere*. Quae ambiguitas etiam magis sententiam impediret. Χοῦν autem propterea nolim repetere, tum quia χοῦς non potest una dici ἀναβάλλεσθαι idemque ἐξβάλλεσθαι, tum quia sic verba ἄμπελον κόπτοντες τὴν περὶ τὸ ἱερὸν non aliter sonant, quam si dicas, ἄμπελον inservisse palis figendis, quod fieri nequit, sive ἄμπελον vites intelligas, sive vitium statumina. Quare in Popponis sententiam discedendum videtur. Ἄμπελος (dixeris Faschinen aus Weinranken) inserviebat densandae humo, quae intra palos ingerebatur. Harum vitium stramina et humus alternatim inserta fuisse putanda sunt. Hinc cap. 100. legimus verba iam allata ᾗ μάλιστα etc. i. e. wo eben eine Schichte Faschinen war.

τὸ μὲν στρατόπεδον] Ad haec respicit fortasse Antiatticista in Bekk. Anecdd. 1. p. 113. στρατόπεδον ἀντὶ τοῦ στρατεύματος. Θουκυδίδης τετάρτῳ· „τὸ στρατόπεδον ἀνεχώρησεν.“ Sed quamquam saepe Thuc. στρατόπεδον de exercitu et ἀναχωρεῖν de receptu exercitus dicit, ipsa tamen illa verba nec in quarto libro, nec, si recte memini mus, alibi apud eum leguntur. Popp.

ἠσθάνοντο τοὺς Ἀθηναίους προχωροῦντας ἐπ' οἴκου, τῶν ἄλλων βοιωταρχῶν, οἳ εἰσιν ἕνδεκα, οὐ ξυνεπαινούντων μάχεσθαι, ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἔτι εἰσί, μάλιστα γὰρ ἐν μεθορίοις τῆς Ὠρωπίας οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν, ὅτε ἔθεντο τὰ ὅπλα, Παγώνδας ὁ Ἰολάδου βοιωταρχῶν ἐκ Θηβῶν μετ' Ἀριανθίδου τοῦ Ἀυσιμαχίδου, καὶ ἡγεμονίας οὔσης αὐτοῦ, βουλόμενος τὴν μάχην ποιῆσαι καὶ νομίζων ἄμεινον εἶναι κινδυνεῦσαι, προσκαλῶν ἑκάστους κατὰ λόχους, ὅπως μὴ ἀθρόοι ἐκλίποιεν τὰ ὅπλα, ἔπειθε τοὺς Βοιωτοὺς ἰέναι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸν ἀγῶνα ποιεῖσθαι, λέγων τοιάδε.

Χρῆν μέν, ὦ ἄνδρες Βοιωτοί, μηδ' ἐς ἐπίνοιάν τινα ἡμῶν 92
ἐλθεῖν τῶν ἀρχόντων ὡς οὐκ εἰκὸς Ἀθηναίοις, ἢν ἄρα μὴ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἔτι καταλάβωμεν αὐτούς, διὰ μάχης ἐλθεῖν. τὴν γὰρ Βοιωτίαν ἐκ τῆς ὁμόρου ἐλθόντες τεῖχος ἐνοικοδομησάμενοι μέλλουσι φθείρειν, καὶ εἰσὶ δήπου πολέμιοι, ἐν ᾧ τε ἂν χωρίῳ καταληφθῶσι καὶ ὅθεν ἐπελθόντες πολέμια ἔδρασαν. νυνὶ δ' εἴ τῳ καὶ ἀσφαλέστερον ἔδοξεν εἶναι, μεταγνώτω. οὐ γὰρ τὸ προμηθές, οἷς ἂν ἄλλος ἐπίῃ, περὶ τῆς σφετέρας ὁμοίως ἐν-

91. *Βοιωταρχῶν, οἳ εἰσιν ἕνδεκα*] Od. Muell. Orchom. p. 404., cuius in sententia sunt etiam Schneid. ad Xen. H. Gr. 5, 4, 2. et Kluetz. de Foed. Boeot. p. 79., haec verba ita interpretatur, cum Pagonda *duodecim* Boeotarchas fuisse. Verum quod non scriptum est *οἳ ἦσαν*, sed *οἳ εἰσι*, Popp. 1, 2. p. 292. cum Boeckhio C. I. Vol. 1. p. 729. a. et reliquis interpretibus Thucydidis *οἵ* ad solum nomen *Βοιωταρχῶν*, non ad verba *τῶν ἄλλων* refert, ideoque omnino *undecim* fuisse statuit, quod tradit etiam Schol. ad 2, 2. Add. C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 179 sqq. p. 358. et inprimis p. 359, 12. „Si *οἵ* refertur ad *τῶν ἄλλων*, et non simpliciter ad *Βοιωταρχῶν*, necessario sequitur, numerum universorum fuisse *tredecim*, nam praesens *εἰσι* indicat, verbis *τῶν ἄλλων* non distingui unum Pagondam, sed Boeotarchas Thebanos.“ Arn., addens, quum numerus Boeotarcharum aliis temporibus alius fuerit, non decerni posse, utrum tempore belli Pelop. undecim an tredecim fuerint; se magis putare, tredecim fuisse. Undecim arbitratur fuisse Bloomf.

92. *τὸ προμηθές*] Schol. *ἡ προμήθεια τοῦ μέλλοντος καὶ ἡ πρόνοια οὐχ ὁμοίου χρήζει διαλογισμοῦ τῶν τε ὑπερμαχούντων τῆς ἰδίας γῆς καὶ τῶν ἐχόντων μὲν τὴν ἰδίαν, ὀρεγομένων δὲ γῆς ἀλλοτρίας καὶ ἐπιόντων. ἐμφαίνει δὲ, ὅτι χρὴ ἡμᾶς ὑπερμαχοῦντας τῇ ἡμῶν αὐτῶν τόλμῃ χρήσασθαι καὶ ἀπονοίᾳ μᾶλλον ἤπερ λογισμῷ.* Heilm.: wer von einem Andern angefallen wird, der kann in Ansehung seines Eigenthums nicht so bedachtsam und nachdenkend verfahren, als einer, der das Seinige ungestört besitzt und nur aus einer Begierde nach Mehrerem Andere mit gutem Vorbedacht angreift. Eadem sententia est 1, 86. *καὶ ὡς ἡμᾶς πρέπει βουλεύεσθαι ἀδικουμένους, μηδεὶς διδασκέτω· ἀλλὰ τοὺς μέλλοντας ἀδικεῖν μᾶλλον πρέπει πολὺν χρόνον βουλεύεσθαι.* Mox *πολλῷ μᾶλλον* Chr. pro *πολλῷ μάλιστα*. v. Matth. §. 461. init. De verbis *πρός τε γὰρ τοὺς ἀσυγγείτονας* etc. v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 100 sq. Falluntur, qui in verbis *οἵ καὶ μὴ — ἀλλὰ καί* suppleri posse putant *μόνον* ad illud *μή*, velut Duk. provocans ad Liv. 28, 11. *ut non praeda, sed armati quoque in periculo fuerint*. Sic enim non *μή*, sed *οὐ* scribi debebat. *Μή* h. l. est *ne dicas*, pro quo alibi usitatius dicitur *μὴ ὅτι*, de qua formula v. Viger. p. 458. ibique

δέχεται λογισμόν, καὶ ὅστις τὰ μὲν ἑαυτοῦ ἔχει, τοῦ πλείονος δὲ ὀρεγόμενος ἑκών τινι ἐπέρχεται. πάτριον δὲ ὑμῖν στρατὸν ἀλλόφυλον ἐπελθόντα καὶ ἐν τῇ οἰκείᾳ καὶ ἐν τῇ τῶν πέλας ὁμοίως ἀμύνεσθαι. Ἀθηναίους δὲ καὶ προσέτι ὁμόρους ὄντας πολλῷ μάλιστα δεῖ. πρός τε γὰρ τοὺς ἀστυγείτονας πᾶσι τὸ ἀντίπαλον καὶ ἐλεύθερον καθίσταται, καὶ πρὸς τούτους γε δὴ οἳ καὶ μὴ τοὺς ἐγγὺς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄποθεν πειρῶνται δουλοῦσθαι, πῶς οὐ χρὴ καὶ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀγῶνος ἐλθεῖν; παράδειγμα δὲ ἔχομεν τούς τε ἀντιπέρας Εὐβοέας καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος τὸ πολὺ ὡς αὐτοῖς διάκειται· καὶ γνῶναι ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις οἱ πλησιόχωροι περὶ γῆς ὅρων τὰς μάχας ποιοῦνται, ἡμῖν δὲ ἐς πᾶσαν, ἢν νικηθῶμεν, εἷς ὅρος οὐκ ἀντίλεκτος παγήσεται· ἐσελθόντες γὰρ βίᾳ τὰ ἡμέτερα ἕξουσι. τοσούτῳ ἐπικινδυνοτέραν ἑτέρων τὴν παροίκησιν τῶνδε ἔχομεν. εἰώθασί τε οἱ ἰσχύος που θράσει τοῖς πέλας ὥσπερ Ἀθηναῖοι νῦν ἐπιόντες τὸν μὲν ἡσυχάζοντα καὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ μόνον ἀμυνόμενον ἀδεέστερον ἐπιστρατεύειν, τὸν δὲ ἔξω ὅρων προαπαντῶντα καὶ ἢν καιρὸς ᾖ πολέμου ἄρχοντα ἧσσον ἑτοίμως κατέχειν. πεῖραν δὲ ἔχομεν ἡμεῖς αὐτοῦ ἐς τούσδε· νικήσαντες γὰρ ἐν Κορωνείᾳ αὐτούς, ὅτε τὴν γῆν ἡμῶν στασιαζόντων κατέσχον, πολλὴν ἄδειαν τῇ Βοιωτίᾳ μέχρι τοῦδε κατεστήσαμεν. ὧν χρὴ μνησθέντας ἡμᾶς τούς τε πρεσβυτέρους ὁμοιωθῆναι τοῖς πρὶν ἔργοις, τούς τε νεωτέρους πατέρων τῶν τότε ἀγαθῶν γενομένων παῖδας πειρᾶσθαι μὴ αἰσχῦναι τὰς προσηκούσας ἀρετάς, πιστεύσαντες δὲ τῷ θεῷ πρὸς ἡμῶν ἕσεσθαι, οὗ τὸ ἱερὸν ἀνόμως τειχίσαντες νέμονται, καὶ τοῖς ἱεροῖς ἃ ἡμῖν θυσαμένοις καλὰ φαίνεται, ὁμόσε χωρῆσαι τοῖσδε, καὶ δεῖξαι ὅτι ὧν μὲν ἐφίενται πρὸς τοὺς μὴ ἀμυνομένους ἐπιόντες κτάσθωσαν, οἷς δὲ γενναῖον τήν τε αὐτῶν ἀεὶ ἐλευθεροῦν μάχῃ καὶ τὴν ἄλλων μὴ δουλοῦσθαι ἀδίκως, ἀναναγώνιστοι ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἀπίασιν.

93 Τοιαῦτα ὁ Παγώνδας τοῖς Βοιωτοῖς παραινέσας ἔπεισεν ἰέναι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους. καὶ κατὰ τάχος ἀναστήσας ἦγε τὸν στρατόν· ἤδη γὰρ καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν. ἐπεὶ δὲ προσέμιξεν ἐγγὺς τοῦ στρατεύματος αὐτῶν, ἐς χωρίον καθίσας ὅθεν λόφου

Herm. p. 804, 267. Similis est formula οὐ μόνον, quam modo c. 85. legimus.

ὡς αὐτοῖς διάκειται] Schol. ὡς αὐτοῖς ὑποτέτακται, ὡς ἔχει πρὸς αὐτούς. Verba εἷς ὅρος οὐκ ἀντίλεκτος interpretor uns wird Eines übrig bleiben, wogegen nichts zu thun seyn wird. In verbis ἐπικινδυνοτέραν ἑτέρων breviloquentia inest pro ἐπικινδυνοτέραν ἑτέρων παροικήσεως τὴν παροίκησιν. Ad verba εἰώθασί τε οἱ etc. vid. Matth. p. 735. Mox κατέχειν est *sustinere*. v. Schweigh. Lex. Polyb. s. v. Et τὰς προσηκούσας ἀρετάς dicit τὰς συγγενικάς, ut ait Schol., comparans Homeri verba μηδὲ γένος πατέρος αἰσχυνέμεν, de quibus v. Heyn. Vol. 5. p. 232. Paulo post de verbis ὅτι — κτάσθωσαν adi Matth. p. 1270. Verbum ἀναναγώνιστοι (vulgo ἀναγώνιστοι) Hesych. interpretatur per ἀήττητοι.

ὄντος μεταξὺ οὐκ ἐθεώρουν ἀλλήλους, ἔτασέ τε καὶ παρεσκευάζετο ὡς ἐς μάχην. τῷ δὲ Ἱπποκράτει ὄντι περὶ τὸ Δήλιον ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη ὅτι Βοιωτοὶ ἐπέρχονται, πέμπει ἐς τὸ στράτευμα κελεύων ἐς τάξιν καθίστασθαι, καὶ αὐτὸς οὐ πολλῷ ὕστερον ἐπῆλθε, καταλιπὼν ὡς τριακοσίους ἱππέας περὶ τὸ Δήλιον, ὅπως φύλακές τε ἅμα εἶεν, εἴ τις ἐπίοι αὐτῷ, καὶ τοῖς Βοιωτοῖς καιρὸν φυλάξαντες ἐπιγένοιντο ἐν τῇ μάχῃ. Βοιωτοὶ δὲ πρὸς τούτους ἀντικατέστησαν τοὺς ἀμυνομένους· καὶ ἐπειδὴ καλῶς αὐτοῖς εἶχεν, ὑπερεφάνησαν τοῦ λόφου καὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα, τεταγμένοι ὥσπερ ἔμελλον, ὁπλῖται ἑπτακισχίλιοι μάλιστα καὶ ψιλοὶ ὑπὲρ μυρίους, ἱππῆς δὲ χίλιοι καὶ πελτασταὶ πεντακόσιοι. εἶχον δὲ δεξιὸν μὲν κέρας Θηβαῖοι καὶ οἱ ξύμμοροι αὐτοῖς· μέσοι δὲ Ἁλιάρτιοι καὶ Κορωναῖοι καὶ Κωπαιῆς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ τὴν λίμνην· τὸ δὲ εὐώνυμον εἶχον Θεσπιῆς καὶ Ταναγραῖοι καὶ Ὀρχομένιοι. ἐπὶ δὲ τῷ κέρᾳ ἑκατέρῳ οἱ ἱππῆς καὶ ψιλοὶ ἦσαν. ἐπ' ἀσπίδας δὲ πέντε μὲν καὶ εἴκοσι Θηβαῖοι ἐτάξαντο, οἱ δὲ ἄλλοι ὡς ἕκαστοι ἔτυχον. αὕτη μὲν

93. τῷ δὲ Ἱπποκράτει — ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη] Duplex structura confusa τῷ Ἱπποκράτει ὡς ἠγγέλθη et ὁ Ἱπποκράτης, ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη — πέμπει. Ad verba ὥσπερ ἔμελλον Schol. supplet μαχέσασθαι, itidemque Heilm. At Krueg. ad Dionys. p. 118. supplendum putat τάσσεσθαι, quod sane ratio linguae postulat: „sententia est, Boeotis hostes non subito supervenisse, neque eos improviso coactos esse aciem mutare, sed eandem in pugna tenuisse, quam ante conceperant.“ Arn. Porro quo sensu Chaeronea ad Orchomenum pertinere (ξυντελεῖν) supra c. 76. dicta est, eodem hic quidam Thebanorum ξύμμοροι dicuntur. Vid. Od. Muell. Orchom. p. 403, 4. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 728. b. In universum eo tempore Thebani aequum censebant, reliquos Boeotos sibi parere. Vid. Thuc. 3, 61. Herm. ad Soph. Oed. C. 400. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 370.

ἐπ' ἀσπίδας — πέντε — καὶ εἴκοσι] i. e. *viceni quini deinceps unus post alterum* sive 25 Mann in die Tiefe. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 235. „In celebri pugna apud Leuctra Thebani aciem composuerant in altitudinem quinquaginta hominum, Xen. H. Gr. 6, 4, 12. Syracusani in pugna, quam primam cum Atheniensibus commiserunt, sedecim collocati erant deinceps unus post alterum, Thuc. 6, 67. eaque erat usitata altitudo phalangis Macedonicae, Polyb. 18, 13. Quamdiu Athenienses eadem arte militari utebantur, phalanx eorum, composita ex quatuor generibus militum, quae ex quatuor superioribus classibus conscribebantur, mihi videtur composita fuisse in aciem certe viginti milites altam, et fortasse plus viginti. Contra Atheniensium et Lacedaemoniorum ordines de more tantum octo milites unum post alterum continebant per bellum Peloponnesiacum, Thuc. 4, 94. 5, 68. 6, 67., quamquam postea Lacedaemonii, pugnantes Leuctris et alibi adversus Thebanos, ordines altiores formabant, Xen. H. Gr. 6, 4, 12. Causas huius differentiae probabile est hinc ortas esse, quod phalanx Atheniensium et Spartanorum tota ex civibus eiusdem classis et armaturae composita erat, quum in Boeotia et Macedonia, sicut Romae, admixtos haberet multos cives tenuiores, qui impares parandae plenae armaturae, et minus apti proinde ad pugnandum in fronte aciei, pone commilitones melius armatos collocabantur, ut impetui horum meris numeris maio-

94 Βοιωτῶν παρασκευὴ καὶ διάκοσμος ἦν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ μὲν ὁπλῖται ἐπὶ ὀκτὼ πᾶν τὸ στρατόπεδον ἐτάξαντο, ὄντες πλήθει ἰσοπαλεῖς τοῖς ἐναντίοις, ἱππῆς δὲ ἑφ' ἑκατέρῳ τῷ κέρᾳ. ψιλοὶ δὲ ἐκ παρασκευῆς μὲν ὡπλισμένοι οὔτε τότε παρῆσαν οὔτε ἐγένοντο τῇ πόλει· οἵπερ δὲ ξυνεσέβαλον ὄντες πολλαπλάσιοι τῶν ἐναντίων, ἄοπλοί τε πολλοὶ ἠκολούθησαν, ἅτε πανστρατιᾶς ξένων τῶν παρόντων καὶ ἀστῶν γενομένης, καὶ ὡς τὸ πρῶτον ὥρμησαν ἐπ' οἶκον, οὐ παρεγένοντο ὅτι μὴ ὀλίγοι. καθεστώτων δὲ ἐς τὴν τάξιν καὶ ἤδη μελλόντων ξυνιέναι, Ἱπποκράτης ὁ στρατηγὸς ἐπιπαριὼν τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀθηναίων παρεκελεύετό τε καὶ ἔλεγε τοιάδε.

95 Ὦ Ἀθηναῖοι, δι' ὀλίγου μὲν ἡ παραίνεσις γίγνεται, τὸ ἴσον δὲ πρός τε τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας δύναται καὶ ὑπόμνησιν μᾶλλον ἔχει ἢ ἐπικέλευσιν. παραστῇ δὲ μηδενὶ ὑμῶν ὡς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ οὐ προσῆκον τοσόνδε κίνδυνον ἀναῤῥιπτοῦμεν. ἐν γὰρ τῇ τούτων ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ὁ ἀγὼν ἔσται· καὶ ἢν νικήσωμεν, οὐ μή ποτε ὑμῖν Πελοποννήσιοι ἐς τὴν χώραν ἄνευ τῆς τῶνδε ἵππου ἐσβάλωσιν, ἐν δὲ μιᾷ μάχῃ τήνδε τε προσκτᾶσθε καὶ ἐκείνην μᾶλλον ἐλευθεροῦτε. χωρήσατε οὖν ἀξίως ἐς αὐτοὺς τῆς τε πόλεως, ἣν ἕκαστος πατρίδα ἔχων πρώτην ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἀγάλλεται, καὶ τῶν πατέρων, οἳ τούσδε μάχῃ κρατοῦντες μετὰ Μυρωνίδου ἐν Οἰνοφύτοις τὴν Βοιωτίαν ποτὲ ἔσχον.

rem vim adderent. Eadem tactica utebantur, ubi homines, sicut Syracusis, nullum in militia phalangis usum habebant, et nulli disciplinae adsueverant." Arn., cuius conf. adnotationem ad 2, 9.

94. *Ἀθηναῖοι δὲ οἱ μέν*] Schol. *Ἀθηναίων, σχῆμα Ὁμηρικόν.* Dicere debebat: schema Graecum, nam omnibus sine discrimine in usu est. Ita modo c. 90. legimus *οἱ μὲν ψιλοὶ οἱ πλεῖστοι*, et c. 70. *αἱ δὲ τῶν Μεγαρέων στάσεις — οἱ μὲν — οἱ δέ.* Vid. Eustath. ad Hom. Od. 12. p. 1713, 53. Rom. Mox *ἐκ παρασκευῆς ψιλοί* sunt ein *regulirtes* Corps von Leichtbewaffneten. Sic 5, 56. *μάχη ἐκ παρασκευῆς* dicitur eine regelmässige Feldschlacht. „Tenendum est, in recensu virium militarium Atheniensium, quem Pericles initio belli instituit (2, 13.), nullos *ψιλούς* memorari; in prima expeditione Siciliensi centum viginti *ψιλοί* i. e. *ψιλοὶ ἐκ παρασκευῆς ὡπλισμένοι* enumerantur, verum additur, eos exules Megarenses fuisse (6, 43.). Porro *ἀκοντισταί* sive *ψιλοί*, qui in navibus Atheniensium per ultimam pugnam, qua debellabatur, militabant, dicuntur vel Acarnanes vel milites alicuius peregrinae terrae fuisse (7, 60.). Num hoc tribui debet multitudini militum in classe Atheniensium necessariae, qua fieret, ut omnes cives classium tenuiorum occuparentur? nonne eodem contribuisse videtur cura, quam Athenienses in alendos sagittarios impendebant, ut unum genus levis armaturae, ita ut militiam iaculatorum et funditorum, qui per excellentiam *ψιλοί* appellabantur, negligerent?" Arn. Mox pro *πανστρατιᾶς* Pal. *πανστρατιᾷ*, „qui unus casus huius vocabuli sane alibi legitur, sed hic reliquorum verborum natura dativum non fert." Popp.

95. *τὸ ἴσον δὲ πρός τε*] De ratione particularum *δέ — τε* vid. adn. ad 1, 69. De *παραστῇ δὲ μηδενί* (*ne cuiquam in mentem veniat*) v. Dorv. ad Charit. p. 438., de verbis *οὐ προσῆκον* Matth. p. 1111.

Τοιαῦτα τοῦ Ἱπποκράτους παρακελευομένου καὶ μέχρι μὲν 96
μέσου τοῦ στρατοπέδου ἐπελθόντος, τὸ δὲ πλέον οὐκέτι φθάσαντος, οἱ Βοιωτοί, παρακελευσαμένου καὶ σφίσιν ὡς διὰ ταχέων καὶ ἐνταῦθα Παγώνδου, παιωνίσαντες ἐπῆσαν ἀπὸ τοῦ λόφου. ἀντεπῆσαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προσέμιξαν δρόμῳ. καὶ ἑκατέρων τῶν στρατοπέδων τὰ ἔσχατα οὐκ ἦλθεν ἐς χεῖρας, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔπαθε· ῥύακες γὰρ ἐκώλυσαν. τὸ δὲ ἄλλο καρτερᾷ μάχῃ καὶ ὠθισμῷ ἀσπίδων ξυνεστήκει. καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον τῶν Βοιωτῶν καὶ μέχρι μέσου ἡσσᾶτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐπίεσαν τούς τε ἄλλους ταύτῃ, καὶ οὐχ ἥκιστα τοὺς Θεσπιέας. ὑποχωρησάντων γὰρ αὐτοῖς τῶν παρατεταγμένων, καὶ κυκλωθέντων ἐν ὀλίγῳ, οἵπερ διεφθάρησαν Θεσπιέων, ἐν χερσὶν ἀμυνόμενοι κατεκόπησαν· καί τινες καὶ τῶν Ἀθηναίων διὰ τὴν κύκλωσιν ταραχθέντες ἠγνόησάν τε καὶ ἀπέκτειναν ἀλλήλους. τὸ μὲν οὖν ταύτῃ ἡσσᾶτο τῶν Βοιωτῶν, καὶ πρὸς τὸ μαχόμενον κατέφυγε· τὸ δὲ δεξιόν, ᾗ οἱ Θηβαῖοι ἦσαν, ἐκράτει

96. *ὡς διὰ ταχέων*] v. ibidem p. 1283. Porro verba *καὶ ἐνταῦθα* „respiciunt ad c. 91. ubi *προσκαλέσαι ἑκάστους κατὰ λόχους* Pagondas dicebatur." Haack. Mox qui *ῥύακες* dicuntur, „eos probabile est elices fuisse, per quos Asopus receptis Thermodonte et Scamandro, Tanagra veniens in mare immittebatur. Conf. Plut. de Daem. Socr. c. 11." Od. Muell. in v. Boeotia ap. Ersch. et Grub. Encycl. Vol. 11. p. 255. Verba *ὠθισμῷ ἀσπίδων* „Vall. interpretatur *umbonibus se propellentes.* Val. Max. 3, 2, 23. *umbonum impulsu.* Vid. Lips. 3. de Mil. Rom. 2." Duk. Mox in verbis *ὑποχωρησάντων — αὐτοῖς* pronomen *αὐτοῖς* referendum est ad Thespienses, hoc sensu: da den Thespiern die Nebenmänner sive da ihre Nebenmänner gewichen waren. Quo Thespienses latus denudati ab Atheniensibus circumventi sunt. Varia igitur subiecta sunt participiorum *ὑποχωρησάντων* et *κυκλωθέντων.* Et *πρὸς τὸ μαχόμενον* intellige *τὸ μέρος τῶν Βοιωτῶν τὸ ἔτι μάχην ὑπομένον*, sive *πρὸς τὸ οἰκεῖον καὶ μὴ ἡττημένον.* Verba *κατὰ βραχύ* Dorv. ad Charit. p. 265. de tempore accipit; de spatio intelligenda sunt c. 14. init. 96. vers. fin. Hic utramque notionem iunctam esse cogitare licet: tunc quidem paululum et temporis et spatii insecuti sunt, reversuri procul dubio ad partem sui per Athenienses pressam; quum vero missi a Pagonda circum collem equites advenirent, *ὑπὸ τῶν Θηβαίων ἐφεπομένων καὶ παραῤῥηγνύντων* communis omnium fuga insecuta est. Herodicus Cratetius apud Athenae. 5, 55. p. 215. F. rem ita narrat: *Παγώνδου δύο τέλη περιπέμψαντος τῶν ἱππέων ἐκ τοῦ ἀφανοῦς περὶ τὸν λόφον. τότε γὰρ οἱ μὲν πρὸς τὸ Δήλιον τῶν Ἀθηναίων ἔφυγον, οἱ δ' ἐπὶ θάλατταν, ἄλλοι δὲ ἐπὶ Ὠρωπὸν, οἱ δὲ εἰς Πάρνηθα τὸ ὄρος. Βοιωτοὶ δ' ἐφεπόμενοι ἔκτεινον, καὶ μάλιστα οἱ ἱππεῖς οἵ τε ἑαυτῶν καὶ Λοκρῶν.* (Unde firmatur scriptura *οἱ ἱππῆς οἵ τε αὐτῶν* librorum Cass. Aug. Pal. It. Vat. C. Reg. (G.) cod. Bas. Gr. E. Ar. Chr. Dan. Vall. *equites tum ipsorum, tum Locrensium.* Vulgo *οἵ τε ἱππῆς αὐτῶν.* D. *οἱ ἱππεῖς* sine *τε* et *αὐτῶν.*) *τοιούτου οὖν κυδοιμοῦ καὶ φόβου καταλαβόντος τοὺς Ἀθηναίους, μόνος Σωκράτης βρενθυόμενος καὶ τῷ ὀφθαλμῷ παραβάλλων εἱστήκει ἀναστέλλων τὸ Βοιωτῶν καὶ Λοκρῶν ἱππικόν.* Haec postrema desumta sunt ex Platonis Conv. c. 36. Athenaeus negat vera esse, quae de Socratis militia a multis prodita sunt. v. Casaub. ad Athenae. p. 215. C. Allat. ad Epist. Socr. 1. p. 144. Interpp. ad Diog. Laert. 2, 2, 22. Luzac. de Socr. Civ. p. 49.

τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὡσάμενοι κατὰ βραχὺ τὸ πρῶτον ἐπηκολούθουν. καὶ ξυνέβη Παγώνδου περιπέμψαντος δύο τέλη τῶν ἱππέων ἐκ τοῦ ἀφανοῦς περὶ τὸν λόφον, ὡς ἐπόνει τὸ εὐώνυμον αὐτῶν, καὶ ὑπερφανέντων αἰφνιδίως, τὸ νικῶν τῶν Ἀθηναίων κέρας, νομίσαν ἄλλο στράτευμα ἐπιέναι, ἐς φόβον κατασταθῆναι· καὶ ἀμφοτέρωθεν ἤδη, ὑπό τε τοῦ τοιούτου καὶ ὑπὸ τῶν Θηβαίων ἐφεπομένων καὶ παραῤῥηγνύντων, φυγὴ καθεστήκει παντὸς τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων. καὶ οἱ μὲν πρὸς τὸ Δήλιόν τε καὶ τὴν θάλασσαν ὥρμησαν, οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ Ὠρωποῦ, ἄλλοι δὲ πρὸς Πάρνηθα τὸ ὄρος, οἱ δὲ ὡς ἕκαστοί τινα εἶχον ἐλπίδα σωτηρίας. Βοιωτοὶ δὲ ἐφεπόμενοι ἔκτεινον, καὶ μάλιστα οἱ ἱππῆς οἵ τε αὐτῶν, καὶ οἱ Λοκροί, βεβοηθηκότες ἄρτι τῆς τροπῆς γιγνομένης· νυκτὸς δὲ ἐπιλαβούσης τὸ ἔργον ῥᾷον τὸ πλῆθος τῶν φευγόντων διεσώθη. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ οἵ τε ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ καὶ οἱ ἐκ τοῦ Δηλίου, φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες, εἶχον γὰρ αὐτὸ ὅμως ἔτι, ἀπεκομίσθησαν κατὰ θά-
97 λασσαν ἐπ' οἴκου. καὶ οἱ Βοιωτοὶ τροπαῖον στήσαντες καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀνελόμενοι νεκρούς, τούς τε τῶν πολεμίων σκυλεύσαντες καὶ φυλακὴν καταλιπόντες, ἀνεχώρησαν ἐς τὴν Τάναγραν, καὶ τῷ Δηλίῳ ἐπεβούλευον ὡς προσβαλοῦντες. ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων κήρυξ πορευόμενος ἐπὶ τοὺς νεκροὺς ἀπαντᾷ κήρυκι Βοιωτῷ, ὃς αὐτὸν ἀποστρέψας καὶ εἰπὼν ὅτι οὐδὲν πράξει

παραῤῥηγνύντων] Umbonum impulsu (ἀσπίδων ὠθισμῷ) se invicem propellebant (ὠσαντο) et paulatim disiiciebant. Id παραῤῥηγνύναι dicitur hic et 5, 73. 6, 70. et eodem modo pugnatum est apud Mantineam et Syracusas. Popp. Athenienses aliquanto ultra locum, quem initio obtinuerant, progressi erant cum cornu dextero, quo factum est ut, quum sinistrum loco suo per Thebanos pelleretur, Atheniensium ordines rumperentur, et milites in dextero cornu et latus et vel terga aperta habentes cederent fugamque capesserent. Arn. Mox ad εἶχον γὰρ αὐτὸ ὅμως supple: quamvis ab hoste victi essent.

97. ἐπεβούλευον] i. e. *consilium ceperunt.* vid. Abresch. ap. Albert. ad Hesych. Vol. 1. p. 1344. Mox ἀποστρέψας est er sagte, er solle umkehren. Porro ad verba ἱερῶν — ἀπέχεσθαι memineris, laesa sacra templaque vel in bello Graecos omnes summum nefas duxisse, cuius poena certo insecutura esset, de qua re v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 196 sq. De voce χέρνιψ „ita agit Athenae. 9, 18. ἔστι δὲ ὕδωρ, εἰς ὃ ἀπέβαπτον ὀαλὸν ἐκ τοῦ βωμοῦ λαμβάνοντες, ἐφ' οὗ τὴν θυσίαν ἐπετέλουν, καὶ τούτῳ περιῤῥαίνοντες τοὺς παρόντας ἥγνιζον. Vide Casauboni notas." Huds. Nos Weihwasser. Adde Casaub. ad Theophr. Char. c. 16. Eustath. in Hom. Il. 24. p. 1351, 54., qui docet extra usum sacrorum χέρνιβα dici τὸ κατὰ χεῖρας ὕδωρ, quae aqua ante coenam manibus adfundebatur. Adde eundem ad Od. 1. p. 1400, 59. Polluc. 2, 149. Et ἀνασπάσαντας Schol. explicat ἀνιμησαμένους, ἤγουν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος ἀνιμωμένους πρὸς τὰς κοινὰς χρείας χρῆσθαι. Suidas refert, Pherecratem ἀνασπᾶν dixisse pro ἀντλεῖν ὕδωρ. V. Vit. Thuc. §. 2. adn. 18. Porro ὁμωχείας, ait Suid., Θουκυδίδης τοὺς συννάους θεοὺς καὶ ὁμωροφίους. Βοιωτικὴ δὲ ἡ λέξις. Eadem Phot. et Hesych. Vid. adn. ad 3, 59. Od. Muell. Orchom. p. 149, 5. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 220, 39.

πρὶν ἂν αὐτὸς ἀναχωρήσῃ πάλιν, καταστὰς ἐπὶ Ἀθηναίους ἔλεγε τὰ παρὰ τῶν Βοιωτῶν, ὅτι οὐ δικαίως δράσειαν παραβαίνοντες τὰ νόμιμα τῶν Ἑλλήνων· πᾶσι γὰρ εἶναι καθεστηκὸς ὄντας ἐπὶ τὴν ἀλλήλων ἱερῶν τῶν ἐνόντων ἀπέχεσθαι, Ἀθηναίους δὲ Δήλιον τειχίσαντας ἐνοικεῖν, καὶ ὅσα ἄνθρωποι ἐν βεβήλῳ δρῶσι πάντα γίγνεσθαι αὐτόθι, ὕδωρ τε ὃ ἦν ἄψαυστον σφίσι πλὴν πρὸς τὰ ἱερὰ χέρνιβι χρῆσθαι, ἀνασπάσαντας ὑδρεύεσθαι· ὥστε ὑπέρ τε τοῦ θεοῦ καὶ ἑαυτῶν Βοιωτοὺς ἐπικαλουμένους τοὺς ὁμωχέτας δαίμονας καὶ τὸν Ἀπόλλω, προαγορεύειν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀπιόντας ἀποφέρεσθαι τὰ σφέτερα αὐτῶν. τοσαῦτα τοῦ κήρυκος εἰπόντος οἱ Ἀθηναῖοι πέμψαντες
98 παρὰ τοὺς Βοιωτοὺς ἑαυτῶν κήρυκα τοῦ μὲν ἱεροῦ οὔτε ἀδικῆσαι ἔφασαν οὐδὲν οὔτε τοῦ λοιποῦ ἑκόντες βλάψειν· οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν ἐξελθεῖν ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ' ἵνα ἐξ αὐτοῦ τοὺς ἀδικοῦντας μᾶλλον σφᾶς ἀμύνωνται. τὸν δὲ νόμον τοῖς Ἕλλησιν εἶναι, ὧν ἂν ᾖ τὸ κράτος τῆς γῆς ἑκάστης ἥν τε πλέονος ἥν τε βραχυτέρας, τούτων καὶ τὰ ἱερὰ ἀεὶ γίγνεσθαι, τρόποις θεραπευόμενα οἷς ἂν πρὸς τοῖς εἰωθόσι καὶ δύνωνται. καὶ

98. πρὸς τοῖς εἰωθόσι] i. e. esse Graecorum institutum, ut penes quos fuerit imperium cuiusque regionis, sive magnae sive parvae, semper etiam penes eosdem sit dominium ipsorum templorum, iis caeremoniis colendorum, quibus coli possunt, *praeter eas, quae moribus iam receptae sunt,* i. e. „templa fiunt expugnantium, non solum si omnes, qui in usu erant, ritus observantur, sed etiam si ii, quos observari licet. Nihil requiritur, ut diis satis fiat, nisi ut templa eorum colantur quoad fieri potest maxime. Hoc unum, etsi non observatio omnium rituum et caeremoniarum usitatarum fieri possit, sufficit ad culpam profanationis effugiendam. Verba idem dicunt, ac si scripsisset θεραπευόμενα τοῖς τε εἰωθόσι τρόποις καὶ οἷς ἂν καὶ δύνωνται." Arn. Mox optimi libri εἰ μὲν — δυνηθῆναι pro vulgata δυνηθεῖεν. Infinitivus pro verbo finito in oratione obliqua sequitur etiam post εἰ et alias coniunctiones. Vid. Matth. p. 1057 sq. Herm. ad Vig. p. 832. et de Latinis Scheller. Gr. p. 678. f. Dein structura haec est: ἀλλὰ βιάζεσθαι ἔφασαν χρῆσθαι τῷ ὕδατι ἀμυνόμενοι ἐκείνους (Thebanos) ἐπελθόντας προτέρους ἐπὶ τὴν σφετέραν. Paulo inferius τὸ πολέμῳ pro τῷ πολέμῳ habet par praestantissimorum librorum Aug. Cl. Quodsi convertamus verba inde a πᾶν δ' εἰκός cum Porto: *consentaneum autem esse, veniam aliquam vel ab ipso deo dari omnibus, qui bello aut aliqua periculi necessitate coacti aliquid admittunt,* patet dicendum fuisse non τῷ πολέμῳ sed τὸ πολέμῳ, quod probatur Schneidero in v. συγγνώμων. Neque placet articulus iunctus cum πολέμῳ, ubi hac voce utitur sensu generali. Verum restat praeterea, quod offendat in τι, quod apparet abundare, et quod in ξύγγνωμον, quod quum passivo sensu (verzeihlich) usurpatur, non de persona usurpatur, sed de re, ut in ξύγγνωμον τὸ ἀκούσιον 3, 40. Propter id ipsum Bau. πᾶν vult intelligi jede Sache. Idem κατειργόμενον explicat per *expressum, coactum.* Sed hoc quidem praeter usum, nisi quis malit ex D. κατειργασμένον, quod et ipsum reiiciendum est. „Nam, ait Popp., et verba δεινῷ τινι et quodammodo ipsum compositum κατεργάζεσθαι, et natura libri D. prohibent, ne eius scripturam probemus." Reisk. coniecit κατειργομένῳ, sed etiam huic coniecturae lex criticae et vox

γὰρ Βοιωτοὺς καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἄλλων, ὅσοι ἐξαναστήσαντές τινα βίᾳ νέμονται γῆν, ἀλλοτρίοις ἱεροῖς τὸ πρῶτον ἐπελθόντας οἰκεῖα νῦν κεκτῆσθαι. καὶ αὐτοὶ εἰ μὲν ἐπὶ πλέον δυνηθῆναι τῆς ἐκείνων κρατῆσαι, τοῦτ' ἂν ἔχειν· νῦν δέ, ἐν ᾧ μέρει εἰσίν, ἑκόντες εἶναι ὡς ἐκ σφετέρου οὐκ ἀπιέναι. ὕδωρ τε ἐν τῇ ἀνάγκῃ κινῆσαι; ἢν οὐκ αὐτοὶ ὕβρει προσθέσθαι, ἀλλ' ἐκείνους, προτέρους ἐπὶ τὴν σφετέραν ἐλθόντας, ἀμυνόμενοι βιάζεσθαι χρῆσθαι. πᾶν δ' εἰκὸς εἶναι τῷ πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι κατειργόμενον ξύγγνωμόν τι γίγνεσθαι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ τῶν ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴν εἶναι τοὺς βωμούς, παρανομίαν τε ἐπὶ τοῖς μὴ ἀνάγκῃ κακοῖς ὀνομασθῆναι, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς ἀπὸ τῶν ξυμφορῶν τι τολμήσασι. τούς τε νεκροὺς πολὺ μειζόνως ἐκείνους ἀντὶ ἱερῶν ἀξιοῦντας ἀποδιδόναι ἀσεβεῖν ἢ τοὺς μὴ ἐθέλοντας ἱεροῖς τὰ μὴ πρέποντα κομίζεσθαι. σαφῶς τε ἐκέλευον σφίσιν εἰπεῖν μὴ ἀπιοῦσιν ἐκ τῆς Βοιωτῶν γῆς, οὐ γὰρ ἐν τῇ ἐκείνων ἔτι εἶναι, ἐν ᾗ δὲ

πᾶν adversatur, „ubi, ait idem, exspectaveris vel πάνυ vel παντί. Vall. denique distinguit post πολέμῳ et convertit: *omnia vero licere bello, et adversitate aliqua circumventis veniam esse quandam etiam apud deos.* Mihi τὸ πολέμῳ praeferendum esse videtur, quamvis etiam τῷ πολέμῳ tuearis. Et ξύγγνωμος hic est is, cui ignoscitur. Non enim repugnat primitivae notioni vocis ξύγγνωμος (v. adn. ad 2, 74.), etiam de hominibus voce uti. Denique τι post ξύγγνωμον recte a Valla expressum est. Ceterum ξύγγνωμόν τι in Pal. rec. man. superscr. et ξύγγνωμόν τινα praebent Cam. (non tamen ex cod. Bas.), caput Schol. et inde marg. Steph. De ὀνομασθῆναι ἐπὶ v. Matth. p. 770. b.

τὰ μὴ πρέποντα] Cass. Schol. τὰ προσήκοντα Mosq. τὰ μὴ προσήκοντα Taur. ap. Arn. Vol. 2. p. XII. Vulgo sine negatione τὰ πρέποντα, et sic etiam Cl., sed τά in rasura, ubi olim plures literae extabant. Ἱεροῖς ablativus est, hoc sensu: für Tempel, quod sensit, qui in Reg. (G.) addidit ὥςπερ τιμήματι. Verbum κομίζεσθαι contrarium significat verbi ἀποδιδόναι, *sibi auferre, recuperare.* Port. *Boeotos multo magis impie facere, qui pro templis militum cadavera restituere vellent, quam eos, qui nollent templis* (restituendis) *recuperare ea, quae deceret.* Sed is legit τὰ πρέποντα sine negatione μή, quae particula recte a nuperrimis editoribus mihi videtur recepta esse. Etenim Atheniensibus non licebat dicere, se *quae deceret* templo reddendo recipere, ea hoc modo redimere noluisse. Haack. dicit, se τὰ πρέποντα intelligere τὴν τῶν νεκρῶν ἀπόδοσιν, quia moris fuerit, victo hosti nulla lege interposita τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους permittere, ipsa religione impellente. Probarem, si adiectum esset τὰ πρέποντα καὶ ἄνευ ἱερῶν ἀποδόσεως γίγνεσθαι. Schol. recte interpretatur: τοὺς Θηβαίους ἀξιοῦντας κομίζεσθαι μὲν τὸ ἱερὸν τὸ ἐπὶ Δηλίου, ἀνταποδιδόναι δὲ τοὺς νεκροὺς τοῖς Ἀθηναίοις, ἀσεβεῖν μᾶλλον ἢπερ τοὺς Ἀθηναίους μὴ θέλοντας κομίσασθαι τὰ μὴ πρέποντα τοῖς ἱεροῖς μηδὲ νεκροὺς θεῶν ἀντικαταλλάττεσθαι.

σαφῶς τε] i. e. *iubebant Boeotos sibi aperte permittere, ut tollerent mortuos non abeuntibus* sive *non cum conditione abeundi, sed inducias ad tollendos mortuos incuntibus.* Pro σπένδουσιν Popp. coniecit σπεύδουσιν, alibi enim, sensum *pactum faciendi* a Thucydide reddi per medium σπένδεσθαι.

δορὶ ἐκτήσαντο, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια τοὺς νεκροὺς σπένδουσιν ἀναιρεῖσθαι. οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἀπεκρίναντο, εἰ μὲν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ 99
εἰσίν, ἀπιόντας ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἀποφέρεσθαι τὰ σφέτερα, εἰ δὲ ἐν τῇ ἐκείνων, αὐτοὺς γιγνώσκειν τὸ ποιητέον, νομίζοντες τὴν μὲν Ὠρωπίαν, ἐν ᾗ τοὺς νεκροὺς ἐν μεθορίοις τῆς μάχης γενομένης κεῖσθαι ξυνέβη, Ἀθηναίων κατὰ τὸ ὑπήκοον εἶναι, καὶ οὐκ ἂν αὐτοὺς βίᾳ σφῶν κρατῆσαι αὐτῶν· οὐδ' αὖ ἐσπένδοντο δῆθεν ὑπὲρ τῆς ἐκείνων· τὸ δὲ Ἐκ τῆς ἑαυτῶν εὐπρεπὲς εἶναι ἀποκρίνασθαι ἀπιόντας καὶ ἀπολαβεῖν ἃ ἀπαιτοῦσιν. ὁ δὲ κήρυξ τῶν Ἀθηναίων ἀκούσας ἀπῆλθεν ἄπρακτος.

Καὶ οἱ Βοιωτοὶ εὐθὺς μεταπεμψάμενοι ἔκ τε τοῦ Μηλιέως 100
κόλπου ἀκοντιστὰς καὶ σφενδονήτας, καὶ βεβοηθηκότων αὐτοῖς μετὰ τὴν μάχην Κορινθίων τε διςχιλίων ὁπλιτῶν καὶ τῶν ἐκ Νισαίας ἐξεληλυθότων Πελοποννησίων φρουρῶν καὶ Μεγαρέων ἅμα, ἐστράτευσαν ἐπὶ τὸ Δήλιον, καὶ προσέβαλον τῷ τειχίσματι, ἄλλῳ τε τρόπῳ πειράσαντες καὶ μηχανὴν προσήγαγον, ἥπερ εἶλεν αὐτό, τοιάνδε. κεραίαν μεγάλην δίχα πρίσαντες

99. ἀπεκρίναντο] Quodsi in Boeotia versari vobis videamini, pactum inter nos componamus, ut vobiscum quod vultis auferatis, dummodo terra nostra excedatis; sin locus, ubi iacent mortui, vestrae est ditionis, agite, eos auferte, si valetis. Quo significare voluerunt, Oropiam quidem, in qua caesi iacebant, ditionis Atticae esse, non tamen fore, ut Athenienses (αὐτούς) se invitis (βίᾳ σφῶν) suorum cadaveribus (αὐτῶν) potiantur. Boeoti enim mortuis custodiam apposuerant. BRED.

οὐδ' αὖ ἐσπένδοντο] Schol. οὐδ' αὖ ἐσπένδοντο προφάσει ὡς δῆθεν Ἀθηναίων οὔσης τῆς γῆς. τί γὰρ καὶ ἔδει περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ τοῖς Βοιωτοῖς σπένδεσθαι; Quod dicit, non oportuisse inducias fieri pro caesis, quia in terra Attica iacuissent, non in Boeotia, non audiendus est. Nam Boeoti fas et religionem esse cognitum habere debebant, caesos devictis hostibus ex induciis, ubicunque iacerent, sepeliendos tradere, sive in suo sive in hostium agro iacerent. At quum Boeoti Atheniensibus vitio darent templi violatam sanctitatem, ne ipsos quidem sese obstrictos putabant servandae erga sacrilegos religioni et reddendis per inducias mortuis. Hoc scriptor dicere videtur: sie stünden ja auch nicht (οὐδ' αὖ δῆθεν) in Unterhandlung wegen des Landes der Athener (sondern wegen des Tempels und der Todten). Quasi dicerent: vos recusatis transigere nobiscum de Delio reddendo, quod est ditionis nostrae; ne nos quidem vobiscum de parte aliqua vestrae ditionis. Vos respondetis: Delium lege armorum nostrum est, agite, eripite id nobis; nos respondemus: auferte vos item quod vultis vi armorum, auferte mortuos vestros, si valetis.

100. μηχανὴν — τοιάνδε] Talem fere machinam depingit Apollod. p. 21. Conf. Aeneae Comm. Tact. 33. 34. et Jul. Africanum c. 44. WASS. Nobilis est locus apud veteres Grammaticos. Vid. Harpocr. Hesych. Phavorin. in Ἐπὶ Δηλίῳ Theon. Progymn. c. 11. Polluc. 2, 77. Mox ad καθεῖτο pertinere videtur glossa Zonarae καθεῖντο, ἐκρέμαντο. Heilm.: sie nahmen eine lange Stange, sägeten solche mitten von einander, höhleten sie von einem Ende zum andern aus, und fügeten sie sodann genau wieder aneinander, wie eine Röhre. An das eine Ende befestigten sie hiernächst mit einer Kette einen Kessel, in wel-

ἐκοίλαναν ἅπασαν, καὶ ξυνήρμοσαν πάλιν ἀκριβῶς ὥςπερ αὐλόν, καὶ ἐπ' ἄκραν λέβητά τε ἤρτησαν ἀλύσεσι καὶ ἀκροφύσιον ἀπὸ τῆς κεραίας σιδηροῦν ἐς αὐτὸν νεῦον καθεῖτο, καί ἐσεσιδήρωτο ἐπὶ μέγα καὶ τοῦ ἄλλου ξύλου. προςῆγον δὲ ἐκ πολλοῦ ἁμάξαις τῷ τείχει, ᾗ μάλιστα τῇ ἀμπέλῳ καὶ τοῖς ξύλοις ᾠκοδόμητο· καὶ ὁπότε εἴη ἐγγύς, φύσας μεγάλας ἐςθέντες ἐς τὸ πρὸς ἑαυτῶν ἄκρον τῆς κεραίας ἐφύσων. ἡ δὲ πνοὴ ἰοῦσα στεγανῶς ἐς τὸν λέβητα, ἔχοντα ἄνθρακάς τε ἡμμένους καὶ θεῖον καὶ πίσσαν, φλόγα ἐποίει μεγάλην. καὶ ἧψε τοῦ τείχους, ὥςτε μηδένα ἐπ' αὐτοῦ ἔτι μεῖναι, ἀλλὰ ἀπολιπόντας ἐς φυγὴν καταστῆναι καὶ τὸ τείχισμα τούτῳ τῷ τρόπῳ ἁλῶναι. τῶν δὲ φρουρῶν οἱ μὲν ἀπέθανον, διακόσιοι δὲ ἐλήφθησαν. τῶν δὲ ἄλλων τὸ πλῆθος ἐς τὰς ναῦς ἐςβὰν ἀπεκομίσθη ἐπ' οἶκον.

101 Τοῦ δὲ Δηλίου ἑπτακαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ληφθέντος μετὰ τὴν μάχην, καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων κήρυκος οὐδὲν ἐπισταμένου τῶν γεγενημένων ἐλθόντος οὐ πολὺ ὕστερον αὖθις περὶ τῶν νεκρῶν, ἀπέδοσαν οἱ Βοιωτοὶ καὶ οὐκέτι ταὐτὰ ἀπεκρίναντο. ἀπέθανον δὲ Βοιωτῶν μὲν ἐν τῇ μάχῃ ὀλίγῳ ἐλάσσους πεντακοσίων, Ἀθηναίων δὲ ὀλίγῳ ἐλάσσους χιλίων καὶ Ἱπποκράτης ὁ στρατηγός, ψιλῶν δὲ καὶ σκευοφόρων πολὺς ἀριθμός.

Μετὰ δὲ τὴν μάχην ταύτην καὶ ὁ Δημοσθένης ὀλίγῳ ὕστερον, ὡς αὐτῷ τότε πλεύσαντι τὰ περὶ τὰς Σίφας τῆς προδοσίας πέρι οὐ προὐχώρησεν, ἔχων τὸν στρατὸν ἐπὶ τῶν νεῶν, τῶν τε Ἀκαρνάνων καὶ Ἀγραίων, καὶ Ἀθηναίων τετρακοσίους ὁπλίτας, ἀπόβασιν ἐποιήσατο ἐς τὴν Σικυωνίαν. καὶ πρὶν πάσας τὰς ναῦς καταπλεῦσαι βοηθήσαντες οἱ Σικυώνιοι τοὺς ἀποβεβηκότας ἔτρεψαν, καὶ κατεδίωξαν ἐς τὰς ναῦς, καὶ τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβον. τροπαῖον δὲ στήσαντες τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν. ἀπέθανε δὲ καὶ Σι-

chen von der Stange her ein eisernes Blasrohr herunterging, wie denn auch das Holz von der Stange selbst auf eine ziemliche Strecke mit Eisen beschlagen war. Dein ἐπὶ μέγα est idem quod μέγα μέρος. Et ἐς τὸ πρὸς ἑαυτῶν ἄκρον est in das nach ihnen hingerichtete Ende der Stange. Paulo post ἐςβὰν ἀπεκομίσθη habent libri et plurimi et optimi. Vulgo ἐμβὰν ἀπεκομίσθησαν. „Posterius, quod quamquam alibi πλῆθος cum plurali iungitur (conf. Matth. §. 302. et adn. ad 1, 106.), hic propter ἐςβάν durius esset, ex c. 96. fin. ortum est. Ἐςβῆναι et ἐμβῆναι, quorum illud praefert Thuc., sine discrimine dici vidimus 3, 80. 4, 25. etc.“ Popp.

101. ψιλῶν δέ] Haec discrepare videntur cum iis, quae leguntur c. 94. extr. ψιλοὶ δὲ οὐ παρεγένοντο, ὅτι μὴ ὀλίγοι. Sed quum h. l. dicat, καὶ σκευοφόρων, quibus adiectis maxime numerum auctum esse credibile est, non est de lectionis veritate dubitandum. Haack., nec scriptor dixerat, Atheniensibus defuisse leviter armatos, sed tantum ψιλοὺς ἐκ παρασκευῆς ὡπλισμένους (ein regulirtes Corps leicht bewaffneter). Mox exspectes Σπαρδόκου seu Σπαρδάκου, sicut 2, 101., sed ibi Steph. Σπαραδόκου restitutum vult. Denique Popp. adnotat, ἐβασίλευσεν significare *rex factus est.*

τάλκης Ὀδρυσῶν βασιλεὺς ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τοῖς ἐπὶ Δηλίῳ, στρατεύσας ἐπὶ Τριβαλλοὺς καὶ νικηθεὶς μάχῃ. Σεύθης δὲ ὁ Σπαραδόκου ἀδελφιδοῦς ὢν αὐτοῦ ἐβασίλευσεν Ὀδρυσῶν τε καὶ τῆς ἄλλης Θρᾴκης ἥςπερ καὶ ἐκεῖνος.

Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Βρασίδας ἔχων τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης 102
ξυμμάχους ἐστράτευσεν ἐς Ἀμφίπολιν τὴν ἐπὶ Στρυμόνι ποταμῷ Ἀθηναίων ἀποικίαν. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο ἐφ' οὗ νῦν ἡ πόλις ἐστὶν ἐπείρασε μὲν πρότερον καὶ Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος φεύγων βασιλέα Δαρεῖον κατοικίσαι, ἀλλὰ ὑπὸ Ἠδώνων ἐξεκρούσθη, ἔπειτα δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔτεσι δύο καὶ τριάκοντα ὕστερον ἐποίκους μυρίους, σφῶν τε αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλόμενον, πέμψαντες, οἳ διεφθάρησαν ἐν Δραβήσκῳ ὑπὸ Θρᾳκῶν. καὶ αὖθις ἑνὸς δέοντι τριακοστῷ ἔτει ἐλθόντες οἱ Ἀθηναῖοι, Ἄγνωνος τοῦ Νικίου οἰκιστοῦ ἐκπεμφθέντος, Ἠδωνας ἐξελάσαντες ἔκτισαν τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ πρότερον Ἐννέα ὁδοὶ ἐκαλοῦντο. ὡρμῶντο δὲ ἐκ τῆς Ἠιόνος, ἣν αὐτοὶ εἶχον ἐμπόριον ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ποταμοῦ ἐπιθαλάσσιον, πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους ἀπέχον ἀπὸ τῆς νῦν πόλεως, ἣν Ἀμφίπολιν Ἄγνων ὠνόμασεν, ὅτι ἐπ' ἀμφότερα περιῤῥέοντος τοῦ Στρυμόνος, διὰ τὸ περιέχειν αὐτήν, τείχει μακρῷ ἀπολαβὼν ἐκ ποταμοῦ ἐς ποταμὸν περιφανῆ ἐς θάλασσάν τε καὶ τὴν ἤπειρον ᾤκισεν. ἐπὶ ταύτην οὖν ὁ Βρασίδας ἄρας ἐξ Ἄρνων τῆς Χαλ- 103
κιδικῆς ἐπορεύετο τῷ στρατῷ. καὶ ἀφικόμενος περὶ δείλην ἐπὶ τὸν Αὐλῶνα καὶ Βρομίσκον, ᾗ ἡ Βόλβη λίμνη ἐξίησιν ἐς

102. Ἀμφίπολιν] De rebus huius urbis v. A. G. Becker in Interpr. Germ. Demosth. Philippicarum Vol. 1. p. 9. et inprimis Voemel. Prolegg. in Demosth. Phil. 1. p. 32 sqq. Mox ἑνὸς δέοντι meliores libri, vulgo δέοντος. „In his casus participii plerumque convenit cum casu nominis, ut hic in Cl. et Cass. ἑνὸς δέοντι τριακοστῷ ἔτει. Interdum sine respectu ad casum nominis in genitivo ponitur, ut in ceteris Mss. ἑνὸς δέοντος τριακοστῷ ἔτει, *anno trigesimo, deficiente uno.*“ Duk. Conf. Matth. §. 141. adn. 1. Viger. p. 70. Deinde plurima apud librorum ἐκαλοῦντο, vulgo ἐκαλεῖτο. Verbum structuram non subiecti, sed praedicati sequitur. v. Dorv. ad Charit. p. 565. Matth. §. 305. Paulo inferius vocabulo περιφανῆ offensus est Bred., exspectans potius περίφρακτον vel simile quid. Sed ita nomen Amphipolis urbs non recte tulisset. Interpretari debebat: welche Hagnon Amphipolis nannte, weil er sie, während der Strymon auf zwei Seiten herumfloss, um sie rings einzuschliessen, durch eine lange Mauer von einem Arm des Flusses zum andern vom übrigen Land abgesondert, *so rings sichtbar nach dem Meer und dem festen Lande zu* angelegt hatte. Quae perspicua erunt intuenti tabulam Amphipolis, quam ab Hawkinsio, qui in locis delineavit, acceptam Arn. editioni suae adiecit, ego repetendam curavi. Περιφανῆ „intelligendum de latere septentrionali et australi collis, et non de summo eius vertice. Pars urbis supina iacebat a latere vici Turcici Yenikjui, pars spectabat mare et ostia Strymonis; murus longus collem secabat ductus fere a septentrione in austrum versus.“ Arn.

103. Αὐλῶνα] Eustath. ad Hom. Od. 4. p. 1483, 56. Rom. ἀρσενικῶς δέ φασιν ὁ αὐλὼν παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ τοῖς καταλογάδην συγ-

θάλασσαν, καὶ δειπνοποιησάμενος ἐχώρει τὴν νύκτα. χειμὼν δὲ ἦν καὶ ὑπένειφεν· ἧ καὶ μᾶλλον ὥρμησε, βουλόμενος λαθεῖν τοὺς ἐν τῇ Ἀμφιπόλει πλὴν τῶν προδιδόντων. ἦσαν γὰρ Ἀργιλίων τε ἐν αὐτῇ οἰκήτορες, εἰσὶ δὲ οἱ Ἀργίλιοι Ἀνδρίων ἄποικοι, καὶ ἄλλοι οἳ ξυνέπρασσον ταῦτα, οἱ μὲν Περδίκκᾳ πειθόμενοι, οἱ δὲ Χαλκιδεῦσι. μάλιστα δὲ οἱ Ἀργίλιοι, ἐγγύς τε προῳκοῦντες καὶ ἀεί ποτε τοῖς Ἀθηναίοις ὄντες ὕποπτοι καὶ ἐπιβουλεύοντες τῷ χωρίῳ, ἐπειδὴ παρέτυχεν ὁ καιρὸς καὶ Βρασίδας ἦλθεν, ἔπραξάν τε ἐκ πλείονος πρὸς τοὺς

γραφεῦσι, παρὰ δὲ ποιηταῖς ϑηλυκῶς etc. Haec transcripsit ex Athenae. 5, 15. p. 189. C. „Hoc nomen alii proprium urbis cuiusdam, alii appellativum, hoc est *vallem* interpretantur. Decidi quodammodo haec controversia poterit, si Xerxis iter apud Herodotum cum Brasidae, Lacedaemoniorum ducis, itinere apud Thucydidem conferatur. Ac Xerxes quidem a Novem Viis Edonorum, hoc est ab Amphipoli progressus in occasum praeteriit Argilum et per Silea campum Stagirum contendit, Herodot. 7, 115. Brasidas vero ab Arnis Chalcidices, haud procul a Stagiro, in ortum progressus, per Aulona et Bromiscum ivit Argilum, indeque Amphipolin. Qui duo haec itinera in tabula mea Thraciae, vel etiam in Danvillii tabula Graeciae veteris paulo accuratius consideraverit, ei sine dubio in mentem veniet, vel nominum horum *Σιλεύς* et *Αὐλών*, quorum illud Herodotus, hoc Thucydides habet solus, alterutrum esse corruptum, vel esse ea diversa eiusdem rei nomina, vel denique Aulona partem esse campi Sileos, hoc est fauces fortasse, per quas ibatur Arnis Bromiscum et Bromisco Arnas. Utcunque res se habet, nemini tamen non verisimilius, ut opinor, videbitur, nomen Aulon, consideratum in se, appellativum esse, quam proprium; certe pro urbis alicuius nomine vix ac ne vix quidem a quoquam in posterum habebitur. Incertitudo rei fecit, ut nomen Aulon in tabula mea Thraciae omitterem.“ Gatter. Herodoti et Thuc. Thrac. §. 30. Apparet, Brasidam iter Arnis Amphipolin fecisse spatio paulo minus viginti quatuor horarum, non adsistens nisi Bromisci, ubi milites prandium sumebant. Distantiae locorum non faciles sunt ad eruendum. Bromisci fama erat Euripidem obiisse. In itinerario Hierosolymitano corruptum nomen Peripidis reperitur Amphipoli viginti milliaria distare, hac adnotatione adiecta: „Ibi positus est Euripides poeta.“ Ammianus Marcellinus 27, 4, 8. de eodem loco loquitur, dicens *Arethusa convallis et statio, in qua visitur Euripidis sepulchrum*, ubi *Arethusa convallis et statio* aperte est Aulon et Bromiscus Thucydidis, cum ipsum nomen Aulon clamet, convallem indicari, per quam Bolbe lacus in mare se exonerat. At non habemus, unde discamus intervallum inter Arnas et Bromiscum, quum situs Arnanum prorsus incognitus sit. Arn. Apud Stephanum Byz. *Βορμίσκον* est, in uno alteroque libro Thucydidis *Βρομίσκον*, in H. *Βρομύσκον*, vulgo *Βρωμίσκον*.

ἔπραξάν τε] In his verbis hyperbaton est; sic enim debebat scribi: *Ἀργίλιοι ἔπραξάν τε ἐκ πλείονος πρὸς τοὺς ἐμπολιτεύοντας σφῶν ἐκεῖ — καὶ ἐπειδὴ παρέτυχεν ὁ καιρὸς, καὶ Βρασίδας ἦλθεν, δεξάμενοι αὐτὸν — κατέστησαν*, vel ordine verborum servato dicere debebat *πράξαντες ἐκ πλείονος* etc. Vid. adn. ad 1, 37. Mox Acacium et Dukerum secutus verba *ἐκείνῃ τῇ νυκτί* iunxi cum sequentibus *κατέστησαν τὸν στρατόν*. Dein loco adverbii *πρόσω* Pal. habet *πρὸς ἕω*. Cass. in marg. man. rec. *καὶ πρὸ ἕω*. Dixeram, mihi vehementer probari scripturam marg. Cass., ut quae doceat, quare nocte potissi-

ἐμπολιτεύοντας σφῶν ἐκεῖ, ὅπως ἐνδοθήσεται ἡ πόλις, καὶ τότε δεξάμενοι αὐτὸν τῇ πόλει καὶ ἀποστάντες τῶν Ἀθηναίων, ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ κατέστησαν τὸν στρατὸν πρόσω ἐπὶ τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ. ἀπέχει δὲ τὸ πόλισμα πλέον τῆς διαβάσεως, καὶ οὐ καθεῖτο τείχη ὥσπερ νῦν, φυλακὴ δέ τις βραχεῖα καθειστήκει· ἣν βιασάμενος ῥᾳδίως ὁ Βρασίδας, ἅμα μὲν τῆς προδοσίας οὔσης, ἅμα δὲ καὶ χειμῶνος ὄντος καὶ ἀπροσδόκητος προσπεσών, διέβη τὴν γέφυραν, καὶ τὰ ἔξω τῶν Ἀμφιπολιτῶν οἰκούντων κατὰ πᾶν τὸ χωρίον εὐθὺς εἶχε. τῆς δὲ διαβάσεως 104

mum Brasidas exercitum traiecerit, quippe imprudentibus Amphipolitanis, paulo a traiectu remotius habitantibus, probante Valck. ad Herodot. 8, 83. At Poppo iure negat idoneam causam esse, cur a librorum scriptura recedatur, temporis enim notionem iam satis inesse in *ἐκείνῃ τῇ νυκτί*, vocem *πρόσω* autem significare Argilios non satis habuisse Brasidam in suam urbem recipere, sed hac ipsa nocte eum protinus seu ulterius (vorwärts) ad pontem Strymonis duxisse. Addit tamen, vocabulum *πρόσω*, ab Herodoto, Xenophonte aliisque frequentatum, apud Thucydidem alibi non extare.

πλέον τῆς διαβάσεως] i. e. urbs non attingebat pontem, non pertinebat usque ad pontem, sed collis occidentali parte restricta iacebat. „Cum Brasidas Strymonem traiecit, nondum Amphipoli erat, sed tantum ab urbe distabat, ut traiicere posset clam incolis. Urbs iacebat superne in colle, at pons, ut videtur, extabat prope extremum flexum Strymonis, qui spectat inter austrum et orientem, eo ipso loco, ubi via ad radices Cerdylii collis oram maritimam legens primum perventura erat ad flumen.“ Arn., qui interpretatur: the town is further off, than the passage of the river. Verba *οὐ καθεῖτο* etc. significant es waren noch nicht, wie jetzt, Mauern von der Stadt bis an die Brücke hinabgezogen. Etenim intra collem, in quo Amphipolis sita erat, et pontem murus longus flumen tangebat. „Murus longus procurrebat trans collem inde a flexu Strymonis septentrionali, legens oram partis collis inferioris, alia parte paulo editius supereminente. Sic ductus erat a brachio fluminis ad brachium (*ἐκ ποταμοῦ ἐς ποταμόν*), nec tamen locum attingebat, ubi Brasidas Strymonem traiecit. Nam ille, quum oram maritimam legeret sub colle Cerdylio, ad flumen perventurus erat aliquanto magis ad orientem ab eo loco, ubi longum murum ad flumen finem habuisse ponimus. Et videor mihi ex verbis Thucydidis recte colligere, urbem, vel antequam historiam conscribebat, ulterius orientem versus porrectam esse, ita ut probabile sit, novum murum longum secuisse mediam eandemque editissimam partem collis, et flumen tetigisse non procul ab extremo flexu, per quem austrum versus circumagitur, postquam collem Amphipolis orbe circumfluxit. Ponens, Amphipolim in decursu temporum in editius excrevisse, et aedificiis connexam per acclive iugum velut insurrexisse, continuatam inde a vico Yenikjui, donec attingebat summum editissimumque collem, non aliud pono, quam quod reapse Syracusis accidit. Ibi urbs producta est inde a primitiva sede, quae in Ortygia insula erat, donec paulatim cacumen Epipolarum escendit; at tempore, quo ab Atheniensibus obsidebatur, moenia urbis trans inferiorem partem collis procurrebant ad primum sive imum clivum Epipolarum, et Athenienses Labdalo descendentes Syracusas petebant, sicut Cleonem videbimus ab editissima parte collis ad moenia Amphipolis descendere voluisse, quae tum superabant partem clivi minus editam, quamquam serius trans ipsum verticem collis ducebantur.“ Arn. Vol. 2. p. 410 sq. 411 sq.

αὐτοῦ ἄφνω τοῖς ἐν τῇ πόλει γεγενημένης, καὶ τῶν ἔξω πολλῶν μὲν ἁλισκομένων, τῶν δὲ καὶ καταφευγόντων ἐς τὸ τεῖχος, οἱ Ἀμφιπολῖται ἐς Φόρυβον μέγαν κατέστησαν, ἄλλως τε καὶ ἀλλήλοις ὕποπτοι ὄντες. καὶ λέγεται Βρασίδαν, εἰ ἠθέλησε μὴ ἐφ' ἁρπαγὴν τῷ στρατῷ τραπέσθαι, ἀλλ' εὐθὺς χωρῆσαι πρὸς τὴν πόλιν, δοκεῖν ἂν ἑλεῖν. νῦν δὲ ὁ μὲν ἱδρύσας τὸν στρατὸν ἐπὶ τὰ ἔξω ἐπέδραμε, καὶ ὡς οὐδὲν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ἔνδον ὡς προσεδέχετο ἀπέβαινεν, ἡσύχαζεν· οἱ δ' ἐναντίοι τοῖς προδιδοῦσι, κρατοῦντες τῷ πλήθει ὥστε μὴ αὐτίκα τὰς πύλας ἀνοίγεσθαι, πέμπουσι μετὰ Εὐκλέους τοῦ στρατηγοῦ, ὃς ἐκ τῶν Ἀθηναίων παρῆν αὐτοῖς φύλαξ τοῦ χωρίου, ἐπὶ τὸν ἕτερον στρατηγὸν τῶν ἐπὶ Θρᾴκης Θουκυδίδην τὸν Ὀλόρου, ὃς τάδε ξυνέγραψεν, ὄντα περὶ Θάσον, ἔστι δὲ ἡ νῆσος Παρίων ἀποικία, ἀπέχουσα τῆς Ἀμφιπόλεως ἡμίσεος ἡμέρας μάλιστα πλοῦν, κελεύοντες σφίσι βοηθεῖν. καὶ ὁ μὲν ἀκούσας κατὰ τάχος ἑπτὰ ναυσὶν αἳ ἔτυχον παροῦσαι ἔπλει, καὶ ἐβούλετο φθάσαι μάλιστα μὲν οὖν τὴν Ἀμφίπολιν, πρίν τι ἐνδοῦναι, εἰ δὲ μή, τὴν
105 Ἠιόνα προκαταλαβών. ἐν τούτῳ δὲ ὁ Βρασίδας δεδιὼς καὶ τὴν ἀπὸ τῆς Θάσου τῶν νεῶν βοήθειαν καὶ πυνθανόμενος τὸν Θουκυδίδην κτῆσίν τε ἔχειν τῶν χρυσείων μετάλλων ἐργασίας ἐν τῇ περὶ ταῦτα Θρᾴκῃ καὶ ἀπ' αὐτοῦ δύνασθαι ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ἠπειρωτῶν, ἠπείγετο προκατασχεῖν, εἰ δύναιτο, τὴν πόλιν, μὴ ἀφικνουμένου αὐτοῦ τὸ πλῆθος τῶν Ἀμφιπολιτῶν, ἐλπίσαν ἐκ Θαλάσσης ξυμμαχικὸν καὶ ἀπὸ τῆς Θρᾴκης ἀγείραντα αὐτὸν περιποιήσειν σφᾶς, οὐκέτι προσχωροῖ. καὶ τὴν ξύμβασιν με-

104. *τῶν ἐπὶ Θρᾴκης*] It. Vat. H., quod fortasse verius, sed a Valla quoque lectum esse ex eius interpretatione *ad alterum ducem Thraciae praesidem* non eruas. Popp. Vulgo *τόν*. Articulum om. B. Mox It. Vat. H. corr. Cl. *ἡμισείας ἡμέρας*, quam Grammaticorum manifestam correctionem Popp. dicit, citato Buttm. Gr. max. 1. p. 252. Vulgo *ἡμίσεος ἡμέρας*, quod idem comparat cum *μέσον ἡμέρας*, *μέσον νυκτῶν*, arguitque Matthiaeum §. 119. b. adn. 4. p. 241. male in his locutionibus articulum desiderare. Verba quae affert ex Thuc. 4, 83. *ἀνθ' ἡμίσεος τῆς τροφῆς*, hunc sensum habent: die Hälfte des Unterhaltes, den er bisher gegeben hatte. Ceterum ad has res, in terris *ἐπὶ Θρᾴκης* gestas, magna ex parte pertinet Inscriptio ap. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 301 sq. nr. 171., vid. Boeckh. p. 304. 305.

105. *κτῆσιν ἔχειν*] v. Matth. p. 1079. init. Pro *ἐν τοῖς πρώτοις* Bekk. legendum esse coniecit *ἐν τοῖς πρῶτον*. Port.: *hinc opibus valere inter primores eorum, qui continentem incolebant.* „Thuc. non dicit se unum esse continentis Thraciae ex populo, nec se inter primores eius terrae opibus et gratia valere, sed vocem *ἠπειρωτῶν* indigenis barbaris restringens verbis *δύνασθαι ἐν τοῖς πρώτοις* idem significat, quod alibi usitatius dicitur verbis *δύνασθαι παρὰ τοῖς πρώτοις*, *gratia valebat apud primores continentis incolas.*" Arn. Idem monet, verbis *τῆς ἴσης καὶ ὁμοίας* etc. conditionem indicari, qua incolae Amphipolis, qui non Athenienses, plena civitate usuri essent i. e. iure civium tum publico et sacro, tum privato singulorum. Conf. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 447. nr. 7.

τρίαν ἐποιεῖτο, κήρυγμα τόδε ἀνειπών, Ἀμφιπολιτῶν καὶ Ἀθηναίων τῶν ἐνόντων τὸν μὲν βουλόμενον ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ τῆς ἴσης καὶ ὁμοίας μετέχοντα μένειν, τὸν δὲ μὴ ἐθέλοντα ἀπιέναι τὰ ἑαυτοῦ ἐκφερόμενον πέντε ἡμερῶν. οἱ δὲ πολλοὶ ἀκούσαντες 106
ἀλλοιότεροι ἐγένοντο τὰς γνώμας, ἄλλως τε καὶ βραχὺ μὲν Ἀθηναίων ἐμπολιτεῦον, τὸ δὲ πλεῖον ξύμμικτον. καὶ τῶν ἔξω ληφθέντων συχνοὶ οἰκεῖοι ἔνδον ἦσαν· καὶ τὸ κήρυγμα πρὸς τὸν φόβον δίκαιον εἶναι ἐλάμβανον, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι διὰ τὸ ἄσμενοι ἂν ἐξελθεῖν, ἡγούμενοι οὐκ ἐν ὁμοίῳ σφίσιν εἶναι τὰ δεινά, καὶ ἅμα οὐ προσδεχόμενοι βοήθειαν ἐν τάχει, ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος, πόλεώς τε ἐν τῷ ἴσῳ οὐ στερισκόμενοι καὶ κινδύνου παρὰ δόξαν ἀφιέμενοι. ὥστε τῶν πρασσόντων τῷ Βρασίδᾳ ἤδη καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ διαδικαιούντων αὐτά, ἐπειδὴ καὶ τὸ πλῆθος ἑώρων τετραμμένον καὶ τοῦ παρόντος Ἀθηναίων στρατηγοῦ οὐκέτι ἀκροώμενον, ἐγένετο ἡ ὁμολογία καὶ προεδέξαντο ἐφ' οἷς ἐκήρυξε. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν τοιούτῳ τρόπῳ παρέδοσαν, ὁ δὲ Θουκυδίδης καὶ αἱ νῆες ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψὲ κατέπλεον ἐς τὴν Ἠιόνα. καὶ τὴν μὲν Ἀμφίπολιν Βρασίδας ἄρτι εἶχε, τὴν δὲ Ἠιόνα παρὰ νύκτα ἐγένετο λαβεῖν· εἰ γὰρ μὴ ἐβοήθησαν αἱ νῆες διὰ τάχους, ἅμα ἕῳ ἂν εἶχετο. μετὰ δὲ τοῦτο ὁ 107
μὲν τὰ ἐν τῇ Ἠιόνι καθίστατο, ὅπως καὶ τὸ αὐτίκα, ἢν ἐπίῃ ὁ Βρασίδας, καὶ τὸ ἔπειτα ἀσφαλῶς ἕξει, δεξάμενος τοὺς ἐθελήσαντας ἐπιχωρῆσαι ἄνωθεν κατὰ τὰς σπονδάς· ὁ δὲ πρὸς

106. *ἐμπολιτεῦον*] Fallitur Haack. de accusativis absolutis loquens et *ἐξόν* ac talia comparans. Popp. Nominativus *ἐμπολιτεῦον* sequitur, quia *τὸ ἐμπολιτεῦον* ex parte inest in subiecto praegressi nominativi *ἀλλοιότεροι*. Vid. adn. ad 1, 10. 4, 118. Verborum *πρὸς τὸν φόβον* hic sensus est: *qui erat metus eorum* sive gemäss ihrer Furcht. Conf. 3, 44. Mox *ἐλάμβανον* idem significat, quod *ὑπελάμβανον*, quod ipsum libri haud pauci praebent et Popp. praefert, dubitans, num *λαμβάνειν* cum infinitivo coniungi possit; verbum in talibus ait significare *accipere in bonam aut malam partem, interpretari*. Equidem non intelligo, cur *λαμβάνειν* cum infinitivo iunctum minus sensum *accipiendi* habeat, quam sine infinitivo, cum nihil admodum intersit, utrum res, quam locum habere accipimus, substantivo, an infinitivo (qui tam saepe vice substantivi fungatur), aut adverbio significetur. Varia cum hac structura verbum *λαμβάνειν*, *accipere*, deuten, auslegen, extat apud Thuc. 2, 42. 3, 38. 4, 17. 6, 27. 53. 61. Proximorum haec sententia esse videtur: Athenienses conditiones a Brasida latas accipiebant, quia libenter urbem relinquebant, putantes non perinde *atque ante conditiones a Brasida latas* sibi periculum imminere, quum Brasidas aequas sibi quoque conditiones ferret, nec sperantes, cito auxilium venturum. Reliquae multitudini conditiones Brasidae placebant, quod non perinde *atque ante conditiones a Brasida latas* civitate privati erant, quum Brasidas conditionem ferret, ut quicunque vellent, aequabilitate iuris usi in suarum rerum possessione manerent, et quod periculo praeter opinionem liberati erant. De verbis *παρὰ νύκτα ἐγένετο* v. Matth. p. 1044. a. Viger. p. 646.

107. *ἐπιχωρῆσαι*] Sic libri quamplurimi et optimi. Vall. *transire*. Vulgo *ἀποχωρῆσαι*, quod qui librarii dederunt, „ii in mente habuisse videntur verba *ἀπιέναι τὰ ἑαυτοῦ ἐκφερόμενον* cap. 105. extr. Sed

μὲν τὴν Ἠιόνα κατά τε τὸν ποταμὸν πολλοῖς πλοίοις ἄφνω καταπλεύσας, εἴ πως τὴν προὔχουσαν ἄκραν ἀπὸ τοῦ τείχους λαβὼν κρατοίη τοῦ ἔσπλου, καὶ κατὰ γῆν ἀποπειράσας ἅμα, ἀμφοτέρωθεν ἀπεκρούσθη, τὰ δὲ περὶ τὴν Ἀμφίπολιν ἐξηρτύετο. καὶ Μύρκινός τε αὐτῷ προσεχώρησεν Ἠδωνικὴ πόλις, Πιττακοῦ τοῦ Ἠδώνων βασιλέως ἀποθανόντος ὑπὸ τῶν Γοάξιος παίδων καὶ Βραυροῦς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ Γαληψὸς οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Οἰσύμη· εἰσὶ δὲ αὗται Θασίων ἀποικίαι. παρὼν δὲ καὶ Περδίκκας εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν ξυγκαθίστη ταῦτα.

108 Ἐχομένης δὲ τῆς Ἀμφιπόλεως οἱ Ἀθηναῖοι ἐς μέγα δέος κατέστησαν, ἄλλως τε καὶ ὅτι ἡ πόλις αὐτοῖς ἦν ὠφέλιμος ξύλων τε ναυπηγησίμων πομπῇ καὶ χρημάτων προσόδῳ καὶ ὅτι μέχρι μὲν τοῦ Στρυμόνος ἦν πάροδος Θεσσαλῶν διαγόντων ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους σφῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, τῆς δὲ γεφύρας μὴ κρατούντων, ἄνωθεν μὲν μεγάλης οὔσης ἐπὶ πολὺ λίμνης τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ πρὸς Ἠιόνα τριήρεσι τηρουμένων, οὐκ ἂν δύ-

h. l. agitur de receptione eorum, qui *ad eum concedere* volebant.“ Haack. Verbo ἐπιχωρεῖν Thucydidem alibi non uti, adnotavit Popp. Bloomf. exemplum attulit ex Arrian. Exp. Al. M. 2, 11, 13. ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἐπεχώρει. Et ἄνωθεν intellige *Amphipoli*, quae urbs a mari remotior erat, quam Eion. Dein Myrcinum in partes Brasidae transiisse narrat Pittaco mortuo, quem inde colligas rebus Atheniensium studuisse.

Γαληψός] Vulgo Γάψηλος. Reg. Γαψηλός. Certatim viri docti, et in his Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 335, 54. correxerunt Γαληψός. Citat Duk. Casaubonum ad Excerpta Strabonis fragm. libr. 7. Maussac. et Vales. ad Harpocr. h. v. Horum Casaub. (p. 511. Alm.) praesenti loco corrigit et ipse Γαληψός. Apud Thuc. 5, 6. tantum Ar. Chr. Dan. habent Γαψηλόν. Quum scriptor utroque loco urbem istam Thasiorum coloniam fuisse dicat; quum in illo ipso loco, quo Gatter. (Comment. de Thrac. p. 93. 102.) Danvillium secutus collocavit Gapselum, Straboni sita sit Galepsus (εἶτα αἱ τοῦ Στρυμόνος ἐκβολαί· εἶτα Φάγρης, Γαληψός, Ἀπολλωνία, πᾶσαι πόλεις· εἶτα τὸ Νέσσου sive Νέστου στόμα); quum accedat Diodori 12, 68., ubi res easdem, quas hic Thuc., narrat, Scylacis, Plutarchi Vit. P. Aem. 23., Hesychii, Etymologi M. p. 219, 45., Suidae, Harpocrationis, Zonarae, et Stephani Byz. auctoritas, qui et ipse in suo Thucydidis exemplari Γαληψός invenit (Γαληψός, πόλις Θρᾴκης — Θουκυδίδης τετάρτῃ ἑτέραν λέγει, „καὶ Γαληψὸς οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Οἰσύμη“), non dubitavi Γαληψός recipere. „Gatter. recte discernit Galepsum praesentis loci Thucydidis ab urbe cognomine, quae in litore Sithoniae iacebat. Hanc Xerxis classis praetervehebatur legens litus inde a Torone Olynthum versus, Herodot. 7, 122. At Galepsus, de qua hic agitur, clare refertur a Strabone sita fuisse a Strymone orientem versus, idemque apparet ex narratione Thucydidis 5, 6., ubi Cleon narratur, capta rursus Torone, Amphipolin versus navigasse, et dum Eione versatur, tum Stagirum tum Galepsum missis exercitus sui partibus recuperasse, quae oppida utrimque sita fuerunt prope ostia Strymonis, prius paululum austrum, alterum paululum orientem versus remotum ab iis ostiis.“ Arn.

108. μὴ κρατούντων — τηρουμένων] Genitivi absoluti pro accu-

νασθαι προελθεῖν· τότε δὲ ῥᾴδια ἤδη [ἐνομίζετο] γεγενῆσθαι. καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐφοβοῦντο μὴ ἀποστῶσιν. ὁ γὰρ Βρασίδας ἔν τε τοῖς ἄλλοις μέτριον ἑαυτὸν παρεῖχε καὶ ἐν τοῖς λόγοις πανταχοῦ ἐδήλου ὡς ἐλευθερώσων τὴν Ἑλλάδα ἐκπεμφθείη. καὶ αἱ πόλεις πυνθανόμεναι αἱ τῶν Ἀθηναίων ὑπήκοοι τῆς τε Ἀμφιπόλεως τὴν ἅλωσιν καὶ ἃ παρέχεται, τήν τε ἐκείνου πρᾳότητα, μάλιστα δὴ ἐπήρθησαν ἐς τὸ νεωτερίζειν, καὶ ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς αὐτὸν κρύφα, ἐπιπαριέναι τε κελεύοντες καὶ βουλόμενοι αὐτοὶ ἕκαστοι πρῶτοι ἀποστῆναι. καὶ γὰρ καὶ ἄδεια ἐφαίνετο αὐτοῖς, ἐψευσμένοις μὲν τῆς Ἀθηναίων δυνάμεως ἐπὶ

sativis, quos sequens verbum postulat. Uterque autem genitivus recte ad Lacedaemonios refertur, quum τηρουμένων non, ut Schol. vult, medium sit, sed passivum. Dein dubia sunt verba ἄνωθεν — τοῦ ποταμοῦ, nam et per traiectionem intelligi possunt, ut sint pro ἄνωθεν μὲν μεγάλης οὔσης λίμνης ἐπὶ πολὺ τοῦ ποταμοῦ i. e. *quod a superiori pontis parte lacus erat longe propter flumen porrectus*; vel cum Porto, Heilmanno et Arnoldo iungi poterit λίμνης τοῦ ποταμοῦ i. e. *quod superne longus lacus* sive *longum stagnum erat fluminis* sive *flumen longo spatio stagnabat*. Eodem modo accepit etiam Abr. ad Hesych. v. λίμνη. Arn. comparat 5, 7. τὸ λιμνῶδες τοῦ Στρυμόνος, convertens: a lake formed by the river i. e. lacus ortus diluvie aquarum utrimque ripas excedentium et vicina inundantium. „Leak., ait, non exiguam sive paludem sive lacum esse narrat, qualia stagna Mincii apud Mantuam.“ Bloomf. igitur non recte comparans lacum Lemanum, *per quem* Rhodanus fluit, praefert priorem rationem, praesertim locum explicandi, quia non probabile sit, Strymonem per se stagna gignere prope decem mill. longa et duo ad quatuor mill. lata. Mox in verbis οὐκ ἂν δύνασθαι structura ἀπὸ κοινοῦ est; nam qui sequitur infinitivus δύνασθαι, non habet unde pendeat, nisi ex verbo primario κατέσησαν ἐς δέος repetas ἤλπισαν, quod quum verbum mediae significationis sit et tam metum quam spem indicet, commode arcessi potest. Paulo post alii libri προελθεῖν, alii προσελθεῖν, quod Haack. recepit, dicens de *accessu* ad urbem agi. „Imo scriptor declarat Athenienses intellexisse, quamdiu ipsi Amphipolin tenerent, Lacedaemonios ad Strymonem accedere (ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος πάροδος) posse, *ulterius* (trans Strymonem) *progredi* non posse.“ Popp. Dein neutrum ῥᾴδια (vulgo ῥᾳδία, ad quod supplent ἡ πάροδος) postulat suppleri προελθεῖν. Neutrum praebent vett. edd. Et in ἐνομίζετο libri variant, alii ἐνόμιζε (ἐνόμιζεν), alii ἐνόμιζον habentes, quod probatur Bekkero, modo scribas ῥᾴδια. Hinc Valla: *tunc autem Athenienses haec facilia factu existimabant*. „Neque vulgata lectio ἐνομίζετο, utut plana videatur, nec quod unus corruptus D. habet, ἐνόμιζον placet mihi, quum praecedentia modo infinito proferantur, adeoque et haec τότε δέ etc. similiter proferri debeant. At verò alia lectio, quam caeteri codd. omnes repraesentant, ἐνόμιζε, locum omnino nequit habere. Quare, si me audias, otiosum et inconcinnum id supplementum intrusum ab aliquo enarratore putes.“ Kistem., quem secuti Haack. et Popp. ἐνομίζετο uncis secluserunt. Tale interpretamentum si admittas, ne structura ἀπὸ κοινοῦ quidem in antecedentibus statui necesse erit. Ad quam structuram explicandam mihi hoc ipsum ἐνόμιζον etc. inventum esse videtur. Mox καὶ γὰρ ἄδεια etc. est denn sie glaubten dabei ruhig seyn zu können und sicher gegen einen Angriff der Athener etc. vid. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 184 sq.

τοσοῦτον ὅση ὕστερον διεφάνη, τὸ δὲ πλέον βουλήσει κρίνοντες ἀσαφεῖ ἢ προνοίᾳ ἀσφαλεῖ, εἰωθότες οἱ ἄνθρωποι, οὗ μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἐλπίδι ἀπερισκέπτῳ διδόναι, ὃ δὲ μὴ προσίενται, λογισμῷ αὐτοκράτορι διωθεῖσθαι. ἅμα δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν τοῖς Βοιωτοῖς νεωστὶ πεπληγμένων, καὶ τοῦ Βρασίδου ἑφολκὰ καὶ οὐ τὰ ὄντα λέγοντος, ὡς αὐτῷ ἐπὶ Νίσαιαν τῇ ἑαυτοῦ μόνῃ στρατιᾷ οὐκ ἠθέλησαν οἱ Ἀθηναῖοι ξυμβαλεῖν, ἐθάρσουν καὶ ἐπίστευον μηδένα ἂν ἐπὶ σφᾶς βοηθῆσαι. τὸ δὲ μέγιστον, διὰ τὸ ἡδονὴν ἔχον ἐν τῷ αὐτίκα, καὶ ὅτι τὸ πρῶτον Λακε-

ἐψευσμένοις — κρίνοντες] Anacoluthon: nominativus *κρίνοντες* est pro dativo *κρίνουσι*, quia in verbis *ἄδεια ἐφαίνετο αὐτοῖς* eadem sententia est, ac si dixisset: *ἐνόμιζον ἄδειαν εἶναι ἑαυτοῖς*. Quibus iam adiicitur alius nominativus *εἰωθότες*, aliter ille explicandus, et propterea admissus, quia in *αὐτοί*, quod subiectum est participii *κρίνοντες*, nomen *οἱ ἄνθρωποι* certe ex parte inest. Sententiam Schol. ita exponit: *τοῦτο ἐξηγητικόν ἐστι τοῦ προτέρου εἰωθότες οἱ ἄνθρωποι οὗ μὲν ἂν ἐπιθυμῶσι, τούτου ἐλπίζειν τεύξεσθαι ἄνευ λογισμοῦ· τοῦτο γάρ ἐστιν ἐλπίδι ἀπερισκέπτῳ διδόναι. οὗ δὲ ἂν μὴ ἐπιθυμῶσι, τοῦτο μόνον λογισμῷ ἐξακριβοῦντες ὡς ἀνέλπιστον παραιτεῖσθαι*. Conf. Krueg. ad Dionys. p. 274, 15. *Αὐτοκράτορι* est willkührlich, eigenmächtig, quo sensu eadem voce usus est supra c. 64. Huc porro faciunt verba 3, 3. *καὶ οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ πρῶτον τὰς κατηγορίας, μεῖζον μέρος νέμοντες τῷ μὴ βούλεσθαι ἀληθῆ εἶναι*. Adde Dorv. ad Charit. p. 541. „Sie meinten dabei völlige Sicherheit zu haben, da sie über die Macht der Athener sich in einem so hohen Grade täuschten, wie gross nachher diese Macht sich zeigte (i. e. indem sie durchaus nicht gemeint, dass die Macht der Athener so gross sey, wie gross sie nachher sich zeigte), der grosse Haufe aber mehr nach dunkelm (malim unsicherem) Wunsche als nach sicherer Einsicht urtheilte: wie denn die Menschen pflegen das, was sie wünschen, unüberlegter Hoffnung zu vertrauen (malim einzuräumen vel zu versprechen); was sie aber nicht verlangen, durch willkührliche Schlüsse von sich zurückzuweisen." Bred. Et *ἑφολκά* Schol. explicat *ἐπαγωγά*, ut legitur 4, 88. Conf. Eustath. ad Hom. Od. ξ. p. 1761, 43. Rom.

ἐπὶ Νίσαιαν] habent quidem omnes libri, sed suspectum est pro *ἐπὶ Νισαίᾳ*, nam solent in his adhibere casum tertium. Thuc. 3, 54. *ἐναυμαχήσαμεν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ* Lucian. 2. V. H. p. 678. *ἐπὶ Δηλίῳ ἐμάχετο*. Harpocr. *ἐπὶ Δηλίῳ μάχη*. Et sic millies apud omnes. Ex *ι* adscripto facile fieri potuit *ν*, ut saepe in aliis. Duk. Quem vera dixisse crederemus, nisi ita aut *αὐτῷ* aut *τῇ ἑαυτοῦ στρατιᾷ* supervacanea essent. Nunc praegnantem, quem dicunt, sensum agnoscimus; nam plene c. 85. *στρατιᾷ τῇδε ἐπὶ Νίσαιαν ἐμοῦ βοηθήσαντος, οὐκ ἠθέλησαν Ἀθηναῖοι, πλέονες ὄντες, προσμίξαι*. Conf. Thiersch. Gr. §. 313. 16. c. et not. 1, 1. p. 292 sq. Popp. Itane dicemus, *αὐτῷ ἐπὶ Νίσαιαν* praegnanter dictum esse pro *αὐτῷ ἐπὶ Νίσαιαν βοηθήσαντι*? an hoc concedemus, vel *αὐτῷ* vel *τῇ ἑαυτοῦ στρατιᾷ* delenda esse, si legatur *ἐπὶ Νισαίᾳ*? Minime! *Αὐτῷ τῇ ἑαυτοῦ μόνῃ στρατιᾷ* nihil est, nisi ihm mit seinem Heere allein. Imo igitur in *ξυμβαλεῖν* haec vis praegnans est: *ἐπιβοηθῆσαν καὶ ξυμβαλεῖν*. Quo satis, opinor, vulgata *ἐπὶ Νίσαιαν* defenditur.

διὰ τὸ ἡδονὴν ἔχον] i. e. *διὰ τὸ ἡδονὴν ἔχειν*, nam vel sic dicere poterat, vel omittere *διὰ τό*, quo facto *ἔχον* absolute positum esset, ut *ἑξόν, δῆλον ὄν*. Totum dictum est pro *διότι ἡδονὴν εἶχε*. Et *ὀργών-*

δαιμονίων ὀργώντων ἔμελλον πειράσεσθαι, κινδυνεύειν παντὶ τρόπῳ ἑτοῖμοι ἦσαν. ὧν αἰσθόμενοι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι φυλακάς, ὡς ἐξ ὀλίγου καὶ ἐν χειμῶνι, διέπεμπον ἐς τὰς πόλεις, ὁ δὲ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἐφιέμενος στρατιάν τε προσαποστέλλειν ἐκέλευε καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Στρυμόνι ναυπηγίαν τριήρων παρεσκευάζετο. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τὰ μὲν καὶ φθόνῳ ἀπὸ τῶν πρώτων ἀνδρῶν οὐχ ὑπηρέτησαν αὐτῷ, τὰ δὲ καὶ βουλόμενοι μᾶλλον τούς τε ἄνδρας τοὺς ἐκ τῆς νήσου κομίσασθαι καὶ τὸν πόλεμον καταλῦσαι.

Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Μεγαρῆς τά τε μακρὰ τείχη, ἃ 109
σφῶν οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον, κατέσκαψαν ἑλόντες ἐς ἔδαφος, καὶ Βρασίδας μετὰ τὴν Ἀμφιπόλεως ἅλωσιν ἔχων τοὺς ξυμμάχους στρατεύει ἐπὶ τὴν Ἀκτὴν καλουμένην. ἔστι δὲ ἀπὸ τοῦ βασιλέως διορύγματος ἔσω προὔχουσα, καὶ ὁ Ἄθως αὐτῆς ὅρος ὑψηλὸν τελευτᾷ ἐς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. πόλεις δὲ ἔχει Σάνην μὲν Ἀνδρίων ἀποικίαν παρ' αὐτὴν τὴν διώρυχα, ἐς τὸ πρὸς Εὔβοιαν πέλαγος τετραμμένην, τὰς δὲ ἄλλας Θύσσον καὶ Κλεωνὰς καὶ Ἀκροθώους καὶ Ὀλόφυξον καὶ Δῖον· αἳ οἰκοῦνται

των Schol. exponit *ὡρμημένων, προθυμουμένων*. Deinde *ἐφιέμενος* Thom. M. p. 397. explicat per *πέμπων*, quam vim verbum medium habere negat Popp. 1, 1. p. 183. probans explicationem Neophyti Ducae: *ὁ δὲ Βρασίδας αὖθις ἔστειλε μετὰ πάσης ἐφέσεως εἰς τὴν Λακεδαίμονα ζητῶν νὰ στείλωσιν εἰς αὐτὸν ἐκεῖθεν προσέτι καὶ ἄλλην δύναμιν*. Sic iungendum erit *ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἐκέλευε*, quibuscum Popp. comparat *πράσσειν ἔς τινα τόπον*. Haack. et Arn. itemque Bloomf. *ἐφιέμενος* intelligunt *mandans, legatis cum mandatis Spartam missis*. Arn. comparat Hesych. *ἐφιέμενος, ἐντελλόμενος*. Aesch. Prom. 4. *ἐπιστολὰς, ἃς σοι πατὴρ ἐφεῖτο*. Pers. 226. Schütz. De verbis *φθόνῳ ἀπό* v. Matth. p. 1130. et propter verba *τῶν πρώτων ἀνδρῶν* adi Od. Muell. Dor. 2. p. 83.

109. *τά τε μακρὰ τείχη*] Vera iunctura particulae *τε* haec est: *Μεγαρῆς τε τὰ μακρὰ τείχη — καὶ Βρασίδας* etc. De fossa Xerxis sic est in Walpolii libro Memoirs (1818.) p. 224. „Brevi venimus ad illum locum Isthmi, qui nunc dicitur Problakas, ubi Xerxes fertur fossam duxisse classi suae triremium. Ea longitudinem habet circiter unius milliarii et quadrantis, et latitudinem viginti quinque cubitorum (yards); quae mensura non ita multum differt a duodecim stadiis, quae Herodotus memorat. Invenimus fossam repletam limo iuncisque, ita tamen ut per totum investigari possit etc. „Mox probabilis coniectura est Palmerii et Salmasii legentium *Ἀκραθώους*, si quidem oppidum nomine suo ab vicinia montis Athonis insignitum esse videtur. Dein *διγλώσσους* nominat barbaros, quippe et sua lingua patria usos et Graeca, quam per commercia cum Graecis addidicerant. Propter *τὸ Πελασγικόν* adi Od. Muell. Orchom. p. 444. Verba *καὶ — Τυρσηνῶν* Dionys. A. R. 1. p. 67. Reisk. recitat. Vid. Od. Muell. l. c. Append. 1. Etrusker 1. p. 75 sqq. p. 76. adn. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 308. nr. 5. Pelasgi isti, si Od. Muellerum Orchom. p. 307. (coll. p. 301.) audias, in Boeotia antiquissimis temporibus habitabant, unde a Boeotis expulsi, qui ex Thessalia migraverant, in Atticam transiere. In Attica per aetatem unam egerunt, unde in Lemnum Imbrumque traiecti Minyas vicissim ipsi expulerunt. Conf. adn. ad 1, 12. 2, 17.

ξυμμίκτοις ἔθνεσι βαρβάρων διγλώσσων. καί τι καὶ Χαλκιδικὸν ἔνι βραχύ, τὸ δὲ πλεῖστον Πελασγικόν, τῶν καὶ Λῆμνόν ποτε καὶ Ἀθήνας Τυρσηνῶν οἰκησάντων, καὶ Βισαλτικὸν καὶ Κρηστωνικὸν καὶ Ἤδωνες· κατὰ δὲ μικρὰ πολίσματα οἰκοῦσι. καὶ οἱ μὲν πλείους προσεχώρησαν τῷ Βρασίδᾳ, Σάνη δὲ καὶ Δῖον ἀντέστη, καὶ αὐτῶν τὴν χώραν ἐμμείνας τῷ στρατῷ ἐδήου.
110 ὡς δ' οὐκ ἐσήκουον, εὐθὺς στρατεύει ἐπὶ Τορώνην τὴν Χαλκιδικήν, κατεχομένην ὑπὸ Ἀθηναίων· καὶ αὐτὸν ἄνδρες ὀλίγοι ἐπήγοντο, ἑτοῖμοι ὄντες τὴν πόλιν παραδοῦναι. καὶ ἀφικόμενος νυκτὸς ἔτι καὶ περὶ ὄρθρον τῷ στρατῷ ἐκαθέζετο πρὸς τὸ Διοσκούρειον, ὃ ἀπέχει τῆς πόλεως τρεῖς μάλιστα σταδίους. τὴν μὲν οὖν ἄλλην πόλιν τῶν Τορωναίων καὶ τοὺς Ἀθηναίους τοὺς ἐμφρουροῦντας ἔλαθεν· οἱ δὲ πράσσοντες αὐτῷ εἰδότες ὅτι ἥξοι, καὶ προελθόντες τινὲς αὐτῶν λάθρα ὀλίγοι, ἐτήρουν τὴν πρόσοδον, καὶ ὡς ἤσθοντο παρόντα, ἐκομίζουσι παρ' αὐτοὺς ἐγχειρίδια ἔχοντας ἄνδρας ψιλοὺς ἑπτά· τοσοῦτοι γὰρ μόνοι ἀνδρῶν εἴκοσι τὸ πρῶτον ταχθέντων οὐ κατέδεισαν ἐξελθεῖν· ἦρχε δὲ αὐτῶν Λυσίστρατος Ὀλύνθιος· οἳ διαδύντες διὰ τοῦ πρὸς τὸ πέλαγος τείχους καὶ λαθόντες τούς τε ἐπὶ τοῦ ἀνώτατα φυλακτηρίου φρουρούς, οὔσης τῆς πόλεως πρὸς λόφον, ἀναβάντες διέφθειραν καὶ τὴν κατὰ Καναστραῖον πυλίδα
111 διήρουν. ὁ δὲ Βρασίδας τῷ μὲν ἄλλῳ στρατῷ ἡσύχαζεν ὀλίγον προελθών, ἑκατὸν δὲ πελταστὰς προπέμπει, ὅπως ὁπότε πύλαι τινὲς ἀνοιχθεῖεν καὶ τὸ σημεῖον ἀρθείη ὃ ξυνέκειτο, πρῶτοι ἐσδράμοιεν. καὶ οἱ μὲν χρόνου ἐγγιγνομένου καὶ θαυμάζοντες κατὰ μικρὸν ἔτυχον ἐγγὺς τῆς πόλεως προσελθόντες· οἱ δὲ τῶν Τορωναίων ἔνδοθεν παρασκευάζοντες μετὰ τῶν ἐσεληλυθότων, ὡς αὐτοῖς ἥ τε πυλὶς διήρητο καὶ αἱ κατὰ τὴν ἀγορὰν πύλαι τοῦ μοχλοῦ διακοπέντος ἀνεῴγοντο, πρῶτον μὲν κατὰ τὴν πυλίδα τινὰς περιαγαγόντες ἐσεκόμισαν, ὅπως κατὰ νώτου καὶ ἀμφοτέρωθεν τοὺς ἐν τῇ πόλει οὐδὲν εἰδότας ἐξαπίνης φοβήσειαν, ἔπειτα τὸ σημεῖόν τε τοῦ πυρός, ὡς εἴρητο, ἀνέσχον καὶ διὰ τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν πυλῶν τοὺς λοιποὺς ἤδη τῶν πελταστῶν
112 ἐσεδέχοντο. καὶ ὁ Βρασίδας ἰδὼν τὸ ξύνθημα ἔθει δρόμῳ, ἀναστήσας τὸν στρατὸν ἐμβοήσαντά τε ἀθρόον καὶ ἔκπληξιν πολλὴν τοῖς ἐν τῇ πόλει παρασχόντα. καὶ οἱ μὲν κατὰ τὰς

110. *καὶ προσελθόντες*] Vat. *προελθόντες*, „quod significaret, eos urbe exiisse ad certum quoddam spatium, ibique adventum Brasidae praestolatos esse; id quod a sensu Thucydidis alienissimum est. Nam is non dicit extra urbem praestolatos, sed intra, postquam semel eum in castris adierant (*προσελθόντες*), et ibi rem cum eo transegerant." Arn. Canastraeum quod dicit extremo capite, promontorium est Pallenae peninsulae, obversum Toronae, quae iacebat in adverso litore Sithoniae, mediae peninsulae ex tribus, quae ab hac continente in mare Aegaeum excurrunt. Vid. Liv. 44, 11. init.

112. *ἐμβοήσαντα — παρασχόντα*] Cass. Aug. Cl. Ven. Pal. It. Vat. H. F. C. Reg. (G.) Gr. Mosqu. [T. Arn.] ac *παρασχόντα* etiam cod.

πύλας εὐθὺς ἐσέπιπτον, οἱ δὲ κατὰ δοκοὺς τετραγώνους, αἳ ἔτυχον τῷ τείχει πεπτωκότι καὶ οἰκοδομουμένῳ πρὸς λίθων ἀνολκὴν προσκείμεναι. Βρασίδας μὲν οὖν καὶ τὸ πλῆθος εὐθὺς ἄνω καὶ ἐπὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως ἐτράπετο, βουλόμενος κατ' ἄκρας καὶ βεβαίως ἐλεῖν αὐτήν· ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος κατὰ πάντα ὁμοίως ἐσκεδάννυντο. τῶν δὲ Τορωναίων γιγνομένης 113
τῆς ἁλώσεως τὸ μὲν πολὺ οὐδὲν εἰδὸς ἐθορυβεῖτο, οἱ δὲ πράσσοντες καὶ οἷς ταῦτα ἤρεσκε μετὰ τῶν ἐσελθόντων εὐθὺς ἦσαν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἔτυχον γὰρ ἐν τῇ ἀγορᾷ ὁπλῖται καθεύδοντες ὡς πεντήκοντα, ἐπειδὴ ἤσθοντο, οἱ μέν τινες ὀλίγοι διαφθείρονται ἐν χερσὶν αὐτῶν, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν πεζῇ, οἱ δὲ

Bas. et I. Vulgo *ἐμβοήσαντας* et *παρασχόντας*, quibus in m. *α* est superscr. B. *ἐμβοήσαντες* pariter cum *α* super *ες*. „Vulgatum quamquam cum *στρατιὰν* recte coniungeretur, tamen ob *ἀθρόον* damnandum esse patet. Nam hoc non posse cum Haackio pro *ἀθρόως*, quod ipsum adverbium nec Thuc. habet nec in tali nexu Xenophon, accipi consuetudo linguae satis docet. Nec prosa oratio veterum scriptorum, si pauca notissima adiectiva excipimus, talem singularis (nam de plurali v. Krueg. ad Xen. Anab. 6, 1, 15.) neutrius generis adiectivorum usum fert. Conf. Buttm. Gr. med. §. 115. 4. (ed. 13.) Thuc. 5, 58. 6, 49." Popp. Idem Obss. p. 239. in singularibus *βοήσαντα* et *παρασχόντα* duo esse monuerat, quae dubitationem moveant. Primum enim pluralis unde ortus sit, non intelligi, qui exquisitior sit, quam quem librariis tribuas, nisi forte contrarium probes ex fine cap. 100. Deinde participia *ἐμβοήσαντας* sive *ἐμβοήσαντα* et *παρασχόντας* sive *παρασχόντα* cum *ἀναστήσαντες* commode coniungi non posse. „Ita enim, ait, Brasidas diceretur milites excitasse, quum clamorem sustulissent et metum Toronaeis incussissent, quasi clamor prius sublatus et urbis incolae prius in timorem coniecti essent, quam Peloponnesii ad oppidum accessissent." Quare emendat *καὶ ὁ Βρασίδας — ἔθει δρόμῳ, ἀναστήσας τὸν στρατὸν· ἐμβοήσαντές τε ἀθρόοι καὶ ἔκπληξιν — παρασχόντες, οἱ μὲν κατὰ τὰς πύλας εὐθὺς ἐσέπιπτον, οἱ δὲ καιὰ δοκοὺς τετραγώνους* etc. Ad haec respondeas, rursus non intelligi, qui ex tam plana oratione mutatio facta sit in accusativum, qui difficilior sit, cum *στρατόν* iunctus, quam quem librariis tribuas; neque obstare aoristos, quominus oratio recte conformata dicatur, si singulares adsciscas. Etenim quum milites prope urbem accessissent, paulisper adstiterunt, signum irruptionis exspectantes. Quo dato clamore sublato, per eumque oppidanis terrore iniecto, Brasidas raptim milites duxit. De formula *καὶ ἄκρας* vid. Dorv. ad Charit. p. 574. Heyn. ad Hom. Il. Vol. 6. p. 505. Blomf. ad Aesch. Choeph. 679. Matth. p. 1152. 3. a. Mox *τὸ πλῆθος* est die Mehrzahl sive der Hauptttheil seiner Truppen, *ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος* multitudo est militum incompositorum, Macedonum et Thracum, qui spe rapinae ad exercitum accesserant, in nullam rem intenti. Denique iidem sunt, quos c. 104. narrat, traiecto Strymone continuo ad praedationes discurrisse." Bloomf.

113. *οἱ μέν τινες — αὐτῶν*] Pronomen traiectum est. v. Heind. ad Plat. Phaedon. p. 166. Haack. falso iungit *αὐτῶν* cum *ἐν χερσίν*. Proximorum haec sententia est: „aufugerunt in Lecythum castellum, quod tenebant ipsi soli, occupata extrema Toronae parte, quae *in angusto isthmo* in mare porrecta et ab reliqua urbe intercepta erat. Non igitur urbs erat Lecythus, sed pars Toronae extrema eiusque castellum." Popp. Verba *ἐν — ἰσθμῷ* Arn. aliter accipit, hanc structuram

ἐς τὰς ναῦς, αἳ ἐφρούρουν δύο, καταφυγόντες διασώζονται ἐς τὴν Λήκυθον τὸ φρούριον, ὃ εἶχον αὐτοί, καταλαβόντες ἄκρον τῆς πόλεως ἐς τὴν θάλασσαν ἀπειλημμένον ἐν στενῷ ἰσθμῷ. κατέφυγον δὲ καὶ τῶν Τορωναίων ἐς αὐτοὺς ὅσοι ἦσαν σφίσιν
114 ἐπιτήδειοι. γεγενημένης δὲ ἡμέρας ἤδη καὶ βεβαίως τῆς πόλεως ἐχομένης ὁ Βρασίδας τοῖς μὲν μετὰ τῶν Ἀθηναίων Τορωναίοις καταπεφευγόσι κήρυγμα ἐποιήσατο τὸν βουλόμενον ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ ἐξελθόντα ἀδεῶς πολιτεύειν, τοῖς δὲ Ἀθηναίοις κήρυκα προσπέμψας ἐξιέναι ἐκέλευεν ἐκ τῆς Ληκύθου ὑποσπόνδους καὶ τὰ ἑαυτῶν ἔχοντας ὡς οὔσης Χαλκιδέων. οἱ δὲ ἐκλείψειν μὲν οὐκ ἔφασαν, σπείσασθαι δὲ σφίσιν ἐκέλευον ἡμέραν τοὺς νεκροὺς ἀνελέσθαι. ὁ δὲ ἐσπείσατο δύο. ἐν ταύταις δὲ αὐτός τε τὰς ἐγγὺς οἰκίας ἐκρατύνατο καὶ Ἀθηναῖοι τὰ σφέτερα. καὶ ξύλλογον τῶν Τορωναίων προήσας ἔλεξε τοῖς ἐν τῇ Ἀκάνθῳ παραπλήσια, ὅτι οὐ δίκαιον εἴη οὔτε τοὺς πράξαντας πρὸς αὐτὸν τὴν λῆψιν τῆς πόλεως χείρους οὐδὲ προδότας ἡγεῖσθαι· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ δουλείᾳ οὐδὲ χρήμασι πεισθέντας δρᾶσαι τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ ἀγαθῷ καὶ ἐλευθερίᾳ τῆς πόλεως· οὔτε τοὺς μὴ μετασχόντας οἴεσθαι μὴ τῶν αὐτῶν τεύξεσθαι· ἀφῖχθαι γὰρ οὐ διαφθερῶν οὔτε πόλιν οὔτε ἰδιώτην οὐδένα. τὸ δὲ κήρυγμα ποιήσασθαι τούτου ἕνεκα τοῖς παρ' Ἀθηναίους καταπεφευγόσιν, ὡς ἡγούμενος οὐδὲν χείρους τῇ ἐκείνων

esse existimans: *ἐς τὴν θάλασσαν ἀνέχον, καὶ ἀπειλημμένον ἐν στενῷ ἰσθμῷ.* „Cum verbis *ἀπειλημμένον ἐν ἰσθμῷ*, ait, compara 6, 1. *ἐν εἴκοσι σταδίων μάλιστα μέτρῳ διείργεται*, et 7, 8. *τὴν γνώμην μηδὲν ἐν τῷ ἀγγέλῳ ἀφανισθεῖσαν.* Notio praepositionis haec videtur esse, causam Lecythi a Torone et Siciliae a continente separatae sitam fuisse illic in angusto isthmo, hic in angusto freto, quae utrimque interveniebant.“ Vere, opinor; nam *ἐν* saepe nihil aliud significat, nisi *per*. Vid. Matth. §. 577. p. 1141. Mox in verbis *σφίσιν ἐπιτήδειοι*, quum Thucydides pronomen reflexivum *σφῶν* nunquam cum demonstrativo *αὐτῶν* permutet, desideres potius *αὐτοῖς*. „At hic inde a verbis *οἱ δὲ Ἀθηναῖοι*, quod est subiectum, ad Athenienses omne narrationis argumentum spectat, et sub finem capitis eosdem, tamquam notionem primariam, scriptor mente retinuit, ut, licet iam ad aliud subiectum oratio transierit, tamen ad illud primarium subiectum pronomen *σφίσιν* in enunciato relativo referatur. Conf. 1, 30. *μέχρις οὗ Κορίνθιοι περιόντι τῷ θέρει πέμψαντες ναῦς καὶ στρατιὰν, ἐπεὶ σφῶν οἱ ξύμμαχοι ἐπόνουν, ἐστρατοπεδεύοντο ἐπὶ Ἀκτίῳ καὶ περὶ τὸ Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος, φυλακῆς ἕνεκα τῆς τε Λευκάδος καὶ τῶν ἄλλων πόλεων, ὅσαι σφίσι φίλιαι ἦσαν.* Ac praesentis quidem loci haud prorsus eadem ratio, sed non multo diversa. Quod quo evidentius appareat, verba proxime antecedentia ita fere accipienda, quasi dixisset: (*οἱ Ἀθηναῖοι*) *ὑπεδέξαντο καὶ τῶν Τορωναίων καταφυγόντας, ὅσοι ἦσαν σφίσιν ἐπιτήδειοι.* Cuius verbi *ὑποδέχεσθαι* notionem quod hac explicatione intulimus, id ne quis incommodo sententiae factum putet, monemus, Toronensium horum perfugium munitum locum fuisse, quem Athenis tenebant (*διασώζονται ἐς τὴν Λήκυθον, τὸ φρούριον, ὃ εἶχον αὐτοί*). Talem igitur reflexionem, in qua magis sententia, quam constructio verborum valet, etiam Latini agnoscunt. Vid. Grotef. Gr. Laf. §. 136. b. c. (ed. 2.)“ Blum. Script. Scholast. p. 18.

φιλίᾳ· οὐδ' ἂν σφῶν πειρασαμένους αὐτοὺς τῶν Λακεδαιμονίων δοκεῖν ἧσσον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον, ὅσῳ δικαιότερα πράσσουσιν, εὔνους ἂν σφίσι γενέσθαι, ἀπειρίᾳ δὲ νῦν πεφοβῆσθαι. τούς τε πάντας παρασκευάζεσθαι ἐκέλευεν ὡς βεβαίους τε ἐσομένους ξυμμάχους, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε ἤδη ὅ,τι ἂν ἁμαρτάνωσιν αἰτίαν ἔξοντας· τὰ δὲ πρότερα οὐ σφεῖς ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' ἐκείνους μᾶλλον ὑπ' ἄλλων κρεισσόνων, καὶ ξυγγνώμην εἶναι, εἴ τι ἠναντιοῦντο.
καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα εἰπὼν καὶ παραθαρσύνας, διελθουσῶν τῶν 115
σπονδῶν τὰς προσβολὰς ἐποιεῖτο τῇ Ληκύθῳ· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἠμύναντό τε ἐκ φαύλου τειχίσματος καὶ ἀπ' οἰκιῶν ἐπάλξεις ἐχουσῶν. καὶ μίαν μὲν ἡμέραν ἀπεκρούσαντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ μηχανῆς μελλούσης προσάξεσθαι αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐναντίων, ἀφ' ἧς πῦρ ἐνήσειν διενοοῦντο ἐς τὰ ξύλινα παραφράγματα, καὶ προσιόντος ἤδη τοῦ στρατεύματος, ἢ ὤοντο μάλιστα αὐτοὺς προσκομιεῖν τὴν μηχανὴν καὶ ἦν ἐπιμαχώτατον, πύργον ξύλινον ἐπ' οἴκημα ἀντέστησαν, καὶ ὕδατος ἀμφορέας πολλοὺς καὶ πίθους ἀνεφόρησαν καὶ λίθους μεγάλους, ἄνθρωποί τε πολλοὶ ἀνέβησαν. τὸ δὲ οἴκημα λαβὸν μεῖζον ἄχθος ἐξαπίνης κατερράγη, καὶ ψόφου πολλοῦ γενομένου τοὺς μὲν ἐγγὺς καὶ ὁρῶντας τῶν Ἀθηναίων ἐλύπησε μᾶλλον ἢ ἐφόβησεν, οἱ δὲ ἄποθεν, καὶ μάλιστα οἱ διὰ πλείστου, νομίσαντες ταύτῃ ἁλωκέναι ἤδη τὸ χωρίον φυγῇ ἐς τὴν θάλασσαν καὶ τὰς ναῦς ὥρμησαν. καὶ 116
ὁ Βρασίδας ὡς ἤσθετο αὐτοὺς ἀπολείποντάς τε τὰς ἐπάλξεις καὶ τὸ γιγνόμενον ὁρῶν, ἐπιφερόμενος τῷ στρατῷ εὐθὺς τὸ τείχισμα λαμβάνει, καὶ ὅσους ἐγκατέλαβε διέφθειρε. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τοῖς τε πλοίοις καὶ ταῖς ναυσὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐκλιπόντες τὸ χωρίον ἐς Παλλήνην διεκομίσθησαν· ὁ δὲ Βρασίδας,

114. *οὐδ' ἂν — εὔνους ἄν*] Heilm. scriptum vult *οὐδ' αὖ*. Particulam *ἄν* in una eademque sententia, praesertim post parenthesin, iterari non rarum. Vid. Matth. §. 600. Herm. ad Vig. p. 814. Greg. Cor. p. 43. ibique interpp. Mox idem *τῶν Λακεδαιμονίων* post *σφῶν* deleri vult; temere hoc quoque. Articulum *τό* in verbis *τὸ ἀπὸ τοῦδε* om. pauci quidam libri. At v. Matth. §. 283. De *σφεῖς* v. Buttm. Gr. med. §. 142. adn. 3. (ed. 13.)

115. *ἄποθεν*] an *ἄπωθεν* rectius scribatur, dubitant. Vid. Lobeck. ad Phryn. p. 9.

116. *καὶ — ὁρῶν*] i. e. *ὡς τε ἤσθετο καὶ ὡς ἑώρα τὸ γιγνόμενον*. Mox *ὅτε ἔμελλε βάλλειν* Cass. Aug. It. Vat. [T. Arn.] Vulgo *προσβάλλειν*, et *πρός* etiam in H. s. v. al. man. Pal. *προσβαλεῖν*. Simplex si verum, subaudiendum est *ταῖς μηχαναῖς*. Conf. 8, 84. *ὥρμησαν ἐγκραγόντες ἐπὶ τὸν Ἀστύοχον ὥστε βάλλειν*. Vel supplendum *τῷ πυρί*, quae est Arnoldi sententia, quia machina instituta erat *πῦρ ἐνήσειν*. „At puto, ait, Popponem recte vulgatam *προσβάλλειν* restituisse: certe *βάλλειν* non potest eandem significationem habere, quam verbum compositum.“ Et *ἀναστευάσας* est *sublata aedificiorum supellectile*; *ἀνῆκε reliquit deo sacrandum*. Herodot. 2, 65. *τῶν εἵνεκεν ἀνεῖται τὰ ἱρά*. „Sacrando tam amplum spatium Brasidae consilium fuisse videtur impedire, ne hostis Lecytho forte recuperato adversus Lacedaemonios uteretur.“ Bloomf.

ἔστι γὰρ ἐν τῇ Ληκύθῳ Ἀθηνᾶς ἱερόν, καὶ ἔτυχε κηρύξας, ὅτε ἔμελλε προσβάλλειν τῷ ἐπιβάντι πρώτῳ τοῦ τείχους τριάκοντα μνᾶς ἀργυρίου δώσειν, νομίσας ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ ἢ ἀνθρωπείῳ τὴν ἅλωσιν γενέσθαι, τάς τε τριάκοντα μνᾶς τῇ θεῷ ἀπέδωκεν ἐς τὸ ἱερὸν καὶ τὴν Λήκυθον καθελὼν καὶ ἀνασκευάσας τέμενος ἀνῆκεν ἅπαν. καὶ ὁ μὲν τὸ λοιπὸν τοῦ χειμῶνος ἅ τε εἶχε τῶν χωρίων καθίστατο καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπεβούλευε. καὶ τοῦ χειμῶνος διελθόντος ὄγδοον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ.

117 Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ Ἀθηναῖοι ἅμα ἦρι τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους εὐθὺς ἐκεχειρίαν ἐποιήσαντο ἐνιαύσιον, νομίσαντες Ἀθηναῖοι μὲν οὐκ ἂν ἔτι τὸν Βρασίδαν σφῶν προσαποστῆσαι οὐδὲν πρὶν παρασκευάσαιντο καθ' ἡσυχίαν, καὶ ἅμα εἰ καλῶς σφίσιν ἔχοι, καὶ ξυμβῆναι τὰ πλείω, Λακεδαιμόνιοι δὲ ταῦτα τοὺς Ἀθηναίους ἡγούμενοι ἅπερ ἔδεισαν φοβεῖσθαι, καὶ γενομένης ἀνακωχῆς κακῶν καὶ ταλαιπωρίας μᾶλλον ἐπιθυμήσειν αὐτοὺς πειρασαμένους ξυναλλαγῆναί τε καὶ τοὺς ἄνδρας σφίσιν ἀποδόντας σπονδὰς ποιήσασθαι καὶ ἐς τὸν πλείω χρόνον. τοὺς γὰρ δὴ ἄνδρας περὶ πλείονος ἐποιοῦντο κομίσασθαι, ὡς ἔτι Βρασίδας εὐτύχει· καὶ ἔμελλον ἐπὶ μεῖζον χωρήσαντος αὐτοῦ

117. ἐκεχειρίαν] Falsus est Schol. Aristoph. Equ. 793., qui ait Aristophanem eo ipso loco ad istas inducias spectare. Spectat potius ad pacem 4, 15 — 20. memoratam et ad legationem, cuius caput Archeptolemus erat, de quo v. adn. ad 4, 16. extr. Gravius etiam erravit Bloomf., inducias praesentis loci confundens cum pace Niciae, quam constat demum post Cleonis obitum conclusam esse. Mox ξυμβῆναι τὰ πλείω est einen Definitivfrieden schliessen. Arn. confert 4, 30. ἕως ἄν τι περὶ τοῦ πλέονος ξυμβαθῇ et ibi Scholiastam: ἕως τέλειαι σπονδαὶ γένωνται καὶ παντὸς τοῦ πολέμου ἀπαλλαγή. Idem „ἐς τὸν πλείω χρόνον, ait, significat illud longius temporis spatium plurium annorum, in quos pax fieri solebat, contrarie brevi tempori induciarum.“

ὡς ἔτι Βρασίδας] Schol. Aristoph. Pac. 478. ἕως ὅ τε. Ἕως utique amplectendum iudicarunt Reisk. et Bekk. Nec Popponi ὡς videtur significare posse *dum*. „Si germanum est, ait, debet *quia* valere, ut c. 79. ὡς τὰ τῶν Ἀθηναίων εὐτύχει, δείσαντες ἐξήγαγον. At ne particula quidem *quia* sensus aptus efficitur. Imo sensus hic esse debere videtur: pluris faciebant illos recipere, quam ad maiora Brasidam sic progredi pati, ut illis priventur, ad caedem Atheniensium ira commota.“ Propter quod conferri iubet c. 41. init. κομισθέντων δὲ τῶν ἀνδρῶν, οἱ Ἀθηναῖοι ἐβούλευσαν δεσμοῖς μὲν αὐτοὺς φυλάσσειν, μέχρι οὗ τι ξυμβῶσιν· ἢν δ' οἱ Πελοποννήσιοι πρὸ τούτου ἐς τὴν γῆν ἐμβάλλωσιν, ἐξαγαγόντες ἀποκτεῖναι. Consentit Arn., ὡς cum Poppone melius converti *quia* (*quia Brasidas usque prospere pugnabat*), hunc enim usitatiorem sensum voculae ὡς esse. At scriptor non dicit ὡς, sed ὡς ἔτι, ut mihi sensus esse videatur: quum adhuc Brasidas fortuna prospera utebatur, tum Lacedaemonios pluris fecisse viros captivos recipere, quam vel ante vel postea, ubi spes eorum victoriae non tanta esset, neque adeo tantum virorum desiderium. Proximis καὶ ἔμελλον hoc mihi scriptor videtur dicere: futurum fuisse, ut, postquam Brasidas in maius profecisset, et sua arma cum potestate Atheniensium exaequasset, Lacedaemonii viris in insula captis privarentur, quippe in captivitate retentis (non occisis, ut Popp. opinatur, non accurate inspecto cap. 41. init.); utque cum ceteris militibus, quibus tunc uterentur, ex aequo contra Athenienses pugnantes in periculum discrimenque summae belli adducerentur. Itaque τῶν refero ad viros in Sphacteria captos, τοῖς δέ autem ad milites, quibus contra Athenienses utebantur praeter viros in Sphacteria captos. Porro haec explicatio postulat, ut pro κρατήσειν legatur κρατήσεσθαι. Vulgatam certe patet corruptam esse. Reisk. igitur coniecit καὶ προσπαίσειν, Coraes καὶ μὴ κρατήσειν, Haack. εἰ κρατήσειαν, pro quo dicendum fuisse εἰ κρατήσοιεν vel potius εἰ κρατήσουσι, ut Schol. habet, Popp. monuit. Idemque proposuit, quod ego praetulerim, καὶ κρατήσεσθαι. Arn. de h. l. ita sentit: *probabile esse, si Brasidas arma Spartanorum cum Atheniensium exaequasset, fore ut cives suos Sphacteriae captos amittant, quamquam quod ad Athenienses attinet, pares congressi cum iis sperare poterant, sese victores discessuros.* Ubi plura monenda sunt: nam ἀμύνεσθαί τινι sensu *pugnandi contra aliquem* Thucydideum non est. Excusat quidem Arn. dicens, ἀμυνόμενοι idem esse, quod μαχόμενοι τοῖς Ἀθηναίοις ἵνα ἀμύνωνται αὐτούς, verum „ἀμύνεσθαι dici ut ἀγωνίζεσθαι, μάχεσθαι et similia, nemo demonstravit. Habent quidem τοὺς δ' ἐκ D. E., sed τούς natura illorum librorum non commendatur.“ Popp. Praeterea probarem, τοῖς δέ ad Athenienses referri, si ex adverso Spartani positi essent; multo facilius per τῶν μὲν — τοῖς δέ duo genera militum Spartanorum inter se referuntur. Neque *quamquam*, quod Arn. infersit, in Graecis est. Denique κινδυνεύειν a Thucydide non dicitur, nisi de re mala, quae timendum est ne accidat; itaque non potest esse, ut Arn. interpretatur, to have a fair chance.

καὶ ἀντίπαλα καταστήσαντος τῶν μὲν στέρεσθαι, τοῖς δ' ἐκ τοῦ ἴσου ἀμυνόμενοι κινδυνεύειν καὶ κρατήσειν. γίγνεται οὖν ἐκεχειρία αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ξυμμάχοις ἥδε.

Περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ 118
Πυθίου δοκεῖ ἡμῖν χρῆσθαι τὸν βουλόμενον ἀδόλως καὶ ἀδεῶς

118. Formula induciarum, ab Atheniensibus cum Lacedaemoniis factarum. Inde ab initio leges sive capita proponuntur, quibus Lacedaemonii inducias fieri voluerunt; inde a verbis Ἔδοξε τῷ δήμῳ. Ἀχαμαντίς etc. verba Atheniensium sequuntur, quibus conditiones a Spartanis propositas ratas habuerunt. Vide de hac formula et in universum de formulis ac praescriptionibus senatusconsultorum, decretorum et populiscitorum Schoem. De Comit. Athen. p. 131. „Dobraeus existimat, omnia capita huius pacti Athenis conscripta et deinceps ordine a Lacedaemoniis rata habita esse; post ea sequi formulam, qua totum Athenienses comprobant, verbis ἔδοξε τῷ δήμῳ. Contra plurima pars commentatorum in hac opinione sunt, Lacedaemonios totam formulam composuisse et singula eius capita confirmasse; posthac eam Athenas missam esse, ut ab Atheniensibus quoque sanciretur. Proinde totum putant inde ab initio capitis usque ad verba ἐνιαυτὸν ἔσονται continere inducias rite a Lacedaemoniis perscriptas et ratas factas: post quae verba deinde sequitur approbatio Atheniensium. Hoc firmatur verbis, quae proxime praecedunt auctoritatem Atheniensium: εἰ δέ τι ὑμῖν ἔτι κάλλιον εἴτε δικαιότερον τούτων δοκεῖ εἶναι, ἰόντες ἐς Λακεδαίμονα διδάσκετε. Mihi quidem res ita se habuisse videtur. Inducias primum proponebantur ab Atheniensibus, quantum quidem colligas ex c. 117. Legati, non tamen plena potestate induti, Spartam mittebantur rem ibi transacturi, et conditiones exponebantur, de quibus inter legatos et magistratus Spartanorum conveniret. Sic per Spartanos sancita Athenas remittebantur, ut per Athenienses rata fierent, hac cum

κατὰ τοὺς πατρίους νόμους. τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις ταῦτα δοκεῖ καὶ τοῖς ξυμμάχοις τοῖς παροῦσι· Βοιωτοὺς δὲ καὶ Φω-

postulatione, ut, si non acciperentur, legati cum plena potestate Spartam mitterentur, ne mora fieret per pactum ad Spartanos remittendum, ab iis denuo perpendendum et rursus Athenas perferendum, ut populiscito Atheniensium ratum fieret. Ac quum capita primum Spartae constituta essent et hinc Athenas, tanquam a magistratibus Spartanis proposita, venissent, verba formulae Lacedaemoniis mandantur, ut satis declarare videntur usus nominis Coryphasii loco Pyli, et verba ἡμᾶς atque αὐτούς in capite de Cytheris.“ Arn.

I. *Περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ*] Primo hoc capite Atheniensibus aliquid conceditur, quum Delphi rebus Lacedaemoniorum vehementer omni tempore studerent, ut Atheniensibus difficillimum futurum fuisset, bello saeviente aditum ad templum habere. Alterum caput de aerario sacro recte a Bloomfieldio intelligitur hoc consilio receptum esse, ne Lacedaemonii pecunias Delphicas in suos usus converterent, quemadmodum eos ineunte bello facere in animo habuisse cognoscimus ex 1, 121. Ut paucis absolvam, mens duorum priorum capitum haec est, ut genti Graecorum commune templum Delphicum esse declaretur, et non uni Doricae stirpi, quae semper Lacedaemoniorum voluntas fuerat.“ Id. Mox vulgo est ἔδοξε *Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις*. At ἄλλοις om. libri bene multi; quod quamquam inutile videatur, tamen temere ortum esse Popponi improbabile videtur, qui se ad Xen. Cyrop. 3, 2, 18. et Ind. Anab. conferri iubet. Aug. sic habet: *περὶ μὲν οὖν τούτων ἔδοξε Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις, κατὰ ταῦτα· τάτε δὲ ἔδοξε Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις*. Habent haec etiam F. [et T. Arn.], nisi quod *τάδε* pro *τάτε δέ* et *τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις* praebent. „Et sane simile additamentum aliquis desideret, quum in vulgata *τούτων* ad sequentia debeat pertinere, cui explicationi nec particulae *μὲν οὖν* favent, nec ipsa verba *περὶ τούτων ἔδοξε*, quae si interpretere *convenerunt de his, ut* etc., non ἔδοξε, sed ὡμολόγησαν vel simile verbum exspectes. Heilm. quidem convertit: in Ansehung unserer gegenwärtigen Händel finden die Lacedaemonier — für gut. Sed *περὶ τούτων* quomodo *de rebus* seu *certaminibus praesentibus* significet, non perspicimus. Facillime etiam repetita *Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς* (ἄλλοις) *ξυμμάχοις* effecerint, ut nonnulla hic excideret.“ Popp. Lugd. *περὶ μὲν οὖν τούτων τάδε ἔδοξε*, quo dicta a Poppone quodammodo comprobantur, siquidem verba *τάδε ἔδοξε* videntur reliquiae esse sententiae, quam Aug. F. [et T. Arn.] supplent. Tametsi in hoc supplemento aegre vocabulo ἔτι vel simili (velut *ἔτι δὲ τάδε ἔδοξεν*) careri, recte Popp. addidit. „Haack. iungit verba *ἐπὶ τῆς αὐτῶν — ἑκατέρους* cum *ἐὰν σπονδὰς ποιῶνται οἱ Ἀθηναῖοι*, hoc sensu, Lacedaemonios illa duo de Delphis concedere sub hac lege, ut Athenienses *statum quo*, qui dicitur comprobent i. e. ut quae utraeque partes possident, ea retineant. At, opinor, si sic esset, legeremus *εἰ ποιοῖντο*, non *ἐὰν ποιῶνται*.“ Arn. Imo, si Haackii rationem sequaris, ita desideres: *περὶ μὲν οὖν τούτων τάδε ἔδοξε Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις, ἐὰν σπονδὰς ποιῶνται* etc. Verum restat alia via, vulgatam tuendi, si structuram sic fieri velis: *περὶ μὲν οὖν τούτων ἐὰν σπονδὰς ποιῶνται οἱ Ἀθηναῖοι, ἔδοξε Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις ἐπὶ τῆς αὐτῶν μένειν ἑκατέρους* etc. Quamquam ne hoc quidem satisfacit, quia hac collocatione verborum res ita proponitur, quasi ex duobus prioribus capitibus omnia reliqua pendeant, et in illis duobus summa rerum insit. Porro pauci quidam libri *ἐπὶ τοῖς αὐτῶν*, quocum Duk. confert c. 105. *τὸν μὲν βουλόμενον ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ μέ-*

κέας πείσειν φασὶν ἐς δύναμιν προσκηρυκευόμενοι. περὶ δὲ τῶν χρημάτων τῶν τοῦ θεοῦ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως τοὺς ἀδικοῦντας ἐξευρήσομεν, ὀρθῶς καὶ δικαίως τοῖς πατρίοις νόμοις χρώμενοι καὶ ἡμεῖς καὶ ὑμεῖς καὶ τῶν ἄλλων οἱ βουλόμενοι, τοῖς πατρίοις νόμοις χρώμενοι πάντες. περὶ μὲν οὖν τούτων ἔδοξε Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις, ἐὰν σπονδὰς ποιῶνται οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τῆς αὐτῶν μένειν ἑκατέρους ἔχοντας ἅπερ νῦν ἔχομεν, τοὺς μὲν ἐν τῷ Κορυφασίῳ ἐντὸς τῆς Βουφράδος καὶ τοῦ Τομέως μένοντας, τοὺς δὲ ἐν Κυθήροις μὴ ἐπιμισγομένους ἐς τὴν ξυμμαχίαν, μήτε ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς μήτε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, τοὺς δὲ ἐν Νισαίᾳ καὶ Μινῴᾳ μὴ ὑπερβαίνοντας τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ τῶν Πυλῶν τῶν παρὰ τοῦ Νίσου ἐπὶ τὸ Ποσειδώνιον, ἀπὸ δὲ

νειν. At ibi bona seu facultates designari, monet Popp. coll. 8, 86. Buphras et Tomeus, qui paulo post leguntur, nomina sunt montium, ut videtur, in continente prope Pylum (Coryphasium). Certe apud Stephanum Byz. legitur *Τομαῖον ὄρος παρὰ τὸ Κορυφάσιον τῆς Πύλου, ἑοικὸς σμίλῃ* (scalpro), ubi initium loci Stephani Popp. docere ait, legendum esse *Τομεύς*. Buphradis negat praeterea apud veteres mentionem fieri, addens Buphradem et ipsum montem factum esse a Boccagio in Tabula Messeniae, itemque a Reichardo, adde ab Od. Muellero in Tabula Peloponnesi, cui tamen in Dor. 2. p. 455. cum aliis fluvius fuisse videtur, quemadmodum etiam Tomeus.

ἐς τὴν ξυμμαχίαν] Abstractum pro concreto, pro ἐς τὸ ξυμμαχικόν sive ἐς τοὺς ξυμμάχους. Heilm. monet verborum 2, 9. *αὕτη μὲν ἡ ξυμμαχία τῶν Λακεδαιμονίων — ἡ ξυμμαχία τῶν Ἀθηναίων — ξυμμαχία μὲν αὕτη ἑκατέρων*. Dein minusculam literam in *πυλῶν* (in verbis *ἀπὸ τῶν πυλῶν*) maiusculae primus substituit Bekk. Nam sensus esse videtur *porta, quae ducit* per moenia Nisaeae *ab Niso*. Porro pro *τῶν παρὰ τοῦ* Cass. Aug. (sed hic a corr., videtur fuisse *παρά*), F. D. I. E. Lugd. Vind. [T. Arn.] *τῶν ἀπὸ τοῦ*, „quod aut verum est, aut vim saltem eius praepositio *παρά* habet. Diiudicandum hoc quodammodo ex proximo nomine; nam cum *Νίσου* melius convenit *παρά*, cum *Νισαίου* melius *ἀπό*.“ Popp. Etenim pro *τοῦ Νίσου* Cass. Aug. (sed hic a corr.) F. D. I. Lugd. Vind. Mosqu. [T. Arn.] *τοῦ Νισαίου*, quod non improbatur Popponi, qui interpretatur *portae, quae a Nisi sacello ducit ad Neptuni templum*. Vulgata dubitat, num ita explicanda sit: *a porta, quae a Niso nomen habet*. Haack. coniecit *παρὰ τῷ Νίσου* i. e. *quae est apud aedem Nisi*. Mihi Nisus heros pro Nisi fano et pro regione oppidi, in qua hoc fanum erat, dictus esse videtur. Quamvis enim Popp. obloquatur, antiquos quidem deorum nomina pro templis ponere, at praeter locos Thuc. 1, 128. 4, 67., etiam alio nomine suspectos, apud Thucydidem nulla huius usus exempla esse, oblitus esse videtur, totam regionem Syracusarum urbis ibique exstructum fanum Fortunae a nomine Deae Tycam appellata fuisse. Conf. adn. ad 4, 67. Paulo post *καὶ τὴν νῆσον* puta Minoam, non, ut Bloomf. opinatur, Sphacteriam, et supple *καὶ τὴν νῆσον, ἥνπερ ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντας μένειν Ἀθηναίους*. Bred. supplere volebat *μένειν Μεγαρέας*. At quid Megarensibus est cum Minoa, quam Athenienses ceperant, neque iis ereptam esse usquam legimus. Vid. 3, 51. Et volebant Lacedaemonii, ut paulo superius est, *μένειν ἑκατέρους* (Spartanos et Athenienses), *ἔχοντας ἅπερ νῦν ἔχομεν*. Mox vulgo *μήτε ἐπιμισγομένους*, quod quomodo tam diu ferri potuerit, Popp. miratur.

τοῦ Ποσειδωνίου εὐθὺς ἐπὶ τὴν γέφυραν τὴν ἐς Μινώαν, (μηδὲ Μεγαρέας καὶ τοὺς ξυμμάχους ὑπερβαίνειν τὴν ὁδὸν ταύτην,) καὶ τὴν νῆσον, ἥνπερ ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντας, μηδὲ ἐπιμισγομένους μηδετέρους μηδετέρωσε· καὶ τὰ ἐν Τροιζῆνι, ὅσαπερ νῦν ἔχουσι καὶ οἷα ξυνέθεντο πρὸς Ἀθηναίους. καὶ τῇ θαλάσσῃ χρωμένους, ὅσα ἂν κατὰ τὴν ἑαυτῶν καὶ κατὰ τὴν ξυμμαχίαν, Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους πλεῖν μὴ μακρῇ νηί, ἄλλῳ δὲ κωπήρει πλοίῳ, ἐς πεντακόσια τάλαντα ἄγοντι

καὶ τὰ ἐν Τροιζῆνι] Supple (quamvis durum sit, sed res non aliter patitur) *ἔχοντας μένειν Λακεδαιμονίους ὅσαπερ νῦν ἔχουσι καί* etc. Mans. Spart. 2. p. 135. not. l. et post eum Bred. cogitaverunt de supplendo hic quoque *Μεγαρέας*. At quid Megarensibus esset cum Troezene? Alii supplent *ἔχοντας μένειν Ἀθηναίους ὅσαπερ νῦν ἔχουσι*, quod sane propterea commodius esset, quod in superioribus quoque idem subiectum (Athenienses) est. Sed quid tum fiet verbis *καὶ οἷα ξυνέθεντο πρὸς Ἀθηναίους*? Quinam erunt isti *πρὸς Ἀθηναίους ξυνθέμενοι*? et quam dura futura esset variatio subiectorum in verbis ὅσα *περ ἔχουσι* (Athenienses), et *οἷα ξυνέθεντο* (nescio qui) *πρὸς Ἀθηναίους*! Quod autem qui supplent *ἔχοντας μένειν Ἀθηναίους*, provocant ad Thucydidem 1, 115., ubi Athenienses narrantur Troezenem Lacedaemoniis reddidisse induciis post Periclis bellum Euboicum factis, et addunt, partem Troezenis deinde recuperasse, abutuntur loco Thuc. 4, 45. *ἀφίκοντο* (Athenienses) *ἐς Μεθώνην τὴν μεταξὺ Ἐπιδαύρου καὶ Τροιζῆνος. καὶ ἀπολαβόντες τὸν τῆς Χερσονήσου ἰσθμὸν ἐτείχισαν, ἐν ᾧ ἡ Μεθώνη ἐστὶ, καὶ φρούριον κατασησάμενοι ἐλῄστευον τὸν ἔπειτα χρόνον.* Nam Troezen extra Chersonesum istam sita fuit, atque ex 4, 21. et sqq. constat, Cleonem a Lacedaemoniis frustra reditionem Troezenis et aliorum locorum postulasse, quae Athenienses iis illis induciis post Periclis bellum Euboicum conclusis concesserant. Ad hasque ipsas inducias refero verba *οἷα ξυνέθεντο* i. e. in der Art, wie sich hierüber die Lacedaemonier im 30jährigen Frieden (1, 115.) mit den Athenern vertragen hatten. — Non iam dubito, dici posse *ἐν Τροιζῆνι* pro *ἐν Τροιζηνίᾳ*, neque enim secus legitur *ἐν Ἐπιδαύρῳ* pro *ἐν Ἐπιδαυρίᾳ* 5, 80. et *ἐν Ἐρετρίᾳ* pro *ἐν Ἐρετριάᾳ* 8, 95. si sequaris libros, qui praeter Dan. omnes illud habent. Atque Methonen (Methanam) agri Troezeni fuisse, perspicue dicit Pausan. 2, 34, 1.

ἄλλῳ δὲ κωπήρει] i. e. *navibus remigio actis, praeterquam navibus longis*. v. Dorv. ad Charit. p. 294. „Similiter navigatio Persarum restricta est, idque tam utile navali suo imperio Athenienses esse duxerunt, ut, quum Persarum auxilio quammaxime egerent, nihil de illa restrictione remittere vellent 8, 56. At inserendo verba *κωπήρει πλοίῳ* etc. et restringendo summam amphorarum et navigationem intra litora Peloponnesi et sociorum includendo aliud praeterea spectabant, ut mercaturam Peloponnesi, inprimis cursus eorum maritimos in Orientem, in Aegyptum Phoeniciamque tollerent, qui fieri non possent nisi per naves onerarias velis actas.“ Arn.

ἐς πεντακόσια τάλαντα] Magnitudo navium frumentariarum modiis aestimabatur, vinariarum amphoris, quae alias merces vehebant in pondere consistentes, talentis vel centumpondiis sive centenariis; dicit Salmas. in Obss. ad Ius Att. et Rom. p. 734. Duk. v. inprimis Barthelem. Voy. d. j. Anach. Vol. 7. p. 264. „Quingenta talenta circiter 450 centumpondia (Centner), sive ex gravissimis sc. Aegineticis aestimes, 475 centumpondia exaequant.“ Bred. Postremo *τέλος*

μέτρα. κήρυκι δὲ καὶ πρεσβείᾳ καὶ ἀκολούθοις ὁπόσοις ἂν δοκῇ περὶ καταλύσεως τοῦ πολέμου καὶ δικῶν ἐς Πελοπόννησον καὶ Ἀθήναζε σπονδὰς εἶναι ἰοῦσι καὶ ἀπιοῦσι, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. τοὺς δὲ αὐτομόλους μὴ δέχεσθαι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, μήτε ἐλεύθερον μήτε δοῦλον, μήτε ἡμᾶς μήτε ὑμᾶς. δίκας τε διδόναι ὑμᾶς τε ἡμῖν καὶ ἡμᾶς ὑμῖν κατὰ τὰ πάτρια, τὰ ἀμφίλογα δίκῃ διαλύοντας ἄνευ πολέμου. τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις ταῦτα δοκεῖ· εἰ δέ τι ὑμῖν εἴτε κάλλιον εἴτε δικαιότερον τούτων δοκεῖ εἶναι, ἰόντες ἐς Λακεδαίμονα διδάσκετε· οὐδενὸς γὰρ ἀποστήσονται ὅσα ἂν δίκαια λέγητε, οὔτε οἱ Λακεδαιμόνιοι οὔτε οἱ ξύμμαχοι. οἱ δὲ ἰόντες τέλος ἔχοντες ἰόντων, ἥπερ καὶ ὑμεῖς ἡμᾶς κελεύετε. αἱ δὲ σπονδαὶ ἐνιαυτὸν ἔσονται. ἔδοξε τῷ δήμῳ. Ἀκάμαντις ἐπρυτάνευε, Φαίνιππος ἐγραμμάτευε, Νικιάδης ἐπεστάτει. Λάχης

ἔχοντες est mit Vollmacht versehen. Schol. *ἀντὶ τοῦ αὐτοκράτορες ὄντες*.

II. *ἔδοξε τῷ δήμῳ*] Si qui cum Atheniensibus paciscerentur, debebant illi pacta primum rata habere; tum a populo Attico aut confirmabantur aut reiiciebantur; quod de Symbolis (von den Staatsverträgen) monstravit Schoem. in opere de Re Iudiciar. Atheniensium. Conf. potissimum Or. de Halones. p. 78., ubi *κυροῦν* est de confirmandis decretis, non de iudicio. Idem in *σπονδαῖς* faciendis observatum esse docet hoc exemplum Thucydidis.“ Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 112.

Ἀκάμαντις ἐπρυτάνευε] Primus Clisthenes populum Atticum in decem tribus descripsit, senatumque multiplicavit, quinquagenis ex singulis tribubus senatoribus sortitis, ut universorum numerus efficeretur quingentorum. Quinquageni autem illi uniuscuiusque tribus senatores decimam anni partem senatui comitiisque praesidebant, Prytanum per id tempus nomine insigniti. Quare quum, quo tempore hoc populiscitum factum est, tribus Acamantis prytanes dedisset, praescriptio haec est: *Ἀκάμαντις ἐπρυτάνευε*. Tempus illud, per quod prytanes erant, tricenorum quinorum aut senorum, pro lunaris anni modo, dierum, Prytania dicebatur. Praesidebant autem singulae senatorum tribus non certo quodam et definito ordine, sed eo, qui sorte evenisset. Sed prytanes ipsi munera sua non simul omnes, sed per vices obibant, in quinas decurias sorte distributi, quarum singulae septenos dies reliquis omnibus praesidebant, et praesides vel *πρόεδροι* ab re appellabantur. His autem praesidibus ad singulos e septenis dies singuli praeerant Epistatae item sorte ducti, penes quos arcis et aerarii claves erant. Iam vero praesides illi cum Epistata et in senatu et in comitiis res consultandas proponebant, et ubi satis erat disceptatum, senatum populumve in suffragium mittebant. Sed adiuncti iis erant ex reliquis novem tribubus, quarum non erat eo tempore prytania, singuli viri, ab Epistata sorte ducti, qui et ipsi Proedri appellabantur, suumque habebant Epistatam et quorum officium erat, videre ut in ipsa consultatione rite omnia et legitimo ordine fierent. Schoem. De Comit. Athen. p. XV. Conf. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 411. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 435. C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 127.

ἐγραμμάτευε] Scribae erant tum senatus tum populi, tum alii, qui *ἀντιγραφεῖς* dicebantur *τῆς βουλῆς* aut *τῆς διοικήσεως*, quos *conscriptores* latine dixeris. Ex illis unus erat *γραμματεὺς κατὰ πρυτανείαν*, quaque prytania a senatoribus sorte ductus, cuius munus Pollux fuisse

εἶπε, τύχῃ ἀγαθῇ τῇ Ἀθηναίων, ποιεῖσθαι τὴν ἐκεχειρίαν καθὰ ξυγχωροῦσι Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν· καὶ ὡμολόγησαν ἐν τῷ δήμῳ τὴν ἐκεχειρίαν εἶναι ἐνιαυτόν, ἄρχειν δὲ τήνδε τὴν ἡμέραν, τετράδα ἐπὶ δέκα τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος μηνός. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἰόντας ὡς ἀλλήλους πρέσβεις καὶ κήρυκας ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, καθ' ὅτι ἔσται ἡ κατάλυσις τοῦ πολέμου. ἐκκλησίαν δὲ ποιήσαντας τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς

dicit, ut psephismata aliasque literas publicas custodiret, ea nimirum, quae per suam prytaniam scripta essent. Hunc fuisse illum putat Schoem., qui oratoribus aderat in conscribendis psephismatis, eiusque nomen ante archontem Euclidem psephismatis praescribebatur. Vid. de Comit. Athen. p. 318. Porro Laches, qui sequitur, est nomen eius, qui rogationem tulit (εἶπε), cuiusque rogatu populus inducias faciendas decrevit. Vid. ibidem c. 8. p. 281 sqq.

ἄρχειν δὲ τήνδε τὴν ἡμέραν] i. e. *initium induciarum esto ab hac die*, qui est usus loquendi Graecorum in actis publicis, de quo v. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 29. med. Ad verbum est: *hic dies incipit foedus*, v. ibidem p. 877. Conf. Thuc. 5, 19. Demosth. Timocr. p. 713. Reisk. coll. Arn. ad praesentem locum Thuc.

τετράδα ἐπὶ δέκα] Difficultas hoc in loco inesse visa est, quod in mentione induciarum ab Atheniensibus cum Spartanis initarum Elaphebolionis mensis diem 14 cum mensis Spartani Gerastii die 12 scriptor c. 119. init. aequiparet, itemque Elaphebolionis diem ab fine sextum cum mensis Spartani Artemisii die a fine quarto in mentione pacis biennio post factae 5, 19. Namque ponere scriptorem

diem 14 Elaphebol. = 12 Gerast.
diem 24 Elaphebol. = 26 Artemis.,

unde, si Elaphebolionem componas cum Gerastio, effici, diem 26 Elaphebolionis respondere diei 24 Gerastii, nec posse convenire cum mensis Artemisii die quocunque. Ideler. Handb. d. Chronol. Vol. 1. p. 362. „Nemo, ait, mirabitur, si biduo inter se discrepant menses (Spartanus et Atticus), quorum uterque phasibus lunae computaretur. Differentia autem mensium Laconicorum, quos duos Attico uni Elaphebolioni aequiparat, iudicio est, Lacedaemoniis alium cyclum intercalarem fuisse, quam Atticis.“ At praesenti loco per Elaphebolionem Atticum et Gerastium Laconicum diversa tempora declarantur, neque Attico mensi Elaphebolioni mensis Laconicus Gerastius respondet. Etenim Elaphebolione Lacedaemoniorum legati *Athenis* cum Atheniensibus pacem concluserunt: ἄρχειν δὲ τήνδε τὴν ἡμέραν, τετράδα ἐπὶ δέκα τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος i. e. pax initium habeto hoc ipso die (quo in concione Atheniensium conclusa est). Mense Gerastio Lacedaemoniorum socii pacem a Lacedaemoniis antea Athenis initam et ipsi iureiurando firmarunt *Spartae*. Seorsum Spartani pacem concluserunt, seorsum socii Spartanorum conclusam firmaverunt. Hoc serius factum est, unde probabile fit, Gerastium proximum mensem fuisse post Artemisium; nam ultra mensem pacis per socios confirmationem dilatam esse vix crediderim, quum Atheniensium propter Brasidae profectus, quos timebant, plurimum interesset, eam quantocius firmari. Socios autem seorsum pacem firmasse, non caret exemplo: sic Philippus rex Macedonum pacem Philocrateam cum Atheniensibus per legatos suos Athenis conclusit, serius rogante Demosthene legatio quinque virorum in Macedoniam missa est, qui regem et socios regis firmandae eiusdem pacis causa iusiurandum adigerent. Vid. Prolegg. ad Demosth. Oratt. de Rep. habitas 2. p. 3—16.

πρυτάνεις πρῶτον περὶ τῆς εἰρήνης βουλεύσασθαι Ἀθηναίους καθ' ὅτι ἂν ἐείη ἡ πρεσβεία περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ πολέμου. σπείσασθαι δὲ αὐτίκα μάλα τὰς πρεσβείας ἐν τῷ δήμῳ τὰς παρούσας ἢ μὴν ἐμμενεῖν ἐν ταῖς σπονδαῖς τὸν ἐνιαυτόν.

Ταῦτα ξυνέθεντο Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὤμοσαν καὶ οἱ ξύμ- 119
μαχοι Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις μηνὸς ἐν Λακεδαίμονι Γεραστίου δωδεκάτῃ. ξυνετίθεντο δὲ καὶ ἐσπένδοντο Λακεδαι-

τοὺς στρατηγοὺς — τοὺς πρυτάνεις] His accusativis usus est, quia haec subiecta ex parte insunt in notione subiecti verbi primarii βουλεύσασθαι. Nam sensus idem est, ac si dixisset ἐκκλησίαν δὲ ποιήσαντας Ἀθηναίους, στρατηγοὺς καὶ πρυτάνεις, βουλεύσασθαι Ἀθηναίους, pro ἐκκλησίαν δὲ ποιησάντων — verba καθ' ὅτι ἂν ἐείη — welche Basis eine Gesandtschaft wegen Beendigung des Krieges die Unterhandlungen eröffnen solle. Atque sic video etiam Bloomfieldium accepisse: to consider whether and on what terms an embassy for peace may be admitted. Arn. ita intelligit: „populus deliberato, utrum certus quidam numerus virorum, plena potestate instructorum, iubeatur cum Spartanis transigere (id quod Lacedaemonii postulaverant in transactionibus, dum Sphacteria obsidebatur c. 22.), an legati Spartanorum in concione publica conditiones ferant.“ Verum quum Athenienses illud prius dicta occasione tam indignabundi reiecissent, non credibile est, eos hoc tempore dubios fuisse, utrum horum duorum, quae Arn. dicit, praeferendum sit. Porro τὰς πρεσβείας τὰς παρούσας intellige legatos, qui Athenis aderant Spartanorum et sociorum, ex quibus certe non aderant legati Boeotorum, Phocensium atque aliorum, qui serius Spartae pacem firmabant c. 119. Boeotis et Phocensibus se persuasuros, ut pacem ineant, initio instrumenti pacis hoc ipso capite ineunte Lacedaemonii pollicentur. Phocenses enumerantur inter socios Spartanorum ineunte bello 2, 9. „Hos socios Athenienses amiserant inde a pugna apud Coroneam, post quam factio optimatum superior evasit non solum in Boeotia, sed etiam in terris vicinis.“ ARN. Vol. 2. p. 192.

119. καὶ ὤμοσαν] Cass. Vat. Laur. F. C. Reg. (G.) cod. Bas. Gr. D. E. Vind. m. Ar. Chr. Dan. marg. Steph. Sed Cass. Lugd. Vind. m. Ar. Chr. Dan. [T. ARN.] marg. Steph. post ξυνέθεντο collocant, quem ordinem Popp. 1, 1. p. 304. probavit. Vulgo ταῦτα ξυνέθεντο Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὡμολόγησαν καὶ οἱ ξύμμαχοι, Ἀθηναίοις etc. Virgulam post ξύμμαχοι posuit Bekk., quasi verba καὶ ὡμολόγησαν καὶ οἱ ξύμμαχοι in parenthesi essent. At ex iis, quae ad finem proxime praecedentis capitis disputavi, apparebit, comma post ξυμμάχοις delendum, et καὶ ὤμοσαν καὶ οἱ ξύμμαχοι legendum esse. Nec καὶ ὤμοσαν, nec καὶ ὡμολόγησαν agnoscunt Cl. Ven. atque teste Bekk. etiam Aug. Sensus est: *Haec pacti sunt Lacedaemonii et fidem iureiurando dederunt etiam socii* (Lacedaemoniorum, qui non iam Athenis praestitissent), *Atheniensibus et sociis* (Atheniensium) *mensis Laconici Gerastii die duodecimo*. Nomina, quae sequuntur, pleraque perperam scribi a Scholiasta Aristoph. Equ. 791. eumque hinc corrigendum esse, Duk. monuit. Ex his Spartani legati iam Athenis iureiurando civitatem suam obstrinxerant paci in annum servandae; sociorum legati, qui quidem adfuerant, Athenis; ceteri Spartae iurabant: duces Atheniensium et Athenis fidem iureiurando dederant Spartanis et legatis, quotquot aderant sociorum, tum iidem Spartam profecti sociis reliquis vicissim iureiurando nomen Atheniensium obstringebant. Ἐχετιμίδα in Pal. rec. manu superscr. In Chr. Ἐχεμενίδα. Schol. Aristoph. Equ. 791. Ἐχετιμίδης. Vid. Valck.

μονίων μὲν οἵδε, Ταῦρος Ἐχετιμίδα, Ἀθήναιος Περικλείδα, Φιλοχαρίδας Ἐρυξιδαΐδα, Κορινθίων δὲ Αἰνέας Ὠκύτου, Εὐφαμίδας Ἀριστωνύμου, Σικυωνίων δὲ Δαμότιμος Νανκράτους, Ὀνάσιμος Μεγακλέους, Μεγαρέων δὲ Νίκασος Κεκάλου, Μενεκράτης Ἀμφιδώρου, Ἐπιδαυρίων δὲ Ἀμφίας Εὐπαΐδα, Ἀθηναίων δὲ οἱ στρατηγοὶ Νικόστρατος Διιτρέφους, Νικίας Νιηράτου, Αὐτοκλῆς Τολμαίου. ἡ μὲν δὴ ἐκεχειρία αὕτη ἐγένετο, καὶ ξυνήεσαν ἐν αὐτῇ περὶ τῶν μειζόνων σπονδῶν διὰ παντὸς ἐς λόγους.

120 Περὶ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας αἷς ἐπήρχοντο, Σκιώνη ἐν τῇ Παλλήνῃ πόλις ἀπέστη ἀπ' Ἀθηναίων πρὸς Βρασίδαν. φασὶ γὰρ οἱ Σκιωναῖοι Πελληνῆς μὲν εἶναι ἐκ Πελοποννήσου, πλέονκαὶ τῆς πόλεως ἀπ' ἀρχῆς ἐπιοῦντο Βρασίδᾳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ ἐς τὸ ἑτοῖμοι ἦσαν περὶ αὐτῆς κρίνεσθαι. οἱ δὲ δίκῃ καὶ αὐτοῦ οὐλον κινδυνεύειν, στρατεύειν δὲ ὡς τάχιστα, ὀργῇ νυκτὸς ἐς τὴν εἰ καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις ἤδη ὄντες ἀξιοῦσι σφῶν ἀφίστασθαι, τῇ κατὰ γῆν Λακεδαιμονίων ἰσχύϊ ἀνωφελεῖ πιστεύοντες. εἶχε δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς ἀποστάσεως μᾶλλον ἢ οἱ Ἀθηναῖοι ἐδικαίουν· δύο γὰρ ἡμέραις ὕστερον ἀπέστησαν οἱ Σκιωναῖοι. ψήφισμά τ' εὐθὺς ἐποιήσαντο, Κλέωνος γνώμῃ πεισθέντες, Σκιωναίους ἐξελεῖν τε καὶ ἀποκτεῖναι. καὶ τἄλλα ἡσυχάζοντες ἐς τοῦτο παρεσκενάζοντο.

123 Ἐν τούτῳ δὲ Μένδῃ ἀφίσταται αὐτῶν, πόλις ἐν τῇ Παλλήνῃ, Ἐρετριέων ἀποικία. καὶ αὐτοὺς ἐδέξατο ὁ Βρασίδας, οὐ νομίζων ἀδικεῖν, ὅτι ἐν τῇ ἐκεχειρίᾳ φανερῶς προσεχώρησαν· ἔστι γὰρ ἃ καὶ αὐτὸς ἐνεκάλει τοῖς Ἀθηναίοις παραβαίνειν τὰς σπονδάς. διὸ καὶ οἱ Μενδαῖοι μᾶλλον ἐτόλμησαν, τήν τε τοῦ Βρασίδου γνώμην ὁρῶντες ἑτοίμην, τεκμαιρόμενοι καὶ ἀπὸ τῆς Σκιώνης ὅτι οὐ προὐδίδου, καὶ ἅμα τῶν πρασσόντων σφίσιν ὀλίγων τε ὄντων καὶ ὡς τότε ἐμέλλησαν οὐκέτι ἀνέντων ἀλλὰ περὶ σφίσιν αὐτοῖς φοβουμένων τὸ κατάδηλον καὶ καταβιασαμένων παρὰ γνώμην τοὺς πολλούς. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι εὐθὺς πυθόμενοι, πολλῷ ἔτι μᾶλλον ὀργισθέντες, παρεσκευάζοντο ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς πόλεις. καὶ Βρασίδας προσδεχόμενος τὸν ἐπιπλουν αὐτῶν ὑπεκκομίζει ἐς Ὄλυνθον τὴν Χαλκιδικὴν παῖδας καὶ γυναῖκας τῶν Σκιωναίων καὶ Μενδαίων, καὶ τῶν Πελοποννησίων

122. *κατήνει*] i. e. Aristonymus ceteris quidem assentiebatur et socios induciis non teneri concedebat etc., qui ante illas defecerant. Ad *ἀνωφελεῖ* Schol. supplet *ἐν θαλάσσῃ*. Biduo post factas inducias Scionaeos descivisse dicit, i. e. die 16 Elapheb. Ol. 89, 1. (d. 26 Mart. 423.)

123. *φανερῶς*] Schol. *ἀντὶ τοῦ ἑκουσίως, ἄνευ προδοσίας*. Mox *τότε* in verbis *ὡς τότε ἐμέλλησαν* refertur ad tempus ante auditas inducias, quae modo iis nuntiatae erant. „*Et simul quia illi ex eorum numero, qui defectionem paraverant, e factione optimatum erant, et quum semel, ut ante* (cap. 121.) *memoravi, rem aggressi essent, noluerunt postea rem coeptam deserere.*“ Arn.

τε ἐν τῇ Ἀκάνθῳ καὶ Τορώνῃ, καὶ προσέτι φάσκων ἀξιωτάτους αὐτοὺς εἶναι ἐπαίνου, οἵτινες τῆς Παλλήνης ἐν τῷ ἰσθμῷ ἀπειλημμένης ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων Ποτίδαιαν ἐχόντων καὶ ὄντες οὐδὲν ἄλλο ἢ νησιῶται αὐτεπάγγελτοι ἐχώρησαν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ οὐκ ἀνέμειναν ἀτολμίᾳ ἀνάγκην σφίσι προσγενέσθαι περὶ τοῦ φανερῶς οἰκείου ἀγαθοῦ· σημεῖόν τ' εἶναι τοῦ καὶ ἄλλο τι ἂν αὐτοὺς τῶν μεγίστων ἀνδρείως ὑπομεῖναι, εἰ τεθήσεται κατὰ νοῦν τὰ πράγματα· πιστοτάτους τε τῇ ἀληθείᾳ ἡγήσεσθαι αὐτοὺς Λακεδαιμονίων φίλους καὶ τἆλλα τιμήσειν. καὶ 121
οἱ μὲν Σκιωναῖοι ἐπήρθησάν τε τοῖς λόγοις καὶ θαρσήσαντες πάντες ὁμοίως, καὶ οἷς πρότερον μὴ ἤρεσκε τὰ πρασσόμενα, τόν τε πόλεμον διενοοῦντο προθύμως οἴσειν καὶ τὸν Βρασίδαν τά τ' ἄλλα ὡς ἐδέξατο τὴν Ἀρριβαίου [illegible] ἀντεστραανέδησαν τοὺς αὐτοῖς τοὺς Λυγκηστάς, ἀντεκαθέζοντο καὶ αὐκαὶ προσ[illegible]ἐχόντων τῶν μὲν πεζῶν λόφον ἑκατέρωθεν, πεδίου δὲ τοῦ μέσου ὄντος, οἱ ἱππῆς ἐς αὐτὸ καταδραμόντες ἱππομάχησαν πρῶτα ἀμφοτέρων, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Βρασίδας καὶ ὁ Περδίκκας, προελθόντων πρότερον ἀπὸ τοῦ λόφου μετὰ τῶν ἱππέων τῶν Λυγκηστῶν ὁπλιτῶν καὶ ἑτοίμων ὄντων μάχεσθαι, ἀντεπαγαγόντες καὶ αὐτοὶ ξυνέβαλον, καὶ ἔτρεψαν τοὺς Λυγκηστάς, καὶ πολλοὺς μὲν διέφθειραν, οἱ δὲ λοιποὶ διαφεύγοντες πρὸς τὰ μετέωρα ἡσύχαζον. μετὰ δὲ τοῦτο τροπαῖον στήσαντες δύο μὲν ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐπέσχον, τοὺς Ἰλλυριοὺς μένοντες, οἳ ἔτυχον τῷ Περδίκκᾳ μισθοῦ μέλλοντες ἥξειν. ἔπειτα ὁ Περδίκκας ἐβούλετο προιέναι ἐπὶ τὰς τοῦ Ἀρριβαίου κώμας καὶ μὴ καθῆσθαι, Βρασίδας δὲ τῆς τε Μένδης περιορώμενος μὴ τῶν Ἀθηναίων πρότερον ἐπιπλευσάντων τι πάθῃ, καὶ ἅμα τῶν Ἰλλυριῶν παρόντων οὐ πρόθυμος ἦν, ἀλλὰ ἀναχωρεῖν μᾶλλον. καὶ ἐν τούτῳ διαφερομένων αὐτῶν ἠγγέλθη ὅτι καὶ οἱ Ἰλλυριοὶ 123

124. *ἐπὶ Ἀρριβαῖον τὸ δεύτερον*] Quomodo acciderit, ut Brasidas tam brevi intervallo hostilia rursus contra eum coeptaret, quocum modo amicitiam iunxerat, Thucydides neglexit exponere. Mitf. „utrum Arrhibaeus, ait, pacta violaverit, an Brasidas amicitiam Perdiccae servare cupiens ultro pacem cum Arrhibaeo ruperit, non docet auctor.“ Forsan utrumque contribuerit, ut Brasidas et Arrhibaeus rursus inter se hostiliter agerent. Bloome. Mox *περιορώμενος* Thom. M. p. 710. explicat per *φροντίζων*.

125. *καὶ οἱ Ἰλλυριοί*] *καί* om. Vat. H. Mosqu. Si germanum est, sane non ad *οἱ Ἰλλ.*, sed ad totam sententiam pertinet, significans *adeo*. Popp. *Quod praeter alias rationes, cur se reciperent, Illyrii reapse se cum Arrhibaeo iunxerant.* Arn. Deinde *ξυρωθέν* nominativum esse, qui ab Atticis pro genitivo ponatur, putat Greg. Cor. p. 40., quem sequitur Matth. §. 564. At H. Steph. et Buttm. accusativum esse putant, positum pro genitivo absoluto. In verbis *ὅπερ φιλεῖ — ἐκπλήγνυσθαι* relativum ad totam praecedentem sententiam refertur et per appositionem *ἀσαφῶς ἐκπλήγνυσθαι* explicatur, ubi nos addimus nämlich: was zu geschehen pflegt bei grossen Heeresmassen, dass sie nämlich, ohne zu wissen warum, in Schrecken gerathen. Ita per appositionem infinitivi vox *ὥσπερ* explicatur 8, 22. *στρατεύονται*

τούτῳ δὲ τριήρει οἱ τὴν ἐκεχειρίαν περιαγγέλλοντες ἀφικνοῦνται παρ' αὐτόν, Ἀθηναίων μὲν Ἀριστώνυμος, Λακεδαιμονίων δὲ Ἀθήναιος. καὶ ἡ μὲν στρατιὰ πάλιν διέβη ἐς Τορώνην, οἱ δὲ τῷ Βρασίδᾳ ἀνήγγελλον τὴν ξυνθήκην, καὶ ἐδέξαντο πάντες οἱ ἐπὶ Θράκης ξύμμαχοι Λακεδαιμονίων τὰ πεπραγμένα. Ἀριστώνυμος δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις κατήνει, Σκιωναίους δὲ αἰσθόμενος ἐκ λογισμοῦ τῶν ἡμερῶν ὅτι ὕστερον ἀφεστήκοιεν, οὐκ ἔφη ἐνσπόνδους ἔσεσθαι. Βρασίδας δὲ ἀντέλεγε πολλά, ὡς πρότερον, καὶ οὐκ ἀφίει τὴν πόλιν. ὡς δ' ἀπήγγειλεν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Ἀριστώνυμος περὶ αὐτῶν, οἱ Ἀθηναῖοι εὐθὺς ἑτοῖμοι ἦσαν στρατεύειν ἐπὶ τὴν Σκιώνην. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πρέσβεις πέμψαντες παραβήσεσθαι ἔφασαν αὐτοὺς τὰς σπονδάς, καὶ τῆς [illegible] ἐνόμιζον Βρασίδᾳ πιστεύοντες, δίκῃ τε ἑτοῖμοι ἦσαν περὶ αὐτῆς κρίνεσθαι. οἱ δὲ δίκῃ μὲν οὐκ ἤθελον κινδυνεύειν, στρατεύειν δὲ ὡς τάχιστα, ὀργὴν ποιούμενοι εἰ καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις ἤδη ὄντες ἀξιοῦσι σφῶν ἀφίστασθαι, τῇ κατὰ γῆν Λακεδαιμονίων ἰσχύϊ ἀνωφελεῖ πιστεύοντες. εἶχε δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς ἀποστάσεως μᾶλλον ἢ οἱ Ἀθηναῖοι ἐδικαίουν· δύο γὰρ ἡμέραις ὕστερον ἀπέστησαν οἱ Σκιωναῖοι. ψήφισμά τ' εὐθὺς ἐποιήσαντο, Κλέωνος γνώμῃ πεισθέντες, Σκιωναίους ἐξελεῖν τε καὶ ἀποκτεῖναι. καὶ τἆλλα ἡσυχάζοντες ἐς τοῦτο παρεσκευάζοντο.

123 Ἐν τούτῳ δὲ Μένδη ἀφίσταται αὐτῶν, πόλις ἐν τῇ Παλλήνῃ, Ἐρετριέων ἀποικία. καὶ αὐτοὺς ἐδέξατο ὁ Βρασίδας, οὐ νομίζων ἀδικεῖν, ὅτι ἐν τῇ ἐκεχειρίᾳ φανερῶς προσεχώρησαν· ἔστι γὰρ ἃ καὶ αὐτὸς ἐνεκάλει τοῖς Ἀθηναίοις παραβαίνειν τὰς σπονδάς. διὸ καὶ οἱ Μενδαῖοι μᾶλλον ἐτόλμησαν, τήν τε τοῦ Βρασίδου γνώμην ὁρῶντες ἑτοίμην, τεκμαιρόμενοι καὶ ἀπὸ τῆς Σκιώνης ὅτι οὐ προὐδίδου, καὶ ἅμα τῶν πρασσόντων σφίσιν ὀλίγων τε ὄντων καὶ ὡς τότε ἐμέλλησαν οὐκέτι ἀνέντων ἀλλὰ περὶ σφίσιν αὐτοῖς φοβουμένων τὸ κατάδηλον καὶ καταβιασαμένων παρὰ γνώμην τοὺς πολλούς. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι εὐθὺς πυθόμενοι, πολλῷ ἔτι μᾶλλον ὀργισθέντες, παρεσκευάζοντο ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς πόλεις. καὶ Βρασίδας προσδεχόμενος τὸν ἐπίπλουν αὐτῶν ὑπεκομίζει ἐς Ὄλυνθον τὴν Χαλκιδικὴν παῖδας καὶ γυναῖκας τῶν Σκιωναίων καὶ Μενδαίων, καὶ τῶν Πελοποννησίων

122. *κατήνει*] i. e. Aristonymus ceteris quidem assentiebatur et socios induciis non teneri concedebat etc., qui ante illas defecerant. Ad *ἀνωφελεῖ* Schol. supplet *ἐν θαλάσσῃ*. Biduo post factas inducias Scionaeos descivisse dicit, i. e. die 16 Elapheb. Ol. 89, 1. (d. 26 Mart. 423.)

123. *φανερῶς*] Schol. *ἀντὶ τοῦ ἑκουσίως, ἄνευ προδοσίας*. Mox *τότε* in verbis *ὡς τότε ἐμέλλησαν* refertur ad tempus ante auditas inducias, quae modo iis nuntiatae erant. „*Et simul quia illi ex eorum numero, qui defectionem paraverant, e factione optimatum erant, et quum semel, ut ante* (cap. 121.) *memoravi, rem aggressi essent, noluerunt postea rem coeptam deserere.*“ Arn.

αὐτοῖς πεντακοσίους ὁπλίτας διέπεμψε καὶ πελταστὰς τριακοσίους Χαλκιδέων, ἄρχοντά τε τῶν ἁπάντων Πολυδαμίδαν. καὶ οἱ μὲν τὰ περὶ σφᾶς αὐτοὺς ὡς ἐν τάχει παρεσομένων τῶν Ἀθηναίων κοινῇ εὐτρεπίζοντο.

Βρασίδας δὲ καὶ Περδίκκας ἐν τούτῳ στρατεύουσιν ἅμα 124
ἐπὶ Ἀρράβαιον τὸ δεύτερον ἐς Λύγκον. καὶ ἦγον ὁ μὲν ὧν ἐκράτει Μακεδόνων τὴν δύναμιν, καὶ τῶν ἐνοικούντων Ἑλλήνων ὁπλίτας, ὁ δὲ πρὸς τοῖς αὐτοῦ περιλοίποις τῶν Πελοποννησίων Χαλκιδέας καὶ Ἀκανθίους καὶ τῶν ἄλλων κατὰ δύναμιν ἑκάστων. ξύμπαν δὲ τὸ ὁπλιτικὸν τῶν Ἑλλήνων τρισχίλιοι μάλιστα. ἱππῆς δ' οἱ πάντες ἠκολούθουν Μακεδόνων ξὺν Χαλκιδεῦσιν ὀλίγου ἐς χιλίους, καὶ ἄλλος ὅμιλος τῶν βαρβάρων πολύς. ἐσβαλόντες δὲ ἐς τὴν Ἀρράβαιον καὶ εὑρόντες ἀντεστρατοπεδευμένους αὐτοῖς τοὺς Λυγκηστάς, ἀντεκαθέζοντο καὶ αὐτοί. καὶ ἐχόντων τῶν μὲν πεζῶν λόφον ἑκατέρωθεν, πεδίου δὲ τοῦ μέσου ὄντος, οἱ ἱππῆς ἐς αὐτὸ καταδραμόντες ἱππομάχησαν πρῶτα ἀμφοτέρων, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Βρασίδας καὶ ὁ Περδίκκας, προελθόντων πρότερον ἀπὸ τοῦ λόφου μετὰ τῶν ἱππέων τῶν Λυγκηστῶν ὁπλιτῶν καὶ ἑτοίμων ὄντων μάχεσθαι, ἀντεπαγαγόντες καὶ αὐτοὶ ξυνέβαλον, καὶ ἔτρεψαν τοὺς Λυγκηστάς, καὶ πολλοὺς μὲν διέφθειραν, οἱ δὲ λοιποὶ διαφεύγοντες πρὸς τὰ μετέωρα ἡσύχαζον. μετὰ δὲ τοῦτο τροπαῖον στήσαντες δύο μὲν ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐπέσχον, τοὺς Ἰλλυριοὺς μένοντες, οἳ ἔτυχον τῷ Περδίκκᾳ μισθοῦ μέλλοντες ἥξειν. ἔπειτα ὁ Περδίκκας ἐβούλετο προιέναι ἐπὶ τὰς τοῦ Ἀρραβαίου κώμας καὶ μὴ καθῆσθαι, Βρασίδας δὲ τῆς τε Μένδης περιορώμενος μὴ τῶν Ἀθηναίων πρότερον ἐπιπλευσάντων τι πάθῃ, καὶ ἅμα τῶν Ἰλλυριῶν παρόντων οὐ πρόθυμος ἦν, ἀλλὰ ἀναχωρεῖν μᾶλλον. καὶ ἐν τούτῳ διαφερομένων αὐτῶν ἠγγέλθη ὅτι καὶ οἱ Ἰλλυριοὶ 125

124. *ἐπὶ Ἀρράβαιον τὸ δεύτερον*] Quomodo acciderit, ut Brasidas tam brevi intervallo hostilia rursus contra eum coeptaret, quocum modo amicitiam iunxerat, Thucydides neglexit exponere. Mitf. „utrum Arrhibaeus, ait, pacta violaverit, an Brasidas amicitiam Perdiccae servare cupiens ultro pacem cum Arrhibaeo ruperit, non docet auctor.“ Forsan utrumque contribuerit, ut Brasidas et Arrhibaeus rursus inter se hostiliter agerent. Bloomf. Mox *περιορώμενος* Thom. M. p. 710. explicat per *φροντίζων*.

125. *καὶ οἱ Ἰλλυριοί*] *καί* om. Vat. H. Mosqu. Si germanum est, sane non ad *οἱ Ἰλλ.*, sed ad totam sententiam pertinet, significans *adeo*. Popp. *Quod praeter alias rationes, cur se reciperent, Illyrii reapse se cum Arrhibaeo iunxerant.* Arn. Deinde *ξυρωθέν* nominativum esse, qui ab Atticis pro genitivo ponatur, putat Greg. Cor. p. 40., quem sequitur Matth. §. 564. At H. Steph. et Buttm. accusativum esse putant, positum pro genitivo absoluto. In verbis *ὅπερ φιλεῖ — ἐκπλήγνυσθαι* relativum ad totam praecedentem sententiam refertur et per appositionem *ἀσαφῶς ἐκπλήγνυσθαι* explicatur, ubi nos addimus nämlich: was zu geschehen pflegt bei grossen Heeresmassen, dass sie nämlich, ohne zu wissen warum, in Schrecken gerathen. Ita per appositionem infinitivi vox *ὥσπερ* explicatur 8, 22. *στρατεύονται*

μετ' Ἀρριβαίου προδόντες Περδίκκαν γεγένηνται· ὥστε ἤδη ἀμφοτέροις μὲν δοκοῦν ἀναχωρεῖν διὰ τὸ δέος αὐτῶν, ὄντων ἀνθρώπων μαχίμων, κυρωθὲν δὲ οὐδὲν ἐκ τῆς διαφορᾶς ὀπηνίκα χρὴ ὁρμᾶσθαι, νυκτός τε ἐπιγενομένης, οἱ μὲν Μακεδόνες καὶ τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων εὐθὺς φοβηθέντες, ὅπερ φιλεῖ μεγάλα στρατόπεδα ἀσαφῶς ἐκπλήγνυσθαι, καὶ νομίσαντες πολλαπλασίους μὲν ἢ ἦλθον ἐπιέναι, ὅσον δὲ οὔπω παρεῖναι, καταστάντες ἐς αἰφνίδιον φυγὴν ἐχώρουν ἐπ' οἴκου, καὶ τὸν Περδίκκαν τὸ πρῶτον οὐκ αἰσθανόμενον, ὡς ἔγνω, ἠνάγκασαν πρὶν τὸν Βρασίδαν ἰδεῖν, ἅποθεν γὰρ πολὺ ἀλλήλων ἐστρατοπεδεύοντο, προαπελθεῖν. Βρασίδας δὲ ἅμα τῇ ἕῳ ὡς εἶδε τοὺς Μακεδόνας προεχωρηκότας, τούς τε Ἰλλυριοὺς καὶ τὸν Ἀρριβαῖον μέλλοντας ἐπιέναι, ξυναγαγὼν καὶ αὐτὸς ἐς τετράγωνον τάξιν τοὺς ὁπλίτας καὶ τὸν ψιλὸν ὅμιλον ἐς μέσον λαβών, διενοεῖτο ἀναχωρεῖν. ἐκδρόμους δέ, εἴ πη προσβάλλοιεν αὐτοῖς, ἔταξε τοὺς νεωτάτους, καὶ αὐτὸς λογάδας ἔχων τριακοσίους τελευταῖος γνώμην εἶχεν ὑποχωρῶν τοῖς τῶν ἐναντίων πρώτοις προσκεισομένοις ἀνθιστάμενος ἀμύνεσθαι. καὶ πρὶν τοὺς πολεμίους ἐγγὺς εἶναι, ὡς διὰ ταχέων παρεκελεύσατο τοῖς στρατιώταις τοιάδε.

(Chii) τρισκαίδεκα ναυσὶν ἐπὶ τὴν Λέσβον, ὥσπερ εἴρητο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, δεύτερον ἐπ' αὐτὴν ἰέναι, καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. v. Matth. §. 476. p. 892. Krueg. ad Dionys. p. 291. Praesenti loco simillimus est alter 7, 80. οἷον φιλεῖ καὶ πᾶσι στρατοπέδοις, μάλιστα δὲ τοῖς μεγίστοις, φόβος καὶ δείματα ἐγγίγνεσθαι, ubi φόβος et δείματα epexegesis sunt vocabuli οἷον. Quamquam autem epexegesis est etiam praesenti loco, tamen ad φιλεῖ Popp. vidit aliquid supplendum esse, et hinc patet, quod φιλεῖ per se non habet plenam notionem. „An plena, ait, notio est, si dicas was *pflegt*, dass grosse Heere aus unbekannten Ursachen in Schrecken gerathen?“ Supplet igitur vel συμβαίνειν vel γίγνεσθαι, ut *fieri* supplendum est in formula *ut solet* apud Sallustium et locis allatis a L. Bosio. „Itaque, addit, videmus ποιεῖν additum apud Thuc. 5, 70. ὅπερ φιλεῖ τὰ μεγάλα στρατόπεδα ποιεῖν.“

πρὶν ἰδεῖν] Ἀττικῶς, ut Schol. dicit, pro *cum Brasida colloqui*. Steph. in Append. ad Scriptt. de Dial. p. 198. putat, huius Atticismi etiam exemplum apud Lucianum D. D. 9. extare, ubi Neptuno interroganti ἔστιν, ὦ Ἑρμῆ, ἐντυχεῖν τῷ Διΐ; Mercurius respondet, οὐδαμῶς, et quibusdam interiectis, ὥστε οὐκ ἂν ἴδοις αὐτὸν ἐν τῷ παρόντι, nam ibi ἰδεῖν τὸν Δία idem esse, quod ἐντυχεῖν τῷ Διΐ. Et in Ev. Luc. 8, 20. ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες, hic enim ἰδεῖν σε itidem haud dubie poni pro tecum colloqui, quia Matth. 12, 46. de eadem re dicit ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. Mihi nondum satis de hoc Atticismo liquet. Nam ἰδεῖν omnibus his locis, ut et in eo, quod hic habet Schol., ἰδεῖν τι (i. e. διά τι) σε ἐβουλόμην, dici potest per figuram, qua antecedens pro consequente ponitur: quemadmodum et ipsum ἐντυγχάνειν, quod proprie non est *cum aliquo colloqui*. Duk. v. Hemsterh. ad Lucian. D. D. 24. Vol. 2. p. 276. Bip. Latini eodem sensu *visere*, velut Hor. 1. Serm. 9, 17., Angli to see, Franco-Galli aller voir.

Εἰ μὲν μὴ ὑπώπτευον, ἄνδρες Πελοποννήσιοι, ὑμᾶς τῷ 126
τε μεμονῶσθαι καὶ ὅτι βάρβαροι οἱ ἐπιόντες καὶ πολλοὶ ἔκπληξιν ἔχειν, οὐκ ἂν ὁμοίως διδαχὴν ἅμα τῇ παρακελεύσει ἐποιούμην· νῦν δὲ πρὸς μὲν τὴν ἀπόλειψιν τῶν ἡμετέρων καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων βραχεῖ ὑπομνήματι καὶ παραινέσει τὰ μέγιστα πειράσομαι πείθειν. ἀγαθοῖς γὰρ εἶναι ὑμῖν προσήκει τὰ πολέμια οὐ διὰ ξυμμάχων παρουσίαν ἑκάστοτε, ἀλλὰ δι' οἰκείαν ἀρετήν, καὶ μηδὲν πλῆθος πεφοβῆσθαι ἑτέρων, οἵγε μηδὲ ἀπὸ πολιτειῶν τοιούτων ἥκετε ἐν αἷς [οὐ] πολλοὶ ὀλίγων ἄρχουσιν, ἀλλὰ πλειόνων μᾶλλον ἐλάσσους, οὐκ ἄλλῳ τινὶ κτησάμενοι τὴν δυναστείαν ἢ τῷ μαχόμενοι κρατεῖν. βαρβάρους δέ, οὓς νῦν ἀπειρίᾳ δέδιτε, μαθεῖν χρὴ ἐξ ὧν τε προηγώνι-

126. πρὸς μὲν τὴν ἀπόλειψιν] Particulae *μέν* respondet *δέ* in verbis *βαρβάρους δέ*. Tria milites perturbabant, quod deserti erant a sociis — quod hostes numero praevalebant — quod hostes erant barbari. De duobus prioribus Brasidas breviter loquitur; tertium fusius pertractat inde a verbis *βαρβάρους δέ* usque ad finem orationis. Verba *τὰ μέγιστα* significant *res gravissimas*. *Pauca verba sufficiant vos monere, quorum meminisse vestra maxime interest.* Arn. Dein in verbis *ἐν αἷς οὐ πολλοί* etc. Reisig. Coni. ad Aristoph. p. 30. scriptorem putat addidisse *οὐ*, quasi superius *μή* abesset. At eiusmodi anacoluthon vix locum habuerit in sententia tam simplici et brevi. Alii legere volunt *οἱ πολλοί*, at ex eo quod ad *ὀλίγων* articulus non additus est, Krueg. ad Dionys. p. 383. colligit, ne *οἱ πολλοί* quidem veram lectionem esse. Quare cum Haackio punctum ponit post *ἥκετε*. At veteribus, qui nullam interpunctionem adhiberent, talis sententiae conformatio non eum sensum dedisset, quem scriptor voluit; etenim non aliter haec verba lecturi fuissent, quam nos, puncto post *ἥκετε* non moniti. Malim cum Bauero deleri *οὐ*, nisi forte *οἱ πολλοί* retinere malis hoc sensu, ut sint *plebs, democratici*, quemadmodum 8, 94., quo sensu articulum addi necesse est. Arn. *τοιούτων* ait referri ad verba *πλῆθος πεφοβῆσθαι*, et ante *ἐν αἷς* supplet *ἀλλά* sicut 6, 68. *οὐκ ἐν πατρίδι (ἔσται ὁ ἀγὼν) ἐξ ἧς κρατεῖν δεῖ* „i. e., ait, *οὐκ ἐν πατρίδι, ἀλλ' ἐν γῇ ἐξ ἧς κρατεῖν δεῖ κ. τ. λ.* Utroque loco perturbatio structurae oritur hinc quod scriptor cogitatione mutaverat sedem praegressae particulae negativae, quasi pro *μηδὲ ἀπὸ πολιτειῶν τοιούτων* et *οὐκ ἐν πατρίδι* scripsisset *ἀπὸ πολιτειῶν οὐ τοιούτων* et *ἐν τῇ οὐ πατρίδι οὔσῃ*.“ Atqui talia sibi permittere mea quidem opinione foret leges linguae pervertere. Melius idem haec: „Sensus est: neve timete multitudinem hostium vestrorum; non enim cives reipublicae estis, ubi multitudo timori est, sed pauci regunt multitudinem, non multi paucos.“ Nam Spartae paucitas Doriensium et Heraclidarum multitudini Helotarum et Perioecorum imperabat. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 21.

ἐξ ὧν τε] Recte hunc locum interpretari videtur Heilm.: so könnt ihr euch sowohl aus den Proben, die ihr vordem mit den Macedoniern aus ihrem Mittel gemacht, als aus demjenigen, was ich theils richtig schliessen kann, theils aus sicheren Nachrichten weiss, leicht überzeugen, dass sie nicht so fürchterlich seyn werden. Verbum *προηγώνισθε* Schol. recte accipit dictum pro *προεπολεμήσατε*. In verbis *Μακεδόσιν αὐτῶν* pronomen refertur ad *βαρβάρων*, estque idem ac si dixisset *αὐτῶν σῦσιν, qui ex barbarorum numero sunt*. Intelligit Macedones non Perdiccae, sed Lyncestas, de quibus v. Od. Muell. Maced. p. 20 sq. 32. et adn. ad Thuc. 2, 99. Nam *τῶν Μακεδόνων εἰσὶ καὶ*

σθε τοῖς Μακεδόσιν αὐτῶν καὶ ἀφ' ὧν ἐγὼ εἰκάζων τε καὶ ἄλλων ἀκοῇ ἐπίσταμαι οὐ δεινοὺς ἐσομένους. καὶ γὰρ ὅσα μὲν τῷ ὄντι ἀσθενῆ ὄντα τῶν πολεμίων δόκησιν ἔχει ἰσχύος, διδαχὴ ἀληθὴς προσγενομένη περὶ αὐτῶν ἐθάρσυνε μᾶλλον τοὺς ἀμυνομένους· οἷς δὲ βεβαίως τι πρόσεστιν ἀγαθόν, μὴ προειδώς τις ἂν αὐτοῖς τολμηρότερον προσφέροιτο. οὗτοι δὲ τὴν μέλλησιν μὲν ἔχουσι τοῖς ἀπείροις φοβεράν· καὶ γὰρ πλήθει ὄψεως δεινοὶ καὶ βοῆς μεγέθει ἀφόρητοι, ἥ τε διὰ κενῆς ἐπανάσεισις τῶν ὅπλων ἔχει τινὰ δήλωσιν ἀπειλῆς. προσμῖξαι δὲ τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὰ οὐχ ὁμοῖοι· οὔτε γὰρ τάξιν ἔχοντες αἰσχυνθεῖεν ἂν λιπεῖν τινα χώραν βιαζόμενοι, ἥ τε φυγὴ καὶ

Δυγκησταί ipse scriptor ibi dicit. Atque cum his Lacedaemonii pugnaverant, non cum Macedonibus Perdiccae, qui etiamtum socii Spartanorum erant. Quid? quod Macedones, quamquam Graecae originis, sed illius valde permixtae, usque Philippi, Alexandri M. patris, aetate barbaros reliquis Graecis visos esse constat. Vid. Iacobs. ad Demosth. orationum de Rep. interpret. Germ. p. 148. 497. ed. pr. Voemel. Commentt. ad Demosth. Oratt. Phil. p. 128 sq. Mox melior pars librorum *εἰκάζων*, vulgo *εἰκάζω*. Vall. *quae ego partim coniectura, partim fama intelligo*. Participio respondet dativus *ἀκοῇ*.

καὶ γὰρ ὅσα] Schol. *ὅσοι πολέμιοι ἀσθενεῖς ὄντες δόκησιν ἰσχύος παρέχουσι τοῖς ἐναντίοις, περὶ τούτων ταληθῆ μαθόντες οἱ δι' ἐναντίας θαρσύνονται μᾶλλον· ὅσοι δὲ τῷ ὄντι εἰσὶν ἰσχυροὶ, τούτους εἰ μή τις ἔμπροσθεν μάθοι, τολμηρότερον καὶ οὐκ ὀρθῶς αὐτοῖς προσενεχθήσεται.* Apodosis incipere debebat *περὶ τούτων διδαχὴ ἀληθὴς* etc., vel servatis verbis *περὶ αὐτῶν* praecedere *καὶ γὰρ εἴ τινα μὲν τῷ ὄντι* etc. Mox Bekkero *προγενομένη* aptius videtur, quam *προσγενομένη*, quemadmodum statim sequitur *προειδώς*. In proximis exspectes *οἷς δὲ βεβαίως τι πρόσεστιν ἀγαθὸν, τούτοις μὴ προειδώς τις ἂν τολμηρότερον προσφέροιτο*. Sed *αὐτοῖς* scripsit, quasi praecessisset *εἰ δέ τισι βεβαίως τι πρόσεστιν ἀγαθόν* etc. Et *μέλλησιν* intellige *minas*, imponirendes, schrecken wollendes Wesen, quare vocem extremo hoc ipso capite ita cum *ἀπειλαῖς* iunxit, ut sensum reddas dicendo Drohungen, die imponiren wollen. Schol. supplet *μέλλησιν τοῦ ἐπιέναι.*

πλήθει ὄψεως] Heyn. ad Homer. Il. Vol. 7. p. 244. historicum dicit conversione orationis usum esse, ut sit pro *ὄψει πλήθους*. Coraes monet, alterum ex his substantivis vice adiectivi fungi, ut haec compares cum *ἄστρων εὐφρόνη* et similibus, de quibus v. Herm. ad Vig. p. 890. At *ὄψις* Corai est *externa species* et *ὄψις πολλή multa* „i. e. *pulchra*, ait, *externa species*.“ Mihi quidem significare videtur *multitudinem*, *quae conspicitur*, die Menge im Anblick, die gesehene Menge. „Similia Manlius Cos. adversus Gallos cohortatur apud Livium 38, 17. vid. Lips. 4. Mil. Rom. 11.“ Duk. Adde Gail. Obss. p. 232. Male iudicant, qui negationem *οὔτε* in verbis *οὔτε γὰρ ἔχοντες* etc. et ad *ἔχοντες* et ad *αἰσχυνθεῖεν ἄν* pertinere existimant, quum hic sensus sit, und sie schämen sich nicht, indem sie, sive weil sie Ordnung zu halten gewohnt sind, eine Stellung zu verlassen etc. i. e. und die Liebe zur Ordnung flösst ihnen nicht Scham genug ein, eine Stellung nicht zu verlassen etc.

ἥ τε φυγή] Qualis erat etiam aliorum barbarorum, velut Parthorum fuga apud Horat. 1. Carm. 19, 11. Virg. 3, Ge. 31. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 247. Schol. *ὁμοίως καὶ τὸ φυγεῖν καὶ τὸ διώκειν καλὸν φαίνεται τοῖς βαρβάροις, καὶ οὐκ ἐξετάζεται, πότεροί εἰσιν ἀνδρειό-*

ἡ ἔφοδος αὐτῶν ἴσην ἔχουσα δόξαν τοῦ καλοῦ ἀνεξέλεγκτον καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἔχει· αὐτοκράτωρ δὲ μάχη μάλιστ' ἂν καὶ πρόφασιν τοῦ σώζεσθαί τινι πρεπόντως πορίσειε· τοῦ τε ἐς χεῖρας ἐλθεῖν πιστότερον τὸ ἐκφοβήσειν ἡμᾶς ἀκινδύνως ἡγοῦνται· ἐκείνῳ γὰρ ἂν πρὸ τούτου ἐχρῶντο. σαφῶς τε πᾶν τὸ προϋπάρχον δεινὸν ἀπ' αὐτῶν ὁρᾶτε ἔργῳ μὲν βραχὺ ὄν, ὄψει δὲ καὶ ἀκοῇ κατασπέρχον. ὃ ὑπομείναντες ἐπιφερόμενον καὶ ὅταν καιρὸς ᾖ κόσμῳ καὶ τάξει αὖθις ὑπαγαγόντες, ἐς τε τὸ ἀσφαλὲς θᾶσσον ἀφίξεσθε καὶ γνώσεσθε τὸ λοιπὸν ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὄχλοι τοῖς μὲν τὴν πρώτην ἔφοδον δεξαμένοις ἄποθεν ἀπειλαῖς τὸ ἀνδρεῖον μελλήσει ἐπικομποῦσιν, οἳ δ' ἂν εἴξωσιν αὐτοῖς, κατὰ πόδας τὸ εὔψυχον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ὀξεῖς ἐνδείκνυνται.

Τοιαῦτα ὁ Βρασίδας παραινέσας ὑπῆγε τὸ στράτευμα. οἱ 127 *δὲ βάρβαροι ἰδόντες πολλῇ βοῇ καὶ θορύβῳ προσέκειντο, νομίσαντες φεύγειν τε αὐτὸν καὶ καταλαβόντες διαφθείρειν. καὶ ὡς αὐτοῖς αἵ τε ἐκδρομαὶ ὅπη προσπίπτοιεν ἀπήντων, καὶ αὐτὸς*

τεροι, οἱ φεύγοντες ἢ οἱ διώκοντες. Dein *αὐτοκράτορα μάχην* dicit *τὴν αὐτεξούσιον*, ubi et fugere et pugnare licet, nullo dedecore. Et *κατασπέρχον* Schol. exponit per *κινοῦν ἐς δειλίαν, ἐκπλῆττον.* Imo est *excitans ad animose pugnandum*, quippe ipsos excitans, qui hos tumultus cient et proeliorum externos apparatus moliuntur, quemadmodum infantes in tenebris timorem cantu solari solent.

οἳ δ' ἂν εἴξωσιν αὐτοῖς] Distinctionem post *αὐτοῖς* locandam puto; nam vix Graece dici potest *εἴκειν τινὶ κατὰ πόδας*. Est autem oratio elliptica, quam ita suppleas: *οἳ δ' ἂν εἴξωσιν αὐτοῖς, κατὰ πόδας διώκοντες, ἐλθόντες* vel aliud eorum, quae locutioni *κατὰ πόδας* iungi solent, *τὸ εὔψυχον ἐνδείκνυνται.* Duk. Bloomf. comparat 3, 98. *κατὰ πόδας αἱροῦντες, ἄνθρωποι ποδώκεις καὶ ψιλοὶ, διέφθειρον.*

127. *ὑπῆγε*] Schol. *ἠρέμα καὶ κατ' ὀλίγον ἦγεν.* „Thom. M. p. 867. *ὑπάγειν* hic exponit *προάγειν* et vetat *ὑπάγειν* dici pro *ἀπέρχεσθαι*. Non dubium est, quin *ὑπάγειν* saepe ponatur pro *προάγειν* i. e. *εἰς τοὔμπροσθεν πορεύεσθαι*, quod etiam Harpocr. e Demosthene, Ammonius ex Eupoli, et Schol. Demosth. ad Chersonesiacam p. 62. docent. Sed sententia huius loci non patitur, ut *ὑπάγειν* aliter accipiatur quam pro *ὑποχωρεῖν*. Hoc apparet ex iis, quae in fine cap. 125. Thuc. dicit: *ὑποχωρῶν τοῖς τῶν ἐναντίων πρώτοις προσκεισομένοις*, et quae mox cap. sequ. *νομίσαντες φεύγειν αὐτόν* et *ἡσυχαζόντων δὲ αὐτοὶ ὑπεχώρουν*. Nam haec plane ostendunt, Brasidam cum suis non progredi, sed paulatim retro cedere voluisse. Eadem est significatio huius verbi in iis, quae paulo superius leguntur: *κόσμῳ καὶ τάξει αὖθις ὑπαγαγόντες* et 5, 10. *ὑπάγειν ἐπὶ τῆς Ἰπόνος.* Apud Aristophanem quoque Nub. 1301. *ὕπαγε, τί μέλλεις; ὕπαγε* est *abi, discede*, ut intelligitur ex eo, quod praecedit, ut: *οὐκ ἀποδιώξεις σαυτὸν ἐκ τῆς οἰκίας;* sic *ὑπαγωγὴ* pro *ἀναχώρησις* apud Thuc. 3, 97. *καὶ ἦν ἐπιπολὺ τοιαύτη ἡ μάχη, διώξεις τε καὶ ὑπαγωγαί.*“ Duk.

αἱ ἐκδρομαί] Schol. *οἱ τεταγμένοι δηλονότι πρὸς τὸ ἐκτρέχειν.* Vid. cap. 125. vers. fin. „Sic proximo cap. *τὴν κύκλωσιν* idem valet quod *τοὺς τεταγμένους πρὸς τὸ κυκλοῦσθαι*, et 5, 23. *ἡ δουλεία* est corpus servorum, 8, 64. *φυγὴ* corpus exulum, 8, 102. *τῷ φιλίῳ ἐπίπλῳ* classis amicorum, qui erant *ἐπιπλέοντες.*“ Arn. In proximis particula traiecta est, nam sic se debebant membra orationis excipere: *οἱ λοι-*

ἔχων τοὺς λογάδας ἐπικειμένους ὑφίστατο, τῇ τε πρώτῃ ὁρμῇ παρὰ γνώμην ἀντέστησαν καὶ τὸ λοιπὸν ἐπιφερομένους μὲν δεχόμενοι ἡμύνοντο, ἡσυχαζόντων δὲ αὐτοὶ ὑπεχώρουν, τότε δὴ τῶν μετὰ τοῦ Βρασίδου Ἑλλήνων ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἀπέσχοντο, μέρος δέ τι καταλιπόντες αὐτοῖς ἐπακολουθοῦν προσβάλλειν, οἱ λοιποὶ χωρήσαντες δρόμῳ ἐπί τε τοὺς φεύγοντας τῶν Μακεδόνων, οἷς ἐντύχοιεν, ἔκτεινον, καὶ τὴν ἐσβολήν, ἥ ἐστι μεταξὺ δυοῖν λόφοιν στενὴ ἐς τὴν Ἀρρίβαίου, φθάσαντες προκατέλαβον, εἰδότες οὐκ οὖσαν ἄλλην τῷ Βρασίδᾳ ἀναχώρησιν. καὶ προιόντος αὐτοῦ ἐς αὐτὸ ἤδη τὸ
128 ἄπορον τῆς ὁδοῦ κυκλοῦνται ὡς ἀπολωλυφόμενοι. ὁ δὲ γνοὺς προεῖπε τοῖς μεθ' αὑτοῦ τριακοσίοις, ὃν ᾤετο μᾶλλον ἂν ἐλεῖν τῶν λόφων, χωρήσαντας πρὸς αὐτὸν δρόμῳ ὡς τάχιστα ἕκαστος δύναται ἄνευ τάξεως πειρᾶσαι ἀπ' αὐτοῦ ἐκκρουῦσαι τοὺς ἤδη ἐπόντας βαρβάρους, πρὶν καὶ τὴν πλείονα κύκλωσιν σφῶν αὐ-

ποὶ χωρήσαντές τε — ἐπὶ τοὺς φεύγοντας — οἷς ἐντύχοιεν, ἔκτεινον, καὶ τὴν ἐσβολὴν — φθάσαντες προκατέλαβον.

128. *τοὺς ἤδη ἐπόντας*] ex coniectura scripsimus. Libri *ἐπιόντας*, quod excuses quidem sic, ut barbaros aut dicas prius fauces quidem inter duos colles (cap. 127. fin.) sitas seu vallem occupasse, sed iam ipsum iugum ascensuros, aut collibus prius occupatis nunc adeo longius occursuros fuisse, quum Peloponnesii iis obviam facti sint. Sed quum barbari utraque ratione nimiae stultitiae arguantur, et maxime propter verba, quae statim adduntur, *ἐκράτησαν τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου*, ubi *in montem ascendentes* ne cum Haackio intelligas lingua vetat, nostrum praeferendum erat, quod etiam verbis *πλείονα κύκλωσιν αὐτόσε*, quae nostrum locum ab *ἐσβολῇ* et *τῷ ἀπόρῳ* distingui non patiuntur, commendatur. Idem vitium c. 131. deprehendemus. Popp. Fauces patebant trans iuga montium, qui convalles Aestraei et Erigoni dirimunt, et angustias, per quas Thuc. c. 127. ait aditum fieri in terram Arrhibaei credibile est locum fuisse, ubi via, postquam dorsum montis superavit, unum rivorum sequebatur, qui defluunt in Erigonum. Transitum in Lyncum factum esse tum superando dorsum montium, tum fauces penetrando, apparet ex Polyb. 18, 6., ubi eum transitum appellat *τὰς εἰς τὴν Ἐορδαίαν ὑπερβολάς*, et magis etiam ex Thuc., qui describens Brasidae receptum c. 128. narrat, eum penetratis faucibus verticem dorsi assecutum salvum abiisse. Vid. Cram. Gr. Ant. Vol. 1. p. 193. 202. Transitus igitur fiebat per fauces, ubi rivus intra colles coartabatur hoc loco solito propius coeuntes. Lyncestae his faucibus occupatis sub adventum Brasidae parabant hos colles utrimque obsidere, quo facto terga Brasidae clausuri erant. Pars copiarum Lyncestarum iam in editis locorum erat, plures etiam latera convallis inde a rivo escendebant (*ἐπιόντας* sic tuearis, quamquam commodior est coniectura *ἐπόντας*), quum Brasidas subito impetu in altum enisus verticem iugi attigit. Lyncestae quum viderent eum ex convalle erupisse escendendo alterum eius latus, non iam per convallem adverso monte progrediebantur, sed desistebant eum persequendo. Arn. Vol. 2. p. 138. 212.

τὴν πλείονα κύκλωσιν] Schol. *πρὶν τοὺς πολλοὺς* (imo *τοὺς πλείους*) *τῶν κυκλοῦν τοὺς Μακεδαμονίους μελλόντων παρεῖναι.* Paulo inferius iunge *τῆς τροπῆς σφῶν*, et *σφῶν* refer ad barbaros. v. Krueg. ad Dionys. p. 98. Dein „Arnissae nullus veterum meminit, praeter Thucydi-

τόσε προσμῖξαι. καὶ οἱ μὲν προσπεσόντες ἐκράτησάν τε τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, καὶ ἡ πλείων ἤδη στρατιὰ τῶν Ἑλλήνων ῥᾷον πρὸς αὐτὸν ἐπορεύοντο· οἱ γὰρ βάρβαροι καὶ ἐφοβήθησαν, τῆς τροπῆς αὐτοῖς ἐνταῦθα γενομένης σφῶν ἀπὸ τοῦ μετεώρου, καὶ ἐς τὸ πλεῖον οὐκέτ' ἐπηκολούθουν, νομίζοντες καὶ ἐν μεθορίοις εἶναι αὐτοὺς ἤδη καὶ διαπεφευγέναι. Βρασίδας δὲ ὡς ἀντελάβετο τῶν μετεώρων, κατὰ ἀσφάλειαν μᾶλλον ἰὼν αὐθημερὸν ἀφικνεῖται ἐς Ἄρνισσαν πρῶτον τῆς Περδίκκου ἀρχῆς. καὶ αὐτοὶ ὀργιζόμενοι οἱ στρατιῶται τῇ προαναχωρήσει τῶν Μακεδόνων, ὅσοις ἐνέτυχον κατὰ τὴν ὁδὸν ξεύγεσιν αὐτῶν βοεικοῖς, ἢ εἴ τινι σκεύει ἐκπεπτωκότι, οἷα ἐν νυκτερινῇ καὶ φοβερᾷ ἀναχωρήσει εἰκὸς ἦν ξυμβῆναι, τὰ μὲν ὑπολύοντες κατέκοπτον, τῶν δὲ οἰκείωσιν ἐποιοῦντο. ἀπὸ τούτου τε πρῶτον Περδίκκας Βρασίδαν τε πολέμιον ἐνόμισε καὶ ἐς τὸ λοιπὸν Πελοποννησίων τῇ μὲν γνώμῃ δι' Ἀθηναίους οὐ ξύνηθες μῖσος εἶχε, τῶν δὲ ἀναγκαίων ξυμφόρων διαναστὰς ἔπρασσεν ὅτῳ τρόπῳ τάχιστα τοῖς μὲν ξυμβήσεται, τῶν δὲ ἀπαλλάξεται.

*Βρασίδας δὲ ἀναχωρήσας ἐκ Μακεδονίας ἐς Τορώνην κα-*129 *ταλαμβάνει Ἀθηναίους Μένδην ἤδη ἔχοντας, καὶ αὐτοῦ ἡσυχάζων ἐς μὲν τὴν Παλλήνην ἀδύνατος ἤδη ἐνόμιζεν εἶναι διαβὰς τιμωρεῖν, τὴν δὲ Τορώνην ἐν φυλακῇ εἶχεν. ὑπὸ γὰρ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῖς ἐν τῇ Λύγκῳ ἐξέπλευσαν ἐπί τε τὴν Μένδην καὶ τὴν Σκιώνην οἱ Ἀθηναῖοι, ὥσπερ παρεσκευάζοντο, ναυσὶ μὲν πεντήκοντα, ὧν ἦσαν δέκα Χῖαι, ὁπλίταις δὲ χιλίοις ἑαυτῶν καὶ τοξόταις ἑξακοσίοις καὶ Θρᾳξὶ μισθωτοῖς χιλίοις καὶ ἄλλοις τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων πελτασταῖς· ἐστρατήγει δὲ Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ Νικόστρατος ὁ Διιτρέφους. ἄραντες δὲ ἐκ Ποτιδαίας ταῖς ναυσὶ καὶ σχόντες κατὰ τὸ Ποσειδώνιον ἐχώ-*

dem et Ptolemaeum, qui in Taulantiis reposuit; at alii rectius ad Erigonum fluvium, qui per Paeoniam fluens in Axium editur." Wass. Porro *αὐτοὶ ὀργιζόμενοι* etc. est *ipsi*, non iussi a Brasida, *quia succensebant*, *κατέκοπτον* etc. Et *καὶ ἐς τὸ λοιπόν* etc. est: *odium adversus Lacedaemonios concepit, animo propter Athenienses antea ipsi invisos minus consuetum.* Verba *τῇ γνώμῃ* pendent ex *οὐ ξύνηθες*. Verba *τῶν ἀναγκαίων ξυμφόρων* puto male intellexisse, quicunque pro genitivis acceperunt pendentibus ex suppresso *ἕνεκα*. Nec sunt *ἀναγκαῖα ξύμφορα calamitates fatales*, quamquam hoc sensu *ἀνάγκη* et *ἀναγκαῖος* usurpari abunde docuit Dorv. ad Charit. p. 609., sed quod nos dicimus natürliches, durch seine Verhältnisse gebotenes Interesse. Etenim Perdiccae intererat, a partibus Peloponnesiorum stare propterea, quod et quo magis in illo tractu terrarum ad Thraciam sitarum Athenienses proficiebant, eo angustioribus finibus regnum ipsius circumscribebatur, et ipsi periculum a nimia illorum vicinia potentiaque et auxilio, quod Athenienses principibus Perdiccae aemulis praestabant, imminebat. Lacedaemonii enim mari nihil pollentes per Thessaliam tantum, si Thessali concederent, in illas oras pervenire poterant. Converto igitur er wurde von seinem natürlichen Interesse abtrünnig.

129. *Ποσειδώνιον*] Hoc est alterum promontoriorum, quibus Pallene peninsula in altum et quidem Thessaliam versus eminet. v. Liv.

ρουν ἐς τοὺς Μενδαίους. οἱ δὲ αὐτοί τε καὶ Σκιωναίων τριακόσιοι βεβοηθηκότες, Πελοποννησίων τε οἱ ἐπίκουροι, ξύμπαντες δὲ ἑπτακόσιοι ὁπλῖται, καὶ Πολυδαμίδας ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἔτυχον ἐξεστρατοπεδευμένοι ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ λόφου καρτεροῦ. καὶ αὐτοῖς Νικίας μέν, Μεθωναίους τε ἔχων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ψιλοὺς καὶ λογάδας τῶν Ἀθηναίων ὁπλιτῶν ἑξήκοντα καὶ τοὺς τοξότας ἅπαντας, κατὰ ἄτραπόν τινα τοῦ λόφου πειρώμενος προσβῆναι καὶ τραυματιζόμενος ὑπ' αὐτῶν οὐκ ἠδυνήθη βιάσασθαι· Νικόστρατος δὲ ἄλλῃ ἐφόδῳ ἐκ πλείονος παντὶ τῷ ἄλλῳ στρατοπέδῳ ἐπιὼν τῷ λόφῳ ὄντι δυσπροσβάτῳ καὶ πάνυ ἐθορυβήθη καὶ ἐς ὀλίγον ἀφίκετο πᾶν τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων νικηθῆναι. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ὡς οὐκ ἐνέδοσαν οἱ Μενδαῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, οἱ Ἀθηναῖοι ἀναχωρήσαντες ἐστρατοπεδεύσαντο, καὶ οἱ Μενδαῖοι νυκτὸς ἐπελθούσης ἐς τὴν
130 πόλιν ἀπῆλθον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι περιπλεύσαντες ἐς τὸ πρὸς Σκιώνης τό τε προάστειον εἷλον καὶ τὴν ἡμέραν ἅπασαν ἐδῄουν τὴν γῆν οὐδενὸς ἐπεξιόντος· ἦν γάρ τι καὶ στασιασμοῦ ἐν τῇ πόλει· οἱ δὲ τριακόσιοι τῶν Σκιωναίων τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀπεχώρησαν ἐπ' οἶκου. καὶ τῇ ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ Νικίας μὲν τῷ ἡμίσει σοῦ στρατοῦ προιὼν ἅμα ἐς τὰ μεθόρια τῶν Σκιωναίων τὴν γῆν ἐδῄου, Νικόστρατος δὲ τοῖς λοιποῖς κατὰ τὰς ἄνω πύλας, ᾗ ἐπὶ Ποτιδαίας ἔρχονται, προσεκάθητο τῇ πόλει. ὁ δὲ Πολυδαμίδας, ἔτυχε γὰρ ταύτῃ τοῖς Μενδαίοις καὶ ἐπικούροις ἐντὸς τοῦ τείχους τὰ ὅπλα κείμενα,

44, 11. init. Dobraeus non intelligit hoc promontorium sed Neptuni templum prope Mendam et quidem Potidaeam versus situm: rationes, cur sic putaret, non subiecit. Numerus in ἑπτακόσιοι ὁπλῖται Popponi corruptus videtur, nam supr. c. 123. Brasidam quingentos Peloponnesiorum hoplitas transmisisse dici, qui trecentis Scionaeis et insuper Mendaeis, quorum utrorumque plurimos graviter armatos fuisse verisimile sit, iuncti maiorem numerum efficiunt. Coniicit, legendum esse ἐνακόσιοι. Paulo post ἄλλῃ ἐφόδῳ ἐκ πλείονος est idem quod ἄλλῃ μακροτέρᾳ ὁδῷ, auf einem Umwege.

130. τι — στασιασμοῦ] v. Matth. p. 828. 3. Verba κατὰ τὰ στασιωτικόν Arn. intelligit in the spirit of party „i. e. magis cogitabant de simultatibus inter optimates et democraticos, quam de re publica.“ Mox pro δέοιτο Vind. δέοι τό. „Imo δέοι, sine τό, legendum. In simili re c. 68. οὐκ ἔφασαν χρῆναι οὔτε ἐπεξιέναι οὔτε ἐς κίνδυνον φανερὸν τὴν πόλιν καταγαγεῖν. Non desunt tamen vestigia verborum δεῖσθαι et δεῖν commutatorum. Vid. Schaef. ad Dionys. de C. V. p. 94. et Buttm. ad Plat. Menon. c. 12. Qualia vide quomodo explicet Herm. ad Soph. Oed. C. 576.“ Popp. Mox legebatur ἐπισπασθέντος τε, sed τε om. Cass. Aug. It. Vat. Ven. Τε deleto θορυβηθέντος absolute cum Haackio accipiendum putat Popp., *tumultu exorto*. Pro περιοργῆς Cass. Aug. περιοργῆς, vulgo περὶ ὀργῆς, pro quo alii libri ὑπὸ ὀργῆς, alii ὑπ' ὀργῆς. Veram scripturam servavit Phot. περιοργῆς, ὡς περιχαρὴς ἐν δ' Θουκυδίδης εἴρηκεν ὀργιζόμενον. Cui accedit Suidas: περιοργῆς· ὠργισμένος. Hesych. adverbium περιοργῶς novit. Vid. Matth. p. 1176. Mox φοβηθέντων pro φοβηθέντας dictum Schol. adnotavit.

διατάσσει τε ὡς ἐς μάχην, καὶ παρήνει τοῖς Μενδαίοις ἐπεξιέναι. καί τινος αὐτῷ τῶν ἀπὸ τοῦ δήμου ἀντειπόντος κατὰ τὸ στασιωτικὸν ὅτι οὐκ ἐπέξεισιν οὐδὲ δέοιτο πολεμεῖν, καὶ ὡς ἀντεῖπεν ἐπισπασθέντος τῇ χειρὶ ὑπ' αὐτοῦ καὶ θορυβηθέντος, ὁ δῆμος εὐθὺς ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα περιοργὴς ἐχώρει ἐπί τε [Πελοποννησίους καὶ τους τὰ ἐναντία σφίσι μετ' αὐτῶν πράξαντας. καὶ προσπεσόντες τρέπουσιν, ἅμα μὲν μάχῃ αἰφνιδίῳ, ἅμα δὲ τοῖς Ἀθηναίοις τῶν πυλῶν ἀνοιγομένων φοβηθέντων· ᾠήθησαν γὰρ ἀπὸ προειρημένου τινὸς αὐτοῖς τὴν ἐπιχείρησιν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ὅσοι μὴ αὐτίκα διεφθάρησαν, κατέφυγον, ἥνπερ καὶ τὸ πρότερον αὐτοὶ εἶχον· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἤδη γὰρ καὶ ὁ Νικίας ἐπαναστρέψας πρὸς τῇ πόλει ἦν, ἐρπεσόντες ἐς τὴν Μένδην πόλιν, ἅτε οὐκ ἀπὸ ξυμβάσεως ἀνοιχθεῖσαν, ἁπάσῃ τῇ στρατιᾷ, ὡς κατὰ κράτος ἑλόντες διήρπασαν, καὶ μόλις οἱ στρατηγοὶ κατέσχον ὥστε μὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαφθείρεσθαι. καὶ τοὺς μὲν Μενδαίους μετὰ ταῦτα πολιτεύειν ἐκέλευον ὥσπερ εἰώθεσαν, αὐτοὺς κρίναντας ἐν σφίσιν αὐτοῖς, εἴ τινας ἡγοῦνται αἰτίους εἶναι τῆς ἀποστάσεως· τοὺς δ' ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀπετείχισαν ἑκατέρωθεν τείχει ἐς θάλασσαν, καὶ φυλακὴν ἐπικαθίστασαν. ἐπειδὴ δὲ τὰ περὶ τὴν Μένδην κατέσχον, ἐπὶ τὴν Σκιώνην ἐχώρουν. οἱ δὲ ἀντεπεξελθόντες αὐτοὶ καὶ 131
Πελοποννήσιοι ἱδρύθησαν ἐπὶ λόφου καρτεροῦ πρὸ τῆς πόλεως, ὃν εἰ μὴ ἕλοιεν οἱ ἐναντίοι, οὐκ ἐγίγνετο σφῶν περιτείχισις. προσβαλόντες δ' αὐτῷ κατὰ κράτος οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ μάχῃ ἐκκρούσαντες τοὺς ἐπόντας, ἐστρατοπεδεύσαντό τε καὶ ἐς τὸν περιτειχισμὸν τροπαῖον στήσαντες παρεσκευάζοντο. καὶ αὐτῶν οὐ πολὺ ὕστερον ἤδη ἐν ἔργῳ ὄντων οἱ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ἐν τῇ Μένδῃ πολιορκούμενοι ἐπίκουροι βιασάμενοι παρὰ θάλασσαν τὴν φυλακὴν νυκτὸς ἀφικνοῦνται, καὶ διαφυγόντες οἱ πλεῖστοι τὸ ἐπὶ τῇ Σκιώνῃ στρατόπεδον ἐξῆλθον ἐς αὐτήν.

Περιτειχιζομένης δὲ τῆς Σκιώνης Περδίκκας τοῖς τῶν Ἀθη- 132
ναίων στρατηγοῖς ἐπικηρυκευσάμενος ὁμολογίαν ποιεῖται πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὴν τοῦ Βρασίδου ἔχθραν περὶ τῆς ἐκ τῆς Λύγκου ἀναχωρήσεως, εὐθὺς τότε ἀρξάμενος πράσσειν. καὶ, ἐτύγχανε γὰρ τότε Ἰσχαγόρας ὁ Λακεδαιμόνιος στρατιὰν

131. τοὺς ἐπόντας] Sic Popp. correxit vulgatam ἐπιόντας, quam dicit ita sonare, quasi Scionaei et Peloponnesii colle, in quo consederant, relicto Atheniensibus obviam processerint eosque aggressi sint; id quod stolidum esse dicit. Krueg. ad Dionys. p. 150. vulgatam defendens convertit *hostes sibi occurrentes*, *impetum excipientes*, quorum hoc per ἐπιόντας significari nequit, illud a Poppone merito reiectum videtur.

132. καὶ ἐτύγχανε γάρ] Particulae καὶ γάρ, ubi *etenim* significant, nunquam alia voce interposita a Thucydide separantur. Verba igitur ἐτύγχανε γάρ — ὡς Βρασίδαν in parenthesi esse putanda sunt. Cui rationi specie quidem δέ obstat, quod est in verbis ὁ δὲ Περδίκ-

μέλλων πεζῇ πορεύσειν ὡς Βρασίδαν· ὁ δὲ Περδίκκας, ἅμα μὲν κελεύοντος τοῦ Νικίου, ἐπειδὴ ξυνεβεβήκει, ἔνδηλόν τι ποιεῖν τοῖς Ἀθηναίοις βεβαιότητος πέρι, ἅμα δ' αὐτὸς οὐκέτι βουλόμενος Πελοποννησίους ἐς τὴν αὑτοῦ ἀφικνεῖσθαι, παρασκευάσας τοὺς ἐν Θεσσαλίᾳ ξένους, χρώμενος ἀεὶ τοῖς πρώτοις, διεκώλυσε τὸ στράτευμα καὶ τὴν παρασκευήν, ὥστε μηδὲ πειρᾶσθαι Θεσσαλῶν. Ἰσχαγόρας μέντοι καὶ Ἀμεινίας καὶ Ἀριστεὺς αὐτοί τε ὡς Βρασίδαν ἀφίκοντο, ἐπιδεῖν πεμψάντων Λακεδαιμονίων τὰ πράγματα, καὶ τῶν ἡβώντων αὐτῶν παρανόμως ἄνδρας ἐξῆγον ἐκ Σπάρτης, ὥστε τῶν πόλεων ἄρχοντας καθιστάναι καὶ μὴ τοῖς ἐντυχοῦσιν ἐπιτρέπειν. καὶ Κλεαρίδαν μὲν τὸν Κλεωνύμου καθίστησιν ἐν Ἀμφιπόλει, Πασιτελίδαν δὲ τὸν Ἡγησάνδρου ἐν Τορώνῃ.

133 Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει Θηβαῖοι Θεσπιέων τεῖχος περιεῖλον, ἐπικαλέσαντες ἀττικισμόν, βουλόμενοι μὲν καὶ ἀεί, παρεστηκὸς δὲ ῥᾷον ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἀθηναίους μάχῃ ὅ,τι ἦν αὐτῶν ἄνθος ἀπολώλει. καὶ ὁ νεὼς τῆς Ἥρας τοῦ αὐτοῦ θέρους ἐν Ἄργει κατεκαύθη, Χρυσίδος τῆς ἱερείας λύχνον τινὰ θείσης ἡμμένον πρὸς τὰ στέμματα καὶ ἐπικαταδαρθούσης, ὥστε ἔλαθεν ἁφθέντα πάντα καὶ καταφλεχθέντα. καὶ ἡ Χρυσὶς μὲν εὐθὺς τῆς νυκτὸς δείσασα τοὺς Ἀργείους ἐς Φλιοῦντα φεύγει· οἱ δὲ ἄλλην ἱέρειαν ἐκ τοῦ νόμου τοῦ προκειμένου κατεστήσαντο Φαεινίδα ὄνομα. ἔτη δὲ Χρυσὶς τοῦ πολέμου τοῦδε ἐπέλαβεν ὀκτὼ καὶ ἕνατον ἐκ μέσου, ὅτε ἐπεφεύγει. καὶ ἡ Σκιώνη τοῦ Θέρους ἤδη τελευτῶντος περιετετείχιστό τε παντελῶς, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπ' αὐτῇ φυλακὴν καταλιπόντες ἀνεχώρησαν τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

134 Ἐν δὲ τῷ ἐπιόντι χειμῶνι τὰ μὲν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων ἡσύχαζε διὰ τὴν ἐκεχειρίαν, Μαντινῆς δὲ καὶ Τεγεᾶται καὶ οἱ ξύμμαχοι ἑκατέρων ξυνέβαλον ἐν Λαοδικίῳ τῆς Ὀρεστικῆς. At tamen *δέ* sic post parenthesin inferri tralaticium est. Mox *τοὺς ἡβῶντας* intellige iuvenes infra triginta annos natos. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 87, 4. Tum *παρανόμως* Heilm. convertit den Tractaten zuwider. Schol. *ὡς οὐκ ὄντος νομικοῦ ἐξάγειν τοὺς ἡβῶντας, ἢ οὐκ ὄντος νομικοῦ ἄρχοντας καθιστάναι ταῖς πόλεσι τοὺς ἡβῶντας, ἀλλὰ τοὺς προβεβηκότας καθ' ἡλικίαν.* Prior harum rationum probatur Mansoni Spart. 2. p. 140. adn., qui intelligit *praeter instituta Spartanorum.* Porro ante trigesimum vitae annum Spartanis non licebat in foro publicisque negotiis versari, teste Plut. V. Lyc. 25., unde Manso colligit, iis ne harmostis quidem fieri ante id aetatis licuisse. Quocum consentit Od. Muell. l. c. Extremo capite „unus Dobraeus vidit, *Πασιτελίδαν* legendum esse pro vulgata *Ἐπιτελίδαν*." ARN. Vide 5, 3.

133. *Θεσπιέων τεῖχος*] v. Od. Muell. Orchom. p. 413. De verbis *ὅ, τι ἦν αὐτῶν* Matth. p. 828. adn. De Chryside conf. Pausan. 2, 17, 7. Ad verba *καὶ ἕνατον ἐκ μέσου* Scholiastae haec adnotatio est: *τὸ ὄγδοον ἐπλήρωσε, τὸ δὲ ἔνναton ἡμιτελὲς ἦν, ὥστε τὰ πάντα πεντήκοντα ἐξ ἡμισυ ἔτη διήνυσεν ἡ Χρυσὶς ἱέρεια.* Id patet ex 2, 2.

134. *ἐν Λαοδικίῳ*] Supple *πεδίῳ*. Apud Polyb. 2, 51. est *τὰ*

*σθλδος, καὶ νίκη ἀμφιδήριτος ἐγένετο· κέρας γὰρ ἑκάτεροι τρέψαντες τὸ καθ' αὑτοὺς τροπαῖά τε ἀμφότεροι ἔστησαν καὶ σκῦλα ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν. διαφθαρέντων μέντοι πολλῶν ἑκατέροις καὶ ἀγχωμάλου τῆς μάχης γενομένης καὶ ἀφελομένης νυκτὸς τὸ ἔργον οἱ Τεγεᾶται μὲν ἐπηυλίσαντό τε καὶ εὐθὺς ἔστησαν τροπαῖον, Μαντινῆς δὲ ἀπεχώρησάν τε ἐς Βουκολίωνα καὶ ὕστερον ἀντέστησαν.

135 Ἀπεπείρασε δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ ὁ Βρασίδας τελευτῶντος καὶ πρὸς ἔαρ ἤδη Ποτιδαίας. προσελθὼν γὰρ νυκτὸς καὶ κλίμακα προσθεὶς μέχρι μὲν τούτου ἔλαθε· τοῦ γὰρ κώδωνος παρενεχθέντος οὕτως ἐς τὸ διάκενον πρὶν ἐπανελθεῖν τὸν

Λαοδίκια sc. *πεδία*. Deinde a Pausania 8, 3, 1. conditor Oresthii (apud alios Orestii) urbis *Ὀρεσθεύς* filius Lycaonis dicitur, a quo *Ὀρεσθάσιον*, postea autem mutato nomine ab Oreste, Agamemnonis filio, *Ὀρέστειον* appellata esse perhibetur. *Ὀρεσθίδος* est in libris quamplurimis, vulgo *Ὀρεσιίδος*, sicut est etiam apud alios scriptores. Nec secus 5, 64. in *Ὀρέστειον* libri inter *θ* et *τ* fluctuant. „Situs campi Laodicii et Oresthidis non magis exploratus est, quam ratio ea nomina scribendi. Leak. Moreae Vol. 2. p. 318. Oresthasium existimat fuisse in vertice montis Tzimbarú, qui imminet valli Alphei. Quod si ita se habet, pugna commissa est in hac ipsa valle prope locum, quo serius Megalopolis aedificata est, in terra Parrhasiorum, quae eo tempore Mantinensibus parebat, Thuc. 5, 33." ARN. Accuratius haec exsequitur Od. Muell. Dor. 2. p. 442. et praecipue p. 445:

135. *κώδωνος*] i. e. tintinnabulo sive campanula. Apud Sophoclem Ai. 17. Lobeck. vocem interpretatur per *σάλπιγξ*. Etenim *κώδων* proprie anterior et latior pars tubae, unde sonus exit, intelligenda videtur, v. Interpp. ad Hesych. s. v. *κώδων*, Eustath. apud Lobeck. l. c. Schol. Soph. Ai. 17. Polluc. 6, 110. Forma orificii tubae, quam tintinnabula, pocula, aliaeque multae res communem habent, in causa fuit, ut *κώδων* tum campanulam, tum eiusmodi formae poculum significaret, velut apud Etym. M. in *ἀκρατοκώθωνες*, dummodo sumere licet, idem vocabulum esse *κώθων* et *κώδων*, de qua re mihi non liquet. Item propter similitudinem vel formae vel soni alius generis instrumenta eadem voce appellantur, in quibus est *ἠχεῖον* i. e. scenicum instrumentum ad sonum per theatrum augendum distribuendumque inventum. Vid. Vitruv. 5, 5, 1. et Schneid. ad Ecll. Phys. p. 175. Etiam in alia vocabulum ex forma transiit. Sic apud Hesych. *κώδων* est *μήκων, κάλυξ*. Ex sono tintinnabuli vel tubae garrulus homo *κώδων* audit; apud Plautum Trinummo (4, 2, 162.) Sycophanta tintinnabulum appellatur, et *κωδωνίζειν* est *divulgare*. Vid. Toup. ad Longin. 23, 4. Arist. Pac. 1078. Dēmosth. c. Aristag. 1. p. 495. De instrumentis, quae, quum hinnitu equorum inflarentur, sonum tibiarum similem reddebant, vox *κώδων* ponitur a Polluce 10, 56. Converte igitur cum Lipsio Poliorc. Dial. 9. p. 279. *dum is, qui circuit, tintinnabulum porrigit atque ita locum pauliper deserit.* Hoc est *τὸ διάκενον* i. e. *τὸ μέσον κενόν*, quod scriptor dicit. Schol. *διάκενον μὲν τὸ ἀφύλακτον λέγει* (die Zwischenzeit, da der Posten entfernt war), *ἔλαθε δὲ ὁ Βρασίδας προσθεῖναι τὴν κλίμακα. ἕως γὰρ ὁ περιὼν μετὰ τοῦ κώδωνος ἄλλῳ παρεδίδου τὸν κώδωνα, χρόνου ἐγγιγνομένου, ἔλαθε προσθεὶς τὴν κλίμακα.* Duplex autem genus erat harum circuitionum, cum aut per singulos milites munus vigiliarum obeuntes campanula traderetur, aut *περιπολάρχης* (der Officier, der die Ronde hatte) cum campanula circuitionem face-

παραδιδόντα αὐτὸν ἡ πρόσθεσις ἐγένετο· ἔπειτα μέντοι εὐθὺς αἰσθομένων πρὶν προσβῆναι ἀπήγαγε πάλιν κατὰ τάχος τὴν στρατιὰν καὶ οὐκ ἀνέμεινεν ἡμέραν γενέσθαι. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα καὶ ἕνατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

ret ad explorandam vigilantiam vigilum, qui tenebantur ipsi respondere, quamprimum sonum audiebant. Prius harum circuitionum genus praesenti loco obtinet, et explicatur ab Aenea Tact. cap. 22. vers. fin. „Si militum circuitione, ait, ad vigilias obeundas opus est, ἀκινδύνων καὶ εἰρηναίων ὄντων (unde colligas, alterum genus tempore periculosiori usitatum, a Potidaeatis autem securioribus neglectum fuisse), scytalam quandam (non tintinnabulum) a praetore notatam primo vigili, ad quem venerit, circitor tradat, hic proximo, alius alii; donec scytala, per totam urbem circumlata, orbe impleto ad praetorem relata fuerit. Praemonendi autem sunt circitores, ne ultra proximos vigiles scytalam perferant. Si, quum venit circitor, desertum a vigile locum invenerit, ut cui scytalam tradat non habeat, singulis, qui scytalam pertulerunt, faciendum, ut ei reddant, a quo acceperunt (πάντα ἀποδιδόναι παρ' οὗ ἔλαβε τὴν σκυταλίδα), ut praetor rem intelligat, desertae stationi prospiciat et mox in desertorem animadvertat.“ Ubi Casaub. (p. 197. Orell.) minus recte adnotavit, scytalam tradendam fuisse illi, qui circuitionem primus obiret; hunc vero lignum acceptum ad proximam vigilum stationem deferre debuisse, atque ibi tradere τῷ φύλακι *id est illi vigilum, qui in circumeundi munere ipsi esset successurus*, quasi in singulis stationibus plures vigiles fuissent, id quod nec cum verbis auctoris convenit, nec cum tempore, quo tales circuitiones fieri solebant, pacatiori, nec, quomodo διάκενον extare potuerit, sic intelligitur. Alterum genus circuitionum per περιπολάρχην factum significant Schol. Arist. Av. 842. οἱ περίπολοι τὰς φυλακὰς περισκοποῦντες, ἐρχόμενοι ἐπὶ τοὺς φύλακας, κώδωνας εἶχον, καὶ διὰ τούτων ἐψόφουν, πειράζοντες τὸν καθεύδοντα, καὶ ἵνα οἱ φυλάττοντες ἀντιφθέγγωνται. Adde Schol. ad v. 1160. Lysistr. 486. Hesych. κωδωνοφορεῖν — οἱ περιπολάρχαι ἐπὶ τοὺς φύλακας ἐρχόμενοι κώδωνα διέσειον καὶ οὕτως ἐξεπείραζον τὸν καθεύδοντα. Adde Phot. Suid. Etym. M. p. 267, 44. 273, 47. Schol. Demosth. de Fals. Leg. p. 250. Bas. Huc pertinet etiam Plut. V. Arat. c. 7.

TEMPORA

RERUM IN LIBRO QUARTO MEMORATARUM.

Cap.

1. περὶ σίτου ἐκβολήν] Ol. 88, 3. (425.) Apr. exeunte.
2. τοῦ ἦρος πρὶν τὸν σῖτον ἐν ἀκμῇ εἶναι] Ol. 88, 3. (425.) m. Mai. Conf. 1. 6. πρωὶ ἐξβαλόντες, καὶ τοῦ σίτου ἔτι χλωροῦ ὄντος.
7. Vid. cap. 2.
24. ἐν τούτῳ δέ] Ol. 88, 3. (425.)
25. ἐν τούτῳ οὖν] Eodem anno.
27. ἐδεδοίκεσαν μὴ σφῶν χειμὼν τὴν φυλακὴν ἐπιλάβοι] Ol. 88, 4. (425.) m. Iul.
39. ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ] — adde χρόνος δὲ ὁ ξύμπας ἐγένετο ὅσον οἱ ἄνδρες οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἐπολιορκήθησαν ἀπὸ τῆς ναυμαχίας μέχρι τῆς ἐν τῇ νήσῳ μάχης ἑβδομήκοντα ἡμέραι καὶ δύο — Ol. 88, 4. (425.) Iul. exeunte vel Aug. ineunte.
42. μετὰ ταῦτα εὐθύς] Ol. 88, 4. (425.) m. Aug.
46. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον] Vid. cap. 42.
49. ἅμα τελευτῶντος τοῦ θέρους] Ol. 88, 4. (425.) m. Sept.
50. τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος] Ol. 88, 4. (425.) inde a die 26 Sept. De morte Artaxerxis, regis Persarum v. Wessel. ad Diod. 12, 64. C. Ley de Fat. Aegypt. sub reg. Pers. p. 85.
51. τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος] Ol. 88, 4. (424.) ante d. 21 Mart.
52. ἡλίου ἐκλιπές τι ἐγένετο] Ol. 88, 4. (424.) d. 21 Mart.
τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἑσταμένου] Ol. 88, 4. (424.) intra 22 et 31 Mart.
53. ἐν τῷ αὐτῷ θέρει] Ol. 88, 4. (424.)
58. τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους] Ol. 89, 1. (424.) post d. 18 Iul.
66. τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους] Vid. cap. 58. Eodem referuntur c. 75. τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, c. 76. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει, c. 78. κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ θέρους.
84. ἐπὶ Ἄκανθον τὴν Ἀνδρίων ἀποικίαν] Condita Ol. 31. (656.) v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 151, 7.
ὀλίγον πρὸ τρυγητοῦ] Ol. 89, 1. (424.) ineunte Sept.
89. τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος] Ol. 89, 1. (424.) statim post 15 Oct.
101. ἑπτακαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ] Ol. 89, 1. (424.) m. Nov.
102. τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος] sub finem anni 424. Ol. 89, 1.
Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος] Ol. 70, 3. (498.)
ἔτεσι δύο καὶ τριάκοντα ὕστερον] Ol. 78, 3. (466.)
αὖθις ἐνὸς δέοντι τριακοστῷ ἔτει] Ol. 86, 1. (436.) Conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 162, 20.

Cap.

104. *Θάσος — Παρίων ἀποικία*] Condita circ. Ol. 15. (720.) v. ibidem p. 143, 6.

109. *τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος*] Ol. 89, 1. (423.)

117. *ἅμα ἦρι τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους*] Ol. 89, 1. (423.) inde a d. 10 Apr.

118. *τετράδα ἐπὶ δέκα τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος μηνός*] Ol. 89, 1. (423.) die 24 Mart. Hae induciae in annum conclusae finem habiturae erant Ol. 89, 2. (422.) d. 14 Elapheb. (d. 14 Mart.)

129. *ὑπὸ γὰρ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῖς ἐν τῇ Λύγκῳ*] Ol. 89, $\frac{1}{2}$. (423.) ante Sept.

133. *ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει*] Ol. 89, 2. (423.) m. Sept.
τοῦ θέρους ἤδη τελευτῶντος] Ol. 89, 2. (423.) Oct. ineunte.

134 *ἐν δὲ τῷ ἐπιόντι χειμῶνι*] Ol. 89, 2. (423.) post d. 4 Oct.

135. *τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος — καὶ πρὸς ἔαρ ἤδη*] Ol. 89, 2. (422.) sub finem m. Mart.

ERRATA *).

Pag. 18. v. 3. lege: nisi quis *iudicium Niebuhrii* etc. — 20. v. 12. ab ult.: civis *Attici*. — 28. v. 18. lege: p. 226. pro p. 126. — ibidem v. 22.: *H. A.* 12, 40. — 42. v. 12. ab ult.: *At qui* tandem etc. — 45. adn. 5. v. penult.: Herodot. et Thuc. p. 4. 18. — ibid. v. ult. dele: s. b. — 48. adn. 14. lege: *Ley* de Fatis. — 50. adn. 4. v. 2.: *nominatim*. — ibid. v. 20.: *ampliorem*. — 52. v. 2.: *stadii*. — 64. adn. ad §. 17. v. 1. l.: *auctorem*. — 71. v. ult. lege: 6, 36. — 79. III, 2. v. ult.: *in ed.* Thuc. — 80. ad IV, 2. v. 3. lege: *m.* Monacensis. — 81. v. 17.: *Banbury*. — 90. adn. v. 2.: μηδὲ et ἀπελέγχει. — ibid. v. 11. *super*. — 92. adn. v. 2.: ut 1, 33. φέρουσα etc. — v. 19. ab ult. distingue: usae fuerant,) — v. 15. ab ult. lege: *secus* muliebre. — 103. v. ult.: intercedat: Etiamsi etc. — 105. v. 19. ab ult.: ita narrat v. 246.: Quum ad etc. — ibid. v. 3. ab ult.: simili *errore, quo* Ovid. etc. — 114. v. 2.: ac si *scriptum* esset. — 122. v. 5. *et de verbo* θέσθαι etc. — 123. v. 1. *des* Verf. — ibid. v. 6.: *iuxta se ponantur*. — ibid. v. 3. ab ult.: at serius *exta* diis etc. — 125. adn. v. 8.: *conficere volebant*. — 131. v. 3. ab ult.: qui supplet ταύτης. — 136. in adn. super κατὰ ξυνθήκας v. 2. lege: ἤ pro ἦν. — ibid. v. 14.: *disceptantor*. — ibid. in adn. super διὰ τὸ δέχεσθαι v. 4. ab ult.: *aquationis* causa. — 138. adn. v. 15.: *positu*. — 139. adn. v. 13.: *at* idem ita agit. — 140. adn. v. penult. lege: ἄγραφοι. — 141. v. 6.: se *nulli* officio etc. — 142. adn. v. 1.: Schol., *Suidas*, Zonar. — ibid. v. 11.: quondam in *vos* collato. — 147. adn. v. 11.: Ἐνυάλιος. — 149. v. 5. ab ult.: Neutrum agnoscit Valla. Recte Steph.: „Nominativus — referendum constat.“ Etenim Corcyraei etc. — 152. v. 3.: et inter *hos* classes etc. — 155. v. 9.: τοῦ Ἀριστέως γνώμη ἦν idem sensus est etc. — 165. v. 7. ab ult.: *perexigua*. — 173. v. 12. ab ult.: *At* ὑμᾶς etc. — 182. v. 7.: *Elmsl.* — v. 9.: Schol. *monet* verborum etc. — ibid. v. 21.: *disserendo*. — 192. v. 9.: *Dan.* pro Pan. — 198. v. 7.: ex *pactione*. — 200. v. 6. ab ult. lege:

*) Monemus, ut aequum est, eum, qui emaculandis typothetarum speciminibus operam tribuit in posterioribus huius voluminis plagulis, eandem non praestitisse in prioribus.

l. c. — 203. v. 11. ab ult.: ***Blomf.*** et sic etiam alias pro Bloomf., ubi interpres Aeschyli, non Thucydidis, significatur. — ibid. v. antepenult. lege: ***pactionem.*** — 205. v. 13. pone signum parentheseos post verba: ab Artaxerxe. — 221. v. 11. lege: ***It.*** pro Id. — 231. v. 27.: ***ni*** vel sponsione etc. — v. 5. ab ult.: ***cur*** tandem etc. — 235. v. 8. ab ult.: v. Matth. p. 1203. — 241. v. penult.: δ τοῦτο etc. — 267. v. 11.: ***sua*** cuique etc. — 488. v. 21.: ὅσα ἐπιτήδειον. — 564. v. 22.: ***Persarmeniorum.*** — 572. v. 15.: ad ***puppim.*** — 580. v. 21.: ***cur*** pulvis quidem etc. — 617. v. 2. ab ult. adnotatio incipiens a verbis: denique ἡ ἐσβολή etc. pertinet ad cap. 83. — 638. v. 12. ab ult.: ***Arnarum.*** — 644. v. 5. ab ult.: ἐπιβοηθῆσαι. — 661. in verbis scriptoris v. 2. ab ult. mendum ex editione prima repetitum est, lege: οὐ παρόντων etc. — Denique signa "—„ non semper recte posita aut loco vel priori vel posteriori omissa sunt. Subinde verba scriptoris cum adnotatione non congruunt, velut 1, 95. p. 193. legendum μίμησις ἡ στρατηγία pro ἢ στρ. et 4, 118. p. 653. τῶν πυλῶν exarandum erat cum litera minuscula. In normam, quam sequor, orthographicam peccatum est p. 133. 1, 35. v. 7., ubi scribendum erat ἔρξουσι.

PLATAEAE.

Thebae
Asopus fl.
Plataeae
Hysiae
Erythrae
CITHAERON M.
THEBANUS CITHAERON
Dryos Cephalae
Panactum
Oenoe
Eleutherae
Via Thriasia
CAMPUS ELEUSINIUS
PLANITIES MEGARIDIS
Via Megarensis
Rarius Campus
Eleusis
Rheti
SINUS SALAMINIUS
Daphne
Megara
AEGALEOS M.
Nisaea
CORYDALUS M.
SALAMIS I.
Rupes Scironiae
Budoram
Psyttalia I.
Piraeus
SINUS
SARONICUS

GRAE-
CIA
Ptychia I.
Istone
Corcyra
Arx
P. Leucimne
CORCYRA

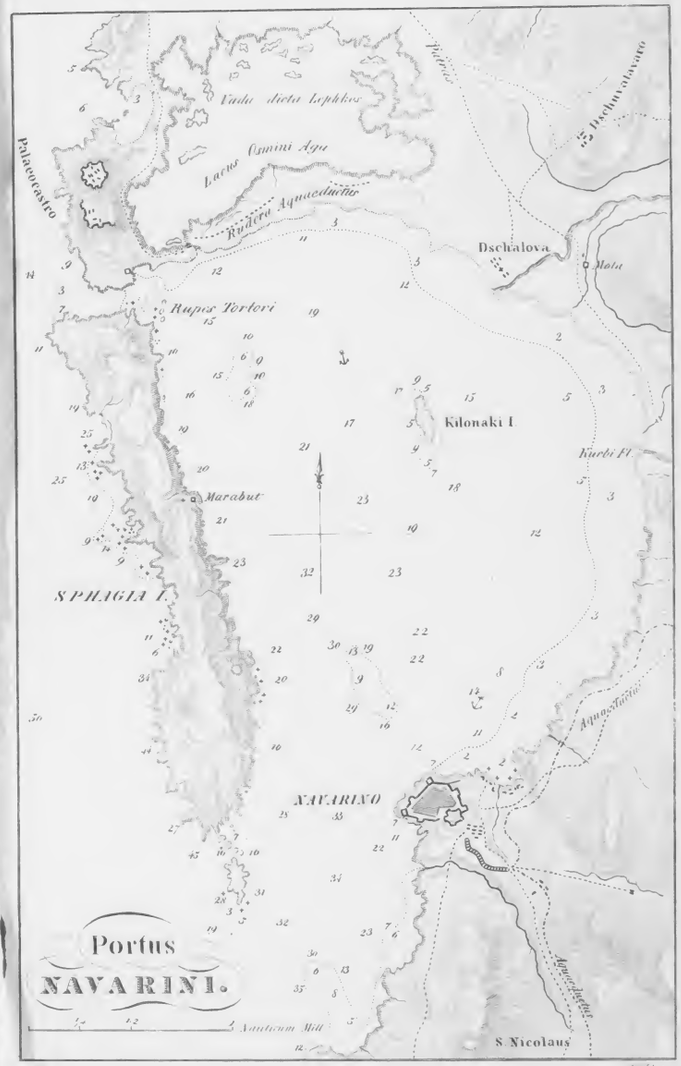
Vada dicta Lepidea
Lacus Osmini Agu
Palaeocastro
Rudera Aquaeductus
Dschalova
Mola
Rupes Tortori
Kilonaki I.
Kurbi Fl.
Marabut
SPHAGIA I.
NAVARINO
Aquaeductus
S. Nicolaus
Portus
NAVARINI.

Vol. I.

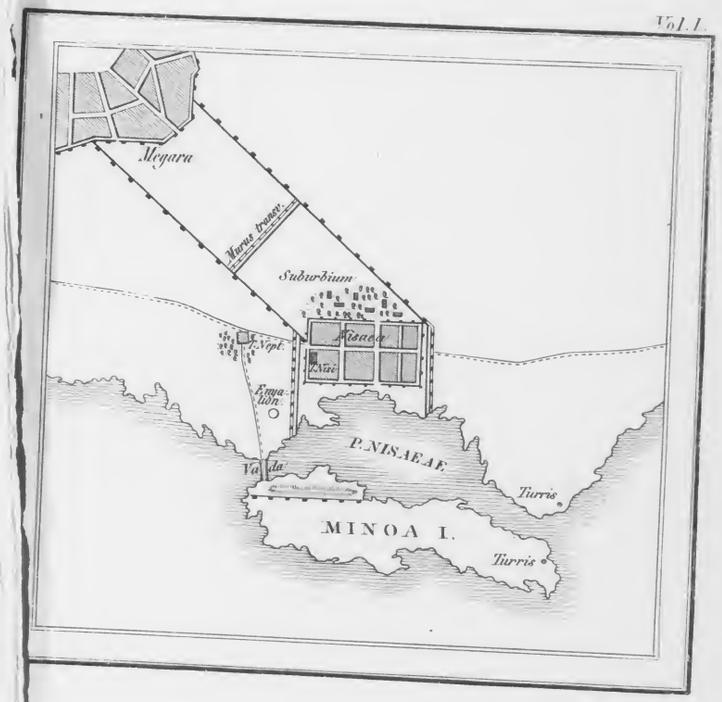
Megara
Murus transv.
Suburbium
Nisaea
T. Nept.
T. Nisi
Emyalion
P. NISAEAE
Vada
Turris
MINOA I.
Turris

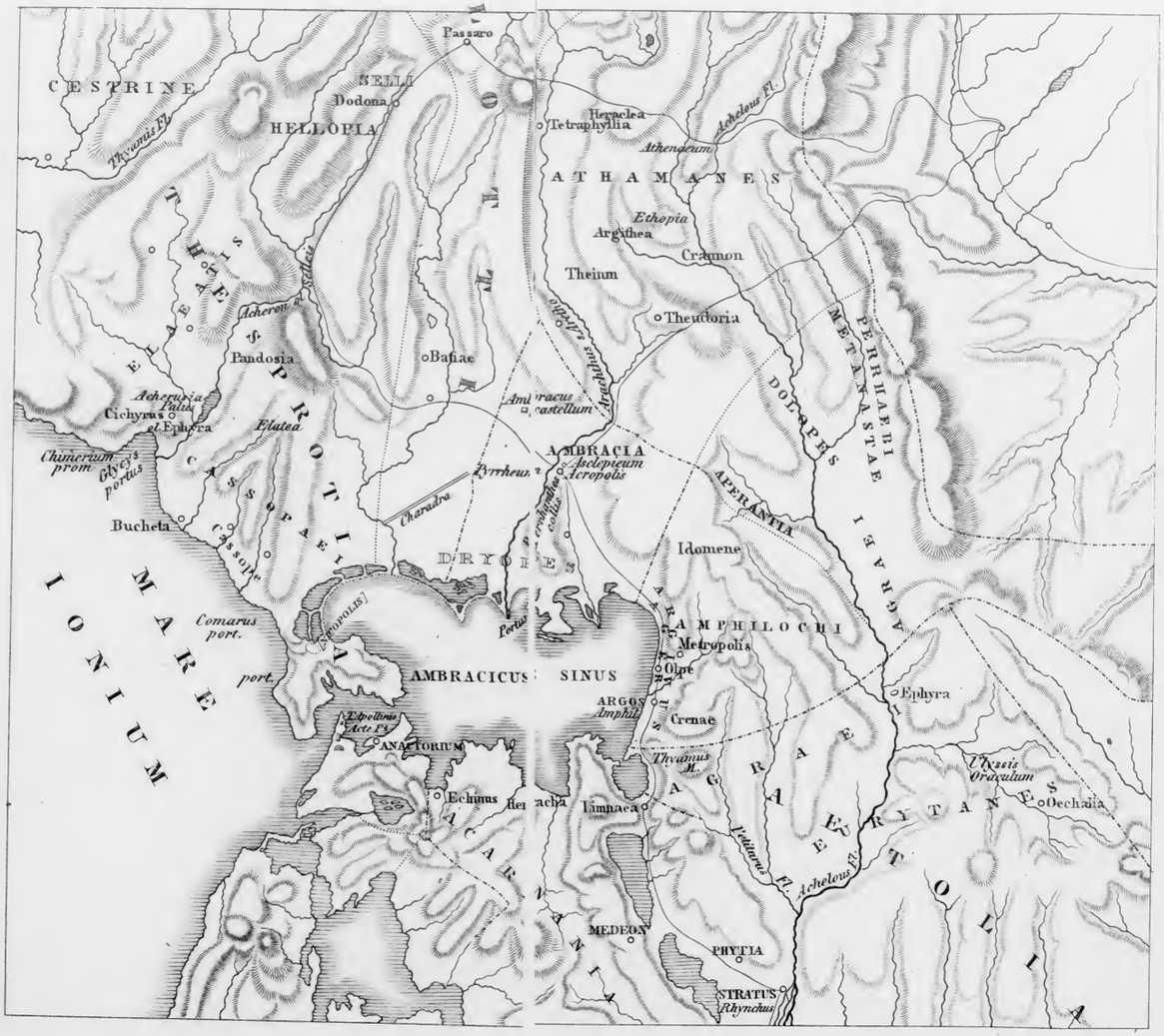
CESTRINE
Thyamis Fl.
SELLI
Dodona
HELLOPIA
Passaro
Heraclea
Tetraphyllia
Achelous Fl.
Athenaeum
ATHAMANES
Ethopia
Argithea
Crannon
Theium
Theudoria
THESPROTIA
ELAEATIS
Acheron
Pandosia
Batiae
Arachthus
Ambracus castellum
Acherusia Palus
Cichyrus
el. Ephyra
Elatea
Chimerium prom.
Glycys portus
CASSOPAEI
Bucheta
Cassope
Charadra
Pyrrheum
AMBRACIA
Asclepieum
Acropolis
DRYOPES
Idomene
APERANTIA
DOLOPES
PERRHAEBI
METANASTAE
AGRAEI
MARE IONIUM
Comarus port.
port.
AMBRACICUS SINUS
AMPHILOCHI
Metropolis
Olpe
ARGOS
Amphil.
Crenae
Ephyra
Thyamus M.
AGRAEI
EURYTANES
Ulyssis Oraculum
Oechalia
ANACTORIUM
Echinus
Limnaea
Petitarus Fl.
Achelous Fl.
ACARNANIA
MEDEON
PHYTIA
STRATUS
Rhynchus
AETOLIA

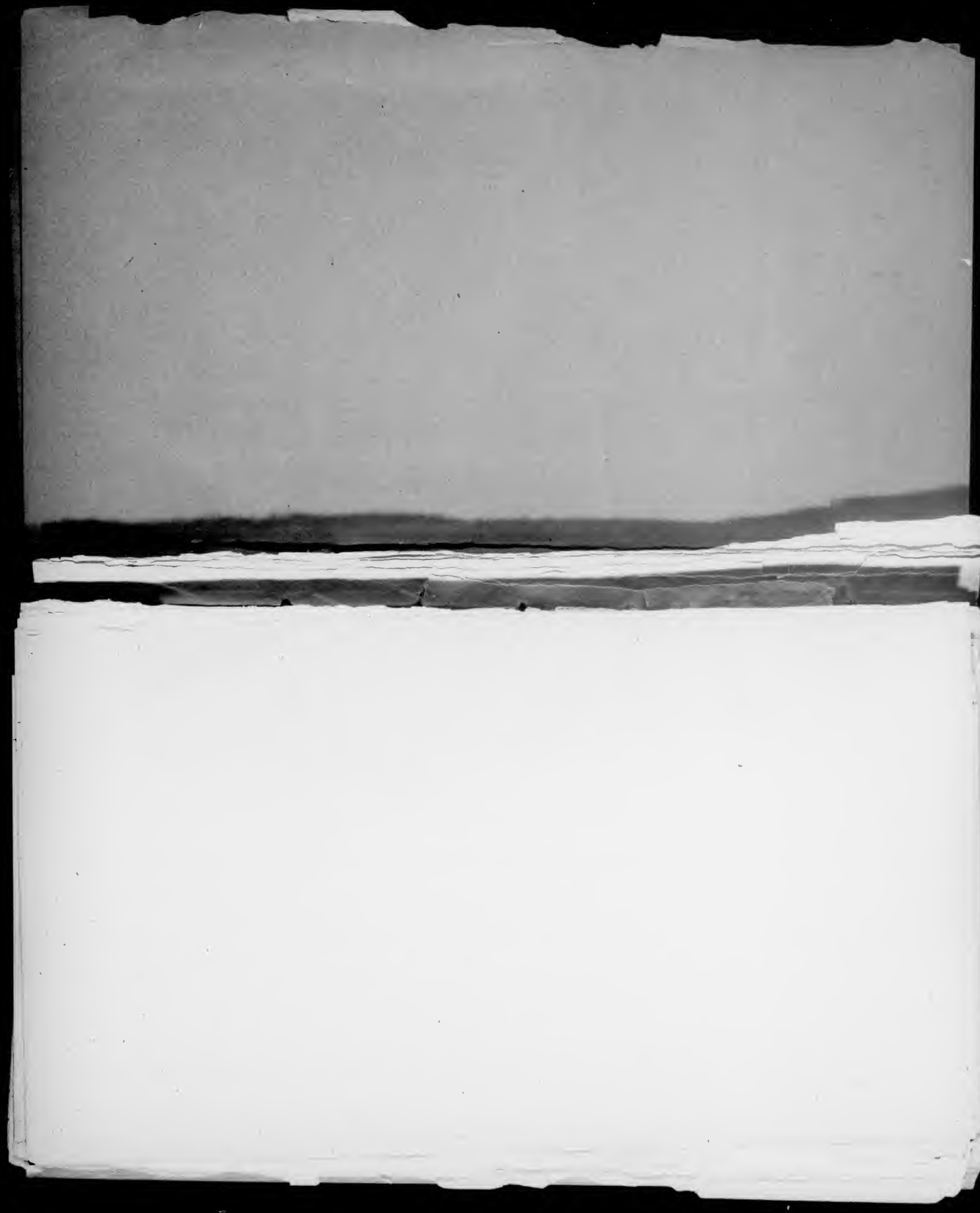

COLUMBIA UNIVERSITY
0025977407

VOLUME 2

Class 88T43 Book IE36 2
COLUMBIA COLLEGE LIBRARY
Madison Av. & 49th St. New York.
Beside the main topic this book also treats of

Subject No.	*On page*	*Subject No.*	*On page*

THUCYDIDIS

DE

BELLO PELOPONNESIACO

LIBRI OCTO.

AD

OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM,

EX VETERUM NOTATIONIBUS, RECENTIORUM OBSERVATIONIBUS RECENSUIT, ARGUMENTIS ET ADNOTATIONE PERPETUA ILLUSTRAVIT, INDICES ET TABULAS CHRONOLOGICAS

ADIECIT

ATQUE DE VITA AUCTORIS PRAEFATUS EST

FRANCISCUS GOELLER

DR. PHILOS. PROF. GYMN. COLON. AD RHEN. CATHOL.

VOL. II.

LIBRI V — VIII.

CUM TABULIS AERI INCISIS SEX.

EDITIO SECUNDA,

AUCTIOR ET EMENDATIOR.

LIPSIAE

IN LIBRARIA CAROLI CNOBLOCH

MDCCCXXXVI.

F.

INDEX ORATIONUM.

Alcibiadis prima ad Athenienses, 6, 16—18. altera ad Spartanos, 6, 89—92.

Archidami, regis Spartanorum prima, 1, 80—85. altera, 2, 11. allocutio ad Plataeenses, 2, 72. 74.

Athenagorae Syracusani contra Hermocratem Syracusanum, 6, 36—40.

Atheniensium adversus Corinthios, 1, 73—78.

Brasidae prima ad Acanthios, 4, 85—87. altera ad milites, 4, 126. tertia item ad milites apud Amphipolin, 5, 9.

Cleonis contra Mytilenaeos, 3, 37—40.

Cnemi, ducis Lacedaemoniorum, ad milites ante pugnam navalem, 2, 87.

Corcyraeorum apud Athenienses, 1, 32—36.

Corinthiorum prima adversus Corcyraeos, 1, 37—43. altera in concilio sociorum, 1, 68—71. tertia ibidem, 1, 120—124.

Demosthenis, ducis Atheniensium, ad milites, 4, 10.

Diodoti adversus Cleonem in causa Mytilenaeorum, 3, 42—49.

Ducis Syracusanorum, 6, 41.

Euphemi Atheniensis ad Camarinaeos in Sicilia, 6, 82—87.

Gylippi et collegarum eius ad Syracusanos, 7, 66—68.

Hermocratis Syracusani prima, 4, 59—64. altera, 6, 33—34. tertia ad Camarinaeos, 6, 76—80.

Hippocratis, ducis Atheniensium, ante pugnam ad Delium, 4, 95.

Lacedaemoniorum pacem ab Atheniensibus petentium, 4, 17—20.

Meliorum et Atheniensium contentio, 5, 85—111.

Mytilenaeorum supplicium deprecantium, 3, 9—14.

Niciae prima ad Athenienses, 6, 9—14. altera ad eosdem, 6, 20—23. tertia ad milites, 6, 68. quarta ad eosdem ante pugnam navalem in magno portu Syracusarum, 7, 61—64. quinta ad milites in receptu, 7, 77. epistola ad Athenienses, 7, 11—15.

Pagondae, Thebani, ad milites ante pugnam ad Delium, 4, 92.

Periclis prima, 1, 140—144. altera (funebris), 2, 35—46. tertia, 2, 60—64.

Phormionis, ducis Atheniensium, ante pugnam navalem, 2, 89.

Plataeensium allocutio ad Archidamum regem, 2, 71. oratio ad supplicium deprecandum, 2, 53—59.

Sthenelaidae Ephori, 1, 86.

Teutiapli, Elei, 3, 30.

Thebanorum contra Plataeenses, 3, 61—67.

00239

CORRIGENDA.

P. 195. nr. 7. in adn. ad Thuc 6, 66. quae inde a verbis: *neque posthac reliquerunt* etc. usque ad: *Aditum sinus* etc. dixi, ea corrige ex adn. ad 7, 52. init. ad 7, 60. p. 324. vers. med. et 7, 42. p. 302. — P. 240. vers. 6. lege: huius nominis *Arn.* superesse putat etc. — P. 241. vers. 5. ab ult. dele verba: *Ἀχαΐον Λέπας* ap. Thuc. 7, 78. — vers. penult. dele voculam *et* post aquaeductus. — P. 273. vers. 3. lege *quem* pro *quo*. — vers. 14. ab ult. lege *isthmi* pro *isthinc*. — P. 302. vers. 8. lege *pertinebat* pro *pertinebant*. — P. 305. vers. 16. lege *φίλιον* pro *φίλων*. — P. 362. vers. 7. pro Samos lege *Tamos*.

LIPSIAE
impressit C. P. Melzer.

ARGUMENTUM LIBRI QUINTI.

Induciae solvuntur, in quibus Athenienses Delios sedibus suis expulerunt 1. Cleonis expeditio adversus Toronen 2. 3. Phaeacis navigatio in Siciliam 4. 5. Cleonis expeditio contra Amphipolin; pugna ibidem, obitus Cleonis et Brasidae 6—11. Admonitio Brasidae 9. Ramphias, in terras apud Thraciam auxilia adducens, Heracleam advenit 12. Ramphias domum redit 13. Causae, quibus et Lacedaemonii et Athenienses ad pacem concludendam inclinaverint 14—17. Pax fit inter Lacedaemonios et Athenienses 17—20. Pacis formula 18. (Haec pax appellatur Niciae, de qua vide Plut. V. Nic. 9. 10. Alc. 13. 14. Aristoph. Pac. 269. 280. Schol. ad Arist. Equ. 190. Pac. 466. 480. 1050. Diod. 12, 74. Falsus est Schol. ad Arist. Equ. 1389. c. Krueg. ad Dionys. p. 246.) Lacedaemonii sortito tenentur priores conditiones pacis praestare. Dubitationes oriuntur super Amphipoli, neque ceteri omnes socii conditiones accipiunt 21. Fit societas armorum inter Lacedaemonios et Athenienses in quinquaginta annos 22—24. Societatis formula 23. Statim rursus sequuntur turbae et suspiciones, non ita multo post rursus apertum bellum geritur 25. Quia pax Niciae non vera pax fuit, bellum per viginti septem annos gestum est, per quod totum auctor vita superavit 26. Corinthii Argivis persuadent, ut Graecorum qui velint, eos ad societatem ineundam invitent 27. 28. Mantinenses primi Argivis accedunt, tum vero reliqua quoque Peloponnesus perturbatur et ad Argivos discedit 29. Lacedaemonii Corinthios nequidquam iubent accipere pacem cum Atheniensibus 30. Elei quoque, cum Lacedaemoniis propter Lepreum discordes, Argivorum socii fiunt. Horum exemplum sequuntur Corinthii et Chalcidenses 31. Athenienses Scionen capiunt, Delios reducunt; bellum Locrorum et Phocensium 32. Corinthii non valent aut Tegeatas aut Boeotos in societatem Argivorum traducere 32. Lacedaemoniorum expeditio Parrhasiorum causa suscepta, quos liberant 33. Qua ratione Lacedaemonii in Helotas, qui cum Brasida pugnaverant et qui in Sphacteria capti sunt, egerint 34. Thyssus capitur 35. Suspiciones et dissidia Atheniensium ac Lacedaemoniorum; tametsi pax servatur et Helotae Pylo deducuntur 35. Cleobulus et Xenares pacem Atheniensium et Lacedaemoniorum solvere tentant 36—38. Mecyberna occupatur 39. Lacedaemonii cum Boeotis seorsum societatem ineunt; Panactum deiicitur 39. Argivi et Lacedaemonii pacisci instituunt 40—41. Athenienses Panacto deiecto et societate Lacedaemoniorum ac Boeoto-

rum seorsum facta succensent 42. Ab Alcibiade permoti Athenienses cum Argivis et horum sociis Mantinensibus et Eleis societatem ineunt 45 — 47. Societatis formula 47. Pax Lacedaemoniorum et Atheniensium perstat; Corinthii rursus animis ad Lacedaemonios convertuntur 48. Elei Lacedaemonios sacris Olympiae excludunt; lites eorum de multa; Lichas 49. 50. Heracleotae in Trachinia vincuntur ab Aenianibus et aliis accolis 51. Heracleam Boeoti occupant 52. Alcibiades, expeditione in Peloponnesum facta munitionem parat 52. Bellum Epidauriorum et Argivorum 53 — 55. Postquam Lacedaemonii praesidium Epidauro imposuerunt, Athenienses Helotas Pylum reducunt; Epidaurum Argivi capere tentant 56. Bellum Argivorum et Lacedaemoniorum 57 — 75. Prima expeditio Lacedaemoniorum Agide duce in Argos facta; induciae quadrimestres 57 — 60. Induciae solvuntur; Argivi et socii Orchomenum capiunt, Tegeam quoque occupare parant 61. 62. Altera Agidis expeditio in Argos 63 — 75. Itinera exercituum, et castrorum inter utrosque metationes 63 — 65. Pugna maxima inter Mantineam et Tegeam, in qua Argivi et socii vincuntur 65 — 74. Lacedaemonii victoria non utuntur 75. Postquam Epidaurii fines Argivorum incursaverunt, Argivi et socii Epidaurum muris cingere incipiunt 75. Pax et societas Lacedaemoniorum et Argivorum 76 — 79. Formula pacis 77. Formula societatis 79. Athenienses Peloponneso excedere iubentur; Perdiccas et Chalcidenses cum Lacedaemoniis et Argivis societatem firmant; Demosthenis fraus; Epidauriis munitio redditur 80. Mantinenses cum Lacedaemoniis paciscuntur; Sicyone et Argis imperium paucorum constituitur 81. De Diensibus et Achaia; Argivorum plebs optimates, quibus Lacedaemonii opitulaturi erant, superat, et rursus amicitia cum Atheniensibus iuncta longos muros aedificat 82. Lacedaemoniorum expeditio, per quam muros Argivorum et Hysias capiunt; Argivorum in Phliasiam expeditio; Perdiccas mari secluditur 83. Obsidio Meliorum 84 — 114. Dialogus Meliorum et Atheniensium 85 — 114. Argivorum secunda expeditio in Phliasiam; Atheniensium et Lacedaemoniorum depraedationes; bellum Corinthiorum et Atheniensium 113. Meliorum procursatio; Lacedaemonii expeditionem in Argolida parant; Meliorum post alteram procursationem debellatio et saevissimum supplicium 116.

1

E.

*Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου Θέρους αἱ μὲν ἐνιαύσιοι σπονδαὶ διελέ-*1
λυντο μέχρι Πυθίων· καὶ ἐν τῇ ἐκεχειρίᾳ Ἀθηναῖοι Δηλίους

1. *διελέλυντο μέχρι Πυθίων*] Extra dubitationem post Corsinium positum est a Tittmanno de Foed. Amphictyon. p. 81. et a Weiskio de Hyperb. in Hist. Philipp. 3. p. 21. adn. (adde Boeckh. ad Pind. 2, 2. p. 206 sqq. C. I. Vol. 1. p. 811 sq. Ideler. Handb. d. Chronol. Vol. 1. p. 367.), Pythia tertio quoque anno Olympiadum celebrata esse. Quod quum ita sit, vera huius loci explicandi ratio haec esse videtur: Inde a die 14 Elapheb. Ol. 89, 1. sive die 24 Mart. 423 ant. Chr. N. ad eiusdem mensis eandem diem Ol. 89, 2. i. e. ad diem 14 Elapheb. Ol. 89, 2. sive 14 Mart. 422. ant. Chr. N. annuum induciarum spatium praeterierat, Pythia demum Ol. 89, 3. Delphorum mense Bucatio (i. e. Munychione Attico, — vid. Inscript. Gr. apud Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 807. vers. 45. et ipsum p. 814. — et proinde vere) sive ann. ante Chr. N. 421 mense Aprile celebrabantur. Recte igitur Heilm. locum intellexisse videtur, et post eum Gottl., Od. Muell. Dor. 1. p. 329. adn. 3. et Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 812., ex quibus primo loco nominatus ita interpretatur: In dem nächsten Sommer ward der jährige Vergleich bis auf die Pythischen Spiele als aufgehoben angesehen. Od. Muell.: der jährige Waffenstillstand blieb aufgehoben, es war wieder Krieg bis zu den Pythien. Boeckh. ita: *sequente vero aestate induciae annuae dissolutae erant usque ad Pythia.* Itaque haec vis est plusquamperfecti *διελέλυντο*, ut sensus sit idem, ac si scripsisset *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου Θέρους* (i. e. a mense Munychione, qui est aestatis primus, idemque proximus ab Elaphebolione) *πόλεμος αὖθις ἦν μέχρι Πυθίων, διελέλυντο γὰρ αἱ σπονδαὶ μηνὶ Ἐλαφηβολιῶνι.* Non igitur hoc plusquamperfectum adnumerandum est iis, quae explicat Matth. §. 505. IV. Cur autem Pythiis induciae rursus inceperunt? Etenim Ol. 89, 3. die 24 Elaphebolionis iterum induciae factae sunt (Thuc. 5, 19.), unde colligitur Pythia significari diei Elapheb. 24 proxima. „Nec tamen probabile est exeunte mense celebrata Pythia Apollinea esse, sed ineunte, quod Apollini sacri sunt mensium dies 1 et 7 (de septimo vid. inprimis Corsin. F. A. Vol. 2. p. 329.): itaque diem Elaphebolionis 25 (24) non diem Pythiorum esse statuimus, sed incidere solum in tempus *ἐκεχειρίας* Pythicae, quae certe quindecim diebus ante Pythia incipere debebat: quod si statuas, Thucydidis locutio integra est, etiamsi Pythia paulo post accidebant. Consentaneum igitur, proxime post Elaphebolionem, Munychione incipiente acta esse Pythia diebus Apollineis, et quum septimo die (mensis intellige) Apollo musicum de Pythone devicto certamen celebrarit (Schol. Pindar. Argum. Pyth.), septimo mensis die acta Pythia indico.“ Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 813 sq. Arnoldi sententia est, Pythia mense Hecatombaeone acta esse; idque comprobare studet compluribus argumentis, quibus tamen ne ipse quidem multum tribuere videtur, praeterquam duobus, quae desumsit ex Pind. Ol. 13,

ἀνέστησαν ἐκ Δήλου, ἡγησάμενοι κατὰ παλαιάν τινα αἰτίαν οὐ καθαροὺς ὄντας ἱερῶσθαι, καὶ ἅμα ἐλλιπὲς σφίσιν εἶναι τοῦτο

23—44. Boeckh., de quo loco otium fecit clariss. interpres Explicc. Pind. p. 216. n. l. ab init., et ex Aesch. Or. contr. Ctesiph. „Causa de Corona, ait Arn. Vol. 2. p. 416., acta est paucis diebus ante Pythia; sed hanc causam Clinton existimat dictam esse ineunte anno Attico, mense Aug. vel Sept. Ol. 112, 3. (330.) Argumentum eius hoc est: Aeschines in oratione mentionem iniicit Darii tanquam usque in vivis; at ille occisus erat primo mense anni Attici, ut, si Pythia non celebrata essent nisi vere proximo, non aliter fieri posset, quam ut nuntius tam gravis prius Athenas perlatus ante tempus vernum fuisset.“ Vid. Aeschin. l. c. §. 86. et 42. p. 645. 522. Reisk., ubi est de Pythiis et Dario. Hunc Aristophonte archonte (Ol. 112, 3.) mense Hecatombaeone caesum esse, memoriae prodidit Arrian. Al. M. 3, 22., de cuius fide dubitat Winiewski Comment. hist. et chronol. in Dem. Or. de Cor. p. 282 sqq. 288. Alio modo rem expedire conatur Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 812 sqq. Mihi quidem Aeschines concilium Amphictyonum auctumnale et vernum consulto confudisse videtur, nam §. 52. p. 553. Reisk. ita loquitur, quasi actio instituta sit non multo post cladem Agidi per Antipatrum illatam, id quod accidit Ol. 112, 3. (330.) extr. aestate vel ineunte auctumno. Ita vero credibilius, mortem Darii Athenas nondum certo divulgatam fuisse. Dionys. Hal. Vol. 6. p. 746. Reisk. tempora miscet, dum scribit actionem institutam esse *καθ' ὃν χρόνον Ἀλέξανδρος τὴν ἐν Ἀρβήλοις ἐνίκα μάχην*, et tamen institutam esse dicit Aristophonte archonte (quemadmodum Plut. V. Demosth. 24.). Nam Aristophon archon fuit Ol. 112, 3. (330.), at pugna ad Arbela commissa est archonte Aristophane Ol. 112, 2. (331.) mense sive Boedromione (Plut. V. Al. M. 31.), sive Pyanepsione (Arrian. Al. M. 3, 15.).

ἱερῶσθαι] Schol. *τουτέστιν ἱερῶς ἀνακεῖσθαι τῷ θεῷ*. Suid. et Phot. v. *ἱερῶσθαι* habent *κατὰ δή τινα παλαιὰν αἰτίαν* et *νομίσαντες*. Etym. M. p. 468, 37. eadem verba citans sine *ἡγησάμενοι* addit: *σημαίνει τὸ ἱεροὺς νομισθῆναι καὶ οἷον καθιερῶσθαι*. V. Valck. in Epistt. ad I. A. Ernest. p. 164. H. Steph. ad Dionys. Hal. p. 18. F. cod. Bas. Gr. (hic tam in contextu, quam in marg.) *ἱεροῦσθαι*. Veteres Grammatici tradunt, *ἱεροῦσθαι* dici ea, quae consecrantur, *ἱερᾶσθαι* autem eos, qui sacerdotio funguntur. Thom. M. p. 469. *ἱερᾶσθαι μόνον ἐπὶ τῶν εἰς ἱερέας τελούντων, ἱερῶσαι μέντοι καὶ καθιερῶσαι ἐπὶ τῶν ἀναθημάτων*, ubi v. quos citant interpretes. „Verba *ἱερεύεσθαι* — *ἱερᾶσθαι* et *ἱεροῦσθαι* sic differunt, ut primum de victimis immolandis, alterum de sacerdotibus inaugurandis [imo de functione sacerdotii], tertium de rebus hominibusve Diis consecrandis dicatur.“ Haack. Conf. Ammon. De Differ. Vocab. p. 72., unde Thom. M. initio glossae adscriptae, et qui eum transscripsit Phavorin., emendari possunt. Scribendum enim apud hos: *ἱερεύεσθαι καὶ καθιερεύεσθαι λέγουσιν ἐπὶ τῶν θυομένων ἱερείων*. Apud Etym. M. Sylb. legit *ὁ δὲ Θουκ.* pro *καὶ Θουκ.*, probante Duk. Paulo post aliam causam eiectorum ab Atheniensibus Deliorum reddit Diod. 12, 73. Alias hac constructione hic scriptor uti solet: *καὶ ἅμα ἐλλιπῆ σφίσιν εἶναι τούτου τὴν κάθαρσιν* (*ἡγησάμενοι*). Mox verba *ἦ πρότερόν μοι δεδήλωται* etc. referuntur ad 3, 104. Reisk. emendaverat *ἦν*, Bened. *ἦ* coniiciebat. Neutrum necessarium est. Nam, ut fieri solet, casus pendet ex participio et ad *ποιῆσαι* supplendum est *αὐτήν*. v. Krueg. ad Dionys. p. 119. De tempore v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 218. Mox de Atramyttio v. Creuz. ad Fragmm. Ant. Hist. Gr. p. 198 sq., de Pharnace Od. Muell. Dor. 1. p. 188. Et verba *οὕτως ὡς ἕκαστος ὥρμητο* significant *prout singuli profecti erant* sive

τῆς καθάρσεως, ἦ πρότερόν μοι δεδήλωται ὡς ἀνελόντες τὰς θήκας τῶν τεθνεώτων ὀρθῶς ἐνόμισαν ποιῆσαι. καὶ οἱ μὲν Δήλιοι Ἀτραμύττιον Φαρνάκου δόντος αὐτοῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ᾤκησαν, οὕτως ὡς ἕκαστος ὥρμητο.

Κλέων δὲ Ἀθηναίους πείσας ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία ἐξέ-2 πλευσε μετὰ τὴν ἐκεχειρίαν, Ἀθηναίων μὲν ὁπλίτας ἔχων διακοσίους καὶ χιλίους καὶ ἱππέας τριακοσίους, τῶν δὲ ξυμμάχων πλείους, ναῦς δὲ τριάκοντα. σχὼν δὲ ἐς Σκιώνην πρῶτον ἔτι πολιορκουμένην καὶ προσλαβὼν αὐτόθεν ὁπλίτας τῶν φρουρῶν, κατέπλευσεν ἐς τὸν Κολοφωνίων λιμένα τῶν Τορωναίων ἀπέχοντα οὐ πολὺ τῆς πόλεως. ἐκ δ' αὐτοῦ, αἰσθόμενος ὑπ' αὐτομόλων ὅτι οὔτε Βρασίδας ἐν τῇ Τορώνῃ οὔτε οἱ ἐνόντες ἀξιόμαχοι εἶεν, τῇ μὲν στρατιᾷ τῇ πεζῇ ἐχώρει ἐς τὴν πόλιν, ναῦς δὲ περιέπεμψε δέκα ἐς τὸν λιμένα περιπλεῖν. καὶ πρὸς τὸ περιτείχισμα πρῶτον ἀφικνεῖται, ὃ προεπεριέβαλε τῇ πόλει ὁ Βρασίδας, ἐντὸς βουλόμενος ποιῆσαι τὸ προάστειον, καὶ διελὼν

venerunt. „Indicat, Delios non una et simul omnes, ut colonos, ordine missos abiisse, sed Atramyttii Delios quoscunque, quum advenirent, asylum reperisse. Versio ad verbum haec est, opinor: as each had set out to go thither. Conf. Thuc. 8, 23.“ Arn.

2. *ὁπλίτας ἔχων*] Ad h. l. respexit Athenae. 5. p. 215. D. Cas. scribens *ἡ μὲν γὰρ ἐπὶ Ἀμφίπολιν στρατεία γέγονεν ἐπὶ Ἀλκαίου ἄρχοντος, Κλέωνος ἡγουμένου, ἐξ ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, ὥς φησι Θουκυδίδης* etc., ubi v. Schweigh. Animadvv. Vol. 3. p. 214. Verum Alcaeus non archon fuit Ol. 89, 2., in quo anno nunc versamur, sed anno proxime sequuto. v. Thuc. 5, 19, 25. Mox Phavorin. citat in *προσλαμβάνω* sic: *καὶ προσλαβὼν αὐτόθεν ὁπλίτας τε καὶ φρουρούς*. Et *τὸν Κολοφωνίων λιμένα* intelligo *portum Toronaeorum, qui dicebatur portus Colophoniorum*, et verba *τῶν Τορωναίων* iungo cum *λιμένα*, non cum *τῆς πόλεως*. Urbs Torone per acclive iugum insurgebat ad litus Sithoniae peninsulae occidentale; ex urbe praecipua porta patebat mare Aegaeum et austrum versus; in averso latere inter septentriones et occidentem portula (*πυλίς*) patebat, obversa Canastraeo, promontorio Pallenae peninsulae 4, 110. Alia porta a foro exitum dabat item mare Aegaeum sive austrum versus 4, 111. Ab urbe occasum versus in mare, sive sinum Toronaicum potius, lingua procurrebat, Lecythus nomine, in qua cognomine castellum 4, 112. et templum Minervae erat 4, 116. Utrimque ad hanc linguam portus erant, et alter quidem, portus Toronae, quem simpliciter *τὸν λιμένα* dicit, interior in ipso sinu Toronaico, alter mare Aegaeum versus, paulo ab urbe remotior, portus Colophoniorum. Suburbium, quod Brasidas urbi muro iunxerat, item mari Aegaeo sive lateri australi obversum fuisse, sponte sua ex narratione apparet. Paulo post vulgo legebatur *οὐδὲ Βρασίδας*, correxit Popp. Articulus *τῇ* ante *πεζῇ* olim aberat, quem Wass. ex libris paene omnibus addit, id quod Krueg. ad Dionys. p. 318., iudice Poppone, temere improbat. Dein proximo capite legitur *καὶ αἱ νῆες ἅμα περιέπλεον αἱ ἐς τὸν λιμένα περιπεμφθεῖσαι* i. e. *in portum invehebantur, circa linguam circumvehebantur in portum*. Itaque hic quoque legendum est *ἐς τὸν λιμένα περιπλεῖν*, praepositio autem vulgo ante Bekkerum in ed. minori abest. Denique ad *τοῦ παλαιοῦ τείχους* in aperto est, supplendum esse *μέρος*.

τοῦ παλαιοῦ τείχους μίαν αὐτὴν ἐποίησε πόλιν. βοηθήσαντες δὲ ἐς αὐτὸ Πασιτελίδας τε ὁ Λακεδαιμόνιος ἄρχων καὶ ἡ παροῦσα φυλακὴ προσβαλόντων τῶν Ἀθηναίων ἠμύνοντο. καὶ ὡς ἐβιάζοντο καὶ αἱ νῆες ἅμα περιέπλεον αἱ ἐς τὸν λιμένα περιπεμφθεῖσαι, δείσας ὁ Πασιτελίδας μὴ αἵ τε νῆες φθάσωσι λαβοῦσαι ἐρῆμον τὴν πόλιν καὶ τοῦ τειχίσματος ἁλισκομένου ἐγκαταληφθῇ, ἀπολιπὼν αὐτὸ δρόμῳ ἐχώρει ἐς τὴν πόλιν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι φθάνουσιν, οἵ τε ἀπὸ τῶν νεῶν ἑλόντες τὴν Τορώνην, καὶ ὁ πεζὸς ἐπισπόμενος αὐτοβοεὶ κατὰ τὸ διῃρημένον τοῦ παλαιοῦ τείχους ξυνεσπεσών. καὶ τοὺς μὲν ἀπέκτειναν τῶν Πελοποννησίων καὶ Τορωναίων εὐθὺς ἐν χερσί, τοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβον, καὶ Πασιτελίδαν τὸν ἄρχοντα. Βρασίδας δὲ ἐβοήθει μὲν τῇ Τορώνῃ, αἰσθόμενος δὲ καθ' ὁδὸν ἁλωκυῖαν ἀνεχώρησεν, ἀποσχὼν τεσσαράκοντα μάλιστα σταδίους μὴ φθάσαι ἐλθών. ὁ δὲ Κλέων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τροπαιά τε ἔστησαν δύο, τὸ μὲν κατὰ τὸν λιμένα, τὸ δὲ πρὸς τῷ τειχίσματι, καὶ τῶν Τορωναίων γυναῖκας μὲν καὶ παῖδας ἠνδραπόδισαν, αὐτοὺς δὲ καὶ Πελοποννησίους καὶ εἴ τις ἄλλος Χαλκιδέων ἦν, ξύμπαντας ἐς ἑπτακοσίους, ἀπέπεμψαν ἐς τὰς Ἀθήνας· καὶ αὐτοῖς τὸ μὲν Πελοποννήσιον ὕστερον ἐν ταῖς γενομέναις σπονδαῖς ἀπῆλθε, τὸ δὲ ἄλλο ἐκομίσθη ὑπ' Ὀλυνθίων, ἀνὴρ ἀντ' ἀνδρὸς λυθείς. εἷλον δὲ καὶ Πάνακτον Ἀθηναίων ἐν μεθορίοις τεῖχος Βοιωτοὶ ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον προδοσίᾳ. καὶ ὁ μὲν Κλέων φυλακὴν καταστησάμενος τῆς Τορώνης ἅρας περιέπλει τὸν Ἄθων ὡς ἐπὶ τὴν Ἀμφίπολιν.

4 Φαίαξ δὲ ὁ Ἐρασιστράτου τρίτος αὐτὸς Ἀθηναίων πεμπόντων ναυσὶ δύο ἐς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν πρεσβευτὴς ὑπὸ τὸν

3. *αἱ ἐς τὸν λιμένα*] Adieci articulum *αἱ* ex cod. Cam. Nam et res et linguae usus flagitat articulum propter verba c. 2. *ναῦς δὲ περιέπεμψε δέκα ἐς τὸν λιμένα περιπλεῖν*. Haack. Probat Poppo., quia haec verba relata ad c. 2. non tam significent weil sie herumgesandt waren, quam die, welche herumgesandt waren.

ἐρῆμον τὴν πόλιν] Schol *πῶς ἐντὸς τοῦ τείχους ὢν ὁ Πασιτελίδας δείσας ἀνεχώρει πρὸς τὴν πόλιν; μήποτε ἦν μὲν ἐν τῷ καινῷ τείχει τῷ περιέχοντι τὸ προάστειον, δείσας δὲ μὴ ἡ πόλις ἁλῷ, ἧις ἦν ἐν τῷ παλαιῷ τείχει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ καινῷ καταληφθῇ, καταλιπὼν τὸ προάστειον ἐς τὴν πόλιν ἐχώρει ὡς περιποιήσων αὐτήν.* Paulo post *αὐτοβοεί* Haack. cum *ξυνεσπεσών* iungit, at Krueg. ad Dionys. p. 296. cum *ἑλόντες*, collatis 2, 81. 3, 74. 113. Quidni iungatur cum verbo *ἐπισπόμενος*, a quo proxime abest? Quam primum auditum est, milites classiarios in urbe esse, *illico* etiam pedites insecuti sunt. Mox Suidas *Πάνακτος, πόλις μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Βοιωτίας. Θουκυδίδης δὲ καὶ οὐδετέρως καλεῖ τὸ χωρίον, Μένανδρος δὲ ἀρσενικῶς.* Eadem Phot. et Harpocr. Tum verba *ὡς ἐπὶ τὴν Ἀμφίπολιν* converte in der Richtung nach Amphipolis. Vid. exempla apud interpp. ad Viger. p. 567 sq.

4. *Φαίαξ*] De hoc vide Ruhnken. Hist. cr. Oratt. Gr. p. XLVII sqq. Paulo post „Thom. M. in *πρέσβεις*, ubi verba Thucydidis adscripsit, docet, *πρέσβεις* dici numero plurali, non *πρεσβευταί*, et contra *πρεσβευτής* numero singulari, non *πρέσβυς*. Sic Ammonius quoque. At certum est, scriptores Atticos etiam *πρεσβευταί* in plurali dicere. Apud Ammonium *πρέσβεις, οἱ πρεσβευταί* vel ita accipiendum est, ut in Etym. M. *οἱ νῦν πρεσβευταί*, vel pro *οἱ* legendum est *οὐ*." Duk. v. Buttm. Gr. max. Vol. 1. p. 238. Dorv. ad Charit. p. 638.

αὐτὸν χρόνον ἐξέπλευσε. Λεοντῖνοι γὰρ ἀπελθόντων Ἀθηναίων ἐκ Σικελίας μετὰ τὴν ξύμβασιν πολίτας τε ἐπεγράψαντο πολλοὺς καὶ ὁ δῆμος τὴν γῆν ἐπενόει ἀναδάσασθαι. οἱ δὲ δυνατοὶ αἰσθόμενοι Συρακοσίους τε ἐπάγονται καὶ ἐκβάλλουσι τὸν δῆμον. καὶ οἱ μὲν ἐπλανήθησαν ὡς ἕκαστοι· οἱ δὲ δυνατοὶ ὁμολογήσαντες Συρακοσίοις καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπόντες καὶ ἐρημώσαντες, Συρακούσας ἐπὶ πολιτείᾳ ᾤκησαν. καὶ ὕστερον πάλιν αὐτῶν τινες διὰ τὸ μὴ ἀρέσκεσθαι ἀπολιπόντες ἐκ τῶν Συρακουσῶν Φωκαίας τε τῆς πόλεώς τι τῆς Λεοντίνων χωρίον καλούμενον καταλαμβάνουσι καὶ Βρικιννίας ὃν ἔρυμα ἐν τῇ Λεοντίνῃ, καὶ τῶν τοῦ δήμου τότε ἐκπεσόντων οἱ πολλοὶ ἦλθον ὡς αὐτούς, καὶ καταστάντες ἐκ τῶν τειχῶν ἐπολέμουν. ἃ πυνθανόμενοι οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Φαίακα πέμπουσιν, εἴ πως πείσαντες τοὺς σφίσιν ὄντας αὐτόθι ξυμμάχους καὶ τοὺς ἄλλους ἢν δύνωνται Σικελιώτας κοινῇ ὡς Συρακοσίων δύναμιν περιποιουμένων ἐπιστρατεῦσαι, διασώσειαν τὸν δῆμον τῶν Λεοντίνων. ὁ δὲ Φαίαξ ἀφικόμενος τοὺς μὲν Καμαριναίους πείθει καὶ Ἀκραγαντίνους, ἐν δὲ Γέλᾳ ἀντιστάντος αὐτῷ τοῦ πράγματος οὐκέτι ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἔρχεται, αἰσθόμενος οὐκ ἂν πείθειν αὐτούς, ἀλλ' ἀναχωρήσας διὰ τῶν Σικελῶν ἐς Κατάνην, καὶ ἅμα ἐν τῇ παρόδῳ καὶ ἐς τὰς Βρικιννίας ἐλθὼν καὶ παραθαρσύνας, ἀπέπλει. ἐν δὲ τῇ παρακομιδῇ τῇ ἐς τὴν Σικελίαν καὶ πάλιν ἀναχωρήσει καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τισὶ πόλεσιν ἐχρημάτισε περὶ φιλίας τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ Λοκρῶν ἐντυγχάνει τοῖς ἐκ Μεσσήνης ἐποί-

Λεοντῖνοι — ἀναδάσασθαι] Dionys. Hal. p. 802., ad quem Krueg. p. 235. „Videtur, ait, Dionysius opinatus esse, *τὸν δῆμον* hic intelligi populum, quum *plebs* significetur." vid. Od. Muell. Dor. 2. p. 61. Mox *ὡς ἕκαστοι* est *pro se quisque*. v. Herm. ad Viger. p. 853. Et in verbis *ἀπολιπόντες ἐκ τῶν Συρακουσῶν* Haack. mixtam dicit inesse ex duabus dictionibus structuram *ἀπολιπόντες τὰς Συρακούσας* et *ἐξελθόντες ἐκ τῶν Συρακουσῶν*. Arn. confert 3, 10. *ἀπολιπόντων ὑμῶν ἐκ πολέμου*. Mox alii libri *Φωκαίας*, alii *Φωκέας*. Nihil aliunde rescimus de hoc nomine. Vide Censuram Mannerti Geographiae Gr. etc. in Ephemm. Ienens. a. 1827. Dein ad *ἐπολέμουν* supple *πρὸς τοὺς Συρακοσίους*. Et verba *ἀντιστάντος — τοῦ πράγματος* intellige die Sache bot unüberwindliche Schwierigkeiten dar, ut infr. c. 38.

5. *φιλίας τοῖς Ἀθηναίοις*] Substantivis interdum adiungitur casus verbi vel adiectivi cognati, ut quemadmodum *συμμαχεῖν* et *σύμμαχος Βοιωτοῖς* dicitur, ita etiam dicatur *συμμαχία Βοιωτοῖς*. Sic Thuc. 4, 23. *ἐπιδρομὴ τῷ τειχίσματι* et 5, 35. *κατὰ τὴν τῶν χωρίων ἀλλήλοις οὐκ ἀπόδοσιν*. Idem genus loquendi Duk. ad Thuc. 5, 46. docet in Latinis scriptoribus observari viris doctis ad Sallust. Cat. 32. *quod neque insidiae consuli procedebant*. Vide Gronov. ad Liv. 23, 35. 31, 40. Perizon. ad Sanct. Min. 4, 4, 12. Adde Matth. §. 390. Vig. p. 58. Wess. ad Herodot. 7, 16. et Ramsh. Gr. Lat. p. 199. adn. 2.

κοις ἐκπεπτωκόσιν, οἳ μετὰ τὴν τῶν Σικελιωτῶν ὁμολογίαν στασιασάντων Μεσσηνίων καὶ ἐπαγαγομένων τῶν ἑτέρων Λοκροὺς ἔποικοι ἐξεπέμφθησαν, καὶ ἐγένετο Μεσσήνη Λοκρῶν τινα χρόνον. τούτοις οὖν ὁ Φαίαξ ἐντυχὼν τοῖς κομιζομένοις οὐκ ἠδίκησεν· ἐγεγένητο γὰρ τοῖς Λοκροῖς πρὸς αὐτὸν ὁμολογία ξυμβάσεως πέρι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. μόνοι γὰρ τῶν ξυμμάχων, ὅτε Σικελιῶται ξυνηλλάσσοντο, οὐκ ἐσπείσαντο Ἀθηναίοις· οὐδ' ἂν τότε, εἰ μὴ αὐτοὺς κατεῖχεν ὁ πρὸς Ἰτωνέας καὶ Μελαίους πόλεμος ὁμόρους τε ὄντας καὶ ἀποίκους. καὶ ὁ μὲν Φαίαξ ἐς τὰς Ἀθήνας χρόνῳ ὕστερον ἀφίκετο.

6 Ὁ δὲ Κλέων ὡς ἀπὸ τῆς Τορώνης τότε περιέπλευσεν ἐπὶ τὴν Ἀμφίπολιν, ὁρμώμενος ἐκ τῆς Ἠιόνος Σταγείρῳ μὲν προσβάλλει Ἀνδρίων ἀποικίᾳ, καὶ οὐχ εἷλε, Γαληψὸν δὲ τὴν Θασίων ἀποικίαν λαμβάνει κατὰ κράτος. καὶ πέμψας ὡς Περδίκκαν πρέσβεις, ὅπως παραγένοιτο στρατιᾷ κατὰ τὸ ξυμμαχικόν, καὶ ἐς τὴν Θρᾴκην ἄλλους παρὰ Πολλῆν τὸν Ὀδομάντων βασιλέα, ἄξοντα μισθοῦ Θρᾷκας ὡς πλείστους, αὐτὸς ἡσύχαζε περιμένων ἐν τῇ Ἠιόνι. Βρασίδας δὲ πυνθανόμενος ταῦτα ἀντεκάθητο καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῷ Κερδυλίῳ· ἔστι δὲ τὸ χωρίον τοῦτο Ἀργιλίων ἐπὶ μετεώρου πέραν τοῦ ποταμοῦ, οὐ πολὺ ἀπέχον τῆς Ἀμφιπόλεως, καὶ κατεφαίνετο πάντα αὐτόθεν, ὥστε οὐκ ἂν ἔλαθεν αὐτόθεν ὁρμώμενος ὁ Κλέων τῷ στρατῷ· ὅπερ προσ-

ἐξεπέμφθησαν] sc. a Locris Messanam, quo tempore Locri Messana potiebantur. Hi ἔποικοι tum, quum Phaeax in eas oras devenerat, rursus Messana expulsi in maiorem patriam revertebantur. Articulus in verbis τοῖς κομιζομένοις non facile habet, quo defendatur. Praecedunt haec: *Φαίαξ Λοκρῶν ἐντυγχάνει τοῖς ἐκ Μεσσήνης ἐποίκοις ἐκπεπτωκόσιν*, hic autem sensus est: *als sie* zurückfuhren, auf ihrer Rückfahrt. Aug. non habet articulum, sed *προσκομιζομένοις* pro simplici verbo. Et quidem simplex verbum non magis ferri posse, quam articulus, visum est Bekkero, qui *ἀποκομιζομένοις* (*revertentibus*) coniecit, at *κομιζομένοις* eundem sensum habet, ut Arn. docet exemplis 1, 52. 114. 8, 56. Porro „Melaeos non invenio apud Geographos. Ἰτώνη, ait Steph., *πόλις Ἰταλίας*. Suspicor latere utrumque populum in loco Scylacis depravato p. 4., ubi pro *Μέσα* fortasse legendum *Τεμέσα* ex Strab. p. 395." Wass. Cram. It. Ant. Vol. 2. p. 438. memorat Mellam oppidum Calabriae ulterioris media inter Scillam et Geracem via, ubi nonnulla vestigia antiquae urbis inventa sunt. Arn.

6. *ὁ δὲ Κλέων ὡς*] Sic dedi ex libris nonnullis pro vulgata ὅς. „Cursum hunc ipsum iam supra c. 3. extr. demonstraverat. Ergo *ὡς*, quod eo spectat, aptius est quam *ὅς*, quod pronomen rem tamquam novam indicat." Haack. Propter collocationem coniunctionis *ὡς* Krueg. ad Dionys. p. 332. comparat 3, 69. 5, 10. 8, 31. Mox placet coniectura Reiskii *Πόλλιν*, quod est notum Lacedaemonii nomen apud Xenophontem et alios; vulgo porro legitur *τῶν Ὀδομάντων*, pro quo cum libris nonnullis et Kruegero ad Dionys. p. 303. adn. dedi *τὸν Ὀδ.* Tum *ἄξοντα* scripsi, ut est in libris non ita multis; vulgo pessime *ἄξαντα*. „Si Pollis copias iam adduxisset, profecto legati non ad eum missi essent." Popp. Verba *ἐπὶ τὴν Ἀμφίπολιν — ἀναβήσεσθαι* epexegesis sunt pronominis relativi *ὅπερ*. V. Matth. p. 892. §. 476.

ἐδέχετο ποιήσειν αὐτὸν ἐπὶ τὴν Ἀμφίπολιν, ὑπεριδόντα σφῶν τὸ πλῆθος, τῇ παρούσῃ στρατιᾷ ἀναβήσεσθαι. ἅμα δὲ καὶ παρεσκευάζετο Θρᾳκᾶς τε μισθωτοὺς πεντακοσίους καὶ χιλίους, καὶ τοὺς Ἤδωνας πάντας παρακαλῶν, πελταστὰς καὶ ἱππέας· καὶ Μυρκινίων καὶ Χαλκιδέων χιλίους πελταστὰς εἶχε πρὸς τοῖς ἐν Ἀμφιπόλει. τὸ δὲ ὁπλιτικὸν ξύμπαν ἠθροίσθη δισχίλιοι μάλιστα, καὶ ἱππῆς Ἕλληνες τριακόσιοι. τούτων Βρασίδας μὲν ἔχων ἐπὶ Κερδυλίῳ ἐκάθητο ἐς πεντακοσίους καὶ χιλίους, οἱ δ' ἄλλοι ἐν Ἀμφιπόλει μετὰ Κλεαρίδου ἐτετάχατο. ὁ δὲ Κλέων 7
τέως μὲν ἡσύχαζεν, ἔπειτα ἠναγκάσθη ποιῆσαι ὅπερ ὁ Βρασίδας προσεδέχετο. τῶν γὰρ στρατιωτῶν ἀχθομένων μὲν τῇ ἕδρᾳ, ἀναλογιζομένων δὲ τὴν ἐκείνου ἡγεμονίαν πρὸς οἵαν ἐμπειρίαν καὶ τόλμαν μετὰ οἵας ἀνεπιστημοσύνης καὶ μαλακίας γενήσοιτο, καὶ οἴκοθεν ὡς ἄκοντες αὐτῷ ξυνῆλθον, αἰσθόμενος τὸν θροῦν, καὶ οὐ βουλόμενος αὐτοὺς διὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ καθημένους βαρύνεσθαι, ἀναλαβὼν ἦγε. καὶ ἐχρήσατο τῷ τρόπῳ ὥπερ καὶ ἐς τὴν Πύλον εὐτυχήσας ἐπίστευσέ τι φρονεῖν· ἐς μάχην μὲν γὰρ οὐδὲ ἤλπισέν οἱ ἐπεξιέναι οὐδένα, κατὰ θέαν δὲ μᾶλλον ἔφη ἀναβαίνειν τοῦ χωρίου, καὶ τὴν μείζω παρασκευὴν περιέμενεν, οὐχ ὡς τῷ ἀσφαλεῖ, ἢν ἀναγκάζηται, περισχήσων, ἀλλ' ὡς κύκλῳ περιστὰς βίᾳ αἱρήσων τὴν πόλιν. ἐλθών τε καὶ καθίσας ἐπὶ λόφου καρτεροῦ πρὸ τῆς Ἀμφιπόλεως τὸν στρατὸν

7. *τῇ ἕδρᾳ*] Suid. et Phavorin. *ἕδρα τὴν μόνην εἴρηκεν ὁ Θουκ.* Alio loco (2, 18.) eodem sensu dixit *καθέδρα*. Conf. Valck. ad Herodot. 9, 41. In verbis *διὰ τὸ καθημένους* commixtae sunt duae formulae *ἐν τῷ αὐτῷ καθημένους* et *διὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ καθῆσθαι*. Verba *ὥπερ — ἐπίστευσε* ita intelligo: indem er sich der Art bediente, durch die er auch in Ansehung von Pylos glaubte verständig zu seyn, da er doch nur Glück gehabt hatte, et *εὐτυχήσας* cum quadam breviloquentia dictum est, pro *ὥπερ καὶ ἐς τὴν Πύλον σὺν τύχῃ χρησάμενος* (i. e. *ὅτι σὺν τύχῃ ἐχρήσατο*) *ἐπίστευσέ τι φρονεῖν*. Ille *τρόπος* autem nihil est nisi confidentia Cleonis. Et *κατὰ θέαν* est auf Recognoscirung. Conf. Thuc. 6, 30. Hom. Od. 3, 106. 11, 478. Matth. Animadv. ad Homer. H. Merc. 65. Herm. ad Vig. p. 860, 401.

οὐχ ὡς τῷ ἀσφαλεῖ] Schol. *οὐχ ὡς τῷ πλήθει τῶν ἐναντίων κρατήσων, εἰ ἀναγκάζοιτο πολεμεῖν (ὃς οὐδὲ τῇ παρούσῃ στρατιᾷ τοὺς πολεμίους ᾤετο ἀντιτάξασθαι), ἀλλ' ὡς μετὰ τῶν ἐπελευσομένων αὐτῷ συμμάχων πᾶσαν ἐν κύκλῳ περιστήσων τὴν στρατιὰν, καὶ βίᾳ ἐκποιησόμενος τὴν Ἀμφίπολιν.* Vera huius loci metaphrasi Heilm. usus est: *οὐ τὸ ἀσφαλὲς περιβλεπόμενος, ᾧ δύναιτ' ἄν, εἰ ἀναγκάζοιτο, περιέχων σωθῆναι* i. e. ohne sich darum zu bekümmern, wie er sich auf den Fall eines gewaltsamen Angriffs in sichere Verfassung setzen möchte.

ἐπὶ λόφου καρτεροῦ] Cogito, collem, in quo Amphipolis exstructa erat, solo inaequalem fuisse, ita ut super clivo depressiore alter paulo editior emineret. Ita murus longus ductus fuisse putandus est ad oram sive marginem clivi illius humilioris, Cleon autem adstitisse cum copiis in editiore illo. „Sic urbem prospectabat et vel imam partem eius (5, 10.), et ita prope a moenibus aberat, fortasse intra quadrantem milliarii, ut sibi videretur sine pugna recedere posse non aliam ob cau-

αὐτὸς ἐθεᾶτο τὸ λιμνῶδες τοῦ Στρυμόνος καὶ τὴν θέσιν τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν Θράκην ὡς ἔχοι. ἀπιέναι τε ἐνόμιζεν, ὁπόταν βούληται, ἀμαχεί· καὶ γὰρ οὐδὲ ἐφαίνετο οὔτ' ἐπὶ τοῦ τείχους οὐδεὶς οὔτε κατὰ πύλας ἐξήει, κεκλημέναι τε ἦσαν πᾶσαι. ὥστε καὶ μηχανὰς ὅτι οὐ κατῆλθεν ἔχων, ἁμαρτεῖν ἐδόκει· ἐλεῖν γὰρ
8 ἂν τὴν πόλιν διὰ τὸ ἐρῆμον. ὁ δὲ Βρασίδας εὐθὺς ὡς εἶδε κινουμένους τοὺς Ἀθηναίους, καταβὰς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ Κερδυλίου ἐξέρχεται ἐς τὴν Ἀμφίπολιν. καὶ ἐπέξοδον μὲν καὶ ἀντίταξιν οὐκ ἐποιήσατο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, δεδιὼς τὴν αὐτοῦ παρασκευὴν καὶ νομίζων ὑποδεέστερος εἶναι, οὐ τῷ πλήθει,

sam, quam quia nulli hostes conspiciebantur in loricis vel circum portas, cogitans, ut videtur, omnes copias hostium cum Brasida in Cerdylio esse.“ Arn. Vol. 2. p. 410. Mox vulgatam *ἐπὶ τὴν Θράκην* revocavi; alii ex compluribus libris dederunt *ἐπὶ τῇ Θράκῃ*. „Non solum Thraciam, ait Haack., versus, sed etiam in vicinia et confiniis Thraciae Amphipolis sita erat ad Strymonem fluvium, qui tum Thraces a Macedonia et Chalcidice disiungebat.“ Contra quae Arn. merito dicere videtur, Cleonem, quum Eione profectus Amphipolin peteret, clarum prospectum urbis, qua mare spectabat, habuisse, iam vero escenso summo collis, in quo exstructa erat, obtutu fruebatur urbis situs, qua ad lacum et mediterranea conversa erat, sive, ut Thuc. loquutus est: *ἐπὶ τὴν Θράκην, Thraciam versus.* „Dixeris, addit Arn., *Thraciae imminentem*, idque significari verbis *ἐπὶ τῇ Θράκῃ*, idque vere de Amphipoli praedicaretur, sed non est id, opinor, quod auctor h. l. legentium animis imprimere volebat. Magis ergo inclino ad veterem scripturam *ἐπὶ τὴν Θρ.* revocandam: *situm urbis, qua Thraciam spectat*, sive ut Thuc. loquitur 4, 102. *ἐς τὴν ἤπειρον.*“ Paulo inferius verba: *μηχανὰς ὅτι οὐ κατῆλθεν ἔχων* et sana esse et quem sensum habeant, post ea, quae modo de situ urbis et statione Cleonis supra urbem dixi, facile, opinor, intelligetur. Vitium, ait scriptor, Cleonis esse existimatum fuisse, quod non cum machinis a colle, quem cum exercitu occupasset, ad ipsum murum urbis descendisset, quum tam prope abesset, et quum praesertim nulli in moenibus et circa portas defensores apparerent.

8. *ὑποδεέστερος*] Sic dedi de Popponis coniectura pro vulgata *ὑποδεεστέρους*. Ad *ἀντίπαλα* supple *ἑκάτερα τὰ πλήθη*. Dein *καθαρόν* est, ait Schol., *οὐχὶ συγκλύδων οὐδὲ ἐπικούρων ἀλλὰ αὐτῶν τῶν πολιτῶν*. Arn. idem esse putat ac quod est 6, 31. *τὸ πεζὸν χρηστοῖς καταλόγοις ἐκκριθέν* i. e. neque Thetes aut Inquilini in eo numero erant, aut cives, qui legitimam militiae aetatem nondum attigerant. Contrarium *τοῦ καθαροῦ* apud Herodotum et alios est *τὸ ἀχρήιον* sive *ἄχρηστον*. v. Wessel. ad Herodot. 4, 135. Mox *ὅπλισιν ἀναγκαίαν* intelligo *vilem armaturam*, vix necessitati suffecturam, nothdürftige Bewaffnung, ut 6, 37. *παρασκευὴ ἀναγκαία* est nothdürftige, non nothwendige Zurüstung. Ubi Schol. *οὐ τῆς ἐκ περιουσίας* (*παρασκευῆς*), *ἀλλὰ τῆς οὐδὲ αὐτάρκους*. Praesenti autem loco explicat *ὅπλισιν εὐτελῆ καὶ οὐκ ἐκ παρασκευῆς*, nicht reguläre Rüstung. Suid. *ἀναγκαία τράπεζα, ἡ εὐτελὴς καὶ πενιχρά*. Hom. Od. 24, 498. Thuc. 1, 2. *τῆς καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τροφῆς*, ubi haec adduntur: *νεμόμενοι τὰ ἑαυτῶν ὅσον ἀποζῆν καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες*. Itaque contrarie inter se ponuntur *τὸ ἀναγκαῖον* et *περιουσία* sive *ἐξουσία*, quemadmodum etiam 6, 31. vers. fin. *ξυνέβη δὲ ἐς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐπίδειξιν μᾶλλον ἐκασθῆναι τῆς δυνάμεως καὶ ἐξουσίας ἢ ἐπὶ πολεμίους παρασκευήν*. Vox *ἐξουσία* habet adiectam notionem fastus

ἀντίπαλα γάρ πως ἦν, ἀλλὰ τῷ ἀξιώματι· τῶν γὰρ Ἀθηναίων ὅπερ ἐστράτευε, καθαρὸν ἐξῆλθε, καὶ Λημνίων καὶ Ἰμβρίων τὸ κράτιστον· τέχνῃ δὲ παρεσκευάζετο ἐπιθησόμενος. εἰ γὰρ δείξειε τοῖς ἐναντίοις τό τε πλῆθος καὶ τὴν ὅπλισιν ἀναγκαίαν οὖσαν τῶν μεθ' ἑαυτοῦ, οὐκ ἂν ἡγεῖτο μᾶλλον περιγενέσθαι ἢ ἄνευ προόψεώς τε αὐτῶν καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ ὄντος καταφρονήσεως.

et elati potentia animi. Adde 6, 37. *ἐκ σκηνιδίων καὶ ἀναγκαίας παρασκευῆς*. Plut. V. Brut. 47. init. Exquisitior usus vocis *ἀναγκαῖος* est apud Theogn. 291. *κωτίλῳ ἀνθρώπῳ σιγᾶν χαλεπώτερον ἄχθος — ἐχθαίρουσι δὲ πάντες, ἀναγκαίη δ' ἐπίμιξις ἀνδρὸς τοιούτου συμποσίῳ τελέθει*, ubi significat *molestus* et respondet nostro vocabulo gezwungen. Vid. Brunck. ad h. l. et Welck. ad vers. 275. Suus et ipse poeta interpres v. 464. *πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον χρῆμ' ἀνιηρὸν ἔφυ.*

ἢ ἄνευ προόψεως] Putes hanc structuram esse: *ἢ ἄνευ προόψεώς τε αὐτῶν καὶ ἄνευ καταφρονήσεως μὴ ἀπὸ τοῦ ὄντος* (*οὔσης*). Quo admisso hic sensus exiret: er glaubte sie nicht leichter besiegen zu können, wenn er den Feinden seine Truppenzahl und ihre nothdürftige Bewaffnung gezeigt hätte, als wenn sie sein Heer vorher nicht gesehen hätten, und ihn nicht mit einer Verachtung ansähen, die nicht auf wirkliche Erfahrung begründet war. At hoc fieri nequit: nam Brasidas c. 9. dicit, se contemni ab hostibus: *τοὺς γὰρ ἐναντίους εἰκάζω καταφρονήσει τε ἡμῶν καὶ οὐκ ἂν ἐλπίσαντας, ὡς ἂν ἐπεξέλθοι τις αὐτοῖς ἐς μάχην, ἀναβῆναί τε πρὸς τὸ χωρίον καὶ νῦν ἀτάκτως κατὰ θέαν τετραμένους ὀλιγωρεῖν*. Ac profecto Cleon adhuc adversarium eo usque despiciebat, ut ne ad proelium quidem exiturum putaret, nondum praesidiis adversarii exploratis, sed solo *ἀξιώματι* copiarum suarum, et *τύχῃ* sua confisus, quam pro sapientia haberet; etenim *ἀξιώματι* militum videmus Cleonem praestitisse et apparatu, non item multitudine. Quum itaque Brasidas tam aperte illo loco dicat, se ab hostibus contemni, qui fieri potest, ut idem praesenti loco dicat, se ita demum ab hostibus contemtum iri, si suarum copiarum in acie collocatarum palam hostibus adspectum praebuisset? Inde colligas, *μή* vel delendum, vel pro *μή* cum Reiskio *τῆς* scribendum esse, ut sensus sit: als wenn sie sein Heer vorher nicht gesehen hätten, und ihn mit einer Verachtung ansähen, die auf wirkliche Erfahrung begründet wäre. At ne sic quidem fieri opus est: ut paucis absolvam, structura ad sensum facta videtur. Nam quum *ἄνευ προόψεως* idem sit, quod *μὴ γενομένης* sive *οὔσης προόψεως*, sic scriptor pergit, quasi haec ipsa praecessissent, dicens *μὴ καταφρονήσεως ἀπὸ τοῦ ὄντος* pro *μὴ οὔσης καταφρονήσεως ἀπὸ τοῦ ὄντος*. Hinc intelligitur, plene sententiam ita efferendam fuisse: *μᾶλλον γὰρ ἡγεῖτο ἂν περιγενέσθαι ἄνευ προόψεως καὶ μὴ οὔσης ἀπὸ τοῦ ὄντος καταφρονήσεως ἢ εἰ δείξειε τό τε πλῆθος καὶ τὴν ὅπλισιν ἀναγκαίαν οὖσαν τῶν μεθ' ἑαυτοῦ* etc. Nunc dicit Brasidas magis se sperare, fore ut superior discedat, si adversarius non antea quam impetum in illum faceret, suas copias conspexisset, neque se in contemtu haberet facto suas vires compertas habens sive expertus. Nam contemnebatur quidem adhuc a Cleone, sed vano contemtu, qui experientia virium Brasidae non niteretur: *οὐκ ἀπὸ τοῦ ὄντος*. De omissione participii verbi substantivi vid. adn. ad 4, 85. Infra 6, 57. in verbis *ὡς ἂν μάλιστα δι' ὀργῆς* item supplendum est *ὄντες*. Contemtui contrarie positum est *ἀξίωμα*, die Achtung, in verbis huius ipsius capitis: *δεδιὼς τὴν αὐτοῦ παρασκευὴν καὶ νομίζων ὑποδεέστερος εἶναι, οὐ τῷ πλήθει* (*ἀντίπαλα γάρ πως ἦν*), *ἀλλὰ τῷ ἀξιώματι· τῶν γὰρ Ἀθηναίων ὅπερ ἐστράτευε, καθαρὸν ἐξῆλθε* i. e. Cleon lectis-

ἀπολεξάμενος οὖν αὐτὸς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὁπλίτας, καὶ τοὺς ἄλλους Κλεαρίδᾳ προστάξας, ἐβουλεύετο ἐπιχειρεῖν αἰφνιδίως πρὶν ἀπελθεῖν τοὺς Ἀθηναίους, οὐκ ἂν νομίζων αὐτοὺς ὁμοίως ἀπολαβεῖν αὖθις μεμονωμένους, εἰ τύχοι ἐλθοῦσα αὐτοῖς ἡ βοήθεια. ξυγκαλέσας δὲ τοὺς πάντας στρατιώτας, καὶ βουλόμενος παραθαρσῦναί τε καὶ τὴν ἐπίνοιαν φράσαι, ἔλεγε τοιάδε.

9 Ἄνδρες Πελοποννήσιοι, ἀπὸ μὲν οἵας χώρας ἥκομεν, ὅτι ἀεὶ διὰ τὸ εὔψυχον ἐλευθέρας, καὶ ὅτι Δωριῆς μέλλετε Ἴωσι μάχεσθαι, ὧν εἰώθατε κρείσσους εἶναι, ἀρκείτω βραχέως δεδηλωμένον· τὴν δὲ ἐπιχείρησιν ᾗ τρόπῳ διανοοῦμαι ποιεῖσθαι, διδάξω, ἵνα μὴ τό [τε] κατ' ὀλίγον καὶ μὴ ἅπαντας κινδυνεύειν ἐνδεὲς φαινόμενον ἀτολμίαν παράσχῃ. τοὺς γὰρ ἐναντίους εἰκάζω καταφρονήσει τε ἡμῶν καὶ οὐκ ἂν ἐλπίσαντας ὡς ἂν ἐπεξέλθοι τις αὐτοῖς ἐς μάχην, ἀναβῆναί τε πρὸς τὸ χωρίον καὶ νῦν ἀτάκτως κατὰ θέαν τετραμμένους ὀλιγωρεῖν. ὅστις δὲ τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας τῶν ἐναντίων κάλλιστα ἰδὼν καὶ ἅμα

simum exercitum habebat, *λειφθέντος τοῦ ἀχρείου*, ut verbis utar Herodoti 1, 211. *Τὸ ὄν* est *veritas*, die wirkliche Erfahrung. Itaque *καταφρόνησις ἀπὸ τοῦ ὄντος* est contemtus rei e vera rei notitia ortus, quum quis contemnit, quod contemni posse expertus est. Sic 6, 34. prope fin. dicitur *τῇ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς δυνάμει*, mit der reellen Macht, sive *cum copiis, quas vere possidebat.* In contemtu autem haud ex vera rei notitia orto permanere Cleonem Brasidas volebat, ideoque nolebat in conspectum adducere apparatum suum, ne qua parte se vere inferiorem esse appareret, astu hostem aggressurus et *μὴ ἀπὸ τοῦ φανεροῦ*, ut Schol. dicit. Terrore igitur subiti et necopinati impetus Cleonem vincere decreverat, ita sentiens: *εἰ ἴδοιεν παρὰ γνώμην τολμήσαντα, τῷ ἀδοκήτῳ μᾶλλον ἂν καταπλαγεῖεν ἢ τῇ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς δυνάμει*, ut ipsius scriptoris 6, 34. verbis dicam.

9. *ἀπὸ μὲν οἵας*] i. e. *ἀπὸ μὲν οἵας χώρας ἥκομεν, ὅτι ἀπὸ ἀεὶ διὰ τὸ εὔψυχον ἐλευθέρας, ἀρκείτω βραχέως δεδηλωμένον.* Haec suam explicationem habent in verbis 1, 84., ubi Archidamus rex: *καὶ ἅμα ἐλευθέραν καὶ ἐνδοξοτάτην πόλιν διὰ παντὸς νεμόμεθα, καὶ δύναται μάλιστα σωφροσύνη ἔμφρων τοῦτο*, sc. *ἐλευθέρα εἶναι* et *πολεμικοί τε καὶ εὔβουλοι διὰ τὸ εὔκοσμον γιγνόμεθα, τὸ μέν, ὅτι αἰδὼς σωφροσύνης πλεῖστον μετέχει, αἰσχύνης δὲ εὐψυχία.* Mox pro *τό τε καὶ ὀλίγον* alii libri *τῷ τε*, alii ex correctione *τότε*. *Τό* om. D. I. Vind., sed I. in marg. habet. *Τε* s. v. dat K., om. Ar. Chr. „Non displiceat fortasse alicui *τῳ τό*. *Τε*, quod per transpositionem excusandum, sed vel sic parum aptum est, uncis notavit Bekk., in *γε* mutari volebat Reisk.“ Popp. Miram distinctionem verbis *καὶ ὀλίγον τε καὶ μὴ ἅπαντας* fieri adnotavit Arn., quia hae res non differant, sed eaedem sint; non plane eaedem, opinor. De verbis *ἐλπίσαντας ὡς* v. Matth. p. 1046. adn. 2. Dein *καί* in verbis *καὶ ἅμα* Popp. aut abesse aut post *ἅμα* legi vult. Dicas, *καί*, ut Latinum *atque*, post participium respondere nostro *sofort*, velut in exemplo Homerico Il. *χ*, 247. apud Herm. ad Vig. p. 888. Sed huic sensui minus convenit *ἅμα*, quare *καὶ ἅμα* dictum puto pro auch zugleich. Simillima sunt haec c. 76. *ἐβούλοντο δὲ πρῶτον σπονδὰς ποιήσαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, αὖθις ὕστερον καὶ ξυμμαχίαν, καὶ οὕτως ἤδη τῷ δήμῳ ἐπιτίθεσθαι.*

πρὸς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν τὴν ἐπιχείρησιν ποιεῖται μὴ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς μᾶλλον καὶ ἀντιπαραταχθέντος ἢ ἐκ τοῦ πρὸς τὸ παρὸν ξυμφέροντος, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο· καὶ τὰ κλέμματα ταῦτα καλλίστην δόξαν ἔχει ἃ τὸν πολέμιον μάλιστ' ἄν τις ἀπατήσας τοὺς φίλους μέγιστ' ἂν ὠφελήσειεν. ἔως οὖν ἔτι ἀπαράσκευοι θαρσοῦσι, καὶ τοῦ ὑπαπιέναι πλέον ἢ τοῦ μένοντος, ἐξ ὧν ἐμοὶ φαίνονται, τὴν διάνοιαν ἔχουσιν, ἐν τῷ ἀνειμένῳ αὐτῶν τῆς γνώμης καὶ πρὶν ξυνταχθῆναι μᾶλλον τὴν δόξαν, ἐγὼ μὲν ἔχων τοὺς μετ' ἐμαυτοῦ καὶ φθάσας ἢν δύνωμαι προεπεσοῦμαι δρόμῳ κατὰ μέσον τὸ στράτευμα· σὺ δέ, Κλεαρίδα, ὕστερον, ὅταν ἐμὲ ὁρᾷς ἤδη προσκείμενον καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς φοβοῦντα αὐτούς, τοὺς μετὰ σεαυτοῦ, τούς τ' Ἀμφιπολίτας καὶ τοὺς ἄλλους ξυμμάχους, ἄγων αἰφνιδίως τὰς πύλας ἀνοίξας ἐπεκθεῖν, καὶ ἐπείγεσθαι ὡς τάχιστα ξυμμῖξαι. ἐλπὶς γὰρ μάλιστα αὐτοὺς οὕτω φοβηθῆναι. τὸ γὰρ ἐπιὸν ὕστερον δεινότερον τοῖς πολεμίοις τοῦ παρόντος καὶ μαχομένου. καὶ αὐτός τε ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνου, ὥσπερ σε εἰκὸς ὄντα Σπαρτιάτην, καὶ ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, ἀκολουθήσατε ἀνδρείως, καὶ νομίσατε εἶναι τοῦ καλῶς πολεμεῖν τὸ ἐθέλειν καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι καὶ τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι· καὶ τῇδε ὑμῖν τῇ ἡμέρᾳ ἢ ἀγαθοῖς γενομένοις ἐλευθερίαν τε ὑπάρχειν καὶ Λακεδαιμονίων ξυμμάχοις κεκλῆσθαι, ἢ Ἀθηναίων τε δούλοις, ἥν τὰ ἄριστα ἄνευ ἀνδραποδισμοῦ ἢ θανατώσεως πράξητε, καὶ δουλείαν χαλεπωτέραν ἢ

ἃ — *ἀπατήσας*] Sequitur verbum *ἀπατᾶν* analogiam locutionis *ἡ ἀδικία ἣν ἠδίκησαν αὐτόν* et similium, de quibus v. Matth. p. 775. adn. 3. Popp. 1, 1. p. 134. addit, posse etiam structuram mutatam iudicari pro *ἃ τὸν μὲν πολέμιον μάλιστ' ἂν ἀπατήσειε, τοὺς δὲ φίλους μέγιστ' ἂν ὠφελήσειεν.* Itane *ἃ* simul nominativum et accusativum esse putabimus? Nihil difficultatis in altera explicatione. Paulo post participium *τοῦ μένοντος* substantivi instar est. Vid. Matth. §. 570., de *ὑπεκθεῖν* vid. ibidem p. 1071. fin., de verbis *ἐλπὶς γάρ* etc. ibidem p. 951. init. Pro *φοβηθῆναι* Ar. Chr. Dan. *θορυβηθῆναι*. K. *φορυβηθῆναι*. „Mox quidem c. 10. de eruptione Clearidae agens dicit *θορυβηθῆναι*, sed non necessarium est id hic quoque recipi, et *φοβηθῆναι* legit etiam Thom. M. p. 167.“ Duk. Mox Stobae. p. 364. citat: *καὶ νομίσατε τρία εἶναι*, quam scripturam etiam Schol. agnoscit: *ἐκ τριῶν γίνεται τὸ καλῶς πολεμεῖν.* Conf. Thuc. 1, 122. fin. 3, 40. Hunc locum explicat Matth. p. 621. Mox articulum *τό* ante *αἰσχύνεσθαι* delevit Bekk. in edit. stereot. De sensu verbi *αἰσχύνεσθαι* vid. adn. ad 1, 84.

ἢν τὰ ἄριστα — πράξητε] Schol. *ἂν γὰρ νικηθῆτε καὶ μὴ θανάτῳ ζημιωθῆτε ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' εὐτυχήσητε καὶ ἄριστα πράξητε, δοῦλοι ἔσεσθε Ἀθηναίων καὶ δουλείαν χαλεπωτέραν ἢ πρὶν εἴχετε*, ubi scribendum videtur *ἔξετε*. Nos: auf den glücklichsten Fall und wenn es ohne etwas Schlimmeres abläuft. „Duplex erat servorum genus, alterum *δούλων*, alterum *ἀνδραπόδων* sive domesticorum servorum. Prioris generis erant servi Germanorum, *qui servis, non in Romanorum morem descriptis per familiam ministeriis, utebantur. Suam quisque sedem, suos Penates regebat. Frumenti modum dominus, aut pecoris, aut vestis, ut colono, iniungebat: et servus hactenus parebat. Cetera domus*

πρὶν εἴχετε, τοῖς δὲ λοιποῖς Ἕλλησι κωλυταῖς γενέσθαι ἐλευθερώσεως. ἀλλὰ μήτε ὑμεῖς μαλακισθῆτε, ὁρῶντες περὶ ὅσων ὁ ἀγών ἐστιν, ἐγώ τε δείξω οὐ παραινέσαι οἷός τε ὢν μᾶλλον τοῖς πέλας ἢ καὶ αὐτὸς ἔργῳ ἐπεξελθεῖν.

10 Ὁ μὲν Βρασίδας τοσαῦτα εἰπὼν τήν τε ἔξοδον παρεσκευάζετο αὐτὸς καὶ τοὺς ἄλλους μετὰ τοῦ Κλεαρίδα καθίστη ἐπὶ τὰς Θρᾳκίας καλουμένας τῶν πυλῶν, ὅπως ὥσπερ εἴρητο ἐπε-

officia uxor ac liberi exsequebantur. Tacit. Germ. c. 25. Ἀνδράποδα servitium domesticum tolerant, eorumque officia magis ad dominorum ipsorum corpora pertinent. Servitium illud durissimum est, ubi cum δουλείᾳ ἀνδραποδισμός iunctus est: tale erat servitium Helotarum Lacedaemone, qui omnem servitutem tum extra, tum intra domum snbibant. Simplicioris cultus populi non habent nisi δούλους, dum domestica officia dominorum uxor et liberi exsequuntur; degenerati ad luxuriam populi domesticos servos alunt, quorum necessitatem luxus parit. Helotarum servitute populorum et modicorum et corruptorum servitia iungebantur.“ Montesqu. Espr. d. Loix 15, 10.

10. τὰς Θρᾳκίας] Intellige portam, Strymonis flexum septentrionalem lacumque versus sitam, ubi nunc vicus Yenikjui. Clearidas per hanc portam procursans in dexterum cornu exercitus Cleonis inruebat. Mox φθήσεσθαι ediderunt pro vulgata ὀφθήσεσθαι. Emendaverat Valck. ad Thom. M. pone Ruhnkenii et aliorum epistt. ad I. A. Ernest. p. 181. Deinde τοῖς ἀπιοῦσιν etc. est: er befahl den Abziehenden, sich auf den linken Flügel hinzuschwenken, nach der Richtung von Eion, so wie es denn auch nur allein thunlich war. Etenim in fronte et tergis militum Cleonis montana erant, in dextero cornu via lacu et moenibus urbis claudebatur: nullus exitus erat, nisi in reductas valles montium pone exercitum (quo si tendebant, classem ad Eionem collocatam destituebant), vel Eionem versus i. e. sinistrorsum. Dum sinistrum cornu abibat, dexterum debebat in statione manere, et hostibus frontem opponere, ut eos retardaret, dum agmine altera pars procederet Eionem. At Cleon impatiens incursionis hostium dexterum cornu iusto maturius cedere et sinistrorsum progredi iussit (ἐπιστρέψας τὸ δεξιόν), quo fieri debebat, ut latus dexterum scutis illud non munitum hostium ictibus apertum daret (τὰ γυμνὰ πρὸς τοὺς πολεμίους δούς). Dum Brasidas comites suos his verbis alloquitur: οἱ ἄνδρες ἡμᾶς οὐ μένουσι etc., cogitandus est illo ipso colle editiori adstitisse, quo antea Cleon, et copias suas etiamtum in urbe pone se habuisse: nam si ipse quoque in urbe fuisset, prospectum hostium non habuisset. Dein τὰς ἐπὶ τὸ σταύρωμα πύλας καὶ τὰς πρώτας τοῦ μακροῦ τείχους τότε ὄντος intelligo primam portam inde a latere australi collis et urbis, eamque puto non satis firmam esse putatam et ab incolis vallis palisque insuper munitam fuisse, sicut fieri solebat. Ipsa urbs magis in septentrionalem collis partem versus patuisse videtur. Verba τοῦ μακροῦ τείχους τότε ὄντος comprobant, postea murum longum aliter ductum fuisse, et quidem probabile est, ductum fuisse per altiora, quum urbs aedificiis continuata longius per acclive iugum extenderetur, ut alibi monitum est. Verba τὸ καρτερώτατον τοῦ χωρίου cum Arnoldo intelligo ascensum cacuminis ipsius collis, in quo antea Cleon cum Atheniensium exercitu regionem urbis et Strymonis lustraturus consederat. „Id praeruptum fuerit passim scopulis, quo adorientibus magnae difficultates parerentur, et tropaeum consentaneum erat erigi in uno eorum scopulorum, quo latius conspicuum foret.“ Arn. De dativo ὀόντι v. Matth. §. 388. b. Iam necessarium erat, Brasidam in mediam aciem Atheniensium irrumpere,

ξίοιεν. τῷ δὲ Κλέωνι, φανεροῦ γενομένου αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Κερδυλίου καταβάντος καὶ ἐν τῇ πόλει ἐπιφανεῖ οὔσῃ ἔξωθεν περὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς θυομένου καὶ ταῦτα πράσσοντος ἀγγέλλεται, προὐκεχωρήκει γὰρ τότε κατὰ τὴν θέαν, ὅτι ἥ τε στρατιὰ ἅπασα φανερὰ τῶν πολεμίων ἐν τῇ πόλει, καὶ ὑπὸ τὰς πύλας ἵππων τε πόδες πολλοὶ καὶ ἀνθρώπων ὡς ἐξιόντων ὑποφαίνονται. ὁ δὲ ἀκούσας ἐπῆλθε· καὶ ὡς εἶδεν, οὐ βουλόμενος μάχῃ διαγωνίσασθαι πρίν οἱ καὶ τοὺς βοηθοὺς ἥκειν, καὶ οἰόμενος φθήσεσθαι ἀπελθών, σημαίνειν τε ἅμα ἐκέλευεν ἀναχώρησιν καὶ παρήγγειλε τοῖς ἀπιοῦσιν, ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κέρας, ὥσπερ μόνον οἷόν τ' ἦν, ὑπάγειν ἐπὶ τῆς Ἠιόνος. ὡς δ' αὐτῷ ἐδόκει σχολὴ γίγνεσθαι, αὐτὸς ἐπιστρέψας τὸ δεξιὸν καὶ τὰ γυμνὰ πρὸς τοὺς πολεμίους δοὺς ἀπῆγε τὴν στρατιάν. κἀν τούτῳ Βρασίδας ὡς ὁρᾷ τὸν καιρὸν καὶ τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων κινούμενον, λέγει τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅτι Οἱ ἄνδρες ἡμᾶς οὐ μένουσι· δῆλοι δὲ τῶν τε δοράτων τῇ κινήσει καὶ τῶν κεφαλῶν· οἷς γὰρ ἂν τοῦτο γίγνηται, οὐκ εἰώθασι μένειν τοὺς ἐπιόντας. ἀλλὰ τάς τε πύλας τις ἀνοιγέτω ἐμοὶ ἃς εἴρηται, καὶ ἐπεξίωμεν ὡς τάχιστα θαρσοῦντες. καὶ ὁ μὲν κατὰ τὰς ἐπὶ τὸ σταύρωμα πύλας καὶ τὰς πρώτας τοῦ μακροῦ τείχους τότε ὄντος ἐξελθὼν ἔθει δρόμῳ τὴν ὁδὸν ταύτην εὐθεῖαν, ἥπερ νῦν κατὰ τὸ καρτερώτατον τοῦ χωρίου ἰόντι τροπαῖον ἕστηκε· καὶ προσβαλὼν τοῖς Ἀθηναίοις πεφοβημένοις τε ἅμα τῇ σφετέρᾳ ἀταξίᾳ καὶ τὴν τόλμαν αὐτοῦ ἐκπεπληγμένοις κατὰ μέσον τὸ στράτευμα, τρέπει. καὶ ὁ Κλεαρίδας, ὥσπερ εἴρητο, ἅμα κατὰ τὰς Θρᾳκίας πύλας ἐπεξελθὼν τῷ στρατῷ ἐπεφέρετο. ξυνέβη τε τῷ ἀδοκήτῳ καὶ ἐξαπίνης ἀμφοτέρωθεν τοὺς Ἀθηναίους θορυβηθῆναι· καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας αὐτῶν, τὸ πρὸς τὴν Ἠιόνα, ὅπερ δὴ καὶ προκεχωρήκει, εὐθὺς ἀποβράγεν ἔφυγε. καὶ ὁ Βρασίδας, ὑποχωροῦντος ἤδη αὐτοῦ, ἐπιπαριὼν τῷ δεξιῷ τιτρώσκεται· καὶ πεσόντα αὐτὸν οἱ μὲν Ἀθηναῖοι οὐκ αἰσθάνονται, οἱ δὲ πλησίον ἅπαντες ἀπήνεγκαν. τὸ δὲ δεξιὸν τῶν Ἀθηναίων ἔμενε μᾶλλον. καὶ ὁ μὲν Κλέων, ὡς τὸ πρῶτον οὐ διενοεῖτο μένειν, εὐθὺς φεύγων καὶ καταληφθεὶς ὑπὸ Μυρκινίου πελταστοῦ ἀποθνήσκει, οἱ δὲ αὐτοῦ ξυστραφέντες ὁπλῖται ἐπὶ τὸν λόφον τόν τε Κλεαρίδαν ἠμύνοντο καὶ δὶς ἢ τρὶς προσβαλόντα, καὶ οὐ πρότερον ἐνέδοσαν πρὶν ἥ τε Μυρκινία καὶ ἡ Χαλκιδικὴ ἵππος καὶ οἱ πελτασταὶ περι-

si viam et collocationem hostilis exercitus cogites. Sinistrum quippe cornu Atheniensium proxime Eione aberat ea parte clivi australis collis collocatum, qua nullus ex adverso hostis esset; quo factum est, ut integrum se recipere posset: nam Brasidas profectus a longo muro ad austrum ab urbe et progressus per viam, quae recta ad verticem collis erigeretur, non veniebat in contactum sinistri Atheniensium cornu, sed tantum cum media eorum acie manus consertum ibat. In proximis verba ita cohaerent: ἠμύνοντο προσβαλόντα καὶ δὶς ἢ τρίς i. e. *adeo bis vel ter* sive non semel modo sed vel saepius.

στάντες καὶ ἐξακοντίζοντες αὐτοὺς ἔτρεψαν. οὕτω δὲ τὸ στράτευμα πᾶν ἤδη τῶν Ἀθηναίων φυγὸν χαλεπῶς καὶ πολλὰς ὁδοὺς τραπόμενοι κατὰ ὄρη, ὅσοι μὴ διεφθάρησαν ἢ αὐτίκα ἐν χερσὶν ἢ ὑπὸ τῆς Χαλκιδικῆς ἵππου καὶ τῶν πελταστῶν, οἱ λοιποὶ ἀπεκομίσθησαν ἐς τὴν Ἱσώνα. οἱ δὲ τὸν Βρασίδαν ἄραντες ἐκ τῆς μάχης καὶ διασώσαντες ἐς τὴν πόλιν ἔτι ἔμπνουν ἐξεκόμισαν· καὶ ἥσθετο μὲν ὅτι νικῶσιν οἱ μεθ' ἑαυτοῦ, οὐ πολὺ δὲ διαλιπὼν ἐτελεύτησε. καὶ ἡ ἄλλη στρατιὰ ἀναχωρήσασα μετὰ τοῦ Κλεαρίδου ἐκ τῆς διώξεως νεκρούς τε ἐσκύλευσε καὶ
11 τροπαῖον ἔστησε. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Βρασίδαν οἱ ξύμμαχοι πάντες ξὺν ὅπλοις ἐπισπόμενοι δημοσίᾳ ἔθαψαν ἐν τῇ πόλει πρὸ τῆς νῦν ἀγορᾶς οὔσης· καὶ τὸ λοιπὸν οἱ Ἀμφιπολῖται, περιέρξαντες αὐτοῦ τὸ μνημεῖον, ὡς ἥρωί τε ἐντέμνουσι καὶ τιμὰς δεδώκασιν ἀγῶνας καὶ ἐτησίους θυσίας, καὶ τὴν ἀποικίαν ὡς οἰκιστῇ προσέθεσαν, καταβαλόντες τὰ Ἀγνώνεια οἰκοδομήματα, καὶ ἀφανίσαντες εἴ τι μνημόσυνόν που ἔμελλεν αὐτοῦ τῆς οἰκίσεως περιέσεσθαι, νομίσαντες τὸν μὲν Βρασίδαν σωτῆρά τε σφῶν γεγενῆσθαι καὶ ἐν τῷ παρόντι ἅμα τὴν τῶν Λακεδαιμονίων ξυμμαχίαν φόβῳ τῶν Ἀθηναίων θεραπεύοντες, τὸν δὲ Ἄγνωνα κατὰ τὸ πολέμιον τῶν Ἀθηναίων οὐκ ἂν ὁμοίως σφίσι

11. *ἔθαψαν ἐν τῇ πόλει*] Hic erat eximius honor; sepulcra enim extra moenia urbium erant. Vid. Cic. 4. Epistt. ad Famil. 12. Sic Romae XII tabulae vetuerunt, ne quis intra urbem sepeliretur, quamquam pauci quidam erant, ait Cicero de Legg. 2, 23., *qui hoc, ut C. Fabricius, virtutis causa soluti legibus consecuti sunt.* ARN. De more veterum, sepulcra sepiendi v. Casaub. ad Sueton. Ner. 37. Valck. Epist. ad Roever. Vol. 2. p. 320. Heind.

ὡς ἥρωι] v. Spanh. de Us. et Praest. Numism. p. 565. DUK. *Ἐντέμνειν* et *ἐναγίζειν* proprie usurpantur de inferiis, et *ἐντέμνειν* quidem, si audias Scholiastam Apollonii Rhod. 1, 587., contrarie ponitur verbo *σφάζειν*, quia victimae, quae per inferias obferebantur, ita ictu cervicum trucidabantur, ut caput humi procumberet; at *σφάζειν* i. e. *iugulare* significat rationem diis superis sacrificandi, qua caput victimae retro trahebatur, ut moriens sublime spectaret. Porro distinguuntur *θύειν*, *diis sacrificare* et *ἐναγίζειν*, *heroibus sacra facere.* Vid. Herodot. 2, 44. Etym. M. in *ἐναγίζω* et *ἔντομα.* Hesych. in *ἐναγίζειν* et *ἐντέμνουσι.* Polluc. 3, 102. 8, 91. Pausan. 2, 11, 7. Tametsi Aristot. Eth. Nicom. 5, 7. verbo *θύειν* significat inferias Brasidae factas, quanquam verba *ἐτησίους θυσίας*, de quibus hic Thuc. loquitur, non necessario intelligenda sunt de sacris Brasidae factis; imo annui dies festi in eius honorem per ludos et sacra variis diis facta celebrati esse videntur. At ludi in honorem heroum ita celebrati Varroni videntur documento esse divinae heroum naturae, *quod non soleant ludi nisi numinibus celebrari.* Conf. Herodot. 1, 167. 6, 38. ARN. Ex proximis Anecdd. Bekk. 1. p. 107. citant verba *εἴ τι μνημόσυνόν ποτε ἔμελλεν ἔσεσθαι*, paulo aliter Montefalc. Bibl. Coislin. p. 483. *ἤτοι μνημόσυνόν ποτε ἔμελλεν ἔσεσθαι.* v. Valck. ad Herodot. 6, 38. Verba *οὐδ' — ἡδέως* etc. intelligo inferias ab Amphipolitis, tum hostibus Atheniensium, factas Agnoni, qui Atheniensis fuisset, ingratas esse debuisse. Propter verba *τῶν δ' ἐναντίων ἐπιά* adi Od. Muell. Dor. 2. p. 248.

ξυμφόρως οὐδ' ἂν ἡδέως τὰς τιμὰς ἔχειν. καὶ τοὺς νεκροὺς τοῖς Ἀθηναίοις ἀπέδοσαν. ἀπέθανον δὲ Ἀθηναίων μὲν περὶ ἑξακοσίους, τῶν δ' ἐναντίων ἑπτά, διὰ τὸ μὴ ἐκ παρατάξεως, ἀπὸ δὲ τοιαύτης ξυντυχίας καὶ προεκφοβήσεως τὴν μάχην μᾶλλον γενέσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἀναίρεσιν οἱ μὲν ἐπ' οἴκου ἀπέπλευσαν, οἱ δὲ μετὰ τοῦ Κλεαρίδου τὰ περὶ τὴν Ἀμφίπολιν καθίσταντο.

Καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τελευτῶντος 12
Ῥαμφίας καὶ Αὐτοχαρίδας καὶ Ἐπικυδίδας Λακεδαιμόνιοι ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία βοήθειαν ἦγον ἐνακοσίων ὁπλιτῶν, καὶ ἀφικόμενοι ἐς Ἡράκλειαν τὴν ἐν Τραχῖνι καθίσταντο ὅ,τι αὐτοῖς ἐδόκει μὴ καλῶς ἔχειν. ἐνδιατριβόντων δὲ αὐτῶν ἔτυχεν ἡ μάχη αὕτη γενομένη, καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος εὐθὺς μέχρι μὲν Πιερίου 13
τῆς Θεσσαλίας διῆλθον οἱ περὶ τὸν Ῥαμφίαν, κωλυόντων δὲ τῶν Θεσσαλῶν, καὶ ἅμα Βρασίδου τεθνεῶτος, ᾧπερ ἦγον τὴν στρατιάν, ἀπετράποντο ἐπ' οἴκου, νομίσαντες οὐδένα καιρὸν ἔτι εἶναι τῶν τε Ἀθηναίων ἧσσῃ ἀπεληλυθότων καὶ οὐκ ἀξιόχρεων αὐτῶν ὄντων δρᾶν τι ὧν κἀκεῖνος ἐπενόει. μάλιστα δὲ ἀπῆλθον εἰδότες τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτε ἐξῆσαν, πρὸς τὴν εἰρήνην μᾶλλον τὴν γνώμην ἔχοντας. ξυνέβη τε εὐθὺς μετὰ 14
τὴν ἐν Ἀμφιπόλει μάχην καὶ τὴν Ῥαμφίου ἀναχώρησιν ἐκ Θεσσαλίας ὥστε πολέμου μὲν μηδὲν ἔτι ἅψασθαι μηδετέρους, πρὸς δὲ τὴν εἰρήνην μᾶλλον τὴν γνώμην εἶχον, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι πληγέντες ἐπὶ τῷ Δηλίῳ καὶ δι' ὀλίγου αὖθις ἐν Ἀμφιπόλει, καὶ οὐκ ἔχοντες τὴν ἐλπίδα τῆς ῥώμης πιστὴν ἔτι, ᾗπερ οὐ προσεδέχοντο πρότερον τὰς σπονδάς, δοκοῦντες τῇ παρούσῃ εὐτυχίᾳ καθυπέρτεροι γενήσεσθαι· καὶ τοὺς ξυμμάχους ἅμα ἐδέδισαν σφῶν μὴ διὰ τὰ σφάλματα ἐπαιρόμενοι ἐπὶ πλέον ἀποστῶσι, μετεμέλοντό τε ὅτι μετὰ τὰ ἐν Πύλῳ καλῶς παρασχὸν οὐ ξυνέβησαν· οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι παρὰ γνώμην μὲν ἀποβαίνοντος σφίσι τοῦ πολέμου, ἐν ᾧ ὤοντο ὀλίγων ἐτῶν καθαιρήσειν τὴν τῶν Ἀθηναίων δύναμιν, εἰ τὴν γῆν τέμνοιεν, περιπεσόντες δὲ τῇ ἐν τῇ νήσῳ ξυμφορᾷ, οἵα οὔπω γεγένητο τῇ Σπάρτῃ, καὶ ληστευομένης τῆς χώρας ἐκ τῆς Πύλου καὶ Κυθήρων, αὐτομο-

13. *Πιερίου*] Pierium sive Pieria (apud Livium 32, 15. 36, 14.) sive Cierium (apud Steph. Byz.) non alia urbs erat quam Arne antiquior, unde Boeoti per Thessalos expulsi sunt. Iacebat, ubi nunc vicus Mataranga, in medio campo inter Peneum, Enipeum (Apidanum) et Curalium (Cuarium) fluvios, circiter 10 ad 12 milliariis Angl. ad orientem a Metropoli. Vid. Od. Muell. ad Tabul. Gr. Septentr. p. 18 sqq.

14. *ὥστε — ἅψασθαι*] v. Matth. p. 1038. De transitu ex infinitivo ad indicativum v. Herm. ad Vig. p. 852, 352. b. De forma plusquamperfecti *γεγένητο* v. Matth. §. 165. Et *τριακοντούτεις* scripsi ex E, sicut 1, 23. 115. 2, 2. Conf. quos Popp. citavit, Buttm. Gr. max. §. 71. adn. 7. Matth. §. 113. adn. 3. Lobeck. ad Phryn. p. 408. adn. Vulgo vel *τριακονταετεῖς* vel *τριακονταέτεις.*

λούντων τε τῶν Εἰλώτων, καὶ ἀεὶ προσδοκίας οὔσης μή τι καὶ οἱ ὑπομένοντες τοῖς ἔξω πίσυνοι πρὸς τὰ παρόντα σφίσιν ὥσπερ καὶ πρότερον νεωτερίσωσι· ξυνέβαινε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ἀργείους αὐτοῖς τὰς τριακοντούτεις σπονδὰς ἐπ' ἐξόδῳ εἶναι, καὶ ἄλλας οὐκ ἤθελον σπένδεσθαι οἱ Ἀργεῖοι, εἰ μή τις αὐτοῖς τὴν Κυνουρίαν γῆν ἀποδώσει· ὥστ' ἀδύνατα εἶναι ἐφαίνετο Ἀργείοις καὶ Ἀθηναίοις ἅμα πολεμεῖν. τῶν τε ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων ὑπώπτευόν τινας ἀποστήσεσθαι πρὸς τοὺς Ἀργείους· ὅπερ καὶ
15 ἐγένετο. ταῦτ' οὖν ἀμφοτέροις αὐτοῖς λογιζομένοις ἐδόκει ποιητέα εἶναι ἡ ξύμβασις, καὶ οὐχ ἧσσον τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἐπιθυμίᾳ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐκ τῆς νήσου κομίσασθαι· ἦσαν γὰρ οἱ Σπαρτιᾶται αὐτῶν πρῶτοί τε καὶ ὁμοίως σφίσι ξυγγενεῖς. ἤρξαντο μὲν οὖν καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῶν πράσσειν, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι οὕπως ἤθελον, εὖ φερόμενοι, ἐπὶ τῇ ἴσῃ καταλύεσθαι. σφαλέντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τῷ Δηλίῳ παραχρῆμα οἱ Λακεδαιμόνιοι γνόντες νῦν μᾶλλον ἂν ἐνδεξομένους ποιοῦνται

ὥστ' ἀδύνατα εἶναι ἐφαίνετο] i. e. ita ut, cum non fieri posse putarent, ut simul bellum contra Athenas et Argos gererent, quod tamen timendum erat, promti essent ad pacem cum Atheniensibus faciendam. ARN.

15. ταῦτ' οὖν — καταλύεσθαι] Schol. Arist. Pac. 478., qui post καταλύεσθαι haec invitis omnibus libris Thucydidis inserit: μάλιστα δὲ οἱ τῶν δεδεμένων συγγενεῖς ἐνῆγον καὶ ἐσπούδαζον, ὡς ἂν εἰρήνη γένηται. In verbis ἐπιθυμίᾳ — κομίσασθαι inest commixtio duarum constructionum, de qua v. Matth. p. 1303 sq.

ὁμοίως σφίσι ξυγγενεῖς] i. e. *et qui inter eos erant Spartani, primores erant civitatis* (conf. 4, 108. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 210. Od. Muell. Dor. 2. p. 83.) *et pariter sibi cognati*, ita ut omnes Spartanorum lochi aliquot inter eos haberent sibi cognatos. Nam 4, 8. scriptor retulit, illos Spartanos in Sphacteria captos ex omnibus lochis sorte ductos esse. Antiquitus autem hoc spectabant, ut in iisdem moris lochisque cognati componerentur, quamquam paulatim hic mos exolevit. Conf. Od. Muell. l. c. p. 237. Wachsm. l. c. 2, 1. p. 383, 76. Muell. tamen non debebat interpretari unter einander, nam non inter se cognati erant, quippe sorte ducti ex variis lochis, sed sui quisque lochi militibus, nec *inter se* Graece proprie est *σφίσι*, sed *ἐν σφίσι* sive *ἐν ἑαυτοῖς*. v. adn. ad 4, 25. Itidem erravit C. Fr. Herm. de Homoeis p. 7 sq., qui „Nihil aliud, ait, sibi vult Thucydides, nisi eodem ardore, quo alioquin consanguinei redimendis ex captivitate necessariis suis studeant, omnes Spartanos, *quippe pari inter se cognationis vinculo coniunctos*, eorum, qui in Sphacteria capti essent, libertatem expetisse." Et hoc praeterea tenendum est, *σφίσι* cum eadem licentia pro *αὐτοῖς* dictum esse, qua 4, 113. fin. in verbis *κατέφυγον δὲ καὶ τῶν Τορωναίων ἐς αὐτούς, ὅσοι ἦσαν σφίσιν ἐπιτήδειοι* et 7, 70. *μετὰ δὲ τοῦτο πανταχόθεν σφίσι τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων ἐπιφερομένων* etc., ubi v. adnot. Non tacendum est, Bekkerum probabiliter coniecisse ὁμοίοις σφισι sc. οὖσιν, et sic Port.: *et propter parem dignitatem* etc.

μᾶλλον ἂν ἐνδεξομένους] Ἄν om. Gr. D. Ar. Chr. Pro ἐνδεξομένους m. Thom M. v. ἐνδέχεται habent ἐνδεξαμένους, quo ducunt etiam Chr. Dan., qui δεξαμένους praebent. Negant futuro ἄν addi posse Anecdd. Bekk. 1. p. 126. et Schneid. ad Xen. Cyrop. 1, 5, 2., contra quos Popp. adfert haec exempla: 2, 80. λέγοντες ὅτι ῥᾳδίως ἂν

τὴν ἐνιαύσιον ἐκεχειρίαν, ἐν ᾗ ἔδει ξυνιόντας καὶ περὶ τοῦ πλείονος χρόνου βουλεύεσθαι. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἐν Ἀμφιπόλει 16
ἧσσα τοῖς Ἀθηναίοις ἐγεγένητο, καὶ ἐτεθνήκει Κλέων τε καὶ Βρασίδας, οἵπερ ἀμφοτέρωθεν μάλιστα ἠναντιοῦντο τῇ εἰρήνῃ, ὁ μὲν διὰ τὸ εὐτυχεῖν τε καὶ τιμᾶσθαι ἐκ τοῦ πολεμεῖν, ὁ δὲ γενομένης ἡσυχίας καταφανέστερος νομίζων ἂν εἶναι κακουργῶν καὶ ἀπιστότερος διαβάλλων, τότε δὲ οἱ ἐν ἑκατέρᾳ τῇ πόλει σπεύδοντες τὰ μάλιστα τὴν ἡγεμονίαν Πλειστοάνακτός τε ὁ Παυσανίου βασιλεὺς Λακεδαιμονίων καὶ Νικίας ὁ Νικηράτου, πλεῖστα τῶν τότε εὖ φερόμενος ἐν στρατηγίαις, πολλῷ δὴ μᾶλλον προεθυμοῦντο, Νικίας μὲν βουλόμενος, ἐν ᾧ ἀπαθὴς ἦν καὶ

κραιήσουσι, et *νομίζοντες, εἰ ταύτην πρώτην λάβοιεν, ῥᾳδίως ἂν σφίσι τἄλλα προσχωρήσειν.* 6, 20. *οὐδ' ἂν τὴν ἀρχὴν τὴν ἡμετέραν εἰκότως ἀντ' ἐλευθερίας προσδεξομένας.* Vid. adn. ad 1, 140. De indicativo certe futuri cum ἄν dubitat Matth. p. 1199. d.

16. ἐπειδὴ δέ] *Λέ* cum K. Ar. Chr. Dan. omittit qui his usus est Schol. ad Arist. Equ. 790. De apodosi huius enuntiationis si quaeritur, ea vel propter particulam *τότε* initium habere non potest post *τὴν ἡγεμονίαν*, quia non intelligitur, quum verba *τότε δὲ — ἡγεμονίαν* ad Cleonem et Brasidam referantur, cur *τότε* adiectum sit, utpote plane otiosum, quia principatum civitatis suae, neque minus principatum suum non alio tempore affectare poterant, quam dum in vivis erant, ne dicam, hoc tralaticium esse, apodosin verbis *τότε δέ* incipere, non solum post *ἐπειδή*, sed etiam post participia. Vid. Thuc. 1, 49. 58. 2, 12. 18. 70. alibi. Rursus si apodosin annectas inde a verbis *τότε δέ*, in verbo *ἡγεμονίαν* est, quod offensioni sit. Etenim qui principatum civitati suae parare student, eos belli magis, quam pacis cupidos esse consentaneum est. Quae reputantibus apparebit, haec de Plistoanacte Niciaque, quos auctores pacis extitisse Thuc. dicit, praedicari non posse. Conf. Heilm. p. 653. Hac difficultate permotus Reisk. *ἡσυχίαν* aut *ὁμόνοιαν* pro *ἡγεμονίαν* corrigendum esse suspicatus est. Reiskii coniecturis Dindorfio potius visum est, legere *ὁμολογίαν*. Utut est, certe vulgata scriptura stare non potest. Nec tamen opus esse videtur, invitis omnibus quidem libris quidquam mutari. Nam quum Reg. (G.) F. Lugd. Gr. habeant *τότε δὲ οἱ ἐν ἑκατέρᾳ τῇ πόλει*, pro vulgata *τότε δὲ ἑκατέρᾳ τῇ πόλει* hac scriptura recepta omnia plana et expedita fiunt. Principes suae uterque civitatis esse voluerunt Plistoanax Niciasque, idque se tantum pacem republica agente consecuturos esse sperabant, diversa uterque ratione sed illa in idem consilium conciliandae pacis conspirante. Quo valet etiam illud additamentum: *πλεῖστα τῶν τότε εὖ φερόμενος ἐν στρατηγίαις*, quo se summae inter omnes auctoritatis Nicias futurum esse putabat, valetque etiam verbum *προεθυμοῦντο* i. e. cupiebant perstare in proposito pacis obtinendi principatus causa restituendae. Addit Popp.: „Nec dicimus *σπεύδειν τινί τι*, *parare alicui aliquid*, sed absolute *σπεύδειν τι*, ut *προθυμεῖσθαί τι*, *studiose ambire*, *affectare aliquid*. Conf. 6, 39. 79." De *προεθυμοῦντο* v. Matth. p. 1037. Mox *ἠξιοῦτο* significat *honoratus est*, v. Porson. ad Eur. Hecub. 323. Et *καὶ ὅστις — παραδίδωσι* dixit pro *καὶ ἐκ τοῦ ἐλάχιστα τύχῃ αὐτὸν παραδιδόναι*. Mox verba *ἐς ἐνθυμίαν* etc. Thom. M. in *ἐνθύμιον* ita exponit: *προέτεινον Ἀθηναῖοι* (imo *οἱ τοῦ Πλειστοάνακτος ἐχθροί*) *τοῖς Λακεδαιμονίοις τοῦτον καὶ ὑπεμίμνησκον, ὅτι δι' αὐτὸν ἔπεισαν*. De verbo *προβαλλόμενος* dixi ad 1, 73., de formula *τι πταίσειαν* v. Valck. ad Herodot. 8, 21.

ἠξιοῦτο, διασώσασθαι τὴν εὐτυχίαν, καὶ ἔς τε τὸ αὐτίκα πόνων πεπαῦσθαι καὶ αὐτὸς καὶ τοὺς πολίτας παῦσαι, καὶ τῷ μέλλοντι χρόνῳ καταλιπεῖν ὄνομα ὡς οὐδὲν σφήλας τὴν πόλιν διεγένετο, νομίζων ἐκ τοῦ ἀκινδύνου τοῦτο ξυμβαίνειν καὶ ὅστις ἐλάχιστα τύχῃ αὐτὸν παραδίδωσι, τὸ δὲ ἀκίνδυνον τὴν εἰρήνην παρέχειν, Πλειστοάναξ δὲ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν διαβαλλόμενος περὶ τῆς καθόδου, καὶ ἐς ἐνθυμίαν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀεὶ προβαλλόμενος ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε τι πταίσειαν, ὡς διὰ τὴν ἐκείνου κάθοδον παρανομηθεῖσαν ταῦτα ξυμβαίνοι. τὴν γὰρ πρόμαντιν τὴν ἐν Δελφοῖς ἐπητιῶντο αὐτὸν πεῖσαι μετ' Ἀριστοκλέους τοῦ ἀδελφοῦ ὥστε χρῆσαι Λακεδαιμονίοις ἐπὶ πολὺ τάδε θεωροῖς ἀφικνουμένοις, Διὸς υἱοῦ ἡμιθέου τὸ σπέρμα ἐκ τῆς ἀλλοτρίας ἐς τὴν ἑαυτῶν ἀναφέρειν· εἰ δὲ μή, ἀργυρέᾳ ἐυλάκᾳ εὐλάξειν· χρόνῳ δὲ προτρέψαι τοὺς Λακεδαιμονίους φεύγοντα αὐτὸν ἐς Λύκαιον διὰ τὴν ἐκ τῆς Ἀττικῆς ποτε μετὰ

θεωροῖς ἀφικνουμένοις] Priori tempore, quum Pythia per Alcmaeonidas largitione edocta esset inculcare Spartanis officium liberandarum a Pisistratidis Athenarum, ab Herodoto narratur hoc mandatum repetiisse non solum *θεωροῖς* publice missis, sed etiam quicunque Spartanorum in sua causa oraculum consultabant. Munere *θεωρῶν* Spartae Pythii fungebantur, qui bini a regibus nominabantur, publice cum regibus alebantur et una cum iis edicta oraculi legebant. Vid. Herodot. 6, 57. Xen. R. L. 15. Arn. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 18. 100. 230. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 49, 9. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 224. Mox *ἐπὶ πολύ* idem est ac *πολλάκις*, et *ἡμιθέου* (Herculis) *σπέρμα* intellige Plistoanactem.

ἀργυρέᾳ ἐυλάκᾳ] Schol. *εὐλάκαν τὴν ὕννιν Λακεδαιμόνιοι λέγουσιν, ἔνιοι δὲ, τὴν δίκελλαν ἀπὸ τοῦ λακαίνειν ὃ ἔστι σκάπτειν· εὐλάξειν δὲ ἀρόσειν· τοιοῦτο δέ τι λέγει ἀργυρέᾳ εὐλάκᾳ εὐλάξειν, τουτέστι λιμὸν ἔσεσθαι καὶ πολλοῦ σιτόδρα τὸν σῖτον ὠνήσεσθαι, ὥσπερ ἀργυροῖς ἐργαλείοις χρωμένους. ἔνιοι δὲ οὐ λυσιτελήσειν φασὶν αὐτοῖς τὴν γῆν γεωργεῖν, ὥσπερ εἰ ἀργυροῖς ἐργαλείοις ἐχρῶντο.* Bau. comparat Caesaris Augusti dictum apud Suetonium: *aureo hamo piscari*, quo significare voluit sumtuosam iacturam. Adde Od. Muell. Dor. 2. p. 533. Hesych. (quem exscripsit Phavorin. in *ἀργυρέᾳ*): *ἀργυρέᾳ ὕννις, ἡ ἀργυρέα αὖλαξ, παρὰ Θουκυδίδῃ*, ubi transmissis verbis Hemsterh. emendat *ἀργυρέα αὐλάκα· ἡ ἀργυρέα ὕννις, π. Θ.* „Αὐλάκα, ait, hanc enim olim variam extitisse lectionem in Thucydidis libris, Hesych. satis ostendit in *αὐλάκα, ἡ ὕννις*. Vomerem ita vocari non abhorret, qui sulcos ducat.“ Eadem monuit Kust. ad Suidam. Zonaras cum Phavorino et Suida habent *εὐλάκα, τὸ ἄροτρον παρὰ Θουκυδίδῃ ἐν χρησμῷ τινι· Δώρειος δὲ ἡ λέξις.* Et sic est in m. marg. Cl. et in corr. K. Photius habet *εὐλάκα*. Huc etiam, si Is. Vossium ad Catullum p. 84. sequimur, referendum est hoc Hesychii *Εὐλακία, Ἄρτεμις*, nam Diana, ait, eadem est quae Ceres. „*Εὐλάκᾳ* tuetur Phot. et hoc, quod *αὖλαξ, ἄλοξ* ac similia nomina *κ*, non *χ* adsciscunt.“ Popp. Mox Krueg. ad Dionys. p. 297. scribi vult *ἐκ τῆς Αἰτικῆς τότε*. v. adn. ad 8, 62.

μετὰ δώρων δοκοῦσαν] *δόκησιν* Cass. (in cuius marg. man. rec. *γρ. δοκοῦσαν*), Aug. (sed hic a corr. post *δοκ.* voc. eras.) Cl. (cuius marg. *δοκήσεως*), F. (in cuius marg. ead. man. *γρ. δοκοῦσαν ἕως*), Mosqu. m. Chr. Dan. marg. Steph. Schol. Suidas in *δώρων*, at in It.

δώρων δοκοῦσαν ἀναχώρησιν, καὶ ἥμισυ τῆς οἰκίας τοῦ ἱεροῦ τότε τοῦ Διὸς οἰκοῦντα φόβῳ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔτει ἑνὸς δέοντι εἰκοστῷ τοῖς ὁμοίοις χοροῖς καὶ θυσίαις καταγαγεῖν ὥσπερ ὅτε τὸ πρῶτον Λακεδαίμονα κτίζοντες τοὺς βασιλέας καθίσταντο. ἀχθόμενος οὖν τῇ διαβολῇ ταύτῃ καὶ νομίζων ἐν εἰ-17 ρήνῃ μὲν οὐδενὸς σφάλματος γιγνομένου καὶ ἅμα τῶν Λακεδαιμονίων τοὺς ἄνδρας κομιζομένων κἂν αὐτὸς τοῖς ἐχθροῖς ἀνεπίληπτος εἶναι, πολέμου δὲ καθεστῶτος ἀεὶ ἀνάγκην εἶναι τοὺς προὔχοντας ἀπὸ τῶν ξυμφορῶν διαβάλλεσθαι, προὐθυμήθη τὴν ξύμβασιν. καὶ τόν τε χειμῶνα τοῦτον ἥεσαν ἐς λόγους καὶ

Vat. H. E. est *δόκησιν ἕως*, C. D. I. K. m. *δόκησιν ἐς*, Vind. *δόκησιν εἰς*, in quibus omnibus latet scriptura marg. Cl. *δοκήσεως*. Popp. edidit *δόκησιν*. Suspiceris, auctorem reliquisse *μετὰ δώρων δοκήσεως*, quae verba Schol. exponit *δώρων λήψιν*. In iure Attico *δωροδοκία, δωροδόκημα* frequens est, at Arn. dubitat, num *δωροδόκησις*, vel *δώρων δόκησις* in usu fuerit. Haack. non memor *δωροδοκίας* ex iure Attico *δόκησιν* intellexit *opinionem*. Vid. Meier. De bon. damn. p. 111. Meier. et Schoem. d. Att. Proz. p. 351. Hefster. D. Athen. Gerichtsverf. p. 154. Vulgatam Acacius ita interpretatur *propter suspicionem acceptae ob discessum pecuniae* et Duk. confert Thuc. 2, 21. *διὸ δὲ καὶ ἡ φυγὴ αὐτῷ ἐγένετο ἐκ Σπάρτης δόξαντι χρήμασι πεισθῆναι τὴν ἀναχώρησιν* ac 3, 10. *ἀρετὴν δοκοῦσαν, opinionem virtutis*, quamquam praesenti loco durior est omissio verbi *γεγενῆσθαι*. Arn. cum eodem *δοκοῦσαν* ideo praefert, quod (ut alia omittantur) hoc magis conveniat cum scriptoris prudentia, dicere virum *putatum esse* corruptum pecunia fuisse, quam audere dicere *corruptum fuisse*, neque aliter auctorem loqui 2, 21.

ἥμισυ τῆς οἰκίας] Schol. *ὁ Πλειστοάναξ διαφυγὼν ᾤκησεν ἐν Λυκαίῳ* (monte Arcadiae, in quo Iovis Lycaei sacrum erat. v. Strab. 8. p. 388. Plin. H. N. 4, 6. Duk.) *τοῦ δὲ τόπου, καθ' ὃν οἰκοδόμησε τὴν οἰκίαν, τὸ μὲν ἥμισυ ἦν ἱερὸν, τὸ δὲ ἥμισυ βέβηλον*. Sensus esse videtur: *καὶ οἰκίαν τότε οἰκοῦντα, ἧς ἥμισυ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διὸς ἦν*. „Ad verbum est living in half of his house in the sacred ground. Causa erat, ut ei in asylo esse liceret momento temporis et tamen sine violatione sacri facere, quod in vita communi usu venit, id quod fieri non potuisset, si tota domus intra sacrum circuitum fuisset. Vid. 4, 97. *Ἀθηναίους δὲ Δήλιον ἐνοικεῖν, καὶ ὅσα ἄνθρωποι ἐν βεβήλῳ δρῶσι, πάντα γίγνεσθαι αὐτόθι.*“ Arn. De regibus Spartanis inter sacrificia et choreas primum institutis v. Od. Muell. Dor. 1. p. 90.

17. *ἀνεπίληπτος*] Zonaras: *ἄμωμος*. Et *προεπανεσείσθη* Schol. explicat per *προηπειλήθη*. Vid. adn. ad 6, 86. Mox in Gr. Ven. est *ὡς ἐπὶ τειχισμόν*, vulgo *ὡς ἐπιτειχισμόν*. „Exspectes quidem cum Abr. *ἐπιτειχισμόν* ob 1, 122. 144., ideoque coniicias *ὡς ἐς ἐπιτειχισμόν*. Schol. *ὡς μελλόντων φρούρια ἐπιτειχίζειν ἐν τῇ Ἀττικῇ τῶν Λακεδαιμονίων*. Sed simplex *τειχισμός* de obsidione paranda legitur etiam 8, 34.“ Popp. Arn. praefert *ὡς ἐς ἐπιτειχισμόν*, quia Spartani non cogitaverint de obsidendis Athenis, sed de Decelea munienda, hoc autem esse non *τειχισμόν* sed *ἐπιτειχισμόν*. Et ab ipso Poppone legi *ὡς ἐς ἐπίπλουν* 1, 50., ubi in omnibus libris sit *ὡς ἐπίπλουν*, item omisso *ἐς*. Mihi quidem scriptor videtur satis habuisse dicere *murorum exstructio* (*τειχισμός*), quum murorum *adversus* Athenienses exstructio (*ἐπιτειχισμός*) sponte sua intelligatur. Paulo post ad verba *ὥστε — ποιεῖσθαι* v. Matth. p. 1038. Propter *ἔφασαν οὐ βίᾳ* confer 3, 52.

πρὸς τὸ ἔαρ ἤδη, παρασκευή τε προεπανεσείσθη ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, περιαγγελλομένη κατὰ πόλεις ὡς ἐπὶ τειχισμόν, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι μᾶλλον ἐσακούοιεν· καὶ ἐπειδὴ ἐκ τῶν ξυνόδων ἅμα πολλὰς δικαιώσεις προενεγκόντων ἀλλήλοις ξυνεχωρεῖτο ὥστε ἃ ἑκάτεροι πολέμῳ ἔσχον ἀποδόντας τὴν εἰρήνην ποιεῖσθαι, Νίσαιαν δ' ἔχειν Ἀθηναίους· ἀνταπαιτούντων γὰρ Πλάταιαν οἱ Θηβαῖοι ἔφασαν οὐ βίᾳ ἀλλ' ὁμολογίᾳ αὐτῶν προσχωρησάντων καὶ οὐ προδόντων ἔχειν τὸ χωρίον, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τῷ αὐτῷ τρόπῳ τὴν Νίσαιαν· τότε δὴ παρακαλέσαντες τοὺς ἑαυτῶν ξυμμάχους οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ψηφισαμένων πλὴν Βοιωτῶν καὶ Κορινθίων καὶ Ἠλείων καὶ Μεγαρέων τῶν ἄλλων ὥστε καταλύεσθαι, τούτοις δὲ οὐκ ἤρεσκε τὰ πρασσόμενα, ποιοῦνται τὴν ξύμβασιν καὶ ἐσπείσαντο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ὤμοσαν, ἐκεῖνοί τε πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, τάδε.

18 Σπονδὰς ἐποιήσαντο Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι κατὰ τάδε, καὶ ὤμοσαν κατὰ πόλεις. περὶ μὲν τῶν ἱερῶν τῶν κοινῶν, θύειν καὶ ἰέναι καὶ μαντεύεσθαι καὶ θεωρεῖν

πλὴν Βοιωτῶν] Schol. ad Arist. Pac. 463. eadem ex Philochoro adnotat, quae hic Thuc. narrat, ut suspicio fiat, Philochorum sua ex hoc scriptore sumsisse, collata inprimis adnotatione ad 1, 114. Wasse adnotavit, hinc lucem affulgere verbis Comici l. l., ubi pacem funibus in antrum deductam fingit. De verbis *ὥστε καταλύεσθαι* iterum v. Matth. l. c. Paulo inferius parenthesis non suo loco legitur, nam verba *τούτοις δὲ — πρασσόμενα* statim post *Μεγαρέων* poni debebant. Popp. 1, 1. p. 305. confert 6, 104., ubi tamen verba, quae in parenthesi sunt (*κατὰ τὸν Τεριναῖον κόλπον*) mihi non ab scriptoris manu esse videntur. Sed addit 8, 48., ubi verba *οἵπερ καὶ ταλαιπωροῦνται μάλιστα* statim post *οἱ δυνατοὶ τῶν πολιτῶν* sequi debebant. Adde Popp. ad Xen. Cyrop. 1, 2, 9.

18. *θεωρεῖν*] i. e. *θεωροὺς γίγνεσθαι, spectatum ire.* Conf. 8, 10. Schol. interpretatur *θεωροὺς πέμπειν*, praeter necessitatem, ut iudicat Herm. ad Soph. Oed. C. 1085. Mox *ἱερόν* totum templum est, eius pars *ναός*, cella. Interdum plures *ναοί* uni templo tribuuntur, ubi *ναοί* aediculae sunt, quas unum templum complectitur. Dixeris Capellen. Atque *ἱερόν* etiam latiorem sensum habet, ut sit tota area deo consecrata una cum aedibus sacris in illa exstructis. Sic idem fere quod *τέμενος* est, et *ναός* non cella tantum, verum aedes deo sacrata, ut pars *τοῦ ἱεροῦ* latiori sensu accepti. Atque ubi *ναός* et *σηκός* (cella) distinguuntur, videlicet *ναός* templum est sive *τὸ ἱερόν*. Vid. interpp. ad Herodot. 6, 19. adnot. ad 1, 134. Porro Delphi iubebantur suas ipsi leges scribere sive suis ipsorum legibus vivere i. e. *αὐτονόμους*. Vid. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 146. adn. Od. Muell. Dor. 1. p. 192. 211. 250. 2. p. 182., iubebantur sibi solis vectigales esse i. e. *αὐτοτελεῖς*. Schol. explicat *μὴ ἄλλοις συντελοῦντας*, at hic sensus inest in *αὐτονόμους*. Denique *αὐτοδίκους*, si ius privatum spectes, significat eos iussos esse secundum suas leges in propriis iudiciis causas disceptare. Schol. *αὐτόδικοι ἄνθρωποι οἱ παρ' αὐτοῖς δίκας διδόντες καὶ λαμβάνοντες, καὶ μὴ ὑπ' ἄλλων κρινόμενοι, ἐν αὐτοῖς τὴν διαφορὰν δίκῃ λύοντες, καὶ μὴ μετάγοντες αὐτὴν εἰς ὑπερορίους ἀνθρώπους*, ut socii Atheniensium, qui Athenis lege experiri cogebantur. Si ius civitatum spectes, *αὐτόδικοι* civitates liberae sunt, quae valent ipsae

κατὰ τὰ πάτρια τὸν βουλόμενον καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀδεῶς. τὸ δ' ἱερὸν καὶ τὸν νεὼν τὸν ἐν Δελφοῖς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Δελφοὺς αὐτονόμους εἶναι καὶ αὐτοτελεῖς καὶ αὐτοδίκους καὶ αὐτῶν καὶ τῆς γῆς τῆς ἑαυτῶν κατὰ τὰ πάτρια. ἔτη δὲ εἶναι τὰς σπονδὰς πεντήκοντα. Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις τοῖς Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις τοῖς Λακεδαιμονίων ἀδόλους καὶ ἀβλαβεῖς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. ὅπλα δὲ μὴ ἐξέστω ἐπιφέρειν ἐπὶ πημονῇ μήτε Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐπ' Ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους μήτε Ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους

per se satisfactionem et facere et recipere. „Sic Platacenses 3, 55. eo causam suam tuentur, quod non sint *αὐτόδικοι*, neque teneantur actiones suas praestare: *ἃ δὲ ἑκάτεροι ἐξηγεῖσθε τοῖς ξυμμάχοις, οὐχ οἱ ἑπόμενοι αἴτιοι, εἴ τι μὴ καλῶς ἐδράτε, ἀλλ' οἱ ἄγοντες ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα.*“ Arn. Vid. Harpocr. Suid. et Zonar. in his vv.

δικαίῳ χρήσθων] Thom. M. p. 922. *δικαίῳ* agnoscit, at Dukero et Haackio ad hunc locum magis *δίκαις*, quod est in libris nonnullis et apud Scholiastam, aptum esse videtur, quam *δικαίῳ*, et Thucydidem etiam alibi dicunt *δίκην, δίκας* et *διάφορα* coniungere, velut 1, 78. 140. Ac sane *δικαίῳ* si legas, articulus *τῷ* addatur opus esse videtur, ut Arn. animadvertit. Tum erit: *iure* (*τῷ δικαίῳ*) *utuntor*, pro *iudicio* (*δίκαις*) *disceptanto*. Statim de Amphipoli vid. 4, 106. Dein tributum (*φόρος*) ab Aristide sociis descriptum erat quadringenorum sexagenorum talentorum (Thuc. 1, 96.). Id postea auctum ad sexcentena talenta (2, 13.), post pacem Niciae ad millena ducena, deinde in maius etiam. Vid. Diod. 12, 40. et maxime Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 427 sqq. De Argilo v. 4, 103. de Stagiro 4, 88. de Acantho ibidem. Scolus urbs sita erat haud procul Olyntho. De ea in superioribus nihil a Thucydide memoratum est. v. Strab. 9. p. 408. Eustath. ad Hom. Il. 2. p. 265, 29. Rom. De Olyntho v. 1, 63. 2, 79. Iacobs. ad Demosth. Oratt. de Rep. habit. p. 209. ed. pr. A. G. Becker. Interp. Oratt. Demosth. Philipp. Vol. 1. p. 92. Voemel. Prolegg. ad Dem. Phil. 1. p. 13 sqq. De Spartolo, urbe Bottica, proxime ab Olyntho sita, v. Thuc. 2, 79.

ἐξέστω — Ἀθηναίοις] Exspectes pro *Ἀθηναίοις* pronomen. Iam *αὐτοὺς Ἀθηναίοις* dixit pro *αὐτοὺς ἑαυτοῖς*. Quod iure tam singulare visum est interpretibus, ut *Ἀθηναίοις* deletum vellent. Quod iudicium leviter confirmari videtur scriptura Pal. *Ἀθηναίους*. Nec tamen omittendum est, in formulis foederum complura ab usitatis abhorrentia reperiri. Similia sunt verba 6, 105. *οἱ Ἀθηναῖοι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἤδη εὐπροφάσιστον μᾶλλον τὴν αἰτίαν ἐς τοὺς Ἀθηναίους τοῦ ἀμύνεσθαι ἐποίησαν*. Mox Mecyberna urbs Atheniensibus ab Olynthiis anno belli undecimo rursus erepta est. v. Thuc. 5, 39. Remota erat ab Olyntho viginti stadiis. v. Wessel. ad Diod. 12, 77. De Sanaeis v. 4, 109. Sane urbs in Acte sita fuit. Alia est Sane Herodoti 7, 123., sita illa in Pallene. Singos urbs sita fuit ad oram Sithoniae orientalem. v. Herodot. 7, 122. De Panacto v. 5, 3. 42. de Coryphasio adn. ad 4, 3. de Cytheris 4, 53. 54. 7, 26. de Methone 4, 45. et adn. ad 4, 118. Paulo post „*Ἰτελεόν* nomen vix sanum est; nam nec Thessaliae nec Asiae Pteleum (de quibus v. 1, 2. p. 452.), hic locum habet. Neque aptius videtur *Ἰτελεὸν τῶν παραθαλαττίων Ἀχαιῶν*, quod Steph. Byz. addit; nam ne id quidem ad societatem Laconicam pertinebat.“ Popp. Asiatica Pteleus memoratur a Thucydide 8, 24. 31., ea sita erat ad Mimantem et Erythras. Thessalica apud auctorem epigrammatis veteris apud

ἐπὶ Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους, μήτε τέχνῃ μήτε μηχανῇ μηδεμιᾷ. ἢν δέ τι διάφορον ᾖ πρὸς ἀλλήλους, δικαίῳ χρήσθων καὶ ὅρκοις, καθ' ὅ,τι ἂν ξύνθωνται. ἀποδόντων δὲ Ἀθηναίοις Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι Ἀμφίπολιν. ὅσας δὲ πόλεις παρέδοσαν Λακεδαιμόνιοι Ἀθηναίοις, ἐξέστω ἀπιέναι ὅποι ἂν βούλωνται, αὐτοὺς καὶ τὰ ἑαυτῶν ἔχοντας· τὰς δὲ πόλεις φερούσας τὸν φόρον τὸν ἐπ' Ἀριστείδου αὐτονόμους εἶναι. ὅπλα δὲ μὴ ἐξέστω ἐπιφέρειν Ἀθηναίους μηδὲ τοὺς ξυμμάχους ἐπὶ κακῷ, ἀποδιδόντων τὸν φόρον, ἐπειδὴ αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο. εἰσὶ δὲ Ἄργιλος, Στάγειρος, Ἄκανθος, Σκῶλος, Ὄλυνθος, Σπάρτωλος. ξυμμάχους δ' εἶναι μηδετέρων, μήτε Λακεδαιμονίων μήτε Ἀθηναίων· ἢν δὲ Ἀθηναῖοι πείθωσι τὰς πόλεις, βουλομένας ταύτας ἐξέστω ξυμμάχους ποιεῖσθαι αὐτοὺς Ἀθηναίοις. Μηκυβερναίους δὲ καὶ Σαναίους καὶ Σιγγαίους οἰκεῖν τὰς πόλεις τὰς ἑαυτῶν, καθάπερ Ὀλύνθιοι καὶ Ἀκάνθιοι. ἀποδόντων δὲ Ἀθηναίοις Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι Πάνακτον. ἀποδόντων δὲ καὶ Ἀθηναῖοι Λακεδαιμονίοις Κορυφάσιον καὶ Κύθηρα καὶ Μεθώνην καὶ Πτελεὸν καὶ Ἀταλάντην, καὶ τοὺς ἄνδρας ὅσοι εἰσὶ Λακεδαιμονίων ἐν τῷ δημοσίῳ τῶν Ἀθηναίων, ἢ ἄλλοθί που ὅσης Ἀθηναῖοι ἄρχουσιν ἐν δημοσίῳ· καὶ τοὺς ἐν Σκιώνῃ πολιορκουμένους Πελοποννησίων ἀφεῖναι, καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι Λακεδαιμονίων ξύμμαχοι ἐν Σκιώνῃ εἰσὶ

Demosth. p. 34. et apud Cantacuzenum p. 564. (ex citatione Wassii) est. „Bloomf. suspicatur significari Pteleum, quod est apud Strab. 8. p. 538. A. Alm. et Hom. Il. 2, 594., situm in confiniis Messeniae et Elidis, quodque Athenienses occupaverint, ut paucis annis post peninsulam orae Laconicae, obversam Cytheris 7, 26., ceperunt. Ea occupatio facta esse videatur, cum Athenienses frequenter escensiones faciebant in litore Peloponnesi 4, 53 sqq. At ordo locorum huic conjecturae non favet, et Thuc. omnes conatus, ab Atheniensibus tum in ora Peloponnesi factos, sigillatim pertractat, ut vix credibile sit, eum constantem possessionem portus alicuius in ditione hostili omisisse." Arn. Mox de Atalante. v. Thuc. 2, 32. 3, 89. Alia est Atalante, urbs Macedoniae 2, 100.

ἐν τῷ δημοσίῳ] Herald. Emendd. et Observ. c. 37. putat hoc laxius accipiendum, quam faciunt interpretes Thucydidis et convertit *qui populo Atheniensi publice serviunt* Athenis. Reprehendit eum Salmasius Obss. ad I. A. et R. p. 612., ac negat *ἐν δημοσίῳ εἶναι* dici eos, qui publice serviunt: *δημόσιον* autem Scholiasta ad h. l. et Hesychio auctoribus esse carcerem. Recte Salmasius. Agit Thuc. de his praecipue, qui in Sphacteria capti fuerant, de quibus recipiendis valde laborasse Lacedaemonios, supra plus semel dixit. Hi autem non servi publici facti, sed in vincula publica coniecti erant 4, 41. 57. *Δημόσιον* hic cum aliis etiam Pricaeus ad Actt. Apost. 5, 18. *carcerem* interpretatur. Duk. Mox de Scione v. 4, 120. 130. 133. 5, 32. Paulo post proprie ita scribere debebat: *Σκιωναίων δὲ καὶ Τορωναίων καὶ Σερμυλίων — Ἀθηναίους βουλεύεσθαι πέρι καὶ περὶ τῶν ἄλλων πόλεων* etc. Post sententiam interpositam subiecta repetuntur per pronomen *αὐτῶν*, ut fieri solet. De Toronaeis v. 4, 111. 5, 3. Sermyla urbs Graeca in Sithonia erat. v. Herodot. 7, 122. Thuc. 1, 65.

καὶ ὅσους Βρασίδας ἐξέπεμψε, καὶ εἴ τις τῶν ξυμμάχων τῶν Λακεδαιμονίων ἐν Ἀθήναις ἐστὶν ἐν τῷ δημοσίῳ, ἢ ἄλλοθί που ἧς Ἀθηναῖοι ἄρχουσιν ἐν δημοσίῳ. ἀποδόντων δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι οὕστινας ἔχουσιν Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων κατὰ ταὐτά. Σκιωναίων δὲ καὶ Τορωναίων καὶ Σερμυλίων καὶ εἴ τινα ἄλλην πόλιν ἔχουσιν Ἀθηναῖοι, Ἀθηναίους βουλεύεσθαι περὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων πόλεων ὅ,τι ἂν δοκῇ αὐτοῖς. ὅρκους δὲ ποιήσασθαι Ἀθηναίους πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους κατὰ πόλεις. ὀμνύντων δὲ τὸν ἐπιχώριον ὅρκον ἑκάτεροι τὸν μέγιστον ἐξ ἑκάστης πόλεως. ὁ δ' ὅρκος ἔστω

καὶ τοὺς ξυμμάχους κατὰ πόλεις] Athenienses et suo et sociorum nomine iurabant. vid. 5, 47. post med. Itaque Atheniensibus solis Lacedaemonii et horum socii iusiurandum praestabant, at Athenienses non solum Lacedaemoniis, sed etiam sociis eorum, et his quidem oppidatim (*κατὰ πόλεις*). Vid. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 127, 4.

ὅρκον τὸν μέγιστον] In formulis iurisiurandi varii et confirmandi et fidem dandi gradus erant. Praeter usitatum testium iusiurandum aliud erat sanctius, quod magis quam alia fidem obstringere videbatur, quale praestabant Areopagitae, dum et se et omnem progeniem diris devovent, quodque ut praecipua gravitate et vi praeditum memoratur. Inprimis illam formulam obligare putaverunt, qua per liberos iurabant. Vid. Platn. d. Proz. und d. Klag. b. d. Att. Vol. 1. p. 223. et Valck. de Ritibus Iurisi. in Opuscc. Vol. 1. ed. Lips. Mox dedi *ἐμμενῶ* ex Osanni in Sylloga Inscr. 1. p. 10. emendatione, quae in editione Elmsleii iam expressa est, et sic coniecerat iam Fr. Port. Eadem correctio adhibenda verbo est c. 47. Vulgatam *ἐμμένω* Haack. tuetur, quia praesens cum futuro, ut hic quidem *ἐμμένω* cum *παραβήσομαι*, etiam alibi iungatur. Addit Popp., in infinitivo praesens post iurandi verba frequens esse. Hoc tamen ipsum qui firmat Schaef. ad Eurip. Med. 751. Pors. quum in indicativo *ἐμμένω* ferre nolit, Popp. se eum sequi maluisse profitetur. Propter *στήλας στῆσαι* v. Dahlm. Herodot. p. 18. Pro *Ἰσθμῷ* Aem. Port. legi volebat vel *ἐν Ἰσθμῷ* vel *Ἰσθμοῖ*. v. Iacobs. ad Anthol. Palat. p. 837. et Buttm. Gr. max. 2. p. 275. Dein in verbis *ἐν Ἀθήναις* praepositionem libri quamplurimi om., in Reg. (G.) est *καὶ Ἀθήνῃσιν*, ut c. 25. 47. Vid. adn. ad. 1, 73. et Matth. §. 406. b., ubi tamen, si a nomine *Μαραθῶνι* abeas, poetica tantum exempla omissae praepositionis *ἐν* proferuntur. Et *ἐν πόλει* est *in arce*, sic enim usitatum est in actis publicis. Vid. adn. ad 2, 15. Porro „Amyclaeum teste Polybio 5, 19. Sparta viginti stadiis aberat. Dodw. narrat, reliquias Amyclarum quas putat esse certe quatuor mill. ruinis Spartae distare. v. Travels Vol. 2. p. 413. Guil. Gell. cum eo consentire videtur. Itin. of the Morea p. 222. 225. At Leak. Amyclas ponit in colle, qui dicitur Aia Kyriakí, ubi item ruinarum aliquid invenitur, qui collis Sparta austrum versus non plus duo mill. et dimidium abest. v. Travels in the Morea Vol. 1. p. 135—145. Templum Apollinis Amyclaei non minus recte dici poterat *Spartae* esse, quam templum Iunonis Argis esse dicebant, v. Thuc. 4, 133., quamquam quadraginta stadiis ab urbe distabat. Vid. Strab. 8, 6, 2. Herodot. 1, 31." Arn. Od. Muell. Dor. 2. p. 452. putat vicum, qui nunc dicitur Sclavochori, antiquas Amyclas fuisse, vel certe non procul iacuisse. Mox „*καὶ ὅτου πέρι* Mosqu. et Lindav. Spicil. p. 9. Vulgo *εἴτου πέρι* cum distinctione non post *πέρι*, sed post *ὁποτερουοῦν* et post *χρωμένους*, quasi *εἰ* ad participium referri possit. Conf. Seidl. ad Eur. El. 533. In Cass. aliud pro *εἰ* scriptum ac deinde emendatum

ὅδε· Ἐμμενῶ ταῖς ξυνθήκαις καὶ ταῖς σπονδαῖς ταῖσδε δικαίως καὶ ἀδόλως. ἔστω δὲ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις κατὰ ταὐτὰ ὅρκος πρὸς Ἀθηναίους, τὸν δὲ ὅρκον ἀνανεοῦσθαι κατ' ἐνιαυτὸν ἀμφοτέρους. στήλας δὲ στῆσαι Ὀλυμπίασι καὶ Πυθοῖ καὶ Ἰσθμῷ καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν πόλει καὶ ἐν Λακεδαίμονι ἐν Ἀμυκλαίῳ. εἰ δέ τι ἀμνημονοῦσιν ὁποτεροιοῦν καὶ ὅτου πέρι, λόγοις δικαίοις χρωμένοις εὔορκον εἶναι ἀμφοτέροις ταύτῃ μεταθεῖναι ὅτῃ ἂν δοκῇ ἀμφοτέροις, Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις.

19 Ἄρχει δὲ τῶν σπονδῶν ἔφορος Πλειστόλας, Ἀρτεμισίου μηνὸς τετάρτῃ φθίνοντος, ἐν δὲ Ἀθήναις ἄρχων Ἀλκαῖος, Ἐλαφηβολιῶνος μηνὸς ἕκτῃ φθίνοντος. ὤμνυον δὲ οἵδε καὶ ἐσπένδοντο, Λακεδαιμονίων μὲν [Πλειστοάναξ, Ἄγις,] Πλειστόλας, Δαμάγητος, Χίονις, Μεταγένης, Ἄκανθος, Δάϊθος, Ἰσχαγόρας, Φιλοχαρίδας, Ζευξίδας, Ἄντιππος, Τέλλις, Ἀλκινίδας, Ἐμπεδίας, Μηνᾶς, Λάφιλος· Ἀθηναίων δὲ οἵδε, Λάμπων, Ἰσθμιόνικος, Νικίας, Λάχης, Εὐθύδημος, Προκλῆς,

fuerat, sed neque vera scriptura neque emendatio legi potest. In marg. est *γρ. κατὰ τοῦ*. Aug. Pal. It. Vat. *οἱ τοῦ*. In Aug. tamen corr. *εἵτου*. H. solum *του*. Lugd. *εἰ τοῦ*. In recepta scriptura *ὅτου* pro *ὁτουοῦν* accipere videntur, sed dubitat de hoc usu Herm. ad Soph. Ai. 179. et exspectetur potius *καὶ ὁτιοῦν*, ut 4, 16. *ὅ τι δ' ἂν παραβαίνωσι καὶ ὁτιοῦν*. Repetas etiam, si tibi commodum videatur, cogitatione *ἀμνημονοῦσι*, et interpretere *si quid obliti fuerint et quod (cunque) obliti fuerint*, quamquam sic *καὶ ὅτου ἄν* (*ἀνημιονῶσι*) exspectes." Popp. De forma *ὅτου* pro *οὑτινος* v. Matth. §. 153. adn. 1. et de explicatione huius loci conf. adn. ad 4, 16. Mihi *ὁτουοῦν πέρι* in formula foederis fuisse videtur, et sic scriptorem scriptum reliquisse probabile est.

19. *Ἄρχει*] i. e. *foedera habent initium ab ephoro Plistola.* Sic supra 4, 118. *καὶ ὡμολόγησαν — ἄρχειν τήνδε τὴν ἡμέραν, et convenit, ut inducine ab hac die inciperent.* De ephoro eponymo v. Od. Muell. Dor. 2. p. 122. adn. 4. De mense Artemisio adi adn. ad 4, 118. Porro *ἕκτῃ φθίνοντος* etc. est Elaphebolionis d. 24 Ol. 89, 3. sive mensis Apr. 11. anni Iuliani 421. ante Chr. De forma nominis *Ἄντιππος* cum *τ* v. Buttm. Gr. max. §. 17. adn. 3. Pro *Ἀλκινίδας* cum Cam. et Vall. ex c. 24. fortasse legendum *Ἀλκινάδας*. De nomine *Μηνᾶς* vid. Lobeck. ad Phryn. p. 434. Tum vulgo legitur *Λάμφιλος*, pro quo dedi *Λάφιλος* ex cap. 24., et Heilm. recte videtur dixisse, idem nomen esse quod Philolaus. Porro vulgo *Ἀριστοκοΐτης* est, at infra c. 24. *Ἀριστοκράτης*, quod in hunc quoque locum vel invitis libris revocavi, quia nomen *Ἀριστοκοΐτης* inauditum est. Vid. Krueg. ad Dionys. p. 331. et de Aristocrate Thuc. 8, 9. Ceterum post verba *Λακεδαιμονίων μέν* his nominibus Arn. praemisit *Πλειστοάναξ, Ἄγις* et deinde *Πλειστόλας* etc. propter cap. 24., ubi in vulgatis Plistoanactis et Agidis nomina praemittuntur. „Cum ratio, ait, reddi non possit, cur nomina regum non compareant inter eos, qui iureiurando prius pactum cum Athenien-sibus firmabant, et inprimis Plistoanactem incredibile sit omisisse tale documentum sui pacis studii, ac cum posterius pactum data opera iubeat firmari iureiurando eorundem virorum, qui prius pactum firmaverant, ausus sum inserere nomina *Πλειστοάναξ, Ἄγις*" c. 19. in fronte Spartanorum, qui iusiurandum praestabant."

Πυθόδωρος, Ἄγνων, Μυρτίλος, Θρασυκλῆς, Θεογένης, Ἀριστοκράτης, Ἰώλκιος, Τιμοκράτης, Λέων, Λάμαχος, Δημοσθένης.

Αὗται αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἅμα20 ἦρι, ἐκ Διονυσίων εὐθὺς τῶν ἀστικῶν αὐτόδεκα ἐτῶν διελθόν-

20. *ἐκ Διονυσίων*] Initium Dionysiorum urbanorum inde a die 12. Elaphebolionis fuit. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 176. et de Dionysiis Atticis in universum Ruhnk. Addendis ad Hesych. Vol. 1. p. 999, 10. Boeckh. in Commentt. Acad. Berolin. 1817. Buttm. Exc. 1. ad Demosth. Or. in Mid. p. 119. et adn. ad 2, 15. Dies 12. Elaphebolionis Ol. 89, 3. competit cum d. 30. Mart. anni Iuliani 421. Dionysia urbana per aliquot dies festos extendebantur, quare scriptor hic dicit *αὗται αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο — ἐκ Διονυσίων εὐθὺς τῶν ἀστικῶν*. Addit *αὐτόδεκα ἐτῶν διελθόντων*, etenim ab aestate Ol. 87¼. (431.) usque ad hiemem Ol. 89, 3. (42¾.) decem aestates totidemque hiemes effluxerunt, quamquam decima hiems non tota praeterierat, quum induciae factae sunt, quia hiems finem habebat Attico mense Elaphebolione, induciae autem initium habebant sex diebus ante finem Elaphebolionis. Numerantur igitur decem plenae aestates et totidem hiemes, quarum de ultima hieme sex dies nondum effluxerant. Id quod scriptor significat verbis *ἡμερῶν ὀλίγων παρενεγκουσῶν*, i. e. mit dem Unterschied von einigen Tagen weniger. Si secundum menses computationem instituas, invenies, apparatum incursionis primae in Atticam et initium belli locum habuisse paulo posteriori anni tempore, quam quo bellum finitum est: incepit a. 431. statim post diem 7. Mai. (sive statim post finem Munychionis, primi aestatis mensis Ol. 87, 1.). Vid. Thuc. 2, 10. coll. 2, 2. At finitum est pace Niciae a. 421. die 11. Apr. (sive Ol. 89, 3. Elaphebolionis die 24.). Interest spatium non sex dierum, sed totius mensis Munychionis et sex posteriorum dierum, Elaphebolionis, postremi hiemis mensis. Ipsa prima invasio in Atticam (de qua tamen hic non cogitandum est, quia auctor iunctim dicit *ἡ ἐσβολὴ ἡ ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ πολέμου τοῦδε*), aliquanto serius facta est, de cuius tempore vid. adn. ad 2, 19. „Ex voce *παρενεγκουσῶν*, ait Dodw., colligimus, *addendos intelligi dies, non demendos.* Sic enim certe alibi vocem *παρενεγκεῖν* auctor usurpat: *εὑρήσει τις τοσαῦτα ἔτη λογιζόμενος κατὰ τοὺς χρόνους καὶ ἡμέρας οὐ πολλὰς παρενεγκούσας* 5, 26. Hesych. *παρενεγκεῖν, παραθεῖναι, παραβαλεῖν.*" Dodwellum sequitur Mans. Spart. 2. p. 153. Hesychii locus nihil probat, neque est, qui dubitet, *παρενεγκεῖν* transitivum habere posse sensum *addendi.* Atqui hic *παρενεγκεῖν* intransitivum est. Buttm. Exc. 3. ad Demosth. Orat. Mid. p. 127. *ἡμέρας παρενεγκούσας* explicat *dies, qui praeterierunt, effluxerunt.* Equidem puto esse *dies vel addendos vel demendos*, sive Tage drunter oder drüber, ut explicat Schneid. s. v. *παραφέρω.* Quum autem in hoc verbo comparatio insit, intelligitur, cur scriptor particulam *ἤ* addere potuerit, sic scribens: *παρενεγκουσῶν ἢ ὡς.* Totum igitur locum ita interpretor: *haec foedera pacta sunt exeunte hieme, statim incunte vere, statim a Dionysiis urbanis, ipsis decem annis praeteritis, si paucos dies addas, qui spatium expleant ad tempus illud usque, quo prima incursio in Atticam a Peloponnesiis facta est et initium hoc bellum habuit* sive mit dem Unterschied einiger Tage weniger von der Zeit, da der erste Einfall der Peloponnesier in Attica geschah und der Krieg begann. Contra altero loco 5, 26., quo scriptor docet, bellum Peloponnesiacum per viginti septem annos gestum esse, verba *ἡμέρας οὐ πολλὰς παρενεγκούσας* significant *dies non multos exsuperantes*, sive mit dem Unterschied einiger Tage mehr. Mox in verbis *ἡ ἐσβολὴ ἡ* alterum *ἡ* ex Cass. Aug.

των καὶ ἡμερῶν ὀλίγων παρενεγκουσῶν ἢ ὡς τὸ πρῶτον ἡ ἐσβολὴ ἡ ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ πολέμου τοῦδε ἐγένετο. σκοπείτω δέ τις κατὰ τοὺς χρόνους, καὶ μὴ τῶν ἑκασταχοῦ ἢ ἀρχόντων ἢ ἀπὸ τιμῆς τινος σημαινόντων τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ προγεγενημένα πιστεύσας μᾶλλον. οὐ γὰρ ἀκριβές ἐστιν, οἷς καὶ ἀρχομένοις καὶ μεσοῦσι, καὶ ὅπως ἔτυχέ τῳ, ἐπεγένετό τι. κατὰ θέρη δὲ καὶ χειμῶνας ἀριθμῶν ὥσπερ γέγραπται εὑρήσει, ἐξ ἡμισείας ἑκατέρου τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν δύναμιν ἔχοντος, δέκα μὲν θέρη, ἴσους δὲ χειμῶνας τῷ πρώτῳ πολέμῳ τῷδε γεγενημένους.

21 Λακεδαιμόνιοι δέ, ἔλαχον γὰρ πρότεροι ἀποδιδόναι ἃ εἶχον, τούς τε ἄνδρας εὐθὺς τοὺς παρὰ σφίσιν αἰχμαλώτους ἀφίε-

It. Vat. H. [Ven.] cum Wassio in Praef. et Schaefero Melett. Cr. p. 8. Bekk. addidit. Non additum vult Krueg. ad Dionys. p. 153. Articulus et abest recte, et additur post ἐσβολή, sed diversa interpretatione. Prius si fit, haec erit interpretatio: *quo primum invasio in Atticam facta est*; alterum si praefertur, haec: *quo primum invasio in Atticam facta contigit.*

ἢ ἀρχόντων — σημαινόντων] Vulgo h. l. ita exhibetur, ut σημαινόντων post ἐς τὰ προγεγενημένα legatur, quo errore undeunde nato his verbis incredibilis obscuritas circumdata est. Non potest autem aliter fieri, quam ut σημαινόντων post verba ἀπὸ τιμῆς τινος ponatur, et facile sic istud participium explicatur suppletis sive τὰ ἔτη sive τοὺς χρόνους. Ὀνομάτων autem genitivus est, unde reliqui genitivi pendent, neque aliter hunc locum Scholiastae cognitum fuisse, apparet ex eius adnotatione: κατὰ θέρη καὶ χειμῶνας τὰ δέκα ἔτη σκοπείτω τις, καὶ μὴ ἐξαριθμείσθω μήτε τοὺς ἄρχοντας μήτε τοὺς ἀπὸ ἄλλης τινὸς τιμῆς ἐπωνύμους τοῖς ἔτεσι γεγενημένους· οὐ γὰρ ἀκριβῶς ἐντεῦθεν οἱ χρόνοι τῶν πράξεων λαμβάνονται, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῶν ἀρχόντων καὶ κατὰ τοὺς μέσους καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους πολλὰ ἐπράχθη. Fortasse hoc ipsum ansam dedit verbo σημαινόντων non suo loco ponendo, quod casus eius (τοὺς χρόνους sive τὰ ἔτη) omissus est. Arn. verba sic transposita vult: κατὰ τοὺς χρόνους καὶ μὴ (κατὰ) τῶν ἑκασταχοῦ ἢ ἀρχόντων ἢ ἀπὸ τιμῆς τινὸς ἐς τὰ προγεγενημένα σημαινόντων τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ὀνομάτων πιστεύσας μᾶλλον, ut ἐς τὰ προγεγενημένα σημαινόντων sit *inserviens tamquam nota eventuum praeteritorum*, sive, ut Schol. explicat, ἐπωνύμους τοῖς ἔτεσι γεγενημένους. „Verbis τῶν ἀπὸ τιμῆς τινὸς σημαινόντων, addit, Thuc. significat munera, qualia erant sacerdotis Iunonis Argivae et eiusmodi 2, 2.“ Equidem praepositionem ἐς iungo cum ἀπαρίθμησιν, ut sit *nominum in rerum eventus descriptionem* sive die Anweisung des jedesmal Geschehenen in die Zeit eines Amtes velut archontis, ephori etc. Accusativus ἀπαρίθμησιν mea quidem sententia non pendet ab πιστεύσας, sed a σκοπείτω. Ad πιστεύσας suppleo αὐτῇ sc. τῇ ἀπαριθμήσει, Statim verba καὶ ὅπως ἔτυχέ τῳ Arn. convertit who were in the beginning of their office, and in the middle of it, *and at any period of it that may be named*, when each particular transaction occurred. Descriptionem rerum per aestates et hiemes valde improbant Dionys. p. 826. Reisk. et Theo Progymn. c. 4. p. 43. Denique verba ἐξ ἡμισείας etc. converte: da jede von beiden Jahrszeiten (ἑκατέρου) zur Hälfte (ἐξ ἡμισείας) das Jahr ausmacht (τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν δύναμιν ἔχοντος).

σαν καὶ πέμψαντες ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης πρέσβεις Ἰσχαγόραν καὶ Μηνᾶν καὶ Φιλοχαρίδαν ἐκέλευον τὸν Κλεαρίδαν τὴν Ἀμφίπολιν παραδιδόναι τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ τοὺς ἄλλους τὰς σπονδὰς ὡς εἴρητο ἑκάστοις δέχεσθαι. οἱ δ' οὐκ ἤθελον, νομίζοντες οὐκ ἐπιτηδείας εἶναι· οὐδὲ ὁ Κλεαρίδας παρέδωκε τὴν πόλιν, χαριζόμενος τοῖς Χαλκιδεῦσι, λέγων ὡς οὐ δυνατὸς εἴη βίᾳ ἐκείνων παραδιδόναι. ἐλθὼν δὲ αὐτὸς κατὰ τάχος μετὰ πρέσβεων αὐτόθεν, ἀπολογησόμενός τε ἐς τὴν Λακεδαίμονα, ἢν κατηγορῶσιν οἱ περὶ τὸν Ἰσχαγόραν ὅτι οὐκ ἐπείθετο, καὶ ἅμα βουλόμενος εἰδέναι εἰ ἔτι μετακινητὴ εἴη ἡ ὁμολογία, ἐπειδὴ εὗρε κατειλημμένας, αὐτὸς μὲν πάλιν πεμπόντων τῶν Λακεδαιμονίων καὶ κελευόντων μάλιστα μὲν καὶ τὸ χωρίον παραδοῦναι, εἰ δὲ μή, ὁπόσοι Πελοποννησίων ἔνεισιν ἐξαγαγεῖν, κατὰ τάχος ἐπορεύετο. οἱ δὲ 22
ξύμμαχοι ἐν τῇ Λακεδαίμονι αὐτοὶ ἔτυχον ὄντες, καὶ αὐτῶν τοὺς μὴ

21. κατειλημμένας] Schol. ἰσχυράς i. e. beschworen. „Coniicias κατειλημμένους, *obstrictos* (τῇ ὁμολογίᾳ). Fortasse tamen non opus. Conf. Duk. ad 8, 63.“ Popp.

22. ἐν τῇ Λακεδαίμονι αὐτοί] Krueg. ad Dionys. p. 280. coniecit αὐτοῦ, noto vocis pleonasmo, ut in ἐς τὴν Μίλητον αὐτοῦ — ἐν τῷ ἱερῷ αὐτοῦ — ἐκ τοῦ Ἄργους αὐτόθεν etc. Sed placet magis explicatio Arnoldi: forte *sponte sua* Lacedaemone aderant, ut non opus esset eos vocari, quemadmodum Amphipolin missum est. Et confert 4, 128. καὶ αὐτοὶ ὁργιζόμενοι οἱ στρατιῶται, ubi v. adn. Mox „noli scribere δέξεσθαι cum Markl. ad Lys. p. 454. Vid. 1, 1. p. 138. et Lob. ad Phryn. p. 749.“ Popp. Idem ex compluribus libris recipit ξυμμαχίαν ἐποιοῦντο pro vulgata ἐποιήσαντο, negat enim sententiam esse *societatem fecerunt*, quod demum post adventum legatorum Atheniensium γενομένων λόγων factum esse finis capitis docet, verum *societatem facturi erant, moliebantur.* Deinde ἐπισπένδεσθαι non suo loco legitur, sed ponendum est post τούς τε Ἀργείους. Quod vulgo post ἐλθόντων legitur, tam absurdum est, ut cogitari nequeat, Thucydidem ita scribere potuisse, et facile concipitur, qui factum sit, ut suo loco amoveretur. Etenim ubi omitti poterat, et a scriptore omissum erat, Scholiastae suppleverunt, ibique locum obtinuit; ubi autem non omitti licebat, neque a scriptore omissum erat, ibi excidere passi sunt. Duplex causa profertur, cur Lacedaemonii cum Atheniensibus praeter pacem foedus societatis inirent; nam timuisse dicuntur, ne Argivi inducias non renovarent, quia noluerant nuper renovare, arbitrati (νομίσαντες) Lacedaemoniis cum Atheniensibus non iunctis sese pares futuros esse. Altera causa fuit, quod timebant, ne Peloponnesii, si liceret i. e. si Lacedaemonii cum Atheniensibus non iuncti essent, Atheniensium societati se adiungerent. Proinde αὐτούς non ad Argivos redit, sed ad Lacedaemonios, et verbo νομίσαντες non Lacedaemoniorum, sed Argivorum opinio significatur. Noluerant Argivi inducias instaurare, quia putabant, sine Atheniensium auxilio Lacedaemonios non esse timendos, utpote bello decenni attritos et per varias calamitates existimatione ac pristina fama deiectos. Schol. non aliter cepit, cuius haec verba sunt: οὐ βουλομένων, φησί, τῶν ἄλλων συμμάχων σπένδεσθαι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ Λακεδαιμόνιοι καθ' ἑαυτοὺς ἐσπείσαντο, νομίζοντες ἥκιστα ἂν οὕτω πρὸς Ἀθηναίους χωρήσειν τοὺς Ἀργείους προσθησομένους αὐτοῖς. πεποιημένοι γὰρ ἔμπροσθεν πρὸς Λακεδαιμονίους σπονδάς, τότε τῶν Ἀθηναίων εὖ φερομένων, οὐκ ἐβούλοντο πρὸς Λα-

δεξαμένους τὰς σπονδὰς ἐκέλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιεῖσθαι. οἱ δὲ τῇ αὐτῇ προφάσει ἥπερ καὶ τὸ πρῶτον ἀπεώσαντο οὐκ ἔφασαν δέξασθαι, ἢν μή τινας δικαιοτέρας τούτων ποιῶνται. ὡς δ' αὐτῶν οὐκ ἐχήκουον, ἐκείνους μὲν ἀπέπεμψαν, αὐτοὶ δὲ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ξυμμαχίαν ἐποιοῦντο, νομίζοντες ἥκιστα ἂν σφίσι τούς τε Ἀργείους ἐπισπένδεσθαι, ἐπειδὴ οὐκ ἤθελον Ἀμπελίδου καὶ Λίχου ἐλθόντων, νομίσαντες αὐτοὺς ἄνευ Ἀθηναίων οὐ δεινοὺς εἶναι, καὶ τὴν ἄλλην Πελοπόννησον μάλιστ' ἂν ἡσυχάζειν· πρὸς γὰρ ἂν τοὺς Ἀθηναίους, εἰ ἐξῆν, χωρεῖν. παρόντων οὖν πρέσβεων ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ γενομένων λόγων, ξυνέβησαν, καὶ ἐγένοντο ὅρκοι καὶ ξυμμαχία ἥδε κατὰ τάδε.

23 Ξύμμαχοι ἔσονται Λακεδαιμόνιοι πεντήκοντα ἔτη. ἢν δέ τινες ἴωσιν ἐς τὴν γῆν πολέμιοι τὴν Λακεδαιμονίων καὶ κακῶς

κεδαιμονίους ἐπισπένδεσθαι, ἐλθόντων Ἀμπελίδου καὶ Λίχου. οὐκ ἐβούλοντο δὲ ἐπισπένδεσθαι οἱ Ἀργεῖοι, νομίζοντες χωρὶς Ἀθηναίων οὐ δεινοὺς εἶναι Λακεδαιμονίους. πρὸς τούτῳ δὲ καὶ τὴν ἄλλην Πελοπόννησον οἱ Λακεδαιμόνιοι ᾤοντο ἡσυχάζειν γενομένων τῶν σπονδῶν. εἰ γὰρ μὴ ἐγεγόνεσαν, ἀλλὰ ἐξῆν προσχωρεῖν τοῖς Ἀθηναίοις, τούς τε Ἀργείους καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς πρὸς Ἀθηναίους ἂν ἀποστῆναι. Arn. locum ita accipit, ut verba *νομίσαντες — οὐ δεινοὺς εἶναι* repetitio sint verborum *νομίζοντες — Ἀργείους*, et repetitio illa facta sit propter interiectam parenthesin *ἐπειδὴ — ἐπισπένδεσθαι*, utque ea parenthesis referatur tantum ad nomen Argivorum, et causam contineat, cur ipsi nominatim seorsumque memorentur. Sensum hunc esse ait: *putantes, Argivos, quorum hostiles animi detrectata induciarum instauratione nuper se manifestaverant, non iam timendos fore, utpote privatos ope Atheniensium; et reliquas civitates Peloponnesi eadem de causa quietas fore, societate Atheniensium exclusas, quibus alias se adiuncturi fuissent.* Verum, quaeso, quae est necessitas repetitionis illius post tam brevem parenthesin? Et vel aoristus *νομίσαντες* demonstrat, nullam hic repetitionem esse. Cur enim tempore variato modo *νομίζοντες* modo *νομίσαντες* scriberet? At ex mea explicatione aoristum necessarium esse, nemo non videt. Denique ipso Arnoldo fatente particula *οὐ* ante *δεινούς* omittenda erat. Quod vero *νομίσαντες* ad Argivos, *αὐτούς* ad Spartanos refero, Arn. quaerit: quando Athenienses unquam cum Spartanis adversus Argos iuncti erant, quandove futurum erat, ut cum Spartanis adversus Argos iungerentur? Ad quod facile est respondere, non necesse esse, ut iuncti unquam fuerint adversus Argos, sed obligatos fuisse una contra Argivos ire, quamprimum societatis foedus inter utrosque initum erat. Addit Arn.: „Si Spartani non timendi erant Argivis, nisi adiuti ab Atheniensibus, nunquam timendi fuerant, neque unquam futurum erat, ut timendi essent.“ Arn. oblitus est, quod scriptor c. 28. dixit de imminuta Spartanorum gloria: alii erant Spartani integri, alii per decennium attriti. Antea toti Graeciae non vinci posse videbantur; iam, post calamitatem inprimis Sphacteriae, Argivi vel solos se rem cum Spartanis conficere posse confidebant. Ait Arn. memoratum esse c. 14., cur Argivi inducias cum Spartanis renovare detrectaverint: *ἄλλας οὐκ ἤθελον σπένδεσθαι οἱ Ἀργεῖοι, εἰ μή τις αὐτοῖς τὴν Κυνουρίαν γῆν ἀποδώσει.* Verum haec causa non efficax erat, nisi accedente conditione, ut Spartani Argivis non timendi essent; nam Cynuriam non postulassent, et inducias repetiissent, si timore Spartanorum certamen declinassent.

23. *ξύμμαχοι ἔσονται Λακεδαιμόνιοι*] Adde *καὶ Ἀθηναῖοι.*

ποιῶσι Λακεδαιμονίους, ὠφελεῖν Ἀθηναίους Λακεδαιμονίους τρόπῳ ὁποίῳ ἂν δύνωνται ἰσχυροτάτῳ κατὰ τὸ δυνατόν. ἢν δὲ δηώσαντες οἴχωνται, πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις καὶ κακῶς πάσχειν ὑπὸ ἀμφοτέρων, καταλύειν δὲ ἅμα ἄμφω τὼ πόλεε. ταῦτα δ' εἶναι δικαίως καὶ προθύμως καὶ ἀδόλως. καὶ ἤν τινες ἐς τὴν τῶν Ἀθηναίων γῆν ἴωσι πολέμιοι καὶ κακῶς ποιῶσιν Ἀθηναίους, ὠφελεῖν Λακεδαιμονίους τρόπῳ ὅτῳ ἂν δύνωνται ἰσχυροτάτῳ κατὰ τὸ δυνατόν. ἢν δὲ δηώσαντες οἴχωνται, πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις καὶ κακῶς πάσχειν ὑπ' ἀμφοτέρων, καταλύειν δὲ ἅμα ἄμφω τὼ πόλεε. ταῦτα δ' εἶναι δικαίως καὶ προθύμως καὶ ἀδόλως. ἢν δὲ ἡ δουλεία ἐπανιστῆται, ἐπικουρεῖν Ἀθηναίους Λακεδαιμονίοις παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν. ὁμοῦνται δὲ ταῦτα οἵπερ καὶ τὰς ἄλλας σπονδὰς ὤμνυον ἑκατέρων. ἀνανεοῦσθαι δὲ κατ' ἐνιαυτὸν Λακεδαιμονίους μὲν ἰόντας ἐς Ἀθήνας πρὸς τὰ Διονύσια, Ἀθηναίους δὲ ἰόντας ἐς Λακεδαίμονα πρὸς τὰ Ὑακίνθια. στήλην δὲ ἑκατέρους στῆσαι, τὴν μὲν ἐν Λακεδαίμονι παρ' Ἀπόλλωνι ἐν Ἀμυκλαίῳ, τὴν δὲ ἐν Ἀθήναις ἐν πόλει παρ' Ἀθηνᾷ. εἶν δέ τι δοκῇ Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις προσθεῖναι καὶ ἀφελεῖν περὶ τῆς ξυμμαχίας, ὅ,τι ἂν δοκῇ, εὔορκον ἀμφοτέροις εἶναι.

Τὸν δὲ ὅρκον ὧμνυον Λακεδαιμονίων μὲν οἵδε, Πλειστοά- 24
ναξ, Ἄγις, Πλειστόλας, Δαμάγητος, Χίονις, Μεταγένης, Ἀκανθος, Δαΐθος, Ἰσχαγόρας, Φιλοχαρίδας, Ζευξίδας, Ἄντιππος, Ἀλκινάδας, Τέλλις, Ἐμπεδίας, Μηνᾶς, Λάφιλος· Ἀθηναίων δὲ Λάμπων, Ἰσθμιόνικος, Λάχης, Νικίας, Εὐθύδημος, Προκλῆς, Πυθόδωρος, Ἄγνων, Μυρτίλος, Θρασυκλῆς, Θεογένης, Ἀριστοκράτης, Ἰώλκιος, Τιμοκράτης, Λέων, Λάμαχος, Δημοσθένης.

Αὕτη ἡ ξυμμαχία ἐγένετο μετὰ τὰς σπονδὰς οὐ πολλῷ ὕστερον, καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἀπέδοσαν οἱ Ἀθηναῖοι τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ τὸ θέρος ἦρχε τοῦ ἑνδεκάτου

Fr. Port. Mox Thom. M. et ex eo Phavorin. in *ὠφελῶ* habet *ὠφελεῖν Ἀθηναίους Λακεδαιμονίοις*, docentque *ὠφελεῖν* cum dativo apud solos poetas inveniri, sed Thucydidem quoque hic dativum ei addere. Dativum habent nulli libri scripti, nisi Dan. m. et a corr. Aug. *Λακεδαιμονίους* delet Schaef. ad Eurip. Orest. Porson. 793., tum ut duricies leniatur accusativorum invicem excipientium, tum ut congruat cum sequenti *ὠφελεῖν Λακεδαιμονίους τρόπῳ ὅτῳ ἂν δύνωνται.* De verbis *ἄμφω τὼ πόλεε* v. Matth. p. 570. 812. 1. Et *ἡ δουλεία* est *τὸ πλῆθος τῶν οἰκετῶν*, ut explicat Pollux 3, 75. Thom. M. p. 248. *δουλεία οὐ μόνον αὐτὸ τὸ δουλεύειν ἀλλὰ καὶ τὸ ἄθροισμα τῶν δούλων, ὡς Θουκυδίδης· „ἢν δὲ ἡ δουλεία ἐπανισταται.“* De Hyacinthiis v. adn. ad c. 54.

24. *μετὰ τὰς σπονδάς*] Schol. *τὰς κοινὰς δηλονότι, ὧν μετεῖχον καὶ οἱ σύμμαχοι.* v. cap. 18. Postrema verba ita accipio: *ταῦτα δὲ τὰ δέκα ἔτη ὃς ξυνεχῶς ἐγένετο, ὁ πρῶτος πόλεμος γέγραπται.*

ἔτους. ταῦτα δὲ τὰ δέκα ἔτη ὁ πρῶτος πόλεμος ξυνεχῶς γενόμενος γέγραπται.

25 Μετὰ δὲ τὰς σπονδὰς καὶ τὴν ξυμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Ἀθηναίων, αἳ ἐγένοντο μετὰ τὸν δεκαετῆ πόλεμον ἐπὶ Πλειστόλα μὲν ἐν Λακεδαίμονι ἐφόρου, Ἄλκαίου δ' ἄρχοντος Ἀθήνησι, τοῖς μὲν δεξαμένοις αὐτὰς εἰρήνη ἦν, οἱ δὲ Κορίνθιοι καὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεών τινες διεκίνουν τὰ πεπραγμένα, καὶ εὐθὺς ἄλλη ταραχὴ καθίστατο τῶν ξυμμάχων πρὸς τὴν Λακεδαίμονα. καὶ ἅμα καὶ τοῖς Ἀθηναίοις οἱ Λακεδαιμόνιοι προιόντος τοῦ χρόνου ὕποπτοι ἐγένοντο, ἔστιν ἐν οἷς οὐ ποιοῦντες ἐκ τῶν ξυγκειμένων ἃ εἴρητο. καὶ ἐπὶ ἓξ ἔτη μὲν καὶ δέκα μῆνας ἀπέσχοντο μὴ ἐπὶ τὴν ἑκατέρων γῆν στρατεῦσαι, ἔξωθεν δὲ μετ' ἀνακωχῆς οὐ βεβαίου ἔβλαπτον ἀλλήλους τὰ μάλιστα· ἔπειτα μέντοι καὶ ἀναγκασθέντες λῦσαι τὰς μετὰ τὰ δέκα ἔτη σπονδὰς αὖθις ἐς πόλεμον φανερὸν κατέστησαν.

26 Γέγραφε δὲ καὶ ταῦτα ὁ αὐτὸς Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ἑξῆς ὡς ἕκαστα ἐγένετο κατὰ θέρη καὶ χειμῶνας, μέχρι οὗ τήν τε ἀρχὴν κατέπαυσαν τῶν Ἀθηναίων Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ κατέβαλον. ἔτη

25. *ἐπὶ Πλειστόλα*] v. Matth. p. 147.

ἐπὶ ἓξ ἔτη — καὶ δέκα μῆνας] Auctoris computatio annorum progreditur usque ad annum Ol. 91, 2. (414.) et m. Anthesterionem (inde a d. 1. Febr.), quo tempore Lacedaemonii ab Alcibiade exstimulati rursus ad bellum aperte cum Atheniensibus gerendum se accinxerunt. v. Thuc. 6, 93. Exeunt ipsi sex anni et menses decem. Nam inde a Munychione Ol. 89, 3. (inde a d. 17. Apr. 421.) usque ad Anthesterionem Ol. 91, 2. menses octoginta quatuor praeterierunt, si adnumeres duos menses, qui ex canone Metonis Ol. 90, 1. ($42\frac{2}{4}$.) et 4. ($41\frac{1}{4}$.) intercalares erant. At Thuc. in universum nominat sex annos: quare omissis mensibus duobus intercalaribus octoginta duos menses praeteriisse cogitemus, qui sunt scriptoris ipsi sex anni et menses decem. Itidemque inde ab Aprile anni Iuliani 421. usque ad Februarium 414. menses octoginta duos praeteriisse invenies. Sunt, qui putent, scriptoris computationem annorum procedere usque ad res a Thucydide memoratas 6, 105. Quod si recte fieret, non recti forent praesentis loci numeri sex annorum mensiumque decem, sive scriptorem calculum iniisse vitiosum, sive a librariis numeros depravatos esse cogites. At non puto, recte fieri, ut computatio ad res memoratas 6, 105. extendatur. De verbis *ἀπέσχοντο μή* v. Matth. p. 1047. 4.

26. *κατέβαλον*] F. et ex emend. Gr. Vulgo *κατέλαβον*. „Si unus alterve bonae notae cod. cum ea scriptura, quam corrector in Gr. inter versus scripsit, consentiret, eam non reiiciendam putarem. Plut. V. Lys. c. 14. *τὰ δὲ τέλη τῶν Λακεδαιμονίων ἔγγυ, καββαλόντες τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰ μακρὰ σχέλη. Καθελεῖν* dixit Xen. H. Gr. 2, 2, 20. *ἐποιοῦντο εἰρήνην, ἐφ' ᾧ τά τε μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας.* Diod. 13, 107. *περιελεῖν.*“ Duk. Mox ad *διήρηται* supple *ἡ ξύμβασις, considera, quid res et facta ex hoc pacto fecerint, quam naturam facta ei pacto impertierint* interpretatur Arn. coll. Herodot. 7, 47. 103. et Schneid. s. v. *διαιρέω*. Paulo post *οὐδ' ἀπεδέξαντο* Bekk. legi vult. „Hic igitur *τε* post *ἔξω* refert ad prius *οὔτε*. Ita vero *τε* in

δὲ ἐς τοῦτο τὰ ξύμπαντα ἐγένετο τῷ πολέμῳ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. καὶ τὴν διὰ μέσου ξύμβασιν εἴ τις μὴ ἀξιώσει πόλεμον νομίζειν, οὐκ ὀρθῶς δικαιώσει. τοῖς τε γὰρ ἔργοις ὡς διήρηται ἀθρείτω, καὶ εὑρήσει οὐκ εἰκὸς ὂν εἰρήνην αὐτὴν κριθῆναι, ἐν ᾗ οὔτε ἀπέδοσαν πάντα οὔτ' ἀπεδέξαντο ἃ ξυνέθεντο, ἔξω τε τούτων πρὸς τὸν Μαντινικὸν καὶ Ἐπιδαύριον πόλεμον καὶ ἐς ἄλλα ἀμφοτέροις ἁμαρτήματα ἐγένοντο, καὶ οἱ ἐπὶ Θράκης ξύμμαχοι οὐδὲν ἧσσον πολέμιοι ἦσαν, Βοιωτοί τε ἐκεχειρίαν δεχήμερον ἦγον. ὥστε ξὺν τῷ πρώτῳ πολέμῳ τῷ δεκαετεῖ καὶ τῇ μετ' αὐτὸν ὑπόπτῳ ἀνακωχῇ καὶ τῷ ὕστερον ἐξ αὐτῆς πολέμῳ εὑρήσει τις τοσαῦτα ἔτη, λογιζόμενος κατὰ τοὺς χρόνους, καὶ ἡμέρας οὐ πολλὰς παρενεγκούσας, καὶ τοῖς ἀπὸ χρησμῶν τι ἰσχυρισαμένοις μόνον δὴ τοῦτο ἐχυρῶς ξυμβάν. ἀεὶ γὰρ ἔγωγε μέμνημαι, καὶ ἀρχομένου τοῦ πολέμου καὶ μέχρι οὗ ἐτελεύτησε, προφερόμενον ὑπὸ πολλῶν ὅτι τρὶς ἐννέα ἔτη δέοι γενέσθαι αὐτόν. ἐπεβίων δὲ διὰ παντὸς αὐτοῦ, αἰσθανόμενός τε τῇ ἡλικίᾳ, καὶ προσέχων τὴν γνώμην, ὅπως ἀκριβές τι εἴσο-

τοῖς τε γὰρ ἔργοις, ob quod punctum post *ξυνέθεντο* primus sustulit Haack., non habet quo spectet. Vide tamen ad 6, 17.“ Popp. *Τε* in *τοῖς τε γὰρ ἔργοις* mihi referri videtur ad *καὶ εὑρήσει*; in sequentibus recte cum Bekkero particulas ita inter se referas: *οὔτε ἀπέδοσαν — ἔξω τε τούτων — καὶ οἱ ἐπὶ Θράκης — Βοιωτοί τε*, quia haec omnia ad idem genus (*ἔργων* sc.) pertinent. De bello Mantinensium v. Thuc. 5, 33 sqq., de bello Epidauriorum ibidem c. 43 sqq. Plut. V. Alc. 15. Diod. 12, 77. De plurali *ἐγένοντο* iuncto cum *ἁμαρτήματα* adi Matth. §. 300. et Krueg. ad Dionys. p. 247. adn. ad 1, 126. 2, 8. Mox *ἐκεχειρία* induciae sunt, quae denis quibusque diebus renunciari possunt. Porro Grammatici commendant formam *δεκετεῖ*. v. Lobeck. ad Phryn. p. 407.

ἡμέρας οὐ πολλὰς παρενεγκούσας] Initium belli ducit rursus a Munychione Ol. 87, 1. (a d. 8 Apr. 431.) Athenae a Lysandro captae sunt, eodemque finis bello Pelop. impositus Munychionis die 16 Ol. 93, 4. (die 25 Apr. 404.) Vid. Plut. V. Lys. 15. Unde efficitur, bellum gestum esse per annos viginti septem et dies octodecim, siebenundzwanzig Jahre mit einem Ueberschuss von achtzehn Tagen. Verba *καὶ τοῖς ἀπὸ χρησμῶν — ἐξηγήσομαι* habet Dionys. p. 838. Reisk., ubi v. Krueg. p. 91.

αἰσθανόμενος — τῇ ἡλικίᾳ] i. e. *integris ad cognoscendum sensibus valens per aetatem.* Haack. Of an age to take notice. Arn., qui confert 1, 71. *πρὸς ἀνθρώπων τῶν αἰσθανομένων* i. e. with men, that is, with those who are capable of judging. Quo eodem loco libri primi Bau. interpretatur *αἰσθησιν ἐχόντων*, comparans verba 1, 33. *τοὺς Κορινθίους δυναμένους*, quod esse idem ait, ac *δύναμιν ἔχοντας*. Recentiores Graecos Did. narrat de sene mentis compote, non delirante, dicere *αἰσθάνεται ἀκόμη*. Mox pro *παῦ ἀμφοτέροις* „coniicias *παρ' ἀμφοτέρων*, si sanum *Πελοποννησίων*, nam libri nonnulli habent *Πελοποννησίοις*. Conf. tamen Krueg. ad Dionys. p. 46.“ Popp. Krueg. inter alia confert Thuc. 7, 63. *ἑτέρας εὐτυχούσης ὥρας*, pro *ἑτέρων*. 7, 17. *πρὸς τὴν σφετέραν ἀντίταξιν*, pro *σφῶν*. Et verba *τι αὐτῶν* „modestius sonant, quam si dixisset *quidvis ad eas res pertinens, quodcunque rescire cupiebam.* Vid. 5, 31. Matth. §. 487.“ Arn. Deinde prae-

μαι· καὶ ξυνέβη μοι φεύγειν τὴν ἐμαυτοῦ ἔτη εἴκοσι μετὰ τὴν ἐς Ἀμφίπολιν στρατηγίαν, καὶ γενομένῳ παρ' ἀμφοτέροις τοῖς πράγμασι, καὶ οὐχ ἧσσον τοῖς Πελοποννησίων διὰ τὴν φυγήν, καθ' ἡσυχίαν τι αὐτῶν μᾶλλον αἰσθέσθαι. τὴν οὖν μετὰ τὰ δέκα ἔτη διαφοράν τε καὶ ξύγχυσιν τῶν σπονδῶν καὶ τὰ ἔπειτα ὡς ἐπολεμήθη ἐξηγήσομαι.

27 Ἐπειδὴ γὰρ αἱ πεντηκοντούτεις σπονδαὶ ἐγένοντο καὶ ὕστερον αἱ ξυμμαχίαι, καὶ αἱ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου πρεσβεῖαι, αἵπερ παρεκλήθησαν ἐς αὐτά, ἀνεχώρουν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐπ' οἴκου ἀπῆλθον, Κορίνθιοι δὲ ἐς Ἄργος τραπόμενοι πρῶτον λόγους ποιοῦνται πρός τινας τῶν ἐν τέλει ὄντων Ἀργείων ὡς χρὴ ἐπειδὴ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ ἀλλ' ἐπὶ καταδουλώσει τῆς Πελοποννήσου σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν πρὸς Ἀθηναίους τοὺς πρὶν ἐχθίστους πεποίηνται, ὁρᾶν τοὺς Ἀργείους ὅπως σωθήσεται ἡ Πελοπόννησος, καὶ ψηφίσασθαι τὴν βουλομένην πόλιν τῶν Ἑλλήνων, ἥτις αὐτόνομός τέ ἐστι καὶ δίκας ἴσας καὶ ὁμοίας δίδωσι, πρὸς Ἀργείους ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι, ὥστε τῇ ἀλλήλων ἐπιμαχεῖν· ἀποδεῖξαι δὲ ἄνδρας ὀλίγους ἀρχὴν αὐτοκράτορας, καὶ μὴ πρὸς τὸν δῆμον τοὺς λόγους εἶναι, τοῦ μὴ καταφανεῖς γίγνεσθαι τοὺς μὴ πείσαντας τὸ πλῆθος. ἔφασαν δὲ πολλοὺς προσχωρήσεσθαι μίσει τῶν Λακεδαιμονίων. καὶ οἱ μὲν Κορίνθιοι διδάξαντες ταῦτα
28 ἀνεχώρησαν ἐπ' οἶκον. οἱ δὲ τῶν Ἀργείων ἄνδρες ἀκούσαντες, ἐπειδὴ ἀνήνεγκαν τοὺς λόγους ἔς τε τὰς ἀρχὰς καὶ τὸν δῆμον, ἐψηφίσαντο Ἀργεῖοι, καὶ ἄνδρας εἵλοντο δώδεκα πρὸς οὓς τὸν

sentis infinitivum *αἰσθάνεσθαι* Popp. desiderat. Bekk. ex libris nonnullis edidit *αἴσθεσθαι*, sicut 2, 93. 7, 75. Vid. Buttm. Gr. max. 2, 1. p. 68. Denique de verbis *τὰ ἔπειτα ὡς ἐπολεμήθη* adi Matth. §. 296. et Krueg. ad Dionys. p. 91.

27. *πεντηκοντούτεις*] Schol. *αἱ κοιναί*. Et mox ad *αἱ ξυμμαχίαι* idem: *ἦγουν αἱ ἰδικαὶ, αἱ πρὸς Ἀθηναίους ἐκ Λακεδαίμονος καὶ ἀνάπαλιν*. Et verbis *καὶ αἱ ἀπό* apodosis incipit, „Peloponnesii legati memorantur cum respectu Atheniensium, qui et ipsi domum revertisse putandi sunt.“ Haack. Illud *καί* fortasse respondet voci Latinae *atque* in apodosi i. e. *continuo*. Deinde pro *παρεκλήθησαν ἐς αὐτά* „debebat scribere *αὐτάς*, sed neutrum est, ac si sit *ταῦτα πάντα*.“ Bau. Paulo post Krueg. ad Dionys. p. 150. comma ponit post *τραπόμενοι*, tollit post *πρῶτον*. Hoc, opinor, dicit scriptor, Corinthios non protinus domum abiisse, sed prius Argos profectos Argivis persuadere studuisse, ut civitates Graecas minores in foedus reciperent. Nisi cum Poppone ita velis accipere, ut *πρῶτόν τινες τῶν ἐν τέλει* contrarie ponantur *ταῖς ἀρχαῖς καὶ τῷ δήμῳ* c. 28. init.

καὶ δίκας — δίδωσι] Id quod neque a civitatibus *οὐκ αὐτοδίκοις*, neque ab Atheniensibus et Lacedaemoniis exspectari poterat, aequabilem, inquam, iuris distributionem servatum iri. Mox *τὸ πλῆθος* intellige *τῶν Ἀργείων*.

28. *εἵλοντο δώδεκα*] v. Od. Muell. Dor. 2. p. 143. Et ad *ἐκκαρπωσάμενοι* cum Bloomfieldio et Arnoldo supple *ἀμφοτέρους*. Arn. confert Demosth. Timocr. p. 700. Reisk. *τῶν ὑμᾶς ἐκκεκαρπωμένων* i. e. *qui vestra vineta ceciderunt*, who have made their harvest out of

βουλόμενον τῶν Ἑλλήνων ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι πλὴν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων· τούτων δὲ μηδετέροις ἐξεῖναι ἄνευ τοῦ δήμου τῶν Ἀργείων σπείσασθαι. ἐδέξαντό τε ταῦτα οἱ Ἀργεῖοι μᾶλλον, ὁρῶντες τόν τε τῶν Λακεδαιμονίων σφίσι πόλεμον ἐσόμενον, ἐπ' ἐξόδῳ γὰρ πρὸς αὐτοὺς αἱ σπονδαὶ ἦσαν, καὶ ἅμα ἐλπίσαντες τῆς Πελοποννήσου ἡγήσεσθαι. κατὰ γὰρ τὸν χρόνον τοῦτον ἥ τε Λακεδαίμων μάλιστα δὴ κακῶς ἤκουσε καὶ ὑπερώφθη διὰ τὰς ξυμφοράς, οἵ τε Ἀργεῖοι ἄριστα ἔσχον τοῖς πᾶσιν, οὐ ξυναράμενοι τοῦ Ἀττικοῦ πολέμου, ἀμφοτέροις δὲ μᾶλλον ἔνσπονδοι ὄντες ἐκκαρπωσάμενοι. οἱ μὲν οὖν Ἀργεῖοι οὕτως ἐς τὴν ξυμμαχίαν προσεδέχοντο τοὺς ἐθέλοντας τῶν Ἑλλήνων. Μαντινῆς δ' αὐτοῖς καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν πρῶτοι 29
προσεχώρησαν, δεδιότες τοὺς Λακεδαιμονίους. τοῖς γὰρ Μαντινεῦσι μέρος τι τῆς Ἀρκαδίας κατέστραπτο ὑπήκοον ἔτι τοῦ πρὸς Ἀθηναίους πολέμου ὄντος, καὶ ἐνόμιζον οὐ περιόψεσθαι σφᾶς τοὺς Λακεδαιμονίους ἄρχειν, ἐπειδὴ καὶ σχολὴν ἦγον· ὥστε ἅσμενοι πρὸς τοὺς Ἀργείους ἐτράποντο, πόλιν τε μεγάλην νομίζοντες καὶ Λακεδαιμονίοις ἀεὶ διάφορον, δημοκρατουμένην τε ὥσπερ καὶ αὐτοί. ἀποστάντων δὲ τῶν Μαντινέων καὶ ἡ ἄλλη Πελοπόννησος ἐς θροῦν καθίστατο ὡς καὶ σφίσι ποιητέον τοῦτο, νομίσαντες πλέον τέ τι εἰδότας μεταστῆναι αὐτούς, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἅμα δι' ὀργῆς ἔχοντες, ἐν ἄλλοις τε καὶ ὅτι ἐν ταῖς σπονδαῖς ταῖς Ἀττικαῖς ἐγέγραπτο εὔορκον εἶναι προσθεῖναι καὶ ἀφελεῖν ὅ,τι ἂν ἀμφοῖν τοῖν πολέοιν δοκῇ, Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις. τοῦτο γὰρ τὸ γράμμα μάλιστα τὴν Πελοπόννησον διεθορύβει καὶ ἐς ὑποψίαν καθίστη μὴ μετὰ Ἀθηναίων σφᾶς βούλωνται Λακεδαιμόνιοι δουλώσασθαι· δίκαιον γὰρ εἶναι πᾶσι τοῖς ξυμμάχοις γεγράφθαι τὴν μετάθεσιν. ὥστε φοβούμενοι οἱ πολλοὶ ὥρμηντο πρὸς τοὺς Ἀργείους καὶ αὐτοὶ ἕκαστοι ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ αἰσθόμενοι τὸν θροῦν 30
τὸν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ καθεστῶτα, καὶ τοὺς Κορινθίους διδασκάλους τε γενομένους καὶ αὐτοὺς μέλλοντας σπείσασθαι πρὸς τὸ Ἄργος, πέμπουσι πρέσβεις ἐς τὴν Κόρινθον, βουλόμενοι προκαταλαβεῖν τὸ μέλλον, καὶ ἠτιῶντο τήν τε ἐσήγησιν τοῦ παντὸς καὶ εἰ Ἀργείοις σφῶν ἀποστάντες ξύμμαχοι ἔσονται, παραβήσεσθαί τε ἔφασαν αὐτοὺς τοὺς ὅρκους, καὶ ἤδη ἀδικεῖν

you, die aus eurer Haut Riemen geschnitten haben. Ita hic est, *qui pacem egerant cum utrisque, ex utrisque lucrum fecerant.*

29. *δημοκρατουμένην, ὥσπερ καὶ αὐτοί*] Res Argivorum lege perscriptas ab Od. Muellero Dor. 2. p. 142 sqq. et de h. l. p. 143. Paulo post „particulam *τε* in verbis *πλέον τέ τι εἰδότας* recte Bekk. restituit. Traiecta est, nam vero ordine scribere debebat *νομίσαντές τε — καὶ ἔχοντες*.“ Arn. De locutione *δι' ὀργῆς ἔχοντες* v. Matth. p. 1149. e. Et verba *πᾶσι τοῖς ξυμμάχοις γεγράφθαι* converto: sie sagten, gerechterweise müsste für alle Bundesgenossen die Bestimmung aufgenommen seyn, dass sie beliebige Modificationen im Vertrage machen dürften.

ὅτι οὐ δέχονται τὰς Ἀθηναίων σπονδάς, εἰρημένον κύριον εἶναι ὅ,τι ἂν τὸ πλῆθος τῶν ξυμμάχων ψηφίσηται, ἢν μή τι θεῶν ἢ ἡρώων κώλυμα ᾖ. Κορίνθιοι δὲ παρόντων σφίσι τῶν ξυμμάχων, ὅσοι οὐδ' αὐτοὶ ἐδέξαντο τὰς σπονδάς, παρεκάλεσαν δὲ αὐτοὺς αὐτοὶ πρότερον, ἀντέλεγον τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἃ μὲν ἠδικοῦντο, οὐ δηλοῦντες ἄντικρυς, ὅτι οὔτε Σόλλιον σφίσιν ἀπέλαβον παρ' Ἀθηναίων οὔτε Ἀνακτόριον, εἴ τέ τι ἄλλο ἐνόμιζον ἐλασσοῦσθαι, πρόσχημα δὲ ποιούμενοι τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης μὴ προδώσειν· ὁμόσαι γὰρ αὐτοῖς ὅρκους ἰδίᾳ τε, ὅτε μετὰ Ποτιδαιατῶν τὸ πρῶτον ἀφίσταντο, καὶ ἄλλους ὕστερον. οὔκουν παραβαίνειν τοὺς τῶν ξυμμάχων ὅρκους ἔφασαν, οὐκ ἐξιόντες ἐς τὰς τῶν Ἀθηναίων σπονδάς. Θεῶν γὰρ πίστεις ὁμόσαντες ἐκείνοις οὐκ ἂν εὐορκεῖν προδιδόντες αὐτούς. εἰρῆσθαι δ' ὅτι ἢν μὴ θεῶν ἢ ἡρώων κώλυμα ᾖ· φαίνεσθαι οὖν σφίσι κώλυμα θεῖον τοῦτο. καὶ περὶ μὲν τῶν παλαιῶν ὅρκων τοσαῦτα εἶπον, περὶ δὲ τῆς Ἀργείων ξυμμαχίας μετὰ τῶν φίλων βουλευσάμενοι ποιήσειν ὅ,τι ἂν δίκαιον ᾖ. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμονίων πρέσβεις ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. ἔτυχον δὲ παρόντες ἐν Κορίνθῳ καὶ Ἀργείων πρέσβεις, οἳ ἐκέλευον τοὺς Κορινθίους ἰέναι ἐς τὴν ξυμμαχίαν καὶ μὴ μέλλειν· οἱ δὲ ἐς τὸν ὕστερον
31 ξύλλογον αὐτοῖς τὸν παρὰ σφίσι προεῖπον ἥκειν. ἦλθε δὲ καὶ Ἠλείων πρεσβεία εὐθύς, καὶ ἐποιήσαντο πρὸς Κορινθίους ξυμμαχίαν πρῶτον, ἔπειτα ἐκεῖθεν ἐς Ἄργος ἐλθόντες, καθάπερ προείρητο, Ἀργείων ξύμμαχοι ἐγένοντο. διαφερόμενοι γὰρ ἐτύγχανον τοῖς Λακεδαιμονίοις περὶ Λεπρέου. πολέμου γὰρ γενομένου ποτὲ πρὸς Ἀρκάδων τινὰς Λεπρεάταις, καὶ Ἠλείων πα-

30. *εἰρημένον*] v. Matth. §. 564. extr. Propter verba *κύριον εἶναι* adi Od. Muell. Dor. 1. p. 182 sq. De Sollio v. Thuc. 2, 30. de Anactorio 4, 49. Et *τὸν παρὰ σφίσι* intellige *παρὰ τοῖς Κορινθίοις*, ad *ἥκειν* supple *τοὺς Ἀργείους*.

31. *πολέμου γὰρ γενομένου*] v. Od. Muell. Orchom. p. 374. Dor. 1. p. 140. 183. Mox *τάλαντα* habent B. Vind. K. Chr. Dan. corr. Laur. Ald. Flor. Bas. marg. 1. Steph. *τάλαντιαν* marg. 2. *τάλαντα ν'* Cam. Thom. M. in *ἀποφέρεσθαι* vulgatam servat. „Talentum unum nimis parva pecunia est pro agro Leprei dimidio, quem Strab. 8. p. 530. C. scribit fertilem fuisse. [At scriptura incerta est, alii enim legunt: *χώραν δ' εἶχον εὐδαίμονα Τεγεάται* et sic expressum est in ed. Almel.] Praeterea Scylax. p. 16. dicit oram maritimam eius agri centum stadiorum fuisse, quamquam pro *σιάδια ρ'* coniicio *στάδια ν'* i. e. quinquaginta, inde a Neda ad rivum, ad cuius ostium Samicum iacebat. [Huic coniecturae repugnat Strab. p. 530. B.] Probabile est, illud talentum eo consilio erogatum esse, ut dimidium agrum Eleatarum esse agnosceretur. Sic quaterna talenta Athenienses Cytheriis tributi loco imposuerunt. Id quodammodo significare videtur verbum *ἀποφέρειν*, de quo cum respectu huius loci Thom. M. scribit: *ἀποφέρειν καὶ ἀποφορὰ, τὰ παρὰ τῶν ἡττόνων τοῖς μείζοσι παρεχόμενα χρηστά. Θουκ. ἐν τῇ πέμπτῃ· „τάλαντον ἔταξαν τῷ Διὶ τῷ Ὀλυμπίῳ ἀποφέρειν.“* Bloomf. Apparet talentorum numerum deesse, quamvis ingens ille (*ν'*) videatur, et fieri possit, ut corruptus sit. Cam. Cum loco Thomae M. conf. Ammon. De Diff. Vocab. p. 22., unde apud illum *χρηστά* mutandum in *χρήματα*, et Harpocr. in *ἀποφορά*, ubi v. Vales. ad notas Maussaci p. 241 sq. Gron. Propter duplicem articulum in verbis *τῷ Διὶ τῷ* Wass. confert c. 53. *τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ* et 1, 13. 2, 15. 3, 104. Popp. addit 1, 103. 3, 96. et Krueg. de Authent. Anab. p. 61., addens legi tamen *Δία τὸν Ὀλύμπιον* 3, 14.

τὸ αὐτὸ λέγοντες] Schol. *τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντες*. „Forma enim eorum civitatis aristocratica, commune in Atheniense odium, vicinia agrorum eodem eos traxerunt. Sic c. 38. de duobus iisdem populis Thuc. *τὸ γὰρ αὐτὸ ἐποίουν* ait.“ Arn. Mox *περιορώμενοι* idem esse videtur, quod *θεραπευόμενοι*, quippe Lacedaemonii nihil omiserunt, ut amicitiam eorum ne amitterent, eosque coluerunt. Simili sensu verbum habes 4, 124. *Βρασίδας δὲ τῆς Μένδης περιορώμενος μή τι πάθῃ*. At *περιορᾶσθαί τι* idem est, quod *περιοπτεσθαί τι*, *negligere, praetervidere, detrectare*, velut 2, 43. Hoc sensu frequentior est activa forma *περιορᾶν*. Vid. Thom. M. s. h. v. Tertia significatio verbi est *circumspicere, exspectare*, velut 6, 93. 103. 7, 33. Popponis sententia est, horum verborum non alium sensum esse, quam si scriptor dixisset *περιορώμενοι μέν — νομίζοντες δέ* etc., putans significari *neglectos*. Quis vero credat, Thucydidem tam supinum fuisse, ut tam negligenter loqueretur? Et contemtus, neglectioque longe alienissima erant ab iis sensibus, quos Lacedaemonii per totum hoc bellum erga Boeotos alebant, ut ait Arn. provocans ad 3, 68.

32. *παῖδας — καὶ γυναῖκας*] De omisso articulo v. Krueg. ad Dionys. p. 99. Mox dicit *Ἠλειαιεῦσιν*, nempe iis, qui eruptione facta

ρακληθέντων ὑπὸ Λεπρεατῶν ἐς ξυμμαχίαν ἐπὶ τῇ ἡμισείᾳ τῆς γῆς καὶ λυσάντων τὸν πόλεμον, Ἠλεῖοι τὴν γῆν νεμομένοις αὐτοῖς τοῖς Λεπρεάταις τάλαντον ἔταξαν τῷ Διὶ τῷ Ὀλυμπίῳ ἀποφέρειν. καὶ μέχρι τοῦ Ἀττικοῦ πολέμου ἀπέφερον, ἔπειτα παυσαμένων διὰ πρόφασιν τοῦ πολέμου οἱ Ἠλεῖοι ἐπηνάγκαζον, οἱ δ' ἐτράποντο πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. καὶ δίκης Λακεδαιμονίοις ἐπιτραπείσης, ὑποτοπήσαντες οἱ Ἠλεῖοι μὴ ἴσον ἕξειν, ἀνέντες τὴν ἐπιτροπὴν Λεπρεατῶν τὴν γῆν ἔτεμον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι οὐδὲν ἧσσον ἐδίκασαν αὐτονόμους εἶναι Λεπρεάτας καὶ ἀδικεῖν Ἠλείους· καὶ ὡς οὐκ ἐμμεινάντων τῇ ἐπιτροπῇ φρουρὰν ὁπλιτῶν ἐξέπεμψαν ἐς Λέπρεον. οἱ δὲ Ἠλεῖοι νομίζοντες πόλιν σφῶν ἀφεστηκυῖαν δέξασθαι τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τὴν ξυνθήκην προφέροντες ἐν ᾗ εἴρητο, ἃ ἔχοντες ἐς τὸν Ἀττικὸν πόλεμον καθίσταντό τινες, ταῦτα ἔχοντας καὶ ἐξελθεῖν, ὡς οὐκ ἴσον ἔχοντες ἀφίστανται πρὸς τοὺς Ἀργείους, καὶ τὴν ξυμμαχίαν, ὥσπερ προείρητο, καὶ οὗτοι ἐποιήσαντο. ἐγένοντο δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι εὐθὺς μετ' ἐκείνους, καὶ οἱ ἐπὶ Θρᾴκης Χαλκιδῆς ζ' Ἀργείων ξύμμαχοι. Βοιωτοὶ δὲ καὶ Μεγαρῆς τὸ αὐτὸ λέγοντες ἡσύχαζον, περιορῶμενοι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ νομίζοντες σφίσι τὴν Ἀργείων δημοκρατίαν αὐτοῖς ὀλιγαρχουμένοις ἧσσον ξύμφορον εἶναι τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας.

Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου Σκιω- 32
ναίους μὲν Ἀθηναῖοι ἐκπολιορκήσαντες ἀπέκτειναν τοὺς ἡβῶντας, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἠνδραπόδισαν, καὶ τὴν γῆν Πλα-

ταιεῦσιν ἔδοσαν νέμεσθαι· Δηλίους δὴ κατήγαγον πάλιν ἐς Δῆλον, ἐνθυμούμενοι τάς τε ἐν ταῖς μάχαις ξυμφορὰς καὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς θεοῦ χρήσαντος. καὶ Φωκῆς καὶ Λοκροὶ ἤρξαντο πολεμεῖν. καὶ Κορίνθιοι καὶ Ἀργεῖοι ἤδη ξύμμαχοι ὄντες ἔρχονται ἐς Τεγέαν, ἀποστήσοντες Λακεδαιμονίων, ὁρῶντες μέγα μέρος ὄν, καὶ εἰ σφίσι προσγένοιτο, νομίζοντες ἅπασαν ἂν ἔχειν Πελοπόννησον. ὡς δὲ οὐδὲν ἂν ἔφασαν ἐναντιωθῆναι οἱ Τεγεᾶται Λακεδαιμονίοις, οἱ Κορίνθιοι μέχρι τούτου προθύμως πράσσοντες ἀνεῖσαν τῆς φιλονεικίας, καὶ ὠῤῥώδησαν μὴ οὐδεὶς σφίσιν ἔτι τῶν ἄλλων προσχωρῇ. ὅμως δὲ ἐλθόντες ἐς τοὺς Βοιωτοὺς ἐδέοντο σφῶν τε καὶ Ἀργείων γίγνεσθαι ξυμμάχους καὶ τἆλλα κοινῇ πράσσειν· τάς τε δεχημέρους ἐπισπονδάς, αἳ ἦσαν Ἀθηναίοις καὶ Βοιωτοῖς πρὸς ἀλλήλους οὐ πολλῷ ὕστερον γενόμεναι τούτων τῶν πεντηκονταετίδων σπονδῶν, ἐκέλευον οἱ Κορίνθιοι τοὺς Βοιωτοὺς ἀκολουθήσαντας Ἀθήναζε καὶ σφίσι ποιῆσαι, ὥσπερ Βοιωτοὶ εἶχον, μὴ δεχομένων δὲ Ἀθηναίων ἀπειπεῖν τὴν ἐκεχειρίαν καὶ τὸ λοιπὸν μὴ σπένδεσθαι ἄνευ αὐτῶν. Βοιωτοὶ δὲ δεομένων τῶν Κορινθίων περὶ μὲν τῆς Ἀργείων ξυμμαχίας ἐπισχεῖν αὐτοὺς ἐκέλευον, ἐλθόντες δὲ Ἀθήναζε μετὰ Κορινθίων οὐχ εὕροντο τὰς δεχημέρους σπονδάς, ἀλλ' ἀπεκρίναντο οἱ Ἀθηναῖοι Κορινθίοις εἶναι σπονδάς, εἴπερ Λακεδαιμονίων εἰσὶ ξύμμαχοι. Βοιωτοὶ μὲν οὖν οὐδὲν μᾶλλον ἀπεῖπον τὰς δεχημέρους, ἀξιούντων καὶ αἰτιωμένων Κορινθίων ξυνθέσθαι σφίσι· Κορινθίοις δὲ ἀνακωχὴ ἄσπονδος ἦν πρὸς Ἀθηναίους.

33 Λακεδαιμόνιοι δὲ τοῦ αὐτοῦ θέρους πανδημεὶ ἐστράτευσαν, Πλειστοάνακτος τοῦ Πανσανίου Λακεδαιμονίων βασιλέως ἡγουμένου, τῆς Ἀρκαδίας ἐς Παῤῥασίους, Μαντινέων ὑπηκόους ὄντας, κατὰ στάσιν ἐπικαλεσαμένων σφᾶς, ἅμα δὲ καὶ τὸ ἐν

Ol. 88, 1. (428.) Athenas evaserant. v. Thuc. 3, 20. Iidem ab Atheniensibus civitate donati sunt. v. adn. ad 3, 55. Deinde Pollux 2, 231. citat *ἐνθυμιζόμενοι τὰς ἐν τῇ μάχῃ συμφοράς*, ubi v. Iungerm. et Valck. ad Herodot. 2, 175. De regimine verbi v. Matth. p. 658. §. 349. Porro in verbis *τούτων τῶν* articulum om. Dan. At pronomen deletum volunt Popp. et Dobrae., quum eae induciae, quae c. 23. memorantur, intelligendae sint. De forma vocis *πεντηκονταετίδων* v. Lobeck. ad Phryn. p. 407.

αἰτιωμένων] Port.: *quamvis Corinthii hoc flagitarent, et cum expostulatione dicerent ita inter se convenisse.* Bau.: *et obiicerent Boeotis, quod ita pacti essent, nec tamen efficerent.*

33. *ἐπικαλεσαμένων*] sc. *τῶν Παῤῥασίων*. Verba *ἐπὶ τῇ Σκιρίτιδι* recte exponit Schol. *ἐπιτετειχισμένου ὥστε βλάπτειν τὴν Σκιρῖτιν.* De situ Sciritidis v. Leak. Morea Vol. 3. p. 28. Od. Muell. Dor. 2. p. 450., de Parrhasiis ibidem p. 448 sq. Cypsela non aliud oppidum fuisse videntur, quam quae alibi Basilis (ad Alpheum in Parrhasiis sita) audit. V. ibidem 1. p. 63, 3. coll. 2. p. 445., quamquam sic Cypsela paulo remotiora fuisse videantur, quam ut *ἐπὶ τῇ Σκιρίτιδι* sita dici possint. Denique *τὴν ξυμμαχίαν* „idem est, quod *τὴν τῶν ξυμμάχων χώραν*. Socios autem quos hic dicit, ii Parrhasii sunt, *Μαντινέων ὑπήκοοι.*“ ARN.

Κυψέλοις τεῖχος ἀναιρήσοντες, ἢν δύνωνται, ὃ ἐτείχισαν Μαντινῆς καὶ αὐτοὶ ἐφρούρουν, ἐν τῇ Παῤῥασικῇ κείμενον, ἐπὶ τῇ Σκιρίτιδι τῆς Λακωνικῆς. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τὴν γῆν τῶν Παῤῥασίων ἐδῄουν, οἱ δὲ Μαντινῆς τὴν πόλιν Ἀργείοις φύλαξι παραδόντες αὐτοὶ τὴν ξυμμαχίαν ἐφρούρουν· ἀδύνατοι δ' ὄντες διασῶσαι τό τε ἐν Κυψέλοις τεῖχος καὶ τὰς ἐν Παῤῥασίοις πόλεις, ἀπῆλθον. Λακεδαιμόνιοι δὲ τούς τε Παῤῥασίους αὐτονόμους ποιήσαντες καὶ τὸ τεῖχος καθελόντες ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου.

Καὶ τοῦ αὐτοῦ θέρους, ἤδη ἡκόντων αὐτοῖς τῶν ἀπὸ Θρᾴ- 34
κης μετὰ Βρασίδου ἐξελθόντων στρατιωτῶν, οὓς ὁ Κλεαρίδας μετὰ τὰς σπονδὰς ἐκόμισεν, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐψηφίσαντο τοὺς μὲν μετὰ Βρασίδου Εἵλωτας μαχεσαμένους ἐλευθέρους εἶναι, καὶ οἰκεῖν ὅπου ἂν βούλωνται· καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ αὐτοὺς μετὰ τῶν νεοδαμωδῶν ἐς Λέπρεον κατέστησαν, κείμενον ἐπὶ τῆς Λα-

34. *τῶν ἀπὸ Θρᾴκης — ἐξελθόντων*] i. e. *quum ad ipsos iam ex Thracia rediissent milites, qui cum Brasida illuc profecti fuerant.* Est nota enallage praepositionum, de qua v. Buttm. §. 151. 8. (ed. 13.) et Matth. §. 596., orta ex breviloquentia, velut h. l. dici debebat: *ἤδη ἡκόντων αὐτοῖς τῶν ἐς Θρᾴκην μετὰ Βρασίδου ἐξελθόντων στρατιωτῶν ἀπὸ Θρᾴκης.* De Helotis Brasidae manumissis, qui inde ab hoc tempore Brasidei appellabantur, v. Od. Muell. Dor. 2. p. 89. Verbis *καὶ οἰκεῖν ὅπου ἂν βούλωνται* plenae libertatis indicium continetur, vid. ibidem p. 45.

νεοδαμωδῶν] *Ἀργεῖοι* dicebantur Helotum ii, in quibus heri praecipuam fiduciam ponebant, quali in bellis *ἑρυκτῆρες* fruebantur. *Ἀφέται* omni servitio vacabant. *Λεσποσιοναῦται* qui dicebantur, in classe militabant, similesque fuisse videntur libertis Atticis, qui *χωρὶς οἰκοῦντες* dicebantur. Plena libertate qui donati essent, iisdem concedebatur, quocunque vellent habitatum abire, simulque eis agelli aliquid assignatum esse videtur extra sortem a pristino hero possessam. Libertate aliquamdiu usi *νεοδαμώδεις* videntur audivisse, quorum multitudo brevi numerum civium attigit. Ac ne Mothones quidem sive Mothacae perioecorum e numero erant (e perioecis Spartanos factos esse, nusquam memoriae proditur), sed e numero Helotum, qui per aequalem communemque cum Spartanis educationem (quemadmodum apud Ulyssem Eumaeus educatus est), libertatem sine civitate nanciscebantur. *Μόθων* enim est *verna*; perioeci autem hoc nomen habere non poterant, ut qui nunquam in potestate privatorum Spartanorum essent. Credibile est, posteros Mothacum ius civitatis adeptos esse, siquidem Lysander, Callicratidas et Gylippus origine Mothaces fuerunt. Epeunactae (quod ex etymo colligas) cives illi appellati sunt, qui viduam ex antiquo iure hereditario duxissent. Quale matrimonium semel servos iniisse Theopompus tradit. OD. MUELL. Dor. 2. p. 45. Conf. Interpp. ad Herodot. 9, 11. Schneid. Indic. Xen. H. Gr. Mans. Spart. 1, 1. p. 234. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 41, 14. et inprimis Arn. ad h. l. Mox Lepreum dicitur situm fuisse in confiniis Laconiae, *ἐπὶ τῆς Λακωνικῆς.* Vid. Vig. p. 859, 394. Popp. desiderat *ἐπὶ τῇ Λακωνικῇ καὶ τῇ Ἠλείᾳ* et confert c. 33. *κείμενον ἐπὶ τῇ Σκιρίτιδι*, at dativus ibi alium sensum habet. De situ Leprei v. Od. Muell. Dor. 2. p. 461. Leak. Travels in the Morea Vol. 1. c. 2. p. 49—68. Mox *τοὺς ἐκ τῆς νήσου* „aut brevius dictum more huius scriptoris pro *τοὺς ἐν τῇ νήσῳ*

κωνικῆς καὶ τῆς Ἠλείας, ὄντες ἤδη διάφοροι Ἠλείοις· τοὺς δ' ἐκ τῆς νήσου ληφθέντας σφῶν καὶ τὰ ὅπλα παραδόντας, δείσαντες μή τι διὰ τὴν ξυμφορὰν νομίσαντες ἐλασσωθήσεσθαι καὶ ὄντες ἐπίτιμοι νεωτερίσωσιν, ἤδη καὶ ἀρχάς τινας ἔχοντας ἀτίμους ἐποίησαν, ἀτιμίαν δὲ τοιάνδε ὥστε μήτε ἄρχειν μήτε πριαμένους τι ἢ πωλοῦντας κυρίους εἶναι. ὕστερον δὲ αὖθις χρόνῳ ἐπίτιμοι ἐγένοντο.

35 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους καὶ Θύσσον τὴν ἐν τῇ Ἄθῳ Διῆς εἶλον, Ἀθηναίων οὖσαν ξύμμαχον. καὶ τὸ θέρος τοῦτο πᾶν

ληφθέντας καὶ ἀνακομισθέντας ἐξ αὐτῆς, aut ληφθέντας est pro ἀναληφθέντας, receptos, redditos ipsis.“ Bau. Popp. comparavit haec: 8, 2. πρὸς τὴν ἐκ τῆς Σικελίας τῶν Ἀθηναίων μεγάλην κακοπραγίαν i. e., ait, τὴν ἐν τῇ Σικελίᾳ γενομένην καὶ ἐκ τῆς Σικελίας ἀγγελθεῖσαν κακοπραγίαν. 5, 35. τοὺς ἐκ τῆς νήσου δεσμώτας μετεμέλοντο ἀποδεδωκότες. Mox καί in καὶ ὄντες ἐπίτιμοι est pro καίπερ. Thom. M. p. 358. exponit ἐπὶ τιμῆς καὶ ἀξιώματος ὄντες. De illo sensu ἐπιτιμίας, quo vox liberum ad honores aditum significat, adi Schoem. De Comit. Athen. p. 73. atque in universum de ἐπιτιμία et ἀτιμία tum summa, tum ea, quae ab Atticis ἀτιμία κατὰ προστάξεις dicebatur, qualis fuit haec in Sphacteria captorum, qua affectis neque magistratus gerere liceret, neque emendi aut vendendi ius esset, consule uberrimam dissertationem Meieri De bonis damn. p. 101 sqq. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 409. 420. Meier. et Schoem. d. Att. Proz. p. 563. 734. 741. Denique in verbis πριαμένους — κυρίους εἶναι hic sensus inest: sie sollten weder eine obrigkeitliche Stelle bekleiden, noch einen gültigen Kauf oder Verkauf schliessen können. v. Matth. p. 1091. med. et de re Od. Muell. Dor. 2. p. 116. 224. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 63, 28.

35. ἐν τῇ Ἄθῳ] Nonnulli libri ἐν τῷ Ἄθῳ. Ac sane hoc nomen 4, 109. 5, 3. et apud alios scriptores masculini generis est. Quod ita explicat Haack., ut ὁ Ἄθ. montem, ἡ Ἄθ. regionem significet, probante Poppone.

Διῆς] Vulgo Δικτιδιῆς, libri Δικτηδιῆς, Δικτυδιῆς, Δικτιδιεῖς et similiter. Itidemque 5, 82. vulgo legitur Δικτιδιῆς, sed ibi complures libri habent Διῆς, „Nullibi terrarum unquam populus quisquam vixit, Dictidienses vocatus. Sunt Dienses intelligendi. Dion, urbem in Atho sive Acte sitam, cuius gentile Διεῖς sive Διῆς est, paulo antea commemoravimus.“ Gatter. de Herodot. et Thuc. Thrac. §. 34. Quum tamen Dienses 4, 109. fideles manserint Atheniensibus et demum 5, 82. ab iis defecisse narrentur, Popp. coniecit Χαλκιδῆς vel οἱ Χαλκιδῆς. Mox ad τοὺς μὴ ἐξιόντας supple ἐς τὰς σπονδάς. Conf. c. 40. 46. Deinde ὑπετόπευον servavi, quod redit 8, 76. Alii putant, Thucydidem modo ὑποτοπεῖν vel ὑποπτεύειν scribere. Mox ἄνευ ξυγγραφῆς Schol. interpretatur ἄνευ συμφωνίας γεγραμμένης, Arn. without a written agreement. De verbis μετεμέλοντο ἀποδεδωκότες v. Matth. p. 1088. Et τὰ ἄλλα χωρία intellige Methonen, Pteleum, Atalantem, Cythera etc. Paulo post vulgo legitur Μεσσηνίους τε, emendavit Reisk. „Quamquam Messenii commode ab Helotis sic distingui posse videantur, ut sint Μεσσήνιοι οἱ ἐκ Ναυπάκτου, quos Pylum praesidium misisse 4, 41. accepimus, tamen eo, quod paulo inferius Μεσσηνίους καὶ τοὺς ἄλλους Εἵλωτας legimus, et ipsis, quae antecedunt, particulis εἰ δὲ μή commendatur γε.“ Popp. Denique distinguuntur a Messeniis et Helotis alii, ὅσοι ηὐτομολήκεσαν, hos Arn. putat domesticos privatorum hominum servos fuisse, quum Helotae publice servirent.

ἐπιμιξίαι μὲν ἦσαν τοῖς Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις, ὑπώπτευον δὲ ἀλλήλους εὐθὺς μετὰ τὰς σπονδὰς οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὴν τῶν χωρίων ἀλλήλοις οὐκ ἀπόδοσιν. τὴν γὰρ Ἀμφίπολιν πρότεροι λαχόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀποδιδόναι καὶ τἄλλα οὐκ ἀποδεδώκεσαν, οὐδὲ τοὺς ἐπὶ Θράκης παρεῖχον ξυμμάχους τὰς σπονδὰς δεχομένους, οὐδὲ Βοιωτούς, οὐδὲ Κορινθίους, λέγοντες ἀεὶ ὡς μετ' Ἀθηναίων τούτους, ἢν μὴ θέλωσι, κοινῇ ἀναγκάσουσι· χρόνους τε προὔθεντο ἄνευ ξυγγραφῆς, ἐν οἷς χρῆν τοὺς μὴ ἐξιόντας ἀμφοτέροις πολεμίους εἶναι. τούτων οὖν ὁρῶντες οἱ Ἀθηναῖοι οὐδὲν ἔργῳ γιγνόμενον, ὑπετόπευον τοὺς Λακεδαιμονίους μηδὲν δίκαιον διανοεῖσθαι, ὥστε οὔτε Πύλον ἀπαιτούντων αὐτῶν ἀπεδίδοσαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ τῆς νήσου δεσμώτας μετεμέλοντο ἀποδεδωκότες, τά τε ἄλλα χωρία εἶχον, μένοντες ἕως σφίσι κἀκεῖνοι ποιήσειαν τὰ εἰρημένα. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰ μὲν δυνατὰ ἔφασαν πεποιηκέναι· τοὺς γὰρ παρὰ σφίσι δεσμώτας ὄντας Ἀθηναίων ἀποδοῦναι, καὶ τοὺς ἐπὶ Θράκης στρατιώτας ἀπαγαγεῖν, καὶ εἴ τινος ἄλλου ἐγκρατεῖς ἦσαν. Ἀμφιπόλεως δὲ οὐκ ἔφασαν κρατεῖν ὥστε παραδοῦναι, Βοιωτοὺς δὲ πειράσεσθαι καὶ Κορινθίους ἐς τὰς σπονδὰς ἐσαγαγεῖν, καὶ Πάνακτον ἀπολαβεῖν, καὶ Ἀθηναίων ὅσοι ἦσαν ἐν Βοιωτοῖς αἰχμάλωτοι, κομιεῖν. Πύλον μέντοι ἠξίουν σφίσιν ἀποδοῦναι· εἰ δὲ μή, Μεσσηνίους γε καὶ τοὺς Εἵλωτας ἐξαγαγεῖν, ὥςπερ καὶ αὐτοὶ τοὺς ἀπὸ Θράκης, Ἀθηναίους δὲ φρουρεῖν τὸ χωρίον αὐτούς, εἰ βούλονται. πολλάκις δὲ καὶ πολλῶν λόγων γενομένων ἐν τῷ θέρει τούτῳ ἔπεισαν τοὺς Ἀθηναίους ὥστε ἐξαγαγεῖν ἐκ Πύλου Μεσσηνίους καὶ τοὺς ἄλλους Εἵλωτάς τε καὶ ὅσοι ηὐτομολήκεσαν ἐκ τῆς Λακωνικῆς· καὶ κατῴκισαν αὐτοὺς ἐν Κρανίοις τῆς Κεφαλληνίας. τὸ μὲν οὖν θέρος τοῦτο ἡσυχία ἦν καὶ ἔφοδοι παρ' ἀλλήλους.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, ἔτυχον γὰρ ἔφοροι ἕτεροι 36 καὶ οὐκ ἐφ' ὧν αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο ἄρχοντες ἤδη, καί τινες

36. ἔφοροι ἕτεροι] Inde ab aequinoctio auctumnali. v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 84, 2. et de causis turbatae ap. Laced. agror. aequal. p. 16. et de Ephoris in universum Tittm. Gr. Staatsverf. p. 104 sqq. 107. Paulo post nonnulli libri addito articulo praebent ἐναντίοι ταῖς σπονδαῖς. „Putes cum Haackio, articulum hic non minus necessarium esse, quam antea in αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο. At hic scriptor in universum dicere potest illos Ephoros minus ad pacem quam ad bellum proclives fuisse, antea de certis foederibus loquitur. Conf. Krueg. ad Xen. Anab. 2, 3, 7.“ Popp. Mox λόγους — ἰδίᾳ pro λ. ἰδίους aliquot libri: utrumque recte dicitur, ut docet Dorv. ad Charit. p. 451. Dein vulgo est ταῦτα γιγνώσκειν, emendavit Reisk. „Sententia haec est: Ephori instabant legatis Boeotorum et Corinthiorum, ut idem vellent, idem nollent, hortantes ut persuaderent Boeotis, ut quamprimum ipsi Argivorum socii fierent, deinde cum Boeotis Argivos Lacedaemoniorum sosios facerent.“ Bred. Conf. c. 31. τὸ αὐτὸ λέγοντες. Paulo post scribendum οὕτω — ἥκισ' ἄν, habet enim οὕτω, ut Popp. adnotavit, sen-

κωνικῆς καὶ τῆς Ἠλείας, ὄντες ἤδη διάφοροι Ἠλείοις· τοὺς δ' ἐκ τῆς νήσου ληφθέντας σφῶν καὶ τὰ ὅπλα παραδόντας, δείσαντες μή τι διὰ τὴν ξυμφορὰν νομίσαντες ἐλασσωθήσεσθαι καὶ ὄντες ἐπίτιμοι νεωτερίσωσιν, ἤδη καὶ ἀρχάς τινας ἔχοντας ἀτίμους ἐποίησαν, ἀτιμίαν δὲ τοιάνδε ὥστε μήτε ἄρχειν μήτε πριαμένους τι ἢ πωλοῦντας κυρίους εἶναι. ὕστερον δὲ αὖθις χρόνῳ ἐπίτιμοι ἐγένοντο.

35 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους καὶ Θύσσον τὴν ἐν τῇ Ἄθῳ Διῆς εἷλον, Ἀθηναίων οὖσαν ξύμμαχον. καὶ τὸ θέρος τοῦτο πᾶν

ληφθέντας καὶ ἀνακομισθέντας ἐξ αὐτῆς, aut ληφθέντας est pro ἀναληφθέντας, receptos, redditos ipsis.“ Bau. Popp. comparavit haec: 8, 2. πρὸς τὴν ἐκ τῆς Σικελίας τῶν Ἀθηναίων μεγάλην κακοπραγίαν i. e., ait, τὴν ἐν τῇ Σικελίᾳ γενομένην καὶ ἐκ τῆς Σικελίας ἀγγελθεῖσαν κακοπραγίαν. 5, 35. τοὺς ἐκ τῆς νήσου δεσμώτας μετεμέλοντο ἀποδεδωκότες. Mox καί in καὶ ὄντες ἐπίτιμοι est pro καίπερ. Thom. M. p. 358. exponit ἐπὶ τιμῆς καὶ ἀξιώματος ὄντες. De illo sensu ἐπιτιμίας, quo vox liberum ad honores aditum significat, adi Schoem. De Comit. Athen. p. 73. atque in universum de ἐπιτιμίᾳ et ἀτιμίᾳ tum summa, tum ea, quae ab Atticis ἀτιμία κατὰ προστάξεις dicebatur, qualis fuit haec in Sphacteria captorum, qua affectis neque magistratus gerere liceret, neque emendi aut vendendi ius esset, consule uberrimam dissertationem Meieri De bonis damn. p. 101 sqq. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 409. 420. Meier. et Schoem. d. Att. Proz. p. 563. 734. 741. Denique in verbis πριαμένους — κυρίους εἶναι hic sensus inest: sie sollten weder eine obrigkeitliche Stelle bekleiden, noch einen gültigen Kauf oder Verkauf schliessen können. v. Matth. p. 1091. med. et de re Od. Muell. Dor. 2. p. 116. 224. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 63, 28.

35. ἐν τῇ Ἄθῳ] Nonnulli libri ἐν τῷ Ἄθῳ. Ac sane hoc nomen 4, 109. 5, 3. et apud alios scriptores masculini generis est. Quod ita explicat Haack., ut ὁ Ἄθ. montem, ἡ Ἄθ. regionem significet, probante Poppone.

Διῆς] Vulgo Δικτιδῆς, libri Δικτηδῆς, Δικτυδῆς, Δικτιδιεῖς et similiter. Itidemque 5, 82. vulgo legitur Δικτιδῆς, sed ibi complures libri habent Διῆς, „Nullibi terrarum unquam populus quisquam vixit, Dictidienses vocatus. Sunt Dienses intelligendi. Dion, urbem in Atho sive Acte sitam, cuius gentile Διεῖς sive Διῆς est, paulo antea commemoravimus.“ Gatter. de Herodot. et Thuc. Thrac. §. 34. Quum tamen Dienses 4, 109. fideles manserint Atheniensibus et demum 5, 82. ab iis defecisse narrentur, Popp. coniecit Χαλκιδῆς vel οἱ Χαλκιδῆς. Mox ad τοὺς μὴ ἐξιόντας supple ἐς τὰς σπονδάς. Conf. c. 40. 46. Deinde ὑπετόπευον servavi, quod redit 8, 76. Alii putant, Thucydidem modo ὑποτοπεῖν vel ὑποπτεύειν scribere. Mox ἄνευ ξυγγραφῆς Schol. interpretatur ἄνευ συμφωνίας γεγραμμένης, Arn. without a written agreement. De verbis μετεμέλοντο ἀποδεδωκότες v. Matth. p. 1088. Et τὰ ἄλλα χωρία intellige Methonen, Pteleum, Atalantem, Cythera etc. Paulo post vulgo legitur Μεσσηνίους τε, emendavit Reisk. „Quamquam Messenii commode ab Helotis sic distingui posse videantur, ut sint Μεσσήνιοι οἱ ἐκ Ναυπάκτου, quos Pylum praesidium misisse 4, 41. accepimus, tamen eo, quod paulo inferius Μεσσηνίους καὶ τοὺς ἄλλους Εἵλωτας legimus, et ipsis, quae antecedunt, particulis εἰ δὲ μή commendatur γε.“ Popp. Denique distinguuntur a Messeniis et Helotis alii, ὅσοι ἠὐτομολήκεσαν, hos Arn. putat domesticos privatorum hominum servos fuisse, quum Helotae publice servirent.

ἐπιμιξίαι μὲν ἦσαν τοῖς Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις, ὑπώπτευον δὲ ἀλλήλους εὐθὺς μετὰ τὰς σπονδὰς οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὴν τῶν χωρίων ἀλλήλοις οὐκ ἀπόδοσιν. τὴν γὰρ Ἀμφίπολιν πρότεροι λαχόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀποδιδόναι καὶ τἆλλα οὐκ ἀποδεδώκεσαν, οὐδὲ τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης παρεῖχον ξυμμάχους τὰς σπονδὰς δεχομένους, οὐδὲ Βοιωτούς, οὐδὲ Κορινθίους, λέγοντες ἀεὶ ὡς μετ' Ἀθηναίων τούτους, ἢν μὴ θέλωσι, κοινῇ ἀναγκάσουσι· χρόνους τε προὔθεντο ἄνευ ξυγγραφῆς, ἐν οἷς χρῆν τοὺς μὴ ἐξιόντας ἀμφοτέροις πολεμίους εἶναι. τούτων οὖν ὁρῶντες οἱ Ἀθηναῖοι οὐδὲν ἔργῳ γιγνόμενον, ὑπετόπευον τοὺς Λακεδαιμονίους μηδὲν δίκαιον διανοεῖσθαι, ὥστε οὔτε Πύλον ἀπαιτούντων αὐτῶν ἀπεδίδοσαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ τῆς νήσου δεσμώτας μετεμέλοντο ἀποδεδωκότες, τά τε ἄλλα χωρία εἶχον, μένοντες ἕως σφίσι κἀκεῖνοι ποιήσειαν τὰ εἰρημένα. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰ μὲν δυνατὰ ἔφασαν πεποιηκέναι· τοὺς γὰρ παρὰ σφίσι δεσμώτας ὄντας Ἀθηναίων ἀποδοῦναι, καὶ τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης στρατιώτας ἀπαγαγεῖν, καὶ εἴ του ἄλλου ἐγκρατεῖς ἦσαν. Ἀμφιπόλεως δὲ οὐκ ἔφασαν κρατεῖν ὥστε παραδοῦναι, Βοιωτοὺς δὲ πειράσεσθαι καὶ Κορινθίους ἐς τὰς σπονδὰς ἐσαγαγεῖν, καὶ Πάνακτον ἀπολαβεῖν, καὶ Ἀθηναίων ὅσοι ἦσαν ἐν Βοιωτοῖς αἰχμάλωτοι, κομιεῖν. Πύλον μέντοι ἠξίουν σφίσιν ἀποδοῦναι· εἰ δὲ μή, Μεσσηνίους γε καὶ τοὺς Εἵλωτας ἐξαγαγεῖν, ὥσπερ καὶ αὐτοὶ τοὺς ἀπὸ Θρᾴκης, Ἀθηναίους δὲ φρουρεῖν τὸ χωρίον αὐτούς, εἰ βούλονται. πολλάκις δὲ καὶ πολλῶν λόγων γενομένων ἐν τῷ θέρει τούτῳ ἔπεισαν τοὺς Ἀθηναίους ὥστε ἐξαγαγεῖν ἐκ Πύλου Μεσσηνίους καὶ τοὺς ἄλλους Εἵλωτάς τε καὶ ὅσοι ἠὐτομολήκεσαν ἐκ τῆς Λακωνικῆς· καὶ κατῴκισαν αὐτοὺς ἐν Κρανίοις τῆς Κεφαλληνίας. τὸ μὲν οὖν θέρος τοῦτο ἡσυχία ἦν καὶ ἔφοδοι παρ' ἀλλήλους.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, ἔτυχον γὰρ ἔφοροι ἕτεροι 36 καὶ οὐκ ἐφ' ὧν αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο ἄρχοντες ἤδη, καί τινες

36. ἔφοροι ἕτεροι] Inde ab aequinoctio auctumnali. v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 84, 2. et de causis turbatae ap. Laced. agror. aequal. p. 16. et de Ephoris in universum Tittm. Gr. Staatsverf. p. 104 sqq. 107. Paulo post nonnulli libri addito articulo praebent ἐναντίοι ταῖς σπονδαῖς. „Putes cum Haackio, articulum hic non minus necessarium esse, quam antea in αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο. At hic scriptor in universum dicere potest illos Ephoros minus ad pacem quam ad bellum proclives fuisse, antea de certis foederibus loquitur. Conf. Krueg. ad Xen. Anab. 2, 3, 7.“ Popp. Mox λόγους — ἰδίᾳ pro λ. ἰδίους aliquot libri: utrumque recte dicitur, ut docet Dorv. ad Charit. p. 451. Dein vulgo est ταῦτα γιγνώσκειν, emendavit Reisk. „Sententia haec est: Ephori instabant legatis Boeotorum et Corinthiorum, ut idem vellent, idem nollent, hortantes ut persuaderent Boeotis, ut quamprimum ipsi Argivorum socii fierent, deinde cum Boeotis Argivos Lacedaemoniorum sosios facerent.“ Bred. Conf. c. 31. τὸ αὐτὸ λέγοντες. Paulo post scribendum οὕτω — ἥκισ' ἄν, habet enim οὕτω, ut Popp. adnotavit, sen-

αὐτῶν καὶ ἐναντίοι σπονδαῖς, ἐλθουσῶν πρεσβειῶν ἀπὸ τῆς ξυμμαχίδος, καὶ παρόντων Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν καὶ Κορινθίων, καὶ πολλὰ ἐν ἀλλήλοις εἰπόντων καὶ οὐδὲν ξυμβάντων, ὡς ἀπῆεσαν ἐπ' οἶκον, τοῖς Βοιωτοῖς καὶ Κορινθίοις Κλεόβουλος καὶ Ξενάρης, οὗτοι οἵπερ τῶν ἐφόρων ἐβούλοντο μάλιστα διαλῦσαι τὰς σπονδάς, λόγους ποιοῦνται ἰδίους παραινοῦντες ὅτι μάλιστα ταὐτά τε γιγνώσκειν καὶ πειρᾶσθαι Βοιωτούς, Ἀργείων γενομένους πρῶτον αὐτοὺς ξυμμάχους, αὖθις μετὰ Βοιωτῶν Ἀργείους Λακεδαιμονίοις ποιῆσαι ξυμμάχους· οὕτω γὰρ ἥκιστα ἀναγκασθῆναι Βοιωτοὺς ἐς τὰς Ἀττικὰς σπονδὰς ἐξελθεῖν· ἐλέσθαι γὰρ Λακεδαιμονίους πρὸ τῆς Ἀθηναίων ἔχθρας καὶ διαλύσεως τῶν σπονδῶν Ἀργείους σφίσι φίλους καὶ ξυμμάχους γενέσθαι. τὸ γὰρ Ἄργος ἀεὶ ἠπίσταντο ἐπιθυμοῦντας τοὺς Λακεδαιμονίους καλῶς σφίσι φίλιον γενέσθαι, ἡγούμενοι τὸν ἔξω Πελοποννήσου πόλεμον ῥᾴω ἂν εἶναι. τὸ μέντοι Πάνακτον ἐδέοντο Βοιωτοὺς ὅπως παραδῶσι Λακεδαιμονίοις, ἵνα ἀντ' αὐτοῦ Πύλον ἣν δύνωνται ἀπολαβόντες ῥᾷον καθιστῶνται
37 Ἀθηναίοις ἐς πόλεμον. καὶ οἱ μὲν Βοιωτοὶ καὶ Κορίνθιοι,

tentiam conditionalem. „Sequitur quidem, ait, statim rursus ἑλέσθαι, sed ibi ἄν, si antea positum fuerit, cogitatione suppleri potest.“ Tum praepositio πρό in verbis πρὸ τῆς ἔχθρας etc. non significat, aliquid alicui rei praeferri, sed significat tempus: denn die Lacedaemonier würden vorziehen, vor dem Wiederausbruch der Feindschaft der Athener und der Auflösung der Verträge mit ihnen, Freunde und Bundesgenossen der Argiver zu werden. Arn. πρό accipit sensu praepositionis ἀντί positum esse: amicitia Argivorum gravior videbatur, quam inimicitia Atheniensium: illa maiorem in modum videbatur bonum, quam haec malum.“ Paulo post καλῶς φίλιον Schol. exponit per βεβαίως φίλιον, et sic ipse acceperam in adn. ad 2, 7., ubi ipse scriptor βεβαίως mihi dixisse videbatur, quod hic καλῶς. Aliter sentit Arn. atque haud scio an verius, interpretans: *pulchra et honesta via*, non redimendo pacem inhonesto modo, velut Cynuriam reddendo. „At serius, addit, necessitate urgente vel ad disceptandum de Cynuria descendebant, quia tum Argivorum amicitiam conciliare studebant *conditione quacunque*, ἐπεθύμουν τὸ Ἄργος πάντως φίλιον ἔχειν 5, 41. Vox πάντως altero loco posita satis, opinor, explicat vim praesentis καλῶς.“ Paulo inferius Schol. monet, proprie ἡγουμένους pro ἡγούμενοι scribendum fuisse; Lacedaemonios enim, quod ipsi, non quod duo illi Ephori bellum extra Peloponnesum ita levius fore putabant, Argivorum semper amicitiam cupivisse. Popp. nominativum ita excusari posse putat, quod scriptor ad magistratus Lacedaemoniorum retulerit id, quod de populo dicendum erat, addens illustrari haec posse ex Graecorum loquendi consuetudine, quam Matth. p. 1109. adn. sub nr. 2. exponit. Haackio scriptor ἡγούμενοι post ἐπιθυμοῦντας scripsisse videtur, quod ante scripsisse se putaret ἐπεθύμησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι. Statim nova difficultas est in ἐδέοντο Βοιωτούς, quum inauditum sit, verbum δέομαι eandem structuram habere, quam αἰτεῖν, nisi quis dicat, commixtionem duarum constructionum esse: ἐδέοντο Βοιωτοὺς παραδιδόναι et ἐδέοντο ὅπως Βοιωτοὶ παραδώσουσι vel παραδῶσι (utrumque enim legitur). Ceterum de structura verbi δεῖσθαι et aliorum plurimorum cum ὅπως v. Matth. p. 1037. adn. 2.

ταῦτα ἐπεσταλμένοι ἀπό τε τοῦ Ξενάρους καὶ Κλεοβούλου καὶ ὅσοι φίλοι ἦσαν αὐτοῖς τῶν Λακεδαιμονίων ὥστε ἀπαγγεῖλαι ἐπὶ τὰ κοινά, ἑκάτεροι ἀνεχώρουν. Ἀργείων δὲ δύο ἄνδρες τῆς ἀρχῆς τῆς μεγίστης ἐπετήρουν ἀπιόντας αὐτοὺς καθ' ὁδόν, καὶ ξυγγενόμενοι ἐς λόγους ἦλθον, εἴ πως οἱ Βοιωτοὶ σφίσι ξύμμαχοι γένοιντο, ὥσπερ Κορίνθιοι καὶ Ἠλεῖοι καὶ Μαντινῆς· νομίζειν γὰρ ἂν τούτου προχωρήσαντος ῥᾳδίως ἤδη καὶ πολεμεῖν καὶ σπένδεσθαι καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους, εἰ βούλοιντο, κοινῷ λόγῳ χρωμένους, καὶ εἴ τινα πρὸς ἄλλον δέοι. τοῖς δὲ τῶν Βοιωτῶν πρέσβεσιν ἀκούουσιν ἤρεσκε· κατὰ τύχην γὰρ ἐδέοντο τούτων ὧνπερ καὶ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος αὐτοῖς φίλοι ἐπεστάλκεσαν. καὶ οἱ τῶν Ἀργείων ἄνδρες ὡς ἤσθοντο αὐτοὺς δεχομένους τὸν λόγον, εἰπόντες ὅτι πρέσβεις πέμψουσιν ἐς Βοιωτοὺς ἀπῆλθον. ἀφικόμενοι δὲ οἱ Βοιωτοὶ ἀπήγγειλαν τοῖς βοιωτάρχαις τά τε ἐκ τῆς Λακεδαίμονος καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ξυγγενομένων Ἀργείων· καὶ οἱ βοιωτάρχαι ἠρέσκοντό τε καὶ πολλῷ προθυμότεροι ἦσαν, ὅτι ἀμφοτέρωθεν ξυνεβεβήκει αὐτοῖς, τούς τε φίλους τῶν Λακεδαιμονίων τῶν αὐτῶν δεῖσθαι καὶ τοὺς Ἀργείους ἐς τὰ ὁμοῖα σπεύδειν. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον πρέσβεις παρῆσαν Ἀργείων τὰ εἰρημένα προκαλούμενοι· καὶ αὐτοὺς ἀπέπεμψαν ἐπαινέσαντες τοὺς λόγους οἱ βοιωτάρχαι καὶ πρέσβεις ὑποσχόμενοι ἀποστελεῖν περὶ τῆς ξυμμαχίας ἐς
Ἄργος. ἐν δὲ τούτῳ ἐδόκει πρῶτον τοῖς βοιωτάρχαις καὶ Κο- 38
ρινθίοις καὶ Μεγαρεῦσι καὶ τοῖς ἀπὸ Θράκης πρέσβεσιν ὁμόσαι ὅρκους ἀλλήλοις ἢ μὴν ἕν τε τῷ παρατυχόντι ἀμύνειν τῷ δεομένῳ καὶ μὴ πολεμήσειν τῳ μηδὲ ξυμβήσεσθαι ἄνευ κοινῆς γνώμης, καὶ οὕτως ἤδη τοὺς Βοιωτοὺς καὶ Μεγαρέας, τὸ γὰρ αὐτὸ ἐποίουν, πρὸς τοὺς Ἀργείους σπένδεσθαι. πρὶν δὲ τοὺς ὅρκους γενέσθαι οἱ βοιωτάρχαι ἐκοίνωσαν ταῖς τέσσαρσι βουλαῖς τῶν Βοιωτῶν ταῦτα, αἵπερ ἅπαν τὸ κῦρος ἔχουσι, καὶ παρήνουν γενέσθαι ὅρκους ταῖς πόλεσιν, ὅσαι βούλονται ἐπ' ὠφελείᾳ σφίσι ξυνομνύναι. οἱ δ' ἐν ταῖς βουλαῖς τῶν Βοιωτῶν ὄντες οὐ προσδέχονται τὸν λόγον, δεδιότες μὴ ἐναντία Λακεδαιμονίοις ποιήσωσι, τοῖς ἐκείνων ἀφεστῶσι Κορινθίοις ξυνομνύντες· οὐ γὰρ εἶπον αὐτοῖς οἱ βοιωτάρχαι τὰ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, ὅτι τῶν τε ἐφόρων Κλεόβουλος καὶ Ξενάρης καὶ οἱ φίλοι παραι-

37. ταῦτα ἐπεσταλμένοι] v. Matth. p. 923.

38. ταῖς τέσσαρσι βουλαῖς] v. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 86. adn. ad 2, 2. In verbis ἢ ἃ σφίσι προδιαγνόντες παραινοῦσιν pronomen σφίσι non licet ad alios referri, nisi ad Boeotarchas, ut subiecta verbi παραινοῦσιν sint Cleobulus et Xenares, alioquin enim scribendum erat αὐτοῖς, *nam Boeotarchae existimabant, illos, qui erant in consilio, quamvis haec eis non dixissent, tamen nihil aliud decreturos, quam quod Ephori illi duo antea deliberatum sibi suadeant.* Sic paulo ante Ephori illi subiecta eiusdem verbi παραινοῦσι sunt; nihilominus omissio subiectorum durissima est, et προδιαγνόντες melius cum Boeotarchis convenit. Bekk. in ed. stereot. coniecit σφεῖς. Malim ἐν σφίσι.

νοῦσιν Ἀργείων πρῶτον καὶ Κορινθίων γενομένους ξυμμάχους ὕστερον μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων γίγνεσθαι, οἰόμενοι τὴν βουλήν, κἂν μὴ εἴπωσιν, οὐκ ἄλλα ψηφιεῖσθαι ἢ ἃ [ἐν] σφίσι προδιαγνόντες παραινοῦσιν. ὡς δὲ ἀντέστη τὸ πρᾶγμα, οἱ μὲν Κορίνθιοι καὶ οἱ ἀπὸ Θράκης πρέσβεις ἄπρακτοι ἀπῆλθον, οἱ δὲ βοιωτάρχαι, μέλλοντες πρότερον, εἰ ταῦτα ἔπεισαν, καὶ τὴν ξυμμαχίαν πειράσεσθαι πρὸς Ἀργείους ποιεῖν οὐκέτι ἐσήνεγκαν περὶ Ἀργείων ἐς τὰς βουλάς, οὐδὲ ἐς τὸ Ἄργος τοὺς πρέσβεις οὓς ὑπέσχοντο ἔπεμπον, ἀμέλεια δέ τις ἐνῆν καὶ διατριβὴ τῶν πάντων.

39 Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι τούτῳ Μηκύβερναν Ὀλύνθιοι, Ἀθηναίων φρουρούντων, ἐπιδραμόντες εἷλον.

Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐγίγνοντο γὰρ ἀεὶ λόγοι τοῖς τε Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις περὶ ὧν εἶχον ἀλλήλων, ἐλπίζοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, εἰ Πάνακτον Ἀθηναῖοι παρὰ Βοιωτῶν ἀπολάβοιεν, κομίσασθαι ἂν αὐτοὶ Πύλον, ἦλθον ἐς τοὺς Βοιωτοὺς πρεσβευόμενοι, καὶ ἐδέοντο σφίσι Πάνακτόν τε καὶ τοὺς Ἀθηναίων δεσμώτας παραδοῦναι, ἵνα ἀντ' αὐτῶν Πύλον κομίσωνται. οἱ δὲ Βοιωτοὶ οὐκ ἔφασαν ἀποδώσειν, ἢν μὴ σφίσι ξυμμαχίαν ἰδίαν ποιήσωνται ὥσπερ Ἀθηναίοις. Λακεδαιμόνιοι δὲ εἰδότες μὲν ὅτι ἀδικήσουσιν Ἀθηναίους, εἰρημένον ἄνευ ἀλλήλων μήτε σπένδεσθαί τῳ μήτε πολεμεῖν, βουλόμενοι δὲ τὸ Πάνακτον παραλαβεῖν ὡς τὴν Πύλον ἀντ' αὐτοῦ κομιούμενοι, καὶ ἅμα τῶν ξυγχέαι σπευδόντων τὰς σπονδὰς προθυμουμένων τὰ ἐς Βοιωτούς, ἐποιήσαντο τὴν ξυμμαχίαν, τοῦ χειμῶνος τελευτῶντος ἤδη καὶ πρὸς ἔαρ· καὶ τὸ Πάνακτον εὐθὺς καθῃρεῖτο. καὶ ἐνδέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα.

40 Ἅμα δὲ τῷ ἦρι εὐθὺς τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Ἀργεῖοι, ὡς οἵ τε πρέσβεις τῶν Βοιωτῶν, οὓς ἔφασαν πέμψειν, οὐχ ἵκοντο, τό τε Πάνακτον ἤσθοντο καθαιρούμενον καὶ ξυμμαχίαν ἰδίαν γεγενημένην τοῖς Βοιωτοῖς πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἔδεισαν μὴ μονωθῶσι καὶ ἐς Λακεδαιμονίους πᾶσα ἡ ξυμμαχία χωρήσῃ· τοὺς γὰρ Βοιωτοὺς ᾤοντο πεπεῖσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων τό τε Πάνακτον καθελεῖν καὶ ἐς τὰς Ἀθηναίων σπονδὰς ἐσιέναι, τούς τε Ἀθηναίους εἰδέναι ταῦτα, ὥστε οὐδὲ πρὸς Ἀθηναίους ἔτι σφίσιν εἶναι ξυμμαχίαν ποιήσασθαι, πρότερον ἐλπίζοντες ἐκ τῶν διαφορῶν, εἰ μὴ μείνειαν αὐτοῖς αἱ

39. *εἰρημένον ἄνευ ἀλλήλων*] v. cap. 23. med. Paulo inferius vulgo legebatur *τὰς ἐς Βοιωτούς*, Popp. ex bonis et non paucis libris recepit *τά*, quod comparat cum *σπονδὰς ποιησαμένους τὰ περὶ Πύλον* 4, 15. *τὰ πρὸς ἡμᾶς ἐπάγεσθαι αὐτούς* 3, 63. Arn. addit 5, 46. *τὰ πρὸς Ἀργείους*. Ad *καθῃρεῖτο* supple *ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν*. v. cap. 42.

40. *ἐκ τῶν διαφορῶν*] sc. Lacedaemoniorum et Atheniensium. Verba *ἐν φρονήματι ὄντες ἡγήσεσθαι* per breviloquentiam dicta sunt pro *ἐν φρονήματι ὄντες καὶ ἐλπίζοντες ἡγήσεσθαι*. Simile est 4, 25. *ἐπ' οἴκου διεκρίθησαν*, ut Schol. adnotavit, pro *ἀπέπλευσαν ἐπ' οἴκου διακριθεῖσαι*, et 3, 83. *καταφρονοῦντες* (i. e. *διὰ καταφρόνησιν πεποι-*

πρὸς Λακεδαιμονίους σπονδαί, τοῖς γοῦν Ἀθηναίοις ξύμμαχοι ἔσεσθαι. ἀποροῦντες οὖν ταῦτα οἱ Ἀργεῖοι, καὶ φοβούμενοι μὴ Λακεδαιμονίοις καὶ Τεγεάταις, Βοιωτοῖς καὶ Ἀθηναίοις ἅμα πολεμῶσι, πρότερον οὐ δεχόμενοι τὰς Λακεδαιμονίων σπονδάς, ἀλλ' ἐν φρονήματι ὄντες τῆς Πελοποννήσου ἡγήσεσθαι, ἔπεμπον ὡς ἐδύναντο τάχιστα ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις Εὔστροφον καὶ Αἴσωνα, οἳ ἐδόκουν προσφιλέστατοι αὐτοῖς εἶναι, ἡγούμενοι, ἐκ τῶν παρόντων κράτιστα πρὸς Λακεδαιμονίους σπονδὰς ποιησάμενοι, ὅπη ἂν ξυγχωρῇ, ἡσυχίαν ἄγειν. καὶ οἱ πρέσβεις 41 ἀφικόμενοι αὐτῶν λόγους ἐποιοῦντο πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐφ' ᾧ ἂν σφίσιν αἱ σπονδαὶ γίγνοιντο. καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ Ἀργεῖοι ᾔξίουν δίκης ἐπιτροπὴν σφίσι γενέσθαι ἢ ἐς πόλιν τινὰ ἢ ἰδιώτην περὶ τῆς Κυνουρίας γῆς, ἧς ἀεὶ πέρι διαφέρονται μεθορίας οὔσης· ἔχει δὲ ἐν αὐτῇ Θυρέαν καὶ Ἀνθήνην πόλιν, νέμονται δ' αὐτὴν Λακεδαιμόνιοι· ἔπειτα δ' οὐκ ἐώντων Λακεδαιμονίων μεμνῆσθαι περὶ αὐτῆς, ἀλλ' εἰ βούλονται σπένδεσθαι ὥσπερ πρότερον, ἑτοῖμοι εἶναι, οἱ Ἀργεῖοι πρέσβεις τάδε ὅμως ἐπηγάγοντο τοὺς Λακεδαιμονίους ξυγχωρῆσαι, ἐν μὲν τῷ παρόντι σπονδὰς ποιήσασθαι ἔτη πεντήκοντα, ἐξεῖναι δ' ὁποτεροισοῦν προκαλεσαμένοις, μήτε νόσου οὔσης μήτε πολέμου Λακεδαίμονι καὶ Ἄργει, διαμάχεσθαι περὶ τῆς γῆς ταύτης, ὥσπερ καὶ πρότερόν ποτε ὅτε αὐτοὶ ἑκάτεροι ἠξίωσαν νικᾶν, διώκειν δὲ μὴ ἐξεῖναι περαιτέρω τῶν πρὸς Ἄργος καὶ Λακεδαίμονα ὅρων. τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις τὸ μὲν πρῶτον ἐδόκει μωρία

θότες) *κἂν προαισθέσθαι*. Verba *ἐκ τῶν παρόντων κράτιστα* duplicem explicationem admittunt, aut eam, quam Schol. proponit: *ὡς ἐν τῷ παρόντι ἡγοῦντο κράτιστον εἶναι πρὸς Λακεδαιμονίους σπονδὰς ποιήσασθαι, ὡς ἂν ἐνδέχηται, καὶ ἡσυχάζειν*, aut eam, qua *κράτιστα* adverbium est et iungendum cum *σπονδὰς ποιησάμενοι*, et *ἐκ τῶν παρόντων κράτιστα* dicitur, ut *ἐκ τῶν δυνατῶν κράτιστα*. Sic in altero Scholio exponitur. Illud ita cum Heilmanno reddas: indem sie es bei so gestalten Sachen fürs rathsamste hielten, mit den Lacedaemoniern einen Vergleich zu schliessen und sich übrigens, die Sachen möchten laufen wie sie wollten, ruhig zu halten; hoc ita cum eodem interprete: mit dem Entschluss, mit den Lacedaemoniern einen Vergleich, so gut es die gegenwärtigen Umstände erlaubten, zu treffen, und es falle derselbe aus wie er wolle (malim: und wie es die Umstände erlaubten: Schol. *καθὼς ἂν συγχωρῇ ὁ καιρός*), sich ruhig zu halten. Vox *κράτιστα* non aliter nisi adverbii loco haberi posse videtur.

41. *δίκης ἐπιτροπήν*] v. Pausan. 2, 38. Pro *Ἀνθήνην* idem 2, 38, 6. et septem libri Thuc. *Ἀθήνην*. v. Od. Muell. Aeginet. p. 46 sqq. adn. 9. Mox severior ratio exigit *ἀλλ' ἑτοίμων εἶναι φασκόντων* pro *ἀλλ' ἑτοῖμοι εἶναι*. Nominativum posuit, quasi praecessisset: *ἐπειδὴ οὐκ εἴων Λακεδαιμόνιοι, ἀλλ' ἔφασαν (ἑτοῖμοι εἶναι)*. Eius usus multa exempla posuit Lobeck. ad Phryn. p. 755. adn.

ὥσπερ καὶ πρότερόν ποτε] v. Herodot. 1, 82. Pausan. 2, 38, 5. Strab. 8. p. 578. Ovid. 2. Fast. 665. Mox *φίλιον* scripsi, ut est c. 36. 44. Vid. Krueg. ad Dionys. p. 296. coll. Pop. Indic. Xen. Anab. Vulgo *φίλον*. Alterum praebent Ar. Chr. Dan.

εἶναι ταῦτα, ἔπειτα, ἐπεθύμουν γὰρ τὸ Ἄργος πάντως φίλιον ἔχειν, ξυνεχώρησαν ἐφ' οἷς ἠξίουν, καὶ ξυνεγράψαντο. ἐκέλευον δ' οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὶν τέλος τι αὐτῶν ἔχειν ἐς τὸ Ἄργος πρῶτον ἐπαναχωρήσαντας αὐτοὺς δεῖξαι τῷ πλήθει, καὶ ἢν ἀρέσκοντα ᾖ, ἥκειν ἐς τὰ Τακίνθια τοὺς ὅρκους ποιησομένους. 42 καὶ οἱ μὲν ἀνεχώρησαν. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ ᾧ οἱ Ἀργεῖοι ταῦτα ἔπρασσον οἱ πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων Ἀνδρομέδης καὶ Φαίδιμος καὶ Ἀντιμενίδας, οὓς ἔδει τὸ Πάνακτον καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς παρὰ Βοιωτῶν παραλαβόντας Ἀθηναίοις ἀποδοῦναι, τὸ μὲν Πάνακτον ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν αὐτῶν καθῃρημένον εὗρον, ἐπὶ προφάσει ὡς ἦσάν ποτε Ἀθηναίοις καὶ Βοιωτοῖς ἐκ διαφορᾶς περὶ αὐτοῦ ὅρκοι παλαιοὶ μηδετέρους οἰκεῖν τὸ χωρίον ἀλλὰ κοινῇ νέμειν, τοὺς δ' ἄνδρας οὓς εἶχον αἰχμαλώτους Βοιωτοὶ Ἀθηναίων, παραλαβόντες οἱ περὶ τὸν Ἀνδρομέδην ἐκόμισαν τοῖς Ἀθηναίοις καὶ ἀπέδοσαν, τοῦ τε Πανάκτου τὴν καθαίρεσιν ἔλεγον αὐτοῖς, νομίζοντες καὶ τοῦτο ἀποδιδόναι· πολέμιον γὰρ οὐκέτι ἐν αὐτῷ Ἀθηναίοις οἰκήσειν οὐδένα. λεγομένων δὲ τούτων οἱ Ἀθηναῖοι δεινὰ ἐποίουν, νομίζοντες ἀδικεῖσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων τοῦ τε Πανάκτου τῇ καθαιρέσει ὃ ἔδει ὀρθὸν παραδοῦναι, καὶ πυνθανόμενοι ὅτι καὶ Βοιωτοῖς ἰδίᾳ ξυμμαχίαν πεποίηνται, φάσκοντες πρότερον κοινῇ τοὺς μὴ δεχομένους τὰς σπονδὰς προσαναγκάσειν. τά τε ἄλλα ἐσκόπουν ὅσα ἐξελελοίπεσαν τῆς ξυνθήκης, καὶ ἐνόμιζον ἐξηπατῆσθαι, ὥστε χαλεπῶς πρὸς τοὺς πρέσβεις ἀποκρινάμενοι ἀπέπεμψαν.

43 Κατὰ τοιαύτην δὴ διαφορὰν ὄντων τῶν Λακεδαιμονίων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ἐν ταῖς Ἀθήναις αὖ βουλόμενοι λῦσαι τὰς σπονδὰς εὐθὺς ἐνέκειντο. ἦσαν δὲ ἄλλοι τε καὶ Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου, ἀνὴρ ἡλικίᾳ μὲν ἔτι τότε ὢν νέος ὡς ἐν ἄλλῃ

42. *τοὺς παρὰ Βοιωτῶν*] i. e. *τοὺς ἄνδρας τοὺς παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς παρ' αὐτῶν παραλαβόντες.* Mox *κοινῇ νέμειν* Schol. interpretatur *κοινὴν νομὴν ἔχειν ἐν αὐτῷ*, probante Arn., ut in solo non limitibus in sortes descripto, quali pro pascuis uti solebant. Dein „*δεινὰ ἐποιοῦν* rarius dictum, pro *δεινὰ ἐποιοῦντο*, quamquam activa forma etiam apud Andocidem 63. p. 103. Bekk. reperitur, ubi Valck. activum in medium mutatum volebat. Vid. Sluiter. Lectt. Andocid. Lugd. 1804." Bred. Legitur *δεινὰ ποιοῦσαν* etiam ap. Lucian. de Sacrif. c. 1. Vol. 3. p. 67. Bip., ubi interpretes sine observatione praeterierunt, itemque apud eundem De Merced. Cond. c. 24. p. 244. *δεινὰ ἐποίεις*, neque aliter ap. Herodotum, cuius v. interpp. ad 3, 155. Dobr. activam formulam existimat significare idem quod *χαλεπαίνειν*, seinen Unwillen äussern, mediam formam esse *indignari*, unwillig seyn. „Quae distinctio si vera est, ait Arn., *δεινὰ ἐποίουν* apte, quamquam non elegantor convertas: they made a great noise about it."

43. *ἐν ταῖς Ἀθήναις αὖ*] sc. ut Cleobulus et Xenares Spartae fecerant. Arn.

ἡλικίᾳ — νέος] Triginta circiter annos vel fortasse plus eo tum natum fuisse colligit Acac. e Platonis Alcibiade primo, in quo Socrates Alcibiadem nondum prorsus viginti annos implevisse dicit et de Pericle loquitur tanquam adhuc vivente. Pericles autem obiit anno tertio

πόλει, ἀξιώματι δὲ προγόνων τιμώμενος· ᾧ ἐδόκει μὲν καὶ ἄμεινον εἶναι πρὸς τοὺς Ἀργείους μᾶλλον χωρεῖν, οὐ μέντοι ἀλλὰ καὶ φρονήματι φιλονεικῶν ἠναντιοῦτο, ὅτι Λακεδαιμόνιοι διὰ Νικίου καὶ Λάχητος ἔπραξαν τὰς σπονδάς, αὐτὸν κατά τε τὴν νεότητα ὑπεριδόντες καὶ κατὰ τὴν παλαιὰν προξενίαν ποτὲ οὖσαν οὐ τιμήσαντες, ἢν τοῦ πάππου ἀπειπόντος αὐτὸς τοὺς ἐκ τῆς νήσου αὐτῶν αἰχμαλώτους θεραπεύων διενοεῖτο ἀνανεώσασθαι. πανταχόθεν τε νομίζων ἐλασσοῦσθαι τό τε πρῶτον ἀντεῖπεν, οὐ βεβαίους φάσκων εἶναι Λακεδαιμονίους, ἀλλ' ἵνα Ἀργείους σφίσι σπεισάμενοι ἐξέλωσι καὶ αὖθις ἐπ' Ἀθηναίους μόνους ἴωσι, τούτου ἕνεκα σπένδεσθαι αὐτούς· καὶ τότε, ἐπειδὴ ἡ διαφορὰ ἐγεγένητο, πέμπει εὐθὺς ἐς Ἄργος ἰδίᾳ, κελεύων ὡς τάχιστα ἐπὶ τὴν ξυμμαχίαν προκαλουμένους ἥκειν μετὰ Μαντινέων καὶ Ἠλείων, ὡς καιροῦ ὄντος καὶ αὐτὸς ξυμπράξων τὰ μάλιστα. οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἀκούσαντες τῆς τε ἀγγελίας, καὶ ἐπειδὴ 44 ἔγνωσαν οὐ μετ' Ἀθηναίων πραχθεῖσαν τὴν τῶν Βοιωτῶν ξυμμαχίαν, ἀλλ' ἐς διαφορὰν μεγάλην καθεστῶτας αὐτοὺς πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, τῶν μὲν ἐν Λακεδαίμονι πρέσβεων, οἳ σφίσι περὶ τῶν σπονδῶν ἔτυχον ἀπόντες, ἠμέλουν, πρὸς δὲ τοὺς Ἀθηναίους μᾶλλον τὴν γνώμην εἶχον, νομίζοντες πόλιν τε σφίσι φιλίαν ἀπὸ παλαιοῦ καὶ δημοκρατουμένην ὥσπερ καὶ

belli Pelop. Si Diodorum Sic. et C. Nepotem sequimur, Alcibiades tum nondum potuit habere triginta annos. Nam hic in vita illius c. 10. scribit, eum occisum, quum annos circiter quadraginta natus esset. Diod. autem 14, 11. mortem illius in annum secundum Ol. 94. (403.) confert. Iam vero ea, quae hic narrat Thuc., incidunt in extremum annum quartum Ol. 89. (421.), a quo usque ad mortem Alcibiadis sunt anni circiter quatuordecim. Duk. Vid. Valck. ad Herodot. 8, 17. et inprimis Schoem. de Comit. Ath. p. 105. coll. Arn. ad h. l. De ipso Alcibiade agunt Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 186 sqq. et C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 320, 12. De verbis *ὡς ἐν ἄλλῃ πόλει* vid. Matth. p. 1283. Avum Alcibiadis Schol. Lugd. opinatur Periclem fuisse, colligens id ex Thuc. 2, 13. At vid. adn. ad 6, 89., ubi disquiritur, utrum Megacles maternus, an Alcibiades, paternus avus, Spartanis hospitium renunciaverit. Pericles non fuit avus, sed tutor Alcibiadis. Mox propter aoristum *ἀνανεώσασθαι* v. Thom. M. p. 164. coll. Lobeck. ad Phryn. p. 756.

ἐξέλωσι] Mihi Thuc. hoc videtur velle, Alcibiadem iam tum, quum induciae quinquaginta annorum fiebant, iis se opposuisse ac dixisse, Lacedaemonios eo consilio cum Atheniensibus pacisci, ut foedere cum his facto Argivos sub potestatem redigerent ac deinde illis subactis Athenienses adgrederentur. *Ἐξαιρεῖν* apud Thuc. est *expugnare, capere, evertere* 3, 113. 4, 69. 122. Duk.

44. *νομίζοντες — παλαιοῦ*] Thom. M. p. 897., qui Dukero videtur velle, dicendum esse *ὁ καὶ ἡ φίλιος* et apud Thucydidem *ἡ φιλία* tanquam insolentius atque ei peculiare adnotare. v. Matth. §. 113 — 117. 8. p. 234. Mox articulus in verbis *περὶ τῆς ξυμμαχίας* significat *de ea societate, quam eos meditatos esse diximus*, ut adnotavit Popp. Denique particula *τε* per traiectionem posita est ante *ξυμμαχίαν*, quam exspectes positam post *δείσαντες*.

αὐτοὶ καὶ δύναμιν μεγάλην ἔχουσαν τὴν κατὰ θάλασσαν ξυμπολεμήσειν σφίσιν, ἢν καθιστῶνται ἐς πόλεμον. ἔπεμπον οὖν εὐθὺς πρέσβεις ὡς τοὺς Ἀθηναίους περὶ τῆς ξυμμαχίας· ξυνεπρεσβεύοντο δὲ καὶ οἱ Ἠλεῖοι καὶ Μαντινῆς· ἀφίκοντο δὲ καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεις κατὰ τάχος, δοκοῦντες ἐπιτήδειοι εἶναι τοῖς Ἀθηναίοις, Φιλοχαρίδας καὶ Λέων καὶ Ἔνδιος, δείσαντες μὴ τήν τε ξυμμαχίαν ὀργιζόμενοι πρὸς τοὺς Ἀργείους ποιήσωνται, καὶ ἅμα Πύλον ἀπαιτήσοντες ἀντὶ Πανάκτου, καὶ περὶ τῆς Βοιωτῶν ξυμμαχίας ἀπολογησόμενοι, ὡς οὐκ ἐπὶ κακῷ τῶν
45 Ἀθηναίων ἐποιήσαντο. καὶ λέγοντες ἐν τῇ βουλῇ περί τε τούτων, καὶ ὡς αὐτοκράτορες ἥκουσι περὶ πάντων ξυμβῆναι τῶν διαφόρων, τὸν Ἀλκιβιάδην ἐφόβουν μὴ καὶ ἢν ἐς τὸν δῆμον ταῦτα λέγωσιν, ἐπαγάγωνται τὸ πλῆθος καὶ ἀπωσθῇ ἡ Ἀργείων ξυμμαχία. μηχανᾶται δὲ πρὸς αὐτοὺς τοιόνδε τι ὁ Ἀλκιβιάδης· τοὺς Λακεδαιμονίους πείθει, πίστιν αὐτοῖς δούς, ἢν μὴ ὁμολογήσωσιν ἐν τῷ δήμῳ αὐτοκράτορες ἥκειν, Πύλον τε αὐτοῖς ἀποδώσειν, πείσειν γὰρ αὐτὸς Ἀθηναίους, ὥσπερ καὶ νῦν ἀντιλέγειν, καὶ τἄλλα ξυναλλάξειν. βουλόμενος δὲ αὐτοὺς Νικίου τε ἀποστῆσαι ταῦτα ἔπρασσε καὶ ὅπως ἐν τῷ δήμῳ διαβαλὼν αὐτοὺς ὡς οὐδὲν ἀληθὲς ἐν νῷ ἔχουσιν οὐδὲ λέγουσιν οὐδέποτε ταὐτά, τοὺς Ἀργείους καὶ Ἠλείους καὶ Μαντινέας ξυμμάχους ποιήσῃ. καὶ ἐγένετο οὕτως. ἐπειδὴ γὰρ ἐς τὸν δῆμον παρελθόντες καὶ ἐπερωτώμενοι οὐκ ἔφασαν ὥσπερ ἐν τῇ βουλῇ αὐτοκράτορες ἥκειν, οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι ἠνείχοντο, ἀλλὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου πολλῷ μᾶλλον ἢ πρότερον καταβοῶντος τῶν Λακεδαιμονίων ἐσήκουόν τε καὶ ἕτοιμοι ἦσαν εὐθὺς παραγαγόντες τοὺς Ἀργείους καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν ξυμμάχους ποιεῖσθαι· σεισμοῦ δὲ γενομένου πρίν τι ἐπικυρωθῆναι, ἡ ἐκκλησία αὖτη ἀνεβλήθη.
46 τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκκλησία ὁ Νικίας, καίπερ τῶν Λακεδαιμονίων αὐτῶν ἠπατημένων καὶ αὐτὸς ἐξηπατημένος περὶ τοῦ μὴ αὐτοκράτορας ὁμολογῆσαι ἥκειν, ὅμως τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔφη χρῆναι φίλους μᾶλλον γίγνεσθαι, καὶ ἐπισχόντας τὰ πρὸς Ἀργείους πέμψαι ἔτι ὡς αὐτούς, καὶ εἰδέναι ὅ,τι διανοοῦνται, λέγων ἐν μὲν τῷ σφετέρῳ καλῷ ἐν δὲ τῷ ἐκείνων ἀπρεπεῖ τὸν πόλεμον ἀναβάλλεσθαι· σφίσι μὲν γὰρ εὖ ἑστώτων τῶν πραγμάτων ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἄριστον εἶναι διασώσασθαι τὴν εὐπραγίαν, ἐκείνοις δὲ δυστυχοῦσιν ὅτι τάχιστα εὕρημα εἶναι διακιν-

45. καὶ ἢν ἐς τὸν δῆμον] Popp. desiderat ἢν καί, „saltem, ait, καί ad ἐς τὸν δῆμον pertinet et Plut. V. Nic. c. 10. huc respiciens μὴ καὶ τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν αὐτῶν λόγων ἐπαγάγωνται."

46. εὕρημα] i. e. ein Gewinn. Ordo verborum hic est: εὕρημα εἶναι ὅτι τάχιστα διακινδυνεῦσαι. In verbis ὅτι — ἄν — πεποιῆσθαι anacoluthon esse dicit Haack., transitu a structura per ὅτι ad infinitivum facto; debuisse enim dici: σφᾶς ἂν πεποιῆσθαι, aut ὅτι ἂν ἐποιήσαντο. At Graecis mos est, post coniunctiones quoque et particulas, post pronomina relativa et alia eiusmodi in oratione obliqua in-

δυνεῦσαι. ἔπεισέ τε πέμψαι πρέσβεις, ὧν καὶ αὐτὸς ἦν, κελεύσοντας Λακεδαιμονίους, εἴ τι δίκαιον διανοοῦνται, Πάνακτόν τε ὀρθὸν ἀποδιδόναι καὶ Ἀμφίπολιν, καὶ τὴν Βοιωτῶν ξυμμαχίαν ἀνεῖναι, ἣν μὴ ἐς τὰς σπονδὰς ἐσίωσι, καθάπερ εἴρητο ἄνευ ἀλλήλων μηδενὶ ξυμβαίνειν. εἰπεῖν τε ἐκέλευον ὅτι καὶ σφεῖς, εἰ ἐβούλοντο ἀδικεῖν, ἤδη ἂν Ἀργείους ξυμμάχους πεποιῆσθαι, ὡς παρεῖναί γ' αὐτοὺς αὐτοῦ τούτου ἕνεκα. εἴ τέ τι ἄλλο ἐνεκάλουν, πάντα ἐπιστείλαντες ἀπέπεμψαν τοὺς περὶ τὸν Νικίαν πρέσβεις. καὶ ἀφικομένων αὐτῶν καὶ ἀπαγγειλάντων τά τε ἄλλα καὶ τέλος εἰπόντων ὅτι εἰ μὴ τὴν ξυμμαχίαν ἀνήσουσι Βοιωτοῖς μὴ ἐσιοῦσιν ἐς τὰς σπονδάς, ποιήσονται καὶ αὐτοὶ Ἀργείους καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν ξυμμάχους, τὴν μὲν ξυμμαχίαν οἱ Λακεδαιμόνιοι Βοιωτοῖς οὐκ ἔφασαν ἀνήσειν, ἐπικρατούντων τῶν περὶ τὸν Ξενάρη τὸν ἔφορον ταῦτα γίγνεσθαι, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῆς αὐτῆς γνώμης ἦσαν, τοὺς δὲ ὅρκους δεομένου Νικίου ἀνενεώσαντο· ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ πάντα ἀτελῆ ἔχων ἀπέλθῃ καὶ διαβληθῇ, ὅπερ καὶ ἐγένετο, αἴτιος δοκῶν εἶναι τῶν πρὸς Λακεδαιμονίους σπονδῶν. ἀναχωρήσαντός τε αὐτοῦ, ὡς ἤκουσαν οἱ Ἀθηναῖοι οὐδὲν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος πεπραγμένον, εὐθὺς δι' ὀργῆς εἶχον, καὶ νομίζοντες ἀδικεῖσθαι, ἔτυχον γὰρ παρόντες οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, παραγαγόντος Ἀλκιβιάδου, ἐποιήσαντο σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν πρὸς αὐτοὺς τήνδε.

Σπονδὰς ἐποιήσαντο ἑκατὸν Ἀθηναῖοι ἔτη καὶ Ἀργεῖοι 47
καὶ Μαντινῆς καὶ Ἠλεῖοι, ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ὧν ἄρχουσιν ἑκάτεροι, ἀδόλους καὶ ἀβλαβεῖς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. ὅπλα δὲ μὴ ἐξέστω ἐπιφέρειν ἐπὶ πημονῇ μήτε Ἀργείους καὶ Ἠλείους καὶ Μαντινέας καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐπὶ Ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ὧν ἄρχουσιν Ἀθηναῖοι μήτε Ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐπὶ Ἀργείους καὶ Ἠλείους καὶ Μαντινέας καὶ τοὺς ξυμμάχους, τέχνῃ μηδὲ μηχανῇ μηδεμιᾷ. κατὰ τάδε ξυμμάχους εἶναι Ἀθηναίους καὶ Ἀργείους καὶ Ἠλείους καὶ Μαντινέας ἑκατὸν ἔτη. ἢν πολέμιοι ἴωσιν ἐς τὴν γῆν τὴν Ἀθηναίων, βοηθεῖν Ἀργείους καὶ Ἠλείους καὶ Μαντινέας Ἀθήναζε, καθ' ὅτι ἂν ἐπαγγέλλωσιν Ἀθηναῖοι, τρόπῳ ὁποίῳ ἂν δύνωνται ἰσχυροτάτῳ κατὰ τὸ δυνατόν. ἢν δὲ δηώ-

finitivum ponere. Sic paulo post infinitivus παρεῖναι sequitur post ὡς. V. Matth. §. 538. De verbis εἰ μὴ τὴν ξυμμαχίαν ἀνήσουσι Βοιωτοῖς v. Matth. p. 714., de duplici articulo in verbis τὸν Ξενάρη τόν adi Krueg. de Authent. Anab. p. 61. Denique de sententia per γάρ incipiente praeposita (ἔτυχον γὰρ — Ἀλκιβιάδου) vid. Matth. §. 615. p. 1242. et adn. ad 1, 72. init.

47. τρόπῳ — κατὰ τὸ δυνατόν] Genus pleonasmi, quod illustrat Matth. p. 1311. Adde Isocr. de Permut. Bon. p. 246 sq. Orell. Demosth. Ol. 3. p. 30. Phil. 4. p. 146. Sed ii, si verum spectes, non sunt pleonasmi, sed sensus maiori cum intentione elati, dum bis eadem eodemque tanto fortius inculcantur. Sic nos: aus allen Kräften des Leibes

σαντες οἴχωνται, πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν Ἀργείοις καὶ Μαντινεῦσι καὶ Ἠλείοις καὶ Ἀθηναίοις, καὶ κακῶς πάσχειν ὑπὸ πασῶν τῶν πόλεων τούτων· καταλύειν δὲ μὴ ἐξεῖναι τὸν πόλεμον πρὸς ταύτην τὴν πόλιν μηδεμιᾷ τῶν πόλεων, ἢν μὴ ἁπάσαις δοκῇ. βοηθεῖν δὲ καὶ Ἀθηναίους ἐς Ἄργος καὶ Μαντίνειαν καὶ Ἦλιν, ἢν πολέμιοι ἴωσιν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν Ἠλείων ἢ τὴν Μαντινέων ἢ τὴν Ἀργείων, καθ' ὅτι ἂν ἐπαγγέλλωσιν αἱ πόλεις αὗται, τρόπῳ ὁποίῳ ἂν δύνωνται ἰσχυροτάτῳ κατὰ τὸ δυνατόν. ἢν δὲ δηώσαντες οἴχωνται, πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν Ἀθηναίοις καὶ Ἀργείοις καὶ Μαντινεῦσι καὶ Ἠλείοις, καὶ κακῶς πάσχειν ὑπὸ πασῶν τούτων τῶν πόλεων· καταλύειν δὲ μὴ ἐξεῖναι τὸν πόλεμον πρὸς ταύτην τὴν πόλιν, ἢν μὴ ἁπάσαις δοκῇ ταῖς πόλεσιν. ὅπλα δὲ μὴ ἐᾶν ἔχοντας διιέναι ἐπὶ πολέμῳ διὰ τῆς γῆς τῆς σφετέρας αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ὧν ἂν ἄρχωσιν ἕκαστοι, μηδὲ κατὰ θάλασσαν, ἢν μὴ ψηφισαμένων τῶν πόλεων ἁπασῶν τὴν δίοδον εἶναι, Ἀθηναίων καὶ Ἀργείων καὶ Μαντινέων καὶ Ἠλείων. τοῖς δὲ βοηθοῦσιν ἡ πόλις ἡ πέμπουσα παρεχέτω μέχρι· μὲν τριάκοντα ἡμερῶν σῖτον, ἐπὴν ἔλθῃ ἐς τὴν πόλιν τὴν ἐπαγγείλασαν βοηθεῖν, καὶ ἀπιοῦσι κατὰ ταὐτά· ἢν δὲ πλέονα βούλωνται χρόνον τῇ στρατιᾷ χρῆσθαι, ἡ πόλις ἡ μεταπεμψαμένη διδότω σῖτον, τῷ μὲν ὁπλίτῃ καὶ ψιλῷ καὶ τοξότῃ τρεῖς ὀβολοὺς Αἰγιναίους τῆς ἡμέρας ἑκάστης, τῷ δ' ἱππεῖ δραχμὴν Αἰγιναίαν. ἡ δὲ πόλις ἡ μεταπεμψαμένη τὴν ἡγεμονίαν ἐχέτω, ὅταν ἐν τῇ αὐτῆς ὁ πόλεμος ᾖ· ἢν δέ ποι δόξῃ ταῖς πόλεσι κοινῇ στρατεύεσθαι, τὸ ἴσον τῆς ἡγεμονίας μετεῖναι πάσαις ταῖς πόλεσιν. ὁμόσαι δὲ τὰς σπονδὰς Ἀθηναίους μὲν ὑπέρ τε σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων, Ἀργεῖοι δὲ καὶ Μαντινῆς καὶ Ἠλεῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τούτων κατὰ πόλεις ὁμνύντων. ὁμνύντων δὲ τὸν ἐπιχώριον ὅρκον ἕκαστοι τὸν μέγιστον κατὰ ἱερῶν τελείων. ὁ δὲ ὅρκος ἔστω ὅδε· Ἐμμενῶ τῇ ξυμμαχίᾳ κατὰ τὰ ξυγκείμενα δικαίως καὶ ἀβλαβῶς καὶ ἀδόλως, καὶ οὐ παραβήσομαι τέχνῃ οὐδὲ μηχανῇ οὐδεμιᾷ. ὁμνύντων δὲ Ἀθήνῃσι μὲν ἡ βουλὴ καὶ αἱ ἔνδημοι

und der Seele und mit aller Anstrengung et simil. Mox ad ἢν μὴ ψηφισαμένων repetas διίωσι ex διιέναι, vel (quod praeferam) formula ἢν μὴ naturam particulae πλήν induit et cum participio iuncta est, ut persaepe. Vid. 7, 38. εἰ μὴ — καταδύσαντες. Eadem est ratio formulae εἰ καί, ubi idem valet, quod καίπερ. v. Popp. Commentt. 1. p. 246. Dein ad verba ἐπὴν ἔλθῃ ex proximo verbo βοηθοῦσιν et βοηθεῖν arcessendum est ἡ βοήθεια. Structura ad sensum facta. Porro tres oboli Aeginetici aequabant quinque Atticos, sicut drachme Aeginetica decem Atticos obolos. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 17. Conf. Od. Muell. Etrusk. 1. p. 321. Paulo post vulgo legitur ὅταν ἐν τῇ αὐτῇ ὁ πόλεμος ᾖ, emendavit Duk. Dein ἱερὰ τέλεια Graecis sunt, quae Latinis *maiores* et *eximiae hostiae*, quibus ex adverso ponuntur *lactentes*. v. Herodot. 1, 183.

ὁμνύντων δὲ Ἀθήνῃσι] De iis, quae hinc sequuntur, v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 87 sq. Et αἱ ἔνδημοι quidem ἀρχαί videntur iidem

ἀρχαί, ἐξορκούντων δὲ οἱ πρυτάνεις· ἐν Ἄργει δὲ ἡ βουλὴ καὶ οἱ ὀγδοήκοντα καὶ οἱ ἀρτῦναι, ἐξορκούντων δὲ οἱ ὀγδοήκοντα· ἐν δὲ Μαντινείᾳ οἱ δημιουργοὶ καὶ ἡ βουλὴ καὶ αἱ ἄλλαι ἀρχαί, ἐξορκούντων δὲ οἱ θεωροὶ καὶ οἱ πολέμαρχοι· ἐν δὲ Ἤλιδι οἱ δημιουργοὶ καὶ οἱ τὰ τέλη ἔχοντες καὶ οἱ ἑξακόσιοι, ἐξορκούντων δὲ οἱ δημιουργοὶ καὶ οἱ θεσμοφύλακες. ἀνανεοῦσθαι δὲ τοὺς ὅρκους Ἀθηναίους μὲν ἰόντας ἐς Ἦλιν καὶ ἐς Μαντίνειαν καὶ ἐς Ἄργος, τριάκοντα ἡμέραις πρὸ Ὀλυμπίων, Ἀργείους δὲ καὶ Ἠλείους καὶ Μαντινέας ἰόντας Ἀθήναζε, δέκα ἡμέραις πρὸ Παναθηναίων τῶν μεγάλων. τὰς δὲ ξυνθήκας τὰς

esse, qui οἱ ἐν τέλει 3, 36. dicuntur, et praeter στρατηγούς alii omnes maiores magistratus significari, velut novem Archontes, Prytanes, γραμματεῖς alii. Nam τὸ ἔνδημον ubique contrarie ponitur τῷ ἀποδήμῳ et ὑπερορίῳ. Porro de ἐξορκούντων dixerat Elmsl. in Museo Crit. a. 1816., et Thucydidem, et Herodotum et omnes priores, non solum poetas, sed etiam prosae orationis scriptores hanc unam imperativi formam in ουντων et οντων usurpare; alterius autem formae in ειωσαν prima vestigia in Archestrati, qui Aristotelis aequalis erat, versibus apud Athenaeum et apud Menandrum inveniri. Contra quem Haack. in Addendis ad h. l. monuit, apud hunc scriptorem legi haec 1, 34. μαθέτωσαν. 3, 67. ὠφελείσθωσαν. 4, 92. extr. κτάσθωσαν. 8, 18. ἔστωσαν bis. Addit Xen. de Ven. 4, 15., ubi nunc legitur μεταθείτωσαν pro μεταιθέτωσαν, *cursu persequuntor* et de Vect. 5, 5. ἐννοησάτωσαν. Vid. etiam Lobeck. ad Phryn. p. 361. De octoginta viris Argis varia viri docti coniiciunt. v. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 127. Tum vulgo erat αἱ ἀρτῦναι, correxi, quia magistratus significantur. Vid. Etym. M. in ἀρτύνω, Hesych. in ἄρινεν et Ἄρτυνος et ἄρχων, Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 178, 61. 195, 45. Od. Muell. Aeginet. p. 134. Dor. 2. p. 140. et de πολιτείᾳ Argivorum in universum ibidem p. 142 sqq. Mans. Spart. 2. p. 432 sqq. Wachsm. l. c. 1, 2. p. 84. nr. 1. p. 215. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 355. De demiurgis egi in adn. ad Thuc. 1, 56. Adde Od. Muell. Dor. 2. p. 140 sq. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 193, 21. Theoros Dissen. Explicc. Pindar. p. 376. docet collegium sanctum fuisse et perenne, quod religiones curabat. Adde Od. Muell. Aeginet. p. 135. Dor. 2. p. 18. De civitatis forma Mantinensium in universum v. Wachsm. l. c. 1, 2. p. 89. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 370. Porro οἱ τὰ τέλη ἔχοντες Elide non simpliciter intelligi possunt *magistratus*, sed consilium quoddam virorum summa potestate praeditorum ac quum medii leguntur inter demiurgos et sexcentos viros, et demiurgi non habuerint nisi potestatem leges exercendi et iussa exsequendi, Arn. putat, τοὺς τὰ τέλη ἔχοντας reipublicae administrandae praefectos atque ex corpore nobilium lectos, sexcentos autem viros consilium maius universorum nobilium fuisse, et sub sexcentis tanquam capitibus reipublicae τοὺς τὰ τέλη ἔχοντας communibus reipublicae negotiis pertractandis operam dedisse. Hos eosdem postremo loco nominatos non putat alios esse, quam qui apud Aristot. Polit. 5, 6. sunt nonaginta senatores, quos hic scriptor dicit Elide paucos inter paucos imperium tenuisse. De his et sexcentis viris conf. Kortuem l. c. p. 95. Od. Muell. Dor. 2. p. 96 sq. et de civitate atque imperii forma Eleorum in universum Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 90. nr. 3. Tittm. l. c. p. 365.

τριάκοντα ἡμέραις — δέκα ἡμέραις] Olympia quarto quoque anno agebantur Hecatombaeonis mensis Attici die 11, Panathenaea Magna non magis singulis annis, quam Olympia, sed item quarto quoque anno

περὶ τῶν σπονδῶν καὶ τῶν ὅρκων καὶ τῆς ξυμμαχίας ἀναγράψαι ἐν στήλῃ λιθίνῃ Ἀθηναίους μὲν ἐν πόλει, Ἀργείους δὲ ἐν ἀγορᾷ ἐν τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ ἱερῷ, Μαντινέας δὲ ἐν τοῦ Διὸς τῷ ἱερῷ ἐν τῇ ἀγορᾷ· καταθέντων δὲ καὶ Ὀλυμπίασι στήλην χαλκῆν κοινῇ Ὀλυμπίοις τοῖς νυνί. ἐὰν δέ τι δοκῇ ἄμεινον εἶναι ταῖς πόλεσι ταύταις, προσθεῖναι πρὸς τοῖς ξυγκειμένοις. ὅ,τι δ' ἂν δόξῃ ταῖς πόλεσιν ἁπάσαις κοινῇ βουλευομέναις, τοῦτο κύριον εἶναι.

48 Αἱ μὲν σπονδαὶ καὶ αἱ ξυμμαχίαι οὕτως ἐγένοντο· καὶ αἱ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων οὐκ ἀπείρηντο τούτου ἕνεκα οὐδ' ὑφ' ἑτέρων. Κορίνθιοι δὲ Ἀργείων ὄντες ξύμμαχοι οὐκ ἐξῆλθον ἐς αὐτάς, ἀλλὰ καὶ γενομένης πρὸ τούτου Ἠλείοις καὶ Ἀργείοις καὶ Μαντινεῦσι ξυμμαχίας, τοῖς αὐτοῖς πολεμεῖν καὶ εἰρήνην ἄγειν, οὐ ξυνώμοσαν, ἀρκεῖν δ' ἔφασαν σφίσι τὴν πρώτην γενομένην ἐπιμαχίαν, ἀλλήλοις βοηθεῖν, ξυνεπιστρατεύειν δὲ μηδενί. οἱ μὲν Κορίνθιοι οὕτως ἀπέστησαν τῶν

et tertio quidem quovis Olympiadum inde ab Hecatombaeonis die 28 celebrabantur. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 165 sqq. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 284 sqq. Ergo foedus Peloponnesiis ab Atheniensibus renovatum est m. Scirophorionis die 11 huius ipsius anni Ol. 89, 4. (420. die 15 Iun.), rursusque Atheniensibus a Peloponnesiis Hecatombaeonis mensis d. 19 Ol. 90, 3. (418. die 30 Iul.) „Falsum est, cum Dodwello statuere, legatos utrarumque civitatum uno eodemque tempore ad iusiurandum renovandum convenire debuisse. Nam legati vel iusiurandum maximo die festo paciscentium utrarumque civitatum repetere, vel certe solennibus illis interesse debent, quare electa sunt hinc Olympia, illinc Panathenaea, quamquam inter utrumque festum biennii intervallum erat. Dies autem foederis renovandi competiisse, cogitare non licet, sed foederis caput istud hanc mentem habet, hoc consilium: Argivorum, Mantinensium et Eleorum legati negotium, quod gerant, tantum Athenis habent, quare necesse est, eos tantum decem diebus ante Panathenaea Athenas advenire, quia hoc temporis spatio quae res exigit peragere possunt: Atheniensium vero legati adire tenentur et Argos et Elida et Mantineam, morari in unaquaque earum urbium per decem dies, ut negotium conficiant, quo facto Olympiam abeunt. Nam procul dubio una eademque legatio iuriiurando in universis tribus civitatibus renovando praeficiebatur, poteratque ea legatio cum theoria Olympiam mittenda coniungi. Ea ratione et simplicius agi poterat, et congruit eadem cum consuetudine veterum, commeantes eiusmodi legatos emittere solitorum.“ Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 166. Ceterum proxima Olympia agebantur Ol. 90, 1. (420. inde a d. 14 Iul.), proxima Panathenaea agebantur Ol. 90, 3. (418. inde a d. 8 Aug.) Paulo inferius pro *Ἀπόλλωνος* Vind. habet *Διός* et in K. *Ἀπόλλωνος* erasum est. At v. Od. Muell. Dor. 1. p. 249. Denique de more foedera in tabulis perscripta Olympiae ponendi v. Dahlm. Herodot. p. 18. Boeckh. l. c. Vol. 2. p. 391. Foedus in tabulam aeream incisum et Olympiae repertum extat apud eundem C. I. Vol. 1. p. 26., vide ibi editorem p. 27. b. et p. 878. b. Postremo capite omisso *δέ* post *ὅ*, *τι* cum Bekkero ita legerim: *ἐὰν δέ τι δοκῇ ἄμεινον εἶναι ταῖς πόλεσι ταύταις προσθεῖναι πρὸς τοῖς ξυγκειμένοις, ὅ, τι ἂν δόξῃ ταῖς πόλεσιν ἁπάσαις κοινῇ βουλευομέναις, τοῦτο κύριον εἶναι.* Conf. c. 23. fin.

ξυμμάχων, καὶ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους πάλιν τὴν γνώμην εἶχον.

49 Ὀλύμπια δ' ἐγένετο τοῦ θέρους τούτου, οἷς Ἀνδροσθένης Ἀρκὰς παγκράτιον τὸ πρῶτον ἐνίκα· καὶ Λακεδαιμόνιοι τοῦ ἱεροῦ ὑπὸ Ἠλείων εἴργθησαν ὥρτε μὴ θύειν μηδ' ἀγωνίζεσθαι, οὐκ ἐκτίνοντες τὴν δίκην αὐτοῖς ἣν ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ νόμῳ Ἠλεῖοι κατεδικάσαντο αὐτῶν φάσκοντες σφᾶς ἐπὶ Φύρκον τε τεῖχος ὅπλα ἐπενεγκεῖν καὶ ἐς Λέπρεον αὐτῶν ὁπλίτας ἐν ταῖς Ὀλυμπιακαῖς σπονδαῖς ἐσπέμψαι. ἡ δὲ καταδίκη δισχίλιαι μναῖ ἦσαν, κατὰ τὸν ὁπλίτην ἕκαστον δύο μναῖ, ὥσπερ ὁ νόμος ἔχει. Λακεδαιμόνιοι δὲ πρέσβεις πέμψαντες ἀντέλεγον μὴ δικαίως σφῶν καταδεδικάσθαι, λέγοντες μὴ ἐπηγγέλθαι πω ἐς

49. *παγκράτιον*] Thuc. praeter morem historicorum, qui plerique omnes stadio victores indicant, pancratio victorem memorat hic et 3, 8. conf. Pausan. Eliac. 2, 7. Mox est *ἐνίκα* imperfectum pro aoristo, non enim saepius nec diutius vincebat, sed semel vicit. „Refertur tamen haec sententia ad priorem, ideoque tempori relativo locus, et simul effectus victoriae (ut honor, quo victor fruebatur) ita permanere significatur. Itaque hac in re semper etiam Diod., Dionys. aliique imperfecto utuntur.“ Popp. Apte Arn. the Olympiad in which Androsthenes *was the conqueror*. Idem monet constantis usus imperfecti *ἐτελεύτα* in *τὸ θέρος ἐτελεύτα — δωδέκατον ἔτος ἐτελεύτα*. Mox *ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ νόμῳ* est *ex Olympiaca lege*, gemäss dem Olympischen Gesetz. v. Matth. p. 1140 sq. Deinde medium *κατεδικάσαντο* Popp. hinc esse dicit, quod multam Elei *in suum usum* irrogaverint; at non totam summam, pars deo debebatur. Vid. hoc cap. exeunt.

σφᾶς ἐπὶ Φύρκον] Pronomen reflexivum *σφῶν* cum pronomine *αὐτῶν* a Thucydide nunquam permutatur, quamquam constat ab Homero, Herodoto, Pausania itemque poetis Atticis tam diligens discrimen horum pronominum non observari. v. Matth. §. 147. adn. Buttm. §. 127. 3. (ed. 13.) Cui sententiae h. l. repugnat, quantumvis multis aliis firmatae. Blum. Script. Schol. (Strals. 1825.) p. 21 sq. illud *σφᾶς* ad Eleos refert, et a verbo *ἐπενεγκεῖν* pendere facit, ut sit pro *σφίσιν ὅπλα ἐπενεγκεῖν*. Vid. Matth. p. 734. §. 402. a. adn. 1. Et formulam *ὅπλα ἐπενεγκεῖν* unius notionis loco esse et constructionem verbi *ἐπιστρατεύειν* vel *ἐπελθεῖν* sequi dicit. Haec mihi ideo non probantur, quod scriptor non ita multo post usitata structura utitur: *καὶ ὅπλα οὐδαμόσε ἔτι αὐτοῖς ἐπενεγκεῖν*, a qua quid est, cur hic recederet? Quare placet etiamnunc scribi *σφῶν ἐπὶ Φύρκον τε τεῖχος*, ut 8, 97. legitur *σφῶν ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ*, nam *σφᾶς* et *σφῶν* in libris scriptis exiguo ductu discriminantur. Paulo post de articulo in verbis *κατὰ τὸν ὁπλίτην ἕκαστον* v. Matth. p. 548. 5.

μὴ ἐπηγγέλθαι] Inducias sacras indicebant *σπονδοφόροι* Eleorum, de quibus v. Boeckh. Explicc. Pind. p. 494. et de tota ratione inducirum sacrarum (*ἐκεχειρίας*) Od. Muell. Dor. 1. p. 138. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 24, 9. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 108, 27. Paulo post ad *οὐ προσδεχομένων* supple *πόλεμον*. Dixerant Elei, se tempore inducirum propter ludos Olympios ipsis (i. e. Eleis) iam indictarum non exspectasse Lacedaemoniorum incursionem et iniuria ab his affectos esse, qui insidiarum tempore per insidias abuterentur. Respondent Lacedaemonii, si Elei iniuriam sibi illatam putavissent, non opus fuisse inducias postea nihilo secius Spartae indicere; indixisse tamen eos,

Λακεδαίμονά τὰς σπονδάς, ὅτ' ἐξέπεμψαν τοὺς ὁπλίτας. Ἠλεῖοι δὲ τὴν παρ' αὐτοῖς ἐκεχειρίαν ἤδη ἔφασαν εἶναι, πρώτοις γὰρ σφίσιν αὐτοῖς ἐπαγγέλλουσι, καὶ ἡσυχαζόντων σφῶν καὶ οὐ προσδεχομένων ὡς ἐν σπονδαῖς, αὐτοὺς λαθεῖν ἀδικήσαντας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὑπελάμβανον οὐ χρεὼν εἶναι αὐτοὺς ἐπαγγεῖλαι ἔτι ἐς Λακεδαίμονα, εἰ ἀδικεῖν γε ἤδη ἐνόμιζον αὐτούς, ἀλλ' οὐχ ὡς νομίζοντας τοῦτο δρᾶσαι, καὶ ὅπλα οὐδαμόσε ἔτι αὐτοῖς ἐπενεγκεῖν. Ἠλεῖοι δὲ τοῦ αὐτοῦ λόγου εἶχοντο ὡς μὲν οὐκ ἀδικοῦσι μὴ ἂν πεισθῆναι· εἰ δὲ βούλονται σφίσι Λέπρεον ἀποδοῦναι, τό τε αὐτῶν μέρος ἀφιέναι τοῦ ἀργυρίου, καὶ ὃ τῷ Θεῷ γίγνεται αὐτοὶ ὑπὲρ ἐκείνων ἐκτίσειν. ὡς δ' οὐκ ἐσήκουον, αὖθις τάδε ἠξίουν Λέπρεον μὲν μὴ ἀποδοῦναι, εἰ μὴ βούλονται, ἀναβάντες δὲ ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου, ἐπειδὴ προθυμοῦνται χρῆσθαι τῷ ἱερῷ, ἀπομόσαι ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἢ μὴν ἀποδώσειν ὕστερον τὴν καταδίκην. ὡς δὲ οὐδὲ ταῦτα ἤθελον, Λακεδαιμόνιοι μὲν εἴργοντο τοῦ ἱεροῦ, θυσίας καὶ ἀγώνων, καὶ οἴκοι ἔθυον, οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες ἐθεώρουν πλὴν Λεπρεατῶν. ὅμως δὲ οἱ Ἠλεῖοι δεδιότες μὴ βίᾳ θύσωσι ξὺν ὅπλοις τῶν νεωτέρων φυλακὴν εἶχον· ἦλθον δὲ αὐτοῖς καὶ Ἀργεῖοι καὶ Μαντινῆς, χίλιοι ἑκατέρων, καὶ

videlicet rem non ita, ut iam praetexant, aestimantes. Addunt, se post indictionem induciarum nullo amplius loco Eleis arma intulisse. Conf. Od. Muell. Dor. 1. p. 139. Nam *αὐτοῖς ἐπενεγκεῖν* est: Eleis Lacedaemonios non iam post indictas apud se inducias arma intulisse, et *οὐκ ἀδικοῦσι* sc. Lacedaemonii et *μὴ ἂν πεισθῆναι* sc. se, Eleos.

50. *ἀναβάντες*] Debebat scribi *ἀναβάντας*. Nominativus similis est iis, qui illustrati sunt ad 5, 41., eumque hic Popponi effecisse videntur verba *βούλονται* et *προθυμοῦνται*. Nulla in libris varietas; Bekk. tacite correxit *ἀναβάντας*. Mox „Valla legit *εἴργοντο τοῦ ἱεροῦ θυσίας*, non interiecta hypodiastole." STEPH. Valla *prohibiti sunt ab immolatione apud templum*. Heilm. hic et c. 49. in verbis *τοῦ ἱεροῦ εἴρχθησαν ὥστε μὴ θύειν μηδ' ἀγωνίζεσθαι*, vocem *ἱερόν* interpretatur die Feierlichkeit. Conf. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 810. a. Propter verba *οἴκοι ἔθυον* adi Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 108, 32. De Licha v. Krueg. ad Dionys. p. 281. adn. Od. Muell. Dor. 2. p. 411. coll. p. 209, 3. Porro *ῥαβδοῦχοι* non iidem sunt, qui alias *Ἑλλανοδίκαι* vel *ἀγωνοθέται* nominantur, quamquam ita opinatur Schol. ad Arist. Pac. 733. (unde sua hausit Suidas), idemque firmare videri possit Pausan. 6, 2. *Λίχας δὲ εἰργομένων τηνικαῦτα τοῦ ἀγῶνος Λακεδαιμονίων καθῆκεν ἐπὶ ὀνόματι τοῦ Θηβαίων δήμου τὸ ἅρμα, τὸν δὲ ἡνίοχον νικήσαντα ἀνέδησεν αὐτὸς ταινίᾳ· καὶ ἐπὶ τούτῳ μαστιγοῦσιν αὐτὸν οἱ Ἑλλανοδίκαι.* Qui quod dicit, „Licham *μαστιγοῦσιν οἱ Ἑλλανοδίκαι*, fecisse dicuntur augustissimi iudices, quod per lictores suos, *ἀλύτας* dictos, fieri iusserunt vel per his praefectum. Auctor Etymol. M. p. 72, 12. *ἀλυτάρχης, ὁ τῆς ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ ἀγῶνι εὐκοσμίας ἄρχων· Ἠλεῖοι γὰρ τοὺς ῥαβδοφόρους ἢ μαστιγοφόρους — ἀλύτας καλοῦσιν.*" VALCK. ad Herodot. 8, 59. Mox *ἀνακηρυχθέντος* proprium in hac re verbum esse ex Heraldi Advers. 2, 14. docet Duk. Verba *προελθὼν — τὸν ἡνίοχον* habent Suid. et Phot. in *ἀγῶνα*, docentes ex h. l., etiam locum ipsum, in quo certatur, vocari *ἀγῶνα*. Conf. Eustath. ad Hom. Od. 8. p. 1595, 31. Rom. Denique *ἀνέδησε* idem est, quod *ἐστεφάνωσε*.

Ἀθηναίων ἱππῆς, οἳ ἐν Ἄργει ὑπέμενον τὴν ἑορτήν. δέος δ' ἐγένετο τῇ πανηγύρει μέγα μὴ ξὺν ὅπλοις ἔλθωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ καὶ Λίχας ὁ Ἀρκεσιλάου Λακεδαιμόνιος ἐν τῷ ἀγῶνι ὑπὸ τῶν ῥαβδούχων πληγὰς ἔλαβεν, ὅτι νικῶντος τοῦ ἑαυτοῦ ζεύγους καὶ ἀνακηρυχθέντος Βοιωτῶν δημοσίου κατὰ τὴν οὐκ ἐξουσίαν τῆς ἀγωνίσεως, προελθὼν ἐς τὸν ἀγῶνα ἀνέδησε τὸν ἡνίοχον, βουλόμενος δηλῶσαι ὅτι ἑαυτοῦ ἦν τὸ ἅρμα· ὥστε πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐπεφόβηντο πάντες καὶ ἐδόκει τι νέον ἔσεσθαι. οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι ἡσύχασάν τε καὶ ἡ ἑορτὴ αὐτοῖς οὕτω διῆλθεν. ἐς δὲ Κόρινθον μετὰ τὰ Ὀλύμπια Ἀργεῖοί τε καὶ οἱ ξύμμαχοι ἀφίκοντο, δεησόμενοι αὐτῶν παρὰ σφᾶς ἐλθεῖν. καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεις ἔτυχον παρόντες· καὶ πολλῶν λόγων γενομένων τέλος οὐδὲν ἐπράχθη, ἀλλὰ σεισμοῦ γενομένου διελύθησαν ἕκαστοι ἐπ' οἴκου. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Ἡρακλεώταις τοῖς ἐν Τρα- 51
χῖνι μάχη ἐγένετο πρὸς Αἰνιᾶνας καὶ Δόλοπας καὶ Μηλιέας καὶ Θεσσαλῶν τινας. προοικοῦντα γὰρ τὰ ἔθνη ταῦτα τῇ πόλει πολέμια ἦν· οὐ γὰρ ἐπ' ἄλλῃ τινὶ γῇ ἢ τῇ τούτων τὸ χωρίον ἐτειχίσθη. καὶ εὐθύς τε καθισταμένῃ τῇ πόλει ἠναντιοῦντο ἐς ὅσον ἐδύναντο φθείροντες καὶ τότε τῇ μάχῃ ἐνίκησαν τοὺς Ἡρακλεώτας, καὶ Ξενάρης ὁ Κνίδιος Λακεδαιμόνιος ἄρχων αὐτῶν ἀπέθανε, διεφθάρησαν δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἡρακλεωτῶν. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα καὶ δωδέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους εὐθὺς ἀρχομένου τὴν Ἡρά- 52
κλειαν, ὡς μετὰ τὴν μάχην κακῶς ἐφθείρετο, Βοιωτοὶ παρέλαβον, καὶ Ἡγησιππίδαν τὸν Λακεδαιμόνιον ὡς οὐ καλῶς ἄρχοντα ἐξέπεμψαν. δείσαντες δὲ παρέλαβον τὸ χωρίον μὴ Λακεδαιμονίων τὰ κατὰ Πελοπόννησον θορυβουμένων Ἀθηναῖοι λάβωσι· Λακεδαιμόνιοι μέντοι ὠργίζοντο αὐτοῖς. καὶ τοῦ αὐτοῦ θέρους Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου, στρατηγὸς ὢν Ἀθηναίων, Ἀργείων καὶ τῶν ξυμμάχων ξυμπρασσόντων, ἐλθὼν ἐς Πελοπόννησον μετ' ὀλίγων Ἀθηναίων ὁπλιτῶν καὶ τοξοτῶν, καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων παραλαβών, τά τε ἄλλα ξυγκαθίστη περὶ τὴν ξυμμαχίαν διαπορευόμενος Πελοπόννησον τῇ στρατιᾷ, καὶ Πατρέας τε τείχη καθεῖναι ἔπεισεν ἐς θάλασσαν, καὶ αὐτὸς ἕτερον διενοεῖτο τειχίσαι ἐπὶ τῷ Ῥίῳ τῷ Ἀχαϊκῷ. Κορίνθιοι δὲ καὶ Σικυώνιοι καὶ οἷς ἦν ἐν βλάβῃ τειχισθέν, βοηθήσαντες διεκώλυσαν.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Ἐπιδαυρίοις καὶ Ἀργείοις πόλεμος 53
ἐγένετο, προφάσει μὲν περὶ τοῦ θύματος τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ

51. *οὐ γὰρ ἐπ' ἄλλῃ τινὶ γῇ*] Schol. *οὐκ ἐπὶ βλάβῃ ἄλλης τινὸς γῆς*. Conf. c. 33. *ἐπὶ τῇ Σκιρίτιδι*. Mox interpretes nomen *Κνίδιος* accipiunt ductum a casu recto *Κνίδις*, quod nomen nusquam alibi legitur.

52. *τῶν αὐτόθεν*] Thucydidea ex brevitate est pro *τῶν αὐτόθι ξυμμάχων παραλαβών (τινας) αὐτόθεν* etc. BAU.

Πυθαέως, ὃ δέον ἀπαγαγεῖν οὐκ ἀπέπεμπτον ὑπὲρ βοταμίων
Ἐπιδαύριοι· κυριώτατοι δὲ τοῦ ἱεροῦ ἦσαν Ἀργεῖοι· ἐδόκει δὲ
καὶ ἄνευ τῆς αἰτίας τὴν Ἐπίδαυρον τῷ τε Ἀλκιβιάδῃ καὶ τοῖς
Ἀργείοις προσλαβεῖν, ἣν δύνωνται, τῆς τε Κορίνθου ἕνεκα ἡσυ-
χίας καὶ ἐκ τῆς Αἰγίνης βραχυτέραν ἔσεσθαι τὴν βοήθειαν ἢ
Σκύλλαιον περιπλεῖν τοῖς Ἀθηναίοις. παρεσκενάζοντο οὖν οἱ
Ἀργεῖοι ὡς αὐτοὶ ἐς τὴν Ἐπίδαυρον διὰ τοῦ θύματος τὴν ἔξ-
πραξιν ἐσβαλοῦντες. ἐξεστράτευσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι
κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους πανδημεὶ ἐς Λεῦκτρα τῆς ἑαυτῶν

53. *Πυθαέως*] Dedi ex emendatione Wesselingii ad Diod. 12, 78. et sic Pausan. 2, 35, 2. 36, 5. At Valck. Epist. ad Roev. p. 74. scribi vult *Πυθαιέως*. Dobr. veram formam putat esse *Πυθαιῶς*. Vulgo *Πυθέως*. Vat. *Πιθέως*. Mosqu. *Πυθέος*. Reg. (G.) F. Gr. *Πυθιέως*. E. Popp. „De Apolline Pythio nihil habebant causae, cur essent solliciti; de suo cogitabant Argivi. Apollo *Πυθαεύς* vel *Πυθαιεύς* a Lacedaemoniis, sed ab Argivis eximia religione colebatur. Hermionenses teste Pausania 2, 35. τὸ τοῦ *Πυθαέως* (*Ἀπόλλωνος*) ὄνομα μεμαθήκασι παρὰ *Ἀργείων*, et c. 36. traditur, Asine solo aequata reliquisse tamen Argivos templum Apollinis *Πυθαέως*.“ Valck. Fuit huius Apollinis templum etiam Spartae. v. Pausan. 3, 11. Templum, de quo hic agitur, Arn. putat illud esse, quod stabat in adscensu ad Larissam, arcem Argorum apud Pausan. 2, 24. De Apolline Pythaensi agunt Arn., Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 560. a. Adde Steph. Byz. in *Πυθώ*, Hemsterh. Anecdd. Vol. 1. p. 261. Meurs. Lectt. Att. 4, 2.

ὑπὲρ βοταμίων] *ὑπὲρ παραποταμίων* Reg. (G.) Cam. marg. Steph. In Gr. *ὑπὲρ παρὰ ποταμίων*. F. *ὑπὲρ παραβοταμίων*. Lugd. *ὑπὲρ ποταμίων*, in marg. *ὑπὲρ βοταμίων*. C.D. I. *ὑπὲρ βοταμένων*. „Quid tandem *ὑπὲρ βοταμίων* erit? Convertunt *pascuorum nomine*, quam quam nullius auctoritate. Nam *Λειμῶνας* titulus, quem nuper vir consultissimus advocavit, ut pascuis auxilio esset, non huic Epidauro, sed alteri in Laconicae finibus fuit proprius. Equidem, in partes si sit eundum, praeferam ex scriptis Thucydidis libris *ὑπὲρ παραποταμίων*, intelligeremque accolas fluvii in Epidauriorum vicinia, cuiusmodi potes rit flumen sumi ex Statio Theb. 4, 710.“ Wessel. ad Diod. l. c. Similes Parapotamios ad Cephissum Od. Muell. Orchom. p. 35. illustrat, sed iure Arn. tum *ὑπ. τῶν παραπ. καλουμένων* desiderat. Wesselingii scripturam tenens Bened. de regione ad fluvium aliquem sita accipit, cuius nomine aliquod tributi genus, hostiam in templum Apollinis Pythaensis Epidaurii offerre debuerint. Conf. c. 31. Argivi illius templi dicuntur *κυριώτατοι* fuisse i. e. er war den Argivern ganz besonders eigen (übrigens ein gemeinsames Heiligthum der ganzen Umgegend). v. Od. Muell. Dor. 1. p. 83. 153. Scyllaeum promontorium illud est, quod nunc Cap Skylli appellatur. Vid. ibid. 2. p. 436.

54. *ἐς Λεῦκτρα*] De situ Leuctrae vid. ibidem p. 448. Falsus esse videtur Leak. Travels in the Morea Vol. 2. p. 322., certe cum eius opinione praesens locus, ubi oppidum *ἐν μεθορίῳ* Laconicae situm esse legimus, minime congruit. Propter verba *ἤδει δὲ οὐδείς* v. Od. Muell. l. c. 1. p. 181. Paulo post *ὅποι στρατεύσουσιν* legi vult Popp., citra necessitatem, opinor. De diabateriis v. Valck. ad Herodot. 7, 134. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 391, 126. Ad verba *μετὰ τὸν μέλλοντα* supple *μῆνα*. Hic mensis proxime futurus, erat Carneus. Schol. *τοῦ γὰρ Καρνείου πολλὰς ἔχοντος ἱερὰς ἡμέρας* [*ἢ καὶ πάσας ἱερὰς μᾶλ-*

*μεθορίας πρὸς τὸ Λύκαιον Ἄγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου βασιλέως
ἡγουμένου· ἤδει δὲ οὐδεὶς ὅποι στρατεύουσιν, οὐδὲ αἱ πόλεις
ἐξ ὧν ἐπέμφθησαν. ὡς δ' αὐτοῖς τὰ διαβατήρια θυομένοις οὐ
προὐχώρει, αὐτοί τε ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου καὶ τοῖς ξυμμάχοις
περιήγγειλαν μετὰ τὸν μέλλοντα, Καρνεῖος δ' ἦν μήν, ἱερο-
μήνια Δωριεῦσι, παρασκευάζεσθαι ὡς στρατευσομένους. Ἀργεῖοι
δ' ἀναχωρησάντων αὐτῶν, τοῦ πρὸ τοῦ Καρνείου μηνὸς ἐξελ-
θόντες τετράδι φθίνοντος, καὶ ἄγοντες τὴν ἡμέραν ταύτην,
πάντα τὸν χρόνον ἐσέβαλλον ἐς τὴν Ἐπιδαυρίαν καὶ ἐδῄουν.
Ἐπιδαύριοι δὲ τοὺς ξυμμάχους ἐπεκαλοῦντο· ὧν τινες οἱ μὲν
τὸν μῆνα προὐφασίσαντο, οἱ δὲ καὶ ἐς μεθορίαν τῆς Ἐπι-
δαυρίας ἐλθόντες ἡσύχαζον. καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐν τῇ Ἐπι-
δαύρῳ οἱ Ἀργεῖοι ἦσαν, ἐς Μαντίνειαν πρεσβεῖαι ἀπὸ τῶν πό-
λεων ξυνῆλθον, Ἀθηναίων παρακαλεσάντων. καὶ γιγνομένων
λόγων Εὐφαμίδας ὁ Κορίνθιος οὐκ ἔφη τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις*

λον], *οὐκ ἐστρατεύοντο*. Ubi verba uncis inclusa Valck. ad Herodot. 7, 206. ab ineptulo aliquo interiecta censet. Docuit autem Boeckh. Indic. lectt. aestiv. univers. Berolin. ann. 1816., hoc solo mense Spartanos non ante plenilunium in bellum profectos esse. Mense Spartanorum Hecatombeo, quem respondisse perhibent mensi Attico Hecatombaeoni, Hyacinthia agebantur. v. Wachsm. l. c. 2, 2. p. 258. coll. p. 285. Proxime post Hyacinthia sequenti mense Carnea celebrabantur, mense Spartanorum Carneo, Attico proinde mense Metagitnione. Vid. Od. Muell. Dor. 1. p. 355. Wachsm. l. c. 2, 2. p. 257. 285. 493. Initium Carnea habebant inde a mensis Carnei die septimo et per nundinum continuabantur. Vid. Od. Muell. Orchom. p. 327. Praesenti loco intelligenda sunt Carnea anni Ol. 90, 2. (419.) Conf. Mans. Spart. 1, 2. p. 215. 3, 2. p. 200. Wess. ad Herodot. 6, 106. Ideler. Handb. d. Chronol. Vol. 1. p. 363 sq. Interpp. ad Eurip. Alc. 460. Neutrum *ἱερομήνια* significat festliche Zeit, quinetiam *ἱερομηνία* eo sensu usurpatur. Vid. adn. ad 3, 56. Dein *τετρὰς φθίνοντος* Hecatombei sive quartus dies a fine mensis eius est dies 18 Aug. anni Iuliani 419. sive mensis Attici Hecatombaeonis dies 27. Ol. 90, 2.

καὶ ἄγοντες] Schol. Lugd. *τὸν στρατόν*. Participium praesentis non potest esse *exercitu ducto*, sive ut Valla convertit *itinere facto*, sed sensus est: *sed agmen ducentes die quarto a fine Hecatombei* tum hoc die *tum per omne tempus* usque ad initium Carneorum i. e. per decem fere dies *Epidauriorum agrum incursione vastabant*. Per ipsa Carnea ab armis recedebant, nam ea universis Doriensibus sacra erant. Hinc patet, ex Vat. H. Gr. legendum esse *ἐσέβαλλον* pro *ἐσέβαλον*.

55. *Εὐφαμίδας*] Multi libri *Ἐφαμίδας*, correxit Valck. ad Herodot. 4, 150. Mox *ἐφ' ἑκατέρων* recepi ex Cass. (in quo rec. man. in *ἀφ'* mutavit) et m., qui *ἐφ'* superscriptum habet. Intellige *ad utrorumque belligerantium* (Argivorum et Epidauriorum) *exercitus*. Vulgo *ἀφ' ἑκατέρων*. Quaerit Haack., quinam sint illi *ἑκάτεροι*, et iure quaerit. Arn. et Dobr. interpretantur: *suadebant, ut legati irent ab utrisque partibus Mantineae paciscentibus et exercitus separarent*. Quod si ita est, fatendum erit, Thucydidem parum definite locutum esse, non more suo. Ceterum „verbo *ἐλθόντας* subiectum significatum est. Plat. Phaedon. p. 63. D. *φησὶ γὰρ θερμαίνεσθαι μᾶλλον διαλεγομένους*, si id sine articulo scribendum. Acute disseruit de hoc genere Graserus in Specimin. Advers. in serm. Platon. p. 75. Exempla nonnulla attulit

ὁμολογεῖν· σφεῖς μὲν γὰρ περὶ εἰρήνης ξυγκαθῆσθαι, τοὺς δ' Ἐπιδαυρίους καὶ τοὺς ξυμμάχους καὶ τοὺς Ἀργείους μεθ' ὅπλων ἀντιτετάχθαι· διαλῦσαι οὖν πρῶτον χρῆναι ἐφ' ἑκατέρων ἐλθόντας τὰ στρατόπεδα, καὶ οὕτω πάλιν λέγειν περὶ τῆς εἰρήνης. καὶ πεισθέντες ᾤχοντο καὶ τοὺς Ἀργείους ἀπήγαγον ἐκ τῆς Ἐπιδαυρίας. ὕστερον δὲ ἐς τὸ αὐτὸ ξυνελθόντες οὐδ' ὣς ἐδυνήθησαν ξυμβῆναι, ἀλλ' οἱ Ἀργεῖοι πάλιν ἐς τὴν Ἐπιδαυρίαν ἐξέβαλον καὶ ἐδῄουν. ἐξεστράτευσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Καρύας· καὶ ὡς οὐδ' ἐνταῦθα τὰ διαβατήρια αὐτοῖς ἐγένετο, ἐπανεχώρησαν. Ἀργεῖοι δὲ τεμόντες τῆς Ἐπιδαυρίας ὡς τὸ τρίτον μέρος, ἀπῆλθον ἐπ' οἶκον. καὶ Ἀθηναίων αὐτοῖς χίλιοι ἐβοήθησαν ὁπλῖται, καὶ Ἀλκιβιάδης στρατηγός· πυθόμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐξεστρατεῦσθαι, καὶ ὡς οὐδὲν ἔτι αὐτῶν ἔδει, ἀπῆλθον. καὶ τὸ θέρος οὕτω διῆλθεν.

56 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Λακεδαιμόνιοι λαθόντες Ἀθηναίους φρουρούς τε τριακοσίους καὶ Ἀγησιππίδαν ἄρχοντα κατὰ θάλασσαν ἐς Ἐπίδαυρον ἐξέπεμψαν. Ἀργεῖοι δ' ἐλθόντες παρ' Ἀθηναίους ἐπεκάλουν ὅτι γεγραμμένον ἐν ταῖς σπονδαῖς διὰ τῆς ἑαυτῶν ἑκάστους μὴ ἐᾶν πολεμίους διιέναι, ἐάσειαν κατὰ θάλασσαν παραπλεῦσαι· καὶ εἰ μὴ κἀκεῖνοι ἐς Πύλον κο-

Matth. §. 271., quibus adde Aesch. Ag. 69. Soph. El. 1323." HERM. ad Eur. Hecub. p. 65. ed. sec. Dein Argivi dicuntur *πάλιν ἐς τὴν Ἐπιδαυρίων* incursionem fecisse, nempe post peracta Carnea; nam ne sine intermissione agrum hostium popularentur, hoc ipsum festum ab ipsis quoque celebratum in causa fuit. Statim Lacedaemonii Caryas exercitum educunt: qui locus situs erat ad introitum unius ex convallibus, quae procurrunt a Parnone monte ad convallem Oeni rivi, qui exoneratur in Eurotam superne ab urbe Sparta inter septentriones et orientem, ut Arn. docuit ex Leak. Travels in Morea Vol. 2. p. 531. 3. p. 30. Extremo capite Haack. cum Abreschio et Bredovio interpretatur verbum *ἐξεστρατεῦσθαι* per: *expeditioni finem imposuisse*, quam vim esse dicit perfecti medii, Popp. praepositionis *ἐξ*, Arn. plusquamperfecti (id exempla ab eo allata plusquamperfectorum comprobant), quasi *ἐξεστρατεῦσθαι* plusquamperfectum sit. Sed verbum nihil aliud mea quidem sententia significat, nisi *profectos esse ad bellicam expeditionem*. Sequor Bloomfieldium et Didotium, qui locum leviuscula mutatione persanasse videntur, scribentes: *καὶ Ἀθηναίων αὐτοῖς χίλιοι ἐβοήθησαν ὁπλῖται καὶ Ἀλκιβιάδης στρατηγὸς, πυθόμενοι τοὺς Λακεδαιμονίους ἐξεστρατεῦσθαι· καὶ ὡς οὐδὲν ἔτι αὐτῶν ἔδει* etc. Argivi rursus Epidauriam populantur; Spartani Caryas exeunt, qua expeditione nunciata Athenienses Argivis sociis auxilio properant; interea Spartani, cum fluvium traiecturi non litassent, recedunt, quo fit, ut Argivi Atheniensibus carere possint. Quamobrem hi quoque abeunt.

56. *Πύλον*] Schol. *οἱ Ἀργεῖοι τοῖς Ἀθηναίοις ἔλεγον ὅτι, ἐὰν μὴ εἰσαγάγωσι πάλιν εἰς Πύλον τοὺς Εἵλωτας καὶ Μεσσηνίους, οὓς ἐξήγαγον ἐκ Πύλου διὰ τὰς πρὸς Μεσσηνίους* (scr. *Λακεδαιμονίους*, v. c. 35.) *συνθήκας, ἀδικήσεσθαι αὐτοὶ οἱ Ἀργεῖοι.* Idem *ἐπὶ Λακεδαιμονίους* recte explicat per *κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων*. Deinde *τοὺς ἐκ Κρανίων* est idem ac si scripsisset *τοὺς ἐν Κρανίοις ἐκ Κρανίων*. Et verba *ἐκ παρασκευῆς* Schol. interpretatur *ἐκ φανερᾶς παρατάξεως*, dicas keine förmliche Feldschlacht. Ad *ὡς ἐρήμου οὔσης* supple *συμ-*

μιοῦσιν ἐπὶ Λακεδαιμονίους τοὺς Μεσσηνίους καὶ Εἵλωτας, ἀδικήσεσθαι αὐτοί. Ἀθηναῖοι δὲ Ἀλκιβιάδου πείσαντος τῇ μὲν Λακωνικῇ στήλῃ ὑπέγραψαν ὅτι οὐκ ἐνέμειναν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς ὅρκοις, ἐς δὲ Πύλον ἐκόμισαν τοὺς ἐκ Κρανίων Εἵλωτας ληίζεσθαι, τὰ δ' ἄλλα ἡσύχαζον. τὸν δὲ χειμῶνα τοῦτον πολεμούντων Ἀργείων καὶ Ἐπιδαυρίων, μάχη μὲν οὐδεμία ἐγένετο ἐκ παρασκευῆς, ἐνέδραι δὲ καὶ καταδρομαί, ἐν αἷς ὡς τύχοιεν ἑκατέρων τινὲς διεφθείροντο. καὶ τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος πρὸς ἔαρ ἤδη κλίμακας ἔχοντες οἱ Ἀργεῖοι ἦλθον ἐπὶ τὴν Ἐπίδαυρον, ὡς ἐρήμου οὔσης διὰ τὸν πόλεμον βίᾳ αἱρήσοντες· καὶ ἄπρακτοι ἀπῆλθον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα καὶ τρίτον καὶ δέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους μεσοῦντος Λακεδαιμόνιοι, ὡς57 αὐτοῖς οἵ τε Ἐπιδαύριοι ξύμμαχοι ὄντες ἐταλαιπώρουν καὶ τἆλλα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τὰ μὲν ἀφεστήκει τὰ δ' οὐ καλῶς εἶχε, νομίσαντες, εἰ μὴ προκαταλήψονται ἐν τάχει, ἐπὶ πλέον χωρήσεσθαι αὐτά, ἐστράτευον αὐτοὶ καὶ οἱ Εἵλωτες πανδημεὶ ἐπ' Ἄργος, ἡγεῖτο δὲ Ἄγις ὁ Ἀρχιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς. ξυνεστράτευον δ' αὐτοῖς Τεγεᾶται καὶ ὅσοι ἄλλοι Ἀρκάδων Λακεδαιμονίοις ξύμμαχοι ἦσαν. οἱ δ' ἐκ τῆς ἄλλης Πελοποννήσου ξύμμαχοι καὶ οἱ ἔξωθεν ἐς Φλιοῦντα ξυνελέγοντο, Βοιωτοὶ μὲν πεντακισχίλιοι ὁπλῖται καὶ τοσοῦτοι ψιλοὶ καὶ ἱππῆς πεντακόσιοι καὶ ἄμιπποι ἴσοι, Κορίνθιοι δὲ δισχίλιοι ὁπλῖται, οἱ δ' ἄλλοι ὡς ἕκαστοι, Φλιάσιοι δὲ πανστρατιᾷ, ὅτι ἐν τῇ ἐκείνων ἦν τὸ στράτευμα. Ἀργεῖοι δὲ προαισθόμενοι τό τε πρῶτον τὴν58 παρασκευὴν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ἐπειδὴ ἐς τὸν Φλιοῦντα βουλόμενοι τοῖς ἄλλοις προσμῖξαι ἐχώρουν, τότε δὴ ἐξεστράτευσαν καὶ αὐτοί. ἐβοήθησαν δ' αὐτοῖς καὶ Μαντινῆς, ἔχοντες

μαχίας, vel potius *ἀνθρώπων*. „Exspectabant enim, vires Epidauriorum dispersas esse per totum eorum agrum ad defendenda castella et munita locorum propter depraedationes, quas Argivi passim bellum gerendo exercebant, et sic fore ut urbs sine defensoribus sit." ARN.

57. *τὰ μὲν — τὰ δ' οὔ*] Schol. *τὰ μὲν ἀφειστήκει τῶν Λακεδαιμονίων δηλονότι, τουτέστιν Ἤλις καὶ Μαντίνεια· τὰ δ' οὐ καλῶς εἶχεν, ἤγουν ἐστασίαζεν, τουτέστιν ἡ Κόρινθος.* Mox *ἄμιπποι* erant genus levis armaturae militum, qui una cum equitibus in proeliis versabantur, iubis equorum sublevati cursum adaequabant, modo pone equites assidebant, modo ad pugnandum desiliebant, ut cum hoste concurrerent, quorum usum in proeliis Caes. B. G. 1, 48. B. C. 3, 84. describit. Videntur iidem fuisse, quos Herodot. 7, 158. dicit *ἱπποδρόμους ψιλούς*. Vid. Harpocr. et Hesych. v. *ἄμιππος*, Aristot. Polit. 6, 4, 4. Aelian. Tact. c. 38. Valer. M. 2, 3. Curt. 7, 7. Varia miscent *ἀμίππους* sive equitibus intermixtos pedites et *ἀμιππους* sive desultores non distinguentes veteres Grammatici Suidas in *ἄμιπποι* et *ἄμιππος*, Phavorin. Eustath. in Hom. Od. 5. p. 1539, 28. coll. in Il. 15. p. 1037. 48. Rom. et Interpp. ad Polluc. 1, 131. Melius Mor. et Schneid. ad Xen. H. Gr. 7, 5, 23., Kust. ad Suid., Maussac. ad Harpocr., Od. Muell. Dor. 2. p. 242, 3. et Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 401, 48.

τοὺς σφετέρους ξυμμάχους, καὶ Ἠλείων τρισχίλιοι ὁπλῖται. καὶ προϊόντες ἀπαντῶσι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐν Μεθυδρίῳ τῆς Ἀρκαδίας. καὶ καταλαμβάνουσιν ἑκάτεροι λόφον· καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι ὡς μεμονωμένοις τοῖς Λακεδαιμονίοις παρεσκευάζοντο μάχεσθαι, ὁ δὲ Ἄγις τῆς νυκτὸς ἀναστήσας τὸν στρατὸν καὶ λαθὼν ἐπορεύετο ἐς Φλιοῦντα παρὰ τοὺς ἄλλους ξυμμάχους. καὶ οἱ Ἀργεῖοι αἰσθόμενοι ἅμα ἕῳ ἐχώρουν, πρῶτον μὲν ἐς Ἄργος, ἔπειτα ᾗ προσεδέχοντο τοὺς Λακεδαιμονίους μετὰ τῶν ξυμμάχων καταβήσεσθαι, τὴν κατὰ Νεμέαν ὁδόν. Ἄγις δὲ ταύτην μὲν ἣν προσεδέχοντο οὐκ ἐτράπετο, παραγγείλας δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀρκάσι καὶ Ἐπιδαυρίοις ἄλλην ἐχώρησε χαλεπήν, καὶ κατέβη ἐς τὸ Ἀργείων πεδίον· καὶ Κορίνθιοι καὶ Πελληνῆς καὶ Φλιάσιοι ὄρθιον ἑτέραν ἐπορεύοντο· τοῖς δὲ Βοιωτοῖς καὶ Μεγαρεῦσι καὶ Σικυωνίοις εἴρητο τὴν ἐπὶ Νεμέας ὁδὸν καταβαίνειν, ᾗ οἱ Ἀργεῖοι καθῆντο, ὅπως εἰ οἱ Ἀργεῖοι ἐπὶ σφᾶς ἰόντες ἐς τὸ πεδίον βοηθοῖεν, ἐφεπόμενοι τοῖς ἵπποις χρῷντο. καὶ ὁ μὲν οὕτω διατάξας καὶ ἐσβαλὼν ἐς τὸ πεδίον ἐδήου Σάμινθόν τε
59 καὶ ἄλλα. οἱ δὲ Ἀργεῖοι γνόντες ἐβοήθουν ἡμέρας ἤδη ἐκ τῆς Νεμέας, καὶ περιτυχόντες τῷ Φλιασίων καὶ Κορινθίων στρατοπέδῳ τῶν μὲν Φλιασίων ὀλίγους ἀπέκτειναν, ὑπὸ δὲ τῶν Κορινθίων αὐτοὶ οὐ πολλῷ πλείους διεφθάρησαν. καὶ οἱ Βοιωτοὶ

58. *ἐν Μεθυδρίῳ*] Methydrium Od. Muell. l. c. p. 442. putat ruinas esse, Palatia dictas et inter duos fluvios sitas. Consentit cum eo de situ eius oppidi Arn. post Leakium Travels in Morea Vol. 2. p. 57. 58. Mox libri variant inter *ὄρθιον ὁδόν*, *ὄρθριον*, *κατὰ ὄρθριον*, *ὄρθρειοι*, *ὄρθριει* i. e. *ὄρθριοι*. Valla: *diverso itinere matutini perrexere.* Aut vulgatam tenendam, aut legendum *ὄρθριοι* Popp. putat, qui propter *ὄρθριοι* conferri iubet initium proximi capitis. Propter *ἑτέραν*, quod refertur ad *χαλεπήν*, magis inclines in *ὄρθιον*, adde quod cap. proximo Corinthii, Phliasii et Pellenenses *καθύπερθεν* imminere narrantur. „Agis cum Peloponnesiis Phlii est; Argivi, ut campum suum tueantur, in via Contoporia Nemeam tendunt. Agis autem viam ingreditur magis occidenti obversam et exit apud Saminthum; Phliasii viam flectunt per tramitem *trans montem* (*ὄρθιον*) et exeunt, puto, apud Hellenon-Lithari, Boeoti simul per viam celeberrimam Nemea profecti progrediuntur, dum Agis agmine de campo deflexo et superna petens Argivorum tergis impetum minatur.“ Od. Muell. Dor. 2. p. 434. Idem Saminthum p. 433. fin. putat ad occidentem a Mycenis situm fuisse, ubi nunc Phyti est. Leak. Travels in Morea Vol. 2. p. 415. Saminthum suspicatur fuisse eo loco, ubi nunc Kutzopódhi, ubi reliquiae antiquitatis subinde inveniantur. Iter Agidis trans montem Lyrceum ait fuisse. Adde Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 17, 9. 10. conf. Muell. l. c. p. 435. init.

59. *αὐτοὶ οὐ πολλῷ πλείους*] Reisk. volebat *αὐτοῖς*. Vall. *ex ipsis haud multo plures a Corinthiis obtruncantur.* Arn. vulgatam tuetur, comparans Liv. 21, 29. *Victi amplius ducenti ceciderunt*, et 5, 115. *Ἀργεῖοι διεφθάρησαν ὡς ὀγδοήκοντα* et interpretans they suffered themselves in not much greater numbers. Participii *καταβάντες* subiectum Argivi sunt, quamquam modo aliud subiectum praecesserat. Thrasyllus dicitur *τῶν πέντε στρατηγῶν εἷς*, quos quinque praetores Arn. putat referri ad quinque illos lochos, qui memorantur c. 72., addens Spartae quoque ab origine quinque lochos fuisse auctore Schol. ad Thuc. 4, 8. Paulo post alii libri *προσελθόντες*, „quod praeferunt Aem. Port. et Bened., sed quum *διελεγέσθην* sequatur, vide ne iis, quae a Matth. §. 301. et Buttm. Gr. §. 129. adn. 4. (ed. 13.) obsefvata sunt, non satis confirmetur.“ Popp.

60. *τῶν ἐν τέλει*] sc. polemarchorum (Xen. R. L. 13, 1.), duorum ex Ephoris, qui regem Spartanorum in bellis comitari solebant (Xen. H. Gr. 2, 4, 36., Homoeorum quorundam (Xen. R. L. 13, 1.) et binorum Pythiorum (Herodot. 6, 57.). Conf. Od. Muell. Dor. 2. p. 240. Arn. Propter verba *διὰ τὸν νόμον* adi eundem Muell. ibidem p. 104, 3. De participio *παραινῶν* v. Matth. p. 1111. §. 564. Ad verba *ἐν Νεμέᾳ* haec extat Scholiastae adnotatio: *ζητεῖται πῶς ἰριχῇ διαιρεθέντος τοῦ τῶν Πελοποννησίων στρατεύματος εἰς Φλιοῦντα, καὶ ἑνὸς μόνου μέρους τὴν ἐπὶ Νεμέαν ἰόντος, τῶν δὲ ἄλλων ἄλλαις χρησαμένων ὁδοῖς καὶ οὐδαμοῦ συμμιξάντων, ἔφη ἀθρόους αὐτοὺς ὤφθαι περὶ Νεμέαν. μήποτε δὲ μετὰ τὰς σπονδὰς ἀναχωροῦντα τὰ τρία μέρη ὀπίσω ἐπὶ Φλιοῦντα ἐν Νεμέᾳ πάντα ἐγένετο. εὔπορος γὰρ ἦδε ἡ ὁδός· καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἀργεῖοι, ἐγγύθεν πάντας ἥξειν ἐπὶ τὴν μάχην προσδεχόμενοι, προαπῆντων εἰς τὴν Νεμέαν.* De Charadro, quem paulo post nominat, v. Od. Muell. Dor. 2. p. 220, 5. 434. fin. „Charadrus nihil est nisi torrens (Pausan. 2, 25.), fluens subter ipsa moenia Argorum; nunc appellatur Rema. Vid. Leak. Travels in the Morea Vol. 2. p. 364. 394.“ Arn. Mox *ἀπὸ στρατείας* habent Ar. Chr. *ἀποστρατείας* Cass. Aug. Vulgo *ἀπὸ στρατιᾶς*. H. *ἐκ στρατιᾶς*. Scripturam *ἀποστρατείας* amplectitur Schneid. vocabular. intelligens Klagen wegen verlassenen oder schlecht geleisteten Kriegsdienstes. At

καὶ οἱ Μεγαρῆς καὶ οἱ Σικυώνιοι ἐχώρουν, ὥσπερ εἴρητο αὐτοῖς, ἐπὶ τῆς Νεμέας, καὶ τοὺς Ἀργείους οὐκέτι κατέλαβον, ἀλλὰ καταβάντες, ὡς ἑώρων τὰ ἑαυτῶν δηούμενα, ἐς μάχην παρετάσσοντο. ἀντιπαρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἐν μέσῳ δὲ ἀπειλημμένοι ἦσαν οἱ Ἀργεῖοι. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ πεδίου οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶργον τῆς πόλεως καὶ οἱ μετ' αὐτῶν, καθύπερθεν δὲ Κορίνθιοι καὶ Φλιάσιοι καὶ Πελληνῆς, τὸ δὲ πρὸς Νεμέας Βοιωτοὶ καὶ Σικυώνιοι καὶ Μεγαρῆς. ἵπποι δὲ αὐτοῖς οὐ παρῆσαν· οὐ γάρ πω οἱ Ἀθηναῖοι μόνοι τῶν ξυμμάχων ἦκον· τὸ μὲν οὖν πλῆθος τῶν Ἀργείων καὶ τῶν ξυμμάχων οὐχ οὕτω δεινὸν τὸ παρὸν ἐνόμιζον, ἀλλ' ἐν καλῷ ἐδόκει ἡ μάχη ἔσεσθαι, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπειληφέναι ἐν τῇ αὑτῶν τε καὶ πρὸς τῇ πόλει. τῶν δὲ Ἀργείων δύο ἄνδρες, Θρασύλλός τε τῶν πέντε στρατηγῶν εἷς ὢν καὶ Ἀλκίφρων πρόξενος Λακεδαιμονίων ἤδη τῶν στρατοπέδων ὅσον οὐ ξυνιόντων προσελθόντε Ἄγιδι διελεγέσθην μὴ ποιεῖν μάχην· ἑτοίμους γὰρ εἶναι Ἀργείους δίκας δοῦναι καὶ δέξασθαι ἴσας καὶ ὁμοίας, εἴ τι ἐπικαλοῦσιν Ἀργείοις Λακεδαιμόνιοι, καὶ τὸ λοιπὸν εἰρήνην ἄγειν σπονδὰς ποιησαμένους. καὶ οἱ μὲν ταῦτα εἰπόντες τῶν
60 Ἀργείων ἀφ' ἑαυτῶν καὶ οὐ τοῦ πλήθους κελεύσαντος εἶπον· καὶ ὁ Ἄγις δεξάμενος τοὺς λόγους αὐτός τε καὶ οὐ μετὰ τῶν πλειόνων οὐδὲ αὐτὸς βουλευσάμενος ἀλλ' ἢ ἑνὶ ἀνδρὶ κοινώσας τῶν ἐν τέλει ξυστρατευομένων σπένδεται τέσσαρας μῆνας ἐν οἷς

ἔδει ἐπιτελέσαι αὐτοὺς τὰ ῥηθέντα. καὶ ἀπήγαγε τὸν στρατὸν εὐθύς, οὐδενὶ φράσας τῶν ἄλλων ξυμμάχων. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι εἵποντο μὲν ὡς ἡγεῖτο διὰ τὸν νόμον, ἐν αἰτίᾳ δ' εἶχον κατ' ἀλλήλους πολλῇ τὸν Ἄγιν, νομίζοντες ἐν καλῷ παρατυχὸν σφίσι ξυμβαλεῖν καὶ πανταχόθεν αὐτῶν ἀποκεκλημένων καὶ ὑπὸ ἱππέων καὶ πεζῶν, οὐδὲν δράσαντας ἄξιον τῆς παρασκευῆς ἀπιέναι. στρατόπεδον γὰρ δὴ τοῦτο κάλλιστον Ἑλληνικὸν τῶν μέχρι τοῦδε ξυνῆλθεν· ὤφθη δὲ μάλιστα ἔως ἔτι ἦν ἀθρόον ἐν Νεμέᾳ, ἐν ᾧ Λακεδαιμόνιοί τε πανστρατιᾷ ἦσαν καὶ Ἀρκάδες καὶ Βοιωτοὶ καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυώνιοι καὶ Πελληνῆς καὶ Φλιάσιοι καὶ Μεγαρῆς, καὶ οὗτοι πάντες λογάδες ἀφ' ἑκάστων, ἀξιόμαχοι δοκοῦντες εἶναι οὐ τῇ Ἀργείων μόνον ξυμμαχίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἄλλῃ ἔτι προσγενομένῃ. τὸ μὲν οὖν στρατόπεδον οὕτως ἐν αἰτίᾳ ἔχοντες τὸν Ἄγιν ἀνεχώρουν τε καὶ διελύθησαν ἐπ' οἴκου ἕκαστοι. Ἀργεῖοι δὲ καὶ αὐτοὶ ἔτι ἐν πολλῷ πλείονι αἰτίᾳ εἶχον τοὺς σπεισαμένους ἄνευ τοῦ πλήθους, νομίζοντες κἀκεῖνοι μὴ ἂν σφίσι ποτὲ κάλλιον παρασχὸν Λακεδαιμονίους διαπεφευγέναι· πρός τε γὰρ τῇ σφετέρᾳ πόλει καὶ μετὰ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ξυμμάχων τὸν ἀγῶνα ἂν γίγνεσθαι. τόν τε Θράσυλλον ἀναχωρήσαντες ἐν τῷ Χαράδρῳ, οὗπερ τὰς ἀπὸ στρατείας δίκας πρὶν ἐξιέναι κρίνουσιν, ἤρξαντο λεύειν. ὁ δὲ καταφυγὼν ἐπὶ τὸν βωμὸν περιγίγνεται· τὰ μέντοι χρήματα ἐδήμευσαν αὐτοῦ.

61 Μετὰ δὲ τοῦτο Ἀθηναίων βοηθησάντων χιλίων ὁπλιτῶν καὶ τριακοσίων ἱππέων, ὧν ἐστρατήγουν Λάχης καὶ Νικόστρα-

tales lites apud Atticos certe audiebant γραφαὶ ἀστρατείας et λειποστρατίου. Mihi persuasum est, Thucydidem dedisse ἀπὸ στρατιᾶς, cum sensu tamen στρατείας, wo sie Prozesse, die durch einen Feldzug veranlasst sind, bevor sie einziehen, abertheilen. v. Matth. p. 1131. §. 573. extr. „Iudicia militaria extra urbem exercebantur, quia intra moenia communes leges cum formulis et beneficiis suis valiturae fuissent: at actiones in Charadro arbitrariae tumultuariaeque videntur fuisse. Neque secus comitia centuriata Romae semper extra pomoerium in Campo Martio habebantur, quia institutio eorum ab origine militaris erat, quapropter populus centuriis descriptus exercitus appellabatur (Liv. 39, 15.). Et propter locum his iudiciis Argis lectum comparandum est Caput Aquae Ferentinae, tam nobile per comitia Latinorum ibi habita.“ Arn.

61. τριακοσίων] Diod. 12, 79. ducentos nominat. In proximis scriptor dicere debebat vel ὅτι οὔτε αἱ σπονδαὶ ὀρθῶς γένοιντο — καὶ νῦν ἅπτεσθαι χρείη τοῦ πολέμου, vel οὐκ ὀρθῶς καὶ γένοιντο καὶ νῦν ἐμπόδιοι εἶεν τῷ πολέμῳ, si in eadem structura manere volebat. Mox ὅμως καὶ πεισθέντες idem est ac si dedisset: οὗτοι δὲ καὶ πεισθέντες, ὅμως ὑπελείποντο etc. Conf. 8, 93. οἱ τετρακόσιοι ἐς τὸ βουλευτήριον ὅμως καὶ τεθορυβημένοι ξυνελέγοντο. Dein ante καὶ ὅμηροι „quum H. Steph. particulam ὅτι omissam crederet, non animadvertit, Thucydidem, quod is facit saepissime, quum ante ex aliena sententia locutus esset, ex sua ipsius sententia loqui pergere.“ Herm. De Ellips. et Pleonasm. p. 190. Extremo capite vulgo legitur καὶ ὁμήρους σφῶν τε

τος, οἱ Ἀργεῖοι, ὅμως γὰρ τὰς σπονδὰς ὤκνουν λῦσαι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀπιέναι ἐκέλευον αὐτούς, καὶ πρὸς τὸν δῆμον οὐ προσῆγον βουλομένους χρηματίσαι πρὶν ἢ Μαντινῆς καὶ Ἠλεῖοι, ἔτι γὰρ παρῆσαν, κατηνάγκασαν δεόμενοι. καὶ ἔλεγον οἱ Ἀθηναῖοι Ἀλκιβιάδου πρεσβευτοῦ παρόντος ἔν τε τοῖς Ἀργείοις καὶ ξυμμάχοις ταῦτα ὅτι οὐκ ὀρθῶς αἱ σπονδαὶ ἄνευ τῶν ἄλλων ξυμμάχων καὶ γένοιντο, καὶ νῦν, ἐν καιρῷ γὰρ παρεῖναι σφεῖς, ἅπτεσθαι χρῆναι τοῦ πολέμου. καὶ πείσαντες ἐκ τῶν λόγων τοὺς ξυμμάχους εὐθὺς ἐχώρουν ἐπὶ Ὀρχομενὸν τὸν Ἀρκαδικὸν πάντες πλὴν Ἀργείων· οὗτοι δὲ ὅμως καὶ πεισθέντες ὑπελείποντο πρῶτον, ἔπειτα δ' ὕστερον καὶ οὗτοι ἦλθον. καὶ προσκαθεζόμενοι τὸν Ὀρχομενὸν πάντες ἐπολιόρκουν, καὶ προσβολὰς ἐποιοῦντο, βουλόμενοι ἄλλως τε προσγενέσθαι σφίσι, καὶ ὅμηροι ἐκ τῆς Ἀρκαδίας ἦσαν αὐτόθι ὑπὸ Λακεδαιμονίων κείμενοι. οἱ δὲ Ὀρχομένιοι δείσαντες τήν τε τοῦ τείχους ἀσθένειαν καὶ τοῦ στρατοῦ τὸ πλῆθος, καὶ ὡς οὐδεὶς αὐτοῖς ἐβοήθει, μὴ προαπόλωνται, ξυνέβησαν ὥστε ξύμμαχοί τε εἶναι καὶ ὁμήρους σφῶν τε αὐτῶν δοῦναι καὶ Μαντινεῦσιν οὓς κατέθεντο Λακεδαιμόνιοι παραδοῦναι. μετὰ δὲ τοῦτο ἔχοντες 62
ἤδη τὸν Ὀρχομενὸν ἐβουλεύοντο οἱ ξύμμαχοι ἐφ' ὅ,τι χρὴ πρῶτον ἰέναι τῶν λοιπῶν. καὶ Ἠλεῖοι μὲν ἐπὶ Λέπρεον ἐκέλευον, Μαντινῆς δὲ ἐπὶ Τεγέαν· καὶ προσέθεντο οἱ Ἀργεῖοι καὶ Ἀθηναῖοι τοῖς Μαντινεῦσι. καὶ οἱ μὲν Ἠλεῖοι ὀργισθέντες ὅτι οὐκ ἐπὶ Λέπρεον ἐψηφίσαντο ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου· οἱ δὲ ἄλλοι ξύμμαχοι παρεσκευάζοντο ἐν τῇ Μαντινείᾳ ὡς ἐπὶ Τεγέαν ἰόντες. καί τινες αὐτοῖς καὶ αὐτῶν Τεγεατῶν ἐν τῇ πόλει ἐνεδίδοσαν τὰ πράγματα.

Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐπειδὴ ἀνεχώρησαν ἐξ Ἄργους τὰς τε- 63
τραμήνους σπονδὰς ποιησάμενοι, Ἄγιν ἐν μεγάλῃ αἰτίᾳ εἶχον

αὐτῶν δοῦναι Μαντινεῦσι, καὶ οὓς κατέθεντο Λακεδαιμόνιοι, παραδοῦναι. Ante Haackium legebatur δοῦναι καὶ M. καί etc. Is prius καί omisit cum libris scriptis compluribus. Praeclare locum restituit Did. Is alterum καί seclusit priori servato. „Quid est, ait, cur Orchomenii ante omnia Mantinensibus obsides darent? et quibusnam dabant eos obsides, quos Lacedaemonii deposuerant?“ Docet porro, obsides, quos Spartani Orchomeni deposuerant, Arcades Parrhasios fuisse καὶ Μαντινέων ὑπηκόους ex cap. 33. Praesenti igitur loco ex emendatione Didoti legimus Orchomenios Mantinensibus reddidisse obsides Arcades, Orchomeni per Spartanos depositos. Denique cap. 77. legimus ἀποδιδόντας τὼς παῖδας τοῖς Ὀρχομενίοις (Hos παῖδας intellige ὁμήρους σφῶν αὐτῶν praesentis loci esse), καὶ τὼς ἄνδρας τὼς ἐν Μαντινείᾳ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀποδιδόντας. Hic οἱ ἄνδρες οἱ ἐν Μαντινείᾳ iidem obsides Arcadiae sunt, quos reddere Mantinensibus Orchomenii coacti sunt, quosque Lacedaemonii repetebant, qui libertatem Arcadibus Parrhasiis restituerent c. 33. Λακεδαιμόνιοι δὲ τοὺς Παῤῥασίους αὐτονόμους ποιήσαντες etc.

62. αὐτῶν Τεγεατῶν] Vulgo αὐτῶν τῶν Τεγεατῶν. At τῶν om. libri quamplurimi. Vid. Krneg. ad Dionys. p. 454.

οὐ χειρωσάμενον σφίσιν Ἄργος, παρασχὸν καλῶς ὡς οὔπω πρότερον αὐτοὶ ἐνόμιζον· ἀθρόους γὰρ τοσούτους ξυμμάχους καὶ τοιούτους οὐ ῥᾴδιον εἶναι λαβεῖν. ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ Ὀρχομενοῦ ἠγγέλλετο ἑαλωκέναι, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐχαλέπαινον καὶ ἐβούλευον εὐθὺς ὑπ' ὀργῆς παρὰ τὸν τρόπον τὸν ἑαυτῶν ὡς χρὴ τήν τε οἰκίαν αὐτοῦ κατασκάψαι καὶ δέκα μυριάσι δραχμῶν ζημιῶσαι. ὁ δὲ παρῃτεῖτο μηδὲν τούτων δρᾶν· ἔργῳ γὰρ ἀγαθῷ ῥύσεσθαι τὰς αἰτίας στρατευσάμενος· ἢ τότε ποιεῖν αὐτοὺς ὅ,τι βούλονται. οἱ δὲ τὴν μὲν ζημίαν καὶ τὴν κατασκαφὴν ἐπέσχον, νόμον δὲ ἔθεντο ἐν τῷ παρόντι, ὃς οὔπω πρότερον ἐγένετο αὐτοῖς· δέκα γὰρ ἄνδρας Σπαρτιατῶν προσείλοντο αὐτῷ ξυμβούλους, ἄνευ ὧν μὴ κύριον εἶναι ἀπάγειν στρατιὰν ἐκ τῆς
64 πόλεως. ἐν τούτῳ δ' ἀφικνεῖται αὐτοῖς ἀγγελία παρὰ τῶν ἐπιτηδείων ἐκ Τεγέας ὅτι εἰ μὴ παρέσονται ἐν τάχει, ἀποστήσεται αὐτῶν Τεγέα πρὸς Ἀργείους καὶ τοὺς ξυμμάχους, καὶ ὅσον οὐκ ἀφέστηκεν. ἐνταῦθα δὴ βοήθειν τῶν Λακεδαιμονίων γίγνεται αὐτῶν τε καὶ τῶν Εἱλώτων πανδημεὶ ὀξεῖα καὶ οἵα οὔπω πρότερον. ἐχώρουν δὲ ἐς Ὀρέσθειον τῆς Μαιναλίας· καὶ τοῖς μὲν Ἀρκάδων σφετέροις οὖσι ξυμμάχοις προεῖπον ἀθροισθεῖσιν ἰέναι κατὰ πόδας αὐτῶν ἐς Τεγέαν, αὐτοὶ δὲ μέχρι μὲν τοῦ Ὀρεσθείου πάντες ἐλθόντες, ἐκεῖθεν δὲ τὸ ἕκτον μέρος σφῶν αὐτῶν ἀποπέμψαντες ἐπ' οἶκον, ἐν ᾧ τὸ πρεσβύτερόν τε καὶ τὸ νεώτερον ἦν, ὥστε τὰ οἴκοι φρουρεῖν, τῷ λοιπῷ στρατεύματι ἀφικνοῦνται ἐς Τεγέαν. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον οἱ ξύμμαχοι ἀπ' Ἀρκάδων παρῆσαν. πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὴν Κόρινθον

63. *παρὰ τὸν τρόπον*] v. Od. Muell. Dor. 2. p. 119. Porro *δέκα μυριάσι δραχμῶν* Agidem multabant. Si cum Muellero ibidem p. 106. statuas, has esse drachmas Aegineticas, summa efficitur amplius viginti septem talentorum Euboicorum et dimidii. Miltiades, ut adnotavit Arn., multatus erat quinquaginta talentis teste Herodoto 6, 136. et reges Spartanorum opulentiores erant, quam ullus fere privatus homo per totam Graeciam, quum et publico sumtu alerentur et multum agri in variis partibus Laconiae proprium haberent. Mox libri nonnulli *στρατευσόμενος*. „At sensus est: simulac *profectus fuerit*, non *profecturus*.“ Haack. Porro verbis *ἐν τῷ παρόντι* „non significatur, hanc legem scriptam esse modo uni expeditioni. Conf. Mans. Spart. 1, 2. p. 231. 2. p. 378. k.“ Od. Muell. Dor. 2. p. 105, 2. Add. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 124. Paulo post *ἐκ τῆς πολεμίας* scribi vult Lindav. Spicil. p. 10., de quo non posse dubitari, si quis in quo rex antea deliquerit, probe memor esset. In eo rem versam esse, ut rex, quod ante ipse fecerat, in posterum ne faceret, iniussuque horum decemvirorum copias ex agro hostium reduceret. Contra quem Popp. monet, scriptorem nihil aliud dicere velle, quam non licuisse amplius regi sine his comitibus in bellum proficisci, utiturque teste Diod. 12, 78. *παρακατέστησαν συμβούλους καὶ προσέταξαν μηδὲν ἄνευ τῆς τούτων γνώμης πράττειν.*

64. *Ὀρέσθειον*] v. Interpp. ad Herodot. 9, 11. et adn. ad 4, 134. Propter *τὸ ἕκτον μέρος* adi Od. Muell. Dor. 2. p. 232, 7. Verba *ἐξ ὀλίγου* Schol. interpretatur *ἐξαίφνης.*

καὶ Βοιωτοὺς καὶ Φωκέας καὶ Λοκρούς, βοηθεῖν κελεύοντες κατὰ τάχος ἐς Μαντίνειαν. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐξ ὀλίγου τε ἐγίγνετο, καὶ οὐ ῥᾴδιον ἦν μὴ ἀθρόοις καὶ ἀλλήλους περιμείνασι διελθεῖν τὴν πολεμίαν· ξυνέκλῃε γὰρ διὰ μέσου. ὅμως δὲ ἠπείγοντο. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀναλαβόντες τοὺς παρόντας Ἀρκάδων ξυμμάχους ἐξέβαλον ἐς τὴν Μαντινικήν, καὶ στρατοπεδευσάμενοι πρὸς τῷ Ἡρακλείῳ ἐδῄουν τὴν γῆν. οἱ δὲ Ἀργεῖοι καὶ οἱ ξύμ-63 μαχοι ὡς εἶδον αὐτούς, καταλαβόντες χωρίον ἐρυμνὸν καὶ δυσπρόοδον παρετάξαντο ὡς ἐς μάχην. καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι εὐθὺς αὐτοῖς ἐπῆσαν· καὶ μέχρι μὲν λίθου καὶ ἀκοντίου βολῆς ἐχώρησαν· ἔπειτα τῶν πρεσβυτέρων τις Ἄγιδι ἐπεβόησεν, ὁρῶν πρὸς χωρίον καρτερὸν ἰόντας σφᾶς, ὅτι διανοεῖται κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι, δηλῶν τῆς ἐξ Ἄργους ἐπαιτίου ἀναχωρήσεως τὴν παροῦσαν ἄκαιρον προθυμίαν ἀνάληψιν βουλομένην εἶναι. ὁ δὲ εἴτε καὶ διὰ τὸ ἐπιβόημα, εἴτε καὶ αὐτῷ ἄλλο τι ἦ κατὰ τὸ αὐτὸ δόξαν ἐξαίφνης, πάλιν τὸ στράτευμα κατὰ τάχος πρὶν ξυμμῖξαι ἀπῆγε. καὶ ἀφικόμενος πρὸς τὴν Τεγεᾶτιν τὸ ὕδωρ ἐξέτρεπεν ἐς τὴν Μαντινικήν, περὶ οὗπερ ὡς τὰ πολλὰ βλά-

μὴ ἀθρόοις καὶ] i. e. *μὴ ἀθρόοις μηδὲ ἀλλήλους περιμείνασι, sed his quidem nimis subito imperatum est, ut proficiscerentur, nec facile erat, parva cum manu neque militibus se invicem praestolantibus agrum hostilem permeare: hic enim obstabat in medio situs.* Conf. Liv. 2, 45. *Instruitur acies, nec Veiens hostis Etruscaeque legiones detrectant.* Et *ξυνέκλῃε* proprie est: schloss sich an in der Mitte, nam *ξυγκλείειν* est *utrimque aliquid attingere*, eoque transitum inter duo intercludere vel lacunam explere. Conf. c. 71. 72.

65. *κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι*] Locutionis, quae in proverbium abiit, fontem indicavit Lobeck. ad Soph. Ai. 360. Schol. Thuc. *τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν ἐξ Ὀρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος ῥηθεῖσαν, ὅστις τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον τῷ τῆς μητρὸς φόνῳ ἐθεράπευσε.* Sophocl. fragm. ap. Brunck. p. 672. (fragm. inc. 10.) *ἐνταῦθα μέντοι πάντα τἀνθρώπων νοσεῖ, κακοῖς ὅταν θέλωσιν ἰᾶσθαι κακά.* Anecdd. Bekk. 1. p. 48. Dionys. A. R. 11, 14. Herodot. 3, 53., ubi vid. Wess. Plut. V. Alc. 25. et antiquissimum exemplum apud Hom. Il. *π.* 111. *κακὸν κακῷ ἐστήρικτο.* De verbis *εἴ τε καὶ ἄλλο τι — δόξαν* adi Matth. p. 1112.

τὸ ὕδωρ ἐξέτρεπεν] Campus Mantineae planities est multo editius sita quam planum convallium in litore Peloponnesi, quamquam circumdatus altis montibus, quibuscum comparatus et ipse humilis planities est. Estque ille eatenus receptaculum aquarum, quatenus aquae superne de montibus in eum defluentes non habent exitum, nisi per eosdem montes. Solum lapide calcario constans cavernis abundat, in quas rivuli decumbentes rursus in vallibus comparent satis magnis intervallis in locisque humilioribus propius a litore. Hi elices cognitî sub nomine zerethra sive katavóthra memorantur a Strabone 8, 8, 4. *τῶν βερέθρων, ἃ καλοῦσιν οἱ Ἀρκάδες ζέρεθρα*, eorumque magnus in Arcadia numerus est, cum omnes fluvii hinc vel illinc ita absorbeantur, et rursus emergant maiori minorive intervallo. Campus Mantineae tam planus est, ut in nonnullis partibus non sit satis declivis ad aquas torrentium avertendas, futurumque esset, ut terra inundaretur, nisi fossae ductae essent, quibus cursus aquarum iuvatur versus hanc vel illam katavóthram, quibus natura rerum prospexit illis derivandis. Itaque

πτοντος ὁποτέρωσε ἂν ἐσπίπτῃ Μαντινῆς καὶ Τεγεᾶται πολεμοῦσιν. ἐβούλετο δὲ τοὺς ἀπὸ τοῦ λόφου, βοηθοῦντας ἐπὶ τὴν τοῦ ὕδατος ἐκτροπήν, ἐπειδὰν πύθωνται, καταβιβάσαι, τοὺς Ἀργείους καὶ τοὺς ξυμμάχους, καὶ ἐν τῷ ὁμαλῷ τὴν μάχην ποιεῖσθαι· καὶ ὁ μὲν τὴν ἡμέραν ταύτην μείνας αὐτοῦ περὶ τὸ ὕδωρ ἐξέτρεπεν· οἱ δ' Ἀργεῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τὸ μὲν πρῶτον καταπλαγέντες τῇ ἐξ ὀλίγου [αἰφνιδίῳ] αὐτῶν ἀναχωρήσει οὐκ εἶχον ὅ,τι εἰκάσωσιν· εἶτα ἐπειδὴ ἀναχωροῦντες ἐκεῖνοί τε ἀπέκρυψαν καὶ σφεῖς ἡσύχαζον καὶ οὐκ ἐπηκολούθουν, ἐνταῦθα τοὺς ἑαυτῶν στρατηγοὺς αὖθις ἐν αἰτίᾳ εἶχον τό τε πρότερον καλῶς ληφθέντας πρὸς Ἄργει Λακεδαιμονίους ἀφεθῆναι καὶ νῦν ὅτι ἀποδιδράσκοντας οὐδεὶς ἐπιδιώκει, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν οἱ μὲν σώζονται, σφεῖς δὲ προδίδονται. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐθορυβήθησαν μὲν τὸ παραντίκα, ὕστερον δὲ ἀπάγουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ λόφου, καὶ προελθόντες ἐς τὸ ὁμαλὸν ἐστρατοπεδεύσαντο ὡς ἰόντες ἐπὶ τοὺς πολεμίους.

66 Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἵ τε Ἀργεῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ξυνετάξαντο,

aquae in vicinia Mantineae antiquitus deverti solebant per katavóthram, quae est in australi extremitate campi, in agro Tegeae. At Agis praesenti loco Thucydidis in diversum eas deflectebat, Mantineam versus, qua parte quum katavóthrae angustiores sint, difficilius fuit eas emittere. Vid. Leak. Travels in the Morea Vol. 3. p. 44. 153 sqq. Arn. Adde Pausan. 3, 22, 6. 23, 6. 8, 5. 7, 1. 13, 3. 14, 1. Guil. Gell. Travels p. 145. Dodw. Vol. 2. p. 423., quos nominavit Bloomf.

τοὺς ἀπὸ τοῦ λόφου βοηθοῦντας] Errat Krueg. ad Dionys. p. 150., qui τοὺς βοηθοῦντας iungit et dictum putat pro αὐτοὺς βοηθοῦντας. Nam est nota illa structura permutatarum praepositionum: τοὺς ἐν τῷ λόφῳ ἀπὸ τοῦ λόφου καταβιβάσας βοηθοῦντας i. e. ὥστε βοηθεῖν, quibus per epexegesin additur: τοὺς Ἀργείους καὶ τοὺς ξυμμάχους. Mox αἰφνιδίῳ in verbis τῇ ἐξ ὀλίγου αἰφν. in Reg. deest. „Et potest suspectum esse, tanquam ex interpretatione, nam ἡ ἐξ ὀλίγου ἀναχώρησις eadem est quae αἰφνίδιος. Vid. Thuc. 2, 61. 4, 108. 5, 64., ubi Schol. Cass. supplet καιροῦ. Et c. 72.“ Duk. Aem. Port. verba ἐξ ὀλίγου refert ad intervallum loci. Schol. ad cap. 64. ἐξ ὀλίγου explicat per ἐξαίφνης, et c. 66. δι' ὀλίγου per idem vocabulum. Praesenti loco Schol. ἐξ ὀλίγου explicat per ἐξ ὀλίγου καιροῦ, quod eum vix fecisse recte existimat Arn., si αἰφνιδίῳ in eius libro fuisset. Idem contra Portum observat, ἐξ ὀλίγου apud Thucydidem ad tempus referri solere, ut 2, 11. et locis a Dukero indicatis.

ἀπέκρυψαν] Ἑαυτούς deesse putat Schol., sed videndum est, an potius suppleri debeat αὐτούς, sc. τοὺς Ἀργείους, *e conspectu eorum evaserunt*. Ita certe hoc verbo utitur Lucianus, qui non pauca a Thucydide sumsit, 2. V. H. 38. Vol. 4. p. 297. Bip. ἐφεύγομεν ἀπολιπόντες αὐτοὺς μαχομένους. ἐπεὶ δ' ἀπεκρύψαμεν αὐτούς, ἠρέμα ἐτράπομεν. Sic ἀποκρύπτειν γῆν dicuntur navigantes, qui tam longe in altum provecti sunt, ut terram conspicere non amplius possint. Vid. Budaeum Commentt. L. Gr. p. 324. Ab his autem ductum hoc genus loquendi docet Schol. Duk. Bau. commode attulit Virg. 3. Aen. 291. *Phaeacum abscondimus arcem*, ubi v. Heyn. Adde Heind. ad Platon. Protag. p. 338. A. Mox ad σφεῖς ἡσύχαζον intellige οἱ Ἀργεῖοι. De verbis ὡς ἰόντες v. Herm. ad Soph. Oed. R. 496. Matth. p. 957, 3.

ὡς ἔμελλον μαχεῖσθαι, ἢν περιτύχωσιν· οἵ τε Λακεδαιμόνιοι ἀπὸ τοῦ ὕδατος πρὸς τὸ Ἡράκλειον πάλιν ἐς τὸ αὐτὸ στρατόπεδον ἰόντες ὁρῶσι δι' ὀλίγου τοὺς ἐναντίους ἐν τάξει τε ἤδη πάντας καὶ ἀπὸ τοῦ λόφου προεληλυθότας. μάλιστα δὴ Λακεδαιμόνιοι ἐς ὃ ἐμέμνηντο ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἐξεπλάγησαν. διὰ βραχείας γὰρ μελλήσεως ἡ παρασκευὴ αὐτοῖς ἐγίγνετο· καὶ εὐθὺς ὑπὸ σπουδῆς καθίσταντο ἐς κόσμον τὸν ἑαυτῶν, Ἄγιδος τοῦ βασιλέως ἕκαστα ἐξηγουμένου κατὰ τὸν νόμον. βασιλέως γὰρ ἄγοντος ὑπ' ἐκείνου πάντα ἄρχεται, καὶ τοῖς μὲν πολεμάρχοις αὐτὸς φράζει τὸ δέον, οἱ δὲ τοῖς λοχαγοῖς, ἐκεῖνοι δὲ τοῖς πεντηκοντῆρσιν, αὖθις δ' οὗτοι τοῖς ἐνωμοτάρχαις, καὶ οὗτοι τῇ ἐνωμοτίᾳ. καὶ αἱ παραγγέλσεις, ἤν τι βούλωνται, κατὰ τὰ αὐτὰ χωροῦσι καὶ ταχεῖαι ἐπέρχονται· σχεδὸν γάρ τι πᾶν πλὴν ὀλίγου τὸ στρατόπεδον τῶν Λακεδαιμονίων ἄρχοντες ἀρχόντων εἰσί, καὶ τὸ ἐπιμελὲς τοῦ δρωμένου πολλοῖς προῄκει. τότε δὲ κέρας μὲν εὐώνυμον Σκιρῖται αὐτοῖς καθίσταντο, ἀεὶ67

66. μαχεῖσθαι] v. ibidem p. 323. b. Ad ἢν περιτύχωσιν supple τοῖς Λακεδαιμονίοις. Verbis μάλιστα δὴ Λακεδαιμόνιοι offenderunt interpretes, quia sententia nulla copula praegressis annectitur. In Mosqu. est μάλιστα δὲ καί, Haack. volebat μάλιστα δέ Λ., Popp. μάλιστα δὲ δὴ Λ. Verum Ven. praebere videtur, in quo est μάλιστα δ' οἱ Λ. Paulo post Mosqu. διὰ — μελήσεως. „Διὰ βραχείας μελλήσεως i. e. μετὰ βραχείας μελλήσεως, *ut parum aut nihil temporis superesset ad cunctandum*. In voce μέλλησις autem, si *cunctationem* significat, non urgeatur haec notio; frigidum enim fuerit *breve tempus erat cunctandi*, quasi cunctandum omnino foret in tali casu.“ Bau., contra quem Popp. adnotavit, nos quoque dicere: da durfte man nicht lange zaudern.

σχεδὸν γάρ τι] De universa re militari Spartanorum consulendi sunt Od. Muell. Dor. 2. p. 231. cap. 12. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 59. §. 29. 30. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 383 sq. 386, 91. b. „Es waren bei der künstlichen Organisation des Spartanischen Heeres fast alle Spartiaten in gewisser Beziehung Befehlshaber: denn nicht bloss die Vordermänner der Reihen auch bei abgebrochenen Enomotieen (πρωτοστάται), sondern auch die Flügelmänner aller Glieder (ζευγῖται) waren Officiere; ja es gehörten auch je zwei und zwei durch die ganze Enomotie als Protostat und Epistat zusammen. Die Commandos (παραγγέλσεις) kamen schnell durch die Polemarchen, Lochagen u. s. w. an die Enomotarchen, die sie wie Herolde mit lauter Stimme ausriefen; aber dass überall nur der Befehl des nächsten Obern gegolten, beweist der Umstand, dass der Ungehorsam eines Polemarchen oder Lochagen den eines ganzen Lochos nach sich zog.“ Od. Muell. l. c. p. 239. Porro τὸ ὀλίγον in verbis πλὴν ὀλίγου intellige gregarios milites singulis enomotiis adscriptos, qui nec πρωτοστάται, neque ἐπιστάται, nec ζευγῖται, neque enomotarchae essent. Hi enim omnes ut imperata accipiebant, ita aliis eadem imperabant. In illos paucos non cadebat imperare, sed tantum imperata exsequi. Hunc ordinem imperantium Schol. exhibet: πρῶτος βασιλεύς, δεύτερος πολέμαρχος, τρίτος λοχαγός, τέταρτος πεντηκοντήρ, πέμπτος ἐνωμοτάρχης, ἕκτη ἐνωμοτία. Vid. adn. ad c. 68.

67. Σκιρῖται] Turma seorsum numerata apud Lacedaemonios Sciritae erant, iique, quousque bellum Peloponnesiacum gerebatur, sex-

ταύτην τὴν τάξιν μόνοι Λακεδαιμονίων ἐπὶ σφῶν αὐτῶν ἔχοντες· παρὰ δ' αὐτοῖς οἱ ἐπὶ Θράκης Βρασίδειοι στρατιῶται, καὶ νεοδαμώδεις μετ' αὐτῶν· ἔπειτ' ἤδη Λακεδαιμόνιοι αὐτοὶ ἑξῆς καθίσταντο τοὺς λόχους, καὶ παρ' αὐτοὺς Ἀρκάδων Ἡραιῆς, μετὰ δὲ τούτους Μαινάλιοι, καὶ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρᾳ Τεγεᾶται καὶ Λακεδαιμονίων ὀλίγοι τὸ ἔσχατον ἔχοντες, καὶ οἱ ἱππῆς αὐτῶν ἐφ' ἑκατέρῳ τῷ κέρᾳ. Λακεδαιμόνιοι μὲν οὕτως ἐτάξαντο· οἱ δ' ἐναντίοι αὐτοῖς, δεξιὸν μὲν κέρας Μαντινῆς εἶχον ὅτι ἐν τῇ ἐκείνων τὸ ἔργον ἐγίγνετο, παρὰ δ' αὐτοὺς οἱ ξύμμαχοι Ἀρκάδων ἦσαν, ἔπειτα Ἀργείων οἱ χίλιοι λογάδες, οἷς

centi. Hi agmen ducebant, in castris cornua, in pugna laevam alam tenebant. Quorum licet armaturam non novimus, vix tamen eos graviter armatos fuisse credere licet, cum repente locum mutare iuberi videamus, ac per impetum invadendo, expugnandis montium iugis, aliisque id genus idoneos. Plerumque in locis perniciosissimis collocabantur. Certe antiquissimis temporibus regionis Sciritidis incolae erant, iacentis ad Parrhasiam Arcadicam. Horum munia militaria quibusdam pactis videntur definita fuisse, modus item pugnandi fortasse Arcadicus. Od. Muell. Dor. 2. p. 242. Conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 60, 11. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 379 sq. Maus. Spart. 1, 2. p. 228. adn. k. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 595, 10. et Arn. ad h. l. Mox *ἐπὶ σφῶν* est für sich ausschliesslich. v. Matth. p. 1163. 9. Conf. 8, 63. Dein *Βρασίδειοι* sunt *οἱ ἐπὶ Θράκης Βρασίδου γενόμενοι στρατιῶται.* v. Krueg. ad Dionys. p. 302. Od. Muell. l. c. p. 233. C. Fr. Herm. l. c. p. 91, 6. Mox de Heraeensibus vid. Od. Muell. l. c. 2. p. 69. 444. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 27. b. 876. b. Tegeatas Od. Muell. ibidem 1. p. 179. falso refert in sinistro cornu exercitus fuisse, calami, opinor, lapsu. „Tegeatae locum honorificum in exercitibus Peloponnesiorum vindicabant propter decora militiae, quum Heraclidae incursiones faciebant. Vid. Herodot. 9, 26. Verum ut suprema dignitas Lacedaemoniorum salva esset, extremum cornu dextrum a militibus Spartanis tenebatur. Similis honos habitus est Atheniensibus per Acarnanes sociosque eorum in pugna apud Olpas 3, 107.“ Arn.

παρὰ δ' αὐτούς] Sic magnus numerus librorum, vulgo *αὐτοῖς*. „*Παρ' αὐτούς* non minus recte ea significatione, quam hic habere debet, dicitur, quam *παρ' αὐτοῖς*. Thuc. hoc ipso capite *καὶ παρ' αὐτοὺς Ἀρκάδων Ἡραιῆς.*“ Duk. At ibi praecedit *καθίσταντο*, „quod verbum sane aptius quam nostro loco *ἦσαν*. Et afferri similiter ex hoc ipso capite potest exemplum dativi, quod qui non cupide agit, dissimulare non debet, *παρὰ δ' αὐτοῖς οἱ ἐπὶ Θράκης Βρασ. στραατ.* Nihilominus vulgatum iam ipse dixerim abrogandum, quia *παρά* de quiete in loco intelligendum etiam alibi cum accusativo iungi constat. Cuius tamen usus exemplum non inveni apud Thucydidem nisi unum 7, 39. extr.“ Haack. Ibi *παρά* est *iuxta*, längs, et accusativus nihil difficultatis habet. Nec *παρεῖναι παρά τινα* 3, 3. comparari potest. Paulo aptiora aliorum scriptorum exempla habet Matth. §. 588. 4. c. Conf. nos ad Xen. Cyrop. 1, 4, 18. et maxime in Indic. ad Anab. Popp. Arn. putat breviter dictum esse pro *παρ' αὐτοὺς ταξάμενοι παρ' αὐτοῖς ἦσαν.*

οἱ χίλιοι λογάδες] v. Od. Muell. Dor. 2. p. 58. Conf. 5, 72. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 215 sq. „Cives urbis populari imperio rectae non ferebant molestiam perpetuarum exercitationum militarium, iidemque maximam partem pauperiores erant, quam ut ad eas satis otii haberent. Quo factum est, ut exercitus quasi quidam perpetuus (ein ste-

ἡ πόλις ἐκ πολλοῦ ἄσκησιν τῶν ἐς τὸν πόλεμον δημοσίᾳ παρεῖχε, καὶ ἐχόμενοι αὐτῶν οἱ ἄλλοι Ἀργεῖοι, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν, Κλεωναῖοι καὶ Ὀρνεᾶται, ἔπειτα Ἀθηναῖοι ἔσχατοι τὸ εὐώνυμον κέρας ἔχοντες, καὶ ἱππῆς μετ' αὐτῶν οἱ οἰκεῖοι.

Τάξις μὲν ἥδε καὶ παρασκευὴ ἀμφοτέρων ἦν, τὸ δὲ στρα- 68
τόπεδον τῶν Λακεδαιμονίων μεῖζον ἐφάνη. ἀριθμὸν δὲ γράψαι, ἢ καθ' ἑκάστους ἑκατέρων ἢ ξύμπαντας, οὐκ ἂν ἐδυνάμην ἀκριβῶς· τὸ μὲν γὰρ Λακεδαιμονίων πλῆθος διὰ τῆς πολιτείας

hendes Heer) opus esset, quare Argivi iustum exercitum mille hominum instituerunt, qui lecti esse narrantur ex iunioribus classium opulentiorum, et proinde favebant imperio paucorum. Proinde hi milites proclives erant ad insultandum tenuioribus civium, eosque iniuriis vexando, et universi conspirabant cum Spartanis post cladem Mantinensem, eosque iuvabant in imperio populari evertendo. Conf. Diod. 12, 75. Plut. V. Alc. 15. Pausan. 2, 20. Aristot. Polit. 5, 4.“ Arn.

Κλεωναῖοι — Ὀρνεᾶται] De situ Cleonarum v. Od. Muell. Dor. 1. p. 81. init. Orneae Argis distabant centum viginti stadiis, teste Pausania 2, 25. De situ huius urbis v. Muell. l. c. p. 435. et Leak. Morea Vol. 2. p. 351. Arn. Orneas et Cleonas pro solis urbibus Argolidis habet, in quibus veteres incolae stirpis Pelasgicae vel Cynuriae superabant, conditione Perioeci, quum Mycenae, Tiryns, Asine etc. iam superiori tempore ab Argivis destructae essent. Idemque postremo etiam Orneis accidit, teste Pausan. 8, 27, 1. 2, 25, 5. Od. Muell. Aeginet. p. 48. statuit Orneatas ab Argivis subiectos esse Ol. 50. (580.) Conf. Dor. 1. p. 159. 2. p. 57. Postea, tempore belli Persici, Argivi incolas omnium urbium subiectarum et in his Ornearum ex sedibus suis amotos in pagis urbis suae vicinis *συνοίκους* fecerunt. Vid. ibidem 1. p. 174. 2. p. 57. Orneas colonos Argivos miserunt, ut defectum incolarum Argos remotorum explerent, Aeginet. p. 49. adn. y. Orneatae igitur, quos Thuc. praesenti loco Argivorum *συμμάχους* appellat, non fuere veteres incolae, sed populares Argivorum. „Verum sic, respondet Arn., hi Orneatae vere Argivi erant, non socii, quemadmodum Eleusinii et Acharnenses Athenienses (Attici) erant.“ Locum Herodoti 8, 73. (*οἱ Κυνούριοι*) *ἐκδεδωρίευνται ὑπό τε Ἀργείων ἀρχόμενοι καὶ τοῦ χρόνου, ἐόντες Ὀρνεᾶται καὶ περίοικοι* Arn. ita interpretatur: Cynurii per Argivos linguam, habitum et mores Dorum acceperunt in decursu temporum, *constant autem Orneatis et perioecis* i. e. Orneatae, quo tempore Herodotus historiam conscripsit, et proinde post initium belli Peloponnesiaci, usque erant antiqui illi Orneatae Cynuriae et Pelasgicae stirpis, et antiquam sedem habebant, quamquam lingua et moribus Doricis multum de origine sua degenerati, *et Perioeci erant Argivorum.* Orneas Arn. negat ab Argivis ante annum belli Peloponnesiaci sextum decimum destructas esse. v. Thuc. 6, 7. Quod si verum est, erravit Od. Muell. Dor. 1. p. 159. 2. p. 57., et qui eum sequitur, C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 41. 42. §. 19. adn. 4., dum affirmant, Argivorum Perioecis commune nomen Orneatis fuisse, neque id ex Herodoti loco Muell. Aeginet. p. 47. probatum velle debebat. Herodotus scripturus fuisset *ἐόντες Ὀρνεᾶται ἢ περίοικοι*, si quod Muell. eum vult dixisse, vere dixisset. Et ne Arnoldi quidem sententia placet, quia non uni Orneatae Cynurii erant, imo ne perioeci quidem, sed hoc scriptor dicere velle videtur: Cynurii in Dores paulatim conversi sunt, *et constant Orneatis* liberis ceterisque, qui non sunt liberi, sed *perioeci Argivorum.*

τὸ κρυπτὸν ἠγνοεῖτο, τῶν δ' αὖ διὰ τὸ ἀνθρώπειον κομπῶδες ἐς τὰ οἰκεῖα πλήθη ἠπιστεῖτο. ἐκ μέντοι τοιοῦδε λογισμοῦ ἔξεστί τῳ σκοπεῖν τὸ Λακεδαιμονίων τότε παραγενόμενον πλῆθος. λόχοι μὲν γὰρ ἐμάχοντο ἑπτὰ ἄνευ Σκιριτῶν ὄντων ἑξακοσίων, ἐν δὲ ἑκάστῳ λόχῳ πεντηκοστύες ἦσαν τέσσαρες, καὶ ἐν τῇ πεντηκοστύι ἐνωμοτίαι τέσσαρες. τῆς τε ἐνωμοτίας ἐμάχοντο ἐν τῷ πρώτῳ ζυγῷ τέσσαρες· ἐπὶ δὲ βάθος ἐτάξαντο μὲν οὐ πάντες ὁμοίως, ἀλλ' ὡς λοχαγὸς ἕκαστος ἐβούλετο, ἐπὶ πᾶν δὲ κατέστησαν ἐπὶ ὀκτώ. παρὰ δὲ ἅπαν πλὴν Σκιριτῶν τετρακόσιοι καὶ δυοῖν δέοντες πεντήκοντα ἄνδρες ἡ πρώτη τάξις ἦν.

68. *διὰ τὸ — κρυπτόν*] Schol. *διὰ τὸ ἔθος εἶναι Λακεδαιμονίοις πάντα κρύφα πράττειν.* vid. Od. Muell. Dor. 2. p. 124. Mox *κομπῶδες* Schol. interpretatur *ἀλαζονικόν.* Schol. *διὰ τὸ περὶ τῶν οἰκείων καὶ μάλιστα περὶ τοῦ ἰδίου πλήθους κομπάζειν τοὺς ἀνθρώπους.*

λόχοι — ἑπτά] Quae de numero et nominibus lochorum Schol. Thuc. 4, 8. adnotavit, ignota aliunde sunt, neque iis firmantur, quae a Thucydide ipso relicta sunt. Schol. ille ita: *λόχοι Λακεδαιμονίων πέντε, Αἰδώλιος, Σίνης, Σαρίνας, Ἱλόας, Μεσοάτης.* Ex his praeter postremo loco nominatum se ceteros ignorare ait Od. Muell. Dor. 2. p. 238, 4. et alia commemorat, quae inexplicabilia et repugnantia de lochis Lacedaemoniorum proferuntur. Photius: *λόχοι Λακεδαιμονίων δ', ὡς Ἀριστοφάνης· Θουκυδίδης δὲ ε'· Ἀριστοτέλης ζ'.* Alios rursus numeros tradit Hesych. in v. et ibidem Albertii apographum Photii, alios Schol. Aristoph. Lys. 454., quem exscripsit Anonymus in Tactica ms. apud Montefalc. Bibl. Coislin. p. 505. *λόχος ἔνιοι μὲν τὸ σύστημα τὸ ἐξ ἀνδρῶν ὀκτώ, οἱ δὲ ἐξ ἀνδρῶν δώδεκα, οἱ δὲ τὸ ἐκ δεκαὲξ ἀνδρῶν πλῆθος, ὃ καὶ τέλειόν φασι καὶ σύμμετρον.* Sed haec ad Lacedaemonios spectare non videntur. De lochis Spartanorum vid. in universum Od. Muell. l. c. p. 236. §. 4. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 136 sq. adn.

ἄνευ Σκιριτῶν] Brasidei i. e. liberti Helotes et Neodamodes c. 67. ne ipsi quidem videntur inclusi fuisse septem Thucydidis lochis, et hic cogitatione Sciritis apponendi sunt. In Scholiis ad Aristoph. Lys. 454. scribendum est: *ὁ δὲ Θουκυδίδης ζ' φησὶ χωρὶς τῶν Σκιριτῶν.* Od. Muell. Dor. 2. p. 233, 2. Vulgo enim ibi legitur *Νικηρατῶν*, atque iam emendaverat Valck. ad Herodot. 9, 53. Mox dicit *ἐν τῷ πρώτῳ ζυγῷ* i. e. im ersten Glied. Suidas: *ζυγὸς ἐν τοῖς Τακτικοῖς τὸ ἐκ παρεστηκότων ἀλλήλοις πλῆθος.* Anglice rank, cum file iis sit ordo militum, qua in altum (unus *post* alterum) collocantur.

παρὰ δὲ ἅπαν] Quum in bellum proficiscerentur, sicut in pugnis, calliditas Spartanorum hostes numerum militum suorum celabat, quare eorum delectus raptim per Ephoros haberi, exitus plerumque noctu fieri, altitudo ordinum varie instrui solebat, ut hostes nunquam eorum multitudinis certi fierent. In pugna Mantinensi septem lochi pugnabant, singuli pentecostyum quatuor, pentecostyes quaternarum enomotiarum, enomotia in fronte quaternorum, ut sedeni milites in fronte pentecostyis, in lochorum fronte sexageni quaterni essent, et quadringentos quadraginta octo frons totius exercitus haberet. Plerumque secundum Thucydidem altitudo Spartanorum exercitus octonorum erat, unde summa graviter armatorum, in lochis quidem qui essent, efficitur ter mille quingentorum octoginta quatuor. Accesserunt ad hos selecti, qui circa regem erant, trecenti (v. Od. Muell. p. 241.), circiter quadringenti in alis ambabus equites (v. p. 242.), tum seniores pro subsidio ad vallum vehiculorum collocati (v. Thuc. infr. c. 72.),

Ἐπεὶ δὲ ξυνιέναι ἔμελλον ἤδη, ἐνταῦθα καὶ παραινέσεις 69
καθ' ἑκάστους ὑπὸ τῶν οἰκείων στρατηγῶν τοιαίδε ἐγίγνοντο, Μαντινεῦσι μὲν ὅτι ὑπέρ τε πατρίδος ἡ μάχη ἔσται καὶ ὑπὲρ ἀρχῆς ἅμα καὶ δουλείας, τὴν μὲν μὴ πειρασαμένοις ἀφαιρεθῆναι, τῆς δὲ μὴ αὖθις πειρᾶσθαι· Ἀργείοις δὲ ὑπὲρ τῆς τε πα-

adde Lacedaemonios tuendae alae dexterae sociorum additos (v. c. 67.), nescio an ferme quingentos. Ita numerus efficitur quater mille septingentorum octoginta quatuor militum. Sextam sui partem remiserant: quibus additis exeunt milites quinquies mille septingenti quadraginta. Hic tum erat numerus graviter armatorum, quem post varia damna civitas Spartanorum sistere poterat, profecto non tantus ille, quantum Spartae fama bellica pollicetur. Sed idem numerus avulsae nivium molis instar in copias ingentes accrescebat, quoties otium dabatur arcessendi copias a sociis pro rata mittendas. Od. Muell. Dor. 2. p. 232 sq. In enomotia viginti quatuor milites, praeter praefectum, esse solebant; pentecostys binis enomotiis constabat, lochus binis pentecostyibus. Itaque lochi ordine erant centenorum militum, sub ductu lochagorum. At extra ordinem, velut hic Mantineae, vires lochorum duplicabantur, ut quaternae pentecostyes essent, octonae enomotiae, dum numerus lochorum ipsorum non augebatur; quamquam non solum numerus enomotiarum in lochis augeri poterat, sed etiam vires iis addi licebat adaugendo numerum militum in enomotiis. Velut altitudo aciei octonis ordinibus (eight ranks) quum constare soleret, enomotiae vulgo ternos ordines militum aliorum post alios collocatorum (three files) continebant; at hic apud Mantineam quartus ordo illis ternis addebatur, ut enomotiae quaternos eiusmodi ordines et proinde tricenos binos milites continerent. Quaestio hic oritur, cur Thucydides moras non memoret, quae, auctore Xenophonte, erat maxima divisio exercituum Spartanorum constans lochis quaternis, quum totus Spartanus populus in sex moras descriptus esset. Atqui Schol. Arist. Lys. 454. refert, sex lochos Spartae fuisse; alii referunt quinque; Thucydides praesenti loco septem memorat, at puto eum includere Brasideos milites itemque neodamodes, quos coniicio unum lochum confecisse, ut numerus lochorum Lacedaemoniorum sex ordine extiterit. Quorum lochorum quum unusquisque quingentos duodecim milites contineret, hi lochi aliquanto maiores erant, quam morae esse solebant, quae tantum quadringenos milites continerent, et propius absunt ab adauctis ad sexcentenos milites moris, quantae morae erant aetate Agesilai (Xen. R. L. 11, 4. H. Gr. 4, 5, 11. 12.). Fortasse post bellum Pelop. lochus eo sensu capi incipiebat, quo nomen ceteri Graeci accipere solebant, ut esset mere militaris divisio proprie centenorum fere militum; ac, ne confusio nominum fieret, maiores illae divisiones, quas olim lochos appellabant, quorum numerus quasi veteribus traditionibus et descriptionibus antiquis civium sacratus, non variabat, in posterum nomine minus ancipiti morae appellabantur. Xen. H. Gr. 7, 4, 20. duodecim lochos duce Archidamo rege memorat. Atqui nullus scriptor dicit lochos eo sensu, quo prius dicebantur, numerum sex excessisse, atque apparet comparando Xenophontem H. Gr. 7, 4, 20. cum 7, 4, 27., vocabulum ibi communi sensu militari accipiendum esse, nec tres lochos ibi memoratos multo plus trecentos homines universos complecti potuisse. Arn.

69. *τὴν μὲν μὴ πειρασαμένοις*] Schol. *τὸ ἑξῆς, τὴν μὲν μὴ ἀφαιρεθῆναι πειρασαμένοις* sc. *ἀρχῆς πειρασαμένοις*, diese, die Herrschaft, die sie versucht hätten, nicht zu verlieren. *Ἀρχήν* dicit urbium, quibus Mantinenses in Arcadia potiti erant. vid. 5, 29. His urbibus paulo post cesserunt. vid. cap. 81.

λαιᾶς ἡγεμονίας καὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ποτὲ ἰσομοιρίας μὴ διὰ παντὸς στερισκομένους ἀνέχεσθαι, καὶ ἄνδρας ἅμα ἐχθροὺς καὶ ἀστυγείτονας ὑπὲρ πολλῶν ἀδικημάτων ἀμύνασθαι· τοῖς δὲ Ἀθηναίοις, καλὸν εἶναι μετὰ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ξυμμάχων ἀγωνιζομένους μηδενὸς λείπεσθαι, καὶ ὅτι ἐν Πελοποννήσῳ Λακεδαιμονίους νικήσαντες τήν τε ἀρχὴν βεβαιοτέραν καὶ μείζω ἕξουσι, καὶ οὐ μή ποτέ τις αὐτοῖς ἄλλος ἐς τὴν γῆν ἔλθῃ. τοῖς μὲν Ἀργείοις καὶ ξυμμάχοις τοιαῦτα παρῃνέθη· Λακεδαιμόνιοι δὲ καθ' ἑκάστους τε καὶ μετὰ τῶν πολεμικῶν νόμων ἐν σφίσιν αὐτοῖς ὧν ἠπίσταντο τὴν παρακέλευσιν τῆς μνήμης ἀγαθοῖς οὖσιν ἐποιοῦντο, εἰδότες ἔργων ἐκ πολλοῦ μελέτην πλείω

ἡγεμονίας — ἰσομοιρίας] Arn. *ἡγεμονίας* refert ad tempora Pelopidarum; Dores Argivos dicit sibi vindicasse maiestatem Achaeorum Mycenarum, „quemadmodum, ait, nos propensi sumus, Arthurem regem Celticum unum ex viris fortibus nostrae gentis censere." Et *ἰσομοιρίας* refert ad tempus, de quo Herodot. 1, 82. narrat, quando Argivi potiti orientali litore Laconiae cum Lacedaemoniis paribus viribus contendebant de possessione Thyreae. At *ἰσομοιρία* hunc sensum habere nequit. Neque magis *ἰσομοιρίας* cum Bloomfieldio ad historica, *ἡγεμονίας* ad mythica tempora referam. Hendiadys, opinor, est, pro *τῆς ἰσομοιρίας ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ*, quae qualis fuerit, docent Diod. 12, 75. *πολλαὶ πόλεις συνίσταντο καὶ προῆγον τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν· ἔχει γὰρ ἡ πόλις αὕτη μέγα ἀξίωμα διὰ τὰς παλαιὰς πράξεις· πρὸ γὰρ τῆς Ἡρακλειδῶν κατιλύσεως ἐκ τῆς Ἀργείας ὑπῆρξαν σχεδὸν ἅπαντες οἱ μέγιστοι τῶν βασιλέων*, ubi Wessel. legi vult *κατελεύσεως*, et clarius Herodot. 7, 148., ubi Lacedaemoniorum legatis ad societatem contra Persas compellentibus Argivi respondent: *ὡς ἕτοιμοί εἰσι Ἀργεῖοι ποιέειν ταῦτα τριήκοντα ἔτεα εἰρήνην ποιησάμενοι Λακεδαιμονίοισι καὶ ἡγεόμενοι κατὰ τὸ ἥμισυ πάσης τῆς συμμαχίης· καίτοι κατά γε τὸ δίκαιον γίγνεσθαι τὴν ἡγεμονίην ἐωϋτῶν, ἀλλ' ὅμως σφι ἀποχρᾶν κατὰ τὸ ἥμισυ ἡγεομένοισι.* Et cap. 149. Lacedaemonii respondent, sibi duos Reges esse, Argivis vero unum: fieri autem non posse, ut alteri utri regi Spartanorum imperium abrogetur, *μετὰ δὲ δύο τῶν σφετέρων ὁμόψηφον τὸν Ἀργεῖον εἶναι, κωλύειν οὐδέν.*

οὐ μή ποτε ἔλθῃ] v. Matth. §. 517. „Cam. marg. Steph. *ἐπέλθῃ*. E. Mosqu. [Ven.] *ἔλθοι*. Optativum post *οὐ μή* ob praecedens *ὅτι* fortasse aliquis desideret, sicut Sophocl. scripsit Phil. 611. *ἐθέσπισεν ταὶ Τροίας πέργαμα ὡς οὐ μή ποτε πέρσοιεν*. Conf. Matth. p. 990. adn. 3. Sed ita futuri optativus requireretur. Vulgarem autem particularum *οὐ μή* structuram nonnunquam etiam post *ὅτι* servari docet Plut. De cap. ex inimic. util. p. 352. E. *ἀλλὰ μεῖζον καὶ κάλλιστον, ὅτι, τῷ δικαίῳ χρῆσθαι καὶ πρὸς ἐχθροὺς ἐθισθέντες, οὐδέποτε μὴ προσενεχθῶμεν ἀδίκως καὶ πανούργως τοῖς συνήθεσι καὶ φίλοις.* Post *ὅτι*, *quia*, Plat. Phaedon. c. 11." Popp. Proprie est und dass *nie zu befürchten sey*, dass ihnen ein Anderer ins Land komme, sive und dass ihnen *nimmermehr* ein Anderer ins Land kommen würde. *Ὅτι* igitur vim habet in verbum, quod supplendum est, non in *ἔλθῃ*.

Λακεδαιμόνιοι δὲ — ἐποιοῦντο] Grammaticam structuram ita expedio: *Λακεδαιμόνιοι δὲ καθ' ἑκάστους τε καὶ μετὰ τῶν πολεμικῶν νόμων τὴν παρακέλευσιν ἐποιοῦντο ἐν σφίσιν αὐτοῖς, ἀγαθοῖς οὖσι, τῆς μνήμης ὧν ἠπίσταντο* i. e. (ut recte Schol. exponit): *ὧν μεμαθήκεσαν*, quam explicationem ipse scriptor confirmat his verbis: *εἰδότες ἔργων — παραίνεσιν*. Substantivum *τῆς μνήμης* iunge cum *τὴν παρακέλευσιν*, ut sit: *memoriam* (das Gedächtniss) *eorum, quae didicissent, admonebant*, nec vero quidquam impedit, quominus *μνήμης* activo sensu *in memoriam revocandi* accipias, non aliter ac si scripsisset *τὴν παρακέλευσιν ἐποιοῦντο μεμνῆσθαι ὧν ἠπίσταντο*, nam *ἡ μνήμη* utrumque est: das Gedächtniss et das sich erinnern. Dativi autem *ἀγαθοῖς οὖσιν* in appositione sunt, referenda ad *σφίσιν*. Quod enim eos Haack. profectos esse dicit ex attractione quadam, quia nihil impediat, quominus Graece dicas: *παρακελεύομαί σοι ἀγαθῷ ὄντι μεμνῆσθαι, moneo te, ut vir fortis esse memineris*, iure Popp. oblocutus esse videtur, dici quidem posse *παρακελεύομαί σοι μεμνῆσθαι ἀγαθῷ ὄντι*, nec tamen inde sequi, dici eodem sensu posse *ποιοῦμαί σοι τὴν παρακέλευσιν τῆς μνήμης ἀγαθῷ ὄντι*. Hic igitur sensus totius loci erit: *Lacedaemonii vero tum singuli singulos, tum una cantu bellico invicem se monuerunt, ut eorum, quae didicissent, pro fortitudine sua meminissent* i. e. ut se aptarent ad ea, quae didicissent, exhibenda, quae vis est etiam in Homericis *μέμνησθε δὲ θούριδος ἀλκῆς, χάρμης* etc., sive: die Lacedaemonier erinnerten sich einzeln sowohl, als durch ihre Kriegslieder unter einander, was sie gelernt hätten, als tapfere Männer jetzt zu bewähren. Schol. *νόμους πολεμικοὺς λέγει τὰ ᾄσματα, ἅπερ ἦδον οἱ Λακεδαιμόνιοι μέλλοντες μάχεσθαι· ἦν δὲ προιρεπικά· ἐκάλουν δὲ ἐμβατήρια.* De embateriis vid. Valck. ad Theocr. Adoniaz. Vol. 2. p. 110 sq. Heind. et adn. ad 1, 50.

σώζουσαν ἢ λόγων δι' ὀλίγου καλῶς ῥηθεῖσαν παραίνεσιν. καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ξύνοδος ἦν, Ἀργεῖοι μὲν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐντόνως καὶ ὀργῇ χωροῦντες, Λακεδαιμόνιοι δὲ βραδέως καὶ ὑπὸ αὐλητῶν πολλῶν, νόμῳ ἐγκαθεστώτων οὐ τοῦ θείου χάριν,

70. *Ἀργεῖοι*] Quia in verbis *ἡ ξύνοδος ἦν* idem sensus est, ac si dixisset *ξυνῄεσαν* sive *ξύνοδον ἐποιοῦντο*, sequuntur nominativi pro genitivis. Mox pro *ὀργῇ* Hering. Obss. 6. p. 54. coniecit *ὁρμῇ*, et sic est in quibusdam exemplaribus A. Gellii, ubi h. l. adscripsit. Dein *χωροῦντες* significat *progressum*, *βαίνοντες incessum* ad cantum tibiarum, vid. Doederl. Lat. Synon. 4. p. 57. Totum locum A. Gell. N. A. 1, 11. ita conversum dedit: *Auctor historiae Graecae gravissimus Thucydides Lacedaemonios summos bellatores non cornuum tubarumve signis, sed tibiarum modulis in proeliis usos esse refert, non prorsus ex aliquo ritu religionum, neque rei divinae gratia, neque etiam ut excitarentur atque evibrarentur animi, quod cornua et litui moliuntur, sed contra, ut moderatiores modulatioresque fierent, quod tibicinis numeris temperarentur. Nihil adeo in congrediendis hostibus atque in principiis proeliorum ad salutem virtutemque aptius rati, quam si permulcti sonis mitioribus non immodice ferocirent.* Respexit ad h. l. etiam Servius ad Virg. 8. Aen. 2., eandemque de Spartanis rem multi veteres memorant, velut Pausan. 3, 17, 5. Polybius apud Athenae. 14, 5. Polyaen. 1, 10. Lucian. de Saltat. c. 10. Vol. 5. p. 130. Bip. Conf. Valck. Digress. 4. a Theocriteis Vol. 2. p. 111. Heind. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 61, 1.

ὑπὸ αὐλητῶν πολλῶν, νόμῳ] *νόμου* Cass. Aug. Cl. Ven. Pal. It. Vat. Laur. G. (in quo et Cass. *ω* s. *ου*, in Cass. rec. man., in G. ead. man.) F. cod. Bas. Gr. Vind. m. In H. I. *ὁμοῦ*. Vulgo *νόμῳ*. Praepositio *ὑπό* eo sensu, quo hic est, ut significet id, *quod praecit*, plerumque dativo iungitur. Vid. Matth. p. 1186. Creuz. Fragmm. Ant. Hist. Gr. p. 118. adn. Exempla tamen Duk. attulit, quibus cum genitivo iungitur, ex Hesiodo, Aristophane, Anacreonte, Luciano, quibus adde allata ab Valckenario ad Herodot. 7, 22. Dativum fortasse hic invenit Pau-

ἀλλ' ἵνα ὁμαλῶς μετὰ ῥυθμοῦ βαίνοντες προέλθοιεν καὶ μὴ διασπασθείη αὐτοῖς ἡ τάξις, ὅπερ φιλεῖ τὰ μεγάλα στρατόπεδα
71 ἐν ταῖς προόδοις ποιεῖν. ξυνιόντων δ' ἔτι Ἄγις ὁ βασιλεὺς τοιόνδε ἐβουλεύσατο δρᾶσαι. τὰ στρατόπεδα ποιεῖ μὲν καὶ ἅπαντα τοῦτο, ἐπὶ τὰ δεξιὰ κέρατα αὐτῶν ἐν ταῖς ξυνόδοις μᾶλλον ἐξωθεῖται, καὶ περισχουσι κατὰ τὸ τῶν ἐναντίων εὐώ-

sanias, ita scribens: *οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς ἐξόδους ἐπὶ τὰς μάχας οὐ μετὰ σαλπίγγων ἐποιοῦντο, ἀλλὰ πρός τε αὐλῶν μέλη καὶ ὑπὸ λύρας καὶ κιθάρας κρούσμασιν.* Sive igitur *νόμου* sive *νόμῳ* legas, erit *ad cantum multorum tibicinum*, dummodo comma ponas post *νόμου* (*νόμῳ*). Restat alia via, ut mutata interpunctione iungas *νόμῳ ἐγκαθεστώτων οὐ τοῦ θείου χάριν*, ut sensus sit: *qui tibicines lege constituti erant, non rei divinae*, i. e. non hymni canendi, *causa*. Did. praetulit scripturam *ὁμοῦ*, sic interpretatus: aux modulations de plusieurs joueurs de flûtes réunis en corps et Vol. 3. p. 398. confert 6, 69. n. l. ab initio, ubi ex K. legit *ὡς δὲ ἕκαστός πη τοῖς πλείοσι προσμίξειεν, ἐγκαθίσταντο* (vulgo *καθίσταντο*). At cum hoc sensu perfectum parum convenire videatur, pro quo desideres *ἐγκαθισταμένων*. „Verba *οὐ τοῦ θείου χάριν* Schol. exponit *οὐχ ὕμνου χάριν*. Nam *νόμος* est hymnus deorum, ut Schol. Aristoph. Equ. 9. et ex eo aliisque Spanh. ad Callim. H. Del. 304. ostendit. Nec tamen plane improbem versionem interpretum *ex lege*. Erat enim, ut ait Xen. R. L. in fin. *νόμος, αὐλεῖν πάντας τοὺς παρόντας αὐλητάς.*" Duk. Utut est, intellige embaterii genus, *κασπόρειον* dictum, de quo v. Od. Muell. Dor. 2. p. 249. §. 10. et p. 333 sqq. Boeckh. de Metr. Pind. in Museo Ant. Stud. 2. p. 291., ubi exemplum est talis carminis, et de Metr. Pind. in ed. huius poetae 1, 2. p. 276. Explicc. Pind. Pyth. p. 249. Ceterum tibicines Spartae propria vitae secta et separatum corpus erant, quorum artem exercere nulli extraneo licebat. v. Herodot. 6, 60. Eos Od. Muell. non putat Dorienses sed Perioecos fuisse. Vid. Dor. 2. p. 31. 240. 251. 334. Mox *προσέλθοιεν* A. Gell. et Schol. At Pollux 3, 92. *βαίνοιεν* habet pro *βαίνοντες προέλθοιεν*. De dativo *αὐτοῖς* in *αὐτοῖς ἡ τάξις* v. Matth. p. 714. 3. Dein in *ὅπερ φιλεῖ — ποιεῖν* „Valla *ποιεῖν* satis recte convertit *accidere*. Eandem significationem puto esse in eo, quod paulo post Thuc. dicit *τὰ στρατόπεδα ποιεῖ μὲν καὶ ἅπαντα τοῦτο.*" Duk.

71. *ποιεῖ μὲν καὶ ἅπαντα τοῦτο*] v. Od. Muell. Dor. 2. p. 246. Mox *προσιέλλειν* Schol. recte interpretatur per *σκέπειν, protegere*. vid. Dion. Cass. 40, 23. Et *ἐξαλλάσσειν* est *subducere hostibus apertum latus* sive die rechte Seite ausser den Bereich des Feindes bringen. Tum „in genitivo *τῶν Σκιριτῶν* scriptor videtur analogiam verborum *περιγίγνεσθαι* et *ὑπερέχειν* secutus esse." Popp. In verbis *μὴ σφῶν κυκλωθῇ* etc., *ne suum sinistrum cornu circumveniretur* pronomen refertur ad Agin et simul ad eius milites. Conf. c. 73. *τὸν Ἄγιν ὡς ἤσθετο τὸ εὐώνυμον σφῶν πονοῦν*, ubi *σφῶν* non aliter dictum est, quam *ἑαυτῶν* cap. 71. extr. v. Schoem. Obss. ad Thuc. p. 12 sq. Paulo post *ἀπὸ σφῶν* est *a media sua acie*, ubi ceteri Lacedaemonii cum Agide rege collocati erant, et *ἐπεξάγειν* est *aciem extendere versus aliquem* vel *aliquid*, ubi *ἐπί* significat *ad hostem* hic et 7, 52. in narratione rei similis. Eodem sensu *ἀντιπεξῆγον* est 8, 104. In proximis ordo verborum hic est: *ἐς δὲ τὸ διάκενον τοῦτο παρήγγελλεν Ἱππονοΐδᾳ καὶ Ἀριστοκλεῖ τῶν πολεμάρχων* (e numero Polemarchorum) *δύο λόχους ἔχουσι ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρως παρελθεῖν.* v. Krueg. ad Dionys. p. 290.

νυμον ἀμφότεροι τῷ δεξιῷ, διὰ τὸ φοβουμένους προστέλλειν τὰ γυμνὰ ἕκαστον ὡς μάλιστα τῇ τοῦ ἐν δεξιᾷ παρατεταγμένου ἀσπίδι, καὶ νομίζειν τὴν πυκνότητα τῆς ξυγκλήσεως εὐσκεπαστότατον εἶναι· καὶ ἡγεῖται μὲν τῆς αἰτίας ταύτης ὁ πρωτοστάτης τοῦ δεξιοῦ κέρως, προθυμούμενος ἐξαλλάσσειν ἀεὶ τῶν ἐναντίων τὴν ἑαυτοῦ γύμνωσιν, ἕπονται δὲ διὰ τὸν αὐτὸν φόβον καὶ οἱ ἄλλοι. καὶ τότε περιέσχον μὲν οἱ Μαντινῆς πολὺ τῷ κέρᾳ τῶν Σκιριτῶν, ἔτι δὲ πλέον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ Τεγεᾶται τῶν Ἀθηναίων, ὅσῳ μεῖζον τὸ στράτευμα εἶχον. δείσας δὲ Ἄγις μὴ σφῶν κυκλωθῇ τὸ εὐώνυμον, καὶ νομίσας ἄγαν περιέχειν τοὺς Μαντινέας, τοῖς μὲν Σκιρίταις καὶ Βρασιδείοις ἐσήμηνεν ἐπεξαγαγόντας ἀπὸ σφῶν ἐξισῶσαι τοῖς Μαντινεῦσιν, ἐς δὲ τὸ διάκενον τοῦτο παρήγγελλεν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρως δύο λόχους τῶν πολεμάρχων Ἱπποννοΐδᾳ καὶ Ἀριστοκλεῖ ἔχουσι παρελθεῖν καὶ ἐμβαλόντας πληρῶσαι, νομίζων τῷ θ' ἑαυτῶν δεξιῷ ἔτι περιουσίαν ἔσεσθαι, καὶ τὸ κατὰ τοὺς Μαντινέας βεβαιότερον τετάξεσθαι. ξυνέβη οὖν αὐτῷ ἅτε ἐν αὐτῇ τῇ ἐφόδῳ καὶ ἐξ 72
ὀλίγου παραγγείλαντι τόν τε Ἀριστοκλέα καὶ τὸν Ἱπποννοΐδαν μὴ θελῆσαι παρελθεῖν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο τὸ αἰτίαμα ὕστερον φεύγειν ἐκ Σπάρτης, δόξαντας μαλακισθῆναι, καὶ τοὺς πολεμίους φθάσαι τῇ προσμίξει, καὶ κελεύσαντος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς Σκιρίτας ὡς οὐ παρῆλθον οἱ λόχοι, πάλιν αὖ σφίσι προσμῖξαι, μὴ δυνηθῆναι ἔτι μηδὲ τούτους ξυγκλῆσαι. ἀλλὰ μάλιστα δὴ κατὰ πάντα τῇ ἐμπειρίᾳ Λακεδαιμόνιοι ἐλασσωθέντες τότε τῇ ἀνδρείᾳ ἔδειξαν οὐκ ἧσσον περιγενόμενοι. ἐπειδὴ γὰρ ἐν χερ-

72. *ξυνέβη — φεύγειν*] Dicere debebat *ἔφευγον*, sed infinitivum posuit accommodans ad praegressum *ξυνέβη*. „Accidit; cui ergo? Agidi vero. Quid? ut parere nollent Hipponoidas et Aristocles. Recte. Quid tum? Accidit, eidem ergo Agidi, *αὐτῷ*, ut hi duo duces ea causa damnati urbe eiicerentur. Agidine ergo hoc accidit? An ipsi incommodum fuit, duces suos dicto non audientes accusari, damnari, eiici? Ant, si *ξυνέβη* tantum respicimus, non *αὐτῷ* simul, in proelio tamen hic quid acciderit memoratur, quid ad exitum eius momentum fecerit, non quid postea factum sit, quod in proelio quidem iam vim nullam haberet, damnatos deinde eiici." Bau. Verba *ἀλλὰ καὶ — φεύγειν* pendent non ab *ξυνέβη αὐτῷ*, sed solum a *ξυνέβη*. Similis incuria est 1, 95. *ξυνέβη αὐτῷ καλεῖσθαί τε ἅμα καὶ τοὺς ξυμμάχους μετατάξασθαι*, ubi *μετατάξασθαι* itidem pendet ex *ξυνέβη*, non ex *ξυνέβη αὐτῷ*. De debita poena horum polemarchorum v. Od. Muell. Dor. 2. p. 225, 1.

καὶ κελεύσαντος — ξυγκλῆσαι] i. e. es trug sich zu, dass, als Agis den Sciriten, nachdem an dieselben die Lochen nicht herangerückt waren, den Befehl gesandt hatte, wieder zu ihm selbst zu stossen, selbst diese nicht mehr sich anschliessen konnten. Schol. *ὡς οὐ παρῆλθον, ἦγουν ἐπὶ τὸ μέρος τῶν Σκιριτῶν*, unde patet, eum in suo libro non invenisse verba *ἐπὶ τοὺς Σκιρίτας*, quae propterea Dobr. deleta vult, probante Arn. Paulo post Popp. malit *περιγιγνόμενοι*, „*se vincere* (*solere*), vel *ἂν περιγενόμενοι*, *se vincere posse*. Heilm.: dass sie zu siegen wüssten.

σὶν ἐγίγνοντο τοῖς ἐναντίοις, τὸ μὲν τῶν Μαντινέων δεξιὸν τρέπει αὐτῶν τοὺς Σκιρίτας καὶ τοὺς Βρασιδείους, καὶ ἐκπεσόντες οἱ Μαντινῆς καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν, καὶ τῶν Ἀργείων οἱ χίλιοι λογάδες, κατὰ τὸ διάκενον καὶ οὐ ξυγκλησθὲν τοὺς Λακεδαιμονίους διέφθειρον καὶ κυκλωσάμενοι ἔτρεψαν καὶ ἐξέωσαν ἐς τὰς ἁμάξας, καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐπιτεταγμένων ἀπέκτειναν τινας. καὶ ταύτῃ μὲν ἡσσῶντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· τῷ δ' ἄλλῳ στρατοπέδῳ, καὶ μάλιστα τῷ μέσῳ, ἦπερ ὁ βασιλεὺς Ἄγις ἦν καὶ περὶ αὐτὸν οἱ τριακόσιοι ἱππῆς καλούμενοι, προσπεσόντες τῶν τε Ἀργείων τοῖς πρεσβυτέροις καὶ πέντε λόχοις ὠνομασμένοις, καὶ Κλεωναίοις καὶ Ὀρνεάταις καὶ Ἀθηναίων τοῖς παρατεταγμένοις, ἔτρεψαν οὐδὲ ἐς χεῖρας τοὺς πολλοὺς ὑπομείναντας, ἀλλ' ὡς ἐπήεσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, εὐθὺς ἐνδόντας, καὶ ἔστιν οὓς καὶ καταπατηθέντας, τοῦ μὴ φθῆναι τὴν
73 ἐγκατάληψιν. ὡς δὲ ταύτῃ ἐνεδεδώκει τὸ τῶν Ἀργείων καὶ ξυμμάχων στράτευμα, παρεῤῥήγνυντο ἤδη ἅμα καὶ ἐφ' ἑκάτερα,

οἱ τριακόσιοι ἱππῆς καλούμενοι] Addit καλούμενοι, quia, licet equites appellati, tamen vere pedites erant. Vid. Strab. 10. p. 738. A. Alm. Schweigh. ad Herodot. 7, 205. Verus equitatus in alis collocatus erat, ut vidimus c. 67. De his trecentis equitibus, *qui dicebantur* adi Od. Muell. Dor. 2. p. 241. coll. Herodot. 8, 124. Arn. ad h. l. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 218. 19. C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 29. fin. p. 60. Deinde quod scriptor nominat πέντε λόχοις ὠνομασμένοις, Arn. inde colligit, Argos, sicut Spartam et Messeniam, antiquitus quinque regionibus descriptum fuisse, quae singulos lochos in bellum mitterent, ut totus exercitus recte diceretur tum quinque lochis constare. Et nomen manserit, postquam diu multa in civitate Argorum mutata erant, tam multis Perioecis civitate donatis. Idque firmari addit additamento ὠνομασμένοις, ut quod simile sit illis ἱππῆς καλούμενοι. „Tres igitur, ait, habemus partes Argivorum exercitus, quinque lochos iuniorum, quos compares cum hastatis et principibus Romanorum et sex lochis Spartanorum, tum πρεσβυτέρους sive seniores, similes triariis Romanorum: apud Spartanos videntur ad vallum vehiculorum collocati esse; denique χιλίους λογάδας, qui conferri possunt cum trecentis Spartanorum equitibus.“ Consentiunt fere Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 215. nr. 1. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 602. Mox supple οὐδὲ ἐς χεῖρας τοὺς πολλοὺς ἐλθεῖν ὑπομείναντας. Schol. οὐδὲ μέχρι τοῦ ἐς χεῖρας ἐλθεῖν. Postrema Schol. interpretatur: ὅτι μὴ ἔφθασαν τὸ ἐγκαταιλῆφθαι ὑπ' αὐτῶν τῶν Λακεδαιμονίων. At sensum esse *ne elaberentur*, Arn. existimat, provocans ad Matth. §. 540. adn. 1. Rectius Bau. „Optimum fuerit, ait, intelligere, obtritos esse quosdam, quia non effugerant, priusquam opprimebantur.“ Idque verum esse, aoristus φθῆναι docet, quum Arnoldi ratio postulet φθάνειν. Formulam τοῦ, τοῦ μὴ plerumque *consilium* significat, interdum *effectum*, velut 2, 4. in verbis τοῦ μὴ ἐκφεύγειν i. e. ὥστε μὴ ἐκφεύγειν, hic *causam* indicat, ὅτι οὐκ ἔφθασαν.

73. παρεῤῥήγνυντο] Acies Argivorum sociorumque utrimque rupta est, hinc quia nimium pars eius processerat hostem persecuta, illinc pars reiecta est in tergis alterius partis. Conf. narrationem eiusdem fere eventus 4, 96. Quod Spartani βραχείας τὰς διώξεις fecisse dicuntur, v. Od. Muell. Dor. 2. p. 247.

καὶ ἅμα τὸ δεξιὸν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Τεγεατῶν ἐκυκλοῦτο τῷ περιέχοντι σφῶν τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς κίνδυνος περιειστήκει, τῇ μὲν κυκλουμένους, τῇ δὲ ἤδη ἡσσημένους. καὶ μάλιστ' ἂν τοῦ στρατεύματος ἐταλαιπώρησαν, εἰ μὴ οἱ ἱππῆς παρόντες αὐτοῖς ὠφέλιμοι ἦσαν. καὶ ξυνέβη τὸν Ἄγιν, ὡς ἤσθετο τὸ εὐώνυμον σφῶν πονοῦν τὸ κατὰ τοὺς Μαντινέας καὶ τῶν Ἀργείων τοὺς χιλίους, παραγγεῖλαι παντὶ τῷ στρατεύματι χωρῆσαι ἐπὶ τὸ νικώμενον. καὶ γενομένου τούτου οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐν τούτῳ, ὡς παρῆλθε καὶ ἐξέκλινεν ἀπὸ σφῶν τὸ στράτευμα, καθ' ἡσυχίαν ἐσώθησαν, καὶ τῶν Ἀργείων μετ' αὐτῶν τὸ ἡσσηθέν· οἱ δὲ Μαντινῆς καὶ οἱ ξύμμαχοι καὶ τῶν Ἀργείων οἱ λογάδες οὐκέτι πρὸς τὸ ἐγκεῖσθαι τοῖς ἐναντίοις τὴν γνώμην εἶχον, ἀλλ' ὁρῶντες τούς τε σφετέρους νενικημένους καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπιφερομένους ἐς φυγὴν ἐτράποντο. καὶ τῶν μὲν Μαντινέων καὶ πλείους διεφθάρησαν, τῶν δὲ Ἀργείων λογάδων τὸ πολὺ ἐσώθη. ἡ μέντοι φυγὴ καὶ ἀποχώρησις οὐ βίαιος οὐδὲ μακρὰ ἦν. οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι μέχρι μὲν τοῦ τρέψαι χρονίους τὰς μάχας καὶ βεβαίους τῷ μένειν ποιοῦνται, τρέψαντες δὲ βραχείας καὶ οὐκ ἐπὶ πολὺ τὰς διώξεις. καὶ ἡ μὲν μάχη τοιαύτη καὶ ὅτι ἐγγύτατα τούτων ἐγέ-74
νετο, πλείστου δὲ χρόνου μεγίστη δὴ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ ὑπὸ ἀξιολογωτάτων πόλεων ξυνελθοῦσα. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι προθέμενοι τῶν πολεμίων νεκρῶν τὰ ὅπλα τροπαῖον εὐθὺς ἵστασαν, καὶ τοὺς νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ τοὺς αὑτῶν ἀνείλοντο καὶ ἀπήγαγον ἐς Τεγέαν, οὗπερ ἐτάφησαν, καὶ τοὺς τῶν πολεμίων ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν. ἀπέθανον δὲ Ἀργείων μὲν καὶ Ὀρνεατῶν καὶ Κλεωναίων ἑπτακόσιοι, Μαντινέων δὲ διακόσιοι, καὶ Ἀθηναίων ξὺν Αἰγινήταις διακόσιοι καὶ οἱ στρατηγοὶ ἀμφότεροι. Λακεδαιμονίων δὲ οἱ μὲν ξύμμαχοι οὐκ ἐταλαιπώρησαν ὥστε καὶ ἀξιόλογόν τι ἀπογενέσθαι· αὐτῶν δὲ χαλεπὸν μὲν ἦν τὴν ἀλήθειαν πυθέσθαι, ἐλέγοντο δὲ περὶ τριακοσίους ἀποθανεῖν.

Τῆς δὲ μάχης μελλούσης ἔσεσθαι καὶ Πλειστοάναξ ὁ ἕτε-75
ρος βασιλεὺς ἔχων τούς τε πρεσβυτέρους καὶ νεωτέρους ἐβοή-

74. τοιαύτη καὶ ὅτι ἐγγύτατα] Pro *καί* Duk. coniecerat ἤ, ac sane hic noster loquendi mos est. At Thuc. non aliter, quam praesenti loco, alibi dixit τοιαῦτα καὶ παραπλήσια 1, 22. 143. Conf. 7, 19. „Dicens τοιαύτη καὶ ὅτι ἐγγύτατα τούτων asserit diligentiam narrationis suae; dicens τοιαύτη ἢ ὅτι ἐγγύτατα τούτων in medio nonnulla eius narrationis posita reliquisset.“ Arn. Deinde ἐσκύλευον Spartani, id quod alias facere non soleant. v. Aelian. V. H. 6, 6. et Muell. l. c. Aeginetae qui mox sunt, erant coloni Attici Aeginae. Vid. 2, 27. 7, 57. Et duces ambo ceciderunt, puta Laches et Nicostratus. Vid. cap. 61. init. In verbis ὥστε καὶ ἀξιόλογον particula *καί* non redundat, nam sensus est (ut Arn. monuit), eos non tantam cladem accepisse, ut *et ipsi* insignem partem suorum amitterent.

75. ὁ ἕτερος βασιλεύς] Lex Spartae lata, ut scribit Herodot. 5, 75., non licere prodeunte exercitu utrumque regem comitari. Hac tamen lege non obstante Plistoanax, quum Agis bellum gereret adversus Ar-

θησε· καὶ μέχρι μὲν Τεγέας ἀφίκετο, πυθόμενος δὲ τὴν νίκην ἀπεχώρησε. καὶ τοὺς ἀπὸ Κορίνθου καὶ ἔξω ἰσθμοῦ ξυμμάχους ἀπέστρεψαν πέμψαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι· καὶ αὐτοὶ ἀναχωρήσαντες καὶ τοὺς ξυμμάχους ἀφέντες, Κάρνεια γὰρ αὐτοῖς ἐτύγχανον ὄντα, τὴν ἑορτὴν ἦγον. καὶ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τότε ἐπιφερομένην αἰτίαν ἔς τε μαλακίαν διὰ τὴν ἐν τῇ νήσῳ ξυμφορὰν καὶ ἐς τὴν ἄλλην ἀβουλίαν τε καὶ βραδυτῆτα, ἐνὶ ἔργῳ τούτῳ ἀπελύσαντο, τύχῃ μὲν ὡς ἐδόκουν κακιζόμενοι, γνώμῃ δὲ οἱ αὐτοὶ ἔτι ὄντες.

Τῇ δὲ προτεραίᾳ ἡμέρᾳ ξυνέβη τῆς μάχης ταύτης καὶ τοὺς Ἐπιδαυρίους πανδημεὶ ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀργείαν ὡς ἐρῆμον οὖσαν καὶ τοὺς ὑπολοίπους φύλακας τῶν Ἀργείων ἐξελθόντων διαφθεῖραι πολλούς. καὶ Ἠλείων τρισχιλίων ὁπλιτῶν βοηθησάντων Μαντινεῦσιν ὕστερον τῆς μάχης, καὶ Ἀθηναίων χιλίων πρὸς τοῖς προτέροις, ἐστράτευσαν ἅπαντες οἱ ξύμμαχοι οὗτοι εὐθὺς ἐπὶ Ἐπίδαυρον ἕως οἱ Λακεδαιμόνιοι Κάρνεια ἦγον, καὶ διελόμενοι τὴν πόλιν περιετείχιζον. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐξεπαύσαντο, Ἀθηναῖοι δὲ ὥσπερ προσετάχθησαν τὴν ἄκραν τὸ Ἡραῖον εὐθὺς ἐξειργάσαντο. καὶ ἐν τούτῳ ξυγκαταλιπόντες ἅπαντες τῷ τειχίσματι φρουρὰν ἀνεχώρησαν κατὰ πόλεις ἕκαστοι. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

76 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἀρχομένου εὐθὺς οἱ Λα-

givos et Mantinenses, duxit et ipse copias ex iunioribus et senioribus conscriptas. Vid. Crag. de R. L. 4, 4. Huds. Adde Od. Muell. Dor. 2. p. 105. Dein ἀπέστρεψαν est sie hiessen sie umkehren. Vall.: *auxilia ab aliis extra Isthmum sociis venientia per nuncios remiserunt.* Ἀπέστρεψαν, quod in aliis libris est, esset *avertebant, dehortabantur, dissuadebant.* De ἐτύγχανον cum neutro substantivi v. adn. ad 1, 126. et Dobr. ad Arist. Plut. 145. Mox libri complures τῇ προτέρᾳ ἡμέρᾳ. „Ammon. et Thom. M. hoc discrimen statuunt inter προτέρα et προτεραία, ut προτέρα sit ἐπὶ τάξεως, προτεραία ἐπὶ μόνης ἡμέρας. Itaque ex illorum sententia non recte dicitur τῇ προτέρᾳ ἡμέρᾳ τῆς μάχης. Sed non minus recte dici τῇ προτέρᾳ ἡμέρᾳ, quam τῇ προτεραίᾳ, ostendit Steph. ex Hom. Il. φ', 5. Od. π', 50. et ex Aristot. Polit. 5, 12. εἰ τῇ προτέρᾳ ἐγένετο τῆς τροπῆς, *pridie solstitii* vel *brumae.* Pollux 1, 65. φαίης δ' ἂν καὶ τῇ προτεραίᾳ καὶ τῇ προτέρᾳ." Duk. Ab iis, qui accurate loquuntur, hae formae non videntur confundi, nisi ubi nulla ambiguitas est, sitne aliqua dies in universum superior an pridie. Mox nonnulli libri ἐξελθόντων αὐτῶν διαφθεῖραι, ubi Bened. distinctione post ἐξελθ. posita pronomen refert ad πολλούς, Haack. ad Ἀργείων. Illud, iudice Poppone, ambiguitatem parat, secundum Haackii rationem ante ἐξελθ. collocandum fuisse censet. Benedicti ratio qui ferri possit, ne intelligeretur quidem, nisi ipse docuisset, αὐτῶν redundare et positum esse Graecorum Latinorumque more, subiectum post parenthesin repetendi. Quo h. l. quidem nihil molestius est. Denique τὸ Ἡραῖον, auctore Od. Muell. Dor. 2. p. 435 sq., situm erat in lingua terrae veteri Epidauro opposita. Vid. Guil. Gell. Itin. of Morea p. 191. De cultu Iunonis apud Dores v. Muell. ibid. 1. p. 396. init. Denique ἅπαντες etc. Bau. interpretatur *coniunctim relicto praesidio communi in suam quique urbem abierunt.*

κεδαιμόνιοι ἐπειδὴ τὰ Κάρνεια ἤγαγον, ἐξεστράτευσαν, καὶ ἀφικόμενοι ἐς Τεγέαν λόγους προὔπεμπον ἐς τὸ Ἄργος ξυμβατηρίους. ἦσαν δὲ αὐτοῖς πρότερόν τε ἄνδρες ἐπιτήδειοι καὶ βουλόμενοι τὸν δῆμον τὸν ἐν Ἄργει κατάλῦσαι· καὶ ἐπειδὴ ἡ μάχη ἐγεγένητο, πολλῷ μᾶλλον ἐδύναντο πείθειν τοὺς πολλοὺς ἐς τὴν ὁμολογίαν. ἐβούλοντο δὲ πρῶτον σπονδὰς ποιήσαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους αὖθις ὕστερον καὶ ξυμμαχίαν, καὶ οὕτως ἤδη τῷ δήμῳ ἐπιτίθεσθαι. καὶ ἀφικνεῖται πρόξενος ὢν Ἀργείων Λίχας ὁ Ἀρκεσιλάου, παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων δύο λόγω φέρων ἐς τὸ Ἄργος, τὸν μὲν καθ' ὅ,τι εἰ βούλονται πολεμεῖν, τὸν δ' ὡς εἰ εἰρήνην ἄγειν. καὶ γενομένης πολλῆς ἀντιλογίας, ἔτυχε γὰρ καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης παρών, οἱ ἄνδρες οἱ τοῖς Λακεδαιμονίοις πρᾴσσοντες, ἤδη καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τολμῶντες, ἔπεισαν τοὺς Ἀργείους προσδέξασθαι τὸν ξυμβατήριον λόγον. ἔστι δὲ ὅδε.

Κατάδε δοκεῖ τᾷ ἐκκλησίᾳ τῶν Λακεδαιμονίων ξυμβαλέ- 77
σθαι ποττὼς Ἀργείως, ἀποδιδόντας τὼς παῖδας τοῖς Ὀρχομενίοις καὶ τὼς ἄνδρας τοῖς Μαναλίοις, καὶ τὼς ἄνδρας τὼς ἐν Μαντινείᾳ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀποδιδόντας, καὶ ἐξ Ἐπιδαύρου ἐκβῶντας, καὶ τὸ τεῖχος ἀναιροῦντας. αἰ δέ κα μὴ εἴκωντι τοὶ Ἀθηναῖοι ἐξ Ἐπιδαύρου, πολεμίους εἶμεν τοῖς Ἀργείοις καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς τῶν Λακεδαιμονίων ξυμμάχοις καὶ

76. καθ' ὅ, τι — ὡς] Supple vel ἔσται ad utrumque, ut sit: *duas afferebat conditiones, alteram, quemadmodum, si bellum mallent, futurum esset, alteram, quemadmodum, si pacem*; vel supple πολεμήσουσι et εἰρήνην ἄξουσι.

77. τᾷ ἐκκλησίᾳ] v. Od. Muell. Dor. 2. p. 88. De ποττώς i. e. πρὸς τούς v. Matth. §. 38. Reiz. de Accent. Inclin. p. 40. Wolf. Ad ἀποδιδόντας supple τοὺς Λακεδαιμονίους. vid. c. 61. extr. Et τὼς παῖδας quos dicit, ii obsides sunt, quos ibidem Orchomenii Spartanis dederunt. Ad proximum ἀποδιδόντας supple τοὺς Μαντινέας, vid. ibidem. Dein plurimi libri offerunt ἐξ Ἐπιδαύρου, pro vulgata ἐξ Ἐπιδαύρω. „Dialecti Doricae, qualis vulgo putatur, formae eae, quibus Pindarus abstinet, fere omnes etiam ab his foederibus absunt. Non ζ in iis mutatur in σ (sed scribitur ἐρίζειν, δικάζεσθαι), non ἐλθεῖν in ἐνθεῖν. Neque in hoc vel aliis infinitivis *ειν* transit in *εν* vel *ην*. Tum genitivus secundae declinationis in *ου* finitur, non in *ω*. Nam ut ἄλλου atque ter Πελοποννάσου legitur, ita idem etiam quarto in loco et bis Ἐπιδαύρου libris iubentibus restituendum. In accusativo pluralis quidem aliqua differentia, quatenus apud Thucydidem articulus et nomina propria habent terminationem *ως*, sed αὐτονόμους et βουλευσαμένους retinent *ους*." Popp. Conf. Od. Muell. Dor. 2. p. 529. Ex his indicari potest de conatu Valckenarii ad Theocr. Adoniaz. p. 74 sq., quaedam in his foederibus vel invitis libris ad dialectum Doricam accommodantis. Deinde ἐξ Ἐπιδαύρου est: ex agro Epidauriorum, et ad ἐκβῶντας supple Ἀθηναίους καὶ ξυμμάχους. v. cap. 75. extr. De forma participii vid. Matth. §. 226. p. 438. Et τὸ τεῖχος procul dubio intelligitur ἡ ἄκρα τὸ Ἡραῖον, de quo v. cap. 75. 80. De forma infinitivi εἶμεν v. Matth. p. 281. Mox vulgo ἔχωντι, sed ἔχοντι habent plurimi et boni libri.

τοῖς τῶν Ἀργείων ξυμμάχοις. καὶ αἴ τινα τοὶ Λακεδαιμόνιοι παίδα ἔχοντι, ἀποδόμεν ταῖς πολίεσι πάσαις. περὶ δὲ τῶ σιῶ σύματος εἶμεν λῆν τοῖς Ἐπιδαυρίοις ὅρκον, δόμεν δὲ αὐτοὺς ὀμόσαι. τὰς δὲ πόλιας τὰς ἐν Πελοποννάσω, καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας, αὐτονόμους εἶμεν πάσας καττὰ πάτρια. αἰ δέ κα τῶν

περὶ δὲ τῶ σιῶ — ὀμόσαι] Bekk. ita legi vult: *περὶ δὲ τῶ σιῶ σύματος, αἰ μὲν λῆν τὼς Ἐπιδαυρίως, ὅρκον δόμεναι αὐτοῖς ὀμόσαι.* At nisi in oratione obliqua post coniunctionem *αἰ* et alias tum particulas tum coniunctiones accusativos cum infinitivis pro verbis finitis ponere non licet. Hic autem oratio directa est. „Haack. *τῶ τῶ σιῶ* ex coniectura Valckenarii Epist. ad Roev. p. 73. et ad Adoniaz. p. 284. Lugd. dedit. Sed hoc non est Graecum, quum nunquam articuli plane eiusdem formae, ut *τοῦ τοῦ, τὴν τὴν*, iuxta ponantur.“ Popp. Deinde pro *σύματος εἶμεν λῆν* vulgo legebatur *συμβατόσαιμεν λῆν*. Gr. *συμβατόσαι μὲν λῆν*. Reg. (G.) F. 48. *συματόσαι μὲν λῆν*. Gr. *συμβαιῶσαι μέν*. Cod. Bas. *συματώσαιμεν*. Aug. in marg. rec. man. *συμβαιῶσαι μέν*. Lugd. *σύματος αἰ μὲν λῆν* (cum glossa *ἀντὶ τοῦ ζητοῦ Σεμέλην*). Cum Aug. et Pal. consentit Cass., nisi quod habet. Erant, teste Duk., in eiusdem marg. etiam haec scripta: *αἰ μὲν ὕλην τοῖς επι*, sed deinde transversa linea traiecta. Receptam scripturam ex optimis libris eruerunt Reisk. Heilm. (nisi quod *ἔμεν* pro *εἶμεν* legi voluit), et Valck ad Theocr. Adoniaz. l. c., postquam in Epist. ad Roev. coniecerat *σύματος σέμεν* (i. e. *θεῖναι*) *λῆν*. In It. Vat. II. marg. Vict. *σύματος ἐμέλην*. (In marg. Vict. tamen adscr. *αἰ μὲν ὕλην τοῖς*, nisi pro *ὕλην* sit *ὕλην*, ut in Cass.) Mosqu. *σύγματος ἐμελήν*. Ar. *σύγματος λῆν*. Dan. *συμτοιλην*. Chr. *σύμτολην*. C. *σύματι ει μεν λῆν*. D. I. *σύμαι εμεν λῆν*. E. *μαην* (*μὰ τὴν*) *Σεμέλην*. Vind. K. Laur. 47. *μὰ τὸν Σεμέλην*. Valla: *qui exigunt ab Epidauriis iusiurandum, id exigant per Semelen.* Bekk. in ed. stereot. *σύματος ἐμενλῆν τοῖς Ἐπιδαυρίοις* etc. „Illud *σύματος* pro *θύματος* Laconico more positum. Totum locum ita restituo: *περὶ δὲ τῶ τῶ Σιῶ σύματος, σέμεν λῆν τοῖς Ἐπιδαυρίοις ὅρκον, δόμεν δὲ αὐτὼς ὀμόσαι.* Graece dixeris: *περὶ δὲ τοῦ τοῦ Θεοῦ θύματος τιθέναι ἐθέλειν τοῖς Ἐπιδαυρίοις ὅρκον.* Aliam coniecturam propono hanc: *περὶ δὲ τῶ τῶ Σιῶ σύματος, λῆν τὼς Ἐπιδαυρίως ὁρκιδδέμεν, ad sacrificium Apollinì debitum exhibendum velle se Epidaurios obstringere iurisiurandi religione.* Religionis quippe neglectum Argivi speciosam habuerant Epidauriis belli inferendi causam. Vid. Thuc. supr. c. 53.“ Valck. Epist. ad Roev. Idem in adnotatione ad Theocr. Adoniaz., ubi pro *συμβατόσαιμεν* cum Koenio legit *σύματος εἶμεν*, provocat inter alia ad Abr. Dilucc. Thuc. p. 549. Eam coniecturam secutus hoc tantum adnotavit Koen. ad Greg. Cor. p. 206., ut doceret *εἶμεν* pro *εἶναι* dictum esse. Mihi quidem illud *λῆν*, ut tautologicum post *ὁσοεῖ*, unde omnes huius formulae foederis infinitivi pendent, vix ferri posse videtur. Illud *λῆν* ut parum huic loco aptum Ban. quoque rejecit. Mihi sic vel similiter a manu scriptoris fuisse videtur: *περὶ δὲ τῶ Σιῶ σύματος ἐμβαλὲν* (*ἐμβαλῆν*) *τοῖς Ἐπιδαυρίοις ὅρκον, δόμεν δὲ αὐτοὺς ὀμόσαι*, i. e. Spartanos, arbitros inter Epidaurios et Argivos de sacrificio Apollinis Pythaensis, *iusiurandum ab Epidauriis exigunto, ipsique formulam praeeunto Epidauriis.* Proxima ita intelligo cum Od. Muellero Dor. 1. p. 182 sq., dass alle Staaten im Peloponnes, gross und klein, nach altem Herkommen (*καττὰ πάτρια*) unabhängig und souverain (*αὐτονόμους καὶ αὐτοπόλιας* vid. c. 79.) sein sollten.

ἐκτὸς Πελοποννάσου τις ἐπὶ τὰν Πελοπόννασον γᾶν ἴῃ ἐπὶ κακῷ, ἀλεξέμεναι ἀμόθι βουλευσαμένους, ὅπα κα δικαιότατα δοκῇ τοῖς Πελοποννασίοις. ὅσοι δ' ἐκτὸς Πελοποννάσου τῶν Λακεδαιμονίων ξύμμαχοί ἐντι, ἐν τῷ αὐτῷ ἐσσοῦνται ἐν τῷπερ καὶ τοὶ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοὶ τῶν Ἀργείων ξύμμαχοί ἐντι, τὰν αὐτῶν ἔχοντες. ἐπιδείξαντας δὲ τοῖς ξυμμάχοις ξυμβαλέσθαι, αἴ κα αὐτοῖς δοκῇ. αἰ δέ τι καὶ ἄλλο δοκῇ τοῖς ξυμμάχοις, οἴκαδ' ἀπιάλλειν.

ἀμόθι] Cass. Aug. It. Vat. Cl. Ven. H. F. Laur. Gr. E. K. m. *ἀμοθεί*, sed m. ex corr. et K. cum *ι* s. v. ead. man. Reg. *ἀμοθεῖ*. Lugd. *ει* s. *ι*. 47. *ἀμόθι εἴ*. „*Ἀμοθεί* commendabat Heilm., ab *μόθος* duci et *vi* (mit gewaffneter Hand) vel *παυδημεί* significare posse ratus. *Ἀμόθε* i. e. *ὁμόσε* coniicit Schneid. in Lex. Gr. *Ἀμόθι* in Cass. man. rec. in marg. scriptum. Hoc tuetur Bred., qui *οὐδαμόθι* comparat, et *usquam, ubicunque, ubique* vertit. Est potius *quovis modo*, ut *ἀμοῦ γέ που* apud Lysiam de Invalid. §. 20., ubi vid. Brem. et de Homerico *ἀμόθεν* Passov. Vulgo *una, pariter* interpretantur, quasi esset *ἁμᾶ*. *Ἀμάδις* proponit Buttm. Gr. max. Vol. 2. p. 285.“ Popp. *Ἀμάδις* sane significationem huic loco aptissimam praebet, iunctum cum *βουλευσαμένους*. Vid. c. 47. extr. *Ἀμοθεί* Graecum esse, Bred. recte negasse videtur. *Ἀμόθι* analogiam sequitur vocis *οὐδαμόθι*. Hom. Od. 1, 10. habet *ἀμόθεν*, ubi Schol. brevior exponit per *ἀπό τινος μέρους*. Hesych. *ἀμόθεν, ἀπό τινος μέρους ὁπόθεν θέλεις*. V. Dorv. ad Charit. p. 251. Voss. ad Virg. Ge. p. 49. Verba Homeri hoc significant: *eorum partem, undeunde exorsa, nobis etiam, o Musa, refer.* Videtur *ἀμός* antiquitus dictum esse pro *τις*. Sic Od. 8, 500. legitur *φαῖνε δ' ἀοιδὴν ἔνθεν ἑλών* i. e. *inde incipiens.* Haec si spectes, non poteris non interpretari cum Schol. Homeri *ἔν τινι μέρει*, cum Bredovio *ubicunque* sc. Peloponnesi auxilium opus erit. Quamquam potuit fieri, ut paulatim haec vis in eam deflecteret, quam formula Lysiae habet, ut factum est particula *πῇ*, quae et ipsa primitus viam et locum significaret, hinc modum et rationem. Mox pro *ὅπα κα* vulgo legitur *ὅπα καί*. Cass. Aug. Cl. Ven. Vat. Laur. D. E. Vind. K. m. Ar. Chr. Parm. 47. *ὅπαχα* vel *ὅπα κα*. Gr. *ὅπα κᾶν*. Conf. c. 79. *ὅπα κα διαιότατα χρίνωντας*, et similia *αἴ κα — ἐπεί κα* etc. Pal. *ὅπᾳ*, quod Bekk. dedit. Mox *ἐσσοῦνται* Cass. Aug. Vat. Cl. Gr. Vulgo *ἐσοῦνται*. Forma cum duplici *σ* utitur etiam Archimedes, de quo v. Sturz. De Diall. p. 276., unde patere ait Popp., eam non solis poetis (ut Theocrito, Homero, de quibus v. Matth. §. 217.) tribuendam esse.

αἰ δέ τι καὶ ἄλλο δοκῇ — ἀπιάλλειν] Haec obscura sunt et variam explicationem admittunt. Verba *αἰ δέ τι δοκῇ* om. 47. Rursus *αἰ δέ τι δοκῇ* omissis *καὶ ἄλλο* Cass. Aug. It. Vat. Laur. Cl. C. D. I. E. Parm. Ven. Mosqu. K. m. Ar. Chr. Dan. Solum *καί* om. H. *Τι* Popponi non placet; pro eo I. s. v. *μή*. Vat. *ἀπιάλλην*, „quod ob Buttm. Gr. max. §. 88. adn. 10. et Matth. §. 202. adn. 1. facile alicui placeat. Habes tamen *ἐλθεῖν* c. 79.“ Popp., I. Iacobi ita interpretatus est: man wird den Bundesgenossen diesen Vertrag vorlegen, damit auch sie ihm beitreten können, wenn es ihnen gut scheint. Sollten sie anderer Meinung sein, so mögen sie wieder nach ihrer Heimath zurückkehren. Contra quem Bred. monuit, *ἀπιάλλειν* non esse *reverti*, sed *dimittere, remittere.* Hesych. *ἀπιαλεῖς, ἀποπέμψεις.* Conf. Etym. M. s. v. *ἠπίαλος*. H. Port. cum Kistemakero comma ponit post *ἄλλο δοκῇ*, iungens verba *τοῖς ξυμμάχοις* cum *ἀπιάλλειν*, man wolle den

78 Τοῦτον μὲν τὸν λόγον προσεδέξαντο πρῶτον οἱ Ἀργεῖοι, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων τὸ στράτευμα ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Τεγέας ἐπ᾽ οἴκου· μετὰ δὲ τοῦτο ἐπιμιξίας οὔσης ἤδη παρ᾽ ἀλλήλους, οὐ πολλῷ ὕστερον ἔπραξαν αὖθις οἱ αὐτοὶ ἄνδρες

Bundesgenossen von diesem geschlossenen Vergleich Nachricht geben und mit ihnen zusammentreten, wenn es ihnen gut scheine; sollte aber etwas anderes gut scheinen, so wolle man darüber den Bundesgenossen Nachricht in ihre Heimath schicken. Quam interpunctionem negat sibi probari Bred., quum utrumque enunciatum, et *αἴ κα αὐτοῖς δοκῇ* et *αἰ δέ τι καὶ ἄλλο δοκῇ* ad eosdem, puta ad socios referendum esse videatur. III. Bred. ita interpretatur: auf gethane Anzeige könnten beide Parteien mit ihren Bundesgenossen zusammentreten; wollten die Bundesgenossen es nicht, so werde man sie nach ihrer Heimath entsenden i. e. socios non coactum iri, id quod alias in foederum formulis poni solebat. At mirum hoc ita dici, si sensus dictorum futurus erat: *socios non coactum iri.* IV. Haackio propter coniunctivum *δοκῇ* videtur scribendum esse *αἰ δέ τι κα ἄλλο δοκῇ*, at Popp. duobus exemplis ex c. 79. petitis demonstrat, Dores, sicut Ionos, cum *αἰ* etiam sine *κα* coniunctivum iungere. Conf. Herm. ad Vig. p. 831. V. Bekk. et Popp. verbis *καὶ ἄλλο* omissis locum ita intellexisse videntur: *si qua sociis visum fuerit, domum dimittere placet.* VI. Heilm.: dieselben können, wenn sie es für dienlich achten, auf geschehene Anzeige mit den Bundesgenossen zusammentreten; wofern aber die Bundesgenossen anderer Meinung seyn sollten, so gehen sie wieder heim. Qui mihi perperam verba *εἰ κα αὐτοῖς δοκῇ* videtur ad Lacedaemonios et Argivos retulisse, ne dicam, ineptissimum esse in foedere dici, sociis licere domum abire, si non convenerit iis cum Lacedaemoniis vel Argivis, quasi, quod aliter fieri non poterat, abire iis licuisse significatu opus fuerit, et tanquam, si non in pactis dictum fuisset, retineri potuerint, ne domum abirent. VII. Mihi hic sensus esse videtur: man wird diesen Vertrag den Bundesgenossen vorlegen, damit auch sie in das Bündniss treten können (*ξυμβαλέσθαι* conf. init. cap.), wenn es ihnen gut scheint. Wenn aber die Bundesgenossen noch etwas anderes, ausser den in diesem Vertrag enthaltenen Artikeln, für gut finden sollten, so sollten dieselben es zu ihnen, den Spartanern und Argivern, schicken i. e. *οἴκαδε*, quam vocem intelligo non patrias sociorum, sed Argivorum et Spartanorum, ideoque *τοὺς ἀπιάλλοντας* intelligo non Argivos et Spartanos, sed socios. Idque Schol. voluit, *ἀπιάλλειν* exponens per *ἐπιπέμπειν, στέλλειν*. Horum ergo verborum non alius sensus est, quam eorum quae cap. 47. extr. leguntur: *ἐὰν δὲ τι δοκῇ ἄμεινον εἶναι ταῖς πόλεσι ταύταις προσθεῖναι πρὸς τοῖς ξυγκειμένοις, ὅ, τι ἂν δόξῃ ταῖς πόλεσιν ἁπάσαις κοινῇ βουλευομέναις, τοῦτο κύριον εἶναι*, et quae 4, 118. *εἰ δέ τι ὑμῖν* (sociis) *εἴτε κάλλιον εἴτε δικαιότερον τούτων δοκεῖ εἶναι, ἰόντες ἐς Λακεδαίμονα διδάσκετε*. Nam socii praesenti loco propterea, quae sibi visa essent, *οἴκαδε* (ad civitates altera ex parte pactas) *ἀπιάλλειν* iubentur, ut communi decreto facto voluntate universorum paciscentium pax fiat. Quod ius, formulam pacis moderandi, quum in prima induciarum conclusione, de qua narratur cap. 18., Athenienses et Spartani sociis suis non concessissent (est enim in extrema formula harum induciarum: *λόγοις δικαίοις χρωμένοις εὔορκον εἶναι ἀμφοτέροις ταύτῃ μεταθεῖναι ὅπῃ ἂν δοκῇ ἀμφοτέροις, Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις*) — hoc ius igitur quum Athenienses et Spartani suis sociis non concessissent, hi conquesti sunt, dicentes cap. 29. *δίκαιον εἶναι πᾶσι τοῖς ξυμμάχοις γεγράφθαι τὴν μετάθεσιν*. Retineo igitur vulgatam *αἰ δέ τι καὶ ἄλλο δοκῇ*.

ὥστε τὴν Μαντινέων καὶ Ἠλείων καὶ την Ἀθηναίων ξυμμαχίαν ἀφέντας Ἀργείους σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν ποιήσασθαι πρὸς Λακεδαιμονίους. καὶ ἐγένοντο αἵδε.

Κατάδε ἔδοξε τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀργείοις σπονδας 79
καὶ ξυμμαχίαν εἶμεν πεντήκοντα ἔτη, ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις δίκας διδόντας καττὰ πάτρια· ταὶ δὲ ἄλλαι πόλιες ταὶ ἐν Πελοποννάσῳ κοινανεόντων τᾶν σπονδᾶν καὶ τᾶν ξυμμαχιᾶν, αὐτόνομοι καὶ αὐτοπόλιες, τὰν αὐτᾶν ἔχοντες, καττὰ πάτρια δίκας διδόντες τὰς ἴσας καὶ ὁμοίας. ὅσοι δὲ ἔξω Πελοποννάσου Λακεδαιμονίοις ξύμμαχοί ἐντι ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐσσοῦνται τοῖςπερ καὶ τοὶ Λακεδαιμόνιοι· καὶ τοὶ τῶν Ἀργείων ξύμμαχοι ἐν τῷ αὐτῷ ἐσσοῦνται τῷπερ καὶ τοὶ Ἀργεῖοι, τὰν αὐτᾶν ἔχοντες. αἰ δέ ποι στρατιᾶς δέῃ κοινᾶς, βουλείεσθαι Λακεδαιμονίως καὶ Ἀργείως ὅπα κα δικαιότατα κρίναντας τοῖς ξυμμάχοις. αἰ δέ τινι τᾶν πολίων ἢ ἀμφίλογα, ἢ τᾶν ἐντὸς ἢ τᾶν ἐκτὸς Πελοποννάσου, αἴτε περὶ ὅρων αἴτε περὶ ἄλλου τινός, διακριθῆμεν. αἰ δέ τις τῶν ξυμμάχων πόλις πόλει ἐρίζοι, ἐς πόλιν ἐλθεῖν,

79. *ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις*] i. e. inter cives paciscentium civitatum litibus exortis commercium esto iuris dandi repetendique. Verba *καττὰ πάτρια* i. e. *ex institutis maiorum* neutiquam ad vetera pacta Dorensium referuntur. Iurisdictio in urbibus pendebat ex more institutisque, quae in illis valebant; erantque urbes etiam in hac re prorsus liberae (*αὐτόδικοι*). Quare in extremo isto foedere est: *τοῖς δὲ ἴσαις καττὰ πάτρια δικάζεσθαι*. Od. Muell. Dor. 1. p. 183. Participium *διδόντας* ostendit scriptorem huius foederis eam structuram vel locutionem, qua periodum ingrediebatur, oblitum esse, et aliam ei in mente fuisse, quae accusativum postularet, velut *καττάδε ἔδοξε τοῖς Λακεδ. καὶ Ἀργ. σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι — δίκας διδόντας*. Haack. Mox pro *κοινανεόντων* vulgo erat *κοινᾶν ἐόντων*. Emendavit Valck. ad Eurip. Phoen. p. 65. vid. Dorv. ad Charit. p. 293. 550. Matth. §. 198. 1. Libri fere cum vulgata conveniunt. Dein post *κρίναντας* „Haack. supplet *εἴη*. Si germanum, breviter dictum pro *κρίναντας ὅπα κα δικαιότατα κρίνωνται*. Sed hoc ipsum *κρίνωνται* malim. vid. cap. 77." Popp. Haack. convertit: *quam iustissime poterunt de sociis decernentes.* „Diiudicandum autem, ait, erat, quid in bello futuro praestandum a singulis sociis esset, quot milites tribuendi, quantum cibariorum etc." De forma infinitivi *διακριθῆμεν* v. Matth. §. 205, 7. Herm. apud Haackium duas hic protases putat esse, alteram in verbis *αἰ δέ τινι τᾶν πολίων — διακριθῆμεν*, ut hic infinitivus pendeat ex *ἀμφίλογα*, et sensus sit *anceps aliquid disceptatu*, alteram in verbis *αἰ δέ τις — ἐρίζοι*, ut apodosis incipiat inde a verbis *ἐς πόλιν ἐλθεῖν*. „At manifestum est, hanc sententiam referri ad lites civitatis, quae socia esset quaeque non socia, et quae societas rationem praescriberet, qua lites cum peregrina civitate componendae essent? Imo sensus hic esse videtur, litem inter civitatem sociam et peregrinam quocunque modo componendam esse (*διακριθῆμεν*); transactione an armis componenda sit, formula foederis in medio relinquit et singulis foederi adscriptis, si tale quid evenerit, liberum arbitrium permittit. At in litibus inter se civitates sociae non debebant rem ad arma adducere, sed causam arbitrio tertiae alicuius civitatis disceptandam permittere." Arn.

ἄν τινα ἴσαν ἀμφοῖν ταῖς πολίεσι δοκοίη. τοῖς δὲ ἕταις καττὰ πάτρια δικάζεσθαι.

80 Αἱ μὲν σπονδαὶ καὶ ἡ ξυμμαχία αὕτη ἐγεγένητο· καὶ ὁπόσα ἀλλήλων πολέμῳ ἢ εἴ τι ἄλλο εἶχον, διελύσαντο. κοινῇ

ἄν τινα — δοκοίη] Cass. Aug. Cl. It. Vat. Gr. Vind. Ar. Chr. Fr. Port. Vulgo ἄν τινα. E. αἴ τινα. Porro δοκοίη Aug., sed a corr., prior scriptura legi non poterat. H. δοκείη, sed o s. ε. Cass. a pr. man. (nam deinde factum δοκείη) Pal. It. Vat. Ven. Laur. Lugd. Gr. et, si Gailio fides, F. G. δοκειοῖ. Sed Reg. Mosqu. δοκεῖ οἱ, quod Herm. apud Haackium non putat spernendum esse, verba ἀμφοῖν ταῖς πολίεσι, ni fallor, ex ἴσαν pendere faciens, non ex δοκεῖ, ut sit ἐς πόλιν ἐλθεῖν (ἐς), ἄντινα ἴσαν (οὖσαν) ἀμφοῖν ταῖς πολίεσιν (ἐλθεῖν) δοκεῖ οἱ, et οἱ esse pro αὐταῖς. Popp. δοκοίη accipit sensu verbi νομίζειν, et subiectum eius facit τις. Atqui (idque contra utrumque dici posse puto) arbitra urbs aequa esse non modo debebat videri alteri urbi, sed ambabus litigantibus. Etenim structura haec est: ἐς πόλιν ἐλθεῖν ἴσαν, ἐς ἄντινα ἄμφοῖν ταῖς πολίεσιν ἰέναι δοκοίη, ut praepositio repetatur prorsus ut in verbis 1, 28. παρὰ πόλεσιν, αἷς ἂν ξυμβῶσιν ἀμφότεροι. Vid. Schaef. ad Soph. Vol. 2. p. 318. Cludius ad Vellei. Pat. 2, 115. p. 187. Quod autem ad ἴσαν attinet, nota res est, substantiva et adiectiva saepe post relativa sua legi et sequi constructionem relativorum, quem usum Graecae linguae inter alios illustrant interpretes Euripidis Hecub. 1038. et Latinae interpretes Horatii 2. Serm. 6, 11. Huschk. ad Tibull. 2, 6, 10. Sic si accipias, quid opus est legi δοκεῖ οἱ? quum praesertim Thuc., quantum sciam, pronomine οἱ hoc modo non utatur, ut sit pro σφίσιν, nedum pro αὐταῖς.

τοῖς δὲ ἕταις] Schol. τοὺς δὲ πολιτευομένους ἐν μιᾷ ἑκάστῃ πόλει δι' ἀλλήλων λύειν τὰ διάφορα. Ἕτης igitur ei est πολίτης sive δημιότης. Apollon. Lex. Hom. ἕται, πολῖται, ἑταῖροι, συνήθεις. Repetunt ea Hesych. et Etym. M. Per ἑταῖροι explicat Schol. Apoll. Rhod. 1, 305. Adde Aesch. Suppl. 262. Schütz. et Inscript. Eleam ap. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 391 sq., ubi est αἴτε Fέτας, αἴτε τελέσια, αἴτε δᾶμος ἐνιί i. e. *sive civis, sive magistratus* (οἱ τὰ τέλη ἔχοντες apud Eleos Thuc. 5, 47.) *sive tota civitas sit.* Mansit vox in usu apud Dores, apud Atticos non item, nisi forte lateat in formula ὦ ἑτάν. Apud Homerum saepius legitur, sed alio sensu. v. Heyn. ad Hom. Il. Vol. 5. p. 239. „Sensus est: aequum ius valeat nullo factionum respectu, neque tamen provocari liceat a iudiciis privis civitatum ad peregrinarum civitatum iudicia sive sociarum sive non sociarum. Conf. Cic. Verr. Act. 2. libr. 2, 13. *Siculi hoc iure sunt, ut quod civis cum cive agat, domi certet suis legibus.*" Arn.

80. καὶ ὁπόσα — διελύσαντο] i. e. καὶ ὁπόσα ἀλλήλων πολέμῳ εἶχον ἢ εἴ τι ἄλλο ἔγκλημα εἶχον, ταῦτα διελύσαντο, τὰ μὲν ἀποδόντες, περὶ δὲ τῶν καταλλαξάμενοι. Deinde θυμῷ ἔφερον est: *reliqua fortiter tolerabant* sive nulli operae sumtuique in reliquis parcebant, quominus magno animi impetu administrarent. Conf. 1, 31. ὀργῇ φέροντες et 4, 121. τὸν πόλεμον προθύμως οἴσειν. Porro de Argiva origine regum Macedoniae v. Herodot. 5, 22. ibique Valck. 8, 137. Weisk. De Hyperbole in Phil. Hist. 1. p. 18. Thuc. 2, 99. Od. Muell. Maced. p. 23 sqq. coll. Dor. 1. p. 156, 1. et inprimis Voemel. Prolegg. ad Demosth. Phil. 1. p. 53, 1. Mox in verbis τὸ ἐξ Ἐπιδαύρου rursus ager Epidauri, non ipsa urbs indicatur et τὸ τεῖχος est Heraeum, idque intelliges comparans verba paulo post sequentia: ὀρῶντες ὀλίγοι πρὸς πλείους ὄντες τοὺς ξυμφύλακας cum c. 75. ξυγκαταλιπόν-

δὲ ἤδη τὰ πράγματα τιθέμενοι, ἐψηφίσαντο κήρυκα καὶ πρεσβείαν παρ' Ἀθηναίων μὴ προσδέχεσθαι, ἢν μὴ ἐκ Πελοποννήσου ἐξίωσι τὰ τείχη ἐκλιπόντες, καὶ μὴ ξυμβαίνειν τῳ μηδὲ πολεμεῖν ἀλλ' ἢ ἅμα. καὶ τά τε ἄλλα θυμῷ ἔφερον καὶ ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία καὶ ὡς Περδίκκαν ἔπεμψαν ἀμφότεροι πρέσβεις, καὶ ἀνέπεισαν Περδίκκαν ξυνομόσαι σφίσιν. οὐ μέντοι εὐθύς γε ἀπέστη τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ διενοεῖτο, ὅτι καὶ τοὺς Ἀργείους ἑώρα· ἦν δὲ καὶ αὐτὸς τὸ ἀρχαῖον ἐξ Ἄργους. καὶ τοῖς Χαλκιδεῦσι τούς τε παλαιοὺς ὅρκους ἀνενεώσαντο καὶ ἄλλους ὤμοσαν. ἔπεμψαν δὲ καὶ παρὰ τοὺς Ἀθηναίους οἱ Ἀργεῖοι πρέσβεις, τὸ ἐξ Ἐπιδαύρου τεῖχος κελεύοντες ἐκλιπεῖν. οἱ δ' ὁρῶντες ὀλίγοι πρὸς πλείους ὄντες τοὺς ξυμφύλακας, ἔπεμψαν Δημοσθένην τοὺς σφετέρους ἐξάξοντα. ὁ δὲ ἀφικόμενος καὶ ἀγῶνά τινα πρόφασιν γυμνικὸν ἔξω τοῦ φρουρίου ποιήσας, ὡς ἐξῆλθε τὸ ἄλλο φρουρικόν, ἀπέκλησε τὰς πύλας. καὶ ὕστερον Ἐπιδαυρίοις ἀνανεωσάμενοι τὰς σπονδὰς αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέδοσαν τὸ τείχισμα. μετὰ δὲ τὴν τῶν Ἀργείων 81
ἀπόστασιν ἐκ τῆς ξυμμαχίας καὶ οἱ Μαντινῆς, τὸ μὲν πρῶτον ἀντέχοντες, ἔπειτ' οὐ δυνάμενοι ἄνευ τῶν Ἀργείων, ξυνέβησαν καὶ αὐτοὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφεῖσαν τῶν

τες ἅπαντες ἐν τούτῳ τῷ τειχίσματι φρουράν, ubi ἅπαντες sunt *universi* i. e. Athenienses et socii eorum. Structuram sic expedio: κελεύοντες ἐξ Ἐπιδαύρου ἐκλιπεῖν τὸ τεῖχος τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐκλιπόντας. Conf. c. 4. ἀπολιπόντες ἐκ τῶν Συρακουσῶν et simillimum locum Herodoti 7, 37. ὁ ἥλιος ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἕδρην. Mox vulgo legebatur ὀρῶντες ὀλίγοι — ὄντας, emendavit Abr. Tum πρόφασιν est vorgeblich, dem Vorgeben nach, ut 3, 111. Et τὸ ἄλλο φρουρικόν scripsi ex Cam. Gr. Lugd. marg. Steph. et ex emend. Ar. Vulgo φρούριον. Etenim τὸ φρουρικόν dixerit pro οἱ φρουροί, ut τὸ Ἑλληνικόν pro οἱ Ἕλληνες. Et φρουρικόν interpretes ex Dione Cass. 56, 42. afferunt. Hinc autem, quod στρατόπεδον, *castra*, dicitur pro στράτευμα, *exercitus* et φυλακή pro *custodibus*, et quod Aesch. Prom. 801. φρούριον posuit de re, quam aliquis cavere debeat, non puto sequi, etiam praesenti loco φρούριον probari debere. Nam illa partim usus concessit, partim audacia poetae sibi indulsit: ab neutro φρούριον pro φρουρικόν positum excusationem habet.

81. ἀφεῖσαν] Errorem Valckenarii, ἀφεῖσαν pro participio habentis, arguit Matth. p. 399. 3. Et τὴν ἀρχὴν τῶν πόλεων dicit imperium in Parrhasios Arcadiae et alia eiusdem terrae, quae Mantinensibus parebant. Vid. c. 33. 58. 61. 67. „Spartani cupiebant impedire ne aliqua maior civitas in Arcadia oriretur et libenti animo videbant viculos per terram sparsos non iungi in ampliores respublicas. Contrario consilio Epaminondas postea hos vicos uno corpore iungere studens Megalopolin condidit." Arn. Mox cum subiectum Λακεδαιμόνιοι αὐτοί ex parte insit in praegressis Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀργεῖοι, utrumque in nominativo posuit, quum solennius dixisset Λακεδαιμονίων καὶ Ἀργείων, χιλίων ἑκατέρων, ξυστρατευσάντων. Dein ἐς ὀλίγους μᾶλλον κατέστησαν est *magis in formam imperii paucorum redegerunt.* De re v. Od. Muell. Dor. 2. p. 165. Et ξυναμφότεροι dedi ex Laur. F. Gr. Ar. Vulgo ξυναμφότερα, quod Haack. tuetur, intelligens: *postquam duo perfecerant* i. e. post expeditionem in Sicyoniam una cum

πόλεων. καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀργεῖοι, χίλιοι ἑκάτεροι, ξυστρατεύσαντες, τά τ' ἐν Σικυῶνι ἐς ὀλίγους μᾶλλον κατέστησαν αὐτοὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐλθόντες, καὶ μετ' ἐκεῖνα ξυναμφότεροι ἤδη καὶ τὸν ἐν Ἄργει δῆμον κατέλυσαν, καὶ ὀλιγαρχία ἐπιτηδεία τοῖς Λακεδαιμονίοις κατέστη. καὶ πρὸς ἔαρ ἤδη ταῦτα ἦν τοῦ χειμῶνος λήγοντος· καὶ τέταρτον καὶ δέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα.

82 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Διῆς τε οἱ ἐν Ἄθῳ ἀπέστησαν

Argivis susceptam et post mutationem reipublicae Sicyoniorum, per solos Lacedaemonios confectam. Verum quum expeditio illa nullius alius rei, nisi mutandae reipublicae Sicyoniae causa suscepta sit; quae duo ponit Haack., ea pro uno tantum numeranda esse arbitror. Vocabulo ξυναμφότεροι (beide zusammen) scriptor manifesto usus est, ut discerneret, quid Lacedaemonii αὐτοί, soli, per se egerint. De proximis vid. Od. Muell. Dor. 2. p. 143.

82. Διῆς] Cass. Aug. It. Reg. (G.) Gr. B. Ald. Flor. Bas. marg. 2. Steph., nisi quod omnes (praeter It. B. fortasse) ι subscribunt. In Vat. H. δι ῆς. Cl. Ven. cod. Bas. Lugd. Διεῖς. Unus Par., ut videtur, F. Δικτιεῖς. Mosqu. Δικτυεῖς. Vulgo Δικτιδιης. Ar. Chr. Δικτιδιεῖς. Laur. C. D. I. E. m. Dan. Δικτυδιεῖς. Marg. 1. Steph. Δικτυδιῆς. Vid. adn. ad c. 35. De rebus Argivorum hic narratis v. Od. Muell. Dor. 2. p. 143. 144. De gymnopaediis vid. praesertim Ruhnk. ad Timae. p. 73. Od. Muell. Dor. 2. p. 312. 322. 338. 343. 389. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 257 sq. Viri docti, ut idem p. 285., Hecatombaeoni assignant collatis Herodot. 6, 67. Xen. H. Gr. 6, 4, 16. Plut. V. Agesil. 29. Diod. 12, 80. Athenae. 14, 30. p. 631. 15, 22. p. 678. Polluc. 4, 105. Vid. Od. Muell. l. c. p. 143, 8. Ern. et Schneid. ad Xen. l. c. Ern. ad eiusd. M. S. 1, 2, 61. et quos citavit Creuz. Herodoteis Vol. 1. p. 230. Verba οὐκ ἤλθον ἐκ πλείονος significant: es dauerte längere Zeit, ehe sie kamen. Schol. ἐκ πλείονος, ἤτοι πρὸ πλείονος χρόνου sc. διελυθότος. Vocem ἀγγέλων pro appositione habet Bau.: *legati qui essent nuncii*, itidemque Heilm., qui sic exponit: ἐλθόντων πρέσβεων ἀγγελλόντων ἀπό τε τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ἔξω Ἀργείων. Quaerit Haack., quid nunciaturi fuerint, quum quid gestum esset, Lacedaemonii iam comperissent, et vocem seclusit. Popp. ἀγγέλων ex Ἀργείων ortum et alterum Ἀργείων, quod est post ἔξω, ab interpretibus adiectum esse suspicatur. Mihi secus videtur: neque ἀγγέλων appositio est, neque interpretibus debetur, sed verba sic accipienda sunt: ἦλθον πρέσβεις ἀπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει ἀγγέλων, et ἀγγέλους dicit hominis Lacedaemoniis studentes et in urbe Argivorum, quamquam populari imperii studiosorum plenissima, latentes, et quaecunque ibi agerentur, ad Spartanos referentes, quasi dicas Agenten. Tales homines Spartanis Argis fuisse docet c. 83. n. l. ab init. 84. init., et mirum, ni habuissent. Hos ἀγγέλους scriptor 7, 73. prop. fin. appellat διαγγέλους scribens: ἦσαν γάρ τινες τῷ Νικίᾳ διάγγελοι τῶν ἔνδοθεν, ubi Schol. ἤτοι μηνυταὶ καὶ ἐξαγγέλλοντες τὰ Συρακουσίων. Ammon. in ἄγγελοι, Ἐξάγγελος, ὁ τὰ ἔνδοθεν τοῖς ἔξω διαγγέλλων, ὃν Θουκ. διάγγελον λέγει. Conf. Grammat. ap. Herm. De emend. r. gr. Gr. p. 327. De verbis μέγιστον ἂν σφᾶς ὠφελήσειν v. Matth. p. 1200. Denique Moeris λιθουργούς, Θουκυδίδης· λιθοκόπους, Ἀντιφῶν. Zonar. λιθουργός· ὁ λιθοκόπος ἢ ὁ λιθογλύπτης. Conf. 4, 69. Τέκτονες sunt fabri, Werkleute, ex adverso agrum colentibus. „Incolae Peloponnesi agriculturae dediti, neque ultra eam sapientes quidquam fabros et lapicidas Atticos multo solertiores, quam suos, habere debebant.“ Arn.

Ἀθηναίων πρὸς Χαλκιδέας καὶ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐν Ἀχαΐᾳ οὐκ ἐπιτηδείως πρότερον ἔχοντα καθίστασαν. καὶ Ἀργείων ὁ δῆμος κατ' ὀλίγον ξυνισταμένους τε καὶ ἀναθαρσήσας ἐπέθεντο τοῖς ὀλίγοις τηρήσαντες αὐτὰς τὰς γυμνοπαιδίας τῶν Λακεδαιμονίων. καὶ μάχης γενομένης ἐν τῇ πόλει ἐπεκράτησεν ὁ δῆμος, καὶ τοὺς μὲν ἀπέκτεινε τοὺς δὲ ἐξήλασεν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἕως μὲν αὐτοὺς μετεπέμποντο οἱ φίλοι, οὐκ ἦλθον ἐκ πλείονος, ἀναβαλόμενοι δὲ τὰς γυμνοπαιδίας ἐβοήθουν. καὶ ἐν Τεγέᾳ πυθόμενοι ὅτι νενίκηνται οἱ ὀλίγοι, προελθεῖν μὲν οὐκέτι ἠθέλησαν δεομένων τῶν διαπεφευγότων, ἀναχωρήσαντες δὲ ἐπ' οἴκου τὰς γυμνοπαιδίας ἦγον. καὶ ὕστερον ἐλθόντων πρέσβεων ἀπό τε τῶν ἐν τῇ πόλει ἀγγέλων καὶ τῶν ἔξω Ἀργείων, παρόντων τε τῶν ξυμμάχων, καὶ ῥηθέντων πολλῶν ἀφ' ἑκατέρων, ἔγνωσαν μὲν ἀδικεῖν τοὺς ἐν τῇ πόλει καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς στρατεύειν ἐς Ἄργος, διατριβαὶ δὲ καὶ μελλήσεις ἐγίγνοντο. ὁ δὲ δῆμος τῶν Ἀργείων ἐν τούτῳ, φοβούμενος τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τὴν τῶν Ἀθηναίων ξυμμαχίαν πάλιν προσαγόμενός τε καὶ νομίζων μέγιστον ἂν σφᾶς ὠφελήσειν, τειχίζει μακρὰ τείχη ἐς θάλασσαν, ὅπως ἦν τῆς γῆς εἴργωνται, ἡ κατὰ θάλασσαν σφᾶς μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἐπαγωγὴ τῶν ἐπιτηδείων ὠφελῇ. ξυνήδεσαν δὲ τὸν τειχισμὸν καὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ τινὲς πόλεων, καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι πανδημεί, καὶ αὐτοὶ καὶ γυναῖκες καὶ οἰκέται, ἐτείχιζον· καὶ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν αὐτοῖς ἦλθον τέκτονες καὶ λιθουργοί. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Λακεδαιμόνιοι ὡς ἤσθοντο 83
τειχιζόντων, ἐστράτευσαν ἐς τὸ Ἄργος αὐτοί τε καὶ οἱ ξύμμαχοι πλὴν Κορινθίων· ὑπῆρχε δέ τι αὐτοῖς καὶ ἐκ τοῦ Ἄργους αὐτόθεν πρασσόμενον. ἦγε δὲ τὴν στρατιὰν Ἄγις ὁ Ἀρχιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ τὰ μὲν ἐκ τῆς πόλεως δοκοῦντα προϋπάρχειν οὐ προύχώρησεν ἔτι· τὰ δὲ οἰκοδομούμενα τείχη ἑλόντες καὶ καταβαλόντες καὶ Ὑσιὰς χωρίον τῆς Ἀργείας λαβόντες καὶ τοὺς ἐλευθέρους ἅπαντας οὓς ἔλαβον ἀποκτείναντες, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. ἐστράτευσαν δὲ μετὰ τοῦτο καὶ Ἀργεῖοι ἐς τὴν Φλιασίαν, καὶ δηώσαντες ἀπῆλθον, ὅτι σφῶν τοὺς φυγάδας ὑπεδέχοντο· οἱ γὰρ πολλοὶ αὐτῶν ἐνταῦθα κατῴκηντο. κατέκλησαν δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Μακεδόνας Ἀθηναῖοι, Περδίκκᾳ ἐπικαλοῦντες τήν τε πρὸς Ἀρ-

83. τειχιζόντων] v. Matth. p. 659. adn. 2. Mox αὐτόθεν inclusum uncis volunt Duk. et Valck. ad Herodot. 4, 135. Tuentur Krueg. ad Dionys. p. 280. Schaef. ad Theocr. 25, 170. ad Long. p. 371. Schneid. ad Xen. Cyrop. 7, 1, 23. Interpp. Pausan. 9, 41, 3. Cic. Phil. 14, 3. pr. Sext. 4. Conf. Thuc. 8, 55. ἐντεῦθεν ἐκ τῆς Κῶ. Hom. Il. 19, 330. Videatur tamen alicui Schol. verba ἐκ τοῦ Ἄργους in suo libro non habuisse; nam ita exponit: αὐτόθεν] ἐκ τοῦ Ἄργους. De oligarchis Argivis Phlium profugis v. Od. Muell. Dor. 2. p. 166. De plusquamperfecto κατῴκηντο v. Matth. p. 935. 6.

κατέκλησαν — ἐπικαλοῦντες] Vulgo κατέκλησαν δὲ τοῦ αὐτοῦ χει-

γείους καὶ Λακεδαιμονίους γενομένην ξυνωμοσίαν καὶ ὅτι παρασκευασαμένων αὐτῶν στρατιὰν ἄγειν ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης καὶ Ἀμφίπολιν Νικίου τοῦ Νικηράτου στρατηγοῦντος ἔψευστο τὴν ξυμμαχίαν, καὶ ἡ στρατιὰ μάλιστα διελύθη ἐκείνου ἀπάραντος· πολέμιος οὖν ἦν. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα οὗτος καὶ πέμπτον καὶ δέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα.

84 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Ἀλκιβιάδης τε πλεύσας ἐς Ἄργος ναυσὶν εἴκοσιν, Ἀργείων τοὺς δοκοῦντας ἔτι ὑπόπτους εἶναι καὶ τὰ Λακεδαιμονίων φρονεῖν ἔλαβε τριακοσίους ἄνδρας, καὶ κατέθεντο αὐτοὺς Ἀθηναῖοι ἐς τὰς ἐγγὺς νήσους ὧν ἦρχον· καὶ ἐπὶ Μῆλον τὴν νῆσον Ἀθηναῖοι ἐστράτευσαν ναυσὶν ἑαυτῶν μὲν τριάκοντα, Χίαις δὲ ἓξ, Λεσβίαιν δὲ δυοῖν, καὶ ὁπλίταις ἑαυτῶν μὲν διακοσίοις καὶ χιλίοις καὶ τοξόταις τριακοσίοις καὶ ἱπποτοξόταις εἴκοσι, τῶν δὲ ξυμμάχων καὶ νησιωτῶν ὁπλίταις μάλιστα πεντακοσίοις καὶ χιλίοις. οἱ δὲ Μήλιοι Λακεδαιμονίων μέν εἰσιν ἄποικοι, τῶν δ' Ἀθηναίων οὐκ ἤθελον ὑπακούειν ὥσπερ οἱ ἄλλοι νησιῶται, ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον οὐδετέρων ὄντες ἡσύχαζον, ἔπειτα ὡς αὐτοὺς ἠνάγκαζον οἱ Ἀθη-

μῶνος καὶ Μακεδονίας Ἀθηναῖοι Περδίκκαν, ἐπικαλοῦντες etc. C. et teste Did. etiam D. Μακεδονίαν. Haack. emendat ἐν Μακεδονίᾳ. Vulgatae non potest alius sensus esse, nisi ab Atheniensibus Perdiccam interclusum esse Macedonia, id quod ineptum est, quum Athenienses nunquam Macedonia armis potiti sint. Port. *usu maris in Macedonia intercluserunt.* Ad sensum recte, quare ea dedi, quae mihi cum hoc sensu post minimam mutationem convenire viderentur. Et Schol. sic, ut exhibendum curavi, legisse videri possit, cuius haec explicatio extat: κατέκλεισαν] τουτέστι τῶν εἰσαγωγίμων ἢ τῆς θαλάττης αὐτοὺς ἀπέκλεισαν. Potest ex C. D. legi Μακεδονίαν, reliquis emendationis meae servatis. Valck. ad Herodot. 6, 133. scripsit: ἐγκατέκλεισαν — Μακεδονίας Ἀθηναῖοι Περδίκκαν, ἐπικαλοῦντες etc., quo loco Lobeck. utitur ad Soph. Ai. 1261., ut probet constructionem verbi praepositione ἐν compositi, qua genitivum adiunctum habeat, notatus eo nomine a Reisigio ad Soph. Oed. C. p. 247. Mox ἀπάραντος Schol. reddit per ἀναπεισθέντος, *mutato consilio.* Bloomf. huc trahit glossam Hesychii: ἀπάρας, σκηψάμενος (sic enim cum Is. Vossio legit pro σκεψάμενος) et convertit *tergiversatus*, Ausflüchte suchend. Recte, opinor; nam quum Athenienses expeditionem pararent, nec iam in Macedonia versarentur, non credibile est, Perdiccam eos iam convenisse; proinde ne destituere quidem eos poterat exercitum suum ab eorum castris abducendo. Eodem referas Hesychium: ἀπαίρει — ἀναχωρεῖ et ἀπῆρε, μετέστη. Scholiastae expositio ducta videtur ex cap. 80. καὶ (Lacedaemonii sociique) ἀνέπεισαν Περδίκκαν ξυνομόσαι σφίσιν etc.

84. ἐς Ἄργος] v. Od. Muell. Dor. 2. p. 143 sq. Mox „Λεσβίαις multi optimique libri, quod licet cum Elmsleio repugnet Buttm. Gr. max. §. 70. p. 282. **, cum Haackio recepimus. Conf. Matth. §. 436. p. 815." Popp. Vulgo Λεσβίαιν. Elmsleii hic canon est: „Δυοῖν apud Atticos duali semper iungitur, δύο vero interdum plurali." Tamen ipse ex Tragicis exempla affert, in quibus δυοῖν cum plurali iungitur, quae omnia dicit soloeca videri. Vid. eius adn. ad Eur. Med. 798. adn. O. p. 215. Lips. De ducibus Atheniensium in concionem non adductis v. Od. Muell. l. c. p. 173.

ναῖοι δηοῦντες τὴν γῆν, ἐς πόλεμον φανερὸν κατέστησαν. στρατοπεδευσάμενοι οὖν ἐς τὴν γῆν αὐτῶν τῇ παρασκευῇ ταύτῃ οἱ στρατηγοὶ Κλεομήδης τε ὁ Λυκομήδους καὶ Τισίας ὁ Τισιμάχου πρὶν ἀδικεῖν τι τῆς γῆς λόγους πρῶτον ποιησομένους ἔπεμψαν πρέσβεις. οὓς οἱ Μήλιοι πρὸς μὲν τὸ πλῆθος οὐκ ἤγαγον, ἐν δὲ ταῖς ἀρχαῖς καὶ τοῖς ὀλίγοις λέγειν ἐκέλευον περὶ ὧν ἤκουσιν. οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις ἔλεγον τοιάδε. Ἐπειδὴ οὐ πρὸς 85
τὸ πλῆθος οἱ λόγοι γίγνονται, ὅπως δὴ μὴ ξυνεχεῖ ῥήσει οἱ πολλοὶ ἐπαγωγὰ καὶ ἀνέλεγκτα ἑξάπαξ ἀκούσαντες ἡμῶν ἀπατηθῶσι, γιγνώσκομεν γὰρ ὅτι τοῦτο φρονεῖ ὑμῶν ἡ ἐς τοὺς ὀλίγους ἀγωγή, ὑμεῖς οἱ καθήμενοι ἔτι ἀσφαλέστερον ποιήσατε. καθ' ἕκαστον γὰρ καὶ μηδ' ὑμεῖς ἑνὶ λόγῳ, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ δοκοῦν ἐπιτηδείως λέγεσθαι εὐθὺς ὑπολαμβάνοντες κρίνετε. καὶ πρῶτον εἰ ἀρέσκει ὡς λέγομεν εἴπατε. οἱ δὲ τῶν Μηλίων ξύνε- 86
δροι ἀπεκρίναντο· Ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλους οὐ ψέγεται, τὰ δὲ τοῦ πολέμου παρόντα ἤδη καὶ οὐ μέλλοντα διαφέροντα αὐτοῦ φαίνεται. ὁρῶμεν γὰρ αὐτούς τε κριτὰς ἥκοντας ὑμᾶς τῶν λεχθησομένων, καὶ τὴν τελευτὴν ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὸ εἰκὸς περιγενομένοις μὲν τῷ δικαίῳ, καὶ δι' αὐτὸ μὴ ἐνδοῦσι, πόλεμον ἡμῖν φέρουσαν, πεισθεῖσι δὲ δουλείαν.

ΑΘ. Εἰ μὲν τοίνυν ὑπονοίας τῶν μελλόντων λογιούμενοι 87
ἢ ἄλλο τι ξυνήκετε ἢ ἐκ τῶν παρόντων καὶ ὧν ὁρᾶτε περὶ σω-

85. ἐπειδὴ οὐ πρός] Dionys. Hal. p. 906. Reisk. non solum multa vitia orationis in hoc dialogo reprehendit, sed etiam satis aperte significat, totum hoc colloquium a Thucydide confictum esse, quod neque ipse conventui interfuerit, neque ea, quae ab Atheniensibus aut Meliis dicta sint, audierit; nam post ea, quae ad Amphipolin gesta sunt, eum patria eiectum omne reliquum tempus huius belli in Thracia egisse, idque ipsum testari libro superiori. Duk. Inanem Dionysii censuram esse docebit Vit. Thuc. §. 6. Dein τοῦτο φρονεῖ est: *hoc significat.* v. Valck. ad Herodot. 4, 131. Krueg. ad Dionys. p. 172. Et ἡ — ἀγωγή est *a vobis ad paucos facta inductio.* Schol. γιγνώσκομεν γὰρ ὅτι, ταῦτα ὑπονοήσαντες, πρὸς τοὺς ἄρχοντας ὑμῶν μόνους ἠγάγετε ἡμᾶς. Mox ἑνὶ λόγῳ tuetur Krueg. l. c. p. 172. contra lectionem plurimorum librorum ἐν ὀλίγῳ, quam etiam Dionys. habet. „Merito, ait, scripturam ἐν ὀλίγῳ reiicit Hemsterh. ad Lucian. Vol. 1. p. 244. Supra scriptor dixerat eodem sensu ξυνεχεῖ ῥήσει. Ista confusio satis frequens est etc." Idem κρίνετε interpretatur *diiudicate, discernite.*

86. ἡ μὲν ἐπιείκεια] Dionys. p. 908. ita ait orationem procedere debuisse: ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλους οὐ ψέγεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου παρόντα ἤδη καὶ οὐ μέλλοντα διαφέροντα αὐτῆς φαίνεται. Verba οὐ ψέγεται Krueg. exponit: *non vituperanda est.* Pronomen in αὐτοῦ φαίνεται et paulo post in ἐξ αὐτοῦ refertur ad διδάσκειν. Verborum περιγενομένοις τῷ δικαίῳ etc. hic sensus esse videtur: und wir sehen, dass wahrscheinlich das Resultat seyn wird, dass wir, die wir im Rechte die Oberhand haben und deshalb nicht nachgeben wollen, Krieg; wenn wir hingegen uns bereden lassen, Knechtschaft haben werden. Iunge περιγενομένοις (ἡμῖν) τῷ δικαίῳ.

87. εἰ μὲν τοίνυν] Schol. εἰ μὲν ὑπονοήσαντες (scr. ὑπονοήσον-

τηρίας βουλεύσοντες τῇ πόλει, πανοίμεθ' ἄν· εἰ δ' ἐπὶ τοῦτο, λέγοιμεν ἄν.

88 *ΜΗΛ.* Εἰκὸς μὲν καὶ ξυγγνώμη ἐν τῷ τοιῷδε καθεστῶτας ἐπὶ πολλὰ καὶ λέγοντας καὶ δοκοῦντας τρέπεσθαι· ἡ μέντοι ξύνοδος καὶ περὶ σωτηρίας ἥδε πάρεστι, καὶ ὁ λόγος ᾧ προ-

89 καλεῖσθε τρόπῳ, εἰ δοκεῖ, γιγνέσθω.

ΑΘ. Ἡμεῖς τοίνυν οὔτε αὐτοὶ μετ' ὀνομάτων καλῶν ὡς ἢ δικαίως τὸν Μῆδον καταλύσαντες ἄρχομεν ἢ ἀδικούμενοι νῦν ἐπεξερχόμεθα, λόγων μῆκος ἄπιστον παρέξομεν, οὔθ' ὑμᾶς ἀξιοῦμεν ἢ ὅτι Λακεδαιμονίων ἄποικοι ὄντες οὐ ξυνεστρατεύσατε ἢ ὡς ἡμᾶς οὐδὲν ἠδικήκατε λέγοντας οἴεσθαι πείσειν, τὰ δυνατὰ δ' ἐξ ὧν ἑκάτεροι ἀληθῶς φρονοῦμεν διαπράσσεσθαι,

τες) περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι συνελεγλύθατε, ἢ ἄλλο τι σκεψόμενοι, καὶ μὴ περὶ σωτηρίας τῆς δυνάμεως ἐκ τῶν παρόντων, ἡσυχίαν ἄγοιμεν ἄν. εἰ δὲ περὶ τοῦ δύνασθαι σωθῆναι συνελεγλύθατε, λέγοιμεν ἄν. Non μᾶλλον, *potius quam*, ad ξυνήκετε cogitando supplendum est, imo ad ἄλλο τι supple ποιήσοντες. Vid. Matth. §. 487. 9.

88. καθεστῶτας] Exspectet aliquis vel articulum vel pronomen ἡμᾶς additum. At conf. 1, 78. πολέμου ἄρχοντας. c. 118. εἰ πολεμοῦσιν ἄμεινον ἔσται. c. 139. τὸ ψήφισμα καθελοῖσι. 2, 87. πρῶτον ναυμαχοῦντας. Praesenti tamen loco ἀνθρώπους cogitando melius additur, ut sententia universalis sit, coll. Plat. Phaedon. p. 63. E. φησὶ γὰρ θερμαίνεσθαι μᾶλλον διαλεγομένους et Ast. ad Plat. Polit. p. 430." Krueg. Nihil apud Platonem supplet Herm., quem vid. in adn. mea ad 5, 55. Discernenda enim sunt participia, in quibus ipsis subiectum inest, et ea, ad quae ex proximis subiectum suppleri potest. Huius generis praeter unum Platonis et praesens exemplum omnia alia sunt, quae Krueg. attulit. Paulo post idem animadvertit, Melios minus invidiosa voce δοκοῦντας eandem sententiam exprimere, quam Athenienses verbo ὑπονοεῖν.

89. μετ' ὀνομάτων καλῶν] i. e. *speciosis nominibus*. Eadem, quae hic, auctor Athenienses dicentes facit 6, 83. Noluit repetere, quae iam alibi 1, 73 sqq. exposuerat. Ipsos enim Athenienses hoc argumentum non uberius pertractasse vix crediderim, quippe qui semper istas res iactarent, tum etiam quum Sulla urbem oppugnante funus eius instaret. vid. Plut. V. Sull. 13. Krueg. add. Valck. ad Herodot. 9, 27. p. 247. Schweigh.

τὰ δυνατὰ δὲ — πρὸς εἰδότας] Ordo verborum hic esse videtur: (ἀξιοῦμεν δὲ) τὰ δυνατὰ ἐξ ὧν ἑκάτεροι ἀληθῶς φρονοῦμεν, διαπράσσεσθαι (ὑμᾶς) ἐπισταμένους πρὸς (ἡμᾶς) εἰδότας, ὅτι etc., wir verlangen, dass ihr das Mögliche dem gemäss, was unser beider wahre Gesinnung ist (dass nämlich der Mächtige befehle und der Schwache gehorche), gegen uns die Wissenden geschehen lasset, als Wissende, dass etc. Egregie Arn.: but we expect you rather, agreeably to the real sentiments of us both, to think only of getting what you *can*, not what you may have a *right* to. For you know, and we know, that right is considered in men's discussions, only when both parties are of equal power: what he *can do*, is the only rule of the stronger, and the weaker is fain to yield to it. Διαπράσσεσθαι medium est; Arn. confert 3, 82. prop. fin. οἷς ξυμβαίη ἐπιφθόνως τι διαπράξασθαι. Ἐπισταμένους cohaeret cum ὑμᾶς, quod est ante ἀξιοῦμεν. Schol. ὁ ἀνθρώπινος λογισμὸς τότε τὸ δίκαιον ἐξετάζει, ὅταν ἴσην ἰσχὺν ἔχωσιν

ἐπισταμένους πρὸς εἰδότας ὅτι δίκαια μὲν ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης ἀνάγκης κρίνεται, δυνατὰ δὲ οἱ προὔχοντες πράσσουσι καὶ οἱ ἀσθενεῖς ξυγχωροῦσιν.

ΜΗΛ. Ἡμεῖς δὴ νομίζομέν γε χρήσιμον, ἀνάγκη γάρ, 90
ἐπειδὴ ὑμεῖς οὕτω παρὰ τὸ δίκαιον τὸ ξυμφέρον λέγειν ὑπέθεσθε, μὴ καταλύειν ὑμᾶς τὸ κοινὸν ἀγαθόν, ἀλλὰ τῷ ἀεὶ ἐν κινδύνῳ γιγνομένῳ εἶναι τὰ εἰκότα καὶ δίκαια, καί τι καὶ ἐντὸς

οἱ κρινόμενοι. ὅταν δὲ οἱ ἕτεροι προέχωσιν ἰσχύι, προστάττουσι πᾶν τὸ δυνατὸν, καὶ οἱ ἥττονες οὐκ ἀντιλέγουσιν. Dionys. p. 909. ὑμεῖς μὲν ἀληθῶς φρονοῦντες, ὅτι ἀδικεῖσθε, τὴν ἀνάγκην φέρετε καὶ εἴκετε· ἡμεῖς δὲ οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἀδικοῦμεν ὑμᾶς, τῆς ἀσθενείας ὑμῶν περιεσόμεθα τῇ βίᾳ· ταῦτα γὰρ ἑκατέροις δυνατά. Hoc igitur dicit: nach der Gerechtigkeit fragt man unter den Menschen, wo von beiden Seiten gleiche Beschränkungen vorhanden sind: Uebermächtige aber handeln, wie es in ihrer Macht steht und die Schwächeren geben nach. „Ἀνάγκης significat externa, quibus humana voluntas coercetur." Arn.

90. ἡμεῖς δή] ἦ μὲν δή edidit Popp. In Vat. Gr. ᾗ μὲν δή. Lugd. ἦ μὲν δή. Cass. in marg. ἡμεῖς δή, quod Corae auctore Bekk. recepit. „Nec Graeca est particularum η μὲν δή — γε consociatio, sed aut cum Bekkero faciendum, aut ἡμεῖς μὲν δή scribendum. Posterius ob cap. 91. init. placet." Popp.

νομίζομεν] Schol. ἐπειδὴ ὑμεῖς, ὦ Ἀθηναῖοι, τοῦ συμφέροντος μᾶλλον ἀξιοῦτε στοχάζεσθαι, νομίζομεν ἡμῖν προσηκειν μὴ καταλύειν τὸ κοινὸν ἀγαθὸν, τουτέστι τὸ πράως τοῖς ἀσθενεστέροις χρῆσθαι. δεῖ γὰρ τοῖς κινδυνεύουσι τὰ προσήκοντα καὶ τὰ δίκαια νέμεσθαι, καὶ μᾶλλον τῆς φιλανθρωπίας ἢπερ τοῦ πρὸς ἀκρίβειαν δικαίου τυγχάνειν τοὺς ἥττονας. ὃ δὴ καὶ ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν, ὦ Ἀθηναῖοι. εἰ γὰρ δὴ μὴ πράως χρήσεσθε ἡμῖν, αὐτοὶ σφαλέντες ποτὲ παράδειγμα πάντως τοῖς ἄλλοις γενήσεσθε. μεγάλως γὰρ ὑμᾶς οἱ νικήσαντες τιμωρήσονται καὶ αὐτοὶ, τοὺς περὶ ἡμᾶς χαλεποὺς γενομένους. Dionys. p. 911. ὀλίγα δὲ πρὸς ταῦτα τῶν Μηλίων ἀποκρινομένων, ὅτι καλῶς ἂν ἔχοι τοῖς Ἀθηναίοις προνοεῖν τοῦ δικαίου, μὴ καὶ αὐτοί ποτε σφαλέντες ὑπ' ἄλλων ἐν ἐξουσίᾳ γένωνται καὶ τὰ αὐτὰ πάσχωσιν ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων, ἀποκρινόμενον ποιεῖ τὸν Ἀθηναῖον etc. In his μὴ καταλύειν ὑμᾶς Cass. Aug. Cl. cod. Bas. Coraes. Vulgo ἡμᾶς. Prius Duk. praefert, ut melius conveniens sententiae, nam Melios de eo agere, quod Atheniensibus utile futurum sit. Haack. vulgatam ἡμᾶς referri posse putat ad utrosque, imo ad omnes, quod modestius visum iri, et sequi postremo verba: καὶ πρὸς ὑμῶν οὐχ ἧσσον τοῦτο, quae idem *inprimis* Atheniensibus utile esse declarent. At τὸ κοινὸν ἀγαθόν tum Meliis exercere non licebat, nec ἡμῖν significare potest omnes mortales. Ὑμᾶς tuetur etiam Schol. Cass. νομίζομεν ὑμῖν προσήκειν. Τὸ κοινὸν ἀγαθόν intellige τὸ πράως ἀλλήλοις χρῆσθαι, die gegenseitige Schonung. Vid. Pseudothucyd. 3, 84. extr.

εἶναι τὰ εἰκότα καὶ δίκαια] i. e. mortalibus, qui semper in periculo subitae rerum suarum vicissitudinis versantur, utile est aequa pro iustis esse sive haberi (eos ius in aequitate ponere). Nam ὁ ἀεὶ ἐν κινδύνῳ γιγνόμενος non est *is*, qui *in periculo versatur*, quod de se solis Melios praedicare Schol. opinatur, sed omnes mortales scriptor dicit semper periclitari, ne res eorum pro rerum terrestrium mobilitate subitas vicissitudines subeant. Καί, quod est ante δίκαια, om. Cass. Aug. It. Vat. Reg. (G.) Ven. et s. v. eadem man. habet H., delent K. m., quo explicatio mea confirmari videtur. Porro πείσαντα Ar. Chr.

τοῦ ἀκριβοῦς πείσαντά τινα ὠφεληθῆναι. καὶ πρὸς ὑμῶν οὐχ ἧσσον τοῦτο, ὅσῳ καὶ ἐπὶ μεγίστῃ τιμωρίᾳ σφαλέντες ἂν τοῖς ἄλλοις παράδειγμα γένοισθε.

91 *ΑΘ.* Ἡμεῖς δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, ἣν καὶ παυθῇ, οὐκ ἀθυμοῦμεν τὴν τελευτήν· οὐ γὰρ οἱ ἄρχοντες ἄλλων, ὥσπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὗτοι δεινοὶ τοῖς νικηθεῖσιν, (ἔστι δὲ οὐ πρὸς Λακεδαιμονίους ἡμῖν ὁ ἀγών), ἀλλ' ἣν οἱ ὑπήκοοί που τῶν ἀρξάντων αὐτοὶ ἐπιθέμενοι κρατήσωσι. καὶ περὶ μὲν τούτου ἡμῖν ἀφείσθω κινδυνεύεσθαι· ὡς δὲ ἐπ' ὠφελείᾳ τε πάρεσμεν τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ νῦν τοὺς λόγους ἐροῦμεν τῆς ὑμετέρας πόλεως, ταῦτα δηλώσομεν, βουλόμενοι ἀπόνως μὲν ὑμῶν ἄρξαι, χρησίμως δ' ὑμᾶς ἀμφοτέροις σωθῆναι.

Fr. Port. Vulgo *πείσοντα*. Hoc participium refer ad *εἰκότα*, hoc sensu: wir halten es für nützlich, dass ihr die gegenseitige Schonung nicht aufgebet, sondern dass dem Sterblichen, der immer in Gefahr schwebt, das Billige für Gerechtigkeit gelte, welches auch Manchen schon übergezeugt hat, dass er sich mit einem Vortheil begnügte (*ὠφεληθῆναι*, non *ὠφελεῖσθαι*), der innerhalb dem strengen Rechte stehen blieb. Neutrum abstractae significationis adiunctum habet verbum humanae mentis proprium, ut 6, 88. *τὰ γιγνόμενα καὶ ἐκείνοις ἐπιβουλευόμενα*. Nam verba *ἐντὸς τοῦ ἀκριβοῦς* hoc dicunt: *citra ius summum et strictum*. Et praetuli scripturam librorum Cass. Aug. Cl. Pal. It. Vat. H. Laur. Ven. Reg. (G.) Gr. D. I. h. Vind. K. m. Ar. Chr. Dan. Bar. Ald. Flor. Bas. marg. Steph. Vall. Vulgo *ἐκτός*, quod nullum hic idoneum sensum praebet. Et *ἐπὶ μεγίστῃ τιμωρίᾳ* est zur härtesten Bestrafung, *cum sorte, conditione saevissimae vindictae, ita ut* saevissimam poenam daturi essetis. Participium *σφαλέντες* resolve in *εἰ σφαλείητε, si quando vinceremini*, quae est perpetua apud hunc scriptorem verbi significatio.

91. *ἡμεῖς δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς*] Sensum bene aperuit Schol. *ἂν καὶ καταλυθῇ ἡμῶν τὰ τῆς ἡγεμονίας, οὐκ ἀθυμοῦμεν περὶ τῆς καταστροφῆς· Λακεδαιμόνιοι γάρ, καὶ πάντες οἱ ἄρχειν εἰωθότες ἑτέρων οὐ χαλεπῶς τοῖς νικηθεῖσι προσφέρονται.* (Dionys. p. 912. addit: *τοῦτο δὲ ὅμοιόν ἐστι τὸ λέγειν, ὅτι παρὰ τοῖς τυράννοις οὐ μισοῦνται τύραννοι*). *ὥστε οὐ Λακεδαιμονίους δέδιμεν, ἀλλὰ τοὺς ὑπηκόους· οὗτοι γὰρ ἅτε οὐκ εἰωθότες ἑτέρων ἄρχειν, ἐπειδὰν κρατήσωσι τῶν ἀρχόντων, ὠμότατα αὐτοῖς χρῶνται. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου ἐν ἀσφαλῶ κείσθω ὅπως ποτὲ ἕξει.* Arn. confert 6, 11. *οὐκ εἰκὸς ἀρχὴν ἐπὶ ἀρχὴν στρατεῦσαι*, et ita sensum exponit: „Multo magis nobis timenda est victoria sociorum nostrorum, suo ipsorum nomine et de sua libertate dimicantium, quam victoria Lacedaemoniorum, si socii nostri nihil nisi ad eos deficiant, eoque eos nostris viribus superiores reddant. Tum enim Lacedaemonii vindictam sociorum nostrorum sua ipsorum causa restricturi essent, utpote in eadem conditione, qua nos, positi, et nolentes exemplum ponere, quo adversus ipsos postea socii usuri sint. Et profecto Athenae servatae sunt prudentia et moderatione Lacedaemonis post exitum belli, quum civitates minores earum extinctionem postularent. Vid. Xen. H. Gr. 2, 2, 19.“ In verbis *οὗτοι δεινοί* subiectum pronomine *οὗτοι* repetitur, „ut apud Demosth. pr. Cor. p. 319, 15. *ὁ οὕτως ἔχων τὴν ψυχήν, οὗτος ἐπ' εὐνοίᾳ πάντ' ἐρεῖ*. Xen. Cyr. 4, 2, 39. Conf. Mor. ad Isocr. Paneg. c. 2. E.“ KRUEG.

ΜΗΛ. Καὶ πῶς χρήσιμον ἂν ξυμβαίη ἡμῖν δουλεῦσαι, 92 ὥσπερ καὶ ὑμῖν ἄρξαι;

ΑΘ. Ὅτι ὑμῖν μὲν πρὸ τοῦ τὰ δεινότατα παθεῖν ὑπα- 93 κοῦσαι ἂν γένοιτο, ἡμεῖς δὲ μὴ διαφθείραντες ὑμᾶς κερδαίνοιμεν ἄν.

ΜΗΛ. Ὥστε δὲ ἡσυχίαν ἄγοντας ἡμᾶς φίλους μὲν εἶναι 94 ἀντὶ πολεμίων, ξυμμάχους δὲ μεδετέρων, οὐκ ἂν δέξοισθε;

ΑΘ. Οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡμᾶς βλάπτει ἡ ἔχθρα ὑμῶν ὅσον 95 ἡ φιλία μὲν ἀσθενείας τὸ δὲ μῖσος δυνάμεως παράδειγμα τοῖς ἀρχομένοις δηλούμενον.

ΜΗΛ. Σκοποῦσι δ' ὑμῶν οὕτως οἱ ὑπήκοοι τὸ εἰκός, 96

94. *ὥστε δέ*] *Λέ* om. Cass. Aug. It. Vat. H. Reg. (G.) F. I., fortasse recte. Agnoscit tamen Dionys. p. 912. POPP. Si *ὥστε* accipias pro *itaque*, cum interprete Dionysii Hal. non opus erit supplementis illis, quae huc inferciuntur. Neque omnino necessarium est ad sententiam, ut haec cum interrogatione legantur, quae a Gr. abest. Ea demta locus ita accipi potest: *Itaque, quantum scilicet ex oratione vestra intelligimus, non receperitis, vel non volueritis*, id est *non concesseritis nobis, ut otium agentes vobis pro hostilibus amici, et neutris socii simus.* Accusativum *ἡμᾶς* vulgo coniungunt cum *δέξοισθε*, qui aeque referri potest ad sequentem infinitivum *εἶναι*. *Λέγεσθαι* autem hac significatione recte dici, ostendi potest e locis veterum scriptorum apud Budaeum in Comm. L. Gr. p. 892. Lucian. D. M. p. 297. *οἳ οὐκ ἂν δέξαιντο ἀνελθεῖν, εἴ τις αὐτοὺς ἀναπέμψειε, non velint, non cupiant.* Thuc. 5, 32. *μὴ δεχομένων δὲ Ἀθηναίων, non volentibus, recusantibus Atheniensibus.* DUK. Ὥστε si significat *itaque*, non potest stare *δέ*, quod mihi servandum videtur, et tota sententia per interrogationem efferenda. Sic *ὥστε* erit *hac lege, ut*, ut sensus sit: *hanc vero conditionem, ut — non accipietis?* Ergo ne *δέχεσθαι* quidem erit *velle*, sed *accipere*. Pro *δέξοισθε* Vind. K. m. Ar. Chr. Dan. *δέξησθε*. Bekk. ex coniectura edidit *δέξαισθε*, Popponis coniectura est *δέξοισθε* (quod Bekk. in ed. stereot. ex Pal. enotavit), qui convertit *non receperitis*, et confert Lycurg. c. Leocr. c. 5. *δόξοιτ' ἄν*. Adde 5, 15. *γνόντες νῦν μᾶλλον ἂν ἐνδεξομένους*. Pendent haec a quaestione de indicativo futuri cum *ἄν*, quam supr. ad c. 82. attigi.

95. *οὐ γὰρ τοσοῦτον — δηλούμενον*] Dionys. p. 912., qui haec ita exponit: *ὅτι φιλοῦντες μὲν ἡμᾶς ἀσθενεῖς φαίνεσθαι πρὸς τοὺς ἄλλους ποιήσετε, μισοῦντες δὲ ἰσχυρούς. οὐ γὰρ ζητοῦμεν εὐνοίᾳ τῶν ὑπηκόων ἄρχειν, ἀλλὰ φόβῳ.* Schol. *ἐχθροὺς μὲν ὑμᾶς ἔχοντες οὐδὲν βλαβησόμεθα, μᾶλλον δὲ ὠφεληθησόμεθα, τεκμήριον τῆς ἰσχύος ἡμῶν καὶ δήλωμα τοῖς ἀρχομένοις παρέχοντες τὸ ὑμᾶς καταδουλώσασθαι· εἰ δὲ φίλους ποιησόμεθα, διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν τοῦτο δρᾶσαι νομισθησόμεθα ὡς φοβούμενοι ὑμᾶς.* Porro *οὐ γὰρ τοσοῦτον* etc. est *nein*, denn nicht so sehr etc. „Miror neminem dum coniectasse *ἡ φιλία ἡ μέν*. Sanum tamen fuerit vulgatum, quod ita explico, ut verba *ἡ φιλία* bis cogitanda esse putem.“ KRUEG. ad Dionys. p. 178. Possis etiam sic: *ὅσον ἡ φιλία, ἡ φιλία μέν — δηλούμενον*. Facilius tamen est corrigere *ἡ μέν*, quam repetere *ἡ φιλία*. Et ne illud quidem Popponi necessarium videtur, monenti, *ὁ μέν* etiam alibi ante *ὁ δέ* durius omitti, et ableganti ad Matth. §. 288. adn. 4. Sensus igitur hic est: da eure Freundschaft den Unterthanen als ein Beispiel unserer Schwäche, euer Hass ihnen als ein Beispiel unserer Gewalt erscheint.

96. *σκοποῦσι δ' ὑμῶν*] Schol. *εἰπόντων τῶν Ἀθηναίων ὅτι οἱ σύμμαχοι ἀσθένειαν ἡμῶν καταγνώσονται, οἱ Μήλιοι ὑποφέροντές φα-*

ὥστε τούς τε μὴ προσήκοντας, καὶ ὅσοι ἄποικοι ὄντες οἱ πολ-
λοὶ καὶ ἀποστάντες τινὲς κεχείρωνται, ἐς τὸ αὐτὸ τιθέασιν;
97 *ΑΘ.* Δικαιώματι γὰρ οὐδετέρους ἐλλείπειν ἡγοῦνται, κατὰ
δύναμιν δὲ τοὺς μὲν περιγίγνεσθαι, ἡμᾶς δὲ φόβῳ οὐκ ἐπιέναι·
ὥστε ἔξω καὶ τοῦ πλεόνων ἄρξαι καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἡμῖν διὰ τὸ
καταστραφῆναι ἂν παράσχοιτε, ἄλλως τε καὶ νησιῶται ναυκρα-
τόρων, καὶ ἀσθενέστεροι ἑτέρων ὄντες, εἰ μὴ περιγένοισθε.
98 *ΜΗΛ.* Ἐν δ' ἐκείνῳ οὐ νομίζετε ἀσφάλειαν; δεῖ γὰρ αὖ
καὶ ἐνταῦθα, ὥσπερ ὑμεῖς τῶν δικαίων λόγων ἡμᾶς ἐκβιβάσαν-
τες τῷ ὑμετέρῳ ξυμφόρῳ ὑπακούειν πείθετε, καὶ ἡμᾶς τὸ ἡμῖν
χρήσιμον διδάσκοντας, εἰ τυγχάνει καὶ ὑμῖν τὸ αὐτὸ ξυμβαῖνον,
πειρᾶσθαι πείθειν. ὅσοι γὰρ νῦν μηδετέροις ξυμμαχοῦσι, πῶς
οὐ πολεμώσεσθε αὐτούς, ὅταν ἐς τάδε βλέψαντες ἡγήσωνταί
ποτε ὑμᾶς καὶ ἐπὶ σφᾶς ἥξειν; κἂν τούτῳ τί ἄλλο ἢ τοὺς μὲν
ὑπάρχοντας πολεμίους μεγαλύνετε, τοὺς δὲ μηδὲ μελλήσοντας
γενέσθαι ἄκοντας ἐπάγεσθε;
99 *ΑΘ.* Οὐ γὰρ νομίζομεν ἡμῖν τούτους δεινοτέρους, ὅσοι
ἠπειρῶταί που ὄντες τῷ ἐλευθέρῳ πολλὴν τὴν διαμέλλησιν τῆς

σιν, εἰ οἱ ὑπήκοοι ὑμῶν τοῦτο κρίνουσιν εὔλογον, ὥστε ἐν τῷ αὐτῷ
τιθέναι καὶ ὁμοίως ἀξιοῦν καταδουλοῦσθαι τούς τε μηδὲν προσήκοντας
ὑμῖν, ὥσπερ ἡμᾶς, καὶ τοὺς ἀποίκους μὲν ὑμῶν ὄντας ἀποστάντας δέ,
καὶ διὰ τοῦτο χειρωθέντας. Dein οἱ πολλοί redde grossentheils, et
τινές zum Theil.

97. *δικαιώματι*] Schol. οἱ ὑπήκοοι ἡμῶν δικαιολογίας μὲν οὔτε
τοὺς ἡμετέρους ἀποίκους ἀποστάντας οὔτε τοὺς μὴ προσήκοντας ἀπο-
ρεῖν ἡγοῦνται· τοὺς δὲ μὴ κατασιραφέντας ὑπὸ ἡμῶν οὐχὶ διὰ τὸ
δίκαιον, ἀλλὰ δι' ἰσχὺν μένειν ἐλευθέρους, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς μὴ ἐπιέ-
ναι οὐ διὰ δικαιοσύνην, ἀλλὰ φοβουμένους· ὥστε εἰ καταστραφείητε,
οὐ μόνον ἡμῖν περιέσται τὸ πλειόνων ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ ἀσφάλεια προς-
έσται, ὡς ἂν μὴ καταφρονουμένοις ὑπὸ τῶν συμμάχων. Ubi *περιγί-
γνεσθαι* est frei bleiben. In proximis ordo verborum hic est: *ἄλλως
τε καὶ εἰ μὴ περιγένοισθε ναυκρατόρων νησιῶται, καὶ ἀσθενέστεροι
ἑτέρων ὄντες, maxime quum vos, insulam incolentes infirmioresque aliis,
non liberi manseritis, ideoque nobis maris dominis non superiores:* utrum-
que enim latet in *περιγένοισθε*, et propterea cum genitivo *ναυκρατό-
ρων* iunxit.

98. *ἐν δ' ἐκείνῳ*] sc. *ἐν δὲ τῷ μὴ πειρᾶσθαι τοὺς μὴ προσήκοντας
καταστρέφεσθαι*. Mox pro *ἐκβιβάσαντες* aliquot libri *ἐκβιάσαντες*, sic-
ut fortasse etiam Schol., et probat Duk., neutrum improbat Dorv. ad
Charit. p. 662. Bauero videbatur scriptor *ἐκβιασάμενοι* daturus fuisse.
Certe activum *ἐκβιάζω* dubium est, et ne simplex quidem *βιάζω* apud
Thucydidem reperitur, quamquam *βιάζομαι* saepe passivo sensu habet.
Mox alii libri quamplurimi *εἰ τυγχάνοι*, at „non dubitanter Melii lo-
quuntur, sed modeste affirmant, idem et illis expedire.“ Haack.

99. *οὐ γὰρ νομίζομεν*] Schol. *οὐ γὰρ νομίζομεν τοὺς ἐλευθέρους
τῶν ἠπειρωτῶν ἡμῖν ἔσεσθαι πολεμίους· μὴ δεδιότες γὰρ ἡμᾶς, ὡς
ἂν κατὰ γῆν οὐ μέλλοντας αὐτοῖς ἐπισιρατεύειν, πολλὴν μέλλησιν τοῦ
φυλάττεσθαί τε ἡμᾶς καὶ πολεμεῖν ποιήσονται. τοὺς δὲ ἐν ταῖς νή-
σοις ἐλευθέρους, ὥσπερ ὑμᾶς, καὶ τοὺς ὑπακούοντας μὲν ἤδη, διὰ δὲ
τὸ ἐξ ἀνάγκης καὶ μὴ ἑκοντὶ ὑπακούειν παροξυνομένους καὶ ταραττο-
μένους, τούτους ἡγούμεθα, εἰ περιΐδοιμεν ὑμᾶς ἐλευθέρους, ἐπαρθέν-*

πρὸς ἡμᾶς φυλακῆς ποιήσονται, ἀλλὰ τοὺς νησιώτας τέ που
ἀνάρκτους ὥσπερ ὑμᾶς καὶ τοὺς ἤδη τῆς ἀρχῆς τῷ ἀναγκαίῳ
παροξυνομένους. οὗτοι γὰρ πλεῖστ' ἂν τῷ ἀλογίστῳ ἐπιτρέ-
ψαντες σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ ἡμᾶς ἐς προὔπτον κίνδυνον κατα-
στήσειαν.

ΜΗΛ. Ἦπου ἄρα, εἰ τοσαύτην γε ὑμεῖς τε μὴ παυθῆναι 100
ἀρχῆς καὶ οἱ δουλεύοντες ἤδη ἀπαλλαγῆναι τὴν παρακινδύνευσιν
ποιοῦνται, ἡμῖν γε τοῖς ἔτι ἐλευθέροις πολλὴ κακότης καὶ δει-
λία μὴ πᾶν πρὸ τοῦ δουλεῦσαι ἐπεξελθεῖν.

ΑΘ. Οὔκ, ἤν γε σωφρόνως βουλεύησθε· οὐ γὰρ περὶ 101
ἀνδραγαθίας ὁ ἀγὼν ἀπὸ τοῦ ἴσου ὑμῖν μὴ αἰσχύνην ὀφλεῖν,
περὶ δὲ σωτηρίας μᾶλλον ἡ βουλὴ πρὸς τοὺς κρείσσονας πολλῷ
μὴ ἀνθίστασθαι.

ΜΗΛ. Ἀλλ' ἐπιστάμεθα τὰ τῶν πολέμων ἔστιν ὅτε κοι- 102
νοτέρας τὰς τύχας λαμβάνοντα ἢ κατὰ τὸ διαφέρον ἑκατέρων

τας ἀλογίστως καὶ ἀντιστάντας ἡμῖν, αὐτούς τε καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς
κίνδυνον καταστήσειν. Dativus *τῷ ἐλευθέρῳ* est commodi, iungendus
cum *φυλακῆς*. Recte igitur Schol. *ἐπὶ τῇ ἐλευθερίᾳ αὐτῶν*, diese wer-
den nicht leicht daran gehen, sich (durch einen Krieg) zum Schutze
ihrer Freiheit vorsehen zu wollen. Sententiam Arn. illustrat ex 1, 120.
*τοὺς δὲ τὴν μεσόγειαν μᾶλλον, καὶ μὴ ἐν πόρῳ καιωκημένους — χρὴ
— τῶν νῦν λεγομένων μὴ κακοὺς κριτὰς, ὡς μὴ προσηκόντων εἶναι,
προσδέχεσθαι δέ ποτε, εἰ τὰ κάτω πρόοιντο, κἂν μέχρι σφῶν τὸ δει-
νὸν προελθεῖν.*

100. *ἦ που ἄρα*] i. e. doch wohl also. Conf. Matth. §. 604. Popp.
Schol. *εἰ ὑμεῖς τε, ὦ Ἀθηναῖοι, σπουδὴν ποιεῖσθε πολλὴν ὑπὲρ τοῦ
μὴ ἀφαιρεθῆναι τῆς ἡγεμονίας, καὶ οἱ δουλεύοντες ὑμῖν ὑπὲρ τοῦ
ἀπαλλαγῆναι τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς διακινδυνεύειν θέλουσι, πῶς ἡμεῖς,
οἱ ἔτι ἐλεύθεροι ὄντες, οὐκ ἂν κάκιστοι καὶ δειλότατοι κριθείημεν, μὴ
πάντα κίνδυνον ὑπομείναντες πρὸ τοῦ δουλεῦσαι;* De infinitivo *ἀπαλ-
λαγῆναι* v. Matth. p. 1065. §. 542. extr.

101. *ὀφλεῖν*] Vulgo *ὄφλειν*. „Grammatici distinguunt inter *ὄφλειν*
et *ὀφείλειν*, inter *ὄφλημα* et *ὀφείλημα*, quum dicant *ὄφλειν* et *ὄφλημα*
pertinere ad ius debitum, *ὀφείλειν* et *ὀφείλημα* ad debitam pecuniam.
v. Phryn. p. 463. Thom. M. p. 666. Et Elmsl. ad Eur. Heracl. 985.
ac Bekk. in Praef. ed. min. p. IV. legunt *ὀφλεῖν*, perhibentes vocem
tantum in aoristo, non in praesenti positam reperiri. At Photius scri-
bit *ὄφλειν*, addens priorem syllabam huius et huiusmodi verborum ab
Atticis scriptoribus *παροξύνεσθαι*. Idem scribit *ὄφλουσι*, quasi verbum
praesens habeat. Itaque Elmsleii mutationem non secutus sum.“ Arn.
Vid. Buttm. Gr. max. Indic. Verb. Anomal.

102. *τὰ τῶν πολέμων*] Mosqu. Vulgo *πολεμίων*. Totum locum
ita per circumlocutionem reddit Dionys. Hal. p. 913. *ὅτι κοινὰς τὰς
τύχας φέρουσιν οἱ πολέμιοι καὶ τὸ μὲν εἶξαι εὐθὺς ἀνέλπιστον, μετὰ
δὲ τοῦ δρωμένου ἔτι καὶ στῆναι ἐλπὶς ὀρθῶς.* Unde patet, et ipsum
legisse *πολεμίων*, quemadmodum Valla legit *πολέμων*, interpretatus
fortunam belli et sic fortassis etiam Schol. „Vulgatam *πολεμίων* pro
πολεμούντων sive *ἀντιπολεμούντων* poni potuisse demonstrantibus cre-
dam, non affirmantibus Abreschio et Haackio. Thuc. 2, 11. *ἄδηλα τὰ
τῶν πολέμων*. 1, 78. *ὁ πόλεμος φιλεῖ ἐς τύχας τὰ πολλὰ περίστα-
σθαι.*“ Krueg. ad Dionys. p. 178. Porro *κοινὰς τύχας* tribui solere
bello vidimus in adn. ad 3, 30. Hi enim sunt proprie casus, qui utris-

πλῆθος. καὶ ἡμῖν τὸ μὲν εἶξαι εὐθὺς ἀνέλπιστον, μετὰ δὲ τοῦ δρωμένου ἔτι καὶ στῆναι ἐλπὶς ὀρθῶς.

103 *ΑΘ.* Ἐλπὶς δὲ κινδύνῳ παραμύθιον οὖσα τοὺς μὲν ἀπὸ περιουσίας χρωμένους αὐτῇ, κἂν βλάψῃ, οὐ καθεῖλε· τοῖς δ' ἐς

que accidere possunt, adeoque *casus incerti, ancipites, inexspectati*, si potentioribus accidunt quae accidere posse non putaras. Krueg. affert Lys. Or. Funebr. p. 64. Plut. V. Nic. 27. Sensus igitur est: *incertiores, magisque ancipites saepe esse casus bellorum, quam pro multitudinis utrimque ratione.* Alteram scripturam καινοτέρας, quae est in Mosqu. Dan. et apud Stobaeum p. 364., melius sententiae convenire putavit Duk. et Gesnerum in ed. Stobaei ita expressisse dicit: *in bellis interdum eventus inopinatos accidere, et longe alios, quam pro multitudinis utrimque ratione.* Bau. se ait καινοτέρας praeferre vel ob rem vel ob verbum λαμβάνοντα. Communem enim fortunam non capere bellum, sed in se iam habere. Cui respondeas, bellum in se habere, dum nondum acciderunt; dum accidunt, capere.

103. ἐλπὶς δέ] Schol. τοὺς ἐν κινδύνῳ καθεστῶτας αὐτὸ μόνον παρηγορροῦσιν· ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐν δυνάμει τυγχάνοντας, κἂν σφαλῇ ποτε ἡ ἐλπὶς, οὐ καιέλυσε παντελῶς, διὰ τὸ ὑπολείπεσθαι δύναμιν αὐτοῖς· οἷς δὲ περὶ πάντων ὧν ἔχουσιν ἀγωνιζόμενοι ἐπ' ἀδήλῳ ἐλπίδι, ἐπειδὰν ἡ ἐλπὶς σφαλῇ, ἅμα τε ἔγνωσαν ὅτι ἐσφάλησαν, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ὑπολείπεται, ἐν ᾧ γνωρίσαντες τὸ ἀβέβαιον τῆς ἐλπίδος ἔτι φυλάξονται. In his ἀπὸ περιουσίας ἐλπίδι χρῆσθαι est „uti quidem spe, verumtamen non ut praesidio palmario, sed *ex supervacaneo, ex abundanti*, velut adminiculo secundario, quod non tu quidem aspernaris, attamen illi minimum omnium tribuas, sic ea fidas, ut sine ulla fraude tua prorsus aequissimo animo careas hac anchora, quia multo pluribus multoque firmioribus aliis utaris, ut, si prosper exitus spei tuae respondeat, laeteris, sin te fallat, nihil ideo deteriori loco sis.“ Reisk. ap. Schaef. App. Crit. Demosth. Vol. 2. p. 19., ubi varias exponit significationes formulae ἐκ et ἀπὸ περιουσίας. Seagero ibidem figura videtur ab iis desumta, qui supervacanea tantum ex fortunis suis in discrimen committunt, quibus vel amissis iacturam non ita magnam faciant. Apte Arn.: like a rich man buying a lottery ticket: his speculation is ἀπὸ περιουσίας, he has a great deal of other property besides the money which he adventures in the lottery. Mox in aoristo καθεῖλεν vis consuetudinis est. v. Herm. ad Vig. p. 746. Matth. §. 502. Et ἐς ἅπαν est im Ganzen, ut sit das Ihrige ganz. Et τὸ ὑπάρχον pendet ab ἀναῤῥίπτοῦσι, non ab ἐς. Non opus est coniectura Schneideri ἐς ἅπαξ. Dionys. Hal. ἀναῤῥίπτουσι. Ven. ἐξαναῤῥίπτουσι. Vid. Herm. ad Soph. Ai. 235. Supple κίνδυνον et adi Valck. ad Herodot. 7, 50. Similitudo ducta ab aleis, quarum ad unum certum genus Reisk. revocat. „Simile ductum ab illo genere ludi puerilis, quo pueri silicem testamve sursum iaciunt, quo videant, utrum latus silicis testaeve delapsae superius sit futurum, utrum terrae incubiturum.“ Et δάπανος ἡ ἐλπίς, ait Schol., δύναται τοιοῦτόν τι, ὅτι οἱ ἐλπίζοντές τινος τεύξεσθαι πολλὰ προσδαπανῶσι καὶ προσαναλίσκουσι. Thom. M. p. 199. exponit per δαπανηρός. Perperam Krueg. p. 179. verborum καὶ ἐν ὅτῳ ἔτι etc. hunc sensum esse dicit: *spes copiam non relinquit* iis, qui ea abutuntur, *qua quis, quum illam semel cognoverit vanam esse, postmodo sibi ab ea caveat.* Nam ἐλλείπειν non est *relinquere*, sed *deficere*. Hoc igitur scriptor dicit: *Illis vero, qui de summa suarum fortunarum aleam iaciunt — ubi cognoscitur, spem se fefellisse et qualis sit, atque ubi se aliquis continens ab ipsa cognita sibi caveat, tamen non*

ἅπαν το ὑπάρχον ἀναῤῥιπτοῦσι, δάπανος γὰρ φύσει, ἅμα τε γιγνώσκεται σφαλέντων, καὶ ἐν ὅτῳ ἔτι φυλάξεταί τις αὐτὴν γνωρισθεῖσαν, οὐκ ἐλλείπει. ὑμεῖς ἀσθενεῖς τε καὶ ἐπὶ ῥοπῆς μιᾶς ὄντες μὴ βούλεσθε παθεῖν, μηδὲ ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς, οἷς παρὸν ἀνθρωπείως ἔτι σώζεσθαι, ἐπειδὰν πιεζομένους αὐτοὺς ἐπιλίπωσιν αἱ φανεραὶ ἐλπίδες, ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς καθίστανται, μαντικήν τε καὶ χρησμοὺς καὶ ὅσα τοιαῦτα μετ' ἐλπίδων λυμαίνεται.

ΜΗΛ. Χαλεπὸν μὲν καὶ ἡμεῖς εὖ ἴστε νομίζομεν πρὸς 104
δύναμίν τε τὴν ὑμετέραν καὶ τὴν τύχην, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ἔσται, ἀγωνίζεσθαι· ὅμως δὲ πιστεύομεν τῇ μὲν τύχῃ ἐκ τοῦ θείου μὴ ἐλασσώσεσθαι, ὅτι ὅσιοι πρὸς οὐ δικαίους ἱστάμεθα, τῆς δὲ δυνάμεως τῷ ἐλλείποντι τὴν Λακεδαιμονίων ἡμῖν ξυμμαχίαν προσέσεσθαι, ἀνάγκην ἔχουσαν καὶ εἰ μή του ἄλλου τῆς γε ξυγγενείας ἕνεκα καὶ αἰσχύνῃ βοηθεῖν. καὶ οὐ παντάπασιν οὕτως ἀλόγως θρασυνόμεθα.

ΑΘ. Τῆς μὲν τοίνυν πρὸς τὸ θεῖον εὐμενείας οὐδ' ἡμεῖς 105
οἰόμεθα λελείψεσθαι. οὐδὲν γὰρ ἔξω τῆς ἀνθρωπείας τῶν μὲν

deficit, sed homines a spe in rebus certis, velut militibus, armis, locis munitis, alieno auxilio et omni genere copiarum posita progrediuntur ad spem in rebus divinis collocatam. Bekkero vidētur commodius legi οὐκέτι λείπει.

ἐπὶ ῥοπῆς μιᾶς] ῥοπήν constat momentum linguae esse, das Züngelein an der Wage, wodurch der Ausschlag gegeben wird. „*Uno momento librae* sive *lancium*, quod idem est atque ἐς μίαν βουλήν infr. c. 111.; sensus est: non est ut lances semel descendant et postea rursus ascendant; sed, ubi semel descenderunt, periistis.“ Arn. Porro alii libri μὴ βούλεσθε, alii μὴ βούλησθε, v. Greg. Cor. p. 864. Heyn. ad Hom. Il. Vol. 6. p. 36. Matth. §. 511. 3. Thom. M. p. 611. Herm. ad Vig. p. 809, 268.

104. εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ἔσται] si non ex aequo futurum est, ut vobiscum tum opibus tum fortuna certemus. Tametsi ex aequo futurum esse confidimus; nam adversus vestram fortunam favorem numinis divini ponimus; adversus vestram potestatem auxilium Lacedaemoniorum opponimus. Arn. Dativum τῷ ἐλλείποντι iunge cum προσέσεσθαι, alter autem dativus ἡμῖν cum ξυμμαχίαν iungendus. Vid. adn. ad 5, 5. 46.

105. τῆς μὲν τοίνυν] Schol. οὐκ ἔλαττον ἡγούμεθα εὐμενεῖς ἡμῖν ἔσεσθαι τοὺς θεοὺς ἢπερ ὑμῖν, οὐδὲν γὰρ ἔξω πράττομεν οὔτε τῶν εἰθισμένων περὶ τοὺς θεοὺς οὔτε τῶν πρὸς ἀνθρώπους δικαίων. τό τε γὰρ θεῖον θεραπεύομεν κατὰ τὸ κοινὸν πάντων ἔθος ἀνθρώπων, τούς τε ἀνθρώπους ἡγούμεθα φύσει γεγονέναι πρὸς τὸ ἄρχειν ὧν κρατοῦσιν. Dionys. p. 915. ὅτι τὸ μὲν θεῖον δόξῃ γινώσκουσιν ἅπαντες, τὰ δὲ πρὸς ἀλλήλους δίκαια τῷ κοινῷ τῆς φύσεως κρίνουσι νόμῳ, οὗτος δ' ἔστιν ἄρχειν ὧν δύνηταί τις κρατεῖν. Thom. M. in εὔνοια scribit, εὐμένειαν esse maioris erga minorem et interdum contra, idque cum ex aliis tum hoc loco Thucydidis docet. Sed hoc quidem loco parum apte usus est, neque recte Reisk.: *ne nos quidem nobis videmur erga deos minus bene animati esse, quam vos vobis videmini.* Sed haec verba non dicuntur de bona piaque mente hominum erga deos, sed de favore et gratia divini numinis erga homines, id quod docet

ἐς τὸ θεῖον νομίσεως τῶν δ' ἐς σφᾶς αὐτοὺς βουλήσεως δικαιοῦμεν ἢ πράσσομεν. ἡγούμεθα γὰρ τό τε θεῖον δόξῃ, τὸ ἀνθρώπειόν τε σαφῶς διὰ παντὸς ὑπὸ φύσεως ἀναγκαίας, οὗ ἄν κρατῇ, ἄρχειν. καὶ ἡμεῖς οὔτε θέντες τὸν νόμον οὔτε κειμένῳ πρῶτοι χρησάμενοι, ὄντα δὲ παραλαβόντες καὶ ἐσόμενον ἐς ἀεὶ καταλείψοντες, χρώμεθα αὐτῷ, εἰδότες καὶ ὑμᾶς ἄν καὶ ἄλλους ἐν τῇ αὐτῇ δυνάμει ἡμῖν γενομένους δρῶντας ἂν αὐτό. καὶ πρὸς μὲν τὸ θεῖον οὕτως ἐκ τοῦ εἰκότος οὐ φοβούμεθα ἐλασσώσεσθαι· τῆς δὲ ἐς Λακεδαιμονίους δόξης, ἣν διὰ τὸ αἰσχρὸν δὴ βοηθήσειν ὑμῖν πιστεύετε αὐτούς, μακαρίσαντες ὑμῶν τὸ

caput proxime praegressum. Exspectes igitur utique *πρὸς τοῦ θείου*. Krueg. vulgatam ita tuetur, ut verba *τῆς πρὸς τὸ θεῖον εὐμενείας οὐδ' ἡμεῖς οἰόμεθα λελείψεσθαι* attractionis quodam genere posita censeat pro *πρὸς μὲν τὸ θεῖον τῆς πρὸς τοῦ θείου εὐμενείας οὐδ' ἡμεῖς οἰόμεθα λελείψεσθαι*, *ad deos quod attinet, ne nos quidem eorum gratia inferiores fore speramus*. Similiter explanat Arn.: *τὰ μὲν πρὸς τὸ θεῖον, τῆς ἐξ αὐτοῦ εὐμενείας οὐδ'* etc. et confert 4, 51. *ποιησάμενοι μέντοι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πίστεις* etc., ubi vid. adn. Adde 6, 80. extr. *καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν διαφυγεῖν* i. e. *τὰ πρὸς ἡμᾶς, τὴν πρὸς ἡμῶν ἔχθραν διαφυγεῖν*. Porro *τῶν ἐς τὸ θεῖον* est *eorum, quae ad deos pertinent*. v. Matth. p. 558. b. Mox *νόμισις* est der Glaube, *βούλησις* das Wollen. Arn.: what men, as far as the gods are concerned, *think*; and as far as themselves are concerned, *will have to be so*. Krueg. adiectivum *ἀνθρωπείας* et ad *νομίσεως* et ad *βουλήσεως* pertinere ac propterea praemissum esse docet, in verbis *ἐς σφᾶς αὐτούς* structuram *ἀπὸ κοινοῦ* esse, nam pronomina ita posita esse, quasi antecessisset *ἔξω τῆς τῶν ἀνθρώπων*, et locum in has partes resolvit: *οὐδὲν δικαιοῦμεν ἢ πράσσομεν ἔξω τῆς ἀνθρωπείας τῶν ἐς τὸ θεῖον νομίσεως* et *οὐδὲν δικαιοῦμεν ἢ πράσσομεν ἔξω τῆς ἀνθρωπείας τῶν ἐς σφᾶς αὐτοὺς βουλήσεως*. Reisk. ita interpretatur: *non aliter agimus, neque aliter ius et fas aestimamus, quam prout alii homines partim in rebus divinis statuunt agendum et censendum esse, partim in rebus humanis, in mutuis rerum inter se commerciis volunt agi atque censeri.* „Significatur autem, addit Krueg., fortiorem quemque poscere, ut quem viribus superet, is sibi pareat.“ Minus recte Dionys. *τὸ μὲν θεῖον δόξῃ γινώσκουσιν ἅπαντες*, qui non vidit addendum esse verbum *ἄρχειν*, *existimamus enim deos ex opinione hominum, homines manifesto semper, utrosque autem, quia necesse sit per naturam rerum, ei imperare, cuius potentes sint.* Contrarie ponuntur *δόξῃ* et *σαφῶς*, utrumque iungendum cum *ἄρχειν*. Arn.: Men's common belief with regard to the gods, and their common practice amongst themselves, alike justify our conduct. Belief with regard to the gods; for of them we can only believe, not know it: practice amongst men; for we do not only believe, but know, that their practice is such.

δόξης, ἣν — πιστεύετε] Reisk. coniecit *ᾗ*. Arn. ferri posse vulgatam existimat, quia *δόξης* plane idem sit ac *πίστεως*, nec alius sensus, quam si scripsisset *πίστεως ἣν περὶ αὐτῶν πιστεύετε, βοηθήσειν ὑμῖν αὐτούς*, the belief which you believe concerning them, that they will help you. Mox *ζηλοῦμεν* est *felices praedicamus*. v. Valck. ad Thom. M. pone Ruhnk. et aliorum epistt. ad I. A. Ern. p. 162., Tittm. ad Zonar. in v. Proxima de illiberalitate Lacedaemoniorum tractant Od. Muell. Dor. 2. p. 409. Kortuem. Hellen. Staatsverf. p. 69, 4. Extrema *οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας* etc. intelligo: ist nicht zum Vortheil eu-

ἀπειρόκακον οὐ ζηλοῦμεν τὸ ἄφρον. Λακεδαιμόνιοι γὰρ πρὸς σφᾶς μὲν αὐτοὺς καὶ τὰ ἐπιχώρια νόμιμα πλεῖστα ἀρετῇ χρῶνται· πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους πολλὰ ἄν τις ἔχων εἰπεῖν ὡς προσφέρονται, ξυνελὼν μάλιστ' ἂν δηλώσειεν ὅτι ἐπιφανέστατα ὧν ἴσμεν τὰ μὲν ἡδέα καλὰ νομίζουσι, τὰ δὲ ξυμφέροντα δίκαια. καίτοι οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας νῦν ἀλόγου σωτηρίας ἡ τοιαύτη διάνοια.

*ΜΗΛ. Ἡμεῖς δὲ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἤδη καὶ μάλιστα πι-*106 *στεύομεν τῷ ξυμφέροντι αὐτῶν Μηλίους ἀποίκους ὄντας μὴ βουλήσεσθαι προδόντας τοῖς μὲν εὔνοις τῶν Ἑλλήνων ἀπίστους καταστῆναι, τοῖς δὲ πολεμίοις ὠφελίμους.*

*ΑΘ. Οὔκουν οἴεσθε τὸ ξυμφέρον μὲν μετὰ ἀσφαλείας εἶ-*107 *ναι, τὸ δὲ δίκαιον καὶ καλὸν μετὰ κινδύνου δρᾶσθαι· ὃ Λακεδαιμόνιοι ἥκιστα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τολμῶσιν.*

*ΜΗΛ. Ἀλλὰ καὶ τοὺς κινδύνους τε ἡμῶν ἕνεκα μᾶλλον*108 *ἡγούμεθ' ἂν ἐγχειρίσασθαι αὐτούς, καὶ βεβαιοτέρους ἢ ἐς ἄλλους νομιεῖν ὅσῳ πρὸς μὲν τὰ ἔργα τῆς Πελοποννήσου ἐγγὺς κείμεθα, τῆς δὲ γνώμης τῷ ξυγγενεῖ πιστότεροι ἑτέρων ἐσμέν.*

*ΑΘ. Τὸ δ' ἐχυρόν γε τοῖς ξυναγωνιουμένοις οὐ τὸ εὔνουν*109 *τῶν ἐπικαλεσαμένων φαίνεται, ἀλλ' ἢν τῶν ἔργων τις δυνάμει πολὺ προῦχῃ· ὃ Λακεδαιμόνιοι καὶ πλεῖόν τι τῶν ἄλλων σκοποῦσι. τῆς γοῦν οἰκείας παρασκευῆς ἀπιστίᾳ καὶ μετὰ ξυμμάχων πολλῶν τοῖς πέλας ἐπέρχονται. ὥστε οὐκ εἰκὸς ἐς νῆσόν γε αὐτοὺς ἡμῶν ναυκρατόρων ὄντων περαιωθῆναι.*

*ΜΗΛ. Οἱ δὲ καὶ ἄλλους ἂν ἔχοιεν πέμψαι· πολὺ δὲ τὸ*110

rer Rettung, sive eine solche Denkweise lässt nichts für eure Rettung erwarten.

106. *ἡμεῖς δέ*] Schol. *φασὶν οἱ Μήλιοι ὅτι διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον τοὺς Λακεδαιμονίους πιστεύομεν καὶ μάλιστα ἥξειν ἡμῖν βοηθοὺς, ὅπως μὴ τοῖς μὲν εὐνοοῦσι τῶν Ἑλλήνων ἄπιστοι φανῶσιν, ὑμᾶς δὲ τοὺς πολεμίους ὠφελήσωσι, προδόντες ἡμᾶς τοὺς συμμάχους.*

107. *οὔκουν*] Bekk. sensu flagitante pro *οὐκοῦν*. Quamquam longe aliter sentit Elmsl. ad Eur. Heracl. 256.: „Apud veteres Atticos utraque particula semper propriam suam significationem servat. Ego ubique *οὐκ οὖν* scribo, adhibita, prout opus est, vel omissa interrogatione.“ Is ergo hic interrogationem omissurus fuisset, non additurus, ut Arn. opinatur.

108. *βεβαιοτέρους ἢ ἐς ἄλλους*] Unice vera videtur interpretatio Scholfieldi in adn. ad Dobrei Adversaria: *ea pericula, quae nostra causa suscipiuntur, tutiora* i. e. *minus periculosa fore, quam quae propter alios*, quamquam cum Arnoldo malim: *quam periculum ad alios traïciendo susceptum*, quippe traiectus ad Melios non longus erat Laconica proficiscentibus et ad consanguineos fiebat. Propter *βεβαιοτέρους κινδύνους* Scholf. comparat 3, 39. *κίνδυνον ἡγησάμενοι βεβαιότερον*, et ad *ἐς ἄλλους* Arn. cogitatione supplet *παρακινδυνεῦσαι*, coll. 3, 36. *ἐς Ἰωνίαν παρακινδυνεῦσαι*. *Βεβαιοτέρους* ante Anglos iam Did. ad *κινδύνους* retulerat. Porro genitivus *τῆς γνώμης* pendet a *πιστότεροι*. Et *μᾶλλον — ὅσῳ* pro *τοσούτῳ μᾶλλον, ὅτι* dici docuit Buttm. Exc. ad Platon. 2. Alcib. §. 16. a. p. 205. Conf. 3, 45. 5, 90. 6, 89.

Κρητικὸν πέλαγος, δι' οὗ τῶν κρατούντων ἀπορώτερος ἡ λῆψις ἢ τῶν λαθεῖν βουλομένων ἡ σωτηρία. καὶ εἰ τοῦδε σφάλλοιντο, τράποιντ' ἂν καὶ ἐς τὴν γῆν ὑμῶν καὶ ἐπὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ξυμμάχων, ὅσους μὴ Βρασίδας ἐπῆλθε· καὶ οἱ περὶ τῆς μὴ προσηκούσης μᾶλλον ἢ τῆς οἰκειοτέρας ξυμμαχίδος τε [καὶ γῆς] ὁ πόνος ὑμῖν ἔσται.

111 *ΑΘ.* Τούτων μὲν καὶ πεπειραμένοις ἄν τι γένοιτο καὶ ὑμῖν καὶ οὐκ ἀνεπιστήμοσιν ὅτι οὐδ' ἀπὸ μιᾶς πώποτε πολι-

110. πολὺ δὲ τὸ *Κρητικὸν πέλαγος*] δέ om. Vat. H., quod non improbat Bekk. in ed. stereot. coll. 7, 13. extr. Schol. ἀλλὰ, εἰ καὶ αὐτοὶ πλεῦσαι ὀκνήσουσιν, ἔχουσί γε συμμάχους ἄλλους ἡμῖν πέμψαι βοηθούς· μεγάλου τε ὄντος τοῦ Κρητικοῦ πελάγους, δι' οὗ πέμψουσι τὴν βοήθειαν, μᾶλλον οἱ πεμφθέντες δυνήσονται, λαθόντες ὑμᾶς θαλασσοκρατοῦντας, σωθῆναι πρὸς ἡμᾶς, ἤπερ ὑμεῖς, οἱ κρατοῦντες τῆς θαλάσσης, συλλαβεῖν αὐτούς. εἰ δὲ καὶ τούτου διαμάρτοιεν, τὴν γῆν ὑμῶν δῃώσουσι, καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους, ὅσους Βρασίδας οὐκ ἐπῆλθε, χειρώσονται· ὥστε ὑμῖν οὐ περὶ τῆς μὴ προσηκούσης, τῆς ἡμετέρας, ὁ ἀγὼν ἔσται, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν συμμάχων καὶ τῆς ὑμετέρας. De genere communi comparativi ἀπορώτερος vid. Matth. p. 815. adn. Buttm. Gr. max. Vol. 1. p. 247.

ξυμμαχίδος τε] Reg. (G.) ξ. τε γῆς καί. Duk. putat καί intrusum esse. Kistem. et Bened. legi volebant ἢ τῆς οἰκειοτέρας τε καὶ ξυμμαχίδος γῆς. Haack. seclusit verba καὶ γῆς. „Verum ita οἰκείας, non οἰκειοτέρας dicendum erat, nam οἰκειοτέρα quam ἡ μὴ προσήκουσα etiam sociorum terra est. Valla: *ut vobis res sit non magis de terra nihil ad vos pertinente quam de vestra ipsorum*, quasi ξυμμαχίδος τε καί non legisset. Vulgatam defendit Bau.“ Popp. Mihi γῆς interpretamentum videtur, quo factum est, ut τε καί suo loco moveretur. Lego ἢ τῆς οἰκειοτέρας τε καὶ ξυμμαχίδος, neque quidquam ad sensum interest, si cum Haackio deleas verba καὶ γῆς. Quod autem Popp. obloquitur, sic falsam comparationem fieri, et οἰκείας necesse fieri legi, quia οἰκειοτέρα etiam ἡ ξυμμαχὶς sit, ἡ ξυμμαχὶς utique οἰκειοτέρα τῆς μὴ προσηκούσης est, sed minus οἰκεία quam patria. Comparativus in οἰκειοτέρα refertur ad τὴν ξυμμαχίδα, non ad τὴν μὴ προσήκουσαν. Arn. suspicatur, verba ξυμμαχίδος τε καὶ γῆς inserta esse ad explicandum vocabulum οἰκειοτέρας.

111. τούτων μὲν καί] Ordo verborum est: τούτων μὲν ἄν τι γένοιτο καὶ ὑμῖν καὶ πεπειραμένοις καὶ οὐκ ἀνεπιστήμοσιν, ὅτι etc. Schol. τούτων μὲν καὶ ὑμεῖς πεπείρασθε, καὶ οὐκ ἀνεπισήμονές ἐστε ὅτι οὐδέποτε Ἀθηναῖοι πολιορκοῦντες ἑτέρους ἀπεχώρησαν διὰ τὸ φοβηθῆναι περὶ τῶν συμμάχων ἢ περὶ τῆς γῆς τῆς ἑαυτῶν δῃουμένης. In his τούτων τι refertur ad conatus Peloponnesiorum in terram Atheniensium eorumque sociorum, von diesem kann wohl einmal geschehen, dass auch ihr durch eigne Erfahrung belehrt etwas wisset, dass nämlich etc. Dictum est ut illud βουλομένῳ μοι γίγνεται, et locus ita accipiendus, quasi scripsisset: τούτων μὲν ἄν τι γένοιτο, ὥστε καὶ ὑμᾶς καὶ πεπείρασθαι καὶ μὴ ἀνεπιστήμονας εἶναι, ὅτι etc. Vid. Matth. p. 712 sq. Conf. 2, 60. init. Valck. ad Herodot. 8, 101. Mox „βουλεύσειν spectat ad Melios in consilio assidentes, quo de salute reipublicae consultant; si ad eosdem qua cives referretur, ita ut deliberationis eventus ad ipsos quoque pertinere cogitaretur, scriptor dicturus fuisset βουλεύσεσθαι.“ Arn. Tum „formam νομίσαιεν tuetur φθάσαιεν 3, 49.“ Popp.

ορκίας Ἀθηναῖοι δι' ἄλλων φόβον ἀπεχώρησαν. ἐνθυμούμεθα δὲ ὅτι φήσαντες περὶ σωτηρίας βουλεύσειν οὐδὲν ἐν τοσούτῳ λόγῳ εἰρήκατε ᾧ ἄνθρωποι ἂν πιστεύσαντες νομίσαιεν σωθήσεσθαι, ἀλλ' ὑμῶν τὰ μὲν ἰσχυρότατα ἐλπιζόμενα μέλλεται, τὰ δ' ὑπάρχοντα βραχέα πρὸς τὰ ἤδη ἀντιτεταγμένα περιγίγνεσθαι. πολλὴν τε ἀλογίαν τῆς διανοίας παρέχετε, εἰ μὴ μεταστησάμενοι ἔτι ἡμᾶς ἄλλο τι τῶνδε σωφρονέστερον γνώσεσθε. οὐ γὰρ δὴ ἐπί γε τὴν ἐν τοῖς αἰσχροῖς καὶ προὔπτοις κινδύνοις πλεῖστα διαφθείρουσαν ἀνθρώπους αἰσχύνην τρέψεσθε. πολλοῖς γὰρ προορωμένοις ἔτι ἐς οἷα φέρονται τὸ αἰσχρὸν καλούμενον ὀνόματος ἐπαγωγοῦ δυνάμει ἐπεσπάσατο, ἡσσηθεῖσι τοῦ ῥήματος, ἔργῳ ξυμφοραῖς ἀνηκέστοις ἑκόντας περιπεσεῖν, καὶ αἰσχύνην αἰσχίω μετὰ ἀνοίας ἢ τύχης προσλαβεῖν. ὃ ὑμεῖς, ἢν εὖ βουλεύησθε, φυλάξεσθε, καὶ οὐκ ἀπρεπὲς νομιεῖτε πόλεώς τε τῆς μεγίστης ἡσσᾶσθαι μέτρια προκαλουμένης ξυμμάχους γενέσθαι

ἀλλ' ὑμῶν τὰ μὲν — γνώσεσθε] Dionys. p. 916. Schol. ἀλλὰ τὰ μὲν ἰσχυρότερα ὑμῶν ἐλπίδες εἰσὶ μέλλουσαι· τὰ δὲ ὑπάρχοντα ὡς πρὸς τὰ ἡμέτερα παντελῶς εἰσὶ σμικρά, πάνυ τε δὴ ἀλόγιστοι καθεστήκατε εἰ μὴ καθ' ἑαυτοὺς γενόμενοι βουλεύσεσθε φρονιμώτερον.

οὐ γὰρ δή] Schol. οὐ γὰρ δὴ εἰκότως ἐπὶ τὴν μάλιστα λυμαίνουσαν τοὺς ἀνθρώπους αἰσχύνην καταφεύξεσθε, δι' ἣν πολλοὶ καίπερ ὁρῶντες ὅτι εἰς κίνδυνον ἔρχονται, ὅμως φεύγοντες τὸ ἀπρεπὲς τοῦ ὀνόματος (τουτέστι τὸ ὑπακούειν, ἔχον τι ποιητικὸν αἰσχύνης· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἐπαγωγόν) συμφοραῖς μεγίσταις περιέπεσον, καὶ αἰσχύνην μείζονα προσέλαβον ἧς ἔφευγον, μετὰ τοῦ ἀνοήτους αὐτοὺς νομίζεσθαι καὶ οὐ δοκεῖν διὰ τύχην πταῖσαι. ἐν γὰρ τῷ· „ἢ τύχη“ ὁ ἢ σύνδεσμος ἀντὶ τοῦ ἤπερ κεῖται.

ἐν τοῖς αἰσχροῖς — κινδύνοις] Quaeritur, quaenam pericula sint, quae αἰσχροὺς κινδύνους appellat? Bau. ea intelligit pericula, quae pudor subire adigit, quae ob ignominiam fugiendam suscipiuntur. At hoc foret, quasi quae mortis vitandae causa suscipiuntur, mortifera appelles. Ipse scriptor exponit, quae turpia pericula intelligi velit. Nempe sunt ea, quae propter id ipsum quod προὔπτα sunt et cum certo exitio suscipiuntur, praeter certum damnum dedecus amentiae (τὸ αἰσχρόν) afferunt. Ac cum praestet fortunae adversae succumbere, quam contra stimulum calcitrando fortunam culpa liberare, qui hoc committunt, sane merito turpis insipientiae damnantur. Sunt denique „pericula, quae quis quum evitare debeat, temere subit.“ Haack.

πολλοῖς γὰρ — ἐπεσπάσατο] Port. per enallagen dictum putat pro πολλοὺς προορωμένους et ἡσσηθέντας, sed fortassis recte dici potest τὸ αἰσχρὸν ἐπεσπάσατο πολλοῖς τὸ αὐτοὺς ἑκόντας περιπεσεῖν συμφοραῖς, *multis hoc conciliavit, ut volentes in calamitates inciderent.* Nam quum dicitur ἐπισπάσασθαι φθόνον, κίνδυνον et alia, haud dubie dativus aliquis, ut ἑαυτῷ vel alius supplendus est. Thuc. infinitivo περιπεσεῖν utitur pro nomine, ut omnes Graeci. Si eo omisso dixisset τὸ αἰσχρὸν πολλοῖς ἐπεσπάσατο συμφοράς, nemo, opinor, de enallage cogitasset. Duk. Verba ξυμμάχους γενέσθαι — ὑποτελεῖς epexegesis sunt verbi μέτρια. Et ὑποτελεῖς habent plerique et optimi libri, vulgo ὑποτελῆ. Terras quoque et agros ὑποτελεῖς dici recentiorum quidem, sed tamen exemplis, Abreschium probare adnotavit Bau., at Duk. observavit, Thucydidem ubique homines stipendiarios, non agros ὑποτελεῖς vocare, velut 1, 19. 56. 2, 9. 7, 57., eosdemque ait dicere ὑποτελεῖν

ἔχοντας τὴν ὑμετέραν αὐτῶν ὑποτελεῖς, καὶ δοθείσης αἱρέσεως πολέμου πέρι καὶ ἀσφαλείας μὴ τὰ χείρω φιλονεικῆσαι· ὡς οἵτινες τοῖς μὲν ἴσοις μὴ εἴκουσι, τοῖς δὲ κρείσσοσι καλῶς προσφέρονται, πρὸς δὲ τοὺς ἥσσους μέτριοί εἰσι, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖντο. σκοπεῖτε οὖν καὶ μεταστάντων ἡμῶν καὶ ἐνθυμεῖσθε

3, 46. Arn. praeterea alia ratione scripturam ὑποτελῆ reiicit. „Ὑποτελεῖς, ait, foret *stipendiarii*, solventes certum tributum, sicut reliqui socii, quotannis; at ἔχοντας τὴν γῆν ὑποτελῆ significaret *vectigales* i. e. cum dominium terrae suae perdiderunt, et non iam domini, sed coloni agros suos colentes Atheniensibus terrae dominis ex reditu agrorum vectigal pendunt. Haec erat nimirum deterior conditio, neque eo iure socii Atheniensium esse solebant, sed fuit is status eorum, qui post improsperum successum defectionis denuo subiecti erant, velut Mytilenaei. Conf. 3, 50.“ Tum φιλονεικῆσαι per breviloquentiam dictum est pro φιλονεικοῦντας ἑλέσθαι, ut Schol. explicat: αἱρέσεως οὖν προκειμένης ἢ πολεμεῖν ἢ ζῆν ἀσφαλῶς, μὴ τὸ χεῖρον ἕλησθε φιλονεικήσαντες. De verbis πρὸς δὲ τοὺς ἥσσους „adi Scholf. ad Aesch. Eumen. 720.“ Arn.

καὶ ἐνθυμεῖσθε] Schol. βουλεύσασθε οὖν μεταστάντων ἡμῶν καὶ πολλάκις πρὸ ὀφθαλμῶν λάβετε ὅτι περὶ πατρίδος ἡ σκέψις, μιᾶς οὔσης, περὶ ἧς ἐν μιᾷ βουλῇ ἢ κατορθώσετε ἢ σφαλήσεσθε. It. ἦν μιᾶς, m. ἦν, hic spiritu a man. rec. mutato. Porro ἴστε D. Vind. Tus. Vall. *quam scitis*. H. s. v. ἴσιαται, ex quo ἵστατε eruit Doederl. Neu. Arch. f. Philol. 1, 1. p. 138. Vulgo ἔσται. Et μὴ om. Laur. E. Illud ἵσιαται mihi ortum videtur ex ἴσιτε et primo vocabulo proxime sequentis cap. καί, nec mihi praesens ἵσιατε, sed futurum sententiae convenire videtur. Recepto ἴσιτε omnia plana fieri mihi etiamnunc persuasum est, modo de verbis μιᾶς πέρι καὶ ἐς μίαν βουλήν recte iudices. Ibi autem καί non est *et*, sed *etiam* vel *item*, et sensus idem ac si scripsisset: ἐς μίαν καὶ περὶ μιᾶς οὖσαν βουλήν, *quam instituta unica de patria unica item consultatione et salvam et perditam scitote*, sive über Ein Vaterland auch Einmal nur berathend. Formulam ἐς μίαν βουλήν, quamquam alio sensu, praeiit Hom. Il. 2, 379. εἰ δέ ποτ' ἐς γε μίαν βουλεύσομεν, ubi v. Heyn. Recte igitur Schol. Thuc. ad h. l. ἐν μιᾷ βουλῇ. Adde Matth. p. 1309. Negavit Popp., πατρίδα τυχοῦσαν significare posse *salvam patriam*. Quid igitur censet verba 3, 42. μὴ τυχὼν μετὰ ἀξυνεσίας καὶ ἀδίκως γίγνεται i. e. und wenn er nicht glücklich ist, erscheint er als ungerecht, nebst dem, dass er ungeschickt erscheint. Pro iisdem ibidem paulo post scriptor posuit verba ὁ μὴ ἐπιτυχών, ibidemque contrarie his ponitur ὁ κατορθῶν. Quid verba 3, 82. n. l. ab init. ἐπιβουλεύσας δὲ, τυχών, ξυνετός. Cogitatione pone τυχοῦσαν sive ἐπιτυχοῦσαν ὧν πράττει, num aliter locutus est, quam Xen. ap. Matth. p. 1099. 4. init.? Κατορθοῦν autem absolute poni pro *felicem esse* pridem monuit Schaef. ad Dionys. Hal. de C. V. p. 416. Porro Popp. negat verba ἴσιτε τυχοῦσαν significare: wisset dass glücklich werden *kann*. An forte necesse est, hunc sensum inesse? Nempe τυχεῖν et κατορθῶσαι proprie est das Rechte *getroffen haben*, metaphorice glücklich seyn, siquidem felicitas ex eo sequitur, quod a recto non abieris, prospero eventu non excideris. Quod verbum quum de consultatione usurpatur, quid aptius dici potest? si quidem felicitas in consultatione pendet ab eo, quod recto consilio non abieris. Conf. Matth. p. 1086. adn. Non igitur dicit dass glücklich werden kann, sed dass glücklich *ist* und unglücklich sc. post unam consultationem et non plures. Quanto hoc fortius est et convenientius cum illa procacitate, quae totam orationem Atheniensis pervadit, quam si dixisset, fieri *posse* vel hoc vel illud! Quo pertinet etiam vox quasi denunciantis ἴσιτε, tanquam si dicat: lasst es euch gesagt seyn, es ist aus mit euch und ihr seyd gerettet *nach Einer Frist*. De usu particularum τε — καί, qualis h. l. est, vid. adn. ad 2, 35. init. „You are consulting about your country; it is your one and only country, and in this one deliberation are involved both its prosperity and its ruin. Dicit μιᾶς πέρι, quia Melus iis omnia erat, neque, sicut Athenienses, aliam patriam habebant, quo se reciperent, illa amissa.“ Arn.

πολλάκις ὅτι περὶ πατρίδος βουλεύεσθε, ἣν μιᾶς πέρι καὶ ἐς μίαν βουλὴν τυχοῦσάν τε καὶ μὴ κατορθώσασαν ἴστε.

Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι μετεχώρησαν ἐκ τῶν λόγων· οἱ δὲ 112
Μήλιοι κατὰ σφᾶς αὐτοὺς γενόμενοι, ὡς ἔδοξεν αὐτοῖς παραπλήσια καὶ ἀντέλεγον, ἀπεκρίναντο τάδε. Οὔτε ἄλλα δοκεῖ ἡμῖν ἢ ἅπερ καὶ τὸ πρῶτον, ὦ Ἀθηναῖοι, οὔτ' ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πόλεως ἑπτακόσια ἔτη ἤδη οἰκουμένης τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρησόμεθα, ἀλλὰ τῇ τε μέχρι τοῦδε σωζούσῃ τύχῃ ἐκ τοῦ θείου αὐτὴν καὶ τῇ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ Λακεδαιμονίων τιμωρίᾳ πιστεύοντες πειρασόμεθα σώζεσθαι. προκαλούμεθα δὲ ὑμᾶς φίλοι μὲν εἶναι, πολέμιοι δὲ μηδετέροις, καὶ ἐκ τῆς γῆς ἡμῶν ἀναχωρῆσαι σπονδὰς ποιησαμένους αἵτινες δοκοῦσιν ἐπιτήδειοι εἶναι ἀμφοτέροις.

Οἱ μὲν δὴ Μήλιοι τοσαῦτα ἀπεκρίναντο· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι 113
διαλυόμενοι ἤδη ἐκ τῶν λόγων ἔφασαν Ἀλλ' οὖν μόνοι γε ἀπὸ τούτων τῶν βουλευμάτων, ὡς ἡμῖν δοκεῖτε, τὰ μὲν μέλλοντα τῶν ὁρωμένων σαφέστερα κρίνετε, τὰ δὲ ἀφανῆ τῷ βούλεσθαι ὡς γιγνόμενα ἤδη θεᾶσθε, καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τύχῃ καὶ ἐλπίσι πλεῖστον δὴ παραβεβλημένοι καὶ πιστεύσαντες πλεῖστον καὶ σφαλήσεσθε.

Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναίων πρέσβεις ἀνεχώρησαν ἐς τὸ στρά- 114
τευμα· οἱ δὲ στρατηγοὶ αὐτῶν, ὡς οὐδὲν ὑπήκουον οἱ Μήλιοι, πρὸς πόλεμον εὐθὺς ἐτράποντο καὶ διελόμενοι κατὰ πόλεις περιετείχισαν κύκλῳ τοὺς Μηλίους. καὶ ὕστερον φυλακὴν σφῶν τε αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων καταλιπόντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀνεχώρησαν τῷ πλείονι τοῦ στρατοῦ. οἱ δὲ λειπόμενοι παραμένοντες ἐπολιόρκουν τὸ χωρίον.

112. πόλεως — οἰκουμένης] Insula Melos nunc appellatur Milo, longa est circiter sedecim mill., lata fere sex septem mill. Vid. Tournef. Vol. 1. p. 114., cuius aetate urbs ferebatur quinque millia incolarum habere, nunc tota insula putatur non plus mille incolis habitari. Plena est collium vulcaniae originis, eademque fertilissima. Bloomf.

113. τῷ βούλεσθαι] Schol. τὰ δὲ ἄδηλα, διὰ τὸ βούλεσθαι οὕτως ἔχειν ὡς οἴεσθε, καθάπερ τὰ παρόντα καὶ γιγνόμενα θεᾶσθε. Vid. adn. ad 3, 3. 38. Dein παραβεβλημένοι est: *quia plurimum commisistis*. Schol. ἐπιρέψαντες παραβόλως. Tum activum, tum medium huius verbi hanc significationem habet, ut sit quasi *deponere* (deponiren). Herodotus utrumque habet eodem sensu, ut 2, 154. παῖδας παρέβαλε αὐτοῖσι Αἰγυπτίους et 7, 10, 8. ἡμέων δὲ ἀμφοτέρων παραβαλλομένων τὰ τέκνα i. e. *in medio depositis utriusque nostrum liberis*. Vid. adn. ad 1, 133.

115 Καὶ Ἀργεῖοι κατὰ τὸν χρόνον τὸν αὐτὸν ἐσβαλόντες ἐς τὴν Φλιασίαν, καὶ λοχισθέντες ὑπό τε Φλιασίων καὶ τῶν σφετέρων φυγάδων, διεφθάρησαν ὡς ὀγδοήκοντα. καὶ οἱ ἐκ τῆς Πύλου Ἀθηναῖοι Λακεδαιμονίων πολλὴν λείαν ἔλαβον. καὶ Λακεδαιμόνιοι δι' αὐτὸ τὰς μὲν σπονδὰς οὐδ' ὡς ἀφέντες ἐπολέμουν αὐτοῖς, ἐκήρυξαν δὲ εἴ τις βούλεται παρὰ σφῶν Ἀθηναίους ληίζεσθαι. καὶ Κορίνθιοι ἐπολέμησαν ἰδίων τινῶν διαφορῶν ἕνεκα τοῖς Ἀθηναίοις· οἱ δ' ἄλλοι Πελοποννήσιοι ἡσύχαζον. εἶλον δὲ καὶ οἱ Μήλιοι τῶν Ἀθηναίων τοῦ περιτειχίσματος τὸ κατὰ τὴν ἀγορὰν προσβαλόντες νυκτός, καὶ ἄνδρας τε ἀπέκτειναν καὶ ἐσενεγκάμενοι σῖτόν τε καὶ ὅσα πλεῖστα ἐδύναντο χρήσιμα ἀναχωρήσαντες ἡσύχαζον· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἄμεινον τὴν φυλακὴν τὸ ἔπειτα παρεσκευάζοντο. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

116 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Λακεδαιμόνιοι μελλήσαντες ἐς τὴν Ἀργείαν στρατεύειν, ὡς αὐτοῖς τὰ διαβατήρια ἱερὰ ἐν τοῖς ὁρίοις οὐκ ἐγίγνετο, ἀνεχώρησαν. καὶ Ἀργεῖοι διὰ τὴν ἐκείνων μέλλησιν τῶν ἐν τῇ πόλει τινὰς ὑποτοπήσαντες, τοὺς μὲν ξυνέλαβον, οἱ δ' αὐτοὺς καὶ διέφυγον. καὶ οἱ Μήλιοι περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους αὖθις καθ' ἕτερόν τι τοῦ περιτειχίσματος

115. καὶ Ἀργεῖοι] Num omnes interfecti sunt? Genitivi loco igitur nominativus est. v. adn. ad 3, 23. 5, 59. In verbis οὐδ' ὡς ἀφέντες ἐπολέμουν negatio ad solum ἐπολέμουν pertinet, ut sit οὐδ' ὡς ἐπολέμουν τῷ ἀφεῖναι τὰς σπονδάς, conf. 6, 33. οὐ καταφοβηθεὶς ἐπισχήσω i. e. οὐκ ἐπισχήσω τῷ καταφοβηθῆναι. Mox ἐκήρυξαν ληίζεσθαι Bau. intelligit: sie stellten Kaperberechtigungen aus. vid. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 128. At mari Lacedaemonii Atheniensibus vix multum nocuerint. Melius Mans. Spart. 2. p. 187. explicat: sie forderten die Ihrigen auf, sich durch Plünderung der Athenienser, wenn sie Lust hätten, zu bereichern. Vel dicas: sie erlaubten, Repressalien auszuüben. Quia κηρῦξαι idem est, ac κηρύξαντα κελεῦσαι, infinitivus ληίζεσθαι sequitur. v. Schoem. Obss. in quosd. locos Thuc. p. 14 sq.

τὸ κατὰ τὴν ἀγοράν] Hoc vix intelligi potest de foro urbis Meliorum. Puto designari forum rerum venalium in munitionibus Atheniensium et locum, ubi asservabatur frumentum et alia ad usus militum, qui urbem obsidebant. Id indicant ea, quae mox de frumento et aliis rebus a Meliis raptis Thucydides dicit. Duk. De foris militaribus vid. 1, 62. 3, 6. Dukeri sententiam probat Bloomf. „Nam si urbs, ait, sita erat, ut probabile est, ubi nunc Milo urbs iacet, forum credere licet fuisse, ut solebat, in media urbe, et proinde aeque distabat ab unaquaque parte circummunitionis. Si urbs iacebat ad portum et mare, forum credibile est fuisse, ut solebat, ad portum, et proinde murum obsidionalem non licebat circumduci hac parte, neque ulla pars circummunitionis iacere poterat foro ex adverso.“ Mox χρήσιμα habent H. I. et sic iam Wass. emendaverat, et Valla: *quae ex usu forent.* Vulgo χρήμασιν. Ar. Chr. χρήματα.

116. καθ' ἕτερόν τι — εἶλον] i. e. ἕτερον μέρος τι τοῦ περιτειχίσματος εἶλον. Dictum est, ut ἐπὶ μέγα τοῦ τείχους εἶλον 2, 76. Mox Vallam Εὐδήμου legisse adnotavit Steph. De proximo καί v. adn. ad 4, 29. Ceterum Grammatici veteres fame maxime coactos

εἶλον τῶν Ἀθηναίων, παρόντων οὐ πολλῶν τῶν φυλάκων. καὶ ἐλθούσης στρατιᾶς ὕστερον ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἄλλης, ὡς ταῦτα ἐγίγνετο, ἧς ἦρχε Φιλοκράτης ὁ Δημέου, καὶ κατὰ κράτος ἤδη πολιορκούμενοι, γενομένης καὶ προδοσίας τινὸς ἀφ' ἑαυτῶν, ξυνεχώρησαν τοῖς Ἀθηναίοις ὥστ' ἐκείνους περὶ αὐτῶν βουλεῦσαι. οἱ δὲ ἀπέκτειναν Μηλίων ὅσους ἡβῶντας ἔλαβον, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἠνδραπόδισαν. τὸ δὲ χωρίον αὐτοὶ ᾤκησαν, ἀποίκους ὕστερον πεντακοσίους πέμψαντες.

Melios se dedidisse scribunt. Hesych. Phot. Phavorin.: *λιμῷ Μηλίῳ, παροιμία, ἐπεὶ Ἀθηναῖοι ἐκάκωσαν Μηλίους πολιορκοῦντες λιμῷ, ὡς Θουκ. ἐν τῇ πέμπτῃ.* Eadem Phot. in corrupto lemmate *λιμένι Μηλίῳ.* At Suidas in *λιμὸς Μηλιαῖος* totam harum rerum memoriam perturbat, Niciae tribuens expugnationem insulae, et ex insula urbem in Thessalia faciens, et alia falsa intermiscens, de quibus ad h. l. Duk. uberius dixit. Idem Suidas ad finem huius narrationis glossam Hesychii et aliorum modo adscriptam repetit. Partem horum errorum in farraginem suam s. v. *Μῆλος* Phavorin. recepit. Proverbium illud norunt etiam Zenob. 4, 94. Schol. Arist. Av. 186. (quo respexit Hesych.), et Diogenian. 6, 13. p. 229. Plut. Proverb. 30. in Praef. Gron. ad Thes. A. Gr. Vol. 10. p. 10., quos locos indicavit Albert. Denique Strab. 10. p. 742. sic habet: *Ἀθηναῖοι δέ ποτε πέμψαντες στρατείαν ἠβηδὸν κατέσφαξαν τοὺς πλείους,* e nostro loco, ut patet. Strabonem exscripsit Eustath., vid. Casaub. Sed pro *πλείους* apud Geographum lege *Μηλίους* cum Tyrwhitto Coniectt. in Strab. ad h. l. p. 42. Harl. Quam coniecturam Eustath. firmat, apud quem est *τοὺς ἐνοικοῦντας.* Mox verba *ἀφ' ἑαυτῶν* iunge cum *προδοσίας.*

TEMPORA
RERUM IN LIBRO QUINTO MEMORATARUM.

Cap.

4. *ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξέπλευσε*] Ol. 89, 2. (422.) vere. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. 2. p. 194.
7. *ἀναλαβὼν ἦγε*] Ol. 89, 3. (422.) Sept.
12. *τοῦ θέρους τελευτῶντος*] Ol. 89, 3. (422.) ante d. 23 Sept.
13. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος*] Ol. 89, 3. (422.) statim post d. 23 Sept.
14. *τὰς τριακοντούτεις σπονδὰς ἐπ' ἐξόδῳ εἶναι*] Has inducias concluserant Ol. 82, 2. (451.), eodem anno, quo et quinquennales cum Atheniensibus. v. Thuc. 1, 112. et Od. Muell. Dor. 2. p. 500. 510. nr. 42.
24. *μετὰ τὰς σπονδὰς οὐ πολλῷ ὕστερον*] Ol. 89, 3. (421.) *τὸ θέρος ἦρχε*] eodem anno, inde a die 17 Apr.
32. *περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους*] v. cap. 24.
33. *τοῦ αὐτοῦ θέρους*] Ol. 89, ¾. (421.)
34. *καὶ τοῦ αὐτοῦ θέρους*] Eodem tempore.

Cap.

35. *τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους*] Ol. 89, 4. (421.)
36. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος*] Ol. 89, 4. (421.) post d. 11 Oct.
39. *καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι*] Ol. 89, 4. ($42\frac{1}{6}$.)
τοῦ χειμῶνος τελευτῶντος] Ol. 89, 4. (420.) ante d. 6. Apr.
40. *ἅμα δὲ τῷ ἦρι εὐθύς*] Ol. 89, 4. (420.) inde a d. 6 Apr.
51. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος*] inde a d. 1 Oct. 420. Ol. 90, 1. usque ad d. 25. Apr. 419. Ol. 90, 1.
52. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους*] inde a d. 25 Apr. 419. Ol. 90, 1.
καὶ τοῦ αὐτοῦ θέρους] m. Apr. eiusdem anni.
53. *τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους*] post d. 23 Iul. 419. Ol. 90, 2.
55. *ἐξεστράτευσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι*] Ol. 90, 2. (419.) Sept.
56. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος*] inde a d. 20 Oct. 419. Ol. 90, 2.
τὸν δὲ χειμῶνα τοῦτον] Ol. 90, 2. ($41\frac{8}{9}$.)
καὶ τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος] ante d. 15 Apr. 418. Ol. 90, 2.
57. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους*] a d. 27 Iun. usque ad d. 26. Iul. 418. Ol. 90, $\frac{2}{3}$.
60. *σπένδεται τέσσαρας μῆνας*] inde a Iulio ineunte 418. Ol. 90, 2.
61. *μετὰ δὲ τοῦτο*] post medium fere Iulium 418. Ol. 90, 3.
74. *ἡ μὲν μάχη τοιαύτη*] Ol. 90, 3. (418.) m. Aug.
76. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος*] inde a d. 9 Oct. 418. Ol. 90, 3. Mirum est adiici *ἐπειδὴ τὰ Κάρνεια ἤγαγον*, siquidem hoc festum celebrabatur inde a d. 7 mensis Carnei per nundinum i. e. inde a d. 17 Aug. usque ad diem 25 eiusdem mensis 418., ideoque ineunte hyeme eius anni iam multum temporis effluxerat, ex quo Carnea acta erant.
78. *οὐ πολλῷ ὕστερον*] Ol. 90, 3. (418.)
81. *καὶ πρὸς ἔαρ ἤδη ταῦτα ἦν*] Exeunte m. Mart. 417. Ol. 90, 3.
82. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους*] Hecatombaeone i. e. Iulio 417. Ol. 90, 4.
83. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος*] post d. 27 Sept. 417. Ol. 90, 4.
μετὰ τοῦτο καὶ Ἀργεῖοι] fort. Nov. 417.
τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος] ante d. 22. Apr. 416. Ol. 90, 4.
84. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους*] inde a d. 22. Apr. 416. Ol. $\frac{90,4.}{91,1.}$
112. *ἑπτακόσια ἔτη*] inde ab anno 1116. ante Chr. N., annis 339. ante primam Ol. vid. Conon. Narrat. 36. Steph. Byz. s. v. *Μῆλος*. Herodot. 8, 48. Xen. H. Gr. 2, 2, 3. 9. Plut. de Virt. Mul. Larcher. Essay de Chronol. p. 396. Od. Muell. Orchom. p. 316. 318. 476. coll. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 6 sq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 146, 11.
115. *κατὰ τὸν χρόνον τὸν αὐτόν*] per aestatem 416. Ol. $\frac{90,4.}{91,1.}$
116. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος*] inde a d. 16 Oct. 416. Ol. 91, 1.

ARGUMENTUM LIBRI SEXTI.

Athenienses meditantur magno cum apparatu in Siciliam navigare. Digressio de magnitudine et coloniis Siciliae. Causae Atheniensium expeditionis et legatio eorum 1—6. Lacedaemonii in terram Argivorum incursant; Athenienses opitulantur. Res apud Orneas gestae 7. Legati ex Sicilia redeunt; Athenienses expeditionem Siculam decernunt, et Alcibiadem, Niciam ac Lamachum belli duces faciunt 8. Concio fit de apparatu. Nicias Atheniensibus expeditionem dissuadere conatur 8. Oratio Niciae 9—14. Contra Niciam Alcibiades loquitur; causae cur is expeditionem Siculam suaserit; ingenium et mores eius 15. Oratio Alcibiadis 16—18. Nicias rursus ingentem apparatum poscens, Athenienses a profectione in Siciliam avertere studet 19. Altera oratio Niciae 20—23. Magnus ardor Atheniensium in suscipienda expeditione; Nicias exponit, quantae vires opus sint. Fit apparatus 24—26. Hermarum mutilatio; facinoris auctores praemiis publice propositis quaeruntur; suspiciones populi; indicium inquilinorum. Alcibiades eiusdem culpae reus fit et, priusquam naviget, causam suam diiudicari nequidquam postulat 27—29. Classis portu solvit; magnificentia apparatus 30—32. Syracusani deliberant de adventu Atheniensium 32. Oratio Hermocratis 33. 34. Syracusani altercantur; prodit ad orandum Athenagoras 35. Oratio Athenagorae 36—40. Ducum unus rixam componit 41. Atheniensium classis apud Corcyram; duces copias iterum recensent et eo ordine instruunt, quo portum capturi et castra posituri sint; naves, quae explorarent, in Italiam et Siciliam praemissae. Magnitudo exercitus 42. 43. Traiecto sinu Ionio Italiam praeternavigant. Civitates Italiae nec ad mercatum eos admittunt, nec in urbes recipiunt, sed tantum aquae et stationis usu adiuvant, donec ad Rhegium perveniunt, ubi congregantur, et extra urbem castra metati a Rheginis ad mercatum admittuntur 44. Syracusani summa contentione bellum parant 45. Praemissae naves reduces factae Segestanorum fraudem nunciant; duces animis afflicti 46. in praesentem rerum statum consilia conferunt 47—49. Sententia Niciae 47. Alcibiadis 48. Lamachi 49. Athenienses Naxum et Catanam sibi conciliant, Syracusani quid agant navibus praemissis explorant, Camarinaeos caduceatore misso frustra in partes suas trahere tentant 50—52. Salaminia Alcibiadem arcessitum venit, quia Athenienses etiamtum de mysteriis pollutis quaestionem habebant; populus enim memor Pi-

sistratidarum tyrannidis suspiciones alebat 53. Digressio de Pisistratidis 54 — 59. Inter quaestionem de reis, unus eorum, qui in vinculis erant, indicium fecit, quo facto populus Salaminiam ad Alcibiadem misit, qui in Peloponnesum aufugit 60. 61. Atheniensium expeditio adversus Hyccara, quo oppido capto Segestam navigant et Hyblam tentant 62. Primus accessus Atheniensium ad Syracusas 63 — 71. Audacia et insolentia Syracusanorum 63. Athenienses fraude bellica castra prope Syracusas collocant 64—66. Proelium Atheniensium et Syracusanorum 67 — 70. Athenienses Syracusis relictis Catanam navigant, causae huius profectionis 71. Hermocratis oratio ad Syracusanos, quibus persuadet, ut loco multorum tres belli duces creent, et legatos Corinthum ac Spartam mittant 72. 73. Athenienses, conatu in Messanam frustra facto, Naxi hibernant, et triremem Athenas mittunt 74. Syracusani urbem muniunt et Catanam agmen ducunt 75. Legatio ab utrisque Camarinam missa 75. Orationes legatorum 76 — 87. Hermocratis oratio 76 — 80. Euphemi responsio 81 — 87. Camarinaei neutris opitulandum esse decernunt 88. Athenienses et cum Siculis transigunt et alio socios paraturi mittunt 88. Corinthii decernunt Syracusanis opem ferre, et una legatos Spartam mittunt, quo etiam Alcibiades venit 88. Oratio Alcibiadis 89 — 92. Lacedaemonii ad bellum propensi Gylippum navigationem in Siciliam parare iubent 93. Expeditio Atheniensium contra Megara, Centoripa et alia oppida; equites Athenis adveniunt 94. Bellum Lacedaemoniorum et Argivorum 95. Seditio Thespiensium 95. Obsidio Syracusarum 96 — 103. Epipolae capiuntur 97. Syracusani muro transverso et palis per paludem defixis circummunitionem hostium intercipere frustra moliuntur 100. 101. Lamachi mors 101. Duplex murus ab Epipolis ad magnum portum per Athenienses ductus 103. Gylippus et Pythen, Syracusanis auxilium laturi, Tarentum traiiciunt, unde profecti tempestate iactantur 104. Conf. Diod. 13, 3 — 7. Plut. V. Nic. 14 — 19. Mutuae incursationes Argivorum et Lacedaemoniorum; Athenienses hostili exscensione apud Epidaurum Limeram facta pacem cum Lacedaemoniis initam aperte rumpunt 105.

5.

Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Ἀθηναῖοι ἐβούλοντο αὖθις μείζονι[1] παρασκευῇ τῆς μετὰ Λάχητος καὶ Εὐρυμέδοντος ἐπὶ Σικελίαν

1. *αὖθις μείζονι παρασκευῇ*] Narratum est a Thucydide 3, 86. 88. 90. 99., Leontinos Chalcidensium stirpe ortos, Atheniensium cognatos, a Syracusanis bello petitos per legationem, cuius princeps Gorgias orator erat, populum Atheniensium precibus sollicitasse, ut suppeditatis propere auxiliis urbem ex periculo eriperent Ol. 88, 2. (427.) Antiquiorem etiam expeditionem, ab Atheniensibus duce Lamponio quodam in Siciliam factam Iustinus refert 4, 3. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 194. Persuasum est Atheniensibus; viginti in Siciliam naves Lachete et Charoeade ducibus mittunt. Etenim Athenienses iam diu capessendae Siciliae cupiditas incesserat. Praetextu utebantur cognationis et implorationis auxiliorum; revera hoc eorum consilium fuit, ut neque frumentum illinc in Peloponnesum exportaretur, utque experirentur, num res Siculas in potestatem suam redigere possent. Thuc. 3, 86. Charoeade in Sicilia caeso Laches summam imperii classis penes se habens varia fortuna rem gessit. Missa etiam, ducibus Pythodoro, Sophocle et Eurymedonte, nova subsidia. At dum bellum diutius trahitur, Leontini per legatos cum Syracusanis paciscuntur. Primum induciae inter Camarinaeos et Geloos factae. Mox etiam ceteri Siculi et Sicilienses Gelam congressi, legatis ex omnibus Siciliae civitatibus missis, in colloquium venerunt, si quo modo in pristinam gratiam redire possent. Tandem oratione Hermocratis adducti pacem fecere. Suos duces Athenienses partim exilio, partim pecunia multaverunt, quasi in eorum potestate fuisset, Siciliam subigere. Quod ne mireris, Sicilia insula, ut auctor ait, Atheniensibus plerisque prorsus ignota erat. Conf. Creuz. A. H. Gr. p. 98. Ukert. Geogr. Gr. et Rom. 1, 1. p. 82. Novae expeditionis in Siciliam suscipiendae suasor maxime Alcibiades fuit, isque tanto felicior, quo cupidiores ipsi populares erant eius insulae possidendae, quippe illinc in Italiam sese et Carthaginem transitum habituros, re, quae vires superaret, animo nimis cupide concepta, sperabant. v. Plut. V. Alc. 17. Nic. 12. Pausan. 1, 11, 7. Isocr. *συμμαχ.* c. 29. de Pac. 85. p. 196. Bekk. Thuc. 6, 15, 90. Conf. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 314. adn. Undecim igitur post Lachetis expeditionem annis, Ol. 91, 1. (416.) inter Segestanos et Selinuntios de ambiguis agrorum finibus bellum exortum est. Licet enim fluvius dissidentium urbium agros separabat, tamen Selinuntii in adversam ripam transgressi solum fluvio adiacens per vim occuparunt. Mox de proximis etiam campis parte avulsa non mediocri praeterea per ludibrium iniuria affectis insultaverunt. Segestani verbis primum dehortari illos, mox armata manu depellere. Eductis in aciem utriusque civitatis copiis pugna commissa est, qua Selinuntii victores discesserunt. Segestani primo Agrigentinos et Syracusanos auxilia rogavere, quibus frustra tentatis a Carthaginiensibus per legatos subsidia postulaverunt.

πλεύσαντες καταστρέψασθαι, εἰ δύναιντο, ἄπειροι οἱ πολλοὶ ὄντες τοῦ μεγέθους τῆς νήσου καὶ τῶν ἐνοικούντων τοῦ πλήθους καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, καὶ ὅτι οὐ πολλῷ τινι ὑποδεέστερον πόλεμον ἀνῃροῦντο ἢ τὸν πρὸς Πελοποννησίους. Σικελίας γὰρ περίπλους μέν ἐστιν ὁλκάδι οὐ πολλῷ τινι ἔλασσον

Detrectantibus etiam his, quum Leontini ex urbe sua alio translati simul et civitatem et agros amisissent, quotquot solo patrio extorres supererant, coniunctis cum Segestanis opibus consiliisque legatos Athenas miserunt. Qui quum Athenas venissent, Leontini cognationem et pristinam belli societatem protulerunt, Segestani magnam pecuniae vim ad belli sumtus polliciti populum Atheniensium permoverunt, ut cives quosdam illuc mitterent, qui quae Segestani promiserant et qualis status insulae esset, explorarent. Reversis illis et quae, falsa opulentiae Segestanorum specie illusi, viderant renunciantibus, populus in concionem convocatus de bello consilia egit, Nicia prudenter dissuadente. Contra Alcibiades populum ad bellum suscipiendum permovit, quum oraculis male intellectis spes potiundae insulae accensa esset. Thuc. 6, 6—26. Itaque magno apparatu facto Alcibiadem, Niciam et Lamachum bello in Sicilia gerendo praefecerunt, quod quomodo gestum sit, hoc et proximo libro exponitur. De cuius initio et exitu, de pecuniis copiisque bellicis paulatim submissis operae pretium est consulere Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 194 sqq. Isocr. de Pac. 86. p. 197. Bekk. bello Siculo ab Atheniensibus in universum ait amissa esse quadraginta millia militum, triremes ducentas quadraginta; ex Boeckhii computatione sexaginta quinque millia militum perierunt; naves ex Thucydidis narratione ducentae novem. Conf. Krueg. ad Dionys. p. 309, 3. 4 sq. et p. LXI.

οὐ πολλῷ τινι] v. Matth. p. 911, 4. Mox *ἐλάσσων* male coniecit Bened., non memor usus Graecorum, quo, ut Latini *minus*, *plus* dicunt et similia, pro quovis casu neutris *ἔλασσον*, *πλέον* etc. utuntur in numeris definiendis, de quo usu v. Matth. §. 437. adn. 2. conf. c. 25. 67. *οὐκ ἔλασσον ὄντας ἢ διακοσίους καὶ χιλίους* i. e. *non minus mille ducenti*. Quin etiam *quam*, a Graecis *ἤ* in his comparationibus omitti notissimum est. v. Lobeck. ad Phryn. p. 410 sq. Porro Ephorus apud Strabonem 6. p. 408. B. (apud Marx. p. 152.) quinque diebus et totidem noctibus Siciliam circumnavigari dicit. Conf. Plin. H. N. 3, 8. Bak. ad Posidon. p. 131. pro *ε* apud Strab. legit *η*, ut Ephorus cum Thucydide consentiat. Verum nave oneraria i. e. velis an remis acta circumnavigatam Strabo intellexerit incertum. Hinc Bakii coniectura non probanda est. Probabilius tamen, navem onerariam Straboni in mente fuisse, quia modo tales naves etiam noctu cursum continuabant. Tum si et noctes et dies computantur, exigua, ut Bloomf. adnotavit, inter Thucydidem et Ephorum differentia restat. Plut. de Exil. §. 10. quatuor dierum circumnavigationem facit, ubi Bloomf. *ἑπτά* legi vult. Dio Chrysost. p. 251, 41. insulam ait ambitum habere decies mille ducentorum stadiorum, ubi Bloomf. quinquies mille restitui vult. Strabo Siciliae tribuit circuitum quingentorum octoginta septem millium passuum Rom.; Posidonius quater mille quadringentorum stadiorum. Cluver. S. A. 1, 3. se insulam pede suo totam, uno certo aequoque gressu, circumeuntem ambitum eius diligentissima cura observasse refert, et terrestri itinere reperisse millium passuum sexcentorum. Addit, inde a Messana secundum latus insulae orientale, et circum australe latus Agrigentum usque computationem factam esse milliariis Neapolitanis, quae aliquanto longiora sunt, quam veterum

ἢ ὀκτὼ ἡμερῶν, καὶ τοσαύτη οὖσα ἐν εἴκοσι σταδίοις μάλιστα μέτρῳ τῆς θαλάσσης διείργεται τὸ μὴ ἤπειρος οὖσα· ᾠκίσθη δὲ ὧδε τὸ ἀρχαῖον, καὶ τοσάδε ἔθνη ἔσχε τὰ ξύμπαντα. πα-2 λαιότατοι μὲν λέγονται ἐν μέρει τινὶ τῆς χώρας Κύκλωπες καὶ

Romanorum mille passus. Adnotavit Acacius ex Quintil. I. O. 1, 10. fin., reprehensos a Geometris historicos esse, qui magnitudinem insularum satis significari navigationis ambitu crederent. Rationem reprehensionis Quintil. addit, ubi Pithoeus reprehensionem illam etiam ad Thucydidem pertinere existimasse videtur. Sed Thucydidem Duk. animadvertit tantum de ambitu Siciliae loqui, neque ex eo quidquam de magnitudine eius colligere, velut Sardinia, quamquam maior insula, tamen minorem ambitum habet, quam Sicilia.

ἐν εἴκοσι σταδίοις] Cass. (in contextu et marg.) Aug. Pal. F. *σταδίῳ* (Cass. et F. tamen sine *ι* subsc.), quasi unum nomen esset *εἰκοσισταδίῳ*. Cl. Vat. H. Lugd. Vind. marg. Steph. Tus. Schol. *σταδίοις*, Cl. tamen in marg. *σταδίων* et H. s. v. *ων*. Vulgo *σταδίων*. Conf. 8, 95. *διέχει δὲ μάλιστα ὁ Ὠρωπὸς τῆς τῶν Ἐρετριέων πόλεως θαλάσσης μέτρον ἑξήκοντα σταδίους*, et propter *ἐν* confer 4, 113. *ἀπειλημμένον ἐν στενῷ ἰσθμῷ*, ibique adnotata. In hoc spatio dimetiendo Thucydidem falsum esse arguit Cluver. S. A. 1, 5. Duodecim vel tredecim stadia plerique numerant, v. Wess. ad Diod. 4, 22. At qui nunc sunt Geographi dimidium milliarium Germ. sive geographicum produnt, quo Thucydidis computationem confirmari Popp. 1, 2. p. 498. adnotavit. „The four principal stations of the distances across, in my trigonometrical operations, by theodolite angles from a base line on that part of the beach near Messina called Mare Grosso, are, from Faro point to Scylla castle, 6047 yards; *from Ganziri village to Point Pezzo*, 3971 *yards*; from Messina light-house to Point del Orso, 5427 yards; and from Messina light-house to the cathedral of Reggio, 13, 187. yards.“ Smyth. Survey of Sicily p. 108. 109. ap. Arn., qui addit: „si stadium Thucydidis sumas esse pedum 575 (v. Leak. Athen. p. 382. vers. Germ.), viginti stadia exaequant ipsa 3833 cubita (yards), id quod cum veritate magis convenit, quam in tali mensurae genere exspectari licebat.“ Mox *τὸ μὴ ἤπειρος εἶναι* legit Demetr. de Elocut. §. 72., et ita H. s. v. et imitatores Aristid. p. 238. Iebb. ac Polyaen. 2, 2, 4. apud Schneid. ad Xen. Anab. 2, 4, 22. atque alii ap. Bloomf. De infinitivo cum *τὸ μή* v. Matth. §. 543. Cum Bauero Popp. participium ita explicat, ut dicat commixtionem duarum locutionum esse, nam et *τὸ μὴ ἤπειρος εἶναι* et *μὴ ἤπειρος οὖσα* dici potuisse. Quod si verum est (quanquam num posterius recte dicatur pro *διείργεται τὸ μὴ ἤπειρος εἶναι* Arn. dubitat), structura similis erit illis locis, de quibus dixi ad 1, 2. super verbis *ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον οὖσαν*. „Argumentatio auctoris haec est: Sicilia non solum ampla est insula, sed non multum abest, quin ipsa sit pars continentis, quippe exiguo tantum intervallo viginti stadiorum a continente discreta.“ Haack. Sensus verborum *τοσαύτη οὖσα* etc. hic est, insulam tam magnam in medio amplo mari esse debuisse, convenienter ipsius amplitudini, nec iacere tam prope a litore, quasi sit appendix quaedam continentis. Arn. De freto Siculo v. Thuc. 4, 24. Cluver. S. A. p. 70. Brydone Vol. 1. p. 85. Muenter. p. 492. Hoare Vol. 2. p. 209. Dorv. Sicul. p. 7. Messana Rhegium fretum paulo latius patere scribit, idque se navi remigibus acta spatio duarum horarum traiecisse. Addit constare, quam infame hoc fretum vorticibus sit, unde proverbio celebrari *πορθμὸς Σικελίας* pro rerum conditione periculosissima. (v. Chr. Wolf. ad Liban. Epistt. nr. 222.) Conf. Kephalides Vol. 2. p. 112.

Λαιστρυγόνες οἰκῆσαι, ὧν ἐγὼ οὔτε γένος ἔχω εἰπεῖν οὔτε ὁπόθεν ἐσῆλθον ἢ ὅποι ἀπεχώρησαν· ἀρκείτω δὲ ὡς ποιηταῖς τε εἴρηται καὶ ὡς ἕκαστός πη γιγνώσκει περὶ αὐτῶν. Σικανοὶ δὲ μετ' αὐτοὺς πρῶτοι φαίνονται ἐνοικησάμενοι, ὡς μὲν αὐτοί φασι, καὶ πρότεροι διὰ τὸ αὐτόχθονες εἶναι, ὡς δὲ ἡ ἀλήθεια εὑρίσκεται, Ἴβηρες ὄντες καὶ ἀπὸ τοῦ Σικανοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐν Ἰβηρίᾳ ὑπὸ Λιγύων ἀναστάντες. καὶ ἀπ' αὐτῶν Σικανία

2. *ὧδε τὸ ἀρχαῖον*] Multi libri *ἥδε*, quod Popp. recepit, monens, pronomen *ὅδε* etiam ad antecedentia spectare; mihi cum Haackio hic admodum frigere videtur, et *ὧδε* optime omnium cum sequente *τοσάδε* congruere ipse Popp. adnotavit. De sedibus Cyclopum et Laestrygonum dixi in libello de situ et orig. Syracus. p. 4., ubi iudicia quoque veterum et recentiorum de hac digressione protuli p. 139., quibus adde Valck. ad Herodot. 5, 71. Mox „aliquis offenderit in medio *ἐνοικησάμενοι*, sed tamen perfecto *κατῴκημαι* Thuc. saepius utitur, partim cum significatione intransitiva, ut 5, 83., partim vel transitiva, ut 1, 120. Neque aliter simplici *οἰκεῖσθαι* Eurip. et Herodot. utuntur. Nec tamen haec sunt passiva pro neutris, quae est sententia Matthiaei §. 496. 6. Sic enim si esset, aoristus foret *ᾠκήθη*. Imo sunt tempora medii, vel *οἰκεῖσθαι* haberi potest pro medio deponente, ut quidem apparet ex usu transitivo huius verbi.“ Cens. in Ephemm. Ienens. Ian. 1829. nr. 15.

Ἴβηρες ὄντες] Hanc sententiam profitetur etiam Philist. fragm. 3. p. 149., itemque Ephorus ap. Marx. p. 142. Dionys. Hal. A. R. 1, 22. Wachsm. H. R. p. 75. Sicanos, quibus Serv. ad Virg. 8. Aen. 328. regem Siculum det, a Siculis non putat diversos esse. Sicanum ignotum sibi flumen dicit Nieb. H. R. Vol. 1. p. 106. ed. pr. Sed Ukert. de Hecataeo et Damaste p. 55 (in Geogr. Gr. et R. 2, 1. p. 246. 483.) fluvium hodie dictum Xucar esse existimat. Cluverio S. A. p. 31. B., Silium Italicum 14, 35. secuto fluvius Segre, qui a Pyrenaeo monte in Iberum amnem defluit, videtur fuisse. Nieb. Sicanum flumen quaerit inter Pyrenaeum et Rhodanum, cui Strabonem 3, 4. p. 166. favere adnotavit Arn., ut qui totam regionem ab Rhodano ad occidentem sitam antiquitus Iberiam appellatam esse doceat. Contra Scylax, quamquam Iberes et Ligyes intermixtos intra Rhodanum et Pyrenaeum vivere tradit, tamen limitem Iberiae Pyrenaeum facit. Arnoldo verba *τοῦ Σικανοῦ ποταμοῦ, τοῦ ἐν Ἰβηρίᾳ* significare videntur, Sicanum ipsum in mare mediterraneum effluxisse, non fluvium secundarium, quemadmodum Sicorin (Segre) fuisse. Adde porro de Sicanis Siculisque Spohn. de Extr. Part. Odyss. p. 81. De nomine *Τρινακρία* nolo repetere, quae dixi ad Timae. fragm. 107. p. 290 sq. et ad fragm. 109. p. 291. Dein *τὰ πρὸς ἑσπέραν* est an der westlichen Seite, v. 5, 39. alib. Eryx dicitur nunc St. Giuliano, de situ Segestae, quae erat ibi, ubi nunc St. Barbara est, v. Strab. 6. p. 408. A. coll. Kephalid. Vol. 1. p. 247 sq. Swinburn. Vol. 2. p. 287. De traiectu Siculorum ex Italia v. dicta in lib. de sit. et orig. Syrac. p. 130. 145 sqq. Opicos (Oscos) Steph. Byz. Dionys. A. R. 1, 22., ubi h. l. Thucydidis recitat, et alii omnes, etiam unus alterve liber Thucydidis *Ὀπικούς* appellant (et sic Popp. edendum curavit), non *Ὄπικας*. Opicos, Oscos et Ausones unum eundemque populum fuisse, ex Antiocho historico Strab. 5. p. 371. A. docet. Conf. Nieb. H. R. Vol. 1. p. 51. ed. pr. et praesertim p. 25. 33. 48. Adde de sit. et orig. Syrac. p. XIII. adn. coll. Wachsm. H. R. p. 65. Mox Bloomf. *τὸν πορθμόν* intelligit non fretum, sed traiiciendi opportunitatem, conferens Polyb. 5, 94, 3. *τηρεῖν τὴν σύνοδον*, *observare tempus concilii*. Et sic vocem intelligi a quibusdam vidimus 2, 83.

τότε ἡ νῆσος ἐκαλεῖτο, πρότερον Τρινακρία καλουμένη· οἰκοῦσι δὲ ἔτι καὶ νῦν τὰ πρὸς ἑσπέραν τὴν Σικελίαν. Ἰλίου δὲ ἁλισκομένου τῶν Τρώων τινὲς διαφυγόντες Ἀχαιοὺς πλοίοις ἀφικνοῦνται πρὸς τὴν Σικελίαν, καὶ ὅμοροι τοῖς Σικανοῖς οἰκήσαντες ξύμπαντες μὲν Ἔλυμοι ἐκλήθησαν, πόλεις δ' αὐτῶν Ἔρυξ τε καὶ Ἔγεστα. προσξυνῴκησαν δὲ αὐτοῖς καὶ Φωκέων τινὲς τῶν ἀπὸ Τροίας τότε χειμῶνι ἐς Λιβύην πρῶτον, ἔπειτα ἐς Σικελίαν ἀπ' αὐτῆς κατενεχθέντες. Σικελοὶ δ' ἐξ Ἰταλίας, ἐνταῦθα γὰρ ᾤκουν, διέβησαν ἐς Σικελίαν, φεύγοντες Ὄπικας, ὡς μὲν εἰκὸς καὶ λέγεται, ἐπὶ σχεδιῶν, τηρήσαντες τὸν πορθμὸν κατιόντος τοῦ ἀνέμου, τάχα ἂν δὲ καὶ ἄλλως πως ἐξπλεύσαντες. εἰσὶ δὲ καὶ νῦν ἔτι ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Σικελοί· καὶ ἡ χώρα ἀπὸ Ἰταλοῦ, βασιλέως τινὸς Σικελῶν, τοὔνομα τοῦτο

κατιόντος τοῦ ἀνέμου] *Ἄνεμος κατιών* est *ventus spirans et crebrescens*, ut loquitur Virg. 3. Aen. 530., et quidem a tergo euntes prosequens. Thuc. 2, 25. 84. *ὡς δὲ τὸ πνεῦμα κατῆει* i. e. *ἐκ τοῦ κόλπου ἐξέπνευσε*, ut paulo ante dixerat. Lucian. 2. V. H. 37. *ἔωθεν δ' ἀνηγόμεθα σφοδρότερον κατιόντος τοῦ πνεύματος*. Et Pollux 1, 105. inter ea, quae de secunda navigatione dicuntur, habet *κατιόντος τοῦ ἀνέμου*. Sic *κατιόντα τὸν ῥοῦν*, *aestum secundum* dicit Dionys. Hal. apud Hudsonum, de quo v. Casaub. ad Dionys. p. 4. Duk. Arn. monet Spartaci ap. Cic. Verr. 5, 2., qui cum toto exercitu ratibus coniunctis freto ad Messanam transire vellet, ne quis cum Dobreo neget tali modo traiectum fieri posse. Deinde editum est *βασιλέως τινὸς Σικελῶν* (pro vulgata *Ἀρκάδων*) ex optimis libris. Italum, Siculorum regem, ex Sicilia in Italiam venisse, scribit Serv. ad Virg. 1. Aen. 2. 537. Idem ad 8. Aen. 328. aliter haec narrans locum hunc Thucydidis recitat, ut observavit Duk. Antiochus apud Dionysium A. R. 1, 12. p. 34. Reisk.: *τὴν γῆν ταύτην ἥτις νῦν Ἰταλία καλεῖται, τὸ παλαιὸν εἶχον Οἴνωτροι*, quibus Dionys. addit: *ἔπειτα διεξελθὼν ὃν τρόπον ἐπολιτεύοντο καὶ ὡς βασιλεὺς ἐν αὐτοῖς Ἰταλὸς ἀνὰ χρόνον ἐγένετο, ἀφ' οὗ μετωνομάσθησαν Ἰταλοί, τούτου δὲ τὴν ἀρχὴν Μόργης διεδέξατο, ἀφ' οὗ Μόργητες ἐκλήθησαν, καὶ ὡς Σικελὸς ἐπιξενωθεὶς Μόργητι ἰδίαν πράττων ἀρχὴν διέσισε τὸ ἔθνος, ἐπιφέρει ταυτί· „οὕτω δὲ Σικελοὶ καὶ Μόργητες ἐγένοντο καὶ Ἰταλῆται, ἐόντες Οἴνωτροι.“* Et Italum *βασιλέα τῆς Οἰνωτρίας* vocat Aristot. Polit. 7, 9. Idem Antiochus apud Dionys. l. c. 1, 34. p. 88.: *Ἰταλία δὲ ἀνὰ χρόνον ὠνομάσθη ἐπ' ἀνδρὸς δυνατοῦ, ὄνομα Ἰταλοῦ*, additque virum Oenotrum fuisse. V. Nieb. H. R. Vol. 1. p. 40. coll. Timaei fragm. 38. p. 245. et Philist. fragm. 2. p. 145 sqq. De origine nominis Italiae v. Heyn. Exc. 21. ad Virg. 1. Aen. Vol. 2. p. 186. Aristot. Polit. 7, 10. Paul. Diacon. Hist. Langob. 2, 23. „Nomen Italiae tempore Thucydidis tantum inferiorem huius terrae partem inde a fluvio Lao et Metaponto urbe usque ad fretum Siculum complectebatur. Quae ultra hos fines iacent, ad Iapygiam, Opiciam aliasque peculiaribus nominibus appellatas terras pertinebant. Quod ex Thuc. 7, 33. docuit atque Antiochi auctoritate confirmavit Nieb. H. R. Vol. 1. p. 27. 48. ed. pr.“ Popp. Adde de sit. et orig. Syrac. p. XII sq. Mox dedi *ἀνέστειλαν* (vulgo *ἀπέστειλαν*) ex coniectura Bekkeri, causa emendationis in aperto est. „Hanc coniecturam firmat Isocr. Panath. p. 241. D. *τοὺς βαρβάρους ἀνέστειλαν ἀπὸ τῆς θαλάσσης* et Strab. 4, 1. §. 5. p. 180. *καὶ ἐκ τῆς παραλίας ἀνέστειλε τοὺς βαρβάρους*.“ Arn.

ἔχοντος, οὕτως Ἰταλία ἐπωνομάσθη. ἐλθόντες δὲ ἐς τὴν Σικελίαν στρατὸς πολύς, τούς τε Σικανοὺς κρατοῦντες μάχῃ ἀνέστειλαν πρὸς τὰ μεσημβρινὰ καὶ ἑσπέρια αὐτῆς, καὶ ἀντὶ Σικανίας Σικελίαν τὴν νῆσον ἐποίησαν καλεῖσθαι, καὶ τὰ κράτιστα τῆς γῆς ὤκησαν ἔχοντες, ἐπεὶ διέβησαν, ἔτη ἐγγὺς τριακόσια πρὶν Ἕλληνας ἐς Σικελίαν ἐλθεῖν· ἔτι δὲ καὶ νῦν τὰ μέσα καὶ τὰ πρὸς βορρᾶν τῆς νήσου ἔχουσιν. ὤκουν δὲ καὶ Φοίνικες περὶ πᾶσαν μὲν τὴν Σικελίαν ἄκρας τε ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ ἀπολαβόντες καὶ τὰ ἐπικείμενα νησίδια ἐμπορίας ἕνεκεν τῆς πρὸς τοὺς Σικελούς· ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες πολλοὶ κατὰ θάλασσαν ἐπεισέπλεον, ἐκλιπόντες τὰ πλείω Μοτύην καὶ Σολόεντα καὶ Πάνορμον ἐγγὺς τῶν Ἐλύμων ξυνοικίσαντες ἐνέμοντο, ξυμμαχίᾳ τε πίσυνοι τῇ τῶν Ἐλύμων, καὶ ὅτι ἐντεῦθεν ἐλάχιστον πλοῦν Καρχηδὼν Σικελίας ἀπέχει. βάρβαροι μὲν οὖν τοσοίδε Σικελίαν καὶ οὕτως ὤκησαν.

3 Ἑλλήνων δὲ πρῶτον Χαλκιδῆς ἐξ Εὐβοίας πλεύσαντες μετὰ Θουκλέους οἰκιστοῦ Νάξον ὤκισαν, καὶ Ἀπόλλωνος Ἀρχηγέτου βω-

ἄκρας ἀπολαβόντες] Schol. *ἀντὶ τοῦ ἀποτειχίσαντες.* vid. Heeren. Ideen 1, 2. p. 45 sqq. Et *τὰ ἐπικείμενα νησίδια* Bloomf. Aegates intelligit, Motyam ex Diodoro 13, 14. 14, 47—55. colligit inter Lilybaeum et Erycem in insula sex stadiis a continente remota sitam fuisse; addit in tabula Smythii sex parvas insulas intra Lilybaeum et Aegithallum iacere, quarum tres conveniant cum intervallo continentis, quod Diod. memorat. Ad Lilybaeum Motyam fuisse etiam Cluver. p. 54. D. statuit, sed ei sedem assignat in insula, quae nunc dicitur Isola di Santo Pantaleon, at haec, si Bloomfieldium audias, veteribus Trinas fuit, eamque nimis remotam a continente dicit esse. Conf. de sit. et orig. Syrac. p. X sq. (ubi lege: Hanc discrepantiam Diodori Pausaniaeque notavit etiam Wess. etc.) Utrum isti in Sicilia *Φοίνικες* intelligendi sint ex Africa Poeni, an Phoenices ex Asia, disputat Cluver. S. A. p. 40. et Huds. ad h. l., quibus adde Heeren. l. c. Schol. Poenos fuisse ait, quod minus probabile pro antiquitate harum coloniarum, quamquam serius Carthaginienses omnibus coloniis maioris patriae suae et in Hispania et in Sicilia potiti sunt, labentibus paulatim rebus Phoenicum, Persis parentium. v. Herodot. 1, 166. 7, 158. Polyb. 3, 22, 23., quos Arn. citavit. Et Soloeis „nunc Solanto dicitur. Sita est in dextero latere promontorii, cui vulgaris appellatio M. Gerbino.“ Cluver. S. A. p. 278. Conf. Muenter. p. 216. Panormum constat nunc Palermo appellari. Paulo post „*ξυνοικίσαντες* non videtur mutandum, etsi plerique libri *ξυνοικήσαντες*. Ammonius: *συνοικίζεται πόλις ἡ ἐκ πολλῶν πόλεων εἰς μίαν πόλιν συναγομένη, ὑπὲρ τοῦ πλείονα δύναμιν σχεῖν.* Itaque qui pleraque loca reliquerant, recte dicuntur has urbes *συνοικίσαι*. Sic etiam supra Thuc. 2, 15. et 3, 2.“ Duk. Africa hae coloniae auctore Cluverio centum octoginta millia passuum distabant; secundum tabulam Arrowsmithii (ut Bloomf. adnotavit) Hermaeum promontorium, qui est proximus Africae locus, non distat nisi centum millia passuum. Vid. Casaub. ad Strab. 6. p. 409. B.

3. *Ἑλλήνων δὲ πρῶτον*] Sic multi bonique libri; vulgo *πρῶτοι*. Ac sane h. l. Latine dicas *primi*. At Latini in hac structura a Graecis recedunt, ut docuit Wolf. ad Demosth. Lept. p. 338. ed. pr., itidemque in *μόνον* et *μόνοι*. Vid. omnino Dorv. ad Charit. p. 389. et,

μὸν ὅστις νῦν ἔξω τῆς πόλεώς ἐστιν ἱδρύσαντο, ἐφ' ᾧ, ὅταν ἐκ Σικελίας θεωροὶ πλέωσι, πρῶτον θύουσι. Συρακούσας δὲ τοῦ ἐχομένου ἔτους Ἀρχίας τῶν Ἡρακλειδῶν ἐκ Κορίνθου ὤκισε, Σικελοὺς ἐξελάσας πρῶτον ἐκ τῆς Νήσου, ἐν ᾗ νῦν οὐκέτι περικλυζομένη ἡ πόλις ἡ ἐντός ἐστιν· ὕστερον δὲ χρόνῳ καὶ ἡ ἔξω προστειχισθεῖσα πολυάνθρωπος ἐγένετο. Θουκλῆς δὲ καὶ

quem Popp. adfert Brem. Exc. 11. ad Lysiam. Theoclem, qui paulo post nominatur, Ephorus apud Strabonem Atheniensem appellat, v. Reingan. Selin. p. 7, 3. Marx. p. 154. De Apolline Archegeta v. Od. Muell. Dor. 1. p. 265. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 117, 15. Porro ad certa quaedam solennia, diis fere *πατρῴοις* a metropoli habita, quotannis coloniae mittebant, qui iis interessent et sacrificia ac donaria ferrent. Iidem epulis sacris adhibebantur et in ludis sacris sedem in theatro assignatam habebant. De hoc genere legatorum *θεωρούς*, hic memoratos, Heyn. Opusc. Ac. Vol. 1. p 325. accipiendos putat. Deinde aliam ac vulgo de Syracusarum origine opinionem, historicorum testimoniis recta adversantem, profert Schol. Pind. Pyth. 2, 1. *μεγαλοπόλιας εἶπε τὰς Συρακούσας* (Pindarus), *ἐπειδὴ Ἀρχίας τέσσαρας πόλεις καταστρεψάμενος εἰς μίαν συνήγαγεν.* Facile intelligitur, a Scholiasta res Atticas cum Syracusanis confundi. Idem, quod Schol. Pindari, de origine huius urbis sentit Huellm. Init. H. Gr. p. 189. 190., quum Thuc. disertis verbis dicat, primum Insulam ab Archia habitatam, deinde in decursu temporum externam urbem adiectam esse. De qua re fusius agitur in lib. de sit. Syrac. p. 43. adn. 4. p. 49. nr. XVI. Recte Schol. *τὸ πρῶτον οἱ Συρακούσιοι τὸ νησίδιον ᾤκισαν μόνον, αὖθις δὲ μὴ χωροῦντος αὐτοῦ συνάψαντες αὐτὸ τῇ Σικελίᾳ διὰ χώματος κατῴκησαν καὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ, ἐκαλεῖτο δὲ ἡ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἔξω πόλις.* Deinde *Νήσου* scripsi maiuscula litera. Livius 25, 24. *Insulam, quam ipsi Nason vocant* et *Nasos Ortygia Syracusana* 29. 30. 31. *Νῆσος* apud Diod. 13, 9. 16, 10. et alib., apud Plut. V. Timol. 9. *εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὴν καλουμένην Νῆσον.* v. Duk. Huds. in Var. Lectt. Casaub. ad Strab. 1. p. 102. A. Schweigh. ad Athenae. 11, 6. Vol. 4. p. 194. Letr. Topogr. de Syrac. p. 93. Dorv. Sicul. p. 271. Cluver. S. A. p. 155. de sit. Syrac. p. 44 sq. adn. 7. 8. Paulo post *περικλυζομένη* Bekk. edidit in ed. stereot. (et post eum Arn.), ex coniectura. Utrumque recte dicitur: welche nun keine Insel mehr ist (dat.) und die innere Stadt enthält, et auf welcher die innere Stadt liegt, die nun nicht mehr ringsum von Wasser umgeben, sondern von einer Seite mit der äusseren Stadt verbunden ist (nom.). Et *ἡ ἔξω*, *externa urbs* Thucydidi ea urbis pars est, quam posteriores scriptores Acradinam nominant, quod nomen apud hunc scriptorem frustra quaeras.

προστειχισθεῖσα] i. e. *exterior urbs cum interna uno muro cincta est*, quod quum non prius fieri posset, quam insula externae urbi aggere iuncta erat, Strab. 1. p. 102. A. et Schol. Pind. Nem. 1, 1. *προσχώσει* iunctam sive *προσχωθῆναι* insulam tradunt. Thucydidis praesentem locum Letr. Topogr. d. Syrac. p. 94. per periphrasin ita exponit: *ὕστερον δὲ χρόνῳ καὶ ἡ ἔξω πόλις συναφθεῖσα πρὸς τὴν ἐντὸς πόλιν διὰ χώματος λίθου πολυάνθρωπος ἐγένετο*, citato Mazocchio ad Tabb. Heracl. p. 161, 25. 254, 24. Insulae nomen erat Ortygiae. Schol. Pind. Ol. 6, 156. *Ὀρτυγία νῆσος ταῖς Συρακούσαις παρακειμένη τὸ πρότερον· νῦν δὲ συνῆφθη τῇ πόλει ταῖς Συρακούσαις.* Schol. Pind. Nem. 1, 1. *ἡ δὲ Ὀρτυγία πρότερον μὲν οὖσα νῆσος, εἶτα προσχωσθεῖσα χεῤῥόννησος γέγονεν, ὡς Ἴβυκος ἱστορεῖ· „παρὰ χέρσον λίθινον Τὸν παλάμαις βροτῶν· Ἱρόσθεν νιν πέδα Νηρήδων Ἰχθύες ὠμοφάγοι νέ-*

οἱ Χαλκιδῆς ἐκ Νάξου ὁρμηθέντες ἔτει πέμπτῳ μετὰ Συρακουσας οἰκισθείσας Λεοντίνους τε πολέμῳ τοὺς Σικελοὺς ἐξελάσαντες οἰκίζουσι, καὶ μετ' αὐτοὺς Κατάνην· οἰκιστὴν δὲ αὐτοὶ
4 Καταναῖοι ἐποιήσαντο Εὔαρχον. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Λάμις ἐκ Μεγάρων ἀποικίαν ἄγων ἐς Σικελίαν ἀφίκετο, καὶ ὑπὲρ Παντακύου τε ποταμοῦ Τρώτιλόν τι ὄνομα χωρίον οἰκίσας, καὶ ὕστερον αὐτόθεν τοῖς Χαλκιδεῦσιν ἐς Λεοντίνους ὀλίγον χρόνον ξυμπολιτεύσας, καὶ ὑπὸ αὐτῶν ἐκπεσὼν καὶ Θάψον οἰκίσας, αὐτὸς μὲν ἀποθνήσκει· οἱ δὲ ἄλλοι ἐκ τῆς

μοντο." Ita enim legit Casaub. ad Strab. p. 102. A. Idem ad Diogen. Laert. Epimen. 1, 113. dixit de *πέδα* in h. l. Ibyci. Conf. lib. de sit. Syrac. p. 44., Inscript. Gr. ap. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 741. nr. 1569. vers. 5. sive Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 393. et ipsum Boeckh. C. I. l. c. p. 725. et ad Schol. Pind. p. 427., ubi fragmentum Ibyci his verbis restituit: *παρὰ χέρσον λίθινον Ἕκλεκτον παλάμαις βροτῶν· Πρόσθεν νιν πέδα νηριτᾶν Ἰχθύες* etc. De insula Ortygia Strabo l. c. sic agit: *ὑπεναντίως δὲ ὁ Λευκὰς, Κορινθίων τὸν ἰσθμὸν διακοψάντων, νῆσος γέγονεν, ἀκτὴ πρότερον οὖσα. ἐνταῦθα μὲν δὴ διακοπαὶ χειρότμητοι γεγόνασιν· ἀλλαχόθι δὲ προσχώσεις ἢ γεφυρώσεις, καθάπερ ἐπὶ τῆς πρὸς Συρακούσαις νήσου νῦν μὲν γέφυρά ἐστιν ἡ συνάπτουσα αὐτην πρὸς τὴν ἤπειρον· πρότερον δὲ χῶμα, ὥς φησιν Ἴβυκος, λογαίου λίθου, ὃν καλεῖ ἔκλεκτον.* Ubi de *λίθῳ ἐκλέκτῳ* v. Casaub. coll. Thuc. 6, 66., ibique Duk. Schaef. ad Dionys. de C. V. p. 294. Demetr. de Elocut. §. 13. De iunctione externae urbis conf. Letr. p. 8. Strab. 6. p. 415. A. *ἡ δὲ Ὀρτυγία συνάπτει γεφύρᾳ πρὸς τὴν ἤπειρον πρόσγειος οὖσα*, ubi item v. Casaub., Wass. ad Thuc. 7, 23. Cic. Verr. 4. or. 2, 52. De statu insulae, qui nunc est, dixi in lib. de sit. Syrac. p. 44. adn. 6. Post ea, quae adhuc protuli, non mirum, Ortygiam modo insulam, modo peninsulam nominari. V. Dorv. Sicul. p. 271. Cluver. S. A. p. 155. Schol. Pind. Pyth. 2, 9. *Ὀρτυγίαν τὴν ἐπὶ τῆς Σικελίας χερρόννησόν φησιν· αὕτη γὰρ νῆσος οὖσα τὸ πρότερον συνῆφθη ταῖς Συρακούσαις.*

4. *Παντακύου*] Alii libri per *ι* scribunt, cui scripturae nomen Pantagias, quod huic fluvio apud alios est, patrocinari Popp. adnotavit. „Pantaciam amnem esse eum, qui in sinistro promontorii vulgo La Cruce dicti latere vulgari vocabulo nunc accolis vocatur Porcari, gravissimo manifestissimoque documento sunt Virgilii verba 3. Aen. 689." Cluv. Consentit Dorv. Sicul. p. 206. Pergit Cluver.: „Ad utram Pantaciae ripam Trotilum fuerit positum, haud facile dictu est, nisi quod in dextra ostii ripa etiamnunc est navale, vulgo Bruca dictum." Probat Bloomf., in dextera ripa situm fuisse, idque probari ait voce *ὑπέρ*, relata ad Catanam proximo loco nominatam, quare Scholiastam explanare per *ὑπεράνω*. Ceterum Trotilum et Trogilum confundunt Duk. et Letr. Topogr. de Syrac. p. 62. Trogilus nomen dedit Portui Trogiliorum ad septentriones a Syracusis; Trotilum praesentis loci multum a Trogilo abest. v. de situ Syracus. p. 70 sq. Apud Polyaen. 5, 5, 2. Masvic. restitui vult Trotilum; ibi nunc Trogilium, antea Troilum legebatur.

οἱ δ' ἄλλοι] Megarenses quum Thapsum incolerent, novam sedem suam Megaram Hyblaeam ab Hyblone, Siculorum rege, concessam (*προσ-ήοντος* i. e. *qui passus est eos occupare locum*, non adiuvans Siculos in defensione loci contra Graecos, peregrinos homines, imo incitans Graecos, ut ibi sedes figerent. Arn. et Bloomf. propter hunc sensum

Θάψου ἀναστάντες, Τβλωνος βασιλέως Σικελοῦ προδόντος την χώραν καὶ καθηγησαμένου Μεγαρέας ᾤκισαν τοὺς Τβλαίους κληθέντας. καὶ ἔτη οἰκήσαντες πέντε καὶ τεσσαράκοντα καὶ διακόσια ὑπὸ Γέλωνος τυράννου Συρακοσίων ἀνέστησαν ἐκ τῆς πόλεως καὶ χώρας. πρὶν δὲ ἀναστῆναι ἔτεσιν ὕστερον ἑκατὸν ἢ αὐτοὺς οἰκῆσαι Πάμμιλον πέμψαντες Σελινοῦντα κτίζουσι·

illius verbi comparat Polyb. 32, 13, 5. 36, 1, 1. ibique Schweigh.) eodemque duce ceperunt, ac centum annis post Selinuntem condiderunt. Ipsi autem postquam per ducentos quadraginta quinque annos urbem suam habitaverunt, a Gelone expulsi sunt. Conf. Ephor. ap. Strabon. et Marx. p. 154., ex cuius verbis patet, hanc urbem prius Hyblam appellatam esse. Gelo quando Hyblaeos agro expulerit, apparet ex Herodot. 7, 156. *Τὴν χώραν* itaque intellige agrum Megarae Hyblaeae, non regionem, in qua Thapsus sita erat. Sic Bred.: die übrigen aber, aus Thapsus vertrieben, indem Hyblon, ein Sikelischer König, ihnen den Platz übergab, und selbst sie dahin führte, gründeten das sogenannte Hyblaeische Megara. Dignissimus, qui de harum coloniarum ratione consulatur Heyn. Opusc. Acad. Vol. 2. p. 252. XIV. XV. Hyblae in Sicilia memorantur tres: Megara Hyblaea, prius Hybla dicta — Hybla Galeatis sive Geleatis, eadem maior Hybla dicta — denique Hybla Heraea, eadem minor Hybla appellata. Earum urbium prima inter Syracusas et Leontinos, ad Alabum flumen, ut videtur, altera circa Aetnam, tertia apud Pachynum sita erat. Conf. Thuc. 6, 62. 63. cum c. 4. 49. 75. 94. 7, 25. et Pausan. 5, 23, 5. Hinc corrige, quae dixi ad Philist. fragm. 22. 49. p. 159. 170. sq. Adde C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 157, 3., apud quem lege: Eher könnte das *Geleatische* Hybla mit dem *μείζων* eins seyn. In tabula Bloomfieldii et Arnoldi (Syrac.) Hyblaea Megara perperam indicata est.

ἢ αὐτοὺς οἰκῆσαι] Popp. correctum vult *αὐτοί*. Arn. accusativum excusari eo ait, quod subiectum nondum memoratum sit. „Si *πέμψαντες*, ait, statim post *ἀναστῆσαι* insecutum esset, ut esset: *πέμψαντες ἔτεσιν ὕστερον ἑκατὸν ἢ αὐτοὺς οἰκῆσαι*, illud *αὐτούς* in *αὐτοί* mutari debebat. At, ut nunc verba sunt, habemus *ὕστερον — ἢ αὐτοὺς οἰκῆσαι*, non aliter atque *αὐτούς*, et non *αὐτοί*, post *ἀναστῆναι* intelligitur." Pammili nominis incerta scriptura est; in aliis Pamillus, in aliis Pammillus est. Reiskio placebat *Πάμμηλον*, convenienter cum *Εὔμηλον*. Deinde vulgo *πέμψαντες ἐς Σελινοῦντα* legitur. At *ἐς* uncis alii incluserunt, om. Bekk. Coniecturam adiuvari Popp. adnotavit, quod pro *Σελινοῦντα* aliquot libri *Ἑλινοῦντα* (*Ἑλινοῦντα*) habeant. „Num *ἐς Σελινοῦντα* est: ***Pammilo in eum locum misso, ubi deinde Selinus fuit, urbem illam condiderunt?*** ut post *κτίζουσι* suppleatur *αὐτήν*, cuius pronominis ellipsis frequentissima est apud Thucydidem. Sed mihi suspicio est, praepositionem *ἐς* huc irrepsisse e fine vocis praecedentis *πέμψαντες* et ea demta legendum esse *Πάμμιλον πέμψαντες Σελινοῦντα κτίζουσι.*" Duk. Mox *ξυγκατῴκισε* est: Pammilus et suos Megarenses ex Peloponneso deduxit, et alios Megarenses — Hyblaeos. v. Reingan. Selin. p. 9 sq. adn. 1. De Gelae urbis origine veteres non idem tradiderunt, ut monui in lib. de sit. Syrac. p. 265. Mox dedi *μετὰ Συρακουσῶν οἰκισιν*, vulgo *μετὰ τὴν Συρακουσῶν οἴκ.* Bekk. confert c. 5. *μετὰ Συρακουσῶν κτίσιν*. Vid. omnino Krueg. ad Dionys. p. 168. Tum *Λίνδιοι καλεῖται* Vat. priore diphthongo a correctore posita, ut Bekk. non dubitet fuisse *καλοῦνται*. Sic erit, ut 4, 102. *ὅπερ πρότερον Ἐννέα Ὁδοὶ ἐκαλοῦντο.* Nomen hoc primordiis coloniae inditum est, quia Antiphemus et Rhodii, eius

καὶ ἐκ Μεγάρων τῆς μητροπόλεως οὔσης αὐτοῖς ἐπελθὼν ξυγκατῴκισε. Γέλαν δὲ Ἀντίφημος ἐκ Ῥόδου καὶ Ἔντιμος ἐκ Κρήτης ἐποίκους ἀγαγόντες κοινῇ ἔκτισαν ἔτει πέμπτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ μετὰ Συρακουσῶν οἴκισιν. καὶ τῇ μὲν πόλει ἀπὸ τοῦ Γέλα ποταμοῦ τοὔνομα ἐγένετο, τὸ δὲ χωρίον οὗ νῦν ἡ πόλις ἐστὶ καὶ ὃ πρῶτον ἐτειχίσθη, Λίνδιοι καλεῖται. νόμιμα δὲ Δωρικὰ ἐτέθη αὐτοῖς. ἔτεσι δὲ ἐγγύτατα ὀκτὼ καὶ ἑκατὸν μετὰ τὴν σφετέραν οἴκισιν Γελῷοι Ἀκράγαντα ᾤκισαν, τὴν μὲν πόλιν ἀπὸ τοῦ Ἀκράγαντος ποταμοῦ ὀνομάσαντες, οἰκιστὰς δὲ ποιήσαντες Ἀριστόνουν καὶ Πυστίλον, νόμιμα δὲ τὰ Γελῴων δόντες. Ζάγκλη δὲ τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ Κύμης τῆς ἐν Ὀπικίᾳ Χαλκιδικῆς πόλεως ληστῶν ἀφικομένων ᾠκίσθη, ὕστερον δὲ καὶ ἀπὸ Χαλκίδος καὶ τῆς ἄλλης Εὐβοίας πλῆθος ἐλθὸν ξυγκατενείμαντο τὴν γῆν· καὶ οἰκισταὶ Περιήρης καὶ Κραταιμένης ἐγένοντο αὐτῆς, ὁ μὲν ἀπὸ Κύμης, ὁ δὲ ἀπὸ Χαλκίδος. ὄνομα δὲ τὸ μὲν πρῶτον Ζάγκλη ἦν ὑπὸ τῶν Σικελῶν κληθεῖσα, ὅτι δρεπανοειδὲς τὴν ἰδέαν τὸ χωρίον ἐστί, τὸ δὲ δρέπανον οἱ Σικελοὶ ζάγκλον καλοῦσιν· ὕστερον δὲ αὐτοὶ μὲν ὑπὸ Σαμίων καὶ ἄλλων

socii, maximam partem Lindo, urbe Rhodia, venerant. v. Herodot. 7, 153. Instituta Dorica Gelae fuisse docet. „Patrium enim fuit Doribus inde a prima gentis stirpe et ab Hyllo Heraclidarumque in Peloponnesum reditu, ut libertatem populus, magistratuum honore principibus viris relicto, coleret aristocratiamque adeo amplecteretur.“ Heyn. Opusc. Acad. Vol. 2. p. 217. adde Vol. 1. p. 315. adn. et eundem ad Pindar. Pyth. 1, 118. Od. Muell. Dor. 1. p. 111. 2. p. 163., ante omnia autem Boeckh. Explicc. Pind. p. 234. Paulo post Photius: *Ὀπικίαν, τὴν τῶν Ὀπικῶν χώραν Θουκυδίδης.* Conf. Steph. Byz. p. 616. „In geographia Graecorum aetate Thucydidis Opicia litus maris Tyrrhenici inde a Tiberi usque ad confinia Oenotriae i. e. propemodum ad Paestum usque et Silarum fluvium appellabatur. v. Aristot. Polit. 7, 10. Auctor Peripli, quem Nieb. circa medium seculum quartum ante Chr. N. vixisse ait, accuratiori cognitione instructus distinguit litus Latinorum, Volscorum sive Oscorum, et Campanorum; Cumas urbem Campaniae appellat.“ Arn. Ex proximis „corrigendus est Hesych., qui *ζάκλον* exhibet, et Sext. Empir. c. Mathem. c. 3., qui legit *ζάγηλον*. Callimachum in libr. 2. *Αἰτιῶν* pro falce dixisse *ζάγκλον*, e Tzetze ad Lycophr. observat Bentl. ad Callim. fragm. 22. *Ζάγκλην*, quod est in Gr., etsi eadem significatione, qua *ζάγκλον* dicunt Graeci, tamen propter consensum aliorum librorum non admitti potest. Diodorum Siculum ab aliis dissentire adnotavit etiam Casaub. ad Strab. (p. 410. Alm. add. Wess. ad Diod. 4, 85.) Non est audiendus Thom. M. p. 251. *δρεπάνη* dici, iubens, non *δρέπανον*. Arist. Pac. 1202. *οὐδεὶς ἐπρίατ' ἂν δρέπανον. Δρεπάνη* poeticum potius est, quam Atticum. V. Steph. in Append. ad Scriptt. de Dialect. p. 157. Sed Thom. M. fortassis scripserat *δρέπανον, οὐ δρεπάνη.*“ Duk. Diod. Zanclen a rege Zanclo nomen ait invenisse.

αὐτοὶ μέν] i. e. veteres Cumani et Chalcidienses coloni. Herodot. memorat, Anaxilaum impulisse Samios ad occupandam Zanclen, sed tacet de insequuta cum iis contentione 6, 22 sqq. Arn. Mox Bekk. legi vult *καὶ τὴν πόλιν αὐτός* etc., ut cap. extr. *αὐτὸς οἰκιστὴς γενόμενος.* „Non sumi potest, *αὐτοῖς* referri ad verbum *οἰκίσας*, ut dativus idem valeat ac si genitivum posuisset relatum ad *πόλιν*, eorum

Ἰώνων ἐκπίπτουσιν, οἳ Μήδους φεύγοντες προσέβαλον Σικελίᾳ, τοὺς δὲ Σαμίους Ἀναξίλας Ῥηγίνων τύραννος οὐ πολλῷ ὕστερον ἐκβαλὼν καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς ξυμμίκτων ἀνθρώπων οἰκίσας Μεσσήνην ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ τὸ ἀρχαῖον πατρίδος ἀντωνόμασε. καὶ Ἱμέρα ἀπὸ Ζάγκλης ᾠκίσθη ὑπὸ Εὐκλείδου καὶ Σίμου καὶ Σάκωνος, καὶ Χαλκιδῆς μὲν οἱ πλεῖστοι ἦλθον ἐς τὴν ἀποικίαν, ξυνῴκισαν δὲ αὐτοῖς καὶ ἐκ Συρακουσῶν φυγάδες, στάσει νικηθέντες, οἱ Μυλητίδαι καλούμενοι· καὶ φωνῇ μὲν μεταξὺ τῆς τε Χαλκιδέων καὶ Δωρίδος ἐκράθη, νόμιμα δὲ τὰ Χαλκι-

urbem i. e. urbem, ex qua modo expulsi essent. *Αὐτοῖς οἰκίσας* non posset significare, nisi *postquam iis coloniam condiderat* i. e. Samiis, admixtis colonis ex aliis populis, quasi Samios usque in possessione urbis esse passus esset, et tantum obstrinxisset eos, ut in urbe aliquot, qui accederent ex variis populis colonos partem habere sinerent. Et hoc ipsum tradit Pausan. 4, 23. et quamquam Thuc. non multo ante dixit *ἐκβαλὼν τοὺς Σαμίους*, hoc tamen nihil significaverit, nisi eum eatenus illos expulisse, quatenus iis beneficio et clementia veniam dedit in urbe in posterum manendi. Expulerat eos, cum soli urbem possidebant; reduxit, ut urbem cum mixta ex variis populis multitudine habitarent. Tenendum tamen est, certe in una re Pausaniam falli, quod Zanclen ab Anaxilao statim finito secundo bello Messenio occupatam esse dicit, unde aliquis colligat, eum non minus, quam in tempore, in aliis falli.“ Arn. De illo errore Pausaniae chronologico vid. Od. Muell. Dor. 1. p. 148. coll. Mans. Spart. 1, 2. p. 288 sqq. Casaub. ad Strab. 6. p. 410. C.

5. *Ἱμέρα*] Myletidas, quos auctor dicit inter colonos Himerae fuisse, ab Aristotele Polit. 5, 3, 4. significari putat Arnold. Hist. Syrac. p. 30. *γίγνονται μὲν οὖν αἱ στάσεις οὐ περὶ μικρῶν, ἀλλ' ἐκ μικρῶν. Μάλιστα δὲ καὶ αἱ μικραὶ ἰσχύουσιν, ὅταν ἐν τοῖς κυρίοις γένωνται. Οἷον συνέβη ἐν Συρακούσαις ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις· μετέβαλε γὰρ ἡ πολιτεία ἐκ δύο νεανίσκων στασιασάντων, ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντων, περὶ ἐρωτικὴν αἰτίαν. Θατέρου γὰρ ἀποδημοῦντος ἕταιρος ὢν τις τὸν ἐρώμενον αὐτοῦ ὑπεποιήσατο· πάλιν δὲ ἐκεῖνος τούτῳ χαλεπήνας τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀνέπεισεν ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν. Ὅθεν προσλαμβάνοντες τοὺς ἐν τῷ πολιτεύματι διεστασίασαν πάντας.* Conf. Plut. Praecc. Polit. prop. fin. Heyn. Opusc. Acad. Vol. 2. p. 257. hunc locum Aristotelis refert ad turbas a plebe contra optimates (Geomoros) concitatas, quibus Gelo rex constitutus est, de quibus dixi in Hist. Syrac. III. p. 9. „Nomini incognito Myletidarum aliquam lucem afferunt verba Strabonis 6. p. 418. *τὴν Ἱμέραν οἱ ἐν Μυλαῖς ἔκτισαν Ζαγκλαῖοι.* Ceterum conf. Huellm. Ius Publ. Ant. p. 101.“ Popp. Adde Od. Muell. Dor. 1. p. 117. Acras inter Assinarum et Erineum Cluver. exhibet, sed eius situs Popponi nondum satis exploratus videtur. Bloomf. refert, ex itinerario Duppae apparere, verum Acrarum situm nuper a Sicilianis antiquitatis studiosis inventum esse: Duppa Acras dicit milliario remotas esse a loco, cui nomen Pelazzolo. Casmenas Bloomf. dicit circiter novem milliariis a mari distantem ad flumen Motycannum stetisse, Pachyno proinde remotam circiter viginti quinque milliariis. Cluver. Casmenas inter Acras et Camarinam fuisse censet, haud ita procul litore, et fuisse coniicit, ubi nunc oppidum vulgari vocabulo Scicali vel Scicli dictum. Camarina „nunc vicus est Camerana, ad flumen eiusdem nominis, qui prius Hipparis, et prope oppidum Biscari. Conf. Muenter. p. 307 sqq.“ Popp. Paulo post *λύτρα ἀνδρῶν* est *pro redemtione captorum* bello. v. Matth. §. 428. 1.

δικὰ ἐκράτησεν. Ἄκραι δὲ καὶ Κασμέναι ὑπὸ Συρακοσίων ᾠκίσθησαν, Ἄκραι μὲν ἑβδομήκοντα ἔτεσι μετὰ Συρακούσας, Κασμέναι δὲ ἐννὼς εἴκοσι μετὰ Ἄκρας. καὶ Καμάρινα τὸ πρῶτον ὑπὸ Συρακοσίων ᾠκίσθη, ἔτεσιν ἐγγύτατα πέντε καὶ τριάκοντα καὶ ἑκατὸν μετὰ Συρακουσῶν κτίσιν· οἰκισταὶ δὲ ἐγένοντο αὐτῆς Δάσκων καὶ Μενέκωλος. ἀναστάτων δὲ Καμαριναίων γενομένων πολέμῳ ὑπὸ Συρακοσίων δι' ἀπόστασιν, χρόνῳ Ἱπποκράτης ὕστερον Γέλας τύραννος, λύτρα ἀνδρῶν Συρακοσίων αἰχμαλώτων λαβὼν τὴν γῆν τὴν Καμαριναίων, αὐτὸς οἰκιστὴς γενόμενος κατῴκισε Καμάριναν. καὶ αὖθις ὑπὸ Γέλωνος ἀνάστατος γενομένη τὸ τρίτον κατῳκίσθη ὑπὸ Γελῴων.

6 Τοσαῦτα ἔθνη Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων Σικελίαν ᾤκει, καὶ ἐπὶ τοσήνδε οὖσαν αὐτὴν οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύειν ὥρμηντο, ἐφιέμενοι μὲν τῇ ἀληθεστάτῃ προφάσει τῆς πάσης ἄρξειν, βοη-

ὑπὸ Γελῴων] Vulgo ὑπὸ Γέλωνος. Wessel. ad Diod. 11, 76. causam mutationis sic adfert: „Condita Camarina a Syracusanis ferme centum et triginta quinque annis post Syracusas circa Ol. 45. (601.) Eversa vero ab iisdem Syracusanis propter defectionem Ol. 57. (552.), si fides Pindari Scholiastae, sed Marcianus Heracleensis in Orbis descriptione teste Cluverio eversam dicit anno quadragesimo sexto postquam condita fuit. Hippocrates, Gelae tyrannus, quum Syracusanos vicisset in pugna ad Elorum, pro captivorum redemtione agrum Camarinaeorum nactus urbem restituit. Hippocrate sublato Camarina in Gelonis potestatem devenit, qui Camarinaeos urbe eversa Syracusas transduxit, et post deinde eandem denuo condidit, si non fallunt Thucydidis verba. At fallere credibile est. Tertia urbis instauratio debetur Gelois, qui multis a Gelonis morte annis in eam commigrarunt. Auctor Diod. 11, 76. Novi haec scholia Pindari: εἶτα ὑπὸ Γέλωνος συνῳκίσθη ἡ Καμάρινα κατὰ τὴν μβ' Ὀλυμπιάδα, ὥς φησι Τίμαιος, διὸ καὶ νέοικον ἕδραν (Pindarus) εἶπε τὴν πόλιν. Verum ea nihil iuvant, turpissime corrupta. Qui enim Pindarus Camarinam Ol. 82. (452.), qua victor Psaumis abiit, quem eo carmine 5. celebrat, νέοικον ἕδραν appellare potuit, si instaurata fuerit Ol. 42. (612.)?, quo tempore ne condita quidem erat. Hinc suspicor, in scholiis illis fuisse, εἶτα ὑπὸ Γελῴων συνῳκίσθη, quomodo etiam Thucydidis verba refingenda non iniuria suspicatus est H. Dodw. Annal. Thuc. p. 85. Iam quum tertia vice condita Camarina sit Ol. 79, 4. (461.), necesse est, ut eadem Olympias Timaeo in scholiis Pindari restituatur, tumque optime addiderit διὸ καὶ νέοικον ἕδραν εἶπε τὴν πόλιν Grammaticus. Nam Ol. 82. (452.), qua scriptum carmen 5. Olympicum, revera Camarina recens condita urbs erat.“ v. adn. ad Philist. fragm. 17. p. 157. Cluver. S. A. p. 193. Heyn. Opusc. Acad. Vol. 2. p. 259. Boeckh. ad Pind. Schol. p. 121 sq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 158, 16.

6. ἐφιέμενοι — ἄρξειν] Sic plurimi optimique libri pro vulgata ἄρχειν. „Ex verbis, quae secundum praecepta Thomae M. s. v. βούλομαι et nostratium consuetudinem loquendi cum infinitivo futuri non coniunguntur, plura hanc structuram apud Thucydidem admittunt. E vulgatis exemplaribus huc pertinent verba 3, 28. 7, 21. 8, 55., ubi v. Duk. Sed si praestantissimos libros sequimur, his multi alii loci addendi, quos mutarent Thomae sectatores: 1, 27. 6, 6. 57. 101. 8, 2. 7, 11. Adde ad Xen. Cyrop. 6, 1, 21. 7, 5, 12. et Schaef. ad Theogn.

θεῖν δὲ ἅμα εὐπρεπῶς βουλόμενοι τοῖς ἑαυτῶν ξυγγενέσι καὶ τοῖς προσγεγενημένοις ξυμμάχοις. μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐξώρμησαν Ἐγεσταίων τε πρέσβεις παρόντες καὶ προθυμότερον ἐπικαλούμενοι. ὅμοροι γαρ ὄντες τοῖς Σελινουντίοις ἐς πόλεμον καθέ-

p. 16. ad Soph. Oed. R. 72. Melett. crit. p. 99. ad Dionys. Hal. de C. V. p. 210.“ Popp.

τοῖς ἑαυτῶν. ξυγγενέσι] Schol. τοῖς Χαλκιδεῦσιν. v. Wess. ad Diod. 12, 83. Mox aliquot libri προγεγενημένοις. „Sociis qui adiuncti erant vel accesserant convertit Steph. Valla pristinis. Legit προγ., quod satis defendi potest ex iis, quae paulo post de societate Leontinorum et Segestanorum cum Atheniensibus superiore bello inita Thuc. dicit.“ Duk. Idem probat Bened. Sed recte οἱ ξυγγενεῖς Ἀθηναίων atque οἱ προσγεγενημένοι ξύμμαχοι distinguuntur. Inter illos referendi omnes Iones (Chalcidienses), velut Leontini, Naxii, Catanaei; inter novos socios censendi nonnulli ex reliquis Siciliae populis, Camarinenses dico et Agrigentini, quos a Phaeace conciliatos esse legimus 5, 4. Haack., quem de Camarinaeis falli ex 3, 86. 6, 75. patet. Popp. Mox „particulam τε in verbis Ἐγεσταίων τε post παρόντες potius, quam post Ἐγεσταίων locum legitimum habere putes. Quare sunt, qui de transpositione particulae hic et alibi loquantur, sed verba Ἐγεσταίων πρέσβεις παρόντες in Graeco sermone tam arte connexa sunt, quam in vernaculo der Egestaner anwesende Gesandtschaft, quemadmodum etiam Latine non vitiose dici potest *maxime vero eos incitabant et Segestanorum praesentes, et acrius adhortantes legati*.“ Haack. Extitit, qui prorsus unquam particulam illam traiici negaret, Schaef. in Appar. cr. ad Demosth. Vol. 1. p. 690. Qui ut vera monuerit de versibus a Meinekio allatis ad probandam illam traiectionem; tamen haud parvus numerus locorum restat apud hunc scriptorem, qui non aliter explicari possunt, quam statuendo eo, quod impugnat. De quibus suis locis monitum est. Vid. Popp. 1, 1. p. 300. Ceterum si libros scriptos spectes, in illis praevalet scriptura Αἰγεσταῖοι et Αἴγεστα. Et praesente quidem loco Αἰγεσταίων habent It. Vat. (ut solent Bekk.) Cl. Ven. H., mox Αἰγεσταῖοι Cl. Ven. It. H., quod H. constanter exhibere Gail. memorat. Porro eandem scripturam infra in hoc cap. It. Ven. in Ἔγεσταν, at solus It. in Ἐγεσταίων, supra c. 2. Vat. Bas. Cl. Ven. et corr. It., libri 7, 57. Chr. K. m. praebent. Sic etiam Lugd. c. 8. bis et c. 11. et una cum Ven. c. 37. et 46., quum alibi Ἐγεσταῖοι habeat, quod c. 11. 37. 46. supra appictum. Porro Ven. c. 13. Αἰγεσταίοις (qui tantum non ubique sic habere videtur, at enotari omissum est), et H. c. 44. extr. Αἰγεσταῖοι fert pro ἄγγελοι. Eadem est scriptura apud Strabonem ex Apollodoro; apud Stephanum Byz. Wass. monet, cum libris scriptis rescribendum esse Αἰγέστου et Αἰγεσταῖος, apud Herodotum 5, 46. libri haud pauci habent Αἰγεσταίων, vel sic vel ex correctione. Itidem Dionys. Hal., Tzetzes ad Lycophr., Diod. 12, 82. ex Thucydide, Polyb., Plut. et alii. In nummis tamen Ἐγεσταίων et Σεγεσταίων est. „Quod Pal. c. 2. habet Ἄγεστα, etymologis deberi videtur. Conf. Steph. Byz. in Ἀκέστη et Virg. 5. Aen. 718.“ Popp.

ὅμοροι — ὄντες] Addit Diod. 12, 82. ποταμοῦ τὴν χώραν τῶν διαφερομένων πόλεων ὁρίζοντος, ubi qui fluvius significetur, Wessel. non audet definire. Popp. Vel Selinuntem fluvium (Modiuni) in cursu a fonte propiori, vel Halycum agrum utriusque civitatis disterminasse, sententia est Reinganumii Selin. p. 107., quem vide de tota narratione causarum huius belli. Schol. περὶ γαμικῶν τινῶν, περὶ συναλλαγμάτων. De connubiis, ut videtur, bellum gerebant et de terra contro-

στασαν περί τε γαμικῶν τινῶν καὶ περὶ γῆς ἀμφισβητήτου, καὶ οἱ Σελινούντιοι Συρακοσίους ἐπαγόμενοι ξυμμάχους κατεῖργον αὐτοὺς τῷ πολέμῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν· ὥστε τὴν γενομένην ἐπὶ Λάχητος καὶ τοῦ προτέρου πολέμου Λεοντίνων οἱ Ἐγεσταῖοι ξυμμαχίαν ἀναμιμνήσκοντες τοὺς Ἀθηναίους, ἐδέοντο σφίσι ναῦς πέμψαντας ἐπαμῦναι, λέγοντες ἄλλα τε πολλὰ καὶ κεφάλαιον, εἰ Συρακόσιοι Λεοντίνους τε ἀναστήσαντες ἀτιμώρητοι γενήσονται, καὶ τοὺς λοιποὺς ἔτι ξυμμάχους αὐτῶν διαφθείροντες αὐτοὶ τὴν ἅπασαν δύναμιν τῆς Σικελίας σχήσουσι, κίνδυνον εἶναι μήποτε μεγάλῃ παρασκευῇ Δωριῆς τε Δωριεῦσι κατὰ τὸ ξυγγενὲς καὶ ἅμα ἄποικοι τοῖς ἐκπέμψασι Πελοποννησίοις βοηθήσαντες καὶ τὴν ἐκείνων δύναμιν ξυγκαθέλωσι· σῶφρον δ' εἶναι μετὰ τῶν ὑπολοίπων ἔτι ξυμμάχων ἀντέχειν τοῖς Συρακοσίοις, ἄλλως τε καὶ χρήματα σφῶν παρεξόντων ἐς τὸν πόλεμον ἱκανά. ὧν ἀκούοντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν τε Ἐγεσταίων πολλάκις λεγόντων καὶ τῶν ξυναγορευόντων αὐτοῖς, ἐψηφίσαντο πρέσβεις πέμψαντες πρῶτον ἐς τὴν Ἔγεσταν, περί τε τῶν χρημάτων σκεψομένους εἰ ὑπάρχει ὥσπερ φασὶν ἐν τῷ κοινῷ καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς, καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἅμα πρὸς τοὺς Σελινουντίους ἐν ὅτῳ ἐστὶν εἰσομένους.

7 Καὶ οἱ μὲν πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἀπεστάλησαν ἐς τὴν Σικελίαν. Λακεδαιμόνιοι δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ οἱ ξύμμαχοι πλὴν Κορινθίων στρατεύσαντες ἐς τὴν Ἀργείαν τῆς τε γῆς ἔτεμον οὐ πολλὴν καὶ σῖτον ἀνεκομίσαντό τινα ζεύγη κο-

versa. Mox *κατεῖργον* est *in angustias cogebant, concludebant.* v. Wessel. ad Herodot. 6, 102. De expeditione *ἐπὶ Λάχητος* facta v. Thuc. 3, 86. De verbis *ξυμμαχίαν ἀναμιμνήσκοντες* v. Matth. p. 656. adn. 2. Mox vulgo *ναῦς πέμψαντες*, emendatum est ex Gr. (in quo mutatum est *πέμψαντας* in *πέμψαντες*) ex 48. et fortasse D. Probat accusativum etiam Matth. l. c. Dein Vall. interpretatur *profligatis*, quem *διαφθείραντες* pro *διαφθείροντες* legisse, ideo H. Steph. coniicit.

ξυναγορευόντων] Schol. *τῶν ῥητόρων.* Post verba *ἐψηφίσαντο — πέμψαντες* „nullus quidem sequitur infinitivus, non tamen *πέμψαντες* pendet ab *ἐψηφίσαντο*, id quod totus illius narrationis contextus docet; sed ad *ἐψηφίσαντο* ex praecedentibus supplendum est aut *ναῦς πέμψαι* aut *ἐπαμῦναι τοῖς Ἐγεσταίοις*, id quod Haack. quoque intellexit.“ Schoem. Obss. p. 15. Conf. adn. ad 6, 34. Arn. supplet *μὴ περιορᾶν*, vel *ἐψηφίσαντο* accipit eo sensu, quasi scriptum esset *ἐπείσθησαν.*

7. *οὐ πολλήν*] Gr. *οὐ πολύ.* Mosqu. *οὐ πολλά.* Contra Wassium opinantem, *οὐ πολύ* magis Thucydideum esse, Popp. affert 2, 56. et Matth. §. 442. 2. At Valla non agnoscit particulam *οὐ.* Cum Valla facit Diod. 12, 81., ubi hoc loco Thucydidis usus est: *ἐμβάλλοντες εἰς τὴν Ἀργείαν, καὶ πολλὴν τῆς χώρας δῃώσαντες.* Meinek. Quaestt. Scenic. 1. p. 15. adn. apud Diod. emendat *καὶ οὐ πολλὴν τ. χ.* Verum Diod. etiam in aliis a Thucydide discrepat, ut recte Wess. monuit ad eum ipsum locum scriptoris sui. Paulo post *ἐξελθόντες* legebat Valla, ediditque Bekk. in ed. stereot. At genitivus absolutus non raro ponitur pro alio casu, velut hic pro nominativo, quasi scripsisset *τῶν Ἀρ-*

μίσαντες, καὶ ἐς Ὀρνεὰς κατοικίσαντες τοὺς Ἀργείων φυγάδας, καὶ τῆς ἄλλης στρατιᾶς παρακαταλιπόντες αὐτοῖς ὀλίγους, καὶ σπεισάμενοί τινα χρόνον ὥστε μὴ ἀδικεῖν Ὀρνεάτας καὶ Ἀργείους τὴν ἀλλήλων, ἀπεχωρησαν τῷ στρατῷ ἐπ' οἶκου. ἐλθόντων δὲ Ἀθηναίων οὐ πολλῷ ὕστερον ναυσὶ τριάκοντα καὶ ἑξακοσίοις ὁπλίταις, οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν Ἀθηναίων πανστρατιᾷ ἐξελθόντων τοὺς ἐν Ὀρνεαῖς μίαν ἡμέραν ἐπολιόρκουν· ὑπὸ δὲ νύκτα, αὐλισαμένου τοῦ στρατεύματος ἄποθεν, ἐκδιδράσκουσιν οἱ ἐκ τῶν Ὀρνεῶν. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ οἱ Ἀργεῖοι ὡς ἤσθοντο, κατασκάψαντες τὰς Ὀρνεὰς ἀνεχώρησαν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὕστερον ταῖς ναυσὶν ἐπ' οἶκου. καὶ ἐς Μεθώνην τὴν ὅμορον Μακεδονίᾳ ἱππέας κατὰ θάλασσαν κομίσαντες Ἀθηναῖοι σφῶν τε αὐτῶν καὶ Μακεδόνων τοὺς παρὰ σφίσι φυγάδας ἐκακούργουν τὴν Περδίκκου. Λακεδαιμόνιοι δὲ πέμψαντες παρὰ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θράκης, ἄγοντας πρὸς Ἀθηναίους δεχημέρους σπονδάς, ξυμπολεμεῖν ἐκέλευον Περδίκκᾳ· οἱ δ' οὐκ ἤθελον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα καὶ ἕκτον καὶ δέκατον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους ἅμα ἦρι οἱ τῶν Ἀθηναίων 8 *πρέσβεις ἦκον ἐκ τῆς Σικελίας, καὶ οἱ Ἐγεσταῖοι μετ' αὐτῶν ἄγοντες ἑξήκοντα τάλαντα ἀσήμου ἀργυρίου ὡς ἐς ἑξήκοντα*

γείων πανστρατιᾷ ἐξελθόντων μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Ad Athenienses quidem hic genitivus referri non potest, nam qui exierint cum sexcentis tantum graviter armatis, non dici possunt *πανστρατιᾷ* exisse. Similes sunt loci 8, 76. 7, 48. 57. Vide Duk. ad 8, 6. Heilm. ad Thuc. p. 771. et de Latinis Brem. ad C. Nep. Attic. c. 11., quos Popp. citavit. *Ἄποθεν* an *ἄπωθεν* rectius scribatur, disquirit Lobeck. ad Phryn. p. 10.

οἱ ἐκ τῶν Ὀρνεῶν] i. e. *οἱ ἐν Ὀρνεαῖς ἐκ τῶν Ὀρνεῶν.* v. Matth. Miscc. Philol. 2, 1. p. 88. et Gr. p. 1193. Tzschuck. ad Strab. Vol. 3. p. 551. De interitu Ornearum v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 71, 13.

8. *ὡς ἐς ἑξήκοντα*] Alii libri om. *ὡς*, alii *ἐς*, ut dubites, num *ὡς* delendum sit. Si retinetur, haec mens est: in der Absicht, damit den Sold für 60 Schiffe auf Einen Monat zu bestreiten. „Comparet ex hac summa stipendium singularum in dies drachmarum pro singulis nautis, si naves ducenis impletae fuisse cogitantur. Nam 200 × 30 = 6000, puta 6000 drachmae, sive talentum unum. Hoc duplicatur usitatum stipendium, at longinquitas Siciliae, et, quae exspectari poterat longitudo militiae effecerunt, ut talis stipendii additio fieret; id quod factum est etiam prius in obsidione Potidaeae. Vid. 3, 17.“ Arn. Mox *ἐν τοῖς κοινοῖς* offerunt Cass. Aug. Cl. Pal. It. Vat. H. (in hoc tamen *τῷ — νῷ* sup. *τοῖς — οἷς*), Laur. Ven. Reg. (G.) fortasse Lugd., dein F. C. Gr. D. I. Vind. Mosqu. K. m. Ar. Chr. Dan. Vulgo *τῷ κοινῷ.* Singularem Duk. probat his locis 1, 80. 6, 6. Arist. Equ. 771. Et quod Bau. dixerat, pluralem probari posse, quia de plurium civitatum aerariis dicatur, id Popp. refellit capite 6., addens pluralem quidem a librariis ob praecedens *τοῖς ἱεροῖς* facile potuisse proficisci, idque iam Haackium monuisse, sed de unius urbis aerario etiam Polybium 1, 59. *τὰ κοινά* dixisse, ubi v. Schweigh. Verba *ἤν τι περιγίγνηται αὐτοῖς* etc. Arn. ita intelligit: si rationibus cum bello subductis

ναῦς μηνὸς μισθόν, ἃς ἔμελλον δεήσεσθαι πέμπειν. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκκλησίαν ποιήσαντες καὶ ἀκούσαντες τῶν τε Ἐγεσταίων καὶ τῶν σφετέρων πρέσβεων τά τε ἄλλα ἐπαγωγὰ καὶ οὐκ ἀληθῆ, καὶ περὶ τῶν χρημάτων, ὡς εἴη ἑτοῖμα ἔν τε τοῖς ἱεροῖς πολλὰ καὶ ἐν τοῖς κοινοῖς, ἐψηφίσαντο ναῦς ἑξήκοντα πέμπειν ἐς Σικελίαν καὶ στρατηγοὺς αὐτοκράτορας Ἀλκιβιάδην τε τὸν Κλεινίου καὶ Νικίαν τὸν Νικηράτου καὶ Λάμαχον τὸν Ξενοφάνους, βοηθοὺς μὲν Ἐγεσταίοις πρὸς Σελινουντίους, ξυγκατοικίσαι δὲ καὶ Λεοντίνους, ἤν τι περιγίγνηται αὐτοῖς τοῦ πολέμου, καὶ τἆλλα τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πρᾶξαι ὅπῃ ἂν γιγνώσκωσιν ἄριστα Ἀθηναίοις. μετὰ δὲ τοῦτο ἡμέρᾳ πέμπτῃ ἐκκλησία αὖθις ἐγίγνετο, καθ' ὅτι χρὴ τὴν παρασκευὴν ταῖς ναυσὶ τάχιστα γίγνεσθαι, καὶ τοῖς στρατηγοῖς, εἴ του προσδέοιντο, ψηφισθῆναι ἐς τὸν ἔκπλουν. καὶ ὁ Νικίας ἀκούσιος μὲν ἠρημένος ἄρχειν, νομίζων δὲ τὴν πόλιν οὐκ ὀρθῶς βεβουλεῦσθαι, ἀλλὰ προφάσει βραχείᾳ καὶ εὐπρεπεῖ τῆς Σικελίας ἁπάσης, μεγάλου ἔργου, ἐφίεσθαι, παρελθὼν ἀποτρέψαι ἐβούλετο, καὶ παρῄνει τοῖς Ἀθηναίοις τοιάδε.

sibi aliquid temporis vel opum superesset i. e. si quid sibi temporis superesset ex bello gerendo, sive si quid temporis restaret, quod bellum non vindicaret. Tum ἀκούσιος codices longe plurimi, vulgo ἀκούσας. „Ἀκούσας non potest locum habere, nisi dicamus, Niciam concioni populi ante quintum diem habitae, in qua ipse cum Alcibiade et Lamacho dux huius belli delectus erat, non interfuisse, idque deinde ei renunciatum esse. Sed hoc parum probabile est. Longe melior est mea sententia altera scriptura ἀκούσιος, quae et ex librorum auctoritate et ex ipso Thucydide confirmatur. Nam ita ipse Nicias infra c. 12. εἴ τις ἄρχειν ἄσμενος αἱρεθεὶς παραινεῖ ὑμῖν ἐκπλεῖν, quibus verbis indicat, se ἀκούσιον, Alcibiadem autem ἄσμενον ducem creatum esse. Et Hermocrates in or. ad Syracusanos c. 34. ἄλλως τε καὶ τοῦ ἐμπειροτάτου τῶν στρατηγῶν, ὡς ἐγὼ ἀκούω, ἄκοντος ἡγουμένου. Nec non Aristid. Orat. Sicul. poster. Vol. 2. p. 34. de Nicia: εἰς δὲ ὁ λειπόμενος, ὃν ἄκοντα ἐνθένδε ἐξηλάσαμεν. Vallam quoque legisse ἀκούσιος, ostendit eius interpretatio horum verborum: *Nicias, qui invitus fuerat delectus.*“ Duk. Vulgatam Abr. Dilucc. p. 570. tuetur, quod non necessarium fuerit monere, Niciam invitum ducem belli electum esse, quum id ex omni eius oratione appareat, nec bene procedat opponendi ratio ἀκούσιος μὲν — νομίζων δέ. — Quidni? quum scriptor his verbis nihil aliud indicare velit, nisi Niciae et privatam et publicam causam fuisse, ut bellum dissuaderet. Denique scripturam a me receptam firmat Plut. V. Alc. 18. ὁ δὲ Νικίας ἄκων μὲν ἠρέθη.

τοιάδε] ex Cass. Aug. Cl. Cam. Gr. marg. Steph., quibus Pal. It. Vat. et plerique alii tacite assentiuntur, cum Wassio reposuit Duk. Prius τάδε, sicut Laur. Lugd. B. D. I. E. Vind. K. „In orationibus scriptor fere τοιάδε usurpat, in foederibus τάδε, in oratione 1, 85. ὧδε, sed sequitur ibi τοιαῦτα λέξας, et postea in oratione brevi, ubi nihil fere scriptori permittitur, τοσαῦτα legitur. In colloquio cum Meliensibus, ubi res nuda, missis rhetorum coloribus, agebatur, ἔλεγον τοιάδε dixit, et postea τοσαῦτα εἶπον. Vel de epistola utitur voce τοιάδε 7, 10., sed in orationibus nusquam adhibet τάδε et ταῦτα, sed τοιαῦτα et τοσαῦτα.“ Wass., post quem etiam Duk. monuit, τοιάδε

Ἡ μὲν ἐκκλησία περὶ παρασκευῆς τῆς ἡμετέρας ἥδε ξυνελέγη, καθ' ὅ τι χρὴ ἐς Σικελίαν ἐκπλεῖν· ἐμοὶ μέντοι δοκεῖ καὶ περὶ αὐτοῦ τούτου ἔτι χρῆναι σκέψασθαι εἰ ἄμεινόν ἐστιν ἐκπέμπειν τὰς ναῦς, καὶ μὴ οὕτω βραχείᾳ βουλῇ περὶ μεγάλων πραγμάτων ἀνδράσιν ἀλλοφύλοις πειθομένους πόλεμον οὐ προσήκοντα ἄρασθαι. καίτοι ἔγωγε καὶ τιμῶμαι ἐκ τοῦ τοιούτου καὶ ἧσσον ἑτέρων περὶ τῷ ἐμαυτοῦ σώματι ὀρρωδῶ, νομίζων ὁμοίως ἀγαθὸν πολίτην εἶναι ὃς ἂν καὶ τοῦ σώματός τι καὶ τῆς οὐσίας προνοῆται· μάλιστα γὰρ ἂν ὁ τοιοῦτος καὶ τὰ τῆς πόλεως δι' ἑαυτὸν βούλοιτο ὀρθοῦσθαι· ὅμως δὲ οὔτε ἐν τῷ πρότερον χρόνῳ διὰ τὸ προτιμᾶσθαι εἶπον παρὰ γνώμην οὔτε νῦν, ἀλλὰ ᾗ ἂν γιγνώσκω βέλτιστα, ἐρῶ. καὶ πρὸς μὲν τοὺς τρόπους τοὺς ὑμετέρους ἀσθενὴς ἂν μου ὁ λόγος εἴη, εἰ τά τε ὑπάρχοντα σώζειν παραινοίην καὶ μὴ τοῖς ἑτοίμοις περὶ τῶν ἀφανῶν καὶ μελλόντων κινδυνεύειν· ὡς δὲ οὔτε ἐν καιρῷ σπεύδετε οὔτε ῥᾴδιά ἐστι κατασχεῖν ἐφ' ἃ ὥρμησθε, ταῦτα διδάξω. φημὶ γὰρ ὑμᾶς πολεμίους πολλοὺς ἐνθάδε ὑπολιπόντας καὶ

fere ubique in orationibus dicere Thucydidem, τάδε autem solo hoc loco editiones habere. Quod 1, 139. 4, 91. 7, 60. scripti nonnulli habent τάδε pro τοιάδε, illorum negat rationem habendam esse. Contra Bau. Wassium arguit tricari in hoc discrimine inter τάδε et τοιαῦτα, quod tamen non potest negari. Orationum non ipsa verba scriptor se repetere profitetur, sed tantum summas argumentorum; at foederum ipsa verba ponuntur. Quare in orationibus τοιάδε, τοιαῦτα, in foederibus et similibus τάδε poni consentaneum est. „De brevi oratione Teutiapli 3, 29. Thuc. dicit ἔλεξεν αὐτοῖς τάδε, et ὧδε ac τοσαῦτα adhibita sunt brevi obsecrationi Archidami 2, 74. Ὧδε legitur, ubi scriptor reddit brevem orationem Sthenelaidae 1, 85., at sequuntur verba τοιαῦτα λέξας, non τοσαῦτα. At τοιάδε adhibetur omnibus orationibus paulo longioribus, et dialogo Meliorum et ipsi epistolae Niciae 7, 11 — 15., ubi Thuc. profitetur tantum summam dictorum scriptorumve, non ipsa verba se reddere.“ Arn.

9. Καίτοι ἔγωγε] Nicias haec dicens, occupat obiectionem, quam fieri posse praevidebat. Dicat aliquis: Tu vero, Nicia, cur adversaris expeditioni Siculae, quem certus inde maneat honor, quemque sciamus minime vitae suae metuere? At non ideo, inquit, contra meam sententiam (παρὰ γνώμην) dicam. Possunt verba videri etiam ostensuri, sibi dissuadenti maxime auscultandum esse, quod honore posthabito salutaria suadeat. Abr. Dein ἐκ τοῦ τοιούτου est ἐκ τοῦ πολέμου. Proxima Schol. ita explicat: ἀγαθὸν πολίτην ἡγοῦμαι καὶ τὸν ἀφειδοῦντα τοῦ σώματος καὶ τῆς κτήσεως, καὶ τὸν προνοούμενον ἐν καιρῷ, ὁμοίως ἑκατέρου προσήκοντος τοῖς ἀγαθοῖς πολίταις. Heilm. desiderat καίπερ νομίζων, (obgleich ich dafür halte), sed simul locum profert, ubi similiter καίπερ omittitur 5, 82. προελθεῖν μὲν οὐκέτι ἠθέλησαν, δεομένων τῶν διαπεφευγότων. Adde 1, 69. ἐπισταμένοι καὶ τὸν βάρβαρον αὐτὸν περὶ αὐτῷ τὰ πλείω σφαλέντα i. e. καίπερ ἐπιστάμενοι. Porro ὁμοίως traho ad ἀγαθόν, ob ich gleich glaube, dass derjenige, welcher einigermaassen (τι) sowohl für seine Person als für sein Vermögen sorgt, ein eben so guter Bürger ist. Mox alii libri ἐν τῷ προτέρῳ χρ. „Adiectivum in talibus magis poeticae dictioni convenire putat Herm. ad Soph. Antig. 102.“ Popp.

ἑτέρους ἐπιθυμεῖν ἐκεῖσε πλεύσαντας δεῦρο ἐπαγαγέσθαι. καὶ οἴεσθε ἴσως τὰς γενομένας ὑμῖν σπονδὰς ἔχειν τι βέβαιον, αἳ ἡσυχαζόντων μὲν ὑμῶν ὀνόματι σπονδαὶ ἔσονται· οὕτω γὰρ ἐνθένδε τε ἄνδρες ἔπραξαν αὐτὰ καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων· σφαλέντων δέ που ἀξιόχρεῳ δυνάμει ταχεῖαν τὴν ἐπιχείρησιν ἡμῖν οἱ ἐχθροὶ ποιήσονται, οἷς πρῶτον μὲν διὰ ξυμφορῶν ἡ ξύμβασις καὶ ἐκ τοῦ αἰσχίονος ἢ ἡμῖν κατ' ἀνάγκην ἐγένετο, ἔπειτα ἐν

10. *ἐνθένδε — ἄνδρες ἔπραξαν*] Hoc non ita intelligendum est, quasi dicat eos, qui primi hoc foedus fecerunt, illud de industria ita fecisse, ut firmum esse non posset: nam Plistoanax, rex Lacedaemoniorum, et Nicias ipse, qui praecipue illius auctores fuerant, id omnino, quum faciebant, ratum esse cupiebant, ut docet Thuc. 4, 16., sed deinde alios variis artibus effecisse, ne firmum esset. Sic recte Scholiastes. Et hoc convenit significationi vocis *πράσσειν*, qua infinitis locis utitur Thuc. de his, qui quocunque dolo, arte ac fraude aliquid moliuntur ac machinantur. Etsi alioqui etiam ii, qui agunt ac student, ut firma fiat pax et societas, recte possunt dici *πράσσειν τὰς σπονδάς*. Thuc. 5, 43. 3, 75. Duk. Respicit Nicias Alcibiadem et ex parte Lacedaemoniorum ephoros illos Cleobulum et Xenarem. Vid. 5, 36. De verbis *ἔπραξαν αὐτά* (vulgo *αὐτάς*) Duk. ita disputat: „Si putabimus, retinendum esse *αὐτάς*, supplendum erit *εἶναι*, sin hoc minus placet, cum optimis et plurimis libris me non invito praeferatur *αὐτά*. *Οὕτω ἔπραξαν αὐτά, ita illa tractarunt* i. e. et e nostris et ex Lacedaemoniis quidam ea moliti sunt et artibus quibusdam effecerunt, ut nomine tenus foedus, re ipsa minime firmum esset.“ Duk. De neutro plur. pronominis post substantivi singularem v. Matth. §. 439. p. 820. „Neutrum hic videtur adhibitum esse pro foeminino, quia non refertur ad ipsas *σπονδάς* sed ad negotium pacis concludendae. *Ἔπραξαν αὐτάς* recte diceretur de iis, qui paci ineundae et firmandae operam dederant, ut Nicias ipse et Plistoanax, at *ἔπραξαν αὐτά* recte de iis, qui ita pactionem pacis et foederis tractabant, ut non multum abessent, quin perverterent i. e. qui mutuas suspiciones movebant in animis paciscentium, ut omnis placabilitatis sensus evaneseeret. Si structuram spectes, *αὐτά* magis refertur ad *τὰ περὶ τὰς σπονδάς*, quod scriptor tacite loco substantivi simplicis *τὰς σπονδάς* cogitatione ponebat.“ Arn. Ad *σφαλέντων* intellige *ὑμῶν*.

καὶ ἐκ τοῦ αἰσχίονος] Atheniensibus pax et foedus nuper conclusa minime turpia fuerunt, quare Arn. vere sentire videtur, comparativum hic rursus positum esse pro *αἰσχροῦ μᾶλλον*, ut 2, 40. Pacem, ait scriptor, nonnulli non inierunt, *καὶ οὐχ οἱ ἀσθενέστατοι*, v. 5, 26. sc. Corinthii 5, 52. 115. et Chalcidienses 6, 7.“ Dobr. Praeterea non inierant Elei, Magarenses etc. Bellum aperte (*ἄντικρυς*) Corinthii gerebant, et decem inducias Boeoti agebant 5, 26. 32. et Chalcidienses 6, 7. Decem dierum autem induciae non erant, quae per tam breve spatium obtinebant, sed quae decimo quoque die renunciari poterant. Quare *ἐπισπονδαί* appellantur 5, 32. Verba *σκοπεῖν τινα* orator Alcibiadi dicit, et in *τινά* quaedam emphasis est. Ad *μετεώρῳ — πόλει* Schol. recte adnotavit: *τῆς πόλεως ἡμῶν οὐκ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ὁρμούσης. μετενήνεκται δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῶν πλοίων τῶν μήπω ὡρμισμένων.* Porro verba *κατὰ τὰς ἠπείρους* Europam et Asiam Minorem Bloomf. intelligit, rectius Arn. varia litora continentis, quatenus ex adverso ponuntur insulis, quarum obedientia certior esset. „Sic Terra ferma, ait, ora Americae australis appellata est ex adverso insulis Indiae occidentalis, sic insulis quibusque vicinae orae *ἤπειροι* dicuntur.“ De-

αὐτῇ ταύτῃ πολλὰ τὰ ἀμφισβητούμενα ἔχομεν. εἰσὶ δ' οἳ οὐδὲ ταύτην πω τὴν ὁμολογίαν ἐδέξαντο, καὶ οὐχ οἱ ἀσθενέστατοι· ἀλλ' οἱ μὲν ἄντικρυς πολεμοῦσιν, οἱ δὲ καὶ διὰ τὸ Λακεδαιμονίους ἔτι ἡσυχάζειν δεχημέροις σπονδαῖς καὶ αὐτοὶ κατέχονται. τάχα δ' ἂν ἴσως, εἰ δίχα ἡμῶν τὴν δύναμιν λάβοιεν, ὅπερ νῦν σπεύδομεν, καὶ πάνυ ἂν ξυνεπίθοιντο μετὰ Σικελιωτῶν, οὓς πρὸ πολλῶν ἂν ἐτιμήσαντο ξυμμάχους γενέσθαι ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ. ὥστε χρὴ σκοπεῖν τινα αὐτά, καὶ μὴ μετεώρῳ τε πόλει ἀξιοῦν κινδυνεύειν, καὶ ἀρχῆς ἄλλης ὀρέγεσθαι πρὶν ἣν ἔχομεν βεβαιωσώμεθα, εἰ Χαλκιδῆς γε οἱ ἐπὶ Θράκης ἔτη τοσαῦτα ἀφεστῶτες ἀφ' ἡμῶν ἔτι ἀχείρωτοί εἰσι, καὶ ἄλλοι τινὲς κατὰ τὰς ἠπείρους ἐνδοιαστῶς ἀκροῶνται. ἡμεῖς δὲ Ἐγεσταίοις δὴ οὖσι ξυμμάχοις, ὡς ἀδικουμένοις ὀξέως βοηθοῦμεν· ὑφ' ὧν δ' αὐτῶν πάλαι ἀφεστώτων ἀδικούμεθα, ἔτι μέλλομεν ἀμύνεσθαι. καίτοι τοὺς μὲν κατεργασάμενοι κἂν κατάσχοιμεν· τῶν δ' εἰ 11
καὶ κρατήσαιμεν, διὰ πολλοῦ γε καὶ πολλῶν ὄντων χαλεπῶς ἂν ἄρχειν δυναίμεθα. ἀνόητον δ' ἐπὶ τοιούτους ἰέναι ὧν κρατήσας τε μὴ κατασχήσει τις καὶ μὴ κατορθώσας μὴ ἐν τῷ ὁμοίῳ καὶ πρὶν ἐπιχειρῆσαι ἔσται. Σικελιῶται δ' ἄν μοι δοκοῦσιν, ὥς γε νῦν ἔχουσι, καὶ ἔτι ἂν ἧσσον δεινοὶ ἡμῖν γενέσθαι, εἰ ἄρξειαν αὐτῶν Συρακόσιοι· ὅπερ οἱ Ἐγεσταῖοι μάλιστα ἡμᾶς ἐκφοβοῦσι. νῦν μὲν γὰρ κἂν ἔλθοιεν ἴσως Λακεδαιμονίων ἕκαστοι χάριτι, ἐκείνως δ' οὐκ εἰκὸς ἀρχὴν ἐπὶ ἀρχὴν στρατεῦσαι· ᾧ γὰρ ἂν τρόπῳ τὴν ἡμετέραν μετὰ Πελοποννησίων ἀφέλωνται, εἰκὸς ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ τὴν σφετέραν διὰ τοῦ αὐτοῦ καθαιρεθῆναι. ἡμᾶς δ' ἂν οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες μάλιστα μὲν ἐκπεπληγμένοι εἶεν,

nique in verbis *ὑφ' ὧν δ' αὐτῶν* etc. Reisk. scribi voluit *αὐτοί*, quod sane sensum huic loco aptissimum efficit. Ut nunc sunt verba, ita construenda sunt: *ἐκείνους δὲ αὐτῶν, ὑφ' ὧν πάλαι ἀφεστώτων ἀδικούμεθα, ἔτι μέλλομεν ἀμύνεσθαι*, ut vidit Arn. comparans 4, 126. *προηγώνισθε τοῖς Μακεδόσιν αὐτῶν*, et „*αὐτῶν*, addit, videtur requiri non minus quam *αὐτοί*.“

11. *μὴ ἐν τῷ ὁμοίῳ καὶ πρίν*] Schol. *πρῶτον μὲν γὰρ μὴ ἐπιχειρήσαντες Ἀθηναῖοι Σικελιώταις οὐκ εἶχον αὐτοὺς πολεμίους· ἐπιχειρήσαντες δὲ καὶ μὴ ἑλόντες οὐκ ἐν τῷ ὁμοίῳ ἐγίγνοντο, ἀλλὰ πολεμίους αὐτοὺς ἔσχον.* Proxima ita licet explicare: *ὅπερ ἐκφοβοῦντες ἡμᾶς λέγουσι*, nisi quis malit explicare ex illis, quae docuit Thiersch. Gr. §. 267. 4., ut Popp. existimat. Verba *ἐκείνως δ' οὐκ εἰκός* cum Scholiasta interpretor: *ἤγουν, εἰ ἀρχθεῖεν ὑπὸ Συρακουσίων, οὐκ εἰκὸς ἐπὶ τὴν τῶν Ἀθηναίων ἀρχὴν στρατεῦσαι τοὺς Συρακουσίους, Σικελιωτῶν ἄρξαντας.* Et *ὑπὸ τῶν αὐτῶν* est *ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων*, ad *διὰ τοῦ αὐτοῦ* supple *τρόπου*. Verbis *δι' ὀλίγου* Heilm. spatium, non tempus significari vult, afferens verba huius ipsius cap. *διὰ πολλοῦ γε καὶ πολλῶν ὄντων* et 3, 94. *ᾤκουν κατὰ κώμας καὶ ταύτας διὰ πολλοῦ*. Minus apte affert 7, 15. Neque tamen negamus, hunc sensum esse posse, sed quaeritur, utrum h. l. aptius sit. Hic certe praestat, cum Scholiasta explicari per *ταχέως*. Celeriter si abeunt, hostes nondum copiis suis collectis eos non in periculum adducent, ne vincantur. Quare addit contrarium eius: *εἰ δὲ σφαλείημεν.*

εἰ μὴ ἀφικοίμεθα, ἔπειτα δὲ καὶ εἰ δείξαντες τὴν δύναμιν δι' ὀλίγου ἀπέλθοιμεν· εἰ δὲ σφαλείημέν τι, τάχιστ' ἂν ὑπεριδόντες μετὰ τῶν ἐνθάδε ἐπίθοιντο. τὰ γὰρ διὰ πλείστου πάντες ἴσμεν θαυμαζόμενα, καὶ τὰ πεῖραν ἥκιστα τῆς δόξης ὄντα. ὅπερ νῦν ὑμεῖς, ὦ Ἀθηναῖοι, ἐς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους πεπόνθατε, διὰ τὸ παρὰ γνώμην αὐτῶν πρὸς ἃ ἐφοβεῖσθε τὸ πρῶτον περιγεγενῆσθαι, καταφρονήσαντες ἤδη καὶ Σικελίας ἐφίεσθε. χρὴ δὲ μὴ πρὸς τὰς τύχας τῶν ἐναντίων ἐπαίρεσθαι, ἀλλὰ τὰς διανοίας κρατήσαντας θαρσεῖν· μηδὲ Λακεδαιμονίους

ὅπερ νῦν ὑμεῖς] Schol. τὸ αὐτὸ ἔπεται τοῖς Συρακουσίοις πρὸς ἡμᾶς, ὅπερ νῦν ὑμῖν ἐγένετο πρὸς Λακεδαιμονίους. φοβούμενοι γὰρ αὐτοὺς ἀεὶ δήποτε, ἐπειδὴ παρὰ τὴν οἴησιν τὸ πρῶτον αὐτῶν ἐκρατήσατε, καταφρονήσαντες ἤδη καὶ Σικελίας ἐφίεσθε. ἐμφαίνει δὲ ὅτι οἱ Συρακούσιοι, καταφρονήσαντες ἡμῶν, τῶν ἐνθάδε ὀρέξονται. Ὅπερ ad totam praecedentem sententiam redit. Quae a nobis, ait, longissime distant, omnes admiramur, quamdiu opinionis, quam homines de illorum virtute conceperunt, nullum specimen dederunt; id quod etiam in Syracusanis eveniet, et vero iam in vobis evenit. Nam initio quidem Spartanos timuistis, desperantes victoriam, posthac praeter opinionem vestram victores facti elati victoria ampliora concupiscere coepisse vos iam videmus. Itidem Syracusani nunc vos expavescunt; posthac si opum vestrarum specimen dederitis, victique fueritis, ut ab expeditione tam temeraria exspectari debet, non satis habentes, vos ab insula sua propulsasse, ultro etiam in vestris terris, armis suis cum Peloponnesiorum iunctis, aggredientur. Id quod postea factum est. Et παρὰ γνώμην est παρ' ἐλπίδα, *praeter opinionem* non Syracusanorum, sed ipsorum Atheniensium. Dein αὐτῶν pendet a περιγεγενῆσθαι, et refertur ad Spartanos. In praepositione πρός notio comparationis inest, ita explicanda: Victores evasistis illorum, praeter spem quidem, si eventum comparaveritis cum timore, quem antea habuistis, timentes illorum multitudinem. Mox alii libri ἐφίεσθαι. Recte habere, quod recepimus, docebit Herm. ad Vig. p. 761., ubi illum loquendi usum explicat, quo res per verbum ὁρᾶν universe designata, deinde non addito pronomine pluribus explanatur, exemplo usus verbis Thucydidis 2, 60. Eadem observatio potest h. l. verbo πάσχειν adhiberi. Conf. Matth. §. 630. 2. e. Tertium id generis locum habes 6, 36. καὶ νῦν αὗται αἱ ἀγγελίαι τοῦτο δύνανται, οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου — ξυγκεῖνται. Itaque haec erit praesentis loci interpretatio: so ist es euch, Athener, selbst mit den Lacedaemoniern und ihren Bundesgenossen ergangen: da ihr wider euer Erwarten, wenn ihr die Furcht bedenkt, die ihr anfänglich hattet, ihrer Meister wurdet, so verachtet ihr sie jetzt dergestalt, dass ihr noch dazu auf Sicilien Anschläge macht.

τὰς διανοίας κρατήσαντας] Schol. τὰς διανοίας δηλονότι τῶν πολεμίων, quem sequitur Arn.: „*subigentes vel conciliantes hostium animos* i. e. securitas maxima nostra inest in deliniendis hostium animis, sive virtute et fide sive clementia nostra, sive superiori solertia. Si hostes diligunt nos vel reverentur, non ausuri sunt nobis nocere, at Lacedaemonii nunc tentant nos damnis afficere, quia neque amicitiam eorum conciliavimus, neque inimicitiam deterruimus.“ Mirum vero consilium ducis Atheniensium adversus illos, quos statim subiicit omni modo Atheniensibus insidiari, ut acceptam ignominiam aboleant! Κρατεῖν τι est *per victoriam aliqua re potiri*, *alicuius rei potentem fieri*, in seiner Gewalt haben; κρατεῖν τινος est *aliquem vincere*. Hoc, opinor, dicit:

ἄλλο τι ἡγήσασθαι ἢ διὰ τὸ αἰσχρὸν σκοπεῖν, ὅτῳ τρόπῳ ἔτι καὶ νῦν ἢν δύνωνται σφήλαντες ἡμᾶς τὸ σφέτερον ἀπρεπὲς εὖ θήσονται, ὅσῳ καὶ περὶ πλείστου καὶ διὰ πλείστου δόξαν ἀρετῆς μελετῶσιν. ὥστε οὐ περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ Ἐγεσταίων ἡμῖν ἀνδρῶν βαρβάρων ὁ ἀγών, εἰ σωφρονοῦμεν, ἀλλ' ὅπως πόλιν δι' ὀλιγαρχίας ἐπιβουλεύουσαν ὀξέως φυλαξώμεθα. καὶ μεμνῆ-12
σθαι χρὴ ἡμᾶς ὅτι νεωστὶ ἀπὸ νόσου μεγάλης καὶ πολέμου βραχύ τι λελωφήκαμεν, ὥστε καὶ χρήμασι καὶ τοῖς σώμασιν

decet considere suorum animorum potentes i. e. neque nimis fortuna secunda elatos, neque animis per adversam nimium demissis, sive den Muth erweckend in der Noth, und im Glücke den Uebermuth zügelnd. Sic verba conveniunt cum loco 2, 87. οὐδὲ δίκαιον τῆς γνώμης τὸ μὴ κατὰ κράτος νικηθέν, ἔχον δέ τινα ἐν αὑτῷ ἀντιλογίαν, τῆς γε ξυμφορᾶς τῷ ἀποβάντι ἀμβλύνεσθαι, νομίσαι δὲ ταῖς μὲν τύχαις ἐνδέχεσθαι σφάλλεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, ταῖς δὲ γνώμαις τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ ἀνδρείους ὀρθῶς εἶναι. Sic autem animum firmare in ludis fortunae non contingit nisi in omnem casum bene praeparatis, et sufficienti apparatu suo, non hostium vel fortuna adversa vel erroribus, vel praesenti infirmitate virium confidentibus, ut ipse auctor suadet 1, 84. νομίζειν τὰς διανοίας τῶν πέλας παραπλησίους εἶναι, καὶ τὰς προσπιπτούσας τύχας οὐ λόγῳ διαρετάς. ἀεὶ δὲ ὡς πρὸς εὖ βουλευομένους τοὺς ἐναντίους ἔργῳ παρασκευαζώμεθα. καὶ οὐκ ἐξ ἐκείνων ὡς ἁμαρτησομένων ἔχειν δεῖ τὰς ἐλπίδας, ἀλλ' ὡς ἡμῶν αὐτῶν ἀσφαλῶς προνοουμένων. Denique explicet haec aliquis ita, ut διανοίας ad hostes referat, et τὰς διανοίας κρατήσαντας dicat idem esse, quod γνώμῃ πιστεύοντας τῶν ἐναντίων προέχειν, (verba sunt Periclis 2, 62.) id quod cum Arnoldi interpretatione quadamtenus conveniret: verum id verba non patiuntur, hic enim sensus postulat: ταῖς διανοίαις τῶν πολεμίων κρατήσαντας sive, ut Periclis verbis utar: ἰέναι δεῖ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι, ἐλπίδι τε ἧσσον πιστεύοντας, γνώμῃ δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων. Paulo post ὅσῳ est idem, quod τοσούτῳ μᾶλλον ὅτι. Conf. 5, 108., adn. ad 6, 89. 92. Sensum totius loci sic aperit Schol. μὴ νομίζετε Λακεδαιμονίους ἄλλο τι σκοπεῖν ἢ διὰ τὸ αἰσχρῶς ἐσπεῖσθαι σπεύδειν, ὅτῳ τρόπῳ δύναιντο ἔτι νῦν καθελόντες ἡμᾶς ἀναμαχέσασθαι τὴν πρόσθεν ἀδοξίαν, ὅσῳ ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα τῆς δόξης θηρῶνται, καὶ ἐν πλείστῳ χρόνῳ μελετῶσιν αὐτήν. Denique δι' ὀλιγαρχίας sibi Spartanos insidiari dicit, quia, ut scriptor 1, 19. dicit, studebant καθ' ὀλιγαρχίαν σφίσιν αὐτοῖς μόνον ἐπιτηδείως ὅπως πολιτεύσωσιν οἱ ξύμμαχοι.

12. τοῖς σώμασιν] Articulo ante σώμασιν addito, ante χρήμασι neglecto offenderat Popp. Nunc eum tueri dicit Bornemannum ad Xen. Anab. 7, 8, 9. et Herodem Att. p. 33. Reisk. Mox in verbis ἐνθάδε εἶναι Laur. F. Lugd. Gr. B. D. E. Bar. Ald. Bas. om. εἶναι. Bloomf. mutari vult in οἶμαι, at Reiz. ad Vig. p. 750, 177. accipiendum dicit vel pro ἐξεῖναι, vel dictum esse ἐνθάδε εἶναι, ut ἐκὼν εἶναι, τὴν πρώτην εἶναι, τὸ νῦν εἶναι. Adscripsit ibi Herm. Pseudo-Demosth. p. 1389, 9. ὁμοίως μέντοι διαλεχθῆναι τοῖς πρότερόν ποτε εἰρηκόσιν ἐνθάδ' εἶναί μοι δοκεῖ, ubi tamen Dind. legit ἐνθαδὶ κἀμοὶ δοκεῖ, Reisk. probante Schaef. Apparat. cr. Demosth. Vol. 5. p. 603. εἶναι dicit idem esse, quod ἐνεῖναι, *datum esse*, *in potestate mea esse*. Arn. negat Graecam locutionem ἐνθάδε εἶναι esse, quae significare deberet: as far as this place is concerned, *quod attinet ad hunc locum*. Utut

ηὐξῆσθαι· καὶ ταῦτα ὑπὲρ ἡμῶν δίκαιον ἐνθάδε εἶναι ἀναλοῦν, καὶ μὴ ὑπὲρ ἀνδρῶν φυγάδων τῶνδε ἐπικουρίας δεομένων, οἷς τό τε ψεύσασθαι καλῶς χρήσιμον, καὶ τῷ τοῦ πέλας κινδύνῳ, αὐτοὺς λόγους μόνον παρασχομένους, ἢ κατορθώσαντας χάριν μὴ ἀξίαν εἰδέναι, ἢ πταίσαντάς που τοὺς φίλους ξυναπολέσαι. εἴ τέ τις ἄρχειν ἄσμενος αἱρεθεὶς παραινεῖ ὑμῖν ἐκπλεῖν, τὸ ἑαυτοῦ μόνον σκοπῶν, ἄλλως τε καὶ νεώτερος ἔτι ὢν ἐς τὸ ἄρχειν, ὅπως θαυμασθῇ μὲν ἀπὸ τῆς ἱπποτροφίας, διὰ δὲ πολυτέλειαν καὶ ὠφεληθῇ τι ἐκ τῆς ἀρχῆς, μηδὲ τούτῳ ἐμπαράσχητε τῷ τῆς πόλεως κινδύνῳ ἰδίᾳ ἐλλαμπρύνεσθαι, νομίσατε δὲ τοὺς τοιούτους τὰ μὲν δημόσια ἀδικεῖν, τὰ δὲ ἴδια ἀναλοῦν, καὶ τὸ πρᾶγμα μέγα εἶναι καὶ μὴ οἷον νεωτέρῳ βουλεύσασθαι

est, rectissime asseverat, hoc praesenti loco Thucydidis sensum nullum praebere, nec articulum omitti potuisse, τὸ ἐνθάδε εἶναι. Itaque hanc structuram probat *δίκαιον εἶναι ἀναλοῦν*, *justum esse hic impendere*. Deinde in *ψεύσασθαι καλῶς*, ait Schol., *τὸ καλῶς πρόσκειται διὰ τὸ μὴ πεφωρᾶσθαι ψευδόμενον· ἤτοι πιθανῶς*. Et *χρήσιμον* „quamquam utrique membro orationis adhibitum est, tamen, si verum spectes, tantum ad prius membrum pertinet, quum verus sensus hic sit: *οἷς ξυμβαίνει τό τε καλῶς ψεύσασθαι χρήσιμον εἶναι, καὶ τὸ χάριν μὴ ἀξίαν αὐτοὺς εἰδέναι*.“ Arn. Tum *τῷ τοῦ πέλας κινδύνῳ* est zur Gefahr des Andern, et sic rursus paulo inferius. In proximis servo vulgatam *αὐτοὺς λόγους μόνον παρασχομένους*, nam Aug. It. Vat. H. (in hoc *ους* s. *ων*) Reg. (G.) Vind. et tacite Lugd. habent *αὐτῶν*, quod si quis probet, melius in *αὐτῶν* mutatur, hoc sensu: von sich bloss Worte darbietend. Popp. coniecit *αὐτῶν λόγους μόνον παρασχομένων*. Dein vulgo *ξυναπολέσθαι*, sine ulla scripturae varietate. Valla interpretatur *amicos secum in perniciem trahere*. Lindav. Spicil. p. 11. emendavit, et *ξυναπολέσαι* iam Dind. tacite reposuerat. Etenim *ξυναπολέσθαι* vim activam habere nequit, v. adn. ad 3, 40. Itaque servari vix possit, nisi *τοῖς φίλοις* cum Reiskio scribas, et frustra anacoluthon statuendo Arn. tuetur. De *ἱπποτροφίᾳ* Atheniensium v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 80. sq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 107, 2. „Tam sumtuosum erat Athenis et vero in plurimis Graeciae partibus equos alere, ut documentum esset magnarum opum et putaretur indicare opulentiam et proinde nobilitatem maiorum. V. Pind. Isthm. 4. 21 — 23. Herodot. 6, 35. Quantos sumtus requisiverit, apparet ex Pind. Isthm. 4, 49. Aesch. Prom 475. et Aristot. Polit. 6, 7.“ Bloomf. De Alcibiadis luxuria v. Athenae. 12. p. 534. et Boeckh. l. c. p. 315. atque quos citat C. Fr. Herm. p. 320, 12.

καὶ μὴ οἷον νεωτέρῳ] v. Matth. p. 896. Schneid. Indic. ad Xen. M. S. s. v. *οἷα*. „Repete *εἶναι*, ut sit *οἷον εἶναι νεωτέρῳ* i. e. *μὴ τοιοῦτον οἷον ἐξεῖναι νεωτέρῳ*. Possis tamen et sine *εἶναι* sic intelligere. Durius tamen dativus *νεωτέρῳ* simpliciter ita poneretur, imo *νεώτερον* dixisset; ut *οἷον* esset pro *ὥστε*.“ Bau. Quam rationem probat Popp., negatque vera esse, quae a Matthiaeo discrimen inter *οἷος* et *οἷός τε* tollente disputantur; nam, quum *οἷον* per *τοιοῦτον οἷον* seu *ὥστε* solvendum esse fateatur, solutis ita verbis accusativum *νεώτερον* requiri, quia *οἷον* sensu verborum *οἷόν τε* accipiat et proinde *εἶναι* cum notione verbi *ἐξεῖναι* cogitatione supplere non liceat. Secus addit esse, si *οἷόν τε* legeretur, ita enim locum simillimum fore verbis 7, 14. *ἀπορώτατον τὸ μὴ οἷόν τε εἶναι ταῦτα ἐμοὶ κωλῦσαι*.

τε καὶ ὀξέως μεταχειρίσαι. οὓς ἐγὼ ὁρῶν νῦν ἐνθάδε τῷ αὐτῷ 13
ἀνδρὶ παρακελευστοὺς καθημένους φοβοῦμαι, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ἀντιπαρακελεύομαι μὴ καταισχυνθῆναι, εἴ τῳ τις παρακάθηται τῶνδε, ὅπως μὴ δόξῃ, ἐὰν μὴ ψηφίζηται πολεμεῖν, μαλακὸς εἶναι, μηδ' ὅπερ ἂν αὐτοὶ πάθοιεν, δυσέρωτας εἶναι τῶν ἀπόντων, γνόντας ὅτι ἐπιθυμίᾳ μὲν ἐλάχιστα κατορθοῦνται, προνοίᾳ δὲ πλεῖστα, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς μέγιστον δὴ τῶν πρὶν κίνδυνον ἀναῤῥιπτούσης, ἀντιχειροτονεῖν καὶ ψηφίζε-

13. *οὓς ἐγὼ ὁρῶν*] *Οὕς* non potest alio referri, nisi ad *τοὺς τοιούτους*, nisi malis cum Reiskio scribere *οὓς δ' ἐγὼ ὁρῶ — φοβοῦμαι*. Tum *παρακελευστούς*, quod vocabulum etiam Dio. Cass. 52, 15. habet, Photius ita explicat: *παρακελευστοὶ, οἱ ἐκ παρακελεύσεως καὶ πιρακλήσεως συλλαμβάνοντες καὶ οὐ στασιάζοντες*, ubi videtur legendum esse *καὶ συστασιάζοντες*, et rursus *παρακελευστοὶ, οἱ σπουδασταί· ὁ γὰρ σπουδασὶης τὸν αὐστηρὸν καὶ σπουδαῖον οἰκεῖον δηλοῖ* i. e. acrem et strenuum asseclam. *Παρακελευστοί* praesenti loco videntur intelligi magistratus (proedri, epistatae, senatores etc.) non rite et legitime, sed per coitionem et conspirationem ambitus sive lecti sive creati (quod quomodo fieri potuerit, explicat Boeckh. C. I. Vol 1. p. 129. sq.), id quod colligo ex Aeschin. in Ctesiph. §. 1. *καὶ γοάφουσί τινες ῥᾳθίως παρανόμους γνώμας, καὶ ταῦτα ἕτεροί τινες τὰ ψηφίσματα ἐπιψηφίζουσιν, οὐκ ἐκ τοῦ δικαιοτάτου τρόπου λαχόντες προεδρεύειν, ἀλλ' ἐκ παρασκευῆς καθεζόμενοι*. Huc pertinent *αἱ ξυνωμοσίαι, ἅπερ ἐνύγχανον πρότερον* (ante eventus libri octavi) *ἐν τῇ πόλει οὖσαι ἐπὶ δίκαις καὶ ἀρχαῖς* 8, 54. Proximorum hic sensus esse videtur: *ipse quoque seniores hortor, ne pudore tangantur* ideo *ut ne videantur, si bellum dissuadeant, ignavi esse* sive dass sie sich nicht schämen deshalb, dass sie nicht feige scheinen mögen etc. Plenius ita dicere potuisset: *καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ἀντιπαρακελεύομαι μὴ καταισχυνθέντας, εἴ τῳ τις παρακάθηται τῶνδε, ψηφίζεσθαι πολεμεῖν, ὅπως μὴ δόξῃ — μαλακὸς εἶναι* sive *μὴ καταισχυνθῆναι, εἴ τῳ τις παρακάθηται τῶνδε, ὥστε ψηφίζεσθαι πολεμεῖν, ὅπως μὴ* etc., atque *εἴ τῳ τις παρακάθηται* etc. est, *si quis magistratus collegae ex horum magistratuum coitione factorum numero assideat*. Verum non est silentio praetermittendum, in D. omitti particulam *μή* ante *ψηφίζηται*. Quem librum si sequamur, sensus hic exsistet: *Contra ego hortor seniores, ne pudore deterreantur, si quis alicui ex horum numero assederit, ne videantur, si* istos metuentes *bellum decernant, ignavi esse*. Ne dicas, vix metuendum fuisse illis senioribus, ne, si bellum decrevissent, ignavi viderentur, monendum est, propter id ipsum, quod collegas sibi assidentes metuebant, et hoc metu bellum decernebant, ignavos videri potuisse. Nihilominus reiicio hanc alteram rationem, qua *μή* omittitur, quod durum esset omitti verba *istos metuentes*, et quod sic potius *μή*, quam *ὅπως μή* desideratur, quia *ὅπως μή* consilium actionis, *μή* metum rei, quae ex actione consequitur, significat. Prius igitur est in der Absicht, dass sie nicht scheinen, sive den Schein zu vermeiden; alterum est es möchte scheinen, dass sie etc. Pro *ἐάν* vulgo erat *ἄν*. D. teste Gailio particulam om., teste Bekk. in marg. habet *ἤν*. Mosqu. *κἄν*. *Ἄν* pro *ἐάν* abhorret a consuetudine huius scriptoris, ut dictum est in adn. ad 4, 46. De verbis *ἐλάχιστα κατορθοῦνται* v. Matth. §. 300.

μέγιστον τῶν πρὶν κινδύνων] *maximum priorum periculorum*, pro *μείζονα, maius prioribus periculis*. Nam si priora sunt pericula, novum istud non pertinet ad ea, neque inter ea maximum, sed maius illis

σθαι τοὺς μὲν Σικελιώτας οἵσπερ νῦν ὅροις χρωμένους πρὸς ἡμᾶς, οὐ μεμπτοῖς, τῷ τε Ἰονίῳ κόλπῳ παρὰ γῆν ἣν τις πλέῃ, καὶ τῷ Σικελικῷ διὰ πελάγους, τὰ αὑτῶν νεμομένους καθ' αὑτούς καὶ ξυμφέρεσθαι· τοῖς δ' Ἐγεσταίοις ἰδίᾳ εἰπεῖν, ἐπειδὴ ἄνευ Ἀθηναίων καὶ ξυνῆψαν πρὸς Σελινουντίους τὸ πρῶτον πόλεμον, μετὰ σφῶν αὐτῶν καὶ καταλύεσθαι· καὶ τὸ λοιπὸν ξυμμάχους μὴ ποιεῖσθαι ὥσπερ εἰώθαμεν, οἷς κακῶς μὲν πράξασιν ἀμυνοῦμεν, ὠφελείας δ' αὐτοὶ δεηθέντες οὐ τευξόμεθα. 11 καὶ σύ, ὦ πρύτανι, ταῦτα εἰπὲρ ἡγεῖ σοι προσήκειν κήδεσθαί

est. Bau. v. Herm. ad Vig. p. 718. Paulo post vulgo legitur *πρὸς ὑμᾶς οὐ μεμπτοῖς*, at ex Cl. Ven. Vat. H. Reg. Mosqu. restitutum est *ἡμᾶς*, et sic habent etiam Vall. ac tacite Lugd. Post pronomen Bau. primus comma posuit. Etenim hic nulla comparatio finium et iis circumscriptarum terrarum instituitur (id vero fieret verbis junctim lectis), sed quid ferri possit ab Atheniensibus et concedi Siciliensibus, Nicias profert. Modo vastum mare, ait, interfluat, non est quod queramur aut nos aut illi; quibus igitur nunc, posthac quoque finibus contineantur, neque illos est quod arcessamus, aut illi nos. „Hoc scriptor dicit, Siculis non navigandum fuisse in maria Graecorum, neque Atheniensibus ad litora Siciliae plus singulis triremibus. Aemulatio enim veterum civitatum peregrinis triremibus aditum ad portus suos non minus interdicebat, quam in terras suas peregrinis militibus; et videtur in pactis usitata conditio fuisse, ut alterius civitatis naves ne adirent litora alterius, praeterquam certo definitoque numero.“ Arn. Porro freto Siciliae mare Siculum continuabatur cum mari Tyrrheno, si rem accuratiori usu scriptorum censeas. v. Thuc. 4, 24. „Emensi Velinum sinum, Palinuri promontorium scopulis longe in mare procurrens, in Siculo iam mari navigare coepimus, certe secundum Horat. 3. Carm. 4, 28., licet Tuscum et Inferum frequentius audiat. Nec mirum, iam ad Palinuri promontorium a Sicilia nomen potiri, quum omne mare, quod quavis ex parte in Siciliam protenditur, sic vocetur, ut egregie docuit Petr. Burm. ad Phaedr. 2, 5, 20. Ita Strabo Alpheum flumen dicit *ἐκπίπτειν ἐπὶ τὴν Σικελικὴν θάλασσαν*, quod quum forte absurdum fuerit visum interpreti, hanc particulam convertere omisit, quum tamen hac parte versus orientem magis proprie mare Siculum dicatur.“ Dorv. Sicul. p. 3. Paulo post *τὸ πρῶτον πόλεμον* D. Vall. *a principio* interpretans. Vulgo *τὸν πρῶτον*. Debebat certe scribi *τὸν πρότερον πόλεμον*. Imo nullum prorsus ante hoc tempus Selinuntii Segestanique bellum gesserant, cui quidem Athenienses intermixti essent.

14. *ὦ πρύτανι*] Epistatam alloquitur, cuius erat eo tempore in suffragia mittere. v. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 172. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 129. sq. De verbo autem ipso *ἐπιψηφίζειν* v. Schoem. de Comitt. Ath. p. 120. Valck. ad Herodot. 8, 61. Luzac. de Socr. Civ. §. VII. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 246. 16. de formula *γνώμας προτιθέναι* Schoem. p. 104. Luzac. item p. 104. Valck. l. c. Etenim proedri, quum sententias dicendi potestatem faciebant, dicebantur *λόγον* vel *γνώμας προτιθέναι*. Vid. adn. ad 3, 36. 38. Quemadmodum autem prytanis pro epistata, sic etiam proedrus pro epistata nominatur, ut monuit Bremi ad Aeschin. c. Timarch. 42. adv. Ctesiph. 21. Ex verbis *εἰ ὀρθωδεῖς* Petit. ad Legg. Att. p. 295. Wess. colligit, non licuisse prytanibus, populum iterum in suffragium mittere de re, de qua iam psephisma perscriptum esset. Esse tamen illustre exemplum in contrarium in de-

τε τῆς πόλεως, καὶ βούλει γενέσθαι πολίτης ἀγαθός, ἐπιψήφιζε, καὶ γνώμας προτίθει αὖθις Ἀθηναίοις, νομίσας, εἰ ὀρθωδεῖς τὸ ἀναψηφίσαι, τὸ μὲν λύειν τοὺς νόμους μὴ μετὰ τοσῶνδ' ἂν μαρτύρων αἰτίαν σχεῖν, τῆς δὲ πόλεως [κακῶς] βουλευσαμένης ἰατρὸς ἂν γενέσθαι, καὶ τὸ καλῶς ἄρξαι τοῦτ' εἶναι, ὃς ἂν τὴν πατρίδα ὠφελήσῃ ὡς πλεῖστα ἢ ἑκὼν εἶναι μηδὲν βλάψῃ.

Ὁ μὲν Νικίας τοιαῦτα εἶπε· τῶν δὲ Ἀθηναίων παριόντες 15
οἱ μὲν πλεῖστοι στρατεύειν παρῄνουν καὶ τὰ ἐψηφισμένα μὴ λύειν, οἱ δέ τινες καὶ ἀντέλεγον. ἐνῆγε δὲ προθυμότατα τὴν στρατείαν Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου, βουλόμενος τῷ τε Νικίᾳ ἐναντιοῦσθαι, ὧν καὶ ἐς τἆλλα διάφορος τὰ πολιτικά, καὶ ὅτι αὐτοῦ διαβόλως ἐμνήσθη, καὶ μάλιστα στρατηγῆσαί τε ἐπιθυμῶν καὶ ἐλπίζων Σικελίαν τε δι' αὐτοῦ καὶ Καρχηδόνα λήψεσθαι, καὶ τὰ ἴδια ἅμα εὐτυχήσας χρήμασί τε καὶ δόξῃ ὠφελήσειν. ὧν γὰρ ἐν ἀξιώματι ὑπὸ τῶν ἀστῶν, ταῖς ἐπιθυμίαις μείζοσιν ἢ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν ἐχρῆτο ἔς τε τὰς ἱπποτροφίας καὶ τὰς ἄλλας δαπάνας· ὅπερ καὶ καθεῖλεν ὕστερον τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν οὐχ ἥκιστα. φοβηθέντες γὰρ αὐτοῦ οἱ πολλοὶ τὸ μέγεθος τῆς τε κατὰ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα παρανομίας

creto de Mytilenaeis interficiendis apud Thuc. 3, 36., Duk monuit. De hac re v. accuratissimam disputationem Schoemanni p. 128. Verba *τὸ — λύειν — μὴ — αἰτίαν σχεῖν* hunc sensum habent: violationem legum non habere in se causam criminandi sive non habere, quod quis criminetur, sed potius excusationem habere, si transgressio fiat coram tam multis testibus. Fallitur Matth. p. 1068. Paulo post *κακῶς* om. haud pauci libri, „nec opus est additamento *κακῶς*, quia modestiae oratoris ad cives verba facientis non est accommodatum. Praeterea iam simile quiddam verbis antecedentibus *μὴ λύειν τοὺς νόμους* indicatur.“ Bened. In verbis *τὸ καλῶς ἄρξαι τοῦτ' εἶναι* etc. commixtio duarum locutionum inest: *τὸ καλῶς ἄρξαι εἶναι ὠφελεῖν καὶ μηδὲν βλάπτειν*, et *καλῶς ἄρξαι, ὃς ἄν* etc. Coraes censet, in his verbis quasi locum communem esse, haustum illum ex scriptis medicorum. Certe Hippocratem Epidem. 1. sect. 2. p. 662. Vol. 1. ed. Vanderlind. monere medicum *ἀσκεῖν περὶ τὰ νουσήματα δύο, ὠφελέειν ἢ μὴ βλάπτειν*, et similia ex aliis Bloomf. offert. De formula *ἑκὼν εἶναι* v. Herm. ad Vig. p. 888.

15. *παριόντες οἱ μὲν πλεῖστοι*] i. e. *οἱ μὲν πλεῖστοι ὅτε παρῆεσαν, plurimi, quum ad dicendum prodibant.* Non est *τῶν παριόντων οἱ πλεῖστοι*, sic enim scribi debebat *οἱ παριόντες οἱ μὲν πλεῖστοι*. Proxima ita resolve *ὅτι ἦν διάφορος καὶ ὅτι* etc. Et *δι' αὐτοῦ* cogita esse *διὰ τοῦ στρατηγῆσαι*. Porro loco passivorum saepe verba neutra, nonnunquam etiam nomina usurpata sequuntur illorum structuram, ut Thuc. hic dicit *ἐν ἀξιώματι ὑπὸ τῶν ἀστῶν* et 1, 130. *ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων*. v. Valck. ad Herodot. 6, 45. Matth. §. 496. 3. De formula comparationis *μείζοσιν ἢ κατά* v. ibidem p. 843. De victu cultuque Alcibiadis sic Plut. Vit. eius c. 6. *Ἀλκιβιάδης δ' ἦν μὲν ἀμέλει καὶ πρὸς ἡδονὰς ἀγώγιμος· ἡ γὰρ ὑπὸ Θουκυδίδου λεγομένη παρανομία εἰς τὸ σῶμα τῆς διαίτης ὑποψίαν τοιαύτην δίδωσιν.* De Pausania scriptor 1, 132. dixerat *ἐξεδεδιήτητο τῶν καθεσιώτων νομίμων.*

ἐς τὴν δίαιταν, καὶ τῆς διανοίας ὧν καθ' ἓν ἕκαστον ἐν ὅτῳ γίγνοιτο ἔπρασσεν, ὡς τυραννίδος ἐπιθυμοῦντι πολέμιοι καθέστασαν, καὶ δημοσίᾳ κράτιστα διαθέντι τὰ τοῦ πολέμου, ἰδίᾳ ἕκαστοι τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτοῦ ἀχθεσθέντες, καὶ ἄλλοις ἐπιτρέψαντες, οὐ διὰ μακροῦ ἔσφηλαν τὴν πόλιν. τότε δ' οὖν παρελθὼν τοῖς Ἀθηναίοις παρήνει τοιάδε.

16 Καὶ προσήκει μοι μᾶλλον ἑτέρων, ὦ Ἀθηναῖοι, ἄρχειν· ἀνάγκη γὰρ ἐντεῦθεν ἄρξασθαι, ἐπειδή μου Νικίας καθήψατο· καὶ ἄξιος ἅμα νομίζω εἶναι. ὧν γὰρ πέρι ἐπιβόητός εἰμι, τοῖς μὲν προγόνοις μου καὶ ἐμοὶ δόξαν φέρει ταῦτα, τῇ δὲ πατρίδι καὶ ὠφέλειαν. οἱ γὰρ Ἕλληνες καὶ ὑπὲρ δύναμιν μείζω ἡμῶν τὴν πόλιν ἐνόμισαν τῷ ἐμῷ διαπρεπεῖ τῆς Ὀλυμπίαζε θεωρίας,

διαθέντι] H. Vulgo *διαθέντα*. I. in marg. *διαθέντος*. Vulgatam Arn. tuetur, dicens scriptorem sic dedisse, quasi post *διαθέντα* sequerentur verba *διὰ τὰ ἐπιτηδεύματα χαλεπῶς φέροντες*. Mihi usque videtur uterque dativus, et hic et qui sequitur, ex *ἀχθεσθέντες* pendere. Conf. Popp. ad Xen. Cyrop. 4, 3, 19. Proprie debebat scribere *διαθέντος*, *quamquam enim publice praeclarissime bellum administraverat, tamen privatim singuli studiis eius offensi — non multo post rempublicam everterunt*. Sed quia offensio ex privata eius agendi ratione suscepta effecit, ut publicam quoque eius tractationem rerum moleste ferrent, *διαθέντι* dixit, quippe sic infensi ei erant etiam publicam rem gerenti. Grammaticam rationem si spectes, potest dativus ille eo excusari, quod Graeci solent totum et partes iisdem casibus efferre, quamquam diligentior ratio alterum genitivo efferri postulabat. Itaque etiam persona, et quae in persona sunt, atque hoc loco quidem virum ipsum et studia eius uno eodemque casu copulari licebat. Mox *ἐπιτρέψαντες* dictum accipe pro *ἐπιτρέψαντες τὰ τοῦ πολέμου*, et sic rursus infra in oratione Athenagorae bis c. 40. positum est.

16. *προσήκει*] Bau. refert ad ius et dignitatem, quod sumtibus factis et legatione ad Peloponnesios suscepta bene de republica meritus sit. Magnas opes et natales Arn. addit; *ἄξιος* Bau. refert ad animi ingeniique dotes et rei bene gerendae facultatem, consentiente Arn. Heilm. voce *προσῆκον* autumat *ius* significari, voce *ἄξιος* eum, qui *idoneus* sit, *qui cum dignitate susceptam personam tueri possit* coll. 6, 83. init. 1, 76., ubi non aliter distinguuntur *τὸ ἄξιον* et *δίκαιον* et 1, 95., ubi de eadem re, de qua *ἄξιος* proximo loco posuit, vox *ἱκανός* usurpatur. Paulo post pro *ἐπιβόητος* marg. Cass. marg. Aug. marg. Steph. et Tusan. praebent *περιβόητος*. Schol. *γράφεται περιβόητός εἰμι*. Vulgatam inter ea, quae in malam partem accipiuntur, ponit Pollux 6, 159. Eustath. in Od. 19. p. 1856. Rom. *ἐπιβόητος ὁ μοχθηρὰν ἔχων φήμην, καθ' οὗ δηλαδὴ βοαὶ γίνονται, ὃν ἐπίβωτον Ἀνακρέων φησί*. Idem tradit Thom. M. in *διαβόητος*. Aliter de utraque voce sentit Ammon. p. 42. Duk. certum putat, eas voces in utramque partem dici. Quod autem ad varietatem scripturae attinet, suspicatur, *περιβόητος* a correctoribus ortum, qui putarent, sententiam horum verborum postulare vocem, quae ad laudem Alcibiadis pertineret, de qua re Dukero secus videtur; nam haec recte ita accipi: *ea, propter quae in sermones hominum incurro, propter quae male audio, ob quae alii et Nicias me diffamant*. Eodem refert, quae in fine huius cap. dicuntur: *διὰ ταῦτα τὰ ἴδια ἐπιβοώμενος* etc. Vid. inprimis Valck. ad Ammon. p. 65. Tum *καθῆκα* est *in certamen misi*. v. Lob. ad Phryn. p. 398.

πρότερον ἐλπίζοντες αὐτὴν καταπεπολεμῆσθαι, διότι ἅρματα μὲν ἑπτὰ καθῆκα, ὅσα οὐδείς πω ἰδιώτης πρότερον, ἐνίκησα δὲ καὶ δεύτερος καὶ τέταρτος ἐγενόμην, καὶ τἆλλα ἀξίως τῆς νίκης παρεσκευασάμην. νόμῳ μὲν γὰρ τιμὴ τὰ τοιαῦτα, ἐκ δὲ τοῦ δρωμένου καὶ δύναμις ἅμα ὑπονοεῖται. καὶ ὅσα αὖ ἐν τῇ πόλει χορηγίαις ἢ ἄλλῳ τῳ λαμπρύνομαι, τοῖς μὲν ἀστοῖς φθονεῖται φύσει, πρὸς δὲ τοὺς ξένους καὶ αὕτη ἰσχὺς φαίνεται. καὶ οὐκ ἄχρηστος ἡ διάνοια, ὃς ἂν τοῖς ἰδίοις τέλεσι μὴ ἑαυ-

ἐνίκησα] Recte Schol. *ἐνίκησα δὲ τά τε πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα καὶ τὰ τέταρτα*. Plut. V. Alcib. 11. *καὶ τὸ νικῆσαι δὲ καὶ δεύτερον γενέσθαι καὶ τέταρτον, ὡς Θουκυδίδης φησὶν, ὁ δ' Εὐριπίδης τρίτον ὑπερβάλλει λαμπρότητι καὶ δόξῃ πᾶσαν τὴν ἐν τούτοις φιλοτιμίαν*. De divitiis Alcibiadis v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 17. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 189., de victoriis eiusdem Athenae. 1, 3. p. 4. D. Euripidis versiculi extant ap. Plut. l. c. (ap. Musgr. fragmm. p. 607.) Euripidem secutus est Isocr. de Big. 34. p. 425. Bekk. Conf. Demosth. Mid. p. 561. Reisk. Verba *καὶ τἆλλα ἀξίως* etc. Duk. eo pertinere dicit, quod Athenae. de Alcibiade refert: *Ὀλύμπια νικήσας — θύσας Ὀλυμπίῳ Διὶ τὴν πανήγυριν ἅπασαν εἱστίασεν*. Porro Choregi deni erant, singuli ex singulis tribubus, quorum munus erat chorum in omni genere ludorum scenicorum ornare et instruere, itidemque in dithyrambicis lyricisque commissionibus, festo Dionysiorum Magnorum. Sumtus tolerabant docendi chori, eiusdemque interim alendi; iidem ornatum scenicum et omnem apparatum, choro ad agendas partes suas necessarium, suppeditabant. v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 311, 2. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 133. 2, 2. p. 381 sq. 416 sq., sed omnium plenissime de hoc genere munerum disseruit Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 321. 484 sqq. 487 sqq. 2. p. 75. Tum *λαμπρύνομαι* est idem quod *ἐπιδείκνυμαι λαμπρυνόμενος αὐτοῖς*. Dein *καὶ αὕτη ἰσχύς* etc. (but, as far as foreigners are concerned, this appears to be even strength ARN.) receptum est ex Aug. Cl. Ven. It. Vat. Reg. Gr. Vulgo *αὐτή*, sed exspectes potius *καὶ τοῦτο*, „das Neutrum der Pronomina scheint zu stehen, wenn das Wort, worauf sich das Pronomen bezieht, herausgehoben; das Genus des Prädicats-Substantivs aber, wenn dieses stark bezeichnet werden soll.“ MATTH. §. 440. p. 823. 7. Quare nescio, an pronomen sensu adverbiali accipiendum sit: aber den Fremden stellt sich auch hier (hierin) Macht dar. Vid. Matth. §. 471. 12. p. 874 sq. nisi femininum explices ex eodem §. 440. 7. p. 823.

ἡ διάνοια] *ἥ δ' ἡ ἄνοια* Cass. Ven. marg. Laur. Cl. (in quo *ἡ διάνοια* in marg.) et s. v. cum *γρ.* E. (Etiam de Lugd. tacetur. POPP.) *ἥδ' ἄνοια* in marg. Ar. Vulgatam *ἡ διάνοια* habent Aug. Pal. D. E. F. G. H. I. K. m., nisi quod Pal. *διανοία*. Valla *hoc hominis propositum*. Schol. *εἰρωνεύεται ὁ Ἀλκιβιάδης λέγων, ὅτι εἰ καὶ ἄνοητος φαίνομαί τισιν, ἀλλ' οὖν τῇ πόλει οὐκ ἄχρηστός μου ἐστὶν ἡ ἄνοια, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμος*. Hoc secutus et quod c. 17. init. legitur *καὶ ταῦτα ἡ ἐμὴ νεότης καὶ ἄνοια* etc., Muret. V. L. 14, 1. emendavit *ἥδ' ἄνοια*. At nihil eorum, de quibus hoc quidem loco Alcibiades loquitur, Nicias c. 11. init., amentiae arguerat, neque huc faciunt, mea quidem sententia, quae attulit Arn. ex c. 12. vers. fin. *νομίσατε τοὺς τοιούτους τὰ ἴδια ἀναλοῦν*, et *ὅπως θαυμασθῇ μὲν ἀπὸ τῆς ἱπποτροφίας*, et *ὧν πέρι ἐπιβόητός εἰμι*. Qui enim amentiae argueretur id, quod splendidissimum in Graecia haberetur? neque qui magnos sumtus ex magnis opibus facit, et vel diffamatur magnorum sumtuum ergo, is continuo

τὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ὠφελῇ. οὐδέ γε ἄδικον ἐφ' ἑαυτῷ μέγα φρονοῦντα μὴ ἴσον εἶναι, ἐπεὶ καὶ ὁ κακῶς πράσσων πρὸς οὐδένα τῆς ξυμφορᾶς ἰσομοιρεῖ· ἀλλ' ὥςπερ δυστυχοῦντες οὐ προσαγορευόμεθα, ἐν τῷ ὁμοίῳ τις ἀνεχέσθω καὶ ὑπὸ τῶν εὐπραγούντων ὑπερφρονούμενος, ἢ τὰ ἴσα νέμων τὰ ὁμοῖα ἀνταξιούτω. οἶδα δὲ τοὺς τοιούτους, καὶ ὅσοι ἔν τινος λαμπρότητι προέσχον, ἐν μὲν τῷ κατ' αὐτοὺς βίῳ λυπηροὺς ὄντας, τοῖς ὁμοίοις μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ξυνόντας, τῶν δὲ ἔπειτα ἀνθρώπων προσποίησίν τε ξυγγενείας τισὶ καὶ μὴ οὖσαν καταλιπόντας, καὶ ἧς ἂν ὦσι πατρίδος, ταύτῃ αὔχησιν, ὡς οὐ περὶ ἀλλοτρίων οὐδ' ἁμαρτόντων, ἀλλ' ὡς περὶ σφετέρων τε καὶ καλὰ πραξάντων. ὧν ἐγὼ ὀρεγόμενος, καὶ διὰ ταῦτα τὰ ἴδια ἐπιβοώμενος, τὰ δημόσια σκοπεῖτε εἴ του χεῖρον μεταχειρίζω. Πελοποννήσου γὰρ τὰ δυνατώτατα ξυστήσας ἄνευ μεγάλου ὑμῖν κινδύνου καὶ δαπάνης Λακεδαιμονίους ἐς μίαν ἡμέραν κατέστησα ἐν Μαντινείᾳ περὶ τῶν ἁπάντων ἀγωνίσασθαι· ἐξ οὗ καὶ περιγενόμενοι τῇ μάχῃ οὐδέπω καὶ νῦν βεβαίως θαρ-
17 σοῦσι. καὶ ταῦτα ἡ ἐμὴ νεότης καὶ ἄνοια παρὰ φύσιν δοκοῦσα εἶναι ἐς τὴν Πελοποννησίων δύναμιν λόγοις τε πρέπουσιν ὡμίλησε, καὶ ὀργῇ πίστιν παρασχομένη ἔπεισε. καὶ νῦν μὴ πε-

amentiae damnatur; rectius ille, qui bellum suadet, unde nihil nisi damnum patria consequi potest. De participio ὑπερφρονούμενος v. Matth. p. 1080. b.

ἢ τὰ ἴσα νέμων] Schol. ὥςπερ τῶν δυστυχούντων καταφρονεῖ τις, οὕτω καὶ αὐτὸς ἀνεχέσθω ὑπὸ τῶν εὐτυχούντων ἐν μέρει καταφρονούμενος· ἢ εἰ βούλεται μὴ ὑπερορᾶσθαι κακοπραγῶν, μηδ' αὐτὸς τῶν ἀτυχούντων καταφρονήσῃ. Proxima sic habent: οἶδα αὐτοὺς τῶν ἔπειτα ἀνθρώπων τισὶ προσποίησιν ξυγγενείας καὶ μὴ οὖσαν καταλιπόντας, καὶ ταύτῃ πατρίδι αὔχησιν, ἧς ἂν ὦσιν οἱ ἔν τινος λαμπρότητι προσχόντες, ὡς οὐ περὶ ἀλλοτρίων οὐδ' ἁμαρτόντων, ἀλλ' ὡς περὶ σφετέρων τε καὶ καλὰ πραξάντων αὐχωμένοις i. e. scio eos posteris summam sui admirationem relinquere, ita ut eorum nonnulli ius cognationis sibi vindicent, licet nulla cognatione cum illis sint coniuncti, et patriae, unde sunt oriundi, gloriationem, non quasi de alienigenis, aut iis, qui flagitiose vixerint, sed ut de suis et qui res praeclaras gesserint.

ἐς μίαν ἡμέραν] Schol. ἀντὶ τοῦ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἠνάγκασα. Popp. iungit cum κατέστησα, ut sit *reduxi eos ad unius diei decertationem* et attractionis genus pro κατέστησα ἐς τὸ ἀγωνίσασθαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Post ἀγωνίσασθαι, ut nunc verba sunt, supple ἐν αὐτῇ (τῇ μιᾷ ἡμέρᾳ).

17. ἄνοια] Haec referuntur ad orationem Niciae c. 11. ἀνόητον δ' ἐπὶ τοιούτους ἰέναι, ὧν κρατήσας τε μὴ κατασχήσει τις, καὶ μὴ κατορθώσας μὴ ἐν τῷ ὁμοίῳ καὶ πρὶν ἐπιχειρῆσαι ἔσται. Loquutus porro verba παρὰ φύσιν etc. in mente habuit illa verba adversarii c. 12. τὸ πρᾶγμα μέγα καὶ μὴ οἷον νεωτέρῳ βουλεύσασθαί τε καὶ ὀξέως μεταχειρίσαι, recte igitur Levesqu. qu'on regarde comme encore au-dessus de mon âge. Et ὡμίλησε „est ὁμιλήσασα ἔπραξε.“ Bau. Arn. confert 7, 77. δεδιήτημαι pro ἐν τῷ διαιτᾶσθαι ἔπραξα.

καὶ ὀργῇ πίστιν παρασχομένη] Schol. καὶ ταῦτα ἐγένετο δι' ἐμὲ τὸν νέον καὶ παρὰ φύσιν ἀνόητον λογιζόμενον, λόγως τε χρησάμενον

φόβησθε αὐτήν, ἀλλ' ἕως ἐγώ τε ἔτι ἀκμάζω μετ' αὐτῆς καὶ ὁ Νικίας εὐτυχὴς δοκεῖ εἶναι, ἀποχρήσασθε τῇ ἑκατέρου ἡμῶν ὠφελείᾳ. καὶ τὸν ἐς τὴν Σικελίαν πλοῦν μὴ μεταγιγνώσκετε ὡς ἐπὶ μεγάλην δύναμιν ἐσόμενον. ὄχλοις τε γὰρ ξυμμίκτοις

πρέπουσι πρὸς Ἀργείους καὶ Μαντινέας καὶ ἀπειλήσαντα μετ' ὀργῆς αὐτοῖς, εἰ μὴ θέλοιεν προσχωρεῖν ἡμῖν. Quaeritur, utrum ὀργῇ *studium* an *ira* sit? — utrum ὀργῇ dativus sit an ablativus? — et quibus sive illud studium sive illa ira tribuenda sit, Argivis et Mantinensibus, an Alcibiadi? an Atheniensibus? Hoc certe extra dubitationem positum est, minis non opus fuisse Atheniensibus ad Peloponnesios illos foedere secum iungendos. Magis enim erat, cur Argivi societatem Atheniensium quaererent, quam quod hi illorum amicitiam ambirent. Vide modo 5, 40. 44. Ac sola astutia, qua Alcibiades legatos Lacedaemonios decipiebat, factum est, ut foedus cum Argivis eorumque partim sociis iceretur, ut narratum ibidem c. 45. Una verissima videtur Heilmanni sententia, qui studium Alcibiadis et ardorem, quo illos populos Atheniensibus conciliavit, quoque ipsis illis fidem faciebat, tutos fore per societatem Atheniensium, et certo foedus istud intercedente ipso ictum iri, intelligendum esse vidit. Quare posthac quoque Alcibiadis gratia in Sicilia militabant, ut brevi apud ipsum auctorem relatum invenies. Est igitur: *et studio meo fidem feci* Peloponnesiis. Praeclare Arn. monuit, Alcibiadis mentem esse, sese iuvenilem ardorem cum senili prudentia iunxisse, illo fidem fecisse iis, quibuscum negotium haberet, per hanc ex illorum fiducia sua ipsius consilia promovisse. Vulgo in his legitur μὴ πεφοβῆσθαι, Laur. pr. man. Cass. Gr. Ven. πεφοβεῖσθαι, D. φοβεῖσθαι. Emendarunt Schneid. Saxo et Bekk. Quum Alcibiades oratione statim ad Athenienses convertatur, sic eos alloquens: ἀλλ' ἕως ἐγὼ ἀκμάζω μετ' αὐτῆς — ἀποχρήσασθε τῇ ἑκατέρου ἡμῶν ὠφελείᾳ, ubi ἀλλά indicat aliquid praecessisse, quod ne iidem Athenienses faciant orator hortatur; admodum probabilis est levissima verborum mutatio. Mox αὐτήν, ait Schol., intellige τὴν νεότητα ἢ τὴν ἄνοιαν, ὃ καὶ μᾶλλον. δῆλον δὲ τῷ ἐπιφερομένῳ. τὸ γὰρ „ἀκμάζω μετ' αὐτῆς“ τοιοῦτος νέος εἰμὶ (φησὶ) μετὰ τῆς λεγομένης ἀνοίας. Meae, ait, iuventuti et quam Niciae dicere placuit, amentiae supra annos se efferenti et illi Peloponnesii prius, quum foedus me auctore nobiscum icerent, confisi sunt, et nunc vos confidite, *haec autem iuventus mea et amentia, quae supra aetatem*, qua talia negotia nondum capessi solent, *se efferre videtur, apud potentissimas Peloponnesiorum civitates verbis aptis usa transegit. Quam amentiam ne nunc quidem vos extimescite, sed quamdiu cum hac ego floreo et Nicias felix videtur esse, uterque quidquid commodi afferimus, eo libere utimini!* Dicterium observa, quod inest in verbis καὶ ὁ Νικίας εὐτυχὴς δοκεῖ εἶναι.

ὄχλοις — ξυμμίκτοις] Ut exemplo unius saltem civitatis illustrem: Syracusis post exstirpatos, ut videtur, Gamoros praeter posteros veterum Syracusanorum et pristinos incolas urbium vicinarum subiectos et civitate donatos decem millia peregrinorum extabant, qui quondam tyrannorum mercenarii milites fuerant. Hos quoque Aristoteles refert in civium numerum receptos esse, quamquam, teste Diodoro, iure suffragiorum in creandis magistratibus exclusi sunt. Itidem aliae urbes, quarum pristini incolae Syracusas migraverant, mercenariis tyrannorum impletae fuerunt. Ad hanc ipsam receptionem peregrinorum frequentium inter cives Schol. refert verba scriptoris huius: ῥᾳδίας ἔχουσι τῶν πολιτειῶν τὰς μεταβολὰς καὶ ἐπιδοχάς, scribens: τὸ ἐγγράψειν ῥᾳδίως ταῖς πολιτείαις ξένους τε καὶ φυγάδας. Sed hanc interpretationem verba τῶν πολιτειῶν i. e. *civitatis formarum* vix admittere vi-

πολυανδροῦσιν αἱ πόλεις, καὶ ῥᾳδίας ἔχουσι τῶν πολιτειῶν τὰς μεταβολὰς καὶ ἐπιδοχάς. καὶ οὐδεὶς δι' αὐτὸ ὡς περὶ οἰκείας πατρίδος οὔτε τὰ περὶ τὸ σῶμα ὅπλοις ἐξήρτυται οὔτε τὰ ἐν τῇ χώρᾳ νομίμοις κατασκευαῖς· ὅ,τι δὲ ἕκαστος ἢ ἐκ τοῦ λέγων

dentur; imo est *facile mutant rerum publicarum formas, facile novas adsciscunt,* ubi Arn. μεταβολάς intelligit temperamenta (Modificationen) imperiorum, ἐπιδοχάς institutionem totorum novorum. Hoc totum de mixtis incolis urbium Siciliae et mutationibus civitatum formarum uberrime exsequuntur Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 93 sqq. et Od. Muell. Dor. 2. p. 157 sqq. Ad νομίμοις κατασκευαῖς Schol. adnotavit: οὐ ταῖς νομιζομέναις, ἀλλὰ ταῖς ἱκαναῖς, οὕτω καὶ νόμιμον ῥήτορα τὸν ἱκανὸν καὶ νόμιμον ἀθλητὴν φαμέν, *legitimum apparatum*, quibus Bloomf. addit Diod. 1, 82. οἱ νόμιμοι τῶν συγγραφέων. 1, 22. οἱ νόμιμοι τῶν φυσιολόγων. Athenae. 4. sub fin. στρατηγὸς νόμιμος, denique Polluc. 1, 130. ὁπλῖται ἀκριβεῖς μόνιμοι, ubi legi vult νόμιμοι. Sic Horat. *legitimum carmen.* Verum quaeritur, quinam sint legitimi apparatus? Bloomf. eos esse ait, qui publice fiunt, communi civitatis sumtu, continuatos, nec tumultuario opere perfectos. Quaeritur, quinam ipsi apparatus significentur? Arn. intelligit non solum publica opera tuendae terrae instituta, velut castella, munitiones urbis ipsius, sed etiam viarum, exstructiones pontium et fortasse etiam opera architecturae, sive templa sive theatra. „Sicilienses, ait, spernebant pecunias impendere rebus in solo mansuris, quas non secum in exilium auferre possent.“ Addit, ex oratione ducis Syracusanorum c. 41. apparere, Syracusas non bene armis, equis et aliis ab praesidiis militaribus instructas fuisse.

ὅ τι δὲ ἕκαστος] Schol. τῶν δημαγωγῶν ἕκαστος οὐ τοῦ κοινῇ συμφέροντος στοχάζεται, ἀλλὰ οἰκείου λήμματος, εἴτε ἐκ τοῦ λόγῳ πεῖθειν περιγένοιτο αὐτῷ τὸ λαβεῖν, εἴτε ἐκ τοῦ στασιάζειν. οὐ χαλεπὸν γάρ νομίζεται τῷ μὴ κατορθώσαντι ἐκπεσεῖν τῆς πατρίδος καὶ ἄλλην γῆν οἰκῆσαι. ἐμφαίνεται γὰρ καὶ ἐντεῦθεν, ὅτι οὐδεὶς ὡς πατρίδος τῆς ἰδίας πόλεως πεφρόντικεν, „*quibus oratione persuadendo vel per discordias ablatis in aliam terram sese (si rem infeliciter gesserit), abiturum speret* etc.“ Bau. sive mit welcher durch Reden oder Unruhen auf Unkosten des Staats erhaschten Beute einer sich, wenn es misslingen sollte, anderswohin zu begeben gedenkt. Ne offendaris, quod post ὅ τι sequitur ταῦτα, confer 3, 38. ἄλλο τι ἢ ἐν οἷς ζῶμεν et alios locos permultos, quorum tamen partem minus aptam adscripsit Bau. de Lect. Thuc. p. 7. Adde Schaef. ad Theocr. p. 224., ad Dionys. de C. V. p. 11. Et καθ' ἡδονήν idem h. l. est, quod πρὸς ἡδονήν (was sie gern hören, was sie annehmlich finden), v. Dorv. ad Charit. p. 538. Contrarium est πρὸς ὀργήν, was man nicht gern hört 2, 65., ut ibi Arn. recte interpretatur. Mox vulgo erat ὅσοι περικομποῦνται, emendatum est ex libris quamplurimis et Thoma M. p. 545. Verbum περικομπεῖν Bloomf. frustra tuetur duobus exemplis auctorum Graecitatis minime proborum. Tum ὅσους ἕκαστοι Reg. (G.) marg. D. marg. I. Vulgo ὅσοι. Dicas, quum qui numerant, iidem sint, qui numerantur, videri nominativum stare posse, sed ita ὅσοι potius significaret, vere tot fuisse, quot se numerabant. Non posset enim aliter intelligi, nisi ὅσοι ὄντες. Pronomen in αὐτοὺς ἐψευσμένη recte Levesqu. retulit ad ἐπλίτας, verum falso interpretatur après avoir menti avec tant d'audace sur le nombre de ses soldats, neque rectius Steph. *sed quum longe supra veritatem suorum militum numerum antea auxerit Graecia.* Sensus non alius potest esse, nisi *postquam Graecia de numero graviter armatorum militum suorum maxime decepta fuit* sive nachdem sich Griechenland in Anselung der Zahl seiner Schwerbewaffneten sehr getäuscht.

πείθειν οἴεται ἢ στασιάζων ἀπὸ τοῦ κοινοῦ λαβὼν ἄλλην γῆν, μὴ κατορθώσας, οἰκήσειν, ταῦτα ἑτοιμάζεται. καὶ οὐκ εἰκὸς τὸν τοιοῦτον ὅμιλον οὔτε λόγου μιᾷ γνώμῃ ἀκροᾶσθαι, οὔτε ἐς τὰ ἔργα κοινῶς τρέπεσθαι· ταχὺ δ' ἂν ὡς ἕκαστοι, εἴ τι καθ' ἡδονὴν λέγοιτο, προσχωροῖεν, ἄλλως τε καὶ εἰ στασιάζουσιν, ὥσπερ πυνθανόμεθα. καὶ μὴν οὐδ' ὁπλῖται οὔτ' ἐκείνοις ὅσοιπερ κομποῦνται, οὔτε οἱ ἄλλοι Ἕλληνες διεφάνησαν τοσοῦτοι ὄντες ὅσους ἕκαστοι σφᾶς αὐτοὺς ἠρίθμουν, ἀλλὰ μέγιστον δὴ αὐτοὺς ἐψευσμένη ἡ Ἑλλὰς μόλις ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ ἱκανῶς ὡπλίσθη. τά τε οὖν ἐκεῖ ἐξ ὧν ἐγὼ ἀκοῇ αἰσθάνομαι τοιαῦτα, καὶ ἔτι εὐπορώτερα ἔσται· βαρβάρους τε γὰρ πολλοὺς ἕξομεν οἱ Συρακοσίων μίσει ξυνεπιθήσονται αὐτοῖς· καὶ τὰ ἐνθάδε οὐκ ἐπικωλύσει, ἢν ὑμεῖς ὀρθῶς βουλεύησθε. οἱ γὰρ πατέρες ἡμῶν τοὺς αὐτοὺς τούτους οὕσπερ νῦν φασι πολεμίους ὑπολιπόντας ἂν ἡμᾶς πλεῖν καὶ προσέτι τὸν Μῆδον ἐχθρὸν ἔχοντες τὴν ἀρχὴν ἐκτήσαντο, οὐκ ἄλλῳ τινὶ ἢ τῇ περιουσίᾳ τοῦ ναυτικοῦ ἰσχύοντες. καὶ νῦν οὔτε ἀνέλπιστοί πω μᾶλλον Πελοποννήσιοι ἐς ἡμᾶς ἐγένοντο, εἴ τε καὶ πάνυ ἐῤῥωνται, τὸ

Articulum ἡ ante Ἑλλάς nonnulli libri om., sed Popp. monuit, eum post ἐψευσμένη facile excidere potuisse et fere semper nomini Ἑλλάς addi auctore Engelh. ad Plat. Menex. c. 9. Particulam τε post βαρβάρους Haack. cum Reiskio expungendam esse censet, quia non habeat, quo referatur, nam inter se referri τά τε ἐκεῖ et τὰ ἐνθάδε. Contra Popp. monet, τε γάρ saepe ita legi, ut τε abesse debere existimes et adire iubet Schaef. ad Dionys. Hal. de C. V. p. 409. Apud Thucydidem tamen quae extant eius usus exempla, ea omnia interpunctione mutata aliam explicationem admittere, velut 4, 10. 52. 5, 26., minus tamen commode 7, 81. Proxima καὶ νῦν οὔτε ἀνέλπιστοι etc. hunc sensum habent: „*atque ut nunc res sunt, nunquam minus spei adversus nos conceperunt Lacedaemonii: quodsi valde sint animati, regionem quidem nostram, etiamsi navalem expeditionem non suscipimus, invadere possunt, at classe nihil nobis nocent.*“ Steph. At Krueg. ad Dionys. p. 268. ἀνέλπιστοι censet passive capi, sicut 6, 33. extr. ἡμῖν οὐκ ἀνέλπιστον τὸ τοιοῦτον ξυμβῆναι, et confert c. 34. 7, 71. Plat. Menex. 14. p. 242. E., ut hic sensus exsistat: *nunquam minus, ne Peloponnesii nos adorirentur, metuendum fuit.* Sed et illud ἐς ἡμᾶς huic interpretationi obstat, quoniam sic potius ἡμῖν scribi debebat, et illud additamentum εἴ τε καὶ πάνυ ἐῤῥωνται magis convenit cum hac expositione: Peloponnesios nunc magis quam unquam spei expertes esse, ac si valde sint animati, si maximam spem concipiant, eos nihil nisi Atticam terra invasuros. Poppo tamen coniecit εὐέλπιστοι. Num hoc sensu: καὶ νῦν οὔπω εὐελπιστότεροι ἢ πρὶν *II.* ἐς ἡμᾶς ἐγένοντο? Schol. vulgatam explicat: οὐδὲν (scribere debebat οὔπω) μᾶλλον ἀπηλπίκασι Πελοποννήσιοι τοῦ δύνασθαι καταλῦσαι ἡμᾶς. Scriptorem, qui in aliis, ut φοβερός, πιθανός et similibus genera significationum transmutat, credere licet idem in ἀνέλπιστος fecisse. Porro „ῥώννυμι est *animum facere*, frequentius est ἐπιῤῥώννυμι, similiter legitur ἀναῤῥώννυμι 7, 46. et ῥώμη 7, 18.“ Krueg. ad Dionys. p. 268. Idem mutato accentu vult ἐῤῥῶνται, quod barbarum esse Popp. docet ex Buttm. Gr. max. §. 98. adn. 16.

μὲν ἐς τὴν γῆν ἡμῶν ἐσβάλλειν, κἂν μὴ ἐκπλεύσωμεν, ἱκανοί εἰσι, τῷ δὲ ναυτικῷ οὐκ ἂν δύναιντο βλάπτειν· ὑπόλοιπον
18 γὰρ ἡμῖν ἐστιν ἀντίπαλον ναυτικόν. ὥστε τί ἂν λέγοντες εἰκὸς ἢ αὐτοὶ ἀποκνοῖμεν ἢ πρὸς τοὺς ἐκεῖ ξυμμάχους σκηπτόμενοι μὴ βοηθοῖμεν; οἷς χρεών, ἐπειδή γε καὶ ξυνωμόσαμεν, ἐπαμύνειν, καὶ μὴ ἀντιτιθέναι ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνοι ἡμῖν. οὐ γὰρ ἵνα δεῦρο ἀντιβοηθῶσι προσεθέμεθα αὐτούς,

18. *προσεθέμεθα*] Schol. *ξυμμάχους ἐποιησάμεθα*. v. Valck. ad Herodot. 5, 69. De verbis *τοῖς ἐκεῖ ἐχθροῖς ἡμῶν* v. Matth. p. 710. adn. Mox *φυλοκρινοῖεν* habent Cass. Aug. (hic in marg. *σημ. φιλοκρινοῖεν*), Pal. It. Vat. Laur. H. (hic per correctorem *φυλοκρινοιμεν*, ut Valla: *inter genera hominum delectum habeamus*) C. cod. Bas. Vulgo *φιλοκρινοῖεν*. Vocabulum agnoscunt Hesych. et Pollux 8, 110. Sensum explanant Anecdd. Bekk. 1. p. 71. *φυλοκρινεῖν, κυρίως μὲν τὸ τὰς φυλὰς τὰς ἐν ταῖς πόλεσι διακρίνειν, σημαίνει δὲ καὶ τὸ ἄλλο τι διατάττειν καὶ διακρίνειν*. Sensu et proprio et non proprio vocabulum ab oratore hic usurpari poterat, sed sensu proprio dictum existima cum respectu ad gentes Doricam et Ionicam, Graecam et Barbaram. Nicias enim c. 11. extr. noluerat Barbaris auxilium ferri. Adde Etym. M. p. 802, 32. *φυλοκρινεῖ, διακρίνει, καταδικάζει παρέργως*. Dein *μὴ ὅπως* etc. Schol. exponit *ὅπως μὴ ἐπισιρατεύσωμεν*, correctus D. *ὅπως μή*. Popp. in Ephemm. Ien. a. 1820. p. 459. *ὅπως* delendum esse coniecerat, quod non puto recte fieri, quia sic dici debebat *μὴ ἐπίῃ*. Idem addidit, non magis *μὴ ὅπως* pro *ὅπως μή* dici posse, quam Latine *ne ut* pro *ut ne*, similiter tamen *μὴ ὡς* Isaeum de Apollod. Hered. §. 27. habere. De verbis *διὰ τὸ ἀρχθῆναι ἂν — κίνδυνον εἶναι* v. Matth. p. 1196. Dan. habet *ἡμῖν αὐτοῖς κίνδυνον*, ex interpretatione. Vid. Krueg. ad Dionys. p. 12. Paulo post pro *ὑμῖν τοῖς ἄλλοις* alii libri bene multi *ἡμῖν* etc. *Ὑμῖν* convenire cum sequenti verbo secundae personae *μεταλήψεσθε* Duk. animadvertit. „Sed in ceteris ubique prima persona utebatur, neque illa causa idonea est ad lectionem mutandam, quia in omnibus Alcibiades cum Atheniensibus consilia et fortunam communicat, praeterquam si instituta et mores velint mutare.“ Haack. Dein *στορέσωμεν* „proprie dicitur de stragulis, transfertur ad ventos et fluctus, ut apud Latinos *sterno*. Hinc facile ad animorum procellas detortum est. Schol. hunc audacissimum Thucydidis troporum dicit, sed nimirum Alcibiadis ore proferri.“ Blomf. ad Aesch. Prom. Gloss. v. 198. Popp. confert Tac. 1. Hist. 58. *stratis militum odiis*. Post *ὑπεριδόντες* sequebantur verba *καὶ οὐκ ἀγαπήσαντες*, quae perboni et multi libri om. „Non de nihilo est, quod ab tot libris absunt, et omnino speciem interpretationis verbi *ὑπεριδόντες* prae se ferunt. Auget suspicionem, quod etiam Thom. M. p. 870. ea omisit.“ Duk. Ceterum *ὑπεριδεῖν* alibi cum genitivo construitur. v. Matth. p. 696. adn. 2. Et mutatur structura verbi post *ἵνα*, posito primum coniunctivo *στορέσωμεν*, deinde futuro *ἄρξομεν*. v. ibidem p. 1301. At idem Grammaticus ex h. l. demonstrare vult, interdum post *τε* non sequi *καί*, deceptus falsa loci interpunctione, quam Popp. emendavit posita post *πλεῦσαι* virgula. Mox *ἤν τι προχωρῇ* E. Mosqu. In H. *προ* s. v. Valla *si quid proficiemus*. Vulgata est: *si qui nobis se adiungant*. Tum omnes libri *παρέξουσιν· αὐτοκράτορες*, quorum verborum difficultatem iam Schol. senserat. Valck. ad Herodot. 5, 36. emendavit *παρέξουσι· ναυτοκράτορες* vel potius *ναυκράτορες*, nam ubi vulgatur *ναυτοκράτορες* optimi libri etiam alibi (velut 5, 97. 109.) *ναυκράτορες* praebent, quare hic quoque haec forma

ἀλλ' ἵνα τοῖς ἐκεῖ ἐχθροῖς ἡμῶν λυπηροὶ ὄντες δεῦρο κωλύωσιν αὐτοὺς ἐπιέναι. τήν τε ἀρχὴν οὕτως ἐκτησάμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ ὅσοι δὴ ἄλλοι ἦρξαν, παραγιγνόμενοι προθύμως τοῖς ἀεὶ ἢ βαρβάροις ἢ Ἕλλησιν ἐπικαλουμένοις, ἐπεὶ εἴγε ἡσυχάζοιεν πάντες ἢ φυλοκρινοῖεν οἷς χρεὼν βοηθεῖν, βραχὺ ἄν τι προσκτώμενοι αὐτῇ περὶ αὐτῆς ἂν ταύτης μᾶλλον κινδυνεύοιμεν. τὸν γὰρ προὔχοντα οὐ μόνον ἐπιόντα τις ἀμύνεται, ἀλλὰ καὶ μὴ ὅπως ἔπεισι προκαταλαμβάνει. καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι ἐς ὅσον βουλόμεθα ἄρχειν, ἀλλ' ἀνάγκη, ἐπειδήπερ ἐν τῷδε καθέσταμεν, τοῖς μὲν ἐπιβουλεύειν, τοὺς δὲ μὴ ἀνιέναι, διὰ τὸ ἀρχθῆναι ἂν ὑφ' ἑτέρων αὐτοῖς κίνδυνον εἶναι, εἰ μὴ αὐτοὶ ἄλλων ἄρχοιμεν. καὶ οὐκ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκεπτέον ὑμῖν τοῖς ἄλλοις τὸ ἥσυχον, εἰ μὴ καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἐς τὸ ὁμοῖον μεταλήψεσθε. λογισάμενοι οὖν τάδε μᾶλλον αὐξήσειν, ἐπ' ἐκεῖνα ἦν ἴωμεν, ποιώμεθα τὸν πλοῦν, ἵνα Πελοποννησίων τε στορέσωμεν τὸ φρόνημα, εἰ δόξομεν ὑπεριδόντες τὴν ἐν τῷ παρόντι ἡσυχίαν καὶ ἐπὶ Σικελίαν πλεῦσαι, καὶ ἅμα ἢ τῆς Ἑλλάδος τῶν ἐκεῖ προσγενομένων πάσης τῷ εἰκότι ἄρξομεν, ἢ κακώσομέν γε Συρακοσίους, ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ξύμμαχοι ὠφελησόμεθα. τὸ δὲ ἀσφαλὲς καὶ μένειν, ἤν τι προσχωρῇ, καὶ ἀπελθεῖν, αἳ νῆες παρέξουσι· ναυκράτορες γὰρ ἐσόμεθα καὶ ξυμπάντων Σικελιωτῶν. καὶ μὴ ὑμᾶς ἡ Νικίου τῶν λόγων ἀπραγμοσύνη καὶ διάστασις τοῖς νέοις ἐς τοὺς πρεσβυτέρους ἀποτρέψῃ, τῷ δὲ εἰωθότι κόσμῳ, ὥσπερ καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἅμα νέοι γεραιτέροις βουλεύοντες ἐς τάδε ἦραν αὐτά, καὶ νῦν τῷ αὐτῷ τρόπῳ πειρᾶσθε προαγαγεῖν τὴν πόλιν, καὶ νομίσατε νεότητα μὲν καὶ γῆρας ἄνευ ἀλλήλων μηδὲν δύνασθαι, ὁμοῦ δὲ τό τε φαῦλον καὶ τὸ μέσον καὶ τὸ πάνυ ἀκριβὲς ἂν ξυγκραθὲν μάλιστ' ἂν ἰσχύειν, καὶ τὴν πόλιν, ἂν μὲν ἡσυχάζῃ, τρίψεσθαί τε αὐτὴν περὶ αὐτὴν ὥσπερ καὶ ἄλλο τι, καὶ πάντων τὴν ἐπιστήμην ἐγ-

restituta est. Genitivi *ξυμπάντων Σικελιωτῶν*-pendent ab *ναυκράτορες*, in quo substantivo vis inest verborum *ναυσὶ κρατοῦντες*, quare interpretor: *navium enim copia praestabimus omnibus Siciliensibus.*

διάστασις τοῖς νέοις] Haec verba idem significant, quod *οἱ Νικίου λόγοι οἱ ἀπραγμοσύνην ποιοῦντες καὶ διάστασιν ἐμποιοῦντες τοῖς νέοις*. Matth. p. 715. 3. extr. Mox *ἀποτρέψῃ* Popp. contra alteram scripturam *ἀποστρέψῃ* recte tuetur ex c. 8. *Νικίας ἀποτρέψαι ἐβούλετο* et c. 19. *Νικίας γνοὺς ὅτι οὐκ ἂν ἀποτρέψειε*. Vid. adn. ad 5, 75. „*Ἀποτρέψαι* magis suasoriis verbis, quam rebus fit. v. Wess. ad Diod. 17, 9.“ Dorv. ad Charit. p. 546. Et *ἅμα βουλεύοντες* est *consultantes, deliberantes* (zusammen berathend, sich berathschlagend), sive *βουλευόμενοι, συμβουλευόμενοι*.

ἂν ξυγκραθὲν — ἂν ἰσχύειν] i. e. *ὅτι μάλιστ' ἂν ἰσχύοι, εἰ ξυγκραθείη*. Matth. p. 1197. v. Herm. ad Vig. p. 814, 283. Tum *τρίψεσθαι* est werde aufgerieben werden, v. Buttm. Gr. max. 2, 1. p. 54. Et *ἀπραγμοσύνης μεταβολῇ* est *mutatione, quam inertia adducit*, quemadmodum *vice veris et Favoni* Horat. dixit pro vice, quam ver et Favonius efficiunt.

γηράσεσθαι, ἀγωνιζομένην δὲ ἀεὶ προσλήψεσθαί τε τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὸ ἀμύνεσθαι οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ μᾶλλον ξύνηθες ἕξειν. παράπαν τε γιγνώσκω πόλιν μὴ ἀπράγμονα τάχιστ' ἄν μοι δοκεῖν ἀπραγμοσύνης μεταβολῇ διαφθαρῆναι, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀσφαλέστατα τούτους οἰκεῖν οἳ ἂν τοῖς παροῦσιν ἥδεσι καὶ νόμοις, ἢν καὶ χείρω ᾖ, ἥκιστα διαφόρως πολιτεύωσιν.

19 Τοιαῦτα μὲν ὁ Ἀλκιβιάδης εἶπεν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ἐκείνου τε καὶ τῶν Ἐγεσταίων καὶ Λεοντίνων φυγάδων, οἳ παρελθόντες ἐδέοντό τε καὶ τῶν ὅρκιων ὑπομιμνήσκοντες ἱκέτευον βοηθῆσαι σφίσι, πολλῷ μᾶλλον ἢ πρότερον ὥρμηντο στρατεύειν. καὶ ὁ Νικίας γνοὺς ὅτι ἀπὸ μὲν τῶν αὐτῶν λόγων οὐκ ἂν ἔτι ἀποτρέψειε, παρασκευῆς δὲ πλήθει, εἰ πολλὴν ἐπιτάξειε, τάχ' ἂν μεταστήσειεν αὐτούς, παρελθὼν αὐτοῖς αὖθις ἔλεγε τοιάδε.

20 Ἐπειδὴ πάντως ὁρῶ ὑμᾶς, ὦ Ἀθηναῖοι, ὡρμημένους στρατεύειν, ξυνενέγκοι μὲν ταῦτα ὡς βουλόμεθα, ἐπὶ δὲ τῷ παρόντι ἃ γιγνώσκω, σημανῶ. ἐπὶ γὰρ πόλεις, ὡς ἐγὼ ἀκοῇ αἰσθάνομαι, μέλλομεν ἰέναι μεγάλας καὶ οὔθ' ὑπηκόους ἀλλήλων οὔτε δεομένας μεταβολῆς, ἢ ἂν ἐκ βιαίου τις δουλείας ἅμενος ἐς ῥᾴω μετάστασιν χωροίη, οὐδ' ἂν τὴν ἀρχὴν τὴν ἡμετέραν εἰκότως ἀντ' ἐλευθερίας προσδεξομένας, τό τε πλῆθος, ὡς ἐν μιᾷ νήσῳ, πολλὰς τὰς Ἑλληνίδας. πλὴν γὰρ Νάξου καὶ Κατάνης, ἃς ἐλπίζω ἡμῖν κατὰ τὸ Λεοντίνων ξυγγενὲς προσέσεσθαι, ἄλλαι εἰσὶν ἑπτά, καὶ παρεσκευασμέναι τοῖς πᾶσιν ὁμοιοτρόπως μάλιστα τῇ ἡμετέρᾳ δυνάμει, καὶ οὐχ ἥκιστα ἐπὶ ἃς μᾶλλον πλέομεν, Σελινοῦς καὶ Συράκουσαι. πολλοὶ μὲν γὰρ ὁπλῖται ἔνεισι καὶ τοξόται καὶ ἀκοντισταί, πολλαὶ δὲ τριήρεις καὶ ὅχλος ὁ πληρώσων αὐτάς. χρήματά τ' ἔχουσι, τὰ μὲν ἴδια, τὰ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἔστι Σελινουντίοις· Συρακοσίοις δὲ καὶ ἀπὸ βαρβάρων τινῶν ἀπαρχὴ ἐσφέρεται. ᾧ δὲ μάλιστα ἡμῶν προέχουσιν, ἵππους τε πολλοὺς κέκτηνται καὶ σίτῳ οἰκείῳ καὶ οὐκ ἐπακτῷ χρῶνται. πρὸς οὖν τοιαύτην δύναμιν οὐ ναυτικῆς 21 καὶ φαύλου στρατιᾶς μόνον δεῖ, ἀλλὰ καὶ πεζὸν πολὺν ξυμπλεῖν,

19. *τοιαῦτα μέν*] Bekkero praestare videtur *δέ*, ob ea, quae ad 1, 43. dicta sunt: „ante orationem Corcyraeorum leguntur verba *οἱ μὲν Κερκυραῖοι ἔλεξαν τοιάδε* c. 31. et claudunt eam verba *τοιαῦτα μὲν οἱ Κερκυραῖοι εἶπον*. Eodem modo oratio Corinthiorum orditur verbis *οἱ δὲ Κορίνθιοι μετ' αὐτοὺς τοιάδε* c. 36. et desinit similibus *τοιαῦτα δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι εἶπον*. Conf. c. 72. init. cum 79. init., cap. 85. fin. cum c. 87. init., item 3, 49. init. 3, 68. init." At *μέν* redit c. 41. licet etiam Athenagorae oratio opposita sit Hermocratis. Popp.

ἱκέτευον] Iustin. 4, 3. *legatos Athenas mittunt, qui sordida veste, capillo barbaque promissis et omni squaloris habitu ad misericordiam commovendam acquisito concionem deformes adeunt. Adduntur precibus lacrimae* etc. De Atheniensium autem cupiditate Sicilia potiundi v. Plut. V. Nic. c. 12.

ἀπὸ τῶν αὐτῶν λόγων] Schol. *ἀντὶ τοῦ τοῖς αὐτοῖς χρώμενος λόγοις.*

20. *οὔτε δεομένας — οὐδ' ἂν ἀρχήν*] Bekk. legi vult *οὐδὲ δεομένας — οὔτ' ἂν τὴν ἀρχήν* etc., ac sane rectius iuxta ponuntur *οὔτε ἀλλήλων, οὔτε ἡμῶν ὑπηκόους* (*προσδεξομένας εἶναι*), quam *οὔτε ἀλλήλων ὑπηκόους, οὔτε δεομένας μεταβολῆς*. De structura adiectivi *ὑπήκοος* v. Matth. p. 677. adn. 1. Pro futuro alii libri *προσδεξαμένας*. Participia quidem aoristi pro praesentis sunt 2, 18. *τιμηθεῖσαν* et 2, 20. *διαφθαρέντα*, (v. Popp. 1, 1. p. 156., praesertim autem Herm. ad Vig. p. 774.), nihil tamen est, quod vulgatam relinquamus. Conf. 5, 15. *γνόντες νῦν μᾶλλον ἂν ἐνδεξομένους* et Matth. p. 1200. Septem quas dicit urbes, sunt Syracusae, Gela, Selinus, Agrigentum, Messana, Himera, Camarina.

ἐν τοῖς ἱεροῖς] Schol. *ἤγουν τὰ κοινά. ἔθος γὰρ τοῖς παλαιοῖς τὰ κοινὰ χρήματα ἐν τοῖς ἱεροῖς ταμιεύειν.* Verum hoc quidem, at *τὰ κοινά* et *τὰ ἐν τοῖς ἱεροῖς* alibi ab hoc scriptore discernuntur, velut 6, 6. 8. al. Quare h. l. donaria intelligo et in universum sacros thesauros. Tale Athenis Pompeum erat, in quo *τὰ πομπεῖα* i. e. sacer apparatus magnorum Panathenaeorum asservabatur. v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 367. Leak. Athen. p. 92. sq. adn. 3. 1. quamquam etiam aeraria in templis deposita esse constat, velut Romae in aede Saturni et in *ὀπισθοδόμῳ* aedis Minervae in acropoli aerarium Atheniensium reconditum erat, v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 472. sq.

ἀπαρχὴ ἐσφέρεται] Aug. Cl. Pal. It. Vat. Laur. Ven. H. Reg. F. C. cod. Bas. Gr. E. Mosqu. K. m. Ar. Chr. Dan. Schol. *ἀπ' ἀρχῆς φέρεται*, nisi quod Aug. Pal. It. Vat. cod. Bas. Mosqu. m. *ἀπαρχῆς* coniunctim scribunt. Marg. Steph. *ἀπ' ἀρχῆς εἰσφέρεται.* Vulg. *ἀπαρχὴ ἐσφέρεται* vel *εἰσφέρεται.* Cass. *ἀπαρχῆι φέρεται*, man. rec. *ἀπαρχὴ εἰσφέρεται.* I. aut ut Cass. aut potius cum Lugd. *ἀπαρχὴ φέρεται.* D. *ἀπαρχὴ φαίνεται*, sed *φέρεται* in marg. Duk. volebat *ἀπ' ἀρχῆς φέρεται* sc. *χρήματα*, tributum significari arbitratus, quod Syracusanis barbarae civitates in Sicilia pendebant propterea, quod eorum imperio subiectae erant (*ἀπ' ἀρχῆς*). Haack. Dukerum secutus est, nisi quod verba *ἀπ' ἀρχῆς* interpretatur *primitus* (imo *iam inde antiquitus,*) i. e. inde a Syracusis conditis, quod num cum rerum memoria conveniat, Bloomf. dubitat, idemque ait, *χρήματα* durum esse omitti. Levesqu. *ἀπαρχὴ* praetulit, interpretatus des contributions en nature; eodem sensu Port. *tributum.* Has interpretationes Popp. reiicit, nolens, opinor, eum sensum vocis esse: at Bloomf. ex Plat. Legg. libr. 8. (quamquam ibi non reperi multum quaerendo) affert haec: *γεωργίαι δὲ ἐκδεδομέναι δούλοις ἀπαρχὴν τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀποτελοῦσιν.* Addit Popp., ne *primitias* quidem intelligi posse loco, quo non de sacris agatur, et sic pluralem *ἀπαρχαί* requiri, quod minime necessarium esse videtur. *Ἀπαρχή* vectigalium genus est primo ex ipsis fructibus terrae solutum, deinde pecunia, qua fructus aestimarentur. Sane librorum scriptorum tot et tam bonorum auctoritas facit, ut *ἀπ' ἀρχῆς* malis, et probes Haackii interpretationem, modo ne ad ipsa initia Syracusarum redeas, quia, ut Popp. adnotavit, quae civitas iam inde ab antiquissimis temporibus tributa acceperit, ea ditior sit, et firmius imperet, quam quae tributa non longo inde a tempore imponat. Idem scripturam *ἐσφέρεται* damnat, quia auctoritate omni librorum vacua sit, quum ex libris scriptis viginti quatuor non minus viginti tres *φέρεται* habeant, et qui reliquus est unus *φαίνεται.* Et constat *φόρον*, et *φόρον φέρειν* dici, aliud esse *εἰσφοράν* (Vermögenssteuer) et *εἰσφέρειν.* Interim dum certius aliquid affertur, vulgatam retinui. Mox de equitatu Siculorum v. Boeckh. Explicc. Pind. p. 352.

εἴπερ βουλόμεθα ἄξιόν τι τῆς διανοίας δρᾶν καὶ μὴ ὑπὸ ἱππέων πολλῶν εἴργεσθαι τῆς γῆς, ἄλλως τε καὶ ἢν ξυστῶσιν αἱ πόλεις φοβηθεῖσαι, καὶ μὴ ἀντιπαράσχωσιν ἡμῖν φίλοι τινὲς γενόμενοι ἄλλοι ἢ Ἐγεσταῖοι ᾧ ἀμυνούμεθα ἱππικόν· αἰσχρὸν δὲ βιασθέντας ἀπελθεῖν ἢ ὕστερον ἐπιμεταπέμπεσθαι, τὸ πρῶτον ἀσκέπτως βουλευσαμένους· αὐτόθεν δὲ παρασκευῇ ἀξιόχρεῳ ἐπιέναι, γνόντας ὅτι πολύ τε ἀπὸ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν μέλλομεν πλεῖν, καὶ οὐκ ἐν τῷ ὁμοίῳ στρατευσάμενοι, καὶ εἰ

21. *ἄξιόν τι τῆς διανοίας*] Servo *ἄξιόν τι*, sed *τι* omittunt multi libri. Popp. adire iubet Fritzsch. Quaestt. Lucian. p. 95. Dein *καὶ ἢν ξυστῶσιν* D. (teste Gail.) Ar. Chr. Dan. 48. Vulgo *καὶ εἰ*. Apud tragicos *εἰ* cum coniunctivo admittitur. Anecdd. Bekk. 1. p. 144. exempla habent eius usus etiam ex prosae orationis scriptoribus: recentioribus, ut Dionysio Hal., Diodoro, Luciano hoc usitatissimum, v. Popp. 1, 1. p. 139. Ex hoc scriptore istud unum exemplum affertur, conf. Matth. p. 1020. b. Thiersch. Gr. §. 329. Quum libri certe nonnulli patiantur, recepi *ἤν*, invito tamen Krueg. ad Dionys. p. 270. In verbis *ἀπελθεῖν ἤ* male *μᾶλλον* abesse Matth. p. 885. adn. 1. opinatur, nam *ἤ* hic non est *quam*, sed *vel*. Porro Haack. ex praegressis verbis *αἰσχρὸν δὲ* repetendum putat *προσῆκον δέ*, *εἰκὸς δέ* vel simile quid post *αὐτόθεν δέ*. v. Matth. §. 634. 3. Putet aliquis, verbis *αἰσχρὸν δὲ — βουλευσαμένους* in parenthesi positis, ex superioribus arcessendum esse *δεῖ*, „sed, quoniam ita verba extra parenthesim collocata *αὐτόθεν δὲ — ἐπιέναι* verbo *ἐπιμεταπέμπεσθαι* parenthesi comprehenso opponerentur, ferri nequit.“ Popp. Nec tamen exemplis in hoc scriptore caret, partem sententiae primariae subsequentem ad verba intermissa referri, velut *ἀλλὰ*, *δὲ*, *καὶ* subinde non ad sententiae primariae partem praemissam, sed ad verba parenthesi comprehensa pertinere vidimus; nec hoc ab usu linguae alienum videbitur, quod sententia causam et rationem continens (*αἰσχρὸν δέ* sive *γάρ*) praemissa est sententiae *αὐτόθεν δέ*, cuius illa causam et rationem continet; nec intelligo, cur Haack. dicat, accusativum *γνόντας* obstare, quominus ex verbis *δεῖ ξυμπλεῖν* verbum *δεῖ* arcessatur. Denique ad sensum nihil refert, utrum sic, an ex *αἰσχρὸν δέ* repetas: certe legentibus verba *αὐτόθεν δέ* ultro ex ante lectis mente *δεῖ* obversabitur, quod si quaerent, ultro ad principium capitis recurrent. His inductus colon ante *αἰσχρὸν δέ* positum reliqui.

καὶ οὐκ ἐν τῷ ὁμοίῳ — καὶ εἰ] Vulgo legitur *καὶ οὐκ ἐν τῷ ὁμοίῳ — καὶ οὐκ ἐν τοῖς τῇδε* etc. Alterum *οὐκ*, quod est ante *ἐν τοῖς*, Schol. om. Verba *οὐκ ἐν τῷ ὁμοίῳ* recte Duk. interpretatur *non pari conditione*. Quibus autem rebus peior conditio Atheniensium futura fuerit, ante scriptorem ostendisse dicit. Iam sequentia docent, cui conditioni conditio Atheniensium in Sicilia non aequalis futura fuerit. Ibi vel praeteritum *ἤλθετε* interpretes in rectam viam ducere poterat: nam illud ad futuram expeditionem spectare non posse, sponte apparet. Quare *καὶ εἰ ἐν τοῖς τῇδε ὑπηκόοις* ex coniectura scripsi. Verba *καὶ οὐκ* modo praecesserant, id quod corruptelae locum dedit. Interpretor: *non eadem conditione bellum geremus, qua in terris nobis subiectis hic auxilio venistis contra aliquem.* Omnino facile confunduntur *ει* et *ου*, ut docuit Bast. Comment. Palaeogr. p. 760. Schol. *αἱ κομιδαὶ, αἱ πορίσεις. οὐχ ὁμοίως ἐμέλλετε* (imo *μέλλετε*) *στρατεύεσθαι ἐπὶ Σικελίαν, ἡνίκα ἐνταῦθα ὑπηκόοις συμμαχοῦντες στρατεύεσθε ἐπί τινας οὐ πολὺ ἀπέχοντας, ὥστε ῥᾳδίαν εἶναι τὴν τῶν ἀναγκαίων παρακομιδὴν ἐκ τῆς*

*ἐν τοῖς τῇδε ὑπηκόοις ξύμμαχοι ἦλθετε ἐπί τινα ὅθεν ῥᾴδιαι αἱ κομιδαὶ ἐκ τῆς φιλίας ὧν προσέδει, ἀλλ' ἐς ἀλλοτρίαν πᾶσαν ἀπαρτήσαντες, ἐξ ἧς μηνῶν οὐδὲ τεσσάρων τῶν χειμερινῶν ἄγγελον ῥᾴδιον ἐλθεῖν. ὁπλίτας τε οὖν πολλούς μοι δοκεῖ χρῆ-*22
ναι ἡμᾶς ἄγειν καὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων, τῶν τε ὑπηκόων καὶ ἥν τινα ἐκ Πελοποννήσου δυνώμεθα ἢ πεῖσαι ἢ μισθῷ προσαγαγέσθαι, καὶ τοξότας πολλοὺς καὶ σφενδονήτας, ὅπως πρὸς τὸ ἐκείνων ἱππικὸν ἀντέχωσι, ναυσί τε καὶ πολὺ περιεῖναι, ἵνα καὶ τὰ ἐπιτήδεια ῥᾷον ἐσκομιζώμεθα, τὸν δὲ καὶ αὐτόθεν σῖτον ἐν ὀλκάσι, πυρούς καὶ πεφρυγμένας κριθάς, ἄγειν, καὶ σιτοποιοὺς ἐκ τῶν μυλώνων πρὸς μέρος ἠναγκασμένους ἐμμίσθους, ἵνα ἥν που ὑπὸ ἁπλοίας ἀπολαμβανώμεθα

οἰκείας γῆς. Deleto *οὐκ* ante *ἐν τοῖς* Herm. ad Vig. p. 774. ita interpretatur: *sed statim oportet cum idoneo apparatu proficisci reputantes, et procul a finibus nostris nos esse navigaturos, et non simili facta expeditione, ut in regionibus hic nobis parentibus socii aliquem bello petiistis, ubi facilis subvectio eorum, quibus opus erat, sed in peregrinam digressos terram, unde per quatuor menses hibernos ne nuncius quidem facile veniat. Στρατευσάμενοι* Cass. Aug. Pal. It. Vat. Reg. Lugd. Gr. *Ἀπαρτήσοντες* Cass. Aug. Cl. Ven. Laur. Pal. Reg. C. Gr. (hic a pr. man., nostrum ab emend.) E. K. Ar. Chr. Ald. Flor. Bas. *Ἀπαρτίσοντες* F. Vulgo *στρατευσόμενοι — ἀπαρτήσαντες*. Aut utrimque futurum, aut utrimque aoristus ponendus est, neque hoc alterum minus recte, quam illud. „Apparet, recte hic aoristorum participia posita esse, ut in quibus hoc verborum nexu futuri exacti significatio insit. Vidit hoc Abr. Dilucc. p. 587.“ Herm. *Ἀπαρτήσαντες*, ait Schol., *ἀντὶ τοῦ ἀπαρτηθέντες καὶ πολὺ τῆς οἰκείας χωρισθέντες*, mit seiner Subsistenz auf ein fremdes Land angewiesen und von diesem ganz *abhängig*.

22. *ναυσί τε*] Bekk. vult *ναυσὶ δέ*. Non probo, nam *καὶ πολύ* est *gar* sehr, ubi *καὶ* est intensivum. Quid igitur vetat, ne per particulam *τε* sententia *ναυσὶ — παρεῖναι* adnectatur ad praecedentem *ὁπλίτας τε — ἄγειν*? Mox cogita cum Arnoldo esse *τὸν δὲ καὶ σῖτον αὐτόθεν — ἄγειν*. Quia per verba *πεφρυγμένας κριθάς* Grammatici interpretantur vocem *κάγχρυς*, Piers. ad Moer. p. 213. suspicatur id vocabulum h. l. reponendum esse, sed Piers. ipse ait, hanc tantum levissimam coniecturam esse. Verba *πρὸς μέρος* Vall. interpretatur: *quorum pars molere cogatur.* Acacius: *pistoribus aliis coactis, aliis mercede conductis.* Haec versio desiderat *πρὸς μέρος* bis poni. Duk. dubitat, num sit *pro numero ac multitudine hominum, quos navibus imponemus.* Dobr. (similiter Boeckhio Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 308. adn. qui tamen parem ex quoque pistrino numerum, velut ex singulis duos sumtos esse censet), convertit *pro servorum apud quemque numero*, quae Arn. his exemplis comprobat: Demosth. Macart. p. 1068, 4. Reisk. *τῇ ἐπικλήρῳ πρὸς μέρος ἐπιδιδόναι ἕκαστον.* Phorm. p. 954, 18. *ὅτε γὰρ τὰ μητρῷα πρὸς μέρος αὐτὸς ἠξίους νέμεσθαι*, ut igitur sit *εἰς ἴσας μοίρας, κατ' ἰσομοιρίαν*, verhältnissmässig. Et pistores dicit vi cogendos esse, ut exercitum sequantur, mercede tamen sustententur, v. Boeckh. l. c. et Arn. ad h. l. Mox pro *ἀπολαμβανώμεθα*, E. habet *ὑπολαμβανώμεθα*, Ar. Chr. *ἀπολαμβανόμεθα*, I. *ἀποκλειώμεθα*, sicut D. in marg. eadem man. cum *γρ.* Contra I. in marg. *ἀπολαμβανώμεθα*. *Ὑπολαμβανώμεθα* placet Dorvillio ad Charit. p. 363. 567., quod usu receptius esse fatens Wess. ad Herodot. 2, 115. alterius per *α* tamen exempla ex Platone et Philostrato affert.

ἔχῃ ἡ στρατιὰ τὰ ἐπιτήδεια, πολλὴ γὰρ οὖσα οὐ πάσης ἔσται πόλεως ὑποδέξασθαι, τά τε ἄλλα ὅσον δυνατὸν ἑτοιμάσασθαι, καὶ μὴ ἐπὶ ἑτέροις γίγνεσθαι, μάλιστα δὲ χρήματα αὐτόθεν ὡς πλεῖστα ἔχειν. τὰ δὲ παρ' Ἐγεσταίων, ἃ λέγεται ἐκεῖ ἑτοῖμα,
23 νομίσατε καὶ λόγῳ ἂν μάλιστα ἑτοῖμα εἶναι. ἦν γὰρ αὐτοὶ ἔλθωμεν ἐνθένδε μὴ ἀντίπαλον μόνον παρασκευασάμενοι πλήν

πολλὴ γὰρ οὖσα] Attractionis genus quoddam est, ut verbum ad *στρατιά* tanquam ad subiectum suum relatum esse iudicetur, et sit *πολλὴ γὰρ οὖσα οὐ πάσης ἔσται πόλεως, ὥστε ὑποδέξασθαι αὐτήν*, pro *πολλὴν γὰρ οὖσαν* etc. Et sic explicat Matthiae p. 621. b. coll. Soph. Oed. R. 393. *καίτοι τό γ' αἴνιγμ' οὐχὶ τοὐπιόντος ἦν ἀνδρὸς διειπεῖν.*

23. *ἀντίπαλον μόνον*] Clarius ita loquutus esset: *ἦν γὰρ αὐτοὶ ἔλθωμεν ἐνθένδε ἀντίπαλον μόνον παρασκευασάμενοι (πλήν γε πρὸς τὸ μάχιμον αὐτῶν τὸ ὁπλιτικὸν), καὶ οὐχ ὑπερβάλλοντες τοῖς πᾶσι* etc. i. e. wenn das einzige, worin wir ihnen nicht gleich stehen, *sondern sie übertreffen*, unsere Hoplitenmacht ist, und wir sie nicht in jeder Truppengattung übertreffen etc. Poscit igitur ab Atheniensibus, ut non solum hoplitarum numero superiores sint, sed omni genere copiarum. Athenagoras c. 37. sperat, fore ut Athenienses ne hoplitarum quidem numero pares veniant, siquidem navibus venturi sint. Schol. verba *μὴ ἀντίπαλον μόνον π. πλήν γε πρός* etc. ita accepit, ut significent *minorem* numerum, non maiorem hoplitarum: *πρὸς μὲν τὸ μάχιμον αὐτῶν τὸ ὁπλιτικὸν οὐδ' ὅλως δυνάμεθα ἀντιτάξασθαι· πρὸς δὲ τὰ ἄλλα μὴ μόνον ἐξ ἴσου ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ μειζόνως παρασκευασώμεθα.* Verum cum robur Graecorum in gravi armatura situm esset, qui graviter armatos scriptor excluderet numero eorum, quibus ab Atheniensibus hostes exsuperari debeant, si sperari possit, hostes victum iri? Imo ante omnia graviter armatorum numero Athenienses excellere debebant, si victoriam sperare possent. Maiorem numerum hoplitarum Atheniensibus a Nicia tribui, indicant etiam verba *τοῖς πᾶσι, non unis hoplitis par est nos praestare, sed omni genere militum.* Athenagorae autem verba nihil obstant huic explicationi, ut qui in omnibus infra rem de Atheniensium expeditione existimet. Et minorem Syracusanis hoplitarum numerum fuisse, apparet ex 6, 72. coll. 67. (*πανδημεὶ*) et 68. (*οὐκ ἀπολέκτους*). Et propter paucitatem militum graviter armatorum Syracusani in prima pugna 6, 67. aciem instruxerunt senis denis militibus altero post alterum positis (sechszehn Mann tief), Athenienses vero octonis. v. adn. ad. 4, 93. Maxime equitatus defectu exercitus Atheniensium laborabat. De articulo in verbis *τὸ μάχιμον — τὸ ὁπλιτικόν* repetito v. Matth. §. 274. 275. Mox vulgo legebatur *οἰκειοῦντας*. Ar. Chr. *οἰκιοῦντες*. It. Aug. teste Bekk. ex correctione *οἰκιοῦντας*. De Lugd. tacetur, quasi vere idem habeat. Buttm. Gr. max. Vol. 1. p. 403. vulgatam tuetur cum aliis, tum illo *ἐρημοῦτε* 3, 58., quod item futuri sensum habeat. Conf. Matth. p. 324. c., qui his accenset etiam *ἐλευθεροῦσιν* 2, 8. At v. adn. ad utrumque locum. Bau. *οἰκιοῦντας* praefert, suppleto *ὡς*, *tanquam condituros*, neque enim *οἰκειοῦν* urbem Athenienses voluisse, sed ita comparari atque instrui iuberi a Nicia, ut qui urbem velint inter infesta omnia condere. Quum igitur futuro opus sit, quum verbum *οἰκίζειν* propria futuri forma gaudeat, ac quum nonnulli certe libri eam formam praebeant, rescripsi *οἰκιοῦντας*, ut 1, 100. *ὡς οἰκιοῦντες*. Secus se res habet in illis *ἐρημοῦτε* et *ἐλευθεροῦσιν*, quae non futura, sed praesentia sunt. Deinde vulgo barbare legebatur *ην σφάλωνται*, correxit Popp. provocans ad Buttm. Gr. max. Vol. 1. p. 413. adn. Veram scripturam multi bonique libri habent. Tum vulgo

γε πρὸς τὸ μάχιμον αὐτῶν τὸ ὁπλιτικόν, ἀλλὰ καὶ ὑπερβάλλοντες τοῖς πᾶσι, μόλις οὕτως οἷοί τε ἐσόμεθα τῶν μὲν κρατεῖν, τὰ δὲ καὶ διασῶσαι. πόλιν τε νομίσαι χρὴ ἐν ἀλλοφύλοις καὶ πολεμίοις οἰκιοῦντας ἰέναι, οὓς πρέπει τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἢ ἂν κατάσχωσιν εὐθὺς κρατεῖν τῆς γῆς, ἢ εἰδέναι ὅτι ἢν σφάλλωνται, πάντα πολέμια ἕξουσιν. ὅπερ ἐγὼ φοβούμενος, καὶ εἰδὼς πολλὰ μὲν ἡμᾶς δέον βουλεύσασθαι, ἔτι δὲ πλείω εὐτυχῆσαι, χαλεπὸν δὲ ἀνθρώπους ὄντας, ὅτι ἐλάχιστα τῇ τύχῃ παραδοὺς ἐμαυτὸν βούλομαι ἐκπλεῖν, παρασκευῇ δὲ ἀπὸ τῶν εἰκότων ἀσφαλὴς ἐκπλεῦσαι. ταῦτα γὰρ τῇ τε ξυμπάσῃ πόλει βεβαιότατα ἡγοῦμαι καὶ ἡμῖν τοῖς στρατευσομένοις σωτήρια. εἰ δέ τῳ ἄλλως δοκεῖ, παρίημι αὐτῷ τὴν ἀρχήν.

*Ὁ μὲν Νικίας τοσαῦτα εἶπε, νομίζων τοὺς Ἀθηναίους τῷ*24
πλήθει τῶν πραγμάτων ἢ ἀποτρέψειν, ἢ εἰ ἀναγκάζοιτο στρατεύεσθαι, μάλιστα οὕτως ἀσφαλῶς ἐκπλεῦσαι. οἱ δὲ τὸ μὲν ἐπιθυμοῦν τοῦ πλοῦ οὐκ ἐξῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ ὀχλώδους τῆς παρασκευῆς, πολὺ δὲ μᾶλλον ὥρμηντο. καὶ τοὐναντίον πε-

εὖ βουλεύσασθαι erat, sed *εὖ* om. ipsi optimi libri Cass. Aug. It. Vat. Reg.(G. s. v. habet? Popp.) Cl. Ven. Haack. vulgatam tuetur eo, quod etiam alibi Thuc. dicat *εὖ βουλεύεσθαι*, ut 1, 71. extr. 4, 87. extr., et h. l. *εὖ* defendi etiam opposito verbo *εὐτυχῆσαι*. Haec Popp. negat sufficere ad vulgatam tuendam, idque ait doceri adnotatione Dindorfii ad 3, 12., qui talia librariis obrepere dicit ex proximis, velut 3, 104. *μήτ' ἐναποθνήσκειν μήτ' ἐναποτίκτειν* liber unus habeat pro *ἐντίκτειν*. Denique quia Vall. non interpretatus sit verbum *ἐκπλεῦσαι*, Krueg. suspicatur, interpolatori deberi, idque petitum esse ex verbis proximi capitis ineuntis *ἀσφαλῶς ἐκπλεῦσαι*.

24. *μάλιστα — ἐκπλεῦσαι*] Popp. et Bekk. desiderant *μάλιστ' ἄν*. Non opus est, v. adn. ad 1, 139. init. De verbis *τὸ ἐπιθυμοῦν* v. Matth. p. 780. 1. Krueg. ad Dionys. p. 231. Verba *καὶ ἔρως — ὑπάρξειν* tractat Matth. Animadv. in Hom. H. Ap. 157. p. 28., cuius verba posui in adn. ad 7, 28. Ad verba *τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις* supple *ἐνέπεσε*. Vid adn. ad 1, 25. Sine variatione orationis h. l. ita conformari poterat: *καὶ ἔρως ἐνέπεσε τοῖς πᾶσιν ὁμοίως ἐκπλεῦσαι· τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις ἐνέπεσεν, ὡς ἢ κατασιρεψομένοις, ἐφ' ἃ ἔπλεον, ἢ οὐδὲν ἂν σφαλεῖσι μεγάλῃ δυνάμει*, pro quibus postremis posuit accusativum: *ἢ οὐδὲν ἂν σφαλεῖσαν μεγάλην δύναμιν*. v. Matth. §. 568. 3. Buttm. Gr. §. 145. adn. 5. (ed. 13.) Et *ἔπλεον* est *quo navigare volebant*. Verbum habet sensum praegnantem. v. Wessel. ad Diod. 13, 4. Et *τὸ θεωρίας*, ait Schol., *ἀντὶ τοῦ ἱστορίας κεῖται, ἵνα ᾖ, ποθοῦντες τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ ἰδεῖν καὶ ἱστορῆσαι*, „aus Sehnsucht, die Fremde zu sehen und *näher* kennen zu lernen.“ Doederl. Lat. Synon. Vol. 4. p. 316. Hinc oratio ad amussim grammaticam instituta sic pergere debebat: *τοῖς δ' ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῆς τε ἀπούσης πόθῳ ὄψεως καὶ θεωρίας καὶ ἐλπίδι σωθήσεσθαι· ὁ δὲ πολὺς ὅμιλος καὶ στρατιώτης ἤλπισαν ἔν τε τῷ παρόντι* etc. Nominativis autem illis *εὐέλπιδες ὄντες* et *ὁ πολὺς ὅμιλος* ideo usus est, quod in *ἔρως ἐνέπεσε* idem sensus inest, ac si scripsisset superius: *καὶ ἐπεθύμουν πάντες*. Simili modo explicandus est locus Euripidis apud Matth. p. 1057. §. 537. Verborum *καὶ προσκτήσασθαι δύναμιν* etc. hic sensus est: *et adiumento esse in terra acquirenda, ut perpetuum stipendium suppeditarum sit.*

ριέστη αὐτῷ· εὖ τε γὰρ παραινέσαι ἔδοξε καὶ ἀσφάλεια νῦν δὴ καὶ πολλὴ ἔσεσθαι. καὶ ἔρως ἐνέπεσε τοῖς πᾶσιν ὁμοίως ἐκπλεῦσαι· τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις ὡς ἢ καταστρεψομένοις ἐφ' ἃ ἔπλεον ἢ οὐδὲν ἂν σφαλεῖσαν μεγάλην δύναμιν, τοῖς δ' ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῆς τε ἀπούσης πόθῳ ὄψεως καὶ θεωρίας, καὶ εὐέλπιδες ὄντες σωθήσεσθαι· ὁ δὲ πολὺς ὅμιλος καὶ στρατιώτης ἔν τε τῷ παρόντι ἀργύριον οἴσειν καὶ προσκτήσασθαι δύναμιν ὅθεν ἀίδιον μισθοφορὰν ὑπάρξειν. ὥστε διὰ τὴν ἄγαν
25 τῶν πλειόνων ἐπιθυμίαν, εἴ τῳ ἄρα καὶ μὴ ἤρεσκε, δεδιὼς μὴ ἀντιχειροτονῶν κακόνους δόξειεν εἶναι τῇ πόλει ἡσυχίαν ἦγε. καὶ τέλος παρελθών τις τῶν Ἀθηναίων καὶ παρακαλέσας τὸν Νικίαν οὐκ ἔφη χρῆναι προφασίζεσθαι οὐδὲ διαμέλλειν, ἀλλ' ἐναντίον ἁπάντων ἤδη λέγειν ἥντινα αὐτῷ παρασκευὴν Ἀθηναῖοι ψηφίσωνται. ὁ δὲ ἄκων μὲν εἶπεν, ὅτι καὶ μετὰ τῶν ξυναρχόντων καθ' ἡσυχίαν μᾶλλον βουλεύσοιτο, ὅσα μέντοι ἤδη δοκεῖν αὐτῷ, τριήρεσι μὲν οὐκ ἔλασσον ἢ ἑκατὸν πλευστέα εἶναι· αὐτῶν δ' Ἀθηναίων ἔσεσθαι ὁπλιταγωγοὺς ὅσαι ἂν δοκῶσι, καὶ ἄλλας ἐκ τῶν ξυμμάχων μεταπεμπτέας εἶναι· ὁπλίταις δὲ τοῖς ξύμπασιν Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων πεντακισχιλίων μὲν οὐκ ἐλάσσοσιν, ἢν δέ τι δύνωνται, καὶ πλείοσι· τὴν δὲ ἄλλην παρασκευὴν ὡς κατὰ λόγον, καὶ τοξοτῶν τῶν αὐτόθεν καὶ ἐκ Κρήτης, καὶ σφενδονητῶν, καὶ ἤν τι ἄλλο
26 πρέπον δοκῇ εἶναι, ἑτοιμασάμενοι ἄξειν. ἀκούσαντες δ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐψηφίσαντο εὐθὺς αὐτοκράτορας εἶναι καὶ περὶ στρατιᾶς πλήθους καὶ περὶ τοῦ παντὸς πλοῦ τοὺς στρατηγοὺς πράσσειν ᾗ ἂν αὐτοῖς δοκῇ ἄριστα εἶναι Ἀθηναίοις. καὶ μετὰ ταῦτα ἡ παρασκευὴ ἐγίγνετο, καὶ ἐς τε τοὺς ξυμμάχους ἔπεμπον καὶ αὐτόθεν καταλόγους ἐποιοῦντο. ἄρτι δ' ἀνειλήφει ἡ πόλις ἑαυτὴν ἀπὸ τῆς νόσου καὶ τοῦ ξυνεχοῦς πολέμου ἔς τε ἡλικίας πλῆθος ἐπιγεγενημένης καὶ ἐς χρημάτων ἄθροισιν διὰ τὴν ἐκεχειρίαν, ὥστε ῥᾷον πάντα ἐπορίζετο. καὶ οἱ μὲν ἐν παρασκευῇ ἦσαν.

27 Ἐν δὲ τούτῳ, ὅσοι Ἑρμαῖ ἦσαν λίθινοι ἐν τῇ πόλει τῇ Ἀθηναίων, εἰσὶ δὲ κατὰ τὸ ἐπιχώριον, ἡ τετράγωνος ἐργασία,

25. *τις τῶν Ἀθηναίων*] Demostratus, ut videtur. v. Plut. V. Alc. 18. Nic. 12. De vi coniunctivi *ψηφίσωνται* v. Matth. p. 985. 3. Verba *ἄκων μὲν εἶπεν* Arn. dicta breviter esse existimat pro *ἄκων μὲν ὅμως δὲ εἶπεν*. De ratione verborum *ὅσα — δοκεῖν* v. Matth. 1070.

27. *ὅσοι Ἑρμαῖ*] Horum praecipue magna multitudo erecta erat in via Hermarum, de qua v. Od. Muell. in v. Attica apud Ersch. et Grub. Vol. 6. p. 236. De Hermis truncatis v. qui citantur ad Timaei fragm. 88. p. 279., a Mansone Spart. 2. p. 211. adn. s. a C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 323, 18. Accuratissime inter omnes hunc locum pertractavit Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 192. sqq. p. 444. sqq. nr. 5. Articulus *ἡ* in verbis *ἡ τετράγωνος ἐργασία* rem notam indicat, quum Hermarum magna in urbe multitudo esset *κατὰ τὸ ἐπιχώριον* (nam haec verba referuntur ad *πολλοὶ ἐν ἰδίοις προθύροις καὶ ἐν ἱεροῖς*), et omnibus il-

πολλοὶ καὶ ἐν ἰδίοις προθύροις καὶ ἐν ἱεροῖς, μιᾷ νυκτὶ οἱ πλεῖστοι περιεκόπησαν τὰ πρόσωπα. καὶ τοὺς δράσαντας ἤδει οὐδείς, ἀλλὰ μεγάλοις μηνύτροις δημοσίᾳ οὗτοί τε ἐζητοῦντο καὶ προσέτι ἐψηφίσαντο καὶ εἴ τις ἄλλο τι οἶδεν ἀσέβημα γεγενημένον, μηνύειν ἀδεῶς τὸν βουλόμενον καὶ ἀστῶν καὶ ξένων καὶ δούλων. καὶ τὸ πρᾶγμα μειζόνως ἐλάμβανον· τοῦ τε γὰρ ἔκπλου οἰωνὸς ἐδόκει εἶναι, καὶ ἐπὶ ξυνωμοσίᾳ ἅμα νεωτέρων πραγμάτων καὶ δήμου καταλύσεως γεγενῆσθαι. μηνύεται 28
οὖν ἀπὸ μετοίκων τέ τινων καὶ ἀκολούθων περὶ μὲν τῶν Ἑρμῶν οὐδέν, ἄλλων δὲ ἀγαλμάτων περικοπαί τινες πρότερον ὑπὸ νεωτέρων μετὰ παιδιᾶς καὶ οἴνου γεγενημέναι, καὶ τὰ μυστήρια ἅμα ὡς ποιεῖται ἐν οἰκίαις ἐφ' ὕβρει· ὧν καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην ἐπητιῶντο. καὶ αὐτὰ ὑπολαμβάνοντες οἱ μάλιστα τῷ Ἀλκιβιάδῃ ἀχθόμενοι ἐμποδὼν ὄντι σφίσι μὴ αὐτοῖς τοῦ δήμου βεβαίως προεστάναι, καὶ νομίσαντες, εἰ αὐτὸν ἐξελάσειαν, πρῶτοι ἂν εἶναι, ἐμεγάλυνον, καὶ ἐβόων ὡς ἐπὶ δήμου καταλύσει τά τε

lorum adspectus familiaris esset, simulque articulus has quadratas formas distinguit ab imaginibus dei plenis et perfectis, iisdemque minus vulgaribus: hinc de interpunctione huius loci iudicare licet. Etenim verba *ἡ — ἐργασία* in appositione subiecti sunt, quod latet in verbo *εἰσί*, quare ea utrimque virgula seiunxi. Vox *ἐργασία* et *ἐργάσασθαι θεόν* apud Pollucem 1, 11. 15. sunt inter vocabula propria de his, qui statuas deorum faciunt. Scribit auctor *τὰ πρόσωπα* mutilata esse; „adde ex historia *καὶ τὰ αἰδοῖα*, ad quod alludit Arist. Lysistr. 1095. Erant enim Mercurii illa simulacra subturpia *αἰδοῖον ἔχοντα ἐπὶ τοῦ βάθρου*. v. Cic. de N. D. 3, 22. Herodot. 2, 51. Palmer. Exercc. Gr. p. 53.“ Hubs. add. interpretes ad Cic. l. c. p. 604. Creuz., Schweigh. in Epheneridibus, quibus titulus Isis a. 1817. 8. nr. 136. p. 1081. Wess. ad Herodot. l. c. Scholiastae ad Aristoph. l. c. et ad Thuc. h. l. sic: *ἴστέον ὅτι Πανσανίας ἐν τῇ διαπεπονημένῃ αὐτῷ τῶν Ἀττικῶν ὀνομάτων συναγωγῇ τοὺς τραχήλους καὶ τὰ αἰδοῖα τοὺς Ἑρμᾶς περικοπῆναί φασι, καὶ τοὺς τοῦτο δράσαντας Ἑρμοκοπίδας καλεῖσθαι.* Nihil de mutilatis pudendis aut Plut. V. Alc. aut Diod. habet, nisi eo referas verbum *ἀκρωτηριασθέντων*, quo de truncatis Hermis Plut. Nic. 13. utitur. C. Nep. Andocid. de Myst. p. 9, 13. Plut. V. Nic. 13. de numero truncatorum Hermarum a Thucydide recedunt: eorum primo loco nominatus Alc. 3. *Accidit una nocte*, ait, *ut omnes Hermae deiicerentur, praeter unum, qui ante ianuam erat Andocidis*, itemque reliqui duo *omnes praeter unum* mutilatos esse referunt, adduntque, ut C. Nep., illum unum postea Mercurium Andocidis vocitatum esse. Plurimos truncatos esse, credibilius est, quam omnes. Porro *τὰ μήνυτρα*, de quibus auctor loquitur, centum minae erant, teste Andocid. De Myst. 40. p. 97. Bekk.

28. *ἀκολούθων*] Servos intellige pedissequos, qui heros sectati testes et fortassis adiutores eorum lasciviae fuerant. Nam *ἀκόλουθοι* proprie dicebantur servi, qui heros sectabantur. Vid. interpretes ad Theophr. Char. c. 11. Perizon. ad Aelian. V. H. 14, 14. Duk. Discimus ex Andocide de Myst. 12. p. 89. Bekk., Isocrate de Big. 6. p. 419., Pausania 1, 2, 4., in domo Polytionis cuiusdam mysteria per ludibrium acta esse, atque ex Plutarcho Alc. c. 19. Alcibiadem ibi hierophantae munere functum. De verbis *μετὰ παιδιᾶς καὶ οἴνου* v. Matth. p. 1170. De accusatione Alcibiadis diligentissimam quaestionem instituit Meier. de Bon. Damn. p. 179. adn.

μυστικὰ καὶ ἡ τῶν Ἑρμῶν περικοπὴ γένοιτο καὶ οὐδὲν εἴη αὐτῶν ὅ,τι οὐ μετ' ἐκείνου ἐπράχθη, ἐπιλέγοντες τεκμήρια τὴν ἄλλην αὐτοῦ ἐς τὰ ἐπιτηδεύματα οὐ δημοτικὴν παρανομίαν.

29 ὁ δ' ἔν τε τῷ παρόντι πρὸς τὰ μηνύματα ἀπελογεῖτο, καὶ ἑτοῖμος ἦν πρὶν ἐκπλεῖν κρίνεσθαι, εἴ τι τούτων εἰργασμένος ἦν, ἤδη γὰρ καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς ἐπεπόριστο, καὶ εἰ μὲν τούτων τι εἴργαστο, δίκην δοῦναι, εἰ δ' ἀπολυθείη, ἄρχειν. καὶ ἐπεμαρτύρετο μὴ ἀπόντος πέρι αὐτοῦ διαβολὰς ἀποδέχεσθαι, ἀλλ' ἤδη ἀποκτείνειν, εἰ ἀδικεῖ, καὶ ὅτι σωφρονέστερον εἴη μὴ μετὰ τοιαύτης αἰτίας πρὶν διαγνῶσι πέμπειν αὐτὸν ἐπὶ τοσούτῳ στρατεύματι. οἱ δ' ἐχθροὶ δεδιότες τό τε στράτευμα μὴ εὔνουν ἔχῃ, ἢν ἤδη ἀγωνίζηται, ὅ τε δῆμος μὴ μαλακίζηται, θεραπεύων ὅτι δι' ἐκεῖνον οἵ τ' Ἀργεῖοι ξυνεστράτευον καὶ τῶν Μαντινέων τινές, ἀπέτρεπον καὶ ἀπέσπευδον, ἄλλους ῥήτορας ἐνιέντες οἳ ἔλεγον νῦν μὲν πλεῖν αὐτὸν καὶ μὴ κατασχεῖν τὴν ἀγωγήν, ἐλθόντα δὲ κρίνεσθαι ἐν ἡμέραις ῥηταῖς, βουλόμενοι ἐκ μείζονος διαβολῆς, ἣν ἔμελλον ῥᾷον αὐτοῦ ἀπόντος πορίειν, μετάπεμπτον κομισθέντα αὐτὸν ἀγωνίσασθαι. καὶ ἔδοξε πλεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην.

30 Μετὰ δὲ ταῦτα θέρους μεσοῦντος ἤδη ἡ ἀναγωγὴ ἐγίγνετο ἐς τὴν Σικελίαν. τῶν μὲν οὖν ξυμμάχων τοῖς πλείστοις καὶ ταῖς σιταγωγοῖς ὁλκάσι καὶ τοῖς πλοίοις καὶ ὅση ἄλλη παρασκευὴ ξυνείπετο, πρότερον εἴρητο ἐς Κέρκυραν ξυλλέγεσθαι, ὡς ἐκεῖθεν ἀθρόοις ἐπὶ ἄκραν Ἰαπυγίαν τὸν Ἰόνιον διαβαλοῦσιν· αὐτοὶ δ' Ἀθηναῖοι καὶ εἴ τινες τῶν ξυμμάχων παρῆσαν ἐς τὸν Πειραιᾶ καταβάντες ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ ἅμα ἕῳ ἐπλήρουν τὰς ναῦς ὡς ἀναξόμενοι. ξυγκατέβη δὲ καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος ἅπας ὡς εἰπεῖν ὁ ἐν τῇ πόλει καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, οἱ μὲν ἐπιχώριοι τοὺς σφετέρους αὐτῶν ἕκαστοι προπέμποντες, οἱ μὲν ἑταίρους, οἱ δὲ ξυγγενεῖς, οἱ δὲ υἱεῖς, καὶ μετ' ἐλπίδος τε ἅμα ἰόντες καὶ ὀλοφυρμῶν, τὰ μὲν ὡς κτήσοιντο, τοὺς δ' εἴ ποτε ὄψοιντο, ἐνθυμούμενοι ὅσον πλοῦν ἐκ τῆς σφετέρας ἀπεστέλλοντο· (καὶ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ, ὡς ἤδη ἔμελλον μετα κινδύνων ἀλλήλους ἀπολιπεῖν, μᾶλλον αὐτοὺς ἐσῄει τὰ δεινὰ ἢ ὅτε ἐψηφίζοντο πλεῖν· ὅμως δὲ τῇ παρούσῃ ῥώμῃ διὰ τὸ πλῆθος ἑκάστων ὧν ἑώρων τῇ ὄψει ἀνεθάρσουν·) οἱ δὲ ξένοι καὶ ὁ ἄλλος ὄχλος κατὰ θέαν ἦκεν ὡς ἐπὶ ἀξιόχρεων καὶ ἄπιστον διάνοιαν. παρασκευὴ γὰρ αὕτη πρώτη ἐκπλεύσασα μιᾶς πόλεως δυνάμει Ἑλληνικῇ πολυτελεστάτη δὴ καὶ εὐπρεπεστάτη

29. ἐπὶ — στρατεύμαιτ] v. Matth. p. 1168. 7. Vox ἀποσπεύδειν inprimis Herodoto usitata. Suidas et Zonar. ἀποσπεύδοντας, κωλύοντας. Mox alii libri τὴν ἀναγωγήν, et sic sequitur c. 30. 32. Ἀγωγήν habent Cass. (in quo int. vers. rec. man. ἀναγ.) Aug. Cl. (in hoc ἀναγ. in marg.) Ven. lt. Vat. H. (in hoc αν s. v.) Reg. (G.) C. Gr. B. Ald. Flor. Bas. marg. Steph. Quid intersit inter utrumque vocabulum, dictum est in adn. ad 4, 29.

30. ἔμελλον ἀπολιπεῖν] v. uberrimam disputationem Lobeckii in Parergis ad Phryn. p. 745. de constructione verbi μέλλειν. De formula κατὰ θέαν v. Matth. ad Hom. H. Merc. 65. et Gramm. p. 1153.

31 πόλεως δυνάμει Ἑλληνικῇ πολυτελεστάτη δὴ καὶ εὐπρεπεστάτη

31. πρώτη ἐκπλεύσασα] i. e. παρασκευὴ αὕτη, ἣ πρώτη ἐξέπλευσε δυνάμει Ἑλληνικῇ μιᾶς πόλεως, πολυτελεστάτη δὴ καὶ εὐπρεπεστάτη ἐγένετο etc., denn dieses Heer, welches, das erste, mit Hellenenmacht eines einzigen Staates (sive mit der Macht eines einzigen Hellenischen Staates) aussegelte, war das kostbarste und sehenswürdigste. Minus recte Dobr. et Arn. volunt αὕτη ἡ πρώτη, nam πρώτη cum ἐκπλεύσασα iungendum est, non cum αὕτη. De expeditione Periclis v. 2, 56., de classe Potidaeam missa ibidem c. 58. Ad οὗτος δὲ ὁ στόλος supple ὡρμήθη. v. adn. ad 1, 25. Porro omnes cives, quorum res familiaris octo talenta excedebat, tenebantur munere et officiis trierarchi fungi. Quadringenti quotannis trierarchi eo tempore legebantur, in quo nunc versamur, at nemo obstrictus erat trierarchiae per duos deinceps annos subeundae. Respublica navem et ordinarium stipendium nautarum suppeditabat; at trierarchi curabant navem instruendam, utque idoneum rectorem ac bonum remigium pararent, stipendio publice dato accessionem addere solebant. Quod si quis nautarum pro perfuga ad hostem transiret, trierarchus, qui teneretur plenum numerum classiariorum suorum sistere, coactus erat eum vel pecuniae largitione ad reditum sollicitare, vel alios quoad eius fieri poterat in deficientium locum sufficere. De omni ratione trierarchiae Atticae uberrime disseruit Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 79. 119. Respublica δραχμὴν τῆς ἡμέρας τῷ ναύτῃ solvebat. Alias Athenienses nautis stipendii et procurandi victus nomine quaternos obolos solvere solebant; at initio belli Pelop. et in hac expeditione singulas drachmas, v. Boeckh. l. c. Vol. 1. p. 296. Propter ναῦς — κενάς adi Wolf. ad Demosth. Lept. p. CI. ed. pr. et Boeckh. ibidem Vol. 2. p. 90. De differentia triremium ταχειῶν et στρατιωτίδων sive ὁπλιταγωγῶν v. ibidem Vol. 1. p. 300. sq. Porro legimus ὑπηρεσίας τὰς κρατίστας, etenim quiqui praeter milites classiarios (ἐπιβάτας) navibus vehebantur (i. e. die Matrosen sive Seeleute.) modo ναῦται modo ὑπηρέται appellantur. Interdum etiam remiges discernuntur ab hyperetis et nautis, appellanturque ἐρέται vel κωπηλάται. Duplici igitur hominum genere totum πλήρωμα (die Schiffsmannschaft) compositum erat, militibus et nautis, qui latiori sensu appellantur, quique erant aut ναῦται (strictiori sensu dicti), aut ὑπηρέται i. e. ministri eorum aut remiges. Triplex igitur rursus genus nautarum sive non-militum:

ἐπιβάται s. ναυβάται (1, 121.) = ναῦται s. ὑπηρέται latiori sensu

1. ναῦται strictiori sensu (7, 14.) — 2. ὑπηρέται str. s. sive θεράποντες (7, 13.) — 3. ἐρέται

Ναῦται ubi strictiori sensu ponuntur, „die beim Steuer, bei den Segeln, beim Tauwerk, bei den Pumpen und dergleichen beschäftigt sind.“ Boeckh. l. l. Vol. 1. p. 301. His adde κελευστήν. Rem paucis exemplis scriptorum Graecorum illustrabo: Nicias Defens. Largit. p. 702. apud Arn. distinguit κυβερνήτην, πλήρωμα et τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν. Hic rector est ex nautarum strictiori sensu dictorum numero, πλήρωμα remiges sunt coll. Xen. H. Gr. 1, 6. ἐκ πολλῶν πληρωμάτων τοὺς ἀρίστους ἐρέτας. Et ἡ ἄλλη ὑπηρεσία sunt ministri nautarum. Thuc. 1, 143. κυβερνήτας καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν, hic postremum vocabulum latiori sensu dictum est. At nautae strictiori sensu accipiendi sunt ap. eundem 7, 14. τῶν ναυτῶν οἱ ἐξορμῶντες

τῶν ἐς ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐγένετο. ἀριθμῷ δὲ νεῶν καὶ ὁπλιτῶν καὶ ἡ ἐς Ἐπίδαυρον μετὰ Περικλέους καὶ ἡ αὐτὴ ἐς Ποτίδαιαν μετὰ Ἄγνωνος οὐκ ἐλάσσων ἦν· τετράκις γὰρ χίλιοι ὁπλῖται αὐτῶν Ἀθηναίων καὶ τριακόσιοι ἱππῆς καὶ τριήρεις ἑκατόν, καὶ Λεσβίων καὶ Χίων πεντήκοντα, καὶ ξύμμαχοι ἔτι πολλοὶ ξυνέπλευσαν. ἀλλὰ ἐπί τε βραχεῖ πλῷ ὡρμήθησαν καὶ παρασκευῇ φαύλῃ. οὗτος δὲ ὁ στόλος ὡς χρόνιός τε ἐσόμενος καὶ κατ' ἀμφότερα οὗ ἂν δέῃ, καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα, ἐξαρτυθείς, τὸ μὲν ναυτικὸν μεγάλαις δαπάναις τῶν τε τριηράρχων τε ναῦν καὶ ξυνέχοντες τὴν εἰρεσίαν, quos Arn. comparat „to those who are rated in English ships as *able seamen* or as *captains of the forecastle and the tops* etc. See Capt. Hall's Fragments of Voyages, second series, Vol. 2. p. 77. etc.“ Demosth. c. Polycl. p. 1214. Reisk. distinguit *ἐπιβάτας*, *ναύτας* et *ὑπηρεσίαν*, itidemque p. 1216., ubi *ναύτας* intelligo strictiori sensu et *ὑπηρεσίαν* ministros una cum remigibus. Postea p. 1217. nominat *πλήρωμα*, *ἐπιβάτας* et *ὑπηρεσίαν*, ubi *πλήρωμα* intelligo nautas et remiges, *ὑπηρεσίαν* ministros nautarum. Idem p. 1214. distinguit *στρατιώτας* et *ναύτας* et p. 1216. *ἐπιβάτας* et *ὑπηρεσίαν*, ubi *ὑπηρεσίαν* intelligo nautas, ministros unaque remigium. Praesenti loco Thucydidis Popp. contendit, a Dukero hic et ad 8, 1. demonstratum esse *ὑπηρεσίας τὰς κρατίστας* intelligendas esse remiges. Verum nihil obstare videtur, quin *ὑπηρεσίας* cogitemus hoc loco omnes non-milites intelligi. De Epibatis et omni genere *πληρώματος* navium vid. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 301. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 403.

τῶν [*δὲ*] *τριηράρχων*] Vulgo *δέ* omisso virgula post *τριηράρχων* ponebatur. Emendavit Heilm., cuius coniectura postea firmata est libro Ven. Respondent inter se *τοῦ μὲν δημοσίου* et *τῶν δὲ τριηράρχων*. Civitas, ait scriptor, praeter stipendium vacuas naves, at trierarchi armaturam navalem et additamenta stipendii dabant. Acacius: *cum respublica naves praeberet vacuas, egregio omnes remigio instructas, trierarchi vero ad publicum stipendium adiicerent.* Conf. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 90 sq. Arn. vulgatam restitui vult interpunctionem, omittique *δέ*, „adiectivum *κρατίστας*, ait, significat *τὴν ὑπηρεσίαν* selectam esse, ita ut qui optimi reperiri possent, eos conquirerent. Hic delectus trierarchorum erat, quorum suae quisque navi praestantissimos parare studeret. Quo trierarchia tam sumtuosa facta est, dum alter alterum licitando superare vult.“ Idque comprobat locis Demosth. Or. c. Polycl. p. 1208. et de Cor. Trierarch. p. 1229. At quum stipendium nautarum publice definitum esset, nihil amplius nisi additionem de suo offerre trierarchis licebat; qui sive adiiciebant ad stipendium, sive non adiiciebant, nautas alere onus publicum, non privatum trierarchorum erat. Adde quod series orationis Heilmanni emendationem insigniter commendat. Conf. Mans. Spart. 2. p. 457. adn. Porro *ἐπιφορά*, ait Pollux 3, 94., *τὸ τῷ μισθῷ προστιθέμενον*, *ὡς Θουκ.*, et *ἐκ δημοσίου* sine articulo dictum, „ut *κοινόν* de aerario dicitur sine articulo. Itidemque *δημόσιον* legitur, saltem ubi paulo alia significatione gaudet, *ἀνακηρυχθέντος Βοιωτῶν δημοσίου* 5, 20. atque *ὅσης Ἀθηναῖοι ἄρχουσιν ἐν δημοσίῳ* 5, 18.“ Popp. Porro Schol. *οἱ θρανῖται, μετὰ μακροτέρων κωπῶν ἐρέττοντες, πλείονα κόπον ἔχουσι τῶν ἄλλων· διὰ τοῦτο τούτοις μόνοις ἐπιδόσεις ἐποιοῦντο οἱ τριηράρχαι, οὐχὶ δὲ πᾶσι τοῖς ἐρέταις.* v. adn. ad 4, 32. *Τῶν ναυτῶν* etc. igitur est unter den Schiffsleuten den Thraniten. Sequuntur verba *καὶ ταῖς ὑπηρεσίαις,*

καὶ τῆς πόλεως ἐκπονηθέν, τοῦ μὲν δημοσίου δραχμὴν τῆς ἡμέρας τῷ ναύτῃ ἑκάστῳ διδόντος καὶ ναῦς παρασχόντος κενὰς ἑξήκοντα μὲν ταχείας, τεσσαράκοντα δὲ ὁπλιταγωγούς, καὶ ὑπηρεσίας ταύτας τὰς κρατίστας, τῶν [*δὲ*] *τριηράρχων ἐπιφορᾶς τε πρὸς τῷ ἐκ δημοσίου μισθῷ διδόντων τοῖς θρανίταις τῶν ναυτῶν καὶ ταῖς ὑπηρεσίαις, καὶ τἆλλα σημείοις καὶ κατασκευαῖς πολυτελέσι χρησαμένων, καὶ ἐς τὰ μακρότατα προθυμηθέντος ἑνὸς ἑκάστου ὅπως αὐτῷ τινι εὐπρεπείᾳ τε ἡ ναῦς μάλιστα προέξει καὶ τῷ ταχυναυτεῖν, τὸ δὲ πεζὸν καταλόγοις τε χρηστοῖς ἐκκριθὲν καὶ ὅπλων καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα σκευῶν μεγάλῃ σπουδῇ πρὸς ἀλλήλους ἁμιλληθέν. ξυνέβη δὲ πρός τε σφᾶς αὐτοὺς ἅμα ἔριν γενέσθαι ᾧ τις ἕκαστος προσετάχθη, καὶ*

quas si intelligas nautas (in universum Seeleute) esse, distinctio sit parum subtilis: sic scriptor dicere debebat *τοῖς θρανίταις καὶ τοῖς ἄλλοις ναυταῖς*, accedit quod sic ratio tolleretur, qua ad Thranitarum stipendium adiectum est. Et ne remiges quidem intelligi licet, nam sic quoque illa ratio tolleretur, et scriptor dicere debebat *τοῖς θρανίταις καὶ τοῖς ἄλλοις ἐρέταις*. Nihil restat, nisi ut *ὑπηρεσίας* de ministris nautarum accipiamus, quos cogitare licet eadem ratione, qua Thranitas, additamento stipendii sublevatos esse, ut qui et ipsi laboriosiorem operis partem haberent. Porro *τὰ σημεῖα* navium Bloomfieldio videntur ea ornamenta navium fuisse, quae Latini *insignia* (*παράσημα*) et *tutelas* appellabant. „*Παράσημον*, ait, *insigne* fuit, unde navi nomen: pictura erat vel opus ex dimidia parte caelatum s. entoreuma (Basrelief) in prora, repraesentans vel deum vel heroem vel subinde animal, quin inanimans aliquid, velut scutum etc. Ovid. Trist. 1, 10, 1. *Est mihi sitque, precor, flavae tutela Minervae, Navis; et a picta cassida nomen habet.* Virg. 5. Aen. 115 sqq. Puppis gerebat picturam vel imaginem dei alicuius, sub cuius custodia navis esse putabatur. Et tutela et insigne aurata erant, vel eburna, vel ex alia aliqua sumtuosa materia. Virg. 10. Aen. 171. *et aurato fulgebat Apolline puppis.* Harum tutelarum praecipua *παλλάδια* erant, aurata illa, ut ex Arist. Ach. 547. apparet.“ De *κατασκευαῖς* v. adn. ad 1, 10. Mox *ἁμιλληθέν* est *δι' ἁμίλλης παρασκευασθέν*, ut Abr. adnotavit.

ᾧ τις ἕκαστος προσετάχθη] Si licet iudicare ex loquendi usu Thucydidis, apud quem *προστάσσεσθαι* ubique est *praecesse*, *praefici*, sensus horum verborum non alius potest esse, nisi *contigit autem, ut simul et illi inter se certarent in illo munere, cui quisque fuerat praefectus* etc., ut supplendum sit *ἐν ἐκείνῳ*, *ᾧ* etc. Conf. 7, 70. *πᾶς τέ τις ἐν ᾧ προσετάχθη αὐτὸς ἕκαστος ἠπείγετο πρῶτος φαίνεσθαι*. Mox in verbis *ἀνάλωσιν δημοσίαν* Valla vocabulum *δημοσίαν* non convertit, unde Kruegero suspicio orta est, eiiciendum esse, „nec articulus cur omissus sit post *ἀνάλωσιν*, apparet, et malim hoc vocabulum plane abesse, licet deinde sequitur *τὴν ἰδίαν*, ob quod ipsum nostrum temere addi potuit.“ Popp. De augmento in *ἀναλώκει* v. Buttm. Gr. max. 2, 1. p. 77. Matth. p. 433 sq. Thom. M. p. 55. Et *ἐπὶ μεταβολῇ* est zum Tauschhandel. v. adn. ad 7, 13. Paulo ante *προετετελέκει* pro *προσετ.* iam Dukero et Reiskio placebat. Popp. miratur, quod vulgatam omnes editores servaverint. *Προετετ.* erit, *quae ante erogaverat.* Vulgatam etiam Schol. agnoscit explicans per *προσανήλωσε*, quae si retinenda esset, intelligi deberet non *quae praeter alia impendit*, sed *quae in expeditionem impenderat*, quod sine ambiguitate vix fieri poterit. Arn. tamen Vol. 3. p. 206. confert *προσαναγκάζειν* 6, 91. 7, 18., in quo verbo

ἐς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐπίδειξιν μᾶλλον εἰκασθῆναι τῆς δυνάμεως καὶ ἐξουσίας ἢ ἐπὶ πολεμίους παρασκευήν. εἰ γάρ τις ἐλογίσατο τήν τε τῆς πόλεως ἀνάλωσιν δημοσίαν καὶ τῶν στρατευομένων τὴν ἰδίαν, τῆς μὲν πόλεως, ὅσα τε ἤδη προετετελέκει καὶ ἃ ἔχοντας τοὺς στρατηγοὺς ἀπέστελλε, τῶν δὲ ἰδιωτῶν, ἅ τε περὶ τὸ σῶμά τις καὶ τριήραρχος ἐς τὴν ναῦν ἀναλώκει καὶ ὅσα ἔτι ἔμελλεν ἀναλώσειν, χωρὶς δ' ἃ εἰκὸς ἦν καὶ ἄνευ τοῦ ἐκ δημοσίου μισθοῦ πάντα τινὰ παρασκευάσασθαι ἐφόδιον ὡς ἐπὶ χρόνιον στρατείαν, καὶ ὅσα ἐπὶ μεταβολῇ τις ἢ στρατιώτης ἢ ἔμπορος ἔχων ἔπλει, πολλὰ ἂν τάλαντα εὑρέθη ἐκ τῆς πόλεως τὰ πάντα ἐξαγόμενα. καὶ ὁ στόλος οὐχ ἧσσον τόλμης τε θάμβει καὶ ὄψεως λαμπρότητι περιβόητος ἐγένετο ἢ στρατιᾶς πρὸς οὓς ἐπήεσαν ὑπερβολῇ, καὶ ὅτι μέγιστος ἤδη διάπλους ἀπὸ τῆς οἰκείας καὶ ἐπὶ μεγίστῃ ἐλπίδι τῶν μελλόντων πρὸς τὰ ὑπάρχοντα ἐπεχειρήθη.

32 Ἐπειδὴ δὲ αἱ νῆες πλήρεις ἦσαν καὶ ἐξέκειτο πάντα ἤδη ὅσα ἔχοντες ἔμελλον ἀνάξεσθαι, τῇ μὲν σάλπιγγι σιωπὴ ὑπεσημάνθη, εὐχὰς δὲ τὰς νομιζομένας πρὸ τῆς ἀναγωγῆς οὐ κατὰ ναῦν ἑκάστην ξύμπαντες δὲ ὑπὸ κήρυκος ἐποιοῦντο, κρατῆράς τε κεράσαντες παρ' ἅπαν τὸ στράτευμα καὶ ἐκπώμασι χρυσοῖς τε καὶ ἀργυροῖς οἵ τε ἐπιβάται καὶ οἱ ἄρχοντες σπένδοντες. ξυνεπεύχοντο δὲ καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος ὁ ἐκ τῆς γῆς τῶν τε πολιτῶν καὶ εἴ τις ἄλλος εὔνους παρῆν σφίσι. παιωνίσαντες δὲ καὶ τελεώσαντες τὰς σπονδὰς ἀνήγοντο, καὶ ἐπὶ κέρως τὸ πρῶτον ἐκπλεύσαντες ἅμιλλαν ἤδη μέχρι Αἰγίνης ἐποιοῦντο. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Κέρκυραν, ἔνθα περ καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα τῶν ξυμμάχων ξυνελέγετο, ἠπείγοντο ἀφικέσθαι.

Ἐς δὲ τὰς Συρακούσας ἠγγέλλετο μὲν πολλαχόθεν τὰ περὶ τοῦ ἐπίπλου, οὐ μέντοι ἐπιστεύετο ἐπὶ πολὺν χρόνον οὐδέν.

πρός similem sensum habet. Dein verbis στρατιᾶς, πρὸς οὕς simillima sunt verba 2, 65. γνώμης ἁμάρτημα ἦν, πρὸς οὕς ἐπῆεσαν, ubi v. adn. Tum usitatius μέγιστος δὴ διάπλους esse ait Bekk. v. Krueg. ad Dionys. p. 118. At „ἤδη significat *iam*, nunmehr, quum antea tam longe non abiissent, quam *nunc iam* auderent.“ Bau. In proximis haec structura est: ἐπὶ ἐλπίδι τῶν μελλόντων μεγίστῃ πρὸς τὰ ὑπάρχοντα i. e. τῶν μελλόντων ὡς μέγιστα ἔσεται πρὸς τὰ ὑπάρχοντα, im Vergleich mit der Gegenwart. *Spem maximam* dixit pro *spe rei maximae*, ut 7, 75. n. l. ab init. μεγάλης ἐλπίδος pro spe magnarum rerum.

32. ὑπὸ κήρυκος] v. Matth. p. 1185.

κρατῆρας κεράσαντες] Illustrarunt hunc morem veterum Muret. V. L. 14, 2. et Cerda ad Virg. 3. Aen. 776. Adde Arriau. Exp. Al. M. 6, 3. Duk. Bloomf. addit Pindar. Pyth. 4, 343. Pro ὅμιλος ὁ ἐκ τῆς γῆς paulo ante c. 30. scripserat ὁ ἄλλος ὅμιλος ὁ ἐν τῇ πόλει. v. Dorv. ad Charit. p. 263. 631. De locutione ἐπὶ κέρως v. dicta ad 2, 90. De sequentibus: γενομένης ἐκκλησίας etc. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 160. Deinde τοιοίδε λόγοι sunt tales, quales Hermocrates et Athenagoras deinceps in proxime sequentibus habent, quorum ille eloquitur sensus illorum, qui expeditionem Atticam venire credebant, alter illorum, qui non credebant, ut adnotavit Arn.

ἀλλὰ καὶ γενομένης ἐκκλησίας ἐλέχθησαν τοιοίδε λόγοι ἀπό τε ἄλλων, τῶν μὲν πιστευόντων τὰ περὶ τῆς στρατείας τῆς τῶν Ἀθηναίων, τῶν δὲ τὰ ἐναντία λεγόντων, καὶ Ἑρμοκράτης ὁ Ἕρμωνος παρελθὼν αὐτοῖς, ὡς σαφῶς οἰόμενος εἰδέναι τὰ περὶ αὐτῶν ἔλεγε καὶ παρῄνει τοιάδε.

33 Ἄπιστα μὲν ἴσως, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τινὲς δόξω ὑμῖν περὶ τοῦ ἐπίπλου τῆς ἀληθείας λέγειν, καὶ γιγνώσκω ὅτι οἱ τὰ μὴ πιστὰ δοκοῦντα εἶναι ἢ λέγοντες ἢ ἀπαγγέλλοντες οὐ μόνον οὐ πείθουσιν ἀλλὰ καὶ ἄφρονες δοκοῦσιν εἶναι· ὅμως δὲ οὐ καταφοβηθεὶς ἐπισχήσω, κινδυνευούσης τῆς πόλεως, πείθων γε ἐμαυτὸν σαφέστερόν τι ἑτέρου εἰδὼς λέγειν. Ἀθηναῖοι γὰρ ἐφ' ἡμᾶς, ὃ πάνυ θαυμάζετε, πολλῇ στρατιᾷ ὥρμηνται καὶ ναυτικῇ καὶ πεζικῇ, πρόφασιν μὲν Ἐγεσταίων ξυμμαχίᾳ καὶ Λεοντίνων κατοικίσει, τὸ δὲ ἀληθὲς Σικελίας ἐπιθυμίᾳ, μά-

33. καὶ πεζικῇ] G. πεζῇ. Thom. M. p. 699. praecipit, cum Demosthene et omnibus aliis dicendum esse πεζῇ στρατιά, non πεζική, etsi hoc sit apud Thucydidem; hoc enim esse ποιητικώτερον. Quem satis refellere H. Stephanum Thes. L. Gr. adnotavit Duk. „Πεζικός est apud Xen. M. S. 3, 6, 9. Cyrop. 2, 4, 18. apud Dinarchum c. Philocl. 10. p. 96, 5. Reisk. et Aristotelem A. Rh. 2, 23. et probabiliter multis aliis locis. At loco Cyropaediae optimi libri habent πεζῇ, et apud Isocratem quoque Philipp. p. 95. C. Bekk. ex cod. Urbinate mutavit πεζικήν in πεζήν.“ Arn. Apud Thuc. 7, 7. Vat. H. habent πεζήν, itidemque iidem libri 7, 16. Contra 7, 15. soli F. Lugd. I. πεζικήν habent. Bekk. omnibus his locis Thucydidis πεζήν scribit. v. Popp. ad Cyrop. l. c. Lobeck. ad Phryn. p. 763. De verbis ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων v. Matth. p. 688. b. Paulo post Krueg. coniicit περὶ σφίσιν αὐτοὶ τὰ πλείω etc. Utrumque et αὐτοί et αὐτοῖς recte dicitur, et αὐτοί quidem, si sic cogites, *ipsi* et non alii *pedem quasi offenderunt*, αὐτοῖς autem, si ita cogites, *per se ipsos* et non alios *quasi ad rupem affligebantur*. Priori modo habes 1, 69. Tum ὅπερ in verbis ὅπερ καὶ Ἀθηναῖοι — ηὐξήθησαν nunc cum Lehnero Actt. Philol. Monacc. Vol. 3. p. 32. accipio pro δι' ὅπερ, aus welchem Grunde. Conf. 2, 40. 3, 12. 4, 125. Isocr. Panath. 181. p. 304. (si verba sana sunt, de quo tamen dubitatur et sunt, qui lacunam hic esse statuant, v. Lang. Add. et Corrig. p. 84.) τῶν — οὕτω δεινὰ πεπονθότων — ἔξεσται τοῖς ἐφόροις ἀκρίτους ἀποκτεῖναι τοσούτους ὁπόσους ἂν βουληθῶσιν· ἃ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν. οὐδὲ τοὺς πονηροτάτους τῶν οἰκετῶν ὅσιόν ἐστι μιαιφονεῖν. Bene de consilio oratorio horum verborum Schol. disputat: τρία πραγματεύεται διὰ τούτων· ἓν μὲν ἐν ἐλπίσι ποιῆσαι τοὺς Συρακουσίους τῆς νίκης, ὡς σφαλησομένων τῶν Ἀθηναίων περὶ αὐτούς, ὅπερ τρόπον ἐσφάλησαν οἱ Μῆδοι στρατεύσαντες ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· ἕτερον δέ, τὸ μόνους Συρακουσίους, ἂν κατορθώσωσι, δοκεῖν νενικηκέναι τοὺς Ἀθηναίους, ἐπειδὴ ἐπὶ Συρακουσίους ἐκεῖνοι προηγουμένως στρατεύονται (καὶ γὰρ τὸν Μῆδον ὑπὸ πάντων νενικημένον τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ μόνων τῶν Ἀθηναίων ἡττῆσθαι νενομίσθαι διὰ τοῦτο, ὅτι ἐπ' Ἀθήνας λόγος ἦν στρατεύειν αὐτόν). τρίτον δὲ, ἀπαλλάξαι τοῦ φόβου τοὺς Συρακουσίους. ἐπεὶ γὰρ καταπεπλήγασιν ἀκοῇ τοὺς Ἀθηναίους νενικηκότας τὸν Μῆδον, παραδείκνυσιν αὐτοῖς ὅτι ὁ Μῆδος αὐτὸς περὶ ἑαυτὸν πταίσας τὰ πλείω τὴν δόξαν τῆς νίκης ἐκείνοις προσέθηκεν. Dein ἐπὶ τῷ ὀνόματι est weil es den Namen hatte, propter famam. v. Matth. §. 585. extr.

λιστα δὲ τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἡγούμενοι, εἰ ταύτην σχοῖεν, ῥᾳδίως καὶ τἆλλα ἕξειν. ὡς οὖν ἐν τάχει παρεσομένων, ὁρᾶτε ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων ὅτῳ τρόπῳ κάλλιστα ἀμυνεῖσθε αὐτούς, καὶ μήτε καταφρονήσαντες ἄφρακτοι ληφθήσεσθε, μήτε ἀπιστήσαντες τοῦ ξύμπαντος ἀμελήσετε. εἰ δέ τῳ καὶ πιστά, τὴν τόλμαν αὐτῶν καὶ δύναμιν μὴ ἐκπλαγῇ. οὔτε γὰρ βλάπτειν ἡμᾶς πλείω οἷοί τε ἔσονται ἢ πάσχειν, οὔθ' ὅτι μεγάλῳ στόλῳ ἐπέρχονται, ἀνωφελεῖς, ἀλλὰ πρός τε τοὺς ἄλλους Σικελιώτας πολὺ ἄμεινον, μᾶλλον γὰρ ἐθελήσουσιν ἐκπλαγέντες ἡμῖν ξυμμαχεῖν, καὶ ἢν ἄρα ἢ κατεργασώμεθα αὐτοὺς ἢ ἀπράκτους ὧν ἐφίενται ἀπώσωμεν, οὐ γὰρ δὴ μὴ τύχωσί γε ὧν προσδέχονται φοβοῦμαι, κάλλιστον δὴ ἔργον ἡμῖν ξυμβήσεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστον ἔμοιγε. ὀλίγοι γὰρ δὴ στόλοι μεγάλοι ἢ Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν ἀπάραντες κατώρθωσαν. οὔτε γὰρ πλείους τῶν ἐνοικούντων καὶ ἀστυγειτόνων ἔρχονται, πάντα γὰρ ὑπὸ δέους ξυνίσταται, ἤν τε δι' ἀπορίαν τῶν ἐπιτηδείων ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ σφαλῶσι, τοῖς ἐπιβουλευθεῖσιν ὄνομα, κἂν περὶ σφίσιν αὐτοῖς τὰ πλείω πταίωσιν, ὅμως καταλείπουσιν. ὅπερ καὶ Ἀθηναῖοι αὐτοὶ οὗτοι τοῦ Μήδου παρὰ λόγον πολλὰ σφαλέντος ἐπὶ τῷ ὀνόματι ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἦλθε ἠύξήθησαν, καὶ
34 ἡμῖν οὐκ ἀνέλπιστον τὸ τοιοῦτο ξυμβῆναι. θαρσοῦντες οὖν τά τε αὐτοῦ παρασκευαζώμεθα καὶ ἐς τοὺς Σικελοὺς πέμποντες τοὺς μὲν μᾶλλον βεβαιωσώμεθα, τοῖς δὲ φιλίαν καὶ ξυμμαχίαν πειρώμεθα ποιεῖσθαι, ἔς τε τὴν ἄλλην Σικελίαν πέμπωμεν πρέσβεις, δηλοῦντες ὡς κοινὸς ὁ κίνδυνος, καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν, ὅπως ἢ ξυμμαχίαν ποιώμεθα ἡμῖν ἢ μὴ δέχωνται Ἀθηναίους. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἐς Καρχηδόνα ἄμεινον εἶναι πέμψαι. οὐ γὰρ ἀνέλπιστον αὐτοῖς, ἀλλ' ἀεὶ διὰ φόβου εἰσὶ μή ποτε Ἀθηναῖοι αὐτοῖς ἐπὶ τὴν πόλιν ἔλθωσιν, ὥστε τάχ' ἂν ἴσως νομίσαντες, εἰ τάδε προήσονται, κἂν σφεῖς ἐν πόνῳ εἶναι, ἐθελήσειαν ἡμῖν ἤτοι κρύφα γε ἢ φανερῶς ἢ ἐξ ἑνός γέ του τρόπου ἀμῦναι.

34. *ξυμμαχίαν ποιώμεθα*] Cass. Aug. Ven. Cl. (hic in marg. *ποιῶνται*) Laur. Pal. It. Vat. H. (in hoc *ἐαν ποιώμεθα* eras. et *ὦσιν* s. *ἐαν*), Reg. (G.) tacite Lugd. tum F. C. Gr. B. I. E. K. Ar. Chr. Dan. Bar. Ald. Flor. Bas. Steph. primus dedit *ποιῶνται*. *Ξυμμαχίαν* aut dictum est pro *ξυμμάχους*, aut notio conciliandae societatis, ut Haackio videtur, sufficit (ita erit aut *ξυμμαχίαν* i. e. *ξυμμάχους αὐτούς*, aut *ξυμμαχίαν αὐτῶν ποιώμεθα ἡμῖν*), qui idem post *δέχωνται* supplendum esse docet *Ἰταλιῶται* ex praecedente *Ἰταλίαν*. Coraes coniecit *ξυμμαχίδα ποιώμεθα*.

ἤτοι κρύφα γε] In talibus formulis Graeci alium, ac nos, ordinem sequuntur, ut qui rem probabiliorem ponant ante rem minus probabilem, cum nos dicamus *vel palam vel certe clam*. Conf. Herodot. 3, 140. *ἀναβέβηκε δ' ἤ τις ἢ οὐδείς* i. e. *unus modo duove, si quisquam*, et Aristot. Eth. Nicom. 1, 8. *ἔν γέ τι ἢ τὰ πλεῖστα κατορθοῦν, uno certe, si non plurimis.* Arn. Recte sane monet Abr., verba *ἢ ἐξ ἑνός γέ του τρόπου* adiecta esse non quo alia sit ratio aut media inter occultam et apertam, sed quo comprehendat omnia, nihil relinquat. Fortasse *ἤ*

δυνατοὶ δέ εἰσι μάλιστα τῶν νῦν, βουληθέντες· χρυσὸν γὰρ καὶ ἄργυρον πλεῖστον κέκτηνται, ὅθεν ὅ τε πόλεμος καὶ τἆλλα εὐπορεῖ. πέμπωμεν δὲ καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα καὶ ἐς Κόρινθον δεόμενοι δεῦρο κατὰ τάχος βοηθεῖν καὶ τὸν ἐκεῖ πόλεμον

delendum, ut frustra ex prioribus repetitum. Bau. Schol. idem sentiens *ἐν δὲ τῷ ἢ ἐξ ἑνός γε τρόπου περιττὸς ὁ ἢ σύνδεσμος· παρὰ γὰρ τὸ ἢ κρύφα ἢ φανερῶς ἀπαμῦναι τρίτον οὐδέν ἐστιν.* Addit Popp. aliud exemplum nimii *μερισμοῦ* extare 7, 7., quem tamen locum multae dubitationi obnoxium esse videbimus. Tum *περὶ τῇ Σικελίᾳ* „est *circum* vel *ad Siciliam*, non, ut omnes converterunt, *de Sicilia*. Probabile tamen est, mentem Thucydidis et quem haec dicentem inducit, Hermocratis esse eam, quam interpretes expresserunt. Nam Atheniense in animo habebant tentare, num Sicilia potiri possent. Sed hoc Graeci dicunt *περὶ τῆς Σικελίας ἔσται ὁ ἀγών*. Thuc. 2, 42. 3, 53. 5, 9. 53. 101. 6, 11. Sic *ὁ περὶ ψυχῆς, κρεῶν, βασιλείας ἀγών* et plurima alia hoc genus, in quibus *περί* semper genitivum habet. Haec mihi suspectam faciunt vulgatam huius loci scripturam.“ Duk. His motus Haack. scripsit *περὶ τῆς Σικελίας*. „Mihi casu ipso distinxisse videtur Thuc. asperius paulo, ut uno vocabulo semel posito duos adiungeret casus; ut sensum tamen videatur distinguere voluisse: non *circa* Siciliam fore concertationem i. e. non passuros ipsos, eo usque penetrare Atheniensium classem, sed *procul* a Sicilia impedituros et occursuros, ut ne Ionium quidem mare traiiciant, nedum Siciliae immineant. Quod si absit aut *τοῦ* aut *ἤ*, commodum sane sensum reddiderint verba: non *prius* de Sicilia vel circa Siciliam concertationem futuram, *quam* (domo) illi transmiserint Ionium i. e. prius eluctandum illis esse, nobis sc. prohibentibus, Ionium mare, quam ad Siciliam tam prope accedant. Ut verba nunc leguntur, *πρότερον* sit pro *μᾶλλον*, nicht so wohl, *non tam*, minus.“ Bau. Ad *εὐεπίθετος* intellige *ἡ παρασκευή*, et Thom. M. p. 381. explicat *ὁ εὔκολος εἰς ἐπίθεσιν, ἤτοι ὁ εὐεπιχείρητος*. Mox pro *κατ' ὀλίγον*, quod praebent Cl. in marg. Ven. et, qui *κατά* plene, cod. Bas., vulgo *κατὰ λόγον*. Receptam scripturam firmat Scholiastae expositio *οὐκ ἀθρόα*, quam Duk. monet ex ipso scriptore sumtam, qui mox verbo *βραδεῖα* contrarium ponit *τὸ ταχυναυτοῦν*, et verborum *κατ' ὀλίγον* contrarium *τὸ ἀθροώτερον*. Sic inter se referuntur locis ab eodem allatis 4, 10. *κατ' ὀλίγον* et *πολλοὶ μαχόμενοι* et 5, 9. *κατ' ὀλίγον* et *ἅπαντες κινδυνεύοντες*. Et tamen tuetur vulgatam, sensum eius esse dicens: *ratio ac natura rei ita fert*, ut magna classis multis onerariis aliisque navibus impedita et commeatu atque apparatibus belli gravis lente naviget ac late diffundatur, nec conferta progredi possit. Verum si scriptor hoc voluisset, certum est eum dicturum fuisse *βραδεῖα κατὰ λόγον προσπίπτουσα*, ne urgeam, scriptoris usum potius ita flagitare: *βραδεῖα κατὰ τὸ εἰκὸς* (sive *ὡς εἰκὸς*) *προσπίπτουσα*. Nihil autem illa formula frequentius. Sic rursus 3, 111. extat *ὑπαπῆσαν καὶ' ὀλίγους* et 4, 11. *καὶ' ὀλίγας ναῦς διελόμενοι*. Et sic Herodotus quoque et nullus non probatus scriptor. v. Wessel. ad Herodot. 8, 113. *Λύγος* et *ὀλίγος* permutantur etiam apud Zonaram, ut indicavit Iacobs. in Lucianeis pone Porsoni Adverss. p. 301. et haec ipsa *κατὰ λόγον* et *κατ' ὀλίγον* permutata sunt apud Diodorum locis indicatis a Schaefero ad Dionys. de C. V. p. 119. Idem ibidem p. 44. congessit plura exempla formulae *κατ' ὀλίγους*. Itidem *λόγος* et *ὀλίγος* confusa apud Plutarchum. Vid. Reisk. Vol. 5. p. 703. et Schneid. ad Aristot. H. A. p. 524., quos citat Schaef. Indic. ad Porson. Adverss. s. v. *λόγος*, ubi sine cunctatione praesenti loco *κατ' ὀλίγον* recipi iubet.

κινεῖν. ὃ δὲ μάλιστα ἐγώ τε νομίζω ἐπίκαιρον, ὑμεῖς τε διὰ τὸ ξύνηθες ἥσυχον ἥκιστ' ἂν ὀξέως πείθοισθε, ὅμως εἰρήσεται. Σικελιῶται γὰρ εἰ θέλοιμεν ξύμπαντες, εἰ δὲ μή, ὅτι πλεῖστοι μεθ' ἡμῶν, καθελκύσαντες ἅπαν τὸ ὑπάρχον ναυτικὸν μετὰ δυοῖν μηνοῖν τροφῆς ἀπαντῆσαι Ἀθηναίοις ἐς Τάραντα καὶ ἄκραν Ἰαπυγίαν, καὶ δῆλον ποιῆσαι αὐτοῖς ὅτι οὐ περὶ τῇ Σικελίᾳ πρότερον ἔσται ὁ ἀγὼν ἢ τοῦ ἐκείνους περαιωθῆναι τὸν Ἰόνιον, μάλιστ' ἂν αὐτοὺς ἐκπλήξαιμεν καὶ ἐς λογισμὸν καταστήσαιμεν ὅτι ὁρμώμεθα μὲν ἐκ φιλίας χώρας φύλακες, ὑποδέχεται γὰρ ἡμᾶς Τάρας, τὸ δὲ πέλαγος αὐτοῖς πολὺ περαιοῦσθαι μετὰ πάσης τῆς παρασκευῆς, χαλεπὸν δὲ διὰ πλοῦ μῆκος ἐν τάξει μεῖναι, καὶ ἡμῖν ἂν εὐεπίθετος εἴη, βραδεῖά τε καὶ κατ' ὀλίγον προσπίπτουσα. εἰ δ' αὖ τῷ ταχυναυτοῦντι ἀθροωτέρῳ κουφίσαντες προσβάλοιεν, εἰ μὲν κώπαις χρήσαιντο, ἐπιθοίμεθ' ἂν κεκμηκόσιν, εἰ δὲ μὴ δοκοίη, ἔστι καὶ ὑποχωρῆσαι ἡμῖν ἐς Τάραντα. οἱ δὲ μετ' ὀλίγων ἐφοδίων ὡς ἐπὶ ναυμαχίᾳ περαιωθέντες ἀποροῖεν ἂν κατὰ χωρία ἐρῆμα, καὶ ἢ μένοντες πολιορκοῖντο ἂν ἢ πειρώμενοι παραπλεῖν τήν τε ἄλλην παρασκευὴν ἀπολίποιεν ἂν καὶ τὰ τῶν πόλεων οὐκ ἂν βέβαια ἔχοντες, εἰ ὑποδέξοιντο, ἀθυμοῖεν. ὥστε ἔγωγε τούτῳ τῷ λογισμῷ ἡγοῦμαι ἀποκληομένους αὐτοὺς οὐδ' ἂν ἀπᾶραι ἀπὸ

πολιορκοῖντο ἄν] i. e. *ad deditionem cogere tentaremus, oppugnatione.* Nam aliam vim quam *oppugnandi* hoc verbum non habet, neque aliam *ἐκπολιορκεῖν*, quam *expugnare.* Vid. 1, 131. 135. 7, 14. Nullo horum locorum figurate dicitur, quae tamen quorundam est opinio, qui capiunt sensu anshungern. At negat Popp., hoc sensu oppugnandi verbum *πολιορκεῖσθαι* praesenti loco intelligi posse, siquidem, quum Athenienses manerent, non Athenienses oppugnarentur, sed ipsi navibus obsessuri essent. Corruptum igitur locum et vel *ἐκπολιορκοῖντο* vel *ταλαιπωροῖντο* legendum esse. Qui autem *ἐκπολιορκοῖντο* legi, *πολιορκοῖντο* non legi possit? Nonne, si expugnari dici, iidem oppugnari dici poterunt? Meminisse debemus moris antiquorum, naves ad litus trahendi et castra navalia ponendi (*καὶ ἐνταῦθα ἤδη ἐθροίζοντο — καὶ τὰς ναῦς ἀνελκύσαντες ἡσύχασαν* c. 44.), ut quorum naves mare non tenere possent, nullo spatio in illis in usum militum vel ad cubitionem vel ad convictum suppeditante. Si in castris ergo, et expugnari poterant atque scilicet et oppugnari, nisi forte expugnatio sine oppugnatione fieri potest. Paulo post *ἐπὶ τὸ πλεῖον* etc. est *in maius vulgaremur* sive ita nunciaremur, ut maiores copiae nostrae et putarentur et dicerentur. Deinde *πείθεσθε — τολμήσαντες* „meo quidem iudicio nihil aliud significaret nisi *credite vos ausos esse.* Hoc autem loco *πείθεσθε* coniungendum est cum *ταῦτα*, quod simul huius imperativi, simul etiam sequentis participii obiectum est. Conf. 7, 73. *πάντα μᾶλλον ἐλπίζων ἂν σφῶν πείθεσθαι αὐτούς*, quo loco nollem Haackium offendisset genitivus personae, cuius exemplum apud verbum *πείθεσθαι* hucusque frustra se quaesivisse dicit. Inspicere saltem debebat Hudsoni notam ad h. l., ubi exemplum invenisset ex Homero; aliorum exemplorum affatim praebet Matth. §. 362." SCHOEM. Obss. p. 15 sq. Mox *παραστῆναι* eodem sensu, quo hic, rursus legitur 4, 61. 95. 6, 78. A *πείθεσθαι*, quae Dukeri Arnoldique sententia est, hinc infinitivus pendere non potest, imo infinitivus loco imperativi est. v. Matth. p. 1072.

Κερκύρας, ἀλλ' ἢ διαβουλευσαμένους καὶ κατασκοπαῖς χρωμένους ὁπόσοι τ' ἐσμὲν καὶ ἐν ᾧ χωρίῳ ἐξωσθῆναι ἂν τῇ ὥρᾳ ἐς χειμῶνα, ἢ καταπλαγέντας τῷ ἀδοκήτῳ καταλῦσαι ἂν τὸν πλοῦν, ἄλλως τε καὶ τοῦ ἐμπειροτάτου τῶν στρατηγῶν, ὡς ἐγὼ ἀκούω, ἄκοντος ἡγουμένου καὶ ἀσμένου ἂν πρόφασιν λαβόντος, εἴ τι ἀξιόχρεων ἀφ' ἡμῶν ὀφθείη. ἀγγελλοίμεθα δ' ἂν εὖ οἶδ' ὅτι ἐπὶ τὸ πλεῖον· τῶν δ' ἀνθρώπων πρὸς τὰ λεγόμενα καὶ αἱ γνῶμαι ἵστανται, καὶ τοὺς προεπιχειροῦντας ἢ τοῖς γε ἐπιχειροῦσι προδηλοῦντας ὅτι ἀμυνοῦνται μᾶλλον πεφόβηνται, ἰσοκινδύνους ἡγούμενοι. ὅπερ ἂν νῦν Ἀθηναῖοι πάθοιεν. ἐπέρχονται γὰρ ἡμῖν ὡς οὐκ ἀμυνουμένοις δικαίως κατεγνωκότες ὅτι αὐτοὺς οὐ μετὰ Λακεδαιμονίων ἐφθείρομεν· εἰ δ' ἴδοιεν παρὰ γνώμην τολμήσαντας, τῷ ἀδοκήτῳ μᾶλλον ἂν καταπλαγεῖεν ἢ τῇ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς δυνάμει. πείθεσθε οὖν μάλιστα μὲν ταῦτα τολμήσαντες, εἰ δὲ μή, ὅτι τάχιστα τἄλλα ἐς τὸν πόλεμον ἑτοιμάζειν, καὶ παραστῆναι παντὶ τὸ μὲν καταφρονεῖν τοὺς ἐπιόντας ἐν τῶν ἔργων τῇ ἀλκῇ δείκνυσθαι, τὸ δ' ἤδη τὰς μετὰ φόβου παρασκευὰς ἀσφαλεστάτας νομίσαντας ὡς ἐπὶ κινδύνου πράσσειν χρησιμώτατον ἂν ξυμβῆναι. οἱ δὲ ἄνδρες καὶ ἐπέρχονται καὶ ἐν πλῷ εὖ οἶδ' ὅτι ἤδη εἰσὶ καὶ ὅσον οὔπω πάρεισιν.

Καὶ ὁ μὲν Ἑρμοκράτης τοσαῦτα εἶπε. τῶν δὲ Συρακο- 35
σίων ὁ δῆμος ἐν πολλῇ πρὸς ἀλλήλους ἔριδι ἦσαν, οἱ μὲν ὡς

καταφρονεῖν τοὺς ἐπιόντας] Thom. M. p. 510. ex eoque Phavorin. *καταφρονῶ· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲν γενικῇ συντάσσεται, ἔστι δὲ ὅπου καὶ αἰτιατικῇ.* Similia Schol. ad 3, 39. et 8, 82. v. Matth. p. 696. adn. 2. Ad sententiam quod attinet, apud hunc scriptorem frequentissima est, ut 2, 11. *χρὴ ἀεὶ — τῇ μὲν γνώμῃ θαρσαλέους στρατεύειν, τῷ δὲ ἔργῳ δεδιότας παρασκευάζεσθαι* i. e. *ἀβούλως βουλεύεσθαι*, ut Herodot., sive *priusquam incipias, consulto opus est*, ut Sallust. loquitur. Herodotea cum Thucydideis composuit Valck. ad Herodot. 7, 49. ubi vid. Wess. Schol. *δεῖ τοὺς καταφρονοῦντας τῶν ἐπιόντων ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἀνδρείᾳ φαίνεσθαι καταφρονοῦντας τῶν ἐναντίων. ἔργον γὰρ κἀνταῦθα καὶ πολλαχοῦ τὸν πόλεμον λέγει.* Sed propter numerum pluralem *ἔργων* malim cum Heilmanno convertere: wobei ich einem Jeden zu Gemüth führen will, dass man die Verachtung, welche man gegen einen Feind hegt, am besten in der Stärke seiner *wirklichen* Gegenanstalten zeigen könne. Quam interpretationem haud inepte firmat his locis 2, 42. *λόγων κόμπος τάδε μᾶλλον ἢ ἔργων ἐστὶν ἀλήθεια.* 4, 67. init. *ἐπειδὴ ἀπό τε τῶν ἔργων καὶ λόγων παρεσκεύασται ἀμφοτέροις.* v. adn. ad 1, 73. Proximorum haec structura esse videtur: *τὸ δ' ἤδη τὰς μετὰ φόβου ὡς ἐπὶ κινδύνῳ* (mit Furcht *wie während einer Gefahr*, v. Matth. §. 584. *γ.*) *παρασκευὰς ἀσφαλεστάτας νομίσαντας ὡς ἐπὶ κινδύνου πράσσειν χρησιμώτατον ἂν ξυμβῆναι*, nam verba *ὡς ἐπὶ κινδύνου* et ad *φόβου* et ad *πράσσειν* pertinent.

35. *τῶν δὲ Συρακοσίων — ἦσαν*] Dionys. Hal. p. 802., ubi structuram *ἐξηλλαγμένην*, quippe ad sensum factam notat. Eundem usum e Thuc. 3, 79. enotavit Greg. Cor. p. 71. v. Matth. §. 302. §. 434. 2. In sequentibus *οἱ μὲν — τοῖς δέ* oratio variatur, sicut multis locis.

οὐδενὶ ἂν τρόπῳ ἔλθοιεν οἱ Ἀθηναῖοι, οὐδ' ἀληθῆ ἐστιν ἃ λέγει, τοῖς δέ, εἰ καὶ ἔλθοιεν, τί ἂν δράσειαν αὐτοὺς ὅτι οὐκ ἂν μεῖζον ἀντιπάθοιεν; ἄλλοι δὲ καὶ πάνυ καταφρονοῦντες ἐς γέλωτα ἔτρεπον τὸ πρᾶγμα. ὀλίγον δ' ἦν τὸ πιστεῦον τῷ Ἑρμοκράτει καὶ φοβούμενον τὸ μέλλον. παρελθὼν δ' αὐτοῖς Ἀθηναγόρας, ὃς δήμου τε προστάτης ἦν καὶ ἐν τῷ παρόντι πιθανώτατος τοῖς πολλοῖς, ἔλεγε τοιάδε.

36 Τοὺς μὲν Ἀθηναίους ὅστις μὴ βούλεται οὕτω κακῶς φρονῆσαι καὶ ὑποχειρίους ἡμῖν γενέσθαι ἐνθάδε ἐλθόντας, ἢ δειλός ἐστιν ἢ τῇ πόλει οὐκ εὔνους· τοὺς δ' ἀγγέλλοντας τὰ τοιαῦτα καὶ περιφόβους ὑμᾶς ποιοῦντας τῆς μὲν τόλμης οὐ θαυμάζω, τῆς δὲ ἀξυνεσίας, εἰ μὴ οἴονται ἔνδηλοι εἶναι. οἱ γὰρ δεδιότες ἰδίᾳ τι βούλονται τὴν πόλιν ἐς ἔκπληξιν καθιστάναι, ὅπως τῷ κοινῷ φόβῳ τὸ σφέτερον ἐπηλυγάζωνται. καὶ νῦν αὗται αἱ ἀγγελίαι τοῦτο δύνανται, οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου, ἐκ δὲ ἀνδρῶν, οἵπερ ἀεὶ τάδε κινοῦσι, ξύγκεινται. ὑμεῖς δὲ ἢν εὖ βουλεύησθε, οὐκ ἐξ ὧν οὗτοι ἀγγέλλουσι σκοποῦντες λογιεῖσθε τὰ εἰκότα, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν ἄνθρωποι δεινοὶ καὶ πολλῶν ἔμπειροι, ὥσπερ ἐγὼ Ἀθηναίους ἀξιῶ, δράσειαν. οὐ γὰρ αὐτοὺς εἰκὸς Πελοποννησίους τε ὑπολιπόντας καὶ τὸν ἐκεῖ πόλεμον μήπω βεβαίως καταλελυμένους ἐπ' ἄλλον πόλεμον οὐκ ἐλάσσω

Scripsit *οἱ μὲν*, in mente habens *λέγοντες*, et *τοῖς δέ*, cogitans *ἐδόκει*. Hic praeterea subitus ex indirecta in directam orationem transitus fit verbis *οὐδ' ἀληθῆ ἐστιν*, de quo usu v. Creuz. Art. Hist. Gr. p. 188. Longin. de Subl. sect. 27. Herm. ad Vig. p. 900. Emendatricem manum produnt libri, in quibus est *οἱ δ' ἀληθῆ* etc. Mox *ἐς γέλωτα ἔτρεπον* est *rem in risum verterunt*. v. Wess. ad Herodot. 7, 105. Porro *δήμου προστάτης* fuit magistratus Syracusanorum, sive hoc ipso nomine appellatus, sive nomine *δημιουργός* vel simili, ut in aliis Doricis civitatibus. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 160. coll. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 435. Append. 1. Tum huc refertur glossa in Schleusneri Curis novis ad Photium p. 345. *πιθανώτατος τοῖς πολλοῖς ὁ πιστικώτατος, πείθων τοὺς πολλούς, παρὰ Θουκυδίδῃ*. „Quae ad 4, 21. pertinere male editor coniicit.“ Popp.

36. *ἐπηλυγάζωνται*] Schol. *ἐπικρύπτωνται*. Utuntur vocabulo Aristoteles, Diog. Laert., Synes., Moeris et Suidas. Glossae, quas profert Duk.: *ἐπηλυγάζεσθαι*, *obnubilare*, „ab *ἠλύγη*, ut putant, ait Duk., Hesychium testem advocantes.“ Bloomf. addit Aristophanem Ach. 684. Erotianus praesenti loco usus scribit *τὸν σφέτερον* (Auctor dixit *τὸ σφέτερον*, referens ad *δέος*, quod ad sensum inest in *δεδιότες ἰδίᾳ τι* Arn.), at receptam scripturam habet in v. *ἐπιμήνια*, usumque vocis etiam Hippocrati vindicat pro *ἐμποδίζοντας*. Conf. idem in *λελυγισμένα*. Addit his Duk., verbum ab Eustathio in Il. κ'. p. 809. Rom. praeterea e Platone afferri, et iubet conferri Etym. M. in v. Bloomf. adiecit Agathiam, Aelianum, nescio quem Dexippum etc. Vide ante omnia Ruhnk. ad Timae. p. 117. ed. pr., qui propriam verbi potestatem docet esse *obumbrandi* et proinde *occultandi*. De structura verborum *τοῦτο δύνανται, οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου — ξύγκεινται* v. adn. ad 2, 60. 6, 11. De vi perfecti *καταλελυμένους* v. Valck. ad Herodot. 8, 140. Matth. p. 926. d. coll. Thoma M. p. 504.

ἑκόντας ἐλθεῖν, ἐπεὶ ἔγωγε ἀγαπᾶν οἶμαι αὐτοὺς ὅτι οὐχ ἡμεῖς ἐπ' ἐκείνους ἐρχόμεθα, πόλεις τοσαῦται καὶ οὕτω μεγάλαι. εἰ δὲ δὴ ὥσπερ λέγονται ἔλθοιεν, ἱκανωτέραν ἡγοῦμαι 37
Σικελίαν Πελοποννήσου διαπολεμῆσαι ὅσῳ κατὰ πάντα ἄμεινον ἐξήρτυται, τὴν δὲ ἡμετέραν πόλιν αὐτὴν τῆς νῦν στρατιᾶς ὥς φασιν ἐπιούσης καὶ εἰ δὶς τοσαύτη ἔλθοι πολὺ κρείσσω εἶναι. οἷς γ' ἐπίσταμαι οὔθ' ἵππους ἀκολουθήσοντας οὐδ' αὐτόθεν πορισθησομένους εἰ μὴ ὀλίγους τινὰς παρ' Ἐγεσταίων, οὔθ' ὁπλίτας ἰσοπληθεῖς τοῖς ἡμετέροις ἐπὶ νεῶν γε ἐλθόντας. μέγα γὰρ τὸ καὶ αὐταῖς ταῖς ναυσὶ κούφαις τοσοῦτον πλοῦν δεῦρο

37. *μέγα γὰρ τὸ καί*] In his potius hunc ordinem desideres: *μέγα γὰρ τὴν τε ἄλλην παρασκευήν, ὅσην δεῖ, ἐπὶ πόλιν τοσήνδε πορισθῆναι, οὐκ ὀλίγην οὖσαν, καὶ τὸ καὶ αὐταῖς* (*vel cum solis*) *ναυσὶ κούφαις τοσοῦτον πλοῦν δεῦρο κομισθῆναι*, at distinguit auctor *traiectum* (*κομισθῆναι*) navium, et *paratum* (*πορισθῆναι*) rerum adversus tantam urbem necessariarum, nec verbis *καὶ αὐταῖς ταῖς ναυσὶ κούφαις* transitus fit a minori ad maius. Tametsi Arn. colo ante *μέγα γάρ* posito et verbis *μέγα γὰρ — κομισθῆναι* in parenthesi positis, verba *τήν τε ἄλλην παρασκευήν* etc. cohaerere putat cum accusativis *ἵππους* et *ὁπλίτας*, qui pendent ab *ἐπίσταμαι*. Quod nullo modo fieri potest, nam sic *οὔτε τὴν ἄλλην παρασκευήν* esse deberet, et verba *μέγα γάρ — κομισθῆναι* sic tantum recte pro parenthesi intermitterentur, si causam proxime sequentium continerent. Atqui difficultas traiectus et apparatus res inter se alienissimae sunt, neque hic ab illo pendet. Servanda igitur vulgata loci distinctio. Porro *ὥστε*, quod sequitur, pertinet ad *δοκοῦσιν*, verbis *παρὰ τοσοῦτον γιγνώσκω* quasi in parenthesi interpositis. Schol. *τὸ μὲν „παρὰ τοσοῦτον γιγνώσκω“ παρὰ τοσοῦτον διαφέρομαι τοῖς τὰ ἕτερα διαγγέλλουσι· τὸ δὲ „ὥστε“ ὑπερβιβάσαι χρὴ, ἵνα μὴ σολοικοφανὲς ᾖ τὸ σχῆμα, καὶ οὕτω συντάξαι· παρὰ τοσοῦτον γιγνώσκω, ὥστε μόγις ἄν μοι δοκοῦσιν οὐκ ἂν παντάπασι διαφθαρῆναι οἱ Ἀθηναῖοι.* Converte *tantum abest, ut sentiam, quemadmodum ceteri*. v. Matth. p. 1174. Mox ad *ἤπου γε δή* supple *διαφθαρήσονται*. v. ibidem p. 1212. Post *στρατοπέδῳ* Schol. supplet *χρώμενοι*, quod non necesse est, quum sit *cum exercitu*. Verba *ἐκ νεῶν ἱδρυθέντι* Bred. interpretabatur in einem Lager, das zusammengesetzt ist aus Schiffen, aus Zeltchen und allem nothwendigen Geräthe etc. At *στρατόπεδον* hic non significat castra, sed exercitum, nam verbi *ἱδρυθέντι* non potest sensus esse, quem ille vult. Arn. recte interpretatur a camp pitched by men just landed from their ships i. e. *exercitus post ipsam escensionem castra metatus*, „et proinde ab omnibus rebus necessariis male instructus. Hoc contrarie ponitur verbis *εἰ πόλιν ἑτέραν τοσαύτην ἔλθοιεν ἔχοντες*. Verba *ἐκ σκηνιδίων καὶ ἀναγκαίας παρασκευῆς* non pendent ab *ἐξιόντες*, sed potius ab *ὁρμώμενοι* vel simili verbo, quod cogitatione suppletur, beginning their operations with no better base on which to rest them, than a set of wretched tents, and such means as they only would be content with who were unable to provide any thing better.“ Arn. Male etiam *ἀναγκαίας* convertit Bred. Recte Arn. et Schol. *οὐ τῆς ἐκ περιουσίας, ἀλλὰ τῆς οὐδὲ αὐτάρκους*. Nos nothdürftig, Bloomf. make-shiftly equipments. Vid. adn. ad 5, 8. Porro quia verborum *οὐκ ἐξιόντες* idem sensus est, ac si scripsisset *εἰργόμενοι*, huius ipsius constructionem, ut verbi passivi, per praepositionem *ὑπό* cum genitivo posuit. Et in universum Graeci multa neutra cum *ὑπό* et illo casu construunt. Vid. adn. ad c. 15.

κομισθῆναι, τήν τε ἄλλην παρασκευὴν ὅσην δεῖ ἐπὶ πόλιν τοσήνδε πορισθῆναι, οὐκ ὀλίγην οὖσαν. ὥστε, παρὰ τοσοῦτον γιγνώσκω, μόλις ἄν μοι δοκοῦσιν, εἰ πόλιν ἑτέραν τοσαύτην ὅσαι Συράκουσαί εἰσιν ἔλθοιεν ἔχοντες, καὶ ὅμορον οἰκήσαντες τὸν πόλεμον ποιοῖντο, οὐκ ἂν παντάπασι διαφθαρῆναι, ἥπου γε δὴ ἐν πάσῃ πολεμίᾳ Σικελίᾳ, (ξυστήσεται γάρ·) στρατοπέδῳ τε ἐκ νεῶν ἱδρυθέντι καὶ ἐκ σκηνιδίων καὶ ἀναγκαίας παρασκευῆς οὐκ ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἱππέων ἐξιόντες. τὸ δὲ ξύμπαν οὐδ' ἂν κρατῆσαι αὐτοὺς τῆς γῆς ἡγοῦμαι· τοσούτῳ
38 τὴν ἡμετέραν παρασκευὴν κρείσσω νομίζω. ἀλλὰ ταῦτα ὥσπερ ἐγὼ λέγω οἵ τε Ἀθηναῖοι γιγνώσκοντες τὰ σφέτερα αὐτῶν εὖ οἶδ' ὅτι σώζουσι, καὶ ἐνθένδε ἄνδρες οὔτε ὄντα οὔτε ἂν γενόμενα λογοποιοῦσιν. οὓς ἐγὼ οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλ' ἀεὶ ἐπίσταμαι ἤτοι λόγοις γε τοιοῖσδε καὶ ἔτι τούτων κακουργοτέροις ἢ ἔργοις βουλομένους καταπλήξαντας τὸ ὑμέτερον πλῆθος αὐτοὺς τῆς πόλεως ἄρχειν. καὶ δέδοικα μέντοι μήποτε πολλὰ πειρῶντες καὶ κατορθώσωσιν, ἡμεῖς δὲ κακοὶ πρὶν ἐν τῷ παθεῖν ὦμεν προφυλάξασθαί τε καὶ αἰσθόμενοι ἐπεξελθεῖν. τοιγάρτοι δι' αὐτὰ ἡ πόλις ἡμῶν ὀλιγάκις μὲν ἡσυχάζει, στάσεις δὲ πολλὰς καὶ ἀγῶνας οὐ πρὸς τοὺς πολεμίους πλείονας ἢ πρὸς αὐτὴν ἀναιρεῖται, τυραννίδας δὲ ἔσκιν ὅτε καὶ δυναστείας ἀδίκους. ὧν ἐγὼ πειράσομαι, ἤν γε ὑμεῖς ἐθέλητε ἕπεσθαι, μήποτε ἐφ' ἡμῶν τι περιιδεῖν γενέσθαι, ὑμᾶς μὲν τοὺς πολλοὺς πείθων, τοὺς δὲ τὰ τοιαῦτα μηχανωμένους κολάζων, μὴ μόνον αὐτοφώρους, χαλεπὸν γὰρ ἐπιτυγχάνειν, ἀλλὰ καὶ ὧν βούλονται μὲν δύνανται δ' οὔ· τὸν γὰρ ἐχθρὸν οὐχ ὧν δρᾷ μόνον ἀλλὰ καὶ τῆς διανοίας προαμύνεσθαι χρή, εἴπερ καὶ μὴ προφυλαξάμενός τις προπείσεται· τοὺς δ' αὖ ὀλίγους τὰ μὲν ἐλέγχων τὰ δὲ φυλάσσων, τὰ δὲ καὶ διδάσκων· μάλιστα γὰρ δοκῶ ἄν μοι οὕτως ἀποτρέπειν τῆς κακουργίας. καὶ δῆτα, ὃ πολλάκις ἐσκεψάμην, τί καὶ βούλεσθε, ὦ νεώτεροι; πότερον ἄρχειν ἤδη,

38. οὔτε ἂν γενόμενα] v. Matth. p. 1197. Mox verbum ὦμεν bis cogitandum, ut sit ἡμεῖς δὲ κακοὶ ὦμεν, πρὶν ἐν τῷ παθεῖν ὦμεν, προφυλάξασθαι. Monet Popp., etiam ἐσμέν suppleri posse, „sic vero, ait, ἡμεῖς δέ pro ἡμεῖς γάρ accipiendum.“ In proximis haec structura est: ὧν τι γενέσθαι ἐγὼ πειράσομαι μήποτε περιδεῖν. Verba ἐφ' ἡμῶν intellige so lange wir im Amte sind. Porro verbis τοὺς μηχανωμένους iuniores increpat, deinde optimates. Conf. ἃ ὑμῶν οἵ τε δυνάμενοι καὶ οἱ νέοι προθυμοῦνται, ἀδύνατα ἐν μεγάλῃ πόλει κατασχεῖν cap. 39. Dein pro αὐτοφώρους „usitatius ἐπ' αὐτοφώρῳ, ait H. Steph. Tamen etiam alios illo uti ostendunt viri docti ad Polluc. 8, 69.“ Duk. v. Wess. ad Diod. 2, 28. Popp. Et τοὺς ὀλίγους hic dicit eosdem, quos c. 39. τοὺς δυναμένους.

ὦ νεώτεροι] Od. Muell. Dor. 2. p. 160. contendit, non posse hos esse iuniores, sed intelligi debere *rerum novarum studiosos*, quod per linguae rationem fieri nequit, et per se patet, iuniores turbulentiores esse potuisse, quam qui provectiori aetate essent. Addit Arn., vocem ἤδη indicare, hic verba fieri de aetate hominum, de quibus agitur, et

ἀλλ' οὐκ ἔννομον. ὁ δὲ νόμος ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι ὑμᾶς μᾶλλον ἢ δυναμένους ἐτέθη ἀτιμάζειν. ἀλλὰ δὴ μὴ μετὰ πολλῶν ἰσονομεῖσθαι; καὶ πῶς δίκαιον τοὺς αὐτοὺς μὴ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσθαι; φήσει τις δημοκρατίαν οὔτε ξυνετὸν οὔτ' ἴσον εἶναι, 39
τοὺς δ' ἔχοντας τὰ χρήματα καὶ ἄρχειν ἄριστα βελτίστους. ἐγὼ δέ φημι πρῶτα μὲν δῆμον ξύμπαν ὠνομάσθαι, ὀλιγαρχίαν δὲ μέρος, ἔπειτα φύλακας μὲν ἀρίστους εἶναι χρημάτων τοὺς πλουσίους, βουλεῦσαι δ' ἂν βέλτιστα τοὺς ξυνετούς, κρῖναι δ' ἂν ἀκούσαντας ἄριστα τοὺς πολλούς, καὶ ταῦτα ὁμοίως καὶ κατὰ μέρη καὶ ξύμπαντα ἐν δημοκρατίᾳ ἰσομοιρεῖν. ὀλιγαρχία δὲ τῶν μὲν κινδύνων τοῖς πολλοῖς μεταδίδωσι, τῶν δ' ὠφελίμων οὐ πλεονεκτεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ξύμπαν ἀφελομένη ἔχει· ἃ ὑμῶν οἵ τε δυνάμενοι καὶ οἱ νέοι προθυμοῦνται, ἀδύνατα ἐν μεγάλῃ πόλει κατασχεῖν. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν, ὦ πάντων ἀξυνε-

suspicatur, hos iuvenes non alios esse, quam ἑταίρους Hermocratis, qui 7, 73. memorantur et fortasse ἑταιρίᾳ i. e. coitione ad simultatem cum adversariis exercendam iuncti erant. Perperam Schol. πρὸς τὸν Ἑρμοκράτην ἀποτείνει τὸν λόγον, at hunc e numero seniorum, τῶν ὀλίγων tamen fuisse patet tum ex omni scriptoris narratione, tum ex 6, 72. n. l. ab init. Mecum in hac re facit Od. Muell. Dor. 2. p. 160, 5. Proxima ita explanat Schol. ὁ δὲ νόμος ἐτέθη διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ὑμᾶς ἄρχειν κωλύων μᾶλλον ἤπερ ὡς δυναμένους ἀτιμάζων. λέγει δὲ περὶ τῶν νέων, ὅτι εἰργονται τῆς ἀρχῆς διὰ νόμον οὐκ ἀτιμαζόμενοι, ἀλλὰ κωλυόμενοι διὰ τὴν ἡλικίαν. Ἀτιμάζων cum Schol. legunt Reisk. et Schneid. Saxo, qua emendatione facile careamus.

39. δῆμον ξύμπαν] v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 182 sq. Verbi ἰσομοιρεῖν subiectum est ταῦτα, et ταῦτα refertur ad τὸ βουλεῦσαι τοὺς ξυνετοὺς, τὸ κρῖναι τοὺς πολλοὺς, τὸ φύλακας εἶναι χρημάτων τοὺς πλουσίους. Verbum ἰσομοιρεῖν non est activum, quo sensu Heilm. accepit (die Gleichheit erhalten), sed neutrum, nec tamen, opinor, eum sensum habet, quem ei Arn. tribuit: have their iust place allotted them, sed est zu gleichen Theilen gehen, ἰσονομίας ἀξιοῦσθαι. Proprie autem non ταῦτα (illae res, quas modo dixi), ἰσομοιροῦσι, sed illi, qui eas res exercent; sed scriptor cogitandus est, munera pro iis, qui his funguntur, posuisse. Vere igitur ad sensum Bloomf. in a democracy all these, both conjointly and severally, have an equal share of privileges. Idem apte attulit Dion. Cass. p. 388, 14. δημοκρατία γὰρ ὄνομα εὔσχημον ἔχει, καί τινα ἰσομοιρίαν πᾶσιν ἐκ τῆς ἰσονομίας φέρειν δοκεῖ. Nisi malis ἰσομοιρεῖν esse *aeque late patere*, zu gleichen Theilen Anwendung finden, et proinde ἰσοτιμίας ἀξιοῦσθαι, ut Schol. interpretatur. Quod si admiseris, ταῦτα proprie de muneribus opulentorum, peritorum et de plebe hominum, non de ipsis accipiendum est. At hunc sensum verbi non esse, docent ea, quae orator statim subiicit: ὀλιγαρχία δέ etc., et quae τῇ ἰσονομίᾳ ex adverso ponuntur. Denique οἱ δυνάμενοι sunt *nobiles, optimates*. v. Krueg. ad Dionys. p. 269. Lobeck. ad Phryn. p. 197.

ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν, ὦ πάντων] Haec cum Poppone ita legenda esse videntur: ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν πάντων ἀξυνετώτατοι, εἰ μὴ μανθάνετε κακὰ σπεύδοντές, ἐστε ὧν ἐγὼ οἶδα Ἑλλήνων, ἢ ἀδικώτατοι, εἰ εἰδότες τολμᾶτε. Et primum quidem ὦ Valla non legit, interpretatus *sed nunc quoque omnium dementissimi estis. Nunc quoque* dicit, sc. post irritos optimatum et iuniorum conatus. In vulgata duo absurdissima in-

τώτατοι, εἰ μὴ μανθάνετε κακὰ σπεύδοντες, ἢ ἀμαθέστατοί ἐστε ὧν ἐγὼ οἶδα Ἑλλήνων, ἢ ἀδικώτατοι, εἰ εἰδότες τολ-
40 μᾶτε. ἀλλ' ἤτοι μαθόντες γε ἢ μεταγνόντες τὸ τῆς πόλεως ξύμπασι κοινὸν αὔξετε, ἡγησάμενοι τοῦτο μὲν ἂν καὶ ἴσον καὶ πλέον οἱ ἀγαθοὶ ὑμῶν ἧπερ τὸ τῆς πόλεως πλῆθος μετασχεῖν, εἰ δ' ἄλλα βουλήσεσθε, καὶ τοῦ παντὸς κινδυνεῦσαι στερηθῆναι· καὶ τῶν τοιῶνδε ἀγγελιῶν ὡς πρὸς αἰσθομένους καὶ μὴ ἐπιτρέψοντας ἀπαλλάγητε. ἡ γὰρ πόλις ἥδε, καὶ εἰ ἔρχονται Ἀθηναῖοι, ἀμυνεῖται αὐτοὺς ἀξίως αὑτῆς, καὶ στρατηγοὶ εἰσὶν ἡμῖν οἳ σκέψονται αὐτά. καὶ εἰ μή τι αὐτῶν ἀληθές ἐστιν,

sunt, de quorum altero Popp. monuit his verbis: „Quis eos, quos iam omnium stultissimos appellavit, imperitissimos Graecorum dicet!“ Deinde addit Bau.: „quum εἰ μὴ μανθάνετε referatur ad ἢ ἀμαθέστατοί ἐστε, eique diversum reddatur ἢ ἀδικώτατοι, εἰ εἰδότες τολμᾶτε, male a fronte posuit illa εἰ μὴ μανθάνετε κακὰ σπεύδοντες, tanquam et ad ἀμαθέστατοι et ad ἀδικώτατοι referretur.“ Ceterum κακὰ σπεύδειν est *malam rem sibi quaerere*, v. Valck. ad Herodot. 7, 53. Matth. p. 779.

40. οἱ ἀγαθοί] iterum optimates sunt. Nominativo autem pro accusativo usus est, quia eorum ex numero, quos alloquitur, illi ἀγαθοί sunt. Schol. legit ὥνπερ τὸ τῆς πόλεως πλῆθος, quod habet Chr. in marg., quare ita interpretatur: οἱ ἀγαθοὶ ὑμῶν ηγείσθωσαν τοῦτο καὶ ἴσον εἶναι καὶ πλέον τοῦ ἴσου, τὸ τῶν αὐτῶν μετασχεῖν, ὧν καὶ πᾶσα ἡ πόλις. Mox „μετασχεῖν cum accusativis τοῦτο — ἴσον — πλέον construitur, nam τούτου quidem dicere licebat, sed non ἴσου et πλέονος, quod si factum esset, sensus non alius extitisset, ac si scripsisset τούτου καὶ ἴσου καὶ πλέονος ὄντος, id quod falsum foret et ab sententia scriptoris alienum. Iam sicut Graece dici potest μετέχειν μέρος τινός (v. Matth. §. 325. adn. 1. 2.), ita licet dicere ἴσον καὶ πλέον sc. μέρος τινὸς μετέχειν, quia sic nihil nisi partis notio magis definitur. Τοῦτο μετέχειν autem pro τούτου scripsit ex analogia eorum locorum, ubi κοινωνῶ σοι τοῦτο, κοινωνῶ σοι οὐδέν legitur, et ex tralaticio illo usu pronominum neutrius generis, de quo dicit Matth. §. 421. adn. 2.“ Popp. τούτου καὶ ἴσου καὶ πλέονος ὄντος vel propter sequentia ἧπερ τὸ τῆς πόλεως πλῆθος dicere non poterat, quae verba non sinunt ἴσον καὶ πλέον alio referri, nisi ad μετασχεῖν, non item ad τοῦτο.

ὡς πρὸς αἰσθομένους] C. cum corr. Cass. et (Duk. teste etiam) Reg., quamquam ex G. προσαισθομένους affert Gail., quae scriptura extat in Pal. et Vat. Προαισθομένους Cass. a pr. man., H. (in quo γρ. προαισθανομένους) Lugd. Schol. in cap. et marg. Steph. Πρὸς αἰσθανομένους Aug. Laur. Gr. Reisk. Προσαισθανομένους cod. Bas. Ἢ̀ρ (vel περ) αἰσθανομένους Cl. [ὥσπερ αἰσθανομένους Cl. Ven. Arn.] Vulgo προαισθανομένους, sicut etiam m., in quo tamen αν eras. Plena sententia scripturae receptae haec est: τοιῶνδε ἀγγελιῶν ὡς πρὸς αἰσθομένους γιγνομένων ἀπαλλάγητε. Vulgata sic tantum ferri posset, si scriberetur ὡς προαισθανομένους ἡμᾶς, quo facto usus statuendus esset accusativi absoluti cum ὡς, de quo inter alios dixit Matth. §. 568. 3. Hic igitur sensus: *desistite ab eiusmodi nunciis, ut qui perferantur ad eos, qui* vestra consilia *cognita habent.*

καὶ εἰ μή τι] Μή om. pr. Pal., post τι ponit rec. Pal. Μέν habet Mosqu. „Nescio qui retineri possit μή. Nam primum dicere non poterat, *si quid* eorum verum non est, qui *omnia* conficta argueret; deinde

ὥσπερ οὐκ οἴομαι, οὐ πρὸς τὰς ὑμετέρας ἀγγελίας καταπλαγεῖσα καὶ ἑλομένη ὑμᾶς ἄρχοντας αὐθαίρετον δουλείαν ἐπιβαλεῖται, αὐτὴ δ' ἐφ' αὑτῆς σκοποῦσα τούς τε λόγους ἀφ' ὑμῶν ὡς ἔργα δυναμένους κρινεῖ καὶ τὴν ὑπάρχουσαν ἐλευθερίαν οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀκούειν ἀφαιρεθήσεται, ἐκ δὲ τοῦ ἔργῳ φυλασσομένη μὴ ἐπιτρέπειν πειράσεται σώζειν.

Τοιαῦτα μὲν Ἀθηναγόρας εἶπε. τῶν δὲ στρατηγῶν εἷς 41
ἀναστὰς ἄλλον μὲν οὐδένα ἔτι εἴασε παρελθεῖν, αὐτὸς δὲ πρὸς τὰ παρόντα ἔλεξε τοιάδε. Διαβολὰς μὲν οὐ σῶφρον οὔτε λέγειν τινὰς ἐς ἀλλήλους οὔτε τοὺς ἀκούοντας ἀποδέχεσθαι, πρὸς δὲ τὰ ἐσαγγελλόμενα μᾶλλον ὁρᾶν, ὅπως εἴς τε ἕκαστος καὶ ἡ ξύμπασα πόλις καλῶς τοὺς ἐπιόντας παρασκευασόμεθα ἀμύνεσθαι. καὶ ἦν ἄρα μηδὲν δεήσῃ, οὐδεμία βλάβη τοῦ γε τὸ κοινὸν κοσμηθῆναι καὶ ἵπποις καὶ ὅπλοις καὶ τοῖς ἄλλοις οἷς ὁ πόλεμος ἀγάλλεται. τὴν δ' ἐπιμέλειαν καὶ ἐξέτασιν αὐτῶν ἡμεῖς ἕξομεν, καὶ τῶν πρὸς τὰς πόλεις διαπομπῶν ἅμα ἔς τε κατασκοπὴν καὶ ἤν τι ἄλλο φαίνηται ἐπιτήδειον. τὰ δὲ καὶ ἐπιμεμελήμεθα ἤδη, καὶ ὅ,τι ἂν αἰσθώμεθα ἐς ὑμᾶς οἴσομεν.

Καὶ οἱ μὲν Συρακόσιοι τοσαῦτα εἰπόντος τοῦ στρατηγοῦ διελύθησαν ἐκ τοῦ ξυλλόγου.

Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἤδη ἐν τῇ Κερκύρᾳ αὐτοί τε καὶ οἱ ξύμ- 42
μαχοι ἅπαντες ἦσαν· καὶ πρῶτον μὲν ἐπεξέτασιν τοῦ στρατεύματος καὶ ξύνταξιν ὥσπερ ἔμελλον ὁρμιεῖσθαί τε καὶ στρατοπεδεύεσθαι οἱ στρατηγοὶ ἐποιήσαντο, καὶ τρία μέρη νείμαντες

ait: ut equidem *non* puto nempe vera esse; denique addit: non (ideo, etsi vera sint) imperatores civitas vos creaverit. Atqui hoc opus non erat, si vera essent quae renunciarentur.“ Bau. Μή coniecit Bekk. Imo μή retinendum, nam falsa est postrema pars argumentationis Baueri, qui potius sic pergere debebat: non ideo, *quod falsa renunciatis*, perterrebitur civitas, aut terrore percussa vos imperatores creabit. Adde quod si μή deletur, scriptor non subiicere poterat ὥσπερ οὐκ οἴομαι, sed dicere debebat οὐκ οἴομαι δέ. Servanda igitur particula μή. Εἰ μή τι autem non significat *si quid eorum non verum est*, sed *si non aliquid eorum verum est*, sive wenn *gar nichts* daran ist an dem, was ihr meldet (wie ich denn auch glaube, dass nichts daran ist). Quod Bau. expressit, Graece foret εἴ τι μή. Dein alii libri habent ἀφ' αὑτῆς pro ἐφ' αὑτῆς. Recepta scriptura significat *per sese, non indigens vestris indiciis; neque ea exspectans*, at ἀφ' αὑτῆς hoc dicit: *proprio impulsu*, auf eigenen Antrieb, velut 4, 68. 5, 60. 8, 47. v. Matth. p. 1131. vers. med. p. 1163. Wolf. ad Demosth. Lept. p. 319. ed. pr. Doederl. Lat. Synon. Vol. 3. p. 107 sq. Porro τοὺς λόγους, ait, ὡς ἔργα δυναμένους κρινεῖ i. e. iudicabit, vos qui infidi et falsi estis in renunciando, item infidos fore in ductu civitatis, ex mendaciis vestris pravae vos voluntatis arguens, quorum talia sint verba, item talia facta fore coniiciens. Ad μὴ ἐπιτρέπειν supple τὴν ἀρχήν, τὰ τοῦ πολέμου.

41. τοῦ γε τὸ κοινόν] Vulgo τοῦ τε. „Abundat τε, fortasse ex γε ortum. Idem videbatur Abreschio.“ Haack.

42. τρία μέρη νείμαντες] i. e. ἐς τρία μέρη νείμαντες, ut explicat Krueg. ad Dionys. p. 279. adn. Mox ἔν in verbis ἔν ἑκάστῳ re-

ἓν ἑκάστῳ ἐκλήρωσαν, ἵνα μήτε ἅμα πλέοντες ἀπορῶσιν ὕδατος καὶ λιμένων καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐν ταῖς καταγωγαῖς, πρός τε τἆλλα εὐκοσμότεροι καὶ βᾴους ἄρχειν ὦσι, κατὰ τέλη στρατηγῷ προστεταγμένοι· ἔπειτα δὲ προὔπεμψαν καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν τρεῖς ναῦς εἰσομένας αἵτινες σφᾶς τῶν πόλεων δέξονται. καὶ εἴρητο αὐταῖς προαπαντᾶν, ὅπως ἐπιστά-
43 μενοι καταπλέωσι. μετὰ δὲ ταῦτα τοσῇδε ἤδη τῇ παρασκευῇ Ἀθηναῖοι ἄραντες ἐκ τῆς Κερκύρας ἐς τὴν Σικελίαν ἐπεραιοῦντο, τριήρεσι μὲν ταῖς πάσαις τέσσαρσι καὶ τριάκοντα καὶ ἑκατὸν καὶ δυοῖν Ῥοδίοιν πεντηκοντόροιν· τούτων Ἀττικαὶ μὲν

stituerunt Reisk. et Valck. ad Herodot. 7, 49. Vulgo ἐν. Dein ἅμα πλέοντες emendarunt Valck. l. c. Schneid. in Lexic. Gr. Iacobs. Valla *si pariter navigarent.* H. quidem cum vulgata ἀναπλέοντες, sed ante id s. v. γρ. ἅμα. „Ἅμα πλέοντες egregie convenit cum ἀπορῶσι, quod consequens foret τῷ ἅμα πλεῖν.“ Bau.

43. De numero navium et copiarum ab Atheniensibus in Siciliam submissarum v. Wessel. ad Diod. 12, 84. 13, 2. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 286. 313. 2. p. 194.

Ῥοδίοιν] C. Ῥοδίαιν, fortasse recte. Sic Κορινθίαιν 6, 104. Λεσβίαιν 5, 84. Ῥοδίους ναῦς tamen Memnon apud Phot. Bibl. 2. p. 224. col. b. Conf. Matth. §. 117. 8. adn. et nos 1, 1. p. 101. Popp. De militibus ἐκ καταλόγου v. quos citat Krueg. ad Dionys. p. 109. Cives erant sumtibus gravis armaturae idonei, quibus ex adverso ponuntur δῆμος ψιλός et θῆτες (v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 123, 2.) etiam socii. v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 397, 11. „Thetae ex loco deperdito Aristophanis perhibentur non militasse, quemadmodum ne capite censi quidem et proletarii apud Romanos: quod ut ita fuerit vetustiori aetate, tamen sine cunctatione sumi potest, eos brevi leviter armatos et in classibus meruisse; quinetiam urgente necessitate graviter armati emissi sunt, ut vel inquilinorum multi, non tamen ii obstricti hoc munere, quare publice eos armatos esse credere licet, atque Thuc. in Hoplitis Thetas enumerat, quibus ex adverso ponit graviter armatos, quorum delectus ex censu (ἐκ καταλόγου) factus esset.“ Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 35. Numerum militum ita expedit Bloomf.:

Graviter armati Athenienses . . .	2200
Grav. arm. ex sociis	2900
Sagittarii Athenienses	400
Sag. Cretenses	80
Funditores Rhodii	700
Leviter armati Megarenses . . .	120
Equites Athenienses	30
Summa	6430.

Consentit Plut. V. Alc. 20. ἀνήχθη Alcibiades μετὰ συστρατήγων ἔχων τριήρεις — ὁπλίτας δὲ πεντακισχιλίους καὶ ἑκατὸν, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας καὶ ψιλοὺς περὶ τριακοσίους καὶ χιλίους. Equites non memorat. Ab his recedit Wessel. locis superius paulo adscriptis. De articulo ante ὀγδοήκοντα v. Matth. p. 550. Porro iure Duk., non obsecutus Scheffero de Mil. Nav. 4, 1. p. 258., discernit naves στρατιώτιδας et ἱππαγωγούς, allato loco Thucydidis 2, 56. de expeditione Periclis in Peloponnesum anno secundo belli Pelop. facta, et altero 4, 42., ubi discernuntur naves ὁπλιταγωγοί ab iis, quae equos et equites vehebant. Idem patet ex h. l., ubi quae dicuntur quadraginta στρατιώτιδες, eaedem sunt, quas c. 31. scriptor memoraverat quadraginta ὁπλι-

ἦσαν ἑκατὸν, ὧν αἱ μὲν ἑξήκοντα ταχεῖαι, αἱ δ' ἄλλαι στρατιώτιδες· τὸ δὲ ἄλλο ναυτικὸν Χίων καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων· ὁπλίταις δὲ τοῖς ξύμπασιν ἑκατὸν καὶ πεντακισχιλίοις· καὶ τούτων Ἀθηναίων μὲν αὐτῶν ἦσαν πεντακόσιοι μὲν καὶ χίλιοι ἐκ καταλόγου, ἑπτακόσιοι δὲ θῆτες ἐπιβάται τῶν νεῶν, ξύμμαχοι δὲ οἱ ἄλλοι ξυνεστράτευον, οἱ μὲν τῶν ὑπηκόων, οἱ δ' Ἀργείων, πεντακόσιοι, καὶ Μαντινέων καὶ μισθοφόρων πεντήκοντα καὶ διακόσιοι· τοξόταις δὲ τοῖς πᾶσιν ὀγδοήκοντα καὶ τετρακοσίοις· καὶ τούτων Κρῆτες οἱ ὀγδοήκοντα ἦσαν· καὶ σφενδονήταις Ῥοδίων ἑπτακοσίοις, καὶ Μεγαρεῦσι ψιλοῖς φυγάσιν εἴκοσι καὶ ἑκατόν, καὶ ἱππαγωγῷ μιᾷ τριάκοντα ἀγούσῃ ἱππέας.

Τοσαύτη ἡ πρώτη παρασκευὴ πρὸς τὸν πόλεμον διέπλει. 44
τούτοις δὲ τὰ ἐπιτήδεια ἄγουσαι ὁλκάδες μὲν τριάκοντα σιταγοί, καὶ τοὺς σιτοποιοὺς ἔχουσαι καὶ λιθολόγους καὶ τέκτονας καὶ ὅσα ἐς τειχισμὸν ἐργαλεῖα, πλοῖα δὲ ἑκατόν, ἃ ἐξ ἀνάγκης μετὰ τῶν ὁλκάδων ξυνέπλει· πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πλοῖα καὶ ὁλκάδες ἑκούσιοι ξυνηκολούθουν τῇ στρατιᾷ ἐμπορίας ἕνεκα· ἃ τότε πάντα ἐκ τῆς Κερκύρας ξυνδιέβαλλε τὸν Ἰόνιον κόλπον. καὶ προσβαλοῦσα ἡ πᾶσα παρασκευὴ πρός τε ἄκραν Ἰαπυγίαν καὶ πρὸς Τάραντα καὶ ὡς ἕκαστοι εὐπόρησαν, πα-

ταγωγούς. Idem Duk. ex Diodoro Polybioque docet, negans Schefferi sententiam comprobari verbis Thucydidis 8, 30. Vid. Valck. ad Herodot. 6, 48. Boeckh. l. c. Vol. 1. p. 310. et de omni genere navium hic memoratarum Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 403.

44. ἃ ἐξ ἀνάγκης] Ἅ om. Cl. Ven. Pronomen istud orationem impeditam reddere, iam Aem. Port. conquestus erat. Quae autem ista necessitas fuerit, non satis liquet. Duk. existimat, haec privatorum navigia fuisse, et auctoritate publica classem sequi coacta esse, quod *comprehendere naves* Latini dixerint. Nam si publica fuissent, nullam causam fuisse, cur id magis de his solis diceret, quam de omnibus aliis. Idque alicui videantur sequentia firmare, ubi de navibus privatorum mercaturae causa *sponte* expeditionem secutis loquitur. Quamquam Heilm. propter haec ipsa adiecta locum ita intelligit: ingleichen waren noch hundert Boote dabei, welche noch zu den Frachtschiffen nothwendig gehörten, und denen noch eine Menge anderer Barken und Fahrzeuge folgten, welche für sich in Handlungsgeschäften die Flotte begleiteten. At notio rei, quae necessario ad aliquam rem pertinet, minus convenienter ex adverso ponitur sponte (ἑκουσίως) expeditionem secutis, quam naves comprehensae in usum exercitus. Deinde Rhegium promontorium „alii intelligunt Leucopetram (Capo dell' Armi), nobile Ciceronis supremo itinere, alii medium inter urbem Rhegium et Leucopetram (Capo Pellara).“ Popp. Mox in καὶ πρός τε particulae suspectae sunt. v. adn. ad 1, 9. Mox Ἰταλιῶται *Italici* i. e. Graeci in Italia coloni, at indigenae *Itali* appellantur. Idem discrimen est inter Σικελιώτας, *Siculienses*, et Σικελούς, *Siculos*. Tum τὰς πρόπλους ναῦς Dorv. ad Charit. p. 628. intelligit lembos et leviores naviculas ad speculandum. Quod Bloomf. merito reiicit. Qui lembos et leviores naviculas ab Corcyra per tam amplum mare ad speculandum transmitterent, et non grandiores naves? Vid. cap. 42.

ρεκομίζοντο τὴν Ἰταλίαν, τῶν μὲν πόλεων οὐ δεχομένων αὐτοὺς ἀγορᾷ οὐδὲ ἄστει, ὕδατι δὲ καὶ ὅρμῳ, Τάραντος δὲ καὶ Λοκρῶν οὐδὲ τούτοις, ἕως ἀφίκοντο ἐς Ῥήγιον τῆς Ἰταλίας ἀκρωτήριον. καὶ ἐνταῦθα ἤδη ἠθροίζοντο, καὶ ἔξω τῆς πόλεως, ὡς αὐτοὺς εἴσω οὐκ ἐδέχοντο, στρατόπεδόν τε κατεσκευάσαντο ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ, οὗ αὐτοῖς καὶ ἀγορὰν παρεῖχον, καὶ τὰς ναῦς ἀνελκύσαντες ἡσύχασαν· καὶ πρός τε τοὺς Ῥηγίνους λόγους ἐποιήσαντο, ἀξιοῦντες Χαλκιδέας ὄντας Χαλκιδεῦσιν οὖσι Λεοντίνοις βοηθεῖν. οἱ δὲ οὐδὲ μεθ' ἑτέρων ἔφασαν ἔσεσθαι, ἀλλ' ὅ,τι ἂν καὶ τοῖς ἄλλοις Ἰταλιώταις ξυνδοκῇ τοῦτο ποιήσειν. οἱ δὲ πρὸς τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πράγματα ἐσκόπουν ὅτῳ τρόπῳ ἄριστα προσοίσονται· καὶ τὰς πρόπλους ναῦς ἐκ τῆς Ἐγέστης ἅμα προσέμενον, βουλόμενοι εἰδέναι περὶ τῶν χρημάτων εἰ ἔστιν ἃ ἔλεγον ἐν ταῖς Ἀθήναις οἱ ἄγγελοι.

43 Τοῖς δὲ Συρακοσίοις ἐν τούτῳ πολλαχόθεν τε ἤδη καὶ ἀπὸ τῶν κατασκόπων σαφῆ ἠγγέλλετο ὅτι ἐν Ῥηγίῳ αἱ νῆες εἰσι, καὶ ὡς ἐπὶ τούτοις παρεσκευάζοντο πάσῃ τῇ γνώμῃ, καὶ οὐκέτι ἠπίστουν. καὶ ἔς τε τοὺς Σικελοὺς περιέπεμπον, ἔνθα μὲν φύλακας, πρὸς δὲ τοὺς πρέσβεις· καὶ ἐς τὰ περιπόλια τὰ ἐν τῇ χώρᾳ φρουρὰς ἐξεκόμιζον· τά τε ἐν τῇ πόλει ὅπλων ἐξετάσει καὶ ἵππων ἐσκόπουν εἰ ἐντελῆ ἐστι· καὶ τἆλλα ὡς ἐπὶ ταχεῖ πολέμῳ καὶ ὅσον οὐ παρόντι καθίσταντο.

46 Αἱ δ' ἐκ τῆς Ἐγέστης τρεῖς νῆες αἱ πρόπλοι παραγίγνονται τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὸ Ῥήγιον, ἀγγέλλουσαι ὅτι τἆλλα μὲν οὐκ ἔστι χρήματα ἃ ὑπέσχοντο, τριάκοντα δὲ τάλαντα μόνα φαίνεται. καὶ οἱ στρατηγοὶ εὐθὺς ἐν ἀθυμίᾳ ἦσαν ὅτι αὐτοῖς τοῦτό τε πρῶτον ἀντεκεκρούκει καὶ οἱ Ῥηγῖνοι οὐκ ἐθελήσαντες ξυστρατεύειν, οὓς πρῶτον ἤρξαντο πείθειν καὶ εἰκὸς ἦν μάλιστα, Λεοντίνων τε ξυγγενεῖς ὄντας καὶ σφίσιν ἀεὶ ἐπιτηδείους. καὶ τῷ μὲν Νικίᾳ προσδεχομένῳ ἦν τὰ παρὰ τῶν Ἐγεσταίων, τοῖν δὲ ἑτέροιν καὶ ἀλογώτερα. οἱ δὲ Ἐγεσταῖοι τοιόνδε τι ἐξετεχνήσαντο τότε ὅτε οἱ πρῶτοι πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἦλθον αὐτοῖς ἐς τὴν κατασκοπὴν τῶν χρημάτων. ἔς τε τὸ ἐν Ἔρυκι ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης ἀγαγόντες αὐτοὺς ἐπέδειξαν τὰ ἀναθήματα, φιάλας τε καὶ οἰνοχόας καὶ θυμιατήρια καὶ

45. *περιπόλια*] Perperam olim *περίπλοια* legebatur, quod nunc emendatum est ex bonis libris. Etiam Schol. agnoscit *περιπόλια*, scribit enim *περιπόλια τὰ ἐν τῇ χώρᾳ φρούρια τῶν περιπόλων*. v. Hemsterh. Anecdd. Vol. 1. p. 257. et Toup. Emendd. in Suid. Vol. 4. p. 255. Oxon.

46. *φαίνεται*] i. e. *comparet*. v. adn. ad 3, 113. De verbis *προσδεχομένῳ ἦν* v. Matth. p. 712. e. Et *τοῖν — ἑτέροιν* intellige Alcibiadem et Lamachum.

θυμιατήρια] Moeris *πομπεῖα Ἀττικῶς, τὰ θυμιατήρια καὶ τὰς χέρνιβας, ὡς Θουκυδίδης*. Eadem habet Thom. M. in *πομπή*. Duk. in Praef. Grammaticos putat ante oculos habuisse verba Thucydidis 2, 13. *ἱερὰ σκεύη περί τε τὰς πομπὰς καὶ τοὺς ἀγῶνας*. At Valck. apud Pierson. pro nomine Thucydidis repositum vult Andocidis nomen. Conf. Ruhnk. H. cr. Oratt. Gr. p. LVI. Pierson. ipse Grammatici sui verba ad praesentem locum refert. Locus Andocidis extat in or. c. Alcib. 29. p. 154. Bekk. Ad *κατασκευήν* v. adn. ad 1, 10. Miratur Popp., ante *καὶ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ* et ante *καὶ Φοινικικῶν* articulum non esse repetitum; quae omissio ei tali transpositione excusanda videtur, quam de participiis adnotavit 1, 1. p. 299., velut 2, 15. *ἐς τὴν νῦν πόλιν οὖσαν*, pro *ἐς τὴν νῦν οὖσαν πόλιν*. Mox ad *αἰτησάμενοι* Schol. *χρησάμενοι, τὸ δὲ αἰτήσαντες ἀντὶ τοῦ λαβόντες ἄνευ τοῦ μέλλειν ἀποδώσειν*. Et *διεθρόησαν* Suid. et Zonar. explicant per *διελάλησαν, διεθορύβησαν*. Confer eosdem in *θροῦς* et Thuc. 4, 66. Denique de optativo *ἴδοιεν* vim praeteriti temporis retinente v. Matth. p. 952 sq. Similes fraudes illi, qua Athenienses a Segestanis decepti sunt, ex memoria antiquitatis repetit Valck. ad Herodot. 3, 123.

47. *ἐφ' ὅπερ*] Relativum refertur ad totam rem, quae in tota praecedenti sententia exponitur. Conf. Matth. §. 439. et Thuc. 1, 59. *τρέπονται ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν, ἐφ' ὅπερ καὶ τὸ πρότερον ἐξεπέμποντο*. Krueg. Addendis ad Dionys. p. LVI. his locis relativum refert ad infinitivos *πλεῖν* et *τρέπεσθαι*. At quis quaeso dicat *ἐπέμφθησαν ἐπὶ τὸ πλεῖν* et *ἐπὶ τὸ τρέπεσθαι*? Imo *ἐφ' ὅπερ* nihil aliud est, nisi wozu. Verba *καὶ — μὴ κινδυνεύειν* significant ohne die Stadt in Gefahr zu bringen. Infinitivi *πλεῖν — ἀξιοῦν — διαλλάξαι — ἀποπλεῖν — κινδυνεύειν* pendent a verbis *ἦν γνώμη*, ordo autem verborum hic est: *καὶ γνώμη ἦν, μὴ κινδυνεύειν τῇ πόλει*, et sic supra c. 10. est *μετεώρῳ τῇ πόλει κινδυνεύειν*.

ἄλλην κατασκευὴν οὐκ ὀλίγην, ἃ ὄντα ἀργυρᾶ πολλῷ πλείω τὴν ὄψιν ἀπ' ὀλίγης δυνάμεως χρημάτων παρείχετο· καὶ ἰδίᾳ ξενίσεις ποιούμενοι τῶν τριηριτῶν τά τε ἐξ αὐτῆς Ἐγέστης ἐκπώματα καὶ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ξυλλέξαντες, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἐγγὺς πόλεων καὶ Φοινικικῶν καὶ Ἑλληνίδων αἰτησάμενοι ἐφέρον ἐς τὰς ἑστιάσεις ὡς οἰκεῖα ἕκαστοι. καὶ πάντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖς αὐτοῖς χρωμένων καὶ πανταχοῦ πολλῶν φαινομένων μεγάλην τὴν ἔκπληξιν τοῖς ἐκ τῶν τριήρων Ἀθηναίοις παρεῖχε, καὶ ἀφικόμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας διεθρόησαν ὡς χρήματα πολλὰ ἴδοιεν. καὶ οἱ μὲν αὐτοί τε ἀπατηθέντες καὶ τοὺς ἄλλους τότε πείσαντες, ἐπειδὴ διῆλθεν ὁ λόγος ὅτι οὐκ εἴη ἐν τῇ Ἐγέστῃ τὰ χρήματα, πολλὴν τὴν αἰτίαν εἶχον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. οἱ δὲ στρατηγοὶ πρὸς τὰ παόντα ἐβουλεύοντο. καὶ Νικίου μὲν ἦν γνώμη πλεῖν ἐπὶ Σελινοῦντα πάσῃ τῇ 47
στρατιᾷ, ἐφ' ὅπερ μάλιστα ἐπέμφθησαν, καὶ ἢν μὲν παρέχωσι χρήματα παντὶ τῷ στρατεύματι Ἐγεσταῖοι, πρὸς ταῦτα βουλεύεσθαι, εἰ δὲ μή, ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶν ὅσαπερ ᾐτήσαντο ἀξιοῦν διδόναι αὐτοὺς τροφήν, καὶ παραμείναντας Σελινουντίους ἢ βίᾳ ἢ ξυμβάσει διαλλάξαι αὐτοῖς, καὶ οὕτω παραπλεύσαντας τὰς ἄλλας πόλεις, καὶ ἐπιδείξαντας μὲν τὴν δύναμιν τῆς Ἀθηναίων πόλεως, δηλώσαντας δὲ τὴν ἐς τοὺς φίλους καὶ ξυμμάχους προθυμίαν, ἀποπλεῖν οἴκαδε, ἢν μή τι δι' ὀλίγου καὶ ἀπὸ τοῦ ἀδοκήτου ἢ Λεοντίνους οἷοί τε ὦσιν ὠφελῆσαι ἢ τῶν ἄλλων τινὰ πόλεων προσαγαγέσθαι, καὶ τῇ πόλει δαπανῶντας τὰ οἰκεῖα μὴ κινδυνεύειν. Ἀλκιβιάδης δὲ οὐκ ἔφη χρῆναι το- 48

σαύτη δυνάμει ἐκπλεύσαντας αἰσχρῶς καὶ ἀπράκτως ἀπελθεῖν, ἀλλ' ἧς τε τὰς πόλεις ἐπικηρυκεύεσθαι πλὴν Σελινοῦντος καὶ Συρακουσῶν τὰς ἄλλας, καὶ πειρᾶσθαι καὶ τοὺς Σικελοὺς τοὺς μὲν ἀφιστάναι ἀπὸ τῶν Συρακοσίων, τοὺς δὲ φίλους ποιεῖσθαι, ἵνα σῖτον καὶ στρατιὰν ἔχωσι, πρῶτον δὲ πείθειν Μεσσηνίους, ἐν πόρῳ γὰρ μάλιστα καὶ προσβολῇ εἶναι αὐτοὺς τῆς Σικελίας, καὶ λιμένα καὶ ἐφόρμησιν τῇ στρατιᾷ ἱκανωτάτην ἔσεσθαι· προσαγαγομένους δὲ τὰς πόλεις, εἰδότας μεθ' ὧν τις πολεμήσει, οὕτως ἤδη Συρακούσαις καὶ Σελινοῦντι ἐπιχειρεῖν, ἢν μὴ οἱ μὲν Ἐγεσταίοις ξυμβαίνωσιν, οἱ δὲ Λεοντίνους ἐῶσι κατοικίζειν.
49 Λάμαχος δὲ ἄντικρυς ἔφη χρῆναι πλεῖν ἐπὶ Συρακούσας, καὶ

48. ἀπράκτως] Popp. praefert ἀπράκτους, nam ἄπρακτοι ἀπῆλθον, ἀπράκτους ἀπέπεμψαν et quae sunt generis eiusdem, Thucydidem ponere; neque obstare, quod αἰσχρῶς praecedat. Vid. eundem ad Xen. Anab. 4, 7, 23. Subiectum verborum ἵνα — ἔχωσι est Ἀθηναῖοι, *ut commeatum et milites ab iis accipiant.* Schol. ἀπὸ τούτων τῶν πόλεων. Mox „de eadem urbe Messana 4, 1. ὁρῶντες προσβολὴν ἔχον τὸ χωρίον τῆς Σικελίας. 7, 4. αἷς εἴρητο περί τε Λοκροὺς καὶ Ῥήγιον καὶ τὴν προσβολὴν τῆς Σικελίας ναυλοχεῖν αὐτάς. Schol. ad 4, 53. προσβολή, ἀντὶ τοῦ προσόρμισις καὶ καταγωγή.“ Duk. Et ἐφόρμισιν habent Reg. (G.) D. E. K. m. et corr. Laur. et praetulit Schaef. in Indic. ad Porson. Adv. p. 345. Vulgatam ἐφόρμησιν recte Arn. tuetur. „Nam ἐφόρμισιν, ait, nihil significare potest, quod non iam insit in voce λιμένα. Sensus, qui requiritur hic, est: naves Atheniensium Messanae non solum stationis opportunitatem habituras fuisse, sed etiam unde hostes commode adorirentur, eorumque conatus observarent, idque est ἐφόρμησιν. Syracusani decennio ante timuerant, ne Athenienses Messana potirentur et μὴ ἐξ αὐτοῦ ὁρμώμενοί ποτε σφίσιν ἐπέλθωσιν 4, 1. Ac quum Athenienses Rhegio eodem consilio uterentur, Hermocrates de illis dicebat: τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν τηροῦσιν, ὀλίγως ναυσὶ παρόντες. Sic hoc tempore Alcibiades consilium dabat occupandae Messanae, ut quae habeat stationis opportunitatem, ubi quae res in Sicilia agantur, observare, et unde profecti opportune hostilia coeptare possent i. e. λιμένα καὶ ἐφόρμησιν τῇ στρατιᾷ ἱκανωτάτην ἔσεσθαι. Conf. 2, 89. ibique adn.“

49. ἄντικρυς] i. e. gerade auf Syracus los. v. adn. ad 2, 4. Paulo post Popp. cum Kruegero ad Dionys. p. 135. virgulam male post τῇ ὄψει ponunt, verba τῇ ὄψει trahentes ad ἀναθαρσοῦντας propter 4, 34. τῇ ὄψει τοῦ θαρσεῖν πλεῖστον εἰληφότες et 6, 31. τῇ ὄψει ἀνεθάρσουν. At hi loci dissimiles sunt. Praesentis loci haec est ratio: si Athenienses tergiversentur, prius animis hostes firmiores fore, postea etiam, quum viderint, contemturos apparatum Atheniensium. Recte igitur Bau. τῇ ὄψει non aliter accipit, ac si ἐν τῇ ὄψει scriptum esset: *ipso in adspectu contemturos.* Mox plerique libri αἰφνίδιον, sed vulgata αἰφνίδιοι praestat. „Scriptor, ait Popp., si adverbio uti voluisset, non αἰφνιδίως, sed αἰφνιδίως dicturus fuisset.“ Addit Arn.: „Adverbium αἰφνιδίως quinquies apud Thucydidem legitur, verum αἰφνίδιον adverbii loco nusquam reperitur, nam 4, 78. in verbis αἰφνίδιον παραγενόμενον accusativus adiectivi masculinus est. At legitur κατελθόντος αἰφνιδίου τοῦ ῥεύματος 4, 75. ἀφικνοῦνται αἰφνίδιοι 8, 14. et προσβαλόντες αἰφνίδιοι 8, 28. Nec neutrum singulare adiectivorum loco adverbii, si a paucis et in vulgis notis abieris, apud scriptores antiquiores usitatum est. Vid. 4, 112. ibique adn.“ Paulo post μάλιστ' ἂν

πρὸς τῇ πόλει ὡς τάχιστα τὴν μάχην ποιεῖσθαι, ἕως ἔτι ἀπαράσκευοί τέ εἰσι καὶ μάλιστα ἐκπεπληγμένοι. τὸ γὰρ πρῶτον πᾶν στράτευμα δεινότατον εἶναι· ἢν δὲ χρονίσῃ πρὶν ἐς ὄψιν ἐλθεῖν, τῇ γνώμῃ ἀναθαρσοῦντας ἀνθρώπους καὶ τῇ ὄψει καταφρονεῖν μᾶλλον. αἰφνίδιοι δὲ ἢν προσπέσωσιν, ἕως ἔτι περιδεεῖς προσδέχονται, μάλιστ' ἂν σφεῖς περιγενέσθαι καὶ κατὰ πάντα ἂν αὐτοὺς ἐκφοβῆσαι, τῇ τε ὄψει, πλεῖστοι γὰρ ἂν νῦν φανῆναι, καὶ τῇ προσδοκίᾳ ὧν πείσονται, μάλιστα δ' ἂν τῷ αὐτίκα κινδύνῳ τῆς μάχης. εἰκὸς δὲ εἶναι καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς πολλοὺς ἀπολῃφθῆναι ἔξω διὰ τὸ ἀπιστεῖν σφᾶς μὴ ἥξειν· καὶ ἐκομιζομένων αὐτῶν τὴν στρατιὰν οὐκ ἀπορήσειν χρημάτων, ἢν πρὸς τῇ πόλει κρατοῦσα καθέζηται. τούς τε ἄλλους Σικελιώτας οὕτως ἤδη μᾶλλον καὶ ἐκείνοις οὐ ξυμμαχήσειν καὶ σφίσι προσιέναι, καὶ οὐ διαμελλήσειν περισκοποῦντας ὁπότεροι κρατήσουσι. ναύσταθμον δὲ ἐπαναχωρήσαντας καὶ ἐφορμηθέντας Μέγαρα ἔφη χρῆναι ποιεῖσθαι, ἃ ἦν ἐρῆμα ἀπέχοντα Συρακουσῶν οὔτε πλοῦν πολὺν οὔτε ὁδόν.

σφεῖς pro vulgata σφᾶς Bekk. in ed. stereot. edidit. Sic mox de Atheniensibus nominativus πλεῖστοι γὰρ ἂν νῦν φανῆναι est, quum per accusativum Sicilienses discernantur. Popp. vulgatam σφᾶς tuetur provocans ad Buttm. Gr. med. §. 142. adn. 2. (ed. 13.) et ad Matth. §. 536. adn. Quod autem πλεῖστοι sequatur (qui nominativus, ut c. 25. et 64., ideo poni potuit, quia subiectum verbi ἔφη, Lamachus sc., illis πλείστοις una continetur), hoc ambiguitati ex praecedenti αὐτούς orienti datum videri ait, ad quam evitandam scriptorem ita pergere, ac si σφᾶς, quod plerumque in hac structura deest, non adsit. Arn. accusativum σφᾶς excusationem habere putat, quia hoc pronomine magis exercitus, quam is qui loquatur significetur. Lamachum enim semetipsum non includere illis, sed expeditionem suadere nullo sui respectu habito. Et comparat 5, 71. δείσας — μὴ σφῶν κυκλωθῇ τὸ εὐώνυμον, ubi pronomine σφῶν dux, qui loquitur, et una milites comprehenduntur. Paulo post ἀπολειφθῆναι habent It. Vat. Cl. Ven. H. Lugd. I. Dan., sed Lugd. et I. cum η s. ει. „Et *interceptum iri* et *remansisse* (es sey wahrscheinlich, dass Viele abgeschnitten seyn würden, et dass Viele zurückgelassen seyn würden), hic dici potest, verum posterius ὑπολειφθῆναι magis esset. Ἀπολειφθῆναι significat verlassen seyn.“ Popp. Addit Arn., ἀπολειφθῆναι aptius esse illis, qui properantes in urbem sero venissent et portas clausas invenissent, et evolvere iubet 5, 8. 59. 7, 51. Ceterum aoristus pro futuro post εἰκός, ἐλπίς et similia frequens est. Paulo post ἐκομιζομένων est *Syracusanis sua ex agris importantibus*; verbum solenne in hac re, ut sit pro ἐκομίζομαι τὰ χρήματα. Schol. καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὴν πόλιν μεταφερόντων τῶν Συρακουσίων. Conf. 2, 5. οἱ δὲ Πλαταιῆς ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῆς χώρας κατὰ τάχος ἐξεκομίσαντο. c. 18. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἐξεκομίζοντο ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, καὶ ἐδόκουν οἱ Πελοποννήσιοι, ἐπελθόντες ἂν διὰ τάχους, πάντα ἔτι ἔξω καταλαβεῖν, εἰ μὴ διὰ τὴν ἐκείνου μέλλησιν.

ἐφορμηθέντας] ἐφορμισθέντας correxit Schaef. in Indic. ad Porson. Adv. p. 345. adn. Emendationem istam, age, paulo diligentius examinemus. Ab ὅρμος ducuntur verba ὁρμεῖν et ἐφορμεῖν, substantiva ἔφορμος et ἐφόρμησις, item verba ὁρμίζειν (ὁρμίζεσθαι), ἐφορμίζειν (ἐφορμίζεσθαι), προσορμίζειν (προσορμίζεσθαι), παρορμίζεσθαι,

50 Λάμαχος μὲν ταῦτα εἰπὼν ὅμως προσέθετο καὶ αὐτὸς τῇ Ἀλκιβιάδου γνώμῃ. μετὰ δὲ τοῦτο Ἀλκιβιάδης τῇ αὐτοῦ νηῒ

ὑφορμίζεσθαι al. Vid. Thom. M. p. 656. Rursus ab ὁρμίζειν ducuntur substantiva ὅρμισις, προσόρμισις, ἐφόρμισις. Caute ab his vocabulis distinguenda sunt ὁρμάω, ὁρμάομαι et inde ducta ἐφορμάω, ἐφορμάομαι. Hinc derivantur substantiva ἐφόρμησις et ἐφορμή. Atque ex his quidem vocabulis

A. Ὅρμος est *statio navis*, *locus*, *ubi navis commode in statione locatur*. v. Schweigh. Lexic. Polyb. s. v. 1. Ὁρμέω est *navem in statione habere*, *in ancoris stare* Thuc. 7, 30. Grammatici probe distinguunt ab ὁρμάω, velut Etym. Gud. p. 435, 23., ubi legendum ὅρμος ὁ λιμὴν, παρὰ τὸ ὁρμεῖν (vulgo ὁρμᾶν), καὶ ἵστασθαι ἐν αὐτῷ τὰς ναῦς. Adde Etym. M. p. 631, 39. Lecapen. p. 72. ὁρμὴ λέγεται κυρίως ἡ ἄλογος κίνησις, καὶ ἀπὸ τούτου ὁρμῶ, τὸ κινοῦμαι τῇ ψυχῇ καὶ τῇ γνώμῃ· ὁρμᾶσθαι λέγεται τὸ τὴν ὁρμὴν ποιεῖσθαι. ὁρμεῖν δὲ τὸ ἐν ὅρμῳ διαγειν τὴν ναῦν καὶ ἡσυχάζειν, ὡς καὶ Θουκυδίδης 3, 4. „λαβόντες δὲ τῶν Ἀθηναίων ναυτικὸν, οἳ ὥρμουν ἐν Μαλέᾳ“ ἀντὶ τοῦ ἑστηκότος (scr. ἑστηκότες) ἡσύχαζον. 2. Ἔφορμος est *obsessio per naves suscepta*, ut Thuc. 3, 6., ubi Suidas explicat per ἐφορμήσεις. Debebat scribere ἐφορμήσεις. Rectius Schol. exponit ναυτικὰς ἐφόδους. Hinc ἔφορμος dicitur etiam *observatio hostium* 4, 27. 32., ubi ipse scriptor pro eo paulo post dicit φυλακήν. Conf. Thom. M. p. 399. Adde quod ἔφορμος etiam adiectivum est 3, 76., ubi est *in observationem hostium intentus*. 3. Ἐφορμέω dicitur *in statione esse* ad aliquem locum, praesertim *insidiandi* et *observandi* causa. v. Schweigh. Lexic. Polyb. s. v. Hinc Schol. ad Thuc. 1, 116. interpretatur per εἰς ἐπίθεσιν εἶναι et πολιορκεῖν. Conf. 8, 75. Harpocr. ἐφορμεῖν, ἀντὶ τοῦ ἐφεδρεύειν, τὸ μὲν γὰρ κατά τινων ὁρμᾶν (scr. ὁρμεῖν) ἐπιτηροῦντας καιρὸν ἐπιθέσεως οὕτως ἔλεγον. Adde Hesych. in ἐφορμήσαντα, ἐπελθόντα i. e. *qui classe obsessum venit*. 4. Ὑφορμέω apud Polybium 3, 19, 8. extat, sensu *clam in statione collocatum esse*. Idem verbum agnoscit Thom. M. p. 656. v. Dorv. ad Charit. p. 392. 249. Invenitur 5. etiam Περιορμέω apud Thucydidem 4, 23. Pollux 1, 122. περιορμεῖν, ait, est τὸ ἐν κύκλῳ περιπλεῖν νῆσον καὶ προσχαθῆσθαι πολιορκητικῶς νήσῳ ἀπὸ νεῶν. Sequuntur 6. Ὁρμίζειν et Ὁρμίζεσθαι, quae respondent verbis ὁρμέω et ἐφορμέω, quae quietem significant, at ὁρμίζειν et medium eius significant motum et actionem: *naves in statione locare*, *in ancora locare*. v. Schweigh. Lexic. Polyb. s. v. Lecapen. p. 72. ὁρμίζειν δὲ ἐπὶ κινήσεως, τὸ ἐπὶ λιμένα τὴν ναῦν κατάγειν, ὡς καὶ Συνέσιος· „τήν τε ναῦν ἐνορμίζειν λιμένι χαρίεντι.“ καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ 1, 51. „οἱ δὲ Κερκυραῖοι, ἣν γὰρ νύξ, ἐφοβήθησαν, ἔπειτα δὲ ἔγνωσαν καὶ ὡρμίσαντο,“ ἀντὶ τοῦ λιμένι κατάγοντες ἔσησαν. Thom. M. p. 656. ὁρμίζω, τὸ ἐλλιμενίζω — Θουκυδίδης πολλάκις ut 3, 76. 7, 30. Eustath. ad Il. 14, 79. ὁρμεῖ μὲν ναῦς, ὁρμίζει δὲ ἄλλος νῆα. Adde Hesych. in ὅρμισον. Ex hoc discrimine verborum ὁρμέω et ὁρμίζω patet, apud Thuc. 4, 75. legendum esse ὁρμήσας, non ὁρμίσας, quia ibi non motus, sed quies significanda est. Hinc 7. Ὅρμισις, Προσόρμισις, quae non solum significant actionem *locandi navem*, sed etiam ipsam *stationis opportunitatem*. Hinc porro dicitur Ἐφόρμισις, eodem fere sensu. 8. Ἐφορμίζω et Ἐφορμίζομαι eodem sensu usurpantur, quo ὁρμίζειν et medium eius, velut apud Thucydidem 4, 8. Vide Etym. M. p. 631, 32. Polluc. 1, 103. 122., ubi praeterea aliae formae cum ὁρμέω compositorum enumerantur. Praesenti loco vulgata ἐφορμηθέντας non potest derivari nisi ex ἐφορμάομαι, cuius verbi genus medium Thucydidi et omnibus probatis scriptoribus frequentissimum est, ne dicam, propter verbum ἐπαναχωρήσαντας, quod ex adverso ponitur, vim et significationem *aggressionis*, non *captae stationis* hic desiderari. Quare Schaefero hic quidem non obsequendum est. 9. Ὑφορμίζεσθαι Thuc. habet 2, 83., eius verbi sensus est *clam stationem inire*. Anecdd. Bekk. 1. p. 312. ὑφορμισάμενοι, λάθρα καὶ κακούργως (seeräuberisch) ὁρμισάμενοι. Accedit 10. forma Ἐγκαθορμίζομαι apud Thuc. 4, 1. extr.

διαπλεύσας ἐς Μεσσήνην καὶ λόγους ποιησάμενος περὶ ξυμμαχίας πρὸς αὐτούς, ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἀλλ' ἀπεκρίναντο πόλει μὲν

B. Ἐφορμάω est *instigare*, *impellere ad aggressionem*, Ἐφορμάομαι est *aggredi*, *impetum facere*. 1. Vocabuli Ἐφόρμησις ut derivatio, ita sensus duplex est, nam et ab ἐφορμάω et ab ἐφορμέω illud homonymum recte deducitur, ut sit vel *obsidio navibus suscepta* sive *observatio* (ut apud Thuc. 3, 33., ubi tanquam synonymum adiicitur φυλακή, et Anglorum vocem *cruising* Arn. ad Thuc. 2, 89. comparat), cuius vocabuli brevior forma ἔφορμος est; vel *aggressio*, cuius item brevior forma extat ἐφορμή apud Thuc. 6. 90., certe in quibusdam libris, nam in aliis est ἀφορμή, pro perpetua harum praepositionum permutatione. Agnoscit Hesych. ἐφορμὴν, ὅθεν ἄν τις πολέμῳ ἐφορμήσειεν, sed vereor, ne in depravatum librum scriptoris inciderit, unde haec petiit, nam eius certe interpretatio tantum voci ἀφορμή accommodata est. Vid. Thuc. 1, 90. Porro Thom. M. p. 656. sq., ubi locum Thucydidis 6, 90. affert, pro ἐφορμή habet ἐφορμεῖν, quod series orationis respuit. Illud denique notissimum, ὁρμᾶν et ὁρμεῖν, ὁρμῆσαι et ὁρμῖσαι perpetuo confundi a librariis, cuius rei exempla praebet Dorv. ad Charit. p. 271. 392. Ἐφόρμησις praeterea alia significatione gaudet, ut sit *occasio hostem aggrediendi*. Vox hoc sensu legitur in oratione Phormionis 2, 89. et 6, 48., ubi Schaef. minus recte ἐφόρμισιν volebat. Eadem perperam legitur apud Etym. M. p. 777, 24. ὑπαγωγὴ δὲ λέγεται ἡ τῶν νεῶν σκέπη καὶ προσόρμησις (scr. προσόρμισις) οἷον ἐφόρμησις, ubi corrige ἔφόρμισις. Quod autem Duk. ad 6, 48. ait, ἐφορμίζειν nonnunquam eadem significatione dici, qua ἐφορμεῖν, id facile fieri potuit, siquidem etiam in aliis verbis motus et sessio saepe promiscue poni possunt. Hoc igitur erat Lamachi consilium, *ut stationem navium Megaram caperent*, *quae deserta erat*, ideoque non antea armis vindicanda, *et a Syracusis neque mari*, *neque terra multum distabat* (circiter quindecim mill. Angl. terra, at plus mari, ait Bloomf.), *ut eo se reciperent*, *cum opus esset*, *et inde proficiscerentur*, *cum hostes adorirentur*. Sic enim rectius exponit Arn., ne quis putet sensum esse: *ut ab urbe Syracusanorum reversi in castra hiberna stationem navium caperent Megaram*, nam, ut Arn. adnotavit, Lamachus non exspectabat, bellum ad hiemen usque ductum iri, sed illico Syracusas adgrediendo paucis hebdomadibus finiri posse. Recte igitur Schol. Lugd. ἐπαναχωρήσαντας καὶ ἐφορμηθέντας exponit: ἐν τῷ ἐπαναχωρεῖν καὶ ἐν τῷ ἐφορμᾶσθαι, perperam Heilm.: ihr Schiffslager, sagte er, müssten sie zu Megara, *wo sie schon vorbeigekommen*, nehmen. Imo nondum praetervecti erant Megaram, nondum enim tum quidem litus Siciliae attigerant, neque ultra Rhegium venerant. Ναύσταθμον autem consilio Lamachi separandum erat ab exercitu, qui Syracusas obsideret; quod ne quis miretur, meminerit rerum ad Mytilenam actarum 3, 6., ubi item ναύσταθμον ab exercitu obsidionali disiunctum erat, illud enim ad Maleam et septentriones ab urbe, hic ad austrum ab urbe Mytilena erat, ut postea vidi Arnoldum quoque monnisse. Restat quaestio, num ἐφορμηθεὶς pro ἐφορμησάμενος recte dicatur. Atqui ἐφορμηθέντας aeque rectum videtur, atque ἐφορμισθέντας rarum est, cuius exemplum unum tantum ex Xen. H. Gr. 1, 4, 18. Popp. attulit; Thucydidi aoristus verbi ὁρμίζεσθαι sem-

ἂν οὐ δέξασθαι, ἀγορὰν δ' ἔξω παρέξειν, ἀπέπλει ἐς τὸ Ῥήγιον. καὶ εὐθὺς ξυμπληρώσαντες ἑξήκοντα ναῦς ἐκ πασῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ τὰ ἐπιτήδεια λαβόντες παρέπλεον ἐς Νάξον, τὴν ἄλλην στρατιὰν ἐν Ῥηγίῳ καταλιπόντες καὶ ἕνα σφῶν αὐτῶν. Ναξίων δὲ δεξαμένων τῇ πόλει παρέπλεον ἐς Κατάνην. καὶ ὡς αὐτοὺς οἱ Καταναῖοι οὐκ ἐδέχοντο, ἐνῆσαν γὰρ αὐτόθι ἄνδρες τὰ Συρακοσίων βουλόμενοι, ἐκομίσθησαν ἐπὶ τὸν Τηρίαν ποταμόν, καὶ αὐλισάμενοι τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ Συρακούσας ἔπλεον ἐπὶ κέρως ἔχοντες τὰς ἄλλας ναῦς, δέκα δὲ τῶν νεῶν προὔπεμψαν ἐς τὸν μέγαν λιμένα πλεῦσαί τε καὶ κατασκέψασθαι εἴ τι ναυτικὸν ἐστι καθειλκυσμένον, καὶ κηρῦξαι ἀπὸ τῶν νεῶν προσπλεύσαντας ὅτι Ἀθηναῖοι ἥκουσι Λεοντίνους ἐς τὴν ἑαυτῶν κατοικιοῦντες κατὰ ξυμμαχίαν καὶ ξυγγένειαν· τοὺς οὖν ὄντας ἐν Συρακούσαις Λεοντίνων ὡς παρὰ φίλους καὶ εὐεργέτας Ἀθηναίους ἀδεῶς ἀπιέναι. ἐπεὶ δ' ἐκηρύχθη καὶ κατε-

per est ὁρμίσασθαι. Itidem apud Homerum et Thucydidem nihil frequentius est aoristo passivo ὁρμηθείς, velut 6, 3. Ceterum „et ex hoc loco et ex 6, 94. 7, 25. apparet, Megaram in litore sitam fuisse. Et narrat Cluver., moenia antiquae urbis, ambitum circiter mille passuum habentia, et saxis quadratis immensae magnitudinis aedificata, sua aetate in ipso maris litore extitisse, prope ostia Alabi fluvii, quae certa putat vestigia et rudera antiquae Megarae fuisse. v. S. A. p. 133." ARN.

50. *τὸν Τηρίαν ποταμόν*] v. Matth. p. 559. „Fluvius erat agri Leontini, et quidem a mille passibus Leontinos praefluens, vulgo nunc Fiume di Santo Leonardo cognominatur." CLUV. S. A. 1, 10. Alibi flumen Lentini appellari, a Plinio praeterea et Diodoro memorari addit Popp. v. Smyth. Survey of Sicily p. 158. Mox *τὰς ἄλλας ναῦς* intellige quinquaginta; decem enim in magnum portum Syracusarum praemittebant, et sexaginta navibus Rhegio solverant. Verba *τὰς ἄλλας* referuntur ad ea, quae sequuntur, *δέκα*. Arn. veterem distinctionem restitutam vult: *ἔπλεον, ἐπὶ κέρως ἔχοντες τὰς ἄλλας ναῦς*, quasi scriptoris mens sit, praemissas decem naves non *ἐπὶ κέρως* navigasse. At nulla idonea causa cogitari potest, cur hae decem aliter navigaverint litus legendo. Nempe *ἔχοντες τὰς ἄλλας ναῦς* est *mit* den andern Schiffen. Falso etiam idem huc refert verba Plutarchi V. Nic. 14. *ἑξήκοντα νανσὶ πλεύσαντες ἐπὶ Συρακούσας τὰς μὲν ἄλλας ἀνεῖχον ὑπὲρ τοῦ λιμένος ἔξω παρατάξαντες, δέκα δὲ κατήλαυνον εἴσω κατασκοπῆς εἵνεκα.* Hic *παρατάξαντες* non est, Athenienses navibus alia iuxta aliam positis navigasse, sed quod nos dicimus: sie stellten sich Syracus gegenüber auf; nam Plut. h. l. narrat, quid Athenienses post adventum ad Syracusas fecerint, at Thucydides, quomodo litus legentes illam urbem petierint.

Ἀθηναίους ἀδεῶς] Dan. Vall. Levesqu. Popp. Vulgo *Ἀθηναίων*. Structura est illa Graecis consueta, quam doctissime illustravit Krueg. ad Dionys. p. 259., pro *παρ' Ἀθηναίους, ὡς παρὰ φίλους καὶ εὐεργέτας*. Vid. adn. ad 1, 84., qua structura ita utuntur, ut quod explicatur postponant verbis, quibus id explicant, haec verba praemittant et repetitionem praepositionis negligant, quae tamen interdum additur, ut 6, 82. *ἐπὶ τὴν μητρόπολιν ἐφ' ἡμᾶς*. Cl. et. Ven. hunc locum ita exhibent: *τοὺς οὖν ὄντας ἐν Συρακούσαις Λεοντίνων ὥσπερ φίλους καὶ εὐεργέτας Ἀθηναίων ἀδεῶς ἀπιέναι*. „Recte, ait Arn., si *εὐεργέτας* abesset; quo enim nomine Leontini *εὐεργέται* Atheniensium dicerentur?"

σκέψαντο τήν τε πόλιν καὶ τοὺς λιμένας καὶ τὰ περὶ τὴν χώραν, ἐξ ἧς αὐτοῖς ὁρμωμένοις πολεμητέα ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν ἐς Κατάνην. καὶ ἐκκλησίας γενομένης τὴν μὲν στρατιὰν 51 οὐκ ἐδέχοντο οἱ Καταναῖοι, τοὺς δὲ στρατηγοὺς ἐσελθόντας ἐκέλευον, εἴ τι βούλονται, εἰπεῖν. καὶ λέγοντος τοῦ Ἀλκιβιάδου, καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τεταραμμένων, οἱ στρατιῶται πυλίδα τινὰ ἐνῳκοδομημένην κακῶς ἔλαθον διελόντες, καὶ ἐσελθόντες ἠγόραζον ἐς τὴν πόλιν. τῶν δὲ Καταναίων οἱ μὲν τὰ τῶν Συρακοσίων φρονοῦντες ὡς εἶδον τὸ στράτευμα ἔνδον, εὐθὺς περιδεεῖς γενόμενοι ὑπεξῆλθον οὐ πολλοί τινες· οἱ δὲ ἄλλοι ἐψηφίσαντό τε ξυμμαχίαν τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα ἐκέλευον ἐκ Ῥηγίου κομίζειν. μετὰ δὲ τοῦτο διαπλεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸ Ῥήγιον, πάσῃ ἤδη τῇ στρατιᾷ ἄραντες ἐς τὴν Κατάνην, ἐπειδὴ ἀφίκοντο, κατεσκευάζοντο τὸ στρατόπεδον.

Ἐσηγγέλλετο δὲ αὐτοῖς ἔκ τε Καμαρίνης ὡς εἰ ἔλθοιεν, 52 προσχωροῖεν ἄν, καὶ ὅτι Συρακόσιοι πληροῦσι ναυτικόν. ἅπασῃ οὖν τῇ στρατιᾷ παρέπλευσαν πρῶτον μὲν ἐπὶ Συρακούσας· καὶ ὡς οὐδὲν εὗρον ναυτικὸν πληρούμενον, παρεκομίζοντο αὖθις ἐπὶ Καμαρίνης, καὶ σχόντες ἐς τὸν αἰγιαλὸν ἐπεκηρυ-

51. Conf. Polyaen. de Strateg. 1, 40, 4.

ἐνῳκοδομημένην] i. e. zugemauert. Bloomf. confert Arrian. Exp. Al. M. 6, 29, 16. *τὴν θυρίδα δὲ ἀφανίσαι, τὰ μὲν αὐτῆς λίθῳ ἐνοικοδομήσαντα, τὰ δὲ πηλῷ ἐμπλάσαντα.* Et *κακῶς* est *ἀτέχνως, σαθρῶς*, quod ipsum vocabulum Polyaenus in eadem narratione posuit. Diod. 13, 4. tantum *διελόντες πυλίδα*. Mox *ἠγόραζον ἐς τὴν πόλιν* est idem, ac si dixisset „*ἐς τὴν πόλιν ἐλθόντες ἠγόραζον ἐν αὐτῇ*. *Ἀγοράζειν* significat *in forum confluere*, adstare ibi vel obambulare, ut discas quid rei geratur, more veterum, apud quos cum nulla acta diurna ederentur, forum commune curiosorum conciliabulum fuit." ARN. Bloomf. adire iubet Valck. ad Herodot. 2, 35, 7. Albert. ad Hesych. in *ἀγοράζειν* et Spanh. ad Iulian. p. 142., quibus adde citatos a Dukero et Anecdd. Bekk. 1. p. 78. 330. Denique *διαπλεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι* Vat. H., vulgo *πλεύσαντες*, quod Arn. tuetur, dicens Catana Rhegium profectos Athenienses primo *παραπλεῦσαι τὴν Σικελίαν*, atque demum in fine cursus maritimi *διαπλεῦσαι ἐς τὸ Ῥήγιον*.

52. *ἔκ τε Καμαρίνης*] *τε* ne ineptum iudices, cogita alterum tantum nuncium Camarina, alterum de Syracusanis classem instruentibus aliunde missum esse. POPP., qui mox *εὐθύς* pro *αὖθις* legendum esse coniicit: quum enim nondum Camarinae fuissent, nec *rursus*, ut Port., et multo minus *retro*, ut Vall. convertit, Athenienses in hanc urbem navigare potuisse. Addit, si germanum est, debere significare, Atheniense, quum paulisper ad Syracusas morati essent, denuo navigare coepisse. Sic Arn. sentit. Porro Thom. M. p. 610. *μεταπέμπομαι*, ait, *οὐ μεταπέμπω, εἰ καὶ Θουκυδίδης ἐχρήσατο ἐν τῇ ἕκτῃ* (c. 88.) „*αὐτῶν τῶν Λακεδαιμονίων μεταπεμψάντων.*" *καὶ ἐν τῇ ἑβδόμῃ* (c. 8.) „*ἢν μὴ ὡς τάχιστα ἢ σφᾶς μεταπέμψωσι.*" Adde 4, 30. 7, 15, 42. et v. Bergl. ad Alciph. p. 114. Apud Thucydidem 7, 80. Bekk. iniuria ex unico Vat. edidit *μετεπέμψαντο*. Quin activa forma Thucydidi vindicatur a Moeride: *μετέπεμψε Θουκυδίδης*; *μετεπέμψατο Δημοσθένης*, ubi v. Piers.

κεύοντο. οἱ δ' οὐκ ἐδέχοντο, λέγοντες σφίσι τὰ ὅρκια εἶναι μιᾷ νηῒ καταπλεόντων Ἀθηναίων δέχεσθαι, ἢν μὴ αὐτοὶ πλείους μεταπέμπωσιν. ἄπρακτοι δὲ γενόμενοι ἀπέπλεον· καὶ ἀποβάντες κατά τι τῆς Συρακοσίας, καὶ ἁρπαγὴν ποιησάμενοι, καὶ τῶν Συρακοσίων ἱππέων βοηθησάντων καὶ τῶν ψιλῶν τινὰς ἐσκεδασμένους διαφθειράντων, ἀπεκομίσθησαν ἐς Κατάνην.

53 καὶ καταλαμβάνουσι τὴν Σαλαμινίαν ναῦν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἥκουσαν ἐπί τε Ἀλκιβιάδην ὡς κελεύσοντας ἀποπλεῖν ἐς ἀπολογίαν ὧν ἡ πόλις ἐνεκάλει, καὶ ἐπ' ἄλλους τινὰς τῶν στρατιωτῶν τῶν μετ' αὐτοῦ μεμηνυμένων περὶ τῶν μυστηρίων ὡς ἀσεβούντων, τῶν δὲ καὶ περὶ τῶν Ἑρμῶν. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἡ στρατιὰ ἀπέπλευσεν, οὐδὲν ἧσσον ζήτησιν ἐποιοῦντο τῶν περὶ τὰ μυστήρια καὶ τῶν περὶ τοὺς Ἑρμᾶς δρασθέντων, καὶ οὐ δοκιμάζοντες τοὺς μηνυτάς, ἀλλὰ πάντας ὑπόπτως ἀποδεχόμενοι, διὰ πονηρῶν ἀνθρώπων πίστιν πάνυ χρηστοὺς τῶν πολιτῶν ξυλλαμβάνοντες κατέδουν, χρησιμώτερον ἡγούμενοι εἶναι βασανίσαι τὸ πρᾶγμα καὶ εὑρεῖν ἢ διὰ μηνυτοῦ πονηρίαν τινὰ καὶ χρηστὸν δοκοῦντα εἶναι αἰτιαθέντα ἀνέλεγκτον διαφυγεῖν. ἐπιστάμενος γὰρ ὁ δῆμος ἀκοῇ τὴν Πεισιστράτου καὶ τῶν παίδων τυραννίδα χαλεπὴν τελευτῶσαν γενομένην, καὶ προσέτι οὐδ' ὑφ' ἑαυτῶν καὶ Ἁρμοδίου καταλυθεῖσαν ἀλλ' ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐφοβεῖτο ἀεὶ καὶ πάντα ὑπόπτως ἐλάμβανε.

54 Τὸ γὰρ Ἀριστογείτονος καὶ Ἁρμοδίου τόλμημα δι' ἐρωτικὴν ξυντυχίαν ἐπεχειρήθη, ἣν ἐγὼ ἐπὶ πλέον διηγησάμενος ἀποφανῶ οὔτε τοὺς ἄλλους οὔτε αὐτοὺς Ἀθηναίους περὶ τῶν

53. *Σαλαμινίαν ναῦν*] *ναῦν* om. Chr. „Nisi omnes alii libri haberent, tuto omitti posset, ut supra 3, 33. 79., apud Arist. Av. 147. 1204. Plut. Alc. et alios. Infr c. 61. utroque modo.“ Duk. Mox in verbis *ἀλλὰ πάντας* etc. alii libri *πάντας*, alii *πάντα* habent. Arn. negat, *πάντα ὑπόπτως ἀποδέχεσθαι* idem esse, quod *πάντα ὑπόπτως λαμβάνειν*, quia *ἀποδέχεσθαι* non sit simpliciter *accipere*, sed *approbare*, apte autem verbo *ἀποδ.* ex adverso poni *δοκιμάζοντες*. Praefert *πάντας*, hoc sensu: *non explorantes animos delatorum, sed propter suspicionem approbantes, quicunque delator extitit.* Et comparat 6, 29. *διαβολὰς ἀποδέχεσθαι*. Addit, *ὑπόπτως* aeque recte accipi de suspicione adversus alios atque adversus delatores; hoc tolli argumentum Pepponis, negantis *ὑπόπτως*, si *πάντας* legatur, significare idem quod *δι' ὑποψίαν*.

ὑπὸ Λακεδαιμονίων] ope Cleomenis, ut narrat Herodot. 5, 64. sqq. 91. et v. Valck. ad eundem 5, 55. A Lacedaemoniis igitur, unde auxilium iterum non exspectandum esset.

54. Sequitur quaestio historica de caede Pisistrati filii, num Hippias an Hipparchus, frater eius, tyrannus fuerit. Conf. Thuc. 1, 20. Scriptor aetate proximus Herodot. 5, 55. ita scribit: *Ἵππαρχον τὸν Πεισιστράτου Ἱππίεω δὲ τοῦ τυράννου ἀδελφεόν*, ubi v. Valck., adde Dahlm. Herodot. p. 227. Hunc cum Thucydide consentire sumi potest, dummodo colligere licet, Hippiam ut tyrannum, ita natu maiorem fuisse. Plato, qui vulgo fertur, in Hipparcho secus ac Thucydides Hipparchum in tyrannide occisum esse narrat p. 228. Steph. Hipparchus, ait, *ὃς τῶν Πεισιστράτου παίδων ἦν πρεσβύτατος καὶ σοφώτατος*. At Hipparchum dialogum nunc omnes in Platonis lectione assidue, et vel non assidue versati pro spurio habent. Nihil certi confici putat Duk. e Clidemi an

Clitodemi historici verbis apud Athenae. 13. p. 609. C. *ἐξέδωκε δὲ* (Pisistratus) *Ἱππάρχῳ τῷ υἱεῖ Φύην, τῷ μετὰ αὐτὸν τυραννεύσαντι*, sed apud Athenaeum nunc rectius editum: *ἐξέδωκε δὲ καὶ Ἱππάρχῳ τῷ υἱεῖ Φύην, καὶ Χάρμου θυγατέρα ἔλαβεν Ἱππίᾳ τῷ μετ' αὐτὸν τυραννεύσαντι*. Itaque hic quoque scriptor, (de quo v. Pausan. 10, 15, 3. Blomf. ad Aesch. Pers. Gloss. v. 80. Dahlm. Herodot. p. 227. adn., qui putat Hellanicum errorem a Thucydide notatum commisisse), eximendus est e numero eorum, qui a Thucydide dissentiunt. Adde Siebelis. in Phanodemi, Demonis, Clitodemi atque Istri *Ἀτθίδων* etc. fragmentis (Lips. 1812.). Porro Thucydidem sequitur Aristot. Pol. 5, 10. p. 120. Schn. At cum Pseudo-Platone Plut. in *Ἐρωτικοῖς* facit. De auctoritate Diodori fragm. libr. 10. (Vol. 4. p. 61. Argent.) iudicare non licet, quia quos duces secutus sit non constat. Eius haec verba sunt: *οἱ δὲ ἄλλοι Ἵππαρχος καὶ Ἱππίας βίαιοι καὶ χαλεποὶ ἐτυράννευον τῆς πόλεως*, ubi Hipparchum Hippia priorem in tyrannide ponere videtur. Pseudo-Platone usus rem narrat Aelian. V. H. 8, 2., memorans et ipse, Hipparchum in tyrannide occisum esse, ita tamen ut de huius dialogi *γνησιότητι* dubitare videatur, adiectis his verbis: *εἰ δὴ ὁ Ἵππαρχος Πλάτωνός ἐστι τῷ ὄντι*. Idem V. H. 11, 8., ubi caedis causam enarrat, non istius dialogi auctori, sed Thucydidi se adiungit. Venimus ad Heraclidem Ponticum, qui in fragm. de Rep. Ath. p. 232. Tauchn. nec cum Pseudo-Platone nec cum hoc scriptore facit, nec, quod sciam, cum alio quoquam, nam Thessalum tyrannum facit: *τοῦτον τυραννοῦντα μὴ δυνηθέντες ἀνελεῖν, Ἵππαρχον ἀπέκτειναν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ*. Nam quod post Pisistratum ab eo primo loco Hipparchus ponitur, secundo Thessalus memoratur, tertio Hippias, non catalogum decessorum tyrannidis dare voluit, sed *εἰκῇ* enumeravit, sin catalogum cum Dukero ea esse statuas, quae refert Heraclides, istius verba ipsa secum pugnant. Quid enim? si primus post patrem Hipparchus dominatus est, non potuit sub fratre tyranno interimi. Thucydidi rursus Maximus Tyr. Diss. 24. adstipulatur, itemque Polyaen. Strateg. 5, 14., neque minus ad Thucydidis auctoritatem se contulerunt Scholiastae ad Arist. Vesp. 500. Lys. 619. Alios scriptores, qui de hac caede egerunt, recenset Valesius ad Diod. l. c. Hoc autem „communi veterum consensu firmatum, quod Aristotelis Rhet. 2, 24. verbis sic expresserim: *ὁ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος ἔρως κατέλυσε τὸν τύραννον Ἵππαρχον*, sive ut Platonis in Conv. c. 9. verbis utar: *ὁ γὰρ Ἀριστογείτονος ἔρως καὶ Ἁρμοδίου φιλία βέβαιος γενομένη κατέλυσεν αὐτῶν τὴν ἀρχήν.*“ Evers. de Prooem. Thuc. p. 23. Quibus Scolion Callistrati addit, percussores Athenis etiam libertatem parasse: *ὅτε τὸν τύραννον κτανέτην Ἰσονόμους τ' Ἀθήνας ἐποιησάτην*. Quod falsum esse, Thuc. arguit, neque is cum Aristotele et Platone, ab Eversio allatis, facit; nisi tres illi auctores sic senserunt, Harmodium et Aristogitonem libertatis et abrogatae tyrannidis causam remotiorem fuisse. Vid. omnino Valck. ad Herodot. 5, 55.

ἐπεχειρήθη] v. Matth. p. 922. Mox *μέσος πολίτης* est ein Bürger aus dem Mittelstande. Lucian. de Parasit. 48. Vol. 7. p. 140. Bip. *τί δέ; οὐχὶ καὶ Ἀριστογείτων δημοτικὸς ὢν καὶ πένης, ὥσπερ Θουκυδίδης φησὶ, παράσιτος ἦν Ἁρμοδίου; τί δέ; οὐχὶ καὶ ἐραστής;* Is videtur Dukero verba Thucydidis ad argumentum, in quo versatur, accommodasse; nam Aristotelem Polit. 4. 11. et 12. *μέσους πολίτας* inter *πλουσίους* et *πένητας* ponere et eos esse docere, qui nimis nec divites nec pauperes sint. Et Plutarchum addit V. Sol. init. *ἀνδρὸς οὐσίᾳ μὲν, ὡς φασὶ, καὶ δυνάμει μέσου τῶν πολιτῶν*, et fortasse ex hoc genere

σφετέρων τυράννων οὐδὲ περὶ τοῦ γενομένου ἀκριβὲς οὐδὲν λέγοντας. Πεισιστράτου γὰρ γηραιοῦ τελευτήσαντος ἐν τῇ τυραννίδι οὐχ Ἵππαρχος, ὥσπερ οἱ πολλοὶ οἴονται, ἀλλ' Ἱππίας πρεσβύτατος ὢν ἔσχε τὴν ἀρχήν. γενομένου δὲ Ἁρμοδίου ὥρᾳ ἡλικίας λαμπροῦ Ἀριστογείτων ἀνὴρ τῶν ἀστῶν μέσος πολίτης ἐραστὴς ὢν εἶχεν αὐτόν. πειραθεὶς δὲ ὁ Ἁρμόδιος ὑπὸ Ἱππάρχου τοῦ Πεισιστράτου καὶ οὐ πεισθεὶς καταγορεύει τῷ Ἀριστογείτονι. ὁ δὲ ἐρωτικῶς περιαλγήσας καὶ φοβηθεὶς τὴν Ἱππάρχου δύναμιν μὴ βίᾳ προσαγάγηται αὐτόν, ἐπιβουλεύει εὐθὺς ὡς ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης ἀξιώσεως κατάλυσιν τῇ τυραννίδι. καὶ ἐν τούτῳ ὁ Ἵπparχος ὡς αὖθις πειράσας οὐδὲν μᾶλλον ἔπειθε τὸν Ἁρμόδιον, βίαιον μὲν οὐδὲν ἐβούλετο δρᾶν, ἐν τόπῳ δέ τινι ἀφανεῖ ὡς οὐ διὰ τοῦτο δὴ παρεσκενάζετο

civium fuisse, quos Latini *patres familias* dicunt, Liv. 1, 45. 2, 36. Sueton. Aug. 59. Calig. 26. Domit. 10. et e Livio Valer. Max. 3, 1. Vid. Ernest. et Casaub. ad locum e vita Calig. Dein εἶχεν αὐτόν sensu venereo, ut Aristippus usus est apud Diogenem Laert. 2, 75., utque est apud Terent. Andr. 1, 1, 58., ubi v. dictata Ruhnkenii. Sensu pudico Hom. de uxore legitima Od. 4, 569. Il. 6, 398. Tum ὡς ἀπὸ τῆς — ἀξιώσεως est ὡς καὶ τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ δύναμιν, ait Schol., ἦν γὰρ μέσος πολίτης, mit den Mitteln, die ihm als einem Bürger aus dem Mittelstande zu Gebote standen.

ἐν τόπῳ — ἀφανεῖ] Apud Scholiastam in lemmate quidem est τόπῳ, sed eius interpretatio sonat, quasi τρόπῳ legisset: ἐμηχανᾶτο κρύφα προπηλακίσαι τὸν Ἁρμόδιον, ὡς δι' ἄλλην αἰτίαν τινὰ καὶ οὐ διὰ τὸ μὴ τυγχεῖν αὐτοῦ. Atque vulgatae τόπῳ adversantur ab ipso scriptore narrata, nam in publico et festo Panathenaeorum die virginem contumelia affecit. Itaque valde probabilis est Levesquii coniectura ἐν τρόπῳ i. e. *ratione aliqua occulta*, ut vera offensionis causa non pateret. Ita 1, 97. legitur ἐν οἵῳ τρόπῳ κατέσχη. Popp. conferri iubet Brem. ad Lys. p. 49. Haack in Addendis coniecit ἐν τόπῳ δέ τινι διαφανεῖ, at ἀφανεῖ propter verba ὡς οὐ διὰ τοῦτο δή mutari non licet, ut quibus explicatio τοῦ ἀφανοῦς sine controversia contineatur. Porro „προπηλακισμός dicitur omne omnino iniuriae et contumeliae genus, sive re sive verbis factae, item sive de qua ibatur in ius sive de qua non dabatur iudicium, et verbum erat elegans atque usus communis, sed non legum, in quibus ὕβρις, αἰκία, κακηγορία, λοιδορία, quae omnia προπηλακισμός comprehendebat.“ Herald. Animadv. in Salmas. Obss. ad Ius A. et R. 2, 10, 4. p. 123. vid. Demosth. in Mid. p. 537. Reisk., ac Meier. et Schoem. d. Att. Proz. p. 327. 550. De participio προπηλακιῶν post παρασκευάζεσθαι v. Matth. p. 1091. med. Et κατασήσαιο (sc. τὴν ἀρχήν) Schol. explicat per εὐτάκτησεν. Mox οἱ τύραννοι οὗτοι Popp. scribendum putavit, coll. edit. suae 1, 1. p. 196., „quibuscum, ait, licet conferas quae Blum. Script. Schol. init. disputavit, vel sic articulus deesse nequit.“ Articulo opus est, si in τύραννοι non notio generalis vocis cogitatur, sed definita Pisistratidarum. At mihi auctor sine articulo hoc dicere voluisse videtur: καίπερ τύραννοι ὄντες οὗτοι. Dein μόνον post εἰκοστήν addidit, quia sub ipso Pisistrato Athenienses decimam reditnum ex agris suis pendebant, quod vectigal eius posteri non totum tollebant, sed tantum ad dimidium redigebant. Fusius rem pertractat Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 351.

προπηλακιῶν αὐτόν. οὐδὲ γὰρ τὴν ἄλλην ἀρχὴν ἐπαχθὴς ἦν ἐς τοὺς πολλούς, ἀλλ' ἀνεπιφθόνως κατεστήσατο· καὶ ἐπετήδευσαν ἐπὶ πλεῖστον δὴ τύραννοι οὗτοι ἀρετὴν καὶ ξύνεσιν, καὶ Ἀθηναίους εἰκοστὴν μόνον πρασσόμενοι τῶν γιγνομένων τήν τε πόλιν αὐτῶν καλῶς διεκόσμησαν καὶ τοὺς πολέμους διέφερον καὶ ἐς τὰ ἱερὰ ἔθυον. τὰ δὲ ἄλλα αὐτὴ ἡ πόλις τοῖς πρὶν κειμένοις νόμοις ἐχρῆτο, πλὴν καθ' ὅσον ἀεί τινα ἐπεμέλοντο σφῶν αὐτῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς εἶναι. καὶ ἄλλοι τε αὐτῶν ἦρξαν τὴν ἐνιαύσιον Ἀθηναίοις ἀρχὴν καὶ Πεισίστρατος ὁ Ἱππίου τοῦ τυραννεύσαντος υἱὸς τοῦ πάππου ἔχων τοὔνομα, ὃς τῶν δώδεκα θεῶν βωμὸν τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἄρχων ἀνέθηκε καὶ τὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Πυθίου. καὶ τῷ μὲν ἐν τῇ ἀγορᾷ προσοικοδομήσας ὕστερον ὁ δῆμος Ἀθηναίων μεῖζον

et Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 287, 17. Porro αὐτὴ ἡ πόλις „est *ipsa per se, nihil a tyrannis impedimenti experta.*“ Haack. Et διέφερον Schol. explicat per διήνυον. Vid. adn. ad 1, 11. Hoc loco Duk. verbum istud interpretatur: *praestabant, excellebant, eminebant in bellis*, allatis his locis: Lucian. D. M. 12, 1. Vol. 2. p. 171. Bip. πάντων σχεδὸν τῶν πρὸ ἐμοῦ φημὶ διενεγκεῖν τὰ πολέμια. Pausan. 1, 23. de Pisistrato et Hippia Περιάνδρου φιλάνθρωποι μᾶλλον καὶ σοφώτεροι τὰ πολέμια ἦσαν. At apertum est, formulam διαφέρειν πόλεμον (Tacitus *bella tolerare* v. Schaef. et Bast. ad Greg. Cor. p. 624.) tam usitatam hoc sensu esse, quo Schol. interpretatur, vix ut alio detorqueri possit, et aliud est τὸν πόλεμον διαφέρειν, aliud τὰ πολέμια διαφέρειν. „Non moleste feret Duk., si dissentire me profitear et Scholiastae Cass. et omnium interpretum partibus potius accedam, quas sane, simul atque locus incontroversus fuerit prolatus, ubi τοὺς πολέμους διαφέρειν idem valere constet, quod *bello strenuum atque egregium esse*, lubens deseram.“ Hemsterh. ad Lucian. l. c.

ἐς τὰ ἱερὰ ἔθυον] i. e. *in templa, ut Diis facerent, se conferebant*, dictum ut θύειν εἰς ταύτην τὴν πανήγυριν βουλόμενοι apud Lysiam. v. Hemsterh. ad Arist. Plut. 1169. p. 456. Lips. Mox ἐν ταῖς ἀρχαῖς est *inter magistratus*. Et ὃς ante τῶν δώδεκα θεῶν Bekk. delendum censet. „Cur tandem? quaerit Popp., nam quod Ἄρχων redit, non gravis causa est.“ Ceterum aram istam praeter Herodotum memorant Plut. V. Demosth. Nic. et Lycurgus orator. Ara duodecim deorum in foro erat, exstructa iam Ol. 65, 1. (520.) v. Herodot. 6, 108. Probabile est, iam inde a Pisistrati aetate intervalla locorum per terram Atticam et ultra ab hac ara, sicut Romae a milliario aureo computata esse. Hipparchus medio viarum ex urbe in pagos singulos ducentium intervallo Hermas posuit cum inscriptionibus binis, altera in sinistro, altera in dextero latere: in dextero autem erat pentameter, velut μνῆμα τόδ' Ἱππάρχου, στεῖχε δίκαια φρονῶν, unde colligunt, in sinistro fuisse hexametrum, velut ἐν μέσσῳ γε Θρίης τε καὶ ἄστεος, ἄνερ, ἴδ' Ἑρμῆς, ut integrum compleretur elegiacum distichum, utque hi Hermae pro lapidibus milliariis essent. V. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 31. sq. Od. Muell. in v. Attica apud Ersch. et Grub. Encyclop. Vol. 6. p. 237. Habes exemplum versus ab Hipparcho Pisistrati filio Hermae inscripti apud Boeckh. l. c. nr. 12. et alium eiusmodi titulum post Euchidem, ut Boeckh. existimat, positum ibidem p. 483. nr. 525. Ad ἐν Πυθίου supple τεμένει, ut suppletur paulo inferius in inscriptione. De Pythio v. adn. ad 2, 15.

μῆκος, τοῦ βωμοῦ ἠφάνισε τοὐπίγραμμα· τοῦ δ' ἐν Πυθίου ἔτι καὶ νῦν δῆλόν ἐστιν ἀμυδροῖς γράμμασι λέγον τάδε·

μνῆμα τόδ' ἧς ἀρχῆς Πεισίστρατος Ἱππίου υἱὸς
θῆκεν Ἀπόλλωνος Πυθίου ἐν τεμένει.

55 Ὅτι δὲ πρεσβύτατος ὢν Ἱππίας ἦρξεν εἰδὼς μὲν καὶ ἀκοῇ ἀκριβέστερον ἄλλων ἰσχυρίζομαι, γνοίη δ' ἄν τις καὶ αὐτῷ τούτῳ· παῖδες γὰρ αὐτῷ μόνον φαίνονται τῶν γνησίων ἀδελφῶν γενόμενοι, ὡς ὅ τε βωμὸς σημαίνει καὶ ἡ στήλη περὶ τῆς τῶν τυράννων ἀδικίας ἡ ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀκροπόλει σταθεῖσα, ἐν ᾗ Θεσσαλοῦ μὲν οὐδ' Ἱππάρχου οὐδεὶς παῖς γέγραπται, Ἱππίου δὲ πέντε, οἱ αὐτῷ ἐκ Μυρρίνης τῆς Καλλίου τοῦ Ὑπερεχίδου Θυγατρὸς ἐγένοντο· εἰκὸς γὰρ ἦν τὸν πρεσβύτατον πρῶτον γῆμαι. καὶ ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ πρῶτος γέγραπται μετὰ τὸν πατέρα, οὐδὲ τοῦτο ἀπεικότως διὰ τὸ πρεσβεύειν τε ἀπ' αὐτοῦ καὶ τυραννεῦσαι. οὐ μὴν οὐδ' ἂν κατασχεῖν μοι δοκεῖ ποτε Ἱππίας τὸ παραχρῆμα ῥᾳδίως τὴν τυραννίδα, εἰ Ἵππαρχος μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ ὢν ἀπέθανεν, αὐτὸς δὲ αὐθημερὸν καθίστατο· ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πρότερον ξύνηθες τοῖς μὲν πολίταις φοβερόν, ἐς δὲ τοὺς ἐπικούρους ἀκριβές, πολλῷ τῷ περιόντι τοῦ ἀσφαλοῦς κατεκράτησε, καὶ οὐχ ὡς ἀδελφὸς νεώτερος ὢν ἠπόρησεν, ἐν ᾧ οὐ πρότερον ξυνεχῶς ὡμιλήκει τῇ ἀρχῇ. Ἱππάρχῳ δὲ ξυνέβη τοῦ πάθους τῇ δυστυχίᾳ ὀνομασθέντα καὶ τὴν δόξαν τῆς τυραννίδος ἐς τὰ ἔπειτα προσλαβεῖν.

55. *γνησίων ἀδελφῶν*] Quatuor Pisistratidas fuisse, dicit Schol. Arist. ad Vesp. 500. et Lys. 619. Ex his unus erat nothus, Hegesistratus. Meurs. in Pisistr. c. 10. Duk. *Γνήσιοι* erant Hippias, Hipparchus, Thessalus, de quo v. Thuc. 1, 20. Diod. fragm. libr. 10. (Vol. 4. p. 61. Argent.) Theophr. Hist. Plant. His unus Plut. V. Cat. Mai. c. 24. Iophontem addit, tum hunc tum Thessalum scribens ex altera uxore Pisistrati natum esse. Iophontem vel prima aetate absumtum morte, vel in legitimorum filiorum numero prorsus non fuisse Evers. de Prooem. Thuc. p. 22. existimat. Quod sequitur *ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ*, ibi *πρώτῃ* quid significet, nemo intelligit, quum una tantum columna memorata sit. In H. s. v. *γρ. αὐτῇ*. Valla *in ipso titulari lapide*. G. quid haberet, Gail. satis eruere non potuit, sed suspicabatur esse *ἄλλως*. *Αὐτῇ* verum esse, Popponis sententia est. Mox ad *ἀπεικότως* Thom. M. p. 86., ex eoque Phavorin. *ἀπεικότως καὶ ἀπεικότως Θουκυδίδης ἐν τῇ ἕκτῃ· „οὐδὲ τοῦτο ἀπεικότως.“* Altera forma extat 1, 73. 8, 68. Dein *πρεσβεύειν* idem est, quod *πρεσβύτερον εἶναι*, ut Phavorin. et Thom. M. p. 738. exponunt. Hesych. *ἐπρέσβευσε, πρεσβύτερος ἦν* ex Herodoto 7, 2., ubi v. Valck. Et *ἀπ' αὐτοῦ* est *post Pisistratum*. Paulo post verba *ἀλλὰ καί* refer ad sequens *καί* ante *οὐχ ὡς*, et *κατεκράτησε* est er hielt sich, behielt die Oberhand. Schol. *ἀλλὰ διὰ τὸ ἐκ μακροῦ χρόνου τοῖς μὲν πολίταις σύνηθες ἐμπεποιηκέναι τὸ φοβεῖσθαι αὐτόν, τοῖς δὲ δορυφόροις τὸ φυλάττειν ἐπιμελῶς, ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἀσφαλῶς* (scribendum videtur *ἀσφαλοῦς*) *ἐκράτει*. In his *τὸ ξύνηθες φοβερόν* et *τὸ ξύνηθες ἀκριβές* idem esse, quod *τὸν ξυνήθη φόβον καὶ τὴν ξυνήθη ἀκρίβειαν* Bau. monuit coll. 6, 34. *τὸ ξύνηθες ἧσυχον*. Verba *πολλῷ τῷ περιόντι τοῦ ἀσφαλοῦς* Arn. exponit with superabundant security, i. e. *ita ut securitas superesset* coll. 5, 7. et Liv. 2, 27. *adeo supererant animi ad sustinendam invidiam*. Idem *τὸ ἀκριβές* ait indicare, quod Hippias non omiserit supplere numerum corporis custodum, ut satis essent ad tyrannidem tuendam, quod diligens fuerit in legendis viris et conciliandis per ampla stipendia et liberalitatem.

Τὸν δ' οὖν Ἁρμόδιον ἀπαρνηθέντα τὴν πεῖρασιν, ὥσπερ 56
διενοεῖτο, προὐπηλάκισεν· ἀδελφὴν γὰρ αὐτοῦ κόρην ἐπαγγεί-

ἐν ᾧ οὐ πρότερον — ὡμιλήκει] Putes hoc esse: in welchem Falle (sc. *εἰ ἠπόρησεν*) er nicht früher mit der Tyrannei vertraut gewesen war. At exspectet sic aliquis potius *κατεκράτησε, καὶ πρότερον ξυνεχῶς ὡμιλήκει τῇ ἀρχῇ, ἐν ᾧ οὐχ ὡς ἀδελφὸς νεώτερος ὢν ἠπόρησεν*, quare verba *ἐν ᾧ* malim referre ad *ὡς ἀδελφὸς νεώτερος ὤν*, ut sit *καὶ οὐχ ὡς ἀδελφὸς νεώτερος ὢν ἠπόρησεν· εἰ γὰρ ἀδ. ν. ἦν, οὐ πρότερον ξυνεχῶς ὡμιλήκει τῇ ἀρχῇ*. Hic demum est verus nexus causae et effectus. Et *οὐκ ἠπόρησεν* est idem quod *οὐκ ἐν ἀπορίᾳ ἐγένετο τοῦ πῶς δεῖ καταστήσασθαι τὴν ἀρχήν*.

56. *ἀπαρνηθέντα*] Schol. *ἀρνησάμενον ὁμιλῆσαι τῷ πειρῶντι*. Mox *κόρην*, nunquam *κόραν*, v. Matth. §. 68. 2. adn. Passov. üb. Zweck etc. gr. Wörterb. p. 7. Et *ἐπαγγείλαντες* Schol. explicat per *προστάξαντες, nam sororem eius virginem, quum ad gestandum in pompa canistrum venire iussissent, abegerunt dicentes se prorsus non ei denunciasse, quod digna non esset*, ubi *οὐδὲ τὴν ἀρχήν* est *prorsus non*, ut docet Herm. ad Vig. p. 723. Wolf. ad Demosth. Lept. p. 278. ed. pr. „Philochorus *ἐν δευτέρᾳ Ἀτθίδος φησὶν ὡς Ἐριχθονίου βασιλεύοντος πρῶτον κατέστησαν οἱ ἐν ἀξιώματι παρθένοι φέρειν τὰ κανᾶ τῇ θεῷ, ἐφ' οἷς ἐπέκειτο τὰ πρὸς θυσίαν, τοῖς τε Παναθηναίοις καὶ ταῖς ἄλλαις πομπαῖς*. Harpocr. in *κανηφόροι*. Et Photius in eadem v.: *αὗται δὲ αἱ κανηφόροι τῶν ἀστῶν καὶ τῶν εὐγενῶν ἦσαν*. Secundum Herodotum percussores Hipparchi origine Phoenicia erant, quorum maiores ex Boeotia Athenas migraverant, ubi inter cives quidem recepti, at tamen quibusdam exclusi sunt, quibus tantum cives plene Attici fruerentur. Atqui si *κανηφόροι*, ut ait Photius, legebantur *ἐξ εὐγενῶν*, soror Harmodii, quae non talis esset, ad illud munus, si vere rem spectes, non legi poterat: quae videtur opinio fuisse tyrannorum, quum negarent *ἀξίαν εἶναι*, peregrina enim stirpe prohibebatur, quominus sacra Minervae ferret.“ Arn. v. Herodot. 5, 57 sqq. At ex praesenti loco discimus, Harmodii sororem a tyranno non vera de causa, sed inferendae contumeliae ergo reiectam esse. Ceterum de tempore Panathenaeorum v. adn. ad 5, 47. Pompa Panathenaeorum Academia sive Ceramico exteriore profecta lata rectaque via per Dipylon sive portam Thriasiam in urbem deducebatur. Non est credibile, viam, qua a Dipylo ad Ceramicum interiorem ibatur, admodum longam fuisse, quia, ut alia taceam, extrema pompa Panathenaica usque in Ceramico exteriori adstante, et proinde sex ad octo stadia a Dipylo remota, prima pompa iam circum Leocorium i. e. in medio Ceramico interiori sive *ἀγορᾷ* versabatur. Iam apud hoc ipsum Leocorium Hipparchus pompam ordinabat, quum ab Harmodio et Aristogitone percussus est. Unde quo pompa processerit, multis exsequitur Od. Muell. s. v. Attica p. 235. Phot. et Suid. *πέμπειν τὸ πομπεύειν — καὶ πέμψαντες τὸ πομπεύσαντες παρὰ Θουκυδίδῃ*. v. Meinek. in Fragmm. Menandr. p. 166. Polluc. Onom. 8, 94. Schleusn. Cur. Nov. ad Phot. p. 328. Denique *ἀσφαλείας ἕνεκα* Cass. cod. Bas. Gr. Vulgo *οὕνεκα*. Thom. M. p. 307. *Θουκυδίδης ἀεὶ ἕνεκα* (et *ἕνεκεν*). Vid. Popp. 1, 1. p. 212. Schaef. Appar. cr. Demosth. Vol. 2. p. 364.

λαντες ἦκειν κανοῦν οἶσουσαν ἐν πομπῇ τινι, ἀπήλασαν λέγοντες οὐδὲ ἐπαγγεῖλαι τὴν ἀρχὴν διὰ τὸ μὴ ἀξίαν εἶναι. χαλεπῶς δὲ ἐνεγκόντος τοῦ Ἁρμοδίου πολλῷ δὴ μᾶλλον δι' ἐκεῖνον καὶ ὁ Ἀριστογείτων παρωξύνετο. καὶ αὐτοῖς τὰ μὲν ἄλλα πρὸς τοὺς ξυνεπιθησομένους τῷ ἔργῳ ἐπέπρακτο, περιέμενον δὲ Παναθήναια τὰ μεγάλα, ἐν ᾗ μόνον ἡμέρᾳ οὐχ ὕποπτον ἐγίγνετο ἐν ὅπλοις τῶν πολιτῶν τοὺς τὴν πομπὴν πέμψαντας ἀθρόους γενέσθαι· καὶ ἔδει ἄρξαι μὲν αὐτούς, ξυνεπαμύνειν δὲ εὐθὺς τὰ πρὸς τοὺς δορυφόρους ἐκείνους. ἦσαν δὲ οὐ πολλοὶ οἱ ξυνομωμοκότες, ἀσφαλείας ἕνεκα· ἤλπιζον γὰρ καὶ τοὺς μὴ προειδότας, εἰ καὶ ὁποσοιοῦν τολμήσειαν, ἐκ τοῦ παραχρῆμα, ἔχοντάς γε ὅπλα, ἐθελήσειν σφᾶς αὐτοὺς ξυνελευθεροῦν.

67 καὶ ὡς ἐπῆλθεν ἡ ἑορτή, Ἱππίας μὲν ἔξω ἐν τῷ Κεραμεικῷ καλουμένῳ μετὰ τῶν δορυφόρων διεκόσμει, ὡς ἕκαστα ἐχρῆν τῆς πομπῆς προϊέναι· ὁ δὲ Ἁρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων, ἔχοντες ἤδη τὰ ἐγχειρίδια, ἐς τὸ ἔργον προῆεσαν. καὶ ὡς εἶδόν τινα τῶν ξυνωμοτῶν σφίσι διαλεγόμενον οἰκείως τῷ Ἱππίᾳ, ἧν δὲ πᾶσιν εὐπρόοδος ὁ Ἱππίας, ἔδεισαν καὶ ἐνόμισαν μεμηνῦσθαί τε καὶ ὅσον οὐκ ἤδη ξυλληφθήσεσθαι. τὸν λυπήσαντα οὖν σφᾶς καὶ δι' ὅνπερ πάντα ἐκινδύνευον ἐβούλοντο πρότερον εἰ δύναιντο προτιμωρήσεσθαι, καὶ ὥσπερ εἶχον ὥρμησαν εἴσω τῶν πυλῶν, καὶ περιέτυχον τῷ Ἱππάρχῳ παρὰ τὸ Λεωκόριον καλούμενον καὶ εὐθὺς ἀπερισκέπτως προσπεσόντες καὶ ὡς ἂν μάλιστα δι' ὀργῆς, ὁ μὲν ἐρωτικῆς, ὁ δὲ ὑβρισμένος, ἔτυπτον, καὶ ἀποκτείνουσιν αὐτόν. καὶ ὁ μὲν τοὺς δορυφόρους τὸ αὐτίκα διαφεύγει ὁ Ἀριστογείτων, ξυνδραμόντος τοῦ ὄχλου, καὶ ὕστερον ληφθεὶς οὐ ῥᾳδίως διετέθη· Ἁρμόδιος

58 δὲ αὐτοῦ παραχρῆμα ἀπόλλυται. ἀγγελθέντος δὲ Ἱππίᾳ ἐς τὸν Κεραμεικόν, οὐκ ἐπὶ τὸ γενόμενον ἀλλ' ἐπὶ τοὺς πομπέας τοὺς ὁπλίτας, πρότερον ἢ αἰσθέσθαι αὐτοὺς ἄποθεν ὄντας, εὐθὺς

57. *τὸν λυπήσαντα*] Schol. *τὸν Ἵππαρχον.* Et *δι' ὅνπερ* i. e. *propter quem* (v. Matth. p. 1151. b.) est in libris longe plurimis et optimis. Vulgo *δι' οὗπερ* i. e. *per quem.* Mox *περὶ τὸ Λεωκόριον* H. ut 1, 20. *κατὰ τὸ Λ.* Mosqu. „Alterutrum malis, quum in vulgata exspectes *τῷ Λεωκορίῳ.*“ Popp. De Leocorio v. Aelian. V. H. 12, 28. et adn. ad 1, 20. Et *καί* in verbis *καὶ εὐθύς* ex Reg. (G.) „recte inseruit Bekk. Vulgo enim eo omisso post *καλούμενον* comma, post *προσπεσόντες* punctum ponitur. Sed ita coniuratos Hipparcho, postquam adorti essent, obviam factos esse inepte dici iam in Ephemm. Lips. a. 1820. p. 461. declaravimus. Veriorem interpunctionem praebet etiam Aug.“ Popp. Post verba *καὶ ὡς ἂν μάλιστα δι' ὀργῆς* Matth. p. 858. supplet *περιπέσοιεν.* Minus recte Schaef. Appar. cr. Demosth. Vol. 2. p. 268. e vicinia repetit *τύπτοιεν*, sic enim particula *καί*, quae est ante *ὡς ἂν μάλιστα*, abesse deberet. Cum Schaefero Arn. ad 1, 33. facit, quippe uterque veterem huius loci interpunctionem secutus esse videtur, quam si sequaris, utique *τύπτοιεν* suppleri verum est. Denique *οὐ ῥᾳδίως* per *κακῶς* explicant Hesych. et Phavorin. Conf. Phot. et Thuc. 7, 73.

ἐχώρησε, καὶ ἀδήλως τῇ ὄψει πλασάμενος πρὸς τὴν ξυμφορὰν ἐκέλευσεν αὐτοὺς δείξας τι χωρίον ἀπελθεῖν ἐς αὐτὸ ἄνευ τῶν ὅπλων. καὶ οἱ μὲν ἀνεχώρησαν, οἰόμενοί τι ἐρεῖν αὐτόν· ὁ δὲ τοῖς ἐπικούροις φράσας τὰ ὅπλα ὑπολαβεῖν ἐξελέγετο εὐθὺς οὓς ἐπητιᾶτο καὶ εἴ τις εὑρέθη ἐγχειρίδιον ἔχων· μετὰ γὰρ ἀσπίδος καὶ δόρατος εἰώθεσαν τὰς πομπὰς ποιεῖν.

Τοιούτῳ μὲν τρόπῳ δι' ἐρωτικὴν λύπην ἥ τε ἀρχὴ τῆς59 ἐπιβουλῆς καὶ ἡ ἀλόγιστος τόλμα ἐκ τοῦ παραχρῆμα περιδεοῦς Ἁρμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι ἐγένετο. τοῖς δ' Ἀθηναίοις χαλεπωτέρα μετὰ τοῦτο ἡ τυραννὶς κατέστη, καὶ ὁ Ἱππίας διὰ φόβου ἤδη μᾶλλον ὢν τῶν τε πολιτῶν πολλοὺς ἔκτεινε καὶ πρὸς τὰ ἔξω ἅμα διεσκοπεῖτο, εἴ ποθεν ἀσφάλειάν τινα ὁρῴη μεταβολῆς γενομένης ὑπάρχουσάν οἱ. Ἱππόκλου γοῦν τοῦ Λαμπακηνοῦ τυράννου Αἰαντίδῃ τῷ παιδὶ θυγατέρα ἑαυτοῦ μετὰ ταῦτα Ἀρχεδίκην Ἀθηναῖος ὢν Λαμπακηνῷ ἔδωκεν, αἰσθανόμενος αὐτοὺς μέγα παρὰ βασιλεῖ Δαρείῳ δύνασθαι. καὶ αὐτῆς σῆμα ἐν Λαμψάκῳ ἐστὶν ἐπίγραμμα ἔχον τόδε·

Ἀνδρὸς ἀριστεύσαντος ἐν Ἑλλάδι τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ
Ἱππίου Ἀρχεδίκην ἥδε κέκευθε κόνις·
ἣ πατρός τε καὶ ἀνδρὸς ἀδελφῶν τ' οὖσα τυράννων
παίδων τ' οὐκ ἤρθη νοῦν ἐς ἀτασθαλίην.

Τυραννεύσας δὲ ἔτη τρία Ἱππίας ἔτι Ἀθηναίων, καὶ πανθεὶς

58. *ἀδήλως τῇ ὄψει πλασάμενος*] i. e. *vultuque ad calamitatem dissimulandam composito.* Schol. *ὑποκρινάμενος φαιδρὸς εἶναι τῷ προσώπῳ, ἤγουν ἀσύγχυτον τὴν ἑαυτοῦ ὄψιν τηρήσας καὶ μὴ ὑπεμφαίνουσαν τεκμήριον τοῦ πάθους.* Structuram (*ἀδήλως*, i. e. *ὥστε ἄδηλος εἶναι, τῇ ὄψει, πλασάμενος αὐτὴν πρὸς τὴν ξυμφοράν* i. e. dem Vorfalle gemäss, sive wie es der Vorfall erforderte) Arn. mihi recte comparare videtur cum 3, 59. *φείσασθαι οἴκτῳ σώφρονι λαβόντας*, ubi v. adn. Tum alii libri non multi neque optimae notae pro *ὑπολαβεῖν* habent *ἀπολαβεῖν*, quod reiicit Dorv. ad Charit. p 269. Porro quandocunque dux milites alloquebatur, arma ordine structa relinquebant et sine armis audiebant. vid. adn. ad 2, 2. Hinc scriptor: *καὶ οἱ μὲν ἀνεχώρησαν, οἰόμενοί τι ἐρεῖν αὐτόν*, ubi Popp. legi vult *ἀπεχώρησαν.*

59. *ἐκ τοῦ παραχρῆμα περιδεοῦς*] Schol. *ἐκ τοῦ εὐθέως φόβου καὶ τοῦ φοβηθέντας αὐτοὺς, ὡς μεμηνυμένους, ἀλογίστῳ τόλμῃ ἐπὶ τὸν Ἵππαρχον χωρῆσαι.* De verbis *διὰ φόβου ὤν* v. Matth. p. 1149. e. Verbis *Ἀθηναῖος ὤν* scriptor fastum popularem significat. v. Valck. ad Herodot. 7, 161. De verbis *μέγα δύνασθαι* adi Matth. p. 1079. n. l. ab init. De epigrammate, quod sequitur, „v. Casaub. Epist. 467. Simonidi tribuit Aristot. A. Rh. 1, 9., ubi tertium versum addit.“ Duk. Auctor Hippiae post fratris necem tyrannidem tribus annis terminat, totidem Plato in Hipparcho p. 229. B. Herodot. 5, 55., postquam Hipparchum, ait, Aristogiton et Harmodius interfecerunt, *μετὰ ταῦτα ἐτυραννεύοντο Ἀθηναῖοι ἐπ' ἔτεα τέσσερα*, ubi Wess. adnotavit, Thucydidem et Platonem Herodoti quatuor annis nihil admodum officere, modo cum Dodwello tres integri et quartus inchoatus Hippiae tyranno post Hipparchi violentam mortem relinquantur. Hippias primo Sigeum abiit: „nam id temporis eius urbis dominus erat Hegesistratus, frater Hippiae nothus, a Pisistrato patre impositus. v. Meurs. Pisistr. c. 10.“ Huds. conf. Herodot. 5, 94. 95.

ἐν τῷ τετάρτῳ ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀλκμαιωνιδῶν τῶν φευγόντων, ἐκώρει ὑπόσπονδος ἔς τε Σίγειον καὶ παρ' Αἰαντίδην ἐς Λάμψακον, ἐκεῖθεν δὲ ὡς βασιλέα Δαρεῖον, ὅθεν καὶ ὁρμώμενος ἐς Μαραθῶνα ὕστερον ἔτει εἰκοστῷ ἤδη γέρων ὢν μετὰ Μήδων ἐστράτευσεν.

60 Ὧν ἐνθυμούμενος ὁ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων καὶ μιμνησκόμενος ὅσα ἀκοῇ περὶ αὐτῶν ἠπίστατο, χαλεπὸς ἦν τότε καὶ ὑπόπτης ἐς τοὺς περὶ τῶν μυστικῶν τὴν αἰτίαν λαβόντας, καὶ πάντα αὐτοῖς ἐδόκει ἐπὶ ξυνωμοσίᾳ ὀλιγαρχικῇ καὶ τυραννικῇ πεπρᾶχθαι. καὶ ὡς αὐτῶν διὰ τὸ τοιοῦτον ὀργιζομένων πολλοί τε καὶ ἀξιόλογοι ἄνθρωποι ἤδη ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἦσαν, καὶ οὐκ ἐν παύλῃ ἐφαίνετο, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἐπεδίδοσαν μᾶλλον ἐς τὸ ἀγριώτερόν τε καὶ πλείους ἔτι ξυλλαμβάνειν, ἐνταῦθα ἀναπείθεται εἷς τῶν δεδεμένων, ὅστις ἐδόκει αἰτιώτατος εἶναι, ὑπὸ τῶν ξυνδεσμωτῶν τινος εἴτε ἄρα καὶ τὰ ὄντα μηνῦσαι εἴτε καὶ οὔ· ἐπ' ἀμφότερα γὰρ εἰκάζεται, τὸ δὲ σαφὲς οὐδεὶς οὔτε τότε οὔτε ὕστερον ἔχει εἰπεῖν περὶ τῶν δρασάντων τὸ ἔργον. λέγων δὲ ἔπεισεν αὐτὸν ὡς χρή, εἰ μὴ καὶ δέδρακεν, αὐτόν τε ἄδειαν ποιησάμενον σῶσαι καὶ τὴν πόλιν τῆς παρούσης ὑποψίας παῦσαι· βεβαιοτέραν γὰρ αὐτῷ σωτηρίαν εἶναι ὁμολογήσαντι μετ' ἀδείας, ἢ ἀρνηθέντι διὰ δίκης ἐλθεῖν. καὶ ὁ μὲν αὐτός τε καθ' ἑαυτοῦ καὶ κατ' ἄλλων μηνύει τὸ τῶν Ἑρμῶν· ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἄσμενος λαβὼν ὡς ᾤετο τὸ σαφές, καὶ δεινὸν ποιούμενοι πρότερον, εἰ τοὺς ἐπιβουλεύοντας σφῶν τῷ πλήθει μὴ εἴσονται, τὸν μὲν μηνυτὴν εὐθὺς καὶ τοὺς ἄλλους μετ' αὐτοῦ ὅσων μὴ κατηγορήκει ἔλυσαν, τοὺς δὲ καταιτιαθέντας κρίσεις ποιήσαντες τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, ὅσοι ξυνελήφθησαν, τῶν δὲ διαφυγόντων θά-

60. *οὐκ ἐν παύλῃ ἐφαίνετο*] Reisk. et Toup. Emendd. in Suid. Vol. 1. p. 257. emendant *οὐκ ἀνάπαυλα ἐφαίνετο*. Vocabulum *παῦλα* damnat Thom. M. p. 59., sed eum ex Platone, Aristotele, Dionysio et aliis refellunt Duk. et Valck. in Epistt. Batavorum ad I. A. Ern. p. 146. Nihilominus vulgata retinenda est. Usitatissime sic Thuc. loquitur, ut impersonalia ponat, ubi *τὰ πράγματα* mente concipias, velut hic hoc dicit und da es nicht nachzulassen schien mit Verhaftungen. Simillimum est 3, 33. *ἐν καταλήψει ἐφαίνετο*. Porro ille *εἷς τῶν δεδεμένων* erat Andocides orator, cui Timaeus quidam consilii auctor fuit. v. Andocid. or. de Myster., Plut. V. Alc. 20, 21. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 194 sqq. Mox *οὐδεὶς οὔτε τότε* Ar. Chr. Vulgo *οὐθείς*. At v. Lobeck. ad Phryn. p. 181 sq. Buttm. Gr. max. §. 70. adn. 7. Deinde *εἰ καὶ μὴ δέδρακεν* est in D. pro vulgata *εἰ μὴ καὶ δέδρακεν*. Sensus utique postulat: *etiamsi non fecerit*, sive wenn er es auch nicht gethan habe. Vulgata scriptura non aliter intelligi potest nisi sic: *nisi etiam fecerit* sive wenn er es nicht auch gethan habe. Propter verba *εἰ τοὺς ἐπιβουλεύοντας* etc. adi Matth. p. 1251. Verbum *ἐπανεῖπον* Suid. Zonar. Phavorin. explicant per *ἐκήρυξαν*, adduntque pro testimonio haec Thucydidis verba *τῶν δὲ διαφυγόντων — τῷ ἀποκτείναντι*. Talentum publice decretum est proscriptorum aliquem trucidanti. v. Wess. ad Diod. 13, 2.

νατον καταγνόντες ἐπανεῖπον ἀργύριον τῷ ἀποκτείναντι. κἀν τούτῳ οἱ μὲν παθόντες ἄδηλον ἦν εἰ ἀδίκως ἐτετιμώρηντο, ἡ μέντοι ἄλλη πόλις ἐν τῷ παρόντι περιφανῶς ὠφέλητο. περὶ 61
δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἐναγόντων τῶν ἐχθρῶν, οἵπερ καὶ πρὶν ἐκπλεῖν αὐτὸν ἐπέθεντο, χαλεπῶς οἱ Ἀθηναῖοι ἐλάμβανον· καὶ ἐπειδὴ τὸ τῶν Ἑρμῶν ᾤοντο σαφὲς ἔχειν, πολὺ δὴ μᾶλλον καὶ τὰ μυστικὰ ὧν ἐπαίτιος ἦν μετὰ τοῦ αὐτοῦ λόγου καὶ τῆς ξυνωμοσίας ἐπὶ τῷ δήμῳ ἀπ' ἐκείνου ἐδόκει πραχθῆναι. καὶ γάρ τις καὶ στρατιὰ Λακεδαιμονίων οὐ πολλὴ ἔτυχε κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν ᾗ περὶ ταῦτα ἐθορυβοῦντο μέχρι ἰσθμοῦ παρελθοῦσα πρὸς Βοιωτούς τι πράσσοντες. ἐδόκει οὖν ἐκείνου πράξαντος καὶ οὐ Βοιωτῶν ἕνεκα ἀπὸ ξυνθήματος ἥκειν, καὶ εἰ μὴ ἔφθασαν δὴ αὐτοὶ κατὰ τὸ μήνυμα ξυλλαβόντες τοὺς ἄνδρας, προδοθῆναι ἂν ἡ πόλις. καί τινα μίαν νύκτα καὶ κατέδαρθον ἐν Θησείῳ τῷ ἐν πόλει ἐν ὅπλοις. οἵ τε ξένοι τοῦ Ἀλκιβιάδου οἱ ἐν Ἄργει κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὑπωπτεύθησαν τῷ δήμῳ ἐπιτίθεσθαι· καὶ τοὺς ὁμήρους τῶν Ἀργείων τοὺς ἐν ταῖς νήσοις κειμένους οἱ Ἀθηναῖοι τότε παρέδοσαν τῷ Ἀργείων δήμῳ διὰ ταῦτα διαχρήσασθαι. πανταχόθεν τε περιεστήκει ὑποψία ἐς τὸν Ἀλκιβιάδην. ὥστε βουλόμενοι αὐτὸν ἐς κρίσιν ἀγαγόντες ἀποκτεῖναι, πέμπουσιν οὕτω τὴν Σαλαμινίαν ναῦν ἐς τὴν Σικελίαν ἐπί τε ἐκεῖνον καὶ ὧν περὶ ἄλλων ἐμεμήνυτο. εἴρητο δὲ προειπεῖν αὐτῷ ἀπολογησομένῳ ἀκολουθεῖν, ξυλλαμβάνειν δὲ μή, θεραπεύοντες τό τε πρὸς τοὺς ἐν τῇ Σικελίᾳ

61. *ἐπὶ τῷ δήμῳ*] i. e. *contra populare imperium*. Quare Hesych. haec verba Thucydidis exponit *ἐπὶ τῇ τοῦ δήμου καταλύσει*. v. Meier. et Schoem. d. Att. Proz. p. 341. De Theseo v. Additamenta ad Leak. Athen. p. 405. vers. Germ. Od. Muell. Archaeol. p. 89. „Hoc est templum Thesei adhuc superstes et conversum in templum Christianorum. Quia situm erat inter septentriones et occasum ab urbe prope portas Corinthum et Eleusinem ducentes, eo tempore opportunissimus locus esse videbatur, in quo Athenienses excubias agerent. Videlicet cives non in ipso templo dormitum ibant, sed in sacro circuitu sive *τεμένει*, et verba *ἐν ὅπλοις* significant, hastas et scuta congesta fuisse, ut in castris, loco propatulo intra *τέμενος*, dum milites in aliquo sacrorum aedificiorum vel humi prope arma sua recubuerunt.“ Arn.

οἱ ξένοι τοῦ Ἀλκιβιάδου] Diod. 13, 5. *συνελάβετο δὲ αὐτῶν* (inimicorum Alcibiadis) *ταῖς διαβολαῖς τὸ πραχθὲν παρὰ τοῖς Ἀργείοις. οἱ γὰρ ἰδιόξενοι* (Alcibiadis) *ξυνθέμενοι καταλῦσαι τὴν ἐν Ἄργει δημοκρατίαν πάντες ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀνῃρέθησαν.* v. Od. Muell. Dor. 2. p. 144. De obsidibus Argivorum v. Thuc. 5, 84. Schol. *διὰ τὰ κατηγορημένα τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ διὰ τοὺς ξένους αὐτοῦ τοὺς ἐν Ἄργει, ὑποπτευθέντας ἐπιτίθεσθαι τοῖς Ἀργείοις, οἱ Ἀθηναῖοι παρέδωκαν τῷ δήμῳ τῶν Ἀργείων τοὺς ὁμήρους τοὺς ἐν ταῖς νήσοις ἀποκειμένους, ὡς οἰκείους ὄντας τῶν τοῦ Ἀλκιβιάδου ξένων.* Mox *πέμπουσι — ἐπ' ἐκεῖνον* est *mittunt ad eum arcessendum*. v. Valck. ad Herodot. 7, 15.

θεραπεύοντες τό τε] Schol. *τὸ τό τε οὐκ ἔσει χρονικὸν, ἀλλ' ἀνέστραπται οὕτω, θεραπεύοντές τε τὸ πρὸς τοὺς ἐν τῇ Σικελίᾳ στρατιώτας τε σφετέρους καὶ πολεμίους μὴ θορυβεῖν, ὥστε μηδένα θόρυβον*

στρατιώτας τε σφετέρους καὶ πολεμίους μὴ θορυβεῖν, καὶ οὐχ ἥκιστα τοὺς Μαντινέας καὶ Ἀργείους βουλόμενοι παραμεῖναι, δι' ἐκείνου νομίζοντες πεισθῆναι σφᾶς ξυστρατεύειν. καὶ ὁ μὲν ἔχων τὴν ἑαυτοῦ ναῦν καὶ οἱ ξυνδιαβεβλημένοι ἀπέπλεον μετὰ τῆς Σαλαμινίας ἐκ τῆς Σικελίας ὡς ἐς τὰς Ἀθήνας· καὶ ἐπειδὴ ἐγένοντο ἐν Θουρίοις, οὐκέτι ξυνείποντο, ἀλλ' ἀπελθόντες ἀπὸ τῆς νεὼς οὐ φανεροὶ ἦσαν, δείσαντες τὸ ἐπὶ διαβολῇ ἐς δίκην καταπλεῦσαι. οἱ δ' ἐκ τῆς Σαλαμινίας τέως μὲν ἐζήτουν τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ· ὡς δ' οὐδαμοῦ φανεροὶ ἦσαν, ὥχοντο ἀποπλέοντες. ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ἤδη φυγὰς ὢν οὐ πολὺ ὕστερον ἐπὶ πλοίου ἐπεραιώθη ἐς Πελοπόννησον ἐκ τῆς Θουρίας· οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐρήμῃ δίκῃ θάνατον κατέγνωσαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν μετ' ἐκείνου.

συλληφθέντος τοῦ Ἀλκιβιάδου μήτε ἀπὸ τῶν Ἀττικῶν στρατιωτῶν ἀγανακτούντων γενέσθαι, μήτε ἀπὸ τῶν πολεμίων καταφρονησάντων. Nominativum θεραπεύοντες posuit, quasi non εἴρητο, sed εἰρήκεσαν praecessisset. v. Lobeck. ad Phryn. p. 755. adn. Mox πεισθῆναι σφᾶς om. D. I. Mihi interpretamentum videntur, quod usus Thucydidis postulabat, ut πεισθῆναι αὐτούς scriberetur. Et commode abesse possunt ea verba, nam τοὺς Μαντινέας καὶ Ἀργείους βουλόμενοι παραμεῖναι, δι' ἐκείνου νομίζοντες ξυστρατεύειν non minus recte dicitur, quam 6, 29. ὅτι δι' ἐκεῖνον ξυνεστράτευον οἵ τ' Ἀργεῖοι καὶ τῶν Μαντινέων τινές i. e. *quoniam ab eo persuasum erat Argivis et nonnullis Mantinensium, ut auxiliarentur.* Certe σφᾶς suspectum est, pro quo Bekk. Lindav. Dobr. Arn. certatim σφίσι emendant. Haackii Blumiique Script. Schol. p. 20. ratio nimis quaesita est, quam ut probari possit.

ἔχων τὴν ἑαυτοῦ ναῦν] i. e. *vectus priva triremi*, quam ipse armaverat, cuique ipse praeerat; quamquam probabile est, navem etiam ipsam eius sumtibus paratam esse: [alioquin enim nihil a quolibet triearcho differebat]. Ita avus eiusdem a Plutarcho Alc. 1. dicitur ἰδιοτριήρει περὶ Ἀρτεμίσιον ἐνδόξως ναυμαχῆσαι. Neque secus Herodotus 5, 47, 5. συνέσπετο οἰκηίῃ τε τριήρει καὶ οἰκηίῃ ἀνδρῶν δαπάνῃ et 8, 17, 6. ὃς δαπάνην οἰκηίην παρεχόμενος ἐστρατεύετο καὶ οἰκηίῃ νηί. Pausan 10, 9, 1. ἐναυμάχησε — ἐναντία τοῦ Μήδου ναῦν παρασκευασάμενος οἰκείαν.“ Bloomf. Non avus Alcibiadis, sed Clinias, pater priva triremi apud Artemisium pugnabat, nec Herodot. priori loco, aut Pausanias loquuntur de Clinia, sed ille de Philippo, hic de Phayllo Crotoniatis. Mox ἐπὶ διαβολῇ est während ein Vorurtheil gegen sie obwaltete. v. Matth. §. 586. Arn. comparat locutionem ζῆν ἐπὶ παισίν, de qua v. Herm. ad Vig. p. 860, 397.

ἐκ τῆς Θουρίας] i. e. Thuriis urbe. Nam Steph. Byz. et Schol. Arist. Nub. 331. urbem dicunt appellatam fuisse et Θουρίαν et Θούριον et Θουρίους, addit Arn. Eckhelium describere nummum cum inscriptione ΘΟΥΡΙΑ, et τὴν Θουρίαν c. 104. non posse non significare urbem. Dissentiunt Bred. et Popp., urbem dicentes Θουρίους appellatam esse, agrum Thuriorum esse Θουρίαν, qui tamen 7, 35. in libris scriptis audiat ἡ Θουριὰς γῆ (vulgo Θουριᾶτις γῆ). Polyaenus 1, 40, 6. Alcibiadem narrat navi mercatoria in Laconicam traiecisse. Denique ἐρήμῃ δίκῃ est *deserto vadimonio* (vulgo *in contumaciam*) v. Matth. de Iudiciis Athen. p. 266. Formulam accusationis (per εἰσαγγελίαν v. Schoem. de Comit. Ath. p. 190.) Plut. V. Alc. c. 22. servavit.

Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ, δύο μέρη ποιήσαντες τοῦ στρατεύματος καὶ λαχὼν ἑκάτερος, ἔπλεον ξὺν παντὶ ἐπὶ Σελινοῦντος καὶ Ἐγέστης, βουλόμενοι μὲν εἰδέναι τὰ χρήματα εἰ δώσουσιν οἱ Ἐγεσταῖοι, κατασκέψασθαι δὲ καὶ τῶν Σελινουντίων τὰ πράγματα καὶ τὰ διάφορα μαθεῖν τὰ πρὸς Ἐγεσταίους. παραπλέοντες δ' ἐν ἀριστερᾷ τὴν Σικελίαν τὸ μέρος τὸ πρὸς τὸν Τυρσηνικὸν κόλπον ἔσχον ἐς Ἱμέραν, ἥπερ μόνη ἐν τούτῳ τῷ μέρει τῆς Σικελίας Ἑλλὰς πόλις ἐστί· καὶ ὡς οὐκ ἐδέχοντο αὐτούς, παρεκομίζοντο. καὶ ἐν τῷ παράπλῳ αἱροῦσιν Ὕκκαρα, πόλισμα Σικανικὸν μέν, Ἐγεσταίοις δὲ πολέμιον· ἦν δὲ παραθαλασσίδιον. καὶ ἀνδραποδίσαντες τὴν πόλιν παρέδοσαν Ἐγεσταίοις, παρεγένοντο γὰρ αὐτῶν ἱππῆς, αὐτοὶ δὲ πάλιν τῷ μὲν πεζῷ ἐχώρουν διὰ τῶν Σικελῶν, ἕως ἀφίκοντο ἐς Κατάνην, αἱ δὲ νῆες περιέπλευσαν, τὰ ἀνδράποδα ἄγουσαι, Νικίας δὲ εὐθὺς ἐξ Ὑκκάρων ἐπὶ Ἐγέστης παραπλεύσας, καὶ τἆλλα χρηματίσας καὶ λαβὼν τάλαντα τριάκοντα παρῆν ἐς τὸ στράτευμα· καὶ τἀνδράποδα ἀπέδοσαν, καὶ ἐγένοντο ἐξ αὐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τάλαντα. καὶ ἐς τοὺς τῶν Σικελῶν ξυμμάχους περιέπλευσαν, στρατιὰν κελεύοντες πέμπειν· τῇ τε ἡμισείᾳ τῆς ἑαυτῶν ἦλθον ἐπὶ Ὕβλαν τὴν Γελεᾶτιν, πολεμίαν οὖσαν, καὶ οὐχ εἷλον. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα. 62

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος εὐθὺς τὴν ἔφοδον οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ Συρακούσας παρεσκευάζοντο, οἱ δὲ Συρακόσιοι καὶ αὐτοὶ ὡς ἐπ' ἐκείνους ἰόντες. ἐπειδὴ γὰρ αὐτοῖς πρὸς τὸν πρῶτον φόβον καὶ τὴν προσδοκίαν οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ εὐθὺς ἐπέκειντο, κατά τε τὴν ἡμέραν ἑκάστην προιοῦσαν ἀνεθάρσουν 63

62. Ὕκκαρα] Fazellus refert huius oppidi ruinas etiamnunc extare prope vicum, vulgari lingua Garbolangi appellatum; at ipsum situm Hyccarae antiquae nunc Muro di Carini i. e. d'Iccarini dici. Scriptor adiecit πόλισμα Σικανικὸν μέν etc., quia, quum oppidum Sicanicae originis esset, exspectaretur opus erat, Hyccarenses amicos fore Segestanorum, ut qui ab eadem origine profecti essent. Bloomf. Hinc scriptor addit, Athenienses terrestri itinere per terram Siculorum Catanam reversos esse: hoc iter Bloomf. aestimat centum triginta ad quadraginta mill., dierum octodecim per regionem tumulosam fuisse. Sequitur παρῆν ἐς τὸ στράτευμα, quippe πάρειμι frequens in motu significando, v. Valck. ad Herodot. 1, 21. Pro ἀπέδοσαν Bekk. coniecit ἀπέδοντο, *vendiderunt.* Doederl. Lat. Synon. Vol. 4. p. 115. ἀποδοῦναι pro πωλεῖν dici posse existimat non minus, quam λαβεῖν pro πρίασθαι. De neutro plurali τάλαντα iuncto cum verbo plurali v. Matth. p. 599. Porro non iniuria Popp. legi vult ἐς τῶν Σικελῶν τοὺς ξυμμάχους pro ἐς τοὺς τῶν Σικελῶν ξυμμάχους. Et Hyblam Geleatidem ne confunde cum Megara Hyblaea, v. adn. ad 6, 4.

63. τὴν ἡμέραν ἑκάστην] v. Matth. p. 548. Mox τὰ ἐπέκεινα est in der Gegend jenseits, nec pendet haec formula a πλέοντες. Sic dicitur τὸ πρὸς νότον 3, 6. in der Gegend südlich von etc. et multa alia, ut mireris, Reiskium et alios in hoc offendisse. Paulo post cum Bekkero scripsi σφίσιν αὐτοὶ μᾶλλον ἥκοιεν pro vulgata αὐτοῖς. Ratio in

μᾶλλον, καὶ ἐπειδὴ πλέοντες τά τε ἐπέκεινα τῆς Σικελίας πολὺ ἀπὸ σφῶν ἐφαίνοντο, καὶ πρὸς τὴν Ὕβλαν ἐλθόντες καὶ πειράσαντες οὐχ εἷλον βίᾳ, ἔτι πλέον κατεφρόνησαν, καὶ ἠξίουν τοὺς στρατηγούς, οἷον δὴ ὄχλος φιλεῖ θαρσήσας ποιεῖν, ἄγειν σφᾶς ἐπὶ Κατάνην, ἐπειδὴ οὐκ ἐκεῖνοι ἐφ' ἑαυτοὺς ἔρχονται. ἱππῆς τε προσελαύνοντες ἀεὶ κατάσκοποι τῶν Συρακοσίων πρὸς τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων ἐφύβριζον ἄλλα τε καὶ εἰ ξυνοικήσοντες σφίσιν αὐτοὶ μᾶλλον ἥκοιεν ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ ἢ Λεοντίνους ἐς τὴν οἰκείαν κατοικιοῦντες. ἃ γιγνώσκοντες οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων καὶ βουλόμενοι αὐτοὺς ἄγειν πανδημεὶ ἐκ τῆς πόλεως ὅτι πλεῖστον, αὐτοὶ δὲ ταῖς ναυσὶν ἐν τοσούτῳ ὑπὸ νύκτα παραπλεύσαντες στρατόπεδον καταλαβεῖν ἐν ἐπιτηδείῳ καθ' ἡσυχίαν, εἰδότες οὐκ ἂν ὁμοίως δυνηθέντες [καὶ] εἰ ἐκ τῶν νεῶν πρὸς παρεσκευασμένους ἐκβιβάζοιεν ἢ κατὰ γῆν ἰόντες γνωσθείησαν· τοὺς γὰρ ἂν ψιλοὺς τοὺς σφῶν καὶ τὸν ὄχλον τῶν Συρακοσίων τοὺς ἱππέας πολλοὺς ὄντας, σφίσι δ' οὐ παρόντων ἱππέων, βλάπτειν ἂν μεγάλα· οὕτω δὲ λήψεσθαι χωρίον ὅθεν ὑπὸ τῶν ἱππέων οὐ βλάψονται ἄξια λόγου· ἐδίδασκον δ' αὐτοὺς περὶ τοῦ πρὸς τῷ Ὀλυμπιείῳ χωρίου, ὅπερ καὶ κατέλαβον, Συρακοσίων φυγάδες, οἳ ξυνείποντο· τοιόνδε τι οὖν πρὸς ἃ ἐβούλοντο οἱ στρατηγοὶ μηχανῶνται. πέμπουσιν ἄνδρα σφίσι μὲν πιστόν, τοῖς δὲ τῶν Συρακοσίων στρατηγοῖς τῇ δοκήσει οὐχ ἧσσον ἐπιτήδειον· ἦν δὲ Καταναῖος ὁ ἀνήρ, καὶ ἀπ' ἀνδρῶν ἐκ τῆς Κατάνης ἥκειν ἔφη, ὧν ἐκεῖνοι τὰ ὀνόματα ἐγίγνωσκον, καὶ ἠπίσταντο ἐν τῇ πόλει ἔτι ὑπολοίπους ὄντας τῶν σφίσιν εὐνόων. ἔλεγε δὲ τοὺς Ἀθηναίους αὐλίζεσθαι ἀπὸ τῶν ὅπλων ἐν τῇ πόλει, καὶ εἰ βούλονται ἐκεῖνοι πανδημεὶ ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ ἅμα ἕῳ ἐπὶ τὸ στρά-

aperto est. Paulo abit Plut. V. Nic. 16. *οἱ δ' ἱππεῖς ὕβρει προσελαύνοντες ἤδη πρὸς τὸ στρατόπεδον ἠρώτων, εἰ Καταναίοις συνοικήσοντες ἢ Λεοντίνους κατοικιοῦντες ἥκουσιν.*

64. *οὐκ ἂν ὁμοίως — καὶ εἰ*] καὶ οἱ Vat. H. *καί* sine *εἰ* Mosqu. Vulgatae non potest alius sensus esse, nisi hic: *quum scirent, se nocte navigantes non aeque bene castra munire posse, ac si ex navibus contra paratos hostes escensionem facerent, vel terrestri itinere progredientes viderentur.* Haec autem partim sensu cassa sunt, partim docerent, duces non nocte navigare debuisse, id quod contra mentem scriptoris est. Itaque *καί* aut cum Reiskio abiiciendum, aut in *εἰ* et ipsum *εἰ* in *ἤ* mutandum. Valla *si aut.* Schol. *εἰδότες ὅτι οὐχ ὁμοίως οἱ Ἀθηναῖοι δυνήσονται στρατόπεδον καταλαβεῖν, οὔτ' εἰ κατὰ θάλασσαν φανερῶς καὶ προηγσθημένων τῶν Συρακουσίων ἐπιπλέοιεν (χαλεπὴν γὰρ ἔσεσθαι τὴν ἀπόβασιν, ἀντιταχθησομένων τῶν ἐναντίων, καὶ οὐκ ἀπαρασκεύων ὄντων), οὔτ' εἰ κατὰ γῆν ἐπίοιεν ἐκ τοῦ φανεροῦ· (καὶ γὰρ καὶ οὕτως ἐδόκουν βλαβήσεσθαι). διὰ ταῦτα δὴ ἀπάτῃ ἐβούλοντο χρήσασθαι καὶ παρασχεῖν δόκησιν τοῖς Συρακουσίοις ὡς κατὰ γῆν ἰόντες, ὅπως ἐπεξελθόντες ἐκεῖνοι πανδημεὶ παρατάξωνται.* Ad *ἐκβιβάζοιεν* supple *τὴν στρατιάν.* Verbis *τοιόνδε τι οὖν* apodosis incipit. v. Matth. p. 1274. init. p. 1298. et adn. ad 1, 35. De forma non contracta *εὐνόων* v. Lobeck. ad Phryn. p. 141 sq.

τευμα ἐλθεῖν, αὐτοὶ μὲν ἀποκλήσειν τοὺς παρὰ σφίσι καὶ τὰς ναῦς ἐμπρήσειν, ἐκείνους δὲ ῥᾳδίως τὸ στράτευμα προσβαλόντας τῷ σταυρώματι αἱρήσειν· εἶναι δὲ ταῦτα τοὺς ξυνδράσοντας πολλοὺς Καταναίων, καὶ ἡτοιμάσθαι ἤδη ἀφ' ὧν αὐτὸς ἥκειν. οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Συρακοσίων, μετὰ τοῦ καὶ ἐς τὰ ἄλλα 65
θαρσεῖν καὶ εἶναι ἐν διανοίᾳ καὶ ἄνευ τούτων ἱέναι παρεσκευάσθαι ἐπὶ Κατάνην, ἐπίστευσάν τε τῷ ἀνθρώπῳ πολλῷ

τοὺς παρὰ σφίσι] Polyaen. 1, 40, 5. *δύνασθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει γυμνοὺς ἀποκλεισθέντας ἁλῶναι ῥᾳδίως.* Diod. 13, 6. *συχνοὺς τῶν Ἀθηναίων αὐλιζομένους ἀπὸ τῶν ὅπλων ἐν τῇ πόλει νυκτὸς ἄφνω συλλαβόντες τὰς ἐν τῷ λιμένι ναῦς ἐμπρῆσαι.* Iam quum pro *τούς* Cass. Aug. Pal. It. Vat. H. Reg. (G., in quo tamen *αυ* eras.) F. E. Mosqu. K. m. Ar. Chr. Dan. habeant *αὐτούς*, Popp. suspicatur, in *αὐτούς* latere *ἄφνω* (*αὐτίκα*) *τούς*, addens tamen, *αὐτούς* et *τούς* etiam alibi confundi. Tum pro *τῷ σταυρώματι* F. Lugd. Laur. Gr. I. E. Ar. Chr. Dan. Ald. Flor. Bas. marg. Steph. et Cass. in marg. *τῷ στρατεύματι*, quam scripturam etiam Schol. memorat, in. *στρώματι*, accentu simulque spiritu rec. man. addito; in marg. exaratum *στρώ.*, totum autem vocabulum in rasura est. Vall. interpretatur: *Syracusanos autem facile Athenienses adortos exercitum deleturos.* Quibus perpensis suspiceris, scriptoris manum hanc fuisse: *ἐκείνους δὲ ῥᾳδίως προσβαλόντας τῷ στρατεύματι αἱρήσειν.* Ubi quum esset, qui supplendi causa *τὸ στράτευμα* adscripsisset, alios posthac offendit repetitum illud *τὸ στράτευμα — τῷ στρατεύματι.* Ita *σταυρώματι* invectum est, vel errore librarii *στράτευμα* et *σταύρωμα* confusa sunt, ut saepius factum est, velut 6, 100. 101. Notum autem, ubi verbum finitum una cum participio una eademque sententia habet, regimen obtinere participii, non verbi finiti. Vid. Krueg. ad Dionys. p. 119. Negat Popp. *τὸ στράτευμα* hic recte memorari, quum ad exercitum etiam illi Athenienses pertineant, qui in urbe Catana erant; urbi potius castra ex adverso poni debere, quare pro *στράτευμα* apud Plutarchum et Polyaenum in huius rei narratione *στρατόπεδον* esse, et paulo ante recte in Mosqu. legi videri: *ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐλθεῖν*, et hic seclusit verba *τὸ στράτευμα* ut falsa ac languida, legens *ῥᾳδίως προσβαλόντες τῷ σταυρώματι αἱρήσειν.* Mecum sentit Arn., qui monet, etiam c. 63. vocem *στράτευμα* significare Athenienses, qui in castris erant, et distinguere ab iis, qui forte Catanae erant. Idem narrat, communicatam secum esse coniecturam, qua legeretur *τῷ στρατεύματι* pro *τὸ στράτευμα*, *ut Syracusani cum exercitu suo vallum adorti caperent.* Quod ordine verborum suaderi dicit et loco simili 4, 11. *τῷ στρατῷ προσέβαλλον τῷ τειχίσματι.* Extrema capitis ita intellige: *καὶ ἑτοίμους εἶναι ἤδη τοὺς ἄνδρας, παρ' ὧν αὐτὸς ἥκει.*

65. *ἔσεσθαι παρεσκευάσθαι*] Iam Dukero hic locus suspicionem moverat. Non possunt haec verba significare *cum apparatu proficisci.* Et ne Haackii quidem explicatio vera est: *praeterquam quod animo reputarent, etiam sine his se satis paratos esse adversus Catanam progredi.* Nam *ἐν διανοίᾳ εἶναι* significat non *animo reputare*, sed meminisse, cogitare (gedenken, vorhaben). Est igitur interpretandum: und ausserdem dass sie auch ohnedies gedachten, *gerüstet zu seyn nach Katana zu gehen.* Verum tum exspectes sich zu rüsten, *parare expeditionem*, non gerüstet zu seyn, *paratos esse.* Atque *παρασκευάσασθαι* habent Cl. [Ven.] F. E. Verum vel sic hoc verbum languet, quare Duk. dicit: hoc ita sine apparatu fieri non potuisse, facile quilibet intelligit. Cens. nescio qui. Quidni vero recte dictum sit: und ausserdem dass

ἀπερισκεπτότερον, καὶ εὐθὺς ἡμέραν ξυνθέμενοι ἦ παρέσονται ἀπέστειλαν αὐτόν, καὶ αὐτοί, ἤδη γὰρ καὶ τῶν ξυμμάχων Σελινούντιοι καὶ ἄλλοι τινὲς παρῆσαν, προεῖπον πανδημεὶ πᾶσιν ἐξιέναι Συρακοσίοις. ἐπεὶ δὲ ἑτοῖμα αὐτοῖς καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς ἦν καὶ αἱ ἡμέραι ἐν αἷς ξυνέθεντο ἥξειν ἐγγὺς ἦσαν, πορευόμενοι ἐπὶ Κατάνης ηὐλίσαντο ἐπὶ τῷ Συμαίθῳ ποταμῷ ἐν τῇ Λεοντίνῃ. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ὡς ἤσθοντο αὐτοὺς προσιόντας, ἀναλαβόντες τό τε στράτευμα ἅπαν τὸ ἑαυτῶν καὶ ὅσοι Σικελῶν αὐτοῖς ἦ ἄλλος τις προσεληλύθει καὶ ἐπιβιβάσαντες ἐπὶ τὰς ναῦς καὶ τὰ πλοῖα ὑπὸ νύκτα ἔπλεον ἐπὶ τὰς Συρακούσας. καὶ οἵ τε Ἀθηναῖοι ἅμα ἕῳ ἐξέβαινον ἐς τὸ κατὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον ὡς τὸ στρατόπεδον καταληψόμενοι, καὶ οἱ ἱππῆς οἱ Συρακοσίων πρῶτοι προσελάσαντες ἐς τὴν Κατάνην, καὶ αἰσθόμενοι ὅτι τὸ στράτευμα ἅπαν ἀνῆκται, ἀποστρέψαντες ἀγγέλλουσι τοῖς πεζοῖς, καὶ ξύμπαντες ἤδη ἀποτρεπόμενοι ἐβοή-
66 θουν ἐπὶ τὴν πόλιν. ἐν τούτῳ δ' οἱ Ἀθηναῖοι, μακρᾶς οὔσης

sie auch ohnedies gedachten, *mit der Rüstung fertig zu seyn* (perfect.), um nach Katana zu gehen? Quare statim subiicit: *ἐπεὶ δὲ ἑτοῖμα αὐτοῖς καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς ἦν.* Ceterum in his ipsis verbis „traiectio est; debebat scribere *καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς ἑτοῖμα ἦν, καὶ αἱ ἡμέραι ἐγγὺς ἦσαν.*“ Bau. Et animadverte pluralem *ἡμέραι* pro *ἡμέρα*, quem nescio an posuerit intelligens diem et profectionis et adventus. Dein „Symaethus deprehenditur esse is fluvius, qui non modo omnium hoc litore inter Pelorum Pachynumque sito, sed totius etiam insulae maximus ac proximus Catanae, a qua distat octo passuum millibus, vulgo nunc accolis dicitur la Giaretta, vocabulo ipsius scaphae, qua traiicitur.“ Cluv. S. A. 1, 10. Oritur in parte septentrionali Aetnae, magnam partem montis circumdat. Bartels. 3. p. 7. Vocatur etiam fluvius S. Pauli. Brydon. 1. p. 281 sq.

ἐξέβαινον ἐς τὸ κατὰ τό] *ἐς τό* Pal. K., posterior tamen cum *ν* s. v. Vulgo *ἐς τόν*. In H. Reg. Lugd. superscr. *μεγαν λιμένα*. Vulgo supplent *τόπον*, et sic Diod. 13, 6. conf. ibidem c. 8. Olympium, si Dorvillium audis, ab urbe distabat quindecim stadiis, Anapus ab Olympio quinque stadiis, ab urbe decem. Sic etiam Plut. V. Dion. c. 27. Auctore Livio Olympium mille et quingentis passibus ab urbe aberat i. e. duodecim stadiis, ut Diodorus. Ab Olympio probe distinguendum est oppidulum prope adiacens Polichne, de quibus, sicut de aliis huc pertinentibus v. lib. De Situ et Orig. Syrac. p. 85. Latini scribunt et Olympium et Olympieum. v. Ruhnk. ad Vell. Pat. 1, 10. init. Olympium Syracusanum derivatum Olympia, nam Archiam conditorem urbis comitabatur unus ex Iamidis, familia vaticina Olympiae, cuius posteri Pindari aetate Syracusis florebant. *Ἀμφίπολος* sive supremus sacerdos Olympii *ἐπώνυμος* erat anni Syracusanorum. v. Od. Muell. Dor. 1. p. 116. 395, 1. A regione Anapi ad Euryelum intervallum viginti quinque stadiorum, teste Thuc. 6, 97. Denique legitur in multis optimisque libris *ὡς τὸ στρατόπεδον καταληψόμενοι*, articulus vulgo abest. „Aperte Thuc. respicit antecedentis capitis verba *βουλόμενοι στρατόπεδον καταλαβεῖν ἐν ἐπιτηδείῳ*.“ Bened.

66. Partes urbis Syracusarum fuere quinque: Ortygia — Acradina — Tyca — Neapolis — Epipolae. Strab. 6. p. 415. A. *πεντάπολις γὰρ ἦν τὸ παλαιὸν ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα σταδίων ἔχουσα τὸ τεῖχος.* Et Plut. V. Nic. c. 17. Syracusas dicit *πόλιν Ἀθηνῶν οὐκ ἐλάσσονα.*

τῆς ὁδοῦ αὐτοῖς, καθ' ἡσυχίαν καθῖσαν τὸ στράτευμα ἐς χωρίον ἐπιτήδειον, καὶ ἐν ᾧ μάχης τε ἄρξειν ἔμελλον ὁπότε βού-

Vid. adn. ad 2, 13. „Hunc verum esse Syracusarum ambitum facile deprehendat, qui crepidines, quibus superstructa fuit urbs, a mari ad Euryelum usque tumulum circummetiatur; nam totus urbis antiquae locus uno perpetuoque saxo constans reliquo circa solo elevatior est:“ Cluv. S. A. p. 205. Consentit cum Cluverio Swinburn. Voy. dans les deux Siciles Vol. 3. p. 377. Crepidinum australis et septentrionalis, quae in angulum apud Euryelum concurrunt mediterranea versus patentes, longitudinem Kephalid. Vol. 2. p. 33. mill. Germ. unius et quartae partis milliarii ait esse. Conf. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 372, 180. Ex vestigiis moenium Syracusarum bello Siculo proxime gesto (a. 1812.) a Thackeraeo, legato architectorum militarium Regis Angliae, repertum est, ambitum urbis quindecim mill. Angl. aestimari posse, unde ambitus murorum vel novendecim milliaria Angl. efficiantur, si curvamina moenium computentur, auctore Leakio Athen. p. 381, 1. vers. Germ. Haec satis conveniunt cum numeris Strabonis et Plutarchi. Adde Diod. 14, 18. coll. Swinburnio Vol. 3. p. 386. Kephalide Vol. 2. p. 35 sq. Quodsi etiam in definienda frequentia incolarum Syracusas cum Athenis comparare licet, numerus eorum reperietur sane haud exiguus esse, siquidem Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 43. recte statuit, urbis ipsius Athenarum et portuum incolas fuisse 180,000, regionis, ubi argentifodinae erant, 20,000 incolas, et reliquae Atticae 300,000, ut summa exeat 500,000 hominum. Ambitus igitur florentis urbis centum octoginta ferme stadiorum fuit; ager autem Syracusanorum septentriones versus Leontinos attigit (v. 6, 84.), anstrum versus terrae Camarinaeorum conterminus fuit (v. 6, 88. 78. vers. fin. 7, 58.); quantum introrsus in mediterranea patuerit, definire non audeo; sed ibi magna pars Siculorum Syracusanis tributa pendebat. Vid. 6, 20. 88. 94. 7, 1. 32. 3, 103. Urbes Siculorum sunt omnes apud Aetnam: Hybla 6, 62. 94. Inessa 3, 103. 6, 94. Centoripa ibidem et 7, 32., denique Alicyaei ibidem, si haec vera scriptura est.

Primum Insula sive Ortygia ab Corinthiis, duce Archia, communiri habitarique coepit, mox Acradina etiam in continente adiecta incolisque frequentata; hinc illud suburbium Acradinae, in quo Fortunae fanum erat, quum in magnum incolarum aedificiorumque numerum velut alterum oppidum excrevisset, muro extrinsecus circumdato reliquae urbi additum est; inde alterum etiam suburbium, in quo Apollinis Temenitae templum, Tycae adiectum; postremo Epipolae quoque muro circumdatae, Tycaeque simul et Neapoli adnexae sunt, muro, qui has duas partes ab Epipolis separabat, deiecto. Urbs itaque sita erat in solo acclivi, quod in mare protenditur forma peninsulae duplici sinu conclusae. v. Thuc. 6, 99. init., ubi Schol. *ἐπὶ χερρονήσου ἡ πόλις τῶν Συρακουσίων κεῖται, γενομένου τινὸς ἰσθμοειδοῦς τῇ μὲν ὑπὸ τοῦ μεγάλου λιμένος, τῇ δὲ ὑπὸ τῆς ἐπὶ θάτερα θαλάσσης.* V. Letr. Topogr. de Syrac. p. 7. Mediterranea versus locus est ab austro et borea non minus praeruptus, spatio ter mille ferme passuum introrsus lente assurgens: is locus terminatur summo fastigio Epipolarum occasum spectantium. I. Hanc peninsulam adiacet *Ortygia* (de quo nomine v. Od. Muell. Dor. 1. p. 377 sq. coll. Herm. ad Soph. Tr. 212.), spectans ortum hibernum, quae iam capit reliquias urbis quondam maximae Graecarum urbium. Ambitus Ortygiae, quae nunc sola habitatur, secundum Swinburn. Vol. 3. p. 377. bis mille ferme passuum est. Multitudo eam insulam eo tempore, quo iter instituerat, duodecies mille hominum incolebat, ut narrat ibidem p. 378. Quater decies mille ho-

λοιντο, καὶ οἱ ἱππῆς τῶν Συρακοσίων ἥκιστ' ἂν αὐτοὺς καὶ ἐν τῷ ἔργῳ καὶ πρὸ αὐτοῦ λυπήσειν· τῇ μὲν γὰρ τειχία τε

minum frequentiam insulae tribuit Brydon. Vol. 1. p. 231. vers. Germ. (conf. Dorv. Sicul. p. 176.), tredecies mille octingentorum, qui nuperrime insulam Siciliam adiit C. A. Iacob. (Neu. Nachr. üb. Sic. Hannov. 1823.) p. 112. Insula igitur quum primo coloniae Corinthiorum suffecisset, in decursu temporum multitudo hominum ita aucta est, ut in continentem Siciliam aedificia continuare cogerentur. Antiquissimis temporibus vallo lapideo continenti iuncta erat, quod sive terrarum motu destructum, sive undarum vi perruptum est. Deinde valli loco per pontem continebatur. v. Strab. 1. p. 102. A. 6. p. 415. A. Cic. 4. Verr. 52. 53. Rursus ex ruinis illius pontis et finitimorum aedificiorum vallum confectum est, quod hodieque perstare dicebatur. At in tabula nitidissima, quam Arn. editioni Thuc. adiecit, insula fretulo a continente disiuncta est. Suspicor, hanc eandem tabulam esse, quae sub auspiciis Thackeraei confecta est. Ortygia ab antiquis Nasos appellatur et per excellentiam Insula, Arx quoque et Urbs et Peninsula audit, prout vel lingua terrae eam continenti iungere, vel agger ille intercisus esse putatur. Munita autem iam antiquissimis temporibus erat: Dionysius tyrannus novo muro inter ipsam et Acradinam, item circa totam insulam ducto prope inexpugnabilem reddiderat. II. *Acradina* (scribitur etiam Achradina, ut a Fr. A. Wolfio in Cic. 5. Tusc. Quaestt. c. 23. v. Ern. Nott. et Praeff. p. 445.) orientem versus mari alluebatur; a tractu septentrionali portus Trogili erat; occasum versus contermina erat Tycae et Neapoli; a tractu australi ad portum magnum et Ortygiam pertinebat. A Tyca et Temenite Acradina moenibus seiungebatur; partem quoque ad mare sitam egregie natura rupibus muniverat, quas fluctus alluunt. De statu, qui nunc est Acradinae v. Dorv. Siculis p. 179. Swinburn. Vol. 3. p. 382. Kephalid. Vol. 2. p. 18 sqq. p. 52 sq. Acradinae nomen Thuc. non novit, is enim hanc partem urbis dicit τὴν ἔξω πόλιν 6, 3. Nomen invenisse videtur ab ἀχράς, *pirus*, vocabulo Dorico, de quo v. Od. Muell. Dor. 2. p. 530. III. *Epipolarum* nomen est loco praerupto, occasum et mediterranea versus assurgenti, ad nominatas urbis partes usque declivi, qui urbi ita imminet, ut introrsus omnia pateant. Altissima Epipolarum pars et proxima pone Epipolas iacens regio tribus deinceps una recta linea inter se excipientibus collibus eminet, quorum praecipuus est Euryelus. In ipsa extrema Epipolarum crepidine Labdalum bellicis usibus et recondendo apparatui ab Atheniensibus exstructum iacebat, Megara Hyblaea spectans. Per Euryelum extremum ab occasu Epipolarum collem (nam tertius, in quo Belvedere est, quod nunc dicitur, extra Epipolas in planis contiguis collis est), extrinsecus venientibus sive ab Anapi regione, sive e mediterraneis, sive Megara et Thapso et Leonte versus ad Epipolas ascensus (αἱ προσβάσεις Thuc. 6, 97. 7, 2. 43. 44. 45.) erat. Euryelus nunc dicitur Mongibellisi. Falso post Cluverium eum collem esse, qui nunc Belvedere, tum alii putaverunt, tum Dorv. Siculis p. 186. De statu, qui nunc est Epipolarum et Euryeli vid. Swinburn. Vol. 3. p. 387., Kephalid. Vol. 2. p. 45 sq. Muenter. p. 367 sqq. Eodem tempore, quo Gylippus Labdalo potitus est (v. Thuc. 7, 2. 3.), Labdalum munimentum, ut leviori opera in praesentem belli usum erectum probabilissimum est deletum esse; sin minus eo tempore, certe non ita multo post; neque enim post id tempus Labdali munimenti a veteribus mentio fit. Atque etiamsi superstes fuerit, quia in ipsa septentrionali crepidine urbis situm fuit, oportet serius partem id factum esse circummunitionis Syracusarum, per Dionysium institutae, ut fru-

καὶ οἰκίαι εἶργον καὶ δένδρα κατὰ λίμνη, παρὰ δὲ το κρημνοί. καὶ τὰ ἔγγὺς δένδρα κόψαντες καὶ κατενεγκόντες ἐπὶ τὴν

stra operam sumant, qui eius rudera et vestigia quaerant, et fallantur, qui se reperisse credant. Epipolas vel post Dionysii tyranni aetatem non admodum habitatas fuisse, hinc apparet, quod Marcellus in hac urbis parte castra metatus est, quum Tyca et Neapoli captis non statim in Acradinam penetrare posset, et ei difficile videretur milites diripienda urbe arcere, si eos per suburbia illa dispersisset. In circuitu Epipolarum et quidem propemodum ad austrum a situ Labdali inter alia Lautumiae sunt, quae dicuntur Latomie del Buffalaro: hae sunt in imo trium illorum collium, de quibus supra dixi. Denique *Κρημνός* fuit pars crepidinis australis Epipolarum valde praerupta, Temeniti contigua, Anapum et magnum portum spectans. v. Thuc. 6, 101. 103. Ab hac parte urbem firmissimam fuisse, auctor est Plut. V. Timol. c. 21. Solum Epipolarum hac parte in tantum supra Neapolin sive Temenitem eminet, in quantum a parte septentrionali circa Scalam Graecam supra mare assurgit, teste Kephalid. Vol. 2. p. 53., id quod tabula Arnoldi ad oculorum sensum confert. IV. Tractus inter Epipolas, Tycam, Acradinam et regionem Anapi situs *Temenites* dicebatur a luco Apollinis, ut videtur. v. Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 196, 326. Haec pars urbis post Thucydidis tempora Neapolis dicta est. Per Temenitem et portam Acradinam transitus fuit in Acradinam ab Epipolis descendentibus; a Temenite ad Anapum Olympiumque via per portam Temenitidem patebat. „Quarta pars urbis, Neapolis, praetendebatur lateri australi Tycae et Acradinae, sed certe quinquaginta ad sexaginta pedibus humilior iacebat illa utraque, quippe sita in valle ad australem clivum soli triquetri illius, in quo ἡ ἔξω πόλις exstructa fuit. Mare versus Neapolis paulatim deprimitur: Acradinae contigua fuit circa magnas lautumias dictas latomie del Paradiso sive aurem Dionysii, nam Cicero narrat, theatrum ad terminum Neapolis fuisse.“ Kephal. Vol. 2. p. 34 sq. De statu, qui nunc est Neapolis v. eundem p. 25 sqq. p. 51 sq. V. *Tyca*, quae nomen habuisse dicitur a fano Fortunae (*Τύχης*), pars urbis fuit contigua Acradinae, Temeniti, Epipolisque. Neapoli Tyca dividebatur per rupes, quas *Κρημνόν* Thuc. dicit: Tyca enim, ut supra dixi, et pars Acradinae occidentalis aliquanto altius sitae sunt Neapoli. Harum rupium certe superiorem crepidinem licet etiamnum perspicue videre magnis saxis quadratis impositis in maiorem altitudinem erectam esse; itemque moenium Neapolis australium sparsa vestigia licet assequi et eo usque persequi, ubi cum moenibus Epipolarum iuncta erant, teste Kephalid. Vol. 2. p. 35., qui addit p. 36.: „Neapolis, Tyca et Epipolae agro inculto separatae erant, in quo Marcellus Euryelo, qui in tergis erat, nondum capto castra metatus est: et quidem nos magnum viridemque tractum in hac regione vidimus, in quo nulla ruderum vestigia reperirentur. Hunc locum propatulum Cluver non clare cognitum habuit, neque eum Mirabella in tabulam suam recepit.“ In tabula Arnoldi, qua nihil cogitari potest diligentius elaboratum, hic vacuus campus latissime patet.

VI. Inter moenia Acradinae australia et fretulum Ortygiae vetera navium receptacula (*νεώσοικοι*), in ipsa Ortygia ad portum Laccium navalia memorantur. *Portus* enim Syracusis fuere tres: Portus Trogili, ad litus Acradinae septentrionibus subiectum (nunc Stentino sive Stintino appellari aiunt); portus minor sive Laccius, nunc marmoreus, extra urbis moenia, inter Acradinam et Ortygiam. De nomine huius portus v. Dorv. ad Charit. p. 370. Denique Portus Magnus, qui intra ipsam insulam Siciliam se insinuat. Ostium magni portus fuit octo

stadiorum, ut quidem nunc legitur apud Thucydidem 7, 59. Catena firmissima posteriori quoque aetate aditus ad hunc portum interclusus est, ut intelligitur e Frontini Strategematis 1, 5, 6. Ambitum magni portus Strab. 6. p. 417. B. his verbis indicat: *ἐκατέρωθεν δὲ τῆς Νήσου λιμήν ἐστι μέγας, ὧν ὁ μείζων καὶ ὀγδοήκοντα σταδίων ἐστί*, i. e. decies mille passuum. Corruptum tamen hunc locum esse suspicatur Cluver. S. A. p. 203. D., et portum saxosis atque abruptis litoribus fere totum cinctum vix tamen hodie ambitu quinque millia passuum conficere affirmat. Consentit Fazellus de Rebus Sicul. Decur. 1, 5. c. 1. p. 93. B. Etiam Swinburn. Vol. 3. p. 396. errorem librarii verbis Strabonis subesse putat. Ipsum geographum erroris arguunt interpretes Gallici Vol. 4. p. 168. Prope ad Swinburnii calculum, quadraginta stadiorum ambitum ponentis, Brydon. Vol. 1. p. 241. accedit, qui sexies mille passuum ambitum facit. At Kephalid. Vol. 2. p. 46. ait esse milliarii Germ. (= 3867 Canne Siciliane sive 5 mill. Sicil.) Conf. Letr. Topogr. de Syrac. p. 65.

1. Portum Magnum circumnavigans, profectus ab australi extremitate Ortygiae, et ab illo latere, ubi ad fontem Arethusae (v. Od. Muell. Dor. 1. p. 376.) escensio erat, venis ad angulum fretuli Ortygiam inter et Acradinam, quem Syracusani palis obstruxerant, quo se reciperent Atheniensibus acrius insequentibus. v. Thuc. 7, 25. 2. Ultra Acradinam litus ad occasum et austrum vergit: inde ab Anapi ostio rursus austrum orientemque versus reflectitur. Haec ipsa sinuatio litoris illa pars portus magni esse videtur, quam Thuc. 7, 52. appellat *τὸ κοῖλον τοῦ λιμένος*. 3. Ad dextrum latus huius sinus (*τοῦ κοίλου*) Anapi ostium adversum intuentibus angusta litoris incurvatio est, brachiis utrimque arte conclusa. Haec sinuatio nunc Siriaga appellatur, Thucydidi *μυχός* 7, 4. conf. 7, 52. In hoc *μυχῷ* classis Atheniensium primam stationem habebat, antequam Athenienses ad Plemmyrium transvecti cum exercitu tum navali tum terrestri (praeterquam quod in muris obsidionalibus custodiae causa remanebat), nova castra posuerunt. v. Thuc. 7, 4. Quamquam Nicias, ne prorsus a parte exercitus, quae in circummunitionibus Syracusas obsidebat, disiungeretur, non universas tum copias e *μυχῷ* abduxit. v. Thuc. 7, 4. *διακομίσας οὖν στρατιὰν* (non *τὴν σταιτιὰν*) *καὶ τὰς ναῦς ἐξεπέλασε τρία ηρούρια· καὶ ἐν αὐτοῖς τά τε σκεύη τὰ πλεῖστα ἔκειτο, καὶ τὰ πλοῖα ἤδη ἐκεῖ τὰ μεγάλα ὥρμει* (ergo non omnes naves minores) *καὶ αἱ ταχεῖαι νῆες* (ut ad pugnandum aptissimae). Adde quod milites postea ex castellis Plemmyrii per Gylippum expulsi ad *μυχόν* se recepserunt, v. 7, 23. ibique adnotata. 4. Brachia autem illa ipsa *τοῦ μυχοῦ* Thucydides *χηλὴν* dicit 7, 53. Quo nomine hic non significari videtur agger arte factus, sed naturalis terrae sinus. Conf. Dorv. ad Charit. p. 270. Plut. V. Sol. c. 9. cum Letronnio Topogr. d. Syr. p. 106. Adde H. Steph. Thes. L. Gr. Vol. 2. p. 514. E. Thuc. 1, 63. ibique adn. Itidem naturalis portus moles appellatur *χηλή* 8, 90. *χηλὴ γάρ ἐστι τοῦ Πειραιῶς ἡ Μετιώνεια*, ubi v. adn. et simul Wess. ad Diod. 3, 43. Casaub. ad Strab. 3. p. 230. A. 5. Ad eundem *μυχόν* sive Siriagam, sed paulum longius agros versus, nec tamen ita longe ab litore vicus iacebat, Dascon appellatus. Sunt, qui putent, hoc nomen sinus in portu magno fuisse, et quidem eiusdem sinus, quem Thucydides *μυχόν* appellat. Hic error maxime natus est loco Diodori, ubi cladem Eurymedontis in magno portu per penultimam pugnam factam narrans easdem res, quas Thucydides 7, 52. 53. *ἐν τῷ κοίλῳ καὶ μυχῷ λιμένος* accidisse scribit, *ἐν τῷ κόλπῳ τῷ Λάσκωνι* gestas esse narrat 13, 13. *ὁ γὰρ Εὐρυμέδων ἐπιχειρήσας περιπλεῖν τὸ κέρας τῶν ἐναντίων ὡς ἀπεσπάσθη τῆς τάξεως, ἐπισπειράντων τῶν Συρακουσίων, ἀπελήφθη πρὸς τὸν κόλπον τὸν Λάσκωνα μὲν καλούμενον, ὑπὸ δὲ τῶν Συρακουσίων κατεχόμενον.* Ubi ne memorem Diodorum in aliis quoque a narratione Thucydidis recedere, claro testimonio ipsius huius scriptoris 6, 66. constat, Dasconem in terra ad *μυχόν* situm vicum fuisse. Verba eius haec sunt: *καὶ τὰ ἐγγὺς δένδρα κόψαντες, καὶ κατενεγκόντες ἐπὶ τὴν θάλασσαν, παρά τε τὰς ναῦς σταύρωμα ἔπηξαν καὶ ἐπὶ τῷ Λάσκωνι, ἔρυμά τε ἦ ἐφοδώτατον ἦν τοῖς πολεμίοις, λίθοις λογάδην καὶ ξύλοις — ὤρθωσαν.* Quae verba si conferas cum 6, 67. *καὶ τὸ μὲν ἥμισυ αὐτοῖς τοῦ στρατεύματος ἐν τῷ πρόσθεν ἦν, τεταγμένον ἐπὶ ὀκτώ, τὸ δὲ ἥμισυ ἐπὶ ταῖς εὐναῖς ἐν πλαισίῳ* et ibi adnotatis ac cum fragmento Philisti 25. p. 162. *Λάσκων Σικελίας χωρίον· Φίλιστος ἕκτῃ Σικελικῶν· „εἰς τὸν (τὸ) Ηλημύριον καὶ τὸν Λάσκωνα“* (ubi v. adn.) vix dubitabis, quid fuerit Dascon, et ubi hic Dascon situs fuerit, nimirum prope primam stationem navium Atheniensium. Tum ipse Diod. 14, 72. Dasconem prope Polichnen situm dicere videtur, adde ibidem c. 73. A Diodoro igitur habemus sinum Dasconem istum confictum, et ni a propinquo vico etiam *ὁ μυχός* Thucydidis aliquo tempore Dascon appellatus fuerit, mero errori debitum. Errat non minus Dorv. Sicul. p. 191. (in lib. De Sit. Syrac. p. 78. adn. 1.), qui Dasconem inter Olympium et Plemmyrium ponit. 6. Fanum Herculis, quod Letr. prope Dasconem, et quidem eodem, quo Dorv. et plurimi alii, errore inter Plemmyrium atque Olympium ponit, tollo et ipsum atque in alia suburbii parte collocandum arbitror. Locus, quo nisus, illud in tabulam topographicam recepit, est Plutarchi V. Nic. 24. extr. Ante ultimam pugnam navalem in magno portu commissam *τὸν λοιπὸν ὄχλον*, qui non erat in navibus, *ἔσιησε παρὰ τὴν θάλασσαν ὁ Νικίας, ἐκλιπὼν τὸ μέγα στρατόπεδον καὶ τὰ τείχη τὰ συνάπτοντα πρὸς τὸ Ἡράκλειον, ὥστε μὴ τεθυκότων τὴν εἰθισμένην θυσίαν τῷ Ἡρακλεῖ τῶν Συρακουσίων θῦσαι τότε τοὺς ἱερεῖς καὶ στρατηγοὺς ἀναβάντας.* Quae verba demonstrant non id, quod Letr. voluit, fanum illud in australis litoris portus magni angulo prope Olympium ponendum esse, sed vel postremum vocabulum evincit, in editioribus occasum spectantibus locis, ipsi urbi contiguis, situm fuisse. Nec vero Plut., quae est Letronnii p. 68. sententia, hoc loco dicit, migrationem castrorum a Plemmyrio in Dasconem factam esse, sed eandem rem hic narrat, quam Thuc. 7, 60., copias terrestres ex operibus obsidionalibus, quae erant circa Epipolas (velut ad *Κρημνόν*, supra Temenitem etc.), ad Plemmyrium transductas esse. Conf. Cluver. S. A. p. 222. 7. A *κοίλῳ τοῦ λιμένος* ulterius per ambitus partem occidentalem et australem circa magnam litoris prominentiam circumnavigans venis in sinum paulo ampliorem, qui nunc dicitur Marina di Melocca (apud Arnoldum Bay of Madalena). Ibi ad radices Plemmyrii Athenienses navibus, ut dixi, e *μυχῷ* eductis stationem occupaverunt, neque posthac reliquerunt, sed ibi in ipso Plemmyrii colle castra (praeterquam quantum in muris obsidionalibus remanebat, donec etiam hanc partem exercitus ad Plemmyrium removebant 7, 60.) habentes dimicabant, usque dum, castris terrestribus Plemmyrii per Gylippum expugnatis in magno portu internecione caesi sunt. Aditum sinus, Plemmyrium subiacentis, ubi naves eorum in statione erant, ope navium onerariarum, delphinis plumbeis armatarum, praecluserant, quo a Syracusanis incumbentibus refugium haberent. v. Thuc. 7, 38. 41. 8. Litus australe portus magni terminatur Plemmyrio (hodie Massa d'Olivera secundum Dorv. Sicul. p. 191., apud Kephalidem il Mondio), dum propius ad Ortygiam accedit, portusque aditum coartat. Ad Plemmyrium duae parvae insulae iacent, maior mare Ionium spectans (nunc San Marciano, apud Arnoldum non est), ambitum habens centum ferme pedum; minor intra portum sita, nunc il Castelluccio. In alterutra harum insularum Athenienses tropaeum erexerunt, v. Thuc. 7, 23. Plemmyrium a Nicia communitum

est, ut commeatui recipiendo, et bello contra hostes, qui in portu Laccio naves haberent, gerendo aptissimum. Tria ibi castella exstruxit (v. Thuc. 7, 4.), quorum maximum occasum spectans (7, 23.) omnem belli apparatus victusque copiam continebat.

VII. *Anapus*, cui paulo supra ostium Cyane (nunc La Pisma) rivus, maior et profundior ipso Anapo, miscetur, in Portum Magnum incurrit, cursu vicies quater ferme mille passuum absoluto. Inter Cyanen et ostium ponte iungebatur, trans quem ab urbe Olympium et Polichnen via Helorina ducebat. Nunc Anapus a plebe Alfeo appellatur, teste Dorv. Sicul. p. 182. 1. Praeter ripam Anapi, adversus ostium Cyanae, opinor, et trans paludes pratum fuit, Euryelo distans viginti quinque stadiis, in quo Syracusani censum militum agere consueverant. v. Thuc. 6, 96. 97. Conf. Kephalid. Vol. 2. p. 47. 48. Ripam sinistram Anapi inter litus magni portus, Siriagam et viam Helorinam ruderibus aedificiorum, fluvio et (ad litus, ut videtur) rupibus munitam Nicias et Lamachus fraude bellica per otium et sine sanguine occupaverunt, ponte propter Syracusanos, qui Polichnae et in Olympio erant, pone se destructo ac qua castra facillime ab hoste impugnari potuissent, vallo ducto. v. Thuc. 6, 63—67. Plut. Nic. 16. Haec ipsa regio est, quae a Thucydide appellatur *τὸ πρὸς τῷ Ὀλυμπιείῳ χωρίον* ut 6, 64., vel *τὸ κατὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον*, ut 6, 65.; eademque regio non minus Olympio, quam, ut supra dixi, Dasconi finitima, vel regio trans Anapum ad ipsum Olympium sita occupata est ab omnibus, qui ullo tempore arma ad oppugnandas Syracusas tulerunt. Vid. Plut. Nic. c. 16. coll. Letronnio Topogr. d. Syrac. p. 61. Himilco quoque, Carthaginiensium dux, Ol. 96, 1. (396.) Syracusas oppugnans *κατεσκήνωσεν ἐν τῷ τοῦ Διὸς νεῷ· τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος ἐν τῷ παρακειμένῳ τόπῳ κατεστρατοπεδεύσατο, ἀπέχον τῆς πόλεως σταδίους δώδεκα.* Quippe stadiis duodecim ipsum templum Iovis ab urbe remotum erat: Liv. 24, 33. ***Romanus exercitus ad Olympium** (Iovis id templum est) **mille et quingentis passibus*** (12 stad.) ***ab urbe castra posuit.*** Tria idem dux Carthaginiensium castella exstruxit, unum ad Plemmyrium, alterum circa medium portum, tertium prope Olympium, ut narrat Diod. 14, 62. 63. Sic Hicetas Ol. 98, 4. (385.) *χάρακα βαλόμενος περὶ τὸ Ὀλύμπιον διεπολέμει τῷ κρατοῦντι τῆς πόλεως Διονυσίῳ*, verba sunt eiusdem scriptoris 16, 68. Hamilcar autem in bello contra Agathoclem Ol. 107, 4. (349.) suscepto cum exercitu Syracusas movens *ἐπεβάλετο καταλαβέσθαι τοὺς περὶ τὸ Ὀλύμπιον τόπους, κειμένους πρὸ τῆς πόλεως* etc., ut est apud Diodorum 20, 29. Eodem situ, quo castra prima Atheniensium, castra posuit Timoleon (v. Plut. V. eius c. 21.), et Himilco in bello adversus Marcellum gesto A. U. 538. (214.) Testis Livius 24, 36. ***Himilco ad flumen Anapum octo ferme inde*** (ab urbe) ***millia castra posuit***, ubi numerus *octo millia* corruptus est, de regione dubitari nequit. Legerem *octo stadia*, si is Livii mos computandi esset. 2. Inter Anapum et urbem prope Dasconem, sinistro proinde venientibus ab urbe latere viae Helorinae Lysimelia palus erat, ut patet ex Thucydide 7, 53. Ea palus non alia videtur esse, quam quae 6, 66. *λίμνη*, nunc Pantanelli appellatur, quamquam tabula Arnoldi nullas aut in dextero aut sinistro latere viae, nullas item in sinistra ripa Anapi paludes, sed tantum in dextera exhibet, sed ibi plures una cum rivulo praeter Anapum in portum magnum exeunte. Memoratur praeterea *λίμνη Συρακώ*, Syraca, quae num alio nomine Lysimelia, utrum ad dexteram an sinistram ripam Anapi, ad dexterum an sinistrum latus viae Helorinae fuerit, dubitari licet. Urbi ab hac Syraca nomen vesnisse, vix credere licet: certe Syracam non memorant, nisi posterioris aetatis scriptores, ut Vibius Sequester, Stephanus Byz., Scymnus Chius. Kephalides Vol. 2. p. 46. Syracam esse arbitratur paludes ad dexteram

θάλασσαν, παρά τε τὰς ναῦς σταύρωμα ἔπηξαν καὶ ἐπὶ τῷ Δάσκωνι· ἔρυμά τε ἦ ἐφοδώτατον ἦν τοῖς πολεμίοις λίθοις λο-

ripam Anapi, quae nunc Pantano dicuntur. Apud Thucydidem 6, 101. *ἕλος* est, ubi Poppo 1, 2. p. 517. de Syraca cogitari posse putat, et Mansonem Spart. 2. p. 447. conferri iubet. Adde Plut. V. Timol. c. 20. *ἐν τοῖς περὶ τὴν πόλιν τενάγεσι, πολὺ μὲν ἐκ κρηνῶν πότιμον ὕδωρ, πολὺ δ' ἐξ ἑλῶν καὶ ποταμῶν καταῤῥεόντων εἰς τὴν θάλατταν δεχομένοις, πλῆθος ἐγχέλεων νέμεται* etc. (Propter hos fontes et rivos conf. Kephalid. p. 45. 47., unde colligas non fuisse nisi torrentes, nec tabula Arnoldi ullos aut fontes aut rivos hac parte Anapi regionis exhibet.) Supra illam paludem (*τὸ ἕλος*) rupes fuit, *κρημνὸς*, *ὃς τῶν Ἐπιπολῶν ταύτῃ πρὸς τὸν μέγαν λιμένα ὁρᾷ* Thuc. 6, 101. Eadem rupes *τὸ κρημνῶδες* dicitur c. 103., non diversa a rupe inter Tycam et Neapolin. Unde patet, *τὸ ἕλος* et in sinistra ripa Anapi et ad dextrum latus viae Helorinae fuisse, idque tum narratio Thucydidis 6, 101. demonstrat, tum ea firmant, quae de statu suburbii huius, qualis nunc est, produntur a Swinburnio Vol. 3. p. 397. (in lib. De Sit. et Orig. Syrac. p. 75. adn. 1. fin.) coll. Kephalide Vol. 2. p. 47. n. l. ab init. Ex vicinia enim stagnorum magna semper horum locorum insalubritas erat, de qua vid. de situ Syrac. p. 82., quibus adde Liv. 24, 26. et locum de obsidione Marcelli 24, 33. 25, 23., qui conferri potest cum descriptione pestilentiae Atticae. Redeo ad Syracam, quae mihi nihil aliud videtur esse, nisi quae nunc Siriaga, Thucydidi *μυχός* appellatur, sive pro *λίμνη Συρακώ* legendum est *λιμὴν Συρακώ*, sive *λίμνη* pars portus dicta est, quae ad ostiolum tam arte utrinque brachiis sive molibus inclusa magis *λίμνης*, quam *λιμένος* adspectum praeberet. Quod autem ad illos rivos et fontes pertinet, de quibus Plut. V. Timol. loquitur, in illis fuere, si unquam fuere, rivi, quibus Theocr. 1. Id. 118. valedicit, de quo loco praeter lib. de Sit. Syrac. p. 84. v. Kephalid. Vol. 2. p. 44 sq. Cum Casaubono consentit Toup. in ed. Theocr. Heind. Vol. 2. p. 367. Mira est interpretatio C. G. Iacobi ad Lucian. Alex. p. 56. 3. Ab Anapo austrum versus colles mediocri altitudine sunt, praecipites fluvio imminentes, reliquis partibus lente assurgentes. In horum collium uno ***Polichne*** vicus situs fuit, cuius nulla iam vestigia extant, et prope eum nobile Iovis templum, unde ipse collis nomen ***Olympium*** habuit. Templi superest una ingens columna. v. Kephalid. l. c. p. 48. 52. In eo tabulae servabantur, quibus nomina omnium Syracusanorum civium inscripta erant. Vid. Plut. V. Nic. 16. Dorv. Sicul. p. 190. Letr. Topogr. de Syrac. p. 54. — Uberius totum situm Syracusarum exposui in libello de hac re conscripto inde a p. 37., quibus adde Senec. Consol. ad Marc. c. 17. Timaei fragm. apud Cic. de Rep. 3, 31. p. 251. Mai., ibique adnotata ab editore, Kephalid. Reise durch It. und Sic. Vol. 2. p. 33 sqq.

ἐφοδώτατον] Cass. (in quo rec. man. int. vers. *ἐν*) Aug. Cl. Ven. Pal. It. Vat. Laur. H. Reg. Lugd. D. I. E. Mosqu. m. Ar. Chr. Dan. Vulgo *εὐεφοδώτατον*. Gr. *ἐνεφοδώτατον*. „Si, qua parte munimentis instruebant, erat *εὐεφοδώτατον*, necesse est in aliis fuerit *εὐέφοδον*, quod falsissimum esse arguunt historici verba simulque c. 64. *Ἔφοδον* autem erat haud dubie; nam quid natura aut arte ita datur communitum, ut omnino sit inaccessum?“ Abr. ad Aesch. p. 476. (apud Popp.), qui si recte disputavit, damnanda est etiam coniectura Bekkeri *εὐοδώτατον*. Popp. praeterea adire iubet Blum. Obss. ad Polyaen. p. 16. Did. receptam scripturam ideo impugnat, quia *ἔφοδος* non sit nisi substantivum. At habemus et substantiva, unde comparativi et superlativi formantur, et quae eadem substantiva et adiectiva sint, velut *ἔφορμος*.

γάδην καὶ ξύλοις διὰ ταχέων ὤρθωσαν, καὶ τὴν τοῦ Ἀνάπου γέφυραν ἔλυσαν. παρασκευαζομένων δὲ ἐκ μὲν τῆς πόλεως οὐδεὶς ἐξιὼν ἐκώλυε, πρῶτοι δὲ οἱ ἱππῆς τῶν Συρακοσίων προσεβοήθησαν, ἔπειτα δὲ ὕστερον καὶ τὸ πεζὸν ἅπαν ξυνελέγη. καὶ προσῆλθον μὲν ἐγγὺς τοῦ στρατεύματος τῶν Ἀθηναίων τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ ὡς οὐκ ἀντιπροήεσαν αὐτοῖς, ἀναχωρήσαντες καὶ διαβάντες τὴν Ἑλωρινὴν ὁδὸν ηὐλίσαντο.

67 Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι παρεσκευάζοντο ὡς ἐς μάχην, καὶ ξυνετάξαντο ὧδε. δεξιὸν μὲν κέρας Ἀργεῖοι εἶχον καὶ Μαντινῆς, Ἀθηναῖοι δὲ τὸ μέσον, τὸ δὲ ἄλλο οἱ ξύμμαχοι οἱ ἄλλοι. καὶ τὸ μὲν ἥμισυ αὐτοῖς τοῦ στρατεύματος ἐν τῷ πρόσθεν ἦν τεταγμένον ἐπὶ ὀκτώ, τὸ δὲ ἥμισυ

Sequitur λογάδην, quod iam aderat 4, 4. λογάδην δὲ φέροντες λίθους. 31. καὶ ἔρυμα αὐτόθι ἦν παλαιὸν, λίθων λογάδην πεποιημένον. Quem Thuc. λογάδα λίθον dicit, eum Strab. p. 102. A. λογαῖον, ibidemque Ibycus ἔκλεκτον vocat. Casaub. interpretatur *minutum*, Schaef. ad Dionys. de C. V. p. 295. *collectum*, *collectitium*, Steph. in Thes. L. Gr. rectissime, ni fallor, *selectum*. Qui enim ex minuta glarea vel aggerem struas, vel fretum obtures, ne aut undae aut procellae perrumpant? Atqui tale opus ibi apud Strabonem a poeta illo memoratur. Lapides autem, nisi ex lapicidinis petantur, omnes sunt collectitii; quid ergo tali additamento opus est, caesine sint ex lautumiis, an e media via collecti, nisi de pretioso marmore aliquo, artificum materia, scriptores oquantur? Imo quum opificibus apta instrumenta deessent, aut illi temporis angustia coercerentur, quominus opus rite et ex praescripto artis calce, clavis uncisque connecterent, eos lapides seligebant, quibus ad substructionem fingendis non opus esset, ut aliqua certe firmitate murus, aut vallum, aut quodcunque tandem opus exsurgeret; nam tum quidem iustae aedificationis opportunitas non est. Ita vidimus factum esse in moenibus urbis Atticae, properantibus molem Atheniensibus propter Lacedaemoniorum suspiciosas insidias; itidemque Niciae et Lamachi milites hac occasione videlicet egerunt.

καὶ τὴν γέφυραν ἔλυσαν] propterea quod Olympium et Polichnen non ipsi, sed Syracusani obtinebant, ne igitur inde castris suis turbae fierent. Olympium per hoc totum bellum solum Syracusani in potestate sua tenebant. Vid. praeter Plutarchum V. Nic. c. 16. Thucydidem inter alia c. 70. extr. 7, 37. 42. extr. Et castellum in Olympio eodem tempore exstruxerant, quo Megara castellum 6, 75. Post tam perspicua testimonia non audiendus est Diod. 13, 6. 7. Polyaen. p. 345, 5. et Pausan. 10, 28, 3., neque eo, quod Athenienses nihil ex templo Iovis surripuerint, Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 196, 136. argumento sanctitatis templorum apud veteres uti debebat; nam eo nunquam potiti erant. Mox via Helorina, quae dicitur, Heloro profecta oram usque maritimam legens procurrebat ad fluvium Cacyparim, v. Thuc. 7, 80. Tum occasum versus usque ad radices Olympii vergens trans Anapum per portam Temenitidem in urbem Syracusanorum ducebat. v. de sit. Syrac. p. 80.

67. ἐπὶ ὀκτώ] Βάθος, non frons aciei indicatur, v. Vig. p. 613. Octonorum igitur numerum de ordinibus εἰς βάθος instructis accipe, ut sit acht Mann in die Tiefe, non εἰς τὸ μῆκος. Itidem de altitudine hanc formulam accipiendam vidimus 5, 68. et videbimus 7, 79. In acie, quam dicit, oblonga (ἐν πλαισίῳ) frons aciei, sive τὸ μῆκος, maiorem numerum habuit, quam τὸ βάθος, cuius aciei formam repraesentat tabula 6. apud Potterum Archaeol. Vol. 2. Contrarium τοῦ πλαισίου est τὸ ὄρθιον, qui sunt Livio *recti ordines*, nos dicimus Colonnen, ubi altitudo maior est, quam frons. „Πλαίσιον est quadratum cavum, cuius frons et ordo extremus ita instructi erant, ut τὸ μῆκος aciei maiorem militum numerum haberet et milites octoni alter post alterum collocarentur; at laterum βάθος maius erat, quam μῆκος, item octonis militibus altero post alterum positis, ita ut si quadratum ab hostibus a latere peteretur, milites laterum conversi frontem exhiberent item octonos milites altam. Intra hoc quadratum lixae et quisquis non pugnaturus exercitum sequebatur, recipi solebant. v. 4, 125. 7, 78. Xen. Anab. 3, 2, 36. 3, 6. 4, 19. etc.“ Arn. Adde Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 418, 159. Mox ἐν τῷ πρόσθεν Haack. convertit in der Fronte, at id dicturus fuisset ἐν τῷ πρώτῳ ζυγῷ, cuius contrarium 5, 68. disertis verbis τὸ βάθος posuit. Imo ἐν τῷ πρόσθεν est im Vordertreffen, pone quod collocatam scribit dimidiam aciem loco ἐπιτάκτων i. e. als Reserve. Suidas in ἐπίτακτοι· οἱ προτεταγμένοι (scr. προτεταγμένοι) τὴν μάχην ἐφορᾶν καὶ τῷ πονοῦντι μέρει βοηθεῖν. Porro Photius in εὐνάς· τὰς εὐνὰς ἰδίως Θουκυδίδης τὰ ἐπίγεια i. e. *rudentes*. Arn.: the cables run out from the sterns of the vessels when drawn up on the beach, by which they were made fast to the land. Docte Photius: ἰδίως Θουκυδίδης, etenim ad Homeri exemplum. v. Heyn. ad Il. 14, 77. Vulgaris interpres: *apud tentoria*. At naves urgentius tutela indiguisse videatur, quam tentoria. Tentoria tamen intelligunt Haack. Bloomf. Arn., quia Thuc. bis (3, 112. et 4, 32.) vocabulum eodem sensu adhibeat. Denique πανδημεί est: promiscue ex omni populo, non ex censu (ἐκ καταλόγου), sive ut Nicias cap. proxime sequenti explicatius dicit: ἄνδρας πανδημεὶ ἀμυνομένους, καὶ οὐκ ἀπολέκτους. Bloomf. a levy en masse.

ἐπὶ ταῖς εὐναῖς ἐν πλαισίῳ, ἐπὶ ὀκτὼ καὶ τοῦτο τεταγμένον· οἷς εἴρητο, ᾗ ἂν τοῦ στρατεύματός τι πονῇ μάλιστα, ἐφορῶντας παραγίγνεσθαι. καὶ τοὺς σκευοφόρους ἐντὸς τούτων τῶν ἐπιτάκτων ἐποιήσαντο. οἱ δὲ Συρακόσιοι ἔταξαν τοὺς μὲν ὁπλίτας ἐφ' ἑκκαίδεκα, ὄντας πανδημεὶ Συρακοσίους καὶ ὅσοι ξύμμαχοι παρῆσαν· ἐβοήθησαν δὲ αὐτοῖς Σελινούντιοι μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ Γελῴων ἱππῆς, τὸ ξύμπαν ἐς διακοσίους, καὶ Καμαριναίων ἱππῆς ὅσον εἴκοσι, καὶ τοξόται ὡς πεντήκοντα· τοὺς δὲ ἱππέας ἐπετάξαντο ἐπὶ τῷ δεξιῷ, οὐκ ἔλασσον ὄντας ἢ διακοσίους καὶ χιλίους, παρὰ δ' αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀκοντιστάς. μέλλουσι δὲ τοῖς Ἀθηναίοις προτέροις ἐπιχειρήσειν ὁ Νικίας κατά τε ἔθνη ἐπιπαριὼν ἕκαστα καὶ ξύμπασι τοιάδε παρεκελεύετο.

Πολλῇ μὲν παραινέσει, ὦ ἄνδρες, τί δεῖ χρῆσθαι, οἳ πά- 68
ρεσμεν ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀγῶνα; αὐτὴ γὰρ ἡ παρασκευὴ ἱκανωτέρα μοι δοκεῖ εἶναι θάρσος παρασχεῖν ἢ καλῶς λεχθέντες λόγοι

68. ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀγῶνα] i. e. communis nostrum omnium causa est, et mutuus adspectus animos nobis addere debet. Arn. Mox coepta structura in sententia interposita per accusativum ὥσπερ καὶ ἡμᾶς continuatur, nam proprie dicere debebat ὥσπερ καὶ ἡμεῖς. v. Lobeck. ad Phryn. p. 755. adn. Imitari id Latinos docet Haack. Adde, quos Popp. citat, Heind. ad Plat. Phaedon. §. 137. Matth. §. 448. I. a. Conf. 5, 99. τοὺς νησιώτας — ὥσπερ ὑμᾶς.

μετὰ ἀσθενοῦς στρατοπέδου. ὅπου γὰρ Ἀργεῖοι καὶ Μαντινῆς καὶ Ἀθηναῖοι καὶ νησιωτῶν οἱ πρῶτοί ἐσμεν, πῶς οὐ χρὴ μετὰ τοιῶνδε καὶ τοσῶνδε ξυμμάχων πάντα τινὰ μεγάλην τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης ἔχειν, ἄλλως τε καὶ πρὸς ἄνδρας πανδημεί τε ἀμυνομένους καὶ οὐκ ἀπολέκτους ὥσπερ καὶ ἡμᾶς, καὶ προσέτι Σικελιώτας, οἳ ὑπερφρονοῦσι μὲν ἡμᾶς, ὑπομενοῦσι δὲ οὔ, διὰ τὸ τὴν ἐπιστήμην τῆς τόλμης ἥσσω ἔχειν. παρασ-
τήτω δέ τινι καὶ τόδε πολύ τε ἀπὸ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν εἶναι καὶ πρὸς γῇ οὐδεμιᾷ φιλίᾳ ἥντινα μὴ αὐτοὶ μαχόμενοι κτήσεσθε. καὶ τοὐναντίον ὑπομιμνήσκω ὑμᾶς ἢ οἱ πολέμιοι σφίσιν αὐτοῖς εὖ οἶδ' ὅτι παρακελεύονται· οἱ μὲν γὰρ ὅτι περὶ πατρίδος ἔσται ὁ ἀγών, ἐγὼ δὲ ὅτι οὐκ ἐν πατρίδι, ἐξ ἧς κρατεῖν δεῖ ἢ μὴ ῥᾳδίως ἀποχωρεῖν· οἱ γὰρ ἱππῆς πολλοὶ ἐπικείσονται. τῆς τε οὖν ὑμετέρας αὐτῶν ἀξίας μνησθέντες ἐπέλθετε τοῖς ἐναντίοις προθύμως, καὶ τὴν παροῦσαν ἀνάγκην καὶ ἀπορίαν φοβερωτέραν ἡγησάμενοι τῶν πολεμίων.

69 Ὁ μὲν Νικίας τοιαῦτα παρακελευσάμενος ἐπῆγε τὸ στρατόπεδον εὐθύς. οἱ δὲ Συρακόσιοι ἀπροσδόκητοι μὲν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἦσαν ὡς ἤδη μαχούμενοι, καί τινες αὐτοῖς ἐγγὺς τῆς πόλεως οὔσης καὶ ἀπεληλύθεσαν· οἱ δὲ καὶ διὰ σπουδῆς

οὐκ ἐν πατρίδι, ἐξ ἧς] *non in patria* i. e. in terra non patria, ἐν οὐ πατρίδι, in aliena erit certamen, *ex qua vincere oportet aut non facile abire.* Praepositio ἐκ non convenit cum κρατεῖν, sed cum ἀποχωρεῖν. Bau. At οὐκ ἐν πατρίδι Graece dici nequit pro ἐν οὐ πατρίδι. Porro quibusdam visum est, ad ἀποχωρεῖν supplendum esse ἐξέσται, *licebit*, nec repeti posse δεῖ ad hoc verbum, quia sensus non sit *oportere abire*, sed *licere abire.* Quid vero vetat, quominus dicas *oportere abire?* Doederl. in Script. Academ. (Erlang. 1827. 4.) hunc sensum horum verborum esse ait: ἐξ ἧς, ἢν μὴ κρατήσωμεν, οὐ ῥᾳδίως ἀποχωρεῖν ἐξέσται, eique verba κρατεῖν δεῖ videntur ἐν μέσῳ posita, qualia sunt verba Theocriti 25, 72. v. adn. ad 1, 37. Atqui ἐξ ἧς eodem modo dictum videtur, quo ἀπὸ νεῶν μάχεσθαι, pro ἐν ναυσί, quippe ex vicinia urbis profecti, ubi castra habebant, et ex mari, ubi naves, Syracusis potiri conabantur. Conf. 7, 31. μετὰ τὴν ἐκ τῆς Λακωνικῆς τείχισιν. Plenius scriptor totum ita dicere potuisset: ὅτι οὐκ ἐν πατρίδι, ἀλλ' ἐκ γῆς, ἐξ ἧς κρατεῖν δεῖ ἢ ἀποχωρεῖν μὴ ῥᾳδίως i. e. κακῶς διατεθέντας ut cap. 57. extr. Reisk. deletum volebat ἐξ, mihi persuasum est, culpa librariorum excidisse ἀλλά, quo praecedens οὐκ carere non potest.

69. ἀπεληλύθεσαν] sc. ἐς αὐτὴν, ἐς τὴν πόλιν. Proxima sic inter se cohaerent: οὐκ ἂν οἰόμενοι δὲ σφίσι τοὺς Ἀθηναίους προτέρους ἐπελθεῖν, καὶ διὰ τάχους ἀναγκαζόμενοι ἀμύνασθαι, ὅμως ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα εὐθὺς ἀντεπήεσαν. v. adn. ad 5, 61. 7, 57. Mox λιθοβόλους *lapidatores* interpretatur Lips. Poliorc. 4, 3. Milites erant, qui saxa non fundis, sed manibus emittebant. v. Polluc. 1, 131. Athenae. ap. Steph. Thes. L. Gr. Polyb. 8, 7, 2. 9, 41, 8. Plat. Critia. Conf. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 401, 46. Mox in verbis τροπὰς οἵα εἰκὸς etc. οἱα habent Cass. Aug. Pal. It. Vat. Ven. H. Reg. I. Mosqu. (nisi quod hic οἵα) et corr. m. Vulgo οἵας. „Neutrum nonnunquam non ad proximum substantivum, sed ad infinitivum in eo latentem seu ad totam sententiam refertur, aut simpliciter notio cuiuscumque rei animo

προσβοηθοῦντες δρόμῳ ὑστέριζον μὲν, ὡς δὲ ἕκαστός πη τοῖς πλείοσι προσμίξειε καθίσταντο· οὐ γὰρ δὴ προθυμίᾳ ἐλλιπεῖς ἦσαν οὐδὲ τόλμῃ οὔτ' ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ οὔτ' ἐν ταῖς ἄλλαις, ἀλλὰ τῇ μὲν ἀνδρείᾳ οὐχ ἧσσους, ἐς ὅσον ἡ ἐπιστήμη ἀντέχοι, τῷ δὲ ἐλλείποντι αὐτῆς καὶ τὴν βούλησιν ἄκοντες προϋδίδοσαν· ὅμως δὲ οὐκ ἂν οἰόμενοι σφίσι τοὺς Ἀθηναίους προτέρους ἐπελθεῖν, καὶ διὰ τάχους ἀναγκαζόμενοι ἀμύνασθαι, ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα εὐθὺς ἀντεπήεσαν. καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἑκατέρων οἵ τε λιθοβόλοι καὶ σφενδονῆται καὶ τοξόται προὐμάχοντο, καὶ τροπὰς οἷα εἰκὸς ψιλοὺς ἀλλήλων ἐποίουν· ἔπειτα δὲ μάντεις τε σφάγια προὔφερον τὰ νομιζόμενα, καὶ σαλπιγκταὶ ξύνοδον ἐπώτρυνον τοῖς ὁπλίταις, οἱ δ' ἐχώρουν, Συρακόσιοι μὲν περί τε πατρίδος μαχούμενοι καὶ τῆς ἰδίας ἕκαστος τὸ μὲν αὐτίκα σωτηρίας, τὸ δὲ μέλλον ἐλευθερίας, τῶν δὲ ἐναντίων Ἀθηναῖοι μὲν περί τε τῆς ἀλλοτρίας οἰκείαν σχεῖν καὶ τὴν οἰκείαν μὴ βλάψαι ἡσσώμενοι, Ἀργεῖοι δὲ καὶ τῶν ξυμμάχων οἱ αὐτόνομοι ξυγκτήσασθαί τε ἐκείνοις ἐφ' ἃ ἦλθον, καὶ τὴν ὑπάρχουσαν σφίσι πατρίδα νικήσαντες πάλιν ἐπιδεῖν· τὸ δ' ὑπήκοον τῶν ξυμμάχων μέγιστον μὲν περὶ τῆς αὐτίκα ἀνελπίστου σωτηρίας, ἣν μὴ κρατῶσι, τὸ πρόθυμον εἶχον, ἔπειτα δὲ ἐν παρέργῳ καὶ εἴ τι ἄλλο ξυγκαταστρεψαμένοις ῥᾷον αὐτοῖς ὑπακούσεται. γενομένης δ' ἐν χερσὶ τῆς μάχης ἐπὶ 70
πολὺ ἀντεῖχον ἀλλήλοις, καὶ ξυνέβη βροντάς τε ἅμα τινὰς γενέσθαι καὶ ἀστραπὰς καὶ ὕδωρ πολύ, ὥστε τοῖς μὲν πρῶτον μαχομένοις καὶ ἐλάχιστα πολέμῳ ὡμιληκόσι καὶ τοῦτο ξυνεπιβαλέσθαι τοῦ φόβου, τοῖς δ' ἐμπειροτέροις τὰ μὲν γιγνόμενα

obversatur.“ Matth. §. 439. Verba μάντεις προὔφερον Pollux 1, 162. memorat; etenim haruspices multique eius generis homines exercitum sequutos esse, videbimus ad 8, 1. Conf. Dorv. ad Charit. p. 605. Dein variant libri inter σαλπιγκταὶ — σαλπικταί, et extat tertia forma σαλπισιής. Formam σαλπικταί probant Phrynichus et Moeris, reiiciunt formam σαλπιστής Thom. M. et Phryn., ad quem v. Lobeck. p. 191., adde Dorv. l. c. p. 604. Buttm. Gr. max. §. 92. adn. 8. Paulo post „errat Bened. ὡς ad μαχούμενοι referens; iungendum est cum ἕκασιος et fortasse in libris compluribus ideo excidit, quod ad sententiam nihil conferret, et post vocabuli ἰδίας finalem syllabam facile negligeretur.“ Haack. Proxima cum Matthiaeo p. 1176. med. ita supple et intellige: περὶ τῆς ἀλλοτρίας μαχούμενοι, ὥστε οἰκείαν σχεῖν.

τὸ δ' ὑπήκοον — ἔπειτα δὲ — καὶ εἴ] Schol. οἱ ὑπήκοοι πρότερον μὲν διὰ τὴν αὐτῶν σωτηρίαν προθύμως ἐμάχοντο, αὖθις δὲ, εἰ καὶ διὰ ἄλλο τι, διὰ τοῦτο μάλιστα, ὅπως συγκαταστρεψαμένων αὐτῶν τὴν Σικελίαν, οἱ Ἀθηναῖοι πρότεροι τῶν συναγωνισαμένων ἄρχοιεν· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ῥᾳδίως ὑπακούσονται. Structura haec est: ἔπειτα δὲ ἐν παρέργῳ καὶ τὸ πρόθυμον εἶχον (πειρασόμενοι) εἰ ῥᾷον ὑπ' αὐτῶν ὑπακούσεται, ἤν τι ἄλλο ξυγκαταστρέψωνται, dann war auch ein Nebengedanke bei ihnen, ob sie den Athenern vielleicht leichter gehorchen würden, wenn sie gemeinschaftlich mit ihnen Andere unterjocht hätten.

70. ξυνεπιβαλέσθαι τοῦ φόβου] i. e. *atque istud partim contulit*

καὶ ὥρᾳ ἔτους περαίνεσθαι δοκεῖν, τοὺς δὲ ἀνθεστῶτας πολὺ μείζω ἔκπληξιν μὴ νικωμένους παρέχειν. ὡσαμένων δὲ τῶν Ἀργείων πρῶτον τὸ εὐώνυμον κέρας τῶν Συρακοσίων, καὶ μετ' αὐτοὺς τῶν Ἀθηναίων τὸ κατὰ σφᾶς αὐτούς, παρερρήγνυτο ἤδη καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα τῶν Συρακοσίων καὶ ἐς φυγὴν κατέστη. καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν οὐκ ἐδίωξαν οἱ Ἀθηναῖοι· οἱ γὰρ ἱππῆς τῶν Συρακοσίων πολλοὶ ὄντες καὶ ἀήσσητοι εἶργον, καὶ ἐρβαλόντες ἐς τοὺς ὁπλίτας αὐτῶν, εἴ τινας προδιώκοντας ἴδοιεν, ἀνέστελλον· ἐπακολουθήσαντες δὲ ἀθρόοι ὅσον ἀσφαλῶς εἶχε πάλιν ἐπανεχώρουν καὶ τροπαῖον ἵστασαν. οἱ δὲ Συρακόσιοι ἀθροισθέντες ἐς τὴν Ἑλωρινὴν ὁδὸν καὶ ὡς ἐκ τῶν παρόντων ξυνταξάμενοι, ἔς τε τὸ Ὀλυμπιεῖον ὅμως σφῶν αὐτῶν παρέπεμψαν φυλακήν, δείσαντες μὴ οἱ Ἀθηναῖοι τῶν χρημάτων ἃ ἦν αὐτόθι κινήσωσι, καὶ οἱ λοιποὶ ἐπανεχώρησαν ἐς
71 τὴν πόλιν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς μὲν τὸ ἱερὸν οὐκ ἦλθον, ξυγκομίσαντες δὲ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς καὶ ἐπὶ πυρὰν ἐπιθέντες

ad pavorem. Correxi vulgatam *ξυνεπιλαβέσθαι* vel invitis scriptis et scriptore de Syntaxi in Bekk. Anecdd. 1. p. 173., verum flagitante sensu. v. adn. ad 3, 36. Super indicio isto Thucydidis de fulminis et tonitruum causis et effectu in pugnantes lege observationem Valckenarii ad Herodot. 6, 98. p. 219. Schweigh.

ὥρᾳ ἔτους] Schol. *κατὰ καιρὸν γενέσθαι* i. e. in der Jahreszeit, wo solche Erscheinungen natürlich sind. Hieme haec pugna commissa est, v. cap. 71. Adnotavit. I. H. Vossius ad Virg. 1. Ge. 311., in Italia tonitrua solere transitum facere et ad ver, et ad auctumnum atque hiemem. Quare Lucret. de N. D. 6, 356. *auctumno*, ait, *mage concutitur coeli domus totaque tellus, et cum tempora se veris florentia pandent.* Adde 5, 736 sqq. Plin. H. N. 19, 2. sect. 11. *Hydnon, quod sine radice et folio et flore nascitur in locis siccis, cum imbres auctumnales et tonitrua crebra sunt.* Conf. Welck. Aesch. Trilog. p. 9. Lessing. Opp. Vol. 2. p. 212. Anton. ad Petron. p. 327. Hinc etiam explicandus est Horat. 1. Carm. 4, 8 in descriptione veris: *dum graves Cyclopum Vulcanus ardens urit officinas.* Huc porro pertinent fulmina Pythia (*Πυθίαι ἀστραπαί*), quae vere, antequam theori Delphos mittebantur, observari solebant. v. Od. Muell. Dor. 1. p. 240. Conf. denique Thuc. 7, 79. *ἔτυχον δὲ καὶ βρονταί τινες ἅμα γενόμεναι καὶ ὕδωρ, οἷα, τοῦ ἔτους πρὸς μετόπωρον ἤδη ὄντος, φιλεῖ γίγνεσθαι*, et de vi verborum *ὥρᾳ ἔτους* adn. ad 2, 52., de verbo *παρερρήγνυτο* adn. ad 4, 96. 5, 73. Porro *πολὺ μείζω ἔκπληξιν* scriptor ait, quippe etiam eos, qui causam phaenomeni norunt, tonitrua terrent, et iuncta alii terrori tanto magis terrent. Mox alii libri *προδιώκοντας*, Vat. *προδιώκοντες*. Vall. *longius insequentes.* Vulgo *προσδιώκοντας*. Utramque formam Duk. dicit raram esse, *προδίωξις* tamen afferri ex Ioh. Diaconi Scholiis in Hesiod. Scut. Herc. p. 201. Heins. Bened. addit, *προδιώκειν* eodem sensu, quo hic (*si viderent quosdam ulterius progredi hostem persequendo*), ap. Xenophontem Anab. 3, 3, 10. extare. Sequitur *ὅμως — παρέπεμψαν* sc. quamvis modo clade affecti tamen Olympio prospicere praesidium eo mittendo non obliti sunt.

τῶν χρημάτων — κινήσωσι] i. e. *ne pecunias sacras attrectarent, auferrent et alios ad usus converterent.* 1, 143. *κινήσαντες τῶν Ὀλυμπίασιν ἢ Δελφοῖς χρημάτων.* 2, 24. *κινεῖν τὰ χρήματα ταῦτα ἐς ἄλλο τι.* Duk. Conf. Plut. V. Nic. c. 16.

ηὐλίσαντο αὐτοῦ. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοῖς μὲν Συρακοσίοις ἀπέδοσαν ὑποσπόνδους τοὺς νεκρούς, ἀπέθανον δὲ αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων περὶ ἑξήκοντα καὶ διακοσίους, τῶν δὲ σφετέρων τὰ ὁστᾶ ξυνέλεξαν, ἀπέθανον δὲ αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ὡς πεντήκοντα, καὶ τὰ τῶν πολεμίων σκῦλα ἔχοντες ἀπέπλευσαν ἐς Κατάνην. χειμών τε γὰρ ἦν καὶ τὸν πόλεμον αὐτόθεν ποιεῖσθαι οὔπω ἐδόκει δυνατὸν εἶναι, πρὶν ἂν ἱππέας τε μεταπέμψωσιν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐκ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων ἀγείρωσιν, ὅπως μὴ παντάπασιν ἱπποκρατῶνται, καὶ χρήματα δὲ ἅμα αὐτόθεν τε ξυλλέξωνται καὶ παρ' Ἀθηναίων ἔλθῃ, τῶν τε πόλεών τινας προσαγάγωνται, ἃς ἤλπιζον μετὰ τὴν μάχην μᾶλλον σφῶν ὑπακούσεσθαι, τά τε ἄλλα καὶ σῖτον καὶ ὅσων δέοι παρασκευάσωνται, ὡς ἐς τὸ ἔαρ ἐπιχειρήσοντες ταῖς Συρακούσαις.

Καὶ οἱ μὲν ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἀπέπλευσαν ἐς τὴν Νάξον 72
καὶ Κατάνην διαχειμάσοντες· Συρακόσιοι δὲ τοὺς σφετέρους αὐτῶν νεκροὺς θάψαντες ἐκκλησίαν ἐποίουν. καὶ παρελθὼν αὐτοῖς Ἑρμοκράτης ὁ Ἕρμωνος, ἀνὴρ καὶ ἐς τἆλλα ξύνεσιν οὐδενὸς λειπόμενος, καὶ κατὰ τὸν πόλεμον ἐμπειρία τε ἱκανὸς γενόμενος καὶ ἀνδρείᾳ ἐπιφανής, ἐθάρσυνέ τε καὶ οὐκ εἴα τῷ γεγενημένῳ ἐνδιδόναι· τὴν μὲν γὰρ γνώμην αὐτῶν οὐχ ἥσσησθαι, τὴν δὲ ἀταξίαν βλάψαι. οὐ μέντοι τοσοῦτόν γε λειφθῆναι ὅσον εἰκὸς εἶναι ἄλλως τε τοῖς πρώτοις τῶν Ἑλλήνων ἐμπειρίᾳ, ἰδιώτας ὡς εἰπεῖν χειροτέχναις, ἀνταγωνισαμένους.

71. *περὶ ἑξήκοντα καὶ διακοσίους*] Diod. 13, 6. *οἱ Ἀθηναῖοι τετρακοσίους τῶν ἐναντίων ἀνελόντες.* De *πρὶν ἄν — μεταπέμψωσιν — ἔλθῃ* v. Matth. p. 791. 2.

72. *θάψαντες*] Et de sepultura et de crematione cadaverum usurpatur, velut apud Thuc. 2, 52. Vid. interpretes ad Tacit. 2. Annal. 73. Dorv. ad Charit. p. 244. Et *οὐκ εἴα* est *dehortabatur, ne* etc., auctore Valck. ad Herodot. 2, 30. coll. Herm. ad Soph. Phil. 441. „Sensus *dissuadendi*, quem Valck. formulae *οὐκ ἐᾶν* tribuit, solius imperfecti est. *Οὐκ εἴα* proprie est was not for letting, tried not to let, tempore imperfectam, non perfectam actionem significante. At *οὐκ εἴασε* multum differt et aperte significat *non concessit.* vid. 6, 41. 80. etc." Arn. Paulo post Bred. desiderat *ἄλλως τε καί* i. e. zumal da, quod ipsum est in cod. Bas. et H. s. v., ferri tamen posse putat *ἄλλως τε* eodem sensu. Nec differre *ἄλλως τε* ab *ἄλλως τε καί* putat Buttm. ad Plat. Menon. c. 20., ubi conf. Stallb. At Haack. monuit, apud Thucydidem alibi semper plene *ἄλλως τε καί* eo sensu legi, non *ἄλλως τε.* Quin Herm. ad Vig. p. 780, 232. negat, *ἄλλως τε* idem esse quod *ἄλλως τε καί*, nam *ἄλλως τε* nihil esse nisi *et insuper*, atque und vollends.

χειροτέχναις] Sic Vall. legit: *praesertim rudes cum eruditissimis Graecorum et propemodum operariis bellorum dimicantes*, quae sic reddit Arn.: if one may so speak, like men with no knowledge of a trade opposed to those who have made it their business. Neque alium casum, quam dativum hic invenit Pollux 1, 156., ut videtur: idem casus in m. ad marg. cum *γρ.* adnotatus est. Aug. *χειροτέχνας*, sed supra *α* man. ant. scr. *ι.* Gr. *χειροτέκνας.* Adnotatio marginis in m. sic habet: *γρ. χειροτέχναις ἦγουν τοῖς ἐμπειρίαν ἔχουσι καὶ*

μέγα δὲ βλάψαι καὶ τὸ πλῆθος τῶν στρατηγῶν καὶ τὴν πολυαρχίαν, ἦσαν γὰρ πεντεκαίδεκα οἱ στρατηγοὶ αὐτοῖς, τῶν τε πολλῶν τὴν ἀξύντακτον ἀναρχίαν. ἦν δὲ ὀλίγοι τε στρατηγύμνασιν περὶ τὸ μάχεσθαι. Sed in Scholiis haec explicatio apposita est: τοῖς πρώτοις τῶν Ἑλλήνων ἐμπειρίᾳ· τοῖς ἐμπειρίαν ἔχουσι καὶ γυμνασίαν περὶ τὸ μάχεσθαι. Vulgo χειροτέχνας. Casus huius vocabuli pendet a quaestione, utrum χειροτέχνης sit *artifex*, an βάναυσος, ideoque imbellis, in arte bellica rudis. Χειροτέχνην Coraes voluit, ut χειρώνακτα, non tantum dici *opificem*, ut a Thucydide 7, 27. (hoc loco parum apte usus est) et Herodoto 2, 141. 167. (Conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 13 sq. Adde Dionys. Hal. A. R. 9, 25. de C. V. p. 15, 3. Reisk. διὰ τῶν εὐτελεσιάτων τε καὶ ταπεινοτάτων ὀνομάτων, οἷς ἂν καὶ γεωργὸς, καὶ θαλαττουργὸς, καὶ χειροτέχνης, καὶ πᾶς ὁ μηδεμίαν ὥραν τοῦ λέγειν εὖ ποιούμενος ἐχρήσατο. Idem de Thuc. iudic. p. 939, 12. οὐ γὰρ ἀγοραίοις ἀνθρώποις, οὐδ' ἐπιδημίοις, ἢ χειροτέχναις, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, οἳ μὴ μετέσχον ἀγωγῆς ἐλευθερίου), sed etiam *artificem* et peritum cuiuscunque disciplinae, velut ab Hippocrate Vol. 1. p. 40. 291. Vol. 2. p. 186. ed. van d. Lind., et a Sophocle Tr. 996. Et quidem hic poeta, ut Herm. monuit, non proprie de chirurgo (quod vulgo putent), loquitur, sed ἰ χειροτέχνης ibi ex adverso ponitur ἀοιδῷ, siquidem medicus non verbis, ut poeta, sed facto medelam affert, ut sensus eius loci sit: wer lindert durch Zauber, wer durch Mittel der Heilkunst diesen Schmerz — ? Keiner; nur Zeus allein vermag es. Popp. vulgatam retinens ita interpretatur: da sie gegen die erfahrensten der Hellenen als Unkundige, so zu sagen als blosse Handwerker (als aus der Werkstätte aufgeraffte Professionisten), gestritten hätten. H. Steph. putat, sive accusativus sive dativus legatur, omnino scribendum esse καὶ ὡς εἰπεῖν, quod necessarium Popponi non esse videtur, si comma post ἰδιώτας ponatur. Nec tamen, si καί omittitur et Popponis interpunctio probatur, concinnitatem orationis tolli negari potest. Nec Dores se comparare possunt cum χειροτέχναις, quia apud eos tantum perioeci et servi opificia tractabant, v. adn. ad 2, 40. Vocem igitur χειροτέχνης, ut ex adverso positam ἰδιώτῃ, honesto sensu acceperim, ut est profecto honesto sensu apud Hippocratem et Sophoclem, et retinuerim χειροτέχναις, hoc sensu: als Pfuscher gegen alte Practiker im Kriegshandwerk. Hoc sensu cepit etiam Pollux (si recte editum est ab Hemsterhusio), πολέμου δὲ τέχνας, χειροτέχνας στρατιωτικὰς εἴρηκε Θουκυδίδης, quanquam in eo erravit, quod χειροτέχνην artem, non artificem intellexit, et de suo στρατιωτικάς adiecit. Voce χειροτέχνης sensu honesto, ut non sit βάναυσος, sed *artis* sive *opificii alicuius peritus* praeter Thucydidem 7, 27. usus est Dionys. Hal. A. R. 3, 32. 4, 17. 44. 7, 59. 9, 12. Dio Cass. p. 615. ubi Antonius ad milites: καὶ παντὸς εἴδους μάχης χειροτέχναι ἔστε. Similiter Aristot. Eth. 3, 11. Bekk., ubi dicit: disciplina subacti milites pugnantes cum lascivis quasi ἀθληταὶ ἰδιώταις μαχόμενοι sunt. „Occurritur, χειροτέχνην perpetuo contrarie poni militi, et quod non sit nisi artifex. Velut Herodot. 2, 167. χειροτέχνας ex adverso ponit τοῖς ἐς τὸν πόλεμον ἀνειμένοις. At cum ἰδιώτης sit *homo non institutus in ullo opere*, quidquid hoc opus sit, χειροτέχνης simpliciter est *operarius*, sive homo versatus in usu manuum, differens ab homine non versato in tali opera. Syracusanis non deerat animus, sed usus armorum; aptum erat, eorum male dexteram imperitiam comparare cum inhabili inscitia eorum, qui forte primum instrumenta opificis tractent, dum callidus usu Atheniensis similis erat opifici ex praecepto artis ad solertiam instituti.“ Arn. Mox propter τὸ πλῆθος τῶν στρατηγῶν v.

γοὶ γένωνται ἔμπειροι καὶ ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ παρασκευάσωσι τὸ ὁπλιτικόν, οἷς τε ὅπλα μὴ ἔστιν ἐκποριζοντες, ὅπως ὡς πλεῖστοι ἔσονται, καὶ τῇ ἄλλῃ μελέτῃ προσαναγκάζοντες ἕφη κατὰ τὸ εἰκὸς κρατήσειν σφᾶς τῶν ἐναντίων, ἀνδρείας μὲν σφίσιν ὑπαρχούσης, εὐταξίας δὲ ἐς τὰ ἔργα προσγενομένης· ἐπιδώσειν γὰρ ἀμφότερα αὐτά, τὴν μὲν μετὰ κινδύνων μελετωμένην, τὴν δ' εὐψυχίαν αὐτὴν ἑαυτῆς μετὰ τοῦ πιστοῦ τῆς ἐπιστήμης θαρσαλεωτέραν ἔσεσθαι. τούς τε στρατηγοὺς καὶ ὀλίγους καὶ αὐτοκράτορας χρῆναι ἑλέσθαι, καὶ ὁμόσαι αὐτοῖς τὸ ὅρκιον ἢ μὴν ἐάσειν ἄρχειν ὅπῃ ἂν ἐπίστωνται· οὕτω γὰρ ἅ τε κρύπτεσθαι δεῖ μᾶλλον ἂν στέγεσθαι, καὶ τἄλλα κατὰ κόσμον καὶ ἀπροφασίστως παρασκευασθῆναι. καὶ οἱ Συρακόσιοι αὐτοῦ ἀκού-73
σαντες ἐψηφίσαντό τε πάντα ὡς ἐκέλευε καὶ στρατηγὸν αὐτόν τε εἵλοντο τὸν Ἑρμοκράτην καὶ Ἡρακλείδην τὸν Λυσιμάχου καὶ Σικανὸν τὸν Ἐξηκέστου, τούτους τρεῖς· καὶ ἐς τὴν Κόρινθον καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις ἀπέστειλαν, ὅπως ξυμμαχία τε αὐτοῖς παραγένηται καὶ τὸν πρὸς Ἀθηναίους πόλεμον βεβαιότερον πείθωσι ποιεῖσθαι ἐκ τοῦ προφανοῦς ὑπὲρ σφῶν τοὺς Λακεδαιμονίους, ἵνα ἢ ἀπὸ τῆς Σικελίας ἀπαγάγωσιν αὐτοὺς ἢ πρὸς τὸ ἐν Σικελίᾳ στράτευμα ἧσσον ὠφέλειαν ἄλλην ἐπιπέμπωσι.

Τὸ δ' ἐν τῇ Κατάνῃ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων ἔπλευσεν εὐ-74
θὺς ἐπὶ Μεσσήνην ὡς προδοθησομένην. καὶ ἃ μὲν ἐπράσσετο οὐκ ἐγένετο. Ἀλκιβιάδης γὰρ ὅτε ἀπῄει ἐκ τῆς ἀρχῆς ἤδη μετάπεμπτος, ἐπιστάμενος ὅτι φείξοιτο, μηνύει τοῖς τῶν Συρακοσίων φίλοις τοῖς ἐν τῇ Μεσσήνῃ ξυνειδὼς τὸ μέλλον· οἱ δὲ τούς τε ἄνδρας διέφθειραν πρότερον καὶ τότε στασιάζοντες καὶ ἐν ὅπλοις ὄντες ἐπεκράτουν μὴ δέχεσθαι τοὺς Ἀθηναίους οἱ ταῦτα βουλόμενοι. ἡμέρας δὲ μείναντες περὶ τρεῖς καὶ δέκα

quae Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 93. nr. 9. p. 96, 78. disputat de republica Syracusanorum. Ad τὴν μέν supple τὴν εὐταξίαν.

74. τρεῖς καὶ δέκα] Alii libri τρεῖς καίδεκα, alii τρεισκαίδεκα, vulgo τρισκαίδεκα. Vulgatam non debebant mutare, aut τρεῖς καὶ δέκα, si mutabant, scribere. Nam haec est probabilis norma, ex qua de numeralium in compositione scriptura iudicandum est, apud Grammaticos veteres: „numeros flexibiles sub diversis accentibus, indeclinabiles et loquelares sub uno scribi voluerunt; verbi causa in τρισκαίδεκα copula acuitur, quae in τρεῖς καὶ δέκα gravatur.“ Lobeck. ad Phryn. p. 408. Forma tamen flexibilis praeferenda est, quia parathesis numeralium huic scriptori adamata est, id quod Duk. Praef. p. XIV. Lips. primus monuit et Lobeck. p. 409. magis illustravit. Idque cognitum fuisse videtur ei, qui in m. supra vulgatum scripsit flexibilem formam. Magis etiam placet, quod ex G. Gail. memorat et in Cl. Ven. est περὶ τρεῖς μείναντες καὶ δέκα, at ex Reg. et Gr. Duk. affert περὶ τρεῖς καὶ δέκα (Gr. περὶ τρεῖς καίδεκα) μείναντες. Mox vulgo legitur καὶ Θρᾷκας, σταυρώματα, vel σταύρωμα. Gailio teste G. omisso Θρᾷκας habet καὶ σταύρωμα, quamquam de Reg. Duk. tacet. Θρᾷκας iam Fr. Port. deleri censuerat, ut natum ex glossa χάρακας i. e. σταυρώματα. Adversatur Censor in Ephemm. Ien. a. 1823. mens. Febr. p. 223 sq. Θρᾴκας legi volunt Heilm. et Bred. Θρᾴκην praebet

οἱ Ἀθηναῖοι ὡς ἐχειμάζοντο καὶ τὰ ἐπιτήδεια οὐκ εἶχον καὶ προὐχώρει οὐδέν, ἀπελθόντες ἐς Νάξον καὶ σταύρωμα περὶ τὸ στρατόπεδον ποιησάμενοι αὐτοῦ διεχείμαζον· καὶ τριήρη ἀπέστειλαν ἐς τὰς Ἀθήνας ἐπί τε χρήματα καὶ ἱππέας, ὅπως ἅμα τῷ ἦρι παραγένωνται.

75 Ἐτείχιζον δὲ καὶ οἱ Συρακόσιοι ἐν τῷ χειμῶνι πρός τε τῇ πόλει τὸν Τεμενίτην ἐντὸς ποιησάμενοι τεῖχος παρὰ πᾶν τὸ πρὸς τὰς Ἐπιπολὰς ὁρῶν, ὅπως μὴ δι' ἐλάσσονος εὐαποτειχιστοι ὦσιν, ἢν ἄρα σφάλλωνται, καὶ τὰ Μέγαρα φρούριον,

Lugd. Χαράκων σταύρωμα coniecit Reisk. Pluralem σταυρώματα habent libri plerique, quem Popp. defendi posse putat loco 7, 53., sane enim circa singula castra plures ordines vallorum fuisse.

75. *τὸν Τεμενίτην*] Apollo Temenites a *τεμένει* dictus esse videtur (v. 6, 99.), non alia ratione, quam Diana Nemorensis Aricii extra Romam a nemore. v. de sit. et orig. Syrac. p. 59. Nomen Apollinis Temenitis hinc in nomen regionis evaluit, ubi eius *τέμενος* situm fuit; Temenitem autem Apollinem in Neapoli, quod fuit post aetatem Thucydidis nomen huius regionis, fuisse testatur Cic. 4. Verr. 53. At Arn. praesenti loco *τὸν Τεμενίτην* non intelligit regionem, sed statuam Apollinis Temenitis magnitudine et pulchritudine insignem, ut testantur Cic. l. c. et Sueton. Ti. 74. „Quum regio, ait, nondum esset exaedificata, ambitus novi muri non potuit melius indicari, quam dicendo, eum satis laxum fuisse, ut includeret hanc statuam.“ Templum Apollinis Letr. exstructum fuisse existimat in *ἄκρᾳ Τεμενίτιδι*, cuius Thucydides 7, 3. mentionem facit. At haec *ἄκρα* non potuit esse, nisi pars *κρημνοῦ* sive rupis, quae Neapolin et Tycam dividit, unde simul patet, Temenitem iam tum regionis, non solius dei nomen fuisse. In ipsa area huius regionis nunc quidem nullum vestigium collis est. Et quis scit, num iam Thucydidis aetate nobilis illa statua ibi extiterit.

τὰ Μέγαρα φρούριον] Ante quam Athenienses Syracusas appulerunt, Megara ista, non diversa a Megara Hyblaea, praesidio vacua erat. v. Thuc. 6, 49. Nunc a Syracusanis munitur una cum Olympio. Athenienses posthac Megaram saepius aggressi nunquam ceperunt. Aliquanto tamen serius prope eam stationem habentes leguntur 7, 25. Hanc autem Megaram, ut dixi, non diversam esse Hyblaea, probat Thuc. 6, 94. *παρέπλευσαν* (Athenienses) *ἐπὶ Μεγάροων τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ, οὓς ἐπὶ Γέλωνος τοῦ τυράννου, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἀναστήσαντες οἱ Συρακόσιοι αὐτοὶ ἔχουσι τὴν γῆν.* Quod se supra narrasse dicit, id 6, 4. narravit de Megara Hyblaea. v. de sit. et orig. Syrac. p. 55 sq. Castellum autem, quod hic Megaram dicit, proprie Styella appellabatur, ni fallit Cluverii coniectura. Ei in loco Stephani (Ὕβλαι τρεῖς) verba *μία δὲ τῶν Ὑβλῶν Τίελλα καλεῖται, ὡς Φίλιστος τετάρτῳ Σικελικῶν* corrupta esse videntur. Vid. S. A. p. 160. E. „Stephani autem qui epitomen scripsit, alio loco dicit: *Στύελλα, φρούριον τῆς ἐν Σικελίᾳ Μεγαρίδος· ἐθνικὸν Στυελληνός.* Quum dubium sit vocabulum *Μεγαρίς* (quod alias Megarae urbis agrum significat, Ciceroni vero, Melae et Plinio ipsam urbem), pars aliqua Megarae Hyblaeae vel arx eius *Στύελλα* appellata esse potuit, idque comprobari videtur ipsius Stephani verbis, vel potius Philisti: *μία δὲ τῶν Ὑβλῶν Τίελλα καλεῖται*, dummodo liceat ex utroque loco collato corrigere *Στύελλα*. Nisi potius hinc aliquis colligat, Megaram Hyblaeam quae antea dicebatur, postea Styellam appellatam esse inde a tempore communitionis hic memoratae, idque nomen aetate Philisti iam in usum

καὶ ἐν τῷ Ὀλυμπιείῳ ἄλλο· καὶ τὴν θάλασσαν προεσταύρωσαν πανταχῇ ᾗ ἀποβάσεις ἦσαν. καὶ τοὺς Ἀθηναίους εἰδότες ἐν τῇ Νάξῳ χειμάζοντας, ἐστράτευσαν πανδημεὶ ἐπὶ τὴν Κατάνην, καὶ τῆς τε γῆς αὐτῶν ἔτεμον καὶ τὰς τῶν Ἀθηναίων σκηνὰς καὶ τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσαντες ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ πυνθανόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἐς τὴν Καμάριναν κατὰ τὴν ἐπὶ Λάχητος γενομένην ξυμμαχίαν πρεσβεύεσθαι, εἴ πως προσαγάγοιντο αὐτούς, ἀντεπρεσβεύοντο καὶ αὐτοί. ἦσαν γὰρ ὕποπτοι αὐτοῖς οἱ Καμαριναῖοι μὴ προθύμως σφίσι μήτ' ἐπὶ τὴν πρώτην μάχην πέμψαι ἃ ἔπεμψαν, ἔς τε τὸ λοιπὸν μὴ οὐκέτι βούλωνται ἀμύνειν, ὁρῶντες τοὺς Ἀθηναίους ἐν τῇ μάχῃ εὖ πράξαντας, προσχωρῶσι δ' αὐτοῖς κατὰ τὴν προτέραν φιλίαν πεισθέντες. ἀφικομένων οὖν ἐκ μὲν Συρακουσῶν Ἑρμοκράτους καὶ ἄλλων ἐς τὴν Καμάριναν, ἀπὸ δὲ τῶν Ἀθηναίων Εὐφήμου μεθ' ἑτέρων, ὁ Ἑρμοκράτης ξυλλόγου γενομένου τῶν Καμαριναίων βουλόμενος προδιαβάλλειν τοὺς Ἀθηναίους ἔλεγε τοιάδε.

Οὐ τὴν παροῦσαν δύναμιν τῶν Ἀθηναίων, ὦ Καμαρι- 76
ναῖοι, μὴ αὐτὴν καταπλαγῆτε δείσαντες ἐπρεσβευσάμεθα, ἀλλὰ

communem evaluisse. Vide adn. ad fragm. Philist. 22. p. 161. Eius communitionis pars esse videtur, quam Thuc. 6, 94. dicit *ἐρυμά τι τῶν Συρακοσίων*. Mox de societate Lachetis tempore inita v. 3, 86. Postremo *προδιαβάλλειν* dedi cum libris plurimis et optimis: alii *προδιαβαλεῖν*, vulgo *προσδιαβαλεῖν*. *Προδιαβάλλειν* iure tuetur Reitz. ad Lucian. Philop. 8. Vol. 9. p. 512. Bip. ut accommodatum consilio oratorio, quod c. 76. init. proponitur.

76. *οὐ τὴν παροῦσαν δύναμιν — μὴ αὐτήν*] Attractionis genus est, de quo post Kruegerum omnium uberrime egit Beier. ad Cic. Oratt. fragm. p. 21 sq. 96. 130. De h. l. vide Matth. §. 296. Cum verbis *προφάσει μὲν — διανοίᾳ δέ* Valck. ad Herodot. 2, 100. comparat Herodotea: *πρόσχημα μὲν ποιεύμενος — ἐν νῷ δ' ἔχων*, ubi plura id generis. Dein *ἀπὸ σφῶν* Schol. explicat *ὅσοι ἄποικοι ἦσαν αὐτῶν*. Imo *sponte sua*, freiwillig. v. adn. ad 6, 40. „Socii, qui se iungebant Atheniensibus, maxime Iones et Hellespontii erant, quorum hi non erant origine Attica: ut difficile sit dicere qui extra Iones Atheniensium coloni fuerint. Verum et Iones et Hellespontii socii Atheniensium sponte sua facti sunt. v. Thuc. 1, 95. 96. Herodot. 8, 3.“ Arn. Sequitur *τοὺς μὲν — τοὺς δὲ — τοῖς δ'*, at debebat ubique scribere *τοῖς*, casum pendere faciens a participio, qui est usus Graecorum, et suppleto *αὐτούς* post *κατεστρέψαντο*. Mox pro *λειποστρατίαν* C. *λειποστρατείαν*. Reg. *λειποστρατιάν*. Pal. lt. F. Lugd. Gr. ed. Bas. *λιποστρατίαν*. Etiam H. s. v. *γρ. λιποστρατίαν*. Suspiceris legendum esse *λειποστράτιον*, quae forma sine varietate extat 1, 99., neque aliam habuisse videntur oratores Attici, nisi forte fuit *λιποστράτιον*. Nam „formae a *λιπο* incipientes in similibus saepe temere sunt neglectae, ut Passov. *λιπομαρτύριον* omisit ex Demosth. c. Timoth. §. 19. et *λιποταξίου* ex eodem c. Mid. §. 103. et Boeot. de Nom. §. 17.“ Popp. Sed nihil mutandum: formam *λειποστρατίαν* habet etiam Herodotus et agnoscit praeter Dionysium A. R. 11, 22. p. 2212, 9. (*λειποστρατίαν ἐπενεγκόντες*) Thom. M. p. 572., ubi v. interpp., adde Lobeck. ad Phryn. p. 519. Ceterum de isto crimine v. adn. ad 1, 99. De verbis *σφίσιν — μὴ ἐκείνῳ καταδουλώσεως* v. Matth. p. 717.

μᾶλλον τοὺς μέλλοντας ἀπ' αὐτῶν λόγους, πρίν τι καὶ ἡμῶν ἀκοῦσαι, μὴ ὑμᾶς πείσωσιν. ἥκουσι γὰρ ἐς τὴν Σικελίαν προφάσει μὲν ᾗ πυνθάνεσθε, διανοίᾳ δὲ ἣν πάντες ὑπονοοῦμεν· καί μοι δοκοῦσιν οὐ Λεοντίνους βούλεσθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἡμᾶς μᾶλλον ἐξοικίσαι. οὐ γὰρ δὴ εὔλογον τὰς μὲν ἐκεῖ πόλεις ἀναστάτους ποιεῖν, τὰς δὲ ἐνθάδε κατοικίζειν, καὶ Λεοντίνων μὲν Χαλκιδέων ὄντων κατὰ τὸ ξυγγενὲς κήδεσθαι, Χαλκιδέας δὲ τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ, ὧν οἵδε ἄποικοί εἰσι, δουλωσαμένους ἔχειν. τῇ δὲ αὐτῇ ἰδέᾳ ἐκεῖνά τε ἔσχον καὶ τὰ ἐνθάδε νῦν πειρῶνται· ἡγεμόνες γὰρ γενόμενοι ἑκόντων τῶν τε Ἰώνων καὶ ὅσοι ἀπὸ σφῶν ἦσαν ξύμμαχοι ὡς ἐπὶ τοῦ Μήδου τιμωρίᾳ, τοὺς μὲν λειποστρατίαν, τοὺς δὲ ἐπ' ἀλλήλους στρατεύειν, τοῖς δ' ὡς ἑκάστοις τινὰ εἶχον αἰτίαν εὐπρεπῆ ἐπενεγκόντες κατεστρέψαντο. καὶ οὐ περὶ τῆς ἐλευθερίας ἄρα οὔτε οὗτοι τῶν Ἑλλήνων οὔθ' οἱ Ἕλληνες τῆς ἑαυτῶν τῷ Μήδῳ ἀντέστησαν, περὶ δὲ οἱ μὲν σφίσιν ἀλλὰ μὴ ἐκείνῳ καταδουλώσεως, οἱ δ' ἐπὶ δεσπότου μεταβολῇ οὐκ ἀξυνετωτέρου κακο-
77 ξυνετωτέρου δέ. ἀλλ' οὐ γὰρ δὴ τὴν τῶν Ἀθηναίων εὐκατηγόρητον οὖσαν πόλιν νῦν ἥκομεν ἀποφανοῦντες ἐν εἰδόσιν ὅσα ἀδικεῖ, πολὺ δὲ μᾶλλον ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιασόμενοι ὅτι ἔχοντες παραδείγματα τῶν τ' ἐκεῖσε Ἑλλήνων ὡς ἐδουλώθησαν οὐκ ἀμύνοντες σφίσιν αὐτοῖς, καὶ νῦν ἐφ' ἡμᾶς ταὐτὰ παρόντα σοφίσματα, Λεοντίνων τε ξυγγενῶν κατοικίσεις καὶ Ἐγεσταίων ξυμμάχων ἐπικουρίας, οὐ ξυστραφέντες βουλόμεθα προθυμότερον δεῖξαι αὐτοῖς ὅτι οὐκ Ἴωνες τάδε εἰσὶν οὐδ' Ἑλληςπόντιοι

77. ἡμᾶς αὐτούς] F. Lugd. αὐτοὺς ἡμᾶς, quod si propter Buttm. Gr. med. §. 127. 3. (ed. 13.) praeferas, v. Schaef. Appar. cr. ad Demosth. Vol. 1. p. 347. et Matth. §. 148. adn. 2. Popp. Mox particulam in verbis τῶν τ' ἐκεῖσε om. Ar. Chr. Dan. Dionys. Hal. p. 933. Popp. et Arn. per traiectionem excusant, pro ἔχοντες παραδείγματά τε. Et ἐκεῖ pro ἐκεῖσε praeter Dionysium aliquot libri Thuc. habent: at Lobeck. ad Phryn. p. 44. docet, Graecos saepe ἐκεῖσε dicere pro ἐκεῖ, contra id Krueg. ad Dionys. p. 199. hunc usum ad hunc unum locum Thucydidis et recentiores scriptores revocat. Porro Kruegero σοφίσματα per appositionem adiectum videtur, sic: ταῦτα (sic enim legit) παρόντα, σοφίσματα (ὄντα). Idem in Addendis Plutarchi Timol. c. 12. imitationem indicat: ταῦτα πάλιν ἥκειν ἐπ' αὐτοὺς σοφίσματα καὶ δελεάσματα, μετ' ἐλπίδων χρησιῶν καὶ φιλανθρώπων ὑποσχέσεων εἰς μεταβολὴν δεσποτοῦ καινοῦ πιθανευομένους, ὑπώπτευον, ubi liber Monac. nr. 85. ταὐτά, sicut dedi hic ex Cass. Pal. Laur. T. i. e. Cantabr. Arnoldi et Dionys. Hal. In vulgata ταῦτα iam Reisk. ad Dionys. p. 1150. articulum desiderabat, ut adnotavit Popp.

οὐκ Ἴωνες τάδε εἰσίν] Dionys. et Aristid. Vol. 2. p. 382. ταῦτα. Cum τάδε magis convenirent Ἰωνία, quam Ἴωνες, nec tamen aliter Eurip. Androm. 168. οὐ γάρ ἐσθ' Ἕκτωρ τάδε. v. Matth. p. 823. extr. Verbum εἰσί sequitur structuram praedicati Ἴωνες. vid. ibidem §. 305. Neutrum ταῦτα, τάδε saepe significat non res aut homines, modo memorata in antecedentibus sententiae, sed rem et statum rerum in universum, omnibus nota, trita, in quibus omnes versamur, velut τάδε

καὶ νησιῶται, οἳ δεσπότην ἢ Μῆδον ἢ ἕνα γέ τινα ἀεὶ μεταβάλλοντες δουλοῦνται, ἀλλὰ Δωριῆς ἐλεύθεροι ἀπ' αὐτονόμου τῆς Πελοποννήσου τὴν Σικελίαν οἰκοῦντες. ἢ μένομεν ἕως ἂν ἕκαστοι κατὰ πόλεις ληφθῶμεν, εἰδότες ὅτι ταύτῃ μόνον ἀλωτοί ἐσμεν καὶ ὁρῶντες αὐτοὺς ἐπὶ τοῦτο τὸ εἶδος τρεπομένους ὥστε τοὺς μὲν λόγοις ἡμῶν διιστάναι, τοὺς δὲ ξυμμάχων ἐλπίδι ἐκπολεμοῦν πρὸς ἀλλήλους, τοῖς δὲ ὡς ἑκάστοις τι προσηνὲς λέγοντες δύνανται κακουργεῖν; καὶ οἰόμεθα τοῦ ἄποθεν ξυνοίκου προαπολλυμένου οὐκ ἐς αὐτόν τινα ἥξειν τὸ δεινόν, πρὸ δὲ αὐτοῦ μᾶλλον τὸν πάσχοντα καθ' αὐτὸν δυστυχεῖν; καὶ εἴ τῳ ἄρα παρέστηκε τὸν μὲν Συρακόσιον, ἑαυτὸν δ' οὔ 78

significat res, quae sub sensus cadunt sive die Sinnenwelt, die Schöpfung, quo sensu Latini quoque *haec* dicunt, ut Cic. de N. D. 1, 9. §. 23. (v. Fr. A. Wolf. in Anall. Literar. 2. p. 317.) et in Catilinariis: *qui haec stare cupiat* i. e. urbem Romanam. conf. Matth. p. 872. Eiusdem generis est praesens locus, ubi hoc magis interpretes advertere debebat, quod εἰσί dixit, et non ἐσί, quod Ἴωνες et non Ἰωνία, quam quod τάδε. Non aliter in columna illa, quae a Theseo in Isthmo erecta esse fertur, scriptum: τάδ' οὐχὶ Πελοπόννησος, ἀλλ' Ἰωνία — τάδ' ἐστι Πελοπόννησος, οὐκ Ἰωνία i. e. terra, quam hac ex parte conspicitis, est Peloponnesus et non Ionia etc. Porro de Doribus origine superbientibus, Iones despicientibus — notissima res est, et memoravit Valck. ad Herodot. 3, 56. 5, 87., ad Theocr. Adoniaz. Vol. 2. p. 229. Heind., adde Od. Muell. Dor. 2. p. 403. et de Syracusis vere Dorica urbe ibidem 1. p. 116. Mox ἢ μένωμεν suspicatur Valck. ad Herodot. 5, 82. Indicativum tuentur Platonica ἢ πῶς λέγομεν; (quanquam etiam coniunctivus in eadem formula comparet) τί δὴ καὶ λέγομεν; Vid. Heind. ad Plat. Gorg. p. 109., ad Theaet. p. 441., ubi „Attuli haec, ait, ne cui in mentem veniat corrigere λέγωμεν, quo in genere saepius erravit Steph.“ Adde Matth. §. 516. adn. 2. Paulo post δύνανται abesse vult Bau., at Popponi transitus factus videtur ab infinitivo in indicativum, ut in verbis 5, 14. ξυνέβη — ὥστε πολέμου μὲν μηδὲν ἔτι ἅψασθαι μηδετέρους, πρὸς δὲ τὴν εἰρήνην μᾶλλον τὴν γνώμην εἶχον. Sic igitur verba τοῖς δὲ ὡς ἑκάστοις τι προσηνὲς λέγοντες δύνανται κακουργεῖν extra interrogationem essent, et signum interrogationis post ἀλλήλους ponendum esset: id quod fieri nequit, quia etiam quae post κακουργεῖν sequuntur, in interrogatione sunt, cohaerente et continuata cum ἢ μένομεν. Imo κακουργεῖν cogitatione iterandum est, quasi scripsisset: ὥστε τοὺς μὲν — διιστάναι, τοὺς δὲ — ἐκπολεμοῦν — τοὺς δὲ κακουργεῖν, ὡς ἑκάστοις τι προσηνὲς λέγοντες δύνανται κακουργεῖν; Omnis difficultas amota esset, si scriptori placuisset τοὺς δέ scribere pro τοῖς δέ. Prorsus tamen dativus iste convenit cum usu linguae Graecae, quae participiis regimen tribuit, ubi una eademque sententia participium et aliud verbum diversi regiminis iunctum habet. Postrema ita intelligo: τὸν δὲ πρὸ αὐτοῦ πάσχοντα μᾶλλον καθ' αὐτὸν δυστυχεῖν, sondern denken wir, wer vor uns unglücklich ist, der sey es für sich allein?

78. καὶ εἴ τῳ ἄρα — κολάσασθαι] Dionys. p. 936. et rursus p. 798. usque ad τῷ Ἀθηναίῳ, ubi in Thucydide reprehendit nimium usum singularis pro plurali, quod dixerit τὸν Συρακόσιον — τῷ Ἀθηναίῳ — ἐμέ. Sed hoc non eius idioma esse, quis est qui ignoret? Vid. Greg. Cor. p. 126., qui hunc usum Atticis tribuit, Krueg. ad Dionys. p. 229. et Quintil. I. O. 8, 6, 21. Mox οὐκ ἐρῆμος scriptura paucorum quidem

πολέμιον εἶναι τῷ Ἀθηναίῳ, καὶ δεινὸν ἡγεῖται ὑπέρ γε τῆς ἐμῆς κινδυνεύειν, ἐνθυμηθήτω οὐ περὶ τῆς ἐμῆς μᾶλλον, ἢν ἴσῳ δὲ καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἅμα ἐν τῇ ἐμῇ μαχούμενος, τοσούτῳ δὲ καὶ ἀσφαλέστερον ὅσῳ οὐ προδιεφθαρμένου ἐμοῦ, ἔχων δὲ ξύμμαχον ἐμὲ καὶ οὐκ ἐρῆμος ἀγωνιεῖται· τόν τε Ἀθηναῖον μὴ τὴν τοῦ Συρακοσίου ἔχθραν κολάσασθαι, τῇ δ' ἐμῇ προφάσει τὴν ἐκείνου φιλίαν οὐχ ἧσσον βεβαιώσασθαι βούλεσθαι. εἴ τέ τις φθονεῖ μὲν ἢ καὶ φοβεῖται, ἀμφότερα γὰρ τάδε πάσχει τὰ μείζω, διὰ δὲ αὐτὰ τὰς Συρακούσας κακωθῆναι μέν, ἵνα σωφρονισθῶμεν, βούλεται, περιγενέσθαι δὲ ἕνεκα τῆς αὐτοῦ ἀσφαλείας, οὐκ ἀνθρωπίνης δυνάμεως βούλησιν ἐλπίζει. οὐ γὰρ οἷόν τε ἅμα τῆς τε ἐπιθυμίας καὶ τῆς τύχης τὸν αὐτὸν ὁμοίως ταμίαν γενέσθαι. καὶ εἰ γνώμῃ ἁμάρτοι, τοῖς αὑτοῦ κακοῖς ὀλοφυρθεὶς τάχ' ἂν ἴσως καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς ποτε βουληθείη αὖθις φθονῆσαι. ἀδύνατον δὲ προεμένῳ, καὶ μὴ τοὺς αὐτοὺς κινδύνους οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων ἀλλὰ περὶ τῶν ἔργων ἐθελήσαντι προσλαβεῖν· λόγῳ μὲν γὰρ τὴν ἡμετέραν δύναμιν σώζοι ἄν τις, ἔργῳ δὲ τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν. καὶ μάλιστα εἰκὸς ἦν ὑμᾶς, ὦ Καμαριναῖοι, ὁμόρους ὄντας καὶ τὰ δεύτερα κινδυνεύσοντας προορᾶσθαι αὐτὰ καὶ μὴ μαλακῶς ὥσπερ νῦν ξυμμαχεῖν, αὐτοὺς δὲ πρὸς ἡμᾶς μᾶλλον ἰόντας, ἅπερ εἰ ἐς τὴν Καμαριναίαν πρῶτον ἀφίκοντο οἱ Ἀθηναῖοι δέομενοι ἂν

librorum, nihilominus tamen vera est. Vulgatam οὐκ ἐρῆμον Bened. tuetur, quia socii aliorum societate firmi magis expetendi sint, si optio detur, quam si omni ope sociorum destituti sint. At ex adverso pronuntur ὁ ἔχων ξύμμαχον et ὁ ἐρῆμος, id quod particulae καὶ οὐκ clarissime indicant: si Benedicti explicatio vera esset, legeremus οὐδὲ a scriptore relictum. Paulo post Reisk. apud Dionys. p. 936. audacissime τὴν ἐκείνου δουλείαν reposuit. Quod ut probari non potest, ita vulgatam aliquid vitii contraxisse, Popponi persuasum est, qui coniicit, βιάσασθαι pro βεβαιώσασθαι reponendum esse. Mihi vulgata non inexplicabilis videtur: meum odium, ait, praetexens illius (i. e. aliorum Siceliotarum, qui Syracusanos oderunt) amicitiam maxime firmare Atheniensis studet. Nimirum qui quem communiter oderunt, eos consentaneum est, eo firmiorem inter se amicitiam colere. Οὐχ ἧσσον est *maxime*. Schol. βεβαιώσασθαι· βεβαιότατα σχεῖν ἢ περιποιήσασθαι. Propter μὴ τὴν ἔχθραν κολάσασθαι Arn. apte confert 4, 61. οὐ γὰρ τοῖς ἔθνεσιν — τοῦ ἑτέρου ἔχθει ἐπίασιν. Proxima Schol. ita explicat: φοβεροὶ γὰρ ἅμα καὶ ἐπίφθονοι καθιστᾶσιν οἱ μείζους. Et σωφρονισθῶμεν idem et Suidas reddunt per ταπεινωθῶμεν. Vid. adn. ad 3, 65. extr. Mox ἀνθρωπίνης libri ad Wassium usque collati omnes, praeterea Vat. Laur. Pal. It. Lugd. m., ex Parr. H. D. I. E. K., de reliquis Parr. tacetur. Non dubie ἀνθρωπείας ex Aug. et Dionys. affertur. Conf. 3. 40. Verba οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων etc. ipse scriptor explicat: λόγῳ (ὀνόματι) μὲν γὰρ τὴν ἡμετέραν δύναμιν σώζοι ἄν τις, ἔργῳ δὲ τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν. Schol. οὐ πρὸς τὰ ὀνόματα ἀποβλέποντας, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἔργα. Dein ad καὶ τὰ δεύτερα idem: μεθ' ἡμᾶς εὐθὺς κινδυνεύσοντας, et ad ἐπὶ ταῦτα ὥρμησθε idem: τὰ εἰρημένα, τουτέστι τῷ λόγῳ μὲν βοηθεῖν καὶ συμμαχεῖν τοῖς Συρακουσίοις, ἔργῳ δὲ ἑαυτῷ, εἴπερ ἐκ διαδοχῆς ὁ κίνδυνος εἰς πάντας.

ἐπεκαλεῖσθε, ταῦτα ἐκ τοῦ ὁμοίου καὶ νῦν παρακελευομένους ὅπως μηδὲν ἐνδώσομεν φαίνεσθαι. ἀλλ' οὔθ' ὑμεῖς νῦν γέ πω οὔθ' οἱ ἄλλοι ἐπὶ ταῦτα ὥρμησθε. δειλίᾳ δὲ ἴσως τὸ δίκαιον πρός τε ἡμᾶς 79
καὶ πρὸς τοὺς ἐπιόντας θεραπεύσετε λέγοντες ξυμμαχίαν εἶναι ὑμῖν πρὸς Ἀθηναίους· ἦν γε οὐκ ἐπὶ τοῖς φίλοις ἐποιήσασθε, τῶν δὲ ἐχθρῶν ἦν τις ἐφ' ὑμᾶς ἴῃ, καὶ τοῖς γε Ἀθηναίοις βοηθεῖν, ὅταν ὑπ' ἄλλων, καὶ μὴ αὐτοὶ ὥσπερ νῦν τοὺς πέλας ἀδικῶσιν, ἐπεὶ οὐδ' οἱ Ῥηγῖνοι ὄντες Χαλκιδῆς Χαλκιδέας ὄντας Λεοντίνους ἐθέλουσι ξυγκατοικίζειν. καὶ δεινὸν εἰ ἐκεῖνοι μὲν τὸ ἔργον τοῦ καλοῦ δικαιώματος ὑποπτεύοντες ἀλόγως σωφρονοῦσιν, ὑμεῖς δ' εὐλόγῳ προφάσει τοὺς μὲν φύσει πολεμίους βούλεσθε ὠφελεῖν, τοὺς δὲ ἔτι μᾶλλον φύσει ξυγγενεῖς μετὰ τῶν ἐχθίστων διαφθεῖραι. ἀλλ' οὐ δίκαιον, ἀμύνειν δὲ καὶ μὴ φοβεῖσθαι τὴν παρασκευὴν αὐτῶν· οὐ γὰρ ἢν ἡμεῖς ξυστῶμεν πάντες δεινή ἐστιν, ἀλλ' ἢν ὅπερ οὗτοι σπεύδουσι τἀναντία διαστῶμεν, ἐπεὶ οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς μόνους ἐλθόντες καὶ μάχῃ περιγενόμενοι ἔπραξαν ἃ ἠβούλοντο, ἀπῆλθον δὲ διὰ τάχους. ὥστε οὐκ ἀθρόους γε ὄντας εἰκὸς ἀθυμεῖν, ἰέναι δὲ 80
ἐς τὴν ξυμμαχίαν προθυμότερον, ἄλλως τε καὶ ἀπὸ Πελοποννήσου παρεσομένης ὠφελείας, οἳ τῶνδε κρείσσους εἰσὶ τὸ παράπαν τὰ πολέμια· καὶ μὴ ἐκείνην τὴν προμήθειαν δοκεῖν τῳ ἡμῖν μὲν ἴσην εἶναι, ὑμῖν δὲ ἀσφαλῆ, τὸ μηδετέροις δὴ ὡς καὶ ἀμφοτέρων ὄντας ξυμμάχους βοηθεῖν. οὐ γὰρ ἔργῳ ἴσον ὥσπερ τῷ δικαιώματί ἐστιν. εἰ γὰρ δι' ὑμᾶς μὴ ξυμμαχήσαν-

79. θεραπεύσετε] i. e. non iustitiam coletis, sed *colere vos simulabitis*, sive *coletis scilicet*. Schol. δειλίᾳ δὲ προβλήμασι χρήσεσθε τῷ δικαίῳ δῆθεν, ἀξιοῦντες ὁμοίως ἡμῖν τε καὶ Ἀθηναίοις προσφέρεσθαι. Dein supple ὅταν ὑπ' ἄλλων ἐπιόντων ἀδικῶνται, καὶ μὴ τοὺς πέλας ἀδικῶσιν. Et τὸ ἔργον τοῦ καλοῦ est was diesem beschönigenden Vorgeben zu Grunde liegt; τὸ ἔργον sunt consilia Atheniensium Sicilia potiundi et unam urbem post alteram subiiciendi. Paulo post ἀλόγως σωφρονεῖν est *caute agere, ita tamen ut rationem tuam non defendere possis*, quod tamen certe fore ut Rhegini possint, mens oratoris est, unde sequitur, Camarinaeos, si contra agunt quam Rhegini, suam rationem iustis causis defendere non posse. Ἄλογον aderat 1, 32. eodem sensu, ut esset nicht zu rechtfertigen; et εὐλόγῳ προφάσει est unter einem Vorgeben, das sich rechtfertigen, als begründet nachweisen lässt.

80. ὠφελείας, οἳ] v. Matth. p. 809. b. p. 812. §. 435. Pro προμήθειαν, quod habent boni libri, vulgo legebatur προθυμίαν, cui hic nullum locum esse vidit Duk. Schol. τὸ μηδετέροις συμμαχεῖν, ὡς ἀμφοτέρων οὖσι φίλοις, μὴ δοκείτω προμηθὲς εἶναι, ὡς ὑμῖν μὲν ἀσφαλοῦς ὄντος τοῦδε, ἡμῖν δὲ δικαίου φανησομένου. Et rursus ὅτι τὸ ἴσον ἐπὶ τοῦ δικαίου πρόσθεν εἰείακτο, δῆλον ἐντεῦθεν· καὶ γὰρ οὐχ ὥσπερ λεγόμενον (φησὶ) δικαιόφανές ἐστιν, οὕτω καὶ ταῖς ἀληθείαις δίκαιον τυγχάνει. Ubi δή post μηδετέροις est *scilicet*, ut docet Valck. ad Eurip. Hipp. 959., ad Herodot. 5, 20. Sic iterum paulo inferius φίλους δὴ ὄντας, de quo loco v. Matth. p. 1210. Paulo inferius οὐδὲν ἔργον εἶναι est *nihil prodesse*, ut apud Herodotum 1, 17. 3, 127., quos locos Arn. indicavit.

τας ὅ τε παθὼν σφαλήσεται καὶ ὁ κρατῶν περιέσται, τί ἄλλο ἢ τῇ αὐτῇ ἀπουσίᾳ τοῖς μὲν οὐκ ἠμύνατε σωθῆναι, τοὺς δὲ οὐκ ἐκωλύσατε κακοὺς γενέσθαι; καίτοι κάλλιον τοῖς ἀδικουμένοις καὶ ἅμα ξυγγενέσι προσθεμένους τήν τε κοινὴν ὠφέλειαν τῇ Σικελίᾳ φυλάξαι, καὶ τοὺς Ἀθηναίους φίλους δὴ ὄντας μὴ ἐᾶσαι ἁμαρτεῖν. ξυνελόντες τε λέγομεν οἱ Συρακόσιοι ἐκδιδάσκειν μὲν οὐδὲν ἔργον εἶναι σαφῶς οὔτε ὑμᾶς οὔτε τοὺς ἄλλους περὶ ὧν αὐτοὶ οὐδὲν χεῖρον γιγνώσκετε· δεόμεθα δὲ καὶ μαρτυρόμεθα ἅμα, εἰ μὴ πείσομεν, ὅτι ἐπιβουλευόμεθα μὲν ὑπὸ Ἰώνων ἀεὶ πολεμίων, προδιδόμεθα δὲ ὑπὸ ὑμῶν Δωριῆς Δωριέων. καὶ εἰ καταστρέψονται ἡμᾶς Ἀθηναῖοι, ταῖς μὲν ὑμετέραις γνώμαις κρατήσουσι, τῷ δ' αὐτῶν ὀνόματι τιμηθήσονται, καὶ τῆς νίκης οὐκ ἄλλον τινὰ ἆθλον ἢ τὸν τὴν νίκην παρασχόντα λήψονται· καὶ εἰ αὖ ἡμεῖς περιεσόμεθα, τῆς αἰτίας τῶν κινδύνων οἱ αὐτοὶ τὴν τιμωρίαν ὑφέξετε. σκοπεῖτε οὖν καὶ αἱρεῖσθε ἤδη ἢ τὴν αὐτίκα ἀκινδύνως δουλείαν, ἢ κἂν περιγενόμενοι μεθ' ἡμῶν τούσδε τε μὴ αἰσχρῶς δεσπότας λαβεῖν, καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν μὴ ἂν βραχεῖαν γενομένην διαφυγεῖν.

81 Τοιαῦτα μὲν ὁ Ἑρμοκράτης εἶπεν· ὁ δ' Εὔφημος ὁ τῶν Ἀθηναίων πρεσβευτὴς μετ' αὐτὸν τοιάδε.

82 Ἀφικόμεθα μὲν ἐπὶ τῆς πρότερον οὔσης ξυμμαχίας ἀνανεώσει, τοῦ δὲ Συρακοσίου καθαψαμένου ἀνάγκη καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς εἰπεῖν ὡς εἰκότως ἔχομεν. τὸ μὲν οὖν μέγιστον μαρτύριον αὐτὸς εἶπεν ὅτι οἱ Ἴωνες ἀεί ποτε πολέμιοι τοῖς Δωριεῦσί εἰσιν. ἔχει δὲ καὶ οὕτως· ἡμεῖς γὰρ Ἴωνες ὄντες Πελοποννησίοις Δωριεῦσι καὶ πλείοσιν οὖσι καὶ παροικοῦσιν ἐσκεψάμεθα ὅτῳ τρόπῳ ἥκιστα αὐτῶν ὑπακουσόμεθα. καὶ μετὰ τὰ Μηδικὰ ναῦς κτησάμενοι τῆς μὲν Λακεδαιμονίων ἀρχῆς καὶ ἡγεμονίας ἀπηλλάγημεν, οὐδὲν προσῆκον μᾶλλόν τι ἐκείνους ἡμῖν ἢ καὶ ἡμᾶς ἐκείνοις ἐπιτάσσειν, πλὴν καθ' ὅσον ἐν τῷ παρόντι μεῖζον ἴσχυον, αὐτοὶ δὲ τῶν ὑπὸ βασιλεῖ πρότερον ὄντων ἡγεμόνες καταστάντες οἰκοῦμεν, νομίσαντες ἥκιστ' ἂν ὑπὸ Πελοποννησίοις οὕτως εἶναι, δύναμιν ἔχοντες ἢ ἀμυνούμεθα, καὶ ἐς τὸ ἀκριβὲς εἰπεῖν οὐδὲ ἀδίκως καταστρεψάμενοι τούς τε Ἴωνας καὶ νησιώτας, οὓς ξυγγενεῖς φασιν ὄντας ἡμᾶς Συρακόσιοι δεδουλῶσθαι. ἦλθον γὰρ ἐπὶ τὴν μητρόπολιν ἐφ' ἡμᾶς μετὰ τοῦ Μήδου, καὶ οὐκ ἐτόλμησαν ἀποστάντες τὰ οἰκεῖα φθεῖραι, ὥςπερ ἡμεῖς ἐκλιπόντες τὴν πόλιν, δουλείαν δὲ αὐτοί τε ἐβούλοντο καὶ ἡμῖν τὸ αὐτὸ ἐπενεγκεῖν. ἀνθ' 83
ὧν ἄξιοί τε ὄντες ἅμα ἄρχομεν, ὅτι τε ναυτικὸν πλεῖστόν τε καὶ προθυμίαν ἀπροφάσιστον παρεσχόμεθα ἐς τοὺς Ἕλληνας,

οὐκ ἄλλον τινὰ ἆθλον] Schol. τὸ ἆθλον αὐτοῖς καὶ οἷον ἐπινίκιον οὐδὲν ἄλλο ἢ ὑμεῖς γενήσεσθε δουλωθέντες οἱ τῆς νίκης αἴτιοι. Ἆθλον igitur neutrius generis est, neque cum eo iungendum ἄλλον τινὰ, sed ita intelligendum: *non alium quemquam praemium* sive *pro praemio accipient*. Tum ἡ αἰτία τῶν κινδύνων est id, quod paulo superius dixit: τῇ ἀπουσίᾳ οὐκ ἠμύνατε σωθῆναι. Sequentia sic exponit Schol. σκεψάμενοι οὖν ἔλεσθε ἢ εὐθὺς δουλεύειν τοῖς Ἀθηναίοις χωρὶς κινδύνων, ἢ μεθ' ἡμῶν στάντες καὶ κρατήσαντες μήτε ὑπ' ἐκείνων ἀτίμως δουλωθῆναι, τήν τε πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν ἐκεργεῖν, μὴ ἂν μικρὰν γενομένην, εἰ Ἀθηναίοις συμμαχήσετε. Iunge αἱρεῖσθε κἂν μὴ λαβεῖν, wählt es *vielleicht* nicht zu Herren zu bekommen etc. Et „insolenter hic ἀκινδύνως adverbium qualitatis, ab adiectivo usitato ductum pro hoc adiectivo positum est, quod alibi in adverbiis loci ac temporis et parvis particulis fit. Vix tamen ausim sollicitare. Sic ὁ ἀληθῶς οὐρανὸς καὶ τὸ ἀληθῶς φῶς edidit Stallb. Plat. Paedon. c. 58. (De ἰδίᾳ conf. 1, 68. 95.) Non plane similia verba χρημάτων βιαιότερον φορά c. 85.“ Popp. Verba τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν non possunt alium sensum habere, nisi τὴν ἐν τοῖς πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ἡμῶν ἔχθραν, quod utut novitate notabile est, non aliter tamen accipienda sunt verba 4, 51. ποιησάμενοι πρὸς Ἀθηναίους πίστεις et 5, 105. τῆς πρὸς τὸ θεῖον εὐμενείας. Quare h. l. non praeferendum est ὑμᾶς, quod est in Ald. Flor. Bas., quod omni auctoritate librorum scriptorum caret.

82. Ἴωνες ἀεί ποτε πολέμιοι] v. Od. Muell. Dor. 1. p. 186. Verbis Ἴωνες ὄντες respondet ad illa Hermocratis c. 80. ἐπιβουλευόμεθα μὲν ὑπὸ Ἰώνων. Vid. Valck. ad Herodot. 3, 56. Mox ἥκιστ' ἄν nonnulli libri, quod restitutum vult Krueg. ad Dionys. p. 98. provocans ad Popp. 1, 1. p. 160., ubi quaeritur, num futuro ἄν addi possit, id quod Popp. probat allatis his exemplis: 2, 80. bis, 5, 15. 6, 20. add 1, 140. al. et Spohn. in Isocr. Panegyr. 48., quibus Popp. adiungit Matth. §. 598. 2. d. Mox in αὐτῶν ὑπακουσόμεθα pronomen αὐτῶν post subiectum, quod iam praecesserat, repetitum, ut 4, 93. τῷ Ἱπποκράτει ὄντι περὶ τὸ Δήλιον ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη, ὅτι Βοιωτοὶ ἐπέρχονται. Similior etiam locus 1, 114., quia post alium casum subiecti alius casus pronominis sequitur: καὶ ἐς αὐτὴν διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους στρατιᾷ Ἀθηναίων, ἠγγέλθη αὐτῷ. Praesenti loco genitivus pronominis adiicitur, quia verbum ὑπακούειν duplicem structuram admittit, ut docet Matth. §. 362. 4. et adn. 2., ubi tamen minus apte affert Hom. Il. 16, 128. ὅττι οἱ οὐκ ἤκουσε μέγας θεὸς εὐξαμένοιο, nam ibi εὐξαμένοιο est genitivus absolutus et supplendum αὐτοῦ, als er flehte. Variatam autem verbi structuram Matth. Misc. Philol. Vol. 2. p. 7. illustrat loco Aesch. Ag. 670. ὁρῶμεν ἀνθοῦν πέλαγος Αἰγαῖον νεκροῖς ἀνδρῶν Ἀχαιῶν ναυτικῶν τ' ἐρειπίων, ubi postremum genitivum pendere ait ab ἀνθοῦν, ut quod cum eo casu strui possit, quem verba *plenum esse* significantia requirunt, quum solennius dativum assumat. Quamquam hic locus etiam aliam explicationem admittit. Sed addit Hom. Od. ρ. 554. μεταλλῆσαί τι ἑ θυμὸς Ἀμφὶ πόσει κέλεται καὶ κήδεά περ πεπαθυίῃ, pro πεπαθυῖαν, quia κελεύειν τινά et τινί dicitur. Ut porro praesenti loco subiectum per additum pronomen repetitur, sic saepe pronomen demonstrativum post relativum additur, id quod notum est ex adnotatione Hermanni ad Vig. p. 708, 28., quem v. etiam ad Soph. Phil. 315., quem tamen locum Matth. p. 867. 1. aliter explicat. Adde Grotef. Gr. Lat. §. 145. 3., interpp. ad Lucian. D. Mar. 3, 1. Vol. 2. p. 355. Bip. Fisch. ad Well. 2. p. 235. et apud Matth. p. 822. §. 440. 6. exemplum ex Plat. Parmen. p. 134. C. Adde Matth. p. 881. sq. Paulo post ὑπὸ βασιλεῖ sine articulo dedi, quem om. libri quamplurimi. Vid. Buttm. Gr. med. §. 124. adn. 3. (ed. 13.) Et οἰκοῦμεν „est idem quod διάγομεν, we continue to go on so etc. v. adn. ad 2. 37.“ Arn. Denique ἐς τὸ ἀκριβὲς εἰπεῖν idem est, quod ὡς ἀκριβῶς εἰπεῖν, ut monet Matth. p. 1069.

καὶ διότι καὶ τῷ Μήδῳ ἑτοίμως τοῦτο δρῶντες οὗτοι ἡμᾶς ἔβλαπτον, ἅμα δὲ τῆς πρὸς Πελοποννησίους ἰσχύος ὀρεγόμενοι. καὶ οὐ καλλιεπούμεθα ὡς ἢ τὸν βάρβαρον μόνοι καθελόντες εἰκότως ἄρχομεν ἢ ἐπ' ἐλευθερίᾳ τῇ τῶνδε μᾶλλον ἢ τῶν ξυμπάντων τε καὶ τῇ ἡμετέρᾳ αὐτῶν κινδυνεύσαντες. πᾶσι δὲ ἀνεπίφθονον τὴν προσήκουσαν σωτηρίαν ἐκπορίζεσθαι. καὶ νῦν τῆς ἡμετέρας ἀσφαλείας ἕνεκα καὶ ἐνθάδε παρόντες ὁρῶμεν καὶ ὑμῖν ταὐτὰ ξυμφέροντα. ἀποφαίνομεν δὲ ἐξ ὧν οἵδε τε διαβάλλουσι καὶ ὑμεῖς μάλιστα ἐπὶ τὸ φοβερώτερον ὑπο-

83. καὶ οὐ καλλιεπούμεθα] F. cod. Bas. Gr. In Lugd. καλλοεπούμεθα, rec. man. καλλιεπούμεθα cum ιω super ι. Vulgo οὐκ ἄλλῳ ἐπόμεθα. Ex ceteris libris It. Cl. Ven. οὐκ ἄλλο ἑπόμεθα, Vat. οὐκ ἄλλο ἑπόμεθα, Pal. οὐκ αλλο ἑπομεθα, marg. Steph. οὐκ ἄλλῳ ἑσόμεθα. „*Neque ornata nos oratione iactamus, quod merito tenemus principatum, qui soli barbarorum vim profligaverimus* etc. Rarius illud καλλιεπεῖσθαι usurpatur a Platone, cuius in Apologia Socrates p. 17. B. se negat adhibiturum κεκαλλιεπημένους λόγους ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν. Scriptor Hipparchi, Platonis studiosissimus Vol. 2. p. 225. C. τῶν σοφῶν ῥημάτων meminit, ὧν οἱ δεξιοὶ περὶ τὰς δίκας καλλιεποῦνται. Agathon ὁ καλλιεπής est in Arist. Thesm. 52.“ Valck. Diatr. in Eurip. Rell. p. 291. B. v. Krueg. ad Dionys. p. 17. Bloomf. praeterea verbum affert ex Theophilo Sim. p. 76. D. et Schol. in Eurip. Hec. 382. Mox τὴν προσήκουσαν σωτηρίαν dicit salutem, quam sibi ipsam parare civitatem decet, et servare, ut indignam vel ab aliis impetrare vel alii civitati servire. Mox ταὐτὰ ξυμφέροντα est in uno Pal. Vulgo ταῦτα, „pro quo potius τοῦτο (τὸ παρεῖναι) et deinde ξυμφέρον exspectaremus.“ Popp.

ἀποφαίνομεν δέ] Schol. τοῦ Ἑρμοκράτους Ἀθηναίους διαβαλόντος ὡς οὐχ ὑγιῶς τοὺς μὲν ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκιδεῖς καταδεδουλωμένους, τοῖς δὲ ἐν Σικελίᾳ ἐπαγγελλομένους ἐλευθερίαν, ὁ Ἀθηναῖος οὐκ ἀρνούμενος, ἀλλ' ὁμολογῶν, τεχνικῶς διαλύει τὸ ἐπιχείρημα. πρὸς μὲν γὰρ τὸν ἐκεῖ, φησί, πόλεμον αὐτοί τε ἀρκοῦμεν, καὶ οἱ ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκιδεῖς, οὕτως ἡμῖν δεδουλωμένοι, ὥστε δύναμιν μὲν καὶ παρασκευὴν οὐκ ἔχειν, δι' ἧς ἐπιθήσονται ἡμῖν, χρήματα δὲ ἔχοντες εἰσφέρειν εἰς τὸν πρὸς Πελοποννησίους πόλεμον. οἱ δὲ ἐνθάδε ἐλεύθεροί τε καὶ αὐτόνομοι ὄντες, καὶ δύναμιν ἔχοντες, μάλιστα ἡμῖν εἰσὶν ὠφέλιμοι. Series sententiarum haec esse videtur: Dignos, ait, nos censemus esse imperio, quod in socios exercemus, duabus de causis, quia ut nos animum maxime strenuum in bello Persico exseruimus, ita hi in servitium regis et in damnum nostrum proni erant. Deinde ut tuti simus a Peloponneso, socios imperio coercemus. Nec verum consilium, quo id tuemur, speciosis vocabulis obtegimus, nihil nisi saluti nostrae consulentes. Qua de causa item in Siciliam venimus, cernimusque nobis et sociis nostris in Sicilia eadem conducere. Id quod intelligimus ex iis, quae Hermocrates modo nobis exprobravit, quasi Siciliam ope sociorum in servitium redacturi adessemus. Cuius licet calumniis perterriti, o Camarinaei, paulisper nutabitis, postremo tamen, quum rei gerendae tempus aderit, utilitatis studium vincet, a nobisque stabitis illius verborum obliti. Quippe nos et in Graecia imperium securitatis causa constituimus, et hic propter eandem causam cum amicis nostris statum rerum componemus, non nostrae potestatis vestram insulam facere volentes, sed ne id per Syracusanos fiat, caventes. Conf. totam orationem legati Attici inde ab 1, 73., quae argumentum praesenti oratione non diversum tractat, et maxime 75. init. coll. 5, 89.

νοεῖτε, εἰδότες τοὺς περιδεῶς ὑποπτεύοντας τι λογου μὲν ἡδονῇ τὸ παραυτίκα τερπομένους, τῇ δ' ἐγχειρήσει ὕστερον τὰ ξυμφέροντα πράσσοντας. τήν τε γὰρ ἐκεῖ ἀρχὴν εἰρήκαμεν διὰ δέος ἔχειν καὶ τὰ ἐνθάδε διὰ τὸ αὐτὸ ἥκειν μετὰ τῶν φίλων ἀσφαλῶς καταστησόμενοι, καὶ οὐ δουλωσόμενοι, μὴ παθεῖν δὲ μᾶλλον τοῦτο κωλύσοντες. ὑπολάβῃ δὲ μηδεὶς ὡς οὐδὲν προσῆκον 84
ὑμῶν κηδόμεθα, γνοὺς ὅτι σωζομένων ὑμῶν καὶ διὰ τὸ μὴ ἀσθενεῖς ὑμᾶς ὄντας ἀντέχειν Συρακοσίοις ἧσσον ἂν τούτων πεμψάντων τινὰ δύναμιν Πελοποννησίοις ἡμεῖς βλαπτοίμεθα. καὶ ἐν τούτῳ προσήκετε ἤδη ἡμῖν τὰ μέγιστα. διόπερ καὶ τοὺς Λεοντίνους εὔλογον κατοικίζειν μὴ ὑπηκόους ὥρπερ τοὺς ξυγγενεῖς αὐτῶν τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ, ἀλλ' ὡς δυνατωτάτους, ἵνα ἐκ τῆς σφετέρας ὅμοροι ὄντες τοῖσδε ὑπὲρ ἡμῶν λυπηροὶ ὦσι. τὰ μὲν γὰρ ἐκεῖ καὶ αὐτοὶ ἀρκοῦμεν πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ ὁ Χαλκιδεύς, ὃν ἀλόγως ἡμᾶς φησι δουλωσαμένους τοὺς ἐνθάδε ἐλευθεροῦν, ξύμφορος ἡμῖν ἀπαράσκευος ὢν καὶ χρήματα μόνον φέρων, τὰ δὲ ἐνθάδε καὶ Λεοντῖνοι καὶ οἱ ἄλλοι φίλοι ὅτι μάλιστα αὐτονομούμενοι. ἀνδρὶ δὲ τυράννῳ ἢ πόλει ἀρ- 85
χὴν ἐχούσῃ οὐδὲν ἄλογον ὅ,τι ξυμφέρον οὐδ' οἰκεῖον ὅ,τι μὴ πιστόν· πρὸς ἕκαστα δὲ δεῖ ἢ ἐχθρὸν ἢ φίλον μετὰ καιροῦ γίγνεσθαι. καὶ ἡμᾶς τοῦτο ὠφελεῖ ἐνθάδε, οὐκ ἢν τοὺς φίλους κακώσωμεν, ἀλλ' ἢν οἱ ἐχθροὶ διὰ τὴν τῶν φίλων ῥώμην ἀδύνατοι ὦσιν. ἀπιστεῖν δὲ οὐ χρή. καὶ γὰρ τοῖς ἐκεῖ ξυμμάχοις ὡς ἕκαστοι χρήσιμοι ἐξηγούμεθα, Χίους μὲν καὶ Μηθυμναίους νεῶν παροχῇ αὐτονόμους, τοὺς δὲ πολλοὺς χρημάτων βιαιότερον φορᾷ, ἄλλους δὲ καὶ πάνυ ἐλευθέρως ξυμ-

84. διὰ τὸ μὴ — ὄντας] Structura duplici modo expediri potest, vel ut sit διὰ τὸ ἀντέχειν Συρακοσίοις, ὅτι οὐκ ἀσθενεῖς ἐσιε ἀντέχειν, vel ut διὰ τὸ μὴ ἀσθενεῖς ὄντας ἀντέχειν sit pro διὰ τὸ μὴ ἀσθενεῖς εἶναι ἀντέχειν, ut 5, 7. διὰ τὸ καθημένους est pro διὰ τὸ καθῆσθαι. Arn. Illud syntaxis, hoc sententia commendat. Mox ἀλόγως iunge cum ἐλευθεροῦν, auf eine unconsequente Art, auf eine Art, die sich nicht wohl rechtfertigen lässt, befreien wollen.

85. τοῖς ἐκεῖ ξυμμάχοις] Dativum servat longe maxima pars librorum, vulgo τοὺς — ξυμμάχους. Verbum ἐξηγεῖσθαι, quod duobus tantum Thucydidis locis accusativum assumsisse videtur (hic et 1, 71.), dativum pariter atque accusativum h. l. adiunctum habet, quia utroque modo verbum construi licebat. v. Matth. §. 360. Deinde omnes libri Thucydidis παροχῇ, at Suidas et Phavor. in παρακωχή, Phot. in παροκωχή legunt παρακωχῇ. „Nec displicet: Dionys. alterum tuetur. Ioseph. Antt. 17, 9, 5. ὡς ἐπεπόμφει γράμματα, συνῆγεν ἐπὶ παρακωχῇ γνωμῶν τοὺς φίλους.“ Wass. Mox supple: καὶ πρὸς τὸ ἐς Συρακουσίους δέος, ὃ λέγομεν. Dein ἐπὶ τῷ — ὑπόπτῳ est wenn sie euch durch das Mittel, uns bei euch in Verdacht zu bringen, auf ihre Seite gebracht haben. Hinc paulo post dicit ἦν ξυστῆτε πρὸς αὐτούς. Et ἄρξαι est sich die Herrschaft erwerben. Schol. καὶ βούλονται, ὑπόπτους ἡμᾶς ποιήσαντες ὑμῖν, καὶ διαβαλόντες, ὑφ' αὑτοῖς ποιήσασθαι τὴν Σικελίαν, ἤτοι βίᾳ κρατήσαντες ὑμῶν, ἢ μόνους ἀπολαβόντες, ἡμῶν ἀπράκτων ἀπελθόντων.

μαχοῦντας, καίπερ νησιώτας ὄντας καὶ εὐλήπτους, διότι ἐν χωρίοις ἐπικαίροις εἰσὶ περὶ τὴν Πελοπόννησον. ὥστε καὶ τἀνθάδε εἰκὸς πρὸς τὸ λυσιτελοῦν, καὶ ὃ λέγομεν, ἐς Συρακοσίους δέος, καθίστασθαι. ἀρχῆς γὰρ ἐφίενται ὑμῶν, καὶ βούλονται ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ ξυστήσαντες ὑμᾶς ὑπόπτῳ, βίᾳ ἢ καὶ κατ' ἐρημίαν, ἀπράκτων ἡμῶν ἀπελθόντων αὐτοὶ ἄρξαι τῆς Σικελίας. ἀνάγκη δέ, ἢν ξυστῆτε πρὸς αὐτούς· οὔτε γὰρ ἡμῖν ἔτι ἔσται ἰσχὺς τοσαύτη ἐς ἓν ξυστᾶσα εὐμεταχείριστος, οὔθ' οἵδ' ἀσθενεῖς ἂν ἡμῶν μὴ παρόντων πρὸς ὑμᾶς εἶεν. 36 καὶ ὅτῳ ταῦτα μὴ δοκεῖ, αὐτὸ τὸ ἔργον ἐλέγχει. τὸ γὰρ πρότερον ἡμᾶς ἐπηγάγεσθε οὐκ ἄλλον τινὰ προσείοντες φόβον ἢ εἰ περιοψόμεθα ὑμᾶς ὑπὸ Συρακοσίοις γενέσθαι, ὅτι καὶ αὐτοὶ κινδυνεύσομεν. καὶ νῦν οὐ δίκαιον, ὥπερ καὶ ἡμᾶς ἠξιοῦτε λόγῳ πείθειν, τῷ αὐτῷ ἀπιστεῖν, οὐδ' ὅτι δυνάμει μείζονι πρὸς τὴν τῶνδε ἰσχὺν πάρεσμεν ὑποπτεύεσθαι, πολὺ δὲ μᾶλλον τοῖσδε ἀπιστεῖν. ἡμεῖς μέν γε οὔτε ἐμμεῖναι δυνατοὶ μὴ μεθ' ὑμῶν, εἴ τε καὶ γενόμενοι κακοὶ κατεργασαίμεθα, ἀδύνατοι κατασχεῖν διὰ μῆκός τε πλοῦ καὶ ἀπορίᾳ φυλακῆς πόλεων μεγάλων καὶ τῇ παρασκευῇ ἠπειρωτίδων· οἵδε δὲ οὐ στρατοπέδῳ πόλει δὲ μείζονι τῆς ἡμετέρας παρουσίας ἐποικοῦντες ὑμῖν

86. *προσείοντες φόβον*] *προσείειν* dicuntur pastores, quum frondem manu quatientes, quo volunt, ducunt. Duk. Lucian. Hermot. 68. Vol. 4. p. 91. Bip. *καὶ εἴ ποτε τοιαύτην τινὰ δύναμιν καὶ τέχνην πορισάμενος ἦρεις ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν λεγομένων· εἰ δὲ μή, ει ἴσθι, ὡς οὐδὲν κωλύσει σε τῆς ῥινὸς ἕλκεσθαι ὑφ' ἑκάστων, ἢ θαλλῷ προδειχθέντι ἀκολουθεῖν ὥσπερ τὰ πρόβατα.* Iubet Duk. adire Casaub. ad Athenae. 1, 19. p. 25. B., ubi commentator utitur loco Platonis Phaedr. c. 10., quem explicat Herm. ad Vig. p. 892., Hesychio in *προσείσας* et Lucian. l. c. „Hinc fortassis, Dukeri verba sunt, potest duci *προσείειν φόβον*, quasi dicas *metu ostenso aliquo compellere*, vel ab iis, qui ad terrorem hosti incutiendum gladios et hastas vibrant, quod *τὰ ξίφη καὶ τὰ δόραια προσείειν* dicit Aelian. V. H. 12, 23., sed pleraque alia cum *σείω* composita significationem minarum et metus habent, *φόβον ἀνασείοντες* Pollux 1, 151. *οὐ Δαρεῖον οὐδὲ Πέρσας ἐπισείων, nec Darii nec Persarum metu eos terrens* Plut. V. Them. c. 4.“ Priorem explicationem Dukeri veriorem esse, satis ostendi verbo *ἐπηγάγεσθε*, monuit Ruhnk. ad Timae. p. 137. (qui est de hac voce omnium uberrimus), unde clarum esse ait, hanc locutionis Thucydideae vim esse: *obiecto et ostentato metu, qui aliunde immineat, ad suas partes traducere.*

ἠπειρωτίδων] Schol. *καὶ οὐ δυνάμενοι φυλάττειν πόλεις μεγάλας καὶ παρασκευὴν ἠπειρωτικὴν παρεσκευασμένας, τουτέστιν ἱππεῦσι καὶ πεζῷ ἰσχυούσας, αὐτοὶ ναυτικοὶ ὄντες.* Et *τῆς ἡμετέρας παρουσίας* „est idem quod *τοῦ ἡμετέρου στρατοπέδου νῦν παρόντος*, abstracto, quod dicunt obtinente pro concreto, ut in *ξυμμαχία* c. 73.“ Arn. Ad *ὑπάρχουσαν* supple *σωτηρίαν*. Et *πολλοστὸν μόριον* est ein Bruch mit einem grossen Nenner, ac proinde pars totius alicuius exigua, ut adnotavit Arn. allato Buttm. Gr. max. §. 71. 7. adn. 5. Mox *ὅτε οὐδὲν ἔτι περανεῖ* Schol. recte exponit: *ὅτε οὐδὲν ὄφελος ἔσται βοηθείας.* Bloomf. idem profert ex Eurip. Phoen. 592. Suppl. 584. Rhes. 445. Xen. H. Gr. 9, 8. 6. Aeschin. p. 36.

ἀεί τε ἐπιβουλεύουσι καὶ ὅταν καιρὸν λάβωσιν ἑκάστου οὐ ἀνιᾶσιν· ἔδειξαν δὲ καὶ ἄλλα ἤδη καὶ τὰ ἐς Λεοντίνους· καὶ νῦν τολμῶσιν ἐπὶ τοὺς ταῦτα κωλύοντας καὶ ἀνέχοντας τὴν Σικελίαν μέχρι τοῦδε μὴ ὑπ' αὐτοὺς εἶναι παρακαλεῖν ὑμᾶς ὡς ἀναισθήτους. πολὺ δὲ ἐπὶ ἀληθεστέραν γε σωτηρίαν ἡμεῖς ἀντιπαρακαλοῦμεν, δεόμενοι τὴν ὑπάρχουσαν ἀπ' ἀλλήλων ἀμφοτέροις μὴ προδιδόναι, νομίσαι τε τοῖσδε μὲν καὶ ἄνευ ξυμμάχων ἀεὶ ἐφ' ὑμᾶς ἑτοίμην διὰ τὸ πλῆθος εἶναι ὁδόν, ὑμῖν δ' οὐ πολλάκις παρασχήσειν μετὰ τοσῆδε ἐπικουρίας ἀμύνασθαι· ἢν εἰ τῷ ὑπόπτῳ ἢ ἄπρακτον ἐάσετε ἀπελθεῖν ἢ καὶ σφαλεῖσαν, ἔτι βουλήσεσθε καὶ πολλοστὸν μόριον αὐτῆς ἰδεῖν, ὅτε οὐδὲν ἔτι περανεῖ παραγενόμενον ὑμῖν. ἀλλὰ μήτε ὑμεῖς, 37 ὦ Καμαριναῖοι, ταῖς τῶνδε διαβολαῖς ἀναπείθεσθε μήτε οἱ ἄλλοι· εἰρήκαμεν δ' ὑμῖν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν περὶ ὧν ὑποπτεύομεθα, καὶ ἔτι ἐν κεφαλαίοις ὑπομνήσαντες ἀξιώσομεν πείθειν. φαμὲν γὰρ ἄρχειν μὲν τῶν ἐκεῖ, ἵνα μὴ ὑπακούωμεν ἄλλου, ἐλευθεροῦν δὲ τὰ ἐνθάδε, ὅπως μὴ ὑπ' αὐτῶν βλαπτώμεθα, πολλὰ δ' ἀναγκάζεσθαι πράσσειν, διότι καὶ πολλὰ φυλασσόμεθα, ξύμμαχοι δὲ καὶ νῦν καὶ πρότερον τοῖς ἐνθάδε ὑμῶν ἀδικουμένοις οὐκ ἄκλητοι παρακληθέντες δὲ ἥκειν. καὶ ὑμεῖς μήθ' ὡς δικασταὶ γενόμενοι τῶν ἡμῖν ποιουμένων μήθ' ὡς σωφρονισταί, ὃ χαλεπὸν ἤδη, ἀποτρέπειν πειρᾶσθε, καθ' ὅσον δέ τι ὑμῖν τῆς ἡμετέρας πολυπραγμοσύνης καὶ τρόπου τὸ αὐτὸ ξυμφέρει, τούτῳ ἀπολαβόντες χρήσασθε, καὶ νομίσατε μὴ πάντας ἐν ἴσῳ βλάπτειν αὐτά, πολὺ δὲ πλείους τῶν Ἑλλήνων καὶ ὠφελεῖν. ἐν παντὶ γὰρ πᾶς χωρίῳ καὶ ᾧ μὴ ὑπάρχομεν

87. *πολυπραγμοσύνης*] Vocabulum et in laude ponitur et in vitio. Suidas in v. *ὁ πολυπράγμων οὐδέπω φανερὰν ἁμαρτίαν σημαίνειν δοκεῖ· εἴγε πολυπράγμων μέν ἐστιν ὁ ἐν πολλοῖς κυλιόμενος πράγμασι. δύναται δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τύχης τινὶ περιγενέσθαι.* Praeco Thebanus apud Euripidem Suppl. 576. ad Theseum regem: *πράσσειν σὺ πόλλ' εἰωθας, ἥ τε σὴ πόλις.* Cui Theseus respondet: *τοίγαρ ποιοῦσα πολλὰ, πόλλ' εὐδαιμονεῖ*, ubi vid. Markl. ibique laudatos a Porsono. Convertas interdum Vielthuerei, interdum Vorwitz, de quibus largiter commentatus est Plut. in libello de *πολυπραγμοσύνῃ*. Hic Euphemus, cui scriptor haec verba mandavit, intelligit *industriam*, (Unternehmungsgeist). Negat A. Gell. N. A. 11, 16. vocabulum Graecum uno Latino reddi posse: *quum diutule tacitus in cogitando fuissem, respondi tandem, non videri mihi significari eam rem posse uno nomine: et idcirco iuncta oratione, quid vellet Graecum id verbum pararam dicere; ad multas igitur res adgressio earumque omnium rerum actio πολυπραγμοσύνη, inquam, Graece dicitur.* Atque paulo inferius ita iterum vim verbi circumscribit: *varia promiscuaque et non necessaria rerum cuiuscemodi plurimarum et cogitatio et petitio.* Paulo inferius *τὸ αὐτὸ* „plane est Latinum *idem, simul: sicubi et hoc habet sedulitas nostra, ut simul, nobis dum inservit, vobis eadem prosit.*“ Bau. Pronomen in verbis *βλάπτειν αὐτά* refer ad duo proxime praecedentia substantiva *πολυπραγμοσύνη* et *τρόπος*.

ἐν παντὶ — χωρίῳ, καὶ ᾧ] i. e. *καὶ ἐν ᾧ μὴ ὑπάρχομεν, etiam*

9'

ὅ τε οἰόμενος ἀδικήσεσθαι καὶ ὁ ἐπιβουλεύων διὰ τὸ ἑτοίμην ὑπεῖναι ἐλπίδα τῷ μὲν ἀντιτυχεῖν ἐπικουρίας ἀφ' ἡμῶν, τῷ δὲ εἰ ἥξομεν μὴ ἀδεεῖς εἶναι κινδυνεύειν, ἀμφότεροι ἀναγκάζονται ὁ μὲν ἄκων σωφρονεῖν, ὁ δ' ἀπραγμόνως σώζεσθαι. ταύτην οὖν τὴν κοινὴν τῷ τε δεομένῳ καὶ ὑμῖν νῦν παροῦσαν ἀσφάλειαν μὴ ἀπώσησθε, ἀλλ' ἐξισώσαντες τοῖς ἄλλοις μεθ' ἡμῶν τοῖς Συρακοσίοις ἀντὶ τοῦ ἀεὶ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς καὶ ἀντεπιβουλεῦσαί ποτε ἐκ τοῦ ὁμοίου μεταλάβετε.

88 Τοιαῦτα δὲ ὁ Εὔφημος εἶπεν. οἱ δὲ Καμαριναῖοι ἐπεπόνθεσαν τοιόνδε. τοῖς μὲν Ἀθηναίοις εὖνοι ἦσαν, πλὴν καθ' ὅσον εἰ τὴν Σικελίαν ᾤοντο αὐτοὺς δουλώσεσθαι, τοῖς δὲ Συ-

ubi non versamur ita, ut statim praesto esse possimus: velut in Graecia statim praesto esse poterant, non item in Sicilia, Africa etc. Schol. *ἐν πάσῃ γὰρ γῇ, καὶ ἧς οὐκ ἄρχομεν* (hanc scripturam habet H. s. v. cum *γρ.*), *οἵ τε ἐπιβουλεύοντες διὰ τὸν ἀφ' ἡμῶν φόβον σωφρονέστεροι γίγνονται, καὶ οἱ ἐπιβουλευόμενοι σώζονται χωρὶς πόνου.* Haack. praepositionem *ἀντί* in verbo *ἀνιτυχεῖν* putat spectare ad iniuriam adversarii *compensandam* auxilio Atheniensium. Vocabulum *ἐλπίς* etiam timorem significat, siquidem universam exspectationem futuri, quare 7, 61. est *τὴν ἐλπίδα τοῦ φόβου ὁμοίαν ταῖς ξυμφοραῖς ἔχουσιν*, i. e. die Erwartung der Furcht. Pluralis *ἀδεεῖς* non potest referri, nisi ad Athenienses, et *κινδυνεύειν* est ab *κινδυνεύει, verosimile est, videtur.* Sensus igitur: *hic vero exspectat, videri nos, si veniemus, non fore eos, quos non formides.* Dobr. emendat *ἀδεές*, citra necessitatem; et ita convertit, quasi in Graecis sit: *τῷ δέ, εἰ ἥξομεν, μὴ οὐκ ἀδεὲς ἡ κίνδυνον εἶναι.* Herodot. 4, 105. *κινδυνεύουσι νόητες εἶναι*, ubi v. Valck. In supplendo *ἡμᾶς* nulla difficultas est, quia non ambiguum, quo referatur *ἀδεεῖς*, ut quod singulares et praecedant et sequantur, referendi illi ad *τὸν ἐπιβουλεύοντα* et *ἐπιβουλευόμενον*. Verbum *ἀναγκάζονται* convenit tantum cum altero sententiae membro: *ὁ μὲν ἄκων σωφρονεῖν*, minus cum altero *ἀπραγμόνως σώζεσθαι*. Aut zeugma est, et posterius membrum sic explendum: *ὁ δὲ δύναται ἀπραγμόνως σώζεσθαι*, aut sic cogitandum: alterum propter imminens ab insidiante libertati suae periculum cogi *ad Athenienses confugere* et sine negotio servari. In verbis *τῷ τε δεομένῳ* traiectio particulae est; verus enim verborum ordo hic est: *τὴν κοινὴν τε τῷ δεομένῳ καὶ ὑμῖν νῦν παροῦσαν ἀσφάλειαν* etc. Propter *ἐξισώσαντες* Herm. comparat Soph. El. 1194. *μήτηρ καλεῖται, μητρὶ δ' οὐδὲν ἐξισοῖ*, utroque enim loco hoc verbum neutralem significationem habet. *Ἴσα πράττει* apud Sophoclem Suidas v. *ἐξισοῖ* interpretatur. Schol. *ἀλλ' ἐξισωθέντες καὶ ὁμοιωθέντες τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, τοῖς οὐ μόνον φυλάττεσθαι τοὺς ἀδικοῦντας ἀλλὰ καὶ ἀντεπιβουλεύειν τοῖς προεπιβουλεύουσιν εἰθισμένοις, καὶ αὐτοὶ πρὸς τοὺς Συρακουσίους μεθ' ἡμῶν στάντες τοῦ αὐτοῦ μεταλάβετε, τουτέστιν ἀντεπιβουλεύσαιτε αὐτοῖς.* Non probo hanc postremam interpretationem, quae desiderat *καὶ τοῦ ἀντεπιβουλεῦσαι.* Puto hanc vim verbi *μεταλάβετε* esse: *μεταλαβόντες ἔλεσθε.*

88. *πλὴν καθ' ὅσον εἰ*] C. Dan. *εἰς* pro *εἰ*, Lugd. *καί*. Reisk. *εἰ* deleri iubet; Haack. uncis inclusit, ex Scholio (ubi *πλὴν εἰ*) ortum ratus. Arn ita tuetur: „quidni aliquis dicat: *praeterquam quatenus forte cogitabant* (except so far as they *might think*), *periculum esse, ne Sicilia potiantur.* Hic enim est ipse sensus verborum *εἰ ᾤοντο*, quae significant non vere ita cogitasse, sed potuisse: et quatenus forte sic cogitabant, eorum erga Athenienses studium segnius fiebat." Mox

ρακοσίοις ἀεὶ κατὰ τὸ ὅμορον διάφοροι· δεδιότες δ' οὐχ ἧσσον τοὺς Συρακοσίους ἐγγὺς ὄντας μὴ καὶ ἄνευ σφῶν περιγένων-

vulgo legebatur *δοκῶσιν εἶναι*, emendavit Valck. Diatr. in Eurip. Rell. p. 77. C., ubi formulam *πολὺ, πλέον τινὶ νεῖμαι, multum, plus alicui tribuere* illustrat. Arn. comprobat ex 3, 1. init. 48. init. Pro *τὰ καθ' ἑαυτούς* alii libri *τὸ καθ' ἑαυτούς* „i. e. *pro virili* sive *omni ope*, ut hic Valla, ut in *τὸ καθ' ἐμέ* et aliis huius generis. Vulgata tamen satis defendi potest. Herodian. 3, 1. *ὁ μὲν δὴ Νίγρος οὕτως ἐξήρτυε τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀσφαλέστατα καὶ προμηθέστατα.*" Duk. Addit Popp. 1, 82. *τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἐξαρτύεσθαι* et Bau. respondere infra *τὰ πρὸς τοὺς Σικελούς*. Tum ad *ἀφειστήκεσαν* supple *τῶν Συρακοσίων*, quamquam Schol. *οὐ τῶν Συρακουσίων*, ait, *ἀφειστήκεσαν, ἀλλ' οἱ ἐν τοῖς πεδίοις οἰκοῦντες ἀφεστήκεσαν καὶ οὐ προσεχώρουν τοῖς Ἀθηναίοις.* Ac Bloomf. et Arn. supplent *τοῦ πολέμου*, quemadmodum 7, 7. legitur *ἀφεστήκει τοῦ πολέμου, a bello abstinuerat.* Hoc vero per verba scriptoris fieri non licet, quia sic imperfectum requiritur, *ἀφίσταντο τοῦ πολέμου, bello se non immiscebant*, et *τῶν Συρακοσίων* suppleri verba *τῶν δὲ — εὐθύς, πλὴν ὀλίγοι, μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἦσαν*, ex adverso, ut infra videbimus, posita, postulant, et defectionem Siculorum a Syracusanis, quod hi durius imperabant, etiam in superiori bello factam esse novimus ex 3, 103., quo accedit locus 7, 58. *βαρβάρων δὲ Σικελοὶ μόνοι, ὅσοι μὴ ἀφέστασαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους* (socii sc. Syracusanorum erant), quae verba ne quis de Siculis liberis, qui mediterranea habitabant, accipiat, meminerit, liberos non posse dici defecisse. Et in aliis quoque partibus insulae, velut circa Gelam Siculi Atheniensibus initio belli favebant, ut apparet ex 7, 1. Nihilominus Syracusanis in fide steterunt Inessaei, Hyblaei 6, 94. et fortasse alii plures, nam probabiliter G. Canter. N. L. 8, 16. pro *οἱ πολλοί* reponendum censet *οὐ πολλοί*, nam et oppositionis ratio inter *οἱ μὲν ὑπήκοοι* et *τῶν δὲ τὴν μεσόγειαν ἐχόντων αὐτόνομοι* etc. sic postulat, et verisimile est, eos qui aliorum imperio parebant, non facile dominos mutare potuisse, eos autem, qui libertate fruebantur, multo se facilius ad quascunque vellent partes contulisse, ut Canter. monuit, et cognitum nobis est ex hoc scriptore 3, 103., Syracusanos *κατὰ κράτος* in Siculos sibi subiectos imperasse, et eo consilio agrum suum compluribus castellis et praesidiis muniverant 6, 45. Partim etiam voluntarii Siculi in fide Syracusanorum manebant, ut docent proxima verba huius loci. Serius tamen ex his sive sponte parentibus sive parere coactis Centoripes ab Atheniensibus certis conditionibus se dedere coguntur 6, 94. et una cum Alicyaeis causam Atheniensium strenue adiuvant 7, 32. Vides, quatuor praecipuas sedes Siculorum initio in fide Syracusanorum mansisse, Inessaeos, inquam, Hyblaeos, Centoripes, Alicyaeos, urbes hae omnes ad radices Aetnae sitae erant, ac primum quidem Hybla non procul Catana; Inessa, prius Aetna dicta, octoginta stadia ab Catana remota ad ascensum ipsum montis Aetnae: prope ab Inessa Centoripa sita fuerunt, v. Strab. 6. p. 412. B. p. 420. A. Alm. De situ et vel nomine Alicyaeorum dubitatur. Quum igitur praecipua in planis terrae circa Aetnam a partibus Syracusanorum fuerint, quid restat, nisi ut *οὐ πολλοί* Siculi in hoc tractu ad Athenienses defecerint? Contra *οἱ πολλοί* foret *plerique!* Serius demum plures Siculi in partes Atheniensium transierunt post victorias horum 6, 103., et partim rem Atheniensium equitibus iuverunt 6, 98. Ceterum Thucydides solet scribere *μεσόγειαν* per *ει*, non per *αι*, vid. 1, 100. 120. 2, 102. 3, 95. 7, 80. Hic tamen omnes libri habent per *αι*, praeter Mosqu., qui fert *μεσόγεαν*. vid. adn. ad 3, 95. Dein iure Bekk. desiderare videtur *αἱ οἰκήσεις*. „Ver-

ται, τό τε πρῶτον αὐτοῖς τοὺς ὀλίγους ἱππέας ἔπεμψαν καὶ τὸ λοιπὸν ἐδόκει αὐτοῖς ὑπουργεῖν μὲν τοῖς Συρακοσίοις μᾶλλον ἔργῳ ὡς ἂν δύνωνται μετριώτατα, ἐν δὲ τῷ παρόντι, ἵνα μηδὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἔλασσον δοκῶσι νεῖμαι, ἐπειδὴ καὶ ἐπικρατέστεροι τῇ μάχῃ ἐγένοντο, λόγῳ ἀποκρίνασθαι ἴσα ἀμφοτέροις. καὶ οὕτω βουλευσάμενοι ἀπεκρίναντο, ἐπειδὴ τυγχάνει ἀμφοτέροις οὖσι ξυμμάχοις σφῶν πρὸς ἀλλήλους πόλεμος ὤν, εὔορκον δοκεῖν εἶναι σφίσιν ἐν τῷ παρόντι μηδετέροις ἀμύνειν. καὶ οἱ πρέσβεις ἑκατέρων ἀπῆλθον.

Καὶ οἱ μὲν Συρακόσιοι τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐξηρτύοντο ἐς τὸν πόλεμον· οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐν τῇ Νάξῳ ἐστρατοπεδευμένοι τὰ πρὸς τοὺς Σικελοὺς ἔπρασσον ὅπως αὐτοῖς ὡς πλεῖστοι προσχωρήσονται. καὶ οἱ μὲν πρὸς τὰ πεδία μᾶλλον τῶν Σικελῶν ὑπήκοοι ὄντες τῶν Συρακοσίων οἱ πολλοὶ ἀφειστήκεσαν· τῶν δὲ τὴν μεσόγαιαν ἐχόντων αὐτόνομοι οὖσαι καὶ πρότερον ἀεὶ [αἱ] οἰκήσεις εὐθὺς πλὴν ὀλίγοι μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἦσαν καὶ σῖτόν τε κατεκόμιζον τῷ στρατεύματι καὶ εἰσὶν οἳ καὶ χρήματα. ἐπὶ δὲ τοὺς μὴ προσχωροῦντας οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύοντες τοὺς μὲν προσηνάγκαζον, τοὺς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Συρακοσίων φρουρούς τε πεμπόντων καὶ βοηθούντων ἀπεκωλύοντο. τόν τε χειμῶνα μεθορμισάμενοι ἐκ τῆς Νάξου ἐς τὴν Κατάνην καὶ τὸ στρατόπεδον ὃ κατεκαύθη ὑπὸ τῶν Συρακοσίων αὖθις ἀνορθώσαντες διεχείμαζον. καὶ ἔπεμψαν μὲν ἐς Καρχηδόνα τριήρη περὶ φιλίας, εἰ δύναιντό τι ὠφελεῖσθαι, ἔπεμψαν δὲ καὶ ἐς Τυρσηνίαν, ἔστιν ὧν πόλεων ἐπαγγελλομένων

bum οἰκήσεις consulto lectum est potius quam πόλεις et vel κῶμαι, ut prorsus barbarae habitationes istorum Siculorum indicarentur, quae nihil cum coniunctione tectorum urbis commune haberent. Quare eodem vocabulo Plato utitur in describenda prima eiusmodi coniunctione domuum, qualis ab hominibus in primordiis civilis vitae instituta est, de Legg. 3. p. 681. A. τῶν οἰκήσεων τούτων μειζόνων αὐξανομένων ἐκ τῆς ἐλατόνων καὶ πρώτων." ARN. Paulo inferius pro ἀπεκωλύοντο vulgo erat ἀπεκώλυον, quare ἀπό pro ὑπό Fr. Port. reponendum esse censebat. Sed ἀπεκωλύοντο coniectura assecutus est Doederl. Philol. Beitr. aus d. Schw. Vol. 1. p. 244., quod etiam Bekk. excogitavit supplens προσαναγκάζειν, quod valde mihi probabile est. Krueg. ad Dionys. p. 118. viros doctos ait, quum non vidissent intelligendum esse τοὺς δὲ προσαναγκάζεσθαι ὑπὸ τῶν Συρακοσίων — ἀπεκώλυον, de emendatione cogitasse. Quasi Syracusani illos hostes et opus habuissent cogere, quibus φρουρούς mitterent et auxilio venirent, et qui ad partes Atheniensium se conferre nollent. Similis ad structuram locus est infra cap. 102. αὐτὸν δὲ τὸν κύκλον (sc. αἱρεῖν καὶ διαπορθῆσαι) Νικίας διεκώλυσεν.

Τυρσηνίαν] Tyrrhenia Herodoti Thucydidisque aetate potius peninsulae, quam nos Italiam appellamus, nomen est, dicta a parte Graecis notissima. Ea autem pars a Graecis putabatur incipere statim a finibus coloniarum Graecarum subiectis septentrioni; eaque ager urbis Romae includebatur. At Italiotae, ad quos Syracusani legatos misisse paulo post narrantur, in sola Italia inferiori habitabant, quam serius

καὶ αὐτῶν ξυμπολεμεῖν. περιήγγελλον δὲ καὶ τοῖς Σικελοῖς καὶ ἐς τὴν Ἔγεσταν πέμψαντες ἐκέλευον ἵππους σφίσιν ὡς πλείστους πέμπειν, καὶ τἆλλα ἐς τὸν περιτειχισμόν, πλινθία καὶ σίδηρον, ἡτοίμαζον, καὶ ὅσα ἔδει, ὡς ἅμα τῷ ἦρι ἐξόμενοι τοῦ πολέμου.

Οἱ δ' ἐς τὴν Κόρινθον καὶ Λακεδαίμονα τῶν Συρακοσίων ἀποσταλέντες πρέσβεις τούς τε Ἰταλιώτας ἅμα παραπλέοντες ἐπειρῶντο πείθειν μὴ περιορᾶν τὰ γιγνόμενα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ὡς καὶ ἐκείνοις ὁμοίως ἐπιβουλευόμενα, καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ Κορίνθῳ ἐγένοντο, λόγους ἐποιοῦντο ἀξιοῦντες σφίσι κατὰ τὸ ξυγγενὲς βοηθεῖν. καὶ οἱ Κορίνθιοι εὐθὺς ψηφισάμενοι αὐτοὶ πρῶτοι ὥστε πάσῃ προθυμίᾳ ἀμύνειν, καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ξυναπέστελλον αὐτοῖς πρέσβεις, ὅπως καὶ ἐκείνους ξυναναπείθοιεν τόν τε αὐτοῦ πόλεμον σαφέστερον ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐς τὴν Σικελίαν ὠφέλειάν τινα πέμπειν. καὶ οἵ τε ἐκ τῆς Κορίνθου πρέσβεις παρῆσαν ἐς τὴν Λακεδαίμονα καὶ Ἀλκιβιάδης μετὰ τῶν ξυμφυγάδων περαιωθεὶς τότ' εὐθὺς ἐπὶ πλοίου φορτηγικοῦ ἐκ τῆς Θουρίας ἐς Κυλλήνην τῆς Ἠλείας πρῶτον, ἔπειτα ὕστερον ἐς τὴν Λακεδαίμονα αὐτῶν τῶν Λακεδαιμονίων μεταπεμψάντων ὑπόσπονδος ἐλθών· ἐφοβεῖτο γὰρ αὐτοὺς διὰ τὴν περὶ τῶν Μαντινικῶν πρᾶξιν. καὶ ξυνέβη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Λακεδαιμονίων τούς τε Κορινθίους καὶ τοὺς Συρακοσίους τὰ αὐτὰ καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην δεομένους πείθειν τοὺς Λακεδαιμονίους. καὶ διανοουμένων τῶν τε ἐφόρων καὶ τῶν ἐν τέλει ὄντων πρέσβεις πέμπειν ἐς Συρακούσας κωλύσοντας μὴ ξυμβαίνειν Ἀθηναίοις, βοηθεῖν δὲ οὐ προθύμων ὄντων, παρελθὼν ὁ Ἀλκιβιάδης παρώξυνέ τε τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ ἐξώρμησε λέγων τοιάδε.

primi, ut videtur, Romani Magnam Graeciam vocarunt. Vid. c. 103., ubi ex Italia commeatus, e Tyrrhenia naves petitae esse referuntur. BRED. Popp. 1, 2. p. 544. apud hunc scriptorem Italiam quadripartitam comparere accuratius docet, partesque illas esse Italiam (v. adn. ad 7, 33.) — Iapygiam — Opiciam — Tyrrheniam. Arn. quoque discernit Tyrrheniam, regionem ad boream a Tiberi et Opiciam ad austrum, quam Aristot. apud Dionys. A. R. 1, 72. dicit Latium appellatam esse. Conf. adn. ad 6, 4. De ὥστε post ψηφισάμενοι v. Matth. p. 1037 sq. „Conf. Thuc. 8, 45. πεῖσαι ὥστε. 79. δόξαν ὥστε. 86. ἐπαγγελλόμενοι ὥστε." POPP. Ad πλοίου φορτηγικοῦ v. interpp. ad Thom. M. p. 900. et Valck. ad Herodot. 6, 48. De hoc itinere Alcibiadis conf. Isocr. de Big. §. 9. p. 419. Bekk. De rebus Mantinensibus redi ad Thuc. 5, 46 sqq. Mox qui οἱ ἔφοροι et οἱ ἐν τέλει discernantur, docet Od. Muell. Dor. 2. p. 87. 122. 123. coll. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 101 sq. Denique libri variant inter κωλύοντας et κωλύσοντας. Haack. monet, supra c. 83. extr. sine varietate legi τοῦτο κωλύσοντες, item c. 100. al. „Et verba eundi, addit Popp., ac mittendi quidem etiam cum praesentis participiis iunguntur (v. 1, 1. p. 154. Bornem. ad Xen. Anab. 7, 7, 17. Stallb. ad Phaedon. c. 65.), sed hoc quum ibi locum habeat, ubi actionis efficiendae iam initium fiat, nunc parum aptum est."

89 Ἀναγκαῖον περὶ τῆς ἐμῆς διαβολῆς πρῶτον ἐς ὑμᾶς εἰπεῖν, ἵνα μὴ χεῖρον τὰ κοινὰ τῷ ὑπόπτῳ μου ἀκροάσησθε. τῶν δ' ἡμῶν προγόνων τὴν προξενίαν ὑμῶν κατά τι ἔγκλημα

89. *τῶν δ' ἡμῶν προγόνων*] Reisk. emendat *τῶν δὴ ἐμῶν*. (Ita certe hic non suo loco est.) „Latinorum usum *nos* pro *ego* dicendi Thuc. non admittit. Nam qui unus locus hoc probare videtur, ubi Alcibiades dicit *τῶν δ' ἡμῶν* etc., in eo nisi *δ' ἐμῶν* rescribendum putas, cogita Alcibiadis et Lacedaemoniorum maiores sibi mutuo hospitium renunciasse.“ Popp. Addit Ban., Thucydidem dicturum fuisse *ἡμετέρων*, non *ἡμῶν*, quod tamen dubium est. Popponis autem conatus vulgatae *ἡμῶν* explicandae Kruegero iure displicet ob proximum *ὑμῖν*, pro quo potius *ἀλλήλοις* extare deberet. Orator accuratus est in distinguendo plurali et singulari: hoc utitur, ubi de se uno loquitur; illo, ubi de maioribus suis familiaque, aut simul de his et se, velut *ἡμῶν — διάφοροί ἐσμεν — ἡ προστασία ἡμῖν — ἐπειρώμεθα — ἡμεῖς δὲ τοῦ ξύμπαντος — ἐγιγνώσκομεν* et statim post *καὶ αὐτὸς οὐδενός* etc. — *οὐκ ἐδόκει ἡμῖν* etc. „Puto eos, qui cum Alcibiade una in exilium acti erant, eum comitatos esse Spartam (v. c. 88. *μετὰ τῶν ξυμφυγάδων περαιωθείς*) eorumque certe nonnulli ipsius familiares erant, Isocr. d. Big. 8. p. 419. Bekk. *τῶν φίλων αὐτοῦ τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δ' ἐκ τῆς πόλεως ἐξέβαλον*, et unus eodem, quo ipse, nomine appellatus ipsi cognatus fuit, teste Xen. H. Gr. 1, 2, 13.“ Arn. Recte igitur plurali utitur, sive de sua familia loquitur, ex qua plus unus una cum eo fuisse videtur, sive de cognato ita loquitur, ut se simul ipsum includat. De hospitio autem Alcibiadis et Lacedaemoniorum iam videndum est. Discernenda est *ἰδιοξενία* familiarum Alcibiadis Spartani et Attici a *προξενίᾳ* familiae Alcibiadis Attici cum Spartanis publice inita. Huius mentionem facit etiam Xen. Conv. 8, 39. v. Od. Muell. Dor. 2. p. 411. adn. 3. I. Alcibiadis, qui cum aliis Pisistratidas ex Attica eiecerat, filius erat Clinias, pater Alcibiadis huius, qui hanc orationem habet. Alcibiadis Laconis filius erat Endius, huius Endii Alcibiades noster a Thucydide 8, 6. *πατρικὸς ἐς τὰ μάλιστα ξένος* appellatur, *ὅθεν*, addit scriptor, *καὶ τοὔνομα Λακωνικὸν ἡ οἰκία αὐτῶν* (Cliniae et Alcibiadis) *κατὰ τὴν ξενίαν ἔσχεν*. Etenim mos fuit liberis suis nomina hospitum vel amicorum indere, de quo more v. adn. ad 8, 6. Non dicit scriptor Cliniam, Alcibiadis nostri patrem, primum suo filio nomen Laconicum indidisse, sed tantum hoc, fuisse propter *ξενίαν* Laconicam Laconicum nomen in familia eorum. In ista Attica familia ante Cliniam, Alcibiadis nostri patrem, plures Cliniae fuisse potuerunt, plures item Alcibiadae. Cliniam quidem, Alcibiadis nostri patrem, primum filio Laconicum nomen imposuisse plerique crediderunt, sed nullo firmo argumento nisi, imo falsum esse inde apparet, quod pater ipsius Cliniae iam Alcibiadis nomen gerebat. II. Iam maiores Alcibiadis nostri *Lacedaemoniorum ξένοι* publice fuerant, ipse Alcibiades non erat *ξένος* Spartanorum publicus sive *πρόξενος*, quamquam hunc honorem recuperare studuit, postquam eius onere se iam avus abdicaverat, id quod narrat Thuc. 5, 43. et patet ex praesenti loco. Schol. ad Thuc. l. c. hunc avum ait Periclem fuisse, at Pericles non avus sed tutor Alcibiadis fuit. v. Plut. V. Alcib. init. Isocr. de Big. 28. p. 424. Bekk. adn. ad 8, 6. et stemma Periclis apud Schaef. Appar. cr. in Demosth. Vol. 3. p. 433. Alcibiadis maternus avus fuit Megacles, paternus Alcibiades, et hunc quidem puto Lacedaemoniis tempore Clisthenis *ξενίαν* publicam renunciasse. v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 268 sq. adn. 22. coll. Isocr. l. c. 26. p. 423., qui tamen Alcibiadem maiorem minoris *πρόπαππον* falso nominat. Schol. porro con-

ἀπειπόντων. αὐτὸς ἐγὼ πάλιν ἀναλαμβάνων ἐθεράπευον ὑμᾶς ἄλλα τε καὶ περὶ τὴν ἐκ Πύλου ξυμφοράν. καὶ διατελοῦντός μου προθύμου ὑμεῖς πρὸς Ἀθηναίους καταλλασσόμενοι τοῖς μὲν ἐμοῖς ἐχθροῖς δύναμιν δι' ἐκείνων πράξαντες, ἐμοὶ δὲ ἀτιμίαν περιέθετε. καὶ διὰ ταῦτα δικαίως ὑπ' ἐμοῦ πρός τε τὰ Μαντινέων καὶ Ἀργείων τραπομένου καὶ ὅσα ἄλλα ἠναντιούμην ὑμῖν ἐβλάπτεσθε· καὶ νῦν, εἴ τις καὶ τότε ἐν τῷ πάσχειν οὐκ εἰκότως ὠργίζετό μοι, μετὰ τοῦ ἀληθοῦς σκοπῶν ἀναπειθέσθω, ἢ εἴ τις διότι καὶ τῷ δήμῳ προσεκείμην μᾶλλον χείρω με ἐνόμιζε, μηδ' οὕτως ἡγήσηται ὀρθῶς ἄχθεσθαι. τοῖς γὰρ τυράννοις ἀεί ποτε διάφοροί ἐσμεν, πᾶν δὲ τὸ ἐναντιούμενον τῷ δυναστεύοντι δῆμος ὠνόμασται· καὶ ἀπ' ἐκείνου ξυμπαρέμεινεν ἡ προστασία ἡμῖν τοῦ πλήθους. ἅμα δὲ τῆς πόλεως δημοκρατουμένης τὰ πολλὰ ἀνάγκη ἦν τοῖς παροῦσιν ἕπεσθαι. τῆς δὲ ὑπαρχούσης ἀκολασίας ἐπειρώμεθα μετριώτεροι ἐς τὰ πολιτικὰ εἶναι. ἄλλοι δ' ἦσαν καὶ ἐπὶ τῶν πάλαι καὶ νῦν οἳ ἐπὶ τὰ πονηρότερα ἐξῆγον τὸν ὄχλον· οἵπερ καὶ ἐμὲ ἐξήλασαν. ἡμεῖς δὲ τοῦ ξύμπαντος προέστημεν, δικαιοῦντες ἐν ᾧ σχήματι μεγίστη ἡ πόλις ἐτύγχανε καὶ ἐλευθερωτάτη οὖσα, καὶ ὅπερ ἐδέξατό τις, τοῦτο ξυνδιασώζειν· ἐπεὶ δημο-

fundit *ξενίαν*, quam Pericli cum Archidamo rege Spartanorum intercessisse ex Thuc. 2, 13. discimus. Etiam Pisistratidae *ξένοι* sive *πρόξενοι* Spartanorum erant, et Xenias Eleus tum *ἰδιόξενος* Agidis, Archidami filii, regis Spartanorum, tum publice hospes Spartanorum fuisse narratur. v. Od. Muell. Dor. 1. p. 171, 1. 2. p. 411, 3. (qui docet Vol. 2. p. 103 sq., regum Spartanorum fuisse, *προξένους* civitatis creare, qui peregrinos hospites et legatos hospitio exciperent), et de summa rei modo tractatae Valck. ad Herodot. 8, 17.

ἀπ' ἐκείνου] sc. *ἀπὸ τοῦ τῷ δήμῳ προσκεῖσθαι*, Alcibiades triplici ratione se tuetur contra accusationem, quod imperio populari Lacedaemoniis inviso studuerit: primum, se non *ὄχλῳ* studuisse sed *δήμῳ*, *δῆμον* vero intelligi eam partem civitatis, quae ex adverso ponitur tyrannidi i. e. omni potestati non legitime sive non populi voluntate commissae. Conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 66. Tittm. Gr. Staatsv. p. 524. Addit, se non aliter *προσιασίαν τοῦ πλήθους* i. e. ductum populi sive multitudinis obtinere potuisse contra inimicos suos, nisi populi (*δήμου*) res curando. Denique se reipublicae formam a maioribus acceptam, per quam civitas maxima et liberrima extiterit, servare studuisse, quam mutare, Lacedaemoniis urbem obsidentibus, periculosissimum fuisse: ceterum se naturam popularis imperii nosse, quam insana sit ac turbulenta. *Ἄλλοι δ' ἦσαν*, addit, etc. „i. e. factio optimatum praecipue: naín Thessalus, Cimonis filius, eum accusaverat, v. Plut. Alc. 22. et quod Thuc. ipse dicit de studio inimicorum eius 6, 15. 28. 29. Et quod pertinet ad criminationem, quod plebem ad atrocia facinora adduxerint, compara verba Phrynichi 8, 48., ubi perspicue optimates (*τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς ὀνομαζομένους*) arguit, quod suae utilitatis cupiditate ad flagitia committenda plebem induxerint, *προισταὶς ὄντας καὶ ἐξηγητὰς τῶν κακῶν τῷ δήμῳ, ἐξ ὧν τὰ πλείω αὐτοὺς ὠφελεῖσθαι.*“ Arn. Mox ad *καὶ ὅπερ ἐδέξατό τις* etc. Schol.: *καὶ ὅπερ ἐδέξατό τις σχῆμα, τουτέστιν ἥνινα πολιτείαν παρέλαβεν.*

κρατίαν γε καὶ ἐγιγνώσκομεν οἱ φρονοῦντές τι, καὶ αὐτὸς οὐδενὸς ἂν χεῖρον, ὅσῳ καὶ λοιδορήσαιμι· ἀλλὰ περὶ ὁμολογουμένης ἀνοίας οὐδὲν ἂν καινὸν λέγοιτο· καὶ τὸ μεθιστάναι αὐτὴν οὐκ ἐδόκει ἡμῖν ἀσφαλὲς εἶναι ὑμῶν πολεμίων προκαθημένων.

90 Καὶ τὰ μὲν ἐς τὰς ἐμὰς διαβολὰς τοιαῦτα ξυνέβη· περὶ δὲ ὧν ὑμῖν τε βουλευτέον, καὶ ἐμοί, εἴ τι πλέον οἶδα, εἰσηγητέον, μάθετε ἤδη. ἐπλεύσαμεν ἐς Σικελίαν πρῶτον μὲν εἰ δυναίμεθα Σικελιώτας καταστρεψόμενοι, μετὰ δ' ἐκείνους αὖθις καὶ Ἰταλιώτας, ἔπειτα καὶ τῆς Καρχηδονίων ἀρχῆς καὶ αὐτῶν

οὐδενὸς — χεῖρον ὅσῳ] Vulgo ὅσον, alterum multi optimique libri. Emendavit Duk. Structura haec est (τοσούτῳ μᾶλλον): γιγνώσκω, ὅσῳ (ὅτι μᾶλλον) καὶ λοιδορήσαιμι. Duk. hoc per ellipsin vocis μᾶλλον dici putaverat. Herm. ad Vig. p. 885. et de Ellips. et Pleonasm. p. 190. μᾶλλον latere ait in voce χεῖρον i. e. μᾶλλον κακῶς, quemadmodum μᾶλλον lateat in omni comparativo. Post ὅσῳ autem μᾶλλον repeti non opus erat. Ante λοιδορήσαιμι Krueg. et Arn. lacunam esse suspicantur et hic quidem huiusmodi: καὶ αὐτὸς οὐδενὸς ἂν χεῖρον, ὅσῳ καὶ μᾶλλον ὑπ' αὐτῆς ἠδίκημαι, λοιδορήσαιμι, id quod alicui probare videri possit Schol., cuius haec verba sunt: ἐπεὶ οἵ γε φρόνιμοι ἴσασιν ὁποῖόν τί ἐστι δημοκρατία (τουτέστιν ὡς πονηρόν)· καὶ αὐτὸς ἂν ἐγὼ οὐδενὸς ἧττον λοιδορήσαιμι αὐτὴν, ὅσῳ καὶ μέγιστα ὑπ' αὐτῆς ἠδίκημαι. At scriptor hoc dicit: καὶ αὐτὸς οὐδενὸς ἂν χεῖρον ἐγίγνωσκον, ὅσῳ καὶ λοιδορήσαιμι, ubi ἄν non pertinet ad verbum, sed ad οὐδενός, hoc sensu: wohl so gut als irgend einer. Verba autem ὅσῳ καὶ λοιδορήσαιμι vulgo ita interpretantur, quasi scriptum sit ὅσῳ καὶ λοιδορῆσαι μοι ἄν vel λοιδορήσαιμι ἄν, ich kannte sie wohl so gut als einer, da ich um so viel mehr als ein anderer auf sie loszielen könnte. At hanc versionem omissio particulae ἄν non patitur. Imo sic convertendum est: da ich um so viel mehr als ein anderer hätte auf sie loszielen können (nisi rationibus supra explicatis tuenda mihi democratia visa esset). Paulo post Schol. ὁμολογουμένην ἄνοιαν τὴν δημοκρατίαν λέγει. Vulgo ἀγνοίας, at alterum optimi libri offerunt, Schol. Cass. et Aug. agnoscunt et Valla *amentia*. „Ἀνοίας melius contrarie ponitur iis, quos paulo ante τοὺς φρονοῦντάς τι dixerat." Duk. Popp. conferri iubet Leanep. ad Phalar. Epist. 69. p. 327. et Megabyzi verba apud Herodot. 3, 81.

90. *Καρχηδονίων ἀρχῆς καὶ αὐτῶν*] i. e. *terra, in qua Carthaginienses imperant*, sive Sardinia et Corsica, eorum provinciae, et fortasse nonnullae civitatum Africae, quae iis parebant, *et ipsi* i. e. Carthago ipsa, quam Agathocles opibus longe inferioribus posthac non multum aberat, quin expugnaret. Arn. Paulo post μαχιμωτάτων habet Mosqu. unus. In vulgata „ut verba ordinavit Thuc., ad βαρβάρων necessario et unice retuleris ὁμολογουμένως. At quorsum adderet? aut a quibus distingueret non ὁμολογουμένως barbaris? quo consilio denique? Mosqu. ὁμολογουμένων et μαχιμωτάτων, expeditiori sane structura. Ne hoc quidem sine traiectione, molliori tamen ad sensum." Bau. Nihil opus mutari: traiectio fit aeque scriptori usitata, genitivum an accusativum huius superlativi legas. Pro accusativo ad unum omnes libri sunt, et satis erat dixisse *bellicosissimos barbarorum*; nimis amplum est *alios nationum bellicosissimarum*. Hos ἄλλους autem Od. Muell. Etrusc. 1. p. 154. adn. intelligit Celtas. Mox οἷς τὴν Πελοπόννησον omnes quidem libri, „sed non video, cur relativum magis respondere debeat pro-

ἀποπειράσοντες. εἰ δὲ προχωρήσειε ταῦτα ἢ πάντα ἢ καὶ τὰ πλείω, ἤδη τῇ Πελοποννήσῳ ἐμέλλομεν ἐπιχειρήσειν, κομίσαντες ξύμπασαν μὲν τὴν ἐκεῖθεν προγενομένην δύναμιν τῶν Ἑλλήνων, πολλοὺς δὲ βαρβάρους μισθωσάμενοι καὶ Ἴβηρας καὶ ἄλλους τῶν ἐκεῖ ὁμολογουμένως νῦν βαρβάρων μαχιμωτάτους, τριήρεις τε πρὸς ταῖς ἡμετέραις πολλὰς ναυπηγησάμενοι, ἐχούσης τῆς Ἰταλίας ξύλα ἄφθονα, οἷς τὴν Πελοπόννησον πέριξ πολιορκοῦντες καὶ τῷ πεζῷ ἅμα ἐκ γῆς ἐφορμαῖς τῶν πόλεων τὰς μὲν βίᾳ λαβόντες, τὰς δ' ἐντειχισάμενοι ῥᾳδίως ἠλπίζομεν καταπολεμήσειν, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τοῦ ξύμπαντος Ἑλληνικοῦ ἄρξειν. χρήματα δὲ καὶ σῖτον, ὥστε εὐπορώτερον γίγνεσθαί τι αὐτῶν, αὐτὰ τὰ προγενόμενα ἐκεῖθεν χωρία ἔμελλε διαρκῆ ἄνευ τῆς ἐνθένδε προσόδου παρέξειν. τοιαῦτα μὲν περὶ τοῦ 91
νῦν οἰχομένου στόλου παρὰ τοῦ τὰ ἀκριβέστατα εἰδότος ὡς διενοήθημεν ἀκηκόατε· καὶ ὅσοι ὑπόλοιποι στρατηγοί, ἢν δύνωνται, ὁμοίως αὐτὰ πράξουσιν. ὡς δὲ εἰ μὴ βοηθήσετε, οὐ περιέσται τἀκεῖ, μάθετε ἤδη. Σικελιῶται γὰρ ἀπειρότεροι μέν εἰσιν, ὅμως δ' ἂν ξυστραφέντες ἀθρόοι καὶ νῦν ἔτι περιγένοιντο. Συρακόσιοι δὲ μόνοι μάχῃ τε ἤδη πανδημεὶ ἡσσημένοι καὶ ναυσὶν ἅμα κατειργόμενοι ἀδύνατοι ἔσονται τῇ νῦν Ἀθηναίων ἐκεῖ παρασκευῇ ἀντισχεῖν. καὶ εἰ αὖτη ἡ πόλις ληφθήσεται, ἔχεται καὶ ἡ πᾶσα Σικελία, καὶ εὐθὺς καὶ Ἰταλία· καὶ ὃν ἄρτι κίνδυνον ἐκεῖθεν προεῖπον, οὐκ ἂν διὰ μακροῦ ὑμῖν ἐπιπέσοι. ὥστε μὴ περὶ τῆς Σικελίας τις οἰέσθω μόνον βουλεύειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς Πελοποννήσου, εἰ μὴ ποιήσετε τάδε ἐν τάχει, στρατιάν τε ἐπὶ νεῶν πέμψετε τοιαύτην ἐκεῖσε οἵτινες αὐτερέται κομισθέντες καὶ ὁπλιτεύσουσιν εὐθύς, καὶ ὃ τῆς στρατιᾶς ἔτι χρησιμώτερον εἶναι νομίζω, ἄνδρα Σπαρτιάτην ἄρχοντα, ὡς ἂν τούς τε παρόντας ξυντάξῃ καὶ τοὺς μὴ θέλοντας προαναγκάσῃ. οὕτω γὰρ οἵ τε ὑπάρχοντες ὑμῖν φίλοι θαρσήσουσι μᾶλλον καὶ οἱ ἐνδοιάζοντες ἀδεέστερον προσίασι.

piori ξύλα, quam remotiori τριήρεις." Duk. Arn. articulum refert ad omnia haec, quae praecedunt: δύναμιν τῶν Ἑλλήνων — πολλοὺς δὲ βαρβάρους — τριήρεις πολλάς. Deinde libri longe plurimi ἐφορμαῖς. Apud Thom. M. p. 656 sq. est ἐφορμεῖν. Vulgo ἀφορμαῖς. Recepta scriptura significat „varias sedes belli, unde hostes et observentur et petantur in litore, velut Pylum altero latere Peloponnesi, altero Argos, et munimentum, quod Athenienses serius excitarunt in ora Laconicae 7, 26." Arn. Ἐφορμαῖς hic est ab ἐφορμᾶσθαι, v. adn. ad c. 49.

91. *εἰ μὴ ποιήσετε τάδε — στρατιὰν πέμψετε*] de structura ista consule Matth. §. 630. 2. e. Mox Krueg. ad Dionys. p. 332. emendat ὃς ἄν, ut habent Ar. Chr. Cl. Ven., nam ὡς cum coniunctivo ibi tantum locum habere, ubi consilii eventus dubius est. At ὡς et ὡς ἄν finem ac consilium indicant, nihil amplius. v. Matth. §. 520. adn. 2. Addit Popp. ὃς ἄν hic ne Graecum quidem esse, nam significaret *quicunque continuerit*, non *qui* h. e. *ut contineat*.

οὕτω γὰρ — προσίασι] Charito p. 147, 16. πᾶσι δὲ ἤρεσκε τὸ σπεύδειν καὶ μηδεμίαν ἡμέραν, εἰ δυναιὸν, ἀναβάλλεσθαι, δυοῖν ἕνεκεν·

καὶ τὰ ἐνθάδε χρὴ ἅμα φανερώτερον ἐκπολεμεῖν, ἵνα Συρακόσιοί τε νομίζοντες ὑμᾶς ἐπιμελεῖσθαι μᾶλλον ἀντέχωσι, καὶ Ἀθηναῖοι τοῖς ἑαυτῶν ἧσσον ἄλλην ἐπικουρίαν πέμπωσι. τειχίζειν δὲ χρὴ Δεκέλειαν τῆς Ἀττικῆς, ὅπερ Ἀθηναῖοι μάλιστα ἀεὶ φοβοῦνται, καὶ μόνου αὐτοῦ νομίζουσι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ οὐ διαπεπειρᾶσθαι. βεβαιότατα δ' ἄν τις οὕτω τοὺς πολεμίους βλάπτοι, εἰ ἃ μάλιστα δεδιότας αὐτοὺς αἰσθάνοιτο, ταῦτα σαφῶς πυνθανόμενος ἐπιφέροι· εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς ἀκριβέστατα ἑκάστους τὰ σφέτερα αὐτῶν δεινὰ ἐπισταμένους φοβεῖσθαι. ἃ δ' ἐν τῇ ἐπιτειχίσει αὐτοὶ ὠφελούμενοι τοὺς ἐναντίους κωλύσετε, πολλὰ παρεὶς τὰ μέγιστα κεφαλαιώσω. οἷς τε γὰρ ἡ χώρα κατεσκεύασται, τὰ πολλὰ πρὸς ὑμᾶς τὰ μὲν ληφθέντα τὰ δ' αὐτόματα ἥξει· καὶ τὰς τοῦ Λαυρίου τῶν ἀργυρείων μετάλλων προσόδους, καὶ ὅσα ἀπὸ γῆς καὶ δικαστηρίων νῦν ὠφε-

ἵνα καὶ τοὺς πολεμίους ἐπίσχωσι τῆς πρὸς τὸ πλεῖον αὐξήσεως, καὶ τοὺς φίλους εὐθυμοτέρους ποιήσωσι, δείξαντες αὐτοῖς ἐγγύθεν τὴν βοήθειαν, ubi vid. Dorv. p. 552. Proximis *βεβαιότατα — ἐπιφέροι* utuntur Scholiastae ad Hom. Il. 10, 207., ubi addunt, quum Alcibiades suaderet Spartanis Deceleam munire, tum missos Athenas exploratores audiisse hoc ipsum sermonibus agitari ab Atheniensibus, ne fieret. Adnotavit Heyn., apud Thucydidem rem narratione non tam diserte expositam esse. De tempore verbi *προσίασι* v. Buttm. Gr. med. §. 108. 5. (ed. 13.), de verbo *κατεσκεύασται* v. adn. ad 1, 10. Arn. hic intelligit omnia et moventia et non moventia, servos, armenta, greges, aedificia rei rusticae inservientia, arbores et sim. De Laurio v. adn. ad 2, 55.

καὶ δικαστηρίων] Schol. *ἐζήτηται πῶς Δεκελείας ἐπιτειχιζομένης ἔμελλον οἱ Ἀθηναῖοι τῆς ἀπὸ τῶν δικαστηρίων προσόδου στερήσεσθαι. φαμὲν οὖν ὡς ἦν τις πρόσοδος ἀπὸ τῶν δικαστηρίων, οἷα ἡ ἀπὸ τῶν γραφῶν δωροδοκίας, ὕβρεως, συκοφαντίας, μοιχείας, ψευδογραφίας* (voluit, puto, *ψευδεγγραφῆς*) *παραπρεσβείας, λειποστρατίου. οὐ γὰρ πάσαις ἀτιμία προσετιμᾶτο ἢ θάνατος, ἀλλὰ πολλαῖς καὶ χρημάτων εἴσπραξις. ὁ γὰρ ἐν αὐταῖς νικηθεὶς ἐζημιοῦτο. ταύτης οὖν τῆς πάσης προσόδου στερήσεσθαι ἔμελλον Ἀθηναῖοι, πολεμίων αὐτοῖς ἱδρυμένων ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ σχολὴν οὐ παρεχόντων δικάζεσθαι· καὶ γὰρ τὰ ἐκ τῶν τοιούτων ἀφορμῶν χρήματα τῇ πόλει ἐδίδοτο.* „Schol. iste minus plene neque accurate satis recensuit tantum multas in quibusdam causis erogari solitas, quum omnia tamen crimina, quae enumerat, praeterea pro causae statu etiam gravioribus poenis, quam multis puniri possent.“ Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 368 sq. adn. 171. Vide exempli gratia de *γραφῇ δωροδοκίας*, quae etiam *γραφὴ δώρων* appellabatur, Meier. de Bon. Damn. p. 111. et de poena huic crimini irrogata p. 114., ubi e Dinarcho docet, eum qui donorum acceptorum convictus esset, aut decuplum eius summae, quam accepisset, pendere debuisse, aut capitis supplicio affectum esse. Quamquam de ea quidem causa alii alia tradunt, et probabile est variis temporibus varias leges obtinuisse. De *γραφῇ ὕβρεως* v. Meier et Schoem. d. Att. Proz. p. 320., de *συκοφαντίᾳ* p. 335., de *γραφῇ μοιχείας* p. 327., de *ψευδεγγραφῇ* p. 337., de *παραπρεσβείᾳ* i. e. legatione male administrata p. 362. et de criminibus militaribus Herald. Animadv. in Ius A. et R. 3, 14. p. 241. Meier. de Bon. Damn. p. 123. Meier. et Schoem. d. Att. Proz. p. 363. „Unum genus redituum publicorum civitatis Atticae erant prytanea et

λοῦνται εὐθὺς ἀποστερήσονται, μάλιστα δὲ τῆς ἀπὸ τῶν ξυμμάχων προσόδου ἧσσον διαφορουμένης, οἳ τὰ παρ' ὑμῶν νομίσαντες ἤδη κατὰ κράτος πολεμεῖσθαι ὀλιγωρήσουσι. γίγνε- 92
σθαι δέ τι αὐτῶν καὶ ἐν τάχει καὶ προθυμότερον ἐν ὑμῖν ἐστιν, ᾧ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ὥς γε δυνατὰ, (καὶ οὐχ ἁμαρτήσεσθαι οἶμαι γνώμης,) πάνυ θαρσῶ. καὶ χείρων οὐδενὶ ἀξιῶ δοκεῖν ὑμῶν εἶναι, εἰ τῇ ἐμαυτοῦ μετὰ τῶν πολεμιωτάτων φιλόπολίς ποτε δοκῶν εἶναι νῦν ἐγκρατῶς ἐπέρχομαι, οὐδὲ ὑποπτεύεσθαί μου ἐς τὴν φυγαδικὴν προθυμίαν τὸν λόγον. φυγάς τε γάρ εἰμι τῆς τῶν ἐξελασάντων πονηρίας, καὶ οὐ τῆς ὑμετέρας, ἣν πείθησθέ μοι, ὠφελείας· καὶ πολεμιώτεροι οὐχ οἱ τοὺς πολεμίους που βλάψαντες ὑμεῖς ἢ οἱ τοὺς φίλους ἀναγκάσαντες πολεμίους γενέσθαι. τό τε φιλόπολι οὐκ ἔν ᾧ ἀδικοῦμαι ἔχω, ἀλλ' ἐν ᾧ ἀσφαλῶς ἐπολιτεύθην. οὐδ' ἐπὶ πατρίδα οὖσαν ἔτι ἡγοῦμαι νῦν ἰέναι, πολὺ δὲ μᾶλλον τὴν οὐκ οὖσαν ἀνακτᾶσθαι. καὶ φιλόπολις οὗτος ὀρθῶς, οὐχ ὃς ἂν τὴν ἑαυ-

multae (Gerichts- und Strafsgelder). Haec non erant exigua; Alcibiades inter commoda, quae Sparta ex Decelea munienda capere posset, hoc quoque enumerat, quod Athenienses reditus ex dicasteriis amissuri essent, quum per bellum domesticum iustitium extiturum esset: quod si hic de parva pecunia ageretur, Alcibiades consilium suum male approbaturus fuisset. Utilitas harum pecuniarum eo augebatur, quod socii Athenis iudicio experiri tenebantur, isque reditus a singulis civibus magni aestimari debebat, propterea quod mercedi iudicum impendebatur, unde additio pecuniae fieret, qua cives necessaria ad victum cultumque pararent. Prytanea igitur et multae, quae in hunc censum veniunt, quatuor illae sunt, una a Polluce commemoratae: parastasis — epobelia — prytanea — paracatabole, quarum prima et tertia semper in usum publicum civitatis erogabantur; quarta, ut videtur, tantum in quibusdam causis; altera nunquam. Accedunt aestimationes litium (*τιμήματα*), quum quidem pecuniis aestimatio fieret, et multae lege illis constitutae, qui in quibusdam litibus causa cecidissent.“ Boeckh. Staatsh. Vol. 1. p. 368 sq., qui deinde per libr. 3, 9—15. inde a p. 369. de singulis seorsum agit, et a quo, ut in materia tam difficili nonnunquam discedunt Meier. et Schoem. d. Att. Proz. p. 604. 614., praesertim de epobelia p. 641. 646. 652. 729 sqq. De prytaneis iidem agunt p. 603. 613 sqq. 652., de paracatabole p. 604. 616. 640 sqq. Denique *διαφορεῖν* videtur mihi esse *Athenas, ut antehac, perferre.*

92. *ἐς — φυγαδικὴν προθυμίαν*] Schol. *οὐκ ἄξιον ὑποπτεύεσθαί μου τὸν λόγον, διὰ τὸ προθυμηθῆναί με φεύγειν.* Imo *propter vindictae cupidinem, qualis solet esse in iis, qui patria expulsi sunt.* De *ἐς* v. Matth. §. 578. c. Et *οὐ τῆς ὑμετέρας ὠφελείας* (*φυγάς εἰμι*) est, ut ait Schol., idem quod *οὐ φεύγω τὸ ὠφελεῖν ὑμᾶς.* Cum proximis *καὶ φιλόπολις οὗτος ὀρθῶς* etc. conf. Isocr. orationem de Bigis 12 sqq. p. 420. Bekk., in qua idem, quod hic est, argumentum repetitur. Mox *οὕτως ἐμοί τε*, quod opponatur illi *καὶ αὐτούς* legi vult Bekk. Mox de dicto, quod dicit *ὑφ' ἁπάντων προβαλλόμενον* (i. e. aufgestellt, prolatum) v. Coriolan. ap. Dionys. A. R. 8, 29. Plut. Agesil. 7. Sull. 38., quos citat Did. Addit auctor *τὰ μὲν Ἀθηναίων οἶδα, τὰ δ' ὑμέτερα ἤκαζον*, unde sequitur, Alcibiadem tanto utiliorem Spartanis futurum fuisse, si quidem ex scientia, non iam ex coniectura res administraturus erat.

τοῦ ἀδίκως ἀπολέσας μὴ ἐπίῃ, ἀλλ' ὃς ἂν ἐκ παντὸς τρόπου διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν πειραθῇ αὐτὴν ἀναλαβεῖν. οὕτως ἔμοιγε ἀξιῶ ὑμᾶς καὶ ἐς κίνδυνον καὶ ἐς ταλαιπωρίαν πᾶσαν ἀδεῶς χρῆσθαι, ὦ Λακεδαιμόνιοι, γνόντας τοῦτον δὴ τὸν ὑφ' ἁπάντων προβαλλόμενον λόγον ὡς εἰ πολέμιός γε ὢν σφόδρα ἔβλαπτον, κἂν φίλος ὢν ἱκανῶς ὠφελοίην, ὅσῳ τὰ μὲν Ἀθηναίων οἶδα, τὰ δ' ὑμέτερα ἥκαζον· καὶ αὐτοὺς νῦν νομίσαντας περὶ μεγίστων δὴ τῶν διαφερόντων βουλεύσεσθαι μὴ ἀποκνεῖν τὴν ἐς τὴν Σικελίαν τε καὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν στρατείαν, ἵνα τά τε ἐκεῖ βραχεῖ μορίῳ ξυμπαραγενόμενοι μεγάλα σώσητε καὶ Ἀθηναίων τήν τε οὖσαν καὶ τὴν μέλλουσαν δύναμιν καθέλητε, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοί τε ἀσφαλῶς οἰκῆτε καὶ τῆς ἁπάσης Ἑλλάδος ἑκούσης καὶ οὐ βίᾳ κατ' εὔνοιαν δὲ ἡγῆσθε.

93 Ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης τοσαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι διανοούμενοι μὲν καὶ αὐτοὶ πρότερον στρατεύειν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, μέλλοντες δ' ἔτι καὶ περιορώμενοι, πολλῷ μᾶλλον ἐπερρώσθησαν διδάξαντος ταῦτα ἕκαστα αὐτοῦ, καὶ νομίσαντες παρὰ τοῦ σαφέστατα εἰδότος ἀκηκοέναι. ὥστε τῇ ἐπιτειχίσει τῆς Δεκελείας προσεῖχον ἤδη τὸν νοῦν καὶ τὸ παραυτίκα καὶ τοῖς ἐν τῇ Σικελίᾳ πέμπειν τινὰ τιμωρίαν. καὶ Γύλιππον τὸν Κλεανδρίδου προστάξαντες ἄρχοντα τοῖς Συρακοσίοις, ἐκέλευον μετ' ἐκείνων καὶ τῶν Κορινθίων βουλευόμενον ποιεῖν ὅπῃ ἐκ τῶν παρόντων μάλιστα καὶ τάχιστά τις ὠφέλεια ἥξει τοῖς ἐκεῖ. ὁ δὲ δύο μὲν ναῦς τοὺς Κορινθίους ἤδη ἐκέλευέν οἱ πέμπειν ἐς Ἀσίνην, τὰς δὲ λοιπὰς παρασκευάζεσθαι ὅσας διανοοῦνται πέμπειν, καὶ ὅταν καιρὸς ᾖ, ἑτοίμας εἶναι πλεῖν. ταῦτα δὲ ξυνθέμενοι ἀνεχώρουν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος.

Ἀφίκετο δὲ καὶ ἡ ἐκ τῆς Σικελίας τριήρης τῶν Ἀθηναίων, ἣν ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ ἐπί τε χρήματα καὶ ἵππέας. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ἐψηφίσαντο τήν τε τροφὴν πέμπειν τῇ στρατιᾷ καὶ τοὺς ἱππέας. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα καὶ ἕβδομον καὶ δέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

94 Ἅμα δὲ τῷ ἦρι εὐθὺς ἀρχομένῳ τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι ἅραντες ἐκ τῆς Κατάνης παρέπλευσαν ἐπὶ Μεγάρων τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ, οὓς ἐπὶ Γέλωνος τοῦ τυράννου, ὥσπερ καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἀναστήσαντες Συρακόσιοι αὐτοὶ ἔχουσι τὴν γῆν. ἀποβάντες δὲ ἐδῄωσαν τούς

93. *Γύλιππον τὸν Κλεανδρίδου*] Gylippi patris nomen varie a veteribus effertur; Cleandrides enim, Clearides, Cleander et Clearchus appellatur. Constat sibi Thucydides et cum eo facit Plut. V. Pericl. 22. Nic. 29. et Thom. M. p. 755.

94. *Μεγάρων*] Megaram Hyblaeam dicit. v. adn. ad c. 75. Mox *Κεντόριπα* accusativus singularis esse videtur, ut apud Diod. 20, 56. *εἰς τὸν Κεντόριπα*. Denique *τῶν Ὑβλαίων* intellige Hyblae Geleatis sive maioris.

τε ἀγροὺς καὶ ἐλθόντες ἐπὶ ἕρυμά τι τῶν Συρακοσίων καὶ οὐχ ἑλόντες αὖθις καὶ πεζῇ καὶ ναυσὶ παρακομισθέντες ἐπὶ τὸν Τηρίαν ποταμὸν τό τε πεδίον ἀναβάντες ἐδῄουν καὶ τὸν σῖτον ἐνεπίμπρασαν, καὶ τῶν Συρακοσίων περιτυχόντες τισὶν οὐ πολλοῖς καὶ ἀποκτείναντές τέ τινας καὶ τροπαῖον στήσαντες ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὰς ναῦς. καὶ ἀποπλεύσαντες ἐς Κατάνην, ἐκεῖθεν δὲ ἐπισιτισάμενοι, πάσῃ τῇ στρατιᾷ ἐχώρουν ἐπὶ Κεντόριπα Σικελῶν πόλισμα, καὶ προαγαγόμενοι ὁμολογίᾳ ἀπῄεσαν, πιμπράντες ἅμα τὸν σῖτον τῶν τε Ἰνησσαίων καὶ τῶν Ὑβλαίων. καὶ ἀφικόμενοι ἐς Κατάνην καταλαμβάνουσι τούς τε ἱππέας ἥκοντας ἐκ τῶν Ἀθηνῶν πεντήκοντα καὶ διακοσίους ἄνευ τῶν ἵππων μετὰ σκευῆς ὡς αὐτόθεν ἵππων πορισθησομένων, καὶ ἱπποτοξότας τριάκοντα καὶ τάλαντα ἀργυρίου τριακόσια.

Τοῦ δ' αὐτοῦ ἦρος καὶ ἐπ' Ἄργος στρατεύσαντες Λακε- 95
δαιμόνιοι μέχρι μὲν Κλεωνῶν ἦλθον, σεισμοῦ δὲ γενομένου ἀπεχώρησαν. καὶ Ἀργεῖοι μετὰ ταῦτα ἐσβαλόντες ἐς τὴν Θυρεᾶτιν ὅμορον οὖσαν λείαν τῶν Λακεδαιμονίων πολλὴν ἔλαβον, ἣ ἐπράθη ταλάντων οὐκ ἔλασσον πέντε καὶ εἴκοσι. καὶ ὁ Θεσπιέων δῆμος ἐν τῷ αὐτῷ θέρει οὐ πολὺ ὕστερον ἐπιθέμενος τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν οὐ κατέσχεν, ἀλλὰ βοηθησάντων Θηβαίων οἱ μὲν ξυνελήφθησαν, οἱ δ' ἐξέπεσον Ἀθήναζε.

Καὶ οἱ Συρακόσιοι τοῦ αὐτοῦ θέρους ὡς ἐπύθοντο τούς 96
τε ἱππέας ἥκοντας τοῖς Ἀθηναίοις καὶ μέλλοντας ἤδη ἐπὶ σφᾶς

95. *οὐκ ἔλασσον πέντε*] v. Matth. §. 455. adn. 4. Pro *Θηβαίων* vulgo erat *Ἀθηναίων*. Gr. et Mosqu. *τῶν Ἀθηναίων*. Veram scripturam servaverunt Vat. Cl. Ven. H. (hic s. v. *Ἀθηναίων*) et Lindav. Spicil. p. 12. coniectura assecutus erat.

96. Accedimus ad oppugnationem Syracusarum. „Circumvallatio solenniter adhibita Graecis Romanisque, cum premere obsidione munitionem aut locum vellent. Causa iustissima. Claudere enim prius erat, ne nuncii, cibi, auxilia intrarent; tum et ne quis exiret. Sed etiam ut sese obsidentes munirent contra subitas eruptiones. Causa etiam aliqua terror fuit. Certe enim metum aut desperationem concipiant necessum est, qui vident sic arte se claudi: et quamquam cetera adsunt, cognitio tamen illius carceris nocet, tum et fiducia aut pertinacia hostilis. Ergo plerique olim circumvallabant, ii quidem, quibus cura aliqua bonae militiae aut artis. Graecis saepe nominatur *ἀποτειχισμός* et *περιτειχισμός* hoc sensu, et ii quoque accurate usi. Veteres eorum historici *πλίνθους καὶ πλινθία* ad hos muros struendos adhibent i. e. *lateres* sive *laterculos* sed crudos scilicet, nec ratio aut otium fuisse videtur ad excoquendum. Etsi figulos tamen alibi plurimos in eorum exercitu lego: sed non hoc fine, existimo, potius ad militandum. Fuere igitur ut Romanorum cespes, etsi de modo et magnitudine nescio, nisi aequabilem tamen et uniformem fuisse. Docet Thucydides, qui Plataeenses obsessos a Peloponnesiis et muro clausos dimensos eminus dicit altitudinem iustam muri ex numero et modulo laterculorum, atque ita scalas apparasse ad transscendendum.“ Lips. 2. Poliorc. p. 58. Plant. v. Thuc. 3, 21. Conf. Liv. 24, 23. Letr. Topogr. de Syrac. p. 80. Apud Lucianum V. H. 1, 19., qui Thucydidem ridicule imitatur, Nephelocentauri *πολιορκεῖν μὲν οὐκ ἔγνωσαν τὴν πόλιν* Selenitarum, *ἀνασῳζούσης*

ἰέναι, νομίσαντες, ἐὰν μὴ τῶν Ἐπιπολῶν κρατήσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι χωρίου ἀποκρήμνου τε καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως εὐθὺς κει-

δὲ τὸ μεταξὺ τοῦ ἄρους ἀπετείχιζον, ὥστε μηκέτι τὰς αὐγὰς ἀπὸ τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν σελήνην διήκειν. τὸ δὲ τεῖχος ἦν διπλοῦν, νεφελωτόν etc. Pergit Lipsius: „Nunc addo, non simplicem saepe fuisse hunc murum, sed duplicem, contra exteriorem etiam hostem.“ Vid. Levesqu. vers. Gall. Thuc. Vol. 4. p. 190. coll. Thuc. 2, 18. 7, 42. „Si enim, pergit, auxilia metuebantur et vis aliqua maior, ipsi sese includebant, ne subito adventu aut impetu superfundi possent.“ Praeter murum circa urbem Syracusanorum Nicias exstrui iussit προτείχισμα δεκάπλεθρον sive exteriorem munitionem eius partis circumnunitionis, quam auctor τὸν κύκλον dicit; Polyaenus 1, 39, 3. προπύργιον, pro προτείχισμα. Letr. l. c. p. 84. προτείχισμα est une fortification avancée, destinée à protéger le corps même de la circonvallation. Hoc προτείχισμα est 6, 102. Arma et alia bello necessaria ut reconderet, φρούριον apud Labdalum exstruxit 6, 97. et serius in eundem fere usum tria castella in Plemmyrio 7, 4. Opera autem oppugnantium et obsessorum ita deinceps aedificata sunt: I. Quum brevissimo intervallo (plus tamen, qua per Epipolas, milliarii unius et dimidii Angl.) ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν (6, 99. init.) i. e. a portu Trogili ad portum magnum Syracusas operibus claudere tentarent, inde a Trogili portu murum usque ad κρημνόν, qui paludes spectat, circumducere primum instituerunt, quem tamen non perfecisse videntur primo, nisi in mediis Epipolis, ita ut nec statim κρημνόν, neque unquam portum Trogili hic murus attingeret. Hoc muro igitur partim tantum communito murum duplicem inde a κρημνῷ usque ad magnum portum per paludes duxerunt 6, 101 — 103. 7, 2. Totus ad magnum portum usque confectus legitur 7, 4. II. Contra Syracusani citra hunc murum obsidionalem Atheniensium per spatium ab obsidentibus nondum occupatum transversum murum substructuri erant 6, 99., quo impedire conabantur, ne cornu utrumque τοῦ κύκλου sive muri obsidionalis inngeretur. Plut. V. Nic. c. 18. τὴν δὲ στρατιὰν ἔχων ὁ Λάμαχος προσεπάχετο τοῖς Συρακοσίοις, ἐκ τῆς πόλεως τεῖχος ἀνάγουσι πρὸς τὸ τῶν Ἀθηναίων, ὃ κωλύσειν ἔμελλε διὰ μέσου τὸν ἀποτειχισμόν. Cornua autem illa κύκλου austrum versus et septentriones ducta partim, ut dixi, confecta, partim profligata, partim modo adiectis lapidibus et materia alia aedificandi designata erant 7, 2. 4. Illum vero murum Syracusanorum, palosque, quibus munitus erat, Atheniensibus ut destruerent contigit 6, 100. III. Novum, eumque simplicem, sed tamen loricis instructum (v. 7, 43. init. et vers. fin.) murum Syracusani ita aedificare adgressi, ut priorem illum versus (πρὸς τὸ ἐγκάρσιον τεῖχος) dirigeretur (7, 4.), ultra priorem murum suum, transversum dico, et ultra κύκλον feliciter perduxerunt 7, 6. 7. et in epistola Niciae 7, 11. adde Plut. Nic. c. 19. IV. In Epipolis vel potius in Tyca (quamquam auctor dicit ἐπὶ τῶν Ἐπιπολῶν, sed Epipolae eius ad Acradinam pertinent) praeterea Syracusani ad observandos hostium conatus tria castra muniverant, item προτειχίσματα dicta, 7, 43. Diod. 13, 11. Letr. l. c. p. 88. — Ad varia haec operum genera significanda variis historicus vocabulis utitur. Opera Atheniensium appellat ἀποτείχισμα — περιτείχισμα — κύκλον. Partem muri, qua κρημνός in altius eductus, quaeque ad magnum portum usque deducta est, constanter διπλοῦν τεῖχος dicit, neque haec denominatio ullo loco ante 6, 103. reperitur, ut verissime Did. monuit. Duplicem hunc murum fecerunt propter triplicem hostem ea parte ab Epipolis, ab urbe ipsa et ab Olympio imminentem, et duplex murus praecipua exercitus terrestris Atheniensium statio erat, et per eundem

μένου, οὐκ ἂν ῥᾳδίως σφᾶς οὐδ' εἰ κρατοῖντο μάχῃ ἀποτειχισθῆναι, διενοοῦντο τὰς προσβάσεις αὐτῶν φυλάσσειν, ὅπως μὴ κατὰ ταῦτα λάθωσι σφᾶς ἀναβάντες οἱ πολέμιοι· οὐ γὰρ ἂν ἄλλῃ γε αὐτοὺς δυνηθῆναι. ἐξήρτηται γὰρ τὸ ἄλλο χωρίον, καὶ μέχρι τῆς πόλεως ἐπικλινές τέ ἐστι καὶ ἐπιφανὲς πᾶν εἴσω· καὶ ὠνόμασται ὑπὸ τῶν Συρακοσίων διὰ τὸ ἐπιπολῆς τοῦ ἄλλου εἶναι Ἐπιπολαί. καὶ οἱ μὲν ἐξελθόντες πανδημεὶ ἐς τὸν λειμῶνα παρὰ τὸν Ἄναπον ποταμὸν ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ἐτύγχανον γὰρ αὐτοῖς καὶ οἱ περὶ τὸν Ἑρμοκράτην στρατηγοὶ ἄρτι παρειληφότες τὴν ἀρχήν, ἐξέτασίν τε ὅπλων ἐποιοῦντο καὶ ἑξακοσίους λογάδας τῶν ὁπλιτῶν ἐξέκριναν πρότερον, ὧν ἦρχε Διόμιλος, φυγὰς ἐξ Ἄνδρου, ὅπως τῶν τε Ἐπιπολῶν εἴησαν φύ-

cum statione navali ad Siriagam sive τὸν μυχόν iuncti manebant. His igitur nominibus muri obsidionalis sive partes sive totum indicat. Porro τεῖχος ἐγκάρσιον perpetuo nominat transversum murum Syracusanorum, tempore priorem, at τεῖχος ἁπλοῦν — παρατείχισμα — ὑποτείχισμα promiscue appellat simplicem murum, tempore posteriorem, quem et ultra murum transversum suum et ultra κύκλον oppugnantium Syracusanis perducere contigit. Minus recte Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 419, 172. scribit, περιτείχισμα et περιπόλιον uno sensu usurpatum esse. Denique προτείχισμα praeter sensus, quos iam supra significavi, significat etiam murum, quo Syracusani Temenitem circumdederunt et reliquae urbi adiunxerunt, ut Athenienses cogerentur maiori ambitu κύκλον circumducere 6, 100. 7, 43. Historicum in his vocabulis diligenter distinguendis imitatur Lucian. De Conscr. Hist. c. 38. Vol. 4. p. 202. Bip. Conf. Letr. l. c. p. 111. V. Accedit aliud Syracusanorum molimen, tempore alterum, quippe medium inter transversum et ἁπλοῦν τεῖχος, quo per paludes inde a latere urbis australi vallum egerunt 6, 101. Verum hoc auso exciderunt, ut supra dictum est. Perduxerunt enim Athenienses murum duplicem usque ad mare, divulsis Syracusanorum operibus adversis.

τῶν Ἐπιπολῶν] Scribitur a Thucydide modo Ἐπιπολαί, non Ἐπιπολή, licet singularis numerus legitur apud Diod. 13, 8. vid. Wessel. Vol. 5. p. 546. Aliam formam agnoscit Etym. M. p. 363, 36. Ἐπίπολις, τόπος ἐν Συρακούσαις καὶ ὠνόμασται ἀπὸ τοῦ ἐπιπολῆς τῶν ἄλλων εἶναι. Conf. Steph. Byz. in Ἐπιπολαί. Mox ὅπως μὴ κατὰ ταῦτα (supple τὰ μέρη) Popp. ex optimis libris edidit pro ταύτας. Ad proxima οὐ γὰρ ἂν ἄλλῃ refero glossam Suidae: ἄλλῃ ἀντὶ τοῦ ἄλλως ἢ κατά τι ἄλλο Θουκυδίδης. Ad ἐξήρτηται Schol. adnotavit: μὴ ἐπὶ τοῦ ἐξῆφθαι καὶ μετεωρίσθαι ἀκουέσθω, οὔσης τῆς διανοίας τοιᾶσδε· τὸ γὰρ ἄλλο χωρίον, πλὴν προσβάσεων, ἅπαν ὑψηλόν ἐστι καὶ κρημνῶδες, καὶ ἐπικέκλιται πρὸς τὴν πόλιν, ὥστε καταφανὲς ἔσωθεν εἶναι. Unde Bauero suspicio orta est, eum legisse ἐξῆρται. At ἐξαρτᾶσθαι de praerupta altitudine recte dicitur, ut *suspensa rupes* Virgilio 8. Aen. 190. et quos Bloomf. affert Plut. Anton. 46. τὰ μεγάλα πεδία τῶν λόφων τούτων ἐξήρτηται, et Strab. ap. Steph. Thes. L. Gr. ἐξήρτηται ἡ χώρα πρὸς νότον. Proxima καὶ μέχρι τῆς πόλεως ita Duk. interpretatur: locus ab ea parte ad urbem usque declivis est, et ex eo tota urbs et quae in ea erant, oculis subiecta conspici possunt. Verum hoc foret ἐπιφανὲς πᾶν τὸ ἐντός. Imo sensus est: der Ort ist ganz nach innen zu sichtbar. Recte Scholiastes ὥστε καταφανὲς ἔσωθεν εἶναι, neque opus est coniectura Dobrei, τοῖς εἴσω aut ἔσωθεν legentis. Ceterum ἐξήρηται magis convenit lateribus praeruptis Epipolarum, quam

λακες, καὶ ἦν ἐς ἄλλο τι δέῃ, ταχὺ ξυνεστῶτες παραγίγνονται.
97 οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταύτης τῆς νυκτὸς τῇ ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ ἐξη-

fronti earum, quae Syracusis conspiciebatur: neque enim ea praerupta est, sed gradatim erigitur. Firmant hanc descriptionem tum nostri aevi peregrinantes, tum Livius 25, 24—26. in nobili illo loco de Marcello Syracusarum expugnatore. Porro „Thom. M. p. 326. docet: οὐδεὶς τῶν δοκίμων ἐξ ἐπιπολῆς εἶπεν, ἀλλὰ πάντες χωρὶς τοῦ ἐξ, idque confirmat praesenti loco Thucydidis et altero ex Aristide. Damnant etiam Phrynich. et Lucian. Soloec. c. 5. Ostendit ibi Graev., Lucianum ipsum in V. H. 2. dixisse ἐξ ἐπιπολῆς, quo eum et in libro de Luctu c. 16. usum ante in Thes. adnotaverat Steph. Eum locum sibi de mendo suspectum esse dicit Nunesius ad Phryn. Sed Lucianus in Lexiphan. etiam alia reprehendit, quibus tamen ipse uti alibi non dubitavit.“ Duk. v. Lobeck. ad Phryn. p. 126. Paulo post Valla ita convertit, ac si legisset ἑξακοσίους, quod Bekk. non monito lectore recepit, quum omnes et editi et scripti habeant ἑπτακοσίους. Cap. sequenti item vulgo extat ἑπτακόσιοι, sed omnes libri usque ad Dukerum collati, praeter Ar. Chr., omnes Parr., Aug. Pal. It. Vat. Laur. Cl. Ven. et reliqui recens inspecti, item edd. vett. praebent ἑξακόσιοι. Soli Ar. Chr. et a man. sec. K. ἑπτακόσιοι. At ἑξακόσιοι iterum legitur 7, 43. De modis εἶησαν et παραγίγνωνται post ὅπως vide Matth. p. 995.

97. ταύτης τῆς νυκτὸς τῇ ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ] *Diei nox* sane dicatur, ut pars eius; at *dies noctis* nescio an non satis commode. Nec tamen a νυκτός pendere utique debet ἡμέρᾳ, sed iunge τῇ ἐπιγιγνομένῃ ταύτης τῆς νυκτός, quasi διαδόχῳ, ut pro substantivo valeat participium, ut Latina in *ns*. Et vero κακόφωνον esset τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐπιγιγνομένῃ ταύτῃ τῇ νυκτί. Bau. Popp. confert Matth. §. 570. et versionem addit Vallae: *ea nocte, quum dilucesceret.* Arn. convertit on this same night's morrow, et verba τῇ ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ tanquam unam notionem esse ait, similem Latino *postridie*. At ταύτης τῆς νυκτός refer ad illa in cap. 96. ἅμα τῇ ἡμέρᾳ. Pro ἐξητάζοντο Dobr. legi vult ἀνήγοντο, contra quem Arn. disputat: „Thuc., ait, hoc dicit, dum Syracusani suos milites recensent ad ripam Anapi die illucescente, Athenienses idem egerunt eodem tempore ad litus *ad boream* a Thapso.“ Propterea, opinor, scriptor imperfecto usus est, post quod sequitur ἔλαθον, aoristus pro plusquamperfecto; nam puto, recensionem factam esse ad eundem locum, ubi clam Syracusanis *appulerant*, ad austrum a Thapso et non ad boream. Leontem Thuc. sex septemve stadia Epipolis distare dicit, ibique Athenienses Catana venientes milites exposuisse, et classe Thapsum appulisse. Letr. Topogr. de Syrac. p. 62. Thucydidem erroris arguit, et Leontem ait, quum ad mare fuerit, inter Catanam et Thapsum, plus quam triginta stadia ab Epipolis abfuisse: ad mare autem Leontem fuisse, patere ex verbis σχόντες κατά, ideoque a Livio 24, 39. recte quinque millia passuum sive quadraginta ferme stadia ab Epipolis removeri. At Livius Leontem tot stadiis abesse dicit non ab Epipolis, sed ab Hexapylo, quod probe discernendum: sic enim Thuc. et Livius inter se conciliantur. Numeros apud Livium corruptos esse Arn. existimat: at videamus de Leonte, cui verum, ut mihi videtur, locum Did. in tabula sua assignavit; falsum Hexapylo Letr., qui posuerat in medio fere latere septentrionali soli triquetri, in quo veteres Syracusae steterunt. At per Hexapylon in urbem aditus erat praeter Euryelum in summo vertice Epipolarum, ubi Pianta recte posuit, ut apparet ex his: Apud Livium 24, 33. urbs oppugnatur ad Hexapylum, dum exercitus Romanus castra habet terre-

τάζοντο καὶ ἔλαθον αὐτοὺς παντὶ ἤδη τῷ στρατεύματι ἐκ τῆς Κατάνης σχόντες κατὰ τὸν Λέοντα καλούμενον, ὃς ἀπέχει τῶν

stria ad Olympium, navalia ad Acradinam. Appius cum exercitu terrestri Hexapylum aggreditur: qui autem exercitus terrestris castra sua habens ad austrum ab urbe, urbem a septentrionibus, ubi Letr. Hexapylum ponit, adgrederetur? Cum hoc loco Livii Polyb. 8, 5. non repugnat: ὁ μὲν Ἄππιος, ἔχων γέφυρα καὶ κλίμακας, ἐνεχείρει προσφέρειν ταῦτα τῷ συνάπτοντι τείχει τοῖς Ἐξαπύλοις ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν i. e. *Appius vineas scalasque muro admovere, qua ad Hexapyla pertinet ab oriente, instituebat.* Is murus erat pars moenium, quae Epipolas ad austrum cingebant. Marcellus quoque, quum urbem expugnat, primo portulam effringit in muro propter sive iuxta Hexapylum apud Livium 25, 24. n. l. ab init. Etiam locus Livii 24, 21., ubi Theodotus per Hexapylon urbem adit, et deinde per Tycam in Acradinam penetrat, cum mea expositione situs Hexapyli convenit. Porro apud Livium 25, 24. Marcellus, qui tum cum tertia parte exercitus terrestris ad Leontem castra habebat (Liv. 24, 39.), dum Appius ad castris ad Olympium est, apud Hexapylon portulam effringi iussit, dum copiae eius ad alterum latus urbis, ad Galeagram et portum Trogili moenia urbis transscendunt. Hoc noctu fit. Illucescente die Hexapylon quoque effringitur. (Conf. Plut. V. Marc. 18.) Marcellus per Hexapylon intrat: *omnia circa Epipolas armis completa. Marcellus in superioribus locis urbem subiectam oculis videt.* Plut. l. c. cap. 19. ἅμα φάει διὰ τῶν Ἐξαπύλων ὁ Μάρκελλος κατήει et κατιδὼν ἄνωθεν καὶ περισκεψάμενος τῆς πόλεως τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος, ἐπὶ πολὺ διακρῦσαι (λέγεται). Hinc praemittit, qui alloquio leni pellicerent hostes ad dedendam urbem. Qui tenebant Acradinae portas murosque, nec adire muros, nec alloqui quemquam passi sunt. *Postquam*, addit Livius, *id inceptum irritum fuit, ad Euryalum signa referri iussit.* Quid est, quod clarius situm Hexapyli indicet? Quodsi in latere urbis septentrionali fuisset, Livio scribere non licuisset: *signa ad Euryalum referri iussit.* Marcellus tum nondum ad Euryalum fuisset. Non satis est. Marcellus aliquot dies exspectat, dum castellum in Euryalo ab hostibus dedatur. Quod quum non fieret, *inter Neapolin et Tycam posuit castra.* Quodsi Hexapylon in latere urbis septentrionali et eo loco, quo Letr. ponit, fuisset, Marcellus nondum Tyca exiisset. Tandem Marcellus Euryalo potitur, post quod Livius addit: *cura erat liber, ne qua ab tergo vis hostium in arcem accepta inclusos impeditosque moenibus suos turbaret.* Hinc Acradinam adgreditur Euryalo profectus. Tota haec narratio non convenit nisi cum situ, quem Pianta Hexapylo assignavit. Adde, quod Thuc. non alium a mediterraneis et agris aditum urbis novit, nisi per Euryelum, nullum per latus urbis septentrionale, nam 6, 96. haec eius verba sunt: διενοοῦντο Syracusani τὰς προσβάσεις Epipolarum i. e. aditum κατὰ τὸν Εὐρύηλον φυλάσσειν, ὅπως μὴ κατὰ ταῦτα λάθωσι σφᾶς ἀναβάντες οἱ πολέμιοι· οὐ γὰρ ἂν ἄλλῃ γε αὐτοὺς δυνηθῆναι. Et ne Diod. quidem alium, nisi per Euryelum aditum novit, neque hoc tempore, neque in narratione rerum aetate posteriorum. v. Diod. 20, 29. Qui ibi aditus per sex portas aedificaretur, ubi nullus aditus esset? Et ne nunc quidem per totum latus urbis septentrionale via patet, nisi loco Epipolarum (Tycae) et Acradinae contermino (v. Liv. 25, 23. Dorv. Sicul. p. 180. Swinburn. Vol. 3. p. 373. et de Sit. Syrac. XVI, 4. p. 52.) Scala Graeca, quae dicitur, trames angustus ad mare, per quem Kephalides Vol. 2. p. 53. urbe exiit, quum Catanam proficisceretur. Idque confirmat tabula Syracusarum. Haec via oram legens per situm Leontis Thapsum ducebat, eandemque memorat Swin-

Ἐπιπολῶν ἓξ ἢ ἑπτὰ σταδίους, καὶ τοὺς πεζοὺς ἀποβιβάσαντες, ταῖς τε ναυσὶν ἐς τὴν Θάψον καθορμισάμενοι· ἔστι δὲ χερ-

burne Vol. 3. p. 387 sq.: au promontoire (Thapsus), où une pente douce conduit dans l'intérieur d'Épipole par un bois très épais, je distinguai les restes d'un grand chemin.

Iam si Hexapylon ad Euryelum fuisse concedas, primo obtutu tabulae patet, Thucydidem Leontis ab Epipolis, Livium ab Hexapylo distantiam recte indicasse, et Didotum Leonti verum situm tribuisse, de quo Arn. Vol. 3. p. 522. ita disputat: „Quum Leon sex septemve stadiis i. e. mille ducentis ad mille trecentis cubitis (yards) Epipolis abesset, locus escensionis satis accurate definiri potest: nimirum locus erat propemodum recta ad boream a Targia, ubi ora sinus Thapsi (bay of Magnisi, aliis Stentino) reflectitur in meridiem orientemque, circiter media via intra Thapsum et Sanctam Panagiam.“ Sta. Panagia sita est ad mediam sinuationem litoris septentrionalis Acradinae. Cluver. S. A. 1. p. 145. primus auctor est erroris de situ Hexapyli. Is deceptus est locis veterum, quibus profecti Leontinis, Megara Hyblaea et in universum a septentrionibus per Hexapylon urbem intrasse narrantur, velut a Diodoro 16, 20. coll. Plut. Dion. 45. Unde ille collegit, aditum item ad septentriones fuisse. Verum quum Olympio profecti item per Hexapylum urbem peterent, quid vetat, ne Leontinis vel Megara venientes et ipsi prius iter ad occasum flecterent, quam in moenia urbis intrarent? Praesenti loco Athenienses perspicue Leonte profecti per Euryelum in urbem perveniunt. Ut de tota ratione ita de denominatione Hexapyli Kephalides Vol. 2. p. 40 sqq. minus vere iudicat. Neque Hexapylon, neque Pentapylon, per quod Acradina in Insulam ibatur, Thucydidis aetate extabant. Boettigerus apud Fr. Chr. Matthiaeum in scriptione scholastica de pugna Cannensi et obsidione Syracusarum a Livio Polybioque descriptis (anno 1807 Francof. ad M. edita) de his utrisque portis p. 19. ita scripsit: „Hexapylon, si analogiam spectes, vix aliud quidquam significare poterit, quam propugnaculum seu munimentum (sive turris fuerit, seu murorum deinceps sibi succedentium — in Parallellinien — exaggeratio) sex portis ita instructum, ut una alteram ordine excipiat. Frustra sunt, qui, quae Henr. Valesii sententia fuit, turrim intelligerent seu muri partem sex portis continuo ordine una *iuxta* alteram patentem. Nam cui bono haec portarum in eodem loco multitudo? Quis est, quin videat, maius periculum quam ornamentum inde oriturum fuisse oppidis? Sed et universa oppidorum ratio muniendorum hoc postulare videtur, ut portas sex intelligamus unam *post* alteram sitam, et analogia vocum in eandem formam coalescentium. Philoctetes in Lemno insula habitabat in antro *διπύλῳ* (Soph. Phil. v. 952.), id quod de spelunca exitum utrimque habente intelligendum esse ex tota fabula apparet. Sic Athenis porta olim Thriasia dicta postea vocata fuit *Δίπυλος*, quod Gesnerus in elegantissima Luciani versione recte convertit *Ianus* et monstrant loca pluscula a Meursio in Athenis Atticis et Lectionibus Atticis constipata. Atque hinc explicanda est etiam glossa Hesychii, qui *δίπυλον* interpretatur *ὑπερῷον*. Nam in istis moenium partibus, in quibus duplex porta, una oppidum versus, altera in campum patens (v. Livium 31, 24. de Dipylo Athenarum), amplior moenium ambitus locum dabat spectatoribus et *πυλωροῖς*, ut inde prospicerent, ut ibi degerent. Fuit ergo loco solarii. [Haec aperte firmantur loco Plutarchi V. Dion. c. 29. Conf. Gesner. Thes. L. L. s. v. *Solarium*.] Atque ad hanc formam iam olim fere constructam fuisse putarim portam nobilissimam *πύλας Σκαίας*, quas valere iussis Grammaticorum in Scholiis Villoisonii p. 93.

σόνησος μὲν ἐν στενῷ ἰσθμῷ προὔχουσα ἐς τὸ πέλαγος, τῆς δὲ Συρακοσίων πόλεως οὔτε πλοῦν οὔτε ὁδὸν πολλὴν ἀπέχει. καὶ ὁ μὲν ναυτικὸς στρατὸς τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ Θάψῳ διαστανρωσάμενος τὸν ἰσθμὸν ἡσύχαζεν· ὁ δὲ πεζὸς ἐχώρει εὐθὺς δρόμῳ πρὸς τὰς Ἐπιπολάς, καὶ φθάνει ἀναβὰς κατὰ τὸν Εὐρύηλον πρὶν τοὺς Συρακοσίους αἰσθομένους ἐκ τοῦ λειμῶνος

nugis ideo sic appellatas esse censeo, quod directa via non paterent, sed in inferiore turris ambitu obliquum et tortuosum haberent aditum: *διὰ τὸ σκολιὰς εἶναι κατὰ τὴν εἰσβολήν*, ut bene Hesych. s. v. *Σκαιαί*. Quid? quod ipsa forma pluralis numeri *πύλαι* hunc sensum flagitat. Fuerunt plures portae una *post* alteram. Idem flagitant Iani Romanorum et arcus triumphales. His igitur rationibus adductus Hexapylon hic quoque de loco munitissimo sex portis mutuo se excipientibus accipiendum esse existimaverim. Sic cepit etiam Dorv. Siculis p. 183 sqq. Ergo per omnes sex transeundum fuit illi, qui penetrare vellet in urbem.“ Conf. de Situ Syrac. p. XIX. XXII. Tabulam Syracusarum, quam huic editioni adieci, Hittorfius, Coloniensis, architectus Regis Francogallorum, in ipsis locis delineatam cum Didotio communicavit, cuius ego humanitati acceptam refero.

ἐν στενῷ ἰσθμῷ] i. e. vermittelst einer schmalen Erdenge ins Meer hinausreichend. v. adn. ad 4, 113. De verbis *φθάνει ἀναβάς* v. Matth. §. 553. init.

κατὰ τὸν Εὐρύηλον] Vulgo *τό*. Emendatum est ex bonis libris. Conf. 7, 2. 43. et de Sit. Syrac. p. 57. Occasum spectans extremitas soli triquetri, in quo veteres Syracusae iacebant, in angustum dorsum coartatur, tribusque tumulis recta linea deinceps inter se excipientibus erigitur: horum qui imus est, is nunc Latomie del Buffalaro dicitur; medius Mongibellisi; tertius extra Epipolas in planis adiacentibus pone Epipolas situs Belvedere nominatur. v. Kephalides Vol. 2. p. 36. Arn. Vol. 2. p. 523.: it is only there (at Belvedere) that the ground ceases to slope towards Syracuse, and opens the view in the opposite direction, towards the interior. (Falso addit and towards Megara, nam haec ad litus ad septentriones a Thapso sita erat.) Idem p. 526. Belvedere stood on the level ridge beyond the top of the ascent. Swinburn. Vol. 3. p. 388.: les rochers s'avancent encore à deux milles à l'ouest (d'Épipole), et s'y terminent en un plateau élevé, auquel on a donné le nom de Belvedere, à cause de la vue ravissante qu'il offre. Vulgo post Cluverium putant, Euryelum eum tumulum fuisse, qui nunc Belvedere. At Euryelus in Epipolis erat, teste et Thucydide et Livio 25, 25. *Tumulus est in extrema parte urbis versus a mari, viaeque imminens ferenti in agros mediterraneaque insulae, percommode situs ad commeatus excipiendos.* Conf. Diod. 20, 29. Tumulus, qui dicitur Belvedere, extra Epipolas est, v. Swinburn. l. c. Kephalides Vol. 2. p. 37. tertium tumulum dicit Epipolis occasum versus sesqui mill. Sicil. remotum esse. (Quinque mill. Sicil. aequant unum mill. Germ. v. Kephalid. p. 35.) Belvedere ibidem p. 37. ait sex mill. Sicil. Syracusis (Ortygia, opinor) remotum esse. Ceterum tum Belvedere, tum Mongibellisi tantum mediocres tumuli sunt, Belvedere tamen paulo altior, ibidem p. 38. Euryelus autem is tumulus est, qui nunc Mongibellisi. „Ad tumulum Mongibellisi vastissima rudera totarum Syracusarum iacent, et vel eo probabilis fit opinio eorum, qui hunc tumulum pro famoso Euryelo habent, quod erat firmissimum Syracusarum castellum [Thucydidis tamen aetate nondum, ut videtur, extans, sed a Dionysio maiore demum communitum. v. de Situ Syrac. p. 56 sq.], quod Mar-

καὶ τῆς ἐξετάσεως παραγενέσθαι. ἐβοήθουν δὲ οἵ τε ἄλλοι ὡς ἕκαστος τάχους εἶχε καὶ οἱ περὶ τὸν Διόμιλον ἑξακόσιοι· στά-

cellus expugnare non valuit. Apud hunc collem item murus septentrionalis Dionysii et australis Neapolis concurrunt, neque ultra, ut Cluver. opinatur, continuantur usque ad Belvedere. — Postquam Marcellus proditione et subito impetu Hexapylon cepit, et in Tycam ac Neapolin penetravit, et irrito conatu Acradinam ad deditionem adducere tentavit, Acradina se recipiens Euryalum oppugnatum ivit. Quodsi Belvedere tumulus remotus et a magnis moenibus prorsus separatus Euryalus fuisset, intelligi nequit, quare Marcellus eum non prius, per triennium illud, per quod ante Syracusas consedit, adortus sit; Belvedere porro, quamprimum Hexapylon et Epipolae apud Mongibellisi expugnata erant, ab omnibus rebus necessariis interclusus se dedere coactus fuisset, id quod Euryalus non fecit, qui se pertinaciter defendebat, quamdiu Tyca et Neapolis non in cineres versae et direptae erant, unde castellum, quod in colle Mongibellisi esset, perfacile sustentari potuit, quum idem ille collis cum illis partibus urbis artissime cohaereat, nequaquam vero longe remotus tumulus Belvedere. Praeterea ex Livio apparet, Euryalum munitissimum et formidolosissimum castellum Syracusarum fuisse neque tam facile ad effringendum, quam Hexapylon, ut, quamdiu in tergis imminebat, Marcellus cogitare non posset de Acradina expugnanda. Atqui rudera in tumulo Mongibellisi longe sunt amplissima atque vastissima Syracusarum totarum, at in tumulo Belvedere, praeter cisternam, nulla extant. Affirmant quidem, ex ruderibus Euryali in tumulo Belvedere medio seculo septimo decimo vicum aedificatum esse, qui iacet ad radices tumuli huius; at his repugnat exilitas huius miseri niduli, qui ut exstrueretur, profecto non opus erat totum Euryalum ita vacuefacere, ut ne unum quidem saxum quadratum remaneret. Praeterea cognitum est ex Bonannio, ante trecentos ad trecentos quinquaginta annos in hoc tumulo recentiora aedificia exstructa esse, et calx ac circumiacentes lateres id confirmant, ut fortasse etiam cisterna, quam memoravi, his demum temporibus aedificata sit. Quodsi tam praestans antiqua materia veteris Euryali reperta esset, non tanto negotio necesse fuisset novam recentiorem sursum portare. Adde quod in Euryalo tam numerosum praesidium erat, ut totus exercitus Romanus non putaret in tergis relinquendum esse, quocum amplus circuitus ruderum in tumulo Mongibellisi bene convenit; contra intelligi nequit, quomodo in tumulo Belvedere vel quinquaginta ad centum milites commode stationem habere potuerint. Valde denique, ut mihi videtur, haec argumenta firmat cuniculus commeantibus commodus et praeclare perductus, quo duae separatae partes huius castelli iungebantur.“ Kephal. p. 37. 38 sq.

ἐκ τοῦ λειμῶνος καὶ τῆς ἐξετάσεως] *καί*, quod vulgo deest, addunt Cass. Aug. Pal. It. Vat. Laur. Reg. (G.) F. Lugd. cod. Bas. Gr. D. I. E. K. m. Ar. Chr. Inter urbem et Anapum non procul ab Olympio fuit *λειμὼν τῆς ἐξετάσεως*. Fuisse autem versus orientem [imo septentriones] ad Anapum indicant verba Thucydidis, quae Syracusanos in hoc prato commorantes ab Epipolis viginti quinque stadiis abfuisse dicunt.“ Dorv. Sicul. p. 190. At Duk. negat se credere, Graece dici posse *ἡ ἐξέτασις τοῦ λειμῶνος* pro *recensio, quae fit in prato*. Dorv. verba ita iunxit, ut sit die Musterungswiese, paulo melius, nec tamen ut auctoritatem librorum spernas. Dorvillii rationem Did. nequidquam tuetur, dicens ab ipso auctore doceri, *καί* omittendum esse, ut qui c. 96. articulum adhibeat verbis *τὸν λειμῶνα* et eo velit locum designare usu lustrationum exercitus notum; at *τόν* ibi additum est propter verba,

διοι δὲ πρὶν προσμῖξαι ἐκ τοῦ λειμῶνος ἐγίγνοντο αὐτοῖς οὐκ ἔλασσον ἢ πέντε καὶ εἴκοσι. προσπεσόντες οὖν αὐτοῖς τοιούτῳ τρόπῳ ἀτακτότερον καὶ μάχῃ νικηθέντες οἱ Συρακόσιοι ἐπὶ ταῖς Ἐπιπολαῖς ἀνεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν· καὶ ὅ τε Διόμιλος ἀποθνήσκει καὶ τῶν ἄλλων ὡς τριακόσιοι· καὶ μετὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι τροπαῖόν τε στήσαντες καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀποδόντες τοῖς Συρακοσίοις, πρὸς τὴν πόλιν αὐτὴν τῇ ὑστεραίᾳ ἐπικαταβάντες, ὡς οὐκ ἐπεξῆεσαν αὐτοῖς, ἐπαναχωρήσαντες φρούριον ἐπὶ τῷ Λαβδάλῳ ᾠκοδόμησαν ἐπ' ἄκροις τοῖς

quae sequuntur: (*ἐς τὸν λειμῶνα*) *παρὰ τὸν Ἄναπον* i. e. pratum, quod erat ad oram Anapi et non alibi. Ceterum „viginti quinque stadia exaequant propemodum duo mill. Angl. et ternos quadrantes ($\frac{3}{4}$) milliarii. Hoc vel optime congruit cum distantia cursus inferioris Anapi ab Euryelo, si ponas, vias antiquo tempore, quemadmodum quae nunc sunt viae, in tabula exhibitae, non prorsus rectas procurrisse.“ Arn. Vol. 3. p. 523.

ἐπὶ τῷ Λαβδάλῳ] Conf. Steph. Byz. in v. *Λάβδαλον*. De Labdalo quoque opinio interpretum discrepat. I. Arn. putat *τὸ φρούριον ἐπὶ τῷ Λαβδάλῳ* in tumulo, qui Belvedere dicitur, fuisse, quocum perspicue pugnat auctor scribens, Labdalum in Epipolis fuisse; at tumulus Belvedere extra Epipolas fuit, ut supra demonstravi. Porro Labdalum castellum non in tumulo erat, sed *ἐπὶ κρημνοῖς τῶν Ἐπιπολῶν*, nec *κρημνός* collis est, sed rupes (escarpement, convertit Letr.), idem quod *δυσπρόσοδος καὶ ἐξέχων τόπος*. Labdalum situm fuit *ἐπ' ἄκροις τοῖς κρημνοῖς τῶν Ἐπιπολῶν* i. e. *in ipsa extrema rupe Epipolarum* sive am Rand des schroffen Abhanges von Epipolae; contra tumulus Belvedere mediterraneis praeiacet. Sunt qui interpretentur: *in extremis collibus Epipolarum*, extremos intelligentes summos, editissimos, v. Letr. Topogr. d. Syrac. p. 103. Verum is fuit situs Euryeli, ut vidimus, non Labdali. Labdalum Megaram (Hyblaeam) spectabat, quae sita fuit ad litus maris, non, ut Arn. opinatur secum ipse pugnans (v. eum ad 6, 49. Vol. 3. p. 88. et ibidem p. 523. med.), in agris et mediterraneis. Denique Athenienses castellum hoc ad Labdalum eo consilio exstruxerunt, *ὅπως εἴη αὐτοῖς τοῖς τε σκεύεσι καὶ τοῖς χρήμασιν ἀποθήκη*. Ecquis autem credit, munimentum ad talem usum comparatum tam remoto a castris suis i. e. a muro duplici loco per Athenienses exstructum esse. Tumulum enim Belvedere non ita brevi intervallo ab Epipolis abesse supra vidimus, certe extra murum erat, quo Athenienses *τὰς προσβάσεις* Epipolarum occluserant. II. Kephalidis Vol. 2. p. 36. sententia est, Labdalum fuisse in tumulo, ubi Latomie del Buffalaro, quae dicuntur, extant, idque ex forma et conditione harum lautumiarum colligit: at Labdalum castellum subito in subitum usum exstructum est, et paulo post exstructionem a Gylippo ita destructum est, ut posthac nulla iam eius apud quemquam mentio fiat, ut recte Dorv. Sicul. p. 182 sq. Quodsi Labdalum in tumulo, quo Kephal. vult, exstructum, et ipsi huic tumulo proinde Labdali nomen fuisset, Labdalum Atheniensibus in castris conspicuum fuisset; atqui Thucydidis 7, 3. extr. verba sunt: *ἦν δὲ οὐκ ἐπιφανὲς τοῖς Ἀθηναίοις τὸ χωρίον*. Dicat aliquis, Labdalum castellum in clivo septentrionali tumuli, quem saepe nomino, aedificatum fuisse; sic enim neque Atheniensibus ad austrum et orientem eius tumuli castra habentibus conspicuum fuisse, et simul Megaram spectasse. Temere; nam sic *ἐπ' ἄκροις τοῖς κρημνοῖς τῶν Ἐπιπολῶν* situm esse dici non potuisset. Arnoldo videtur,

κρημνοῖς· τῶν Ἐπιπολῶν ὁρῶν πρὸς τὰ Μέγαρα, ὅπως εἴη αὐτοῖς, ὁπότε προΐοιεν ἢ μαχούμενοι ἢ τειχιοῦντες, τοῖς τε
98 σκεύεσι καὶ τοῖς χρήμασιν ἀποθήκη. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον αὐτοῖς ἦλθον ἔκ τε Ἐγέστης ἱππῆς τριακόσιοι καὶ Σικελῶν καὶ Ναξίων καὶ ἄλλων τινῶν ὡς ἑκατόν· καὶ Ἀθηναίων ὑπῆρχον πεντήκοντα καὶ διακόσιοι οἷς ἵππους τοὺς μὲν παρ' Ἐγεσταίων καὶ Καταναίων ἔλαβον, τοὺς δ' ἐπρίαντο, καὶ ξύμπαντες πεντήκοντα καὶ ἑξακόσιοι ἱππῆς ξυνελέγησαν. καὶ καταστήσαντες ἐν τῷ Λαβδάλῳ φυλακὴν ἐχώρουν πρὸς τὴν Συκῆν οἱ Ἀθη-

Labdalum propterea Atheniensibus non conspicuum fuisse, quod in planis pone Epipolas iacuisset, ubi cacumen collium situm eius castelli obtegisset; at ea nimia distantia est, quam ut scriptor opus habuisset dicere, Atheniensibus non conspicuum fuisse. III. Verissime de situ Labdali mea quidem opinione sentit Dorv. l. c., cuius haec verba sunt: „Non procul ab horum lapidum congerie (lautumias del Buffalaro significat) fuit arx Labdalum: unum horum cumulorum fuisse Fazellus putavit. Sed *magis versus septentrionem* fuisse videtur locus sic iam dictus antequam ab Atheniensibus muniretur.“ Etenim id patet ex praesenti loco, ubi est *φρούριον ἐπὶ τῷ Λαβδάλῳ*, non *φρούριον τὸ Λάβδαλον*, quod ideo puto Atheniensibus non conspicuum fuisse, quia tumulus, in quo latomie del Buffalaro, officiebat, id quod tabulam Arnoldi intuentibus facile apparebit. Et fortasse Labdalum dicta est continuatio tumulorum in summis Epipolis, quae speciem literae *Λ* refert.

τὰ Μέγαρα] sc. Hyblaea, inter Syracusas et Leontinos. v. adn. ad c. 4. Denique *προΐοιεν* Fr. Port. coniecit; Valla *prodirent*. Libri *προσΐοιεν*, quod Arn. ita tuetur: *quandocunque ad urbem accedebant*, ablegans ad adnotationem suam in 4, 36. 108.

98. *ἱππῆς τριακόσιοι*] *ἱππῆς*, quod vulgo deest, sed Valla quoque expressit, inserunt Vat. H., nisi quod H. *ἱππεῖς* habet. Supra c. 88. narravit: *περιήγγελλον δὲ καὶ τοῖς Σικελοῖς, καὶ ἐς τὴν Ἔγεσταν πέμψαντες ἐκέλευον ἵππους σφίσιν ὡς πλείστους πέμπειν.* Et hic ante omnia memorare debebate quitatus incrementum, quo maxime opus habebant Athenienses, et tota sententia usque ad *ξυνελέγησαν* clamat, hic equites intelligendos esse. Et *τριακόσιοι* in tanta varietate militandi generum nimis nude, imo obscurum in modum, si subiecto careret, positum foret. Praeterea additamentum firmatur a Diodoro 13, 7., qui habet ex h. l. *ἐξ Ἐγέστης τριακοσίων ἱππέων*. Et Haack. probat, numerum equitum constare: eorum summa ponitur sexcentorum quinquaginta, quorum ducenti quinquaginta Atheniensium erant, Segestani trecenti, Naxii centum miserant. Mox *οἷς ἵππους* Cass. Aug. Cl. Ven. Pal. (teste Frommel.) Laur. Reg. (G.) Lugd. F. C. Gr. E. K. m. marg. Steph. Vulgo *οἵ*. „At non ipsi equites, sed Athenienses sive eorum duces equitibus eligebant et coemebant equos.“ Bened. Paulo post *ἐπὶ τῷ Λαβδάλῳ* Vat. H. Probarem, nisi ipsum castellum audiret Labdalum 7, 3. extr.

Συκῆν] Aug. *Τυκήν*. Gr. et Steph. Byz. (in *Συκαί*) *Συκήν*. D. I. Chr. Ar. *Σικῆν*. Quum Diod. 11, 68. dicat *Ἰτύκην μέρος τῆς πόλεως*, Marx. ad Ephor. p. 219. ex scriptore suo apud Steph. Byz. suspicatur legendum esse *Τυχίαν* sive *Τυκίαν*, sed eo nomine hanc partem urbis nemo appellavit. v. Wessel. ad Diod. l. c. Vol. 4. p. 378. *Τυκῆν* vel *Τύκην* reponendum esse censent Huds. Duk. Bened. Cluver. S. A. p. 183. C. Itidem apud Livium 24, 21. librorum scriptura incerta est, olim ***Tyca***, nunc ***Tycha*** legitur, neque aliter apud Ciceronem Verr. 4,

ναῖοι, ἵναπερ καθεζόμενοι ἐτείχισαν τὸν κύκλον διὰ τάχους. καὶ ἔκπληξιν τοῖς Συρακοσίοις παρέσχον τῷ τάχει τῆς οἰκοδομίας· καὶ ἐπεξελθόντες μάχην διενοοῦντο ποιεῖσθαι καὶ μὴ περιορᾶν. καὶ ἤδη ἀντιπαρατασσομένων ἀλλήλοις οἱ τῶν Συρακοσίων στρατηγοὶ ὡς ἑώρων σφίσι τὸ στράτευμα διεσπασμένον τε καὶ οὐ ῥᾳδίως ξυντασσόμενον, ἀνήγαγον πάλιν ἐς τὴν πόλιν πλὴν μέρους τινὸς τῶν ἱππέων· οὗτοι δὲ ὑπομένοντες ἐκώλυον τοὺς Ἀθηναίους λιθοφορεῖν τε καὶ ἀποσκίδνασθαι μακροτέραν. καὶ τῶν Ἀθηναίων φυλὴ μία τῶν ὁπλιτῶν καὶ

2, 53. Adde Steph. Byz. in *Τύχη*. Vid. de Sit. Syrac. p. 66. Ex Plutarchi V. Marc. 18. extr. reponendum puto *Τύχην*, ubi nulla scripturae discrepantia est. „Steph. Byz., *Συκή*, ait, est locus vicinus Syracusis, et simul memorat multos alios locos variarum terrarum, quibus omnibus nomen fuit ab regione ficuum ubere, et nihil esset cum dea Fortuna.“ Arn. *Ἱερὰ συκῆ* suburbium Athenarum appellabatur ad viam sacram, quae Eleusina ferebat. v. Od. Muell. in v. Attica ap. Ersch. et Grub. Encyclop. Vol. 6. p. 219., nec facile explicari potest, qui notius nomen *Τύχην* in minus notum mutari potuerit et accentus simul alius poni, ut Arn. adnotavit. Tametsi ea, quae de Tyca regione Syracusarum novimus, et quae Cic. l. c. de fano Fortunae ibi extante dicit, non patiuntur, nos de loco ficubus obsito cogitare. *Συκῆν* et *Τύχην* apud Syracusas distingui vult Schw. ad Polyb. 8, 5, 2.

ἐτείχισαν τὸν κύκλον] Schol. *ἤτοι τὸν περὶ τὸν (τὸ) Λάβδαλον, ἢ τὸν περὶ τὸ τεῖχος τῶν Συρακουσίων, ᾧ ἀπετείχιζον αὐτούς· ὃ καὶ μᾶλλον.* Letr. Topogr. de Syrac. p. 78. 109. recte murum oppugnantium circa urbem ductum intelligit, alii non recte murum, quo Labdalum munitum sit. Hos in errorem inductos Letr. coniicit loco Diodori 13, 7. *κατασκευάσαντες δὲ περὶ τὸ Λάβδαλον ὀχύρωμα, τὴν πόλιν τῶν Συρακουσίων ἀπετείχιζον, καὶ πολὺν φόβον τοῖς Συρακουσίοις ἐπέστησαν.* „Sed *ὀχύρωμα* hoc, ait, ipsum castellum Labdali est, ad quod exstruendum non opus erat descendere ad Tycham, et clare Thuc. loquitur: *καθεζόμενοι (ἐπὶ τῇ Συκῇ* sive *Τύχῃ) ἐτείχισαν.*“ Sic rursus *κύκλος* de muro obsidionali Atheniensium accipiendus 7, 2. *τῷ δὲ ἄλλῳ τοῦ κύκλου πρὸς τὸν Τρώγιλον ἐπὶ τὴν ἑτέραν θάλασσαν λίθοι παραβεβλημένοι τῷ πλείονι ἤδη ἦσαν*, ubi Schol. errore manifesto: *κατὰ δὲ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ τείχους τῶν Συρακουσίων* interpretatur, addens *κύκλον δὲ τὸ τῶν Συρακουσίων τεῖχος νῦν λέγει.* Quid vero tum opus fuit lapides comportari? an forte ipsorum Syracusanorum moenia voluerunt aut reparare, aut in maiorem altitudinem extollere?

φυλὴ μία] Adnotavit hic Acacius ex Sigonio Rep. Ath. 4, 5., Athenienses in sua quemque tribu instructos in acie adversus hostes pugnasse. Hoc bene ostendit Sigon. ex Herodot. 6, 111. de pugna Marathonia et ex Plut. Aristide. Et ex hoc loco, quem itidem ibi laudat Sigon., intelligitur, Athenienses non solitos fuisse inter sese miscere diversarum tribuum milites. Eandem rationem etiam alios in bellis sequutos esse, credibile est. Sic de Messeniis Thuc. 3, 90. *ἔτυχον δὲ δύο φυλαὶ ἐν ταῖς Μυλαῖς τῶν Μεσσηνίων φρουροῦσαι.* Et paulo post hic cap. 100. de Syracusanis *φυλὴν μίαν καταλιπόντες φύλακα τοῦ οἰκοδομήματος.* Hinc *φύλοπις* pro *μάχη*, *ἐκ τῆς ὁπὸς ἤτοι βοῆς τῶν φυλῶν* Eustath. in Hom. Il. 1. p. 140. et 2. p. 247. Suidas: *φυλὴ καθ' αὑτὴν ἐστι μύριοι στρατιῶται.* Non scio, cui e vetustis rebuspublicis hoc conveniat. Si *χίλιοι* dixisset, posset referri ad prima initia reipublicae Romanae. Duk. Quod hic de Atheniensibus (de quorum tribuum or-

οἱ ἱππῆς μετ' αὐτῶν πάντες ἐτρέψαντο τοὺς τῶν Συρακοσίων ἱππέας προσβαλόντες, καὶ ἀπέκτεινάν τέ τινας καὶ τροπαῖον τῆς ἱππομαχίας ἔστησαν.

99 Καὶ τῇ ὑστεραίᾳ οἱ μὲν ἐτείχιζον τῶν Ἀθηναίων τὸ πρὸς Βορέαν τοῦ κύκλου τεῖχος, οἱ δὲ λίθους καὶ ξύλα ξυμφοροῦντες παρέβαλλον ἐπὶ τὸν Τρώγιλον καλούμενον ἀεί, ἦπερ βραχύτατον ἐγίγνετο αὐτοῖς ἐκ τοῦ μεγάλου λιμένος ἐπὶ τὴν ἑτέραν θάλασσαν τὸ ἀποτείχισμα. οἱ δὲ Συρακόσιοι οὐχ ἥκιστα Ἑρμοκράτους τῶν στρατηγῶν ἐσηγησαμένου μάχαις μὲν πανδημεὶ πρὸς Ἀθηναίους οὐκέτι ἐβούλοντο διακινδυνεύειν, ὑποτειχίζειν δὲ ἄμεινον ἐδόκει εἶναι, ἢ ἐκεῖνοι ἔμελλον ἄξειν τὸ τεῖχος, καὶ εἰ φθάσειαν, ἀποκλήσεις γίγνεσθαι, καὶ ἅμα καὶ ἐν τούτῳ εἰ ἐπιβοηθοῖεν, μέρος ἀντιπέμπειν αὐτοῖς τῆς στρατιᾶς, καὶ φθάνειν ἂν τοῖς σταυροῖς προκαταλαμβάνοντες τὰς ἐφόδους, ἐκείνους δὲ ἂν πανομένους τοῦ ἔργου πάντας ἂν πρὸς σφᾶς τρέπεσθαι. ἐτείχιζον οὖν ἐξελθόντες ἀπὸ τῆς σφετέρας πόλεως ἀρξάμενοι, κάτωθεν τοῦ κύκλου τῶν Ἀθηναίων ἐγκάρσιον τεῖχος ἄγοντες, τάς τε ἐλάας ἐκκόπτοντες τοῦ Τε-

dine et nominibus v. Westerm. Quaestt. Demosth. 2. p. 66 sq.) et de Messeniis, idem supra ad 5, 15. de lochis Spartanorum adnotatum est. Imo hic communis mos antiquitatis fuit, ut tributim acies instrueretur, eiusque rei antiquissima vestigia apud Homerum in verbis Nestoris Il. 2, 362. Adde Schn. ad Xen. H. Gr. 4, 2, 19.

99. *ἐπὶ τὸν Τρώγιλον*] Vestigia huius nominis superesse putat in nominibus Targia et Targetta, quae sunt circum eandem regionem. Idem comma post *παρέβαλλον* posuit, ut indicaret, verba *ἐπὶ τὸν Τρώγιλον* et ad *ἐτείχιζον* et ad *παρέβαλλον* pertinere. Paulo post *ὑποτειχίζειν* Schol. ita explanat: *οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐβούλοντο, ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν τεῖχος οἰκοδομησάμενοι, Συρακουσίους εἴρξαι τῆς ἔξω γῆς, κατακλείσαντες εἰς τὴν χερρόνησον· οἱ δὲ Συρακούσιοι ὀρθιον τεῖχος διὰ μέσου τοῦ ἰσθμώδους ὑπετείχιζον κώλυμα ἐσόμενον τοῖς Ἀθηναίοις τοῦ δύνασθαι διατειχίσαι. καὶ ἐνόμιζον, εἰ φθάσειαν περιτειχίσαντες* (scr. *παρατειχίσαντες*) *αὐτοὶ, ἀποκλεῖσαι ἂν ἐκείνους τοῦ ἔτι διατειχίσαι δύνασθαι. εἰ γὰρ δὴ καὶ κωλύειν αὐτοὺς ἀποτειχίζοντας* (scr. *ὑποτειχίζοντας*) *οἱ Ἀθηναῖοι ἐθέλοιεν, μέρει μὲν ἂν τινι τῆς αὐτῶν στρατιᾶς ἀντιτάξασθαι τοῖς ἐπιοῦσι τῶν Ἀθηναίων, οἱ λοιποὶ δὲ ἐν τούτῳ προαποσταυρώσειν τὰ βάσιμα τῶν Ἀθηναίων. ἐφόδους γὰρ τὰ βάσιμα λέγει.* Vera haec sunt, sed falsum, quod adiecit: *ὀλίγα δὲ τὰ ἐπιβαθῆναι δυνάμενα διὰ τὸ τελματῶδες εἶναι τὸ χωρίον.* Certe haec regio spectans occasum paludibus caruit, nam omne solum, cui superstructa urbs erat, maxime autem regio urbis ad Temenitem saxosa erat. v. Letr. Topogr. de Syrac. p. 88. et adn. ad 6, 66. Paulo post ad *ἀποκλήσεις γίγνεσθαι* suppleo *ἢ ἔμελλον*, deinde ex Bekkeri coniectura lego *ἀντιπέμπειν αὐτοῖς* pro *αὐτούς*, quod ad Syracusanos relatum *σφᾶς* vel *αὐτοί* esse debebat, et hoc ipsum postremum suadet Arn. De *φθάνειν ἄν* v. Matth. p. 1204. §. 600. extr. Et *τὰς ἐφόδους* intellige aditus per intervalla muri obsidionalis vel per naturam soli. Tum *κάτωθεν τοῦ κύκλου* est von der Seite unter der Belagerungsmauer der Athener herauf. v. Lobeck. ad Phryn. p. 128. Regio enim, qua hic murus transversus a Syracusanis ducebatur, inferior erat muro obsidionali, quia inde ab Epipolis locus declivis erat usque ad urbem.

μένους καὶ πύργους ξυλίνους καθιστάντες. αἱ δὲ νῆες τῶν Ἀθηναίων οὔπω ἐκ τῆς Θάψου περιεπεπλεύκεσαν ἐς τὸν μέγαν λιμένα, ἀλλ' ἔτι οἱ Συρακόσιοι ἐκράτουν τῶν περὶ τὴν θάλασσαν, κατὰ γῆν δ' ἐκ τῆς Θάψου οἱ Ἀθηναῖοι τὰ ἐπιτήδεια ἐπήγοντο. ἐπειδὴ δὲ τοῖς Συρακοσίοις ἀρκούντως ἐδόκει 100
ἔχειν ὅσα τε ἐσταυρώθη καὶ ᾠκοδομήθη τοῦ ὑποτειχίσματος, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι αὐτοὺς οὐκ ἦλθον κωλύσοντες, φοβούμενοι μὴ σφίσι δίχα γιγνομένοις ῥᾷον μάχωνται, καὶ ἅμα τὴν καθ' αὑτοὺς περιτείχισιν ἐπειγόμενοι, οἱ μὲν Συρακόσιοι φυλὴν μίαν καταλιπόντες φύλακα τοῦ οἰκοδομήματος ἀνεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τούς τε ὀχετοὺς αὐτῶν, οἳ ἐς τὴν πόλιν ὑπονομηδὸν ποτοῦ ὕδατος ἡγμένοι ἦσαν, διέφθειραν, καὶ τηρήσαντες τούς τε ἄλλους Συρακοσίους κατὰ σκηνὰς ὄντας ἐν μεσημβρίᾳ καί τινας καὶ ἐς τὴν πόλιν ἀποκεχωρηκότας καὶ τοὺς ἐν τῷ σταυρώματι ἀμελῶς φυλάσσοντας, τριακοσίους μὲν σφῶν αὐτῶν λογάδας καὶ τῶν ψιλῶν τινας ἐκλεκτοὺς ὡπλισμένους προὔταξαν θεῖν δρόμῳ ἑξαπιναίως πρὸς τὸ ὑποτείχισμα, ἡ δὲ

τοῦ Τεμένους] sc. Apollinis Temenitae. Vide de Sit. Syrac. p. 59. Steph. Byz. *Τέμενος, τόπος Σικελίας ὑπὸ τὰς Ἐπιπολὰς πρὸς ταῖς Συρακούσαις. ὁ οἰκήτωρ Τεμενίτης, καὶ θηλυκῶς διὰ τοῦ ι* i. e. *Τεμενῖτις.* Apollinem *ἀρχαγέτην* i. e. ductorem coloniae suae ibi colebant, qui oraculo eius condendae auctor fuisset. v. Letr. l. c. p. 26. Steph. Byz. in *Συράκουσαι* et de Situ Syrac. p. 7. adn. 5. p. 59. Fuit autem e more veterum, delubra deorum lucis cingere, ex quo etiam Syracusani fanum Apollinis Temenitae silvula olivarum circumdedisse videntur. Vid. ibidem p. 65 sq. et de Apolline illo Od. Muell. Dor. 1. p. 265. De plusquamperfecto *περιεπεπλεύκεσαν* v. Matth. p. 937. Cass. *περιέπλευσαν*, vid. ibidem p. 938 sq.

100. *φυλὴν μίαν*] Arn. ex Suida in *πάντα ὀκτώ* docet, Corinthi octo tribus fuisse, nec tamen inde colligit, totidem Syracusis, colonia eius, fuisse. Quum vero 6, 72. ordinarium numerum *στρατηγῶν* quindecim fuisse legamus, suspicatur, quindecim item tribus Syracusis fuisse. Aquaeductuum, qui paulo post memorantur, etiamnunc rudera extant circa reliquias theatri ad Temenitem (Neapolin) et amphitheatri circa eandem regionem. Hi etiamnunc largam aquam praebent et Galermis vel Paradisus ab incolis appellantur. v. Dorv. Sicul. p. 193. Accuratiorem notitiam eorum dederunt Swinburn. et Kephalid. Vol. 2. p. 27. sq. 32. init. inprimis autem p. 45. Etiam media via inter Euryelum et Cyanen aquaeductus in saxo excisi ingentes sunt, auctore Dorv. Sicul. p. 190. *Ὀχετοί* autem hi, a Thucydide memorati, non alibi nisi circa Temenitem esse poterant, nam in hoc tractu urbis Athenienses versabantur, quum illos destruebant. v. de Situ Syrac. p. 62. sq. In tabula Arnoldi aquaeductus signatur per totas Epipolas porrectus usque ad confinia Neapolis, Tycae et Acradinae circa aurem Dionysii. Itidem in tabula Piantae sub nr. 25. Hic procul dubio aquaeductus praesentis loci Thucydidis est, et aquam adfert ab monte Criniti (Climiti apud Piantam et Kephalidem, *Ἀκραῖον λέπας* apud Thucydidem 7, 78). Praeterea apud Piantam aquaeductus sunt ad Acradinam in Tyca sub nr. 26., alii Olympium inter et Plemmyrium sub nr. 53., denique fons Archidemi s. nr. 44. supra fontem Cyanae, nescio an aquaeductus et idem, quem inter Cyanen et Euryelum Dorv. significat.

ἄλλη στρατιὰ δίχα, ἡ μὲν μετὰ τοῦ ἑτέρου στρατηγοῦ πρὸς τὴν πόλιν, εἰ ἐπιβοηθοῖεν, ἐχώρουν, ἡ δὲ μετὰ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ σταύρωμα τὸ παρὰ τὴν πυλίδα. καὶ προσβαλόντες οἱ

παρὰ τὴν πυλίδα] *πυλίς* modo est portula munimenti alicuius, per quam milites praesidii exeunt et intrant, plerumque palis a subito hostium impetu clausa. Talis *πυλίς* est 8, 92. init. Modo est portula postica moenium urbis, velut 4, 110. extr. 111. 6, 51. Sic etiam hic *πυλίς* est portula partis urbis, quae ex Temenite in Epipolas ferebat, eo ipso loco, ubi etiamnunc via trita ex Epipolis in vallem Neapolis descendit. Etenim Athenienses res ad destruendum murum transversum Syracusanorum ita paraverant: quum animadverterent, Syracusanos partim dispersos vagari, partim praesidium in operibus eorum negligenter excubias agere, repentino impetu murum capere instituebant. Praemittebant igitur trecentos lectos milites, qui cursu per proximam viam murum transversum assecuti repente adorirentur. Reliquum exercitum bipartito distribuerunt: altera pars cum duce urbem petebat, ne Syracusani ex urbe auxilio venire possent; hos consentaneum est ivisse per eam partem, quae non circumclusa esset munitione (*προτειχίσματι*) Temenitis, et proinde per Tycam ad Acradinam accesisse. Itaque ἡ *πόλις* (ἡ ἔξω πόλις) et *προτείχισμα* sive Acradina et *προτείχισμα* Temenitis hic aperte distinguuntur. Altera pars cum altero duce petebat palos circa portulam, quae ex Temenite in Epipolas patebat, quia inde quoque muro transverso auxilium ex urbe venire poterat. Illi trecenti τὸ *σταύρωμα* apud murum transversum primo impetu (*προσβαλόντες*) ceperunt: nam hic quoque murus palis obseptus atque praemunitus erat, ut discimus ex c. 100. init. *ἐπειδὴ δὲ τοῖς Συρακουσίοις ἀρκούντως ἐδόκει ἔχειν ὅσα τε ἐσταυρώθη καὶ ᾠκοδομήθη τοῦ ὑποτειχίσματος* etc. (Etenim Athenienses, qui se muro obsidionali seclusuri erant, duplici opere praeverti studuerant Syracusani, si non muro transverso, certe palis ante murum transversum per *ἐφόδους* sive *τὰ βάσιμα* actis c. 99. *ὑποτειχίζειν ἄμεινον ἐδόκει εἶναι, ᾗ* (Athenienses) *ἔμελλον ἥξειν τὸ τεῖχος — καὶ φθάνειν ἂν τοῖς σταυροῖς προκαταλαμβάνοντες τὰς ἐφόδους*, quare modo adscripto loco ex cap. 100. init. discernit inter *ἐσταυρώθη* καὶ *ᾠκοδομήθη*). Iam custodes fuga *τὴν πυλίδα* assequi properabant, per quam in Temenitem confugerunt, at una qui eos persequebantur et assecuti erant, per portulam irruerunt in *προτείχισμα*, unde tamen conglobatis Syracusanorum viribus rursus eiecti sunt. Quo facto totus exercitus Atheniensium congregatus evulsis palis murum transversum diruit. Ab hac portula (*πυλίδι*), per quam ex Temenite in Epipolas ibatur, discernendae sunt *πύλαι Τεμενιτίδες*, quae item ex Temenite ducebant, sed Olympium et Anapum versus, austrum spectantes. Vid. de Situ Syrac. p. 61. Fuitque ergo horum Temenitis adituum eadem ratio, quae Toronae portae et *πυλίδος* Canastraeo obversae 4, 110. Paulo post pro *ἐς τὸ προτείχισμα* Vat. H. habent *περιπροτείχισμα*, „in quo latet scriptura *περιτείχισμα*. Nam *ἐτείχισαν οἱ Συρακόσιοι πρὸς τῇ πόλει τὸν Τεμενίτην ἐντὸς ποιησάμενοι τεῖχος παρὰ τὸ πρὸς τὰς Ἐπιπολὰς ὁρῶν* cap. 75. Et differt *προτείχισμα*, quod memoratur cap. 102.“ Popp. v. descriptionem oppugnationis Syracusarum in adn. ad cap. 96. Putet aliquis scribendum esse *προπεριτείχισμα* i. e. *περιτείχισμα πρὸ τῆς Ἀκραδίνης*. At *περιτείχισμα* ab hoc scriptore non dicitur, nisi murus obsidionalis, et hic murus circum Temenitem ductus *προτείχισμα* erat respectu Acradinae: sequitur *καὶ τῶν Ἀργείων τινὲς — διεφθάρησαν*, unde Arn. colligit, eos, qui una cum fugientibus per *πυλίδα* irruebant, fuisse milites eius partis exercitus, quae cum altero duce Temenitem versus missa erat, ne ab hac parte muro trans-

τριακόσιοι αἱροῦσι τὸ σταύρωμα· καὶ οἱ φύλακες αὐτὸ ἐκλιπόντες κατέφυγον ἐς τὸ προτείχισμα τὸ περὶ τὸν Τεμενίτην. καὶ αὐτοῖς ξυνεσέπεσον οἱ διώκοντες, καὶ ἐντὸς γενόμενοι βίᾳ ἐξεκρούσθησαν πάλιν ὑπὸ τῶν Συρακοσίων, καὶ τῶν Ἀργείων τινὲς αὐτόθι καὶ τῶν Ἀθηναίων οὐ πολλοὶ διεφθάρησαν. καὶ ἐπαναχωρήσασα ἡ πᾶσα στρατιὰ τήν τε ὑποτείχισιν καθεῖλον καὶ τὸ σταύρωμα ἀνέσπασαν καὶ διεφόρησαν τοὺς σταυροὺς παρ' ἑαυτούς, καὶ τροπαῖον ἔστησαν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπὸ τοῦ κύκλου ἐτείχιζον οἱ Ἀθηναῖοι 101
τὸν κρημνὸν τὸν ὑπὲρ τοῦ ἕλους, ὃς τῶν Ἐπιπολῶν ταύτῃ

verso auxilium veniret. „Atqui hic, ait, inter caesos Argivi sunt, qui non esse poterant e lectis trecentis militibus, qui missi erant contra murum transversum: nam ea pars militum tota constabat vel Atheniensibus vel leviter armatis, qui ad hoc ipsum gravi armatura instructi sunt; at Dores, Argivi scilicet, graviter armati milites erant. Vid. 6. 43.“

101. *ἀπὸ τοῦ κύκλου*] i. e. inde ab ambitu, quem designaverant et partim absolverant, profecti. Mox in verbis *διὰ τοῦ ὁμαλοῦ* etc. „Levesqu. Vol. 3. p. 172. et Abr. *διά* interpretantur *praeter*. Quae si vera vocabuli vis esset, duplicem uno loco sensum haberet, ante *ὁμαλοῦ* significans *per*, ante *ἕλους praeter*. Abr. tam singularis interpretationis hanc rationem reddit, quod Athenienses murum tanta celeritate per paludem ducere nequissent. Sed ille non reputavit, oppugnantes, quo tempore palus exsiccata esset, mense Maio vel ineunte Iunio opus aggressos esse. Id quod historicus disertis verbis *ᾗ πηλῶδες ἦν καὶ στερριφώτατον* in hac narratione declarat.“ Letr. Topogr. de Syrac. p. 80. Dubito num his verbis exsiccatum solum significetur; verum audi Plutarchum Nic. 17. *ὃ δὲ μάλιστα πάντων καὶ Σικελιώτας ἐξέπληξε, καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἀπιστίαν παρέσχεν, ὀλίγῳ χρόνῳ περιετείχισε Συρακούσας, πόλιν Ἀθηνῶν οὐκ ἐλάττονα δυσεργοτέραν δὲ χωρίων ἀνωμαλίαις, καὶ θαλάσσῃ γειτνιώσῃ, καὶ παρακειμένοις ἕλεσι, τείχος κύκλῳ περὶ αὐτὴν τοσοῦτον ἀγαγεῖν.* Hanc celeritatem circummunitionis si quis cum Plutarcho miretur, comparet Epipolas viginti diebus muro triginta stadiorum circumdatas apud Diodorum 14, 18. (conf. de Sit. Syrac. p. 42.), comparet ingentia opera circa Carthaginem spatio viginti dierum noctiumque a Scipione ducta et obsidionem Numantiae. Vid. Appian. apud Lipsium Poliorc. 2. p. 59. Plant. coll. p. 60. et Rambach. ad Potter. Archaeol. Vol. 2. p. 190. Tum *αὖθις* in *ἀπεσταύρουν αὖθις* refertur ad paulo superius relata in c. 100., ubi locutus est de palis, quibus Syracusani *ὑποτείχισμα* suum produxerant subter ambitu muri oppugnantium. Verba *τὸ πρὸς τὸν κρημνόν* partim significant *versus* et *usque ad rupem*, nam, ut supra est, *ἀπὸ τοῦ κύκλου ἐτείχιζον τὸν κρημνόν*, partim subindicant, potiorem partem operis circum ipsam rupem factam esse, ut mihi recte adnotasse videtur Arn. Idem *ξύλα πλατέα* interpretatur planks (Balken) coll. Herodot. 1, 186. *ξύλα τετράγωνα*. Deinde *καὶ ὕστερον καὶ* habent Vat. H. Vulgo *καὶ ὕστερον* om. „Sed Valla: *mox et id quod reliquum erat*; Port.: *paulo post et illam partem, quae reliqua erat, ceperunt*. Exiguam partem munitionis non extemplo expugnatam postea pariter in Atheniensium potestatem venisse facile docet sequens narratio.“ Popp. Mox dedi ex Vat. H. *πρὸς τὴν πόλιν ἔφευγον*, Popp. et Arn. vulgatam *ἔφυγον* tuentur, quoniam eos fuga revera ad urbem pervenisse ex c. 102. appareat et ob viciniam loci non diuturna fuerit fuga. At *ἐφέυγον* simul refertur ad eos, qui *παρὰ τὸν ποταμόν* fugiebant, quorum fuga longior fuit, et fuga horum, qui ad

πρὸς τὸν μέγαν λιμένα ὁρᾷ, καὶ ᾗπερ αὐτοῖς βραχύτατον ἐγίγνετο καταβᾶσι διὰ τοῦ ὁμαλοῦ καὶ τοῦ ἕλους ἐς τὸν λιμένα τὸ περιτείχισμα. καὶ οἱ Συρακόσοι ἐν τούτῳ ἐξελθόντες καὶ αὐτοὶ ἀπεσταύρουν αὖθις ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως διὰ μέσου τοῦ ἕλους· καὶ τάφρον ἅμα παρώρυσσον, ὅπως μὴ οἷόν τε ᾖ τοῖς Ἀθηναίοις μέχρι τῆς θαλάσσης ἀποτειχίσαι. οἱ δ', ἐπειδὴ τὸ πρὸς τὸν κρημνὸν αὐτοῖς ἐξείργαστο, ἐπιχειροῦσιν αὖθις τῷ τῶν Συρακοσίων σταυρώματι καὶ τάφρῳ, τὰς μὲν ναῦς κελεύσαντες περιπλεῦσαι ἐκ τῆς Θάψου ἐς τὸν μέγαν λιμένα τὸν τῶν Συρακοσίων, αὐτοὶ δὲ περὶ ὄρθρον καταβάντες ἀπὸ τῶν Ἐπιπολῶν ἐς τὸ ὁμαλὸν καὶ διὰ τοῦ ἕλους ᾗ πηλῶδες ἦν καὶ στεριφώτατον ὕδρας καὶ ξύλα πλατέα ἐπιθέντες καὶ ἐπ' αὐτῶν διαβαδίσαντες, αἱροῦσιν ἅμα ἕῳ τό τε σταύρωμα πλὴν ὀλίγου καὶ τὴν τάφρον, καὶ ὕστερον καὶ τὸ ὑπολειφθὲν εἷλον· καὶ μάχη ἐγένετο, καὶ ἐν αὐτῇ ἐνίκων οἱ Ἀθηναῖοι· καὶ τῶν Συρακοσίων οἱ μὲν τὸ δεξιὸν κέρας ἔχοντες πρὸς τὴν πόλιν ἔφευγον, οἱ δ' ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ παρὰ τὸν ποταμόν. καὶ αὐτοὺς βουλόμενοι ἀποκλῄσεσθαι τῆς διαβάσεως οἱ τῶν Ἀθηναίων τριακόσιοι λογάδες δρόμῳ ἠπείγοντο πρὸς τὴν γέφυραν. δείσαντες δὲ οἱ Συρακόσιοι, ἦσαν γὰρ καὶ τῶν ἱππέων αὐτοῖς οἱ πολλοὶ ἐνταῦθα, ὁμόσε χωροῦσι τοῖς τριακοσίοις τούτοις, καὶ τρέπουσί τε αὐτοὺς καὶ ἐβάλλουσιν ἐς τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Ἀθηναίων. καὶ προσπεσόντων αὐτῶν ξυνεφοβήθη καὶ ἡ πρώτη φυλακὴ τοῦ κέρως. ἰδὼν δὲ ὁ Λάμαχος παρεβοήθει

urbem, quantumvis brevis fuerit, tamen actiones uno eodemque tempore actae imperfecto significantur. Horum porro qui *παρὰ τὸν ποταμόν* fugiebant, ii *ἠπείγοντο πρὸς τὴν γέφυραν*, pons igitur, quem per Athenienses c. 66. deiectum esse vidimus, interim dum illi Catanae hibernant a Syracusanis praesidium in Olympio habentibus restitutus est. Neque posthac rursus deiectus esse videtur, quod liquet ex 7, 78., ubi *ἡ διάβασις* et *ὁ πόρος* non aliud significare possunt, nisi pontem: per vada enim Anapus sic transiri non poterat, quia valde profundus est, teste Swinburnio, hac ipsa parte cursus sui. Nisi malis *διάβασιν* et *πόρον* locum transitus intelligere supra ostium Cyanae, quae est Arnoldi opinio.

ἡ πρώτη φυλακή] Velim doceri, quaenam in pugna sit *πρώτη φυλακὴ* cornuum. Interim suspicari licebit fortassis legendum esse *φυλή*. vid. adn. ad c. 98. *Φυλακήν* pro *φυλήν* habet etiam cod. Gr. [adde Laur. cod. Bas. E.] c. 100. Vall. et Port. hic convertunt *cohortem*, ut supra *φυλήν*. Duk. Heilm. convertit die erste Schaar. Addit Arn., *φυλακήν* non posse dici partem exercitus, quae non castellum vel munimentum quodcunque defendat, sed in apertis acie instructa sit. Mox *μονωθείς* „non habuit in suo libro Schol., haud dubie, quod alicui eius coniunctio cum *μετ' ὀλίγων* displicebat. At v. Wessel. ad Herodot. 6, 15. Bloomf. Gloss. ad Aesch. Pers. 740." Popp. De morte Lamachi v. Wess. ad Diod. 13, 8. „Diod. mortem eius post Gylippi adventum contigisse memorat, et sic etiam Iustin. 4, 4. *duobus proeliis victus, congressus tertio, occiso Lamacho* etc. Thucydidem sequitur Plut. Nic. 18. De homine et moribus eius adi Arist. Ach. 269." Wass.

ἀπὸ του εὐωνύμου τοῦ ἑαυτῶν μετὰ τοξοτῶν τε οὐ πολλῶν καὶ τοὺς Ἀργείους παραλαβών. καὶ ἐπιδιαβὰς τάφρον τινὰ καὶ μονωθεὶς μετ' ὀλίγων τῶν ξυνδιαβάντων ἀποθνήσκει αὐτός τε καὶ πέντε ἢ, ἐξ τῶν μετ' αὐτοῦ. καὶ τούτους μὲν οἱ Συρακόσιοι εὐθὺς κατὰ τάχος φθάνουσιν ἁρπάσαντες πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐς τὸ ἀσφαλές, αὐτοὶ δὲ ἐπιόντος ἤδη καὶ τοῦ ἄλλου στρατεύματος τῶν Ἀθηναίων ἀπεχώρουν. ἐν τούτῳ δὲ οἱ πρὸς 102
τὴν πόλιν αὐτῶν τὸ πρῶτον καταφυγόντες ὡς ἑώρων ταῦτα γιγνόμενα, αὐτοί τε πάλιν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀναθαρσήσαντες ἀντετάξαντο, πρὸς τοὺς κατὰ σφᾶς Ἀθηναίους, καὶ μέρος τι αὐτῶν πέμπουσιν ἐπὶ τὸν κύκλον τὸν ἐπὶ ταῖς Ἐπιπολαῖς, ἡγούμενοι ἐρῆμον αἱρήσειν. καὶ τὸ μὲν δεκάπλεθρον προτείχισμα αὐτῶν αἱροῦσι καὶ διεπόρθησαν, αὐτὸν δὲ τὸν κύκλον Νικίας διεκώλυσεν· ἔτυχε γὰρ ἐν αὐτῷ δι' ἀσθένειαν ὑπολελειμμένος. τὰς γὰρ μηχανάς, καὶ ξύλα ὅσα πρὸ τοῦ τείχους ἦν καταβεβλημένα, ἐμπρῆσαι τοὺς ὑπηρέτας ἐκέλευσεν, ὡς ἔγνω ἀδυνάτους ἐσομένους ἐρημίᾳ ἀνδρῶν ἄλλῳ τρόπῳ περιγενέσθαι. καὶ ξυνέβη οὕτως· οὐ γὰρ ἔτι προσῆλθον οἱ Συρακόσιοι διὰ τὸ πῦρ, ἀλλὰ ἀπεχώρουν πάλιν. καὶ γὰρ πρὸς τε τὸν κύκλον βοήθεια ἤδη κάτωθεν τῶν Ἀθηναίων ἀποδιωξάντων τοὺς ἐκεῖ ἐπανῄει, καὶ αἱ νῆες ἅμα αὐτῶν ἐκ τῆς Θάψου ὥσπερ εἴρητο κατέπλεον ἐς τὸν μέγαν λιμένα. ἃ ὁρῶντες οἱ ἄνωθεν κατὰ τάχος ἀπῄεσαν, καὶ ἡ ξύμπασα στρατιὰ τῶν Συρακοσίων ἐς τὴν πόλιν, νομίσαντες μὴ ἂν ἔτι ἀπὸ τῆς παρούσης σφίσι δυνάμεως ἱκανοὶ γενέσθαι κωλῦσαι τὸν ἐπὶ τὴν θάλασσαν τειχισμόν.

Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι τροπαῖον ἔστησαν, καὶ τοὺς 103
νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν τοῖς Συρακοσίοις, καὶ τοὺς μετὰ Λαμάχου καὶ αὐτὸν ἐκομίσαντο. καὶ παρόντος ἤδη σφίσι παντὸς τοῦ στρατεύματος καὶ τοῦ ναυτικοῦ καὶ τοῦ πεζοῦ ἀπὸ τῶν Ἐπιπολῶν καὶ τοῦ κρημνώδους ἀρξάμενοι ἀπετείχιζον μέχρι τῆς θαλάσσης τείχει διπλῷ τοὺς Συρακοσίους. τὰ δ' ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ ἐσῄγετο ἐκ τῆς Ἰταλίας πανταχόθεν. ἦλθον δὲ καὶ τῶν Σικελῶν πολλοὶ ξύμμαχοι τοῖς Ἀθηναίοις οἳ πρότερον περιεωρῶντο, καὶ ἐκ τῆς Τυρσηνίας νῆες πεντηκόντοροι τρεῖς. καὶ τἄλλα προὐχώρει αὐτοῖς ἐς ἐλπίδας. καὶ γὰρ οἱ

102. *τὸ — προτείχισμα*] sc. Atheniensium. Vid. descriptionem oppugnationis Syracusarum in adn. ad c. 96. Tuebatur *τὸν κύκλον*, qui hac parte finem habuisse videtur, lacuna insequente usque ad partem ambitus magis ad boream et Trogilum versus inchoatam. Mox codicum pars habet *ἀποδιωξόντων*, vulgo *ἀποδιωξάντων*, utrumque dici posse putat Popp., prout *ἐκεῖ* ad *κάτω* aut ad *πρὸς τὸν κύκλον* retuleris. Mihi videtur *ἀποδιωξάντων* scribendum esse, et *τοὺς ἐκεῖ* intelligo *τοὺς κάτω, ἐν τῷ ὁμαλῷ πολεμίους*, quod nisi scriptor significare voluisset, sine ambiguitate *ἀποδιωξομένην* scripturus fuisset.

103. *ἐς ἐλπίδας*] i. e. *reliqua sic succedebant, ut spes ipsis ostenderent* seu *eos prospera etiam in posterum sperare iuberent*. Port. Addit Popp. brevilocutiam esse, qualis 3, 64. *ἐς τὸ ἀληθές* et simil. Arn.

Συρακόσιοι πολέμῳ μὲν οὐκέτι ἐνόμιζον ἂν περιγενέσθαι, ὡς αὐτοῖς οὐδὲ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ὠφέλεια οὐδεμία ἦκε, τους δὲ λόγους ἔν τε σφίσιν αὐτοῖς ἐποιοῦντο ξυμβατικοὺς καὶ πρὸς τὸν Νικίαν· οὗτος γὰρ δὴ μόνος εἶχε Λαμάχου τεθνεῶτος τὴν ἀρχήν. καὶ κύρωσις μὲν οὐδεμία ἐγίγνετο, οἷα δὲ εἰκὸς ἀνθρώπων ἀπορούντων καὶ μᾶλλον ἢ πρὶν πολιορκουμένων, πολλὰ ἐλέγετο πρός τε ἐκεῖνον καὶ πλείω ἔτι κατὰ τὴν πόλιν. καὶ γάρ τινα καὶ ὑποψίαν ὑπὸ τῶν παρόντων κακῶν ἐς ἀλλήλους εἶχον, καὶ τοὺς στρατηγούς τε ἐφ' ὧν αὐτοῖς ταῦτα ξυνέβη ἔπαυσαν, ὡς ἢ δυστυχίᾳ ἢ προδοσίᾳ τῇ ἐκείνων βλαπτόμενοι, καὶ ἄλλους ἀνθείλοντο, Ἡρακλείδην καὶ Εὐκλέα καὶ Τελλίαν.

104 Ἐν δὲ τούτῳ Γύλιππος ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ αἱ ἀπὸ τῆς Κορίνθου νῆες περὶ Λευκάδα ἤδη ἦσαν, βουλόμενοι ἐς τὴν Σικελίαν διὰ τάχους βοηθῆσαι. καὶ ὡς αὐτοῖς αἱ ἀγγελίαι ἐφοίτων δειναὶ καὶ πᾶσαι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐψευσμέναι ὡς ἤδη παντελῶς ἀποτετειχισμέναι αἱ Συράκουσαί εἰσι, τῆς μὲν Σικελίας οὐκέτι ἐλπίδα οὐδεμίαν εἶχεν ὁ Γύλιππος, τὴν δὲ Ἰταλίαν βουλόμενος περιποιῆσαι, αὐτὸς μὲν καὶ Πυθὴν ὁ Κορίνθιος ναυσὶ δυοῖν μὲν Λακωνικαῖν δυοῖν δὲ Κορινθίαιν ὅτι τάχιστα ἐπεραιώθησαν τὸν Ἰόνιον ἐς Τάραντα, οἱ δὲ Κορίνθιοι πρὸς ταῖς σφετέραις δέκα Λευκαδίας δύο καὶ Ἀμπρακιώτιδας τρεῖς προσπληρώσαντες ὕστερον ἔμελλον πλεύσεσθαι. καὶ ὁ μὲν Γύλιππος ἐκ τοῦ Τάραντος ἐς τὴν Θουρίαν πρῶτον πρεσβευσάμενος κατὰ τὴν τοῦ πατρός ποτε πολιτείαν, καὶ οὐ δυνάμενος αὐτοὺς προσαγαγέσθαι, ἄρας παρέπλει τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἁρπασθεὶς ὑπ' ἀνέμου, [κατὰ τὸν Τεριναῖον κόλπον,] ὃς

so as to give them hopes. Paulo inferius *ὑπὸ τῶν παρόντων κακῶν* est *propter praesentia mala*, ut docet Popp. coll. Matth. §. 592. Idem traiectionem particulae statuit in verbis *στρατηγούς τε*, pro *ἔπαυσάν τε τοὺς στρατηγούς* etc.

104. *πρεσβευσάμενος*] Schol. *πρεσβεὺς ὢν αὐτός*. Mox *κατὰ τὴν τοῦ πατρός ποτε πολιτείαν* est: propterea quod aliquando Gylippi pater Thuriis civitatis iure fruebatur. „Nam Gylippi pater Cleandridas in expeditione contra Athenienses Plistoanacti adolescenti adiunctus et pecuniae a Pericle ob reditum acceptae postea insimulatus damnatusque, Thuriis exul non solum vitam egerat, sed etiam, ut hoc loco patet, civitatem adeptus erat.“ Haack. v. Thuc. 1, 114. Plut. Pericl. 22. Diod. 13, 106. ibique Wessel. et dicta ad Timae. fragm. 71. p. 269, coll. Marx. ad Ephor. p. 226. C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 47. imprimis adn. 2. Libri Vat. H. pro his verbis habent *καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἀνανεωσάμενος πολιτείαν* i. e. *instaurato patris iure civitatis*, quod Bekk. recepit in ed. stereot.

κατὰ τὸν Τεριναῖον κόλπον] Quomodo tandem Gylippus repente Tarento in sinum Terinaeum pervenire potuit, ubi neque quidquam ei erat negotii, et quo si volebat tendere, aut circa universam Siciliam aut per fretum Siculum ei navigandum erat. Tam periculosum iter, quod post naves tempestate quassas denuo ei suscipiendum fuisset, credisne a Thucydide ne uno quidem verbo significatum? At audi, quam diligenter secundam navigationem Gylippi exponat 7, 1. Quae qui tam

ἐκπνεῖ ταύτῃ μέγας, κατὰ Βορέαν ἑστηκώς, ἀποφέρεται ἐς τὸ πέλαγος, καὶ πάλιν χειμασθεὶς ἐς τὰ μάλιστα τῷ Τάραντι προσμίσγει· καὶ τὰς ναῦς ὅσαι ἐπόνησαν ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἀνελκύσας ἐπεσκεύαζεν. ὁ δὲ Νικίας πυθόμενος αὐτὸν πλέοντα ὑπερεῖδε τὸ πλῆθος τῶν νεῶν, ὅπερ καὶ οἱ Θούριοι ἔπαθον, καὶ ληστικώτερον ἔδοξε παρεσκευασμένους πλεῖν, καὶ οὐδεμίαν φυλακὴν πω ἐποιεῖτο.

Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτου τοῦ θέρους καὶ 105
Λακεδαιμόνιοι ἐς τὸ Ἄργος ἐσέβαλον αὐτοί τε καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ τῆς γῆς τὴν πολλὴν ἐδῄωσαν. καὶ Ἀθηναῖοι Ἀργείοις τριάκοντα ναυσὶν ἐβοήθησαν· αἵπερ τὰς σπονδὰς φανερώτατα πρὸς Λακεδαιμονίους αὐτοῖς ἔλυσαν. πρότερον μὲν γὰρ λῃστείαις ἐκ Πύλου καὶ περὶ τὴν ἄλλην Πελοπόννησον μᾶλλον ἢ ἐς τὴν Λακωνικὴν ἀποβαίνοντες μετά τε Ἀργείων καὶ Μαντινέων ξυνεπολέμουν, καὶ πολλάκις Ἀργείων κελευόντων ὅσον

accurate exposita legerit, nullo modo h. l. tam negligentem, imo ineptam narrationem feret. Sentiens hoc Bened. putavit interpunctione mutata locum sanari posse, et virgulam non post *κόλπον*, sed post *ἀνέμου* collocari iussit. Popp. At verba *ἄνεμος κατὰ τὸν Τεριναῖον κόλπον ἐκπνεῖ ταύτῃ μέγας*, ut idem adnotavit, non possunt significare: *ventus a sinu Terinaeo ortus vehementer spirat*. Nam neque *κατὰ τὸν Τεριναῖον κόλπον* est *a sinu Terinaeo* et *ταύτῃ* ita supervacuum esset. Addit, hunc ventum, quem Bened. in sinu Terinaeo ortum vult, appellari aquilonalem. Id vero situi locorum repugnare, qui non permittat aquilonem haud procul a Tarento flantem a sinu Terinaeo oriri. Ipse scriptum vult *κατὰ τὸν Ταραντῖνον κόλπον*, ubi tamen hoc inexplicabile est, qui quisquam notius nomen delendo ignobilius substituere potuerit. De difficultate loci loquitur etiam Bartels. Briefe üb. Calabr. u. Sic. Vol. 1. p. 36. adn. Fortasse verba *κατὰ τὸν Τεριναῖον κόλπον* non a Thucydidis manu sunt, quae si omittas, *ὅς* facilius ad suum substantivum *ἄνεμος* refertur. Dein *κατὰ Βορέαν ἑστηκώς* est: qui hac parte spirat turbulentus, stans in boreali regione sive sich im Norden haltend. Schol. *τὸ δὲ ἑστηκὼς — στάσιμος ὢν καὶ διηνεκής*. Conf. Dorv. ad Charit. p. 626. Bloomf.: a steady or stiff wind. Quod autem Schol. addit: *ὡς καὶ στάσιν ἀνέμου λέγομεν*, alia ratio est substantivi *στάσις*. *Στάσιν ἀνέμου* attigit Coraes ad Hippocr. de Aer. Aqu. et Loc. Vol. 2. p. 127., qui ambiguum docet esse sensum vocis *στάσις*, ut quae modo quietem significet, modo contrarium eius, un mouvement, ait, désordonné et séditieux, provocatque ad Aesch. Prom. 1093., quare apud scriptorem suum interpretatus est vent impétueux. Quibus addi potest observatio Schweighaeuseri ad Polyb. 1, 48, 2., qui hanc vim in *στάσις ἀνέμου* inesse posse animadvertit, ut et *cessationem venti* et *aeris constitutionem tempestatemque*, *venti stationem* ac *directionem* significet; *seditionem ventorum vehementer flantium* certe Polybii loco modo adscripto esse negat. Postrema sic intelligo *καὶ ληστικώτερον* (*αὐτῷ*, Niciae sc.) *ἔδοξε παρεσκευασμένους* (*αὐτοὺς*, Gylippum sc. et comites) *πλεῖν*.

105. *ξυνεπολέμουν*] Vat. H. Vulgo *ἐπολέμουν*. „*Πολεμεῖν μετά τινος* de *auxiliando* saepe dicit Thuc., quare *ξύν* etiam interpretibus debeatur.“ Popp. Ipse tamen affert *ξυμπολεμεῖν μετά τινος* ex Herode p. 661. Bekk. et *συστρατεύεσθαι σύν τινι* ex Xen. Anab. 2, 4, 9. et sim. Perinde Sintenis. apud Plut. V. Cat. Mai. p. 66. dedit *συζῆν μετ' ἀνθρώπων* pro *ζῆν μετ' ἀνθρώπων* ex cod. C., ubi v. plura talia. Adde Schaef. Appar. cr. Demosth.

σχόντας μόνον ξὺν ὅπλοις ἐς τὴν Λακωνικὴν καὶ τὸ ἐλάχιστον μετὰ σφῶν δηώσαντας ἀπελθεῖν οὐκ ἤθελον· τότε δὲ Πυθοδώρου καὶ Λαισποδίου καὶ Δημαράτου ἀρχόντων ἀποβάντες ἐς Ἐπίδαυρον τὴν Λιμηρὰν καὶ Πρασιὰς καὶ ὅσα ἄλλα ἐδήωσαν τῆς γῆς, καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἤδη εὐπροφάσιστον μᾶλλον τὴν αἰτίαν ἐς τοὺς Ἀθηναίους τοῦ ἀμύνεσθαι ἐποίησαν. ἀναχωρησάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐκ τοῦ Ἄργους ταῖς ναυσὶ καὶ τῶν Λακεδαιμονίων οἱ Ἀργεῖοι ἐσβαλόντες ἐς τὴν Φλιασίαν τῆς τε γῆς αὐτῶν ἔτεμον καὶ ἀπέκτεινάν τινας, καὶ ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου.

Vol. 2. p. 305. Lobeck. ad Phryn. p. 354. Wyttenb. ad Plut. de S. N. V. p. 36. Lugd., quos idem affert. Paulo post *ὅσον σχόντας μόνον* est *ut solum appellerent*. Vid. Vig. p. 130. ibique Herm. p. 726, 91. Schneid. Lex. Gr. s. *ὅσον*. De Laespodia v. adn. ad 8, 86. *Πρασιάς* scripsi ex Vat. Vulgo *Πρασίαν* vel *Πρασιάν*. Pluralem formam Thucydidem habere 2, 56. 7, 18. coll. 8, 95., alios tamen scriptores singularem tueri adnotavit Popp. Tum *καὶ ἄλλα ἅττα* Vat. pro *καὶ ὅσα ἄλλα*. Vid. adn. ad 1, 120. Vulgata sic supplenda est: *καὶ ἐς ὅσα ἄλλα ἀπέβησαν*.

TEMPORA
RERUM IN LIBRO SEXTO MEMORATARUM.

Cap.

1. *τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος*] Ol. 91, 1. (416.)
2. *ἔτη ἐγγὺς τριακόσια πρίν*] circ. 1060 ante Chr. N.
3. *Νάξον ᾤκισαν*] Ol. 5, 2. (759.) v. Od. Muell. Dor. 1. p. 265. 2. p. 487. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 155, 2., unde corrigendus est lib. de Sit. Syrac. p. 3. 4. 6.
   Συρακούσας — τοῦ ἐχομένου ἔτους] Ol. 5, 3. (758.) v. Od. Muell. l. c. 1. p. 115. 122. 2. p. 504, 12. C. Fr. Herm. l. c. p. 157, 2. coll. Boeckh. C. I. Vol. 2. p. 335.
   ἔτει πέμπτῳ μετὰ Συρακούσας] Ol. 6, 4. (753.) v. Od. Muell. l. c. 2. p. 487. C. Fr. Herm. l. c. p. 155, 3. 156, 13.
4. *Μεγαρέας ᾤκισαν*] Ol. 13, 1. (728.) v. Od. Muell. 2. p. 488. C. Fr. Herm. p. 157, 4.
   ὑπὸ Γέλωνος — ἀνέστησαν] Ol. 74, 2. (483.) v. Od. Muell. 2. p. 497.
   Σελινοῦντα κτίζουσι] Ol. 38, 1. (628.) v. Od. Muell. 2. p. 491. coll. Reingan. Selinunt. p. 101 sq. adn. C. Fr. Herm. p. 158, 8.
   ἔτει πέμπτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ] Ol. 16, 4. (713.) v. Od. Muell. p. 488. 505, 15. coll. C. Fr. Herm. p. 159, 3. 4.
   Ἀκράγαντα ᾤκισαν] Ol. 43, 4. (605.) v. Od. Muell. p. 491. 506, 22. coll. C. Fr. Herm. p. 159, 9.

Cap.

   Ζάγκλη δέ] v. ibidem p. 155, 5.
   ὑπὸ Σαμίων — ἐκπίπτουσιν] Ol. 70, 4. (497.) v. Od. Muell. 2. p. 496.
   Ἀναξίλας — οἰκίσας Μεσσήνην] v. Mans. Spart. 1, 2. p. 288 sqq. coll. Od. Muell. Dor. 1. p. 148. C. Fr. Herm. l. c. p. 153 sq. adn. 11. p. 156, 9. 10.
5. *καὶ Ἱμέρα*] Ol. 32, 4. (649.) v. Od. Muell. l. c. [p. 490. C. Fr. Herm. l. c. p. 155, 6.
   Ἄκραι] Ol. 23, 1. (688.) v. Od. Muell. 2. p. 489. 505, 17. C. Fr. Herm. p. 158, 15.
   Κασμέναι] Ol. 28, 1. (668.) v. Od. Muell. p. 489. C. Fr. Herm. l. c.
   καὶ Καμάρινα] Ol. 39, 2. (623.) v. Od. Muell. p. 491. 506, 21.
   ἀνασιάτων δὲ — γενομένων] Ol. 56, 3. (554.) v. Od. Muell. p. 494.
   χρόνῳ Ἱπποκράτης ὕστερον] Ol. 70, 3. (498.) v. ibidem p. 496.
   κατῴκισε Καμάριναν] Ol. 72, 1. (492.) v. ibidem p. 496. et C. Fr. Herm. p. 158, 15.
   ὑπὸ Γέλωνος ἀνάστατος] Ol. 74, 2. (483.) v. Od. Muell. p. 497.
   ὑπὸ Γελῴων] Ol. 79, 4. (461.) v. ibidem p. 499.
7. *ἀπεστάλησαν ἐς τὴν Σικελίαν*] Ol. 91, 1. (416.)
   τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος] Ol. 91, 1. (415.)
   καὶ ἐς Μεθώνην] Ol. 91, 1. (415.) ante d. 11 Apr.
8. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους*] Ol. 91, 1. (415.) statim post d. 11 Apr.
10. *ἔτη τοσαῦτα*] vid. Thuc. 1, 58.
27. *μιᾷ νυκτί*] Ol. 91, 1. (415.) nocte inter 9 et 10 diem m. Maii (sive inter 29 et 30 diem mensis Attici Munychionis).
30. *θέρους μεσοῦντος*] Ol. 91, 1. (415.) post d. 9 Iun.
53. *ὑπὸ Λακεδαιμονίων*] Ol. 67, 2. (511.) v. Od. Muell. Dor. 1. p. 171.
56. *περιέμενον δὲ Παναθήναια τὰ μεγάλα*] Ol. 66, 3. (514.) „Hipparchus plus quam tribus annis ante eiectos Pisistratidas caesus erat in magnis Panathenaeis (conf. Herodot. 5, 56.), quae mense primo Hecatombaeone agebantur tertio quoque Olympiadum anno; itaque caedes Hipparchi accidit Ol. 66, 3. (514.), ut statuit iam Corsin. F. A. Vol. 3. p. 123. (male Dodw. Annal. Thuc. ad Ol. 66, 4. sive ann. 513 refert). Post hanc Hippias ab Herodoto 5, 55. dicitur quatuor regnasse annos, vel tres ab auctore vetusto Dialogi Platonici de Lucro p. 229. B.; tres vel quatuor refert Schol. Arist. Lys. 619. Nimirum quarto eiectus est, ut diserte ait Thuc. 6, 59. Neque est cur id exacto prope quarto anno Hecatombaeone Ol. 67, 3. (510.) factum statuamus; probabilius multo accidit Ol. 67, 2. (510.); et sic Corsin. l. c. p. 125.; extremo prope anno, uno certe mense ante exactum quartum annum. Vicesimo anno post, ut ait Thuc., Hippias Marathonem petens militavit cum Persis. Sume coeptam expeditionem Ol. 72, 2. (490.) paulo post veris initium; habebis annum illum vicesimum: non enim de

Cap.

ipsius pugnae mense vel die intelligenda verba scriptoris sunt." Boeckh. C. I. Vol. 2. p. 317 sq. adde ibidem Vol. 1. p. 32. col. b. init.

59. *ἐν τῷ τετάρτῳ*] Ol. 67, 2. (510.) v. Od. Muell. Dor. 2. p. 495. et adn. proxime praecedentem.
ἕτει εἰκοστῷ] Ol. 72, 2. (490.) v. ibidem.

61. *κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον*] Ol. 91, $\frac{1}{4}$. (415.) mense Iul.

62. *μετὰ δὲ ταῦτα*] Ol. 91, 2. (415.) ab initio Augusti usque ad init. Octobr.

63. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος εὐθύς*] Ol. 91, 2. (415.) statim post d. 6 Oct.

70. *γενομένης δ' ἐν χερσὶ τῆς μάχης*] Ol. 91, 2. (415.) mense Nov.

74. *εὐθὺς ἐπὶ Μεσσήνην*] paulo ante hiemem Ol. 91, 2. (415.), non, ut vult Dodw., Augusto mense. v. Mans. Spart. 2. p. 214. adn. X. *περὶ τρεῖς καὶ δέκα*] Ol. 91, 2. (415.) hieme. v. Mans. l. c.

75. *ἐν τῷ χειμῶνι*] Ol. 91, 2. ($41\frac{5}{4}$.)

94. *ἅμα δὲ τῷ ἦρι εὐθύς*] Ol. 91, 2. (414.) inde a d. 1 Apr.

95. *τοῦ δ' αὐτοῦ ἦρος*] Ol. 91, 2. (414.) m. Apr. et Mai.

96. *τοῦ αὐτοῦ θέρους*] Ol. 91, 2. (414.) m. Iun.

104. *ἐν δὲ τούτῳ*] v. cap. 96.

105. *κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους*] v. cap. 96.

ARGUMENTUM LIBRI SEPTIMI.

Gylippus in Siciliam traiectus Syracusis advenit et Labdalum capit 1—3. Syracusani per Epipolas murum exstruunt, Atheniensis Plemmyrium muniunt. Duo proelia terrestria, in quorum altero Syracusani victores murum ultra circummunitionem Atheniensium perducunt 4—6. Naves Corinthiorum Syracusas perveniunt, Syracusani autem etiam aliud auxilium circumspectant et classem implent 7. Nicias Athenas mittit de auxiliis submittendis 8. Euctionis et Perdiccae expeditio contra Amphipolin 9. Legati Niciae epistolam ferentes Athenas perveniunt 10. Epistola Niciae 11—15. Decretum Atheniensium. Eurymedon statim in Siciliam mittitur, Demosthenes cum subsequuturus est 16. Naves contra Corinthios mittuntur: horum consilia 17. Lacedaemonii Atticam incursare parant et Deceleam munire. Causae, quibus alacres ad agendum facti sunt 18. Lacedaemonii et socii Deceleam, ut meditabantur, Agide duce muniunt et in Siciliam graviter armatos mittunt 19. Hinc quod sequebatur bellum *Decelicum* appellabant, *τὸν ἐκ Δεκελείας πόλεμον* apud Thucydidem 7, 27. v. Krueg. ad Dionys. p. 246. Athenienses Charicles circa Peloponnesum mittunt una cum Demosthene, et hunc postea in Siciliam 20. Gylippus et Hermocrates Syracusanis persuadent ut naves impleant et pugnae navalis periculum faciant 21. Gylippus Plemmyrium et terra et mari adoritur, et naves quidem fugantur, ipse autem castella Plemmyrii capit 22. 23. Haec iactura Atheniensibus vel maxime nocuit 24. Duodecim Syracusanorum navium missae in Italiam, velut in agrum Caulonicae et Locros 25. Parvum proelium in portu de palis Syracusanorum 25. Legati a Syracusanis in urbes mittuntur 25. Demosthenes et Charicles e regione Cytherae locum communiunt; posthac ille Corcyram, hic domum navigat 26. Thraces mercenarii Athenas perveniunt, quos non retinere decernunt, quia Decelea iis maxime nocet 27. 28. Thraces cum Diitrephe dimissi, in Boeotia escensione facta Mycalessum capiunt, ubi magnam caedem perpetrant, Thebanis vero adcurrentibus multi pereunt 29. 30. Demosthenes circa Acarnaniam milites colligit; obviam ei venit Eurymedon; advenit etiam Conon Naupacto, naves postulaturus 31. Nicia persuadente Siculi Siceliotis Syracusas auxilio euntibus insidias struunt 32. Camarinaei et Geloi et maxima pars Siciliae Syracusanis opitulatur 33. Demosthenes et Eurymedon, per mare Ionium traiecti Messapios et Metapontios adsciscunt, et Thurios advecti hortantur, ut secum militent 33. Anceps pugna navalis Corinthiorum et Atheniensium apud Erineum, Polyanthe et Diphilo ducibus 34. Demosthenes et Eurymedon, adsumtis auxiliariis Thurinis Italiam praeternavigant, usque dum veniunt Petram in agro Rhegino 35. Duae pugnae navales Syracusanorum et Atheniensium 36—41. Prudentissima instructio rei navalis Syracusanorum et consilia 36. Prior pugna,

ex qua aequo Marte discceditur 37. Altera pugna, qua Atheniences superantur 39—41. Demosthenes et Eurymedon Syracusas perveniunt; consternatio Syracusanorum; consilia Demosthenis 42. Post parva quaedam proelia Demosthenes Epipolas adgreditur; pugna nocturna, in qua primo Atheniences superiores, deinde conturbati internecione caeduntur 43—45. Syracusani Sicanum Agrigentum, Gylippum in reliquam Siciliam mittunt 46. Duces Atheniensium deliberant 47—49. Sententia Demosthenis 47. Niciae 48. Altera sententia Demosthenis, quam Eurymedon comprobat, at cunctatio et procrastinatio fit 49. Gylippus et Sicanus reduces facti, et ille quidem cum copiis, quod quum Atheniense intelligunt discessum navibus parant, at luna deficiente retardant 50. Syracusani nolunt pati Atheniences abire, parva dimicatio terrestris 51. Magna pugna et navalis et terrestris 52—54. Classis Atheniensium vincitur et Eurymedon perit. Atheniense animos despondent 55. Syracusani portum claudere meditantur; animos iis adduut tum alia, tum confluxus auxiliorum e plurimis populis ad urbem eorum 56. Enumeratio eorum, qui cum Atheniensibus 57. et qui cum Syracusanis militant 58. Portus clauditur 59. Athenienses decernunt muro obsidionali relicto et navibus omnibus impletis extrema pugna experiri 60. Nicias milites adhortatur 61—64. Syracusani ex altera parte pugnam parant, quos duces sui et Gylippus adhortantur 65. Oratio ducum et Gylippi 66—68. Nicias iterum suos alloquitur 69. Maxima cademque extrema pugna 70. 71. Clades Atheniensium. Athenienses, frustra suadente Demosthene, ut vi navigationem e portu sibi parent, abitum terra parant, Hermocratis autem astu decepti cunctantur. Interea Syracusani vias obsepiunt muris 72—74. Discessus Atheniensium: tristissimum spectaculum, animorum demissio 75. Nicias alloquio erigere tentat 76. Niciae oratio 77. Athenienses, parato per vim Anapi traiectu Acraeum Lepas versus tendunt, non valentes autem collem muro cinctum capere in campum redeunt. Parvulae dimicationes 78. 79. Nicias et Demosthenes mare versus convertuntur: eadem nocte repentinus eos terror invadit, Cacyparis tamen traiectum vi parant et ad Erineum iter instituunt 80. Syracusani exercitum Demosthenis, a Niciae copiis disiunctum, assecuti cingunt et eminus missilibus iniectis misere vexatum, ut se dedat cogunt. Nicias interim Erineum traiicit 81. 82. Caduceatores ultro citroque a Gylippo et Nicia frustra missi. Nicias non latens hostes, dum noctu agmine pergere cupit, de die ad Assinarum properat, quem transeuntes Atheniense a Syracusanis trucidantur, reliqui autem et Nicias ipse vivi capiuntur 83—85. Caedes Niciae et Demosthenis et mala reliquorum captivorum: magnitudo stragis 86. 87. Conf. Diod. 13, 7—18. Plut. Nic. 19—27.

Z.

Ὁ δὲ Γύλιππος καὶ ὁ Πυθὴν ἐκ τοῦ Τάραντος, ἐπεὶ ἐπε- 1
σκεύασαν τὰς ναῦς, παρέπλευσαν ἐς Λοκροὺς τοὺς Ἐπιζεφυρίους· καὶ πυνθανόμενοι σαφέστερον ἤδη ὅτι οὐ παντελῶς πω ἀποτετειχισμέναι αἱ Συράκουσαί εἰσιν, ἀλλ' ἔτι οἷόν τε κατὰ τὰς Ἐπιπολὰς στρατιᾷ ἀφικομένους ἐξελθεῖν, ἐβουλεύοντο εἴτ'

1. ἐπεσκεύασαν] Lecapenus p. 76. παρασκευάζομαι καὶ παρασκευάζω ἀντὶ τοῦ ἑτοιμάζομαι — ἐπισκευάζω καὶ ἐπισκευάζομαι, καὶ λέγεται ἀντὶ τοῦ ἀνακτῶμαι καὶ ἀνοικοδομῶ, καὶ ἐπισκευὴ ἡ τοῦ πεπτωκότος τείχους ἐπανόρθωσις, καὶ λέγεται ἀντὶ τοῦ ἐπιφορτίζω καὶ τίθημι, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ· „ἐκ τοῦ Τάραντος, ἐπεὶ ἐσκεύασαν τὰς ναῦς, παρέπλευσαν εἰς Λοκρούς.“ Falso: ἐπισκευάζειν est *reficere*. vid. adn. ad 1, 29. Eadem habet lib. de Constr. Verb. apud Herm. de Emend. Rat. Gr. Gr. p. 389. Mox de repetito εἴτε v. Matth. p. 1253. Paulo post ad verba ὁ Νικίας ὅμως Schol. adnotavit: τὸ ὅμως διὰ τοῦτο πρόσκειται, ὅτι ἐν τῇ ἕκτῃ (cap. 104. extr.) ἔφη τὸν Νικίαν τῆς φυλακῆς ὀλιγωρεῖν τοῦ κατάπλου Πελοποννησίων. Tum σχόντες ἐν Ῥηγίῳ Dan. Nihil opus mutatione Anecdd. Bekk. Vol. 1. p. 173. σχών, δοτικῇ. Θουκυδίδης ἑβδόμῳ· „καὶ σχόντες Ῥηγίῳ καὶ Μεσσήνῃ ἀφικνοῦνται εἰς Ἰμέραν.“ Etenim σχών dictum pro προσσχών. Schol. Thuc. 4, 42. ἔσχον, προσέσχον. Conf. Suidas in σχόντες. Schaef. Appar. cr. Demosth. Vol. 1. p. 640. Thuc. 3, 29. 33. ὡς γῇ ἑκούσιος οὐ σχήσων ἄλλῃ ἢ Πελοποννήσῳ. Adde 7, 26., at Thucydidem plerumque huic verbo addere praepositionem ἐς, ut 3, 34. 4, 3. 25. 5, 2., addit Duk. Mox ἁπαντῇν στρατιᾷ haud pauci libri, pro πανστρατιᾷ. „Selinusios, ait Popp., quibus Segestani infesti essent, cum universo exercitu potuisse proficisci parum verisimile est, atque infra Gylippus tantum Σελινουντίων τινὰς ψιλοὺς καὶ ἱππέας accipit; denique πανστρατιᾷ pro στρατιᾷ iam initio huius cap. in duos irrepsit, atque ex cap. 2. vers. med. repeti potuit.“ Deinde particula in τοῦ τε Ἀρχωνίδου refertur ad καὶ τοῦ Γυλίππου, nam duae rationes indicantur, cur Siculi proniores fuerint in studium Syracusanos adiuvandi, tum quod Archonides rex, fautor Atheniensium, obiisset, tum quod Gylippum, strenuum virum, rebus praefuturum viderent. Paulo post Poppo τῶν σφετέρων referri ait ad Gylippum, nomen singularis numeri, et sic rursus referri ad singularem 7, 4. 8.; negat Arn. praesenti loco ad solum Gylippum referri, sed simul ad Pythena, sicut paulo superius legitur: ἔπεισαν τοῖς ἐκ τῶν νεῶν τῶν σφετέρων ναύταις etc. et adiri iubet adn. ad 5, 71. Idem cap. 4. τοὺς σφετέρους non ad unum Gylippum refert, sed intelligit *milites suarum partium* (the men belonging *to his side*), et c. 8. τὴν σφετέραν ἀπορίαν non ad unum Niciam refert, sed intelligit *res angustas suorum* (the distress of *his own side*, non *his* men vel *his* distress).

ἐν δεξιᾷ λαβόντες τὴν Σικελίαν διακινδυνεύσωσιν ἐσπλεῦσαι, εἶτ' ἐν ἀριστερᾷ ἐς Ἱμέραν πρῶτον πλεύσαντες καὶ αὐτούς τε ἐκείνους καὶ στρατιὰν ἄλλην προσλαβόντες οὓς ἂν πείθωσι κατὰ γῆν ἔλθωσι. καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς Ἱμέρας πλεῖν, ἄλλως τε καὶ τῶν Ἀττικῶν τεσσάρων νεῶν οὔπω παρουσῶν ἐν τῷ Ῥηγίῳ, ἃς ὁ Νικίας ὅμως πυνθανόμενος αὐτοὺς ἐν Λοκροῖς εἶναι ἀπέστειλε. φθάσαντες δὲ τὴν φυλακὴν ταύτην περαιοῦνται διὰ τοῦ πορθμοῦ, καὶ σχόντες Ῥηγίῳ καὶ Μεσσήνῃ ἀφικνοῦνται ἐς Ἱμέραν. ἐκεῖ δὲ ὄντες τούς τε Ἱμεραίους ἔπεισαν ξυμπολεμεῖν, καὶ αὐτούς τε ἕπεσθαι καὶ τοῖς ἐκ τῶν νεῶν τῶν σφετέρων ναύταις ὅσοι μὴ εἶχον ὅπλα παρασχεῖν, τὰς γὰρ ναῦς ἀνείλκυσαν ἐν Ἱμέρᾳ, καὶ τοὺς Σελινουντίους πέμψαντες ἐκέλευον ἀπαντᾶν πανστρατιᾷ ἔς τι χωρίον. πέμψειν δέ τινα αὐτοῖς ὑπέσχοντο στρατιὰν οὐ πολλὴν καὶ οἱ Γελῷοι καὶ τῶν Σικελῶν τινες, οἳ πολὺ προθυμότερον προσχωρεῖν ἑτοῖμοι ἦσαν τοῦ τε Ἀρχωνίδου νεωστὶ τεθνηκότος, ὃς τῶν ταύτῃ Σικελῶν βασιλεύων τινῶν καὶ ὢν οὐκ ἀδύνατος τοῖς Ἀθηναίοις φίλος ἦν, καὶ τοῦ Γυλίππου ἐκ Λακεδαίμονος προθύμως δοκοῦντος ἥκειν. καὶ ὁ μὲν Γύλιππος ἀναλαβὼν τῶν τε σφετέρων ναυτῶν καὶ ἐπιβατῶν τοὺς ὡπλισμένους ἑπτακοσίους μάλιστα, Ἱμεραίους δὲ ὁπλίτας καὶ ψιλοὺς ξυναμφοτέρους χιλίους καὶ ἱππέας ἑκατὸν καὶ Σελινουντίων τέ τινας ψιλοὺς καὶ ἱππέας καὶ Γελῴων ὀλίγους, Σικελῶν ἐς χιλίους τοὺς πάντας, ἐχώρει πρὸς τὰς Συ-
2 ρακούσας. οἱ δ' ἐκ τῆς Λευκάδος Κορίνθιοι ταῖς τε ἄλλαις ναυσὶν ὡς εἶχον τάχους ἐβοήθουν, καὶ Τόγγυλος, εἷς τῶν Κο-

2. *ὡς εἶχον τάχους*] v. Valck. ad Herodot. 6, 116. Matth. §. 337. Paulo post *ὁ δὲ Ἴεγας*, ut vulgo legebatur, habent Lugd. et Gr., ille cum gl. ad marg. *ὄνομα χωρίου Ἴεγαι*. In ed. Bas. *Γέγας* et „sic cod. Bas., nam nulla varietas scripturae adnotata erat.“ Duk. Laur. Pal. E. K. *Γέτας*. It. Vat. *γὲ τά*, unde Bekk. *Γέτα*. Sed Cass. Aug. Cl. Reg. Marc. Mosqu. m. (hic a man. rec., cetera erasa), Ar. Chr. Dan. T. (Cantabr. Arnoldi) Ven. solum *γε*. G. C. F. D. Gailio teste ne hoc quidem, quanquam hoc ob ea, quae de Reg. dicta sunt, Popponi non verisimile videtur. Valla: *in ipso transitu Siculorum Gega et muro expugnato*, quae Steph. tacite mutavit in *quum in ipso itinere Iegas Siculorum murum expugnasset*. Porro articulum in *τό τε*, sive antea nomen proprium, sive *γε* recipiatur, de loco obscuro et antea non nominato offensioni esse, adnotavit Popp., nisi quis *τὸ τεῖχος ἐν τῇ παρόδῳ* pro *τὸ ἐν τῇ παρόδῳ τεῖχος* accipiat, coll. Krueg. ad Dionys. p. 153. Addit, vel sic, si *τό τε τεῖχος* appositionem nominis proprii esse velis, obstare *τε*, quod in scriptura *ὁ δέ γε* bene sequenti *καί* ante *ξυνταξάμενος* opponi ait. Coniunctim *τότε* scribere Arn. et Popp. vehementer languere dicunt. I. *τό τε τό* dat, Vat. H. *τό τε τι*, Lugd. Gr. marg. Steph. *τὲ τί*. Iam de proprio nomine, si quod ponendum est, videndum, nam quod „scripturam plurimorum librorum (*ὁ δέ γε τότε τεῖχος, qui tunc sub adventum suum oppidum quidem Siculorum cepit*) sequitur Bened., ea planior est, quam quae in nomen proprium corrumpi potuerit.“ Popp. Quod autem ad nomen *Ἴεγαι* attinet, „huius nominis mentio vix alibi invenitur.“ Wass. At Steph. Byz. *Ἴεται, φρούριον Σικελίας, θηλυκῶς. Φίλιστος ἕκτῃ. τὸ ἐθνικὸν Ἰεταῖος καὶ*

*ρινθίων ἀρχόντων, μιᾷ νηὶ τελευταῖος ὁρμηθεὶς πρῶτος μὲν ἀφικνεῖται ἐς τὰς Συρακούσας, ὀλίγον δὲ πρὸ Γυλίππου· καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ πολέμου μέλλοντας ἐκκλησιάσειν διεκώλυσέ τε καὶ παρεθάρσυνε, λέγων ὅτι νῆές τε ἄλλαι ἔτι προσπλέουσι καὶ Γύλιππος ὁ Κλεανδρίδου Λακεδαιμονίων ἀποστειλάντων ἄρχων. καὶ οἱ μὲν Συρακόσιοι ἐπεῤῥώσθησάν τε καὶ τῷ Γυλίππῳ εὐθὺς πανστρατιᾷ ὡς ἀπαντησόμενοι ἐξῆλθον· ἤδη γὰρ καὶ ἐγγὺς ὄντα ᾐσθάνοντο αὐτόν. ὁ δὲ Ἰέτας [τό] τε τεῖχος ἐν τῇ παρόδῳ τῶν Σικελῶν ἑλών, καὶ ξυνταξάμενος ὡς ἐς μάχην, ἀφικνεῖται ἐς τὰς Ἐπιπολάς· καὶ ἀναβὰς κατὰ τὸν Εὐρύηλον, ἥπερ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὸ πρῶτον, ἐχώρει μετὰ τῶν Συρακοσίων ἐπὶ τὸ τείχισμα τῶν

Ἰετεία. Est fragm. 26. p. 162 sq. Quod castellum Cluver. S. A. p. 471. B. dicit ad Segestam situm fuisse, nescio unde habens. Nam quod ibi etiamnunc oppidum Iato extare dicit, minime firmum argumentum est, quum similitudo nominum facile decipiat. Quod ex fragmento Philisti Thucydidem emendare volueram, obloquitur Popp., nam sicut situm, ita ipsum Stephani de Thucydide silentium et librorum alio ducentium auctoritatem me redarguere. Stephani de Thucydide silentium quid probet? non omnes, qui nomen in scriptis suis habebant, ab eo proferri opus erat. Sic Dascon Philisti testimonio explicatur, Thucydidis non item. Ac monuit Arn., plurima pro nomine Ietae pugnare, quum Plinius quoque inter civitates Siciliae 3, 8. et *Etinos* et *Ietenses* memoret et Cicero 3. Verr. 43. *Ietinos* (nam sic Zumpt. post Ernestium legit pro *Letini*) proxime incolis Helori recenseat, quasi utrique in eadem parte Siciliae sint. Ipse se inclinare profitetur ad scripturam *ὁ δὲ Ἰέτας τε τεῖχος ἐν τῇ παρόδῳ τῶν Σικελῶν ἑλών, καὶ ξυνταξάμενος* etc., vel *ὁ δὲ Γέτα τε τεῖχος ἐν* etc. Etiam *Ἱεράς τε* aliquis suspicetur, quod nomen apud Plut. Timol. 30. est.

κατὰ τὸν Εὐρύηλον] Extrema haec rupis pars, antequam arx ibi exstruebatur, iam hoc nomine appellata est, ut liquet tum ex h. l. tum ex 7, 43. Communitae Epipolae sunt demum a Dionysio maiore. vid. de Situ Syrac. p. 42. „Quod si iam tum munimentum in Euryelo fuisset, Athenienses non videntur posituri fuisse castellum Labdalum inter Euryelum et urbem medio loco, sane non admodum tuto, quum a Syracusanis duabus ex partibus circumveniri posset; neque adscendentes Epipolas circa Euryelum Syracusanos latere potuissent, si ibi eorum, ut postea [7, 43.] praesidium aliquod fuisset.“ Dorv. Sicul. p. 186., cui arx in Euryelo posita esse videtur, postquam Dionysius maior Epipolas urbi adiecerat, communieratque. Marcelli tempore ibi arcem fuisse Cluver. probat ex Livii 25, 25. vid. de Sit. Syrac. p. 57. Gylippus, ait auctor, *ἐχώρει ἐπὶ τὸ τείχισμα τῶν Ἀθηναίων*, sc. *ἐπὶ τὸ διπλοῦν τεῖχος καὶ τὸν κύκλον*, etenim eo agmen convertit, non tamen e vestigio aggressurus, ut recte Arn. Vol. 3. p. 526. Illud *τείχισμα* igitur ne confunde cum *τειχίσματι*, quod Syracusani serius (7, 43.) ad Euryelum habent. Gylippo Syracusani cum omnibus copiis obviam ibant non resistentibus Atheniensibus, quippe maior pars eorum versabatur in planis terrarum, occupata muro duplici ad mare usque inde a *χρημνῷ* exaedificando, ut recte Arn. ibid. p. 525 sq. In verbis *κατὰ τοῦτο τοῦ καιροῦ* vulgo articulum omittunt. Phryn. p. 279. Lob. dicit se apud nullum probatum scriptorem invenisse *καὶ' ἐκεῖνο καιροῦ*, sed putare in Thucydidis libro octavo legi: *καὶ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ*. Itaque si quis huius scriptoris auctoritate fretus ita loqui velit, ei ad-

Ἀθηναίων. ἔτυχε δὲ κατὰ τοῦτο τοῦ καιροῦ ἐλθὼν ἐν ᾧ ἑπτα μὲν ἢ ὀκτὼ σταδίων ἤδη ἐπετετέλεστο τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὸν μέγαν λιμένα διπλοῦν τεῖχος, πλὴν κατὰ βραχύ τι τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν· τοῦτο δ' ἔτι ᾠκοδόμουν. τῷ δὲ ἄλλῳ τοῦ κύκλου πρὸς τὸν Τρώγιλον ἐπὶ τὴν ἑτέραν θάλασσαν λίθοι τε παρα-βεβλημένοι τῷ πλέονι ἤδη ἦσαν, καὶ ἔστιν ἃ καὶ ἡμίεργα, τα δὲ καὶ ἐξειργασμένα κατελείπετο. παρὰ τοσοῦτον μὲν Συρά-κουσαι ἦλθον κινδύνου.

3 Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι αἰφνιδίως τοῦ τε Γυλίππου καὶ τῶν Συ-ρακοσίων σφίσιν ἐπιόντων, ἐθορυβήθησαν μὲν πρῶτον, παρε-τάξαντο δέ. ὁ δὲ Θέμενος τὰ ὅπλα ἐγγὺς κήρυκα προπέμπει αὐτοῖς λέγοντα, εἰ βούλονται ἐξιέναι ἐκ τῆς Σικελίας πέντε ἡμερῶν, λαβόντες τὰ σφέτερα αὐτῶν, ἑτοῖμος εἶναι σπένδε-σθαι. οἱ δὲ ἐν ὀλιγωρίᾳ τε ἐποιοῦντο καὶ οὐδὲν ἀποκρινάμε-

denduin esse articulum τοῦ. Eadem Thom. M. p. 502. et Phavorin. repetunt, adduntque haec: *κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ βέλτιον λέγειν, ἢ κατ' ἐκείνου*" (leg. *ἐκεῖνο*) *καιροῦ, ἀεὶ γὰρ μετὰ ἄρθρου Θουκυδίδης λέγει.* Sed verba *κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ* in libro octavo non legi animadvertit Duk., qui se ait in Praef. semel tantum, et hoc quidem loco invenisse *κατὰ τοῦτο καιροῦ*, ubi quum Vat. It. [Ven. *κατὰ τοῦ καιροῦ*] habeant articulum, restitui et Phrynichum de hoc ipso loco cum Dukero puto cogitasse. Addit Lobeck. 7, 69. *ἐν τῷ τοιούτῳ τοῦ καιροῦ*. Recentiores promiscue articulum et addidisse et omisisse docet, neque ad summam quidquam interesse, utrum articulus omittatur an adiiciatur et in mente ac voluntate scribentis positam esse variandae pro tempore constructionis rationem, non in ipsa formula, de qua Phrynichus loquitur. Arn. sensum formulae sine articulo h. l. ait esse: he happened to arrive at a moment so critical sive so critically, sine respectu ad ipsum discrimen (*the* crisis or turning point) belli Siculi. Tum in H. est *παρὰ βραχύ τι*, pro *κατά* etc. Schol. Lobeckio ad Phryn. p. 540. legisse videtur *κατὰ βραχύ τι*, sic enim eum adnotasse: *κατὰ βραχύ τι βαρυτόνως τινὲς ἀναγιγνώσκουσιν, ἵνα μὴ τὸ ὀλίγον, ἀλλὰ τὸ πετρῶδες ἀκούηται.* Lobeckio illud significari videtur, aliquos utroque coniuncto *πλὴν κατάβραχύ τι* scripsisse, *excepto loco quodam vadoso eodemque scruposo*, „nisi pro *πετρῶδες*, addit, ille *πηλῶδες* scripsit, quae res fere solent coniunctae esse: *πηλοῦ καταβραχέος* Plat. Timae. p. 297. etc.“ Mihi quoque verosimile est, *πηλῶδες* Scholiastam scripsisse, quia ei regionis illius litoralis natura ex lectione Thucydidis et quidem libri sexti nota esse debuit, ubi v. cap. 101. De verbis *παρὰ τοσοῦτον — κινδύνου* v. Matth. p. 1174.

3. *προπέμπει αὐτοῖς*] libri, ut videtur, omnes praeter Vat. H. E., in quibus est *προσπέμπει*. „Mihi ita videtur: quum sententia postulat, ut dicatur *praemittere* vel *prius mittere*, scribendum esse *προπέμπειν*, quum *ad aliquem mittere*, *προσπέμπειν*. Thuc. 1, 29. 3, 100. 4, 30. 78. 111. 8, 77. in quibus omnibus *προπέμπειν*, pro *praemittere*, constanter habent Mss. et Edd. Unde hic quoque *προπέμπει* legendum assentior Wassio.“ Duk. Iam „post *προπέμπει λέγοντα* sequi debebat *ἑτοῖμον εἶναι*. Sed scriptor ita perrexit scribere, quasi antea dixisset *κήρυκα προπέμψας λέγει*.“ Haack. Simile quid observatum est supra in verbis 5, 41. *οὐκ ἐώντων μεμνῆσθαι, ἀλλ' — ἑτοῖμοι εἶναι* pro *ἑτοίμων εἶναι*, ubi v. adn. coll. Lobeck ad Phryn. p. 755 sq. adn.

οὐδὲν ἀποκρινάμενοι] Plut. Nic. 19. addit: *τῶν δὲ στρατιωτῶν*

*νοι ἀπέπεμψαν. καὶ μετὰ τοῦτο ἀντιπαρεσκευάζοντο ἀλλήλοις ὡς ἐς μάχην. καὶ ὁ Γύλιππος ὁρῶν τοὺς Συρακοσίους ταρασσομένους καὶ οὐ ῥᾳδίως ξυντασσομένους, ἐπανῆγε τὸ στρατόπεδον ἐς τὴν εὐρυχωρίαν μᾶλλον. καὶ ὁ Νικίας οὐκ ἐπῆγε τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' ἡσύχαζε πρὸς τῷ ἑαυτοῦ τείχει. ὡς δ' ἔγνω ὁ Γύλιππος οὐ προσιόντας αὐτούς, ἀπήγαγε τὴν στρατιὰν ἐπὶ τὴν ἄκραν τὴν Τεμενῖτιν καλουμένην, καὶ αὐτοῦ ηὐλίσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἄγων τὴν μὲν πλείστην τῆς στρατιᾶς παρέταξε πρὸς τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, ὅπως μὴ ἐπιβοηθοῖεν ἄλλοσε, μέρος δέ τι πέμψας πρὸς τὸ φρούριον τὸ Λάβδαλον αἱρεῖ, καὶ ὅσους ἔλαβεν ἐν αὐτῷ πάντας ἀπέκτεινεν· ἦν δὲ οὐκ ἐπιφανὲς τοῖς Ἀθηναίοις τὸ χωρίον. καὶ τριήρης τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἁλίσκεται τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τῶν Συρακοσίων ἐφορμοῦσα τῷ λιμένι.

4 Καὶ μετὰ ταῦτα ἐτείχιζον οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι διὰ τῶν Ἐπιπολῶν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀρξάμενοι ἄνω πρὸς τὸ ἐγκάρσιον τεῖχος ἁπλοῦν, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι, εἰ μὴ δύναιντο

τινες καταγελῶντες ἠρώτων, εἰ διὰ παρουσίαν ἑνὸς τριβωνος καὶ βακτηρίας Λακωνικῆς οὕτως ἰσχυρὰ τὰ Συρακουσίων ἐξαίφνης γέγονεν, ὡς Ἀθηναίων καταφρονεῖν. Et profecto Gylippus fere unicus Spartanus missus esse videtur. Testatur Iustin. 3, 4. *ab his* (sc. Lacedaemoniis) *mittitur Gylippus solus, sed in quo instar omnium auxiliorum erat.* Bloomf. Mox in verbis *ἐς τὴν εὐρυχωρίαν μᾶλλον* errat Wass., qui *μᾶλλον* loco comparativi adiectivi positum putat, nam cum verbo *ἐπανῆγε* iungendum est. Porro *ἄκρα Τεμενῖτις* pars *τοῦ κρημνοῦ* sive rupis fuisse videtur, quae Tycam et Neapolin separabat. Hic non longe a portula (*πυλίδι*) Gylippus cum exercitu consedisse videtur. Sic sentit etiam Arn. Vol. 3. p. 526. Vulgo legebatur *Τεμενίτην*, correxit Valck. ad Eurip. Hippol. p. 285. A. De verbis *τὴν πλείσιην τῆς στρατιᾶς* v. Dorv. ad Charit. p. 281. 286. Matth. p. 826 sq.

4. *πρὸς τὸ ἐγκάρσιον τεῖχος ἁπλοῦν*] i. e. *πρὸς τὸ τεῖχος ἐγκάρσιον τεῖχος ἁπλοῦν ἐτείχιζον*, ut *τεῖχος* bis cogitetur, estque *τὸ τεῖχος ἐγκάρσιον* illud *τεῖχος* Syracusanorum, quod captum per Athenienses vidimus 6, 100. A Syracusanis igitur praeter prius vel potius versus prius *ἐγκάρσιον τεῖχος* nunc murus alius perduci coepit, ne hostes sibi exitum ex urbe intercluderent. Non poterant novum murum aliter dirigere, nisi versus murum priorem, ut qui transversus esset, nisi forte vellent eum *παράλληλον* cum priori facere, id quod insanum fuisset. Et simul ex illa directione novi muri versus priorem hoc commodi capiebant, quod, quum novum usque ad extremitatem prioris perduxissent, ab altero latere, ubi prior murus stabat, tecti erant, quare non opus habebant, ut novum murum duplicem facerent. Priorem murum enim Athenienses non occupaverant, sed loricas, puto, deripuerant, palosque averterant, vid. 6, 100. Ac licet totum deiecerant, tamen ruderibus praemuniebantur. Ait Arn. *πρὸς τὸ ἐγκάρσιον* esse *in transversum*, in einer schiefen Richtung, et *τεῖχος* tantum ad *ἁπλοῦν* pertinere, ut sit sie zogen eine einfache Mauer in schiefer Richtung. Huic interpretationi repugnant verba cap. 7. init. *καὶ ξυνεπεῖχισαν* Corinthii, Ambraciotae et Leucadii *τὸ λοιπόν* novi muri *τοῖς Συρακοσίοις μέχρι τοῦ ἐγκαρσίου τείχους* coll. epist. Niciae cap. 11. huius libri: *οἱ δὲ* (Syracusani) *παρῳκοδομήκασιν ἡμῖν τεῖχος ἁπλοῦν,*

κωλῦσαι, μηκέτι οἷοί τε ὦσιν ἀποτειχίσαι. καὶ οἵ τε Ἀθηναῖοι ἀναβεβήκεσαν ἤδη ἄνω, τὸ ἐπὶ θαλάσσῃ τεῖχος ἐπιτελέσαντες, καὶ ὁ Γύλιππος, ἢν γάρ τι τοῖς Ἀθηναίοις τοῦ τείχους ἀσθε-

unde apparet discernendos esse muros transversum et simplicem, et hunc versus illum ductum esse. At addit Arn., priorem murum (τὸ ἐγκάρσιον τεῖχος) non in editis Epipolarum, sed in valle Temenitis seu Neapolis exstructam fuisse; id quod facile refellitur ex 6, 100., ubi qui Syracusani ex illo ipso transverso muro aufugiunt, τὸ προτείχισμα, quod circum Temenitem aedificatum erat, fuga petunt. Non igitur in humili regione Temenitis ille transversus murus erat, sed in editiori regione Epipolarum. Alio loco Arn., ut Bred. ad h. l., communi cum Heilmanno errore τεῖχος ἐγκάρσιον murum oppugnantium sive κύκλον esse statuit, de qua opinione post ea, quae modo protuli, non opus est repetere dicta in lib. de Sit. Syrac. p. 97 sqq.

ἦν γάρ τι τοῖς Ἀθηναίοις] Sententia causalis praemissa, v. Matth. p. 1242. Mox ῥᾷον scripsi ex bonis libris pro ῥᾴων, Arn. confert c. 28. θᾶσσον οὖσα et 4, 10. μὴ ῥᾳθίως οὔσης τῆς ἀναχωρήσεως, ubi v. adn. Ad δι' ἐλάσσονος supple διαστήματος, et τὸν λιμένα τὸν τῶν Συρακοσίων parvum portum sive Laccium, ubi corundem navalia erant (cap. 22.), intelligendum esse, verissime monuit Did. et sic iam Port. acceperat: *prope parvum Syracusanorum portum.* Itidem cum Didotio κινῶνται refero ad Syracusanos. Schol. ἐάν τι κατὰ θάλασσαν παρακινῶσιν οἱ Συρακούσιοι, et Port. *si quid illi* (Syracusani) *classe molirentur.* Et κινεῖσθαι de hostili conatu dici, docet Did. ex 5, 8. ὁ δὲ Βρασίδας εὐθὺς ὡς εἶδε κινουμένους τοὺς Ἀθηναίους et 8, 100. εἰ ἄρα ποι κινοῖντο αἱ νῆες. Et ἐπαναγωγάς scripsi ex Vat. H. pro vulgata ἐπαγωγάς, nam, ut Popp. et Bau. animadverterunt, ἐπαγωγή est *advectio*, *subvectio* velut commeatus, et *arcessitus*, *invitatio*, *sollicitatio*, ἐπαναγωγή autem *profectio classis*, *impetus*, *impressio*. Mox dicit στρατιὰν καὶ τὰς ναῦς i. e. exercitus terrestris partem et naves certe pugnando aptas omnes. Nam pars exercitus remanebat in muris, quos serius demum (v. cap. 60. coll. c. 11.) Athenienses relinquunt. Stationem maioris partis Atheniensium in muris auctor dicit τὸ στρατόπεδον, ut c. 23. ἐς τὸ στρατόπεδον ἐξεκομίζοντο. Naves autem modo ad pugnandum aptas ad castella Plemmyrii transvectas esse, docet ipse verbis καὶ τὰ πλοῖα ἤδη ἐκεῖ τὰ μεγάλα ὥρμει καὶ αἱ ταχεῖαι νῆες. Quippe πλοῖα illa magna puto apparatum bellicum vexisse. Porro τὰ πληρώματα intelligo non solos classiarios milites, sed die Schiffsmannschaft, Bemannung, i. e. tum nautas, tum milites defendendis navibus impositos, quos statim uno nomine ναῦται dicit; quippe ναῦται latiori sensu et ἐπιβάται (Seesoldaten) et ναύτας strictiori sensu dictos (Seeleute) significat una denominatione. In sequentibus structura variatur per participium χρώμενοι et ὁπόταν ἐξέλθωσιν, pro χρώμενοι et ἐξελθόντες, totum autem dictum est pro ἐφ' ὕδωρ σπάνιόν τε καὶ οὐκ ἐγγύθεν ὂν καὶ ἐπὶ φρυγανισμὸν ἅμα ἐξελθόντες οἱ ναῦται διεφθείροντο, ut Arn. adnotavit. Vat. H. habent οἱ ναῦται — οἱ πολλοὶ διεφθείροντο, perperam! Verba οἱ ναῦται διεφθείροντο non significant, omnes nautas periisse, nam ne exierunt quidem omnes lignatum et aquatum, „quod etsi non claris verbis dicitur, non omnes exiisse, tamen ex natura rei facile intelligitur, ut additamento οἱ πολλοί libenter careamus.“ Popp. 2, 1. p. 41. Adde quod οἱ πολλοί est *plerique* (v. Matth. §. 266.), plerosque autem nautas periisse, aperte falsum est. Mox vulgo est κακουργήσαντες, correctum est ex optimis libris. Cum verbis motus participia praesentis temporis nonnunquam iunguntur, aoristorum participia non item. vid. Matth. Miscc. Philol.

νές, νυκτὸς ἀναλαβὼν τὴν στρατιὰν ἐπῆει πρὸς αὐτό. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ἔτυχον γὰρ ἔξω αὐλιζόμενοι, ὡς ἤσθοντο, ἀντεπῆεσαν· ὁ δὲ γνοὺς κατὰ τάχος ἀπῆγαγε τοὺς σφετέρους πάλιν. ἐποικοδομήσαντες δὲ αὐτὸ οἱ Ἀθηναῖοι ὑψηλότερον αὐτοὶ μὲν ταύτῃ ἐφύλασσον, τοὺς δὲ ἄλλους ξυμμάχους κατὰ τὸ ἄλλο τείχισμα ἤδη διέταξαν ἧπερ ἔμελλον ἕκαστοι φρουρεῖν. τῷ δὲ Νικίᾳ ἐδόκει τὸ |Πλημμύριον καλούμενον τειχίσαι· ἔστι δὲ ἄκρα ἀντιπέρας τῆς πόλεως, ἥπερ προὔχουσα τοῦ μεγάλου λιμένος τὸ στόμα στενὸν ποιεῖ, καὶ εἰ τειχισθείη, ῥᾷον αὐτῷ ἐφαίνετο ἡ ἐσκομιδὴ τῶν ἐπιτηδείων ἔσεσθαι· δι' ἐλάσσονος γὰρ πρὸς τῷ λιμένι τῷ τῶν Συρακοσίων ἐφορμήσειν σφᾶς, καὶ οὐχ ὥσπερ νῦν ἐκ μυχοῦ τοῦ λιμένος τὰς ἐπαναγωγὰς ποιήσεσθαι, ἤν τι ναυτικῷ κινῶνται. προσεῖχέ τε ἤδη μᾶλλον τῷ κατὰ θάλασσαν πολέμῳ, ὁρῶν τὰ ἐκ τῆς γῆς σφίσιν ἐπειδὴ Γύλιππος ἦκεν ἀνελπιστότερα ὄντα. διακομίσας οὖν στρατιὰν καὶ τὰς ναῦς ἐξετείχιζε τρία φρούρια· καὶ ἐν αὐτοῖς τά τε σκεύη τὰ πλεῖστα ἔκειτο καὶ τὰ πλοῖα ἤδη ἐκεῖ τὰ μεγάλα ὥρμει καὶ αἱ ταχεῖαι νῆες. ὥστε καὶ τῶν πληρωμάτων οὐχ ἥκιστα τότε πρῶτον κάκωσις ἐγένετο· τῷ τε γὰρ ὕδατι σπανίῳ χρώμενοι καὶ οὐκ ἐγγύθεν, καὶ ἐπὶ φρυγανισμὸν ἅμα ὁπότε ἐξέλθοιεν οἱ ναῦται, ὑπὸ τῶν ἱππέων τῶν Συρακοσίων κρατούντων τῆς γῆς διεφθείροντο. τρίτον γὰρ μέρος τῶν ἱππέων τοῖς Συρακοσίοις διὰ τοὺς ἐν τῷ Πλημμυρίῳ, ἵνα μὴ κακουργήσοντες ἐξίοιεν, ἐπὶ τῇ ἐν τῷ Ὀλυμπιείῳ Πολίχνῃ ἐτετάχατο. ἐπυνθάνετο δὲ καὶ τὰς λοιπὰς τῶν Κορινθίων ναῦς προσπλεούσας ὁ Νικίας· καὶ πέμπει ἐς φυλακὴν αὐτῶν εἴκοσι ναῦς, αἷς εἴρητο περί τε Λοκροὺς καὶ Ῥήγιον καὶ τὴν προσβολὴν τῆς Σικελίας ναυλοχεῖν αὐτάς.

Ὁ δὲ Γύλιππος ἅμα μὲν ἐτείχιζε τὸ διὰ τῶν Ἐπιπολῶν

2, 1. p. 89. et Herm. ad Vig. p. 773, 223. 224. Dein ἐν τῷ Ὀλυμπιείῳ est *prope Olympium.* v. Dorv. ad Charit. p. 206. Boeckh. Specim. Emendd. in Pindar. p. XII. Et Πολίχνῃ maiuscula litera scripsi, nomen enim proprium est. Monuit Letr. Topogr. de Syrac. p. 54. Alia hoc nomine oppida apud alios scriptores leguntur, de quibus dixi in lib. de Sit. Syrac. p. 86. Quamquam enim articulus praemissus est (τῇ Πολίχνῃ), ut 8, 14. 23., unde colligit Did., nomen appellativum esse (*oppidulum*), tamen ob id ipsum, quod non aliud nomen habuisse videtur, illud appellativum simul proprium nomen est. Bekk. praesenti loco in ed. stereot. minuscula litera, in locis libri octavi maiuscula usus est. Mox ad ἐτετάχατο glossam Moeridis ip. 154. retulit Abr. Miscc. Obss. Vol. 3. p. 305. Vid. Matth. p. 378. adn. 1.

ναυλοχεῖν αὐτάς] Steph. alterum pleonasmi huius pronominis exemplum profert ex Thuc. 4, 93. τῷ δὲ Ἱπποκράτει — ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη. Adde Aelian. V. H. 5, 3. et Thuc. 7, 48. Duk. At nihil huc pertinet haec observatio, quia αὐτάς est accusativus obiecti, pendetque ex ναυλοχεῖν, ut iam Bau. adnotavit. Appian. B. C. 4, 82., quem Arn. attulit, Μοῦρκος δὲ ἐν Πελοποννήσῳ ναυλοχῶν Κλεοπάτραν. Photius: ναυλοχεῖν, ναῦς λοχᾶν καὶ ἐνεδρεύειν. Θουκ. ἑβδόμῳ. καὶ ναυλόχιον ὁ τοιοῦτος τόπος, ᾧ λιμένες ἔνεισιν.

τεῖχος, τοῖς λίθοις χρώμενος οὓς οἱ Ἀθηναῖοι προπαρεβάλοντο σφίσιν, ἅμα δὲ παρέτασσεν ἐξάγων ἀεὶ πρὸ τοῦ τειχίσματος τοὺς Συρακοσίους καὶ τοὺς ξυμμάχους· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀντιπαρετάσσοντο. ἐπειδὴ δὲ ἔδοξε Γυλίππῳ καιρὸς εἶναι, ἦρχε τῆς ἐφόδου· καὶ ἐν χερσὶ γενόμενοι ἐμάχοντο μεταξὺ τῶν τειχισμάτων, ᾗ τῆς ἵππου τῶν Συρακοσίων οὐδεμία χρῆσις ἦν. καὶ νικηθέντων τῶν Συρακοσίων καὶ τῶν ξυμμάχων καὶ νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀνελομένων καὶ τῶν Ἀθηναίων τροπαῖον στησάντων, ὁ Γύλιππος ξυγκαλέσας τὸ στράτευμα οὐκ ἔφη τὸ ἁμάρτημα ἐκείνων ἀλλ' ἑαυτοῦ γενέσθαι· τῆς γὰρ ἵππου καὶ τῶν ἀκοντιστῶν τὴν ὠφέλειαν τῇ τάξει ἐντὸς λίαν τῶν τειχῶν ποιήσας ἀφελέσθαι· νῦν οὖν αὖθις ἐπᾴξειν. καὶ διανοεῖσθαι οὕτως ἐκέλευεν αὐτοὺς ὡς τῇ μὲν παρασκευῇ οὐκ ἔλασσον ἔξοντας, τῇ δὲ γνώμῃ οὐκ ἀνεκτὸν ἐσόμενον εἰ μὴ ἀξιώσουσι Πελοποννήσιοί τε ὄντες καὶ Δωριῆς Ἰώνων καὶ νησιωτῶν καὶ ξυγκλύδων ἀνθρώπων κρατήσαντες ἐξελάσασθαι ἐκ τῆς χώρας. 6καὶ μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ καιρὸς ἦν, αὖθις ἐπῆγεν αὐτούς. ὁ δὲ Νικίας καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, νομίζοντες καὶ εἰ ἐκεῖνοι μὴ ἐθέλοιεν μάχης ἄρχειν, ἀναγκαῖον εἶναι σφίσι μὴ περιορᾶν παροικοδομούμενον τὸ τεῖχος· ἤδη γὰρ καὶ ὅσον οὐ παρεληλύθει τὴν τῶν Ἀθηναίων τοῦ τείχους τελευτὴν ἡ ἐκείνων τείχισις, καὶ εἰ προέλθοι, ταὐτὸν ἤδη ἐποίει αὐτοῖς νικᾶν τε μαχομένοις διὰ παντὸς καὶ μηδὲ μάχεσθαι· ἀντεπῆεσαν οὖν τοῖς Συρακοσίοις. καὶ ὁ Γύλιππος τοὺς μὲν ὁπλίτας ἔξω τῶν τειχῶν μᾶλλον ἢ πρότερον προεξαγαγὼν ξυνέμισγεν αὐτοῖς, τοὺς δ' ἱππέας καὶ τοὺς ἀκοντιστὰς ἐκ πλαγίου τάξας τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν εὐρυχωρίαν ᾗ τῶν τειχῶν ἀμφοτέρων αἱ ἐργασίαι ἔλῃγον. καὶ προσβαλόντες οἱ ἱππῆς ἐν τῇ μάχῃ τῷ εὐωνύμῳ κέρᾳ τῶν Ἀθηναίων, ὅπερ κατ' αὐτοὺς ἦν, ἔτρεψαν· καὶ δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα νικηθὲν ὑπὸ τῶν Συρακοσίων κατηράχθη ἐς τὰ τειχίσματα. καὶ τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἔφθασαν παροικοδομήσαντες καὶ παρελθόντες τὴν τῶν Ἀθηναίων οἰκοδομίαν, ὥστε μηκέτι μήτε αὐτοὶ κωλύεσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐκείνους τε καὶ παντάπασιν ἀπεστερηκέναι, εἰ καὶ κρατοῖεν, μὴ ἂν ἔτι σφᾶς ἀποτειχίσαι.

Μετὰ δὲ τοῦτο αἵ τε τῶν Κορινθίων νῆες καὶ Ἀμπρα- 7
κιωτῶν καὶ Λευκαδίων ἐρέπλευσαν αἱ ὑπόλοιποι δώδεκα, λαθοῦσαι τὴν τῶν Ἀθηναίων φυλακήν, ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἐρασινίδης Κορίνθιος, καὶ ξυνετείχισαν τὸ λοιπὸν τοῖς Συρακοσίοις

5. *τοῖς λίθοις χρώμενος*] Hi lapides ab Atheniensibus ad futurum usum adiecti erant ad partem borealem *τοῦ κύκλου*, in Tyca Trogilum versus, v. 6, 99. 7, 2. Plutarchi Nic. 18. extr. haec verba sunt: *βραχὺ γὰρ ἦν κομιδῇ τὸ ἀπολειπόμενον τοῦ ἔργου· καὶ τοῦτο παραβεβλημένην εἶχε τὴν παρασκευὴν τῆς τειχοδομίας σύμπασαν.* Ad *ἐντὸς λίαν ποιήσας* supple *αὐτὴν*, *τὴν τάξιν*. v. Matth. p. 793. 2. Dativum *τῇ τάξει* Popp. iungit cum *ἀφελέσθαι*, adire iubens eundem §. 418. e. init. Porro Photius *συγκλύδων*, *συμμίκτων*, *ἐπηλύδων*, *παρεισάκτων*. Ita Aristid. Vol. 2. p. 8. iungit *συγκλύδας* et *πανταχόθεν συμπεφορημένους*. Valck. Animadvv. ad Ammon. p. 44. vocem istam ut temere confictam prorsus damnavit et ubique genitivum mutandum in *συνηλύδων*, accusativum in *συνήλυδα* iudicavit, quem satis refellit Bast. ad Greg. Cor. p. 917. Conf. Dorv. ad Charit. p. 574. Passov. in Lex. Gr. s. v. et interpp. ad Hesych. s. v.

6. *καὶ εἰ ἐκεῖνοι μή*] i. e. *vel etiamsi non* etc. v. Herm. ad Vig. p. 832, 307. Schaef. Melett. cr. p. 34. et ad Soph. Vol. 1. p. XII. De *μὴ περιορᾶν* etc. v. Matth. p. 1080. init.

ταὐτὸν ἤδη ἐποίει] Schol. *οἱ Συρακούσιοι ἐν ἀσφαλεῖ ἔμελλον ἔσεσθαι μετὰ ταῦτα, εἴτε μάχοιντο καὶ νικῷεν τοὺς Ἀθηναίους, εἴτε καὶ ἡσυχάζοιεν ἐπὶ τῶν αὐτῶν.* Imo *αὐτοῖς* refertur ad Athenienses, hoc sensu: dann hatte es für die Athener einerlei Wirkung, sowohl fortdauernd zu kämpfen und zu siegen, als auch gar nicht zu kämpfen, i. e. alle Siege halfen dann den Athenern nichts mehr. Plut. Nic. 19. *ἀπέκοψε τὸν ἐκείνων περιτειχισμὸν, ὥστ' αὐτοῖς μηδὲν εἶναι πλέον κρατοῦσιν* i. e. *ut eis non plus prodesset vincere, quam non vincere.* Quare cum proxima nocte Syracusani murum suum ultra communitionem Atheniensium perduxissent, scriptor hoc ipso cap. extr. addit, Syracusanos non iam potuisse ab Atheniensibus impediri, et

Athenienses iam prorsus a Syracusanis facultate privatos esse, etiamsi vincerent, hos circummunitione includendi. Ubi quod Bloomf. militaribus viris reliquit explicandum, qui Athenienses victores in pugna non potuerint murum adversariorum destruere, et illo destructo suam circummunitionem continuare, satis eum epistola Niciae cap. 11. edocere poterat: etenim *cum praesentibus copiis* vel victores non poterant sperare, fore ut muro simplici potirentur (*διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων*, et quod non toto exercitu ad impugnandum murum uti Nicias poterat, quia custodia *τοῦ κύκλου* magnam eius partem requirebat); at *πολλῇ στρατιᾷ ἐπελθὼν τὸ παρατείχισμα* capere poterat atque eo ipso consilio novas opes ab Atheniensibus submitti vult epistola ad eos missa. Mox *προεξαγαγών* servo coll. 4, 129. *ἐξεστρατευμένοι ἔξω τῆς πόλεως*. Alii libri *προαγαγών* vel *προσαγαγών*. Equites et iaculatores Gylippus collocavit *κατὰ τὴν εὐρυχωρίαν*, etenim „Syracusani fronte occasum versus conversi equitatum, qui esset ad dexterum cornu, ad septentriones aciei suae habebant. Atqui septentrionale latus Epipolarum latissime in non occupata soli patebat, quum absoluta Atheniensium circummunitionis pars ad austrum esset, versus *τὸν κρημνόν*, qui ad austrum spectat.“ Arn. Tum pro *κατηράχθη* (ab *ἀράσσω*) in aliis libris est *κατερράχθη* (a *ῥάσσω*). Infra c. 63. omnes libri *ἀπαράξητε* est, non *ἀπορράξητε*, quare *κατηράχθη* hic cum Poppone servavi, „quamquam, ait, *ῥάσσειν* potius quam *ἀράσσειν* ita dictum esse et per se probabile est et ex Demosth. c. Con. §. 8. *ῥάξαντες εἰς τὸν βόρβορον* apparet.“ Paulo inferius H. om. verba *καὶ παρελθόντες*, Valla *nocte insequenti perduxerunt murum suum ultra hostilem.* Bekk. in ed. stereot. et haec verba et sequentia proxime seclusit, ita legi volens: *παροικοδομήσαντες, ὥστε* etc. Sane si verba in H. omissa abesse volumus, melius etiam reliqua absunt. Apud Plut. Nic. c. 19. est *παροικοδομῶν εἰς διαστολάς* i. e. *per intervalla murorum.* De particula *μή* post *ἀπεστερηκέναι* v. Matth. p. 1048. init.

7. *καὶ ξυνετείχισαν*] At quum iam cap. 6. murum a Syracusanis ultra *κύκλον* transductum viderimus, qui fit, ut Corinthii etc. isti recens advenae summam operi manum admovisse dicantur? Syracusani, opinor, postquam inde ab urbe paululum opus produxerant, relicto hinc

μέχρι τοῦ ἐγκαρσίου τείχους. καὶ ὁ Γύλιππος ἐς τὴν ἄλλην Σικελίαν ἐπὶ στρατιάν τε ᾤχετο καὶ ναυτικὴν καὶ πεζικὴν ξυλλέξων, καὶ τῶν πόλεων ἅμα προσαξόμενος εἴ τις ἢ μὴ πρόθυμος ἦν ἢ παντάπασιν ἔτι ἀφεστήκει τοῦ πολέμου. πρέσβεις τε ἄλλοι τῶν Συρακοσίων καὶ Κορινθίων ἐς Λακεδαίμονα καὶ Κόρινθον ἀπεστάλησαν, ὅπως στρατιὰ ἔτι περαιωθῇ τρόπῳ ᾧ ἂν ἐν ὁλκάσιν ἢ πλοίοις ἢ ἄλλως ὅπως ἂν προχωρῇ, ὡς καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπιμεταπεμπομένων. οἵ τε Συρακόσιοι ναυτικὸν ἐπλήρουν καὶ ἀνεπειρῶντο ὡς καὶ τούτῳ ἐπιχειρήσοντες,
8 καὶ ἐς τἆλλα πολὺ ἐπέῤῥωντο. ὁ δὲ Νικίας αἰσθόμενος τοῦτο καὶ ὁρῶν καθ' ἡμέραν ἐπιδιδοῦσαν τήν τε τῶν πολεμίων ἰσχὺν καὶ τὴν σφετέραν ἀπορίαν, ἔπεμπε καὶ αὐτὸς ἐς τὰς Ἀθήνας ἀγγέλλων πολλάκις μὲν καὶ ἄλλοτε καθ' ἕκαστα τῶν γιγνομένων, μάλιστα δὲ καὶ τότε, νομίζων ἐν δεινοῖς τε εἶναι καὶ εἰ μὴ ὡς τάχιστα ἢ σφᾶς μεταπέμψουσιν ἢ ἄλλους μὴ ὀλίγους ἀποστελοῦσιν, οὐδεμίαν εἶναι σωτηρίαν. φοβούμενος δὲ μὴ οἱ πεμπόμενοι ἢ κατὰ τοῦ λέγειν ἀδυνασίαν ἢ καὶ γνώμης ἐλλιπεῖς γιγνόμενοι ἢ τῷ ὄχλῳ πρὸς χάριν τι λέγοντες οὐ τὰ ὄντα ἀπαγγέλλωσιν, ἔγραψεν ἐπιστολήν, νομίζων οὕτως ἂν μάλιστα τὴν αὐτοῦ γνώμην μηδὲν ἐν τῷ ἀγγέλῳ ἀφανισθεῖσαν μαθόντας τοὺς Ἀθηναίους βουλεύσασθαι περὶ τῆς ἀληθείας. καὶ οἱ μὲν ᾤχοντο φέροντες οὓς ἀπέστειλε τὰ γράμματα καὶ ὅσα ἔδει αὐτοὺς εἰπεῖν· ὁ δὲ τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον διὰ φυλακῆς ἤδη ἔχων ἑκουσίων κινδύνων ἐπεμελεῖτο.

inde locis natura munitioribus intervallo, quo citius ultra κύκλον perveniret, extrema muri prius absolverant. Quibus absolutis intermedia quoque ope Corinthiorum et reliquorum, qui modo advenerant, aedificando expleverunt. Quare Corinthii etc. dicuntur aedificationem iussisse μέχρι τοῦ ἐγκαρσίου τείχους.

τρόπῳ ᾧ ἄν] Matth. p. 906. ita explicat, ut sit idem quod ὅστις ἂν ἢ ὁ τρόπος, *quocunque tandem modo*, quod deinde per sequentia ὅπως ἂν προχωρῇ explicari ait. Schaefero in Reiskii Appar. cr. ad Demosth. Vol. 1. p. 815. adn. Haackii ratio magis placet iungentis τρόπῳ ᾧ ἂν προχωρῇ. Sed ita structuram loci ait fieri impeditiorem: obstare enim illud ὅπως ἄν. Illud ὅπως post ἄλλως s. v. habet B. Miratur praeterea Schaef. scriptorem, alias parcissimum verborum, in re satis manifesta nec multis egente verbis repente factum loquaculum. Unde suspicatur historicum non scripsisse nisi haec: ὅπως στρατιὰ ἔτι περαιωθῇ τρόπῳ ᾧ ἂν προχωρῇ, cetera ἐν ὁλκάσιν ἢ πλοίοις ἢ ἄλλως margini olim adscripta per socordiam librariorum in textum irrepsisse. Schaeferi indicium sequutus est Bekk. in ed. stereot. „Facile πως pro ὅπως scripseris, nisi remaneret ἄν. Quare neque haec probanda, et multo minus cum Bau. et Matth. τρόπῳ ᾧ ἄν invita lingua pro τρόπῳ ὅτινι οὖν accipienda; sed προχωρῇ bis cogitandum, et semel post πλοίοις supplendum. Quod si tertiam mare traiiciendi rationem haud facile cogitari posse dicas, videas adn. ad verba 6, 34. ἤτοι κρύφα ἢ φανερῶς ἢ ἐξ ἑνός γέ του τρόπου." Popp. Sic sentiunt etiam Herm. Opuscc. Vol. 4. p. 191. et Arn. Bloomf. scribi vult τρόπῳ ὅτῳ οὖν, ἐν ὁλκάσιν ἢ πλοίοις, ἢ ἄλλως ὅπως ἂν προχωρῇ. Denique voces ἀνάπειρα et ἀναπειρᾶν et inde ducta in re navali solennia sunt: fit autem ἀνάπειρα τῶν νεῶν sive τοῦ ναυτικοῦ, quum naves in mare deducuntur, ut et ipsarum et remigum periculum fiat. Vid. cap. 51., interpretes ad Diod. 13, 8. Schweigh. Lexic. Polyb. s. v. et Schaef. Appar. cr. Demosth. Vol. 5. p. 323. Bloomf. ad h. l.

8. ἀδυνασίαν] ἀδυναμίαν Dan. et marg. Steph. In Anecdd. Bekk. 1. p. 345. Bachm. 1. p. 32, 25. haec leguntur: ἀδυναμία ἑρεῖς, ὡς Δημοσθένης, καὶ ἀδυνασία, ὡς Ἀντιφῶν καὶ Θουκυδίδης, καὶ ἀδυνατία, ὡς Δεινόλοχος. v. Passov. üb. Zweck etc. Gr. Wörterb. p. 19.

Thom. M. p. 30. ἀκρατία, ἀδυνασία, καὶ ἀνοητία, παρὰ Θουκυδίδῃ μόνῳ, ἀκρασία δὲ, ἀδυναμία καὶ ἄνοια καὶ παρ' ἐκείνῳ καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς. Ἀδυνασία rursus extat 8, 8., ubi tamen D. I. E. habent ἀδυναμία, at Schol. adnotavit: σημείωσαι, ἀδυνασία εἴρηται. Pollux 3, 122. 6, 145. tam ἀδυνασία quam ἀδυναμία recte dici docet; adde Schaef. Appar. cr. Demosth. Vol. 1. p. 731. Neque vero aut ἀκρατία, aut ἀνοητία apud hunc scriptorem reperiuntur, ut docet Lobeck. ad Phryn. p. 508., qui falso narrat, Thomam vocis ἀδυνατία Thucydidem auctorem facere, nam id quidem in Anecdotis Bekk. et Bachm. tantum profertur vocabulum ex Dinolocho. De ἀκρατία v. Lobeck. p. 524. Mox μνήμης Vat. H. Vall. *veritus ne eos — memoria mandatorum deficeret*, ceteri γνώμης, Ven. γνώμη. Haec vox non potest significare nisi aut *prudentiam*, aut *voluntatem*. Illa non indigebant ad nunciandum id, quod mandatum erat, et nuncii dubito num quid consulto falsi referre voluerint, nisi palpandi populo causa, idque in sequentibus est. Consentaneum enim est, Niciam nuncios legisse sibi bene cupientes. Nec vero γνώμη *animi praesentiam* significare potest, qua nunciis coram oratoribus in concione interrogando urgentibus opus fuisse Arn. dicit: eius significationis vocabuli exemplum aeque ac Bloomf. ignoro. Itaque μνήμης videtur huic loco magis accommodatum Bekkero, Osiandro, Bloomfieldio et aliis. Verum memoria admodum firma non magis his nunciis opus erat, quam prudentia ad retinenda pauca illa, quae literis Niciae continentur. Denique hae interpretationes omnes requirunt dativum sive γνώμῃ sive μνήμῃ, nam si nuncii ἐλλιπεῖς erant, ἐλλιπεῖς erant non μνήμης vel γνώμης, sed πράγματος, ὃ ὁ Νικίας ἐβούλετο ἀγγέλλειν per memoriam (μνήμῃ), per prudentiam (γνώμῃ). Recte Schol. Lugd. γνώμης, τῆς αὐτοῦ Νικίου, hoc sensu: oder sie möchten hinter seiner Absicht zurückbleiben i. e. den Auftrag nicht recht eindringlich ausrichten, sive ut ipsis verbis scriptoris dicam: φοβούμενος μὴ ἡ γνώμη αὐτοῦ ἐν τῷ ἀγγέλῳ ἀφανισθῇ. Quare vulgatam γνώμης restitui. Ubi ἐν τῷ ἀγγέλῳ idem est, quod διὰ τοῦ ἀγγέλου. Vid. adn. ad 2, 35. Valck. ad Herodot. 8, 100. Matth. p. 1141.

ἤδη ἔχων] Vat. H. μᾶλλον ἤδη ἔχων.

ἔχων ἑκουσίων κινδύνων] ἔχων ἤδη ἑκουσίων κινδύνων Aug. Pal. It. Laur. Reg. (G.) Marc. Ven. Lugd., sed in Aug. ἤδη punctis notatum et praeterea linea transversa inductum. Vulgo ἤδη deest, et ipse omisi. In Cass. rec. man. inter vers. scriptum ἢ δι', atque sic (ἔχων ἢ δι' ἑκ. κ.) Vat. H. Ald. Flor. Bas. marg. Steph. Valla: *Niciae rem castrensem custodire maiori iam curae erat, quam voluntaria pericula adire.* Gr. ἢ διὰ κουσίων, ex emend. pariter ἢ δι' ἑκουσίων. F. ἠδ' ἑκουσίων. Pro ἑκουσίων ex Gr. vestigiis ϛκουσίων coniecerunt Reisk. Bau. et Wyttenb. ad Iulian. Orat. p. 163. ed. Schaef. Bekk. legi vult ὁ δὲ κατὰ τὸ στρατόπεδον διὰ φυλακῆς μᾶλλον ἤδη σφῶν ἢ δι' ἑκουσίων κινδύνων ἐπεμελεῖτο, omisso τά ante κατά cum Vat. H. Reg. (G.) Marc. K. Ar. Chr. Dan. In vulgata Reisk. mutata interpunctione ἑκουσίων κινδύνων cum φυλακῆς iungi voluit, quae mihi ratio una placet, hoc sensu: τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον ἐπεμελεῖτο, διὰ φυλακῆς

9 Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει τελευτῶντι καὶ Εὐετίων στρατηγος
Ἀθηναίων μετὰ Περδίκκου στρατεύσας ἐπ' Ἀμφίπολιν Θρᾳξὶ
πολλοῖς τὴν μὲν πόλιν οὐχ εἶλεν, ἐς δὲ τὸν Στρυμόνα περι-
κομίσας τριήρεις ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἐπολιόρκει ὁρμώμενος ἐξ Ἱμε-
ραίου. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

10 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἥκοντες ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ
παρὰ τοῦ Νικίου ὅσα τε ἀπὸ γλώσσης εἴρητο αὐτοῖς εἶπον,

ἤδη ἔχων (αὐτὸ) ἑκουσίων κινδύνων i. e. φυλάσσεσθαι αὐτὸ μελετῶν ἑκουσίων κινδύνων, es von freiwilligen Gefahren abhaltend. Hobbes.: was weary of entering into any voluntary dangers, quem sequitur Bred.: Nikias hatte fortdauernd unter Sorgen sein Augenmerk auf freiwillige Gefahren „i. e., ait, er war besorgt um freiwillige Gefahren, suchte vor allen nur zu verhüten, dass er nicht selbst zu Gefahren oder Kämpfen Anlass gab." Perperam id quidem; nam ἐπεμελεῖτο ἑκουσίων κινδύνων non potest significare: *metuit pericula voluntaria*, sed talia *quaesivit*, siquidem ἐπιμελεῖσθαι est *curam gerere alicuius rei*. Scriptura codicum Vat. H. μᾶλλον ἤ correctorem sapit, quamquam Bloomf. eam cognitam fuisse putat Dioni Cass. p. 516, 58. ἀλλ' αὐτοὶ διὰ φυλακῆς μᾶλλον ἢ διὰ κινδύνων τὸ στρατόπεδον ἐποιοῦντο, et sensum scripturae illius Schol. Lugd. reddit: ἡ διάνοια· ἐπιμέλειαν εἶχε τοῦ φυλάττεσθαι μᾶλλον ἢ τοῦ κινδυνεύεσθαι ἑκουσίως. Coniectura Wyttenbachii etc., aliquatenus a cod. Gr. firmatur, eamque aliquis probabilissimam ducat, sic legens: διὰ φυλακῆς ἤδη ἔχων ἀκουσίων κινδύνων ἐπεμελεῖτο, *Nicias rebus castrensibus iam custodia cavens hoc tantum egit, ut pericula non sponte quaesita averteret* i. e. er beschränkte sich auf die Defensive, nisi obstaret, quod modo dixi, ἐπιμελεῖσθαι non esse *metuere*, sed quaerere: quae quis autem quaerit, ea non sunt involuntaria (ἀκούσια). Ceterum „κινδύνους ἑκουσίους habet etiam Philostr. Vit. Ap. 8, 13. et ἑκουσίους κινδύνους auctor 8, 27. dicit αὐθαιρέτους κινδύνους, Xen. Anab. 6, 5, 14. κινδύνους ἐθελουσίους, quibus adde Dion. Cass. p. 613, 14. αὐτὸς μὲν ἡσύχαζε, καὶ οὐδένα ἔτι κίνδυνον αὐθαίρετον ἀνῃρεῖτο." Bloomf.

9. Ἱμεραίου] Dux Atheniensium per ostium Strymonis invectus et navibus flexum eius amnis circa Amphipolin secutus urbem oppugnavit. De Himeraeo aliunde nihil constat. Suspiceris tamen hinc, quod Macedonia versus Athenienses venerunt, id oppidum aliqua in litore ab occasu Amphipolis situm fuisse.

10. ἥκοντες — εἶπον] Hanc epistolam Niciae interpretibus in mente habuisse videtur Demetr. de Elocut. sect. 228. De verbis ἀπὸ γλώσσης v. Matth. p. 726. init. Mox Vat. H. (incertum an etiam G.) habent ἐπηρώτα pro vulgata ἠρώτα, quae est minime spernenda scriptura, hoc sensu *et si quid quis praeterea interrogaret*. Scribarum in republica Atheniensium tria genera fuisse videntur, primum γραμματεὺς κατὰ πρυτανείαν, de quo est 4, 118., γραμματεὺς τῶν βουλευτῶν, denique qui hic est γραμματεὺς τῆς πόλεως. Vide Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 200 sq. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 436 sq. de scriba senatorum conf. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 611. nr. 6. Scriba τῆς πόλεως apud alios audit γραμματεὺς τοῦ δήμου vel τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, atque, quae est opinio Schoemanni de Comit. Athen. p. 320., ὑπογραμματεύς. Is oratoribus semper praesto erat in foro iudiciisque, ut illorum iussu publicas tabulas et instrumenta causarum quaevis recitaret. Vid. Wolf. ad Demosth. Leptin. p. 244. 381. ed. pr. Corsin. F. A. Vol. 2. p. 153. Wessel. ad Petit. Legg. Att. p. 342. et quos Duk. ad h. l. citavit. Idem scriba inter ὑπηρέτας, non magistratus publicos

καὶ εἴ τις τι ἠρώτα ἀπεκρίνοντο, καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἀπέδοσαν.
ὁ δὲ γραμματεὺς τῆς πόλεως παρελθὼν ἀνέγνω τοῖς Ἀθηναίοις
δηλοῦσαν τοιάδε.

Τὰ μὲν πρότερον πραχθέντα, ὦ Ἀθηναῖοι, ἐν ἄλλαις πολ- 11
λαῖς ἐπιστολαῖς ἴστε· νῦν δὲ καιρὸς οὐχ ἧσσον μαθόντας ὑμᾶς
ἐν ᾧ ἐσμὲν βουλεύσασθαι. κρατησάντων γὰρ ἡμῶν μάχαις
ταῖς πλείοσι Συρακοσίους ἐφ' οὓς ἐπέμφθημεν καὶ τὰ τείχη
οἰκοδομησαμένων ἐν οἵσπερ νῦν ἐσμέν, ἦλθε Γύλιππος Λακε-
δαιμόνιος στρατιὰν ἔχων ἐκ Πελοποννήσου καὶ ἀπὸ τῶν ἐν
Σικελίᾳ πόλεων ἔστιν ὧν. καὶ μάχῃ τῇ μὲν πρώτῃ νικᾶται
ὑφ' ἡμῶν, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἱππεῦσί τε πολλοῖς καὶ ἀκοντισταῖς
βιασθέντες ἀνεχωρήσαμεν ἐς τὰ τείχη. νῦν οὖν ἡμεῖς μὲν παυ-
σάμενοι τοῦ περιτειχισμοῦ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ἡσυ-
χάζομεν· οὐδὲ γὰρ ξυμπάσῃ τῇ στρατιᾷ δυναίμεθ' ἂν χρήσε-
σθαι, ἀπαναλωκυίας τῆς φυλακῆς τῶν τειχῶν μέρος τι τοῦ
ὁπλιτικοῦ· οἱ δὲ παρῳκοδομήκασιν ἡμῖν τεῖχος ἁπλοῦν, ὥστε
μὴ εἶναι ἔτι περιτειχίσαι αὐτούς, ἢν μή τις τὸ παρατείχισμα

numerabatur, et non ita honoratum eius munus erat, ut apparitoris, testibus Schol. οὐ κυρίως γραμματέα λέγει τὸν τὴν ἀρχὴν ἔχοντα, ἀλλ' ὑπηρέτην τὸν εἰωθότα ἐν τῷ κοινῷ τὰ τοῦ δήμου γράμματα ἀναγιγνώσκειν. τοῦτο δὲ οὐκ ἔντιμον ἦν, et aliis, de quibus vid. Wolf. et Wessel.

11. ἐν ἄλλαις — ἐπιστολαῖς] v. Matth. p. 1141. Hic πολλαῖς om. H., post ἐπιστολαῖς ponit ed. Bas. Om. etiam Vat. teste Bekk. in ed. stereot., qui seclusit. Ol. 91, 2. (415.) auctumno Athenienses primum in magno portu Syracusarum appulerant; has literas Nicias dedit Ol. 91, 3. (414.) aestate. Non verisimile est, eum intra hoc tempus multas literas dedisse, quum traiectus non brevis esset, hieme quidem plus quatuor mensium, ut est 6, 21. extr. De verbis πόλεων ἔστιν ὧν v. Matth. p. 902.

τῇ δ' ὑστεραίᾳ] Non liquet ex cap. 5. et 6., secundam pugnam, qua Athenienses victi sunt, postridie eius diei, quo victores fuerant, factam. Nam Thuc. tempus ibi non definit, sed dicit καὶ μετὰ ταῦτα ἐπειδὴ καιρὸς ἦν, αὖθις ἐπῆγεν αὐτούς. Duk. Did. ex c. 5. et 6. huius libri clare ait apparere, ambas pugnas una die commissas esse, ac sane verba νῦν οὖν αὖθις ἐπάξειν cap. 5. huic opinioni favere videntur, quamquam dubitationem hoc iniicit, quod post priorem pugnam Syracusani et socii cadavera suorum fide publica interposita sustulerunt et Athenienses tropaeum erexerunt, in quod aliquantum temporis impensum fuisse videtur, ut non eodem die iterum pugnarent, idque etiam verba καὶ μετὰ ταῦτα cap. 6. init. indicare videntur, nimis illa indefinita, quam ut de eodem die intelligas. Utut est, Didot. supplet τῇ δ' ὑστεραίᾳ μάχῃ coll. Xen. H. Gr. 1, 2, 15. καὶ προσβαλὼν πόλει τῶν Ἀθηναίων ξυμμάχῳ, ὄνομα Κεδρείαις, τῇ ὑστεραίᾳ προσβολῇ κατὰ κράτος αἱρεῖ, atque ὑστεραῖος et ὕστερος nonnunquam promiscue a Graecis usurpari docet Duk. ad h. l. exemplis tum Xenophontis tum Dionysii, ad quem v. interpp. p. 821. Adde adn. ad 5, 75. et infr. c. 51. De futuro χρήσεσθαι v. adn. ad 1, 27. 2, 29. Porro Aristides Vol. 2. or. 2. p. 44. ex citatione Dukeri ex hac epistola refert: εἰ μή τις αἱρήσει τὸ παρατείχισμα χειρὶ συχνῇ βιασάμενος, πέρας ἰὰν τῇ γῇ πράγματα ἔχει.

τοῦτο πολλῇ στρατιᾷ ἐπελθὼν ἕλῃ. ξυμβέβηκέ τε πολιορκεῖν δοκοῦντας ἡμᾶς ἄλλους αὐτοὺς μᾶλλον ὅσα γε κατὰ γῆν τοῦτο πάσχειν· οὐδὲ γὰρ τῆς χώρας ἐπὶ πολὺ διὰ τοὺς ἱππέας ἐξερ-
12χόμεθα. πεπόμφασι δὲ καὶ ἐς Πελοπόννησον πρέσβεις ἐπ' ἄλλην στρατιάν, καὶ ἐς τὰς ἐν Σικελίᾳ πόλεις Γύλιππος οἴχεται, τὰς μὲν καὶ πείσων ξυμπολεμεῖν ὅσαι νῦν ἡσυχάζουσιν, ἀπὸ δὲ τῶν ἔτι καὶ στρατιὰν πεζὴν καὶ ναυτικοῦ παρασκευὴν ἣν δύνηται ἄξων. διανοοῦνται γάρ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, τῷ τε πεζῷ ἅμα τῶν τειχῶν ἡμῶν πειρᾶν καὶ ταῖς ναυσὶ κατὰ θάλασσαν. καὶ δεινὸν μηδενὶ ὑμῶν δόξῃ εἶναι ὅτι καὶ κατὰ θάλασσαν. τὸ γὰρ ναυτικὸν ἡμῶν, ὅπερ κἀκεῖνοι πυνθάνονται, τὸ μὲν πρῶτον ἤκμαζε καὶ τῶν νεῶν τῇ ξηρότητι καὶ τῶν πληρωμάτων τῇ σωτηρίᾳ· νῦν δὲ αἵ τε νῆες διάβροχοι τοσοῦτον χρόνον ἤδη θαλασσεύουσαι καὶ τὰ πληρώματα ἔφθαρται. τὰς μὲν γὰρ ναῦς οὐκ ἔστιν ἀνελκύσαντας διαψῦξαι διὰ τὸ ἀντιπάλους τῷ πλήθει καὶ ἔτι πλείους τὰς τῶν πολεμίων οὔσας ἀεὶ προσδοκίαν παρέχειν ὡς ἐπιπλεύσονται. φανεραὶ δέ εἰσιν ἀναπειρώμεναι, καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις ἐπ' ἐκείνοις, καὶ ἀποξηρᾶναι τὰς σφετέρας μᾶλλον ἐξουσία· οὐ γὰρ ἐφορμοῦσιν ἄλ-
13λοις. ἡμῖν δ' ἐκ πολλῆς ἂν περιουσίας νεῶν μόλις τοῦτο ὑπῆρχε καὶ μὴ ἀναγκαζομένοις ὥσπερ νῦν πάσαις φυλάσσειν. εἰ γὰρ ἀφαιρήσομέν τι καὶ βραχὺ τῆς τηρήσεως, τὰ ἐπιτήδεια οὐχ ἕξομεν, παρὰ τὴν ἐκείνων πόλιν χαλεπῶς καὶ νῦν ἐκομιζόμενοι. τὰ δὲ πληρώματα διὰ τόδε ἐφθάρη τε ἡμῖν καὶ ἔτι νῦν φθείρεται, τῶν ναυτῶν τῶν μὲν διὰ φρυγανισμὸν καὶ ἀρ-

12. θαλασσεύουσαι] Et hoc verbum et σαλεύειν significant *in mari versari*, sed illud in medio mari, hoc propius litora. v. Dorv. ad Charit. p. 364., et διαψῦξαι est *naves subductas siccare*, ut docet Hemsterh. ad Lucian. Cont. 23. Vol. 3. p. 407. Bip. De formula ἐπ' ἐκείνοις v. Matth. §. 585.

13. τῶν ναυτῶν τῶν μέν] Sequi debebat τῶν δὲ θεραπόντων — αὐτομολούντων, sed structura variata est, ut aliis locis innumeris, v. Krueg. Comm. Thuc. c. 1. p. 263., ubi locum 8, 78. pertractat, et Matth. §. 288. extr. §. 565. 2. Mox θεράποντες sunt ὑπηρέται et ὑπηρεσία strictiori sensu i. e. ministri nautarum, v. adn. ad 6, 31. Sic θεράποντες militum sunt 4, 16. Boettiger. Exc. 2. ad Terent. Eun. p. 45. adn. negat τοὺς ξένους ἀναγκαστούς, qui h. l. sequuntur, peregrinos vi coactos esse, sed mercenarios, ideinque ex statim sequentibus apparere. Sed haec ipsa, quae statim sequuntur, demonstrant, hic peregrinos ad militiam vi adactos distingui a mercenariis. De proximis οἱ μὲν — οἱ δὲ — οἱ μὲν — οἱ δὲ v. Matth. p. 626. sq. Hi peregrini statim (εὐθύς) abierunt κατὰ τὰς πόλεις, (ein jeder in seine Heimath), at qui magna mercede conducti exercitum sequebantur, primo inducti lucro manserunt, donec res Atheniensium labebatur. Vides ex adverso poni εὐθύς et ἐπειδὴ ὁρῶσιν, et εὐθύς cum ἀποχωροῦσιν iungendum esse. Mox si προφάσει cum Arnoldo accipias sensu *occasionis*, quo apud Herodot. 4, 79. esse dicit, nullum discrimen erit inter eos, qui ἐπὶ προφάσει abeunt, et qui ὡς ἕκαστοι δύνανται. Praepositionem ἐπί plerique interpretes iungunt cum προφάσει, quam tamen iungendam puto cum αὐτομολίας, hoc sensu: alios cum aliquo praetextu castris desertis transfugisse, alios, ut cuique abeundi copia facta est, ne praetextu quidem usos abiisse. Quod discrimen quum animadvertere neglexisset, Reisk. tentavit vel λιθολογίας, vel ὑλοκοπίας, at Lindav. Spicil. p. 12. miro conatu scribit ἐπ' αὐτοτελείας προφάσει, specioso scilicet praetextu volens eos abiisse, se suis sumtibus vivere velle, et sibimet ipsos commercio victum parare. Posse tamen defendi vulgatam arbitratur, „si quis explicet eos abiisse praetextu repetendorum eorum, qui exercitum deseruissent; verum mirum fuisse, si singuli homines ex hostium praesidiis aliisque Siciliae civitatibus transfugas se repetituros professi essent, ducesque iis credidissent.“ At illud, credo, concesserint non civibus militantibus, sed peregrinis mercede conductis, exercitum deserere, quod scilicet venissent non mercede militatum, sed mercaturae causa, *bellum cauponantes, non belligerantes.* Quae brevissima profecto via hominibus fuisset, in vincula meandi. Quae occasiones, quique illi praetextus fuerint deserendorum ordinum, Plut. exponit loco ad praesentem illustrandum aptissimo Vit. Aem. P. 23. τῶν δὲ (αὐτομολούντων) ὁ μέν τις ὑπόδημα προσποιούμενος λελυμένον συνάπτειν, ὁ δὲ ἵππον ἄρδειν, ὁ δὲ ποτοῦ χρῆζειν, ὑπολειπόμενοι κατὰ μικρὸν ἀπεδίδρασκον. Qui praetextus si cui videantur tantum in exercitum sese fuga recipientem, qualis loco isto Persei regis Macedoniae exercitus erat, cadere, similes tamen praetextus multi cogitari possunt, quibus milites exercitus non se recipientis uterentur. Itaque sic converto: *alii cum praetextu aliquo, alii, prout singulis facultas obfertur, transfugiunt.* Προφάσει idem est, quod προφάσει τινί, ut 6, 8. προφάσει εὐπρεπεῖ. 79., ubi invitis libris permultis praepositionem ἐν intrudunt in verbis ὑμεῖς δ' εὐλόγῳ προφάσει etc. His adde Caes. B. G. 1, 39. *hic* (timor) *primum ortus est a tribunis militum, praefectis reliquisque, qui ex urbe amicitiae causa Caesarem secuti suum periculum miserabantur, quod non magnum in re militari usum habebant: quorum alius alia causa, quam sibi ad proficiscendum necessariam esse* (i. e. qua sibi proficiscendi necessitatem impositam esse) *diceret, petebat, ut eius voluntate discedere liceret.* Arn. ita interpretatur: *usi aliquo praetextu, cur castra sua deseruerint*, „finding some excuse for going over to the enemy i. e. usi commercio licentiori, quod intercedere solet inter procubitores duorum exercituum, qui per aliquantum temporis inter se vicinam stationem habent, eamque occasionem nacti intra hostium praesidium se conferebant, ibique remanebant.“ Quod si scriptor dicere volebat, profecto verbo ἀπέρχονται minus apto usus est, et mirum, si transfugae transfugium apud hostes excusabant. Poppo ceterum meam interpretationem probans tamen ἐπ' αὐτομολίᾳ vel αὐτομολίαις desiderat, quod sane foret et commodius grammatica ratione, et minus ambiguum. Paulo post πολλὴ ἡ Σικελία intelligendum *ampla Sicilia est*, v. Dorv. ad Charit. p. 317. Mox αὐτοί est für ihre Person (Handel treibend), et suo loco (ὑπὲρ σφῶν) mancipia imponenda navibus curantes. „Haec commixtio mercaturae et belli necessario consequebatur ex illa institutione, qua militia magis usitatas alicuius occupationes vitae interrumpebat, quam vitae genus erat, quod profiteretur. Non aliter cognoscimus ex memoria antiquiori rerum Romanarum, iacturam militum, quum Romanum praesidium Anxure subito adventu hostium opprimeretur, exiguam fuisse, *quia praeter aegros lixarum in modum omnes per agros vicinasque urbes negotiabantur*, Liv. 5, 8. At quum longa bella civilia et morum mutatio effecissent, ut militiam rite profiterentur suum peculiare vitae genus, quemadmodum fit recen-

παγὴν μακρὰν καὶ ὑδρείαν ὑπὸ τῶν ἱππέων ἀπολλυμένων· οἱ δὲ θεράποντες, ἐπειδὴ ἐς ἀντίπαλα καθεστήκαμεν, αὐτομο-

λοῦσι, καὶ οἱ ξένοι οἱ μὲν ἀναγκαστοὶ ἐρβάντες εὐθὺς κατα
τὰς πόλεις ἀποχωροῦσιν, οἱ δὲ ὑπὸ μεγάλου μισθοῦ τὸ πρῶ-
τον ἐπαρθέντες καὶ οἰόμενοι χρηματιεῖσθαι μᾶλλον ἢ μαχεῖ-
σθαι, ἐπειδὴ παρὰ γνώμην ναυτικόν τε δὴ καὶ τἆλλα ἀπὸ τῶν
πολεμίων ἀνθεστῶτα ὁρῶσιν, οἱ μὲν ἐπ' αὐτομολίας προφάσει
ἀπέρχονται, οἱ δὲ ὡς ἕκαστοι δύνανται· πολλὴ δ' ἡ Σικελία·
εἰσὶ δὲ οἳ καὶ αὐτοὶ ἐμπορευόμενοι ἀνδράποδα Ἴκκαρικὰ ἀν-
τεμβιβάσαι ὑπὲρ σφῶν πείσαντες τοὺς τριηράρχους τὴν ἀκρί-
14 βειαν τοῦ ναυτικοῦ ἀφῄρηνται. ἐπισταμένοις δ' ὑμῖν γράφω
ὅτι βραχεῖα ἀκμὴ πληρώματος καὶ ὀλίγοι τῶν ναυτῶν οἱ ἐξορ-
μῶντές τε ναῦν καὶ ξυνέχοντες τὴν εἰρεσίαν. τούτων δὲ πάν-
των ἀπορώτατον τό τε μὴ οἷόν τε εἶναι ταῦτα ἐμοὶ κωλῦσαι
τῷ στρατηγῷ, χαλεπαὶ γὰρ αἱ ὑμέτεραι φύσεις ἄρξαι, καὶ ὅτι
οὐδ' ὁπόθεν ἐπιπληρωσόμεθα τὰς ναῦς ἔχομεν, ὃ τοῖς πολε-
μίοις πολλαχόθεν ὑπάρχει, ἀλλ' ἀνάγκη ἀφ' ὧν ἔχοντες ἤλθο-
μεν τά τε ὄντα καὶ ἀπαναλισκόμενα γίγνεσθαι· αἱ γὰρ νῦν
οὖσαι πόλεις ξύμμαχοι ἀδύνατοι Νάξος καὶ Κατάνη. εἰ δὲ
προσγενήσεται ἔν ἔτι τοῖς πολεμίοις, ὥστε τὰ τρέφοντα ἡμᾶς
χωρία τῆς Ἰταλίας, ὁρῶντα ἐν ᾧ τε ἐσμέν, καὶ ὑμῶν μὴ ἐπι-
βοηθούντων, πρὸς ἐκείνους χωρῆσαι, διαπολεμήσεται αὐτοῖς
ἁμαχεὶ ἐκπολιορκηθέντων ἡμῶν ὁ πόλεμος.

Τούτων ἐγὼ ἡδίω μὲν ἂν εἶχον ὑμῖν ἕτερα ἐπιστέλλειν,
οὐ μέντοι χρησιμώτερά γε, εἰ δεῖ σαφῶς ὑμᾶς εἰδότας τὰ ἐν-
θάδε βουλεύσασθαι. καὶ ἅμα τὰς φύσεις ἐπιστάμενος ὑμῶν,
βουλομένων μὲν τὰ ἥδιστα ἀκούειν, αἰτιωμένων δὲ ὕστερον,
ἤν τι ὑμῖν ἀπ' αὐτῶν μὴ ὁμοῖον ἐκβῇ, ἀσφαλέστερον ἡγησά-
15 μην τὸ ἀληθὲς δηλῶσαι. καὶ νῦν ὡς ἐφ' ἃ μὲν ἤλθομεν τὸ
πρῶτον καὶ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων ὑμῖν μὴ μεμ-

tiori aetate, Paulo apostolo dicere licuit 2 Tim. 2, 4. *οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ.*" ARN. De his, qui Hyccaris capti sunt, vide 6, 62. et adn. ad Philist. fragm. 5. p. 151. coll. fragm. 43. p. 166. Timae. fragm. 26. p. 231. fragm. 72. p. 269. sq. Denique *τὴν ἀκρίβειαν* intelligo die Pünktlichkeit, Genauigkeit im Dienst, cui similis est locutio 6, 55. *ἐς δὲ τοὺς ἐπικούρους ἀκριβές.*

14. *βραχεῖα ἀκμή*] Recte Did. cum Haackio et Osiandro: que l'élite des equipages est peu nombreuse, quod ipse scriptor explicat addens *ὀλίγοι τῶν ναυτῶν οἱ ἐξορμῶντες* etc. i. e. *pauci sunt nautarum, qui sciant et navis cursum incitare, et remigium moderari*, et his verbis designantur nautae strictiori sensu dicti, de quibus v. adn. ad 6, 31. Dorv. ad Charit. p 271. interpretatur: *ex statione educere*, quasi ab ὅρμος sit, quod fieri nequit. *Ξυνέχειν τὴν εἰρεσίαν* maxime *τῶν κελευστῶν* erat. Et *ἀφ' ὧν ἔχοντες* etc. est: *ἀπὸ τούτων, ἃ ἔχοντες ἤλθομεν*, sondern wir sehen uns genöthigt, bloss von dem, was wir mitgebracht haben, unseren Vorrath und Verbrauch herzunehmen i. e. unseren Vorrath zum Verbrauch, *τὰ ὄντα εἰς τὸ ἀπαναλίσκειν.* Tum *ἐκπολιορκηθέντων ἡμῶν* non figurate dictum est, sed significat proprie *nobis expugnatis.* v. adn. ad 6, 34.

πτῶν γεγενημένων οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε· ἐπειδὴ δὲ Σικε-
λία τε ἅπασα ξυνίσταται καὶ ἐκ Πελοποννήσου ἄλλη στρατιὰ
προσδόκιμος αὐτοῖς, βουλεύεσθε ἤδη ὡς τῶν γ' ἐνθάδε μηδὲ
τοῖς παροῦσιν ἀνταρκούντων, ἀλλ' ἢ τούτους μεταπέμπειν δέον
ἢ ἄλλην στρατιὰν μὴ ἐλάσσω ἐπιπέμπειν καὶ πεζὴν καὶ ναυ-
τικήν, καὶ χρήματα μὴ ὀλίγα, ἐμοὶ δὲ διάδοχόν τινα, ὡς ἀδύ-
νατός εἰμι διὰ νόσον νεφρῖτιν παραμένειν. ἀξιῶ δ' ὑμῶν ξυγ-
γνώμης τυγχάνειν· καὶ γὰρ ὅτ' ἐρρώμην πολλὰ ἐν ἡγεμονίαις
ὑμᾶς εὖ ἐποίησα. ὅ,τι δὲ μέλλετε, ἅμα τῷ ἦρι εὐθὺς καὶ μὴ
ἐς ἀναβολὰς πράσσετε, ὡς τῶν πολεμίων τὰ μὲν ἐν Σικελίᾳ δι'
ὀλίγου πριουμένων, τὰ δ' ἐκ Πελοποννήσου σχολαίτερον μέν,
ὅμως δ', ἢν μὴ προσέχητε τὴν γνώμην, τὰ μὲν λήσουσιν ὑμᾶς,
ὥσπερ καὶ πρότερον, τὰ δὲ φθήσονται.

Ἡ μὲν τοῦ Νικίου ἐπιστολὴ τοσαῦτα ἐδήλου. οἱ δὲ Ἀθη- 16
ναῖοι ἀκούσαντες αὐτῆς τὸν μὲν Νικίαν οὐ παρέλυσαν τῆς ἀρ-
χῆς, ἀλλ' αὐτῷ, ἕως ἂν ἕτεροι ξυνάρχοντες αἱρεθέντες ἀφί-
κωνται, τῶν αὐτοῦ ἐκεῖ δύο προσείλοντο, Μένανδρον καὶ Εὐ-
θύδημον, ὅπως μὴ μόνος ἐν ἀσθενείᾳ ταλαιπωρίῃ· στρατιὰν
δὲ ἄλλην ἐψηφίσαντο πέμπειν καὶ ναυτικὴν καὶ πεζικήν, Ἀθη-
ναίων τε ἐκ καταλόγου καὶ τῶν ξυμμάχων. καὶ ξυνάρχοντας
αὐτῷ εἵλοντο Δημοσθένην τε τὸν Ἀλκισθένους καὶ Εὐρυμέ-
δοντα τὸν Θουκλέους. καὶ τὸν μὲν Εὐρυμέδοντα εὐθὺς περὶ
ἡλίου τροπὰς τὰς χειμερινὰς ἀποπέμπουσιν ἐς τὴν Σικελίαν
μετὰ δέκα νεῶν, ἄγοντα εἴκοσι τάλαντα ἀργυρίου, καὶ ἅμα

15. *ὡς — οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε*] i. e. *hoc persuasum habete, nec milites nec duces spernendos se exhibuisse.* Recte Arn. *μέμφομαι* intelligit to depreciate, to consider as inefficient or of no account, ut ap. Herodot. 1, 77. 7, 48. et de structura horum verborum consule Matth. p. 1123. sq. Porro difficile est ad decernendum, utrum legendum sit *ἀνταρκούντων, adversus illos, ut illis resistant*, an *αὐταρκούντων, per se ipsi, soli, suismet viribus*, non summissis auxiliis, ut Bau. interpretatur. Schol. *μηδὲ πρὸς τοὺς ἐνθάδε πολεμίους ἀντέχειν δυναμένων.* Dativus *τοῖς παροῦσι* magis cum *ἀνταρκ.* convenire visus est. Et *νεφρῖτις* renum dolor est. „Hippocr. de Intern. Affect. c. 15—18. quatuor huius morbi genera enumerat, quo qui laborant, eos dicit acri dolore affici inter vesicam exonerandam, ubi urina non redditur, quia calculus intus se opposuit. Nos dicimus Steinschmerzen. Morbus auctore Hippocrate sanatur, calculis, qui nephritin efficiunt, exsecandis." BRED. Paulo post in verbis *ὡς τῶν πολεμίων — φθήσονται* rursus structura variatur. Vid. Krueg. ad Dionys. p. 264. Formam *σχολαίτερον* Atticorum esse Duk. docuit ex Eustath. ad Hom. Od. *φ'*. p. 1905. Rom. et Etym. M. in *αἰδοιέστατος* et *γεραίτερος.*

16. *οὐ παρέλυσαν*] Suidas et Phot. *παρέλυσαν, ἀπήλλαξαν, μετέστησαν*, allatis his verbis Thucydidis. Conf. interpp. ad Herodot. 7, 38. De pleonasmo *αὐτοῦ ἐκεῖ* conf. Schaef. ad Greg. Cor. p. 873. Ilgen. ad Hom. Hymn. p. 319. et adn. ad 5, 83. Ex verbis *περὶ ἡλίου τροπὰς τὰς χειμερινάς* corrigendus Diod. 13, 8., ubi v. Wess.

εἴκοσι τάλαντα] *καὶ ἑκατόν* addunt post *εἴκοσι* H. Vall. Diod. l. c. Eurymedontem mitti facit cum talentis centum quadraginta. „Scripturam libri H. et Vallae dignam, quae recipiatur, esse censent praeter

ἀγγελοῦντα τοῖς ἐκεῖ ὅτι ἥξει βοήθεια καὶ ἐπιμέλεια αὐτῶν ἔσται. ὁ δὲ Δημοσθένης ὑπομένων παρεσκευάζετο τὸν ἔκπλουν,

alios Bred. et Bened., refragante Viro docto in Diurnis Liter. Ienens. Auctar. 1813. nr. 82., sed alterum eius argumentum nititur depravata scriptura Diodori θερινάς pro χειμερινάς, quam vel statim ibi sequentia redarguunt; alterum levissimum est. Contendit enim, summam centumviginti talentorum grandiorem esse, quum instante vere maiores copiae mittendae essent; quum tamen Thucydides manifesto dicat, Athenienses tunc quidem argentum misisse (haud dubie quod in aerario praesto erat); in posterum autem naves et milites (βοήθειαν) se missuros ostendisse. Conf. c. 26. 42. Hi enim et conscribendi et armis instruendi erant, illae remigio implendae et rebus necessariis. Atque summa viginti talentorum, quae nostrae pecuniae duodetriginta millia Ioachimiacorum (Thaler) aequant, nimis exigua fuerit pro tanto exercitu et nautico apparatu. Quare verba καὶ ἑκατόν per compendiariam scripturam obliterata et in textum restituenda censeo.“ Haack. Demosthenes quidem c. 17. init. narratur sociis non solum milites navesque imperasse, sed etiam pecunias, verum c. 20. 26. 31. 33. 35., ubi navigatio eius et collectio navium militumque refertur, et ne cap. 42. quidem, ubi adventus eius Syracusis memoratur et copiae, quas afferebat, recensentur, in enumeratione nullae pecuniae allatae inveniuntur. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 197. et C. I. Vol. 1. p. 208. ad hunc locum Thucydidis refert partem inscriptionis Gr. nr. 144. p 206. 208.:

Prytania VIII. §. 2. Ἐπὶ τῆς Ἀντιοχίδος ὀγδόης πρυτανευούσης, τριτη [καὶ δεκάτη ἡμέρᾳ τῆς πρυτανείας, Ἑλληνοταμίαις — κράι — ει Εὐωνυμεῖ καὶ ξυνάρχουσι Η.. οὗτοι δ' ἔδοσαν.....

§. 3. Ἐπὶ τῆς Ἀντιοχίδος ὀγδόης πρυτανευούσης, εἰκοσ [τῇ ἡμέρᾳ τῆς πρυτανείας, Ἑλληνοταμίαις, — κρά-τει Εὐωνυμεῖ καὶ ξυνάρχουσι, ἐς τὰ·[ς] ναῦς τὰς ἐς Σι [κελίαν.....

„Post Ἑλληνοταμίαις, ait Boeckh., excidit ἐδόθη et initium nominis ....κράτει. summa permagna est; intemeratum mansit Η, *centum talenta*; reliquae duae notae vitiatae sunt, nec possunt restitui. In extremo Σι me iudice Sicilia quaerenda est. Circa solstitium hibernum Ol. 91, 3. (414.) versus finem Dec. magna in Siciliam expeditio missa est, cui parandae ea potuerunt inservire, quae pryt. IV. in militum usum erogata sunt: solstitium hibernum enim in quintam prytaniam incidet. Expensas prytaniae VIII. §. 1. retuleris ad Pyli praesidiarios. Sed vere eius anni Ol. 91, 3. (413.) triginta naves in Peloponnesum, navesque et hoplitae atque argentum armaque et tormenta in Siciliam mittuntur (Thuc. 7, 17. 20.): in quod tempus incidit octava prytania, in qua §. 2. plus quam centum talenta simul numerata sunt, et alia pecunia in naves τὰς ἐς Σι..... quod expleo Σικελίαν. Pecunia quanta in Siciliam tum missa sit, non traditur: attamen quum Diod. Eurymedontem centum quadraginta talenta attulisse dicat, Thucydides autem eidem nonnisi viginti talenta data narret; quid obest, quominus dicamus, Demosthenem, qui Eurymedontis collega fuit, et qui vere eius anni cum magna illa expeditione in Siciliam missus est, centum viginti talenta secum apportasse? Quod satis accurate convenit expensis prytaniae VIII. §. 2.“ Mirari tamen subit, Thucydidem, scriptorem ita diligentem, minorem summam memorasse, maiorem non item. „Viginti talenta stipendio menstruo viginti navium (6, 8.) suffecissent; quum vero classis plus centum navibus consisteret, ut taceam copias terrestres, tam exigua summa non suffecisset uni hebdomadi. Praeterea vere huius anni Ol. 91, 2. (414.) legimus trecenta talenta simul in Siciliam missa esse 6, 94., ut parum verisimile sit, Niciam, quum

ὡς ἅμα τῷ ἦρι ποιησόμενος, στρατιάν τε ἐπαγγέλλων ἐς τοὺς ξυμμάχους καὶ χρήματα αὐτόθεν καὶ ναῦς καὶ ὁπλίτας ἑτοιμάζων. πέμπουσι δὲ καὶ περὶ τὴν Πελοπόννησον οἱ Ἀθηναῖοι 17
εἴκοσι ναῦς, ὅπως φυλάσσοιεν μηδένα ἀπὸ Κορίνθου καὶ τῆς Πελοποννήσου ἐς τὴν Σικελίαν περαιοῦσθαι. οἱ γὰρ Κορίνθιοι, ὡς οἵ τε πρέσβεις αὐτοῖς ἦκον καὶ τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ βελτίω ἤγγελλον, νομίσαντες οὐκ ἄκαιρον καὶ τὴν προτέραν πέμψιν τῶν νεῶν ποιήσασθαι, πολλῷ μᾶλλον ἐπέρρωντο, καὶ ἐν ὁλκάσι παρεσκευάζοντο αὐτοί τε ἀποστελοῦντες ὁπλίτας ἐς τὴν Σικελίαν, καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Πελοποννήσου οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ αὐτῷ τρόπῳ πέμψοντες. ναῦς τε οἱ Κορίνθιοι πέντε καὶ εἴκοσιν ἐπλήρουν, ὅπως ναυμαχίας τε ἀποπειράσωσι πρὸς τὴν ἐν τῇ Ναυπάκτῳ φυλακήν, καὶ τὰς ὁλκάδας αὐτῶν ἧσσον οἱ ἐν τῇ Ναυπάκτῳ Ἀθηναῖοι κωλύοιεν ἀπαίρειν, πρὸς τὴν σφετέραν ἀντίταξιν τῶν τριήρων τὴν φυλακὴν ποιούμενοι.

Παρεσκευάζοντο δὲ καὶ τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολὴν οἱ 18
Λακεδαιμόνιοι, ὥσπερ τε προεδέδοκτο αὐτοῖς, καὶ τῶν Συρα-

largam summam pecuniae vehementer postulasset, exiguum subsidium viginti talentorum accepisse. Adde, quod Diod. tradit summam ab Eurymedonte advectam centum quadraginta talentorum fuisse: nec fieri potest, ut hac summa pecuniam postea cum Demosthene transmissam comprehenderit, quia rursus pecuniam memorat, ubi de altero apparatu loquitur.“ Arn., qui inscriptionem a Boeckhio huc relatam nimis incertam putat, quam ut ea pro argumento utaris, nec putat ea vulgatam scripturam h. l. defendi posse, etiamsi recte ad hanc expeditionem Siculam referatur. Argumenta eius non satis mihi valida videntur: et Diodorum quidem constat res saepe non suis temporibus ponere, et easdem res sub variis temporibus referre. Alterum argumentum Arn. cum Haackio commune habet. Tametsi cum Eurymedonte minor summa submissa esse videri possit reputantibus, praeviam illum bellicum apparatum eundemque minorem fuisse, possitque inde colligi, item minorem pecuniae summam cum minori apparatu missam esse, quum praesertim intra paucos menses venturum maius auxilium ostenderetur: quae autem cum Demosthene sunt missa, ea ultima Atheniensium virium contentione missa sunt. Non credere licet, Demosthenem cum tanto apparatu sine pecunia venisse, vel tacente Thucydide. Certe re tam incerta vulgatam intactam relinquere melius duxi.

17. ὁπλίτας ἐς τὴν Σικελίαν] Vat. H. Vulgo ἐν τῇ Σικελίᾳ. v. adn. ad 3, 71. et Matth. p. 1141. sq. Dobr. et Popp. legi voluerunt τοῖς ἐν τῇ Σικελίᾳ, ut est c. 18. vers. fin. Vulgatam Arn. Graecis imperii Byzantini tribuit, qui libros veterum vel excerpebant, vel transscribebant, et sui aevi usum in veterum scripta inferebant. Mox in verbis πρὸς τὴν σφετέραν ἀντίταξιν pronomen possessivum pro personali, σφετέραν pro σφῶν est, cuius usus plurima exempla suppeditant Krueg. ad Dionys. p. 45. sq. et Seidl. ad Eurip. El. 668. Mens Corinthiorum haec fuit, ut naves onerariae fuga in Siciliam elaberentur, dum Athenienses, qui Naupactum tenebant, animis intenti essent in pugnam cum navibus suis viginti quinque, contra Atheniensium naves oppositis, subeundam.

18. ὥσπερ — προεδέδοκτο] vid. 6, 93. Paulo inferius τὰς σπονδάς intellige τὰς τριακοντούτεις, αἳ ἐγένοντο μετὰ Εὐβοίας ἅλωσιν 1, 23. 115. Athenienses ad ius praebendum certe verbis se profitebantur

κοσίων καὶ Κορινθίων ἐναγόντων, ἐπειδὴ ἐπυνθάνοντο τὴν ἀπο
τῶν Ἀθηναίων βοήθειαν ἐς τὴν Σικελίαν, ὅπως δὴ ἐσβολῆς
γενομένης διακωλυθῇ. καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης προσκείμενος ἐδίδα-
σκε τὴν Δεκέλειαν τειχίζειν καὶ μὴ ἀνιέναι τὸν πόλεμον. μά-
λιστα δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐγεγένητό τις ῥώμη, διότι τοὺς
Ἀθηναίους ἐνόμιζον διπλοῦν τὸν πόλεμον ἔχοντας, πρός τε
σφᾶς καὶ Σικελιώτας, εὐκαθαιρετωτέρους ἔσεσθαι, καὶ ὅτι τὰς
σπονδὰς προτέρους λελυκέναι ἡγοῦντο αὐτούς· ἐν γὰρ τῷ προ-
τέρῳ πολέμῳ σφέτερον τὸ παρανόμημα μᾶλλον γενέσθαι, ὅτι
ἐς Πλάταιαν ἦλθον Θηβαῖοι ἐν σπονδαῖς, καὶ εἰρημένον ἐν
ταῖς πρότερον ξυνθήκαις ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν, ἢν δίκας ἐθέλωσι
διδόναι, αὐτοὶ οὐχ ὑπήκουον ἐς δίκας προκαλουμένων τῶν
Ἀθηναίων. καὶ διὰ τοῦτο εἰκότως δυστυχεῖν τε ἐνόμιζον καὶ
ἐνεθυμοῦντο τήν τε περὶ Πύλον ξυμφορὰν καὶ εἴ τις ἄλλη
αὐτοῖς γένοιτο. ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ταῖς τριάκοντα νανσὶν
ὁρμώμενοι Ἐπιδαύρου τι καὶ Πρασιῶν καὶ ἄλλα ἐδῄωσαν καὶ
ἐκ Πύλου ἅμα ἐληστεύοντο, καὶ ὁσάκις περί του διαφοραὶ γέ-
νοιντο τῶν κατὰ τὰς σπονδὰς ἀμφισβητουμένων, ἐς δίκας προ-
καλουμένων τῶν Λακεδαιμονίων οὐκ ἤθελον ἐπιτρέπειν, τότε
δὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι νομίσαντες τὸ παρανόμημα ὅπερ καὶ σφίσι
πρότερον ἡμάρτητο, αὖθις ἐς τοὺς Ἀθηναίους τὸ αὐτὸ περιε-
στάναι, πρόθυμοι ἦσαν ἐς τὸν πόλεμον. καὶ ἐν τῷ χειμῶνι
τούτῳ σίδηρόν τε περιήγγελλον κατὰ τοὺς ξυμμάχους, καὶ
τἄλλα ἐργαλεῖα ἡτοίμαζον ἐς τὸν ἐπιτειχισμόν. καὶ τοῖς ἐν τῇ
Σικελίᾳ ἅμα ὡς ἀποπέμψοντες ἐν ταῖς ὁλκάσιν ἐπικουρίαν, αὖ-

paratos esse 1, 144. 145. Et *ἐνεθυμοῦντο* est *in memoriam revocabant, recordabantur*. Hoc ne confunde cum formula *ἐνθύμιον ποιεῖσθαι*, cuius vim exposuit Valck. Animadvv. ad Ammon. p. 76. Haec enim significat *aliquid ominosum habere, in religionem trahere*. Conf. c. 51. Duk. ad h. l. et Valck. ad Herodot. 2, 175. Deinde nonnulli libri *εἴ τις — ἐγένετο*, probante Poppone, nam vulgatam magis significare *si* sive *quoties qua alia eveniret*, quam *si qua alia evenerat* sive *evenisset*. Fallitur: nam *quoties qua alia eveniret* Graece est *εἴ τις ἄλλη γίγνοιτο*. Optativum aoristi *γένοιτο* tuentur ea, quae docet Matth. §. 524. 5. et p. 952. extr. Verba *ταῖς τριάκοντα νανσὶν* referuntur ad illam expeditionem, quae memoratur 6, 105. Articulus additus est, quia de his navibus ex praegressa narratione constat. v. Matth. §. 267. (ubi leg. 6, 43.) Bekk. in ed. stereot. edidit ex Vat. H. *ταῖς τριάκοντα νανσὶν ἐξ Ἄργους ὁρμώμενοι*, quae apud Vallam in *ex agro profecti* depravata sunt. Arn. hoc additamentum tuetur, quia res quidem non claris verbis 6, 105., quo haec referuntur, relata est, sed tamen his verbis ibi positis continetur: *ἀναχωρησάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐκ τοῦ Ἄργους*, quae indicare videntur, naves primo Athenis Argos transmissas esse, et hinc Argis ad expeditionem ad litora Laconicae processisse. Mox *ἐληστεύοντο* Popp. activo sensu accipiens, ut Athenienses subiectum sint, scripturam Vat. *ἐλήστευον* non improbat, quia medium huius verbi nusquam legatur; Arn. *ἐληστεύοντο* passivo sensu accipiens Lacedaemonios subiectum facit et comparat 5, 14. *ληστευομένης τῆς χώρας ἐκ τῆς Πύλου*.

τοί τε ἐπόριζον καὶ τοὺς ἄλλους Πελοποννησίους προσηνάγκα-
ζον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα καὶ ὄγδοον καὶ δέκατον ἔτος τῷ
πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου ἦρος εὐθὺς ἀρχομένου πρῳαίτατα δὴ 19
οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐξέβαλον·
ἡγεῖτο δὲ Ἄγις ὁ Ἀρχιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ
πρῶτον μὲν τῆς χώρας τὰ περὶ τὸ πεδίον ἐδῄωσαν, ἔπειτα Δε-
κέλειαν ἐτείχιζον, κατὰ πόλεις διελόμενοι τὸ ἔργον. ἀπέχει δὲ

19. *Δεκέλειαν*] Non recte ad hanc communitionem Deceleae, consilio Alcibiadis factam, Dahlm. Herodot. p. 43. refert locum Herodoti 9, 73., quo Wessel. vera docere poterat. Nam eo loco historicus attingit res belli Peloponnesiaci per Archidamum gestas, quando principio eius belli Atticam incursionibus infestam habuit, de quibus agit Thuc. 2, 10. Mox *καὶ οὐ πολλῷ* Vat. H. Lugd.? I. Vulgo om. *καί*. „Quare Reisk. aut hoc aut *ἤ* insertum cupiebat. Et Valla *tantundem aut non multo plus a Boeotia*. Heilmanno autem et Bauero verba *οὐ πολλῷ πλέον* aliquantum suspecta erant, quae Haack. uncis inclusit. Et sane *μεῖον* pro *πλέον* exspectes." Popp. *Καί* pro *ἤ* post *παραπλήσιον* non potest mirum videri lectoribus Thucydidis. At Haack. quaestionem movit, perhibens Deceleam propius a Boeotia sitam fuisse, quam Athenis et Danvill. in descriptione harum regionum; itemque Od. Muell. in tabula Boeotiae pone librum de Orchomeno atque in tabula Atticae ap. Ersch. et Grub. Encyclop. Vol. 6. Deceleam prope fines Boeotiae collocant. Manso Spart. 2. p. 225. adn. Deceleam aequo spatio trium mill. (120 stad.) Athenis et Thebis remotam fuisse scribit, nescio quo auctore. Od. Muell. in v. Attica p. 225. „Decelea, ait, respondens Corocleidiae, quae nunc est, ad clivum australem Parnethis sita, Athenis centum viginti stadia remota fuit. Eius situs talis erat, ut ex altera parte Thriasius campus, ex altera Cecropius [imo Cropius v. 2, 19.] incursionibus Spartanorum pateret. Conspicua erat Athenis, sicut Acharnae sexaginta stadiis inde remotae et sitae mediterranea versus ab Aegaleo monte venientibus." Fortasse Thucydidis mens fuit, Deceleam aequo intervallo Athenis et Oropo in confiniis Boeotiae remotam fuisse, quod verum esse, ex libris eorum, qui recentius has terras adierunt, cognoscas. Viginti stadia Arn. ait prope modum aequare 23000 cubita (yards), at Gu. Gellium intervallum inter Deceleam et Athenas tantum 19000 cubitorum ponere. „Postquam praeteriimus Pentelicum ad dexteram situm, per clivum virgultis obsitum radices Parnethis ascendere coepimus. Tum, emensi 4500 cubita, post ascensum magis arduum per pinetum, ad dexteram vidimus collem rotundum, separatum et tamen quodam genere isthinc cum Parnethe monte connexum, a quo colle paulum septentriones versus fons Tatoi est. Is collis est Decelea. A vertice Deceleae latus prospectus est planitiei tum Athenarum tum Eleusinis. Castellum iacet ad fauces angustiarum, quae per Parnethem Oropum patent, sita percommode ad intercipiendum commeatum, qui ex Euboea mitteretur." Gu. Gell. Itiner. Graec. p. 106. Arn. Dodwellum Vol. 1. p. 502. erroris arguit, quod intervallum Athenarum et Deceleae ponat circiter quindecim mill. Angl. Addit, se nullam computationem distantiae inter Deceleam et Oropum ac Delium nosse, coniicere tamen, Thucydidem distantiam computare ex via, quam Oropum euntes terere solebant. „Atqui, ait, si via descripta a Gandyo, ferens Oropo Athenas communiter nunc teritur, et non illa, quae rectior trans Parnethem montem fert, non video cur dicam, rectam sed magis montanam viam antiquitus praela-

ἡ Δεκέλεια σταδίους μάλιστα τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως εἴκοσι καὶ ἑκατόν, παραπλήσιον δὲ καὶ οὐ πολλῷ πλέον καὶ ἀπὸ τῆς Βοιωτίας. ἐπὶ δὲ τῷ πεδίῳ καὶ τῆς χώρας τοῖς κρατίστοις ἐς τὸ κακουργεῖν ᾠκοδομεῖτο τὸ τεῖχος, ἐπιφανὲς μέχρι τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως. καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ Ἀττικῇ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐτείχιζον· οἱ δ' ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἀπέστελλον περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ταῖς ὁλκάσι τοὺς ὁπλίτας ἐς τὴν Σικελίαν, Λακεδαιμόνιοι μὲν τῶν τε Εἱλώτων ἐπιλεξάμενοι τοὺς βελτίστους καὶ τῶν νεοδαμωδῶν, ξυναμφοτέρων ἐς ἑξακοσίους ὁπλίτας, καὶ Ἔκκριτον Σπαρτιάτην ἄρχοντα, Βοιωτοὶ δὲ τριακοσίους ὁπλίτας, ὧν ἦρχον Ξένων τε καὶ Νίκων Θηβαῖοι καὶ Ἡγήσανδρος Θεσπιεύς. οὗτοι μὲν οὖν ἐν τοῖς πρῶτοι ὁρμήσαντες ἀπὸ τοῦ Ταινάρου τῆς Λακωνικῆς ἐς τὸ πέλαγος ἀφῆκαν· μετὰ δὲ τούτους Κορίνθιοι οὐ πολλῷ ὕστερον

tam esse. Atqui praesentem viam si quis ingrediatur, edita locorum inter Parnethem et Pentelicum, ad fontes Cephisi [apud Trinemeida, v. Od. Muell. in v. Attica p. 216.] et introitum planitiei Athenarum dicuntur propemodum in media via inter Oropum et Athenas esse; et in hac via, in editis locorum modo nominatis fortasse Decelea quaerenda est." Haec sine libro Gandyi non facile intelliguntur, nec magis, qui Od. Muell. s. v. Attica p. 220. dicere potuerit, Oropum Athenis commodo itinere diurno abesse, cum tantum duae viae Oropum Athenis ferrent, altera per Deceleam 240 stadiorum (ni fallunt modo dicta), altera per Marathona, eaque vel longior. Paulo inferius leguntur hoplitae ex Helotis lecti, quod quando et qua conditione factum sit, docet Od. Muell. Dor. 2. p. 37.

ἐν τοῖς πρῶτοι] libri omnes *ἐν τοῖς πρώτοις*. Reiz. de Accent. Incl. p. 17. Wolf. de formula *ἐν τοῖς πρῶτον, πρῶτοι* apud Platonem et Thucydidem frequentissima disserens, ibidem p. 20. allato loco praesenti se ait dubitare, an locis pluribus eiusdem scriptoris, certe hoc, corrigi debeat *ἐν τοῖς πρῶτοι*, nam omnium copiarum a Peloponnesiis in Siciliam eo bello missarum primas fuisse eas, de quibus ibi Thuc. loquatur, *ἐν τοῖς ὁρμήσασι πρῶτοι ὥρμησαν*. „Lectio, addit, vulgata sententiam habet aut nullam, aut falsam. Nam sive aliquid suppleas, nempe hoc supplendum erit, *ἐν τοῖς πρώτοις ὁρμήσασιν ὥρμησαν*. Hoc aut significat *ita profecti sunt, ut qui primi*, aut *inter primos profecti sunt*. Prius est nihil, posterius falsum. Nam soli, non cum aliis traiecerunt. Sive nihil suppleas, ecquid tum significare poterit *ἐν τοῖς πρώτοις*, quod hic locum habeat ullo modo? *inter proceres? — praecipue?*" Ex plurimis locis patet, formulam *ἐν τοῖς* librariis non intellectam turbas dedisse et effecisse, ut *ἐν τοῖς πρώτοις* subinde in libris appareret pro *ἐν τοῖς πρῶτοι — πρῶται — πρῶτον*, ut 7, 27., vel aliud quid; sic pro *ἐν τοῖς* ortum est *αὐτοῖς — ἐν αὐτοῖς — ἐν αὐταῖς* 3, 17. Eadem permutatio facta est in formula *ἐν τοῖς χαλεπώτατα* 7, 71., ubi nonnulli libri depravati sunt in scripturam *ἐν τοῖς χαλεπωτάτοις*, quo non minime probatur Reiskii correctio praesentis loci. Ceterum de illa formula *ἐν τοῖς* cum superlativo v. Wolf. ad Reiz. l. c. et Herm. ad Vig. p. 787. Mox ad *ἀφῆκαν* suppleo *τὰς ναῦς*. Bau. insolentiorem dicit huius vocis usum, et coniicit *ἀπῆραν*, ut infra *ταῖς ὁλκάσιν ἀπῆραν*. Addere poterat 8, 80. *αἱ νῆες ἀπάρασαι ἐς τὸ πέλαγος*. Sed Bloomf. vulgatae exempla ex Dione Cass., Euripide, Arriano, Herodoto, Plutarcho; Arn. ex Herodot. 7, 193. afferunt. In

πεντακοσίους ὁπλίτας, τοὺς μὲν ἐξ αὐτῆς Κορίνθου, τοὺς δὲ προσμισθωσάμενοι Ἀρκάδων, καὶ ἄρχοντα Ἀλέξαρχον Κορίνθιον προστάξαντες, ἀπέπεμψαν. ἀπέστειλαν δὲ καὶ Σικυώνιοι διακοσίους ὁπλίτας ὁμοῦ τοῖς Κορινθίοις, ὧν ἦρχε Σαργεὺς Σικυώνιος. αἱ δὲ πέντε καὶ εἴκοσι νῆες τῶν Κορινθίων αἱ τοῦ χειμῶνος πληρωθεῖσαι ἀνθώρμουν ταῖς ἐν τῇ Ναυπάκτῳ εἴκοσιν Ἀττικαῖς, ἕωσπερ αὐτοῖς οὗτοι οἱ ὁπλῖται ταῖς ὁλκάσιν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ἀπῆραν· οὗπερ ἕνεκα καὶ τὸ πρότερον ἐπληρώθησαν, ὅπως μὴ οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τὰς ὁλκάδας μᾶλλον ἢ πρὸς τὰς τριήρεις τὸν νοῦν ἔχωσιν.

Ἐν δὲ τούτῳ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἅμα Δεκελείας τῷ τειχισμῷ καὶ τοῦ ἤρος εὐθὺς ἀρχομένου περὶ Πελοπόννησον ναῦς τριάκοντα ἔστειλαν καὶ Χαρικλέα τὸν Ἀπολλοδώρου ἄρχοντα, ᾧ εἴρητο καὶ ἐς Ἄργος ἀφικομένῳ κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν παρακαλεῖν Ἀργείων τε ὁπλίτας ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ τὸν Δημοσθένην ἐς τὴν Σικελίαν, ὥσπερ ἔμελλον, ἀπέστελλον ἑξήκοντα μὲν ναυσὶν Ἀθηναίων καὶ πέντε Χίαις, ὁπλίταις δὲ ἐκ καταλόγου Ἀθηναίων διακοσίοις καὶ χιλίοις, καὶ νησιωτῶν ὅσοις ἑκαστα-χόθεν οἷόν τ' ἦν πλείστοις χρήσασθαι, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ξυμμάχων τῶν ὑπηκόων, εἴ ποθέν τι εἶχον ἐπιτήδειον ἐς τὸν πόλεμον, ξυμπορίσαντες. εἴρητο δ' αὐτῷ πρῶτον μετὰ τοῦ Χαρικλέους ἅμα περιπλέοντα ξυστρατεύεσθαι περὶ τὴν Λακωνικήν. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης ἐς τὴν Αἴγιναν πλεύσας τοῦ στρατεύματός τε εἴ τι ὑπελείπετο περιέμενε καὶ τὸν Χαρικλέα τοὺς Ἀργείους παραλαβεῖν.

proximis Krueg. ad Dionys. p. 290. monuit non iungi debere *προσμισθωσάμενοι καὶ προστάξαντες*, sed *ὁπλίτας καὶ ἄρχοντα*.

ἀνθώρμουν] Panormi in Achaia, ut apparet ex Polyaen. 6, 23. Bloomf.

ἕωσπερ] Refutatur hoc loco quod memini negare Elmsleium ad Oed. Col. Soph. v. 1360., usitatum Graecis fuisse *ἕωσπερ*, magis puto quod huius aliorumque locorum quorundam non recordaretur quam quod in dubium eos vocaret. Profecto causa prorsus nulla est, quamobrem *ἕως* particulae iungi *περ* non liceat, quod cum omnibus vocibus enunciationibusque relativis aut relativam notionem recipientibus potest consociari: quae eius generis non sunt, cum eis omnibus nequit. Dind. Herm. quoque ad Soph. l. c. se miraturum ait ni attendentes secus, quam Elmsl. velit, esse reperient. *Ἕωσπερ* nuper Dind. Demostheni p. 791. Reisk. ex aliquot libris reddidit, idemque sine correctione legitur p. 1257. Arn. addit Platon. Menon. p. 97. C. Popp. adiri iubet Schaef. Appar. cr. Demosth. Vol. 5. p. 369. et Xen. H. Gr. 6, 5, 12. Denique verbi *ἐπληρώθησαν* subiectum est *αἱ τριήρεις*, v. cap. 17. extr., welches auch die anfängliche Absicht ihrer Ausrüstung war.

20. *Ἀργείων τε*] Hoc *τε* non habet quo referatur; inducendum puto. Reisk.

μετὰ τοῦ Χαρικλέους ἅμα] *Ἅμα* om. Ar. Chr. Dan., haud dubie ob praecedens *μετά*. At 8, 5. *ἅμα μετ' αὐτῶν παρῆν*. Ita *σὺν — ἅμα* legimus Xen. Cyrop. 8, 8, 12. et in dubio loco 6, 1, 55. *Ἅμα σύν* Plut. Cic. 9. Cat. 43. Conf. Eurip. Ion. 718. *Ὁμοῦ-σύν* Xen. Cyr. 5, 4, 5. Popp. vid. adn. ad 1, 23. et Popp. Comm. 1. p. 200 sq.

21 Ἐν δὲ τῇ Σικελίᾳ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτου τοῦ ἦρος καὶ ὁ Γύλιππος ἦκεν ἐς τὰς Συρακούσας, ἄγων ἀπὸ τῶν πόλεων ὧν ἔπεισε στρατιὰν ὅσην ἑκασταχόθεν πλείστην ἐδύνατο. καὶ ξυγκαλέσας τοὺς Συρακοσίους ἔφη χρῆναι πληροῦν ναῦς ὡς δύνανται πλείστας καὶ ναυμαχίας ἀπόπειραν λαμβάνειν· ἐλπίζειν γὰρ ἀπ' αὐτοῦ τι ἔργον ἄξιον τοῦ κινδύνου ἐς τὸν πόλεμον κατεργάσασθαι. ξυνανέπειθε δὲ καὶ ὁ Ἑρμοκράτης οὐχ ἥκιστα τοῦ ταῖς ναυσὶ μὴ ἀθυμεῖν ἐπιχειρήσειν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, λέγων οὐδὲ ἐκείνους πάτριον τὴν ἐμπειρίαν οὐδὲ αἴδιον τῆς θαλάσσης ἔχειν, ἀλλ' ἠπειρώτας μᾶλλον τῶν Συρακοσίων ὄντας καὶ ἀναγκασθέντας ὑπὸ Μήδων ναυτικοὺς γενέσθαι. καὶ πρὸς ἄνδρας τολμηροὺς οἵους καὶ Ἀθηναίους τοὺς ἀντιτολμῶντας χαλεπωτάτους [ἂν] αὐτοῖς φαίνεσθαι· ᾧ γὰρ ἐκεῖνοι τοὺς πέλας, οὐ δυνάμει ἔστιν ὅτε προὔχοντες, τῷ δὲ θράσει ἐπιχειροῦντες καταφοβοῦσι, καὶ σφᾶς ἂν τὸ αὐτὸ ὁμοίως τοῖς ἐναντίοις ὑποσχεῖν. καὶ Συρακοσίους εὖ εἰδέναι ἔφη τῷ τολμῆσαι ἀπροσδοκήτως πρὸς τὸ Ἀθηναίων ναυτικὸν ἀντιστῆναι πλέον τι διὰ τὸ τοιοῦτον ἐκπλαγέντων αὐτῶν περιεσομένους ἢ Ἀθηναίους τῇ ἐπιστήμῃ τὴν Συρακοσίων ἀπειρίαν βλάψοντας. ἰέναι οὖν ἐκέλευεν ἐς τὴν πεῖραν τοῦ ναυτικοῦ καὶ μὴ ἀποκνεῖν. καὶ οἱ μὲν Συρακόσιοι, τοῦ τε Γυλίππου καὶ Ἑρμοκράτους καὶ εἴ του ἄλλου πειθόντων, ὥρμηντό τε ἐς τὴν
22 ναυμαχίαν καὶ τὰς ναῦς ἐπλήρουν. ὁ δὲ Γύλιππος ἐπειδὴ παρεσκευάσατο τὸ ναυτικόν, ἀγαγὼν ὑπὸ νύκτα πᾶσαν τὴν στρατιὰν τὴν πεζὴν αὐτὸς μὲν τοῖς ἐν τῷ Ἡλημμυρίῳ τείχεσι κατὰ γῆν ἔμελλε προσβαλεῖν, αἱ δὲ τριήρεις τῶν Συρακοσίων ἅμα καὶ ἀπὸ ξυνθήματος πέντε μὲν καὶ τριάκοντα ἐκ τοῦ μεγάλου

21. ἀπὸ τῶν πόλεων ὧν ἔπεισε] v. Matth. p. 883. §. 473. De verbis ὅσην — πλείστην ἐδύνατο et ὡς δύνανται πλείστας v. ibidem p. 858. Mox articulus τοῦ ante ταῖς ναυσί et sanus est, et pendet a ξυνανέπειθε, quemadmodum legimus ξυναίρεσθαι τοῦ κινδύνου, ξυμβάλλεσθαι τοῦ φόβου et sim. Tum et futurum ἐπιχειρήσειν recte habet, prorsus enim dictum est, ut 4, 9. ἐπισπάσασθαι αὐτοὺς (τὸ τεῖχος) ἠγεῖτο προθυμήσεσθαι, et 8, 2. ξυμπροθυμηθέντες ἀπαλλάξεσθαι. De accusativis οἵους καὶ Ἀθηναίους v. Matth. p. 885. s. v. οἷος. Intellige οἷοι καὶ Ἀθηναῖοί εἰσιν. Dein verba πρὸς ἄνδρας τολμηρούς pendent ab ἀντιτολμῶντας, v. Matth. p. 566. Paulo post Bekk. legit σφεῖς ἂν τὸ αὐτό, v. adn. ad 7, 34. et τὸ αὐτὸ intellige φόβον, et ὑποσχεῖν Schol. interpretatur ὑποβάλλειν. De πλέον τι v. Matth. §. 487. 4. Paulo inferius plena haec esset oratio: τοῦ τε Γυλίππου καὶ Ἑρμοκράτους πειθόντων καὶ εἴ τις ἄλλος ἔπειθε, vel καὶ εἴ του ἄλλου πείθοντος ὥρμηντο. Vid. Herm. ad Soph. Ai. 179. p. 29. med.

22. παρεσκευάσατο] Melius ex H. Gr. legitur παρεσκεύαστο. Gylippus κατὰ γῆν ἔμελλε προσβαλεῖν, quippe urbem relicturus exeundo praeter Epipolas, in plana descensurus pone τὸ διπλοῦν τεῖχος Atheniensium, Anapum traiecturus et Plemmyrium petiturus per planum soli, quod extenditur a mari ad castellum et templum Olympii, ut recte Arn.

αἱ δὲ τριήρεις — πέντε μὲν καὶ τριάκοντα] Scriptor etsi summam

λιμένος ἐπέπλεον, αἱ δὲ πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἐκ τοῦ ἐλάσσονος, οὗ ἦν καὶ τὸ νεώριον αὐτοῖς, [καὶ] περιέπλεον βουλό-

verbis non definiit, mente tamen definitam comprehendit, quare postquam dictum numerum (35) subtraxit, articulum assumsit ad reliquum (45). Abr., ad quem Haack. inclinasse videtur, temere post αἱ δὲ τριήρεις inserendum putabat ξύμπασαι (ἅπασαι) ὀγδοήκοντα. Haack. tamen, quia codicum auctoritatem suspicioni suae videt obstare, vana interpunctione locum sublevare vult, quasi vero non plana et perspicua in promtu sit explicatio articuli, dum Baueri insistas vestigiis, qui contra Abr. optime monuit: „quodsi ex 35 et 45 octoginta collegit Abr., non video, qui colligendum reliquisse non debeat Thuc.“ Blum. Script. Schol. p. 12 sq. Conf. Krueg. ad Dionys. p. 303. in Addendis p. LXI.

τὸ νεώριον] in portu minore, at νεωσοίκους veteres in magno portu 7, 25. statuit. Consentit Diod. 14, 7., apud quem Dionysius Ol. 94, 1. (404.) ᾠκοδόμησε πολυτελῶς ὠχυρωμένην ἀκρόπολιν — καὶ συμπεριέλαβε τῷ ταύτης τείχει τὰ πρὸς τῷ μικρῷ λιμένι, τῷ Ἀκκλῳ καλουμένῳ, νεώρια. ταῦτα δ' ἑξήκοντα τριήρεις χωροῦντα πύλην εἶχε κλειομένην, δι' ἧς κατὰ μίαν τῶν νεῶν εἰσπλεῖν συνέβαινε. Ante Dionysii aetatem eiusmodi navium tecta fuerunt centum quinquaginta, quibus tunc nova centum sexaginta addita, teste Diod. 14, 42. ᾠκοδόμει δὲ καὶ νεωσοίκους πολυτελεῖς κύκλῳ τοῦ νῦν καλουμένου λιμένος, ἑκατὸν ἑξήκοντα, τοὺς πλείστους δύο ναῦς δεχομένους· καὶ τοὺς προϋπάρχοντας ἐθεράπευεν, ὄντας ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, ubi „haud scio, ait Wessel., an desit μεγάλου (λιμένος sc.)“ Sed magnus portus κατ' ἐξοχήν portus dicebatur, sive Συρακουσίων λιμήν, v. Dorv. ad Charit. p. 370. Siculis p. 197. Burm. Praef. ad Dorv. Sicul. p. XXI. Ern. Cl. Cic. s. v. Portus Syracusarum. Quanquam negari nequit, semel (7, 4.) portum Syracusanorum intelligi minorem, quippe eo tempore, quo magnus in potestate Atheniensium erat. Atque portum cum dicit Liv. 24, 33., portum maiorem dicit. Conf. Thuc. 7, 25. alibi. Κύκλῳ autem illo portus, si de magno quaeritur, non tantum regio Acradinae, Ortygiaeque finitima significari videtur, verum longinquior etiam Anapi. Dionysius apud Diod. 14, 13. expeditionem in Epirum atque ad templum Delphicum spoliandum parans Ol. 98, 4. (385.) σχολὴν ἄγων κατεσκεύασε νεώρια διακοσίαις τριήρεσι, καὶ τείχος περιέβαλε τῇ πόλει τηλικοῦτο τὸ μέγεθος, ὥστε τῇ πόλει γενέσθαι τὸν περίβολον μέγιστον τῶν Ἑλληνίδων πόλεων· κατεσκεύασε δὲ καὶ γυμνάσια μεγάλα παρὰ τὸν Ἄναπον ποταμόν etc. Sed de h. l. dixi in lib. de Sit. Syrac. p. 69. Apparet autem e Diodori loco supra adscripto ex 14, 42., ut adnotavit Wessel. Vol. 6. p. 359., „omni ex parte vero non consentire, quod Laz. Bayfius pertendebat, νεωσοίκους capaces singulos triremis unius, uniusque biremis et fabrorum navalium, qui eas aut exstruerent aut reficerent, fuisse, in Thes. Gron. Vol. 11. p. 624. Melius Suidas: νεώσοικοι, οἰκήματα παρὰ τῇ θαλάσσῃ οἰκοδομούμενα εἰς ὑποδοχὴν νεῶν, ὅτε μὴ θαλαττεύοιεν. Diodori verba non neglexit Scheffer. M. N. 3, 3.“ Sed ut ad caput rei perveniamus: Navalia (νεώρια) et Navium receptacula sive tecta (νεώσοικοι) differunt. vid. Schneid. Vocab. Gr. s. v. νεώσοικοι. „Νεώριον étoit dans les ports l'emplacement tout entier destiné soit à construire ou à radouber les bâtiments, soit à les recevoir, quand on les tiroit sur le rivage, pour les préserver de l'humidité. Harpocr. v. νεώρια.“ Letr. Topogr. de Syrac. p. 28. Ajoutez qu'outre l'emplacement nécessaire à un certain nombre de bâtiments le νεώριον contenoit encore les magazins de voiles, cordages, bois etc. Demosthène en fournit la preuve en plusieurs endroits, or. in Euerget. p. 1145, 4. et in Polyclet.

μενοι πρὸς τὰς ἐντὸς προσμῖξαι καὶ ἅμα ἐπιπλεῖν τῷ Πλημμυρίῳ, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν θορυβῶνται. οἱ δ' Ἀθηναῖοι διὰ τάχους ἀντιπληρώσαντες ἑξήκοντα ναῦς ταῖς μὲν πέντε καὶ εἴκοσι πρὸς τὰς πέντε καὶ τριάκοντα τῶν Συρακοσίων τὰς ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι ἐναυμάχουν, ταῖς δ' ἐπιλοίποις ἀπήντων ἐπὶ τὰς ἐκ τοῦ νεωρίου περιπλεούσας, καὶ εὐθὺς πρὸ τοῦ στόματος τοῦ μεγάλου λιμένος ἐναυμάχουν, καὶ ἀντεῖχον ἀλλήλοις ἐπὶ πολύ, οἱ μὲν βιάσασθαι βουλόμενοι τὸν

p. 1218, 13. Cependant le *νεώριον* étoit employé dans un sens plus restreint que notre mot Arsenal. Les *νεώσοικοι* compris dans les *νεώριον* étoient des espèces de loges couvertes, où l'on faisoit entrer quelques bâtiments, peut-être les trirèmes, dont la construction ou la conservation demandoit plus d'attention et de soin, tandis que les vaisseaux marchands étoient abandonnés dans le *νεώριον* aux injures de l'air. Les squari de l'arsenal de Venisse, c'est à dire, les soixante loges, où se construisoient et radouboient les galères, doivent représenter assez exactement les *νεώσοικοι* des anciens. Id. indice s. v. *νεώριον*. Cette distinction devient surtout incontestable d'après un passage, où Demosthène in or. *π. συμμορ.* p. 184. dit, qu'il y aura trente *νεώσοικοι* dans chacun des dix *νεώρια* qu'il propose. Id. indice s. v. *νεώσοικοι*, ubi a vero abiisse Augerium Vol. 1. p. 225. arguit. A Thucydide tamen et Diodoro seorsum in magno portu *νεωσοίκους* sed illos veteres, in portu Laccio *νεώρια* memorata vidimus. Utut est, certe *νεώριον* totum, *νεώσοικος* pars erat. „Polycrates Samius uxores et liberos quorundam Samiorum, quorum fides sibi suspecta esset, *ἐς τοὺς νεωσοίκους* contrusit, vivos eos ibi combusturus una cum navium tectis et quidquid inesset, si suspiciones suae comprobarentur, apud Herodot. 3, 45. Navium tecta (boathouses) comburi possunt, non item *νεώριον* (dockyard)." Arn. Anecdd. Bekk. 1. p. 282. *Νεώσοικοι, καταγώγια ἐπὶ τῆς θαλάττης ᾠκοδομημένα εἰς ὑποδοχὴν τῶν νεῶν, ὅτε μὴ θαλαττεύοιεν· τὰ νεώρια δὲ ἡ τῶν ὅλων* (leg. *ὅρων* cum Albert. ad Hesych. Vol. 2. p. 673.) *περιβολή*. Conf. Hesych. s. v. *οὔρους*, ubi ex Photio legendum *περιορίσματα*, pro *προορίσματα*. Conf. Bast. Comm. Palaeogr. p. 929. Heeren. Ideen 2, 1. p. 258. adn. Hemsterh. ad Pollux. 9, 28. Iacobs. ad Demosth. Oratt. de rep. habitas p. 42. ed. pr. et quos veteres scriptores laudat Schoem. de Comitt. Athen. p. 317. adn. Differunt *νεώριον* et *νεώσοικοι*, differunt etiam *ἐπίνεια* et *ναύσταθμα*. Est enim *ἐπίνειον* universa urbs vel vicus, ubi naves struuntur et asservantur. Thuc. 2, 84. 1, 30. *Κυλλήνην, τὸ Ἠλείων ἐπίνειον*, ubi Schol. *ἐπίνειόν ἐστι πόλισμα παραθαλάσσιον, ἔνθα τὰ νεώρια τῶν πόλεων, ὥσπερ ὁ Πειραιεὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ ἡ Νίσαια τῆς Μεγαρίδος. δύνασαι δὲ ἐπὶ παντὸς ἐμπορίου καὶ παραθαλασσίου* (Schaef. putat excidisse *χωρίου*) *χρήσασθαι τῷ ὀνόματι τούτῳ, ὃ νῦν οἱ πολλοὶ κατάβολον καλοῦσι*. vid. Dufresn. Gloss. med. et inf. Latin. s. v. Catabolum. At *ναύσταθμον* est statio, in qua naves tuto possunt manere. Vid. Amersfoordt. in Schaef. Appar. cr. ad Demosth. Vol. 1. p. 773., qui plura addit de navium tectis ex Valesii adnotatione ad Harpocr. in *νεώρια* et *νεώσοικοι*, ablegatque ad Bergm. ad Isocr. Areop. 27. p. 173. Idem e Thuc. 7, 25. Herodot. 6, 45. et Xen. H. Gr. 4, 4, 12. docet, tectos superne fuisse *νεωσοίκους*, quod vel sponte intelligitur ex consilio, quo aedificabantur. Nos haec nomina ita distinguimus: Schiffswerft, Schiffsdocken, Seeplatz, Ankerplatz. Mox *καί* ante *περιέπλεον* om. H. et Vall.

ἔςπλουν, οἱ δὲ κωλύειν. ἐν τούτῳ δὲ ὁ Γύλιππος τῶν ἐν τῷ 23
Πλημμυρίῳ Ἀθηναίων πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπικαταβάντων καὶ τῇ ναυμαχίᾳ τὴν γνώμην προσεχόντων φθάναι προσπεσὼν ἅμα τῇ ἕῳ αἰφνιδίως τοῖς τείχεσι, καὶ αἱρεῖ τὸ μέγιστον πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ ἐλάσσω δύο, οὐχ ὑπομεινάντων τῶν φυλάκων, ὡς εἶδον τὸ μέγιστον ῥᾳδίως ληφθέν. καὶ ἐκ μὲν τοῦ πρώτου ἁλόντος χαλεπῶς οἱ ἄνθρωποι, ὅσοι καὶ ἐς τὰ πλοῖα καὶ ὁλκάδα τινὰ κατέφυγον, ἐς τὸ στρατόπεδον ἐξεκομίζοντο· τῶν γὰρ Συρακοσίων ταῖς ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι ναυσὶ κρατούντων τῇ ναυμαχίᾳ ὑπὸ τριήρους μιᾶς καὶ εὖ πλεούσης ἐπεδιώκοντο· ἐπειδὴ δὲ τὰ δύο τειχίσματα ἡλίσκετο, ἐν τούτῳ καὶ οἱ Συρακόσιοι ἐτύγχανον ἤδη νικῶμενοι, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν φεύγοντες ῥᾷον παρέπλευσαν. αἱ γὰρ τῶν Συρακοσίων αἱ πρὸ τοῦ στόματος νῆες ναυμαχοῦσαι, βιασάμεναι τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς οὐδενὶ κόσμῳ ἐξέπλεον, καὶ ταραχθεῖσαι περὶ ἀλλήλας παρέδοσαν τὴν νίκην τοῖς Ἀθηναίοις. ταύτας τε γὰρ ἔτρεψαν καὶ ὑφ' ὧν τὸ πρῶτον ἐνικῶντο ἐν τῷ λιμένι. καὶ ἕνδεκα μὲν ναῦς τῶν Συρακοσίων κατέδυσαν, καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀπέκτειναν, πλὴν ὅσον ἐκ τριῶν νεῶν οὓς ἐζώγρησαν· τῶν δὲ σφετέρων τρεῖς νῆες διεφθάρησαν. τὰ δὲ ναυάγια ἀνελκύσαντες τῶν Συρακοσίων, καὶ τροπαῖον ἐν τῷ νησιδίῳ στήσαντες τῷ πρὸ τοῦ Πλημμυρίου, ἀνεχώρησαν ἐς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον.

Οἱ δὲ Συρακόσιοι κατὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν οὕτως ἐπεπρά- 24
γεσαν, τὰ δ' ἐν τῷ Πλημμυρίῳ τείχη εἶχον, καὶ τροπαῖα ἔστησαν αὐτῶν τρία. καὶ τὸ μὲν ἕτερον τοῖν δυοῖν τειχοῖν τοῖν ὕστερον ληφθέντοιν κατέβαλον, τὰ δὲ δύο ἐπισκευάσαντες ἐφρούρουν. ἄνθρωποι δ' ἐν τῶν τειχῶν τῇ ἁλώσει ἀπέθανον καὶ ἐζωγρήθησαν πολλοί, καὶ χρήματα πολλὰ τὰ ξύμπαντα

23. *ἐς τὸ στρατόπεδον ἐξεκομίζοντο*] i. e. in castra deferebantur, quae Athenienses habebant in duplici muro inde a *κρημνῷ* ad mare, ubi pars exercitus stationem habebat, ut apparet ex cap. 11. *καὶ τὰ τείχη ἐν οἷσπερ νῦν ἐσμέν*, et hunc murum demum cap. 60. deserunt. Ut vero exercitus in Plemmyrio stationem habens iunctus maneret cum exercitu in duplici muro collocato, in recessu (*μυχῷ*) portus magni prope Dasconem castra navalia (*τὸ στρατόπεδον* c. 53. bis.) remanserant, neque enim omnes naves inde ad Plemmyrium transvectas esse, docent c. 4. *καὶ τὰ πλοῖα ἤδη ἐκεῖ τὰ μεγάλα ὥρμει καὶ αἱ ταχεῖαι νῆες* (ubi v. adn.), et totum c. 53. Ad ea igitur castra navalia isti profugi a Plemmyrio proxime aufugiebant, et inde, si vellent, in murum duplicem. Paulo inferius pro *ἕνδεκα* Vall. *decem* habet. Dein *πλὴν ὅσον* etc. est *πλὴν ὅσοι ἦσαν ἐν τρισὶ ναυσὶν, ἐξ ὧν τοὺς ἀνθρώπους ἐζώγρησαν*. Porro Wass. *τὸ νησίδιον* intelligit Ortygiam; imo altera duarum parvarum insularum intelligenda est sitarum in portu et ad ostium portus, de quibus dixi in lib. de Sit. Syrac. p. 77 sq. et in adn. ad 6, 66. Arn. unam tantum agnoscit, et dicit nudum scopulum esse. Conf. descriptionem huius proelii navalis apud Diod. 13, 9.

24. *τὰ ξύμπαντα*] i. e. in Allen. v. Herm. ad Vig. p. 727. Krueg. ad Dionys. p. 314. Mox *ἅτε γὰρ ταμιείῳ* edidit Bekk. ex H., non

ἐάλω· ὥστε γὰρ ταμιείῳ χρωμένων τῶν Ἀθηναίων τοῖς τείχεσι πολλὰ μὲν ἐμπόρων χρήματα καὶ σῖτος ἐνῆν, πολλὰ δὲ καὶ τριηράρχων, ἐπεὶ καὶ ἱστία τεσσαράκοντα τριήρων καὶ τἆλλα σκεύη ἐγκατελήφθη, καὶ τριήρεις ἀνειλκυσμέναι τρεῖς. μέγιστον δὲ καὶ ἐν τοῖς πρῶτον ἐκάκωσε τὸ στράτευμα τὸ τῶν Ἀθηναίων ἡ τοῦ Πλημμυρίου λῆψις· οὐ γὰρ ἔτι οὐδ' οἱ ἔσπλοι ἀσφαλεῖς ἦσαν τῆς ἐπαγωγῆς τῶν ἐπιτηδείων· οἱ γὰρ Συρακόσιοι ναυσὶν αὐτόθι ἐφορμοῦντες ἐκώλυον, καὶ διὰ μάχης ἤδη ἐγίγνοντο αἱ ἐκομιδαί· ἔς τε τὰ ἄλλα κατάπληξιν παρέσχε καὶ ἀθυμίαν τῷ στρατεύματι.

25 Μετὰ δὲ τοῦτο ναῦς τε ἐκπέμπουσι δώδεκα οἱ Συρακόσιοι καὶ Ἀγάθαρχον ἐπ' αὐτῶν Συρακόσιον ἄρχοντα. καὶ αὐτῶν μία μὲν ἐς Πελοπόννησον ᾤχετο, πρέσβεις ἄγουσα οἵπερ τὰ σφέτερα φράσωσιν ὅτι ἐν ἐλπίσιν εἰσὶ καὶ τὸν ἐκεῖ πόλεμον ἔτι μᾶλλον ἐποτρύνωσι γίγνεσθαι· αἱ δὲ ἕνδεκα νῆες πρὸς τὴν Ἰταλίαν ἔπλευσαν, πυνθανόμεναι πλοῖα τοῖς Ἀθηναίοις γέμοντα χρημάτων προσπλεῖν. καὶ τῶν τε πλοίων ἐπιτυχοῦσαι τὰ πολλὰ διέφθειραν καὶ ξύλα ναυπηγήσιμα ἐν τῇ Καυλωνιάτιδι κατέκαυσαν, ἃ τοῖς Ἀθηναίοις ἑτοῖμα ἦν. ἔς τε Λοκροὺς μετὰ ταῦτα ἦλθον, καὶ ὁρμουσῶν αὐτῶν κατέπλευσε μία τῶν ὁλκάδων τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου ἄγουσα Θεσπιέων ὁπλίτας. καὶ ἀναλαβόντες αὐτοὺς οἱ Συρακόσιοι ἐπὶ τὰς ναῦς παρέπλεον ἐπ' οἶκου. φυλάξαντες δ' αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι εἴκοσι νανσὶ πρὸς τοῖς Μεγάροις, μίαν μὲν ναῦν λαμβάνουσιν αὐτοῖς ἀνδράσι, τὰς δ' ἄλλας οὐκ ἠδυνήθησαν, ἀλλ' ἀποφεύγουσιν ἐς τὰς Συρακούσας. ἐγένετο δὲ καὶ περὶ τῶν σταυρῶν ἀκροβολισμὸς ἐν τῷ λιμένι, οὓς οἱ Συρακόσιοι πρὸ τῶν παλαιῶν νεωσοίκων κατέπηξαν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὅπως αὐτοῖς αἱ νῆες ἐντὸς ὁρμοῖεν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιπλέοντες μὴ βλάπτοιεν ἐμ-

improbante Popp., probante Matth. p. 1287. init. Lobeck. ad Phryn. p. 427. usum particulae ὥστε pro ὡς apud Atticos tribus tantum locis probatorum scriptorum comprobare potuit, praesenti loco Thucydidis, Isocrat. Paneg. 47. p. 73., quem Popp. ex Spohnii adnotatione monet aliter, quam vulgo fit, interpretandum esse, et Arist. Eccl. 783., quem Matth. l. c. dubium reddit. De verbis ἐν τοῖς πρῶτον v. Matth. §. 290. Mox Popponi locutio οἱ ἔσπλοι τῆς ἐπαγωγῆς τῶν ἐπιτηδείων offensioni est, quum *subvectio commeatus non potuit tuto intrare portum* dictum sit pro commeatu ipso seu navibus commeatum advehentibus, et dicit melius molestum τῆς ἐπαγωγῆς plane deesse. In G. adnotatum est ταῖς ἐπαγωγαῖς γρ.

25. οἵπερ τὰ σφέτερα] Vat. H. ὅπως τὰ σφέτερα, v. Matth. p. 900., qui ὅπως damnat, at Herm. Opuscc. Vol. 4. p. 130. vel propter additum περ pronomen illud ferri posse negat, et ὅπως legi vult. Conf. eundem ad Soph. Oed. C. 190. De verbis πυνθανόμεναι προσπλεῖν v. Matth. p. 1079. init., de ὅπως — ὁρμοῖεν ibidem p. 996. 4. Paulo superius ad verba γέμοντα χρημάτων Schol. recte adnotavit: καὶ ἐπὶ τῶν τυχόντων πραγμάτων τὰ χρήματα λαμβάνεται, καὶ οὐχ, ὥσπερ νῦν ἀδοκίμως ἐπὶ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων εἰδῶν.

βάλλοντες. προσαγαγόντες γὰρ ναῦν μυριοφόρον αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι, πύργους τε ξυλίνους ἔχουσαν καὶ παραφράγματα,

ναῦν μυριοφόρον] Pollux 4, 165. μυριαμφόρος, ὡς Θουκυδίδης. Schol. μεγάλην, δυναμένην δέξασθαι μυρίον φόρτον, quale navigium Philist. fragm. 56. p. 174. βουβάριν dixit, ni fallit criticorum coniectura. Apud Pollucem alio loco (1, 82.) extat forma μυριοφόρος ναῦς, cum hoc additamento: τὸ δὲ μυριαγωγὸς, εὐτελές, ubi interpretes de sensu disceptant, alii ad amphoras, alii ad talenta (ut etiam Arn. ex Thuc. 4, 118., unde apparere dicit, navem 500 talentorum ponderis perexiguam habitam esse, et ex Herodot. 1, 194. 2, 96., unde ναῦν μυριοφόρον interpretatur *navem decies mille talentorum onus vehentem*), alii ad alios modulos numerum myriadis referentes. Forma μυριαγωγός utitur Strab. 3. p. 226. A. Alm., ubi v. Casaub. De aestimanda magnitudine navium onerariarum dixit Salmas. Obss. ad Ius A. et R. p. 734., docens frumentariarum magnitudinem modiatione, vinariarum itemque frumentariarum amphoris aestimari solitam esse. Apud Suidam in πλάτη memoratur navis μυριοφόρος πύργοις τε καὶ παραφράγμασι παντοίοις instructa, opinor e praesente loco. Prudenter Heilm. egit, interpretatus: ein Schiff von erstem Range (conf. Salmas.), quamquam praestabat von erster Grösse, quoniam ille terminus in navibus longis technicus est. Apud Pollucem 4, 165. ante Seberum legebatur μυριαφόρος, is ex libris scriptis Pollucis μυριοφόρος lectum volebat, quia sic sit apud Thucydidem et Heliodorum. Kuhn. apud Pollucem posuit μυριαμφόρος. Heilm. et praesenti loco Thuc. et ap. Pollucem l. c. putabat olim μυριάμφορον (accentu in tertia a fine) lectum esse, ductum illud ab ἀμφορεύς, *amphora*. Sed formam μυριοφόρος in multis praeterea multorum scriptorum locis reperit Lobeck. ad Phryn. p. 662., quibus Arn. addit Strab. 17, 1, 26. p. 805., at formam μυριαφόρος cum ἱεραφόρος congruere docet. Bred. non mutata apud Thucydidem vulgata μυριοφόρος eundem in vocabulo sensum inesse putat, quem in forma μυριαμφόρος. Amphoram dicit aequare, secundum Festum [p. 133. Lind.], Romanorum quadrantal i. e. vas pedis quadrati sive ex omni latere quadratum; quatenus autem pondus amphorae significatur, quae navi imponitur, non vas intelligitur, sed quantum pondo habet materia in amphora condi solita; quae materia quum vinum esse soleret, si vera sunt a Festo tradita, pondus amphorae Bred. colligit fuisse octoginta pondo, ut navis μυριοφόρος octingenties mille pondo vexerit. Certe significari addit navem non longam, non usui bellico primitus paratam. Amphoram Graecam (ἀμφορέα, κάδον, κεράμιον) Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 107. dicit aptatam fuisse capiendo metretae Attico: aequabat autem metretes $33\frac{9}{113}$ quartarios Berolinenses. Lobeckii de h. l. sententia haec est: „Mihi, qui ναῦν μυριοφόρον interpretantur *decem millia hominum ferentem*, non reputare videntur, quid Amphitritae humeri valeant, quid ferre recusent. Tantam multitudinem ne illa quidem tulit Ptolemaei Philopatoris moles, ad usum prorsus immobilis. Itaque praestat navem intelligi decem millium amphorarum, qualem Graeci μυριαμφόρον dicebant, Arist. Pac. 521., ut minorem δεκαμφόρον. Et hoc mihi illa vetus Pollucis scriptura μυριαφόρος significare videtur, si lineolam directam, quae literae *α* superposita *μ* indicat, reduxeris. Neque fide abhorret, librarios vulgatiori nomini μυριοφόρος adsuetos hoc etiam Thucydidi impertiisse.“ Mox libri inter ἀκάτων et ἀκατίων variant, utrumque Thucydideum esse Popp. monet, sed ἀκάτων aptius putat, propterea quod parvis naviculis hic nullus usus sit. Ἀκατίων etiam Thom. M. tuetur. Hic enim p. 931. ita scribit: ὥνευον ἀντὶ τοῦ ἐκίνουν καὶ περιῆγον, ἀπὸ τῶν τοὺς μυλῶνας

ἔκ τε τῶν ἀκάτων ὤνευον ἀναδούμενοι τοὺς σταυροὺς καὶ ἀνέκλων, καὶ κατακολυμβῶντες ἐξέπριον. οἱ δὲ Συρακόσιοι ἀπὸ τῶν νεωρίκων ἔβαλλον· οἱ δ' ἐκ τῆς ὁλκάδος ἀντέβαλλον· καὶ τέλος τοὺς πολλοὺς τῶν σταυρῶν ἀνεῖλον οἱ Ἀθηναῖοι. χαλεπωτάτη δ' ἦν τῆς σταυρώσεως ἡ κρύφιος· ἦσαν γὰρ τῶν σταυρῶν οὓς οὐχ ὑπερέχοντας τῆς θαλάσσης κατέπηξαν, ὥστε δεινὸν ἦν προσπλεῦσαι, μὴ οὐ προιδών τις ὥσπερ περὶ ἕρμα περιβάλῃ τὴν ναῦν. ἀλλὰ καὶ τούτους κολυμβηταὶ δυόμενοι ἐξέπριον μισθοῦ. ὅμως δ' αὖθις οἱ Συρακόσιοι ἐσταύρωσαν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πρὸς ἀλλήλους οἷον εἰκὸς τῶν στρατοπέδων ἐγγὺς ὄντων καὶ ἀντιτεταγμένων ἐμηχανῶντο καὶ ἀκροβολισμοῖς καὶ πείραις παντοίαις ἐχρῶντο. ἔπεμψαν δὲ καὶ ἐς τὰς πόλεις πρέσβεις οἱ Συρακόσιοι Κορινθίων καὶ Ἀμπρακιωτῶν καὶ Λακεδαιμονίων, ἀγγέλλοντας τήν τε τοῦ Πλημμυρίου λῆψιν καὶ τῆς ναυμαχίας πέρι ὡς οὐ τῇ τῶν πολεμίων ἰσχύι μᾶλλον ἢ τῇ σφετέρᾳ ταραχῇ ἡσσηθεῖεν, τά τε ἄλλα αὖ δηλώσοντας ὅτι ἐν ἐλπίσιν εἰσί, καὶ ἀξιώσοντας ξυμβοηθεῖν ἐπ' αὐτοὺς καὶ νανσὶ καὶ πεζῷ, ὡς καὶ τῶν Ἀθηναίων προσδοκίμων ὄντων ἄλλῃ στρατιᾷ, καὶ ἦν φθάσωσιν αὐτοὶ πρότερον

κινούντων ὄνων. Θουκ. ἐν τῇ ἕκτῃ· ἔκ τε τῶν ἀκάτων ὤνευον, ἀναδούμενοι τοὺς σταυρούς.“ Principium glossae transscripsit Phavorin., eandemque totam repetit Suidas haud paucis aliter explicatis: *ὄνος*, ait, *τοῦ μύλωνος τὸ κινούμενον, καὶ αἱ τοιαῦται μηχαναὶ ὄνοι, suculae* Latinis, ut Duk. adnotavit citato Is. Vossio ad Catull. p. 326. Communis Grammaticis fons fuit Ael. Dionys. apud Eustath. in Hom. Il. λ'. p. 862. Rom. Schol. *ὄνος ἐστὶ μηχανὴ ἐπ' ἄκρων τῶν ἀκατίων πηγνυμένη, ἀφ' ἧς περιβάλλοντες βρόχους τοὺς σταυροὺς ῥᾳδίως ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀνέσπων. ἐστὶ γὰρ ἡ μηχανὴ ἐπὶ τοσοῦτον βεβαιοτάτη, ὥστε καὶ σαγήνην βαρεῖαν ὑπὸ δύο ἀνδρῶν ἀπόνως ἕλκεσθαι. καλοῦσι δὲ τὴν μηχανὴν οἱ τοὺς χαμαιλίχοντας ἕλκοντες ἁλιεῖς ἠλακάτην. ἐῤῥωμενέστερον δὲ πρὸς τὴν ἀνέλκυσιν καθίσταται, ὅταν καὶ δίκρουν ξύλον πρὸ αὐτῆς τιθείη· ἐπ' εὐθείας γὰρ ἡ ἀντίσπασις τῶν ἀνελκομένων γίγνεται.* Vocem *χαμαιλίχοντες* explicat Toup. Emendd. in Suidam Vol. 1. p. 452. Oxon. Tum *ἀνέκλων* „est *sursum attollendo convellebant et educebant.* Sic Thuc. 2, 76. et alii apud Lipsium Poliorc. 5, 8. *ἀνακλᾶν* machinam muro immissam dicunt eos, qui laqueis iniectis eam attollunt et avertunt. Et in aliis generibus loquendi non *frangendi*, sed *inflectendi* et *in altum tollendi* significationem habet.“ Duk. adde Appian. B. Mithr. c. 74. Dion. Cass. 66, 4. Et *μισθοῦ* intellige für einen Preis, für Lohn, v. Matth. p. 678., tum *ἐς τὰς πόλεις* est: in urbes sociorum in Sicilia. Fuerunt legati e numero Corinthiorum, Ambraciotarum et Lacedaemoniorum, ut maiorem fidem et auctoritatem legatio apud exteras civitates haberet. Nam legatos in urbes Corinthiorum, Ambraciotarum et Lacedaemoniorum missos esse, propterea cogitare non licet, quod huius ipsius capitis initio narravit modo in Peloponnesum legationem abiisse, tum ex cap. 32. luculenter apparet, legationem, in qua hic sumus, ad urbes Siciliae profectam esse. Porro *αὖ* in *αὖ δηλώσοντας* ad verba *οἵπερ φράσωσιν ὅτι ἐν ἐλπίσιν εἰσί* respicere, adnotavit Popp., etsi ibi de legatis in Peloponnesum missis agitur. Mox *ἐπ' αὐτούς* refero ad verba *τῶν πολεμίων*. De constructione verborum *ὡς διαπολεμησόμενον* vide Matth. p. 1112 sq. 1121 sq.

διαφθείραντες τὸ παρὸν στράτευμα αὐτῶν, διαπολεμησόμενον. καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ Σικελίᾳ ταῦτα ἔπρασσον.

Ὁ δὲ Δημοσθένης, ἐπεὶ ξυνελέγη αὐτῷ τὸ στράτευμα ὃ 26
ἔδει ἔχοντα ἐς τὴν Σικελίαν βοηθεῖν, ἄρας ἐκ τῆς Αἰγίνης καὶ πλεύσας πρὸς τὴν Πελοπόννησον τῷ τε Χαρικλεῖ καὶ ταῖς τριάκοντα νανσὶ τῶν Ἀθηναίων ξυμμίσγει, καὶ παραλαβόντες τῶν Ἀργείων ὁπλίτας ἐπὶ τὰς ναῦς ἔπλεον ἐς τὴν Λακωνικήν, καὶ πρῶτον μὲν τῆς Ἐπιδαύρου τι τῆς Λιμηρᾶς ἐδῄωσαν, ἔπειτα σχόντες ἐς τὰ καταντικρὺ Κυθήρων τῆς Λακωνικῆς, ἔνθα τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστι, τῆς τε γῆς ἔστιν ἃ ἐδῄωσαν, καὶ ἐτείχισαν ἰσθμῷδές τι χωρίον, ἵνα δὴ οἵ τε Εἵλωτες τῶν Λακεδαιμονίων αὐτόσε αὐτομολῶσι καὶ ἅμα λῃσταὶ ἐξ αὐτοῦ ὥσπερ ἐκ τῆς Πύλου ἁρπαγὴν ποιῶνται. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης εὐθὺς ἐπειδὴ ξυγκατέλαβε τὸ χωρίον παρέπλει ἐπὶ τῆς Κερκύρας, ὅπως καὶ τῶν ἐκεῖθεν ξυμμάχων παραλαβὼν τὸν ἐς τὴν Σικελίαν πλοῦν ὅτι τάχιστα ποιῆται· ὁ δὲ Χαρικλῆς περιμείνας ἕως τὸ χωρίον ἐξετείχισε, καὶ καταλιπὼν φυλακὴν αὐτοῦ, ἀπεκομίζετο καὶ αὐτὸς ὕστερον ταῖς τριάκοντα νανσὶν ἐπ' οἶκον, καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἅμα.

Ἀφίκοντο δὲ καὶ Θρᾳκῶν τῶν μαχαιροφόρων τοῦ Διακοῦ 27
γένους ἐς τὰς Ἀθήνας πελτασταὶ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει τούτῳ τρια-

26. *Κυθήρων*] Scriptor addidit *τῆς Λακωνικῆς*, quia eiusdem nominis urbs in Cypro quoque erat. Illud *ἰσθμῷδες χωρίον* Mans. Spart. 2. p. 229. adn. c. intelligit linguam terrae, quae promontorio Onugnatho terminabatur et nunc insula facta Cervi appellatur. Conf. ibid. 1, 2. p. 15. Verbum *ξυγκατέλαβε* Schol. interpretatur *συμπεριέγραψε τὸ μέγεθος (τοῦ τείχους) καὶ μικρὰν ἀνάτασιν ἐκ τῆς οἰκοδομίας προσδέδωκεν*, quam interpretationem amplexus Did. convertit: il traça les dimensions que devait avoir le mur, et en jeta pour ainsi dire les fondements, quod confirmari ait verbis statim sequentibus: *ὁ δὲ Χαρικλῆς περιμείνας ἕως τὸ χωρίον ἐξετείχισε*, quasi dixisset: murus ille, a Demosthene inchoatus, a Charicle perfectus est. Verum qui *τὸ τεῖχος ἐτείχισεν*, idem *ἐκτειχίσαι* dici poterat, et sensus, quem Did. et Schol. volunt, requirit, ut mihi quidem videtur, verbum *ξυμπεριέλαβε*. Itaque cum Bauero converto *cepit, occupavit cum illo*. Statim *παρέπλει* habet H., dubium num etiam K. In Vat. est *ἐπιπαρέπλει*, vulgo *ἐπέπλει*, quod displicet, nam potius aggressionem hostilem significat; alterum aptissimum ad navigationem litora legentem, qualis haec Demosthenis fuit. Arn. convertit *sailed on* towards Corcyra, provocans ad 1, 51., addens genitivo *ἐπὶ τῆς Κερκύρας* cursum navium, non hostilem animum significari.

27. *τοῦ Διακοῦ γένους*] Schol. *Δῖοι Θρᾳκῶν γένος, ὡς αὐτὸς ἐν τῇ δευτέρᾳ* (cap. 96.). Mox *δέ* in *ὕστερον δέ* praegresso participio *τειχισθεῖσα* abesse debebat, at v. Herm. ad Soph. El. 1059. Buttm. ad Demosth. or. Mid. Exc. 12. p. 149. Matth. p. 1246. fin. et adn. ad 1, 67. Dein *ἀπὸ τῶν πόλεων* habent Vat. H., in vulgata „*ὑπὸ τῶν πόλεων* pertinet ad *ἐφῳκεῖτο*, et *φρουραῖς* est dativus instrumentalis, quo recte refertur participium *ἐπιούσαις*, licet remotior sit genitivo *τῶν πόλεων*.“ Haack. Cum hac ratione melius convenit vulgata *ἐπιουσῶν*, quam ex libris quamplurimis et optimis cum editoribus nu-

κόσιοι καὶ χίλιοι, οὓς ἔδει τῷ Δημοσθένει ἐς τὴν Σικελίαν ξυμπλεῖν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ὡς ὕστερον ἦκον, διενοοῦντο αὐτοὺς πάλιν ὅθεν ἦλθον ἐς Θράκην ἀποπέμπειν. τὸ γὰρ ἔχειν πρὸς τὸν ἐκ τῆς Δεκελείας πόλεμον αὐτοὺς πολυτελὲς ἐφαίνετο· δραχμὴν γὰρ τῆς ἡμέρας ἕκαστος ἐλάμβανεν. ἐπειδὴ γὰρ ἡ Δεκέλεια τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ πάσης τῆς στρατιᾶς ἐν τῷ θέρει τούτῳ τειχισθεῖσα, ὕστερον δὲ φρουραῖς ἀπὸ τῶν πόλεων κατὰ διαδοχὴν χρόνου ἐπιούσαις τῇ χώρᾳ ἐπῳκεῖτο, πολλὰ ἔβλαπτε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐν τοῖς πρώτοις χρημάτων τ' ὀλέθρῳ καὶ ἀνθρώπων φθορᾷ ἐκάκωσε τὰ πράγματα. πρότερον μὲν γὰρ βραχεῖαι γιγνόμεναι αἱ ἐσβολαὶ τὸν ἄλλον χρόνον τῆς γῆς ἀπολαύειν οὐκ ἐκώλυον· τότε δὲ ξυνεχῶς ἐπι-

perrimis mutavi in dativum *ἐπιούσαις*. Qui et ipse *ὑπό* et *ἐπιουσῶν* servat, Did. locum intelligit, quasi scriptum sit *ἐπειδὴ γὰρ ἡ Δεκ. ἐν τῷ θέρει τούτῳ τειχισθεῖσα τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ πάσης τῆς στρατιᾶς, ὕστερον δὲ φρουραῖς — ἐπῳκεῖτο*, id quod collocatio verborum non patitur. Nihilominus *ὑπὸ πάσης τῆς στρατιᾶς* simul ad *ἐπῳκεῖτο* refertur, sicut ad *τειχισθεῖσα*. Mox *ἐν τοῖς πρώτοις* dedi relicta coniectura Bekkeri *πρῶτον*, quia hic sensus non esse potest *omnium primum*, sed *inprimis*, ut Popp. monuit. Et *ἀνθρώπων φθορᾷ* de iactura mancipiorum Duk. intelligit. Heilm. accipit, tum mores, tum opes Atheniensium attrita esse. Ac mores quidem servorum corruptos esse, ait a scriptore ipso paulo post memorari; corpora autem et opes quomodo attrita sint, addit scriptorem referre cap. proxime insequente. „Totam notionem, ait, reddas sic: sie wurden sehr mitgenommen.“ De servis ad lasciviam corruptis v. Arist. Nub. 6. 7. Alio loco (2, 47.) *φθορὰν ἀνθρώπων* scriptor dicit damna ab Atheniensibus facta per pestilentiam. De particulis *ὁτὲ μὲν — ὁτὲ δέ* v. Herm. ad Vig. p. 792. Levesqu. existimat, scriptorem varios gradus malorum, quae Atheniensibus perferenda erant, describere; primum molestiam creasse praesidium illud perpetuum (*ξυνεχῶς ἐπικαθημένων*); auctam eam esse per copias, quae numero plures, quam praesidium irruperunt (*πλεόνων ἐπιόντων*); magis etiam per copias, quae aequali praesidiariis numero accesserunt (*τῆς ἴσης φρουρᾶς*); has enim necessario irruptionem fecisse in agros, eosque spoliasse. Convertit igitur mais à présent, que les ennemis restoient constamment dans le fort; que quelquefois il en venoit plus, qu'il n'en pouvoit contenir; qu'il arrivoit même, que des troupes aussi nombreuses, que celles qu'il renfermoit, étoient obligés de courir la campagne et de vivre de butin etc. Verum hic sensus, qui postulat *ἀνθρώπων τῇ φρουρᾷ ἰσαριθμῶν καταθεόντων*, qui ex verbis *τῆς ἴσης φρουρᾶς* efficietur? Simplicius est, cum Abreschio *τὴν ἴσην φρουράν* intelligere *praesidium ordinarium, solitum*, atque cum Scholiasta *τὴν τεταγμένην*, quod praesidium *ἐξ ἀνάγκης* i. e. *victus necessarii parandi causa* Atticam infestabat; ad quod praesidium subinde ex Lacedaemone et sociorum terris maior numerus accedebat: nec probabile est, e longinquiore Laconica terrisve sociorum commeatum subvectum esse. Statim *οὐκ ἐκ παρέργου* est *non obiter, non sine cura extrave ordinem, quasi ludendo et praeter difficilius ac serium negotium*, ut explicat Dorv. ad Charit. p. 554. Propter incredibilem numerum servorum transfugarum v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 39. coll. Lipsio ad Tacit. 3. Annal. 53. Mox Vat. *τὸ πολὺ μέρος* pro *πολύ*, sufficit, opinor, magna pars, nec cogitare licet, plerosque *χειροτέχνας* fuisse.

καθημένων, καὶ ὁτὲ μὲν καὶ πλεόνων ἐπιόντων, ὁτὲ δ' ἐξ ἀνάγκης τῆς ἴσης φρουρᾶς καταθεούσης τε τὴν χώραν καὶ λῃστείας ποιουμένης, βασιλέως τε παρόντος τοῦ τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγιδος, ὃς οὐκ ἐκ παρέργου τὸν πόλεμον ἐποιεῖτο, μεγάλα οἱ Ἀθηναῖοι ἐβλάπτοντο. τῆς τε γὰρ χώρας ἁπάσης ἐστέρηντο, καὶ ἀνδραπόδων πλέον ἢ δύο μυριάδες ηὐτομολήκεσαν, καὶ τούτων πολὺ μέρος χειροτέχναι, πρόβατά τε πάντα ἀπολώλει καὶ ὑποζύγια· ἵπποι τε, ὁσημέραι ἐξελαυνόντων τῶν ἱππέων πρός τε τὴν Δεκέλειαν καταδρομὰς ποιουμένων καὶ κατὰ τὴν χώραν φυλασσόντων, οἱ μὲν ἀπεχωλοῦντο ἐν γῇ ἀποκρότῳ τε καὶ ξυνεχῶς ταλαιπωροῦντες, οἱ δ' ἐτιτρώσκοντο. ἥ τε τῶν ἐπιτηδείων παρακομιδὴ ἐκ τῆς Εὐβοίας, πρότερον 23
ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ κατὰ γῆν διὰ τῆς Δεκελείας θᾶσσον οὖσα, περὶ Σούνιον κατὰ θάλασσαν πολυτελὴς ἐγίγνετο· τῶν τε πάντων ὁμοίως ἐπακτῶν ἐδεῖτο ἡ πόλις, καὶ ἀντὶ τοῦ πόλις εἶναι φρούριον κατέστη. πρὸς γὰρ τῇ ἐπάλξει τὴν μὲν ἡμέραν κατὰ διαδοχὴν οἱ Ἀθηναῖοι φυλάσσοντες, τὴν δὲ νύκτα καὶ ξύμπαντες, πλὴν τῶν ἱππέων, οἱ μὲν ἔφ' ὅπλοις ποιούμενοι, οἱ δ' ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ θέρους καὶ χειμῶνος ἐταλαιπωροῦντο. μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐπίεζεν ὅτι δύο πολέμους ἅμα εἶχον, καὶ ἐς φιλονεικίαν καθέστασαν τοιαύτην ἣν πρὶν γενέσθαι ἠπίστησεν ἄν τις ἀκούσας. τὸ γὰρ αὐτοὺς πολιορκουμένους ἐπιτειχισμῷ ὑπὸ Πελοποννησίων μηδ' ὡς ἀποστῆναι ἐκ Σικελίας, ἀλλὰ

28. *κατὰ γῆν*] dedi ex I. Vulgata *κατὰ γῆς* quid sit docet Blomf. ad Aesch. Pers. 633., quam Arn. ita accipit, quasi *ἄνωθεν* scriptum sit, at hoc et *κατὰ γῆς* toto coelo differunt. Mox ad *ποιούμενοι* repete *φυλακήν* ex praegresso *φυλάσσοντες*.

τὸ γὰρ αὐτοὺς — μηδ' ὡς ἀποστῆναι] Schol. supplet *ἠπίστησεν ἄν τις ἀκούσας*. „Nonnunquam in enunciatione a coniunctione *γάρ* incipiente est participium, nullo verbo finito suffultum, ut adeo hoc ex praecedentibus supplendum sit. Thuc. 1, 25. *οὔ τε γὰρ ἐν πανηγύρεσι* etc. Supple *παρημέλουν, negligebant enim revera Corinthios, quod neque darent* etc. Herodot. 1, 182. *Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰ ἐναντία τούτου κομῶν*, sc. *ἔθεντο νόμον*. Unde apparet, male Hermannum ad Vig. p. 776. apud Xen. de Venat. 5, 32. in verbis *καταβάλλων γὰρ καὶ παραβάλλων — ἀπερειδόμενος* (sc. *τοῦτο ποιεῖ*, quamvis locus etiam aliter explicari possit) illud *γάρ*, Stephano obsecutum eiicere. Sic infinitivo cum accusativo participii fulcrum ex praecedentibus quaerendum apud Thucydidem *τὸ γὰρ αὐτοὺς μηδ' ὡς ἀποστῆναι* etc., ubi malim supplere *ἠπίστησεν ἄν τις*, quam cum Corae apud Levesquium *οὐχὶ θαυμαστόν;* etsi haec quidem ellipsis in philosopho, oratore, etiam in dialogis (dubito num in historico satis), frequens sit. v. Valck. ad Eurip. Phoen. p. 572. Wyttenb. ad Plut. de S. N. V. p. 46. Nonnunquam ad sensum potius praecedentium, quam ad verbum ipsum respiciunt, ut Thuc. 6, 24. *καὶ ἔρως ἐνέπεσε* etc., quasi praecessisset *ἐπεθύμουν ἐκπλεῦσαι.*“ Matth. ad Hom. H. Apoll. 157. p. 28. Conf. de praesenti loco eundem in Gr. p. 1093., ubi compara locum Platonis, et p. 1306. Verborum *οὐχὶ ἄπιστόν ἐστι; οὐ δεινόν; οὐκ ἀφόρητον;* et similium ellipsis est apud Arist. Plut. 593. Nub. 267. Ran. 753. Av. 5. 7. 533. Lucian. D. D. 15. init., ubi v. Popp. Adde Matth.

ἐκεῖ Συρακούσας τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἀντιπολιορκεῖν, πόλιν οὐδὲν ἐλάσσω αὐτήν γε καθ' αὑτὴν τῶν Ἀθηναίων, καὶ τὸν παράλογον τοσοῦτον ποιῆσαι τοῖς Ἕλλησι τῆς δυνάμεως καὶ τόλμης, (ὅσον κατ' ἀρχὰς τοῦ πολέμου οἱ μὲν ἐνιαυτόν, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ τριῶν γε ἐτῶν, οὐδεὶς πλείω χρόνον, ἐνόμιζον περιοίσειν αὐτούς, εἰ οἱ Πελοποννήσιοι ἐσβάλοιεν ἐς τὴν χώραν·) ὥστε ἔτει ἑπτακαιδεκάτῳ μετὰ τὴν πρώτην ἐσβολὴν ἦλθον ἐς Σικελίαν, ἤδη τῷ πολέμῳ κατὰ πάντα τετρυχωμένοι, καὶ πόλεμον οὐδὲν ἐλάσσω προσανείλοντο τοῦ πρότερον ὑπάρχοντος ἐκ Πελοποννήσου. δι' ἃ καὶ τότε ὑπό τε τῆς Δεκελείας πολλὰ βλαπτούσης καὶ τῶν ἄλλων ἀναλωμάτων μεγάλων προσπιπτόντων ἀδύνατοι ἐγένοντο τοῖς χρήμασι. καὶ τὴν εἰκοστὴν ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον τῶν κατὰ θάλασσαν ἀντὶ τοῦ φόρου τοῖς ὑπηκόοις ἐποίησαν, πλείω νομίζοντες ἂν σφίσι χρήματα οὕτω προσιέναι, αἱ μὲν γὰρ δαπάναι οὐχ ὁμοίως καὶ πρὶν ἀλλὰ πολλῷ μείζους καθέστασαν, ὅσῳ καὶ μείζων ὁ πόλεμος ἦν· αἱ δὲ πρόσοδοι ἀπώλλυντο.

29 Τοὺς οὖν Θρᾷκας τοὺς τῷ Δημοσθένει ὑστερήσαντας διὰ τὴν παροῦσαν ἀπορίαν τῶν χρημάτων οὐ βουλόμενοι δαπανᾶν

p. 1080. §. 544. et quos citavit ibidem sub lit. c. Illa ἠπίστησεν ἄν τις repetita orationem languidam et enervem reddidissent. Paulo inferius multi libri habent αὐτήν γε καθ' αὑτὴν τῶν Ἀθηναίων, vulgo τῶν Ἀθηνῶν. Vat. τῆς Ἀθηναίων. „Urbs *non minor Atheniensibus* tam Graece, quam Latine recte dicitur pro *non minor urbe Atheniensium*, atque hoc modo si scripsit Thuc., quomodo in aliis τῶν Ἀθηνῶν, in aliis τῆς Ἀθηναίων corrigi potuerit, facile apparet.“ Popp. Licet etiam supplere τῶν Ἀθηναίων πόλεως.

ὅσον κατ' ἀρχάς] i. e. *quatenus ab initio belli* etc. His verbis explicatur praecedens vox παράλογον. Verbum περιοίσειν Phot. Suid. et Phavor. exponunt per περιέσεσθαι καὶ ἀνθέξειν. Suidae glossa alieno loco repetitur s. v. ψᾶν. Vox ὥστε redit ad praecedens τοσοῦτον et explicat magnitudinem τοῦ παραλόγου. Quod ut magis pateret, parenthesis signa cum Heilmanno circa verba ὅσον — χώραν posui. Non igitur opus est coniectura Reiskii, οἱ δέ legentis pro ὥστε et Ἀθηναῖοι intelligentis. Quamquam auctori licebat etiam sic scribere: ὅσον κατ' ἀρχὰς μὲν τοῦ πολέμου — ἐς τὴν χώραν, ἔτει δὲ ἑπτακαιδεκάτῳ etc. sensu prorsus eodem. Et τὴν εἰκοστήν Athenienses imperare coeperunt: tributum ergo, quod inde ab Aristide socii pependerant, non iam pependerunt. Vicesima ista mercium, quae mari importabantur, exportabanturve in civitatibus sociorum, qui Atheniensium imperio parebant, sicut alia publica, locabatur: eius redemtores appellabantur εἰκοσιολόγοι. Vicesimae pensionem usque ad finem belli Pelop. permansisse, ex Aristophane colligere licet. Vid. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 348. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 143, 122.

29. τῷ Δημ. ὑστερήσαντας] i. e. *qui sero veniebant Demostheni* sive: non ita mature, ut ei utiles esse possent. Si scripsisset τοῦ Δημοσθένους, sensus alius esset: non assequebantur Demosthenem, Athenas post eius discessum veniebant. v. Lobeck. ad Phryn. p. 237. Arn. Mox οὐ μεγάλη Vat. H. Vulgo οὐ deest. Recte libri illi, quum rationes hic reddantur, cur urbs tam facile capi potuerit. Quod autem Popp. ait, idem convenientius esse naturae huius oppidi, quod Strab.

εὐθὺς ἀπέπεμπον, προστάξαντες κομίσαι αὐτοὺς Διιτρέφει, καὶ εἰπόντες ἅμα ἐν τῷ παράπλῳ, ἐπορεύοντο γὰρ δι' Εὐρίπου, καὶ τοὺς πολεμίους ἤν τι δύνηται ἀπ' αὐτῶν βλάψαι. ὁ δὲ ἐς τὴν Τάναγραν ἀπεβίβασεν αὐτοὺς καὶ ἁρπαγήν τινα ἐποιήσατο διὰ τάχους, καὶ ἐκ Χαλκίδος τῆς Εὐβοίας ἀφ' ἑσπέρας διέπλευσε τὸν Εὔριπον, καὶ ἀποβιβάσας ἐς τὴν Βοιωτίαν ἦγεν αὐτοὺς ἐπὶ Μυκαλησσόν. καὶ τὴν μὲν νύκτα λαθὼν πρὸς τῷ Ἑρμαίῳ ηὐλίσατο· ἀπέχει δὲ τῆς Μυκαλησσοῦ ἑκκαίδεκα μάλιστα σταδίους· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ πόλει προσέκειτο οὖσῃ οὐ μεγάλῃ, καὶ αἱρεῖ, ἀφυλάκτοις τε ἐπιπεσὼν καὶ ἀπροσδοκήτοις μὴ ἄν ποτέ τινα σφίσιν ἀπὸ θαλάσσης τοσοῦτον ἐπαναβάντα ἐπιθέσθαι, τοῦ τείχους ἀσθενοῦς ὄντος καὶ ἔστιν ᾗ καὶ πεπτωκότος, τοῦ δὲ βραχέος ᾠκοδομημένου, καὶ πυλῶν ἅμα διὰ τὴν ἄδειαν ἀνεῳγμένων. ἐσπεσόντες δὲ οἱ Θρᾷκες ἐς τὴν Μυκαλησσὸν τάς τε οἰκίας καὶ τὰ ἱερὰ ἐπόρθουν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐφόνευον φειδόμενοι οὔτε πρεσβυτέρας οὔτε νεωτέρας ἡλικίας, ἀλλὰ πάντας ἓξῆς, ὅτῳ ἐντύχοιεν, καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας κτείνοντες, καὶ προσέτι καὶ ὑποζύγια καὶ ὅσα ἄλλα ἔμψυχα ἴδοιεν. τὸ γὰρ γένος τὸ τῶν Θρᾳκῶν, ὁμοῖα τοῖς μάλιστα τοῦ βαρβαρικοῦ, ἐν ᾧ ἂν θαρσήσῃ, φονικώτατόν ἐστι. καὶ τότε ἄλλη τε ταραχὴ οὐκ ὀλίγη καὶ ἰδέα πᾶσα καθεστήκει ὀλέθρου, καὶ ἐπιπεσόντες διδασκαλείῳ παίδων, ὅπερ μέγιστον ἦν αὐτόθι καὶ ἄρτι ἔτυχον οἱ παῖδες ἐξεληλυθότες, κατέκοψαν πάντας· καὶ ξυμφορὰ τῇ πόλει πάσῃ οὐδεμιᾶς ἧσσον μᾶλλον

9. p. 619. A. Alm. vocet κώμην τῆς Ταναγρικῆς, vere Did. oblocutus est, inde nihil colligi posse de magnitudine urbis illius, quia Strabo p. 617. D. clare profitetur, urbes Boeotiae, et vel Thebas suo tempore vix pagorum memorabilium formam retinuisse, exceptis Tanagra et Thespiis, et p. 629. B. addit, Thespias et Tanagram solas omnium Boeoticarum urbium constare, ceterarum rudera et nomina superesse. Mycalessum tamen non magnam urbem fuisse, inde Arn. effici putat, quod eius parva mentio fiat in memoria rerum Graecarum, et cap. 30. extr. verba ὡς ἐπὶ μεγέθει commodissime de urbis ambitu intelliguntur, ubi vide quae adnotavi. At Did. his repugnare dicit verba huius cap. καὶ ἐπιπεσόντες διδασκαλείῳ παίδων, ὅπερ μέγιστον ἦν αὐτόθι, neque enim parvae urbi ludum esse potuisse permagnum. Hoc argumentum debilius videtur, quam ut reliqua infirmentur: potuit ludus Mycalessi pueris ex vicinia venientibus tam frequens fieri, forte magistro solertiori Mycalessi vivente. Porro recte Schol. τὸ ἑξῆς, καὶ ἀπροσδοκήτοις, τοῦ τείχους ἀσθενοῦς ὄντος. Nam inde a verbis τοῦ τείχους ἀσθενοῦς ὄντος indicia enumerantur, unde perspiciatur, Mycalessensibus Thracas supervenisse necopinatis. De verbis ὅτῳ ἐντύχοιεν v. Matth. p. 1024. Mox Ar. habet ὁμοῖα τοῖς φονικοῖς δηλονότι μάλιστα, ex interpretatione. Vid. Hemsterh. ad Lucian. Somn. 2. Vol. 1. p. 170. Bip. Statim de ἐν ᾧ, zu einer Zeit, wenn sive in einem Falle, da etc. v. Matth. p. 1138. §. 577. init. Ad καὶ ἄρτι ἔτυχον supple ἐς αὐτό i. e. καὶ ἐς ὃ ἄρτι ἔτυχον οἱ παῖδες ἐξεληλυθότες. Sic 2, 4. ἐσπίπτουσιν ἐς οἴκημα μέγα, ὃ ἦν τοῦ τείχους, καὶ αἱ πλησίον θύραι ἀνεῳγμέναι ἔτυχον αὐτοῦ. vid. Herm. ad Vig. p. 708. et adn. ad 8, 73.

30 ἑτέρας ἀδόκητός τε ἐπέπεσεν αὕτη καὶ δεινή. οἱ δὲ Θηβαῖοι αἰσθόμενοι ἐβοήθουν, καὶ καταλαβόντες προκεχωρηκότας ἤδη τοὺς Θρᾷκας οὐ πολὺ τήν τε λείαν ἀφείλοντο καὶ αὐτοὺς φοβήσαντες καταδιώκουσιν ἐπὶ τὸν Εὔριπον καὶ τὴν θάλασσαν, οὗ αὐτοῖς τὰ πλοῖα ἃ ἤγαγεν ὥρμει. καὶ ἀποκτείνουσιν αὐτῶν ἐν τῇ ἐσβάσει τοὺς πλείστους, οὔτε ἐπισταμένους νεῖν, τῶν τε ἐν τοῖς πλοίοις, ὡς ἑώρων τὰ ἐν τῇ γῇ, ὁρμισάντων ἔξω τοξεύματος τὰ πλοῖα, ἐπεὶ ἔν γε τῇ ἄλλῃ ἀναχωρήσει οὐκ ἀτό-

μᾶλλον ἑτέρας] μᾶλλον om. Mosqu. Ar. Chr. Dan. Heilm. legi posse coniicit οὐδεμιᾶς ἧσσον, μᾶλλον δὲ ἑτέρας ἀδόκητος, et ἧσσον profecto habent Marc. Cass. T. (Cantabr. Arnoldi) E., sed magis ei placet delere verba: μᾶλλον ἑτέρας, quum praesertim, quae sic restet formula, huic scriptori tam frequens sit, velut paucis abhinc versibus: πάθει οὐδενὸς ἧσσον ὀλοφύρασθαι ἀξίῳ et infr. c. 71. extr. ἥν τε ἐν τῷ παραυτίκα οὐδεμιᾶς δὴ τῶν ξυμπασῶν ἐλάσσων ἔκπληξις. Nam quod Duk. et Blomf. ad Aesch. VII. c. Theb. 670. dicunt, μᾶλλον comparativo ex abundantia adiectum esse, atque id saepe fieri, verum est docetque Matth. §. 458. et de Latinis quoque Meinek. Cur. Menandr. fasc. 1. p. 43., sed μᾶλλον contrario quidem sui adiici nequit. Et quid, quaeso, ἧσσων μᾶλλον significet, nisi aut nihil, aut *potius minor*? Quare si vulgata retinetur, sic intelligenda erit: οὐδεμιᾶς ἧσσων, et μᾶλλον ἑτέρας, quasi adiecta his particula δέ.

30. τοὺς πλείστους] Recte ait Haack. tres quasi scenas actionis fuisse, in quibus Thraces iacturas fecerunt, in urbe, in receptu, denique in conscendendo naves, et Thucydidem significare, ex his tribus in conscensione navium damnum Thracum maximum fuisse. Arn. comparat 4, 44. κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας οἱ πλεῖστοι ἀπέθανον αὐτῶν. Statim pro ὁρμισάντων H. (sed s. v. γρ. ὁρμισάντων) et Schol. et marg. Steph. habent ἀνορμισάντων i. e. *navibus remotius collocatis*, quod verbum non legi apud Thucydidem, sed tamen apud eius imitatorem Dionem Cass. Popp. adnotavit.

ἔξω τοξεύματος] H. (in quo s. v. γρ. τοῦ ζεύγματος) Gr. Vall. (qui *extra ictum sagittarum* interpretatur), eadem scriptura in Lugd. cum γρ. adnotata. Tus. τοῦ τοξεύματος. Vulgo τοῦ ζεύγματος, sed γ in m. rec. man. illatum. Converte aus der Schiffsweite heraus. Vulgata, quam pessime intellexit Duk. de ponte cogitans vel aggere, quo Boeotiae Euboea iuncta esset (nam pons ille serius demum exstructus est, ut ex Diod. 13, 47. docet Arn.) hoc sonat: weiter hinaus, als die Schiffstreppe langte (et ne hoc quidem, quia eam ἀποβάθραν Graeci dicunt, et non ζεῦγμα), ut scilicet profugi illi naves escendere non possent. Si cogites, consilium eorum, qui in navibus erant, non aliud esse potuisse, nisi ut tela Thebanorum evitarent, propter quod ipsum naves remotius a litore in ancoris collocasse putandi sunt, non evitasse autem eos tela, navibus tantum extra ἀποβάθρας longitudinem in altum eductis; non improbabis, opinor, duorum librorum auctoritatem praelatam. Nam quod hanc scripturam faciliorem intellectu dicunt esse, quam quae recipi debeat, velim edoceri, quid in vulgata difficile sit aut exquisitum, quare altera posthabenda sit. Sin dicas, Thracas satis habuisse navibus extra scalae iuncturam remotis, ne scilicet hostes naves conscenderent, quaero, quid lucrati essent, periculo ab hostibus imminenti vel sic obnoxii, neque ideo suis vel minimum hostium e manibus ereptis? Sagittis autem rem gestam esse, docet Pausan. 1, 23, 2. 4. Quomodo Thracum qui ab hoste superstites fuerunt, postremo in naves a litore remotas pervenerint, non liquet ex narratione.

πως οἱ Θρᾷκες πρὸς τὸ τῶν Θηβαίων ἱππικόν, ὅπερ πρῶτον προσέκειτο, προεκθέοντες καὶ ξυστρεφόμενοι ἐν ἐπιχωρίῳ τάξει τὴν φυλακὴν ἐποιοῦντο, καὶ ὀλίγοι αὐτῶν ἐν τούτῳ διεφθάρησαν. μέρος δέ τι καὶ ἐν τῇ πόλει αὐτῇ δι' ἁρπαγὴν ἐγκαταληφθὲν ἀπώλετο. οἱ δὲ ξύμπαντες τῶν Θρακῶν πεντήκοντα καὶ διακόσιοι ἀπὸ τριακοσίων καὶ χιλίων ἀπέθανον. διέφθειραν δὲ καὶ τῶν Θηβαίων καὶ τῶν ἄλλων οἱ ξυνεβοήθησαν ἐς εἴκοσι μάλιστα ἱππέας τε καὶ ὁπλίτας ὁμοῦ, καὶ Θηβαίων τῶν βοιωταρχῶν Σκιρφώνδαν· τῶν δὲ Μυκαλησσίων μέρος τι ἀπαναλώθη. τὰ μὲν κατὰ τὴν Μυκαλησσὸν πάθει χρησαμένων οὐδενὸς ὡς ἐπὶ μεγέθει τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἧσσον ὀλοφύρασθαι ἀξίῳ τοιαῦτα ξυνέβη.

31 Ὁ δὲ Δημοσθένης τότε ἀποπλέων ἐπὶ τῆς Κερκύρας μετὰ τὴν ἐκ τῆς Λακωνικῆς τείχισιν, ὁλκάδα ὁρμοῦσαν ἐν Φειᾷ τῇ

Labis originem Arn. monstravit, docens vulgatam in libris haesisse eo facilius, quo aetate imperii Byzantini Euripus ponte iunctus fuit, qui vocabatur ζεῦγμα teste, quem Bloomf. citavit, Procopio de Aedificiis p. 36, 32., et librarii aut non curantes aut ignorantes tempus, quo ille pons primum aedificatus est, facile sibi persuadebant, Thucydidem de eo praesenti loco loqui. Denique, ut Bloomf. animadvertit, apud Herodian. 8, 4, 17. est μείναντες ἔξω τοξεύματος, ubi in quibusdam edd. vett. idem error ἔξω τοῦ ζεύγματος obtinere dicitur. Mox libri variant inter ἐγκαταλειφθέν et ἐγκαταληφθέν. Illud ita sonat, quasi ii, qui in urbe remanebant, ab iis, qui non remanebant, direptionis continuandae causa consulto relicti essent, cum modo tardius sequuturi essent (zurückblieben i. e. Graece ὑποκατελείφθησαν) maiori quam reliqui praedae cupidine retenti, neque dum satiati. At ἐγκαταληφθέν est, ut recte Bau., *deprehensi, oppressi*, quia praedae immorabantur, idque ad h. l. aptissimum. Paulo inferius μέρος τι ἀπαναλώθη non potest aliud significare, quam *insigniter magna pars* absumta est, sive a proportion or substantial part of the whole, so large a part as sensibly to affect the whole, ut Arn. ad 1, 13. explicat. Idemque sensus subesse ei videtur in verbis 4, 30. ὃ διὰ τὴν ὕλην μέρος τι ἐγένετο i. e., ait, mainly (hauptsächlich), in a great degree. Schol. ἤτοι παῖδες μὲν πολλοί, τῶν ἀνδρῶν δὲ μέρος τι, ἢ μέρος τι ἀντὶ τοῦ τὸ μέρος.

ὡς ἐπὶ μεγέθει] sc. et urbis et calamitatis, wenn man das Verhältniss des Verlustes zur Stadt in ihrem beiderseitigen Umfange betrachtet, da der Umfang der Stadt sehr gering, die Zahl der Umgekommenen sehr gross war. Stragis immanitatem extollit Pausan. 1, 23, 3.

31. ἐπὶ τῆς Κερκύρας] Vat. Mosqu. Vall. *in Corcyram traiiciens*. Vulgo ἐκ. Nondum Corcyram Demosthenem pervenisse inde apparet, quod tunc demum Pheam, in Zacynthum, Cephalleniam et Acarnaniam devenit, quare in itinere Corcyram versus suscepto adhuc versari cogitandus est. Verba τὴν ἐκ τῆς Λακωνικῆς τείχισιν Arn. interpretatur *post communitionem factam a latere Laconicae*, on the side of Laconia, auf der Seite nach Laconica, comparans haec cum verbis τὸ ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος, *muri pars spectans isthmum* 1, 64. et τὸ ἐξ Ἐπιδαύρου τεῖχος ἐκλιπεῖν 5, 80., quod explicat *castellum spectans Epidaurum*. At circummunitio in ipsa Laconia exstructa, qualis quae h. l. memoratur, non potest a latere Laconiae sive ita, ut Laconiam spectet,

Ἠλείων, ἐν ᾗ οἱ Κορίνθιοι ὁπλῖται ἐς τὴν Σικελίαν ἔμελλον περαιοῦσθαι, αὐτὴν μὲν διαφθείρει· οἱ δ' ἄνδρες ἀποφυγόντες ὕστερον λαβόντες ἄλλην ἔπλεον. καὶ μετὰ τοῦτο ἀφικόμενος ὁ Δημοσθένης ἐς τὴν Ζάκυνθον καὶ Κεφαλληνίαν, ὁπλίτας τε παρέλαβε καὶ ἐκ τῆς Ναυπάκτου τῶν Μεσσηνίων μετεπέμψατο. καὶ ἐς τὴν ἀντιπέρας ἤπειρον τῆς Ἀκαρνανίας διέβη, ἐς Ἀλυζίαν τε καὶ Ἀνακτόριον, ὃ αὐτοὶ εἶχον. ὄντι δ' αὐτῷ περὶ ταῦτα ὁ Εὐρυμέδων ἀπαντᾷ ἐκ τῆς Σικελίας ἀποπλέων, ὃς τότε τοῦ χειμῶνος τὰ χρήματα ἄγων τῇ στρατιᾷ ἀπεπέμφθη, καὶ ἀγγέλλει τά τε ἄλλα καὶ ὅτι πύθοιτο κατὰ πλοῦν ἤδη ὢν τὸ Ἱλλυμμύριον ὑπὸ τῶν Συρακοσίων ἁλωκός. ἀφικνεῖται δὲ καὶ Κόνων παρ' αὐτούς, ὃς ἦρχε Ναυπάκτου, ἀγγέλλων ὅτι αἱ πέντε καὶ εἴκοσι νῆες τῶν Κορινθίων αἱ σφίσιν ἀνθορμοῦσαι οὔτε καταλύουσι τὸν πόλεμον ναυμαχεῖν τε μέλλουσι· πέμπειν οὖν ἐκέλευεν αὐτοὺς ναῦς, ὡς οὐχ ἱκανὰς οὔσας δυοῖν δεούσας εἴκοσι τὰς ἑαυτῶν πρὸς τὰς ἐκείνων πέντε καὶ εἴκοσι

aedificata esse dici. Rectius h. l. explicat Matth. p. 1193., docens hic solennem permutationem praepositionum sessionis et motus obtinere. Phea in Elide cava erat, quondam ab Epeis habitata, quorum ditionis hoc promontorium terminus australis fuisse videtur. v. Thuc. 2, 25. Strab. 8. p. 343. A. Od. Muell. Orchom. p. 361. Post τῇ Ἠλείων vulgo legebatur λαβών, quod cum alii libri omittant, aliis εὑρών praebentibus (Valla *nactus*), Critici glossematis damnarunt. „Λαβών cur invitis libris scriptis retineatur, nulla causa est. Videtur intrusum ab iis, qui putabant ita postulare sequens αὐτήν. Sed satis cohaeret oratio eo demto, hoc modo: ὁλκάδα — αὐτὴν μὲν διαφθείρει, οἱ δὲ ἄνδρες." Duk. Ad ὃ αὐτοὶ εἶχον Schol. sc., ait, οἱ Ἀθηναῖοι. v. Thuc. 4, 49. 5, 30. et de Alyzia v. Strab. 10. p. 705. A., qui docet urbem Acarnaniae esse et a mari quindecim stadiis distare, ibique portum esse Herculi sacrum. Et ὃς τότε τοῦ χειμῶνος etc. est *qui illo tempore, quod supra dixi, hieme* etc. Dixerat autem c. 16. Sic 1, 101. est *insigni illo, omnibusque noto tempore.* Vid. Wolf. ad Demosth. Lept. p. 264. ed. pr.

ὡς οὐχ ἱκανὰς οὔσας δυοῖν δεούσας εἴκοσι τὰς ἑαυτῶν] Ita h. l. constitui cum nuperrimis editoribus; vulgo ἱκανοὺς ὄντας δυοῖν δεούσαις εἴκοσιν ταῖς, quod recte se habet, si ὡς οὐχ ἱκανοὺς ὄντας dictum accipias pro ὡς οὐχ ἱκανῶν σφῶν ὄντων. Verumtamen propter defectum subiecti istum scripturam alteram praetuli, quam meliores libri suppeditant. Sic non fit per praecedens αὐτούς, ut oratio ambigua sit. Accusativi absoluti cum ὡς iuncti exempla suppeditant Buttm. Gr. med. §. 145. 6. adn. 5. p. 413. (ed. 13.) Matth. §. 568. 3. Actt. Philol. Monacc. Vol. 2. p. 332. Cur de numero viginti navium duae desint, non liquet. Supra c. 17. Athenienses scripsit viginti naves contra Peloponnesum misisse, neque ibi aut Cononis aut Naupacti mentio. Cap. 19. viginti naves ad Naupactum in statione esse referuntur (eumque solennem numerum Naupacti fuisse Arn. docet ex 2, 69. 80.), quibus hic demum Cononem praefuisse addit. Quare auctorem Heilm. negligentiae insimulat. Addit Arn.: „Nunc ergo illae naves narrantur octodecim fuisse, duabus causa nobis incognita vel perditis vel alio missis. Demosthenes huic numero addit decem, et Diphilum apparet posthac Athenis cum quinque navibus missum esse, ut toti praeesset: nam invenimus c. 34. summam navium fuisse tunc triginta trium et

ναυμαχεῖν. τῷ μὲν οὖν Κόνωνι δέκα ναῦς ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Εὐρυμέδων τὰς ἄριστα σφίσι πλεούσας ἀφ' ὧν αὐτοὶ εἶχον ξυμπέμπουσι πρὸς τὰς ἐν τῇ Ναυπάκτῳ· αὐτοὶ δὲ τὰ περὶ τῆς στρατιᾶς τὸν ξύλλογον ἡτοιμάζοντο, Εὐρυμέδων μὲν ἐς τὴν Κέρκυραν πλεύσας καὶ πεντεκαίδεκά τε ναῦς πληροῦν κελεύσας αὐτούς καὶ ὁπλίτας καταλεγόμενος· ξυνῆρχε γὰρ ἤδη Δημοσθένει, ἀποτραπόμενος, ὥσπερ καὶ ἠρέθη· Δημοσθένης δ' ἐκ τῶν περὶ τὴν Ἀκαρνανίαν χωρίων σφενδονήτας τε καὶ ἀκοντιστὰς ξυναγείρων.

Οἱ δ' ἐκ τῶν Συρακουσῶν τότε μετὰ τὴν τοῦ Πλημμυ- 32
ρίου ἅλωσιν πρέσβεις οἰχόμενοι ἐς τὰς πόλεις, ἐπειδὴ ἔπεισάν τε καὶ ξυναγείραντες ἔμελλον ἄξειν τὸν στρατόν, ὁ Νικίας προπυθόμενος πέμπει ἐς τῶν Σικελῶν τοὺς τὴν δίοδον ἔχοντας καὶ [σφίσι] ξυμμάχους, Κεντόριπάς τε καὶ Ἀλικυαίους καὶ ἄλλους, ὅπως μὴ διαφήσουσι τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ ξυστραφέν-

Diphilum, non Cononem, iis praefuisse." Idem monet, τραπόμενος significare, Eurymedontem, qui Athenas ex Sicilia veniens peteret, in via reversum iterum Siciliam petiisse, ut quo collega Demosthenis legatus esset, vid. supr. c. 16.

32. ἐς τὰς πόλεις] Selinus et Himera maxime significantur, quarum urbium militibus quum via australis litoris per fines Agrigentinorum interdicta esset, non licebat aliter nisi per interiora insulae agmen ducere. Arn. Mox Κεντόριπας Cluver. mutatum vult in *Κεντοριπίνους*, quemadmodum apud Diodorum, et Ciceronem atque in nummo Parutae esse monuerunt Wass. et Popp. 1, 2. p. 540. Et de ipso nomine urbis Κεντόριπα 6, 94. dubitatur, utrum accusativus singularis sit, quemadmodum apud Diodorum, an pluralis, quemadmodum apud Strabonem, nam apud Ptolemaeum Κεντούριπαι est, apud Melam Centuripinum, apud Silium It. Centuripe: nunc Centorbe audire a Wassio in adnotatione valde incondita dicitur. Alicyaei, qui paulo post nominantur, toti incerti sunt. „Est quidem in Sicilia urbs Halicyae, sed ea sita inter Segestam, Entellam et Lilybaeum, ubi nunc Salemi, ut ex Steph. et Diod. docuit Cluver. De hac itaque apud Thucydidem cogitare vetat loci ratio. Nisi igitur cum Fazello statuere volumus, geminam fuisse urbem Alicyas, earumque alteram sitam fuisse circa Aetnam et Centoripa, nihil aliud restat quam ut nomen corruptum iudicemus et Cluverii sententiam amplectamur." Popp. Cluver. p. 309. 314. censet Ἀγυριναίους scribendum esse. „Notissimum oppidum Agyrium, nunc San Filippo d'Argirone, haud procul a Centuripis, natus illic Diodorus." Huds. vid. Kephalid. Vol. 1. p. 309. Addit Arn.: „Apparet viam, per quam socii Syracusanorum incedebant, per planitiem Catanae patuisse, editiora terrae fortasse prope Ennam superasse et hinc descendisse per unam vallium, quae ad litus exitum habent inter Syracusas et Catanam."

διαφήσουσι] Nonnulli libri ἀφήσουσι, vulgo διαφήσωσι. Dobr. et Bekk. διαφήσουσι. Zonaras: διαφήσειε, διαφορήσετε, διαπέμψετε. Glossa desumta est ex Arist. Av. 193., ubi v. Schol. coll. Buttm. Gr. max. 2, 1. p. 251. Arn. adnotavit, εἰσφορήσεσθαι sensu *admittendi in urbem* esse apud Demosth. de Cherson. p. 93. Reisk., διαφήσουσι autem bis apud eundem (c. Aristocr. p. 677. 679.) sensu *dimittendi exercitum.* Διαφήσουσι Popp. damnat, quod Thuc. verbo φρεῖν eiusque compositis alibi non utatur. At ne διαφήσουσι quidem suspicione ca-

τες κωλύσουσι διελθεῖν· ἄλλη γὰρ αὐτοὺς οὐδὲ πειράσειν· Ἀκραγαντῖνοι γὰρ οὐκ ἐδίδοσαν διὰ τῆς ἑαυτῶν ὁδόν. πορευομένων δ' ἤδη τῶν Σικελιωτῶν οἱ Σικελοὶ καθάπερ ἐδέοντο οἱ Ἀθηναῖοι ἐνέδραν τινὰ [τριχῇ] ποιησάμενοι, ἀφυλάκτοις τε καὶ ἐξαίφνης ἐπιγενόμενοι διέφθειραν ἐς ὀκτακοσίους μάλιστα, καὶ τοὺς πρέσβεις πλὴν ἑνὸς τοῦ Κορινθίου πάντας· οὗτος δὲ τοὺς διαφυγόντας ἐς πεντακοσίους καὶ χιλίους ἐκόμισεν
33 ἐς τὰς Συρακούσας. καὶ περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ οἱ Καμαριναῖοι ἀφικνοῦνται αὐτοῖς βοηθοῦντες, πεντακόσιοι μὲν ὁπλῖται, τριακόσιοι δὲ ἀκοντισταὶ καὶ τοξόται τριακόσιοι. ἔπεμψαν δὲ καὶ οἱ Γελῷοι ναυτικόν τε ἐς πέντε ναῦς καὶ ἀκοντιστὰς τετρακοσίους καὶ ἱππέας διακοσίους. σχεδὸν γάρ τι ἤδη πᾶσα ἡ Σικελία, πλὴν Ἀκραγαντίνων, οὗτοι δ' οὐδὲ μεθ' ἑτέρων ἦσαν, οἱ δ' ἄλλοι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους μετὰ τῶν Συρακοσίων οἱ πρότερον περιορώμενοι ξυστάντες ἐβοήθουν. καὶ οἱ μὲν Συρακόσιοι, ὡς αὐτοῖς τὸ ἐν τοῖς Σικελοῖς πάθος ἐγένετο, ἐπέσχον τὸ εὐθέως τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιχειρεῖν· ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ Εὐρυμέδων, ἑτοίμης ἤδη τῆς στρατιᾶς οὔσης ἐκ τῆς Κερκύρας καὶ ἀπὸ τῆς ἠπείρου, ἐπεραιώθησαν ξυμπάσῃ τῇ στρατιᾷ τὸν Ἰόνιον ἐπ' ἄκραν Ἰαπυγίαν· καὶ ὁρμηθέντες αὐτόθεν κατίσχουσιν ἐς τὰς Χοιράδας νήσους Ἰαπυγίας, καὶ ἀκοντιστάς τέ τινας τῶν Ἰαπύγων πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν τοῦ Μεσσαπίου ἔθνους ἀναβιβάζονται ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ τῷ Ἄρτᾳ, ὅσπερ καὶ τοὺς ἀκοντιστὰς δυνάστης ὢν πα-

ret, quod Popp. quoque affirmat sensum *dimittendi* habere, velut exercitum apud Xenophontem, et conferri iubet Thom. M. p. 222. Quare quum nonnulli libri *ἀφήσουσι* dent, *διαφήσουσι* ex commixtis scripturis *ἀφήσουσι* et *διήσουσι* ortum et *διήσουσι* verum putat. Mox de discrimine *Σικελιωτῶν* et *Σικελῶν* v. Thom. M. p. 792. Schol. ad Thuc. 5, 5. Mazocch. ad Tabul. Heracl. 15. nr. 16—36. nr. 58. et inprimis Mans. Spart. 2. p. 437 sqq. Tum *τριχῇ* om. multi libri et Thom. M. l. c.

33. *σχεδὸν γάρ τι*] Sic scripsi ex libris quamplurimis et optimis. Vulgo *σχεδὸν γάρ τοι*. Hoc loco si legas *τοι*, iungenda erunt verba *γάρ — τοι, nam omnino*. Vid. Herm. ad Vig. p. 829. Verum praestat iungere *σχεδόν τι*. Frequentem admodum Atticis formulam esse docent Schaef. ad Dionys. Hal. de C. V. p. 177. et Matth. §. 487. 4. Paulo post subiectum *πᾶσα ἡ Σικελία* post parenthesin alia forma, verbis *οἱ δ' ἄλλοι*, repetitur. Conf. adn. ad 1, 18. Mox dedi *ἐπέσχον τὸ εὐθέως* ex Cass. (qui sic habet a rec. man.) cod. Bas. Gr. T. (Cantabr. Arnoldi) pro vulgata *ἐπέσχοντο εὐθέως*, quia medium hoc sensu apud Thucydidem nusquam legitur, ut Duk. et Popp. docuerunt. Mox Choerades duae parvae insulae sunt, sitae ante portum Tarenti, altera circuitum circiter quatuor, altera circiter duorum mill. habens, auctore Salis-Marschlinsio apud Popp. 1, 2. p. 548. adn., qui addit alteram Stam Pelagiam, alteram St. Andream dici, et recta via circiter tria mill. ab urbe Tarento distare. „Orgiazzi in Tabula Italiae appellat insulas St. Petri et St. Pauli.“ Arn.

τῷ Ἄρτᾳ] Hesych. *Ἄρτας, μέγας καὶ λαμπρός, Θουκυδίδης*. Lexicogr. in mente habuit hunc regem ex Demetrio Comico, a quo apud

ρέσχεν αὐτοῖς, ἀνανεωσάμενοί τινα παλαιὰν φιλίαν, ἀφικνοῦνται ἐς Μεταπόντιον τῆς Ἰταλίας. καὶ τοὺς Μεταποντίους πείσαντες κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν ἀκοντιστάς τε ξυμπέμπειν τριακοσίους καὶ τριήρεις δύο, καὶ ἀναλαβόντες ταῦτα, παρέπλευσαν ἐς Θουρίαν, καὶ καταλαμβάνουσι νεωστὶ στάσει τοὺς τῶν Ἀθηναίων ἐναντίους ἐκπεπτωκότας· καὶ βουλόμενοι τὴν στρατιὰν αὐτόθι πᾶσαν ἀθροίσαντες εἴ τις ὑπελέλειπτο ἐξετάσαι, καὶ τοὺς Θουρίους πεῖσαι σφίσι ξυστρατεύειν τε ὡς προθυμότατα, καὶ ἐπειδήπερ ἐν τούτῳ τύχης εἰσί, τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους τοῖς Ἀθηναίοις νομίζειν, περιέμενον ἐν τῇ Θουρίᾳ καὶ ἔπρασσον ταῦτα.

Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον οἱ ἐν 34
ταῖς πέντε καὶ εἴκοσι ναυσίν, οἵπερ τῶν ὁλκάδων ἕνεκα τῆς ἐς Σικελίαν κομιδῆς ἀνθώρμουν πρὸς τὰς ἐν Ναυπάκτῳ ναῦς, παρασκευασάμενοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίᾳ καὶ προσπληρώσαντες ἔτι ναῦς, ὥστε ὀλίγῳ ἐλάσσους εἶναι αὐτοῖς τῶν Ἀττικῶν νεῶν, ὁρμίζονται κατὰ Ἐρινεὸν τῆς Ἀχαΐας ἐν τῇ Ῥυπικῇ. καὶ αὐτοῖς τοῦ χωρίου μηνοειδοῦς ὄντος ἐφ' ᾧ ὥρμουν, ὁ μὲν πεζὸς ἑκατέρωθεν προσβεβοηθηκότες, τῶν τε Κορινθίων καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων, ἐπὶ ταῖς ἀνεχούσαις ἄκραις παρετέτακτο, αἱ δὲ νῆες τὸ μεταξὺ εἶχον ἐμφράξασαι· ἦρχε δὲ τοῦ ναυτι-

Athenae. 3. p. 108. F. *μέγας καὶ λαμπρός* dicitur, et simul ex praesenti loco Thucydidis. Athenaeus eum dicit regem Messapiorum in Iapygia fuisse et super eo commentarium Polemonis extitisse. Mox de Italia, in qua scriptor Metapontium situm fuisse dicit, quamque ab Iapygia discernit, adi Niebuhr. H. R. Vol. 1. p. 26. ed. pr.

34. *τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων*] Achaeos dicit, qui iam omnes in partes Lacedaemoniorum transierant, vid. 2, 9. Arn. Paulo inferius *τὰς παρεξειρεσίας* Schol. ita explicat: *παρεξειρεσία ἐστὶ τὸ κατὰ τὴν πρώραν πρὸ τῶν κωπῶν· ὡς ἂν εἴποι τις τὸ παρὲξ τῆς εἰρεσίας*. Plenius Huds. ex Scheffero M. N. 1, 6. p. 51.: „Est spatium in puppi aut prora remis vacuum.“ Porro Schol. ad *ἐπωτίδας* haec adnotavit: *ἐπωτίδες εἰσὶ τὰ ἑκατέρωθεν πρώρης ἐξέχοντα ξύλα*. Male idem ad c. 36. *τὰ ἑκατέρωθεν τῆς νηὸς πρὸς τῇ πρύμνῃ ἐξέχοντα*. „Les epotides (parotides a un sens different) étoient dans les vaisseaux de guerre des anciens deux solives, plus ou moins saillantes, plus ou moins larges, qui s'avançoient de chaque coté de la proue. Du milieu de ces epotides partoit l'éperon, en Grec *ἔμβολον*, et en latin *rostrum*, dont l'extremité étoit garnie de fer ou de cuivre. Scheff. M. N. 2, 5. p. 124. Pline H. N. 7, 57. attribue l'invention des epotides à un pirate d'Etrurie nommé Pisaeus. C'est vraisemblablement d'après ce *rostrum*, qui signifie un bec, et qu'on pourroit regarder comme une sorte de nez ou de museau, que ceux qui lui ajoutèrent les deux solives latérales, ont été portés à leur donner, par suite de la même métaphore le nom d'epotides, qui cependant signifieroit couvre-oreilles plutôt qu'oreilles.“ Interpp. ad Strab. 3. p. 138. Vol. 1. p. 385. vers. Gall. Strabo eo loco (p. 201. B. Alm.) promontorium quoddam Hispaniae ab Artemidoro cum navigio comparatum esse narrat: ad illud prope tres exiguas insulas iacuisse, quarum una rostri vicem gesserit, reliquae *ἐπωτίδων* navis a prora prominentium. Arn. adire iubet Appian. Syr. 27. B. C. 5, 119. Dion. Cass. 49, 3.

κοῦ Πολυάνθης Κορίνθιος. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Ναυπάκτου τριάκοντα ναυσὶ καὶ τρισίν, ἦρχε δὲ αὐτῶν Δίφιλος, ἐπέπλευσαν αὐτοῖς. καὶ οἱ Κορίνθιοι τὸ μὲν πρῶτον ἡσύχαζον, ἔπειτα ἀρθέντος αὐτοῖς τοῦ σημείου, ἐπεὶ καιρὸς ἐδόκει εἶναι, ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐναυμάχουν. καὶ χρόνον ἀντεῖχον πολὺν ἀλλήλοις. καὶ τῶν μὲν Κορινθίων τρεῖς νῆες διαφθείρονται, τῶν δὲ Ἀθηναίων κατέδυ μὲν οὐδεμία ἁπλῶς, ἑπτὰ δέ τινες ἄπλοι ἐγένοντο, ἀντίπρωροι ἐμβαλλόμεναι καὶ ἀναῤῥαγεῖσαι τὰς παρεξειρεσίας ὑπὸ τῶν Κορινθίων νεῶν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο παχυτέρας τὰς ἐπωτίδας ἐχουσῶν. ναυμαχήσαντες δὲ ἀντίπαλα μὲν καὶ ὡς αὐτοὺς ἑκατέρους ἀξιοῦν νικᾶν, ὅμως δὲ τῶν ναυαγίων κρατησάντων τῶν Ἀθηναίων διά τε τὴν τοῦ ἀνέμου ἄπωσιν αὐτῶν ἐς τὸ πέλαγος καὶ διὰ τὴν τῶν Κορινθίων οὐκέτι ἐπαναγωγὴν διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ δίωξις οὐδεμία ἐγένετο, οὐδ' ἄνδρες οὐδετέρων ἑάλωσαν· οἱ μὲν γὰρ Κορίνθιοι καὶ Πελοποννήσιοι πρὸς τῇ γῇ ναυμαχοῦντες ῥᾳδίως διεσώζοντο, τῶν δὲ Ἀθηναίων οὐδεμία κατέδυ ναῦς. ἀποπλευσάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐς τὴν Ναύπακτον οἱ Κορίνθιοι εὐθὺς τροπαῖον ἔστησαν ὡς νικῶντες, ὅτι πλείους τῶν ἐναντίων ναῦς ἄπλους ἐποίησαν, καὶ νομίσαντες δι' αὐτὸ οὐχ ἡσσᾶσθαι δι' ὅπερ οὐδ' οἱ ἕτεροι νικᾶν· οἵ τε γὰρ Κορίνθιοι ἡγήσαντο κρατεῖν, εἰ μὴ καὶ πολὺ ἐκρατοῦντο, οἵ τ' Ἀθηναῖοι ἐνόμιζον ἡσσᾶσθαι, ὅτι οὐ πολὺ ἐνίκων. ἀποπλευσάντων δὲ τῶν Πελοποννησίων καὶ τοῦ πεζοῦ διαλυθέντος οἱ Ἀθηναῖοι ἔστησαν τροπαῖον καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ ὡς νικήσαντες ἀπέχον τοῦ Ἐρινεοῦ, ἐν ᾧ οἱ Κορίνθιοι ὥρμουν, ὡς εἴκοσι σταδίους. καὶ ἡ μὲν ναυμαχία οὕτως ἐτελεύτα.

53 Ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ Εὐρυμέδων, ἐπειδὴ ξυστρατεύειν αὐτοῖς οἱ Θούριοι παρεσκευάσθησαν ἑπτακοσίοις μὲν ὁπλίτας, τριακοσίοις δὲ ἀκοντισταῖς, τὰς μὲν ναῦς παραπλεῖν ἐκέλευον

ὡς αὐτοὺς ἑκατέρους] Ubi ὥστε vel ὡς cum Infinitivo ponitur, participium vel appositum aliud subiecti sui casum modo sequitur, modo non sequitur, velut 1, 91. ὅτι ἡ πόλις τετείχισται ἤδη, ὥστε ἱκανὴ εἶναι σώζειν τοὺς ἐνοικοῦντας potest etim ἱκανὴν εἶναι ferri. Sic 1, 12. ἡ Ἑλλὰς — μετανίστατο, ὥστε μὴ ἡσυχάσασα αὐξηθῆναι Aug. Reg. (G.) H. Gr. [It. Vat. Pal.] ἡσυχάσασαν praebent. Lobeck. ad Phryn. p. 750. not., ubi plura exempla congessit, et praeterea docuit, propriam hanc esse constructionem distributivis sententiis, velut Xen. H. Gr. 2, 1, 26. οἱ δὲ ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευον, αὐτοὺς γὰρ νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκεῖνον. Unde fortassis excusari poterit σφᾶς in 6, 49., quod Bekk. in σφεῖς mutavit, quia ibi statim sequitur πλεῖστοι, quod ad idem subiectum refertur. Talis tamen ratio non locum habet in 7, 21., ubi itidem σφᾶς in σφεῖς idem mutatum vult, et ubi nulla distributio fit. Mox optimi libri pro ῥᾳδίως διεσώζοντο habent καὶ διεσώζ., quod Popp. interpretatur *etiam* i. e. *eam ipsam ob causam*, quia prope terram dimicabant, id est ergo *facile* servabantur. Alii libri et edd. habent ῥᾳδίως διεσ. Bekkeri opinio est, librarios καί dedisse pro ῥᾴω vel ῥᾷον, et addit sic 8, 89. legi ῥᾷον τὰ ἀποβαίνοντα, at in Aug. esse ῥᾳ.

ἐπὶ τῆς Κροτωνιάτιδος, αὐτοὶ δὲ τὸν πεζὸν πάντα ἐξετάσαντες πρῶτον ἐπὶ τῷ Συβάρει ποταμῷ ἦγον διὰ τῆς Θουριάδος γῆς. καὶ ὡς ἐγένοντο ἐπὶ τῷ Τλίᾳ ποταμῷ, καὶ αὐτοῖς οἱ Κροτωνῖαται προσπέμψαντες εἶπον οὐκ ἂν σφίσι βουλομένοις εἶναι διὰ τῆς γῆς σφῶν τὸν στρατὸν ἰέναι, ἐπικαταβάντες ηὐλίσαντο πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Τλίου· καὶ αἱ νῆες αὐτοῖς ἐς τὸ αὐτὸ ἀπήντων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀναβιβασάμενοι παρέπλεον, ἔχοντες πρὸς ταῖς πόλεσι πλὴν Λοκρῶν, ἕως ἀφίκοντο ἐπὶ Πέτραν τῆς Ῥηγίνης.

Οἱ δὲ Συρακόσιοι ἐν τούτῳ πυνθανόμενοι αὐτῶν τὸν ἐπί- 56
πλουν αὖθις ταῖς ναυσὶν ἀποπειρᾶσαι ἐβούλοντο καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ τοῦ πεζοῦ, ἥνπερ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πρὶν ἐλθεῖν αὐτοὺς φθάσαι βουλόμενοι ξυνέλεγον. παρεσκευάσαντο δὲ τό τε ἄλλο ναυτικὸν ὡς ἐκ τῆς προτέρας ναυμαχίας τι πλέον ἐνείδον σχήσοντες, καὶ τὰς πρώρας τῶν νεῶν ξυντεμόντες ἐς ἔλασσον στεριφωτέρας ἐποίησαν, καὶ τὰς ἐπωτίδας ἐπέθεσαν ταῖς πρώ-

35. *βουλομένοις εἶναι*] v. Valck. ad Herodot. 1, 90.

36. *στεριφωτέρας ἐποίησαν*] Auctorem huius consilii Diod. 13, 10. tradit Aristonem Corinthium fuisse, quod probabile fit ex c. 39. Heilm. insbesondere hatten sie die Vordertheile an den Schiffen kürzer und eben dadurch fester und dauerhafter gemacht; an diese Vordertheile hatten sie ferner dicke Sturmbalken befestigt, und diese wieder durch einen in- und auswärts sechs Ellen langen Widerhalt mit den Wänden des Schiffes verbunden. Atque hoc ita factum esse intelligit, ut fulcra ista per prorae parietem in navem immitterentur, ibique ad pilam in angulum concurrerent, cuius anguli quae eminebant extra navem crura alligabantur ad epotidas, ab utroque latere prorae in obliquum prominentes, in fronte autem angularem in formam et ipsas concurrentes: quo facto opus erat, ut *ἀντήρισι* epotidibus pro fulcris essent. Longitudinem autem istorum fulcrorum statuit intus fuisse senorum cubitorum (nostrae mensurae novenorum pedum), totidemque extra navem. Iunxit igitur *ὡς ἐπὶ ἕξ πήχεις ἐντός τε καὶ ἔξωθεν*. At Dobr. iungit *ὑπέτειναν ἐντός τε καὶ ἔξωθεν*, nam ita convertit: they supported these cheeks (*ἐπωτίδας*) by a set of spars (*ἀντήρισας*) that went from the cheeks to the ship's side, both inside and outside the ship. Ita oratio ambigua fit, utrum sena cubita illa computanda sint a prora, an ab interiori extremitate epotidum, quum ex ratione Heilmanni, quae collocatione verborum iuvatur, nulla dubitatio esse possit, senorum cubitorum et intra et extra parietes navis longitudinem *ἀντηρίδων* fuisse. Conf. Scheffer. M. N. 2, 5. p. 128. Mox *ταῖς ἐμβολαῖς* significatur concursus navium adversus, quem Popp. 1. 2. p. 64. plerumque *προσβολήν* dici (ut 7, 70.) perhibet; nam *ἐμβολήν* plerumque irruptionem in latera esse, ut 2, 89. *ἐπιπλεῖν ἐς ἐμβολήν*, interdum tamen quemvis impetum significare, ut paulo superius: *διὰ τὸ μὴ ἀντιπρώροις μᾶλλον ἢ ἐκ περίπλου ταῖς ἐμβολαῖς χρῆσθαι*. Paulo post retineo vulgatam *παρέχοντες*, quod servant omnes libri, praeter Vat. et H., qui habet s. v. cum *γρ.*, etenim vulgatam agnoscas apud Diod. 13, 10. in narratione harum earundem rerum: *αἱ δὲ τῶν Συρακουσίων τὸν περὶ τὴν πρώραν τόπον ἰσχυρὸν ἔχουσαι καὶ ταπεινὸν, κατὰ τὰς τῶν ἐμβόλων δόσεις μιᾷ πολλάκις πληγῇ κατέδυσαν τὰς τῶν Ἀθηναίων τριήρεις*, quo loco Haack. Did. et Arn. ac Dobr. recte usi videntur ad tuendum *παρέχοντες*, quod comparari licet cum locutione vulgari links und rechts

ραις παχείας, καὶ ἀντήριδας ἀπ' αὐτῶν ὑπέτειναν πρὸς τοὺς τοίχους ὡς ἐπὶ ἓξ πήχεις ἐντός τε καὶ ἔξωθεν· ᾧπερ τρόπῳ καὶ οἱ Κορίνθιοι πρὸς τὰς ἐν τῇ Ναυπάκτῳ ναῦς ἐπισκευασάμενοι πρώραθεν ἐναυμάχουν. ἐνόμισαν γὰρ οἱ Συρακόσιοι πρὸς τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς οὐχ ὁμοίως ἀντινεναυπηγημένας, ἀλλὰ λεπτὰ τὰ πρώραθεν ἐχούσας διὰ τὸ μὴ ἀντιπρώροις μᾶλλον αὐτοὺς ἢ ἐκ περίπλου ταῖς ἐμβολαῖς χρῆσθαι, οὐκ ἔλασσον σχήσειν, καὶ τὴν ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι ναυμαχίαν, οὐκ ἐν πολλῷ πολλαῖς ναυσὶν οὖσαν, πρὸς ἑαυτῶν ἔσεσθαι· ἀντίπρωροι γὰρ ταῖς ἐμβολαῖς χρώμενοι ἀναῤῥήξειν τὰ πρώραθεν αὐτοῖς, στερίφοις καὶ παχέσι πρὸς κοίλα καὶ ἀσθενῆ παρέχοντες τοῖς ἐμβόλοις. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις οὐκ ἔσεσθαι σφῶν ἐν στενοχωρίᾳ οὔτε περίπλουν οὔτε διέκπλουν, ᾧπερ τῆς τέχνης μάλιστα

austheilen. Suppleo *πληγάς*, nec dubito, serius ocius hunc usum verbi ellipticum exemplis apud veteres repertis comprobatum iri.

ᾧπερ τῆς τέχνης] i. e. auf welches Manoeuvre ihrer Tactik sie am meisten vertrauten. vid. Matth. p. 628. Mox *τὸ διεκπλεῖν*, ut Scholiastae Suidaeque verbis utar, est *τὸ τεμόντα τὴν τάξιν τῶν ἐναντίων εἰς τοὐπίσω* (in terga hostilium navium) *γενέσθαι*. v. Schweigh. Lexic. Polyb. p. 158. Mox libri variant inter *ξυγκρούσει* et *ξυγκροῦσαι*, ubi dativus hanc structuram admittit: *τῇ τε τὸ ἀντίπρωρον ξυγκρούσει πρότερον ἀμαθίᾳ τῶν κυβερνητῶν δοκούσῃ εἶναι*, ut *τὸ ἀντίπρωρον* cum Poppone adverbialiter intelligas, verum *τό* sic melius abesset, ut disci potest ex Matth. §. 446. 7., quem ipse Popp. attulit, quare Reisk. *ἐς τὸ ἀντίπρωρον* coniecit. Altera ratio hunc locum expediendi haec est, ut dicas *τὸ ἀντίπρωρον* pendere ex substantivo *ξυγκρούσει*, quia *ξυγκρούειν* cum eodem casu construatur, cuius structurae exempla sunt apud Buttm. Gr. med. §. 130. adn. 3. (ed. 13.) At *τὸ ἀντίπρωρον ξυγκρούειν* pro *τὰς πρώρας ξυγκρούειν* vix recte dicatur. Quare servo vulgatam *ξυγκροῦσαι* coll. 7, 67. *τῆς δοκήσεως προσγεγενημένης αὐτῷ τὸ κρατίστους εἶναι*, ubi v. adn., ut sensus sit: und so wollten sie eben das, was man vorhin als eine Ungeschicklichkeit der Seeleute angesehen, *insofern sie nehmlich* mit dem Vorderschiff gerade auf den Feind losgingen, jetzt als ihren Hauptvortheil brauchen. Quae sequuntur paulo inferius *ἐς ὀλίγον καὶ αὐτό* etc. ita suppleo: *ἐς ὀλίγον ὄν τὸ καὶ αὐτὸ τὸ στρατόπεδον τὸ ἑαυτῶν*, hoc enim dicere videtur, Atheniensibus, si a Syracusanis reprimerentur, non fore facultatem retrocedendi prora hostibus obversa alio, nisi ad terram, eamque exiguo intervallo distantem, *et in exiguum litoris spatium, quantum quidem castris ipsorum obtineatur*: nam ceteram litoris partem hostes occupasse, quare Nicias cap. 62. extr. dicit: *ἐς τοῦτο γὰρ δὴ ἠναγκάσμεθα ὥστε πεζομαχεῖν ἀπὸ τῶν νεῶν, καὶ τὸ μήτε αὐτοὺς ἀνακρούεσθαι μήτ' ἐκείνους ἐᾶν ὠφέλιμον φαίνεται, ἄλλως τε καὶ τῆς γῆς πλὴν ὅσον ἂν ὁ πεζὸς ἡμῶν ἐπέχῃ πολεμίας οὔσης. Ἀνάκρουσιν* Zonaras in v. ita explicat: *ἀνακρούσασθαι, ἐπὶ ναυμαχίας τὸ συμβάλλειν καὶ πάλιν ἀναδύεσθαι*. Pollux 1, 125. *καὶ τὸ μὲν εἰς ἐμβολὴν* (um einen Anlauf zu nehmen) *ὑπαγαγεῖν εἰς τοὐπίσω τὴν ναῦν, ἀνακρούσασθαι, τὸ δὲ εἰς φυγήν, πρύμναν κρούσασθαι*. Idem poetice Eurip. Androm. 1097. effert per *χωρεῖν πρύμναν*, ubi Schol. *χωρεῖ πρύμναν, εἰς τοὐπίσω ἀνεπόδισεν μὴ δοὺς τὰ νῶτα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐναντίους ὁρῶν. τοῦτο δὲ καὶ Θουκυδίδης φησὶ πρύμναν ἀνακρούοντες, ὅταν μὴ μεταβαλόμενοι φεύγωσιν, ἀλλ' ἀντίοι ὄντες ἀναχωρήσωσιν.* Latini *navem remis*

ἐπίστευον· αὐτοὶ γαρ κατὰ τὸ δυνατὸν τὸ μὲν οὐ δώσειν, διεκπλεῖν, τὸ δὲ τὴν στενοχωρίαν κωλύσειν ὥστε μὴ περιπλεῖν. τῇ τε πρότερον ἀμαθίᾳ τῶν κυβερνητῶν δοκούσῃ εἶναι, τὸ ἀντίπρωρον ξυγκροῦσαι, μάλιστ' ἂν αὐτοὶ χρήσασθαι· πλεῖστον γὰρ ἐν αὐτῷ σχήσειν· τὴν γὰρ ἀνάκρουσιν οὐκ ἔσεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις ἐξωθουμένοις ἄλλοσε ἢ ἐς τὴν γῆν, καὶ ταύτην δι' ὀλίγου καὶ ἐς ὀλίγον, κατ' αὐτὸ τὸ στρατόπεδον τὸ ἑαυτῶν· τοῦ δ' ἄλλου λιμένος αὐτοὶ κρατήσειν, καὶ ξυμφερομένους αὐτούς, ἤν πη βιάζωνται, ἐς ὀλίγον τε καὶ πάντας ἐς τὸ αὐτό, προσπίπτοντας ἀλλήλοις ταράξεσθαι· ὅπερ καὶ ἔβλαπτε μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἐν ἁπάσαις ταῖς ναυμαχίαις, οὐκ οὔσης αὐτοῖς ἐς πάντα τὸν λιμένα τῆς ἀνακρούσεως, ὥσπερ τοῖς Συρακοσίοις· περιπλεῦσαι δὲ ἐς τὴν εὐρυχωρίαν, σφῶν ἐχόντων τὴν ἐπίπλευσιν ἀπὸ τοῦ πελάγους τε καὶ ἀνάκρουσιν, οὐ δυνήσεσθαι αὐτούς, ἄλλως τε καὶ τοῦ Ἡλημμυρίου πολεμίου τε αὐτοῖς ἐσομένου καὶ τοῦ στόματος οὐ μεγάλου ὄντος τοῦ λιμένος.

Τοιαῦτα οἱ Συρακόσιοι πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἐπιστήμην τε 37
καὶ δύναμιν ἐπινοήσαντες, καὶ ἅμα τεθαρσηκότες μᾶλλον ἤδη ἀπὸ τῆς προτέρας ναυμαχίας, ἐπεχείρουν τῷ τε πεζῷ ἅμα καὶ ταῖς ναυσί. καὶ τὸν μὲν πεζὸν ὀλίγῳ πρότερον τὸν ἐκ τῆς πόλεως, Γύλιππος προεξαγαγὼν προσῆγε τῷ τείχει τῶν Ἀθηναίων, καθ' ὅσον πρὸς τὴν πόλιν αὐτοῦ ἑώρα· καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Ὀλυμπιείου, οἵ τε ὁπλῖται ὅσοι ἐκεῖ ἦσαν καὶ οἱ ἱππῆς καὶ ἡ γυμνητεία τῶν Συρακοσίων ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα προσῄει τῷ τείχει· αἱ δὲ νῆες μετὰ τοῦτο εὐθὺς ἐξέπλεον τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὸ πρῶτον αὐτοὺς οἰόμενοι τῷ πεζῷ μόνῳ πειράσειν, ὁρῶντες δὲ καὶ τὰς ναῦς ἐπιφερομένας ἄφνω, ἐθορυβοῦντο, καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὰ τείχη καὶ

inhibere, sive ut Schweigh. apud Herodot. 6, 115. convertit: *in puppim remigare*, sive ut Larcher ibidem: ils se retirèrent sans revirer de bord. Suidas cum respectu ad Herodot. 8. 84. *ἐπὶ πρύμνην ὑπεχώρουν, ἀνεκρούοντο, καὶ ὤκελλον τὰς ναῦς, κατὰ πρύμναν ὑπεχώρουν οὐχὶ ἐπιστραφέντες, καὶ ἐξέκλιναν τῶν πολεμίων τὰς ἐπιούσας ναῦς*, ubi v. Valck. Bloomf. ad Thuc. 1, 50. adnotavit, hunc morem remigandi etiamnunc in Oriente usitatum esse, docens id verbis Symesii Travels to Ava p. 500. in collectione Pinkertonii Vol. 9.: the Birman rowers are expert in rowing the ships backward, and impel the vessel with stern foremost. This is their mode of retreat. v. adn. ad 1, 50.

37. *πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἐπιστήμην*] i. e. *consilia capientes pro cognitione rei navalis et facultate sua*. Nam *τὸ ἀντίπρωρον ξυγκροῦσαι* ignorantium res nauticas videbatur, at Syracusanis proderat, quibus ratio ab Atheniensibus despecta commodissima esset. Arn. Mox *αὐτοῦ* traiectum est: intellige *καθ' ὅσον τοῦ τείχους*. Et *γυμνητείαν* explicat Hesych. *γυμνῆτες, οἱ μὴ ἔχοντες ὅπλα. οἱ δὲ τοὺς σφενδονήτας, οἱ δὲ τοὺς γυμνοὺς μαχομένους*. v. Kuster ad Suidam s. v. et interpp. Hesychii. Procul dubio *ψιλοί* sive leviter armati milites sunt.

ἐπὶ τὰ τείχη] sc. *ἀναβάντες*, auf die Brustwehren, *ἐπάλξεις*. v. Matth. p. 1169. et conf. adn. ad 3, 22. Denique *ἀντανῆγον — ναυσί*

πρὸ τῶν τειχῶν τοῖς προσιοῦσιν ἀντιπαρετάσσοντο, οἱ δὲ προς τοὺς ἀπὸ τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ τῶν ἔξω κατὰ τάχος χωροῦντας ἱππέας τε πολλοὺς καὶ ἀκοντιστὰς ἀντεπεξῆεσαν, ἄλλοι δὲ τὰς ναῦς ἐπλήρουν, καὶ ἅμα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν παρεβοήθουν, καὶ ἐπειδὴ πλήρεις ἦσαν, ἀνταν̃γον πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ναῦς·
38 καὶ τῶν Συρακοσίων ἦσαν ὀγδοήκοντα μάλιστα. τῆς δὲ ἡμέρας ἐπὶ πολὺ προσπλέοντες καὶ ἀνακρουόμενοι καὶ πειράσαντες ἀλλήλων, καὶ οὐδέτεροι δυνάμενοι ἄξιόν τι λόγου παραλαβεῖν, εἰ μὴ ναῦν μίαν ἢ δύο τῶν Ἀθηναίων οἱ Συρακόσιοι καταδύσαντες, διεκρίθησαν· καὶ ὁ πεζὸς ἅμα ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀπῆλθε. τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Συρακόσιοι ἡσύχαζον, οὐδὲν δηλοῦντες ὁποῖόν τι τὸ μέλλον ποιήσουσιν· ὁ δὲ Νικίας ἰδὼν ἀντίπαλα τὰ τῆς ναυμαχίας γενόμενα, καὶ ἐλπίζων αὐτοὺς αὖθις ἐπιχειρήσειν, τούς τε τριηράρχους ἠνάγκαζεν ἐπισκευάζειν τὰς ναῦς, εἴ τίς τι ἐπεπονήκει, καὶ ὁλκάδας προώρμισε πρὸ τοῦ σφετέρου στανρώματος, ὃ αὐτοῖς πρὸ τῶν νεῶν ἀντὶ λιμένος κληστοῦ ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐπεπήγει. διαλειπούσας δὲ τὰς ὁλκάδας ὅσον δύο πλέθρα ἀπ' ἀλλήλων κατέστησεν, ὅπως εἴ τις βιάζοιτο ναῦς, εἴη κατάφευξις ἀσφαλὴς καὶ πάλιν καθ' ἡσυχίαν ἔκπλους. παρασκευαζόμενοι δὲ ταῦτα ὅλην τὴν ἡμέραν διετέλεσαν οἱ Ἀθηναῖοι μέχρι νυκτός.
39 Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ Συρακόσιοι τῆς μὲν ὥρας πρῳαίτερον, τῇ δὲ ἐπιχειρήσει τῇ αὐτῇ τοῦ τε πεζοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ προσέμισγον τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ἀντικαταστάντες ταῖς ναυσὶ τὸν αὐτὸν τρόπον αὖθις ἐπὶ πολὺ διῆγον τῆς ἡμέρας πειρώ-

praefert Bekk., pro ναῦς, et quidem „ἀνταν̃γειν in activo praeter praesentem locum et 7, 52. non reperitur apud Thuc. nisi 8, 38. 83., ubi casus deest.“ Popp. At Arn. ἀνάγειν ναῦς affert ex Thuc. 8, 95. Herodot. 7, 100. 8, 57. 70. 76. 79. etc.

38. καὶ πειράσαντες] Genus traiectionis rei, vid. adn. ad 1, 61. Formula εἰ μή notionem particulae πλήν induit, et propterea cum participio καταδύσαντες iuncta est, v. adn. ad 5, 47. Proxima sic resolve: ὁποῖόν τι ἔσται τὸ μέλλον, ὃ ποιήσουσιν. v. Matth. p. 883. init. Mox διαλειπούσας habent Schol. et Steph. 2. Vulgo διαλιπούσας, quod sententia non fert. Dein duo πλέθρα sunt: πλέθρον erat spatium centum pedum; sesquipedalis erat πῆχυς, ὀργυιά autem sex pedum; sexcentorum pedum erat stadium: octo stadia paululo excedunt mille passus Romanos sive quadrantem milliarii Geogr. sive Germ., ut 45 stadia exaequent mill. Germ. Vide Fr. Chr. Matth. De Mensuris et Pondd. Rom. et Gr. (Francof. 1818.) p. 7. conf. Leak. Athen. p. 382. adn. vers. Germ. Puto autem has naves onerarias hoc intervallo positas fuisse ante introitum castrorum alteram post, non juxta alteram. Super binas quasque enim harum navium trabes tendebantur delphinophorae claudendi aditus in portum causa. Vid. c. 41. n. l. ab init. De παρασκευαζόμενοι διετέλεσαν v. Matth. p. 952. vers. fin. et p. 1107. adn. Denique ὅλην τὴν ἡμέραν multi libri, vulgo τήν abest. Ὅλην ἡμέραν est einen ganzen Tag; ὅλην τὴν ἡμέραν, den genannten, bestimmten, bekannten Tag ganz; τὴν ὅλην ἡμέραν significat unter zwei oder mehreren Tagen den ganzen. Vid. adn. ad 1, 30.

μενοι ἀλλήλων, πρὶν δὴ Ἀρίστων ὁ Πυῤῥίχου Κορίνθιος, ἄριστος ὢν κυβερνήτης τῶν μετὰ Συρακοσίων, πείθει τοὺς σφετέρους τοῦ ναυτικοῦ ἄρχοντας, πέμψαντας ὡς τοὺς ἐν τῇ πόλει ἐπιμελομένους, κελεύειν ὅτι τάχιστα τὴν ἀγορὰν τῶν πωλουμένων παρὰ τὴν θάλασσαν μεταστῆσαι κομίσαντας, καὶ ὅσα τις ἔχει ἐδώδιμα, πάντας ἐκεῖσε φέροντας ἀναγκάσαι πωλεῖν, ὅπως αὐτοῖς ἐκβιβάσαντες τοὺς ναύτας εὐθὺς παρὰ τὰς ναῦς ἀριστοποιήσονται, καὶ δι' ὀλίγου αὖθις καὶ αὐθημερὸν ἀπροσδοκήτοις τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιχειρῶσι. καὶ οἱ μὲν πεισθέντες 10
ἔπεμψαν ἄγγελον, καὶ ἡ ἀγορὰ παρεσκευάσθη, καὶ οἱ Συρα-

39. διῆγον — πειρώμενοι] v. Matth. p. 1082. §. 552. De strategemate Aristonis Wass. confert Polyaen. 5, 13. „Ἀγοραί historicis Graecis sunt species annonariae; apud Xen. Anab. 5, 10, 8. τὴν ἀγορὰν εἴσω ἀνασκευάζειν minus recte convertunt eruditi: *forum ad urbem transferunt*, nam vult auctor, annonae omnes species intra moenia esse comportatas, quod solet fieri in adventu hostis aut metu obsidionis. Hic igitur ἀγοραί simpliciter est *annona*. Polybio et passim Graecis historicis ἀγορά et ἀγοραί dicuntur non quaevis annona, sed ea, quae venum est exposita; ἀγοράζειν enim est *vendere*, ἀγορά *res, quae venditur*, item *forum* aut *mercatus*, proprie *commeatus*. In eodem libro Xenophontis leges: ἀγοραὶ παντόθεν ἀφικνοῦνται ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων. Thuc. dixit τὴν ἀγορὰν τῶν πωλουμένων, *annonam propolarum* sive *promercalem*: deinde addit: καὶ ὅσα τις ἔχει ἐδώδιμα, significans de esculentis proprie ἀγοράν intelligi. Iul. Frontinus Graecos imitatus *commercium* ita accipit 7, 5. Magis etiam ad Graecum verbum ἀγορά accedit vox *mercatus*, quae pro annona usurpatur a posterioribus Latinis scriptoribus. *Mercatum conferre* in Append. Ottonis Frisingensis, plane quod Thucydidi, Xenophonti, aliis, ἀγορὰν παρέχειν. Sic Graeca historia vetus αἰτεῖν ἀγοράν et ἀγορᾷ δέχεσθαι. In sexto Thucydidis c. 44. humanitatis, quae erga exercitum praestatur, hi quasi gradus ponuntur: δέχεσθαι ὕδατι καὶ ὅρμῳ, *facere potestatem applicandi ad litus et aquandi*, δέχεσθαι ἄστει, *intra muros admittere*, et δέχεσθαι ἀγορᾷ, *res ad victum necessarias venum exponere extra urbem.*“ Casaub. ad Polyb. Vol. 1. p. 836. Ern. Mox de participio κομίσαντας per quandam redundantiam posito v. Krueg. ad Dionys. p. 290. Dein ὅπως αὐτοῖς plurimi optimique libri, vulgo αὐτούς. Dativus si recte habet, referendus est ad τοὺς ἐν τῇ πόλει ἐπιμελομένους. Commodius esset αὐτοῦ, *ibi*, quod Aem. Port. coniecit. Statim de verbis παρὰ τὰς ναῦς v. Matth. p. 1173. Et ἀριστοποιήσονται „proprie magis ad milites refertur, quam ad duces, tametsi ad hos relatum videtur, quia hi quasi instar militum, quibus praesunt, nominantur. Conf. 8. 95. ὁ γὰρ Ἀγησανδρίδας ἀριστοποιησάμενος ἀνήγαγε τὰς ναῦς.“ Arn. Vat. ἄριστον ποιήσονται, ex corr. ut vulgo. Sic ἰδιοποιεῖν et ἴδιον ποιεῖν dicitur et in similibus eodem modo. Id vero „tenendum in universum est, quae seorsum dixerint veteres, ea pleraque recentiores in unum conflasse, et, ut quisque studiosissime orationem a similitudine vulgaris et quotidiani sermonis avocare quaesierit, ita saepissime vocabulorum coniunctorum compagem solvisse atque in artus suos distinxisse. — Ex eo ad multos alios locos diiudicandos nota quaedam ducitur veri falsique, pro ingenio et aetate scribentium, obscurior, expressiorve.“ Lobeck. ad Phryn. p. 200. Itaque in Thucydide ut vetustiori scriptore praesentis verbi probare videtur solutam formam, ac profecto c. 40. legitur ἄριστον ἐποιοῦντο, at 4, 103. in δειπνοποιησάμενος soli Reg. (G.) D. dissentiunt.

κόσιοι ἐξαίφνης πρύμναν κρουσάμενοι πάλιν πρὸς τὴν πόλιν ἔπλευσαν, καὶ εὐθὺς ἐκβάντες αὐτοῦ ἄριστον ἐποιοῦντο· οἱ δ' Ἀθηναῖοι νομίσαντες αὐτοὺς ὡς ἡσσημένους σφῶν πρὸς τὴν πόλιν ἀνακρούσασθαι, καθ' ἡσυχίαν ἐκβάντες τά τε ἄλλα διεπράσσοντο καὶ τὰ ἀμφὶ τὸ ἄριστον, ὡς τῆς γε ἡμέρας ταύτης οὐκέτι οἰόμενοι ἂν ναυμαχῆσαι. ἐξαίφνης δὲ οἱ Συρακόσιοι πληρώσαντες τὰς ναῦς ἐπέπλεον αὖθις· οἱ δὲ διὰ πολλοῦ θορύβου, καὶ ἅσιτοι οἱ πλείους, οὐδενὶ κόσμῳ ἐσβάντες μόλις ποτὲ ἀντανήγοντο. καὶ χρόνον μέν τινα ἀπέσχοντο ἀλλήλων φυλασσόμενοι· ἔπειτα οὐκ ἐδόκει τοῖς Ἀθηναίοις ὑπὸ σφῶν αὐτῶν διαμέλλοντας κόπῳ ἁλίσκεσθαι, ἀλλ' ἐπιχειρεῖν ὅτι τάχιστα, καὶ ἐπιφερόμενοι ἐκ παρακελεύσεως ἐναυμάχουν. οἱ δὲ Συρακόσιοι δεξάμενοι καὶ ταῖς [τε] ναυσὶν ἀντιπρώροις χρώμενοι ὥσπερ διενοήθησαν τῶν ἐμβολῶν τῇ παρασκευῇ ἀνερρήγνυσαν τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς ἐπὶ πολὺ τῆς παρεξειρεσίας, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων αὐτοῖς ἀκοντίζοντες μεγάλα ἔβλαπτον τοὺς Ἀθηναίους, πολὺ δ' ἔτι μείζω οἱ ἐν τοῖς λεπτοῖς πλοίοις περιπλέοντες τῶν Συρακοσίων, καὶ ἐς τε τοὺς ταρσοὺς ὑποπίπτοντες τῶν πολεμίων νεῶν καὶ ἐς τὰ πλάγια
41 παραπλέοντες, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐς τοὺς ναύτας ἀκοντίζοντες. τέλος δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ κατὰ κράτος ναυμαχοῦντες οἱ Συρακόσιοι ἐνίκησαν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τραπόμενοι διὰ τῶν ὁλκάδων τὴν κατάφευξιν ἐποιοῦντο ἐς τὸν ἑαυτῶν ὅρμον· αἱ δὲ τῶν Συρακοσίων νῆες μέχρι μὲν τῶν ὁλκάδων ἐπεδίωκον· ἔπειτα αὐτοὺς αἱ κεραῖαι ὑπὲρ τῶν ἕρπλων αἱ ἀπὸ τῶν ὁλκάδων δελφινοφόροι ἡρμέναι ἐκώλυον. δύο δὲ νῆες τῶν Συρα-

40. *ὑπὸ σφῶν αὐτῶν*] Antecedit vulgo *αὐτοῦ*, quod om. multi libri, Arn. tuetur, ut contrarie positum sequenti *ἐπιχειρεῖν*, hoc sensu: Athenienses noluerunt diutius *ibi cunctati* se ipsi lassitudine conficere, sed *progressi* ad pugnandum decertare. Conferre iubet 5, 83. Vulgo in uncis post *δεξάμενοι* legitur *ἠμύνοντο*, quod optimorum librorum auctoritate omisi. Et *τε* post *καὶ ταῖς* complures om. Vid. adn. ad 1, 9. Tum *ἐμβολῶν*, pro quo alii volunt *ἐμβόλων*, Popp. tuetur, affirmans *ἐμβολή* quoque pro *ἔμβολον* dici, idque ex 2, 76. extr. certissime apparere, et provocans ad Dorv. ad Charit. p. 626. ac Schn. ad Xen. H. Gr. 7, 5, 23. et in Lex. Gr. De *λεπτοῖς πλοίοις* v. adn. ad 2, 83. Et *τοὺς ταρσούς* intellige non solum extremitates remorum, quae mari immerguntur, sed saepe pro totis remis *et omni remigio* (the whole *broadside* of oars Arn.) accipitur. v. Dorv. ad Charit. p. 262. Arn. confert Polyb. 16, 3, 12. *ἀπέβαλε τὸν δεξιὸν ταρσὸν τῆς νεώς* et cum reliqua narratione huius loci Dion. Cass. 50. p. 439. Leoncl., ubi nautae Octavii in pugna ad Actium narrantur liburnis alta propugnacula navium Antonii adgredi, *ἔς τε τοὺς ταρσοὺς τῶν νεῶν ὑποπίπτοντες καὶ τὰς κώπας συναράσσοντες*. Et propter verba *ἐς τοὺς ναύτας ἀκοντίζοντες* monet, foramina, per quae remi extarent, satis ampla fuisse, per quae tela immissa remiges vulnerarent, idque apparere ex Herodot. 5, 33., ubi homo vinctus narratur ita per tale foramen traiectus esse, ut capite extrorsum emineret, corpore intus in navem porrecto.

41. *δελφινοφόροι*] Suidas *Δελφίς, πρὸς ναυμαχίαν πολεμιστήριον*

κοσίων ἐπαιρόμεναι τῇ νίκῃ προσέμιξαν αὐτῶν ἐγγὺς καὶ διεφθάρησαν, καὶ ἡ ἑτέρα αὐτοῖς ἀνδράσιν ἑάλω. καταδύσαντες δ' οἱ Συρακόσιοι τῶν Ἀθηναίων ἑπτὰ ναῦς καὶ κατατραυματίσαντες πολλάς, ἄνδρας τε τοὺς μὲν ζωγρήσαντες τοὺς δὲ ἀποκτείναντες, ἀπεχώρησαν, καὶ τροπαῖά τε ἀμφοτέρων τῶν ναυμαχιῶν ἔστησαν, καὶ τὴν ἐλπίδα ἤδη ἔχυρὰν εἶχον ταῖς μὲν ναυσὶ καὶ πολὺ κρείσσους εἶναι, ἐδόκουν δὲ καὶ τὸν πεζὸν χειρώσεσθαι. καὶ οἱ μὲν ὡς ἐπιθησόμενοι κατ' ἀμφότερα παρεσκευάζοντο αὖθις. ἐν τούτῳ δὲ Δημοσθένης καὶ Εὐρυμέδων
42 *ἔχοντες τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων βοήθειαν παραγίγνονται, ναῦς τε τρεῖς καὶ ἑβδομήκοντα μάλιστα ξὺν ταῖς ξενικαῖς καὶ ὁπλίτας περὶ πεντακισχιλίους ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων, ἀκοντιστάς τε βαρβάρους καὶ Ἕλληνας οὐκ ὀλίγους καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν ἱκανήν. καὶ τοῖς μὲν Συρακοσίοις καὶ ξυμμάχοις κατάπληξις ἐν τῷ αὐτίκα οὐκ ὀλίγη ἐγένετο, εἰ πέρας μηδὲν ἔσται σφίσι τοῦ ἀπαλλαγῆναι τοῦ κιν-*

ὄργανον, ὅθεν καὶ δελφινοφόρον ναῦν Θουκ. ἐν τῇ ζ' φησίν etc. Plumbeam fuisse machinam docet Thom. M. p. 204. *δελφὶς οὐ μόνον τὸ ζῷον, ἀλλὰ καὶ μολίβδινόν τι ὄργανον ναυμαχουσῶν νεῶν, ὅθεν καὶ Θουκ.* etc. Locum bis memorat etiam Phavorin. in *Δελφίς* et *Δελφινοφόρος*, adde Moer. in *Δελφίς*, Alb. ad Hesych. s. eadem v. Schol. Thucydidis ex Pherecrate (unde etiam Schol. Arist. Equ. 759. habet, et hic quidem nominato auctore poeta): *ἐκ τῶν κεραιῶν δελφῖνες ἦσαν ἠρτημένοι μολίβδινοι, ὥστε ἐμβάλλεσθαι ταῖς προσπλεούσαις πολεμίαις ναυσίν, οἷον ἐμπίπτοντες αὐταῖς διέκοπτον τοὖδαφος αὐτῶν καὶ κατέδυον.* De huius Pherecratis Comici *Agriis* (sic enim scribendum, non *Ἀγροῖς*, ut est ap. Schol. Arist.) post Heinrichium Demonstr. loci Platonici e Protag. (Kilon. 1813.) egit Meinek. in Comm. Miscl. fasc. 1. (Hal. 1822.) inde ab initio, ubi p. 17. poetae versus in hunc modum restituit: *ὁ δὲ δὴ δελφὶς ἐστι μολιβδοῦς δελφινοφόρος τε κεραία· διακόψει γοῦν τοὔδαφος αὐτῶν ἐμπίπτων καὶ καταδύων.* In descriptione huius machinae, de qua Duk. adire iubet Salmas. ad Solin. p. 402. Trai. et Eustath. in Hom. Il. *φ'*. p. 1221., et usus bellici eius quasdam difficultates inesse vidit Heilm. p. 955. Conf. Mans. Spart. 2. p. 234. not. h. Quod Heilm. monet, *κεραίας* non posse intelligi navium antemnas, sed gravioris molis trabes, certissimum esse videtur.

42. *ναῦς — τρεῖς καὶ ἑβδομήκοντα*] Demosthenes Athenis navigaverat cum navibus sexaginta quinque c. 20., decem naves de suis Cononi Naupactum miserat c. 31., posthac ad eius numerum navium accessit una Eurymedontis c. 31., accesserunt denique quindecim naves Corcyraeorum ibidem et duae Metapontiorum c. 33. I. e. 65 — 10 + 1 + 15 + 2 = 73. Arn. Mox cum verbis *πέρας τοῦ ἀπαλλαγῆναι* Popp. confert Homericum *τέλος θανάτοιο*, at huius sensus est *finis, quam mors affert*. De loco praesenti v. Matth. p. 651. et 1062. init. Mox nominativo *ὁρῶντες* structura ad sensum facta est, quasi praecessisset *οὐκ ὀλίγον κατεπλάγησαν*. Vid. Matth. p. 1095. Paulo inferius ad *οὐδὲ παθεῖν* repete *νομίσας*, in *νομίζειν* autem simul notio verbi *δεῖν* inest, quemadmodum in *ἡγέομαι*, de quo v. adn. ad 2, 42. Quare non opus est, aut supplere *δεῖν* cum Poppone 1, 1. p. 288. aut cum Matthiaeo p. 896. sq. praecedentia *οἷόν τε εἶναι* explicare per müssen. De verbis *μάλιστα δεινότατος* v. ibidem p. 860. init.

δύνου, ὁρῶντες οὔτε διὰ τὴν Δεκέλειαν τειχιζομένην οὐδὲν ἧσσον στρατὸν ἴσον καὶ παραπλήσιον τῷ προτέρῳ ἐπεληλυθότα, τήν τε τῶν Ἀθηναίων δύναμιν πανταχόσε πολλὴν φαινομένην· τῷ δὲ προτέρῳ στρατεύματι τῶν Ἀθηναίων ὡς ἐκ κακῶν ῥώμη τις ἐγεγένητο. ὁ δὲ Δημοσθένης ἰδὰν ὡς εἶχε τὰ πράγματα, καὶ νομίσας οὐχ οἷόν τε εἶναι διατρίβειν, οὐδὲ παθεῖν ὅπερ ὁ Νικίας ἔπαθεν· ἀφικόμενος γὰρ τὸ πρῶτον ὁ Νικίας φοβερὸς ὡς οὐκ εὐθὺς προσέκειτο ταῖς Συρακούσαις ἀλλ' ἐν Κατάνῃ διεχείμαζεν, ὑπερώφθη τε καὶ ἔφθασεν αὐτὸν ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατιᾷ ὁ Γύλιππος ἀφικόμενος, ἣν οὐδ' ἂν μετέπεμψαν οἱ Συρακόσιοι, εἰ ἐκεῖνος εὐθὺς ἐπέκειτο· ἱκανοὶ γὰρ αὐτοὶ οἰόμενοι εἶναι ἅμα τ' ἂν ἔμαθον ἥσσους ὄντες καὶ ἀποτετειχισμένοι ἂν ἦσαν, ὥστε μηδ' εἰ μετέπεμψαν ἔτι ὁμοίως ἂν αὐτοὺς ὠφελεῖν· ταῦτα οὖν ἀνασκοπῶν ὁ Δημοσθένης καὶ γιγνώσκων ὅτι καὶ αὐτὸς ἐν τῷ παρόντι τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ μάλιστα δεινότατός ἐστι τοῖς ἐναντίοις, ἐβούλετο ὅτι τάχος ἀποχρήσασθαι τῇ παρούσῃ τοῦ στρατεύματος ἐκπλήξει. καὶ ὁρῶν τὸ παρατείχισμα τῶν Συρακοσίων, ᾧ ἐκώλυσαν περιτειχίσαι σφᾶς τοὺς Ἀθηναίους, ἁπλοῦν τε ὂν καὶ εἰ ἐπικρατήσειέ τις τῶν τε Ἐπιπολῶν τῆς ἀναβάσεως καὶ αὖθις τοῦ ἐν αὐταῖς στρατοπέδου, ῥαδίως ἂν αὐτὸ ληφθέν, οὐδὲ γὰρ ὑπομεῖναι ἂν σφᾶς οὐδένα, ἡπείγετο ἐπιθέσθαι τῇ πείρᾳ. καὶ οἱ ξυντομωτάτην ἠγεῖτο διαπολέμησιν· ἢ γὰρ κατορθώσας ἕξειν Συρακούσας ἢ ἀπάξειν τὴν στρατιὰν καὶ οὐ τρίψεσθαι ἄλλως Ἀθηναίους τε τοὺς ξυστρατευομένους καὶ τὴν ξύμπασαν πόλιν.
43 πρῶτον μὲν οὖν τήν τε γῆν ἐξελθόντες τῶν Συρακοσίων ἔτεμνον οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τὸν Ἄναπον καὶ τῷ στρατεύματι ἐπεκράτουν ὥσπερ τὸ πρῶτον τῷ τε πεζῷ καὶ ταῖς ναυσίν· οὐδὲ γὰρ καθ' ἕτερα οἱ Συρακόσιοι ἀντεπεξῆσαν ὅτι μὴ τοῖς ἱππεῦσι καὶ ἀκοντισταῖς ἀπὸ τοῦ Ὀλυμπιείου· ἔπειτα μηχαναῖς ἔδοξε τῷ Δημοσθένει πρότερον ἀποπειρᾶσαι τοῦ παρατειχίσματος. ὡς δὲ αὐτῷ προσαγαγόντι κατεκαύθησάν τε ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀπὸ τοῦ τείχους ἀμυνομένων αἱ μηχαναί, καὶ τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ πολλαχῇ προσβάλλοντες ἀπεκρούοντο, οὐκέτι ἐδόκει διατρίβειν, ἀλλὰ πείσας τόν τε Νικίαν καὶ τοὺς ἄλλους ξυνάρχοντας, ὡς ἐπενόει, καὶ τὴν ἐπιχείρησιν τῶν Ἐπιπολῶν ἐποιεῖτο. καὶ ἡμέρας μὲν ἀδύνατα ἐδόκει εἶναι λαθεῖν προς-

καὶ αὖθις τοῦ ἐν αὐταῖς στρατοπέδου] Did. intelligit castra, quae Athenienses habuissent in Epipolis ante expugnatum a Gylippo Labdalum. Iam *διπλοῦν τεῖχος* quidem, quod erat *περὶ τὸν κρημνόν*, Athenienses reliquisse, postquam hostes murum simplicem ultra communitionem suam perduxerant, ex h. l. apparet: Athenienses enim non opus habuissent per Euryelum noctu escendere, si etiamtum castra duplicis muri in Epipolis habuissent; at deorsum ad mare usque quod muri pertinebant, nondum reliquerant, et relinquunt demum c. 60. Praeterea castra in Epipolis fuerant Labdalum et muri pars Trogilum versus perfecta, quam praesidium habuisse consentaneum est, et si quid castrorum habuerant in apertis ante muros obsidionales et in intervallis eorum. De verbis *ῥᾳδίως ἂν αὐτὸ ληφθέν* v. Matth. p. 1197.

43. *οὐδὲ γὰρ καθ' ἕτερα*] i. e. *κατ' οὐδέτερα γάρ*. v. Krueg. ad Dionys. p. 168. Vulgo *ἑκάτερα*, at v. adn. ad cap. 59. Mox vulgo legebatur *ἀποτειχίσματος*, emendatum est ex libris optimis. Nam vocabula *ἀποτείχισμα* et *παρατείχισμα* diligenter ab hoc scriptore distinguuntur. Illo vocabulo constanter murus Atheniensium obsidionalis, hoc autem murus transversus Syracusanorum designatur. Et Thucydidem in hac diligentia imitatur Lucian. de Conscr. Hist. c. 38. Vol. 4. p.

202. Bip. *ῥᾷστον ἦν ἐνὶ καλάμῳ λεπτῷ τὸν Θουκυδίδην ἀνατρίψαι μὲν τὸ ἐν Ἐπιπολαῖς παρατείχισμα — καὶ τὸν κατάρατον Γύλιππον διαπεῖραι μεταξὺ ἀποτειχίζοντα καὶ ἀποταφρεύοντα τὰς ὁδούς* sc. quum Athenienses fuga Syracusis abirent. v. Letr. Topogr. de Syrac. p. 111. Tum *ἀπὸ πρώτου ὕπνου* est *post primum somnum* sive *post primam quietem*, quam Bloomf. ad Thuc. 2, 2. ait competere aestate quidem cum prima, hieme cum altera vigilia. Conf. Matth. p. 1129. med. Iam Demosthenes *ἐχώρει πρὸς τὰς Ἐπιπολάς* procul dubio inde a regione Anapi et magni portus per angusta iugi contermini fastigio Epipolarum, quod iugum connectit Epipolas cum interioribus terrae. Primo impetu cepit *τὸ τείχισμα ὃ ἦν αὐτόθι τῶν Συρακοσίων*, quod cum Arnoldo puto fuisse in summo editissimoque clivo Epipolarum non longe a Labdalo, ubi Athenienses prius castellum exstruxerant, imo ad summum angulum Labdali hoc *τείχισμα* angustum aditum clausisse videtur, si (ut suspicor) Labdalum nomen fuit continuationis collium Mongibellisi et del Buffalaro, speciem literae *Λ* ab imis urbis intuentibus referentis. Statim de verbis *ἃ ἦν — τρία* v. Matth. p. 830. §. 443. extr. Verba *ἐν προτειχίσμασιν* om. Cass. Aug. Ven. Laur. Pal. It. Reg. (G.) Marc. G. Lugd. cod. Bas. T. (i. e. Cantabr. Arn.) D. I. E. Mosqu. m. Ar. Chr. Dan. Vall., at non ita multo post Syracusani, socii et Gylippus *ἐβοήθουν ἐκ τῶν προτειχισμάτων*, ubi pluralis demonstrat recte hic legi *ἐν προτειχίσμασιν*, nam praeter haec tria tantum *προτείχισμα* circum Temenitem erat. Recte autem Arn. (ut ex tota narratione huius nocturni proelii luculenter apparet), haec terna castra ait exstructa fuisse sub ipsis muris urbis i. e. partim Temenitis, partim Acradinae; ego indicanda curavi ad portas moenium, satis habens in Tyca ea fuisse significare et in medio relinquens, utrum iis ipsis locis fuerint, quibus posui. Prius erravi cum Letronnio Topogr. de Syrac. p. 112. ea terna castra ponens in clivo Epipolarum subter Labdalo, et delens verba *ἐν προτειχίσμασιν*, de quo errore docte exposuit Did. Vol. 3. p. 429. sq. Vol. 4. p. 372. sqq., verissime monens, prima castra a scriptore dici Syracusanorum fuisse, altera Siceliotarum, tertia sociorum, quibuscum recte convenire verba infra posita *ἐβοήθουν ἐκ τῶν προτειχισμάτων οἱ Συρακόσιοι* (conf. *ἐν μὲν τῶν Συρακοσίων*), *καὶ οἱ ξύμμαχοι* (conf. *ἐν δὲ τῶν ξυμμάχων*) *καὶ ὁ Γύλιππος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ* (conf. *ἐν δὲ τῶν ἄλλων Σικελιωτῶν*, de quibus v. cap. 21. 32. 33.). Porro procubitores Syracusanorum, qui *τὸ τείχισμα* apud Euryelum custodiebant, narrantur partim ab Atheniensibus occisi esse, partim ad castra illa terna confugisse, sed priusquam eo venerunt *τοῖς ἑξακοσίοις τῶν Συρακοσίων, οἳ καὶ πρῶτοι καιὰ τοῦτο τὸ μέρος τῶν Ἐπιπολῶν* (per quod profugis transeundum erat) *φύλακες ἦσαν*, adventum hostium et captum murum nunciarunt. Hi trecenti non alii esse videntur, quam quibus Diomilus Andrius 6, 96. praefuerat, eosque Arn. probabiliter paulo altius in clivo Epipolarum collocatos fuisse existimat, fortasse ad terminum muri simplicis Syracusanorum.

ελθόντας τε καὶ ἀναβάντας, παραγγείλας δὲ πένθ' ἡμερῶν σιτία καὶ τοὺς λιθολόγους καὶ τέκτονας πάντας λαβὼν καὶ ἄλλην παρασκευὴν τοξευμάτων τε καὶ ὅσα ἔδει ἦν κρατῶσι τειχίζοντας ἔχειν, αὐτὸς μὲν ἀπὸ πρώτου ὕπνου καὶ Εὐρυμέδων καὶ Μένανδρος ἀναλαβὼν τὴν πᾶσαν στρατιὰν ἐχώρει πρὸς τὰς Ἐπιπολάς· Νικίας δὲ ἐν τοῖς τείχεσιν ὑπελέλειπτο. καὶ ἐπειδὴ ἐγένοντο πρὸς αὐταῖς κατὰ τὸν Εὐρύηλον, ἥπερ καὶ ἡ προτέρα στρατιὰ τὸ πρῶτον ἀνέβη, λανθάνουσί τε τοὺς φύλακας τῶν Συρακοσίων καὶ προσβάντες τὸ τείχισμα ὃ ἦν αὐτόθι τῶν Συρακοσίων αἱροῦσι, καὶ ἄνδρας τῶν φυλάκων ἀποκτείνουσιν· οἱ δὲ πλείους διαφυγόντες εὐθὺς πρὸς τὰ στρατόπεδα, ἃ ἦν ἐπὶ τῶν Ἐπιπολῶν τρία ἐν προτειχίσμασιν, ἓν μὲν τῶν Συρακοσίων, ἓν δὲ τῶν ἄλλων Σικελιωτῶν, ἓν δὲ τῶν ξυμμάχων, ἀγγέλλουσι τὴν ἔφοδον, καὶ τοῖς ἑξακοσίοις τῶν Συρακοσίων, οἳ καὶ πρῶτοι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τῶν Ἐπιπολῶν φύλακες ἦσαν, ἔφραζον. οἱ δ' ἐβοήθουν τ' εὐθύς, καὶ αὐτοῖς ὁ Δημοσθένης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐντυχόντες ἀμυνομένους προθύμως ἔτρεψαν. καὶ αὐτοὶ μὲν εὐθὺς ἐχώρουν ἐς τὸ πρόσθεν, ὅπως τῇ παρούσῃ ὁρμῇ τοῦ περαίνεσθαι ὧν ἕνεκα ἦλθον μὴ βραδεῖς γένωνται· ἄλλοι δὲ τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης παρατείχισμα τῶν Συρακοσίων οὐχ ὑπομενόντων τῶν φυλάκων ἥρουν τε καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπέσυρον. οἱ δὲ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι καὶ ὁ Γύλιππος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐβοήθουν ἐκ τῶν προτειχισμάτων, καὶ ἀδοκήτου τοῦ τολμήματος ἐν νυκτὶ σφίσι γενομένου προσέβαλόν τε τοῖς Ἀθηναίοις ἐκπεπληγμένοι, καὶ βιασθέντες ὑπ' αὐτῶν τὸ πρῶτον ὑπεχώρησαν. προϊόντων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν ἀταξίᾳ μᾶλλον ἤδη ὡς κεκρατηκότων, καὶ βουλομένων διὰ παντὸς τοῦ μήπω μεμαχημένου τῶν ἐναντίων ὡς τάχιστα διελθεῖν, ἵνα μὴ ἀνέντων σφῶν τῆς ἐφόδου αὖθις ξυστραφῶσιν, οἱ Βοιωτοὶ πρῶτοι αὐτοῖς ἀντέσχον, καὶ προσβαλόντες ἔτρεψάν τε καὶ ἐς φυγὴν κατέστησαν. 44 καὶ ἐνταῦθα ἤδη ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ ἀπορίᾳ ἐγίγνοντο οἱ

ὅπως — μὴ βραδεῖς γένωνται] i. e. *ut praesenti ardore conata perficiendi* (usi) *ne remitterent.* Genitivum τοῦ περαίνεσθαι iunge cum ὁρμῇ, secundum Matth. p. 651. 1061. sq. Repressis sexcentis lectis militibus Atheniensium alii statim ἐς τὸ πρόσθεν progrediebantur i. e. relicto ad latus muro simplici procedebant, alii τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης παρατείχισμα ἤρουν i. e. ἀπὸ τῆς πρώτης (ὁρμῆς) τὸ ἐντὸς τῆς πρώτης ὁρμῆς κείμενον παρατείχισμα ἤρουν, quasi scripsisset τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης ὁρμῆς ἀλώσιμον παρατείχισμα ἤρουν, et inter se contrarie ponuntur ἐς τὸ πρόσθεν et ἀπὸ τῆς πρώτης. Schol. Lugd. supplet τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης πόλεως παρατείχισμα, quae foret ellipsis prorsus insolita. De verbis ἀνέντων — τῆς ἐφόδου v. Matth. p. 646.

44. Nocturnae huius pugnae mentionem fecit Hermog. Progymn. in Bibl. Gott. lit. et art. Fasc. 9. p. 15., ubi editores falso pugnam Plataeensium et Thebanorum 3, 20. rhetori in mente fuisse adnotaverunt. Neque enim ipse scriptor alterum nocturnum certamen in hoc bello a magnis exercitibus commissum esse concedit, ubi dicit ἐν δὲ νυκτομαχίᾳ, ἣ μόνη δὴ στρατοπέδων μεγάλων ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ ἐγένετο.

Ἀθηναῖοι, ἦν οὐδὲ πυθέσθαι ῥᾴδιον ἦν οὐδ' ἀφ' ἑτέρων ὅτῳ τρόπῳ ἕκαστα ξυνηνέχθη. ἐν μὲν γὰρ ἡμέρᾳ σαφέστερα μέν, ὅμως δὲ οὐδὲ ταῦτα οἱ παραγενόμενοι πάντα πλὴν τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος μόλις οἶδεν· ἐν δὲ νυκτομαχίᾳ, ἣ μόνη δὴ στρατοπέδων μεγάλων ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ ἐγένετο, πῶς ἄν τις σαφῶς τι ᾔδει; ἦν μέν γὰρ σελήνη λαμπρά, ἑώρων δὲ οὕτως ἀλλήλους ὡς ἐν σελήνῃ εἰκὸς τὴν μὲν ὄψιν τοῦ σώματος προορᾶν, τὴν δὲ γνῶσιν τοῦ οἰκείου ἀπιστεῖσθαι. ὁπλῖται δὲ ἀμφοτέρων οὐκ ὀλίγοι ἐν στενοχωρίᾳ ἀνεστρέφοντο. καὶ τῶν Ἀθηναίων οἱ μὲν ἤδη ἐνικῶντο, οἱ δὲ ἔτι τῇ πρώτῃ ἐφόδῳ ἀήσσητοι ἐχώρουν. πολὺ δὲ καὶ τοῦ ἄλλου στρατεύματος αὐτοῖς τὸ μὲν ἄρτι ἀναβεβήκει, τὸ δ' ἔτι προσανήει, ὥστ' οὐκ ἠπίσταντο πρὸς ὅ, τι χρὴ χωρῆσαι. ἤδη γὰρ τὰ πρόσθεν τῆς τροπῆς γεγενημένης ἐτετάρακτο πάντα καὶ χαλεπὰ ἦν ὑπὸ τῆς βοῆς διαγνῶναι. οἵ τε γὰρ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι κρατοῦντες παρεκελεύοντό τε κραυγῇ οὐκ ὀλίγῃ χρώμενοι, ἀδύνατον ὂν ἐν νυκτὶ ἄλλῳ τῳ σημῆναι, καὶ ἅμα τοὺς προσφερομένους ἐδέχοντο· οἵ τε Ἀθηναῖοι ἐζήτουν τε σφᾶς αὐτοὺς καὶ πᾶν τὸ ἐναντίον, καὶ εἰ φίλιον εἴη τῶν ἤδη πάλιν φευγόντων, πολέμιον ἐνόμιζον, καὶ τοῖς ἐρωτήμασι τοῦ ξυνθή-

Accusativum ἦν in ἦν οὐδὲ πυθέσθαι ῥᾴδιον ἦν Arn. inde putat ortum, quod scriptori primo in mente fuerit scribere ὅτῳ τρόπῳ ξυνηνέχθη sc. ἡ ταραχή et deinde inserto ἕκαστα structuram a grammatica ratione recessisse. Paulo inferius libri variant inter ᾔδει et εἰδείη i. e. *qui noverit quis*, quod ferrem, si supra scriptum esset ἐκ δὲ νυκτομαχίας. Alterum est *qui novisset quis*, apte ad hunc locum. Dein sequi debebat προορῶντες — ἀπιστούμενοι. Sed structura pendet ab sententiola in medio posita: ὡς ἐν σελήνῃ εἰκός. v. Matth. p. 1059. 2. Ad ἀναβεβήκει — προσανήει cogita κατὰ τὸν Εὐρύηλον. Ad ὥστ' οὐκ ἠπίσταντο cogita οἱ ἔτι προσανιόντες, nam quae *in fronte* eorum, qui προσανήεσαν et ἄρτι ἀναβεβήκεσαν erant, (τὰ πρόσθεν) *fuga* per Boeotos primum *facta omnia perturbata erant.* De formula ἀδύνατον ὄν v. Matth. p. 1112. Et πᾶν τὸ ἐναντίον est *quidquid obviam veniebat*, sive „*in quemcunque incidebant facie ad se conversum.*“ ARN. Genitivos τῶν ἤδη πάλιν φευγόντων non (ut Matth. p. 832. 5.) pendere puto ab φίλιον, neque a πᾶν τὸ ἐναντίον, sed ab εἴη, hoc sensu: *quidquid sibi adversum veniebat, etiamsi amicum erat* (et) *ex eorum numero, qui iam retro fugiebant, Athenienses pro hostibus habuerunt.* Verba τῶν ἤδη πάλιν φευγόντων proinde nihil aliud sunt nisi epexegesis vocis φίλιον. Retro autem fugiebant ii, quos Boeoti primi in fugam coniecerant, et eosdem scriptor intelligit, ubi scriptum est: τῶν Ἀθηναίων οἱ μὲν ἤδη ἐνικῶντο et ἤδη γὰρ τὰ πρόσθεν, τῆς τροπῆς γεγενημένης etc.

τοῖς ἐρωτήμασι] Tacit. 3. Hist. 22. *crebris interrogationibus notum pugnae signum.* Habet quae huc pertinent Lips. de M. R. 4. ult. DUK. De verbis εἰ ἐντύχοιεν v. Matth. p. 1019. 5. Schol. τὸ ἐξῆς, ὥστε, εἰ μέν τισιν ἐντύχοιεν τῶν πολεμίων κρείσσους ὄντες, διέφυγον αὐτοὺς οἱ πολέμιοι. Recte, opinor. In διέφυγον subiectum subito mutatur, *si quibus obviam veniebant fortiores hostibus, hostes evaserunt, quippe* Atheniensium *tesseram cognitam habentes.* „Consentaneum est, qui validiores erant, eos ab invalidioribus signum pugnae petiisse, et propterea verba εἰ αὐτοὶ μὴ ὑποκρίνοιντο eundem sensum habent ac si

ματος πυκνοῖς χρώμενοι διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλῳ τῳ γνωρίσαι, σφίσι τε αὐτοῖς θόρυβον πολὺν παρεῖχον ἅμα πάντες ἐρωτῶντες, καὶ τοῖς πολεμίοις σαφὲς αὐτὸ κατέστησαν· τὸ δ' ἐκείνων οὐχ ὁμοίως ἠπίσταντο, διὰ τὸ κρατοῦντας αὐτοὺς καὶ μὴ διεσπασμένους ἧσσον ἀγνοεῖσθαι, ὥστ' εἰ μὲν ἐντύχοιέν τισι κρείσσους ὄντες τῶν πολεμίων, διέφευγον αὐτοὺς ἅτε ἐκείνων ἐπιστάμενοι τὸ ξύνθημα, εἰ δ' αὐτοὶ μὴ ὑποκρίνοιντο, διεφθείροντο. μέγιστον δὲ καὶ οὐχ ἥκιστα ἔβλαψεν ὁ παιωνισμός· ἀπὸ γὰρ ἀμφοτέρων παραπλήσιος ὢν ἀπορίαν παρεῖχεν. οἵ τε γὰρ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Κερκυραῖοι καὶ ὅσον Δωρικὸν μετ' Ἀθηναίων ἦν, ὁπότε παιωνίσειαν, φόβον παρεῖχε τοῖς Ἀθηναίοις, οἵ τε πολέμιοι ὁμοίως. ὥστε τέλος ξυμπεσόντες

scripsisset εἰ δ' ἧσσους ὄντες ἐντύχοιέν τισι τῶν πολεμίων." ARN. Pro ἐπισταμένοι pauci libri ἐπισταμένων, male, iudice Popp., quum ἐκείνων ad Athenienses spectet. Marg. 2. Steph. et Tus. ἐπισάντων, quam scripturam etiam Schol. memorat, hoc, opinor sensu, ut sit pro δηλωσάντων. At tum certe ἐπιστησάντων opus erat. Nec mihi notum, ubi σύνθημα ἐπίστασθαι dicatur; solenne est εἰπεῖν — δηλοῦν — παραδιδόναι — παρέχεσθαι σύνθημα, docet Casaub. ad Aeneam Tact. c. 24. init. p. 202. Orell. Ad εἰ δ' αὐτοί intellige *Ἀθηναῖοι πολεμίων τισὶν οὖσι κρείσσοσιν ἐντυχόντες* etc., *sin ipsi Athenienses hostium parti, quae ipsis validior esset, obviam facti, tesseram rogati non redderent.* Pro ὑποκρίνοιντο Aug. ἀποκρίνοιντο. Vat. post lacunam κρίνοιντο. Vulgatam iam Eustathius in Hom. Od. 2. p. 1437. Rom. noverat, ita scribens: τὸ δὲ μνησιῆρες ὑποκρίνονται, ἀντὶ τοῦ ἀποκρίνονται Ἰωνικῶς καθὰ καὶ ἐν Ἰλιάδι. καὶ ὑποκριτὴς φασὶν ἐντεῦθεν, ὁ ἀποκρινόμενος τῷ χορῷ. λέγει δὲ καὶ Ἡρόδοτος· „οἱ μὲν ταῦτα ὑποκρινόμενοι ἀπηλλάσσοντο." δοκεῖ δὲ καὶ Ἀττικὴ ἡ λέξις εἶναι· φησὶ γοῦν Θουκυδίδης· „οὐδέν (sic pro μή praesentis loci, ut Suidas, Phot., Phavorin) ὑπεκρίνοντο." Nam quamquam verba non sunt tota eadem, ex hoc tamen loco testimonium desumtum esse colligas ex Suida, qui inter alia s. v. ἀποκρίνεσθαι haec habet: Θουκυδίδης ζ· „εἰ δ' οὐδὲν ὑποκρίνοιντο, διεφθείροντο." καὶ οἱ Ἴωνες οὕτως. Ἡρόδοτος etc. Puncto enim distinguendum esse post διεφθείροντο, tum ex Thucydidis loco, tum Eustathii apparet. Atque cum ea interpunctione, qua adscripsi, totum locum Suidae habent editiones Photii. Conf. Apollon. Lexic. Hom. p. 676. At Etym. M. in ὑποκρίνονται Thucydidis tantum testimonium, non item verba affert. Apud Phavorinum, qui Eustathium transscripsit, legitur: φησὶ γοῦν Θουκυδίδης· „οὐδὲν ὑπεκρίνοντο." His testimoniis et libris Thucydidis obsecutus vulgatam restitui. Mox οὐχ ἥκιστα alio modo idem significat, quod μέγιστον, v. Matth. §. 463. „Paeanismus in pugna omnibus, qui essent eiusdem stirpis Graecis unus idemque fuit, diversus diversis stirpibus. Velut omnibus Doribus, ut Spartanis, Argivis, Corinthiis, Syracusanis idem paean fuit." OD. MUELL. Dor. 1. p. 299., colligens id ex h. l. coll. 4, 43. Mox ῥιπτοῦντες Vat. H. cod. Bas. Gr., quod magis placet Popponi coll. Herm. ad Soph. Ai. 235. et Buttm. Indic. Verb. Et τὴν ἀπὸ τῶν Ἐπιπολῶν πάλιν κατάβασιν auctor intelligit reditum et descensionem ab Euryelo retro ad litus portus magni et plana terrae circa Anapum. Tum εἰσὶν οἵ rarius dictum, quam ἔστιν οἵ. Vid. Matth. p. 903. adn. 1. Sequitur οἱ ἱππῆς Συρακοσίων sc. profecti Olympio, ubi stationem habebant, ut novimus ex cap. 37.

αὐτοῖς κατὰ πολλὰ τοῦ στρατοπέδου, ἐπεὶ ἅπαξ ἐταράχθησαν, φίλοι τε φίλοις καὶ πολῖται πολίταις, οὐ μόνον ἐς φόβον κατέστησαν, ἀλλὰ καὶ ἐς χεῖρας ἀλλήλοις ἐλθόντες μόλις ἀπελύοντο. καὶ διωκόμενοι κατά τε τῶν κρημνῶν οἱ πολλοὶ ῥίπτοντες ἑαυτοὺς ἀπώλλυντο, στενῆς οὔσης τῆς ἀπὸ τῶν Ἐπιπολῶν πάλιν καταβάσεως, καὶ ἐπειδὴ ἐς τὸ ὁμαλὸν οἱ σωζόμενοι ἄνωθεν καταβαῖεν, πολλοὶ αὐτῶν καὶ ὅσοι ἦσαν τῶν προτέρων στρατιωτῶν, ἐμπειρίᾳ μᾶλλον τῆς χώρας ἐς τὸ στρατόπεδον διεφύγγανον, οἱ δὲ ὕστερον ἥκοντες εἰσὶν οἳ διαμαρτόντες τῶν ὁδῶν κατὰ τὴν χώραν ἐπλανήθησαν· οὓς, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, οἱ ἱππῆς τῶν Συρακοσίων περιελάσαντες διέφθειραν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Συρακόσιοι δύο τροπαῖα ἔστησαν, 45
ἔπί τε ταῖς Ἐπιπολαῖς ᾗ ἡ πρόσβασις καὶ κατὰ τὸ χωρίον ᾗ οἱ Βοιωτοὶ πρῶτοι ἀντέστησαν· οἱ δ' Ἀθηναῖοι τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἐκομίσαντο. ἀπέθανον δὲ οὐκ ὀλίγοι αὐτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων, ὅπλα μέντοι ἔτι πλείω ἢ κατὰ τοὺς νεκροὺς ἐλήφθη· οἱ γὰρ κατὰ τῶν κρημνῶν βιασθέντες ἄλλεσθαι ψιλοὶ ἄνευ τῶν ἀσπίδων οἱ μὲν ἀπώλλυντο, οἱ δ' ἐσώθησαν.

Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν Συρακόσιοι ὡς ἐπὶ ἀπροσδοκήτῳ 46
εὐπραγίᾳ πάλιν αὖ ἀναῤῥωσθέντες, ὥσπερ καὶ πρότερον, ἐς μὲν Ἀκράγαντα στασιάζοντα πεντεκαίδεκα ναυσὶ Σικανὸν ἀπέστειλαν, ὅπως ὑπαγάγοιτο τὴν πόλιν εἰ δύναιτο· Γύλιππος δὲ κατὰ γῆν ἐς τὴν ἄλλην Σικελίαν ᾤχετο αὖθις, ἄξων στρατιὰν ἔτι, ὡς ἐν ἐλπίδι ὢν καὶ τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων αἱρήσειν βίᾳ, ἐπειδὴ τὰ ἐν ταῖς Ἐπιπολαῖς οὕτω ξυνέβη. οἱ δὲ 47
τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐν τούτῳ ἐβουλεύοντο πρός τε τὴν γεγενημένην ξυμφορὰν καὶ πρὸς τὴν παροῦσαν ἐν τῷ στρατο-

45. ᾗ ἡ πρόσβασις] i. e. κατὰ τὸν Εὐρύηλον. Vid. adn. ad 6, 66. Mox ὅπλα accipe scuta, ut docent Duk. ad h. l. et interpp. ad Herodot. 9, 62. De formula comparationis πλείω ᾗ κατά v. Matth. p. 843. Quia scutis relictis desiliebant, dicuntur ψιλοί, *nudi* Latine dicas.

46. ὅπως ὑπαγάγοιτο] i. e. *ut urbem in partes suas traheret et induceret ad auxilium mittendum.* Conf. Xen. Anab. 2, 4, 3. ἡμᾶς ὑπάγεται μένειν. Demosth. de Cherson. p. 105, 7. Reisk. Θηβαίους νῦν ὑπάγεται, ubi Reisk. verbum bene explicat: *perducere veluti vitulum ostensa fronde.* ARN.

47. πρὸς — τὴν ξυμφοράν] v. Matth. p. 1182. et ibidem §. 548. 1. de verbis ἑώρων οὐ κατορθοῦντες, et p. 1301. init. de verbis τά τε ἄλλα ὅτι ἀνέλπιστα — ἐφαίνετο. Etenim post τῆς ὥρας οὔσης sequi debebat καὶ τοῦ χωρίου ὄντος, et praeterea inter se referuntur νόσῳ τε ἐπιέζοντο et τά τε ἄλλα ὅτι, pro quo dicere poterat vel ὅτι νόσῳ τε ἐπιέζοντο — τά τε ἄλλα ὅτι vel νόσῳ τε γὰρ ἐπιέζοντο, τά τε ἄλλα ἀνέλπιστα αὐτοῖς ἐφάνη. Popp. deleri vult ὅτι, Reisk. scribi ὅτι ἀνελπισιότατα. Unus Ven. om. ὅτι, ceteri omnes servant. Proxima sic habent: ἀλλ' ἅπερ καὶ διενοήθη, ὅτε ἐς τὰς Ἐπιπολὰς διεκινδύνευσε, (ταῦτα), ἐπειδὴ ἔσφαλτο, ἐψηφίζειο, ἐξιέναι. Notum in vulgus est,

πέδῳ κατὰ πάντα ἀῤῥωστίαν. τοῖς τε γὰρ ἐπιχειρήμασιν ἑώρων οὐ κατορθοῦντες καὶ τοὺς στρατιώτας ἀχθομένους τῇ μονῇ. νόσῳ τε γὰρ ἐπιέζοντο κατ' ἀμφότερα, τῆς τε ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ ταύτης οὔσης ἐν ᾗ ἀσθενοῦσιν ἄνθρωποι μάλιστα, καὶ τὸ χωρίον ἅμα ἐν ᾧ ἐστρατοπεδεύοντο ἑλῶδες καὶ χαλεπὸν ἦν· τά τε ἄλλα ὅτι ἀνέλπιστα αὐτοῖς ἐφαίνετο. τῷ οὖν Δημοσθένει οὐκ ἐδόκει ἔτι χρῆναι μένειν, ἀλλ' ἅπερ καὶ διανοηθεὶς ἐς τὰς Ἐπιπολὰς διακινδυνεῦσαι, ἐπειδὴ ἔσφαλτο, ἐξιέναι ἐψηφίζετο καὶ μὴ διατρίβειν, ἕως ἔτι τὸ πέλαγος οἷόν τε περαιοῦσθαι, καὶ τοῦ στρατεύματος ταῖς γοῦν ἐπελθούσαις ναυσὶ κρατεῖν. καὶ τῇ πόλει ὠφελιμώτερον ἔφη εἶναι πρὸς τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ σφῶν ἐπιτειχίζοντας τὸν πόλεμον ποιεῖσθαι ἢ Συρακοσίους, οὓς οὐκέτι ῥᾴδιον εἶναι χειρώσασθαι· οὐδ' αὖ ἄλλως χρήματα πολλὰ δαπανῶντας εἰκὸς εἶναι προσκαθῆσθαι. 48 καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης τοιαῦτα ἐγίγνωσκεν· ὁ δὲ Νικίας ἐνόμιζε μὲν καὶ αὐτὸς πόνηρα σφῶν τὰ πράγματα εἶναι, τῷ δὲ λόγῳ οὐκ ἐβούλετο αὐτὰ ἀσθενῆ ἀποδεικνύναι, οὐδ' ἐμφανῶς σφᾶς ψηφιζομένους μετὰ πολλῶν τὴν ἀναχώρησιν τοῖς πολε-

etiam post relativa in oratione obliqua infinitivum sequi. Vid. Matth. §. 538. Ita hic *διακινδυνεῦσαι* est pro *διεκινδύνευσεν* in oratione directa, quae erat vulgata, donec ex bonis libris infinitivus receptus est. Verba *ταῖς γοῦν ἐπελθούσαις ναυσί* intellige: *certe navibus, quibus Demosthenes advectus erat.* Genitivus *τοῦ στρατεύματος* partitivus est, pendens ex *ταῖς ναυσί*. Proxima expressit Iustin. 4, 5. *esse domi graviora et forsitan infeliciora bella, in quae servare hos urbis apparatus oporteat.*

48. *ψηφιζομένους — καταγγέλτους γίγνεσθαι*] Participium pro infinitivo *ψηφίζεσθαι*. v. Matth. p. 1091. sq. Hinc verbis *λαθεῖν γὰρ ἄν — ποιοῦντες* transitus fit ab accusativo *καταγγέλτους* ad nominativum *ποιοῦντες*, quia subiectum primarii verbi certe ex parte infinitivi subiectum continet. Et *τὸ δέ τι καί* est *partim etiam.* Conf. 1, 107. et Krueg. ad Dionys. p. 87. Noli cum Dukero putare, pleonasmum in pronomine *αὐτῶν* inesse. Structura haec est: *ἀπὸ τούτων, ἃ αὐτῶν ἠσθάνετο* etc., ubi *αὐτῶν* pendet ab *ἅ*. v. Matth. §. 317. Ad *θαλασσοκρατούντων* cogita *σφῶν*, vid. ibidem p. 1096. Conf. 5, 33. Mox sententia per *γάρ* incipiens ex usu Graecorum praemissa, pro *καί τι καὶ βουλόμενον ἐν ταῖς Συρακούσαις τὰ πράγματα ἐνδοῦναι τοῖς Ἀθηναίοις (ἦν γὰρ ἐκεῖ) ἐπεκηρυκεύετο πρὸς αὐτόν*. v. adn. ad 1, 72. et Matth. p. 1242. 1295. sq. De *τι βουλόμενον* vid. ibidem p. 832. fin. Et *ἐπεκηρυκεύετο* hic per *κατάχρησιν* dici de nunciis per privatos clanculum missis, quod per *διαγγέλους* fit infr. c. 73., post Portum monuit Duk. Qua significatione verbo item paulo post c. 49. Thuc. utitur. Docet idem, alioqui *ἐπικηρυκεύεσθαι* dici, qui nomine publico *κήρυκας* et legatos mittant. Vid. Ammon. p. 56. ibique Valck. p. 80. Animadversionum, Suidam in *ἐπικηρυκεύεται*, et Harpocr. in *ἐπικηρυκεία*, Wolf. ad Demosth. Lept. p. 275. ed. pr. Tum *ἐπ' ἀμφότερα ἔχων* est *utroque inclinans.* Mox in *σφῶν αὐτῶν* posterius pronomen Bekk. in ed. stereot. seclusit. Tuetur Krueg. ad Dionys. p. 340. locis 1, 128. 8, 65. et aliis. Arnoldo *σφῶν αὐτῶν* significare videtur non exercitum in Sicilia, sed Athenienses, qui sententias domi laturi erant, nec Thucydidis hanc mentem esse posse, eos sententiam de se ipsis laturos esse. Quare Bekkeri iudicium

μίοις καταγέλτους γίγνεσθαι· λαθεῖν γὰρ ἄν, ὁπότε βούλοιντο, τοῦτο ποιοῦντες πολλῷ ἧσσον. τὸ δέ τι καὶ τὰ τῶν πολεμίων, ἀφ' ὧν ἐπὶ πλέον ἢ οἱ ἄλλοι ἠσθάνετο αὐτῶν, ἐλπίδος τι ἔτι παρεῖχε πονηρότερα τῶν σφετέρων ἔσεσθαι, ἢν καρτερῶσι προσκαθήμενοι· χρημάτων γὰρ ἀπορίᾳ αὐτοὺς ἐκπυργώσειν, ἄλλως τε καὶ ἐπὶ πλέον ἤδη ταῖς ὑπαρχούσαις ναυσὶ θαλασσοκρατούντων. καὶ ἦν γάρ τι καὶ ἐν ταῖς Συρακούσαις βουλόμενον τοῖς Ἀθηναίοις τὰ πράγματα ἐνδοῦναι, ἐπεκηρυκεύετο ὡς αὐτὸν καὶ οὐκ εἴα ἀπανίστασθαι. ἃ ἐπιστάμενος τῷ μὲν ἔργῳ ἔτι ἐπ' ἀμφότερα ἔχων καὶ διασκοπῶν ἀνεῖχε. τῷ δ' ἐμφανεῖ τότε λόγῳ οὐκ ἔφη ἀπάξειν τὴν στρατιάν. εὖ γὰρ εἰδέναι ὅτι Ἀθηναῖοι σφῶν ταῦτα οὐκ ἀποδέξονται ὥστε μὴ αὐτῶν ψηφισαμένων ἀπελθεῖν. καὶ γὰρ οὐ τοὺς αὐτοὺς ψηφιεῖσθαί τε περὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τὰ πράγματα ὥσπερ καὶ αὐτοὶ ὁρῶντας καὶ οὐκ ἄλλων ἐπιτιμήσει ἀκούσαντας γνώσεσθαι, ἀλλ' ἐξ ὧν ἄν τις εὖ λέγων διαβάλλοι, ἐκ τούτων αὐτοὺς πείσεσθαι. τῶν τε παρόντων στρατιωτῶν πολλοὺς καὶ τοὺς πλείους ἔφη, οἳ νῦν βοῶσιν ὡς ἐν δεινοῖς ὄντες, ἐκεῖσε ἀφικομένους τἀναντία βοήσεσθαι ὡς ὑπὸ χρημάτων καταπρο-

sequitur. Sensus est: „qui iudicaturi de nobis sunt, non illi sunt, qui iidem etiam rerum visarum notitia utantur, nec calumniis modo aures praebeant.“ Bau. Et *ἐξ ὧν ἄν τις διαβάλλοι* dictum pro *ἐκ διαβολῶν*, v. Matth. p. 901. adn. 2. et de optativo *διαβάλλοι* ibidem p. 1026. 2., de verbis *ὑπὸ χρημάτων* ibidem p. 1185. Dein *ἰδίᾳ* est für seine Person: Nicias dicit periculo ab hostibus se malle privatim exponere, quam irae Atheniensium communiter cum collegis in imperio. Paulo inferius verbum *ὅμως* „pertinet ad sententiam supplendam: *etsi ipsorum res infirmae et afflictae sint.*“ Haack. Mox vulgo *ἅμα* [*ἄλλα*] *ἀναλίσκοντας* legebatur, sed *ἄλλα* omittunt libri optimi. Nihil frequentius confusis *ἅμα* et *ἄλλα*. Vid. interpp. ad Greg. Cor. p. 724. Equidem ex usu Thucydideo malim *ἐν περιπολίοις ἄλλα ἀναλ.* Tum Schol. Cass. habet *σημείωσαι βόσκοντας*. Etenim *βόσκειν* Grammatici tradunt proprie de pecoribus dici. „Ita Schol. Arist. ad Equ. 256. et ex eo Suidas in *οὓς ἐγώ*. Tamen etiam de hominibus usurpatur, sed saepe cum contemtu quodam et cum contumelia, ut significet eos pecoribus similes et abiectissimos esse. Eustath. ad Hom. Od. *λ'*. 363. *καλῶς*, inquit, *τὸ βόσκει, ὡς τῶν τοιούτων ἀνδρῶν ἀλογίστως ζώντων κατά τινα βοσκήματα.* Et Schol. Aristoph. l. c., ubi Cleon ad iudices dicit: *οὓς ἐγὼ βόσκω*, adnotat: *πικρῶς ὡς θρέμμασιν αὐτοῖς κέχρηται ἀλόγοις.* Nec minus contumeliose in eadem fabula v. 1255. Agoracritum de se dicentem: *ἐν τῇ ἀγορᾷ γὰρ κρινόμενος ἐβοσκόμην* perstringit Comicus. Adde Hom. Od. *ρ'*, 228. et *σ'*, 363. Interdum tamen nihil in hac voce contumeliae est, ut apud Homerum Od. *ξ'*, 325. *τ'*. 294. et H. Apoll. 59.“ Duk. Denique in verbis *χρήμασιν ὡς πολὺ κρείσσους εἰσί* Vat. H. Ar. Chr. habent *ὤν*. Gr. Schol. in cap. et marg. Steph. *ᾧ*, quod Popp. et Bekk. probant, ille comparans 1, 80. *ἀλλὰ τοῖς χρήμασιν; ἀλλὰ πολλῷ ἔτι πλέον τούτου ἐλλείπομεν*, coll. Matth. §. 439. I. in marg. *οἷς*, quod Coraes ad Plut. Vol. 3. p. 421. probat. Vulgatam Bened. tuetur comma transponens ante *χρήμασιν*. Arn. *εἰσὶ* abesse vult, hoc sensu: *neque pecunia, ut qua longe superiores sint, victos abire.* Verum quid tandum interest, utrum *εἰσί* relinquas, an cogitatione suppleas.

δόντες οἱ στρατηγοὶ ἀπῆλθον. οὔκουν βούλεσθαι αὐτός γε ἐπιστάμενος τὰς Ἀθηναίων φύσεις ἐπ' αἰσχρᾷ τε αἰτίᾳ καὶ ἀδίκως ὑπ' Ἀθηναίων ἀπολέσθαι μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων, εἰ δεῖ, κινδυνεύσας τοῦτο παθεῖν ἰδίᾳ. τά τε Συρακοσίων ἔφη ὅμως ἔτι ἥσσω τῶν σφετέρων εἶναι· χρήμασι γὰρ αὐτοὺς ξενοτροφοῦντας καὶ ἐν περιπολίοις ἅμα ἀναλίσκοντας, καὶ ναυτικὸν πολὺ ἔτι ἐνιαυτὸν ἤδη βόσκοντας, τὰ μὲν ἀπορεῖν, τὰ δ' ἔτι ἀμηχανήσειν· δισχίλια γὰρ τάλαντα ἤδη ἀναλωκέναι καὶ ἔτι πολλὰ προσοφείλειν, ἥν τε καὶ ὁτιοῦν ἐκλίπωσι τῆς νῦν παρασκευῆς τῷ μὴ διδόναι τροφήν, φθερεῖσθαι αὐτῶν τὰ πράγματα, ἐπικουρικὰ μᾶλλον ἢ δι' ἀνάγκης ὥσπερ τὰ σφέτερα ὄντα. τρίβειν οὖν ἔφη χρῆναι προσκαθημένους, καὶ μὴ χρήμασιν, ὡς πολὺ κρείσσους εἰσί, νικηθέντας ἀπιέναι.

49 Ὁ μὲν Νικίας τοσαῦτα λέγων ἰσχυρίζετο, αἰσθόμενος τὰ ἐν ταῖς Συρακούσαις ἀκριβῶς, καὶ τὴν τῶν χρημάτων ἀπορίαν, καὶ ὅτι ἦν αὐτόθι που τὸ βουλόμενον τοῖς Ἀθηναίοις γίγνεσθαι τὰ πράγματα, καὶ ἐπικηρυκευόμενον πρὸς αὐτὸν ὥστε μὴ ἀπανίστασθαι, καὶ ἅμα ταῖς γοῦν ναυσὶν ἢ πρότερον θαρσήσει κρατηθείς. ὁ δὲ Δημοσθένης περὶ μὲν τοῦ προσκα-

49. *αὐτόθι που*] Omittunt quidem nonnulli libri *που*, verum equidem sanum puto significans *ibi alicubi* i. e. inter quosdam homines, quos Nicias non nominabat. Articulus in *τὸ βουλόμενον* refertur ad verba cap. 48. *ἦν γάρ τι καὶ ἐν ταῖς Συρακούσαις βουλόμενον τοῖς Ἀθηναίοις τὰ πράγματα ἐνδοῦναι*, ut Popp. adnotavit.

ταῖς — ναυσὶ ἢ πρότερον θαρσήσει κρατηθείς] Vat. H. *ταῖς γοῦν ναυσὶ θαρρῶν ἢ πρότερον ἐθάρσησε κρατηθείς*. Hanc scripturam exprimit Valla: *super haec fretus classe (tunc) magis quam antea, quum victus est.* Sed ea aperte correctio est. Matth. §. 359. adn. 1. ἤ pendere facit ex comparativo, quem ad sensum inesse dicit in *κρατηθείς*, ut eadem sententia efficiatur, quasi auctor dedisset *μᾶλλον θαρσῶν ταῖς ναυσὶν ἢ πρότερον*. Idemque expressit Heilm.: theils weil er von dem Vertrauen auf die Schiffe mehr als je zuvor eingenommen war, sed *μᾶλλον* supplet ante *ἢ πρότερον* et dativum *ναυσὶν* ex *θαρσήσει* pendere facit, quia cum eodem casu verbum *θαρσεῖν* iungatur. Atqui valde dubium est, num quod omissi *μᾶλλον* exemplum ex Andocide protulerunt ad Vig. p. 416. V., probet omitti posse. (Nam in *λυσιτελεῖν* vis comparativi inest, et de *βούλομαι* ἤ, quod ibidem, nota ex Buttmanni lexilogo res est.) Certe in alia opinione ibidem est Herm. p. 884., quem confer in Comment. de Ellips. et Pleonasm. p. 184. Ex comparativo aliquo proxime posito *μᾶλλον* arcessendum est in exemplo Taciti 1. Annal. 17. (ubi vis adverbii *magis* latet in *augebatur*) et ea, quae afferuntur ad Vig. p. 409., vel corrupta (ut Arist. Vesp. 1262.) vel ex scriptoribus labentis Graecitatis petita sunt. Neque *μᾶλλον* omissum est, si quando positivus cum particula ἤ (*quam*) pro comparativo legitur, velut loco Plautino, quem attulit Boeckh. Nott. crit. ad Pind. p. 351. et Taciti 4. Annal. 61. et locis apud Matth. §. 457. adn. 1. Vide Herm. ad Vig. l. c. Nec omissionem particulae *magis* probant exempla allata ab Ern. in Clav. Cic. et a Gesnero Thes. L. L. s. v. *magis*. Adde Herm. ad Soph. Tr. 1016. *Μᾶλλον* omissum esse a Thucydide 3, 23. opinio est Scholiastae, Bloomfieldii et Arnoldi, at v. adnot. Locis denique Thucydideis, ubi ante ὅσῳ comparativus *μᾶλλον* deesse videtur, vel in

θῆσθαι οὐδ' ὁπωσοῦν ἐνεδέχετο· εἰ δὲ δεῖ μὴ ἀπάγειν τὴν στρατιὰν ἄνευ Ἀθηναίων ψηφίσματος, ἀλλὰ τρίβειν αὐτούς, ἔφη χρῆναι ἢ ἐς τὴν Θάψον ἀναστάντας τοῦτο ποιεῖν ἢ ἐς τὴν Κατάνην, ὅθεν τῷ τε πεζῷ ἐπὶ πολλὰ τῆς χώρας ἐπιόντες θρέψονται πορθοῦντες τὰ τῶν πολεμίων, καὶ ἐκείνους βλάψουσι, ταῖς τε ναυσὶν ἐν πελάγει καὶ οὐκ ἐν στενοχωρίᾳ, ἢ πρὸς τῶν πολεμίων μᾶλλόν ἐστι, τοὺς ἀγῶνας ποιήσονται, ἀλλ' ἐν εὐρυχωρίᾳ, ἐν ᾗ τά τε τῆς ἐμπειρίας χρήσιμα σφῶν ἔσται, καὶ ἀναχωρήσεις καὶ ἐπίπλους οὐκ ἐκ βραχέος καὶ περιγραπτοῦ ὁρμώμενοί τε καὶ καταίροντες ἕξουσι. τό τε ξύμπαν εἰπεῖν, οὐδενὶ τρόπῳ οἱ ἔφη ἀρέσκειν ἐν τῷ αὐτῷ ἔτι μένειν, ἀλλ' ὅτι τάχιστα ἤδη καὶ μὴ μέλλειν ἐξανίστασθαι. καὶ ὁ Εὐρυμέδων αὐτῷ ταῦτα ξυνηγόρευεν. ἀντιλέγοντος δὲ τοῦ Νι-

praegresso comparativo latet, ut 6, 89. vel ipsa forma dativi ὅσῳ eius vis proditur, ut 6, 11. 92. Nec tamen desunt exempla, ubi difficilius est, omissum *μᾶλλον* excusare. Vid. Herm. ad Soph. Ai. 945. Boeckh. Nott. cr. ad Pind. l. c. Iacobs. ad Anthol. Gr. 2, 1. p. 111. Dubia igitur certe est Heilmanni ratio, verum etiam Matthiaei explicatio habet, quo displiceat. Si enim *κρατηθείς* pro vi comparativi, quae in hoc verbo inesse dicitur, exponas per *ἐχόμενος μᾶλλον* vel simile quid, sensus postulat: *καὶ ἅμα ταῖς γοῦν ναυσὶ θαρσήσει μᾶλλον ἐχόμενος* (magis fiducia navium captus) *ἢ οὐ — θαρσήσει* (quam scilicet diffidentia). Nam relatio comparationis non fit a fiducia ad tempus (ad *πρότερον*), sed ad id, quod praeter fiduciam in animum Niciae vim habere potuit. Quare puto, parva mutatione scribendum esse: *καὶ ἅμα ταῖς γοῦν ναυσὶν ἢ πρότερον θαρσήσει κρατηθείς*, und auf die Flotte wenigstens beseelte ihn noch eben so viel Zuversicht als vorher. Hoc est, nondum postrema clade pugnae navalis (cap. 39—41.) ita animo fractus erat, ut salutem in navibus positam desperaret, aut sese si omnia destituissent iis abire posse diffideret post nova subsidia a Demosthene nuper adducta, v. cap. 47. *ἕως ἔτι οἷόν τε τοῦ στρατεύματος ταῖς γοῦν ἐπελθούσαις ναυσὶ κρατεῖν*. c. 48. *ἐπὶ πλέον ἤδη ταῖς ὑπαρχούσαις ναυσὶ θαλασσοκρατούντων*, adde cap. 42. extr. At „unum, inquit, obstiterit, neque id leve, quod non reperiatur antea nimis navibus Nicias fisus fuisse!“ Tametsi quid aliud dicunt verba cap. 4. *προσεῖχέ τε ἤδη μᾶλλον τῷ κατὰ θάλασσαν πολέμῳ, ὁρῶν τὰ ἐκ τῆς γῆς σφίσιν, ἐπειδὴ Γύλιππος ἦκεν, ἀνελπιστότερα ὄντα?* Quod autem Popp. repugnat, ita non tam ἤ, quam cum Reiskio *τῇ* Thucydidi scribendum fuisse, id mihi quidem minus verum videtur: quidni enim dicas: *ταῖς ναυσὶ θαρσήσει κρατηθείς, ἢ πρότερον (ἐκρατήθη)? Κρατυνθείς* coniecerunt Reisk. et Bau., in quod eadem reprehensio cadere videtur, atque in explicationem Matthiaei, quia hoc significaret: ***magis firmatus, quam non firmatus***, et non: ***magis firmatus, quam antea.***

θρέψονται] Vat. H. (Lugd.?) Vall. I. marg. Vulgo *τρέψονται*. Sed *ἐπιόντες τρέψονται* pro solo *ἐπίασι* Popponi inepte dici videtur. Contrarie hic ponuntur *θρέψονται* Athenienses et *βλάψουσιν* iidem hostes. Hoc ducibus faciendum esse dicit Demosthenes, ut castris inde motis aut Thapsum aut Catanam petant, unde cum peditatu in varias hostilis agri partes conversi et ipsi alantur Athenienses et rebus direptis hosti noceant. De verbis *τὰ τῆς ἐμπειρίας* v. Matth. p. 574. Paulo inferius verbum *ἐξανίστασθαι* bis cogitandum est, et hic verus verborum ordo: *ἀλλ' ὅτι τάχιστα ἤδη ἐξανίστασθαι καὶ μὴ μέλλειν.*

κίου ὄκνος τις καὶ μέλλησις ἐνεγένετο, καὶ ἅμα ὑπόνοια μή τι καὶ πλέον εἰδὼς ὁ Νικίας ἰσχυρίζηται. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τούτῳ τῷ τρόπῳ διεμέλλησάν τε καὶ κατὰ χώραν ἔμενον.

50 Ὁ δὲ Γύλιππος καὶ ὁ Σικανὸς ἐν τούτῳ παρῆσαν ἐς τὰς Συρακούσας, ὁ μὲν Σικανὸς ἁμαρτὼν τοῦ Ἀκράγαντος· ἐν Γέλᾳ γὰρ ὄντος αὐτοῦ ἔτι ἡ τοῖς Συρακοσίοις στάσις ἐς φίλια ἐξεπεπτώκει· ὁ δὲ Γύλιππος ἄλλην τε στρατιὰν πολλὴν ἔχων ἦλθεν ἀπὸ τῆς Σικελίας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Πελοποννήσου τοῦ ἦρος ἐν ταῖς ὁλκάσιν ὁπλίτας ἀποσταλέντας, ἀφικομένους ἀπὸ τῆς Λιβύης ἐς Σελινοῦντα. ἀπενεχθέντων γὰρ ἐς Λιβύην, καὶ δόντων Κυρηναίων τριήρεις δύο καὶ τοῦ πλοῦ ἡγεμόνας, καὶ ἐν τῷ παράπλῳ Εὐεσπερίταις πολιορκουμένοις ὑπὸ Λιβύων ξυμμαχήσαντες καὶ νικήσαντες τοὺς Λίβυς, καὶ αὐτόθεν παραπλεύσαντες ἐς Νέαν πόλιν, Καρχηδονιακὸν ἐμπόριον, ὅθεν πρὸς Σικελίαν ἐλάχιστον· (δυοῖν ἡμερῶν καὶ νυκτὸς πλοῦν ἀπέχει·) καὶ ἀπ' αὐτοῦ περαιωθέντες, ἀφίκοντο ἐς Σελινοῦντα.

50. *ἐς φίλια*] Haec verba non intelligo, nisi sint pro *ἡ στάσις τοῖς Συρακοσίοις ἐς φίλια* (i. e. *φιλίως*) *ἔχουσα*. Arn. the party for the Syracusans, for friendship with them. Mox *ἦλθεν* om. cod. Bas. Gr. „Potest deesse salva sententia. Nam haec pendere possunt ab illo, quod est in principio capitis *παρῆσαν*.“ Duk. Sequitur genitivus absolutus *ἀπενεχθέντων*, omisso subiecto, iunctus cum nominativo participii *ξυμμαχήσαντες* etc., quemadmodum alibi iungitur structura genitivi et dativi. Conf. 8, 104. *ἐπειγομένων τῶν Πελοποννησίων — καὶ — ὑπερσχόντες* etc. Diversa miscet Krueg. ad Dionys. p. 371., comparans verba 5, 36. *ἡγούμενοι — ῥᾴω ἂν εἶναι*. Neque huc pertinet *ὁρῶντες* 7, 42. neque *ἐπιβοῶντες* 7, 70., quae sunt structurae ad sensum factae. De Euesperitis v. interpretes ad Steph. Byz. in *Ἑσπερίς* et *Εὐεσπερίδες*, interpretes ad Pausan. 4, 26, 2. Pars erant Cyrenaeorum. Urbem eorum Popp. 1, 2. p. 496. docet serius Berenicen dictam, nunc Bengasi appellari. „Situs populi huius describitur ab Herodoto 4, 171. Habitabant paululum occasum versus a Barca, et sicut Barcaei Corcyraeorum videntur coloni fuisse.“ Arn.

πλοῦν ἀπέχει] Vat. Ceteri *πλοῦς*. Dicere debebat *ὃ πρὸς Σικελίαν ἐλάχιστον — πλοῦν ἀπέχει*, ut 6, 2. *ὅτι ἐντεῦθεν ἐλάχιστον πλοῦν Καρχηδὼν Σικελίας ἀπέχει*. *Ὁ πλοῦς ἀπέχει* dici nequit, nam non cursus, sed loca distant. Nec, quae est quorundam opinio, *ἀπέχει* significare potest *porrigitur*. Fortasse ita scribendum: *ὅθεν πρὸς Σικελίαν ἐλάχιστον (διάστημα·) δύο ἡμερῶν καὶ νυκτὸς πλοῦν ἀπέχει·* *καί* etc. Schol. *ὅθεν ἐλάχιστον πρὸς Σικελίαν διάστημα· δυοῖν γὰρ ἡμερῶν καὶ νυκτὸς ἀπέχει πλοῦς*. Unde colligas, *γάρ* excidisse, sed illud necessarium non est. De verbis *εὐθὺς αὐτῶν ἐλθόντων* v. Matth. p. 1114. adn. 2. Et *τοῖς πᾶσι* est in allen den bekannten Stücken, v. ibidem p. 549. Porro *ἀλλ' ἤ* plerumque post negationem ponitur et significat *praeterquam*, ausser dass, at *ἄλλ' ἤ* post negationem est *nihil aliud nisi*, ut docent Herm. ad Vig. p. 812. Amersfoordt. et Schaef. in Appar. cr. Dem. Vol. 1. p. 751. Matth. p. 1240. init. Praesenti loco, ut plerisque aliis, nihil interest, *ἄλλο εἰ μὴ — μὴ ψηφίζεσθαι* cum nonnullis libris scribas, an vulgatam teneas, nisi quod haec longe simplicior est, altera autem scriptura male intellectae aut non satis cognitae locutioni *ἄλλ' ἤ* originem debet. Ceterum „Nicias optabat, ne consilium ducum haberetur, cui taxiarchi et trierarchi interessent, et in quo palam sententiae ferrentur. Conf. cap. 48. *οὐκ ἐβούλετο ἐμφανῶς σφᾶς ψηφιζομένους μετὰ πολλῶν τὴν ἀναχώρησιν τοῖς πολεμίοις καταγγέλτους γίγνεσθαι*. Ac cum duces huius expeditionis plena potestate (*αὐτοκράτορες*) essent, suo periculo iis agere licebat.“ Arn. Sequitur *ὅταν τις σημήνῃ*, alias minus plene dicitur *ὅταν σημήνῃ*. Vid. Wessel. ad Diod. 13, 12. Matth. §. 295. 1. Propter *ἐτύγχανε γὰρ πανσέληνος οὖσα* v. Thuc. 2, 28. ibique adn. De locutione *ἐνθύμιον ποιούμενοι* vid. 7, 18. Porro *ἦν γάρ τοι* habet Mosqu. Vulgo *τι*. Alterum (denn wahrlich) Thucydidi reddendum visum est, quia in *τι* et *καὶ ἄγαν* contradictio est, *τοι* autem aptissimum: *nam omnino Nicias rebus divinis et huiusmodi nimium deditus erat*. De formula *καὶ ἄγαν* v. Krueg. ad Dionys. p. 274. De *θειασμῷ* Niciae conf. Diod. 13, 12. 14, 70. Plut. V. Nic. 22, 23. Hunc locum idem cap. 4. his verbis illustrat: *σφόδρα γὰρ ἦν τῶν ἐκπεπληγμένων τὰ δαιμόνια καὶ θειασμῷ προσκείμενος, ὥς φησι Θουκ.*, ubi legendo dignissima, quae profert firmando isti iudicio. Pollux 1, 20. (*ὁ μὲν τοίνυν θεοὺς νομίζων ἀνὴρ καλοῖτ' ἂν θειασμῷ προσκείμενος*) non plenam notionem vocis dedit: similia tamen Suidas in v. Porro „*ἐξηγεῖσθαι — ἐξήγησις — ἐξηγητής* propria esse vocabula de ceremoniarum, portentorum et prodigiorum interpretibus ostendit Hemsterh. ad Polluc. 8, 124. Schol. Soph. Ai. 319. *ἐξήγησις ἐπὶ θείων· ἐρμηνεία δὲ ἐπὶ τῶν τυχόντων*. Adde Casaub. ad Theophr. Char. 17.“ Duk.

τρὶς ἐννέα ἡμέρας] Difficultas inest in his ter novenis diebus. Diod. 13, 12. aliter narrat: *καὶ διὰ τὴν ἐν τῷ στρατοπέδῳ νόσον εὐλαβῶς διακείμενος συνεκάλεσε τοὺς μάντεις. τούτων δ' ἀποφηναμένων ἀναγκαῖον εἶναι τὰς εἰθισμένας τρεῖς ἡμέρας ἀναβάλλεσθαι τὸν ἔκπλουν, ἠναγκάσθησαν καὶ οἱ περὶ τὸν Δημοσθένην συγκαταθέσθαι* etc. Superstitione inter Graecos valuisse, ut proximos a solis et lunae laboribus dies *tres* pro atris et infaustis putarent, docet etiam citatus a Wesselingio Autoclides in *Ἐξηγητικοῖς* seu Commentariis, quibus prodigia explicuerat, apud Plut. Nic. c. 23. „At Nicias,

καὶ οἱ μὲν Συρακόσιοι εὐθὺς αὐτῶν ἐλθόντων παρεσκευάζοντο ὡς ἐπιθησόμενοι κατ' ἀμφότερα αὖθις τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ· οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ὁρῶντες στρατιάν τε ἄλλην προσγεγενημένην αὐτοῖς, καὶ τὰ ἑαυτῶν ἅμα οὐκ ἐπὶ τὸ βέλτιον χωροῦντα ἀλλὰ καθ' ἡμέραν τοῖς πᾶσι χαλεπώτερον ἴσχοντα, μάλιστα δὲ τῇ ἀσθενείᾳ τῶν ἀνθρώπων πιεζόμενα, μετεμέλοντό τε πρότερον οὐκ ἀναστάντες, καὶ ὡς αὐτοῖς οὐδὲ ὁ Νικίας ἔτι ὁμοίως ἠναντιοῦτο, ἀλλ' ἢ μὴ φανερῶς γε ἀξιῶν ψηφίζεσθαι, προεῖπον ὡς ἡδύναντο ἀδηλότατα ἔκπλουν ἐκ τοῦ στρατοπέδου πᾶσι, καὶ παρασκευάσασθαι, ὅταν τις σημήνῃ. καὶ μελλόντων αὐτῶν, ἐπειδὴ ἑτοῖμα ἦν, ἀποπλεῖν, ἡ σελήνη ἐκλείπει· ἐτύγχανε γὰρ πανσέληνος οὖσα. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οἵ τε πλείους ἐπισχεῖν ἐκέλευον τοὺς στρατηγοὺς ἐνθύμιον ποιούμενοι, καὶ ὁ Νικίας, ἦν γάρ τοι καὶ ἄγαν θειασμῷ τε καὶ τῷ τοιούτῳ προσκείμενος, οὐδ' ἂν διαβουλεύσασθαι ἔτι ἔφη, πρίν, ὡς οἱ μάντεις ἐξηγοῦντο, τρὶς ἐννέα ἡμέρας μεῖναι, ὅπως ἂν πρότερον κινηθείη. καὶ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις μελλήσασι διὰ τοῦτο ἡ μονὴ ἐγεγένητο.

51 Οἱ δὲ Συρακόσιοι καὶ αὐτοὶ τοῦτο πυθόμενοι, πολλῷ μᾶλλον ἐγηγερμένοι ἦσαν μὴ ἀνιέναι τὰ τῶν Ἀθηναίων, ὡς καὶ αὐτῶν κατεγνωκότων ἤδη μηκέτι κρεισσόνων εἶναι σφῶν μήτε ταῖς ναυσὶ μήτε τῷ πεζῷ· οὐ γὰρ ἂν τὸν ἔκπλουν ἐπιβουλεῦσαι· καὶ ἅμα οὐ βουλόμενοι αὐτοὺς ἄλλοσέ ποι τῆς Σικελίας καθεζομένους χαλεπωτέρους εἶναι προσπολεμεῖν, ἀλλ' αὐτοῦ ὡς τάχιστα καὶ ἐν ᾧ σφίσι ξυμφέρει ἀναγκάσαι αὐτοὺς ναυμαχεῖν. τὰς οὖν ναῦς ἐπλήρουν καὶ ἀνεπειρῶντο ἡμέρας ὅσαι αὐτοῖς ἐδόκουν ἱκαναὶ εἶναι. ἐπειδὴ δὲ καιρὸς ἦν, τῇ μὲν προτεραίᾳ πρὸς τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων προσέβαλλον, καὶ ἐπεξελθόντος μέρους τινὸς οὐ πολλοῦ καὶ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῶν ἱππέων κατά τινας πύλας, ἀπολαμβάνουσί τε τῶν ὁπλι-

addit Wessel., ut erat mire religiosus, ab imperitis interpretibus expugnatus, *τρὶς ἐννέα ἡμέρας*, dies 27, cavendos censuit, ni fallat Thuc. Qua suspicione etsi eum liberasse videtur Plut., *ἄλλην σελήνης περίοδον* Niciam exspectandam opinatum memorans, non desunt tamen causae, quae Thucydidis libros iam Plutarchi aetate depravatos fuisse significant. Et primo quidem disertum nostri auctoris testimonium, tum Autoclidis sententia, denique rei gestae eventus." Etenim Dodw. Annal. Thuc. ad annum belli 19. Vol. 2. p. 701. Lips. tantum abesse ait, ut dies ter novenos exspectandos duxerit Nicias, ut die ab eclipsi quarto decimo cladem supremam perpessus fuerit. Dodw. inter alia utitur verbis cap. 51. *καὶ ἀνεπαύοντο ἡμέρας ὅσαι αὐτοῖς ἐδόκουν ἱκαναὶ εἶναι*, quorum hunc sensum ait esse: Syracusanos intellexisse, Niciam nolle cum exercitu discedere intra trium dierum spatium, ideoque consultius existimasse, post praeteritum demum illud triduum discessuros insequi; addens, Syracusanos non ultra tertium diem discessum Atheniensium exspectasse. At in illis verbis nunc recte legitur *ἀνεπειρῶντο* pro *ἀνεπαύοντο* i. e. aliquot dies, *quot satis esse exercendo se in pugnam navalem putabant*, exercebantur. Memorabilis extat locus Polybii 9, 19. *καὶ μὴν Νικίας, ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς, δυνάμενος σώζειν τὸ περὶ τὰς Συρακούσας στράτευμα, καὶ λαβὼν τῆς νυκτὸς τὸν ἁρμόζοντα καιρὸν εἰς τὸ λαθεῖν τοὺς πολεμίους, ἀποχωρήσας εἰς ἀσφαλὲς, κἄπειτα τῆς σελήνης ἐκλιπούσης, δεισιδαιμονήσας, ὥς τι δεινὸν προσημαινούσης, ἐπέσχε τὴν ἀναζυγήν· καὶ παρὰ τοῦτο συνέβη, κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν αὐτοῦ νύκτα ποιησαμένου τὴν ἀναζυγὴν προαισθομένων τῶν πολεμίων, καὶ τὸ στρατόπεδον καὶ τοὺς ἡγεμόνας ὑποχειρίους γενέσθαι τοῖς Συρακουσίοις*, ubi „tenendum est, Polybium per memoriam duplici errore lapsum profectionem nocturnam praesentis loci et tempus eius profectionis confudisse cum profectione nocturna, quam Nicias facturus erat post cladem extremam navalem (c. 73. 74.), quam deceptus per nuncios Hermocratis protulerat in biduum: *ἔδοξεν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν περιμεῖναι* (cap. 74.) et *καὶ ἡ ἀνάστασις ἤδη τοῦ στρατεύματος τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ναυμαχίας ἐγίγνετο* (cap. 75.), nisi forte Polybius narrationem suam ex alio scriptore, quam Thucydide, duxit." Dio. Arn. Diodori et Thucydidis notitiam dierum, confidens Plutarchi testimonio, ita conciliat: „quod exercitus Atheniensium revera non ter novenos dies exspectavit, nihil probat; nam infortunia, quae sequebantur, nimis gravia erant, quam ut paterentur eos talis superstitionis religionem exsequi."

51. *κρεισσόνων εἶναι*] v. Matth. p. 1053. Paulo inferius vocabulum *ἐξόδου* accipe de introitu in murum Atheniensium.

*τῶν τινας καὶ τρεψάμενοι καταδιώκουσιν· οὗσης δὲ στενῆς τῆς ἐξόδου οἱ Ἀθηναῖοι ἵππους τε ἑβδομήκοντα ἀπολλύουσι καὶ τῶν ὁπλιτῶν οὐ πολλούς. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ ἀπεχώρη-*52 *σεν ἡ στρατιὰ τῶν Συρακοσίων· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ταῖς τε ναυσὶν ἐκπλέουσιν οὔσαις ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ τῷ πεζῷ ἅμα πρὸς τὰ τείχη ἐχώρουν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀντανῆγον ναυσὶν ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ προσμίξαντες ἐναυμάχουν. καὶ τὸν Εὐρυμέδοντα ἔχοντα τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Ἀθηναίων καὶ βουλόμενον περικλῆσασθαι τὰς ναῦς τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπεξαγαγόντα τῷ πλῷ πρὸς τὴν γῆν μᾶλλον, νικήσαντες οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τὸ μέσον πρῶτον τῶν Ἀθηναίων, ἀπολαμβάνουσι κἀκεῖνον ἐν τῷ κοίλῳ καὶ μυχῷ τοῦ λιμένος καὶ αὐτόν τε διαφθείρουσι καὶ τὰς μετ' αὐτοῦ ναῦς ἐπισπομένας· ἔπειτα δὲ καὶ τὰς πάσας ναῦς ἤδη τῶν Ἀθηναίων κατεδίωκόν τε καὶ ἐξεώθουν ἐς τὴν γῆν. ὁ δὲ Γύλιππος ὁρῶν τὰς ναῦς τῶν πο-*53 *λεμίων νικωμένας καὶ ἔξω τῶν σταυρωμάτων καὶ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου καταφερομένας, βουλόμενος διαφθείρειν τοὺς ἐκβαίνοντας καὶ τὰς ναῦς ῥᾷον τοὺς Συρακοσίους ἀφέλκειν τῆς γῆς φιλίας οὔσης. παρεβοήθει ἐπὶ τὴν χηλὴν μέρος τι ἔχων*

52. Expugnatis per Gylippum tribus castellis Plemmyrii Athenienses relicta ea statione ad prima castra sua circum recessum magni portus, et in duplicem murum, ubi partem exercitus reliquerant, redierunt, ibidemque nunc inter recessum et Ortygiam pugna navali dimicatur, acie Atheniensium ita instructa, ut facie austrum versus conversi essent, pone se urbem haberent, et dexterum cornu prope regionem Anapi et recessus, sinistrum a latere Ortygiae esset.

ἐπεξαγαγόντα] v. adn. ad 5, 71. Verbo *κἀκεῖνον* post interposita subiectum *Εὐρυμέδοντα* repetitur. Pleonasmum *μετ' αὐτοῦ ἐπισπομένας* explicat Lobeck. ad Phryn. p. 354. comparans Latina *utinam tecum comitata fuissem.*

53. *χηλήν*] Ea hoc loco non est agger arte factus, quae Potteri Archaeol. Vol. 2. p. 319. Ramb. et aliorum sententia est, sed *χηλὴ* hic est altera prominentiarum, quae incurvatum prope Dasconem vicum litus includunt et quasi brachiis complectuntur. Hic recessus, ut alibi dixi, nunc Siriaca appellatur. Dio Cassius 19. p. 845. A. apud Dorv. ad Charit. p. 270. *οἵ τε λιμένες ἐντὸς τείχους ἀμφότεροι κλειστοὶ ἀλύσεσιν ἦσαν, καὶ αἱ χηλαὶ αὐτῶν πύργους ἐφ' ἑκάτερα πολὺ προέχοντας ἔφερον*, ubi *promontoria* interpretantur. „Sed melius, ait Dorv., apud Zonaram 13. p. 6. *brachia.* Mich. Apostolius: *χηλή, promontorium, eminentia, cervix, ungula.* Unde hi aggeres etiam *χηλαί* vocantur, quia *χέονται* ex continenti ceu ungulae ex animalium artubus, praecipue brachia sive forcipes ex cancris. Tales aggeres sive moles quodam curvamine productae in mare, sive naturae sive artis opera, in plerisque portubus maris interni visuntur, quemadmodum Messanae, ut fabulantur, ob immensitatem, Orionis opus, Liburni, Genuae." v. fragm. Hesiodi apud Diod. 4, 85., quod non extat in collectione Dindorfiana. *Χηλή* appellatur parva litoris eminentia ap. Plut. V. Solon. 9. *τῇ Σαλαμῖνι κατὰ χηλήν τινα πρὸς τὴν Οἴαν ἀποβλέπουσαν*, ut quidem h. l. emendatur a Letronnio (v. de Sit. Syrac. p. 76. adn.), nam vulgo extat *πρὸς τὴν Εὔβοιαν*. Conf. H. Steph. Thes. L. Gr. Vol. 2. p. 514. E., adn. ad Thuc. 1, 63. et 8, 90. *χηλὴ γάρ ἐστι τοῦ Πειραιῶς ἡ Με-*

τῆς στρατιᾶς. καὶ αὐτοὺς οἱ Τυρσηνοί, οὗτοι γὰρ ἐφύλασσον τοῖς Ἀθηναίοις ταύτῃ, ὁρῶντες ἀτάκτως προσφερομένους, ἐπεκβοηθήσαντες καὶ προσπεσόντες τοῖς πρώτοις τρέπουσι καὶ ἐσβάλλουσιν ἐς τὴν λίμνην τὴν Λυσιμέλειαν καλουμένην. ὕστερον δὲ πλείονος ἤδη τοῦ στρατεύματος παρόντος τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιβοηθήσαντες καὶ δείσαντες περὶ ταῖς ναυσὶν ἐς μάχην τε κατέστησαν πρὸς αὐτοὺς καὶ νικήσαντες ἐπεδίωξαν καὶ ὁπλίτας τε οὐ πολλοὺς ἀπέκτειναν καὶ τὰς ναῦς τὰς μὲν πολλὰς διέσωσάν τε καὶ ξυνήγαγον κατὰ τὸ στρατόπεδον, δυοῖν δὲ δεούσας εἴκοσιν οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἔλαβον αὐτῶν, καὶ τοὺς ἄνδρας πάντας ἀπέκτειναν. καὶ ἐπὶ τὰς λοιπὰς ἐμπρῆσαι βουλόμενοι ὁλκάδα παλαιὰν κληματίδων καὶ δᾳδὸς γεμίσαντες, ἣν γὰρ ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους ὁ ἄνεμος οὔριος, ἀφεῖσαν τὴν ναῦν πῦρ ἐμβαλόντες. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δείσαντες περὶ ταῖς ναυσὶν ἀντεμηχανήσαντό τε σβεστήρια κωλύματα, καὶ παύσαντες τὴν φλόγα καὶ τὸ μὴ προσελθεῖν ἐγγὺς τὴν ὁλκάδα τοῦ κινδύνου ἀπηλλάγησαν. 54 μετὰ δὲ τοῦτο Συρακόσιοι μὲν τῆς τε ναυμαχίας τροπαῖον ἔστησαν καὶ τῆς ἄνω τῆς πρὸς τῷ τείχει ἀπολήψεως τῶν ὁπλιτῶν, ὅθεν καὶ τοὺς ἵππους ἔλαβον, Ἀθηναῖοι δὲ ἧς τε οἱ Τυρσηνοὶ τροπῆς ἐποιήσαντο τῶν πεζῶν ἐς τὴν λίμνην καὶ ἧς αὐτοὶ τῷ ἄλλῳ στρατοπέδῳ.

τιώνεια. Idem vocabulum χηλή Diodoro 2, 43. Wessel. restituit certissima emendatione, ubi „χηλάς, ait, appellant pilas seu moles in mare procurrentes et portum a ventis defendentes, ut optime explicat Casaub. ad Strab. 3. p. 230.“ At Arn. praesenti loco χηλήν accipit non de mole portus, sed de *crepidine*, ut 1, 63. et „Cicero, ait, de hac ipsa re loquitur 5. Verr. 37. *Piraticus myoparo usque ad forum Syracusanorum et ad omnes crepidines urbis accessit.* Χηλή, postquam aliquantum moenia urbis secuta est, donec introrsus versus mediterranea reflectitur, hinc secundum oram magni portus procurrebat forma angusti quasi aggeris inter mare et paludes. Quae via quum angusta esset, Syracusani, quamprimum repressi erant, videlicet de aggere in paludes Lysimeliae pellebantur.“ Schol. Theocr. 26, 84. ὡς Θουκυδίδης φησὶ, Λυσιμελείας λιμὴν (scr. λίμνη) ἐν Συρακούσαις. Tum ὁπλίτας τε οὐ πολλούς dedi ex libris compluribus: vulgo om. οὐ. Diod. 13, 13. extr. ἀπώλοντο δὲ τῶν μὲν Συρακουσίων ὀλίγοι, τῶν δ' Ἀθηναίων ἄνδρες μὲν οὐκ ἐλάττους τῶν δισχιλίων, τριήρεις δ' ὀκτωκαίδεκα, quamquam Did. haud improbabiliter haec verba refert ad eventum pugnae navalis. Porro „Hesych.: κληματίδες αἱ ἐκ τῶν κλημάτων δέσμαι. Pollux 7, 109. καὶ τῶν μὲν καυσίμων κληματίδες καὶ κορμοί, ubi v. Iungerm.“ Duk. *Cremia et sarmentorum fasces* convertit Wessel. ad Diod. l. c. De verbis τὸ μὴ προσελθεῖν adi Matth. p. 1066. Quia in παύσαντες τὴν φλόγα idem sensus est, qui in verbo impediendi aliquo, posuit τὸ μὴ προσελθεῖν, quasi reapse praecessisset κωλύσαντες. Structura similis est illi, quam exposui in verbis 5, 8. ἢ ἄνευ προόψεώς τε αὐτῶν καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ ὄντος καταφρονήσεως.

54. τῆς ἄνω τῆς πρός] v. Matth. p. 562. In verbis ἧς — τροπῆς haec structura est: τῆς τροπῆς τῶν πεζῶν, ἣν οἱ Τυρσ. ἐποιήσαντο, vid. ibidem p. 888.

Γεγενημένης δὲ τῆς νίκης τοῖς Συρακοσίοις λαμπρᾶς ἤδη 55 καὶ τοῦ ναυτικοῦ, πρότερον μὲν γὰρ ἐφοβοῦντο τὰς μετὰ τοῦ Δημοσθένους ναῦς ἐπελθούσας, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐν παντὶ δὴ ἀθυμίας ἦσαν καὶ ὁ παράλογος αὐτοῖς μέγας ἦν, πολὺ δὲ μείζων ἔτι τῆς στρατείας ὁ μετάμελος. πόλεσι γὰρ ταύταις μόναις ἤδη ὁμοιοτρόποις ἐπελθόντες, δημοκρατουμέναις τε ὥσπερ καὶ αὐτοί, καὶ ναῦς καὶ ἵππους καὶ μεγέθη ἐχούσαις, οὐ δυνάμενοι ἐπενεγκεῖν οὔτε ἐκ πολιτείας τι μεταβολῆς τὸ διάφορον αὐτοῖς ᾧ προσήγοντο ἄν, οὔτ' ἐκ παρασκευῆς πολλῷ κρείσσους, σφαλλόμενοι δὲ τὰ πλείω, τά τε πρὸ αὐτῶν ἠπόρουν καὶ ἐπειδή γε καὶ ταῖς ναυσὶν ἐκρατήθησαν, ὃ οὐκ ἂν ὤοντο, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἔτι. οἱ δὲ Συρακόσιοι τόν τε λιμένα 56 εὐθὺς παρέπλεον ἀδεῶς καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ διενοοῦντο κλήσειν, ὅπως μηκέτι μηδ' εἰ βούλοιντο λάθοιεν αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι ἐκπλεύσαντες. οὐ γὰρ περὶ τοῦ αὐτοὶ σωθῆναι μόνον

55. ἐν παντὶ ἀθυμίας] v. ibidem p. 827. 3. Cum proximis πόλεσι — ὁμοιοτρόποις conf. 8, 96. extr. ἔδειξαν δὲ οἱ Συρακόσιοι· μάλιστα γὰρ ὁμοιότροποι γενόμενοι ἄριστα καὶ προσεπολέμησαν et Od. Muell. Dor. 2. p. 158. Mox in nonnullis libris perbonis est ναυσὶ καὶ ἵπποις καὶ μεγέθει, quare probabilis est coniectura Dukeri, legentis καὶ ναυσὶ καὶ ἵπποις καὶ μεγέθει ἰσχυούσαις coll. 1, 2. 3, 46. 104., quum pluralis μεγέθη non facile aliter, quam de sublimibus usurpetur, velut a Longino de Subl. 11, 1. 32, 2. Conf. Lobeck. de Sublim. Trag. Gr. 1. p. 13. Paulo post τὸ διάφορον puto epexegesin esse voculae τι, *neque quidquam ex mutato reipublicae statu inter eos sollicitare poterant, quod causa dissidii esse solet.* Conf. c. 75. ἡ ἰσομοιρία τῶν κακῶν ἔχουσά τινα ὕπνως, τὸ μετὰ πολλῶν, κούφισιν. De verbis ᾧ προσήγοντο ἄν v. Matth. p. 969. 5. a.

πολλῷ κρείσσους] ὄντες addidi ex Vat., sed nominativo haud scio an praestiterit accusativus. Bekk. Ὄντες omisi, ut qui invenerim hunc scriptorem saepe hoc participium omittere, ubi alii addunt. Vid. adn. ad 1, 122. 5, 8. Nec Schol. agnoscit, ut qui adnotaverit λείπει τὸ ὄντες. Qui autem hic accusativus ferri possit, mihi quidem prorsus ignotum. Lindav. Spicil. p. 13. ideo κρείσσοσι scriptum vult, quia Atheniense tunc quidem non gloriari potuerint, illis se superiores esse. Sed scriptor non de praesenti statu Atheniensium loquitur, verum de conditione, qua primum Syracusanos aggressi sunt. Porro τὰ πρὸ αὐτῶν est τὰ πρὸ τούτων τῶν πραγμάτων sc. ante pugnam navalem postremam. Conf. 1, 1. τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα i. e. quae ante bellum Pelop. gesta sunt.

56. περὶ τοῦ αὐτοὶ σωθῆναι] Infinitivus bis cogitandus est. v. Matth. §. 536. De praepositione ἐς in ἐς τοὺς Ἕλληνας v. ibidem p. 1143. „Cur hic praecipue Graeci memorentur, exponit Casaub. ad Polyb. 1, 16, 10.“ Duk. De voce ἀγώνισμα v. adn. ad 1, 22. 7, 86. Pronomen in verbis δόξαντες αὐτῶν αἴτιοι εἶναι Schol. recte refert ad ἐλευθεροῦσθαι et φόβου ἀπολύεσθαι. Dein verbo προκόψαντες non significant sese in re navali profecisse, neutrali sensu, sed effecisse, ut et socii sui et ipsi proficerent, activa vi verbi. Schol. sic intelligit: ἀντὶ τοῦ προκοπὴν μεγάλην τῷ ναυτικῷ στόλῳ παρασχόντες· τουτέστι πολλὰς ναῦς αὐτοῖς παρασχόντες εἰς τὰς ναυμαχίας. Conf. 4, 60. extr. τῆς ἀρχῆς προκοπτόντων ἐκείνοις, *quum adiuvent illos in augendo imperio.* Recte Arn. προκόπτειν ait esse *viam alicui munire*, quasi qui

ἔτι τὴν ἐπιμέλειαν ἐποιοῦντο, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἐκείνους κωλύσωσι, νομίζοντες ὅπερ ἦν, ἀπό τε τῶν παρόντων πολὺ σφῶν καθυπέρτερα τὰ πράγματα εἶναι, καὶ εἰ δύναιντο κρατῆσαι Ἀθηναίων τε καὶ τῶν ξυμμάχων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, καλὸν σφίσιν ἐς τοὺς Ἕλληνας τὸ ἀγώνισμα φανεῖσθαι· τούς τε γὰρ ἄλλους Ἕλληνας εὐθὺς τοὺς μὲν ἐλευθεροῦσθαι, τοὺς δὲ φόβου ἀπολύεσθαι· οὐ γὰρ ἔτι δυνατὴν ἔσεσθαι τὴν ὑπόλοιπον Ἀθηναίων δύναμιν τὸν ὕστερον ἐπενεχθησόμενον πόλεμον ἐνεγκεῖν· καὶ αὐτοὶ δόξαντες αὐτῶν αἴτιοι εἶναι ὑπό τε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ τῶν ἔπειτα πολὺ θαυμασθήσεσθαι. καὶ ἦν δὲ ἄξιος ὁ ἀγὼν κατά τε ταῦτα καὶ ὅτι οὐχὶ Ἀθηναίων μόνον περιεγίγνοντο, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων πολλῶν ξυμμάχων, καὶ οὐδ' αὐτοὶ αὖ μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ξυμβοηθησάντων σφίσιν, ἡγεμόνες τε γενόμενοι μετὰ Κορινθίων καὶ Λακεδαιμονίων, καὶ τὴν σφετέραν πόλιν ἐμπαρασχόντες προκινδυνεῦσαί τε καὶ τοῦ ναυτικοῦ μέγα μέρος προκόψαντες. ἔθνη γὰρ πλεῖστα δὴ ἐπὶ μίαν πόλιν ταύτην ξυνῆλθε, πλήν γε δὴ τοῦ ξύμπαντος λόγου τοῦ ἐν τῷδε τῷ
57 πολέμῳ πρὸς τὴν Ἀθηναίων τε πόλιν καὶ Λακεδαιμονίων. τοσοίδε γὰρ ἑκάτεροι ἐπὶ Σικελίαν τε καὶ περὶ Σικελίας, τοῖς μὲν ξυγκτησόμενοι τὴν χώραν ἐλθόντες, τοῖς δὲ ξυνδιασώσοντες, ἐπὶ Συρακούσας ἐπολέμησαν, οὐ κατὰ δίκην τι μᾶλλον οὐδὲ κατὰ ξυγγένειαν μετ' ἀλλήλων στάντες, ἀλλ' ὡς ἕκαστός

sibi viam munit per silvam caedendo arbores. Genitivus autem progressum significat, ut in *θέειν πεδίοιο* et multis similibus. Tum *λόγου* Schol. exponit per *ἀριθμοῦ*. Recte, nec opus est Heilmanni coniectura *ξυλλόγου*. Arn. never were there known so many states assembled to fight at one and the same city, if we except the sum of the whole confederacies of Athens and Lacedaemon. Ad *τοῦ ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ* ex praegresso *ξυνῆλθε* repete *ξυνελθόντος*.

57. *ἐπὶ Συρακούσας ἐπολέμησαν*] Haec Arn. accipit ut dicta pro *ἐς πόλεμον* sive *μετὰ πολέμου ἐπὶ Συρακ. ἦλθον*. Bau. coniecit *ἐπὶ Συρακούσαις*. Statim ἕκαστος in marg. Lugd. Vulgo *ἑκάστοις*. Vat. *ἑκάστοι*, supra scripto *οις*. I. *ἕκαστοι*. K. *ἑκάστης*. Porro *ἀνάγκη* Parm. et tacite Lugd. In Cass. Aug. Pal. It. Laur. Cl. Ven. Reg. (G.) Marc. T. (i. e. Cantabr. Arn.) D. I. K. *ἀνάγκη*, in F. *ἀνάγκην*. Ceteri *ἀνάγκης*. „Alteri substantivo *ξυντυχίας* addidit articulum, alteri, quod est minus definitum, subtraxit.“ Lobeck. ad Phryn. p. 280. Porro *ἔσχεν* Cass. Aug. Pal. It. Vat. Reg. (G.) Laur. Marc. Cl. Ven. T. Arnoldi, Parm. F. Lugd. K. m. Vulgo *ἔσχον*. D. I. *ἔσχενον*, I. in marg. *ἔσχον*. Vid. Matth. p. 644. qui quae exempla formulae *εὖ, κακῶς* etc. *ἔχειν τινός* affert, inter ea ne unum quidem est, in quo *ἔχειν* impersonaliter positum sit. Quare scripsi *ἕκασός τις τῆς ξυντυχίας — ἔσχεν*. Et hoc quidem loco proxime cum *ἔσχεν* cohaeret *τῆς ξυντυχίας*, ut sit *ὡς τῆς ξυντυχίας ἔσχεν*. Deinde *ἡ ξυντυχία* explicatur verbis *ἢ κατὰ τὸ ξυμφέρον* (pro quo ponere poterat etiam *ἢ τοῦ ξυμφέροντος*), *ἢ ἀνάγκης* i. e. (ut Scholiastae verbis utar) *ὡς ἑκάστοις συνέτυχεν, ἢ διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον, ἢ ἐξ ἀνάγκης συστρατεύεσθαι*. Conf. adn. ad 1, 22. *Ἀνάγκη* nunc scripsi, quod et Parm. firmat, et ceteri, in quibus est *ἀνάγκη*, et dativum conformatio sententiae commendat.

τις τῆς ξυντυχίας ἢ κατὰ τὸ ξυμφέρον ἢ ἀνάγκῃ ἔσχεν. Ἀθηναῖοι μὲν αὐτοὶ Ἴωνες ἐπὶ Δωριέας Συρακοσίους ἑκόντες ἦλθον, καὶ αὐτοῖς τῇ αὐτῇ φωνῇ καὶ νομίμοις ἔτι χρώμενοι Λήμνιοι καὶ Ἴμβριοι καὶ Αἰγινῆται, οἳ τότε Αἴγιναν εἶχον, καὶ ἔτι

Λήμνιοι καὶ Ἴμβριοι] Lemnus capta erat et colonis occupata a Miltiade paucis annis ante pugnam apud Marathona (Herodot. 6, 140.), Imbrum suspicor et ipsam ab eo circa idem tempus colonis assignatam esse, nam Herodotus memorat eam sub regno Cambysae *ἔτι τότε ὑπὸ Πελασγῶν οἰκεομένην*, sed quum Miltiades coactus est a Persis relinquere dominium Chersonesi Thraciae et Athenas evadere (ant. Chr. 493.) narratur adurgente classe Phoenicia Imbrum confugisse ab Herodoto 6, 41., ubi omnium minime refugium quaesiturus fuisset, si ea insula usque a Pelasgis habitata erat, quorum cognatos modo Lemno expulisset.“ Arn. De Aegina per colonos Atticos obsessa v. Thuc. 2, 27., de Hestiaea 1, 114. Propter socios *φόρου ὑποτελεῖς* adi Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 324. Eretriam Strab. 10. p. 685. B. dicit Euboicarum urbium, excepta Chalcide, maximam, ambasque ante bellum Troianum ab Atheniensibus conditas ferri; post bellum Troianum Aeclum et Cothum Athenis profectos, illum Eretriam, hunc Chalcidem incolis frequentasse. Adde Wachsm. l. c. p. 48. Styrenses Herodotus et Diodorus dicunt Dryopes fuisse, v. Od. Muell. Dor. 1. p. 43. Wachsm. p. 106. De Ceis adi Valck. ad Herodot. 8, 46. Pro *Τήνιοι* vulgo erat *Τήιοι*, emendavit idem ibidem ad 7, 95. Nunc in Vat. vera scriptura nominis inventa est. Vid. Od. Muell. Orchom. p. 400, 3. Urbs Ioniae *Τέως ἐπὶ χερρόνήσῳ ἵδρυται λιμένα ἔχουσα* Strabo p. 953. Tenos insula prope Andrum inter Cyclades. Infra 8, 69. iterum pro *Τήνιοι* est *Τήιοι* in Vat. Mosqu. Mox *τὸ πλεῖστον* est *maximam partem*. De Dryopibus v. Heyn. ad Apollod. p. 475. ed. pr. Od. Muell. Dor. 1. p. 40 sqq. Wachsm. l. c. p. 31. Mox particulam *ὅμως* Port. ita expressit: *quamvis autem isti omnes, exceptis Carystiis, essent Iones et Atheniensium imperio subiecti, tamen eos vel necessitate coacti contra Dorienses sequebantur*. Verum si verba *Ἴωνές τε*, ut vulgo legitur, servantur, tautologia exoritur minime ferenda: modo enim quod dixerat *Ἴωνες ὄντες*, nunc repeteret, ubi prorsus nulla necessitas repetendi est. Quare *γε* scripsi pro *τε*, hoc sensu: sie folgten als Unterthanen und gezwungen, jedoch *wenigstens* als Ionier gegen Dorier. *Γε* servavit unus Vat. Comma vulgo ponunt post *ἀνάγκῃ*. Omisi. Nam Graeci *ὅμως* participio aut in universum protasi adstruunt. Conf. 5, 61. *οὗτοι δὲ ὅμως καὶ πεισθέντες ὑπελείποντο πρῶτον, ἔπειτα δ' ὕστερον καὶ οὗτοι ἦλθον*. 8, 93. *οἱ τετρακόσιοι ἐς τὸ βουλευτήριον ὅμως καὶ τεθορυβημένοι ξυνελέγοντο* et Matth. §. 566. Statim de Aeolibus v. Od. Muell. Orchom. p. 398., de Tenediis Aeolibus ibidem et Dissen. Explicc. Pind. p. 480., de Boeotis Aeolibus C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 35, 13. Verba *καταντικρὺ Βοιωτοὶ Βοιωτοῖς* Arn. ita interpretatur: being *outright* Boeotians, *cum prorsus Boeoti essent* i. e. non, sicut Methymnaei, originem traxerant a communi cum Boeotis stirpe, sed ipsi vere Boeoti erant. Paulo ante ex coniectura Lindavii Spicil. p. 13. inter *Βοιωτοῖς* et *μετὰ Συρακοσίων* inserui *τοῖς*, quo verba *μετὰ Συρακοσίων* cum *Βοιωτοῖς* iungerentur. De Rhodiis v. Od. Muell. Dor. 2. p. 148. Rost. Rhod. p. 19 sq. C. Fr. Herm. l. c. p. 146, 3. Ad haec Schol. adnotavit: *ἔλεγον, φησὶν, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖν, ἵν' εὐπρεπὴς ἀπολογισμὸς αὐτοῖς ᾖ· οὐχ ἧσσον δὲ βουλόμενοι, ἥπερ ἐξ ἀνάγκης, εἵποντο, διὰ τὴν Κορινθίων ἔχθραν* i. e. propter odium in Corinthios. De Messeniis Naupacti v. Od. Muell. l. c. 1. p. 191. Pro *ἐν Ναυπάκτῳ* Vat. *ἐκ Ναυπάκτου*, „quod placet. Saltem verba *ἐν*

Ἑστιαιῆς οἱ ἐν Εὐβοίᾳ Ἑστίαιαν οἰκοῦντες, ἄποικοι ὄντες ξυνεστράτευσαν. τῶν δὲ ἄλλων οἱ μὲν ὑπήκοοι, οἱ δ' ἀπὸ ξυμμαχίας αὐτόνομοι, εἰσὶ δὲ καὶ οἳ μισθοφόροι ξυνεστράτευον. καὶ τῶν μὲν ὑπηκόων καὶ φόρου ὑποτελῶν Ἐρετριῆς καὶ Χαλκιδῆς καὶ Στυρῆς καὶ Καρύστιοι ἀπ' Εὐβοίας ἦσαν, ἀπὸ δὲ νήσων Κεῖοι καὶ Ἄνδριοι καὶ Τήνιοι, ἐκ δ' Ἰωνίας Μιλήσιοι καὶ Σάμιοι καὶ Χῖοι. τούτων Χῖοι οὐχ ὑποτελεῖς ὄντες φόρου, ναῦς δὲ παρέχοντες, αὐτόνομοι ξυνέσποντο. καὶ τὸ πλεῖστον Ἴωνες ὄντες οὗτοι πάντες καὶ ἀπ' Ἀθηναίων πλὴν Καρυστίων, (οὗτοι δ' εἰσὶ Δρύοπες,) ὑπήκοοι δ' ὄντες καὶ ἀνάγκῃ ὅμως Ἴωνές γε ἐπὶ Δωριέας ἠκολούθουν. πρὸς δ' αὐτοῖς Αἰολῆς, Μηθυμναῖοι μὲν ναυσὶ καὶ οὐ φόρῳ ὑπήκοοι, Τενέδιοι δὲ καὶ Αἴνιοι ὑποτελεῖς. οὗτοι δὲ Αἰολῆς Αἰολεῦσι τοῖς κτίσασι Βοιωτοῖς [τοῖς] μετὰ Συρακοσίων κατ' ἀνάγκην ἐμάχοντο, Πλαταιῆς δὲ καταντικρὺ Βοιωτοὶ Βοιωτοῖς μόνοι εἰκότως κατ' ἔχθος. Ῥόδιοι δὲ καὶ Κυθήριοι Δωριῆς ἀμφότεροι, οἱ μὲν Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κυθήριοι ἐπὶ Λακεδαιμονίους τοὺς ἅμα Γυλίππῳ μετὰ Ἀθηναίων ὅπλα ἔφερον, Ῥόδιοι δὲ Ἀργεῖοι γένος Συρακοσίοις μὲν Δωριεῦσι, Γελῴοις δὲ καὶ ἀποίκοις ἑαυτῶν οὖσι, μετὰ Συρακοσίων στρατευομένοις ἠναγκάζοντο πολεμεῖν. τῶν τε περὶ Πελοπόννησον νησιωτῶν Κεφαλλῆνες μὲν καὶ Ζακύνθιοι αὐτόνομοι μέν, κατὰ δὲ τὸ νησιωτικὸν μᾶλλον κατειργόμενοι, ὅτι θαλάσσης ἐκράτουν οἱ Ἀθηναῖοι, ξυνείποντο· Κερκυραῖοι δὲ οὐ μόνον Δωριῆς ἀλλὰ καὶ Κορίνθιοι σαφῶς ἐπὶ Κορινθίους τε καὶ Συρακοσίους, τῶν μὲν ἄποικοι ὄντες, τῶν τε ξυγγενεῖς, ἀνάγκῃ μὲν ἐκ τοῦ εὐπρεποῦς, βουλήσει δὲ κατὰ ἔχθος τὸ Κορινθίων οὐχ ἧσσον εἵποντο. καὶ οἱ Μεσσήνιοι νῦν καλούμενοι ἐν Ναυπάκτῳ καὶ ἐκ Πύλου τότε ὑπ' Ἀθηναίων ἐχομένης ἐς τὸν πόλεμον παρελήφθησαν. καὶ ἔτι Μεγαρέων φυγάδες οὐ πολλοὶ Μεγαρεῦσι Σελινουντίοις οὖσι κατὰ ξυμφορὰν ἐμάχοντο. τῶν δὲ ἄλλων ἑκούσιος μᾶλλον ἡ στρατεία ἐγίγνετο ἤδη. Ἀργεῖοι μὲν γὰρ οὐ τῆς ξυμμαχίας ἕνεκα μᾶλλον ἢ τῆς

Ναυπ. καὶ ἐκ Πύλ. non cum Porto ad *οἱ καλούμενοι*, sed ad *παρελήφθησαν* referenda. Iam vero Messenii non Naupacti a Demosthene collecti, sed Naupacto arcessiti sunt. Vid. c. 31." Popp. Et *παρελήφθησαν* intelligo *ad bellum evocabantur* pro conditione non admodum libera, qua ab Atheniensibus habebantur, v. eundem 1, 2. p. 41. „*Παραλαμβάνειν* usurpatur, ut civitas opibus validior significetur milites invalidioris evocare, ut 1, 111. *παραλαβόντες Ἀχαιούς* et 5, 52. Sic etiam *παραλαβεῖν Σκάνδειαν*, 4, 54. *Νίσαιαν* 4, 69. videtur significare haec oppida ditionis Atheniensium, vel partes societatis eorum facta esse, quo tenebantur milites vel pecuniam ab Atheniensibus evocati sistere." Arn. Et *Μεγαρεῦσι Σελινουντίοις* est *Selinusiis Megara oriundis*, v. adn. ad Philist. fragm. 22. p. 160 sq. et Thuc. 6, 4. Mox *ὠφελείας*, quod vulgo deest, addunt Vat. Ven. marg. Cl. et Lugd. Expressit etiam Vall. Pro eo Cam. *δόξης* praebet. Haack ex superioribus repetit *ἔχθρας* et pertinere ait ad factiones, quibus etiamtum Argos distractum esse videri, coll. 5, 82.

Λακεδαιμονίων τε ἔχθρας καὶ τῆς παραυτίκα ἕκαστοι ἰδίας ὠφελείας Δωριῆς ἐπὶ Δωριέας μετὰ Ἀθηναίων Ἰώνων ἠκολούθουν, Μαντινῆς δὲ καὶ ἄλλοι Ἀρκάδων μισθοφόροι, ἐπὶ τοὺς ἀεὶ πολεμίους σφίσιν ἀποδεικνυμένους εἰωθότες ἰέναι, καὶ τότε τοὺς μετὰ Κορινθίων ἐλθόντας Ἀρκάδας οὐδὲν ἧσσον διὰ κέρδος ἡγούμενοι πολεμίους, Κρῆτες δὲ καὶ Αἰτωλοὶ μισθῷ καὶ οὗτοι πεισθέντες· ξυνέβη δὲ τοῖς Κρησὶ τὴν Γέλαν Ῥοδίοις ξυγκτίσαντας μὴ ξὺν τοῖς ἀποίκοις ἀλλ' ἐπὶ τοὺς ἀποίκους ἅμα μισθοῦ ἐλθεῖν. καὶ Ἀκαρνάνων τινὲς ἅμα μὲν κέρδει, τὸ δὲ πλέον Δημοσθένους φιλίᾳ καὶ Ἀθηναίων εὐνοίᾳ ξύμμαχοι ὄντες ἐπεκούρησαν. καὶ οἵδε μὲν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ ὁριζόμενοι· Ἰταλιωτῶν δὲ Θούριοι καὶ Μεταπόντιοι ἐν τοιαύταις ἀνάγκαις τότε στασιωτικῶν καιρῶν κατειλημμένων ξυνεστράτευον, καὶ Σικελιωτῶν Νάξιοι καὶ Καταναῖοι· βαρβάρων δὲ Ἐγεσταῖοι, οἵπερ ἐπηγάγοντο καὶ Σικελῶν τὸ πλέον, καὶ τῶν ἔξω Σικελίας Τυρσηνῶν τέ τινες κατὰ διαφορὰν Συρακοσίων καὶ Ἰάπυγες μισθοφόροι. τοσάδε μὲν μετὰ Ἀθηναίων ἔθνη ἐστράτευον. Συρακοσίοις δὲ ἀντεβοήθησαν Καμαριναῖοι 33
μὲν ὅμοροι ὄντες καὶ Γελῷοι οἰκοῦντες μετ' αὐτούς, ἔπειτα Ἀκραγαντίνων ἡσυχαζόντων ἐν τῷ ἐπέκεινα ἱδρυμένοι Σελινούντιοι. καὶ οἵδε μὲν τῆς Σικελίας τὸ πρὸς Λιβύην μέρος τε-

μετὰ Ἀθηναίων — ἠκολούθουν] Arist. Plut. 824. ἕπου μετ' ἐμοῦ, *παιδάριον*, ubi Schol. observat, etiam Platonem in Menex. dicere *ἀκολούθει μετ' ἐμοῦ*. Isocrat. in Plat. p. 299. Steph. *τοῖς μὲν σώμασι μετ' ἐκείνων ἀκολουθεῖν ἠναγκάζοντο, ταῖς δὲ εὐνοίαις μεθ' ἡμῶν ἦσαν.* Cebes p. 55. Gron. *αἱ δὲ γυναῖκες αἱ μετ' αὐτῶν ἀκολουθοῦσαι.* Duk. Conf. adn. ad c. 52. Mox pro *ἄκοντας* Vat. habet *ἑκόντας*, et ita legebat Vall. In I. est *ὄντας*. „*Ἄκοντας* tuetur Abr. Cretenses isti mercede conducti militabant, ideoque non coacti, sed iisdem tamen non liberum fuit, in quoscunque vellent, proficisci; itaque si per eos stetisset, non adversus populares et colonos pugnassent; non igitur lubentes in eos proficiscebantur. Similiter Levesqu. reddit: non par inclination." Beck. in Addendis ed. Lips. De verbis *μετὰ μισθοῦ* v. Matth. p. 1170., de dativis *φιλίᾳ — εὐνοίᾳ* ibidem p. 681. Verbis *στασιωτικῶν καιρῶν* ad c. 33. respici monuit Popp. Mox *κατειλημμένοι* coniecit Reisk., et sic habet corr. I. Iungo *Ἰταλιωτῶν ἐν τοιαύταις ἀνάγκαις τότε στασιωτικῶν καιρῶν κατειλημμένων*, vel suppleo *αὐτῶν*. Genitivi enim participiorum subiectis sic intellectis valde frequentes sunt: *ex Italicis vero populis Thurii et Metapontii, qui in huiusmodi temporum angustiis et in reipublicae seditione intercepti essent, eandem militiam secuti sunt. Ἐν τοιαύταις ἀνάγκαις* intellige, tali necessitate obstrictos fuisse, ut propter seditiones cogerentur fugere, patria excedere, quaerere apud Athenienses, ut tuto agerent, unde vitam tolerarent. Itaque Bau. recte supplere videtur *τοιαύταις, ὥστε ἀναγκάζεσθαι στρατεύειν*. Genitivus *καιρῶν* pendet ab *ἀνάγκαις*. Denique de verbis *ἔθνη ἐστράτευον* v. Matth. p. 599 sq.

58. *τὸ πρὸς Λιβύην*] v. ibidem §. 273. adn. Mox articulus *οἱ* ante *αὐτόνομοι* abesse debet, ut 4, 68. post *ἑξακόσιοι*. Et *δύναται* est *idem valet, ac liberi esse*. v. Schaef. ad Dionys. de C. V. p. 88. Conf. 6, 40. *τοὺς λόγους ἀφ' ὑμῶν ὡς ἔργα δυναμένους κρινεῖ*. Alibi

τραμμένον νεμόμενοι, Ἱμεραῖοι δὲ ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸ Τυρσηνικὸν πόντον μορίου, ἐν ᾧ καὶ μόνοι Ἕλληνες οἰκοῦσιν· οὗτοι δὲ καὶ ἐξ αὐτοῦ μόνοι ἐβοήθησαν. καὶ Ἑλληνικὰ μὲν ἔθνη τῶν ἐν Σικελίᾳ τοσάδε, Δωριῆς τε καὶ [οἱ] αὐτόνομοι πάντες, ξυνεμάχουν, βαρβάρων δὲ Σικελοὶ μόνοι ὅσοι μὴ ἀφέστασαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους· τῶν δ' ἔξω Σικελίας Ἑλλήνων Λακεδαιμόνιοι μὲν ἡγεμόνα Σπαρτιάτην παρεχόμενοι, νεοδαμώδεις δὲ τοὺς ἄλλους καὶ Εἵλωτας· δύναται δὲ τὸ νεοδαμῶδες ἐλεύθερον ἤδη εἶναι· Κορίνθιοι δὲ καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ μόνοι παραγενόμενοι, καὶ Λευκάδιοι καὶ Ἀμπρακιῶται κατὰ τὸ ξυγγενές, ἐκ δὲ Ἀρκαδίας μισθοφόροι ὑπὸ Κορινθίων ἀποσταλέντες, καὶ Σικυώνιοι ἀναγκαστοὶ στρατεύοντες, καὶ τῶν ἔξω Πελοποννήσου Βοιωτοί. πρὸς δὲ τοὺς ἐπελθόντας τούτους οἱ Σικελιῶται αὐτοὶ πλῆθος πλέον κατὰ πάντα παρέσχοντο, ἅτε μεγάλας πόλεις οἰκοῦντες· καὶ γὰρ ὁπλῖται πολλοὶ καὶ νῆες καὶ ἵπποι καὶ ἄλλος ὅμιλος ἄφθονος ξυνελέγη. καὶ πρὸς ἅπαντας αὖθις ὡς εἰπεῖν τοὺς ἄλλους Συρακόσιοι αὐτοὶ πλείω ἐπορίσαντο διὰ μέγεθός τε πόλεως καὶ ὅτι ἐν μεγίστῳ κινδύνῳ ἦσαν.
59 καὶ αἱ μὲν ἑκατέρων ἐπικουρίαι τοσαίδε ξυνελέγησαν, καὶ τότε ἤδη πᾶσαι ἀμφοτέροις παρῆσαν καὶ οὐκέτι οὐδὲν οὐδετέροις ἐπῆλθεν.

Οἵ τε οὖν Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι εἰκότως ἐνόμισαν καλὸν ἀγώνισμα σφίσιν εἶναι ἐπὶ τῇ γεγενημένῃ νίκῃ τῆς ναυμαχίας ἑλεῖν τε τὸ στρατόπεδον ἅπαν τῶν Ἀθηναίων τοσοῦτον ὄν, καὶ μηδὲ καθ' ἕτερα αὐτούς, μήτε διὰ θαλάσσης μήτε τῷ

omittitur εἶναι, et tantum δύναται legitur. v. Matth. p. 609 sq. De Neodamodibus dictum est ad 5, 34. 67. Et „Sicyonii intercedentibus Spartanis sex ante illud tempus annis imperio paucorum subiecti erant. Itaque non iam sui arbitrii erant, sed Lacedaemonios sequi cogebantur. Vide 5, 81." Arn. De verbis πρὸς ἅπαντας v. Matth. p. 850. §. 455. a.

59. καὶ οἱ ξύμμαχοι] Haec verba libri nonnulli om., eaque interpretum quidam delenda esse putarunt, „quos non secutus sum, quia ita τε non habet, quo referatur. Neque praeter librorum testimonia quidquam causae est, cur haec verba damnemus. Nam quamvis Syracusani ceteros populos singulos superarint copiarum multitudine, tamen etiam Corinthii magnam militum partem suppeditarant, et omnium dux erat Gylippus Spartanus. Non immerito igitur hic socii cum Syracusanis iunguntur, ut etiam alibi plerumque. Conf. p. 56. extr." Haack. Paulo post libri variant inter ἀγώνισμα et ἀγῶνα, ubi Arn. observavit utrumque promiscue usurpari, illud c. 56. 86. 8, 12. 17., hoc c. 68. 6, 11. 2, 45. De verbis τὸ στρατόπεδον ἅπαν v. Matth. p. 564.

μηδὲ καθ' ἕτερα] Plerique libri ἑκάτερα. Οὐδὲ vel μηδὲ καθ' ἕτερα nihil nisi tmesis est, et dubito, num pro οὐδέτερα — μηδέτερα dici possit οὐ — μὴ καθ' ἑκάτερα. Ἕτερος est *alter* et *alteruter*; ἑκάτερος autem *uterque* et *alteruter*; οὐδέτερος — μηδέτερος est *neuter*. Vid. Ammon. p. 11. 15. 61. Deinde ἕτερος differt ab ἄλλος, quorum illud est legitimum de duobus tantum, hoc autem de pluribus. Licet igitur, opinor, dicere ἕτεροι et ἑκάτεροι sine negatione nullo discrimine sen-

πεξῷ, διαφυγεῖν. ἔκλῃον οὖν τόν τε λιμένα εὐθὺς τὸν μέγαν, ἔχοντα τὸ στόμα ὀκτὼ σταδίων μάλιστα, τριήρεσι πλαγίαις καὶ πλοίοις καὶ ἀκάτοις, ἐπ' ἀγκυρῶν ὁρμίζοντες, καὶ τἆλλα, ἢν ἔτι ναυμαχεῖν οἱ Ἀθηναῖοι τολμήσωσι, παρεσκευάζοντο, καὶ ὀλίγον οὐδὲν ἐς οὐδὲν ἐπενόουν. τοῖς δ' Ἀθηναίοις τήν τε 60
ἀπόκλησιν ὁρῶσι καὶ τὴν ἄλλην διάνοιαν αὐτῶν αἰσθομένοις βουλευτέα ἐδόκει. καὶ ξυνελθόντες οἵ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι πρὸς τὴν παροῦσαν ἀπορίαν τῶν τε ἄλλων καὶ

sus pro *alterutri*, die einen von beiden; non item οὐδέτεροι cedet alteri: οὐχ ἑκάτεροι, ubi quidem sensus esse debet *neutri*, keine von beiden, sed erit οὐχ ἑκάτερος nicht der eine von beiden, vel nicht jeder von beiden. Conf. Doederl. Lat. Synon. Vol. 4. p. 351. Praeterea in usu vocis ἕτερος sunt quaedam singularia, de quibus v. Phryn. p. 473. ibique Lob. Μηδὲ μεθ' ἑτέρων — οὐδὲ ὑφ' ἑτέρων iterum habes pro μετὰ μηδετέρων — ὑπὸ οὐδετέρων apud Thucydidem 2, 67. extr. 72. 5, 48. 6, 44. 7, 33.

ἔκλῃον — εὐθύς] i. e. *statim coeperunt claudere magnum portum.* Dodwelli error, putantis mentem esse Thucydidis, intra unius diei spatium magnum portum clausum esse, quia auctor utitur voce εὐθύς, hinc originem habuit, quod imperfectum ab aoristo non distinguebat. Coeperunt, ait, statim portum claudere, sed non apparet, quantum temporis impenderint, ut totum clauderent; tribus diebus clausisse, Diod. refert. Arn. Etenim ostium magni portus auctor dicit octo stadiorum fuisse: centum ferme pedum est secundum Fazellum de Rebus Sicul. Decur. 1, 5. cap. 1. p. 93. B. quod est incredibile: nam etiam secundum Arnoldi tabulam paululo plus 1200 cubitorum (yards) est i. e. paulo plus certe sex stadiorum. „Id Syracusani iam victores, ait Dodw., Ol. 91, 4. (413.) d. 18. Metagitnionis (d. 1 Sept.) claudere statuerunt transversis triremibus et scaphis, ut Atheniensium exercitum exitu intercluderent et terra et mari." Diodori locus est 13, 14. Dodw. opus uno die confectum esse affirmat Annal. Thuc. p. 702. Vol. 2. ed. Lips. Id nimis angustum spatium existimabat etiam Letr. Topogr. de Syrac. p. 75., nec satis certe vocula εὐθύς indicatum. Eadem de causa Wessel. ad Diod. Vol. 5. p. 551. Argent. Thucydideum εὐθύς maturatum quidem opus, non uno die absolutum putat. „Considerasset, ait, portus illud ostium octo ferme fuisse stadiorum, quod Thucydidi accreditus, et vidisset in summa etiam festinatione plus uno die ad eius obstructionem fuisse opus." Catena firmissima posteriori quoque aetate aditum ad portum interclusum fuisse narrat Frontin. Strateg. 1, 5, 6.

ὀλίγον οὐδὲν ἐς οὐδέν] i. e. *nihil adeo parvum aut segne in ullam partem animo volvebant.* Duk., qui contulit 8, 15. καὶ ὀλίγον ἐπράσσετο οὐδὲν ἐς τὴν βοήθειαν τὴν ἐπὶ τὴν Χίον, similior etiam est locus 2, 8. ὀλίγον τε ἐπενόουν οὐδὲν ἀμφότεροι, ἀλλ' ἐρρώντο ἐς τὸν πόλεμον.

60. οἱ ταξίαρχοι] De his egerunt interpretes ad Polluc. 8, 115. Perizon. ad Aelian. V. H. 2, 44. Dorv. ad Charit. p. 477. Schoem. de Comitt. Athen. p. 315. C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 152. Arn. Vol. 2. p. 4. „Proximi imperatoribus, ait Schoem., dignitate erant decem Taxiarchi, ex tribubus et ipsi singulis singuli a populo creati. Hi et in delectu habendo imperatoribus aderant, et indices (καταλόγους) iuniorum, quibus adhuc merenda erant stipendia, ex sua quisque tribu conscriptos in potestate habebant, et in bello tribulibus suis, sed hoplitis tantum praeerant, ordines instruebant, in proelium ducebant. Nam tribuum illa descriptio non minus militiae quam domi valebat." Ubi

ὅτι τὰ ἐπιτήδεια οὔτε αὐτίκα ἔτι εἶχον, προπέμψαντες γὰρ ἐς Κατάνην ὡς ἐκπλευσόμενοι ἀπεῖπον μὴ ἐπάγειν, οὔτε τὸ λοιπὸν ἔμελλον ἕξειν, εἰ μὴ ναυκρατήσουσιν, ἐβουλεύσαντο τὰ μὲν τείχη τὰ ἄνω ἐκλιπεῖν, πρὸς δὲ αὐταῖς ταῖς ναυσὶν ἀπολαβόντες διατειχίσματι ὅσον οἷόν τε ἐλάχιστον τοῖς τε σκεύεσι καὶ τοῖς ἀσθενέσιν ἱκανὸν γενέσθαι, τοῦτο μὲν φρουρεῖν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἄλλου πεζοῦ τὰς ναῦς ἁπάσας ὅσαι ἦσαν καὶ δυναταὶ καὶ ἁπλοώτεραι πάντα τινὰ ἐσβιβάζοντες πληρῶσαι,

praeterea plura sunt ad rem militarem Atheniensium cognoscendam facta. Arn. duo genera *ταξιαρχῶν* distinguit, alteros, qui erant a strategis ordine et loco proximi, et alteros, qui praefecti erant *τάξεων* sive minimarum partium in exercitibus Atheniensium, quas cum lochis Spartanorum comparat et plerumque centenorum militum fuisse ait, provocans ad Demosth. Phil. 1. p. 47. Reisk. Xen. H. Gr. 4, 2, 19. ibique Schneid. Lys. c. Agorat. p. 498. ibique Tayl. Lys. c. Alcib. 2. p. 565. et Polluc. 8, 94. et propter numerum militum in singulis *τάξεσι* ad Xen. Cyrop. 2, 1, 25. et Anab. „Schol. putat, taxiarchos extra ordinem, ut in re crepera, ad consilium fuisse advocatos. Hoc satis probabile est, nam ex iis, quae 6, 47. et 7, 43. Thuc. scribit, non alios fere quam *στρατηγούς* consultasse, intelligi potest. Duces Romanos idem interdum pro tempore fecisse, ut omnium ordinum centuriones in consilium adhiberent, ostendit Lips. de M. R. 2, 8.“ Duk. Porro *τὰ τείχη τὰ ἄνω* cum Arn. intelligo extremum murum duplicem, qua ad *κρημνόν* pertinebat, et longissime a litore magni portus distabat. Nam partem quidem eius muri, quae circa *κρημνόν* in Epipolas patebat, iam prius reliquerant. Plut. eandem rem, quam h. l. auctor, narrat in Vit. Nic. c. 24., ubi fanum Herculis memorat tunc rursus Syracusanis patuisse, quum Athenienses murum illi fano contiguum deseruissent. Hoc fanum Arn. ait fuisse in Neapoli, quae serius vocabatur, subter Epipolis, verum in iugo paulo editiori supra vallem Anapi. Me quidem erroris circa hoc fanum arguit; at si a me scripta minus obiter inspexisset, me idem, quod ipse, dixisse vidisset et Letronnii sententiam fuisse, quam ipse et ego impugnamus. Vid. adn. ad 6, 66. nr. VI, 6., ubi fere repetita sunt, quae scripseram ante hos decem annos. Ceterum Arn. Vol. 3. p. 528. conditionem Atheniensium, qualis tunc erat, verissime exposuit: „Athenienses sic, ut Nicias recte ad populares scripsit, iam magis instar exercitus obsessi, quam obsidentis erant: nam hosti liber exitus erat per Epipolas ad omnem agrum circumiacentem, equitibus Syracusanorum licebat in tergis muri Atheniensium libere obequitando impedire, ne Athenienses commeatus acciperent, dum illis castellum Olympii certus locus refugii erat.“ Paulo inferius vulgo erat *διατείχισμά τι* pro *διατειχίσματι*, emendavit Bekk. ex Vat.

ἁπλοώτεραι] Suidas et Phavor. ex Scholiis Thuc.: *ἁπλουστέρας* (Schol. *ἁπλωτέρας*) *Θουκυδίδης λέγει ναῦς οὐ τὰς ἄπλους, ἀλλὰ τὰς διὰ πληρώματος ἔνδειαν ἁπλόους ἱσταμένας.* Male, nam homines ad implendas naves non deerant, imo integrae naves ad homines recipiendos. De forma contracta, cuius nullum iam vestigium in libris Thuc. superest, v. Lob. ad Phryn. p. 143. De verbis *αἱ πᾶσαι δέκα* v. Matth. p. 564. Dein verba *ἐξ ἀναγκαίου τε καὶ τοιαύτης διανοίας* ita intelligo: in solcher Nothdurft und bei solchem Zwecke sive *prout eis in tales angustias compulsis et eiusmodi cogitationem* (sc. victoriae non per artem nauticam sed per milites terrestres de tabulatis parandae) *in animo habentibus licebat.* De vocis *ἀναγκαῖος* hoc sensu v. adn. ad 5, 8.

καὶ διαναυμαχήσαντες, ἢν μὲν νικῶσιν, ἐς Κατάνην κομίζεσθαι, ἢν δὲ μή, ἐμπρήσαντες τὰς ναῦς πεζῇ ξυνταξάμενοι ἀποχωρεῖν ᾗ ἂν τάχιστα μέλλωσί τινος χωρίου ἢ βαρβαρικοῦ ἢ Ἑλληνικοῦ φιλίου ἀντιλήψεσθαι. καὶ οἱ μέν, ὡς ἔδοξεν αὐτοῖς ταῦτα, καὶ ἐποίησαν· ἔκ τε γὰρ τῶν ἄνω τειχῶν ὑποκατέβησαν καὶ τὰς ναῦς ἐπλήρωσαν πάσας, ἀναγκάσαντες ἐσβαίνειν ὅστις καὶ ὁπωσοῦν ἐδόκει ἡλικίας μετέχων ἐπιτήδειος εἶναι. καὶ ξυνεπληρώθησαν νῆες αἱ πᾶσαι δέκα μάλιστα καὶ ἑκατόν· τοξότας τε ἐπ' αὐτὰς πολλοὺς καὶ ἀκοντιστὰς τῶν τε Ἀκαρνάνων καὶ τῶν ἄλλων ξένων ἐσεβίβαζον, καὶ τἆλλα ὡς οἷόν τ' ἦν ἐξ ἀναγκαίου τε καὶ τοιαύτης διανοίας ἐπορίσαντο. ὁ δὲ Νικίας, ἐπειδὴ τὰ πολλὰ ἑτοῖμα ἦν, ὁρῶν τοὺς στρατιώτας τῷ τε παρὰ τὸ εἰωθὸς πολὺ ταῖς ναυσὶ κρατηθῆναι ἀθυμοῦντας, καὶ διὰ τὴν τῶν ἐπιτηδείων σπάνιν ὡς τάχιστα βουλομένους διακινδυνεύειν, ξυγκαλέσας ἅπαντας παρεκελεύσατό τε πρῶτον καὶ ἔλεξε τοιάδε.

Ἄνδρες στρατιῶται Ἀθηναίων τε καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων, 61
ὁ μὲν ἀγὼν ὁ μέλλων ὁμοίως κοινὸς ἅπασιν ἔσται, περί τε

Mox *ὁρῶν καὶ τοὺς στρατιώτας* omnes libri praeter Vat., quod Arn. intelligit, non solum duces, sed *etiam* milites animos despondisse. Probarem, si sic esset: non solum milites, sed etiam duces animis deiectos fuisse. Milites primos animis fractos fuisse, nihil mirum. De *πολὺ κρατηθῆναι* v. Matth. p. 674. adn. 1.

61. *καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων*] i. e. *καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων ὄντων.* v. Erf. ad Soph. Oed. R. 5. Heind. ad Plat. Gorg. §. 64. et quos nominat Krueg. ad Dionys. p. 138 sq. De verbis *ἔστι τῳ ἐπιδεῖν* v. Matth. p. 910. 1. Illud autem genus locutionis *τὴν ἐλπίδα τοῦ φόβου* Duk. monet imitari Lucianum Tyrannic. 11. Vol. 4. p. 318. Bip. *ἦ τίς ἐλπὶς τοῦ φόβου ἢ τί ὑπόμνημα τῶν συμφορῶν;* ubi v. Reitz. p. 592. 595. Schol. *ἔπειτα πανὶ τῷ χρόνῳ δυσέλπιδές εἰσι καὶ προσδοκῶσιν ὁμοίως ταῖς γεγενημέναις συμφοραῖς τὰ μέλλοντα.* Etenim *ἐλπίς* est verbum medii sensus, significans exspectationem; alterum autem substantivum fungitur vice adiectivi, ut reddere possis zaghafte Erwartung. Recte Arn. verba *καὶ — ἐλπίσαντες σιῆναι* tanquam in parenthesi interposita accipit pro *ἅμα τῇ ἐλπίδι* vel *ἐλπίσαντες ἅμα.* Eadem est structura et vis, quae in verbis *καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων* 1, 2. Oratio igitur sic continuatur: *μνήσθητε καὶ ὡς ἀναμαχούμενοι παρασκευάζεσθε. Παραλόγων* est a recto *παράλογος*, quod est substantivum, non, ut Heyn. opinatus est, a recto *παράλογα*, qui super h. l. ita disputat ad Hom. Il. 18, 309. coll. poetae versu: *ξυνὸς Ἐνυάλιος, καί τε κτανέοντα κατέκτα* „fortuna belli incerta. Sententia vulgo frequentata, quam Aristot. Rhet. 2, 22. pro exemplo memorat sententiarum vulgarium, si suo loco positae sunt, magnam vim habentium. Clark. locum e Clem. Alex. Strom. 6. p. 739. Pott. memorat, ex quo patet, Archilochum ex h. l. repetiisse: *ἔρρω· ἐτήτυμον γάρ· ξυνὸς ἀνθρώποισιν Ἄρης.* [v. Liebel. ad Archil. Rell. p. 188 sq. nr. 74.] Hoc idem respexit Pind. Nem. 4, 50. *ἀπειρόμαχος ἐὼν κε φανείη, λόγον ὁ μὴ ξυνιείς· ἐπεὶ ῥέζοντά τι καὶ παθεῖν ἔοικεν*, ubi Schol. Homerica laudat, et ex Tragico addit illud: *τὸν δρῶντά πού τι καὶ παθεῖν ὀφείλεται*, *debitum ipsi est*, *ut* etc. Bene versu nostro utitur Hesych. ad declarandum *τὸν ὁμοῖον πόλεμον* hac voce, et illustrat hinc Thucydideum *τὰ ἐν τοῖς πολέμοις παράλογα* [*τοὺς* —

σωτηρίας καὶ πατρίδος ἑκάστοις οὐχ ἧσσον ἢ τοῖς πολεμίοις· ἢν γὰρ κρατήσωμεν νῦν ταῖς ναυσίν, ἔστι τῳ τὴν ὑπάρχουσάν που οἰκείαν πόλιν ἐπιδεῖν. ἀθυμεῖν δὲ οὐ χρὴ οὐδὲ πάσχειν ὅπερ οἱ ἀπειρότατοι τῶν ἀνθρώπων, οἳ τοῖς πρώτοις ἀγῶσι σφαλέντες ἔπειτα διὰ παντὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ φόβου ὁμοίαν ταῖς ξυμφοραῖς ἔχουσιν. ἀλλ' ὅσοι τε Ἀθηναίων πάρεσμεν, πολλῶν ἤδη πολέμων ἔμπειροι ὄντες, καὶ ὅσοι τῶν ξυμμάχων, ξυστρατευόμενοι ἀεί, μνήσθητε τῶν ἐν τοῖς πολέμοις παραλόγων, καὶ τὸ τῆς τύχης κἂν μεθ' ἡμῶν ἐλπίσαντες στῆναι καὶ ὡς ἀναμαχούμενοι ἀξίως τοῦδε τοῦ πλήθους, ὅσον αὐτοὶ ὑμῶν
62 αὐτῶν ἐφορᾶτε, παρασκευάζεσθε. ἃ δὲ ἀρωγὰ ἐνείδομεν ἐπὶ τῇ τοῦ λιμένος στενότητι πρὸς τὸν μέλλοντα ὄχλον τῶν νεῶν ἔσεσθαι καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων παρασκευήν, οἷς πρότερον ἐβλαπτόμεθα, πάντα καὶ ἡμῖν νῦν ἐκ τῶν παρόντων μετὰ τῶν κυβερνητῶν ἐσκεμμένα ἡτοίμασται. καὶ γὰρ τοξόται πολλοὶ καὶ ἀκοντισταὶ ἐπιβήσονται καὶ ὄχλος ᾧ ναυμαχίαν μὲν ποιούμενοι ἐν πελάγει οὐκ ἂν ἐχρώμεθα διὰ τὸ βλάπτειν ἂν τὸ τῆς ἐπιστήμης τῇ βαρύτητι τῶν νεῶν, ἐν δὲ τῇ ἐνθάδε ἠναγκασμένῃ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζομαχίᾳ πρόσφορα ἔσται. εὕρηται δ' ἡμῖν ὅσα χρὴ ἀντιναυπηγεῖσθαι, καὶ πρὸς τὰς τῶν ἐπωτίδων αὐτοῖς παχύτητας, ᾧπερ δὴ μάλιστα ἐβλαπτόμεθα, χειρῶν σιδηρῶν ἐπιβολαί, αἳ σχήσουσι τὴν πάλιν ἀνάκρουσιν τῆς προσπεσούσης νεώς, ἢν τὰ ἐπὶ τούτοις οἱ ἐπιβάται ὑπουργῶσιν. ἐς τοῦτο γὰρ δὴ ἠναγκάσμεθα ὥστε πεζομαχεῖν ἀπὸ τῶν νεῶν, καὶ τὸ μήτε αὐτοὺς ἀνακρούεσθαι μήτ' ἐκείνους ἐᾶν ὠφέλιμον φαίνεται, ἄλλως τε καὶ τῆς γῆς
63 πλὴν ὅσον ἂν ὁ πεζὸς ἡμῶν ἐπέχῃ πολεμίας οὔσης. ὧν χρὴ μεμνημένους διαμάχεσθαι ὅσον ἂν δύνησθε, καὶ μὴ ἐξωθεῖσθαι ἐς αὐτήν, ἀλλὰ ξυμπεσούσης νηὶ νεὼς μὴ πρότερον ἀξιοῦν

παραλόγους]. Etiam apud Ciceronem ad Fam. 6, 4. est *omnis belli Mars communis.*"

62. *πρόσφορα ἔσται*] i. e. *πρόσφορον ἔσται, τῷ ὄχλῳ χρῆσθαι.* Ita h. l. accipit Matth. p. 818. §. 437. vers. fin. Possis etiam ita accipere neutrum, ut sensu collectivo positum sit pro *πρόσφοροι ἔσονται*, quemadmodum *πάντα ἐσκευμένα ἡτοίμασται.* In *ὅσα χρὴ* exspectes praeteritum: iam enim debebant haec omnia parata esse. Eadem confusio formarum *χρή* et *χρῆν* facta est apud Thuc. 2, 51. in verbis *ὅ, τι χρῆν προσφέροντας ὠφελεῖν*, ubi D. I. Laur. E. Vind. m. Ar. Chr. depravatum illud *χρή* habent, idemque ex libris scriptis Gregorii Cor., qui hunc locum libri secundi p. 55 sq. adscripsit, habent. A. B. a. b. c. Aug. Cum *ἀντιναυπηγεῖσθαι* conferas medium *ἀντεπιτειχίζεσθαι* 1, 142. n. l. ab init., ubi v. adn. De verbis *ᾧ περ δὴ μάλιστα* v. Matth. p. 821. init. Et *τὰ ἐπὶ τούτοις* est *ea, quae post hunc apparatum a classiariis perfici debent*, quibusque illa instituta adiuvanda sunt et ad verum fructum perducenda. De *μήτε αὐτούς* etc. v. adn. ad c. 34. sive Lobeck. ad Phryn. p. 750.

ἄλλως τε καί] Schol. *διὰ τοῦτο οὐ συμφέρει ἀνακρούεσθαι ἡμῖν, ὅτι ἄρα εἰς πολεμίαν γῆν ὑπὸ τῆς ἀνακρούσεως ἐξενεχθησόμεθα.*

63. *μὴ πρότερον — ἢ — ἀπαράξητε*] v. Matth. p. 1011. Et *τοὺς*

ἀπολύεσθαι ἢ τοὺς ἀπὸ τοῦ πολεμίου καταστρώματος ὁπλίτας ἀπαράξητε. καὶ ταῦτα τοῖς ὁπλίταις οὐχ ἧσσον τῶν ναυτῶν παρακελεύομαι, ὅσῳ τῶν ἄνωθεν μᾶλλον τὸ ἔργον τοῦτο· ὑπάρχει δ' ἡμῖν ἔτι νῦν γε τὰ πλείω τῷ πεζῷ ἐπικρατεῖν. τοῖς

ἀπὸ τοῦ καταστρώματος idem est, quod *τοὺς ἐπὶ τῷ καταστρώματι ἀπ' αὐτοῦ ἀπαρ.* Et genitivum *τῶν ναυτιῶν* post *ἧσσον* resolve in *ἢ τοῖς ναύταις*, v. Matth. p. 849. §. 454. Porro *βελτίω* et *πλείους* non sunt epitheta, sed praedicati loco, v. ibidem p. 563. Mox ad *τὴν ἡδονὴν ἐνθυμεῖσθαι* Schol. adnotavit: *ἡδονὴν λέγει, ἣν ἐπιφέρει, ἐπὶ τῷ θαυμάζεσθαί τε καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ κατὰ τὸ ὠφελεῖσθαι, ἐν τε τῷ μὴ ἀδικεῖσθαι αὐτοὶ, καὶ ἐν τῷ φοβεροὶ τοῖς ὑπηκόοις φαίνεσθαι.* Idem ad *τέως Ἀθηναῖοι νομιζόμενοι* haec: *τοὺς μετοίκους λέγει*, de quo hominum genere v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 39. 48. 154. 279. 280. 285 sq. Qua conditione, quoque iure fuerint, et quae munia obierint, idem ibidem docet p. 154. et Vol. 2. p. 75. Cui adde Schoem. de Comit. Ath. p. 81. F. Boeckh. C. I. 1. p. 305. C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 115. 116. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 250. De muniis eorum vide ibidem 1, 2. p. 44. init. 2, 1. p. 137. 138. Hi inquilini *ἰσοτελεῖς* dicebantur, quum populi beneficio pari fere cum civibus iure fruebantur. Itaque inquilini percussor non minori poena affectus est, quam qui civem interfecerat, ut docet Meier. de Bon. Damn. p. 23. Nec vero *ἰσοτελεῖς* omnes inquilini erant, sed tantum qui *μετοικίῳ* sive annuo inquilinorum tributo soluti idem atque cives munium onus praestabant, atque eodem cum civibus adscriptitiis iure ac conditione erant. Conf. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 77. Hos inquilinos scriptor dicit ex imperio Atheniensium non minus utilitatis, quam ipsos cives cepisse, timore autem apud socios et securitate ab iniuriis iis adeo multo praestitisse. Etenim inquilini maxime mercaturam faciebant, nec tamen Niciae dicere licebat, plus utilitatis per mercaturam eos ex imperio suo hausisse, quam ipsos Athenienses, quum *μετοικίου*, portoriorum, variorumque vectigalium nomine, quae inquilini pendebant, tam grandis pecunia reditibus civitatis accederet, ac mercaturam etiam sine imperio Atheniensium exercere possent: maiori autem per timorem sociorum securitate frui ideo videri poterant, „quia maxima pars nautarum in classibus Atheniensium ex *μετοίκοις* constabat, quo timendi fiebant apud civitates Atheniensibus parentes, quas classes Atheniensium aggredi poterant. Eadem de causa Athenis maiori patrocinio utebantur, quam alioqui eius ordinis homines in ceteris partibus Graeciae. Conf. 1, 121. 143. init. et Xen. de R. A. 1, 10 sqq." Arn. Nec tamen intelligo, quo iure idem addat, inquilinos vel civibus meliori conditione fuisse, quum iuribus civium publicis carerent, eademque atque illi munia, et praeterea quaedam alia, eaque minime honesta una cum uxoribus et liberis obire tenerentur. Recte Bau. affirmavit, *ὑμῶν* pertinere ad *οἵ, qui vestrum* etc. Popponem, qui *ἡμῶν* (ex E.) praefert, intelligens *non ex nobis orti, non cognatione nobiscum coniuncti* refellit cap. 64. init. *τούς τε Ἀθηναίους ὑμῶν — ὑπομιμνήσκω* i. e. *οἳ δὲ ὑμῶν Ἀθηναῖοί ἐστε, τούτους* etc. Ceterum de gloria imperii Atheniensium v. Krueg. Vit. Thuc. p. 38. In proximis *δικαίως* ita intelligo: *ὥστε οὕτω δίκαιοί ἐστε, ὥστε νῦν μὴ καταπροδιδόναι αὐτήν*, adverbio, ut solet, vicem totius enunciati gerente, de quo usu loquendi dictum est ad 4, 86. Denique *ἑτέρας εὐτυχούσης ᾠμης* dictum est pro *ἑτέρων εὐτ. ᾠ.* Saepe enim possessiva pronomina pro personalibus usurpata reperias, ut ap. Soph. Oed. T. 338. *τὴν σὴν δ' ὁμοῦ ναίουσαν οὐ κατεῖδες* etc. Vid. omnino Krueg. ad Dionys. p. 45 sq.

δὲ ναύταις παραινῶ, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τῷδε καὶ δέομαι, μὴ ἐκπεπλῆχθαί τι ταῖς ξυμφοραῖς ἄγαν, τήν τε παρασκευὴν ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων βελτίω νῦν ἔχοντας καὶ τὰς ναῦς πλείους, ἐκείνην τε τὴν ἡδονὴν ἐνθυμεῖσθαι ὡς ἀξία ἐστὶ διασώσασθαι, οἳ τέως Ἀθηναῖοι νομιζόμενοι καὶ μὴ ὄντες ὑμῶν τῆς τε φωνῆς τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῶν τρόπων τῇ μιμήσει ἐθαυμάζεσθε κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἡμετέρας οὐκ ἔλασσον κατὰ τὸ ὠφελεῖσθαι, ἔς τε τὸ φοβερὸν τοῖς ὑπηκόοις καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖσθαι πολὺ πλεῖον μετείχετε. ὥστε κοινωνοὶ μόνοι ἐλευθέρως ἡμῖν τῆς ἀρχῆς ὄντες δικαίως αὐτὴν νῦν μὴ καταπροδίδοτε, καταφρονήσαντες δὲ Κορινθίων τε, οὓς πολλάκις νενικήκατε, καὶ Σικελιωτῶν, ὧν οὐδ' ἀντιστῆναι οὐδεὶς ἕως ἤκμαζε τὸ ναυτικὸν ἡμῖν ἠξίωσεν, ἀμύνασθε αὐτούς καὶ δείξατε ὅτι καὶ μετὰ ἀσθενείας καὶ ξυμφορῶν ἡ ὑμετέρα ἐπιστήμη
64 κρείσσων ἐστὶν ἑτέρας εὐτυχούσης ῥώμης. τούς τε Ἀθηναίους ὑμῶν πάλιν αὖ καὶ τάδε ὑπομιμνήσκω ὅτι οὔτε ναῦς ἐν τοῖς νεωροίκοις ἄλλας ὁμοίας ταῖσδε οὔτε ὁπλιτῶν ἡλικίαν ὑπελίπετε, εἴ τε ξυμβήσεταί τι ἄλλο ἢ τὸ κρατεῖν ὑμῖν, τούς τε ἐνθάδε πολεμίους εὐθὺς ἐπ' ἐκεῖνα πλευσουμένους καὶ τοὺς ἐκεῖ ὑπολοίπους ἡμῶν ἀδυνάτους ἐσομένους τούς τε αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐπελθόντας ἀμύνασθαι. καὶ οἱ μὲν ἂν ὑπὸ Συρακοσίοις εὐθὺς γίγνοισθε, οἷς αὐτοὶ ἴστε οἷα γνώμῃ ἐπήλθετε, οἱ δ' ἐκεῖ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις. ὥστε ἐν ἑνὶ τῷδε ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀγῶνι καθεστῶτες καρτερήσατε, εἴπερ ποτέ, καὶ ἐνθυμεῖσθε καθ' ἑκάστους τε καὶ ξύμπαντες ὅτι οἱ ἐν ταῖς ναυσὶν ὑμῶν νῦν ἐσόμενοι καὶ πεζοὶ τοῖς Ἀθηναίοις εἰσὶ καὶ νῆες καὶ ἡ ὑπόλοιπος πόλις καὶ το μέγα ὄνομα τῶν Ἀθηνῶν, περὶ ὧν εἴ τίς τι ἕτερος ἑτέρου προφέρει ἢ ἐπιστήμῃ ἢ εὐψυχίᾳ, οὐκ ἂν ἐν ἄλλῳ μᾶλλον καιρῷ ἀποδειξάμενος αὐτός τε αὐτῷ ὠφέλιμος γένοιτο καὶ τοῖς ξύμπασι σωτήριος.

65 Ὁ μὲν Νικίας τοσαῦτα παρακελευσάμενος εὐθὺς ἐκέλευε πληροῦν τὰς ναῦς. τῷ δὲ Γυλίππῳ καὶ τοῖς Συρακοσίοις παρῆν μὲν αἰσθάνεσθαι, ὁρῶσι καὶ αὐτὴν τὴν παρασκευήν, ὅτι ναυμαχήσουσιν οἱ Ἀθηναῖοι, προηγγέλθη δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ ἐπιβολὴ τῶν σιδηρῶν χειρῶν. καὶ πρός τε τἆλλα ἐξηρτύσαντο

64. *τάδε ὑπομνήσκω*] v. Matth. p. 772. s. v. *ἀναμνᾶν*.

εἴ τε ξυμβήσεταί τι ἄλλο] Quod lingua efferre, animus cogitare refugit, — — *ἄλλο* saepe *κακόν*. Schol. Thuc. 7, 64. Casaub. ad Strab. 1, 3. D. Heins. ad Hesiod. *ἔργ.* 344. Dorv. ad Charit. p. 444. Schol. *εὐφημότατα ἠνίξατο τὴν ἧτταν*. Adde Valck. ad Herodot. 3, 62. Mox *πλευσουμένους — ἐσομένους* sunt participia pro infinitivis. v. Matth. p. 1123. imit. Deinde *ὑπὲρ ἀμφοτέρων* cum Schol. intellige *ὑπέρ τε τῆς ἐνταῦθα δουλείας ὑμῶν καὶ τῆς ἐκεῖ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων*.

65. *ἡ ἐπιβολή*] Cave convertas *iniectio*, nam significat *consilium* (Anschlag). *Ἐπιβολήν* et *ἐπιβουλήν* ab hoc scriptore promiscue usurpari, certissime apparet ex 3, 45., ubi (si meliores libros sequaris) scriptor *ἐπιβολήν* idem nominat, quod paulo ante eodem capite dixe-

ὡς ἕκαστα καὶ πρὸς τοῦτο· τὰς γὰρ πρώρας καὶ τῆς νεὼς ἄνω ἐπὶ πολὺ κατεβύρσωσαν, ὅπως ἂν ἀπολισθάνοι καὶ μὴ ἔχοι ἀντιλαβὴν ἡ χεὶρ ἐπιβαλλομένη. καὶ ἐπειδὴ πάντα ἑτοῖμα ἦν, παρεκελεύσαντο ἐκείνοις οἵ τε στρατηγοὶ καὶ Γύλιππος καὶ ἔλεξαν τοιάδε.

66 Ὅτι μὲν καλὰ τὰ προειργασμένα καὶ ὑπὲρ καλῶν τῶν μελλόντων ὁ ἀγὼν ἔσται, ὦ Συρακόσιοι καὶ ξύμμαχοι, οἵ τε πολλοὶ δοκεῖτε ἡμῖν εἰδέναι· οὐδὲ γὰρ ἂν οὕτως αὐτῶν προθύμως ἀντελάβεσθε· καὶ εἴ τις μὴ ἐπὶ ὅσον δεῖ ἤσθηται, σημανοῦμεν. Ἀθηναίους γὰρ ἐς τὴν χώραν τήνδε ἐλθόντας πρῶτον μὲν ἐπὶ τῆς Σικελίας καταδουλώσει, ἔπειτ' εἰ κατορθώσειαν, καὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, καὶ ἀρχὴν τὴν ἤδη μεγίστην τῶν τε πρὶν Ἑλλήνων καὶ τῶν νῦν κεκτημένους, πρῶτοι ἀνθρώπων ὑποστάντες τῷ ναυτικῷ, ᾧπερ πάντα κατέσχον, τὰς μὲν νενικήκατε ἤδη ναυμαχίας, τὴν δ' ἐκ τοῦ εἰκότος νῦν νικήσετε. ἄνδρες γὰρ ἐπειδὰν ᾧ ἀξιοῦσι προὔχειν κολουθῶσι, τό γ' ὑπόλοιπον αὐτῶν τῆς δόξης ἀσθενέστερον αὐτὸ ἑαυτοῦ ἐστιν ἢ εἰ μηδ' ᾠήθησαν τὸ πρῶτον, καὶ τῷ παρ' ἐλπίδα τοῦ αὐχήματος σφαλλόμενοι καὶ παρὰ ἰσχὺν τῆς δυνάμεως ἐνδιδόασιν· ὃ νῦν Ἀθηναίους εἰκὸς πεπονθέναι. ἡμῶν δὲ τό τε ὑπάρχον πρότερον, ᾧπερ καὶ ἀνεπι-67 στήμονες ἔτι ὄντες ἀπετολμήσαμεν, βεβαιότερον νῦν, καὶ τῆς δοκήσεως προσγεγενημένης αὐτῷ, τὸ κρατίστους εἶναι εἰ τοὺς κρατίστους ἐνικήσαμεν, διπλασία ἑκάστου ἡ ἐλπίς. τὰ δὲ πολλὰ πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις ἡ μεγίστη ἐλπὶς μεγίστην καὶ τὴν

rat *ἐπιβούλευμα*. Mox iunge *τῆς νεὼς ἐπὶ πολύ* i. e. *πολὺ μέρος τῆς νεώς*. Verba *ὅπως ἂν ἀπολισθάνοι* explicat Matth. p. 1002 sq. adn. 2.

66. *ἀσθενέστερον αὐτὸ ἑαυτοῦ — ἤ*] v. ibidem p. 848. §. 452. Mox *τῷ παρ' ἐλπίδα* (supple *ἀποβάντι*) est durch die Nichterfüllung der Hoffnung, ut 4, 63. *τῷ παρ' ἐλπίδα μὴ χαλεπῶς σφαλλέσθω*. Genitivus *τοῦ αὐχήματος* (der Hoffnung, Erwartung ihres Stolzes) pendere videtur ab *ἐλπίδα*; sin cum *σφαλλόμενοι* iungas, et concinnitas orationis deletur, ut Arn. adnotavit (nam respondent inter se *ἐλπίδα τοῦ αὐχήματος* et *ἰσχὺν τῆς δυνάμεως*), et *αὐχήματος* sic deberet significare *rei, qua gloriantur* vel *rei, quam superbi affectant*. Hoc modo accepit Heilm.: und wem einmal in einer Sache, worauf er sich am meisten eingebildet, seine Hoffnung fehlschlägt, der strengt sich nachher nicht einmal so viel an, als es ihm seine wirklichen Kräfte noch verstatteten, qui tamen prorsus praeter necessitatem *τῷ* in *τῳ* mutatum vult.

67. *τὰ δὲ πολλὰ — ἡ μεγίστη ἐλπίς*] Ex iudicio Popponis recte *καί*, quod deest in nonnullis libris, ante *τῆς δοκήσεως* omittitur. Nam verba *τῆς δοκήσεως — ἐνικήσαμεν* ait significare debere causam, cur prior Syracusanorum audacia posthac etiam validior facta sit, alioqui enim hanc causam prorsus non memoratam esse. Non puto equidem. Nonne eadem causa commemoratur his verbis: *καὶ διπλασία ἑκάστου ἡ ἐλπίς*, quibus vis verborum *βεβαιότερον τὸ ὑπάρχον πρότερον* nihil nisi alio modo repetitur? Pergit Poppo: quodsi *καί* recte absit, „*βεβαιότερον* per *βεβαιότερον ὄν* sive *ὑπάρχον* (quorum participiorum illud facile excidere potuerit, hoc autem ex praecedentibus suppleri pos-

προθυμίαν παρέχεται. τά τε τῆς ἀντιμιμήσεως αὐτῶν τῆς παρασκευῆς ἡμῶν τῷ μὲν ἡμετέρῳ τρόπῳ ξυνήθη τέ ἐστι καὶ

sit), interpretandum et τὸ ὑπάρχον πρότερον aut cum διπλασία ἐλπίς (ut ἐλπίς praedicatum sit subiecti τὸ ὑπάρχον et ἡ ante ἐλπίς omittatur) aut cum μεγίστην καὶ τὴν προθυμίαν παρέχεται (omissis verbis τὰ δὲ πολλὰ — μεγίστη ἐλπίς) iungendum est.“ Posterius negat sine magna audacia fieri posse, quamquam desint in plerisque libris verba τὰ δὲ πολλὰ — ἐλπίς. „Sed primum, addit, bis usurpatum nomen ἐλπίς facile efficere potuit, ut librarii verba in medio posita omitterent; deinde etiamsi quis hoc ob tot librorum diversarum classium consensum non verisimile iudicat, tamen etiam deletis his verbis τὸ ὑπάρχον cum παρέχεται cohaerere non potuerit, nisi ante διπλασία vel ὕθεν vel similis vox additur, quod non permittit crisis circumspecta.“ Equidem verba illa, quamquam a Cass. Aug. Pal. It. G. Marc. Cl. Ven. Laur. E. Mosqu. K. m. Ar. Chr. neglecta (sed Aug. et Lugd. ea supplent in marg.), teneo mordicitus manibusque ambabus: nihil enim continent, nisi et sententia et verbis hoc scriptore dignissima. Causae omissionis multae cogitari possunt, nulla pro certa affirmari. „Nos, addit, τὸ ὑπάρχον subiectum praedicati διπλασία ἐλπίς esse iudicamus, et, ut hoc fieri possit, articulum ἡ post ἑκάστου, si verba τὰ δὲ πολλὰ — ἐλπίς spuria putantur, tanquam pronomen relativum ἥ post ἐλπίς transponimus (διπλασία ἑκάστου ἐλπὶς, ἥ μεγίστην καὶ τὴν προθυμίαν παρέχεται); sin minus, delemus.“ Optio igitur datur, sed utrum praestet vel necessarium sit, non docetur, et pro sententia plana ac pulchre conformata, quae in libris multis est, offertur nec tam integra a sententiis, nec tota in ullo libro reperta. Illum enim articulum ἡ omnes agnoscunt, pronomen ἥ nullus. Nihil certi colligas ex vaga Vallae interpretatione huius loci: *Et vobis* (ὑμῶν legit cum plerisque libris), *qui quum adhuc imperiti essetis, tamen obsistere ausi estis, nunc validioribus effectis, accedente persuasione vestrae strenuitatis eximiae, quod strenuissimos superastis, duplex alesse singulis spes debet.* Verbis τὸ κρατίστους εἶναι similia sunt haec: 3, 82. ἀσφάλεια τὸ ἐπιβουλεύσασθαι ἀποτροπῆς πρόφασις εὔλογος. 7, 36. τῇ πρότερον ἁμαρτίᾳ δοκούσῃ εἶναι τὸ ἀντίπρωρον ξυγκρούσαι. 8, 87. ὡς καταβοῆς ἕνεκα τῆς ἐς Λακεδαίμονα τὸ λέγεσθαι, ὡς οὐκ ἀδικεῖ etc. Infinitivus cum articulo τό his locis omnibus reddi potest per *quod attinet ad id, quod* etc. sive *in sofern*, velut *in sofern* wir die besten seyen — man sagen könnte — man hin und her überlegen wollte — man mit dem Vorderschiffe zusammenstiess etc. Conf. Matth. p. 568. §. 280.

τά τε τῆς ἀντιμιμήσεως] Schol. μιμούμενοι ἡμᾶς, φησὶν, οἱ Ἀθηναῖοι πολλοὺς ὁπλίτας ἐπεβίβασαν ἐπὶ τὰ καταστρώματα, ὅπερ ἡμῖν μὲν σύνηθές ἐστι καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀνάρμοστον, ἐκείνοις δὲ ἐναντίον διὰ τὰ ἐπιφερόμενα. Mox vulgo legebatur πρὸς τὴν ἑκάστην (sc. ἀντιμίμησιν), at recte interpretes animadverterunt, τὴν ἑκάστην non magis ferri posse, quam τὴν ταύτην subaudito aliquo substantivo, quia τήν ad substantivum pertineat, et dici quidem possit ἕκαστος ὁ ὁπλίτης et ὁ ὁπλίτης ἕκαστος, sed non item ὁ ἕκαστος ὁπλίτης. Vid. Matth. p. 548. 5. Delevi igitur articulum, qui deest in libris nonnullis, et praeterea cum Bekkero ed. stereot. ex Vat. recepi neutrum ἕκαστον. Paulo inferius καθεζομένους non tam sessionem significare videtur, quam statum immobilem militum in tabulatis idoneo spatio carentium. De verbis ἐν σφίσιν αὐτοῖς v. Matth. p. 1139. et de ἐν τῷ αὐτῶν τρόπῳ ibidem p. 1140. Dein solennius erat dicere ῥᾷσται βλάπτεσθαι, v. ibidem p. 1050. med. Et ἀφ' ὧν etc. est pro ἀπ' ἐκείνων, ἃ ἡμῖν παρεσκεύασται, vid. ibidem p. 884. adn. 1.

οὐκ ἀνάρμοστοι πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ἐσόμεθα· οἱ δ', ἐπειδὰν πολλοὶ μὲν ὁπλῖται ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων παρὰ τὸ καθεστηκὸς ὦσι, πολλοὶ δὲ καὶ ἀκοντισταὶ χερσαῖοι ὡς εἰπεῖν Ἀκαρνᾶνές τε καὶ ἄλλοι ἐπὶ ναῦς ἀναβάντες, οἳ οὐδ' ὅπως καθεζομένους χρὴ τὸ βέλος ἀφεῖναι εὑρήσουσι, πῶς οὐ σφαλοῦσί τε τὰς ναῦς καὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς πάντες, οὐκ ἐν τῷ αὐτῶν τρόπῳ κινούμενοι, ταράξονται; ἐπεὶ καὶ τῷ πλήθει τῶν νεῶν οὐκ ὠφελήσονται, εἴ τις καὶ τόδε ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἴσαις ναυμαχήσει πεφόβηται· ἐν ὀλίγῳ γὰρ πολλαὶ ἀργότεραι μὲν ἐς τὸ ὁρᾶν τι ὧν βούλονται ἔσονται, ῥᾷσται δὲ ἐς τὸ βλάπτεσθαι ἀφ' ὧν ἡμῖν παρεσκεύασται. τὸ δ' ἀληθέστατον γνῶτε, ἐξ ὧν ἡμεῖς οἰόμεθα σαφῶς πεπύσθαι· ὑπερβαλλόντων γὰρ αὐτοῖς τῶν κακῶν καὶ βιαζόμενοι ὑπὸ τῆς παρούσης ἀπορίας ἐς ἀπόνοιαν καθεστήκασιν οὐ παρασκευῆς πίστει μᾶλλον ἢ τύχης ἀποκινδυνεύσει οὕτως ὅπως δύνανται, ἵν' ἢ βιασάμενοι ἐκπλεύσωσιν ἢ κατὰ γῆν μετὰ τοῦτο τὴν ἀποχώρησιν ποιῶνται, ὡς τῶν γε παρόντων οὐκ ἂν πράξοντες χεῖρον. πρὸς οὖν ἀτα- 68
ξίαν τε τοιαύτην καὶ τύχην ἀνδρῶν ἑαυτὴν παραδεδωκυῖαν πολεμιωτάτων, ὀργῇ προσμίξωμεν, καὶ νομίσωμεν ἅμα μὲν νο-

οὐ παρασκευῆς — ἢ τύχης ἀποκινδυνεύσει] Schol. οὐ τῇ παρασκευῇ δηλονότι πιστεύοντες, ἀλλὰ διακινδυνεῦσαι σπεύδοντες, ἐπὶ τῇ τύχῃ τὸ μέλλον ποιοῦνται. „Suspicor, Scholiasten legisse ἀποκινδυνεῦσαι. Hoc multo clariorem reddit sententiam, et oratio aperte in hunc modum procedit: ἐς ἀπόνοιαν καθεστήκασιν ἀποκινδυνεῦσαι οὕτως, ὅπως δύνανται, οὐ μᾶλλον πίστει παρασκευῆς ἢ τύχης i. e. *eo dementiae venerunt*, ut non male Acacius, *ut non tam apparatu suo, quam incerta fortunae alea confisi periculum, quocunque modo possint, facere velint.* Duk. Si reputes, in ἐς ἀπόνοιαν καθεστήκασιν non alium sensum esse, nisi *decertare volunt pugna decretoria*, ‚vulgatam fortasse se recte habere existimabis.

68. ὀργῇ προσμίξωμεν] Liv. 21, 41. *Itaque vos ego, milites, non eo solum animo, quo adversus alios hostes soletis, pugnare velim, sed cum indignatione quadam atque ira.* Mox verbis καὶ νομίσωμεν etc. duo dicit, et *legitimum* esse adversarios ulcisci, et *suavissimum* vindictam sumere saevissimam ab acerrimis hostibus. Structuram ita puto expediendam esse: καὶ νομίσωμεν, ἅμα μὲν νομιμώτατον εἶναι πρὸς τοὺς ἐναντίους, τὸ δικαιῶσαι, ὡς ἐπὶ τιμωρίᾳ τοῦ προσπεσόντος, ἀποπλῆσαι τῆς γνώμης τὸ θυμούμενον, ἅμα δὲ καὶ ἐχθροὺς ἀμύνασθαι ἐγγενησόμενον (i. e. ἐγγενήσεσθαι v. Matth. p. 1302. §. 632.) ἡμῖν, τὸ λεγόμενόν που ἡδιστον εἶναι. Nam καί cum I. et Valla melius omittitur. Priorem partem sententiae in hunc quoque modum licebat efferre: καὶ νομίσωμεν, ἅμα μὲν νομιμώτατα πρᾶξαι, οἳ ἂν — δικαιώσωσιν ἀποπλῆσαι τῆς γνώμης τὸ θυμούμενον. Utraque structura in unum conflata scripsit νομιμώτατον εἶναι, οἳ ἂν δικαιώσωσιν etc., de qua commixtione locutionum v. adn. ad 2, 44. et Matth. p. 1303. „Verba ἀποπλῆσαι τῆς γνώμης τὸ θυμούμενον bis cogitanda sunt; nam et νομιμώτατον εἶναι et δικαιώσωσιν postulat, ea secum iungi.“ Id. p. 1306. init. Heilm.: lasset uns bedenken, dass man theils an einem Feind, gegen den man sich als einen Angreifer zu wehren hat, höchst rechtmässiger Weise allen seinen Muth zu kühlen suchen könne, und dass wir andern Theils wirklich die schönste Gelegenheit vor uns haben,

μιμωτατον εἶναι πρὸς τοὺς ἐναντίους, οἳ ἄν, ὡς ἐπὶ τιμωρίᾳ τοῦ προσπεσόντος, δικαιώσωσιν ἀποπλῆσαι τῆς γνώμης τὸ θυμούμενον, ἅμα δὲ ἐχθροὺς ἀμύνασθαι ἐγγενησόμενον ἡμῖν, [καὶ] τὸ λεγόμενόν που ἥδιστον εἶναι. ὡς δὲ ἐχθροὶ καὶ ἐχθιστοι πάντες ἴστε, οἵ γε ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἦλθον δουλωσόμενοι, ἐν ᾧ, εἰ κατώρθωσαν, ἀνδράσι μὲν ἂν τἄλγιστα προσέθεσαν, παισὶ δὲ καὶ γυναιξὶ τὰ ἀπρεπέστατα, πόλει δὲ τῇ πάσῃ τὴν αἰσχίστην ἐπίκλησιν. ἀνθ' ὧν μὴ μαλακισθῆναί τινα πρέπει μηδὲ τὸ ἀκινδύνως ἀπελθεῖν αὐτοὺς κέρδος νομίσαι. τοῦτο μὲν γὰρ καὶ ἐὰν κρατήσωσιν, ὁμοίως δράσουσι· τὸ δὲ πραξάντων ἐκ τοῦ εἰκότος ἃ βουλόμεθα τούσδε τε κολασθῆναι καὶ τῇ πάσῃ Σικελίᾳ καρπουμένῃ καὶ πρὶν ἐλευθερίαν βεβαιοτέραν παραδοῦναι, καλὸς ὁ ἀγών. καὶ κινδύνων οὗτοι σπανιώτατοι οἳ ἂν ἐλάχιστα ἐκ τοῦ σφαλῆναι βλάπτοντες πλεῖστα διὰ τὸ εὐτυχῆσαι ὠφελῶσιν.

69 Καὶ οἱ μὲν τῶν Συρακοσίων στρατηγοὶ καὶ Γύλιππος τοιαῦτα καὶ αὐτοὶ τοῖς σφετέροις στρατιώταις παρακελευσάμενοι ἀντεπλήρουν τὰς ναῦς εὐθὺς ἐπειδὴ καὶ τοὺς Ἀθηναίους ᾐσθάνοντο. ὁ δὲ Νικίας ὑπὸ τῶν παρόντων ἐκπεπληγμένος καὶ ὁρῶν οἷος ὁ κίνδυνος καὶ ὡς ἐγγὺς ἤδη ἦν, ἐπειδὴ καὶ ὅσον οὐκ ἔμελλον ἀνάγεσθαι, καὶ νομίσας, ὅπερ πάσχουσιν ἐν τοῖς μεγάλοις ἀγῶσι, πάντα τε ἔρχῳ ἔτι σφίσιν ἐνδεᾶ εἶναι καὶ λόγῳ αὐτοῖς οὔπω ἱκανὰ εἰρῆσθαι, αὖθις τῶν τριηράρχων ἕνα ἕκαστον ἀνεκάλει, πατρόθεν τε ἐπονομάζων καὶ αὐτοὺς

uns an einem verhassten Feind zu rächen, welches, einem gemeinen Sprichwort zufolge, die angenehmste Sache von der Welt ist. Ad *ὡς δὲ ἐχθροὶ καὶ ἔχθιστοι* v. Matth. p. 1258. d. Ad *τὸ δὲ πραξάντων* supple *ἡμῶν*. Solennior scribendi ratio haec erat: *τὸ δὲ πράξαντας ἡμᾶς ἐκ τοῦ εἰκότος ἃ βουλόμεθα, τούσδε τε κολάσαι καὶ τῇ πάσῃ Σικελίᾳ — ἐλευθερίαν βεβαιοτέραν παραδοῦναι* etc. Ubi *ἐλευθερίαν* cogitatione bis ponendum esse, monuit Matth. p. 1306. init.

69. Pugnae navalis descriptionem, quae hic incipit, imitatus est Dio Cass. 49, 7. et paene ad verbum expressit cap. 9.

ἐπειδὴ καὶ τοὺς Ἀθ. ᾐσθάνοντο] supple *πληροῦντας τὰς ναῦς*. Post *καὶ νομίσας* sequi debebat *πάντα — ἔτι οἱ ἐνδεᾶ εἶναι καὶ λόγῳ αὐτῷ οὔπω ἱκανὰ εἰρῆσθαι*, sed plurales posuit respectu interpositae sententiae: *ὅπερ πάσχουσιν* etc. Vide porro, quae de h. l. monuit Matth. p. 1278.

πατρόθεν — ἐπονομάζων] Vide quae de hoc genere loquendi scripserunt interpretes Aeliani, Kuhn. et Perizon. ad V. H. 6, 2. Duk. Praeiit Hom. Il. 10, 68. *πατρόθεν ἐκ γενεῆς ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον*, ubi Heyn. „id enim, ait, benevolentiam declarare putabatur. Causae tamen plures esse potuere, ut discerneretur alter ab altero, etiam honoris causa, quum pater esset clarus.“ Adde ut ei, quem appellaret, is qui appellabat, blandiretur, quum se duci aliqua re honesta ille innotuisse putaret. Vid. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 320. nr. 10. „*Πατρόθεν ἐπονομάζειν* idem est, quod aliquem cognomine appellare, ut distinguatur ille per familiam et ipsa appellandi ratione moneatur honorum, qui ei sustinendi essent. Nam patris nomen filii cognomen erat ut in nominibus Normannorum Fitzgerald, Fitzwilliam i. e. filius

ὀνομαστὶ καὶ φυλήν, ἀξιῶν τό τε καθ' ἑαυτόν, ᾧ ὑπῆρχε λαμπρότητός τι, μὴ προδιδόναι τινά, καὶ τὰς πατρικὰς ἀρετάς, ὧν ἐπιφανεῖς ἦσαν οἱ πρόγονοι, μὴ ἀφανίζειν, πατρίδος τε τῆς ἐλευθερωτάτης ὑπομιμνήσκων καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἀνεπιτάκτου πᾶσιν ἐς τὴν δίαιταν ἐξουσίας, ἄλλα τε λέγων ὅσα ἐν τῷ

Geraldi, Guilielmi etc., et cognomen tanto aptius erat distinguendae familiae, quod filius natu maximus plerumque nomen avi accipiebat, quo factum est, ut duo nomina quasi hereditate proderentur in descendentium marium progenie cuiusque familiae, quae duo nomina in decursu aetatum alterius nomina et cognomina erant. Talia erant nomina Calliae et Hipponici — Cimonis et Miltiadis — Niciae et Nicerati — Alcibiadis et Cliniae, quae reperiuntur in horum quorumque familiis per alternas aetates.“ Arn. Verborum *ὧν ἐπιφανεῖς* etc. haec structura est: *ἐκείνους, ὧν ἐπιφανεῖς ἦσαν οἱ πρόγονοι*, sicut paulo ante *ἐκεῖνον, ᾧ ὑπῆρχε* etc. Propter verba *ἀνεπιτάκτου ἐξουσίας* dignus est, qui conferatur Pericles in or. funebri 2, 37.

ἄλλα τε λέγων ὅσα] Schol. hyperbaton in hac sententia inesse dicit. *συντακτέον δέ*, ait, *τῷ παραπλήσια, ἵνα ᾖ τὸ ἑξῆς· ἄλλα τε λέγων — οἷα ἄνθρωποι εἴποιεν ἄν, καὶ παραπλήσια*. Sane hunc ordinem verborum desideres: *ἄλλα τε λέγων, ὅσα ἐν τῷ τοιούτῳ ἤδη τοῦ καιροῦ ὄντες ἄνθρωποι εἴποιεν ἄν, καὶ ὑπὲρ ἁπάντων παραπλήσια ἔς τε γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ θεοὺς πατρῴους προφερόμενα, οὐ πρὸς τὸ δοκεῖν τινι ἀρχαιολογεῖν φυλαξάμενοι, ἀλλ' ἐπὶ τῇ παρούσῃ — ἐπιβοῶνται*, vel potius *ἐπιβοώμενοι*. Ut nunc sunt verba, mihi *καί*, quod est ante *ὑπέρ*, alio sensu dictum videtur, ut vel *καίπερ* pro *καί* corrigendum, vel *καί* certe eodem sensu accipiendum putem. Erit autem tum interpretatio talis: alia praeterea commemorabat, quaecunque homines in huiusmodi temporis articulo constituti dicere solent, non caventes, ne res omnibus pridem decantatas et obsoletas repetere videantur, quamquam illa omni occasione de uxoribus et liberis et diis patriis proferri solita repetunt, sed quae in praesenti pavore utilia dictu putantes alta voce pronunciant. *Καί* sensu *quamvis* participiis saepe iungitur, ut docet Vig. p. 525. ibique Herm. p. 837, 322. Matth. §. 566. Hic cum *προφερόμενα* iungitur, ut *παραπλήσια* sit loco adverbii *παραπλησίως* accipiendum. At syllaba *περ* facile excidere potuit propter statim sequens vocabulum *ὑπέρ*. „Querelam autem de insuavi sono syllabarum *περ* vel solus accentus tollit.“ Buttm. ad Demosth. or. Mid. p. 26. adn. 4. Et *ὑπὲρ ἁπάντων παραπλήσια* sunt *loci communes* (Gemeinplätze). Arn.: things that are brought forward in nearly the same strain to serve on all occasions, ubi „*ὑπέρ*, ait, non significat simpliciter *circa*, sed *circa* et *pro* i. e. quae inserviant alicui rei defendendae, patrocinentur.“ Denique *ἀλλά* referri apparet ad negationem *οὐ* in *οὐ φυλαξάμενοι*. De sententia conf. Liv. 33, 3. *multa iam saepe memorata de maiorum virtutibus, simul de militari laude Macedonum quum disseruisset, ad ea quae tum maxime animos terrebant, quibusque erigi ad aliquam spem poterant, venit.* Ipsum praesentem locum expressit Heliod. Aethiop. 1. p. 53, 21. Bourd., Thyamidem piratam ita loquentem faciens: *συστρατιῶται, προτρέπειν μὲν ὑμᾶς οὐκ οἶδ' ὅ, τι δεῖ διὰ πλειόνων, αὐτούς τε ὑπομνήσεως οὐδὲν δεομένους, ἀλλὰ βίον ἀεὶ τὸν πόλεμον ἡγουμένους, καὶ ἄλλως τῆς ἀπροσδοκήτου τῶν ἐναντίων ἐφόδου τὸ παρέλκον τῶν λόγων ἀποτεμνομένης· ὧν γὰρ ἐν ἔργοις οἱ πολέμιοι, τούτοις μὴ διὰ τῶν ὁμοίων σὺν τάχει τὴν ἄμυναν ἐπάγειν, παντάπασίν ἐστι τοῦ προσήκοντος ὑστερούντων· εἰδότες οὖν ὡς οὐχ ὑπὲρ γυναικῶν ἐστι καὶ παίδων ὁ λόγος (ὃ δὴ πολλοῖς*

τοιούτῳ ἤδη τοῦ καιροῦ ὄντες ἄνθρωποι οὐ πρὸς τὸ δοκεῖν τινι ἀρχαιολογεῖν φυλαξάμενοι εἴποιεν ἄν, καὶ ὑπὲρ ἁπάντων παραπλήσια ἔς τε γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ θεοὺς πατρῴους προφερόμενα, ἀλλ' ἐπὶ τῇ παρούσῃ ἐκπλήξει ὠφέλιμα νομίζοντες ἐπιβοῶνται. καὶ ὁ μὲν οὐχ ἱκανὰ μᾶλλον ἢ ἀναγκαῖα νομίσας παρηνῆσθαι, ἀποχωρήσας ἦγε τὸν πεζὸν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ παρέταξεν ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐδύνατο, ὅπως ὅτι μεγίστη τοῖς ἐν ταῖς ναυσὶν ὠφέλεια ἐς τὸ θαρσεῖν γίγνοιτο. ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ Μένανδρος καὶ Εὐθύδημος, οὗτοι γὰρ ἐπὶ τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐπέβησαν, ἅραντες ἀπὸ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου εὐθὺς ἔπλεον πρὸς τὸ ζεῦγμα τοῦ λιμένος [καὶ τὸν παραλειφθέντα διέκπλουν,] βουλόμενοι βιάσασθαι ἐς
70 τὸ ἔξω. προεξαναγόμενοι δὲ οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι

εἰς τὸ παροξῦναι καὶ μόνον πρὸς μάχην ἤρκεσε· ταυτὶ γὰρ ἡμῖν ἐλάττονος λόγου) etc. Paulo inferius ζεῦγμα intellige opus Syracusanorum, quo fauces magni portus clauserunt τριήρεσι πλαγίαις (v. adn. ad 4, 8.) καὶ πλοίοις καὶ ἀκάτοις cap. 59., ut Duk. adnotavit, addens instar pontis navalis fuisse, quem Graeci ζεῦγμα appellant. Vide quem idem citat, Lips. 2. Poliorcet. ult., Phot. Etym. M. p. 409, 51. Phavor. v. ζεῦγμα, οὐ τὸ σχοινίον, ἀλλ' ἡ ἐζευγμένη σχεδία ἐν ποταμῷ ἢ θαλάττῃ, et utitur praesenti loco. Verba καὶ τὸν παραλειφθέντα διέκπλουν non debent aliud significare velle, quam relictum in faucibus exitum, sic vero περιλειφθέντα cum Bekkero scribendum esset, nam παραλείπειν est *praetermittere*. Et partem faucium non clausam esse per se improbabile est, nec supra c. 59. memoratum, et apparet ex cap. proximo, nullum exitum tum relictum, sed totum ostium catenis clausum fuisse. Dixerit aliquis καταληφθέντα verum esse, quia Valla convertit: *fauces portus praeoccupatas praeclusasque.* Verum obstat vocabulum διέκπλουν, quod semper ab hoc scriptore de quadam ratione navibus pugnandi, nunquam de enavigatione dicitur. Quare cum Poppone consentio, haec verba interpretibus deberi.

70. προεξαναγόμενοι] Sic recte e Dionysio p. 875. editum est, libri Thucydidis habent προεξαγαγόμενοι, „quod dicitur de peditatu 7, 6. 37. 8, 28., non item προεξάγεσθαι de navibus." KRUEG. ad Dionys. p. 138. Sensus hic debet esse *prius* (quam Athenienses) *a litore provecti*. Paulo post alii libri habent παραβοηθοῖ, alii παραβοηθεῖ, apud Dionysium est παρεβοήθει, plurimi habent παραβοηθῇ, quod est in omnibus edd., „nec morandi sunt libri ii, qui optativum exhibent, quem aliquis ob praegressum προεπίπτοιεν substituit. Conf. 3, 22. ὅπως ᾖ — μὴ βοηθοῖεν. 6, 96. ὅπως εἶησαν — παραγίγνωνται." KRUEG. l. c. v. adn. ad 3, 22. Arnoldo absurdum videtur, Syracusanos naves suas circa litus magni portus collocasse, eo consilio, ut se copiae terrestres adiuvarent, quum nihil antea de his dictum sit, imo modo dictum sit, consilium eorum hoc fuisse, ut undique uno tempore Athenienses adgrederentur. Mihi nihil absurdi in hac re apparet, neque igitur παρεβοήθει, scripturam unius Dionysii, auctoritati librorum Thucydidis praefero. Mox ἐπειδὴ δ' οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι fere omnes libri exhibent, quum c. 69. extr. universa classis Atheniensium adversus claustra portus profecta tradatur, quare Haack. non iniuria vocem ἄλλοι damnat, cui tamen Krueg. Graecismum ignotum fuisse dicit, cuius exempla habeat Thuc. 4, 118. 7, 61. Intelligit illum Graecismum, ex quo οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι accipiendum foret pro οἱ ἄλλοι, Ἀθηναῖοι

ναυσὶ παραπλησίαις τὸν ἀριθμὸν καὶ πρότερον, κατά τε τὸν ἔκπλουν μέρει αὐτῶν ἐφύλασσον καὶ κατὰ τὸν ἄλλον κύκλῳ λιμένα, ὅπως πανταχόθεν ἅμα προσπίπτοιεν τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ὁ πεζὸς αὐτοῖς ἅμα παραβοηθῇ ᾗπερ καὶ αἱ νῆες κατίσχοιεν. ἦρχον δὲ τοῦ ναυτικοῦ τοῖς Συρακοσίοις Σικανὸς μὲν καὶ Ἀγάθαρχος, κέρας ἑκάτερος τοῦ παντὸς ἔχων, Πυθὴν δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι τὸ μέσον. ἐπειδὴ δ' οἱ Ἀθηναῖοι προσέμισγον τῷ ζεύγματι, τῇ μὲν πρώτῃ ῥύμῃ ἐπιπλέοντες ἐκράτουν τῶν τεταγμένων νεῶν πρὸς αὐτῷ, καὶ ἐπειρῶντο λύειν τὰς κλῄσεις· μετὰ δὲ τοῦτο πανταχόθεν σφίσι τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων ἐπιφερομένων οὐ πρὸς τῷ ζεύγματι ἔτι μόνον ἡ ναυμαχία ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λιμένα ἐγίγνετο, καὶ ἦν καρτερὰ καὶ οἵα οὐχ ἑτέρα τῶν προτέρων. πολλὴ μὲν γὰρ ἑκατέροις προθυμία ἀπὸ τῶν ναυτῶν ἐς τὸ ἐπιπλεῖν ὁπότε κελευσθείη ἐγίγνετο, πολλὴ δὲ ἡ ἀντιτέχνησις τῶν κυβερνητῶν καὶ ἀγωνισμὸς πρὸς ἀλλήλους· οἵ τε ἐπιβάται ἐθεράπευον, ὅτε προσπέσοι ναῦς νηί, μὴ λείπεσθαι

ὄντες. Quod vel ideo hic non locum habet, quia ἕτεροι dicendum sic fuisset, quoniam de duobus exercitibus, Sysacusanorum et Atheniensium, loquitur. Praestat ἄλλοι quocunque tandem modo natum delere, quam sententiam tam insulsam tolerare: *appropinquarunt faucibus magni portus alii quoque adversarii, qui erant Athenienses*, quasi non constet, hos Syracusanorum adversarios fuisse. De verbo προσέμισγον v. Matth. p. 933. 1. Mox naturalis ordo verborum hic esset τῶν νεῶν (τῶν) πρὸς αὐτῷ τεταγμένων, v. Krueg. l. c. Popp. 1, 1. p. 299 sq. Dein in verbis σφίσι τῶν Συρακοσίων — ἐπιφερομένων pronomine σφίσι pro αὐτοῖς usus est, nulla tamen obscuritate et structura magis ad sensum facta, quam severius ad grammaticam rationem exacta. Posuit enim σφίσι, quasi orationem sic continuare voluisset: οὐ πρὸς τῷ ζεύγματι ἔτι μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λιμένα ἐναυμάχησαν. Paulo post vulgo πρότερον legitur, at προτέρων melior pars librorum tuetur, et locus 6, 75. κατὰ τὴν προτέραν φιλίαν, quo exemplo Poppo ait sententiam Hermanni ad 6, 9. memoratam refutari. In verbis πολλὴ δὲ ἡ ἀντιτέχνησις etc. articulus ideo positus est, quia haec sententia est contracta ex his: πολλὴ δὲ ἡ ἀντιτέχνησις ἦν τῶν κυβερνητῶν, ἣ πρὸς ἀλλήλους ἐγίγνετο. Fallitur Krueg. de Authent. Anab. p. 43. De formula αὐτὸς ἕκαστος v. Matth. p. 868 sq., de βραχὺ γὰρ ἀπέλιπον ibidem p. 595. init. Ad verba τὰς ἀνακρούσεις καὶ διέκπλους Reisk. ad Dionys. p. 876. dixerat, aut utrobique articulos omittendos esse, aut utrobique addendos. Falli eum docet Krueg. ex 1, 143. 7, 71. init. et aliquot locis Platonis. „Et ἔμβολή hic est impetus navis rostro factus ex praeceptis artis bellicae navalis, προσβολὴ latiorem sensum habens significat navem cum nave collidentem sive casu sive consilio, sive rostro, sive latere adversus latus." ARN. In verbis διὰ τὸ φεύγειν ἢ ἄλλη ἐπιπλέουσα mutatur structura, nam post infinitivum oratio ita continuari debebat: διὰ τὸ φεύγειν ἢ ἄλλῃ ἐπιπλεῖν. v. Matth. p. 1300., quem v. etiam p. 1194. init. de verbis οἱ ἀπὸ τῶν κατασιρωμάτων et p. 734. a. de verbis ταῖς ἀλλήλων ναυσὶν ἐπιβαίνειν et p. 922. de perfecto ἐμβεβλῆσθαι. Paulo inferius nominativus participii ἐπιβοῶντες ex structura ad sensum facta positus est, quasi antea dixisset πολλὰ ἑκατέρων οἱ κελευσταὶ παρεκελεύοντο. Conf. Matth. p. 1095. adn. 3.

τὰ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ἄλλης τέχνης· πᾶς τέ τις ἐν ᾧ προσετέτακτο αὐτὸς ἕκαστος ἠπείγετο πρῶτος φαίνεσθαι. ξυμπεσουσῶν δὲ ἐν ὀλίγῳ πολλῶν νεῶν, πλεῖσται γὰρ δὴ αὗται ἐν ἐλαχίστῳ ἐναυμάχησαν· βραχὺ γὰρ ἀπέλιπον ξυναμφότεραι διακόσιαι γενέσθαι· αἱ μὲν ἐμβολαὶ διὰ τὸ μὴ εἶναι τὰς ἀνακρούσεις καὶ διέκπλους ὀλίγαι ἐγίγνοντο, αἱ δὲ προσβολαί, ὡς τύχοι ναῦς νηὶ προσπεσοῦσα ἢ διὰ τὸ φεύγειν ἢ ἄλλῃ ἐπιπλέουσα, πυκνότερα ἦσαν. καὶ ὅσον μὲν χρόνον προσφέροιτο ναῦς, οἱ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων τοῖς ἀκοντίοις καὶ τοξεύμασι καὶ λίθοις ἀφθόνως ἐπ' αὐτὴν ἐχρῶντο· ἐπειδὴ δὲ προσμίξειαν, οἱ ἐπιβάται ἐς χεῖρας ἰόντες ἐπειρῶντο ταῖς ἀλλήλων ναυσὶν ἐπιβαίνειν. ξυνετύγχανέ τε πολλαχοῦ διὰ τὴν στενοχωρίαν τὰ μὲν ἄλλοις ἐμβεβληκέναι, τὰ δὲ αὐτοὺς ἐμβεβλῆσθαι, δύο τε περὶ μίαν καὶ ἔστιν ᾗ καὶ πλείους ναῦς κατ' ἀνάγκην ξυνηρτῆσθαι, καὶ τοῖς κυβερνήταις τῶν μὲν φυλακὴν τῶν δ' ἐπιβουλήν, μὴ καθ' ἓν ἕκαστον κατὰ πολλὰ δὲ πανταχόθεν, περιεστάναι, καὶ τὸν κτύπον μέγαν ἀπὸ πολλῶν [τῶν] νεῶν ξυμπιπτουσῶν ἔκπληξίν τε ἅμα καὶ ἀποστέρησιν τῆς ἀκοῆς ὧν οἱ κελευσταὶ φθέγγοιντο παρέχειν. πολλὴ γὰρ δὴ ἡ παρακέλευσις καὶ βοὴ ἀφ' ἑκατέρων τοῖς κελευσταῖς κατά τε τὴν τέχνην καὶ πρὸς τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν ἐγίγνετο, τοῖς μὲν Ἀθηναίοις βιάζεσθαί τε τὸν ἔκπλουν ἐπιβοῶντες, καὶ περὶ τῆς ἐς τὴν πατρίδα σωτηρίας νῦν, εἴ ποτε καὶ αὖθις, προθύμως ἀντιλαβέσθαι, τοῖς δὲ Συρακοσίοις καὶ ξυμμάχοις καλὸν εἶναι κωλῦσαί τε αὐτοὺς διαφυγεῖν καὶ τὴν οἰκείαν ἑκάστους πατρίδα νικήσαντας ἐπαυξῆσαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ προσέτι ἑκατέρων, εἴ τινά που ὁρῶεν μὴ κατ' ἀνάγκην πρύμναν κρουόμενον, ἀνακαλοῦντες ὀνομαστὶ τὸν τριήραρχον ἠρώτων, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι εἰ τὴν πολεμιωτάτην γῆν οἰκειοτέραν ἤδη τῆς οὐ δι' ὀλίγου πόνου κεκτημένης Θαλάσσης ἡγούμενοι ὑποχωροῦσιν, οἱ δὲ Συρακόσιοι εἰ οὓς σαφῶς ἴσασι προθυμουμένους Ἀθηναίους παντὶ τρόπῳ διαφυγεῖν, τούτους αὐτοὶ φεύγοντας φεύγουσιν.

71 ὅ τε ἐκ τῆς γῆς πεζὸς ἀμφοτέρων ἰσορρόπου τῆς ναυμαχίας

οὐ δι' ὀλίγου πόνου] πόνου accessit ex Vat., ex scholiis et Dionysii cod. Dudith. Conf. 2, 36. 62. Bekk. Schol. in explicatione μετὰ πόνου habet. Obloquitur Popp.: „at formulam δι' ὀλίγου modo loci (2, 89. 3, 21. al.) modo (ut hic et 2, 85. 4, 95. 1, 77.) temporis spatium designantem Thuc. amat, et quamquam Athenienses alibi se non sine labore et periculis imperium sibi peperisse dicunt, hic ubi positum ἤδη de tempore agi docet, melius id iam per satis longum tempus se tenere gloriabuntur.“ Temporis notio non tollitur, si legitur δι' ὀλίγου πόνου, ac licet saepe illo sensu δι' ὀλίγου Thuc. dixerit, tamen hoc loco πόνου recte additum esse, auctoritas multiplex a Bekkero allata suadet, ad quam accedit Valla: *mare non exiguo labore obtentum.* De passivo sensu participii κεκτημένης v. Matth. p. 931. vers. fin., quem vide etiam p. 1118. (s. v. Ursache) de verbis ἡγούμενοι ὑποχωροῦσιν et conf. imitationem Diodori 13, 17.

71. ὅ τε ἐκ τῆς γῆς πεζός] v. Matth. p. 1194.

καθεστηκυίας πολὺν τὸν ἀγῶνα καὶ ξύστασιν τῆς γνώμης εἶχε, φιλονεικῶν μὲν ὁ αὐτόθεν περὶ τοῦ πλείονος ἤδη καλοῦ, δεδιότες δὲ οἱ ἐπελθόντες μὴ τῶν παρόντων ἔτι χείρω πράξωσι. πάντων γὰρ δὴ ἀνακειμένων τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὰς ναῦς, ὅ τε φόβος ἦν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος οὐδενὶ ἐοικώς, καὶ διὰ τὸ

ξύστασιν τῆς γνώμης] ξύντασιν legisse videtur Schol., cuius haec verba sunt: ἀντὶ τοῦ ἰσχυρῶς ἠγωνίων καὶ τὰς διανοίας συνετέταντο. Inest in verbis ξύντασις — ἔκτασις notio cruciatus, ut docent interpretes ad Soph. Oed. T. 153. et de hominibus pavida exspectatione suspensis usitata sunt. v. Schaef. ad Dionys. de C. V. p. 190. Verum vulgatam tuentur satis Dionys. Hal., omnes libri Thucydidis et adnotata a Kruegero ad Dionys. p. 142.: „praestat vulgatum; melius cum ἀγῶνα congruit ξύστασιν, quod et ipsum a pugna translatum est. Apposite Schneid. in Lex. s. v. ex Plutarcho affert ὅταν μάλιστα σύστασιν ὁ ἀγὼν ἔχῃ.“ Stallb. quoque ad Plat. Phileb. p. 101. §. 142. ξύστασιν tuetur. Et σύστασιν τῆς γνώμης apud Themistium or. 13. p. 178. B. se reperisse Abr. refert. Quod vero gravissimum est, Dio Cass. 49, 9., ubi plurima ex h. l. ad verbum desumsit, συστάσει τῆς γνώμης apud Themistium or. 13. p. 178. B. se reperisse Abr. refert. Quod vero gravissimum est, Dio Cass. 49, 9., ubi plurima ex h. l. ad verbum desumsit, συστάσει τῆς γνώμης et ipse exhibet. Alia vocis exempla Bloomf. attulit. Reddas Seelenkampf, nisi hac voce restrictiori sensu uteremur. Doederl. Lat. Synon. Vol. 4. p. 417. interpretatur Herzensangst coll. Herodot. 7, 170. Eurip. Hippol. 983., sed aliunde derivat, non a pugna. Plut. de Gloria Ath. p. 618. Steph. (p. 347. B. Wech. p. 367. Reisk.) corrupte ξύνταξιν habet, de qua confusione verborum dixerunt Bentl. ad Callim. Fragmm. n. 233. et Dorv. ad Charit. p. 594. Plutarchi locus, in quantum huc pertinet, ita legendus videtur: καὶ πάλιν ὁ ἐν τοῖς Σικελικοῖς ἐκ τῆς γῆς πεζὸς ἀμφοτέρων, ἰσορρόπου τῆς ναυμαχίας καθεστηκυίας, ἅλαστον ἀγῶνα καὶ σύστασιν τῆς γνώμης ἔχων διὰ τὸ ἀκρίτως συνεχὲς τῆς ἁμίλλης, καὶ τοῖς σώμασιν αὐτοῖς ἴσα τῇ δόξῃ περιδεῶς συναπονεύων μεσταὶ τῇ διαθέσει καὶ τῇ διαυπώσει τῶν γινομένων γραφικῆς ἐναργείας ἐστί. Ad verba ἀνακειμένων ἐς τὰς ναῦς vid. Matth. §. 578. a.

καὶ διὰ τὸ [ἀγχώμαλον] ἀνώμαλον] Iacobs in Attica p. 202. ed. tert. et Bened. ἀνώμαλον cogitatione bis ponunt, referuntque ad inaequalitatem certaminis et inaequalem de litore adspectum. Valla interpretatur: *et propter inaequalitatem loci etiam inaequaliter proelium ex terra spectare cogebantur.* Sed inaequalitatem adspectus ipse scriptor in sequentibus declarat, unde nata sit, scilicet quod non omnia omnes in pugna eadem fieri videbant, sed eius rei non causa erat inaequalitas loci sive soli, ubi adstabant: imo quia varie collocati per latum maris aequor prospiciebant, alios alia spectasse consentaneum est. Nec vero διὰ τό cum Reizio de Incl. Accent. p. 9. Wolf. et Hermanno ad Vig. p. 700, 9. explicandum est per διὰ τοῦτο, quam viam etiam Aem. Port. ingressus erat. Aspera enim fit et abrupta oratio, si ita cum illis distinguas: καὶ διὰ τό· ἀνώμαλον καί etc., nec eo, quod adspectus pugnae inaequalis erat, timor auctus est. Adde quod Thucydides vix τό pro τοῦτο eo loco positurus fuisset, ubi propter viciniam adiectivi ἀνώμαλον nemo legentium aliter accipere posset, nisi vi communi, ut esset iungendum τὸ ἀνώμαλον, non διὰ τό. Atque omnibus fere locis, ubi τό illa pronominis τοῦτο vice fungitur, correlativae particulae μέν — δέ simul extant, vel alius articuli et pronominis permutatorum usus obtinet non Thucydidi ille proprius, sed probato cuique

ἀγχώμαλον] ἀνώμαλον καὶ τὴν ἔποψιν τῆς ναυμαχίας ἐκ τῆς γῆς ἠναγκάζοντο ἔχειν. δι' ὀλίγου γὰρ οὔσης τῆς Θέας καὶ οὐ πάντων ἅμα ἐς τὸ αὐτὸ σκοπούντων, εἰ μέν τινες ἴδοιέν πη τοὺς σφετέρους ἐπικρατοῦντας, ἀνεθάρσησάν τε ἂν καὶ πρὸς

scriptori solennis, qui fere ad certas quasdam formulas restringitur, ut exempla docent ab Hermanno l. c. allata. In eandem sententiam disputat Krueg. ad Dionys. p. 143. Nec vero Scholiastae assentior ita interpretanti: *καὶ διὰ τὸ, ἐν ναυσὶ μόναις δηλονότι πάσας τὰς ἐλπίδας ἔχειν, ἀνωμάλως ἐκ τῆς γῆς ἐθεῶντο τὴν ναυμαχίαν*, nam ea causa inaequalis adspectus non esse poterat. Si enim lentis animis spectassent, ac si non tota salus eorum in navibus posita fuisset, num minus inaequalem adspectum pugnae habituri fuissent? Propter eandem causam ne Bekkeri quidem ceteroqui facilis correctio probari potest, legentis *καὶ δι' αὐτὸ ἀνώμαλον* etc., quamquam ea firmatur a Ven. et corr. Cl. Taceo de Kaltwasseri interpretatione in Praef. Iacobsii ad Attica, de coniectura Kruegeri legentis *ἄνω μᾶλλον* pro *ἀνώμαλον*, Dobrei legentis *διότι* pro *διὰ τό*, et aliorum vel *ἠναγκάζοντο* delentium, vel *ἀναγκάζεσθαι* legentium. Nec verum est, Thucydidem dixisse, *propter inaequalitatem* pugnae inaequalem de litore aspectum fuisse, imo *propterea quod pugna anceps diu fuit*, et pugna et adspectus inaequales fuerunt, et auctoris verba puto fuisse: *καὶ διὰ τὸ ἀγχώμαλον ἀνώμαλον καὶ τὴν ἔποψιν τῆς ναυμαχίας ἐκ τῆς γῆς ἠναγκάζοντο ἔχειν*. Similitudo vocabulorum iuxta se positorum effecit, ut alterum per librarios excideret.

ἀνεθάρσησαν — ἄν] Matth. p. 1005 sq. hic pro aoristo imperfectum desiderat. At vero sequitur imperfectum *ἐτρέποντο*, et cum particula *ἄν*, quae fortius quam imperfectum repetitam actionem significat, ipso docente p. 1198. a. etiam aoristus iungitur. „Olim viri docti plerumque *ἄν* mutabant in *αὖ*, maxime Brunck. in Tragicis, quem v. ad Eurip. Hecub. 732., ubi Herm. recte *ἄλγος ἂν προσθείμεθ' ἄν*. Phoen. 412. *ποτὲ μὲν ἐπ' ἦμαρ εἶχον, εἶτ' οὐκ εἶχον ἄν*, ubi non solum Brunck., sed etiam Valck. posuit *οὐκ εἶχον αὖ*. At Porson. veram lectionem *ἄν* restituit.“ Haack. adde Matth. Miscc. Philol. 2, 1. p. 48. Herm. ad Vig. p. 825. Opuscc. Vol. 3. p. 241. Buttm. Gr. §. 139. adn. 5. (ed. 13.) Thiersch. Gr. p. 440. 5. De verbis *ἀπὸ τῶν ὁρωμένων* v. Matth. p. 1130. Pro *διὰ τὸ ἀκριτως ξυνεχές* exspectes *διὰ τὸ ξυνεχῶς ἄκριτον*, verum nihil refert, utrum dicas wegen der Fortdauer ohne Entscheidung (*ἀκρίτως*), an: wegen der fortdauernden Unentschiedenheit. Proxima Schol. ita interpretatur: *συνεξομοιοῦντες τὰ σώματα τῇ περὶ τῶν γιγνομένων προσδοκίᾳ, ἀλένευον τῷ σώματι τῇδε κἀκεῖσε*. „Latine converterim: *ipsis corporibus, prout animus propendebat, timefacti connitebantur*. Sensum bene exposuit Schol.“ Kistem. Heilm.: noch Andere, welche nach einem Ort hinsahen, wo das Gefecht auf beiden Seiten gleich war, waren, *weil die Kämpfenden einander so nahe auf dem Leibe waren, dass man nichts mehr unterscheiden konnte* (v. paulo superius) am übelsten daran, und drückten *selbst in den unsteten Bewegungen ihres Körpers* (imo zugleich mit ihrem Körper durch entsprechende Bewegungen — *ξυναπονεύοντες* — v. Matth. §. 405. adn. 3.) *die Furcht aus*, die ihre Gemüther beunruhigte (imo voll Furcht aus, *wie es die Kämpfenden machen sollten*, *ἴσα τῇ δόξῃ*). De formula *ἐν τοῖς χαλεπώτατα* v. Herm. ad Vig. p. 787. Matth. §. 290. Buttm. Gr. §. 150. p. 447. (ed. 13.) Verba *παρ' ὀλίγον* etc. Heilm. reddit: sie fanden sich beständig bald nahe an ihrer Rettung, bald am Rande des Verderbens. Imo *sie glaubten* beständig bald nahe an ihrer Rettung,

ἀνάκλησιν Θεῶν μὴ στερῆσαι σφᾶς τῆς σωτηρίας ἐτρέποντο· οἱ δ' ἐπὶ τὸ ἡσσώμενον βλέψαντες ὀλοφυρμῷ τε ἅμα μετὰ βοῆς ἐχρῶντο καὶ ἀπὸ τῶν ὁρωμένων τῆς ὄψεως καὶ τὴν γνώμην μᾶλλον τῶν ἐν τῷ ἔργῳ ἐδουλοῦντο. ἄλλοι δὲ καὶ πρὸς ἀντίπαλόν τι τῆς ναυμαχίας ἀπιδόντες, διὰ τὸ ἀκρίτως ξυνεχὲς τῆς ἁμίλλης καὶ τοῖς σώμασιν αὐτοῖς ἴσα τῇ δόξῃ περιδεῶς ξυναπονεύοντες ἐν τοῖς χαλεπώτατα διῆγον· ἀεὶ γὰρ παρ' ὀλίγον ἢ διέφευγον ἢ ἀπώλλυντο. ἦν τε ἐν τῷ αὐτῷ στρατεύματι τῶν Ἀθηναίων, ἕως ἀγχώμαλα ἐναυμάχουν, πάντα ὁμοῦ ἀκοῦσαι, ὀλοφυρμός, βοή, νικῶντες, κρατούμενοι, ἄλλα ὅσα ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ μέγα στρατόπεδον πολυειδῆ ἀναγκάζοιτο φθέγγεσθαι. παραπλήσια δὲ καὶ οἱ ἐπὶ τῶν νεῶν αὐτοῖς ἔπασχον, πρίν γε δὴ οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπὶ πολὺ ἀντισχούσης τῆς ναυμαχίας ἔτρεψάν τε τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐπικείμενοι λαμπρῶς πολλῇ κραυγῇ καὶ διακελευσμῷ χρώμενοι κατεδίωκον ἐς τὴν γῆν. τότε δὲ ὁ μὲν ναυτικὸς στρατός, ἄλλος ἄλλῃ, ὅσοι μὴ μετέωροι ἑάλωσαν, κατενεχθέντες ἐξέπεσον ἐς τὸ στρατόπεδον· ὁ δὲ πεζὸς οὐκέτι διαφόρως, ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς οἰμωγῇ τε καὶ στόνῳ πάντες δυσανασχετοῦντες τὰ γιγνόμενα, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς ναῦς παρεβοήθουν, οἱ δὲ πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ τείχους ἐς φυλακήν, ἄλλοι δὲ καὶ οἱ πλεῖστοι ἤδη περὶ σφᾶς αὐτοὺς καὶ ὅπη σωθήσονται διεσκόπουν. ἦν τε ἐν

bald nahehin verloren zu seyn. v. Matth. p. 1174. Praesenti loco firmatur explicatio, quam adscivi verborum 3, 40. *καὶ διόλλυνται τὸν κίνδυνον ὑφορώμενοι τοῦ ὑπολειπομένου ἐχθροῦ*, sie glauben zu vergehen, dass sie fürchten sollen etc. „Vide quam veram ac variam rei imaginem quam paucis proponat auctor. Qui eum imitati sunt (nam liceat et mihi similem locum, aliorum interpretum delicias, semel adferre), in hac descriptione copiosiores fuerunt, ex Latinis Sallust. B. I. c. 60. *niti corporibus et huc illuc quasi vitabundi aut iacientes tela* (*ἴσα τῇ δόξῃ*) *agitare*. Ex Teutonicis Schiller. Gesch. des Abf. der Ver. Niederl. Vol. 1. p. 413., quem nescio an luxuriatum suo more dicam: Hier ein schmerzhaftes eiteles Bestreben, den Sinkenden zu halten, den Fliehenden zum Stehen zu bringen; dort eine gleich vergebliche Begier, ihn einzuholen, ihn aufzureiben, ihn zu vertilgen. Bei dem lebendigsten Antheil diese Unmöglichkeit, ihn zu äussern; diese Ohnmacht bei der heftigsten Leidenschaft, diese Entfernung und diese Gegenwart: es war ein fürchterlicher Zustand.“ Kistem. In ed. Vienn. Vol. 12. p. 141. hic locus paulo aliter legitur. Adde Liv. 1, 25. „Conf. de h. l. Quintil. Declam. 9. p. 197.“ Abr. Mox sequitur *ἄλλα ὅσα* sine copula: similia attulit Krueg. ad Dionys. p. 145. De *δυσανασχετοῦντες* cum accusativo v. Matth. p. 757. vers. fin. Mox *καί* ante *ὅπη σωθήσονται* a Valla omissum deleri vult Krueg. l. c. Popp. confert 1, 52. *τοῦ οἴκαδε πλοῦ διεσκόπουν ὅπη κομισθήσονται*. Dein de *καί* post *παραπλήσια* agit Heind. ad Plat. Theaet. p. 321. et Duk. confert 3, 14. 5, 112. 7, 28., ähnliches geschah ihnen nun, *wie* sie selbst bereitet hatten bei Pylos. De forma plusquamperfecti *πεπόνθεσαν* adi Matth. §. 165. 2. et *προσαπώλλυντο αὐταῖς* est idem quod *προσαπ. πρὸς αὐταῖς* sc. *ταῖς ναυσί*, nebst den Schiffen, ne cum Arnoldo *αὐτοῖς* velis. De verbis *οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρες διαβεβηκότες* v. Matth. p. 1193.

τῷ παραυτίκα οὐδεμιᾶς δὴ τῶν ξυμπασῶν ἐλάσσων ἔκπληξις. παραπλήσιά τε πεπόνθεσαν καὶ ἔδρασαν αὐτοὶ ἐν Ἰύλῳ· διαφθαρεισῶν γὰρ τῶν νεῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις προσαπώλλυντο αὐταῖς καὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρες διαβεβηκότες, καὶ τότε τοῖς Ἀθηναίοις ἀνέλπιστον ἦν τὸ κατὰ γῆν σωθήσεσθαι, ἢν μή τι παρὰ λόγον γίγνηται.

72 Γενομένης δ' ἰσχυρᾶς τῆς ναυμαχίας καὶ πολλῶν νεῶν ἀμφοτέροις καὶ ἀνθρώπων ἀπολομένων οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπικρατήσαντες τά τε ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο καὶ ἀποπλεύσαντες πρὸς τὴν πόλιν τροπαῖον ἔστησαν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ὑπὸ μεγέθους τῶν παρόντων κακῶν νεκρῶν μὲν πέρι ἢ ναυαγίων οὐδὲ ἐπενόουν αἰτῆσαι ἀναίρεσιν, τῆς δὲ νυκτὸς ἐβουλεύοντο εὐθὺς ἀναχωρεῖν. Δημοσθένης δὲ Νικίᾳ προσελθὼν γνώμην ἐποιεῖτο πληρώσαντας ἔτι τὰς λοιπὰς τῶν νεῶν βιάσασθαι ἢν δύνωνται ἅμα ἕω τὸν ἔκπλουν, λέγων ὅτι πλείους ἔτι αἱ λοιπαί εἰσι νῆες χρήσιμαι σφίσιν ἢ τοῖς πολεμίοις· ἦσαν γὰρ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις περίλοιποι ὡς ἑξήκοντα, τοῖς δ' ἐναντίοις ἐλάσσους ἢ πεντήκοντα. καὶ ξυγχωροῦντος Νικίου τῇ γνώμῃ καὶ βουλομένων πληροῦν αὐτῶν οἱ ναῦται οὐκ ἤθελον ἐσβαίνειν διὰ τὸ καταπεπλῆχθαι τῇ ἥσσῃ καὶ μὴ
73 ἂν ἔτι οἴεσθαι κρατῆσαι. καὶ οἱ μὲν ὡς κατὰ γῆν ἀναχωρήσοντες ἤδη ξύμπαντες τὴν γνώμην εἶχον. Ἑρμοκράτης δὲ ὁ Συρακόσιος ὑπονοήσας αὐτῶν τὴν διάνοιαν, καὶ νομίσας δεινὸν εἶναι εἰ τοσαύτη στρατιὰ κατὰ γῆν ὑποχωρήσασα καὶ καθεζομένη ποι τῆς Σικελίας βουλήσεται αὖθις σφίσι τὸν πόλεμον ποιεῖσθαι, ἐσηγεῖται ἐλθὼν τοῖς ἐν τέλει οὖσιν ὡς οὐ χρεὼν ἀποχωρῆσαι τῆς νυκτὸς αὐτοὺς περιιδεῖν, λέγων ταῦτα ἃ καὶ αὐτῷ ἐδόκει, ἀλλὰ ἐξελθόντας ἤδη πάντας Συρακοσίους καὶ τοὺς ξυμμάχους τάς τε ὁδοὺς ἀποικοδομῆσαι καὶ τὰ στενόπορα

72. De numero navium utrimque amissarum v. Diod. 13, 17. ibique Wessel.

73. *ἐσηγεῖται*] In hoc verbo fere omnes libri consentiunt: vulgo *ἐφηγεῖται*, quod huc non pertinet, nam forense vocabulum est, de quo agunt scriptores iuris Attici, et in his Meier. et Schoem. d. Att. Proz. p. 246. Tum *ἐλθών* „hic significat actionis et animi promptitudinem, ut *statim, e vestigio eo delatus* sit.“ Dorv. ad Charit. p. 379 sq. Conf. Matth. p. 1102. adn. 1.

ἃ καὶ αὐτῷ ἐδόκει] Lugd. D. I. *καὶ ἅ*. Cass. Aug. Pal. It. Reg. (G.) Marc. m. marg. Steph. *καὶ ἃ καί*. Valla *commemorans haec et alia, quae ipsi videbantur*, quem Popp. suspicatur legisse *καὶ ἄλλα ἅ*. Bau. coniecit *αὐτοῖς* sc. *τοῖς ἐν τέλει οὖσι*, Dobr. *ἃ καὶ Γυλίππῳ ἐδόκει*. Arn. existimat, Hermocratem de receptu Atheniensium loquutum esse, non ut de re per nuncios cognita, sed a se coniecta, conferens 1, 22. ubi *ὡς ἐμοὶ ἐδόκει* contrarie positum sit verbis *ἀκριβείᾳ ἐπεξελθών*. Hoc firmatur verbis in principio huius cap. *ὑπονοήσας αὐτῶν τὴν διάνοιαν*. De verbis *ἀπὸ ναυμαχίας* v. Matth. p. 669. adn. 1. et de *ὑπὸ τοῦ περιχαροῦς τῆς νίκης* ibidem p. 686. init. et de *πρὸς πόσιν τεθράφθαι* ibidem p. 1057., denique de *σφῶν πεῖθεσθαι* p. 676. 4. Adde p. 580. adn. 6. de verbis *καὶ οἱ μὲν — καὶ οἱ*.

τῶν χωρίων προφθάσαντας φυλάσσειν. οἱ δὲ ξυνεγίγνωσκον μὲν καὶ αὐτοὶ οὐχ ἧσσον ταῦτα ἐκείνου, καὶ ἐδόκει ποιητέα εἶναι, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἅρτι ἀσμένους ἀπὸ ναυμαχίας τε μεγάλης ἀναπεπαυμένους, καὶ ἅμα ἑορτῆς οὔσης, ἔτυχε γὰρ αὐτοῖς Ἡρακλεῖ ταύτην τὴν ἡμέραν θυσία οὖσα, οὐ δοκεῖν ἂν ῥᾳδίως ἐθελῆσαι ὑπακοῦσαι· ὑπὸ γὰρ τοῦ περιχαροῦς τῆς νίκης πρὸς πόσιν τετράφθαι τοὺς πολλοὺς ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ πάντα μᾶλλον ἐλπίζειν ἂν σφῶν πείθεσθαι αὐτοὺς ἢ ὅπλα λαβόντας ἐν τῷ παρόντι ἐξελθεῖν. ὡς δὲ τοῖς ἄρχουσι ταῦτα λογιζομένοις ἐφαίνετο ἄπορα καὶ οὐκέτι ἔπειθεν αὐτοὺς ὁ Ἑρμοκράτης, αὐτὸς ἐπὶ τούτοις τάδε μηχανᾶται. δεδιὼς μὴ οἱ Ἀθηναῖοι καθ' ἡσυχίαν προφθάσωσιν ἐν τῇ νυκτὶ διελθόντες τὰ χαλεπώτατα τῶν χωρίων, πέμπει τῶν ἑταίρων τινὰς τῶν ἑαυτοῦ μετὰ ἱππέων πρὸς τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον ἡνίκα ξυνεσκόταζεν· οἳ προσελάσαντες ἐξ ὅσου τις ἔμελλεν ἀκούσεσθαι, καὶ ἀνακαλεσάμενοί τινας ὡς ὄντες τῶν Ἀθηναίων ἐπιτήδειοι, ἦσαν γάρ τινες τῷ Νικίᾳ διάγγελοι τῶν ἔνδοθεν, ἐκέλευον φράζειν Νικίᾳ μὴ ἀπάγειν τῆς νυκτὸς τὸ στράτευμα, ὡς Συρακοσίων τὰς ὁδοὺς φυλασσόντων, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν τῆς ἡμέρας παρασκευασάμενον ἀποχωρεῖν. καὶ οἱ μὲν εἰπόντες ἀπῆλθον, καὶ οἱ ἀκούσαντες διήγγειλαν τοῖς στρατηγοῖς τῶν Ἀθηναίων· οἱ δὲ πρὸς τὸ ἄγγελμα ἐπέσχον τὴν νύκτα, νομίσαντες οὐκ 74
ἀπάτην εἶναι. καὶ ἐπειδὴ καὶ ὡς οὐκ εὐθὺς ὥρμησαν, ἔδοξεν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν περιμεῖναι, ὅπως ξυσκευάσαντο ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν οἱ στρατιῶται ὅτι χρησιμώτατα, καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα καταλιπεῖν, ἀναλαβόντες δὲ αὐτὰ ὅσα περὶ τὸ σῶμα ἐς δίαιταν ὑπῆρχεν ἐπιτήδεια ἀφορμᾶσθαι. Συρακόσιοι δὲ καὶ Γύλιππος τῷ μὲν πεζῷ προεξελθόντες τάς τε ὁδοὺς τὰς κατὰ τὴν χώραν ἦ εἰκὸς ἦν τοὺς Ἀθηναίους ἰέναι ἀπεφράγνυσαν, καὶ τῶν ῥείθρων καὶ ποταμῶν τὰς διαβάσεις ἐφύλασσον, καὶ ἐς ὑποδοχὴν τοῦ στρατεύματος ὡς κωλύσοντες ᾗ ἐδόκει ἐτάσσοντο· ταῖς δὲ ναυσὶ προσπλεύσαντες τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀφεῖλκον. ἐνέπρησαν δέ τινας ὀλίγας, ὥσπερ διενοήθησαν, αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι· τὰς δ' ἄλλας καθ' ἡσυχίαν οὐδενὸς κωλύοντος ὡς ἑκάστην ποι ἐκπεπτωκυῖαν ἀναδησάμενοι ἐκόμιζον ἐς τὴν πόλιν.

Μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ ἐδόκει τῷ Νικίᾳ καὶ τῷ Δημο- 75
σθένει ἱκανῶς παρεσκευάσθαι, καὶ ἡ ἀνάστασις ἤδη τοῦ στρα-

74. *ἀναλαβόντες*] Alii libri *ἀναλαβόντας*. Nominativum si praeferas, structura erit ad sensum facta, quasi praecessisset *ἐβούλοντο* vel simile quid. Conf. 7, 70. Sin vulgata retinetur, usitata Graecis structura est, qui post dativum sententiae primariae accusativum participii in sententia inde pendente ponunt. v. Matth. p. 1054. adn. Conf. 5, 79. init. 7, 57. 80. Mox *αὐτά* est *sola*. Deinde *ἀφεῖλκον* est *abstrahere incipiebant* sive *conabantur*, ut Popp. adnotavit.

75. *παρεσκευάσθαι*] v. Matth. p. 596. adn. 2., et ibidem §. 298. de verbis *δεινὸν ἦν οὐ καθ' ἓν μόνον*.

τεύματος τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ναυμαχίας ἐγίγνετο. δεινὸν οὖν ἦν οὐ καθ' ἓν μόνον τῶν πραγμάτων ὅτι τάς τε ναῦς ἀπολωλεκότες πάσας ἀνεχώρουν, καὶ ἀντὶ μεγάλης ἐλπίδος καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ πόλις κινδυνεύοντες· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀπολείψει τοῦ στρατοπέδου ξυνέβαινε τῇ τε ὄψει ἑκάστῳ ἀλγεινὰ καὶ τῇ γνώμῃ αἰσθέσθαι. τῶν τε γὰρ νεκρῶν ἀτάφων ὄντων, ὁπότε τις ἴδοι τινὰ τῶν ἐπιτηδείων κείμενον, ἐς λύπην μετὰ φόβου καθίστατο, καὶ οἱ ζῶντες καταλειπόμενοι τραυματίαι τε καὶ ἀσθενεῖς πολὺ τῶν τεθνεώτων τοῖς ζῶσι λυπηρότεροι ἦσαν καὶ τῶν ἀπολωλότων ἀθλιώτεροι. πρὸς γὰρ ἀντιβολίαν καὶ ὀλοφυρμὸν τραπόμενοι ἐς ἀπορίαν καθίστασαν, ἄγειν τε σφᾶς ἀξιοῦντες καὶ ἕνα ἕκαστον ἐπιβοώμενοι, εἴ τινά πού τις ἴδοι ἢ ἑταίρων ἢ οἰκείων, τῶν τε ξυσκήνων ἤδη ἀπιόντων ἐκκρεμαννύμενοι καὶ ἐπακολουθοῦντες ἐς ὅσον δύναιντο, εἴ τῳ δὲ προλείποι ἡ ῥώμη καὶ τὸ σῶμα, οὐκ ἄνευ ὀλίγων ἐπιθειασμῶν καὶ οἰμωγῆς ἀπολειπόμενοι· ὥστε δάκρυσι πᾶν τὸ στράτευμα πλησθὲν καὶ ἀπορίᾳ τοιαύτῃ μὴ ῥᾳδίως ἀφορμᾶσθαι, καίπερ ἐκ πολεμίας τε καὶ μείζω ἢ κατὰ δάκρυα τὰ μὲν πεπονθότας ἤδη, τὰ δὲ περὶ τῶν ἐν ἀφανεῖ δεδιότας μὴ πάθωσι. κατήφειά τέ τις ἅμα καὶ κατάμεμψις σφῶν αὐτῶν πολλὴ ἦν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἢ πόλει ἐκπεπολιορκημένῃ ἐῴκεσαν ὑποφευ-

οὐκ ἄνευ ὀλίγων ἐπιθειασμῶν καὶ οἰμωγῆς] Mosqu. οἰμωγῶν. Sensus horum verborum a mente et consilio scriptoris prorsus alienus est. Mon male Mosqu. pluralem praebere videtur; solent enim vocabula luctum significantia tum a poetis tum a prosae orationis scriptoribus plurali numero efferri, at librarii saepe pro plurali numero singularem exhibent. v. Held. in Actt. Philol. Monac. Vol. 2. p. 23. 331. Praesente loco pro ὀλίγων Heilm. coniecerat λυγρῶν, quae est vox poetarum, alii aliter. Videri possit ὀλολυγῶν interpretamentum vocabuli οἰμωγῶν fuisse, et in ordinem a margine irrepsisse et in ὀλίγων deinde abiisse. Similis est glossa Hesychii: οἰμωγαί· θρῆνοι, ὀδυρμοὶ, στεναγμοί. Possit aliquis coniicere οὐκ ἄνευ ὀλολυγίων ἐπιθειασμῶν, ut est apud Eustath. de Ism. 10. p. 393. ἐκώκυσεν ὀλολύγιον, verum hoc adiectivum non alibi apud Thucydidem ac ne reliquos quidem vetustissimos scriptores reperitur. Simile tamen et non ita rarum est διολύγιος, de quo v. Dorv. ad Charit. p. 368. „Quum aut μετά pro ἄνευ aut, ut alii voluerunt, πολλῶν pro ὀλίγων sit scribendum, non alienum est horum duorum inter se permutatorum aliud exemplum afferre, quo minus violenta videatur correctio in utroque. Xenophontis Ephes. p. 68. Loc. καὶ οἱ μὲν ἀνύσαντες ἡμέρας οὐκ ὀλίγας τὸν πλοῦν Locella delebat οὐκ, ego πολλαῖς scripserim ut p. 111. διανύσας τὸν πλοῦν οὐ πολλαῖς ἡμέραις.“ Dind. Ἐπιθειασμοί sunt deorum imprecationes et obsecrationes, de quibus v. Dorv. l. c. p. 490. Suidas ἐπιθειασμοὶ, πρὸς θεὸν ἱκεσίαι, et post aliud testimonium haec ipsa verba non nominato auctore adiicit: οὐκ ἄνευ ὀλίγων ἐπιθ. — ἀπολειπόμενοι, τουτέστι θείων ἐπικλήσεων. Thucydidem exemplum talis imprecationis 2, 74. dare, adnotavit Did. De formula comparandi μείζω ἢ κατὰ δάκρυα vid. Valck. ad Herodot. 3, 14. Matth. §. 449. De verbis οὐδὲν — ἄλλο ἤ — ἐῴκεσαν agit idem p. 1308. §. 635.

πόλει ἐκπεπολιορκημένῃ] Heyn. ad Il. Vol. 8. p. 331. confert Hom. Il. 22, 410. Locus praesens ob oculos versatus est Nicolao Damasc. in narrandis rebus Croesi, regis Lydiae p. 52 — 69. Orell., de quo loco v. Creuz. Fragm. Ant. Hist. Gr. p. 200. Eadem similitudine ad describendum vehementem luctum utuntur Cic. 4. Verr. 23., auctor ad Herenn. 4, 39. Quintil. I. O. 8, 3, 67. Virg. 4. Aen. 669. v. Macrob. Saturn. 4, 6. Dorv. confert Charitonem p. 12, 1. et alios, quibus adde Arrian. in lexic. St. German. Bastii ad Greg. Cor. p. 58. Ovid. Met. 12, 225. et quos Bloomf. attulit. Mox ὅμως est adstructum participio ἔχουσα, ad τὸ μετὰ πολλῶν supple μετασχεῖν τῶν κακῶν. Vide Matth. p. 569. et haec verba in appositione verborum τινα κοὐφισιν sunt. Pro καὶ ἡ ἰσομοιρία, *malorum communio*, Dobr. legi vult ἰσομοιρίᾳ, ac sane articulus in his verbis a libris quamplurimis abest. Proxima ita intellige: ὅτι ἀπὸ τοιαύτης λαμπρότητος ἐς τοιαύτην τελευτήν etc. Vid. Matth. §. 480. adn. 3. et adn. ad 2, 41. „Huc faciunt, quae adnotavit Casaub. ad Theophr. Char. c. 8. περὶ λογοποιίας, ubi dicit, Graecis de maxima mutatione fortunae usitatam esse formulam ἐξ οἵων εἰς οἷα.“ Duk. Verba ἀπὸ οἵας — ἀφῖκτο Suidas in αὔχημα habet, non nominato auctore. De ἀφῖκτο v. Matth. p. 596. adn. 2. Dein vulgo τῷ Ἑλληνικῷ στρατεύματι legitur, unde Popp. fecit τῳ, demto accentu, at articulum sublatum iam Schol. voluerat. Propter τῳ nomini suo antecedens Popp. confert c. 77. Denique ἐπιφημίσμασιν *ominibus* interpretatur Ruhnk. ad Vellei. Pat. 2, 46. „Hesych. fortassis ad h. l. respiciens exponit οἰωνίσμασιν.“ Duk.

76. ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων] v. Matth. p. 1283. Verba ἔτι μᾶλλον referuntur ad c. 60. 69.

γούσῃ, καὶ ταύτῃ οὐ μικρᾷ· μυριάδες γὰρ τοῦ ξύμπαντος ὄχλου οὐκ ἐλάσσους τεσσάρων ἅμα ἐπορεύοντο. καὶ τούτων οἵ τε ἄλλοι πάντες ἔφερον ὅ,τι τις ἐδύνατο ἕκαστος χρήσιμον, καὶ οἱ ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππῆς παρὰ τὸ εἰωθὸς αὐτοὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν σιτία ὑπὸ τοῖς ὅπλοις, οἱ μὲν ἀπορίᾳ ἀκολούθων, οἱ δὲ ἀπιστίᾳ· ἀπηυτομολήκεσαν γὰρ πάλαι τε καὶ οἱ πλεῖστοι παραχρῆμα. ἔφερον δὲ οὐδὲ ταῦτα ἱκανά· σῖτος γὰρ οὐκέτι ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. καὶ μὴν ἡ ἄλλη αἰκία καὶ ἡ ἰσομοιρία τῶν κακῶν, ἔχουσά τινα ὅμως τὸ μετὰ πολλῶν κούφισιν, οὐδ' ὡς ῥᾳδία ἐν τῷ παρόντι ἐδοξάζετο, ἄλλως τε καὶ ἀπὸ οἵας λαμπρότητος καὶ αὐχήματος τοῦ πρώτου ἐς οἵαν τελευτὴν καὶ ταπεινότητα ἀφικτο. μέγιστον γὰρ δὴ τὸ διάφορον τοῦτο Ἑλληνικῷ στρατεύματι ἐγένετο, οἷς ἀντὶ μὲν τοῦ ἄλλους δουλωσομένους ἥκειν αὐτοὺς τοῦτο μᾶλλον δεδιότας μὴ πάθωσι ξυνέβη ἀπιέναι, ἀντὶ δ' εὐχῆς τε καὶ παιάνων, μεθ' ὧν ἐξέπλευσον, πάλιν τούτων τοῖς ἐναντίοις ἐπιφημίσμασιν ἀφορμᾶσθαι, πεζούς τε ἀντὶ ναυβατῶν πορευομένους καὶ ὁπλιτικῷ προσέχοντας μᾶλλον ἢ ναυτικῷ. ὅμως δὲ ὑπὸ μεγέθους τοῦ ἐπικρεμαμένου ἔτι κινδύνου πάντα ταῦτα αὐτοῖς οἷα τε ἐφαίνετο.

Ὁρῶν δὲ ὁ Νικίας τὸ στράτευμα ἀθυμοῦν καὶ ἐν μεγάλῃ 76
μεταβολῇ ὄν, ἐπιπαριὼν ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐθάρσυνέ τε καὶ παρεμυθεῖτο, βοῇ τε χρώμενος ἔτι μᾶλλον ἑκάστοις καθ' οὓς γίγνοιτο ὑπὸ προθυμίας, καὶ βουλόμενος ὡς ἐπὶ πλεῖστον γεγωνίσκων ὠφελεῖν. Ἔτι καὶ ἐκ τῶν παρόντων, ὦ Ἀθηναῖοι 77

καὶ ξύμμαχοι, ἐλπίδα χρὴ ἔχειν· ἤδη τινὲς καὶ ἐκ δεινοτέρων ἢ τοιῶνδε ἐσώθησαν· μηδὲ καταμέμψασθαι ὑμᾶς ἄγαν αὐτοὺς μήτε ταῖς ξυμφοραῖς μήτε ταῖς παρὰ τὴν ἀξίαν νῦν κακοπαθείαις. κἀγώ τοι οὐδενὸς ὑμῶν οὔτε ῥώμῃ προφέρων, ἀλλ' ὁρᾶτε δὴ ὡς διάκειμαι ὑπὸ τῆς νόσου, οὔτ' εὐτυχίᾳ δοκῶν που ὕστερός του εἶναι κατὰ τὸν ἴδιον βίον καὶ ἐς τἆλλα, νῦν ἐν τῷ αὐτῷ κινδύνῳ τοῖς φαυλοτάτοις αἰωροῦμαι· καίτοι πολλὰ μὲν ἐς θεοὺς νόμιμα δεδιήτημαι, πολλὰ δὲ ἐς ἀνθρώπους δίκαια καὶ ἀνεπίφθονα· ἀνθ' ὧν ἡ μὲν ἐλπὶς ὅμως θρασεῖα τοῦ μέλλοντος, αἱ δὲ ξυμφοραὶ οὐ κατ' ἀξίαν δὴ φοβοῦσι. τάχα δ' ἂν καὶ λωφήσειαν· ἱκανὰ γὰρ τοῖς τε πολεμίοις εὐτύχηται, καὶ εἴ τῳ θεῶν ἐπίφθονοι ἐστρατεύσαμεν, ἀποχρώντως ἤδη τετιμωρήμεθα. ἦλθον γάρ που καὶ ἄλλοι τινὲς ἤδη ἐφ' ἑτέρους, καὶ ἀνθρώπεια δράσαντες ἀνεκτὰ ἔπαθον. καὶ ἡμᾶς εἰκὸς νῦν τά τε ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐλπίζειν ἠπιώτερα ἕξειν· οἴκτου γὰρ ἀπ' αὐτῶν ἀξιώτεροι ἤδη ἐσμὲν ἢ φθόνου· καὶ ὁρῶντες ὑμᾶς αὐτοὺς οἷοι ὁπλῖται ἅμα καὶ ὅσοι ξυντεταγμένοι χωρεῖτε μὴ καταπέπληχθε ἄγαν, λογίζεσθε δὲ ὅτι αὐτοί τε πόλις εὐθὺς ἐστε ὅποι ἂν καθέζησθε, καὶ ἄλλη οὐδεμία ὑμᾶς τῶν ἐν Σικελίᾳ οὔτ' ἂν ἐπιόντας δέξαιτο ῥᾳδίως οὔτ' ἂν ἱδρυθέντας που ἐξαναστήσειε. τὴν δὲ πορείαν ὥςτ' ἀσφαλῆ καὶ εὔτακτον εἶναι αὐτοὶ φυλάξατε, μὴ ἄλλο τι ἡγησάμενος ἕκαστος ἢ ἐν ᾧ ἂν ἀναγκασθῇ χωρίῳ μάχεσθαι, τοῦτο καὶ πατρίδα καὶ τεῖχος κρατήσας ἕξειν. σπουδὴ δὲ ὁμοίως καὶ νύκτα

77. *ἐκ δεινοτέρων ἢ τοιῶνδε*] v. ibidem p. 841. 1. a. p. 844 sq. et ibidem p. 1226. de ratione verborum *μηδὲ καταμέμψασθαι — μήτε* — *μήτε* et de *καταμέμψασθαι ὑμᾶς* p. 705. adn. 1. De differentia verborum *ξυμφοραῖς* et *κακοπαθείαις* dixi in adn. ad 1, 69. De verbis *ἀλλ' ὁρᾶτε δή* v. Matth. p. 1239. fin. et de *τοῖς φαυλοτάτοις* ibidem p. 706. 1.

πολλὰ — ἐς θεούς] Non raro sacrificia et alia merita diis quasi exprobrabant. Dorv. ad Charit. p. 492. Ad *ἐλπὶς ὅμως* cogita *καίπερ ἐν τῷ αὐτῷ κινδύνῳ τοῖς φαυλοτάτοις αἰωρούμενος*. Hunc locum explicat Matth. p. 1265. s. v. *ὅμως*, ubi conf. §. 566. Mox *θρασεῖα* Thom. M. p. 436. explicat per *ὁμολογουμένη καὶ ἀναμφίβολος*. Ad *οὐ κατ' ἀξίαν δή* Schol. suppletur *ἀλλὰ μειζόνως δηλονότι*. De *εὐτύχηται* v. Matth. p. 596. adn. 2. Propter verba *εἴ τῳ θεῶν ἐπίφθονοι* adi Valck. ad Herodot. 3, 40. p. 43. Schw. De verbis *ἀπὸ τοῦ θεοῦ* agit Matth. p. 1129., de *μὴ ἄλλο τι ἡγησάμενος* idem p. 602. adn. Mox pro *εἰρημένον* Reisk. coniecit *ἐς εἰρημένον*. In vulgata suppleo *ἐστί*, nam pro casu absoluto habere, minus huic loco convenire videtur: sic tamen Arn. directions having been given to them, both to meet us and bring a supply of provisions. Mox Did. Vol. 4. p. 378. et 412. cum Reiskio legit *καὶ σιτία ἅμα*. De verbis *ἀναγκαῖον ὄν* v. Matth. p. 1076. 3. Dein *ἄνδρες γὰρ πόλις* etc. sententia est multum celebrata a veteribus. Alcaeus ex emendatione Welckeri in Iahn. Annal. 1830 fasc. 1. p. 47. *ἄνδρες γὰρ πόλεως πύργος Ἀρήιος*. Adde Soph. Oed. T. 56., ibique Scholl., Plut. V. Themist. 11. Conf. Thuc. 1, 143. extr. Valck. Diatr. in fragmm. Eurip. p. 217. Blomf. ad Aesch. Pers. Gloss. v. 355. Schaef. Appar. cr. Demosth. Vol. 3. p. 11.

καὶ ἡμέραν ἔσται τῆς ὁδοῦ. τὰ γὰρ ἐπιτήδεια βραχέα ἔχομεν· καὶ ἦν ἀντιλαβώμεθά του φιλίου χωρίου τῶν Σικελῶν, οὗτοι γὰρ ἡμῖν διὰ τὸ Συρακοσίων δέος ἔτι βέβαιοί εἰσι, ἤδη νομίζετε ἐν τῷ ἐχυρῷ εἶναι. προπέπεμπται δ' ὡς αὐτοὺς καὶ ἀπαντᾶν εἰρημένον καὶ σιτία ἄλλα κομίζειν. τὸ δὲ ξύμπαν γνῶτε, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἀναγκαῖόν τε ὂν ὑμῖν ἀνδράσιν ἀγαθοῖς γίγνεσθαι, ὡς μὴ ὄντος χωρίου ἐγγὺς ὅποι ἂν μαλακισθέντες σωθείητε, καὶ ἦν νῦν διαφύγητε τοὺς πολεμίους, οἵ τε ἄλλοι τευξόμενοι ὧν ἐπιθυμεῖτέ που ἐπιδεῖν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς πόλεως καίπερ πεπτωκυῖαν ἐπανορθώσοντες· ἄνδρες γὰρ πόλις, καὶ οὐ τείχη οὐδὲ νῆες ἀνδρῶν κεναί.

Ὁ μὲν Νικίας τοιάδε παρακελευόμενος ἅμα ἐπῄει τὸ στρά- 78
τευμα, καὶ εἴ πῃ ὁρῴη διεσπασμένον καὶ μὴ ἐν τάξει χωροῦν,

78. Atheniensibus ita fractis per pugnas navales, ut fiduciam magis in militibus terrestribus ponerent, quam in nautis, et consilio capto terra abeundi, decretum est, ut in terram Siculorum, in interioribus insulae sitam perveniendi periculum fieret. Non accurate fines Graecorum et Siculorum definiri possunt, nec quantum intervallum inter Syracusas et proximum locum Siculum fuerit, cognitum est. Verum superiores partes omnium vallium paulo reductiorum sine dubio extra fines Graecorum erant; itidemque res se habuit in valle Anapi. Proinde Atheniensium primum consilium fuit ascendendi per huius vallis australe brachium sive deverticulum, unde exituri erant apud loca editiora non procul a fonte Cacyparis: id brachium Syracusis in interiora insulae reducitur propemodum recta occasum versus. Primo die receptus Athenienses iter faciebant non totorum quatuor mill. Angl. et dimidii, quia perpetuo ab equitibus leviterque armatis militibus Syracusanorum vexabantur. Traiecerunt primo Anapum paulo supra ostium Cyanae et pernoctabant in colle quodam, quae videtur pars fuisse iugi superne plani, quod dividit duo brachia vallis Anapi. Altera die paulo supra duo mill. in summo iugo progressi descenderunt in vallem, quod nominavi australe brachium vallis Anapi. Per hanc vallem nullus rivus perennis fluit, sed torrentes, et hi, praeterquam post imbres, tam pauperes aquae, ut eam aridum solum multo ante absorbeat, quam ad mare devenit. Superius vel hi torrentes rariores et aqua egeniores fiunt, donec prorsus cessant, neque quidquam aridius extat, quam edita planities calcaria, quae per tota illa altiora loca extenditur. Itaque Athenienses totam illam diem commorabantur eo loco, ubi primum in vallem descenderant, ut sibi aquam compararent et cibos e domibus ibi disiectis. Hae causae fuisse videntur, cur tam mature subsisterent et agmen altera die non longius ducerent: at tertii diei iter incerti animorum et timidi fecisse videntur. Hostes versabantur in difficili parte viae obstruenda, per quam Athenienses ire coacti erant: vel minimi temporis dispendium periculosum erat: tametsi vel locum, ubi opus parabatur, non assecuti Athenienses per adsultantes leviter armatos hostium milites ita affligebantur, ut desperationis pleni reverterentur et noctem eodem loco transigerent, quem mane reliquerant. Quarto die nihilominus mature proficiscebantur animis confirmati obstacula itineris fortiter superare. Agmen proinde ad eum locum vertebant, quem hostes occupaverant. Erat id angustum dorsum, ad quod via e valle erigebatur, et utrimque arduo et praecipite torrentis alveo

ξυνάγων καὶ καθιστάς, καὶ ὁ Δημοσθένης οὐδὲν ἧσσον τοῖς καθ' ἑαυτὸν τοιαῦτά τε καὶ παραπλήσια λέγων. τὸ δὲ ἐχώρει

conclusum. Ibi Syracusani peditatum collocaverant per naturam soli ita compressum, ut multi post singulos singuli adstare cogerentur. Ex ea statione, ad quam aditus tam difficilis esset, missilia in capita Atheniensium ad expugnandum transitum adgredientium desuper emittebant. Post irritos conatus Athenienses omni spe abiecta retrogressi in valle subsistebant; at hostes quiescere eos non passi et natura soli usi partem copiarum mittebant, ut murum transversum per angustam partem vallis exstruerent, inferius eo loco, quo Athenienses substiterant, quo a receptu intercluderentur. Athenienses autem disiectis militibus ad hoc opus perficiendum missis, ne idem periculum denuo incurrerent, se receperunt infra angustam partem vallis ad eum locum, ubi exitus est in campum oram maris versus: ibi pernoctaverunt, firmi animis tertium receptum proxime insequenti die periclitari. At conatus quinti diei non minus vani fuere, quam diebus superioribus. Apparet, Athenienses rursus ascensum per vallem aggressos ita a Syracusanis acceptos esse, ut ne introitum quidem eius pertingerent, ut minus unum mill. progressi ab loco, ubi mane fuerant, agmen sustinerent pernoctatum, campo nondum eluctati. Iam perspicuum erat, fieri prorsus non posse, ut ascensu vallis inde ab urbe Syracusanorum facto in terram Siculorum pervenirent: duces igitur decreverunt alia via receptum instituere et in interiora penetrare per vallem Cacyparis, quae finem habet ad litus maris sex s. septem milliaribus ad austrum ab Anapo. Quem conatum ut perficerent itinere diurno hostes praeverti studebant nocte discedendo et versus mare recedendo usque dum viam Syracusis Helorum ferentem attingebant. Quo facto hanc viam sequi litus legentes cogitabant, donec ad Cacyparim perveniebant, ubi dextrorsum conversi in interiora promovere parabant. Quamquam lassi et vires exhausti milites nocte moverunt, relictis crebris ignibus decipiendorum hostium causa, et agmine per subitum terrorem turbato, tamen illucescente die Helorinam viam ingressi ad ripam Cacyparis pervenerunt. Ibi partem Syracusanorum invenerunt opus exstruentem, quo traiectus eius fluvii obstrueretur; verum his cito disiectis sine mora traiiciebant. Verumtamen non conversi dextrorsum, ut statuerant, versus interiora, a ducibus itineris sibi persuaderi passi sunt, ut paulo ulterius viam litus legentem sequerentur, donec attingerent vallem (vel potius cavum alvei) Erinei. Quibus rationibus ad hoc inducti sint, ignotum est; certe Athenienses fatigati et fame laborantes receptum in campo continuabant festinantes Erineum pertingere. Itaque inter Cacyparim et Erineum duae sectiones exercitus Atheniensium inter se separatae sunt. Demosthenes Niciam intervallo quinque mill. et dimidii insequens prior ab equitibus Syracusanorum oppressus et subsistens, ut pugnae copiam faceret, hostiumque nonnullis eum praetervectis, illico circumventus est. Athenienses turbati compellebantur in locum quodammodo ei similem, in quo exercitus Corinthiorum prius prope Megaram periit (Thuc. 1, 106.). Locus erat spisse oleis obsitus et arte muro inclusus, ad utrumque latus via procurrente. Hic Athenienses undique hostium missilibus verberati sunt, donec tandem sub vesperem sexto receptus die tota sectio sexies mille hominum armis ferendis idoneorum armis depositis captiva Syracusas abducta est. Interea Nicias cum suo exercitu ad Erineum pervenerat, eoque traiecto in colle ad australem eius oram consederat. At postero mane, die receptus septimo, et ipse hostibus supervenientibus, ut se dederet provocatus est. Conditiones tamen latas nondum animum inducere poterat ut acciperet, et militibus

ἐν πλαισίῳ τεταγμένον, πρῶτον μὲν ἡγούμενον τὸ Νικίου, ἐφεπόμενον δὲ τὸ Δημοσθένους· τοὺς δὲ σκευοφόρους καὶ τὸν πλεῖστον ὄχλον ἐντὸς εἶχον οἱ ὁπλῖται. καὶ ἐπειδή [τε] ἐγένοντο ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ Ἀνάπου ποταμοῦ, εὗρον ἐπ' αὐτῷ παρατεταγμένους τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων, καὶ τρεψάμενοι αὐτοὺς καὶ κρατήσαντες τοῦ πόρου ἐχώρουν ἐς τὸ πρόσθεν· οἱ δὲ Συρακόσιοι παριππεύοντές τε προσέκειντο καὶ ἐσακοντίζοντες οἱ ψιλοί. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρα προελθόντες σταδίους ὡς τεσσαράκοντα ηὐλίσαντο πρὸς λόφῳ τινὶ οἱ Ἀθηναῖοι· τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρωὶ ἐπορεύοντο καὶ προῆλθον ὡς εἴκοσι σταδίους, καὶ κατέβησαν ἐς χωρίον ἄπεδόν τι καὶ αὐτοῦ ἐστρατοπεδεύσαντο, βουλόμενοι ἔκ τε τῶν οἰκιῶν λαβεῖν τι ἐδώδιμον, ὠκεῖτο γὰρ ὁ χῶρος, καὶ ὕδωρ μετὰ σφῶν αὐτῶν φέρεσθαι αὐτόθεν· ἐν γὰρ τῷ πρόσθεν ἐπὶ πολλὰ στάδια, ᾗ ἔμελλον ἰέναι, οὐκ ἄφθονον ἦν. οἱ δὲ Συρακόσιοι ἐν τούτῳ προελθόντες τὴν δίοδον τὴν ἐν τῷ πρόσθεν ἀπετείχιζον· ἦν

post iter continuum propemodum bidui et noctis omnino quiete indigentibus omni generi vexationum per adsultantes hostes eo die non movens loco obnoxius fuit, cogitans receptum continuare appetente nocte. Accedebat penuria commeatus: milites animis viribusque defecerant. Instituerant agmen in tenebris latentes, quum paean repente a vicinis hostibus cani coeptus nunciavit propositum eorum patefactum esse. Prorsus animis fracti per ingentes calamitates, quas subierant, Athenienses rursus armis depositis in castris manserunt ad lucem usque. Octava dies tandem finem certaminum adduxit. Cum prima luce Athenienses moverunt, sed non iam cogitantes per vallem Erinei mediterranea versus converti: imo litus legere pergebant proxime vallem Assinari petentes. Id natura melius munimentum adversus hostes erat, dummodo iis contingeret eum traiicere antequam hostes superveniebant, et flumen amni similius, quam Erineus, largius aquam offerre videbatur ipso hoc sero anni tempore. Athenienses pervenerunt ad hoc flumen, sed transire non valuerunt. Oppressi et circumventi ab hostibus, proculcati inter se, telis obruti, postremo trucidati in congressu graviter armatorum perierunt in valle Assinari. ARN.

πρῶτον μὲν ἡγούμενον] Haec addidi ex Vat. et marg. It. BEKK. Idemque in marg. habent D. et K. teste Did. Haec quum ex sequente *ἐφεπόμενον δέ* subaudiri possint, et a Valla, alibi Vaticani sectatore, non agnoscantur, Popponi ab interpretibus videntur profecta. „Male enim, ait, Bau. Demosthenis agmen *οὐκ ἐν πλαισίῳ ἐφέπεσθαι* coniicit, sed *πλαίσιον* ea ipsa re effectum est, quod Niciae agmen praecessit, Demosthenis subsecutum est. Conf. Diod. 13, 18." Mox particulam in *καὶ ἐπειδή τε* Haack. refert ad *οἱ δὲ Συρακόσιοι*, „non solum, ait, in transitu Anapi in Syracusanos inciderunt, sed etiam ulterius progredientibus iidem Syracusani instabant." Popponi haec explicatio iure non probatur. Ad *ἄπεδον* pertinent hae glossae: Zonaras *ἄπεδα, τὰ ἰσόπεδα*. Anecdd. Bekk. 1. p. 419. Bachm. 1. p. 115, 20. *ἄπεδον, τὸ ἰσόπεδον καὶ τὸ ὁμαλόν. Θουκ. τὰ ἰσόπεδα*. Adde Phavorin. Etym. M. p. 125, 20. v. Tittm. Proleg. ad Zonar. p. XVIII. et Thom. M. p. 85. Ad proxima *ἐπὶ πολλὰ στάδια* pertinet glossa Photii: *στάδια καὶ σταδίους, ἑκατέρως λέγουσιν. ὁ Θουκ. δὲ σταδίους ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν, ἅπαξ δὲ μόνον στάδια εἴρηκεν ἐν ζ'· „ἐν γὰρ τῷ πρόσθεν ἐπὶ πολλὰ στάδια μέλλων ἰέναι."* v. Lobeck. ad Phryn. p. 762.

δὲ λόφος καρτερὸς καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ χαράδρα κρημνώδης, ἐκαλεῖτο δὲ Ἀκραῖον λέπας. τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ Ἀθηναῖοι προήεσαν, καὶ οἱ τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων αὐτοὺς ἱππῆς καὶ ἀκοντισταὶ ὄντες πολλοὶ ἑκάτεροι ἐκώλυον, καὶ ἐσηκόντιζόν τε καὶ παρίππευον. καὶ χρόνον μὲν πολὺν ἐμάχοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ἔπειτα ἀνεχώρησαν πάλιν ἐς τὸ αὐτὸ στρατόπεδον· καὶ τὰ ἐπιτήδεια οὐκέτι ὁμοίως εἶχον. οὐ γὰρ ἔτι ἀποχωρεῖν οἷόν τ' ἦν
79 ὑπὸ τῶν ἱππέων. πρωὶ δὲ ἄραντες ἐπορεύοντο αὖθις, καὶ ἐβιάσαντο πρὸς τὸν λόφον ἐλθεῖν τὸν ἀποτετειχισμένον, καὶ εὗρον πρὸ ἑαυτῶν ὑπὲρ τοῦ ἀποτειχίσματος τὴν πεζὴν στρατιὰν παρατεταγμένην οὐκ ἐπ' ὀλίγων ἀσπίδων· στενὸν γὰρ ἦν τὸ χωρίον. καὶ προσβαλόντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐτειχομάχουν, καὶ βαλλόμενοι ὑπὸ πολλῶν ἀπὸ τοῦ λόφου ἐπάντους ὄντος, διεκνοῦντο γὰρ ῥᾷον οἱ ἄνωθεν, καὶ οὐ δυνάμενοι βιάσασθαι ἀνεχώρουν πάλιν καὶ ἀνεπαύοντο. ἔτυχον δὲ καὶ βρονταί τινες ἅμα γενόμεναι καὶ ὕδωρ, οἷα τοῦ ἔτους πρὸς μετόπωρον ἤδη ὄντος φιλεῖ γίγνεσθαι· ἀφ' ὧν οἱ Ἀθηναῖοι μᾶλλον ἔτι ἠθύμουν, καὶ ἐνόμιζον ἐπὶ τῷ σφετέρῳ ὀλέθρῳ καὶ ταῦτα

Ἀκραῖον λέπας] i. e. *summa rupes*. Hanc ultra Euryelum occasum versus solstitialem ponit Dorv. Sicul. p. 187. secutus Cluverium S. A. p. 172. Conf. Mans. Spart. 2. p. 451. Eam vulgo nunc incolis Crimiti dici addit Dorv., apud Piantam in tabula est sub nr. 67. cum hac adnotatione: Monte Climiti, oggi vien detto il Monte. Kephalides Vol. 2. p. 44. sic scribit: „Pone locum dictum Belvedere orientem et mare versus iugum montis satis altum protenditur, quem plerique, et in his Cluverius, Fazellus et alii Crimiti, rustici nullo proprio nomine, sed Monte del Bosco appellant; montem, qui vere Crimiti dicitur, affirmabant nobis audientibus, haud paulo ulterius pone montem del Bosco situm esse.“ Ipse collis, qui Ἀκραῖον λέπας appellabatur, scilicet non definiri potest; at tabula demonstrabit, colles huius generis plures apparere ascendentibus vallem Anapi. Tenendum est, Atheniensibus voluntatem fuisse quam longissime penetrare in mediterranea, ut terram Siculorum intrarent. Hoc primo conati sunt ascendendo unam vallium coniunctarum cum valle Anapi: at non valentes vi progredi ab hac parte, ad litus redierunt, ingressuri viam litus legentem per humilia terrae prope mare, usque dum pervenirent in alteram vallem, per quam rursus in mediterranea converterentur, iterum tentantes penetrare in terram Siculorum sibi amicorum. ARN.

79. ἐβιάζοντο ἐλθεῖν] i. e. sie suchten mit Gewalt zu gelangen. v. Dorv. ad Charit. p. 268. Et οὐκ ἐπ' ὀλίγων ἀσπίδων est nicht wenig Mann tief aufgestellt; angustiam loci ipse dicit non passam esse aciem εἰς μῆκος instrui. Tum διεκνοῦντο Schol. explicat per ἐξικνοῦντο βάλλοντες.

φιλεῖ γίγνεσθαι] Nemo hic miratus est, Athenienses, qui plures iam annos in Sicilia consumserant, in re tam solenni etiam magis deposuisse animos. Procul dubio excidit ante vocem φιλεῖ vocula οὐ. In re enim solita non poterant queri, suam in perniciem omnia ista simul fieri, ut mox subiicitur. LIND. Spicil. p. 13. Fallitur; vid. adn. ad 6, 70. Mox vocula αὖ respicitur ad c. 78. vers. fin. Et εἰ ἐπίοιεν est idem, quod ὁπότε ἐπίοιεν, ut docent Elmsl. ad Eurip. Med. 1185. Matth. p. 1005., quem vid. p. 1023. de verbis εἴ πως φοβήσειαν.

πάντα γίγνεσθαι. ἀναπαυομένων δὲ αὐτῶν ὁ Γύλιππος καὶ οἱ Συρακόσιοι πέμπουσι μέρος τι τῆς στρατιᾶς ἀποτειχιοῦντας αὖ ἐκ τοῦ ὄπισθεν αὐτοὺς ᾗ προεληλύθεσαν· ἀντιπέμψαντες δὲ κἀκεῖνοι σφῶν αὐτῶν τινας διεκώλυσαν. καὶ μετὰ ταῦτα πάσῃ τῇ στρατιᾷ ἀναχωρήσαντες πρὸς τὸ πεδίον μᾶλλον οἱ Ἀθηναῖοι ηὐλίσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ προυχώρουν, καὶ οἱ Συρακόσιοι προσέβαλλόν τε πανταχῇ αὐτοῖς κύκλῳ καὶ πολλοὺς κατετραυμάτιζον, καὶ εἰ μὲν ἐπίοιεν οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπεχώρουν, εἰ δ' ἀναχωροῖεν, ἐπέκειντο, καὶ μάλιστα τοῖς ὑστάτοις προσπίπτοντες, εἴ πως κατὰ βραχὺ τρεψάμενοι πᾶν τὸ στράτευμα φοβήσειαν. καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν τοιούτῳ τρόπῳ ἀντεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι, ἔπειτα προελθόντες πέντε ἢ ἓξ σταδίους ἀνεπαύοντο ἐν τῷ πεδίῳ· ἀνεχώρησαν δὲ καὶ οἱ Συρακόσιοι ἀπ' αὐτῶν ἐς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον.

Τῆς δὲ νυκτὸς τῷ Νικίᾳ καὶ Δημοσθένει ἐδόκει, ἐπειδὴ 80
κακῶς σφίσι τὸ στράτευμα εἶχε τῶν ἐπιτηδείων πάντων ἀπορία ἤδη, καὶ κατατετραυματισμένοι ἦσαν πολλοὶ ἐν πολλαῖς προσβολαῖς τῶν πολεμίων γεγενημέναις, πυρὰ καύσαντες ὡς πλεῖστα ἀπάγειν τὴν στρατιάν, μηκέτι τὴν αὐτὴν ὁδὸν ᾗ διενοήθησαν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἢ οἱ Συρακόσιοι ἐτήρουν, πρὸς τὴν θάλασσαν. ἦν δὲ ἡ ξύμπασα ὁδὸς αὕτη οὐκ ἐπὶ Κατάνης τῷ στρατεύματι, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἕτερον μέρος τῆς Σικελίας τὸ πρὸς Καμάριναν καὶ Γέλαν καὶ τὰς ταύτῃ πόλεις καὶ Ἑλληνίδας καὶ βαρβάρους. καύσαντες οὖν πυρὰ πολλὰ ἐχώρουν ἐν τῇ νυκτί. καὶ αὐτοῖς, οἷον φιλεῖ καὶ πᾶσι στρατοπέδοις, μάλιστα δὲ τοῖς μεγίστοις, φόβοι καὶ δείματα ἐγγίγνεσθαι, ἄλλως τε καὶ ἐν νυκτί τε καὶ διὰ πολεμίας καὶ ἀπὸ πολεμίων οὐ πολὺ ἀπεχόντων ἰοῦσιν, ἐμπίπτει ταραχή· καὶ τὸ μὲν Νικίου στράτευμα, ὥσπερ ἡγεῖτο, ξυνέμενέ τε καὶ προὔλαβε πολλῷ, τὸ δὲ Δημοσθένους, τὸ ἥμισυ μάλιστα καὶ πλέον, ἀπεσπάσθη τε καὶ ἀτακτότερον ἐχώρει. ἅμα δὲ τῇ ἕῳ ἀφικνοῦνται ὅμως πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐσβάντες ἐς τὴν ὁδὸν τὴν Ἑλωρινὴν καλουμένην ἐπορεύοντο, ὅπως ἐπειδὴ γένοιντο ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ Κακυπάρει, παρὰ τὸν ποταμὸν ἴοιεν ἄνω διὰ μεσογείας· ἤλπιζον γὰρ καὶ τοὺς Σικελοὺς ταύτῃ οὓς μετέπεμψαν ἀπαντήσεσθαι. ἐπειδὴ δ' ἐγένοντο ἐπὶ τῷ ποταμῷ, εὗρον καὶ ἐνταῦθα φυλακήν τινα τῶν Συρακοσίων ἀποτειχίζουσάν τε καὶ ἀποσταυροῦ-

80. φόβοι — ἐγγίγνεσθαι] Haec verba epexegesis sunt verborum οἷον φιλεῖ. Vid. adn. ad 4, 125. De terrore panico agit Valck. ad Herodot. 4, 203. Mox ἀπό ante πολεμίων cum Reiskio et Poppone deletum malis. Dein vulgo legebatur τὸ ἥμισυ μάλιστα καὶ τὸ πλέον, articulum om. Vat. Converte sicher die Hälfte oder mehr. Vid. adn. ad 1, 22. Cacyparis, si Cluverio S. A. p. 183. fides, nunc Casibili dicitur. Erineum Cluver. putat Miranda appellari; secundum Piantam fiume d'Arola est. Verum his duobus nominibus unum idemque flumen appellatur.

σαν τὸν πόρον. καὶ βιασάμενοι αὐτὴν διέβησάν τε τὸν ποταμὸν καὶ ἐχώρουν αὖθις πρὸς ἄλλον ποταμὸν τὸν Ἐρινεόν· ταύτῃ γὰρ οἱ ἡγεμόνες ἐκέλευον.

81 Ἐν τούτῳ δ' οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ὡς ἥ τε ἡμέρα ἐγένετο καὶ ἔγνωσαν τοὺς Ἀθηναίους ἀπεληλυθότας, ἐν αἰτίᾳ τε οἱ πολλοὶ τὸν Γύλιππον εἶχον ἑκόντα ἀφεῖναι τοὺς Ἀθηναίους, καὶ κατὰ τάχος διώκοντες, ᾗ οὐ χαλεπῶς ἠσθάνοντο κεχωρηκότας, καταλαμβάνουσι περὶ ἄριστον ὥραν. καὶ ὡς προξέμιξαν τοῖς μετὰ τοῦ Δημοσθένους, ὑστέροις τε οὖσι καὶ σχολαίτερον καὶ ἀτακτότερον χωροῦσιν, ὡς τῆς νυκτὸς τότε ξυνεταράχθησαν, εὐθὺς προσπεσόντες ἐμάχοντο· καὶ οἱ ἱππῆς τῶν Συρακοσίων ἐκυκλοῦντό τε ῥᾷον αὐτοὺς δίχα δὴ ὄντας, καὶ ξυνῆγον ἐς ταὐτό. τὸ δὲ Νικίου στράτευμα ἀπεῖχεν ἐν τῷ πρόσθεν καὶ πεντήκοντα σταδίους· θᾶσσόν τε γὰρ

ταύτῃ — ἐκέλευον] i. e. certiores facti, hostem iam ad Cacyparim advenisse, et suum adscensum per vallem probabile esse per hostes impeditum iri, ad aliam vallem, Erinei, progressi sunt, quum duces itineris eos docerent fieri posse, ut per hanc adscendentes in mediterranea penetrare, ibique, ut sperabant, hostem praeverti possent. ARN.

81. καὶ πεντήκοντα] Vulgo ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, sed ἑκατόν om. Cass. Aug. Cl. Ven. Laur. Pal. It. Reg. (G.) Marc. Lugd. E. Mosq. K. m. „Narratur quidem cap. antec., Demosthenem cum dimidia fere copiarum parte nimis distractum fuisse a Nicia. Neque facile tamen una illa nocte, qua castra movere coeperunt, tanto statim intervallo a se invicem separari poterant, ut iam sequenti die centum et quinquaginta stadiorum spatio Nicias antecederet. Nimium quantum iam Demosthenes in itinere unius noctis moratus esse videbatur, quum iam quinquaginta stadiorum spatio Nicias, cum eodem una ex castris profectus, distaret. Quod Thucydides copula *καί* indicare voluit: *Niciae exercitus quinquaginta adeo stadiis iam praecesserat.* Sed eadem copula *καί* fortasse falsae scripturae ἑκατόν adiiciendae occasionem dedit, quia numerum ante *καί* librarii deesse putabant.“ BENED. Did. contra vulgatam ita tuetur: „Editores numerum centum quinquaginta nimium putarunt; ego vulgatam retinui his rationibus inductus: legimus exercitum Niciae incessisse magno intervallo ante Demosthenem, καὶ προὔλαβε πολλῷ cap. 80. Dein Thuc., quasi dubitationes de numero ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα σταδίους diluere volens, rationem reddit verbis statim sequentibus: θᾶσσόν τε γὰρ ὁ Νικίας ἦγε, et addit νομίζων σωτηρίαν τὸ ὑποχωρεῖν ὡς τάχιστα, dum exercitus Demosthenis sine ordine progrederetur καὶ οὐ προὐχώρει μᾶλλον ἢ ἐς μάχην ξυνετάσσετο cap. 81. His expositis consentaneum videbitur, exercitum Niciae intervallo centum quinquaginta stadiorum ab exercitu Demosthenis abfuisse. Plut. Vit. Philopoem. c. 18. refert Philopoemenem iter amplius quadringentorum stadiorum uno die emensum esse i. e. paulo amplius septendecim mill. (lieues). Post rapidum iter Niciae intervallum centum quinquaginta stadiorum, quod paulo excedit numerum sex mill. (lieues) et dimidii (sive 15000 toises) non nimium apparebit reputantibus, iter a Nicia continuatum esse per totam noctem auctumnalem (cap. 79.) et postero mane usque ad horam prandii (περὶ ἄριστον ὥραν), quo temporis articulo Syracusani exercitum Demosthenis assequuti sunt.“ Demosthenes cum hoste confligere coepit inter Cacyparim et Erineum; hi fluvii distabant inter se sex millia passuum (3 lieues), teste Cluver. S. A. p. 183. Non poterat ergo Nicias Demosthenem centum quinquaginta stadiis praevertisse, poterat quinquaginta. Alioqui Nicias necesse est, ultra Erineum progressus esset; at constat eum ad ipsam ripam Erinei in colle consedisse. Θᾶσσόν τε γάρ positum est sine sequente *καί*, de quo usu dictum est ad 4, 52. Conf. Matth. p. 1279. Hic tamen sunt, qui τε referant ad sequentia ὁ δὲ Δημοσθένης, ut inter se respondeant τε — δέ, v. Herm. ad Vig. p. 836. Conf. adn. ad 1, 11. De verbis τὸ ὑπομένειν — καὶ μάχεσθαι v. Matth. p. 1063. init. et ibidem §. 545. de formula ἑκόντας εἶναι. Pro ἀνειληθέντες Lobeck. ad Phryn. p. 29. legi vult συνειληθέντες, quia ἀνειλεῖν idem sit quod ἐξελίσσειν. Contra ea Arn. affert locum Arrian. Al. M. 4, 5, 13. οἱ δὲ τοὺς διαβαίνοντας ἀντιμέτωποι ταχθέντες ἀνείλουν εἰς τὸν ποταμόν, ubi ἀνειλεῖν dicit respondere voci Gallicae refouler, itidemque hic esse *turbate repressi.*

ἔς τι χωρίον] Hunc locum Plut. V. Nic. c. 27. Πολυζήλειον αὐλήν vocat. Paulo post αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ vulgo legitur, Valla *hoc ipso die*, et ταύτῃ est in Vat. „Series narrationis haec est: die illucescente ambo exercitus Atheniensium pervenerunt ad viam litus legentem, quam ingressi veniebant ad rivum Cacyparim. Transitu per vim parato versus Erineum processerunt. At ibi postremo separati sunt: nam sectio Demosthenis oppressa est per hostes paulo ante meridiem, quo tempore Nicias iam quinquaginta stadiorum intervallo eum praecesserat, et illa per totum diem cum hoste digladiata sub vesperem se dedidit. Demosthenes igitur nunquam ad Erineum pervenit, sed in itinere a Cacypari ad Erineum interceptus est, ut apparet ex c. 80. διέβησαν τὸν ποταμὸν (Cacyparim) καὶ ἐχώρουν πρὸς τὸν Ἐρινεόν. At Nicias profecto ad Erineum pervenit (ἀφικνοῦνται), dum Demosthenes cum hostibus confligebat in tergis eius intervallo quinquaginta sexagintave stadiorum, quo facto agmen sustinebat, itinere per maiorem partem diei et per partem noctis quoque praecedentis continuato.“ ARN.

ὁ Νικίας ἦγε, νομίζων οὐ τὸ ὑπομένειν ἐν τῷ τοιούτῳ ἑκόντας εἶναι καὶ μάχεσθαι σωτηρίαν, ἀλλὰ τὸ ὡς τάχιστα ὑποχωρεῖν, τοσαῦτα μαχομένους ὅσα ἀναγκάζονται. ὁ δὲ Δημοσθένης ἐτύγχανέ τε τὰ πλείω ἐν πόνῳ ξυνεχεστέρῳ ὢν διὰ τὸ ὑστέρῳ ἀναχωροῦντι αὐτῷ πρώτῳ ἐπικεῖσθαι τοὺς πολεμίους, καὶ τότε γνοὺς τοὺς Συρακοσίους διώκοντας οὐ προὐχώρει μᾶλλον ἢ ἐς μάχην ξυνετάσσετο, ἕως ἐνδιατρίβων κυκλοῦταί τε ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐν πολλῷ θορύβῳ αὐτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ Ἀθηναῖοι ἦσαν· ἀνειληθέντες γὰρ ἔς τι χωρίον, ᾧ κύκλῳ μὲν τειχίον περιῆν, ὁδὸς δὲ ἔνθεν τε καὶ ἔνθεν, ἐλάας δὲ οὐκ ὀλίγας εἶχεν, ἐβάλλοντο περισταδόν. τοιαύτῃσι δὲ προσβολαῖς καὶ οὐ ξυσταδὸν μάχαις οἱ Συρακόσιοι εἰκότως ἐχρῶντο· τὸ γὰρ ἀποκινδυνεύειν πρὸς ἀνθρώπους ἀπονενοημένους οὐ πρὸς ἐκείνων μᾶλλον ἦν ἔτι ἢ πρὸς τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἅμα φειδώ τέ τις ἐγίγνετο ἐπ' εὐπραγίᾳ ἤδη σαφεῖ μὴ προαναλωθῆναί τῳ, καὶ ἐνόμιζον καὶ ὡς ταύτῃ τῇ ἰδέᾳ καταδαμασάμενοι λήψεσθαι αὐτούς. ἐπειδὴ γοῦν δι' ἡμέρας βάλλοντες πανταχόθεν 82
τοὺς Ἀθηναίους καὶ ξυμμάχους ἑώρων ἤδη τεταλαιπωρημένους τοῖς τε τραύμασι καὶ τῇ ἄλλῃ κακώσει, κήρυγμα ποιοῦνται Γύλιππος καὶ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι πρῶτον μὲν τῶν νησιωτῶν εἴ τις βούλεται ἐπ' ἐλευθερίᾳ ὡς σφᾶς ἀπιέναι· καὶ

ἀπεχώρησάν τινες πόλεις οὐ πολλαί. ἔπειτα δ' ὕστερον καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς μετὰ Δημοσθένους ὁμολογία γίγνεται ὥστε ὅπλα τε παραδοῦναι καὶ μὴ ἀποθανεῖν μηδένα μήτε βιαίως μήτε δεσμοῖς μήτε τῆς ἀναγκαιοτάτης ἐνδείᾳ διαίτης. καὶ παρέδοσαν οἱ πάντες σφᾶς αὐτοὺς ἑξακισχίλιοι, καὶ τὸ ἀργύριον ὃ εἶχον ἅπαν κατέθεσαν ἐσβαλόντες ἐς ἀσπίδας ὑπτίας, καὶ ἐνέπλησαν ἀσπίδας τέσσαρας. καὶ τούτους μὲν εὐθὺς ἀπεκόμιζον ἐς τὴν πόλιν. Νικίας δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀφικνοῦνται ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Ἐρινεόν, καὶ διαβὰς πρὸς μετέωρόν τι καθῖσε τὴν στρατιάν.

83 Οἱ δὲ Συρακόσιοι τῇ ὑστεραίᾳ καταλαβόντες αὐτὸν ἔλεγον ὅτι οἱ μετὰ Δημοσθένους παραδεδώκοιεν σφᾶς αὐτούς, κελεύοντες κἀκεῖνον τὸ αὐτὸ δρᾶν· ὁ δ' ἀπιστῶν σπένδεται ἱππέα πέμψαι σκεψόμενον. ὡς δ' οἰχόμενος ἀπήγγειλε πάλιν παραδεδωκότας, ἐπικηρυκεύεται Γυλίππῳ καὶ Συρακοσίοις εἶναι ἑτοῖμος ὑπὲρ Ἀθηναίων ξυμβῆναι ὅσα ἀνάλωσαν χρήματα Συρακόσιοι ἐς τὸν πόλεμον ταῦτα ἀποδοῦναι, ὥστε τὴν μετ' αὐτοῦ στρατιὰν ἀφεῖναι αὐτούς· μέχρι οὗ δ' ἂν τὰ χρήματα ἀποδοθῇ, ἄνδρας δώσειν Ἀθηναίων ὁμήρους, ἕνα κατὰ τάλαντον. οἱ δὲ Συρακόσιοι καὶ Γύλιππος οὐ προσεδέχοντο τοὺς λόγους, ἀλλὰ προσπεσόντες καὶ περιστάντες πανταχόθεν ἔβαλλον καὶ τούτους μέχρι ὀψέ. εἶχον δὲ καὶ οὗτοι πονήρως σίτου τε καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἀπορίᾳ. ὅμως δὲ τῆς νυκτὸς φυλάξαντες τὸ ἡσυχάζον ἔμελλον πορεύεσθαι. καὶ ἀναλαμβάνουσί τε τὰ ὅπλα, καὶ οἱ Συρακόσιοι αἰσθάνονται καὶ ἐπαιώνισαν. γνόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι οὐ λανθάνουσι, κατέθεντο πάλιν πλὴν τριακοσίων μάλιστα ἀνδρῶν· οὗτοι δὲ διὰ τῶν φυλάκων βιασάμενοι ἐχώ-
84 ρουν τῆς νυκτὸς ᾗ ἐδύναντο. Νικίας δὲ ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο ἦγε τὴν στρατιάν· οἱ δὲ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι προσέκειντο τὸν αὐτὸν τρόπον πανταχόθεν βάλλοντές τε καὶ κατακοντίζοντες. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἠπείγοντο πρὸς τὸν Ἀσσίναρον ποταμόν, ἅμα μὲν βιαζόμενοι ὑπὸ τῆς πανταχόθεν προσβολῆς ἱππέων τε πολλῶν καὶ τοῦ ἄλλου ὄχλου, οἰόμενοι ῥᾷόν τι σφίσιν ἔσεσθαι, ἢν διαβῶσι τὸν ποταμόν, ἅμα δὲ ὑπὸ τῆς ταλαιπωρίας καὶ τοῦ πιεῖν ἐπιθυμίᾳ. ὡς δὲ γίγνονται ἐπ' αὐτῷ, ἐπίπτουσιν οὐδενὶ κόσμῳ ἔτι, ἀλλὰ πᾶς τέ τις διαβῆ-

83. ἕνα κατὰ τάλαντον] Vid. adn. ad 3, 70. init. et Dorv. ad Charit. p. 286. Mox vulgo erat καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, sed ἄλλων plurimi praestantissimique libri reiiciunt, quanquam ad sententiam necessarium esse vere mihi Did. perhibere videtur. De iunctione temporum αἰσθάνονται et ἐπαιώνισαν v. Matth. p. 956. 1.

84. Ἀσσίναρον] Hunc Cluver. dicit nunc Falconara appellari, at Smyth. eum appellat Asinaro et dicit eum exire in mare prope Ballatam di Noto, quae est parva statio navium prope prominentiam terrae, clare expressam in tabula Siciliae, quam edidit societas vulgandis utilibus cognitionibus instituta (the Useful Knowledge society). Ripae huius fluminis altae et praecipites sunt. ARN. Vol. 3. p. 536.

ναι αὐτὸς πρῶτος βουλόμενος καὶ οἱ πολέμιοι ἐπικείμενοι χαλεπὴν ἤδη τὴν διάβασιν ἐποίουν· ἀθρόοι γὰρ ἀναγκαζόμενοι χωρεῖν ἐπέπιπτόν τε ἀλλήλοις καὶ κατεπάτουν, περί τε τοῖς δορατίοις καὶ σκεύεσιν οἱ μὲν εὐθὺς διεφθείροντο, οἱ δὲ ἐμπαλασσόμενοι κατέῤῥεον. ἐς τὰ ἐπὶ θάτερά τε τοῦ ποταμοῦ παραστάντες οἱ Συρακόσιοι, ἦν δὲ κρημνῶδες, ἔβαλλον ἄνωθεν τοὺς Ἀθηναίους, πίνοντάς τε τοὺς πολλοὺς ἀσμένους καὶ ἐν κοίλῳ ὄντι τῷ ποταμῷ ἐν σφίσιν αὐτοῖς ταρασσομένους. οἵ τε Πελοποννήσιοι ἐπικαταβάντες τοὺς ἐν τῷ ποταμῷ μάλιστα ἔσφαξον. καὶ τὸ ὕδωρ εὐθὺς διέφθαρτο, ἀλλ' οὐδὲν ἧσσον ἐπίνετό τε ὁμοῦ τῷ πηλῷ ἡματωμένον καὶ περιμάχητον ἦν τοῖς πολλοῖς. τέλος δὲ νεκρῶν τε πολλῶν ἐπ' ἀλλήλοις ἤδη 85

περί τε τοῖς δορατίοις — κατέῤῥεον] In his περὶ τοῖς δορ. διεφθείροντο idem est, quod περιόμενοι περὶ τοῖς δορατίοις, ut Bloomf. observavit. Verba autem εὐθὺς διεφθείροντο ad περὶ τοῖς δορατίοις, verba οἱ δὲ κατέῤῥεον ad σκεύεσιν Arn. recte refert. „De statu, ait, movebantur et super varia sarcinarum in conturbatione amissarum et hinc illinc sparsarum procumbentes nec valentes statum recuperare, viribus exhausti in ima deferebantur.“ Verba οἱ δὲ ἐμπαλασσόμενοι — Ἀθηναίους Suidas in ἐμπαλασσόμενοι adscripsit, apud quem τε deest, punctum post ποταμοῦ ponitur, et δέ additur post περιστάντες, sic enim ibi legitur, quemadmodum in F. Verbum ἐμπαλ. falso explicat per ἐμπίπτοντες εἰς τὸ ὕδωρ. Secus Eustath. ad Hom. Il. 5. p. 527. Rom. ἱστέον δὲ ὅτι Αἴλιος Διονύσιος μέμνηται τοῦ Θουκυδίδου εἰπόντος τὸ ἐμπαλασσόμενοι ἀντὶ τοῦ ἐμπλεκόμενοι, περιπειρόμενοι δόρατι, φυρόμενοι. Haec ipsis verbis iisdem iterat Phavorinus. Zonaras exponit per προσκρούοντες, προσπελάζοντες, addens: καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπεμβαίνοντες καὶ συμπηγνύμενοι, et adiiciens exempla, ubi Tittm. convertit *se mutuo implicare, irretire.* Cyrillus ex loco praesenti: ἐμπλασσόμενοι, ἐμπίπτοντες ποταμῷ. Zonaras iterum in ἐμπλασσόμενοι eodem modo interpretatur, allatis verbis οἱ δὲ ἐμπλασσόμενοι (quemadmodum est in corr. l.) — θάτερα τοῦ ποταμοῦ. Et καὶ ἀντὶ τοῦ μαλυνόμενοι, pergit, παλάσσω γὰρ τὸ μολύνω. Dio Cass. 62, 16. ἀλλήλοις τε ἐνεπλάζοντο καὶ περὶ τοῖς σκεύεσιν ἐσφάλλοντο, qui locus manifesto ex praesenti expressus est. v. Levesqu. ad Thuc. Vol. 4. p. 195. Wess. et Valck. ad Herodot. 7, 85., unde apparet, Eustathii explicationem ἐμπλεκόμενοι, φυρόμενοι praeferendam esse. „Verbum κατέῤῥεον dicerem significare *secundo fluvio labebantur*, si sumi posset Assinarum recentibus imbribus auctum esse (v. cap. 79.), alioqui fluvio Siculo mense Septembri vix satis aquae fuisset ad auferendum aliquid. Καταῤῥεῖν sensu *demergi, ad ima deferri* (untersinken) est apud Dionys. A. R. 3, 19. et Soph. Antig. 1010.“ ARN.

οἵ τε Πελοποννήσιοι — τοῖς πολλοῖς] Utitur his verbis Longin. de Sublim. 38, 3. tanquam exemplo optimae hyperbolae. Sed pro Πελοποννήσιοι habet Συρακούσιοι, quod Duk. verum esse putat; nam quum in tota hac narratione de fuga Atheniensium inde a cap. 78. usque ad h. l. nusquam Peloponnesios, fere ubique Syracusanos et semel iterumque Syracusanos eorumque socios nominet, negat causam dici posse, cur hic potissimum Peloponnesios memorare voluerit. Poppo negat in talibus rhetorum auctoritatem contra libros scriptos quidquam valere, addens hic Peloponnesios, qui in numero sociorum erant, singularem virtutem probasse et propterea loco Syracusanorum appellatos esse. Consentit Arn. ita disserens: „Syracusanorum graviter armati pessimi

κειμένων ἐν τῷ ποταμῷ καὶ διεφθαρμένου τοῦ στρατεύματος τοῦ μὲν κατὰ τὸν ποταμόν, τοῦ δέ, καὶ εἴ τι διαφύγοι, ὑπὸ τῶν ἱππέων, Νικίας Γυλίππῳ ἑαυτὸν παραδίδωσι, πιστεύσας μᾶλλον αὐτῷ ἢ τοῖς Συρακοσίοις· καὶ ἑαυτῷ μὲν χρῆσθαι ἐκέλευεν ἐκεῖνόν τε καὶ Λακεδαιμονίους ὅ,τι βούλονται, τοὺς δὲ ἄλλους στρατιώτας παύσασθαι φονεύοντας. καὶ ὁ Γύλιππος μετὰ τοῦτο ζωγρεῖν ἤδη ἐκέλευε· καὶ τούς τε λοιποὺς ὅσους μὴ ἀπεκρύψαντο, πολλοὶ δὲ οὗτοι ἐγένοντο, ξυνεκόμισαν ζῶντας, καὶ ἐπὶ τοὺς τριακοσίους, οἳ τὴν φυλακὴν διεξῆλθον τῆς νυκτός, πέμψαντες τοὺς διωξομένους ξυνέλαβον. τὸ μὲν οὖν ἀθροισθὲν τοῦ στρατεύματος ἐς τὸ κοινὸν οὐ πολὺ ἐγένετο, τὸ δὲ διακλαπὲν πολύ, καὶ διεπλήσθη πᾶσα Σικελία αὐτῶν, ἅτε οὐκ ἀπὸ ξυμβάσεως ὥσπερ τῶν μετὰ Δημοσθένους ληφθέντων. μέρος δέ τι οὐκ ὀλίγον καὶ ἀπέθανε· πλεῖστος γὰρ δὴ φόνος οὗτος καὶ οὐδενὸς ἐλάσσων τῶν ἐν τῷ Σικελικῷ πολέμῳ τούτῳ ἐγένετο. καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις προσβολαῖς ταῖς κατὰ τὴν πορείαν συχναῖς γενομέναις οὐκ ὀλίγοι ἐτεθνήκεσαν. πολλοὶ δὲ ὅμως καὶ διέφυγον, οἱ μὲν καὶ παραυτίκα, οἱ δὲ καὶ δουλεύσαντες καὶ διαδιδράσκοντες ὕστερον· τούτοις δ' ἦν ἀναχώρησις ἐς Κατάνην.

generis fuisse, nec prospere adversus Athenienses, nisi ab equitibus suis adiuti, pugnasse videntur. Quemadmodum igitur Boeoti in nocturna aggressione Epipolarum fortunam pugnae verterant, postquam Syracusani nequidquam Atheniensibus resistere conati erant, ita tunc Peloponnesii milites duce Gylippo strenua disciplina subacti soli cum hoste cominus congredi ausi sunt, dum Syracusani satis habebant eos eminus telis verberare." Porro Longin. omittit τε ante ὁμοῦ et postrema sic apud eum a Weiskio edita sunt: καὶ τοῖς πολλοῖς ἔτι ἦν περιμάχητον. Id a Tollio enotatum est ex cod. Vat. Longini. Imitationem loci Thucydidei Toup. indicavit ab Herodiano 8, 5. factam, verum inde non constat, hunc scriptorem illi ut imitatori colores praebuisse. Huc pertinet etiam Lucian. de Conscr. Hist. c. 38. Denique de plusquamperfecto διέφθαρτο v. Matth. p. 960. init.

85. ἑαυτῷ — χρῆσθαι] v. ibidem p. 749. 6.

ἐν τῷ Σικελικῷ πολέμῳ] Ἑλληνικῷ emendant Tus. et Schol.: λέγει γὰρ αὐτὸς ἐπὶ τέλει τῆσδε τῆς ἱστορίας (cap. 87.), „συνέβη δὲ τοῦτο τὸ ἔργον τὸ Ἑλληνικὸν τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε μέγιστον γενέσθαι, δοκεῖ δέ μοι, καὶ ὧν Ἑλληνικῶν ἴσμεν." ἔοικεν οὖν κἀνταῦθα μὴ μόνοις τοῖς Σικελικοῖς, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς Ἑλληνικοῖς ἀντεξετάζειν τὴν συμφοράν. Aliter sentit Meyer Turicensis, „Quidni, ait, Thucydides diceret: haec ultima clades Atheniensium maxima fuit omnium, quam biennio, per quod bellum Siculum gestum est, perpessi erant, maior igitur quam clades nocturna in Epipolis, et in pugnis navalibus." Addit Arn.: „sic in proximo versu clades ad Assinarum comparatur quodammodo cum iactura, quam Athenienses fecerant in variis certaminibus, quae exercitus inter receptum per partes inierat. Non aliter est, ac si scriptor Gallicus expeditionis in Russiam factae de strage apud Beresinam scriberet: haec atrocior erat quam ulla per totum bellum Russicum." Neque quidquam locus capitis 87. probat: quid enim vetat, ne rerum Sicularum comparatio fiat etiam cum rebus Graecorum universorum?

Ξυναθροισθέντες δὲ οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, τῶν86
τε αἰχμαλώτων ὅσους ἐδύναντο πλείστους καὶ τὰ σκῦλα ἀναλαβόντες, ἀνεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων ὁπόσους ἔλαβον κατεβίβασαν ἐς τὰς λιθοτομίας, ἀσφαλεστάτην εἶναι νομίσαντες τὴν τήρησιν. Νικίαν δὲ καὶ Δημοσθένην ἄκοντος Γυλίππου ἀπέσφαξαν. ὁ γὰρ Γύλιππος καλὸν τὸ ἀγώνισμα ἐνόμιζέν οἱ εἶναι ἐπὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς ἀντιστρατήγους κομίσαι Λακεδαιμονίοις. ξυνέβαινε δὲ τὸν μὲν πολεμιώτατον αὐτοῖς εἶναι, Δημοσθένην, διὰ τὰ ἐν τῇ νήσῳ καὶ Πύλῳ, τὸν δὲ διὰ τὰ αὐτὰ ἐπιτηδειότατον· τοὺς γὰρ ἐκ τῆς νήσου ἄνδρας τῶν Λακεδαιμονίων ὁ Νικίας προὐθυμήθη, σπονδὰς πείσας τοὺς Ἀθηναίους ποιήσασθαι, ὥστε ἀφεθῆναι. ἀνθ' ὧν οἵ τε Λακεδαιμόνιοι ἦσαν αὐτῷ

86. λιθοτομίας] His nunc varia nomina sunt, quae recenset Kephalid. Vol. 2. p. 18 sqq. Adde Muenter p. 341 sqq. 352 sqq. 372. Notissimus est locus de lautumiis apud Cic. 2. Verr. 5, 27. v. de Situ Syrac. p. 59. adn. 6. Articulus in verbis τὴν τήρησιν abest ab optimis libris. Arn. confert cap. 42. ξυντομωτάτην ἡγεῖτο διαπολέμησιν. De caede Niciae et Demosthenis cum Thucydide consentit Philist. fragm. 46. p. 168 sq. Diod. 13, 19. Niciam Gylippo impulsore interemtum asseverat, ac Timaeus quoque Thucydidi et Philisto oblocutus erat teste Plut. Nic. 28., narrans eos Hermocrate auctore sibi ipsos manum intulisse. „Κατέλευσαν pro ἀπέσφαξαν [in I. est κατέσφαξαν, quod Thucydidem alibi habere Popp. negat] Thucydidem scripsisse suspicetur quispiam ex Plut. Nic. prope fin., ubi haec sunt: Δημοσθένην δὲ καὶ Νικίαν ἀποθανεῖν Τίμαιος οὔ φησιν ὑπὸ τῶν Συρακουσίων καταλευσθέντας, ὡς Φίλιστος ἔγραψε καὶ Θουκυδίδης, ἀλλ' αὐτοὺς δι' ἑαυτῶν ἀποθανεῖν." Huds. Sed ibi nunc ex Bodl. 3. vere videri legi κελευσθέντες Popp. adnotavit. De fatis reliquorum bello captorum adi Plut. Nic. 29. Diod. 13, 33. Conf. adn. ad Timaei fragm. 71. p. 269. „Lucian. de Conscr. Hist. Niciam ait interfectum esse, captum vero Demosthenem; Iustin. 4, 5. Demosthenem sibi ipsi intulisse manus: recte quidem hic; nam percussit se in proelio, haud tamen lethaliter, teste Plut. [Nic. c. 27.] Conf. Eurip. fragm. 516." Wass. De loco Luciani fallitur, neque enim is dicit, sortem Niciae et Demosthenis diversam fuisse. Verba eius c. 38. Vol. 4. p. 201. Bip. haec sunt: οὐδὲ Κλέων αὐτὸν φοβήσει — οὐδὲ ἡ σύμπασα πόλις τῶν Ἀθηναίων, ἣν τὰ ἐν Σικελίᾳ κακὰ ἱστορῇ καὶ τὴν Δημοσθένους λῆψιν καὶ τὴν Νικίου τελευτήν, καὶ ὡς ἐδίψων, καὶ οἷον τὸ ὕδωρ ἔπινον, καὶ ὡς ἐφονεύοντο πίνοντες οἱ πολλοί. De variis significationibus vocis ἀγώνισμα dixi ad 1, 22. extr. Plut. pro eo dicit: μέγα δ' ἡγεῖτο πρὸς δόξαν. Schol. quoque et Dionys. Hal. ἀγώνισμα apud Thuc. 3, 82. interpretantur δόξαν, *laudem* sive *opinionem hominum alii gloriosam*, ut convertit Duk. Idem adnotavit, a Suida exponi per ἔπαθλον, *praemium*, apud Arist. Ran. 286. „Habet, addit, haec vox in universum significationem laudis et dicitur de omnibus praeclaris studiis ac facinoribus, quae gloria consequitur. Vid. Thuc. 7, 56. 59. 8, 17." Praesenti quidem loco recte converti puto Siegespreis. Paulo post Δημοσθένην in epexegesi est verborum τὸν μέν, de quo usu v. Matth. p. 580. et ibidem p. 1194. de verbis τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἄνδρας. Mox de Nicia opulento vid. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 13. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 184, 35. De plusquamperfecto ἐτεθνήκει adi Matth. p. 960. init.

προσφιλεῖς, κἀκεῖνος οὐχ ἥκιστα διὰ τοῦτο πιστεύσας ἑαυτὸν τῷ Γυλίππῳ παρέδωκεν. ἀλλὰ τῶν Συρακοσίων τινές, ὡς ἐλέγετο, οἱ μὲν δείσαντες, ὅτι πρὸς αὐτὸν ἐκεκοινολόγηντο, μὴ βασανιζόμενος διὰ τὸ τοιοῦτο ταραχὴν σφίσιν ἐν εὐπραγίᾳ ποιήσῃ, ἄλλοι δέ, καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ Κορίνθιοι, μὴ χρήμασι δὴ πείσας τινάς, ὅτι πλούσιος ἦν, ἀποδρᾷ καὶ αὖθις σφίσι νεώτερόν τι ἀπ' αὐτοῦ γένηται, πείσαντες τοὺς ξυμμάχους ἀπέκτειναν αὐτόν. καὶ ὁ μὲν τοιαύτῃ ἢ ὅτι ἐγγύτατα τούτων αἰτίᾳ ἐτεθνήκει, ἥκιστα δὴ ἄξιος ὢν τῶν γε ἐπ' ἐμοῦ Ἑλλήνων
87 ἐς τοῦτο δυστυχίας ἀφικέσθαι διὰ τὴν πᾶσαν ἐς ἀρετὴν νενομισμένην ἐπιτήδευσιν. τοὺς δ' ἐν ταῖς λιθοτομίαις οἱ Συρακόσιοι χαλεπῶς τοὺς πρώτους χρόνους μετεχείρισαν. ἐν γὰρ κοίλῳ χωρίῳ ὄντας καὶ ὀλίγῳ πολλοὺς οἵ τε ἥλιοι τὸ πρῶτον καὶ πνίγος ἔτι ἐλύπει διὰ τὸ ἀστέγαστον, καὶ αἱ νύκτες ἐπιγιγνόμεναι τοὐναντίον μετοπωριναὶ καὶ ψυχραὶ τῇ μεταβολῇ ἐς ἀσθένειαν ἐνεωτέριζον, πάντα τε ποιούντων αὐτῶν διὰ στενοχωρίαν ἐν τῷ αὐτῷ καὶ προσέτι τῶν νεκρῶν ὁμοῦ ἐπ' ἀλλήλοις ξυννενημένων, οἳ ἔκ τε τῶν τραυμάτων καὶ διὰ τὴν μεταβολὴν

πᾶσαν ἐς ἀρετὴν νενομισμένην] *πᾶσαν ἐς ἀρετήν* addita sunt ex Cass. Vat. C. F. Gr. D. I. et rec. *γρ.* It. ac marg. Cl. (Contra Cass. in marg. *γρ. διὰ τὴν νενομισμένην ἐπιτήδευσιν.*) Contra post *νενομισμένην* vulgo legitur *ἐς τὸ θεῖον*, quae verba desunt in Cass. Aug. Pal. It. Vat. Reg. (G.) Marc. C. F. (Lugd.) Gr. D. I. E. Mosqu. K. m. Ar. Chr. Laur. Cl. Ven. T. (Cantabr. Arnoldi). Valla: *ob studium virtutis, quod omne in illam conferebat.* Schol. receptam scripturam et ipse agnoscit: *διὰ τὴν πᾶσαν ἐς ἀρετὴν νενομισμένην ἐπιτήδευσιν, διὰ τὸ πᾶσαν ἀρετὴν νομίμως ἐπιτηδευκέναι. οὐ γὰρ δὴ νενομισμένην ἀρετὴν τὴν δοκοῦσάν φησι.* Qui libri *πᾶσαν ἐς ἀρετήν* habent, iidem omittunt *ἐς τὸ θεῖον*. Causam huius scriptorum librorum discrepantiae facile est intelligere. Nam quum in aliquot libris verba *πᾶσαν ἐς ἀρετήν* excidissent, nihil erat, quo referretur *νενομισμένην*. Igitur *ἐς τὸ θεῖον* suppleverunt, idque ex cap. 76. verbis Niciae *πολλὰ μὲν ἐς θεοὺς νόμιμα δεδιήτημαι* suppeditatum paulatim e margine in syntagma scriptoris migravit.

87. *ἥλιοι — ἐνεωτέριζον*] Suidas in *νεωτερίζειν* valde depravatum h. l. affert: *τῆς ἡμέρας τὸ πνῖγος ἐλύπει, νυκτὸς δὲ μετοπωριναὶ καὶ ψυχραὶ τῇ μεταβολῇ ἀσθένειαν ἐνεωτέριζον.* „Hunc locum ante oculos habuit Auctor veteris lexici, quem e Thucydide *ἥλιοι* pro *soles, aestus* afferre scribit Steph. in Thes. Adnotat ad Dionys. Perieg. 39. Eustath., etiam Libanium et Aelianum plurali numero dicere *οἱ ἥλιοι*, sed Libanium *τοὺς ἡλίους* pro *diebus* ponere. Respexit fortasse ad Aelian. V. H. 13, 1. Utroque significatu *soles* dicunt Latini.“ Duk.

πάντα τε ποιούντων] Honeste Scymni fragm. de Mossynoecis — *ἔργοις βαρβαρικοῖς — ἐν φανερῷ δ' ἀεὶ ἕκαστα πράττειν.* De iisdem Apollon. Rhod. 2, 1020. Wass. Huc pertinere scholion, quod sub alieno lemmate ponitur, vidit Haack.: *διὰ τὸ δύσφημον ἀπεσιώπησεν αὐτὰ ὀνομασὶ εἰπεῖν. Βούλεται δὲ λέγειν τὰ ὑποχωρήματα, ἅπερ οἱ ἰατροὶ σκύβαλα καὶ ἀποπατήματα εἰώθασι καλεῖν.* Herodot. *ἐς εὐμαρέην* — Xen. *ἐπὶ τὰ ἀναγκαῖα ἴεσθαι.* v. Valck. ad Herodot. 4, 113. Mox femininum *ἀνεκτός* habent etiam Simonides ap. Stobae. 3. p. 63. Gaisf. et Agath. 4, 28. ut Popp. adnotavit.

καὶ τὸ τοιοῦτον ἀπέθνησκον, καὶ ὁσμαὶ ἦσαν οὐκ ἀνεκτοί, καὶ λιμῷ ἅμα καὶ δίψει ἐπιέζοντο· ἐδίδοσαν γὰρ αὐτῶν ἑκάστῳ ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας κοτύλην ὕδατος καὶ δύο κοτύλας σίτου. ἄλλα τε ὅσα εἰκὸς ἐν τοιούτῳ χωρίῳ ἐμπεπτωκότας κακοπαθῆσαι, οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἐπεγένετο αὐτοῖς. καὶ ἡμέρας μὲν ἑβδομήκοντά τινας οὕτω διῃτήθησαν ἀθρόοι· ἔπειτα πλὴν Ἀθηναίων καὶ εἴ τινες Σικελιωτῶν ἢ Ἰταλιωτῶν ξυνεστράτευσαν, τοὺς ἄλλους ἀπέδοντο. ἐλήφθησαν δὲ οἱ ξύμπαντες, ἀκριβείᾳ μὲν χαλεπὸν ἐξειπεῖν, ὅμως δὲ οὐκ ἐλάσσους ἑπτακισχιλίων. ξυνέβη τε ἔργον τοῦτο Ἑλληνικὸν τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε μέγιστον γενέσθαι, δοκεῖν δ' ἐμοιγε καὶ ὧν ἀκοῇ Ἑλληνικῶν ἴσμεν, καὶ τοῖς τε κρατήσασι λαμπρότατον καὶ τοῖς διαφθαρεῖσι δυστυχέστατον· κατὰ πάντα γὰρ πάντως νικηθέντες καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες, πανωλεθρίᾳ δὴ τὸ λεγόμενον καὶ πεζὸς καὶ νῆες καὶ οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἀπώλετο, καὶ ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐπ' οἶκου ἀπενόστησαν. ταῦτα μὲν τὰ περὶ Σικελίαν γενόμενα.

κοτύλην — σίτου] Sie erhielten täglich eine Kotyle Wasser: 1 Kotyle enthält 14 Pariser Kubikzoll, ungefähr eine halbe Weinbouteille; und 2 Kotylen Mehl und sonst nichts, kein Fleisch, kein Gemüse. Bred. Fr. Chr. Matthiaeo in lib. de Mens. et Pond. Gr. et Rom. p. 15. *κοτύλη* ($\frac{1}{72}$ medimni) exaequat 13, 45. Par. Kubikzoll. Quotidianus victus homini, praesertim servo erat choenix (v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 99. et quem Arn. citavit Mazocch. Tabb. Heracleens. p. 175. Conf. Thuc. 4, 16., ibique Arn.) i. e. secundum Matth. $\frac{1}{48}$ medimn. sive 53, 79. Par. Kub. Zoll, unde de tenuitate victus captivorum illorum coniecturam facere licet. Erat enim cotyle quarta pars choenicis (Arn. ad 4, 16. Pollucem secutus cotylen fecerat tertiam partem choenicis, verum ad praesentem locum rem retractavit) et proinde dimidium modo cibi illis admetiebantur, quantum servis admetiri solebant. In aestimando medimno Attico et partibus, quae eo continentur, a Matthiaeo recedit Boeckh. l. c. p. 101. Nam medimnum facit esse circiter 2602 Par. Kubikzoll (secundum Matth. est 2581, 8. Par. Kubikzoll), non multo igitur medimnus excedebat $\frac{+5}{16}$ modii (Scheffel) Berol. sive paululo plus 15 Metzen continebat. Medimno Attico continebantur *ἑκτεῖς* sex, choenices 48, cotylae 192. Dioclem Diod. 13, 19. scribit rogasse, captivis Atheniensibus, postquam e lapicidinis remoti erant, quotidie duas choenicas praeberi, quem Boeckh. l. c. p. 100. adn. erroris arguit, ut qui choenicas cum cotylis confuderit. Conf. adn. ad Thuc. 4, 16. De verbis *ἑβδομήκοντά τινας* v. Matth. p. 911, 4. E verbis istis, collatis his paulo superius positis: *ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας* etc. Arn. recte colligit, Athenienses paene sex mensibus longius inclusos fuisse, et addit probabile esse, superstites eorum posthac in servitutem venditos esse, quemadmodum antea ceteri captivi. Dein *ἀπέδοντο* est idem quod *ἐπώλησαν*. De numero captivorum agit Wessel. ad Diod. 13, 19. Mox *Ἑλληνικόν* Arnoldo suspectum est, ut quod addi minime opus sit. Quid enim praeclari (quaerit) per bellum Pelop. actum est, in quo non Graeci praecipuas partes haberent? Addit, fortasse sensum esse: *haec res, in qua Graeci soli partes habebant*, ut sit pro *Ἑλληνικὸν ὄν*. Verborum *οὐδὲν ὅ, τι οὐκ* idem sensus est, ac si scripsisset *πᾶν*, v. Matth. p. 906.

TEMPORA
RERUM IN LIBRO SEPTIMO MEMORATARUM.

Cap.

1. *παρέπλευσαν ἐς Λοκρούς*] Ol. 91, 3. (414.) mense Iul.
7. *μετὰ δὲ τοῦτο*] Ol. 91, 3. (414.) fine m. Iul. aut init. Aug.
9. *ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει*] Ol. 91, 3. (414.) paulo ante d. 25 Sept.
10. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος*] Ol. 91, 3. (414.) post d. 25 Sept.
16. *περὶ ἡλίου τροπὰς τὰς χειμερινάς*] Ol. 91, 3. (414.) versus finem Dec.
17. *πέμπουσι δὲ καὶ περὶ τὴν Πελοπόννησον*] a Ianuar. ad Mart. exeuntem vel Apr. Ol. 91, 3. (413.)
19. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου ἦρος εὐθὺς ἀρχομένου*] Ol. 91, 3. (413.) ante d. 19 Apr.
20. *ἐν δὲ τούτῳ*] vide c. 19.
23. *ἐν τούτῳ δέ*] vide c. 19.
25. *μετὰ δὲ τοῦτο*] vide c. 19.
26. *ἅμα ἐκ τῆς Αἰγίνης*] Ol. 91, 3. (413.) exeunte Apr.
31. *καὶ μετὰ τοῦτο ἀμυνόμενος ὁ Δημοσθένης ἐς τὴν Ζάκυνθον*] Ol. 91, 3. (413.) m. Mai.
ὄντι δ' αὐτῷ περὶ ταῦτα ὁ Εὐρυμέδων] Iunio exeunte.
ὃς τότε τοῦ χειμῶνος] vide c. 16.
κατὰ πλοῦν ἤδη ὤν] m. Iunio.
τὸ Πλημμύριον — ἑαλωκός] ineunte Iunio.
34. *περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον*] Ol. 91, 3. (413.) m. Iulio ineunte.
35. *ἦγον διὰ τῆς Θουριάδος γῆς — τῇ δ' ὑστεραίᾳ — ἀφίκοντο ἐπὶ Μέτραν*] Ol. 91, 4. (413.) d. 20—22 Iul.
37. *ἐπεχείρουν*] Ol. 91, 4. (413.) d. 26 Iul.
42. *ἐν τούτῳ δέ*] Ol. 91, 4. (413.) d. 29 Iul.
44. *ἦν μὲν γὰρ σελήνη λαμπρά*] Ol. 91, 4. (413.) d. 31 Iul.
46. *μετὰ δὲ τοῦτο*] Ol. 91, 4. (413.) initio Aug.
47. *ἐν τούτῳ*] v. cap. 46.
50. *ἐν τούτῳ παρῆσαν*] Ol. 91, 4. (413.) paulo ante d. 26 Aug.
ἡ σελήνη ἐκλείπει] Ol. 91, 4. (413.) d. 27 Aug. Vid. Heis. de Eclips., quae per bellum Pelop. evenerunt p. 11 sq. Conf. Plut. Vit. Nic. c. 23.
51. *τῇ μὲν πρωτεραίᾳ*] Ol. 91, 4. (413.) d. 30 Aug.
52. *τῇ δ' ὑστεραίᾳ*] d. 31 Aug.
69. *ἀντεπλήρουν τὰς ναῦς*] Ol. 91, 4. (413.) d. 1 Sept.
74. *τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν*] Ol. 91, 4. (413.) d. 2 Sept.
75. *τρίτῃ ἡμέρᾳ*] d. 3 Sept.
78. *τῇ δ' ὑστεραίᾳ*] d. 4 Sept.
τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ Ἀθηναῖοι] d. 5 Sept.
79. *πρωὶ δὲ ἄραντες*] d. 6 Sept.
τῇ δ' ὑστεραίᾳ] d. 7 Sept.
80. *ἅμα δὲ τῇ ἕῳ*] d. 8 Sept.
83. *τῇ ὑστεραίᾳ*] d. 9 Sept.
ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο] d. 10 Sept.
85. *Νικίας — ἑαυτὸν παραδίδωσι*] d. 10 Sept. Consentit Plut. Nic. c. 28. *τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ τὸν Νικίαν ἕλαβον — ἡμέρα δ' ἦν τετρὰς φθίνοντος τοῦ Καρνείου μηνός, ὃν Ἀθηναῖοι Μεταγειτνιῶνα προσαγορεύουσι.* Is erat d. 27 Metagitnionis.
87. *μεταπωριναί*] Ol. 91, 4. (413.) Sept. et Oct. Inde ab d. 13 Oct. erat primi mensis hiberni initium.
ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας] a Sept. 413. (Ol. 91, 4.) usque ad d. 8 Mai. 412. (Ol. 91, 4.)
ἡμέρας — ἑβδομήκοντά τινας] inde a d. 10 Sept. usque ad d. 19 Nov. 413. (Ol. 91, 4.)

ARGUMENTUM LIBRI OCTAVI.

Quomodo Athenienses affecti sint nuncio calamitatis Siculae; apparatus eorum 1. Graeci omnes ad nuncium illum spe eriguntur, maxime autem Lacedaemonii excitantur 2. Agidis expeditio contra Oetaeos et Achaeos Phthiotas, Lacedaemonii sociis naves imperant 3. Contra Athenienses bellum parant, et sumtus publicos moderantur 4. Primi Euboei et Lesbii Agidem propter defectionem adeunt 5. Chii deinde et Erythraei Spartam convertuntur 5., quo et Pharnabazi legati veniunt 6. Concertatio fit Lacedaemone; Chii anteponuntur, quibus Alcibiades favet. Terrae motus effectus 6. Prima Lacedaemoniorum expeditio Chium suscepta ab Atheniensibus turbatur, qui naves Spartanorum Piraei in agro Corinthio obsident 7 — 11. Alcibiades, postquam Endio ephoro persuasit, cum Chalcideo Lacedaemonio et quinque navibus in Ioniam navigat 12. Naves Peloponnesiorum ex Sicilia Corinthum redeunt 13. Chalcidei et Alcibiadis adventu in Ionia Chii et Erythraei et postea Clazomenii ab Atheniensibus desciscunt 14. Atheniensium decreta de mille talentis et de navibus implendis ac submittendis 15. Strombichide Atheniensi Chalcideum fugiente etiam Teii deficiunt, quorum moenia continenti obversa deiiciuntur 16. Mileti defectio, Strombichide et Thrasycle sero venientibus 17. Primum foedus Lacedaemoniorum et Regis Persarum 18. Chii, Diomedonti Atheniensi obviam facti, quatuor naves amittunt, postea vero Lebedum et Eras ad defectionem inducunt 19. Peloponnesiorum naves Piraeo profectae advehuntur, Astyochus navarchus Lacedaemoniorum fit 20. Post Tissaphernis discessum Diomedon cum Teiis pactum init, Leras frustra adoritur 20. Seditio Samiorum, quibus Athenienses suis legibus vivendi potestatem concedunt 21. Chii et Astyochus Lesbum aggressi irrito conatu abeunt, atque etiam Clazomenae rursus Atheniensibus se adiungunt 22. 23. Athenienses Panormi in agro Mileti Chalcideum interficiunt et Chium appulsi depopulantur; prior felicitas et moderatio Chiorum; quidam eos rursus in partes Atheniensium traducere tentant 24. Expeditio ab Atheniensibus et Argivis Phrynicho duce in Miletum frustra suscepta 25—27. Peloponnesii Iaso expugnata et Amorge vivo capto hunc et oppidum Tissapherni tradunt; Pedaritus et Philippus 28. Quantum stipendium Tissaphernes Peloponnesiis et ante et post dissidium

cum Hermocrate concesserit 29. Athenienses, qui Sami sunt, subsidiis ex urbe acceptis partem navium Chium mittunt, partim Sami retinent 30. Astyochus Pteleum et Clazomenas frustra tentat; insulae Clazomenis adiacentes diripiuntur 31. Lesbii cum Astyocho rursus transigunt de defectione; Chii et Pedaritus adversantur 32. Propterea Astyochus, Chiis succensens, Coryci et Erythris appulsus, Miletum navigat 33. Navigatio Atheniensium Sami, qui circa Chium tempestate iactantur 34. Hippocrates Lacedaemonius e Peloponneso Cnidum, quae iam defecerat, advectus sex naves ad Triopium missas amittit, Cnidum vero servat 35. Lacedaemoniorum res prosperae, qui cum Tissapherne alterum foedus pangunt 36. Alterum pactum Lacedaemoniorum et Darii regis 37. Athenienses escensione in Chio facta Delphinium muniunt et Chios frustra Astyochum advocantes summas in angustias compellunt. Miletus mari tentatur 38. E Peloponneso Antisthenes et undecim Spartanorum viri, quorum consilio Astyochus uteretur, profecti, ut Ioniam et hinc Hellespontum peterent, in Melo appulsi et inde in Cretam conversi Cauni portum intrant 39. Chiis valde afflictis Astyochus saepe vocatus postremo profectus est opitulaturus; quum vero audiret, naves e Peloponneso Caunum venisse, eo navigans Con devastat, Cnidi portum capit, unde Symen adversus Charminum vehitur. Charminus primo in pugna victor, deinde in fugam coniicitur, et Astyochus navibus Cauno venientibus se iungit 40—42. Lacedaemonii et maxime Lichas cum Tissapherne Cnidi de foedere dissident: hic prae ira abit 43. Expeditio Peloponnesiorum in Rhodum suscepta, cui persuadent ab Atheniensibus desciscere: hi vero sero venientes frustra navibus Rhodum aggrediuntur 44. Alcibiades apud Tissaphernem, ad quem se clam contulit, res Peloponnesiorum laedit, stipendia accidens et eum monens, ut Graecos suis ipsos viribus inter se atteri sinat 45. 46. Haec Alcibiades fecit, reditum sibi in patriam ut pararet, ubi simul imperium populare abrogaturus erat 47. Itaque primum Sami coniuratio fit imperio paucorum constituendo 48. Phrynichus Alcibiadi adversatur 48., at coniurati, studio suo adhaerentes, Pisandrum legatum Athenas mittere parant 49. Tum igitur Phrynichus Astyocho Alcibiadis coepta indicat et proditionem parat; Astyochus autem haec omnia Alcibiadi aperit 50. Phrynichi *πάλαισμα*, cum Astyochi de perfidia certior fit: propterea Samus munitur, et Alcibiades perfidus putatur 51. Alcibiades Tissaphernem, memorem dissidii Cnidi coepti, Atheniensibus conciliare studet 52. Pisander, postquam Athenas venit, populo, quamquam multis obloquentibus, suadet, ut imperium paucis permittant et Alcibiadem reducant 53. Pisander ad Tissaphernem et Alcibiadem mittitur, et loco Phrynichi ac Scironidae Leon et Diomedon praetores constituuntur 54. Leon

et Diomedon Rhodi escensionem faciunt; Peloponnesiis, qui in ea insula sunt, maxima Chiorum aerumna nunciatur, apud quos Pedaritus diem supremum obierat 55. Pisander cum Tissapherne de foedere collocutus Alcibiadis machinis infecto negotio abit 56. Tissaphernes Caunum profectus cum Lacedaemoniis tertium foedus init 57. Tertium foedus Lacedaemoniorum et Darii regis 58. Post illud Tissaphernes videtur promissa perficere velle 58. Boeoti Oropum, Eretriensibus, qui defectionem meditantur, adiuvantibus capiunt; at qui Rhodi sunt, Peloponnesii Chium navigaturi Mileti adveniunt 60. Dercylidas in Hellespontum mittitur, Chii autem Leontem ducem nacti haud improspere pugna navali certant 61. Dercylidas Abydum et serius Lampsacum ad defectionem adducit: Lampsacum Strombichides recuperat 62. Chii magis mari imperare incipiunt, Astyochus Samum cum classe impugnat 63. Populare imperium Athenis dissolvitur, cuius loco imperium Quadringentorum instituitur 63. Pisander et reliqui Sami coniurati imperium paucorum instituere decernunt 63. Quapropter Pisander Athenas mittitur, Diotrephes autem in terram apud Thraciam. Res in Thaso gestae, quae insula sublata democratia deficit 64. Res Athenis per coniuratos (*ἑταίρους*) ante actae; Androclis caedes; de imperio Quinque Millium agitatur 65. Coniuratorum (*ἑταίρων*) potestas et audacia, populi consternatio et suspiciones 66. Pisandri adventu primo decem *ξυγγραφῆς* creantur, deinde quinque proedri, per quos Quadringentos viros imperio inducere placet 67. Nominantur qui praeter Pisandrum promptissime populare imperium dissolverunt, Antiphon, Phrynichus et Theramenes 68. Quadringenti senatores sortitione fabarum lectos (*τοὺς ἀπὸ τοῦ κυάμου βουλευτάς*) ex curia eiiciunt 69. Quadringenti violenter rempublicam administrant, et ad Agidem praeconium mittunt de pace 70. Is vero nihil pacatum respondens Decelea profectus magno cum exercitu Urbem frustra adgreditur 71. Exercitus Atheniensium Sami democratiam praefert, consilio Leontis, Diomedontis, Thrasybuli et Thrasylli 72—77. (Hyperboli caedes 73. Chaereas 74.) Milites in classe Peloponnesiorum, quae apud Miletum agit, turbas cient, moleste ferentes desidiam et otium 78. Propterea Astyochus Mycalen navigat; Strombichide autem ex Hellesponto reduce facto rursus Miletum navigat 79. Peloponnesii ad Pharnabazum Clearchum mittunt cum quadraginta navibus, quarum pleraeque tempestate iactatae redeunt, reliquae Byzantium ad defectionem impellunt 80. Alcibiades a Thrasybulo Samum reducitur, ubi lamentatus fortunam suam et magniloquus imperator fit, et impedit exercitum, ne in Piraeum naviget: quo facto ad Tissaphernem proficiscitur 81. 82. Novae turbae Peloponnesiorum, qui Mileti sunt, qui Tissaphernem odio habent, in Astyochum vero ita invehuntur, ut Dorico vel ver-

bera minitetur, et ipsorum Milesiorum turbae, qui castellum Tissaphernis in urbe capiunt, Dorieo improbante 83. 84. Mindari navarchi adventu Astyochus cum Tissapherne legato, Hermocrate et Milesiis nonnullis navibus abit 85. Samum a Quadringentis legati veniunt, quibus Alcibiades, iam redux factus, imperterritus respondet, simulque patriae vel maxime prodest: adveniunt etiam Argivi cum Paralis 86. Tissaphernes, Samo relicto, Aspendum iter facit, specie adducendarum navium Phoeniciarum; hae tamen non veniunt: ea de re suspiciones 88. Alcibiades, Tissaphernem comitatus, Phaselida et Caunum navigat 88. Athenienses, impellentibus maxime Theramene et Aristocrate (89. 92.) post Phrynichi caedem (92.) et magnas turbas (92—94. 96.) Quadringentos ab Ectionea munienda (90.) retinent et Quinque Millibus rempublicam permittunt (97.) Peloponnesii autem, pugna navali victores, Euboeam ad defectionem sollicitant (93.) et per Aristarchi proditionem Oenoen (99.) capiunt 89—99. Mindarus, Thrasyllum latens in Hellespontum navigat 99—101., et Atheniensium Sesto profugorum quatuor navibus captis cum navibus suorum, Abydi stationem habentibus se iungit 102. Athenienses omnes copias navales, quas circa Lesbum et Imbrum habent, Elaeuntem congregant 103. Pugna navalis Mindari, Thrasybuli et Thrasylli ad promontorium Cynossema, qua Peloponnesii vincuntur 104—106. Athenienses Cyzicum, quae defecerat, et octo naves capiunt, Peloponnesii autem, eorum absentia, navium suarum integras Elaeunte abducunt 107. Alcibiades Samum navigat, ab Halicarnassensibus pecunias erogat et Coum moenibus circumdat 108. Tissaphernes in Ioniam abit, ubi Arsacis, qui sub se imperium tenebat, praesidium ab Antandriis iectum sentiens, in Hellespontum, ut Peloponnesiis exprobret, ire cogitat: eo in itinere Ephesum venit 108—109. Planissimam harum rerum narrationem exhibet Plut. V. Alcib. inde a capite 24. Fusius exponit Krueg. in Comm. Thuc. c. 2. 272.

H.

Ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας ἐπειδὴ ἠγγέλθη, ἐπὶ πολὺ μὲν ἠπίστουν[1] καὶ τοῖς πάνυ τῶν στρατιωτῶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔργου διαπεφευγόσι καὶ σαφῶς ἀγγέλλουσι, μὴ οὕτω γε ἂν πασσυδὶ διεφθάρθαι· ἐπειδὴ δὲ ἔγνωσαν, χαλεποὶ μὲν ἦσαν τοῖς ξυμπροθυμηθεῖσι τῶν ῥητόρων τὸν ἔκπλουν, ὥςπερ οὐκ αὐτοὶ ψηφισάμενοι, ὠργίζοντο δὲ καὶ τοῖς χρησμολόγοις τε καὶ μάντεσι καὶ

1. ἐπειδὴ ἠγγέλθη] conf. Plut. Nic. 30. de Garrulitate c. 13. p. 509. A. Krueg. ad Dionys. p. 272. Statim τοῖς πάνυ τῶν στρατιωτῶν est den besten Soldaten, v. Matth. p. 557 sq.

μὴ οὕτω γε ἄν] Vat. μὴ οὕτω γε ἄγαν, Vall.: *ita undique omnia.* Bekk. comparat 1, 75. μὴ οὕτως ἄγαν ἐπιῤῥόνως. D. I. Suid. Phavor. om. ἄν. „Quod in optimo libro Vat. repertum recepit Bekk. ἄγαν, ego hic quidem eum non ausus sum imitari. Nam ut οὕτως ἄγαν recte dici nemo dubitaverit, tamen qui cum πασσυδί aut simili vocabulo iunxerit, scio equidem neminem. Sed nihil iuvat ἄν cum uno et altero libro delere, quod fortasse non inepte corrigas μὴ οὕτω γοῦν." Dind. Popp. ἄν putat defendi posse, si solvas ὅτι οὐκ ἂν πάντες διεφθαρμένοι εἶεν, sie glaubten, sie dürften wenigstens nicht alle zu Grunde gegangen seyn. Quem secutus Arn. confert cum ἠπίστουν μὴ ἂν διεφθάρθαι verba 2, 102. ἐδόκει ἂν κεχῶσθαι. Fortassis e Grammaticis rescribendum est οὕτω γε πασσυδί. Quamquam hi et plurima pars librorum Thucydidis volunt πανσυδί. v. Lob. ad Phryn. p. 515. adn., et pro γε illi Grammatici exhibent τε.

τῶν ῥητόρων] Inter hos erat Demostratus. v. Plut. Nic. 12. Arist. Lys. 392. Horum fortasse etiam Pisander, de quo infra, et Androcles, de quo v. Ruhnk. Hist. cr. Oratt. Gr. apud Reisk. Vol. 8. p. 128. Adde Arist. Vesp. 1182. Namque is etsi Alcibiadi inimicus erat, tamen, ut solebat hoc genus hominum, bellum excitare studuit, γενομένης ἡσυχίας καταφανέστερος νομίζων ἂν εἶναι κακουργῶν καὶ ἀπιστότερος διαβάλλων, ut de Cleone Thuc. 5, 16. Krueg. l. c. p. 272. adn.

χρησμολόγοις] Vaticinio decepti orbis terrarum imperii Athenienses spem conceperant. Vid. Arist. Equ. 961 sq. 1010. 1086. Av. 978. ibique Schol. Plut. Nic. 12. et quos citat Boeckh. Oec. Civ. Vol. 1. p. 314., quem nolim hoc consilium novum dixisse, invito Plut. Pericl. 20. Alcib. 17. et qui hinc lucem accipit, Thucydide 1, 144. init. Stilbides, clarus vates, exercitum in Siciliam comitatus fuerat. Vid. Philochor. apud Schol. Arist. Pac. 1031. Plut. Nic. 23. Id. Praeterea populus ad expeditionem Siculam oraculorum mala interpretatione inductus est (Pausan. 8, 11, 6. extr. Ἀθηναίοις δὲ μάντευμα ἐκ Δωδώνης Σικελίαν ἦλθεν οἰκίζειν· ἡ δὲ οὐ πόῤῥω τῆς πόλεως ἡ Σικελία λόφος ἐστὶν οὐ μέγας. οἱ δὲ οὐ συμφρονήσαντες τὸ εἰρημένον ἔς τε ὑπερορίους στρατείας προήχθησαν καὶ ἐς τὸν Συρακούσιον πόλεμον), quanquam prodigiis quoque deterritus. Vid. Clitodem. apud Pausan. 10, 15, 3.

ὁπόσοι τι τότε αὐτοὺς θειάσαντες ἐπήλπισαν ὡς λήψονται Σικελίαν. πάντα δὲ πανταχόθεν αὐτοὺς ἐλύπει τε καὶ περιειστήκει ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ φόβος τε καὶ κατάπληξις μεγίστη δή. ἅμα μὲν γὰρ στερόμενοι καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος καὶ ἡ πόλις ὁπλιτῶν τε πολλῶν καὶ ἱππέων καὶ ἡλικίας οἵαν οὐχ ἑτέραν ἑώρων ὑπάρχουσαν, ἐβαρύνοντο· ἅμα δὲ ναῦς οὐχ ὁρῶντες ἐν τοῖς νεωρίοις ἱκανὰς οὐδὲ χρήματα ἐν τῷ κοινῷ οὐδ' ὑπηρεσίας ταῖς ναυσίν, ἀνέλπιστοι ἦσαν ἐν τῷ παρόντι σωθήσεσθαι, τούς τε ἀπὸ τῆς Σικελίας πολεμίους εὐθὺς σφίσιν ἐνόμιζον τῷ ναυτικῷ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ πλευσεῖσθαι, ἄλλως τε καὶ τοσοῦτον κρατήσαντας, καὶ τοὺς αὐτόθεν πολεμίους τότε δὴ καὶ διπλασίως πάντα παρεσκευασμένους κατὰ κράτος ἤδη καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ἐπικείσεσθαι, καὶ τοὺς ξυμμάχους σφῶν μετ' αὐτῶν, ἀποστάντας. ὅμως δὲ ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐδόκει χρῆναι μὴ ἐνδιδόναι, ἀλλὰ παρασκευάζεσθαι καὶ ναυτικὸν ὅθεν ἂν δύνωνται, ξύλα ξυμπορισαμένους καὶ χρήματα, καὶ τὰ τῶν ξυμμάχων ἐς ἀσφάλειαν ποιεῖσθαι, καὶ μάλιστα τὴν Εὔβοιαν, τῶν τε κατὰ τὴν πόλιν τι ἐς εὐτέλειαν σωφρονίσαι, καὶ ἀρχήν τινα

Magnus autem et *χρησμολόγων* et *μάντεων* et aliorum eius generis numerus Athenis fuit, qui tunc populum *θειάσαντες ἐπήλπισαν, ὡς λήψονται Σικελίαν*. „Ad hos accesserunt privatis consiliis vates et fatidici, aeruscatores et haruspices, sacrorum interpretes, piatrices et praecantatrices, quos innumerabiles ista civitas tulit, quaestuosissima fraudum piarum officina. Quorum artes apud popellum *σιβυλλιῶντα* quantum valuerint, nemini obscurum esse potest. Stilbidem vatem quum legimus expeditioni Siciliensi interfuisse, nonne oraculorum commentitiorum, quibus imperiosa multitudo in fraudem illecta est, haud dubium deprehendimus si non auctorem, certe interpretem? Quid? Lampo vates, is, qui Athenienses vaticiniis suis induxit, ut coloniam Thurium inducerent (v. Taylor. Vit. Lys. Vol. 7. p. 107—109. adde Heyn. Opusce. Ac. Vol. 2. p. 138.) nonne initiationibus quoque vacasse narratur etc.? Lobeck. de Morte Bacch. Part. 2. p. 16. Adde Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 440. adn. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 411, 125 sqq. 2, 2. p. 273, 102.

θειάσαντες] Schol. *ἀντὶ τοῦ θεοφορηθέντες ἐν ἐλπίδι ἐποίησαν· ἤγουν θεῖά τινα ἐπιφθεγξάμενοι εἰς ἐλπίδας ἐνέβαλον*. v. Dorv. ad Charit. p. 490. Wessel. ad Diod. 4, 51. Buttm. Lexil. Vol. 2. p. 110. adn. ad Thuc. 2, 75. Photius: *θειάσαντες, θεόληπτοι γεγονότες*, et *θειάζόντων, μαινομένων*. Adde Hesych. in *θειασμοῖς*, Suid. in *θειάζουσα* et *θειάσαντες*. Etym. M. p. 449, 45 sqq. Porro Suidas *ἐπελπίζων, εἰς ἐλπίδας ἄγων* et sic usurpat etiam Lucian. Tim. c. 21. D. M. 5, 2. Vol. 2. p. 141. Bip. Eodem sensu *ἔλπειν* Hom. Od. 2, 91., ubi v. Eustath. p. 1436. Rom. Ammon. de Differ. Vocab. p. 66. Plenis manibus Hemsterh. ad Lucian. Vol. 2. p. 418., qui convertit *spem faciebant — spe proposita lactabant et frustrabantur*. Mox *περιειστήκει* etc. est: *eventus isti exspectationes eorum mutaverant in pavorem et summam consternationem*.

ἐς εὐτέλειαν σωφρονίσαι] Schol. *τοὺς πολίτας εὐτελέστερον πείσας βιοῦν*. „Haec Schol. refert ad privatos, quasi hi iussi fuerint parcius ac minus sumtuose, quam ante, vivere. Sed dubito, an Thucydides potius de sumtibus publicis circumcisis loquatur. Nam Athenienses post

πρεσβυτέρων ἀνδρῶν ἑλέσθαι, οἵτινες περὶ τῶν παρόντων ὡς ἂν καιρὸς ᾖ προβουλεύσουσι. πάντα τε πρὸς παραχρῆμα περιδεές, ὅπερ φιλεῖ δῆμος ποιεῖν, ἑτοῖμοι ἦσαν εὐτακτεῖν. καὶ ὡς ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ ἐποίουν ταῦτα, καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος πρὸς τὴν ἐκ τῆς Σικελίας 2
τῶν Ἀθηναίων μεγάλην κακοπραγίαν εὐθὺς οἱ Ἕλληνες πάν-

Deceleae munitionem omni fructu agrorum privati, amissis etiam omnibus ovibus et iumentis, non abundabant copiis, et difficilis facta erat subvectio commeatuum, ut scribit Thuc. 7, 27. 28., ut adeo non probabile sit, tum multorum privatorum domos valde sumtuosas fuisse. Fiebant autem multi Athenis sumtus publici in sacra, in spectacula et iudices, quos minuere et in usum belli convertere volebant Athenienses. Sic idem fere de Atheniensibns dicat Thuc., quod de Nerva Dio Cass.: *πολλὰς μὲν θυσίας, πολλὰς δὲ ἱπποδρομίας, ἄλλας τέ τινας θέας κατέλυσε, συστέλλων ὡς οἷόν τε τὰ δαπανήματα. Adhibere sumtibus modum* dicit Sueton. Ner. c. 16. *Cavere sumtibus publicis* Capitol. M. Antonin. Philos. c. 11., ubi v. Casaub. Ipse Thuc. interpres est verborum suorum infr. c. 4. *καὶ τὰ ἄλλα, εἴ πού τι ἐδόκει ἀχρεῖον ἀναλίσκεσθαι, ξυστελλόμενοι ἐς εὐτέλειαν.*“ Duk.

οἵτινες — προβουλεύσουσι] i. e. *οἵτινες ἔμελλον προβουλεύειν*, similiter ut 3, 16. 4, 22. Popp. Hi *πρόβουλοι* dicti priusquam aliquid ad populum ferebatur, de ea re consultaturi erant, v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 324, 11. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 198, 128. et quos citavit Krueg. ad Dionys. p. 273. Verba *ὡς ἄν* in *ὡς ἂν καιρὸς ᾖ* Schol. male interpretatur per *ἕως ἄν*. Sensus est *prout tempus vel occasio postularet, prout opportunum esset*, quemadmodum Steph.; *sicut tempus requireret*, quemadmodum Palmer. Exercc. p. 765. interpretatur. Particulam *ὡς* qui pro *ἕως* accipiunt, contra eos ad h. l. Duk. disputat, quamquam dissentientibus Zeun. ad Vig. p. 568. et Doederl. in Philol. Beitr. aus d. Schw. Vol. 1. p. 304.

2. *πρὸς τὴν ἐκ τῆς Σικελίας*] i. e. *πρὸς τὴν ἐν τῇ Σικελίᾳ γενομένην καὶ ἐκ τῆς Σικελίας ἀγγελθεῖσαν κακοπραγίαν*. Mox participium in *καὶ ἅμα ἡγούμενοι* om. Vat., neque expressit Valla. Seclusi. Solent correctores talia additamenta fulciendae orationis causa substernere, ut inter alia 4, 108. vidimus factum esse. De futuro *ἀπαλλέξεσθαι* post *ξυμπροθυμηθέντες* v. Thuc. 3, 28. 7, 21. 8, 55. adn. ad 1, 27. 2, 29. 5, 35. 6, 6. 57. 101. 7, 11. 21. Lobeck. Parerg. 6. ad Phrynich., praesertim p. 756. Porro „sententiam verborum *μάλιστα δὲ οἱ τῶν Ἀθηναίων ὑπήκοοι* illustrant verba 4, 108. *καὶ γὰρ ἄθεια ἐφαίνετο αὐτοῖς* etc.“ Krueg. ad Dionys. p. 274. Idem de verbis *παρὰ δύναμιν αὐτῶν* etc. sic monet: „cave ne, quemadmodum Schol. fecit, *αὐτῶν* cum *παρὰ δύναμιν* iungas, quae verba quid significent, docet Matth. §. 588. *γ*. Quod praecedit *καί*, intendendi vim habet, qua potestate inprimis adverbia quantitatis comitatur.“ Tum *ὀργῶντες* est *animi aliqua commotione inflati*, quo modo qui affectus est, non sine ira et studio iudicare solet. Conf. Duk. Vol. 2. p. XII. Beck. Docuit idem. In verbis *μηδ' ὑπολείπειν λόγον* Cass. Aug. It. T. (i. e. Cantabr. Arn.) et Marc. om. *λόγον*, s. v. habet G. Delendum censet Popp. 1, 1. p. 133., recte tuetur Krueg. in Praef. ad Dionys. p. LIX sq., docens *λόγον* hic usitatam significationem die Rede habere his exemplis: 8, 24. *τοὺς Ἀθηναίους ἠσθάνοντο οὐδ' αὐτοὺς ἀντιλέγοντας ἔτι μετὰ τὴν Σικελικὴν ξυμφοράν, ὡς οὐ πάνυ πόνηρα σφῶν βεβαίως τὰ πράγματα εἴη*. Isocr. Paneg. 40. *μηδένα λόγον ὑπολείπειν τοῖς εἰθισμένοις τὴν τῶν Περσῶν ἀνδρίαν ἐπαινεῖν*. Bau. convertit: sie liessen

τες ἐπηρμένοι ἦσαν, οἱ μὲν μηδετέρων ὄντες ξύμμαχοι, ὡς ἤν τις καὶ μὴ παρακαλῇ σφᾶς, οὐκ ἀποστατέον ἔτι τοῦ πολέμου εἶη, ἀλλ' ἐθελοντὶ ἰτέον ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, νομίσαντες κἂν ἐπὶ σφᾶς ἕκαστοι ἐλθεῖν αὐτούς, εἰ τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ κατώρθωσαν, καὶ ἅμα [ἡγούμενοι] βραχὺν ἔσεσθαι τὸν λοιπὸν πόλεμον, οὗ μετασχεῖν καλὸν εἶναι· οἱ δ' αὖ τῶν Λακεδαιμονίων ξύμμαχοι ξυμπροθυμηθέντες ἐπὶ πλέον ἢ πρὶν ἀπαλλάξεσθαι διὰ τάχους πολλῆς ταλαιπωρίας. μάλιστα δὲ οἱ τῶν Ἀθηναίων ὑπήκοοι ἑτοῖμοι ἦσαν καὶ παρὰ δύναμιν αὐτῶν ἀφιστασθαι διὰ τὸ ὀργῶντες κρίνειν τὰ πράγματα, καὶ μηδ' ὑπολείπειν λόγον αὐτοῖς ὡς τό γ' ἐπιὸν θέρος οἷοί τ' ἔσονται περιγενέσθαι. ἡ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων πόλις πᾶσί τε τούτοις ἐθάρσει καὶ μάλιστα ὅτι οἱ ἐκ τῆς Σικελίας αὐτοῖς ξίμμαχοι πολλῇ δυνάμει κατ' ἀνάγκην ἤδη τοῦ ναυτικοῦ προσγεγενημένου ἅμα τῷ ἦρι ὡς εἰκὸς παρέσεσθαι ἔμελλον. πανταχόθεν τε εὐέλπιδες ὄντες ἀπροφασίστως ἅπτεσθαι διενοοῦντο τοῦ πολέμου, λογιζόμενοι καλῶς τελευτήσαντος αὐτοῦ κινδύνων τε τοιούτων ἀπηλλάχθαι ἂν τὸ λοιπὸν οἷος καὶ ὁ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων περιέστη ἂν αὐτούς, εἰ τὸ Σικελικὸν προσέλαβον, καὶ καθελόντες ἐκείνους αὐτοὶ τῆς πάσης Ἑλλάδος ἤδη ἀσφαλῶς ἡγήσεσθαι. εὐθὺς οὖν Ἄγις μὲν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ ὁρμηθεὶς στρατῷ τινι ἐκ Δεκελείας τά τε τῶν ξυμμάχων ἠργυρολόγησεν ἐς τὸ ναυτικόν, καὶ τραπόμενος ἐπὶ τοῦ Μηλιῶς κόλπου Οἰταίων τε κατὰ τὴν παλαιὰν ἔχθραν τῆς

den Athenern nicht einmal den Gedanken übrig, sed ea vocis λόγον significatio esse non potest, quamquam Cic., quo Bau. usus est, in Verrinis sic loquitur: *hoc non modo in oratione mea pono, sed ne in opinione quidem cuiusquam relinquo.* Et τὸ ἐπιὸν θέρος accusativi sunt, *per insequentem aestatem.* Monuit Popp. et v. Matth. p. 785. Mox verba κατ' ἀνάγκην ἤδη τοῦ ναυτικοῦ προσγεγενημένου Bau. ad Lacedaemonios refert: *quum tanta navium accessione aucti essent, ut iam cogerent Siculos secum stare.* Non puto Lacedaemoniis opus fuisse id cogere Sicilienses, ut qui suapte in res Peloponnesiorum inclinarent. Quare cum Heilmanuo interpretor: sonderlich dadurch, dass sie ihren Bundesgenossen von Sicilien aus mit einer ansehnlichen Macht, *maassen sie die Noth gezwungen, sich auch eine Flotte anzuschaffen,* mit Anfang des Frühlings allem Vermuthen nach entgegensehen konnten. Vocabulum ἀπροφασίστως Schol. ad 1, 49. explicat per ἀνενδοιάστως. Conf. 3, 82. 6, 72. 83.

3. *Οἰταίων — κατὰ τὴν παλαιὰν ἔχθραν*] v. Od. Muell. Dor. 1. p. 45. Tum τῆς λείας τὴν πολλὴν Arn. intelligit *maiorem partem bonorum, quae praedae esse poterant* „i. e., ait, pecora eorum, quae in pascuis montanis essent: nam hiems apud Thucydidem semper partem auctumni complectitur. Subita incursione Agis maiori parte pecoris Oetaeorum, antequam in locum securum abigi poterat, potitus a dominis pecorum certa pecuniae summa praedam redimi iussit. De hoc usu vocis *λεία* v. Xen. H. Gr. 1, 3, 2. *τὴν λείαν ἅπασαν καιέθεντο ἐς τοὺς Βιθυνοὺς Θρᾷκας*, ubi paulo post pro *λείαν* sequitur *τὰ χρήματα*. De Thessalorum *ὑπηκόοις*, qui Lacedaemoniorum partibus non magis favebant, quam ipsi Thessali, vid. Thuc. 3, 92 sq. 4, 78. 5, 51. et quos

λείας τὴν πολλὴν ἀπολαβὼν χρήματα ἐπράξατο καὶ Ἀχαιοὺς τοὺς Φθιώτας καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ταύτῃ Θεσσαλῶν ὑπηκόους μεμφομένων καὶ ἀκόντων τῶν Θεσσαλῶν ὁμήρους τέ τινας ἠνάγκασε δοῦναι καὶ χρήματα, καὶ κατέθετο τοὺς ὁμήρους ἐς Κόρινθον, ἔς τε τὴν ξυμμαχίαν ἐπειρᾶτο προσάγειν. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὴν πρόσταξιν ταῖς πόλεσιν ἑκατὸν νεῶν τῆς ναυπηγίας ἐποιοῦντο, καὶ ἑαυτοῖς μὲν καὶ Βοιωτοῖς πέντε καὶ εἴκοσιν ἑκατέροις ἔταξαν, Φωκεῦσι δὲ καὶ Λοκροῖς πεντεκαίδεκα, καὶ Κορινθίοις πεντεκαίδεκα, Ἀρκάσι δὲ καὶ Πελληνεῦσι καὶ Σικυωνίοις δέκα, Μεγαρεῦσι δὲ καὶ Τροιζηνίοις καὶ Ἐπιδαυρίοις καὶ Ἑρμιονεῦσι δέκα· τά τε ἄλλα παρεσκευάζοντο ὡς εὐθὺς πρὸς τὸ ἔαρ ἐξόμενοι τοῦ πολέμου.

Παρεσκευάζοντο δὲ καὶ Ἀθηναῖοι ὥσπερ διενοήθησαν ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ τήν τε ναυπηγίαν, ξύλα ξυμπορισάμενοι, καὶ Σούνιον τειχίσαντες, ὅπως αὐτοῖς ἀσφάλεια ταῖς σιταγωγοῖς νανσὶν εἴη τοῦ περίπλου, καὶ τό τε ἐν τῇ Λακωνικῇ τείχισμα ἐκλιπόντες ὃ ἐνῳκοδόμησαν παραπλέοντες ἐς Σικελίαν, καὶ τἆλλα, εἴ πού τι ἐδόκει ἀχρεῖον ἀναλίσκεσθαι, ξυστελλόμενοι ἐς εὐτέλειαν, μάλιστα δὲ τὰ τῶν ξυμμάχων διασκοποῦντες, ὅπως μὴ σφῶν ἀποστήσονται.

Πρασσόντων δὲ ταῦτα ἀμφοτέρων καὶ ὄντων οὐδὲν ἄλλῳ ἢ ὥσπερ ἀρχομένων ἐν κατασκευῇ τοῦ πολέμου, πρῶτοι Εὐ-

Krueg. ad Dionys. p. 276. citavit.“ Erat sub ditione Thessalorum primum numerus quidam populorum, qui certum quoddam tributum pendebant, atque praeterea, ut videtur, auxilia in bellis praestare tenebantur, verumtamen populi separati manebant, nec *αὐτονομίαν* prorsus amiserant. Tales erant Perrhaebi ad septentriones a Larissa, Magnetes ad orientem a Pelio, Achaei Phthiotae ad austrum ab Othrye et Enipeo. Hi enim omnes *ὑπήκοοι* quidem erant Thessalorum, nec tamen cessaverant populi segregati, quinetiam amphictyonici esse. Tributa eorum Scopas, tyrannus Pharsali accuratius definierat. Appellabantur etiam Perioeci. Terras modo dictas si demseris, apparebit, Thessaliam quae proprie dicitur, terram esse inter Perrhaebos a septentrionibus et Achaeos ab austro, ubi fines Enipeo continentur: quae terra comprehendit campum Penei (antiquitus *Ἄργος Πελασγικόν* appellatum), et praeterea tractum sinum Pagasaeum versus pertinentem, quem Herodotus *Αἰολίδα* appellat. Huic igitur terrae ipsi Thessali praeerant, ipsi possidentes urbes Larissam, Crannonem, Pharsalum, Iolcon et alias, at agros eorum Penestae colebant, qui erant antiqui incolae stirpis Pelasgicae et Aeolicae.“ Od. Muell. Dor. 2. p. 65 sq. Porro Pellenenses, qui paulo inferius nominantur, populus Achaiae erant: nam Pallene in Thracia sive ad Thraciam erat peninsula, ut docet Valck. ad Theocr. Adoniaz. Vol. 2. p. 189. Heind.

4. *τὸ — ἐν τῇ Λακωνικῇ τείχισμα*] v. Thuc. 7, 26. 31. Mox articulum *τά* in *τὰ τῶν ξυμμάχων* om. Cass. Reg. (G.) Conf. 1, 52. *τοῦ δὲ οἴκαδε πλοῦ μᾶλλον διεσκόπουν*, v. Matth. §. 342. 2.

5. *ἐν κατασκευῇ τοῦ πολέμου*] Taur. et a pr. man. Y. Arnoldi *παρασκευῇ*, idque verum videtur. Conf. c. 14. *πάντες ἦσαν ἐν παρασκευῇ πολέμου*. Nam *κατασκευή* plerumque est *supellex* et quodcunque supellectili simile (v. adn. ad 1, 10.); *παρασκευή* est *apparatus*,

βοῆς ὡς Ἄγιν περὶ ἀποστάσεως τῶν Ἀθηναίων ἐπρεσβεύσαντο ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ. ὁ δὲ προσδεξάμενος τοὺς λόγους αὐτῶν μεταπέμπεται ἐκ Λακεδαίμονος Ἀλκαμένη τὸν Σθενελαΐδου καὶ Μέλανθον ἄρχοντας ὡς ἐς τὴν Εὔβοιαν· οἱ δ' ἦλθον ἔχοντες τῶν νεοδαμωδῶν ὡς τριακοσίους, καὶ παρεσκεύαζεν αὐτοῖς τὴν διάβασιν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ Λέσβιοι ἦλθον, βουλόμενοι καὶ αὐτοὶ ἀποστῆναι. καὶ ξυμπρασσόντων αὐτοῖς τῶν Βοιωτῶν ἀναπείθεται Ἄγις ὥστε Εὐβοίας μὲν πέρι ἐπισχεῖν, τοῖς δὲ Λεσβίοις παρεσκεύαζε τὴν ἀπόστασιν, Ἀλκαμένη τε ἁρμοστὴν διδούς, ὃς ἐς Εὔβοιαν πλεῖν ἔμελλε, καὶ δέκα μὲν Βοιωτοὶ ναῦς ὑπέσχοντο, δέκα δὲ Ἄγις, καὶ ταῦτα ἄνευ τῆς Λακεδαιμονίων πόλεως ἐπράσσετο· ὁ γὰρ Ἄγις ὅσον χρόνον ἦν περὶ Δεκέλειαν ἔχων τὴν μεθ' ἑαυτοῦ δύναμιν, κύριος ἦν καὶ ἀποστέλλειν εἴ ποί τινα ἐβούλετο στρατιάν, καὶ ξυναγείρειν καὶ χρήματα πράσσειν. καὶ πολὺ μᾶλλον ὡς εἰπεῖν κατα τοῦτον τὸν καιρὸν αὐτοῦ οἱ ξύμμαχοι ὑπήκουον ἢ τῶν ἐν τῇ πό-

isque plerumque bellicus, v. adn. ad 2, 14. et Arn. Vol. 1. p. 16., qui tamen ad praesentem locum affert ex Isocr. Archidam. p. 134. B. *τὸν πόλεμον εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον κατασκευάζοντες*. Participium *ἀρχομένων* Dobr. deletum vult, id quod fieri nequit. Sensus idem est ac si scripsisset: *ὅ τε δὲ ταῦτα ἀμφότεροι ἔπρασσον καὶ ἦσαν οὐδὲν ἄλλο ἢ ὥσπερ ἀρχόμενοι ἐν κατ. τοῦ πολ.* i. e. nihil aliud nisi promtissimi et paratissimi ad bellum acriter gerendum.

ξυμπρασσόντων αὐτοῖς τῶν Βοιωτῶν] Consanguinei enim erant Lesbiorum. v. Thuc. 7, 57. De Harmostis Spartanorum adi C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 76, 8. De plena potestate Agidis, quamdiu apud Deceleam erat, vide ibidem p. 98. 124. et Od. Muell. Dor. 2. p. 104. Porro *εὐθὺς ἐκασταχόσε* habent Vat. Vall., qui *protinus* convertit; vulgo *αὐτός*, quod si retinetur, Popp. iungi vult non cum *παρῆν*, sed cum *ἔχων*, ut Agis dicatur exercitum paratum habuisse ipse, non a civitate Lacedaemoniorum demum arcessivisse. Imo: non iussa Lacedaemoniorum exspectare debuisse, ut ei liceret collectum suo Marte exercitum quaquaversus expedire. Qui quum bonus sensus sit, non est cur vulgatam deseramus. Tissaphernes dicitur *στρατηγὸς τῶν κάτω* fuisse i. e. in litoribus Asiae Minoris. Vid. Schneid. ad Xen. Anab. 1, 1, 2. Heeren. Ideen 1, 1. p. 525. 544. *Τὰ κάτω* igitur idem sunt, quod *οἱ ἐπὶ θαλάττῃ τόποι* apud Diodorum, v. Dorv. ad Charit. p. 451. Haec satrapia plerumque continebat Ioniam, Aeolidem, Lyciam, Pamphyliam, Mysiam et Lydiam: hae duae postremae sub Dario, Hystaspis filio, peculiarem satrapiam constituebant; at serius hae terrae omnes unum satrapam habere solebant, qui habitabat Sardibus et *σατράπης τῶν κάτω* dicebatur. Porro tenendum, huic satrapiae plerumque binos praefuisse, quorum alter negotia pacis et inprimis rem pecuniariam, alter militiam administraret: seorsum tum cogitandi sunt satrapes Sardium et *ὁ στρατηγὸς τῶν κάτω*, quum in reliquis satrapiis praeses idem magistratus et imperator esse soleret. Fusius de hac re egit Arn. ad h. l. De verbis *πεπραγμένος τοὺς φόρους* v. Matth. p. 780. 1. De re v. Od. Muell. Dor. 1. p. 187. Et *Ἀμόργην τὸν Πισσούθνου υἱὸν νόθον* est Amorges, den Sohn des Pissuthnes, einen natürlichen Sohn: melius articulus *τόν* abesset, ut infra c. 28. *Π. νόθον υἱόν*, einen natürlichen Sohn des Pissuthnes.

λει Λακεδαιμονίων· δύναμιν γὰρ ἔχων αὐτὸς ἐκασταχόσε δεινὸς παρῆν. καὶ ὁ μὲν τοῖς Λεσβίοις ἔπρασσε. Χῖοι δὲ καὶ Ἐρυθραῖοι, ἀποστῆναι καὶ αὐτοὶ ἑτοῖμοι ὄντες, πρὸς μὲν Ἄγιν οὐκ ἐτράποντο, ἐς δὲ τὴν Λακεδαίμονα. καὶ παρὰ Τισσαφέρνους, ὃς βασιλεῖ Δαρείῳ τῷ Ἀρταξέρξου στρατηγὸς ἦν τῶν κάτω, πρεσβευτὴς ἅμα μετ' αὐτῶν παρῆν. ἐπήγετο γὰρ καὶ ὁ Τισσαφέρνης τοὺς Πελοποννησίους, καὶ ὑπισχνεῖτο τροφὴν παρέξειν. ὑπὸ βασιλέως γὰρ νεωστὶ ἐτύγχανε πεπραγμένος τοὺς ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς φόρους, οὓς δι' Ἀθηναίους ἀπὸ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐ δυνάμενος πράσσεσθαι ἐπωφείλησε. τούς τε οὖν φόρους μᾶλλον ἐνόμιζε κομιεῖσθαι κακώσας τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἅμα βασιλεῖ ξυμμάχους Λακεδαιμονίους ποιήσειν, καὶ Ἀμόργην τὸν Πισσούθνου υἱὸν νόθον, ἀφεστῶτα περὶ Καρίαν, ὥσπερ αὐτῷ προσέταξε βασιλεύς, ἢ ζῶντα ἄξειν ἢ ἀποκτείνειν. οἱ μὲν οὖν Χῖοι καὶ Τισσαφέρνης κοινῇ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔπρασσον. Καλλίγειτος δὲ ὁ Λαοφῶντος Μεγαρεὺς 6
καὶ Τιμαγόρας ὁ Ἀθηναγόρου Κυζικηνός, φυγάδες τῆς ἑαυτῶν ἀμφότεροι, παρὰ Φαρναβάζῳ τῷ Φαρνάκου κατοικοῦντες,

6. *Φαρνάκου*] Alii libri *Φαρναβάκου*. Correxit Duk. post Palmerium Exercc. p. 56. Vid. Arist. Av. 1028. Xenoph. H. Gr. 4, 1, 53. Nonnihil etiam ipse Thuc. 2, 67. memorans *Φαρνάκην τὸν Φαρναβάζου* Dukero videtur hanc emendationem firmare: „nam, ait, probabile est, Pharnacem illum, more antiquis usitato, filio Pharnabazo nomen patris sui imposuisse.“ Addit Arn., satrapas Dascylii, quorum nomina nota sunt, hos fuisse: Mitrobaten ap. Herodot. 3, 120. Oroeten ibidem 3, 127. et Oebarem ibid. 6, 33. sub Dario I., Megabatem et Artabazum, Pharnacis filium apud Thuc. 1, 129. sub Xerxe; Pharnacem ibidem 2, 67. 5, 1. sub Artaxerxe Longimano; et Pharnabazum, filium Pharnacis sub Dario Notho. Hellespontus autem una cum Phrygia, Bithynia, Paphlagonia et Cappadocia Dascylitidi satrapiae accensebatur, cui Pharnabazus iste praeerat. Conf. Heeren. Ideen 1. p. 209. Mans. Spart. 2. p. 470. adn. Finis huius satrapiae circa Antandrum fuisse videtur, „quam urbem tam Pharnabazum e Xenoph. H. Gr. 1, 1, 25. 26. quam Tissaphernem e Thuc. 8, 108. sibi vindicasse colligas. Aeolidem certe quidem Pharnabazo, qui eam Zenidi Dardanensi eiusque uxori Maniae regendam permisisset, subiectam fuisse e Xen. H. Gr. 3, 1, 11. apparet. Tissaphernes autem, Pissuthni perfido, prius Sardibus praefecto (1, 115. 3, 31. 34.) successor missus (conf. Dahlm. Forschungen Vol. 1. p. 117.), praeter Lydiam etiam Ioniae, Doridis, Aeolidis imperium habebat. Id quod de Ionia non est cur demonstretur, quum ex libro 8 Thucydidis et scriptis Xenophontis ubique cognoscatur. Doridem autem eum sibi arrogasse ex 8, 109., et Cariam eidem gubernandam demandatam esse ex 8, 5. 28., Xen. H. Gr. 3, 2, 12. al. perspicitur. Ioniae tamen sub eo praeerat Tamos 8, 31. 87.“ Popp. Satrapiam Dascylitidem, „cuius caput erat Dascylium (Xen. H. Gr. 4, 1, 15.) Artabazus, Pharnacis fil. apud Herodot. 7, 66. a Xerxe acceperat (v. Thuc. 1, 119.) fortasse propterea, quod regem a Graecis victum usque ad Hellespontum comitatus erat (v. Herodot. 8, 126.): Artabazum exceperunt Pharnabazus I. fil., Pharnaces II. nep. (v. Thuc. 2, 67. 5, 1. 8, 6.) Pharnabazus II. pronep. Quod Thucydidi 8, 58. *οἱ Φαρνάκου παῖδες* memorantur, inde non collegerim, Pharnabazo fratres fuisse imperii particiThucyd. II. 24

ἀφικνοῦνται περὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐς τὴν Λακεδαίμονα πέμψαντος Φαρναβάζου, ὅπως ναῦς κομίσειαν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ αὐτός, εἰ δύναιτο, ἅπερ ὁ Τισσαφέρνης προὐθυμεῖτο, τάς τε ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀρχῇ πόλεις ἀποστήσειε τῶν Ἀθηναίων διὰ τοὺς φόρους, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ βασιλεῖ τὴν ξυμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων ποιήσειε. πρασσόντων δὲ ταῦτα χωρὶς ἑκατέρων, τῶν τε ἀπὸ τοῦ Φαρναβάζου καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ Τισσαφέρνους, πολλὴ ἄμιλλα ἐγίγνετο τῶν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ὅπως οἱ μὲν ἐς τὴν Ἰωνίαν καὶ Χίον, οἱ δ' ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πρότερον ναῦς καὶ στρατιὰν πείσουσι πέμπειν. οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι τὰ τῶν Χίων καὶ Τισσαφέρνους παρὰ πολὺ προσεδέξαντο μᾶλλον. ξυνέπρασσε γὰρ αὐτοῖς καὶ Ἀλκιβιάδης, Ἐνδίῳ ἐφορεύοντι πατρικὸς ἐς τὰ μάλιστα ξένος ὤν, ὅθεν καὶ τοὔνομα Λακωνικὸν ἡ οἰκία αὐτῶν κατὰ τὴν ξενίαν ἔσχεν· Ἔνδιος γὰρ Ἀλκιβιάδου ἐκαλεῖτο. ὅμως δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι πρῶτον κατάσκοπον ἐς τὴν Χίον πέμψαντες Φρῦνιν ἄνδρα

pes, sed illos intellexerim Pharnacis I. posteros, non Pharnacis II. filios. Ceterum fallitur Chariton p. 98., quum hunc Lydiae et Ioniae praefectum facit." KRUEG. p. 353. qui de pueris Pharnacis fallitur, ut docebit adn. ad 8, 58. Statim vulgo *διὰ ταχέων ποιήσειε* legitur, sed *διὰ ταχέων* om. plerique et optimi libri: pro iis alii (*διὰ*) *τὰ τῶν χίων*, alii *διὰ τῶν χίων*, marg. Steph. *διὰ τὰ τῶν χίων* offerunt.

Ἀλκιβιάδης — Ἀλκιβιάδου] Schol. *Ἀλκιβιάδης Λακωνικὸν ἦν ὄνομα* [*ὃς ἦν παιὴρ τοῦ Ἐνδίου*], *Κλεινίας δὲ ὁ Ἀθηναῖος, τῷ Ἀλκιβιάδῃ ξένος γενόμενος, τὸ ὄνομα τῷ ἰδίῳ παιδὶ ἔθετο.* Alcibiadis, qui cum aliis Pisistratidas eiecerat ex Attica, filius erat Clinias, qui Clinias pater fuit huius Alcibiadis. Alcibiades antiquior eiectus est ostracismo; Alcibiades autem iunior puer in Periclis, tutoris sui, domo educatus paedagogum Thracem quendam Zopyrum habuit, antequam iuvenis a Gorgia aliisque erudiebatur. Praeceptorem puer habuisse fertur Sophilum, patrem Antiphontis oratoris. Infanti puero nutrix fuit Lacaena. Mos autem erat usitatus, liberis suis nomina hospitum vel amicorum indendi, hinc adulator Timonis Lucianei c. 52. *τὸν υἱὸν ἐπὶ τῷ σῷ ὀνόματι Τίμωνα ὠνόμακα.* Sic Valck. ad Herodot. 8, 17., qui ex scholio ad h. l. auferri vult verba *ὃς ἦν παιὴρ τοῦ Ἐνδίου*, pertinere enim ad vicina apud Thucydidem: *Ἔνδιος γὰρ Ἀλκιβιάδου ἐκαλεῖτο*, nihil fore adeo in reliquis rite acceptis, quod reprehendi mereatur. „Hoc tamen modo, addit, me iudice, rectius scripsisset interpres minime contemnendus: *Ἀλκιβιάδης Λακωνικὸν ἦν ὄνομα· Κλεινίας δὲ Ἀθηναῖος, Λακεδαιμονίῳ Ἀλκιβιάδῃ ξένος γενόμενος, τὸ ὄνομα τῷ ἰδίῳ παιδὶ ἔθετο*, sic in medio relinqueretur, qui Clinias primus amici Laconicum nomen filio indidisset; qui fortasse isto tempore iam ignotus nunc certe designari nequit." Vid. omnino adn. ad 6, 89. Duk. adnotavit, vocem *πατρικός* non ad solum patrem coartari, sic Thuc. 7, 69. *ἀξιῶν, τὰς πατρικὰς ἀρετὰς, ὧν ἐπιφανεῖς ἦσαν οἱ πρόγονοι, μὴ ἀφανίζειν.* Eandem rationem esse dicit, quum *πατρικὸς φίλος, πλοῦτος* et alia huiusmodi dicuntur. Mox verba *ἐς τὰ μάλιστα* Schol. explicat per *ὑπερβαλλόντως.* De verbis *ἐπαγγείλαντος αὐτοῖς* v. Matth. p. 1111. Mox *ἔλασσον*, ut solet, numeralibus innctum declinationem non habet, v. ibidem §. 450. adn. 2. et Krueg. ad Dionys. p. 287. Proximorum haec structura est: *ἀπὸ τούτων ἃ ἔλεγον.*

περίοικον, εἰ αἵ τε νῆες αὐτοῖς εἰσὶν ὅσαςπερ ἔλεγον καὶ τἆλλα ἡ πόλις ἱκανή ἐστι πρὸς τὴν λεγομένην δόξαν, ἀπαγγείλαντος αὐτοῖς ὡς εἴη ταῦτα ἀληθῆ ἅπερ ἤκουον, τούς τε Χίους καὶ τοὺς Ἐρυθραίους εὐθὺς ξυμμάχους ἐποιήσαντο, καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἐψηφίσαντο αὐτοῖς πέμπειν, ὡς ἐκεῖ οὐκ ἔλασσον ἢ ἑξήκοντα ἀφ' ὧν οἱ Χῖοι ἔλεγον ὑπαρχουσῶν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον δέκα τούτων αὐτοὶ ἔμελλον πέμπειν, καὶ Μελαγκρίδαν, ὃς αὐτοῖς ναύαρχος ἦν· ἔπειτα σεισμοῦ γενομένου ἀντὶ τοῦ Μελαγκρίδου Χαλκιδέα ἔπεμπον, καὶ ἀντὶ τῶν δέκα νεῶν πέντε παρεσκευάζοντο ἐν τῇ Λακωνικῇ. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα καὶ ἐνὸς δέον εἰκοστὸν ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους εὐθὺς ἐπειγομένων τῶν 7
Χίων ἀποστεῖλαι τὰς ναῦς, καὶ δεδιότων μὴ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ

ἢ ἑξήκοντα] Navium numero offensus sic convertit Heilm.: die Lacedaemonier liessen eine Verordnung durchgehen, vermöge deren ihnen vierzig Schiffe überlassen werden sollten, wodurch alsdann nach den Sagen der Chier allda eine Flotte von nicht weniger als sechzig Segeln beisammen seyn würde. Sed adversantur verba. Ac numerus, quem facile Chios maiorem, quam erat, dixisse credas, minus offensionis habet, si *ἐκεῖ* simul ad Erythraeos refertur. KRUEG. p. 287. Mox ex melioribus libris dedi *αὐτοὶ ἔμελλον πέμπειν*, vulgo *αὐτοῖς.* „Sensus hic est: Lacedaemonii primo cogitaverant ipsi quartam partem totius numeri navium praestare i. e. decem, quum praebituri essent viginti quinque ex numero centum navium, quem tota societas ad communia belli coepta paratura erat, ut discimus ex c. 3. At terrae motu deterriti portionem suam ad dimidium revocantes non amplius quinque in portubus Laconiae instruebant." ARN. De Chalcideo Krueg. p. 288. quaerit, Melancridae loco nauarchus sit factus, an harmosta tantum in Chium missus. Verum esse posterius inde ait apparere, quod postmodum vivo adhuc Chalcideo (v. cap. 24.) Astyochus nauarchus Cenchreas venerit, *ὥπερ ἐγίγνετο ἤδη ἡ πᾶσα ναυαρχία* c. 20. Quae verba eo spectare putat, quod eius decessor Melancridas non habuisset nisi Lacedaemoniorum imperium, Astyochus autem etiam sociorum.

7. *τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους*] Bekk. ex Vat. edidit *ἅμα δὲ τῷ ἦρι τοῦ ἐπιγιγνομένου θ.* (nisi quod in Vat. est *τοῦ δ'*). Valla: *ineunte statim vere insequentis aestatis.* Et sic sane Thuc. loquitur 4, 117. 5, 40. 6, 94. 8, 61. alibi. Verum etiam vulgata vernum tempus satis indicatur, sicut 2, 47. 3, 26. 89. 4, 52., ubi vulgata ipsa praesentis loci est, 5, 24. 52. 84. Etenim apud Thucydidem aestate ver includitur. Popp. hoc quodammodo ex Isthmiorum tempore ait diiudicandum esse, de quo v. ad cap. 9. init. Mox Schol. offenditur verbo *ἐπειγομένων*, quia dictum sit pro *ἐπειγόντων.* Etenim sensus postulat *urgentibus Chiis, ut naves sibi mitterentur*, non *properantibus Chiis mittere naves.* Verum vid. adn. ad 3, 2. 10. De ratione naves trans Isthmum transvehendi vide quos Krueg. p. 276. citavit, interpp. ad Thuc. 4, 8. ad Herodot. 2, 154. 7, 24. Mans. Spart. 2. p. 60. adn. Idem p. 289. adn. 8. legi ex nonnullis libris et Valla vult *ὑπερενεγκόντας*, deleta virgula post *ἰσθμόν* et suppleto *αὐτούς* sc. *ξυμμάχους*, quo sententia ex plana fit impedita. Et *τῶν ξυμμαχίδων* editum est ex Vat. Vulgo *ξυμμαχικῶν*, ad quod *πόλεων* supplet Haack., alii rectius pro neutro habent. Quod Krueg. protulit locum Xen. Cyrop. 3, 3, 12., ibi *τὰ ξυμμαχικά* sunt *res sociales* sive *auxilia*,

πρασσόμενα αἴσθωνται, πάντες γὰρ κρύφα αὐτῶν ἐπρεσβεύοντο, ἀποπέμπουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Κόρινθον ἄνδρας Σπαρτιάτας τρεῖς, ὅπως ἀπὸ τῆς ἑτέρας θαλάσσης ὡς τάχιστα ἐπὶ τὴν πρὸς Ἀθήνας ὑπερενεγκόντες τὰς ναῦς τὸν ἰσθμὸν κελεύσωσι πλεῖν ἐς Χίον πάσας, καὶ ἂς ὁ Ἄγις παρεσκεύαζεν ἐς τὴν Λέσβον καὶ τὰς ἄλλας. ἦσαν δὲ αἱ ξύμπασαι τῶν ξυμ-8μαχίδων νῆες αὐτόθι μιᾶς δέουσαι τεσσαράκοντα. ὁ μὲν οὖν Καλλίγειτος καὶ Τιμαγόρας ὑπὲρ τοῦ Φαρναβάζου οὐκ ἐκοι-

si interpretem Popponem sequaris, qui tamen aut ξυμμαχίδες (coll. c. 23.) aut (ἐκ) τῆς ξυμμαχίδος aut τῶν ξυμμάχων se desiderare ait.

μιᾶς δέουσαι τεσσαράκοντα] v. Matth. §. 141. adn. 1. „In his offendit, quod quum ante modo triginta sociorum naves in Chium mittere constituerint, nunc quae Corinthi erant omnes eo navigare iubent. Erant autem undequadraginta. In his vero nullas dum Agidis fuisse inde colligas, quod scriptor dicit ἃς ὁ Ἄγις παρεσκεύαζεν, non παρεσκεύασεν. Quod igitur iam plures, quam initio voluerant, naves missuri sunt, hanc fuisse causam reor, quod magis sibi persuaserant non posse debellari Athenienses, nisi cum aliorum, tum Ioniae insularumque societate privarentur.“ Krueg. p. 289.

8. ὑπὲρ τοῦ Φαρναβάζου] i. e. *nomine Pharnabazi.* Duk. Mox vulgo legitur ἐκοινωνοῦντο, alterum libri pauciores dant. „Quum κοινωνεῖν cum accusativo non construatur nisi certa quadam lege (κοινωνῶ σοι τοῦτο), de qua v. adn. ad 6, 40., neque in usu sit aut passivum aut medium illius verbi, utique recepta scriptura magis placet.“ Popp. Potest autem ἐκοινοῦντο τὸν στόλον ita dici, ut ἐπιστεύοντο sive ἐπετρέποντο τὴν τῆς πόλεως φυλακήν. v. Matth. p. 781. 2. Quo tamen sensus minus aptus efficitur, nam hic non potest dici Calligitum et Timagoram expeditione exclusos esse, sed ipsos partem habere in ea noluisse. Quare rectius Arn. confert κοινοῦσθαι τὴν τύχην apud Xen. Vectig. 4, 30. 32. et τὰ πράγματα πάντα ξυνεκοινώσαντο οἱ στρατιῶται τοῖς Σαμίοις ap. Thuc. 8, 75. Mox τὴν ἀποστολήν significat vel *missum navium* sive *expeditionem maritimam*, vel *apparatum classis:* illud praefert Arn. propter c. 9. τῆς ἀποστολῆς τῶν νεῶν. Dein αὐτοῖς πλεῖν est in libris nonnullis, vulgo αὐτούς. Dukeri opinio erat, si quis αὐτοῖς legendum putet, deesse accusativum αὐτούς; si αὐτούς, supplendum esse αὐτοῖς. Respondet Popp., si αὐτοῖς legimus, nihil supplendum esse, in accusativo autem σφᾶς exspectari, quod etiam Krueg. p. 289. monuerat. Negat idem offendere posse, quod ἔχοντας pro ἔχουσι dictum sit: v. Matth. p. 1054. adn. Ad Ἀλκαμένην ἄρχοντα supple ἔχοντας. Deinde si ἀφικέσθαι abesset, negat Krueg. p. 290. se desideraturum: Vallam non legisse, certe non convertisse. Mox primum Clearchus, nobilis in rerum memoria dux futurus, legitur: errat Mans. Spart. 2. p. 308. not. 0. De ἡμισείας, pro quo vulgo legitur ἡμίσεας, v. Matth. §. 119. b. coll. Buttm. Gr. max. Vol. 1. p. 252. Vol. 2. p. 409. Addit scriptor μὴ πρὸς τὰς ἀφορμωμένας νοῦν ἔχωσιν, puto, ne Athenienses perciperent, quo transvectae naves navigaturae essent. Et in Vat. est ἐπιδιαφερομένας, in Taur. ἐπιαφερομένας, in Mosq. ἐπιφερομένας, in marg. διαφερομένας, ut vulgo. Popp. damnat vocabulum ἐπιδιαφέρομαι, ut quo careat Schneideri Lexicon: ei tamen et alia multa vocabula deerant, et alia desunt etiamnunc ac fortasse diu deerunt. Verbum istud ex analogia formatum est, firmatur quodammodo a libro Mosqu., et pleonasmus talium verborum, ut ὕστερον, ἐπί, apud Thucydidem frequentissimus idemque huic loco aptissimus, nam ut ὕστερον tempus, ita ἐπί numerum navium traiectarum auctum rite significat. Non diu est, ex quo Thucydidea vox θόρυβος in lexicis est. Porro verbis καὶ γὰρ τὸν πλοῦν puto scriptorem explicare velle, cur Peloponnesii navium alterum dimidium trans Isthmum vehere non veriti sint, quippe minime ab Atheniensibus metuentes, ne impedirentur, et confidentes, se libere in hoc mari navigare posse propter Atheniensium fractas vires. Ad ταύτῃ cum Schol. supple τῇ θαλάσσῃ. De verbis καταφρονήσαντες ἀδυνασίαν v. Matth. p. 695. De καί in apodosi post ὡς δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς agit Krueg. ad Dionys. p. 291.

νοῦντο τὸν στόλον ἐς τὴν Χίον, οὐδὲ τὰ χρήματα ἐδίδοσαν ἃ ἦλθον ἔχοντες ἐς τὴν ἀποστολήν, πέντε καὶ εἴκοσι τάλαντα, ἀλλ' ὕστερον ἐφ' ἑαυτῶν διενοοῦντο ἄλλῳ στόλῳ πλεῖν. ὁ δὲ Ἄγις ἐπειδὴ ἑώρα τοὺς Λακεδαιμονίους ἐς τὴν Χίον πρῶτον ὡρμημένους, οὐδ' αὐτὸς ἄλλο τι ἐγίγνωσκεν, ἀλλὰ ξυνελθόντες ἐς Κόρινθον οἱ ξύμμαχοι ἐβουλεύοντο, καὶ ἔδοξε πρῶτον ἐς Χίον αὐτοῖς πλεῖν ἄρχοντα ἔχοντας Χαλκιδέα, ὃς ἐν τῇ Λακωνικῇ τὰς πέντε ναῦς παρεσκεύαζεν, ἔπειτα ἐς Λέσβον καὶ Ἀλκαμένην ἄρχοντα, ὅνπερ καὶ Ἄγις διενοεῖτο, τὸ τελευταῖον δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἀφικέσθαι· προσετέτακτο δὲ ἐς αὐτὸν ἄρχων Κλέαρχος ὁ Ῥαμφίου. διαφέρειν δὲ τὸν ἰσθμὸν τὰς ἡμισείας τῶν νεῶν πρῶτον, καὶ εὐθὺς ταύτας ἀποπλεῖν, ὅπως μὴ οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τὰς ἀφορμωμένας μᾶλλον τὸν νοῦν ἔχωσιν ἢ τὰς ὕστερον ἐπιδιαφερομένας. καὶ γὰρ τὸν πλοῦν ταύτῃ ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐποιοῦντο, καταφρονήσαντες τῶν Ἀθηναίων ἀδυνασίαν, ὅτι ναυτικὸν οὐδὲν αὐτῶν πολύ πω ἐφαίνετο. ὡς δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ διεκόμισαν εὐθὺς μίαν καὶ εἴκοσι ναῦς. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἐπειγομένων αὐτῶν τὸν πλοῦν, οὐ προεθυ-9μήθησαν ξυμπλεῖν πρὶν τὰ Ἴσθμια, ἃ τότε ἦν, διεορτάσωσιν.

9. τὰ Ἴσθμια, ἃ τότε ἦν] Isthmia modo in mensem Corinthiorum Panemum, modo in Munychionem aut Thargelionem incidisse affirmat Corsin. Diss. Agonist. 4. Hos ludos dicit triettericos fuisse, *modo cum primo, modo cum tertio Olympiadis cuiusvis anno competentes.* Qui cum primo, eos mense Corinthiorum Panemo sive Attico Hecatombaeone, Romanove Iulio celebratos esse ait; qui vero tertio Olympiadis anno agebantur, eos vel ad Munychionem, Romanumve fere Aprilem vel Thargelionem Romanumve fere Maium spectasse. At series narrationis non aliter patitur, quam ut Isthmia praesentis loci Ol. 91, 4. (412.) verno tempore acta sint: namque, ut Krueg. et Arn. animadverterunt, ipso initio aestatis i. e. post diem 7 Apr. Lacedaemonii Corinthum miserant, qui iuberent classem trans Isthmum vectam in Ioniam traiicere (vid. cap. 7.), nec cogitari licet, tres menses in otio transactos esse, et classem properare iussam mense Aprili usque Iulio mense in portu fuisse, dum nulla mentio fit temporis iacturae, donec devenimus ad ludos Isthmios, qui secundum Corsinium mense Iulio acti esse deberent. Addit Krueg. Comm. Thuc. p. 316. aliud argumentum, quod ipso Hecatombaeone creati Phrynichus atque Onomacles et Scironides multis sectionibus post c. 25. Athenis Samum advecti narrentur, superioris autem anni praetores Leon et Diomedon adhuc navibus praefuerint; mense enim Hecatombaeone ἀρχαιρεσίας Athenis fuisse, neminem ignorare. At quod de comitiis magistratuum tanta securitate asseverat, id se iuxta cum ignarissimis, quando ea habita sint, ignorare fatetur qui has res data opera καὶ οὐκ ἐν παρέργῳ tractavit Schoem. de Comit.

Ἄγις δὲ αὐτοῖς ἑτοῖμος ἦν ἐκείνους μὲν μὴ λύειν δὴ τὰς Ἰσθμιάδας σπονδάς, ἑαυτοῦ δὲ τὸν στόλον ἴδιον ποιήσασθαι. οὐ ξυγχωρούντων δὲ τῶν Κορινθίων, ἀλλὰ διατριβῆς ἐγγιγνομένης, οἱ Ἀθηναῖοι ἥσθοντο τὰ τῶν Χίων μᾶλλον, καὶ πέμψαντες ἕνα τῶν στρατηγῶν Ἀριστοκράτην ἐπητιῶντο αὐτούς, καὶ ἀρνουμένων τῶν Χίων, τὸ πιστὸν ναῦς σφίσι ξυμπέμπειν ἐκέλευον ἐς τὸ ξυμμαχικόν· οἱ δ' ἔπεμψαν ἑπτά. αἴτιον δ' ἐγένετο τῆς ἀποστολῆς τῶν νεῶν οἱ μὲν πολλοὶ τῶν Χίων οὐκ εἰδότες τὰ πρασσόμενα, οἱ δὲ ὀλίγοι ξυνειδότες τό τε πλῆθος οὐ βουλόμενοί πω πολέμιον ἔχειν, πρίν τι καὶ ἰσχυρὸν λάβωσι, καὶ τοὺς Πελοποννησίους οὐκέτι προσδεχόμενοι ἥξειν, ὅτι διέτριβον.

Ἐν δὲ τούτῳ τὰ Ἴσθμια ἐγίγνετο, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπηγγέλθησαν γὰρ [αἱ σπονδαί], ἐθεώρουν ἐς αὐτά, καὶ κατάδηλα μᾶλλον αὐτοῖς τὰ τῶν Χίων ἐφάνη. καὶ ἐπειδὴ ἀνεχώρησαν, παρεσκευάζοντο εὐθὺς ὅπως μὴ λήσουσιν αὐτοὺς αἱ νῆες ἐκ τῶν Κεγχρειῶν ἀφορμηθεῖσαι. οἱ δὲ μετὰ τὴν ἑορτὴν ἀνήγοντο μιᾷ καὶ εἴκοσι ναυσὶν ἐς τὴν Χίον, ἄρχοντα Ἀλκαμένην ἔχοντες. καὶ αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι τὸ πρῶτον ἴσαις ναυσὶ προσπλεύσαντες ὑπῆγον ἐς τὸ πέλαγος. ὡς δ' ἐπὶ πολὺ οὐκ ἐπηκολούθησαν οἱ Πελοποννήσιοι ἀλλ' ἀπετράποντο, ἐπανεχώρησαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι· τὰς γὰρ τῶν Χίων ἑπτὰ ναῦς ἐν τῷ ἀριθμῷ

Ath. p. 322 sqq. Ceterum de superstitione ista in celebrandis festis vide Drumann. Gesch. des Verf. der Gr. Staaten p. 710. Paulo inferius verba τὸ πιστόν in appositione sunt verborum ναῦς σφίσι ξυμπέμπειν, quasi scripsisset ὁ τὸ πιστὸν εἴη. v. Matth. §. 410. 432. Herm. ad Soph. Tr. 559. coll. v. 218. Et τὸ πιστόν recte Duk. iungit cum verbis ἐς τὸ ξυμμαχικόν, *naves, quae fidem facerent* sive *pignoris loco essent, eos in societate mansuros.* Ita Thuc. 3, 11. τὸ ἀνίπαλον δέος μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν. Denique ἐγένετο in verbis αἴτιον δ' ἐγένετο praedicato, non subiecto adstructum est. Sic 4, 26. αἴτιον δ' ἦν οἱ Λακεδαιμόνιοι προειπόντες. v. Matth. p. 611.

10. ἐπηγγέλθησαν] Induciae indicebantur per σπονδοφόρους sive fetiales. v. Dissen. Explicc. Pind. p. 494. Od. Muell. Dor. 1. p. 139. Vat. addit αἱ σπονδαί, quem, ut solet, sequitur Valla: *indicta enim fuerant foedera dierum festorum.* Additamentum probabile est ex scholio natum esse, ac profecto Schol. Cass. hic adnotavit αἱ σπονδαὶ δηλονότι. Verbis αἱ σπονδαί omissis duplex vulgatae explicatio admitti potest: dicas enim vel ἐπηγγέλθησαν τὰ Ἴσθμια, ut neutrum pluralis legitur coniunctum cum verbo plurali 1, 126. ἐπῆλθον Ὀλύμπια et 5, 75. Κάρνεια ἐτύγχανον ὄντα, ubi v. adn., vel haec via explicandi pluralis est (quod Popp. monuit), ut subiectum fiat οἱ Ἀθηναῖοι, *nunciatum erat Atheniensibus, inducias Isthmiorum esse.* Certe 5, 49. legi ait λέγοντες μὴ ἐπηγγέλθαι πω ἐς Λακεδαίμονα τὰς σπονδάς. Mox ἐθεώρουν est θεωροὺς ἔπεμπον, v. Herm. ad Soph. Oed. C. 1085. p. 220. Conf. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 110, 53. Cenchreae portus erat Corinthiorum ad sinum Saronicum, teste Strabone 8. p. 583. A., septuaginta stadia, secundum Gell. Morea p. 207. tantum 6½ milliar. Angl. a Corintho remotus. Dein ὑπῆγον ἐς τὸ πέλαγος est *se recipere coeperunt versus altum.* Arn. confert 5, 10. ὑπάγειν ἐπὶ τῆς Ἰωνίας.

μετὰ σφῶν ἔχοντες οὐ πιστὰς ἐνόμιζον· ἀλλ' ὕστερον ἄλλας προσπληρώσαντες ἑπτὰ καὶ τριάκοντα παραπλέοντας αὐτοὺς

ἄλλας προσπληρώσαντες ἑπτὰ καὶ τριάκοντα] i. e. praeter illas 21 naves, ut iam essent 58. Bau. Navium ratio haec est: Athenienses profecti erant cum 21 navibus (14 suis, Chiis 7; id quod probant verba: τὰς γὰρ τῶν Χίων ἑπτὰ ναῦς ἐν τῷ ἀριθμῷ μετὰ σφῶν ἔχοντες etc.) Peloponnesii et ipsi 21 naves habebant, at harum unam amiserunt, reliquae pleraeque vulneratae sunt. Atheniensibus nunc accedunt 37 naves, ut summa sit 58 navium. At c. 15. legimus, de hoc numero demtas esse 27 naves (8 Strombichidis, 12 Thrasyclis, 7 Chias). Tamen vel sic Atheniensibus ad obsidendos Peloponnesios restabant 31 naves, maior adeo quam opus erat numerus contra naves tum pauciores, tum maximam partem laesas. Quod autem Krueg. p. 309—312. praesenti loco deleta vult verba καὶ τριάκοντα, non apparet, qui ex numero 28 navium (tot enim, si deleas verba καὶ τριάκοντα, relinquerentur), demi 27 naves potuerint, ut una tantum reliqua fiat. „Nam quod Krueg. iam post 8 Strombichidis naves ex illis 27 avocatas (vid. c. 15.) statim alias auxilio submissas esse suspicatur, id ex verbis scriptoris erui nequit.“ Popp., qui quod addit: „Possentne igitur verba nostra per breviloquentiam Thucydideam significare: *aliis insuper impletis, ut universae essent septem et triginta?*“ et ipse cum Arnoldo eum secuto mihi errare videtur. Nam demtis 27 ex hoc numero restant decem naves, obsidendis viginti navibus, utut fractis, vix sufficientes. Neque validiora sunt argumenta, quibus Popp. vulgatam huius loci scripturam impugnat, dicens: „neque cur navibus non abundantes tot contra unam et viginti Peloponnesiorum armaverint, apparet, neque viginti Atticis et septem aliis c. 15. detractis numerus Peloponnesiis par remansisset.“ Nam tanto maiorem numerum navium, quam numerus Peloponnesiorum erat, aliis praeterea usibus paraverant, quos mox ipse scriptor aperit, et alterum, quod de numero Peloponnesiis non pari Popp. addidit, ipsis iis, quae statim de ratione navium dicam, satis puto refutari. Etenim praeter naves hic memoratas Atticas hae praeterea ex clade Sicula superstites reperiuntur: I. Centum illae naves, quas Athenienses quotannis una cum mille talentis seponebant ex decreto ap. Thuc. 2, 24. Is quidem 8, 15. scribit, mille illa talenta tunc post cladem illam in usum conversa esse; de centum navibus tacet. Kruegeri Comm. Thuc. p. 311. adn. 6. opinio est, naves illas iam quarto anno belli (Thuc. 3, 16 sq.), vel in expeditionem Siculam adhibitas esse. Haec mera suspicio est et partim improbabilis. II. Narratur 7, 20. 26. Charicles cum 30 navibus ab expeditione in Peloponnesum suscepta Athenas reversus esse. His Krueg. p. 311. putat Athenienses ad coercendos socios usos esse. III. In universum credibile est, Athenienses ineunte vicesimo anni bello circiter centum viginti naves habuisse. Primum enim ad Piraeum in agro Corinthio 58 naves habebant; deinde apud Naupactum et Leucadiam plus triginta, vid. 8, 13. 7, 34. coll. cap. 31. (Naves enim his locis memoratae omnes eaedem sunt.) Adde triginta naves Chariclis: efficitur summa 118 navium. Paulo post (8, 15.) viginti novas naves aedificabant, certe meditabantur. Krueg. p. 311 sq. quaerit, cur Athenienses stationem ad Piraeum habentes c. 11. Athenas mittant, qui auxilium arcessant? Respondet ipse Thucydides his verbis: παρῆσαν γὰρ καὶ τοῖς Πελοποννησίοις τῇ ὑστεραίᾳ οἵ τε Κορίνθιοι βοηθοῦντες ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ οἱ ἄλλοι πρόσχωροι etc. Miratur idem p. 312., cur cap. 20. solum viginti naves in Piraeo Peloponnesios obsideant. Ac iure mirari videri possit, nam facta computatione triginta una naves comparere

καταδιώκουσιν ἐς Πειραιὸν τῆς Κορινθίας· ἔστι δὲ λιμὴν ἐρῆμος καὶ ἔσχατος πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Ἐπιδαυρίας. καὶ μίαν μὲν ναῦν ἀπολλύασι μετέωρον οἱ Πελοποννήσιοι, τὰς δὲ ἄλλας

deberent post demtas ex 58 navium numero naves 27. At Krueg. male intellexit verba cap. 20. init. *καταδιωχθεῖσαι τότε καὶ ἐφορμούμεναι ἴσῳ ἀριθμῷ ὑπὸ Ἀθηναίων*. Illud *τότε* refertur ad verba c. 10. *οἱ δὲ μετὰ τὴν ἑορτὴν ἀνήγοντο μιᾷ καὶ εἴκοσι ναυσὶν ἐς τὴν Χίον — καὶ αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι τὸ πρῶτον ἴσαις ναυσὶ προσπλεύσαντες ὑπῆγον ἐς τὸ πέλαγος*, et non ad naves Atheniensium postea auctas, quum iis 58 naves erant. Non igitur Athenienses dicuntur ad Piraeum cum 20 navibus stationem habere, sed erant iis etiamtunc suae 58 naves, nam in locum navium 27, quae abierant, Athenienses c. 15. vers. fin., parem numerum submiserunt, quin alias triginta naves impleturi erant. Quae 27 naves etiamsi non statim aderant, tamen vel sic Atheniensibus 31 naves adversus viginti Peloponnesiorum erant. Quum vero Athenienses tantum cum certo quodam numero ad ipsum Piraeum stationem haberent, cum reliquis autem in vicina parva insula (cap. 11.) essent, fieri potuit, ut ab obsessis subito impetu oppressi, quamquam numero navium praevalentes, pugna superarentur. Pugna commissa aufugere adversariis licuit Cenchreas, quia insula, apud quam reliquae naves Atheniensium erant, remotius in mari orientem versus sita est. Thuc. cap. 20. proprie dicere debebat: *αἱ ἐν τῷ Πειραιῷ εἴκοσι νῆες τῶν Πελοποννησίων, καταδιωχθεῖσαι τότε καὶ ἐφορμούμεναι εἴκοσι μιᾷ ὑπὸ Ἀθηναίων*. Nam Peloponnesii unam navem amiserant (c. 10. vers. fin.); at differentia tam parva est (adde quod initio numero prorsus pares erant), ut vix quisquam futurus sit, qui hac re adversus explicationem meam utatur, quum praesertim reputandum sit, Athenienses statim post Peloponnesios in Piraeo inclusos c. 11. Athenas auxilium arcessitum misisse, ac proinde una nave minorem numerum habentes vere Peloponnesiis pares factos esse. His etiam ea, quae Popponem obloqui supra dixi, diluuntur.

Πειραιόν] Palmer. Exercc. cr. p. 72. geminum Piraeum Corinthiacum, alterum ad Saronicum, alterum ad Crissaeum sinum fuisse suspicatur, quoniam Strabo Piraeum cum Heraeo et Oenoe ad Crissaeum sinum statuat, ut et ipsum Lechaeum. Apud Strabonem frustra Piraeum quaesivi, quod de se etiam Popp. profitetur. Vellem, Od. Muell. Dor. 2. p. 431., quocum consentit Reingan. Megar. p. 98., fontes indicasset, qui praesenti loco et mox c. 11. corrigi vult *Σπείραιον*, dicens, hunc portum, in finibus agri Epidaurii situm, adiacenti promontorio Spiraeo cognominem fuisse, at *Πείραιον* (hoc cum accentu) Xenophontis H. Gr. 4, 5. in litore sinus Crissaei prope *Θερμά* fuisse, quae sita erant in confiniis *τοῦ πλατέος τοῦ Λεχαίου* et montium, ac Lutrochori nunc appellantur. Weisk. ad Xen. Ages. 2, 18. ne ipse quidem locum Strabonis indicat. Apud Ptolemaeum in verbis *Ἐπίδαυρος — Σπείραιον ἄκρον — Ἀθηναίων λιμήν* et apud Plinium H. N. 4, 5. in verbis *Spiraeum promontorium* corrigit *Πείραιον* et *Piraeum*, contrariam ac Muell. rationem secutus. At *Spiraeum promontorium* iterum est apud Plin. 4, 12, 19., num ibi quoque corrigendum? Piraeum Xenophontis Popp. suspicatur nunc Pera-Chora dici. (Vid. Reingan. Meg. p. 98.) Idem negat, apud Thucydidem legendum esse *Σπείραιον*, quum altera scriptura toties repetita (v. cap. 14. 15. bis. 20.) non variet in libris Thucydidis. Addit Arn., apud Steph. Byz. esse *Πειραιόν* et secundum Leakium Morea 3. p. 313. Piraeum esse portum continente inclusum, qui nunc dicitur Frango Limióna. Vide Smythii tabulam Isthmi, quam huic editioni adiiciendam curavi, sumtam ex primo vol. Arnoldi.

ξυναγαγόντες ὁρμίζουσι. καὶ προσβαλόντων τῶν Ἀθηναίων καὶ κατὰ θάλασσαν ταῖς νανσὶ καὶ ἐς τὴν γῆν ἀποβάντων, θόρυβός τε ἐγένετο πολὺς καὶ ἄτακτος, καὶ τῶν τε νεῶν τὰς πλείους κατατραυματίζουσιν ἐν τῇ γῇ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὸν ἄρχοντα Ἀλκαμένην ἀποκτείνουσι· καὶ αὐτῶν τινες ἀπέθανον. διακρι- 11
θέντες δὲ πρὸς μὲν τὰς πολεμίας ναῦς ἐπέταξαν ἐφορμεῖν ἱκανάς, ταῖς δὲ λοιπαῖς ἐς τὸ νησίδιον ὁρμίζονται, ἐν ᾧ οὐ πολὺ ἀπέχοντι ἐστρατοπεδεύοντο, καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας ἐπὶ βοήθειαν ἔπεμπον. παρῆσαν γὰρ καὶ τοῖς Πελοποννησίοις τῇ ὑστεραίᾳ οἵ τε Κορίνθιοι βοηθοῦντες ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ οἱ ἄλλοι πρόσχωροι. καὶ ὁρῶντες τὴν φυλακὴν ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ ἐπίπονον οὖσαν ἠπόρουν, καὶ ἐπενόησαν μὲν κατακαῦσαι τὰς ναῦς, ἔπειτα δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς ἀνελκύσαι καὶ τῷ πεζῷ προσκαθημένους φυλακὴν ἔχειν, ἕως ἄν τις παρατύχῃ διαφυγῆ ἐπιτηδεία. ἔπεμψε δ' αὐτοῖς καὶ Ἄγις αἰσθόμενος ταῦτα ἄνδρα Σπαρτιάτην Θέρμωνα. τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις πρῶτον μὲν ἠγγέλθη ὅτι αἱ νῆες ἀνηγμέναι εἰσὶν ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ· εἴρητο γάρ, ὅταν γένηται τοῦτο, Ἀλκαμένει ὑπὸ τῶν ἐφόρων ἱππέα πέμψαι· καὶ εὐθὺς τὰς παρὰ σφῶν πέντε ναῦς καὶ Χαλκιδέα ἄρχοντα καὶ Ἀλκιβιάδην μετ' αὐτοῦ ἐβούλοντο πέμπειν· ἔπειτα ὡρμημένων αὐτῶν τὰ περὶ τὴν ἐν τῷ Πειραιῷ τῶν νεῶν καταφυγὴν ἠγγέλθη, καὶ ἀθυμήσαντες, ὅτι πρῶτον ἀπτόμενοι τοῦ Ἰωνικοῦ πολέμου ἔπταισαν, τὰς ναῦς τὰς ἐκ τῆς ἑαυτῶν οὐκέτι διενοοῦντο πέμπειν, ἀλλὰ καί τινας προανηγμένας μετακαλεῖν. γνοὺς δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης πείθει αὖθις 12
Ἔνδιον καὶ τοὺς ἄλλους ἐφόρους μὴ ἀποκνῆσαι τὸν πλοῦν, λέγων ὅτι φθήσονταί τε πλεύσαντες πρὶν τὴν τῶν νεῶν ξυμφορὰν Χίους αἰσθέσθαι, καὶ αὐτὸς ὅταν προσβάλῃ Ἰωνίᾳ, ῥᾳδίως πείσειν τὰς πόλεις ἀφίστασθαι, τήν τε τῶν Ἀθηναίων λέγων ἀσθένειαν καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων προθυμίαν· πιστότερος γὰρ ἄλλων φανεῖσθαι. Ἐνδίῳ τε αὐτῷ ἰδίᾳ ἔλεγε καλὸν εἶναι δι' ἐκείνου ἀποστῆσαί τε Ἰωνίαν καὶ βασιλέα ξύμμαχον ποιῆσαι Λακεδαιμονίοις, καὶ μὴ Ἄγιδος τὸ ἀγώνισμα

11. *τὸ νησίδιον*] Haec insula nunc dicitur, Ovrio – nisi (Hevraeo – nisi) sive Ovriokastro i. e. Iudaei castellum, quod nomen ductum est a ruderibus quibusdam in illa insula, quae tamen ad quod tempus et opus pertineant, ignoro. Leak. Morea 3. p. 313. Et *βοηθοῦντες ἐπὶ τὰς ναῦς* est, ut Arn. explicat, *proficiscentes ad locum, ubi naves eorum erant, eas tuendi causa*. Participii *ὁρῶντες* subiecta sunt *οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ ἄλλοι πρόσχωροι*. Paulo inferius verba *ὡρμημένων αὐτῶν* Dobr. intelligit *quum ad profectionem animis essent propensis et Chium petere properarent* coll. 8, 40. fin. 47. fin. 60. med. 86.

12. *καὶ τοὺς ἄλλους ἐφόρους*] v. Od. Muell. Dor. 2. p. 122. Paulo inferius haec structura est: *καλὸν εἶναι δι' ἐκείνου* (*Ἀλκιβιάδου*) *ἀποστῆσαι* etc. Denique pronomine *αὐτός* ante *διάφορος* Alcibiades significatur, v. quos Krueg. p. 366. citavit, Xen. H. Gr. 3, 3, 2. Plut. Alc. 23. sqq. Ages. 3. Pausan. 3, 8, 3. Iustin. 5, 2, 5.

τοῦτο γενέσθαι· ἐτύγχανε γὰρ τῷ Ἀγιδι αὐτὸς διάφορος ὤν. καὶ ὁ μὲν πείσας τούς τε ἄλλους ἐφόρους καὶ Ἔνδιον, ἀνήγετο ταῖς πέντε ναυσὶ μετὰ Χαλκιδέως τοῦ Λακεδαιμονίου, καὶ διὰ τάχους τὸν πλοῦν ἐποιοῦντο.

15 Ἀνεκομίζοντο δὲ ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον καὶ αἱ ἀπὸ τῆς Σικελίας Πελοποννησίων ἑκκαίδεκα νῆες αἱ μετὰ Γυλίππου ξυνδιαπολεμήσασαι, καὶ περὶ τὴν Λευκαδίαν ἀποληφθεῖσαι καὶ κοπεῖσαι ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι νεῶν, ὧν ἦρχεν Ἱπποκλῆς Μενίππου φυλακὴν ἔχων τῶν ἀπὸ τῆς Σικελίας νεῶν, αἱ λοιπαὶ πλὴν μιᾶς διαφυγοῦσαι τοὺς Ἀθηναίους κατέπλευσαν ἐς τὴν Κόρινθον.

14 Ὁ δὲ Χαλκιδεὺς καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης πλέοντες ὅσοις τε ἐπιτύχοιεν ξυνελάμβανον τοῦ μὴ ἐξάγγελτοι γενέσθαι, καὶ προς-

13. καὶ αἱ ἀπὸ τῆς Σικελίας] Dictum est cum brevitate pro αἱ νῆες αἱ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἀνεκομίζοντο ἀπ' αὐτῆς. Bau. De articulo αἱ vid. adn. ad 3, 3. 22., de illa breviloquentia Krueg. ad Dionys. p. 295. adn. 34. Has autem ipsas naves Krueg. p. 299. probabile esse dicit subductas et refectas postea c. 39. cum Antisthene in Asiam venisse. Mox ξυνδιαπολεμήσασαι dedi pro vulgata ξυμπολεμήσασαι. „Alterum, quod in *bello continue gerendo* vel *in bello conficiendo adiuvare* significabit, praebet Vat., sed lexicographis nostris aeque ignotum est atque ἐπιδιαφέρειν." Popp. Tum κοπεῖσαι per *vexatae* explicat Duk. Vide c. 105. et Plut. Alc. c. 27., quos locos Did. attulit.

14. τοῦ μὴ — γενέσθαι] v. Matth. p. 1061. adn. 1. Deinde ne quis εὐθύς in verbis καὶ αὖθις Ἐρυθραῖοι pro αὖθις legendum esse coniiciat, Krueg. p. 293. sq. adire iubet cap. 19. 20. 23. extr. 48. ant. med. 56. 100., ubi αὖθις cum ἀφιστᾶσι iungit, et alios, quibus locis αὖθις ait esse *deinde*, *postea*, ut etiam 1, 70. 6, 94. Porro Clazomenae tunc in insula sitae fuerunt, quae insula nunc mole ab Alexandro M. exstructa continenti iuncta est, e qua quum in continentem transiissent Clazomenii, ut in loco, ubi vetus eorum urbs erat, πολίχνην (Πολίχναν) conderent, ab Atheniensibus in insulam redire coacti sunt c. 23. et postea frustra a Lacedaemoniis tentati c. 31., ut Popp. monuit, cui adde Krueg. p. 340. sq., qui in adn. p. 341. addit: „apud Thucydidem πολίχναν nomen appellativum esse, inprimis e collocatione verborum 8, 23. colligo, quamquam forma offensioni est." Contra quae v. dicta ad 7, 4. „Πολίχνα commune nomen est, quod usu factum est proprium ut Ham, Kirby etc. in Anglia, vel similius Borgo in Italia, quum proprie plenum nomen oppidi esset τὴν Πολίχναν τῶν Κλαζομενίων, Borgo 'dei Clazomeni, et hinc in sermone quotidiano τὴν Πολίχναν, Borgo." Arn., qui addit, id etiam in Argolide — Creta — Troade, sicut Πόλισμα proprium nomen apud Strabonem reperiri. Conf. lib. de Sit. Syracus. p. 86. Wessel. ad Herodot. 6, 26. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 53, 65. Paulo post αὐτοῖς in σφίσιν αὐτοῖς Haack. otiosum esse putans coniectura scripsit αὐτῆς. „Nolim factum. Conf. Thuc. 1. 128. διὸ δὴ καὶ Λακεδαιμόνιοι σφίσιν αὐτοῖς νομίζουσι τὸν μέγαν σεισμὸν γενέσθαι ἐν Σπάρτῃ. 8, 65. „ἔστιν ἀφ' ὧν χωρίων καὶ ὁπλίτας ἔχοντες σφίσιν αὐτοῖς ξυμμάχους ἦλθον ἐς τὰς Ἀθήνας. Xen. H. Gr. 7, 5, 4. 5. 2, 8." Krueg. p. 340. Adde adn. ad 7, 48. Thuc. 1, 19. οἱ Λακεδαιμόνιοι σφίσιν αὐτοῖς ἐπιηδείως ὅπως πολιτεύσονται (οἱ ξύμμαχοι) θεραπεύοντες. Abr. Dilucc. Thuc. p. 714. Bast. ad Greg. Cor. p. 84. Herm. et Schaef. ibid. p. 86. Schaef. iterum p. 72. sq.

βαλόντες πρῶτον Κωρύκῳ τῆς ἠπείρου καὶ ἀφέντες ἐνταῦθα αὐτοὺς αὐτοὶ μὲν προξυγγενόμενοι τῶν ξυμπρασσόντων Χίων τισὶ καὶ κελευόντων καταπλεῖν μὴ προειπόντας ἐς τὴν πόλιν, ἀφικνοῦνται αἰφνίδιοι τοῖς Χίοις. καὶ οἱ μὲν πολλοὶ ἐν θαύματι ἦσαν καὶ ἐκπλήξει· τοῖς δ' ὀλίγοις παρεσκεύαστο ὥστε βουλήν τε τυχεῖν ξυλλεγομένην, καὶ λεγομένων λόγων ἀπό τε τοῦ Χαλκιδέως καὶ Ἀλκιβιάδου ὡς ἄλλαι τε νῆες πολλαὶ προσπλέουσι, καὶ τὰ περὶ τῆς πολιορκίας τῶν ἐν τῷ Πειραιῷ νεῶν οὐ δηλωσάντων, ἀφίστανται Χῖοι καὶ αὖθις Ἐρυθραῖοι Ἀθηναίων. καὶ μετὰ ταῦτα τρισὶ ναυσὶ πλεύσαντες καὶ Κλαζομενὰς ἀφιστᾶσι. διαβάντες τε οἱ Κλαζομένιοι εὐθὺς ἐς τὴν ἤπειρον τὴν Πολίχναν ἐτείχιζον, εἴ τι δέοι, σφίσιν αὐτοῖς ἐκ τῆς νησῖδος ἐν ᾗ οἰκοῦσι πρὸς ἀναχώρησιν. καὶ οἱ μὲν ἀφεστῶτες ἐν τειχισμῷ τε πάντες ἦσαν καὶ παρασκευῇ πολέμου.

Ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας ταχὺ ἀγγελία τῆς Χίου ἀφικνεῖται· 15
καὶ νομίσαντες μέγαν ἤδη καὶ σαφῆ τὸν κίνδυνον σφᾶς περιεστάναι, καὶ τοὺς λοιποὺς ξυμμάχους οὐκ ἐθελήσειν τῆς μεγίστης πόλεως μεθεστηκυίας ἡσυχάζειν, τά τε χίλια τάλαντα, ὧν διὰ παντὸς τοῦ πολέμου ἐγλίχοντο μὴ ἅψασθαι, εὐθὺς ἔλυσαν τὰς ἐπικειμένας ζημίας τῷ εἰπόντι ἢ ἐπιψηφίσαντι ὑπὸ τῆς παρούσης ἐκπλήξεως, καὶ ἐψηφίσαντο κινεῖν, καὶ ναῦς πληροῦν μὴ ὀλίγας, τῶν τε ἐν τῷ Πειραιῷ ἐφορμουσῶν τὰς μὲν ὀκτὼ ἤδη πέμπειν, αἳ ἀπολιποῦσαι τὴν φυλακὴν τὰς μετὰ Χαλκιδέως διώξασαι καὶ οὐ καταλαβοῦσαι ἀνακεχωρήκεσαν· ἦρχε δὲ αὐτῶν Στρομβιχίδης Διοτίμου· ἄλλας δὲ οὐ πολὺ ὕστερον βοηθεῖν δώδεκα μετὰ Θρασυκλέους, ἀπολιπούσας καὶ ταύτας τὴν ἐφόρμησιν. τάς τε τῶν Χίων ἑπτὰ ναῦς, αἳ αὐτοῖς ξυνεπολιόρκουν τὰς ἐν τῷ Πειραιῷ, ἀπαγαγόντες τοὺς μὲν δούλους ἐξ αὐτῶν ἠλευθέρωσαν, τοὺς δ' ἐλευθέρους κατέδησαν. ἑτέρας δ' ἀντὶ πασῶν τῶν ἀπελθουσῶν νεῶν ἐς τὴν ἐφόρμησιν τῶν Πελοποννησίων διὰ τάχους πληρώσαντες ἀντέπεμψαν, καὶ ἄλλας διενοοῦντο τριάκοντα πληροῦν. καὶ πολλὴ ἦν ἡ προθυμία, καὶ ὀλίγον ἐπράσσετο οὐδὲν ἐς τὴν βοήθειαν τὴν ἐπὶ τὴν Χίον.

15. ἀγγελία τῆς Χίου] i. e. *nuncius de Chio*. v. Matth. p. 650. Quam gravis Atheniensibus Chii defectio fuerit, docet Krueg. Comm. Thuc. p. 330. Decretum de mille talentis est 2, 24. Ad τῷ εἰπόντι ἢ ἐπιψηφίσαντι supple κινεῖν, *qui vel rogasset, ut ea pecunia in bellicum usum adhiberetur, vel ea de re populum in suffragium misisset*. Mox μὴ ὀλίγας Vat., vulgo οὐκ ὀλίγας. Articulum in verbis τὰς μὲν ὀκτώ Arn. Vol. 1. p. 445. ait additum esse, quamquam nihil in superioribus de his navibus commemoratum appareat, at enim verba αἳ ἀπολιποῦσαι — ἀνακεχωρήκεσαν idem valere, quod τοσαῦται γὰρ ἀπολιποῦσαι — ἀνακεχωρήκεσαν. Conf. adn. ad 3, 22.

ἐς τὴν βοήθειαν τὴν ἐπὶ τὴν Χίον] i. e. *nec quidquam parvum adversus Chium aut segne moliebantur*. Acac. In phrasi βοηθεῖν ἐπί τινα accusativus et amicum et inimicum significat. Illa significatione Thuc.

16 Ἐν δὲ τούτῳ Στρομβιχίδης ταῖς ὀκτὼ ναυσὶν ἀφικνεῖται ἐς Σάμον, καὶ προσλαβὼν Σαμίαν μίαν ἔπλευσεν ἐς Τέων καὶ ἡσυχάζειν ἠξίου αὐτούς. ἐκ δὲ τῆς Χίου ἐς τὴν Τέων καὶ ὁ Χαλκιδεὺς μετὰ τριῶν καὶ εἴκοσι νεῶν ἐπέπλει, καὶ ὁ πεζὸς ἅμα ὁ τῶν Κλαζομενίων καὶ Ἐρυθραίων παρῆει. προαισθόμενος δὲ ὁ Στρομβιχίδης προανηγάγετο καὶ μετεωρισθεὶς ἐν τῷ πελάγει ὡς ἑώρα τὰς ναῦς πολλὰς τὰς ἀπὸ τῆς Χίου, φυγὴν ἐποιεῖτο ἐπὶ τῆς Σάμου· αἱ δὲ ἐδίωκον. τὸν δὲ πεζὸν οἱ Τήϊοι τὸ πρῶτον οὐκ ἐσδεχόμενοι, ὡς ἔφυγον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐσηγάγοντο. καὶ ἐπέσχον μὲν οἱ πεζοί, καὶ Χαλκιδέα ἐκ τῆς διώξεως περιμένοντες· ὡς δὲ ἐχρόνιζε, καθῆρουν αὐτοί τε τὸ τεῖχος ὃ ἀνῳκοδόμησαν οἱ Ἀθηναῖοι τῆς Τηΐων πόλεως τὸ πρὸς ἤπειρον, ξυγκαθῆρουν δὲ αὐτοῖς καὶ τῶν βαρβάρων ἐπελθόντες οὐ πολλοί, ὧν ἦρχε Στάγης ὕπαρχος Τισσαφέρνους.

3, 97. et alibi saepissime. Hac 4, 25. 108. Duk. Arn. Vol. 3. p. 350. docet *βοηθεῖν ἐπί τινα* esse *auxilio venire adversus aliquem*, *β. ἐπί τι* esse *auxilio venire alicui loco.*

16. *ὁ τῶν Κλαζομενίων*] Vat. Vulgo *καὶ ὁ Κλαζομενίων*. Contra I. Mosqu. ante *Ἐρυθραίων* repetunt *ὁ*. Utramque hanc structuram a vulgata recedentem inutilem correctionem esse dicit Popp., iubens adire se 1, 1. p. 196. sq., ubi docetur, quum duo nomina disiunguntur et opponuntur, vel ad diversum genus pertinent, articulum repetendum esse, nihilominus Thucydidem non repetere 5, 75. 4, 9. 1, 141. 7, 7. 14. 72. 1, 54. Pro *παρῆει* Valla legit *παρῆν*. Conf. c. 22. „Sed vulgata nihil habet, quo offendat, significat enim: *iuxta litus proficiscens (iter faciens) classem comitabatur.*“ Krueg. p. 294. At Bau. et Popp. *παρῆει* interpretantur per *προσῆει*, *ἐπῆει*, coll. c. 22. Arn. convertit: moved along the shore. „Nam Chalcideus, ait, traiectus Chio ad continentem Teium navigans litus legebat; et copiae terrestres secundum litus promovebant eandem regionem versus, ut una cum iis hostes impugnarent.“ Mox pro *προανήγετο* Vat. *ἐξανήγετο*. Valla *abscessit*. Cl. Ven. *προανηγάγετο*, et hoc praeferendum videtur. Strombichides, quum praesensisset adventum hostium, *prius portu solverat*, quam hostes aderant. Eodem sensu vox modo lecta est cap. 11. extr. Popp. propter praecedentia negat supplendum esse *quam hostes aderant*, sed *quam hostes adnavigabant et accedebant.* Hoc quid interest? Nam quod etiam dicit supplendum esse *priusquam hostes vela dederunt*, id quidem praecedentia non iubent intelligi. Et *τὰς ναῦς πολλὰς τὰς* etc. est *ὡς ἑώρα πολλὰς οὔσας τὰς ναῦς τὰς* etc. Mox *ἐπέσχον μὲν οἱ πεζοὶ* ex Vat. Vulgo *οἱ πολλοί* (quemadmodum etiam Cl. habet in rasura), quod est ab h. l. alienissimum. Et *τὸ πρὸς ἤπειρον* Vat. et fortasse Valla, vulgo *τό* deest.

Στάγης] Vat. cum *ὁ Γάγης γρ.* Vulgo *ὁ Τάγῆς*. It. *ὁ Τάγις*. D. *ὁ Τάνης*. I. *ὁ Ταυης*. E. K. Ar. Chr. *ὁ Πάγης*. Laur. *Ὀπάγης*. Cl. et Bekk. *Ὀτάγης*. *Τάμως* ex c. 31. 87. coniecerat Palmer. „Tages videtur idem esse, quem Xen. H. Gr. 1, 2, 5. haud scio an rectius *Στάγην* vocat.“ Krueg. ad Dionys. p. 359. Nomen Otanes Persicum novi, Otages non item, neque id alibi quam in Cl. extat. In his, ubi historia tacet, tutissimum ipsos ductus literarum, qui in libris sunt, sequi. Recepi scripturam libri Vat., quum verisimile sit, eundem, qui hic est, a Xenophonte significari, apud quem nulla librorum discrepantia enotatur. Ex altera parte Bloomf. monet, fatendum esse, in omnibus libris vel

Χαλκιδεὺς δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης ὡς κατεδίωξαν ἐς Σάμον 17
Στρομβιχίδην, ἐκ μὲν τῶν ἐκ Πελοποννήσου νεῶν τοὺς ναύτας ὁπλίσαντες ἐν Χίῳ καταλιμπάνουσιν, ἀντιπληρώσαντες δὲ ταύτας τε ἐκ Χίου καὶ ἄλλας εἴκοσιν, ἔπλεον ἐς Μίλητον ὡς ἀποστήσοντες. ἐβούλετο γὰρ ὁ Ἀλκιβιάδης, ὢν ἐπιτήδειος τοῖς προεστῶσι τῶν Μιλησίων, φθάσαι τὰς ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ναῦς προσαγαγόμενος αὐτούς, καὶ τοῖς Χίοις καὶ ἑαυτῷ καὶ Χαλκιδεῖ καὶ τῷ ἀποστείλαντι Ἐνδίῳ, ὥρπερ ὑπέσχετο, τὸ ἀγώνισμα προσθεῖναι, ὅτι πλείστας τῶν πόλεων μετὰ τῆς Χίων δυνάμεως καὶ Χαλκιδέως ἀποστήσας. λαθόντες οὖν τὸ πλεῖστον τοῦ πλοῦ, καὶ φθάσαντες οὐ πολὺ τὸν τε Στρομβιχίδην καὶ τὸν Θρασυκλέα, ὃς ἔτυχεν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν δώδεκα ναυσὶν ἄρτι παρὼν καὶ ξυνδιώκων, ἀφιστᾶσι τὴν Μίλητον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας μιᾶς δεούσαις εἴκοσι ναυσὶν ἐπιπλεύσαντες, ὡς αὐτοὺς οὐκ ἐδέχοντο οἱ Μιλήσιοι, ἐν Λάδῃ τῇ ἐπικειμένῃ νήσῳ ἐφώρμουν. καὶ ἡ πρὸς βασιλέα ξυμμαχία Λακεδαιμονίοις ἡ πρώτη Μιλησίων εὐθὺς ἀποστάντων διὰ Τισσαφέρνους καὶ Χαλκιδέως ἐγένετο ἥδε.

Ἐπὶ τοῖσδε ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο πρὸς βασιλέα καὶ Τισ- 18
σαφέρνην Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι. ὁπόσην χώραν καὶ πόλεις βασιλεὺς ἔχει καὶ οἱ πατέρες οἱ βασιλέως εἶχον, βασιλέως ἔστω· καὶ ἐκ τούτων τῶν πόλεων ὁπόσα Ἀθηναίοις ἐφοίτα χρήματα ἢ ἄλλο τι, κωλυόντων κοινῇ βασιλεὺς καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ὅπως μήτε χρήματα λαμβάνωσιν Ἀθηναῖοι μήτε ἄλλο μηδέν. καὶ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Ἀθηναίους κοινῇ πολεμούντων βασιλεὺς καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι· καὶ κατάλυσιν τοῦ πολέμου πρὸς Ἀθηναίους μὴ ἐξέστω ποιεῖσθαι, ἢν μὴ ἀμφοτέροις δοκῇ, βασιλεῖ καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις. ἢν δέ τινες ἀφιστῶνται ἀπὸ βασιλέως, πολέμιοι ἔστωσαν καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις. καὶ ἢν τινες ἀφιστῶνται ἀπὸ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων, πολέμιοι ἔστωσαν βασιλεῖ κατὰ ταὐτά.

ὁ vel certe o esse. De *ὑπάρχοις* Krueg. conferri iubet Dorv. ad Charit. p. 448.

17. *ἐκ τῶν ἐκ Πελοπ. νεῶν τοὺς ναύτας*] Fuere 500; naves autem Peloponnesiorum quinque, v. cap. 32. Fuerunt autem hi Peloponnesii *ἐπιβάται* sive classiarii (v. cap. 25.), quare nunc gravi armatura instruuntur. De verbo *καταλιμπάνουσιν* agit Krueg. p. 292. In verbis *φθάσαι τάς τε* etc. traiectionem particulae adnotavit Arn., debebat enim ita poni: *φθάσαι τε τὰς ναῦς καὶ τὸ ἀγώνισμα προσθεῖναι.* De insula Lade „v. Pausan. 1, 35, 5. Herodot. 6, 7. ibique Wessel. Arrian. Exped. Al. M. 1, 18. Hodie ea continenti adiuncta, nec Miletus ad mare sita. Vid. Mitf. H. Gr. 2. p. 77. adn.“ Krueg. p. 277. Adde, quem Arn. citat Cramer. As. Min. Vol. 1. p. 389.

18. De hoc pacto Spartanorum et regis Persarum sicut de reliquis duobus (c. 37. 58.) v. Herm. Antt. Gr. p. 76, 12. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 229, 8.

19 Ἡ μὲν ξυμμαχία αὕτη ἐγένετο. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Χῖοι εὐθὺς δέκα ἑτέρας πληρώσαντες ναῦς ἔπλευσαν ἐς Ἄναια, βουλόμενοι περί τε τῶν ἐν Μιλήτῳ πυθέσθαι καὶ τὰς πόλεις ἅμα ἀφιστάναι. καὶ ἐλθούσης παρὰ Χαλκιδέως ἀγγελίας αὐτοῖς ἀποπλεῖν πάλιν καὶ ὅτι Ἀμόργης παρέσται κατὰ γῆν στρατιᾷ, ἔπλευσαν ἐς Διὸς ἱερόν· καὶ καθορῶσιν ἑκκαίδεκα ναῦς, ἃς ὕστερον ἔτι Θρασυκλέους Διομέδων ἔχων ἀπ' Ἀθηνῶν προσέπλει. καὶ ὡς εἶδον, ἔφευγον μιᾷ μὲν νηΐ ἐς Ἔφεσον, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐπὶ τῆς Τέω. καὶ τέσσαρας μὲν κενὰς οἱ Ἀθηναῖοι λαμβάνουσι, τῶν ἀνδρῶν ἐς τὴν γῆν φθασάντων· αἱ δ' ἄλλαι ἐς τὴν Τηΐων πόλιν καταφεύγουσι. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς Σάμου ἀπέπλευσαν· οἱ δὲ Χῖοι ταῖς λοιπαῖς ναυσὶν ἀναγαγόμενοι, καὶ ὁ πεζὸς μετ' αὐτῶν, Λέβεδον ἀπέστησαν καὶ αὖθις Ἐράς. καὶ μετὰ τοῦτο ἕκαστοι ἐπ' οἶκον ἀπεκομίσθησαν, καὶ ὁ πεζὸς καὶ αἱ νῆες.

20 Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους αἱ ἐν τῷ Πειραιῷ εἴκοσι νῆες τῶν Πελοποννησίων, καταδιωχθεῖσαι τότε καὶ ἐφορμούμεναι ἴσῳ ἀριθμῷ ὑπὸ Ἀθηναίων, ἐπέκπλουν ποιησάμεναι ἀφνίδιον καὶ κρατήσασαι ναυμαχίᾳ τέσσαράς τε ναῦς λαμβάνουσι τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀποπλεύσασαι ἐς Κεγχρειὰς τὸν ἐς τὴν Χίον καὶ τὴν Ἰωνίαν πλοῦν αὖθις παρεσκευάζοντο. καὶ ναύαρχος αὐτοῖς ἐκ Λακεδαίμονος Ἀστύοχος ἐπῆλθεν, ᾧπερ ἐγίγνετο ἤδη πᾶσα ἡ ναυαρχία. ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ ἐκ τῆς Τέω

19. καὶ ὅτι Ἀμόργης] καὶ, quod Valla non expressit, abesse cupimus, quia causa cur abire iussi sunt, explicatur. Nunc Bau. dicit verbum ἀγγελίας habere dilogiam, ad ἀποπλεῖν significans *iussum*, ad ὅτι Ἀμόργης *nuncium*." Popp. Et Διὸς ἱερὸν πολίχνιον Ἰωνίας μεταξὺ Λεβέδου καὶ Κολοφῶνος Steph. Byz., quem locum qui protulit, Arn. addit, oppidulum circa fanum illud exortum videri, quemadmodum celebrius illud circa Διὸς ἱερόν ad ostia Bospori. Fugam Chiorum idem ita explicat: Chii Anaeis redibant litus legentes, qui quum viderent Atheniensium classem versus se ex alto moventem, una navis ex eorum numero retro conversa Ephesum evasit, reliquae cursum tenere secundum litus pergebant, et plurimae earum salvae Teium pervenerunt. Praeterea ex h. l. patet, Ephesum Atheniensibus tum hostilem fuisse, vid. Krueg. Comm. Thuc. c. 5. p. 338. sq. Et „ὁ πεζὸς μετ' αὐτῶν haud dubie intelligendus est peditatus Erythraeorum et Clazomeniorum, de quo v. cap. 16., quibus fortasse Peloponnesii adiuncti erant, ut c. 28. Verbis autem istis non significari puto, pedites navibus vectos esse cum Chiis, sed potius, quod alibi dicitur, ὁ πεζὸς ἅμα παρῆει i. e. *iuxta litus proficiscens classem comitabatur.*" Krueg. p. 293. sq. Hoc per verba οἱ δὲ Χῖοι, ταῖς λοιπαῖς ναυσὶν ἀναγαγόμενοι, καὶ ὁ πεζὸς μετ' αὐτῶν fieri non licet. Rectius Heilm.: die Chier aber gingen mit ihren annoch vorräthigen Schiffen, auf welche sie die Landvölker an Bord genommen, in See. Pedites autem intelligit eos, qui in quatuor navibus, quas Athenienses ceperunt, fuerant et litore escenso evaserant (τῶν ἀνδρῶν ἐς τὴν γῆν φθασάντων), et simul peditatum Clazomeniorum et Erythraeorum, quem Krueg. vult, significari, de quo vid. c. 20.

20. πᾶσα ἡ ναυαρχία] Mosqu. ἡ ναυαρχία πᾶσα. Vat. πᾶσα ἡ ναυ-

πεζοῦ, καὶ Τισσαφέρνης αὐτὸς στρατιᾷ παραγενόμενος, καὶ ἐπικαθελὼν τὸ ἐν τῇ Τέῳ τεῖχος, εἴ τι ὑπελείφθη, ἀνεχώρησε. καὶ Διομέδων ἀπελθόντος αὐτοῦ οὐ πολὺ ὕστερον δέκα ναυσὶν Ἀθηναίων ἀφικόμενος, ἐσπείσατο Τηΐοις ὥστε δέχεσθαι καὶ σφᾶς. καὶ παραπλεύσας ἐπὶ Ἐρὰς καὶ προσβαλών, ὡς οὐκ ἐλάμβανε τὴν πόλιν, ἀπέπλευσεν.

Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ ἡ ἐν Σάμῳ ἐπα- 21
νάστασις ὑπὸ τοῦ δήμου τοῖς δυνατοῖς μετὰ Ἀθηναίων, οἳ ἔτυχον ἐν τρισὶ ναυσὶ παρόντες. καὶ ὁ δῆμος ὁ Σαμίων ἐς διακοσίους μέν τινας τοὺς πάντας τῶν δυνατῶν ἀπέκτεινε, τετρακοσίους δὲ φυγῇ ζημιώσαντες, καὶ αὐτοὶ τὴν γῆν αὐτῶν καὶ οἰκίας νειμάμενοι, Ἀθηναίων τε σφίσιν αὐτονομίαν μετὰ ταῦτα ὡς βεβαίοις ἤδη ψηφισαμένων, τὰ λοιπὰ διῴκουν τὴν πόλιν, καὶ τοῖς γεωμόροις μετεδίδοσαν οὔτε ἄλλου οὐδενός, οὔτε ἐκδοῦναι οὐδ' ἀγαγέσθαι παρ' ἐκείνων οὐδ' ἐς ἐκείνους οὐδενὶ ἔτι τοῦ δήμου ἐξῆν.

Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ αὐτοῦ θέρους οἱ Χῖοι, ὥσπερ ἦρ- 22
ξαντο, οὐδὲν ἀπολείποντες προθυμίας, ἄνευ τε Πελοποννη-

μαχία. F. D. I. πᾶσα ναυμαχία. Horum ἡ πᾶσα ναυαρχία est die ganze Führung (der Oberbefehl) der Flotte; πᾶσα ἡ ναυαρχία ganz die Führung der Flotte; denique ἡ ναυαρχία πᾶσα die Führung der Flotte und zwar ganz. Conf. Thiersch. Gr. §. 309. 6. adn. 2. Summum autem ductum classis Krueg. ita intelligit, ut Melancridas decessor Astyochi non habuerit nisi imperium navium Lacedaemoniorum; Astyochus autem etiam sociorum. Sed nihil magis consentaneum, quam sic accipere, Astyochum et iis, quas ipse, et iis, quas Chalcideus et Alcibiades adduxerant, sociorumque etiam navibus praefuisse. De navarchia Spartanorum v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 87, 6.

21. ὑπὸ τοῦ δήμου] ὑπό om. Cass. Aug. Cl. Ven. Marc. (v. Arn. Vol. 2. p. XI.) „Neque aliter Plat. Polit. p. 444. B. loquitur, ἐπανάστασις μέρους τινὸς τῷ ὅλῳ τῆς ψυχῆς." Krueg. p. 328. Propter dativum τοῖς δυνατοῖς idem confert 1, 122. ἐπιτειχισμὸς τῇ χώρᾳ, coll. Matth. §. 390., minus recte addit 6, 18. ἡ διάστασις τοῖς νέοις ἐς τοὺς πρεσβυτέρους, non τῶν πρεσβυτέρων. „Οἱ δυνατοί autem sunt *optimates*, qui apud Syracusanos et Samios γεωμόροι appellabantur, itidemque antiquissimis temporibus apud Atticos. Timaeus: γεωμόροι, οἱ κληροῦχοι i. e. die Gutsherren, ubi v. Ruhnk." Krueg. p. 270. Adde Valck. ad Herodot. 5, 77. 6, 22. Vales. ad Diod. fragm. libr. 8. Vol. 4. p. 296. Argent. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 574. De Atticis γεωμόροις v. Platn. Beitr. z. Att. R. p. 19., de Syracusanis libell. de Sit. Syrac. p. 9. 10. Od. Muell. Dor. 2. p. 61. 157. De differentia γεωμόρων Syracusanorum et Atticorum et de vario sensu vocis in universum Arn. ad h. l. disputat. Mirum autem videtur Kruegero p. 329., quod Athenienses populare imperium ubique stabilire soliti oligarchiam in insula ditionis suae adhuc passi sint. Ad ἐκδοῦναι Valck. ad Herodot. 5, 92. p. 99. sq. Schw. et Schaef. ad Long. p. 384. supplent sive τέκνα sive γυναῖκας. Verba debebant hoc ordine collocari: οὔτε ἐκδοῦναι ἐς ἐκείνους οὔτ' ἀγαγέσθαι παρ' ἐκείνων οὐδενὶ ἔτι τοῦ δήμου ἐξῆν. Verissime autem mihi Bekk. edidisse videtur οὐδ' ἀγαγέσθαι, nam duo membra orationis sunt, alterum hoc: μετεδίδοσαν οὔτε ἄλλου οὐδενός, alterum: οὔτε ἐξῆν ἐκδοῦναι οὐδ' ἀγαγέσθαι etc. Vulgo οὔτ' ἀγαγέσθαι.

σίων πλήθει παρόντες ἀποστῆσαι τὰς πόλεις, καὶ βουλόμενοι ἅμα ὡς πλείστους σφίσι ξυγκινδυνεύειν, στρατεύονται αὐτοί τε τριςκαίδεκα ναυσὶν ἐπὶ τὴν Λέσβον, ὥσπερ εἴρητο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων δεύτερον ἐπ' αὐτὴν ἰέναι, καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ὁ πεζὸς ἅμα Πελοποννησίων τε τῶν παρόντων καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων παρῆει ἐπὶ Κλαζομενῶν τε καὶ Κύμης· ἦρχε δ' αὐτοῦ Εὐάλας Σπαρτιάτης, τῶν δὲ νεῶν Λεινιάδας περίοικος. καὶ αἱ μὲν νῆες καταπλεύσασαι Μήθυμναν πρῶτον ἀφιστᾶσι, καὶ καταλείπονται τέσσαρες νῆες
23 ἐν αὐτῇ· καὶ αὖθις αἱ λοιπαὶ Μυτιλήνην ἀφιστᾶσιν. Ἀστύοχος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ναύαρχος τέσσαρσι ναυσίν, ὥσπερ ὥρμητο, πλέων ἐκ τῶν Κεγχρειῶν ἀφικνεῖται ἐς Χίον. καὶ

22. *ὥσπερ εἴρητο — ἰέναι*] Infinitivus *ἰέναι* explicationis causa ad *ὥσπερ* appositus est. Conf. Matth. §. 476. extr. KRUEG. p. 201. adn. sq.

περίοικος] Schol. ad 8, 6. *περίοικοί εἰσιν οἱ ὑπήκοοι γείτονες τῆς Σπάρτης.* De Perioecis agunt Mans. Spart. 1, 1. p. 61. Od. Muell. Dor. 2. p. 21. sqq. 190. 208. 243. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 158. sqq. 219. sq. 1, 2. p. 211, 16. C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 19. p. 41. Etenim incolarum Laconiae genera tria erant: Spartani, qui erant cives optimo iure, ut posteri Dorum atque Heraclidarum, penesque eos summa reipublicae administrandae potestas erat; Perioeci sive Lacedaemonii, posteri antiquorum Laconiae incolarum, habitantes in plurimis urbibus non minus litoris quam regionis mediterraneae, stirpis maximam partem Achaicae, qui ut liberi, ita quadamtenus Spartanis iure inferiores erant, velut tributum pendebant. Ex Perioecis tamen singuli ductum classium tenebant, quum plerumque magistratibus exclusi essent. „Hic Mansonis Spart. 2. p. 376. argumentationem admirari subit, qui *περιοίκοις* de more imperium non commissum esse vel ex hoc patere ait, quod scriptor apposita voce *περίοικος* hoc declaret. Hanc rationem si sequeremur, idem de Spartanis probare possemus, quum Thuc. *Εὐάλας Σπαρτιάτης* dicat.“ KRUEG. p. 294. Conf. Od. Muell. l. c. 1. p. 30. adn. 2. C. Fr. Herm. l. c. p. 91, 9.

καὶ καταλείπονται — ἀφιστᾶσιν] Haec latine dedit Valla, Graeca unus servavit Vat., qui *τέτταρες* et *Μιτυλήνην*. BEKK. Vallae interpretatio haec est: *quibus navibus Chii primum Methymnam, deinde relictis hic quatuor navibus Mitylenem ad deficiendum impulerunt.* Duk. hanc Vallae interpretationem profert: *primum Methymnam, quo prius pervenere, deinde, relictis hic quatuor navibus, Mytilenen, quo cum ceteris navibus venerunt, ad deficiendum impulere.* „Quum adhuc Mytilene in Atheniensium ditione fuisset, sequenti autem capite ab iis recepta dicatur, praesenti loco referretur oportuit eam descivisse ad Lacedaemonios.“ KRUEG. p. 295. Popp. addit patere, quod ob repetitum *ἀφιστᾶσιν* media exciderint.

23. *ὥσπερ ὥρμητο*] vid. c. 20. De verbis *τρίτην ἡμέραν αὐτοῦ ἥκοντος* v. Matth. p. 786. init. Ad verba *ἐς ὀψέ* pertinet Scholion ad Thuc. 3, 108. *σημείωσαι ἐπὶ τῆς ἑσπέρας νῦν μόνον τὸ ὀψέ.* „Hoc ad Grammaticorum praeceptionem spectat, qui *πρωί* et *ὀψέ* non de parte aliqua dici, sed de tempore in universum dici volunt. vid. Phot. s. *πρωί*. Id ratum habuit Schneid., qui in notis ad Aristot. H. A. Vol. 1. p. 439. *πρωί* et *ὀψέ* negat de matutino et vespertino tempore dici, nisi addito *τῆς ἡμέρας*.“ LOBECK. ad Phryn. p. 47. adn. Adde Thom. M. in *ὀψέ*. De situ Pyrrhae Krueg. p. 295. adire iubet Schneid. ad

τρίτην ἡμέραν αὐτοῦ ἥκοντος αἱ Ἀττικαὶ νῆες πέντε καὶ εἴκοσιν ἔπλεον ἐς Λέσβον, ὧν ἦρχε Λέων καὶ Διομέδων· Λέων γὰρ ὕστερον δέκα ναυσὶ προσεβοήθησεν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν. ἀναγόμενος δὲ καὶ ὁ Ἀστύοχος τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐς ὀψέ, καὶ προσλαβὼν Χίαν ναῦν μίαν, ἔπλει ἐς τὴν Λέσβον, ὅπως ὠφελοίη, εἴ τι δύναιτο. καὶ ἀφικνεῖται ἐς τὴν Πύῤῥαν, ἐκεῖθεν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ἐς Ἔρεσον· ἔνθα πυνθάνεται ὅτι ἡ Μυτιλήνη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων αὐτοβοεὶ ἑάλωκεν. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι, ὥσπερ ἔπλεον, ἀπροσδόκητοι κατασχόντες ἐς τὸν λιμένα, τῶν τε Χίων νεῶν ἐκράτησαν καὶ ἀποβάντες τοὺς ἀντιστάντας μάχῃ νικήσαντες τὴν πόλιν ἔσχον. ἃ πυνθανόμενος ὁ Ἀστύοχος τῶν τε Ἐρεσίων καὶ τῶν ἐκ τῆς Μηθύμνης μετ' Εὐβούλου Χίων νεῶν, αἳ τότε καταλειφθεῖσαι καὶ ὡς ἡ Μυτιλήνη ἑάλω φεύγουσαι περιέτυχον αὐτῷ τρεῖς, μία γὰρ ἑάλω ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, οὐκέτι ἐπὶ τὴν Μυτιλήνην ὥρμησεν, ἀλλὰ τὴν Ἔρεσον ἀποστήσας καὶ ὁπλίσας, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ νεῶν ὁπλίτας πεζῇ παραπέμπει ἐπὶ τὴν Ἄντισσαν καὶ Μήθυμναν, ἄρ-

Xen. H. Gr. 1, 6, 15. et Addendis p. 97. Idem p. 301. verba *τῶν Χίων νεῶν ἐκράτησαν* convertit *Chias naves oppresserunt et ceperunt.* „Nam *κρατεῖν*, ait, cum genitivo fere est *potiri aliqua re* vel *in potestatem suam rediger aliquid*, ut 3, 47. Addit, novem naves Mytilenae captas esse, facile coniici. Non habent, unde pendeant, genitivi *τῶν τε Ἐρεσίων καὶ τῶν Χίων νεῶν* aliud, nisi verbum *πυνθανόμενος*, at sane mire dictum est *πυνθάνεσθαι νεῶν*. Quare Tus. coniecit *ὁ Ἀστύοχος μετὰ τῶν τε Ἐρ.* etc.

ἀλλὰ τὴν Ἔρεσον ἀποστήσας καὶ ὁπλίσας] Arn. verbum *ὁπλίσας* refert ad Eresum et non ad *τοὺς ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ νεῶν*, „nam nautae, ait, navium non sunt Antissam et Methymnam terra missi, ut quos ipsa proxima sententia declaret naves suas eo mari vexisse; et *ἐπιβατικὸς* necesse est iam gravem armaturam habuisse. Verba *τὴν Ἔρεσον ὁπλίσας* significant, incolas, quibus sub dominio Atheniensium parva opportunitas militandi cum gravi armatura fuisset, parum ab armis instructos fuisse, et libenter apparatum istum ab Astyocho accepisse.“ Conferri iubet, quae Salaethus Mytilenae egit 3, 27. Tum *παραπέμπει* habet Vat. Vall. *terrestri itinere transmisit.* Marc. *παραπέμπε τε.* Vulg. *παρέπλει.* Coniectura verum praeceperant Wasse coll. c. 61. et ante eum Acac. Cl. sic habet h. l. *καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ νεῶν ὁπλίτας πεζῇ, καὶ ἄρχοντα τούτοις προστάξας, αὐτός* etc. (teste Arn. *πεζῇ καὶ ἄρχοντα τούτοις Ἐτεόνικον προστάξας, αὐτός* etc. Cl. et Ven., hic tamen sine *καί* ante *ἄρχοντα*.) Porro verba *παρέπλει — Μήθυμναν* om. Dan. Sola verba *ἐπὶ — Μήθυμναν* om. Vat. Vall., quae mihi hic ab aliquo lectore explicationis causa adiecta esse videntur: certe iis omissis oratio optime procedit. Sponte enim, etiamsi hic deleas, patebit, quo Astyochum scriptor praeternavigasse intelligi voluerit. Peditatus in litore classem comitabatur, quare paulo inferius adiicitur *ἀπέπλευσε τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν πεζὸν ἀναλαβών* i. e. *milites, quos exposuerat, rursus navibus imposuit.* Sic enim in Vat. legitur, „at barbarum est *τὸν στρατὸν πεζὸν* pro *τὸν πεζὸν στρατὸν* sive *τὸν στρατὸν τὸν πεζόν*, et Valla alibi cum Vat. consentiens hic *copias* posuit, ut taceamus Thucydidem potius *τὸ πεζόν* simpliciter vel *τὴν πεζὴν στρατιάν* dicere solere.“ POPP.

χοντα Ἐτεόνικον προστάξας, καὶ αὐτὸς ταῖς τε μεθ' ἑαυτοῦ ναυσὶ καὶ ταῖς τρισὶ ταῖς Χίαις παρέπλει [ἐπὶ τὴν Ἄντισσαν καὶ Μήθυμναν], ἐλπίζων τοὺς Μηθυμναίους θαρσήσειν τε ἰδόντας σφᾶς καὶ ἐμμενεῖν τῇ ἀποστάσει. ὡς δὲ αὐτῷ τὰ ἐν τῇ Λέσβῳ πάντα ἠναντιοῦτο, ἀπέπλευσε τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν ἀναλαβὼν ἐς τὴν Χίον. ἀπεκομίσθη δὲ πάλιν κατὰ πόλεις καὶ ὁ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζός, ὃς ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐμέλλησεν ἰέναι. καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Κεγχρειᾷ ξυμμαχίδων Πελοποννησίων νεῶν ἀφικνοῦνται αὐτοῖς ἐξ μετὰ ταῦτα ἐς τὴν Χίον. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τά τε ἐν τῇ Λέσβῳ πάλιν κατεστήσαντο, καὶ πλεύσαντες ἐξ αὐτῆς Κλαζομενίων τὴν ἐν τῇ ἠπείρῳ Πολίχναν τειχιζομένην ἑλόντες, διεκόμισαν πάλιν αὐτοὺς ἐς τὴν ἐν τῇ νήσῳ πόλιν πλὴν τῶν αἰτίων τῆς ἀποστάσεως· οὗτοι δὲ ἐς Δαφνοῦντα ἀπῆλθον. καὶ αὖθις Κλαζομεναὶ προσεχώρησαν Ἀθηναίοις.

24 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους οἵ τ' ἐπὶ Μιλήτῳ Ἀθηναῖοι ταῖς εἴκοσι ναυσὶν ἐν τῇ Λάδῃ ἐφορμοῦντες, ἀπόβασιν ποιησάμενοι

ὁ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζός] Verba *νεῶν πεζός* in marg. habet I. *Peditatus sociorum itemque classiarius* convertit Valla. Peditatum non putant alium significari, nisi qui est c. 22. *καὶ ὁ πεζὸς ἅμα Πελοποννησίων τε τῶν παρόντων καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων παρῆει ἐπὶ Κλαζομενῶν τε καὶ Κύμης*, ubi Schol. *τοὺς αὐτόθεν ξυμμαχους* intelligit Chios fuisse. Qui autem hi ad Clazomenas et Cumam in continente accessisse dicerentur? Melius ex c. 16. intelligas, fuisse illos socios Clazomenios et Erythraeos. Hic autem peditatus quod *ὁ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζός* dicitur, Haack. intelligit pedites Peloponnesios, qui navibus in Ioniam traiecerant, ut inde versus Hellespontum pedestri itinere pergerent: haec enim tertia expeditionum erat, quam sibi Spartani proposuerant, ut discimus ex c. 8. Eosdem scriptor c. 22. dixerat *Πελοποννησίων τοὺς παρόντας*, et hic eos *τὸν ἀπὸ τῶν νεῶν πεζόν* dici Haack. existimat, ut discriminentur a peditatu sociorum (Clazomeniorum et Erythraeorum), qui navibus nunquam impositi fuissent. Huic repugnat, quod Peloponnesii rectius verbis *τὸν ἑαυτοῦ στρατόν* inclusi esse iudicantur, et verba *ἀπεκομίσθη δὲ πάλιν κατὰ πόλεις καὶ ὁ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζός*, quae contrarie ponuntur verbis *τὸν ἑαυτοῦ στρατόν*, clare indicant, urbes hic cogitandas esse vicinas, non remotas Peloponnesi. Quare sequor iudicium Arnoldi, qui copias urbium Asianarum (*τοὺς αὐτόθεν ξυμμάχους* c. 22.) una cum Peloponnesiorum peditatu classi Chiorum in expeditione in Lesbum suscepta adfuisse arbitratur. Quae quum male cessisset, Astyochus Peloponnesios pedites navibus suis impositos Chium revexit, dum Asiani in suas quique urbes discedunt. Addit Arn. scriptorem dixisse *ὁ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζός*, quia ex narratione ipsa perspicuum sit, milites Clazomenis et Chio Lesbum classe traiectos fuisse, ut hanc adiuvarent in expeditione Lesbia, et tum post victoriam Atheniensium rursus in continentem revectos esse. Quamquam enim c. 22. haec modo leguntur: *καὶ ὁ πεζὸς ἅμα Πελοποννησίων τε τῶν παρόντων καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων παρῆει ἐπὶ Κλαζομενῶν τε καὶ Κύμης*, nulla tamen alia de causa eos ad litus accessisse credibile est, nisi ut navibus imponerentur. Tum ex praesenti loco Krueg. ad Dionys. p. 341. colligit Daphnuntem paulo remotius a Clazomenis, quam Polichnam, continentem interiorem versus in loco editiori sitam fuisse; colligit autem etiam ex iis, quae c. 31. narrantur.

ἐς Πάνορμον τῆς Μιλησίας Χαλκιδέα τε τὸν Λακεδαιμόνιον ἄρχοντα μετ' ὀλίγων παραβοηθήσαντα ἀποκτείνουσι καὶ τροπαῖον τρίτῃ ἡμέρᾳ ὕστερον διαπλεύσαντες ἔστησαν, ὃ οἱ Μιλήσιοι ὡς οὐ μετὰ κράτους τῆς γῆς σταθὲν ἀνεῖλον· καὶ Λέων καὶ Διομέδων ἔχοντες τὰς ἐκ Λέσβου Ἀθηναίων ναῦς ἔκ τε Οἰνουσσῶν τῶν πρὸ Χίου νήσων, καὶ ἐκ Σιδούσσης καὶ ἐκ Πτελεοῦ, ἃ ἐν τῇ Ἐρυθραίᾳ εἶχον τείχη, καὶ ἐκ τῆς Λέσβου ὁρμώμενοι, τὸν πρὸς τοὺς Χίους πόλεμον ἀπὸ τῶν νεῶν ἐποιοῦντο· εἶχον δὲ ἐπιβάτας τῶν ὁπλιτῶν ἐκ καταλόγου ἀναγκαστούς. καὶ ἔν τε Καρδαμύλῃ ἀποβάντες καὶ ἐν Βολίσσῳ τοὺς προσβοηθήσαντας τῶν Χίων μάχῃ νικήσαντες καὶ πολλοὺς διαφθείραντες, ἀνάστατα ἐποίησαν τὰ ταύτῃ χωρία. καὶ ἐν Φάναις αὖθις ἄλλῃ μάχῃ ἐνίκησαν καὶ τρίτῃ ἐν Λευκωνίῳ. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ μὲν Χῖοι ἤδη οὐκέτι ἐπεξῆεσαν, οἱ δὲ τὴν χώραν καλῶς κατεσκευασμένην καὶ ἀπαθῆ οὖσαν ἀπὸ τῶν Μη-

24. ἃ — εἶχον τείχη] Vat. *τείχη, ἀπῆραν*, „quod ferri non potest, nam et languet, et qui habent *τὰς ἐκ Λέσβου ναῦς*, cur ex Oenussis solvisse dicantur?“ Popp. D. in contextu, I. in marg. *τείχη καθεῖλον*. Valla: *quos muros in Erythraea habebant, diruerunt.* „Interpretes: Leon et Diomedon avec les vaisseaux Atheniens, qui étoient tirés de Lesbos, des isles Oenusses situées devant Chio, de Sidusse et de Ptélée, demolirent les forts, qu'ils possédoient dans l'Erythrée, et faisant de Lesbos le point de départ, ils firent de leurs vaisseaux la guerre à ceux de Chio. Ex hac mutatione non pauca nec levia sequuntur; nam Sidussa et Pteleus non iam in Erythraea quaerendae sunt, id quod convenit cum iis, quae Thucydides ipse in superioribus memoriae prodidit. Hic enim 8, 14. narrat, Erythraeos defecisse ab Atheniensibus exemplo Chiorum, vicinorum. Hac autem defectione factum est, ut Atheniensibus illae munitiones diruendae viderentur, quas in Erythraea, prius amica, habebant. Accedit, quod Athenienses non cogitari possunt tribus simul locis solvisse, sed uno loco; etenim quum Erythraea descivisset, Lesbo, quae etiamtum iis parebat, naves solverunt.“ Gail. in Nieb. Museo Rhenan. a 1828. fasc. 2. p. 280 sqq. Pteleon urbem Ioniae fuisse patet ex c. 31. itemque Sidussam auctore Hecataeo *πόλιν Ἰωνίας* Steph. Byz. appellat. Plin. H. N. 5, 38. *Sidusam* scribit et insulam facit. Urbes autem, oppida et vel oppidula qui *τείχη* appellari possint, non perspicio. Quare facile aliquis cum Gailio consentiens scripturam libri D. probet. De Oenussis, insulis Chiorum, v. Herodot. 1, 165.

ἐκ καταλόγου ἀναγκαστούς] Milites classiarii plerumque ex classe Thetarum sumebantur; tunc vero urgente necessitate etiam cives superiorum classium eam militiam obire cogebantur. Vid. adn. ad 3, 98. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 205, 12. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 403, 69. Pro *Βολίσσῳ* in Vat. est *Βολίσκοι*, superscripto *σοι* super *κοι*. Steph. Byz. *Θουκυδίδης Βολίσκον αὐτὴν καλεῖ ἐν ὀγδόῃ*. Reliqui scriptores vulgatam servant: nunc Volisso esse Popp. adnotavit. Pro *Λευκωνίῳ* E. *Λευκωνίᾳ*, „sicut Plut. et Polyaen.“ Popp. At Coraes *Ἄτακτα* Vol. 3. p. 17. sic scribit: *τὸ Λευκώνιον τοῦ Θουκυδίδου ἦτο χωρίον τῆς Χίου, τὸ σήμερον ὀνομαζόμενον Λευκωνία· τοῦ δὲ Πλουτάρχου καὶ Πολυαίνου ἡ Λευκωνία, ἀποικία τῶν Χίων, ὄχι ὅμως εἰς τὴν πλησιόχωρον μικρὰν Ἀσίαν, ἀλλὰ εἰς τὴν Βοιωτίαν.* De Chiorum sapientia in republica administranda v. Koch. Prolegg. ad Theopomp. p. 27.

δικῶν μέχρι τότε διεπόρθησαν. Χῖοι γὰρ μόνοι μετὰ Λακεδαιμονίους ὧν ἐγὼ ἠσθόμην εὐδαιμονήσαντες ἅμα καὶ ἐσωφρόνησαν, καὶ ὅσῳ ἐπεδίδου ἡ πόλις αὐτοῖς ἐπὶ τὸ μεῖζον, τόσῳ καὶ ἐκοσμοῦντο ἐχυρώτερον. καὶ οὐδ' αὐτὴν τὴν ἀπόστασιν, εἰ τοῦτο δοκοῦσι παρὰ τὸ ἀσφαλέστερον πρᾶξαι, πρότερον ἐτόλμησαν ποιήσασθαι ἢ μετὰ πολλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ξυμμάχων ἔμελλον κινδυνεύσειν, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἡσθάνοντο οὐδ' αὐτοὺς ἀντιλέγοντας ἔτι μετὰ τὴν Σικελικὴν ξυμφορὰν ὡς οὐ πάνυ πόνηρα σφῶν βεβαίως τὰ πράγματα εἴη· εἰ δέ τι ἐν τοῖς ἀνθρωπείοις τοῦ βίου παραλόγοις ἐσφάλησαν, μετὰ πολλῶν οἷς ταὐτὰ ἔδοξε τὰ τῶν Ἀθηναίων ταχὺ ξυναναιρεθήσεσθαι, τὴν ἁμαρτίαν ξυνέγνωσαν. εἰργομένοις οὖν αὐτοῖς τῆς θαλάσσης καὶ κατὰ γῆν πορθουμένοις ἐνεχείρησάν τινες πρὸς Ἀθηναίους

πόνηρα] πονηρός ex veterum Grammaticorum sententia est φαῦλος, schlecht; πόνηρος autem unglücklich. Sic Arcadius de Accent. p. 71, 16. docet, τὸ πόνηρος καὶ μόχθηρος ἀεὶ οἱ Ἀττικοὶ ἀντὶ τοῦ ὀξύνειν προπαροξύνουσιν, ὅταν τὸ ἐπίμονον (scr. ἐπίπονον) καὶ ἐπιμόχθηρον (unglücklich) σημαίνῃ. Ammon. de Differ. Vocab. p. 95 sq. non recte accepit sensum vocabuli in praesenti loco Thucydidis, ceteroqui cum Arcadio consentiens. Neque ab his abeunt Schol. Luciani ap. Lobeck. ad Phryn. p. 389. Suidas, Etym. M., Eustath. in Hom. Il. 2. p. 341. Schol. Arist. Plut. 127. 220. Nub. 102. Grammatici pone Herm. de Emend. Rat. Gr. Gr. p. 327. 467. Conf. Goettl. Accentl. p. 48. Itaque etiam 7, 48. init. correxi πόνηρα et 8, 97. πονήρων. Et βεβαίως Schol. exponit per ὄντως. Mox εἴη ἔτι ἐν τοῖς ἀνθρωπείοις Aug. Quare Krueg. ad Dionys. p. 268. correctum vult εἴ τέ τι, neque enim rara esse exempla, ubi τε particulis εἰ et ἤν semel positis iungatur, ita ut enunciationes copulet. Sic εἴ τε haberi apud Thucydidem 2, 8. 20. 84. 3, 46. 54. 6, 12. 78. 7, 64., et saepe quum alios, tum Thucydidem τε usurpare, ubi δέ exspectaris, quod non semel substituisse librarios. Eandemque emendationem suadet 3, 32., ubi iudicium eius Bekk. sequutus est. Mox ταὐτὰ ἔδοξε dedi ex emendatione Reiskii. Vulgo ταὐτα, at multi libri τὰ αὐτά. Et ξυναναιρεθήσεσθαι habet Vat., ceteri ξυναιρεθήσεσθαι. „Non solenne sane hoc sensu verbum ξυναιρεῖν pro καθαιρεῖν, *destruere*. Significat enim, ut in ξυνελὼν λέγω, *breviter comprehendere, paucis complecti*." Bau. Contra quem Arn. ita disputat: „Contra Bekkeri scripturam ex Vat. hoc aliquis dicat, ἀναιρεθήσεσθαι per se significare *destructum iri*, at cum ξύν compositum significare debere *destructum iri una cum*, ut ap. Lyc. adv. Leocr. p. 180. Reisk. τελευτήσαντι συναναιρεῖται πάντα. At ξυναιρεῖν est *corripere, conficere*, ut 2, 51. τὸ νόσημα πάντα ξυνῄρει. Itaque h. l. τὰ τῶν Ἀθ. ξυναιρεθήσεσθαι videtur significare *potestatem Atheniensium brevi confectum iri*. Vid. Dion. Cass. 37, 13. τὸ φάρμακον οὐ συνεῖλεν αὐτόν (Mithridatem), i. e. *non absumsit eum*." At conf. ξυγκαθαιρήσει cap. 46. Ceterum hic infinitivus appositio est pronominis ταὐτά, ut monuit Krueg. p. 292. In verbis εἰργομένοις αὐτοῖς Matth. p. 1109 sq. ait ad supplendam orationem in ἐνεχείρησαν simul cogitandum esse ἐπιθέμενοι (αὐτοῖς). Qua explicatione reiecta Popp. dativum refert ad ἐνεχείρησαν, ratione, ut mihi videtur, probanda, cum in ipso ἐνεχείρησαν notio τοῦ ἐπιθέσθαι perspicue insit. Pro οὖν Vat. γοῦν, at Bekk. vult δ' οὖν, wie dem nun auch seyn mag, sie wurden von der See abgeschnitten etc.

ἄγαγεῖν τὴν πόλιν· οὓς αἰσθόμενοι οἱ ἄρχοντες αὐτοὶ μὲν ἡσύχασαν, Ἀστύοχον δὲ ἐξ Ἐρυθρῶν τὸν ναύαρχον μετὰ τεσσάρων νεῶν, αἳ παρῆσαν αὐτῷ, κομίσαντες, ἐσκόπουν ὅπως μετριώτατα ἢ ὁμήρων λήψει ἢ ἄλλῳ τῳ τρόπῳ καταπαύσουσι τὴν ἐπιβουλήν. καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἔπρασσον.

Ἐκ δὲ τῶν Ἀθηνῶν τοῦ αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος χίλιοι ὁπλῖται Ἀθηναίων, καὶ πεντακόσιοι καὶ χίλιοι Ἀργείων, τοὺς γὰρ πεντακοσίους τῶν Ἀργείων ψιλοὺς ὄντας ὥπλισαν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ χίλιοι τῶν ξυμμάχων ναυσὶ δυοῖν δεούσαις πεντήκοντα, ὧν ἦσαν καὶ ὁπλιταγωγοί, Φρυνίχου καὶ Ὀνομακλέους καὶ Σκιρωνίδου στρατηγούντων κατέπλευσαν ἐς Σάμον, καὶ διαβάντες ἐς Μίλητον ἐστρατοπεδεύσαντο. Μιλήσιοι δὲ ἐξελθόντες αὐτοί τε, ὀκτακόσιοι ὁπλῖται, καὶ οἱ μετὰ Χαλκιδέως ἐλθόντες Πελοποννήσιοι καὶ Τισσαφέρνους τι ξενικὸν ἐπικουρικόν, καὶ αὐτὸς Τισσαφέρνης παρὼν καὶ ἡ ἵππος αὐτοῦ, ξυνέβαλον τοῖς Ἀθηναίοις καὶ ξυμ-

25. καὶ πεντακόσιοι καὶ χίλιοι Ἀργείων] Ante Haackium comma posuerant post πεντακόσιοι. Rectius post Ἀθηναίων poni, declarant verba c. 30. Στρομβιχίδης καὶ Ὀνομακλῆς καὶ Εὐκτήμων τριάκοντα ναῦς ἔχοντες καὶ τῶν ἐς Μίλητον ἐλθόντων χιλίων ὁπλιτῶν μέρος ἄγοντες. Et quingentos expeditos Argivorum milites addit ab Atheniensibus gravi armatura instructos esse. Propter verba οἱ μετὰ Χαλκιδέως ἐλθόντες Πελοποννήσιοι v. cap. 17. init. ibique adn. Et τι ξενικόν aliquot libri habent pro τὸ ξενικόν. Monet Popp., non omnes aut antea nominatos Tissaphernis mercenariós intelligendos esse. De omni re mercenariorum ea aetate agit Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 310. et per totam sect. Vocabulum ξενικόν delet Schaef. ad L. Bos. Ellips. p. 451. Tuetur Popp. loco 3, 109. coll. Diod. 16, 24. et Xen. H. Gr. 6, 1, 4., ubi quum Mor. ξένους obliterare vellet, bene a Koeppenio defensum esse ait. Arn. addit, hos mercenarios peregrinos dici respectu Tissaphernis, fuisse enim videri Graecos, fortasse Arcades, vocabulo ξενικόν patriam eorum, vocabulo ἐπικουρικόν conditionem militandi designari, ac si non magnum numerum horum mercenariorum Tissaphernes habuerit, ferri posse vulgatam τὸ ξενικόν, additum esse vel parvo numero eorum satis magnum robur epibatis quinque navium, fortasse mercenarios Tissaphernis, sicut Pissuthnis 3, 34. partim Graecos, partim Barbaros fuisse. Tum pro προεξάξαντες in Vat. est προεξάϊξαντες. Ed. Bas. προεξέρξαντες. Laur. Mosqu. K. Ar. Chr. Dan. Ald. Flor. marg. Steph. προεξάρξαντες. „Huius postremi verbi exempla ponit Lobeck. ad Phryn. p. 287., petita illa a Syntipa et Anna Comnena." Bekk. Προεξάγειν legitur 5, 7. 7, 52., neutro loco, ait Popp., sine dubitatione. Idem addit προεξάγειν τινά et προεξάγεσθαί τινι alibi Thucydidem dicere, ut 7, 6. 70., quare dubitat an cum Dindorfio legendum sit προεξάξαντες, qui „προεξέσσειν, ait, verbo in simili loco Herodot. usus 9, 62. προεξαΐσσοντες κατ' ἕνα — ἐξέπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιήτας." At mihi aliud videtur, quum singuli ex ordinibus prosiliunt, aliud quum cornu et tota ala exercitus circumducitur, quod tam incitato cursu non fit, ut dicas προεξάσσειν. Adde quod hoc verbo nusquam, altero non ita raro hic scriptor utitur. Προεξάξαντες neutrum est, ortum ex suppressione reflexivi ἑαυτούς. Arn. convertit advancing from the line before the rest, et propter formam aoristi comparat 2, 97. προσῆξαν. Ad ὡς ἑώρων supple οἱ Μιλήσιοι.

μάχοις. καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι τῷ σφετέρῳ αὐτῶν κέρᾳ προεξάξαντες καὶ καταφρονήσαντες, ὡς ἐπὶ Ἴωνάς τε καὶ οὐ δεξομένους ἀτακτότερον χωροῦντες, νικῶνται ὑπὸ τῶν Μιλησίων, καὶ διαφθείρονται αὐτῶν ὀλίγῳ ἐλάσσους τριακοσίων ἀνδρῶν· Ἀθηναῖοι δὲ τούς τε Πελοποννησίους πρώτους νικήσαντες, καὶ τοὺς βαρβάρους καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον ὠσάμενοι, τοῖς Μιλησίοις οὐ ξυμμίξαντες, ἀλλ' ὑποχωρησάντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς τῶν Ἀργείων τροπῆς ἐς τὴν πόλιν, ὡς ἑῴρων τὸ ἄλλο σφῶν ἡσσώμενον, πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν τῶν Μιλησίων κρατοῦντες ἤδη τὰ ὅπλα τίθενται. καὶ ξυνέβη ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ τοὺς Ἴωνας ἀμφοτέρων τῶν Δωριέων κρατῆσαι· τούς τε γὰρ κατὰ σφᾶς Πελοποννησίους οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκων, καὶ τοὺς Ἀργείους οἱ Μιλήσιοι. στήσαντες δὲ τροπαῖον, τὸν περιτειχισμὸν ἰσθμώδους ὄντος τοῦ χωρίου οἱ Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο, νομίζοντες, εἰ προσαγάγοιντο Μίλητον, ῥᾳδίως ἂν σφίσι καὶ τἆλλα προσχωρήσειν.

26 Ἐν τούτῳ δὲ περὶ δείλην ἤδη ὀψίαν ἀγγέλλεται αὐτοῖς τὰς ἀπὸ Πελοποννήσου καὶ Σικελίας πέντε καὶ πεντήκοντα ναῦς ὅσον οὐ παρεῖναι. τῶν τε γὰρ Σικελιωτῶν, Ἑρμοκράτους τοῦ Συρακοσίου μάλιστα ἐνάγοντος ξυνεπιλαβέσθαι καὶ τῆς ὑπολοίπου Ἀθηναίων καταλύσεως, εἴκοσι νῆες Συρακοσίων ἦλθον καὶ Σελινούντιαι δύο, αἵ τε ἐκ Πελοποννήσου, ἃς παρεσκευάζοντο, ἑτοῖμαι ἤδη οὖσαι· καὶ Θηραμένει τῷ Λακεδαιμονίῳ ξυναμφότεραι ὡς Ἀστύοχον τὸν ναύαρχον προσταχθεῖσαι

26. *περὶ δείλην ὀψίαν*] i. e. um die Zeit des späten Nachmittages. Mox articulum in *τὰς — πέντε καὶ πεντήκοντα ναῦς* Arn. docet explicari per sequentem proxime sententiam: *τῶν τε γὰρ Σικελιωτῶν* etc. Conf. adn. ad c. 15. Ad *εἴκοσι νῆες Συρακοσίων* Krueg. ad Dionys. p. 278. not. 42. adnotavit: „Aliter Diod. 13, 34., qui 35 triremes a Syracusanis missas tradit, ubi Wess. iterum eum a Thucydide dissentire, sibi tamen constare c. 63. eundem numerum prodentem, adnotavit. Hic dissensus utcunque tolli potest. Diod. enim eas etiam tredecim naves numerat, quas Hippocrates in Asiam duxit, v. Thuc. 8, 35. Quamquam harum nonnisi una Syracusana erat. Quod autem Diod. dicit, una cum Gylippo missas esse illas triremes, error est. v. Thuc. 8, 13. Viginti Syracusanas naves, nunc missas, etiam Xen. H. Gr. 1, 2, 8. memorat.“ Et *αἱ ἐκ Πελοποννήσου* triginta tres erant. Harum 28 ex iis erant, quae iam ineunte aestate exstructae adhuc Cenchreis et Lechaei relictae fuerant. Nam Lechaei erant 39. (v. cap. 7.) Harum 21 transportantur Cenchreas (cap. 8.). Harum 21 unam amittunt Peloponnesii (cap. 10.). Viginti naves Cenchreas revertuntur (v. cap. 20.). Harum viginti navium quatuor assumtis Astyochus in Ioniam navigat (c. 23. init.), quem postea sex aliae subsequuntur (c. 23. extr.). Restant Lechaei et Cenchreis 28 naves. Hinc Krueg. p. 299. colligit, per hanc totam aestatem tantum quinque novas naves a Peloponnesiis paratas, easque fortasse ab Agide aedificatas esse. Porro Theramenem Lacedaemonium Therimenem vocat It. et Pal. 8, 29. 31. 38. 43. 52. consentiente cap. 38. Aug. Sic cap. 29. Cass. Aug. Lugd. Gr., iidemque saepius; c. 31. etiam D. Ita fore, ut a Theramene Atheniensi discerneretur, Popp. adnotavit.

κομίσαι, κατέπλευσαν ἐς Λέρον πρῶτον τὴν πρὸ Μιλήτου νῆσον. ἔπειτα ἐκεῖθεν αἰσθόμενοι ἐπὶ Μιλήτῳ ὄντας Ἀθηναίους ἐς τὸν Ἰασικὸν κόλπον πρότερον πλεύσαντες ἐβούλοντο εἰδέναι τὰ περὶ τῆς Μιλήτου. ἐλθόντος δὲ Ἀλκιβιάδου ἵππῳ ἐς Τειχιοῦσσαν τῆς Μιλησίας, ἥπερ τοῦ κόλπου πλεύσαντες ηὐλίσαντο, πυνθάνονται τὰ περὶ τῆς μάχης. παρῆν γὰρ ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ξυνεμάχετο τοῖς Μιλησίοις καὶ Τισσαφέρνει, καὶ αὐτοῖς παρῆνει, εἰ μὴ βούλονται τά τε ἐν Ἰωνίᾳ καὶ τὰ ξύμπαντα πράγματα διολέσαι, ὡς τάχιστα βοηθεῖν Μιλήτῳ καὶ μὴ περιιδεῖν ἀποτειχισθεῖσαν. καὶ οἱ μὲν ἅμα τῇ ἕῳ ἔμελλον 27
βοηθήσειν· Φρύνιχος δὲ ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγός, ὡς ἀπὸ τῆς Λέρου ἐπύθετο τὰ τῶν νεῶν σαφῶς, βουλομένων τῶν

Λέρον] Cass. et T. (Cantabr. Arnoldi) *Ἔλεον*. Pal. *Ἔλεον* sine spiritu; Aug. *Ελεον* sine spiritu et accentu. Vulgo *Ἐλεόν*. Insula Eleos a nullo scriptore memoratur, quare iam Dorv. ad Charit. p. 349. dubitanter de h. l. locutus est. Bekk. ex Vat. *Λέρον* recepit, „cui initium proximi cap. favet. At quo iure Lerus apud Icarum et Pathmum sita atque a Mileto circiter 350 stadia distans *ἡ πρὸ Μιλήτου νῆσος* vocetur, nemo dicat, et quum Lerum Peloponnesii Miletum tendentes praetervehi debuissent, inde, etiamsi non appulissent, Atheniensibus nuncius afferri potuit; denique ignobiles aliquot insulas apud Miletum esse docuimus 1, 2. p. 468.“ Popp. ex Pausania 1, 35, 5. Plinio H. N. 5, 31. Arrian. Anab. 1, 20, 5. Chandl. Asia c. 53. Contra haec Arn. urget initium proximi cap. *ὡς ἀπὸ τῆς Λέρου ἐπύθετο*, Lerum aditui sinus Iasi propinquam, ac quum Athenienses Ladae essent ad ostium portus, Peloponnesios non potuisse ad aliquam parvarum insularum proxime Laden sitarum accedere, quin toti classi Atheniensium conspicui fierent, contra ea verbis *ὡς ἀπὸ τῆς Λέρου ἐπύθετο* etc. indicari, eos Atheniensibus non conspicuos factos esse, sed hos solum de iis inaudivisse. Addit Herodotum 5, 125. narrare Lerum satis propinquam Mileto iacuisse, quo Milesii aufugerent et unde facile in patriam reverterentur. Locutionem *ἡ πρὸ Μιλήτου νῆσος* ait laxius accipiendam esse (just as the Isle of Man may be called the Island off Whitehaven, although it be not immediately near to it). „Erat, ait, insula in ipsa via Miletum navigantium sita, et classi, quae Peloponneso profecta mare Aegaeum traiecerat insula sita intra conspectum loci, quo tendebat, iure ante eum locum sita videbatur, etiamsi inter insulam et illum locum intervallum amplius 30 mill. erat.“

27. *Λέρου*] Vat. Mosqu. Ar. Chr. Vat. cum *δ* super *λ*. Contra in Aug. man. rec. *λ* super *δ*. Vulgo enim *Λέρου*. Chr. *Λέσβου*. Huds. manifestum ait esse ex Strab. libr. 10. fin., legendum esse *Λέρου*, et sic emendasse iam Palmerium Exercc. p. 56. Duk. adnotavit. Mox Bekk. ex coniectura scripsit *οὐδ' ἄλλῳ*, nam vulgo est *οὔτ' ἄλλῳ*. „Vulgatum convertendum weder selbst thun, noch jenen noch irgend einem andern erlauben; alterum weder selbst thun, noch jenen und auch nicht (pro quibus etiam oder dixeris) einem andern erlauben.“ Popp. Mox ad *ἔσται ἀγωνίσασθαι* Schol. adnotavit: *τὸ ἔσται περιττόν*. Negat Bred., qui in hunc modum verba ordinat: *ὅπου ἔξεστιν ἀγωνίσασθαι, σαφῶς εἰδότας πρὸς ὁπόσας ναῦς καὶ ὅσαις ἡμῖν παρασκευασαμένοις ἔσται ἀγωνίσασθαι* etc. Verum tamen est, verba posse ordinari etiam in hunc modum: *ὅπου γὰρ ἔξεστιν ἐν ὑστέρῳ ἱκανῶς καὶ καθ' ἡσυχίαν παρασκευασαμένοις ἀγωνίσασθαι, σαφῶς εἰδότας πρὸς ὁπόσας καὶ ὅσαις (ἔξεστιν ἀγωνίσασθαι)*. Nonnihil Scho-

ξυναρχόντων ὑπομείναντας διαναυμαχεῖν, οὐκ ἔφη οὔτ' αὐτὸς ποιήσειν τοῦτο οὔτ' ἐκείνοις οὐδ' ἄλλῳ οὐδενὶ ἐς δύναμιν ἐπιτρέψειν. ὅπου γὰρ ἔξεστιν ἐν ὑστέρῳ, σαφῶς εἰδότας πρὸς ὁπόσας τε ναῦς πολεμίας καὶ ὅσαις πρὸς αὐτὰς ταῖς σφετέραις, ἱκανῶς καὶ καθ' ἡσυχίαν παρασκευασαμένοις ἔσται ἀγωνίσασθαι, οὐδέποτε τῷ αἰσχρῷ ὀνείδει εἴξας ἀλόγως διακινδυνεύσειν. οὐ γὰρ αἰσχρὸν εἶναι Ἀθηναίους ναυτικῷ μετὰ καιροῦ ὑποχωρῆσαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὁτουοῦν τρόπου αἴσχιον ξυμβήσεσθαι, ἢν ἡσσηθῶσι· καὶ τὴν πόλιν οὐ μόνον τῷ αἰσχρῷ ἀλλὰ καὶ τῷ μεγίστῳ κινδύνῳ περιπίπτειν, ἢ μόλις ἐπὶ ταῖς γεγενημέναις ξυμφοραῖς ἐνδέχεσθαι μετὰ βεβαίου παρασκευῆς καθ' ἑκουσίαν,

liastae suspicionem firmat Vat., ubi ἐξέσται est pro ἔσται et post ἀγωνίσασθαι aliud interpretamentum: ὅποι τε βούλονται. Verba τῷ αἰσχρῷ ὀνείδει εἴξας Schol. interpretatur per φεύγων ἀδοξίαν. Verba ἀλλὰ — αἴσχιον etc. ita accipe: *ἀλλὰ μᾶλλον αἰσχρὸν ἔσεσθαι καὶ μετὰ ὁτουοῦν τρόπον ξυμβαίνειν, ἢν ἡσσηθῶσι, sed potius hoc turpe fore, pacem quibuscunque tandem conditionibus inire, si vincerentur.* Nam quum neget turpe esse hostibus cedere, non potest dicere *turpius* esse, pacem utcunque facere, sed *potius turpe* esse. Conf. Herm. ad Soph. Oed. C. 584. Ξυμβήσεσθαι autem Schol. Lugd. recte explicat *συνθήκας ποιεῖν*, idque vel aoristus ἡσσηθῶσι docet, wenn sie besiegt würden, wäre es vielmehr eine Schande, wenn sie, wie es der Feind vorzuschreiben beliebte (sive auf jede Bedingung) mit dem Feinde auseinander kämen.

καθ' ἑκουσίαν] om. C. F. Gr. Laur. E., neque hoc loco et modo legere potuit Schol. Καὶ' ἑξουσίαν scribunt Reg. (G.) B. Ar. Chr. Dan. Ald. Flor. Bas. Contrarie ponuntur καθ' ἑκουσίαν sc. *γνώμην* (v. Lobeck. ad Phryn. p. 4. conf. Soph. Tr. 727.) et *ἀνάγκη*. Καὶ' ἐξουσίαν prorsus absurdum est; quid enim obstat, si in rerum abundantia versantur, quominus priores hostem aggrediantur, licet post insignem calamitatem? Schol. *ἤτινι πόλει διὰ τὰς κατεχούσας συμφορὰς μόγις ἔξεστι μετὰ μεγάλης παρασκευῆς καὶ ἀναγκαζομένη προεπιχειρεῖν* (scr. *προεπιχειρεῖν*) *τοῖς πολεμίοις, οὐχὶ δὴ ἑκουσίως, ταύτῃ πῶς προσήκει μὴ ἀναγκαζομένῃ πρὸς αὐθαιρέτους κινδύνους ἰέναι;* Valla: *cui quum propter clades acceptas vix liceat cum firmo apparatu sua sponte, vel etiam magna necessitate coactae aliquos aggredi, iam vero quomodo ei non coactae pericula sua sponte suscipere liceret?* Heilm.: dieser (Staat) dürfe, in Ansehung seiner erlittenen Unglücksfälle, sich kaum mit den sichersten Zurüstungen aus eigenem Antriebe, oder auch bei noch so dringenden Umständen getrauen, den Feind irgendwo anzugreifen: wie viel weniger also ohne dergleichen Nothzwang sich in eigenwillige Gefahr stürzen? In his omnibus versionibus est, quod merito reprehendas. Plane enim, qui ita converterunt vim verborum *ἢ πάνυ γε ἀνάγκῃ* praeterviderunt, ubi ἢ refertur ad *μόλις*, ut sit *ἢ μόλις ἢ πάνυ γε ἀνάγκῃ*. Nec particulam *γε* reddiderunt, sed pro ea *etiam*, quod ab hoc loco alienum est. Intelligendum enim sic: *cui civitati quum firmiter paratae voluntario consilio vix liceat prius hostes aggredi, vel certe magna necessitate coactae*, sive *vel certe ita tantum, si magna necessitate coacta sit.* Porro *ποῦ δή* om. pr. man. Cl., sed suprascriptum habet, et in marg. adscriptum *γρ. ποῦ δεῖ*. Ven. *ποῦ δεῖ*. D. *πῶς δή*, C. F. B. *σπουδῇ*. T. (Cantabr. Arn.) *σπουδῇ*. Ceteri *ποῦ δή*. Vulgatam ita intelligunt, quasi scriptum sit *πῶς δή*? Rursus *ποῦ δεῖ* requirit *βιαζομένην* pro *βιαζομένῃ*, ut Arn. adnotavit.

ἢ πάνυ γε ἀνάγκῃ, προτέρα ποι ἐπιχειρεῖν, ποῦ δὴ μὴ βιαζομένῃ γε πρὸς αὐθαιρέτους κινδύνους ἰέναι. ὡς τάχιστα δὲ ἐκέλευε τούς τε τραυματίας ἀναλαβόντας καὶ τὸν πεζὸν καὶ τῶν σκευῶν ὅσα ἦλθον ἔχοντες, ἃ δ' ἐκ τῆς πολεμίας εἰλήφασι καταλιπόντας, ὅπως κοῦφαι ὦσιν αἱ νῆες, ἀποπλεῖν ἐς Σάμον, κἀκεῖθεν ἤδη ξυναγαγόντας πάσας τὰς ναῦς, τοὺς ἐπίπλους, ἤν που καιρὸς ᾖ, ποιεῖσθαι. ὡς δὲ ἔπεισε, καὶ ἔδρασε ταῦτα· καὶ ἔδοξεν οὐκ ἐν τῷ αὐτίκα μᾶλλον ἢ ὕστερον οὐκ ἐς τοῦτο μόνον ἀλλὰ καὶ ἐς ὅσα ἄλλα Φρύνιχος κατέστη οὐκ ἀξύνετος εἶναι. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀφ' ἑσπέρας εὐθὺς τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀτελεῖ τῇ νίκῃ ἀπὸ τῆς Μιλήτου ἀνέστησαν, καὶ οἱ Ἀργεῖοι κατὰ τάχος καὶ πρὸς ὀργὴν τῆς ξυμφορᾶς ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς Σάμου ἐπ' οἶκου. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἅμα τῇ ἕῳ ἐκ τῆς 28
Τειχιούσσης ἅραντες ἐπικατάγονται, καὶ μείναντες ἡμέραν μίαν,

Magis placet, cum Lindavio ἤπου δή scribere i. e. *multo minus, nedum.* v. Vig. p. 412.; eam enim locutionem etiam post negativam sententiam locum habere docent exempla 1, 142. *ἤπου δὴ ἐν πολεμίᾳ* et 6, 37. *ἤπου γε δὴ ἐν πάσῃ πολεμίᾳ Σικελίᾳ* et Matth. p. 1212. Repetendum igitur ἤπου δὴ (οὐκ) ἐνδέχεσθαι, nam oratio obliqua est. Et ἤπου δή latere videtur in nonnullorum librorum scriptura σπουδῃ. Vulgatam Arn. tuetur loco Herodoti 2, 11. *κοῦ γε δὴ — οὐκ ἂν χωσθείη κόλπος;* sed ibi quoque Reiz. et Valck. proponunt *ἤ κού γε δή*. Schneid. Indic. Xen. Mem. s. v. *σχολή* et in Lexic. v. *σπουδῇ* scriptum vult *σπουδῇ γε, aegre, vix*, et *σπουδῇ* a Thucydide frequentari dicit Heind. ad Plat. Phaedon. §. 107. Iure negat Popp. Tum ἦν που καιρὸς ᾖ Vat. Vulgo εἴη. Ἦν per se cum optativo non construitur; in oratione obliqua licet, docente Herm. ad Vig. p. 822. et de Praecc. quibusd. Attic. p. XIV. Dubitari igitur licet, num vulgata retinenda sit: quia vero alibi Thuc. non sic loquatur et *ὅπως ὦσιν* praecedant, Popp. ad ᾖ se magis inclinare profitetur. Idem Arn. propterea praetulit, quia oratio Phrynichi plerumque recta sit, non obliqua, nam praecedere haec: ἔξεστιν, ἔσται — ὅσα ἦλθον ἔχοντες — εἰλήφασι et inprimis ἦν ἡσσηθῶσι, non ἡσσηθεῖεν. Denique verba *πρὸς ὀργὴν τῆς ξυμφορᾶς* Schol. ita exponit: *ὀργιζόμενοι διὰ τὴν συμβᾶσαν αὐτοῖς συμφοράν.*

28. ἐπικατάγονται] i. e. *post profectionem Atheniensium ad Miletum appellunt.* Port. Et *ξυγκαταδιωχθείσας* est *quas una cum Chalcidei navibus hostes persecuti erant.* Vid. supra c. 17. 19. Tum *τὰ σκεύη* Arn. intelligit malos, vela, armamenta, quae de more in litore reliquerant, quum classis solvebat pugnam commissura, et confert Xen. H. Gr. 1, 1, 13. 6, 2, 27. Idem locutionem *ἐν ᾗ κατεῖχε* dicit insolitam, solennius futurum fuisse *ἣν κατεῖχε*, addens significare *se sustinuit, firmiter constitit*, ut *ὁ λόγος κατέχει* 1, 10. *τῶν σεισμῶν κατεχόντων* 3, 89. Atque hoc praefero alteri eius explicationi: *ἐν ᾗ καταστὰς κατεῖχεν αὐτήν.* Porro *ἀλλ' ἢ Ἀττικάς* scribi iubet Haack. i. e. *nisi*, addens, si ἄλλ' ἤ scribatur, desiderari *τι*. „Nemo tamen dixerit dass die Schiffe ausser Attische wären, vel dass es ausser Attische Schiffe wären, et de omisso *τις* vide ad 6, 21. 7, 43. et al.“ Popp. Exspectes potius *ἄλλας ἤ*. Mihi *ἀλλ' ἤ* sic accipiendum videtur: *quum non exspectarent, sed vel Atticas naves esse, vel nesciebant quas.* Vid. Herm. ad Vig. p. 812. Id patet esse idem ac si dicas: *non alias exspectabant, nisi Atticas naves esse.* Et *τὰς ναῦς* Vat. solus habet, probante Popp., quia sensus sit *eas naves, quas Iasii conspicerent.* Dein Darici state-

τῇ ὑστεραίᾳ καὶ τὰς Χίας ναῦς προσλαβόντες τὰς μετὰ Χαλκιδέως τὸ πρῶτον ξυγκαταδιωχθείσας, ἐβούλοντο πλεῦσαι ἐπὶ τὰ σκεύη ἃ ἐξείλοντο ἐς Τειχιοῦσσαν πάλιν. καὶ ὡς ἦλθον, Τισσαφέρνης τῷ πεζῷ παρελθὼν πείθει αὐτοὺς ἐπὶ Ἴασον, ἐν ᾗ Ἀμόργης πολέμιος ὢν κατεῖχε, πλεῦσαι. καὶ προσβαλόντες τῇ Ἰάσῳ αἰφνίδιοι, καὶ οὐ προσδεχομένων ἀλλ' ἢ Ἀττικὰς τὰς ναῦς εἶναι, αἱροῦσι· καὶ μάλιστα ἐν τῷ ἔργῳ οἱ Συρακόσιοι ἐπηνέθησαν. καὶ τόν τε Ἀμόργην ζῶντα λαβόντες, Πισσούθνου νόθον υἱόν, ἀφεστῶτα δὲ βασιλέως, παραδιδόασιν οἱ Πελοποννήσιοι Τισσαφέρνει ἀπαγαγεῖν, εἰ βούλεται, βασιλεῖ, ὥςπερ αὐτῷ προσέταξε· καὶ τὴν Ἴασον διεπόρθησαν, καὶ χρήματα πάνυ πολλὰ ἡ στρατιὰ ἔλαβε· παλαιόπλουτον γὰρ ἦν τὸ χωρίον. τούς τ' ἐπικούρους τοὺς περὶ τὸν Ἀμόργην παρὰ σφᾶς αὐτοὺς κομίσαντες καὶ οὐκ ἀδικήσαντες ξυνέταξαν, ὅτι ἦσαν οἱ πλεῖστοι ἐκ Πελοποννήσου· τό τε πόλισμα Τισσαφέρνει παραδόντες καὶ τὰ ἀνδράποδα πάντα, καὶ δοῦλα καὶ ἐλεύθερα, ὧν καθ' ἕκαστον στατῆρα δαρεικὸν παρ' αὐτοῦ ξυνέβησαν λαβεῖν, ἔπειτα ἀνεχώρησαν ἐς τὴν Μίλητον. καὶ Πεδάριτόν τε τὸν Λέοντος ἐς τὴν Χίον ἄρχοντα Λακεδαιμονίων πεμψάντων, ἀποστέλλουσι πεζῇ μέχρι Ἐρυθρῶν ἔχοντα τὸ παρὰ Ἀμόργου ἐπικουρικόν, καὶ ἐς τὴν Μίλητον αὐτοῦ Φίλιππον καθιστᾶσι. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

29 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, ἐπειδὴ τὴν Ἴασον κατεστήσατο ὁ Τισσαφέρνης ἐς φυλακήν, παρῆλθεν ἐς τὴν Μίλητον, καὶ μηνὸς μὲν τροφήν, ὥςπερ ὑπέστη ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ἐς δραχμὴν Ἀττικὴν ἑκάστῳ πάσαις ταῖς ναυσὶ διέδωκε, τοῦ

res, itemque Philippi Macedonis, Alexandri, Lysimachi stateres aequabant aurei stateris Attici aestimationem sive pretium Attici didrachmatis. Didrachma autem aestimabatur viginti drachmis argenti, ut in minis stateres quini, trecenteni in talentis essent, siquidem auri pretium decuplo maius argenti haberetur. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 23. De scriptura nominis Pedariti et de ipso viro agit Valck. ad Theocr. Adoniaz. Vol. 2. p. 85. Heind.

ἄρχοντα] Ut ἁρμοσιήν puto, quamquam Thuc. hoc nomine non utitur. Schol. Dem. Lept. §. 55. ἁρμοσιὰς δὲ τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντας τῶν Λακεδαιμονίων λέγει. ἐκάλουν δὲ αὐτοὺς οὕτω διὰ τὸ ἁρμόζειν τὰ ἤθη τῶν πολιτῶν τοῖς τῶν Λακεδαιμονίων. Haec verbi explicatio satis mira est. Conf. Maussac. ad Harpocr. p. 72. Wess. ad Diod. 13, 66. Lexic. Segner. p. 206, 16. 211, 7. 445, 49. Ἁρμοστήν Atheniensem habet Xen. H. Gr. 4, 8, 8. Ut Pedaritus Chii, ita Mileti Philippus videtur ἁρμοστὴς fuisse. Krueg. ad Dionys. p. 280. De locutione ἐς τὴν Μίλητον αὐτοῦ v. adn. ad 5, 83.

29. ἐς δραχμὴν Ἀττικήν] i. e. *ita ut drachmam quisque quotidie acciperet.* Popp. Drachma Attica exaequat 5 grossos 6 Pfenninge formulae imperialis, drachma constat 6 obolis, obolus 8 chalcis. Talentum constat 60 minis, mina 100 drachmis. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 15 sq. De verbis παραδοῦναι ξυμπλέων v. Matth. p. 1040. c. Ad ὅμως δέ cogita: quamquam Theramenes non adversabatur. Particula δέ, ut solet, post parenthesin infertur. Vid. adn. ad 3, 107. Herm. ad Vig. p. 847. Wolf. et Weisk. ad Xen. H. Gr. 1, 3, 20.

δὲ λοιποῦ χρόνου ἐβούλετο τριώβολον διδόναι, ἕως ἂν βασιλέα ἐπέρηται· ἢν δὲ κελεύῃ, ἔφη δώσειν ἐντελῆ τὴν δραχμήν. Ἑρμοκράτους δὲ ἀντειπόντος τοῦ Συρακοσίου στρατηγοῦ, ὁ γὰρ Θηραμένης οὐ ναύαρχος ὤν, ἀλλ' Ἀστυόχῳ παραδοῦναι τὰς ναῦς ξυμπλέων, μαλακὸς ἦν περὶ τοῦ μισθοῦ, ὅμως δὲ παρὰ πέντε ναῦς πλέον ἀνδρὶ ἑκάστῳ ἢ τρεῖς ὀβολοὶ ὡμολογήθησαν. ἐς γὰρ πέντε ναῦς [καὶ πεντήκοντα] τρία τάλαντα ἐδίδου τοῦ μηνός· καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσῳ πλείους νῆες ἦσαν τούτου τοῦ ἀριθμοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τοῦτον ἐδίδοτο.

Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος τοῖς ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθηναίοις πρὸς- 30
αφιγμέναι γὰρ ἦσαν καὶ οἴκοθεν ἄλλαι νῆες πέντε καὶ τριά-

παρὰ πέντε ναῦς] Tissaphernes quum Spartanis classiariis nautisque diurnum stipendium drachmam Atticam pollicitus initio quidem, Ol. 92, 1. (412.) fide stetisset, postea Alcibiadis consilio triobolum tantum dare voluit, donec rex plenam drachmam dari concessisset. Quippe ne Atheniensium quidem civitas plus triobolo militibus tribuebat. Tametsi eo inductus est, ut pro triobolo viritim solvendo quinis navibus menstrua talenta tria, adeoque singulis navibus triginta sex minas in mensem, viritim (si statuas triremes ducenis impletas fuisse), menstruas octodecim drachmas, diurnos 3$\frac{3}{5}$ obolos tribueret. Obliteranda enim sunt verba καὶ πεντήκοντα, ex cap. 26. huc temere tracta. Verba autem παρὰ πέντε ναῦς significant *in quinas naves*, für je fünf Schiffe. Sequentia verba καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσῳ πλείους νῆες ἦσαν τούτου τοῦ ἀριθμοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τοῦτον ἐδίδοτο comprobant veritatem huius emendationis. Hoc enim significant: und den übrigen wurde, je nachdem die Schiffszahl die Zahl von fünf Schiffen überstieg, nach demselben Verhältnisse derselbe Sold gezahlt. In formula foederis, quod Spartani cum Persis inierunt supra c. 5., nulla stipendii mentio facta est, sed de triobolo tantum diurna mercede convenisse, ex Xen. H. Gr. 1, 5, 3. constat. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 297. adde p. 299. adn. 561.

30. τοῖς — Ἀθηναίοις προσαφιγμέναι γὰρ ἦσαν] i. e. οἱ δὲ ἐν Σάμῳ Ἀθηναῖοι καὶ τὰς ναῦς ἀπὸ Χίου πόσας καὶ τὰς ἄλλας ξυναγαγόντες (προσαφιγμέναι γὰρ ἦσαν αὐτοῖς καὶ οἴκοθεν ἄλλαι νῆες), ἐβούλοντο — ἐφορμεῖν. Dixi de h. l. in adn. ad 1, 72. init. Quod hic factum esse narratur, id Arn. adnotavit Phrynichum suasisse c. 27. ἀποπλεῖν ἐς Σάμον, κἀκεῖθεν ἤδη ξυναγαγόντας πάσας τὰς ναῦς τοὺς ἐπίπλους ποιεῖσθαι. Et καὶ τὰς ἄλλας Krueg. p. 315 sq. putat intelligendas esse eas, quae ad minores expeditiones emissae fuerant, quarum, quum exigui momenti essent, mentionem nullam fecerit. Idem p. 279. ad διακληρωσάμενοι adnotavit, imperatores, nisi forte unus eorum αὐτοκράτωρ esset, sorte munia belli inter se partiri solitos esse. Vid. Thuc. 6, 42. 62. Et χιλίων ὁπλιτῶν refer ad eos, qui cum aliis superiori aestate advecti erant c. 25. Pro ἀγαγόντες Vat. ἀπολιπόντες offert, idemque ἐν om. „At de relictis postea demum scriptor loquitur, eosque in ipsa Samo, non in navibus remansisse et consentaneum est et ibi audimus. Neque vero nostrum placet, sed ἄγοντες probabiliter coniicit Krueg. ad Dionys. p. 314. Ἀναγόντων (τες sec. man.) praebet G. (?) Verum totum hoc participium ab interpretibus additum atque ἔχοντες ex praegressis subaudiendum esse praeter dissensum Vaticani declarat interpretatio Vallae, quamvis ἐν ναυσὶν ὁπλιταγωγοῖς male cum ἔπλεον iungentis: *cum triginta navibus et parte armatorum, qui venerant in Miletum, actuariis navigiis advecti sunt in Chium.*“ Popp.

κοντα καὶ στρατηγοὶ Χαρμῖνος καὶ Στρομβιχίδης καὶ Εὐκτήμων, καὶ τὰς ἀπὸ Χίου πάσας καὶ τὰς ἄλλας ξυναγαγόντες, ἐβούλοντο διακληρωσάμενοι ἐπὶ μὲν τῇ Μιλήτῳ τῷ ναυτικῷ ἐφορμεῖν, πρὸς δὲ τὴν Χίον καὶ ναυτικὸν καὶ πεζὸν πέμψαι. καὶ ἐποίησαν οὕτω. Στρομβιχίδης μὲν γὰρ καὶ Ὀνομακλῆς καὶ Εὐκτήμων τριάκοντα ναῦς ἔχοντες καὶ τῶν ἐς Μίλητον ἐλθόντων χιλίων ὁπλιτῶν μέρος ἀγαγόντες ἐν ναυσὶν ὁπλιταγωγοῖς ἐπὶ Χίον λαχόντες ἔπλεον· οἱ δ' ἄλλοι ἐν Σάμῳ μένοντες τέσσαρσι καὶ ἑβδομήκοντα νανσὶν ἐθαλασσοκράτουν, καὶ ἐπίπλουν τῇ Μιλήτῳ ἐποιοῦντο.

31 Ὁ δὲ Ἀστύοχος ὡς τότε ἐν τῇ Χίῳ ἔτυχε διὰ τὴν προδοσίαν τοὺς ὁμήρους καταλεγόμενος, τούτου μὲν ἐπέσχεν, ἐπει-

De navibus hoplitagogis v. Duk. ad 6, 43. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 300.

τέσσαρσι καὶ ἑβδομήκοντα] Hoc igitur tempore Atheniensium classis navium erat centum quatuor. At multo plures iam in Asiam venerant. Adductae enim sunt viginti a Strombichide et Thrasycle c. 15. 16. 17. 24., sex et viginti a Diomedonte et Leonte c. 19 sq. 23., duodequinquaginta a Phrynicho c. 25., et quae praesenti loco dicuntur triginta [quinque] a Charmino, qui fortasse idem est, cuius non honorificam mentionem fecit Arist. Thesm. 811. Desiderantur igitur viginti [quinque]. Sed praesenti loco non numerari videntur, nisi triremes, quum earum quidem navium, quae Phrynicho duce advectae erant, *ὁπλιταγωγοί* quoque fuerint. Quarum aliae Argivos videntur in patriam transmisisse, qui quod a Milesiis Ionibus fugati erant, irati abierunt c. 25. 27. extr., aliae Onomaclem et Euctemonem comitabantur, pars fortasse in Samo remanebat. Ac nonnullis navibus haud dubie praetores prioris anni Athenas vecti sunt. Quorum qui fuerat Strombichides, iam ante eodem missus videtur, ut auxilia peteret. Nunc enim denuo praetor factus revertitur. Eidemque, quum popularis esset (vid. Lys. c. Agorat. p. 853. c. Nicom. p. 850.), in tertium quoque annum imperium prorogatum est. De Strombichide tertium imperatore v. cap. 62. 79. KRUEG. p. 315. Idem p. 279. statim pro *ἐπίπλουν* legi vult *ἐπίπλους* coll. c. 38. extr.

31. *ὡς τότε ἐν τῇ Χίῳ*] Vid. cap. 24. extr. „Ne quis ὅς coniiciat, v. 3, 69. 5, 10. Ac 5, 6. in verbis *ὁ Κλέων, ὃς ἀπὸ τῆς Τορώνης τότε περιέπλευσεν ἐπὶ τὴν Ἀμφίπολιν, Σταγείρῳ προσβάλλει*, recte Haackium coniecisse puto, pro ὅς cum aliquot libris legendum esse *ὡς*, non tamen propterea, quod haec lectio aptior, sed quod difficilior est.“ KRUEG. ad Dionys. p. 332. Mox ad *τὰς Πελοποννησίων δέκα* tenendum est, quatuor navibus ipsum Astyochum Chium venisse c. 24. extr., et sex naves eodem venisse Cenchreis c. 23. vers. fin. Verba *τὰ Ἀθηναίων φρονοῦντας* explicat Matth. p. 573 sq. Et *ἀνοικίζεσθαι* est *in locum editiorem habitatum ire.* Negat Krueg. p. 341. hoc verbum significare *in continentem interiorem recedere:* iniuria id quidem, nam utrumque significat, siquidem *τὰ ἄνω* tum interior continens, tum simul loca editiora cogitari possunt. Contrarium *κατοικίζεσθαι* apud Thucydidem non est, sed *κάτω οἰκίζεσθαι*, v. Krueg. l. c. Daphnus non ita procul a litore sita fuisse videtur, quare Kruegeri interpretationem eius verbi amplexus sum; sin paulo remotior a mari fuit, altera significatio obtinet. Daphnus Arnoldo, iudicium Crameri secuto, videtur locus fuisse, quem Strab. 14, 1, 36. p. 645. templum Apollinis dicit.

δὴ ᾤσθετο τάς τε μετὰ Θηραμένους ναῦς ἡκούσας καὶ τὰ περὶ τὴν ξυμμαχίαν βελτίω ὄντα, λαβὼν δὲ ναῦς τάς τε Πελοποννησίων δέκα καὶ Χίας δέκα ἀνάγεται, καὶ προσβαλὼν Πτελεῷ καὶ οὐχ ἑλὼν παρέπλευσεν ἐπὶ Κλαζομενάς, καὶ ἐκέλευεν αὐτῶν τοὺς τὰ Ἀθηναίων φρονοῦντας ἀνοικίζεσθαι ἐς τὸν Δαφνοῦντα καὶ προσχωρεῖν σφίσι· ξυνεκέλευε δὲ καὶ Ταμώς, Ἰωνίας ὕπαρχος ὤν. ὡς δ' οὐκ ἐχήκουον, ἐσβολὴν ποιησάμενος τῇ πόλει οὔσῃ ἀτειχίστῳ, καὶ οὐ δυνάμενος ἑλεῖν, ἀπέπλευσεν ἀνέμῳ μεγάλῳ, αὐτὸς μὲν ἐς Φώκαιαν καὶ Κύμην, αἱ δὲ ἄλλαι νῆες κατῆραν ἐς τὰς ἐπικειμένας ταῖς Κλαζομεναῖς νήσους Μαράθουσσαν καὶ Πήλην καὶ Δρύμουσσαν. καὶ ὅσα ὑπεξέκειτο αὐτόθι τῶν Κλαζομενίων, ἡμέρας ἐμμείναντες διὰ τοὺς ἀνέμους ὀκτώ, τὰ μὲν διήρπασαν καὶ ἀνάλωσαν, τὰ δὲ ἐσβαλόμενοι ἀπέπλευσαν ἐς Φώκαιαν καὶ Κύμην ὡς Ἀστύοχον. ὄντος δ' αὐτοῦ ἐνταῦθα Λεσβίων ἀφικνοῦνται πρέσβεις βου- 32
λόμενοι αὖθις ἀποστῆναι· καὶ αὐτὸν μὲν πείθουσιν, ὡς δ' οἵ

καὶ προσχωρεῖν σφίσι] Quosnam hoc facere iussit? num eos, qui partibus Atheniensium favebant? imo eos, qui Clazomenis remanere debebant. Quare scribendum puto: *καὶ αὐτοὺς προσχωρεῖν σφίσι.* Mox Arn. probat coniecturam Popponis *προσβολήν* pro *ἐσβολήν*, quia hoc apud Thucydidem semper significet vel *aditum regionis, vallis* vel *incursationem*, nunquam vero *aggressionem*, velut urbis, castelli. De augmento verbi *ἀνάλωσαν* v. Herm. ad Soph. Ai. 1028. Denique *ἐσβαλόμενοι* est *navibus imposuerunt.*

32. *βουλόμενον*] Exspectes *βουλομένων*. Mox *αὖθις* in verbis *αὖθις ἀποστῆναι* accessit ex Vat., recte; nam a Chiis sollicitata prima Methymna desciverat c. 22., eiusque exemplum secutae erant Mytilene et Eresus ac fortasse etiam Pyrrha et Antissa c. 23. Sed quum Atheniens naves Chiorum subito adorti fugassent, maioremque earum partem cepissent, Astyochus, qui eas subsecutus erat, Chium recedere coactus est. Quo facto Atheniens denuo Lesbiorum urbes in potestatem suam redegerunt ac praesidiis tenuerunt. Vide cap. eod. Propter verba *τότε παριὼν πεζῇ ἐκ τῆς Μιλήτου* adi c. 28. Quinque autem naves (*ἐκ τῶν πέντε νεῶν*) intellige eas, quibus Chalcideus et Alcibiades in has oras advecti erant, ut narravit c. 6. 8. 11. 12. 17. 25. Deinde vulgo erat *ὑπὸ Χαλκιδέων*, quod iam Duk. in *Χαλκιδέως* mutandum esse vidit, idque postea repertum est in Vat. et Lugd., in cuius marg. *γρ. χαλκιδέους*. Particulam *ὡς* in *ὡς ἐς πεντακοσίους* om. Vat., *ἐς* om. I. et T. (Cantabr. Arn.) Popp. ait se non dubitaturum fuisse delere *ὡς*, nisi etiam similium pleonasmorum exempla 1, 1. p. 198. memorata dubitantius sese agere iussissent et Vat. ita etiam c. 5. praeberet. Ceterum de his militibus a Chalcideo in litore Chii relictis v. cap. 17. Numerum horum militum Arn. affirmat credibile esse excessisse quingentos, quum constaret ex tota multitudine hominum, qua quinque naves impletae fuerant (*ἐκ μὲν τῶν νεῶν τοὺς ναύτας ὁπλίσαντες*, non simpliciter *ναύτας* scriptoris verba sunt l. c.), at complures probabile fieri cecidisse in variis cladibus, quas Chii per Atheniens perpessi erant c. 24. Conf. adn. ad c. 17. init. Mox *ὁ Ἀσιύοχος τὸν λόγον* edidit Bekk. ex Vat. (vulgo articuli desunt), idemque ex coniectura legi vult *σφεῖς ἔξειν*. Verborum *ἤν τι σφάλλωνται* hic debet sensus esse: *etiamsi sibi*, Peloponnesiis, *non prorsus ex sententia cedat*, quare Dobr. legendum esse putat *ἤν τι καὶ σφ.* Denique legi-

τε Κορίνθιοι καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ἀπρόθυμοι ἦσαν διὰ τὸ πρότερον σφάλμα, ἄρας ἔπλει ἐπὶ τῆς Χίου. καὶ χειμασθεισῶν τῶν νεῶν ὕστερον ἀφικνοῦνται ἄλλαι ἄλλοθεν ἐς τὴν Χίον. καὶ μετὰ τοῦτο Πεδάριτος, τότε παριὼν πεζῇ ἐκ τῆς Μιλήτου, γενόμενος ἐν Ἐρυθραῖς διαπεραιοῦται αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ ἐς Χίον· ὑπῆρχον δὲ αὐτῷ καὶ ἐκ τῶν πέντε νεῶν στρατιῶται ὑπὸ Χαλκιδέως ὡς ἐς πεντακοσίους ξὺν ὅπλοις καταλειφθέντες. ἐπαγγελλομένων δέ τινων Λεσβίων τὴν ἀπόστασιν, προσφέρει τῷ τε Πεδαρίτῳ καὶ τοῖς Χίοις Ἀστύοχος λόγον ὡς χρὴ παραγενομένους ταῖς ναυσὶν ἀποστῆσαι τὴν Λέσβον· ἢ γὰρ ξυμμάχους πλείους σφᾶς ἕξειν, ἢ τοὺς Ἀθηναίους, ἤν τι σφάλλωνται, κακώσειν. οἱ δ' οὐκ ἐσήκουον, οὐδὲ τὰς ναῦς ὁ
33 Πεδάριτος ἔφη τῶν Χίων αὐτῷ προήσειν. κἀκεῖνος λαβὼν τάς τε τῶν Κορινθίων πέντε καὶ ἕκτην Μεγαρίδα καὶ μίαν Ἑρμιονίδα καὶ ἃς αὐτὸς Λακωνικὰς ἦλθεν ἔχων, ἔπλει ἐπὶ τῆς Μιλήτου πρὸς τὴν ναυαρχίαν, πολλὰ ἀπειλήσας τοῖς Χίοις ἢ μὴν μὴ ἐπιβοηθήσειν, ἤν τι δέωνται. καὶ προσβαλὼν Κωρύκῳ τῆς Ἐρυθραίας ἐνηυλίσατο. οἱ δ' ἀπὸ τῆς Σάμου Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν Χίον πλέοντες τῇ στρατιᾷ, καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα λόφου διείργοντο καὶ καθωρμίσαντο, καὶ ἐλελήθεσαν ἀλλήλους. ἐλθούσης δὲ παρὰ Πεδαρίτου ὑπὸ νύκτα ἐπιστολῆς ὡς Ἐρυθραίων ἄνδρες αἰχμάλωτοι ἐκ Σάμου ἐπὶ προδοσίᾳ ἐς Ἐρυθρὰς ἥκουσιν ἀφειμένοι, ἀνάγεται ὁ Ἀστύοχος

mus οὐδὲ — ὁ *Πεδάριτος ἔφη*, erat enim Chio insulae praefectus, v. cap. 28. extr.

33. *τὰς τῶν Κορινθίων πέντε*] i. e. *τὰς τῶν Κορινθίων, πέντε οὔσας.* Corinthiorum naves adfuisse, scriptor iam c. 32. significavit, sed non item Corinthias quinque fuisse. Krueg. ad Dionys. p. 298. Sequuntur haec: *καὶ ἃς αὐτὸς Λακωνικὰς ἦλθεν ἔχων*, etenim Astyochus Cenchreis solverat cum 4 (Laconicis, ut videtur) navibus c. 23. init. Subsequuntur 6 Peloponnesiae item Cenchreis c. 23. vers. fin. At hic numerantur 11 naves. Krueg. l. c. statuit, unam serius advenisse. Quod si minus placet, sumendum est, Astyochum 3 Laconicis venisse, quartam fuisse aut Megarensem, aut Hermionensem. Has tres Laconicas ait Krueg. verisimile esse ex iis fuisse, quas Agis aedificandas curaverat.

ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα] i. e. *καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα λόφου* (an der andern Seite eines Hügels) *καθορμισάμενοι διείργοντο τῷ λόφῳ.* Quare mox adiicit, adeo non multum abfuisse, quin Astyochus in naves Atheniensium validiorum (v. cap. 30. vers. fin.) incideret. Vid. adn. ad 3, 68., ubi similis verborum traiectio: *αὖθις τὸ αὐτὸ ἕνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες. Τὸ ἐπὶ θάτερα* nobis est die andere Seite et genitivus *λόφου* pendet ex *θάτερα*, sicut genitivus *τοῦ ἐπὶ θάτερα* pendet ex praepositione *ἐκ*. Ἐκ significat id, quod nos reddimus voculis nach etwas hin, velut *τὸ ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος* 1, 64. das Fort nach der Erdzunge hin, Latini *ab Isthmo*. Vid. Matth. p. 1132. conf. Hom. Il. 8, 213. ibique Heyn. in Obss. Vol. 5. p. 453. Paulo post verba *ὑπὸ νύκτα* accesserunt ex Vat. Ad *ὡς Ἐρυθραίων* etc. tenendum, Erythraeos una cum Chiis descivisse, hostesque Atheniensium fuisse, ut patet ex c. 14.

εὐθὺς ἐς τὰς Ἐρυθρὰς πάλιν, καὶ παρὰ τοσοῦτον ἐγένετο αὐτῷ μὴ περιπεσεῖν τοῖς Ἀθηναίοις. διαπλεύσας δὲ καὶ ὁ Πεδάριτος πρὸς αὐτόν, καὶ ἀναζητήσαντες τὰ περὶ τῶν δοκούντων προδιδόναι, ὡς εὗρον ἅπαν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς Σάμου προφασισθέν, ἀπολύσαντες τῆς αἰτίας ἀπέπλευσαν, ὁ μὲν ἐς τὴν Χίον, ὁ δὲ ἐς τὴν Μίλητον ἐκομίσθη, ὥσπερ διενοεῖτο.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἡ τῶν Ἀθηναίων στρατιὰ ταῖς ναυσὶν 34
ἐκ τοῦ Κωρύκου περιπλέουσα κατ' Ἀργῖνον ἐπιτυγχάνει τρισὶ ναυσὶ τῶν Χίων μακραῖς· καὶ ὥσπερ ἰδόντες ἐπεδίωκον, καὶ χειμών τε μέγας ἐπιγίγνεται, καὶ αἱ μὲν τῶν Χίων μόλις καταφεύγουσιν ἐς τὸν λιμένα, αἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων, αἱ μὲν μάλιστα ὁρμήσασαι τρεῖς διαφθείρονται καὶ ἐκπίπτουσι πρὸς τὴν πόλιν τῶν Χίων, καὶ ἄνδρες οἱ μὲν ἁλίσκονται οἱ δ' ἀποθνήσκουσιν, αἱ δ' ἄλλαι καταφεύγουσιν ἐς τὸν ὑπὸ τῷ Μίμαντι λιμένα, Φοινικοῦντα καλούμενον. ἐντεῦθεν δ' ὕστερον ἐς τὴν Λέσβον καθορμισάμενοι παρεσκευάζοντο ἐς τὸν τειχισμόν.

Ἐκ δὲ τῆς Πελοποννήσου τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος Ἱπποκρά- 35
της ὁ Λακεδαιμόνιος ἐκπλεύσας δέκα μὲν Θουρίαις ναυσίν, ὧν ἦρχε Δωριεὺς ὁ Διαγόρου τρίτος αὐτός, μιᾷ δὲ Λακωνικῇ,

ὡς εὗρον ἅπαν] Etenim ut Athenienses se abire paterentur, simulabant se cives suos in partes Atheniensium traducturos, qua fraude feliciter in patriam evaserunt. Denique *ἐκομίσθη* quia Valla non interpretatus sit, deletum vult Krueg.

34. *Ἀργῖνον*] *Ἄργεννον* Straboni 14. p. 644. *μετὰ δὲ Κώρυκον Ἀλόννησος νησίον· εἶτα τὸ Ἄργεννον, ἄκρα τῆς Ἐρυθραίας, πλησιάζουσα μάλιστα τῷ Χίων Ποσειδίῳ.* Steph. quoque *τὸ Ἄργεννον ἀκρωτήριον.* Et Ptolemae. p. 118. *Κλαζομεναὶ, Ἄργεννον ἄκρον.* Duk. Unus Vat. *ὡς εἶδον* praebet pro *ὥσπερ ἰδόντες*, Valla: *simulac conspexit*, singularem ad *exercitum* referens. Porro pro *ἐπεδίωκον* vulgo legitur *αὐτὰς ἐπεδίωκον*, sed *αὐτάς* om. multi et scripti et edd. In marg. m. est *αὐτί ς εἶδον* i. e. *αὐτοὺς ὡς εἶδον.* Vat. *ἐδίωκον* pro *ἐπεδ.* Non puto aut *ὥσπερ* aut *ἰδόντες* corrupta esse, sed mutata interpunctione locum ita intelligo: *et quam cito conspectas naves persequuntur, tam continuo tempestas exoritur* etc. *Καί* enim hoc sensu usurpari, ut in apodosi positum *continuo* sit, constat vel ex Hom. Il. 24, 786. alibi. v. adn. ad c. 8. extr. Latini, ubi dicere volunt, rem, postquam alia acciderit, aliam e vestigio insecutam esse, utuntur voce *atque*, de quo usu v. Ramsh. Gr. p. 523. adn. *Ὥσπερ* autem hic nihil insoliti habet; eadem fere vi gaudet, qua in formula *ὥσπερ εἶχε*, wie er ging und stand. Hic: wie sie die Schiffe ansichtig wurden und verfolgten, brach auch sofort ein Sturm los. Et *ἐκπίπτουσι* est *eiiciuntur* ad urbem Chiorum, sie werden verschlagen. Vid. Ern. Gloss. Liv. Ruhnk. ad Vellei. Pat. 1, 1. Mimas mons est excelsus, sicut Arginum et Corycus, v. Strab. 14. p. 954. B. Alm. De Phoenicunte v. Wachsm. Antt. Gr. 1, 1. p. 53, 64. Verba *ἐς τὸν τειχισμόν* Arn. trahit ad munitionem Delphinii c. 38.

35. *Δωριεύς*] v. Thuc. 3, 8. Xen. H. Gr. 1, 5, 19. Pausan. 6, 7, 1. 2., quos affert Krueg. ad Dionys. p. 306. Adde Mans. Spart. 2. p. 299 sq. adn. et Od. Muell. Dor. 2. p. 148. Pro *ὑπὸ Τισσαφέρνους* vulgo legitur *ἀπὸ T.* Emendavit Palmer. Converte *auctore Tissa-*

μιᾷ δὲ Συρακοσίᾳ, καταπλεῖ ἐς Κνίδον· ἡ δ' ἀφεστήκει ἤδη ὑπὸ Τισσαφέρνους. καὶ αὐτοὺς οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ, ὡς ἤσθοντο, ἐκέλευον ταῖς μὲν ἡμισείαις τῶν νεῶν Κνίδον φυλάσσειν, ταῖς δὲ περὶ Τριόπιον οὔσαις τὰς ἀπ' Αἰγύπτου ὁλκάδας προσβαλλούσας ξυλλαμβάνειν· ἔστι δὲ τὸ Τριόπιον ἄκρα τῆς Κνιδίας προὔχουσα, Ἀπόλλωνος ἱερόν. πυθόμενοι δὲ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ πλεύσαντες ἐκ τῆς Σάμου, λαμβάνουσι τὰς ἐπὶ Τριοπίῳ φρουρούσας ἐξ ναῦς· οἱ δ' ἄνδρες ἀποφεύγουσιν ἐξ αὐτῶν. καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὴν Κνίδον καταπλεύσαντες, καὶ προσβαλόντες τῇ πόλει ἀτειχίστῳ οὔσῃ, ὀλίγου εἷλον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ αὖθις προσέβαλλον, καὶ ὡς ἄμεινον φραξαμένων αὐτῶν ὑπὸ νύκτα, καὶ ἐπεισελθόντων αὐτοῖς τῶν ἀπὸ τοῦ Τριοπίου ἐκ τῶν νεῶν διαφυγόντων, οὐκέθ' ὁμοίως ἔβλαπτον, ἀπελθόντες καὶ δηώσαντες τὴν τῶν Κνιδίων γῆν ἐς τὴν Σάμον ἀπέπλευσαν.

36 Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀστυόχου ἥκοντος ἐς τὴν Μίλητον ἐπὶ τὸ ναυτικόν, οἱ Πελοποννήσιοι εὐπόρως ἔτι εἶχον ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον. καὶ γὰρ μισθὸς ἐδίδοτο ἀρκούντως, καὶ τὰ ἐκ τῆς Ἰάσου μεγάλα χρήματα διαπασθέντα ὑπῆν τοῖς στρατιώταις, οἵ τε Μιλήσιοι προθύμως τὰ τοῦ πολέμου ἔφερον. πρὸς δὲ τὸν Τισσαφέρνην ἐδόκουν ὅμως τοῖς Πελοποννησίοις αἱ πρῶται ξυνθῆκαι, αἱ πρὸς Χαλκιδέα γενόμεναι, ἐνδεεῖς εἶναι καὶ οὐ πρὸς σφῶν μᾶλλον, καὶ ἄλλας ἔτι Θηραμένους παρόντος ἐποίουν· καὶ εἰσὶν αἵδε.

37 Ξυνθῆκαι Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς βασιλέα Δαρεῖον καὶ τοὺς παῖδας τοῦ βασιλέως καὶ Τισσαφέρνην,

pherne, quia ex toto h. l. apparet, Cnidum amicam Peloponnesiis, Atheniensibus hostilem fuisse, quo refutatur Kruegeri Comm. Thuc. p. 344. argumentatio. Et τὰς ἀπ' Αἰγύπτου ὁλκάδας intellige naves frumentarias Atheniensium. Pars enim Aegypti his temporibus desciverat. v. Krueg. p. 356. Ley de Fat. Aegypt. sub imp. Pers. p. 55., ubi (sicut in Synopsi chronol. p. 43.) scribendum est 412 ante Chr. (Ol. 92, 1.) De ὀλίγου v. Matth. p. 669. adn. 2. Deinde Vat. ἀπελθόντες pro vulgata ἐπελθόντες. Ἀπελθόντες καὶ δηώσαντες dictum est, ut καὶ ἀφικόμενοι ἐς Βέροιαν, κἀκεῖθεν ἐπισιρέψαντες καὶ πειράσαντες πρῶτον τοῦ χωρίου καὶ οὐχ ἑλόντες 1, 61. Converte und sie fuhren ab, *nachdem* sie das Land der Cnidier verwüstet. Καί salvo sensu abesse posset. Itidemque c. 42. legitur πλεύσαντες καὶ τροπαῖον στήσαντες, πάλιν ἐς τὴν Κνίδον καθορμίσαντο i. e. sie fuhren ab, *nachdem* sie eine Trophaee errichtet, und legten sich wieder bei Cnidos vor Anker.

36. ἔτι Θεραμένους] Vat. Vulgo ἐπί. Quae praepositio quo sensu participiorum genitivis iungatur, docet Matth. p. 1113., sed hoc loco uti non debebat.

37. τοὺς παῖδας τοῦ βασιλέως] Bekk. in ed. stereot. scripsit τοὺς βασ., quia, opinor, βασιλεύς sine articulo rex Persarum plerumque intelligendus. Interdum tamen poni, docet Popp. ex Thuc., Isocr., Xen., Demosthene aliis. Et μηδὲ φόρους pro μήτε φ. Bekk. edidit, „quia non singula nomina negantia disiunguntur, sed enunciationes negantes copulantur." Popp. *Filios regis* credibile est fuisse Artaxerxem et Cyrum, eosque in foedere nominatos esse, ut eo obligarentur post obitum

σπονδὰς εἶναι καὶ φιλίαν κατὰ τάδε. ὁπόση χώρα καὶ πόλεις βασιλέως εἰσὶ Δαρείου ἢ τοῦ πατρὸς ἦσαν ἢ τῶν προγόνων, ἐπὶ ταύτας μὴ ἰέναι ἐπὶ πολέμῳ μηδὲ κακῷ μηδενὶ μήτε Λακεδαιμονίους μήτε τοὺς ξυμμάχους τοὺς Λακεδαιμονίων, μηδὲ φόρους πράσσεσθαι ἐκ τῶν πόλεων τούτων μήτε Λακεδαιμονίους μήτε τοὺς ξυμμάχους τῶν Λακεδαιμονίων· μηδὲ Δαρεῖον βασιλέα μηδὲ ὧν βασιλεὺς ἄρχει ἐπὶ Λακεδαιμονίους μηδὲ τοὺς ξυμμάχους ἰέναι ἐπὶ πολέμῳ μηδὲ κακῷ μηδενί. ἢν δέ τι δέωνται Λακεδαιμόνιοι ἢ οἱ ξύμμαχοι βασιλέως, ἢ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων ἢ τῶν ξυμμάχων, ὅ,τι ἂν πείθωσιν ἀλλήλους, τοῦτο ποιοῦσι καλῶς ἔχειν. τὸν δὲ πόλεμον τὸν πρὸς Ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους κοινῇ ἀμφοτέρους πολεμεῖν· ἢν δὲ κατάλυσιν ποιῶνται, κοινῇ ἀμφοτέρους ποιεῖσθαι. ὁπόση δ' ἂν στρατιὰ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ βασιλέως ᾖ μεταπεμψαμένου βασιλέως, τὴν δαπάνην βασιλέα παρέχειν. ἢν δέ τις τῶν πόλεων ὁπόσαι ξυνέθεντο βασιλεῖ ἐπὶ τὴν βασιλέως ἴῃ χώραν, τοὺς ἄλλους κωλύειν καὶ ἀμύνειν βασιλεῖ κατὰ τὸ δυνατόν. καὶ ἢν τις τῶν ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ ἢ ὅσης βασιλεὺς ἄρχει ἐπὶ τὴν Λακεδαιμονίων ἴῃ ἢ τῶν ξυμμάχων, βασιλεὺς κωλυέτω καὶ ἀμυνέτω κατὰ τὸ δυνατόν.

Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ξυνθήκας Θηραμένης μὲν παραδοὺς 38
Ἀστυόχῳ τὰς ναῦς ἀποπλέων ἐν κέλητι ἀφανίζεται. οἱ δ' ἐκ τῆς Λέσβου Ἀθηναῖοι ἤδη διαβεβηκότες ἐς τὴν Χίον τῇ στρατιᾷ καὶ κρατοῦντες γῆς καὶ θαλάσσης Δελφίνιον ἐτείχιζον χωρίον ἄλλως τε ἐκ γῆς καρτερὸν καὶ λιμένας ἔχον καὶ τῆς τῶν Χίων πόλεως οὐ πολὺ ἀπέχον. οἱ δὲ Χῖοι ἐν πολλαῖς ταῖς πρὶν μάχαις πεπληγμένοι, καὶ ἄλλως ἐν σφίσιν αὐτοῖς οὐ πάνυ εὖ διακείμενοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μετὰ Τυδέως τοῦ Ἰωνος ἤδη ὑπὸ Πεδαρίτου ἐπ' ἀττικισμῷ τεθνεώτων, καὶ τῆς ἄλλης πόλεως κατ' ἀνάγκην ἐς ὀλίγον κατεχομένης, ὑπόπτως διακείμενοι ἀλλήλοις ἠσύχαζον, καὶ οὔτ' αὐτοὶ διὰ ταῦτα οὔτε οἱ μετὰ Πεδαρίτου ἐπίκουροι ἀξιόμαχοι αὐτοῖς ἐφαίνοντο. ἐς μέντοι τὴν

patris. Apparet enim, novum regem non putatum esse teneri decessoris actis, nisi ipse ea probasset: sic foedera cum Philippo et Antiocho inita instaurata sunt cum successoribus eorum, quasi hos per se non necessario obligarent. Vid. Liv. 40, 58. 42, 6. Arn.

38. ἀφανίζεται] i. e. *evanuit*, timens, ut videtur, ne Spartani vindictam a se sumerent, quod Tissapherni concessisset stipendia minui, ut apud Arnoldum est, qui suspicetur. Quod autem ἀποπλέων et non ἀποπλεύσας scriptor dicit, inde colligitur, Theramenem in reditu Spartam instituto evasisse. Delphinium erat castellum in insula Chio, teste Steph. Byz.

Ἴωνος] Ion Chius poeta non incelebris, de quo Suidas in v. Ἀθηναῖος agit, docere coepit tragoediam Ol. 82. (452.), ut idem tradit in Ἴων. Itaque aetas quidem non obstat, quominus huius Tydei pater esse potuerit. Sed fortassis nullum aliud est huius rei argumentum. Duk. Verba ἐς ὀλίγον κατεχομένης Schol. explicat per ἀναγκαζομένης ὀλιγαρχεῖσθαι. V. adn. ad 2, 37.

Μίλητον ἔπεμπον, κελεύοντες σφίσι τὸν Ἀστύοχον βοηθεῖν· ὡς δ' οὐκ ἐχήκουεν, ἐπιστέλλει περὶ αὐτοῦ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ὁ Πεδάριτος ὡς ἀδικοῦντος. καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ Χίῳ ἐς τοῦτο καθεστήκει τοῖς Ἀθηναίοις· αἱ δ' ἐκ τῆς Σάμου νῆες αὐτοῖς ἐπίπλους μὲν ἐποιοῦντο ταῖς ἐν τῇ Μιλήτῳ, ἐπεὶ δὲ μὴ ἀντανάγοιεν, ἀναχωροῦντες πάλιν ἐς τὴν Σάμον ἡσύχαζον.

39 Ἐκ δὲ τῆς Πελοποννήσου ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι αἱ τῷ Φαρναβάζῳ ὑπὸ Καλλιγείτου τοῦ Μεγαρέως καὶ Τιμαγόρου τοῦ Κυζικηνοῦ πρασσόντων παρασκευασθεῖσαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἑπτὰ καὶ εἴκοσι νῆες ἄρασαι ἔπλεον ἐπὶ Ἰωνίας περὶ ἡλίου τροπάς· καὶ ἄρχων ἐπέπλει αὐτῶν Ἀντισθένης Σπαρτιάτης. ξυνέπεμψαν δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ἕνδεκα ἄνδρας Σπαρτιατῶν ξυμβούλους Ἀστυόχῳ, ὧν εἷς ἦν Λίχας ὁ Ἀρκεσιλάου. καὶ εἴρητο αὐτοῖς ἐς Μίλητον ἀφικομένους τῶν τε ἄλλων ξυνεπιμελεῖσθαι ᾗ μέλλει ἄριστα ἕξειν, καὶ τὰς ναῦς ταύτας ἢ αὐτὰς ἢ πλείους ἢ καὶ ἐλάσσους ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ὡς Φαρνάβαζον, ἣν δοκῇ, ἀποπέμπειν, Κλέαρχον τὸν Ῥαμφίου, ὃς ξυνέπλει, ἄρχοντα προστάξαντας, καὶ Ἀστύοχον, ἢν δοκῇ τοῖς ἕνδεκα ἀνδράσι, παύειν τῆς ναυαρχίας, Ἀντισθένην δὲ καθιστάναι· πρὸς γὰρ τὰς τοῦ Πεδαρίτου ἐπιστολὰς ὑπώπτευον αὐτόν. πλέουσαι οὖν αἱ νῆες ἀπὸ Μαλέας πελάγιαι Μήλῳ προσέβαλον, καὶ περιτυχόντες ναυσὶ δέκα Ἀθηναίων τὰς τρεῖς λαμβάνουσι κενὰς καὶ κατακαίουσι. μετὰ δὲ τοῦτο δεδιότες μὴ αἱ διαφυγοῦσαι τῶν Ἀθηναίων ἐκ τῆς Μήλου νῆες, ὅπερ ἐγένετο, μηνύσωσι τοῖς ἐν τῇ Σάμῳ τὸν ἐπίπλουν αὐτῶν, πρὸς τὴν Κρήτην πλεύσαντες καὶ πλείω τὸν πλοῦν διὰ φυλακῆς

39. *ὑπὸ Λακεδαιμονίων*] Vid. c. 8. „Nos *ἀπὸ Λακ.* exspectamus ad originem harum navium declarandam, quae Pharnabazo *per* (*ὑπό*) Timagoram et Calligitum *a* (*ἀπό*) Lacedaemoniis sunt impetratae. Alioqui prius *ὑπό* abesse velis, ut naves ob Calligiti et Timagorae studium a Lacedaemoniis paratae dicantur.“ Popp. Et *ἐπέπλει* dedi ex Vat. pro vulgata *ἔπλει*. „Sed aut *cum iis* aut *in iis navigavit* desideramus, ut 4, 11. *ναύαρχος δὲ αὐτῶν ἐπέπλει Θρασυμελίδας*.“ Id. Porro „*ξυμβούλους* Spartani mittere solebant, ubi navarchus, cui tamen *σύμβουλοι* non *ἰσόψηφοι* erant (v. Thuc. 3, 79.), rem male gereret. Vid. Thuc. 2, 85. 3, 69. 76. Eodem modo Agidi regi, novo tunc more, decem *σύμβουλοι* adiunguntur, postquam, quum posset, Argivos non debellavit. Vid. Thuc. 5, 63. Diod. 12, 78. Et ab hoc inde tempore institutum, ut reges contra hostem missos *συμβούλων συνέδριον* comitaretur, de quo v. interpp. ad Xen. H. Gr. 3, 4, 2. Schn. ad Xen. R. L. 13, 1.“ Krueg. p. 280. adde Od. Muell. Dor. 2. p. 240. De Licha v. adn. ad 5, 50. Vocem *κενάς* in *τὰς τρεῖς — κενὰς* om. Vat. Ceterum ne haec interpretare cum Abreschio: *eas tres, quae erant vacuae*. „Nam haec si esset sententia, dicendum fuisset *τρεῖς τὰς κενάς*.“ Blum. Script. Schol. p. 14. Grandiori numero posito, parti eius de more articulus praemittitur. Conf. Krueg. p. 303. adn. 69. Converto drei davon nahmen sie leer. Mox Vat. et Valla *τοῖς ἐν τῇ Σάμῳ*, vulgo *νήσῳ*. Et *διὰ φυλακῆς* Schol. explicat *ὑπὲρ ἀσφαλείας*, et *τοῦ ξυμπαρακομισθῆναι* est wegen des Convoyirens. v. Matth. p. 650.

ποιησάμενοι, ἐς τὴν Καῦνον τῆς Ἀσίας κατῆραν. ἐντεῦθεν δὴ ὡς ἐν ἀσφαλεῖ ὄντες ἀγγελίαν ἔπεμπον ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Μιλήτῳ ναῦς τοῦ ξυμπαρακομισθῆναι.

Οἱ δὲ Χῖοι καὶ Πεδάριτος κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον οὐδὲν 40
ἧσσον, καίπερ διαμέλλοντα, τὸν Ἀστύοχον πέμποντες ἀγγέλους ἠξίουν σφίσι πολιορκουμένοις βοηθῆσαι ἁπάσαις ταῖς ναυσί, καὶ μὴ περιδεῖν τὴν μεγίστην τῶν ἐν Ἰωνίᾳ ξυμμαχίδων πόλεων ἔκ τε θαλάσσης εἰργομένην καὶ κατὰ γῆν ληστείαις πορθουμένην. οἱ γὰρ οἰκέται τοῖς Χίοις πολλοὶ ὄντες, καὶ μιᾷ γε πόλει πλὴν Λακεδαιμονίων πλεῖστοι γενόμενοι, καὶ ἅμα διὰ τὸ πλῆθος χαλεπωτέρως ἐν ταῖς ἀδικίαις κολαζόμενοι, ὡς ἡ στρατιὰ τῶν Ἀθηναίων βεβαίως ἔδοξε μετὰ τείχους ἱδρῦσθαι, εὐθὺς αὐτομολίᾳ τε ἐχώρησαν οἱ πολλοὶ πρὸς αὐτούς, καὶ τὰ πλεῖστα κακὰ ἐπιστάμενοι τὴν χώραν οὗτοι ἔδρασαν. ἔφασαν οὖν χρῆναι οἱ Χῖοι, ἕως ἔτι ἐλπὶς καὶ δυνατὸν κωλῦσαι, τειχιζομένου τοῦ Δελφινίου καὶ ἀτελοῦς ὄντος, καὶ στρατοπέδῳ καὶ ναυσὶν ἐρύματος μείζονος προσπεριβαλλομένου, βοηθῆσαι σφίσιν. ὁ δὲ Ἀστύοχος καίπερ οὐ διανοούμενος διὰ τὴν τότε ἀπειλήν, ὡς ἑώρα καὶ τοὺς ξυμμάχους προθύμους ὄντας, ὥρμητο ἐς τὸ βοηθεῖν. ἐν τούτῳ δὲ ἐκ τῆς Καύνου παραγίγνεται 41
ἀγγελία ὅτι αἱ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι νῆες καὶ οἱ τῶν Λακεδαιμονίων ξύμβουλοι πάρεισι. καὶ νομίσας πάντα ὕστερα εἶναι τἆλλα πρὸς τὸ ναῦς τε, ὅπως θαλασσοκρατοῖεν μᾶλλον, τοσαύτας ξυμπαρακομίσαι, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, οὓς ἦκον κατάσκοποι αὐτοῦ, ἀσφαλῶς περαιωθῆναι, εὐθὺς ἀφεὶς τὸ ἐς τὴν

40. *οἱ γὰρ οἰκέται*] Chii inde a remotissima antiquitate mercaturam faciebant cum Aegypto sub regno Amasis (Herodot. 2, 178.) et solito maior pars civium eorum maritimum commercium factitabat. (Aristot. Polit. 4, 4.) Infamia flagrant, quod primi inter Graecos mancipiis emendis vendendisque quaestum facere consueverint, ementes servos Barbaros ex continente Asiae adiacenti, qui agros eorum colerent, dum maior pars civium, ut dixi, mercaturae factitandae operam dabat. (Theopomp. Histt. 17. ap. Athenae. 6. p. 265.) Saevities, quacum hi servi tractabantur, saepe eos coegit, ut ab heris fugitivi fierent: quo facta loca firma in interioribus insulae tenentes perpetuo heros depraedationibus infestabant. (Nymphodor. Asiae Peripl. ap. Athenae. 6. p. 265.) Apparet ex Eustath. ad Dionys. 533., Chios servos peculiari nomine *θεράποντας* appellatos esse, quod documento esse potest, servitutem in hac insula antiquissimam fuisse, nam *θεράπων* est Homericum vocabulum, quo is, qui famulatur alicui, sive ingenuus sive non liber sit, indicatur, idque tam diu Chiis familiare fuit, quo genus hominum tam frequens appellarent, ut in usu maneret neque unquam cum voce vulgari *δοῦλος* permutaretur. Arn. conf. Od. Muell. Dor. 2. p. 46 sq. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 216, 5. Wachsm. Antt. Gr. 2, 1. p. 44, 27. Ebert. Dissert. Sicul. Vol. 1. p. 218 sq. Verba *τὴν τότε ἀπειλήν* respiciunt ad c. 33.

41. *ἀφεὶς τό*] sc. *πλεῖν*. v. Matth. p. 570. Dein „Meropis olim dicta insula Cos, quo modo eandem etiam vocant Thuc., Strab., Antoninus Liberalis, Aristides. Quum vero triplex tradatur huius nominis ratio, aut quod rex illius insulae Merops fuerit, aut quod Meropes

Χίον ἔπλει ἐς τὴν Καῦνον. καὶ ἐς Κῶν τὴν Μεροπίδα ἐν τῷ παράπλῳ ἀποβὰς τήν τε πόλιν ἀτείχιστον οὖσαν καὶ ὑπὸ σεισμοῦ ὃς αὐτοῖς ἔτυχε μέγιστός γε δὴ ὢν μεμνήμεθα γενόμενος ξυμπεπτωκυῖαν ἐκπορθεῖ, τῶν ἀνθρώπων ἐς τὰ ὄρη πεφευγότων, καὶ τὴν χώραν καταδρομαῖς λείαν ἐποιεῖτο, πλὴν τῶν ἐλευθέρων· τούτους δὲ ἀφίει. ἐκ δὲ τῆς Κῶ ἀφικόμενος ἐς τὴν Κνίδον νυκτὸς ἀναγκάζεται ὑπὸ τῶν Κνιδίων παραινούντων μὴ ἐκβιβάσαι τοὺς ναύτας, ἀλλ' ὥςπερ εἶχε πλεῖν εὐθὺς ἐπὶ τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς εἴκοσιν, ἃς ἔχων Χαρμῖνος εἷς τῶν ἐκ Σάμου στρατηγῶν ἐφύλασσε ταύτας τὰς ἕπτὰ καὶ εἴκοσι ναῦς ἐκ τῆς Πελοποννήσου προσπλεύσας, ἐφ' ἅςπερ καὶ ὁ Ἀστύοχος παρέπλει. ἐπύθοντο δὲ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ ἐκ τῆς Μήλου τὸν ἐπίπλουν αὐτῶν, καὶ ἡ φυλακὴ τῷ Χαρμίνῳ περὶ τὴν Σύμην καὶ Χάλκην καὶ Ῥόδον καὶ περὶ τὴν Λυκίαν ἦν· 42ἤδη γὰρ ἠσθάνετο καὶ ἐν τῇ Καύνῳ οὖσας αὐτάς. ἐπέπλει οὖν ὥςπερ εἶχε πρὸς τὴν Σύμην ὁ Ἀστύοχος πρὶν ἔκπυστος γενέσθαι, εἴ πως περιλάβοι που μετεώρους τὰς ναῦς. καὶ αὐτῷ ὑετός τε καὶ τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ξυννέφελα ὄντα πλάνησιν τῶν νεῶν ἐν τῷ σκότει καὶ ταραχὴν παρέσχε. καὶ ἅμα τῇ ἕῳ, διεσπασμένου τοῦ ναυτικοῦ, καὶ τοῦ μὲν φανεροῦ ἤδη ὄντος τοῖς Ἀθηναίοις τοῦ εὐωνύμου κέρως, τοῦ δὲ ἄλλου περὶ τὴν νῆσον ἔτι πλανωμένου, ἐπανάγονται κατὰ τάχος ὁ Χαρμῖνος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐλάσσοσιν ἢ ταῖς εἴκοσι ναυσί, νομί-

eam inhabitaverint, aut quod Meropis filia fuerit Cos seu Coos, unde etiam insulae nomen, tria illa ad unum refert Hygin. Astron. 2, 16. *nonnulli dixerunt etiam, Meropem quendam fuisse, qui Coon insulam temerit regno et a filiae nomine Coon et homines ipsos a se Meropes appellarit.* Dicti utique a Graecis Meropes prisci illius urbis incolae, unde *πόλις Μερόπων* appellata ab auctore hymni in Ap. 42. et a Pindaro *Μερόπων ἕδνεα* Isthm. 6, 46. Nem. 4, 42. Sed in utroque male *Μερόπων* interpretes per vocem *mortalium* reddunt." SPANH. Obss. ad Callim. p. 491. Ern. Adde Ilgen. ad Hom. H. Ap. 1, 42. Heyn. ad Apollod. 2, 7, 1. De *λείαν ἐποιεῖτο* etc. v. Matth. p. 776. init. Mox *Μήλου* Ven. corr. Cl. rec. It., ceteri *Μιλήτου*. „Quis, quaeso, credat, veram esse lectionem *Μιλήτου*? Ex Mileto urbe hostibus addicta nuncium Atheniensibus pervenisse? Miror, neminem editorum, in levissimis adeo sagacium, hoc mendum odoratum esse. Inspice c. 39. atque videbis ex Melo insula id nunciatum esse: quod nomen quum ob literarum similitudinem facile in Miletum mutari potuerit, confidenter lego ac repono *ἐκ τῆς Μήλου*." KISTEM. Hanc emendationem, etiamsi hanc argumentationem non totam comprobes, certam reddunt dicta cap. 39., ex Melo insula adventum hostium Atheniensibus nunciatum esse. Scripsit enim ibi: *ὅπερ ἐγένετο*. Haack. aliud argumentum addit, contentum verbis: *ἤδη γὰρ ἠσθάνετο καὶ ἐν τῇ Καύνῳ οὖσας αὐτάς*. „Nam si nuncius, ait, de Peloponnesiorum adventu ex Mileto ab amicis advenisset, haud dubie Athenienses tantundem, quantum Astyochus, statim rescivissent, nimirum Caunum usque illos penetrasse. Sed hoc postea demum compererunt, vel potius in expeditione ipsa dux animadvertit: *ἠσθάνετο Χαρμῖνος*."

42. *ἐπαγάγονται — ἐλάσσοσιν ἢ ταῖς εἴκοσι*] Habebant viginti

σαντες ἅςπερ ἐφύλασσον ναῦς τὰς ἀπὸ τῆς Καύνου ταύτας εἶναι. καὶ προσπεσόντες εὐθὺς κατέδυσάν τε τρεῖς καὶ κατετραυμάτισαν ἄλλας, καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἐπεκράτουν, μέχρι οὗ ἐπεφάνησαν αὐτοῖς παρὰ δόξαν αἱ πλείους τῶν νεῶν καὶ πανταχόθεν ἀπεκλῄοντο. ἔπειτα δὲ ἐς φυγὴν καταστάντες ἓξ μὲν ναῦς ἀπολλύουσι, ταῖς δὲ λοιπαῖς καταφεύγουσιν ἐς τὴν Τεύτλουσσαν νῆσον, ἐντεῦθεν δὲ ἐς Ἁλικαρνασσόν. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐς Κνίδον κατάραντες, καὶ ξυμμιγεισῶν τῶν ἐκ τῆς Καύνου ἑπτὰ καὶ εἴκοσι νεῶν αὐτοῖς, ξυμπάσαις πλεύσαντες καὶ τροπαῖον ἐν τῇ Σύμῃ στήσαντες πάλιν ἐς τὴν Κνίδον καθωρμίσαντο· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῖς ἐκ τῆς Σάμου 43ναυσὶ πάσαις, ὡς ἤσθοντο τὰ τῆς ναυμαχίας, πλεύσαντες ἐς τὴν Σύμην, καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἐν τῇ Κνίδῳ ναυτικὸν οὐχ ὁρμήσαντες, οὐδ' ἐκεῖνοι ἐπ' ἐκείνους, λαβόντες δὲ τὰ ἐν τῇ Σύμῃ σκεύη τῶν νεῶν, καὶ Λωρύμοις τοῖς ἐν τῇ ἠπείρῳ προσβαλόντες, ἀπέπλευσαν ἐς τὴν Σάμον. ἅπασαι δ' ἤδη οὖσαι ἐν τῇ Κνίδῳ αἱ τῶν Πελοποννησίων νῆες ἐπεσκευάζοντό τε εἴ τι ἔδει, καὶ πρὸς τὸν Τισσαφέρνην, παρεγένετο γάρ, λόγους ἐποιοῦντο οἱ ἕνδεκα ἄνδρες τῶν Λακεδαιμονίων περί τε τῶν ἤδη πεπραγμένων, εἴ τι μὴ ἤρεσκεν αὐτοῖς, καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος

naves, v. cap. 41. Verumenimvero Charminus non potuit toto numero uti, quia naves dispersae erant circa Symen, Chalcen, Rhodum et Lyciam, v. cap. 41. extr. Mox *Τεύτλουσσαν* scribunt Steph. Byz. Harduin. Hemsterh. Vulgo *Τεύγλουσσαν*. Vat. *Τέγλουσσαν*. Reg. Ven. Ar. Chr. *Τεύγλουσαν*. Lacones *τεῦτλον* et *τευτλίον* dicebant betam, quam nos Mangold (v. Billerb. Flor. Class. p. 62.), hinc insula ista dicta, quod foetu betaceo abundabat. Docuit Hemsterh. ad Lucian. Indic. Vocab. 8. Vol. 1. p. 314. Bip.

43. *τὰ — σκεύη*] i. e. malos et vela classis Charmini, quae de more in litore apud Symen relicta erant, quum naves solvebant subito, ut classem Astyochi aggrederentur. Vid. c. 42. ARN. Verba *οὔτε τὰς Χαλκιδέως* vulgo om. At *οὔτε τὰς Χαλκιδέως οὔτε τὰς Θηραμένους ἔφη* Cl. Ven. Vat. Vall., nisi quod Cl. bis *οὐδέ* dat. In Mosqu. *οὔτε τὰς Θηραμένους ἔφη οὔτε τὰς Χαλκιδέως*. „Verba vulgo omissa a Thucydide profecta esse mihi quidem persuasum est propterea, quod, quae mox reprehenduntur, a Chalcideo maxime pacta erant." KRUEG. p. 357. Mox pro *ἐνῆν γὰρ* D. *ἐχρῆν γ.* Valla *oportere*. Bekk. in ed. stereot. excudit *ἐνεῖναι*. „Ego simpliciter *ἐνῆν* accipiebam *inerat, continebatur*. Quod etsi disertis verbis non scriptum erat, latebat tamen sensu et consequentia." BAU. Etenim tantum hoc pactum erat: *ὁπόσην χώραν καὶ πόλεις βασιλεὺς ἔχει καὶ οἱ πατέρες οἱ βασιλέως εἶχον, βασιλέως ἔσιω* cap. 18. Sed callida interpretatione abusus verborum fieri potuerat. KRUEG. p. 357., qui miratur, quod in Theramenis foedere de hac conditione nihil memoretur. „An Lacedaemonii, ait, eam silentio antiquatam putabant? At Tissaphernes tamen eandem extricare potuerat e verbis *ὁπόση χώρα καὶ πόλεις βασιλέως εἰσὶ Λαρείου ἢ τοῦ πατρὸς ἦσαν ἢ τῶν προγόνων, ἐπὶ ταύτας μὴ ἰέναι ἐπὶ πολέμῳ μηδὲ κακῷ μηδενὶ μήτε Λακεδαιμονίους μήτε τοὺς ξυμμάχους τοὺς Λακεδαιμονίων, μηδὲ φόρους πράσσεσθαι ἐκ τῶν πόλεων τούτων μήτε Λακεδαιμονίους μήτε τοὺς ξυμμάχους τῶν Λακεδαιμονίων* c. 37."

πολέμου, ὅτῳ τρόπῳ ἄριστα καὶ ξυμφορώτατα ἀμφοτέροις πολεμήσεται. μάλιστα δὲ ὁ Λίχας ἐσκόπει τὰ ποιούμενα, καὶ τὰς σπονδὰς οὐδετέρας, οὔτε τὰς Χαλκιδέως οὔτε τὰς Θηραμένους, ἔφη καλῶς ξυγκεῖσθαι, ἀλλὰ δεινὸν εἶναι εἰ χώρας ὅσης βασιλεὺς καὶ οἱ πρόγονοι ἦρξαν πρότερον, ταύτης καὶ νῦν ἀξιώσει κρατεῖν· ἐνῆν γὰρ καὶ νήσους ἁπάσας πάλιν δουλεύειν καὶ Θεσσαλίαν καὶ Λοκροὺς καὶ τὰ μέχρι Βοιωτῶν· καὶ ἀντ' ἐλευθερίας ἂν Μηδικὴν ἀρχὴν τοῖς Ἕλλησι τοὺς Λακεδαιμονίους περιθεῖναι. ἑτέρας οὖν ἐκέλευε βελτίους σπένδεσθαι, ἢ ταύταις γε οὐ χρήσεσθαι, οὐδὲ τῆς τροφῆς ἐπὶ τούτοις δεῖσθαι οὐδέν. ἀγανακτῶν δὲ ὁ μὲν Τισσαφέρνης ἀπεχώρησεν ἀπ' αὐτῶν δι' ὀργῆς καὶ ἄπρακτος.

44 Οἱ δ' ἐς τὴν Ῥόδον ἐπικηρυκευομένων ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν τὴν γνώμην εἶχον πλεῖν, ἐλπίζοντες νῆσόν τε οὐκ ἀδύνατον καὶ ναυβατῶν πλήθει καὶ πεζῷ προσάξεσθαι, καὶ ἅμα ἡγούμενοι αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης ξυμμαχίας δυνατοὶ ἔσεσθαι Τισσαφέρνην μὴ αἰτοῦντες χρήματα τρέφειν τὰς ναῦς. πλεύσαντες οὖν εὐθὺς ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι ἐκ τῆς Κνίδου, καὶ προσβαλόντες Καμείρῳ τῆς Ῥοδίας πρώτῃ ναυσὶ τέσσαρσι καὶ ἐνενήκοντα, ἐξεφόβησαν μὲν τοὺς πολλοὺς οὐκ εἰδότας τὰ πρασσόμενα, καὶ ἔφυγον, ἄλλως τε καὶ ἀτειχίστου οὔσης τῆς πόλεως· εἶτα ξυγκαλέσαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι τούτους τε καὶ τοὺς ἐκ τοῖν δυοῖν πολέοιν, Λίνδου τε καὶ Ἰηλυσοῦ, Ῥοδίους ἔπεισαν ἀποστῆναι Ἀθηναίων. καὶ προσεχώρησε Ῥόδος Πελοποννησίοις. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ταῖς ἐκ τῆς Σάμου ναυσὶν αἰσθόμενοι ἔπλευσαν μὲν βουλόμενοι φθάσαι, καὶ ἐφάνησαν πελάγιοι, ὑστερήσαντες δὲ οὐ πολλῷ τὸ μὲν παραχρῆμα ἀπέπλευσαν ἐς Χάλκην, ἐντεῦθεν δ' ἐς Σάμον, ὕστερον δὲ ἐκ τῆς Χάλκης καὶ ἐκ τῆς Κῶ καὶ ἐκ τῆς Σάμου τοὺς ἐπίπλους ποιούμενοι ἐπὶ τὴν Ῥόδον ἐπολέμουν. οἱ δὲ χρήματα μὲν ἐξέλεξαν ἐς δύο καὶ τριάκοντα τάλαντα οἱ Πελοποννήσιοι παρὰ τῶν Ῥοδίων, τὰ δ' ἄλλα ἡσύχαζον ἡμέρας ὀγδοήκοντα, ἀνελκύσαντες τὰς ναῦς.

Ἐν δὲ τούτῳ καὶ ἔτι πρότερον, πρὶν ἐς τὴν Ῥόδον αὖ- 45
τοὺς ἀναστῆναι, τάδε ἐπράσσετο. Ἀλκιβιάδης μετὰ τὸν Χαλκιδέως θάνατον καὶ τὴν ἐν Μιλήτῳ μάχην τοῖς Πελοποννησίοις ὕποπτος ὤν, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἀφικομένης ἐπιστολῆς πρὸς Ἀστύοχον ἐκ Λακεδαίμονος ὥστ' ἀποκτεῖναι, ἦν γὰρ καὶ τῷ Ἄγιδι ἐχθρὸς καὶ ἄλλως ἄπιστος ἐφαίνετο, πρῶτον μὲν ὑποχωρεῖ δείσας παρὰ Τισσαφέρνην, ἔπειτα ἐκάκου πρὸς αὐτὸν ὅσον ἐδύνατο μάλιστα τῶν Πελοποννησίων τὰ πράγματα, καὶ διδάσκαλος πάντων γιγνόμενος τήν τε μισθοφορὰν ξυνέτεμεν, ἀντὶ δραχμῆς Ἀττικῆς ὥστε τριώβολον, καὶ τοῦτο μὴ ξυνεχῶς, δίδοσθαι, λέγειν κελεύων τὸν Τισσαφέρνην πρὸς αὐτοὺς ὡς Ἀθηναῖοι ἐκ πλείονος χρόνου ἐπιστήμονες ὄντες τοῦ ναυτικοῦ τριώβολον τοῖς ἑαυτῶν διδόασιν, οὐ τοσοῦτον πενίᾳ ὅσον ἵνα αὐτῶν μὴ οἱ ναῦται, ἐκ περιουσίας ὑβρίζοντες, οἱ μὲν τὰ σώματα χείρω ἕξωσι, δαπανῶντες ἐς τοιαῦτα ἀφ' ὧν ἡ ἀσθένεια ξυμβαίνει, οἱ δὲ τὰς ναῦς ἀπολείπωσιν [οὐχ] ὑπολιπόντες ἐς

44. *ἐπικηρυκευομένων ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν*] i. e. da man von Seiten der mächtigsten Männer unterhandelte. vid. adn. ad 1, 3. 2, 7. Paulo post dedi *τοῖν δυοῖν* pro vulgata *τῶν δυοῖν* ex libris quam plurimis. Vulgatam Popp. improbat, quia ferri non possit, nisi sequatur *πόλεων*, hoc autem unum C. habere. Et *πολέοιν* scripsi ex It. Vat. Cl. T. (Cantabr. Arn.) Ven., vulgo *πόλεοιν*. Vid. Buttm. Gr. max. Vol. 1. p. 193. adn. 3. Matth. §. 63. adn. 2. §. 436. 1. Converte von den drei Städten. „Nam eo tempore universae tres urbes in insula erant, Camirus, Lindus et Ialysus. v. Herodot. 1, 144. Strab. 14, 2, 6. Rhodus urbs demum quatuor annis post hoc tempus iunctim ab illis tribus civitatibus condita est, ut esset caput insulae. v. Diod. 13, 75." Arn. Conf. Krueg. ad Dionys. p. 336. adn. 84. Tittm. Gr. Staatsv. p. 420. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 222, 44. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 146, 5. De accessione Rhodi ad Peloponnesios v. Od. Muell. Dor. 2. p. 149. Et *πελάγιοι* est *in alto mari versantes*. v. Dorv. ad Charit. p. 627. Pro *ὑστερήσαντες* alii libri habent *ὑστερίσαντες*, v. Valck. ad Herodot. 6, 89. Lobeck. ad Phryn. p. 237. Pro *ἐκ τῆς Σάμου* Krueg. p. 343. legi vult *ἐκ τῆς Σύμης*. Etenim c. 41. iunguntur Syme, Chalce, Rhodus et Lycia. Samos Rhodo nimis remota videri possit. Contra Arn. c. 55. affert, unde appareat, Athenienses Samo quoque profectos Rhodum adortos esse.

45. *μετὰ Χαλκιδέως θάνατον*] apud Panormum in agro Milesio c. 24. Sequitur *ἀντὶ δραχμῆς Ἀττικῆς*, sc. quam non accipiebant, sed poscebant. Vid. supr. c. 29. Nihil est, cur haec verba cum Kruegero p. 354 sq. eiicienda dicas. Porro „Paralorum stipendium erant oboli quatuor in singulos dies, ut docet Harpocr., ceteri vero milites navales tres tantum accipiebant, ut constat ex h. l. At qui terra militabant, iis idem stipendium erat, quod Paralis i. e. oboli quaterni. Extra vero ordinem factum bello Pelop., ut militibus praesidiariis drachma una, et altera ipsorum calonibus penderetur. Equites drachmas in mensem triginta accipiebant i. e. unam in dies singulos. Vid. Meurs. Att. Lectt. 2, 7." Huds. Haec si qui velint accuratius cognoscere, adeant Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 292 sqq. nr. 22.

ἀπολείπωσιν [*οὐχ*] *ὑπολιπόντες*] *ἀπολείπωσιν οὐχ ὑπολιπόντες* Vat. Vall., in Schol. etiam Cass., ex quibus Valla interpretatur: ***ne affluentia stipendii abuterentur, partim corpora sua reddendo deteriora — partim classem deserendo, dum partem stipendii sibi debitam non relinquerent obsidem sui.*** Lugd. in verborum serie *ἀπολιπόντες*, ad marg. ante hoc inserit *ἀπολείπωσι μή*. In marg. It. *ἀπολείπωσιν ὑπολιπόντες*. Ven. a pr. man. *οἱ δὲ τὰς ναῦς ἀπολείπωσιν, ὑπολείποντες ἐς ὁμηρείαν*. v. Arn. Vol. 2. Praef. p. VII. Cl. a pr. man. *οἱ δὲ τὰς ναῦς ἀπολιπόντες*, omissis *ἐς ὁμηρείαν*. Postea *ἀπολιπόντες* mutatum est in *ἀπολείπωσιν*, et verba *ὑπολείποντες ἐς ὁμηρείαν* in marg. addita sunt. Corrector tamen, ut videtur, infra ad calcem paginae subiecit *γρ. οὐχ ὑπολείποντες*. Reliqui libri cum vulg. *ἀπολιπόντες*, omisso tam *οὐχ* quam *ὑπολιπόντες*. Scripturam marginis It. Kistem. coniectura assecutus erat: ***neve partim naves deserant, relicta in pignus debita adhuc stipendii parte.*** Ac sane delenda particula *οὐχ* videtur, sensu isto: vel dissipata per luxuriam mercede morbos contrahunt, vel negligunt munia in navibus obeunda, adeoque naves ipsas deserunt, per-

ὑμηρείαν τὸν προσοφειλόμενον μισθόν· καὶ τοὺς τριηράρχους καὶ τοὺς στρατηγοὺς τῶν πόλεων ἐδίδασκεν ὥστε δόντα χρήματα αὐτὸν πεῖσαι ὥστε ξυγχωρῆσαι ταῦτα ἑαυτῷ, πλὴν τῶν Συρακοσίων· τούτων δὲ Ἑρμοκράτης [τε] ἠναντιοῦτο μόνος ὑπὲρ τοῦ ξύμπαντος ξυμμαχικοῦ. τάς τε πόλεις δεομένας χρημάτων ἀπήλασεν, αὐτὸς ἀντιλέγων ὑπὲρ τοῦ Τισσαφέρνους ὡς οἱ μὲν Χῖοι ἀναίσχυντοι εἶεν, πλουσιώτατοι ὄντες τῶν Ἑλλήνων, ἐπικουρίᾳ δὲ ὅμως σωζόμενοι ἀξιοῦσι καὶ τοῖς σώμασι καὶ τοῖς χρήμασιν ἄλλους ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἐλευθερίας κινδυνεύειν· τὰς δ' ἄλλας πόλεις ἔφη ἀδικεῖν, αἳ ἐς Ἀθηναίους πρότερον ἢ ἀποστῆναι ἀνάλουν, εἰ μὴ καὶ νῦν τοσαῦτα καὶ ἔτι πλείω ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν ἐθελήσουσιν ἐσφέρειν. τόν τε Τισσαφέρνην

mittentibus id trierarchis, ut qui debitum adhuc stipendium, etiamsi signa deserunt, pignori esse existiment. Sic sentit etiam Arn., qui „largius stipendium, ait, habebatur pro pignore reditus nautarum ad munia sua, quare commeatus nimis saepe dabantur, et in licentia alius quoque generis connivebatur, velut nautae deteriores sufficiebantur per eos, qui vacationem habere cuperent, ut sua ipsorum negotia curarent, v. 7, 13. vers. fin., quum trierarchi confiderent fore, ut magnitudo stipendii nautas induceret, ut, ubi postularentur, ad munera sua obeunda redirent.“ Servata particula *οὐχ* ita haec accipienda erunt: Athenienses partem tantum stipendii militibus classiariis et nautis praesentem numerasse, parte reservata et alio tempore solvenda, ut reservata pars loco pignoris esset. Sic ista interpretatio exit: *neve pars naves deserant, debita adhuc parte stipendii non in pignus relicta.* Ceterum constat ex iis, quae Boeckh. disputavit, non plus triobolum stipendii et *σιτηρεσίου* nomine (als Verpflegung) ab Atheniensibus nautis solutum esse, nisi forte subinde extra ordinem adiectio stipendii fieret, velut ab trierarchis in expeditione Sicula, quamquam ineunte bello vel singulas drachmas dederant. Mox *ὥστε* ante *δόντα* delet Reisk. Popp. tuetur, coll. Matth. §. 531. adn. 2. Etenim si *ὥστε* omittitur, sensus est, Alcibiadem tantum consilium dedisse, nec dicitur Tissaphernes id exsecutus esse; sin additur, hoc significat, consilium non modo datum esse, sed Tissaphernem id etiam effectum dedisse, quod Alcibiades suaserat. Effectum autem esse docent verba *πλὴν τῶν Συρακοσίων*. Ordo verborum hic est: *καὶ ἐδίδασκεν αὐτὸν ὥστε δόντα χρήματα πεῖσαι τοὺς τριηράρχους καὶ τοὺς στρατηγοὺς, ὥστε ξυγ ωρῆσαι* etc., *monuit eum et adduxit, ut trierarchis et ducibus pecunia data persuaderet, ut* etc. Deinde in verbis *Ἑρμοκράτης τε* particulam in *γε* mutari voluit Haack., at *γε* ob sequens *μόνος* ferri posse negat Popp. Pro *τε* Vat. *στρατηγὸς ὤν*, omisso deinde *μόνος*, ex quo in vulgata *τούτων* pendere Popp. monuit, et Vallam, qui pariter *quorum dux Hermocrates* dixit, *μόνος* quoque reddidisse. Recte sequitur aoristus *ἀπήλασεν* post imperfecta, quia amandandi notio rem, quae celeriter absolvitur, significat, non item docendi et declarandi notio, ut Popp. adnotavit. Proxima ita ordinanda sunt: *καίπερ σωζόμενοι ὅμως ἀξιοῦσι*. Sequitur transitus ex participio *ὄντες* in verbum finitum *ἀξιοῦσι*, v. Popp. 1, 1. p. 273. Schaef. Appar. cr. Demosth. Vol. 2. p. 75. Et *ἐκείνων ἐλευθερίας* dictum est pro *σφῶν ἐλευθερίας*, v. adn. ad 2, 13. Conf. 8, 12. *Ἐνδίῳ τε αὐτῷ ἰδίᾳ* (Alcibiades) *ἔλεγε καλὸν εἶναι δι' ἐκείνου* (*δι' ἑαυτοῦ* id est) *ἀποστῆναι Ἰωνίαν*. Denique *ἤ* in verbis *πρότερον ἢ ἀποστῆναι* accessit ex Vat.

ἀπέφαινε νῦν μέν, τοῖς ἰδίοις χρήμασι πολεμοῦντα, εἰκότως φειδόμενον, ἢν δέ ποτε τροφὴ καταβῇ παρὰ βασιλέως, ἐντελῆ αὐτοῖς ἀποδώσειν τὸν μισθὸν καὶ τὰς πόλεις τὰ εἰκότα ὠφελήσειν. παρῆνει δὲ καὶ τῷ Τισσαφέρνει μὴ ἄγαν ἐπείγεσθαι 46 τὸν πόλεμον διαλῦσαι, μηδὲ βουληθῆναι κομίσαντα ἢ ναῦς Φοινίσσας ἅσπερ παρεσκευάζετο ἢ Ἕλλησι πλείοσι μισθὸν πορίζοντα τοῖς αὐτοῖς τῆς τε γῆς καὶ τῆς θαλάσσης τὸ κράτος

46. *ἢ Ἕλλησι*] Vat. D. Ven. corr. Cl. rec. It. Vall.: *aut maiori Graecorum classe conducta.* I. *ἢ μελλήσει*, et *ἢ* ante *μελλ.* inter vers. rec. man. scriptum habent Cass. Reg. m. At Lugd. Mosqu. *καὶ μελλήσει.* Vulgo (et Cl. Cass. Aug. a pr. man. Flor. Bas. Ald. Steph. 1.) *μελλήσει.* Marg. Steph. *μελλήσειν.* Et *ἀεί* post *ἐξεῖναι* additum est ex Vat. Vall. Porro *τοὺς αὐτοῦ λυπηρούς* habent Cass. Aug. It. Vat. C. T. (Cantabr. Arn.) Ven. (Lugd.) I. *b.* (liber Severn. apud Arn.) m. Dan. Valla: *in eos, a quibus offenderetur.* Vulgo *αὐτούς.* „Fortassis *αὐτῷ*, ut 6, 18. *τοῖς ἐκεῖ ἐχθροῖς ἡμῶν λυπηροὶ ὄντες.*“ Duk. Et *αὐτῷ* habet *a.* (liber Severn. apud Arn.) Cum Dukero faciunt Heilm. et Lindav. Genitivum tuetur Popp. 1, 1. p. 121 sq., putans verba *οἱ λυπηροὶ, ἐχθροὶ, πολέμιοι* alia substantivorum structuram adsciscere. Sunt, qui 1, 76. init. legant *τὸ ὑμῶν ὠφέλιμον*, ubi Popp. praesentem locum comparans adiri iubet Matth. §. 391. adn. 2. §. 387. adn. et se ad Xen. Anab. 3, 2, 5. Porro *εὐτελέστερα δὲ τὰ δεινά* etc. idem esse puto, ac si scripsisset *εὐτελέστερα δὲ τὰ δεινὰ γίγνεσθαι τῷ ξὺν βραχεῖ μορίῳ τῆς δαπάνης καὶ ἅμα μετὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας αὐτοὺς — καταιρῖψαι.* Haec enim structura verborum commixta est cum altera, qua et ipsa uti poterat: *ἧσσον δὲ δεινὸν εἶναι βραχεῖ μορίῳ — αὐτοὺς — καταιρῖψαι.* Dein inde ab *ἐπιτηδειοτέρους* etc. dicit, et causam et rationem, qua Athenienses bellum gererent, utiliores esse rebus Persarum. Tum verba *τῶν βαρβάρων* post *ἀπὸ δ' ἐκείνων* om. Vat. Et Valck. ad Herodot. 5, 92. p. 110. Schw. tum haec, tum *τῶν Ἑλλήνων* damnat, tanquam interpretamenta, uncis seclusit Bekk., a quibus liberavi memor eorum, quae ad libr. 1, 144. Krueg. monuit. Quum vox *βάρβαροι* ne praecesserit quidem, quis erit, qui quo pronomen *ἐκείνων* referendum sit, sine difficultate reperiat? amantque Graeci explicationes addere, vel ubi minus, quam h. l., opus esse videatur. Quod nisi concedas, innumera multitudo locorum uncis tibi signanda erit. Quod autem Bau. dixit, *βαρβάρων* plane importunum esse, quod Alcibiades cum Tissapherne Persa loquatur, amicum etiam eum redditurus; Popp. respondit, vanum hoc argumentum esse, quia barbari omnes, qui non Graeci sunt, etiam sine convicio dicantur. Adde quod Thucydides colloquium Alcibiadis et Tissaphernis referens voce *βαρβάρων* utitur, nec necesse est, eo Alcibiadem ipsum usum fuisse. Verborum *ἢν μή ποτε αὐτοὺς μὴ ἐξέλωσι* hic sensus esse debet: si quando Spartani Athenienses devicerint, non consentaneum esse, ab iis victoribus Graecos Persis parentes non liberatum iri. Quare utroque loco particula *μή* delenda est, quod iam Aem. Port. suasit, iuvatque Schol. his verbis: *ἀντὶ τοῦ (εἰ), καταδουλώσονται τοὺς Ἀθηναίους.* Utrumque *μή* Popp. tuetur coll. Matth. §. 609. p. 1227. med., ut sit, *si nunquam Athenienses non devicerint* i. e. si aliquando devicerint. Mox legitur vulgo *ἐκ τοῦ περιόντος.* Articulum om. multi et praestantissimi libri et Schol. in cap. „Sic *ἀπὸ* (*ἐκ*) *περιουσίας* sine articulo dicitur.“ Popp. Steph. ita convertit: *instructos ex abundanti fore navibus ad certandum.* Ad *τὴν ἀκμὴν τοῦ ναυτικοῦ* v. adn. ad 7, 14. init. Et *ξυνεπολέμει* unus Vat. servavit. Vulgo deest. Valla *et in ceteris aper-*

δοῦναι, ἔχειν δ' ἀμφοτέρους ἐᾶν δίχα τὴν ἀρχήν, καὶ βασιλεῖ ἐξεῖναι ἀεὶ ἐπὶ τοὺς αὐτοῦ λυπηροὺς τοὺς ἑτέρους ἐπάγειν. γενομένης δ' ἂν καθ' ἓν τῆς ἐς γῆν καὶ θάλασσαν ἀρχῆς, ἀπορεῖν ἂν αὐτὸν οἷς τοὺς κρατοῦντας ξυγκαθαιρήσει, ἢν μὴ αὐτὸς βούληται μεγάλη δαπάνῃ καὶ κινδύνῳ ἀναστάς ποτε διαγωνίσασθαι. εὐτελέστερα δὲ τὰ δεινὰ βραχεῖ μορίῳ τῆς δαπάνης, καὶ ἅμα μετὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας, αὐτοὺς περὶ ἑαυτοὺς τοὺς Ἕλληνας κατατῖψαι. ἐπιτηδειοτέρους τε ἔφη τοὺς Ἀθηναίους εἶναι κοινωνοὺς αὐτῷ τῆς ἀρχῆς· ἧσσον γὰρ τῶν κατὰ γῆν ἐφίεσθαι, τόν τε λόγον ξυμφορώτατον καὶ τὸ ἔργον ἔχοντας πολεμεῖν. τοὺς μὲν γὰρ ξυγκαταδουλοῦν ἂν σφίσι τε αὐτοῖς τὸ τῆς θαλάσσης μέρος καὶ ἐκείνῳ ὅσοι ἐν τῇ βασιλέως Ἕλληνες οἰκοῦσι, τοὺς δὲ τούναντίον ἐλευθερώσοντας ἥκειν. καὶ οὐκ εἰκὸς εἶναι Λακεδαιμονίους ἀπὸ μὲν σφῶν τῶν Ἑλλήνων ἐλευθεροῦν νῦν τοὺς Ἕλληνας, ἀπὸ δ' ἐκείνων τῶν βαρβάρων, ἢν μή ποτε αὐτοὺς μὴ ἐξέλωσι, μὴ ἐλευθερῶσαι. τρίβειν οὖν ἐκέλευε πρῶτον ἀμφοτέρους, καὶ ἀποτεμόμενον ὡς μέγιστα ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ἔπειτ' ἤδη τοὺς Πελοποννησίους ἀπαλλάξαι ἐκ τῆς χώρας. καὶ διενοεῖτο τὸ πλέον οὕτως ὁ Τισσαφέρνης, ὅσα γε ἀπὸ τῶν ποιουμένων ἦν εἰκάσαι. τῷ γὰρ Ἀλκιβιάδῃ διὰ ταῦτα, ὡς εὖ περὶ τούτων παραινοῦντι, προσθεὶς ἑαυτὸν ἐς πίστιν, τήν τε τροφὴν κακῶς ἐπόριζε τοῖς Πελοποννησίοις καὶ ναυμαχεῖν οὐκ εἴα, ἀλλὰ καὶ τὰς Φοινίσσας ναῦς φάσκων ἥξειν καὶ ἐκ περιόντος ἀγωνιεῖσθαι ἔφθειρε τὰ πράγματα, καὶ τὴν ἀκμὴν τοῦ ναυτικοῦ αὐτῶν ἀφείλετο, γενομένην καὶ πάνυ ἰσχυράν, τά τε ἄλλα καταφανέστερον ἢ ὥστε λανθάνειν οὐ προθύμως ξυνεπολέμει.

47 Ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ταῦτα ἅμα μὲν τῷ Τισσαφέρνει καὶ βασιλεῖ, ὧν παρ' ἐκείνοις, ἄριστα εἶναι νομίζων παρῆνει, ἅμα δὲ τὴν ἑαυτοῦ κάθοδον ἐς τὴν πατρίδα ἐπιθεραπεύων, εἰδώς, εἰ μὴ διαφθερεῖ αὐτήν, ὅτι ἔσται ποτὲ αὐτῷ πείσαντι κατελθεῖν· πεῖσαι δ' ἂν ἐνόμιζε μάλιστα ἐκ τοῦ τοιούτου εἰ Τισσαφέρνης φαίνοιτο αὐτῷ ἐπιτήδειος ὤν. ὅπερ καὶ ἐγένετο· ἐπειδὴ γὰρ ἤσθοντο αὐτὸν ἰσχύοντα παρ' αὐτῷ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθηναίων στρατιῶται, τὰ μὲν καὶ Ἀλκιβιάδου προσπέμψαντος λόγους ἐς

tius egit, quam ut occultaret, se non libenter illis sociis gerere bellum. In Lugd. rec. man. εἶχε insertum est post προθύμως.

47. ἐπιθεραπεύων] Suid. et Zonar. interpretantur διορθούμενος, προμηθούμενος. Paulo inferius respondent inter se τὰ μὲν — τὸ δὲ πλέον, tum καὶ Ἀλκιβιάδου προσπέμψαντος et καὶ ἀπὸ σφῶν αὐτῶν. v. Dorv. ad Charit. p. 281. „Primo nominantur milites Sami in universum, deinde sententia restringitur ad trierarchos et viros principes inter milites, cum mentio fit de consilio evertendi imperii popularis: nam milites ipsi alieni erant ab eo consilio.“ Arn. Tum τοὺς βελτίστους intellige *viros principes*, pollentes vel auctoritate, vel opibus vel simili aliqua re. v. Krueg. ad Dionys. p. 270., qui p. 366. conferri iubet Plut. Alc. 25. de Garrulit. 21. C. Nep. Alc. c. 5.

τοὺς δυνατωτάτους αὐτῶν ἄνδρας ὥστε μνησθῆναι περὶ αὐτοῦ ἐς τοὺς βελτίστους τῶν ἀνθρώπων ὅτι ἐπ' ὀλιγαρχίᾳ βούλεται καὶ οὐ πονηρίᾳ οὐδὲ δημοκρατίᾳ τῇ ἑαυτὸν ἐκβαλούσῃ κατελθὼν καὶ παρασχὼν Τισσαφέρνην φίλον αὐτοῖς ξυμπολιτεύειν, τὸ δὲ πλέον καὶ ἀπὸ σφῶν αὐτῶν οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τριήραρχοί τε τῶν Ἀθηναίων καὶ δυνατώτατοι ὥρμηντο ἐς τὸ καταλῦσαι τὴν δημοκρατίαν. καὶ ἐκινήθη πρότερον ἐν τῷ στρατοπέδῳ 48 τοῦτο, καὶ ἐς τὴν πόλιν ἐντεῦθεν ὕστερον [ἦλθε]. τῷ τε Ἀλκιβιάδῃ διαβάντες τινὲς ἐκ τῆς Σάμου ἐς λόγους ἦλθον, καὶ ὑποτείνοντος αὐτοῦ Τισσαφέρνην μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλέα φίλον ποιήσειν, εἰ μὴ δημοκρατοῖντο, οὕτω γὰρ ἂν πιστεῦσαι μᾶλλον βασιλέα, πολλὰς ἐλπίδας εἶχον αὐτοί τε αὐτοῖς οἱ δυνατοὶ τῶν πολιτῶν τὰ πράγματα, οἵπερ καὶ ταλαιπωροῦνται μάλιστα, ἐς αὐτοὺς περιποιήσειν καὶ τῶν πολεμίων ἐπικρατήσειν. ἔς τε τὴν Σάμον ἐλθόντες ξυνίστασάν τε τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἐπιτηδείους ἐς ξυνωμοσίαν, καὶ ἐς τοὺς πολλοὺς φανερῶς ἔλεγον ὅτι βασιλεὺς σφίσι φίλος ἔσοιτο καὶ χρήματα παρέξοι Ἀλκιβιάδου τε κατελθόντος καὶ μὴ δημοκρατουμένων. καὶ ὁ μὲν ὄχλος εἰ καί τι παραυτίκα ἤχθετο τοῖς πρασσομένοις, διὰ τὸ εὔπορον τῆς ἐλπίδος τοῦ παρὰ βασιλέως

48. ὕστερον ἦλθε] ἦλθε addit Vat. In ipsa praepositione ἐς notionem progrediendi inesse dicit Popp. 1, 1. p. 179., negans 2, 1. p. 41. opus esse verbo adiecto. Consentit Arn. Post ὑποτείνοντος Schol. supplet ἐλπίδα, probante Valck. ad Herodot. 7, 158. Tum αὐτοῖς οἱ δυνατοί Reg. Ven. At ἑαυτοῖς Vat. Alterutrum, si verum est, intelligendum est τοῖς ἐκ τῆς Σάμου Ἀθηναίοις, ut contrarie spes ponatur, quam sibi ipsis habebant, spei, quam pro communi Atheniensium alebant (καὶ τῶν πολεμίων κρατήσειν). Popp. negat se perspicere, quid αὐτοῖς significet, quum deinde legamus ἐς ἑαυτοὺς περιποιήσειν, quod dicit esse ἑαυτοῖς περιποιήσειν. At ἐς ἑαυτούς habet subiectum magis infinitum: οἵπερ καὶ ταλαιπωροῦνται, quum ἑαυτοῖς habeat subiectum οἱ δυνατοὶ τῶν πολιτῶν. Atque iniuria Popp. negare videtur, huc pertinere, quod de iunctis αὐτὸς αὐτοῦ (sive, ut Elmsl. vult αὐτὸς αὐτοῦ) Matth. §. 468. b. habet. Vulgo legitur αὐτοῖς οἱ δυνατοί. Particula τε traiecta est, sic enim debebat collocari: πολλὰς τε ἐλπίδας εἶχον αὐτοὶ αὐτοῖς — ἔς τε τὴν Σάμον ἐλθόντες etc. Verbis οἵπερ ταλαιπωροῦνται etc. significat vexationes munerum publicorum, quibus divites sub imperio populari maxime premebantur, v. Krueg. ad Dionys. p. 364. Mox editum τοῦ παρὰ βασιλέως ex Vat. Vulgo παρὰ abest. At Popp. praepositionem tribuit interpretibus; solum enim genitivum ita poni posse, non dubitandum esse coll. Matth. §. 375. c. Tum rectius puto scribi ἐν σφίσιν αὐτοῖς. In verbis ἢ ἄλλο τι σκοπεῖσθαι Vat. pro ἤ praebet οὐδ', Mosqu. οὐκ., et „sane *neque* (ut Vall.) hic potius dictum velis, quam *aut*, quia antea non οὐκ ἐδόκει, negatione ad totam sententiam relata legitur, sed οὐδὲν μᾶλλον.“ Popp. Hunc locum illustrat Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 197. et maxime p. 199, 131. Mox pro περιοπτέον Vat. οὐ περιοπτέον. Gr. Ar. περισκεπτέον. Vulgatam tuetur Thom. M. p. 710. Paulo inferius τοὺς καλοὺς κἀγαθούς rursus intellige *principes viros*, v. Krueg. Comm. Thuc. p. 269 sq. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 46, 6. p. 439. nr. 3. Verborum αὐτοὺς νομίζειν subiectum sunt socii Atheniensium.

μισθοῦ ἡσύχαζεν· οἱ δὲ ξυνιστάντες τὴν ὀλιγαρχίαν, ἐπειδὴ τῷ πλήθει ἐκοινώνησαν, αὖθις καὶ [ἐν] σφίσιν αὐτοῖς καὶ τοῦ ἑταιρικοῦ τῷ πλέονι τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐσκόπουν. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἐφαίνετο εὔπορα καὶ πιστά, Φρυνίχῳ δὲ στρατηγῷ ἔτι ὄντι οὐδὲν ἤρεσκεν, ἀλλ' ὅ τε Ἀλκιβιάδης, ὅπερ καὶ ἦν, οὐδὲν μᾶλλον ὀλιγαρχίας ἢ δημοκρατίας δεῖσθαι ἐδόκει αὐτῷ, ἢ ἄλλο τι σκοπεῖσθαι ἢ ὅτῳ τρόπῳ ἐκ τοῦ παρόντος κόσμου τὴν πόλιν μεταστήσας ὑπὸ τῶν ἑταίρων παρακληθεὶς κάτεισι, σφίσι δὲ περιοπτέον εἶναι τοῦτο μάλιστα ὅπως μὴ στασιάσωσι· [τῷ] βασιλεῖ τε οὐκ εὔπορον εἶναι καὶ Πελοποννησίων ἤδη ὁμοίως ἐν τῇ θαλάσσῃ ὄντων, καὶ πόλεις ἐχόντων ἐν τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ οὐ τὰς ἐλαχίστας, Ἀθηναίοις προσθέμενον, οἷς οὐ πιστεύει, πράγματα ἔχειν, ἐξὸν Πελοποννησίους, ὑφ' ὧν κακὸν οὐδὲν πέπονθε, φίλους ποιήσασθαι. τάς τε ξυμμαχίδας πόλεις, αἷς ὑπεσχῆσθαι δὴ σφᾶς ὀλιγαρχίαν, ὅτι δὴ καὶ αὐτοὶ οὐ δημοκρατήσονται, εὖ εἰδέναι ἔφη ὅτι οὐδὲν μᾶλλον σφίσιν οὔθ' αἱ ἀφεστηκυῖαι προσχωρήσονται οὔθ' αἱ ὑπάρχουσαι βεβαιότεραι ἔσονται· οὐ γὰρ βουλήσεσθαι αὐτοὺς μετ' ὀλιγαρχίας ἢ δημοκρατίας δουλεύειν μᾶλλον ἢ μεθ' ὁποτέρου ἂν τύχωσι τούτων ἐλευθέρους εἶναι. τούς τε καλοὺς κἀγαθοὺς ὀνομαζομένους οὐκ ἐλάσσω αὐτοὺς νομίζειν σφίσι πράγματα παρέξειν τοῦ δήμου, πορισταὶς ὄντας καὶ ἐξηγητὰς τῶν κακῶν τῷ δήμῳ, ἐξ ὧν τὰ πλείω αὐτοὺς ὠφελεῖσθαι· καὶ τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνοις εἶναι καὶ ἄκριτοι ἂν καὶ βιαιότερον ἀποθνήσκειν, τὸν δὲ δῆμον σφῶν τε καταφυγὴν εἶναι καὶ ἐκείνων σωφρονιστήν. καὶ ταῦτα παρ' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐπισταμένας τὰς πόλεις σαφῶς αὐτὸς εἰδέναι ὅτι οὕτω νομίζουσιν. οὔκουν ἑαυτῷ γε τῶν ἀπὸ Ἀλκιβιάδου καὶ ἐν τῷ παρόντι πρασσομέ-

καὶ τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνοις — ἀποθνήσκειν] Greg. Cor. p. 74., ubi ἄν omissum est. Dan. ἄκριτον. Dan. Vat. βεβαιότερον. Gregorii codd. plerique βιαιότεροι. Greg. ἀποθνήσκοιεν. Fallitur Hoogeveen. ad Vig. p. 239., nominativum ἄκριτοι hic rite poni perhibens atque ex ratione grammatica, quia reflexio sit ad personam praecedentem; ubi vero non manetur in eadem persona, ibi accusativum inveniri. At enim persona primaria hic est qui loquitur, Phrynichus, ad quem si reflecteretur ille nominativus, vera esset Hoogeveeni sententia. Atqui ἄκριτοι redit ad illos, de quibus Phrynichus loquitur, ad socios Atheniensium: εὖ εἰδέναι ἔφη (Phrynichus) τοὺς ξυμμάχους νομίζειν, τὸ ἐπ' ἐκείνοις εἶναι καὶ ἄκριτοι ἂν ἀποθνήσκειν. Nulla est igitur reflexio nominativi ad personam praecedentem, sed una constructio pro altera posita, dum scriptor ita pergit, quasi ipsi socii loquantur, cuius usus exemplum simile habes in 5, 41. οὐχ ἑώντων μεμνῆσθαι, ἀλλ' ἑτοῖμοι εἶναι, ubi severior ratio exigit ἑτοίμων εἶναι φασκόντων. Docuit Lobeck. ad Phryn. p. 756. adn. Similia illustrat Krueg. ad Dionys. p. 371. adn. 40. extr. Et τὸ ἐπ' ἐκείνοις εἶναι eodem modo dictum est, quo 4, 28. τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι et vero ἐκείνους hic habent multi et praestantes libri. Dativus tamen frequentior. v. Xen. H. Gr. 3, 5, 8., interpp. ad Greg. Cor. l. c. Reiz. ad Vig. p. 752. Herm. in Museo Antiqu. Stud. 1, 1. p. 210. Matth. §. 283.

νων ἀρέσκειν οὐδέν. οἱ δὲ ξυλλεγέντες τῶν ἐν τῇ ξυμμαχίᾳ, ὥσπερ καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῖς ἐδόκει, τά τε παρόντα ἐδέχοντο καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας πρέσβεις Πείσανδρον καὶ ἄλλους παρεσκευάζοντο πέμπειν, ὅπως περί τε τῆς τοῦ Ἀλκιβιάδου καθόδου πράσσοιεν καὶ τῆς τοῦ ἐκεῖ δήμου καταλύσεως, καὶ τὸν Τισσαφέρνην φίλον τοῖς Ἀθηναίοις ποιήσειαν. γνοὺς δὲ ὁ Φρύνιχος ὅτι ἔσοιτο περὶ τῆς τοῦ Ἀλκιβιάδου καθόδου λόγος καὶ ὅτι Ἀθηναῖοι ἐνδέξονται αὐτήν, δείσας πρὸς τὴν ἐναντίωσιν τῶν λεχθέντων ὑφ' αὐτοῦ μὴ ἦν κατέλθῃ ὡς κωλυτὴν ὄντα κακῶς δρᾷ, τρέπεται ἐπὶ τοιόνδε τι. πέμπει ὡς τὸν Ἀστύοχον τὸν Λακεδαιμονίων ναύαρχον ἔτι ὄντα τότε περὶ τὴν Μίλητον, κρύφα ἐπιστείλας ὅτι Ἀλκιβιάδης αὐτῶν τὰ πράγματα φθείρει Τισσαφέρνην Ἀθηναίοις φίλον ποιῶν, καὶ τἆλλα σαφῶς ἐγγράψας· ξυγγνώμην δὲ εἶναι ἑαυτῷ περὶ ἀνδρὸς πολεμίου καὶ μετὰ τοῦ τῆς πόλεως ἀξυμφόρου κακόν τι βουλεύειν. ὁ δὲ Ἀστύοχος τὸν μὲν Ἀλκιβιάδην, ἄλλως τε καὶ οὐκέτι

49. ἐν τῇ ξυμμαχίᾳ] Apertum est, scribendum esse ἐν τῇ ξυνωμοσίᾳ. In universum συνωμόται Krueg. ad Dionys. p. 364 sq. docet esse τοὺς ὄντας ἐν σφίσι λόγον καὶ πίστιν ad quamcunque rem exsequendam. Sed Athenienses per excellentiam ξυνωμότας dixisse τοὺς ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου ξυνερχομένους. Hinc factum esse, ut ξυνωμοσία atque ἑταιρία fere idem valerent. Prius tamen vocabulum magis probrosum videri fuisse, unde explicandum esse, cur Aristophanes non utatur, nisi illo vocabulo. De Pisandro v. ibidem p. 365. adn. 17.

50. πέμπει ὡς τὸν Ἀστύοχον] Huc spectat Suidas in Φρυνίχου πάλαισμα, Arist. Ran. 701. Adde „Polyaen. 3, 6. Proverbb. Vatic. Append. 4, 1. Plut. Alcib. 25.“ Wass. Mox est τὸν Λακεδαιμονίων ναύαρχον in Vat. Ar. Chr. Vulgo τῶν, „quasi Astyochus aliquis, non unus et ex antecedentibus notissimus navarchus Lacedaemoniorum fuisset.“ Popp. Krueg. p. 302 sq. commate post ναύαρχον sublato et post ἔτι collocato, h. l. explicandum esse censebat. Ita quidem non opus esse, ut τῶν cum deterioribus libris in τόν mutaretur. Sed iam huius eum coniecturae poenituit. „Nam quae hic narrantur, ait, facta esse, quum Astyochus nondum Mileto solvisset, colligas ex c. 45. init. ἐν δὲ τούτῳ καὶ ἔτι πρότερον, πρὶν ἐς τὴν Ῥόδον αὐτοὺς ἀναστῆναι, τάδε ἐπράσσετο. Ac priusquam in Rhodum Astyochus proficiscebatur, ea quoque evenisse, quae praesenti loco referuntur, omnia probant. Quae contra afferri possunt argumenta, tam levia sunt, ut silenda esse videantur. Emendandum est igitur τὸν Λακ. ναύαρχον. Nam articulus ad ναύαρχον ibi non magis, si vulgaris distinctio retinetur, deesse potest, quam c. 23. Ἀστύοχος, ὁ Λακεδαιμόνιος ναύαρχος.“ Idem p. 367. addit, Vallam legisse κρύφα ἐπιστολάς, quod se velle profitetur libros confirmare. Puto excusari verbum, si cogitemus, Phrynichum alia mandasse ad Astyochum viva voce suisque verbis clam deferenda, alia perspicue literis consignasse. Neque inter se contrarie ponuntur κρύφα et σαφῶς, ut Arn. adnotavit, illud enim spectat ad Athenienses, hoc ad Astyochum. „Tota transactio, addit, Phrynichi cum praetore hostium secreta futura erat Atheniensibus; Alcibiadis autem singula facta Astyocho clare expositurus erat.“ Mox l. ξυμφόρου pro ἀξυμφόρου, converte: selbst zum Nachtheil seines Vaterlandes. Verba ἐς χεῖρας ἰόντα Schol. exponit per εἰς ὁμιλίαν καὶ δεξίωσιν φιλικήν. Rectius Arn. sentit, Alcibiadem non iam sui comprehendendi copiam fecisse.

ὁμοίως ἐς χεῖρας ἰόντα, οὐδὲ διενοεῖτο τιμωρεῖσθαι, ἀνελθὼν δὲ παρ' αὐτὸν ἐς Μαγνησίαν καὶ παρὰ Τισσαφέρνην ἅμα λέγει τε αὐτοῖς τὰ ἐπισταλέντα ἐκ τῆς Σάμου, καὶ γίγνεται αὐτοῖς μηνυτής, προσέθηκέ τε, ὡς ἐλέγετο, ἐπὶ ἰδίοις κέρδεσι Τισσαφέρνει ἑαυτόν, καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων [κοινοῦσθαι]· διόπερ καὶ περὶ τῆς μισθοφορᾶς οὐκ ἐντελοῦς οὔσης μαλακωτέρως ἀνθήπτετο. ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης εὐθὺς πέμπει κατὰ Φρυνίχου γράμματα ἐς τὴν Σάμον πρὸς τοὺς ἐν τέλει ὄντας οἷα δέδρακε, καὶ ἀξιῶν αὐτὸν ἀποθνήσκειν. θορυβούμενος δὲ ὁ Φρύνιχος, καὶ πάνυ ἐν τῷ μεγίστῳ κινδύνῳ ὢν διὰ τὸ μήνυμα, ἀποστέλλει αὖθις πρὸς τὸν Ἀστύοχον, τά τε πρότερα μεμφόμενος ὅτι οὐ καλῶς ἐκρύφθη, καὶ νῦν ὅτι ὅλον τὸ στράτευμα τὸ τῶν Ἀθηναίων ἑτοῖμος εἴη τὸ ἐν τῇ Σάμῳ παρασχεῖν αὐτοῖς διαφθεῖραι, γράψας καθ' ἕκαστα, ἀτειχίστου οὔσης Σάμου, ᾧ ἂν τρόπῳ αὐτὰ πράξειε, καὶ ὅτι ἀνεπίφθονόν οἱ ἤδη εἴη περὶ τῆς ψυχῆς δι' ἐκείνους κινδυνεύοντι καὶ τοῦτο καὶ ἄλλο πᾶν δρᾶσαι μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν ἐχθίστων αὐτὸν διαφθαρῆναι. ὁ δὲ Ἀστύοχος μηνύει καὶ ταῦτα τῷ Ἀλκι-
31 βιάδῃ. καὶ ὡς προήσθετο αὐτὸν ὁ Φρύνιχος ἀδικοῦντα καὶ ὅσον οὐ παροῦσαν ἀπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου περὶ τούτων ἐπιστο-

γίγνεται αὐτοῖς μηνυτής] Non ita grata est repetitio pronominis αὐτοῖς. Si per manuscriptos liceret, mallem *αὐτός*. Duk. Habet ita Pal. et *ipse* dixit Valla. Consentit Reisk. Popp. Mox Schol. τὸ „ὡς ἐλέγετο" κἀνταῦθα πρόσκειται ἐνδεικτικὸν τοῦ περὶ ἀδήλων μὴ πάνυ διατείνεσθαι· τὸ δὲ „προσέθηκεν" ἀντὶ τοῦ προσέθετο." Et κοινοῦσθαι post καὶ περὶ τῶν ἄλλων addit Vat., expressit etiam Vall. „Vulgatum si cum Porto interpretamur: *se Tissapherni adiunxit quum in hac re tum in aliis*, aut ἐν aut περί cum acc. proprie exspectamus, sed non ita, ut genitivus omni excusatione careat." Popp. Convertas: *et, ut ferebatur, quaestus privati causa se Tissapherni adiunxit quum de hac re tum de aliis communicandis.* Verum obloquitur Arn., medium κοινοῦσθαι nusquam significare *ipsum communicare notitiam*, sed eo sensu semper activum κοινοῦν usurpari, neque Thucydidem hic loqui de indicio, idque apparere ex sententia proxime sequenti, sed de applicatione Astyochi ad Tissaphernem in universum. Denique προστιθέναι ἑαυτόν (προστίθεσθαι) ait esse *accedere ad partes, favere alicui et voluntati eius obsequi*, ut ap. Herodot. 2, 160. Porro in Vat. Ven. περί ante τῆς μισθοφορᾶς deest. „Conf. c. 97. Sed ἀνθάπτεσθαί τινος πράγματος solet significare *rem aggredi, capessere*, ἀνθάπτεσθαι ἀνθρώπου (ut hic suppleas αὐτοῦ), *aliquem impugnare, insectari verbis, obiurgare.* Quamquam magna causa non est, cur non, hoc ad res quoque translato, *mercedem non plenam* (*quod plena non esset*) *vituperare* dicatur. Compares etiam ἀμφισβητεῖν τινος, *de re contendere* (Matth. §. 350.) aut ἀντέχεσθαί τινος, *aliquid amplecti* (Matth. §. 330. b.)." Popp. De forma adverbii μαλακωτέρως v. Elmsl. ad Eur. Heracl. 544., qui quem citat Atticistam, is est in Anecdd. Bekk. Vol. 1., quem v. inter alia p. 92. Mox pro αὐτὸν διαφθαρῆναι malim αὐτὸς διαφθ., nisi cum Poppone accusativum eo defendas, quod sententia nexa sit ex ἀνεπίφθονόν οἱ εἴη. Ipse cum Gr. αὐτόν abesse cupit, ut abest in δρᾶσαι, nisi quis mutet in αὐτῷ, ut ad ἐχθίστων referatur.

λήν, αὐτὸς προφθάσας τῷ στρατεύματι ἐξάγγελος γίγνεται ὡς οἱ πολέμιοι μέλλουσιν, ἀτειχίστου οὔσης τῆς Σάμου καὶ ἅμα τῶν νεῶν οὐ πασῶν ἔνδον ὁρμουσῶν, ἐπιθήσεσθαι τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ταῦτα σαφῶς πεπυσμένος εἴη, καὶ χρῆναι τειχίζειν τε Σάμον ὡς τάχιστα καὶ τἆλλα ἐν φυλακῇ ἔχειν· ἐστρατήγει δὲ καὶ κύριος ἦν αὐτὸς πράσσων ταῦτα. καὶ οἱ μὲν τὸν τειχισμόν τε παρεσκευάζοντο, καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου, καὶ ὡς μέλλουσα, Σάμος θᾶσσον ἐτειχίσθη· αἱ δὲ παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐπιστολαὶ οὐ πολὺ ὕστερον ἦκον ὅτι προδίδοταί τε τὸ στράτευμα ὑπὸ Φρυνίχου καὶ οἱ πολέμιοι μέλλουσιν ἐπιθήσεσθαι. δόξας δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης οὐ πιστὸς εἶναι, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῶν πολεμίων προειδὼς τῷ Φρυνίχῳ ὡς ξυνειδότι κατ' ἔχθραν ἀνατιθέναι, οὐδὲν ἔβλαψεν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ξυνεμαρτύρησε μᾶλλον ταῦτα ἐξαγγείλας.

Μετὰ δὲ τοῦτο Ἀλκιβιάδης μὲν Τισσαφέρνην παρεσκεύαζε 32
καὶ ἀνέπειθεν ὅπως φίλος ἔσται τοῖς Ἀθηναίοις, δεδιότα μὲν τοὺς Πελοποννησίους, ὅτι πλείοσι ναυσὶ τῶν Ἀθηναίων παρῆσαν, βουλόμενον δὲ ὅμως, εἰ δύναιτό πως, πεισθῆναι, ἄλ-

51. πεπυσμένος εἴη] pendet ab ὡς. Ad verba κύριος ἦν πράσσων Abr. Miscc. Obss. Vol. 3. p. 308. scripsit ita: „non memini apud ullum alium scriptorem observasse exemplum, in quo κύριον εἶναι sequatur participium; simile tamen si proferatur, non intercedo, quominus vulgata obtineat. Id vero donec fiat, legendum esse contendo πράσσειν." En alterum exemplum ex Thuc. 5, 34. ὥστε μήτε πριαμένους τι ἢ πωλοῦντας κυρίους εἶναι, ubi Schol. propter rariorem structuram: ἤγουν μὴ εἶναι κυρίους ἢ πρίασθαι ἢ πωλεῖν. Vid. Matth. p. 1091. med. Ad καὶ ὡς μέλλουσα Krueg. p. 118. supplet τειχίζεσθαι. Converto welches ohnedies befestigt werden sollte. Arn. plenius ita: καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου, καὶ τοῦ τοιούτου μὴ γενομένου καὶ ὡς μέλλουσα τειχίζεσθαι. Extremo cap. alii libri ἀπαγγελίας, alii ἐσαγγελίας, vulgo ἐξαγγελίας. Alterum horum Arn. praefert, interpretans *quod retulit, indicium fecit* coll. 1, 116. 131. 3, 3. Tertium ait esse *divulgare arcanum, referre ex oppido, quid in eo agatur*, ut 4, 27. Xen. H. Gr. 1, 1, 8. Paulo ante Heilm. ταὐτά, vulgo ταῦτα.

52. πεισθῆναι] πιστευθῆναι Reg. (G.) C. F. Lugd. Gr. D. I. E. K. T. (Cantabr. Arn.) Ar. Chr. m. Dan. Ald. Flor. marg. Steph. Vall. marg. Cass. Vulgo πεισθῆναι, quod agnoscit etiam Schol. Alterum praetulerunt Bred. (Tissaphernes fürchtete zwar die Peloponnesier, doch wünschte er auch *das Vertrauen* der Athener) Krueg. p. 358. („fidem sibi haberi *ab Alcibiade* voluit Tissaphernes, ut si, quod verendum erat, Lacedaemonii nimium sibi arrogarent, Athenienses sibi facile conciliare posset socios, quorum auxilio illos debellare possent") et Duk., qui negat se intelligere, qui sit sensus Scholiastae interpretationis: „Tissaphernem metuisse quidem potentiam Peloponnesiorum, sed tamen cupivisse, sibi ab Alcibiade persuaderi, ut, illis desertis, Athenienses socios adsciscerent." Ipse hanc sententiam subesse statuere videtur: „Tissaphernes quamquam Peloponnesios metuebat, ideoque ut utriusque populi vires exaequaret, cum Atheniensibus societatem inire meditabatur, nihilo secius tamen adhuc ab illis fidem sibi haberi volebat." Hi igitur omnes, ut dixi, πιστευθῆναι praeferunt, quod si a manu Thucydidis profectum esset, puto eum una adiecturum fuisse, a

λως τε καὶ ἐπειδὴ τὴν ἐν τῇ Κνίδῳ διαφορὰν περὶ τῶν Θηραμένους σπονδῶν ἤσθετο τῶν Πελοποννησίων· ἤδη γὰρ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐν τῇ Ῥόδῳ ὄντων αὐτῶν ἐγεγένητο, ἐν ᾗ τὸν τοῦ Ἀλκιβιάδου λόγον πρότερον εἰρημένον περὶ τοῦ ἐλευθεροῦν τοὺς Λακεδαιμονίους τὰς ἁπάσας πόλεις ἐπηλήθευσεν ὁ Λίχας, οὐ φάσκων ἀνεκτὸν εἶναι ξυγκεῖσθαι κρατεῖν βασιλέα τῶν πόλεων, ὧν ποτε καὶ πρότερον ἢ αὐτὸς ἢ οἱ πατέρες ἦρχον. καὶ ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης, ἅτε περὶ μεγάλων ἀγωνιζόμενος,
53 προθύμως τὸν Τισσαφέρνην θεραπεύων προσέκειτο. οἱ δὲ μετα τοῦ Πεισάνδρου πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἀποσταλέντες ἐκ τῆς Σάμου, ἀφικόμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας, λόγους ἐποιοῦντο ἐν τῷ δήμῳ κεφαλαιοῦντες ἐκ πολλῶν, μάλισα δὲ ὡς ἐξείη αὐτοῖς Ἀλκιβιάδην καταγαγοῦσι καὶ μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον δημοκρατουμένοις βασιλέα τε ξύμμαχον ἔχειν καὶ Πελοποννησίων περιγενέσθαι. ἀντιλεγόντων δὲ πολλῶν καὶ ἄλλων περὶ τῆς δημο-

quibus, ab Alcibiade, an Atheniensibus, an Peloponnesiis fidem sibi haberi cupiverit. Qui vulgatam tuetur Haack. et ita interpretatur: „verba *βουλόμενον — πεισθῆναι* non tam ostendunt, revera iam alienatum esse Tissaphernem a Peloponnesiis, sed tantum cupivisse, ut de societatis cum Atheniensibus faciendae commodis ipsi, si fieri posset, persuaderetur," Haack. igitur iure a Kruegero reprehensus est, quod eius sententia subabsurda sit. Unice vera est Scholiastae expositio, dummodo recte intelligatur: *φησὶν ὅτι ἐδεδίει μὲν ὁ Τισσαφέρνης τὴν ἰσχὺν τῶν Λακεδαιμονίων, ἐβούλετο δὲ ὅμως πεισθῆναι, εἰ δύναιτο, ὑπὸ Ἀλκιβιάδου μεταθέσθαι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους.* Hoc autem dicit Thucydides: metuebat Tissaphernes Peloponnesios, ideoque cum Atheniensibus societatem inire cupiebat, sed consilium exsequi non facile erat, sic enim cogitare debebat, ut verbis Phrynichi c. 48. dicam, *βασιλεῖ* adeoque sibi *οὐκ εὔπορον εἶναι καὶ Πελοποννησίων ἤδε ὁμοίως ἐν τῇ θαλάσσῃ ὄντων καὶ πόλεις ἐχόντων ἐν τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ οὐ τὰς ἐλαχίστας, Ἀθηναίοις προσθέμενον, οἷς οὐ πιστεύει, πράγματα ἔχειν.* Conf. omnino c. 56. Ea causa erat metus Tissapherni, ut difficultas esset, eum societate Peloponnesiorum avelli. Tametsi *promptus erat ad obtemperandum Alcibiadi*, si fieri posset, ac si per Peloponnesios cervicibus eius quasi impositos et maiori, quam adversarii, navium copia pollentes liceret. Id verum esse, declarant statim sequentia: *ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ Κνίδῳ διαφορὰν περὶ τῶν Θηραμένους σπονδῶν ἤσθετο τῶν Πελοποννησίων*, quae narravit cap. 43. Consentit Arn. Paulo post ad *ἤδη γὰρ ἐγεγένητο* cogita *ἡ διαφορά*. Iam ea dissensio acciderat eo tempore, et Tissapherni Alcibiades persuadere coeperat eo tempore, quo Peloponnesii in Rhodo erant. Cnidi enim dissidium acciderat et Cnido Rhodum Peloponnesii navigaverant. Vid. c. 43. 44.

πρότερον εἰρημένον] cap. 45. 46. med. Porro „recte sentit Steph., *ἐπηλήθευσεν* idem esse, quod antea dixerat *ξυνεμαρτύρησε*. Similis est locus 4, 85. in princip., ubi v. Schol." Duk. Mox in verbis *τὸν Τισσαφέρνην — προσέκειτο* alii libri habent *τὸν Τισσαφέρνη*, alii *τὸν Τισσαφέρνην*, alii *τῷ Τισσαφέρνῃ*. Vulgo *τῷ Τισσαφέρνει*. „*Προσκεῖσθαι* hac significatione, non addito casu, etiam 7, 18. 78." Duk. Accedit, quod Graeci, ubi participium cum verbo finito diversi regiminis coniungitur, eo casu utuntur, quem participium postulat. Vid. 2, 44. 3, 105. Krueg. ad Dionys. p. 119.

κρατίας καὶ τῶν Ἀλκιβιάδου ἅμα ἐχθρῶν διαβοώντων ὡς δεινὸν εἴη εἰ τοὺς νόμους βιασάμενος κάτεισι, καὶ Εὐμολπιδῶν καὶ Κηρύκων περὶ τῶν μυστικῶν, δι' ἅπερ ἔφυγε, μαρτυρομένων καὶ ἐπιθειαζόντων μὴ κατάγειν, ὁ Πείσανδρος παρελθὼν πρὸς πολλὴν ἀντιλογίαν καὶ σχετλιασμὸν ἠρώτα ἕνα ἕκαστον παράγων τῶν ἀντιλεγόντων, εἴ τινα ἐλπίδα ἔχει σωτηρίας τῇ πόλει Πελοποννησίων ναῦς τε οὐκ ἐλάσσους σφῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀντιπρώρους ἐχόντων καὶ πόλεις ξυμμαχίδας πλείους, βασιλέως τε αὐτοῖς καὶ Τισσαφέρνους χρήματα παρεχόντων, σφίσι τε οὐκέτι ὄντων, εἰ μή τις πείσει βασιλέα μεταστῆναι παρὰ σφᾶς. ὁπότε δὲ μὴ φαίησαν ἐρωτώμενοι, ἐνταῦθα δὴ σαφῶς ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι Τοῦτο τοίνυν οὐκ ἔστιν ἡμῖν γενέσθαι, εἰ μὴ πολιτεύσομέν τε σωφρονέστερον καὶ ἐς ὀλίγους μᾶλλον τὰς ἀρχὰς ποιήσομεν, ἵνα πιστεύῃ ἡμῖν βασιλεύς, καὶ μὴ

53. *Εὐμολπιδῶν — Κηρύκων*] Hae erant familiae, in quibus ius sacerdotii Eleusinii hereditarium erat. Eiusmodi gentes familiaeque, quibus quaedam publica sacra (nam seorsum sua cuique genti privata sacra erant) hereditate accepta propria fuerunt, plures commemorantur, velut Eteobutadae, Thaulonidae, Hesychidae, aliae, quas enumerat Huellm. Urgesch. d. Staats p. 90. v. Platn. Beitr. zum Att. R. p. 80. St. Croix de Myster. p. 131. vers. Lenz. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 606. et Arn. ad. h. l. De *ἐπιθειαζόντων* vid. adn. ad 2, 75. 7, 75. 8, 1. Porro *εἴ τινα ἐλπίδα* Vat. habet, Valla *ecquam*, „quod praeferendum videtur ob verba *ὁπότε δὲ μὴ φαίησαν ἐρωτώμενοι*, ex quibus non *quam spem*, sed *ecquam spem* haberent, Pisandrum interrogasse probabile fit." Popp., qui tamen *ἥντινα* edidit, ut vulgo legitur. Certe *ἥν τινα* non stare potest, quod alii libri praebent. Vulgo etiam prave *ἔχῃ* legebatur, quod in *ἔχει* mutatum est ex libris quamplurimis. Porro *εἰ μή τις πείσῃ* offerunt Cass. Aug. Pal. It. C. Gr. Cl. Ven., sed in Pal. recte correctum rec. man. Coniunctio *εἰ* non videtur ab hoc scriptore cum coniunctivo constructa esse; certe loci sunt perpauci, ubi eius constructionis vestigia sunt: 1, 139. 6, 21. et hic ipse locus, qui sunt omnes dubitationi obnoxii. Vid. Matth. §. 525. 1. b. p. 1020. Thiersch. Gr. §. 329. Quae enim Krueg. ad Dionys. p. 270. contra affert, ea non satis distincte disputata sunt. A Tragicis et posterioribus prosae orationis auctoribus, item a Doribus Ionibusque *εἰ* cum coniunctivo construi, a nemine perito negatur. Apud Thucydidem nimia paucitas exemplorum rem valde dubiam, si non verisimile reddit, coniunctionem *εἰ* structuram coniunctivi non admittere. Nam si diligenter consideres, unicus locus 6, 21. restat, ubi tantum pauci libri (D. Ar. Chr. Dan. 48.) habent *ἤν*.

ἐς ὀλίγους — τὰς ἀρχάς] i. e. *nisi paucos ad magistratus admittimus — nisi imperium paucorum constituimus.* Vid. adn. ad c. 38. Verba *τὰς ἀρχὰς ποιησαιμεν* (sic enim vulgo legitur) om. C. E., „et vulgo uncis inclusa impugnat Haack. Quoniam Mosqu. [Cl. Ven.] *ποιήσομεν* habent, *ποιήσομεν* audacter dedit Bekk., qui 1, 27. optativum et indicativum post *εἰ* coniunxit in *εἰ μὴ ἐθέλοι ξυμπλεῖν, μετέχειν δὲ βούλεται.* Conf. Demosth. c. Onet. 2. §. 2. et nos ad Xen. Anab. 1, 9, 27." Popp. Loci 1, 27. haec mens est: *sollte* einer nicht gleich mit zu Schiffe *gehen*, der aber doch an der Pflanzung Theil nehmen *will*: at hic verbis *καὶ ἐς ὀλίγους — ποιήσομεν* nihil aliud continetur, nisi quod verbis *εἰ μὴ πολιτεύσομεν σωφρονέστερον*. Quare quod di-

περὶ πολιτείας τὸ πλέον βουλεύσομεν ἐν τῷ παρόντι ἢ περὶ σωτηρίας· ὕστερον γὰρ ἐξέσται ἡμῖν καὶ μεταθέσθαι, ἢν μή τι ἀρέσκῃ· Ἀλκιβιάδην τε κατάξομεν, ὃς μόνος τῶν νῦν οἷός
54 τε τοῦτο κατεργάσασθαι. ὁ δὲ δῆμος τὸ μὲν πρῶτον ἀκούων καλεπῶς ἔφερε τὸ περὶ τῆς ὀλιγαρχίας· σαφῶς δὲ διδασκόμενος ὑπὸ τοῦ Πεισάνδρου μὴ εἶναι ἄλλην σωτηρίαν, δείσας καὶ ἅμα ἐλπίζων ὡς καὶ μεταβαλεῖται, ἐνέδωκε. καὶ ἐψηφίσαντο

versis modis utrimque verba efferantur, non est. Mox μή ante περὶ πολιτείας non ad totam sententiam pertinet, sed tantum ad τὸ πλέον, ut plena oratio ista futura esset: καὶ (εἰ μή) μὴ τὸ πλέον (i. e. *minus*) περὶ πολιτείας βουλεύσομεν, ἢ περὶ σωτηρίας, — Ἀλκιβιάδην τε (εἰ μὴ) κατάξομεν. Ita μή ad solam particulam orationis μεγίστην pertinet apud Xen. M. S. 1, 2, 7., de quo loco v. Herm. ad Vig. p. 797. Dobr. h. l. ita constituit: ἵνα πιστεύῃ ἡμῖν βασιλεύς (καὶ μὴ περὶ πολιτείας — ἢν μή τι ἀρέσκῃ), Ἀλκιβιάδην τε κατάξομεν — κατεργάσασθαι, quod probat Arn., quia salus Athenarum dicatur ex duobus pendere, ex mutatione reipublicae et revocatione Alcibiadis, verba autem μὴ περὶ πολιτείας — ἀρέσκῃ accipi melius pro quodam quasi solatio doloris, quod iniiciatur ad deliniendum populum, ubi audiat mentionem fieri imperii paucorum, quam pro re, quae fieri debeat, et diversa sit ab illis duobus supra dictis et mixta cum illis mira quodammodo ratione. Ubi tenendum est, Dobreum non modo haec novare, sed etiam legere καὶ μὴ βουλεύσωμεν. Ceterum huc pertinere Aristotelem Polit. 5, 3, 8. Did. vidit.

54. καὶ ἅμα ἐλπίζων] ἐπελπίζων Cass. Aug. Cl. T. (Cantabr. Arn.) Ven. Pal. It. Vat. (Lugd.) Mosqu. Ammon. de Diff. Vocab. p. 66. ἤλπισαν καὶ ἐπήλπισαν διαφέρει· ἐπήλπισαν ἕτεροι ἑτέρους, εἰς ἐλπίδα ἤγαγον. Hemsterh. tamen ad Lucian. D. M. 5, 2. Vol. 2. p. 419. Bip. exempla affert, quibus probatur, ἐπελπίζειν τινί esse *spem in aliquo collocare et repositam habere*, sed ea ex scriptoribus posterioris aetatis, Heliodoro, Socrate Hist. Eccl. et similibus vel non multo antiquioribus petita. „Fit aliquando, addit, ut a simplici ἐλπίζειν nihil fere differat ἐπελπίζειν. Pausan. 4. p. 342. καὶ ὁ μὲν ἐπήλπιζεν Ἀθηναίων δυνηθέντων ναυτικῷ, κάθοδον ἔσεσθαι σφίσιν ἐς Ναύπακτον. Finitimum est Luciani ἐπελπίσαντες in Tim. §. 21. et Scholiastae Pindari ad Isthm. 7, 50. ἔσχατα ἐπελπίζοντες. Haec certe fidem conciliant egregio codici Cass. Nihil oberat, quominus Pausaniae placere potuisset ὡς κάθοδος ἔσειαι σφίσιν.“ Eius denique exempla cuncta recentiorum scriptorum sunt, qui plerumque rara et nova venantur, saepe sensum vocabulorum ad aliud detorquent, male intellectis antiquiorum verbis, vel suorum exemplarium fide decepti. Nulla causa excogitari potest, cur scriptor hic potissimum cum simplici verbo compositum permutaret, et a notione simul compositi, qualis est cap. 1., deflecteret, quum praesertim alibi semper simplex habeat eo sensu, qui hic obtinere debet (*sperandi*). Mox ὁ δῆμος addidi post παρέλυσεν ex multis libris (vulgo ea verba absunt), „quia quum ἐψηφίσαντο interpositum fuerit, nomine ὁ δῆμος non iterato hic quoque παρέλυσαν requireretur.“ Popp. Adnotavit Krueg. Comm. Thuc. p. 315. adn. 29., dubitari posse, num in secundum annum, excepto Strombichide (v. cap. 62. 79.), anni prioris praetorum alii quoque imperium prorogatum sit. Duplici autem modo intelligi posse, quae praesente loco de Diomedonte et Leonte referuntur. Fieri enim posse, ut hi, quum iam antea praetores essent, adhuc muneribus domesticis functi, tunc cum imperio mitterentur; sed probabilius esse, hos, fortasse ἐπιλαχόντας,

πλεύσαντα τὸν Πείσανδρον καὶ δέκα ἄνδρας μετ' αὐτοῦ πράσσειν ὅπῃ ἂν αὐτοῖς δοκοίη ἄριστα ἔξειν τά τε πρὸς τὸν Τισσαφέρνην καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην. ἅμα τε διαβαλόντος καὶ Φρύνιχον τοῦ Πεισάνδρου, παρέλυσεν ὁ δῆμος τῆς ἀρχῆς καὶ τὸν ξυνάρχοντα Σκιρωνίδην, ἀντέπεμψαν δὲ στρατηγοὺς ἐπὶ τὰς ναῦς Διομέδοντα καὶ Λέοντα. τὸν δὲ Φρύνιχον ὁ Πείσανδρος φάσκων Ἴασον προδοῦναι καὶ Ἀμόργην διέβαλεν, οὐ νομίζων ἐπιτήδειον εἶναι τοῖς πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην πρασσομένοις. καὶ ὁ μὲν Πείσανδρος τάς τε ξυνωμοσίας, αἵπερ ἐτύγχανον πρότερον ἐν τῇ πόλει οὖσαι ἐπὶ δίκαις καὶ ἀρχαῖς, ἁπάσας ἐπελθών, καὶ παρακελευσάμενος ὅπως ξυστραφέντες καὶ κοινῇ βουλευσάμενοι καταλύσουσι τὸν δῆμον, καὶ τἆλλα παρασκευάσας ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ὥστε μηκέτι διαμέλλεσθαι, αὐτὸς μετὰ τῶν δέκα ἀνδρῶν τὸν πλοῦν ὡς τὸν Τισσαφέρνην ποιεῖται.

Ὁ δὲ Λέων καὶ Διομέδων ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι ἀφιγμένοι
55 ἤδη ἐπὶ τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς ἐπίπλουν τῇ Ῥόδῳ ἐποιήσαντο. καὶ τὰς μὲν ναῦς καταλαμβάνουσιν ἀνειλκυσμένας τῶν Πελοποννησίων, ἐς δὲ τὴν γῆν ἀπόβασίν τινα ποιησάμενοι καὶ τοὺς προσβοηθήσαντας Ῥοδίων νικήσαντες μάχῃ ἀπεχώρησαν

Phrynichi et Scironidis in locum subrogatos esse. Nam si iam antea praetores facti essent, eos vix a classe Athenas revocatos esse, quum in Asia rem bene gessissent. Porro Phrynichus accusari poterat Ἴασον προδοῦναι καὶ Ἀμόργην, quod eis non auxilio venerit, v. cap. 27 sq.

ξυνωμοσίαις — ἐπὶ δίκαις καὶ ἀρχαῖς] Conf. adn. ad 6, 13. init. Plat. Theaet. p. 173. D. σπουδαὶ ἑταιρειῶν ἐπ' ἀρχάς (vel ἀρχαῖς, ut Krueg. scribendum putat). Quippe ἑταιρεῖαι fere eaedem sunt quae ξυνωμοσίαι. „Ἑταιρεία, quum proprie esset φιλία κατὰ συνήθειαν ἐν τοῖς καθ' ἡλικίαν γεγενημένοις (v. Plat. Definit. p. 413. C.), deinde *factionis* quoque notionem induit. Vid. Lobeck. ad Soph. Ai. p. 322. Heind. ad Plat. Theaet. p. 390.“ Krueg. p. 363. Et Pisandri in statu populari evertendo socios proprie ἑταίρους appellatos esse, monuit Ruhnk. Hist. cr. Or. Gr. p. LII. Idem de ξυνωμόταις docet Krueg. p. 364. adn. 15. Idem p. 363. adn. 5. de δεκασμῷ harum sodalitatum adiri iubet Huellm. Staatsv. d. Alterth. p. 145. „Erant Athenis quaedam sodalitates, quibus adscripti cives mutuam inter sese operam dabant consequendis magistratibus et in iudiciis sibi invicem aderant, quo referendum videtur etiam ἐργασιήριον συκοφαντιῶν apud Demosth. c. Boeot. d. dot. p. 1010, 24. Conf. or. c. Theocr. p. 1335. et Lysiae fragm. πρὸς τοὺς συνουσιαστάς, quod est reliquum de oratione in talem coniurationem habita. Eiusmodi coitiones numerandae sunt inter ἑταιρίας, quas vocabant, quales rebuspublicis liberis vetari non potuisse consentaneum est, quanquam earum abusus facile fieri potest. Adde Isocr. Paneg. p. 68. Tauchn. Thuc. 3, 82.“ Mei. et Schoem. der Att. Proz. p. 709. adn. Talis sodalitii asseclae videntur παρακελευσιοί esse, qui appellantur 6, 13. Conf. C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 70. p. 128. Tittm. Gr. Staatsverf. p. 34. et inprimis Arn. ad h. l. Huellm. de Atheniensium συνωμοσίαις ἐπὶ δίκαις καὶ ἀρχαῖς Regiom. 1814. Verba ἐπὶ τοῖς παροῦσιν Schol. recte explicat: κατὰ τῆς παρούσης δημοκρατίας. Heilm. interpretatur vor der Hand, quod, puto, Graece esset ἐν τῷ παρόντι.

ἐς τὴν Χάλκην, καὶ τὸν πόλεμον ἐντεῦθεν μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς Κῶ ἐποιοῦντο· εὐφυλακτότερα γὰρ αὐτοῖς ἐγίγνετο, εἴ ποι ἀπαίροι τὸ τῶν Πελοποννησίων ναυτικόν. ἦλθε δὲ ἐς τὴν Ῥόδον καὶ Ξενοφαντίδας Λάκων παρὰ Πεδαρίτου ἐκ Χίου, λέγων ὅτι τὸ τεῖχος τῶν Ἀθηναίων ἤδη ἐπιτετέλεσται, καὶ εἰ μὴ βοηθήσουσι πάσαις ταῖς ναυσίν, ἀπολεῖται τὰ ἐν Χίῳ πράγματα. οἱ δὲ διενοοῦντο βοηθήσειν. ἐν τούτῳ δὲ ὁ Πεδάριτος αὐτός τε καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ἐπικουρικὸν ἔχων καὶ τοὺς Χίους, πανστρατιᾷ προσβαλὼν τῶν Ἀθηναίων τῷ περὶ τὰς ναῦς ἐρύματι, αἱρεῖ τέ τι αὐτοῦ καὶ νεῶν τινων ἀνειλκυσμένων ἐκράτησεν· ἐπεκβοηθησάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ τρεψαμένων τοὺς Χίους πρώτους νικᾶται καὶ τὸ ἄλλο τὸ περὶ τὸν Πεδάριτον, καὶ αὐτὸς ἀποθνήσκει καὶ τῶν Χίων πολλοί, καὶ ὅπλα ἐλήφθη πολλά.

86 Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν Χῖοι ἔκ τε γῆς καὶ θαλάσσης ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ἐπολιορκοῦντο, καὶ ὁ λιμὸς αὐτόθι ἦν μέγας· οἱ δὲ περὶ τὸν Πείσανδρον Ἀθηναίων πρέσβεις ἀφικόμενοι ὡς τὸν Τισσαφέρνην λόγους ποιοῦνται περὶ τῆς ὁμολογίας. Ἀλκιβιάδης δέ, οὐ γὰρ αὐτῷ πάνυ τὰ ἀπὸ Τισσαφέρνους βέβαια ἦν, φοβουμένου τοὺς Πελοποννησίους μᾶλλον, καὶ ἔτι βουλομένου, καθάπερ καὶ ὑπ' ἐκείνου ἐδιδάσκετο, τρίβειν ἀμφοτέρους, τρέπεται ἐπὶ τοιόνδε εἶδος, ὥστε τὸν Τισσαφέρνην ὡς μέγιστα αἰτοῦντα παρὰ τῶν Ἀθηναίων μὴ ξυμβῆναι. δοκεῖ δέ μοι καὶ ὁ Τισσαφέρνης τὸ αὐτὸ βουληθῆναι, αὐτὸς μὲν διὰ

55. *μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς Κῶ*] ἢ Haack. Vulgo deest. „Repono confidenter *ἐντεῦθεν μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς Κῶ*, et hoc firmatur ex cap. 60. init., ubi ait de Peloponnesiorum classe: *καὶ γενόμενοι περὶ τὸ Τριόπιον καθορῶσι τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς πελαγίας ἀπὸ τῆς Χάλκης πλεούσας.* Est autem Chalce insula e regione Triopii intra Rhodum et Co insulas commode sita.“ Palmer. Exercc. p. 57. Chalce igitur propior a Rhodo statio erat, quam Cos, atque ex hac insula prius Rhodum adoriebantur, ut narrat c. 44. extr. Suidas in *αὐτόθεν* citavit haec verba ex Thucydide: *χειμὼν ἦν καὶ τοῖς Ἀθηναίοις τὸν πόλεμον αὐτόθεν ποιεῖσθαι οὕτως ἐδόκει*, ubi verba praesentis loci *καὶ τὸν πόλεμον ἐντεῦθεν μᾶλλον ἐκ τῆς Κῶ ἐποιοῦντο*, quibus aliquot versibus ante verba *ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι* praecedant, Suidae animo obversata esse Popp. 2, 1. p. 90. suspicatur, nam *ἐκ τῆς Κῶ* facile in *οὕτω* depravari potuisse. At verba a Suida allata extant 6, 71. Ceterum Arn. addit: „utrum Thuc. dicat, Athenienses relicta Samo Chalcen et Co stationem habere coepisse, an, non modo Samo, sed etiam Co relicta restrinxisse se maxime intra Chalcen, nunc non iam decerni potest. Secutus sum eam scripturam, qua Chalce dicitur primaria statio facta esse: sin vulgata retinetur, vocabulum *ἐντεῦθεν* cogitandum est verbis *ἐκ τῆς Κῶ* magis definiri, et Athenienses non se prorsus intra Chalcen ipsam tenuisse, sed partim Chalcae, partim Coi remansisse, relicta tantum Sami remotiori statione.“ Mox pro vulgata *εὐφυλακτοτέρα* neutrum plurale ex optimis libris Bekk. edidit, recte atque ex usu Graecorum, de quo agit Matth. §. 443. Cum *διενοοῦντο βοηθήσειν* conf. c. 74. *διανοοῦνται — εἶρξειν*, et v. Lobeck. ad Phryn. Parerg. 6. p. 756.

τὸ δέος, ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης, ἐπειδὴ ἑώρα ἐκεῖνον καὶ ὡς οὐ ξυμβασείοντα, δοκεῖν τοῖς Ἀθηναίοις ἐβούλετο μὴ ἀδύνατος εἶναι πεῖσαι, ἀλλ' ὡς πεπεισμένῳ Τισσαφέρνει καὶ βουλομένῳ προσχωρῆσαι τοὺς Ἀθηναίους μὴ ἱκανὰ διδόναι. ᾔτει γὰρ τοσαῦτα ὑπερβάλλων ὁ Ἀλκιβιάδης, λέγων αὐτὸς ὑπὲρ παρόντος Τισσαφέρνους, ὥστε τὸ τῶν Ἀθηναίων, καίπερ ἐπὶ πολὺ ὅ,τι αἰτοίη ξυγχωρούντων, ὅμως αἴτιον γενέσθαι· Ἰωνίαν τε γὰρ πᾶσαν ἠξίουν δίδοσθαι, καὶ αὖθις νήσους τε τὰς ἐπικειμένας καὶ ἄλλα, οἷς οὐκ ἐναντιουμένων τῶν Ἀθηναίων, τέλος ἐν τῇ τρίτῃ ἤδη ξυνόδῳ, δείσας μὴ πάνυ φωραθῇ ἀδύνατος ὤν, ναῦς ᾔξίου ἐᾶν βασιλέα ποιεῖσθαι καὶ παραπλεῖν τὴν ἑαυτῶν γῆν ὅπῃ ἂν

56. *μὴ ἱκανὰ διδόναι*] Repete *ἐβούλετο δοκεῖν*. Mox articulus *τό* in *ὥστε τὸ τῶν Ἀθηναίων* accessit ex Vat. Schol. *ὥστε τοὺς Ἀθηναίους αἰτίους γενέσθαι τοῦ μὴ συμβῆναι, καίπερ διδόντας τὰ αἰτούμενα.* Valla *ut per Athenienses — staret, quominus conveniretur.* Paulo post cod. Bas. Mosqu. Cl. Ven. *ἠξίου*, itidemque, ut videtur, Valla. Sed pluralem et ad Alcibiadem et ad Tissaphernem spectare recte iam Aem. Port. monuit. Ad verba *ναῦς — ποιεῖσθαι καὶ παραπλεῖν* Krueg. p. 369. quaerit: „num naves aedificare antea ei non licuit? Verba quidem ita sonant, ac si non licuisset. Sed *ποιεῖσθαι καὶ παραπλεῖν* dictum esse potest pro *ποιησάμενον παραπλεῖν.“*

τὴν ἑαυτῶν] Cass. Aug. Pal. It. Vat. Cl. Ven. T. (Cantabr. Arn.) Parm. Reg. (G.) F. (Lugd.) Mosqu. K. m. (hic tamen sine accentu) Ar. Chr. Dan. marg. Steph. *ἑαυτοῦ*. „*Ἑαυτοῦ* Bened. defendit, provocans ad Diodori narrationem 12, 4. de pace inter Athenienses et Regem facta ante Chr. 449., qua inter alia cautum fuerit: *μὴ ναῦν μακρὰν πλεῖν ἐντὸς Φασηλίδος καὶ Κυανέων*, deinde ad ipsum pronomen *ἑαυτῶν*, cuius loco Thucydidi scribendum fuisse *αὐτῶν*, denique ad sententiam, insolentia, superbia et impudentia Alcibiadis tam insignem, ut ei vix unquam ab eius civibus ignosci potuerit. Nobis tamen nondum persuasit, ut a vulgata lectione *ἑαυτῶν* abeundum esse censeremus. Nam quod argumentum primo loco posuit, id facile refelli potest, quo facto corruit etiam tertium; medium autem per se levissimum est. Pacem illam, de qua Diod. narrat, Thucydides 1, 112., ubi de istis rebus agit, ignorat. Itaque iam a pluribus dubitatum est, num vera sit illius pacis illarumque conditionum apud Diodorum relatio. Sed quamvis sit vera, hoc quidem loco non abutendum est. Utrum enim, quaeso, Atheniensibus molestius, Ioniam et insulas regi concedere, an libertatem circum easdem regiones navigandi? Aut cur hanc ipsam legem olim sanxerunt Athenienses, nisi ut ab Ioniae civitatibus hostem arcerent? Quas quum in Persarum manus traderent, non amplius de navigatione Persarum circa Asiam minorem verendum erat. Patet igitur, quum cetera Athenienses concessissent, quae navigatione Persarum circa ea loca iniquiora erant, Alcibiadem, ut confestim illi cum indignatione discesserint, nisi multo gravioribus et iniquioribus postulationibus efficere non potuisse. Ergo veram puto vulgatam lectionem, quae tum toti narrationi, tum Alcibiadis levitati insolentiaeque egregie convenit.“ Haack. De pace illa, quae dicitur Cimonis v. Wess. ad Diod. 12, 4. Mitf. H. Gr. Vol. 2. p. 431. Vol. 4. p. 239. Bred. H. Ant. p. 323. ed. 4., quos citavit Krueg. p. 369., qui et ipse de hoc loco Graecae historiae data opera disseruit in Seebod. Archiv 1, 2. p. 216. Adde Dahlm. Forschungen etc. Vol. 1. Mosche in Diss. de eo, quod in C. Nepotis Vitis faciendum restat, quae inserta est Seebod. Miscc.

καὶ ὅσαις ἂν βούληται. ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι, ἀλλ' ἄπορα νομίσαντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐξηπατῆσθαι, δι' ὀργῆς ἀπελθόντες κομίζονται ἐς τὴν Σάμον.

57 Τισσαφέρνης δὲ εὐθὺς μετὰ ταῦτα καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι παρέρχεται ἐς τὴν Καῦνον, βουλόμενος τοὺς Πελοποννησίους πάλιν τε κομίσαι ἐς τὴν Μίλητον, καὶ ξυνθήκας ἔτι ἄλλας ποιησάμενος ἃς ἂν δύνηται τροφήν τε παρέχειν καὶ μὴ παντάπασιν ἐκπεπολεμῶσθαι, δεδιὼς μὴ ἦν ἀπορῶσι πολλαῖς

crit. 1, 2. p. 205. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 76, 10. et Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 116, 35. Scriptoribus antiquis, qui huius pacis mentionem fecerunt, nunc adde Livium 33, 20. Qua de pace quae contra Benedictum Haack. disputavit, verissima esse concedo. Quae pax quum ad iudicium de praesenti loco proprie nihil faciat, pergendum est ad alterum Haackii argumentum, cui aliquis propterea minus tribuendum putet, quod licet continente Asiae minoris regi Persarum cesserunt, tamen Graecorum permagni intererat, pluribus paucioribusne navibus rex oras illas adnavigaret: a maiori enim numero insulis, quae continenti adiacebant, suis timere debebant. Eaque ipsa est ratio, cur non ἑαυτοῦ, sed ἑαυτῶν scribi malim, intellectis et Persarum et Atheniensium terris insulisque. Quod si ita fiet, non peccabitur contra rationem grammaticam, quae tantum vetat, ne ἑαυτῶν pro αὐτῶν ponatur, non item, ne ἑαυτῶν simul ad Persam et Athenienses referatur. Quod enim Popp. 1, 1. p. 175. docet, permutationem horum pronominum fieri licere, ubi perspicuitati non officiatur, neque id hic locum habet, neque per se verum esse usquequaque videtur, si quidem loci Thucydidei omnes, quibus ad probandum Popp. utitur, aliam explicationem, quam ipse dedit, admittunt, ut partim statim videbimus in adn. ad cap. 58. Verum audiendum etiam, quomodo Arn. scripturam librorum ἑαυτοῦ tueatur: „Haec est mira conditio, quacum tamen pacem, ab Atheniensibus et Lacedaemoniis nono belli anno initam comparari licet 4, 118. τῇ θαλάσσῃ χρωμένους, ὅσα ἂν κατὰ τὴν ἑαυτῶν καὶ κατὰ τὴν ξυμμαχίαν, Λακεδαιμονίους καὶ ξυμμάχους πλεῖν μὴ μακρᾷ νηΐ, ἄλλῳ δὲ κωπήρει πλοίῳ. Athenienses se maris Aegaei pleno dominio praeditos esse existimabant, ut nollent longas naves aliorum populorum sine venia sua navigare. Itidemque Graeci Siculienses Siculum mare pro suo habebant, vetabantque Athenienses eo navigare plus una longa navi 6, 52. At Asiam Persae semper ut suam et propriam vindicabant teste Herodoto 1, 4., ac quum mare ad omne litus eorum esse videatur, quorum terra est, Alcibiades conditionem tulit specie aequissimam, ut Persis oram Asiaticam Aegaei maris sine ulla restrictione legere liceret. Verum Athenienses, non aspernati Ionia cedere in praesens quidem et insulis adiacentibus, dominium maris nimis magni faciebant, quam ut eo vel brevissimo articulo temporis carere vellent. Quod si retinebatur, spes erat fore, ut Ioniam recuperarent, at si classi Persicae libere Aegaeum mare pervagari licebat, non solum Ionia in omne tempus amissa erat, sed etiam Atheniensium potestas in socios, qui restabant, periculum incurrebat, quemadmodum exspectatio opum navalium semper paratarum animum iis additura erat ad deficiendum a Persis.“ Post ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι libri haud pauci τι inserunt, quod sive admittas, sive non admittas, supplendum videtur ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι ξυγχωρήσαντες vel ξυνεχώρουν.

57. ἐκπεπολεμῶσθαι] Vulgo ἐκπεπολεμῆσθαι. Utrumque Thucydideum: illud extat 6, 77., hoc 6, 91. Zonaras: ἐκπολεμῶσαι ἀντὶ τοῦ εἰς πόλεμον κατασῆναι (scr. κατασιῆσαι) γράφεται καὶ ἐκπολεμῆσαι

ναυσὶ τῆς τροφῆς, ἢ τοῖς Ἀθηναίοις ἀναγκασθέντες ναυμαχεῖν ἡσσηθῶσιν, ἢ κενωθεισῶν τῶν νεῶν ἄνευ ἑαυτοῦ γένηται τοῖς Ἀθηναίοις ἃ βούλονται. ἔτι δὲ ἐφοβεῖτο μάλιστα μὴ τῆς τροφῆς ζητήσει πορθήσωσι τὴν ἤπειρον. πάντων οὖν τούτων λογισμῷ καὶ προνοίᾳ, ὥσπερ ἐβούλετο ἐπανισοῦν τοὺς Ἕλληνας πρὸς ἀλλήλους, μεταπεμψάμενος οὖν τοὺς Πελοποννησίους, τροφήν τε αὐτοῖς δίδωσι καὶ σπονδὰς τρίτας τάσδε σπένδεται.

Τρίτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει Δαρείου βασιλεύοντος, ἐφορεύοντος58 δὲ Ἀλεξιππίδα ἐν Λακεδαίμονι, ξυνθῆκαι ἐγένοντο ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς Τισσαφέρνην καὶ Ἱεραμένην καὶ τοὺς Φαρνάκου παῖδας περὶ τῶν βασιλέως πραγμάτων καὶ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων. χώ-

παρὰ Ξενοφῶντι. „Vid. Demosth. Ol. 1. p. 10, 2. p. 30. Abr. Dilucc. Thuc. p. 42. Lucian. Vol. 3. p. 168.“ Tittm. Paululum abit Harpocr. ἐκπολεμῶσαι, ἀντὶ τοῦ εἰς πόλεμον κατασῆσαι — ὡς καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ πολλάκις· ἐν μέντοι τοῖς Ἀττικοῖς διὰ τοῦ η γράφεται, ὡς καὶ παρὰ Ξενοφῶντι ἐν ἕκτῃ Ἑλληνικῶν, imo H. Gr. 5, 4, 20. Differentiam statuit Ammon. p. 47. ἐκπολεμῶσαι καὶ ἐκπολεμῆσαι διαφέρει· ἐκπολεμῶσαι μὲν γάρ ἐστι τὸ εἰς πόλεμον ἐμβαλεῖν· ἐκπολεμῆσαι δὲ, τὸ πόλιν ἐξελεῖν, ubi v. Valck. Animadvv. p. 72. Deinde dativus πολλαῖς ναυσί pendet a τροφῆς, ut 1, 5. 3, 98. 4, 6. De οὖν post πάντων et μεταπεμψάμενος repetito agit Krueg. ad Dionys. p. 5. Denique ἐπανισοῦν est das Gleichgewicht erhalten unter den Hellenen: ita loquuntur etiam Herodotus et Isocrates. Vid. Valck. ad illum 8, 13.

58. Ἱεραμένην καὶ τοὺς Φαρνάκου παῖδας] Recte Arn. pueros Pharnacis accipit esse Pharnabazum et fratres eius, filios Pharnacis II., non posteros Pharnacis I., qui est error Kruegeri ad Dionys. p. 353., non reputantis, quibuscum foedus initum est, eos in vivis esse debuisse: alia quaestio est, num Pharnabazi fratres satrapiae administrandae socii fuerint. Hieramenem Arn. putat eundem fuisse, quem Xen. H. Gr. 2, 1, 9. memorat Darii sororem in matrimonium duxisse: eum in aliquo munere in Asia minori fuisse, eiusque nomen foederi insertum esse ut affinis regi idem Arn. existimat. Bloomfieldi commentum, Hieramenen mulierem et Pharnacis II. viduam fuisse, idem redarguit. Verba ἐφ' ἑαυτοῖς εἶναι ita accipe: Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐφ' ἑαυτοῖς ἔστωσαν. Est enim εἶναι ἐπί τινι, *in potestate alicuius esse*, et ἐπ' ἄλλῳ τινὶ εἶναι *in aliena potestate — alieni arbitrii esse*. Hinc εἶναι ἐφ' ἑαυτῷ recte convertas *in sua potestate — sui iuris esse*, sive von sich selbst abhangen, seinen freien Willen haben. Graecae est consuetudinis, ut quod ad totam refertur sententiam, soli vel subiecto vel notioni primariae tribuant, ut 1, 40. καίτοι δίκαιός γ' ἐστὲ, μάλιστα μὲν ἐκποδὼν στῆναι ἀμφοτέροις. 1, 93. καὶ δήλη ἡ οἰκοδομία ἔτι καὶ νῦν ἐστιν, ὅτι κατὰ σπουδὴν ἐγένετο. Sic h. l. expedit Blum. Script. Schol. p. 23. Praecedunt paulo ante: ἐπὴν αἱ βασιλέως νῆες etc. Male Elmsl. ad Oed. C. negaverat, Atticos ἐπήν dixisse, sed usitatum iis fuisse ἐπάν, quem Popp. refellit ex h. l. et 5, 47., ex Xenophonte, Aristophane, Isocrate, et ἐπάν docet esse comoediae mediae, ut Alexis apud Athenaeum. Et ὁπόσα ἂν λάβωσιν sc. inde a tempore, quo classis Phoenicia advenerit, ut adnotavit Dobr. Denique in καταλύειν τοῖς Ἀθηναίοις verbum sequitur analogiam verborum καταλλάσσεσθαι et διαλλάσσεσθαί τινι. Arn. contulit 5, 47. καταλύειν μηδεμιᾷ τῶν πόλεων, addens plenam locutionem esse καταλύειν τὸν πόλεμον.

ραν τὴν βασιλέως, ὅση τῆς Ἀσίας ἐστί, βασιλέως εἶναι· καὶ περὶ τῆς χώρας τῆς ἑαυτοῦ βουλενέτω βασιλεὺς ὅπως βούλεται. Λακεδαιμονίους δὲ καὶ τοὺς ξυμμάχους μὴ ἰέναι ἐπὶ χώραν τὴν βασιλέως ἐπὶ κακῷ μηδενί, μηδὲ βασιλέα ἐπὶ τὴν Λακεδαιμονίων μηδὲ τῶν ξυμμάχων ἐπὶ κακῷ μηδενί. ἢν δέ τις Λακεδαιμονίων ἢ τῶν ξυμμάχων ἐπὶ κακῷ ἴῃ ἐπὶ τὴν βασιλέως χώραν, τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους κωλύειν· καὶ ἤν τις ἐκ τῆς βασιλέως ἴῃ ἐπὶ κακῷ ἐπὶ Λακεδαιμονίους ἢ τοὺς ξυμμάχους, βασιλεὺς κωλυέτω. τροφὴν δὲ ταῖς νανσὶ ταῖς νῦν παρούσαις Τισσαφέρνην παρέχειν κατὰ τὰ ξυγκείμενα μέχρι ἂν αἱ νῆες αἱ βασιλέως ἔλθωσι· Λακεδαιμονίους δὲ καὶ τοὺς ξυμμάχους, ἐπὴν αἱ βασιλέως νῆες ἀφίκωνται, τὰς ἑαυτῶν ναῦς ἢν βούλωνται τρέφειν, ἐφ' ἑαυτοῖς εἶναι. ἢν δὲ παρὰ Τισσαφέρνους λαμβάνειν ἐθέλωσι τὴν τροφήν, Τισσαφέρνην παρέχειν, Λακεδαιμονίους δὲ καὶ τοὺς ξυμμάχους, τελευτῶντος τοῦ πολέμου τὰ χρήματα Τισσαφέρνει ἀποδοῦναι ὁπόσα ἂν λάβωσιν. ἐπὴν δὲ αἱ βασιλέως νῆες ἀφίκωνται, αἵ τε Λακεδαιμονίων νῆες καὶ αἱ τῶν ξυμμάχων καὶ αἱ βασιλέως κοινῇ τὸν πόλεμον πολεμούντων καθ' ὅ,τι ἂν Τισσαφέρνει δοκῇ καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις. ἢν δὲ καταλύειν βούλωνται τοῖς Ἀθηναίοις, ἐν ὁμοίῳ καταλύεσθαι.

59 Αἱ μὲν σπονδαὶ αὗται ἐγένοντο. καὶ μετὰ ταῦτα παρεσκευάζετο Τισσαφέρνης τάς τε Φοινίσσας ναῦς ἄξων, ὥςπερ εἴρητο, καὶ τἆλλα ὅσαπερ ὑπέσχετο· καὶ ἐβούλετο παρασκευαζόμενος γοῦν δῆλος εἶναι.

60 Βοιωτοὶ δὲ τελευτῶντος ἤδη τοῦ χειμῶνος Ὠρωπὸν εἷλον προδοσίᾳ Ἀθηναίων ἐμφρουρούντων. ξυνέπραξαν δὲ Ἐρετριέων τε ἄνδρες καὶ αὐτῶν Ὠρωπίων, ἐπιβουλεύοντες ἀπόστασιν τῆς Εὐβοίας· ἐπὶ γὰρ τῇ Ἐρετρίᾳ τὸ χωρίον ὂν ἀδύνατα ἦν Ἀθηναίων ἐχόντων μὴ οὐ μεγάλα βλάπτειν καὶ Ἐρετρίαν καὶ τὴν ἄλλην Εὔβοιαν. ἔχοντες οὖν ἤδη τὸν Ὠρωπὸν ἀφικνοῦνται ἐς Ῥόδον οἱ Ἐρετριῆς, ἐπικαλούμενοι ἐς τὴν Εὔβοιαν τοὺς Πελοποννησίους. οἱ δὲ πρὸς τὴν τῆς Χίου κακουμένης βοήθειαν

59. *μετὰ ταῦτα*] Vat. *μετὰ ταύτας*. Bekk. conferri iubet c. 17. Ibi nihil est, quod conferri possit, sed c. 19. iterum legitur *ἡ μὲν ξυμμαχία αὕτη ἐγένετο, μετὰ δὲ ταῦτα* etc. Et *αὗται* item recte habet praesente loco (nam Vat. Ar. *τοιαῦται*, probante Bekk.), quia scriptor ipsa verba foederis retulit. Vid. adn. ad 6, 8. Ad *ὥςπερ εἴρητο* cum Scholiasta supple *ἐν ταῖς σπονδαῖς*.

60. *ἀδύνατα — μὴ οὐ μεγάλα βλάπτειν*] i. e. *nam quum Eretriae illud oppidum immineat, fieri non poterat, quin, si in Atheniensium potestate esset, multum posset et Eretriae et reliquae Euboeae nocere.* Herm. ad Vig. p. 799. Conf. Matth. p. 1230. init. Simillimus locus extat 1, 141. *τὸ δὲ οὐ βέβαιον, μὴ οὐ προαναλώσειν*, davor aber sey es nicht sicher, dass sie es nicht vorher verbrauchen. Etenim particula *μή* post negativam sententiam et infinitivo iuncta ponitur, si certa negatio est; si cum dubitatione coniuncta, *μὴ οὐ* ponitur.

μᾶλλον ὥρμηντο, καὶ ἄραντες πάσαις ταῖς νανσὶν ἐκ τῆς Ῥόδου ἔπλεον. καὶ γενόμενοι περὶ τὸ Τριόπιον καθορῶσι τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς πελαγίας ἀπὸ τῆς Χάλκης πλεούσας· καὶ ὡς οὐδέτεροι ἀλλήλοις ἐπέπλεον, ἀφικνοῦνται οἱ μὲν ἐς τὴν Σάμον, οἱ δὲ ἐς τὴν Μίλητον, καὶ ἐώρων οὐκέτι ἄνευ ναυμαχίας οἷόν τε εἶναι ἐς τὴν Χίον βοηθῆσαι· καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα οὕτος καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους ἅμα τῷ ἦρι εὐθὺς ἀρχομέ- 61
νῳ Λερκυλίδας τε ἀνὴρ Σπαρτιάτης στρατιὰν ἔχων οὐ πολλὴν παρεπέμφθη πεζῇ ἐφ' Ἑλλήσποντον Ἄβυδον ἀποστήσων· εἰσὶ δὲ Μιλησίων ἄποικοι· καὶ οἱ Χῖοι, ἐν ὅσῳ αὐτοῖς ὁ Ἀστύοχος ἠπόρει ὅπως βοηθήσοι, ναυμαχήσαι πιεζόμενοι τῇ πολιορκίᾳ ἠναγκάσθησαν. ἔτυχον δὲ ἔτι ἐν Ῥόδῳ ὄντος Ἀστυόχου ἐκ τῆς Μιλήτου Λέοντά τε ἄνδρα Σπαρτιάτην, ὃς Ἀντισθένει ἐπιβάτης ξυνεξῆλθε, τοῦτον κεκομισμένοι μετὰ τὸν Πεδαρίτου θάνατον ἄρχοντα, καὶ ναῦς δώδεκα αἳ ἔτυχον φύλακες Μιλή-

61. *ἅμα τῷ ἦρι*] v. Matth. p. 1114. Paulo inferius qui legitur Leon Spartanus, Kruegero p. 300. idem esse videtur, quem scriptor cap. 28. dixit Pedariti patrem. Dein pro *Ἀντισθένει* Cl. Reg. (G.) Cam. Gr. E. marg. Steph. habent *ἀντὶ στρατηγοῦ*, sed Reg. (G.) cum altera scriptura int. vers. Contra Cass. *Ἀντισθένει*, sed int. vers. *γρ. ἀντὶ στρατηγοῦ*. Pal. *Ἀντισθένει στρατηγοῦ*, sed *στρατηγοῦ* expunctum. Verba *ἀντὶ στρατηγοῦ* Krueg. l. c. interpretamentum esse putat, adscriptum illud ad *ἄρχοντα* vel ad *ἐπιβάτης*. „Nam quum Hegesandridas, ait, quem classi praefuisse novimus, a Xenophonte H. Gr. 1, 3, 17. Mindari *ἐπιβάτης* dicatur, non improbabile censeo, hoc nomine a Lacedaemoniis dictum esse inferioris ordinis ducem, *ἐπιστολέως* similem, de quo v. Mor. Indic. ad H. Gr. s. v. Sturz. Lexic. Xenoph. s. v. *Ἀντισθένει* retinendum esse, Wass. colligit ex Xen. l. c. 3, 2, 6. et patet ex iis, quae auctor ipse supra c. 39. scripsit. „*Ἐπιβάτης* fortasse non significat nisi classiarium, cui nihil negotii esset cum nave, si forte mos erat, unum duosve Spartanos, sine ductu aliquo, Spartanorum navarcho adesse, quemadmodum Demosthenes ante occupatam Pylum 4, 2. Cuius comitatus fortasse hoc consilium fuit, ut imperium susciperent, si qua peculiari occasione dux Spartanus opus esset.“ Arn. Didotio *ἐπιβάτης ὢν Μινδάρου* apud Xenophontem nihil aliud esse videtur, nisi *ὃς ξυνέπλει Μινδάρῳ*, ut apud Thucydidem supr. c. 39. est *Κλέαρχον τὸν Ῥαμφίου, ὃς ξυνέπλει*. Et *τοῦτον* post *ξυνεξῆλθε* addunt multi bonique libri, conf. Matth. §. 472.

ναῦς δώδεκα] Classis Astyochi apud Miletum initio erat 90 navium. Cum 4 enim navibus ipse in Asiam venerat, et eum 6 aliae naves Peloponnesiae Cenchreis insecutae erant c. 23. init. et extr. Cum 55 navibus Theramenes Spartanus ei se iunxerat c. 26. init. Cum 5 Peloponnesiis et viginti Chiis navibus Chalcideus ad eum venerat c. 11. 12. 17. coll. 28. Necesse est autem, Chias naves eo tempore, in quo nunc versamur, iam rursus profectas fuisse: eas probabile est Pedaritum Chium venire iussisse. Astyochus enim 27 navibus Antisthenis Caunum obviam it cum 70 navibus (c. 41.), id quod patebit ex hac computatione: prius quam illae 27 naves Antisthenis se cum eo iunxerunt, iam se cum eodem iunxerant naves Hippocratis, v. cap. 35. Hanc

του οὖσαι, ὧν ἦσαν Θούριαι πέντε καὶ Συρακόσιαι τέσσαρες καὶ μία Ἀναιῖτις καὶ μία Μιλησία καὶ Λέοντος μία. ἐπεξελθόντων δὲ τῶν Χίων πανδημεὶ καὶ καταλαβόντων τι ἐρυμνὸν χωρίον, καὶ τῶν νεῶν αὐτοῖς ἅμα ἓξ καὶ τριάκοντα ἐπὶ τὰς τῶν Ἀθηναίων δύο καὶ τριάκοντα ἀναγαγομένων, ἐναυμάχησαν· καὶ κρατερᾶς γενομένης ναυμαχίας, οὐκ ἔλασσον ἔχοντες ἐν τῷ ἔργῳ οἱ Χῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἤδη γὰρ καὶ ὀψὲ ἦν, ἀνεχώ-
62 ρησαν ἐς τὴν πόλιν. μετὰ δὲ τοῦτο εὐθὺς τοῦ Δερκυλίδου

iunctionem Hippocratis Cnidi factam esse, quo Astyochus ante ipsum conventum cum classe Antisthenis venerat (cap. 41. 42. extr.), apparet ex verbis c. 43. *ἅπασαι δ' ἤδη οὖσαι ἐν τῇ Κνίδῳ αἱ τῶν Πελοποννησίων νῆες ἐπεσκευάζοντο.* Hippocratem supr. c. 35. Cnidi advenisse vidimus. Erant autem illo tempore nullae naves ab Astyocho relictae Mileti. Cnido enim Astyochus Rhodum profectus hanc quoque insulam ad defectionem induxit c. 44. Is dum Rhodi commoratur, Chii auxilium Mileto petierunt, et quidem 12 naves, in iisque 5 Thurinas: id quod documento est, has duodecim naves non ab Astyocho, antequam Mileto Cnidum proficiscebatur, Mileti relictas esse, sed demum Cnido Rhodove Miletum dimissas esse, nam illae 5 Thurinae naves ex classe Hippocratis erant (c. 35.), quae Cnidi demum cum classe Astyochi se iunxerat. Adde quod dux classis Mileto Chium arcessitae Leon fuit, qui *ἐπιβάτης* demum cum Antisthene Caunum et Cauno ad Astyochum venerat. Classis Hippocratis 13 navibus constiterat; at 6 earum Atheniense ceperunt c. 35. Probabile est, Leontem (non Antisthenem, ut scribit Krueg. p. 300.) cum decem navibus (una, qua ipse vehebatur, 4 Syracusanis et 5 Thurinis) Miletum ire inssum esse. Sic vero classi Astyochi 3 naves desunt: Cnidi enim cum eo se 7 naves Hippocratis, 27 naves Antisthenis iunxerunt; 3 suarum Astyochus amisit in proelio cum Charmino c. 42. Iam si ponatur, eum cum 70 navibus Cnidum venisse, ei 91 naves restant. Thucydides autem dicit eum Cnido Rhodum cum 94 navibus venisse c. 44. Non erant igitur 3 naves illae, a Charmino *laesae* (hoc enim verbum *καταδύσαντες* c. 42. significat, v. adn. ad 1, 50.), tam vehementer laesae, ut iis non amplius uti possent, vel ex 6 navibus, quas Charminus amisit (v. cap. 42. vers. fin.) tres a Peloponnesiis captae et pugnae aptatae erant. Haec computatio firmatur proelio, quod Chii duce Antisthene cum Atheniensibus c. 61. commiserunt. In eo proelio Chiis erant 36 naves. Ex hoc numero decem iis Leon (non Antisthenes, ut Krueg. scribit) adduxerat praeter unam Mileto, unam Anaeis missam (et illam navem, qua ipse vehebatur, universas ergo 13, ait Krueg., at navis Leontis navibus illis decem inclusa fuit: universas ergo 12). Porro 13 naves Lesbum miserant c. 22. Harum Atheniense 10 ceperunt, neque redierunt nisi 3, ut discimus ex c. 23. Hae 15 naves una cum viginti navibus, a Pedarito Mileto arcessitis, numerum 35 navium efficiunt. Deest una numero 36 navium, quas auctor paulo inferius in hoc ipso cap. memorat: *τῶν νεῶν αὐτοῖς — ἓξ καὶ τριάκοντα — ἀναγαγομένων.*

ἐπὶ τὰς τῶν Ἀθηναίων δύο καὶ τριάκοντα] Ex Samo tamen non solverant nisi 30 Atheniensium naves (v. cap. 30.). Harum autem 3 tempestate amissae (c. 34.), ac postea a Chiis, eruptione facta, nonnullae captae sunt c. 55. Quas etiamsi, hoste fugato, ab Atheniensibus receptas esse dicimus, quinque saltem ad numerum duarum et triginta navium Atheniensium, quae hic cum Chiis decertant, deesse videmus. Has suspiceris exactas esse a Lesbiis. Conf. cap. 34. et quae infra dicentur. KRUEG. p. 317.

πεζῇ ἐκ τῆς Μιλήτου παρεξελθόντος, Ἄβυδος ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ἀφίσταται πρὸς Δερκυλίδαν καὶ Φαρνάβαζον, καὶ Λάμψακος δυοῖν ἡμέραιν ὕστερον. Στρομβιχίδης δ' ἐκ τῆς Χίου πυθόμενος κατὰ τάχος βοηθήσας ναυσὶν Ἀθηναίων τέσσαρσι καὶ εἴκοσιν, ὧν καὶ στρατιώτιδες ἦσαν ὁπλίτας ἄγουσαι, ἐπεξελθόντων τῶν Λαμψακηνῶν μάχῃ κρατήσας καὶ αὐτοβοεὶ Λάμψακον ἀτείχιστον οὖσαν ἑλών, καὶ σκεύη μὲν καὶ ἀνδράποδα ἁρπαγὴν ποιησάμενος, τοὺς δὲ ἐλευθέρους πάλιν κατοικίσας, ἐπ' Ἄβυδον ἦλθε. καὶ ὡς οὔτε προσεχώρουν οὔτε προσβαλὼν ἐδύνατο ἑλεῖν, ἐς τὸ ἀντιπέρας τῆς Ἀβύδου ἀποπλεύσας, Σηστὸν πόλιν τῆς Χερσονήσου, ἣν τότε Μῆδοι εἶχον, καθίστατο φρούριον καὶ φυλακὴν τοῦ παντὸς Ἑλλησπόντου.

Ἐν τούτῳ δὲ οἱ Χῖοί τε θαλασσοκράτορες μᾶλλον ἐγέ- 63
νοντο, καὶ οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ ὁ Ἀστύοχος, πυθόμενος τὰ

62. *σκεύη — ἁρπαγὴν ποιησάμενοι*] v. Matth. p. 776. init. Mox *ἦν τότε Μῆδοι* libri quamplurimi et optimi, vulgo *ποτέ*. *Τότε* interdum ita usurpatur, ut „tempus respiciatur, quo quae facta sint, vel in vulgus notum est, vel ab ipso scriptore in praegressis dictum. Ut ex innumeris exemplis aliquot afferam, vide 1, 101., ubi Steph. *ποτέ* coniicit; 1, 137., ubi vulgo post *τότε* incidunt; respicit, quae praeter alios narrat Herodot. 8, 109. Praesenti autem loco vocabulum *τότε* monet eorum, quae narrant Thuc. 1, 89. Herodot. 9, 115. Hinc Xen. H. Gr. 7, 1, 6. *Λακεδαιμόνιοι ὑμῖν ἐπολέμουν ποτὲ πολλὰ ἔτη* coniicias legendum *τότε* esse, quum bellum respiciatur Peloponnesiorum. Quamquam *ποτέ* defendi queat. Fieri enim potest, ut qui ibi loquitur, rem quantumvis notam non tamen ut notam cogitaverit." KRUEG. p. 297., qui praeterea affert Thuc. 3, 69. coll. 33. 8, 20. coll. 10. 8, 40. coll. 33. 8, 73. coll. 21. 8, 86. coll. 72. Ac 5, 16. extr. *διὰ τὴν ἐκ τῆς Ἀττικῆς ποτὲ — ἀναχώρησιν* legendum suspicatur *τότε* collatis 1, 114. 2, 21., quamquam hi loci inter se remotiores sunt. Praesenti loco non dubitavi scribere *τότε* propter tot et tam praestantium librorum auctoritatem, qui scripturam servant, quae nisi a scriptoris ipsa manu esset, non posset explicari, quomodo huc venerit. Quibus Arn. addit, sententiam meliorem fieri recepto *τότε*, nullius enim momenti esse dicere Sestum aliquando Persarum fuisse, quum omnia oppida intra Sestum et Athenas aliquando item eorundem fuissent. At aptum erat dicere, id oppidum fuisse, quod Persae tenuerant *tempore tam memorabili* (*τότε*), et Sestum paene ultimum oppidum Persas in Europa obtinuisse, idque demum post longam et pervicacem obsidionem iis ereptum esse, teste Herodot. 9, 115 sqq.

63. *θαλασσοκράτορες*] Una voce *θαλασσοκράτορες* Thucydidi dicuntur Chii *Milesiique*. VALCK. ad Herodot. 5, 36. Non *Milesii* Imo Peloponnesiorum quae Mileti erat classis, quam tamen *θαλασσοκρατεῖν* scriptor dicere non potuit. Quod quum Valck. non animadverteret, post *Μιλήτῳ* plenius distinxit. *Οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ ὁ Ἀστύοχος* eodem modo iunguntur, quo 3, 33. *ὁ Πάχης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι* coll. c. 80., quo 3, 51. *Βούδορον καὶ Σάλαμις*, ubi v. Schol. Qua ratione nihil frequentius, nec offendere debet, quod non sequitur *πυθόμενοι ἐθάρσησαν*. KRUEG. p. 301. Atque *τὸν Στρομβιχίδην καὶ τὰς ναῦς ἀπεληλυθότα* „eodem modo dictum, quo *οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ ὁ Ἀστύοχος πυθόμενος — ἐθάρσησε*. Huc referri possunt verba 4, 12. *Βρασίδας — καὶ τὸ πλῆθος ἐπὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως ἐτράπετο. Ἐο-*

περὶ τὴν ναυμαχίαν καὶ τὸν Στρομβιχίδην καὶ τὰς ναῦς ἀπεληλυθότα, ἐθάρσησε. καὶ παραπλεύσας δυοῖν νεοῖν Ἀστύοχος ἐς Χίον κομίζει αὐτόθεν τὰς ναῦς, καὶ ξυμπάσαις ἤδη ἐπί-

demque partim pertinent, quae collegit Ast. ad Plat. Phaedr. p. 370., ad Polit. 2, 6., ad Legg. 2, 1." Id. Adde Matth. p. 825. Thuc. 8, 99. *αἱ Φοίνισσαι νῆες οὐδὲ ὁ Τισσαφέρνης που ἦκων*, ubi tamen alii scribunt *ἦκον*.

αὐτόθεν τὰς ναῦς] Obscure hic Astyochum scriptor dicit *κομίζειν αὐτόθεν τὰς ναῦς*, ita loquens ac si, quas dicat, ex praegressis vel appareat vel facile colligi possit. Quod secus est. Videntur tamen istae tredecim intelligi, quas Antisthenes adduxerat [cap. 61., sed illae duodecim erant, neque eas addnxerat Antisthenes, sed eius *ἐπιβάτης* Leon]. Ita ut statuatur, quodammodo vel verba suadent. Hac enim ratione articulus ad certum et definitum aliquid refertur, quamquam id non facile coniectes. Certe si Chiorum quoque naves auctor complecti voluisset, scripturus fuisse videtur *τὰς αὐτόθεν ναῦς*. Accedit quod suis Chii navibus carere nondum poterant. His autem, quas diximus, 13 [12] assumtis Astyochi classis navium fuerit centum et septem [106]. Quum vero mox [cap. 79.] centum duodecim habuisse dicatur, quinque [6] suspiceris ei suppeditatas esse a Rhodiis vel ab aliis civitatibus sociis. Krueg. p. 303. Quum *κομίζει τὰς αὐτόθεν ναῦς* nihil aliud sit, nisi *τὰς ναῦς αὐτοῦ οὔσας αὐτόθεν κομίζει*, sive *τὰς αὐτόθεν ναῦς* scribas, sive vulgatam relinquas, utrumque de universis utrisque, quum de navibus, quae Chii erant, tum de navibus Leontis dictum erit. Naves autem universas significari, puto liquere e verbis *καὶ ξυμπάσαις ἤδη* et inde, quod, si naves Leontis significare voluisset, clarius locuturus fuisset. Quod ni ita esset, cur ipse Krüeg. p. 302. init. scripsit: „Valla: *sumsit quae illic erant naves*. Ex qua interpretatione confirmatum vidi, quod olim conieceram, verba hoc ordine esse legenda: *κομίζει τὰς αὐτόθεν ναῦς*. Eodem modo c. 107. *ἀπέπεμψαν Ἱπποκράτην καὶ Ἐπικλέα κομιοῦντας τὰς ἐκεῖθεν ναῦς*. Diod. 13, 49. *Μίνδαρος συνήγαγε τὰς ἀπανταχόθεν ναῦς*. Conf. Eurip. Iph. T. 1150. 1376. Seidl. Thuc. 2, 69. 79. init. 84. extr. Xen. H. Gr. 5, 2, 9." Mallem et ipse ita reperiri in aliquo libro scripto, sed necessaria mutatio non est.

ξυμπάσαις ἤδη] *ἤδη* arte cum *ξυμπάσαις* iungendum, intellecto *οὔσαις*. Conf. 1, 30. extr. *χειμῶνος ἤδη ἀνεχώρησαν*. 8, 101. *ἀφικνοῦνται ἐς Ῥοίτειον, ἤδη τοῦ Ἑλλησπόντου*. 3, 112. *ἐπιπίπτει τοῖς Ἀμπρακιώταις ἔτι ἐν ταῖς εὐναῖς*. 4, 32. *οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς πρώτους φύλακας, οἷς ἐπέδραμον, εὐθὺς διαφθείρουσιν ἔν τε ταῖς εὐναῖς ἔτι, ἀναλαμβάνοντας τὰ ὅπλα*. Krueg. p. 302. Porro Astyochus adversus Samum navigat, ut Athenienses, qui ibi in statione erant, ad proelium eliciat. Hi vero ad proelium non prodeunt, quod inter se suspecti sunt. Iam duae se excipiunt sententiae per *γάρ* incipientes, quarum prior explicat, cur Athenienses inter se suspecti fuerint, qui Sami erant: *sub hoc enim tempus et iam prius in civitate Atheniensium status popularis* sive *antiquari coepit* sive *antiquatus erat*. Scribitur enim *κατελέλυτο* in Cass. Aug. Pal. It. Vat. G. Cl. Ven. (Lugd.) F. K. m. Ar. Chr. Dan. marg. Steph. Vall., at vulgo *κατελύετο*. Plusquamperfectum praeferendum esse, his demonstrat Poppo: mense Aprili Astyochus Samum advectus est, Quadringentorum autem imperium iam exeunte Februario et ineunte Martio constitutum esse apparet ex c. 67—70. Colligat aliquis ex iis, quae proxime inde a verbis *ἐπειδὴ γάρ* etc. sequuntur, imperium populare Athenis nondum sublatum fuisse, sed modo abrogari coepisse, contra quae Popp. monet, scriptorem in proximis, ne turba-

πλουν ποιεῖται ἐπὶ τὴν Σάμον· καὶ ὡς αὐτῷ διὰ τὸ ἀλλήλοις ὑπόπτως ἔχειν οὐκ ἀντανήγοντο, ἀπέπλευσε πάλιν ἐς τὴν Μί-

rum imperii formae causa motarum seriem interrumperet, aliquantum redire existimandum esse. Addit, non quia imperium populare Athenis abrogabatur, sed quia abrogatum erat, et duces ac milites Sami versantes hanc abrogationem partim probabant, partim improbabant, inter se tam suspectos fuisse, ut confligere cum Astyocho non auderent. At Krueg. ad Dionys. p. 370. vulgatam *κατελύετο* defendens sic scribit: „Astyochum legimus adversus Samum navigasse, ut Athenienses, qui ibi in statione erant, ad proelium compelleret. Hos autem non obviam prodiisse, quod mutuo suspecti sibi fuerint, quoniam status popularis tunc Athenis antiquaretur. At vero si Athenis modo antiquabatur, hoc patet nullam vim habere potuisse ad milites sollicitandos, ut qui de ea re nondum certiores facti essent, v. cap. 74. *οὐ γὰρ ᾔδεσάν πω τοὺς τετρακοσίους ἄρχοντας* Samii sc. et milites Athenienses. Itaque pro *ἐν ταῖς Ἀθήναις* legendum videtur *ἐν τοῖς Ἀθηναίοις*, intellectis iis, qui in Samo erant." Verum qui Athenienses, qui Sami erant, sine cognitione rerum in Urbe motarum essent, quum Pisander tum Sami versaretur, auctor ille mutationum civitatis in Urbe coeptarum, ut est c. 54.? Quae post Pisandri discessum Athenis, qui ibidem narratur, evenerunt, i. e. imperium Quadringentorum loco popularis institutum utique Samii et milites Atheniensium, qui Sami erant, nondum resciverant. Haec clarius edocebit compositus a Mansone Spart. 2. p. 474. conspectus rerum mutandae civitatis causa motarum:

Ol. 92, 1. (412.) archonte Callia.

SAMI	ATHENIS
m. Septembre. Alcibiades, Spartanis suspectus, ad Tissaphernem confugit c. 45.	
m. Octobre. Tissaphernes, eius consilio, Peloponnesiis stipendium imminuit 25 coll. 29.	
De abroganda democratia auctore Alcibiade primum apud exercitum agitatur 47.	
Mox etiam in urbe Samo 48.	
Phrynichus adversatur 48.	
Is quaerit Alcibiadem duplici apud Astyochum accusatione suspectum reddere, verum frustra 50. 51.	Pisander ab exercitu Athenas mittitur, ut ibi quoque evertendae democratiae operam det 50.
	Advenit Athenis et animos civium impellit 53.
	Phrynicho imperium abrogatur; Leon et Diomedon eius et Scironidis loco suffecti 54.

Ol. 92, 1. (411.) archonte Callia.

Lichae cum Tissapherne dissidium. Alcibiades iram satrapae in suum usum convertit 52.	
Leon et Diomedon, Pisandri comites, Samum adveniunt 55.	
Mox etiam Pisander cum decem legatis 54. 56.	Oligarchia post Pisandri Athenis discessum in dies latius manat 65.

περὶ τὴν ναυμαχίαν καὶ τὸν Στρομβιχίδην καὶ τὰς ναῦς ἀπεληλυθότα, ἐθάρσησε. καὶ παραπλεύσας δυοῖν νεοῖν Ἀστύοχος ἐς Χίον κομίζει αὐτόθεν τὰς ναῦς, καὶ ξυμπάσαις ἤδη ἐπί-

demque partim pertinent, quae collegit Ast. ad Plat. Phaedr. p. 370., ad Polit. 2, 6., ad Legg. 2, 1." Id. Adde Matth. p. 825. Thuc. 8, 99. *αἱ Φοίνισσαι νῆες οὐδὲ ὁ Τισσαφέρνης που ἦκον*, ubi tamen alii scribunt *ἦκον*.

αὐτόθεν τὰς ναῦς] Obscure hic Astyochum scriptor dicit *κομίζειν αὐτόθεν τὰς ναῦς*, ita loquens ac si, quas dicat, ex praegressis vel appareat vel facile colligi possit. Quod secus est. Videntur tamen istae tredecim intelligi, quas Antisthenes adduxerat [cap. 61., sed illae duodecim erant, neque eas adduxerat Antisthenes, sed eius *ἐπιβάτης* Leon]. Ita ut statuatur, quodammodo vel verba suadent. Hac enim ratione articulus ad certum et definitum aliquid refertur, quamquam id non facile coniectes. Certe si Chiorum quoque naves auctor complecti voluisset, scripturus fuisse videtur *τὰς αὐτόθεν ναῦς*. Accedit quod suis Chii navibus carere nondum poterant. His autem, quas diximus, 13 [12] assumtis Astyochi classis navium fuerit centum et septem [106]. Quum vero mox [cap. 79.] centum duodecim habuisse dicatur, quinque [6] suspiceris ei suppeditatas esse a Rhodiis vel ab aliis civitatibus sociis. Krueg. p. 303. Quum *κομίζει τὰς αὐτόθεν ναῦς* nihil aliud sit, nisi *τὰς ναῦς αὐτοῦ οὔσας αὐτόθεν κομίζει*, sive *τὰς αὐτόθεν ναῦς* scribas, sive vulgatam relinquas, utrumque de universis utrisque, quum de navibus, quae Chii erant, tum de navibus Leontis dictum erit. Naves autem universas significari, puto liquere e verbis *καὶ ξυμπάσαις ἤδη* et inde, quod, si naves Leontis significare voluisset, clarius locuturus fuisset. Quod ni ita esset, cur ipse Krueg. p. 302. init. scripsit: „Valla: *sumsit quae illic erant naves*. Ex qua interpretatione confirmatum vidi, quod olim conieceram, verba hoc ordine esse legenda: *κομίζει τὰς αὐτόθεν ναῦς*. Eodem modo c. 107. *ἀπέπεμψαν Ἱπποκράτην καὶ Ἐπικλέα κομιοῦντας τὰς ἐκεῖθεν ναῦς*. Diod. 13, 49. *Μίνδαρος συνήγαγε τὰς ἀπανταχόθεν ναῦς*. Conf. Eurip. Iph. T. 1150. 1376. Seidl. Thuc. 2, 69. 79. init. 84. extr. Xen. H. Gr. 5, 2, 9." Mallem et ipse ita reperiri in aliquo libro scripto, sed necessaria mutatio non est.

ξυμπάσαις ἤδη] *ἤδη* arte cum *ξυμπάσαις* iungendum, intellecto *οὔσαις*. Conf. 1, 30. extr. *χειμῶνος ἤδη ἀνεχώρησαν*. 8, 101. *ἀφικνοῦνται ἐς Ῥοίτειον, ἤδη τοῦ Ἑλλησπόντου*. 3, 112. *ἐπιπίπτει τοῖς Ἀμπρακιώταις ἔτι ἐν ταῖς εὐναῖς*. 4, 32. *οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς πρώτους φύλακας, οἷς ἐπέδραμον, εὐθὺς διαφθείρουσιν ἔν τε ταῖς εὐναῖς ἔτι, ἀναλαμβάνοντας τὰ ὅπλα*. Krueg. p. 302. Porro Astyochus adversus Samum navigat, ut Athenienses, qui ibi in statione erant, ad proelium eliciat. Hi vero ad proelium non prodeunt, quod inter se suspecti sunt. Iam duae se excipiunt sententiae per *γάρ* incipientes, quarum prior explicat, cur Athenienses inter se suspecti fuerint, qui Sami erant: *sub hoc enim tempus et iam prius in civitate Atheniensium status popularis* sive *antiquari coepit* sive *antiquatus erat*. Scribitur enim *κατελέλυτο* in Cass. Aug. Pal. It. Vat. G. Cl. Ven. (Lugd.) F. K. m. Ar. Chr. Dan. marg. Steph. Vall., at vulgo *κατελύετο*. Plusquamperfectum praeferendum esse, his demonstrat Poppo: mense Aprili Astyochus Samum advectus est, Quadringentorum autem imperium iam exeunte Februario et ineunte Martio constitutum esse apparet ex c. 67—70. Colligat aliquis ex iis, quae proxime inde a verbis *ἐπειδὴ γάρ* etc. sequuntur, imperium populare Athenis nondum sublatum fuisse, sed modo abrogari coepisse, contra quae Popp. monet, scriptorem in proximis, ne turba-

πλουν ποιεῖται ἐπὶ τὴν Σάμον· καὶ ὡς αὐτῷ διὰ τὸ ἀλλήλοις ὑπόπτως ἔχειν οὐκ ἀντανήγοντο, ἀπέπλευσε πάλιν ἐς τὴν Μί-

rum imperii formae causa motarum seriem interrumperet, aliquantum redire existimandum esse. Addit, non quia imperium populare Athenis abrogabatur, sed quia abrogatum erat, et duces ac milites Sami versantes hanc abrogationem partim probabant, partim improbabant, inter se tam suspectos fuisse, ut confligere cum Astyocho non auderent. At Krueg. ad Dionys. p. 370. vulgatam *κατελύετο* defendens sic scribit: „Astyochum legimus adversus Samum navigasse, ut Athenienses, qui ibi in statione erant, ad proelium compelleret. Hos autem non obviam prodiisse, quod mutuo suspecti sibi fuerint, quoniam status popularis tunc Athenis antiquaretur. At vero si Athenis modo antiquabatur, hoc patet nullam vim habere potuisse ad milites sollicitandos, ut qui de ea re nondum certiores facti essent, v. cap. 74. *οὐ γὰρ ᾔδεσάν πω τοὺς τετρακοσίους ἄρχοντας* Samii sc. et milites Athenienses. Itaque pro *ἐν ταῖς Ἀθήναις* legendum videtur *ἐν τοῖς Ἀθηναίοις*, intellectis iis, qui in Samo erant." Verum qui Athenienses, qui Sami erant, sine cognitione rerum in Urbe motarum essent, quum Pisander tum Sami versaretur, auctor ille mutationum civitatis in Urbe coeptarum, ut est c. 54.? Quae post Pisandri discessum Athenis, qui ibidem narratur, evenerunt, i. e. imperium Quadringentorum loco popularis institutum utique Samii et milites Atheniensium, qui Sami erant, nondum resciverant. Haec clarius edocebit compositus a Mansone Spart. 2. p. 474. conspectus rerum mutandae civitatis causa motarum:

Ol. 92, 1. (412.) archonte Callia.

SAMI	ATHENIS
m. Septembre.	
Alcibiades, Spartanis suspectus, ad Tissaphernem confugit c. 45.	
m. Octobre.	
Tissaphernes, eius consilio, Peloponnesiis stipendium imminuit 25 coll. 29.	
De abroganda democratia auctore Alcibiade primum apud exercitum agitatur 47.	
Mox etiam in urbe Samo 48.	
Phrynichus adversatur 48.	
Is quaerit Alcibiadem duplici apud Astyochum accusatione suspectum reddere, verum frustra 50. 51.	
	Pisander ab exercitu Athenas mittitur, ut ibi quoque evertendae democratiae operam det 50.
	Advenit Athenis et animos civium impellit 53.
	Phrynicho imperium abrogatur; Leon et Diomedon eius et Scironidis loco suffecti 54.

Ol. 92, 1. (411.) archonte Callia.

Lichae cum Tissapherne dissidium. Alcibiades iram satrapae in suum usum convertit 52.	
Leon et Diomedon, Pisandri comites, Samum adveniunt 55.	
Mox etiam Pisander cum decem legatis 54. 56.	
	Oligarchia post Pisandri Athenis discessum in dies latius manat 65.

λητον. ὑπο γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἔτι προτερον ἡ ἐν ταῖς Ἀθήναις δημοκρατία κατελέλυτο. ἐπειδὴ γὰρ οἱ περὶ τὸν Πεί-

SAMI

Transactiones cum Tissapherne coeptae irritae fiunt 56.

Interim oligarchia apud exercitum et Sami valde progreditur 63.

Pisander iterum cum quinque comitum Athenas mittitur causae oligarchorum ibi iuvandae 64.

Reliqui quinque Thasi et compluribus locis imperium populare abrogant 64.

Idem in itinere agunt Pisander et reliqui legati 65.

Tertium foedus Tissaphernis cum Spartanis 57. 58.

Magnae turbae Sami. Democratia per Leontem, Diomedontem et alios duces vincit 73.

m. Martio affecto.

Samii Chaeream Athenas mittunt, qui cives de mutatis exercitus animis certiores faciat 74.

m. Aprile.

Democratia Sami instauratur. Publica adversus Quadringentos professio 75. 76.

m. Aprile magis affecto.

Alcibiades Sami; imperator 81. 82. Iter facit ad Tissaphernem, redit. Legati Delo traiecti missi fiunt 86.

Argivi interceptos Oligarchorum legatos tradunt 86.

Alcibiades Tissaphernem Aspendum comitatur 88.

ATHENIS

Imperium Quinque Millium 66.

Pisander Athenas devenit. Phrynichus a partibus oligarchorum stat 68.

Post d. 27 Februarii.

Consilium Quadringentorum instituitur 67 — 70.

Legatio ad Agidem missa 70.

Athenienses decem legatos mittunt Samum, ut exercitum in partes oligarchorum pertrahant 72.

Quibus tamen melius visum, Delum appulsi quiescere 77.

Altera legatio ad Agidem missa 71.

Oligarchae (Phrynichus, Aristarchus, Pisander, Antipho) legatos Spartam mittunt et Piraeum munire parant 90.

m. Maio.

Legati Samo revertuntur cum Alcibiadis mandatis. Phrynichus et Antipho ipsi se Spartam conferunt, ut pacem et auxilia impetrent 90. sed frustra 91.

Peloponnesiorum classis apud Epidaurum 91. 92.

σανδρον πρέσβεις παρὰ τοῦ Τισσαφέρνους ἐς τὴν Σάμον ἦλθον, τά τε ἐν αὐτῷ τῷ στρατεύματι ἔτι βεβαιότερον κατέλα-

SAMI

ATHENIS

Atrox certamen oligarchorum et populari imperio studentium. (Theramenes) 91 — 93.

m. Iunio.

Placet concionem habere in templo Bacchi pristinae concordiae reducendae 93.

Classis Peloponnesiorum die concionis circum Salaminem navigat. Terror omnes invadit 94.

Pugna ad Eretriam. Euboea desciscit 95.

Ol. 92, 2. (411.) archonte Theopompo.

1 d. Hecatomb. = d. 25 Iun.

Imperium paucorum rursus abrogatur 97.

Pisander et Alexicles Deceleam aufugiunt 98.

Aristarchus Oenoen proditione Boeotis tradit 98.

τά τε ἐν αὐτῷ τῷ στρατεύματι] His respondent verba καὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς — ἐσκέψαντο. Horum autem verborum, interprete Dukero, hic sensus est: „Pisander et ceteri legati Atheniensium, a Tissaphernе Samum reversi, factionem apud exercitum confirmarunt et conspiratos artioribus quibusdam vinculis inter se adstrinxerunt. Nam καταλαμβάνειν etiam est *adstringere, obligare*, ut in iis, quae e Thucydide 1, 9. et 4, 86. profert Steph. in Thes. ὅρκοις καταλαμβάνειν et e Plutarcho καταλαβόντες ἐμῶσι, quod est in V. Numae p. 122. Steph. Sic Herodot. 9, 121. πίστει τε καταλαβόντες καὶ ὁρκίοισι et Lucian. in Prom. p. 174. δὸς καὶ τὴν ἑτέραν, κατειλήφθω καὶ μάλα καὶ αὐτή. Et Thuc. 5, 21. ἐπειδὴ εὗρε κατειλημμένας τὰς σπονδάς i. e. ἰσχυράς, ut Schol.“ Mox προὐτρέψαντο habet Vat., quod Haack. coniecerat. In Cass. Aug. Cl. προὐτρεψάντων. Vulgo προτρεψάντων. Gr. E. προτρέψαντος. C. προτρέψανιες. Scriptura Vaticani totam sententiam claram fieri, recte Arn. animadvertit, qui de turbis Samiorum monet verborum 8, 21. ἐγένετο ἐπανάστασις τοῦ δήμου τοῖς δυνατοῖς. Nec vero est, cur soli Atheniensium optimates cum Kruegero p. 370. intelligantur, quum qui idem cum illis sentiebant ipsorum Samiorum optimates, eos non minus a Pisandro et sociis ad instituendum paucorum imperium sollicitatos esse consentaneum sit. De verbis ὥστε πειρᾶσθαι v. Matth. p. 1038. Deinde ἐπαναστιάντες αὐτοί offerunt libri haud pauci, quod cum falsa structura προτρεψάντων recte ait Popp. concidere. Mosqu. ἐπαναστιάντας sine αὐτούς, quod Popp. negat deesse posse, quia eo omisso accusativus ad δυνατούς spectare deberet, quum ad Σαμίων referendus sit. Etenim accusativi positi sunt, ubi scriptor proprie dicere debebat ἐπαναστάντων αὐτῶν. At praecedit δυνατούς, unde pendent illi accusativi, quia subiectum vocis δυνατούς certe ex parte verbis ἐπαναστάντας αὐτούς continetur, quippe pars τῶν ἐπαναστάντων erant οἱ δυνατοί, pars erant plebs. Plebs quoque Sami paulatim ad imperium paucorum propensior facta est, ut patet ex c. 73. Interpretare *namque sub id temporis, atque etiam prius popularis status per civitatem Atheniensium sublatus erat. Postquam enim Pisander eiusque collegae, Athe-*

βον, καὶ αὐτῶν τῶν Σαμίων προὐτρέψαντο τοὺς δυνατοὺς ὥρτε πειρᾶσθαι μετὰ σφῶν ὀλιγαρχηθῆναι, καίπερ ἐπαναστάντας αὐτοὺς ἀλλήλοις ἵνα μὴ ὀλιγαρχῶνται. καὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἅμα οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τῶν Ἀθηναίων κοινολογούμενοι ἐσκέψαντο Ἀλκιβιάδην μέν, ἐπειδήπερ οὐ βούλεται, ἐᾶν· καὶ γὰρ οὐκ ἐπιτήδειον αὐτὸν εἶναι ἐς ὀλιγαρχίαν ἐλθεῖν, αὐτοὺς δὲ ἐπὶ σφῶν αὐτῶν, ὡς ἤδη καὶ κινδυνεύοντας, ὁρᾶν ὅτῳ τρόπῳ μὴ ἀνεθήσεται τὰ πράγματα, καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἅμα ἀντέχειν, καὶ ἐσφέρειν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἰδίων οἴκων προθύμως χρήματα καὶ ἤν τι ἄλλο δέῃ, ὡς οὐκέτι ἄλλοις ἢ σφίσιν αὐτοῖς ταλαι-
64 πωροῦντας. παρακελευσάμενοι οὖν τοιαῦτα τὸν μὲν Πείσανδρον εὐθὺς τότε καὶ τῶν πρέσβεων τοὺς ἡμίσεις ἀπέστελλον ἐπ' οἶκον, πράξοντας τἀκεῖ, καὶ εἴρητο αὐτοῖς τῶν ὑπηκόων πόλεων αἷς ἂν προσίσχωσιν ὀλιγαρχίαν καθιστάναι· τοὺς δ' ἡμίσεις ἐς

niensium legati, a Tissapherne Samum redierunt, res in castris firmius obstrinxerunt, et ipsos Samiorum optimates hortabantur, ut secum paucorum dominatum constituere conarentur, quamvis ipsi Samii inter se seditiosi arma ceperant, ne paucorum dominatu regerentur. Porro in verbis *ἐσκέψαντο Ἀλκιβιάδην — αὐτοὺς δέ* sequi poterat nominativus *αὐτοί* et ita deinceps. Sed *αὐτούς* mihi posuisse videtur, quia in *ἐσκέψαντο ἐᾶν* notio verbi *χρῆναι* inclusa latet. Etenim *ἐσκέψαντο ἐᾶν* nihil aliud est, nisi *σκεψάμενοι ἐνενόουν χρῆναι ἐᾶν*. Proinde etiam *αὐτούς* sequi poterat, *reputando sentiebant Alcibiadem valere iubendum esse* i. e. sese de Alcibiade non debere sollicitos esse, *ipsos vero videre debere*, ne etc. Denique *τά* ante *τοῦ πολέμου* deest in Gr., „quo omisso *ἀντέχεσθαι* requireretur. Vulgatam interpretantur *res bellicas sustinere*, quod esset *ἀνέχεσθαι*, cuius activum si eodem modo diceretur, *ἀνέχειν* cum Reiskio coniiceremus. *Ἀντέχειν τι* alibi non legimus apud Thucydidem, sed hoc verbum aut absolute ponitur aut cum *τινί* (ut 2, 64.) et *πρός τινα* in notione *perdurandi* et *resistendi* construitur.“ Popp. Converte *in rebus bellicis perdurare*. Mirum, hic interpretes haesisse, non item infr. c. 86. *καὶ τἆλλα ἐκέλευεν ἀντέχειν καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τοῖς πολεμίοις.*

64. *αἷς ἂν προσίσχωσιν*] Aliquot libri *ἴσχωσιν*. Popponi vulgata *προσίσχ.* videtur ex interpretatione simplicis *ἴσχωσιν* extitisse. Tum Bekk. in ed. stereot. edidit *ἔς τ' ἄλλα*, hypostigme post *διέπεμπον* posita. Sed adversari videtur articulus *τά* et „magis etiam particula ipsa *τε* neque huic loco apta, et, si post *ἡμίσεις* collocandam fuisse putes, alterum partitionis (*τῶν πρέσβεων τοὺς ἡμίσεις — τοὺς δ' ἡμίσεις*) membrum male cum alia sententia connectens.“ Popp. Quod autem auctor dicit *Διοτρέφη ὄντα περὶ Χίον*, nolim putare, hunc relictarum [a Strombichide, quum in Hellespontum abiret c. 62. coll. c. 30.] Chii navium ducem fuisse. Fortasse *τριήραρχος* erat. Videtur idem esse, qui 7, 29. *Διοτρέφης* dicitur, utroque enim modo scribitur. Vid. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 311. Ita Arist. Av. 799. *Διοτρέφης* habet, et ibidem 1442. *ὁ Διοτρέφης*, versu postulante *Διοτρέφης*. Articulum enim cum Elmsleio ad Eurip. Med. 326. non deleverim. Hunc Diotrephem puto filium Nicostrati, qui Atheniensium praetor (v. Thuc. 3, 75. 4, 53. 119. Arist. Vesp. 81. sqq.) ad Mantineam occubuerat. v. Thuc. 5, 74. coll. 61. Androtion. apud Schol. Arist. Av. 13.“ Krueg. p. 317. sq. Naves Chii nullas relictas esse supra ad c. 63. super verbis *αὐτόθεν τὰς ναῦς* dixi. Mox *ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης* etc. intellige *ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης ἡρημένον*

τἆλλα τὰ ὑπήκοα χωρία ἄλλους ἄλλῃ διέπεμπον. καὶ Διοτρέφη, ὄντα περὶ Χίον, ἡρημένον δὲ ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης ἄρχειν, ἀπέστειλον ἐπὶ τὴν ἀρχήν. καὶ ἀφικόμενος ἐς τὴν Θάσον τὸν δῆμον κατέλυσε. καὶ ἀπελθόντος αὐτοῦ οἱ Θάσιοι δευτέρῳ μηνὶ μάλιστα τὴν πόλιν ἐτείχιζον, ὡς τῆς μὲν μετ' Ἀθηναίων ἀριστοκρατίας οὐδὲν ἔτι προσδεόμενοι, τὴν δὲ ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἐλευθερίαν ὁσημέραι προσδεχόμενοι. καὶ γὰρ καὶ φυγὴ αὐτῶν ἔξω ἦν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων παρὰ τοῖς Πελοποννησίοις, καὶ αὕτη μετὰ τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιτηδείων κατὰ κράτος ἔπρασσε ναῦς τε κομίσαι καὶ τὴν Θάσον ἀποστῆσαι. ξυνέβη

ἄρχειν αὐτῶν. Vid. adn. ad. 1, 68. Et *ὁσημέραι* sine scripturae diversitate legi 7, 27. Popp. adnotavit: hic alii libri dant *ὁσήμεραι*, vulgo *ὅσαι ἡμέραι*. Vid. interpp. ad Greg. Cor. p. 64. Valck. ad Thom. M. pone epistolas Batavorum ad I. A. Ernest. editas a Tittm. p. 171. Verba *καὶ γὰρ καὶ φυγὴ — Πελοποννησίοις* adscripsit Thom. M. p. 902., ubi dicit *φυγὴ καὶ οἱ φυγάδες*. Quare scriptor addidit *ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων*, quasi esset *φυγαδευθέντες ὑπὸ Ἀθ.* Schol. *καὶ γὰρ φυγάδες αὐτῶν ἦσαν παρὰ Πελοποννησίοις, πεφευγότες ὑπὸ Ἀθηναίων.* Proinde passim *φυγή* et *φυγάδες* in libris permutantur. v. Heusd. Specim. cr. in Plat. p. 149. Mor. ad Xen. H. Gr. 5, 2, 9. Aesch. de Fals. Leg. p. 310. Reisk., ubi corrige *ὑπὸ τῆς τῶν Βοιωτῶν φυγῆς*. Reisk. Indic. Graecit. Aeschin. Isocr. p. 183. Cor. Plut. Parallel. Vol. 2. p. 345. Cor. Ibidem etiam p. 325. e nonnullis libris Coraes edere debebat *τὰς μὲν φυγὰς καταγαγεν εἰς τὴν πόλιν*, ubi vulgo extat *τοὺς μὲν φυγάδας*. Tetigerunt hunc usum Valck. ad Herodot. 3, 148. Schaef. Add. et Corrig. ad Astii Animdv. ad Plat. Legg. et Epinom. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 130, 3.

ναῦς τε κομίσαι] Schol. *εἰς τὴν Λακεδαίμονα δηλονότι.* Imo *ἐκ τῆς Λακεδαίμονος.* Paulo post *δοκεῖν δέ μοι* Vat. Vulgo *δοκεῖ*. Vid. Vig. p. 744. Matth. §. 545. Verba *σωφροσύνην — ἐλευθερίαν* affert Schol. in Plat. Charmid. p. 323. Bekk., ubi est *ἀντικρύ*. Male; nam *ἀντικρύς* vel *ἄντικρυς* hic opus est, quia sensus hic esse debet: *φανερῶς* sive *διαῤῥήδην ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν* i. e. sie gingen geradezu auf die Freiheit los. Vid. Lobeck ad Phryn. p. 443. sq. et adn. ad 2, 4. Tum *τὴν ὑπὸ τῶν* om. Gr. In E. legitur *τὴν ἀπὸ τῶν*. Vat. *τῆς ἀπὸ τῶν* habere a Bekkero dicitur, sed quum idem libro E. male tributum sit, et Vat. *ὕπουλον αὐτονομίαν* servet, etiam *τήν* Popponi videtur tueri. *Ἀπό* Reisk. et Arn. probant, comparatis verbis paulo superius lectis *τὴν ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἐλευθερίαν*. Popp. 1. Comm. p. 544. *ὑπό* retinendum convertendumque esse ait *ab Atheniensibus concessam*. De voce *ὕπουλον* et de toto hoc loco agit Wyttenb. ad Plut. Moral. Vol. 1. p. 292. Vol. 2. p. 169. Porro *αὐτονομίαν* habent Cass. Aug. Cl. It. Vat. Reg. (G.) Ven. (Lugd.) D. I. E. K. m. Ar. Chr. Dan. marg. Steph. In F. *αὐτοευνομίαν*. Vulgo *εὐνομίαν*. Schol. *εὐβουλότεραι γὰρ αἱ πόλεις γενόμεναι ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὑπούλου εὐνομίας οὐδὲν φροντίσαντες.* Citat haec verba Dionys. p. 800. Reisk. scribens: *οἱ μὲν ἀκολούθως τῇ κοινῇ συνηθείᾳ σχηματίζοντες τὴν φράσιν τῷ τε θηλυκῷ γένει τῆς προσηγορίας τὸ θηλυκὸν ἂν ἀντέζευξαν μόριον καὶ πτώσιν τῆς μετοχῆς τὴν αἰτιατικὴν ἀντὶ τῆς γενικῆς ἔταξαν τὸν τρόπον τόνδε· „σωφροσύνην γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ὕπουλον εὐνομίαν οὐ προτιμήσασαι.“* Reprehendit igitur masculinum *προτιμήσαντες* post *πόλεις*, de quo usu

οὖν αὐτοῖς μάλιστα ἃ ἐβούλοντο, τὴν πόλιν τε ἀκινδύνως ὀρθοῦσθαι καὶ τὸν ἐναντιωσόμενον δῆμον καταλελύσθαι. περὶ μὲν οὖν τὴν Θάσον τἀναντία τοῖς τὴν ὀλιγαρχίαν καθιστᾶσι τῶν Ἀθηναίων ἐγένετο, δοκεῖν δέ μοι καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς τῶν ὑπηκόων· σωφροσύνην γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τὴν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὕπουλον εὐνομίαν οὐ προτι-
65 μήσαντες. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Πείσανδρον παραπλέοντές τε, ὥσπερ ἐδέδοκτο, τοὺς δήμους ἐν ταῖς πόλεσι κατέλυον, καὶ ἅμα ἔστιν ἀφ' ὧν χωρίων καὶ ὁπλίτας ἔχοντες σφίσιν αὐτοῖς ξυμμάχους ἦλθον ἐς τὰς Ἀθήνας. καὶ καταλαμβάνουσι τὰ πλεῖστα τοῖς ἑταίροις προειργασμένα. καὶ γὰρ Ἀνδροκλέα τέ τινα τοῦ δήμου μάλιστα προεστῶτα ξυστάντες τινὲς τῶν νεωτέρων κρύφα ἀποκτείνουσιν, ὅσπερ καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην οὐχ ἥκιστα ἐξήλασε, καὶ αὐτὸν κατ' ἀμφότερα, τῆς τε δημαγωγίας ἕνεκα καὶ οἰόμενοι τῷ Ἀλκιβιάδῃ ὡς κατιόντι καὶ τὸν Τισσαφέρνην φίλον ποιήσοντι χαριεῖσθαι, μᾶλλόν τι διέφθειραν· καὶ ἄλλους τινὰς ἀνεπιτηδείους τῷ αὐτῷ τρόπῳ κρύφα ἀνάλωσαν. λόγος τε ἐκ τοῦ φανεροῦ προείργαστο αὐτοῖς ὡς οὔτε μισθοφορητέον εἴη ἄλλους ἢ τοὺς στρατευομένους, οὔτε μεθεκτέον τῶν πραγμάτων πλείοσιν ἢ πεντακισχιλίοις, καὶ τούτοις οἳ ἂν μάλιστα τοῖς τε χρή-

v. Matth. §. 556. adn. 3. et perinde ac Schol. legit εὐνομίαν, quod mihi quoque praeferendum videtur. Nam ut democratiae ἀκολασίαν, ita imperio paucorum σωφροσύνην et εὐνομίαν ab iis, qui alterutri favebant, tributam esse vere monuit Arn., addens, Athenienses sociis nec dedisse nec pollicitos esse αὐτονομίαν, contra ea apud socios forma civitatum aristocratica instituta est hac spe, ut eos sic in obedientia Athenienses retinerent. Quare Phrynichum, ubi τὸ ὕπουλον huius formae civitatum mutationis exponit, ait dixisse οὐ βουλήσεσθαι αὐτοὺς μετ' ὀλιγαρχίας ἢ δημοκρατίας δουλεύειν μᾶλλον, ἢ μεθ' ὁποτέρου ἂν τύχωσι τούτων, ἐλευθέρους εἶναι c. 48. Et Thucydidem in hoc ipso capite addit observasse τῆς μὲν μετ' Ἀθηναίων ἀριστοκρατίας οὐδὲν ἔτι προσδεόμενοι, τὴν δὲ ἐλευθερίαν — προσδεχόμενοι.

65. σφίσιν αὐτοῖς] v. adn. ad 8, 14. De Androcle adi Ruhnk. Hist. cr. Oratt. Gr. p. XLIII. Et καὶ οἰόμενοι etc. est *opinati, se hoc facinore gratificaturos esse Alcibiadi, ut quem exilio rediturum et amicitiam Tissaphernis conciliaturum putarent.* De verbalibus μισθοφορητέον — μεθεκτέον v. Matth. p. 840. 4. „Acacius recte censet, hoc pertinere ad mercedem, quam magistratus, senatus, iudices et populus Athenis e iudiciis, concionibus et aliis, quae publice agebantur, ferebant, de quibus v. Aristot. Polit. 6, 2. Sigon. de R. A. 2, 3. Infr. c. 67. μήτε ἀρχὴν ἄρχειν μηδεμίαν ἔτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ κόσμου, μήτε μισθοφορεῖν et c. 69. de senatoribus ἀπὸ τοῦ κυάμου, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐξιέναι λαβοῦσι τὸν μισθόν.“ Duk. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. 2, 14. p. 244. 15. p. 250. 16. p. 255. adde p. 131. „Quod autem mercedem modo iis solvendam esse, qui militarent, edictum est, eo pauperes a magistratibus et iudiciis removebantur. Conf. Aristot. Polit. 4, 7, 2. 6, 1, 9. Boeckh. l. c. Vol. 1. p. 234.“ Krueg. p. 371. *Μετέχειν τῶν πραγμάτων* est *rempublicam capessere*, civem esse eo sensu, quo plene sis h. e. partem habere in iudiciis, magistratibus legibusque ferendis.

μασι καὶ τοῖς σώμασιν ὠφελεῖν οἷοί τε ὦσιν. ἦν δὲ τοῦτο εὐ-66
πρεπὲς πρὸς τοὺς πλείονς, ἐπεὶ ἔξειν γε τὴν πόλιν οἵπερ καὶ μεθιστάναι ἔμελλον. δῆμος μέντοι ὅμως ἔτι καὶ βουλὴ ἡ ἀπὸ τοῦ κυάμου ξυνελέγετο· ἐβούλευον δὲ οὐδὲν ὅ,τι μὴ τοῖς ξυνεστῶσι δοκοίη, ἀλλὰ καὶ οἱ λέγοντες ἐκ τούτων ἦσαν καὶ τὰ ῥηθησόμενα πρότερον αὐτοῖς προὔσκεπτο. ἀντέλεγέ τε οὐδεὶς

66. ἦν δὲ τοῦτο εὐπρεπές] i. e. Quinquies mille nihil nisi nomen futuros: veram potestatem conspiratorum optimatium, qui rempublicam converterant, fore existimabant. Conf. c. 89. Arn. Nam ἔξειν τὴν πόλιν significare *praefuturos esse reipublicae* monuit Krueg. p. 269., qui p. 372. ita h. l. interpretatur: *Speciosum erat hoc commentum, quo plebem inducerent. Administrare enim rempublicam volebant iidem, qui eius formam mutaturi erant.* „Neutiquam igitur, addit, Quinquies Mille cives imperii participes facere meditabantur, quos qui tunc statum popularem evertebant haud quaquam serio eligere cogitabant. Vid c. 86. 89, 92. 93. 97. Omnia confundunt Mitf. H. Gr. Vol. 4. p. 310. Mans. Spart. 2. p. 282.“ Ἔμελλον cum eodem bis cogita et ad ἔξειν et ad μεθιστάναι, Vat. μεθίσιασαν, unde Valla *qui administrationem civitatis immutarunt.* Iam res, hinc usque ad c. 69. narratas, per summarium sic refert Meier. de Bonis Damn. p. 8. sq.: „Quum nondum penitus constituta esset Quadringentorum tyrannis, ἔτι καὶ ἡ βουλὴ ἡ ἀπὸ τοῦ κυάμου ξυνελέγετο. Sed quum mox omnia coniurati tutiora sibi esse viderent, ἐπέσησαν τοῖς ἀπὸ τοῦ κυάμου βουλευταῖς οὖσιν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐξιέναι — (cap. 69.) h. e. dissolvitur senatus Quingentorum fabis electus sive popularis seu democraticus, et eorum vice Quadringenti homines senatores se faciunt, Prytanes ex se sortiuntur, omniaque agunt, quae olim senatui democratico demandata erant; imo rarius ad concionem Quinquies Mille civium referunt, quam ille popularis senatus ad universam civium concionem retulerat.“ Articulus ἡ, qui vulgo post βουλή deest, additur a Cass. Aug. Cl. Ven. It. Vat. F. K. m. Ar. Chr. et a rec. corr. Reg. (G.), quod recte fieri Haack. dicit, quia verba ἀπὸ τοῦ κυάμου ad βουλὴν solam, non item ad δῆμον pertinent. Schol. κλήρους ἔβαλον κυάμους καὶ οἱ λαχόντες συνήρχοντο εἰς τὴν βουλήν. Ita igitur appellabatur senatus Quingentorum, quia senatorum sortitio fabis fiebat. Vid. Potter. Archaeol. Vol. 1. p. 199., interpp. ad Xen. M. S. 1, 2, 9. C. Fr. Herm. Antt. Gr. §. 125 sqq. Et τοῖς ξυνεστῶσι recte Schol. interpretatur per συνωμόταις.

προὔσκεπτο] Vulgo προὐσκέπτετο. „Nostrum, ait Popp., reponendum esse iam Bau. divinavit. Conf. Matth. §. 495. e. Cum Bauero consentit Elmsl. ad Eur. Heracl. 148., cui Buttm. Gr. max. 2. p. 435. calculum adiecit.“ Converte: und was vorgetragen wurde sive werden sollte, hatten sie erst alles vorher überlegt. Causam mutationis hanc Elmsl. profert, quia Attici nunquam dicant σκέπτομαι, sed semper σκοπῶ aut σκοποῦμαι, nunquam σκοπήσω, σκοπήσομαι, sed semper σκέψομαι, sic etiam ἐσκεψάμην et ἔσκεμμαι. Verba ἀντέλεγε — οὐδεὶς — δεδιώς sic intellige: ἀντέλεγεν οὐδεὶς, ἕκαστος δεδιώς, nam ἕκαστος ex οὐδείς accessendum est, ut docuit Krueg. p. 116. Conf. adn. ad 4, 10. Καί ante ὁρῶν om. Gr., „quae omissio non displiceat. Conf. Matth. §. 556. 3. extr. Valla *prae metu, quum cerneret.*“ Popp. Krueg. p. 115 sq. rectius egit conferens 1, 1. ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου καὶ ἐλπίσας, addens, „καί si abesset, nemo desideraret. Nec tamen sollicitandum est. Conf. 4, 97. ἀποσιρέψας καὶ εἰπών etc.“ Poppo ipse adfert c. 73. μεταβαλλόμενοι καὶ πεισθέντες. Vid. adn. ad 1, 1. 4, 97. Mox ἐπιηδείου Schol. exponit per εὐπροσώπου, ἐσκεμμένου. Cogitasse videtur

ἔτι τῶν ἄλλων, δεδιὼς καὶ ὁρῶν πολὺ τὸ ξυνεστηκός· εἰ δέ τις καὶ ἀντείποι, εὐθὺς ἐκ τρόπου τινὸς ἐπιτηδείου τεθνήκει, καὶ τῶν δρασάντων οὔτε ζήτησις οὔτ' εἰ ὑποπτεύοιντο δικαίωσις ἐγίγνετο, ἀλλ' ἡσυχίαν εἶχεν ὁ δῆμος καὶ κατάπληξιν τοιαύτην ὥστε κέρδος ὁ μὴ πάσχων τι βίαιον, εἰ καὶ σιγῴη, ἐνόμιζε. καὶ τὸ ξυνεστηκὸς πολὺ πλέον ἡγούμενοι εἶναι ἢ ὅσον ἐτύγχανεν ὂν ἠσσῶντο ταῖς γνώμαις, καὶ ἐξευρεῖν αὐτὸ, ἀδύνατοι ὄντες διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, καὶ διὰ τὴν ἀλλήλων ἀγνωσίαν οὐκ εἶχον. κατὰ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ προσολοφύρασθαί τινι ἀγανακτήσαν.α, ὥς τε ἀμύνασθαι ἐπιβουλεύσαντα, ἀδύνατον ἦν· ἢ γὰρ ἀγνῶτα ἂν εὗρεν ᾧ ἐρεῖ ἢ γνώριμον ἄπιστον. ἀλλήλοις γὰρ ἅπαντες ὑπόπτως προσῄεσαν οἱ τοῦ δήμου, ὡς μετέχοντά τινα τῶν γιγνομένων. ἐνῆσαν γὰρ καὶ οὓς οὐκ ἄν ποτέ τις ᾤετο ἐς ὀλιγαρχίαν τραπέσθαι· καὶ τὸ ἄπιστον οὗτοι μέγιστον πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐποίησαν, καὶ πλεῖστα ἐς τὴν τῶν ὀλίγων ἀσφάλειαν ὠφέλησαν, βέβαιον τὴν ἀπιστίαν τῷ δήμῳ πρὸς ἑαυτὸν καταστήσαντες.

67 Ἐν τούτῳ οὖν τῷ καιρῷ οἱ περὶ τὸν Πείσανδρον ἐλθόντες εὐθὺς τῶν λοιπῶν εἶχοντο. καὶ πρῶτον μὲν τὸν δῆμον

de falsa aliqua accusatione criminis capitalis. At Arn. de fraudulenta caede per sicarios. Opinor equidem, utroque modo. Et *δικαίωσις* Schol. explicat per *κόλασις· ἢ εἰς δίκην ἀπαγωγὴ, ἤτοι κρίσις.* Suidas et Phavorin. *δικαιώσεις — Θουκ. τὰς κολάσεις λέγει.* Eadem Zonaras. Et Harpocr. *ὁ Θουκ. πολλάκις τὴν δικαίωσιν ἐπὶ τῆς κολάσεως τάττει,* ubi v. Vales. Conf. Krueg. Indic. ad Dionys. Hist. s. v. Lobeck. ad Phryn. p. 351 sq. Arn. cum his consentiens a bringing to iustice et proinde punishing. In verbis *ἢ ὅσον ἐυύγχανεν ὄν* participium *ὄν* addunt multi bonique libri, vulgo *ὃ ἦν* pro *ὄν*. „Apud vetustiores in prosa oratione *ὄν* ad verbum *τυγχάνω* omittitur tantum adiectivo addito. Conf. Matth. §. 553. 3. *δ'*. adn. 1.“ Popp. Idem verba *ἀδύνατοι ὄντες* ad *διὰ τὸ μέγεθος*, verba *οὐκ εἶχον* ad *καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἀγνωσίαν* trahit, *καί* ante *διά* interpretatur *etiam*. Schol. *καὶ διὰ τὸ μέγεθος, φησὶ, τῆς πόλεως ἠγνόουν τοὺς συνεσιῶτας, καὶ οὐκ ἐδύναντο αὐτοὺς ἐξευρεῖν· καὶ διὰ τὸ κρύφα δὲ ἐκείνους πράττειν οὐκ ἐδύναντο εὑρεῖν αὐτούς.* Idem: *κατὰ τὸ ἀγνοεῖν τοὺς ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας οὐκ ἦν δυνατὸν (τουτέστιν ἀσφαλὲς) ἀγανακτήσαντά τινα τοῖς πραττομένοις ἀπολοφύρεσθαι παρὰ τῷ πέλας.* Bau. contulit Horat. Epod. 11, 12. *querebar applorans tibi.* Verborum *ὥστε ἀμύνασθαι* hic sensus esse videtur: in der Absicht (*ὥστε*) einem Angreifer es zu vergelten (sc. adiuvante eo, apud quem aliquis de iniuria aggressoris conquestus est). Accusativus *ἐπιβουλεύσαντα* obiecti est, pendens ex *ἀμύνασθαι*. Schol. Duk. et Greg. Cor. p. 79. *μετέχοντά τινα* pro *μετέχοντί τινι* vel *μετέχοντός τινος* scriptum esse volunt, et hoc quidem magna cum probabilitate. Sic erunt hi accusativi absoluti, quos multis explicat Elmsl. ad Eur. Heracl. 693. Conf. Matth. §. 568. 3. *Aut enim ignotum invenisset, cui dicturus esset, aut notum, sed infidum: nam omnes de populo ita se mutuo adibant, ut alteri alteris suspecti essent, tanquam participes rerum, quae agebantur;* in der Furcht, es möchte einer von der Partei seyn. De *οἱ τοῦ δήμου* v. Matth. p. 571.

67. *ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ — εἶχοντο*] Haec verba habet Etym. M. p. 732, 48. Verba *ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ — ἡ πόλις οἰκήσεται* ad-

ξυλλέξαντες εἶπον γνώμην δέκα ἄνδρας ἑλέσθαι ξυγγραφέας αὐτοκράτορας, τούτους δὲ ξυγγράψαντας γνώμην ἐσενεγκεῖν ἐς τὸν

scripserunt Phot. Suid. Harpocr. in *συγγραφεῖς*, apud quem pro *τοῦτο δὲ καὶ πρὸ τῆς καταστάσεως τῶν νῦν ἐγένετο* legendum *τῶν ὑ.* Suidae locum in *συγγραφεῖς* repetit Phavorin. Verba *οἱ περὶ Πείσανδρον — (c. 68.) ξυγκαταλύσας τὸν δῆμον* Suidas habet in *ξυγγραφεῖς*. — Anecdd. Bekk. 1. p. 270, 17. 301, 13. *συγγραφεῖς οἱ ἠρημένοι παρὰ τῆς πόλεως ἄνδρες, ἵνα συγγράψωσι τοὺς μεθέξοντας τῆς τῶν τετρακοσίων πολιτείας· οἱ δ' αὐτοὶ καὶ ἐκαλοῦντο καταλογεῖς.* Phot. p. 103. Herm. *καταλογεῖς Ἀθήνησί τινες ἦσαν κατάλογον διδόντες τῶν ὀνομάτων τῶν τὰ κοινὰ δυναμένων διοικεῖν πραγματα· οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ συγγραφεῖς ἐκαλοῦντο, ὅτι ἐνέγραφόν τινας, ὡς* (scr. *οὓς*) *χρὴ μετέχειν τῆς πολιτείας.* Idem p. 403. *συγγραφεῖς ἄνδρες ἠροῦντο, ἵνα συγγράψωσι τοὺς μεθέξοντας τῆς τῶν ὑ ἀρχῆς καὶ τῆς τῶν λ'. ἐκαλοῦντο δὲ καὶ οἱ αὐτοὶ καταλογεῖς.* Harpocr. l. c. addit: *ἦσαν δὲ οἱ μὲν πάντες συγγραφεῖς τριάκοντα οἱ τότε αἱρεθέντες, καθά φησιν Ἀνδροτίων τε καὶ Φιλόχορος· ἕκάτερος ἐν τῇ Ἀτθίδι· ὁ δὲ Θουκυδίδης τῶν δέκα ἐμνημόνευσε μόνον τῶν προβούλων.* Eadem paucis mutatis repetit Phot. p. 406. et Etym. M. Veruntamen videndum est, ne hic error subsit. Ac primum non perspicitur, qui factum sit, ut Thucydides non nominarit nisi decem conscriptores, quum triginta fuerint. Deinde idem *προβούλων* 8, 1. mentionem iniicit, neque eos cum *συγγραφεῦσι* coniungit, sed statim post cladem Siciliensem creatos dicit. Inde aliquis suspicari possit, eos, de quibus Thuc. loquitur, *ξυγγραφέας* a Grammaticis cum Triginta viris confusos esse, qui et ipsi eo consilio creati sunt, ut *τοὺς πατρίους νόμους ξυγγράψουσι, καθ' οὓς πολιτεύσουσι.* Cui tamen coniecturae non multum tribuerim, cum plures inter utramque *πολιτείαν* similitudines intercesserint et altera alterius *ἀρχέτυπον* fuerit.“ Krueg. p. 375., qui praeterea conferri iubet Lys. pr. Polystr. p. 675. Locus de Triginta viris est ap. Xen. H. Gr. 2, 3, 2. et de tota re v. Wachsm. Antt. Gr. 1. 2. p. 201, 56. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 246, 11. p. 324, 13. Grammatici confuderunt *τοὺς ξυγγραφέας* cum Triginta viris et Suidas in *καταλογεύς* insuper Quadringentos cum concione Trium Millium sub Triginta viris. Porro „*ἔπειτα ἐπειδή* non cacophonon visum est Graecis. Conf. 5, 65. Soph. Ai. 61. Arist. Vesp. 1313. Eccl. 1092. Plut. 695. Demosth. c. Neaer. p. 1375, 13. Similiter Arist. Pac. 1194. *ἔπειτ' ἐπείσφερε.*“ Krueg. p. 376. Apud Suidam est *ἔπειδὲ δέ*. Porro *ξυνέκλησαν* de concione dixit, ut Pollux 8, 104. *συνήλαυνον*, nam inter alia, quibus populum in comitio continerent, Scythae cum fune rubricato circumeuntes congregatae multitudinis globos in comitium compellebant, ut docet Schoem. de Comit. Athen. p. 63 sq. Conf. Herm. Antt. Gr. p. 244, 11. Hinc fortasse *ξυνέκλησαν* dixit, cuius interpretamentum vulgata *ξυνέλεξαν* videtur. Alterum habent optimi libri. Et „ordinaria concionum loca fuerunt Forum, Pnyx, Theatrum Dionysiacum. Extra ordinem vero in Piraeo, Colono, Munychia conciones habebantur.“ Huds. vide Schoem. 1, 3. p. 52. De Colono agunt Both. ad Soph. Vitam Vol. 2. p. 4. Musgr. ad Oed. Col. 15. Si quis quaerat, cur concionem non in urbem convocaverint, velut in Pnycem, in urbe, opinor, facile tumultus exoriri poterat. Idem Arn. sentit, addens servos et *μετοίκους* imperio populari favisse et, si ad certamen res spectasset, fortiter id defensuros fuisse. Vulgo legitur *ἔξω τῆς πόλεως*, sed *τῆς* om. multi libri, v. adn. ad 1, 10. *Ἔξω* pro *ἐκτός* hic positum esse animadvertit Lobeck. ad Phryn. p. 128. Quippe *ἐκτός* est *intro*, *ἔνδον intus*, *ἔξω* hinaus, *ἐκτός* draussen. De intervallo Urbis et Coloni locus est Ciceronis de Fin. 5. ab init. *Constituimus in-*

δῆμον ἐς ἡμέραν ῥητὴν καθ' ὅ,τι ἄριστα ἡ πόλις οἰκήσεται. ἔπειτα ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα ἐφῆκε, ξυνέκλησαν τὴν ἐκκλησίαν ἐς τὸν Κολωνόν· ἔστι δὲ ἱερὸν Ποσειδῶνος ἔξω πόλεως ἀπέχον σταδίους μάλιστα δέκα· καὶ ἐσήνεγκαν οἱ ξυγγραφῆς ἄλλο μὲν οὐδέν, αὐτὸ δὲ τοῦτο, ἐξεῖναι μὲν Ἀθηναίων ἀνειπεῖν γνώμην ἣν ἄν τις βούληται· ἣν δέ τις τὸν εἰπόντα ἢ γράψηται παρανόμων ἢ ἄλλῳ τῳ τρόπῳ βλάψῃ, μεγάλας ζημίας ἐπέθεσαν. ἐνταῦθα δὴ λαμπρῶς ἐλέγετο ἤδη μήτε ἀρχὴν ἄρχειν μηδεμίαν ἔτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ κόσμου μήτε μισθοφορεῖν, προέδρους τε ἑλέσθαι πέντε ἄνδρας, τούτους δὲ ἑλέσθαι ἑκατὸν ἄνδρας, καὶ τῶν ἑκατὸν ἕκαστον πρὸς ἑαυτὸν τρεῖς· ἐλθόντας δὲ αὐτοὺς τετρακοσίους ὄντας ἐς τὸ βουλευτήριον ἄρχειν ὅπῃ ἂν ἄριστα γιγνώσκωσιν αὐτοκράτορας, καὶ τοὺς πεντακισχιλίους δὲ ξυλλέ-
68 γειν ὁπόταν αὐτοῖς δοκῇ. ἦν δὲ ὁ μὲν τὴν γνώμην ταύτην εἰπὼν Πείσανδρος, καὶ τἆλλα ἐκ τοῦ προφανοῦς προθυμότατα ξυγκαταλύσας τὸν δῆμον· ὁ μέντοι ἅπαν τὸ πρᾶγμα ξυνθείς, ὅτῳ τρόπῳ κατέστη ἐς τοῦτο, καὶ ἐκ πλείστου ἐπιμεληθεὶς Ἀντιφῶν ἦν ἀνὴρ Ἀθηναίων τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀρετῇ τε οὐδενὸς ὕστερος καὶ κράτιστος ἐνθυμηθῆναι γενόμενος καὶ ἃ γνοίη

ter nos ut ambulationem postmeridianam conficeremus in Academiam. Itaque ad tempus ad Pisonem omnes. Inde vario sermone sex illa Dipylo stadia confecimus. Hinc Meursius colligebat, praesentem locum corruptum esse, nam Colonum inter Dipylum et Academiam fuisse. Id liquere ait ex sequentibus apud Ciceronem verbis: *me ipsum huc modo venientem convertebat ad sese Colonus ille locus, cuius incola Sophocles ob oculos versabatur.* Ergo restituendum censet *ἀπέχον σταδίους μάλιστα δ'* i. e. *τέσσαρας.* Ad haec Popp. respondet, ex verbis Romani non clare apparere, Colonum inter Academiam et Dipylum fuisse, nam eodem modo scriptorem loqui potuisse, si Colonus in hac via modo conspici poterat, et ad orientem collocari Academiam a Barthelemio. Ex recentioribus conferri iubet Dodw. Itin. p. 413. Conf. Od. Muell. s. v. Attica ap. Ersch. et Grub. Encyclop. Vol. 6. p. 226. Meursii tamen coniectura probatur Lessingio Vit. Soph. p. 18. (Vol. 14. Opp. p. 272.) „At ex ipsa Ciceronis illa huius loci mentione licet colligere, Coloneum hunc locum non recta via illis locis fuisse interpositum, sed a venientibus conspectum fuisse in alterutra parte. Quintus enim *Nam me ipsum*, inquit, *huc modo venientem convertebat ad sese Coloneus ille locus:* ergo idem avertebat eius mentem a via et a locis proximis." Reisig. ad Soph. Oed. C. Praef. p. XXVIII. Mox *ἐπήνεγκαν* Suidas, at Thom. M. p. 814. vulgatam tuetur, et *Ἀθηναίοις* Suidas pro *Ἀθηναίων*. Et verborum *γράψηται παρανόμων* hic sensus est: *sin quis rogatorem rogationis contra leges factae accuset.* „Huc pertinet Aeschin. c. Ctesiph. §. 63. *τηνικαῦθ' ὁ δῆμος κατελύθη, ἐπειδή τινες τὰς γραφὰς τῶν παρανόμων ἀνεῖλον.* Conf. Wolf. Proleg. ad Dem. or. Leptin. p. 137. Schoem. de Comit. Athen. p. 170." Krueg. ad Dionys. p. 376. adde Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 201, 158. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 250. §. 132. Denique *πρὸς ἑαυτόν* est *ad se* sive *sibi cooptare.* „*Πρὸς ἑαυτῷ* est *praeter semet ipsum*, ut quartus accederet ipse." Bau. At ita, respondet Popp., illi centum viri, ut ceteros trecentos, sic se quoque ipsi delegisse viderentur.

68. *καὶ ἃ γνοίη*] Cass. Aug. *καὶ ἃ ἂν γνοίη.* In Laur. G. C. Bas.

εἰπεῖν, καὶ ἐς μὲν δῆμον οὐ παριὼν οὐδ' ἐς ἄλλον ἀγῶνα ἑκούσιος οὐδένα, ἀλλ' ὑπόπτως τῷ πλήθει διὰ δόξαν δεινότητος διακείμενος, τοὺς μέντοι ἀγωνιζομένους καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ ἐν δήμῳ πλεῖστα εἷς ἀνὴρ, ὅστις ξυμβουλεύσαιτό τι, δυνάμενος ὠφελεῖν. καὶ αὐτός τε, ἐπειδὴ τὰ τῶν τετρακοσίων

B. D. I. E. K. m. *ἄν* deest, estque delendum; nam in sententiis relativis, quae optativum habent, *ἄν* fere non additur. Popp., qui addit, in verbis 8, 54. *καὶ ἐψηφίσαντο, πλεύσαντα τὸν Πείσανδρον καὶ δέκα ἄνδρας μετ' αὐτοῦ πρᾶσσειν, ὅπῃ ἂν αὐτοῖς δοκοίη* particulam *ἄν* magis ad *ὅπῃ* pertinere, ut sit *quomodocunque iis videretur* et Matth. 527. adn. 2. negligentius hanc quaestionem tractasse. Deinde variant libri inter *ἑκούσιος* et *ἑκουσίως*. Krueg. ad Dionys. p. 38. attulit locos 2, 8. 4, 21. 8, 66., ut probaret, praesenti loco adverbium recipiendum esse. Ex adverso Lobeck. ad Phryn. p. 6. negat dubitari posse, quin persaepe librarii adverbia pro adiectivis et substantivis invexerint, ut praesenti loco et 3, 43.

ὑπόπτως — διακείμενος] Plut. Nic. 6. init. *ὁρῶν δὲ τῶν ἐν λόγῳ δυνατῶν, ἢ τῷ φρονεῖν διαφερόντων ἀποχρώμενον εἰς ἔνια ταῖς ἐμπειρίαις τὸν δῆμον, ὑφορώμενον δ' ἀεὶ καὶ φυλαττόμενον τὴν δεινότητα καὶ κολούοντα τὸ φρόνημα καὶ τὴν δόξαν (ὡς δῆλον ἦν τῇ Περικλέους καταδίκῃ, καὶ τῷ Λάμπωνος ἐξοστρακισμῷ, καὶ τῇ πρὸς Ἀντιφῶνα τὸν Ῥαμνούσιον ἀπιστίᾳ τῶν πολλῶν· καὶ μάλιστα δὴ τοῖς περὶ Πάχητα, τὸν ἑλόντα Λέσβον, ὃς, εὐθύνας διδοὺς ἧς στρατηγίας, ἐν αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ σπασάμενος ξίφος ἀνεῖλεν ἑαυτόν), τὰς μὲν ἐργώδεις πάνυ καὶ μακρὰς ἐπειρᾶτο διακρούεσθαι στρατηγίας* etc. Ad *δεινότητος* cogita *ῥητορείας.* Et *πλεῖστα εἷς ἀνὴρ* est *unus omnium maxime.* Haec ipsa verba habet Herodot. 6, 127., ubi v. Valck., adde Matth. p. 859. Deinde *ὅστις* ad *ἀγωνιζομένους* pertinere, monuit Haack., convertens *quicunque eum consulebant.* v. Matth. §. 475. Pro *τε* in *καὶ αὐτός τε* alii volunt *δέ*, alii *γε*, F. om. *τε.*

ἐπειδὴ τὰ τῶν] F. Lugd. Mosqu. *ἐπειδὴ μετὰ τῶν.* Cass. Aug. Cl. Pal. It. Vat. Reg. (G.) Cam. (eiusque Schol.) I. Ar. Chr. Dan. *ἐπειδὴ μετέσῃ ἡ δημοκρατία καὶ ἐς ἀγῶνας καιέσῃ μετὰ τῶν*, nisi quod *καί* in I. s. v. Nec aliter K. nisi quod pro *μετέσῃ* vacuum spatium. Nec aliter Ven., nisi quod *τὰ τῶν* pro *μετὰ τῶν* exhibet. „Verba quidem *μετέσῃ ἡ δημοκρατία* haud dubie spuria sunt et e margine irrepserunt, ubi interpretem ad *μεταπεσόντα* adscripsisse puto *ἐπειδὴ μετέπεσε τουτέστι μετέσῃ*, et ad *τοῦ δήμου* verba *ὁ δῆμος ἦγουν ἡ δημοκρατία. Μεταί* defendendum et mox *μεταπεσόντων* legendum videri possit cum Ar. Chr. marg. Cass. [et corr. m. Prima libri Cl. scriptura fuit *μετὰ τῶν — μεταπεσόντων*, sed corrector e *μετά* effinxit *τά*, genitivo *μεταπεσόντων* in *μεταπεσόντα* mutato]. Equidem tamen vulgarem lectionem praeferam. Sed verba *καὶ ἐς ἀγῶνας καιέσῃ* ab auctore profecta, sed post *ἐκακοῦτο* ponenda existimo, quum exquisitiora sint, quam ut a Scholiasta profecta videantur. Et sic fortasse Valla in libro suo invenit. Convertit enim *qui postmodum, cum, statu Quadringentorum collapso, acta illorum populus ultum iret, ipseque in iudicium vocaretur* (*ἐς ἀγῶνας καιέσῃ*), *tanquam* (*αἰτιαθεὶς ὡς*) *unus ex istarum rerum auctoribus, videtur mihi optume omnium ad meam usque memoriam causam capitis dixisse.*" Krueg. p. 374., cuius ex sententia proinde locus ita scribendus esset: *ἐπειδὴ μετὰ τῶν τετρακοσίων ἐν ὑστέρῳ μεταπεσόντων ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκακοῦτο καὶ ἐς ἀγῶνας καιέσῃ.* Ceterum „plane eodem modo loquitur Plat. Epist. 7. n. l. a princ. *χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ μετέπεσε τὰ τῶν τριάκοντα τε καὶ πᾶσα ἡ τότε πολιτεία.*"

ἐν ὑστέρῳ μεταπεσόντα ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκακοῦτο, ἄριστα φαίνεται τῶν μέχρι ἐμοῦ ὑπὲρ αὐτῶν τούτων αἰτιαθεὶς ὡς ξυγκατέστησε, θανάτου δίκην ἀπολογησάμενος. παρέσχε δὲ καὶ Φρύνιχος ἑαυτὸν πάντων διαφερόντως προθυμότατον ἐς τὴν ὀλιγαρχίαν, δεδιὼς τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ ἐπιστάμενος εἰδότα αὐτὸν ὅσα ἐν τῇ Σάμῳ πρὸς τὸν Ἀστύοχον ἔπραξε, νομίζων οὐκ ἄν ποτε αὐτὸν κατὰ τὸ εἰκὸς ὑπ' ὀλιγαρχίας κατελθεῖν· πολύ τε πρὸς τὰ δεινά, ἐπειδήπερ ὑπέστη, φερεγγυώτατος ἐφάνη. καὶ Θηραμένης ὁ τοῦ Ἄγνωνος ἐν τοῖς ξυγκαταλύουσι τὸν δῆμον πρῶτος ἦν, ἀνὴρ οὔτε εἰπεῖν οὔτε γνῶναι ἀδύνατος. ὥστε ἀπ' ἀνδρῶν πολλῶν καὶ ξυνετῶν πραχθὲν τὸ ἔργον οὐκ ἀπεικότως καίπερ μέγα ὂν προὐχώρησε· χαλεπὸν γὰρ ἦν τὸν Ἀθηναίων δῆμον ἔτει ἑκατοστῷ μάλιστα ἐπειδὴ οἱ τύραννοι κατελύθησαν ἐλευθερίας παῦσαι, καὶ οὐ μόνον μὴ ὑπήκοον ὄντα, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἧμισυ τοῦ χρόνου τούτου αὐτὸν ἄλλων ἄρχειν εἰωθότα.

69 Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκκλησία οὐδενὸς ἀντειπόντος, ἀλλὰ κυρώσασα ταῦτα διελύθη, τοὺς τετρακοσίους ἤδη ὕστερον τρόπῳ τοιῷδε ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσήγαγον. ἦσαν δ' Ἀθηναῖοι πάντες ἀεὶ οἱ μὲν ἐπὶ τείχει, οἱ δ' ἐν τάξει, τῶν ἐν Δεκελείᾳ

Duk: De vi passiva participii *αἰτιαθείς* Popp. adire iubet Elmsl. ad Eur. Heracl. 757. Matth. §. 495. e. „Ordo verborum hic est: *ἄριστα φαίνεται τῶν μέχρι ἐμοῦ ἀπολογησάμενος θανάτου δίκην ὑπὲρ αὐτῶν τούτων, αἰτιαθεὶς ὡς ξυγκατέστησε (τὰ τῶν τετρακοσίων)*. Inepte vulgo post *δίκην* distingui sponte patet, quum vel ex Cic. Brut. 12. vera interpunctio disci posset. Hunc locum et Quintiliani I. O. 3, 1, 11. a Ruhnkenio de Antiphonte oratore neglectum esse monet Mans. Verm. Abh. ju. Aufs. p. 23." Krueg. p. 374. Ciceronis verba haec sunt: *Huic Antiphontem Rhamnusium similia quaedam habuisse conscripta; quo neminem unquam melius ullam oravisse capitis causam, quum se ipse defenderet, se audiente, locuples auctor scripsit Thucydides.* Verba *se audiente* de suo addidit: nam apud Thucydidem nihil eiusmodi est, neque esse poterat, quia is exul nunquam in patriam rediit, et proinde Antiphontem dicentem audire non potuit. Nihil hic legimus, nisi *φαίνεται*, at licebat scriptori ita loqui sive ex alieno iudicio sive ipsi ex scripta oratione iudicanti. Ceterum Krueg. in Addendis monuit, Ruhnkenium his locis usum esse p. 18. 19. 21. 22. (ed. ann. 1765.) De Antiphonte post hunc egerunt Arn. ad h. l. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 200. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 326, 1. Paulo inferius de Phrynichi commercio cum Astyocho v. cap. 50. Vocem *φερεγγυώτατος* Schol. exponit per *ἱκανώτατος*. De Theramene Atheniensi agunt Taylor. Vit. Lys. p. 125. Ruhnk. Hist. cr. Oratt. Gr. p. 126. Fisch. Indic. Gr. ad Aeschin. s. v. Mans. Spart. 3, 2. p. 18. Schol. ad Arist. Nub. 360. Ran. 564. (ubi pro *ἐν πρώτῳ* corrige *ἐν ὀγδόῳ*). Villois. Anecdd. Vol. 1. p. 231., quos citavit Krueg. p. 373. adde Kortuem. Hellen. Staatsv. p. 181 sqq. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 200. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 326, 4. Denique Bekk. ex libris nonnullis edidit *ἐπ' ἔτει ἑκατοσιῷ μάλιστα*, quod Arn. intelligit *praeteritis fere* sive *paene centum annis* (when nearly a hundred years were past; when nearly the hundredth year was come; ad verbum: upon the hundredth year).

69. *Ἀθηναῖοι πάντες*] Vulgo erat *Ἀθηναίων*, alterum libri haud pauci ferunt. Popp. confert *Σαμίων πάντες* c. 75. et apud Latinos

πολεμίων ἕνεκα, ἐφ' ὅπλοις. τῇ οὖν ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τοὺς μὲν μὴ ξυνειδότας εἴασαν, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἀπελθεῖν, τοῖς δ' ἐν τῇ ξυνωμοσίᾳ εἴρητο ἡσυχῇ, μὴ ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ὅπλοις ἀλλ' ἄποθεν περιμένειν, καὶ ἤν τις ἐνιστῆται τοῖς ποιουμένοις, λαβόντας τὰ ὅπλα μὴ ἐπιτρέπειν. ἦσαν δὲ καὶ Ἄνδριοι καὶ Τήνιοι καὶ Καρυστίων τριακόσιοι καὶ Αἰγινητῶν τῶν ἐποίκων οὓς Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν οἰκήσοντας, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἥκοντες ἐν τοῖς ἑαυτῶν ὅπλοις, οἷς ταῦτα προείρητο. τούτων δὲ διατεταγμένων οὕτως ἐλθόντες οἱ τετρακόσιοι μετὰ ξιφιδίου ἀφανοῦς ἕκαστος, καὶ οἱ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν μετ' αὐτῶν Ἕλληνες νεανίσκοι, οἷς ἐχρῶντο εἴ τί που δέοι χειρουργεῖν, ἐπέστησαν τοῖς ἀπὸ τοῦ κυάμου βουλευταῖς οὖσιν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐξιέναι λαβοῦσι τὸν μισθόν· ἔφερον δὲ αὐτοῖς

passim *omnes* et *cuncti* cum genitivo inveniri monet post Ramsh. Gr. Lat. §. 105. p. 173. *Πάντες* Valla non expressit. Et *ἐπὶ τείχει* est an den Brustwehren der Mauern, v. adn. ad 3, 22. Tum *ἐν τάξει* Schol. interpretatur *ἐν παρατάξει*. Proxima sic explicat Arn.: „Civibus, quibus illo die officium erat in armis esse, de more permissum est domum abire post matutinam quasi quandam armorum lustrationem, relictis tamen armis, quae loco aliquo propatulo congesta iacebant, ut subito forte tumultu praesto essent. Conspirati igitur socios suos hortati sunt, ne plane domum diversi abirent, sed quodam parvo intervallo a loco armorum delitescentes praestolarentur, ut, si ceteri cives consilio exsequendo resistere conarentur, illico armis potirentur." *Τήνιοι* qui sequuntur, Popponi videntur Atheniensium *κληροῦχοι* fuisse, quia cum Carystiis et Aeginetis, quos constet colonos Atheniensium fuisse, reipublicae mutationem adiuvent. Certe Andrum a Pericle ducentos quinquaginta *κληρούχους* missos esse testari Plutarchum Pericl. 11. De colonis Aeginetis v. Thuc. 2, 27. 7, 57. Hos coniuratis accessisse Arn. putat hac spe fore, ut auxilia regis Persarum adversus Peloponnesios obtinerent: si enim Peloponnesii victores e bello discessissent, exspectandum fuisse Aeginetas per Athenienses patria expulsos restitutum iri (quod reapse evenit post pugnam ad Aegospotamos), et colonos Atticos sine dubio possessionibus suis eiectum iri. Paulo post *Ἕλληνες* deest in Cl. Ven. Vat. Laur. C. Reg. (G.) Cam. Gr., s. v. habet B. „Hos Graecos alibi me offendere non memini. Fortasse tamen eorum vestigia sunt apud Xen. H. Gr. 2, 3, 23. 50. Quamobrem diserte *Ἕλληνες* dicantur ignoro. An propterea, ne cum Scythis confundantur?" Krueg. p. 376. sq. De Scythis istis v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 222. 284. Verum Arn. intelligit fuisse eos ex *ἑταιρείαις* optimatum, quae c. 54. memorantur; *Ἕλληνες* autem putat additum, quia apparitores magistratuum Atticorum solebant non Graeci sed Barbari esse, plerumque Scythae, lecti ex servis publicis. Adire iubet Polluc. 8, 131. 132. Schoem. de Comitt. Ath. p. 90. In eadem sententia est Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 202, 161.

ἔφερον δὲ αὐτοῖς] i. e. *attulerunt ipsi mercedem in omne, quod currentis anni civilis reliquum erat tempus, eisque exeuntibus dederunt.* „Haec Boeckh. Staatsh. Vol. 1. p. 250. ita intelligit [et cum eo Meier. de Bon. Damn. p. 9.], ac si Quadringenti Senatoribus totius anni reliquae partis mercedem dedissent. Sed quamobrem tantos sumtus facerent? Equidem *τὸν τοῦ ὑπολοίπου χρόνου μισθόν* intellexerim mercedem praeteriti temporis adhuc senatoribus debitam." Krueg. p. 377.

τοῦ ὑπολοίπου χρόνου παντὸς αὐτοί, καὶ ἐξιοῦσιν ἐδίδοσαν.
70 ὡς δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ ἥ τε βουλὴ οὐδὲν ἀντειποῦσα ὑπεξῆλθε,
καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται οὐδὲν ἐνεωτέριζον ἀλλ' ἡσύχαζον, οἱ δὲ
τετρακόσιοι ἐξελθόντες ἐς τὸ βουλευτήριον τότε μὲν πρυτάνεις
τε σφῶν αὐτῶν ἀπεκλήρωσαν, καὶ ὅσα πρὸς τοὺς θεούς, εὐ-
χαῖς καὶ θυσίαις καθιστάμενοι ἐς τὴν ἀρχὴν ἐχρήσαντο, ὕστε-
ρον δὲ πολὺ μεταλλάξαντες τῆς τοῦ δήμου διοικήσεως, πλὴν
τοὺς φεύγοντας οὐ κατῆγον τοῦ Ἀλκιβιάδου ἕνεκα, τὰ δὲ ἄλλα
ἔνεμον κατὰ κράτος τὴν πόλιν. καὶ ἄνδρας τέ τινας ἀπέκτει-
ναν οὐ πολλούς, οἳ ἐδόκουν ἐπιτήδειοι εἶναι ὑπεξαιρεθῆναι·
καὶ ἄλλους ἔδησαν, τοὺς δὲ καὶ μετεστήσαντο· πρός τε Ἄγιν
τὸν Λακεδαιμονίων βασιλέα ὄντα ἐν τῇ Δεκελείᾳ ἐπεκηρυ-
κεύοντο, λέγοντες διαλλαγῆναι βούλεσθαι, καὶ εἰκὸς εἶναι αὐ-
71 τὸν σφίσι καὶ οὐκέτι τῷ ἀπίστῳ δήμῳ μᾶλλον ξυγχωρεῖν. ὁ
δὲ νομίζων τὴν πόλιν οὐχ ἡσυχάζειν, οὐδὲ εὐθὺς οὕτω τὸν
δῆμον τὴν παλαιὰν ἐλευθερίαν παραδώσειν, εἴ τε στρατιὰν
πολλὴν ἴδοι σφῶν, οὐκ ἂν ἡσυχάσειν, οὐδὲ ἐν τῷ παρόντι
πάνυ τι πιστεύων μὴ οὐκέτι ταράσσεσθαι αὐτούς, τοῖς μὲν
ἀπὸ τῶν τετρακοσίων ἐλθοῦσιν οὐδὲν ξυμβατικὸν ἀπεκρίνατο,
πρεσμεταπεμψάμενος δὲ ἐκ Πελοποννήσου στρατιὰν πολλὴν οὐ
πολλῷ ὕστερον καὶ αὐτὸς τῇ ἐκ τῆς Δεκελείας φρουρᾷ μετὰ

Sic puto scriptorem dicturum fuisse *τὸν τοῦ πρότερον χρόνου ὑπόλοι-πον μισθόν*. Videtur singularum prytaniarum merces senatoribus iam soluta fuisse, priusquam se munere abdicare coacti sunt. Et Quadringentos credere licet propterea paulo liberaliores fuisse, ne tot homines novis rebus exasperatos et animis alienatos dimitterent. *Totius temporis quod reliquum erat* ad annum explendum." DOBR.

70. *οἱ δὲ τετρακόσιοι*] Hinc apodosis incipit, v. adn. ad 1, 11. Paulo post dicit *εὐχαῖς καὶ θυσίαις*, ea fuerunt *εἰρετήρια*, de quibus v. Piers. ad Moer. p. 222. Et *πλὴν οὐ κατῆγον* Haack. monet dictum esse pro *πλὴν ὅτι οὐ κατῆγον*, et Latinos quoque *quod* post *praeterquam* interdum omittere, ut Plin. H. N. 20, 10. Et *ἔνεμον* est *διῴκουν* interprete Thoma M. in *νέμω*, et *κατὰ κράτος* mit Härte, et paulo inferius *ἐπιτήδειοι* strafwürdig, quo sensu Latini *idoneus*, velut Sallust. vid. Doederl. Lat. Synon. Vol. 3. p. 276. et adn. ad 1, 133. Denique in verbis *εἰκὸς εἶναι αὐτὸν σφίσι* multi libri *αὐτοῖς* praebent, at *αὐτοῖς σφίσι* non puto ferri posse, nisi scribatur *σφίσιν αὐτοῖς*. Ceterum idem etiam supra praetexebant, dominatu paucorum instituto *μᾶλλον ἂν πιστεύειν βασιλέα*, „quod egregie illustrat Xen. R. A. 2, 17. Hinc Polyb. 10, 26, 6. *πᾶσαν*, ait, *δημοκρατικὴν συμμαχίαν καὶ φιλίας πολλῆς δεῖσθαι διὰ τὰς ἐν τοῖς πλήθεσι γιγνομένας ἀλογίας." KRUEG. p. 368.

71. *εἴ τε στρατιάν*] Ante Haack. *εἴτε*. Respondent inter se *οὐχ — οὐδὲ*, — *εἴ τε — οὐκ*. „Hic forsitan auctor, si hunc librum retractasset, omisisset verba molesta *τὴν πόλιν οὐχ ἡσυχάζειν*, scripsissetque *ὁ δὲ νομίζων, οὔτε εὐθὺς οὕτω τὸν δῆμον τὴν παλαιὰν ἐλευθερίαν παραδώσειν, εἴ τε στρατιὰν πολλὴν ἴδοι σφῶν, οὐκ ἂν ἡσυχάσειν, οὐδέ* etc., quam emendationem ne quis suadeat, librorum impedit et Vallae consensus." KRUEG. p. 269. sq. De *πάνυ τι*, quod ex multis libris editum est (vulgo *πάνυ* sine *τι*), v. Dorv. ad Charit. p. 477. Matth. §. 487. 4.

τῶν ἐλθόντων κατέβη πρὸς αὐτὰ τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, ἐλ-
πίσας ἢ ταραχθέντας αὐτοὺς μᾶλλον ἂν χειρωθῆναι σφίσιν ἢ
βούλονται, ἢ καὶ αὐτοβοεὶ ἂν διὰ τὸν ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν
κατὰ τὸ εἰκὸς γενησόμενον θόρυβον τῆς τῶν μακρῶν τειχῶν
διὰ τὴν κατ' αὐτὰ ἐρημίαν λήψεως οὐκ ἂν ἁμαρτεῖν. ὡς δὲ
προξέμιξέ τε ἐγγὺς καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ μὲν ἔνδοθεν οὐδ' ὁπως-
τιοῦν ἐκίνησαν, τοὺς δὲ ἱππέας ἐκπέμψαντες καὶ μέρος τι τῶν
ὁπλιτῶν καὶ ψιλῶν καὶ τοξοτῶν ἄνδρας τε κατέβαλον αὐτῶν
διὰ τὸ ἐγγὺς προελθεῖν καὶ ὅπλων τινῶν καὶ νεκρῶν ἐκράτη-
σαν, οὕτω δὴ γνοὺς ἀπήγαγε πάλιν τὴν στρατιάν. καὶ αὐτὸς
μὲν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κατὰ χώραν ἐν τῇ Δεκελείᾳ ἔμενον, τοὺς
δ' ἐπελθόντας ὀλίγας τινὰς ἡμέρας ἐν τῇ γῇ μείναντας ἀπέ-
πεμψεν ἐπ' οἶκου. μετὰ δὲ τοῦτο παρά τε τὸν Ἄγιν ἐπρε-
σβεύοντο οἱ τετρακόσιοι οὐδὲν ἧσσον, καὶ ἐκείνου μᾶλλον ἤδη
προσδεχομένου καὶ παραινοῦντος ἐκπέμπουσι καὶ ἐς τὴν Λακε-
δαίμονα περὶ ξυμβάσεως πρέσβεις, βουλόμενοι διαλλαγῆναι.

Πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὴν Σάμον δέκα ἄνδρας, παραμυθη- 72
σομένους τὸ στρατόπεδον, καὶ διδάξοντας ὡς οὐκ ἐπὶ βλάβῃ
τῆς πόλεως καὶ τῶν πολιτῶν ἡ ὀλιγαρχία κατέστη, ἀλλ' ἐπὶ
σωτηρίᾳ τῶν ξυμπάντων πραγμάτων, πεντακισχίλιοί τε ὅτι
εἶεν καὶ οὐ τετρακόσιοι μόνον οἱ πράσσοντες· καίτοι οὐ πώ-
ποτε Ἀθηναίους διὰ τὰς στρατείας καὶ τὴν ὑπερόριον ἀσχο-
λίαν ἐς οὐδὲν πρᾶγμα οὕτω μέγα ἐλθεῖν βουλεύσοντας, ἐν ᾧ
πεντακισχιλίους ξυνελθεῖν. καὶ τἆλλα ἐπιστείλαντες τὰ πρέ-

ἢ βούλονται] Schol. *ἤλπισε ῥᾳδίως κρατήσειν τῶν Ἀθηναίων τοὺς Πελοποννησίους, καὶ ὡς αὐτοὶ βούλονται οἱ Πελοποννήσιοι, ἴσως δὲ καὶ παραχρῆμα χειρώσασθαι τὴν πόλιν, ἔνδοθέν τε τεθορυβημένην διὰ τὴν στάσιν, καὶ ἔξωθεν διὰ τοὺς πολεμίους ἐγγὺς προσελθόντας τῇ πόλει τῶν Ἀθηναίων. Μᾶλλον ἂν χειρωθῆναι* est sie würden noch zahmer werden i. e. passuros esse vel iniquiores conditiones sibi imponi, modo iis pacem redimere possint. Reliqua huius loci ex Cl. Ven. et corr. It. cum Arnoldo ita legerim: *ἢ καὶ αὐτοβοεὶ ἂν διὰ τὸν — θόρυβον τῆς τῶν μακρῶν τειχῶν — λήψεως οὐκ ἂν ἁμαρτεῖν*. Vulgo est *ἢ καὶ αὐτοβοεὶ ἂν — θόρυβον· τῶν γὰρ μακρῶν τειχῶν* etc., ubi Bau. volebat legi *τῶν γοῦν μακρῶν τ.*

72. *ἐν ᾧ — ξυνελθεῖν*] i. e. *ὥστε ἐν αὐτῷ ξυνελθεῖν*, et de accusativo cum infinitivo post relativum v. Matth. §. 538. Videtur commixtio duarum constructionum esse: *ἐς οὐδὲν πρᾶγμα ἐλθεῖν βουλεύσοντας, ἐν ᾧ* et *ἐς οὐδὲν πρᾶγμα οὕτω μέγα ἐλθεῖν βουλεύσοντας, ὥστε* etc. „De re conf. Andocid. de Myster. p. 9. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 248. Vol. 2. p. 412. Schol. *τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὸ ἀεὶ πρὸς ὑπερορίους πολεμίους πολέμιους εἶναι καὶ τοὺς πολλοὺς αὐτῶν ἀποδημεῖν, οὐδεπώποτε οὕτως ἐν μεγάλῳ πράγματι γεγενῆσθαι, ὥστε ἀθρόους πεντακισχιλίους συνελθεῖν σκεψομένους περὶ τῶν κοινῶν. δηλοῦται δὲ ἐντεῦθεν, ὅτι οἱ τετρακόσιοι δημοκρατικωτέραν τῆς πρόσθεν ἐπηγγείλαντο ποιῆσαι τὴν πολιτείαν, πεντακισχιλίους κοινωνοὺς παραλαβόντες, ὅσοι οὐδεπώποτε πρότερον βουλευσόμενοι συνῆλθον.* Male ibi *ὑπερόριος ἀσχολία* explicatur verbis *πρὸς ὑπερορίους πολεμίους πόλεμοι*, quae notio in voce *στρατείας* inest. Contra *ὑπερόριος ἀσχολία*

ποντα εἰπεῖν ἀπέπεμψαν αὐτοὺς εὐθὺς μετὰ τὴν ἑαυτῶν κατάστασιν, δείσαντες μή, ὅπερ ἐγένετο, ναυτικὸς ὄχλος οὕτε αὐτὸς μένειν ἐν τῷ ὀλιγαρχικῷ κόσμῳ ἐθέλῃ, σφᾶς τε μὴ ἐκεῖ-
73 θεν ἀρξαμένου τοῦ κακοῦ μεταστήσωσιν. ἐν γὰρ τῇ Σάμῳ ἐνεωτερίζετο ἤδη τὰ περὶ τὴν ὀλιγαρχίαν, καὶ ξυνέβη τοιάδε γενέσθαι ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον ὅπερ οἱ τετρακόσιοι ξυνίσταντο. οἱ γὰρ τότε τῶν Σαμίων ἐπαναστάντες τοῖς δυνατοῖς καὶ ὄντες δῆμος, μεταβαλλόμενοι αὖθις καὶ πεισθέντες ὑπό τε τοῦ Πεισάνδρου ὅτε ἦλθε, καὶ τῶν ἐν τῇ Σάμῳ ξυνεστώτων Ἀθηναίων, ἐγένοντό τε ἐς τριακοσίους ξυνωμόται, καὶ ἔμελλον τοῖς ἄλλοις ὡς δήμῳ ὄντι ἐπιθήσεσθαι. καὶ Ὑπέρβολόν τέ τινα τῶν Ἀθηναίων, μοχθηρὸν ἄνθρωπον, ὠστρακισμένον οὐ διὰ δυνάμεως καὶ ἀξιώματος φόβον ἀλλὰ διὰ πονηρίαν καὶ αἰσχύνην τῆς πόλεως, ἀποκτείνουσι μετὰ Χαρμίνου τε,

pacis negotia complectitur, ob quae Atheniensium non pauci vel sua vel reipublicae causa peregrinabantur." Krueg. p. 381. Quodsi ex tota multitudine civium Atheniensium nunquam quinquies mille ad res vel gravissimas deliberandas convenire poterant, quanto minorem numerum conventurum fuisse credibile est, postquam numerus iure suffragiorum praeditus ad quinquies mille revocatus est! Falsa igitur istorum hominum argumentatio. Atque docuit Arn. ex Schoem. de Comitt. Ath. p. 273., ne rem quidem ipsam illam, quam perhibebant, veram esse, quia Athenis lex erat, ut saltem sex millia civium in concione non solum adessent, sed etiam saltem totidem civium suffragia ferrentur ad certas quasdam rogationes perferendas. Addit, ex memoria huius belli non apparere, quomodo tantus civium numerus in bellis exteris vel ratione denique quacunque extra Atticam versari potuerit, ut non amplius quinque millia domi remanerent, qui concionibus interessent. Mox librorum alii habent *αὐτοὺς εὐθύς*, alii solum *αὐτούς*. Frequentem harum vocum confusionem multis exemplis demonstrat Krueg. ad Dionys. p. 132. Vid. Thuc. 3, 36. 4, 54. 8, 100. Deinde pro *κατάστασιν*, quod optimi libri habent, vulgo est *μετάστασιν*. Popp. docet, sententiam esse *postquam ipsi constituti erant*. Valla *ab ipsa status sui constitutione*. Haack. monet verborum c. 70. *καθισταμένοι ἐς τὴν ἀρχήν*.

73. *οἱ γὰρ τότε*] vid. c. 21. et de re Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. 203, 167. Verba *ὅτε ἦλθε* referuntur ad cap. 63. vers. fin. Mox pro *ξυνωμόται* Ar. *ξυνωμότας*. Ven. *ξυνομότας*. Nominativum Popp. docet artius cum *ἐγένοντο* iungendum esse. Port. *ad trecentos coniurationem fecerunt*. Idem conferri iubet Lobeck. ad Phryn. p. 410. Porro Hyperboli ex h. l. mentionem iniiciunt Phot. Harpocr. Suidas, Schol. ad Lucian. Tim. 30. Vol. 1. p. 100. Bip., ubi v. Hemsterh., et Plut. Alcib. c. 13. Nic. c. 11. Adde Scholia ad Arist. Equ. 851. 1301. 1360. Ach. 846. Vesp. 1001. Pac. 680. 691. 1319. Thesm. 847. Plut. 1038. Nub. 619. 873. Plut. de Herodot. Malign. c. 3. Referunt antiqui, hunc postremum ostracismo eiectum esse. Vid. lib. de Sit. et Orig. Syrac. p. 29. Perizon. ad Aelian. V. H. 12, 43. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 186. Tittm. Gr. Staatsv. p. 341. Kortuem. Hellen. Staatsv. p. 177. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 122, 13. 211, 17. 18. De ostracismo multi scripserunt, quos recensent Meier. de Bon. Damn. p. 97. adn. et Schoem. de Comitt. Athen. 2, 6. p. 243.

μετὰ Χαρμίνου] *Μετά τινος* fieri dicuntur, quae alicuius voluntate, auxilio consilioque fiunt, Thuc. 3, 66. 5, 29. 82. 6, 28. 99. Duk. Contrarium est *ἄνευ*, *iniussu*. vid. adn. ad 1, 128. Et *ὁπλιτεύοντι* Schol.

ἑνὸς τῶν στρατηγῶν, καί τινων τῶν παρὰ σφίσιν Ἀθηναίων, πίστιν διδόντες αὐτοῖς, καὶ ἄλλα μετ' αὐτῶν τοιαῦτα ξυνέπραξαν, τοῖς τε πλείοσιν ὥρμηντο ἐπιτίθεσθαι. οἱ δὲ αἰσθόμενοι τῶν τε στρατηγῶν Λέοντι καὶ Διομέδοντι, οὗτοι γὰρ οὐχ ἑκόντες διὰ τὸ τιμᾶσθαι ὑπὸ τοῦ δήμου ἔφερον τὴν ὀλιγαρχίαν, τὸ μέλλον σημαίνουσι, καὶ Θρασυβούλῳ καὶ Θρασύλλῳ τῷ μὲν τριηραρχοῦντι, τῷ δὲ ὁπλιτεύοντι, καὶ ἄλλοις οἳ ἐδόκουν ἀεὶ μάλιστα ἐναντιοῦσθαι τοῖς ξυνεστῶσι· καὶ οὐκ ἠξίουν περιιδεῖν αὐτοὺς σφᾶς τε διαφθαρέντας καὶ Σάμον Ἀθηναίοις ἀλλοτριωθεῖσαν, δι' ἣν μόνον ἡ ἀρχὴ αὐτοῖς ἐς τοῦτο ξυνέμεινεν. οἱ δὲ ἀκούσαντες τῶν τε στρατιωτῶν ἕνα ἕκαστον μετῄεσαν μὴ ἐπιτρέπειν, καὶ οὐχ ἥκιστα τοὺς Παράλους, ἄνδρας Ἀθηναίους τε καὶ ἐλευθέρους πάντας ἐν τῇ νηῒ πλέοντας, καὶ ἀεὶ δήποτε ὀλιγαρχίᾳ καὶ μὴ παρούσῃ ἐπικειμένους· ὅ τε Λέων καὶ ὁ Διομέδων αὐτοῖς ναῦς τινας, ὁπότε ποι πλέοιεν, κατέλειπον φύλακας. ὥστε ἐπειδὴ αὐτοῖς ἐπετίθεντο οἱ τριακόσιοι, βοηθησάντων πάντων τούτων, μάλιστα δὲ τῶν Παράλων, περιεγένοντο οἱ τῶν Σαμίων πλείονες. καὶ τριάκοντα μέν τινας ἀπέκτειναν τῶν τριακοσίων, τρεῖς δὲ τοὺς αἰτιωτάτους φυγῇ ἐζημίωσαν· τοῖς δ' ἄλλοις οὐ μνησικακοῦντες δημοκρατούμενοι τὸ λοιπὸν ξυνεπολίτευον. τὴν δὲ Πάραλον ναῦν καὶ Χαιρέαν 74
ἐπ' αὐτῆς τὸν Ἀρχεστράτου ἄνδρα Ἀθηναῖον, γενόμενον ἐς τὴν μετάστασιν πρόθυμον, ἀποπέμπουσιν οἵ τε Σάμιοι καὶ οἱ στρατιῶται κατὰ τάχος ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγενημένα· οὐ γὰρ ἤδεσάν πω τοὺς τετρακοσίους ἄρχοντας. καὶ καταπλευσάντων αὐτῶν εὐθέως τῶν μὲν Παράλων τινὰς οἱ τετρακόσιοι δύο ἢ τρεῖς ἔδησαν, τοὺς δὲ ἄλλους ἀφελόμενοι τὴν ναῦν καὶ μετεμβιβάσαντες εἰς ἄλλην στρατιῶτιν ναῦν, ἔταξαν φρουρεῖν περὶ Εὔβοιαν. ὁ δὲ Χαιρέας εὐθὺς διαλαθών πως, ὡς εἶδε τὰ παρόντα, πάλιν ἐς τὴν Σάμον ἐλθὼν ἀγγέλλει τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὸ μεῖζον πάντα δεινώσας τὰ ἐκ τῶν Ἀθη-

reddit per *τοῦ ὁπλιτικοῦ ἄρχοντι*. Mox vulgo legitur *δι' ἣν μόνον μέχρι νῦν ἡ ἀρχή*, sed *μέχρι νῦν* om. Cass. Aug. Cl. Ven. Pal. It. Quum statim *ἐς τοῦτο* sequatur, prorsus inutile est illud *μέχρι νῦν* et Wassio explicandi gratia ad *ἐς τοῦτο* additum videtur, quam coniecturam firmari addit a Scholiasta, qui verba *ἐς τοῦτο* explicat per *μέχρι δεῦρο*. Ne vero quis pleonasmum in adverbiis temporis fieri solitum admittat, Popp. monet, nostram locutionem ita positam non inveniri, saltem iuxta posita aliquem velle verba *ἐκ παραλλήλου* dicta, fore etiam, qui *μέχρι τοῦ νῦν* desiderent, quamquam sic *μέχρι πότε — μέχρι ἐνταῦθα* reperiri, de quo adire iubet Lobeck. ad Phryn. p. 46. Solum *νῦν* praebet Vat., sed ante *μόνον* collocat. De Paralis v. Schol. Arist. Av. 147. 1204. Anecdd. Bekk. 1. p. 267, 21. 293, 3. 294, 1. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 258. 281, 483. In aliis navibus magna pars remigum servi erant: hos dicit omnes liberos fuisse, et populari imperio magnopere studuisse, ut omnis nauticus populus, quod illustrat C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 113, 7. sq.

ὁ Διομέδων αὐτοῖς] Schol. *τοῖς ἐκ τῆς Σάμου δημοκρατικοῖς*.

ναίων, ὡς πληγαῖς τε πάντας ζημιοῦσι, καὶ ἀντειπεῖν ἔστιν οὐδὲν πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν πολιτείαν, καὶ ὅτι αὐτῶν καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες ὑβρίζονται, καὶ διανοοῦνται, ὁπόσοι ἐν Σάμῳ στρατεύονται μὴ ὄντες τῆς σφετέρας γνώμης, τούτων πάντων τοὺς προσήκοντας λαβόντες εἴρξειν, ἵνα ἢν μὴ ὑπακούωσι, τε-
75 θνήκωσι· καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπικαταψευδόμενος ἔλεγεν. οἱ δ' ἀκούσαντες ἐπὶ τοὺς τὴν ὀλιγαρχίαν μάλιστα ποιήσαντας καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τοὺς μετασχόντας τὸ μὲν πρῶτον ὥρμησαν βάλλειν· ἔπειτα μέντοι ὑπὸ τῶν διὰ μέσου κωλυθέντες, καὶ διδαχθέντες μὴ τῶν πολεμίων ἀντιπρώρων ἐγγὺς ἐφορμούντων ἀπολέσωσι τὰ πράγματα, ἐπαύσαντο. μετὰ δὲ τοῦτο λαμπρῶς ἤδη ἐς δημοκρατίαν βουλόμενοι μεταστῆσαι τὰ ἐν τῇ Σάμῳ ὅ τε Θρασύβουλος ὁ τοῦ Λύκου καὶ Θράσυλλος, οὗτοι γὰρ μάλιστα προεστήκεσαν τῆς μεταβολῆς, ὤρκωσαν πάντας τοὺς στρατιώτας τοὺς μεγίστους ὅρκους, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας μάλιστα, ἢ μὴν δημοκρατήσεσθαί τε καὶ ὁμονοήσειν, καὶ

74. *τὰ ἐκ τῶν Ἀθηναίων*] K. m. marg. Steph. *Ἀθηνῶν*. Valla *quae fierent Athenis*. „Mihi *τὰ ἐκ τῶν Ἀθηναίων* lectio et difficilior et verior videtur, aliisque Thucydidis locis defendi posse. Confusio est duarum locutionum *τὰ τῶν Ἀθηναίων* et *τὰ ἐξ Ἀθηνῶν*.“ Haack. Mox alii libri *τεθνήξωσι — τεθνήξωνται — τεθνηκόσι* — Gr. in marg. *τεθνήκωσι ἀντὶ τοῦ τεθνήξονται*. Thom. M. p. 269. *τεθνήξονται*. Duk. ait, Thomam M. ostendere, Platonem et Libanium dicere *τεθνήξει*, sed hoc improbari a Luciano in Soloecista. Addit, non negari posse, insolentiora esse haec futura activa, sed tamen *τεθνήκω* praesens eadem ratione a perfecto *τέθνηκα* fieri potuisse, qua *πεφύκω*, *πεφύγω*, *πεπλήγω* et alia huiusmodi a perfectis e sententia Grammaticorum formata sint. Lucianum non raro tanquam soloeca reprehendere ea, quibus non solum probatissimi scriptores Graeci, sed etiam ipse, usi sint. At puto falli Dukerum, hoc *τεθνήκωσι* pro praesenti habentem. Vid. Matth. p. 947. init. coll. §. 237. p. 465. init.

75. *ὑπὸ τῶν διὰ μέσου*] Hi non sunt iidem, qui alibi *τὰ μέσα τῶν πολιτῶν* dicuntur i. e. *mediocres dignatione cives*, sed *οἱ μηδέτερα μέρει προστιθέμενοι* apud Plut. Sol. 14. Tales a Xen. H. Gr. 5, 4, 25. dici *τοὺς διὰ μέσου* adnotavit Dobr. Pro *προεστήκεσαν* Cass. Pal. *προεστήκεισαν*, vulgo *προειστήκεισαν*. Phryn. p. 149. *ἠκηκόεσαν, ἐγγεγράφεσαν, ἐπεποιήκεσαν, ἐνενοήκεσαν* ἐρεῖς, *ἀλλ' οὐ σὺν τῷ ι, ἠκηκόεισαν*. „Apud Thucydidem 7, 75. tantum C. Lugd. Gr. I. [Laur.] *ἀπηυτομολήκεισαν* susceperunt, praeter hos duos locos nulla est plusquamperfecti *διαφθογγογραφομένου* auctoritas, quare Grammatici praecepto obtemperandum est.“ Lob. De verbis *ὤρκωσαν — ὅρκους* adi Matth. p. 775. adn. 3. Iusiurandum erat *ἢ μὴν δημοκρατήσεσθαι* etc. Contra optimatum iusiurandum esse solebat: *τῷ δήμῳ κακόνους ἔσομαι καὶ βουλεύσω ὅ,τι ἂν ἔχω κακόν*. Vid. Krueg. ad Dionys. p. 363. adn. 7. Conf. omnino Meier. de Bonis Damn. p. 6. sqq. Mox in verbis *ἐάν τε — ἐάν τε* altero loco *ἐάν* dat Vat. Vulgo *ἄν*. Thucydides ubique *ἐάν*, nisi paucis locis librarii, ut videtur, intulissent *ἄν*, qui loci sunt 4, 46. 6, 13. 18. et octavi libri hic unus locus. Hos locos correxi vel invitis libris. Atque primo quidem loco solus D. habet *ἐάν*, „quod leviter confirmat etiam Polyaen. 6, 21.“ Popp. Altero loco D. teste Gail. particulam *ἄν* om., teste Bekk. in margine habet *ἤν*, at Mosqu. *κἄν*. Tertio loco omnes libri in scripturam *ἄν* conspirant.

τὸν πρὸς Πελοποννησίους πόλεμον προθύμως διοίσειν, καὶ τοῖς τετρακοσίοις πολέμιοί τε ἔσεσθαι καὶ οὐδὲν ἐπικηρυκεύεσθαι. ξυνώμνυσαν δὲ καὶ Σαμίων πάντες τὸν αὐτὸν ὅρκον οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τὰ πράγματα πάντα καὶ τὰ ἀποβησόμενα ἐκ τῶν κινδύνων ξυνεκοινώσαντο οἱ στρατιῶται τοῖς Σαμίοις, νομίζοντες οὔτε ἐκείνοις ἀποστροφὴν σωτηρίας οὔτε σφίσιν εἶναι, ἀλλ' ἐάν τε οἱ τετρακόσιοι κρατήσωσιν ἐάν τε οἱ ἐκ Μιλήτου πολέμιοι, διαφθαρήσεσθαι. ἐς φιλονεικίαν τε καθέστα-76
σαν τὸν χρόνον τοῦτον οἱ μὲν τὴν πόλιν ἀναγκάζοντες δημοκρατεῖσθαι, οἱ δὲ τὸ στρατόπεδον ὀλιγαρχεῖσθαι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἐκκλησίαν εὐθὺς οἱ στρατιῶται, ἐν ᾗ τοὺς μὲν προτέρους στρατηγούς, καὶ εἴ τινα τῶν τριηράρχων ὑπετόπευον, ἔπαυσαν, ἄλλους δὲ ἀνθεῖλοντο καὶ τριηράρχους καὶ στρατηγούς, ὧν Θρασύβουλός τε καὶ Θράσυλλος ὑπῆρχον. καὶ παραινέσεις ἄλλας τε ἐποιοῦντο ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἀνιστάμενοι, καὶ ὡς οὐ δεῖ ἀθυμεῖν ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν ἀφέστηκε· τοὺς γὰρ ἐλάσσους ἀπὸ σφῶν τῶν πλεόνων καὶ ἐς πάντα ποριμωτέρων μεθεστάναι ἐχόντων γὰρ σφῶν τὸ πᾶν ναυτικὸν τὰς ἄλλας πόλεις ὧν ἄρχουσιν ἀναγκάσειν τὰ χρήματα ὁμοίως διδόναι καὶ εἰ ἐκεῖθεν ὡρμῶντο. πόλιν τε γὰρ σφίσιν ὑπάρχειν Σάμον οὐκ ἀσθενῆ, ἀλλ' ἥ παρ' ἐλάχιστον δὴ ἦλθε τὸ Ἀθηναίων κράτος τῆς θαλάσσης, ὅτε ἐπολέμησεν, ἀφελέσθαι, τούς τε πολεμίους ἐκ τοῦ

76. *ἀναγκάζοντες*] conatum significat. Quid sit *ὀλιγαρχεῖσθαι*, docet Luzac. de Socrate Civ. p. 68 sqq., quo usus sum in adn. ad Thuc. 2, 37. Dein *ὑπετόπευον* praebent Pal. It. Vat. In Cass. Aug. *ὑπετώπευον*. Vulgo *ὑπώπτευον*. Librarii vulgatius *ὑπώπτευον* substituerunt. Et *ποριμωτέρων* „est, ut auctor ipse paulo inferius interpretatur, idem quod *δυνατωτέρων πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια*.“ Arn. Sequuntur genitivi absoluti *ἐχόντων — σφῶν* pro casu, quem sequens verbum postulat. vid. adn. ad 6, 7. Verba *καὶ εἰ ἐκεῖθεν* non significant *Samo*, ut opinatur Schol., sed *Athenis*. Verba *ἢ παρ' ἐλάχιστον — ἦλθε* explicat Matth. p. 1044. a. Huc respicit Plut. Pericl. 28. fin. *πολλὴν ἀδηλότητα καὶ μέγαν ἔσχε κίνδυνον ὁ πόλεμος, εἴπερ, ὡς Θουκυδίδης φησί, παρ' ἐλάχιστον ἦλθε Σαμίων ἡ πόλις ἀφελέσθαι τῆς θαλάττης τὸ κράτος Ἀθηναίους*. Hoc bellum Thuc. narrat 1, 116. Porro in verbis *καὶ δ' ἑαυτούς τε* quum particula *τε* non habeat, quo referatur, Haack. legendum esse censet *δέ*. Verbo *προκαθημένους* „milites gloriantur se iis, qui Athenis essent, praesidio apud Samum esse. Itaque illud *πρὸ* in *προκαθημένους* ad Athenienses referendum, qui Athenis remanserant.“ Haack. Arn.: stationed at Samos as an advanced post to cover the capital, qui idem sensum illustravit aptis exemplis Herodot. 9, 106. *ἀδύνατον γὰρ ἐφαίνετό σφι εἶναι ἑωυτοὺς Ἰώνων προκατῆσθαι, φρουρέοντας τὸν πάντα χρόνον*. 7, 172. *προκατημένους τοσοῦτο πρὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος*. Verba *καὶ πρότερον αὐτοὺς κρατεῖν τοῦ ἔσπλου* significant, per se stare, quominus qui in Urbe sunt Athenienses libero per maria commeatu careant, per se, quod illis liber ad suum ipsorum Piraeum aditus pateat: absque se esset, adversarios vel portus Athenarum obsessuros esse. Animadverte subitum transitum ab infinitivo *κρατεῖν* ad finitum *κατασήσονται*, quem tamen exemplis apud hunc scriptorem non carere, et alibi monitum est, et h. l. Duk. monet.

αὐτοῦ χωρίου ἀμύνεσθαι οὔπερ καὶ πρότερον. καὶ δυνατώτεροι εἶναι σφεῖς ἔχοντες τὰς ναῦς πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια τῶν ἐν τῇ πόλει. καὶ δι' ἑαυτούς τε ἐν τῇ Σάμῳ προκαθημένους καὶ πρότερον αὐτοὺς κρατεῖν τοῦ ἐς τὸν Πειραιᾶ ἔσπλου, καὶ νῦν ἐς τοσοῦτον καταστήσονται μὴ βουλομένων σφίσι πάλιν τὴν πολιτείαν ἀποδοῦναι, ὥστε αὐτοὶ δυνατώτεροι εἶναι εἴργειν ἐκείνους τῆς θαλάσσης ἢ ὑπ' ἐκείνων εἴργεσθαι. βραχύ τέ τι εἶναι καὶ οὐδενὸς ἄξιον, ᾧ πρὸς τὸ περιγίγνεσθαι τῶν πολεμίων ἡ πόλις σφίσι χρήσιμος ἦν, καὶ οὐδὲν ἀπολωλεκέναι, οἵ γε μήτε ἀργύριον ἔτι εἶχον πέμπειν. ἀλλ' αὐτοὶ ἐπορίζοντο οἱ στρατιῶται, μήτε βούλευμα χρηστόν, οὔπερ ἕνεκα πόλις στρατοπέδων κρατεῖ. ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις τοὺς μὲν ἡμαρτηκέναι τοὺς πατρίους νόμους καταλύσαντας, αὐτοὶ δὲ σώζειν καὶ ἐκεί-

μὴ βουλομένων] sc. τῶν ἐν τῇ πόλει. Cass. Aug. It. Vat. Mosqu. K. m. Ar. Chr. Dan. marg. Steph. βουλομένων. Vulgo βουλόμενοι. Statuendum est, hunc esse genitivum absolutum pro nominativo, quem verbum postulat, si sequaris explicationem, quam alter Schol. habet: κατεστήσονται, οἱ ἐν Ἀθήναις δηλονότι. Secus interpretatur alter Schol. ἐγένετο παραίνεσις ὅτι δεῖ αὐτοὺς ἐν Σάμῳ προσκαθημένους πρότερον κρατεῖν τοῦ ἐς τὸν Πειραιᾶ ἔσπλου, καὶ ὅτι νῦν, εἰ μὴ βούλονται ἀποδοῦναι τὴν δημοκρατίαν αὐτοῖς οἱ τετρακόσιοι, ἐν τούτῳ δυνάμεως αὐτοὶ καθεστᾶσιν, ὥστε τοὺς τὴν πόλιν κατέχοντας εἴργειν δύνασθαι τῆς θαλάττης αὐτοὶ μᾶλλον ἢπερ ὑπ' ἐκείνων εἴργεσθαι. Quae interpretatio si probanda est, βουλόμενοι nullo modo ferri potest (sic enim sensus erit, quem Arn. expressit: unless the Athenians at home chose to restore them their constitution), et veram esse arbitror propter τοσοῦτον, quod vix aliter, quam de magnitudine opum parandarum intelligi potest. Itaque κατασήσονται οἱ ἐν Σάμῳ intelligetur, et βουλομένων τῶν ἐν Ἀθήναις. Et τοσοῦτον habent Cass. It. C. F. Lugd. Cl. Ven. Vulgo τοσοῦτο. Unus Vat. τοιοῦτον, quod Port. expressit: *eo redactum iri.* Quod tamen ideo reiiciendum, quia quae sequuntur, ὥστε αὐτοὶ δυνατώτεροι εἶναι etc. sic minime recte cum antecedentibus cohaererent. Nam per maiorem potentiam Samiorum oppidani in deterius venturi erant; non eo, quod oppidani in deterius venturi erant, futurum erat, ut opes Samiorum augerentur. Potuisse autem Athenienses, qui Sami erant potentiam suam augere vel sine Atheniensibus, qui in urbe (certe sic opinatos esse), liquet ex superiori parte huius cap. Tum οἵ γε μήτε etc. idem est, quod εἴ γε οἱ ἐν τῇ πόλει etc. et mox repete μήτε βούλευμα χρηστὸν εἶχον, *seque nihil amisisse, siquidem nullam pecuniam oppidani amplius haberent, quam mitterent, sed ipsi milites eam suppeditarent, neque salubre consilium haberent, propter quod civitas imperium in exercitus obtineat.* Mox in verbis ἀλλ' αὐτοὶ ἐπορίζοντο alii libri habent αὐτοῖς. „Praefero αὐτοί, non enim milites iis, qui in urbe erant, pecuniam paraverant, quod significat αὐτοῖς, sed ipsi sibi.“ Duk. Dein multi libri τοὺς πατρῴους νόμους. „Thuc. 4, 118. princ. est κατὰ τοὺς πατρίους νόμους et paulo post τοῖς πατρίοις νόμοις χρώμενοι, ubi quidam Mss. πατρῴοις, minus recte, si Grammaticis credimus. Aristot. 2. Polit. 6. κινεῖν τοὺς πατρίους νόμους. Sic fere potius τὸ πάτριον, τὰ πάτρια, *mores, instituta maiorum,* quam πατρῷον et πατρῷα.“ Id.

αὐτοὶ δὲ σώζειν] Vat. Vulgo αὐτούς. Non est necesse legi αὐτοί, si quidem accusativus nominativos excipere potest, ut Thuc. 7, 48. ὁ

νους πειράσεσθαι προσαναγκάζειν. ὥστε οὐδὲ τούτους, οἵπερ ἂν βουλεύοιέν τι χρηστόν, παρὰ σφίσι χείρους εἶναι. Ἀλκιβιάδην τε, ἢν αὐτῷ ἄδειάν τε καὶ κάθοδον ποιήσωσιν, ἄσμενον τὴν παρὰ βασιλέως ξυμμαχίαν παρέξειν. τό τε μέγιστον, ἢν ἅπάντων σφάλλωνται, εἶναι αὐτοῖς τοσοῦτον ἔχουσι ναυτικὸν πολλὰς τὰς ἀποχωρήσεις ἐν αἷς καὶ πόλεις καὶ γῆν εὑρήσουσι.

Τοιαῦτα ἐν ἀλλήλοις ἐκκλησιάσαντες καὶ παραθαρσύναντες 77
σφᾶς αὐτούς, καὶ τὰ τοῦ πολέμου παρεσκευάζοντο οὐδὲν ἧσσον. οἱ δὲ ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμφθέντες ἐς τὴν Σάμον οἱ δέκα πρεσβευταί, ὡς ταῦτα ἐν τῇ Δήλῳ ἤδη ὄντες ἠσθάνοντο, ἡσύχαζον [αὐτοῦ].

Ὑπὸ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ τῶν 78
Πελοποννησίων ἐν τῷ ναυτικῷ στρατιῶται κατὰ σφᾶς αὐτοὺς διεβόων ὡς ὑπὸ Ἀστυόχου καὶ Τισσαφέρνους φθείρεται τὰ πράγματα, τοῦ μὲν οὐκ ἐθέλοντος οὔτε πρότερον ναυμαχεῖν, ἕως ἔτι αὐτοί τε ἔῤῥωντο μᾶλλον καὶ τὸ ναυτικὸν τῶν Ἀθηναίων ὀλίγον ἦν, οὔτε νῦν, ὅτε στασιάζειν τε λέγονται καὶ αἱ νῆες αὐτῶν οὐδέπω ἐν τῷ αὐτῷ εἰσιν, ἀλλὰ τὰς παρὰ Τισσαφέρνους Φοινίσσας ναῦς μένοντες, ἄλλως ὄνομα καὶ οὐκ ἔρ-

δὲ Νικίας ἐνόμιζε μὲν καὶ αὐτὸς πόνηρα σφῶν τὰ πράγματα εἶναι, τῷ δὲ λόγῳ οὐκ ἐβούλετο αὐτὰ ἀσθενῆ ἀποδεικνύναι, οὐδ' ἐμφανῶς σφᾶς, ψηφιζομένους μετὰ πολλῶν τὴν ἀναχώρησιν, τοῖς πολεμίοις καταγέλτους γίγνεσθαι· λαθεῖν γὰρ ἄν, ὁπότε βούλοιντο, τοῦτο ποιοῦντες πολλῷ ἧσσον. Vid. Popp. ad Xen. Cyrop. 6, 1, 14. Lobeck. ad Phryn. p. 750. adn. Nominativum tamen perspicuitatis causa Haack. et Popp. praeferunt, et hic etiam propterea, quod in accusativo Thucydides fortasse σφᾶς dixerit, et nominativus accusativis interiectus in accusativum transire potuerit.

77. οἱ — ἀπὸ τῶν τετρακοσίων — οἱ δέκα] v. Matth. p. 562. Mox αὐτοῦ post ἡσύχαζον addunt Cass. Aug. It. Vat. (Lugd.) I. Mosqu. et corr. Cl. Manere aliquantum suspectum Popp. dicit. Equidem inutile puto, certe ἡσυχάζειν alibi legitur non adiecto αὐτοῦ, velut c. 38. extr.

78. ὡς — τοῦ μὲν οὐκ ἐθέλοντος — τὸν δ' αὖ Τισσαφέρνην] Haec inter se respondent: itaque post genitivum ἐθέλοντος exspectes τοῦ δ' αὖ Τισσαφέρνους οὐ κομίζοντος. Sed variatur, ut solet et Krueg. p. 264. adnotavit, oratio. Verba ἀλλὰ μένοντες κινδυνεύσειν idem adnotavit pendere a διεβόων, *sese* (Peloponnesios), *dum Phoenissas naves opperirentur, periclitari ne conterantur.* Toup. ad Longin. p. 258. Weisk. legit μένοντος et ad διατριβῆναι supplet πράγματα, addens: „Astyochus pugnam detrectando et Phoenissas naves frustra praestolando se suosque in summum periculum coniecerat.“ At ubi infinitivus et verbum, quod praegressum est, finitum unum idemque subiectum habent, aut subiectum omittitur, aut in casu recto ponitur. v. Matth. §. 536. Verba ἄλλως ὄνομα καὶ οὐκ ἔργον nota locutio sunt, significans *nihil nisi nomen et non factum.* v. Toup. l. c. et inprimis Ruhnk. ad Timae. p. 198. Herm. ad Vig. p. 780. Conf. Etym. M. p. 68, 44. Schol. Ven. ad Hom. Il. ψ', 144., interpp. ad Soph. Tr. 827. Matth. §. 597. Et διατριβῆναι est *perire cunctando.* Hesych. διατριβῆναι, ἀπολέσθαι. Variatam in verbis οὐ κομίζειν, καὶ — ὅτι οὐ structuram explicat Matth. p. 1058 sq.

γον, κινδυνεύσειν διατριβῆναι· τὸν δ' αὖ Τισσαφέρνην τάς τε ναῦς ταύτας οὐ κομίζειν, καὶ τροφὴν ὅτι οὐ ξυνεχῶς οὐδ' ἐντελῆ διδοὺς κακοῖ τὸ ναυτικόν. οὔκουν ἔφασαν χρῆναι μέλλειν ἔτι, ἀλλὰ διανυμαχεῖν. καὶ μάλιστα οἱ Συρακόσιοι ἐνῆ-
79 γον. αἰσθόμενοι δὲ οἱ ξύμμαχοι καὶ ὁ Ἀστύοχος τὸν θροῦν, καὶ δόξαν αὐτοῖς ἀπὸ ξυνόδου ὥςτε διανυμαχεῖν, ἐπειδὴ καὶ ἐςηγγέλλετο αὐτοῖς ἡ ἐν τῇ Σάμῳ ταραχή, ἅραντες ταῖς ναυσὶ πάσαις, οὔσαις δώδεκα καὶ ἑκατόν, καὶ τοὺς Μιλησίους πεζῇ κελεύσαντες ἐπὶ τῆς Μυκάλης παριέναι, ἔπλεον ὡς πρὸς τὴν Μυκάλην. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῖς ἐκ Σάμου ναυσὶ δυοῖν καὶ ὀγδοήκοντα, αἳ ἔτυχον ἐν Γλαύκῃ τῆς Μυκάλης ὁρμοῦσαι, διέ-

79. ἀπὸ ξυνόδου] v. Matth. p. 1131. Tum ὡς πρὸς τὴν Μυκάλην est in der Richtung nach Mycale. Quod autem in principio capitis οἱ ξύμμαχοι καὶ ὁ Ἀστύοχος iunguntur, id aliquando Kruegerum offendebat; quapropter ξύμβουλοι pro ξύμμαχοι legendum esse suspicabatur coll. 39. 43. Mutavit sententiam, quum recordaretur, duces quoque interdum sociorum concilio usos esse, ut Lysander ap. Xen. H. Gr. 2, 1, 31. Addit defendi vulgatam verbo ξυνόδου, et confert 1, 96. De Mycale promontorio adiri iubet interpp. ad Herodot. 1, 148.

ναυσὶ δυοῖν καὶ ὀγδοήκοντα] Athenienses 74 naves Sami habuerant modo c. 30., quas nunc auctas videmus ad 82. Tametsi ad Symen 6 naves amiserant c. 42. Quarum in locum e Melo insula septem aliae videntur advenisse. Vid. c. 39. coll. 41. Sed hae non sufficiunt ad numerum 82 navium explendum. Constaret ratio, si sumere liceret, ex Chio accessisse eas, quas Strombichides, dux Atheniensium, quum in Hellespontum proficisceretur, non secum duxerat. Venerat ille in Chium cum 30 navibus cap. 30.; relicta Chio Hellespontum petiit cum 24 navibus c. 62. Neque simul ceteras naves Chio discessisse patet e verbis c. 63. ἐν τούτῳ οἱ Χῖοι θαλασσοκράτορες μᾶλλον ἐγένοντο, quibus satis perspicue significatur, aliquot certe naves Chii relictas esse ab Atheniensibus, quae tamen Chiorum, hostium, classi non pares essent. His autem, sicut praesidio, quod Delphinii remansisse videbimus, opus erat, ut Chii prohiberentur, quominus Astyochum maiori copiarum suarum parte adiuvarent. Accedit, quod cap. 64. Diotrephes circa Chium versari dicitur, unde ut non colligendum Diotrephem relictarum navium ducem fuisse, ita intelligitur, copias usque Chii Atheniensium remansisse. Unde igitur auctus ad 82 naves Atheniensium navium numerus? Probabile est, eam classem a Samiis nonnullas naves accepisse, et quidem septem, quum Mycalen navigarent, ubi cap. hoc ipso 82 Atheniensium naves reperiuntur, at novem, quum Miletum peterent, post Strombichidis ex Hellesponto cum 24 navibus reditum vicissim Astyochum ad proelium provocaturi. Certe totidem fere Samiae naves pugnae ad Arginusas interfuere, teste Xen. H. Gr. 1, 6, 29. 7, 32. et adiectis istis 9 Samiis 24 navibus Strombichidis naves Atheniensium 108 ad Miletum sunt. Unam Samiam ap. Thuc. 8, 16. Strombichides acceperat. Samia Atheniensium classis posthac dispergitur. Ex ea, audita Peloponnesiorum in Hellespontum navigatione, 18 naves eodem abeunt c. 80. coll. 102. Forsan fuerint 20, certe si sumitur, duas illas c. 100. ἐπ' οἴκου ἀνακομιζομένας et ipsas ex classe Samia fuisse. Cum 13 navibus Alcibiades ad Tissaphernem navigavit c. 88. Et cum 60 navibus Thrasybulus et Thrasyllus Lesbum discedunt c. 100. Sami igitur tantum naves Samiae et nonnullae Atheniensium remanserunt. Lesbi Thrasybulus et Thrasyllus Methymnaeorum naves et

χει δὲ ὀλίγον ταύτῃ ἡ Σάμος τῆς ἠπείρου πρὸς τὴν Μυκάλην, ὡς εἶδον τὰς τῶν Πελοποννησίων ναῦς ἐπιπλεούσας, ὑπεχώρησαν ἐς τὴν Σάμον, οὐ νομίσαντες τῷ πλήθει διακινδυνεῦσαι περὶ τοῦ παντὸς ἱκανοὶ εἶναι. καὶ ἅμα, προήσθοντο γὰρ αὐτοὺς ἐκ τῆς Μιλήτου ναυμαχησείοντας, προσεδέχοντο καὶ τὸν Στρομβιχίδην ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου σφίσι ταῖς ἐκ τῆς Χίου ναυσὶν ἐπ' Ἀβύδου ἀφικομέναις προσβοηθήσειν. προυπέπεμπτο γὰρ αὐτῷ ἄγγελος. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐπὶ τῆς Σάμου ἀνεχώρησαν· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι καταπλεύσαντες ἐπὶ Μυκάλης ἐστρατοπεδεύσαντο, καὶ τῶν Μιλησίων καὶ τῶν πλησιοχώρων ὁ πεζός. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ μελλόντων αὐτῶν ἐπιπλεῖν τῇ Σάμῳ ἀγγέλλεται ὁ Στρομβιχίδης ταῖς ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου ναυσὶν ἀφιγμένος· καὶ εὐθὺς ἀπέπλεον πάλιν ἐπὶ τῆς Μιλήτου. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι προσγενομένων σφίσι τῶν νεῶν ἐπίπλουν αὐτοὶ ποιοῦνται τῇ Μιλήτῳ ναυσὶν ὀκτὼ καὶ ἑκατόν, βουλόμενοι διανυμαχῆσαι· καὶ ὡς οὐδεὶς αὐτοῖς ἀντανήγετο, ἀπέπλευσαν πάλιν ἐς τὴν Σάμον.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει μετὰ τοῦτο εὐθὺς οἱ Πελοποννή-
80 σιοι, ἐπειδὴ ἀθρόαις ταῖς ναυσὶν οὐκ ἀξιόμαχοι νομίσαντες εἶναι οὐκ ἀντανήγοντο, ἀπορήσαντες ὁπόθεν τοσαύταις ναυσὶ

duas illas ἐπ' οἴκου ἀνακομιζομένας cum suis iungunt c. 100., et quum ibidem versus finem legatur, habuisse eos una 67 naves, credibile fit, Methymnaeas naves 5 fuisse. (Diod. 13, 38 sq. scribit, Athenienses Lesbo solvisse cum navibus non plus tribus, recedens proinde a Thucydide numero 4 navium, ac sane numerus Diodori melius convenit cum scriptura ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα cap. 104., ubi v. adn.) Cum his navibus in Hellespontum navigant, ubi secum iungunt 14 naves eorum, qui iam prius in Hellespontum navigaverant (nam Mindarus 4 naves ex numero octodecim ceperat c. 102.), et deinde pugnam navalem apud Cynossema committunt. Conf. Krueg. ad Dionys. p. 317 sq.

ὡς εἶδον] καὶ ὡς εἶδον plerique libri, quod si recte habet, καί cogitandum est post parenthesin illatum esse, quemadmodum mox post προσεδέχοντο inseritur δέ in aliquot libris item post parenthesin. Vid. adn. ad 4, 132. Etenim post προσεδέχοντο addunt δέ Cass. Aug. Pal. Reg. (G.) F. Lugd. I. K. Ar. Chr. et teste Bekk. etiam m. Tum libri variant inter ἐπ' Ἀβύδου et ἐπ' Ἄβυδον. „Ἐπί cum genitivo tantum de proficiscente, non de adveniente in locum dici posse videatur. Mox tamen ἐπὶ Μυκάλης non est *Mycalen versus*, sed *ad Mycalen*.“ Popp. De hac expeditione Strombichidis in Hellespontum v. cap. 62.

80. μετὰ τοῦτο εὐθὺς — ἐπειδή] ἐπειδή hic non est *quoniam*, ut Port. et Heilm. interpretantur, sed *postquam* et arte cum μετὰ τοῦτο εὐθύς cohaeret. Conf. 2, 18. 7, 26. 69. Krueg. p. 304. Verba ἀθρόαις ταῖς ναυσίν Port. cum οὐκ ἀντανήγοντο iunxit, Vall. et Heilm. cum ἀξιόμαχοι. „Recte hi, ait Krueg., et prave iidem. Iungendum enim ita est, sed hoc sensu: *postquam non obviam prodierant, quum se non putarent pares coniunctis navibus* hostium sc., quorum modo Strombichides cum parte classis ex Hellesponto reversus erat. Vid. c. 78. 79. Et ἀξιόμαχός τινι saepe hoc modo dicitur, velut 5, 60. Conf. Herodot. 7, 157. 9, 90. Qui etiam ἀξιόμαχος sequente infinitivo habet 7, 101. 138. Non ita Thucydides.“ Verba οὐκ ἀντανήγοντο Valla non expressit, quae tamen suspecta esse non posse monuit Krueg. Verba ὡς-

χρήματα ἔξουσιν, ἄλλως τε καὶ Τισσαφέρνους κακῶς διδόντος. ἀποστέλλουσιν ὡς τὸν Φαρνάβαζον, ὥσπερ καὶ τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Πελοποννήσου προσετάχθη, Κλέαρχον τὸν Ῥαμφίου ἔχοντα ναῦς τεσσαράκοντα. ἐπεκαλεῖτό τε γὰρ αὐτοὺς ὁ Φαρνάβαζος καὶ τροφὴν ἑτοῖμος ἦν παρέχειν· καὶ ἅμα καὶ τὸ Βυζάντιον ἐπεκηρυκεύετο αὐτοῖς ἀποστῆναι. καὶ αἱ μὲν τῶν Πελοποννησίων αὗται νῆες ἀπάρασαι ἐς τὸ πέλαγος, ὅπως λάθοιεν ἐν τῷ πλῷ τοὺς Ἀθηναίους, χειμασθεῖσαι, καὶ αἱ μὲν Δήλου λαβόμεναι αἱ πλείους μετὰ Κλεάρχου, καὶ ὕστερον πάλιν ἐλθοῦσαι ἐς Μίλητον, Κλέαρχος δὲ κατὰ γῆν αὖθις ἐς τὸν Ἑλλήσποντον κομισθεὶς ἦρχεν, αἱ δὲ μετὰ Ἐλίξου τοῦ Μεγαρέως στρατηγοῦ δέκα ἐς τὸν Ἑλλήσποντον διασωθεῖσαι Βυζάντιον

περ καὶ τὸ πρῶτον προσετάχθη referuntur ad c. 8. In verbis ἐπεκαλεῖτό τε γάρ vulgo τε abest, Vat. unus servat, vid. adn. ad 4, 52. 7, 81.

χειμασθεῖσαι, καὶ αἱ μέν] Hunc locum puto corruptum esse. Facillima, quam equidem comminiscor, emendatio haec est, ut pro χειμασθεῖσαι καὶ αἱ μέν legatur καὶ χειμασθεῖσαι αἱ μέν, et parenthesis notae, quibus verba Κλέαρχος — ἦρχεν vulgo sepiuntur, tollamus. Ita nominativus αἱ μὲν τῶν Πελοποννησίων νῆες genitivi vice fungeretur, a sequente αἱ μέν pendentis. Deinde verbi finiti defectus nullo negotio explicari potest. Auctor enim hoc modo scribere voluerat: αἱ μὲν — μετὰ Κλεάρχου — ἐς Μίλητον, Κλέαρχος δὲ — ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἐκομίσθη. Sed post, ratione obvia, orationem invertit. KRUEG. p. 305. Nullo modo Thucydides ita scribere poterat. Vetat, ne locus ita legatur, verbum ἦρχεν. Nisi igitur quid excidit post Μίλητον, puto, verbum finitum commune nominativorum αἱ μὲν — αἱ δέ esse ἀφιστᾶσι, ut supplendum sit: *Miletum appulsae et postea Hellespontum advectae*, id quod colligitur quodammodo ex eo, quod qui his ipsis navibus praeerat, Clearchus terrestri itinere ad Hellespontum venisse dicitur. Quamquam haec difficultas superest, quod non perspicitur, cur Clearchus non naves potius conscenderit. Porro αἱ δὲ πλείους plerique libri habent, addito δέ, sed „δέ h. l. ferri non potest. Αἱ πλείους frequenti appositionis genere ad αἱ μέν adiectum, ut 3, 23. 32. 4, 90. extr. Conf. 4, 52. 88. Eodemque pertinent talia: 1, 2. οἱ πολέμιῳ ἢ στάσει ἐκπίπτοντες παρ᾽ Ἀθηναίους οἱ δυναιώτατοι — ἀνεχώρουν. 3, 23. οἱ ἀπὸ τῶν πύργων χαλεπῶς, οἱ τελευταῖοι, καταβαίνοντες ἐχώρουν ἐπὶ τὴν τάφρον, ubi vulgo male distinguitur." KRUEG. p. 305., qui de Helixo conferri iubet Xen. H. Gr. 1, 3, 15. 21. et eius nepotem coniicit eum esse, cuius meminit Demosthen. d. Cor. p. 324, 15.

δέκα ἐς τὸν Ἑλλήσποντον] His decem navibus mox alias sedecim submissas esse, paene oblitus erat auctor referre. Refert tamen loco alieno c. 99. coll. 102. 103. Sed reapse eum hic aliquid oblitum esse, hac ratione intelligitur. Etenim Peloponnesiorum classem navium hoc tempore fuisse vidimus 112 [ex cap. 79.]. Earum 26 in Hellespontum missae. At qui mox eodem contendit, Mindarus non habet nisi septuaginta tres c. 99. Desunt igitur 13. Has coniecerit aliquis, Mileti praesidio relictas esse. Quam coniecturam probaremus, si ex solo Thucydide iudicanda esset. Sed is omisit, Mindarum 13 naves Dorieo duce Rhodum misisse, quum ibi esse accepisset, qui res novas molirentur. v. Diod. 13, 38. 45. Xen. H. Gr. 1, 1, 2., ubi Zeun. ita loquitur, ac si naves, quibus Dorieus praeerat, Rhodias putaret. Quod una, si forte, excepta falsum est. Maximam partem Thurinas fuisse, colligas ex Thuc. 8, 35. KRUEG. ad Dionys. p. 305 sq. Porro „octo naves Byzantinae rursus memorantur c. 107. Quid autem factum sit duabus reliquis ex decem illis, quae Byzantium ad defectionem impulerunt, non apparet." ARN.

ἀφιστᾶσι. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ ἐκ τῆς Σάμου πέμπουσιν αἰσθόμενοι νεῶν βοήθειαν καὶ φυλακὴν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καί τις καὶ ναυμαχία βραχεῖα γίγνεται πρὸ τοῦ Βυζαντίου, ναυσὶν ὀκτὼ πρὸς ὀκτώ.

Οἱ δὲ προεστῶτες ἐν τῇ Σάμῳ, καὶ μάλιστα Θρασύβου- 81
λος, ἀεί τε τῆς αὐτοῦ γνώμης ἐχόμενος, καὶ ἐπειδὴ μετέστησε

81. ἀεί τε τῆς] καὶ ἀεί τε τῆς Laur. Cl. Ven. It. Gr. Ald. Flor. Bas. In Cass. quidem ἀεί τε τῆς, verum a corr., qui priorem scripturam eraserat, sed ita ut appareret vestigium literae ante α. Aug. Reg. (G.) Ar. Chr. Dan. καὶ εἴ τέ τις τῆς, sed in Aug. τις a man. rec. int. vers. et Reg. (G.) in marg. γρ. ἀεί τε τῆς. F. τε καὶ ἀεὶ τῆς. Lugd. aut sic aut τὲ καὶ ἀεί τε τῆς. Vulgo solum ἀεί τε τῆς, et ἀεί adeo in K. a sec. man., τε om. Mosqu. Recepto καί „ambitus verborum fit intricatior; omnia haec sic convertit Valla et Port.: *Thrasybulus quum semper alias, tum vero postquam statum immutaverat, in eadem sententia fuit.* Legit igitur cum D. καί ante ἐπειδή, quo tamen structura magis turbaretur. Neque probabile est, Thrasybulum de Alcibiade revocando ante μετάστασιν cogitavisse." POPP. Quidni? Scribo sic: ἀεί τε τῆς αὐτοῦ γνώμης ἐχόμενος, καὶ ἐπειδὴ μετέσησε τὰ πράγματα, ὥστε κατάγειν Ἀλκιβιάδην, καὶ τέλος — ἔπεισε — καὶ — κατῆγεν. Nihil in his video intricatum. Porro αὐτοῦ habent Cass. Aug. Pal. Reg. Gr. m. Ar. Chr. Dan. Ald. Flor. Bas. At Vat. (et teste Arn. Cl. cum γρ. αὐτοῦ) et Vall. αὐτῆς. De locutione τῆς αὐτῆς γνώμης sive τῆς αὐτοῦ γνώμης ἐχόμενος v. Valck. ad Herodot. 6, 109. Et ἐπ᾽ ἐκκλησίας offerunt libri quamplurimi. Vulgo ἀπ᾽ „et ἀπ᾽ ἐκκλησίας videtur ita dici posse, ut c. 79. καὶ δόξαν αὐτοῖς ἀπὸ ξυνόδου ὥστε διαναυμαχεῖν." DUK. Abr. confert c. 97. ἀφ᾽ ὧν (ἐκκλησιῶν) νομοθέτας εἰρηφίσαντο. POPP. Quare vulgatam restitui. Aliquot libri ἔπεισαν, ut ad οἱ δὲ προεστῶτες pertineat, quod tamen Popp. damnat, quia reliqua omnia verba ad solum Thrasybulum relata sint. Porro quod vulgo legebatur ἐπηιάσε, correctum est ex libris quamplurimis. Duk. confert 5, 16. 6, 28. Item vulgo legebatur περὶ τῶν μελλόντων, sed περί om. libri permulti et optimi. „Cur Steph. voluerit infercire περί, quod et ab exemplaribus scriptis et a vett. edd. abest, non scio. Thuc. 7, 77. ἐλπὶς ὡρασεῖα τοῦ μέλλοντος. Cap. sequ. τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας καὶ τῆς τῶν τετρακοσίων τιμωρίας." DUK. In proximis Arn. verissime monuit de dissolvendis coniurationibus dici et tamen Alcibiadis spem non multo antea maxime in his ipsis ξυνωμοσίαις sive ἑταιρίαις positam fuisse, ut apparet ex c. 48. Verum videri amicitiam inter ipsum et optimates paene eodem tempore desiisse, quo iuncta erat; nam Antiphontem et factionem eius rerum conversionem effecisse prorsus sine ipso, qua effecta eos noluisse universos exules redire, timentes, ne eo numero Alcibiades includeretur c. 63. 70. Cum hoc timore Alcibiadis iunctam fuisse aemulationem magnarum eius ingenii virtutum et vitae magnificentiae, qua de re legere iubet 6, 15. Mox τιμιώτερον ἄγειν dictum esse ut μέγαν ἄγειν — ἔντιμον ἄγειν — ἄτιμον, ἐντίμως ἄγειν, ἔχειν, ἡγεῖσθαι — ἐράσιμον ἄγειν — σεβάσιμον, μακάριον, ἐπὶ τιμῆς, ἐν τιμῇ, ταπεινῶς, θαυμάσιον, σεμνὸν ἄγειν, docet Lob. ad Phryn. p. 419. Converte *ut eum magis in honore haberent.* Dubitatur de sensu verborum τῷ Τισσαφέρνει ὡς μάλιστα διαβάλλοιντο. Usitatissima significatio verbi διαβάλλειν est *calumniari*, ut 8, 86. verläum-

τὰ πράγματα, ὥστε κατάγειν Ἀλκιβιάδην, καὶ τέλος ἀπ' ἐκκλησίας ἔπεισε τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν, καὶ ψηφισαμένων αὐτῶν Ἀλκιβιάδῃ κάθοδον καὶ ἄδειαν, πλεύσας ὡς τὸν Τισσαφέρνην κατῆγεν ἐς τὴν Σάμον τὸν Ἀλκιβιάδην, νομίζων μόνην σωτηρίαν εἰ Τισσαφέρνην αὐτοῖς μεταστήσειεν ἀπὸ Πελοποννησίων. γενομένης δὲ ἐκκλησίας τήν τε ἰδίαν ξυμφορὰν τῆς φυγῆς ἐπητιάσατο καὶ ἀνωλοφύρατο ὁ Ἀλκιβιάδης, καὶ περὶ πολιτικῶν πολλὰ εἰπὼν ἐς ἐλπίδας αὐτοὺς οὐ μικρὰς τῶν μελλόντων καθίστη, καὶ ὑπερβάλλων ἐμεγάλυνε τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν παρὰ τῷ Τισσαφέρνει, ἵνα οἵ τε οἴκοι τὴν ὀλιγαρχίαν

den, sed ea neque est unica, nec primitiva, nam proprie est *mixtim coniicere*, durcheinander werfen, hinc zerwerfen et sensu translato: in Zerwürfniss bringen, verfeinden, ut 3, 109. 8, 88. Hinc *διαβάλλεσθαι* est in Zerwürfniss gebracht, verfeindet werden, ut 4, 22. praesenti loco et infr. c. 83. 109. Plat. Phaedon. p. 67. E. 68. A. *ᾧ τε διεβέβληντο (σώματι) τούτου ἀπηλλάχθαι*, ubi Arn. animadvertit contrarie poni *ἥρων*. Philostr. 2. Vit. Sophist. 1, 10. *διεβέβλητο δὲ πρὸς αὐτὸν, ὡς ἠλιθιώδη καὶ δυσγράμματον καὶ παχὺν τὴν μνήμην*, quo Duk. exemplo utitur, qui idem adnotavit, Casaubonos, patrem ad Strabon. 17. p. 792. et filium ad Epicteti Enchir. c. 52. adnotare, *διαβάλλεσθαι* interdum esse *odio habere*, idque ab loco c. 83. (adde ab hoc praesente) non alienum esse, quod paulo post eodem cap. 83. Thucydides verbo *μισεῖσθαι* utatur, et conferri iubet c. 108. Hin *διαβολή* est Verfeindung, Zerwürfniss 1, 127. *accusatio absentis*, Anklage hinter dem Rükken eines Andern 6, 29. Vorwürfe 6, 90. 8, 109. falsche Anklage, Verläumdung 8, 91. et *διαβόλως μεμνῆσθαι* 6, 15. (v. Lobeck. ad Phryn. p. 315 sq.) ehrenrührig von einem sprechen. Converte igitur und damit die Feinde mit dem Tissaphernes in das ärgste Zerwürfniss geriethen. Minus accurate hoc verbum explicant Schol. ad Thuc. 4, 22. 8, 109. Thom. M. p. 209. Eustath. ad Hom. Od. p. 1406. et qui eo usus est, Phavorin. Adde Suidas in *διαβάλλειν*, quae glossa refertur ad 1, 133., ubi Grammatici cum Mosqu. legisse videntur *διαβάλλοιτο* pro *παραβάλλοιτο*. Et Zonar. *διαβάλλειν, παραλογίζεσθαι, καὶ ἀντὶ τοῦ περᾶν. Θουκυδίδης· „διαβάλλειν τὸ ἐν μέσῳ πέλαγος.“* Sic enim eius verba videntur ordinanda esse. Adde Suidas in *διέβαλεν*. Sensu *reiiciendi* verbum *διαβάλλειν* habet Dionys. H. p. 757. R. v. Schaef. ad lib. d. C. V. p. 120. Nos verwerfen. Porro *ἀπό* in verbis *ἀπὸ τῶν — ἐλπίδων ἐκπίπτοιεν* dederunt Cass. Aug. Pal. It. Vat. (Lugd.) Mosq. „Cuius tamen structurae exemplum desideramus, et interea *ἐκπίπτειν ἀπὸ ἐλπίδος* ipsi Graece non magis dicamus, quam Latine *a spe excidere*, quamquam frequens est *a* spe (sive *de spe*) *decidere*, ut hic Valla scripsit.“ Popp. Paulo inferius *ἦν δέῃ* est *si res et usus prorsus ita ferat, si eo descendere sit necesse*, ut docet Hemsterh. ad Lucian. Tim. 43. Vol. 1. p. 413. Et *τελευτῶντα* est zuletzt. Libri variant inter *ἐξαργυρίσαι* et *ἐξαργυρῶσαι*. Hoc habent Zonar. Suid. Etym. M. Schol. Demosth. d. Pac. p. 59, 5. Reisk., qui h. l. utuntur. Illud frequentius dicit Hemsterh. ad Xen. Ephes. p. 218. Loc. Contra Wessel. ad Herodot. 6, 86. itidemque Valck. hanc formam recentiorem esse docent. Denique ad *ἀναδέξαιτο* supple *ὥστε πιστεῦσαι*. Schol. *εἰ ἀνασωθεὶς Ἀλκιβιάδης ὀπίσω ἀνάδοχος γένοιτο* i. e. *si ipse salvus reversus sponsor fieret Tissapherni* (qui legit *εἰ σῶς αὐτός*, ut est in libris Thuc. nonnullis: in aliis est *εἰ ὡς*, in aliis *εἰδῶς* et vel *αὐτός* vel *αὐτῷ* vel *αὐτούς*). v. Thom. M. p. 880.

ἔχοντες φοβοῖντο αὐτὸν καὶ μᾶλλον αἱ ξυνωμοσίαι διαλυθεῖεν, καὶ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τιμιώτερόν τε αὐτὸν ἄγοιεν καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πλεῖον θαρσοῖεν, οἵ τε πολέμιοι τῷ Τισσαφέρνει ὡς μάλιστα διαβάλλοιντο καὶ ἀπὸ τῶν ὑπαρχουσῶν ἐλπίδων ἐκπίπτοιεν· ὑπισχνεῖτο δ' οὖν τάδε μέγιστα ἐπικομπῶν ὁ Ἀλκιβιάδης, ὡς Τισσαφέρνης αὐτῷ ὑπεδέξατο ἢ μήν, ἕως ἄν τι τῶν ἑαυτοῦ λείπηται, ἢν Ἀθηναίοις πιστεύσῃ, μὴ ἀπορήσειν αὐτοὺς τροφῆς, οὐδ' ἢν δέῃ τελευτῶντα τὴν ἑαυτοῦ στρωμνὴν ἐξαργυρῶσαι, τάς τε ἐν Ἀσπένδῳ ἤδη οὔσας Φοινίκων ναῦς κομιεῖν Ἀθηναίοις καὶ οὐ Πελοποννησίοις· πιστεῦσαι δ' ἂν μόνως Ἀθηναίοις, εἰ αὐτὸς κατελθὼν αὐτῷ ἀναδέξαιτο. οἱ δὲ ἀκού- 82
σαντες ταῦτά τε καὶ ἄλλα πολλὰ στρατηγόν τε αὐτὸν εὐθὺς εἵλοντο μετὰ τῶν προτέρων καὶ τὰ πράγματα πάντα ἀνετίθεσαν, τήν τε παραυτίκα ἐλπίδα ἕκαστος τῆς τε σωτηρίας καὶ τῆς τῶν τετρακοσίων τιμωρίας οὐδενὸς ἂν ἠλλάξαντο· καὶ ἑτοῖμοι ἤδη ἦσαν κατὰ τὸ αὐτίκα τούς τε παρόντας πολεμίους ἐκ τῶν λεχθέντων καταφρονεῖν, πλεῖν τε ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ. ὁ δὲ τὸ μὲν ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ πλεῖν τοὺς ἐγγυτέρω πολεμίους ὑπολιπόντας καὶ πάνυ διεκώλυσε πολλῶν ἐπειγομένων· τὰ δὲ τοῦ πολέμου πρῶτον ἔφη, ἐπειδὴ καὶ στρατηγὸς ᾑρητο, πλεύσας ὡς Τισσαφέρνην πράξειν. καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς ἐκκλησίας εὐθὺς ᾤχετο, ἵνα δοκῇ πάντα μετ' ἐκείνου κοινοῦσθαι, καὶ ἅμα βουλόμενος αὐτῷ τιμιώτερός τε εἶναι καὶ ἐνδείκνυσθαι ὅτι καὶ στρατηγὸς ἤδη ᾑρηται καὶ εὖ καὶ κακῶς οἷός τ' ἐστὶν αὐτὸν [ἤδη] ποιεῖν. ξυνέβαινε δὲ τῷ Ἀλκιβιάδῃ τῷ μὲν Τισσαφέρνει τοὺς Ἀθηναίους φοβεῖν, ἐκείνοις δὲ τὸν Τισσαφέρνην.

Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐν τῇ Μιλήτῳ πυνθανόμενοι τὴν 83
Ἀλκιβιάδου κάθοδον, καὶ πρότερον τῷ Τισσαφέρνει ἀπιστοῦντες πολλῷ δὴ μᾶλλον ἔτι διεβέβληντο. ξυνηνέχθη γὰρ αὐτοῖς κατὰ τὸν ἐπὶ τὴν Μίλητον τῶν Ἀθηναίων ἐπίπλουν, ὡς οὐκ

82. *ἀνετίθεσαν*] sc. *αὐτῷ*. Conf. 2, 65. *στρατηγὸν εἵλοντο καὶ πάντα τὰ πράγματα ἐπέτρεψαν*. Eiusmodi praetorem *αὐτοκράτορα* appellatum esse Krueg. p. 380. docet ex Pausan. 4, 15, 2. Xen. H. Gr. 1, 4, 20. et Schoem. de Comitt. Athen. p. 314. Mox *ἂν ἠλλάξαντο* scriptum est e vestigiis librorum haud paucorum, qui habent *ἀνηλλάξαντο*, quum vulgo sit *ἀντηλλάξαντο*. Sed dubites cum Poppone, utrum *ἂν ἠλλάξαντο*, an vulgato verbo servato *ἂν ἀντηλλάξαντο* praeferendum sit, quamquam, idem addit, ad *οὐδενός* explicandum praepositione non opus est, coll. Matth. §. 364. De verbo *καταφρονεῖν* cum accusativo *τοὺς πολεμίους* vid. ibidem p. 696. Paulo inferius *ἤδη* ante *ποιεῖν* inserit bona pars librorum, quod facile excidere potuisse Haack. iudicat, quia idem modo aderat.

83. *κατὰ τὸν — ἐπίπλουν*] v. cap. 79. extr. Libri omnes *καί*. Scribendum erat aut *κατά* cum Dukero, aut *μετά* cum eodem. *Κατά* et *καί* saepe confunduntur, et *κατά* id, quod eodem atque aequali tempore accidit, significat, ut docet Matth. p. 1154. „*Μετά* autem, quod eliquando commendavit Reisk., sententiae magis convenit, quam recte expressit Schol. At Valla *quia recusassent prodire obviam classi Athe-*

ἠθέλησαν ἀνταναγαγόντες ναυμαχῆσαι, πολλῷ ἐς τὴν μισθοδοσίαν τὸν Τισσαφέρνην ἀῤῥωστότερον γενόμενον, καὶ ἐς τὸ μισεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν πρότερον ἔτι τούτων διὰ τὸν Ἀλκιβιάδην ἐπιδεδωκέναι. καὶ ξυνιστάμενοι πρὸς ἀλλήλους οἷάπερ καὶ πρότερον οἱ στρατιῶται ἀνελογίζοντο, καί τινες καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀξίων λόγου ἀνθρώπων, καὶ οὐ μόνον τὸ στρατιωτικόν, ὡς οὔτε μισθὸν ἐντελῆ πώποτε λάβοιεν, τό τε διδόμενον βραχύ, καὶ οὐδὲ τοῦτο ξυνεχῶς· καὶ εἰ μή τις ἢ διαναυμαχήσει ἢ ἀπαλλάξεται ὅθεν τροφὴν ἕξειν, ἀπολείψειν τοὺς ἀνθρώπους τὰς ναῦς· πάντων τε Ἀστύοχον εἶναι αἴτιον, ἐπιφέροντα ὀργὰς
84 Τισσαφέρνει διὰ ἴδια κέρδη. ὄντων δ' αὐτῶν ἐν τοιούτῳ ἀναλογισμῷ ξυνηνέχθη καὶ τοιόσδε τις θόρυβος περὶ τὸν Ἀστύοχον. τῶν γὰρ Συρακοσίων καὶ Θουρίων ὅσῳ μάλιστα καὶ ἐλεύθεροι ἦσαν τὸ πλῆθος οἱ ναῦται, τοσούτῳ καὶ θρασύτατα προς-

niensi ad Miletum usque ultro lacessenti, quasi τῷ — ἐπίπλῳ legisset, quanquam fortasse etiam *κατά* virgula post *ἐπίπλουν* omissa ita interpretatus est.“ Popp. Schol. *τῶν Ἀθηναίων ἐπιπλευσάντων τῇ Μιλήτῳ καὶ βουλομένων διαναυμαχεῖν τοῖς Πελοποννησίοις, τῶν δὲ Πελοποννησίων οὐκ ἀντιταχθέντων αὐτοῖς, ἀλλ' ἀποδειλιασάντων, ὁ Τισσαφέρνης καταφρονήσας αὐτῶν πολὺ ὀκνηρότερον ἢ πρότερον παρεῖχεν αὐτοῖς τὸν μισθόν· τοῖς οὖν Πελοποννησίοις, καὶ πρότερον μισοῦσιν αὐτὸν ὡς φθείροντα τὰ πράγματα, συνέβη τότε διὰ τὸ μὴ προθύμως ἰσθοδοτεῖν, ἐπιτεῖναι τὸ εἰς αὐτὸν μῖσος.* Κατά Arnoldo praestare videtur, tum quia facilius in *καί* depravari potuit, quam *μετά*, tum quia sententiae ipsi magis convenit, sive ad *γενόμενον* sive ad *ἠθέλησαν* referas. Sensum ita reddit: for though at the time of the appearance of the Athenians before Miletus, when the Peloponnesians would not go out and fight them, Tissaphernes had been far more sickened than ever of supplying them with pay, yet even before that time he had made some progress in their dislike, on account of Alcibiades. Sententiam istam dicit non alio consilio inductam esse, nisi ut explicarentur praecedentia *καὶ πρότερον — ἀπιστοῦντες.*

ὅθεν τροφὴν ἕξειν] Cass. Aug. It. D. et teste Bekk. etiam Pal. Vulgo *ἕξει*. Vat. *ἕξοι*. Infinitivus post relativum in oratione obliqua. Vid. adn. ad 2, 102. et ad 1, 91. Matth. §. 538. Herm. ad Vig. p. 832. „*Πόθεν* coniicit Schmidt. in lib. de Infinitivo (Prenzlav. 1827.) p. 27., interrogationis signum collocans post *ἕξειν*. Sed ita infertur interrogatio oratoria vehementior et abrupte positis *ἀπολείψειν — τὰς ναῦς* artum sententiarum nexum divellens.“ Popp. Schol. ita sensum declarat: *ἤγουν ἀποστήσειαι εἰς τόπον ὅθεν.* Verba *ἐπιφέροντα ὀργὰς* Schol. ita exponit: *τὸ ἐπιφέρειν ὀργὴν ἐπὶ τοῦ χαρίζεσθαι καὶ συγχωρεῖν ἕτοιμον οἱ ἀρχαῖοι· μαρτὺς Κρατῖνος ἐν Χείρωνι λέγων τὴν μουσικὴν ἀκορέστους ἐπιφέρειν ὀργὰς βροτοῖς σώφρουσι.* Arn. convertit humouring, supplying or ministering tempers such as a man likes, sive jeder Laune frönnen.

84. *ὅσῳ μάλιστα — τοσούτῳ*] Matth. p. 860. §. 462. Haack. negat se credere, utrumque, et *τὸ πλῆθος* et *οἱ ναῦται*, a Thucydide esse, sed alterum *οἱ ναῦται* ex interpretatione sibi ortum videri. Popp. dubitat an significet *plerique nautae*. Equidem interpretor die Menge, aus dem Schiffsvolk bestehend sive die Menge, nämlich das Schiffsvolk. Sequerer Arnoldum, qui *τὸ πλῆθος* accipit esse meistentheils et sensum eundem, ac si scripsisset *τὸ πλῆθος τῶν ναυτῶν*, nisi *μάλιστα*

πεσόντες τὸν μισθὸν ἀπῄτουν. ὁ δὲ αὐθαδέστερόν τέ τι ἀπεκρίνατο καὶ ἠπείλησε καὶ τῷ γε Δωριεῖ ξυναγορεύοντι τοῖς ἑαυτοῦ ναύταις καὶ ἐπανήρατο τὴν βακτηρίαν. τὸ δὲ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν ὡς εἶδον, οἷα δὴ ναῦται, ὥρμησαν ἐγκραγόντες ἐπὶ τὸν Ἀστύοχον ὥστε βάλλειν· ὁ δὲ προιδὼν καταφεύγει ἐπὶ βωμόν τινα. οὐ μέντοι ἐβλήθη γε, ἀλλὰ διελύθησαν ἀπ' ἀλλήλων. ἔλαβον δὲ καὶ τὸ ἐν Μιλήτῳ ἐνῳκοδομημένον τοῦ Τισσαφέρνους φρούριον οἱ Μιλήσιοι, λάθρα ἐπιπεσόντες, καὶ τοὺς ἐνόντας φύλακας αὐτοῦ ἐκβάλλουσι. ξυνεδόκει δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις ταῦτα, καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς Συρακοσίοις. ὁ μέντοι Λίχας οὔτε ἠρέσκετο αὐτοῖς, ἔφη τε χρῆναι Τισσαφέρνει καὶ δουλεύειν Μιλησίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ βασιλέως τὰ μέτρια καὶ ἐπιθεραπεύειν, ἕως ἂν τὸν πόλεμον εὖ

sic otiose positum esse videretur. De verbis *αὐθαδέστερόν τι* agit Matth. p. 853. §. 457. Pro *τῷ γε Δωριεῖ* Vall. reddidit *τῷ γ' Ἑρμοκράτει*, eandemque scripturam Schol. videri possit novisse: *τῷ γε Δωριεῖ· τῷ Ἑρμοκράτει*, ubi *γράφεται* excidisse vult Krueg. p. 322., ut in Scholio ad Thuc. 3, 14. *διδόντας· δώσοντας.* Hermocratis nomen non licet reponi, quia Dorieus Thurinis navibus praeerat (v. supr. c. 35.), et Thurini modo praeter Syracusanos nominati sunt. Kruegerum erroris Popp. arguit; *Hermocratem* enim Vallam dedisse, non quod ita legerit, sed quod *Δωριεῖ* gentile esse crediderit, et cum Scholiasta (apud quem *γρ.* excidisse temere Krueg. suspicetur) de Hermocrate intellexerit. Porro Zonaras: *ἐπανήρατο, ἐπειρᾶτο* (scr. *ἐπήρατο*), *εἵλετο.* Quum Huds. adnotasset, Graecorum ducibus gestamen baculum fuisse et insigne, Duk. adiecit, sese hoc non pro certo habere, donec hoc etiam de aliis Graecis, non de Lacedaemoniis tantum demonstratum fuerit. „Nam, quum Astyochus, ait, et Clearchus (de quo ex Xenophonte Huds. locum attulerat) Lacedaemonii fuerint, fortassis etiam baculis in bello gerendis morem patrium secuti sunt. Nam mos erat Lacedaemoniis, baculos gestare, de quo Casaub. ad Theophr. Char. c. 5. et notus est de Eurybiade, rege Lacedaemoniorum, contra Themistoclem baculum extollente Plutarchi e Vita eiusdem locus.“ v. Od. Muell. Dor. 2. p. 289 sq. adn. 2. Wachsm. Antt. Gr. 1, 2. p. 243, 94. Mox pro vulgata *ἐγκραγόντες* Cass. Aug. Pal. It. Vat. Ven. F. habent *ἐκραγέντες*. In Lugd. *ἐκκραγέντες*. Mosqu. *ἐγκραγέντες*. „Et *ἐγκράζειν* quidem non spernendum est (conf. Arist. Plut. v. 428.), sed *ἐκρήγνυσθαι* quoque dicitur de eo, qui verbis aliquem aggreditur, graviter increpat (conf. Herodot. 6, 129.) et est omnino nostrum losbrechen.“ Popp. Did. addit Plut. Demetr. c. 42. *ἐγκραγόντος ἐκείνου.* Synes. Epist. 79. *ἐγκραγὼν γὰρ αὐτῷ δίς που καὶ τρίς.* De verbis *ἠρέσκετο αὐτοῖς* agit Matth. p. 728. Dein Krueg. ad Dionys. p. 359. transpositione facta legi vult *δουλεύειν καὶ Μιλησίους*, at Popp. monuit *καί* referri ad illud, quod ante *ἐπιθεραπεύειν* legitur. Malit etiam aliquis transponi sequentia ex *τὰ μέτρια καί* in *καὶ τὰ μέτρια*, hoc sensu: *oportere Milesios et alios, qui essent in regis ditione, et inservire Tissapherni, et obsequi in iis, quae moderata essent.* Respondet Popp., Licham haud dubie noluisse Milesios in universum et simpliciter servire, sed servire in iis, quae moderata essent. Itaque *τὰ μέτρια* aut ad utrumque verbum pertinere, aut certe magis necessarium esse ad *δουλεύειν*. Priori modo Vallam intellexisse et Portum: *inservire atque obsequi Tissapherni in iis, quae moderata essent.* Tum vulgo legitur *καὶ δι' ἄλλα τοιουτότροπα.* Vat. om. *δι'*.

θῶνται. οἱ δὲ Μιλήσιοι ὠργίζοντό τε αὐτῷ καὶ διὰ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιουτότροπα, καὶ νόσῳ ὕστερον ἀποθανόντα αὐτὸν οὐκ εἶασαν θάψαι οὗ ἐβούλοντο οἱ παρόντες τῶν Λακεδαιμονίων. 85 κατὰ δὴ τοιαύτην διαφορὰν ὄντων αὐτοῖς τῶν πραγμάτων πρός τε τὸν Ἀστύοχον καὶ τὸν Τισσαφέρνην, Μίνδαρος διάδοχος τῆς Ἀστυόχου ναυαρχίας ἐκ Λακεδαίμονος ἐπῆλθε, καὶ παραλαμβάνει τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ Ἀστύοχος ἀπέπλει. ξυνέπεμψε δὲ καὶ Τισσαφέρνης αὐτῷ πρεσβευτὴν τῶν παρ' ἑαυτοῦ, Γαυλίτην ὄνομα, Κᾶρα δίγλωσσον, κατηγορήσοντα τῶν τε Μιλησίων περὶ τοῦ φρουρίου, καὶ περὶ αὐτοῦ ἅμα ἀπολογησόμενον, εἰδὼς τούς τε Μιλησίους πορευομένους ἐπὶ καταβοῇ τῇ ἑαυτοῦ μάλιστα, καὶ τὸν Ἑρμοκράτην μετ' αὐτῶν, ὃς ἔμελλε τὸν Τισσαφέρνην ἀποφαίνειν φθείροντα τῶν Πελοποννησίων τὰ πράγματα μετὰ Ἀλκιβιάδου καὶ ἐπαμφοτερίζοντα. ἔχθρα δὲ πρὸς αὐτὸν ἦν αὐτῷ ἀεί ποτε περὶ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀποδόσεως· καὶ τὰ τελευταῖα φυγόντος ἐκ Συρακουσῶν τοῦ Ἑρμοκράτους, καὶ ἑτέρων ἡκόντων ἐπὶ τὰς ναῦς τῶν Συρακοσίων ἐς τὴν Μίλητον στρατηγῶν, Ποτάμιδος καὶ Μύσκωνος καὶ Δημάρχου, ἐνέκειτο ὁ Τισσαφέρνης φυγάδι ὄντι ἤδη τῷ Ἑρμοκράτει πολλῷ ἔτι μᾶλλον, καὶ κατηγόρει ἄλλα τε καὶ ὡς

85. *Κᾶρα δίγλωσσον*] Coraes ad Heliod. p. 277. *οἱ Ἕλληνες τοὺς ἑρμηνέας διγλώσσους ἐκάλουν, προσηγορικῶς χρησάμενοι τῷ ὀνόματι. Αὐτίκα Πλούταρχος Θεμιστοκλ. §. 6. „ἐπαινεῖται δ' αὐτοῦ καὶ τὸ περὶ τὸν δίγλωσσον ἔργον.“ μνημονεύει δὲ καὶ Θουκυδίδης Κᾶρος διγλώσσου, πεμφθέντος ὑπὸ Τισσαφέρνους τοῦ Πέρσου.* Carem misit, quia Cares non tantum Graece intelligebant, sed etiam Persis Graeca interpretabantur. Carem Mardonius ad oracula Graecorum mittit; Caribus Cyrus utitur interpretibus, et in aula Persae tales interpretes habere solebant. v. Valck. ad Herodot. 8, 133. Porro ad *ἐπαμφοτερίζοντα* Timae. p. 107. *ἐπαμφοτερίσαι, εἰς ἀμφιβολίαν ἀγαγεῖν τὸν λόγον*, ubi Ruhnken. „is quoque, ait, dicitur *ἐπαμφοτερίζειν*, qui modo huic, modo illi parti favet, atque adeo in neutram transit. Adde Schneid. ad Aristot. Polit. 7, 12, 6. 8, 2, 2. Plut. Mar. c. 40. Et Haack. *πρὸς αὐτόν* ad Hermocratem, *αὐτῷ* ad Tissaphernem refert. Krueg. p. 321. adn. 62. contra esse putat, tum quod Hermocrates in proxime praegressis subiectum sit, tum quod *αὐτῷ* eum videatur spectare debere, qui inimicitiae auctor cogitatur, Hermocratem, *ὃς τὴν ἔχθραν προὔθετο*. Hoc autem dictum est, ut apud Herodot. 6, 21. *πένθος μέγα προεθήκαντο*. Interpretare *eum illam inimicitiam in se exsernisse*. Conf. Wessel. ad Herodot. 4, 65. adn. ad 2, 42. *προτίθεσθαι ἀνδραγαθίαν*. Et Arn. existimat, apud Herodot. 4, 65. 7, 229. legendum esse *ὡς οἱ πόλεμον προεθήκαντο — μῆνιν προθέσθαι*. Paulo ante „scriptor non dicit *τοῦ μισθοῦ τῆς δόσεως*, sed *ἀποδόσεως* intelligens plenum stipendium, quod sibi deberi aiebant, drachmam quotidianam singulis nautis, quantum primo iis solvebatur.“ Arn. *Ἐνέκειτο* Krueg. interpretatur *vexavit*, ut 1, 144. 4, 80. et Xen. H. Gr. 5, 2, 1. Malim convertere *instabat, inimice premebat*. Idem p. 322. negat scriptorem verbis ὁ — *Ἀστύοχος — καὶ ὁ Ἑρμοκράτης ἀπέπλευσαν* dicere, Hermocratem iam tum, quum Lacedaemonem proficisceretur, a praefectura remotum fuisse, sed praecipere tantum, quod postmodum Xen. H. Gr. 1, 1, 27 sqq. factum esse docet.

χρήματά ποτε αἰτήσας αὐτὸν καὶ οὐ τυχὼν τὴν ἔχθραν οἱ προθεῖτο. ὁ μὲν οὖν Ἀστύοχος καὶ οἱ Μιλήσιοι καὶ ὁ Ἑρμοκράτης ἀπέπλευσαν ἐς τὴν Λακεδαίμονα· ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης διεβεβήκει πάλιν ἤδη παρὰ τοῦ Τισσαφέρνους ἐς τὴν Σάμον.

Καὶ οἱ ἐκ τῆς Δήλου ἀπο τῶν τετρακοσίων πρεσβευταί, 86 οὓς τότε ἔπεμψαν παραμυθησομένους καὶ ἀναδιδάξοντας τοὺς ἐν τῇ Σάμῳ, ἀφικνοῦνται παρόντος τοῦ Ἀλκιβιάδου, καὶ ἐκκλησίας γενομένης λέγειν ἐπεχείρουν. οἱ δὲ στρατιῶται τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἤθελον ἀκούειν, ἀλλ' ἀποκτείνειν ἐβόων τοὺς τὸν δῆμον καταλύοντας· ἔπειτα μέντοι μόλις ἡσυχάσαντες ἤκουσαν. οἱ δ' ἀπήγγελλον ὡς οὔτε ἐπὶ διαφθορᾷ τῆς πόλεως ἡ μετάστασις γένοιτο, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ, οὔθ' ἵνα τοῖς πολεμίοις παραδοθῇ· ἐξεῖναι γὰρ ὅτε ἐξέβαλον ἤδη σφῶν ἀρχόντων τοῦτο ποιῆσαι· τῶν τε πεντακισχιλίων ὅτι πάντες ἐν τῷ μέρει μεθέξουσιν, οἵ τε οἰκεῖοι αὐτῶν οὔθ' ὑβρίζονται, ὥσπερ Χαιρέας διαβάλλων ἀπήγγειλεν, οὔτε κακὸν ἔχουσιν οὐδέν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς σφετέροις αὐτῶν ἕκαστοι κατὰ χώραν μένουσιν, ἄλλα τε πολλὰ εἰπόντων οὐδὲν μᾶλλον ἐρήκουον, ἀλλ' ἐχαλέπαινον, καὶ γνώμας ἄλλοι ἄλλας ἔλεγον, μάλιστα δὲ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ πλεῖν. καὶ ἐδόκει Ἀλκιβιάδης πρῶτον τότε καὶ οὐδενὸς ἧσσον τὴν πόλιν ὠφελῆσαι· ὡρμημένων γὰρ τῶν ἐν Σάμῳ Ἀθηναίων

86. *οὓς τότε ἔπεμψαν*] v. cap. 72. 77. „Alias *ἀναδιδάσκειν* est *priora dedocere* (v. Valck. ad Herodot. 8, 63.), hic simpliciter *edocere, perdocere*.“ Duk. Conf. adn. ad 1, 32. Mox Popp. quaerit, num *οὐδ' ἵνα* pro *οὔθ' ἵνα* legendum sit, ut ad prius *οὔτε* demum *τε* in *τῶν τε* referatur. Nam urbis perniciem et proditionem minus bene contrarie poni, quia illa cum hac cohaereat. Verba *ὅτε ἐξέβαλον* respiciunt ad c. 71. Verba *οὔτε κακὸν ἔχουσιν οὐδέν* Abr. interpretatur *nihil mali subeunt — sustinent*, addens sic loqui etiam Plutarchum Vol. 2. p. 161. B. Paulo ante Arn. adnotavit, in verbis *τῶν τε πεντακισχιλίων* etc. hunc sensum esse debere: *omnes suo quemque tempore Quinque Millium in numero fore*, sed miratur hoc Graece ita dictum esse. Etenim *τῶν πεντακισχιλίων* brevius dictum est pro *corpore* Quinquies Mille virorum. Paulo inferius Vat. F. D. I. *Ἀλκιβιάδης πρῶτον*, quod F. D. I. post *τότε* collocant. *Πρῶτον prima vice* vel *primo* hic significare debere Popponi concedimus, non item, *primum* i. e. *unum omnium maxime* Alcibiadem profuisse existimandum esse. Quando enim unquam in superioribus reipublicae profuerat? Ad *ὡρμημένων γάρ* repete *ἐδόκει*. v. adn. ad 1, 25. In verbis *εὐθὺς εἶχον* deest *ἄν*, neque id inusitatum, quemadmodum Latine dici potest *habebant* pro *habuissent*. v. Matth. p. 968. coll. Grotef. Gr. Lat. §. 243. 2. Pro *οὐδ' ἂν εἰς ἱκανός* alii libri *οὐδεὶς ἂν ἱκ.* Thom. M. p. 662. *γίνωσκε μέντοι, ὡς οὐδ' ἂν εἷς καὶ μηδ' ἂν εἷς δοκιμώτερον λέγειν, ἢ οὐδεὶς ἂν καὶ μηδεὶς ἄν. Ἀριστοφάνης ἐν Πλούτῳ* (v. 137.) „*οὐδ' ἂν εἷς ἔτι θύσειεν*.“ Greg. Cor. p. 55. *καὶ τὸ διαιρεῖν τὸ οὐδὲν Ἀττικόν ἐστιν· ὡς ὁ Θουκυδίδης ἐν τῇ δευτέρᾳ* (c. 51.) „*ἔθνησκον δὲ — ἓν τε οὐδὲ ἓν κατέστη ἴαμα*“ etc. *ἀντὶ τοῦ οὐδέν. καινοπρεπὲς δὲ καὶ τοῦτο λεγέσθω σοι.*, ubi v. Koen. Fortius negat *οὐδὲ εἷς* quam *οὐδείς*, nam est *ne unus quidem*. v. Vig. p. 467. Popp. vulgatos libros existimat, sicut alibi, a Thomae sectatoribus interpolatos videri. Verba *οἳ τότε ἐτάχθησαν* respiciunt ad c. 74.

πλεῖν ἐπὶ σφᾶς αὐτούς, ἐν ᾧ σαφέστατα Ἰωνίαν καὶ Ἑλλήσποντον εὐθὺς εἶχον οἱ πολέμιοι, κωλυτὴς γενέσθαι. καὶ ἐν τῷ τότε ἄλλος μὲν οὐδ' ἂν εἷς ἱκανὸς ἐγένετο κατασχεῖν τὸν ὅχλον, ἐκεῖνος δὲ τοῦ τ' ἐπίπλου ἔπαυσε, καὶ τοὺς ἰδίᾳ τοῖς πρέσβεσιν ὀργιζομένους λοιδορῶν ἀπέτρεπεν. αὐτὸς δὲ ἀποκρινάμενος αὐτοῖς ἀπέπεμπεν, ὅτι τοὺς μὲν πεντακισχιλίους οὐ κωλύοι ἄρχειν, τοὺς μέντοι τετρακοσίους ἐκέλευεν ἀπαλλάσσειν αὐτούς, καὶ καθιστάναι τὴν βουλὴν ὥσπερ καὶ πρότερον, τοὺς πεντακοσίους· εἰ δὲ ἐς εὐτέλειάν τι ξυντέτμηται, ὥστε τοὺς στρατευομένους μᾶλλον ἔχειν τροφήν, πάνυ ἐπαινεῖν. καὶ τἆλλα ἐκέλευεν ἀντέχειν καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τοῖς πολεμίοις· πρὸς μὲν γὰρ σφᾶς αὐτοὺς σωζομένης τῆς πόλεως πολλὴν ἐλπίδα εἶναι καὶ ξυμβῆναι, εἰ δὲ ἅπαξ τὸ ἕτερον σφαλήσεται, ἢ τὸ ἐν Σάμῳ ἢ ἐκεῖνοι, οὐδὲ ὅτῳ διαλλαγήσεταί τις ἔτι ἔσεσθαι. παρῆσαν δὲ καὶ Ἀργείων πρέσβεις, ἐπαγγελλόμενοι τῷ ἐν τῇ Σάμῳ τῶν Ἀθηναίων δήμῳ ὥστε βοηθεῖν· ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ἐπαινέσας αὐτοὺς καὶ εἰπὼν ὅταν τις καλῇ παρεῖναι οὕτως ἀπέπεμπεν. ἀφίκοντο δὲ οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν Παράλων, οἳ τότε ἐτάχθησαν ἐν τῇ στρατιώτιδι νηῒ ὑπὸ τῶν τετρακοσίων περιπλεῖν Εὔβοιαν, καὶ ἄγοντες Ἀθηναίων ἐς Λακεδαίμονα ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμπτοὺς πρέσβεις Λαισποδίαν καὶ Ἀριστοφῶντα καὶ Μελησίαν, [οἳ] ἐπειδὴ ἐγένοντο πλέοντες κατ' Ἄργος, τοὺς μὲν πρέσβεις ξυλλαβόντες τοῖς Ἀργείοις παρέδοσαν ὡς τῶν οὐχ ἥκιστα καταλυσάντων τὸν δῆμον ὄντας, αὐτοὶ δὲ οὐκέτι ἐς τὰς Ἀθήνας ἀφίκοντο, ἀλλ' ἄγοντες ἐκ τοῦ Ἄργους ἐς τὴν Σάμον τοὺς πρέσβεις ἀφικνοῦνται ἥπερ εἶχον τριήρει.

87 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Τισσαφέρνης, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν ᾧ μάλιστα διά τε τἆλλα καὶ τὴν Ἀλκιβιάδου κάθοδον

καὶ ἄγοντες Ἀθηναίων] sc. Parali vehebant legatos Quadringentorum. Sic vero participium non habet, unde pendeat. Quapropter Aem. Port. legebat ἄγειν, equidem cum Bekkero malim delere οἵ, quod est ante ἐπειδὴ ἐγένοντο, quo deleto structura expedita est. Parali iussi legatos Laespodiam, Aristophontem et Milesiam Spartam traiicere, postquam in regionem Argi devenerunt, legatos correptos Argivis tradiderunt, nec iam Athenas reversi legatos Argivorum triremi sua Samum vexerunt. Pro πεμπτούς alii libri πέμπτους, plurimi πέμπουσι, quod memorat etiam Schol. Vocabulum dubium om. C., agnoscit Valla, et quatenus ex silentio eius, qui contulit, argumentari licet, etiam Lugd. Bekk. omissum vult πρέσβεις. Popp. utrumque tuetur, nam sic legi c. 89. init. πεμφθέντες πρέσβεις. c. 77. πεμφθέντες πρεσβευταί et initio praesentis cap. οἱ — πρεσβευταὶ, οὓς τότε ἐπεμψαν. De Laespodia v. 6, 105. Schol. Arist. Av. 1568. (quem transscripserunt Suid. et Phavorin.) τοῦτον δὲ τὸν Λαισποδίαν καὶ στρατηγῆσαί φησι Θουκυδίδης ἐν τῇ ή (scr. σί'). Vid. Vales. ad Harpocr. s. v. ἐπίσκοπος. De Aristophonte Azaniensi agit Ruhnk. Hist. cr. Oratt. Gr. p. XLV. Utrum Μελησίαν an Μιλησίαν scribendum sit, dubitatur. Illud cum Meursio Lectt. Att. 5, 26. praetulerunt Bekk. et Popp. Et καὶ' Ἄργος est in den Gewässern von Argos, v. Valck. ad Herodot. 3, 14.

ἤχθοντο αὐτῷ οἱ Πελοποννήσιοι ὡς φανερῶς ἤδη ἀττικίζοντι, βουλόμενος, ὡς ἐδόκει δή, ἀπολύεσθαι πρὸς αὐτοὺς τὰς διαβολάς, παρεσκευάζετο πορεύεσθαι ἐπὶ τὰς Φοινίσσας ναῦς ἐς Ἄσπενδον, καὶ τὸν Λίχαν ξυμπορεύεσθαι ἐκέλευε· τῇ δὲ στρατιᾷ προστάξειν ἔφη Ταμὼν ἑαυτοῦ ὕπαρχον, ὥστε τροφὴν ἐν ὅσῳ ἂν αὐτὸς ἀπῇ διδόναι. λέγεται δὲ οὐ κατὰ ταὐτό, οὐδὲ ῥᾴδιον εἰδέναι τίνι γνώμῃ παρῆλθεν ἐς τὴν Ἄσπενδον καὶ παρελθὼν οὐκ ἦγαγε τὰς ναῦς. ὅτι μὲν γὰρ αἱ Φοίνισσαι νῆες ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἑκατὸν μέχρι Ἀσπένδου ἀφίκοντο σαφές ἐστι· διότι δὲ οὐκ ἦλθον πολλαχῇ εἰκάζεται. οἱ μὲν γὰρ ἵνα διατρίβῃ ἀπελθών, ὥσπερ καὶ διενοήθη, τὰ τῶν Πελοποννησίων· τροφὴν γοῦν οὐδὲν βέλτιον, ἀλλὰ καὶ χεῖρον ὁ Ταμώς, ᾧ προσετάχθη, παρεῖχεν· οἱ δὲ ἵνα τοὺς Φοίνικας προαγαγὼν ἐς τὴν Ἄσπενδον ἐκχρηματίσαιτο ἀφεὶς· καὶ γὰρ

87. Ταμών] In Reg. Ταμόν, vulg. Ταμῶν. „At supra cap. 31. Τάμων, Xen. Anab. 1, 2, 21. 4, 2. et Diod. 45, 19. 35. Ταμώς, quod rectum puto. Sic Γαώς — Ἰναρώς — Ταχώς — Νεκώς, nomina Aegyptia. Nam Tamum Aegyptium fuisse Xen. Anab. 4, 2. et Diod. 14, 19. (ubi Μεμφίτης dicitur) indicant.“ Duk. Porro numero navium ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἑκατόν „Plut. V. Alc. 25. tres addit. Sed Isocr. de Big. 7. non numerat nisi 90, contra Diod. 13, 36. (coll. 38.) μετεπέμψατο δὲ καὶ (ὁ Φαρνάβαζος, ita enim pro Τισσαφέρνης scribit) ἐκ Φοινίκης τριήρεις τριακοσίας διαλογιζόμενος ἀποστεῖλαι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τὴν Βοιωτίαν. Quorum nihil verum videtur.“ Krueg. p. 360., qui coniecturas, quas de itinere Tissaphernis scriptor proponit, eas omnes coniungendas esse putat. Adde Wessel. ad Diod. l. c. Post οἱ μὲν γάρ sequitur nullum verbum finitum: repete ex superioribus εἶχαζον et conf. adn. ad 1, 25. atque Euripidis locum ap. Matth. p. 1057. §. 537. extr.

ἵνα — ἐκχρηματίσαιτο ἀφείς] Greg. Cor. p. 87. καὶ ἀντὶ τῶν μετοχῶν Ἀττικοὶ τοῖς ῥήμασι κέχρηνται, καὶ ἀντὶ ῥημάτων ἐναλλὰξ μετοχαῖς, ὡς ὁ Θουκυδίδης· „ὁ δὲ χρηματίσαιτο ἀφείς,“ ἀντὶ τοῦ· ὁ δὲ ἀφῆκε χρηματισάμενος. Conf. Thom. M. p. 920. Locum tractat Matth. p. 1098., sed, opinor, minus recte. Etenim ἐκχρηματίζεσθαι est *pecunias extorquere*, Geld erpressen. Sensus igitur est um Geld zu erpressen dafür, dass er sie entliesse, sive durch ihre Entlassung. Popp. dubitanter coniecit ἀφιείς, quamquam vulgatam quoque putat defendi posse, si pecuniam a Phoenicibus tunc quidem promissam, sed demum post reditum in patriam solutam esse cogitemus. Et προαγαγὼν ἐς τὴν Ἄσπενδον pecunias extorsurus erat, „ut Phoenices credentes Tissaphernem serio se uti velle, si quidem Aspendum usque producti essent, sic inducerentur ad solvendam grandiorem pecuniam, qua reditum in patriam redimerent, quam soluturi fuissent, si longius ab exspectatione militiae abfuissent. Conf. Cic. Verr. 5, 24.“ Arn. Verborum καὶ γὰρ ὡς αὐτοῖς etc. hic sensus est: nam etiamsi pecunias a Phoenicibus nullas accepissent, nihilominus tamen iis non usus esset, sed reverti iussisset. Utitur his verbis Greg. Cor. p. 76. demonstrare volens, ὡς αὐτοῖς ex abundantia dictum esse. Inepte! καὶ ὡς est *vel sic.* Conf. 1, 44. 132. Proxima sic suppleo: ἄλλοι δ' εἶχαζον ὡς καταβοῆς ἕνεκα τῆς ἐς Λακεδαίμονα παρῆλθεν ἐς τὴν Ἄσπενδον, *alii vero suspicabantur eum hoc iter ingressum esse invidiae* sive *criminationis causa, qua apud Lacedaemonios flagrabat.* Vide c. 85. It. Vat. Cl. Ven. τῷ

ὡς αὐτοῖς οὐδὲν ἔμελλε χρήσεσθαι· ἄλλοι δ' ὡς καταβοῆς ἕνεκα τῆς ἐς Λακεδαίμονα, τὸ λέγεσθαι ὡς οὐκ ἀδικεῖ, ἀλλὰ καὶ σαφῶς οἴχεται ἐπὶ τὰς ναῦς ἀληθῶς πεπληρωμένας. ἐμοὶ μέντοι δοκεῖ σαφέστατον εἶναι τριβῆς ἕνεκα καὶ ἀνακωχῆς τῶν Ἑλληνικῶν τὸ ναυτικὸν οὐκ ἀγαγεῖν, φθορᾶς μέν, ἐν ὅσῳ παρῆει ἐκεῖσε καὶ διέμελλεν, ἀνισώσεως δέ, ὅπως μηδετέρους προσθέμενος ἰσχυροτέρους ποιήσῃ, ἐπεὶ εἴγε ἐβουλήθη διαπολεμῆσαι, ἐπιφανὲς δήπου, οὐκ ἐνδοιαστῶς. κομίσας γὰρ ἂν Λακεδαιμονίοις τὴν νίκην κατὰ τὸ εἰκὸς ἔδωκεν, οἵ γε καὶ ἐν τῷ παρόντι ἀντιπάλως μᾶλλον ἢ ὑποδεεστέρως τῷ ναυτικῷ ἀνθώρμουν. καταφωρᾷ δὲ μάλιστα καὶ ἣν εἶπε πρόφασιν οὐ κομίσας τὰς ναῦς. ἔφη γὰρ αὐτὰς ἐλάσσους ἢ ὅσας βασιλεὺς ἔταξε ξυλλεγῆναι· ὁ δὲ χάριν ἂν δήπου ἐν τούτῳ μείζω ἔτι ἔσχεν, οὔτε ἀναλώσας πολλὰ τῶν βασιλέως, τά τε αὐτὰ ἀπ' ἐλασσόνων πράξας. ἐς δ' οὖν τὴν Ἄσπενδον ἧτινι δὴ γνώμῃ ὁ Τισσαφέρνης ἀφικνεῖται καὶ τοῖς Φοίνιξι ξυγγίγνεται· καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἔπεμψαν ὡς ἐπὶ τὰς ναῦς, κελεύσαντος αὐτοῦ, Φίλιππον ἄνδρα Λακεδαιμόνιον δύο τριήρεσιν. Ἀλκιβιάδης δὲ 88
ἐπειδὴ καὶ τὸν Τισσαφέρνην ἤσθετο παριόντα ἐπὶ τῆς Ἀσπένδου, ἔπλει καὶ αὐτὸς λαβὼν τρεισκαίδεκα ναῦς, ὑποσχόμενος τοῖς ἐν Σάμῳ ἀσφαλῆ καὶ μεγάλην χάριν· ἢ γὰρ αὐτὸς ἄξειν Ἀθηναίοις τὰς Φοινίσσας ναῦς, ἢ Πελοποννησίοις γε κωλύσειν ἐλθεῖν· εἰδώς, ὡς εἰκός, ἐκ πλείονος τὴν Τισσαφέρνους γνώμην ὅτι οὐκ ἄξειν ἔμελλε, καὶ βουλόμενος αὐτὸν τοῖς Πελοποννησίοις ἐς τὴν ἑαυτοῦ καὶ Ἀθηναίων φιλίαν ὡς μάλιστα διαβάλλειν, ὅπως μᾶλλον δι' αὐτὸ σφίσιν ἀναγκάζοιτο προσχωρεῖν. καὶ ὁ μὲν ἄρας εὐθὺ τῆς Φασηλίδος καὶ Καύνου ἄνω τὸν πλοῦν ἐποιεῖτο.

λέγεσθαι, quod Popp. et Arn. damnant, quia significet *quia dicebatur*, quum sensus esse debeat, *ut diceretur*. *Τό* fortasse his locis tuearis: 7, 67. *ἡμῶν δὲ τό τε ὑπάρχον πρότερον, ᾧπερ καὶ ἀνεπισήμονες ἔτι ὄντες ἀπετολμήσαμεν, βεβαιότερον νῦν, καὶ τῆς δοκήσεως προσγεγενημένης αὐτῷ, τὸ κρατίστους εἶναι εἰ τοὺς κρατίστους ἐνικήσαμεν, διπλασία ἑκάστου ἡ ἐλπίς.* 3, 82. *ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι*, et quos Popp. citavit, Soph. Ant. 235. Matth. §. 543. Converte igitur in sofern man sagen sollte, er handle nicht ungerecht. Non diffitendum tamen, hoc solennius dici *τοῦ λέγεσθαι*, nam praesens locus aliquantum differt ab iis, quos comparavi, cum hic notio consilii (Absicht) vel causae exprimenda sit, in alteris autem articulus cum infinitivo explicationem vocum *δοκήσεως* et *ἀσφάλεια* contineat. *Τὸ λέγεσθαι* ad marginem habet I. Verbum *ἀδικεῖν* „vim induere solet perpetuitatis, ut, quemadmodum *φεύγειν* usurpatur sensu *exulandi, exulem esse*, pro *ἠδικηκέναι* ponatur, velut a Xen. H. Gr. 2, 2, 10. v. Heind. ad Plat. Protag. p. 463." Krueg. p. 304. Porro vocabulum *ἀνακωχῆς*, significans Aufenthalt, *moram*, fuerunt, qui satis respondere vocabulo *ἀνίσωσις* negarent. At enim dum moratur et tergiversatur, magis utrorumque vires exaequat, vel certe exaequatas esse, quales iam tum erant, patitur; quamprimum morari cessans alterutris adiungitur, quasi libra altera lance propendens alteram deprimit, et aequilibrium tollendo inclinat. Quare Arn. Vol. 1. p. 612. fin. convertit a balancing or keeping in suspense. Quod eo verum esse patet, quod statim pro *τριβῆς* ipse auctor dicit *φθορᾶς*, et pro *ἀνακωχῆς* alia voce *ἀνισώσεως* utitur, quod est id ipsum, quod Arn. expressit.

ἐπιφανές] Cass. Aug. It. F. Lugd. *περὶ ἐπιφανές*, sed *περί*, quod ex altera scriptura *περιφανές* remansit, in Cass. Aug. cancellatum. Vat. marg. Steph. *περιφανές*, quod scripturae *ἐπιφανές* explicationem esse dicit Popp., nam *ἐπιφανής* pro *σαφής* legi etiam 1, 21. Dan. *περιφανῶς*, sed adverbio plenonasmum orationi inferri idem adnotavit, in quo saltem *καί* ante *οὐκ* desideretur. Reisk. emendavit *ἐπιφανείς* et supplet *διαπολεμῆσαι* optativum, hoc sensu: *nam confecisset bellum sine controversia et indubia victoria, si voluisset conficere, sese tantummodo monstrans et in hostium conspectum prodiens.* Optativum etiam Heilm. poni voluit, sed is sine particula *ἄν* ferri non potest. Imo structura *ἀπὸ κοινοῦ* esse videtur, ita supplenda: *εἴ γε ἐβουλήθη, ἐπιφανὲς δήπου οὐκ ἐνδοιαστῶς διεπολέμησεν ἄν.* Conf. 3, 64. *δῆλον ἐποιήσατε οὐδὲ τότε τῶν Ἑλλήνων ἕνεκα οὐ Μηδίσαντες, ἀλλ' ὅτι οὐδ' Ἀθηναῖοι* (sc. *ἐμήδισαν*), ubi v. Bau. 5, 79. *αἱ δέ ποι στρατιᾶς δέῃ κοινᾶς, βουλεύεσθαι Λακεδαιμονίως καὶ Ἀργείως, ὅπα κα δικαιότατα κρίνοντας* i. e. *κρίνοντας, ὅπα δικαιότατα κρίνωντι.* At Popp. ad *ἐπιφανές* supplet *ἐστί* et *ἐπιφανές*, sicut alibi *δῆλον ὅτι, οἶμαι, ἐμοιγε δοκεῖ, ὄμνυμι, εὖ ἴσθι ὅτι* et similia, extra structuram positum esse arbitratur supplens item *διεπολέμησεν ἄν* ad *οὐκ ἐνδοιαστῶς*, hoc sensu, opinor: *nam si debellare voluisset, videlicet indubia victoria debellasset.* Verba

χάριν ἂν — ἔσχεν accipio er würde Dank erhalten haben. Schol. *χάριν μείζονα παρέσχεν ἂν βασιλεῖ, ἢ χάριτος μείζονος ἠξιώθη.* Similiter Thom. M. p. 913., ad sensum recte, quamquam *ἔσχε* hic non potest esse pro *παρέσχε*. Et *ἀπ' ἐλασσόνων* est *ἐλάσσοσι δαπάνῃ*. De *ὡς ἐπὶ τὰς ναῦς* v. Matth. §. 628. 3.

88. *ἐς τὴν — φιλίαν διαβάλλειν*] Nomen cum praepositione *εἰς* adiectum verbis *διαβάλλειν, λοιδορεῖν* et similem vim habentibus notat rem, quae alicui invidiam facere, vel vitium aliudve quid, quod alicui exprobrari potest. Herodian. 4, 12. *εἰς ἀνανδρίαν καὶ θήλειαν νόσον διέβαλλεν.* Plut. Apopthegm. p. 305. *λοιδορηθεὶς ὑπό τινος εἰς τὴν δυσωδίαν τοῦ στόματος.* Et ibidem p. 327. *πρὸς Ἁρμόδιον εἰς δυσγένειαν αὐτῷ λοιδορούμενον ἔφη.* Thuc. 5, 75. *τὴν ἐπιφερομένην αἰτίαν ἔς τε μαλακίαν καὶ ἐς τὴν ἄλλην ἀβουλίαν τε καὶ βραδυτῆτα ἐνὶ ἔργῳ τούτῳ ἀπελύσαντο.* Pluribus ostendi usum huius generis loquendi, ut confirmarem coniecturam Sylburgii, in notis ad Etym. M. v. *οἶνος* in Arist. Equ. 90. legentis: *οἶνον σὺ τολμᾷς εἰς ἀπόνοιαν λοιδορεῖν*, pro eo quod vulgo legitur *εἰς ἐπίνοιαν*. Duk. v. Matth. p. 1144. In proximis libri inter *εὐθύ* et *εὐθύς* variant. *Εὐθύ* ab Atticis dicitur de eo, quod directo in aliquem locum fertur, *εὐθύς* de tempore, quamquam non desunt exempla, ubi *εὐθύ* pro *statim* dicitur, sed non apud Atticos. Vid. Lobeck. ad Phryn. p. 144. Ceterum non facile apparet, cur, quum Phaselidem attingere, nisi Caunum praetervectus, non potuerit, Thucydides Phaselidem ante Caunum ponere voluerit. „*Ἄνω τὸν πλοῦν ἐποιεῖτο* est *sursum versus iter continuabat* i. e. versus regiones per quas tenditur in Orientem et interiora regni Persarum. C. 108., ubi reditus Alcibiadis describitur, venisse dicitur *ἀπὸ Καύνου καὶ Φασήλιδος ἐς τὴν Σάμον*, ubi naturalis verborum ordo itidem inversus esse videtur. Forsan verba *καὶ Καύνου* adiecta sint ad explicanda verba *εὐθὺ τῆς Φασήλιδος*, quum non verum sit, Alcibiadem recta Samo Phaselidem cursum tenuisse, sed recta Phaselidem et Caunum

89 Οἱ δὲ ἐκ τῆς Σάμου ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμφθέντες πρέσβεις ἐπειδὴ ἀφικόμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπήγγειλαν τὰ παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὡς κελεύει τε ἀντέχειν καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τοῖς πολεμίοις, ἐλπίδας τε ὅτι πολλὰς ἔχει κἀκείνους το στράτευμα διαλλάξειν καὶ Πελοποννησίων περιέσεσθαι, ἀχθομένους καὶ πρότερον τοὺς πολλοὺς τῶν μετεχόντων τῆς ὀλιγαρχίας, καὶ ἡδέως ἂν ἀπαλλαγέντας πη ἀσφαλῶς τοῦ πράγματος, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐπέῤῥωσαν. καὶ ξυνίσταντό τε ἤδη καὶ τὰ πράγματα διεμέμφοντο, ἔχοντες ἡγεμόνας τῶν πάνυ στρατηγῶν τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἐν ἀρχαῖς ὄντων, οἷον Θηραμένην τε τὸν Ἄγνωνος καὶ Ἀριστοκράτην τὸν Σκελλίου, καὶ ἄλλους, οἳ μετέσχον μὲν ἐν πρώτοις τῶν πραγμάτων, φοβούμενοι δ' ἀδεῶς ἔφασαν τό τε ἐν τῇ Σάμῳ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην σπουδῇ πάνυ, οὕς τε ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρε-

i. e. recta Phaselidem, postquam prius Caunum tetigit. Sic in altero loco verbis καὶ Φασήλιδος explicantur verba ἀπὸ Καύνου. Alcibiades Samum venit ab ipsa Cauno, at proprie non Cauno venit, sed Cauno ita, ut prius linqueret Phaselidem." ARN.

89. στρατηγῶν τῶν] Bekk. coniecit στρατηγούντων. Aristocratem eundem Arn. esse docet, qui memoratur a Xen. H. Gr. 1, 4, 21. 5, 16. 7, 2., a Demosth. in Theocr. p. 1343. Reisk., a Lys. in Eratosth. p. 427. Reisk., Arist. Av. 126. et Plat. Gorg. p. 472, 6. Porro ἐν τοῖς πρώτοις habent Vat. Gr., sed in posteriori inter vers. script. Vulgata retinenda esse videtur, respondens Latino *inprimis*. Herodot. 8, 69. ἅτε ἐν πρώτοισι τετιμημένης διὰ πάντων τῶν συμμάχων (Artemisiae), unde patet, πρώτοις neutrum esse.

φοβούμενοι — ἰσαιτέραν καθιστάναι] Haec est discrepantia scripturae in loco difficili: δὲ, ἀδεῶς, vulgo δέ, ὡς. In Laur. Pal. It. Cam. ἀδεῶς, Pal. cum Scholio ἀφόβως. Aug. ἀδὲ ὡς, α punctis not., accent. supra ε, et circumfl. super ὡς in spir. asp. mut. Porro C. E. ἀδεῶς δέ. Mosqu. ἀδεῶν. Gr. ὡς, sed in marg. ἀδεῶς δέ. Dein σπουδῇ πάνυ inserunt Cass. Aug. Ven. Pal. It. Vat. Reg. (G.) I. K. (teste Did. etiam D.) m. Ar. Chr. Dan. marg. Steph. marg. Cl. Et οὕς τε habet C. Vulgo τούς τε. Vat. om. τε, servans τούς. Τούς τε ἐν pro τούς τε ἐς habet m., sed haec tria in rasura. Dein E. praebet πρεσβευσομένους. Et ἔπεμπον deest in F. Lugd. Mosqu. Pro κακόν K. Ar. Chr. habent καὶ κακόν, et pro δράσωσι Vat. δράσειαν. Pro τὴν πόλιν F. Mosqu. ferunt τῇ πόλει (Mosqu. πολεῖ), „quod non soloecum esse docet Matth. §. 415. adn. 1., nemo tamen hic probabit." POPP. Pro οὐ τό Lugd. in marg. οὔτω γάρ cum Aem. Porto. Etiam Valla *ita enim*. Vat. Cl. Ven. οὐ τῶι. Ἀπαλλαξείειν ex Schol. eruit Abr., probante Piers. ad Moer. p. 14. Vulgo ἀπαλλάξειν. Pro ἐλθεῖν Lugd. οἰκεῖν. Conf. adn. ad 2, 37. In Scholiis ad h. l. haec sunt memorabilia: τὸ στράτευμα· τὸ ἐν τῇ Σάμῳ δηλονότι, unde apparet, qui haec scripsit, eum in libro suo verba ἐν τῇ Σάμῳ non habuisse. Sequuntur haec: ἀλλὰ τοὺς πεντακισχιλίους· οὐκ ἀντίκειταί τινι τὸ ἀλλὰ, ὡς λέγομεν, οὐ τόδε, ἀλλὰ τόδε· ἔστι δὲ παρακελευστικὸν, ὡς καὶ παρ' Ὁμήρῳ· „ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα." Il. 13, 292. et saepius. Qui haec adnotavit, ἀλλά non retulit ad οὐ τὸ ἀπαλλαξείειν, sed putavit, opinor, verba οὗ τὸ ἀπαλλαξείειν pendere ex φοβούμενοι. Unde autem tum pendet infinitivus χρῆναι? Audiamus quod reliquum est huius scholii: ἡ διάνοια· οἱ

σβευομένους ἔπεμπον, μή τι ἄνευ τῶν πλειόνων κακὸν δράσωσι τὴν πόλιν, οὐ τὸ ἀπαλλαξείειν τοῦ ἄγαν ἐς ὀλίγους ἐλθεῖν, ἀλλὰ τοὺς πεντακισχιλίους ἔργῳ καὶ μὴ ὀνόματι χρῆναι ἀποδεικνύναι, καὶ τὴν πολιτείαν ἰσαιτέραν καθιστάναι. ἦν δὲ

περὶ τὸν Θηραμένην ἄρχοντες τότε τῆς ὀλιγαρχίας καὶ μετασχόντες αὐτῆς ἐν πρώτοις, ὀρεγόμενοι δὲ δημοκρατίας ἔλεγον, οὐχ ὅτι ἀπαλλακτικῶς ἔχουσι τῆς ὀλιγαρχίας (ὅπερ ἦν ἀληθὲς) ἀλλ' ὅτι φοβοῦνται τοὺς ἐν Σάμῳ καὶ Ἀλκιβιάδην καὶ τοὺς ἀπιόντας εἰς Λακεδαίμονα πρέσβεις, μή τι οὗτοι κακὸν ἐργάσωνται τὴν πόλιν, ὀλιγαρχίας γενομένης· ἤδη οὖν ἠξίουν τοὺς πεντακισχιλίους καθιστάναι. Unde haec cognoscuntur non levissima: Schol. agnoscit vulgatam ἐν πρώτοις. Idem non legit ἀπαλλάξειν, sed ἀπαλλαξείειν, duplicata syllaba ει, quae est potior scriptura, quamquam in nullo dum libro Thucydidis reperta. Idem porro tuetur verbum ἔπεμπον et scripturam οὕς, omisso τε. Iam adscribam, ut mihi quidem locus scribendus videtur, nihil recedens ab auctoritate librorum: οἳ μετέσχον μὲν ἐν πρώτοις τῶν πραγμάτων, φοβούμενοι δ' ἀδεῶς ἔφασαν τό τε ἐν τῇ Σάμῳ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην σπουδῇ πάνυ, οὕς τε ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρεσβευομένους ἔπεμπον, μή τι ἄνευ τῶν πλεόνων κακὸν δράσωσι τὴν πόλιν, οὐ τοι (hoc ex coniectura) ἀπαλλαξείειν τοῦ ἄγαν ἐς ὀλίγους ἐλθεῖν, ἀλλὰ τοὺς πεντακισχιλίους ἔργῳ καὶ μὴ ὀνόματι χρῆναι ἀποδεικνύναι, καὶ τὴν πολιτείαν ἰσαιτέραν καθιστάναι i. e. φοβούμενοι δὲ τό τε στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ τοὺς πρέσβεις, ἀδεῶς ἔφασαν οὐ τοι ἀπαλλαξείειν τοῦ ἄγαν ἐς ὀλίγους ἐλθεῖν, ἀλλὰ τοὺς πεντακισχιλίους χρῆναι ἀποδεικνύναι etc. Hoc est: Fuerunt oligarchae, *qui inprimis quidem rerum participes erant, sed metuentes serio plane exercitum, qui Sami erat et Alcibiadem et legatos, quos Spartam mittebant, ne civitatem iniussu maioris oligarcharum partis aliquo malo afficerent, non fatebantur quidem, se liberos fieri cupere paucorum dominatu, sed libere profitebantur, Quinquies Mille viros re, non nomine constituendos esse, et aequabiliorem reipublicae statum ordinandum.* Etenim non hoc reapse agebant, ut Quinquies Mille legerentur, et ius de rebus publicis libere consultandi nanciscerentur, sed magis suis ambitiosis consiliis, quam reipublicae prospicientes, magis ut reprimerent eos, qui pauciores supra ceteros efferre se inter oligarchas putabantur, utque Alcibiadi obsequi viderentur, quem metuebant (quare infra dicit σαφέστατα δ' αὐτοὺς ἐπῆρε τὰ ἐν τῇ Σάμῳ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἰσχυρὰ ὄντα), metuentes etiam legatos, Spartam missos, ne proprio Marte et suae auctoritatis augendae causa contra commodum reipublicae Lacedaemoniis iusto plus concederent — his igitur de causis ex aemulatione sui parium profectis praetextu usi Quinquies Mille constitutos voluerunt, revera suum quisque inter oligarchas nomen praevalere, ceterorum obliterari tentaverunt. Formulam σπουδῇ πάνυ dicit Thucydidi frequentissimam post Valck. ad Phalarid. Epist. p. XVII. Wolf. ad Demosth. Leptin. p. 321. Negat Popp. praeter h. l. et c. 27. usquam extare. Porro quaerere aliquis possit, cur scriptor imperfecto usus sit, non aoristo, ut quo tempore opus esse videatur. Sed recte se habet imperfectum *mittebant*, non *miserunt* aut *miserant*. Etenim non unam legationem Spartam miserant, duas iam miserant cap. 71. 86., tertiam in eo erant, ut mitterent cap. 90.

ἄνευ τῶν πλεόνων] Metuebant, ne legati iniussu maioris numeri i. e. ceterorum inter Quadringentos et Quinquies Mille virorum privo consilio cum Spartanis transigerent. Minus igitur recte Schol. ὀλιγαρχίας γενομένης, nam paucorum imperium erat, licet Quinquies Mille

τοῦτο μὲν σχῆμα πολιτικὸν τοῦ λόγου αὐτοῖς, κατ' ἰδίας δὲ φιλοτιμίας οἱ πολλοὶ αὐτῶν τῷ τοιούτῳ προσέκειντο, ἐν ᾧπερ καὶ μάλιστα ὀλιγαρχία ἐκ δημοκρατίας γενομένη ἀπόλλυται. πάντες γὰρ αὐθημερὸν ἀξιοῦσιν οὐχ ὅπως ἴσοι, ἀλλὰ καὶ πολὺ πρῶτος αὐτὸς ἕκαστος εἶναι· ἐκ δὲ δημοκρατίας αἱρέσεως γιγνομένης, ῥᾷον τὰ ἀποβαίνοντα ὡς οὐκ ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἐλασσούμενός τις φέρει. σαφέστατα δ' αὐτοὺς ἐπῆρε τὰ ἐν τῇ Σάμῳ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἰσχυρὰ ὄντα, καὶ ὅτι αὐτοῖς οὐκ ἐδόκει μόνιμον τὸ τῆς ὀλιγαρχίας ἔσεσθαι. ἠγωνίζετο οὖν εἷς ἕκα-
90στος αὐτὸς πρῶτος προστάτης τοῦ δήμου γενέσθαι. οἱ δὲ τῶν τετρακοσίων μάλιστα ἐναντίοι ὄντες τῷ τοιουτῳ εἴδει καὶ προεστῶτες Φρύνιχός τε, ὃς καὶ στρατηγήσας ἐν τῇ Σάμῳ [ποτὲ] τῷ Ἀλκιβιάδῃ τότε διηνέχθη, καὶ Ἀρίσταρχος, ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ἐκ πλείστου ἐναντίος τῷ δήμῳ, καὶ Πείσανδρος καὶ Ἀντιφῶν καὶ ἄλλοι οἱ δυνατώτατοι, πρότερόν τε, ἐπεὶ τάχιστα κατέστησαν καὶ ἐπειδὴ τὰ ἐν τῇ Σάμῳ σφῶν ἐς δη-

viris constitutis. *Ἄνευ sine voluntate, consensu et consilio* esse, Duk. adnotavit. Pro *οὐ τὸ ἀπαλλαξείειν* Popp. probabiliter emendat *οὔ τοι* etc., vel *οὔ τι*, quod sane rectius videtur, quam *ἔφασαν οὐ τὸ ἀπαλλαξείειν*, nisi sumas, scriptorem *τὸ ἀπαλλαξείειν* dixisse, quasi in praecedentibus posuisset *ὡμολόγησαν*, non *ἔφασαν*. Praeterea hunc ordinem verborum desideres: *φοβούμενοι δὲ τό τε ἐν Σάμῳ στράτευμα — δράσωσι τὴν πόλιν, ἀδεῶς ἔφασαν, οὔ τοι ἀπαλλαξείειν* etc. De forma comparativi *ἰσαιτέραν* v. Matth. §. 127. Verba *σχῆμα πολιτικόν* etc. Heilm. ita interpretatur: so musste das gemeine Wesen ihren Reden den Anstrich geben. Aliquot libri *τῷ τοιούτῳ εἴδει* vel *τρόπῳ προσέκειντο*. „*Τρόπῳ* glossam esse, haud facile quisquam dubitet. De *εἴδει* id non tam apertum est; nam Thuc. saepe ita loquitur. Cap. sq. *τῷ τοιούτῳ εἴδει*. 3, 62. *ἐν οἵῳ εἴδει*. 6, 77. *ἐπὶ τοῦτο τὸ εἶδος*. 8, 56. *ἐπὶ τοιόνδε εἶδος*." Duk. Et *αὐθημερόν* est *ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ*, ut exponitur in Anecdd. Bekk. 1. p. 82. 463.

αἱρέσεως γιγνομένης] Schol. *ἀντὶ τοῦ, ἐν δημοκρατίᾳ δὲ ἄρχοντός τινος αἱρεθέντος ἢ πρωτεύοντός τινος, ῥᾳδίως φέρουσιν οἱ μὴ τυχόντες τῶν ὁμοίων· οὐ γὰρ ὁμοίου ἀνδρὸς νομίζουσιν, ἀλλὰ κρείσσους ἐλασσοῦσθαι.* „Ita exponit, quasi legeretur *τῶν ὁμοίων* non praefixa praepositione." Steph. *Οὐκ ἀπὸ τῶν ὁμοίων* mea quidem sententia est nicht von Gleichem (i. e. nicht von gleichen Verdiensten et proinde nicht von gleichem Range, gleicher Würdigkeit) ausgegangen und an die Amtsbewerbung gegangen, als er zurückgesetzt wurde. Recte igitur Heilm.: da hingegen in einem democratischen Staat es einer leichter verschmerzt, wenn ihm ein anderer bei den Wahlen vorgezogen wird, indem er hier eher glaubt, es liege an dem Mangel gleicher Verdienste, dass man ihn nachgesetzt. Pro *προστάτης* aliquot libri *τρωτοστάτης*, quod est militare vocabulum, ut discas ex Eustathio in Hom. Il. *ν'*. p. 923. vers. fin., Hesych., Polluce 1, 127. Thuc. 5, 71.

90. *ἐν τῇ Σάμῳ ποτέ*] *ποτέ* om. Reg. C. Gr. Laur. Ald. Flor. Bas. In Cl. suprascriptum est. *Aliquando* non addito *tum* Valla. Kruegero p. 297. adn. 44. apertum glossema vocis *τότε* videtur. Mox cum Bekkero in ed. stereot. dedi *τὴν ὁμολογίαν προὐθυμοῦντο* ex Vat. pro vulgata *ὀλιγαρχίαν, studuerunt paci* cum Lacedaemoniis. Arn. conferri iubet verba paulo inferius posita: *ἐπιστέλλοντες παντὶ τρόπῳ ξυναλλαγῆναι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους*, et post ea quae auctor praemisit

μοκρατίαν ἀπέστη, πρέσβεις τε ἀπέστελλον σφῶν ἐς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ τὴν ὁμολογίαν προὐθυμοῦντο, καὶ τὸ ἐν τῇ Ἡετιωνείᾳ καλουμένῃ τεῖχος ἐποιοῦντο, πολλῷ τε μᾶλλον ἔτι, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἐκ τῆς Σάμου πρέσβεις σφῶν ἦλθον, ὁρῶντες τούς τε πολλοὺς καὶ σφῶν τοὺς δοκοῦντας πρότερον πιστοὺς εἶναι μεταβαλλομένους. καὶ ἀπέστειλαν μὲν Ἀντιφῶντα καὶ Φρύνιχον καὶ ἄλλους δέκα κατὰ τάχος, φοβούμενοι καὶ τὰ αὐτοῦ καὶ τὰ ἐκ τῆς Σάμου, ἐπιστείλαντες παντὶ τρόπῳ ὅστις καὶ ὁπωσοῦν ἀνεκτὸς ξυναλλαγῆναι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. ᾠκοδόμουν δὲ ἔτι προθυμότερον τὸ ἐν τῇ Ἡετιωνείᾳ τεῖχος. ἦν δὲ τοῦ τείχους ἡ γνώμη αὕτη, ὡς ἔφη Θηραμένης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, οὐχ ἵνα τοὺς ἐν Σάμῳ, ἢν βίᾳ ἐπιπλέωσι, μὴ δέξωνται ἐς τὸν Πειραιᾶ, ἀλλ' ἵνα τοὺς πολεμίους μᾶλλον, ὅταν βούλωνται, καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ δέξωνται. χηλὴ γάρ ἐστι

modo, ineptum esset addere, eos viros paucorum imperio studuisse. *Προὐθυμοῦντο* autem sine infinitivo est, ut 5, 17. 39. 8, 1. Dein „vide, ne *ὅστις* (in verbis *ὅστις — ἀνεκτός*) cum C. E. omittendum et pro *ἀνεκτός* cum Aug. Pal. It. [Ven.] et cum emendatis Cl. Gr. *ἀνεκτῶς* scribendum sit." Krueg. p. 383. At recte Schol. *ὅστις τρόπος, τουτέστιν, ᾧτινι οὖν ἀνεκτῷ τρόπῳ*. Et in *καὶ ὁπωσοῦν* particula *καί* intensiva est. Vid. adn. ad 1, 77.

χηλὴ γάρ ἐστι] L'entrée du Pirée à Athènes étoit reserrée entre deux caps l'Alcime au sud (Plut. Them. 32.) et l'Eétionée du coté du nord. (Meursius de Piraeo in Thes. Antt. Gr. Vol. 5. p. 1935.) Suidas, Hesychius, Harpocration, Etienne de Byzanze etc. s'accordent à le nommer *ἄκρα*. Thucydide l'appelle *χηλή*. En rapprochant Thucydide des Lexicographes cités, on ne peut douter que dans ce passage *χηλή* ne soit l'équivalent de *ἄκρα* et ne signifie promontoire. Aem. Portus a fort bien traduit ce passage: *nam Eetionea est e duobus alterum Piraei promontoriorum*. Letr. Topogr. de Syrac. p. 108. Xen. H. Gr. 2, 3, 46. appellat *χῶμα* scribens *ἐπὶ τῷ χώματι ἔρυμα*. Adde Demosth. in Theocr. p. 1343. Reisk. Phot. Zonar. et Anecdd. Bekk. 1. p. 260. De voce *χηλή* v. adn. ad 1, 63., quo pertinet locus Suidae, a Valesio ad Harpocr. adscriptus, desumtus ille ex Scholiis ad eum ipsum locum Thucydidis. Adde adn. ad 7, 53. Polluc. 1, 99. 102. Schneid. ad Xen. Anab. 7, 1, 17. Et inspice Tab. I. in Leakii Athenis, cuius sectionem huc pertinentem huic editioni addendam curavi. Castelli autem, quod Quadringenti in Eetionea aedificabant, haec mihi cum Arnoldo et partim Leakio ratio fuisse videtur: „Moenia urbis utrobique ad ostium portus producta et inde in molibus arte factis (*χηλαῖς, χώμασι*) transverso ostio continuata sunt eo usque dum in medio aditus relictus erat non amplius binis ternisve triremibus alteri iuxta alteram navigantibus inter duas turres. Hic aditus et ipse claudi poterat catenis transverse extentis." Leak. Topogr. Ath. p. 339. adn. (vers. Germ.) Thucydides igitur *τὸν ἕτερον πύργον* intelligit alteram duarum turrium, quae utroque latere aditum in portum defendebant, et hic quidem turrim, quae erat a latere Eetioneae. Iam *τὸ παλαιὸν τεῖχος* mediterranea versus ductum erat ab eo loco, ubi moles naturalem oram litoris tangebat, et terminatum altera turrium, ad eandem oram sita. Hic murus non alius erat nisi externus Piraei, qui, ut aliarum urbium moenia, urbem ab hostibus extrinsecus adgredientibus tueretur. At Quadringenti magis intrinsecus factam aggressionem metuentes externo illo muro non satis habebant;

τοῦ Πειραιῶς ἡ Ἠετιώνεια, καὶ παρ' αὐτὴν εὐθὺς ὁ ἔσπλους ἐστίν. ἐτειχίζετο οὖν οὕτω ξὺν τῷ πρότερον πρὸς ἤπειρον ὑπάρχοντι τείχει, ὥστε καθεζομένων ἐς αὐτὸ ἀνθρώπων ὀλίγων ἄρχειν τοῦ γε ἔσπλου. ἐπ' αὐτὸν γὰρ τὸν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ λιμένος στενοῦ ὄντος τὸν ἕτερον πύργον ἐτελεύτα τό τε παλαιὸν τὸ πρὸς ἤπειρον καὶ τὸ ἐντὸς τὸ καινὸν τεῖχος, τειχιζόμενον πρὸς θάλασσαν. διῳκοδόμησαν δὲ καὶ στοάν, ἥπερ ἦν μεγίστη καὶ ἐγγύτατα τούτου εὐθὺς ἐχομένη ἐν τῷ Πειραιεῖ, καὶ ἦρχον αὐτοὶ αὐτῆς, ἐς ἣν καὶ τὸν σῖτον ἠνάγκαζον πάντας τὸν ὑπάρχοντά τε καὶ τὸν ἐσπλέοντα ἐξαιρεῖσθαι καὶ ἐν-

requirebant murum portum versus erectum, ne castellum suum, quod erat in mole, inde a Piraeo sive interiori portu impugnari posset. Itaque verba *πρὸς θάλασσαν* idem valent, quod *πρὸς λιμένα*, ob eandemque causam hunc novum murum dicit *τὸ ἐντὸς τεῖχος*. Is a turri in ipsa naturali ora litoris apud terminum vetusti sive externi muri profectus secundum litus externi portus, qui Zea appellabatur (v. Od. Muell. Additam. ad Leak. Athen. p. 467.), i. e. secundum oram molis arte factae, productus est usque ad extremitatem molis arte factae, qua aditus in interiorem Piraeum erat, et fortasse longius circa totam molem. Et *στοά* tanquam pars huius munitionis continens latus inclusisse videtur, profecta vel ab extremitate molis, vel a tota mole, qua haec introrsum spectabat, et continuata secundum oram interioris portus Piraei sive Aphrodisii usque ad oram litoris, quod intimum portum sive Cantharum cingebat. Nisi haec porticus brevior fuit, neque longius quam per orientalem oram molis arte factae extendebatur. Quod ut probabilius est, ita non facile patet, quod Arn. affirmat, castellum sic perfectum *διατείχισμα* fuisse forma triangula, cuius acumen esset turris, ad quam externus sive vetustus et internus sive novus murus concurrebant, et cuius basis stoa. Addit Arn., eam porticum, nisi pars munitionis fuerit, facile in receptaculum mercium converti potuisse, et quum omnes naves frumento onustae ibi onus exponere tenerentur, Quadringentis spes erat fore, ut commeatum et annonam totius Urbis in potestate sua habentes populum, si opus esset, fame enectum sibi parere cogerent. Porro genitivi absoluti *καθεζομένων — ὀλίγων* pro accusativis subiecti sunt. *Ἐς αὐτό* Mosqu., *ἐς αὐτήν* Cl. habet. Vulgo *αὐτόν*. Intellige *τὸ τεῖχος*. Et animadverte articulum iteratum in verbis *τὸν ἐπὶ τῷ στόματι — τὸν ἕτερον πύργον*, v. Krueg. p. 124. et Matth. §. 279. p. 567. Et *τὸ ἐντὸς τὸ καινὸν τεῖχος* scripsi ex Vat. Valla *interior novus*. Similiter Ven. *τὸ καινὸν τὸ ἐντὸς τεῖχος*, non minus recte. Vulgo *τὸ καινὸν τὸ ἐντὸς τοῦ τείχους*, ubi non *τοῦ τείχους*, sed *τοῦ παλαιοῦ* (*τείχους*) dicendum erat, sicut Reisk. coniecerat, ut Popp. adnotavit. *Τοῦ* in vulgata om. plures libri. Ad *ἐγγύτατα τούτου* cogita *τοῦ καινοῦ* sive *τοῦ ἐντὸς τείχους*, et *ἐν τῷ Πειραιεῖ* est in portu Aphrodisio. De hac porticu Krueg. p. 383. conferri iubet Schol. ad Arist. Eccl. 14. et Polluc. 9, 45. atque in Indic. addit Arrian. Exp. Al. M. 1, 23. init., unde aliquis colligat, porticum illam (Gallerie) partem munitionis fuisse.

ἐξαιρεῖσθαι] Locus Athenis erat, *ἐξαίρεσις* dictus, quod illic exemtas navibus aut curribus sarcinas seponerent, ut docet Etymologici auctor. Hupd. Et Pollux 9, 34. ex Hyperide: *ἐξαίρεσις, ὅπου τὰ φορτία ἐξαιρεῖται, ὥσπερ καὶ τὸ δεῖγμα*. Nomen loci a re, quae in loco fit. Vide ibi Iungermannum. *Ἐξαιρεῖσθαι* pro *exponere, efferre* etiam apud Demosthenem legi, ostendit Budaeus in Commentt. L. Gr. p. 233.

τεῦθεν προαιροῦντας πωλεῖν. ταῦτ' οὖν ἐκ πλείονός τε ὁ Θη- 91
ραμένης διεθρόει, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος πρέσβεις οὐδὲν πράξαντες ἀνεχώρησαν τοῖς ξύμπασι ξυμβατικόν, φάσκων κινδυνεύσειν τὸ τεῖχος τοῦτο καὶ τὴν πόλιν διαφθεῖραι. ἅμα γὰρ καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐτύγχανον Εὐβοέων ἐπικαλουμένων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον δύο καὶ τεσσαράκοντα νῆες, ὧν ἦσαν καὶ ἐκ Τάραντος καὶ Λοκρῶν Ἰταλιώτιδες καὶ Σικελικαί τινες, ὁρμοῦσαι ἤδη ἐπὶ Λᾷ τῆς Λακωνικῆς καὶ παρασκευαζόμεναι τὸν ἐς τὴν Εὔβοιαν πλοῦν· ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἀγησανδρίδας Ἀγησάνδρου Σπαρτιάτης· ἃς ἔφη Θηραμένης οὐκ Εὐβοίᾳ μᾶλλον ἢ τοῖς τειχίζουσι τὴν Ἠετιώνειαν προσπλεῖν, καὶ εἰ μή τις ἤδη φυλάξεται, λήσειν διαφθαρέντας. ἦν δέ τι καὶ τοιοῦτον ἀπὸ τῶν τὴν κατηγορίαν ἐχόντων, καὶ οὐ

Thuc. 8, 28. *ἐβούλοντο πλεῦσαι ἐπὶ τὰ σκεύη, ἃ ἐξείλοντο ἐς τὴν Τειχιοῦσσαν*. Duk. Idem *προαιροῦντας* interpretatur *e penu promentes*, coll. Arist. Thesm. 426. et Theophr. Char. 4., ubi v. Casaub.

91. *ἐκ πλείονός τε*] Vat. et fortasse Lugd. Valla *et iam pridem*. Vulg. *ἐκ πλείονος χρόνου*, ut c. 45., quare coniunctim *τε χρόνου* scribi posse existimat Popp., sed idem addit, saepius sine *χρόνου* legi, velut 4, 103. 8, 88., ideoque ab interpretibus additum videri. Mox *ἐπὶ Λᾷ* suppeditavit Vat. Cl. In It. *ἐπίλαι*, idemque teste Bekk. in Pal. Vulgo *Λᾷ* deest. Laem oppidum Laconiae commemorat Pausan. 3, 24, 5. *τὰ δὲ ἐν δεξιᾷ Γυθίου Λᾶς ἐστι θαλάσσης μὲν δέκα στάδια, Γυθίου δὲ τεσσαράκοντα ἀπέχουσα*. De eodem oppido v. Eustath. ad Hom. Il. 2. p. 230. 295. Rom. Strab. p. 560. B. Alm. ibique Casaub., Heyn. ad Hom. Vol. 4. p. 331. Od. Muell. Dor. 1. p. 94. 2. p. 453. Addit Arn., prodita per Pausaniam intervalla non intelligi posse nisi de arce Lais, sive urbe superius sita, cuius unius credibile sit Pausaniae tempore reliquias extitisse. Superiori aetate suum urbi portum sive inferius oppidum fuisse, colligit tum ex praesenti loco, tum ex Liv. 38, 30.

τὴν κατηγορίαν ἐχόντων] Schol. *ἦν δὲ καὶ τῷ ὄντι ἀληθὲς τὸ φοβεῖσθαι τοὺς περὶ Θηραμένην καὶ τοὺς περὶ αὐτοὺς ἔχοντας τὴν ὀλιγαρχίαν*. Unde Duk. colligit, eum legisse *ἀπὸ τῶν τὴν ὀλιγαρχίαν ἐχόντων*. Sed vulgatum iure defendit, interpretans *praebentes causam criminandi*, de qua significatione verbi *ἔχειν* vide adn. ad 1, 9. 2, 41. At Arn. confert 4, 114. *αἰτίαν ἔχειν* et 5, 104. *ἀνάγκην ἔχουσαν* i. e. *ἀναγκαζομένην* et convertit on the part of those accused — those who bore the charge sive *qui accusationem incurrebant*. Dein pro *τάς τε ναῦς* Reisk. malebat *τάς γε ν.* et *certe* Vall. convertit. In verbis *ὑπὸ τοῦ δήμου* articulum om. Laur. Gr. E. Cl. Ven. Ald. Flor. Bas., sicut omittitur in *δῆμον καταλύειν* et similibus locutionibus. Schol. post verba modo adscripta haec addit: *ἐφοβοῦντο γὰρ μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἕλωσι τὸ τεῖχος. καὶ οὐ μόνον ψευδῶς τοῦτο ἐλέγετο καὶ διεβάλλετο. οἱ γὰρ ὀλιγαρχικοὶ μάλιστα μὲν ἐβούλοντο, ἐν ὀλιγαρχίᾳ ὄντες, ἄρχειν καὶ τῶν συμμάχων· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύναιντο, αὐτονομεῖσθαί γε ἐν ὀλιγαρχίᾳ, ἔχοντες τὰ τείχη καὶ τὰς ναῦς· εἰ δὲ καὶ τούτου διαμάρτοιεν, μὴ ὑπό γε δημοκρατίας αὖθις γενομένης* (by the restoration of democracy Arn.) *αὐτοὶ διαφθαρῆναι. δῆμον γὰρ νῦν τὴν δημοκρατίαν λέγει. Λήμου γε* habent Schol. Haack. Bekk. Vulgo *τε*, quod om. Reg. (G.) I. Mosqu. K. m. Ar. Chr. In proximis hic verborum ordo est: *ἐβούλοντο ξυμβῆναι τὰ τῆς πόλεως καὶ ὁπωσοῦν ἔχειν ἄνευ τειχῶν καὶ νεῶν*, ubi *ἔχειν* pendet a *ξυμβῆναι*.

πάνυ διαβολὴ μόνον τοῦ λόγου. ἐκεῖνοι γὰρ μάλιστα μὲν ἐβούλοντο ὀλιγαρχούμενοι ἄρχειν καὶ τῶν ξυμμάχων, εἰ δὲ μή, τάς τε ναῦς καὶ τὰ τείχη ἔχοντες αὐτονομεῖσθαι, ἐξειργόμενοι δὲ καὶ τούτου μὴ οὖν ὑπὸ τοῦ δήμου γε αὖθις γενομένου αὐτοὶ πρὸ τῶν ἄλλων μάλιστα διαφθαρῆναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς πολεμίους ἐσαγαγόμενοι ἄνευ τειχῶν καὶ νεῶν ξυμβῆναι καὶ ὁπωσοῦν τὰ
92τῆς πόλεως ἔχειν, εἰ τοῖς γε σώμασι σφῶν ἄδεια ἔσται. διόπερ καὶ τὸ τεῖχος τοῦτο, καὶ πυλίδας ἔχον καὶ ἐξόδους καὶ ἐπειςαγωγὰς τῶν πολεμίων, ἐτείχιζόν τε προθύμως καὶ φθῆναι ἐβούλοντο ἐξεργασάμενοι. πρότερον μὲν οὖν κατ' ὀλίγους τε καὶ κρύφα μᾶλλον τὰ λεγόμενα ἦν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Φρύνιχος ἥκων ἐκ τῆς ἐς Λακεδαίμονα πρεσβείας, πληγεὶς ὑπ' ἀνδρὸς τῶν περιπόλων τινὸς ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ πληθούσῃ, καὶ οὐ

92. *ὑπ' ἀνδρὸς τῶν περιπόλων τινὸς*] Paulo aliter, quam Plutarchus, Lycurgus adv. Leocr. p. 217. Reisk. *Φρυνίχου γὰρ ἀποσφαγέντος νύκτωρ παρὰ τὴν κρήνην ἐν τοῖς Οἰσυίοις ὑπὸ Ἀπολλοδώρου, καὶ Θρασυβούλου* etc. Paulo clarius Lys. c. Agorat. p. 492. Reisk. *Θρασύβουλός τε ὁ Καλυδώνιος καὶ Ἀπολλόδωρος ὁ Μεγαρεὺς ἐπεβούλευσαν· ἐπειδὴ δὲ ἐπετυχέτην αὐτῷ βαδίζοντι, ὁ μὲν Θρασύβουλος τύπτει τὸν Φρύνιχον, καὶ καταβάλλει πατάξας.* v. Arist. Lys. 313. et ibi Schol. Wass. Addit Arn., ex Lysia apparere, vetere forma democratiae per Thrasybulum restituta duos homines extitisse professos se percussores Phrynichi esse et praemium tulisse ius civitatis Atticae. Non secus varios homines interfectores Caesaris esse voluisse, quamquam nullam in eius caede partem habuissent. Fieri potuisse, ut ea occasione nonnulli ardenti imperii popularis studio incensi facinus vindicarent se perpetrasse, a quo toti alieni essent. Praeterea ex eadem oratione Lysiae apparere, Agoratum eundem honorem sibi asseruisse dicentem, se eo ipso nomine civitate Attica donatum esse, contra quem Lysiam contendere, et factum et praemium facti ab homine conficta esse. Immerito igitur Taylor. Vit. Lys. p. 118. dicit Lysiae, quum ad Acta Publica provocet, in narranda caede Phrynichi plus tribuendum esse, quam Thucydidi. „Quae Plut. Alc. 25. de Phrynichi morte refert, ea ex Thucydide hausit, ita tamen ut corruperit. Ac primum eodem errore, quo Schol. ad Arist. Lys. 313. ita loquitur, ac si Phrynichus ob ea, quae in Samo molitus erat, proditionis condemnatus fuerit, non propterea, quod statum paucorum instituerit et Lacedaemona legatus Peloponnesios accessiverit. Deinde percussorem eius *ἕνα τῶν περιπόλων Ἑρμωνα* appellat, quum Thucydides *περίπολον* quidem percussorem dicat, sed non Hermonem, quem eodem loco *τῶν περιπόλων τινὰ τῶν Μουνυχίασι τεταγμένων ἄρχοντα* vocat, qui hoplitarum conatus adiuverit.“ Krueg. p. 384. Et *ἐξ ἐπιβουλῆς* significare insidias, deliberato consilio structas, docet Wessel. ad Diod. 13, 27. Tum *ἐν τῇ ἀγορᾷ πληθούσῃ* est *in foro hominum pleno*, ut monuit Arn. comparans Plut. l. c. *τὸν Φρύνιχον ἑνὸς τῶν περιπόλων ἐν ἀγορᾷ πατάξαντος*. Addit aliud esse locutionem *περὶ πλήθουσαν ἀγοράν*, quod non discrevit Duk., quem in falsa huius loci expositione sequuti sunt tum alii, tum Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 495, 88. et Heind. ad Platon. Gorg. 56. p. 77. Ceterum *ἀγορά* apud Graecos *πλήθει* eo tempore, quod est inter mane et meridiem, inde ab hora Romanorum tertia, nostra nona. Articulum in verbis *οὐδενὸς — τοῦ κελεύσαντος* praebent Cass. Aug. Pal. It. Vat. F. (Lugd.) Ven. Mosqu. Tus. Vulgo *τοῦ* om.,

πολὺ ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου ἀπελθὼν ἀπέθανε παραχρῆμα, καὶ ὁ μὲν πατάξας διέφυγεν, ὁ δὲ ξυνεργὸς Ἀργεῖος ἄνθρωπος ληφθεὶς καὶ βασανιζόμενος ὑπὸ τῶν τετρακοσίων οὐδενὸς ὄνομα τοῦ κελεύσαντος εἶπεν, οὐδὲ ἄλλο τι ἢ ὅτι εἰδείη πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐς τοῦ περιπολάρχου καὶ ἄλλοσε κατ' οἰκίας ξυνιόντας, τότε δὴ οὐδενὸς γεγενημένου ἀπ' αὐτοῦ νεωτέρου καὶ ὁ Θηραμένης ἤδη θρασύτερον καὶ Ἀριστοκράτης, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν τετρακοσίων αὐτῶν καὶ τῶν ἔξωθεν ἦσαν ὁμογνώμονες, ἤεσαν ἐπὶ τὰ πράγματα. ἅμα γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς Λᾶς αἱ νῆες ἤδη περιπεπλευκνῖαι καὶ ὁρμισάμεναι ἐς τὴν Ἐπίδαυρον τὴν Αἰγιναν καταδεδραμήκεσαν· καὶ οὐκ ἔφη ὁ Θηραμένης εἰκὸς εἶναι ἐπ' Εὔβοιαν πλεούσας αὐτὰς ἐς Αἴγιναν κατακολπίσαι καὶ πάλιν ἐν Ἐπιδαύρῳ ὁρμεῖν, εἰ μὴ παρακληθεῖσαι ἥκοιεν ἐφ' οἷσπερ καὶ αὐτὸς ἀεὶ κατηγόρει· οὐκέτι οὖν οἷόν τε εἶναι ἡσυχάζειν. τέλος δὲ πολλῶν καὶ στασιωτικῶν λόγων καὶ ὑποψιῶν προγενομένων, καὶ ἔργῳ ἤδη ἥπτοντο τῶν πραγμάτων· οἱ γὰρ ἐν τῷ Πειραιεῖ τὸ τῆς Ἡετιωνείας τεῖχος ὁπλῖται οἰκοδομοῦντες, ἐν οἷς καὶ Ἀριστοκράτης ἦν ταξιαρχῶν καὶ τὴν ἑαυτοῦ φυλὴν ἔχων, ξυλλαμβάνουσιν Ἀλεξικλέα στρατηγὸν ὄντα ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἑταίρους τετραμμέ-

quod ob *οὐδενός* abesse vult Popp. „Ut enim, ait, *οὐδεὶς ἄρχων* dicimus, non *οὐδεὶς ὁ ἄρχων*, ita etiam reliqua participia substantive posita sensu indefinito articulum non adsciscunt. Conf. Matth. §. 271. adn., sed etiam quas dubitationes movit Graser. Specim. Advers. in Plat. p. 75. adn.“ Schol. *κελεύσαντος· τὸν φόνον*. Mox Peripolarchum intelligo cum Wachsmuthio Antt. Gr. 2, 1. p. 409, 112. praefectum Epheborum *περιπόλων* sive circitorum et custodum agri Attici, de quibus v. Schoem. de Comitt. Athen. p. 331. quamquam *περιπολάρχην* dictum esse etiam vigiliis praefectum, qui nocturno tempore stationes vigilum obiret, discas ex Hesychio v. *κοδωνοφόρων*, vid. adn. ad 4. extr. Unius enim hominis et ephebis praeesse et nocturnas vigilias explorare vix fuerit: per naturam enim huius muneris non licebat unum noctes quasque easque totas per muros obambulare et tintinnabuli sonitu dormientes tentare, verum hoc a multis per vices factum esse consentaneum est. Et *ἀπ' αὐτοῦ* intellige *μετὰ τὸν φόνον τοῦ Φρυνίχου*. Tum ad *καὶ τῶν ἔξωθεν* supple *τῶν τετρακοσίων*, Heilm.: die entweder unter den Vierhunderten oder auch von andern Bürgern gleiche Gesinnungen mit ihnen hegten. Et *κατακολπίσαι* est *εἰς τὸν (τῆς Αἰγίνης) κόλπον πλεῦσαι*. Dein *τὴν ἑαυτοῦ φυλήν* habent Gr. Laur. Cl. Ven. et in marg. Cass. Vulgo *φυλακήν*. „*Φυλήν* defendi potest e 6, 98. *καὶ τῶν Ἀθηναίων φυλὴ μία τῶν ὁπλιτῶν*. Permutantur etiam haec ibidem c. 100. 101.“ Duk. Adde 7, 69. et Taylor. Lectt. Lys. p. 236. Reisk.

πρὸς τοὺς ἑταίρους] Cass. Aug. Pal. It. Vat. D. E. Vall. Wyttenb. Ecll. Hist. p. 404. Vulgo *ἑτέρους*, quod in Lugd. glossa marg. *τοῦ δήμου* instructum est. Vulgatam tuentur Haack. et Krueg. p. 385. interpretantes *factionem Therameni et Aristocrati contrariam*. De confusione harum vocum frequentissima agunt multi, quos citavit Krueg. p. 385. Idem disputat contra Wyttenb., Taylor. Vit. Lys. p. 115. et Ruhnk. H. cr. Oratt. Gr. p. 133. statuentes, qui in moliendo paucorum dominatu Quadringentos iuverint, eorum socios per excellentiam

πάνυ διαβολὴ μόνον τοῦ λόγου. ἐκεῖνοι γὰρ μάλιστα μὲν ἐβούλοντο ὀλιγαρχούμενοι ἄρχειν καὶ τῶν ξυμμάχων, εἰ δὲ μή, τάς τε ναῦς καὶ τὰ τείχη ἔχοντες αὐτονομεῖσθαι, ἐξειργόμενοι δὲ καὶ τούτου μὴ οὖν ὑπὸ τοῦ δήμου γε αὖθις γενομένου αὐτοὶ πρὸ τῶν ἄλλων μάλιστα διαφθαρῆναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς πολεμίους ἐσαγαγόμενοι ἄνευ τειχῶν καὶ νεῶν ξυμβῆναι καὶ ὁπωσοῦν τὰ
92 τῆς πόλεως ἔχειν, εἰ τοῖς γε σώμασι σφῶν ἄδεια ἔσται. διόπερ καὶ τὸ τεῖχος τοῦτο, καὶ πυλίδας ἔχον καὶ ἐξόδους καὶ ἐπειςαγωγὰς τῶν πολεμίων, ἐτείχιζόν τε προθύμως καὶ ἐφθῆναι ἐβούλοντο ἐξεργασάμενοι. πρότερον μὲν οὖν κατ' ὀλίγους τε καὶ κρύφα μᾶλλον τὰ λεγόμενα ἦν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Φρύνιχος ἥκων ἐκ τῆς ἐς Λακεδαίμονα πρεσβείας, πληγεὶς ὑπ' ἀνδρὸς τῶν περιπόλων τινὸς ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ πληθούσῃ, καὶ οὐ

92. ὑπ' ἀνδρὸς τῶν περιπόλων τινός] Paulo aliter, quam Plutarchus, Lycurgus adv. Leocr. p. 217. Reisk. *Φρυνίχου γὰρ ἀποσφαγέντος νύκτωρ παρὰ τὴν κρήνην ἐν τοῖς Οἰνοίοις ὑπὸ Ἀπολλοδώρου, καὶ Θρασυβούλου* etc. Paulo clarius Lys. c. Agorat. p. 492. Reisk. *Θρασύβουλός τε ὁ Καλυδώνιος καὶ Ἀπολλόδωρος ὁ Μεγαρεὺς ἐπεβούλευσαν· ἐπειδὴ δὲ ἐπετυχέτην αὐτῷ βαδίζοντι, ὁ μὲν Θρασύβουλος τύπτει τὸν Φρύνιχον, καὶ καταβάλλει πατάξας.* v. Arist. Lys. 313. et ibi Schol. Wass. Addit Arn., ex Lysia apparere, vetere forma democratiae per Thrasybulum restituta duos homines extitisse professos se percussores Phrynichi esse et praemium tulisse ius civitatis Atticae. Non secus varios homines interfectores Caesaris esse voluisse, quamquam nullam in eius caede partem habuissent. Fieri potuisse, ut ea occasione nonnulli ardenti imperii popularis studio incensi facinus vindicarent se perpetrasse, a quo toti alieni essent. Praeterea ex eadem oratione Lysiae apparere, Agoratum eundem honorem sibi asseruisse dicentem, se eo ipso nomine civitate Attica donatum esse, contra quem Lysiam contendere, et factum et praemium facti ab homine conficta esse. Immerito igitur Taylor. Vit. Lys. p. 118. dicit Lysiae, quum ad Acta Publica provocet, in narranda caede Phrynichi plus tribuendum esse, quam Thucydidi. „Quae Plut. Alc. 25. de Phrynichi morte refert, ea ex Thucydide hausit, ita tamen ut corruperit. Ac primum eodem errore, quo Schol. ad Arist. Lys. 313. ita loquitur, ac si Phrynichus ob ea, quae in Samo molitus erat, proditionis condemnatus fuerit, non propterea, quod statum paucorum instituerit et Lacedaemona legatus Peloponnesios arcessiverit. Deinde percussorem eius *ἕνα τῶν περιπόλων Ἑρμωνα* appellat, quum Thucydides *περίπολον* quidem percussorem dicat, sed non Hermonem, quem eodem loco *τῶν περιπόλων τινὰ τῶν Μουνυχίασι τεταγμένων ἀρχοντα* vocat, qui hoplitarum conatus adiuverit.“ Krueg. p. 384. Et *ἐξ ἐπιβουλῆς* significare insidias, deliberato consilio structas, docet Wessel. ad Diod. 13, 27. Tum *ἐν τῇ ἀγορᾷ πληθούσῃ* est *in foro hominum pleno*, ut monuit Arn. comparans Plut. l. c. *τὸν Φρύνιχον ἑνὸς τῶν περιπόλων ἐν ἀγορᾷ πατάξαντος*. Addit aliud esse locutionem *περὶ πλήθουσαν ἀγοράν*, quod non discrevit Duk., quem in falsa huius loci expositione sequuti sunt tum alii, tum Wachsm. Antt. Gr. 2, 2. p. 495, 88. et Heind. ad Platon. Gorg. 56. p. 77. Ceterum *ἀγορά* apud Graecos *πλήθει* eo tempore, quod est inter mane et meridiem, inde ab hora Romanorum tertia, nostra nona. Articulum in verbis *οὐδενὸς — τοῦ κελεύσαντος* praebent Cass. Aug. Pal. It. Vat. F. (Lugd.) Ven. Mosqu. Tus. Vulgo *τοῦ* om.,

πολὺ ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου ἀπελθὼν ἀπέθανε παραχρῆμα, καὶ ὁ μὲν πατάξας διέφυγεν, ὁ δὲ ξυνεργὸς Ἀργεῖος ἄνθρωπος ληφθεὶς καὶ βασανιζόμενος ὑπὸ τῶν τετρακοσίων οὐδενὸς ὄνομα τοῦ κελεύσαντος εἶπεν, οὐδὲ ἄλλο τι ἢ ὅτι εἰδείη πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐς τοῦ περιπολάρχου καὶ ἄλλοσε κατ' οἰκίας ξυνιόντας, τότε δὴ οὐδενὸς γεγενημένου ἀπ' αὐτοῦ νεωτέρου καὶ ὁ Θηραμένης ἤδη θρασύτερον καὶ Ἀριστοκράτης, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν τετρακοσίων αὐτῶν καὶ τῶν ἔξωθεν ἦσαν ὁμογνώμονες, ἤεσαν ἐπὶ τὰ πράγματα. ἅμα γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς Λάσ αἱ νῆες ἤδη περιπεπλευκνῖαι καὶ ὁρμισάμεναι ἐς τὴν Ἐπίδαυρον τὴν Αἴγιναν καταδεδραμήκεσαν· καὶ οὐκ ἔφη ὁ Θηραμένης εἰκὸς εἶναι ἐπ' Εὔβοιαν πλεούσας αὐτὰς ἐς Αἴγιναν κατακολπίσαι καὶ πάλιν ἐν Ἐπιδαύρῳ ὁρμεῖν, εἰ μὴ παρακληθεῖσαι ἥκοιεν ἐφ' οἵπερ καὶ αὐτὸς ἀεὶ κατηγόρει· οὐκέτι οὖν οἷόν τε εἶναι ἡσυχάζειν. τέλος δὲ πολλῶν καὶ στασιωτικῶν λόγων καὶ ὑποψιῶν προσγενομένων, καὶ ἔργῳ ἤδη ἥπτοντο τῶν πραγμάτων· οἱ γὰρ ἐν τῷ Πειραιεῖ τὸ τῆς Ἠετιωνείας τεῖχος ὁπλῖται οἰκοδομοῦντες, ἐν οἷς καὶ Ἀριστοκράτης ἦν ταξιαρχῶν καὶ τὴν ἑαυτοῦ φυλὴν ἔχων, ξυλλαμβάνουσιν Ἀλεξικλέα στρατηγὸν ὄντα ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἑταίρους τετραμμέ-

quod ob *οὐδενός* abesse vult Popp. „Ut enim, ait, *οὐδεὶς ἄρχων* dicimus, non *οὐδεὶς ὁ ἄρχων*, ita etiam reliqua participia substantive posita sensu indefinito articulum non adsciscunt. Conf. Matth. §. 271. adn., sed etiam quas dubitationes movit Graser. Specim. Advers. in Plat. p. 75. adn.“ Schol. *κελεύσαντος· τὸν φόνον.* Mox Peripolarchum intelligo cum Wachsmuthio Antt. Gr. 2, 1. p. 409, 112. praefectum Epheborum *περιπόλων* sive circitorum et custodum agri Attici, de quibus v. Schoem. de Comitt. Athen. p. 331. quamquam *περιπολάρχην* dictum esse etiam vigiliis praefectum, qui nocturno tempore stationes vigilum obiret, discas ex Hesychio v. *κοδωνοφόρων*, vid. adn. ad 4. extr. Unius enim hominis et ephebis praeesse et nocturnas vigilias explorare vix fuerit: per naturam enim huius muneris non licebat unum noctes quasque easque totas per muros obambulare et tintinnabuli sonitu dormientes tentare, verum hoc a multis per vices factum esse consentaneum est. Et *ἀπ' αὐτοῦ* intellige *μετὰ τὸν φόνον τοῦ Φρυνίχου.* Tum ad *καὶ τῶν ἔξωθεν* supple *τῶν τετρακοσίων*, Heilm.: die entweder unter den Vierhunderten oder auch von andern Bürgern gleiche Gesinnungen mit ihnen hegten. Et *κατακολπίσαι* est *εἰς τὸν (τῆς Αἰγίνης) κόλπον πλεῦσαι.* Dein *τὴν ἑαυτοῦ φυλήν* habent Gr. Laur. Cl. Ven. et in marg. Cass. Vulgo *φυλακήν.* „*Φυλήν* defendi potest e 6, 98. *καὶ τῶν Ἀθηναίων φυλὴ μία τῶν ὁπλιτῶν.* Permutantur etiam haec ibidem c. 100. 101.“ Duk. Adde 7, 69. et Taylor. Lectt. Lys. p. 236. Reisk.

πρὸς τοὺς ἑταίρους] Cass. Aug. Pal. It. Vat. D. E. Vall. Wyttenb. Ecll. Hist. p. 404. Vulgo *ἑτέρους*, quod in Lugd. glossa marg. *τοῦ δήμου* instructum est. Vulgatam tuentur Haack. et Krueg. p. 385. interpretantes *factionem Theramenі et Aristocrati contrariam.* De confusione harum vocum frequentissima agunt multi, quos citavit Krueg. p. 385. Idem disputat contra Wyttenb., Taylor. Vit. Lys. p. 115. et Ruhnk. H. cr. Oratt. Gr. p. 133. statuentes, qui in moliendo paucorum dominatu Quadringentos iuverint, eorum socios per excellentiam

νον, καὶ ἐς οἰκίαν ἀγαγόντες εἶρξαν. ξυνεπελάβοντο δὲ αὐτοῖς ἅμα καὶ ἄλλοι καὶ Ἕρμων τις τῶν περιπόλων τῶν Μουννυ-

ἑταίρους dictos esse. Sed rationes, quare hanc sententiam reiiciat, Krueg. neque hic, neque p. 363., quo nos ablegat, protulit. Nam quod ἑταιρία in universum factionis nomen est, eo non negatur, ἑταίρους aliquos aliquo tempore καθ' ἑξοχήν appellatos esse. Sic nuper usque hetaeristas appellabant rebus recentiorum Graecorum studentes. Atque ut disceremus, τοὺς ἑτέρους esse homines alterarum partium, sive adversarios, nihil opus erat afferri locum Thuc. 7, 34. Ἑταίρους etiam Valla legit: *comprehendunt Alexiclem, inter collegas status paucorum praecipua dignitate praeditum.* De accentu in Μουννυχίασι vid. Matth. p. 502. Ad ξυναφαιρησόμενος supple τὸν Ἀλεξικλέα. Paulo inferius ὃς ἦν αὐτῷ ὁμογνώμων editum est ex Vat. „Lugd. ὅς τε (?), de quo v. Herm. ad Soph. Oed. R. 788., sed a prosa oratione abhorret. Pro ὅς num ὅστις apud veteres scriptores nonnunquam positum sit, dubitatur, sed affirmant Matth. §. 483. p. 906. Schaef. Appar. cr. Demosth. Vol. 4. p. 238. 662." Popp. In verbis ὅσον καὶ ἀπὸ βοῆς ἕνεκα haud pauci libri καί tuentur, quod quid significet, Popp. negat se perspicere et γε fuisse coniicit, comparans Dion. Cass. 51, 9. Converto so sehr er *nur* zum Schein mit der Stimme vermochte. Et cum ἀπὸ βοῆς ἕνεκα compares Xen. H. Gr. 2, 4, 31. ἐπεὶ δ' οὐκ ἐπείθοντο, προσέβαλλεν ὅσον ἀπὸ βοῆς ἕνεκεν, ὅπως μὴ δῆλος εἴη εὐμενὴς αὐτοῖς ὤν. Interpretor nur zum Scheine schreiend. Similiter Lucian. de Salt. 5. Vol. 3. p. 124. ὅσον πείρας ἕνεκα. Alia recensuit Popp. 1, 1. p. 198. Conf. Wyttenb. Ecll. Hist. p. 414. 456. et de praepositionibus cum pleonasmo positis Herm. de Ellips. et Pleonasm. p. 202., ad Soph. Tr. 1150., sicut de praesenti loco Matth. §. 636., Miscc. Philol. 2, 2. p. 101. Porro pro τῷ πλήθει D. marg. Steph. Vall. (qui *revera* convertit) Tus. atque Cass. in marg. man. rec. dant τῷ ἀληθεῖ. Itidemque Cl. (quamquam tacente Arn.) et pro varia lectione Schol. Theramenes comitesque simulate clamabant quasi succensentes; Aristarchus vir ut qui maxime paucorum imperio favens (ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ἐκ πλείστου ἐναντίος τῷ δήμῳ c. 90.) *vere et serio* succensebat. Ita sane sensus exit et aptus et vero necessarius. Ideoque post Haackium ipse illud τῷ ἀληθεῖ arripueram, quamquam ratio mihi improbanda videtur, qua ille ductus vulgatum reiicit. Negat se intelligere, quid verba τῷ πλήθει significare possint et inepta dicit. „Quum ad ὁπλίτας, ait, pertineant, Thucydides dicturus fuerit αὐτοῖς." Is igitur per communem cum Bauero errorem iunxit τῷ πλήθει ἐχαλέπαινον, quum iungendum sit ἐναντίοι τῷ πλήθει, *inimici popularis imperii.* Illud τῷ ἀληθεῖ defensores nactum est etiam Kruegerum ad Dionys. p. 386. et Benedictum, quamquam cur praeferrent, causas nullas adiecerunt. Et tamen οἱ ἐναντίοι nimis nude positum esse aliquis dicat, nisi adiiciatur vulgatum τῷ πλήθει, ut suspicio suboriatur, scribendum esse καὶ οἱ ἐναντίοι τῷ πλήθει τῷ ἀληθεῖ ἐχαλέπαινον, quia nec τῷ πλήθει nec τῷ ἀληθεῖ facile abesse posse videtur. Et illud quidem ut addatur, postulat orationis perspicuitas; hoc oppositionis ratio, quae inter verba ὅσον ἀπὸ βοῆς ἕνεκα et τῷ ἀληθεῖ, sive inter Theramenem ac sectatores, qui se succensere simulabant, et Aristarchum popularisque imperii osores obtinet. Hos enim revera indignatos fuisse, consentaneum est. Tametsi quominus ita statuerem, me retinuit, quod τῷ ἀληθεῖ hoc sensu dici, ut sit *revera*, neque usus Graecorum pati videtur, nec Thucydidis, ex cuius consuetudine τὸ ἀληθές dici necesse foret, ut probatur exemplis tum aliis, tum his a Dukero (quamvis ad stabiliendam scripturam τῷ ἀληθεῖ), allatis: 6, 33. πρόφασιν μὲν — τὸ δὲ ἀληθές et

χιασι τεταγμένων ἄρχων· τὸ δὲ μέγιστον, τῶν ὁπλιτῶν τὸ στῖφος ταῦτα ἐβούλετο. ὡς δὲ ἐσηγγέλθη τοῖς τετρακοσίοις, ἔτυχον δὲ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ξυγκαθήμενοι, εὐθὺς πλὴν ὅσοις μὴ βουλομένοις ταῦτα ἦν ἑτοῖμοι ἦσαν ἐς τὰ ὅπλα ἰέναι, καὶ τῷ Θηραμένει καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ ἠπείλουν. ὁ δὲ ἀπολογούμενος ἑτοῖμος ἔφη εἶναι ξυναφαιρησόμενος ἰέναι ἤδη. καὶ παραλαβὼν ἕνα τῶν στρατηγῶν ὃς ἦν αὐτῷ ὁμογνώμων, ἐχώρει ἐς τὸν Πειραιᾶ· ἐβοήθει δὲ καὶ Ἀρίσταρχος καὶ τῶν ἱππέων νεανίσκοι. ἦν δὲ θόρυβος πολὺς καὶ ἐκπληκτικός· οἵ τε γὰρ ἐν τῷ ἄστει ἤδη ᾤοντο τόν τε Πειραιᾶ κατειλῆφθαι καὶ τὸν ξυνειλημμένον τεθνάναι, οἵ τε ἐν τῷ Πειραιεῖ τοὺς ἐκ τοῦ ἄστεος ὅσον οὔπω ἐπὶ σφᾶς παρεῖναι. μόλις δὲ τῶν τε πρεσβυτέρων διακωλυόντων τοὺς ἐν τῷ ἄστει διαθέοντας καὶ ἐπὶ τὰ ὅπλα φερομένους, καὶ Θουκυδίδου τοῦ Φαρσαλίου τοῦ προξένου τῆς πόλεως παρόντος καὶ προθύμως ἐμποδών τε ἑκάστοις γιγνομένου καὶ ἐπιβοωμένου μὴ ἐφεδρευόντων ἐγγὺς τῶν πολεμίων ἀπολέσαι τὴν πατρίδα, ἡσύχασάν τε καὶ σφῶν αὐτῶν ἀπέσχοντο. καὶ ὁ μὲν Θηραμένης ἐλθὼν ἐς τὸν Πειραιᾶ, ἦν δὲ καὶ αὐτὸς στρατηγός, ὅσον καὶ ἀπὸ βοῆς ἕνεκα, ὠργίζετο τοῖς ὁπλίταις· ὁ δὲ Ἀρίσταρχος καὶ οἱ ἐναντίοι τῷ πλήθει ἐχαλέπαινον. οἱ δὲ ὁπλῖται ὁμόσε τε ἐχώρουν οἱ πλεῖστοι τῷ ἔργῳ καὶ οὐ μετεμέλοντο, καὶ τὸν Θηραμένην ἠρώτων εἰ δοκεῖ αὐτῷ ἐπ' ἀγαθῷ τὸ τεῖχος οἰκοδομεῖσθαι, καὶ εἰ ἄμεινον εἶναι καθαιρεθέν. ὁ δέ, εἴπερ καὶ ἐκείνοις δοκεῖ καθαιρεῖν, καὶ ἑαυτῷ ἔφη ξυνδοκεῖν. καὶ ἐντεῦθεν εὐθὺς ἀναβάντες οἵ τε ὁπλῖται καὶ πολλοὶ τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἀνθρώπων κατέσκαπτον τὸ τείχισμα. ἦν δὲ πρὸς τὸν ὄχλον ἡ παράκλησις ὡς

Lucian. Harmon. 3. Vol. 4. p. 142. Bip. λόγῳ μὲν — τὸ δ' ἀληθές. Arn. ἐχαλέπαινον convertit were for violent measures coll. 3, 82. ὁ μὲν χαλεπαίνων πιστὸς ἀεί. At ibi χαλεπαίνων est unversöhnlich, quemadmodum χαλεπός 3, 40. et hic ἐχαλέπαινον, sie waren unversöhnlich. Tum ad verba καὶ εἰ ἄμεινον εἶναι supple δοκεῖ cum Kruegero p. 386. Verba μὴ ὀνομάζειν pendent ex ἐπεκρύπτοντο, hoc sensu: *consilium suum, quamquam in eo res erat, tamen adhuc tegebant nomine Quinque Millium, ita ut non aperte dicerent: „quicunque vellet popularе imperium* etc." Arn. confert 2, 53. ἃ πρότερον ἀπεκρύπτετο μὴ καθ' ἡδονὴν ποιεῖν. Ad φοβούμενοι μὴ τῷ ὄντι ὦσι cogita οἱ πεντακισχίλιοι. Schol. φοβούμενοι δηλαδὴ, μή τις, εἰπὼν ὅτι ὀρέγεται δημοκρατίας, πρός τινα ὢν ἐστι τῶν πεντακισχιλίων, ἀγνοῶν ὅτι ἐστὶν εἷς ἐκείνων, ἐν κινδύνῳ γένηται. *„Timebant ne Quinquies Mille reapse extent*, i. e. lecti sint a Quadringentis, quamquam nominibus eorum nondum publice renunciatis. Si enim lecti essent, imprudentis erat de vetere democratia loqui ad unum, qui in numerum Quinque Millium lectus esset, quia is ut unus ex corpore civium, qui ceteros non lectos imperio excluderent, non libenter imperium communicaturus erat cum universis civibus Atticis." Arn. Verba τὸ δ' αὖ ἀφανές Schol. ita explanat: ἀδήλου δὲ, φησὶν, ὄντος, ὅτι εἰσὶ πεντακισχίλιοι, φόβον παρασκευάσειν τοῦτο καὶ ὑποψίαν τοῖς Ἀθηναίοις πρὸς ἀλλήλους. ἕκαστος γὰρ τὸν πέλας ᾤετο τῶν πεντακισχιλίων εἶναι.

χρή, ὅστις τοὺς πεντακισχιλίους βούλεται ἄρχειν ἀντὶ τῶν τετρακοσίων, ἰέναι ἐπὶ τὸ ἔργον. ἐπεκρύπτοντο γὰρ ὅμως ἔτι τῶν πεντακισχιλίων τῷ ὀνόματι, μὴ ἄντικρυς δῆμον ὅστις βούλεται ἄρχειν ὀνομάζειν, φοβούμενοι μὴ τῷ ὄντι ὦσι καὶ πρός τινα εἰπών τίς τι ἀγνοίᾳ σφαλῇ. καὶ οἱ τετρακόσιοι διὰ τοῦτο οὐκ ἤθελον τοὺς πεντακισχιλίους οὔτε εἶναι οὔτε μὴ ὄντας δήλους εἶναι, τὸ μὲν καταστῆσαι μετόχους τοσούτους ἄντικρυς ἂν δῆμον ἡγούμενοι, τὸ δ' αὖ ἀφανὲς φόβον ἐς ἀλλήλους παρέξειν.

93 Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τετρακόσιοι ἐς τὸ βουλευτήριον ὅμως καὶ τεθορυβημένοι ξυνελέγοντο· οἱ δ' ἐν τῷ Πειραιεῖ ὁπλῖται, τόν τε Ἀλεξικλέα ὃν ξυνέλαβον ἀφέντες καὶ τὸ τείχισμα καθελόντες, ἐς τὸ πρὸς τῇ Μουνυχίᾳ Διονυσιακὸν [τὸ ἐν τῷ Πειραιεῖ] θέατρον ἐλθόντες καὶ θέμενοι τὰ ὅπλα, ἐξεκλησίασαν, καὶ δόξαν αὐτοῖς εὐθὺς ἐχώρουν ἐς τὸ ἄστυ, καὶ

93. ὅμως καὶ τεθορυβημένοι] De collocatione adverbii ὅμως v. Matth. p. 1116. Ἐς τὸ πρὸς τῇ Μουνυχίᾳ Διονυσιακὸν τὸ ἐν τῷ Πειραιεῖ θέατρον insertis verbis τὸ ἐν τῷ Π. habent Cass. Aug. Pal. It. Vat. F. Mosqu. Ven. et marg. Cl. et Vall. (nisi quod ex F. τω ἐν τῇ Π. affertur). Quaestio haec est, utrum et Munychiae et Piraeo suum fuerit theatrum, an unum theatrum, inter hos duos locos situm, modo huic modo illi accensitum fuerit, ut Popp. adnotavit. Schoem. de Comitt. Athen. ita p. 57. disserit: „Quod additur in quibusdam libris τὸ ἐν τῷ Π., tum demum defendi posset, si certum esset, idem esse hoc theatrum, quod Thucydides designat, atque illud in Piraeo theatrum, de quo p. 56. adn. 22. dictum est. Arbitratus id est Spanh. ad argum. Arist. Ran. p. 14. Beck., sed sine idonea causa, ut mihi videtur.“ Theatrum Piraei commemorat Lys. c. Agorat. p. 464. 479. Xen. H. Gr. 2, 4, 32. Eandem sententiam cum Spanhemio habent Wyttenb. Ecll. Hist. p. 415. et Schneid. in Addend. ad Xen. l. c. p. 101. ed. pr. Krueg. quoque p. 386. eam tuetur, quia Munychia Piraei pars fuerit, id quod patere ait ex Thuc. 2, 13. Lexic. Seguer. p. 279. Meurs. Piraeo c. 9. Quod ut fateor verum esse, ita non intelligo, quid tum hoc additamento opus fuerit. Magis mihi id, quod Krueg. vult, hac re commendari videtur, quod, si suum Munychiae theatrum fuisset, non πρός, sed ἐν τῇ Μουνυχίᾳ dicturus scriptor erat. Conf. Chandl. Itin. p. 33. vers. Germ. [Quaestio nunc per Leakium Athen. p. 346. adn. 4. et p. 349 sq. versionis Germ. diiudicata est. In Piraeo duo theatra erant, alterum a Munychia remotius, alterum ad ipsum isthmum Munychiae (ergo πρὸς τ. Μ.) eiusque etiamnunc reliquiae extant. Theatrum a Thucydide πρὸς τ. Μ. dictum Lysiae dicitur Μουνυχίασιν esse. Nihilominus inserta ab illis libris τὸ ἐν τῷ Π., quamquam verissima, cum Arnoldo recte pro adnotatione marginali habueris.] De locutione θέμενοι τὰ ὅπλα v. adn. ad 2, 2. 4, 44. coll. Vales. ad Harpocr. in θέμενοι τὰ ὅπλα, Valck. ad Herodot. 9, 52. Wess. ad Diod. 12, 66. 20, 30. Leopard. Emendatt. 11, 20. Sturz. Lex. Xen. s. v. ὅπλον.

ἐξεκλησίασαν] I. Vulgo ἐξεκκλησίασαν. Receptam scripturam tuentur Buttm. Gr. max. Vol. 1. p. 344. loco Demosth. or. Mid. p. 577., quod sequitur Krueg. p. 387., non improbat Matth. §. 170. At Schneid. in Lexic. s. v. et Schoem. istam formulam ducunt ab ἐξεκκλησιάζειν, scribentes per duplex κ. Sturz. Lex. Xen. Vol. 2. p. 215.: „Ἐκκλησιάζειν, aiunt, est *ordinariis comitiis interesse*; ἐξεκκλησιάζειν, *extra locum solitum concionem habere*, ut ἐκκαθεύδειν, quo utitur Xen. H. Gr. 2, 4, 32.

ἔθεντο αὐτοῦ ἐν τῷ Ἀνακείῳ τὰ ὅπλα. ἐλθόντες δὲ ἀπὸ τῶν τετρακοσίων τινὲς ᾐρημένοι πρὸς αὐτοὺς ἀνὴρ ἀνδρὶ διελέγοντό τε, καὶ ἔπειθον οὓς ἴδοιεν ἀνθρώπους ἐπιεικεῖς αὐτούς τε ἡσυχάζειν καὶ τοὺς ἄλλους παρακατέχειν, λέγοντες τούς τε πεντακισχιλίους ἀποφανεῖν, καὶ ἐκ τούτων ἐν μέρει ᾗ ἂν τοῖς πεντακισχιλίοις δοκῇ τοὺς τετρακοσίους ἔσεσθαι, τέως δὲ τὴν πόλιν μηδενὶ τρόπῳ διαφθείρειν μηδ' ἐς τοὺς πολεμίους ἀνῶσαι. τὸ δὲ πᾶν πλῆθος τῶν ὁπλιτῶν, ἀπὸ πολλῶν καὶ πρὸς πολλοὺς λόγων γιγνομένων, ἠπιώτερον ἦν ἢ πρότερον, καὶ ἐφοβεῖτο μάλιστα περὶ τοῦ παντὸς πολιτικοῦ. ξυνεχώρησάν τε ὥστ' ἐς ἡμέραν ῥητὴν ἐκκλησίαν ποιῆσαι ἐν τῷ Διονυσίῳ περὶ ὁμονοίας. ἐπειδὴ δὲ ἐπῆλθεν ἡ ἐν Διονύσου ἐκκλησία καὶ ὅσον 94
οὐ ξυνειλεγμένοι ἦσαν, ἀγγέλλονται αἱ δύο καὶ τεσσαράκοντα νῆες καὶ ὁ Ἀγησανδρίδας ἀπὸ τῶν Μεγάρων τὴν Σαλαμῖνα παραπλεῖν· καὶ πᾶς τις τῶν πολλῶν αὐτὸ τοῦτο ἐνόμιζεν εἶ-

docente Valck. ad Herodot. p. 683. est *extra solitum locum dormire.*“ Atque eo sensu voce ἐξεκκλησιάζειν Xenophontem H. Gr. 5, 3, 16. usum esse, addit Schneid. adn. ad h. l. et ad 2, 4, 32. Quamquam etiam pro ἐκκλησιάζειν simpliciter illud alterum dictum reperiri, non infitiatur Schoem. Ἐκκλησιάζειν idem negat apud probatos scriptores esse *concionari*, quamquam id ait Hesych., semper enim id verbum significare *comitiis interesse*. Zonaras: ἐξεκκλησίασε, συνήθροισεν. Mox αὐτοῦ in ἔθεντο αὐτοῦ si verum est (omittitur autem in Cass. Aug. It. Vat. et a Valla, quorum primo rec. man. ad marginem adscriptum est), Popp. ait significare debere *in urbe*. Anaceum sive templum Castoris et Pollucis Leak. Athen. p. 200 sqq. vers. Germ. collocat ad radices acropolis latere septentrionali. Conf. Od. Muell. s. v. Attica p. 237. Ad παρακατέχειν supple ἡσυχάζοντας εἰς τοὺς πολεμίους. Et verba περὶ τοῦ παντὸς πολιτικοῦ Schol. interpretatur περὶ τῆς πάσης πολιτείας.

ἐν τῷ Διονυσίῳ] Biagius de Decretis Athen. p. 15. §. 10. manifesto errat, quum putat, ubicunque de comitiis ἐν Διονύσου sermo sit, intelligendum esse in Munychia theatrum, quasi alterum illud in urbe plane non fuisset. Eodemque modo etiam Duk. ad Thuc. 8, 93. haud apposite laudat Polluc. 8, 33., ubi non illud in Munychia, sed urbanum theatrum intelligendum est, quod unum simpliciter, nullaque definitione addita, vocari solet τὸ Διονυσιακὸν θέατρον. Schoem. d. Comit. Athen. p. 57. Conf. Boeckh. de Dionysiis cap. 11. in Commentt. Academ. Lit. Berolinens. anni 1817. Huius theatri etiamnunc quaedam reliquiae spectantur ad angulum moenium acropolis, qui spectat inter austrum et orientem. v. Leak. Athen. p. 141 sqq. Conf. Od. Muell. s. v. Attica p. 234. Adde, quem Arn. citat, Hawkins. in Walpolii Memoirs of Turkey Vol. 1. p. 497.

94. πᾶς τις τῶν πολλῶν] Vat. Vall. At Cass. Aug. Pal. It. Ven. G. F. I. K. m. Ar. Chr. Dan. marg. Steph. πολλῶν ὁπλιτῶν, sicut Cl. ex emend. et Vat. cum γρ. Vulgo πᾶς τις τῶν ὁπλιτῶν. „Verum esse τῶν πολλῶν et Valla docet, *ac nemo ex hac turba fuit* interpretans, et ex eo patet, quod non modo hoplitae, sed omnino οἱ Ἀθηναῖοι — εὐθὺς ὁρμῷ ἐς τὸν Πειραιᾶ πανδημεὶ ἐχώρουν.“ Krueg. p. 387. Adde quod οἱ πολλοί sunt *Democratici*, inimici Quadringentorum Virorum, quos c. 92. dixerat τὸ πλῆθος in verbis: ὠργίζετο τοῖς ὁπλίταις· ὁ δὲ ἀρίσταρχος καὶ οἱ ἐναντίοι τῷ πλήθει ἐχαλέπαινον, ex

ναι τὸ πάλαι λεγόμενον ὑπὸ Θηραμένους καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, ὡς ἐς τὸ τείχισμα ἔπλεον αἱ νῆες, καὶ χρησίμως ἐδόκει καταπεπτωκέναι· ὁ δὲ Ἀγησανδρίδας τάχα μέν τι καὶ ἀπὸ ξυγκειμένου λόγου περί τε τὴν Ἐπίδαυρον καὶ ταύτῃ ἀνεστρέφετο, εἰκὸς δ' αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν παρόντα στασιασμὸν τῶν Ἀθηναίων, δι' ἐλπίδος ὡς κἂν ἐς δέον παραγένοιτο, ταύτῃ ἀνέχειν. οἱ δ' αὖ Ἀθηναῖοι, ὡς ἠγγέλθη αὐτοῖς, εὐθὺς δρόμῳ ἐς τὸν Πειραιᾶ πανδημεὶ ἐχώρουν, ὡς τοῦ ἰδίου πολέμου μείζονος ἢ ἀπὸ τῶν πολεμίων, οὐχ ἑκὰς ἀλλὰ πρὸς τῷ λιμένι

quo ipso loco ὁπλιτῶν huc manasse videtur. Arn. putat ὁπλιτῶν in margine adscriptum fuisse ad explicanda verba τῶν πολλῶν, quia cives mediae dignitatis i. e. hoplitae praecipuas partes in hac conversione rerum agebant. „Τῶν πολλῶν, ait, refertur ad illos, quos Thuc. modo appellaverat τὸ πᾶν πλῆθος τῶν ὁπλιτῶν. Ea verba significatura fuissent *multitudinem* simpliciter i. e. omnem civitatem, at hic series narrationis sensum eorum restringit, ut indicent mediam civium classem sive graviter armatos et proinde *totam multitudinem mediae classis.* Verba ταύτῃ ἀνέχειν Bau. dicit idem esse quod paulo ante ἀνασπᾶσθαι. Schol. ἤγουν ἀπέχειν. Scrib. ἐπέχειν. Id quod colligo ex glossa Zonarae, Suidae, Phavorini, et ex Anecdd. Bekk. 1. p. 399. 400. ἀνέχει, σώζει, οὐχ ὥς τινες ἀντὶ τοῦ ἐπέχει. At ἐπέχειν vera est praesenti loco expositio; dicit enim Hegesandridam circa has regiones *substitisse, moratum esse.* Tum in verbis οἱ δ' αὖ Ἀθηναῖοι Vat. om. αὖ. Bekk. legi vult οὖν, quod probat Arn., quia praecedens sententia proprie sit in parenthesi et Athenienses per totum cap. primarium subiectum sint. Tamen αὖ excusationem habere putat, quia Peloponnesii subiectum in sententiae proxime praecedentis et αὖ solenniter ponatur, ubi aliud subiectum inducitur.

ὡς τοῦ ἰδίου πολέμου μείζονος ἢ ἀπό] Vat. ἡ pro ἢ habet, I., sicut Schneid. ad oram ed. Duk. bibl. Francof. ad Viadr. coniecerat, τοῦ ἀπό pro solo ἀπό. Cl. Ven. om. ἤ. Vulgatam interpretatur Matth. p. 845. init. Schol. περιαιρετέον τὸν ἢ σύνδεσμον. Cum hoc facit Arn. interpretans seeing that a foreign war, greater than their domestic one, was now brought home to the very mouth of their harbour. Greg. Cor. p. 90. adscriptis verbis ὡς τοῦ ἰδίου — πρὸς τῷ λιμένι ὄντος, particulam ἤ ex abundantia additam dicit, et sensum hunc esse: ἀντὶ τοῦ ἰδίου πολέμου μείζονος ἀπὸ τῶν πολεμίων. Series narrationis hunc sensum inesse debere docet: domesticum bellum esse minus hostili irruptione, quae ad ipsas portas iam pervenisset. Sed hic sensus vulgata non redditur. Alii ἤ delent, alii ellipsin particulae οὐ vel μή statuunt. Koen. ad Greg. p. 89. transpositis verbis legit ὡς μείζονος ἢ τοῦ ἰδίου, πολέμου ἀπὸ πολεμίων — ὄντος. Facillime omnium incidas in eam coniecturam, quam Duk. protulit, post πολέμου inserens οὐ. Similis difficultas inest in verbis Charitonis p. 126, 15. περὶ δὲ τῆς δευτέρας δίκης μᾶλλον φροβοῦμαι· οὐ γὰρ μείζων ὁ κίνδυνος. Utroque loco et Charitonis et Thucydidis Dorv. suspicatur μείονος legendum esse. Haack. cum Scholiasta et Acacio particulam ἤ tollit. Krueg. p. 387. vulgatam scripturam explicari posse putat hoc modo: *putabant enim maius esse periculum, quod* a *suis* (i. e. ab optimatibus), *quam quod ab hoste immineret, neque illud procul, sed ad portum esse.* Atque sic dicit etiam a Valla et Heilm. locum intellectum esse, quorum hic ita: die Athenienser eilten in den Piraeeus, allwo sie einen gefährlicheren Krieg mit ihren Landsleuten, als der mit den Feinden

ὄντος. καὶ οἱ μὲν ἐς τὰς παρούσας ναῦς ἐξέβαινον, οἱ δὲ ἄλλας καθεῖλκον, οἱ δέ τινες ἐπὶ τὰ τείχη καὶ τὸ στόμα τοῦ λιμένος παρεβοήθουν. αἱ δὲ τῶν Πελοποννησίων νῆες παρα- 95
πλεύσασαι καὶ περιβαλοῦσαι Σούνιον ὁρμίζονται μεταξὺ Θορικοῦ τε καὶ Πρασιῶν, ὕστερον δὲ ἀφικνοῦνται ἐς Ὠρωπόν. Ἀθηναῖοι δὲ κατὰ τάχος καὶ ἀξυγκροτήτοις πληρώμασιν ἀναγκα-

war, und dieses nicht in der Ferne, sondern dicht am Hafen zu führen zu haben glaubten. Hanc igitur hi voluerunt sententiam esse: magis Athenienses sibi timuisse a proditione factionis optimatum, quam ab ipsis hostibus iam circa portum versantibus. Atqui id ipsum, quod hostes ante portum erant, effecit, ut obliti periculi, quod ab domesticis hostibus imminebat, relicta concione uno curriculo contra externos tenderent. Vide ne scribendum sit ὡς τοῦ ἰδίου πολέμου μείζονος τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων, οὐχ ἑκὰς, ἀλλὰ πρὸς τῷ λιμένι ὄντος i. e. ὡς μείζονος ἢ τοῦ ἰδίου τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων πολέμου οὐχ ἑκὰς, ἀλλὰ πρὸς τῷ λιμένι ὄντος, *quippe maiori bello, quam bellum intestinum erat, ab hostibus externis imminente, eoque non procul, sed ad portum gerendo.* Atque hoc ipsum nunc inventum est in Ven.

95. ἀξυγκροτήτοις] i. e. *militibus et nautis incompositis, nullo usu subactis*, ut explicat Reitz. ad Lucian. de Gymn. 29. Vol. 7. p. 490. Lucian. Gall. 24. Vol. 6. p. 327. ἵππος συγκεκροτημένη, *equitatus exercitatissimus.* Arn.: with crews not yet used to one another, not as yet blended by discipline and practice into one solid mass. Metaphoram dicit ductam a metallis confusis et commassatis; addit exempla Soph. Ant. 430. Dion. Cass. 38, 45. Polyb. 1, 61, 3., ubi τὰ πληρώματα συγκεκροτημένα contrarie ponuntur ἀνασκήτοις καὶ πρὸς καιρὸν ἐμβεβλημένοις. Et πάντα εἶναι alicui dicuntur, qui in summo honore, auctoritate et existimatione sunt, qui omnia apud aliquem possunt, a quibus omnia exspectant, et in quibus omnes spes suas opesque sitas esse putant. v. Ruhnk. ad Vellei. 2, 103. et interpp. ad Petron. c. 37. Matth. p. 819. Valck. ad Herodot. 7, 156. Herm. ad Vig. p. 727, 95. Hic dicitur spes omnis et omne praesidium Atheniensibus in sola Euboea posita fuisse, ideoque omnia posthabebant prae cura illius insulae defendendae et servandae. Tum Θυμοχάρην habent multi libri pro vulgata Θυμόχαριν, atque emendaverat iam Palmer. Exercc. p. 57. Popp. conferri iubet Lysiam pr. Polystr. §. 14. „Duos praetores harum navium nominat Diod. 13, 34. Fortassis alter erat Euclides ὁ ἐξ Ἐρετρίας στρατηγός (vid. Inscr. apud Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 171. sive C. I. Vol. 1. p. 221. sub Pryt. VI.), qui proinde ταῖς πρότερον ἐν Εὐβοίᾳ οὔσαις ναυσί praefuerit.“ Krueg. p. 388. Haec inscriptio continet rationes Quaestorum Minervae anni Ol. 92, 3. (410.) In verbis ὧν ἀφικομένων — ἐγένοντο genitivi absoluti sunt pro nominativis. Mox aliquot libri habent ἐς Εὔβοιαν οὔσας. „At εἶναι ἐς si eo modo, quo παρεῖναι ἐς dicatur, debet significare *profectum esse* sive *venisse in aliquem locum.* At naves illae, quae numerum triginta sex complebant, iam ante adventum Thymocharis in insula fuerant.“ Popp. Pro διέχει pauci quidam libri ἀπέχει. Restitui vulgatam. Hesychius: διέχειν, διεστάναι, διεληλυθέναι. Thom. M. p. 234. διέχει δοκιμώτερον, ἢ ἀπέχει, οἷον· „δέκα σταδίους διέχει.“ καὶ Θουκυδίδης· „διεῖχον δὲ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων“ etc. Vid. adn. ad 2, 81. At Popponi διέχει a Thomae M. sectatoribus excogitatum esse videtur, quem minus recte praecepisse dicit, quum ἀπέχειν saepissime legatur et apud Thucydidem et apud alios optimos scriptores. Pro ἐκ τῶν ἐπ' ἔσχατα etc. Valck. ad Theocr. Adoniaz. Vol. 2. p. 61. Heind. pu-

σθέντες χρήσασθαι, οἷα πόλεώς τε στασιαζούσης καὶ περὶ τοῦ μεγίστου βουλόμενοι ἐν τάχει βοηθῆσαι, Εὔβοια γὰρ αὐτοῖς ἀποκεκλημένης τῆς Ἀττικῆς πάντα ἦν, πέμπουσι Θυμοχάρην στρατηγὸν καὶ ναῦς ἐς Ἐρέτριαν. ὧν ἀφικομένων ξὺν ταῖς πρότερον ἐν Εὐβοίᾳ οὔσαις ἓξ καὶ τριάκοντα ἐγένοντο. καὶ εὐθὺς ναυμαχεῖν ἠναγκάζοντο. ὁ γὰρ Ἀγησανδρίδας ἀριστοποιησάμενος ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ ἀνήγαγε τὰς ναῦς· διέχει δὲ μάλιστα ὁ Ὠρωπὸς τῆς τῶν Ἐρετριέων πόλεως θαλάσσης μέτρον ἑξήκοντα σταδίους. ὡς οὖν ἐπέπλει, εὐθὺς ἐπλήρουν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰς ναῦς, οἰόμενοι σφίσι παρὰ ταῖς ναυσὶ τοὺς στρατιώτας εἶναι· οἱ δὲ ἔτυχον οὐκ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἄριστον ἐπισιτιζόμενοι, οὐδὲν γὰρ ἐπωλεῖτο ἀπὸ προνοίας τῶν Ἐρετριέων, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἐπ' ἔσχατα τοῦ ἄστεος οἰκιῶν, ὅπως σχολῇ πληρουμένων φθάσειαν οἱ πολέμιοι προσπεσόντες καὶ ἀναγκάσειαν τοὺς Ἀθηναίους οὕτως ὅπως τύχοιεν ἀνάγεσθαι. σημεῖον δὲ αὐτοῖς ἐς τὸν Ὠρωπὸν ἐκ τῆς Ἐρετρίας, ὁπότε χρὴ ἀνάγεσθαι, ἤρθη. διὰ τοιαύτης δὴ παρασκευῆς οἱ Ἀθηναῖοι ἀναγόμενοι, καὶ ναυμαχήσαντες ὑπὲρ τοῦ λιμένος τῶν Ἐρετριέων, ὀλίγον μέν τινα χρόνον ὅμως καὶ ἀντέσχον, ἔπειτα ἐς φυγὴν τραπόμενοι καταδιώκονται ἐς τὴν γῆν. καὶ ὅσοι μὲν αὐτῶν

tat hic olim scriptum fuisse *ἐκ τῶν ἐπ' ἐσχατιᾶς τοῦ ἄστεος οἰκιῶν*. Mox aliquot libri *ὁπότε χρῆν*, „quod magis valeret *tum, quum debebant in altum provehi*, quam *quando* sive *quo tempore oporteat provehi*. Adde Buttm. Gr. med. §. 137. adn. 7. (ed. 13.)“ Popp. Tum alii libri *διὰ τοιαύτης — παρασκευῆς*, alii *διὰ τοιαύτην — παρασκευήν*. Valla *tali apparatu*, Heilm. in einer so nachtheiligen Verfassung. Genitivum recte probant Popp. et Krueg. p. 295., qui confert 4, 8. extr. *τοῦ χωρίου δὲ ὀλίγης παρασκευῆς κατειλημμένου*. Pro *ἀναγόμενοι* Vat. *ἀναγαγόμενοι*, quod propter *ναυμαχήσαντες* Haack. ex coniectura receperat. At v. adn. ad 1, 29. Dein *οἱ δὲ ἐς τό* etc. habent Steph. Vall. „Ita concinnius legeris, quam cum vulgatis libris *οἱ δέ*, subaudiendum enim est ex praecedentibus *καταφεύγουσι*, et *παραγίγνονται* pro apodosi accipiendum.“ Haack. Popp. addit, in vulgata *διασώζονται* pro *περιγίγνονται* dicendum fuisse. Porro *τείχισμα* Vat. praebet. Valla *munitiones*, vulgo *ἐπιτείχισμα*. Illam probabilem emendationem Arn. dicit, quia *ἐπιτείχισμα* sermone Thucydideo munitio sit adversus alteram exstructa, et hoc castellum in agro Eretriensi, etiamsi aedificatum fuerit coercendorum Eretriensium causa (quamquam id non appareat ex narratione), tamen in terra Atheniensibus parenti vix adversus Eretrienses exstructum esse, quasi hostes fuerint, dici possit. Idem probabile esse existimat, hoc castellum sive hanc munitionem nihil fuisse nisi stationem ad litus Euripi, factum ad litus ab escensionibus navium hostium piraticarum defendendum coll. 2, 32. Bekk. ex uno Dan. edidit *ἐν τῇ Ἐρετριαίᾳ* pro vulgata *Ἐρετρίᾳ* putans procul dubio intelligendum esse *in agro Eretriae*. Hoc tamen fortasse vel vulgata scriptura significat, siquidem etiam 4, 118. *ἐν τῇ Τροιζῆνι* (si illo loco Arnoldi interpretationem probes) est *in agro Troezenis*, et 5, 80. *ἐν τῇ Ἐπιδαύρῳ* non potest aliud esse, nisi *in agro Epidauri*. Verba *ὃ εἶχον αὐτοί* Arn. refert ad cleruchos Atticos, quos eo Pericles recuperata post defectionem Euboea miserat 1, 114. De Oreo v. quos citat Krueg. p. 388.

πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἐρετριέων ὡς φιλίαν καταφεύγουσι, χαλεπώτατα ἔπραξαν, φονευόμενοι ὑπ' αὐτῶν· οἳ δὲ ἐς τὸ τείχισμα τὸ ἐν τῇ Ἐρετρίᾳ ὃ εἶχον αὐτοί, περιγίγνονται, καὶ ὅσαι ἐς Χαλκίδα ἀφικνοῦνται τῶν νεῶν. λαβόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι δύο καὶ εἴκοσι ναῦς τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἄνδρας τοὺς μὲν ἀποκτείναντες τοὺς δὲ ζωγρήσαντες, τροπαῖον ἔστησαν. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον Εὔβοιάν τε ἅπασαν ἀποστήσαντες πλὴν Ὠρεοῦ, ταύτην δὲ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι εἶχον, καὶ τἆλλα τὰ περὶ αὐτὴν καθίσταντο.

Τοῖς δὲ Ἀθηναίοις ὡς ἦλθε τὰ περὶ τὴν Εὔβοιαν γεγε- 96
νημένα, ἔκπληξις μεγίστη δὴ τῶν πρὶν παρέστη. οὔτε γὰρ ἡ ἐν τῇ Σικελίᾳ ξυμφορά, καίπερ μεγάλη τότε δόξασα εἶναι, οὔτε ἄλλο οὐδέν πω οὕτως ἐφόβησεν. ὅπου γὰρ στρατοπέδου τε τοῦ ἐν Σάμῳ ἀφεστηκότος, ἄλλων τε νεῶν οὐκ οὐσῶν οὐδὲ τῶν ἐσβησομένων, αὐτῶν τε στασιαζόντων, καὶ ἄδηλον ὂν ὁπότε σφίσιν αὐτοῖς ξυῤῥάξουσι, τοσαύτη ἡ ξυμφορὰ ἐπεγεγένητο ἐν ᾗ ναῦς τε καὶ τὸ μέγιστον Εὔβοιαν ἀπολωλέκεσαν, ἐξ ἧς πλείω ἢ τῆς Ἀττικῆς ὠφελοῦντο, πῶς οὐκ εἰκότως ἠθύμουν; μάλιστα δ' αὐτοὺς καὶ δι' ἐγγυτάτου ἐθορύβει, εἰ οἱ πολέμιοι τολμήσουσι νενικηκότες εὐθὺς σφῶν ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ ἐρῆμον ὄντα νεῶν πλεῖν· καὶ ὅσον οὐκ ἤδη ἐνόμιζον αὐτοὺς

96. *ὡς ἦλθε*] Duk. aliquando coniiciebat *ἠγγέλθη*. Valla *nunciata sunt*. Vulgatam Schol. agnoscit. De verbis *μεγίστη τῶν πρίν* v. adn. ad 1, 1. et Krueg. ad Dionys. p. 83., qui confert 1, 10. 11. 50. 6, 13. 31. 7, 66. Particula *τε* in verbis *αὐτῶν τε στασιαζόντων* man. rec. int. vers. scriptam habet Cass., deest in Aug. Pal. It., neque expressit Vall. „Rectius fortasse deest, ait Bau., ut his et sequentibus verbis causa enuncietur, quare naves conscendere recusaturi sint milites.“ Arnoldo contra videntur tria memorari, quibus coniunctis nupera clades gravior facta sit, primum defectio insignis partis virorum reipublicae, tum paucitas navium et nautarum domi, quibus iactura in Eretria facta compensaretur, denique seditio domestica, unde timendum erat ne brevissimum intra temporis spatium bellum civile in ipsa Urbe oriretur. De *ξυῤῥάξουσι* ita disserit Bau.: „Vulgata huis vocis interpretatio admitti nequit, sed *confligere* denotat et *concurrere inter se*. v. Schol. ad c. 104. super verbis *πρότερον ξυμμίξαι*.“ Ibi Schol. explicat per *συμπεσεῖν, συῤῥάξαι*. Toup. Emendd. ad Suid. et Hesych. Vol. 4. p. 256. corrigebat *ξυνάρξουσι*. Popp. conferri iubet Baumg. - Crus. ad Plut. Ages. 18. et ad Xen. Ages. 2, 12. ac se ad Thuc. 7, 6. Mox *εὐθὺ — ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ* Cl. ex rasura habet pro *εὐθύς* etc. Ubi *statim* dicendum est, Thuc. nusquam *εὐθύ* adhibet, sed *εὐθύς*. Contra ubi *recta* exprimendum est, *εὐθύ* dicit, quod h. l. reponi vult Lobeck. ad Phryn. p. 144., non improbante Popp. 2. Commentt. p. 19., si *εὐθὺ σφῶν* copuletur, „sed fortasse, ait, haec Port. recte *confestim in ipsorum Piraeum navibus tendere* convertit.“ Sic *σφῶν* saepius nominibus locorum additur, v. adn. ad 5, 49. „Alibi, pergit Popp., *εὐθύς* dicitur quidem de loco, sed ita tamen, ut etiam temporis notio quodammodo inesse possit. Quod maxime fit sequentibus praepositionibus, ut *ἐπί* 4, 118. *παρά* 4, 90. *πρός* Xen. Cyrop. 2, 4, 24. Conf. Buttm. Gr. max. Vol. 2. p. 290.“

παρεῖναι. ὅπερ ἄν, εἰ τολμηρότεροι ἦσαν, ῥᾳδίως ἂν ἐποίησαν, καὶ ἢ διέστησαν ἂν ἔτι μᾶλλον τὴν πόλιν ἐφορμοῦντες, ἢ [εἰ] ἐπολιόρκουν μένοντες, καὶ τὰς ἀπ' Ἰωνίας ναῦς ἠνάγκασαν ἂν καίπερ πολεμίας οὔσας τῇ ὀλιγαρχίᾳ τοῖς σφετέροις οἰκείοις καὶ τῇ ξυμπάσῃ πόλει βοηθῆσαι, καὶ ἐν τούτῳ Ἑλλήσποντός τε ἂν ἦν αὐτοῖς καὶ Ἰωνία καὶ αἱ νῆσοι καὶ τὰ μέχρι Εὐβοίας καὶ ὡς εἰπεῖν ἡ Ἀθηναίων ἀρχὴ πᾶσα. ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ μόνῳ Λακεδαιμόνιοι Ἀθηναίοις πάντων δὴ ξυμφορώτατοι προσπολεμῆσαι ἐγένοντο, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς. διά-

ἐφορμοῦντες, ἢ] Cass. Aug. Cl. Ven. Pal. Vat. Reg. (G.) F. (Lugd.) D. I. E. K. m. Ar. Chr. Dan. Vall. In It. εἰ ἐφορμοῦντες ἤδη (teste Bekk. non ἤδη, sed ἤ). Vulgo solum εἰ, marg. Steph. et teste Arn. Cl. solum ἤ. „Si ἐφορμοῦντες ἢ εἰ invitis libris recipitur, καί post μένοντες abesse debet, nisi ei καὶ ἐν τούτῳ respondere putemus. Εἰ omisso ad ἐπολιόρκουν cogitatione repetendum ἄν. Conf. Herm. ad Vig. p. 944 sq. Thiersch. Gr. §. 336. 2." Popp. Εἰ etiam Valla expressit. Pro μέχρι Εὐβοίας Vat. μ. Βοιωτίας, male, iudicibus Popp. et Arn., quum ita tantum continentis Graeciae pars, quae Atheniensibus non subiecta erat, apte designaretur; nam de orientali Boeotiae ora si cogitetur, non apparere, cur Boeotia magis quam Attica ipsa nominetur. Addit Arn., Bekkerum, qui Vaticanum sequutus est, in errorem inductum esse loco 8, 43. ἐνῆν γὰρ καὶ νήσους ἁπάσας πάλιν δουλεύειν καὶ Θεσσαλίαν καὶ Λοκροὺς καὶ τὰ μέχρι Βοιωτῶν. „At eo loco, ait, ubi agitur de regno Persarum, quod patebat per totam septentrionalem Graeciam, τὰ μέχρι Βοιωτῶν recte dicitur. Contra ubi loquitur de imperio Atheniensium, eadem verba absurda sunt. Nam Athenienses in continente Graeciae nihil possidebant ad septentriones a Boeotia; ac si maritimum imperium significandum erat, apparet, Boeotiam nullo modo memorandam fuisse, quippe quae terra non interposita esset inter Atticam et Atticae possessiones. Sensus est, futurum fuisse, ut omnes insulae et peregrinae terrae, quae Atheniensibus parebant, amitterentur, vel ad Euboeam usque, sitam ad ipsum litus Atticae, quae pars imperii postrema periculum subitura esset, antequam malum Athenas ipsas penetrabat." Propter verba ξυμφορώτατοι προσπολεμῆσαι v. 6, 22. Propter verba διάφοροι — τὸν τρόπον etc. redi ad orationem Corinthiorum 1, 70. Tum ex Vat. recepi ἐν ναυτικῇ ἀρχῇ, vulgo ἐν deest. At merus dativus vix commode explicari potest, nisi sic accipere velis: Lacedaemonii profuerunt imperio maris, *quod Atheniensibus propter lentam agendi rationem concesserunt.* Similiter Levesqu. ils les servirent bien, surtout pour leur procurer l'empire de la mer. Atque erunt fortasse, qui ita intelligant: ἄλλως τε τοῖς Ἀθηναίοις καὶ ναυτικῇ ἀρχῇ οὖσιν πλεῖστα ὠφέλουν, quod duplici ratione dubium est, quum et num Graece sic dici possit sensu; und vorzüglich nützten sie den Athenern als einer Seemacht, dubitari liceat, et incertum sit, num ὠφελεῖν Thucydides unquam cum dativo iunxerit. Nam 3, 61. ex melioribus et longe pluribus libris legitur αὐτοὺς — ὠφελῇ et eadem ratio est loci 5, 23. in verbis ὠφελεῖν Ἀθηναίους Λακεδαιμονίοις. In re autem navali maxime Spartani Atheniensibus tarditate sua propterea profuerunt, quia reipublicae navalibus opibus potenti celeriter ubique per illud bellum praesenti esse licebat, quam proinde Spartani aeque celeri tantum modo bellum gerendi feliciter propugnare poterant. De Syracusanorum ingenio et ratione belandi scriptor loquitur 6, 21. 55.

φοροι γὰρ πλεῖστον ὄντες τὸν τρόπον, οἱ μὲν ὀξεῖς, οἱ δὲ βραδεῖς, καὶ οἱ μὲν ἐπιχειρηταί, οἱ δὲ ἄτολμοι, ἄλλως τε καὶ ἐν ναυτικῇ ἀρχῇ πλεῖστα ὠφέλουν. ἔδειξαν δὲ οἱ Συρακόσιοι· μάλιστα γὰρ ὁμοιότροποι γενόμενοι ἄριστα καὶ προσεπολέμησαν.

Ἐπὶ δ' οὖν τοῖς ἠγγελμένοις οἱ Ἀθηναῖοι ναῦς τε εἴκοσιν 97
ὅμως ἐπλήρουν, καὶ ἐκκλησίαν ξυνέλεγον, μίαν μὲν εὐθὺς τότε πρῶτον ἐς τὴν Πύκνα καλουμένην, οὗπερ καὶ ἄλλοτε εἰώθε-

97. Πύκνα] sic maior meliorque pars librorum. Πνύκα ex paucis libris auctore Wassio Duk. haesitanter recepit. „Pnyx locus erat Athenis iuxta acropolin. Eius tribunal spectabat ad mare; sed id ad continentem a Triginta Viris versum est. Vide Plut. Themist. 19. Ut in Pnyce conciones cogerentur, Solonis legibus cautum erat, ut in or. contr. Ctesiph. testatur Aeschines. Et olim quidem omnes, postea tantum eae haberi ibi coeptae sunt, quibus de creando magistratu agebatur, ut Hesych. auctor est itemque Pollux. Et quia hoc casu frequens eo populus confluebat, inde Πνύξ appellata est ἀπὸ τοῦ πυκνοῦσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. In hoc loco Thucydidis Πύκνα pro Πνύκα mendose scriptum esse censent Viri eruditi. Verum, pace eorum, vulgatam lectionem retinendam puto, quum Πύκνα dici κατὰ μετάθεσιν scribat Schol. ad Aristoph. et ex eo Suidas, quibus adde Etym. M. dicentem ἡ γενικὴ Πνυκός, διὰ δὲ εὐφωνίαν Πυκνός." Rutg. V. L. 5, 1. De Pnyce v. Heeren. Ideen 3, 1. p. 39. Schoem. d. Comitt. Athen. p. 54. Leak. Athen. p. 131 sqq. vers. Germ. Od. Muell. s. v. Attica ap. Ersch. et Grub. in Encyclop. p. 230. (ubi falso citatur Plut. in V. *Pericl.* 19.). De metathesi Πυκνός adi Schol. ad Aristoph. Pac. 679. Equ. 42. 165. Thesm. 665. et ibi Kust., Suid. in Πνύξ, Harpocr. in eadem v. Ruhnk. ad Timae. p. 219., interpp. ad Athenae. 5. p. 213. D. Palmer. Exercc. cr. p. 58. Kuhn. ad Polluc. 8, 132. Eustath. in Hom. Il. ψ'. p. 1322. vers. fin. Dobr. ad Porsoni Aristoph. p. 129. Buttm. Gr. max. Vol. 1. p. 237. Schaef. Appar. cr. Demosth. Vol. 2. p. 93. Locos, ubi conciones habebantur, ex Thuc. 8, 67. 93. et loco praesenti recenset Popp. 1, 2. p. 79. adn. Adde Phot. p. 321. Herm. Schoem. I. c. p. 53 sqq. et C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 243. Mox τὰ πράγματα est *reipublicae administrationem.* Paulo post ὁπόσοι καί multi libri praebent; vulgo ὁπόσοι sine καί. Vid. Seidl. ad Eurip. Iph. T. 577. Quod in republica tum in hunc modum conversa tantum quinquies mille graviter armati cives erant, id Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 289. partim inde repetit, quod in Sicilia modo ingentem iacturam fecerant, partim inde, quod Thetae eo numero non comprehenduntur, ut qui lege non tenerentur inter graviter armatos mereri, neque eos inter hoc genus militum numerari licebat, quum hoc ageretur, ut imperium optimatum institueretur, sub quo hoplitae concionis populi loco essent: quapropter Boeckh. multos vel non Thetas exclusos esse existimat. Addit Arn.: ait Lysias pr. Polystrato p. 675. Reisk., hunc clientem suum, qui unus ex Quadringentis esset, catalogum novem millium graviter armatorum confecisse. Idem tamen in opinione est, omnes, qui sumtus gravis armaturae ferre possent, legi potuisse in corpus Quinque Millium sive sortitione, sive delectu sive per vices, sicut propositum est c. 93., ut Quadringenti per vices ex toto numero Quinque Millium constituerentur. Ὅπλα autem παρέχεσθαι, ut mox legitur, sive ὅπλα ἔχειν — τίθεσθαι „fere soli ditiores poterant. v. Aristot. Polit. 2, 5, 2. Plat. Legg. 6. p. 753. C., rursus Aristot. Polit. 6, 4, 3." Krueg. ad Dionys. p. 254. Porro Kuhn. ad Polluc. 8, 132. coniecit Πυκνὶ ἐκκλησίαι pro πυκναὶ ἐκκλ., quae coniectura nec necessaria est, neque nisi

σαν, ἐν ᾗπερ καὶ τοὺς τετρακοσίους καταπαύσαντες τοῖς πεντακισχιλίοις ἐψηφίσαντο τὰ πράγματα παραδοῦναι· εἶναι δὲ αὐτῶν ὁπόσοι καὶ ὅπλα παρέχονται· καὶ μισθὸν μηδένα φέρειν μηδεμιᾷ ἀρχῇ, εἰ δὲ μή, ἐπάρατον ἐποιήσαντο. ἐγίγνοντο δὲ καὶ ἄλλαι ὕστερον πυκναὶ ἐκκλησίαι, ἀφ' ὧν καὶ νομοθέτας καὶ τἆλλα ἐψηφίσαντο ἐς τὴν πολιτείαν. καὶ οὐχ ἥκιστα δὴ τὸν πρῶτον χρόνον ἐπί γε ἐμοῦ Ἀθηναῖοι φαίνονται εὖ πολιτεύσαντες. μετρία γὰρ ἥ τε ἐς τοὺς ὀλίγους καὶ τοὺς πολλοὺς ξύγκρασις ἐγένετο, καὶ ἐκ πονήρων τῶν πραγμάτων γενομένων τοῦτο πρῶτον ἀνήνεγκε τὴν πόλιν. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ Ἀλκιβιάδην καὶ ἄλλους μετ' αὐτοῦ κατιέναι, καὶ παρά τε ἐκεῖνον καὶ παρὰ τὸ ἐν Σάμῳ στρατόπεδον πέμψαντες διεκελεύοντο ἀνθάπτεσθαι τῶν πραγμάτων.

98 Ἐν δὲ τῇ μεταβολῇ ταύτῃ εὐθὺς οἱ μὲν περὶ τὸν Πείσανδρον καὶ Ἀλεξικλέα, καὶ ὅσοι ἦσαν τῆς ὀλιγαρχίας μάλιστα, ὑπεξέρχονται ἐς τὴν Δεκέλειαν· Ἀρίσταρχος δὲ αὐτῶν μόνος, ἔτυχε γὰρ καὶ στρατηγῶν, λαβὼν κατὰ τάχος τοξότας τινὰς τοὺς βαρβαρωτάτους, ἐχώρει πρὸς τὴν Οἰνόην. ἦν δὲ Ἀθηναίων ἐν μεθορίοις τῆς Βοιωτίας τεῖχος, ἐπολιόρκουν δ' αὐτό, διὰ ξυμφορὰν σφίσιν ἐκ τῆς Οἰνόης γενομένην ἀνδρῶν ἐκ Δεκελείας ἀναχωρούντων διαφθορᾶς, οἱ Κορίνθιοι ἐθελοντηδόν, προσπαρακαλέσαντες τοὺς Βοιωτούς. κοινολογησάμενος οὖν αὐτοῖς ὁ Ἀρίσταρχος ἀπατᾷ τοὺς ἐν τῇ Οἰνόῃ, λέγων ὡς καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει τἆλλα ξυμβεβήκασι Λακεδαιμονίοις, κἀκείνους δεῖ Βοιωτοῖς τὸ χωρίον παραδοῦναι· ἐπὶ τούτοις γὰρ ξυμβεβάσθαι.

ἐν simul additur, ferri potest. *Νομοθέτας* Arn. intelligit viros constituendae reipublicae delectos, eodem igitur munere fungentes, quo *ξυγγραφεῖς* c. 67., qui per factionem optimatum instituti erant. Vid. Schoem. de Comit. Athen. p. 251. 257. 270. Mox *ἥ γε ἐς τοὺς ὀλίγους* Vat. pro *ἥ τε ἐς τ. ὀλ.* Popp. monet, τε proprie aut post *μετρία*, aut post *τοὺς* vel certe post *ἐς* ponendum fuisse coll. Elmsl. ad Eur. Heracl. 622. Et hanc *ξύγκρασιν* i. e. temperationem Krueg. p. 254. docet veteribus plerisque probatam fuisse multis locis allatis, quasi aliter fieri potuisset, quam ut probarent.

98. *τοξότας*] sc. Scythas. vid. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 1. p. 222. 284. In proximis verborum ordo hic est: *διὰ ξυμφορὰν ἐκ τῆς Οἰνόης σφίσι γενομένην διαφθορᾶς ἀνδρῶν ἐκ Δεκελείας ἀναχωρούντων.* Ita non opus est coniectura Reiskii *διαφθοράν.* Conf. 1, 33. *ἡ ξυντυχία τῆς ἡμετέρας χρείας.* Arn. addit 3, 112. *ἅμα τοῦ ἔργου τῇ ξυντυχίᾳ. Γιγνομένην* pro *γενομένην*, quod est in libris plerisque omnibus, Wass. scripserat, Bekk. aoristum reposuit. Si istae clades fieri solebant (*γιγνομένην*), cur Corinthiis solis inter eos fierent, qui Deceleae per vicem in praesidio erant? Quare aoristus recte repositus est. Et Zonaras *ἐθελοντηδὸν, διὰ τοῦ η Θουκυδίδης, καὶ ἐθελοντὴν ἐπίρρημα*, ubi Tittm. legit *ἐν τῷ η* sc. *βιβλίῳ*, quae coniectura firmatur Anecdotis Bekk. 1. p. 96. *ἐθελοντηδὸν Θουκυδίδης ογδόῳ.* Apud Suidam idem legitur, quod apud Zonaram. Raram vocem appellat Lobeck. ad Phryn. p. 6. Altera, quam Grammaticus enotavit, forma Herodoti est. Vide Valck. ad libr. 6, 25.

οἱ δὲ πιστεύσαντες ὡς ἀνδρὶ στρατηγῷ, καὶ οὐκ εἰδότες οὐδὲν διὰ τὸ πολιορκεῖσθαι, ὑπόσπονδοι ἐξέρχονται. τούτῳ μὲν τῷ τρόπῳ Οἰνόην ληφθεῖσαν Βοιωτοὶ κατέλαβον, καὶ ἡ ἐν ταῖς Ἀθήναις ὀλιγαρχία καὶ στάσις ἐπαύσατο.

99 Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ Θέρους τούτου καὶ οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ Πελοποννήσιοι, ὡς τροφήν τε οὐδεὶς ἐδίδου τῶν ὑπὸ Τισσαφέρνους τότε ὅτε ἐπὶ τὴν Ἄσπενδον παρῆει προσταχθέντων, καὶ αἱ Φοινίσσαι νῆες οὐδὲ ὁ Τισσαφέρνης τέως που ἦκον, ὅ τε Φίλιππος ὁ ξυμπεμφθεὶς αὐτῷ ἐπεστάλκει Μινδάρῳ τῷ ναυάρχῳ, καὶ ἄλλος, Ἱπποκράτης, ἀνὴρ Σπαρτιάτης καὶ ὢν ἐν Φασηλίδι, ὅτι οὔτε αἱ νῆες παρέσοιντο πάντα τε ἀδικοῖντο ὑπὸ Τισσαφέρνους, Φαρνάβαζός τε ἐπεκαλεῖτο αὐτοὺς καὶ ἦν πρόθυμος κομίσας τὰς ναῦς καὶ αὐτὸς τὰς λοιπὰς ἔτι πόλεις τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς ἀποστῆσαι τῶν Ἀθηναίων, ὥσπερ καὶ ὁ Τισσαφέρνης, ἐλπίζων πλέον τι σχήσειν ἀπ' αὐτοῦ, οὕτω δὴ ὁ Μίνδαρος πολλῷ κόσμῳ, καὶ ἀπὸ παραγγέλματος αἰφνιδίου, ὅπως λάθοι τοὺς ἐν Σάμῳ, ἄρας ἀπὸ τῆς Μιλήτου ναυσὶ τρισὶ καὶ ἑβδομήκοντα ἔπλει ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. πρότερον δὲ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει τῷδε ἐκκαίδεκα ἐς αὐτὸν νῆες ἐξέπλευσαν, [αἱ] καὶ τῆς Χερσονήσου τι μέρος κατέδραμον. χειμασθεὶς δὲ ἀνέμῳ καὶ ἀναγκασθεὶς καταίρει ἐς τὴν Ἰκαρον, καὶ μείνας ἐν αὐτῇ ὑπὸ ἀπλοίας πέντε ἢ ἓξ ἡμέρας ἀφικνεῖται ἐς τὴν Χίον.

100 Ὁ δὲ Θράσυλλος ἐκ τῆς Σάμου, ἐπειδὴ ἐπύθετο αὐτὸν ἐκ τῆς Μιλήτου ἀπηρκότα, ἔπλει καὶ αὐτὸς ναυσὶν εὐθὺς πέντε

99. *οὐδὲ ὁ Τισσαφέρνης*] *οὐδέ* hic positum pro *οὔτε — οὔτε*, de quo usu vid. Lobeck. ad Soph. Ai. 626. Schaef. ad L. Bos. p. 777., ad Gregor. Cor. p. 58. Herm. in Class. Iournal. a. 1819. nr. 38. p. 277. Weber ad Iuvenal. p. 170 sq. Et *ἦκον* edidi ex libris quamplurimis pro vulgata *ἥκων*, quod prius iam Duk. praetulerat, ut congruens cum praecedente *ἐδίδου*, quae omnia ad particulam *ὡς* referuntur. Pro *καὶ ἄλλος* Reisk. corrigit *καὶ ἄλλοις*. Popp. virgulam ante *Ἱπποκράτης* et post hoc nomen posuit, ut per appositionem additum sit. Idem adnotavit, Diodorum, fortasse alium auctorem secutum, 13, 38. *ὀγδοήκοντα καὶ τρισὶ* numerare pro *τρισὶ καὶ ἑβδομήκοντα*. „Si duae naves, quibus Philippus Aspendum navigavit, Miletum reversae sunt, ipso in terra remanente apud Tissaphernem, idem numerus comparebit, qui computatus est in adn. ad c. 79. Verum si Philippus, ut quidem probabilius est, tam diu naves retinuit, quam ipse cum Tissapherne erat, ponendum est, earum in locum alias undecunque venisse, idque Thucydidem neglexisse memorare, aut ipsum in numero errasse, neque reputasse absentiam duarum navium, quibus Philippum navigasse narravit c. 87. Propter *πρότερον — ἐκκαίδεκα* adi c. 102. Denique *αἵ* in *αἱ καί* inserit Vat. Quamquam Popp. negat *καταιρέχειν* de navibus dici posse, et omisso *αἵ* facilius ad nautas ipsos referri existimat.

100. *ναυσὶν εὐθύς*] *εὐθύς* ex libris plurimis accessit. „Ob vicinum *αὐτός* elisum est, ut apud Xen. H. Gr. 5, 2, 29. Vid. adn. ad Thuc. 3, 36. 4, 54. Haack. ad 8, 70. 100.“ Krueg. p. 132. Mox *καθέξειν* Schol. explicat per *ἐνδιατρίψειν*, nec putat Arn., aliam vim vocis esse, addens, se praeter 8, 28. *ἐν ᾗ κατεῖχε* nullum aliud exemplum

καὶ πεντήκοντα, ἐπειγόμενος μὴ φθάσῃ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἐκπλεύσας. αἰσθόμενος δὲ ὅτι ἐν τῇ Χίῳ εἴη, καὶ νομίσας αὐτὸν καθέξειν αὐτοῦ, σκοπὸς μὲν κατεστήσατο καὶ ἐν τῇ Λέσβῳ καὶ ἐν τῇ ἀντιπέρας ἠπείρῳ, εἰ ἄρα ποι κινοῖντο αἱ νῆες, ὅπως μὴ λάθοιεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Μήθυμναν παραπλεύσας, ἄλφιτά τε καὶ τἆλλα ἐπιτήδεια παρασκευάζειν ἐκέλευεν, ὡς ἦν πλείων χρόνος γίγνηται, ἐκ τῆς Λέσβου τοὺς ἐπίπλους τῇ Χίῳ ποιησόμενος. ἅμα δέ, Ἔρεσος γὰρ τῆς Λέσβου ἀφειστήκει, ἐβούλετο ἐπ' αὐτὴν πλεύσας, εἰ δύναιτο, ἐξελεῖν. Μηθυμναίων γὰρ οὐχ οἱ ἀδυνατώτατοι φυγάδες, διακομίσαντες ἔκ τε τῆς Κύμης προξεταιριστοὺς ὁπλίτας ὡς πεντήκοντα, καὶ τῶν ἐκ τῆς ἠπείρου μισθωσάμενοι, ξύμπασιν ὡς τριακοσίοις, Ἀναξάνδρου Θηβαίου κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἡγουμένου, προσέβαλον πρώτῃ Μηθύμνῃ· καὶ ἀποκρουσθέντες τῆς πείρας διὰ τοὺς ἐκ τῆς Μυτιλήνης Ἀθηναίων φρουροὺς προελθόντας, αὖθις ἔξω μάχῃ ἀπωσθέντες καὶ διὰ τοῦ ὄρους κομισθέντες ἀφιστᾶσι τὴν Ἔρεσον. πλεύσας οὖν ὁ Θράσυλλος ἐπ' αὐτὴν πάσαις ταῖς ναυσὶ διενοεῖτο προσβολὴν ποιεῖσθαι. προαφιγμένος δὲ αὐτόσε ἦν καὶ ὁ Θρασύβουλος πέντε ναυσὶν ἐκ τῆς Σάμου, ὅτε ἠγγέλθη αὐτοῖς ἡ τῶν φυγάδων αὕτη διάβασις· ὑστερήσας δέ, ἐπὶ τὴν Ἔρεσον ἐφώρμει ἐλθών. προσεγένοντο δὲ καὶ ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου τινὲς δύο νῆες ἐπ' οἶκον ἀνακομιζόμεναι καὶ αἱ Μηθυμναῖαι· καὶ αἱ πᾶσαι νῆες παρῆσαν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ἀφ' ὧν τῷ στρατεύματι παρεσκευάζοντο ὡς κατὰ κράτος μηχαναῖς τε καὶ παντὶ τρόπῳ ἢν δύνωνται αἱρήσοντες τὴν Ἔρεσον.

Ὁ δὲ Μίνδαρος ἐν τούτῳ καὶ αἱ ἐκ τῆς Χίου τῶν Πελοποννησίων νῆες, ἐπισιτισάμεναι δυσὶν ἡμέραις, καὶ λαβόντες

reperisse. Ad *πλείων χρόνος* Schol. adnotavit: *ἤγουν τῆς ἐν τῇ Χίῳ διατριβῆς τοῦ Μινδάρου.* Porro *οὐχ οἱ ἀδυνατώτατοι* iudice Sinten. ad Plut. Themist. p. 2. intelligendi sunt viri non ii, qui ultimi sunt potentia, *sed qui non ultimi*, hanc enim sententiam dicit subaudiendam esse. Conf. adn. ad 1, 5. et Valck. ad Herodot. 4, 95.

κατὰ τὸ ξυγγενές] Thebanum dicit his hoplitis praefuisse. Etenim Lesbii erant Aeoles. Vid. Herodot. 1, 151. 6, 8. Diod. 5, 81. Thuc. 3, 2. Strab. 13, 2. p. 136. Od. Muell. Orchom. p. 398. KRUEG. p. 336. Schol. Cass. scribit Lesbios Aeolensium colonos et Boeotos itidem Aeolenses fuisse. „Etenim Thessali *Αἰολεῖς* et Thessalia *Αἰολίς* olim dicebatur ab Aeolo, qui ibi imperavit. Hinc ante bellum Troianum quidam profecti in Boeotia consederant. Deinde Arne Thessalica alii pulsi eam, quae postea Boeotia dicta est, occuparunt. Inde est illa *συγγένεια* Boeotiorum et Lesbiorum. V. Thuc. 1, 12. Eustath. in Hom. Od. 9. p. 1644. Schol. Pind. Ol. 1, 164. Pyth. 2, 128. Nem. 4, 136. Adde Steph. in *Ἀσπληδών* et *Ἰωνία*. Et eo referri potest locus Thuc. c. 5. huius libri: *ξυμπρασσόντων αὐτοῖς* (Lesbiis) *τῶν Βοιωτῶν.*" DUK. Conf. omnino adn. ad 1, 12. Paulo ante praecedunt verba *προξεταιριστοὺς ὁπλίτας* i. e. interprete Arn. Cumanos quosdam, qui Methymnaeos exules apud se commorantes receperant socios unius suarum *ἑταιριῶν* aristocraticarum et eapropter paratos iuvare hos exules, ut qui secum coniurassent. Mox *πρῶτον Μηθύμνῃ* Vat. pro *πρώτῃ M.*, magis ex usu Graecorum. Sic 8, 22. *Μηθυμναν πρωτον ἀφισιᾶσιν.* Et 8, 44. in verbis *Καμίρῳ πρώτῃ* Vat. pariter habet *πρῶτον.* At *ταύτην πρώτην* est 2, 80. extr. Quae constructio, ut *πρῶτος — μόνος* et similia subiecto aptentur, est elegans et usitata, si Dorvillium ad Charit. p. 389. audias, sed tamen mihi quidem videtur esse magis Latinorum. Rectius idem non paucis locis adverbialem harum vocum structuram retinendam esse iudicat cum Wolfio ad Demosth. Lept. p. 338. ed. pr. Dein *ὑστερήσας* Arn. convertit having come too late to prevent the exiles from seizing Eresus. Dein alii libri *ἐφώρμει ἐλθών*, alii *ἐλθὼν ἐφώρμει.* „Eandem traiectionem habes 1, 109. *διαβὰς εἶλε τὴν νῆσον πεζῇ*, ubi iungendum est *διαβὰς πεζῇ*. 3, 39. *ἐζήτησαν μετὰ τῶν πολεμιωτατων ἡμῖν στάντες διαφθεῖραι.* 5, 6. *τούτων Βρασίδας ἔχων ἐπὶ Κερδυλίῳ ἐκάθητο ἐς πενιακοσίους καὶ χιλίους.* 6, 51. *ἐξελθόντες ἠγόραζον ἐς τὴν πόλιν.* Diod. 12, 30. *παραλαβόντες ἔπλευσαν τοὺς Ἰλλυριους.*" KRUEG. p. 318 sq. *Αἱ Μηθυμναῖαι νῆες* „quinque videntur fuisse, quamquam qui has significat, Diod. 13, 39. tres tantum dicit." ID. De *αἱ πᾶσαι* v. Herm. ad Vig. p. 727. Matth. §. 266.

101 αἱ ἐκ τῆς Χίου τῶν Πελοποννησίων νῆες, ἐπισιτισάμεναι δυσὶν ἡμέραις, καὶ λαβόντες

Verba *τῷ στρατεύματι* „nonnulli ita interpretantur, ac si non *τῷ στρατεύματι*, sed *στράτευμά τι* legatur. Valla *quarum navales copiae* in nominativo dixit. Si vulgata vera est, significat *cum quarum copiis.*" POPP. Schol. *ἀφ' ὧν δηλαδὴ νεῶν τοὺς στρατιώτας παραλαβόντες παρεσκευάζοντο.* Recte.

101. *αἱ ἐκ τῆς Χίου*] His verbis respicitur ad naves, quas Chium appulisse c. 99. extr. narravit. Porro Phryn. p. 210. *δυσὶ μὴ λέγε, ἀλλὰ δυοῖν. Δυσί* apud Hippocratem non rarum esse dicit Lobeck., semel esse apud Thucydidem, apud Plutarchum et oratores Atticos nusquam, quare affert hunc ipsum locum. Eustath. ad Hom. Il. *κ'*. p. 802, 28. et Horti Adonidis: *τὸ δυσὶ βάρβαρον.* Vid. Valck. ad Thom. M. in Epistt. Batavor. ad I. A. Ernest. editis a Tittm. p. 157. Buttm. Gr. max. Vol. 1. p. 282. tuetur *δυσίν.* Conf. Matth. §. 138. Ad *τρεῖς τεσσαρακοστιάς* haec extat Dukeri adnotatio: „Spanh. Dissert. 5. de Praest. et Usu Numism. Ant. p. 249. miratur, cur Port. in interpretatione Latina retinuerit vocem Graecam *tessaracostas*, et quum hic de nautico stipendio agi liqueat, post *Chius* non addiderit *drachmas.* Neque aliter haec verba explicanda esse dicit, quam de *quadraginta et tribus drachmis*, quas singuli nautae seu milites classis Peloponnesiae, quae ad expeditionem in Hellespontum adversus Athenienses proficiscebantur, a Chiis pro stipendio menstruo acceperint. Vallam quoque putasse, eandem significationem verborum *τρεῖς τεσσαρακοστάς* esse, ostendit illius interpretatio *ac datis a populo Chio ternis et quadraginta nummis Chiis in singulos.* Non improbo sententiam Spanhemii de stipendio menstruo, sed vellem docuisset, *τεσσαρακοστός* vel ulla alia huius formae numeralia, ut *εἰκοστός, τριακοστός* pro cardinalibus, ut Grammatici loquuntur, *τεσσαράκοντα, εἴκοσι, τριάκοντα* poni. Schol. Thuc. dicit, *τεσσαρακοστιάς* (nam ad hanc vocem potius pertinet hoc scholion, quam ad *Χίας*), esse *ἀρχαῖα νομίσματα ἐπιχώρια* Chiorum, ad quae Port. adnotat, fortasse ita dictum esse hunc nummum, quod esset quadragesima pars nummi alicuius nobis ignoti. Huic coniecturae acquiescam, donec didicero, *τετρακοστός* esse *quadraginta.*" Arn. propter denominationem confert *ἕκτας Φωκαΐδας* coll. Inscriptione in Append. ad Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 300. 301. Addit: „si

παρὰ τῶν Χίων τρεῖς τεσσαρακοστὰς ἕκαστος Χίας, τῇ τρίτῃ διὰ ταχέων ἀπαίρουσιν ἐκ τῆς Χίου οὐ πελάγιαι, ἵνα μὴ περιτύχωσι ταῖς ἐν τῇ Ἐρέσῳ ναυσίν, ἀλλὰ ἐν ἀριστερᾷ τὴν Λέσβον ἔχοντες ἔπλεον ἐπὶ τὴν ἤπειρον. καὶ προσβαλόντες τῆς Φωκαΐδος ἐς τὸν ἐν Καρτερίοις λιμένα καὶ ἀριστοποιησάμενοι, παραπλεύσαντες τὴν Κυμαίαν δειπνοποιοῦνται ἐν Ἀργεννούσαις [τῆς ἠπείρου], ἐν τῷ ἀντιπέρας τῆς Μυτιλήνης. ἐντεῦθεν

fuit quadragesima pars stateris, erant circiter tres oboli, et tota summa foret stipendium tridui, si sumantur tres in singulos dies oboli.“

οὐ πελάγιαι] Οὐ excidisse, quod vulgo deerat, et Krueg. p. 306. monuit et Haack. de coniectura in ordinem recepit. Id quod verum esse, et situs locorum docet et quod sequitur: ἐν ἀριστερᾷ τὴν Λέσβον ἔχοντες. „Si πελάγιαι, quomodo ἐν ἀριστερᾷ τὴν Λέσβον ἔχοντες et ἔπλεον ἐπὶ τὴν ἤπειρον? Et quomodo ita vitare poterant Atheniensium ad Eresum naves? Haec prorsus contraria sunt, neque ullo modo inter se conciliari possunt, nisi ante πελάγιαι inseras οὐ, quod facile absorberi potuit ab ultima praecedentis nominis Χίου. Huic lectioni non solum tota navigationis praeter Asiae continentis litora descriptio apprime convenit, sed etiam sequens ἀλλά respondet.“ Haack. Carteria inter Phocaeam et Smyrnam sita erant. Plin. H. N. 5, 38. *Carteria iuxta Smyrnam insula.* Verba τῆς ἠπείρου etc. Haack. ita intelligit: *prope continentem sitis*, quod improbat Krueg. „Ista verba, ait, si genuina essent, ex h. l. colligendum foret, Arginusis insulis ex adverso positum fuisse in continente oppidum cognomine, quemadmodum Sybota portus Sybotis insulis opposita fuerunt. Et hanc quidem sententiam confirmare videtur Schol. Aristoph. ad Ran. 33. ἡ Ἀργίνουσα πόλις τῆς Αἰολίδος, ἀντικρὺς δὲ Λέσβου κειμένη καὶ Μαγίας (scribendum videtur Μαλίας, ut iam monuit Duk. ad Thuc. 3, 4.) καλουμένης ἄκρας, et ibidem ad v. 710. ἡ Ἀργίνουσα κώμη ἦν τῆς Αἰολίδος. Sed Scholiastae huic, etiamsi dicere voluerit, eius nominis oppidum fuisse in continente (de quo tamen dubitari potest), non multum fidei tribuerim, quum in eis, quae exhibet, ignorantiae vestigia satis manifesta sint. De pugna enim illa loquitur, quam ad Arginusas insulas commissam esse constat. Pertinent huc Xenophontis H. Gr. 1, 6, 26. haec verba: ὁ Καλλικρατίδας ἐδειπνοποιεῖτο τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ ἀντίον τῆς Μυτιλήνης. τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔτυχον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δειπνοποιούμενοι ἐν ταῖς Ἀργινούσαις· αὗται δ' εἰσὶν ἀντίον τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ ἀντίον τῆς Μυτιλήνης. Quae Strabo illustrat: Μυτιλήνη κεῖται μεταξὺ Μηθύμνης καὶ τῆς Μαλίας ἡ μεγίστη πόλις, διέχουσα τῆς Μαλίας ἑβδομήκοντα σταδίων, τῶν δὲ Κανῶν ἑκατὸν εἴκοσιν, ὅσων καὶ τῶν Ἀργινουσῶν, αἳ τρεῖς μέν εἰσιν οὐ μεγάλαι νῆσοι, πλησιάζουσι δὲ τῇ ἠπείρῳ, παρακείμεναι δὲ ταῖς Κάναις (ubi scribe πλησιάζουσαι), 13, 2. p. 137. Tauchn. Sed maxime ad disputationem nostram facit Diod. 13, 97., qui αἱ Ἀργίνουσαι, ait, τότ' ἦσαν οἰκούμεναι καὶ πολισμάτιον Αἰολικὸν ἔχουσαι, κείμεναι μεταξὺ Μιτυλήνης καὶ Κύμης, ἀπέχουσαι τῆς ἠπείρου βραχὺ παντελῶς καὶ τῆς ἄκρας τῆς Κανίδος (scr. τῆς Κανίδος). Conf. etiam Harpocr. s. v., ibique Vales. et Steph. Byz. s. v. Ex Diodori loco apparet, Scholiastam Ἀργίνουσαν πόλιν sive κώμην τῆς Αἰολίδος dicere potuisse, nec tamen continentis oppidum intelligere. Sed etiamsi intellexerit atque omnia vera prodiderit, ne ita quidem sine dubitatione eius auctoritate uti possemus, qua Thucydidis verba a suspicione liberaremus. Ille enim τὴν Ἀργίνουσαν nominat, hic τὰς Ἀργινούσας, ut altera forma dici possit oppidum continentis, altera insulas esse appellatas.“ Post

δὲ ἔτι πολλῆς νυκτὸς παραπλεύσαντες [τὴν Κυμαίαν] καὶ ἀφικόμενοι τῆς ἠπείρου ἐς Ἁρματοῦντα καταντικρὺ Μηθύμνης, ἀριστοποιησάμενοι, διὰ ταχέων παραπλεύσαντες Λέκτον καὶ Λάρισαν καὶ Ἁμαξιτὸν καὶ τὰ ταύτῃ χωρία, ἀφικνοῦνται ἐς Ῥοίτειον ἤδη τοῦ Ἑλλησπόντου, πρῳαίτερον μέσων νυκτῶν. εἰσὶ δ' αἱ τῶν νεῶν καὶ ἐς Σίγειον κατῆραν καὶ ἄλλοσε τῶν ταύτῃ χωρίων.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐν τῇ Σηστῷ δυοῖν δεούσαις εἴκοσι ναυ- 102
σὶν ὄντες, ὡς αὐτοῖς οἵ τε φρυκτωροὶ ἐσήμαινον καὶ ἡσθά-

haec disputata Krueg. p. 307. eo inclinat, ut verba τῆς ἠπείρου ex sequentibus irrepsisse existimet.

παραπλεύσαντες καὶ ἀφικόμενοι] Cass. Aug. It. Vat. Reg. K. m. Ar. Chr. παραπλεύσαντες τὴν Κυμαίαν καὶ ἀφικόμενοι. G. I. παραπλεύσαντες τὴν Κυμαίαν περαιοῦνται ἐν Ἀργ. — Μιτυλήνης καὶ ἀφικόμενοι. Gr. παραπλεύσαντες Λέκτον καὶ Λάρισσαν καὶ ἀφικ. E. παραπλεύσαντες Λέκτον, intermediis omissis. „Quod boni libri ante καὶ ἀφικόμενοι addunt, τὴν Κυμαίαν e praegressis irrepsisse dubitatione vacat, eruntque fortasse, quibus etiam παραπλεύσαντες insititium esse videatur. Quod si quis probabile censeat, καί, quod est ante ἀφικόμενοι, post Μηθύμνης transponatur necesse est.“ Krueg. p. 307 sq. Aliam viam ingressus Popp. scribit παραπλεύσαντες τὴν Κυμαίαν καὶ ἀφικόμενοι etc., hoc nomen ex corruptis τὴν Κυμαίαν eruendum esse putans. Cane sive Canae promontorium in continente erat, oppositum Maleae, promontorio Lesbi. v. Strab. 13. p. 916. Alm. Palmer. ad Diod. 13, 97. Harmatus quoque nomen promontorii est auctore Strabone 13. p. 145. Tauchn. (p. 923. B. Alm.), idemque nomen urbis apud Plinium, v. Casaub. ad Strab. l. c. Situs Harmatuntis colligitur ex tribus locis Strabonis 13. p. 120. 134. 145. Tauchn. (p. 903. C. 914. B. 923. B. Alm.) Horum locorum primo haec leguntur: εἶτ' ἐν ἑκατὸν καὶ τετταράκοντα (σταδίοις) τὰ Γάργαρα· κεῖται δὲ τὰ Γάργαρα ἐπ' ἄκρας, ποιούσης τὸν ἰδίως Ἀδραμυτηνὸν καλούμενον κόλπον. λέγεται γὰρ καὶ πᾶσα ἡ ἀπὸ Λέκτου μέχρι Κανῶν παραλία τῷ αὐτῷ τούτῳ ὀνόματι, ἐν ᾧ καὶ ὁ Ἐλαϊτικὸς περιλαμβάνεται· ἰδίως μέντοι φασὶ τοῦτον Ἀδραμυτηνόν, τὸν κλειόμενον ὑπὸ ταύτης τε τῆς ἄκρας, ἐφ' ᾗ τὰ Γάργαρα, καὶ τῆς Πυῤῥᾶς ἄκρας προσαγορευομένης· ἐφ' ᾗ καὶ Ἀφροδίσιον ἵδρυται. Altero haec sunt: εἶτ' ἐν ἑκατὸν σταδίοις ἡ Κάνη, τὸ ἀντιᾶρον ἀκρωτήριον τῷ Λέκτῳ, καὶ ποιοῦν τὸν Ἀδραμυτηνὸν κόλπον, οὗ μέρος καὶ ὁ Ἐλαϊτικός ἐστι. Tertio haec: εἶτ' ἄκρα μετὰ τετταράκοντα σταδίους, ἣν καλοῦσιν Ὕδραν, ἡ ποιοῦσα τὸν κόλπον τὸν Ἐλαϊτικόν, πρὸς τὴν ἀπεναντίον ἄκραν Ἁρματοῦντα. Ergo inde a Gargaris usque ad Pyrrham sinus erat, qui sensu angustiori Adramyttenus dicebatur; inde a Lecto ad Hydram sinus, qui sic latiori sensu appellabatur. Ut Lectum et Cane, ita Harmatus et Hydra situ oblique opposito inter se respondent. Secundum haec situm Harmatuntis definivi in Tabula Lesbi et adiacentis orae continentis Asiae, quam aliis omissis, nonnullis pro consilio meo et institutione operis mutatis ex Plehnii Lesbiacis repetendam curavi. Ad verba ἤδη τοῦ Ἑλλησπόντου supple ὄν, v. adn. ad 8, 63.

102. οἱ — Ἀθηναῖοι ἐν τῇ Σηστῷ] v. cap. 80. vers. fin. Ὑπομίξαντες Schol. exponit per ἐγγίσαντες. Arn.: keeping close under the shore of the Chersonesus. Porro ἐκπλεῦσαι, ait Schol. ἀντὶ τοῦ ἐκπλεύσαντες διαφυγεῖν. Frustra quaesivi, quo hunc modum loquendi comprobarem; tametsi ne Arn. quidem de veritate explicationis huius

νοντο τὰ πυρὰ ἐξαίφνης πολλὰ ἐν τῇ πολεμίᾳ φανέντα, ἔγνωσαν ὅτι ἐκπλέουσιν οἱ Πελοποννήσιοι. καὶ τῆς αὐτῆς ταύτης νυκτὸς ὡς εἶχον τάχους ὑπομίξαντες τῇ Χερσονήσῳ, παρέπλεον ἐπ' Ἐλαιοῦντος, βουλόμενοι ἐκπλεῦσαι ἐς τὴν εὐρυχωρίαν τὰς τῶν πολεμίων ναῦς. καὶ τὰς μὲν ἐν Ἀβύδῳ ἑκκαίδεκα ναῦς ἔλαθον, προειρημένης φυλακῆς τῷ φιλίῳ ἐπίπλῳ, ὅπως αὐτῶν ἀνακῶς ἔξουσιν, ἣν ἐκπλέωσι· τὰς δὲ μετὰ τοῦ Μινδάρου ἅμα τῇ ἕῳ κατιδόντες τὴν δίωξιν εὐθὺς ποιούμενοι, οὐ φθάνουσι πᾶσαι, ἀλλ' αἱ μὲν πλείους ἐπὶ τῆς Ἴμβρου καὶ Λήμνου διέφυγον, τέσσαρες δὲ τῶν νεῶν αἱ ὕσταται πλέουσαι καταλαμβάνονται παρὰ τὸν Ἐλαιοῦντα. καὶ μίαν μὲν ἐποκείλασαν κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Πρωτεσιλάου αὐτοῖς ἀνδράσι λαμβάνουσι, δύο δὲ ἑτέρας ἄνευ τῶν ἀνδρῶν· τὴν δὲ μίαν πρὸς τῇ Ἴμβρῳ κενὴν
103 κατακαίουσι. μετὰ δὲ τοῦτο ταῖς τε ἐξ Ἀβύδου ξυμμιγείσαις καὶ ταῖς ἄλλαις, ξυμπάσαις ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα, πολιορκήσαντες

dubitat. Propter τὰς μὲν ἐν Ἀβύδῳ redi ad c. 99. Ad verba προειρημένης φυλακῆς Schol. haec adnotavit: καίτοι προειρημένου τοῖς ἐν τῇ Ἀβύδῳ ὑπὸ τοῦ φιλίου ἐπίπλου (τουτέστιν ὑπὸ τοῦ στόλου τοῦ μετὰ Μινδάρου), ὅπως παραφυλάττωσι τοὺς Ἀθηναίους, ὑπὲρ τοῦ μὴ λαθεῖν αὐτοὺς ἐκπλεύσαντας. Hoc quoque valde durum et obscure significatum est. Cum abstracto ἐπίπλου posito pro ἐπιπλεόντων Arn. confert similes locutiones 4, 128. 5, 23. 8, 64. Adde 2, 90. μὴ διαφύγοιεν πλέοντα τὸν ἐπίπλουν σφῶν οἱ Ἀθηναῖοι. De ἀνακῶς haec reperiuntur apud Eustath. in Hom. Od. p. 1425. vers. fin. Rom. Παυσανίας δὲ λέγων καὶ αὐτὸς τὸ ἀνακῶς ἀντὶ τοῦ φυλακτικῶς καὶ προνοητικῶς παρά τε Ἡροδότῳ καὶ Θουκυδίδῃ, φησὶ καὶ ὅτι Ἀνάκεια ἑορτὴ Διοσκούροιν ἀνακοῖν, ὡς σοφοῖν. Vid. Matth. p. 657. Eustathium compilavit Phavorin. Adde Eustath. p. 21, 16. 1426, 4. Hesychius ἀνακῶς, ἐπιμελῶς. Adde Gloss. Herodot. p. 324. Valck. ad libr. 8, 109. Utitur voce etiam Plut. Thes. 33. Schol. τὸ μὲν ἀνακῶς ἀντὶ τοῦ προνοητικῶς καὶ φυλακικῶς· ὁ δὲ νοῦς, οἱ Ἀθηναῖοι ἐν ταῖς ἑκκαίδεκα ναυσὶν ἔλαθον τοὺς ἐν Ἀβύδῳ Πελοποννησίους παραφυλάττοντας, καίτοι προειρημένου τοῖς ἐν τῇ Ἀβύδῳ etc. Porro τὴν δίωξιν Schol. exponit per φυγήν. At δίωξιν ποιεῖσθαι non potest significare idem, quod φυγὴν ποιεῖσθαι 3, 33. 8, 16. Fieri tamen posse probare vult Kistem. locis Eurip. Herc. F. 1082. Aesch. Eum. 251. Fateor, ita poetis loqui licuit, sed ne iis quidem, nisi ubi nulla ambiguitas sermonis esset. Itaque mihi videtur scribendum esse ποιουμένου pro ποιούμενοι, ut Krueg. p. 319. proposuit. Arn. cum Haackio legi vult ποιουμένων. Pro Ἴμβρου, quod praebent Cl. Ven. Vat. vulgo legebatur ἠπείρου. Imbrus et Lemnus ubique iunguntur, praesertim ab oratoribus Atticis, ut iuxta altera alteram sitae atque antiquitus Atticae ditionis, et civibus Atticis assignatae. Correctionem certam reddunt, quae c. 109. extr. leguntur. Pro παρὰ τὸν Ἐλαιοῦντα Dobr. et Arn. requirunt περὶ τ. Ἐλ., sicut 6, 57. περὶ τὸ Λευκόριον. Arn. tamen addit, παρὰ si verum sit, iungendum esse cum πλέουσαι, *opprimuntur dum navigant praeter Elaeunta.* De fano Protesilai v. Lucian. in θεῶν ἐκκλησίᾳ, Pausan. Attic. 34, 2. Herodot. 6, 140., quos citavit Popp.

103. καὶ ταῖς ἄλλαις ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα] D. ἑβδομήκοντα. „Hic requiras, quasnam auctor dicat τὰς ἄλλας ναῦς. Coniiciat aliquis, eas intelligi, quibus Helixus praeerat c. 80. At has a Mindaro non assumtas esse, postea significatur c. 107. Haud dubie enim quae ibi memorantur, eaedem sunt, quae c. 80. Neque ut ita statuamus, classis, quam hic habemus, numerus permittit. Ipse enim Mindarus naves adduxerat tres et septuaginta c. 99.; Abydi erant 16. c. 99. Sed duae e Mindari classe hoc ipso tempore ab Atheniensibus captae sunt, una nescio quo missa videtur; nisi tres captas esse Diodoro credendum est 13, 39. Constat igitur ratio, illis quas diximus Helixi navibus non additis. Quocirca αἱ ἄλλαι νῆες eae sint necesse est, quas Mindarus adduxerat. Ita vero post ἄλλαις et post ὀγδοήκοντα incidendum atque ad ξυμπάσαις ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα subaudiendum est οὔσαις, ea ratione, de qua expositum ad c. 63. Adde Xen. H. Gr. 4, 8, 23. συντάξας τούς τε ἀπὸ τῶν αὐτοῦ νεῶν, τεττακοσίους, καὶ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων φυγάδας — ἦγεν αὐτοὺς ἐπὶ Μήθυμναν.“ Krueg. p. 308.

Ἐλαιοῦντα ταύτην τὴν ἡμέραν, ὡς οὐ προσεχώρει, ἀπέπλευσαν ἐς Ἄβυδον.

ἐς Ἄβυδον] K. Ar. Chr. Dan. (teste Bekk. etiam m.) Thom. M. p. 933. et Phavorin. ὡς Ἀβ. solita permutatione. Phavorinus e Thoma M. p. 933. ὡς λαμβάνεται καὶ ἀντὶ τῆς εἰς προθέσεως, ἐπὶ κινήσεως καὶ ἐμψύχου· ἅπαξ δὲ καὶ ἐπὶ ἀψύχου Θουκυδίδης εἶπεν. οἷον „ἀπέπλευσαν ὡς Ἄβυδον.“ Hesych. ὡς βασιλέα· πρὸς τὸν βασιλέα· ὡς ἡμᾶς· πρὸς ἡμᾶς. v. Grammat. Meermann. §. 23. p. 647. Putant tamen Hemsterh. Wyttenb. alii, ὡς quamquam raro, interdum tamen pro εἰς dictum nominibus regionum et urbium iungi. Quod ad Thucydidem attinet, certissimum est praeceptum, ὡς nisi pro πρός hominum nominibus additum non dici, nunquam pro ἐς, ubi urbes et regiones sibi iunctum habent. Nam peculiaris est ratio loci 1, 137. ἐς βασιλέα, ubi v. adnotata. Idem in universum statuunt Valck. Schaef. et Porson. ad Eurip. Phoen. 1415. Herm. ad Soph. Tr. 365. Coraes ad Heliod. p. 295. Koen. ad Greg. Cor. p. 78. Adde Heilm. ad Thuc. p. 1135. Schaef. ad Greg. Cor. p. 24. Herm. ad Vig. p. 853. Buttm. Gr. max. §. 174. adn. 6. Popp. 1. Commentt. p. 318 sq. 666 sq. At Doederl. Specim. ed. nov. Soph. p. 39. in contrariam sententiam affert Soph. Oed. R. 1480. et Tr. 366., ubi refellitur ab Hermanno. Neque poetae consuetudinem ad hunc scriptorem quidquam facere, mox videbimus. Conf. Censor. Speciminis nov. ed. Soph. in Annal. Heidelb. nr. 41. anni 1815. Dein Doederl. singulari scriptione hoc argumentum tractavit in libro Philol. Beitr. aus d. Schw. Vol. 1. p. 303., ubi p. 314. loci Thucydidei huc pertinentes recensentur, quos iam sigillatim pertractemus. Primus sit 1, 50. καὶ ἐπεπαιώνισιο αὐτοῖς ὡς ἐπίπλουν, ubi Bekk. ἐς addidit ex F. It. Vat. H. Reg. (G.) cod. Bas. Laur. E. Mosqu. m. b. marg. 2. Steph. Tus. Idem habet Cl. sed ex emendatione; at Ven. ὡς ἐσεπίπλουν. Cass. habet ὡς ἐπὶ πλοῦν. Marg. 1. Steph. ἐς ἐπίπλουν sine ὡς. Sequatur 1, 63., ubi ὡς ἐς ἐλάχιστον scribendum ex F. Ven. et plerisque aliis libris, ex quibus tantum Aug. It. Vat. H. Reg. (G.) Laur. E. Dan. omittunt ἐς. Ὡς h. l. intendit vim superlativi, adeoque huc non pertinet, ubi quaestio sit de praepositione ὡς. Tertius locus est 4, 53., ubi ἀνέχει ὡς τὸ Κρητικὸν πέλαγος admodum infirma auctoritate Lexici Seguer. in Anecdd. Bekk. 1. p. 400. nititur. Omnes libri Thucydidis ibi exhibent consuetum πρός. Quarto: apud Thuc. 4, 79. in verbis ὡς Περδίκκαν καὶ ἐς τὴν Χαλκιδικὴν male Abreschium ἐς eiectum velle, adnotavit Valck. apud Tittm. in Epistt. Batav. ad I. A. Ernest. p. 106. Quintus locus extat 5, 17., ubi ex Gr. et Ven. editur ὡς ἐπὶ τειχισμόν pro vulgata ὡς ἐπιτειχισμόν. Conf. 8, 34. παρεσκευάζοντο ἐς τὸν τειχισμόν. Doederl. contendit, modo ἐπιτειχισμόν munitionem esse castelli alicuius in terra hostili, provocans ad Hemsterh. ad Lucian. Nigrin. 23. Vol. 1. p. 263. Bip. (Vol. 1.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ψευσθέντες τῶν σκοπῶν, καὶ οὐκ ἂν οἰόμενοι σφᾶς λαθεῖν τὸν παράπλουν τῶν πολεμίων νεῶν, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν τειχομαχοῦντες, ὡς ᾔσθοντο, εὐθὺς ἀπολιπόντες τὴν Ἔρεσον κατὰ τάχος ἐβοήθουν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ δύο τε ναῦς τῶν Πελοποννησίων αἱροῦσιν, αἳ πρὸς τὸ πέλαγος τότε θρασύτερον ἐν τῇ διώξει ἀπάρασαι περιέπεσον αὐτοῖς, καὶ ἡμέρᾳ ὕστερον ἀφικόμενοι ὁρμίζονται ἐς τὸν Ἐλαιοῦντα, καὶ τὰς ἐκ τῆς Ἴμβρου ὅσαι κατέφυγον κομίζονται, καὶ
104 ἐς τὴν ναυμαχίαν πέντε ἡμέρας παρεσκευάζοντο. μετὰ δὲ τοῦτο ἐναυμάχουν τρόπῳ τοιῷδε. οἱ Ἀθηναῖοι παρέπλεον ἐπὶ κέρως ταξάμενοι παρ' αὐτὴν τὴν γῆν ἐπὶ τῆς Σηστοῦ, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι αἰσθόμενοι ἐκ τῆς Ἀβύδου ἀντανῆγον καὶ αὐτοί. καὶ ὡς ἔγνωσαν ναυμαχήσοντες, παρέτειναν τὸ κέρας οἱ μὲν

p. 73. Reitz.) et Nieb. H. R. Vol. 2. p. 76. ed. pr. Minime; τειχισμός idem appellatur loco modo adscripto et 6, 44. alibi. Hinc τειχίζειν φρούριον 6, 75. 2, 32., apud Xen. Cyrop. 3, 2, 1. Quid? quod Xen. H. Gr. 1, 5, 11. τειχίζειν pro περιτειχίζειν dixit. „Vulgata vel ideo ferri nequit (ut ne in loco 1, 50. quidem), quia ex ea ὡς consilium rei gerendae significare necesse esset, quum, ubi praepositio est, indicet, quo profectio fiat (die blosse Richtung einer Bewegung)." Popp. 1. Commentt. p. 318 sq. Sextus locus sit 8, 1., ubi quod pro ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας unus Dan., liber deterrimae notae, ὡς habet, nullam vim habere potest, nisi ut declaret, quam leviter hae voces permutatae sint. Septimus locus extat 8, 5. Ἄγις μεταπέμπεται Ἀλκαμένη καὶ Μέλανθον ἄρχοντας ὡς τὴν Εὔβοιαν, ubi vulgata est ὡς ἐς, eaque recte habens, ut videbit, qui sequentia legerit; hoc enim scriptor dicit: bestimmt für Euboea. Ὡς ibi om. Cass. G. (?) E. m. Ar. Chr. Dan. Contra ἐς om. Reg. (?) Gr. (in quo rec. man. adscripsit) D. I. Mosqu. Marc. Cl. Ven. Y. Taur. Conf. 8, 79. Octavo loco „8, 17. ἔπλεον ἐς Μίλητον ὡς ἀποστήσοντες pro ἐς cum Gr. et Mosqu., libris parum probis, ὡς legere vel propterea nemo volet, quod ὡς statim sequitur." Popp. l. c. sequitur nonus locus 8, 36. ὡς τὴν Μίλητον, ubi non solum C. E., sed etiam praestantissimus Vat. ὡς in ἐς vel εἰς mutant. „Denique 6, 61. pro πρὸς Βοιωτούς τι πράσσοντες cum uno Reg. ὡς rursus idcirco praeponi non potest, quia non adest verbum proficiscendi." Popp. l. c. Non raro causa corruptelae fuit haec, quod, ubi ὡς εἰς vel ἐς iuncta scribenda erant, alterutro omisso, vel ὡς vel εἰς (ἐς) relictum est, ut vidimus factum esse 8, 5. Matth. p. 1147. (conf. p. 1284. sub lit. l.) „raro, ait, rebus iungitur ὡς, ut ὡς Ἄβυδον apud Thuc. Verisimile est, hoc loquendi genus inde originem traxisse, quod saepe ὡς εἰς coniunctum est, ut a Xen. Ages. 1, 14." Imo hic fuisse videtur fons corruptelae. Nisi discrimen habitum voluissent inter ὡς et ἐς, non tam accurati in his vocibus discernendis fuissent, velut Arist. Pac. 104. ὡς τὸν Δι' εἰς τὸν οὐρανόν et Lucian. Icaromen. 33. Vol. 7. p. 45. Bip. ἐς τὸν Τάρταρον ὡς τοὺς γίγαντας. Pausan. 3, 1, 4. ὡς Διφαρέα ἐς τὴν Μεσσηνίαν. Thuc. 5, 80. ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης καὶ ὡς Περδίκκαν. 8, 39. ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ὡς Φαρνάβαζον. 31. ἐς Φώκαιαν καὶ Κύμην ὡς Ἀσιύοχον. Vid. Brunck. Indic. Aristoph. s. v. ὡς. Valck. ad Herodot. 2, 135. Interest autem aliquid inter ὡς ἐς et simplex ἐς. Illud significat, quod dicitur auf dem Wege, in der Richtung nach, hoc simpliciter nach. Vid. Valck. ad Thom. M. in Epistt. Batav. ad I. A. Ernest. p. 106. Matth. §. 628. 3. extr.

Ἀθηναῖοι παρὰ τὴν Χερσόνησον, ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἰδάκου μέχρι Ἀρριανῶν, νῆες ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα, οἱ δ' αὖ Πελοποννήσιοι ἀπὸ Ἀβύδου μέχρι Δαρδάνου, νῆες ὀκτὼ καὶ ὀγδοήκοντα. κέρας δὲ τοῖς μὲν Πελοποννησίοις εἶχον τὸ μὲν δεξιὸν Συρακόσιοι, τὸ δ' ἕτερον αὐτὸς Μίνδαρος καὶ τῶν νεῶν αἱ ἄριστα πλέουσαι, Ἀθηναίοις δὲ τὸ μὲν ἀριστερὸν Θράσυλλος, ὁ δὲ Θρασύβουλος τὸ δεξιόν· οἱ δὲ ἄλλοι στρατηγοὶ ὡς ἕκαστοι διετάξαντο. ἐπειγομένων δὲ τῶν Πελοποννησίων πρότερόν τε ξυμμῖξαι, καὶ κατὰ μὲν τὸ δεξιὸν τῶν Ἀθηναίων ὑπερσχόντες αὐτοὶ τῷ εὐωνύμῳ ἀποκλῆσαι τοῦ ἔξω αὐτοὺς ἔκπλου, εἰ δύναιντο, κατὰ δὲ τὸ μέσον ἐξῶσαι πρὸς τὴν γῆν οὐχ ἑκὰς οὖσαν, οἱ Ἀθηναῖοι γνόντες, ἢ μὲν ἐβούλοντο ἀποφράξασθαι

104. Ἰδάκου — Ἀβριανῶν] De his locis silent veteres. Wass.

ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα] Cass. Aug. Pal. It. Vat. corr. Cl. et Ven. sicut m. ex emend. Contra in Cass. ad marg. man. rec. γρ. ὀγδοήκοντα sicut vulgo. Et paulo post Peloponnesiis naves ὀκτὼ καὶ ὀγδοήκοντα tribuunt Cl. Ven., ὀκτὼ καὶ ἑξήκοντα vulgata. Athenienses modo in Lesbo habuerant naves 67. Vide cap. 100. extr. Accesserunt quae in Hellesponto a Mindaro subito superveniente oppressae, quatuor navibus amissis, ad Imbrum et Lemnum confugerant quatuordecim. Vide cap. 102. Exsuperant numerum septuaginta sex navium istae octoginta una naves quinque navium numero (conf. adn. ad c. 79.), quae quinque naves Haackio videntur ab Atheniensibus ad tuendam Lesbum relictae esse. Krueg. p. 319. hoc improbabile esse iudicat, quod, quum Athenienses depugnaturi essent, hostemque navium multitudine superiorem esse non ignorare possent, alias potius naves arcessituri fuissent, quam quas habebant, earum partem relicturi, quum praesertim navibus quidem ad Lesbi custodiam non admodum opus fuisse videatur. Porro videamus Peloponnesiorum navium numerum. Hi octoginta sex naves apud Elaeuntem habuisse modo cap. 103. dicti sunt. Exsuperant numerum octoginta sex navium duae. Utut est, certe praestant octoginta octo naves librorum Cl. et Ven., ac septuaginta sex aliorum librorum, quum Atheniensium octoginta unam naves ante pugnam fuisse, ex superioribus pateat, et mox ipse scriptor dicat, Athenienses navium numero hostibus inferiores fuisse, id quod confirmat Diod. 8, 39., qui Athenienses multitudine inferiores, scientia peritiaque superiores evasisse auctor est.

αἱ ἄριστα πλέουσαι] Vallam legisse αἱ πέντε ἄριστα πλέουσαι suspicetur aliquis ex eius interpretatione, nam reddit *velocissimae quinque naves.* Abm. Port. Mox ὑπερσχόντες αὐτοί dictum est pro ὑπερσχόντων αὐτῶν, ut docebit adn. ad c. 63. De Cynossemate v. Wess. ad Diod. 13, 40. Gierig. ad Ovid. Metam. 13, 560., quos citavit Krueg. p. 283., quem nescio, quid moverit, ut ibidem scriberet, non vera esse posse verba Thucydidis: τὸ δ' εὐώνυμον αὐτοῖς ὑπερεβεβλήκει ἤδη τὴν ἄκραν, quum Thrasybulus dextro cornu praefuerit. Quid enim in his repugnantiae est? Thrasybulus dextrum cornu tenens non potuit Cynossema superare, quae est Kruegeri opinio, scribentis: „ne Athenienses a mari Aegaeo intercluderentur, quum impedire Thrasybulus adniteretur, mox Cynossema promontorium superavit. Cynossema videlicet erat in media acie Atheniensium, non ad mare Aegaeum, proinde non ad dextrum cornu Atheniensium, neque id Thrasybulus illo consilio, quo Krueg. dicit, superare poterat. Etenim Krueg. se decipi passus est falsa Danvillii descriptione horum locorum.

αὐτοὺς οἱ ἐναντίοι, ἀντεπεξῆγον καὶ περιεγίγνοντο τῷ πλῷ, τὸ δ' εὐώνυμον αὐτοῖς ὑπερεβεβλήκει ἤδη τὴν ἄκραν ἣ Κυνὸς σῆμα καλεῖται. τῷ δὲ μέσῳ, τοιούτου ξυμβαίνοντος, ἀσθενέσι καὶ διεσπασμέναις ταῖς ναυσὶ καθίσταντο, ἄλλως τε καὶ ἐλάσσοσι χρώμενοι τὸ πλῆθος, καὶ τοῦ χωρίου τοῦ περὶ τὸ Κυνὸς σῆμα ὀξεῖαν καὶ γωνιώδη τὴν περιβολὴν ἔχοντος, ὥστε τὰ ἐν
105 τῷ ἐπέκεινα αὐτοῦ γιγνόμενα μὴ κάτοπτα εἶναι. προσπεσόντες οὖν οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ τὸ μέσον ἐξέωσάν τε ἐς τὸ ξηρὸν τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐς τὴν γῆν ἐπεξέβησαν, τῷ ἔργῳ πολὺ περισχόντες. ἀμῦναι δὲ τῷ μέσῳ οὔθ' οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὑπὸ πλήθους τῶν ἐπικειμένων νεῶν ἐδύναντο, οὔθ' οἱ περὶ τὸν Θράσυλλον ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου· ἀφανές τε γὰρ ἦν διὰ τὴν ἄκραν τὸ Κυνὸς σῆμα, καὶ ἅμα οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ἄλλοι οὐκ ἐλάσσους ἐπιτεταγμένοι εἶργον αὐτούς, πρὶν οἱ Πελοποννήσιοι διὰ τὸ κρατήσαντες ἀδεῶς ἄλλοι ἄλλην ναῦν διώκοντες ἤρξαντο μέρει τινὶ σφῶν ἀτακτότεροι γενέσθαι. γνόντες δὲ οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον, τὰς ἐπὶ σφίσι ναῦς ἐπεχούσας πανσάμενοι τῆς ἐπεξαγωγῆς ἤδη τοῦ κέρως καὶ ἐπαναστρέψαντες εὐθὺς ἠμύναντό τε καὶ τρέπουσι, καὶ τὰς κατὰ τὸ νικῆσαν τῶν Πελοποννησίων μέρος ὑπολαβόντες πεπλανημένας ἔκοπτόν τε καὶ ἐς φόβον τὰς πλείους ἀμαχεὶ κα-
106 θίστασαν. οἵ τε Συρακόσιοι ἐτύγχανον καὶ αὐτοὶ ἤδη τοῖς περὶ τὸν Θράσυλλον ἐνδεδωκότες καὶ μᾶλλον ἐς φυγὴν ὁρμήσαντες, ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἄλλους ἑώρων. γεγενημένης δὲ τῆς τροπῆς, καὶ καταφυγόντων τῶν Πελοποννησίων πρὸς τὸν Μείδιον μάλιστα ποταμὸν τὸ πρῶτον, ὕστερον δὲ ἐς Ἄβυδον, ναῦς

105. *οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον*] v. Matth. p. 1160. Mox in verbis *ἀφανές τε* Pal. om. *τε*. Cass. et T. (Cantabr. Arn.) pro iis praebent *ἀφανέστερον*, Aug. It. *ἀφανέστερα*. „Fortasse recte, si vera est Porti interpretatio *res ab ipsis cerni non* (vel *minus*) *poterat*." Popp. Conf. adn. ad 8, 55. Dein *διὰ τὸ κρατήσαντες — διώκοντες* praebent Cass. Aug. It. Vat. T. (Cantabr. Arn.) Ven. et corr. Cl. et in marg. Pal. Vulgo *διώκειν*, quod Cass. int. vers. a rec. corr. Commixtio duarum locutionum est pro *διὰ τὸ κρατήσαντες διώκειν* vel pro *κρατήσαντες* sine *διὰ τό*. Vid. adn. ad 1, 2.

γνόντες — ἐπεχούσας] Cass. Aug. Pal. It. et cum *γρ.* Vat. *ἔτι ἐχουσας*, quod fortasse etiam Schol. invenit; receptam scripturam Cass. ex emend. In D. *ἐ. ἐπισχούσας*. „Haack. virgulam post *Θρασύβουλον* posuit, ut *ἐπεχούσας* probata Scholiastae explicatione ad *ἠμύνοντο* referatur. Ita etiam Valla." Popp. Schol. *ἐπεχούσας, ἤγουν ἐφεδρευούσας*. Unice vera videtur Haackii distinctio. Et *τῆς ἐπεξαγωγῆς* etc. est *omissa diductione cornu*.

106. *τὸν Μείδιον*] Cass. Aug. Pal. It. Vat. et cum *γρ.* Cl., nisi quod in Cass. rec. man. superscr. *Πείδιον*, et in Pal. rec. man. et marg. *Πίδιον*. Vulgo *Πύδιον*. Lugd. *Πύδον*. Interpretes huc referunt Hesychii et Phavorini glossam: *Πύθιον ἱερὸν Ἀπόλλωνος καὶ Πύθιος ὁ Ἀπόλλων. Πύδιον δὲ τὸ ὕδωρ παρὰ Θουκυδίδῃ*. Interpretes Hesychii probant vulgatam in praesenti loco Thucydidis, scribentes apud auctorem suum *Πύδιον δὲ τὸ ὕδωρ*, ubi vulgo *Πύθιον*, et Pydium fa-

μὲν ὀλίγας ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι, στενὸς γὰρ ὢν ὁ Ἑλλήσποντος βραχείας τὰς ἀποφυγὰς τοῖς ἐναντίοις παρεῖχε, τὴν μέντοι νίκην ταύτην τῆς ναυμαχίας ἐπικαιροτάτην δὴ ἔσχον. φοβούμενοι γὰρ τέως τὸ τῶν Πελοποννησίων ναυτικὸν διά τε τὰ κατὰ βραχὺ σφάλματα καὶ διὰ τὴν ἐν τῇ Σικελίᾳ ξυμφοράν, ἀπηλλάγησαν τοῦ σφᾶς τε αὐτοὺς καταμέμφεσθαι καὶ τοὺς πολεμίους ἔτι ἀξίους του ἐς τὰ ναυτικὰ νομίζειν. ναῦς μέντοι τῶν ἐναντίων λαμβάνουσι Χίας μὲν ὀκτώ, Κορινθίας δὲ πέντε, Ἀμπρακιώτιδας δὲ δύο καὶ Βοιωτίας δύο, Λευκαδίων δὲ καὶ Λακεδαιμονίων καὶ Συρακοσίων καὶ Πελληνέων μίαν ἑκάστων· αὐτοὶ δὲ πεντεκαίδεκα ναῦς ἀπολλύασι. στήσαντες δὲ τροπαῖον ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ οὗ τὸ Κυνὸς σῆμα, καὶ τὰ ναυάγια προσαγαγόμενοι καὶ νεκροὺς τοῖς ἐναντίοις ὑποσπόνδους ἀποδόντες, ἀπέστειλαν καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας τριήρη ἄγγελον τῆς νίκης. οἱ δὲ ἀφικομένης τῆς νεὼς καὶ ἀνέλπιστον τὴν εὐτυχίαν ἀκούσαντες ἐπί τε ταῖς περὶ τὴν Εὔβοιαν ἄρτι ξυμφοραῖς καὶ κατὰ τὴν στάσιν γεγενημέναις πολὺ ἐπερρώσθησαν, καὶ ἐνόμισαν σφίσιν ἔτι δυνατὰ εἶναι τὰ πράγματα, ἢν προθύμως ἀντιλαμβάνωνται, περιγενέσθαι.

cientes esse inter Abydum et Dardanum, ubi Straboni 13. p. 889. B. Alm. est Rhodius, quem a Pydio nihil differre suspicatur Popp. 1, 2. p. 438., qui negat, aut Pydium sive Pythium, aut Midium aliunde notum esse, addens, Pradium habere Hellespònti tabulam a Guessefeldio editam. Mox *καταμέμφεσθαι* Krueg. ad Dionys. p. 283. interpretatur *semet reprehendere, incusare, suas res contemnere*, et conferri iubet Wessel. ad Herodot. 1, 77. Dein legebatur vulgo *ἀξίους τοῦ*. Emendavit Duk.

ναῦς μέντοι — πεντεκαίδεκα ναῦς ἀπολλύασι] Haec paene ad verbum recepit Diod. 13, 40., nisi quod *καὶ Βοιωτίας δύο* omittit et de Atheniensibus *αὐτοὶ δέ*, ait, *πέντε ναῦς ἀπέβαλον, ἃς πάσας βυθισθῆναι συνέβη*. Has demersas esse, unde resciverit nescio. Sed quum in sequentibus etiam Thucydidis vestigia legat, apud Thucydidem aliquid intercidisse suspiceris. Verumtamen in pugna etiam describenda multa habet alia, atque belli Peloponnesiaci scriptor. Quae ex quibus fontibus hausta sint, si, ubi Thucydidem nominat, c. 42. significasset, minus suspectae fidei historici esset narratio. Krueg. p. 323. Puto Ephorum a Diodoro compilatum esse, v. Marx. p. 232. Omisit Diod. etiam Lacedaemoniorum naves captas. Mox *Πελληνέων* habent Vat. Cl. Ven. Vulgo *Πελληναίων*. Bekk. confert 2, 9. 8, 3. Popp. addit 5, 58. et Steph. Byz., qui *ἡ Πελλήνη*, ait, *δύο μόνα ἐθνικὰ ἔχει, τὸ εἰς ευς καὶ τὸ διὰ τοῦ ιος*. Duk. adnotavit, Diodorum 13, 40. pro *Πελληνέων* (*Πελληναίων*) non recte habere *Παλληναίων*. Vid. adn. ad 4, 120. Paulo post pro *πεντεκαίδεκα* Diod. habet *πέντε*. Et *προσαγαγόμενοι* Schol. explicat per *ἰδιωσάμενοι*. Valla *attractis naufragiis*, probante Duk. Porro „*ἐνόμισαν σφίσιν ἔτι δυνατὰ εἶναι τὰ πράγματα περιγενέσθαι* idem est, ac si dixisset: *ἔτι δυνατὸν εἶναι σφῶν τὰ πράγματα περιγενέσθαι*, quam sententiam in interpretatione Latina expressit Port. Sic 3, 86. *πρόπειράν τε ποιούμενοι εἰ σφίσι δυνατὰ εἴη τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πράγματα ὑποχείρια γενέσθαι*. Dativis porro *αὐτῷ — αὐτοῖς — σφίσι* quamplurimis locis ita utitur Thucydides. 7, 31. *δέκα ναῦς τὰς ἄριστα σφίσι πλεούσας*. Vid. ad 3, 98." Duk.

107 Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν ἡμέρᾳ τετάρτῃ ὑπὸ σπουδῆς ἐπισκευάσαντες τὰς ναῦς οἱ ἐν τῇ Σηστῷ Ἀθηναῖοι ἔπλεον ἐπὶ Κύζικον ἀφεστηκυῖαν· καὶ κατιδόντες κατὰ Ἁρπάγιον καὶ Πρίαπον τὰς ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ὀκτὼ ναῦς ὁρμούσας, ἐπιπλεύσαντες καὶ μάχῃ κρατήσαντες τοὺς ἐν τῇ γῇ, ἔλαβον τὰς ναῦς. ἀφικόμενοι δὲ καὶ ἐπὶ τὴν Κύζικον ἀτείχιστον οὖσαν προσηγάγοντο πάλιν καὶ χρήματα ἀνέπραξαν. ἔπλευσαν δὲ ἐν τούτῳ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἐκ τῆς Ἀβύδου ἐπὶ τὸν Ἑλαιοῦντα, καὶ τῶν σφετέρων νεῶν τῶν αἰχμαλώτων ὅσαι ἦσαν ὑγιεῖς ἐκομίσαντο, (τὰς δὲ ἄλλας Ἑλαιούσιοι κατέκαυσαν) καὶ ἐς τὴν Εὔβοιαν ἀπέπεμψαν Ἱπποκράτη καὶ Ἐπικλέα κομιοῦντας τὰς ἐκεῖθεν ναῦς.

108 Κατέπλευσε δὲ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτους καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ταῖς τρισὶ καὶ δέκα ναυσὶν ἀπὸ τῆς Καύνου καὶ Φασηλίδος ἐς τὴν Σάμον, ἀγγέλλων ὅτι τάς τε Φοινίσσας ναῦς ἀποστρέψειε Πελοποννησίοις ὥστε μὴ ἐλθεῖν, καὶ τὸν Τισσαφέρνην ὅτι φίλον πεποιήκοι μᾶλλον Ἀθηναίοις ἢ πρότερον. καὶ πληρώσας ναῦς ἐννέα πρὸς αἷς εἶχεν, Ἁλικαρνασσέας τε πολλὰ χρήματα ἐξέπραξε καὶ Κῶν ἐτείχισε. ταῦτα δὲ πράξας καὶ ἄρχοντα ἐν τῇ Κῷ κατασήσας πρὸς τὸ μετόπωρον ἤδη ἐς τὴν Σάμον κατέπλευσε. καὶ ὁ Τισσαφέρνης ἀπὸ τῆς Ἀσπένδου, ὡς ἐπύθετο τὰς τῶν Πελοποννησίων ναῦς ἐκ τῆς Μιλήτου ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πεπλευκυίας, ἀναζεύξας ἤλαυνεν ἐπὶ τῆς Ἰωνίας. ὄντων δὲ τῶν Πελοποννησίων ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ, Ἀντάνδριοι, εἰσὶ δὲ Αἰολῆς, παρακομισάμενοι ἐκ τῆς

107. *Κύζικον ἀφεστηκυῖαν*] Hoc quando et quomodo factum sit, non narravit Thuc.; narravit Diod. 13, 40. Situm Harpagii illustrat Strab. 13, 1, 11. citatus ab Arnoldo: *ἐν δὲ τῇ μεθορίᾳ τῆς Κυζικηνῆς καὶ τῆς Πριαπηνῆς ἐστι τὰ Ἁρπαγεῖα τόπος, ἐξ οὗ τὸν Γανυμήδην μυθεύουσιν ἁρπαχθαι.* Propter *τὰς — ὀκτὼ ναῦς* redi ad c. 80. Porro *ἀναπράσσειν* „est *εἰσπράσσειν* ex debito et *ἐξ ὑποσχέσεως ὀφειλόμενα.* Conf. 2, 95. Dorv. in Charit. p. 220.“ Bau. Verbis *τῶν σφετέρων νεῶν τῶν αἰχμαλώτων* intelliguntur naves apud Cynossema ab Atheniensibus expugnatae c. 106., ut Popp. adnotavit. Schol. Lugd. *ἃς αἰχμαλώτους ἀπῆγον Ἀθηναῖοι.*

108. *ταῖς τρισὶ καὶ δέκα ναυσίν*] v. cap. 88. De *ἀποστρέψειε* v. adn. ad 5, 75. 6, 18. Paulo post *ἄρχοντα* Vat. pro vulgata *ἄρχοντας*, quod Popponi quoque placet, quia in tam parva insula plures duces relictos esse non probabile sit.

ἀναζεύξας ἤλαυνεν] Schol. *ἤγουν ἐπαναστρέψας.* Hesych. *ἀναζεύξας, ὑποσιρέψας, ἐκ μεταιρορᾶς ἁρμάτων.* Vid. adnot. ad 1, 29. Et *Ἁρσάκου* habent libri plurimi pro vulgata *Ἀστάκου.* „Vix credo, alibi inveniri hoc nomen hominis Persae. *Ἀρσάκης — Ἀρσάμης — Ἀρσάννης* sunt nota in historia nomina Persica. *Ἀρσάκου* hic etiam Valla legit, sed non recte convertit *Arsaco* pro *Arsace*, quod et alii post eum retinuerunt.“ Duk. Tum Deli lustratio aderat supra 5, 1. v. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Vol. 2. p. 218. Et *ἔχθραν προσποιησάμενος* est, opinor: *simulans sibi hostes, nesciebant quos, esse,* contra quos scilicet exercitum ducere vellet.

Ἀβύδου πεζῇ διὰ τῆς Ἴδης τοῦ ὄρους ὁπλίτας ἐσηγάγοντο ἐς τὴν πόλιν, ὑπὸ Ἀρσάκου τοῦ Πέρσου Τισσαφέρνους ὑπάρχου ἀδικούμενοι, ὅσπερ καὶ Δηλίους τοὺς Ἀτραμύττιον κατοικήσαντας, ὅτε ὑπ' Ἀθηναίων Δήλου καθάρσεως ἕνεκα ἀνέστησαν, ἔχθραν προσποιησάμενος ἄδηλον καὶ ἐπαγγείλας στρατιὰν αὐτῶν τοῖς βελτίστοις, ἐξαγαγὼν ὡς ἐπὶ φιλίᾳ καὶ ξυμμαχίᾳ, τηρήσας ἀριστοποιουμένους καὶ περιστήσας τοὺς ἑαυτοῦ κατηκόντισε. φοβούμενοι οὖν αὐτὸν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον μήποτε καὶ περὶ σφᾶς τι παρανομήσῃ, καὶ ἄλλα ἐπιβάλλοντος αὐτοῦ ἃ φέρειν οὐκ ἠδύναντο, ἐκβάλλουσι τοὺς φρουροὺς αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως.

Ὁ δὲ Τισσαφέρνης αἰσθόμενος καὶ τοῦτο τῶν Πελοποννη- 109
σίων τὸ ἔργον, καὶ οὐ μόνον τὸ ἐν Μιλήτῳ καὶ Κνίδῳ, καὶ ἐνταῦθα γὰρ αὐτοῦ ἐξεπεπτώκεσαν οἱ φρουροί, διαβεβλῆσθαί τε νομίσας αὐτοῖς σφόδρα, καὶ δείσας μὴ καὶ ἄλλο τι ἔτι βλάπτωσι, καὶ ἅμα ἀχθόμενος εἰ Φαρνάβαζος ἐξ ἐλάσσονος χρόνου καὶ δαπάνης δεξάμενος αὐτοὺς κατορθώσει τι μᾶλλον τῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, πορεύεσθαι διενοεῖτο πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, ὅπως μέμψηταί τε τῶν περὶ τὴν Ἀντανδρον γεγενημένων καὶ τὰς διαβολὰς καὶ περὶ τῶν Φοινισ-

109. *τὸ ἐν Μιλήτῳ*] Haec pertinent ad ea, quae c. 84. narravit. Vide Plut. de Garrul. n. l. ab fin., qui de Alcibiadis secundo exilio, quasi ex libro 8. memorat. Wass. Non memorat de Alcibiadis secundo exilio, sed garrulum hominem inducit, qui omnia, quae in libro 8. Thucydidis narrata sunt, uno tenore referat, et ne ibi quidem subsistat, sed usque ad Mileti expugnationem pergat et alterum Alcibiadis exilium. Non dicit igitur, haec libro 8. Thucydidis scripta esse. Tum *διαβεβλῆσθαι — αὐτοῖς* etc. est: er glaubte, mit ihnen sehr zerfallen, sehr in *Zerwürfniss* i. e. bei ihnen sehr verhasst, sehr übel angeschrieben zu seyn. Post *διαβολάς* aliquot libri inserunt *ἀπώσηται.* „Hoc ex scholio fluxisse, nosque hoc interpretamento facile carere posse, quum *διαβολάς* ex *ἀπολογήσηται* pendeat, existimat Haack. At primum haud facile dicimus *ἀπολογεῖσθαί τι, purgare aliquid,* sicut Latini *innocentiam suam purgare, morbum excusare,* et similia dicunt, sed *ἀπολογεῖσθαι* (*se excusare,* sich ausreden), *περί τινος, ὑπέρ τινος,* interdum *πρός τι* 6, 29. (raro *τινί* Lys. p. 805. Plut. Them. 23.). Nam apud Plat. Crit. 16. *ταῦτα πάντα ἀπολογεῖσθαι* significat *haec omnia defensionis causa afferre,* et verba *τὰ μὲν ἐς τὸν Μηδισμὸν τοσαῦτα ἀπολογούμεθα* 3, 62. partim pariter converti possunt *quod attinet ad studium Medorum tanta ad nos defendendos afferimus,* partim ex accusativo pronominis demonstrativi verbum aliquod etiam cum accusativo nominis substantivi construi posse non continuo sequitur. Conf. Matth. §. 421. adn. 2. Deinde quamquam Latine dicimus *crimina purgare* pro *refellere* et *diluere,* nescio an *ἀπολογεῖσθαι,* quod excusandi magis vim habet, non aeque dicatur. Coniicias *ἀπολύσηται,* ut c. 87.“ Popp., qui addit: „at *θανάτου δίκην ἀπολογεῖσθαι* est cap. 68.“ Quid igitur est, quin dicas *διαβολὰς ἀπολογεῖσθαι?* Denique verba *ὅταν — πληροῦται* om. l., quae a manu aliena addita esse, facile quisque concedet. Scriptorem quidem ipsum addidisse non credibile est, nisi quis opinetur, eum consilium continuandae historiae abiecisse, quum addueret, aut timuisse, ne memoria sibi excideret annus, in quo conscribendo versaretur. Quae tamen vix credo sibi quemquam persuasurum esse.

σῶν νεῶν καὶ τῶν ἄλλων εὐπρεπέστατα ἀπολογήσηται. καὶ ἀφικόμενος πρῶτον ἐς Ἔφεσον θυσίαν ἐποιήσατο τῇ Ἀρτέμιδι. . . . [ὅταν ὁ μετὰ τοῦτο τὸ θέρος χειμὼν τελευτήσῃ, ἓν καὶ εἰκοστὸν ἔτος πληροῦται.]

TEMPORA
RERUM IN LIBRO OCTAVO MEMORATARUM.

Cap.

1. ἐπειδὴ ἠγγέλθη] Ol. 91, 4. (413.) ante diem 13 Octobr.
2. τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος] Ol. 91, 4. (413.) ab die 13 Octbr. Eodem referuntur cap. 3. 4. 5. 6. n. l. ab init.
6. ὁ χειμὼν ἐτελεύτα] Ol. 91, 4. (412.) die 7 Apr.
7. τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους εὐθύς] Ol. 91, 4. (412.) inde a die 8 Apr.
10. μετὰ τὴν ἑορτήν] Ol. 91, 4. (412.) post mensem sive Munychionem (8 Apr. — 7 Mai.) sive Thargelionem (8 Mai. — 6 Iun.). Eodem refertur c. 13.
16. ἐν δὲ τούτῳ] Ol. 91, 4. (412.) versus finem anni Attici i. e. mense Iunio. Eodem refertur cap. 17. extr. et primum foedus Spartanorum cum rege Persarum.
19. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Χῖοι εὐθύς] Ol. $\frac{21}{91}$, $\frac{4}{1}$. (412.) Eodem refertur cap. 20. 21.
22. μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ αὐτοῦ θέρους] Ol. 92, 1. (412.) versus finem aestatis sive m. Septembr. Eodem refertur cap. 23. 24.
25. τοῦ αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος] Ol. 92, 1. (412.) sub initium m. Oct.
29. τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος] Ol. 92, 1. (412.) inde a die 2 Oct. Eodem refertur c. 30. 34.
35. τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος] Ol. 92, 1. (412.) m. Nov. Eodem refertur c. 36.
39. περὶ ἡλίου τροπάς] Ol. 92, 1. (412.) Dec. exeunte.
40. κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον] Ol. 92, 1. (411.) m. Ian.
45. ἐν δὲ τούτῳ καὶ ἔτι πρότερον] Ol. 92, 1. (412.) m. Sept.
55. ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι] Ol. 92, 1. (411.) m. Ian. exeunte. Haec cohaerent cum c. 40.
56. μετὰ δὲ ταῦτα] Ol. 92, 1. (411.) m. Febr.
57. μετὰ ταῦτα καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι] Ol. 92, 1. (411.) post diem 27 Febr.
59. καὶ μετὰ ταῦτα] Ol. 92, 1. (411.) m. Mart.
60. τελευτῶντος ἤδη τοῦ χειμῶνος] Ol. 92, 1. (411.) sub diem 29 Mart.
61. τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους ἅμα τῷ ἦρι εὐθὺς ἀρχομένῳ] Ol. 92, 1. (411.) inde a die 29 Mart.

Cap.

εἰσὶ δὲ Μιλησίων ἄποικοι] Abydus condita est sub rege Gyge intra Ol. 15 — Ol. 23. (720 — 682.) v. C. Fr. Herm. Antt. Gr. p. 144, 19. „Condita urbs secundum Thucydidem, Stephanum Byz., Athenaeum a Milesiis; iuxta Strabonem a Cyzicenis; ab Aeolibus iuxta Marcianum Heracleotam.“ Wass. Conf. Kamb. de Mileto p. 34 sqq.

ἔτι ἐν Ῥόδῳ ὄντος Ἀστυόχου] Ol. 92, 1. (411.) ante diem 29 Mart.

62. μετὰ δὲ τοῦτο εὐθύς] Ol. 92, 1. (411.) ineunte Apr.
63. ἐν τούτῳ δέ] Ol. 92, 1. (411.) m. Apr.

ὑπὸ γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἔτι πρότερον] Ol. 92, 1. (411.) post d. 27 Febr.

64. δευτέρῳ μηνὶ μάλιστα] Ol. 92, 1. (411.) m. Mart. Dodw. p. 714. b. Beck.
65. ἦλθον ἐς τὰς Ἀθήνας] Ol. 92, 1. (411.) ante d. 26 Febr. Id. Eodem refertur cap. 67.
68. ἔτει ἑκατοστῷ μάλιστα ἐπειδὴ οἱ τύραννοι κατελύθησαν] Prorsus congruit cum Thucydide Marmor Parium, quod ab exactis tyrannis Quadringenti instituti dicuntur ἔτει ἑκατοστῷ μάλιστα, nam si Ol. 67, 2. (511.), qui vel adnumerari vel omitti potuit, numeratur primus, Ol. 92, 1. (411.) est centesimus. De quo computo quae falsissima protulit Dodw., non refero, sed de universis Pisistratidarum temporibus remitto ad Clintonum Fast. Hellen. p. 201 sqq. Conf. etiam Canon. ad ep. 40. Marmoris Parii. Boeckh. C. I. Vol. 2. p. 318. Quadringenti autem imperium suum exercuerunt per quatuor menses, teste Photio, Munychionem (d. 29 Mart. — 26 Apr.), Thargelionem (27 Apr. — 26 Mai.), Scirophorionem (27 Mai. — 24 Iun.) Praetoris Calliae i. e. Ol. 92, 1. (411.) et Hecatombaeonem (25 Iun. — 24 Iul.) Praetoris Theopompi i. e. Ol. 92, 2. (411.), ἐφ' οὗ οἱ τετρακόσιοι κατελύθησαν teste Pseudoplut. Vit. Antiph. Vol. 12. p. 225. Hutten. Thuc. 8, 97. v. Meier. de bon. damn. p. 9.
69. ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσήγαγον] Ol. 92, 1. (411.) m. Mart.
71. μετὰ δὲ τοῦτο παρά τε τὸν Ἄγιν] Ol. 92, 1. (411.) m. Apr.
72. εὐθὺς μετὰ τὴν ἑαυτῶν κατάστασιν] Ol. 92, 1. (411.) m. Mart.
73. ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον ὅνπερ οἱ τετρακόσιοι ξυνίσταντο] paulo post d. 27 Febr. 411.
78. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον] Ol. 92, 1. (411.) fine Mart. vel initio Apr.
80. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει] Aprile provecto 411.
87. τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους] Aprile exeunte 411.
91. κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον] Ol. 92, 1. (411.) m. Mai.
94. ἐπειδὴ δὲ ἐπῆλθεν] Ol. 92, 1. (411.) m. Iunio.
97. τότε πρῶτον ἐς τὴν Πύκνα] Ol. 92, 1. (411.) ante diem 25 Iun.
99. ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου] Ol. 92, 2. (411.) m. Attico Hecatombaeone (post d. 25 Iun.).

Cap.

πρότερον δὲ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει τῷδε] Ol. 92, 2. (411.) init. Iul. Eodem refertur c. 101. 103.

104. *μετὰ δὲ τοῦτο ἐναυμάχουν*] Ol. 92, 2. (411.) medio Iul.

107. *ἡμέρᾳ τετάρτῃ*] Ol. 92, 2. (411.) circa d. 18 Iul. Eodem refertur c. 108. init.

108. *πρὸς τὸ μετόπωρον ἤδη*] paulo ante d. 8. Aug. 411. Dodw. At si *μετόπωρον* et *φθινόπωρον* non differunt, quae est opinio Schaeferi ad Longum p. 344. et Ideleri Chronol. Vol. 1. p. 245. 250 sq., qui docet p. 251 sq., sub Hippocratis coelo circa annum 430. *τὸ μετόπ.* incepisse ab die 21 Sept., praesenti loco mensis Sept. significari putandus est (non Aug.), ut 7, 87. Eundem mensem significat *τὸ φθινόπωρον* 2, 31. 3, 18. Dodwellum sequebar in adn. ad 2, 19.

ἀναζεύξας ἤλαυνεν] Ineunte Iul. 411.

ἐσηγάγοντο ἐς τὴν πόλιν] post d. 7 Iul. 411.

Δήλου καθάρσεως] Ol. 89, 2. (422.)

109. *ἀφικόμενος πρῶτον ἐς Ἔφεσον*] Ol. 92, 2. (411.) medio Iul.

ὅταν ὁ μετὰ τοῦτο τὸ θέρος χείμων τελευτήσῃ, ἐν καὶ εἰκοστὸν ἔτος πληροῦται] Dionys. Hal. p. 771. Reisk. *καίπερ γὰρ λέγων* (Θουκυδίδης), *ὅτι παντὶ τῷ πολέμῳ προσεγένετο, καὶ πάντα δηλώσειν ὑποσχόμενος, εἰς τὴν ναυμαχίαν τελευτᾷ τὴν περὶ Κνιδον Σῆμα γεγενημένην Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, ἣ συνέβη κατὰ ἔτος εἰκοστὸν καὶ δεύτερον.* Conf. p. 837. et Thuc. 5, 26. Diod. 13, 42. *τῶν δὲ συγγραφέων Θουκυδίδης μὲν τὴν ἱστορίαν κατέστρεψε, περιλαβὼν χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ δυοῖν ἐν βιβλίοις ὀκτώ, τινὲς δὲ διαιροῦσιν εἰς ἐννέα.* Conf. Diod. 12, 37. Quum Diodorus Xenophontem annis 48 Thucydidis historiam auxisse addat, ab Ol. 92, 2. (411.) ad Ol. 104, 2. (363.), suspicio nata est Dodwello principio Annalium Xenoph. de vitiato utroque loco Diodori: non enim plus 21 belli Peloponnesiaci annos Thucydidi Diodorum accensuisse. Sed et meliores libri pro 22 annis stant, et Dionysius illis locis; „praeterea Thucydides cum Pythodoro archonte belli principium orditur, a quo vicesimus alter quum sit Theopompus, in quo desinit, *ἐν πλάτει* verum est, annos 22 scriptione sua fuisse complexum.“ Wess. ad Diod. 13, 42.

INDICES.

A. INDEX

I. SCRIPTORUM IN GRAECIS VITIS MEMORATORUM.

II. CAPITUM, QUAE IN LATINA VITA THUCYDIDIS TRACTANTUR.

III. RERUM IN VITIS MEMORABILIUM.

B. INDEX RERUM.

C. INDEX VERBORUM.

D. INDEX GRAMMATICUS.

E. INDEX SCRIPTORUM, QUI IN VITA ET ADNOTATIONE TRACTANTUR.

F. INDEX ORATIONUM.

A.

INDEX

I. SCRIPTORUM IN GRAECIS VITIS MEMORATORUM.

Aeschylus §. 5.
Agathon 29.
Anaxagoras 22.
Androtion 28.
Antiphon 22.
Antyllus 22. 55.
Asclepiades 57.
Choerilus poet. epic. 29.
Cratippus 33.
Didymus 3. 32.
Dionysius Hal. 53.
Gorgias Leont. 36. 51.
Hellanicus 4.
Hermippus 18.
Herodotus 12. 38. 40. 49. 54.
Homerus 35. 37.
Melanippides poet. epic. §. 29.
Niceratus poet. epic. 29.
Pherecydes 3.
Philistus 27.
Philochorus 32.
Pindarus 35.
Plato 41.
Polemon 17. 28.
Praxiphanes 29. 30.
Prodicus 36.
Theopompus 43. 45. Anon. §. 5.
Thucydides poet. 28.
Timaeus 27. 33.
Xenophon 27. 43. 45. Anon. 5.
Zopyrus 32. 33.

II. CAPITUM, QUAE IN LATINA VITA THUCYDIDIS TRACTANTUR.

1. De stirpe Thucydidis, p. 3.
2. Alii Thucydidae, p. 5.
3. Natalis annus Thucydidis, p. 9.
4. Magistri Thucydidis, p. 13.
5. Thucydidis Vita ante exilium, p. 15.
6. Thucydidis exilium et itinera, p. 17.
7. Thucydides quando sit ab exilio revocatus, quaeritur, p. 19.
8. Num Thucydidis genus ad Pisistratidas pertinuerit, quaeritur, p. 21.
9. De anno reversionis Thucydidis, p. 23.
10. De obitu Thucydidis, p. 24.
11. De sepulchro Thucydidis, p. 27.
12. Ubi et quando Thucydides historiam conscripserit, quaeritur, p. 28.
13. De octavo libro Thucydidis, p. 35.
14. De Herodoti historia Olympiae Athenis recitata et num Thucydides huic recitationi adfuerit, quaeritur, p. 39.
15. Herodotus num per aetatem Thucydidi cognitus esse potuerit, quaeritur, p. 43.
16. Thucydidis historiae virtutes, p. 49.
17. Thucydidis dictio, p. 50.
18. Thucydidis tempora signandi ratio, p. 51.
19. De fama Thucydidis, p. 52.
20. Thucydidis imitatores, p. 53.
21. De orationibus Thucydidis, p. 54.
22. Thucydidis historiae in libros divisio, p. 57.
23. Thucydidis historia mature depravata, p. 58.
24. Thucydidis commentatores, p. 58.
25. Thucydidis continuatores, p. 60.
26. Epigramma in Thucydidem, p. 60.

III. RERUM IN VITIS MEMORABILIUM.

Acherdus pagus terrae Atticae, p. 5, 3.
Acusilaus, p. 49.
Aeacidae, p. 3.
Aeginam coloni Attici obtinent, p. 6.
Aetnae eruptiones tres, p. 32.
Agathon, tragicus poeta, p. 10.
Alcibiades exilio revocatus, p. 19 sq.
Amyrtaei tres in rerum memoria, p. 48.
Anaxagoras Thucydidis magister fertur, p. 14.
Andocidis et Thucydidis nomina confunduntur, p. 7 sq.
Antiochus, vetus rerum Italiae Siciliaeque scriptor, p. 18.
Antiphon Thucydidis magister fertur, p. 13.
Antyllus Thucydidis commentator, p. 58. 65. §. 22.
Archelaus, rex Macedoniae, p. 10 sq. 66. §. 30.
Archinus, orator, p. 14. B. Praef. p. VI.
Asclepiades Thucydidis commentator, p. 58. 73. §. 57.
Atheniensibus quando publice ad dicendum prodire licuerit, p. 6. Praef. p. V sq.
Belli Peloponnesiaci initium, p. 9.
Brauron, pagus Atticus, p. 22, 1.
Caecilius Calactinus, p. 13.
Callimachus, Grammaticus, p. 73. §. 57.
Callixenus exul, apud Xenophontem, p. 20, 8.
Cannoni psephisma, p. 16, 4.
Canon historicorum Alexandrinus, p. 50 sq.
Charon historicus, p. 49.
Choerilus Epicus, p. 10.
Choeroboscus Thucydidis commentator, p. 59.
Cimon Thasios Atheniensibus subiicit, p. 18 sq.
Coele Atticae regio, p. 27. §. 11. Praef. p. VI.
Cratippus Thucydidis aequalis, p. 25. 35. 36. 60. 67. §. 33. bis.
Cypseli Corinthii familia, p. 3. A. p. 4. C.
Demus, Pyrilampis filius, p. 6.
Demosthenis et Thucydidis nomina confunduntur, p. 7.
Dionysius Halicarnassensis Thucydidis impugnator, p. 53.
Dionysius Milesius, p. 49.
Ephorus pro Thucydide nominatur, p. 7.
Epicurus pago Gargettius, gente Philaides, p. 22.
Euagoras Thucydidis commentator, p. 58.
Euthydemus archon, p. 76.
Euthynes (Euthymus, Eudemus) archon, p. 76.
Exules Atheniensium redeunt post bellum Persicum primum, p. 21. num ulli statim post cladem Siculam revocati sint, p. 21. post cladem ad Aegos flumen redeunt, sed non omnes, p. 19.
Gargettus pagus terrae Atticae, p. 5, 3.
Gentium et pagorum in Attica saepe eadem nomina, p. 22, 4.
Gorgias Leontinus Thucydidis magister fertur, p. 14. legationis ad Athenienses princeps, p. 14. in eius historia multa fabulosa, p. 14.
Hecataeus historicus, p. 49.
Hegesipyla Thucydidis mater, p. 3. 5. D.
Hellanicus historicus, p. 49. pro Thucydide nominatur, p. 8. quando natus sit, p. 46. ubi obierit, p. 25. historiam scripsit bello Peloponnesiaco saeviente, p. 46, 8. seriem sacerdotum Argivarum enumeravit, p. 51. num quaedam ex Herodoto hauserit, p. 46. Hellanici Atthis, p. 50, 40.
Hermippus, p. 64. §. 18.
Hero Atheniensis, Thucydidis commentator, p. 58.
Herodes Atticus, p. 64. §. 17. eius et Herodoti nomina confunduntur, ibidem.
Herodianus Thucydidis commentator, p. 58.
Herodoti natalis annus et obitus, p. 43 sq. nonnulla tangit ad bellum Peloponnesiacum pertinentia, p. 47. ex Charone et Xantho historicis quaedam hausisse falso putatur, p. 46, 8. Herodotus Thurios migrat, p. 7. quando, p. 44. partem operis iam Sami scriptam Thurios secum abstulit, p. 41. 44. ubi historiam absolverit, p. 44. eius historia nullum factum continet, quod posterius sit regno Artaxerxis, p. 49. recitationes quando et ubi habuerit, p. 39 sqq. praelectio Olympiae habita a quibusdam negatur, p. 41 sqq. eius historiam Thucydidi cognitam fuisse dubitatur, p. 45 sq. Herodotus a Thucydide notari nonnullis creditur, p. 45. Herodotus et Thucydides comparantur, p. 49 sq. 51. Herodoti et Herodis nomina confunduntur, p. 64. §. 17.
Hippodamus, Periclis architectus Sybarin colonus migrat, p. 7.
Historica ars Graecorum quando excoli coeperit, p. 49.
Historici veteres quomodo materiam historiarum collegerint, p. 46.
Iapygia peninsula, p. 44.
Iulius Vestinus Thucydidis commentator, p. 58.
Laciadae, pagus Miltiadis et Cimonis, p. 5. D.
Lampon et Xenocritus Sybarin coloniam deducunt, p. 7.
Lamprus Thucydidis magister fertur, p. 14.
Logographi, p. 49.
Lysias cum fratre Sybarin colonus migrat, p. 7.
Magistratus Atheniensium quando ὑπεύθυνοι esse coeperint, p. 24.
Marcellinus vitae Thucydidis auctor qua aetate vixerit, p. 61. eius vitae Thucydidis partes, p. 61.
Medi a Persis quando defecerint, p. 47 sq.
Melanippides poeta, p. 10. Melanippidae duo, lyrici poetae, p. 66. §. 29.
Melite pars urbis Atheniensium, p. 28.
Metallis Thasiis Athenienses quomodo usi sint, p. 18 sq.
Miltiadis stirps, p. 62. §. 3. bona paterna in Chersoneso, p. 18, 9.
Miltiades archon, p. 62. §. 3.
Niciae ducis Atheniensium epistola ipsi Thucydidi a Demetrio tribuitur, p. 8.
Niceratus Epicus, p. 10.
Numenius (Nunenius) Thucydidis commentator, p. 58.
Oenobius rogationem de Thucydide in patriam restituendo perfert, p. 20.
Olorus (et Orolus), pater Thucydidis, p. 3. 63. §. 16. Olori stirps, p. 4. B.
Orus Milesius Thucydidis commentator, p. 59.
Pagi non erant communia seclusa et accurate separata, p. 28. init. Pagorum et gentium saepe eadem nomina, p. 22, 4.
Pamphila, p. 9.
Pancratii, non stadii Olympionicis Thucydides in computandis temporibus utitur, p. 52.
Parparon in Aeolia, p. 25.
Patris nomen quando a Graecis nominibus propriis addatur, p. 5.
Perine in Aeolia, p. 25.
Perne in Thracia, p. 25.
Perperene in Aeolia, p. 25.
Pherecydes Lerius, p. 49. Pher. et Thucydides confunduntur, p. 7.
Philaeus e posteris Aiacis, p. 62. §. 3.
Philaidae, p. 3. pagus, iidemque gens, p. 22. pagi eius, non gentis Pisistratus fuit, p. 22.
Philochori et Thucydidis nomina confunduntur, p. 8.
Phoebammo Thucydidis commentator, p. 58.
Photius auctor Bibliothecae, p. 13.
Pisistratus e gente Nelidarum fuit, p. 22.
Plato Comicus, p. 10.
Plesirrhous Herodoti historiam interpolasse fertur, p. 48.
Plutarchus (Pseudo) Vit. 10. oratt. p. 13.
Portae Melitides Athenis, p. 28.
Praxiphanes de historia; idem de poetis, p. 10.
Proditionem ducum belli quomodo vindicari lege iussum sit, p. 16, 4.
Prooemium a Thucydide post finem belli scriptum, non post totum opus absolutum, non post septem priores libros, p. 31.
Prosa oratione quando Graeci scribere coeperint, p. 49.
Pyrilampes a Pericle accusatus, p. 6.
Sabinus Thucydidis commentator, p. 58.
Sacerdotum Argivarum series, p. 51.
Scaptesula, urbs Thasia, p. 18. ibi num Thucydidi in exilio vivere licuerit, p. 29 sq.
Scholiorum Thucydidis auctores, p. 59.
Stesagoras e maioribus Miltiadis, p. 63. §. 9.
Suidas scholiis Thucydidis usus est in condendo lexico, p. 59 sq.
Sybarin colonia deducta quando et a quibus, p. 7.

Thasii Atheniensibus metallis cedere coguntur, p. 18 sq. Thasus quando ab Atheniensibus defecerit, p. 30. quando sub imperium eorum redierit, ibidem.
Theophilus poeta, p. 9.
Theopompo auctori quidam octavum librum Thucydidis tribuebant, p. 35. Theopompus Thucydidis historiam continuat, p. 60.
Thessalus, Cimonis filius, Praef. p. V. adn.
Thrasybuli opera num Thucydides in patriam restitutus sit, p. 23.
Thucydides Acherdusius, p. 5.
Thucydides Gargettius, p. 5.
Thucydides, Milesiae fil. praef. p. V. Vit. p. 5. ostracismo eiectus, p. 6. Aeginae exul, p. 6. exilio redux factus dux belli creatur, p. 26. Cimoni affinis, p. 6, 4.
Thucydides Pharsalius, Menonis fil. p. 5.
Thucydides poeta, p. 9. 10.
Thucydides historicus et Pericles aequales feruntur, p. 10. Anaxagorae discipulus fertur, p. 10. eius filius et filia, p. 5. Thuc. per excellentiam ὁ συγγραφεύς dictus, p. 51. eius et aliorum nomina confusa, p. 6. 7 sq. uxor Thressa, p. 18. eius, ut fertur, epigramma in Euripidem, p. 8 sq. aequales poetae, p. 10. Thuc. et Herodotus quanto spatio aetatis distent, p. 9. quando matrimonium inierit, p. 19. pestilentia correptus, p. 15. quando ad remp. accesserit, p. 15 sq. belli dux, p. 16. in exilium abit, p. 16 sq. num Sybarin ante exilium migraverit, p. 7. exilio redit demum post liberatas Athenas, p. 23 sq. in Peloponneso versatus, p. 17. in Italia et Sicilia, p. 17 sq. eum quidam in Italia obiisse tradunt, p. 7. 25. 26. in reditu ab exilio dolo interfectus, p. 24. paulo post finitum bellum obiit, p. 34. Thucydidem violenta morte obiisse omnes praeter unum consentiunt, p. 27. eius monumentum Athenis, p. 27. Thuc. quomodo in possessionem metallorum Thasi venerit, p. 18 sq. eius orationes, p. 57, 6. Praef. p. VI. digressiones, p. 50. cur nullas in posterioribus operis partibus orationes inseruerit, p. 35. 36. quem in usum divitias converterit, p. 17. quomodo materiam historiae collegerit, p. 17. 31. eius liber primus non est scriptus post sex, qui sequuntur libros absolutos, p. 32. Thuc. scriptor demum post Archelaum, regem Macedoniae, clarescit, p. 23. 33 sq. eius historiae pars num aliqua deperdita sit, p. 38. opus conscripsit in decursu unius, anni p. 34. eius filiam quidam dicebant auctorem octavi libri esse, p. 35.
Thucydides, Thucydidis historici avus, p. 5. D. Praef. p. V.
Thugenides, poeta, p. 9. eius et Thucydidis nomina confunduntur, p. 7. 9.
Thuriis historiam Herodotus condidit, p. 44 sq.
Timaeus, Tauromenitanus, historicus, aliquamdiu Athenis vixit, p. 25 sq. Olympiadum tempora primus historiae adhibuit, p. 52. Thucydidem num scripserit in Italia obiisse, p. 7.
Timotheus poeta, p. 9.
Timotheus, Thucydidis historici filius, p. 5.
Tzetzes Thucydidis commentator, p. 59.
Xanthus historicus, p. 49.
Xenophontis Historia Graeca, p. 38. 48. 70. §. 45. et Thucydidis nomina confunduntur, p. 8. ei auctori quidam octavum librum Thucydidis tribuunt, p. 35. Xen. historiam Thucydidis continuavit, p. 60. edidit, p. 33 sq.
Zopyrus rerum scriptor, p. 20. 67. §. 33. non fuit aequalis Cratippi et Thucydidis, ibidem.

B.

DUKERI
INDEX RERUM
IN
HISTORIA THUCYDIDIS
MEMORABILIUM
AUCTIOR ATQUE EMENDATIOR.

A.

Abdera, Abderorum urbs, 2, 97.
Abronychus, vid. Habronychus.
Abydus, Milesiorum colonia, 8, 62. in Hellesponto sita, ibid. deficit ab Atheniensibus ad Dercylidam et Pharnabazum, ibid.
Acamantis tribus, 4, 118.
Acanthus Lacedaemonius, 5, 19.
Acanthus, Andriorum colonia, 4, 84. 5, 18. ei bellum infert Brasidas, ibid. deficit ab Atheniensibus, c. 88.
Acarnania ab Acarnane Alcmaeonis filio dicta, 2, 102. ad eam subigendam Cnemum mittunt Lacedaemonii, 2, 80 sq. Acarnanes optimi funditores, ibid. c. 81. Argis opitulantur, 3, 105. vincunt Ambraciotas, 3, 108. 112. ab Atheniensibus ducem postulant, 3, 7. pacem cum Ambraciotis faciunt, 3, 114. Atheniensium vicini esse nolunt, 3, 113. in Atheniensium societatem veniunt, 2, 68. Anactorium incolunt, 4, 49.
Acesines, Siciliae fl. 4, 25.
Achaia, quae in Peloponneso, in Atheniensium societatem assumta, 1, 111. Achaia urbs Peloponnesiis reddita ab Atheniensibus, ib c. 115. eam reposcunt, 4, 21. Achaei Phthiotae, 8, 3.
Acharnae, maximus Atticae pagus, 2, 19. obsidentur, ibid. etc. magna pars civitatis Atheniensis, ib. 20. add. 7, 19. p. 273.
Achelous fl. ex Pindo monte per Dolopiam, Agraeos etc fluit, 2, 102. Schol. ib.
Acheron agri Thesprotici fl. 1, 46.
Acherusia palus, ibid.
Acradina, pars Syrac., adn. ad 6, 66. p. 192. nr. II.
Acrae urbs Siciliae, 6, 5.
Acraeum Lepas, 7, 78. p. 348.
Acragas urbs et fluvius Siciliae, 6, 4. vide Agrigentum.
Acropolis sive Polis, 2, 15.
Acrothoi urbs, 4, 109.
Actaeae civitates, 4, 52.
Acte regio, 4, 109. quas urbes contineat, ibid.
Actium agri Anactorii, ubi templum Apollinis, 1, 29.
Adimantus, 1, 60.
Admetus rex Molossorum, 1, 136. profugum Themistoclem recipit, ibid.
Adramyttium, vide Atramyttium.
Aeantides tyrann. Lampsacenus, 6, 59.
Aegaleos mons Atticae, 2, 19.
Aegina oppugnatur ab Atheniensibus, 1, 105. iisdem per deditionem tradita, ibid. c. 108. incursionibus infestatur, 8, 92. Aeginae sinus, ibid. Aeginetae classe olim valuerunt, 1, 14. bellum adversus Athenienses suadent, c. 67. ab Atheniensibus navali proelio victi, c. 105. quomodo et cur ex Aegina ab Atheniensibus expulsi, 2, 27. 7, 57. p. 318. Thyream a Lacedaemoniis incolendam accipiunt,

ibid. capta Thyrea, quomodo ab Atheniensibus tractati, 4, 57. Aeginetica obolus, ibid. c. 47. Aeginetica drachma, ibid.
Aegitium in Aetolia, 3, 97.
Aegyptus ab Artaxerxe deficit, 1, 104. ea aliquando potiti Athenienses, c. 109. iterum in ditionem regis Persarum concedit, c. 110. in eam classem mittunt Athenienses, c. 112. Aegyptiorum qui sint pugnacissimi, c. 110.
Aeneas Ocytae fil. 4, 119.
Aenesias Spartae ephorus, 1, 2.
Aenianes, 5, 51.
Aenus urbs, 4, 28. Aenii, Aeoles sunt, 7, 57. Atheniensium vectigales, ibid.
Aeolades Pagondae pater, 4, 91.
Aeolis, quae et Calydon, 3, 102. Aeoles Atheniensium vectigales, 7, 57. adn. ad 4, 42. Atheniensibus in bello Syracusano naves suppeditant, 7, 57. Boeotorum consanguinei, ibidem, et Lesbiorum, 8, 100. conf. adn. ad 3, 2. 7, 57. p. 319. Aeoli insulae, 3, 115.
Aerarium Atheniensium ubi? 1, 96.
Aesimides nauarchus Corcyraeorum, 1, 47.
Aeson legatus Argivorum, 5, 40.
Aethaeenses, 1, 101.
Aethiopia supra Aegyptum, 2, 48.
Aetna, mons Siciliae, 3, 116.
Aetolorum gens qualis, 3, 94. Aetolis bellum inferunt Athenienses, c. 95. superant Athenienses, c. 98.
Agamemnonis classis, 1, 9. eiusdem imperium et potentia, ibid.
Agatharchidas dux Corinth. 2, 83.
Agatharchus classis Syracusanorum praefectus, 7, 25. 70.
Agesander, 1, 139.
Agesippidas Laced. 5, 56.
Agis Archidami fil. rex Laced. 3, 89. dux expeditionis in Atticam aliaque loca, ibid. et 4, 2. 5, 54. 57. eius contra Argivos res gestae, c. 58. Argivos inclusos e manibus dimittit, c. 59. 60. ob id a Lacedaemoniis accusatur, c. 63. iterum in Argivos proficiscitur, c. 65 sq. eius stratagema, c. 71. Argivos eorumque socios proelio vincit, c. 72. 73 sq. Deceleam in Attica communit, 7, 19. inde bellum contra Athenienses ciet, c. 27. eius ad Deceleam potestas et auctoritas, 8, 5. Athenas nequicquam tentat, 8, 71. Agis, legatus 5, 19. 24.
Agnon, v. Hagnon.
Agraeorum terra, 3, 106. Agraeorum rex Salynthius, c. 111. 114. Agrais regio, ibid. Agraei, 2, 102. pugnant contra Athenienses, 4, 77. Agrianes, 2, 96.
Agri quomodo a priscis Graeciae incolis colerentur, 1, 2. agrorum habitatio quam vetusta, 2, 15.
Agrigentum a Gelone conditum, 6, 4. seditione laborat, 7, 46. quae postea in amicitiam conversa est, c. 50. Agrigentini Niciae iter per agrum suum dare nolebant, 7, 32. bello Syracusano se medios gerunt, c. 33 sq. ubi siti, c. 58.
Agyrium, 7, 32. p. 291.
Aimnestus, 3, 52.
Albus murus tertia pars Memphidis, 1, 104.
Alcaeus, Athenis archon, 5, 19. 25. adn. ad 5, 2.
Alcamenes Lacedaemonius, Sthenelaïdae fil. 8, 5. dux classis Pelop. c. 8. ab Atheniensibus ad Piraeum victus et interfectus, c. 10.
Alcibiades, nomen Laconicum, 8, 6. Alcibiades Cliniae fil. 5, 43. eius genus clarum, ibid. cur infestus Lacedaemoniis, ibid. eius avi paternus et maternus, adn. ad 6, 89. p. 222. tutor, ibid. stemma ibid. eorum legatos deludit, 5, 45 sq. eius in Peloponnesum expeditio, c. 52. et in Argos, c. 84. unus e ducibus in Siciliam mittendis, 6, 8. expeditionem urget, c. 15. orationem habet, c. 16. taxatur a Nicia, c. 12. Niciae adversatur, c. 15. eius ingenium, vita, mores, luxuria, divitiae, victoriae etc. c. 12. 15. 16. 29. eius in ludis Glympiacis magnificentia, c. 16. accusatur de Hermis violatis, et mysteriis profanatis, c. 28. 53. 61. paratur ad se purgandum, c. 29. abit in Siciliam, ibid. eius de bello Siculo sententia, c. 48. ad causam dicendam revocatur, c. 53. 61. non paret, sed in exsilium abit, c. 61. capite damnatur ob desertum iudicium, ibid. eius accusationis formula, ibid. adn. exul ex agro Thurio in Peloponnesum proficiscitur, ibid. exul Spartae, oratione Lacedaemonios ad bellum Atheniensibus inferendum excitat, c. 88. 89. Endio Ephoro hospes paternus, 8, 6. adn. ad 6, 89. p. 222. προξενίαν Spartanorum recuperare studet, ibidem. Lacedaemonios ad classem in Chium mittendam hortatur, 8, 6. in Chium cum Chalcideo mittitur, c. 11 sq. res in illa insula et circa Miletum ab eo gestae, c. 14. 17. 26. Peloponnesiis suspectus ad Tissaphernem se confert, c. 45. illisque plurimum suis consiliis nocet, ibid. et c. 46. reditum sibi in patriam struit, c. 47 sq. eius cum Phrynicho contentio, c. 50. 51. Tissaphernem Atheniensibus conciliare studet, c. 52. ei reditus in patriam decernitur, c. 81. 97. illi summa rerum committitur, c. 82. militum in Quadringentos iram compescit, c. 86. Aspendum ad Tissaphernem cur profectus, c. 88. ad classem redit, c. 108. Alcibiades Alcibiadis cognatus, 6, 89. p. 222. adn.
Alcidas nauarchus Lacedaemoniorum, 3, 16. in Lesbum missus, ibid. et in Mytilenen, c. 26. eius consilium, c. 31. res gestae, c. 32. et turpis fuga, c. 33. In Peloponnesum redit, c. 69. adversus Corcyram navigat, c. 76. triumvir coloniae Heracleam deducendae, c. 92.
Alcinadas vel Alcinidas, 5, 19. 24.
Alcini vel Alcinoi fanum, 3, 70.
Alciphron, hospes Lacedaemoniorum, 5, 59.
Alcisthenes pater Demosthenis, 3, 91. 4, 66. 7, 16.
Alcmaeon Amphiarai fil. 2, 102. matrem interficit, ibid. ei redditum oraculum, 2, 102.
Alcmaeonidae Pisistratidas eiiciunt Athenis, 6, 59.
Aleuadae 1, 111. adn.
Alexander pater Perdiccae, 1, 57. 137. ex urbe Argis oriundus, 2, 99.
Alexarchus Corinthiorum dux, 7, 19.
Alexicles unus e Quadringentis in vincula coniicitur, 8, 92. Deceleam profugit, c. 98.
Alexippidas Ephorus Laced. 8, 58.
Alicyaei, 7, 32. adn. ad 6, 88. p. 219.
Alluviones olim in variis terrae partibus, 3, 89.
Almopia, Almopes, 2, 99.
Alope, 2, 26.
Alyzia, 7, 31. p. 290.
Ambracia, 2, 80. Corinthiorum colonia, ibid. eam Acarnanes et Amphilochi cur expugnare noluerint, 3, 113. etc. ad eam praesidium a Corinthiis missum, c. 114. Ambraciotae auxilium ferunt Corinthiis contra Corcyraeos, 1, 27. initium inimicitiarum inter eos et Argivos, 2, 68 sq. bellum inferunt Amphilochis, ibid. et Acarnanibus, c. 80. a quibus repelluntur, c. 81. aliam adversus Amphilochos et Acarnanes expeditionem suscipiunt, 3, 105. Olpas capiunt, ibid. ab Acarnanibus vincuntur, c. 108 sq. tandem foedus ineunt, c. 114. Syracusanis contra Athenienses auxilia dant, 7, 58. Ambracius sinus, 1, 55.
Aminiades Philemonis fil. 2, 67.
Aminias, 4, 132.
Aminocles naupegus Corinthius, 1, 13. Samiis quatuor naves facit, ibid.
Ammeas Coroebi fil. 3, 22.
Amorges Pissuthnae filius nothus a Persarum rege deficit, 8, 5. a Peloponnesiis captus Tissapherni traditur, c. 28.
Ampelidas, 5, 22.
Amphiaraus pater Amphilochi, 2, 68. pater Alcmaeonis, c. 102.
Amphias Eupaidae fil. 4, 119.
Amphidorus, pater Menecratis, ibid.
Amphilochia, 2, 68. ab Amphilocho Amphiarai fil. condita, ibid. Amphilochi quinam et quales, 2, 68. urbe ab Ambraciotis pulsi etc. ibid. Amphilochicum Argos, vide Argos.
Amphipolis urbs, olim Novem Viae, 1, 100. 4, 102. ubi, quando, et a quibus condita, ibid. cur ita appellata, ibid. ei bellum infert Brasidas, 4, 102. etc. auxilium poscit a Thucydide, c. 104. Brasidae se dedit, c. 105. etc. ab Euetione Atheniensi oppugnatur, 7, 9. Add. 5, 6 sqq. ibique adn.
Amphissenses, 3, 101.
Amphora, 7, 25. p. 281.
Amyclaeum templum Apollinis, 5, 18. 23.

Amyntas Philippi fil. 2, 95. 100.
Amyrtaeus rex paludum Aegypti, 1, 112.
Anaeum, templum Castoris et Pollucis, 8, 93.
Anactorium, in ore sinus Ambracii situm, 1, 55. capitur a Corinthiis, ibid. recuperant Athenienses et Acarnanes, 4, 49. Anactorius ager, 1, 29. 5, 30.
Anaea, 3, 32. 4, 75. eo se conferunt Samiorum exules, ibid. et Chii, 8, 19. Anaeitae Lysiclem interficiunt, 3, 19.
Anapus Acarnaniae fl. 2, 82. Siciliae fl. 6, 96. 7, 78. adn. ad 6, 65. p. 190. 66. p. 196. nr. VII. 97. p. 236 sq.
Anaxarchus Thebanus, 8, 100.
Anaxilas Rheginorum tyrannus, 6, 5. Messanae conditor, ibid.
Andocides Leogorae filius navarchus Athen. 1, 51. Andocides orator, 6, 60. adn.
Androcles, acerrimus status popularis propugnator, 8, 65. auctor Alcibiadis expellendi, ibid. ab adversa factione caesus, ibid.
Androcratis fanum, 3, 24.
Andromenes, 5, 42.
Androsthenes Arcas, Olympionices, 5, 49.
Andrus insula, 2, 55. Andrii Atheniensium socii, 4, 42. subiecti et tributarii Athen. 7, 57.
Aneristus, 2, 67.
Anni tempora quomodo Thuc. significet, 2, 19.
Antandrus urbs, 4, 52. eius munitionem cur impediverint Athenienses, 4, 75. Antandrii Aeolenses genere, 8, 108. cur Arsacis Persae praesidium ex arce sua expulerint, ibid.
Anthemus, 2, 99 sq.
Anthena Cynurii agri oppidum, 5, 41.
Anthippus Laced. 5, 19. 24.
Anticles, 1, 117.
Antigenes pater Socratis, 2, 23.
Antimenidas Laced. 5, 42.
Antimnestus pater Hierophontis, 3, 105.
Antiochus Orestarum rex, 2, 80.
Antiphemus, Gelae conditor, 6, 4.
Antiphon, orator praestantissimus, 8, 68. auctor mutati status popularis, ibid. optime capitis causam dicit, ibid.
Antippus v. Anthippus.
Antissa Lesbi urbs, 3, 18. 8, 23. frustra oppugnatur a Methymnaeis, 3, 18. capitur ab Atheniensibus, c. 28.
Antisthenes Spartanus, 8, 39. 61.
Antitanes v. Atintanes.
Aphrodisia, 4, 56.
Aphytis, 1, 64.
Apidanus Thessaliae fl. 4, 78.
Apodoti, gens Aetolica, 3, 94.
Apollinis Archegetae ara, 6, 3. 99. p. 241. Apollinis Pythii ara a Pisistrato dedicata, 6, 54. Apollinis templum in Actio, 1, 29. et apud Leucadios, 3, 94. Argis, 5, 47. et apud Triopium, 8, 35. et prope Naupactum, 2, 91. Apollinis Pythii templum, 2, 15. Apollinis oraculum, 2, 102. Apollinis Maloëntis festum, 3, 3. Apollini Delio consecrata Rhenia, 1, 13. 3, 104. Apollinis Delii templum, 4, 90. Apollinis templum in Laconia, 7, 26. Apollo Pythaeensis, 5, 53. Temenites, adn. ad 6, 75. 99. p. 241.
Apollodorus pater Chariclis, 7, 20.
Apollonia, Corinth. colonia, 1, 26.
Aqua sacra Delii, 4, 97.
Aquaeductus Syracusis, 6, 100.
Ara Apoll. Archegetae, 6, 3. Pythii, 3, 54. Eumenidum, 1, 126. duodecim deorum Athenis, 6, 54. p. 179.
Arcades ab Agamemnone ad Troiam naves acceperunt, 1, 9. bello Syracusano ab utraque parte mercede militarunt, 7, 57.
Archedice Hippiae filia, 6, 59.
Archelaus Perdiccae fil. et res ab eo gestae, 2, 100 sq.
Archestratus Lycomedis fil. 1, 57. Chaereae pater, 8, 74.
Archetimus Eurytimi fil. 1, 29.
Archias Camarinensis, 4, 25. Archias Corinthius ex Heraclidarum familia, Syracusarum conditor, 6, 3.
Archidamus Zeuxidami fil. Lacedaemoniorum rex, vir prudens et modestus, 1, 79. orationem habet, c. 80. Dux expeditionis in Atticam, 2, 10. orationem habet, c. 11. legatum Athenas mittit, c. 12. in Atticam exercitum movet, ibid. Periclis hospes, c. 13. ob Oenoën non expugnatam in gravem suspicionem apud Laced. incidit, c. 18. cur tanta cunctatione usus, c. 18 sq. in Atticam irrumpit, c. 19.

cunctatur circa Acharnas, c. 20. dux alterius expeditionis in Atticam, c. 47. 3, 2. et alterius adversus Plataeam, 2, 71. eius ad Plataeenses responsum etc. c. 72 sq.
Archippus v. Aristides.
Archonidas in Sicilia regnans, amicus Atheniensibus, 7, 1.
Archontes novem, 1, 126. eorum potestas, ibid.
Arcturi exortus, 2, 78.
Argentea metalla in Laurio monte. Vide Laurium.
Argilus urbs, 5, 18. Argilii Andriorum coloni, 4, 103. ad Brasidam deficiunt, ibid. Argilii cuiusdam commento proditur Pausanias, 1, 132 sq.
Arginum, 8, 34.
Arginusae, 8, 101.
Argis conflagrat Innonis templum, 4, 133. constituitur oligarchia, 5, 81. urbem oppugnant Lacedaemonii, sed frustra, 5, 57. Argos Amphilochicum, 2, 68. 80. unde dictum, 2, 68. eius amplitudo et potentia, ibid. ab Atheniensibus capitur, et ab Amphilochis rursus incolitur, ibid. ab Ambraciotis oppugnatur, ibid. Argivi hostes Lacedaemoniorum 1, 102. eorum in Peloponneso quondam principatus 5, 69. foedus ineunt cum Atheniensibus, ibid. quando foedus tricennale inter eos et Lacedaemonios exierit, 5, 14. exstimulantur a Corinthiis contra Laced. 5, 27. principatum Peloponnesi affectant, c. 28. cum Mantineis societatem ineunt, c. 29. et cum Eleis, c. 31. et cum Corinthiis ac Chalcidensibus, c. 31. eorum amicitiam ambiunt Laced. c. 36. foedus inire cupiunt cum Corinthiis et Boeotis, c. 37. amicitiam Lacedaemoniorum ambiunt, c. 41. Atheniensium societatem petunt, c. 44 sq. et cum illis foedus faciunt, c. 46. populari imperio reguntur, c. 44. bellum gerunt cum Epidauriis, c. 53 sq. in eos bellum parant Laced. c. 57. inclusi a Laced. Agidis beneficio evadunt, c. 59. Orchomenum capiunt, c. 61. iis rursus bellum inferunt Laced. c. 64. pugnae se parant, c. 66. congrediuntur, c. 72. vincuntur a Laced. c. 73 sq. pacem accipiunt a Laced. c. 76. de statu populari abolendo clam agunt cum Laced. ibid. foedera ineunt cum Laced. c. 77. 79. eorum plebs, pulsis oligarchicis, Atheniensium amicitiam repetit, c. 82. inter eos et Laced. bellum renovatur, c. 83. 116. 6, 7. Orneas solo aequant, 6, 7. a Milesiis superantur, 8, 25. Argivum agrum a Laconico disterminat Thyrea, 2, 27. 4, 56. Argivorum exercitus tres partes 5, 72.
Arianthides Lysimachi fil. 4, 91.
Ariphron pater Hippocratis, 4, 66.
Aristagoras Milesius, 4, 102.
Aristarchus fautor paucorum dominatus, 8, 90. 92. profugiens Athenis Oenoën Boeotis tradit, c. 98.
Aristeus Pellichi fil. 1, 29. Adimanti fil. c. 60. res ab eo gestae, ibid. et in sqq. Aristeus Corinthius, 2, 67. Aristeus Athenas delatus, et capitali supplicio affectus, ibid. Aristeus Lacedaemon. 4, 132.
Aristides Archippi fil. 4, 50. Aristides Lysimachi fil. 1, 91. Aristides Atheniensium dux, 4, 75.
Aristo Corinthius 7, 36. adn. init.
Aristocles frater Plistoanactis regis Laced. 5, 16. Aristocles praefectus belli apud Laced. 5, 71. in exilium pulsus, c. 72.
Aristoclides Hestiodori pater 2, 70.
Aristocoetes vid. Aristocrates.
Aristocrates, 5, 19. 24. Aristocrates Scellii fil. 8, 9. 89. 92.
Aristocratia quid? 2, 37. adn.
Aristogiton civis Athen. 6, 54. Hipparchum perimit, 1, 20. 6, 54 sq. Ipsius et Harmodii origo, adn. ad 6, 56.
Ariston Pyrrichi fil. optimus naviun gubernator, 7, 39.
Aristonous Larissaeus, 2, 22. Aristonous Agrigenti conditor, 6, 4.
Aristonymus pater Euphamidae 2, 33. 4, 119.
Aristophon 8, 86.
Aristoteles Timocratis fil. 3, 105.
Arma cur olim Graeci gestarint, 1, 6. quinam primi ea deposuerint, ibid.
Arne Thessaliae urbs, 1, 12. adn. ad 5, 13. in agro Chalcidensi sita, 4, 103.
Arnissa Macedoniae op. 4, 128.
Arrhiana, 8, 104.
Arrhibaeus Lyncestarum rex, 4, 79.

Bromeri fil. c. 83. ei bellum inferunt Brasidas et Perdiccas, c. 124.
Arsaces Tissaphernis praef. 8, 108.
Artabazus Pharnacis fil. 1, 129.
Artaphernes Persa, 4, 50.
Artas, 7, 33.
Artaxerxes Xerxis filius Persarum rex, 1, 104. regnare incipit, 1, 137. moritur, 4, 50.
Artemisium, 3, 54. Artemisius mensis, 5, 19. adn. ad 4, 118.
Artynae Argivorum magistrat. 5, 47.
Arx Athenarum capta a Cylone etc. 1, 126. olim erat urbs etc. 2, 15.
Asine, 4, 13. 54. 6, 93.
Asopius Phormionis pater, 1, 64. Asopius Phormionis fil. 3, 7. res ab eo gestae, ibid. occiditur, ibid.
Asopolaus pater Astymachi, 3, 52.
Asopus fluvius, 2, 5.
Aspendus, 8, 81. 87. 108.
Assinarus Siciliae fl. 7, 84.
Assyriae literae, 4, 50.
Astacus, 2, 30. urbs Acarnaniae ab Atheniensibus capta, ibid. ei postea ab Atheniensibus bellum infertur, c. 102.
Astymachus Asopolai fil. 3, 52.
Astyochus Lacedaemon. navarchus, 8, 20. in Chium venit, c. 23. Lesbum tentat, ibid. eius expeditiones, c. 31. periculum ad Corycum, c. 33. Chiis auxilium ferre recusat, c. 38. apud Lacedaemonios a Pedarito accusatur, ibid. Phrynichum prodit, c. 50 sq. mortem evitat, confugiendo ad aram, c. 84. Spartam revertitur, c. 85.
Atalante insula, 2, 32. muro cincta, ibid. ubi sita, 3, 89. 5, 18. Atalante urbs Macedoniae, 2, 100.
Athenae ut ad tantam magnitudinem creverint, 1, 2. 98. et 2, 36. adn. quomodo post barbaros e Graecia fugatos instauratae, a c. 89. ad 91. earum thesaurus, 2, 13. copiae militares, ibid. et 2, 31. adn. ambitus, c. 13. muri, ibid. earum frequentia incolarum, c. 17. adde adn. ad 2, 52. 6, 66. p. 191. et Od. Muell. in v. Attica p. 240. pestilentia laborant, c. 47 sq. 3, 87. earum laus, 2, 41. status popularis quomodo institutus et paulatim mutatus sit, 2, 37. adn. p. 312. in paucorum dominatum mutatur, cur, quomodo, per quos etc. a 8, 42 — 66 sq. tempus huius mutationis notatur, 8, 63. 68. Atheniensibus qua aetate licuerit publice ad dicendum prodire, Vit. Thuc. p. 6. Praef. p. V sq. Atheniensium reip. reditus, adn. ad 6, 91. p. 226 sq. tribus, adn. ad 6, 98. p. 239 sq. imperii gloria, 7, 63. p. 327. Athenienses advenas omnes civitate donant, 1, 2. colonias emittunt, ibid. c. 12. primi ferro deposito vitae genus delicatius coluerunt, 1, 6. Delum lustrant, c. 8. 3, 104. cum Aeginetis bellum gerunt, 1, 14. quando effecti nautici, c. 18. urbe relicta naves conscendunt, c. 18. 73 sq. quando a Lacedaem. dissociati etc. inter se bellum gerere coeperint, 1, 18. quomodo sociis imperarint, c. 19. 76. 99. 6, 76. Corcyraeis in amicitiam acceptis auxilium mittunt, 1, 44 sq. cum Corinthiis manus conserunt, c. 49. quas res circa Potidaeam gesserint, c. 56 sq. Perdiccae bellum inferunt, c. 59. postea societatem cum eo ineunt, c. 61. pugnant cum Corinthiis et Potidaeatis, c. 62. et victoria potiuntur, ibid. Potidaeam obsident, c. 64. eorum ingenium, mores, etc. c. 70. 102. 7, 14. 48. omnibus diebus totius anni, uno excepto, sacra faciebant, 2, 38. reditus eorum e iudiciis, 6, 91. eorum legati respondent orationi Corinthiorum, 1, 72. 73. urbem et moenia instaurant, c. 89 sq. duce Pausania cum Persis bellum gerunt, c. 94. tributum exigunt a sociis, c. 96. Medos ad fl. Eurym. superant, c. 100. Thasiis bellum faciunt, ibid. eosque subigunt, c. 101. propter Laced. suspicionem se iungunt Argivis, c. 102. Helotas recipiunt et Naupacti collocant, c. 103. bellum gerunt in Aegypto, c. 104. pugnant cum Corinthiis et Epidauriis, c. 105. et cum Aeginetis, c. 105. et cum Corinthiis, ibid. longos muros aedificant, c. 107. pugnant cum Lacedaem. c. 107 sq. Boeotos et Locros subigunt etc. c. 108. Pelop. ... depopulantur, c. 108. Aegypto pulsi ... 109. 110. adversus Pharnabum expeditionem suscipiunt,

c. 111. Sicyonios proelio vincunt, ibid. et c. 108. foedera quinquennalia ineunt cum Pelop. c. 112. in Cyprum facta expeditione, Cyprios aliosque superant, ibidem. Chaeroneam recuperant, ibid. ad Coroneam victi, Boeotiam amittunt, c. 113. Euboeam subigunt, c. 114. cum Laced. tricennalia foedera percutiunt, c. 115. Sami statum opp. constituunt, ibid. bellum gerunt cum Samiis, c. 116. eosque subigunt, c. 117. deliberant de bello Pelop. c. 139. tyrannis parent, 6, 53. eorum socii in bello, 2, 9. ex agris in urbem commigrant, 2, 14. pagatim habitantes a Theseo primum in urbem coacti, c. 15. pugnae avidi a Pericle reprimuntur, c. 21. classem circa Pelop. mittunt, c. 23. Methonam oppugnant, c. 25. Locridem invadunt, c. 26. Aeginetas ex insula pellunt, c. 17. cum Sitalce societatem ineunt, c. 29. Sollium capiunt et Astacum etc. c. 30. Megaridem invadunt, c. 31. Atalantam communiunt, c. 32. exequias faciunt bello caesis, c. 34. gravi peste affliguntur, c. 47 sq. classem in Pelop. mittunt, c. 56. Potidaeam frustra oppugnant, c. 58. Pericli succensent, c. 59. postea mitigantur, c. 65. post mortem Periclis ambitioni et quaestui dediti, ibid. intercipiunt Pelop. ad Persas legatos, c. 67 sq. Potidaeam capiunt, c. 70. naves ad Naupactum et in Cariam mittunt, c. 69. eorum ad Plataeenses responsum, c. 73. bellum inferunt Chalcidensibus etc. c. 79. vario Marte, ibid. pugnant cum Pelop. c. 83. iterum se parant certamini, 2, 85 sq. pugnam committunt, c. 90 sq. Astacum navigant et in Acarnaniam digrediuntur, c. 102 sq. eorum resp. qualis, 2, 36. eius optimum temperamentum, 8, 97. classem in Lesbum mittunt, 3, 3. Mytilenen obsidione cingunt, c. 6. 18. et capiunt, 3, 27. eorum in Mytilenaeos saevum decretum, c. 49. Minoam insulam occupant, c. 51. in Sicil. naves mittunt, c. 86. iterum peste laborant, c. 87. in Aeoli insulas expeditionem suscipiunt c. 88. quas res in Sicilia gesserint, c. 90. 99. 103. 115. classem in Peloponn. et Melum etc. mittunt, 3, 91. in Acarnania res gestae, c. 94. pugnant cum Aetolis, c. 97. vincuntur, c. 98. novam classem instruunt, c. 115. et in Siciliam mittunt, 4, 2. Pylum occupant et muniunt, c. 4. Eionem capiunt, c. 7. pugnant cum Laced. circa Pylum, c. 9. eosque superant, c. 13. 14. inducias faciunt, c. 16. quibus solutis, bellum rursus gerunt cum Laced. c. 23. pugnant cum Syracusanis, c. 25. Pylum obsident, c. 26 sq. pugnant cum Laced. c. 32. 33. Corinthios invadunt, c. 42 sq. Anactorium capiunt, c. 49. Chiorum murum deiiciunt, c. 51. Cythera occupant, c. 53 sq. agrum Lacon. populantur, c. 54. Thyream capiunt, et Aeginetas perimunt, c. 57. longos muros Megarensium capiunt, c. 68. et Nisaeam, c. 69. pugnam cum Brasida detrectant, c. 73. Antandrum recipiunt, c. 75. Boeotiam ingressi, Delium communiunt, c. 90. proelium ineunt cum Boeotis, c. 96. vincuntur, ibid. Delium amittunt, c. 101. Amphipoli capta trepidare coeperunt, c. 108. inducias faciunt cum Laced. c. 117 sq. Mendam capiunt, c. 130. Scionen obsident, c. 131. societatem ineunt cum Perdicca, c. 132. Delios insula pellunt, 5, 1. expeditionem in Thraciam suscipiunt, c. 2. legatos in Siciliam mittunt, c. 4. ad Amphipolin a Brasida fugantur, c. 10. ad pacem inclinant, c. 14. foedera ineunt cum Laced. c. 18. 23. Scionen expugnant, c. 32. eorum in Laced. ira, c. 42. foederis solvendi occasionem capiunt, c. 43. foedus faciunt cum Argivis et eorum sociis, c. 47. in Melum classem mittunt, c. 84. eamque obsident, c. 114. et expugnant, c. 116. in Siciliam expeditionem suscipiunt, 6, 1. quam ob causam, c. 6. de bello Siculo deliberant, c. 8. eius apparatus, c. 25. 31. 43. a Segestanis decepti, c. 46. inquirunt de sacris violatis, c. 53. Alcibiadem e Sicilia revocant, c. 61. quas res in Sicilia gesserint, c. 62.

Syracusas invadere coeperunt, c. 63. proelio se parant cum Syrac. c. 67. pugnant et vincunt, c. 70 sq. Camarinensium societatem petunt, c. 75. sunt Iones genere, c. 82. 7, 47. Siculos et Etrnscos belli socios faciunt, c. 88 sq. Epipolas capiunt et Syracusanos vincunt, c. 97. 98. 101. Syracusas obsidione premunt, c. 103. pacem cum Lacedaemoniis rumpunt, c. 105. cum Gylippo vario Marte pugnant, 7, 5 sq. novum exercitum in Siciliam decernunt, c. 16. naves 30 in Pelop. et novam classem in Siciliam mittunt, c. 20. post Deceleam muro conclusam consternati, c. 27. Thraces domum remittunt, c. 29. cum Corinthiis pugnant ad Erineum, c. 34. pugnant cum Syrac. et vincuntur, c. 40. 41. magnam cladem ad Epipolas accipiunt, c. 43 sq. de discessu a Syracusis cogitant, c. 47 sq. discessuri lunae defectione absterrentur, c. 50. vincuntur a Syrac. c. 52. 53. quinam eorum socii in bello Syrac. c. 57. ultimi proelii fortunam experiri statuunt, c. 60. dimicant, c. 70. et superantur, c. 71 sq. miserabilis eorum discessus, c. 75. 78. adn. noctu profugiunt, c. 80. eosque insequuntur Syrac. c. 81. captivi in Lapidicinas coniecti, c. 87. eorum post hanc cladem consternatio, 8, 1. sociorumque defectio, c. 2. classem Pelop. fugant obsidentque, c. 10. eorum apparatus ob sociorum defectionem, c. 15. Mytilenen capiunt, c. 23. Clazomenios subigunt, c. 23. Chios acie victos obsident, c. 24. Milesios superant, c. 25. a Mileto Pelop. metu abscedunt, c. 27. expeditionem suscipiunt adversus Miletum et Chium, c. 30. ad Chium naufragium patiuntur, c. 34. pugnant cum Pelop. et vincuntur, c. 42. amicitiam Tissaphernis frustra tentant, c. 56. pugnant cum Chiis, c. 61. quo anno post exactos tyrannos libertate privati, c. 68. opprimunt optimates in Samo, c. 73. pugnant cum Pelop. et profligantur, c. 95. post Euboeam amissam consternati, c. 96. navale certamen ineunt cum Pelop. c. 104. et victoriam obtinent, c. 106. animo confirmantur, ibid.
Athenaeus Periclidae fil. 4, 119. 122.
Athenagoras Syracusanus populo ob facundiam gratiosissimus 6, 35.
Athletae in certam. Olymp. subligacula circa pudenda gestabant, 1, 6. quando primum se nudarint, ibid. athletar. honores, 4, 121.
Athos mons ubi situs, et quot urbes contineat 4, 109.
Atintanes 2, 80.
Atramyttium in Asia situm, 5, 1. a Deliis habitatum, 8, 108.
Atreus Pelopis fil. regnum Mycenarum ab Eurystheo accipit 1, 9.
Attica cur olim seditionibus immunis, 1, 2. ab iisdem incolis semper habitata, ibid. sterilis, ibid. hominum multitudine quomodo aucta, ibid. cur in Ioniam colonias miserit, ibid. quomodo olim inculta sit, 2, 15. invaditur, 1, 114. 2, 10. 12. 18. 19. 47. 3, 1. 26. 4, 2. 7, 19.
Aulon 4, 103.
Aurigam coronavit in Olymp. Lichas Lacedaemonius 5, 50.
Autocles Tolmaei fil. 4, 53. 119.
Axius fl. 2, 99.

B.

Bacchi in Limnis templum, 2, 15. eius in honorem celebrantur Bacchanalia, ibid.
Barbari quo sensu nomen ignotum Homero sit, 1, 3. Barbari ferrum gestare perpetuo solebant, ibid. Graeciam magna classe invadunt, c. 18.
Battus Corinthius dux 4, 43.
Bellum Peloponnesiacum quantum etc. 1, 1. 23. eius causae, 1, 24. 56 66. 88. et apparatus ex utraque parte, 2, 7. et initium, 2, 1. primus eius annus absolutus, c. 47. secundus, c. 70. tertius, c. 103. quartus, 3, 25. quintus, c. 88. sextus, c. 116. septimus, 4, 51. octavus, c. 116. nonus, c. 135. decimus, 5, 24. undecimus, c. 39. duodecimus, c. 51. decimus tertius, c. 56. decimus quartus, c. 81. decimus quintus, c. 83. decimus sextus, 6, 7. decimus septimus, c. 93. decimus octavus, 7, 18. decimus nonus, 8, 6. vicesimus, c. 60. vicesimus primus, c. 109. quamdiu gestum, 5, 26. praedicta ab oraculo, ibid. per aestates et hiemes a Thucydide descriptum, 2, 1. 5, 20 sq. c. 26. primo gestum per decem integros annos saeviit, 5, 20. 24. redintegratum etc. c. 25 sq. bellum inter Chalcidenses et Eretrienses, 1, 15. cum Medis gestum, 1, 23. inter Corcyraeos et Corinthios, 1, 24 sq. inter Ambraciotas et Amphilochos, 2, 68. inter Lacedaemonios et Argivos, 5, 83. 6, 7. 95. inter Epidaurios et Argivos, 5, 53. bellum sacrum, 1, 112. Messenium tertium, 1, 101. Siculum, 6, 1. adn. ad 6, 43. init. Persicum alterum, synops. chronol. ad 6, 56. p. 249 sq. Archidamium, argument. libr. 2. p. 253. Pachetium, argument. libr. 3. p. 404. Decelicum, argument. libr. 6. p. 251.
Berrhoea, 1, 61.
Bisaltia, 2, 99. 4, 109.
Bithyni Thraces, 4, 75.
Boeoti ex Arne eiecti, 1, 12. 3, 61. adn. Cadmeidem regionem occupant, ibid. ab Atheniensibus victi ad Oenophyta, 1, 108. liberi fiunt, c. 113. Phocensibus contermini, 3, 95. Delium oppugnant, 4, 100. vincunt Athenienses ad Delium, c. 96 sq. Panactum capiunt, 5, 3. societatem cum Lacedaemoniis ineunt, 5, 40. Syracusanis auxilia mittunt, 7, 19. et Athenienses ad Syracusas superant, c. 43. eorum magistratus *Boeotarchae* dicti, 2, 2. 4, 91. 5, 37. eorum quatuor consilia, 5, 38. Boeoti et Lesbii consanguinei, utrique Aeolenses, 3, 2. 7, 57. p. 319. 8, 100.
Boeotiae urbes, 7, 29. p. 286 sq.
Boeum, 1, 107.
Bolbe, palus in agro Mygdonio, 1, 58. 4, 103.
Bolissus, 8, 24.
Bomienses, 3, 96.
Boriades Eurytanes, 3, 100.
Bottia, unde dicti Bottiaei, 2, 99. Bottiaea, c. 100. v. adn. ad 1, 65. 2, 100. Bottiaei in Thracia, 1, 57. ad defectionem sollicitati, ibid. iis bellum inferunt Athen. 2, 79. et dubio Marte pugnant, ibid.
Βουλή, ἡ ἀπὸ κυάμου, v. Senatus.
Brasidas Tellidis fil. Methonen servat, et Spartae collaudatur, 2, 25. Alcidae consiliarius, 3, 69. ad Pylum rem strenue gerit, 4, 11. 12. graviter vulneratur, ibid. Megarensibus succurrit, 4, 70 sq. copiam pugnae facit Atheniensibus, c. 73. in Thraciam copias ducit, c. 78. Thessaliam pertransit, ibid. eius laus, c. 81. 108. 5, 7. in Lyncestas expeditio, 4, 83. Acantho bellum infert, c. 84. orationem habet, c. 85. ad eum deficit Acanthus, c. 88. et Stagirus, ibid. contra Amphipolin copias ducit, c. 102. occupat Argilum, c. 103. et Amphipolin, c. 106. ab Eione repellitur, c. 107. deditione accipit Myrcinum, Galepsum et Oesymen, ibid. exercitum ducit in Acten. c. 109. Toronen occupat, c. 112. Lecythum oppugnat et capit, c. 115 sq. ad eum deficit Scione, c. 120. a Scionaeis, ut Graeciae liberator, aurea corona donatur, c. 121. ad eum deficit Menda, c. 123. alteram in Lyncestas expeditionem suscipit, c. 124. deseritur a Perdicca, c. 125. milites cohortatur, c. 126. hostes insequentes repellit, c. 127 sq. hostis iudicatur a Perdicca, c. 128. Potidaeam nequicquam tentat, c. 135. Cleoni castra opponit ad Cerdylium, 5, 6 sq. Athenienses aggredi statuit, c. 8. milites adhortatur, c. 9. in Athenienses erumpit, c. 10. victor in proelio cadit, ibid. honorifice sepelitur, c. 11.
Brasidei, 5, 34. 67.
Brauro Pittacum interficit, 4, 107.
Bricinniae, arx in agro Leontino, 5, 4.
Brilessus mons, 2, 23.
Bromerus pater Arrhibaei, 4, 83.
Bromiscus, 4, 103.
Bucolion Arcadiae opp. 4, 134.
Budorum propugnaculum, 2, 94. Budorum promont. 3, 51.
Buphras, 4, 118.
Byzantium Medis eripiunt Athen. ductu Pausaniae, 1, 94. a Pausania priore adventu captum, et Gongylo Eretriensi commissum, c. 128. Byzantii ab Athen. deficiunt, c. 115. cum illis compositionem faciunt, c. 117.

C.

Cacyparis, fl. 7, 80.
Cadmeis, quae postea Boeotia, 1, 12.
Caduceum praeferebant ad hostes venientes, 1, 53. 146. 2, 1.
Caeadas locus, cuius usus erat pro carcere apud Laced. 1, 134.
Caecinus fl. 3, 103.
Calex fl. 4, 75. Al. Cales.
Callias pater Callicratis, 1, 29. pater Hipponici, 3, 91. Calliadis fil. dux Athen. 1, 61. in proelio cadit, 1, 63. Hyperochidae fil. 6, 55.
Callicrates Calliae fil. dux Corinth. 1, 29.
Callienses Aetoli, 3, 96.
Calligitus Laophontis fil. 8, 6. Megarensis, c. 39.
Callimachus pat. Phanomachi, 2, 70. pater Learchi, 2, 67.
Calliroë fons, 2, 15.
Calydon olim Aeolis, 3, 102.
Camarina, civitas Doriensis, 3, 86. a Syracusanis condita etc. 2, 5. ab Archia prodita, 4, 25. Camarinaei bis sedibus suis pulsi, 6, 5. quomodo se gesserint erga Athenienses et Syracusanos, 6, 88 sq.
Cambyses Cyri fil. Persarum rex, 1, 13.
Camirus, 8, 44.
Canastraeum, 4, 110.
Cane sive Canae, 8, 101.
Canis sepulcrum, vide Cynossema.
Capaton pater Proxeni, 3, 103.
Capita quercus, loci nomen, v. Dryos Cephalae.
Carcinus Xenotimi fil. 2, 23.
Cardamyla, 8, 24.
Caria, 1, 116. 2, 9. Cares insulas olim habitabant, et latrocinia exercebant, 1, 8. in Delo sepulti, et quomodo ex armorum genere agniti, ibid. Cares invenerunt umbones clypeorum, et cristas galearum, ibid. Caricum mare. Vide Mare.
Carnea, festa Laced. 5, 54. 75. 76. ibique synopsin chronol. p. 106. Carneus mensis, 5, 54. in eo a militia abstinent Laced., ibid.
Carteria in agro Phocaeensium, 8, 101.
Carthaginienses a Phocaeensibus victi, 1, 13. Carthaginiensium imperium, adn. ad 6, 90.
Carya, 5, 55.
Carystii victi ab Athen. 1, 98. Dryopes sunt, 7, 57.
Casmenae a Syracusanis conditae, 6, 5.
Castoris et Pollucis templa, vide Templum.
Catana quando et a quo condita, 6, 3. Catanaei regionem sub Aetna monte incolunt, 3, 116. in Atheniensium potestatem redacti, 6, 51.
Caulonia, 7, 25.
Caunus, 1, 116. 8, 39. 42. 57.
Cecalus pater Nicasi, 4, 119.
Cecropia male legitur, 2, 19. vid. Cropia.
Cecrops Athen. rex, 2, 15. sub eo ut inculta sit Attica, ibid.
Cecryphalea, 1, 105.
Celtae, adn. ad 6, 90. p. 224.
Cenaeum Euboeae prom. 3, 93.
Cenchrea, 4, 42. 44. Cenchreae, 8, 10. 20.
Centoripa, Siculorum opp. 6, 94. adn. ad 6, 88. p. 219. Centoripae incolae, 7, 32.
Ceos, 7, 57.
Cephallenia, 1, 27. ubi sita, 2, 30. quot urbes habeat, ibid. ab Atheniensibus capta, ibid.
Cephisi fl. Atticae fontes, 7, 19. adn. p. 274.
Ceramicus, 2, 34. adn. 6, 57.
Cercine mons, ubi, 2, 98.
Cerdylium, 5, 6. 10.
Ceryces, 8, 53.
Cestrine, 1, 46.
Chaereas Archestrati fil. 8, 74. res ab eo gestae, c. 74. 86.
Chaeronea, Boeotiae urbs, 1, 113. 4, 76. ab Athen. capta, 1, 113.
Chalce, 8, 41. 44. 55.
Chalcedon colonia Megarensium, in Ponti faucibus sita, 4, 75.
Chalcideus classis Lacedaem. praefectus, 8, 8. res ab eo gestae, a c. 11. ad c. 23. ab Athen. caesus, 8, 24.
Chalcioecus Minerva, 1, 128. 134. adn.
Chalcis, Corinthiorum urbs, 1, 108. ab Athen. capta, ibid. Chalcis Euboeae, 7, 29. 57. Chalcis nomen erat variis urbibus, 1, 108. extr. Chalcidenses in Euboea, 1, 57. cum Eretriensibus bellum gerunt, 1, 15. Atheniensibus subiecti, 6, 76. Chalcidenses in Thracia, 1, 57. ab Atheniensibus deficiunt, 1, 58. vincunt Athenienses, 2, 79. cum Argivis foedus ineunt, 5, 31.
Chaones barbari, 2, 68. quali utantur imperio, 2, 80. bellicosissimi, 81. ad Stratum cladem accipiunt, ibidem.
Charadrus, torrens apud Argivos, ubi de causis militaribus cognoscunt, 5, 60.
Charicles Apollodori filius, 7, 20. 26.
Charminus Atheniensium dux, 8, 30. cladem a Pelop. accipit, c. 42. oligarchicos in Samo adiuvat, c. 73.
Charoeades Euphileti fil. 3, 86. caesus a Syracusanis, c. 90.
Charybdis, 4, 24.
Chersonesus Thraciae, 1, 11. Peloponnesii, 4, 42.
Chimerium Thesprotidis, 1, 30. 46.
Chionis Laced. 5, 24.
Chius obsidetur, 8, 38. abundat servis, 8, 40. Chii de rebellione suspecti, novum murum Atheniensium iussu demoliuntur, 4, 51. ab Atheniens. deficiunt, 8, 14. proelio vincuntur, variisque cladibus ab Athen. afficiuntur, c. 24. usque ad c. 39. Graecorum opulentissimi, 8, 24. 45. urbs ab Athen. circummunita, c. 55. Astyochum cur in urbem arcessiverint, c. 24. ab Astyocho auxilium petunt, c. 40.
Choenix, 4, 16. 7, 87.
Choerades insulae, 7, 33.
Choregi, 6, 16.
Chromon Messenius, 3, 98.
Chrysippus, Pelopis fil. 1, 9.
Chrysis Iunonis sacerdos Argis, 2, 2. eius imprudentia conflagrat Iunonis templum, 4, 133. Phliuntem confugit, ibid.
Cicadas aureas olim gestarunt Athenienses, 1, 6.
Cilices pugna superati ab Atheniensibus, 1, 112.
Cimon pater Lacedaemonii, 1, 45. Cimon Miltiadis filius Eionem capit, c. 98. Persas ad Eurym. fl. vincit, c. 100. in Cypria expeditione moritur, c. 112. Vid. Pax.
Circitores, die Ronde, 4, 135. circummunitionum celeritas, 6, 101. p. 243.
Cithaeron, 2, 75. 3, 24.
Citium Cypri urbs, 1, 112. obsidetur, ibid.
Clades quaenam omnium maxima in bello Pelop. 3, 113. Clades Atheniensium in Sicilia. Vide Athenienses et Syracusani.
Clarus insula, 3, 33.
Classis quaenam antiquissima, 1, 4. quaenam olim omnium potentissima, c. 14. Graecorum classes quales, c. 15. Classis ad Troiam profecta quanta et qualis, c. 10. Classis in Siciliam missae apparatus etc. 6, 30 sq. Classes populi Attici, 3, 16.
Clazomenae, 8, 14. ab Athen. deficiunt, ibid. Polichnam muniunt, ibid. in Athen. ditionem concedunt, c. 23.
Cleaenetus, vid. Cleon.
Cleandridas, pater Gylippi, 6, 93. 104. adn.
Clearchus, Rhamphiae filius, 8, 8. 39.
Clearides, Cleonymi filius, Amphipol. praefectus, 4, 132. 5, 6. 8. Cleonem cum Brasida vincit, 5, 10 sq. pacem turbare conatur, c. 21.
Cleïppides Diniae fil. 3, 3. 7.
Cleobulus ephorus Lacedaem. 5, 36. 37. 38.
Cleombrotus pater Pausaniae, 1, 94. et Nicomedis, c. 107.
Cleomedes Nicomedis fil. 5, 84.
Cleomenes Laced. 1, 126. rex Laced. ibid. Pausaniae patruus, 3, 26. alterius Pausaniae fil. ibid.
Cleon Cleaeneti fil. 3, 36. eius ingenium, mores et facundia, ibid. et 4, 21. 22. orationem habet, 3, 37. Pylum cum exercitu mittitur, 4, 28. res ab eo gestae, c. 30 sq. usque ad c. 41. eius arrogantia, c. 27 sq. 5, 7. in Thraciam contra Brasidam copias ducit, 5, 2 sq. Toronen capit, c. 3. et Galepsum, c. 6. ad Amphip. a Brasida victus, c. 10. a quodam Myrcinio caeditur, ibid.
Cleonae, urbs ad Athon. 4, 109. Cleonae in Argiva regione, 5, 67. 6, 95.
Cleonymus pater Clearidae, 4, 132.
Cleopompus Cliniae fil. 2, 26. 58.
Clinias, ibid. Clinias, pater Alcibiadis, adn. ad 6, 61. p. 186. 6, 89. p. 222.
Clypei, in Clypeos captivi depone-

bant pecuniam, quam secum habebant, 7, 82.
Cnemus Spartanus, classis in Zacynthum missae praef. 2, 66. in Acarnaniam a Laced. mittitur, c. 80. pugnat cum Athen. ad Stratum, c. 83 sq.
Cnidis, viri nomen, 5, 51.
Cnidus 8, 35. 42.
Colloquium Atheniensium et Meliorum, 5, 85 sq.
Colonae agri Troiani, 1, 131.
Coloniae deducendae mos priscus, 1, 24. 27. adn. coloniae et metropolis mutua officia quaenam, c. 25. 38 sq. 3, 35.
Colonus, locus editus in agro Attico, 8, 67.
Colophon, 3, 34. Colophonii Notium se conferunt etc. 3, 34.
Columnis incisa foedera, v. Foedus.
Commercia inter priscos Graecos qualia fuerint, 1, 2. Commercium iuris praebendi et repetendi, 1, 77.
Coniurationes et Hetaeriae, 8, 49. 54.
Conon, 7, 31.
Copaeenses, 4, 93.
Corcyra Epidamni metropolis, 1, 24. eam olim tenuerunt Phaeaces, c. 25. et insula et urbs, c. 37. quomodo sita, 1, 36. 44. 68. Corcyraei Epidamnum condunt, 1, 24. Corinthiorum coloni, c. 25. bellum Epidamniis inferunt, c. 26. mari Corinthios vincunt, c. 29. societatem Atheniensium implorant, c. 31. orationem habent, c. 32. societatem ab Athen. impetrant, c. 45. proelium navale committunt cum Corinthiis, c. 48 sq. vincuntur, c. 50. Corcyraei beneficio adfecti a Themistocle, 1, 136. init. eorum discordiae et seditio, 3, 70 sq. a classe Pelop. vincuntur, 3, 77 sq. plebis in optimates saevitia, c. 81 sq. in bello Syracusano Atheniensibus auxilia dant, 7, 57.
Corinthus, 1, 13. Corinthii navium formam primi immutarunt, ibid. opulenti, ibid. Epidamnios in fidem et clientelam recipiunt, c. 25. Corcyraeos odio prosequuntur, ibid. Epidamnum praesidia mittunt adversus Corcyr. 1, 26. bellum contra Corcyr. parant, 1, 27 sq. cum Corcyr. navale proelium committunt et vincuntur, c. 29 sq. praesidiis Leucadem caeterasque civitates amicas tuentur, c. 30. bellum adversus Corcyr. instaurant, c. 31. et cum illis et Athen. rursus pugnant, c. 48. 49. exitus proelii, c. 50. 51. auxilium mittunt Potidaeatis, c. 60. Atheniensis vincunt, c. 62. Atheniensis odio habent, c. 103. cum illis aequo Marte pugnant, c. 105. gravissimam cladem accipiunt, c. 105. 106. a Phormione proelio navali superantur, 2, 84. cum Athen. pugnant et ab illis vincuntur, 4, 43 sq. maximum tumultum in Peloponneso excitant, 5, 27 sq. a Lacedaemoniis abalienati, 5, 30. societatem faciunt cum Eleis, c. 31. et cum Argivis, ibid. Syracusanis contra Athen. suppetias ferunt, 6, 93. 7, 17 sq. Corinthiorum concio, 1, 37. 68. 120. Graeciae emporium, 1, 13.
Coroebus, 2, 22.
Coronaei, 4, 93.
Coronea Boeotiae, 1, 113.
Coronta Acarnaniae, 2, 102.
Corycus, 8, 14. 33. 34.
Coryphasium, 4, 3. 118. 5, 18.
Cos Meropis, 8, 41.
Cotyle, 4, 16. 7, 87.
Cotyrta, 4, 56.
Cranaea Cephalleniae, 1, 27.
Cranii Cephalleniae, 2, 30. 33. 5, 35. 56.
Cranonii, 2, 22.
Crataemenes, 6, 4.
Crateria, vid. Carteria.
Cratesicles pater Thrasymelidae, 4, 11.
Crenae Amphilochiae, 3, 105.
Crestonica gens, 2, 99. 4, 109.
Creta, 3, 69. Cretenses cum Rhodiis Gelam condunt, 7, 57. mercede militant, ibid.
Crimina militaria apud Ath., adn. ad 6, 91. p. 226.
Crissaeus sinus, 1, 107.
Crocylium Aetoliae op. 3, 96.
Croesus, 1, 16.
Crommyon in agro Corinth. 4, 42. 44.
Cropia in Attica, 2, 19.
Crotoniatis regio et Crotoniatae, 7, 35.
Crusis regio, 2, 79.
Cultus priscus Graecorum qualis, 1, 6.
Cuma Aetolica, 3, 31. Cuma, 8, 31. 100. Cumae, urbs Chalcidica, 6, 4.

Cupresseis arcis Athenienses condébant ossa mortuorum, 2, 34.
Curetis, postea Aetolia, 2, 102. extr.
Cyane, rivus apud Syracusas, adn. ad 6, 66. p. 196. nr. VII.
Cyclades insulae, 1, 4. 2, 9. adn. 3, 104. adn.
Cyclopes 6, 2.
Cydonia urbs Cretae, 2, 85. Cydoniatae, ibid.
Cyllene, 1, 30. a Corcyraeis incensa, ibid. Eleorum navale, ibid. 2, 84. 6, 88.
Cylon et Cylonium piaculum, 1, 126 sq.
Cynes Theolyti fil. 2, 102. Coronta reducitur, ibid.
Cynossema prom. 8, 104. 105.
Cynurius ager, 4, 56. in confiniis Argivi et Laconici agri, ibid. controversus inter Laced. et Argivos, 5, 41.
Cyprus, 1, 94. multae eius urbes a Graecis subactae, ibid. ei bellum inferunt Athen. 1, 112.
Cypsela castellum, 5, 33.
Cyrene, 1, 110.
Cyrrhus, 2, 100.
Cyrus primus Persarum rex, Cambysae pater, 1, 13. Croesum superat, c. 16. Cyrus Persarum regis fil. Peloponnesiis favet, 2, 65.
Cythera insula ubi, 4, 53. 5, 18. 7, 46. ei bellum inferunt Athen. 4, 54. Cytherii ab Athen. ex suis sedibus in alias translati, ibid. Cythera in Cypro, 7, 26. adn.
Cytherodices quis, 4, 53.
Cytinium, 1, 107. 3, 95.
Cyzicus, 8, 107.

D.

Daimachus pater Eupompidae, 3, 20.
Daithus Laced. 5, 19. 24. „Δαίθος scribendum esse dicit L. Dind. in Steph. Thes. nov. s. h. v.“ Popp.
Damagetus Laced., ibid.
Damagon Laced. 3, 92.
Damotimus Naucratis fil. 4, 119.
Daphnus, 8, 23. 31.
Darius Persarum rex Cambysae succedit, 1, 14. Phoenicum classe insulas in suam potestatem redigit, c. 16. Marathone pugnat cum Atheniensibus, 6, 59. alter Darius Artaxerxis filius, 8, 5. foedus cum Lacedaemoniis iungit, 8, 18. 37.
Dardanum, 8, 104.
Darius, vid. Persarum Reges; Daricus stater, 8, 28.
Dascon Camarinae conditor, 6, 5.
Dascon vicus, 6, 66. p. 194. nr. V.
Dascylitis provincia, 1, 129. 8, 6. adn.
Daulia urbs in agro Phocensi, 2, 29.
Daulias avis, ibid.
Decelea in Attica, 6, 93. Alcibiadis suasu communita, 7, 18. 19. maximo Atheniens. damno, 7, 27. quantum distet ab Athenis et Boeotia c. 19.
Decemviri Athenis creati, 8, 67 sq.
Defectio Graecorum ab Athen. qua de causa, 1, 99.
Defectus Lunae, 7, 50. Solis, 1, 23. 2, 28. 4, 52.
Delium Apollinis templum in agro Tanagraeo, 4, 76. ab Athen. munitum, 4, 90. a Boeotis oppugnatum, 4, 100. et expugnatum, ibid.
Delphi, 1, 112. Delphos spolia mitti solita, 4, 134. Delphica vates a Plistoanacte corrupta, 5, 16. Delphicum templum Delphis a Laced. traditum, Phocensibus ab Athen. 1, 112. Delphicum oraculum, vid. Oraculum.
Delphinium in Chio, 8, 38. ab Athen. munitum, ibid.
Delphis, machinae genus, 7, 41.
Delus ab Athen. lustrata, 1, 8. 3, 104. aerarium Athen. 1, 96. mota ante bellum Pelop. 2, 8. Deliaci ludi et conventus, 3, 104. Delii ab Athen. ex insula summoti, 5, 1. quonam se receperint, ibid. et 8, 108. quando et cur ab Athen. in patriam reducti, 5, 32.
Demaratus Athen. 1, 138. 6, 105.
Demarchus Syrac. 8, 85.
Demeas pater Philocratis, 5, 116.
Demiurgi, 5, 47. adn. ad 1, 56.
Democratia Athenis sublata, 8, 63 sq. et Argis, 5, 81.
Demodocus, 4, 75.
Demosthenes Alcisthenis fil. 3, 91. Aetolis bellum infert, c. 94 sq. cladem ab iis accipit, c. 98. ob quam Athenas redire non audet, sed apud Naupactum manet, ibid. totius socialis exercitus dux electus, c. 107. res ab eo gestae, ibid. et in sqq. circa Pylum quomodo se gesserit, 4, 3 sq. milites hortatur, c. 10. Megara tentat,

4, 66 sq. Megarensium longos muros capit, c. 67. Nisaeam occupat, c. 69. ad bellum Syracusanum mittitur, 7, 16. traiicit in Siciliam, c. 26 sq. Syracusas cum classe venit, c. 42. Epipolas aggressus, magna cum clade repellitur, c. 43 sq. discessum e Sicilia suadet, c. 47. non probat Niciae consilium, c. 49. ultimum navale proelium infeliciter tentat, c. 69 sq. Syracusis discedit, c. 75 sq. cum suis se dedit Syracusanis, c. 82. et ab illis interficitur, c. 86.
Demostratus, Athen. adn. ad 6, 25.
Demoteles, 4, 25.
Dercylidas Spart. Abydum et Lampsacum occupat, 8, 61 sq.
Derdas, 1, 57. 59. res ab eo gestae, ibidem.
Dersaei, 2, 101.
Derus, al. Lerus, 8, 27.
Deucalion, 1, 3.
Deus pro Templo dei, 1, 128. 3, 3. adn. vers. fin.
Diacritus pater Melesippi, 2, 12.
Diacum genus, vide Dii.
Diana Ephesia, 3, 104. 8, 109.
Diasia, maximus Iovis Milichii dies festus, 1, 126.
Δίκαι ἀπὸ συμβόλων, 1, 77.
Dictidienses Thysson capiunt etc. 5, 35.
Dictum Lacedaem. acutum, 4, 40.
Didyme insula, 3, 88.
Diemporus Onetoridae fil. 2, 2.
Dienses, 4, 109. 5, 35. 82.
Dii ex Diaco genere, 2, 96. 7, 27.
Diitrephes sive Diotrephes Athen. 7, 29. v. adn. ad 8, 64.
Diluvium circa Orobias et Atalantam, 3, 89.
Diniadas, 8, 22.
Dinias pater Cleippidae, 3, 3.
Diodotus Eucratis fil. 3, 41. orationem habet, c. 42. 43. p. 303. adn.
Diomedon Athen. dux, 8, 19. 20. Chios victos obsidet, 8, 24. democratiae favet, c. 54. 55.
Dionilus Andrius, 6, 96. in proelio interfectus, c. 97.
Dion Macedoniae op. 4, 78. Dion ad Athon. c. 109.
Dionysia, 2, 15. 5, 20. 23. Dionysiacum theatrum ubi, 8, 93.
Διὸς ἱερὸν, oppidulum Ioniae, 8, 19.
Diotimus Strombichi fil. 1, 45.,
Diotrephes pater Nicostrati, 3, 75. 4, 119. Diotrephes in Thraciam missus, 8, 64.
Diphilus Athen. dux, 7, 34.
Dissensio inter Laced. et Athen. 1, 102. eiusque causa, ibid.
Dius opp. 4, 78.
Doberus urbs Poeonica, 2, 98. 100.
Dolopia, 2, 102. Dolopes Scyrum incolunt, 1, 98.
Dorcis Laced. 1, 95.
Dores sive Dorienses Peloponnesum tenent, 1, 12. Lacedaemona condunt, c. 18. Dores Lacedaemoniorum metropolis, c. 107. 3, 92. Dores Caribus finitimi, 2, 9. origine superbientes, 6, 77. p. 209. a Phocensibus bello premuntur, 1, 107 sq. Ionum perpetui hostes, 6, 80. Dorica instituta, 6, 4.
Dorieus Diagorae fil. Rhodius Olympionices, 3, 8. Thurinarum navium praefectus, 8, 35. 84.
Dorus, 4, 78.
Drabescus Edonica, 1, 99. 4, 102.
Drachme Aeginetica, 5, 47. v. adn. ad 8, 29. 1, 27.
Drimyssa insula, 8, 31.
Droi Thraces, 2, 101.
Dryopes, 7, 57. p. 319.
Dryoscephalae, 3, 24.
Dyme Achaiae op. 2, 84.
Dyrrachium, olim Epidamnus, 1, 24. init.

E.

Ebrus fl. vid. Hebrus.
Eccritus Spartanus, 7, 19.
Echecratides rex Thessalorum, 1, 111.
Echetimides, pater Tauri, 4, 119.
Echinades insulae, 2, 102.
Edones, 1, 100. 2, 99. 4, 102. 109.
Eetionea, 8, 90. 92.
Egesta urbs Elymorum, 6, 2. Egestaei bellum cum Selinuntiis gerunt, 6, 6. Atheniensium opem petunt, ibid. eorum in Atheniense fraus, 6, 46.
Eion, 1, 98. 4, 50. 102. 106 sq. a Medis occupata, 1, 98. Mendaeorum colonia, 4, 7. vid. adn. ad 1, 98.
Elaeatis agri Thesprotici pars, 1, 46.
Elaeus, 8, 102. 107.
Elaphebolion mensis, 4, 118. 5, 19.
Eleus insula, 8, 26., ubi nunc Lerus legitur.

Eleusin, Atticae op. 1, 114. Eleusinii contra Erechtheum bellum gerunt, 2, 15. Eleusinium templum, c. 17. Eleusiniis Deabus consecratus ager inter Megara et Atticam, 1, 139.
Elimiotae, 2, 99.
Elis, 2, 25. 2, 66. Elei victi ab Athen. 2, 25. societatem faciunt cum Corinthiis et Argivis, 5, 31. agrum Lepreatarum vastant, ibid. foedus ineunt cum Athen. etc. 5, 47.
Ellomenum, 3, 94.
Elymi, 6, 2.
Embatus Erythraeae, 3, 29.
Empedias Laced. 5, 19.
Endius ephorus Spart. Alcibiadis fil. 8, 6. hospes Alcib. ibid. adn. ad 6, 89. p. 222. ad Athen. legatus, 5, 44 sq. eius cum Agide simultas, 8, 12.
Enipeus fl. 4, 78.
Enneacrunos fons, 2, 15.
Entimus Cret. Gelae conditor, 6, 4.
Eordia regio, 2, 99. Eordi, ibid.
Ephebi, 2, 46. 36. adn. p. 308.
Ephesia solennia, 3, 104.
Ephori Laced. 1, 131. 5, 36. eorum potestas, 1, 131. 1, 87. eponymi, 5, 19.
Ephyra, urbs Thesprotidis, 1, 46.
Epibatae navium, 6, 31. 43. 8, 61. 3, 95. adn.
Epicles pater Proteae, 1, 45. 2, 23. 8, 107.
Epicurus pater Pachetis, 3, 18.
Epicydidas Laced. 5, 12.
Epidamnus ubi sita, 1, 24. a quibus condita, ibid. Epidamnii seditione laborant, ibid. a finitimis vexantur, ibidem. Corcyraeorum auxilia implorant, sed non impetrant, 1, 24 sq. ex oraculo urbem Corinthiis dedunt, c. 25. eorum exules orant Corinthios, ut se in patriam reducant, c. 26. obsidentur a Corcyraeis, ibid. ad deditionem redacti, c. 29.
Epidaurus Pelop. urbs, 2, 56. Epidaurus Limera, 4, 56. 6, 105. 7, 26. Epidaurum Alcib. et Argivi occupare conantur, 5, 53. 56. in eius agrum irrumpunt Argivi, 5, 54. invaditur ab Eleis et Athen. c. 75. Epidaurii Corinthiis naves praebent contra Corcyraeos, 1, 27. Epidaurii et Corinthii vincunt Athenienses, 1, 105.
Epidemiurgi, quales magistratus, 1, 56.
Epipolae, 6, 75. ubi sitae et unde appellatae, c. 96 sq. adn. p. 230. nr. IV. 231. obsessae ab Atheniensibus, 7, 43 sq. Describitur in adn. ad 6, 66. p. 192. nr. III. quando munitae, 7, 12. p. 255.
Epirotica gens, 3, 102.
Epistola Pausaniae ad Xerxem, 1, 128. Xerxis ad Pausaniam, c. 129. Themistoclis ad Artaxerxem, c. 137. Regis Persarum ad Lacedaemonios, 4, 50. Niciae ad Athen. 7, 11.
Epitadas Molobri fil. 4, 8. 31. defunctus, 4, 38.
Epitelidas Hegesandri fil. vulgo legitur, 4, 132. Vide Pasitelidas.
Equites Attici, 3, 16. adn.
Erae urbs, 8, 19. deficit ab Athen. ibidem.
Ἔρανος, 2, 43.
Erasinides Corinth. 7, 7.
Erasistratus pater Phaeacis, 5, 4.
Eratoclides pater Phalii, 1, 24.
Erechtheus rex Athen. 2, 15.
Eresus vel Eressus urbs Lesbi, 3, 18. ab Athen. deficit, ibid. reducta a Pachete, 3, 35. iterum deficit, 8, 23. 100.
Eretrienses cum Chalcidensibus bellum gerunt, 1, 15. subiecti et tributarii Athen. 7, 57. Eretriensium urbs etc. 8, 95.
Erineum Doricum, 1, 107. Erineum Achaïcum, 7, 34.
Erineus fl. 7, 34. 80. 82.
Erinnyes, 1, 91.
Eriphyle uxor Amphiarai et mater Amphilochi et Alcmaeonis, 1, 68. 2, 102.
Erythrae Boeotiae, 3, 24.
Erythraea Ioniae, 3, 33. Erythraei deficiunt ab Athen. 8, 14.
Eryx urbs Siciliae, 6, 2. 46.
Eryxidaïdas, 4, 119.
Eteonicus Laced. 8, 23.
Ἑθελοπρόξενοι, 3, 70.
Etrusci iuvant Athen. 6, 88. 103. vincunt Syrac. 7, 53.
Eualas Spartanus, 8, 22.
Euarchus tyrannus Astaci, 2, 30. ab Atheniensibus eiectus, ibid. a Co-

rinthiis restitutus, c. 30. Euarchus alter, 6, 3.
Euboea ab Athen. deficit, 1, 114. ab iisdem tota subacta, ibidem. iterum deficit, 8, 5. 95. Boeotiae ponte iuncta, 7, 30. adn.
Eubulus, 8, 23.
Eucles dux Athen. 4, 104. Eucles dux Syrac. 6, 103.
Euclides, unus e conditoribus Himerae, 6, 5.
Eucrates pater Diodoti, 3, 41.
Euctemon, 8, 30.
Eudemus, 7, 69. Al. Euthymus, Euthydemus.
Euenus fl. 2, 83.
Euesperitae, 7, 50.
Euetion dux Athen. 7, 9.
Eumachus Chrysidis fil. 2, 33.
Eumenidum arae, 1, 126.
Eumolpidae, 8, 53. 2, 15. init.
Eumolpus cum Erechtheo bellum gerit, 2, 15.
Euphamidas Aristonymi fil. 2, 33. 4, 119. Corinthius, 5, 55.
Euphemus Atheniensium legatus, 6, 75. orationem habet ad Camarinenses, c. 81.
Euphiletus pater Charoeadae, 3, 86.
Eupaidas pater Amphiae, 4, 119.
Eupolium urbs Locr. 3, 96. a Pelop. capitur, 3, 102.
Eupompidas Daimachi fil. 3, 20.
Euripides pater Xenophontis, 2, 70. 79.
Euripus Euboeae, 7, 29. 30.
Europus oppugnatur, 2, 100.
Eurybatus, 1, 47.
Euryelus vel Euryalus, 6, 97. 7, 43. v. adn. ad 6, 66. p. 192. adde adn. ad 6, 97. p. 232 sqq. 235. 7, 2.
Eurylochus Spartanus, 3, 100 sq. Locros subigit, c. 102. defunctus, c. 109.
Eurymachus Leontiadae fil. 2, 2. a Plataeensibus interficitur, c. 5.
Eurymedon fl. 1, 100.
Eurymedon Theuclis fil. 3, 80. Corcyraeis auxilio mittitur, ibid. dux Athen. c. 91. in Siciliam mittitur, 4, 2. 46. bellum infert Corcyraeis, 4, 46. ob reditum ex Sicilia pecunia mulctatur, c. 65. iterum in Siciliam mittitur, 7, 16 sq. Syracusas venit, 7, 42. discedere cupit, c. 49. cadit in proelio, c. 52.
Eurystheus rex Mycenarum ab Heraclidis caesus, 1, 9.
Eurytanes, 3, 94.
Eurytimus pater Archetimi, 1, 29.
Eustrophus Laced. 5, 40.
Euthycles pater Xenoclidis, 1, 46. 3, 114.
Euthydemus Athen. 5, 19. 24. bello Syracusano dux creatur, 7, 16. ultimo proelio cum Syrac. infeliciter pugnat, 7, 69. Al. Eudemus, Euthymus.
Euxinus pontus, 2, 97.
Excubiarum ratio apud Graecos, 4, 135.
Execestus pater Sicani, 6, 73.
Exsequiae bello caesis ab Athen. factae, 2, 34.
Exercitus Athen. quisnam maximus, 2, 32. quisnam Graecorum pulcerrimus, 5, 60. Lacedaemoniorum qualis, c. 66.
Expeditio Troiana qualis et quanta, 1, 9. 10. 11. expeditiones superiorum saeculorum quales, 1, 10. 15.

F.

Fabula Alcmaeonis, 2, 102.
Fames in obsidione Potidaeae, 2, 70.
Ferrum gestandi mos barbaricus quando desierit, 1, 6.
Festus dies maximus Iovis Meilichii, 1, 126. Festorum dierum nimis superstitiosa observatio quot clades Lacedaemoniis attulerit, 4, 5. 5, 82. festum diem Athenienses quid esse ducerent, 1, 70. festum Apollinis Maloëntis, 3, 3.
Flammarum eructatio ex Aetna quoties tempore et ante tempus Thucydidis contigerit, 3, 116.
Foedus quinquennale inter Peloponn. et Athen. 1, 112. tricennale inter eosdem, c. 115. add. Praef. huius ed. p. VII sq. quamdiu servatum sit, 2, 2. aperte ruptum, c. 7. Foedus inter Acarnanes et Amphilochos, 3, 114. inter Athen. et Laced. 5, 17. eius formula, c. 18. quando ruptum, c. 25. aliud inter eosdem, c. 22. eius formula, c. 23. Foedus inter Athen. et Argivos Eleosque etc. 5, 46. eius formula, c. 47. inter Argivos et Laced. c. 76. eius formula, c. 77. aliud inter eosdem, c. 78. eius formula, c. 79. Foedus inter Eleos et Corinthios atque Argivos, c. 31. inter Argivos et Laced. c. 78. eius formula, c. 79. Foedus inter Laced. et Tissaphern. etc. 8, 17. eius formula. 8, 18. aliud inter eosdem, c. 36. eius formula, c. 37. et rursus aliud, c. 57. eius formula, c. 58. Foedera iureiurando caesis hostiis confirmata, 1, 47. in columnas lapideas incisa, ibid. et c. 56. vid. etiam Pausanias.
Fons Ἐνγεάκρουνος, antea Calliroë dictus, 2, 15.
Fontes, locus in Amphilochia, 3, 105. 106.
Fossa regis Persarum, 4, 109.
Fretum Siculum, 4, 24. 6, 1.
Funebris oratio Periclis, 2, 35.

G.

Galepsus al. Gapselus, Thasiorum colonia, 4, 107. 5, 6. ad Brasidam deficit, 4, 107. a Cleone expugnata, 5, 6.
Gaulites, 8, 85.
Gegae opp. 7, 2. adn.
Gela fl. 6, 4. Gela urbs, quando et a quibus condita, ibid.
Gelo rex Syrac. 6, 4. 1, 14.
Geloi Agrigentum condunt, 6, 4. Syracus. opem ferunt contra Athen. 7, 33. ubi habitent, 7, 58.
Geomori, 8, 21.
Geraestus, 3, 3.
Geranea, 1, 105. mons in agro Megarensi, 4, 70. transitu difficilis etc. 1, 108.
Gerastius mensis Laced. 4, 119.
Geta opp. 7, 2. adn.
Getae Scythis finitimi, cultu similes etc. 2, 96.
Gigonus, 1, 61.
Glauce in agro Mycalesio, 8, 79.
Glaucon Leagri filius, 1, 51.
Goaxis liberi Pittacum interficiunt, 4, 107.
Gongylus Eretriensis, 1, 128. Gongylus dux Corinth. 7, 2.
Gorgias Leont. 2, 34. adn. p. 303. 3, 86. adn.
Gortynia urbs, 2, 100.
Graaei, 2, 96.
Graecia instabiliter olim habitata, 1, 2. qualis ante bellum Troianum, c. 3. et post bellum Troi., c. 12. unde et quando Hellas nominari coepta, c. 3 sq. colonias emittit, c. 12. a Tyrannis impedita, ne illustre aliquod facinus ederet, c. 17. quanta mala ex bello et seditionibus passa sit, 3, 82. Graeciae urbes ubi olim conditae, 1, 7. Graeci prisci quo vitae genere et cultu usi sint, c. 5, 6. quomodo ad Troianam expeditionem profecti sint, c. 9. ad Troiam appulsi quid gesserint, c. 11. rei navali operam dare coeperunt, c. 13. latrocinia sustulerunt, ib. quomodo bellum olim gesserint, c. 15. quando partim ad Athenienses partim ad Laced. divisi transierint, c. 18. Graecorum duces exstiterunt Lacedaemonii in bello Medico, ib. Athenienses autem post Pausaniae iniurias, c. 95.
Γραϊκή in Attica, 2, 23.
Grestonia v. Crestonica gens.
Gylippus Cleandridae fil. praefectus Syracusanis a Laced. missus, 6, 93. 104. adn. Syracusas venit, 7, 1. vincitur ab Athen. c. 5. eosdem postea vincit, c. 6. Plemmyrium capit, c. 22. nova Syracusanis auxilia adducit, c. 50. pugnat cum Athen. eosque vincit, c. 69. eorum fugam impedire statuit, c. 74. Niciam capit, c. 85. naves ex Sicilia domum reducit, 8, 13.
Gymnetia Syrac. 7, 37.
Gymnopaediae Laced. 5, 82.
Gyrtonii Thessaliae 2, 22.

H.

Habronychus, Lysiclis fil. 1, 91.
Haemus, mons Thraciae, 2, 96.
Hagnon, 1, 117. Niciae fil., in praetura Periclis collega, 2, 58. Atheniensium dux, ibid. et c. 95. Potidaeam oppugnat, 2, 58. Amphipolin condit, 4, 102. eius monumenta deiiciunt Amphipolitani, 5, 11.
Hagnon, pater Theramenis, 8, 68.
Halex fl. 3, 99.
Halienses, 1, 105. Haliensis ager, 2, 56.
Haliartii, 4, 93.
Halicarnasus, 8, 42.
Halicyae opp. 7, 32. p. 291.
Halys fl. 1, 16.
Hamaxitus, 8, 101.
Harmatus, 8, 101.
Harmodius adamatus ab Aristogitone, 6, 54. sollicitatus ab Hipparcho, c. 54. ab eodem contumelia affectus, c. 56. Hipparchum perimit, 1, 20. 6, 54 sq.

Harmostes, Laced. 8, 5. Harmostae, c. 28.
Harpagium, 8, 107.
Hebrus fl. 2, 96.
Hecatombeus mensis, 5, 54.
Hegesander pater Epitelidae, 4, 132. Hegesander Thespiensis, 7, 19.
Hegesandrides Hegesandri fil. 8, 91, et 94.
Hegesippidas Laced. 5, 52. 3, 93. adn.
Helena, 1, 9.
Helimiotae pop. Maced. v. Elimiotae.
Helixus Megarensis, 8, 80.
Hellanicus Historicus, 1, 97.
Hellas qualis ante bellum Troi. 1, 3. Helladis nomen olim universae Graeciae non erat commune, ibid. unde deductum, ibid.
Hellen Deucalionis fil. 1, 3. in Phthiotide imperat, ibid.
Hellenotamiae, quaestores Graeciae, 1, 96.
Hellespontus, 1, 89. 8, 62. v. adn. ad 8, 6.
Helorina via, 6, 70. 7, 80. adn. ad 6, 66. extr.
Helos urbs, 4, 54.
Helotes a Laced. deficientes Ithomen secesserunt, 1, 101. cur Messenii vocati, ibid. iis bellum intulerunt Laced. c. 102. timentur a Laced. 4, 80. eorum 2000 clam sustulerunt, ibid. sub Brasida militantes libertate donantur, 5, 34. quam iis polliciti sunt Laced. 4, 26. Helotum varia genera, adn. ad 5, 34. graviter armati militant, 7, 19. p. 274. adn.
Heraclea in agro Trachinio, 3, 92. 4, 78. 5, 51. condita a Laced. 3, 92. in Boeotorum fidem recepta, 5, 52. Heracleotae a Meliensibus etc. proelio superati, c. 51.
Heraclidae Eurystheum interficiunt, 1, 9. Peloponnesum tenent, 1, 12.
Heraclides Lysimachi fil. dux Syrac. 6, 73 103.
Heraeenses, 5, 67.
Herculis liberi. Vide Heraclidae. Herculis sacra apud Syracusanos, 7, 73. eius templum ap. Syrac. adn. ad 6, 66. p. 195. nr. 6. 7, 60. p. 324. in agro Mantinico, 5, 64.
Hermae Atheniensium quales, 6, 27. praecisae, ibid. de iis inquisitio facta, 6, 53. adn. ad 6, 28. p. 149. extr. Hermae Hipparchi, adn. ad 6, 54. p. 179
Hermaeondas Thebanus, 3, 5.
Hermione, 1, 128. Hermionis triremis, 1, 128. Hermionensis ager, 2, 56.
Hermocrates Hermonis fil. pacem Siciliensibus suadet, 4, 59. Syracusanos hortatur ad se praeparandos contra infestum Atticae classis adventum, 6, 33. vir prudens et fortis, 6, 72. Syracusanos post cladem acceptam consolatur et confirmat, ibid. Imperator factus a Syrac c. 73. ad Camarinenses orationem habet, c. 76. quo commento usus sit ad decipiendos hostes, 7, 73. in exsilium a Syracusanis mittitur, 8, 85.
Hermon pater Hermocratis, 4, 58. 6, 32. Hermon circitorum praefectus, 8, 92.
Hermylii, vid. Sermylii.
Hesiodus in Iovis Nemeaei templo creditur obiisse, 3, 96.
Hessii, 3, 101.
Hestiaeenses sede pulsi ab Atheniensibus, 1, 114. Atheniensium coloni in Euboea, 7, 57.
Hestiodorus Aristoclidae fil. 2, 70.
Hetrusci vid. Etrusci.
Hexapylon Syrac. 6, 97. adn.
Hiera insula, Vulcani officina, 3, 88.
Hierae opp. 7, 2. p. 255.
Hieramenes, 8, 58.
Hierenses, 3, 92.
Hierophon Antimnesti fil. 3, 105.
Himera, 6, 5. et 62. a quibus condita, 6, 5.
Himeraeum, 7, 9.
Hippagogae naves, 4, 42. quando primum factae ab Atheniensibus, 2, 56.
Hippagretes Laced. 4, 38. Hippagretae, ibid.
Hipparchus Hippiae et Thessali frater, Pisistrati fil. 1, 20. sollicitat Harmodium, 6, 54. et contumelia irritat, 6, 56 ab eodem interficitur, 1, 20. 6, 57. Synops. chronol. ad 6, 56 p. 249.
Hippias pater Pisistrati, 6, 54. alter Pisistrati fil. natu max. 1, 20. 6, 54. Hipparchi et Thessali fr. ibid. principatum obtinet, ibid. et c. 55. quomodo se gesserit in tyrannide, c 59. imperio spoliatus ad Aeantidem est profectus etc. c. 59. Hippias Arcadum dux a Pachete fraude interemtus, 3, 34.
Hippocles Lampsacenus tyrannus, 6, 59. Hippocles Menippi fil. 8, 13.
Hippocrates Ariphronis fil. Atheniensium dux, 4, 66. quas res gesserit circa Megara, c. 67. Delium communit, c. 90. Megara tentat, c. 66 sq. Megarensium longos muros capit, c. 67. Nisaeam occupat, c. 69. pugnaturus cum Boeotis milites adhortatur, c. 95. in proelio caesus, c. 101. Hippocrates Gelae tyrannus, 6, 5. Hippocrates Spartanus, 8, 35. et 99.
Hippolochidas 4, 78.
Hipponicus Calliae fil. 3, 91.
Hipponoidas Laced. 5, 71.
Hippotoxotae, 2, 13. 96.
Historia Thucydidis qualis, 1, 21. et 22. Attica Hellanici, 1, 97.
Homerus, 1, 3. 9. 10. 2, 41. eius versus citantur, 3, 104. bis.
Homoei Sp. 1, 67. p. 159. c. 37. p. 311 sq. c. 40. p. 317.
Hyacinthia Laced. 5, 23. adn. ad 5, 54.
Hyaci, 3, 101.
Hybla Geleatis urbs, 6, 62. Hyblaei, 6, 94. v. adn. ad 6, 4. 88. p. 219.
Hyblon rex Siculus, 6, 4.
Hyccara oppidum Sicanicum, 6, 62. adn. ad 7, 13. extr.
Hylias fl. 7, 35.
Hyllaicus portus, 3, 72. 81.
Hyperbolus, civis Athen. a quibus interemtus, 8, 73.
Hyperetae navium, 6, 31.
Hyperochidas, 6, 55.
Hysiae, 3, 24. 5, 83.
Hystaspes pater Pissuthnae, 1, 115.

I.

Iapygia prom. 6, 30. et 44. 7, 33. Iapyges, ibid.
Iasus Ioniae opp. 8, 28. et 29. Iasicus sinus, c. 26.
Iberia, 6, 2. Iberi. ibid. bellicosissimi, 6, 90.
Icarus 3, 29. 8, 99.
Ichthys prom. 2, 25.
Ida, 4, 52. 8, 108.
Idacus, 8, 104.
Ἰδιοπρόξενοι, 3, 70.
Idomene Macedoniae a Thracibus capta, 2, 100. Idomene Amphilochiae, 3, 112.
Iege, al. Iegae, Ietae, Siculorum munitio, 7, 2 p. 254 sq.
Ielysus urbs Rhodi, 8, 44.
Ignis ex Aetna erumpit, 3, 116. Ignibus signum dari solitum, 2, 94. 3, 22 et 80.
Illyrii, 1, 26. 4, 124.
Imbrii, 3, 5. 4, 28. 7, 57. p. 318.
Inarus Psammetichi fil. Afrorum rex, 1, 104. Aegyptum ad defectionem a Persis concitat, ibid. in crucem actus, c. 110.
Incendium magnum Plataeae, 2, 77.
Induciae annuae inter Athen. et Laced. 4, 15. earum formula, c. 16. inter eosdem, 4, 117. earum formula, c. 118. induciae decemdiales inter Athen. et Boeot. 5, 26. et 32. inter Chalcid. et Athen. 6, 7. et 10. sacrae Olympiae 5, 49. adn. coll. 5, 1. Vide etiam Foedus.
Inessa, 3, 103. Inessaei, 6, 94.
Inquisitio Atheniensium de sacris violatis, 6, 53.
Inscriptio Pausaniae in tripode Delphico, 1, 132.
Insulae continenti adiunctae, 2, 102.
Inundatio circa Euboeam etc. 3, 89.
Iolaus, 1, 62.
Iolcius Athen. 5, 19.
Ion, Chius poeta, 8, 38. pater Tydei, ib.
Iones Atheniensium coloni et consanguinei, 1, 2. 12. et 95. 2. 15. 3, 86. 4, 61. magnam classem Cyri temporibus sibi compararunt, 1, 13. maris imperium obtinent, ibid. a Cyro subacti, 1, 16. a Persis ad Athenienses deficiunt, 1, 95. perpetui Doriensium hostes, 6, 82. Ionum in Delo conventus, 3, 104. Ionius sinus, 1, 24.
Iovis templum. Vide Iupiter.
Ipnenses, 3, 101.
Isarchidas Isarchi fil. 1, 29.
Ischagoras Laced. 4, 132. 5, 21.
Isocrates dux Corinth. 2, 83.
Isolochus pater Pythodori, 3, 115.
Ἰσοτελεῖς Attici, 7, 63.
Ister fl. 2, 96.
Isthmia, sive Isthmici ludi, 8, 9. Isthmica foedera, ibid. et c. 10.
Isthmionicus Athen. 5, 19.
Isthmus Pallenes, 1, 56. Isthmus Leucadius, 3, 81. Corinthi, 4, 42.
Istone mons, 3, 85. 4, 46.
Italia unde dicta, 6, 2. 88. 7, 33. eius pleraque oppida a Pelop. condita,

1, 12. quem ambitum primo habuerit, 6, 88. adn.
Italus Arcadum rex, 6, 2.
Itamanes, 3, 34. res ab eo gestae, ibid. et in seqq.
Iter, ein Tagmarsch, varie antiquis accipitur, 2, 13. p. 274. c. 97. p. 395.
Ithome, 1, 101. a Lacedaemoniis obsidetur, 1, 101. et 102. deditur Laced. c. 103.
Ithomita Iupiter. Vide Iupiter.
Itonenses, 5, 5.
Itys, 1, 29.
Iunonis templa, 1, 24. 3, 24. 68. 4, 133. 5, 75. 77. adn. 80. adn. 6, 75.
Iupiter Ithomita, 1, 103. Iupiter Milichius, 1, 126. eiusque festum, ib. Iupiter Liberator, 2, 71. Iupiter Nemeaeus, eiusque templum, 3, 96. Iupiter Olympius, 5, 31. 50. eius templum, 1, 15. 3, 14. Iovis (nescio cuius) templ. 8, 19.
Iurisiurandi formula inter Lacedaem. et Athen. 5, 18. alia iurisiurandi formula, c. 47. iurisiurandi formularum varii gradus, 5, 18. iusiurandum optimatum et democraticorum, 8, 75.

L.

Labdalum, 6, 97. etc. v. adn. ad 6, 66. p. 192 sq. 96. p. 230. 97. p. 237. 98. p. 238. 239. 7, 43. p. 303.
Laccius portus Syrac. adn. ad 6, 66. p. 193. vers. fin.
Lacedaemon qualis urbs, 1, 10. a Doriensibus condita, c. 18. seditionibus diuturnis conflictata, bonis legibus usa, tyrannidis semper immunis, ibid. servis abundat, 8, 40. Lacedaemonii duas Peloponnesi partes colunt, et totius ditionem tenent, 1, 10. Laced. qualis cultus et vestitus, c. 6. primi corpora nudarunt et unxerunt certaturi, ibid. plerosque tyrannos ex Graecia sustulerunt, c. 18. Graecorum duces electi, ibid. eandem reip. formam servarunt, ibid. ab Atheniensibus dissociati bellum cum iis gerere coeperunt, ibid. quomodo sociis imperarint, c. 19. quaenam eos impulerint ad bellum suscipiendum contra Athen. c. 23. 24 sq. c. 56. 66. 88. 102. bellum illaturi conventus sociorum indicunt, c. 67. post conciones utrinque habitas sententiam ferunt, Athenienses iniuste agere, decernuntque foedera esse rupta, c. 79. et 87. et 118. voce, non calculis suffragia dant, c. 87. in suffragiis ferendis quot calculis utantur reges Laced. 1, 20. bellum gerendum esse decernunt, 1, 88. per legatos postulant, ne Athenienses muros reficerent, c. 90. a Themistocle illuduntur, ibid. et in sqq. Pausaniam ad causam dicendam arcessunt, c. 95. 128 sq. Themistoclem accusant, c. 135. in Atticam irrupturi terrae motu impediuntur, c. 101. contra Helotas, qui erant Ithomae, bellum gerunt, ibid. et in sqq. palam dissentiunt ab Athen. c. 102. mari pugnant cum Athen. et vincuntur, c. 105. suppetias ferunt Doriensibus, eorum metropoli, c. 107. superant Athenienses ad Tanagram, c. 108. foedera quinquennalia ineunt cum Athen. c. 112. bellum sacrum suscipiunt, et templum Apollinis Delphis tradunt, ibid. irrumpunt in Atticam, c. 114. cum Athen. tricennalia foedera percutiunt, c. 115. ad bellum tardi, c. 118. de bello Atheniens. inferendo oraculum consulunt, ibid. socios iterum convocant, et cum iis deliberant de bello, c. 119. tandemque bellum decernunt, c. 125. legatis ab Athen. missis imperarunt, ut scelus Cylonium expiarent, c. 126 sq. iis vicissim imperant Athen. ut piaculum ad Taenarum admissum ex urbe pellerent, c. 128. per legatos postulant ab Athen. ut Potidaeae obsidione recederent etc. et ut decretum de Megarensibus rescinderent, c. 139. his respondent Athen. c. 145. eorum ad bellum apparatus, 2, 7 sq. et socii, 2, 9. Atticam invadunt, c. 18. Oenoën frustra oppugnant, ibid. Atticam depopulantur, c. 19. 23. domum revertuntur, ibid. Aeginetis pulsis eiectisque Thyream incolendam dederunt, c. 27. iterum in Atticam irrumpunt, c. 47. bellum inferunt Zacyntho, c. 66. eorum legati ab Athen. intercepti, c. 67. copias ducunt versus Plataeam, c. 71. eamque oppugnant, c. 75. et obsidione cingunt, c. 77. Acarnaniam invadunt, c. 80. pugnant cum Atheniens. c. 83. et superantur, c. 84. iterum se parant certamini, c. 85 sq. duces eorum milites adhortantur, c. 87. proelium committunt vario Marte, c. 90 sq. Piraeum nequicquam tentant, c. 93 sq. in Atticam irrumpunt, 3, 1. Mytilenaeis succurrere volunt, c. 15. classem in Lesbum mittere statuunt, 16. in Atticam irrumpunt, c. 26. eorum classis in Asiam traiicit, c. 29. in Peloponnesum se recipit, c. 33. eamque prosequuntur Athen. ibid. Plataeam deditione accipiunt, c. 52. eorum de civibus et urbe Plataeensium iudicium, c. 58. in Corcyram classem mittere statuunt, c. 69. Corcyraeos vincunt, c. 78 sq. metu Athen. ab Corcyra fugiunt, c. 81. Atticam invasuri terrae motibus absterrentur, c. 89. Heracleam coloniam deducunt, c. 92. cum Ambraciotis expeditionem suscipiunt contra Amphil. c. 105. post cladem ab Acarnanibus acceptam Ambraciotas deserunt, c. 109 sq. in Att. irrumpunt, 4, 2. post Pylum captam domum redeunt, c. 6. ad Pylum exercitum admovent, c. 8. Sphacteriae praesidium imponunt, ibid. Pylum terra marique oppugnant, c. 11 sq. superantur ab Athen. c. 14. inducias faciunt cum Athen. c. 16. legatos mittunt Athenas, c. 16. eorum ad Athenienses oratio, c. 17. re infecta et pace non impetrata redeunt, c. 22. in Sphacteria obsidentur, c. 36. eosque aggrediuntur Athen. c. 31 sq. deditionem faciunt, c. 38. captivi Athenas deferuntur etc. c. 41. epistola missa ad Laced. a rege Persarum, intercepta ab Athen. c. 50. consternantur post clades acceptas, c. 55. Helotas ablegandi causas quaerunt, c. 80. Amphipolin capiunt, c. 106. inducias annuas faciunt cum Athen. c. 117 sq. ad pacem inclinant, 5, 14. foedera ineunt cum Athen. c. 18. 23. accusant Corinthios, c. 30. in Arcadiam expeditionem suscipiunt, c. 33. Helotas sub Brasidae ductu pugnantes libertate donant, c. 34. suspecti sunt ab Athen. c. 35. cum Boeotis societatem instituunt, c. 39. Panactum Athen. reddunt, c. 42. aditu ad Iovis Olympii templum ab Eleis prohibiti, c. 49. Epidauriis succurrunt, c. 56. contra Argivos arma movent, c. 57. Agidi succensent, c. 63. 65. Tegeatis opem ferunt, 5, 64. in agrum Mantinicum irrumpunt, ibid. aciem instruunt contra Argivos, c. 66. exercitus ordo, c. 67 sq. ad tibicinum cantum incedunt ad proelium, c. 70. Argivos ad Mantineam vincunt, c. 73. atque hac victoria infamiae notam, ob cladem in Sphacteria acceptam sibi ab universis Graecis inustam, delent, c. 75. iis pacem dant, c. 77. et foedera ineunt, c. 79. oligarchiam Argis instituunt, c. 81. muros Argivorum diruunt, c. 83. Hysias capiunt, ibid. agrum Argivum depopulantur, 6, 7. suppetias Syracus. ferre decernunt, c. 93. Syracusas veniunt, 7, 2. vario Marte pugnant cum Athen. c. 5 sq. bellum contra Athen. instruunt, c. 18. Atticam ingressi Deceleam communiunt, c. 19. navalia in Siciliam auxilia mittunt, ibid. Syracusas adveniunt, c. 21. Chios adiuvant, 8, 6. in Chium proficiscentes fugantur ab Athen. c. 10. foedus faciunt cum rege Persarum, c. 18. 37. 58. ab Athen. obsessi erumpunt, c. 20. Iasum capiunt, c. 28. novam classem in Asiam mittunt, c. 39. pugnant cum Atheniens. et vincunt, c. 42. Rhodum occupant, c. 44. partem classis ad Pharnabazum mittunt, c. 80. cum Atheniens. pugnant, eosque profligant, c. 95. navali proelio decertant cum Atheniens. et superantur, c. 104. 106. Lacedaemoniorum ingenium, 1, 69. 70. 84. educatio, c. 85. adn. Lac. ἄμουσοι, c. 84. extr. adn. 8, 96. in re nautica tirocinium, 2, 85. breviloquentia, 4, 17. Carnea, 5, 75. Gymnopaediae, 5, 82. eorum agrum ab Argivo disterminat Thyrea, 4, 56. Lacedaemoniorum et Atheniensium disciplina diversa, 2, 37. 38 sq. Comitia, 1, 67. p. 159. Trecenti Equites, qui dicebantur, 5, 72. illiberalitas, 5, 105. Reges in exercitu summum imperium habent, 5, 66. Lacedaemonii pere-

grinos civitate pellebant, 2, 39. cum duabus partibus sociorum ad bella proficiscebantur, tertia domi relicta, 2, 10. 12. 3, 15. hostes fusos non longe persequebantur, 5, 73. omnia in Republ. occulta habebant, 5, 68. Carneis a militia abstinebant, 5, 54. 75. 76. item propter terrae motum, 1, 101. 3, 89. 5, 50. βαχτηρίας gerebant, 8, 84.
Lacedaemonius Cimonis fil. 1, 45.
Laches Melanopi fil. dux classis in Siciliam missae, 3, 86. 115. 6, 1. 6. 75. Mylis bellum infert, 3, 90. Locros acie vincit, c. 103. eorum castellum capit, c. 115.
Laches Athen. 5, 19. 24.
Lacon Aimnesti fil. 3, 52.
Lade insula Mileto adiacens, 8, 17. 24.
Laeaei, 2, 96.
Laespodias dux Athen. 6, 105. 8, 86. adn. ad 6, 104.
Laestrygones, 6, 2.
Lamachus Xenophanis fil. unus e tribus ducibus Athen. expeditionis in Sicil. 4, 75. 6, 8. classem amittit, 4, 75. eius de bello Siculo sententia, 6, 49. occumbit in proelio, 6, 101. Lamachus Athen. 5, 19. 24.
Lamis condit Trotilum, 6, 4.
Lamphilus, v. Laphilus.
Lampon Athen. ibid.
Lampsacus Themistocli datur ab Artaxerxe, 1, 138. vini feracissima, ibid. ab Athen. deficit, 8, 62. a Strombichide recipitur, c. 62.
Laodicium in Orestide situm, 4, 134.
Laophon, 8, 6.
Laphilus, Laced. 5, 19. 24.
Larisa 4, 78. 8. 101. Larisaei, 2, 22.
Las, opp. 8, 91.
Latmos insula; in all. Codd. Patmos, 3, 33.
Latomiae Syracusarum, 7, 86. 87.
Latrocinia tam a Graecis quam barbaris olim exercebantur, 1, 5. 8. a Minoë e mari sublata, 1, 4. et a Graecis postea, c. 13.
Laurius mons, 2, 55. 6, 91.
Leager pater Glauconis, 1, 51.
Learchus Callimachi fil. 2, 67.
Lebedus, 8, 19. ad defectionem inducitur a Chiis, ibid.
Lectus, 8, 101.
Lecythus, 4, 113. oppugnatur a Brasida, atque expugnatur, c. 115. 116 sq. Palladi dedicatur ab eodem, ib.
Legati Laced. ad Persarum regem ab Atheniens. capti et supplicio affecti, 2, 67. legati Corcyr. ab Athen. in custodiam dati, 3, 72. legati undecim Laced. Astyocho adiuncti, 8, 39. legatum Archidami pacis causa missum in urbem non admittunt Athen. 2, 12. legationes invicem inter Lacedaem. et Athen. ante bellum missae, 1, 126.
Lemnus insula, 4, 109. 8, 102. Athen. subiecta, 1, 115. morbo Attico afflicta, 2, 47. Lemnii, 3, 5. 4, 28. 5, 8. socii Athen. in expeditione Sicil. 7, 57. eadem cum Athen. lingua, iisdemque institutis utuntur, ib.
Leocorium fanum 1, 20, 6, 57.
Leocrates Stroebi fil. 1, 105.
Leogoras pater Andocidis, 1, 51.
Leon Lacedaem. 3, 92. Leon pater Pedariti, 8, 28. Leon dux Athen. 8, 55. 24. Leon dux Spart. 8, 61. Leon vicus, 6, 97.
Leonides pater Plistarchi, 1, 132.
Leontiades pater Eurymachi, 2, 2.
Leontini a Chalcidensibus conditi, 6, 3. 79. Leontini cum Syracusanis bellum gerunt, 3, 86. quinam eorum socii, ibid. seditione laborant, 5, 4. eorum potentissimi Syracusas migrant etc. ibid. Atheniensium cognati, 6, 50. Chalcidenses origine, 6, 79.
Leotychides rex Laced. 1, 89.
Lepreum, 5, 31. bis. 34. 49. Lepreatae bellum gerunt cum Arcadibus, 5, 31. eorum cum Eleis contentio, ibid. et in sqq.
Lerus al. Derus, 8, 26. 27.
Lesbus ab Athen. ad Laced. deficit, 3, 2. ab Athen. recepta, 3, 51. 8, 5. a Chiis tentata, 8, 22. Lesbiis ut imperarint Athen. 1, 19. Lesbii in societatem recepti a Laced. 3, 15. quomodo mulctati ab Atheniens. 3, 50. Lesbi magnitudo, ibid. Lesbii et Boeoti consanguinei. Vide Boeoti.
Leucas Corinthiorum colonia, 1, 30. eius agrum populantur Corcyr. ibid. ubi sita sit urbs, 3, 94. 2, 30. eam infesta classe petunt Athen. ibid. Leucadii Corinthiis contra Corcyraeos naves praebent, 1, 27. se adiungunt Ambraciotis, 2, 80. Leucadius Isthmus, 4, 8. v. Schreib. Ithac. p. 34. adn.

Leucimne Corcyrae prom. 1, 30. 47. 3, 79.
Leuconium, 8, 24.
Leucon Tichos, pars Memphidos, 1, 104.
Leuctra, 5, 54.
Lex Odrysarum de muneribus accipiendis, 2, 97. leges malae et immotae utiliores bonis et mobilibus, 3, 37.
Liberi eorum, qui pro patria pugnantes ceciderunt, olim Athenis ad pubertatem usque publicis sumtibus alebantur, 2, 46.
Libya pestilentia afflicta, 2, 48. Libyes Aegypto finitimi, 1, 104.
Lichas Arcesilai fil. Lacedaemonius, in Olympiis victor, 5, 50. virgis caesus ab Eleorum lictoribus, ibid. Lacedaemoniorum legatus, 5, 22. 8, 39. Argivorum hospes, 5, 76. Argos a Lacedaem. missus, ibid. cum Tissapherne ob foedus contendit, 8, 43. 52. moritur, c. 84. Milesii eum a Lacedaemoniis humari non permiserunt in eo loco, ubi Lacedaemonii volebant, ibid.
Ligyes, 6, 2.
Limera Epidaurus. Vide Epidaurus.
Limnae, 2, 15. Limnaea, pagus, 2. 80. 3, 106.
Lindii, loci nomen in Sicilia, 6, 4.
Lindus, urbs Rhodi, 8, 44.
Lini semen, 4, 26.
Lipara, una ex Aeoli insulis, 3, 88. Liparaei Cnidiorum coloni, 3, 88.
Lochi Spart. 4, 8. 5, 15. 68. Arg. 5, 59. adn. 72.
Locri Ozolae, 1, 5. Naupactum occuparunt, c. 103. Athen. socii, 3, 95. Aetolis finitimi, ibid. Locri Opuntii, quorum pars Epicnemidii, 1, 108. 2, 32. 3, 89. Locri Epizephyrii, 7, 1. Rheginos odio prosequuntur, 4, 1. 24. in agrum Rheginorum irrumpunt, ibid. cum Athen. amicitiam iungunt, 5, 5. Athen. aqua et appulsu arcent, 6, 44. Pelop. auxilia mittunt, 8, 91. Locrorum centum familiae, 1, 108.
Longi muri Athen. Vide Murus.
Loryma, 8, 43.
Ludi Deliaci instituti, 3, 104. ludi in Dianae Ephesiae honorem, ibid.
Luna eclipsin patitur, 7, 50.
Luscinia Daulias appellata, 2, 29.
Lustralia festa, 3, 104.
Lustratio Deli, 1, 8. 3, 104.
Lycaeum, 5, 16. 54.
Lycia, 8, 41.
Lycomedes pater Archestrati, 1, 57. Cleomedis pater, 8, 84.
Lycophron dux Corinth. 4, 43. in fuga ab Athen. caesus, c. 44.
Lycus pater Thrasybuli, 8, 75.
Lyncus, 4, 83. 124. 129. 132. Lyncestae, 2, 99. 4, 83. 124. adn. ad 4, 126.
Lysicles pater Habronychi, 1, 91. Lysicles ab Athen. ad pecuniam colligendam missus, 3, 19. a Caribus ac Anaeitis caesus, ibid.
Lysimachus pater Aristidis, 1, 91. pater Arianthidis, 4, 91. et Heraclidis, 6, 73.
Lysimelia palus, 7, 53. adn. ad 6, 66. p. 196. nr. VII, 2.
Lysistratus Olynthius, 4, 110.
Lysithides Persa, 1, 137. adn.

M.

Macarius Spartanus, 3, 100. in acie cadit, c. 109.
Macedonia, 1, 58 sq. eius descriptio, 2, 99 sq. eius reges Argis oriundi ibid. v. adn. ad 2, 100. 5, 80.
Machaerophori Thraces, 2, 96. bellicosissimi, c. 98.
Machina Boeotorum in Delii oppugnatione, 4, 100. Machinae variae a Plataeensibus excogitatae, 2, 75 sq.
Machon dux Corinth. 2, 83.
Maeandrius, campus, 3, 19.
Maedi, 2, 98.
Maenalia, 5, 64.
Magnesia Themistocli data ab Artaxerxe, 1, 138.
Magnetes, 2, 101.
Malea Lesbi prom. 3, 4. 6. prom. Pelop. 4, 54. Maliacus sinus, 8, 3. Malea, 8, 39.
Maloëntis Apollinis festum, 3, 3.
Malum malo sanare; proverb. 5, 65.
Mantinea, 5, 55. 6, 16. Mantinei sive Mantinenses, 3, 107. 108 sq. cum Tegeatis acie pugnant, 4, 134. cum Argivis societatem ineunt, 5, 29. Arcadiae partem subigunt, ibid. cum Laced. bellum gerunt, 5, 33. ad Laced. societatem redeunt, 5, 31. 47. mercede militant, 7, 57. Mantineae planities, 5, 65. Mantinensium ὑπήκοοι, 5, 29. 69. 81.
Manus ferrea, 4, 25. 7, 62.
Marathonia pugna, 1, 18. 2, 34. 6, 59.
Marathusa, 8, 31.

Mardonii gladius, 2, 13. adn.
Mare Graecum, 1, 4. Aegaeum, 1, 98. Creticum, 5, 110. 4, 53. Siculum, 4, 24, 53. 6, 13. Tyrrhenum, 4, 24. maris inundatio Euboeae nagnam cladem affert, 3, 89.
Marea urbs, 1, 104.
Massilia a Phocensibus condita, 1, 13.
Mecyberna, 5, 39. capta ab Olynthiis ibid. Mecybernaei, 5. 18.
Medeon, 3, 106.
Medi pugnant cum Athen. Vide Marathonia pugna; a Graecis victi ex Europa discedunt, 1, 89. *Μηδικαὶ σκευαί*, 1, 130. *Μηδ. σκῦλα*, 2, 13.
Medimnus, 7, 87.
Megabates, 1, 129.
Megabazus, Persa, 1, 109.
Megabyzus Zopyri fil. 1, 109.
Megacles pater Onasimi, 4, 119.
Megara Siciliae urbs, 6, 4. 94. Hyblaea dicta, 6, 4. Vid. adn. ad 6, 4. de variis Megaris. Adde ad 6, 15. 49. extr. et 94. 97. p. 235. 237. 238.
Megara Graeciae, 1, 103. tentata ab Athen. 6, 67 sq. conservata a Brasida, 4, 70 sq. oligarchia ibi constituta quamdiu servata sit, 4, 74. Megaris sive ager Megarensis quotannis ab Athen. vastatur, 2, 31 sq. 4, 66. Megarenses Corinthiis contra Corcyraeos opem ferunt, 1, 27. foro et portubus Atticis arcentur, 1, 67. se Atheniensibus iungunt, 1, 103. ab Atheniensibus deficiunt, 1, 114. De urbe Athen. prodenda agunt etc. 4, 66. et ex ea fugiunt qui proditionem moliebantur, 4, 74. eorum exsules in urbem reducti, 4, 66. quomodo se gerant, ibid. longos muros diruunt, 4, 109.
Melaei, 5, 5.
Melancridas Laced. 8, 6.
Melanopus pater Lachetis, 3, 86.
Melanthus Laced. 8, 5.
Meleas Lacon. 3, 5.
Melesander dux Athen. occiditur in Lycia, 2, 69.
Melesias, vid. Milesias.
Melesippus legatus Laced. 1, 139. Diacriti fil. 2, 12. ab Archidamo Athenas missus, ibid. re infecta redit, ibid.
Melienses in tres partes distincti, 3, 92. pugnant cum Heracleotis, 5, 51.
Meliensis sive Meliacus sinus, 3, 96. 4, 100.
Melitia Achaiae, 4, 78.
Melus insula, una ex Cycladibus, 2. 9. 5, 84. 112. 8, 41. Melii Lacedaemoniorum coloni, 5, 84. et synops. chronol. p. 106. ad cap. 112. colloquia habent cum Athen. legatis, 5, 85 sq. classe infesta ab Atheniensibus petuntur, 3, 91. vallo circumdantur, 5, 114. et expugnantur, 5, 116. deditione facta quomodo ab Atheniens. tractati, ibid. coloniam eo deducunt Athen. ibid.
Memoriam quidam ex morbo Attico amiserunt, 2, 49.
Memphis 1, 104. ab Athen. capta etc. ibid.
Menander Athen. ad Syracusas dux, 7, 16. 43. ultimo proelio cum Syrac. infeliciter pugnat, 7, 69.
Menas Laced. 5, 19. 24.
Mende in Pallene sita, 4, 123. Eretriensium colonia, ab Atheniens. ad Laced. deficit, 4, 123. ab Atheniens. per vim capta ac direpta, c. 130 sq. Mendaei colonos Ἐϊονεμ mittunt, 4, 7.
Mendesium Nili cornu, 1, 110.
Menecolus Camarinae conditor, 6, 5.
Menecrates Amphidori fil. 4, 119.
Menedatus al. Menedaeus, 3, 100. 109.
Menon Pharsalius, 2, 22.
Mensurae longitudinis, 7, 38. fluidorum, c. 87.
Messana vel Messena, urbs Sicil. 6, 5. condita ab Anaxila, ibid. quomodo sita, 4, 1. 6, 48. Atheniensibus dedita, 3, 90. ab iis deficit, 4, 1. a Locrensibus tenetur, 5, 5. ab Atheniens. frustra tentatur, 6, 74. Messanii vel Messanenses Naxiis bellum inferunt, 4, 25 sq. maximam cladem a Naxiis accipiunt, ib.
Messapia gens, 7, 33. Messapii, 3, 101.
Messene in agro Lacon. 4, 41. Messenii e Pelop. a Laced. pelluntur, 1, 101. 103. ab Athen. Naupacti collocantur, 1, 103. 7, 57, Pheam capiunt, 2, 25. in Pylum reversi agrum Laconicum infestant, 4, 41.
Metagenes, 5, 19. 24.
Metapontium, 7, 33. Metapontini, ibid. et 57.
Methone in agro Lacon. 2, 25. Methone sive Methana inter Epidaurum et Troezenem, 4, 45. 118. 5, 18. Methone urbs Macedoniae finitima, 6, 7. Methonaei, 4, 129.
Methydrium Arcadiae, 5, 58.
Methymna Lesbi urbs, 3, 2. fida Atheniensibus, ibid. Methymnaei gravem cladem ab Antissaeis accipiunt, 3, 18. naves Athen. praebent, caetera liberi, 6, 85. 7, 57. Methymnaei exsules Methymnam adoriuntur etc. 8, 100.
Μέτοικοι Attici, 7, 63. p. 327.
Meton, 5, 28. adn.
Metropoli quid debeat colonia, 1, 25. Metropolis et coloniae mutuum officium quod sit, 1, 34. 38.
Metropolis urbs, 3, 107.
Metus memoriam excutit, 2, 87.
Miciades navarchus, 1, 47.
Midius fl. 8, 106. Al. Pidius, Pydius.
Migrationes olim frequentes in Graecia, 1, 2.
Milesias, 8, 86.
Miletus, 1, 115. 8, 17. ab Athen. deficit, ibid. tentata ab Athen. 8, 25, 30. Milesii cum Samiis bellum gerunt, 1, 115. Argivos superant, 8, 25. castellum a Tissapherne Mileti exstructum capiunt, 8, 84. et praesidium, quod illic erat, eiiciunt, ib.
Milichius Iupiter, 1, 126.
Militaris Laced. disciplina, 5, 66 sq.
Mille electi Arg. 5, 67.
Miltiades pater Cimonis, 1, 100.
Mimas, 8, 34.
Mindarus navarchus Laced. 8, 85. in Hellespontum navigat, c. 99 sq. proelio vincitur, c. 104 sq.
Minerva Chalcioecus, 1, 134. Minervae signum in arce Athen. 2, 13. eius fanum in Lecytho, 4, 116.
Minoa ins. 3, 51. 4, 67. 118.
Minos primus sibi classem comparat, 1, 4. mare piratis liberat, ibid. Cycladum imperium obtinet, ibid.
Mitylene, vide Mytilene.
Molobrus Epitadae pater, 4, 8.
Molossi, 2, 80.
Molycrium, 2, 84. Corinthiorum colonia, 3, 102.
Monarchia apud Gr. 1, 13.
Monumenta illustrium virorum qualia, 2, 43.
Morae Spart. 4, 8. 5, 71.
Morbus Atticus, 2, 47 sq.
Morgantina, 4, 65.
Motus belli Pelop. quantus, 1, 1.
Motye, 6. 2.
Multa Laced. ab Eleis indicta, 5, 47. multae iudiciales ap. Ath. 1. adn. ad 6, 91. p. 227.
Munera dandi et accipiendi mos apud Odrysas aliosque Thraces, 2, 97.
Munychia, 2, 13. 8, 92. 93.
Muri longi, 1, 69. 93. 107. 108. 2, 13. longi muri Megarensium ab Athen. aedificati, 1, 103. 4, 66. ab Atheniensibus ab urbe Megarensium abrupti, 4, 69. postea a Megarensibus solo aequati, 4, 109. longi muri ab Argivis aedificati, 5, 82. a Laced. diruti, c. 83. Atheniensibus, ut muros demolirentur, persuadent, 1, 90. muri, quo Plataeenses a Laced. cingebantur, descriptio, 2, 78. Murus albus tertia Memphidis pars, 1, 104.
Mycale, 1, 89. 8, 79.
Mycalessus urbs, 7, 29. a Thracibus capta et direpta, ibid.
Mycenae, 1, 10. Mycenaeorum regnum, 1, 9.
Myconus insula, 3, 29.
Mygdonia, 2, 99. 100. Mygdonius ager, 58.
Mylae Messeniorum opp. 3, 90.
Myletidae, 6, 5.
Myonenses, 3, 101.
Myonesus, 3, 32.
Myrcinus urbs Edonensis, 4, 107. Myrcinii, 5, 6. 10.
Myronides dux Athen. 1, 105. 108. 4, 95.
Myrrhina Hippiae coniux, 6, 55.
Myrtilus Athen. 5, 19. 24.
Myscon Syrac. 8, 85.
Mysteria Athen. violata, 6, 28. 53. 60 sq.
Mytilene Lesbi urbs, 3, 2 sq. ab Atheniensibus deficit, ibid. etc. ab Atheniens. obsidetur, 3, 6. 18. deditur Atheniensibus, c. 28. Atheniensium de ea crudele decretum, c. 36. 49 sq. rursus ab Atheniens. deficit, 8, 22. ab illis recipitur, c. 23. Mytilenaei festum Apollinis Maloëntis celebrant, 3, 3. eorum triremes ab Athen. defentae etc. ibid. proelium navale cum Athen. committunt et fugantur, c. 4. factis induciis legatos Athenas mittunt, ibid. legati re infecta Athenis redeunt, c. 5. rursus pugnant cum Athen. ibid. legatos Lacedaemona mittunt, 3, 4. 8. ad Laced.

orationem habent, c. 9. Methymnam adoriuntur, c. 18. in magnum discrimen veniunt, c. 49. quomodo ab Athen. tractati, ibid. et c. 50.
Myus, 3, 19. ab Artaxerxe Themistocli pro opsonio data, 1, 138.

N.

Navarchi Sp. 2, 80. adn. 8, 20. adn. 1, 95. adn.
Navis longa, 1, 14. navis quinquaginta remigum, ibid. navis hippagoga, 4, 42. navis hoplitagoga, 6, 25. 8, 30. conf. 3, 95. navis Salaminia, et Paralus, 3, 33. 77. 6, 53. navis piratica qualis olim, 1, 10. navis olim Neptuno consecrata post victoriam, 2, 92. navium onerariarum magnitudo quomodo aestimata sit, 7, 25. p. 281. navium ad Troiam profectarum numerus et magnitudo, 1, 10. navium formam quinam primi immutarint, 1, 13. navium praesidio res Graecae conservatae, 1, 74. navium Athen. numerus initio belli Pelop. 2, 13. navium numerus, quem Laced. sociis imperarunt, 2, 7. 3, 16. navium ab Athen. in Siciliam missarum numerus, 6, 25. 31. 43. Navalia Laced. ab Athen. accensa, 1, 108. Navalis rei studiosa Graecia, 1, 13. navium σημεῖα, 6, 31.
Nauclides Plataeensis, 2, 2.
Naucrari, 1, 126. adn.
Naucrates pater Damotimi, 4, 119.
Naupactus urbs, 1, 193. 2, 69. 3, 102. a Locris Ozolis occupata, 1, 103. ab Athen. recepta, ibid. Helotibus incolenda data, ibid.
Nautarum genera, 6, 31.
Naxus insula ab Athen. obsessa, 1, 137. subacta, 1, 98. Naxus urbs Chalcidica, 4, 25. 6, 3. Naxii Atheniensium partes fovent, 6, 50. 7, 57. Messanenses gravissima clade afficiunt, 4, 25.
Neapolis Africae, 7, 50. pars Syrac. adn. ad 6, 66. p. 193. nr. IV.
Nemea, 3, 96. 5, 58. 59. Nemeaeus Iupiter, 3, 96.
Neodamodes Sp. 5, 34. 7, 58.
Neptuni templum, 1, 128. 8, 67. Neptuno navis consecrata post victoriam, 2, 92.
Nericus Leucadis, 3, 7.
Nessa, vid. Inessa.
Nestus fl. 2, 96.
Nicanor Chaonum dux, 2, 80.
Nicasus pater Cecali, 4, 119.
Nicias Cretensis Gortynius, 2, 85. Nicias Nicerati fil. 3, 91. religiosus et prodigiorum observationi deditus, 7, 50. 77. 86. eius laus, 7, 86 sq. opes, 7, 86. adn. eius orationes, 6, 9. 20. 68. 7, 61. 77. Minoam insulam capit, 3, 51. Melum frustra oppugnat, 3, 91. Tanagraeos vincit, 3, 91. Locridis oram populatur, ibid. Corinthios acie vincit, 4, 43. 44. Cleoni imperio cedit, 4, 28. Cythera capit, 4, 54. et Mendam, 4, 130. Scionem obsidione cingit, ibid. etc. ad pacem cum Laced. faciendam propensus, 5, 16. foederis et pacis cum Laced. auctor, 5, 43. 46. 7, 86. bello Syrac. praeficitur, 6, 8. bellum dissuadet, c. 9. eius de bello Siculo sententia, 6, 47. milites ad proelium hortatur, c. 68. Syrac. acie vincit et obsidet, c. 69 sq. eius stratagema, c. 102. defuncto Lamacho solus imperium habet, c. 103. literas Athenas mittit de statu rerum in Sicilia, 7, 8. 11. cunctatus adoriri Syracusas in contemtum venit, 7, 42. Syracusis discedere recusat, c. 48. postea discedit, c. 75. Gylippo se dedit, c. 85. interficitur, c. 86.
Nicogenes Pers. 1, 137. adn.
Nicolaus Laced. 2, 67.
Nicomachus Phocensis, 4, 89.
Nicomedes Cleombroti fil. 1, 107.
Nicon Thebanus, 7, 19.
Niconidas, 4, 78.
Nicostratus Diotrephis fil. 4, 119. 5, 61. Corcyraeorum plebi contra optimates auxilium fert, 3, 75. Cythera capit etc. 4, 53 sq. Mendam capit, 4, 130. Scionen obsidet, ibid. sq.
Nisaea, 1, 114. 2, 31. 4, 21. 5, 17. Megarensium navale, 2, 93. portus Megarensium, 4, 66. octo stadiis a Megaris distat, 4, 66. ab Athen. obsessa et capta, c. 69.
Nisi sacellum, 4, 118.
Notium urbs Colophoniorum, 3, 34. seditione laborat, 3, 34.
Novem fistulae, 2, 15.

Novem viae, postea Amphipolis, 1, 100.
Nudi certarunt in Graecia, 1, 6.
Nuptiarum solennibus aqua Calliroës utebantur Athen. 2, 15.
Nymphodorus Pythei fil. 2, 29.

O.

Obolus Aegineticus, 5, 47.
Octoginta viri Argivorum, 5, 47. p. 51.
Ocytus pater Aeneae, 4, 119.
Odomanti, 2, 101. 5, 6.
Odrysae, 2, 29. 96. eorum regnum a Tere amplificatum, 2, 29. eorum imperium quantum, 2, 97. eorum tributum, ibid. et lex de muneribus, ibid.
Oeanthii, sive Oeanthenses, 3, 101.
Oeneon, 3, 95. 102.
Oeniadae, 1, 111. 2, 102. 3, 114. frustra oppugnatae ab Athen. ibid. iis bellum inferunt Athen. 3, 7. recipiuntur in Atheniensium societatem, 4, 77.
Oenoë Atticae, 2, 18. a Lacedaem. frustra oppugnatur, ibid. eam occupat Aristarchus, 8, 98.
Oenophyta Boeotiae, 1, 108. 4, 95.
Oenussae insulae, 8, 24.
Oesyme Thasiorum colonia, 4, 107.
Oetaei, 3, 92. 8, 3.
Oligarchia Sami constituitur, 1, 115. quam mutare laborant Samii, 8, 21 sq. Argis etiam obtinet, 5, 81. Athenis sublata, 8, 97 sq. Oligarchiae vituperatio, 3, 62. 6, 38. 39. 8, 48.
Olophyxus, 4, 109.
Olorus pater Thucydidis, 4, 104.
Olpae, 3, 105. Olpa, in singulari, c. 107. 111. 113. Olpaei, 3, 101.
Olympia, 3, 8. 5, 47. in Peloponneso celebrata, 1, 126. Olympiaca foedera, sive induciae Olympiacorum causa factae, 5, 49. Olympiacis in ludis victor Cylon, 1, 126. Androsthenes, 5, 49. Lichas, 5, 50. Olympici Athletae subligacula olim gestabant, 1, 6. Olympius Iupiter, 5, 31. Vide Iupiter.
Olympium apud Syracusas, 6, 64. 65. 70. 75. 7, 37. add. adn. ad 6, 66. p. 196. nr. VII, p. 197. nr. 3. p. 198. extr. cap.
Olympus mons, 4, 78.
Olynthus, 1, 63. 2, 79. 4, 123. 5, 18. quantum a Potidaea distet, 1, 63. Olynthii capiunt Mecybernam, 5, 39.
Omophagi, 3, 94.
Onasimus Megaclis fil. 4, 119.
Oneius mons, 4, 44.
Onetorides pater Diempori, 2, 2.
Onomacles dux Athen. 8, 25.
Onugnathos prom. 7, 26. adn.
Ophionenses, 3, 94.
Opici, 6, 2. ager Opicus, c. 4. adn. ad 6, 88. p. 220 sq.
Opuntii. Vide Locri.
Opus, 2, 32.
Oraculum Delphicum, 1, 25. 28. 103. 118. 123. 126. 134. 2, 17. 54. 102. 3, 96. 4, 118. 5, 32. Oracula multa ante bellum Pelopon. edita, 2, 21.
Oratio. Vide Concio. Orationes funebres ex antiquitate superstites, 2, 34.
Orchomenus Boeotiae, 1, 113. 3, 87. ante Minycius, postea Boeotius dictus, 4, 76. Orchom. Arcadicus, 5, 61. ab Atheniens. oppugnatur, 5, 61.
Ordo exercitus Laced. 5, 66 sq.
Orestae, 2, 80.
Orestes Echecratidae Thessalorum regis fil. 1, 111.
Orestis, 4, 134.
Orestium Maenaliae, 5, 64.
Orëus, 8, 95.
Orneae, 6, 7. ab Argivis oppugnantur etc. ibid. Orneatae ibid. et 5, 67.
Orobiae, 3, 89.
Oroedus rex, 2, 80.
Oropia, 4, 91.
Oropus, 2, 23. 3, 91. 4, 96. 9, 95. bis. quantum Athenis abfuerit, 7, 19. adn. p. 274. a Boeotiis per proditionem capitur, 8, 60. Oropii Athen. subiecti, 2, 23.
Orosangae Pers. 2, 40.
Orsippus Megarensis, 1, 6.
Ortus et Occasus siderum, 2, 78.
Ortygia ins. 6, 3. 66. adn. p. 191 sq.
Oscius fl. 2, 96.
Ostracismus Athen. 1, 135. 8, 73.
Otages, Otanes. v. Stages.
Ozolae, Locri, 1, 5.

P.

Paches Epicuri fil. dux Atheniens. 3, 18. adversus Mytilenen mittitur, ibid. eam capit, 3, 28. et Notium, c. 34. Pyrrham et Eresum ad deditionem redigit, c. 35. Salaethum captum Athenas mittit, ib.

Paean, cantus militaris, 1, 50. 2, 91. 4, 43. 7, 44. adn. p. 306.
Paedaritus, vid. Pedaritus.
Paeones, 2, 96. 98.
Pagae. Vide Pegae.
Pagondas Aeoladis fil. Boeotarchus Thebanus, 4, 91. Boeotos adhortatur, 92. cum Atheniensibus congreditur, 4, 96.
Pale Cephalleniae urbs, 1, 27. Palenses, vel Pallenses, ibid. 2, 30.
Palirenses, 2, 30.
Pallene, 1, 56. 64. 4, 116. 129. Pallenes isthmus, 1, 56.
Pammilus Megarensis, Selinuntis conditor, 6, 4.
Pamphylia, 1, 100.
Panactum Atticae castellum, 5, 18. a Boeotis captum, 5, 3. et dirutum, 5, 42.
Panaei, 2, 101.
Panaerus, 4, 78.
Panathenaea magna, 5, 47. 6, 56. p. 249. Panathenaica pompa, 1, 20. 6, 56.
Pancration, 5, 49.
Pandion rex Athen. 2, 62.
Panemus, mensis Cor. 8, 9.
Pangaeus mons, 2, 99.
Panicus terror, 7, 80.
Panormus Achaicus, 2, 86. 7, 19. p. 275. adn. Panormus Siciliae, 6, 2. Panormus agri Milesii, 8, 24.
Pantacyas fl. 6, 4.
Papaver mellitum, 4, 26.
Paracatabole, multae genus, adn. ad 6, 91. p. 227.
Paralius ager, 2, 55. 56. Paralii, 3, 92.
Paralus, navis Athen. 3, 33. 77. Parali dicti, qui in navi illa vehebantur, 8, 73. Paralis navem illam auferunt Quadringenti, 8, 74. Paralorum stipendium, c. 45. adn.
Parasii, 2, 22.
Parastasis, multae genus, adn. ad 6, 91. p. 227.
Paravaei, 2, 80.
Parii, 4, 104.
Paris, 1, 53.
Parnes mons, 2, 23. 4, 96.
Parrhasii Arcades, 5, 33. iis bellum inferunt Laced. ibid. eosque in libertatem asserunt, ibid.
Pasitelidas dux Laced. 4, 132. 5, 3. captus ab Athen. ibid.
Paterni Dii, 2, 71.
Patmos ins. 3, 33.
Patrae, 2, 83. 84. Patrenses, 5, 52.
Patrocles. Vide Procles.
Pausanias Cleombroti fil. Graecorum dux, 1, 94. Pausaniae σπονδαὶ cum Plataeensibus, 1, 115. adn. 2, 71. adn. 3, 68. 1, 67. adn. Cyprum subigit et Byzantium expugnat, 1, 94. imperium tyrannicum exercet, c. 95. a Lacedaemoniis revocatur, ib. et c. 128. accusatur et privatarum iniuriarum damnatur, ib. publicarum absolvitur, ib. et c. 128. privatus abit in Hellespontum, c. 128. Xerxis benevolentiam conciliare studet, ib. Gongylum ad Xerxem mittit cum epistola, ibid. cui respondet Xerxes, c. 129. post Xerxis epistolam acceptam superbus ac insolens factus, c. 130. Byzantio ab Athen. pulsus, c. 131. in carcerem coniicitur, ib. et liberatur, ib. eius genus, c. 132. tutor Plistarchi regis Leonidae fil. ib. ab Argilio defertur ad Laced. magistratus, ib. et c. 133 sq. in templo Palladis Chalcioecae conclusus fame moritur, c. 134. mortui cadaver in Caeadem deiectum, ibid. postea translatum ad Palladis templum, et in fani vestibulo sepultum, c. 134.
Pausanias Plistoanactis fil. rex. Laced. 3, 26. Pausanias filius aut frater Derdae, 1, 61. adn.
Pax Cimonis, 8, 56. 1, 108. adn. Niciae, Argum. libri 5.
Pecuniae quantum in aerario Athen. initio belli Pelop. 2, 13 sq. pecuniam quando primum Athen. in usum publicum contulerint, 3, 19.
Pedaritus, Leontis fil. 8, 28. 33. 38. 40. caesus ab Athen. c. 55.
Pegae Athen. subiectae, 1, 103. 107. 111. restitutae Peloponnesiis, 1, 115. 4, 21.
Pele insula, 8, 31.
Pelasga gens vaga, 1, 3. Pelasgici Tyrrheni, 4, 109. Lemnum et Athenas olim incoluerunt, ibid. Pelasgicum Athenis, 2, 17. cur in eo non licuerit habitare: habitatum tamen, ibid.
Pella Macedoniae, 2, 99. 100.
Pellenenses Achaei, 2, 9. socii Lacedaem. ibid. et 8, 3. Scionaei in Pallene se Pellenenses ex Achaia esse ferebant, 4, 120.
Pellichus pater Aristei, 1, 29.

Pelops in Peloponneso opibus potens regioni nomen dedit, 1, 9. Pelopidae Persidis potentiores facti, 1, 9.
Peloponnesus unde dicta, 1, 9. eius divisio, c. 10. eam Dores olim incoluerunt, 1, 12. Peloponnesii quo et quando colonias emittant, ibid. inopes et αὐτουργοί, 1, 141. ad diuturna et maritima bella rudes etc. ibid. et in sqq. Dorienses origine, 6, 82. bellum gerunt cum Athen. Vide Lacedaemonii et Athenienses. Peloponnesiacum bellum. Vide Bellum.
Peloris prom. 4, 25.
Peltastae, 2, 79.
Pentacosiomedimni, 3, 16, adn.
Pentapylon Syrac. 6, 97. adn. p. 234.
Penteconteres in exercitu Lacedaemon. 5, 66.
Peparethus insula, 3, 89. ibi restagnatio maris exorta, ibid.
Peraebia, 4, 78. Peraebi, ibid.
Perdiccas Alexandri fil. Macedonum rex, 1, 57. 2, 29. 99. frater Philippi et Derdae, 1, 57. pater Archelai, 2, 100. Atheniensibus hostis ex amico et socio factus, 1, 57. bellum inter Athen. et Pelop. suscitat, ibid. Chalcidensibus suadet, ut relictis urbibus commigrarent Olynthum, 1, 58. societatem init cum Athen. c. 61. deficit paulo post, c. 62. per Sitalcen Athen. conciliatur, 2, 29. et cum illis societatem init, ibid. et arma infert Chalcidensibus, ibid. ei bellum infert Sitalces, 2, 95 sq. sororem Seuthae dat in matrimonium, c. 101. copias ex Peloponneso ad se evocat, 4, 79. illum Atheniens. hostem denunciant, c. 82. eius cum Brasida expeditiones in Arrhibaeum, c. 83 sq. c. 124 sq. Brasidam postea hostem iudicat, c. 128. compositionem facit cum Atheniens. c. 132. iterum Atheniens. hostis declaratur, 5, 83. eiusque regionem infestant Athenienses, 6, 7.
Pericles Xanthippi fil. dux Athen. 1, 111. in Pelop. et Acarnaniam expeditiones facit, ibid. Euboeam subigit, 1, 114. et Samum, 1, 116 sq. eius genus maternum, c. 127. potentia Athenis, ibid. et c. 139. inimicitia cum Lac. ibid. prudentia, 2, 13. 22. 65. orationes, 2, 35. adn. et elogium egregium, 2, 65. quomodo Cylonio piaculo obnoxius, 1, 127. cur agros suos, Laced. exercitu in Atticam irrupturo, reip. dono dederit, 2, 13. quomodo exercitum a pugna continuerit, 2, 22. seipsum laudat, 2, 60 sq. pecunia ab Athen. multatur, 2, 65. quomodo in reip. administratione se gesserit, ibid. quando mortem obierit, ibid.
Periclides, pater Athenaei, 4, 119.
Perieres Zanclae conditor, 6, 4.
Perioeci Sp. 8, 22. 2, 40. adn. p. 317. 1, 101.
Peripolium, 3, 99.
Perrhaebia. Vide Peraebia.
Persarum reges. I. Cyrus, 1, 13. II. Cambyses, ibid. III. Darius, 1, 14. 2, 65. IV. Xerxes, ibid. et c. 129. V. Artaxerxes, 1, 104. 137. VI. Darius, 8, 5. 37. Persarum pugna ad Thermopylas, 4, 36. Persae libentius dant quam accipiunt, 2, 97. Regis Pers. ξυγγενεῖς, 1, 128.
Persidae Pelopidis inferiores, 1, 9.
Pestilentia Athen. gravissima, 2, 47 sq. iterum vehementer grassatur, 3, 87. valde afflixit Atheniensium vires, 1, 23. 3, 87. sq. quot Atheniensium millia absumserit, 2, 58. 3, 87.
Petra agri Rhegini, 7, 35.
Phacium, 4, 78.
Phaeaces Corcyram olim tenuerunt, 1, 25.
Phaeax Erasistrati fil. 5, 4.
Phaedimus Laced. 5, 42.
Phainis sacerdos Iunonis, 4, 133.
Phaenippus, 4, 118.
Phagres, 2, 99.
Phalerum, 1, 107. Phalericus murus, 2, 13.
Phalius Eratoclidae filius, 1, 24. Epidamnum condit, ibid.
Phanae, 8, 24.
Phanomachus Callimachi fil. 2, 70.
Phanotis, 4, 76. Phanoteus, 4, 89.
Pharax pater Styphonis, 4, 38.
Pharnabazus Pharnabazi filius, 8, 6. 80. 109. pater Pharnacis, 2, 67.
Pharnaces, 5, 1. fil. Pharnabazi, 2, 67. pater Artabazi, 1, 129. v. adn. ad 8, 6. 58.
Pharsalus Thessaliae, 1, 111. 4, 78. Pharsalii, 2, 22.
Pharus, 1, 104.
Phaselis, 2, 69. 8, 88. 99.

Phea, 7, 31. capta a Messeniis, 2, 25. Praef. p. 7. adn.
Pheraei, 2, 22.
Phia, vid. Phea.
Philemon pater Aminiadis, 2, 67.
Philippus frater Perdiccae, Alexandri fil. 1, 57. 59. 2, 95.
Philippus Laced. 8, 87. 99.
Philocharidas Eryxidaïdae fil. 4, 119. 5, 19. 24. 44.
Philocrates Demeae fil. 5, 116.
Philoctetes, 1, 10. quot naves miserit ad bellum Troianum, ibid.
Phlius, 4, 133. 5, 57. 58. Phliasii, 1, 27. ager Phliasius, 6, 105.
Phocaea urbs Ioniae, 8, 31. Phocaenses Massiliam condunt, 1, 13. Carthaginienses pugna navali vincunt, ibid.
Phocaeae, arx in agro Leontino, 5, 4.
Phocis Graeciae, 1, 108. Phocenses Doriensibus bellum inferunt, 1, 107 sq. templum Delphicum ab Atheniens. accipiunt, 1, 112. amici Atheniensium, 3, 95. 2, 9. adn. Phocenses a Troia in Libyam delati, dein in Siciliam, 6, 2.
Phoenice, 2, 69.
Phoenices olim latrocinia exercebant, 1, 8. insulas Graecas incolunt, ib. et Siciliam, 6, 2. commerciis dediti, ibid. Phoenicum classis, 1, 16. 100. 110. 116. 8, 46. 81. 87. 109.
Phoenicus portus, 8, 34.
Phormio Asopii fil. dux Athen. 1, 64. Potidaeam oppugnat, ibid. Chalcidensem et Botticum agrum populatur, c. 65. navium dux in bello Samio, c. 117. arma movet contra Chalcidenses, 2, 29. Acarnanibus auxilium fert, 2, 68. 102. classis Atticae praef. 2, 80. pugnat cum Peloponnesiis, c. 83. eosque superat, c. 84. quo stratagemate usus sit, ibid. ad secundum proelium se instruit, c. 85. milites adhortatur, c. 89. vincitur a Pelop. c. 90. tandem eos vincit, c. 91. 92.
Photius Chaonum dux, 2, 80.
Phrygia, locus Att. 2, 22.
Phrynichus dux Athen. et res ab eo gestae, 8, 25. c. 27 sq. prudens, ibid. Alcibiadi succenset, c. 48. eiusque consilia improbat, et stratagemata eludit, ibid. et c. 50. ad Astyochum adversus Alcibiadem scribit, c. 50. ab Astyocho proditur, ibid. eius conatus ad capitis periculum vitandum, c. 50 sq. imperio privatur, c. 54. Oligarchicos adiuvat, c. 68. 90. pacis causa Lacedaemona mittitur, ibid. reversus a circitore quodam interficitur, c. 92.
Phrynis Perioecus, 8, 6.
Phthiotis, 1, 3. Phthiotae Achaei, 8, 3.
Phylides pater Pythangeli, 2, 2.
Phyrcus, munitio, 5, 49.
Physca, 2, 99.
Phytia, 3, 106.
Piaculum Cylonium, 1, 126 sq. Piaculum ad Taenarum admissum etc. c. 128 sq. Chalcioeci, ibid.
Pieria, 2, 99. 100. Pieres, 2, 99. Pierius sinus, ibid.
Pierium urbs Thessaliae, 5, 13.
Pilei Lacedaemoniorum in proeliis, 4, 34.
Pindus mons, 2, 102.
Piraeeus, portus Athen. 1, 52. 93. 107. eius partes non munitas Themistocles muniri iussit, 1, 93. tres portus natura munitos habet, ibid. eius cum Munychia ambitus, 2, 13. tentatur a Pelop. 2, 93. olim nullo praesidio custoditus, nullisque catenis clausus, ibid. eum incipiunt Athen. diligenter tutari, 2, 94. in Piraeeo Eetionea, 8, 90. in eo murus exstruitur, ibid. idem diruitur, 8, 92.
Piraeus portus Corinth. 8, 10.
Piraica regio, 2, 23., ubi nunc est Graïce, 3, 191. adn.
Pisander Athenas dissolvendae democratiae causa missus, 8, 49. 53. Atheniensibus suadet, ut Alcibiadem revocent, et dominatum popularem tollant etc. 8, 53 sq. statum popularem evertit, 8, 65. 68. Deceleam profugit, c. 98.
Piscis promont. 2, 25.
Pisistratus tyrannus, pater Hippiae, Hipparchi et Thessali, 1, 20. 6, 54 sq. Delum lustrat, 3, 104. senex in tyrannide decedit, 6, 54. Pisistrati filii quot, adn. ad 6, 55. 59. Pisistratus Hippiae fil. avi nomen referens, 6, 54. aram duod. deorum et Apollinis dedicat, ibid. Pisistratidarum tyrannis a Laced. eversa, 6, 53. quamdiu manserit, adn. ad 6, 59. eorundem laus, 6, 54.

Pissuthnes Hystaspis fil. 1, 115. 3, 31.
Pitanates cohors nulla apud Lacedaemonios, 1, 20.
Pithias, senator Corcyraeus, 3, 70. occiditur, ibid.
Pittacus, Edonum rex, 4, 107.
Plataea urbs Boeotiae, 1, 2. a Thebanis occupata, ibid. et in seqq. quantum a Thebis distet, 1, 5. in eam Athen. frumentum important etc. c. 6. eam infesto exercitu petunt Laced. 2, 71. obsident, omnique oppugnationis genere tentant, 2, 75. 76 sq. condita a Thebanis, 3, 61. ab iisdem evertitur, soloque aequatur, 3, 68 Plataeenses socii Atheniensium, 1, 2. 3, 68. conf. 2, 73. adn. Thebanos invadunt, 1, 3 sq. se Pelop. dedere recusant, 2, 74. obsessi pars noctu erumpit, 3, 20. 22. se dedunt Lacedaemoniis, 3, 52. Scionen ab Atheniens. habitandam accipiunt, 5, 32. Plataeensium perfidia, 2, 5. obsessorum sedulitas et stratagemata, 2, 75. oratio ad Laced. 2, 71. 3, 53. captivi a Laced. interficiuntur, 3, 68. Plataicum ius civitatis, 3, 55. Plataeensium Dii ἐγχώριοι, 2, 74.
Plemmyrium promont. 7, 4. a Nicia munitum, ibid. eius munitiones a Gylippo occupatae, 7, 22 sq. earumque expugnatio valde afflixit Athenienses, c. 24. v. adn. ad 6, 66. p. 195 sq.
Pleromata navium, 6, 31.
Pleuron, 3, 102.
Plistarchus Leonidae fil. 2, 132.
Plistoanax Pausaniae regis fil. rex Laced. 1, 107. 114. 2, 21. 5, 16 sq. c. 33. 75. res ab eo gestae, ibid. in exsilium eiicitur, 2, 21. ad pacem cum Laced. faciendam propensus, 5, 16 sq. in patriam redit ab exsilio, ibid. Plistoanax pater Pausaniae, 3, 26. Plistoanax, legatus, 5, 19. 24.
Plistolas Ephorus Lacedaem. 5, 19. 24. 25.
Puyx, 8, 97.
Poenae peccatorum quales olim, et cur paulatim auctae, 45.
Poëtae res in maius extollunt, 1, 21.
Polemarchi in exercitu Lacedaem. 5, 66.
Polichna agri Troiani urbs, 8, 14. ab Athen. capta, c. 23. Polichnitae Cretenses, 2, 85. Polichna apud Syracusas, 7, 4. adn. ad 6, 65. p. 190. 197. nr. 3. 7, 4. p. 259.
Polis vicus Hyaeorum, 3, 101.
Polles rex Odomantum, 5, 6.
Pollis Argivus, 2, 67.
Pollucis et Castoris fanum, 3, 75.
Polyanthes Corinthius, 7, 34.
Polycrates Sami tyrann. tempore Cambysis classe pollebat, 1, 13. Rheneam Apollini Delio consecrat, ibid. et 3, 104.
Polydamidas Laced. 4, 128. 129.
Polymedes Larisaeus, 2, 22.
Polyzeli aula, 7, 81. p. 351.
Πομπεῖον, Athenis, 6, 20.
Popularis dominatus. Vide Democratia; popularis levitas, 3, 36. 37.
Portae Thraciae Amphipolis urbis, 5, 10. Dipylos Ath., Scaeae, adn. ad 6, 97. p. 234.
Portus magnus Syracus. 6, 101. 7, 22. 36. 56. 59. adn. ad 4, 8. 6, 66. p. 193 sq. Portus parvus sive Laccius Syracus. 4, 22. 7, 4.
Posidonium, prom. 4, 129.
Potamis Syrac. 8, 85.
Potidaea in Pallenes isthmo sita, 1, 56. ab Athen. deficit, 1, 59. stadiis ferme 60 Olyntho distat, 1, 63. obsidetur ab Athen. 1, 64 sq. acriter oppugnatur, 2, 58. deditionem facit, 2, 70. eam Atheniensium colonia de suis civibus missa incolit, ibid. a Brasida frustra tentatur, 4, 135. Potidaeatae Corinthiorum coloni, 1, 56. Dorienses, c. 124. cum Athen. pugnant et vincuntur, c. 62 sq.
Potidania Aetoliae, 3, 96.
Praelium, vide Proelium.
Prasiae agri Lacon. op. 2, 56. in Laconicis; ab Athen. dirept. ibid. Prasiae in Attica, 7, 18. 8, 95. Prasiarum ager, 6, 104. 105.
Pratodemus, v. Stratodemus.
Pretium redemtionis captivorum, 3, 70. 7, 83.
Priapus urbs, 8, 107.
Priene, 1, 115.
Πρόβουλοι, 8, 1,
Proci Helenae, 1, 9.
Procles Theodori fil. dux Atheniens. 3, 91. eius caedes, c. 98. Procles Athen. 5, 19. 24. Al. Patrocles. vid.

adn. ad 3, 91., ubi varii Proclae accuratius discernuntur.
Procne Pandionis filia, 2, 29. uxor Terei, ibid.
Proditio Boeotiae cum Athen. constituta, 4, 76. in irritum cadit, c. 89. proditio Megarorum conflata, detecta, discussa, c. 66 sq. proditio Amphip. c. 103 sq. proditio Toronae, c. 110 sq.
Proelium inter Corcyraeos et Corinthios navale, omnium antiquissimum, 1, 13. aliud inter eosdem, 1, 29. 49. inter Atheniens. et Corinthios, 2, 62 sq. c. 105. bis. 2, 83 sq. 4, 43. 7, 34 sq. inter Athen. et Persas, 1, 100. inter Athen. et Thasios, ibid. inter Athen. et Pelop. ibid. et c. 105. 2, 86. 90 sq. inter Athen. et Aeginetas, 1, 105. inter Athen. et Lacedaem. 1, 108. 4, 11 sq. 8, 104 sq. inter Athen. et Phoenices, 1, 110. inter Athen. et Boeotos, 1, 113. 4, 93 sq. inter Athen. et Samios, 1, 117. inter Athen. et Chalcidenses, 2, 79. inter Chaones et Stratios, 2, 81. inter Pelop. et Corcyraeos, 3, 77 sq. inter Ambraciotas et Acarnan. 3, 108 sq. ad c. 115. inter Atheniens. et Syracusanos, 4, 25. 6, 70. 7, 22 sq. c 38 sq. c. 43 sq. c. 52 sq. 7, 70 sq. c. 79. inter Mantineos et Tegeatas, 4, 134. inter Laced. et Argivos eorumque socios, 5, 65 sq. quod proelium omnium maximum, 5, 74. inter Athen. et Milesios, 8, 25. inter Athen. et Chios, 8, 62.
Profectio classis Atticae in Siciliam, 6, 30 sq.
Pronaei Cephalleniae, 2, 30.
Propylaea arcis Athen. 2, 13.
Proschion Aetoliae, 3, 102. 106.
Prosopitis insula, 1, 109.
Prote insula, 4, 13.
Proteas Epiclis fil. dux Athen. 1, 45. 2, 23.
Protesilai delubrum, 8, 102.
Proverbium, 5, 65.
Πρόξενοι, 3, 70.
Proxenus Capatonis fil. 3, 103.
Prytanea ap. Ath. adn. ad 6, 91. p. 226 sq.
Prytanes Athen. 4, 118. 5, 47. 6, 14. 8, 70.
Psammetichus pater Inari, 1, 104.
Pteleon urbs, 5,1 8. 8, 24. 31.
Ptoeodorus exsul Theban. 4, 76.
Ptychia insula, 4, 46.
Pydius fl. 8, 106. Al. Pidius, Midius.
Pydna, 1, 61. obsessa ab Atheniens. ibid. urbs Alexandri, 1, 137.
Πυλάς, 6, 100.
Pylus ubi sita, 4, 3. 41. adn. ad 4, 8. 13. 30. 31. eius a Sparta distantia, 4, 3. Demosthenis suasu munitur, ibid. et c. 9. oppugnatur a Lacedaem. c. 9. 11 sq. eius custodia Athen. laboriosa, c. 26. res ad Pylum gestae inter Laced. et Athen. c. 3 sq. apud Pylum accepta clades a Laced. qualis nulla prius in Sparta, 5, 14. Messenios e Pylo educunt Athenienses suasu Laced. 5, 35. Pylum Lacedaemoniis facta pace restituere nolunt Athenienses, ibid.
Pyrasii Thessaliae, 4, 22.
Pyrrha, urbs Lesbi, 3, 18. 25. 35. 8, 23.
Pyrrhichus Aristonis pater, 7, 39.
Pystilus conditor Agrigenti, 6, 4.
Pythangelus Phylidae fil. 2, 2.
Pythen Corinthius, 6, 104. 7, 1. 70.
Pytheus pater Nymphodori, 2, 29.
Pythia, 5, 1. Pythium oraculum, 1, 103. Pythaeensis Apollo, 5, 53.
Pythii Spart. 5, 16. adn.
Pythium Athenis, 6, 54. adn. ad 2, 15.
Pythodorus archon Atheniens. 2, 2. Pythodorus Isolochi fil. Athen. dux, 3, 115. 6, 105. ab Atheniens. exilio multatus, 4, 65.

Q.

Quadringentorum apud Athen. dominatio, 8, 63 sq. c. 67 sq. eorum tyrannis, c. 70. 71. cum Laced. pacem facere tentant, ibid. et in sqq. ad exercitum Athen. legatos mittunt, c. 72. 86. muniunt se contra populum, c. 90. 92. imperio deiiciuntur, 8, 97.
Quaestores Graeciae sive Hellenotamiae, 1, 96.
Quercus capita, vide Capita quercus.
Quingentorum senatus Athenis, 8, 86.
Quinque millium imperium Quadringentis succedit, 8, 97.
Quinqueviri Plataeensium iudices, 3, 53.

R.

Reges Lacedaem. in bello summam potestatem habent, 5, 66. Lacedaemoniorum duo Reges erant, 5, 75. in carcerem ab Ephoris duci possunt, 1, 131. Regum Lac. *πρόδικοι*, 1, 107. add. 5, 16. extr. adn. 6, 89. p. 223.
Regna olim hereditaria, et certis honoribus definita, 1, 13. in Tyrannides immutata, ibid.
Religio neglecta Athenis, dum ingruebat pestilentia, 2, 53.
Respublica Athen. describitur, 2, 37. Resp. Laced. quibus vitiis laboret, 1, 141 sq. Reip. forma quaenam optima, 8, 97.
Rhamphias Laced. 1, 139. 5, 12. 8, 8. 39.
Rhegium Italiae opp. 3, 86. seditionibus agitatum, 4, 1. Rhegium Italiae promont proximum Messanae, quae est in Sicilia, 4, 24. 6, 44. Rhegini Italiae pop. 3, 86. Leontinorum consanguinei, ibid. et 6, 44. et Ionum, 3, 86. Chalcidenses sunt, 6, 44. 79. et Athen. socii, 3, 86. adn. a Locrensibus oppugnantur, 4, 1. 24. bello Syracusano se neutros gerunt, 6, 44. eorum ager a Locris vastatur, 4, 1. 24. eorum tyrannus Anaxilas, 6, 5. eos odio prosequuntur Locrenses, 4, 1. 24.
Rhenea insula, 1, 13. 3, 104. a Polycrate subacta et Apollini consecrata etc. ibid.
Rheti in Attica, 2, 19. Rhetus in agro Corinth. 4, 42.
Rhiti, vid. Rheti.
Rhium promont. 2, 84. Rhium Molycricum, ibid. et c. 86. Rhium Achaicum, ibid. et c. 92. 5, 52.
Rhodope mons, 2, 96.
Rhodus insula ab Atheniens. deficit, 8, 44. ab iisdem infestatur, ibid. Rhodii Dorienses, Argivorum coloni, 7, 57.
Rhoetium, 4, 52. 8, 101.
Rhypicus ager, 7, 34.
Rivus ignis ex Aetna monte erumpit, 3, 116.

S.

Sabylinthus Tharypis regis adhuc pupilli tutor, 2, 80.
Sacon Himerae conditor, 6, 5.
Sacrum bellum a Lacedaemoniis susceptum, 1, 112.
Sadocus Sitalcae fil. 2, 29. 67. fit civis Atheniensis, 2, 67.
Salaethus Laced. Mytilenen missus, 3, 25 sq. captus ab Athen. et interfectus, 3, 35. 36.
Salaminia navis Athen. 3, 33. 77. 6, 53.
Salamis Cypri urbs, 1, 112. Salamis insula, 1, 73.
Salynthius Agraeorum rex, 3, 111. 4, 77.
Samaei Cephalleniae, 2, 30.
Saminthus, 5, 58.
Samos ab Atheniens. expugnata, 1, 116. 117. eius opes ac potentia, 8, 73. 76. eius a continente distantia, 8, 79. in ea statum popularem constituunt Athenienses, 1, 115. Samii ab Athen. deficiunt, 1, 40. in eorum potestatem Corinthiorum opera redacti, 1, 41. cum Milesiis bellum gerunt, 1, 115. navali proelio ab Athen. vincuntur, 1, 116. 117 sq. sese dedunt Athen. ibid. e Zancle eiiciuntur, 6, 5. eorum seditio ob dominatus mutationem, 8, 21. 73 sq.
Sanaei, 5, 18.
Sandius collis, 3, 19.
Sane Andriorum colonia, 4, 109. 5, 18.
Sardes urbs, 1, 115.
Sargeus Sicyonius, 7, 19.
Satrapes *τῶν κάτω*, 8, 5.
Scala Graeca, adn. ad 6, 97. p. 233.
Scandea Cytheriorum urbs, 4, 54.
Scelus Cylonium, 1, 126. Taenarium, c. 128 sq. Chalcioeci, ibid. Scelera e pestilentia Athen. exorta, 2, 52 sq.
Schola Mycalessi, 7, 29.
Scione urbs, 4, 120. ab Atheniens. ad Brasidam deficit, ibidem. ab Athen. circummunitur, 4, 133. expugnatur, 5, 32. Plataeensibus datur, ibid. Scionaei Pellenenses ex Peloponneso oriundi, 4, 120. Brasidam, ut Graeciae liberatorem, aurea corona redimunt, 4, 121. ab Athen. post urbis expugnationem crudeliter tractantur, 5, 32.
Sciritae Laced. 5, 67. erant sexcenti, c. 68.
Sciritis in agro Laconico, 5, 33.
Scironides dux Athen. ad Miletum vincit Pelop. 8, 25. imperio privatur, c. 54.
Scirphondas Thebanus, a Thracibus interfectus, 7, 30.
Scolus urbs, 5, 18.

Scombrus mons, 2, 96.
Scomius, v. Scombrus.
Scriba publicus, 7, 11. Scribae decem Athenis creati, 8, 67.
Scyllaeum, 5, 53.
Scyrus insula ab Athen. capta et direpta, 1, 98.
Scytale Lacon. 1, 131.
Scythae, 2, 96. Scytharum potentia quanta olim, c. 97.
Seditio apud Epidamnios, 1, 24 sq. et Corcyraeos, 3, 69. 70. c. 81. 82. 4, 48. et per Graeciam, et inde nata mala, 3, 82 sq.
Segesta, v. Egesta.
Selinus urbs, 6, 4. 7, 50. quando et a quo condita, 6, 4. Selinuntii Megarenses, 7, 57. ubi habitent, 8, 58. cum Egestaeis bellum gerunt, 6, 6.
Σεμναὶ Θεαί, 1, 126.
Senatus fabis lectus apud Athen. 8, 66. imperio deiectus ab Oligarchicis, c. 69 sq. Senat. quatuor Boeotorum summam potestatem habent, 6, 38.
Sepeliendi mos apud Cares et Phoenices, 1, 8. et apud Athenienses, 2, 34. init. ap. Plataeenses, 3, 58. adn. in urbibus, 5, 11. nefas in agro Attico sepelire proditionis reos, 1, 138. Sepulcrum illustrium virorum quod esse soleat, 2, 43. Sepulturae modus, quo Athen. humarunt eos, qui primi in bello Pelop. mortem obierunt, 2, 34 sq. sepulturae lex violata in pestilentia Athen. 2, 52. Sepulturae eorum, qui in proeliis ceciderant, cura, 1, 50.
Sermylis urbs, 1, 65. Sermylii, 5, 18.
Servi Laced. Vide Helotes. Ath. transfugae in bello, 7, 27. p. 284. Servorum multitudo apud Chios, 8, 40. apud Athenienses, 7, 27. et Lac. 1, 141. adn.
Sestus ubi sita, 8, 62. a Medis occupata, 1, 89. 8, 62. obsessa et capta ab Athen. 1, 89.
Seuthes Sparadoci fil. 2, 101. 4, 101. Odrysarum regno post Sitalcen potitus, 2, 97. 4, 101. sororem Perdiccae ducit, 2, 101.
Sexcenti viri Elide, 5, 47.
Sicania antiquum Sicil. nomen, 6, 2. unde deductum, ibid.
Sicani Iberiae pop. ibid.
Sicanus Iberiae fl. ibid.
Sicanus Execesti fil. 6, 73. 7, 46. 50. 70.
Sicilia prius Trinacria et Sicania dicta, 6, 2. eius magnitudo, 6, 1. et incolae, 6, 2 sq. Atheniensibus parum nota, adn. ad 6, 1. eius a continente distantia, 4, 24. 6, 1. a Siculis Italiae incolis ita appellata, 6, 2. eius partem incolunt Graeci, 7, 58. ei bellum cur intulerint Athen 4, 60. 61. 6, 6. 24. 30. 90 sq. 7, 66. Siculi ex Italia in Siciliam traiecere, 6, 2. Siciliense et Siculi, 3, 115. 7, 32. Siculi Hermocratis suasu inter se compositionem faciunt, 4, 58. 65. Siculorum alii Syracusanis, alii Atheniensibus se iungunt, 6, 88. 7, 32. Siculum fretum, 4, 24. 6, 1. mare Siculum, 6, 13. Siculorum equitatus, 6, 20. urbes, adn. ad 6, 66. p. 191. med. agri fines, ibid. et 7, 78. p 345. n. l. ab init.
Sicyon, 1, 111. status eius pop. in paucorum dominatum redactus, 5, 81. 7, 58. Sicyonii victi ab Athen. 1, 108. 111. eosdem invadentes superant, 4, 101.
Sidussa, 8, 24.
Sigeum, 8, 101. adn. ad 6, 59.
Sigillum regis Persarum, 1, 129.
Simonides dux Athen. 4, 7.
Simultates inter Athen. et Pelop. 1, 56.
Simus, unus e conditoribus Himerae, 6, 5.
Singaei, 5, 18.
Sinti pop. 2, 98.
Sinus Ambracius, 1, 55. Crissaeus, 1, 107. Iasicus, 8, 26. Ionius, 1, 24. Maliacus, 8, 3. Piericus, 2, 99. Terinaeus, 6, 104. Tyrrhenus, 6, 62.
Siphae, 4, 76. per proditionem tentatae, ibid. a Boeotis conservatae, 4, 89.
Siriaga apud Syracusas, adn. ad 6, 66. p. 194. sub nr. 3.
Sitalces Terae fil. Thracum rex, 2, 29. cum Athen. societatem init. ibid. Macedonibus et Chalcidensibus bellum infert, 2, 95 sq. cum exercitu domum redit, 2, 101. eius regnum et potentia etc. 2, 96 sq. a Triballis acie victus occumbit, 4, 101.

Societas inter Athen. et Laced. 5, 22. eius formula, 5, 23. inter Laced. et Persarum regem, 8, 17. 36 57. eius formula, 8, 18. 37. 58. inter Sitalcem et Atheniens. 2, 29. Socii Athen. et Laced. in bello Pelopon. 1, 81. adn. 2, 9. 10. Athen. et Syrac. in bello Siculo, 7, 57 sq. Socii Lac. quomodo sint habiti 1, 141. Socii Ath. vectigales, 7, 57. p. 318.
Socrates Antigenis fil. 2, 23.
Solis defectus, 1, 23. 2, 28. 4, 52.
Sollium urbs Corinth. 2, 30. 3, 95. 5, 30. ab Athen. captum etc. 2, 30.
Soloïs, 6, 2.
Solygia vicus, 4, 42. 43. Solygius collis, 4, 42.
Sophocles Sostratidae fil. 3, 115. in Siciliam missus, 4, 2. ad Corcyram tendit, 4, 3. Corcyraeos exules captos plebi tradit, 4, 46. ab Athen. exilio multatur, 4, 65. Vid. adn. ad 1, 117. 3, 115.
Sortium usus in publicis foederibus, 1, 21.
Sostratides, vid. Sophocles.
Sparadocus, sive Spardocus pater Seuthae, 2, 101. 4, 101.
Sparta, vide Lacedaemon.
Spartolus urbs Bottica, 2, 79. 5, 18.
Sphacteria insula, eiusque situs, 4, 8. a classe Athen. circumdatur, 4, 14 sq. incendium patitur, 4, 29. rerum ad Sphacteriam gestarum tempus et diuturnitas, 4, 39. in eam milites transmissi a Laced. 4, 8. victus in eam quomodo importetur, 4, 26. in ea Lacedaem. expugnati etc. 4, 31 sq. cives Laced. in ea capti post restitutionem quomodo a Laced. tractati, 5, 34.
Stages Pers. 8, 16. Al. Otanes, Otages, Tages.
Stagirus, 4, 88. Andriorum colonia, ibid. ab Athen. deficit, ibid. 5, 18.
Stater Phocaïcus, 3, 70. 4, 52. Daricus, 8, 28.
Status popularis Athenis sublatus etc. 8, 47 sq. quot et quanta mala inde nata, 8, 65 sq. de populari statu iterum constituendo agi coeptum etc. 8, 75. 89 sq.
Stesagoras, 1, 116.
Sthenelaidas Ephorus Laced. 1, 85. eius concio, c. 86.
Stipendium peditum et equitum apud Graecos, 5, 47. stipendium ab Athen. suis datum, 1, 141. adn. p. 243 sq. 3, 17. 8, 45. cur imminutum, 8, 45. stipendium Thracum mercenariorum, 7, 27. Stip. nautarum in expeditione Sicula, 6, 8. adn. ad 6, 31. p. 151. stipendium a Tissapherne militibus datum, 8, 29. 45. stipendium magistratibus apud Athen. datum, 8, 69. 97.
Stratagema militare Aristei et Calliae, 1, 62 sq. Stratiorum adversus Chaones, 2, 81. Plataeensium contra Pelop. 2, 75 sq. Phormionis contra classem Pelop. 2, 84 sq. Peloponnesiorum contra Phormionem, 2, 90 sq. eorundem in tentando Piraeo, 2, 93 sq. Demosthenis contra Ambraciotas et Pelop. 3, 107 sq. eiusdem in expugnandis Laced. in Sphacteria, 4, 32. et eiusdem ad Epidaurum, 5, 80. Megarensium in urbe prodenda, 4, 67. Brasidae contra Athen. ad Megara, 4, 73. eiusdem contra Cleonem ad Amphipolin, 5, 6 sq. c. 10. Boeotorum in Delio expugnando, 4, 100. Atheniensium contra Syracusanos, 6, 64 sq. eorundem in discessu a Syracusis, 7, 78 sq. Niciae in defendendis castris, 6, 102. Hermocratis in expedienda fuga Athen. 7, 73. Aristarchi in occupanda Oenoë, 8, 98. stratagema politicum Athen. legatorum, ut Laced. a bello decernendo averterent, 1, 73 sq. Themistoclis contra Laced. in moenibus instaurandis, 1, 90 sq. eiusdem, fuga in Atticam classem delati, 1, 137. Alcibiadis contra Athen. legatos, 8, 56 sq. et contra Oligarchicos et Tissaph. 8, 82 sq. et apud milites, c. 88. 8, 108. Atheniensium in subiiciendis imperio Graecis, 1, 93 sq. c. 96 sq. Argilii cuiusdam in detegendis Pausaniae consiliis, 1, 132 sq. Periclis, ut sibi privatim a periculo caveret, 2, 13. Lacedaem. ne Plataeam reddere aliquando cogerentur, 3, 52. 5, 17. eorundem contra Helotas, 4, 80. eorundem, ne socii ipsorum ad Athen. deficerent, 5, 22. Alcibiadis in delu-

Scombrus mons, 2, 96.
Scomius, v. Scombrus.
Scriba publicus, 7, 11. Scribae decem Athenis creati, 8, 67.
Scyllaeum, 5, 53.
Scyrus insula ab Athen. capta et direpta, 1, 98.
Scytale Lacon. 1, 131.
Scythae, 2, 96. Scytharum potentia quanta olim, c. 97.
Seditio apud Epidamnios, 1, 24 sq. et Corcyraeos, 3, 69. 70. c. 81. 82. 4, 48. et per Graeciam, et inde nata mala, 3, 82 sq.
Segesta, v. Egesta.
Selinus urbs, 6, 4. 7, 50. quando et a quo condita, 6, 4. Selinuntii Megarenses, 7, 57. ubi habitent, 8, 58. cum Egestaeis bellum gerunt, 6, 6.
Σειραὶ Θεαί, 1, 126.
Senatus fabis lectus apud Athen. 8, 66. imperio deiectus ab Oligarchicis, c. 69 sq. Senat. quatuor Boeotorum summam potestatem habent, 6, 38.
Sepeliendi mos apud Cares et Phoenices, 1, 8. et apud Athenienses, 2, 34. init. ap. Plataeenses, 3, 58. adn. in urbibus, 5, 11. nefas in agro Attico sepelire proditionis reos, 1, 138. Sepulcrum illustrium virorum quod esse soleat, 2, 43. Sepulturae modus, quo Athen. humarunt eos, qui primi in bello Pelop. mortem obierunt, 2, 34 sq. sepulturae lex violata in pestilentia Athen. 2, 52. Sepulturae eorum, qui in proeliis ceciderant, cura, 1, 50.
Sermylis urbs, 1, 65. Sermylii, 5, 18.
Servi Laced. Vide Helotes. Ath. transfugae in bello, 7, 27. p. 284. Servorum multitudo apud Chios, 8, 40. apud Athenienses, 7, 27. et Lac. 1, 141. adn.
Sestus ubi sita, 8, 62. a Medis occupata, 1, 89. 8, 62. obsessa et capta ab Athen. 1, 89.
Seuthes Sparadoci fil. 2, 101. 4, 101. Odrysarum regno post Sitalcen potitus, 2, 97. 4, 101. sororem Perdiccae ducit, 2, 101.
Sexcenti viri Elide, 5, 47.
Sicania antiquum Sicil. nomen, 6, 2. unde deductum, ibid.
Sicani Iberiae pop. ibid.
Sicanus Iberiae fl. ibid.
Sicanus Execesti fil. 6, 73. 7, 46. 50. 70.
Sicilia prius Trinacria et Sicania dicta, 6, 2. eius magnitudo, 6, 1. et incolae, 6, 2 sq. Atheniensibus parum nota, adn. ad 6, 1. eius a continente distantia, 4, 24. 6, 1. a Siculis Italiae incolis ita appellata, 6, 2. eius partem incolunt Graeci, 7, 58. ei bellum cur intulerint Athen 4, 60. 61. 6, 6. 24. 38. 90 sq. 7, 66. Siculi ex Italia in Siciliam traiecere, 6, 2. Sicilienses et Siculi, 3, 115. 7, 32. Siculi Hermocratis suasu inter se compositionem faciunt, 4, 58. 65. Siculorum alii Syracusanis, alii Atheniensibus se iungunt, 6, 88. 7, 32. Siculum fretum, 4, 24. 6, 1. mare Siculum, 6, 13. Siculorum equitatus, 6, 20. urbes, adn. ad 6, 66. p. 191. med. agri fines, ibid. et 7, 78. p 345. n. l. ab init.
Sicyon, 1, 111. status eius pop. in paucorum dominatum redactus, 5, 81. 7, 58. Sicyonii victi ab Athen. 1, 108. 111. eosdem invadentes superant, 4, 101.
Sidussa, 8, 24.
Sigeum, 8, 101. adn. ad 6, 59.
Sigillum regis Persarum, 1, 129.
Simonides dux Athen. 4, 7.
Simultates inter Athen. et Pelop. 1, 56.
Simus, unus e conditoribus Himerae, 6, 5.
Singaei, 5, 18.
Sinti pop. 2, 98.
Sinus Ambracius, 1, 55. Crissaeus, 1, 107. Iasicus, 8, 26. Ionius, 1, 24. Maliacus, 8, 3. Piericus, 2, 99. Terinaeus, 6, 104. Tyrrhenus, 6, 62.
Siphae, 4, 76. per proditionem tentatae, ibid. a Boeotis conservatae, 4, 89.
Siriaga apud Syracusas, adn. ad 6, 66. p. 194. sub nr. 3.
Sitalces Terae fil. Thracum rex, 2, 29. cum Athen. societatem init. ibid. Macedonibus et Chalcidensibus bellum infert, 2, 95 sq. cum exercitu domum redit, 2, 101. eius regnum et potentia etc. 2, 96 sq. a Triballis acie victus occumbit, 4, 101.

Societas inter Athen. et Laced. 5, 22. eius formula, 5, 23. inter Laced. et Persarum regem, 8, 17. 36 57. eius formula, 8, 18. 37. 58. inter Sitalcem et Atheniens. 2, 29. Socii Athen. et Laced. in bello Pelopon. 1, 81. adn. 2, 9. 10. Athen. et Syrac. in bello Siculo, 7, 57 sq. Socii Lac. quomodo sint habiti 1, 141. Socii Ath. vectigales, 7, 57. p. 318.
Socrates Antigenis fil. 2, 23.
Solis defectus, 1, 23. 2, 28. 4, 52.
Sollium urbs Corinth. 2, 30. 3, 95. 5, 30. ab Athen. captum etc. 2, 30.
Soloïs, 6, 2.
Solygia vicus, 4, 42. 43. Solygius collis, 4, 42.
Sophocles Sostratidae fil. 3, 115. in Siciliam missus, 4, 2. ad Corcyram tendit, 4, 3. Corcyraeos exules captos plebi tradit, 4, 46. ab Athen. exilio multatur, 4, 65. Vid. adn. ad 1, 117. 3, 115.
Sortium usus in publicis foederibus, 1, 21.
Sostratides, vid. Sophocles.
Sparadocus, sive Spardocus pater Seuthae, 2, 101. 4, 101.
Sparta, vide Lacedaemon.
Spartolus urbs Bottica, 2, 79. 5, 18.
Sphacteria insula, eiusque situs, 4, 8. a classe Athen. circumdatur, 4, 14 sq. incendium patitur, 4, 29. rerum ad Sphacteriam gestarum tempus et diuturnitas, 4, 39. in eam milites transmissi a Laced. 4, 8. victus in eam quomodo importetur, 4, 26. in ea Lacedaem. expugnati etc. 4, 31 sq. cives Laced. in ea capti post restitutionem quomodo a Laced. tractati, 5, 34.
Stages Pers. 8, 16. Al. Otanes, Otages, Tages.
Stagirus, 4, 88. Andriorum colonia, ibid. ab Athen. deficit, ibid. 5, 18.
Stater Phocaïcus, 3, 70. 4, 52. Daricus, 8, 28.
Status popularis Athenis sublatus etc. 8, 47 sq. quot et quanta mala inde nata, 8, 65 sq. de populari statu iterum constituendo agi coeptum etc. 8, 75. 89 sq.
Stesagoras, 1, 116.
Sthenelaidas Ephorus Laced. 1, 85. eius concio, c. 86.
Stipendium peditum et equitum apud Graecos, 5, 47. stipendium ab Athen. suis datum, 1, 141. adn. p. 243 sq. 3, 17. 8, 45. cur imminutum, 8, 45. stipendium Thracum mercenariorum, 7, 27. Stip. nautarum in expeditione Sicula, 6, 8. adn. ad 6, 31. p. 151. stipendium a Tissapherne militibus datum, 8, 29. 45. stipendium magistratibus apud Athen. datum, 8, 69. 97.
Stratagema militare Aristei et Calliae, 1, 62 sq. Stratiorum adversus Chaones, 2, 81. Plataeensium contra Pelop. 2, 75 sq. Phormionis contra classem Pelop. 2, 84 sq. Peloponnesiorum contra Phormionem, 2, 90 sq. eorundem in tentando Piraeo, 2, 93 sq. Demosthenis contra Ambraciotas et Pelop. 3, 107 sq. eiusdem in expugnandis Laced. in Sphacteria, 4, 32. et eiusdem ad Epidaurum, 5, 80. Megarensium in urbe prodenda, 4, 67. Brasidae contra Athen. ad Megara, 4, 73. eiusdem contra Cleonem ad Amphipolin, 5, 6 sq. c. 10. Boeotorum in Delio expugnando, 4, 100. Atheniensium contra Syracusanos, 6, 64 sq. eorundem in discessu a Syracusis, 7, 78 sq. Niciae in defendendis castris, 6, 102. Hermocratis in expedienda fuga Athen. 7, 73. Aristarchi in occupanda Oenoë, 8, 98. stratagema politicum Athen. legatorum, ut Laced. a bello decernendo averterent, 1, 73 sq. Themistoclis contra Laced. in moenibus instaurandis, 1, 90 sq. eiusdem, fuga in Atticam classem delati, 1, 137. Alcibiadis contra Athen. legatos, 8, 56 sq. et contra Oligarchicos et Tissaph. 8, 82 sq. et apud milites, c. 88. 8, 108. Atheniensium in subiiciendis imperio Graecis, 1, 93 sq. c. 96 sq. Argilii cuiusdam in detegendis Pausaniae consiliis, 1, 132 sq. Periclis, ut sibi privatim a periculo caveret, 2, 13. Lacedaem. ne Plataeam reddere aliquando cogerentur, 3, 52. 5, 17. eorundem contra Helotas, 4, 80. eorundem, ne socii ipsorum ad Athen. deficerent, 5, 22. Alcibiadis in delu-

dendis legatis Laced. 5, 45 sq. Corcyraeorum adversus exules captivos, 4, 46 sq. Niciae in dissuadenda Siciliensi expeditione, 6, 20 sq. Egestanorum contra Athen. 6, 46. Hippiae in opprimenda coniuratione Aristogitonis, 6, 58. captivi cuiusdam ob Hermarum praecisionem, 6, 60. inter Phrynichum et Alcib. 8, 50 sq.

Strategi Athen. 1, 57. 2, 13. 59. 65. 4, 66. 8, 30. 3, 36. adn. Στρατηγὸς τῶν κάτω, 8, 5.

Stratodemus, sic nunc recte legitur, 2, 67. pro Pratodemus.

Stratonice soror Perdiccae et uxor Seuthae, 2, 101.

Stratus urbs Acarn. 2, 80. 102. Stratii Chaones superant, 2, 81. tropaeum erigunt, 2, 82.

Stroebus Atheniensis, pater Leocratis, 1, 105.

Strombichides Diotimi fil. dux Athen. 8, 15. res ab eo gestae, ibid. et 8, 30. 62 sq.

Strombichus pater Diotimi, 1, 45.

Strongyle, una ex Aeoli insulis, 3, 88.

Strophaeus, 4, 78.

Strymon fl. 1, 100. 2, 96. 2, 99. ex Scombro monte per Graaeos ad Laeaeos fluit, 2, 96.

Styella castellum, 6, 75. adn.

Styphon Pharacis fil. 4, 38.

Styrenses, 7, 57.

Subligacula olim in certaminibus gestarunt athletae, 1, 6. quando gestari desierint, ibid.

Subsolanus ventus, 3, 23.

Suffragium Laced. voce dant, non calculis, 1, 87.

Sunium, 7, 28. ab Athen. munitum, 8, 4.

Supplices occidere nefas, 3, 58.

Sybaris fl. 7, 35.

Sybota portus Thesprotidis, 1, 50. 3, 76. portus in Sybotis insul. 1, 52. 54. Sybota insulae, 1, 47.

Syce, vide Tycha.

Syme insula, 8, 41. 42.

Symaethus fl. 6, 65.

Σύμβουλοι Sp. 2, 85. 8, 39.

Synoecia, 2, 15.

Syraco palus, adn. ad 6, 66. p. 196. 197.

Syracusae conditae ab Archia Corinthio, 6, 3 sq. intestinis dissensionibus saepe afflictae, 6, 38. mixtis incolis habitatae, 6, 17. Dorica urbs, 6, 77. p. 209. obsessae ab Atheniens. 6, 99. obsidione premuntur, c. 103. Syracusani cum Leontinis bellum gerunt, 3, 86. pugnant cum Athen. et vincuntur. 4, 24. 25. se contra Athen. instruunt, 6, 45 sq. c. 63. proelio se parant, c. 67. congrediuntur cum Athen. et funduntur, c. 70 sq. eos consolatur Hermocrates, c. 72. urbem muniunt, c. 75. legatos Camarinam mittunt, c. 75. et Corinthum Spartamque, c. 73. 88. Catanaeorum agrum populantur, 6, 75. rursus se contra Athen. instruunt, 6, 96. pugnant et superantur, c. 97. 98. obsessi murum Atheniensibus obiiciunt, c. 99 sq. 7, 4. de compositione cum Nicia agere coeperunt, 6, 103. rem navalem praeparant contra Athen. 7, 21. Atheniens. terra marique adoriuntur, c. 22. mari succumbunt, c. 23. naves in Italiam mittunt, c. 25. eorum auxilia a Siculis caeduntur, c. 32. iterum se navali certamini parant, c. 36. terra marique aggrediuntur Athen. c. 37. eosque superant, c. 41. duo tropaea statuunt, c. 45. ob insperatum successum animis eriguntur, c. 46. ad Athen. invadendos rursus se praeparant, c. 50. eos discessu prohibere statuunt, c. 51. proelio fundunt fugantque, ibid. c. 53 sq. tropaeum erigunt, c. 54. animis valde confirmantur, c. 56. socii eorum et auxiliarii, c. 57. ultimo proelio se parant, c. 65. dimicant, c. 71 sq. et victoria potiuntur, c. 72. Athen. discessuros quo stratagemate deceperint, c. 73. eos ab itinere morantur, c. 78. fugientes insequuntur, c. 81 sq. quomodo tractarint Athen. captivos, c. 87. Peloponnesiis auxilia contra Athen. mittunt, 8, 26. 105. Descriptio Syracusarum, adn. ad 6, 66. inde a p. 190. Ager Syrac. ibid. p. 191. resp. adn. ad 6, 72. extr. Syracusis Athenas traiectus quam longus fuerit, 7, 11. adn. init.

T.

Taenarus Lacon. prom. 1, 128. 133. 7, 19.

Τὰ ἐπὶ Θρᾴκης, 1, 59.

Tages Tissaphernis propraetor, 8, 16.

Talenta mille, non expendenda nisi extrema necessitate cogente, cur seposuerint Athen. 2, 24 sq. haec mille talenta quando et cur lege abrogata tetigerint, 8, 15.

Tamos Ioniae praetor, 8, 31. 87.

Tanagra Boeotiae, 1, 108. 3, 91. eius muros demoliuntur Athen. 1, 108. Tanagraei ab Athen. proelio superati, 3, 91.

Tantalus Patroclis fil. dux Lacedaem. 4, 57. in vincula coniectus ab Athen. ibid.

Tarentum, 6, 44. 104.

Taulantii, gens Illyrica, 1, 24.

Taurus Echetimidae fil. 4, 119.

Taxiarchi, 7, 60. 4, 4.

Tegea urbs potens in Pelop. 5, 32. ad defectionem a Corinthiis frustra sollicitatur, ibid. ab Argivis obsidetur, 5, 64. Tegeatae cum Mantineis pugnant, 4, 134. nobiles militia, 5, 67.

Tellis Laced. 5, 19. 24. Brasidae pater, 3, 69.

Tellias dux Syracus. 6, 103.

Telluris fanum, vide Templum.

Temenidae (unde reges Laced.) primi possederunt Macedoniam, 2, 99. Argis oriundi, ibid. expellunt Pieres, ibid.

Temenites pars Syracusarum, 6, 75. 99. p. 241. 100. Temenites collis, 7, 3. v. adn. ad 6, 66. p. 193. nr. IV. ad 6, 75.

Templum Apollinis, 1, 29. 2, 91. 3, 94. 7, 26. Apoll. Amyclaei, 5, 18. 23. Apollinis Pythii, 2, 15. 4, 118. 5, 53. 6, 54. Bacchi, 2, 15. 3, 81. 8, 93. Castoris et Poll. 3, 75. 4, 110. 8, 93. Dianae, 6, 44. Eleusinium, 2, 17. Herculis, 5, 64. 66. Iovis Nemeaei, 3, 96. Iovis Olympii, 2, 15. Iunonis, 1, 24. 3, 68. 3, 75. 79. 81. 4, 133. 5, 75. Mercurii, 7, 29. Neptuni, 4, 118. Palladis, 4, 116. 5, 10. Palladis Chalcioecus, 1, 134. Pollucis, vide Castoris. Protesilai, 8, 102. Telluris, 2, 15. Thesei, 6, 61. Veneris in Eryce, 4, 46. templum Iunonis Argis deflagrat, 4, 133. templa morbo Attico profanata, 2, 52. templa eorum sunt, qui regionem obtinent, 4, 98. templis hostium temperandum, 4, 97.

Tenedii, 3, 2. subiecti Athen. 7, 57, p. 319.

Tenii, 7, 57. 8, 69.

Teos urbs, 8, 16. 19. 20. Teii, 3, 32. 7, 57. adn.

Teres pater Sitalcae, 2, 29. primus Odrysarum regnum per vim obtinuit, ibid. quantum illud amplificaverit, ibid. Teres et Tereus diversa regum nomina, nec in eadem regione regnarunt, ibid.

Terias, 6, 50. 94.

Tereus rex Thracum, 2, 29. Procnes maritus, ibid. in urbe Daulia habitabat, ibid.

Terinaeus sinus, 6, 104.

Terra a mari absorpta circa Orobias, 3, 89. terrae motus Spartae, 1, 128. eius causa, ibid. terrae motus maximi tempore belli Pelop. 1, 23. 3, 87. 89. 4, 52. 5, 45. 50. 8, 6. terrae motu orto concio solvebatur apud Athenienses, 5, 45. Lacedaemonii a militia abstinebant, vide Lacedaemon.

Tessaracostae Chiae, 8, 101.

Tessera militaris, 7, 44.

Tetradrachmon, 3, 70.

Teuglussa, vid. Teutlussa.

Teutiaplus Eleus. 3, 29. Alcidam et Pelop. adhortatur, 3, 30.

Teutlussa insula, 8, 42.

Thalamii, 4, 32.

Thapsus peninsula, 6, 97. 99. Thapsus (oppidum in ea situm) quando et a quo conditum, 6, 4.

Tharyps Molossorum rex, 2, 80. eius tutelam gerit Sabylinthus, ibidem.

Thasus insula, 1, 100. Pariorum colonia, 4, 104. ubi sita, ibid. in Thaso res gestae, 8, 64 sq. Thasii ab Athen. deficiunt, 1, 100. victi ab Athen. ibid. Laced. auxilium implorant, c. 101. tandem se Athen. dedunt, ibid. urbem muris cingunt, 8, 64. Thasiorum metalla, 1, 100.

Theaenetus Timidae fil. vates Plataeensis, 3, 20.

Theagenes Megarensis, 1, 126. Al. Theogenes, ubi vide.
Theatrum Dionysiacum Athen. 8, 93.
Thebae, 1, 90. quantum distent a Plataea, 2, 5. Thebani Plataeam noctu ingrediuntur, 2, 2. plurimi e Plataeensibus caesi, c. 4. reliqui se dedunt, ibid. Thebani (qui extra urbem) suis succurrunt, c. 5. Plataeens. insidias struunt, ibid. foederum tempore et feriis menstruis Plataeam occuparunt, 3, 56. concioni Plataeensium respondent, c. 61. merita in Graeciam ostentant etc. c. 62 sq. victores ad Coroneam, ibid. muros Thespiensium diruunt, 4, 133. Thraces Mycalesso digressos prosequuntur, 7, 30.
Themistocles rei navalis studii auctor Athen. 1, 14. 74. 93. dux prudentissimus, 1, 74. eius suasu proelium navale in maris angustiis cum barbaris commissum, ibid. maximis honoribus a Laced. ideo affectus, ibid. Atheniensibus suadet, ut se legatum ad Laced. mitterent, 1, 90. vafrum eius consilium ad aedificandos urbis muros, ibid. et c. 91 sq. eius hortatu ambitus Piraeei absolvitur, c. 93. annuo magistratu fungitur, ibid. Laced. olim amicus et apud eos gratiosus, 1, 91. per ostracismum patria pulsus Argis habitat, 1, 135. a Laced. accusatur, quod cum Medis sensisset, ibid. Corcyram profugit, 1, 136. non recipitur, ibid. ad Admetum Molossorum regem devertitur, ibid. varii casus et pericula, in quae incidit, 1, 137. ad regem Persarum confugit, ibid. eius ad Regem literae, ibid. eius apud eum auctoritas etc. 1, 138. peritia in lingua Persica, ibid. eius encomium ampliss. ibid. eius mors et monument. ibid. Artaxerxis in eum munificentia, ibid.
Theocles, vide Theucles.
Theodorus pater Proclis, 3, 91.
Theogenes Athen. 4, 27. 5, 19. 24.
Theolytus pater Cynetis, 2, 102.
Theori, 6, 3. adn. ad 1, 25. 5, 16. magistratus, 5, 47.
Thera una ex Cycladibus, 2, 9.
Theramenes Laced. classem in Asiam adducit, 8, 26. foedus cum Persis init. c. 36 sq. c. 43. eius interitus, c. 38. Theramenes Athen. Hagnonis fil. c. 68. unus ex iis, qui statum pop. everterunt etc. ibid. iterum ei favet, c. 89 sq.
Θεράποντες in navibus, 6, 31.
Therme Maced. 1, 61. capta, ibid. reddita Perdiccae, 1, 29.
Thermon Spartanus, 8, 11.
Thermopylae, 2, 101. 3, 92. 4, 36.
Thesaurus Atheniensium, 2, 13.
Theseus rempubl. Athen. constituit etc. 2, 15. eius templum, 6, 61.
Thespicus ager, 4, 76. Thespienses, 4, 93. eorum in pugna contra Athen. clades, c. 96. eorum muri a Thebanis deiecti, c. 33. eorum plebs insurgit contra magistratum, 6, 95.
Thesprotis, 1, 46. Thesproti non parent regibus, 2, 80.
Thessalia sine duce transitu difficilis, 4, 78. eius plebs Atheniensibus amica, ibid. Thessali ex Arne Boeotos eiiciunt, 1, 12. Atheniensium foederati, 1, 102. Athen. auxilia mittunt, 1, 107. 2, 22. cum Boeotis pugnant, ibid. Thessali circa Heracleam dominantes, 3, 93. Thessali paucorum dominatu potius, quam statu pop. utuntur, 4, 78. Thessalorum *ὑπήκοοι*, 3, 92. 8, 3. adn.
Thessalus Pisistrati fil. Hippiae et Hipparchi frater, 1, 20. 6, 55.
Thetae, 6, 43. 2, 40. adn. p. 317.
Theucles pater Eurymedontis, 3, 80. 91. 7, 16. Theucles dux coloniae, quae Naxum condidit, 6, 3.
Thoricus, 8, 95.
Thracia, 1, 100. 2, 96. 4, 101. Thraces Athen. profligant, 1, 100. 4, 102. Thraces inter Haemum et Rhodopen, 2, 96. Machaerophori et Dii appellati, ibid. et c. 98. 7, 27. suis legibus vivunt, 2, 29. 96. 98. Alii sunt Thraces, qui Phocidem olim incolebant, 2, 29. Thraces accipere potius quam dare consueverunt, 2, 97. barbari et avidi caedis, 7, 29. pugnant cum Thebanis, c. 30. Mycalessum crudeliter diripiunt, ibid. Thracum res gestae in Macedonia, 2, 100. Thracum gens trans Strymonem, 2, 101.
Thraciae portae ad Amphipolin, 5, 10.
Thranitae, 4, 31.

Thrasybulus Lyci fil. 8, 75. democratiae studiosus, 8, 73. 75. dux a militibus in Samo creatur, ibid. Alcibiadem ab exilio reducit, 8, 81. Pelopon. in Hellesponto navali proelio vincit, 8, 105 sq.
Thrasycles Athen. 5, 19. 24.
Thrasyllus Argivus, 5, 59. ab Argivis lapidibus paene obrutus, c. 60. quomodo evaserit, ibid.
Thrasyllus Athen. 8, 75. statui populari favet, 8, 73. 75. dux a militibus in Samo factus, ibid. Pelop. navali proelio superat, 8, 105.
Thrasymelidas Spartanus, Cratesiclis fil. classis ad Pylum praefectus, 4, 11.
Thriasius campus, 1, 114. 2, 19.
Thronium Locridis, 2, 26.
Thucles, vide Theucles.
Thucydides Olori filius, 4, 104. quando, qua occasione, in quem finem, et quomodo conscripserit bellum Pelop. 1, 1. 20. 21. 22. 23. 5, 20. 26. pestilentia correptus, 2, 48. auri secturas et officinas in Thracia possidet, atque opibus inter illius regionis primores ideo valebat, 4, 105. Thraciae regioni ab Athen. praefectus, ibid. Amphipolin defensurus sero venit, 4, 106. Eionem contra Brasidam defendit, 4, 107 sq. vitam per 20 annos in exilio traduxit, 5, 26. Thucydides alius, Hagnonis et Phormionis collega, 1, 117. Thucydides Pharsalius, hospes Athen. 8, 92.
Thurii, urbs Italiae, 6, 61. 7, 33. 35.
Thuriatae, 1, 101.
Thyamis fl. 1, 46.
Thyamus mons, 3, 106.
Thymocharis, 8, 95.
Thyrea, 4, 56. 5, 41. Aeginetis incolendam dederunt Laced. 2, 27. 4, 56. eam capiunt Athen. c. 57. Thyreaticus ager, 2, 27. 4, 56.
Thyssus urbs, 4, 109. 5, 35.
Tibicinum ad cantum proelium ineunt Laced. 5, 70.
Tichium Aetoliae, 3, 96.
Tichiussa agri Milesii, 8, 26. 28.
Tilataei, 2, 96.
Timagoras Athenagorae fil. Cyzicenus, 8, 6. 39.
Timagoras Tegeates, 2, 67.
Timanor Timanthis fil. 1, 29.
Timidas pater Theaeneti, 3, 20.
Timocrates Laced. 2, 85. 92. gladio se transigit, ibid.
Timocrates Athen. pater Aristotelis, 3, 105.
Timocrates Corinth. pater Timoxeni, 2, 33.
Timoxenus, ibid.
Tintinnabula in urbium custodiis circumferri solita, 4, 135.
Tisamenus Trachinius, 3, 92.
Tisander Apodotus, 3, 100.
Tisias Tisimachi fil. 5, 84.
Tisimachus, ibid.
Tissaphernes Asiae maritimae a Dario praefectus, 8, 5. Peloponn. ad bellum Athen. inferendum instigat, ibid. stipendium eis pollicetur, ibid. foedus cum Pelop. init. 8, 17 sq. c. 36 sq. c. 57 sq. ad Miletum vincitur ab Athen. c. 25. Iasum praesidio munit, c. 29. menstruum stipendium navibus Laced. numerat, ibid. iratus discedit a consiliariis Lacedaemon. c. 43. Alcib. suasu stipendium Laced. promissum imminuit, c 45. 46. sibi metuens in gratiam cum Pelop. redire studet, c. 56 sq. in eum invehuntur classiarii milites Pelop. c. 78. cur classem Phoenicum ad Pelop. non adduxerit, c. 81. 87. Laced. se purgare conatur, c. 85. 109. Ephesum profectus Dianae sacrificat, c. 109.
Tlepolemus, 1, 117.
Tolmaeus, 4, 53. Tolmidae fil. 1, 108. 113. pater Antoclis, 4, 53.
Tolmides Tolmaei fil. dux Athen. 1, 108. 113. res ab eo gestae, ibid.
Tolophonii, 3, 101.
Tolophus Ophionensis, 3, 100.
Tomeus, 4, 118.
Torone urbs Chalcidica, 4, 110. a Brasida capitur, 4, 111 sq. ab Athen. recepta, 5, 3. adn. ad 5, 2. 18. 6, 100. p. 242.
Torylaus, 4, 78.
Toxarchi, 3, 98.
Trachinii, 3, 92. ager Trachinius, ibid.
Tragia insula, 1, 116.
Treres, 2, 96.
Triballi, ibid. vincunt Sitalcen, Odrysarum regem, 4, 101.
Tributim pugnabant veteres, 6, 98. Conf. adn. ad 5, 15. Tribus quot

Corinthi, Syracusis fuerint, 6, 100. adn. quot Athenis, 6, 98. adn. p. 239 sq.
Tributum quantum Athen. a sociis quotannis recipiebant, 2, 13. tributum primum Graecis ab Athen. impositum, quantum etc. 1, 96. ab Aristide descriptum, 5, 18. Tributum, quod Scuthae Odrysarum regi pendebatur, 2, 97.
Trierarchi Athen. 6, 31. 7, 70.
Trinacria antiquum Siciliae nomen, 6, 2.
Triopium prom. 8, 35. 60.
Tripodiscus agri Megar. 4, 70.
Tripus Delphicus, 1, 132. 3, 57. 85.
Tritaeenses, 3, 101.
Troas, 1, 131.
Troezen, 1, 115. 4, 118. Troezenii duas naves praebent Corinthiis contra Corcyraeos, 1, 27. Troezenius ager vastatus, 2, 56.
Trogilus, 6, 99. 7, 2. v. adn. ad 6, 66. p. 193 sq.
Troiae obsidio, 1, 11. Troiana expeditio, 1, 9 sq. Troianae res minores fama, 1, 10. Troiani cur et quomodo Graecis per decem annos restiterint, c. 11. Troiani post urbem captam Siciliam appulsi ibi sedes posuerunt, 6, 2. e Troia profecti Scionaeorum maiores, 4, 120. e Troia in Libyam delati Phocenses, et inde in Siciliam, 6, 2.
Tropaea Acarnanum, 3, 109. 112. Atheniensium, 1, 63. 105. 2, 84. 92. 4, 12. 14. 25. 38. 44. 72. 131. 5, 3. 6, 70. 94. 98. 103. 7, 5. 23. 34. 54. 8, 24. 25. 106. Boeotorum, 4, 97. Brasidae, 4, 124. 5, 10. Corcyraeorum, 1, 30. 54. Corinthiorum, 1, 54. 7, 34. Mantineorum, 4, 134. Perdiccae, 4, 124. Pelop. 2, 22. 92. 5, 74. 8, 42. 95. Sicyoniorum, 4, 101. Stratiorum, 2, 82. Syracusanorum, 7, 24. 41. 45. 54. 72. Tegeatarum, 4, 134.
Trotilum urbs, 6, 4.
Tyca vel Tycha, pars Syracusarum, 6, 98. adn. ad 6, 66. p. 193. nr. V. c. 98. p. 238.
Tydeus Ionis fil. 8, 38.
Tyndareus iureiurando obstringit Helenae procos, 1, 9.
Tyranni in Graecia, 1, 17. a Laced. sublati, c. 18. Tyranni in Sicilia ad magnam potentiam evecti, c. 17. diu imperium obtinuerunt, c. 18. Tyrannides in Graeciae civitatibus quando et quomodo constitutae, c. 13. tyrannis Pisistratidarum qualis, 6, 53. 54. 59.
Tyrrheni Pelasgici Lemnum et Athenas olim incoluerunt, 4, 109. Tyrrheni cum Athen. militant in Sicilia, 7, 53. 54. Tyrrhenia quid 6, 88. p. 220.

U.

Ulysses per Charybdim navigat, 4, 24.
Unguento usi sunt veteres athletae, 1, 6.
Urbes in Graecia quales olim, 1, 2. recentiores in litoribus conditae, 1, 7. vetustiores longius a mari, ibidem.
Urinatores, 4, 26.

V.

Vates multa canebant sub initium belli Pelop. 2, 8. 21. illis irati Athenienses, 8, 1. adn. ad 6, 69.
Vectigalia populi Att. 2, 13.
Veneris fanum apud Erycem, 6, 46.
Ventus subsolanus, 3, 23. Ventus continuo spirans e sinu Crissaeo, 2, 84.
Vestes Laced. et Athen. quales, 1, 6.
Victimae ex farinae subactae massa ad verarum similitudinem factae ac immolatae, 1, 126.
Vita, quam prisci mortales in Graecia degebant, qualis, 1, 2. 6. vitae genus delicatius quinam in Graecia primi coluerint, 1, 6.
Vulcanus in Hiera aerarium exercere creditus, 3, 88.

X.

Xanthippus pater Periclis, 1, 111.
Xenagi Sp. 2, 75.
Xenares ephorus Spartae, 5, 36. Xenares Laced. Heracleotarum dux, in proelio caesus, 5, 51.
Ξενηλασία Sp. 1, 144. 2, 39.
Xenoclides Euthyclis fil. 1, 46. 3, 114.
Xenon Thebanus, 7, 19.
Xenophanes pater Lamachi, 6, 8.
Xenophantidas Laced. 8, 55.
Xenophon Euripidis fil. 2, 79.
Xenotimus pater Carcini, 2, 23.
Xerxes, 1, 114. 129. eius ad Pausaniam epistola, 1, 129. pater Artaxerxis, 1, 137. 4, 50. Xerxis sella, 2, 13. adn.
Ξυνοίκια festum, 2, 15.

Z.

Zacynthus insula ubi sita, 2, 66. 4, 8. Zacynthii Achaeorum coloni, ibid. Athen. socii in bello Sic. 7, 57.
Zancle urbs quando et a quibus condita, et unde dicta, 6, 4. postea Messene dicta, 6, 5.
Zanclon Siculi falcem appellant, 6, 4.
Zeno philosophus, Citiensis, 1, 55.
Zeugitae, 3, 16. adn.
Zeuxidamus Archidami pater, 2, 47.
Zeuxidas Laced. 5, 19. 24.
Zopyrus pater Megabyzi, 1, 109.
Zygitae in navibus, 4, 32.

C.

INDEX VERBORUM.

A.

Ἀβασανίστως, 1, 20.
ἀβασίλευτος, 2, 80.
ἀβλαβής, 5, 18. 47.
ἀβουλία, 1, 32. 5, 75.
ἀβροδίαιτος, 1, 6.
ἀγαθός, 1, 86. 120. 121. 2, 37. 44. 3, 43. 4, 87. *ἀγαθῇ τύχῃ*, 4, 118. 5, 90. 6, 78. 7, 77. 8, 92. *οἱ ἀγαθοί, optimates*, 6, 40. 8, 48.
ἀγάλλομαι, 2, 63. 3, 62. 82. 6, 41.
ἄγαλμα, 2, 13. 6, 28.
ἄγαν, 2, 49. 7, 63. 8, 1. 46.
ἀγανάκτησις, 2, 41.
ἀγαπᾶν, 6, 18. 36.
ἀγγελία, 1, 61. 2, 5. 3, 110. 6, 36. 8, 15. 19.
ἀγγέλλειν, 5, 63. 6, 36. 7, 97.
ἄγγελμα, 7, 74.
ἄγγελος, 2, 6. 5, 82. 7, 8. *τριήρης ἄγγ.* 3, 36.
ἄγειν, 1, 127. 2, 100. 101. 4, 57. 5, 6. 6, 100. 8, 86. *ἄγ. τίμιον — μέγαν — ἔντιμον* et simil. 8, 81. *ἦξα* 2, 97. 8, 25. *ἄγειν* i. qu. *ἄγειν στρατιάν*, 5, 54.
ἀγείρω, 1, 9.
ἀγήρως, 2, 43.
ἄγνοια, 2, 47. 8, 92.
ἄγνως, 1, 137. 3, 53.
ἀγνωσία, 8, 66.
ἀγορά, 1, 62. 2, 2. 3, 6. 5, 115. p. 104. 6, 44. *τῶν πωλουμένων*, 7, 39. *πλήθουσα*, 8, 92. *ἀγορὰν παρέχειν — αἰτεῖν, ἀγορᾷ δέχεσθαι*, 7, 39. adn.
ἀγοράζω, 6, 51. 7, 39. adn.
ἄγος ἐλαύνειν, 1, 126. 134. 135.
ἄγραφοι νόμοι, 1, 40. 2, 37. extr. *πόλεις*, 1, 40.
ἄγριος. ἐς τὸ ἀγριώτερον ἐπεδίδοσαν, 6, 60.
ἀγροῖκον ὄρος, 3, 106.
ἀγρός sine articulo, 1, 10. adn. *οἱ ἀγροί* apud Corcyram, 3, 73.
ἀγρυπνία, 2, 49.
ἀγχίστροφος, 2, 53.
ἀγχώμαλος, 3, 49. 4, 134. et ex coniectura, 7, 71. *ἀγχώμαλα* adv. ibidem.
ἀγωγή, 5, 85. et *ἀναγωγή*, 4, 29. 6, 29.
ἀγωγός, 2, 12. 4, 78.
ἀγών, 2, 45. 46. 3, 49. *locus certaminis*, 5, 50. *προελθὼν ἐς τὸν ἀγῶνα*, 7, 66. *ἐς ἀγῶνα καθίστασθαι*, 8, 68. *ὁ ἀγὼν ἔσται* supplendum, 4, 63.
ἀγωνίζομαι, 2, 63. 4, 87. 6, 29.
ἀγώνισις, 5, 50.
ἀγώνισμα, 1, 22. conf. Vit. Thuc. p. 45, 4. — 3, 82. 7, 56. 59. 86.
ἀγωνισμός, 7, 70.
ἀγωνιστής, 3, 37.
ἀγωνοθετεῖν, 3, 38.
ἀδεής, 3, 36. 6, 87. *ἀδεέστερος* weniger furchtbar, 1, 36. 6, 91. furchtloser, 4, 92. *ἀδεῶς*, 4, 118. 6, 27. 50.

ἄδεια, 3, 58. 4, 108. 7, 29. 8, 77. 81.
ἄδεσμος φυλακή, 3, 34. 36.
ἀδηλος, 1, 2. 8, 108. ἀδηλότατος, 7, 50. ἀδήλως, 1, 92. 6, 58. ἐν ἀδήλῳ, 1, 78.
ἀδικεῖν, 2, 37. 71. 3, 44. 5, 30. 6, 77. 8, 28. sequente participio, 1, 53. der Schuldige seyn, 3, 65. 8, 87.
ἀδικεῖσθαι et βιάζεσθαι, 1, 69. 71.
ἀδικούμενος der Beleidigte, 1, 38.
ἀδίκημα, 4, 23.
ἀδικία, 3, 66. 8, 40.
ἄδικος, 3, 9. 66. 67. 4, 61. pro ἄδικος εἶναι δοκῶν, 3, 42. ἀδικώτατος, 6, 39. ἀδίκως, 2, 71.
ἀδόκητος, 4, 36. 47. ἀδοκήτως, 4, 17.
ἄδολος, 5, 18. ἀδόλως, 5, 23.
Ἀδρίας, 1, 24. adn.
ἀδυναμία, 7, 8. 8, 8. adn.
ἀδυνασία, 7, 8. 8, 8. adn.
ἀδυνατία, 7, 8. 8, 8. adn.
ἀδύνατος, 1, 25. 2, 11. 3, 42. 4, 86. 129. 7, 15. 8, 56. 68. ἀδύνατον ὄν, 7, 44. οὐχ οἱ ἀδυνατώτατοι, 8, 100. ἀδυνατώτατοι, 1, 5.
ἀδωρότατος, 2, 65.
ἀεί, 1, 18. 4, 36. ὁ ἀεί, 1, 2. 21. 4, 36.
ἀείδω, 2, 8.
ἀείμνηστος, 1, 33.
ἀζήμιος, 2, 37.
ἀήθεια, 4, 55. ἀήθης, 4, 34.
ἀήσσητος, 6, 70. 7, 44.
Ἀθήναιος civis Atticus, 2, 29.
ἀθλητής, 4, 121.
ἄθλον, 1, 6. 2, 46. i. qu. κέρδος, 3, 38. i. qu. praemium, 3, 82. p. 506. 6, 80.
ἀθροίζω, 1, 50. 5, 6. ἄθροισις, 6, 26.
ἀθρόος, 1, 3. 11. 2, 31. 3, 78. 6, 56. 80.
ἀθροῦν, 5, 26.
ἀθυμία, 2, 51. 4, 26. 7, 24. ἀθυμεῖν, 2, 88. 5, 91. 7, 61.
Ἄθως quomodo declinetur, 5, 3. 35. ὁ et ἡ 5, 35.
Αἴγεστα et Ἔγεστα, 6, 6. p. 121.
αἰγιαλός, 4, 42.
αἴδιος, 2, 41. 4, 20. 7, 21.
αἰδοῖα, 2, 49.
αἰδώς Ehrgefühl, 1, 84. αἰδ. et αἰσχύνη, ibidem.
αἰκία, 7, 75.
αἱμασιά, 4, 43.
αἱματώδης, 2, 49.
αἵρεσις, 2, 58. 61. 8, 89.
αἱρεῖν, 2, 68. 78. 4, 20. κατὰ πόδας αἱρ. 4, 130. 8, 82.
αἴρειν, 1, 29. 52. 80. 90. 130. 2, 23. 4, 60. 129. 7, 41. αἴρεσθαι πόλεμον, 4, 60.
αἰσθάνομαι, 1, 71. 133. 4, 89. 7, 75. 8, 9.
αἰσθανόμενος τῇ ἡλικίᾳ, 5, 26. αἴσθεσθαι, 5, 27. adn.
αἴσχιον, 1, 82. 2, 62. 4, 86. pro μᾶλλον αἰσχρόν, 2, 40. p. 317. 8, 27. αἴσχιστος ὄλεθρος λιμός, 3, 59. αἰσχρός, 3, 58. 5, 111. 6, 11. 8, 27. αἰσχρῶς, 6, 80.
αἰσχύνειν, 4, 92. αἰσχύνεσθαι, 1, 84. 3, 14. 36. 5, 9. αἰσχυνόμενοι ἄνδρες, 2, 43.
αἰσχύνη, 2, 27. 5, 104. 111. 8, 73. αἰσχ. et δέος, 2, 37. vers. fin.
αἰτεῖσθαι, 2, 97. 3, 59. 113. 8, 75. borgen, 6, 46.
αἰτία, 1, 35. 83. 2, 18. 48. αἰτίαν ἔχειν, 6, 14. αἰτία et κατηγορία, 1, 69.
αἰτίαμα, 4, 85. 5, 72.
αἰτιᾶσθαι, 7, 114. αἰτιαθείς sensu passivo, 8, 68. ἠτιαμένος sensu passivo, 3, 61.
αἴτιος, 2, 27. 3, 22. cum infinitivo sine τοῦ, 1, 74. αἰτιώτερος, 4, 20.
αἰφνίδιος, 4, 75. 125. 5, 65. 8, 20. αἰφνιδίως, 7, 23. et αἰφνίδιος, 6, 49.
αἰχμαλωτός, 6, 5.
αἰών, 1, 70.
αἰωρεῖν, 7, 77.
ἄκαιρος, 5, 65.
ἄκατος, 7, 25. p. 281 sq.
ἀκάτιον, 4, 67. 7, 25. p. 281 sq.
ἀκέραιος, 2, 18. 3, 3.
ἀκηρυκτί, 2, 1.
ἀκίνδυνος, 4, 8. 5, 16. ἀκινδύνως, 7, 68.
ἀκινδυνότερος, 4, 72.
ἀκίνητος, 1, 71.
ἄκλητος, 1, 118. 6, 87.
ἀκμάζειν, 1, 1. 2, 19. 20. 3, 3. 7, 12. σίτου ἀκμάζοντος, 2, 19.
ἀκμή sensu translato, 1, 1. adn. 2, 36. 42. τοῦ ναυτικοῦ, 7, 14. 8, 46. σίτου, 2, 19. 4, 1.
ἀκοή, 1, 4. 20. 3, 38. 4, 126. 6, 53.
ἀκολασία, 6, 89.
ἀκολουθεῖν, 2, 98. 3, 38. μετά τινος, 7, 57. conf. 7, 52.

ἀκόλουθος, 4, 118. ἀκόλουθοι servi, 6, 28.
ἀκοντιστής, 4, 94. adn. 7, 67.
ἀκούειν, 2, 35. 3, 38. 5, 28. 6, 93. 8, 106.
ἄμεινον, 3, 82. p. 507.
ἀκούσιος, 2, 8. 3, 31. ἀκούσια ἁμαρτήματα, 4, 98. ἀκούσιος et ἄκων, 3, 31. p. 432. οὐδὲν ἀκουσίως γίγνεται, ibidem. ἀκουσίως μοι γίγνεται, ibidem.
ἄκρα, 4, 3. 25. 100. 7, 34. ἄκρα Τεμενῖτις, 6, 75. init. adn. 7, 3.
ἀκραῖοι Dii Mytilenaeorum, 3, 3. adn.
Ἀκραῖον Λέπας, 7, 78. p. 348.
ἀκραιφνής, 1, 19.
ἀκρασία, 7, 8. adn. et ἀκρατία, ibid.
ἄκρατος διάῤῥοια, 2, 49.
ἀκρίβεια, 1, 22. Pünktlichkeit, 7, 13. extr. ἀκριβῆς, 5, 26. 6, 18. τὸ ξύνηθες ἀκριβές, 6, 55. pünktlich, 7, 13. extr. ἀκριβέστερος, 6, 55. ἀκριβῶς, 1, 97. 7, 49.
ἄκριτος, 4, 20. 8, 48. ἀκρίτως, 7, 71.
ἀκρόασις, 1, 21. 2, 38. 3, 43. ἀκροατής, 2, 35. τῶν ἔργων, 3, 38. ἀκροᾶσθαι, 2, 21. 6, 89.
ἀκροβολίζω, 3, 73. ἀκροβολισμός, 7, 25.
ἀκρόπολις, 4, 130. 131.
ἄκρος, 6, 97. ἐπ' ἄκροις τοῖς κρημνοῖς, ibidem p. 237.
ἀκροτελεύτιον, 2, 9. 17.
ἀκροφύσιον, 4, 100.
ἀκρωτήρια, 2, 49. ἀκρωτήριον, 2, 93. extr.
ἀκταῖαι πόλεις Mytilenaeorum, 3, 50.
Ἀκτή, 4, 109. ἀκταῖαι urbes Mytilenaeorum, 3, 50.
ἄκων, 3, 31. adn. p. 432. — 3, 37. 63.
ἀλᾶσθαι, 2, 101.
ἀλγεῖν, 2, 65.
ἀλγεινός, 2, 39. 7, 35. ἄλγιστος, 7, 68.
ἀλείφειν, 4, 68.
ἀλέξειν, 5, 77.
ἀλήθεια, 2, 35. 41. 4, 120.
ἀληθής, 3, 53. 4, 126. 6, 89. τῷ ἀληθεῖ, 8, 92. τὸ ἀληθές, ibidem. ἀληθῶς, 8, 87.
ἄληπτος, unabhängig, 1, 37. extr. ἀληπτότερος, 1, 27. 143.
ἁλίμενος, 2, 25.
ἁλίσκεσθαι, 2, 58. 3, 34. 7, 23. ἁλίσκ. κόπῳ, 7, 40. τὰ σκῦλα ἑάλω πλέονια, 3, 114.
ἀλιτήριος θεοῦ, 1, 126.
ἀλκή, 1, 80. 2, 84. 3, 108. 6, 34.
ἀλλά per vices in interrogatione et responsione, 1, 80. interdum post comparativum infertur, 1, 83. 2, 43. 44. post participium, quasi verbum finitum praecesserit, 2, 65. ad parenthesin refertur, 1, 35. extr. 72. 3, 107. 4, 36. ἀλλ' οὖν, 5, 113. ἀλλ' ἤ, 3, 71. 7, 50. 8, 28. 29. οὔτε — ἀλλά — οὔτε, 7, 77. ἀλλ' ἤτοι, 6, 40. ἀλλά omissum, v. adn. ad 4, 126. 6, 68.
ἀλλάσσεσθαι, 8, 82.
ἀλλήλων, 4, 19. 61. 66. 7, 34. 40. ἀλλήλους et ἑαυτούς, 3, 81.
ἄλλοθέν ποθεν, 1, 35.
ἀλλοιότερος, 4, 106.
ἀλλοιοῦν, 2, 59.
ἀλλόκοτος, 3, 49.
ἄλλος, 1, 77. 2, 4. 50. 4, 19. 116. 7, 7. 58. 59. 8, 92. τί ἄλλο ἤ, 3, 58. ἄλλο τι ἤ, 5, 87. τι ἄλλο saepe idem, quod κακόν, 7, 64. ἄλλα ὅσα sine copula, 7, 71. p. 339. abundare videtur, 3, 19. 4, 118. 7, 61. 70. praeterea, 2, 14. 62. ἄλλοι τε — καί, 1, 16.
ἄλλως, 1, 70. 2, 3. 4, 36. praeterea alio modo, 2, 18. umsonst, 4, 36. 7, 42. ἄλλως ὄνομα, 8, 78. ἄλλως τε — καί, 1, 10. 3, 40. 55. 7, 62. ἄλλως τε et ἄλλως τε καί num differant, 6, 72.
ἄλλοσε, 7, 51.
ἀλλότριος, 3, 13. 4, 98. ἀλλοτριώτερος, 3, 82. ἀλλοτριωτάτοις τοῖς σώμασι χρῆσθαι, 1, 70.
ἀλλοτριοῦν, 8, 73. τὴν πόλιν τῶν σωμάτων, 3, 65.
ἀλλόφυλος, 4, 64. 86.
ἁλμυρός, 4, 26.
ἀλογία, 5, 111.
ἀλόγιστος, 5, 99.
ἄλογος, 1, 32. 6, 85. ἀλόγως, 5, 104. 6, 79. 84. ἀλογώτερα, 6, 46.
ἄλοχος, 3, 104.
ἀλυσιτελής, stultus, 2, 91.
ἀλύτης, ἀλυτάρχης, 5, 50. adn.
ἄλφιτα, 4, 16. πεφυραμένα, 3, 49.
ἁλώσιμος, 4, 10.
ἅλωσις, 4, 70. 113.
ἁλωτός, 6, 77.

ἅμα, 1, 48. 2, 20. 4, 27. 100. 7, 47. καὶ — ἅμα, überdies auch, 1, 3. μετὰ — ἅμα, 2, 43. ἅμα μετά, 7, 20. σὺν — ἅμα et ἅμα — σύν, ibid. ἅμα ἐπέχων, 2, 101. ἅμα κάλλει, 3, 17. ἅμα μὲν — ἐν τῷ αὐτῷ δέ, 3, 11. 4, 73. ἅμα μὲν — ἅμα δέ, 2, 20.
ἁμᾶ, 5, 77. p. 81. adn.
ἀμάδις, 5, 77. adn. p. 81.
ἀμαθεῖς et δεξιοί, 3, 82. p. 504 sq.
ἀμαθέστερος, 1, 119. ἀμαθέστατος, 6, 39. ἀμαθῶς, 1, 140.
ἀμαθία, 2, 62. 3, 37.
ἅμαξα, 2, 34. 5, 72.
ἁμαρτάνω, 1, 33. 92. 2, 77.
ἁμάρτημα, 2, 65. 4, 30. 98. 5, 26. 7, 5.
ἁμαρτία, 1, 32. 78. 3, 46. 4, 29.
ἁμάρτυρος, 2, 41.
ἀμαχεί, 1, 143. 4, 73. 5, 7. 7, 14. 8, 1. adn. 105.
ἀμαχητί, 4, 73.
ἀμβλύνεσθαι c. genit. 2, 87.
ἀμβλύτερος, 2, 40. c. genit. 2, 65. adn. ad 2, 87.
ἄμεινον, 1, 138. 5, 47. 115. in oraculorum edictis, 1, 118.
ἀμέλεια, 1, 141. 5, 38. ἀμ. et καταφρόνησις, 1, 122. ἀμελεῖσθαι. ἠμελημένοι, 2, 49. ἀμελέστερος, 2, 11.
ἀμελῶς, 6, 100.
ἀμηχανᾶν, 7, 48.
ἄμικτα νόμιμα, 1, 77.
ἄμιλλα, 6, 32. 7, 71. ἀμιλληθέν, 6, 31. p. 153.
ἀμιξία, 1, 3.
ἄμιπποι, 5, 57. et ἄμφιπποι, ib. adn.
ἀμνημονεῖν, 3, 40. 5, 18.
ἀμνηστεῖν, 1, 20.
ἀμοιβεί, 5, 77. adn. ἀμοίβε et ἀμοίβεν, ibid.
ἀμοιβί, 5, 77.
ἀμός, 5, 77. adn.
ἀμοῦ γέ που, 5, 77. adn. p. 81.
ἄμπελος, 3, 70. 4, 90. 100.
ἄμυδρος, 7, 54.
ἀμύνεσθαι, 1, 78. 98. 3, 67. 4, 34. 64. 5, 69. 6, 10. 33., pro ἀμείβεσθαι saepe, velut 1, 42. 96. init.
ἀμύνεσθαί τινι (personae) non dicitur, 4, 117.
ἀμφηρικός, 4, 67.
ἀμφίβολος, 2, 15. 4, 32. 36. ἐν ἀμφιβόλῳ εἶναι, 2, 76.
ἀμφιδήριτος, 4, 134.
ἀμφορεύς, 7, 25. p. 281.
ἀμφότερα, 1, 13. 2, 64. ἐπ. ἀμφ. 2, 11. κατ' ἀ. 2, 62.
ἄν cum infinitivo praesentis pro infinitivo futuri, 1, 2. cum optativo praesentis, 1, 38. 4, 18. 6, 9. ἄν cum participio aoristorum praeteriti significationem habet, 4, 10. cum participio iunctum in sententiis conditionalibus, 1, 10. 21. 2, 39. 6, 18. p. 141. ὅ τι ἄν cum coniunctivo praesentis, 4, 16. ὅσον ἄν cum coniunctivo praesentis, 4, 118. ὡς ἄν cum coniunctivo aoristi, ibid. ὃς ἄν cum coniunctivo praesentis, 6, 9. ἢ ἄν cum indicativo praesentis, ibid. aoristi, 4, 54. ἄν ad aliam partem orationis, non ad verbum pertinens, 6, 89. p. 224. ἄν cum perfecti passivi infinitivo, 1, 142. p. 245. vers. fin. 8, 1. cum indicativo perfecti passivi, 1, 142. p. 245. vers. fin. ἄν cum praesentis et aoristi infinitivis promiscue ponitur, 1, 139. ἄν cum coniunctivo aoristi poeticum, 1, 84. 140. 4, 63. cum futuro indicativi, 1, 140. 2, 80. init. et extr. 5, 15. 6, 82. cum infinitivo et participio futuri, 1, 140. 2, 80. 5, 94. 6, 20. cum futuro optativi, 5, 94. ἄν apud praesentis infinitivum omittitur, ita ut hic infinitivus pro futuri infinitivo sit, 1, 93. 127. et fortasse etiam, 7, 21. in verbis χαλεπωτάτους αὐτοῖς φαίνεσθαι, nam ἄν ibi multi iidemque optimi libri om. — ἄν apud imperfectum deest, ut εἶχον, *habuerant*, *habuissent*, 8, 86. cum imperfecto, 2, 35. p. 304 sq. cum μέλλειν non iungitur, 1, 107. post μέχρι cum coniunctivo verbi non additum, 1, 137. fere non additur in sententiis relativis, quae optativum habent, 8, 68. item, quae coniunctivum, 4, 17. ἄν quando in una eademque sententia iteretur, 1, 76. 77. 78. 136. 2, 41. init. 4, 114. ex proximis repetendum, 8, 96. ἄν, zuweilen, es trat der Fall ein, dass etc. 7, 71.
ἄν pro ἐάν Thucydides num dicat, 4, 46. 6, 13. 18. 8, 75.

ἀναβαίνειν, 5, 7.
ἀναβάλλειν, 4, 63. 5, 46. aufwerfen, aufgraben, 4, 90. ἀναβολή, 2, 42. 7, 15.
ἀναγγέλλειν, 1, 91.
ἀναγιγνώσκειν, 3, 49.
ἀναγκάζειν, 1, 136. 5, 84. 7, 62. conatum significat, 8, 76.
ἀναγκαῖος, 1, 2. 5, 99. 7, 60. generis communis, 1, 2. nothdürftig, ibid. et 5, 8. 6, 37. 7, 60. gezwungen, 5, 8. ἀναγκαῖος διάνοια, 7, 60. ἀναγκαιότατος, 1, 90. 7, 82. τὰ ἀναγκαιότατα das Wesentliche, 1, 84. p. 182. 184. ἀναγκαιότερος, 4, 60. ἀναγκαίως, 2, 64.
ἀναγκαστός, 7, 14. 58. ἀναγκαστοὶ ἐκ καταλόγου, 8, 24. ξένοι, 7, 13.
ἀνάγκη, 2, 17. 4, 120. 122. 5, 89. 6, 68. 7, 57. μὴ ξὺν ἀνάγκῃ et ἐξ ἀνάγκης τι παθών, 3, 40. ἀνάγκαι καιρῶν, 5, 27. extr.
ἀνάγομαι, 1, 137. 2, 33. 3, 79. ἀναγόμενοι, ubi ἀναγαγόμενοι exspectes, 1, 29. 52. 8, 23. 95.
ἀνάγραπτος εὐεργεσία κεῖται, 1, 129.
ἀναγράφειν, 5, 47.
ἀναγωγή, 6, 29.
ἀναγώνιστος, 4, 92.
ἀνάδάζεσθαι, 5, 4.
ἀναδεῖν, 2, 90. 4, 131. 7, 25. δημοσίᾳ, 4, 121. 5, 50. ἀναδεῖσθαι ναῦς, 1, 50.
ἀναδέχεσθαι, 8, 81. extr.
ἀναδιδάσκειν, 1, 32. 3, 97. 8, 86.
ἀναδιδόναι, 3, 58. 88. ἀνάδοτος, 3, 52.
ἀναζευγνύναι, 1, 29. adn. 8, 108.
ἀναζητεῖν, 2, 8.
ἀναθαρσεῖν, 6, 31. 7, 71.
ἀνάθημα, 2, 13.
ἀναθρεῖν, 4, 87.
ἀναιρεῖν, 1, 8. 25. 2, 22. et v. sub ἀνεῖλε. ἀναιρεῖν et ἀναιρεῖσθαι, 2, 84.
ἀναίρεσις, 3, 113.
ἀναίσθητος, 1, 69. adn. ad 1, 71. 2, 43. 6, 86.
ἀναισχυντεῖν, 1, 37.
ἀναίσχυντοι θῆκαι, 2, 47.
ἀνακαλεῖν, 1, 3. 131.
ἀνακεῖσθαι, 3, 114. ἐς τὰς ναῦς, 7, 71.
ἀνακηρύσσειν, 5, 50.
ἀνακλᾶν, wegbeugen, 2, 76. 7, 25.
ἀνάκλησις, 7, 71.
ἀνακρίνειν, 1, 95. 7, 62.
ἀνακρούεσθαι, 7, 38.
ἀνάκρουσις, 1, 50. 7, 36. 62.
ἀνακτᾶσθαι, 6, 92.
ἀνακῶς, 8, 102.
ἀνακωχή, 1, 40. 4, 117. 8, 87.
ἀναλαμβάνειν, 2, 16. 7, 33. ἀνειλῆφέναι wieder eingezogen seyn in seine Wohnung, 2, 16.
ἀναλγητότερος, 3, 40.
ἀνάληψις, 5, 65.
ἀναλίσκειν, 1, 117. 2, 41. ἀναλίσκεσθαι, 3, 81. ἀναλοῦντες σφᾶς αὐτούς, 4, 48.
ἀναλογίζεσθαι, 3, 32. 8, 83. ἀναλογισμός, 3, 36. 8, 84.
ἀνάλωμα, 7, 28.
ἀνάλωσις, 6, 31.
ἀνάλωτος, 4, 70.
ἀναμάχεσθαι, 7, 61.
ἀναμένειν, 4, 120. 135.
ἀναμιμνήσκειν τι, 6, 6.
ἀναμίξ, 3, 107.
ἀναμφισβήτητος, 1, 132.
ἀνανδρία, 1, 83.
ἄνανδρος, 3, 82.
ἀνανεοῦσθαι, 5, 18. 43. 6, 104. p. 246. adn.
ἀνανέωσις, 5, 82.
ἀναναγώνιστος, 2, 45. 4, 92.
ἀνάπαυλα, 2, 38. 75.
ἀνάπαυσις, 4, 20.
ἀναπείθειν, 1, 84. 140. 6, 87.
ἀνάπειρα νεῶν et ἀναπειρᾶσθαι navibus, 7, 7. 51. coll. adn. ad 7, 50. p. 314.
ἀναπίμπλασθαι, *morbo infici*, 2, 51.
ἀναπίπτειν, den Muth verlieren, 1, 70.
ἀναπληροῦν, 2, 28.
ἀναπράσσειν, 8, 107.
ἄναρχτος, 5, 99.
ἀνάρμοστος, 7, 67.
ἀναπάζειν, 6, 104.
ἀναῤῥήγνυμι, 7, 34.
ἀναῤῥίπτειν, 4, 95. 103. 6, 13. ἀναῤῥιπτεῖν κίνδυνον, 4, 85. 5, 103.
ἀναῤῥώννυμι, 7, 46. conf. adn. ad 6, 17. p. 139.
ἀναρχία, 6, 72.
ἀνασείειν τὰς χεῖρας, 4, 38.
ἀνασκευάζειν, 4, 116. ἀνασκευάζεσθαι, 1, 18.
ἀνασκοπεῖν, 7, 42.
ἀνασπᾶν, 6, 100. τριήρεις, 4, 9. ὕδωρ, 4, 97.

ἀνάστασις, 1, 133. 2, 14. 7, 75.
ἀνάστατος, 6, 5. 76.
ἀναστανροῦσθαι, 1, 110.
ἀναστέλλειν, 6, 2. p. 113.
ἀναστρέφειν, 8, 94. apud medicos, 2, 49.
ἀναστροφή navium, 2, 89. conf. 1, 50. adn.
ἀνασχετόν, 1, 118. ποιεῖσθαι, 2, 21.
ἀνατέλλειν de sideribus, 2, 78.
ἀναιθέναι, 2, 64. τινὶ πάντα, 8, 82.
ἀνατολὴ siderum, 2, 78.
ἀνατρέχειν, 3, 89.
ἀναφέρειν, 2, 84. 3, 38. 5, 28. 8, 97.
ἀναχωρᾶσθαι, 3, 81.
ἀναχωρεῖν, 2, 12. 4, 32. 8, 15.
ἀναχώρησις, 1, 12. 90. 3, 109. 4, 31. 128. 7, 85.
ἀναψηφίζειν, 6, 14.
ἀνδραγαθία, 2, 42.
ἀνδραγαθίζεσθαι, 2, 63. 3, 40.
ἀνδραποδίζειν, 1, 113.
ἀνδραποδισμός, 2, 68.
ἀνδράποδον, 7, 13. et δοῦλος, 5, 9. p. 13.
ἀνδρεία, 2, 39. 3, 82. 7, 69.
ἀνδρεῖος, 2, 87. 4, 126. ἀνδρείως, 4, 120.
ἀνδριάντες, 1, 134.
ἀνειλεῖν. ἀνειληθέντες, 7, 81.
ἀνεῖλεν, respondit Deus (in oraculo), 1, 118.
ἀνειμένως, 1, 6. 2, 39. p. 314. n. l. ab init.
ἀνειπεῖν, 2, 2. 8, 67.
ἀνέκβατος, 3. 96.
ἀνεκτός, 2, 35. 8, 90.
ἀνέλεγκτος, 5, 85.
ἀνέλκειν, 8, 11.
ἀνελκύζειν, 2, 76.
ἀνέλπιστος, 3, 46. 4, 55. 6, 33. 8, 1. activo sensu, 6, 17. ἀνελπιστότερος, 7, 4.
ἄνεμος, 2, 25. 4, 23. 7, 53. ἵστασθαι, 2, 97. ἑστηκώς, 6, 104. p. 247.
ἀνεξέλεγκτος, 4, 126.
ἀνεξεύρετος, 3, 87.
ἀνεπαχθῶς, 2, 37.
ἀνεπιβούλευτον, 3, 36. 37.
ἀνεπιεικέστερος, 3, 66.
ἀνεπικλήτως, 1, 92.
ἀνεπίληπτος, 5, 17.
ἀνεπισημοσύνη, 5, 7.
ἀνεπισήμων, 2, 89. 4, 100. 7, 67.
ἀνεπίτακτος, 7, 69.
ἀνεπιτήδειος, 3, 71.
ἀνεπίφθονος, 1, 73. 75. 6, 83.
ἀνερεθίζειν, 2, 21.
ἄνερσις, 1, 6.
ἄνευ, 1, 132. 4, 78. iniussu, 1, 128. 8, 73. sine voluntate, 8, 89.
ἀνεύθυνος, 3, 43.
ἀνευρίσκειν, 1, 128.
ἀνεχέγγυος, 4, 55.
ἀνέχειν, 1, 141. 2, 49. 4, 111. 6, 16. 7, 48. id. qu. ἐπέχειν, 8, 94. ἀνέχεσθαι ὑρῶντας, 2, 74. ἡ ἄκρα ἀνέχει πρός etc. 4, 53.
ἀνεψιός, 1, 132.
ἀνήκειν, 3, 45. 4, 36. adn.
ἀνήκεστος, 3, 39. 45.
ἀνηκουστεῖν, 1, 84.
ἀνήρ, 1, 126. 2, 60. 3, 20. 4, 110. 132. 6, 34. 8, 39. 90. Πέρσης, 1, 109. Ἀργῖλιος, ibid. adn. 1, 132. Ἀθηναῖος, 1, 126. ἄνδρες πόλις, καὶ οὐ τείχη, 7, 77. extr. τῶν ἀστῶν, 6, 54. τύραννος, 6, 85. γίγνεσθε ἄνδρες, 3, 14. ἀνήρ articulo omisso de certo homine, 3, 30. ἄνδρες in allocutionibus, 2, 87. 3, 9. ἀνδρὸς ἀρετή i. e. ἀνδρεία, 2, 42.
ἀνθάπτεσθαι, 8, 50. 97.
ἀνθεῖν, 1, 19.
ἀνθεκτέα, 1, 93.
ἀνθέλκειν, 4, 14.
ἀνθησσᾶσθαι, 4, 19.
ἀνθίστασθαι, 1, 94. 4, 125. 127. 7, 21. ἀντιστάντος τοῦ πράγματος, 5, 4.
ἄνθος, 4, 133.
ἀνθορμεῖν, 2, 86. 6, 49. adn.
ἄνθραξ, 4, 100.
ἀνθρώπειος et ἀνθρώπινος, 1, 22. 76. 2, 50. 3, 45. 4, 61. 116. 5, 88. 6, 78. ἀνθρωπείως, 3, 40.
ἄνθρωπος, 1, 77. 140. 4, 19. 130. 8, 73.
ἄνθρωποι, Besatzung, 2, 25.
ἀνθυπάγειν ἐς δίκην, 3, 70.
ἀνθυποπτεύειν, 3, 43.
ἀνίημι, 1, 6. 129. 2, 77. 3, 10. 4, 24. 7, 51. θεῷ τέμενος, 4, 116.
ἀνιστάναι, 1, 12. 3, 7. 8, 45. ἀναστῆσαι ἱκέτην, 1, 126. ἀνίστασθαι, assurgere e morbo, 2, 49. vers. fin.
ἀνίσωσις, 7, 87.
ἀνοητία, 7, 8. adn.
ἄνοια, 2, 61. 6, 16.
ἀνοιγνύναι, 3, 65. 4, 130. 5, 10.
ἀνοικίζεσθαι, 1, 58. 8, 31. pro ἄνω οἰκίζεσθαι, 1, 7.
ἄνοιξις, 4, 67. 68.

ἀνολκή, 4, 112.
ἀνολοιφύρομαι, 8, 81.
ἀνομία, 2, 53.
ἀνορθοῦν, 6, 88.
ἀνορμίζειν, remotius naves collocare, 7, 30. adn. n. l. ab init.
ἄνοσος, 2, 49.
ἀνταγωνίζομαι, 3, 38.
ἀνταίρειν, 3, 32.
ἀνταιτεῖν, 4, 19.
ἀνταλλάσσεσθαι, 3, 82. 8, 80. 82. ἀντηλλαγμένος τοῦ τρόπου, 4, 14.
ἀνταμύνεσθαι, 4, 19. 3, 84. p. 509.
ἀνταναγειν ναῦς et ναυσί, 7, 37. 8, 95. ἀνταν. activo sensu, 7, 37. 52. 8, 38. 83.
ἀνταναγεσθαι, 4, 13. 8, 80.
ἀνταναμένειν, 3, 12.
ἀνταναίνειν, 2, 75.
ἀνταξιοῦν, 6, 16.
ἀνταπαιτεῖν, 3, 58.
ἀνταποδιδόναι, 3, 67. 4, 19.
ἀνταπόδοσις, 4, 81.
ἀνταποφαίνειν, 3, 38. 67.
ἀνταρκεῖν et αὐταρκεῖν, 7, 15.
ἀντειπεῖν, 1, 86. 2, 65.
ἀντεκπλεῖν, 4, 13.
ἀντεμβιβάζειν, 7, 13.
ἀντεξόρμησις, 2, 91.
ἀντεπανάγεσθαι, 4, 25. ἀνιεπεξάγειν, 5, 71. 8, 104.
ἀντεπεξέρχεσθαι, 4, 130.
ἀντεπεξιέναι, 7, 37.
ἀντεπιβουλεύειν, 1, 34. 3, 12.
ἀντεπιμέλλειν, 3, 12.
ἀντεπιπλεῖν, v. ἀντιπλεῖν.
ἀντεπιτειχίζεσθαι, 1, 142.
ἀντεπιτιθέναι ἐπιστολήν, 1, 129.
ἀντερεῖν, 1, 73.
ἀντέχειν, 1, 7. 11. 13. 2, 49. 4, 36. 6, 69. τὰ πολέμια, 8, 63. 86. ἀντέχεσθαί τινος, 2, 73.
ἀντηρισθες, 7, 36.
ἀντί, pro, statt, 2, 65. 4, 86. ἀντὶ λιμένος, die Stelle eines Hafen vertretend, 7, 38. ἀνθ' ἡμίσεος, 4, 83. ἀντὶ τείχους, 4, 90. τοίχων, 2, 75.
ἀντιβάλλειν, 7, 25.
ἀντιβοηθεῖν, 7, 58.
ἀντιβολία, 7, 75.
ἀντιδιδόναι, 3, 63. 66.
ἀντικαθέζεσθαι, 1, 30.
ἀντικάθησθαι, 5, 6.
ἀντικαθιστάναι, 1, 71. 2, 65.
ἀντικελεύειν, 1, 138.
ἀντικρούειν, 6, 46.
ἄντικρυς, 1, 122. 132. 6, 49. 8, 64. ἄντικρυς et ἀντικρύ, 2, 4. p. 260.
ἀντικτᾶσθαι, 1, 70.
ἀντιλαβή, 7, 65.
ἀντιλαμβάνειν, 2, 8. 61. 4, 14. 7, 70. 77.
ἀντιλέγειν, 3, 41. 8, 45. ὡς οὐ, 1, 77.
ἀντίλεκτος, 4, 92.
ἀντίληψις, 2, 49.
ἀντιλογία, 1, 31. 2, 87. 4, 49.
ἀντιμάχεσθαι, 4, 68.
ἀντιμέλλειν, 3, 12.
ἀντιμίμησις, 7, 67.
ἀντιναυπηγεῖσθαι, 7, 62. 67.
ἀντίπαλος, 1, 91. 142. 143. 2, 45. 61. 89. p. 386. 3, 9. 11. 38. 4, 10. 73. 92. 5, 8. 6, 23. 7, 12. 13. τὸ ἀντίπαλον, aemuli, 2, 45. ἀντίπαλον et τὸ ἀντίπαλον, im Gegentheil, 1, 3. p. 90. Hoc loco Thucydidis τὸ ἀντίπαλον est apud Strabonem, 8. p. 568. C., at sine τό apud eundem, 14. p. 976. C. Alm. — ἀντιπάλως, 8, 87.
ἀντιπαραπλεῖν, 6, 88.
ἀντιπαρακελεύεσθαι, 6, 13.
ἀντιπαραλυπεῖν, 6, 80.
ἀντιπαραπλεῖν, 2, 83.
ἀντιπαρασκευάζεσθαι, 1, 80.
ἀντιπαρασκευή, 1, 141.
ἀντιπαρασχεῖν, 6, 21.
ἀντιπαταγεῖν, 3, 22.
ἀντιπέμπειν, 6, 99.
ἀντιπέρας, 2, 66.
ἀντιπλεῖν, 1, 54., ubi libri aliquot ἀντεπιπλεῖν.
ἀντιπληροῦν, 7, 22.
ἀντιποιεῖσθαι, 1, 28.
Ἄντιππος, 5, 19. p. 26.
ἀντιπρεσβεύειν, 6, 75.
ἀντιπροσιέναι, 6, 66.
ἀντίπρωρος, 4, 8. 14. 7, 34. 36. 8, 85.
ἀντισοῦν, 3, 11.
ἀντιστράτηγος, 7, 86.
ἀντίσχειν, 1, 65. 4, 68.
ἀντισχυρίζομαι, 3, 44.
ἀντίταξις, 7, 17.
ἀντιτάσσειν, 2, 87. 3, 56. 4, 55.
ἀντιτείχισμα, 2, 77.
ἀντιτέχνησις, 7, 70.
ἀντιτιθέναι, 2, 85. 3, 56.
ἀντιτιμωρεῖν, 3, 82.
ἀντιτολμᾶν, 2, 89. πρὸς τινά, 7, 21.
ἀντιτυγχάνειν, 6, 87.
ἀντιφυλακή, 2, 84.
ἀντιχειροτονεῖν, 6, 24.
ἀντονομάζειν, 6, 4.

ἀντοφείλειν, 2, 40.
ἀνυδρία, 3, 88.
ἀνυπόπτερος, 3, 43.
ἀνύτειν, 2, 75. 76.
ἄνω, 1, 137. 4, 34. 7, 54. ἄνω τὸν πλοῦν ποιεῖσθαι, 8, 88. ἡ ἄνω πόλις, 3, 34. 4, 65.
ἄνωθεν, 3, 21. 4, 75.
ἀνωθεῖν, 8, 93.
ἀνώμαλος, 7, 71.
ἀνωφελής, 2, 47. 4, 123.
ἀξία, 7, 77.
ἀξιόλογος, 1, 14. 5, 74. ἀξιολογώτατος, 1, 1. 5, 74. ἀξιολογώτατοι apud Spart. 2, 10.
ἀξιόμαχος, 8, 38. τινί, 5, 60. 8, 80.
ἄξιος, 1, 42. 2, 54. 4, 40. 7, 21. 63. 8, 83. ἄξ. et προσῆκον, 6, 16. ἄξιον τοῦ παρὰ πολύ, 2, 89. ἀξιός του, 8, 106. ἀξιώτεροι, 3, 63. ἀξιώτατος, 4, 120. ἀξίως, 1, 86. 2, 58.
ἀξιοῦν, 1, 42. 136. 2, 42. 3, 37. 4, 3. 80. 122. 7, 5. 35. οὐκ ἀξιοῦν, 1, 136. 4, 64. τὸ ἀξιοῦν, 3, 43. ἀξιοῦν μή pro οὐκ ἀξιοῦν, 4, 64. 65.
ἀξιοῦσθαι, *honorari*, 5, 16.
ἀξιόχρεως, 4, 30. 6, 31.
ἀξίωμα, 1, 130. 4, 18. 7, 15. ἀξ. et ἀξίωσις, 2, 34. p. 302. Achtung, 5, 8.
ἀξίωσις, 1, 37. 2, 88. 3, 68. 82. p. 499. 6, 54. *aestimatio*, Würdigung, 2, 37. p. 311.
ἀξυγκρότητος, 8, 95.
ἀξύμβατος, 3, 46.
ἀξύμφορος, 1, 32. *stultus*, 2, 91.
ἀξυνεσία, 6, 36. ἀξ. et ἀφροσύνη, 1, 122.
ἀξύνετος, 4, 17. 8, 27. ἀξυνετώτατος, 6, 39.
ἀξύντακτος, 6, 72.
ἄοκνος, 1, 70. ἀοκνότατος, 1, 74.
ὅπλος, 4, 9.
ἀόριστος γῆ, 1, 139.
ἀπαγγελία, 3, 67. 8, 15.
ἀπαγγέλλειν, 5, 37. 8, 51.
ἀπάγειν, 1, 28. 2, 59. 65.
ἀπάγχεσθαι, 4, 48.
ἀπαθής, 1, 26.
ἀπαιδευσία ὀργῆς, 3, 84. p. 509.
ἀπαίρειν, 7, 19. 8, 55. 103. *tergiversari*, Ausflüchte suchen, 5, 83.
ἀπαλγεῖν, 2, 46. 61.
ἀπαλλαγή, 4, 61.
ἀπαλλαξείειν, 8, 89.
ἀπαλλάσσεσθαι, 1, 95. 122. 3, 63. 84. 4, 64. 8, 106. cum infin. 1, 138. p. 238.
ἀπαναλίσκειν, 7, 11. 14.
ἀπανάστασις, 1, 2. adn.
ἀπανίστασθαι, 1, 2. 140.
ἀπαντᾶν, 4, 77. 127.
ἅπαξ, ein für allemal, 1, 139. extr.
ἀπαξιοῦν, 1, 5.
ἀπαραιτήτως, 3, 84.
ἀπαράκλητος, 2, 98.
ἀπαράσκευος, 5, 9. 6, 84.
ἀπαράσσειν, 7, 63.
ἀπαρέσκειν, 1, 38.
ἀπαριθμησις, 5, 20.
ἀπαρνεῖσθαι, 6, 56.
ἀπαρτᾶν, 6, 22. p. 145.
ἀπαρχή, 3, 58. 6, 20.
ἅπας, 2, 13. 4, 68.
ἀπατᾶν, 5, 46. τινά τι, 5, 9.
ἀπάτη, 1, 55. 4, 87.
ἄπαυστος, 2, 49.
ἀπαυτομολεῖν, 7, 75.
ἄπεδος, 7, 78.
ἀπείδειν, 7, 71.
ἀπειθέστερος, 2, 84.
ἀπεικότως, 1, 73.
ἀπειλεῖν, 8, 33.
ἀπειλή, 4, 126.
ἄπειμι, 2, 46. 8, 87. ἀπήεσαν et ἀπῆσαν, 4, 42.
ἀπειπεῖν, 5, 43.
ἀπεργειν, 2, 39. 4, 37.
ἀπειρία, 1, 80. 2, 8.
ἀπειρόκακος, 5, 105.
ἄπειρος, 1, 141. 2, 4. ἀπειρότατος, 8, 61.
ἀπεοικότως, 6, 55.
ἀπέραντος, 4, 36.
ἀπερεῖν, 1, 121. 5, 48.
ἀπερίοπτος, 1, 41.
ἀπερίσκεπτος, 4, 108. ἀπερισκεπτότερον, 6, 65.
ἀπέρχεσθαι, *mori*, 2, 98. 6, 86.
ἄπεφθος, 2, 13.
ἀπέχειν, 2, 102. 5, 25. 6, 97. 8, 92. 95. πλοῦν, 7, 50.
ἀπεῖχε, ubi desideres ἀπέχει, 1, 63. adn. ad 2, 86.
ἀπεχθάνεσθαί τι, 2, 63.
ἀπέχθεσθαι, 1, 75. 2, 63.
ἀπηλιώτης, 3, 23.
ἀπιάλλειν, 5, 77. ἀπιάλλην, ibid. adn. p. 81.

ἀπιστεῖν, 1, 10. 3, 37. 4, 63. 6, 45. 7, 28. 44. 8, 92.
ἀπιστία, 1, 10. 8, 66.
ἄπιστος, 3, 113. 8, 66. ἀπίστως, 1, 21.
ἀπιστότατος, 4, 18. ἀπιστότερος διαβάλλων, 5, 16.
ἀπισχυρίζομαι, 1, 140.
ἅπλοια, 4, 4.
ἅπλους, 7, 34. ἁπλουστέρας ναῦς, 7, 60. adn. ἁπλοώτερος, ibidem.
ἁπλοῦς, 3, 18. ἁπλῶς, 3, 45. 7, 34. ἁπλοῦν τεῖχος adn. ad 6, 96. p. 231. 7, 4.
ἀπό post, 1, 24. 4, 30. 6, 55. 8, 92. ἀπὸ τῶν αὐτῶν λόγων, 6, 19. ἀπό et ὑπό, 7, 27. n. l. ab init. ἀπό cum casu suo vice subiecti fungens, 8, 44. τὰ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, 3, 4. οἱ ἀπὸ τῶν πύργων, 3, 23. conf. 2, 80. ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς, 4, 85. ἀπὸ ἀντιπάλου, 1, 91. ἀπὸ ἀρετῆς, 2, 37. ἀπὸ βοῆς ἕνεκα, 8, 92. ἀπὸ γλώσσης, 7, 10. ἀπὸ τοιᾶσδε γνώμης, 3, 92. οὐκ ἀπὸ βραχείας διανοίας, 3, 36. ἀφ' ἑαυτοῦ et ἐφ' ἑαυτοῦ, 6, 40. ἀπ' ἐκκλησίας, 8, 81. ἀπ' ἐλασσόνων, 8, 87. ἡ ἀφ' ἡμῶν ἀξίωσις, 1, 37. τὸ ἀφ' ἡμῶν, 2, 39. ἀφ' ἡσυχίας, 1, 124. ἀπὸ ἴσου, 1, 77. 91. 3, 84. p. 509. ἀπὸ τοῦ ἴσου, 1, 77. 2, 89. 3, 11. 42. 5, 104. οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου μεγάλα i. e. μείζονα, 1, 143. ἀπὸ τῆς ἴσης, 1, 15. 3, 40. ἀπὸ κάλω, 4, 25. ἀπὸ ἑνὸς κελεύσματος, 2, 92. ἀπὸ κρείττονος, 1, 77. ἡ βουλὴ ἡ ἀπὸ τοῦ κυάμου, 8, 66. τῆς ἀπὸ τοῦ πολέμου δόξης σφαλέντες, 4, 85. ἀπὸ τῶν ὁρωμένων, 7, 71. ἀπὸ μέρους, 2, 37. p. 311 sq. ἀπὸ ξυνόδου, 8, 79. ἀπὸ τῶν ὁμοίων, 8, 89. ἀπὸ τοῦ ὄντος, 5, 8. ἀπὸ παρασκευῆς, 1, 133. περιουσίας, 5, 103. ἀπὸ πρώτης, 1, 77. τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης παρατείχισμα, 7, 43. ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς, 7, 71. ἀπὸ σημείου, 3, 91. ἀπὸ στρατείας δίκαι, 5, 60. ἀπὸ πρώτου ὕπνου, 7, 43. Conf. 2, 2. ἀπὸ σφῶν, 6, 76. ἀπὸ παλαιοῦ, 1, 2. σκῦλα ἀπὸ ἡμῶν, 3, 57. ἀπὸ τοῦ κύκλου, 6, 101. ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν, 7, 87. ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, 2, 62. 4, 18. 6, 33. ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν et Ἀθηναίων, 2, 86. ἀπό pro ὑπό, 3, 36.
ἀπό (alii ἄπο) fern von, 1, 7. 46. 99. 7, 80.
ἀποβάθρα, 4, 12. 7, 30. p. 288. adn.
ἀποβαίνειν, 1, 39. 83. 2, 87. 3, 53. 4, 11.
ἀποβάλλειν, 1, 63. 2, 33.
ἀπόβασις, 2, 33. 4, 10. τῆς γῆς, 1, 108.
ἀποβλέπειν, 3, 58.
ἀπογίγνεσθαι, 1, 39. 2, 98. 5, 74.
ἀπόγνοια, 3, 85.
ἀποδασμός, 1, 12.
ἀποδεικνύναι, 1, 6. 25. 87. 2, 15. 72. 8, 89.
ἀπόδειξις, 1, 97. 2, 15. 72.
ἀποδεῖσθαι, 2, 13. 4, 38.
ἀποδέχεσθαι, 3, 3. πάντας ὑπόπτως, 6, 53.
ἀποδημητής, 1, 70.
ἀποδιδόναι, 1, 6. 3, 46. 5, 49. 50. 8, 106. *restituere*, 2, 71. ἀποδόσθαι *in servitutem vendere*, 1, 29. 7, 87. Pro eo est ἀποδιδόναι, 6, 62.
ἀποδιδράσκειν, 1, 128. 4, 46. 5, 65.
ἀποδιώκειν, 3, 108.
ἀπόδοσις μισθοῦ, 8, 85. ἡ οὐκ ἀπόδ. 5, 35.
ἀποδύντες ἐς τὸ φανερόν, 1, 6.
ἀποζῆν, 1, 2.
ἄποθεν (alii ἄπωθεν), 4, 115. 120. 126. 6, 7. 8, 69.
ἀποθήκη, 2, 40. adn. 6, 97.
ἀποθνήσκειν ὑπό, 1, 9. 4, 107.
ἀποικία, 1, 27. 4, 7. ἄποικοι et ἔποικοι, 2, 27.
ἀποικίζω, 1, 24.
ἀποικοδομεῖν, 1, 134. 7, 73.
ἀποκαθάρσεις χολῆς, 2, 49.
ἀποκαταλαμβάνειν, einholen, 3, 111.
ἀποκαυλίζειν, 2, 76.
ἀποκεῖται εὐεργεσία, 2, 40.
ἀποκινδυνεύειν, 3, 39. 7, 81.
ἀποκλείειν, 2, 176. 4, 34. 6, 34.
ἀποκληροῦν, 4, 8. 8, 70.
ἀπόκλησις, 4, 85.
ἀποκνεῖν, 3, 30. 4, 11. 6, 92.
ἀπόκνησις, 1, 99.
ἀποκολυμβᾶν, 4, 25.
ἀποκομιδή, 1, 137.
ἀπόκρημνος, 4, 31.
ἀποκρίνεσθαι, 1. 3. 3, 61. 4, 72. 6, 88. in morbis quid, 2, 49.
ἀπόκροτος, 7, 27.
ἀποκρούειν, 4, 107. 8, 100.
ἀποκρύπτειν, 2, 52. γῆν, 5, 65.
ἀποκτείνειν, 3, 41. 68.

ἀποκωλύειν, 6, 88. p. 220.
ἀπολαμβάνειν, 1, 7. 4, 14. 102. 5, 8. ἄκρας, 6, 2. ἀπολαμβάνειν et ὑπολαμβάνειν, 6, 58. ἀπολαμβάνεσθαι et ὑπολαμβάνεσθαι, 6, 22.
ἀπολαύειν, 2, 53. ἀπόλαυσις, 2, 38.
ἀπολείπειν, 3, 10. ἐκ τόπου τινός, 5, 4—7, 75. ἀπολειφθῆναι, et ὑπολειφθῆναι, 6, 49. p. 171.
ἀπόληψις, 7, 54.
ἀπολιθάνειν, 7, 65.
ἀπολλύναι, 2, 4. 65. 4, 25. 133. 8, 55. ἀπολλύουσι et ἀπολλύασι, 4, 25. 7, 51. 8, 10. 42.
ἀπόλλυσθαι, 3, 57.
ἀπολογεῖσθαι, 1, 72. 3, 62. θανάτου δίκην, 8, 68. διαβολάς, 8, 109.
ἀπολογία, 6, 53. τινός, 3, 61.
ἀπολοιφύρεσθαι, 2, 46.
ἀπολύειν, 1, 95. 5, 75. 7, 56. 8, 87.
ἀπομάχεσθαι, 1, 90.
ἀπομιμνήσκεσθαι χάριν, 1, 137.
ἀπομισθοῦν, 3, 68.
ἀπομονοῦν, 3, 28.
ἀπονοεῖν, 7, 81.
ἀπόνοια, 1, 72. 7, 67.
ἀπόνως, 2, 36. ἀπονώτερον, 1, 11.
ἀπόπειρα, 7, 21.
ἀποπειράζειν, 4, 121.
ἀποπειρᾶν, 4, 24. 7, 43.
ἀποπέμπειν, 1, 102. 3, 4. 4, 63.
ἀποπλήθειν, 7, 68.
ἀπορεῖν, 1, 63. 3, 109. 5, 40. 7, 48. 55.
ἀπορία, 1, 11. 4, 10. 32. 6, 68. 7, 48.
ἄπορος, 1, 9. 52. 2, 77. 4, 32. 34. 127. ἀπορώτερος, 1, 72. 4, 65. generis communis, 5, 110. ἀπορώτατος, 4, 32.
ἀποῤῥηγνύναι τείχη, 4, 69.
ἀποσαλεύειν, 1, 137.
ἀποσημαίνειν, 4, 27.
ἀποσιμοῦν, 4, 25.
ἀποσπᾶν, 7, 80.
ἀποσπεύδειν, 6, 29.
ἀπόστασις, 1, 69. 3, 5. 39. 4, 122. 5, 80. 8, 23. defectio et recessio, Abfall et Abstehen (von einer Sache) 3, 13.
ἀποσιατέον, 8, 2.
ἀποσιαυροῦν, 4, 69. 7, 80.
ἀποστέλλειν, removeri, 3, 89.
ἀποστερεῖν, 1, 69. τινος ἑαυτόν, sich jemandem entziehen, 1, 40. ἀποστέρησις, 8, 70.
ἀποστολή, 8, 8. 9.
ἀποστρέφειν, 5, 75. 6, 18., umkehren heissen, 4, 97. 5. 75. 6, 18. 8, 108.
ἀποστροφή, 4, 76.
ἀποτειχίζειν, 1, 64. 6, 96. adn. 8, 26.
ἀποτείχισμα, 6, 96. adn. p. 230. 1, 64. 7, 43.
ἀποτειχισμός, 6, 96. p. 229.
ἀποτελεῖν, 4, 69.
ἀποτέμνεσθαι, 8, 46.
ἀποτιθέναι, 1, 77.
ἀποτρέπειν, 3, 68. 89. 4, 24. 8, 108. et ἀποστρέφειν, 5, 75. 6, 18. p. 141.
ἀποτροπή, 3, 39. 45. 82. p. 501.
ἀπουσία, 6, 80.
ἀποφαίνειν, 4, 59.
ἀποφέρειν, 4, 97. 5, 31.
ἀποφεύγειν, losgesprochen werden, 3, 70.
ἀποφοιτᾶν, 2, 98. adn.
ἀποφράσσειν, 8, 104.
ἀποφυγή, 8, 106.
ἀποχρῆσθαι, 1, 68. 3, 81. 6, 17. 7, 42.
ἀποχρώντως, 1, 21. 7, 77.
ἀποχωλοῦν, 7, 27.
ἀποχωρεῖν, 2, 79. 7, 73. ἀποχωρεῖτε, 2, 46.
ἀποχώρησις, 5, 73. 8, 76.
ἀπραγμοσύνη, 2, 63. 6, 18.
ἀπράγμων, 1, 70. 2, 40. 44. 6, 18. ἀπραγμόνως, 4, 61.
ἄπρακτος, 1, 24. 4, 61. 6, 52. et ἀπράκτως, 6, 48.
ἀπρεπής, 3, 67. 4, 30. ἀπρεπέστατος, 7, 68.
ἀπρόθυμος, 4, 86. 8, 32.
ἀπροσδόκητος, 2, 5. 91. ἀπροσδοκήτως, 7, 21.
ἀπροφάσιστος, 6, 83. ἀπροφασίστως, 1, 48. 3, 82. 8, 2.
ἀπροφύλακτος, 4, 55.
ἅπτειν, 4, 133. ἅπτεσθαι, 1, 97. 2, 50. 8, 15. 92.
ἀπωθεῖν, 1, 37. 2, 39. 3, 39. 5, 22. 6, 87.
ἄπωσις, 7, 34.
ἆρα, 1, 75. ἄρα, 1, 69. ἦν ἄρα, 4, 8. εἰ ἄρα, 8, 100. εἴ ποτε ἄρα, 1, 68.
Ἀργεῖοι, Helotum genus, 5, 34.
ἀργύριον, 2, 7. 4, 26. 69.
ἀργυρολογεῖν, 2, 69. 8, 3.
ἀργυρολόγος, 2, 69. 4, 56. ναῦς, 4, 75.
ἀρέσκειν, 2, 68. 4, 113. τινά, 1, 128. ἀρεσκόμενός τινι, 2, 68.
ἀρετή, 1, 2. 2, 87. 4, 63. 86. 7, 69. 8, 68. virtutis existimatio, 1, 33. 2, 35. p. 306. Wohlthätigkeitssinn, 2, 40. redliche Absicht, 3, 10.

ἀρεταί, Verdienste, 3, 53. extr.
ἀριθμεῖσθαι, 3, 20.
ἀριθμός, 2, 7. 3, 87. 4, 101. ἀριθμῷ, 2, 72. 6, 17.
ἀριστερός, 2, 100.
ἄριστον, 4, 90. 8, 95.
ἀριστοποιεῖσθαι, 7, 39. 8, 108. et ἄριστον ποιεῖσθαι, 7, 39.
ἄριστος, 1, 2. 3, 38. 5, 29. 6, 45. 8, 39.
ἀρκεῖν, 2, 47. 6, 84.
ἀρχούντως, 1, 22.
ἀρχτουρος, 2, 78.
ἅρμα, 5, 50.
ἁρμοστής, 8, 5.
ἀρνεῖσθαι, 6, 60.
ἁρπαγή, 2, 98. ἁρπαγὴν ποιεῖσθαί τι, 8, 62.
ἀῤῥωστία, 3, 15. 7, 47.
ἀῤῥωστότερος, 8, 73.
ἀρσήν, 2, 45.
ἀρτᾶν, 2, 76.
ἄρτι, 6, 91. de temporis spatio non proxime praeterito, 2, 16. p. 283.
ἄρτος, 1, 138. 4, 16. adn.
Ἀρτῦναι, 5, 47. p. 51.
ἀρτύνειν, 5, 47.
ἀρχαιολογεῖν, 7, 69.
ἀρχαιολογία Thucydidis v. Argum. libr. 1.
ἀρχαῖος, 2, 15. 4, 3.
ἀρχαιότροπος, 1, 71.
ἀρχεῖα, τά, Ephori Sp. 1, 90. extr.
ἄρχειν, 2, 63. 3, 37. 4, 61. 64. 6, 12. 16. 8, 67. archontem esse, 1. 93. c. dat. ibid. ἄρχει τῶν σπονδῶν ἔφορος etc. 4, 118. 5, 19. ἄρχειν et ἄρχεσθαι πολέμου, 1, 144. ἄρχεσθαι, 1, 1. 2, 12. 47. 5, 76. ἄρχεσθαι et composita in sacris usitata, 1, 25. ἄρξαι, sich die Herrschaft erwerben.
ἀρχή, 1, 128. 2, 97. 4, 28. 128. 7, 16. 8, 64. αἱ ἀρχαί Ephori Sp. 1, 90. extr. magistratus, 6, 54. p. 179. οὐδὲ τὴν ἀρχήν, gar nicht, 6, 56.
ἀρχηγέτης, 6, 3.
ἀρχικὸν γένος, 2, 80.
ἄρχων, praetor, nauarchus, 5, 3. 8, 24. praefectus praesidio urbis, 4, 67. 69. Boeotorum, 2, 2.
ἀρωγός, 6, 62.
ἀσαφῆς, 3, 22. 4, 86. 108. ἀσαφῶς, 4, 124.
ἀσεβεῖν, 4, 98.
ἀσέβημα, 6, 27.
ἀσέληνος, 3, 22.
ἄσημος, 6, 8.
ἀσθένεια, 2, 49. 7, 16. 8, 45.
ἀσθενής, 1, 35. 2, 75. 6, 9. ἀσθενεῖς, pauperculi, 1, 5. ἀσθενέστερον, 7, 66. ἀσθενέστατος, 3, 52.
ἀσκέπτως, 6, 21.
ἄσκησις, 2, 39. 5, 67.
ἄσμενος, 4, 21. 28. ἀσμένως ἀκρατὴς ὀργῆς οὖσα, 3, 84. p. 510.
ἀσπίς, 3, 22. 4, 9. 93. 7, 79.
ἄσπονδος, 1, 37. 5, 32. ἀσπόνδους νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι, 2, 22.
ἀστάθμητος, 3, 59. 4, 62.
ἀστασίαστος, 1, 2.
ἀστέγαστος, 7, 87.
ἀστικός, 5, 20.
ἀστός, 6, 15, 16.
ἀστρατεία, 1, 99. conf. 5, 60. adn.
ἄστυ, Hauptstadt, 2, 15.
ἀσυγείτων, 4, 44. adn. ad. 1, 80.
ἀσφάλεια, 1, 17. 2, 11. 4, 68. 8, 1.
ἀσφαλής, 1, 6. 80. 3, 22. 4, 108. 6, 55. 8, 88. ἀσφαλέστερος, 2, 27. 3, 14. ἀσφαλέστατος, 1, 39. 2, 11. 7, 86. ἀσφαλῶς, 2, 63. 4, 107. 8, 89.
ἀσχολία, 1, 70. 8, 72.
ἄτακτος, 8, 10. ἀτάκτως, 5, 9.
ἀταλαίπωρος, 1, 20.
ἀταξία, 6, 72. 7, 68.
ἀτασθαλία, 6, 59.
ἄταφος, 2, 49.
ἄτε, 4, 130. 7, 24. 8, 52.
ἀτείχιστος, 3, 33. 94. 8, 62. ohne Belagerungsmauer, 1, 64.
ἀτέκμαρτος, 4, 63.
ἀτελής, 5, 46. 8, 40.
ἀτερπέστερον, 1, 22.
ἀτιμία, 5, 34.
ἄτιμος, 3, 58.
ἀτιμώρητος, 3, 57.
ἄτμητος, 1, 82.
ἀτολμία, 4, 120. 5, 9.
ἄτολμος, 8, 96. ἀτολμότερος, 2, 43. 4, 55.
ἀτοπία in morbis quid, 2, 51.
ἄτοπος, 3, 38. ἄτοπον πνεῦμα, 2, 49.
ἀτόπως, 7, 30.
ἄτρακτος, 4, 40.
ἀτραπός, 4, 36. 129.
ἀτριβής, 4, 40.
ἄττα, 1, 113. 120. 6, 104. adn. extr.
ἀττικίζειν, 8, 87.
ἀτυράννευτος, 1, 18.
ἀτυχεῖν, 2, 62.
αὖ, 1, 10. 91. 3, 62. 4, 87. 5, 43. 8, 94.

αὐθαδέστερόν τι, 8, 84.
αὐθαίρετος, 1, 78. 144. κίνδυνος, 7, 8. extr. adn.
αὐθέντης, 3, 58.
αὐθημερόν, 2, 12. 7, 39. 8, 89.
αὖθις, 4, 63. 5, 76. 7, 53. postea, 8, 14.
αὐλάχα, 5, 16.
αὐλητής, 5, 70.
αὐλίζεσθαι, 6, 7.
αὐλών, 4, 103.
αὐξάνειν, 1, 17. 89. 6, 40.
αὔξησις, 1, 69.
αὐτάγγελος, 3, 33.
αὐταρκεῖν, 7, 15.
αὐτάρκης, 1, 37. 2, 41. αὐταρκέστατος, 2, 36.
αὐτεπάγγελτος, 1, 33. 4, 120.
αὐτερέτης, 1, 10. 3, 18. 6, 91.
αὐτήκοος, 1, 33.
αὐτίκα, 1, 124. 6, 69. τὸ αὐτίκα, 2, 41.
αὐτοβοεί, 2, 81. 5, 3. 8, 72.
αὐτόδεκα, 5, 20.
αὐτόδικος, 5, 18.
αὐτόθεν, 1, 141. 2, 69. 3, 51. ἐκ τοῦ Ἄργους αὐτ. 5, 83. 8, 28.
αὐτόθι, 8, 31. που, 7, 49.
αὐτοκράτωρ, 4, 64. 108. 5, 45. 6, 26. 8, 67. μάχη, 4, 126. στρατηγός, 2, 65. adn. 8, 30. 82.
αὐτοκτονοῦντε, 4, 25. adn.
αὐτόματον, 6, 91.
αὐτομολεῖν, 5, 14.
αὐτομολία, 7, 13. αὐτόμολος, 2, 57.
αὐτονομία, 4, 87.
αὐτόνομος, 2, 63. 3, 10. 5, 18. 77. 7, 57.
αὐτόπολις, 5, 77. 79.
αὐτό redit ad verbum in praegressis latens, 1, 69. 122. 138. 4, 19. et ad totam praecedentem sententiam, 6, 10. αὐτός vice pronominis relativi fungitur in oratione bimembri, 2, 4. 3, 37. 7, 29. αὐτός, solus, 2, 65. extr. 4, 120. von selbst, 4, 69. conf. adn. ad 4, 120. 128. p. 667. 5, 22. αὐτὴ ἡ πόλις, urbs ipsa per se, 6, 54. p. 179. αὐτοί, für ihre Person, 7, 13. cum numeralibus, ut πέμπτος αὐτός, 1, 46. 61. et saep. — sponte, 3, 65. 4, 61. αὐτῷ etc. post subiectum suum ex abundantia positum, 2, 62. 4, 93. 7, 4. ὁ αὐτός εἰμι τῇ γνώμῃ, 2, 61. 3, 38. τὸ αὐτὸ λέγειν, γιγνώσκειν, 5, 31. 36. αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, 7, 81. αὐτὸς ἕκαστος, 7, 70. p. 335. αὐτοὶ αὐτῶν cum comparativo, 3, 11. 7, 66. 8, 48. παρ' αὐτὴν τὴν θάλασσαν, 4, 11. αὐτοὶ μόνοι, 4, 65. αὐτοῦ et ἑαυτοῦ, 1, 36. adn.
αὐτοσχεδιάζειν, 1, 138.
αὐτοτελής, 5, 18.
αὐτοῦ ex abundantia additum nominibus locorum, 2, 7. p. 263. 5, 22. 7, 16. 8, 28.
αὐτουργός, 1, 141.
αὐτοφυής, 1, 93.
αὐτόφωρος, 6, 38.
αὐχεῖσθαι, 2, 39.
αὐχημα, 8, 75. αὐχ. et φρόνημα, 2, 62.
αὔχησις, 6, 16. 7, 66.
ἀφαιρεῖν, 4, 134. 7, 5. 8, 46. ἀφαιρεῖσθαι cum dat. 7, 5.
ἀφάνεια, 2, 37.
ἀφανής, 1, 68. 2, 34. 5, 103. 7, 75. 8, 69.
ἀφανέστατος, 1, 23. ἀφανῶς, 3, 43.
ἀφανίζειν, 3, 83. 4, 80. 7, 8. 8, 38. ἀφανίζεσθαι, 1, 8. 38. 3, 83.
ἀφειδεῖν, 2, 44.
ἀφειδής, 4, 26.
ἀφέλκειν, 7, 53.
ἄφθονος, 6, 90. ἀφθόνως, 7, 78.
ἀφίημι, 2, 13. 7, 67. 8, 41. στρατιάν, 2, 78. ἀφιέναι, absegeln, 7, 19.
ἀφικνεῖσθαι, 4, 27. 85. 7, 86. 8, 82.
ἀφίστημι, 1, 15. 93. 3, 70. 5, 82. 6, 88. p. 219. 8, 2. 61. ἀφίστασθαι, abstehen, ablassen, 3, 13.
ἄφνω, 4, 104.
ἀφόρητος, 4, 126.
ἀφορμᾶν, 7, 85.
ἀφορμή, 1, 90. ἀφ. et ἐφορμή, 6, 49.
ἄφρακτος, 1, 6. ἄφρακτον στρατόπεδον, 1, 117.
ἄφρος, 5, 105.
ἀφροσύνη, 1, 122.
ἀφύλακτος, 2, 13.
ἀχείρωτος, 6, 10.
ἄχθεσθαι, 1, 95. 5, 17. 6, 15.
ἀχθηδών, 2, 37. p. 312 sq. 4, 40.
ἄχρειος, 1, 74. 2, 40. stultus, 2, 91. imbellis, 2, 78. τὸ ἀχρεῖον ἡλικίας, 2, 44. ἀχρεῖα, unnützes Wissen, 1, 84. ἀχρειότατος, 1, 93.
ἀχρηματία, 1, 11.

ἄχρηστος, 6, 16. ἄχρ. et ἀχρεῖος, 2, 78.
ἄχρι, 8, 68.
ἄψαυστος, 4, 97.

B.

βάθος, 5, 68.
βακτηρία Spartanorum, 8, 84.
βαλανάγρα, 2, 4. adn.
βαλανοδόκη, 2, 4. adn.
βάλανος, 2, 4.
βάλλειν, 1, 63. 2, 75. 4, 33. et προσβάλλειν, 4, 116.
βαρβαρικός, 7, 29.
βάρβαρος, 7, 90. βαρβαρώτατος, 8, 98. pro βαρβαρικός, 2, 36. p. 309.
βαρύ, 1, 77.
βαρύνεσθαι, 2, 16. 5, 7. 8, 1.
βαρύτης, 7, 62.
βασανίζεσθαι, 6, 53. 7, 86.
βασιλεία, 1, 13.
βασίλειος, 1, 13.
βασιλεύειν. ἐβασίλευσε, rex factus est, 2, 15.
βασιλεύς, 2, 100. sine articulo rex Persarum, 2, 62. 6, 82. βασιλεῖς audiunt tutores regum, 1, 107.
βέβαιος, 1, 2. 70. 2, 83. 4, 81. 6, 10. 7, 77. 8, 56. βεβαιότατος, 1, 138. 6, 23. βεβαιότερος, 1, 8. 3, 18. κίνδυνος, 5, 108. 6, 60. βεβαίως, 1, 2. 2, 7. 4, 72. 114. 6, 28. 8, 24.
βεβαιότης, 4, 51. 132.
βεβαιοῦν, 2, 35. 6, 34. βεβαιοῦσθαι σφᾶς αὐτούς, 1, 73. adn. ad 3, 40. p. 448.
βεβαίωσις, 4, 87.
βέβηλος, 4, 97.
βέλος, 7, 67.
βέλτιστος, 3, 56. 4. 59. οἱ βέλτιστοι, viri principes, 8, 47. τὸ βέλτιστον τοῦ ὁπλιτικοῦ, 4, 73. βελτίων, 1, 102. 2, 94. 7, 17.
βῆμα, 2, 34. extr.
βῆξ, ῆ, 2, 49.
βία, 1, 43. 4, 62. 6, 54. i. qu. τειχομαχεῖν, 1, 102. βίᾳ ἡμῶν, 1, 43. βίᾳ ἀντέχειν, 1, 11.
βιάζεσθαι, 1, 2. 4, 20. 7, 38. 79. 8, 53. et ἀδικεῖν, 1, 69. passivo sensu, 1, 2.
βίαιος, 1, 95. 5, 73. 8, 66. βιαιότατος, 3, 36. βιαιότερος, 2, 33. 4, 31.
βίος, 2, 57. 8, 24.
βιοτεύειν, 1, 11. 130.
βίοτος, 2, 43. adn.
βιῶναι, 2, 53.
βλάβη, 2, 65. 8, 72.
βλάπτειν, 1, 68. 141. 2, 51. 4, 98. 6, 92. 7, 27.
βλαστάνειν, 3, 26.
βλέπειν, 5, 98. 7, 71.
βοεικός, 4, 128.
βοή, 1, 87. 3, 22. 4, 34. 8, 92. βοῇ κρίνειν, 1, 87.
βοήθεια, 3, 24. 5, 53. 8, 15.
βοηθεῖν, 3, 55. 4, 72. 6, 10. 8, 40. tueri, 1, 123. ἐπί τι, 8, 11. ἐπί τινα, 8, 15.
Βοιωτάρχης, 4, 91.
βολή, 5, 65.
βορέας, 3, 23. 6, 104. τὰ πρὸς βορρᾶν, 6, 2.
βόσκειν, 7, 48.
βοτάμια et παραποτάμια, 5, 53.
βούβαρος, 7, 25. p. 281. adn.
βούλεσθαι, 1, 90. 2, 3. 67. 5, 7. 6, 50. 7, 48. 8, 56. β. ἔς τι, 3, 20. ὁ βουλόμενος, quilibet, 4, 68. τὸ βουλόμενον, 1, 90. 6, 24. βουλομένῳ μοι ἐστί, 2, 3. 4, 80. 7, 35. conf. adn. ad 5, 111. βούλεσθαι ὅπως, 3, 51. 69.
βουλεύειν, 2, 44. 3, 44. 4, 15. 5, 116. 7, 47. βουλ. et συμβουλεύειν, 6, 18. et βουλεύεσθαι, 5, 111. βουλεύειν ἅμα, 6, 18. p. 141.
βούλευμα, 3, 36. 8, 36.
βουλευτέον, 1, 72.
βουλευτήριον, 2, 15.
βουλευτής, 8, 69.
βουλή, 1, 138. 3, 70. 5, 38. 6, 9. βουλαὶ Boeotorum, 2, 2. adn. 5, 38.
βούλησις, 2, 35. 3, 68. 4, 108, 5, 105. 7, 57.
βραγχος, 2, 49.
βραδύς, 1, 84. 3, 38. 7, 43. βραδέως, 1, 78.
βραδύτερος, 4, 34.
βραδύτης, 5, 75.
βραχύς, 1, 14. 140. 2, 90. 3, 36. 4, 103. 126. 7, 29. 8, 106. pro μικρός, 1, 130. 2, 21. 22. βραχύ, 7, 2. βραχύτατος, 3, 46. 4, 24. βραχύτερος, 4, 98. 5, 53. βραχέως, 3, 61.
βραχύτης, 3, 42.
βροντή, 7, 79.
βρόχος, 2, 76.
βρῶμα, 4, 26.
βρῶσις, 2, 70.
βύζην, 4, 8. 10.
βωμός, 4, 93.

Γ.

γαλήνη, 4, 26.
γαμεῖσθαι, 1, 128. 6, 55.
γαμικὰ, τά, 2, 15. 6, 6.
γάρ et sententia causalis praemissa, 1, 72. 115. p. 212. 8, 30. γάρ, alioqui, 1, 120. γάρ τοι et τι, 5, 66. 7, 33. 50. post sententiam per γάρ incipientem verbum ex praecedenti sententia repetendum, 1, 25. 8, 87. γάρ ellipticum, 1, 14. 17. 69. 77. 120. 2, 72. 4, 10. γάρ fere idem, quod nehmlich, 1, 56. γάρ — γάρ, 2, 44. 3, 2. 8, 96.
γε in sententiis disiunctivis, ut κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα, 2, 40. p. 317. vers. fin. οὕτω γε ἄγαν, 8, 1. οἵ γε, 1, 11. καί — γε δή, ibid. 4, 78. καί — γε, ibid. ἐπί γε ἐμοῦ, 8, 97. γ' οὖν. v. γοῦν.
γεγωνίσκειν, 7, 76.
γέλως, 6, 35.
γέμειν, 7, 25.
γενεά, 1, 14.
γενναῖος, 1, 136. 3, 83.
γενναιότης, 3, 82. p. 503.
γέρατα, 1, 13. 50. γέρα τὰ νομίζομενα, als Darbringungen die herkömmlichen Gaben, 1, 25.
γεραίτερος, 6, 18.
γεύεσθαι, 2, 70.
γέφυρα, 4, 103. Anapi, 6, 66. p. 198.
γεωμόροι, 8, 21.
γῆ, 1, 139. 2, 34. 71. 74. 5, 110. 7, 28. 8, 24. 40. εὐμενής, 2, 74.
γίγνεσθαι, 1, 2. 96. 138. 2, 47. 59. 3, 89. 4, 58. 94. 7, 48. 49. 64. 8, 51. 66. κατὰ χώραν, 3, 24. γεγένητο, 5, 14. τὰ γεγενημένα τῶν Ἑλλαταιῶν, 2, 6. ὅ,τι γένωνται, 2, 52. γεγενημένην suppl. 3, 42.
γνώμη, 1, 70. 7, 8. p. 263. mens, consilium, 1, 53. 91. 2, 38. γν. et ἀμαθία, 2, 63. γν. Richterspruch, 1, 77. sententia, Stimme, 2, 12. 6, 50. γν. das Innere, 2, 43. τὸ ἀσθενὲς τῆς γνώμης, 2, 61. τὸ διαλλάσσον τῆς γνώμης, 3, 10. γν. List, 3, 11. παρὰ γνώμην, 1, 70. 3, 12. 4, 40. 6, 11. p. 128. ταύτῃ τῇ γνώμῃ, in dieser Absicht, 6, 72. conf. 8, 87. 90. γνώμην ἔχειν, die Absicht haben, 3, 25. 31. extr. 4, 125. τὴν γνώμην οὕτως ἔχειν ὡς sequente participii genitivo absoluto, 7, 15. δηλοῦν τὴν γνώμην, 3, 37. γίγνεσθαι ὅτι ἐγγύταια τῇ γνώμῃ, 3, 40. οἱ φαυλότεροι γνώμην, 3, 83. ἀπὸ τοιᾶσδε γνώμης, 3, 92. τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι, 4, 34. πρός τινος γνώμην ἵστασθαι, 4, 56. extr. γνώμῃ ξυμφέρεσθαι κατὰ σφᾶς αὐτούς, 4, 65. γνώμη ἄδικος, 4, 86. ἀλλοιότεροι τὰς γνώμας, 4, 106. πάσῃ τῇ γνώμῃ, 6, 45. τὴν γνώμην ἡσσᾶσθαι, 6, 72. γνώμῃ ἁμαρτεῖν, 6, 78. ταῖς γνώμαις ἀνδρείους εἶναι, 2, 87. προπαρασκευάζειν τὰς γνώμας, 2, 88. γνώμας ποιεῖσθαι, 1, 128. 3, 36. γνώμας προθεῖναι, 3, 36. γνώμης οἰκείας αὐτοκράτωρ, 4, 64. γν. et σῶμα, 3, 65. στάσις ἔνεστι τῇ γνώμῃ, 2, 20. γνώμης ξύνεσις et sim. 1. 75. τῆς γνώμης τὸ μὴ νικηθέν, 2, 87. γνώμης βραχύτης, 3, 42. γνώμη, Gesinnung, 4, 128. γνώμης ἁμαρτάνειν, 1, 33. γνώμης ἄλλου μὴ τυγχάνειν, 3, 42. γν. et ὀργή, 1, 70. 4, 19. τὴν γνώμην προσέχειν, 2, 11. 7, 23. γνώμης (alii μνήμης) ἐλλιπής, 7, 8. γνώμης et γνώμῃ σφάλλεσθαι, 4, 18.
γνώμων, ονος, 1, 138.
γνῶναι, 1, 120. 2, 60. 4, 27. 8, 77.
γνῶσιν ἀπιστεῖσθαι, 7, 44.
γοῦν, 1, 2. 10. γοῦν et δ' οὖν, 3, 84.
γράμμα, 4, 5. 5, 29.
γραμματεύς, adn. ad 7, 10. et ad 4, 118. p. 655 sq.
γραμματεύω, 4, 118.
γραφή, 1, 134. παρανόμων, 3, 43. ἀσιτατείας et λειποστρατίου, 5, 60. p. 61 sq. δωροδοκίας s. δώρων, 6, 91. ὕβρεως — μοιχείας — ψευδεγγραφῆς — παραπρεσβείας — συκοφαντίας, ibid. p. 226 sq.
γράφω, 1, 133. 7, 14.
γυμνάζεσθαι, 1, 6.
γυμνητεία, 7, 37.
γυμνικός, 3, 104.
γυμνός, 2, 49. τὰ γυμνά, 5, 10.
γυμνοπαιδίαι, 5, 82.
γυμνοῦσθαι, 1, 6.
γύμνωσις, die offene Seite, 5, 71.
γυναικεῖος, 2, 45.
γυνή, 2, 29. 3, 104.
γωνιώδης, 8, 104.

Δ.

δαιμόνιος, 2, 64.
δαίμων, 4, 97.
δάκρυα, 7, 75.
δάνεισμα, 1, 121.
δαπανᾶν, 4, 3. 6, 47. 8, 45.
δαπάνη, 1, 83. 2, 77. 8, 46. sumtus et unde sumtus fiant, 3, 31. p. 433.
δάπανος, 5, 103.
δάς, ᾰδός, 7, 53.
δασύ, 4, 29.
δέ post parenthesin illatum, 1, 18. 3, 107. 4, 132. 8, 79. post participium, 7, 27. in apodosi, 1, 11. 2, 46. 65. 3, 98 8, 70. δέ pro γάρ, 1, 77. 86. 8, 69. δέ — τε, 1, 69. 3, 40, 4, 95. δ' οὖν, utut est, 3, 84. 8, 87. δέ pro γάρ, 1, 77. δέ praegresso participio, 7, 27.
δέδοικα, 1, 49. 2, 11. 3, 77. 4, 27. 7, 75. ἐδέδισαν, 4, 55.
δεῖ, 2, 77. 4, 55. 8, 82. τὰ δέοντα, 1, 138. δέουσαι μιᾶς τεσσαράκοντα, 8, 7. δέον, 2, 89. 4, 17. 5, 66. ἑνὸς δέοντι et δέοντος, 4, 102. δεῖ et δεῖσθαι permutantur, adn. ad 4, 130. ἐλαχίστου ἐδέησε, 2, 77.
δείλη ὀψία, 3, 74. 4, 69. 8, 25.
δεῖμα, 2, 102. 7, 80.
δεῖν. ligare, 1, 93.
δεινός. 1, 120. 2, 42. 3, 40. 66. 4, 59. 83. 6, 104. 8, 46. τὰ δεινά, der Krieg, 2, 40. δεινὸν οὐ καθ' ἓν μόνον, 7, 75. δεινότατος, 2, 51. 3, 53. δεινότερος, 3, 45. 4, 10.
δεινότης, 8, 68.
δεινοῦν, 8, 74.
δειπνοποιεῖσθαι, 4, 103. et δεῖπνον ποιεῖσθαι, 7, 39. adn.
δεῖσθαι, 1, 32. 3, 55. 4, 21. 7, 63. τινά, 5, 36. extr. ὅπως, ibid.
δέκα, 6, 50.
δεκαετής, 5, 26. p. 33.
δεκάμφορος ναῦς, 7, 25. p. 281.
δεκάπλεθρον, 6, 102. adn. ad 6, 69. p. 230.
δελφινοφόρος, 7, 41.
δελφίς machina, ibid.
δένδρα, 4, 69. δένδρεα, arbores frugiferae, 2, 75.
δεξιός, 5, 10. δεξιοί et ἀμαθεῖς, 3, 37. adn. 82. p. 504 sq. δεξιὸν κέρας pro τὸ δ. κ. 4, 31. adn.
δέος, 1, 26. 3, 14. 5, 50. Ehrgefühl, 2, 37.
δέρρεις, 2, 75.
δεσμοῖς φυλάσσειν, 4, 41.
δεσποσιοναῦται Helotae, 5, 34.
δεσπότης, 6, 80.
δεύτερος, 2, 97. 6, 78. δεύτ. et ἕτερος, 3, 49.
δέχεσθαι, 1, 37. 2, 11. 5, 94. 6, 44. 7, 77. ἀγορᾷ — ὕδατι — ὅρμῳ, 6, 39. adn.
δεχήμερος, 5, 26. 32.
δή opinionem significat ab aliis allatam, ut δῆθεν, 3, 10. 104. 4, 47. 6, 80. adn. ad 6, 31. sonum addit vocibus, 1, 74. post superlativum, 1, 1. 2. 50. 2, 64. γάρ δή, 1, 8. γε δή, 4, 78. ὁπότε δέ — ἐνταῦθα δή, 8, 53. δή που, 1, 121. 8, 87. οἷα δή, 8, 84. ἀεὶ δή ποτε, 1, 13. ὀλίγοι δή, 1, 33.
δῆθεν, 1, 92. 127. 3, 68. 111. 4, 99.
δῆλος, 1, 140. 3, 64. δῆλον δέ — γάρ, 1, 11.
δηλοῦν, 1, 3. 11. 134. 2, 35. 7, 38. cum participio, 1, 21. μὴ δηλοῦν, dissimulare, 1, 82.
δήλωσις, 4, 126.
δημαγωγός, 4, 21.
δημιουργός, 5, 47.
δημοκρατεῖσθαι, 8, 73.
δημοκρατία, 2, 37. 65. 8, 90.
δῆμος, 2, 65. 8, 64. 70. δῆμος apud Spartanos quid, 1, 67. δῆμος et πόλις, 2, 19. 3, 2. οἱ δῆμοι τῆς Ἀττικῆς καλούμενοι, 2, 19. extr. δῆμος plebs, 2, 65. 3, 27. 5, 4. δῆμος populare imperium, 6, 28. ἐπὶ τῷ δήμῳ, contra populare imperium, 6, 61. τὸν δῆμον καταλύειν, 3, 81. καταπαύειν, 1, 107. fin. δῆμος ex adverso ponitur tyrannidi, 6, 89. p. 223. δήμου προεισιήκει, 3, 70. προστάται, 3, 82. init. 6, 35.
Δημοσθένη et Δημοσθένην, 3, 107.
δημόσιος, 2, 35. 5, 67. sine articulo, 6, 31. τὸ δημόσιον, 5, 18. δημοσίᾳ, 4, 121. 5, 67.
δημοτικός, 6, 28. δημοτική et δημοτελὴς ἑορτή, 2, 15. p. 281.
δηοῦν, 2, 13. 3, 26.
διά c. acc. 6, 56. διά cum genit. et acc. quid differant, 1, 83. 2, 40. p. 320. 6, 57. 61. p. 186. διά cum genitivo per, praeter, 6, 101. δι' ἀσφαλείας, 1, 17. δι' ἀχθηδόνα,

4, 40. *δι' ὀργῆς*, 2, 11. 5, 29. *διὰ μάχης ἐλθεῖν*, 2, 11. *δι' ἐλάσσονος*, 7, 4. *δι' ἡσυχίας ἔχειν*, 2, 22. *δι' ὄχλου εἶναι*, 1, 73. *δι' ὀλίγου*, 6, 11. 7, 70. adn. *οἱ διὰ πλείστου*, 4, 115. *διὰ πολλοῦ*, 3, 94. *οἱ διὰ μέσου*, 8, 75. *διὰ παρασκευῆς*, 4, 8. 8, 95. *διὰ φυλακῆς*, 8, 39. *ἔχειν*, 7, 8. p. 263 sq. *διὰ χειρὸς* et *μετὰ χειρὸς ἔχειν*, 2, 13. p. 270. *διὰ χρόνου*, 2, 94. *ἐπιμιγνύναι διὰ θαλάσσης*, 1, 2. *δι' ἐλαχίστης βουλῆς*, 1, 138. *διὰ νυκτὸς*, 2, 4. *διὰ κενῆς*, 4, 126. *διὰ προφυλακῆς*, 4, 30. *διὰ πάσης*, 1, 14. *διὰ τοσούτου*, 2, 29. *δ. βραχείας μελήσεως*, 5, 66. *διὰ φόβου εἶναι*, 6, 58.

διαβαίνειν, 3, 106. 4, 103.

διαβάλλειν, 3, 109. 4, 22. 8, 86. *τινά*, 8, 81. *τινά ἔς τι*, 8, 88. *διαβάλλεσθαι*, 8, 83. 109. *τινι*, 8, 81. *ὁ διαβάλλων*, *accusator*, 3, 4.

διάβασις pons, *vadum*, 6, 101. p. 244. — 3, 23. 7, 74.

διαβατήρια, 5, 54. 116.

διαβατός, 2, 5.

διαβιβάζειν, 4, 8.

διαβοᾶν, 8, 53.

διαβολαί, 1, 127. 2, 65. 6, 29. 90. 8, 91. 109. *διαβ.* et *διαφοραί*, 2, 65.

διαβόλως, 6, 15.

διαβουλεύεσθαι, 2, 5. 6, 34.

διάβροχος, 7, 12.

διάγγελος, 7, 48. p. 308. adn. 7, 73.

διάγειν, zögern, 1, 90. — 4, 78. 7, 71. cum participio, 7, 39.

διαγίγνεσθαι, 5, 16.

διαγιγνώσκειν, 1, 87. 3, 53. 4, 46.

διαγνώμη, 1, 87. 3, 42. 67.

διάγνωσις, 1, 50.

διαγωνίζεσθαι, 1, 39. 8, 46.

διάδηλος, 4, 68.

διαδιδράσκειν, 7, 85.

διαδιδόναι, 1, 76. 4, 38. 8, 29.

διαδικαιοῦν, 4, 106.

διαδοχή, 2, 36. 7, 27.

διάδοχος, 8, 85.

διαδύνειν, 4, 110.

διάζωμα, 1, 6.

διαζωννύναι, 1, 6.

διαθέειν, 8, 92.

διαθορυβεῖν, 5, 29.

διαθροῦν, 6, 46. 8, 91.

διαιρεῖσθαι τοῖς ἔργοις, 5, 26. *τὸ διῃρημένον*, 2, 76. p. 367.

διαίρετος, 1, 84.

δίαιτα, 1, 6. 135. 6, 15. Aufenthaltsort, 2, 102.

διαιτᾶσθαι, 2, 14. 7, 77. *πολλὰ ἐς θεοὺς νόμιμα*, 7, 76.

διαίτημα, 1, 6.

διακεῖσθαι, 1, 75. 8, 38.

διακελεύειν, 8, 97.

διακελευσμός, 7, 71.

διάκενος, 4, 135. 5, 71.

διακηρυκεύεσθαι, 4, 37.

διακινδυνεύειν, 4, 29. 6, 99.

διακινεῖν, 5, 25.

διακλέπτειν, 7, 85.

διακληροῦσθαι, 8, 30.

διακομίζειν, 3, 23.

διάκονος, 1, 153.

διακόπτειν, 2, 4.

διάκοσμος, 4, 93.

διακοσμεῖν, 1, 20.

διακρίνειν, 1, 49. 105. 3, 9. 4, 25. *διακρίνεσθαι πρός τινας*, 1, 18. *ἐπ' οἴκου*, 4, 25. 5, 40. adn. *διακριθῆμεν*, 5, 79. p. 93.

διακριτέα, 1, 86.

διακωλύειν, 1, 133. 2, 17. 8, 82.

διακωχή, 3, 87.

διαλανθάνειν, 2, 68.

διαλέγειν, 5, 59. 6, 57. 8, 93.

διαλείπειν, 5, 10. 7, 38.

διαλλακτής. 4, 60.

διαλλάσσεσθαι, 1, 120. adn. 3, 10. 6, 47.

διαλύειν, 1, 140. 3, 83. 5, 113.

διάλυσις, 1, 137. 4, 19.

διαλυτής, 3, 82.

διαμαρτάνειν, 7, 44.

διαμαρτία, 4, 89.

διαμᾶσθαι, 4, 26.

διαμάχεσθαι, 3, 42. 5, 41.

διαμέλλειν, 1, 142. 6, 75.

διαμέλλησις, 5, 99.

διαμέμφεσθαι, 8, 89.

διαναυμαχεῖν, 8, 78.

διανισιάναι, 4, 128.

διανοεῖσθαι, 1, 1. 5, 46. 8, 40. sequente futuro, 8, 55. non iungitur cum participio, 1, 141. *ὅτι ἐγγύτατα τούτου διανοηθέντες*, 3, 40. p. 450.

διάνοια, 1, 138. 2, 21. 5, 9. 6, 21. *ἀναγκαῖος*, 7, 60. *ἐν διανοίᾳ εἶναι*, 6, 65.

διαπαντός, quomodo participiis iungatur, 1, 76.

διαπειρᾶν, 6, 91.

διαπεραιοῦν, 8, 32.

διαπέρθειν, 8, 24.

διαπλεῖν, 4, 25.

διαπλῆθειν, 7, 85.

διάπλους, 3, 93.

διαπολεμεῖν, 6, 37. 7, 14.

διαπολέμησις, 7, 42.

διαπομπή, 6, 41.

διαπόντιος, 1, 141.

διαπορεύειν, 5, 52.

διαπράσσειν, 1, 87. 131. 3, 72. 4, 28. *διαπράσσεσθαι*, 3, 82. 5, 89.

διαπρεπής, 2, 34. 6, 16.

διαρκής, 1, 15.

διαρπάζειν, 8, 31.

διάρροια, 2, 49.

Διάσια, 1, 126.

διασκευάζειν, 4, 38.

διασκοπεῖν, 6, 59. 7, 48. c. genit. 1, 52. 7, 71. 8, 4.

διασπᾶν, 7, 78.

διάστασις ἔς τινα, 6, 18.

διασταυροῦν, 6, 97.

διάστημα supplendum, 4, 24. 7, 69.

διασώζεσθαι, 3, 39.

διατάσσειν, 4, 31. 130.

διατείχισμα, 3, 34. 7, 60.

διατελεῖν, 6, 89. cum participio, 7, 38.

διατιθέναι, 6, 57.

διατρέχειν, 2, 7. 4, 79.

διατρίβειν, 1, 125. 7, 43. *διατριβῆναι*, 8, 78.

διατριβή, 3, 38. 5, 8. 2.

διαφαίνεσθαι, 1, 18. 2, 51.

διαφέρειν, 1, 18. 3, 42. 83. vers. fin. 5, 102. 6, 54. *διαφέρει*, 3, 82. init. *διαφέρειν*, i. qu. *κρεῖσσον γίγνεσθαι*, 3, 83. *διαφέρειν πόλεμον*, 1, 11. 6, 54. *τὰ διαφέροντα*, 3, 82. init. *διαφερόντως*, 2, 60. 8, 68. *διαφερόντως τι*, 1, 138.

διαφεύγειν, 2, 60. 3, 22. 6, 78. *διαφεύγειν ἔξω*, 6, 90. *διαφ.* losgegesprochen werden, 3, 40.

διάφευξις, 3, 23.

διαφθείρειν, 2, 5. 77. 4, 40. 6, 18. *affligere*, 1, 2. 24. *extinguere*, 2, 51. *ναῦν*, 2, 84. 92. *διέφθαρτο*, 7, 84.

διαφθορά, 8, 86.

διαφιέναι, 7, 32. p. 291.

διαφορά, 1, 112. 2, 62. 3, 10. 4, 83. 7, 57. *διαφοραί*, 2, 65. 3, 11. 82. init. *διαφοραὶ* et *διαβολαί*, 2, 65. et *πόλεμοι*, 4, 61. *διαφορεῖν*, 6, 91. p. 227.

διάφορος, 2, 27. 3, 54. 4, 3. 79. 6, 15. 8, 75. *διάφορα*, 1, 78. 140. 2, 37. 3, 82. init. *διάφορον μᾶλλον*, 4, 4. *τι τὸ διάφορον*, 7, 55. *διαφόρως*, 7, 71. *ἔχειν*, 6, 18.

διάφραγμα, 1, 133.

διαφράσσω, 7, 32. p. 291.

διαφυγγάνω, 7, 44.

διαφυγή, 8, 11.

διαχείρισις, 1, 97.

διαχεῖσθαι, 2, 75. *τὸ διαχεόμενον*, 2, 76. Cum hoc loco propter neutrum conf. 4, 4. *ὡς ἕκαστόν τι*, ubi v. Arn.

διαχρᾶσθαι, 1, 126. 3, 36. 81.

διαψηφίζεσθαι, 4, 88.

διαψῦξαι ναῦς, 7, 12.

δίγλωσσος, 8, 85.

διδασκαλεῖον, 7, 29.

διδάσκαλος, 5, 30.

διδάσκω, 1, 76. 2, 93. 5, 86.

διδαχή, 1, 120.

διδόναι, 1, 28. 5, 10. *διδόναι καὶ δέχεσθαι τὰ δίκαια*, 1, 37. *διδόναι ὅρκον*, 3, 82. p. 504. *διδόναι, dare paratum esse*, 1, 140. *διδ.* sequente infin. 2, 27.

διεγγυᾶν, 3, 70.

διείργειν, 6, 1.

διεκπλεῖν, 1, 50. 7, 36. p. 296.

διέκπλους, 1, 49. 7, 36. *enavigatio*, 7, 69. p. 334.

διεξέρχεσθαι, 3, 45.

διεορτάζειν, 8, 9.

διέρχεσθαι, 1, 82. 4, 62. 7, 43.

διετήσιος, 2, 38.

διέχειν, 8, 95. *διέχετον*, 2, 86.

διηγεῖσθαι, 6, 54.

διήκειν, 4, 36. adn.

διήμι, 5, 47. *διιέναι* exercitum, 7, 32. p. 292. adn.

διικνεῖσθαι, 7, 79.

διιστάναι, 1, 18. 4, 61. 6, 77.

δικάζειν, 1, 28. 5, 31. *δικάζεσθαι*, 1, 28. 3, 44. 5, 79.

δίκαιος, 4, 22. 106. 5, 18. 98. *δικαίως*, 4, 62. 118. *δικαιότερον*, 4, 118. *ἐκ τοῦ δικαίου*, 2, 89. *δίκαιοί (ἐστε) καταστήσαντες*, 3, 59. extr.

δικαιοῦν, 2, 67. 4, 64. 122. 6, 89. *δικαιοῦσθαι*, 3, 40.

δικαίωμα, 1, 41. 6, 79. 80.

δικαίωσις, 1, 141. 3, 82. p. 499 sq. 5, 17. 8, 66.

δικαστήριον, 3, 105.

δικωτής, 1, 37. 4, 83.

δίκη, 1, 28. 78. 5, 41. 49. δίκαι et δίκαιον, 5, 18.
δίμοιρον, τό, 1, 74.
δίοδος, 2, 4. 5, 47.
διοικοδομεῖν, 8, 90.
δίολκος, 4, 42. adn.
διολλύναι, 3, 40. 8. 26. διόλλυσθαι nunquam cum sensu activo, 3, 40. 7, 71. p. 339.
διολύγιος, 7, 75. p. 342. adn.
διόρυγμα Xerxis in monte Atho, 4, 109.
διορύσσειν, 2, 3.
διότι, 3, 81, 4, 62.
διπλάσιος, 1, 10. 86. 7, 67. διπλασίως, 8, 1.
διπλοῦν τεῖχος adn. ad 6, 96. p. 230sq.
δίς, 2, 51.
διφθέραι, 2, 75. βασιλικαί, 1, 129.
δίχα, 1, 64. 4, 61. 8. 46.
δίψα et δίψος, 2, 49. 7, 87.
διωθεῖν, 2, 84. 4, 108.
διώκειν, 2, 63. 91. 4, 33.
δίωξις, 3, 97. 4, 44. δίωξιν ποιεῖσθαι, 8, 102.
δοκεῖν, 1, 29. 84. 2, 21. 102. 3, 36. 4, 15. 8, 90. δοκεῖν δέ μοι, 8, 64. δοκεῖν supplendum, 3, 42. ἢ δοκεῖτε, 4, 62. δοκεῖν φαίνεσθαι, 1, 122. δοκεῖν et φαίνεσθαι, 1, 2. δοκεῖν putare, 4, 14. 62. δοκεῖν εἶναι, nunquam εἶναι δοκεῖν, 1, 77.
δόκησις, 2, 35 p. 307. 2, 84. 4, 126. δόκησις cum infinitivo fut. et aor. 4, 55. δόκησις δώρων. 5, 16.
δοκιμάζειν, iudicare probandum esse, 2, 35. p. 307. 3, 38. 6, 53.
δοκός, 2, 76. 4, 112.
δόξα, 1, 32. 2, 42. 4, 12. 126. 7, 66.
δοξάζειν, 1, 120.
δοράτιον, 4, 34.
δορί, 1, 128. 4, 98. 99.
δορυφορεῖν τινα, 1, 130. δορυφόρος, 6, 56.
δόσις, 1, 137. δόσεις ἐμβόλων, 7, 36. adn.
δουλεία, 1, 8. 2, 72. 5, 23. 6, 40.
δουλεύειν, 1, 81. 2, 63. 5, 92.
δοῦλοι et ἀνδράποδα, 5, 9. p. 13 sq.
δουλοῦν et δουλοῦσθαι, 2, 61. 4, 34. 6, 77. δουλοῦσθαι τὴν γνώμην, 4, 34. δουλοῦσθαι et ἀνδραποδίζειν, 1, 113.
δούλωσις, 3, 10. δ. et ἀνδραποδισμός, 1, 98.
δρᾶν, 1, 6. 131. 2, 40. 3, 68. 4, 19. 5, 66. 6, 16. 25. 8, 50. δρᾶν rem universe significat, quae deinde non addito pronomine pluribus explicatur, 2, 60. 6, 11. conf. adn. ad 6, 36. 91. ἔδρασαν τοῦτο ἐς φρέατα, 2, 49. p. 338. conf. 3, 40. p. 449.
δραστήριος, 2, 63. 4, 81.
δραχμή, 3, 17.
δρεπανοειδής, 6, 4.
δρέπανον, 6, 4.
δρόμος, 4, 31. 112. 5, 3.
δύναμις, 1, 2. 3, 93. 4, 108. 6, 92. 7, 77. 8, 2.
δύνασθαι, 1, 88. 4, 105. 6, 36. τοὺς λόγους ὡς ἔργα δυναμένους, 6, 40. 7, 58. 8, 23. οἱ δυνάμενοι, 6, 39. μέγα δύνασθαι, 6, 58.
δυναστεία, 3, 62.
δυναστεύειν, 2, 102.
δυνατός, 1, 13. 2, 15. 3, 86. 4, 65. 5, 89. 7, 60. 8, 40. οἱ δυνατοί, 8, 21. δυνατώτατος, 1, 14. 2, 2.
δύνειν de stellis, 2, 78.
δύο, 4, 87. 8, 63. τὰ δύο μέρη, 1, 74. 2, 10. 47. et saep. τοῖν et τῶν δυοῖν, 8, 44. δύο et δυοῖν, 5, 84. δυσί et δυοῖν, 8, 101. δυοῖν et δυεῖν, 4, 8.
δυσανασχετεῖν, 7, 71.
δύσβατος, 4, 129.
δυσέμβατος, 4, 10.
δυσέρως, 6, 13.
δυσεσβολώτατος, 3, 101.
δύσις, 2, 96. de stellis, 2, 78.
δύσκλεια, 3, 58.
δύσνους, 2, 60.
δύσοδος, 1, 107.
δυσπρόσβατος, 4, 129.
δυσπρόσοδος, 5, 65.
δυστυχεῖν, 5, 46. 6, 16.
δυστυχής, ein Vagabund, 2, 41. adn.
δυστυχία, 6, 55. 7, 86.
δυσχερής, 4, 85.
δυσωδης, 2, 49.
δωμάτιον, Gemach, 1, 134. adn.
δωρεά, 3, 51.
Δωριῆς ἡ μητρόπολις, 3, 92.
δωροδοκία, δωροδόκημα, Attici iuris vocabula, 5, 16.
δῶρον, 2, 101. δώρων δόκησις, 5, 16.

E.

ἐάν semper Thuc., nunquam ἄν, 4, 46. 6, 13. 18. 8, 75. ἐὰν καὶ ὁτιοῦν παραβαθῇ, 4, 23. ἐάν et εἰ, 3, 44.
ἐᾶν, 1, 137. 2, 69. 4, 16. 8, 46. οὐκ ἐᾶν — οὐκ εἶα, 1, 28. 6, 72. οὐκ εἴασεν, ibid.
ἔαρ, 8, 7. πρὸς ἔαρ, 4, 135. et saep.
ἑαυτῶν pro σφῶν, 3, 78. ἑαυτοὺς et ἀλλήλους, 3, 81. ἑαυτοῦ et αὐτοῦ, 1, 36. adn. ἀφ' ἑαυτοῦ, 4, 68. πρὸς ἑαυτῶν, 7, 36. ἐν ἑαυτοῖς et ἐν ἀλλήλοις, 4, 25.
ἐγγηράσκειν, 6, 18.
ἐγγίγνεσθαι, 2, 49. 8, 9. ἐγγενησόμενον, 7, 68.
ἐγγράφειν. ἐγγεγραμμένος κτείνειν, 1, 132.
ἐγγύς, 2, 44. 71. 7, 69. ἐγγύτατος, 1, 20. 3, 62. 4, 67. 8, 96. ἐγγύτερος, 2, 21. ἐγγυτάτω κείμενον, 3, 38. ἐγγύτατα γίγνεσθαί τινι τῇ γνώμῃ, 1, 143.
ἐγγώνιος, eckicht, non viereckig, 1, 93.
Ἔγεστα et Αἴγεστα, 6, 6. p. 121.
ἐγείρειν, 1, 121.
ἐγκαθίζεσθαι, 4, 21. νόμῳ, 5, 70.
ἐγκαθίστασθαι, 1, 4.
ἐγκαθορμίζεσθαι, 4, 1. adn. ad 6, 49.
ἐγκαλλώπισμα, 2, 62.
ἐγκάρσιος, 2, 76. 6, 99. ἐγκάρσιον τεῖχος, 6, 66. adn. et ad 6, 96. p. 230. 7, 4. ἐγκαρσίως, 2, 76.
ἐγκαρτερεῖν, 2, 61.
ἐγκατακλείειν, 5, 83.
ἐγκαταλαμβάνειν, 4, 19. ἐγκαταληφθέντες et ἐγκαταλειφθέντες, 4, 8.
ἐγκαταλέγειν, 1, 93.
ἐγκαταλείπειν, 2, 80. 102. ἐγκαταλειφθέντες et ἐγκαταληφθέντες, 4, 8. 7, 30. p. 289.
ἐγκατάληψις, 5, 73.
ἐγκατασκήπτειν, 2, 47.
ἐγκατοικοδομεῖν, 3, 18.
ἐγκεῖσθαι, 1, 144. 2, 59. 4, 22. 80. 5, 73. 8, 85.
ἔγκλημα, 1, 34. 78. 4, 23. 86.
ἐγκραζειν, 8, 84. ἐγκραγόντες, ibid.
ἐγκρατέστερος, 1, 118. ἐγκρατῶς, 6, 92.
ἐγκύπτειν, 4, 4.
ἐγχειρεῖν, 1, 84. 4, 47. 8, 24.
ἐγχειρίδια, 3, 70.
ἐγχειρίζειν, 5, 118.
ἐγχρονίζειν, 3, 27.
ἐγχώριον, τό, 4, 78.
ἐγώ et ἡμεῖς, Thuc. nunquam permutat, 6, 89.
ἐδάφη, 1, 10. ἐς ἔδαφος ἐκ τῶν θεμελίων, 3, 68.
ἕδρα, 5, 7.
ἐδώδιμος, 7, 78.
ἐθάς, 2, 44.
ἐθελοντηδόν, 8, 98.
ἐθελοντής, 3, 20.
ἐθελοντί, 8, 2.
ἐθελοπρόξενος, 3, 70.
ἐθελούσιος κίνδυνος, 7, 8. extr. adn.
ἔθνος, 1, 24.
εἰ et ἤν, 2, 5. 3, 44. 6, 21. εἰ et ἐάν, 3, 44. εἰ vel ἤν deficiente apodosi, 3, 3. εἰ, ob nicht, 1, 2. 4, 40. εἰ ob, 1, 141. εἰ cum coniunctivo, 1, 139. 6, 21, 8, 53. εἰ δὲ μή, sin minus, 1, 27. 28. alioqui, 1, 78. 6, 86. εἰ μὴ εἰ, 1, 17. εἰ μή, adverbialiter, 2, 18. 5, 47. 7, 38. εἰ μὴ καὶ et εἰ καὶ μή, 6, 60. εἰ μὴ — ἀλλά, 2, 11. εἴ τε, 6, 7. 8, 24. εἴ τε pro εἰ δέ, 2, 84. 8, 24. εἰ οὐ, 1, 121. 3, 55. εἴ τῳ ἱκανὸς τεκμηριῶσαι, 1, 9. εἰ cum optat. sine ἄν, 7, 79. εἰ sequente optativo et indicat. 1, 27. 8, 53. c. indicativo praeteriti, 1, 37. εἰ καί et καὶ εἰ, 2, 60. εἰ καί id. qu. καίπερ, 5, 47. εἰ ἄρα c. optat. 2, 5. 12. εἴ πως, 1, 58. 2, 67. εἴ ποθεν, 1, 82. εἰ — ἢ εἰ, 4, 62. εἴ ποι, 8, 55. καὶ εἴ του ἄλλου locutio elliptica, 7, 21. εἰ cum protasi deest, 1, 71. p. 167. 2, 60. 102. εἰ μή τι et εἴ τι μή, 1, 72. 6, 40. p. 165. εἰ consilium, non conditionem indicans, Praef. p. XIV. εἴ του ἄλλου in sententia in medio interposita, 7, 21.
εἴδειν, 3, 113. 4, 67. 6, 33. 8, 87.
εἰδέναι ὅτι et ὅπως, 1, 122.
εἶδος, 2, 50. 8, 56. 90. pro τρόπος, 8, 89. adn. ἐπὶ πλεῖστα εἴδη, 2, 41.
εἰκάζειν, 1, 10. 3, 20. 4, 126. 6, 60. 92. 8, 46.
εἰκαστής, 1, 138.
εἴκειν, 1, 38. 82.
εἰκός, 4, 8. 5, 88. 6, 2. 7, 17. 72. εἰκότως, 1, 37. 4, 73. ἐκ τοῦ εἰκότος, 2, 89. τὸ οὐκ εἰκός, 2, 89.
εἰκοστή, 6, 54. 7, 28. εἰκοστολόγοι ibid. adn.
εἶμι, 3, 64. 4, 72. 100. 5, 30. ἰέναι et εἶναι, 3, 12. ἰέναι ἐπί τινα, ib. 3, 62. 4, 93. ἐπὶ Κατάνην, 6, 65. ἦσαν, non ἦσαν vel ἦισαν Thuc., 1, 1. ἰέναι ἐς πόλεμον, 1, 1. ἐς πεῖραν, 2, 41.
εἰμί, 1, 132. 2, 7. 77. 5, 40. 6, 65. 8, 14. supplendum, 1. 120. ἐκὼν

εἶναι, 1, 21. 2, 89. conf. adn. ad 6, 12. 14. extr. 7, 81. p. 351. ὡς παλαιὰ εἶναι, 1, 21. πρῶτον, — τὸ νῦν εἶναι et sim. 2, 89. 3, 12. adn. 4, 28. 6, 12. adn. 6, 14. 8, 48. τὸ ἐπ' ἐκείνοις εἶναι, 8, 48. οὐκ ἔστι cum genit. 6, 22. ἔστιν ἃ χωρία, 1, 12. οἵ. 7, 11. εἰσὶν οἵ, 7, 44. εἶναι ἐς, 8, 95. εἶναι ὀρθῶς, 2, 87. εἶναι inservit circumscribendo participio, 1, 1. εἶναι pro ἐνεῖναι, 6, 12. ὧν iuxta καλεῖσθαι, 3, 82. adn. p. 504 sq. quando apud τυγχάνω omittatur, 8, 66. τὸ ὄν, die Wirklichkeit, 5, 8. ὧν supplendum, 1, 122. 138. 3, 62. 70. 82. p. 505. 112. 4, 17. 32. 85. 126. 5, 8. 6, 57. 7, 36. 55. 8, 33. 63. 101. extr. ἐστί suppl. 1, 120. εἶναι c. genit., zu etwas gehören, 1, 134. ἐσσοῦνται, 5, 77. τὰ ὄντα καὶ ἀπαναλισκόμενα, 7, 14. ἔστι τῳ ἐπιδεῖν, 7, 61.

εἰπεῖν, 3, 38. 4, 118. 6, 82. 7, 5. ad populum ferre, 4, 118. 8, 15. τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, 1, 138. p. 238.

εἴπερ, 1, 69. 124. adn. 2, 89. ἄξιοι εἴπερ τινὲς καὶ ἄλλοι, 1, 70. εἴπερ — γε, 3, 113. εἴπερ ποτὲ μάλισια δή, 4, 55.

εἴργειν, 1, 62. 95. 4, 9. 63. Et 1, 35. corrige εἴρξουσι pro εἵρξουσι.

εἰρεσία, 7, 14.

εἰρήνη, 1, 124. 4, 20. 61. ἐν εἰρήνῃ, ἐν τῇ εἰρήνῃ, 1, 144.

εἰρηναῖος, 1, 29.

εἰρκτή, 1, 131.

εἰς pro ἐς quando ap. Thucydidem, 2, 38. p. 313. Apud Matth., quo in adnotatione usus sum, scribe: und in den Zusammensetzungen ἔπειs — *mit folgendem kurzen Vocal.*

εἰς, 4, 92. 8, 86. non semper auget vim superlativi, ut μίαν πόλιν μάλισια ἠδικηκώς, 3, 39. cum superl. 3, 39 8, 68. ἑνὸς δέον, 4, 102. εἰς οὐδ' εἰς et εἰς οὐδείς, 2, 51. ἓν, 2, 97. 7, 14.

εἴσω, 8, 67. εἴσ. ἔσωθεν et ἐντός adn. ad 6, 96. p. 231. fin.

εἶτα, 1, 35.

εἴτε — εἴτε, 7, 1.

εἴωθα, 2, 45. 4, 108. 8, 68. εἴωθα et ἔωθα, 6, 58. εἰωθός ἔς τι, 3, 82. p. 500.

ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος, 2, 62. ἐκ τοῦ ὁμοίου, 1, 143. 3, 12. 4, 10. ἐξ ἴσου, 1, 140. ext. 4, 62. 63. ἐκ τοῦ ἴσου, 3, 12. ἐκ τῶν τάξεων, 3, 87. ἐκ τῶν πολέμων ἁπτεσθαι, 2, 34. ἐκ πολέμου, 1, 120. 124. ἐξ εἰρήνης, 1, 120. ἐξ ἡμισείας, zur Hälfte, 5, 20. ἐκ μέσου, zur Hälfte, 4, 133. ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον, 1, 2. ἐξ ὀλίγου, 2, 11. 61. 4, 108. ἐκ καταλόγου, 3, 87. ἐκ τοῦ εὐθέος, 1, 34. ἐκ in compositis pro ἔξω, 1, 131. 132. 3, 55. 7, 69. Conf. in ἐκδιαιτᾶσθαι et ἐκπρεπής. ἐξ et ἔξω, 3, 114. ἐκ παρέργου, 7, 27. 28. ἐξ ἀνάγκης, 7, 27. ἐκ nach einer Seite hin, 1, 64. 7, 31. 8, 33. ἐκ περιόντος, 8, 46. ἐκ περιουσίας, ibid. ἐκ τῶν παρόντων, 4, 73. p. 611. ἐκ καινῆς, 3, 92. ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς, 1, 39. conf. adn. ad 3, 82. p. 503. ἐκ τοῦ εἰκότος, 2, 89. ἐξ ἐπιβουλῆς, 8, 92. ἐκ πλείονος, 5, 82. 8, 91. ἐκ προσηκόντων, 3, 67. ἐκ causam indicans, 1, 2. 2, 62. 6, 38. ἐκ τοῦ δικαίου, 2, 89. καθαιρεῖν ἐς ἔδαφος ἐκ τῶν θεμελίων, 3, 68. ἐξ ἑνός γέ του τρόπου, 6, 34. πείσαντες ἐκ τῶν λόγων, 5, 61. τῇ ἐξ ἑαυτῶν ξυνέσει, 3, 37.

ἑκάς, 1, 80.

ἑκασταχόθεν, 7, 20.

ἑκασταχόσε, 4, 54. 8, 5.

ἕκαστος, 2, 87. 4, 25. 5, 4. 7, 64. 8, 1. ὁ ἕκαστος, 2, 22. 24. quomodo dicatur 7, 67. p. 330. ἕκαστοι et ξύμπαντες, 4, 73. ἕκαστος supplendum post μηδεὶς, οὐδείς, 4, 10. 8, 66.

ἑκάτερος, 4, 34. 5, 25. ὁ ἑκάτερος, 2, 22. 4, 22. καθ' ἑκάτερα, 7, 59. οὐχ ἑκάτεροι et οὐδέτεροι, ibid. ἑκατέρωθεν, 3, 6. 7, 78.

ἑκατόμπεδον, 3, 68. v. Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 177. a.

ἑκατόν, 2, 56.

ἐκβαίνειν, 7, 14.

ἐκβιάζειν, 5, 98.

ἐκβιβάζειν, 5, 98. elliptice, 6, 64.

ἐκβοᾶν, 1, 105.

ἐκβοήθεια, 3, 18.

ἐκβοηθεῖν, 1, 105.

ἐκβολή in narratione, 1, 97. σίτου, 2, 19. adn. 2, 102. 4, 1.

ἔκδειαι, 1, 99. 2, 69.

ἔκδημος, 1, 15.

ἐκδιαιτᾶσθαι, 1, 132.

ἐκδιδάσκειν, 6, 80.

ἐκδιδόναι (τέκνα, γυναῖκα) 8, 21.

ἐκδιδράσκειν, 6, 7.

ἐκδιώκειν, 1, 24.

ἐκδρομή, 4, 127.

ἔκδρομος, 4, 125.

ἐκεῖ καταπεφευγώς et sim. 3, 71. ἐκεῖ pro ἐκεῖσε adn. ad 6, 77. p. 208.

ἐκεῖνος, 3, 88. 4, 124. 8, 82. ἐκεῖνοι pro αὐτοί, 2, 7. pro σφῶν, 8, 45. ἐκείνου pro ἑαυτοῦ, 8, 12. Conf. 2, 13. ἐκείνως, 1, 77. 3, 46. 6, 11. ἐκεῖνος, dort, 1, 51. ἐκ. τε in appositione, 2, 15. p. 282 sq.

ἐκεῖσε — ἐκεῖ et ἐκεῖθεν, 1, 62. 3, 71. 6, 77.

ἐκεχειρία, 4, 58. 117. 5, 32. δεχήμερος, 5, 26. p. 33.

ἐκκαρποῦσθαι, 5, 28.

ἐκκάμνειν ὀλοφύρσεις, 2, 51.

ἐκκλέπτειν, 1, 115.

ἐκκλησία, 2, 22. 5, 46. ἐκκλ. — ἀγορά et ξύλλογος, 2, 22. init.

ἐκκλησιάζειν, 8, 77. ἐκκλ. et ἐξεκλησιάζειν, 8, 93.

ἔκκλητοι Spartae, 1, 67. adn.

ἐκκλίνειν, 5, 73.

ἐκκολάπτειν, 1, 132.

ἐκκομίζεσθαι, 2, 78. 7, 23.

ἐκκρεμαννύναι, 7, 75.

ἐκκρίνειν, 6, 31.

ἐκκρούειν, 4, 128.

ἐκλέγειν, 4, 59.

ἐκλείπειν, 2, 29. 4, 114. ἐκ τόπου τινός, 5, 80.

ἔκλεκτος λίθος, 6, 3. 66.

ἐκλιπές, 1, 97. 4, 52.

ἐκλογίζεσθαι, 1, 80. 2, 40. 4, 10.

ἐκνικᾶν, 1, 3. 21.

ἑκούσιος, 7, 8. ἐκ. et ἐκών, 1, 32. 138. 144. 1, 31. p. 432. 3, 33. ἑκουσίως, 4, 19. ἑκούσιος et ἑκουσίως, 8, 68. καθ' ἑκουσίαν (γνώμην) 8, 27. ἑκούσιοι et ἀκούσιοι κίνδυνοι, 7, 8. extr.

ἐκπέμπειν, 1, 95. 4, 49. 108.

ἐκπεμψις, 4, 85.

ἐκπίπτειν, 1, 2. 123. 8, 81. de navibus, 2, 92. 8, 34. ἐκπ. ἀπὸ τῶν ἐλπίδων, 8, 81.

ἐκπλεῖν, 6, 23. 8, 102. pro ἐκπλέοντα διαφυγγάνειν, 8, 102.

ἐκπλήγνυσθαι, 4, 125.

ἐκπληκτικός, 8, 92.

ἔκπληξις, 2, 94. 4, 34. 7, 42.

ἐκπλησσειν, 2, 38. 60. 6, 11. 7, 63.

ἔκπλους, 3, 4. 7, 50.

ἐκπνεῖν, 6, 104.

ἐκποδὼν στῆναι, 1, 40.

ἐκπολεμεῖν, 6, 77. et ἐκπολεμοῦν, 8, 57.

ἐκπολιορκεῖν sensu semper proprio apud Thuc. 1, 131. 134. 7, 14.

ἐκπονεῖν, 3, 38.

ἐκπορίζεσθαι, 1, 82. 6, 83.

ἐκπρεπής, 1, 38. ἐκπρεπέστερον, 3, 55.

ἔκπυστος, 3, 30.

ἐκπωμα, 6, 32.

ἐκρήγνυσθαι, 8, 84. ἐκραγέντες, ib.

ἔκσπονδος, 3, 68. ἔκσπονδοι πόλεις, 1, 40.

ἐκστρατεύεσθαι, 4, 129. 5, 55.

ἔκτασις, *animi cruciatus et angor*, 7, 71. p. 337.

ἐκτειχίζειν, 4, 4.

ἐκτίνειν, 5, 49.

ἕκτος, 8, 33.

ἑκτός, 2, 7. 4, 25. 8, 67.

ἑκτροπή, 5, 65.

ἐκτρύχειν, 3, 93. 7, 48.

ἐκφέρειν, 3, 84.

ἐκφεύγειν, 2, 4.

ἐκφοβεῖν, 6, 11.

ἐκφορά, 2, 34.

ἐκφροντίζειν, 3, 45.

ἐκχρηματίζεσθαι, 8, 87.

ἑκών, 1, 96. 2, 89.

ἔλαια, 6, 99.

ἔλασις, 1, 139.

ἔλασσον, 1, 125. 2, 22. 65. 4, 67. 7, 4. 8, 87. ἔλ. indeclinabile, 2, 13. p. 271 sq. 6, 1, 95. 8, 6.

ἐλάσσω, 7, 28.

ἐλασσοῦσθαι, 1, 77. 2, 62. 4, 59.

ἐλαύνειν, 1, 126. 8, 118.

ἐλάχιστος, 2, 18. 77. 4, 74. 7, 68.

ἐλεγεῖον, 1, 132.

ἐλέγχειν, 1, 131. 6, 86.

ἔλεγχος, 1, 135. 3, 53.

Ἔλειοι in Aegypto, 1, 110.

ἕλεος et οἶκτος, 3, 40.

ἐλευθερία, 4, 86. 7, 86. 8, 64. τῆς ἐλευθερίας τὸ πιστόν, 2, 40. extr.

ἐλεύθερος, 2, 43. ἐλευθέρως, 2, 65. ἐλευθερώτατος, 7, 69.

ἐλευθεροῦν, 3, 51. 4, 80. 118. ὁ ἐλευθερῶν, 1, 69. 2, 8. 4, 85.

ἐλευθέρωσις, 2, 72.

ἕλη, τά, in Aegypto, 1, 110.

ἕλκειν, 1, 50.

ἕλκος, 2, 49.

ἕλκωσις, 2, 49.

ἐλλαμπρύνεσθαι, 6, 12.
Ἑλλανοδίκαι, 5, 50. adn.
Ἑλλάς de viro, 2, 36. p. 309. pro Ἑλληνικός, 1, 131.
ἐλλείπειν, 1, 80. 120. 1, 69. deficere, 5, 103.
Ἑλλὴν γυνή, 2, 36. p. 309. πόλεμος, ibid.
Ἕλληνες νεανίσκοι, 8, 69.
ἑλληνίζεσθαι, 2, 68.
Ἑλληνικὸν, τό, pro οἱ Ἕλληνες, 1, 40. conf. 2, 45.
ἐλλιπής, 4, 55. 6, 69. 7, 8. τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης, 4, 63. 7, 8. constr. 5, 1. p. 4. 7, 8. p. 263.
ἕλος apud Syracusas, 6, 66. p. 197. init.
ἐλπίζειν, 1, 1. 2, 11. 3, 9. 5, 111. 6, 78. ἐλπ. τῇ τύχῃ, 3, 97. sequente infin. praes. et aor. 3, 95.
ἐλπίς, 1, 69. 138. 2, 42. 3, 14. 4, 62. 5, 83. 7, 25. 77. 8, 48. 81. vox mediae significationis, 6, 87. ἐλπὶς τοῦ φόβου, 7, 61. ἐλπίς τινος et περί τινος, 8, 81. ἐν ἐλπίδι εἶναι sequente infinitivo aoristi, 3, 3. 4, 70. ἐλπ. μεγάλη, μεγίστη, spes magnarum, maximarum rerum, 6, 31. extr. 7, 76. n. l. ab init.
ἐμβαίνειν et ἐσβαίνειν, 3, 80.
ἐμβάλλειν, 4, 14. 7, 34. ἐμβ. ἐς γῆν, 4, 65. ἐμβαλὲν (ἐμβαλῆν) ὅρκον, 5, 77. p. 80., ubi fortasse scribendum est ἐμβλῆν ὅρκον, nam in libris est ἐμενλῆν.
ἐμβατήρια Spart. 1, 50. 5, 69. extr. adn.
ἐμβιβάζειν, 1, 53.
ἐμβοᾶν, 4, 34. 112.
ἐμβολή, aries, 2, 76. 7, 34. 70. navium, 2, 89. 7, 36. 70. p. 335. pro ξμβολον, 2, 76. 7, 40.
ἔμβολον, 7, 34. adn. 36.
ἐμμένειν, 2, 2. 23. 4, 19. 5, 18. 6, 86.
ἔμμισθος, 6, 22.
ἐμός, 6, 79. 7, 86.
ἐμπαλάσσεσθαι, 7, 84.
ἐμπαρασχεῖν, 6, 12. 7, 56.
ἔμπειρία, 2, 85. 4, 10. 5, 7. 6, 18.
ἔμπειρος, 1, 80. 2, 4. ἐμπειρότερος, 1, 18. 2, 77. ἐμπειρότατος, 1, 81.
ἐμπιμπράναι, 1, 8. 6, 75.
ἐμπίπτειν, 2, 49. 76. 4, 28. 6, 24. ἐμπίπτει νόσος, 2, 48. ἐμπίπτειν ἐν, 7, 17.
ἐμπλήκτως, 3, 82. p. 500.
ἔμπνους, 1, 134.
ἐμποδών, 1, 53. 2, 45.
ἐμποιεῖν, 1, 2. 3, 38. 4, 81.
ἐμπολιτεύειν, 4, 106.
ἐμπορία, 1, 2.
ἐμπόριον, 4, 103.
ἔμπορος, 6, 31.
ἐμφανής, 2, 21. 4, 86.
ἐμφράσσειν, 4, 8.
ἔμφρων, 2, 84.
ἔμψυχος, 7, 29.
ἐν, apud, 7, 4. ἐν ξυγκομιδῇ, zur Erntezeit, 3, 15. ἐν εἰρήνῃ, zur Friedenszeit, 1, 144. ἐν δικασταῖς γίγνεσθαι, vor den Richterstuhl kommen, 3, 53. ἐν ὑμῖν, durch euch, 3, 57. ἐν μέτρῳ εἴκοσι σταδίων, durch eine Breite von etc. 2, 35. 6, 1. Conf. 4, 113. 6, 97. p. 235. 7, 8. et s. v. κινδυνεύειν. ἐν ex abundantia repetitur, 3, 53. ἐν τοῖς νόμοις, nach den Gesetzen, 1, 77. 5, 49. ἐν σφίσιν, unter sich, 4, 25. 5, 15. 38. 69. 8, 4. 8. 76. 7, 67. ἐν ἑαυτοῖς, 4, 25. 5, 15. 38. ἐν pro ἐς, ubi cum perfecto iungitur, 3, 71. ἐν ᾧ, 1, 39. 2, 35, p. 306. extr. 3, 84. p. 510. 6, 55. 7, 29. ἐν ᾧ μή, ibid. ἐν τομῇ, 1, 93. ἐν χρῷ navigare, 2, 84. ἐν κράτει, im Besitze von Macht, 2, 29. ἐν οἵῳ τρόπῳ, 1, 97. conf. 6, 54. p. 178. 7, 67. ἐν τοῖς πρώτοις, 4, 105. 7, 19. 27. 8, 89. ἐν πρώτοις, ibid. ἐν τοῖς πρῶτοι et ἐν τοῖς πρώτοις, 7, 19. ἐν τοῖς πρῶτοι, 1, 6. 3, 82. 7, 24. 8, 90. ἐν τύχῃ γίγνεται, 4, 73. ἐν τῷ πρὸ τοῦ et τούτου, 1, 32. ἐν τῷ τοιούτῳ τοῦ καιροῦ, 7, 2. p. 256. ἐν τοῖς πλείσιαι, 3, 17. ἐν βλάβῃ εἶναι, 5, 52. ἐν ὅσῳ, 8, 61. ἐν τῷ ἔργῳ, in der Schlacht, ibid. ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι, 1, 24. ἐν εἰδόσιν, 2, 36. 43. 4, 59. 6, 77. ἐν ἴσῳ καὶ εἰ, 2, 60. ἐν ὁμοίῳ, 4, 106. σφάλλεσθαι ἔν τινι, 2, 35. p. 305. 2, 65. Verba ex ἐν composita, 2, 44. p. 328. ἐν omittitur apud nomina urbium, 1, 73. 5, 18. p. 25. ἐν τοῖς χαλεπώταις, 7, 19. adn. 7, 71. p. 338.
ἐνάγειν, 2, 21. 4, 24. ἐς δίκην, 3, 70.
ἐναγής, 1, 126. 139.
ἐναγίζειν, 5, 11.
ἐναγωνίζεσθαι, 2, 74.
ἐναλλάσσεσθαι, 1, 120.

ἐναντίος, 1, 29. 3, 55. 8, 90. ἐναντιώτατος, 3, 42. ἐναντία, im Gegentheil, 1, 32. 6, 79.
ἐναντιοῦσθαι, 1, 137. 2, 40. 4, 21.
ἐναντίωμα, 4, 69.
ἐναντίωσις, 8, 50.
ἐναποθνήσκειν, 3, 104.
ἐναποκλᾶν, 4, 34.
ἐναταῖος, 2, 49.
ἐναυλίζεσθαι, 4, 54.
ἐνδεής, 1, 77. 2, 87. 5, 9. ἐνδεᾶ, was hinter eines Erwartung zurückbleibt, 1, 70. 77. 102. ἐνδεέστερος, 4, 65. ἐνδεεστέρως, 2, 35. 4, 39.
ἔνδεια, 7, 82. adn. ad 1, 99.
ἐνδεικνύναι, 4, 126.
ἐνδεκαταῖος, 2, 97.
ἐνδέχεσθαι, 1, 124. 3, 87. 4, 18. 7, 49. ἐνδέχεται, es ist möglich, 1, 140.
ἔνδηλος, 2, 64. 4, 41. 6, 36. ἐνδηλότατος, 1, 139.
ἔνδημοι ἀρχαί, 5, 47. ἐνδημιότατος, 1, 139.
ἐνδιατρίβειν, 2, 18. 7, 81.
ἐνδιδόναι, 3, 37. 4, 89. 7, 48. 66. 8, 54. ἐνδιδ. σπασμόν, 2, 49. p. 336.
ἔνδοθεν, 8, 71.
ἐνδοιάζεσθαι, 1, 122. 6, 91.
ἐνδοιαστῶς, 6, 10. 8, 87.
ἔνδον, 4, 104. 8, 67.
ἐνδύειν, 1, 130.
ἐνέδρα, 3, 90. 5, 56.
ἐνεδρεύειν, 4, 67.
ἐνειδεῖν, 1, 95. 7, 58.
ἐνείλλειν, 2, 76.
ἐνεῖναι, 2, 20. 4, 97. 8, 66.
ἕνεκα, 2, 101. 8, 87. ἕν. τούτου γε, 1, 143. extr. ἕνεκα tantum et ἕνεκεν Thucydides, 6, 56. p. 181. extr.
ἐνεργοὶ νῆες, 3, 17.
ἐνέργεια, 1, 6.
ἐνευδαιμονεῖν, 2, 44.
ἐνεχυράζειν ἄνδρα adn. ad 2, 40.
ἐνθάδε, 7, 62.
ἔνθεν, 7, 81. ἔνθεν καὶ ἔνθεν, 2, 76.
ἐνθένδε, 2, 1.
ἐνθυμεῖσθαι, 1, 120. 3, 40. 5, 32. 7, 18. 8, 68. c. genit. 1, 42. erfinden, 2, 40. p. 317 sq.
ἐνθύμησις, bange Ahnung, 1, 132. κατὰ ἐνθύμησιν, ibid.
ἐνθυμία, 5, 16.
ἐνθύμιον ποιεῖσθαι, 7, 18. 50.
ἔνι, 2, 40.
ἐνιαύσιος, 4, 117.
ἐνιαυτός, 1, 93. 4, 118.
ἐνιέναι, 4, 115.
ἐνίστασθαι, 8, 69.
ἐννέα, 5, 26. ἐννεάκρουνος, 2, 15. Ἐννέα ὁδοί, 1, 100.
ἔννομος, 4, 60.
ἐνοικεῖσθαι, 6, 2.
ἐνοικίζεσθαι, 6, 2.
ἐνοικοδομεῖν, 3, 85. zumauern, 6, 51.
ἐνορᾶν, 3, 30.
ἔνορκοι, foedere recepti, 2, 72.
ἐνσκήπτειν, 2, 47.
ἔνσπονδος, 1, 35. 3, 10. ἔνσπονδοι πόλεις, 1, 40.
ἐνστρατοπεδεύεσθαι, 2, 20.
ἐνταῦθα in apodosi, 1, 46. 2, 58.
ἐντειχίζεσθαι, 6, 90.
ἐντελευτᾶν, 2, 44.
ἐντελής, 8, 78.
ἐντέμνειν, 5, 11.
ἐντί, 5, 77.
ἐντόνως, 5, 70.
ἐντός, 2, 9. 4, 28. epexegetice additum, 1, 133. τὰ ἐντός, das Innere des Mundes, 2, 49. ἐντὸς τοῦ ἀκριβοῦς, 5, 90. ἐντὸς ποιεῖν τὴν τάξιν, 7, 5.
ἐντυγχάνειν, 4, 40. ὅτῳ ἐντύχοιεν, 7, 29.
Ἐνυάλιος, ὁ, templum Martis, 4, 67.
ἐνωμοτία, 4, 8. 5, 68.
ἐξαγγέλλειν, 8, 51.
ἐξάγγελος, 8, 51.
ἐξάγγελτος, 8, 14.
ἐξάγειν ἐπὶ πονηρότερα, 6, 89. ἐξάγεσθαι, 1, 93.
ἐξαιρεῖν, besiegen und unterjochen, 3, 113. 5, 43. conf. ξυνεξαιρεῖν.
ἐξαιρεῖσθαι, ausladen, 8, 28. 90.
ἐξαίρειν, 7, 24.
ἐξαίρεσις, 8, 90. adn.
ἐξαίρετος, 3, 68. ἐξαίρετον ποιεῖσθαι, 2, 24.
ἐξαλείφειν, 3, 20. 57. ἐξαλειμμένος, 3, 20.
ἐξαλλάσσεσθαι, 5, 71. 77.
ἐξαμαρτάνειν, 2, 22.
ἐξανάγεσθαι, 2, 25. 8, 16.
ἐξαναχωρεῖν c. acc. 4, 28.
ἐξανθεῖν, 2, 49.
ἐξανίστασθαι, 7, 49. 77.
ἐξαπαλλάσσεσθαι, 4, 28.
ἐξαπατᾶν, 2, 4.
ἐξαπίνας, 2, 48. 4, 25.
ἐξαργυρίζειν et ἐξαργυροῦν, 8, 81.
ἐξαρτᾶσθαι de rupe, 6, 96. p. 231.
ἐξαρτύεσθαι, 1, 14. 80. 6, 17. 37.

ἐξείργειν, 1, 118. 2, 13. ἐξειργεσθαι τῷ νόμῳ, 3, 70.
ἐξεκκλησιάζειν, 8, 93.
ἐξελέγχειν, 3, 64.
ἐξεργάζεσθαι, 1, 142. 4, 4. 6, 101.
ἐξέρχεσθαι, 4, 81. 7, 11. *exsequi*, 1, 70.
ἐξετάζειν, 6, 27. 8, 35.
ἐξέτασις, 4, 74.
ἐξευρίσκειν, 4, 118.
ἐξηγεῖσθαι, 3, 93. *portenta interpretari*, 7, 50. aussprechen, darstellen, *effari*, 1, 138. constr. 1, 19. 71. 3, 55. 6, 85.
ἐξήγησις, *interpretatio portentorum*, ibidem.
ἐξηγητής, *interpres portentorum*, 7, 50.
ἑξῆς, 2, 1. παντὶ ἑξῆς τεκμηρίῳ πιστεῦσαι, 1, 20.
ἐξιέναι, *exire*, 4, 65. 8, 67. *in bellum proficisci*, 1, 77. ἐκδήμους στρατείας, 1, 15.
ἐξιέναι de ostiis fluviorum, 1, 46. 2, 102.
ἐξικνεῖσθαι, 1, 70.
ἐξίστασθαι, 2, 61. 4, 28.
ἐξισοῦν, 6, 87.
ἔξοδος, 2, 10. 5, 14. *profectio in bellum*, 1, 77.
ἐξοικεῖσθαι, ganz bewohnt seyn, 2, 17.
ἐξορκοῦν, 5, 47.
ἐξορμᾶν ναῦν, 7, 14.
ἐξοτρύνειν, 1, 84.
ἐξουσία, 1, 16. 38. 3, 45. 5, 8 ἐξ. καὶ δύναμις, 1, 31. ἐξ. ἐς τὴν δίαιταν, 7, 69.
ἐξυβρίζειν, 1, 84. 3, 39.
ἔξω, 1, 10. 2, 18. 7, 69. ex abundantia adiectum, 4, 129. 7, 6. pro ἐκτός, 8, 67. ἐξ. τοξεύματος, 7, 30. τὰ ἔξω πράγματα, 1, 68. ἡ ἔξω πόλις, Acradina, 6, 3. p. 115. 6, 66. p. 192. 193.
ἐξωθεῖν, 2, 90 5, 72.
ἔξωθεν, 2, 49.
ἐοικε, 1, 38. 82. 4, 61.
ἑορτή, 1, 70. 5, 50. ἑορτὴ et ἱερομηνία, 3, 56.
ἐπαγγέλλειν, 5, 49. 6, 56. τὰς σπονδάς, 8, 10.
ἐπάγειν, 4, 64. ἐπάγεσθαι, 3, 10. et ὑπάγεσθαι, 3, 63.
ἐπαγωγή 3, 82. *advectio, subvectio*, 7, 4. p. 258. οἱ ἔσπλοι τῆς ἐπαγωγῆς, 7, 24.
ἐπαγωγός, 4, 88. 6, 8.
ἐπαινεῖν, 2, 25. 4, 65.
ἐπαινέτης, 2, 41.
ἔπαινος, 1, 84. 2, 4. 3, 104. 4, 120.
ἐπαίρειν, 3, 45. 4, 18. 8, 2. ἐπαίρεσθαι sequente infin. 1, 25.
ἐπαιτιᾶσθαι. 8, 9. 81.
ἐπάλτιος, 5, 65.
ἐπακολουθεῖν, 4, 128.
ἐπακούειν, 1, 82.
ἐπακτός, 6, 20.
ἐπαληθεύειν, 4, 85. 8, 52.
ἔπαλξις, 4, 69. 7, 28. παρ' ἔπαλξιν, 2, 13. p. 273.
ἐπαμύνειν, 6, 6.
ἐπαμφοτερίζειν, 8, 85.
ἐπαναβιβάζειν, 3, 32.
ἐπανάγειν, 7, 3.
ἐπαναγκάζειν, 5, 31.
ἐπαναγωγή, 7, 4. p. 258.
ἐπαναίρεσθαι βακτηρίαν, 8, 84.
ἐπανάσεισις, 4, 126.
ἐπανάστασις, 3, 39. τινι, 8, 21.
ἐπαναχωρεῖν, 4, 44.
ἐπαναχώρησις, 3, 89.
ἐπανειπεῖν, 6, 60.
ἐπανέρχεσθαι, 4, 135.
ἐπανίστασθαι, 3, 39. 5, 23.
ἐπανισοῦν, 8, 57.
ἐπανορθοῦν, 7, 77.
ἐπάντης, 7, 79.
ἐπάνωθεν, 2, 99.
ἐπάρατος, 2, 17. 8, 97.
ἐπαυλίζεσθαι, 4, 134.
ἐπαυρέσεις, 2, 53.
ἐπαχθής, 6, 54.
ἐπεί, 1, 5. 12. init. 4, 67. 6, 51.
ἐπείγεσθαι, 1, 93. 4, 105. 8, 81. sensu transitivo, 3, 2. 10. 8, 7. ἐπειχθείς, 3, 3.
ἐπειδή, 4, 130., ubi perperam olim ἐπειδάν. ἐπειδὴ δέ, 1, 11. 3, 10. οὐ πολὺς χρόνος ἐπειδή, 1, 6. p. 92. ἐπ. c. optativo, 1, 49. 2, 10.
ἔπειμι, 4, 38. 5, 10. 7, 27. ἐπόντας et ἐπιόντας, 4, 128. 131.
ἐπειπεῖν, 1, 67.
ἐπεισαγωγή, 8, 92.
ἐπεισέρχεσθαι, 2, 38. adn.
ἔπειτα, 1, 10. 7, 61. ἔπειτα δέ, zunächst aber, 6, 11. τὰ ἔπειτα, 5, 27.
ἐπεκβαίνειν, 8, 105.
ἐπεκβοηθεῖν, 7, 53.
ἐπεκδρομή, 4, 25.
ἐπέκεινα, 7, 58. 8, 104. τὰ ἐπέκεινα, 6, 63.

ἐπεκθεῖν, 4, 34.
ἐπέκπλους, 8, 20.
ἐπελπίζειν, 8, 1. 54.
ἐπεξάγειν, 5, 71. 7, 51. 52. 8, 25.
ἐπεξαγωγή, 8, 105.
ἐπέξειμι, 1, 84. 2, 22.
ἐπεξέρχεσθαι, 1, 22. 3, 40. 67. 5, 100. *ulcisci*, 3, 40.
ἐπεξέτασις, 6, 42.
ἐπεξιέναι τὰ δεινότατα, 3, 82. p. 506.
ἐπέξοδος, 5, 8.
ἐπεργασία, 1, 139.
ἐπερέσθαι. ἐπήροντο nonnulli libri habent pro ἐπηρώτων, 1, 25.
ἐπέρχεσθαι, 1, 70. 97. 7, 64. ἐπέρχ. τινα, 4, 60. 5, 110. *commeare*, 4, 120.
ἐπερωτᾶν, 1, 118. 3, 92. 7, 10. 8, 29.
ἐπερώτησις, 4, 38.
ἐπεσβαίνειν, 4, 14.
ἐπεσβάλλειν, 3, 13.
ἔπεσθαι, 2, 87. 3, 65. μετὰ τινός, 7, 57. p. 321. coll. 7, 52.
ἐπεσπλεῖν, 4, 13. 6, 2.
ἐπεσφέρεσθαι, 3, 53.
ἐπέτειος, 2, 80. ἐπέτ. et ἐπετήσιος, ibid.
ἐπεύνακτοι Helotae, 5, 34. adn.
ἐπέχειν, 1, 23. 2, 101 8, 94. ἐπ' ἀμφότερα, 7, 48. i. qu. ἐφεδρεύειν, 8, 105. ἐπέχειν τι, 2, 76. ἐπισχεῖν, 1, 90. 7, 33. 50. ἐπισχόντας, 5, 46. erreichen, 2, 77.
ἐπέχεσθαι (einhalten) non dicitur, 7, 33. p. 292.
ἔπη, *ornatus verborum*, 2, 41. p. 321. 3, 67.
ἐπηλυγάζεσθαι, 6, 36. adn. ad Marcell. §. 52.
ἐπηλύτης, 1, 9.
ἐπήν, 5, 47. 8, 58.
ἐπήρεια, 1, 26. κατ' ἐπήρειαν, aus Bosheit, ibid.
ἐπί in verbis compositis, 4, 120. Conf. ἐπιβουλεύσασθαι, 3, 82. ἐπιφέρειν, 1, 141. p. 243. cum dat. *contra*, 1, 40. 2, 92. 5, 51. 90. conditionem significat, 1, 34. während, 6, 34. extr. 61. c. acc. *adversus*, 2, 11. 68. 3, 68. 5, 7. 8, 11. c. accusativo aliquo vice subiecti vel obiecti fungitur, velut ἐπὶ μέγα τείχους, *magnam muri partem*, 2, 76. Conf. 1, 50. 4, 3. init. 12. 100. 7, 65. ἐπί cum nominibus urbium etc. in genitivo, ut ἐπὶ Μυκάλης, 2, 102. 7, 26. 8, 79. ἐπί cum participiorum genitivis, 8, 36. ἐπί cum numeralium genitivis et accusativis, velut ἐπὶ ὀκτώ et simil. 6, 67. 7, 79. ἐπ' ἀσπίδας πέντε καὶ εἴκοσι, 4, 93. ἐπὶ τὸ αὐτό, 6, 104. ἐπὶ τῇ γῇ, *adversus terram*, 3, 93. ἐπὶ δεινοῖς pro ἐν δεινοῖς, 1, 70. ἐφ' ἑαυτῷ εἶναι, 8, 58. ἐφ' ἑαυτῶν, 1, 141. τὸ ἐφ' ἑαυτῶν, 1, 16. 141. ἐπὶ σφῶν αὐτῶν, 2, 63. ἐφ' ἑαυτῆς et ἀφ' ἑαυτῆς, 6, 40. τὸ ἐπ' ἐκείνοις εἶναι, 8, 48. ἐπ' ἔτει ἑκατοστῷ, 8, 68. ἐπὶ θάλασσαν, *in Asiam Minorem*, 1, 128. τὸ ἐπὶ θάτερα, 8, 33. ἐπὶ ἴσῃ, 1, 145. ἐπὶ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ, 1, 27. ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις, 5, 79. ἐπὶ κέρως, 2, 90. 6, 32. 8, 104. ἐπὶ λόγῳ, aus einem gewissen Grunde, 1, 102. ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντι, 1, 1. ἐπὶ μεῖζον, 1, 88. ἐφ' ὃ ἐξεπέμποντο, 1, 59. ἐπὶ πολύ, 1, 12. 4, 12. 5, 16. 6, 46. subiecti vel obiecti vice fungens, 4, 3. ἐπὶ πλέον, 2, 29. ἐπὶ πλεῖστον, 1, 2. 3. 4. 2, 35. 4, 14. et saep. ἐπὶ τὸ πολύ, 1, 12. ἐπὶ τὸ πλεῖον ἀγγέλλεσθαι, 6, 34. p. 158. ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον, 1, 21. ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι, 1, 13. ἐπὶ ῥητοῖς χωρεῖ, 1, 122. τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι, 4, 28. ἐπὶ σφῶν, 5, 67. p. 68. ἐπὶ σφῶν αὐτῶν, 2, 63. ἐφ' ἡμῶν, so lange wir im Amte sind, 6, 38. ἐπὶ τείχει, 3, 22. 8, 69. Conf s. v. τεῖχος. et 7, 37. ἐπὶ τεσσάρων, 2, 90. ἐπί τινι εἶναι, 3, 12. 7, 12. ἐπί τινα ξυμβοηθεῖν, 7, 25. τὰ ἐπὶ τούτοις, 1, 65. 7, 62. ἐπὶ τοῖσδε ὥστε, 3, 114. ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ ὑπόπτῳ, 6, 85. ἐπὶ αὐτομολίας — αὐτομολίᾳ, 7, 13. p. 267. adn. ἐπὶ φάλαγγος, 2, 90. adn. 6, 32. adn. ἐφ' ᾧτε, 1, 103. 113. ἐπὶ προφάσει, 1, 141. ἐπὶ Χρυσίδος ἱερωμένης, 2, 2. ἐπὶ τούτοις παρεσκευάζοντο, 6, 45. ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, *praeter cetera*, 7, 86. ἐφ' ἡμέραν, auf einen Tag lang, 4, 69. ἐπὶ τῷ ὀνόματι, 6, 33.
ἐπιβάλλειν, 2, 76. 4, 25.
ἐπιβάτης, 6, 31. 43. 8, 61.
ἐπιβιῶναι, 3, 51.

ἐξείργειν, 1, 118. 2, 13. ἐξείργεσθαι τῷ νόμῳ, 3, 70.
ἐξεκκλησιάζειν, 8, 93.
ἐξελέγχειν, 3, 64.
ἐξεργάζεσθαι, 1, 142. 4, 4. 6, 101.
ἐξέρχεσθαι, 4, 81. 7, 11. *exsequi*, 1, 70.
ἐξετάζειν, 6, 27. 8, 35.
ἐξέτασις, 4, 74.
ἐξευρίσκειν, 4, 118.
ἐξηγεῖσθαι, 3, 93. *portenta interpretari*, 7, 50. aussprechen, darstellen, *effari*, 1, 138. constr. 1, 19. 71. 3, 55. 6, 85.
ἐξήγησις, *interpretatio portentorum*, ibidem.
ἐξηγητής, *interpres portentorum*, 7, 50.
ἐξῆς, 2, 1. παντὶ ἐξῆς τεκμηρίῳ πιστεῦσαι, 1, 20.
ἐξιέναι, *exire*, 4, 65. 8, 67. *in bellum proficisci*, 1, 77. ἐκδήμους στρατείας, 1, 15.
ἐξιέναι de ostiis fluviorum, 1, 46. 2, 102.
ἐξικνεῖσθαι, 1, 70.
ἐξίστασθαι, 2, 61. 4, 28.
ἐξισοῦν, 6, 87.
ἔξοδος, 2, 10. 5, 14. *profectio in bellum*, 1, 77.
ἐξοικεῖσθαι, ganz bewohnt seyn, 2, 17.
ἐξορκοῦν, 5, 47.
ἐξορμᾶν ναῦν, 7, 14.
ἐξοτρύνειν, 1, 84.
ἐξουσία, 1, 16. 38. 3, 45. 5, 8 ἐξ. καὶ δύναμις, 1, 31. ἐξ. ἐς τὴν δίαιταν, 7, 69.
ἐξυβρίζειν, 1, 84. 3, 39.
ἔξω, 1, 10. 2, 18. 7, 69. ex abundantia adiectum, 4, 129. 7, 6. pro ἐκτός, 8, 67. ἐξ. τοξεύματος, 7, 30. τὰ ἔξω πράγματα, 1, 68. ἡ ἔξω πόλις, Acradina, 6, 3. p. 115. 6, 66. p. 192. 193.
ἐξωθεῖν, 2, 90 5, 72.
ἔξωθεν, 2, 49.
ἔοικε, 1, 38. 82. 4, 61.
ἑορτή, 1, 70. 5, 50. ἑορτὴ et ἱερομηνία, 3, 56.
ἐπαγγέλλειν, 5, 49. 6, 56. τὰς σπονδάς, 8, 10.
ἐπάγειν, 4, 64. ἐπάγεσθαι, 3, 10. et ὑπάγεσθαι, 3, 63.
ἐπαγωγή 3, 82. *advectio*, *subvectio*, 7, 4. p. 258. οἱ ἔσπλοι τῆς ἐπαγωγῆς, 7, 24.
ἐπαγωγός, 4, 88. 6, 8.
ἐπαινεῖν, 2, 25. 4, 65.
ἐπαινέτης, 2, 41.
ἔπαινος, 1, 84. 2, 4. 3, 104. 4, 120.
ἐπαίρειν, 3, 45. 4, 18. 8, 2. ἐπαίρεσθαι sequente infin. 1, 25.
ἐπαιτιᾶσθαι. 8, 9. 81.
ἐπάλτιος, 5, 65.
ἐπακολουθεῖν, 4, 128.
ἐπακούειν, 1, 82.
ἐπακτός, 6, 20.
ἐπαληθεύειν, 4, 85. 8, 52.
ἔπαλξις, 4, 69. 7, 28. παρ' ἔπαλξιν, 2, 13. p. 273.
ἐπαμύνειν, 6, 6.
ἐπαμφοτερίζειν, 8, 85.
ἐπαναβιβάζειν, 3, 32.
ἐπαναγειν, 7, 3.
ἐπαναγκάζειν, 5, 31.
ἐπαναγωγή, 7, 4. p. 258.
ἐπαναίρεσθαι βακτηρίαν, 8, 84.
ἐπανάσεισις, 4, 126.
ἐπανάστασις, 3, 39. τινι, 8, 21.
ἐπαναχωρεῖν, 4, 44.
ἐπαναχώρησις, 3, 89.
ἐπανειπεῖν, 6, 60.
ἐπανέρχεσθαι, 4, 135.
ἐπανίστασθαι, 3, 39. 5, 23.
ἐπανισοῦν, 8, 57.
ἐπανορθοῦν, 7, 77.
ἐπάντης, 7, 79.
ἐπάνωθεν, 2, 99.
ἐπάρατος, 2, 17. 8, 97.
ἐπαυλίζεσθαι, 4, 134.
ἐπαυρέσεις, 2, 53.
ἐπαχθής, 6, 54.
ἐπεί, 1, 5. 12. init. 4, 67. 6, 51.
ἐπείγεσθαι, 1, 93. 4, 105. 8, 81. sensu transitivo, 3, 2. 10. 8, 7. ἐπειχθείς, 3, 3.
ἐπειδή, 4, 130., ubi perperam olim ἐπειδάν. ἐπειδὴ δέ, 1, 11. 3, 10. οὐ πολὺς χρόνος ἐπειδή, 1, 6. p. 92. ἐπ. c. optativo, 1, 49. 2, 10.
ἔπειμι, 4, 38. 5, 10. 7, 27. ἐπόντας et ἐπιόντας, 4, 128. 131.
ἐπειπεῖν, 1, 67.
ἐπεισαγωγή, 8, 92.
ἐπεισέρχεσθαι, 2, 38. adn.
ἔπειτα, 1, 10. 7, 61. ἔπειτα δέ, zunächst aber, 6, 11. τὰ ἔπειτα, 5, 27.
ἐπεκβαίνειν, 8, 105.
ἐπεκβοηθεῖν, 7, 53.
ἐπεκδρομή, 4, 25.
ἐπέκεινα, 7, 58. 8, 104. τὰ ἐπέκεινα, 6, 63.

ἐπεκθεῖν, 4, 34.
ἐπέκπλους, 8, 20.
ἐπελπίζειν, 8, 1. 54.
ἐπεξάγειν, 5, 71. 7, 51. 52. 8, 25.
ἐπεξαγωγή, 8, 105.
ἐπέξειμι, 1, 84. 2, 22.
ἐπεξέρχεσθαι, 1, 22. 3, 40. 67. 5, 100. *ulcisci*, 3, 40.
ἐπεξέτασις, 6, 42.
ἐπεξιέναι τὰ δεινότατα, 3, 82. p. 505.
ἐπέξοδος, 5, 8.
ἐπεργασία, 1, 139.
ἐπερέσθαι. ἐπήροντο nonnulli libri habent pro ἐπηρώτων, 1, 25.
ἐπέρχεσθαι, 1, 70. 97. 7, 64. ἐπέρχ. τινα, 4, 60. 5, 110. *commeare*, 4, 120.
ἐπερωτᾶν, 1, 118. 3, 92. 7, 10. 8, 29.
ἐπερώτησις, 4, 38.
ἐπεσβαίνειν, 4, 14.
ἐπεσβάλλειν, 3, 13.
ἔπεσθαι, 2, 87. 3, 65. μετὰ τινός, 7, 57. p. 321. coll. 7, 52.
ἐπεσπλεῖν, 4, 13. 6, 2.
ἐπεσφέρεσθαι, 3, 53.
ἐπέτειος, 2, 80. ἐπέτ. et ἐπετήσιος, ibid.
ἐπεύκτοι Helotae, 5, 34. adn.
ἐπέχειν, 1, 23. 2, 101 8, 94. ἐπ' ἀμφότερα, 7, 48. i. qu. ἐφεδρεύειν, 8, 105. ἐπέχειν τι, 2, 76. ἐπισχεῖν, 1, 90. 7, 33. 50. ἐπισχόντας, 5, 46. erreichen, 2, 77.
ἐπέχεσθαι (einhalten) non dicitur, 7, 33. p. 292.
ἔπη, *ornatus verborum*, 2, 41. p. 321. 3, 67.
ἐπηλυγάζεσθαι, 6, 36. adn. ad Marcell. §. 52.
ἐπηλύτης, 1, 9.
ἐπήν, 5, 47. 8, 58.
ἐπήρεια, 1, 26. κατ' ἐπήρειαν, aus Bosheit, ibid.
ἐπί in verbis compositis, 4, 120. Conf. ἐπιβουλεύσασθαι, 3, 82. ἐπιφέρειν, 1, 141. p. 243. cum dat. *contra*, 1, 40. 2, 92. 5, 51. 90. conditionem significat, 1, 34. während, 6, 34. extr. 61. c. acc. *adversus*, 2, 11. 68. 3, 68. 5, 7. 8, 11. c. accusativo aliquo vice subiecti vel obiecti fungitur, velut ἐπὶ μέγα τεῖχους, *magnam muri partem*, 2, 76. Conf. 1, 50. 4, 3. init. 12. 100. 7, 65. ἐπί cum nominibus urbium etc. in genitivo, ut ἐπὶ Μυκάλης, 2, 102. 7, 26. 8, 79. ἐπί cum participiorum genitivis, 8, 36. ἐπί cum numeralium genitivis et accusativis, velut ἐπὶ ὀκτώ et simil. 6, 67. 7, 79. ἐπ' ἀσπίδας πέντε καὶ εἴκοσι, 4, 93. ἐπὶ τὸ αὐτό, 6, 104. ἐπὶ τῇ γῇ, *adversus terram*, 3, 93. ἐπὶ δεινοῖς pro ἐν δεινοῖς, 1, 70. ἐφ' ἑαυτῷ εἶναι, 8, 58. ἐφ' ἑαυτῶν, 1, 141. τὸ ἐφ' ἑαυτῶν, 1, 16. 141. ἐπὶ σφῶν αὐτῶν, 2, 63. ἐφ' ἑαυτῆς et ἀφ' ἑαυτῆς, 6, 40. τὸ ἐπ' ἐκείνοις εἶναι, 8, 48. ἐπ' ἔτει ἑκατοστῷ, 8, 68. ἐπὶ θάλασσαν, *in Asiam Minorem*, 1, 128. τὸ ἐπὶ θάτερα, 8, 33. ἐπὶ ἴσῃ, 1, 145. ἐπὶ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ, 1, 27. ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις, 5, 79. ἐπὶ κέρως, 2, 90. 6, 32. 8, 104. ἐπὶ λόγῳ, aus einem gewissen Grunde, 1, 102. ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντι, 1, 1. ἐπὶ μεῖζον, 1, 88. ἐφ' ὃ ἐξεπέμποντο, 1, 59. ἐπὶ πολύ, 1, 12. 4, 12. 5, 16. 6, 46. subiecti vel obiecti vice fungens, 4, 3. ἐπὶ πλέον, 2, 29. ἐπὶ πλεῖστον, 1, 2. 3. 4. 2, 35. 4, 14. et saep. ἐπὶ τὸ πολύ, 1, 12. ἐπὶ τὸ πλεῖον ἀγγέλλεσθαι, 6, 34. p. 158. ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον, 1, 21. ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι, 1, 13. ἐπὶ ῥητοῖς χωρεῖ, 1, 122. τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι, 4, 28. ἐπὶ σφῶν, 5, 67. p. 68. ἐπὶ σφῶν αὐτῶν, 2, 63. ἐφ' ἡμῶν, so lange wir im Amte sind, 6, 38. ἐπὶ τείχει, 3, 22. 8, 69. Conf. s. v. τεῖχος. et 7, 37. ἐπὶ τεσσάρων, 2, 90. ἐπί τινι εἶναι, 3, 12. 7, 12. ἐπί τινα ξυμβηθεῖν, 7, 25. τὰ ἐπὶ τούτοις, 1, 65. 7, 62. ἐπὶ τοῖσδε ὥστε, 3, 114. ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ ὑπόπτῳ, 6, 85. ἐπὶ αὐτομολίας — αὐτομολίᾳ, 7, 13. p. 267. adn. ἐπὶ φάλαγγος, 2, 90. adn. 6, 32. adn. ἐφ' ᾧτε, 1, 103. 113. ἐπὶ προφάσει, 1, 141. ἐπὶ Χρυσίδος ἱερωμένης, 2, 2. ἐπὶ τούτοις παρεσκευάζοντο, 6, 45. ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, *praeter cetera*, 7, 86. ἐφ' ἡμέραν, auf einen Tag lang, 4, 69. ἐπὶ τῷ ὀνόματι, 6, 33.
ἐπιβάλλειν, 2, 76. 4, 25.
ἐπιβάτης, 6, 31. 43. 8, 61.
ἐπιβιῶναι, 3, 51.

ἐπιβλάπτειν, 8, 109.
ἐπιβλής, 2, 4. adn.
ἐπιβοᾶσθαι, 3, 59. 6, 16.
ἐπιβοήθεια, 3, 51.
ἐπιβοηθεῖν, 3, 69. 8, 38.
ἐπιβόημα, 5, 65.
ἐπιβόητος, 6, 16. adn.
ἐπιβολή, 2, 49. 3, 20. 7, 62. ἐπιβ. et ἐπιβουλή et ἐπιβουλαί, Eroberungs-Vergrösserungssucht, 1, 33. 82. 93. et inprimis, 3, 12. Conf. 3, 45. 4, 76. 7, 65., ubi est Anschlag, sicut etiam 1, 93. recte convertas. Adde 3, 45., ubi est Versuch, et scriptor ἐπιβολήν nominavit idem, quod paulo ante eodem cap. dixerat ἐπιβούλευμα. Rursus ἐπιβουλή *clandestina machinatio hostium* est, 8, 24. extr.
ἐπιβούλευμα, 3, 45. 4, 68.
ἐπιβουλεύειν et ἐπιβουλεύεσθαι, 1, 82. 4, 64. 6, 60. ἀσφάλεια τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, 3, 82. p. 500 sq. ἐπιβουλεύειν, *consilium capere*, 4, 97.
ἐπιβουλή, 7, 65. 8, 24. Conf. ἐπιβολή.
ἐπιγίγνεσθαι, 1, 71. 126. 3, 30. 4, 3. 8, 96. ἡμέρα ἐπιγιγνομένη τῆς νυκτός, pro τῇ νυκτί adn. ad 6, 97. init.
ἐπιγιγνώσκειν, 1, 70. 2, 65.
ἐπιγράφεσθαι, 1, 132. 5, 4.
ἐπιγραφή, 2, 43.
Ἐπίδαυρος, ager Epidauri, 5, 77. 80.
ἐπιδεικνύναι, 6, 46.
ἐπιδεῖν, 4, 132. 7, 61.
ἐπίδειξις, 3, 16. 42.
ἐπιδημιουργός, 1, 56.
ἐπιδιαβαίνειν, 6, 101.
ἐπιδιαφέρειν, 8, 8.
ἐπιδιδόναι, 6, 72. 8, 24. 83.
ἐπιδιετὲς ἠβῆσαι, 4, 67. adn.
ἐπιδιώκειν, 3, 33. p. 435. 3, 69.
ἐπιδοχὴ πολιτειῶν, 6, 17. p. 138.
ἐπιδρομή, 4, 34. 56.
ἐπιείκεια, 3, 40. 48. 5, 85.
ἐπιεικής, 4, 19. 8, 93.
ἐπιέναι, *ad dicendum prodire*, 1, 72. τινι, 3, 12. 4, 61. τινα, ibidem. ἐπιόντα πόλεμον — ὄλεθρον, 2, 36. πρὸς οὓς ἐπῆεσαν, 6, 31.
ἐπιζήμιος, 1, 32.
ἐπιθαλάσσιος, 3, 91. 4, 102.
ἐπιθεάζειν, 2, 75. 8, 1. adn.
ἐπιθέειν in libris est pro προσθέειν, 4, 33.
ἐπιθειάζειν, 2, 75. 8, 53.
ἐπιθειασμός, 2, 75. adn. 7, 75.
ἐπιθεραπεύειν, 8, 47. 84.
ἐπιθυμεῖν, 1, 80. 6, 15.
ἐπιθυμία, 4, 81. 6, 15.
ἐπίκαιρος, 6, 34. ἐπικαίρως, 6, 32. adn. ἐπικαιρότατον, 1, 68.
ἐπικαλεῖν, 1, 139. 4, 133.
ἐπικατάγειν, 3, 49. 8, 28.
ἐπικαταδαρθεῖν, 4, 133.
ἐπικαταψεύδεσθαι, 8, 74.
ἐπικατέναι, 2, 49.
ἐπικεῖσθαι, 4, 44. 7, 71.
ἐπικελεύειν, 4, 28.
ἐπικέλευσις, 4, 95.
ἐπικηρυκεύεσθαι, 3, 101. 4, 27. 7, 48. 49. 8, 44.
ἐπικλᾶν, 3, 59. 4, 37.
ἐπίκλησις, 7, 68.
ἐπίκλητος, 6, 61.
ἐπικλινής, 6, 96.
ἐπίκλυσις, 3, 89.
ἐπικομπεῖν, 4, 126. 8, 81.
ἐπικουρεῖν, 5, 23.
ἐπικουρία, 1, 32. 33.
ἐπικουρικόν, τό, 4, 52. 8, 25.
ἐπίκουρος, 2, 33.
ἐπικρατεῖν, 4, 19. 7, 63.
ἐπικράτησις, 1, 41.
ἐπικρεμαννύναι, 3, 40.
ἐπικρίνειν, adn. ad Marcell. §. 57.
ἐπικτᾶσθαι, 4, 61.
ἐπικυροῦν, 3, 71. 5, 45.
ἐπικωλύει, 6, 17.
ἐπιλαμβάνειν, 4, 27. 96.
ἐπιλέγειν, 6, 28.
ἐπιλείπειν, 3, 20.
ἐπίλειψις, 2, 50.
ἐπιλέκτως, 4, 4.
ἐπιμανθάνειν, 1, 138.
ἐπιμαχία, 1, 44. 5, 48.
ἐπιμαρτυρεῖν, 6, 29.
ἐπιμαρτυρία, 2, 74.
ἐπίμαχοι et ξύμμαχοι, 1, 44. 3, 70. 4, 31.
ἐπιμαχώτατος, 4, 4.
ἐπιμέλεια, 3, 46. 6, 41. Verwaltung von Staatsgeschäften, 2, 40.
ἐπιμελεῖσθαι, 6, 41. 8, 68. *curam alicuius rei gerere*, 7, 8. extr.
ἐπιμελής, 1, 5. 5, 66.
ἐπιμένειν, warten bis etwas zu Ende ist, 3, 26. extr.

ἐπιμεταπέμπεσθαι, 6, 21.
ἐπιμιγνύναι, 1, 2. 2, 1. 4, 118.
ἐπιμιξία, 5, 35.
ἐπιμονή, 2, 18.
ἐπίνειον, 7, 22. p. 278.
ἐπινέμεσθαι, 2, 54.
ἐπινοεῖν, 1, 70.
ἐπίνοια, 4, 92.
ἐπίπαν, 5, 68.
ἐπιπαρανεῖν, aufhäufen, constr. 2, 77.
ἐπιπαρεῖναι, 5, 10.
ἐπιπίπτειν, 1, 117. 3, 86.
ἔπιπλα, 3, 68.
ἐπιπλεῖν, 4, 11. 8, 39.
ἐπίπλευσις, 7, 36.
ἐπίπλους, 2, 17. 8, 86. pro ἐπιπλέοντες, 2, 90. 8, 102.
Ἐπιπολαί, non Ἐπιπολή aut Ἐπίπολις, adn. ad 6, 96. p. 231.
ἐπιπολῆς, 6, 96. p. 232. et ἐξ ἐπιπολῆς, ibid.
ἐπίπονος, 1, 70. 3, 58. ἐπιπόνως, 1, 22.
ἐπιῤῥώννυσθαι, 8, 89. ἐπιῤῥώννυμι, 6, 17. p. 139.
ἐπισημαίνει absolute pro σημεῖόν ἐστι, 2, 49.
ἐπίσημος, 2, 13. ἐπισημότατος, 2, 43.
ἐπισιτίζεσθαι, 8, 95.
ἐπισκεπτέον, 6, 34.
ἐπισκευάζειν ναῦν, 1, 29. 5, 104. 7, 1.
ἐπισκευή, 1, 52.
ἐπισκήπτειν, 2, 47. 73.
ἐπισκοπεῖν, 3, 44. 5, 3.
ἐπισπᾶσθαι, 3, 43. 89. 4, 9. 35. 130. 5, 3. 11. 111. ἐπισπόμενοι et ἐπισπώμενοι, 3, 43. 4, 35. 5, 3. 11.
ἐπισπένδεσθαι, 5, 22.
ἐπισπέρχειν, 4, 12.
ἐπισπονδή, 5, 32. conf. adn. ad 6, 10. p. 126.
ἐπίστασθαι, 4, 10. 6, 72. 8, 48. constr. 2, 44.
ἐπιστάτης in re militari, 5, 66.
ἐπιστέλλειν, 7, 14.
ἐπιστήμη, 6, 72. 7, 62.
ἐπιστήμων, 1, 142.
ἐπιστολαί de una epistola, 1, 132. ἐπιστολεύς Spart. 4, 38. adn.
ἐπιστρατεία, 2, 79.
ἐπιστρατεύειν, 4, 92. τινά, 4, 60.
ἐπισυρέφειν, einlenken, 1, 61.
ἐπισυροφή, 1, 50. 3, 71. 72. navium, 2, 89.
ἐπίσχεσις, 2, 18.
ἐπίτακτοι, 6, 67. adn.
ἐπιτάσσειν, 1, 140.
ἐπιταχύνειν c. genit. 4, 47.
ἐπιτειχίζεσθαι, 1, 142. adn. 6, 66. adn.
ἐπιτείχισις, 1, 142. adn.
ἐπιτείχισμα, 1, 142. adn. 8, 95.
ἐπιτειχισμὸς τῇ χώρᾳ, 1, 122.
ἐπιτελεῖν, 1, 70.
ἐπιτελής, 1, 141.
ἐπιτέλλειν, de sideribus, 2, 78.
ἐπιτέρπειν, 3, 104.
ἐπιτέχνησις, 1, 71.
ἐπιτήδειος, 1, 58. 2, 20. 5, 64. 7, 74. 8, 63. τρόπος, 8, 66. strafwürdig, 1, 133. adn. 8, 70. c. infinit. 2, 20. init. ἐπιτηδειότερος, 4, 54. ἐπιτηδείως, 1, 19. 5, 82.
ἐπίτηδες, 3, 112.
ἐπιτηδεύειν, 1, 37.
ἐπιτήδευμα, 1, 138. 6, 15. Handlungsweise, Politik, 1, 32.
ἐπιτήδευσις, 2, 36. 7, 86. ἐπιτ. πᾶσαν ἐς ἀρετὴν νενομισμένη, 7, 87.
ἐπιτιθέναι, 2, 24. 6, 11. 61.
ἐπιτιμᾶν, 4, 28. 7, 48.
ἐπίτιμησις, 7, 48.
ἐπιτιμία, 5, 34. adn.
ἐπίτιμος, 5, 34.
ἐπιτολή, 2, 11. siderum, 2, 78.
ἐπιτρέπειν, 1, 126. 4, 54. 5, 31. 99. *negotia publica mandare*, 6, 40. conf. 1, 95. 6, 15. constr. ibid. et 1, 126. p. 224.
ἐπιτροπεύειν τινά, 1, 132.
ἐπιτροπή, 5, 31. δίκης, 5, 41.
ἐπιτυγχάνειν, 3, 3.
ἐπιφανής, 2, 43. 7, 3. ἐπιφανὲς δή που, 8, 87. ἐπιφανῶς, 1, 91. ἐπιφανέστατος, 1, 21. 5, 105.
ἐπιφέρειν, 4, 67. 7, 18. 8, 83. ἐπιφ. πόλεμον, sich gegenseitig bekriegen, 1, 141. Conf. ἐπιχορῆσθαι. ἐπενεγκεῖν τινα ὅπλα, 5, 49. ἐπιφέρειν ὀργάς, 8, 83. ἐπιφ. in funeribus, 2, 34. p. 300.
ἐπιφήμισμα, 7, 75.
ἐπίφθονος, 2, 64. 7, 77. ἐπιφθόνως c. genit. 1, 75. 3, 82. p. 506.
ἐπιφλέγειν, 2, 77.
ἐπιφοιτᾶν, 1, 81.
ἐπιφορά, 6, 31.
ἐπίφορος, 3, 74. ἐπίφορον πνεῦμα, 2, 77.
ἐπιχάριτος, 3, 67.
ἐπιχειρεῖν, 3, 12. 4, 55. 6, 31. 68.

ἐπιχείρημα, 7, 47.
ἐπιχείρησις, 1, 70. 2, 11. 4, 130.
ἐπιχειρητής, 8, 96.
ἐπιχθόνιος, 3, 104.
ἐπιχρῆσθαι, gegenseitig gebrauchen, 1, 41. 68.
ἐπιχωρεῖν, 4, 107.
ἐπιχώριος, 4, 17. 8, 30. landesüblich, 1, 126. τὰ ἐπιχώρια, ibid. ἐπιχώριος ὅρκος, 5, 18.
ἐπιψηφίζειν, 1, 87. 6, 14.
ἐποβελία, multae genus, adn. ad 6, 91. p. 227.
ἐποικίζειν, 1, 142. adn.
ἔποικοι, 5, 5. et ἄποικοι, 2, 27.
ἐποκέλλειν, 4, 26. 8, 102.
ἐπομνύναι, 2, 5.
ἐπονομάζειν, 2, 29.
ἔπος, 1, 3.
ἐποτρύνειν, 1, 84. 6, 69.
ἐποφείλειν, 8, 6.
ἔποψις, 7, 71.
ἑπτά, 7, 34. 8, 10.
ἐπωνυμία, 1, 3. 2, 102. ἐπωνυμίαν ἔχειν, 1, 9.
ἐπωτίδες, 7, 34. 62.
ἔρανος, 2, 43.
ἐρασιής, 6, 54.
ἐργάζεσθαι, 1, 3. 3, 52. 4, 8. 6, 27. εἰργασμένοι λίθοι, 1, 93.
ἐργαλεῖα, 6, 44.
ἐργασία, 4, 105. 6, 27.
ἔργον, 1, 23. 73. 2, 2. 43. 81. 3, 112. 4, 67. 7, 63. ἅμα τοῖς ἔργοις, 1, 144. ἔργον, pugna, 2, 42. et saep. ἔργων φυλακή, 3, 82. p. 502. ἔργον, das Wirkliche, 1, 22. 73. 4, 14. 6, 34. 79. τὰ ἔργα τῶν πραχθέντων, 1, 22. ἔργον — λόγος, 1, 73. 2, 43. ἔργῳ — λόγῳ, 1, 84. p. 183. et saep. ἐργαλόγοι, 3, 38. ἔργ. — γνώμη, 2, 43. οὐδὲν ἔργον ἐστί, 6, 80.
ἐρέται, 6, 31.
Ἐρετρία, ager Eretriae, 8, 95.
ἐρέω. εἰρημένον, 3, 52. 5, 30. 7, 77. 8, 52. τὰ ῥηθέντα, mandata, 3, 16.
ἐρημεῖν, 2, 44. ἐρημοῦντες, 3, 58.
ἐρημία, 6, 102. 8, 71.
ἔρημος, 4, 3. 27. 8, 96. τὰ ἐρῆμα urbis Athenarum, 2, 17. ἐρήμη δίκη, 6, 61. p. 186.
Ἐρινύες, 1, 126.
ἔρις, 2, 54. 6, 34.
ἕρμα, 7, 25.
Ἑρμαῖ, 6, 27.
ἑρμηνεύειν, 2, 60.
Ἑρμιονίς navis, 1, 128.
ἔρσις, 1, 6. adn.
ἐρύθημα, 2, 49.
ἐρυκτῆρες Helotae, 5, 34.
ἔρυμα, 1, 11. 6, 66. 8, 40.
ἐρυμνός, 5, 65.
ἔρχεσθαι, 1, 31. 3, 49. 4, 92. 8, 72. venisse, 1, 40. ἐλθεῖν, nunciatum esse, 8, 96. ἔρχ. ἐς πεῖραν, 2, 41. ἐλθών significat actionis et animi promtitudinem, 7, 73.
ἔρως, 2, 86. 6, 24.
ἐρωτᾶν, 3, 61. 4, 40. 7, 44.
ἐρώτημα, 3, 60. 7, 44.
ἐρωτικός, 6, 59. ἐρωτικῶς, 6, 54.
ἐς cum accusativo aliquo subiecti loco est, 1, 3. in Bezug auf, 3, 11. τὸ ἐς αὐτό, in Bezug auf dasselbe, 2, 53. ἐς, apud, 1, 33. 6, 11. ἐς τοὺς Ἕλληνας, 7, 56. ἐς ἐλπίδας προχωρεῖν, 6, 103. ἡ ἐς τὰ ἔργα εἰωθυῖα ὀνομάτων ἀξίωσις, 3, 82. p. 499 sq. ἐς τὸ ἀληθὲς ἐξελέγχεσθαι, 3, 64. ἐς τὸ ἀκριβὲς εἰπεῖν, 6, 82. ἐς τὸ φανερὸν ἀποδύντες, 1, 6. ἐς μίαν βουλήν, 5, 111. ἐς μίαν ἡμέραν, 6, 16. ἐς additur numeralibus, 8, 21. διαβάλλειν, λοιδορεῖν ἔς τι, 8, 88. ἐπιφέρειν αἰτίαν ἔς τι, 5, 75. ἐς βασιλέα, in den Pallast, 1, 137. p. 236. adn. ad 4, 67. 8, 103. ἐς τὸν Ἐνυάλιον, 4, 67. ἐς ἐμβολήν, 2, 89. 7, 34. ἐς νύκτα τελευτᾶν, 1, 51. ἐς ὀλίγους ποιεῖν τὰς ἀρχάς, 8, 53. ἐς ὀλίγον κατέχεται πόλις, 8, 38. ἐς ὀλίγους καθιστάναι, 5, 81. Conf. οἰκεῖν. ἐς ὀφείλημα, 2, 40. ἐς ὀψέ, 8, 23. ἐς ὀψὲ τελευτᾶν, 3, 108. ἐς τὰ πρῶτα τιμᾶσθαι, 3, 56. ἐς χεῖρας ἰέναι, 8, 50. ἐς πλῆθος, 1, 14. ἐς Θησέα ἀεί, ad Theseum usque, 2, 15. ἐς φίλια τοῖς Συρακοσίοις, 7, 50. ἐς ἀρετὴν, νενομισμένη ἐπιτήδευσις, 7, 87. ἐς θεοὺς νόμιμα διαιτᾶσθαι, 7, 76. ξύλα ἐς μηχανάς, 4, 13. ἐς αἴδιον, 4, 63. ἐς αὖθις, ibid. ἐς τοῦτο δυστυχίας ἀφικέσθαι, 7, 86. ἀργυρολογεῖν ἐς τὸ ναυτικόν, 8, 3. ἐς τὰ μάλιστα ξένος, 8, 6. ἀπαρίθμησις ἐς τὰ προγεγενημένα, 5, 20. p. 28. ἐς ἅπαν, im Ganzen, 5, 103.

ἐσαγγέλλειν, 1, 116. 8, 51. conf. adn. ad 6, 61. p. 186. extr.
ἐσάγειν, 4, 26.
ἐσακοντίζειν, 7, 78.
ἐσακούειν, 1, 126.
ἐσβαίνειν, 1, 93. ἐσβῆναι et ἐμβῆναι, 3, 80. 4, 100.
ἐσβάλλειν, 2, 48. 3, 96. 4, 90. 7, 82. ἐσβάλλειν et προσβάλλειν, 4, 25. ἐσβάλλεσθαι, 8, 31.
ἔσβασις, 7, 30.
ἔσβατος, 2, 41.
ἔσβολή, 2, 13. aditus in montana, 3, 112. 4, 81. 127.
ἐσγράφεσθαι ἑαυτόν, 1, 31.
ἐσδρομή, 2, 25.
ἐσέρχεσθαι, 2, 54. 3, 25. 4, 98.
ἐσηγεῖσθαι, 3, 20. 7, 73.
ἐσήγησις, 5, 30.
ἐσηγητέον, 6, 90.
ἐσηγητής, 8, 48.
ἐσθήμασι τιμᾶν defunctos, 3, 58
ἐσθῆς, 1, 6.
ἐσιέναι, 4, 48. 6, 31. ἐς τὰς σπονδάς, 5, 30. 35. καθότι ἂν ἐσίῃ πρεσβεία, 4, 118. extr.
ἐσιτήρια, adn. ad 8, 70. init.
ἔσκειμαι, 6, 32.
ἐσκομιδή, 7, 24.
ἐσκομίζεσθαι, 6, 22. 49. p. 171.
ἐσνεῖν, 4, 26.
ἔσοδος, 7, 51.
ἐσπέμπειν, 4, 16.
ἐσπίπτειν, 1, 131. 4, 25.
ἐσπλεῖν, 4, 75. 7, 23. τὰ ἐσπλέοντα, 4, 39.
ἔσπλους, 4, 8. 7, 24.
ἔσπραξις, 5, 53.
ἑστίαν, ἐπὶ τὴν, καθίζεσθαι, 1, 136.
ἐστιᾶσθαι, 4, 100.
ἐσφέρεται et φέρεται ἀπαρχή, 6, 20.
ἐσφορά, Vermögenssteuer, 1, 141. 3, 19. 6, 20. adn.
ἐσφορεῖν, 7, 32. p. 291. adn.
ἔσχατος, 2, 96 τὰ ἐπ' ἔσχατα, 8, 95. τοὔσχατον, 4, 31.
ἔσω, 2, 90.
ἑτα, 5, 79.
ἑταιρία, 3, 82. p. 501. 8, 49. 54.
ἑταιρικός, 3, 82.
ἑταῖροι, 8, 54. 92.
ἕτερος, 4, 28. 7, 24. 64. et inprimis adn. ad 7, 59. ἕτερος — ἑκάτερος — οὐδέτερος — μηδέτερος, 7, 59. ἕτερος et δεύτερος, 3, 49. οἱ ἕτεροι, 2, 63. adversarii, 8, 92. ἕτερος c. genit. 1, 28.
ἐτήσιος, 2, 80.
ἔτι πρότερον, 8, 45. οὐκ — ἔτι, 8, 2.
ἑτοῖμος, 1, 20. 2, 3. 4, 123. ἑτοιμότερος pro μᾶλλον ὁ ἑτοῖμος, 4, 61. τὰ ἑτοῖμα et τὰ μὴ προσηκοντα, 4, 61.
ἔτος, 5, 25.
εὖ διαβαλών, 3, 42. θέσθαι, 4, 59. παθεῖν, 3, 40. παρασχόν, 1, 120. καὶ εὖ καὶ κακῶς τινα ποιεῖν, 8, 82. εὖ παρασκευάζεσθαι τὰ πολέμια, 1, 18.
εὐαποβατώτερος, 4, 30.
εὐαποτείχιστος, 6, 75.
εὐβουλία, 1, 78. 2, 97. 3, 42.
εὔβουλος, 1, 84.
εὐδαιμονεῖν, liberum esse, 2, 43. p. 325. fin.
εὐδαιμονία, 2, 97.
εὐδαιμονίζειν, 8, 24.
εὐδαίμων, 1, 6. 2, 43.
εὐδοκιμεῖν, 2, 37.
εὐδοξότατος, 1, 84.
εὔελπις, 1, 70. 4, 10.
εὐεπίθετος, 6, 34.
εὐεργεσία, 1, 41. 4, 11.
εὐεφοδώτατος, 6, 66. p. 197.
εὐζωνος ἀνήρ, 2, 97.
εὐήθεια, 3, 45. τὸ εὔηθες, 3, 83. init.
εὐθέως, 4, 44. 8, 74. τὸ εὐθέως, 7, 33.
εὐθύ et εὐθύς, 8, 88. 96.
εὐθύνειν, 1, 95.
εὐθύς, 1, 1. 34. 2, 5. 100. 5, 3. 7, 77. εὐθύς et αὐτοῖς et αὐτούς, 3, 36. 4, 54. 8, 72. εὐθύς cum participio iunctum, 1, 76. 2, 39. 7, 50. εὐθὺς — ἐπειδή, 7, 13.
εὐκαθαιρετώτερος, 7, 18.
εὐκατηγόρητος, 6, 77.
εὔκοσμος, 1, 84.
εὐλάκα, 5, 16.
εὐλάχα, 5, 16.
εὐλογία, 2, 42. εὔλογον, 4, 87. εὐλόγως, 4, 61. εὐλόγῳ προφάσει, 6, 79.
εὐμένεια, 5, 105.
εὐμενῆ γῆν ἐναγωνίσασθαι, 2, 74.
Εὐμενίδες, 1, 126.
εὐμεταχείρισιος, 6, 85.
Εὐμολπίδαι, 2, 15. 8, 53.
εὖναι, rudentes, 6, 67. Alio sensu extat, 3, 112. 4, 32.
εὔνοια, 1, 22. 3, 12. εὔνοιαν ἔχειν, 2, 11. εὐνοίᾳ, 7, 57. p. 321.

εὐνομεῖν, 1, 18.
εὐνομία, 8, 64.
εὔνους, 5, 109. 6, 88. τῷ ὑμετέρῳ εὔνῳ, 4, 87. εὐνόων, 6, 64.
εὐξυνετώτερος, 4, 18.
εὐοργήτως, 1, 122.
εὐορκεῖν, 5, 30.
εὔορκος, 5, 29.
εὐπορεῖν, 6, 34.
εὐπορία, 3, 82. 4, 52.
εὔπορος, 4, 78. 8, 48. εὐπορώτατος, 2, 64. εὐπορώτερος, 1, 93.
εὐπραγία, 1, 84. 5, 46. 7, 46.
εὐπραξία, 3, 39.
εὐπρέπεια λόγων, 3, 11.
εὐπρεπής, 3, 38. 4, 86. 7, 57. εὐπρεπέστατος, 2, 44. 8, 109. εὐπρεπῶς, 4, 61.
εὐπρόοδος, 6, 57.
εὐπροφάσιστος, 6, 105.
εὕρημα, 5, 46.
εὑρίσκεσθαι, 1, 58. 3, 45. 5, 26. 7, 67.
εὐρυχωρία, 2, 86. 90. 8, 3.
εὐσεβεία νομίζειν, 3, 82.
εὐσκεπαστότατος, 5, 71.
εὐσταλής, 3, 22.
εὐτακτεῖν, 8, 1.
εὔτακτος, 7, 77.
εὐταξία, 6, 72.
εὐτέλεια, 2, 40. 8, 1.
εὐτελέστερος, 8, 46.
εὐτράπελος, 2, 41.
εὐτυχεῖν, 2, 60. 3, 39. 4, 62. εὐτυχεῖν — εὐδαίμονα εἶναι, liberum esse, 2, 44. p. 327. 2, 61.
εὐτυχής, 2, 62.
εὐτυχία, 1, 120. 8, 106.
εὐφυής, facundus, 2, 41.
εὐφύλακτος, 3, 94. εὐφυλακτότερα, 8, 55.
εὔχεσθαι, 3, 58.
εὐχή, 8, 70.
εὐψυχία, 2, 87. 89. εὔψυχος, 4, 126. εὐψυχότατος, 2, 11.
εὐώνυμος, 5, 67.
ἐφαιρεῖσθαι, 4, 38.
ἐφεδρεύειν, 4, 71.
ἐφέλκειν, 1, 42.
ἐφέπεσθαι, 3, 43. 45. 4, 35. 96. 5, 3. 11.
ἐφηγεῖσθαι, 7, 73., ubi nunc legitur ἐσηγεῖσθαι.
ἐφήμερος, 2, 53.
ἐφίεσθαι, c. genit. 4, 61. ἐφιέμενος num pro πέμπων dictum sit, 4, 108. ἐφιέναι pro ἐνδιδόναι, 1, 95.
ἐφίστασθαι, 3, 82. 8, 69.
ἐφόδιος, 2, 70.
ἔφοδος, 1, 6. 3, 11. 4, 126. 6, 99. ἐφοδώτατος, 6, 66. p. 197.
ἐφολκός, 4, 108.
ἐφορᾶν, 3, 104.
ἐφορεύειν, 8, 6.
ἐφορμᾶν et ἐφορμᾶσθαι, 3, 31. p. 432 sq. ἐφορμᾶν intransitive, ibid., transitive p. 433.
ἐφορμεῖν, 3, 31. p. 433. 6, 49. adn. 8, 75. ἐφορμηθέντας et ἐφορμισθέντας, 6, 49. p. 171 sqq.
ἐφορμή, 3, 31. adn. 6, 49. adn. 6, 90. extr.
ἐφόρμησις ab ἐφορμεῖν, 2, 89. 6, 49. adn., ab ἐφορμᾶν, 6, 48. 49. adn.
ἐφορμίζειν, 4, 8. 6, 49. adn. ἐφορμίζεσθαι, ibid. ἐφορμισθείς rara aoristi forma, ibid. p. 173 sq.
ἐφόρμισις, 6, 49. adn.
ἔφορμος subst. 3, 6. 4, 32. 6, 49. adn., ad 3, 76. 6, 49. adn.
ἐφυστερίζειν, 3, 82.
ἐχέγγυος, 3, 46.
ἔχειν, 1, 135. 3, 53. 5, 67. 7, 48. θεοὶ ὅσοι ἔχετε γῆν etc. 2, 74. ναῦς ἀπέστειλαν ἔχοντα, 3, 26. πλεῖστον τῆς γνώμης εἶχε, 3, 31. extr. ἔχοντες τὰς ναῦς, mit den Schiffen, 6, 50. 61. conf. 1, 9. ἔχειν εἰπεῖν, 6, 60. ἔχειν ἐν αἰτίᾳ, 1, 35. ἔχειν δὲ ἡσυχίας, 2, 22. ἔχειν τὸν νοῦν, 3, 22. ἔχειν γνώμην, 3, 25. 92. 4, 125. ἔχειν χάριν, 3, 56. extr. ἔκπληξιν, 4, 126. ἔχ. τι βέβαιον, 6, 10. ἔχειν, praebere, causam continere, 1, 9. 2, 41. p. 321. ἔχ. ἐγκλήματα, 1, 26. μέμψιν, 2, 41. ἀγανάκτησιν, ibid. αἴσθησιν, 2, 61. ἐπωνυμίαν, nomen praebere, 1, 9. ἔχ. τὴν καιηγορίαν, 8, 91. ὑπόμνησιν ἔχει ἡ παρακέλευσις, 4, 95. ἔχειν, appellere, 1, 110. 3, 29. Conf. σχεῖν. ἔχειν τινά, 6, 54. τὴν πόλιν, 8, 66. ἔχει cum adv. et genit. 1, 22. 7, 2. ὡς ἕκαστός τις ἔσχε τῆς ξυντυχίας, 57. ἔχειν πονηρως, 7, 83. ἔχ. ἐν ὀργῇ, δι' ὀργῆς, 2, 8. ἔχειν οὐδὲν κακόν, 8, 86. ἔχ. pro ἐπέχειν, 1, 73. 112. ἔχων, init. 5, 7. p. 10. 6, 50. p. 174. ἔχεσθαι ἐν ἀπόρῳ, 1, 25. ἔχεσθαί τινος, 1, 140. τοῦ πολέμου, 6, 88. ἔργου, 2, 2. τῆς αὐτῆς γνώμης, 8, 81.

ἐχθὲς καὶ πρώην, 1, 95. adn.
ἔχθος, 7, 57.
ἔχθρα, 6, 80.
ἔχθρος, 1, 44. ἔχθιστος, 7, 68. ἔχθρος et πολέμιος, 1, 35. adn.
ἐχυρός, 3, 83. 7, 41. ἐχυρώτερος, 1, 42.
ἐχυρῶς, 5, 26.
ἑως, aurora, 4, 32.
ἕως, 4, 30. 8, 40. ἕως et ὡς, 4, 117. ἕως ὀψὲ τελευτᾶν, 3, 108. ἕωσπερ, 7, 19. p. 275.

Z.

ζάγκλον, 6, 4.
ζέρεθρα, 5, 65. adn.
ζευγίτης in re militari, 5, 66.
ζεῦγμα, 7, 30. 69. 70.
ζευγνύναι ναῦν, 1, 29.
ζεῦγος, 4, 128. ζεύγη, 6, 7.
ζηλοῦν, aemulari, 2, 37. init. 39. felicem praedicare, 5, 105.
ζημία, 2, 24. 3, 45. 67. 70.
ζημιοῦν, 3, 42. 4, 65. 8, 74.
ζήν, 2, 45. 3, 38.
ζητεῖν, 3, 67. 6, 27.
ζήτησις, 1, 20. 8, 57.
ζυγῖται, 4, 32. adn.
ζυγός militari sensu, 5, 68. adn.
ζωγρεῖν, 7, 23. 24.

H.

ἤ, alioqui, 1, 78. et εἰ δὲ μή, ibid. ἤ (ἤτοι) — γε — ἤ, 6, 34. ἤ et ἦ, 1, 60. 7, 49. ἤ ex abundantia adiicitur genitivo, ubi hic est pro alio casu et ἤ, 2, 13. p. 271 sq. ἤ omittitur post ἔλασσον, πλέον, 6, 1.
ἤ μήν, 4, 86. ἦ μὲν δή, 5, 90. adn. ἦπου, 1, 142. ἦ που γε δή, 6, 37. 8, 27. ἦ που δή, 1, 142. p. 246. 6, 37. 8, 27. ἦ που ἄρα, 5, 100.
ἠβᾶν, 4, 132.
ἤβη, 2, 46.
ἡγεῖσθαι, 2, 10. 4, 10. 7, 14. ἡγεῖσθαι, νομίζειν, οἴεσθαι pro ἡγεῖσθαι, νομ. οἴεσθ. δεῖν, 2, 42. p. 324.
ἡγεμονεύεσθαι, 3, 61.
ἡγεμονία, 5, 47. 69. 7, 15. ἡγεμών, 3, 98.
ἤδη, 2, 46. 6, 31. fin. 7, 33. 8, 87. ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντες, 1, 69. ἤδη — καί, 1, 50. 4, 67. ἤδη τε καί, 2, 53.
ἡδύς, 3, 83. adn. 5, 105. τὰ ἡδέα, der Friede, 2, 40. ἥδιον, 1, 90. ἡδέως, 5, 11. 8, 89.
ἥδομαι, 1, 120. 3, 40.
ἡδονή, 2, 53. 4, 19.
ἦθος, 2, 61.
ἥκειν, 1, 137. 4, 30. 126. 6, 77. 8, 23. iunctum aoristo, 4, 61.
ἥκιστα, 2, 25. 7, 44.
ἡλικία, 2, 36. p. 308. 2, 44. 8, 75. ἡλικίᾳ αἰσθάνεσθαι, 5, 26. Conf. Vit. Thuc. p. 11 sq.
ἥλιος, 2, 9. 102. 4, 52. ἥλιοι, 7, 87.
ἡμεῖς pro ἐγώ Thuc. nusquam dicit, 6, 89. ἡμῖν cum verbo iungendum, 1, 32. ἡμᾶς αὐτοὺς et αὐτοὺς ἡμᾶς, 6, 77.
ἡμέρα, 2, 17. 37. 7, 84. ἡμέραι pro ἡμέρα, verabredeter Tag, 6, 65. p. 190.
ἡμέτερος, 1, 82. 3, 11. 6, 85.
ἡμίεργος, 7, 2.
ἡμιθνῆτες, 2, 52.
ἥμισυς, 1, 93. 3, 20. ἡ ἡμισεία, 8, 8. ἐξ ἡμισείας, zur Hälfte, 5, 20. ἡμίσεος ἡμέρας, 4, 104. ἥμισυ τῆς οἰκίας τοῦ ἱεροῦ, 5, 16.
ἡμιτέλεστος, 3, 3.
ἤν cum optativo, 3, 44. 8, 27. ἤν δέῃ, 8, 81. ἤν et εἰ 3, 44. 6, 21. 8, 27. ἤν et εἰ deficiente apodosi, 3, 3. ἤν ἄρα cum coni. 2, 5. ἤν μή id. qu. πλήν, 5, 47. ἤν consilium, non conditionem indicans, Praef. p. XIV.
ἠναντιώμεθα cum actione praesenti, 2, 40. p. 319.
ἡνίκα, 7, 73.
ἤπειρος, 1, 5. 4, 102. Thesprotis, 1, 136. αἱ ἤπειροι, 6, 10. p. 126.
ἠπειροῦν, 2, 102.
ἠπειρώτης, 4, 12.
ἠπειρωτικόν, τό, 3, 91. 94.
ἥρως, 5, 30.
ἧσσα, 7, 72.
ἡσσᾶσθαι, 3, 38. 4, 19. 37. 8, 34.
ἥσσων, 1, 84. 4, 72.
ἡσυχάζειν, 1, 12. 120. 2, 49. 4, 4.
ἡσυχία, 5, 35. 73.
ἥσυχος, 6, 34. ἡσυχαίτερος, 3, 82.
ἧτορ, 3, 104.
ἡχεῖον, 4, 135. adn.

Θ.

Θαλάμιοι, 4, 32.
θάλασσα, 1, 93. 3, 89. 7, 28. ἐπὶ

θάλασσαν, *in Asiam Minorem*, 1, 128. extr.
θαλασσεύειν, 7, 12.
θαλάσσιος, 1, 7.
θαλασσοκρατεῖν, 7, 48.
θαλασσοκράτωρ, 8, 63.
θάμβος, 6, 31.
θάνατος, 4, 54. θανάτου κρίνεσθαι, 3, 57.
θανάτωσις, 5, 9.
θάπτειν, 2, 34. init. 57. 6, 72.
θαρσαλέος, 2, 11. 51.
θαρσεῖν, 1, 69. 81. 2, 65. 7, 29.
θάρσησις, 7, 49.
θάρσος, 1, 120. 6, 68.
θαρσύνειν, 1, 142. 2, 59. 5, 104.
θᾶσσον, 3, 12. 4, 54.
θάτερον, 1, 87. τὰ ἐπὶ θάτερα, 7, 81.
θαῦμα, 8, 14.
θαυμάζειν, *honorem habere*, 1, 38. 72. 2, 80. c. dat. 4, 85.
θαυμαστός, 1, 76.
θέα, 5, 7. κατὰ θέαν, 6, 30.
θεά, τά, Ceres et Proserpina, 1, 139. adn.
θεάζω et θειάζω, 2, 75. 8, 1.
θέαμα, 2, 39.
θεᾶσθαι, 3, 38. 5, 7.
θεαταὶ τῶν λόγων, 3, 38.
θέατρον, 8, 93.
θειάζειν, 2, 75. 8, 1.
θειασμός, 2, 75. adn. 7, 50.
θεῖον, *sulphur*, 4, 100.
θεῖος, 3, 82. 4, 70.
θεμέλιον, 3, 68.
θεός, 2, 71. 74. 8, 70. ἡ θεός, *Minerva*, 1, 126. p. 224. 2, 13. τὼ θεώ, Ceres et Proserpina, adn. ad 1, 139.
θεράπεια, 1, 55.
θεραπεύειν, 2, 47. 4, 67. *simulare, quasi colas*, 6, 79.
θεράποντες, in navibus, 6, 31. p. 151. 7, 13. militum, 4, 16.
θέρμαι, 2, 49.
θέρος, 2, 47. 4, 49. 6, 8.
θέσις, 5, 7.
θεσμοφύλαξ, 5, 47.
θεωρεῖν, 3, 104. 5, 18. 8, 10.
θεωρία, 6, 16. 24.
θέωρος, 5, 47. 6, 3. p. 115.
θήκη, 1, 8. 2, 52.
Θῆτες, 3, 16. 6, 43.
θνήσκειν, 2, 47. 53. 8, 74. τεθνήκωσι, 8, 74. τεθνηκὼς ὑπό τινος, 2, 6. ἐτεθνήκει, 7, 86.
θολερός, 2, 102.
θόρυβος, 4, 14. 104.
θορυβοῦν, 3, 78. 8, 50.
Θουρία, Thurii urbs, 6, 61. p. 186.
Θρᾴκης, τὰ ἐπὶ, 1, 59. 2, 9. et saep.
Θρανῖται, 6, 31.
θρασύς, 7, 77. θρασύτερος, 8, 103.
θρίξ, 1, 6.
Θρίωζε, 1, 114.
θροῦς, 4, 66. 5, 7. 30.
θύειν, 1, 126. et ἐναγίζειν, 5, 11. θ. ἐς τὰ ἱερά, 6, 54. p. 179.
θῦμα, 5, 53. θύματα ἐπιχώρια, 1, 126.
θυμιατήριον, 6, 46.
θυμός, 2, 11. θυμῷ φέρειν, 5, 80. adn. ad 1, 31.
θυμοῦσθαι, 7, 68.
θύραι et πύλαι, 2, 4.
θύρωμα, 3, 68.
θυσία, 3, 58. θυσίαι ἐτήσιοι, 5, 11.

I.

ἴαμα, 2, 51.
ἰᾶσθαι, 5, 65.
ἰατρός, 2, 49. 6, 14.
ἰδέα, 1, 109. 2, 19. 51. 77. 3, 62. 81. 83. 102. 112. 4, 55. 6, 4. 76. 7, 29. 81.
ἰδεῖν, besuchen, 4, 125.
ἰδιόξενος, 3, 70. adn. ad 6, 89. p. 222.
ἴδιος, 3, 45. 8, 1. ἰδίᾳ, 2, 44. 3, 34. 5, 36. substantivo innctum, 1, 68. 141. extr. für seine Person, 7, 48.
ἰδιώτης, 1, 106. 124. 2, 48. 64. 3, 37. 82. 4, 2. 61.
ἱδρύειν, 1, 131. 2, 49. 8, 40. ἱδρύθη, 2, 49. 3, 72. στρατοπέδῳ ἐκ νεῶν ἱδρυθέντι, 6, 37.
ἰέναι, v. εἶμι.
ἰέναι γλῶσσαν, 3, 112.
ἱερᾶσθαι et ἱεροῦσθαι et ἱερεύεσθαι, 5, 1.
ἱεραφόρος, 7, 25. p. 281. adn.
ἱέρεια, 4, 133.
ἱερομηνία, 3, 56. ἱερομηνίαι, 3, 65. ἱερομήνια, 5, 54.
ἱερόν et τέμενος, 1, 134. 5, 18. et νεώς, 4, 90. 5, 18.
ἱερός, 2, 15. 5, 97. 116. die Feierlichkeit, 5, 50. ἱερά, *res sacrae*, 2, 13. p. 272. ἱερὰ τέλεια, 5, 47. ἱερὰ γῆ, 1, 139. ἱερὰ καὶ ὅσια, 2, 52.
ἱεροῦσθαι, ἱερᾶσθαι et ἱερεύεσθαι, 2, 2. 5, 1.

ἱζάνειν, 2, 76.
ἱκανός, 1, 35. 7, 77. ἱκανῶς, 1, 91. 6, 92.
ἱκετεία, 3, 67. ἱκέτευμα, ibid.
ἱκετεύω, 2, 47.
ἱκέτης, 1, 136.
ἱκνεῖσθαι, 1, 99. ἱκνούμενον ἀνάλωμα, 1, 15. adn. 1, 99.
ἴκριον, 2, 7. adn. ad Marcell. §. 31.
ἵνα μή cum coni. 6, 89. init.
Ἰόνιος, ὁ, 1, 24. 6, 34. 44.
Ἱππαγρέτης, 4, 38.
ἱππαγωγός, 4, 42. νῆες ἱππαγωγοί et στρατιωτίδες, 6, 43. et ὁπλιταγωγοί, ibid.
ἱπποκρατεῖν, 6, 71.
ἱππομαχεῖν, 4, 124.
ἱππομαχία, 2, 22.
ἵππος, 1, 62. 4, 95.
ἱπποτοξότης, 2, 96.
ἱπποτροφία Atheniensium, 6, 12.
Ἰσθμοῖ, 5, 18. adn. Ἰσθμός, 1, 56.
Ἰσθμώδης, 8, 25. Ἰσθμῶδες χωρίον, 7, 26.
ἰσοδίαιτος, 1, 6.
ἰσοκίνδυνος, 6, 34.
ἰσομοιρεῖν, 6, 16. 39.
ἰσομοιρία, 5, 69. 7, 75.
ἰσονομεῖσθαι, 6, 38.
ἰσονομία πολιτική, 3, 82. p. 505.
ἰσόνομος, 3, 62.
ἰσοπαλής, 2, 39.
ἰσοπλατής, 3, 21.
ἰσοπλήθης, 6, 37.
ἰσόῤῥοπος, 1, 105. 2, 42.
ἴσος et composita ex eo c. genit. 2, 42. p. 322 sq. ἴσ. unparteiisch, 2, 44. 5, 79. ἴσος εὐνοίᾳ, 3, 9. ἡ ἴση φρουρά, 7, 27. τῆς ἴσης καὶ ὁμοίας μετέχειν, 4, 105. ἴσα τῇ δόξῃ ἀπονεύειν, 7, 71. μὴ ἴσος τοῖς παροῦσι, sich nicht schickend in die bestehende Verfassung, 1, 132. ἴσον pro τὸ ἴσον, 1, 39. ἴσα καὶ ἱκέται, 3, 14. ἐπὶ τῇ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ, 1, 27. οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου, 2, 89. ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις, 5, 79. Conf. s. v. ἀπό, ἐκ, ἐπί etc. ἰσαίτερος, 8, 89.
Ἰσοτελεῖς Attici, 7, 63. p. 327.
ἰσόψηφος, 1, 141. 3, 79.
ἵστασθαι πρός τινος γνώμην, 4, 56. ἵσταται ἄνεμος, 2, 97. 6, 104. ἑστηκὼς ἄνεμος, 6, 104. ἐμποδὼν ἵστασθαι, 1, 53. αἱ γνῶμαι ἵστανται πρὸς τὰ λεγόμενα, 6, 34.
ἴσχειν praesentis forma ducta a σχεῖν, 3, 58 7, 36. 50.
ἰσχύειν, 1, 143. 2, 13. 8, 47.
ἰσχυρίζεσθαι, 6, 55. 7, 49.
ἰσχυρός, 3, 6. 4, 9. communis generis, 2, 49. ἰσχυρότατος, 5, 23. 111.
ἰσχύς, 1, 69. 2, 97. 4, 65. 7, 66.
Ἰταλιῶται et Ἰταλοί, 4, 48. 6, 44.

K.

κάγκρυς, 6, 22. adn.
Καδμηίς, 1, 12.
κάδος mensurae genus, 7, 25. p. 281.
καθαιρεῖν, 1, 139. 3, 13.
καθαίρειν, 1, 4. 8. et καθαιρεῖν, 1, 4. 8.
καθαιρέτης, 4, 83.
καθάπτεσθαι, 6, 16. 82.
καθαρὸν, τό, *robur militum*, 2, 44 extr. 5, 8.
καθέδρα, 2, 18.
καθελκύειν, 6, 34.
κάθεξις, 3, 47.
καθηγητής, *magister*, Vit. Thuc. p. 14.
καθήκειν, 3, 96. 4, 36. adn.
καθιέναι τὰς κώπας, 2, 91. καθιέναι, *in certamen mittere*, 6, 16. καθίεσθαι de brachio muri ad mare vel fluvium demissi, 4, 103. 5, 52. i. qu. κρεμαννύναι, 4, 100.
καθίζομαι, 4, 90. καθεζόμην, 3, 70. 7, 77. καθίζειν, 7, 82. καθίζεσθαι ἐς ἱερόν, 1, 24. statum immobilem significans, 7, 67. p. 330. καθίστημι, 1, 1. 32. 76. 2, 89. 3, 34. 4, 86. 6, 16. 8, 70. κατασιάντα πολεμεῖν, 1, 59. 2, 1. 5, 4. καθεστηκυία ὥρα, 4, 6. καθεστός, 3, 9. καθίστασθαι ἐς ἀγῶνα, 8, 68. ἐς ἀπόνοιαν, 7, 67. extr. καθίστασθαι et παρίστασθαι γῆν, 1, 114. ὁ καθιστάμενος πόλεμος, 3, 3. π. καθεστήκει, 1, 101. καταστήσασθαι τὴν ἀρχήν, 6, 54. p. 178.
κάθοδος, 3, 114. 8, 47.
καθορᾶν, 3, 20. τῇ ὄψει, 3, 113.
καθότι, 4, 34. 118.
καθυπέρθε, 5, 59. καθυπέρτερος, 5, 14. 7, 56.
καί, *et quidem*, 2, 41. p. 320. 3, 114. καὶ — καί, 1, 107. duas sententias iungens, quarum altera alterius causam continet, 1, 60 77.

init. καί, praesertim, 4, 8. insuper, 1, 2. 3, 11. adn. 3, 61. 7, 61. καί post ὀψὲ ἦν, quum, 1, 14. 50. 4, 67. ὁμοῖος καί, 1, 120. ὁμοῖα καὶ παραπλήσια, ubi nos ἤ pro καί exspectamus, 1, 82. 140. 7, 80. τοιαῦτα καὶ παραπλήσια, 1, 143. adde 5, 74. καὶ ἄγαν εἰ τύχοιμεν, im besten Falle, 4, 63. καὶ — γε, 1, 139. καὶ — γε δή, 4, 92. καὶ — δέ, 2, 36. init. 7, 56. καὶ εἰ et εἰ καί, 2, 60. 3, 26. καὶ ἦν et ἦν καί, 5, 45. καὶ εἰ μή, 7, 6. ἐν ἴσῳ καὶ εἰ, 2, 60. καί intensivum, 1, 77. 3, 98. 7, 50. 8, 2. καὶ ἐπὶ πολύ, 3, 98. conf. 6, 22. καὶ ὁτιοῦν, 4, 16. καὶ ὁπωσοῦν, 8, 90. καί που καί, 2, 70. καί πού τι, 2, 87. καί τι καί, 1, 107. 4, 5. καὶ ὡς v. ὡς. καί — τε, 1, 9. p. 99 sq. καὶ γάρ et καὶ — γάρ, 1, 77. 4, 132. καὶ δίς, 1, 44. 5, 10. καὶ ἅμα pro καὶ ἅμα ὅτι, 1, 110. καί post παραπλήσιος, 7, 19. p. 273. 7, 71. p. 339. καί cum participio pro καίπερ, 5, 34. 7, 69. 8, 93. ὁπόσοι καί, 8, 97. καί sicut δὲ, ἀλλά etc. in primaria sententia posita interdum ad sententiam in parenthesi positam refertur, 1, 72. adn. 3, 107. 8, 79. καί apodosin incipiens, 2, 21. 5, 8. 27. 8, 8. 34. καὶ οὐ et οὔτε, οὐδέ, 1, 69. 3, 37. καί pro οἵ, 3, 52. extr.

καίειν, 2, 49. 4, 34.

καινός, 3, 92. τὸ καινὸν et τὸ κενὸν τοῦ πολέμου, 3, 30.

καινότης, 3, 38.

καινοῦν, 3, 82.

καίπερ omissum, velut ἐπιστάμενοι pro καίπερ ἐπ. 1, 69. 5, 82. 6, 9. 54. p. 178.

καίριος, 4, 10.

καιρός, 1, 42. 2, 43. 3, 56. καιρὸς λαμβάνει, 2, 34. p. 303 sq. ἔργου, 2, 40. τύχης, 1, 42.

καίτοι, 2, 64. καίτοι — γε, 3, 58.

κακία, 2, 87. 3, 58.

κακίζειν, 1, 105. 5, 75.

κακόνους, 6, 24.

κακοξυνετώτερος, 6, 76.

κακοπάθεια, adn. ad 1, 69. — 7, 79.

κακοπαθεῖν, 1, 78. 4, 29.

κακοπραγεῖν, 4, 56.

κακοπραγία, 2, 60. 3, 30.

κακός, 2, 51. 4, 117. κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι, 5, 65. κακὰ σπεύδειν, 6, 39. κακῶς, 2, 65. 6, 51. 7, 80.

κακοτροπία, 3, 83.

κακοτυχεῖν, 2, 60.

κακοῦν, 3, 87. 8, 32. 78.

κακουργεῖν, 6, 7.

κάκωσις, 7, 4. 82.

κάλαμος, 2, 76.

καλεῖν, 2, 23. 6, 2.

καλινδεῖν, 2, 52.

καλλιεπεῖσθαι, 6, 83.

κάλλος, 3, 17.

καλός, 4, 40. 5, 89. 8, 2. κάλλιστος, 2, 11. 5, 9. 6, 33. καλλίων, 5, 60. καλλιώτερον, 4, 118. καλοὶ κἀγαθοί, 8, 48. coll. adn. ad 6, 89. p. 223. καλῶς, 1, 44. 2, 7. 4, 17. καλῶς φίλιος, 5, 36. ψεύδεσθαι, 6, 12. καλῶς ὁρᾶν τι, 1, 5. διακοσμεῖν, 6, 54. κρύπτειν, 8, 50. βουλεύεσθαι, 4, 17. θέσθαι, 4, 17. ἔχειν, 1, 28. 4, 18. κεῖσθαι παράπλου, 1, 36. conf. 3, 92. extr.

καλύβη, 1, 133. 2, 52.

καλωδιον, 4, 26.

κάλως, 4, 25.

κάμνειν, 2, 41. κεκμηῶτες, 3, 59.

καμφθῆναι, 3, 58.

κανηφόροι, 6, 56. κανοῦν φέρειν ἐν πομπῇ, ibid.

κἀνταῦθα, 1, 10.

καρδία apud medicos, 2, 49.

καρπίζεσθαι, 7, 68.

καρποῦσθαι, 2, 38. 7, 68.

καρτερεῖν, 7, 64.

καρτερός, 4, 3. 43. λόφος, 4, 131. καρτερώτατος, 5, 10.

καστόρειον Spart. 5, 70. adn. p. 74.

κατά c. acc. propter, per, ut κατ' ἄχθος, 2, 45. 4, 24. κατά cum acc. aliquo obiecti vel subiecti vice fungitur, 1, 3. 2, 7. 64. 4, 30. 5, 116. κατ' ἄκρας, 4, 112. κατὰ βραχύ, 4, 96. 7, 79. κατὰ γῆν et γῆς, 1, 2. 7, 28. init. καθ' ἡδονήν, 2, 53. i. qu. πρὸς ἡδονήν, 6, 17. καθ' ἡμέραν, 1, 2. κατ' ἤπειρον, 1, 142. καθ' ἡσυχίαν, 1, 74. 2, 93. κατὰ νώτου, 1, 62. 4, 36. κατὰ τοῦτο καιροῦ, 7, 2. p. 255. κατὰ μόνας, 1, 37. κατὰ σελήνην, 2, 28. τὸ κατ' ἐμέ, 6, 88. κατ' ὀλίγον, 4, 10. 6, 34. κατ' ὀλίγον τε καὶ μὴ ἅπαντας, 5, 9. p. 12. ὀλίγας, 3, 78. κατὰ θέαν, 5, 7. κατά aequalitatem temporis significans, 8, 83. κατ' Ἄργος, in den Gewässern von Argos, 8, 86. κατὰ τὸ ξυγγενές, 1, 95. 8, 100. κατὰ πόδας, 3, 98. 4, 126. 5, 64. κατὰ πόλεις, 2, 15. 6, 77. 7, 13. κατὰ στάσιν, 3, 24. κατὰ χώραν, 1, 28. 3, 22. 24. 4, 76. κατά τι ἄπορον, 1, 136. καθ' αὑτούς, 3, 78. τὸ καθ' ἑαυτούς et τὰ καθ' ἑαυτούς, 6, 88. τὰ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος, 2, 87. 7, 44. κατὰ τὸ δύνασθαι, 2, 97. καθ' ἑκάστους et ἅπαντες sive ξύμπαντες, 2, 39. καθ' ἑκάσιους et καθ' ἑαυτούς, 2, 39. καθ' ἑκουσίαν, 8, 27. κατ' ἐξουσίαν, 8, 27. κατὰ κορυφήν, 2, 99. κατὰ κράτος, 2, 87. 3, 103. 8, 70. κατὰ τῶν κρημνῶν, 7, 44. κατὰ κέρας, 3, 78. κατὰ μίαν ναῦν, 2, 84. κατὰ μίαν ἐπὶ κέρως, 2, 90. καθ' ὅσον, 6, 88. 7, 37. κατὰ στοῖχον, 2, 102. καθ' ὑπερβολήν, 2, 45. κατὰ πόλιν, 1, 122. ἕνα κατὰ τάλαντον, 7, 83. κατά c. acc., quod attinet ad, 2, 37. p. 311. ἢ κατά post comparativum, 2, 50. init. 6, 15. 7, 45. 75.

καταβαίνειν, 4, 15. 7, 44.

καταβάλλειν, 1, 27. 7, 24. τείχη, 5, 26.

κατάβασις ἀπὸ τῶν Ἐπιπολῶν, 7, 44.

καταβιβάζειν, 7, 86.

καταβοᾶν, 5, 45.

καταβοή, 1, 73. 8, 85.

κατάβολον, 7, 22. p. 278. adn.

κατάβραχυ, 7, 2. p. 256.

καταβυρσοῦν, 7, 64. 65.

κατάγγελτος, 7, 48.

κατάγειν, 1, 18. adn. 4, 68. 8, 53.

καταγελᾶν, 3, 83.

καταγιγνώσκειν, 3, 45. 6, 62.

κατάγνωσις, 3, 16. 82.

καταγορεύειν, 4, 68. 6, 34.

καταγωγή, 6, 42.

καταγώγιον, 3, 68.

καταδαμᾶν, 7, 81.

κατάδηλος, 4, 44. 8, 10.

καταδίκη, 5, 49. 50.

καταδικάζεσθαι, 5, 49.

καταδιώκειν, 8, 20.

καταδουλοῦν, 3, 70.

καταδούλωσις, 3, 10.

καταδρομή, 5, 56. 8, 41.

καταδύειν, 2, 91. ναῦν adn. ad 1, 50. 8, 42. 61.

καταθέειν, 3, 97. 5, 7.

καταινεῖν, 4, 122.

καταίρειν, 8, 39.

καταισχύνειν, 6, 13.

καταιτιᾶσθαι, 3, 42. 6, 60.

καιακαλειν, 8, 108.

κατακλείειν, 4, 57. 5, 83.

κατακλύζειν, 3, 89.

καιακολπίζειν, 8, 92.

κατακολυμβᾶν, 7, 25.

κατακομιδή, 1, 120.

κατακόπτειν, 4, 118.

κατακτᾶσθαι, 5, 9.

καταλαμβάνειν, 1, 9. 126. 2, 18. 3, 11. 4, 85. 86. 5, 21. 7, 57. 8, 63. καταλαμβάνει καιρός, 2, 34. de periculo, 4, 31. κατειλημμέναι σπονδαί, 5, 21. καταλαμβάνεσθαι καιροῖς, 7, 57.

καταλέγειν, 8, 31.

καταλείπειν, 2, 16. 3, 58. 4, 18. 7, 69.

καταληπτά, 3, 11.

καταλλάσσεσθαι, 4, 59.

καταλογεῖς magistratus, 8, 67.

κατάλογος, 3, 87. adn. milites ἐκ καταλόγου, 6, 31. 43. adn. 7, 20. 8, 24.

καταλύειν, 1, 18. 136. 3, 81. 8, 58. τινί, 5, 47. 8, 58.

καταλῦσαι, einkehren, 1, 136. beendigen, 3, 104. τὴν ἁμαρτίαν καταλῦσαι, 3, 46., ubi Casaub. legi vult ἀναλῦσαι. καταλύεσθαι, 4, 18, καταλελυμένους, 6, 36.

κατάλυσις, 1, 18. 8, 18.

καταμέμφεσθαι, 7, 87. suas res contemnere, 8, 106.

κατάμεμψις, 7, 75.

καταναγκάζειν, 1, 77. 4, 77.

κατανέμειν, 2, 17.

κατανοεῖν, 1, 138. 2, 3.

καταντικρύ, 7, 26. 57. p. 319.

καταπατεῖν, 5, 72.

καταπαύειν, 8, 97.

καταπιμπλάναι, 7, 85.

καταπίπτειν, 8, 94.

καταπλέω, 8, 35.

κατάπληξις, 8, 66.

καταπλησσειν, 4, 10. 7, 77.

κατάπλους, 4, 26.

καταπολεμεῖν, 2, 7. 4, 1.

καταπροδιδόναι, 1, 86. 3, 111. 7, 63.

κάταρσις, 4, 26.

καταράσσειν ab ἀράσσω et ῥάσσω, 7, 6. 63.

καταῤῥεῖν, niedersinken, 7, 84.

καταβρηγνύναι, 4, 11.
κατασείειν, 2, 76.
κατασκάπτειν, 6, 5. 7.
κατασκαφή, 5, 63.
κατασκέπτεσθαι, 6, 50.
κατασκευάζεσθαι, 1, 18. 2, 17. 4, 75. 6, 91. p. 226. κατασκ. et παρασκευάζεσθαι, 2, 85.
κατασκευή, adn. ad 1, 10. — 2, 14. 16. 6, 31. 46. πολέμου, 2, 85. 8, 5. νόμιμος, 6, 17. p. 138.
κατασκήπτειν de morbo, 2, 49. p. 339.
κατασκοπή, 6, 34. 46.
κατάσκοπος, 4, 27. 6, 63.
κατασπέρχειν, 4, 126.
κατάστασις, 2, 68. 4, 55. 8, 72. ἐν τῇ λοιμικῇ καταστάσει, v. Argum. libr. 2. p. 253.
καταστρέφειν, 4, 65.
κατάστροφή, 1, 15.
κατάστρωμα, 1, 14. 7, 40.
καταχεῖν, 6, 29. 8, 86.
καταιθέναι, 4, 20. 7, 82. καταίθεσθαι χάριν, 1, 33. 2, 40. ξυμφορᾶν, 4, 20. ὀργήν, ibid.
καταγαυμαίζειν, 7, 80.
καταγρέχειν, 8, 99.
καταφανής, 4, 29. καταφανέστερος, 5, 16. 8, 46.
καταφέρειν, 3, 69.
κατάφευξις, 8, 38. 41.
καταφθορά, 8, 87.
καταφλέγειν, 4, 133.
κατάφρακτα πλοῖα, 1, 10.
καταφρονεῖν, 2, 11. c. acc. 6, 34. 8, 8. 82. καταφρονῶν sequente infinitivo, 3, 83. 5, 40. adn.
καταφρόνημα, 2, 62.
καταφρόνησις, 1, 122.
καταφυγή, 4, 98.
καταφωρᾶν, 1, 82.
κάτειμι, 2, 25. κατιὸν πνεῦμα, 2, 84. κατιόντος ἀνέμου, 2, 25. 6, 2.
κατειργεσθαι, 4, 98. κατείργειν, 6, 6.
κατεργάζεσθαι, 4, 65. 7, 21.
κατέρχεσθαι, 4, 75. 5, 7. p. 10.
κατέχειν, 2, 64. 3, 89. ἔν τινι τόπῳ, 4, 32. 8, 28. 100. κατέχει ἡ ἡμη, 1, 10. κατεχόντων σεισμῶν, 3, 89. κατέχειν, sustinere, 4, 92. κατέχεσθαι ἐς ὀλίγον, 8, 38. κατασχεῖν, acquisivisse, 2, 62. p. 351.
κατηγορεῖν, 1, 95. 3, 44.
κατηγορία, 1, 84. 3, 52. et αἰτία adn. ad 1, 69. 7, 77.
κατήφεια, 7, 75.
κάτοιδα, 6, 35. v. Doederl. Lat. Syn. Vol. 1. p. 168. adn.
κατοικεῖσθαι. κατῴκημαι, 6, 2. p. 112. κατῳκημένοι, 1, 120. κατῴκηντο, 5, 83.
κατοικίζειν, 2, 17. κατοικίζεσθαι et κάτω οἰκίζεσθαι, 8, 31.
κατοχεῖν, 2, 18.
καυόπιν, 2, 22.
κάτοπτος, 8, 104.
καυορθοῦν, 2, 42. 5, 111. 6, 11. 13.
καττὰ πάτρια, 5, 79.
καττάδε, 5, 77.
κάτω, 1, 7. 120. τὰ κάτω, minor Asia, 8, 5. κάτω οἰκίζεσθαι et κατοικίζεσθαι, 8, 31.
κάτωθεν, 6, 99. καὶ κάτωθεν καὶ ἄνωθεν, 3, 23.
κάχληξ, 4, 26.
Κέαδας, 1, 134.
κεῖμαι, 1, 129. 2, 43. 3, 51. κεῖται — ἀπόκειται εὐεργεσία, χάρις, 1, 129.
κείρειν, 1, 64.
κελεύειν, 3, 44. 4, 30. 8, 38. ἐκέλευε ubi aoristum exspectes, 1, 138. 3, 112. 4, 114. 7, 31. 65. 8, 31. 100. Conf. ἔλεγον s. v. λέγω. κελεύειν ἐς Λακεδαίμονα, 4, 108. p. 645. κελεύειν constr. 1, 44.
κέλευσμα, 2, 92.
κελευσταί navium, 2, 84. adn. ad 6, 31. p. 151.
κέλης, 4, 9. 8, 38.
κελήτιον, 1, 53.
κενόν, τό, et τὸ καινὸν πολέμου, 3, 30. κεναὶ νῆες, 4, 14.
κεντεῖν, 4, 47.
Κεντόριπα accusativus singularis adn. ad 6, 94. Κεντόριπας acc. plur. pro Κεντοριπίνους, 7, 32. Κεντόριπα, Κεντούριπαι, ibid.
κενοῦσθαι, 2, 51. 76. 8, 57.
κεραία, 4, 100. 7, 41.
κεράμιον mensurae genus, 7, 25. p. 281.
κεραμίς, 3, 22.
κέραμος, 2, 4.
κερανύναι, 6, 32.
κέρας, 2, 90. 3, 107. 8, 105. Nili, 1, 110.
κερδαίνειν, 2, 44. 5, 93.
κερδαλέος, 2, 53. κερδαλέως, 3, 56.
κέρδος, 3, 33. 4, 59.
κεύθειν, 5, 59.
κεφάλαιον, 1, 40. 3, 67. 4, 50. κεφάλαια rhetorico sensu adn. ad Marcellin. §. 38.
κεφαλαιοῦν, 3, 67. 6, 91. 8, 53.
κήδεσθαι, 6, 14.
κῆδος, Eidam, 2, 29. p. 297.
κηπίον, 2, 62. κῆπος adn. ibid.
κήρυγμα, 4, 106. 114.
κηρυκεῖον, 1, 53.
κῆρυξ, 4, 118. κήρυκες, 8, 53.
κηρύσσειν, 1, 27. 4, 37. ληΐζεσθαι, 5, 115. ἰέναι, 4, 68.
κινδυνεύειν, 1, 78. 2, 35. 4, 8. 73. ἔν τινι et κινδυνεύεσθαι ἔν τινι, 2, 35. p. 305 sq. κινδυνεύειν, videri, 6, 87., quem sensum tamen nolim cum Arnoldo admittere in adn. ad 4, 117. extr. κιν̃δ. constr. 2, 35. 3, 74.
κίνδυνος, 2, 39. 87. 5, 111. 6, 12. κίνδυνον ἀναβάλλεσθαι, 1, 133. κίνδυνοι αἰσχροί, 5, 111.
κινεῖν, 2, 8. 4, 98. 6, 34. χρήματα, 8, 15. sacra, 6, 70. τὰ σφέτερα αὐτῶν κινούμενα, 4, 76. κινεῖσθαι de hostili conatu, 7, 4. p. 258.
κίνησις, 1, 1.
κλέμματα πολέμου, 5, 9.
κλέος, 1, 25. 2, 45.
κλήζειν, 3, 8.
κληματίς, 7, 53.
κληρος, 3, 50.
κληροῦσθαι, 6, 42.
κληροῦχοι, 3, 50. adn. Conf. 1, 27. p. 125 sq.
κλῆσις portuum, 2, 94.
κλίμαξ, 3, 23.
κλίνη, 2, 34. κλῖναι, 3, 68.
κλυδώνιον, 2, 84.
Κοίλη, regio Atticae Vit. Thucyd. p. 28. Praef. p. VI.
κοιλία, 2, 49.
κοῖλος, 7, 52. τὸ κοῖλον τοῦ λιμένος, ibid. et adn. ad 6, 66. p. 194.
κοινανεῖν, 5, 79.
κοινολογεῖν, 7, 86.
κοινός, 1, 80. 3, 53. 4, 68. 6, 17. c. genit. et dat. 1, 55. unparteiisch, 3, 53. neutral, 3, 68. κοινὸν διαστήριον, 3, 105. κοινοὶ λόγοι, 4, 64. τὸ τῆς πόλεως ξύμπασι κοινόν, 6, 40. τὸ κοινόν, 3, 11. 4, 78. Aerar, 1, 80. 6, 6. τὰ κοινά, 5, 37. Aerar, 6, 8. κοινῇ, 1, 57. 4, 83. 5, 53. κοινότεραι τύχαι, 5, 102. κοινὴ ἐλπὶς et κοινὸς Ἄρης, 2, 43. extr. adn. τὰ κοινὰ ξύμφορα, 1, 91. τὰ κοινὰ et τὰ ἐν τοῖς ἱεροῖς, 6, 20.
κοινοῦν, 1, 39. 4, 4. κοινοῦσθαι, 8, 8. 50.
κοινωνεῖν, 8, 8. τινι, 2, 16. init.
κολάζεσθαι, 2, 87. 8, 40.
κολούειν, 7, 66.
κόλπος, 6, 13.
κολυμβητής, 4, 26.
κομιδή, 4, 27.
κομίζειν, 2, 33. 4, 117. κομίσαντες redundat, 7, 39. κομίζεσθαι, redimere, 4, 98. reverti, 5, 5.
κομπεῖν, 6, 17. p. 138.
κόμπος, 2, 41. κ. λόγου, 2, 40.
κομπώδης, 5, 68. κομπωδέστερος, 2, 62.
κονίορτος, 4, 44.
κόντος, 2, 84.
κόπτειν, 2, 75. 4, 14.
κόρην, non κόραν, 6, 56.
κόρυμβοι, 1, 6.
κορυφή, 2, 99.
κοσμεῖν, 1, 21. 2, 42. 6, 41.
κόσμος, 1, 5. 2, 11. 3, 77. Ordnung, 2, 11. extr. Staatsverfassung, 4, 76. 8, 48.
κοτύλη, 7, 87.
κούρη, 3, 104.
κουφίζειν, 2, 44.
κούφισις, 7, 75.
κουφολογία, 4, 28.
κοῦφος, 2, 51. κούφως, 4, 33.
κρατεῖν, 1, 69. 71. 3, 62. 6, 11. c. acc. 1, 109. c. genit. 8, 23. κρατηθεὶς θαρσήσει, 7, 49. κρατεῖσθαι πολύ, 7, 60. extr.
κρατῆρας κερανύναι, 6, 32.
κράτιστος, 2, 40. 5, 8.
κράτος, 2, 29. 88. 4, 98. κατὰ κρ. 3, 103. ἐν κράτει, 2, 29.
κρατύνειν, 1, 69.
κρείσσων, 1, 60. 3, 83. 4, 10. ἀκοῆς, 2, 41. κρεῖσσον λόγου, 2, 50. ἀνήκεστόν τι κρεῖσσον, 3, 45.
κρημνός, 6, 97. p. 237.
Κρημνός, adn. ad 6, 66. p. 193. n. l. ab init. et sub nr. V. p. 197. n. l. ab init. adn. ad 6, 75. init. ad 6, 96. p. 230. ad 7, 3.
κρημνώδης, 7, 78. adn. ad 6, 66. p. 197.
κρήνη, 2, 48.
κρίνειν, 1, 87. 3, 67. κρίνεσθαι de morbis, 2, 49. θανάτου, 3, 57.

κρίσις, 1, 23. 6, 60.
κριτής, 1, 120. 3, 37. κακοὶ κριταί, 1, 120.
κρούειν, 1, 54.
κρύπτειν, 2, 34. 6, 72.
κρυπτός, 5, 68.
κρύσταλλος, 3, 23.
κρύφα, 4, 88. et σαφῶς, 8, 50. κρ. τινός, 2, 80.
κρύψις siderum, adn. ad 2, 78.
κρωβύλος, 1, 6.
κτᾶσθαι, 1, 70. 143. 2, 40. κεκτημένος sensu passivo, 1, 93. 7, 70. extr. ἐκτήθην eodem sensu, 1, 123. κεκτῆσθαι, consequi, 2, 63. ἔκτημαι an κέκτημαι, 2, 62. κέκτηται, consequitur, 2, 64.
κτείνειν, 1, 132. 2, 51.
κτῆμα, 1, 22.
κτῆσις, 4, 105. κτῆσις et κτίσις, 1, 18.
κτίζειν, 6, 4.
κύαμος, 5, 66.
κυβερνητής, 4, 75. 7, 70. adn. ad 6, 31. p. 151.
Κυθηροδίκης, 4, 53.
κύκλος, 2, 84. 3, 102. κύκλῳ et ἐν κύκλῳ, 3, 18. κύκλος in obsidione Syracusarum, adn. ad 6, 96. p. 230. 6, 98. p. 239. 100. ἀπὸ τοῦ κύκλου, ibid.
κυκλοῦν, 4, 127. 7, 81. κεκυκλωμένους, 4, 32.
κύκλωσις, 4, 35. 128. Conf. adn. ad 4, 127.
κῦμα, 3, 89.
κυματεῖσθαι, 3, 89.
κυπαρίσσινος, 2, 34.
κύπτεσθαι, 8, 13.
κύριος, 4, 20. κύριον εἶναι, 5, 34. sequente participio, 8, 51. κυριώτατος, 5, 53. κυριώτερος, 4, 18.
κῦρος, 5, 38.
κυροῦν, 8, 70. κυρωθέν, 4, 125.
κύρωσις, 6, 103.
κύων, 2, 50.
κώδων, 4, 135.
κωδωνίζειν, 4, 135. adn.
κωλύειν, 1, 129. 2, 8. κωλύει, es tritt ein Hinderniss ein, 1, 144. 2, 63. 64. 4, 14. sic etiam κεκωλύσθω, 1, 129.
κώλυμα, 5, 30. 7, 53.
κωλύμη, 1, 92.
κωλυτής, 3, 23.
κώμη. κατὰ κώμας, 3, 94.
κωμηδόν, 3, 94.
κώπας καθιέναι, 2, 91.
κωπηλάτης, 6, 31.
κωπῆρες πλοῖον, 4, 118.

Λ.

λαγχάνειν, 2, 44. 3, 50.
λαμβάνειν, 2, 34. 88. 3, 24. 4, 34. 6, 86. 8, 64. deuten, so oder so nehmen, 2, 42. p. 323. fin. 3, 38. 4, 106. ὁ λαβών, der Schuldner, 3, 81. λαμβάνεσθαι τὸ δίκαιον, 3, 56. p. 467 sq.
λαμπάς, 3, 24.
λαμπρός, 6, 54. 7, 55. λαμπρῶς, 7, 71. 8, 67. offenbar, 2, 7. λαμπρότατος, 1, 138.
λαμπρότης, 4, 62. 7, 75.
λαμπρύνεσθαι, 6, 16.
λαμυρὰ πηγή, 2, 15. adn. p. 282.
λανθάνειν, 4, 133. 8, 10.
λάρναξ, 2, 34.
λαχανισμός, 3, 111.
λέβης, 4, 100.
λέγειν, 2, 48. 4, 22. 7, 8. λέγειν τι et οὐδέν, 1, 39. ἐπί τινι, 2, 34. p. 302. λέγειν vel δοκεῖν cogitatione supplendum, 3, 38. λεγόμενον casu absoluto, 2, 47. 7, 68. λέγεται, 3, 88. ἔλεγον ubi exspectes ἔλεξαν, 1, 119.
λεία Gegenstand des Raubes, 8, 3.
λεῖα, 2, 97.
λειμὼν τῆς ἐξετάσεως, 6, 97. p. 236.
λειποστράτιον et λειποστρατία, 1, 99. 6, 76. conf. 5, 60. adn.
λειποτάξιον, 1, 99. adn.
λειποψυχεῖν, 4, 12.
λείπω, 1, 10. 2, 87. 8, 81.
λέπας, 7, 78.
λεπτογεως, 1, 2.
λεπτός, 2, 49. 7, 36. λεπτὰ πλοῖα, 2, 83. 7, 40.
λήθη, causa oblivionis, 2, 44. p. 328.
ληίζεσθαι, 1, 5.
λῆν, 5, 77.
Λήναια, 5, 20. adn.
ληστεία, 1, 11. 8, 40.
ληστεύεσθαι num pro ληστεύειν dicatur, 7, 18. passivo sensu, ibid.
ληστής, 1, 8. 6, 4.
ληστρικός et ληστικός, 1, 4. 4, 9. ληστικώτερον παρεσκευασμένος, 6, 104. p. 247.
λῆψις, 5, 110.
λίθινος, 5, 47.

λιθοβόλοι, 6, 69.
λιθολόγος, 6, 44.
λιθοτομίαι, 7, 86.
λιθουργὰ σιδήρια, 4, 4. λιθουργοί, 4, 69. 5, 82.
λιθοφορεῖν, 6, 98.
λιμήν, 7, 22. λ. τῶν Συρακοσίων, 7, 4. p. 258. adn. ἐρῆμος, 1, 50. λιμένων χῶσις, 3, 2. conf. adn. ad 8, 90.
λίμνη, 4, 103. 108. 6, 66. 7, 53. λίμνη apud Syracusas adn. ad 6, 66. p. 196. vers. fin.
λιμός et λοιμός, 2, 54. — 3, 59. λιμῷ Μηλίῳ, 5, 116. adn.
λίνου σπέρμα, 4, 26. λινοῦς et ποικίλος χιτών, 1, 6. adn.
λίπα, 1, 6. 4, 68.
λογάδην, 3, 31. 4, 4. 4, 31. φέρειν λίθους, 6, 66. p. 198.
λογάδες λίθοι, 4, 4. 129. adn. ad 6, 66. p. 198. Ἀχαιῶν, 2, 25. adn. 5, 67.
λογαῖος λίθος, 6, 66.
λογίζεσθαι, 1, 76.
λόγιον, 2, 8.
λογισμός, 2, 40. 5, 68.
λογογράφος, 1, 21.
λογοποιεῖν, 6, 38.
λόγος, oratio, λόγοι, Berathung, 1, 122. 3, 34. 5, 112. καινότης λόγου, 3, 38. ἐς λόγους καθίστασθαι, 3, 70. 4, 58. λόγος, Vorschlag, 4, 16. init. 5, 76. παρὰ λόγον, 4, 26. λόγοι κοινοί, Berathungen, 4, 64. κατὰ λόγον, 6, 25. ἡ κατὰ λόγον παρασκευή, 2, 89. μηδὲ λόγον ὑπολείπειν, 8, 2. λόγος, der aufgestellte, zu beweisende Satz, 1, 2. vers. fin. ὁ ξύμπας λόγος, 7, 56. λόγον παρέχειν ἐπί τινα, 2, 101. ἐς λόγον, 3, 46. λόγοι et ἀκοαί, 3, 38. et ὄψεις, ibid. et ἔργα, ibid. λόγῳ — ἔργῳ, 1, 22. 128. λόγοι ἔπεσι κοσμηθέντες, 3, 67. λόγοι, Berathungen, 1, 78. 122. adn. Unterhandlungen, 5, 39. ἀπὸ ξυγκειμένου λόγου, 8, 94. προσφέρειν τινὶ λόγους, 2, 70. 3, 109. ὁ δίκαιος λ. 1, 76. ἐνὶ λόγῳ, 5, 85.
λοιδορία, 2, 84.
λοιμός, 2, 47. 54. ἐν τῷ λοιμῷ v. Argum. libr. 2. p. 253.
λοιμώδης, 1, 23.
λοιπός, 3, 44. 4, 93. 8, 67.
λόφος, 4, 124.
Λοχαγοί Spartanorum, 5, 66.
λοχίζειν, 5, 115.
λοχμώδης, 3, 107.
λόχοι, 4, 8. 43. Spartanorum, 4, 8. 5, 68.
λύγξ κενή, 2, 49.
λύειν, 1, 23. 4, 23. 5, 3. λύεσθαι, reconciliari, 1, 81. cessare, 4, 18.
λυμαίνεσθαι, 5, 103.
λυπεῖν, 2, 64. 4, 53. 6, 66.
λύπη, 6, 59.
λυπηρός, 1, 76. 2, 37. 6, 16. τινος, 8, 46.
λύσις, 2, 102.
λυσιτελεῖν, 6, 85.
λύτρον, 6, 5.
λύχνος, 4, 133.
λώφησις, 4, 71.
λωφῶ, 6, 12. 7, 77. λωφήσαντα, 2, 49. p. 336.

Μ.

μάγγανον, adn. ad 2, 4.
μᾶζα, 3, 49. 4, 16.
μάθημα, 2, 39.
μάθησιν ποιεῖσθαι, 1, 68.
μακαρίζειν, 2, 51. 5, 105.
μακρηγορεῖν, 2, 36.
μακρός, 6, 91. μακρότατος, 1, 1. ἐς τὰ μακρότατα, 6, 31. μακρότερος, 3, 39. 4, 41.
μαλακία, 2, 40. 5, 7.
μαλακίζεσθαι, 2, 42. 3, 37. 40. 7, 77.
μαλακός, 3, 41. 6, 78. 8, 29. μαλακώτερος, 3, 45. μαλακωτέρως, 8, 50.
Μαλέα nomen ab origine appellativum, 3, 4. coll. 3, 6. adn.
μᾶλλον, 3, 23. 82. p. 499. 4, 29. 7, 81. 8, 34. μᾶλλον et positivus redduntur per comparativum, velut αἴσχιον pro μᾶλλον αἰσχρόν et simil. 2, 40. 61. 3, 42. 63. 4, 61. μᾶλλον iuxta comparativum ex abundantia positum, 4, 3. 7, 29. p. 288. μᾶλλον — ὅσῳ, 5, 108. μᾶλλον num omittatur ante ἤ, 7, 49. conf. 6, 21. adn. μᾶλλον nunquam pro μείζων vel alio adiectivo ponitur, 1, 3. 3, 82. p. 499. 7, 3. μᾶλλον — ἢ οὐ, 2, 62. μὴ μᾶλλον ἤ, 1, 91. μάλιστα, 1, 13. 93. 2, 80. 4, 80. 8, 34. μάλιστα μὲν — εἰ δὲ μή, 1, 32. μάλιστα οὔσης ἀποβάσεως, 4, 13. μάλιστα

πρὸς νότον, 2, 15. p. 281. μάλιστα pro numeralibus, 1, 13. 54. πολλῷ μάλιστα, 4, 92. μάλιστα δεινότατος, 7, 42.
μανθάνειν, 6, 39. 7, 11. c. participio cum infinitivo 1, 36.
μανιώδης, 4, 39.
μαντεία et μαντεῖον, 1, 25. 2, 17. 47.
Μαραθῶνι sine ἐν, 1, 73.
μαραίνεσθαι apud medicos, 2, 49.
μαρτύρεσθαι, 6, 80.
μαρτύριον, 1, 8. 33.
μάρτυς, 2, 78.
μάσσειν. μεμαγμένος σῖτος, 4, 16.
μαστιγοφόρος, 4, 47.
μαχαιροφόρος, 2, 96.
μάχεσθαι, 6, 13. 7, 43.
μάχη, 3, 97. 4, 34. 5, 73. μ. ἐκ παρασκευῆς, 4, 94. 5, 56.
μάχιμος, 6, 23. μαχιμώτατος, 6, 90.
μεγαλύνειν, 5, 98. 8, 81.
Μεγαρέων ψήφισμα, decretum de Megarensibus, 1, 140.
μέγας, 1, 118. 3, 36. 4, 74. 8, 88. μέγας ἐρρύη, 2, 5. μέγιστος, 2, 49. 6, 84. μέγιστος τῶν πρίν, 1, 1. 8, 96. μέγιστον δέ, was aber das Wichtigste ist, 1, 142. μεῖζον, 4, 6. 119. 6, 16. 8, 74. μειζόνως, 1, 130. 4, 19. 6, 27.
μέγεθος, 4, 126. 6, 15. 7, 55. μέγ. der Grösse nach, 2, 97. μεγέθη, 7, 55. non semper longitudinem significat, 4, 8.
μεθιέναι, 4, 62.
μεθιστάναι, 1, 79. 8, 76.
μεθόρια, 4, 100.
μεθορμίζεσθαι, 6, 88. et adn. ad 6, 49.
Μειλίχιος, 1, 126.
μελέτη, 1, 18. 2, 39. μελέτης βραχύτης, 1, 138. μελέται, Erziehungsweise, 1, 85.
μελετῶ, 1, 142. 2, 76. τὸ μὴ μελετῶν, Mangel an Uebung, 1, 142.
μέλλειν, 2, 8. 4, 111. 5, 15. Aoristus ἐμέλλησα non sola cunctandi notione invenitur, 3, 55. μέλλ. constr. 6, 30. τὰ μέλλοντα et γενησόμενα, 1, 138.
μέλλησις, 1, 69. 2, 18. 3, 12. 4, 126. 5, 66.
μεμνῆσθαι, 2, 45. μεμν. ὅτε, 2, 21.
μεμπτός, 3, 57. μεμπτότερος, 2, 61.
μέμφεσθαι, 1, 84. 4, 85. geringschätzen, ungeeignet finden, 7, 15. μέμφ. pro σὺν μέμψει διαμάχεσθαι, 3, 42.
μέν γε, 1, 40. μὲν — δέ, 1, 28. 67. 121. 2, 65. 3, 82. 6, 76. μὲν — δέ manente constructione participii, 1, 67. μέν et δέ in partitione et oppositione fere semper articulum pronominalem sequuntur, velut πρὸς τὰ μὲν — τὰ δέ, non πρὸς μὲν τὰ — τὰ δέ, 3, 61. μέν et δέ in epilogis orationum, 6, 19. μὲν — καί, 2, 78. μὲν — τε, 1, 144. 2, 84. 3, 46. 4, 69. μὲν οὖν, 1, 32. μὲν — οὐ μέντοι — γε, 7, 14. ὁ μέν — non sequente ὁ δέ, 5, 95. conf. 1, 84.
μένειν, 4, 76. 8, 72. τὸ μένον, 5, 9.
μενετός, 1, 142.
μέντοι. οὐ μέντοι — γε, 1, 3. — 8, 87.
μέρος, 4, 26. 5, 56. 8, 93. ein beträchtlicher Theil, 1, 13. 23. 4, 30. 7, 30. p. 289. τὸ μέρος, 1, 74. 127. 2, 67. τὰ δύο μέρη exercitus Spart. 2, 10. πρὸς μέρος, verhältnissmässig, 6, 22. p. 145.
μεσημβρία, 6, 100.
μεσόγεια, non μεσόγειος dicit Thuc. 3, 95. 6, 88.
μέσος, 1, 10. 4, 20. 8, 75. μέσος πολίτης, 6, 54. δικαστής, 4, 83. μέσον pro τὸ μέσον, 2, 81. 4, 31. τὰ μέσα, Neutrale, 3, 82. p. 507. μέσως, 2, 60.
μεσοῦν, 5, 57.
μετὰ χεῖρας ἔχειν, 1, 138. μετὰ τῶν Αἰτωλῶν, si Aetoli accesserint, 3, 95. μετά τινος, alicuius voluntate etc. 8, 73. μετὰ τοῦ pro ἐν τῷ, 1, 6. 2, 43. vers. fin. μετὰ νόμων, 3, 62. μετὰ καιροῦ, 6, 85. 8, 27. μ. ὁτουοῦν τρόπου, 8, 27. μ. κινδύνων, 1, 18. μετὰ παιδιᾶς καὶ οἴνου, 6, 28. μετὰ μισθοῦ, 7, 57. p. 321.
μεταβάλλειν, 1, 71. 2, 16.
μεταβολή, 1, 2. 2, 42. Tauschhandel, 6, 20. 31. in morbis, 2, 48. πολιτειῶν, 6, 17. p. 138.
μεταγιγνώσκειν, 1, 44. 3, 40. 4, 92.
μεταγράφεσθαι, 4, 50.
μετάθεσις, 5, 29.
μετακινητός, 5, 21.
μεταλαμβάνειν, 1, 120. 6, 18. pro μεταλαμβάνοντα αἱρεῖσθαι, 6, 87.

μέταλλον, 2, 55.
μεταμέλει, 3, 4.
μεταμέλεια, 1, 34.
μεταμέλεσθαι, 2, 61. sequente participio, 5, 35.
μετάμελος, 7, 55.
μετανάστασις, 1, 2. 2, 16.
μεταναστασθαι, 1, 12. 3, 114.
μεταξύ, 1, 118. 4, 25. 42. τὸ μεταξύ, 3, 21.
μεταπέμπειν et μεταπέμπεσθαι, 3, 2. 4, 30. 5, 82. 6, 52. 88. 7, 8. 15. 42. 80.
μεταπεμπτέος, 6, 25.
μετάπεμπτος, 6, 29.
μεταπίπτειν, 8, 68.
μεταποιεῖσθαι, 1, 140. 2, 51.
μετασπύργιον, 3, 22.
μετάστασις in morbis, 2, 48. alio sensu, 4, 84. 6, 20.
μετατάσσεσθαι, übergehen, 1, 95. extr.
μετατιθέναι, 5, 18. μεταθέσθαι, 8, 53.
μεταχειρίζειν, 4, 18. 6, 12. et μεταχειρίζεσθαι, 1, 13.
μεταχωρεῖν, 2, 72. 5, 112.
μέτειμι, 1, 28. 5, 47.
μετέρχεσθαι, 1, 34. 2, 39. ἐλευθερίαν, 1, 124.
μετέχειν, 8, 86. c. dat. 2, 16. init. c. acc. rei, 1, 73. 6, 40.
μετεωρίζειν, 4, 90.
μετέωρος, 1, 48. 2, 8. 4, 14. 26. 6, 10.
μετοικία, 1, 2. μετοίκια, 2, 15. adn. μετοίκιον, 7, 63. p. 327.
μετοικίζεσθαι, 1, 2. 12.
μέτοικοι, 2, 13. 31. 4, 90. 7, 63. p. 327.
μετονομάζειν, 1, 122.
μετοπωρινός, 7, 87.
μετόπωρον, 2, 19. adn. 7, 79. 87. 8, 108. Conf. Tempora rerum libr. 8. memorat. s. hoc cap.
μετριάζειν, 1, 76.
μέτριος, 1, 6. 4, 22. 8, 84. μετρία ἑσθής, 1, 6. μετρίως, 4, 19. μετρίως εἰπεῖν, 2, 35. p. 306. μετριώτατος, 6, 88. μετριώτερος, 6, 89.
μετριότης, modestia, 1, 38.
μέτρον, 8, 95.
μετωπηδόν, 2, 84. 90.
μέτωπον, 6, 32.
μέχρι, non μέχρις apud Thuc. 1, 137. 4, 4. c. coniunctivo sine ἄν, 1, 137. 3, 28. μέχρι νῦν, 8, 73. μέχρι τοῦδε ὡρίσθω, 1, 71. μέχρι τοῦδε ἔτι, 1, 7. μέχρι τοσούτου ἕως ἄν, 1, 90.
μή ex abundantia positum, 1, 77. post ἀπορία, 2, 49. post verba prohibendi, 1, 16. post dubitandi, privandi vel negandi verba, 1, 10. 7, 6. 8, 1. post ἀπέχεσθαι, 5, 25. post ἀποκρύπτεσθαι, 2, 53. 8, 92. post ἀποτρέπεσθαι, 1, 76. post εἴργειν, 3, 6. post ἄνευ, 5, 8. p. 11. μή pro μὴ ὅτι, 4, 92. μή ad partem modo sententiae pertinens, 8, 53. μὴ — καί pro μὴ — μηδέ, 5, 64. μὴ οὐ cum futur. 1, 141. μὴ οὐ sequente infinit. 1, 141. 8, 60. μή et μὴ οὐ, 8, 60. μὴ — οὐκ affirmationem faciunt, 2, 93. μὴ ὅπως et ὅπως μή, 6, 18. μή et ὅπως μή, 6, 13. p. 131. μὴ πολλάκις, 2, 13. μή aut cum coniunctivo aoristi aut imperativo praesentis, 1, 43. 5, 103. cum indicativo perfecti post verbum timendi, 3, 53. μή et οὐ, 1, 84. 118. μὴ οἴεσθαι, 1, 77. μὴ μᾶλλον — ἤ, 1, 91. μὴ δή, 2, 89. μὴ — μή pro affirmatione, 8, 46. μή pro εἰ μή, 1, 91. 141. μὴ γὰρ δή, 1, 81.
μηδαμοῦ, 1, 35.
μηδέ pro μήτε — μήτε, 8, 99. μηδέ μήτε non dicitur, 3, 48. μηδὲ — ἕτεροι pro μηδέτεροι, 2, 72. 7, 59. ἀλλὰ μηδ' — ἀλλὰ μηδέ, 3, 42.
μηδείς, 4, 61. 7, 8. μηδ' — εἷς pro μηδείς, 8, 86.
μηδετέρωσε, 4, 118.
μῆκος λόγων, 5, 89.
μηκύνειν, 2, 42. λόγους, 4, 17.
μηκών, 4, 26.
μήν, 2, 65. 8, 81. καὶ μὴν οὐδέ, 1, 142.
μηνοειδής, 2, 28. 7, 34.
μηνύειν, 4, 89.
μήνυμα, 6, 29.
μήνυτρον, 6, 27.
μήτε — τε pro μήτε — μήτε, 5, 64.
μητρόπολις, 1, 24. iunctum c. nomine gentili Δωριῆς, 1, 107.
μηχανᾶσθαι, 4, 47.
μηχανή, 2, 76. 5, 18.
μιαίνειν, 2, 102.
μιμεῖσθαι, 2, 37.
μίμησις, 1, 95.
μιμνήσκειν, 2, 8. 5, 66.
μισθοδοσία, 8, 83.

μισθός, 8, 29. μισθοῦ, für Lohn, 7, 25.
μισθοῦν, 4, 52.
μισθοφορητέον, 8, 65.
μισθοφόρος, 8, 45. 50.
μισεῖν, 8, 83.
μῖσος, 4. 128.
μνᾶ, 3, 50.
μνᾶσθαι, 2, 45.
μνῆμα Vit. Thucyd. p. 26 sq.
μνημεῖα, 2, 41. Grabmal, 1, 138.
μνήμη, 2, 54. pro μεμνῆσθαι, 5, 69. p. 72 sq. μνήμης ἐλλιπής, 7, 8. p. 263. adn.
μόγις, 7, 42. 8, 27.
Μόθων, 5, 34.
μοῖρα, 1, 10. μοῖρᾳ ἄνδρος προστιθέναι, 3, 82. p. 500.
μόλις, 2, 35. μόλις ἤ πάνυ γε ἀνάγκῃ, 8, 27.
μόλυβδος, 1, 93.
μονή, 1, 131.
μόνιμος, 8, 89.
μόνος, 3, 57. 7, 16. 8, 68. μόνοι et μόνον, 6, 3. 8, 100. μόνως, 8, 81.
μονοῦσθαι, 5, 40. 58. μονωθεὶς μετ' ὀλίγων, 6, 101.
μόριον, 2, 39. 7, 58.
Μουνυχίασι, 8, 92.
μοχθεῖν, 2, 39.
μοχθηρός, 8, 73.
μοχλός, 2, 4.
μυθώδης, 1, 21.
μυλών, 6, 21.
μυριαγωγὸς ναῦς, 7, 25. adn.
μυριαμφόρους, μυριάμφορος, μυριαφόρος et μυριοφόρους, 7, 25.
μυριάς, 7, 75.
μυστικός, 6, 60.
Μυτιλήνη, non Μιτυλήνη, 3, 2.
μυχὸς τοῦ λιμένος, 7, 52. adn. ad 6, 66. p. 194. nr. 3.
μωρία, 4, 64. 5, 41.

N.

N paragogicum, 2, 103.
ναυαγία, Schiffbruch et ναυάγιον, Schiffstrümmer, 1, 50. 54. 7, 34. et saep.
ναυαρχία, 8, 20.
ναύαρχος, 8, 50.
ναυβάτης, 8, 44.
ναύκληρος, 1, 137.
Ναύκραροι, 1, 126. adn.
ναυκράτορες (ubi olim ναυτοκράτορες), 5, 97. 109. 6, 18.
ναυλοχεῖν τινα, 7, 4. p. 259.
ναυλόχιον, 7, 4. p. 259.
ναυμαχεῖν, 4, 14. 7, 34.
ναυμαχία, 2, 85. 7, 21.
ναυπηγεῖσθαι, 1, 31.
ναυπηγήσιμα, 7, 25.
ναυπηγία, 4, 108.
ναῦς, 3, 2. 6, 85. 8, 9. νῆες et ναῦς, 2, 7. adn. νῆες ταχεῖαι et στρατιώτιδες, 3, 95.
ναύσταθμον, 3, 6. 7, 22. conf. adn. ad 6, 49. p. 173.
ναῦται latiori et strictiori sensu, 6, 31. p. 151. 7, 4. p. 258. 7, 14. adn.
ναυτικός, 4, 75. 7, 21.
νεῖν, νεῖσθαι, häufen, constr. 2, 77.
νεκρός, 2, 52. 4, 44. ναυάγια καὶ νεκροὺς, 1, 54. et saep.
νέμειν, 1, 2. 3, 114. κοινῇ νέμειν, 5, 42. i. qu. διοικεῖν, 8, 70. νέμειν τὸ ἴσον ἐπί τινι, 1, 71. νέμειν μεῖζον μέρος, 3, 3. νέμειν πολύ, 6, 88. νέμειν μέρη, pro εἰς μέρη, 6, 42. 62. νέμεσθαι, 1, 2. 4, 74. adn. Νέμειος gentile nominis Νεμέα, 3, 96.
Νεοδαμώδης, 5, 34.
νεοκατάστατος, 3, 93.
νέος, 5, 43. 50. νεώτερον, 1, 132. 2, 6. 3, 26. 5, 64. νεώτατος, 4, 125. οἱ νεώτεροι, 6, 38. p. 162 sq.
νεοχμεῖν, 1, 12. νεοχμός, 1, 11. 42.
νεῦρα, 7, 15.
νεώριον, 3, 74. 7, 22.
νεώς et ἱερόν, 1, 134. adn. 4, 90. 5, 18. et σηκός, 5, 18.
νεώσοικοι, 7, 22. 25.
νεωστί, 1, 95. 4, 108. cum praesenti participii, 1, 137. 3, 30.
νεωτερίζειν, 4, 51. 76.
νεωτεροποιοί, 1, 70.
νηίτης στόλος, 2, 24. 4, 85.
νησίδιον, 6, 2. 7, 23.
νησιώτης, 3, 91. 5, 97.
νησιωτικός, 7, 57.
Νῆσος, 6, 3.
νικᾶν, 1, 76. 2, 54. 87. sensu praegnanti, 4, 19. Imperfectum ἐνίκα pro aoristo, 5, 49. init.
νόθος, 8, 28.
νομίζειν, 1, 77. 2, 15. 38. 4, 81. 6, 32. c. dat. 2, 38. 3, 13. 44. 82. p. 507. pro νομίζειν δεῖν, 3, 13. conf. s. v. ἡγεῖσθαι. add. 3, 44. p. 455. 7, 42.

νόμιμος, 3, 58. 4, 97. 6, 4. 7, 32.
νόμισις ἐς τὸ θεῖον, 5, 105.
νόμος, 2, 97. 4, 133. 5, 49. hymnus, 5, 70. νόμ. et ψήφισμα, 3, 36. νόμοι πολεμικοί Spart. 5, 69.
νομοθέται, 8, 97.
νόσημα, 2, 51. νοσήσας τελευτᾷ, 1, 138.
νόσος, 2, 98. 7, 47.
νουμηνία, 2, 28. κατὰ σελήνην et πολιτικὴ, ibid. 3, 56. 4, 52.
νοῦς, 5, 45.
νυκτερινός, 4, 128.
νῦν, 4, 28. τὸ νῦν, id de quo nunc loquimur, 2, 42.
νύξ, 1, 129. 4, 110.

Ξ.

ξεναγοί, 2, 75.
ξενηλασία, 1, 144. 2, 39.
ξενία, 8, 6. adn. ad 6, 89. p. 222.
ξενικός, 8, 25.
ξένισις, 6, 46.
ξένος, 2, 13. ἀναγκαστός, 7, 13. ἀστοὶ καὶ ξένοι, 2, 36. extr.
ξενοτροφεῖν, 7, 48.
ξηρότης, 7, 12.
ξιφίδιον, 8, 69.
ξυγγένεια, 3, 65.
ξυγγενής, 3, 82.
ξυγγίγνεσθαι, 2, 12. 4, 83.
ξυγγιγνώσκειν, 7, 73.
ξυγγνώμη, 3, 40. 4, 61. 5, 88.
ξύγγνωμος, 2, 74. 3, 40. adn. ad 4, 98.
ξυγγνώμων, 2, 74, 3, 40. 4, 98.
ξυγγράφειν, 6, 7.
ξυγγραφεύς, rerum scriptor. Vit. Thuc. p. 51, 7. ξυγγραφεῖς, 8, 67. 97.
ξυγγραφή, 5, 35. Ἀττικὴ Hellanici, 1, 97.
ξυγκαθαιρεῖν, 6, 6. 8, 46.
ξυγκακῶς, 3, 13.
ξυγκαλεῖν παρεῖναι, 2, 10.
ξυγκαταδιώκειν, 8, 28.
ξυγκαταδουλοῦσθαι, 3, 64. 8, 46.
ξυγκαταλαμβάνειν χωρίον, 7, 26.
ξυγκαταλύειν, 8, 68.
ξυγκατανέμειν, 6, 4.
ξυγκατασκευάζειν, 1, 93.
ξυγκαταστρέφεσθαι, 6, 69.
ξυγκατεργάζεσθαι, 1, 132.
ξυγκατοικεῖν, 2, 41.
ξυγκατοικίζειν, 6, 4. p. 117.
ξύγκεισθαι, 5, 25. 8, 43. ξύγκειται de scripto, 1, 22.
ξυγκεραννύναι, 6, 18.
ξυγκλείειν, 4, 67. 5, 64. 72. concionem, 8, 67. ξυγκλήσαντες, conglobati, 4, 35.
ξύγκλησις, 1, 93.
ξύγκλυδες, 7, 5,
ξυγκομιδή, 2, 19. adn. 3, 15.
ξυγκομίζειν τοὺς νεκροὺς, 6, 71.
ξύγκρασις potestatum in civitate, 8, 97.
ξυγκροτεῖσθαι, 8, 95.
ξυγκρούειν, 7, 36. ξύγκρουσις, ibid.
ξυγκτᾶσθαι, 7, 57.
ξυγχεῖν, 5, 39.
ξύγχυσις, 5, 26.
ξυγχωρεῖν, 1, 140. 5, 40.
ξύλα, 2, 75. 4, 11. 13. 108. πλατέα, 6, 101.
ξυλισμός, adn. ad 2, 14.
ξυλλαμβάνεσθαι, 1, 20. 118. ξυλλ. et ξυμβάλλεσθαι, 3, 36.
ξυλλέγομαι, 6, 9. 8, 66.
ξύλληψις, 1, 134.
ξυλλογή, 3, 111.
ξύλλογος, 1, 67. 2, 22. 4, 66.
ξύλωσις, 2, 14. init.
ξυμβαίνειν, 1, 1. 2, 16. 3, 115. 5, 72. 8, 45. ξυμβαίνειν, 4, 81. et ξυμβαίνεσθαι, Frieden schliessen, 8, 27. ξυμβαίνειν τὰ πλείω, 4, 117.
ξυμβάλλειν, 3, 45. ξυμβάλλεσθαι, 3, 36. 5, 77. adn. p. 82. cum genitivo, 7, 21. adn.
ξύμβασις, 3, 28.
ξυμβατήριος, 5, 76.
ξυμβατικός, 6, 103.
ξυμβιβάζειν, 8, 98.
ξυμβοηθεῖν, 2, 80. ἐπί τινα, 7, 25.
ξύμβολα et δίκαι ἀπὸ ξυμβόλων, 1, 77. adn.
ξυμβόλαιαι δίκαι et δίκαι ἀπὸ ξυμβόλων, 1, 77. adn.
ξυμβουλευτέα, 1, 140.
ξύμβουλοι, 2, 8. 85. 3, 69. 76. 5, 63. 8, 39.
ξύμβωμοι θεοί, 3, 59. adn.
ξυμμαρτυρεῖν, 8, 51.
ξυμμαχεῖν, 1, 39.
ξυμμαχία, 2, 10. 3, 65. 4, 19. varii sensus, 3, 82. init. sociorum terra, 5, 33. ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι, 6, 34.
ξυμμαχικά, τά, 8, 7. τὸ ξυμμαχικόν, Bündniss, 2, 22. 101. 3, 3. 5, 6. die Verbündeten, 4, 77.
ξυμμαχίς, 1, 98. 5, 36.
ξύμμαχος, 3, 58. 5, 17. ξύμμαχος et ἐπίμαχος, 2, 44. 3, 70.

ξυμμένειν, 7, 80.
ξυμμετρεῖσθαι, 2, 44.
ξυμμέτρησις, 3, 20.
ξυμμίγνυμι, 2, 84. 7, 6.
ξύμμικτος, 3, 60. 6, 17.
ξύμμοροι, 4, 93.
ξύμπαν, 7, 49. τὰ ξύμπαντα, 7, 24.
ξυμπαραγίγνομαι, 2, 83. 4, 93.
ξυμπαρακομίζεσθαι, 8, 39.
ξυμπίπτειν, 1, 49. 8, 41.
ξυμπλεῖν, 1, 27.
ξυμπολεμεῖν, 1, 65.
ξυμπολιτεύειν, 8, 47.
ξυμπορίζειν, 7, 20.
ξυμπράσσειν, 4, 67. 74.
ξυμπροθυμεῖσθαι constr. 8, 12.
ξυμπροπέμπειν, 1, 27.
ξύμπτωμα, 4, 36.
ξυμφέρειν, 2, 51. 4, 65. 8, 83.
ξυμφορεῖν, 6, 101.
ξυμφορά, 2, 61. 5, 32. 8, 17. ξυμφοραί, 1, 69. 4, 128.
ξύμφορος, 2, 36. 5, 98. ξύμφορα ἀναγκαῖα, 4, 128. ξυμφορώτατος, 8, 43. 96. ξυμφορώτερος, 3, 47. ξυμφόρως, 3, 40. p. 449.
ξὺν τοῖς θεοῖς, 1, 86. extr. ξύν adverbialiter, 3, 13.
ξυνάγειν, 4, 125.
ξυναγορεύειν, 6, 6.
ξυναγωγή, 2, 18.
ξυναγωνίζομαι, 3, 64.
ξυναδικεῖν, 1, 39.
ξυναιρεῖν, 4, 80. 8, 24.
ξυναίρεσθαι, 2, 71. 4, 10. 5, 28. τοῦ κινδύνου, 7, 21. adn.
ξυναλλαγή, 4, 20.
ξυναλλάσσεσθαι, 4, 19 8, 90.
ξυναμφότεροι, 3, 107. 5, 81.
ξυναναιρεῖν, 8, 24.
ξυναναπείθειν, 6, 88. c. genit. 7, 21. adn.
ξυνανατολή, 2, 78. adn.
ξυναπολλύναι, 6, 12. ξυναπολέσθαι, activo sensu non dicitur, ibid. et conf. adn. ad 3, 57.
ξυναπονεύειν, 7, 71.
ξυνάπτεσθαι, 2, 29.
ξυναρμόζειν, 4, 100.
ξυναρτᾶσθαι, 7, 70.
ξυναφαιρεῖσθαι, 8, 92.
ξυναφίστασθαι, 1, 56.
ξύνδεσμος, 2, 75.
ξυνδεσμώτης, 6, 60.
ξυνδιαβάλλειν, 6, 61.
ξυνδιαγιγνώσκειν, 2, 64.
ξυνδιαιτᾶσθαι, 2, 50.
ξυνδιαπολεμεῖν, 8, 13.
ξυνδιασώζειν, 7, 57.
ξυνδιώκειν, 1, 135.
ξυνδοκεῖν, 6, 44.
ξυνδρᾶν, 6, 64.
ξύνεγγυς, 4, 24.
ξύνεδρος, 4, 22.
ξυνειδέναι, 4, 68. 5, 82.
ξύνειμι, 4, 18.
ξυνειργασμένοι λίθοι, 1, 93.
ξυνεξαμαρτάνειν, 3, 43.
ξυνεξελεῖν, 2, 29.
ξυνεξέρχεσθαι, 8, 61.
ξυνεπάγειν, 4, 1.
ξυνεπαινεῖν, 4, 91.
ξυνεπαιτιᾶσθαι, 1, 135.
ξυνεπαμύνειν, 6, 56.
ξυνεπανίστασθαι, 1, 132.
ξυνεπεύχεσθαι, 6, 32.
ξυνεπιέναι, 3, 63.
ξυνεπιβάλλεσθαι c. genit. adn. ad 3, 36. 6, 70.
ξυνεπιλαμβάνεσθαι, 2, 8. adn. ad 3, 36.
ξυνεπιτιθέναι, 6, 10.
ξυνέπεσθαι, 3, 38.
ξυνεργός, 8, 92.
ξυνέρχεσθαι, 4, 57. στρατείαν, 1, 3. ξυνεστιῶτες, die Verschwornen, 8, 66.
ξύνεσις, 2, 62. 3, 82.
ξυνετός, 1, 84.
ξυνεφεστῶτες, *qui una praesunt*, 2, 75.
ξυνέχειν, 2, 49. τὴν εἰρεσίαν, 7, 14.
ξυνεχής, 5, 85. ξυνεχέστερος, 7, 81.
ξυνεχῶς, 2, 1.
ξυνήθης, 6, 55. οὐ ξύνηθες τῇ γνώμῃ, 4, 128. τὸ ξύνηθες ἀκριβὲς — φόβερον, 6, 55. τὸ ξύν. ἧσυχον, 6, 34.
ξυνήλυδες, 7, 5.
ξυνθάπτειν, 1, 8.
ξυνθήκη, 4, 61. 8, 36. αἱ ξύνθηκαι, 1, 37. 115. τὸ δίκαιον τῆς ξυνθήκης, 4, 61.
ξύνθημα, 4, 112. εἰπεῖν — δηλοῦν — παραδιδόναι — παρέχεσθαι, 7, 44. p. 306.
ξυνίημι, 6, 69. ὅσοι ἀλλήλων ξυνίεσαν, 1, 3.
ξυνιστάναι, 1, 1. 6, 33. ξυσιῆναι de moenibus, 1, 90.
ξυνίστορες, 2, 74.
ξυννέφελον, 8, 42.
ξυννεῖν, 7, 87.
ξύνοδος, 5, 17. 71.

ξυνοικεῖν, 2, 15.
ξυνοίκια, 2, 15.
ξυνοικίαι, 3, 74.
ξυνοικίζειν, 1, 10. 6, 2.
ξυνοίκισις, 2, 3. duplici sensu, 2, 15. p. 280 sq. 3, 2.
ξύνοικος, 4, 64.
ξυνομνύναι, 5, 38.
ξυνὸς Ἐνυάλιος — Ἄρης, *communis Mars*, 7, 61. p. 325.
ξύνταξις, *tributum*, 1, 96.
ξυνταράσσειν, 2, 52. 7, 81.
ξύντασις τῆς γνώμης, 7, 71. p. 337.
ξυντάσσειν, 5, 9.
ξυντεκμαίρεσθαι, 2, 76.
ξυντελεῖν, 2, 15. p. 281. 4, 76. 93.
ξυντέμνειν, 7, 36. 8, 86.
ξυντομώτατος, 7, 42.
ξυντρίβειν, 4, 11.
ξύντροφος, 2, 50.
ξυντυχία, 1, 38. 3, 45. 7, 57.
ξυνωμοσία, 6, 60. 8, 49. init. 81. ξυνωμοσίαι ἐπὶ δίκαις καὶ ἀρχαῖς, 8, 54.
ξυνωμότης, 6, 57. 8, 49. 54.
ξυνώμοτον, 2, 74.
ξυῤῥάσσειν, 8, 96. ξυνεῤῥώγει ὁ πόλεμος, 1, 66. ξυῤῥάξειν, 8, 96.
ξυσκευάζειν, 7, 74.
ξύσκηνος, 7, 75.
ξυσκοτάζειν, 7, 73.
ξυσταδόν, 7, 81.
ξύστασις τῆς γνώμης, 7, 71.
ξυστέλλειν, 8, 4.
ξυσταυρεύειν, 6, 61. διά τινα, 6, 29. 61.
ξυστρέφειν, 2, 4. 6, 77. 7, 30.

O.

ὁ ante *βασιλεύς* quando omittatur, 2, 74. p. 363 sq. ὁ μὲν — ὁ δέ, cum appositione epexegetica, 1, 144. 8, 46. 80. οἱ μὲν — οἱ δὲ — οἱ μὲν — οἱ δέ, 7, 13. ὁ δέ, in apodosi, pro ὅδε, 2, 46. 3, 98. τὸ ἀρχαῖον, 4, 3. τὸ δεύτερον, 3, 13. τὸ ἔπειτα, 4, 107. τὸ παντάπασιν, 3, 87. τὸ παραυτίκα, 1, 27. τὸ παραχρῆμα, 6, 55. διὰ τό pro διὰ τοῦτο, 7, 71. p. 337 sq. τὸ cum infinitivo pro ὥστε cum infin. 2, 87. τό cum infinitivo post substantivum, ut ἀσφάλεια τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, 3, 82. 7, 67. 8, 87. τό ante infinitivum deest, 2, 87. 3, 38. τό cum infinitivo, 3, 82. p. 500. 501. τό cum infinitivo pro solo infinitivo, 2, 42. p. 324. init. 2, 53. τὸ μή cum infinitivo, 1, 41. 3, 1. τὸ μή cum participio pro infinitivo, 6, 1. τὸ δέ τι, 7, 48. διὰ τό num liceat dicere pro διὰ τοῦτο, 7, 71. ἐν τῷ πρὸ τοῦ, 4, 72. τὸ μὲν — τὸ δέ, 1, 84. τὸ πρὸς νότον et simil. 3, 6. 4, 15. τὸ ἐς αὐτό, 2, 53. add. 5, 39. 6, 2. 63. τὸ πρὸς Λιβύην, 7, 58. τοῦ μή cum infinitivo, 8, 14. τοῦ μή cum infinitivo consilium — effectum — causam significans, 2, 4. 5, 72. ἐς τὰ μάλιστα, 6, 104. τὰ ξυντομώτατα, 2, 97. τὰ μὲν — τὰ δέ, 1, 18. 2, 46. 4, 85. 108. 7, 70. et saep.
ὀβολός, 5, 47.
ὀγδοήκοντα, 5, 47.
ὅδε. ἐν τῷ αὐτῷ τῷδε, 7, 63. γῆν τήνδε, das Land hier, 2, 74. p. 364. τάδε, die Erde, Schöpfung, irgend eine Umgebung etc. 6, 77. τάδε, τοιάδε, τοιαῦτα, τοσαῦτα, ὧδε in praefationibus orationum Thucydidis, 6, 8.
ὁδοὶ πολέμου, die Streitkräfte, 1, 122.
ὁδός, 1, 69. 3, 64. 7, 81.
ὅθεν, 1, 143. 4, 8. pro ἐκεῖθεν ὅπου, 1, 89.
οἴκαδε, 5, 77. vers. fin.
οἰκεῖν, 2, 16. 63. εὖ, ἐς πλέονας, ὀλίγους etc. 1, 17. 2, 37. p. 310. 8, 38. οἰκεῖν τὴν πόλιν ἄμεινον, 3, 37. conf. 6, 82. 92. οἰκῆσαι, ut *incoluisse* (v. Horat. 1. Sat. 7, 2.) wohnen, 1, 12. 2, 16. etc. i. qu. διάγειν, 6, 82.
οἰκεῖος, 1, 9. 70. 4, 64. 7, 44. οἰκεία ξύνεσις Mutterwitz, 1, 138. οἰκειότερος, 2, 39. 7, 70. οἰκειοτέρα γῆ et ξυμμαχίς, 5, 110. οἰκείως, 2, 60. 6, 57.
οἰκειότης, 3, 86.
οἰκειοῦν, 1, 100. 3, 65, 6, 23. οἰκειοῦντες et οἰκιοῦντες, 6, 23.
οἰκείωσις, 4, 128.
οἰκέτης, 2, 4.
οἴκημα, 4, 48. Gemach, verschlossener Raum im Hause, 1, 134. 3, 68. οἴκ. et οἰκία, 1, 134.
οἴκησις, 2, 16. 6, 88.
οἰκήτωρ, 4, 49.
οἰκία, 8, 6. οἰκίαι et ξυνοικίαι, 3, 74. οἰκία et οἶκος, 2, 14.
οἰκίζειν, 1, 8. 6, 2. οἰκιοῦντες, 1, 100. 6, 23.

οἴκισις, 5, 11.
οἰκίσκος ein Gemach, 1, 134.
οἰκιστής, 1, 24.
οἰκοδόμημα, 4, 90.
οἰκοδόμησις, 3, 21.
οἰκοδομία, 2, 65.
οἰκοδομῶ, 7, 11.
οἰκόπεδον, 4, 90.
οἶκος, 1, 99. 2, 60. regnum Persarum, 1, 137, et οἰκία, 2, 14.
οἰκτίζειν, 2, 51.
οἰκτος et ἔλεος, 3, 40.
οἰμωγή, 7, 71.
οἰνοχοή, 6, 46.
οἶομαι. 1, 80. 3, 45. 4, 55. μὴ οἴεσθαι, 1, 77.
οἷος, 2, 5. 4, 27. 6, 32. 8, 65. pro ὅτι τοιοῦτος, 2, 41. p. 321. 7, 75. ἐξ οἵων ἐς οἷα, 7, 75. p. 343. οἷον cum infinit. 6, 12. ἐξ οἵων ἐς οἷα, 7, 75. οἷόν τε εἶναι, 7, 42. οἷον et οἷόν τε εἶναι, 6, 12. extr.
οἰστά, 7, 75. οἰστός, 2, 75.
οἰσύινος, 4, 9.
οἰωνός, 6, 27.
ὀκέλλειν, 4, 11.
ὀκνεῖν, 1, 120.
ὀκνηρότερος, 4, 55.
ὄκνος, 2, 40. 7, 49.
ὄλεθρος, 7, 27. 29.
ὀλιγανθρωπία, 1, 11.
ὀλιγαρχεῖσθαι, 8, 76. 91.
ὀλιγαρχία, 2, 37. p. 311. 3, 62. 8, 73.
ὀλιγαρχικός, 8, 72.
ὀλίγος, 1, 50. 3, 73. 4, 108. ὀλίγοι ἀμύνειν, 1, 50. ὀλίγου, beinahe, 4, 124. 8, 35. οὐκ ἄνευ ὀλίγων, 7, 75. ὀλίγοι τινες, 4, 45. 56. 57. 113. ὀλίγον οὐδέν, 2, 8. 7, 59. 87. 8, 15. κατ᾽ ὀλίγον, 6, 34. ὀλίγῳ ἐς χιλίους, 4, 124. οἱ ὀλίγοι, principes, 3, 74. 5, 84. 6, 38. ἐξ ὀλίγου, 5, 64. 65.
ὀλιγωρεῖν, 5, 9.
ὀλιγωρία, 2, 52. 5, 9.
ὁλκάς, 2, 91. 6, 1. 22. 8, 35.
ὁλκός, 3, 15.
ὁλολυγή, 2, 4, adn. ad 7, 75. ὁλολύγιος, ibid. p. 342.
ὁλοφυρμός, 7, 71.
ὁλοφύρομαι, 2, 44. 7, 40.
ὁλόφυρσις, 2, 51.
Ὀλυμπίασι, 1, 130. Ὀλυμπιεῖον, 6, 65.
ὁμαιχμία, 1, 18.
ὁμαιχμος, 3, 58.
ὁμαλός, 5, 65. ὁμαλώτατος, 4, 31.
ὁμηρεία, 8, 45.
ὅμηρος, 3, 114. 8, 31.
ὁμιλεῖν, 1, 77. 6, 17.
ὅμιλος, 4, 112.
ὄμμασιν, ἐν τοῖς, ὁρᾶν, mit eigenen Augen ansehen müssen, 2, 11.
ὄμνυμι, 5, 47.
ὁμοβώμιοι θεοί, 3, 59.
ὁμογνωμονεῖν, 2, 97.
ὁμογνώμων, 8, 92.
ὁμοῖος, 1, 25. 2, 49. 80. ὁμοῖοι, 2, 80. 3, 40. ὁμ. πολέμιοι, ibid. πόλις ὁμοία, 1, 71. ὁμοῖαι χάριτες, 3, 63. ὁμοῖα pro ὁμοίως, 1, 120. ὁμοῖα καί, ibid. ὁμοῖα τοῖς, 1, 25. ὁμοίως καί, 2, 60. ὁμοίως, 4, 126. οὐκ ἐν τῷ ὁμοίῳ καὶ εἰ, 6, 21. p. 144 sq. conf. 6, 64. p. 188.
ὁμοιότροπος, 1, 6. 7, 55. ὁμοιοτρόπως, 6, 20.
ὁμοιοῦν, 3, 82. οὐχ ὁμοιοῦσθαι, 2, 97.
ὁμολογία, 3, 90. 8, 90.
ὁμολογῶ, 4, 69. 6, 90. ὁμολογουμένη αἰσχύνη, 2, 37.
ὁμονοεῖν, 8, 75.
ὅμορος, 1, 15. 6, 2. 78.
ὁμόσε ἰέναι, 2, 62. χωρῆσαι, 4, 10. 92.
ὁμόσκευος, 3, 95.
ὁμοῦ — σύν, 7, 20.
ὁμόφωνος, 4, 40.
ὁμώνυμος, 2, 68.
ὅμως, 6, 50. quo loco collocetur, 1, 9. 5, 61. 7, 57. p. 319. 7, 75. 8, 93. ὅμ. cum ellipsi sententiae, 3, 28. 7, 1. 48. 57. p. 319. 7, 77. p. 344. 8, 29.
ὁμωχέται, 3, 59. 4, 97.
ὀνειδίζειν, 1, 79.
ὄνειδος. τῷ αἰσχρῷ ὀνείδει εἴξας, 8, 27.
ὀνεύειν, 7, 25.
ὄνομα, 1, 122. 4, 60. 7, 64. ὀνόματα καλά, 5, 89. ὀνόματα et ἔργα contrarie ponuntur, 6, 78. vers. fin.
ὀνομάζειν ἐπί, 4, 98.
ὄνος machina, 7, 25. adn. p. 282.
ὀξύς, 4, 126. τὸ ὀξύ, 2, 82. p. 500. ὀξέως, 4, 34. 6, 12. extr. λέγειν, 3, 38., ubi v. adn. ὀξύτερον ἀντιλαμβάνεσθαι, 2, 8. ὀξεῖς ἐπινοῆσαι, 1, 70.
ὅπα, 5, 77.
ὅπῃ ἄν, 2, 12. 6, 8. ὅπῃ et ὅποι, 1, 52. 3, 112.
ὁπηνίκα, 4, 125.

ὀπισθόδομος aedis Minervae Athenis, 6, 20. adn.
ὅπλα, 1, 83. 2, 81. 100. 4, 69. hoplitae, 1, 83. 2, 100. castra, 1, 111. 8, 69. scuta, 7, 45. παρέχεσθαι, 8, 97. τίθεσθαι, v. in τίθεσθαι.
ὁπλίζειν, 3, 27. πόλιν, 8, 23.
ὅπλισις, 3, 22.
ὁπλιταγωγοὶ νῆες, 6, 25. 31. 43. 8, 30.
ὁπλιτεύειν, 6, 91. 8, 73.
ὁπλίτης, 4, 26. 7, 19.
ὅποι, 8, 56. et ὅπῃ, 2, 72.
ὁποῖος, 7, 38.
ὁπόσος, 4, 118. ὁποσονοῦν, 4, 37.
ὁπότε, 8, 96.
ὁπότερος, 6, 41. ὁποτέρωσε, 5, 65.
ὅπου γάρ, 6, 68. 8, 27.
ὅπως, constr. 1, 35. 7, 25. ὅπ. et ὅπως μή, 1, 31. ὅπως μή et μὴ ὅπως, 6, 18. ὅπ. cum optativo et simul coniunctivo, 3, 22. 6, 96. extr. c. futur. 2, 99. ὅπ. post βούλεσθαι, 3, 51. 69. οὐδ᾽ ὁπωσοῦν, 7, 49. οὐκ ἔχων ὅπως, 4, 28. οὐκ ἔχειν ὅπως χρή, 1, 91.
ὁρᾶν, 2, 74. 4, 126. ὁρ. et alia verba sentiendi participium alius verbi admittunt, 2, 7. 5, 80. adn. p. 85.
ὀργᾶν, 1, 130. 4, 108. 8, 2.
ὀργάς, adn. ad 1, 139.
ὀργή, 1, 31. 2, 65. 4, 122. mores, Benehmen, 1, 130. Laune, Temperament, ibid. ἐν ὀργῇ ἔχειν, 2, 8. πρὸς ὀργὴν ἀντειπεῖν, 2, 65. πρὸς ὀργὴν τῆς ξυμφορᾶς, 8, 27. Conf. sub v. πρός. ὀργῇ ἀμβλυτέρᾳ, 3, 38. τάχος καὶ ὀργήν, 3, 42. ὀργαί, leidenschaftliche Wuth, 3, 85. ὀργὴν ποιεῖσθαι, 4, 122. δι᾽ ὀργῆς ἔχειν, 2, 8. 5, 29. ἐντόνως καὶ ὀργῇ, 5, 70. ὀργῇ προσμίξωμεν πρὸς ἀταξίαν τωαύτην, 7, 68. init. ὀργῇ φέρειν τὸν πόλεμον, 1, 31. ὀργῇ πίστιν παρέχεσθαι, 6, 17. ὀργὰς ἐπιφέρειν, 8, 83.
ὀργίζεσθαι, 2, 59. 4, 128.
ὀργυιά, 7, 38. adn.
ὀρέγεσθαι, 2, 65.
ὀρθιος, 5, 56. τὸ ὀρθιον, genus aciei, adn. ad 6, 67. p. 199.
ὀρθός, 5, 42. ὀρθῶς, 3, 56. ὀρθῶς εἶναι, 2, 87.
ὀρθοῦν, 3, 42. τὸ ὀρθούμενον, 4, 18.
ὄρθριος, 5, 58.
ὄρθρος, 2, 3. 3, 112. 4, 110.
ὀρίζειν, 2, 96.
ὁρκίζειν, 4, 74.
ὅρκιος, 2, 71. 6, 52.
ὅρκος μέγιστος, 5, 18. ὅρκον διδόναι, 3, 82. p. 504. 5, 77.
ὁρκοῦν, 4, 74. ὅρκους, 8, 75.
ὁρμᾶν et ὁρμᾶσθαι, 1, 32. 64. 74. 104. 144. 2, 65. 3, 31. οἴκοθεν ὥρμησαν, 4, 90. ὥρμητο, 5, 1. ὥρμησθε, 6, 78. αἱ μάλιστα ὁρμήσασαι, 8, 34. ὡρμημένος, 8, 11. ὁρμᾶν, proficisci, 2, 19. 3, 24. 4, 36.
ὁρμεῖν, 1, 137. 4, 1. 6, 49. 67. et ὁρμίζειν, 4, 75.
ὁρμή, 4, 4. 7, 71. et inde ducta vocabula, 6, 49. ὁρμὴ τοῦ περαίνεσθαι, 7, 43.
ὁρμίζειν, 7, 30. et inde ductae voces, 6, 49. p. 172.
ὅρμισις, ibid.
ὅρμος et inde ductae voces, 6, 49. p. 172.
ὄρνεον, 2, 50.
ὄρνις, 2, 50.
ὄρος, 2, 96.
ὅρος οὐκ ἀντίλεκτος, 4, 92.
Ὀροσάγγαι, 1, 129. adn.
ὀροφή, 4, 48.
ὄροφος, 1, 134.
ὀρρωδεῖν, 6, 9. 14.
ὀρρωδία, 2, 88. 89.
ὄρυγμα, 4, 67.
ὀρχηθμός, 3, 104.
Ὀρχομενός ὁ et ἡ, 1, 113.
ὅς, ἥ, ὁ. οἵ γε pro εἴγε οἱ, 8, 76. ὧν pro ὅτι αὐτῶν, 2, 44. p. 328. n. l. ab init. Sic etiam reliqui casus, ut 1, 140. οὕς pro ὅτι αὐτούς, 3, 55. 4, 26. ὅ, wohingegen, 3, 12. ὅ, et τοῦτο, ὅ, wohingegen, wenn, aus welchem Grunde, 6, 33. adde adn. ad 2, 40. p. 318. 3, 44. ἐν ᾧ pro ὥστε ἐν αὐτῷ, 8, 72. ὅς et ὡς, 6, 91. τοῦτο ᾗ, 4, 24. ᾗ, qua parte, 2, 55. καὶ οἵ, und diese, 4, 33. 68.
ὁσημέραι, 7, 27. 8, 64.
ὅσιος, 1, 71. 2, 52. ὅσια καὶ ἱερά, 2, 52.
ὅσος, 1, 2. 138. 4, 28. 7, 6. 8, 92. ὅσον pro ὅσοι, 1, 53. ὅσον — μόνον, 6, 104. extr. ὅσον cum infinit. 1, 2. 3, 49. ὅσον, insofern, 7, 28. ὅσον καὶ ἀπὸ βοῆς ἕνεκα, 8, 92. οὐ δι᾽ ἄλλο, ἢ ὅσον, 3, 11. ὅσον οὐ, 1, 36. 2, 94. 4, 69. 5, 59. ὅσον οὔπω,

5, 34. ὅσ. οὐδέπω, 4, 125. ὅσῳ pro ὅσῳ μᾶλλον, 6, 11. 89. ὅσῳ μάλιστα — τοσούτῳ, 8, 84. οὐχ ἥκιστα — ὅσῳ, 1, 68. οὐχ ἧσσον — ὅσῳ, 1, 82. ὅσῳ καὶ μάλιστα, 2, 47. p. 332. μᾶλλον — ὅσῳ pro τοσούτῳ μᾶλλον ὅτι, 5, 108. 6, 11. 89. 92. ὅσα, οἷα, ὅς et alia relativa sequente infinitivo, 1, 91. ὅσα μή, 1, 111. 4, 16.

ὅσπερ sequente coniunctivo num poni possit, 7, 25. ὅπερ, 6, 33. 104. ad totam praegressam sententiam refertur, 6, 11.

ὀστᾶ, 1, 138. 2, 34. p. 300.

ὅστις, 4, 22. 8, 90. num pro ὅς, 8, 92.

ὅτου, 1, 23. 132. ὅτου et εἵτου, 5, 18. p. 25 sq. ὁτουοῦν, 8, 27. ὅ τι περ, 4, 16. ὅ,τι ἂν καὶ ὁτιοῦν, 4, 16. καὶ ὅτου πέρι, 5, 18. ἔστιν ὅ,τι, 2, 94. ὅστις et ὁστισοῦν, 5, 18. extr. adn.

ὀστρακίζειν, 1, 135.

ὅταν τύχῃ, 1, 142.

ὅτε, ὅτε — περ, 1, 8. 7, 21. ὅτε sequente infinitivo, 2, 102. post μεμνῆσθαι, 2, 21. ὁτὲ μὲν — ὁτὲ δέ, 7, 27.

ὅτι, 4, 61. 7, 42. cum infinitivo, 4, 16. in afferendis ipsis alicuius verbis, 1, 137. 139. adn. ad 1, 51. γνοὺς ὅτι c. partic. pro infinitivo, 4, 37. ὅτι sequente imperat. 4, 92. ὅτι cum superlativo, ut ὅτι ἐγγύτατα, 3, 40. 5, 74. ἐλάχιστα, 6, 23. μάλιστα, 5, 36. μέγιστος, 7, 69. πλεῖστοι, 4, 32. τάχιστα, 5, 46. χρησιμώτατος, 7, 74. ὅτι τάχος, 7, 42.

οὐ non suo loco positum, 1, 71. 4, 62. οὐ et οἵ confusa, 6, 88. οὐ et μή, 1, 84. 3, 84. p. 509. 510. οὐ μᾶλλον — ἢ οὐ, 2, 62. 3, 36. οὐ γὰρ δή, 1, 122. οὐ μή, 5, 69. p. 72. οὐ μᾶλλον — ἀλλά, 2, 43. οὐ μέντοι — γε, 1, 127. 5, 80. οὐκ ἐᾶν, 6, 72. οὐκ ἔχων ὅπως, 4, 28. οὐχ ἥκιστα, 1, 82. 7, 44. οὐχ ἧσσον, 1, 8. 82. 6, 78. οὐκ οἶμαι, 1, 77. οὐ cum substantivis iunctum, 1, 137. 3, 95. conf. adn. ad 6, 68. οὐχ ὅπως, 1, 35. 3, 42. 8, 89. οὐκ — οὐδέ, — εἴτε — οὐκ, 8, 71. οὐ abundanter repetitum, 1, 122. p. 220. 2, 97. p. 397. 4, 9. 126. οὐχ ὁμοῖος i. e. μείζων, 1, 143. οὐχ ὁμοῖος, οὐκ ἴσος, οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου i. e. μείζων, 1, 35. 120. 143. 4, 85. οὐ δή τοι — γε, 2, 41. οὐ — μὴ οὐ, 1, 141. οὐ μὴν οὐ δέ, 6, 55. οὔτε — τε, 2, 1. οὔτε — τε οὔ, 1, 5. οὐ μόνον ὅτι — ἀλλὰ καί, 4, 85. οὐ φάναι — φάσκειν, 4, 122. 5, 39. 55. 7, 5. 8, 27. 52. 53.

οὐδαμόσε, 5, 49.

οὐδαμοῦ, 2, 47.

οὐδὲ γάρ, 4, 68. οὐδὲ et καὶ οὐκ, 3, 37. p. 439 sq. 6, 78. οὐδέ pro οὔτε — οὔτε, 8, 99. οὐδέ — οὐ, 2, 97. οὐδ' ὡς, 5, 115. οὐδ' — οὐδέ, 1, 142. 2, 93. p. 391 sq. οὐδέ — οὐ, 2, 97. p. 397.

οὐδείς, 1, 26. 2, 19. 4, 14. 7, 59. οὐδείς πω et πώποτε, 3, 45. οὐδείς πω, 1, 132. οὐδὲν ἄλλο ἤ, 2, 16. οὐδενὶ κόσμῳ, 2, 52. τρόπῳ, 6, 35. οὐδ' — εἰς, 8, 86. οὐδὲν μᾶλλον, 2, 65. 70. 3, 79. οὐδὲ καθ' ἓν, 2, 87. οὐδὲν ὅ,τι οὐ, 3, 81. p. 497. 7, 87. οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδέν, 7, 59. 87. οὐδενὸς ἧσσον, 7, 29. p. 288. 7, 71. extr.

οὐδέποτε, 4, 59.

οὐδέτερος, 5, 84. οὐδέ — ἕτερος, 2, 72. 7, 43. 59.

οὐθείς, 6, 60. adn. p. 184.

οὔκουν et οὐκοῦν, 5, 107.

οὖν bis in eadem sententia positum, 8, 57. post interiectam parenthesin, 3, 95.

οὕνεκα male legebatur 6, 56. v. Schaef. Appar. cr. Demosth. Vol. 2. p. 364.

οὐρανός, 2, 77.

οὔριος, 7, 53.

οὐσία, 6, 9.

οὗτος, 1, 90. 8, 78. ταῦτα, alles was um uns ist, die Schöpfung etc. 6, 77. p. 208. οὗτος δέ in apodosi, 2, 46. οὗτος supplendum, 1, 33. per pron. οὗτος subiectum sententiae repetitur, 1, 80. 5, 91. τοῦτο, ὅ betreffend dieses, dass etc. 3, 44. τοῦτο redit ad verbum in praecedentibus latens, 1, 6. 84. 132. 3, 40. 4, 19. 64. οὕτω γε ἄγαν, 8, 1. οὕτω loco apodosis incipientis per εἰ, 2, 11. οὕτως cum verbo iungendum, 2, 9. 47. folglich, 1, 76. usque adeo, 1, 81. 4, 65. οὕτω δή in apodosi, 4, 73.

ὀφείλειν, 2, 40.

ὀφείλημα ἀποδιδόναι, 2, 40.

ὄφθαλμος, 2, 49.

ὀφλεῖν et ὀφείλειν, 3, 70. 5, 101. ὀφλ. αἰσχύνην, 5, 101. ὀφλόντων δὲ αὐτῶν, quum damnati essent, 3, 70.

ὄφλημα et ὀφείλημα, 5, 101.

ὀχετός, 6, 100.

ὀχεύς, 2, 4.

ὄχλος, 7, 8. et δῆμος, 6, 89. p. 223.

ὀχλώδης, 6, 24.

ὀχυρός, 1, 35. 7, 78.

ὀψέ, 4, 93. non de parte aliqua diei, sed de tempore in universum, 3, 108. 8, 23.

ὄψιος, 8, 26.

ὄψις, 6, 46. 58. 7, 75. externa species, 4, 126. ὄψεις — λόγοι, 3, 38. ὄψεις — ἀκοαί, ibid. τῇ ὄψει θαρσεῖν, ἀναθαρσεῖν, 4, 34. 6, 31. καταφρονεῖν, 6, 49.

ὄψον, 1, 138.

Π.

παγκράτιον νικᾶν, 5, 49.

πάθημα, 4, 48.

πάθος, 7, 30. διὰ πάθους, 3, 84. p. 509.

παιάν, 7, 75.

παιδεῖαι, 2, 39.

παιδεύεσθαι, 1, 84.

παίδευσις, 2, 41.

παιδιά, 6, 28.

παιδικά, 1, 132.

παίειν, 4, 47. παίοντες, 7, 36. adn.

παιπαλόεις, 3, 104.

παῖς, 1, 81. 2, 44. οἱ παῖδες βασιλέως, 8, 37.

παιωνίζειν, 1, 50.

παιωνισμός, 7, 44.

παλαιόπλουτος, 8, 28.

παλαιός, 1, 2. 3. παλαιότερα, 1, 1. παλαίτατος, 1, 4. 18.

πάλιν, 1, 137.

πανδημεί, 1, 73. 4, 42. 6, 64. Contrarium ἐκ καταλόγου, 6, 67. extr.

πανήγυρις, 5, 50.

πανοικησία, 2, 16. 3, 57.

πανοπλία, 3, 114.

πανσέληνος, 7, 50.

πανσιρατιᾷ, 2, 5. 31. 6, 7. 7, 1. πανσιρατιᾶς, 4, 94.

πανσυδί et πασσυδί, 8, 1.

παντάπασι, 5, 104. 6, 71.

παντᾳῇ, 3, 68. 7, 79.

πανταχόθεν, 1, 123.

πανταχόσε, 7, 42.

πανταχοῦ, 4, 108.

πάνυ, 1, 3. 6, 18. 8, 1. πάνυ τι, 8, 71.

πανωλεθρίᾳ, 7, 87.

παρά c. compar. 1, 23. c. genit. 2, 6. 41. c. dat. 2, 6. παρ' αὐτὴν τὴν θάλασσαν, 4, 11. παρὰ γνώμην, 3, 12. 4, 19. 6, 11. παρὰ γνώμην κινδυνευταί, 1, 70. παρ' ἔπαλξιν, 2, 13. παρὰ λόγον et παράλογον, 1, 65. παρὰ νύκτα ἐγένετο, 4, 106. παρὰ τοσοῦτον — πολὺ εἶναι, ἔρχεσθαι, 3, 49. 7, 2. παρὰ πολὺ νικᾶν, 1, 29. παρὰ τοσοῦτον γιγνώσκω, 6, 37. παρ' ἐλάχιστον ἐλθεῖν, 8, 76. ἀπὸ τῶν πυλῶν τῶν παρὰ τοῦ Νίσου, 4, 118. παρὰ cum acc. 7, 39. propter, 1, 141. vers. fin. παρὰ τὸ νικᾶν, propter victoriam, 1, 41. παρ' αὐτούς et π. αὐτοῖς, 5, 67. παρὰ τοὺς ἄλλους, 4, 57. ἄνδρα παρ' ἡμῶν, 2, 41. παρὰ φύσιν, 6, 17. παρά, vorbei, 6, 66. 8, 102. extr. παρὰ τὸ τεῖχος, 3, 13. 23. τὰ παρὰ τῶν Ἐγεσταίων, 3, 4. 6, 46. τὰ παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου, 8, 89. παρά τι ποιεῖν, 3, 13. παρὰ δόξαν, 1, 141. et παρὰ τὸ δόξαν, 3, 37. παρὰ πέντε ναῦς, 8, 29. παρὰ δύναμιν πρόθυμοι, 3, 57. τῇ μέν — παρὰ δὲ τό, 6, 66. παρὰ πολύ, 2, 8. 8, 6. τὸ παρ' ἐλπίδα, 4, 62. 63. 7, 66. παρὰ πᾶν vel ἅπαν, 5, 68. παρ' ὀλίγον διαφεύγειν, 7, 71.

παραβαίνειν, 1, 78. 3, 45. 61. 4, 23. παραβεβάσθαι, 1, 123.

παραβάλλεσθαι, 2, 44. 3, 65. 5, 113. κίνδυνον, 1, 133.

παραβοηθεῖν, 1, 47.

παραγγέλλειν, 1, 129. 2, 11. 7, 43.

παράγγελμα, 8, 99.

παράγεσθαι, 1, 34.

παραγίγνεσθαι, 2, 95. 6, 67.

παράδειγμα τόδε — γάρ, 1, 2. 6, 77. 7, 71.

παραδιδόναι, 1, 86. 2, 36. 4, 28. 7, 86.

παράδοσις τοῦ σκήπτρου, 1, 9.

παραδυναστεύοντες, 2, 97.

παραθαλασσίδιον, 6, 62.

παραθαλάσσιος, 1, 5.

παραθαρσύνειν, 8, 77.

παραινεῖν, 1, 139. 5, 9. 7, 63.
παραίνεσις, 3, 43. 4, 95.
παραίρεσις, 1, 122.
παραιρήματα, 4, 48.
παραιτεῖσθαι, 5, 63.
παραιωρήματα, 4, 48.
παρακαλεῖν, 1, 118 5, 27.
παρακαταθήκη, 2, 72.
παρακαταπηγνύναι, 4, 90.
παρακατέχειν, 8, 93.
παρακελεύειν, 4, 25. 6, 69.
παρακέλευσις, 7, 70.
παρακελευσμός, 4, 11.
παρακελευστοί, 6, 13. adn. ad 8, 54.
παρακινδυνεύειν, 3, 36.
παρακινδύνευσις, 5, 100.
παράκλησις, 8, 92.
παρακομιδή, 5, 5.
παρακομίζεσθαι, *oram legere*, 6, 44.
παρακωχή, 1, 40. adn.
παραλαμβάνειν, 1, 19. 111. 4, 16. *ad bellum evocare*, 1, 111. 4, 54. 69. 5, 52. 7, 57. p. 320.
παραλείπειν, 2, 13. et περιλείπειν, 7, 69. p. 334.
Παραλία, 2, 56.
παραλλάξ, 2, 102.
παράλογος nunquam apud Thuc. adiectivum est, 1, 65. 7, 28. 61. 8, 24. et saep.
Πάραλος γῆ, 2, 55. ἡ *Πάραλος* navis, 3, 33. 8, 74. οἱ *Πάραλοι*, 8, 73.
παραλύειν, 2, 65. τῆς ἀρχῆς, 7, 16.
παραμελεῖν, 1, 25.
παραμένειν, 1, 65. 7, 15.
παραμυθεῖσθαι, 2, 44. 3, 75.
παραμύθιον, 5, 103.
παρανίσχειν, 3, 22.
παρανομεῖν, 3, 65. παρηνόμησα, 3, 67.
παρανόμημα, 7, 18.
παρανομία, 4, 98. 6, 28.
παρανόμων γραφή, 3, 43. adn. γράφεσθαι, 8, 67. παρανόμως, 3, 65. 4, 132.
παράπαν, 6, 80.
παραπέμπειν, 4, 13.
παραπίπτειν, 4, 23.
παραπλεῖν, 2, 90. 4, 25. ἔξω, 2, 83. ἐπί, 7, 26.
παραπλήσιος, 3, 89. 7, 71. constr. 1, 84. p. 183. παραπλήσια ὑπὲρ ἁπάντων, 7, 69.
παράπλους, 1, 44.
παραποιεῖσθαι, 1, 132.
παραποτάμια, 5, 53.
παραρράμματα, 4, 48.
παραρύματα, 4, 48.
παραῤῥηγνύναι, 4, 96. 6, 73. 6, 70.
παράσημον navium, 6, 31. p. 153.
παρασκευάζεσθαι, 4, 70. 6, 104. sequente participio, 6, 54. p. 178. et κατασκευάζεσθαι, 2, 85.
παρασκευή, 1, 1. 2, 17. 5, 17. et κατασκευή adn. ad 1, 10. ἐκ παρασκευῆς, 4, 94. 5, 56.
παράσπονδος, 4, 23.
παρατάσσεσθαι, 7, 78. 79. παρατάσσειν, 6, 50. p. 174.
παρατείνειν, 3, 46.
παρατείχισμα, 7, 11. 43. adn. ad 6, 96. p. 231.
παρατίθεσθαι τράπεζαν, 1, 130.
παρατυγχάνειν, 1, 76. 5, 38. 8, 11. παραιτυχόν, 5, 60.
παραυτίκα, 1, 27. 2, 64. 8, 82. cum participio iunctum, 1, 76. παραυτίκα ἀναστάντες, 2, 49. extr. Conf. εὐθύς et διαπαντός. τὸ παραυτίκα, 3, 4. τὸ παραυτίκα καὶ τὸ ἔπειτα τῆς ὁμολογίας, 4, 54.
παραφέρειν, 5, 20. 26. παρενεγκεῖν ἤ, 5, 20.
παράφραγμα, 4, 115.
παραχρῆμα, 1, 22. 8, 1. παραχρ. et πρὸς τὸ χρῆμα, 4, 15.
παρεῖκον et παρῆκον, 4, 36.
παρεῖναι, 1, 85. 2, 64. 4, 19. 5, 64. 6, 91. 8, 26. ἐς τινα τόπον, 6, 62. τὰ παρόντα, die bestehende Verfassung, 1, 132. 8, 54. τὰ παρόντα ἐς τὸν βίον, 2, 97. ἐκ τῶν παρόντων κράτιστα, 5, 40.
παρέκβασις, 1, 97. adn.
παρεκβολή, 1, 97. adn.
παρεξειρεσία, 4, 12. 7, 34. 41.
πάρεργον, 1, 142. 7, 27.
παρέρχεσθαι, 4, 86. 8, 53. *ad loquendum prodire*, 6, 19. et saep.
παρέχειν, 1, 37. 3, 45. 4, 61. 8, 48. 50. παρέχοντες ἐμβόλους, 7, 36. παρασχεῖν, 5, 60. 6. 30. παρέχεσθαι ὅπλα, 8, 97. πίστιν, 3, 112. 4, 87. 7, 67. παρέχειν et παρέχεσθαι, 1, 39. p. 139. παρέχεσθαι τὸ σῶμα, 2, 41. λόγους, 6, 12.
παρηβᾶν, 2, 44.
παρῆκεν, *porrigi*, 4, 36. παρῆκον et παρεῖκον, ibid.
παρίημι τὴν ἀρχήν, 6, 23.
παριππεύειν, 7, 78.

παρισιάναι, 4, 61. 133. παρασιῆναι μηδενί, 4, 95. 6, 34. 78. παρεστάναι μηδενί, 4, 61. παρασιῇ μηδενί, 4, 95.
πάροδος, 1, 126. 3, 21.
παροίκησις, 4, 92.
παροικοδομεῖν, 7, 6.
παρόμοιος, 1, 80.
παροξύνειν, 1, 84. 6, 89.
παρουσία, 1, 128. 6, 86.
παροχή, 6, 85.
πᾶς, 1, 132. 2, 101. 4, 43. 6, 104. 7, 73. πᾶς τις, 2, 41. cum genit., velut πάντες Ἀθηναίων, 8, 69. 75. οἱ πάντες, in allen, 1, 100. 7, 60. πάντων μάλιστα, ubi πάντων est neutrum, 4, 52. αἱ πᾶσαι, 8, 100. πάντα εἶναί τινι, 8, 95. πάντα ποιεῖν ἐν τῷ αὐτῷ de requisitis naturae, 7, 87. πάντως, 5, 41. τοῖς πᾶσι, 7, 50. ἐν παντὶ ἀθυμίας, 7, 55.
πασσυδί et πανσυδί, 8, 1.
πάσχειν, 1, 96. 7, 69. παθεῖν pro παθεῖν τι, sterben, 2, 42. p. 324. πάσχειν τι, 4, 38. εὖ, bestochen werden, 3, 40. πεπόνθεσαν, 7, 71.
πατάσσειν, 8, 92.
πατρικαὶ βασιλεῖαι, 1, 13. πατρ. et πατρῷος, 8, 6.
πάτριος, 4, 86. 118. πάτριοι νόμοι, 8, 76. θυσίαι, 3, 58. πάτριος et πατρικός, 1, 13. adn. κατὰ τὰ πάτρια, 2, 2. 5, 77. πάτρια ἱερά, 2, 16.
πατρίς, 2, 68. 7, 67.
παιρόθεν ἐπονομάζειν, 7, 69.
πατρῷος, 7, 69. πατρῷοι θεοί, 2, 71.
παύειν et παύεσθαι, 1, 69, 3, 24. 5, 91.
παῦλα, 6. 60.
πέδα, 6, 3. adn.
πεδίον, τὸ, planities Athenarum, 2, 55. 56. adn. ad 2, 19. p. 287. τὸ πεδ. sive ἡ χώρα apud Corcyram, 3, 73.
πεζός, 2, 94. 4, 12. πεζῇ et πεζικῇ, 6, 33. πεζῇ, 1, 109. 4, 32. 5, 2.
πεζομαχεῖν, 7, 63.
πεζομαχία, 7, 62.
πείθεσθαι, 8, 52. sequente participio, 6, 34. p. 158. cum genit. personae, ibid. 7, 73.
πειθώ, 2, 53.
πεῖρα, 1, 140. 6, 11. 7, 21.
Πειραϊκή, 3, 91.
πειρᾶν et πειρᾶσθαι, 1, 61. 4, 25. 70. 6, 54. πειράσειν ἐπὶ τὴν κώμην, 4, 43. extr.
πείρασις, 6, 56.
πελάγιος, 6, 104. 8, 44. 101.
πέλαγος, 6, 13.
πέλας, 4, 92. οἱ πέλας, 1, 32. bis. ὁ πέλας, 6, 12. p. 130.
πελινός, 2, 49.
πελτασταί et ψιλοί, 2, 79.
πέμπειν, geleiten, 6, 56. — 3, 110. πέμπειν ἐπί τινα, *mittere ad aliquem arcessendum*, 6, 61.
πεμπτοὶ πρέσβεις, 8, 86.
πενία, 2, 27.
πέντε καὶ δέκα et πεντεκαίδεκα, 1, 29.
πενηκονταετία, 1, 89. init. adn. Argum. libr. 1.
πεντηκονταέτης, 5, 32.
πεντηκοντῆρες Spart. 5, 66.
πεντηκόντοροι, 1, 14.
πεντηκοστύς, 4, 8.
πέρα et πέραν, 2, 64. πέραν, 3, 91. hinüber, 1, 111. ἡ πέραν γῆ, 3, 91. περαιτέρω, 2, 43.
περαίνει οὐδέν, 6, 86.
περαιοῦσθαι, 4, 120. 121.
περᾶν et πειρᾶν, 4, 43.
πέρας, 1, 69. τοῦ ἀπαλλαγῆναι, 7, 42.
πέρυσι, 8, 57.
περί τινος et τινι δεδιέναι, 3, 102. π. αὐτῷ παιέιν, 1, 69. 122. adn. περὶ πλήθουσαν ἀγοράν, 8, 92. περὶ τοῖς ὁρατίοις διαφθείρεσθαι, 7, 84. ὁρᾶν περί τι, 2, 35. τὰ περὶ τῶν Πλαταιῶν γεγενημένα, 2, 6. περί c. genit. et dat. 6, 34.
περιαγγέλλειν, 7, 18. στρατιάν, 1, 116. 2, 10. init.
περιαιρεῖν, 4, 51.
περιαλγεῖν, 4, 14.
περιβάλλειν, 1, 8. 7, 25.
περιβόητος, 6, 16. adn. 6, 31.
περιβολή, 8, 104.
περίβολος, 1, 89.
περιγίγνεσθαι, 1, 69. 2, 37. 87. 4, 27. τινος, 3, 37. τινά τι, 3, 37. frey bleiben, 3, 11. 5, 97. περιγίγνεταί μοι, 2, 39. p. 116. 2, 87. 6, 8. περιγίγνεσθαι τῷ πολέμῳ, 1, 55. 65. extr. τῷ δικαίῳ, 5, 86.
περίγραπτος, 7, 33.
περιδεής, 3, 80.
περιείδειν, 4, 40.
περιεῖναι 1, 144. ἐκ περιόντος, 8, 46.

περ. τῷ πολέμῳ, 2, 11. 13. extr. Conf. περιγίγνεσθαι. περιεῖναι, e certamine superstitem esse, 3, 82. extr. τὸ περιόν, 6, 55.
περιελαύνειν, 7, 44.
περιέρξαι, 5, 11.
περιέρχεσθαι τὰ ἱερά, 4, 80.
περιέχειν, überfliigeln, 3, 107. 5, 71.
περιιέναι. περιὼν ἐνιαυτός, vertens annus, 1, 30.
περιίστασθαι, 1, 76. 78. 4, 52. 8, 1. 15. cum participio, 1, 32. περιέστη ἡ τύχη, 4, 12. περιίστασθαι, mutare sententiam, 4, 4. περιεστός, 3, 9.
περιίσχειν, 5, 71.
περικείμενα, τά, in signo Minervae, 2, 13. p. 272.
περικλείειν, 2, 90.
περικλύζειν, 6, 3.
περικομπεῖν, 6, 17.
περικοπή, 6, 27.
περικόπτειν, 6, 27.
περικτίονες, 3, 104.
περιλιμνάζειν, 2. 102.
περιμάχητος, 7, 84.
περιμένειν, 1, 124. 5, 64.
περίνεως, 1, 10.
περίνοιαι, 3, 43.
περιοικίς, 2, 16.
περιοικοδομεῖν, 3, 81.
περίοικοι, 8, 22. i. qu. περίχωροι, 2, 25. p. 293 sq.
περιόπτεσθαι, 2, 73. 4, 48. περιοπτέον, 8, 48.
περιορᾶσθαι, 1, 69. 2, 43. 6, 93. τινος, 4, 124. erwarten, 4, 73. triplici significatione est, 5, 31. p. 37. περιορᾶν constr. 7, 6.
περιοργής, 4, 130.
περιορμεῖν, 4, 23. adn. ad 6, 49.
περιορμίζεσθαι, 3, 6. adn. ad 6, 49.
περιουσία, 2, 13. 5, 71. 103. ἀπὸ περιουσίας, 5, 103.
περιπίπτειν, 1, 43. 5, 112.
περιπλεῖν, 2, 23. 7, 36.
περίπλους, 1, 49. adi. 2, 97.
περιποιεῖσθαι, 1, 15. 5, 4.
περιπολάρχης, 8, 92. et adn. ad 4, 135.
περιπόλιον, 3, 99. 4, 67. 6, 45. 7, 48. adn. ad 6, 96. p. 231. περιπόλ. et φρούριον, idem 3, 99. coll. 3, 115.
περίπολοι, 4, 67. 6, 45. 8. 92. non semper ephebi, 4, 67.
περίῤῥυτος, 4, 64.
περισκοπεῖν, 6, 49.
περισσεύειν, 2, 65. περισσεύει μοι, 2, 65. extr.
περισταδόν, 7, 81.
περισταυροῦν, 2, 75.
περιτείχισις, 4, 131.
περιτείχισμα, 5, 115. adn. ad 6, 96. p. 230. 6, 100. p. 242.
περιτειχισμός, 6, 96. p. 229.
περιτέχνησις, 3, 82.
περιτιθέναι, 6, 89.
περιτυγχάνειν, 1, 135.
περιφανής, 4, 102. περιφανῶς, 6, 60.
περιφέρειν, 7, 28. p. 286.
περίφοβος, 6, 36.
περιφρουρεῖσθαι, 3, 21.
περιχαρής, 2, 51. τὸ περιχαρὲς τῆς νίκης, 7, 73.
περιωθεῖσθαι, 3, 67. ἐκ πάντων, 3, 57.
περιωπή, 2, 35. 4, 64. 86.
πεπυνύναι, 4, 92. ἐπεπήγει, 3, 23.
πηλός, Moertel, 2, 76. 4, 4.
πηλώδης, 6, 101.
πημονή, 5, 18.
πῆχυς, 7, 38. adn.
πιέζειν, 3, 87. 5, 103. 7, 47.
πιθανός act. et pass. sensu, 2, 3. 4, 21. πιθανώτατος, ibid. et 6, 35. extr.
πῖλος, 4, 34.
πίνακες Grammaticorum Alexandrinorum, adn. ad Marcell. §. 57.
πίσσα, 4, 100.
πιστεύειν, 1, 1. 20. πιστεῦσαι et πισῶσαι, ibid. πιστεύεσθαι, 8, 52.
πίστις, 4, 86. 5, 30. πίστιν ποιεῖν et ποιεῖσθαι, 4, 51.
πιστός, 1, 68. 5, 14. fretus, 3, 40. 5, 14. πιστὸς ἔς τι, 3, 11. 8, 9. τὸ πιστόν, das arglose, redliche Wesen, 1, 68. Conf. adn. ad 3, 36. 37. πιστός, durch Ueberredung erlangt, 3, 40. πιστότερος, 4, 126. πιστότεροι τῆς γνώμης, 5, 108. τὸ πιστόν in appositione, ut sit als Unterpfand, 8, 9. πιστὰ καὶ εὔπορα, 8, 48. πιστὸν γίγνεσθαι, Glauben finden, 3, 43. πιστὸς ἀνήρ, 1, 128.
πιστοῦν, 4, 88.
πίσυνος, 2, 89. 5, 14.
Πιτανάτης λόχος, 1, 20.
πλάγιος, 4, 8 adn. 32. 7, 40. 59.
πλαίσιος, 7, 78. p. 347. τὸ πλαίσιον, genus aciei adn. ad 6, 67. p. 199.
πλάνησις, 8, 42.
πλάσσεσθαι τῇ ὄψει, 6, 58.
Πλαταιά saepe, verum etiam Πλαταιαί, ut 2, 7, 8. 10. init. 3, 21. v. Strab. p. 631. B.
Πλαταιᾶσιν, 1, 130.
πλατέα ξύλα, 6, 101.
πλέθρον, 6, 102. adn. 7, 38. adn.
πλεῖ, non πλέει Thuc. 4, 28. πλευσούμενοι, 1, 31. 7, 64. ἔπλεον, navigare volebant, 6, 24.
πλεῖον, 1, 42. 3, 82. 4, 128. 6, 46. 8, 48. ἐκ πλείονος, 4, 42. 8, 88. 91. ἔφοδος ἐκ πλείονος, 4, 129. τὸ πλέον, die Mehrzahl der Fälle, 1, 77. ἐπὶ πλεῖον, 2, 29. p. 296 sq. πλέον τι, 7, 21. πλεῖστον, 3, 31. 4, 115. τὸ πλεῖστον, maximam partem, 7, 57. p. 319.
πλεονάζειν εὐτυχίᾳ, 1, 120.
πλεονεξία, 3, 82. adn. 3, 84.
πλήθειν. πλήθουσα ἀγορά, 8, 92.
πλῆθος, 1, 1. 49. πλῆθος et alia collectiva quo cum numero verbi construantur, 1, 106. πλῆθος, die Zahl, 4, 10. 5, 6. τὸ πλ., die Mehrzahl, 1, 125. 8, 84. das Gros der Armee, 4, 112. τὸ πλ. apud Spartanos, 1, 67. πλῆθος ὄψεως, 4, 126.
πλήν, 1, 2. 4, 54. pro πλὴν ὅτι, 8, 70.
πληροῦν, 6, 52. τὴν χρείαν, 1, 70. τὰς ναῦς, 7, 19. extr.
πλήρωμα, Bemannung, 7, 4. 14. adn. ad 6, 31.
πλησιόχωρος, 4, 79.
πλησσεσθαι, vinci, 3, 18. 4, 108.
πλινθεύειν, 4, 67.
πλίνθος, 2, 75.
πλοῖον κατάφρακτον, 1, 10. μακρόν, 1, 14. πλοίων ναύσταθμος, 3, 6. πλοῖον ἑτοιμάζειν, 4, 46. Conf. s. v. λέπτος — ὁπλιταγωγός — ἱππαγωγός etc.
πλοῦν ἀποστέλλεσθαι, 6, 30.
πλουσιώτεροι ἑαυτῶν, 1, 10.
πλοῦτος, metaphorice, 2, 40.
πλωίμων ὄντων, 1, 7.
πνεῦμα, 2, 49. 97.
πνιγηρός, 2, 52.
πνῖγος, 7, 87.
πνοή, 4, 100.
Πνύξ, 8, 97.
ποδήρης, 2, 13.
πόθεν et ποθέν, 1, 90.
ποῖ et πῇ, 1, 53. 2, 72.
ποιεῖν, 1, 5. 6. 3, 61. 4, 22. 5, 18. 6, 60. 8, 37. supplendum, 4, 125. ἐπὶ πολὺ τῆς δόξης ἐποίει, 4, 12. ποιεῖ ταὐτόν, 7, 6. ποιεῖν τὸ αὐτό, einstimmig seyn, 5, 38. ποιεῖν ἔς τι, 2, 8. ἔς τινα, ut ἡ εὔνοια ποιεῖ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, 2, 8. p. 265. ποεῖν et ποιεῖσθαι δεινά, 5, 42. ποιεῖ τοῦτο τὰ στρατόπεδα, 5, 71. ποιεῖσθαι ἐνθύμιον, 7, 50. ὀργήν, 1, 92. ἀναβολήν, 2, 42. γνώμην, 1, 128. δεινόν, 1, 102. θυσίαν, 8, 109. κτῆσιν, 1, 8. μάθησιν, 1, 68. πολέμιον, 4, 82. ταφάς, 2, 34. τιμωρίαν, 2, 25. φίλους, 1, 28. φυγήν, 8, 16. ποιεῖσθαι et ποιεῖν πίστιν — φιλίαν — συμμαχίαν — εἰρήνην — σπονδάς, 4, 51. 62. ποιεῖν pro πάσχειν, 5, 70. 71. ποιεῖν ὑπό τινος, 4, 64.
ποίησις, 1, 10.
ποιηταί, οἱ παλαιοί, Homerus, 1, 13.
ποιητέον, 4, 99.
πολέμαρχοι, 5, 47.
πολεμεῖν, 1, 33. 2, 8. πολεμεῖσθαι, 1, 68.
πολεμησείειν, 1, 33.
πολέμιον χωρίον, 1, 100. τῷ πολεμίῳ ἐκείνων τὸ δίκαιον λήψεσθε, 3, 56. κατὰ τὸ πολέμιον τῶν Ἀθηναίων, 5, 11. πολέμιοι καὶ ἀλλόφυλοι, 6, 23. τὰ πολέμια παρασκευάζεσθαι, 1, 18.
πόλεμος ἐπιών, 2, 36. p. 309 sq. πόλεμοι et διαφοραί, 4, 61. πόλεμον πολεμεῖν, 1, 1. 8, 58. στρατεύειν, 1, 112. πόλεμον φέρειν — διαφέρειν adn. ad 1, 31. Conf. s. v. διαφέρειν. προαγορεύειν, 1, 131. πολεμοῦσθαι inimicum reddi, 1, 36.
πολιορκεῖσθαι, non figurate, 6, 34. Posteriores, ut Plut. Vit. Sull. 25. figurate. πολιορκούμενον ἀντέχειν, 2, 70. πολιορκεῖσθαι, eine Belagerung aushalten, sich belagern lassen, 3, 52. 109.
πολιορκία, 2, 77.
πόλις, caput imperii, 2, 15. arx, ibid. et 5, 19. Altstadt, city, cité, 2, 15. πόλις ἐν Ἀθήναις, acropolis, 5, 18. πόλις μεγάλη, ein mächtiger Staat, 5, 29. πόλις εὐθὺς ἔστε, 7, 77. πόλις et δῆμος, 2, 19. πόλις omissum, 1, 21. π. pro ἡ πόλις, 1, 10. 8, 67. πόλεις καὶ ἰδιῶται, 2, 64. 5, 41. πόλις ἐκπεπολιορκημένη

imaginem saepe scriptoribus praebet, 7, 75. p. 342 sq.
πόλισμα, 4, 54.
πολιτεία, ius civitatis, 5, 4. 6, 104.
πολιτεύειν, 4, 130.
πολίτης, 6, 9.
πολιτικός, 6, 89. 8, 89. τὸ πολιτικόν, 8, 93. τὰ πολιτικά, 2, 40.
πολίχνη, 8, 14. 23. adn. ad 6, 66.
πολλάκις, 5, 35.
πολλαπλάσιος, 4, 33.
πολλαχῆ, 8, 87.
πολλαχόθεν, 6, 32.
πολλαχόσε, 2, 47.
πολλοστὸν μόριον, 6, 86.
πολυανδρεῖν, 6, 17.
πολυάνθρωπος, 6, 3. πολυανθρωπότατος, 2, 54.
πολυειδής, 7, 71.
Πολυζήλειος αὐλή, 7, 81. p. 351. adn.
πολυπειρία, 1, 71.
πολυπραγμοσύνη, 6, 87.
πολύς, magnus, amplus, 2, 48. 7, 13. πολὺ πέλαγος περαιοῦσθαι, 6, 34. πολλὴ ἡ Σικελία, 7, 14. πολλὴ ἀλογία τῆς διανοίας, 5, 111. τὴν πολλὴν τῆς λείας, 8, 3. οἱ πολλοί, homines, 1, 33. multitudo, 1, 133. add. 5, 96. democratici, 8, 94. Conf. adn. ad 4, 126. 7, 4. p. 258. πολλῷ μάλιστα, 4, 92. πολλά, saepe 1, 69. 4, 12. 80. πολύς, 2, 85. 4, 67. 6, 65. 8, 101. ἐπὶ πολύ, 7, 65. ἐκ πολλοῦ, von langer Zeit her, 4, 67.
πολυτέλεια, 6, 12.
πολυτελής, 8, 27.
πολύτροπος, 2, 44. 3, 83.
πολυχειρία, 2, 77.
πολυψηφία, multitudo diversarum opinionum, 3, 10.
πομπή, 4, 108.
πονεῖσθαι, krank seyn, 2, 51.
πονηρία, 8, 47. 73.
πόνηρος et πονηρός, 8, 24.
πόνος, morbus, 2, 49. π. κατὰ τὸν πόλεμον, 2, 62.
πορεία, 2, 18.
πορεύεσθαι, 2, 98. 4, 103.
πορθμός, die Meerenge et die Ueberfahrt, 2, 83. 6, 2. π. Σικελίας, 6, 1. adn. p. 111.
πορίζειν, 6, 29. πορίζεσθαι, 1, 142. 3, 82.
ποριμώτερος, 8, 76.
πόρος, 1, 120. pons, vadum, 6, 101. p. 244. ἐν πορῳ εἶναι, ibid.
πόσις, 7, 73.
ποταμός, 6, 2.
ποτέ. εἴπερ ποτέ, 4. 20. Conf. s. v. μέν.
ποτὸν ὕδωρ, 6, 100.
ποῦ δή, 8, 27. τὸ παραυτίκα που ὠφέλιμον, 3, 56.
πρᾶγμα, 1, 140. 3, 23. 49. 8, 92. τὰ πράγματα, die Regierung, 2, 65. 3, 28. 8, 65. 97. πράγματα πολεμήσαντα, 1, 110. οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν, 3, 28. πράγματα πράσσειν, 1, 128.
πρᾶξις, 3, 114. 6, 88.
πράσσειν, 2, 11. 4, 18. 66. 89. adn. 8, 87. Umtriebe machen, 1, 128. 3, 28. 4, 89. 110. 6, 10. τὰ ξύμφορα, 3, 56. unterhandeln, 5, 15. κοινῇ πρ. 5, 32. zu Stande bringen, 5, 78. 6. 10. πρ. αἴσχιον, 1, 82. ξύμβασιν, 3, 75. πρ. ὅπως, 1, 57. 3, 4. πρ. χαλεπώτατα, 8, 95. πράσσεσθαι χρήματα, 4, 65. 6, 54. 8, 3. 5. et saep. πράσσειν τὰ ἄριστα, 5, 9. τι ἔς τινα, 1, 132. πρᾶξαι supplendum, 3, 85. ἐπεπράγεσαν, 7, 24.
πρέπει, 1, 86. 6, 25. τὰ πρέποντα, 4, 98.
πρεσβεία, 4, 118.
πρέσβεις, 4, 118. πρέσβ. et πρεσβευταί, 5, 4.
πρεσβεύειν ἀπό τινος, der älteste nach einem seyn, 6, 55. Conf. 3, 115. πρεσβεύεσθαι, legatum proficisci et legationem mittere, 3, 115, 6, 104.
πρέσβευσις, 1, 73.
πρεσβύτεροι, οἱ, die altfränkischen, 1, 6. τὸ πρεσβύτερον καὶ τὸ νεώτερον, 5, 64. τὸ πρεσβύτατον, antiquissimum, das Wichtigste, 4, 61.
πρίασθαι, 5, 34.
πρίν, 4, 104. 128. πρ. c. coni. sine ἄν, 6, 38. constr. 2, 53.
πρό, 3, 51. 4, 59. πρὸ ἕω et πρόσω, 4, 104. πρὸ τοῦ et πρὸ τούτου, 2, 15. p. 281. πρὸ τῶν Τρωϊκῶν πρότερον, 1, 3. πρὸ τῆς ἔχθρας, 5, 36.
προάγγελσις, 1, 137.
προάγειν, 3, 59. 6, 18.
προαγορεύειν, 1, 131.
προαγωνίζεσθαι, 4, 126.
προαιρεῖν, 8, 90.
προαμύνεσθαι, 3, 12. 4, 38.
προανάγεσθαι 8, 11. 16.
προαναλίσκειν, 7, 81.
προαναχώρησις, 4, 128.
προαπαντᾶν, 1, 69.
προαπολλύναι, 6, 77.
προαποπέμπειν, 3, 25.
προαποστέλλειν, 3, 5.
προάστειον, 4, 69. κάλλιστον, 2, 34.
προβαίνων et προιβαίνων, 4, 36.
προβάλλεσθαι, 1, 73. 2, 87. 5, 16. 6, 92.
πρόβατον. ὥςπερ τὰ πρόβατα ἀνασιμπλάμενοι, 2, 51.
προβουλεύειν, 8, 1.
πρόβουλοι, 8, 1. 67. adn.
προγίγνεσθαι, 3, 53.
προγιγνώσκειν, 2, 64. sequente inf. 2, 65.
πρόγονοι, 3, 59. 6, 16.
προγράφειν πρότερον, 1, 23.
προδιαγιγνώσκειν, 5, 38.
προδιαφθείρειν, 1, 119.
προδιδάσκειν, 2, 40.
προδιδόναι, 5, 30. 6, 4. 66. προδιδόντες, Verräther, 2, 5.
προδιώκειν, 6, 70. et προσδιώκειν, ibidem.
προδίωξις, 6, 70.
πρόδρομος, 2, 22.
πρόεδροι magistratus Mytilenaeorum, 3, 25.
προείδειν, 1, 83. 2, 17. προείδεσθαι, 4, 64.
προειπεῖν, 4, 26.
προεκφόβησις, 5, 11.
προεμβάλλειν, 4, 25.
προενοίκησις, 1, 25.
προεξάγειν, 7, 6. προεξάξαντες, 8, 25. προεξάγεσθαι, 7, 70. adn.
προεξανάγεσθαι, 7, 70.
προεξάρξαντες, 8, 25. adn.
προεξάσσειν, 8, 25. adn.
προεπαινεῖν, 3, 38.
προεπανασείειν, 3, 38. vers. fin. 5, 17.
προεπιβουλεύειν, 1, 34.
προεργάζεσθαι, 2, 89. 8, 65.
προέρχεσθαι, 4, 108.
προέχειν, 3, 82. p. 503. 3, 84. 5, 17. 7, 66. προέχεσθαι, 3, 52.
προηνεχυριασμένος, beneficio obstrictus, 2, 40.
προθυμεῖσθαι, 4, 9. 81. ὁμολογίαν, 4, 81. 8, 90. τι, 5, 16.
προθυμία, 6, 80. adn.
πρόθυμος, 2, 53. 6, 89. προθύμως, 4, 85. 5, 23. 6, 6. 8, 36. 74. τὸ πρόθυμον, die Parteiwuth, 3, 82. p. 505.
πρόθυρον, 6, 27.
προιέναι et προσιέναι, 4, 47.
προίημι, 1, 120. προΐεσθαι, largiter effundere, 2, 43. προέσθαι, 2, 73.
προίσιασθαι. προεστάναι βεβαίως, 6, 28.
προίσχεσθαι, 3, 52. 66.
προκαθῆσθαι πόλεως, 8, 76.
προκαλεῖσθαι, 1, 34. δίκην, 1, 39. — 2, 72. 4, 19. προκ. ἐς λόγους, 3, 34.
προκάλυμμα, 2, 75.
προκάμνειν, 2, 39. 49.
προκαταγιγνώσκειν, 3, 53.
προκαταλαμβάνειν, 4, 89. 127.
προκατάρχεσθαι, 1, 25.
προκαταφεύγειν, 1, 134.
προκατηγορία, 3, 53.
πρόκειται ζημία, 3, 45. προκειμένη ξυμμαχία, 1, 35.
προκινδυνεύειν, 1, 73.
πρόκλησις, 3, 64.
προκόπτειν c. genit. 4, 60. sensu transitivo, ibid. et 7, 56.
προλαμβάνειν c. genit. 4, 33. πολλῷ, 7, 80.
προλοχίζειν, 3, 110.
προμανθάνειν, 1, 138.
πρόμαντις, 5, 17.
προμήθεια, 4, 62. 6, 80. τὸ προμηθές, 4, 92.
προνοεῖν, 3, 58. προνοεῖσθαι, 4, 61. 6, 9.
πρόνοια, 2, 89. 8, 95.
πρόξενος, 2, 29. 3, 70. adn. ad 6, 89. p. 222.
προοίμιον, 3, 104. Thucydidis v. Argum. libr. 1.
προορᾶσθαι, 1, 17. 6, 78. προορᾶν, 4, 34. 7, 44.
πρόοψις, 2, 89. 5, 8. et πρόσοψις, 4, 29.
προπαρασκευάζειν, 2, 88.
προπάσχειν, 3, 67.
πρόπειρα, 3, 86.
προπέμπειν πρότερον, 1, 29. προπ. et προσπέμπειν, 7, 3. conf. 1, 29. 3, 100. 4, 30. 78. 111. 8, 77.
προπεριτείχισμα, 6, 100. p. 242.
προπηλακίζειν, 6, 54. προπηλακισμός, ibid. p. 178.
πρόπλοι νῆες, 6, 44. 46.

προποιεῖν, 3, 13.
προπομπή, 6, 58.
προπύλαια, 2, 13.
προπυνθάνεσθαι, 4, 42.
προπύργιον adn. ad 6, 96. p. 230.
πρός c. genit. 3, 59. πρ. θεῶν καὶ ἀνθρώπων, 1, 71. πρὸς δόξης ἐστίν, 3, 59. πρὸς ἡμῶν ἐστι, 4, 10. conf. 3, 38. 5, 105. πρὸς Ἰλαταιῶν, an der Seite von Plataeae, 3, 21. 4, 31. πρὸς ἑαυτῷ et ἑαυτόν, 8, 67. πρὸς τοῖς εἰωθόσι, 4, 98. πρός c. acc. 2, 65. 3, 44. 4, 106. 6, 31. τὸ μέσον πρὸς τὰς μεγίστας καὶ ἐλαχίστας ναῦς, 1, 10. πρὸς τὸ χρῆμα, 4, 15. πρὸς ὑμᾶς, in Bezug auf euch, 1, 32. πρὸς ὀργήν, 3, 43. 8, 27. πρὸς ὀργήν — ἡδονήν nonnunquam significat id, quo quis irascitur — gaudet, non quod aliquis cum ira, voluptate facit dicitve, 2, 65. 6, 17. adn. p. 138. πρός c. acc. gemäss, 3, 44. πρὸς τὸν φόβον, gemäss der Furcht, 4, 106. πρὸς τὰς τύχας τῶν ἐναντίων ἐπαίρεσθαι, 6, 11. 7, 37. πρός cum notione comparationis, 1, 10. 3, 11. 37. 6, 11. 8, 41. πρὸς ἃ βούλεται, in Vergleich mit dem, was er will, 2, 35. conf. 1, 6, p. 95. ἓν πρὸς ἕν, 2, 97. πρὸς τὰς ξυμφορὰς τὰς γνώμας τρέπεσθαι, 1, 140. πρὸς μέρος, 6, 22. πρὸς τὸ ἐπιεικές, 4, 19. πρὸς τὴν ἐξουσίαν, 4, 39.
προσάγειν πρὸς τὸν δῆμον, 5, 61. προσάγ., heranrücken, 3, 107. πρ. τὰς ἀναγκας, 1, 99. προσῆξα, 2, 97. προσάγεσθαι unterwerfen, auf seine Seite bringen, 1, 30. 4, 87. an sich ziehen, 8, 106.
προσαγορεύειν, 6, 16.
προσαγωγή, 1, 82.
προσαιρεῖσθαι, zugesellen, 5, 63.
προσαναγκάζειν, 6, 72. 91. 7, 18. Conf. adn. ad 6, 31. p. 153 sq.
προσαπόλλυσθαι, 7, 71.
προσβαίνειν et προβαίνειν, 4, 36.
προσβάλλειν, 1, 49. landen, 6, 4. ἐς λιμένα, 8, 101.
προσβάσεις adn. ad 6, 66. p. 192. Ἐπιπολῶν, 7, 45. — 6, 96. 97. p. 233. 237.
προσβοηθεῖν, 1, 50.
προσβολή navium, Landungsplatz, 2, 4. 89. 4, 1. 6, 48. 7, 34. 36. 70. προσβ. et ἔσβολή, 8, 31.
προσγίγνεσθαι, 1, 142. 7, 14.
προσδεῖσθαι, 2, 41. 4, 10.
προσδέχεσθαι, 2, 12. 4, 19. προσδεχομένῳ ἦν, 6, 46.
προσδιαβάλλειν, 6, 75.
προσδοκία, μὴ etc. 2, 93. ἄξια τῆς προσδοκίας, 4, 34.
προσδόκιμος, 1, 14.
προσεδρεία, 1, 126.
προσεῖναι, inesse, adesse, 2, 60. dabei seyn, 5, 104.
προσείειν φόβον, 6, 86.
προσελαύνειν, 4, 72. 6, 65. 7, 73.
προσέρχεσθαι ὥσπερ ἀθλητῇ, 4, 121.
προσεταιριστός, 8, 100.
προσέχειν, 1, 15. τὴν γνώμην, 1, 95. 2, 11. 4, 121. 7, 23. νοῦν, 6, 93. προσεχόντες, 1, 15. προσέχεσθαι τινι, verwandt seyn, 1, 127.
προσήκει, 1, 68. 126. 2, 46. 6, 16. προσήκουσαι ἀρεταί, 4, 92. conf. 3, 64. Conf. 2, 89. πόλεμος οὐ προσήκων, 6, 9. προσήκοντες regis Persarum, 1, 128. ἐκ προσηκόντων, 3, 67. προσήκουσα σωτηρία, 6, 83.
προσηνής, 6, 77.
προσθέειν, 4, 33.
πρόσθεν, ἐν τῷ, 6, 67.
πρόσθεσις, Anlegung der Leiter, 4, 135.
προσιέναι de reditibus, 7, 28. et προιέναι adn. ad 4, 36. 108. 6, 97. extr. προσίασι praesens cum futuri significatione, 6, 91. p. 226. προσιππεύειν, 2, 79.
προσίσχειν, 4, 30.
προσκαθίζεσθαι, 1, 61. πόλιν, 1, 26.
προσκαλεῖσθαι, 5, 41.
προσκαταλείπειν, 4, 62.
προσκατηγορεῖν, 3, 42.
προσκεῖσθαι, 1, 93. 6, 89. 7 18. 42. 50. 53. 78. 8, 52. 53. 89.
προσκοπεῖν, 1, 120.
προσκοπή, 1, 116.
προσκτᾶσθαι, 2, 62. 3, 28. 6, 24.
πρόσκωπος, 1, 10.
προσλαμβάνειν, 4, 61. 5, 111. 6, 78.
προσμιγνύναι, 1, 46. 6, 104. 7, 68. 70. p. 335.
προσνεῖν. προσένευσαν, 3, 112.
προσξυλλαμβάνεσθαι et προσξυμβάλλεσθαι, 3, 36.
προσξυνοικεῖν, 6, 2.
πρόσοδος, 1, 4. 2, 97. 3, 31.
προσοικεῖν πόλιν, 1, 24.
προσοικοδομεῖν, 6, 54.
πρόσοικος, 1, 7.
προσολοφύρεσθαι, 8, 66.
προσομιλεῖν, 1, 122.
προσόρμισις, 4, 10. adn. ad 6, 49.
προσοφείλειν, 7, 48.
πρόσουψις, 4, 29.
προσπαρακαλεῖν, 2, 68.
προσπαρέχειν, 1, 9.
προσπεριβάλλειν, 8, 40.
προσπίπτειν, 1, 5. 2, 75. 81. 7, 68. fuga contendere, 3, 108.
προσποιεῖσθαι, 1, 57. 2, 101. 4, 77. μὴ πρ., dissimulare, 3, 47. προσπ. ἔγνωσαν, 8, 108. προσποιεῖν, 2, 2. 85. 3, 70.
προσποίησις, 2, 62.
προσπολεμεῖν, 3, 3. προσπολεμοῦν, 3, 3.
προσσταυροῦν ναῦν, 4, 9. 6, 75.
προσταλαιπωρεῖν, 2, 53.
πρόσταξις, 8, 3.
προστασία et προστατεία, 2, 80.
προστάσσεσθαι, 6, 31. 7, 70. προστάξαντες ex abundantia adiectum, 3, 26.
προστάτης, 4, 46. 8, 89. δήμου, 1, 56, adn. 3, 70. 82. n. l. ab init.
προστειχίζειν, 6, 3.
προστελεῖν, 6, 31.
προστέλλειν, τὰ γυμνά, 5, 71.
προστιθέναι, 1, 20. 40. τινὶ ἀποικίαν, 5, 11. 111. ἑαυτόν, 8, 50. τιμήν, 3, 42. ζημίαν, 3, 45. σφᾶς αὐτούς, 3, 92. πύλας, 4, 67. προστιθέναι et προτιθέναι, 3, 36. 44. 45. 82. vers. fin. προστίθεσθαι ἀχθηδόνας, 2, 38. ἀνάγκην, 4, 98. τινά, sich verbünden, 6. 18. μιᾷ ψήφῳ, 1, 20. 5, 62. 6, 50. πόνον, 1, 78. τινί, sich einem anschliessen, 8, 48. προστιθέναι νόμῳ, 2, 35. init.
προσφέρεσθαι τινί, 1, 40. ταῖς ξυμφοραῖς, 4, 18. πρός τινα, 5, 105. 6, 44. τοὺς προσφερομένους δέχεσθαι, 7, 44. ναῦς προσφέρεται, 7, 70. Conf. s. v. λόγους.
προσφερής, 1, 49.
προσφιλής, 1, 92. 7, 86.
πρόσφορος, 2, 46, 7, 62. τὰ πρόσφορα, 2, 65.
πρόσχημα, 5, 30.
προσχοῦν, 2, 101.
προσχωρεῖν, 4, 71.
πρόσχωρος, 8, 11.
πρόσχωσις, 2, 77.
πρόσω, 4, 104.
πρόσωπον, 1, 106.
προτάσσειν, 3, 52.
προτείχισμα, 6, 102. 7, 43. adn. ad 6, 66. 96. p. 230 sq. 100. p. 242.
προτελεῖν, 6, 31. adn.
προτεμένισμα, 1, 134.
προτεραῖος et πρότερος, 5, 75. 7, 51.
πρότερον et πρότερος, 7, 70. p. 335.
προτερεῖν, 1, 34.
πρότερος, 1, 9. 28. 3, 12. πρότερον, von jeher, 1, 41. πρό — πρότερον, 1, 3. πρότερον ex abundantia positum, 1, 23. πρότερον ἤ, 6, 58. 7, 63. 8, 24. 45. οἱ πρότερον, 4, 38. 6, 9. ἐν τῷ προτέρῳ χρόνῳ, 6, 9. προτιθέναι, 3, 36. 38. γνώμας, 1, 139. extr. γνώμην, 3, 36. 6, 14. στέφανον, 2, 46. προθεῖναί τινος, 3, 39. προθεῖναι et προσθεῖναι ἐλπίδα, 3, 40. προθεῖναι et προσθεῖναι ζημίαν, 3, 44. 82. p. 506. προτιθέναι et προστιθέναι τιμωρίας, 3, 82. p. 506. προτίθεσθαι, 3, 52. hervorheben, 2, 42. in re funebri, 2, 34. p. 300. προθέμενοι τὰ ὅπλα, 5, 74. προτίθεσθαι ἔχθραν, 8, 85. πένθος, 2, 42. ἀνδραγαθίαν, 2, 42. 3, 64. 65. νεκρόν, 2, 34. init.
προτιμᾶν, 2, 37. 6, 9. 8, 64, προτιμᾶσθαι ἀποθανεῖν, 1, 133.
προτίμησις, 3, 82. p. 505.
προτρέπεσθαι, 8, 63.
πρότριτα, 2, 34.
προὐξαγαγών, 7, 37.
προὔπτος, 5, 99.
προὔργου, 4, 17. προυργιαίτερον, 3, 109.
προυφειλόμενος, 1, 32.
προφανής, 1, 35. ἀπὸ τοῦ προφανοῦς, 3, 82.
προφασίζεσθαι, 6, 25. 8, 33.
πρόφασις, 1, 23. 118. 2, 49. 3, 13. 82. 5, 22. 81. 6, 6. 7, 13. προφάσει, 1, 23. 6, 8. 79. 7, 13. πρόφασιν, 3, 111. 5, 80. πρόφασις et αἰτία, 1, 23.
προφέρειν, 1, 93. 5, 31. 6, 69. προφέρεσθαι ὅρκους, 3, 59.
προφυλακή, 4, 30.
προφυλακίς, 1, 117.
προφυλάσσεσθαι, 6, 38. bis.
προχωρεῖν, 1, 16. 3. 4. προχωρεῖ ἐς ἐλπίδας, 6, 103.

πρύμναν κρούεσθαι, 1, 50. 7, 40.
πρυτάνεις, 5, 47. Πρύτανις, Epistata, 6, 4.
πρυτανείου sanctitas, 2, 15. init. πρ. et βουλευτήριον, ibid.
πρυτανεύειν, 4, 118.
πρωαίτερον, 7, 39. πρωαίταια, 7, 19.
πρώην, 1, 90. 3, 113.
πρωί non de parte aliqua diei, sed de tempore in universum, 3, 108. 8, 23.
πρώραθεν, 7, 36.
πρῶτος, 3, 81. 7, 87. πρ. ὕπνος, 2, 2. 7, 48.
πρῶτοι et πρῶτον, 6, 3. 8, 100. οἱ πρῶτοι ἄνδρες apud Spartanos, 4, 108. extr.
πρωτοστάτης, 5, 66. 8, 89. extr. adn.
πταίειν, 2, 43. τι, 5, 16. περὶ σφίσιν αὐτοί et αὐτοῖς, 6, 33.
πταρμός, 2, 49.
Πύκνα pro Πνύκα, 8, 97.
πύλαι, 2, 4. Τεμενιτίδες, 6, 100. p. 242.
πυλίς, 4, 111. 6, 100. ibique adn. 7, 3. adn. 8, 92.
πυνθάνεσθαι, 3, 26. 6, 17. sequente infinitivo pro participio, 4, 29.
πύρα, 2, 52.
πύργος, 7, 25. 8, 90.
πυρφόρος, 2, 75.
πύσεις, 1, 136. πύσεις ἐρωτᾶν, 1, 5.
πω tantum in negantibus vel vim negantium habentibus enunciatis ponitur, 3, 45. οὐ, μή, οὐδέν — πω, 1, 3. 8, 8. πω et πώποτε post negantia, 3, 45. οὐδέ — πώποτε, 5, 111.
πῶς οὐ χρή, 2, 60.

P.

ῥαβδοῦχοι, 5, 50
ῥᾴδιος, 6, 21. 8, 87. ῥᾳδίως, 7, 77. ῥᾷον, 3, 82. ῥᾷστος, 4, 10. 7, 67. οὐ ῥᾳδίως διατιθέναι, 6, 57. conf. adn. ad 6, 68. p. 200.
ῥᾳθυμία, 2, 39. p. 315.
ῥαστώνη, 1, 120.
ῥαχία, 4, 10.
ῥεῖν, 3, 49. 8, 66.
ῥεῦμα, 4, 75.
ῥητός, 1, 13. 122. 2, 7. 4, 69. ῥητὸν ἀργύριον, 4, 69.
ῥήτωρ, 2, 40. 8, 1.
Ῥία, τά, 2, 86.
ῥιπτεῖν, 7, 44.
Ῥόδιος generis communis, 6, 43.
ῥόθιον, 4, 10.
ῥόος, 1, 54.
ῥοπή, 5, 103.
ῥοώδης, 4, 24.
ῥύαξ, 3, 116. 4, 96.
ῥυθμοῦ, μετά, 5, 70.
ῥύμη, 2, 76. et ῥώμη, 2, 81.
ῥύομαι, 5, 63.
ῥύειν, 2, 5. 3, 116.
ῥώμη, 2, 43. 4, 29. 7, 75. der Muth, 6, 17. p. 139.
ῥώννυμι, 2, 8. 6, 16. 17. 7, 15. ῥώννυσθαι sich anstrengen, 2, 8. ἐρρῶνται, 6, 17. p. 139.

Σ.

Σαλαμινία navis, 3, 33. et saep.
σαλεύειν, 7, 12.
σάλπιγξ, 6, 32.
σαλπίγκτης, 6, 69. σαλπικτής et σαλπιστής, ibid.
σαφής, 1, 140. 3, 40. τὸ σαφὲς τῶν μελλόντων, 1, 22. σαφέστερα κρίνειν, 5, 113. τὰ σαφέστατα Πελοποννησίων, 1, 9. σαφῶς et κρύφα, 8, 50.
σβεστήριος, 7, 53.
σέβειν, 2, 53.
σείειν, 4, 52. ἔσεισε, 4, 52.
σεισμός, 3, 89.
Σεμναὶ Θεαί, 1, 126.
σῆμα, 2, 34. i. qu. πολυάνδριον, Begräbnissstätte, 2, 34. p. 301. σήματα, monumenta sepulcralia, 1, 93.
σημαίνειν, 2, 43. 84. i. qu. σημεῖον εἶναι, 2, 8. 49. magistratum eponymum esse, 5, 20. σημαίνει τις pro σημαίνει, 7, 50.
σημεῖον, 1, 10. 4, 111. Signal, 4, 42. navium, 6, 31. p. 153.
σθένος, 5, 23.
σίδηρος, 3, 68.
σιδηροφορεῖν, 1, 5.
σιδηροῦν, 4, 100.
Σικελοί et Σικελιῶται, 3, 115. 4, 58. 6, 44. 7, 32. p. 292.
σινδών, 2, 49.
σιός vox Dorica, 5, 77.
σιταγωγός, 6, 30.
σιτία, 3, 1.
σιτόδεια, 4, 36.
σιτοδοτεῖν, 4, 39.
σιτοποιός, 2, 78.
σῖτος, 2, 75. 5, 47. μεμαγμένος, 4, 16.
σιωπή, 6, 32.
σκάφη τῶν νεῶν, 1, 50.
σκεδαννύναι, 4, 56. 112. σκεδάννυσθαι, zerstreut liegen, 2, 102.
σκέλη, τὰ μακρά Athenarum, 2, 13. p. 275 sqq.
σκεπτέον, 1, 72.
σκέπτομαι, vid. σκοπεῖν.
σκευάζομαι, 4, 32.
σκευή, 1, 6. τῶν ὅπλων, 2, 8. ψιλή, 3, 94. σκευαί, 1, 10.
σκεῦος, 4, 128. 7, 24. τὰ σκεύη navium, 8, 28. 29. 43. ἱερὰ σκ. 2, 13. p. 271.
σκευοφόροι, 2, 79. 4, 101.
σκηνεῖσθαι et σκηνοῦσθαι, 1, 89. 133. 2, 52.
σκηνή, 2, 34. p. 300.
σκήπτρου παράδοσις, 1, 9.
Σκιρῖται, 5, 67.
σκοπεῖν, 2, 43. 3, 12. 4, 20. 5, 109. 6, 36.
σκοπῶ, σκοποῦμαι, σκέψομαι, ἔσκεμμαι, 6, 32. adn. ad 8, 66. σκέπτομαι ἔᾶν, 8, 63.
σκοτεινός, 3, 22.
σκότος ὁ et τό, 2, 4.
σκῦλα Persica, 2, 13. p. 271.
σκυλεύειν, 4, 97. 5, 74.
σκυτάλη, 1, 131.
σμικρός, adn. ad 4, 13.
σόφισμα, 6, 77.
σοφιστής, 3, 38.
σπανίζειν, 4, 6.
σπάνιος, 3, 58. σπανιώτατος, 7, 68. σπανιώτερος, 1, 33.
σπάνος, 1, 142.
σπάρια, 4, 48.
σπασμός apud medicos, 2, 49.
σπένδειν et σπεύδειν, 4, 98. σπένδεσθαι, 3, 24. 109. 5, 43. 7, 83. 8, 57.
σπέρμα, 5, 16.
σπεύδειν τι, 5, 16. κακά, malam rem sibi quaerere, 6, 39. extr.
σπονδή, 1, 36. 115. 2, 6. 4, 118. ἐν σπονδαῖς, in Friedenszeit, 1, 144. αἱ σπονδαί, inducine tricennales, 7, 18. init.
σπονδοφόροι Eleorum, 5, 49.
σποράς, 3, 69.
σπουδή, 3, 30. σπουδῇ πάνυ, 8, 89. σπουδῇ γε, 8, 27.
στάδιον et στάδιος, 7, 38. 78.
σταθμόν acc. 2, 13. p. 273.
στασιάζειν, 1, 18. 6, 74.
στασιασμός, 4, 130.
στασιαστικός et στασιωτικός, 4, 130.
στάσις, 1, 18. 2, 20. 4, 4. 7, 33. ἀνέμου, 6, 104. p. 247. ἀπὸ τῆς στάσεως ἑκάτερος, 2, 22. p. 290 sq.
στασιωτικός, 3, 18. 4, 130. στασιωτικοὶ καιροί, 7, 57.
στατήρ, 4, 52.
σταυροί, 7, 25.
σταυροῦν, 6, 100.
σταύρωμα, 4, 9. 6, 74.
σταύρωσις, 4, 9.
στεγανός, 3, 21. στεγανῶς, 4, 100.
στέγειν, 4, 34. 6, 72.
στέλλειν, 7, 20.
στέμμα, 4, 133.
στενόπορος, 7, 73.
στενός, 7, 51.
στενοχωρία, 4, 26. 30.
στέργειν, 1, 38.
στερίσκειν, 4, 106.
στέριφος, 7, 36. στεριφώτατος, 6, 101. στεριφώτερος, 7, 36.
στερῶ, 3, 2. στέρεσθαι οἰκεῖα, 1, 70.
στέφανος, 2, 46.
στῆθος, 2, 49. στήθη, 2, 34. adn.
στηλας στῆσαι, 5, 18. adde adn. ad 5, 47. p. 52.
στηρίζειν, 2, 49.
στίλη, 5, 47.
στῖφος, 8, 92.
στοά, 4, 90. 8, 90.
στοῖχος, 2, 102.
στόλος, 1, 31.
στόμα, 4, 49.
στόνος, 7, 71.
στρατεία et στρατιά, v. adn. ad 1, 9. p. 100 sq.
στρατεύειν, 6, 76. πόλεμον, 1, 112.
στράτευμα, 6, 64. 74. 7, 26.
στρατηγός, 1, 61. 6, 31.
στρατιώτης, 7, 61. στρατιώτιδες νῆες, 6, 43.
στρατιωτικώτερος, 2, 83.
στρατόπεδον, 1, 117. 4, 94. 6, 37. 7, 44.
στρατός, 4, 83. 90. 5, 6.
στρογγύλη ναῦς, 2, 97.
στρωμνή, 8, 81.
στρώννυμι τὸ φρόνημα, 6, 18. κλίνη ἐστρωμένη, 2, 34. p. 301.
συράκιον, 2, 4.

Συκῆ, 6, 98. adn. p. 238 sq.
σῦμα Dorice pro θῦμα, 5, 77.
σὺν — ἅμα, 7, 20. coll. 1, 23. adn.
συχνός, 4, 106.
σφαγή, 4, 48. σφάγιον, 6, 69.
σφάζειν, 5, 11.
σφαλερώτατος, 4, 62.
σφάλλειν, 2, 43. 4, 18. 6, 11. 7, 67. σφάλλεσθαι, 4, 62. τι, 8, 32. δόξης 4, 80. γνώμη et γνώμης, 4, 18. πλεῖστον, 5, 93. δυνάμει, 6, 10. σφαλήσεται opp. περιέσται, 6, 80. σφαλῆναι, victum esse, 5, 90. σφάλμα, 5, 17.
σφενδονητής, 6, 22.
σφέτερος pro σφῶν, 7, 17. num ad nomen singulare referatur, 7, 1. adn. 7, 4. 8.
σφόδρα, 3, 46.
σφοδρός, 1, 103.
σφραγὶς βασιλέως, 1, 129.
σφῶν αὐτῶν pro σφῶν, 1, 128. 7, 48. 8, 14. 65. σφῶν tantum ad pluralem refertur, 5, 71. 73. nominibus locorum additum, 5, 49. adn. 8, 96. σφῶν num pro αὐτῶν a Thucydide dicatur, 1, 30. 55. 3, 31. 4, 113. 128. 5, 15. 49. 6, 29. 61. med. 7, 70. 8, 56. 58. 97. σφεῖς et σφᾶς, 4, 8. 114. σφῶν cum nominibus urbium et terrarum, 5, 49. σφῶν et ἑαυτῶν, 5, 71.
σχεδία, 6, 2.
σχεδόν, 3, 68. σχεδόν τι, 5, 66. 7, 33. init.
σχεῖν ἐπωνυμίαν, 1, 9. cum dat. appellere, 1, 110. 3, 29. 33. 4, 42. 6, 105. 7, 1. 26. 8, 53. 64. cum ἐς et acc. eodem sensu, 3, 34. 4, 3. 25. 5, 2.
σχῆμα πολιτικόν, 8, 89.
σχολάζειν, 4, 4.
σχόλαιος, 3, 29. σχολαίτερον, 4, 47. 7, 15.
σχολή, 1, 142. 5, 29.
σῴζειν, 1, 134. 2, 42. in re nummularia et sensu translato, 2, 40.
σῶμα, 1, 17. 2, 53. Person, 1, 17. 143. 3, 65. 6, 9. servi, 3, 65. adn. σώματα, Bürgersoldaten, 1, 121. 3, 65.
σῶς, 3, 34.
σωτηρία, 5, 105.
σωφρονεῖν, 8, 24.
σωφρονίζειν, 3, 65. 6, 78. ἐς εὐτέλειαν, 8, 1.
σωφρονιστής, 3, 65. 6, 87.
σωφροσύνη et εὐκοσμία, 1, 84.
σώφρων, 1, 37. χάρις, 3, 58. οἶκτος, 3, 59.
σωφρονέστατος, 3, 62.

T.

ταχτός, 4, 65.
ταλαιπωρεῖν, 1, 99. 5, 74.
ταλαιπωρία, 2, 49.
ταλαιπώρως, 3, 4.
τάλαντον, 2, 97. 4, 118.
ταμίας, 6, 78.
ταμιεῖον, 7, 24.
ταμιεύειν, 6, 18.
τἄν, adn. ad 3, 13.
ταξίαρχος et ταξιάρχης, 4, 4. 7, 60.
τάξις, 4, 93. 5, 60. ἐν τάξει, 8, 69. οἱ ἐκ τῶν τάξεων, 3, 87. τάξεις, 3, 87. in exercitu Atheniensium, 7, 60. p. 324.
τάπεινος ἐγκαρτερεῖν, 2, 61.
ταράσσεσθαι, 2, 65. 7, 44. ταραχή, 5, 25.
ταρσοί, 2, 76. Ruderreihen, 7, 40.
τάσσειν ἀργυρίου πολλοῦ, 4, 26. 8, 3. τάσσεσθαι, 1, 48. 4, 11. τάσσεσθαι μετά, 2, 63. τάσσεσθαι, in Fristen bezahlen, 3, 70. τάσσεσθαι χρήματα φέρειν, 1, 99. 3, 50. 70. ταξάμενον ἀποδοῦναι, 1, 117. 3, 70. τάσσεσθαι κύκλον, 2, 83. ἐτετάχατο, 7, 4.
ταφή, 2, 52.
τάφους ἀποδεικνύναι, 1, 26. τάφος per metonymiam τὸ σῶμα τὸ ἐν τάφῳ, 1, 134. p. 233.
τάφρος, 3, 23.
τύχα, 3. 44. add. θᾶσσον. νῆες ταχεῖαι et ὁπλιταγωγοί, 6, 31. p. 151.
ταχος, 6, 92.
ταχυναυτεῖν, 6, 31.
τε traiectum, 1, 1. 49. 2, 89. 3, 56. 4, 9. 95. 109. 127. 5, 9. 29. 44. 6, 6. 77. 87. 103. 8, 17. 48. τε γάρ, 4, 52. 6, 17. p. 139. 7, 81. p. 351. 8, 80. τε — δέ, 1, 11. 3, 52. 7, 81. τε — καί et ἤ — ἤ nunquam permutantur, 2, 35. p. 306. 5, 112. τε et δέ, 2, 101.
τέγος, 4, 48.
τειχήρης, 4, 25.
τειχίζειν, 7, 18.
τείχισμα, 8, 95. φαῦλον, 4, 115. τειχίσματα, 7, 6. i. qu. διατείχισμα, 3, 34. τείχ. Syracusanorum in Epipolis, 7, 43. p. 303. coll. 7, 2. p. 255. adn. τείχ. opera obsidionalia Ath. 7, 2. p. 255.
τειχισμός, 6, 44. et ἐπιτειχισμός, 5, 17. 8, 34. 103.
τειχομαχεῖν, 1, 102. 7, 79.
τεῖχος, 2, 75. jeder befestigte Ort, 3, 34. 4, 57. 69. ἐπὶ τὸ τεῖχος, an die Brustwehren, 3, 22. 4, 68. ἐπὶ τοῦ τείχους, quod idem significat, 7, 28. idem est ἐπὶ τὰ τείχη, 7, 37. et ἐπὶ τείχει, 8, 69. init. 94. extr. τείχη et τοῖχοι, 2, 75. p. 365. τὰ τείχη Athenarum, 2, 13. p. 273 sqq. ἐν τῷ τείχει, 3, 68. p. 484.
τεκμαίρεσθαι, 5, 47. constr. 3, 53.
τέκμαρσις, 2, 87.
τεκμήριον τόδε — γάρ, 1, 2. τεκμ. δέ non sequente γάρ, 2, 50. extr.
τέκνωσις, 2, 44.
τέκτων, 5, 82. 6, 44.
τελεῖν, 4, 78.
τελευταῖος, 2, 89. τὰ τελευταῖα, 1, 24.
τελευτᾶν, 8, 1. ἐς ὀψέ et sim. 1, 51. 3, 108. cum genit. 3, 104. λόγου, 3, 59. 104. τελευτῶν, zuletzt, 8, 81. constans usus imperfecti verbi τελ. in quibusdam formulis, 5, 49. n. l. ab init.
τέλος, 2, 10. 4, 60. 5, 46. 6, 88. quot significationes habeat, 2, 10. extr. τέλ. in exercitu Atheniensium, 2, 22. τέλος idem quod ἀρχή, 1, 10. idem quod τάγμα, 2, 22. τὰ τέλη, Ephori Spartanorum, 1, 58. 90. extr. 4, 15. 86. οἱ ἐν τέλει, duces, 1, 10. add. 5, 60. prytanes et strategi, 3, 36. τέλος ἔχειν, 4, 118. p. 654 sq. οἱ τὰ τέλη ἔχοντες Elide, 5, 47. p. 51. οἱ ἐν τέλει et Ephori discernuntur, 6, 88. p. 221.
τέμενος, 6, 99. et ἱερόν, 1, 134.
τέμνειν, 2, 55. 6, 75. τῆς γῆς, 1, 30. 2, 56. 100. Conf. 2, 19. ὁδούς, 2, 100.
τενάγη, 3, 51.
τέρπειν, 2, 41.
τερπνόν, τό, 2, 53.
τέρψις, 2, 38.
τεσσαρακοσταί Chiae, 8, 101.
τετράγωνος, 4, 125.
τετράπους, 2, 50.
τέτρας ἐπὶ δέκα, 4, 118. φθίνοντος, 5, 54.
τετίγων ἔνερσις, 1, 6.
τεῦτλον, 8, 42.
τέχνη, Gesang und Poesie, 1, 71. τέχνη et μηχανή, 5, 18. κατὰ τὴν τέχνην, 7, 70.
τηρεῖν, 1, 39. adn. 4, 27. 8, 37. τηρουμένων pass. 4, 108.
τήρησις, 7, 86.
τιθέναι, 1, 25. 138. τίθεσθαι ὅπλα, 2, 2. 4, 68. 8, 93.
τιμᾶν, 2, 63. 3, 58. τὰ μέγιστα, 4, 20. ἐς τὰ πρῶτα, 3, 56. p. 468.
τιμή Königswürde, 1, 107. p. 203. τ. τῆς μνήμης, 2, 36.
τιμήματα, aestimationes litium, adn. ad 6, 91. p. 227.
τιμωρεῖν, 1, 121. τιμωρητέος, 1, 86.
τιμωρία, 3, 63. 4, 62.
τιμωρός, 4, 2.
τις, man, semper ἐνικῶς, 1, 23. 2, 37. 3, 36. τις, circiter, 3, 68. p. 484. ἄξιον pro ἀξιόν τι, 6, 21. init. τίς ὅσις οὐ i. qu. ἕκαστος, 3, 39. τις supplendum, 1, 42. mancher, einer und der andere, 3, 111. τινες apud numeralia, 2, 90. 3, 68. 111. 7, 87. 8, 73. τὸ δέ τι καί, 7, 48. τι ex abundantia bis positum, 3, 52. τι cum substantivi genitivo, 4, 130. τι iunctum cum articulo τό, ut in τὸ βραχύ τι τοῦτο, 1, 140. τῳ nomini suo antecedens, 7, 75. p. 343.
τιτρώσκω, 5, 10.
τοιάδε et sim. in praefatt. oratt. Thuc. 6, 8.
τοιοῦτος, 5, 63. 7, 86. τοιοῦτον et τοιοῦτο, 7, 86. τὸ τοιοῦτον, 3, 30. 38. p. 442. τοιαῦτα et sim. in praefatt. oratt. Thuc. 6, 8.
τοιουτότροπος, 4, 25. 8, 84.
τοκεῖς, 2, 44.
τόλμα, 6, 59.
τολμᾶν, 1, 32. 2, 53.
τόλμημα, 7, 43.
τολμηρῶς, 3, 74.
τολμητής, 1, 70.
τομή, 1, 93. 2, 76.
τόξευμα, 4, 34. 7, 30.
τοξόται, 4, 129. τοξόται Scythae, 2, 13. vers. fin. 8, 98.
τόπος et τρόπος, 6, 54.
τοσοῦτον, 1, 9. ὥσπερ, 7, 28. τοσαῦτα et sim. in praefationibus oratt. Thuc. 6, 8.
τότε post participium, 1, 128. 5, 16. cum substantivis iunctum, 1, 137.

τότε, *noto illo tempore*, 1, 101. 3, 69. 4, 46. 123. 7, 31. 8, 10. 62. 90.
τοὔμπαλιν, 3, 22.
τράπεζα, 1, 130.
τραυματίας, 7, 75.
τραυματίζειν, 4, 35.
Τραχινία et Τραχίς, 3, 92.
τρέπειν, 2, 65. 5, 27. τρ. ἐς γέλωτα, 6, 35. τετραμμένοι πρὸς ἔργα, 2, 40. p. 317. τραπόμενος, 7, 31. extr.
τρέφειν, 2, 46.
τριακονταετής et τριακοντούτης, 1, 23. 87. 5, 14.
τριακόντορος, 4, 9.
τρίβειν, 2, 77. τρίψεσθαι, 6, 18. p. 141.
τριβή, 8, 87.
τριηράρχης, 2, 24. 4, 11. τριήραρχος, 7, 13.
τριήρης, 6, 93.
τριηρίτης, 6, 46.
τρίπους, 1, 132.
τρισκαίδεκα et τριῶν καὶ δέκα, 1, 29. 2, 96. 3, 79. 8, 108. et adn. ad 6, 74.
τρίτος, 3, 3.
τριώβολος, 8, 45.
Τροίζην, ager Troezenius, 4, 118.
τροπαὶ χειμεριναί, 7, 16.
τρόπος, 5, 7. 88. τρόπῳ ᾧ ἂν προχωρῇ, 7, 7.
τροπωτήρ, 2, 93.
τροφή, 8, 57.
τρυφερώτερον, 1, 6.
τρυχόμενοι, 1, 126. τετρυχωμένοι, 4, 60. 7, 28.
Τρῳάς *Troianus*, 1, 131. Τρωιάς *femina Troiana*, ibid.
τυγχάνειν, 1, 11. 106. 4, 70. τῶν αὐτῶν, 4, 114. τυχεῖν πράξαντα, 1, 70. τυχών, einer, dem gelungen ist, 5, 111. p. 102.
τυραννίς, 1, 13. 3, 37.
τύραννος πόλις, 1, 121. ἐγγυτάτω τυράννου δυναστεία, 3, 62.
τυφλός, 3, 104.
τύχη, 1, 69. 3, 49. 4, 14.

Υ.

Ὑακινθία, 5, 23.
ὑβρίζειν, 4, 18.
ὕβρις, 1, 38. 3, 39.
ὑγιής, 3, 34. 4, 22.
ὑδατώδης, 3, 23.
ὑδρεύειν, 4, 97.
ὕδωρ, 2, 52. 77.
ὑετός, 2, 5.
υἱός, 2, 100. υἱέος, 1, 13.
ὕλη, 2, 75. 3, 98. 4, 34. 69.
ὑλώδης, 4, 29.
ὑμέτερον, τό pro ὑμεῖς, 1, 70. 4, 85.
ὑμνεῖν, 1, 21. 2, 42.
ὕννις, 5, 16. adn.
ὑπάγειν, 3, 70. 4, 126. στράτευμα, 4, 127. sensu neutrali, 8, 10. ἐς δίκην, 3, 70. ὑπάγεσθαι et ἐπάγεσθαι, 3, 63. ὑπάγεσθαι, *in partes suas pertrahere*, 7, 46.
ὑπαγωγή, 3, 97. 4, 127.
ὑπαίθριος, 1, 134.
ὑπακούειν, 5, 98. 7, 73. constr. 6, 82.
ὑπάρχειν, 2, 45. 5, 103. 8, 1. anfangen, 2, 67. ὑπάρχουσα φύσις, δόξα etc. 2, 45. 61. 89. ὑπηρχεν, 1, 93. ὑπάρχον casus absol. 2, 62. ὥσπερ ὑπῆρχε, 3, 109.
ὑπειπεῖν, 1, 35. 2, 101.
ὑπεκκεῖσθαι, 8, 31.
ὑπεκτιθέναι, 1, 89.
ὑπεκφεύγειν, 2, 91.
ὑπεξανάγεσθαι, 3, 74.
ὑπεξέρχεσθαι, 3, 34.
ὑπὲρ λιμένος, am Hafen, 1, 46. Σαλαμῖνος, auf der Höhe von Sal. 1, 112. ὑπ. ἑαυτοῦ, 1, 141. extr. ὑπ. ἅπαντας, 2, 63. ὑπὲρ ἁπάντων παρακλήσια, 7, 69. ὑπὲρ σφῶν, *suo loco*, 7, 13.
ὑπεραυχεῖν, 4, 19.
ὑπερβαίνειν, 2, 96. 3, 22.
ὑπερβάλλειν c. genit. 2, 35. p. 307. 7, 67. 8, 56. τὸ ὑπερβάλλον, 2, 35.
ὑπερβατός, 3, 25.
ὑπερβιάζομαι, 2, 52.
ὑπερβολὴ ἀρετῆς, 2, 45. τοῦ καινοῦσθαι, 3, 82. p. 499.
ὑπερενεγκεῖν ναῦς trans Isthmum, 8, 7.
ὑπερέχειν ὕδατος, 3, 23.
ὑπεριδεῖν, 6, 18.
ὑπερόπτεσθαι, 7, 42.
ὑπερώριος ἀσχολία, 8, 72.
ὑπεροψία, 1, 84.
ὑπέρυθρος, 2, 49.
ὑπερτείνειν, 2, 76.
ὑπερφαίνεσθαι, 4, 93.
ὑπερφέρειν, 1, 81. 3, 15. 81. 4, 8.
ὑπερφρονεῖν τινα, 3, 39. ὑπερφρονούμενος, 6, 16.
ὑπέρφρων, 2, 62.

ὑπερῷον, *solarium*, adn. ad 6, 97. p. 234.
ὑπεύθυνος, 3, 43.
ὑπέχειν, 7, 21.
ὑπήκοος, 6, 69. 7, 57. socii ὑπήκοοι Ath. 2, 10. constr. 6, 19.
ὑπηρεσία, 6, 31. 7, 13.
ὑπηρέσιον, 2, 93.
ὑπηρέται, 6, 31. *apparitores*, 7, 10. adn.
ὑπηρετεῖν, 4, 108.
ὕπνος πρῶτος, 2, 2. 7, 43. ὕπνον αἱρεῖσθαι, 3, 49.
ὑπό τινι εἶναι, 1, 32. 3, 12. βασιλεῖ, βασιλέα, 1, 110. ὑπό τινος, *auctore aliquo*, 8, 35. ὑπὸ ἁπλοΐας, 4, 4. ἀπειρίας, 2, 8. αὐλητῶν et αὐληταῖς, 5, 70. κήρυκος, 6, 32. ὑπὸ νύκτα, 6, 67. conf. 8, 13. ὑπὸ τοῖς ὅπλοις, 7, 75. ὑπὸ μεγέθους τοῦ κινδύνου οἷστὰ ἐφαίνετο, ibid. ὑπό c. acc. tempus significat, 2, 27. ὑπὸ τῶν παρόντων κακῶν, 6, 103.
ὑπογραμματεύς apud Athenienses, 7, 10. adn.
ὑποδεδεμένοι τὸν πόδα, 3, 22.
ὑποδεής, 3, 45. ὑποδεέστερος, 1, 11. ὑποδεεστέρως, 8, 87. ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων, 3, 45.
ὑποδεικνύναι, 1, 77. 4, 86.
ὑποδέχεσθαι, 8, 81.
ὑποδοχή, 1, 139. 7, 74.
ὑποζύγιον, 2, 3.
ὑποθορυβεῖν, 4, 28.
ὑπόκειμαι, 3, 84.
ὑποκρίνεσθαι, 7, 44. p. 306.
ὑπολαμβάνειν, aufgreifen, auffassen, 6, 28. unter der Hand entziehen, 1, 68. 6, 58.
ὑπολείπειν, 1, 140. 8, 2.
ὑπόλοιπος μισθός, 8, 69. τὸ ὑπόλοιπον, 7, 66.
ὑπολύειν, 4, 128.
ὑπομείονες apud Spartanos, 1, 67. adn.
ὑπομένειν, 4, 126.
ὑπομίγνυμι, 8, 102.
ὑπομιμνήσκειν, 7, 69. constr. 7, 64.
ὑπόμνησις, 4, 95.
ὑπονεμφόμενος, 3, 23.
ὑπονοεῖν, 1, 68. 4, 16. 76.
ὑπόνοια, 2, 41. p. 321 sq.
ὑπονομηδόν, 6, 100.
ὑπόνομος, 2, 76.
ὑποπέμπειν, 4, 46.
ὑποπίπτειν, 7, 41.
ὑποπτεύειν, 2, 62. 4, 51. 126. 6, 79. ὑποπτεύεσθαι ἔς τι, 6, 92.
ὕποπτος, 3, 82. 6, 75.
ὑπόσπονδος, 1, 63. ὑποσπόνδους νεκροὺς ἀποδιδόναι, 2, 22. adn. ad 4, 98.
ὑποσημαίνειν, 4, 27. adn.
ὑποτείνειν, 8, 48.
ὑποτειχίζειν, 6, 99. p. 240. adn. ad 6, 96. p. 230 sq.
ὑποτείχισμα, adn. ad 6, 96. p. 231.
ὑποτελεῖν, 3, 46. adn. ad 5, 111. p. 101 sq.
ὑποτελής, 5, 112. 7, 57. p. 318. φόρου, 1, 56. socii Atheniensium ὑποτελεῖς, 2, 10. ὑποτελεῖς apud Thucydidem homines, non agri, 5, 111. p. 101 sq.
ὑποτοπεῖν, 2, 13.
ὑποτοπεύειν, 5, 35. 8, 76.
ὕπουλος, 8, 64.
ὑπουργεῖν, 6, 88.
ὑποχείρια, 1, 88. ὑποχείριοι socii, 3, 11.
ὑποχωρεῖν, 4, 12. 43. 44. τινα, 2, 88.
ὑποφεύγειν, 4, 28.
ὑποψία, 2, 37.
ὕπτιος, 7, 82.
ὑστεραῖος et ὕστερος, 5, 75. 7, 11. 51. adn.
ὑστερεῖν, 1, 134. 3, 31. 8, 100. et ὑστερίζειν, 8, 44. ὑστερεῖν τινι et τινος, 7, 29.
ὑστερίζειν, 6, 69.
ὕστερος, 1, 60. 5, 30. 7, 27. ὕστερον χρόνῳ, 1, 8. 64.
ὑφαντά, 2, 97.
ὑφέλκω, 2, 76.
ὑφηγεῖσθαι, 1, 78.
ὑφιστάναι, 2, 61. 4, 28. 8, 68. ὑφίστασθαι cum dat. et acc. 2, 61. *promittere*, 4, 39. ὑπέστη, 4, 39.
ὑφορμεῖν, 4, 49. p. 172.
ὑφορμίζεσθαι, 2, 83. adn. ad 6, 49.
ὕφυδρος, 4, 26.
ὑψηλός, 3, 97. ὑψηλότερον, 7, 4.
ὕψος ἔχειν, 4, 13.

Φ.

φαίνεσθαι, 1, 32. 3, 21. 7, 21. constr. 1, 2. κατά τι, 2, 62. φαίνεται, die Rechnung trifft zu, 3, 113. 6, 46. ἐν καταλήψει ἐφαίνετο, 3, 33. οὐκ ἐν παύλῃ ἐφαίνετο, 6, 60.
φάκελλος, 2, 77.
φανερός, 1, 7. 4, 74. τὰ ἐς χρῆσιν

φανερά, 2, 62. φανερῶς, 1, 87. φανερώτατος, 4, 11.
φάραγξ, 2, 48. φάραγγες in Attica, 2, 67. adn.
φάρυγξ, 2, 49.
φαῦλος, 2, 37. 62. 3, 37. 83. 4, 115. 6, 21. 31. 34.
φειδώ, 1, 82. 3, 59. 8, 81.
φερέγγυος, 8, 68.
φέρειν, 1, 31. 2, 60. 6, 56. mit sich bringen, erregen, erzeugen, 2, 37. extr. plündern, 1, 7. de tributis, 6, 20. adn. φέρειν θυμῷ, 5, 80. ὀργῇ, 1, 31.
φεύγειν, exulem esse, 1, 111. 8, 87. etc.
φήμη, 1, 11.
φημί, 3, 68.
φθάνειν, 4, 121. 8, 100. ἐς, 2, 91. constr. 1, 33. 7, 73. cum infin. 1, 33. cum participio aoristi, 6, 97. p. 235. φθῆσεσθαι, 5, 10. ὁ φθάσας, 3, 82. p. 501.
φθέγγεσθαι, 7, 71.
φθείρεσθαι frangi, affligi, 1, 24. adn. 3, 85. ἐφθάρται, 3, 13.
φθινόπωρον, 2, 31. 3, 18. Conf. Tempora Libr. 8. sub cap. 108.
φθονεῖν, 3, 43.
φθόνος, 2, 45.
φθορὰ ἀνθρώπων, 2, 47. 7, 27. φθόρος, 2, 52.
φιλεῖν, 8, 1. φιλεῖ elliptice positum, 4, 125.
φιλέταιρος, 3, 82. p. 501.
φιλία, 2, 82. 5, 5. φιλίᾳ, 7, 57. p. 321.
φίλιος, 2, 86. 6, 34. et φίλος, 5, 41. ὁ et ἡ, 5, 44.
φιλοδικεῖν, 1, 77.
φιλοκαλεῖν, 2, 40.
φιλοκρινεῖν, 6, 18. adn.
φιλονεικεῖν, 6, 111. φιλονεικῆσαι pro φιλονεικοῦντας ἑλέσθαι, 5, 111. p. 102.
φιλονεικία, 1, 41. 3, 82. p. 506. 507. 8, 76.
φιλόπατρις, 6, 92. adn.
φιλόπολις, 6, 92.
φιλοσοφεῖν, 2, 40.
φιλότιμος, 2, 44. φιλοτιμία, 3, 82. 84. p. 509.
φλαύρως ἔχειν, 1, 126.
φλόγωσις, 2, 49.
φλόξ, 2, 77.
φλύκταιναι, 2, 49.
φοβεῖσθαι, 8, 82.
φοβερός, 6, 15. timens, 2, 3.
φόβοι καὶ δείματα, 7, 80. φόβος ἐκπλήσσει μνήμην, 2, 87.
φονεύειν, 8, 95.
φονικώτατος, 7, 29.
φορεῖν, 2, 76.
φορμηδόν, 2, 75. p. 365. bis. 4, 48.
φόρος, 1, 56. 96.
φορτηγικὸν πλοῖον, 2, 75. 6, 88.
φράζειν, 7, 25.
φράσσειν, 1, 82.
φρέαρ, 2, 49.
φρονεῖν, 6, 16. τὰ Ἀθηναίων, 8, 31. significare, 5, 85.
φρόνημα, 2, 43. 61. 62. ἐν φρονήματι ὄντες sequente infinitivo, 5, 40.
φρουρικόν, τό, 5, 80.
φρούριον, 1, 142. adn. 7, 3. res, quam aliquis cavere debeat, 5, 80.
φρουροί, 3, 7. 4, 25. 8, 108.
φρυγανισμός, 7, 4.
φρύγανον, 3, 111.
φρύγειν, 6, 21.
φρυκτοί, 2, 94. 3, 22.
φρυκτωρεῖσθαι, 3, 80.
φρυκτωρία, 3, 22. 80.
φυγαδικός, 6, 92.
φυγάς, 6, 92.
φυγή, exules, 8, 64.
φυλακή, 8, 51. πρώτη, 4, 31. 6, 101. ἔργων, 3, 82. p. 502 sq.
φύλαξ, 6, 100.
φυλάσσειν, 2, 3. 4, 16. φυλάσσεσθαί τινος, 4, 11.
φυλή, 6, 98. p. 239. 100. 101. 7, 69. 8, 92.
φυλοκρινεῖν, 6, 18.
φύλοπις, 6, 98. p. 239.
φυράω. πεφυραμένα ἅλφιτα, 3, 50.
φύσα, 4, 100.
φύσις, 1, 76. 138. 4, 60.
φυτεύειν, 1, 2.
φύειν, 3, 45. 4, 61.
Φωκαίαι στατῆρες, 4, 52.
φωνή, 7, 57.

X.

χαλαρός, 2, 76.
χαλεπαίνειν, unversöhnlich seyn, 3, 82. p. 501. conf. 8, 92. adn. irasci, 8, 1.
χαλεπός, 4, 9. 5, 104. 6, 23. 8, 1. χαλεπώτεροι, 3, 42. χαλεπώτατος, 7, 21. χαλεπῶς, 6, 61. χαλεπὸν χωρίον, 7, 47. χαλεπός, unversöhnlich, 3, 40. conf. 8, 92. adn. μὴ χαλεπῶς σφαλλέσθω, er nehme es nicht übel, wenn es misslingt, 4, 62. p. 597. χαλεπῶς ἐγίγνετο, es that ihnen leid, dass es geschehen musste, 1, 2. 2, 14. extr. χαλεπῶς sive χαλεπὸν φέρειν τινός, 1, 77. 2, 62. 3, 11. χαλεπότης χωρίων, 4, 12. 33.
χάλιξ, 1, 93.
Χαλκίοικος semper Minerva, nunquam aedes eius dicitur, 1, 128.
χαμαιλίχοντες, 7, 25. p. 282.
χαράδρα, 7, 78.
χάραξ ἡ et ὁ, 3, 70.
χαρίζεσθαι, 3, 42.
χάρις, 3, 95. 4, 20. χ. et πόνοι, 4, 86. adn. χάριν ἔχειν, Dank gewinnen, 8, 87.
χεῖλος τάφρου, 3, 23.
χειμάζεσθαι, 6, 74. 8, 80.
χειμών, 4, 6. 8, 30. χ. νοτερός, 3, 21.
χείρ, 3, 96. 4, 72. ἐς χεῖρας ἰέναι, 8, 50. χ. σιδηρᾶ, 4, 25.
χεῖρον πράσσω, 7, 67. χείρους, 3, 9.
χειροποίητος, 2, 77.
χειροτέχνης, 3, 16. 72. 7, 27. et in primis adn. ad 6, 72. p. 203 sq.
χειρουργεῖν, 8, 69.
χειροῦσθαι, 4, 24. 8, 71. μᾶλλον, zahmer werden, nachgiebiger werden, ibid. et 4, 19.
χειρώναξ, 3, 72. adn.
χέρνιψ, 4, 97.
χέω, 2, 75.
χηλή, 1, 63. 7, 52. 53. 8, 90. adn. ad 6, 66. p. 194. nr. 4.
χηρεία, 2, 45.
χιτῶνες λινοῖ, 1, 6.
χλωρός, 2, 49.
χοῖνιξ, 4, 16.
χολῆς ἀποκαθάρσεις, 2, 49.
χορηγία, 6, 18.
χορός, 3, 104.
χρεία, 1, 33. 37.
χρῆμα, 6, 39. χρήματα, 7, 24. 25. Waaren, 3, 74. τῆς προσόδου, 2, 13. πράσσεσθαι, 4, 65. Miethsoldaten, 1, 121.
χρηματίζειν, 5, 5. 7, 13. et χρηματίζεσθαι, 1, 87.
χρῆναι, 7, 62. 8, 78.
χρῆσθαι, 2, 2. 3, 10. 4, 33. τῇ θαλάσσῃ, 4, 118. 8, 56. adn. χρ. τινὶ ὅ τι βούλονται, 7, 85. τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει, 1, 76. c. acc. 2, 15. vers. fin.
χρησθέν, 3, 96.
χρήσιμος, 6, 85.
χρῆσις, 7, 5.
χρησμοί, 2, 8.
χρησμολόγος, 2, 21. 8, 1.
χρηστήριον, 2, 54.
χρηστοὶ ἄνδρες, 1, 91.
χρόνος, 4, 26. 6, 3. χρόνῳ ὕστερον, 4, 81.
χρώς, 2, 83.
χῶμα, 2, 76.
χώραν, κατά, 4, 76. 126.
χωρεῖν, 6, 101. et βαίνειν, 5, 70. πρύμναν, 7, 36. p. 296. adn.
χωρίον, 2, 54. Feld oder Gegenstand der Erörterung, 1, 97. χωρ. et χῶρος, 2, 19.
χωρὶς δέ, 2, 13.
χῶρος, 2, 19. p. 287.
χῶσις λιμένων, 3, 2. conf. adn. ad 8, 90.

Ψ.

ψέγομαι, 5, 86.
ψεύδεσθαί τινος, 8, 103. τι, 6, 17.
ψευδῶς, 1, 137.
ψηφίζειν, 6, 8. 8, 71. ψηφίζεσθαι non sequitur participium, 6, 6.
ψήφισμα et νόμος, 3, 36.
ψῆφος, 1, 40. ἐπάγειν ψῆφον, 1, 125. ψ. φανερὰν διενεγκεῖν, 4, 74.
ψιλός, 4, 125. ψιλοί milites, 2, 79. 4, 94. 7, 37. ψ. ἐκ παρασκευῆς, 4, 94. 101. δῆμος ψιλός, 6, 43. ψιλός, ohne Schild, 7, 45.
ψιλοῦν, 3, 109.
ψόγος, 1, 70.
ψόφος, 3, 22.
ψυχρός, 2, 49.

Ω.

ὧδε in praefationibus orationum Thucydidis, 6, 8.
ὠθεῖσθαι, 4, 11. 43. ὠθούμην, 2, 84.
ὠθισμός, 4, 96.
ὠμὴ στάσις, 3, 81.
ὠνητός, 1, 121. 3, 40.
ὥρα ἔτους, θέρους, 2, 52. 6, 70. ὥρα καθεστηκυία, 4, 6.
ὡραῖα, τά, 1, 120. 3, 58.
ὡς cum acc. absoluto, 1, 134. 4, 5. 6, 40. 7, 25. 31. 8, 66. cum genit. absol. 1, 84. 90. ὡς cum partici-

pio, wenn man bedenkt, dass etc. 1, 10. ὡς ἐκ τῶν παρόντων, 4, 17. conf. 7, 76. ὡς Λακεδαιμόνιος, für einen Lacedämonier, 4, 84. ὡς πρὸς τὸ μέγεθος, 3, 113. ὡς διὰ βραχέος, 4, 14. ὡς διὰ ταχέων, 4, 96. ὡς ἐν ἄλλῃ πόλει, 5, 43. ὡς ἀπὸ τῆς ἀξιώσεως, 6, 54. p. 178. ὡς ἐπὶ μεγέθει, 7, 30. extr. ὡς παλαιὰ εἶναι, 1, 21. Conf. s. v. εἰμί, εἶναι. ὡς ἐς πεντακοσίους, 8, 32. conf. 6, 18. ὡς et ὡς ἐς — πρός iuncta cum nominibus urbium et regionum; — ὡς pro πρός hominum nominibus additum, 8, 103. ὡς ἐπί, 5, 3. 17. 8, 87. extr. ὡς εἰκάσαι, 4, 36. ὡς ἐς ἐπίπλουν, 1, 50. ὡς et ἕως, 4, 117. 8, 1. ὡς cum superlativo, ut in ὡς ἐς ἐλάχιστον, 1, 63. ὡς ἕκαστοι, 1, 3. 15. 67. 89. 113. 2, 21. 5, 4. 6, 69. et saep. ὡς ἕκαστοι et ξύμπαντες, 1, 3. ὡς ἑκάτεροι, 3, 74. ὡς ubi cum infinitivo ponitur, participium vel aliud appositum subiecti sui casum modo sequitur, modo non sequitur, 1, 12. 91. 7, 34. p. 294. ὡς εἶχε τάχους, 7, 2. ὡς suo substantivo postponitur, ut οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ὡς ἑώρων, 3, 4. 5, 6. ὡς cum praepositione iunctum in appositione praeponitur ei, cuius in appositione est, ubi praepositio cogitatione bis ponenda est, velut ὡς πρὸς εὖ βουλευομένους τοὺς ἐναντίους παρασκευαζώμεθα, 1, 84. 6, 50. ὡς ἂν μάλιστα formula elliptica, 1, 33. 6, 57. ὡς τὰ κράτιστα, 1, 19. ὡς ξυμβαίνοι, 4, 4. ὡς, quo tempore, 5, 6. 20. ὡς ἐλέγετο, 8, 50. ὡς οὖν χρή, 3, 37. καὶ ὡς, 1, 44. 8, 51. 87. ὡς (quum) — οὕτω δή, 8, 71. ὡς ἔπι, 4, 117. ὡς ἐπὶ πλεῖστον, 2, 35. extr. ὡς ἄν et ὃς ἄν, 6, 91.

ὥσπερ, 8, 34. ὥσπ. ἀθλητῇ προσέρχεσθαι, 4, 121. ὥσπ. ἔχομεν, 3, 30. 8, 34. ὥσπερ εἶχεν, 1, 134. p. 233. ὥσπ. καὶ ἄλλο τι, 1, 142. ὥσπ. παρεσκευάζοντο, 2, 23. ὥσπερ ὑπῆρχε, 3, 109. ὥσπ. per appositionem infinitivi explicatur, 8, 22. adn. ad 4, 125.

ὥστε, 1, 28. 4, 85. 8, 45. 66. 86. hac lege, ut, 1, 28. 5, 94. ὥστε cum infinitivo et solus infinitivus, 1, 17. 90. 2, 35. 40. 44. p. 328. init. 63. extr. ὥστε ubi cum infinitivo ponitur, participium vel aliud appositum subiecti sui casum modo sequitur, modo non sequitur, 1, 12. 91. 7, 34. p. 294. ὥστε cum infinitivo et nominativo, dein cum infinit. et accus. 7, 34. ὥστ. post quae verba sequatur, 6, 88. pro ὡς, 7, 24. p. 280. ὥς τε et ὥστε, 2, 89. ὥστε ad unam vocem, non ad totam sententiam relatum, 1, 136. post ψηφίζεσθαι, 6, 88. p. 221.

ὠφέλεια, 1, 26. 73. 123. 6, 80.

ὠφελεῖν, 4, 75. τινί, pro τινά, 5, 23. 8, 96. ὠφ. καὶ μηδὲν βλάπτειν, 6, 14. adn.

ὠφέλιμος, 1, 93. 7, 64. τινός, 8, 46. conf. 1, 76.

D.

INDEX GRAMMATICUS.

Abstractum pro concreto, ut παρουσία pro παρόντες, 6, 86. παίδευσις pro παιδεύουσα, 2, 41. ξυμμαχία pro ξύμμαχοι, 3, 82. 4, 118. 6, 34. δουλεία pro δοῦλοι, 5, 23. etc. Sic etiam ἐκδρομαί, 4, 127., ubi v. adn. πρεσβεία, 2, 11. κύκλωσις, 4, 128. φυγή, 8, 64. ἐπίπλους, 2, 90. 8, 102. Abstractum feminini generis singulare iunctum cum adiectivo masculino plurali, 1, 143. init.

Accusativi usus, ἐστράτευσε δύο ὑποσχέσεις τὴν μέν — τὴν δὲ βουλόμενος etc. 2, 95. accusativum Graeci ponunt, etiam ubi dativus vel genitivus eiusdem subiecti praecessit, 2, 11. 39. 4, 2. 7, 74. accusativus ponitur, ubi subiectum iam ex parte in praecedentibus inest, 1, 124. 140. 4, 118. vers. fin. 6, 49. p. 170 sq. accusativus cum infinitivo post coniunctiones et alias particulas, pronomina relativa etc. 5, 46. 7, 47. accusativus absolutus, 1, 32. 2, 21. explicandus per quod attinet ad id, quod etc. 3, 82. ἀσφάλεια τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, 4, 63. τὸ ἐλλιπές, 7, 36. τὸ ἀντίπρωρον ξυγκροῦσαι, 7, 67. τὸ κράτιστους εἶναι, 8, 87. τὸ λέγεσθαι. accusativus pro nominativo solet inferri in sententiis distributivis, 7, 34. p. 294. 8, 63. accusativus cum infinitivo nominativum cum infinitivo excipit, 8, 76. conf. adn. ad 6, 49. p. 170 sq. acc. nominum propriorum in ης, velut Δημοσθένη — ένην, 3, 107.

Activum pro medio ἐδούλωσε, sibi subiecit, 1, 17.

Adiectivum pro substantivo positum et tamen articulo carens, 2, 81. 4, 31. μέσον. Conf. s. v. ἴσος. adiectivum pro adverbio, 1, 6. ξυνήθη, 3, 39. διαφέροντας, 7, 31. 8, 104. ἄριστα pro ἄριστα, 8, 102. ὕστατα pro ὕστατα. adde 3, 40. p 448. adiectivum vice totius sententiae fungitur, 3, 11. 4, 86. adiectiva verbalia constr. 1, 72. 86. adiectiva in τός quot generum, 2, 41.

Adverbia vice totius sententiae funguntur, 1, 21. 78. 92. 2, 64. 3, 40. 4, 86. 6, 58. adverbia comparativorum in ως, 2, 35. 4, 19. 8, 50. adverbia iuncta cum verbis εἶναι, γίγνεσθαι etc. 2, 14. 47. 87. 4, 10. p. 550. 7, 4. p. 258. adverbia pro adiectivis, ut ἀσμένως et ἀσμένους, ἀκουσίως et ἀκουσίους, 4, 21. 8, 68. Adv. pro adiectivo positum eo modo, quo alibi in adverbiis loci ac temporis fit, ut ὁ ἀληθῶς οὐρανός, 6, 80. p. 212.

Anacolutha in oratione Thucydidis, 1, 71. per negationem οὐ non suo loco positam. Conf. 2, 5. 62. 4, 62. 126. 5, 61. — 3, 34. 4, 36. 80. — 2, 65. — 2, 37. init. — 2, 45. init. 62. 65. p. 356. 3, 94. 7, 44. p. 305. adn. init.

Aoristus pro futuro post εἰκός, ἐλπίς adn. ad 6, 49. p. 171. Aoristus pro plusquamperfecto, 6, 97. p. 232. 1, 62. ἀπέστη, 1, 102. ἀνεχώρησαν. Aoristus significans initium actionis, 1, 12. p. 108. 2, 15. Aoristi secundi passivorum, 1, 141. Aoristi, ubi nos praesentibus utimur, in literis etc. Vit. Thucyd. p. 31.

Apodosis deest, supplenda per καλῶς ἔχει vel simile quid 3, 3. apod. in medio posita ad utrumque membrum pertinens, 3, 44. p. 454. apod. quando a Graecis supprimi possit, Praef. p. XIII.

Appositiones et epexegeses saepe

pro glossematis habitae, 1, 144. 2, 29. 4, 90. 114. 6, 2. 8, 46. appositio per infinitivum vel substantivum vel aliam quamcunque orationis partem facta ad explicandum pronomen relativum, 1, 122. 3, 12. 4, 13. 125. 7, 69. 80. 8, 22. ad explicandum substant. 2, 35. p. 306. conf. 3, 21. Appos. per τρεῖς, 3, 66. conf. adn. ad 5, 9. p. 13. Adde 7, 55. 80.

Articuli usus, 7, 70. p. 335. Infinitivus cum τό pro solo infinitivo, 2, 42. articulus non repetitus, ubi varia subiecta enumerantur, velut τοῖς Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις — τὰ ναυάγια καὶ νεκρούς, 1, 71. 6, 12. 7, 70. p. 335. 8, 16. articulus bis positus, ut ἡ ἐςβολὴ ἡ, 1, 23. 51. 108. 126. 5, 20. 6, 23. 8, 90. Adde 2, 93. 94. 6, 46. p. 169. articulus apud nomina patriae omissus et adiectus, 1, 1, 3, 100. 8, 22. 50. apud nomina propria, 1, 24. 133. 2, 11. 3, 14. 5, 31. 46. apud βασιλεύς, 2, 74. p. 364. articuli usus ap. substantivum cum praepositione iunctum, 2, 53. p. 345. 7, 2. p. 254. usus articuli cum verbo καλεῖν, 3, 81. in appositionibus, 3, 82. p. 499 sq. articulus bis cogitandus, 1, 136. articulus cum infinitivo iungendus omittitur, 1, 16. 33. 74. praepositione vero cum tali infinitivo simul iuncta non omittitur, 1, 17. 74. 136. articulus pro pronomine demonstrativo, 7, 71. articulus τό cum infinitivo a librariis depravatus in τῷ, 8, 87. articulus cum participio iunctus resolvendus per dieienigen welche etc. 4, 46. articulus iunctus cum ἕκαστος, ἑκάτερος, 5, 49. 6, 63. 67. cum voce πᾶς, 1, 33. 100. 8, 20. articulus interdum deest ante adiectiva, ubi eum desideres, 4, 31. deest in quibusdam formulis, 5, 31. articulus inservit significandae rei, de qua iam in superioribus dictum est, vel rei omnibus notae, 1, 11. 12. 13. 5, 44. 6, 27. 7, 18. 8, 63. articulus ante Ἑλλάς, 6, 17. p. 139. articulus ante nomina populorum demonstrativis instructa omissus, 1, 37. articulus iunctus cum numeralibus, 1, 49. 74, 100. 116. 3, 3. 22. 77. 7, 22. p. 276 sq. deest apud αὐτός, 2, 11. 5, 62. ὁ παῖς ἑαυτοῦ et παῖς ἑαυτοῦ, 2, 102. Conf. adn. ad 8, 5. ratio articuli praepositi vel postpositi vocibus suis, ut τῷ περιόντι ἐνιαυτῷ et περιόντι τῷ ἐνιαυτῷ, 1, 30. 3, 27. 7, 38. 8, 39. et saep. articuli usus apud οὗτος, αὕτη, τοῦτο, 1, 1. 98. p. 195. 3, 12. 6, 31, apud μάχη — πολιορκία, 1, 102. ap. στρατόπεδον, 2, 81. ap. ἀνήρ, 3, 30.

Attractiones in oratione Thucydidis, quum subiectum sententiae aliunde pendentis subiectum sententiae primariae fit, 1, 23. 61. 93. 3, 59. 4, 10. 6, 22. 58. 76. v. inprimis adn. ad 1, 132. 138. n. l. ab init. 2, 6. 44. 62. p 327 sq. 3, 37. 40. adn. 51. 59. 8, 91. Genitivus attractionis, 2, 42. p. 323. fin. 3, 59. 5, 15. Attractionem ponere et spernere licet Atticis, 2, 61. Attractio ibi tantum admittitur, ubi verbum, quod sequitur, accusativum regit, 2, 63. attr. in comparationibus, 3, 62. attr. pronominis ὅσοι, οἷοι in sententiis in medio interpositis, 7, 21.

Augmentum in παρανομεῖν, 3, 67. in ἀνάλωκα, 6, 31. 7, 48. 8, 31. plusquamperfecti Atticorum, 5, 14. 7, 71. augmenti omissio, 2, 84.

Canon Dawesianus, 1, 73. 82. 83.

Commixtio duarum constructionum, 1, 2. 4, 63. 108. p. 644 sq. 5, 7. 6, 84. 8, 105. — 2, 44. 62. 3, 45. 4, 18. 6, 14. 7, 68. — 3, 108. 4, 61. 92. — 2, 49. — 4, 28. — 4, 126. p. 664. conf. 1, 22. init. 1, 38. extr.

Comparativus resolvendus per μᾶλλον et positivum, 2, 40. 61. 3, 42. 63. 4, 61. 6, 10. 8, 27. comparativus cum παρά, 1, 23. coll. 6, 6. comparationis formula Herodotea, 3, 11. 7, 66. Duplex comparativus cum ἤ, 3, 42.

Coniunctivus post verbum praeteriti temporis, 1, 31.

Constructiones ad sensum factae: masculinum post femininum, 1, 7. 8, 64. ἦν post κἀνταῦθα, 1, 10. neutrum post masculinum, 2, 53. ὄντα post ὡς, quasi οἷα praecesserit, 1, 21. αὐτῶν post nomen singulare, 1, 31. 136. 4, 1. itidem οὐκ εἰδότες, 1, 110. singularis το post pluralem χρήματα, 1, 141. conf. 2, 3. μή post ἄνευ, quasi μὴ praecessisset, 5, 8. p. 11. μή, quasi praecessisset κωλύσαντες, 7, 52. pluralis post πόλις, 1, 34. 2, 75. 3, 79. dativus, quasi praecessisset ἔδοξε, 1, 62. quasi praecessisset φθονερόν ἐστι vel sim. 2, 11. quasi praecessisset ἐλπὶς ἦν αὐτοῖς, 4, 9. neutrum post femininum, 2, 47. post masculinum, 2, 76. nominativus, quasi praecessisset φόβῳ εἴργοντο, 2, 53. quasi praecessisset ἐψήφιζον, 3, 36. quasi praecessisset ἐπολέμουν, 4, 23. quasi praecessisset ᾤοντο, 4, 52. quasi praecessisset οὐκ εἴων, 5, 41. Conf. 5, 50. quasi praecessissent ξυνήεσαν, 5, 70. ἐπεθύμουν, 6, 24. εἰρήκεσαν, 6, 61. λέγει, 7, 3. Adde 2, 7. p. 263. 2, 91. 4, 108. 7, 3. p. 256. 42. 70. p. 335. 74. 8, 48. infinitivus, quasi praecessisset ἤλπισαν, 4, 108. Genitivus positus, ubi desideratur nominativus, 5, 41. Adde 4, 64. 7, 67. adn. — 1, 32. extr. 3, 44. p. 455.

Constructiones ἀπὸ κοινοῦ: Infinitivus repetendus ex participio eiusdem verbi, 1, 1. ex verbo finito, 1, 141. 2, 89. substantivum repetendum e verbo, 1, 91. 2, 44. 5, 47. 7, 28. init. ex adiectivo, 1, 141. 2, 45. 5, 105 et versa vice, 3, 10. ex verbo aliud repetendum cognatae significationis, 1, 70. 142. 2, 13. 37. p. 312. 53. 3, 3. 7, 42. participium repetendum ex infinitivo, 2, 11. ex verbo finito, 7, 56. 69. verbum passivum repetendum ex activo, 6, 79. verbum finitum repetendum ex infinitivo, 2, 45. 3, 45. 5, 47. verbum repetendum ex substantivo, 3, 51. verbum finitum repetendum ex participio, 3, 64. 4, 93. 7, 56. πρός repetendum ex ἐς, 4, 35. verbum simplex repetendum ex composito, 4, 76. imperf. repetendum ex praesenti, 1, 86. conf. 1, 69.

Constructio manca deficiente verbo finito, quod ex praecedentibus arcessendum est, 1, 25. 4, 40. 6, 24. 31. 7, 28.

Constructionis coeptae continuatio, 1, 122. 141. p. 243. 3, 33. p. 436. 3, 68. p. 484. 6, 68. p. 199.

Dativus pro genitivo cum ἕνεκα, 1, 6. p. 92. 1, 82. 83. 84. 92. 120. 3, 56. 82. init. 98. pro genitivo cum ὑπό, 2, 7. dativus ad significandum tempus, ex quo aliquid factum est, 1, 13. 3, 29. dativus participii resolvendus per si quis, 1, 24. 2, 49. 51. init. 5, 10. dativus participii post genitivum participii absolutum, 4, 10. dativus respondens interrogationi adversus quem, 1, 73. interrogationi quanto pretio, 4, 98. Dativis αὐτῷ, αὐτοῖς, σφίσι saepissime Thuc. utitur pro genitivis, 3, 98. 4, 96. 8, 106. vel pro possessivis, 1, 32. Dativus pendens ex comparativo, ut πολλῷ πλείους, 1, 36.

Deus vel dea pro dei vel deae templo, 1, 128. 3, 3. 4, 67. 118. p. 653.

Demonstrativum supplendum ad pronomen relativum, 2, 41. 63. 65. bis. 3, 37. et saep.

Doricae dialecti exempla in foederibus, 5, 77 sqq.

Dualis verborum, 2, 86. feminini cum masculino articuli et adiectivi, 5, 23.

Ellipsis verborum οὐ δεινόν; οὐχὶ ἄπιστον; 7, 28. p. 285.

Enallage praepositionum: ἐκ pro ἐν, 1, 112. 2, 7. 76. 3, 102. 4, 19. 81. 5, 34. 6, 7. 32. 68. 7, 31. 71. init. 86. ἀπό pro παρά, 2, 80. 83. pro ἐν vel ἐπί, 4, 10. vers. fin. 5, 34. 65. 7, 63. 8, 23. ἐν pro ἐς, 3, 106. 4, 42. p. 580 sq. pro ἐς apud perfectum, 1, 47. 3, 71. 106. 4, 14. 27. 42. 7, 17. 71. p. 339. πρός cum acc. pro πρός c. genit. 5, 105. p. 97 sq. 6, 80. p. 212. Conf. 8, 11. adn. ad 3, 4. Enallage adverbiorum sessionis et motus, 1, 62. 69. 89. 3, 22. 71. 5, 52.

Futurum simplex pro periphrastico, 3, 16. 4, 22. 82. 8, 1. futuri infinitivus iunctus cum βούλομαι, δύναμαι etc. 6, 66. 7, 11. futuri infinitivum Graeci ponunt, ubi in verbo primario futuri significatio inest, 2, 29. 4, 9. 7, 21. futurum in interrogationibus obliquis, 2, 4. 7, 1. futurum medium pro futuro passivo, 1, 68. 142. et saep. fut. praesentis sine ἄν, 1, 93. 127.

futurum et coniunctivus iuncta, 2, 60.
Genitivus, ubi supplendum ὄντες, 3, 70. ubi omissum μέρος, 5, 2. genitivus absolutus pro alio casu, quem sequens verbum postulat, 2, 8. 83. 3, 13 82. non l. ab init. 3, 55. 82. 4, 8. 20. 73. 108. 130. 6, 7. 12. 8, 76. genitivus absolutus pro accusativo subiecti, 8, 90. genitivus absolutus non expresso subiecto, 1, 7. 7, 48. 50. 57. genitivi absoluti cum participiis ad subiectum relatis per καί coniuncti, 4, 29. 5, 116. 7, 50. genitivus obiecti, velut Μεγαρέων ψήφισμα, 1, 140. adde 1, 8. 69. 129. 2, 42. subiecti, 1, 84. genitivus duplex obiecti et subiecti, 2, 49. 3, 12. conf. adn. ad 4, 108. 6, 18. extr. genitivi post comparativum resolvendi in dativum vel genitivum cum ἤ, 1, 84. 2, 60. 7, 63. conf. adn. ad 4, 61. p. 595. genitivus, ubi plerumque ἕνεκα cogitamus, 1, 4. 23. genitivum pro dativo, 3, 82. in προτιμήσει desideres. Genitivus post comparativum resolvendus in genitivum cum ἤ et articulo, velut πλέον ὑμῶν pro πλέον ἢ τὰ ὑμῶν, 1, 71. Conf. adn. ad 3, 39. 7, 28. Genit. post τοῦτο, 2, 17. extr. Genitivus partitivus, 7, 47.

Hendiadys, velut ἐπὶ Καύνου καὶ Καρίας, 1, 116.
Hyperbaton. v. Traiectio.

Imperativi tertiae personae pluralis forma Attica, 5, 47. Imperativo perf. pass. actio plane perfecta significatur, 1, 71.
Imperfectum conatum significat, 1, 134. 2, 4. 5. 3, 22. 24. 7, 59. 74. Imperfecti usus, 6, 101. p. 243 sq.
Indicativus pro coniunctivo in interrogatione, 6, 77. post optativum in sententia conditionali, 1, 101. 121. 2, 39. in oratione obliqua, 1, 136. 2, 8. p. 265.
Infinitivus praesentis pro infinitivo futuri, 1, 127. cum et sine ἄν, 1, 139. 7, 21. infinitivus in oratione obliqua post ὅς, ὅσα, οἷα, εἰ, ἐπεί, ὡς, ὁπότε et sim. 1, 91. 2, 102. 4, 98. 5, 46. 77. p. 80. 7, 47. 8, 83. infinitivi nonnunquam epexegesis sunt praecedentis pronominis relativi ὅ, 7, 47. 69. vel adverbii ὥςπερ, 8, 22. infinitivus aoristi pro infinitivo futuri cum et sine ἄν, 1, 2. 81. 127. 139. 140. 2, 27. 3, 46. 6, 24. 7, 28. infinitivus instar subiecti, 2, 89. 5, 111. p. 101. et tamen sine articulo, 2, 87. 3, 38. infinitivus cum articulo τό, 7, 67. cum τὸ μή, 1, 41. 3, 1. infinitivus pro imperativo, 4, 61. 95. 6, 34. 78. infinitivus activi iunctus adiectivo pro infinitivo passivo, velut ἄξιος θαυμάσαι, 1, 138. inf. post verba motus, 1, 50.
Ionicae formae verborum apud Thucydidem, ut Ἀφύτιος, 1, 64. Γοάξιος, 4, 107. Κνίδιος, 5, 51.

Μερισμοῦ nimii exempla, 6, 34. p. 156 sq. 7, 7. p. 262.

Negatur a Graecis id, cuius contrarium intelligi volunt, 1, 40. 2, 89. 3, 57. init.
Neutrum pronominis relativi et demonstrativi iunctum substantivo masculino vel feminino, 1, 35. 3, 97. 5, 27. 6, 96. adn. ad 6, 77. neutrius generis nomen plurale iunctum plurali verbi, 1, 126. 5, 75. p. 78. Neutrum abstractae significationis adiunctum habet verbum humanae mentis proprium, 5, 90. p. 91 sq. 6, 88. Neutrum singulare adiectivorum adverbii loco, 6, 49.
Nomina urbium et regionum in dativo posita sine ἐν, 1, 73. 5, 18. Nomina loco passivorum usurpata nonnunquam sequuntur structuram passivorum, 6, 15. p. 133. 6, 37. p. 161. extr.
Nominativus in partitionibus pro genitivo, 1, 2. 53. 89. 2, 47. 95. 3, 4, 23. 4, 94. 5, 59. init. 115. init. pro genitivo absoluto, 3, 34. 36. 4. 80. nominativus ponitur, ubi subiectum certe ex parte iam in praecedentibus inest, 1, 100. 3, 81. 4, 73. 108. 118. 5, 81. conf. adn. ad 6, 49. p. 170 sq. 7, 48. nominativus absolutus, qui a quibusdam Grammaticis dicitur, velut λεγόμενον, χρησθέν etc. 2, 47. et praecipue adn. ad 4, 125. nominativus, ubi nulla reflexio ad personam praecedentem est, pro accusativo, 8, 48. nominativus pro accusativo, 5, 36. p. 42.
Numeralium compositorum scriptura, 6, 74. conf. 1, 29. 2, 96. 3, 79. 8, 108.

Optativus in re saepius accidente, 1, 50. Conf. 2, 97. in sententia relativa sine ἄν, 3, 84. p. 508 sq. post ὡς cum vi praeteriti temporis, 6, 46. p. 169. optativus aoristi post εἰ, 7, 18. sic positus, quasi praecessisset ὅτι, 2, 72. Optativi tertiae pluralis forma in αιεν, 3, 49. 5, 111.
Oratio obliqua in rectam transit, 1, 51. 68. 139. 2, 8. 6, 24. 35. alterum membrum orationis omissum et cogitatione supplendum, 2, 35.

Parenthesis, 4, 18. non suo loco posita, 5, 17. Conf. adn. ad 1, 11. n. l. ab init.
Participii cum verbo finito iuncti usus, 3, 59. participium verbo finito diversi regiminis iunctum casum suum poni postulat pro casu verbi finiti, 1, 1. 20. 105. 144. 2, 44. 5, 1. 6, 11. 64. 76. 77. 7, 5. 8, 52. part. c. genit. 2, 19. participii accusativus, ubi subiectum participii certe ex parte inest in subiecto primarii verbi vel versa vice, 1, 10. participium pro infinitivo post ψηφίζειν et πείθεσθαι non ponitur, 6, 6. 34. conf. adn. ad 7, 48. 64. participium aoristi resolvendum in futurum exactum Latinorum, 1, 33. 37. 40. 2, 7. 6, 21. participium explicandum per infinitivum cum articulo, 1, 12. 25. 71. 78. 84. 85. 141. 3, 38. participia substantivi instar ἐλευθερῶν, 1, 69. 2, 8. 4, 85. Adde 3, 40. p. 449. ἐπαγόμενοι, 2, 2. 3, 10. διαβάλλοντες, 3, 4. ἀδικοῦντες — ἄγοντες, 3, 65. conf. adn. ad 1, 38. 2, 5. Aliter τὸ μένον, 5, 9. Conf. adn. ad 1, 36. init. 90. init. 2, 63. 3, 10. τὸ διαλλάσσον, 6, 24. Adde φεύγων, τὸ μελετῶν etc. participii casus absolutus, ut χρησθέν, ἄδηλον ὄν, 1, 2. 125. genitivus pluralis absolutus, ut ἐσαγγελθέντων, 1, 116. genitivus absolutus non expresso subiecto, 1, 10. 21. 74. Participium verbi εἶναι supplendum, 1, 122. 7, 55. et v. s. v. εἰμί. Participio solo subiectum significatur, 5, 55, 88. Participium praesentis pro participio futuri, 3, 18. participium perfecti activi perfecto verbi finiti iunctum quomodo resolvendum sit, 1, 122. participium sine verbo finito verbis finitis interpositum, ut γράψας — δείξας, 1, 87. 137. participium aoristi pro praesentis, 6, 20. participia abundanter adiecta, 3, 26. partic. c. articulo resolvendum per ii, qui, 3, 81. p. 497. participium resolvendum per verbum finitum et pronomen relativum, 1, 138. participium praesentis permanentem effectum rei praeteritae significat, 1, 38. participia duo ita iuncta, ut quod priori loco positum est, rationem et causam alterius participii contineat, 1, 69. p. 162. 75. extr. 3, 53. part. pro infinitivo apud ἄμεινον, 1, 118. 3, 44. p. 455.
Passivi usus, 1, 126. 132. extr. 140. bis 2, 7. 65. 5, 37.
Perfectum ad explicandam persuasionem aptum, cui futura iam perfecta videntur, 2, 8. perfecti passivi persona tertia pluralis in ατα, 3, 13.
Periphrasis: τύραννοι περὶ Σικελίαν, 1, 14. 6, 2. τῷ ἀποβάντι τῆς ξυμφορᾶς, 2, 87. in periphrasi structura accommodari solet rei, quae circumscribitur, at nonnunquam accommodatur vocabulo, quod circumscriptioni inservit, ut τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα πολεμήσαντα, 1, 110. ἐστασίασε τὰ τῶν πόλεων καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που etc. 3, 82. periphrasis per articulum τὰ τῆς ὀργῆς, 2, 60. τὰ τῶν πόλεων, 3, 82. τὰ τῆς ὁμολογίας, 4, 54. τὰ τῆς τύχης, 4, 55. τὰ τῶν πολεμίων, 5, 102. τὰ τοῦ πολέμου, 6, 6. 8, 77. τὸ τῆς τύχης, 7, 61. τὸ τῆς ἐπιστήμης, 7, 62. adde 1, 110. extr. 1, 138. extr. 3, 59. p. 472. 82. p. 499. 7, 49. p. 311. periphrasis verbo facta, ut ἀκμάζοντες ἦσαν, 1, 1. 3, 2. per ξυμβαίνειν et sim. 1, 1. extr. alium sensum gignit quam simplex verbum, 1, 1.
Persona prima pro secunda per figuram κοίνωσιν, quae dicitur, 3, 30.
Pleonasmi: 2, 48. τὰς αἰτίας τοσαύτης μεταβολῆς ἱκανὰς δύναμιν ἐς τὸ μεταστῆσαι σχεῖν, 4, 3. διάφο-

ρον τοῦτο χωρίον ἑτέρου μᾶλλον, 5, 47. τρόπῳ ὁποίῳ ἂν δύνωνται ἰσχυροτάτῳ κατὰ τὸ δυνατόν, 7, 42. πέρας τοῦ ἀπαλλαγῆναι. pleonasmus verbi, quo substantivum eiusdem derivationis aliquod circumscribitur, 1, 1. τὸν πόλεμον ὡς ἐπολέμησαν, at v. adn. pleonasmus praepositionis in verbis compositis, ut προέγραψα πρῶτον, 1, 23. Eiusdem generis sunt πάλιν ἐπαναχωρεῖν — ἀναλαμβάνειν πάλιν — εὐθὺς κατὰ τάχος — τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον — ἔπειτα ὕστερον — προπέμπων πρότερον — προκαιηγορίας προγεγενημένης et alia, quae persequitur Popp. 1, 1. p. 197. τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, 1, 58.

Pluralis adiectivi pro singulari, velut ἀδύνατα, ἐνδεᾶ pro ἀδύνατον, ἐνδεές, 1, 1. 10. 8, 55. pluralis verbi iunctus plurali neutrius substantivi, 1, 126. 2, 8. 4, 88. 5, 26. 75. 7, 57. extr. 8, 10. nomen plurale iunctum verbo singulari, 1, 2. init. 3, 36. 6, 70. pluralis obliteratus a librariis, 1, 33. ἄνευ κινδύνου pro κινδύνων, 7, 75. verba luctus plerumque a scriptoribus plurali elata saepe a librariis in singulari redduntur, velut ὀδυρμοί, ὀλολυγμοί, et al. Thuc. 2, 51. ὀλοφύρσεις, 6, 30. ὀλοφυρμῶν. Sic ὀλοφύρσεις καὶ οἴκτοι — κραυγαί — στεναγμοί — οἰμωγαί (idque habet Mosqu. 7, 75. pro οἰμωγῆς) — ὀλολυγαί — κολακίαι quoque et alia plurali saepissime efferuntur. Pluralis post nomen collectivum, 1, 106. 4, 100. 112. 6, 35. Pluralis post ἕκαστος, 2, 35. post τις, 2, 53. Pluralis, ubi indoles et natura rerum vel personarum indicatur, 3, 65.

Plusquamperfectum tertiae personae pluralis in εισαν, 8, 75.

Poetae ipsi facere dicuntur, quod alios fecisse narrant, 1, 5.

Polysyndeton per καί, 1, 80.

Positivus pro comparativo cum infinitivo et ἢ ὥςτε, 1, 50. extr. 2, 61. adn. ad 3, 23. positivus iunctus cum superlativo μέγαν καὶ ἀξιολογώτατον, 1, 1.

Praegnans sensus verborum μεταγιγνώσκειν, 1, 44. 3, 40. τρέπειν, 1, 71. βλάπτειν, 1, 76. δεδιέναι, 1, 136. ἄρχειν, 1, 76. 142. ἐπιβοηθεῖν, 2, 5. ἐκκάμνειν, 2, 51. μαλακίζεσθαι, 3, 37. ἀνδραγαθίζεσθαι, 2, 63. γενέσθαι, 3, 59. καταλύειν, 3, 81. καταφρονεῖν, 3, 83. extr. πλεῖν, 6, 24. νικᾶν, 4, 19. πειρᾶν, 4, 43. ξυμβαλεῖν, 4, 108. p. 644. κελεύειν, 4, 108. Adde 1, 140. διδόναι, 1, 142. αὐτομολίαι.

Praepositio, ubi bis ponenda erat, semel tantum posita, 1, 1. ἐκ, 1, 28. παρά, 1, 28. 35. 3, 43. πρός, 4, 46. κατά, 5, 79. ἐς, adde 1, 58. praepositio vim suam amittens in verbo composito, 1, 32. praepositiones motum et quietem indicantes inter se permutantur; quae permutatio fit vel per constructionem ad sensum factam, vel brevitatis studio quodam, quo, ubi praepositiones duae ponendae erant, una tantum ponitur. Sic permutantur παρά et ἀπό, 2, 80. ἀπό et ἐν sive ἐπί, 4, 10. Conf. s. v. *Enallage praepositionum.* Duae praepositiones sine pleonasmo iunctae, ut ἀπὸ βοῆς ἕνεκα, 8, 92. praepositiones cum pleonasmo positae, 8, 92. adn.

Praesens post optativum in sententia conditionali, 2, 39. praesens pro futuro, 3, 58. 4, 85. pro praeterito in oratione concitatiorem affectum exhibente, 3, 57. praesente utuntur, ubi certo se sperare significant, aliquid eventurum esse, 4, 10. praesens participii ἀναγόμενος iunctum cum aoristo alterius participii, 1, 29. 52. 8, 23. 95. praesens narratorium et aoristus coniunguntur, 7, 83.

Pronomen demonstrativum per pleonasmum quendam vel anacoluthon post relativum vel subiectum illatum, 1, 114. 4, 93. 6, 82. 7, 4. conf. adn. ad 5, 75. p. 78. 6, 76. init. 7, 52. pronomen neutrum pro masculino vel feminino, 6, 10. 69. 77. pronominis demonstrativi vice subiectum ponitur, 5, 18. pronomen demonstrativum sequente γάρ, 1, 2. 3. pronomen demonstrativum ἐκεῖνος supplendum ante relativum, 2, 65. 6, 31. vers. fin.

pronomen personale in dativo pro possessivo, 1, 32. pronomen possessivum pro personali, 5, 26. ἀμφότερα pro ἀμφοτέρων, 6, 17. 7, 17. σφέτερα pro σφῶν, 7, 63. ἑτέρας pro ἑτέρων. Pronomen relativum ad totam praecedentem sententiam referendum, ubi Latini *id quod* ponunt, 1, 122. 4, 125. 6, 11. 47. et per appositionem simul vel verbi, vel substantivi vel alius partis orationis explicatur, 2, 40. 3, 12. 59. 4, 125. 5, 6. 6, 47. pronomen relativum pone se positum habet substantivum et adiectivum, 5, 79., non ad proximum, sed remotius subiectum refertur, 5, 17. 8, 48. pronomina neutra pro masculinis vel femininis posita, 3, 45. 97. 5, 27. 6, 10. 69. 96. pronomen relativum singulare ad pluralem relatum, 3, 38. 6, 17. et versa vice, 3, 56. pronomen plurale post subiectum singulare, 6, 17. pronominis οὗτος, quum praedicatum est, quando neutrum ponatur, quando genere cum subiecto conveniat, 6, 16. p. 135. Pron. demonstrativum αὐτός vice pronominis relativi fungitur in oratione bimembri, ubi relativum praecessit, sed alio casu positum, 2, 4. p. 260. 7, 29. p. 287. 8, 73.

Prosopopoeia ἡ σκευὴ κατέσχε Ἰώνων τοὺς πρεσβυτέρους, 1, 6.

Protasis alio modo post parenthesin repetita, 1, 18. init.

Res pro rei defectu, 4, 34. p. 574.

Schema Homericum, 1, 116. 4, 94. Pindaricum, 3, 36.

Sententia per γάρ incipiens a Graecis praemittitur, 1, 31. 104. 135. 137. 3, 70. 4, 67. 5, 46. Sententiae duae per γάρ se excipientes, 2, 44. 3, 2. sententia causalis praemissa, 7, 4. 48. sententia per γάρ incipiens exigit nonnunquam, ut aliquid suppleatur, cuius causam illa sententia explicat, 1, 14. 77. 120. 122. sententia causalis primam sedem obtinens facit, ut subiectum orationis sententiae causali adstruatur, 1, 72. 115. 7, 48. 8, 30. sententia primaria sequitur structuram sententiae in medio interpositae, 1, 82. 122. 141. 2, 47. 74. 99. 3, 33. extr. 67. 6, 21. 68. 7, 44. Sent. relativa praemittitur, 3, 59. p. 473. In sententiis disiunctivis (ἤ — γε — ἤ) Graeci rem probabiliorem ponunt ante rem minus probabilem, 6, 34.

Singularis pro plurali, ut τὸν πολέμιον, 4, 10. singularis nominum gentilium pro plurali, 6, 78. singularis post pluralem et duo subiecta, 4, 12. 8, 63. Conf. v. *Pluralis.* verbum singulare ante plura subiecta, 1, 29. Singularis post ἕκαστος, 1, 141.

Subiectum latens in accusativo vel genitivo cum aliqua praepositione, 1, 3. 51. 2, 7. 4, 3. 12. 8, 44. subiectum subito mutatum et aliis verbis aliud tribuendum, 1, 13. 2, 3. 79. 3, 16. init. 3, 52. init. 4, 47. init. 7, 44. p. 305. subiectum accommodatum pronomini relativo, quo refertur, 4, 85. subiectum repetitur post interiectam longam sententiam, 1, 18. 2, 83. 4, 73. 7, 33. subiectum pro pronomine, 6, 105. conf. 5, 18. p. 23.

Substantivum cum casu verbi, unde derivatur, 5, 5. 6, 18. 7, 36. 50. 8, 21. substantiva cum structura verborum passivorum, 6, 15. substantivum genitivo substantivi iunctum pro adiectivo, 3, 82. μετὰ νόμων ἀνδρείας, 4, 126. πλήθει ὄψεως. Subst. bis cogitandum, 3, 89.

Superlativus cum genitivo substantivi iunctus pro nominativo substantivi, velut τῆς γῆς ἡ ἀρίστη, 1, 2. 5. 7, 3. et saep. Sic etiam τῆς γῆς ἡ πολλή, 2, 56. adde 7, 3. extr. superlativus pro comparativo quomodo ponatur, 1, 1. 6, 13. 8, 96. et saep. superlativus generis communis, 3, 101. δυσεσβολώτατος ἡ Δοκρίς.

Tmesis verborum, 3, 13.

Totum et partes Graeci eodem casu efferunt, 6, 15. p. 134.

Traiectione sive Hyperbato Thucydides gaudet teste etiam Longin. de Sublim. 22, 3. Ea inest et in rebus et verbis, 1, 37. traiectio in verbis, 3, 68. 4, 103. 8, 33. in rebus, 1, 1. 61. 109. 4, 97. 7, 38.

8, 35. 42. 66. 73. Haec est sententiarum traiectio. Singulorum vocabulorum Synchysis appellatur: 1, 3. 6. 10. 17. 18. 21. 33. 35. 44. 74. vers. fin. 109. 2, 22. 36. 38. 49, 3, 39. 54. 56. 4, 113. 5, 6. 6, 51. 8, 100. adn. Traiectio particulae ἀεί in formula ὁ ἀεί, 3, 23.

Variatio orationis per transitum ex altera constructione in alteram, v. inprimis 1, 23. per totum caput; per transitum ex oratione indirecta in directam, 1, 51. 6, 24. 35. Conf. s. v. *Oratio*; ex praefectis ad eos, quibus praefecti sunt, 2, 75. ex persona aliena in personam scriptoris, 5, 61. p. 62 sq. ex ὅτι et ὡς cum verbo finito in participium, 1, 1. 84. 4, 116. ex verbo finito in nominativum vel accusativum cum infinitivo, 1, 3. 4, 62. ex εἰ cum optativo in genitivum absolutum participii, 1, 10. ex relativo cum verbo finito in participium, 1, 22. ex genitivo in nominativum, 4, 87. 7, 50. p. 312. ex genitivo cum περί in nominativum, 1, 23. in accusativum, 2, 26. ex genitivo cum ἐκ in dativum, 2, 44. ex genitivo absoluto in dativum, 1, 114. in nominativum cum verbo finito, 7, 13. ex dativo in nominativum, 6, 24. et versa vice, 6, 35. ex dativo in genitivum, 6, 82. ex acc. in nominativum, 7, 48. in genitivum, 7, 57. p. 318. ex singulari in pluralem, 1, 120. 3, 51. ex coniunctivo in indicativum adn. ad 1, 141. 2, 44. et versa vice, 1, 84. 4, 18. ex dativo participii in accusativum absol. cum ὡς, 6, 24. ex coniunctivo in futurum, 6, 18. ex ὡς cum verbo finito in accusativum cum infinitivo, 3, 3. ex altero modo in alterum, 1, 37. 141. 2, 44. 4, 92. 6, 18. ex altera persona in alteram, 1, 128. ex participio in verbum finitum, 1, 57. 3, 37. 4, 4. 7, 4. 13. 15. 47. 8, 45. ex participio in infinitivum, 1, 72. 128. 4, 27. et versa vice, 7, 70. ex infinitivo in substantivum c. κατά, 1, 25. ex infinitivo in indicativum, 5, 14. 6, 77. p. 209. ex substantivo in participium, 1, 80. 82. 2, 37. in infin. 1, 84. p. 182. ex participio in substantivum, 1, 107. Conf. adn. ad 4, 73. p. 610. Variatio numerorum, 1, 73. 2, 81. 3, 109.

Verba neutra cum structura verborum passivorum, 6, 15. 37. verba visum et omnem sensum significantia cum participio construuntur, 2, 7. 44. 4, 27. verbis motus iunguntur participia praesentis et futuri, non item aoristi, 7, 4. quando cum praesentis participiis iungantur, 6, 88. p. 221. Verba duo finita iuncta, vel verbum finitum participio iunctum quam structuram admittant, 1, 8. 20. 138. 144. Verbum saepe sequitur structuram praedicati, non subiecti, 3, 93. 112. 114. 4, 26. 102. 6, 4. 77. 8, 9. Verba interdum duplicem structuram admittunt, velut genitivum simul et dativum, 6, 82. p. 213.

Vocabula synonyma apud Thucydidem, 1, 69. 84. p. 182. 122. p. 220. 2, 37. 8, 87. vocabula a Grammaticis tanquam ex Thucydide citata, sed apud eum non reperta, Vit. Thucydidis p. 8, 18. adn. ad Thuc. 2, 14. p. 279. 4, 4. Vocabula luctum significantia plurali numero efferri solent, velut ὀδυρμοί, 7, 75.

E.

INDEX SCRIPTORUM,

QUI IN VITA ET ADNOTATIONE TRACTANTUR.

Aeschines de fals. leg. 1, 108. p. 204. 2, 13. p. 276. c. Ctesiphont. 5, 1. p. 4. 6, 13. p. 131.
Aeschylus Ag. 6, 82. p. 213.
Aeneas Tacticus 4, 135. p. 671 sq.
Alexander Sophista de epitaphio, p. 630. Ald. 2, 34. p. 301.
Andocides de Pac. 1, 108. p. 204. 2, 13. p. 276. Praef. p. VII sq.
Anecdota Bachmanni, Vitae p. 8. Bekkeri 1. p. 282. — 7, 22. p. 278.
Antiphon apud Athenaeum, 12. p. 525. B. — Vit. p. 53. adn. 5.
Apostolius Proverb., Vit. p. 8.
Archinus orator, Vit. Thuc. p. 14. B. Praef. p. VI.
Aristides, 3, 104. p. 527.
Aristophanes Pac. 5, 17. p. 22. Ach. et Ran., Praef. p. XIV.
Autoclides in Commentariis de Prodigiis, 7, 50. p. 313 sq.

Clidemus vel Clitodemus, historicus, 6, 54. p. 177.
Ctesias Persicis, Vit. p. 48, 13.

Demetrius (Pseudo) de Elocut., Vit. p. 8.
Demosthenes Olynth. 1. p. 15. — 1, 141. p. 243. pr. Cor. c. 70. — 1, 74. p. 171. c. Neaer. 3, 55. p. 466. Pseudodemosthenes p. 1389, 9. Reisk. 6, 12. p. 129.
Dio Cassius 2, 8. p. 265.
Diodorus Siculus, 11, 27. — 1, 67. p. 158. 12, 72. — 4, 75. p. 613. 12, 81. — 6, 7. p. 122. 14, 13. — 7, 22. p. 277.
Dionysius Halicarnassensis, 5, 1. p. 4. de C. V. 2, 35. p. 304. 4, 86. p. 622.

Etymologicon M., Vit. p. 8. 6, 49. p. 173. Gudianum, 6, 49. p. 172.
Euripides Helen. 4, 86. p. 622. Phoen. 7, 71. p. 338.

Harpocratio, Vit. p. 7. 2, 13. p. 275. 6, 49. p. 172.
Heliodorus Aethiopicis, 7, 69. p. 333 sq.
Hellanicus, 1, 97. p. 194.
Hermogenes Progymnasmatis, 7, 44. init. p. 304.
Herodicus Cratetius apud Athenaeum, 4, 96. p. 631.
Herodotus 1, 30 sqq. — 2, 44. p. 327. 4, 36. — 1, 3. p. 90. 6, 98. — 2, 8. p. 264. 8, 73. — 5, 67. p. 69. 9, 73. — 7, 19. p. 273.
Hesychius 1, 6. p. 93. 6, 4. p. 118. 7, 22. p. 278.
Homerus, 2, 36. p. 309. Il. 2, 530. — 1, 3. p. 89. 5, 461. — 2, 36. p. 309. 16, 128. — 6, 82. p. 213. 10, 207. — 6, 91. p. 226. Od. 1, 10. 8, 500. — 5, 77. p. 81. 11, 539. — 2, 36. p. 309. 17, 554. — 6, 82. p. 213. H. Ap. 3, 104. — p. 527.
Horatius, 1, 110. p. 206. 2, 7. p. 262. 2, 15. p. 282. 2, 77. p. 369. 6, 70. p. 202.

Inscriptio Graeca apud Boeckh. C. I. Vol. 1. p. 206. 208.
Isocrates, 2, 40. p. 318. de Pac. 1, 100. p. 197. Panath. 6, 33. p. 155.

Livius, 2, 13. p. 276. 6, 66. p. 196. 24, 39. 6, 97. p. 232 sqq. 25, 24. ibidem p. 233.
Longinus, 7, 84.
Lucianus, 2, 35. p. 305. 306. 7, 86.
Lysias c. Andocid. 1, 73. p. 170. adv. Leocrat. 1, 67. p. 158. Orat. funebr. 1, 141. p. 243.

Marcellinus, §. 29. Vit. p. 10 sq. — §. 31. ibid. p. 26 sq. §. 34. ibid. p. 11. 32.
Milton, 1, 112. p. 208. 4, 34. p. 574.
Moeris, Vit. p. 8. 2, 13. p. 271. 6, 46. p. 168 sq.

Ovidius, 4, 42. p. 581.

Pausanias, Praef. p. VIII.
Petronius, 1, 116. p. 213.
Phavorinus, Vit. p. 8. 2, 29. p. 297. 2, 34. p. 300.
Pherecrates Comicus in Agriis, 7, 41.
Philisti imitatio loci Thucydidei, 3, 39. p. 446.
Philochorus, 5, 17. p. 22. — apud Scholiastam Aristophanis Nub. suppletur ex Thucydide, 1, 114. p. 209 sq.
Photius lexicographus, 4, 48. p. 585.
Pindarus Pyth. 1, 110. p. 206.
Plato Gorg. 2, 13. p. 276. — Menexen., Vit. p. 14. — de Rep. 3, 38. p. 443 sq.
Plutarchus de gloria Athen. 7, 71. p. 337. de audiend. poet. 1, 33. p. 132. de malign. Herodot. 1, 73. p. 169. V. Qu. Flamin. 2, 40. p. 319. V. Nic. adn. ad 6, 66. p. 195. V. Sol. 7, 52. p. 315. Pseudoplut. de X Rhett., Vit. p. 13.
Polemo de Arta, rege Messapiorum, 7, 33.
Polybius, adn. ad 6, 97. p. 233. 7, 50. p. 314.
Priscianus, Vit. p. 8. 4, 121. p. 659.

Sallustius, 2, 35. p. 307. 3, 82. p. 506. 7, 71. p. 339.
Schiller, 7, 71. p. 339.
Scholiastes Aristophanis Equ. 4, 2. p. 542. 4, 117. p. 650. Lys. 5, 68. p. 70. Nub. 1, 114. p. 209 sq. Praef. p. VI. Pac., Vit. p. 8.
Scholiastes Pindari, 6, 5. p. 120.
Theocriti, 7, 52. p. 316. Thucydidis, 1, 114, Vit. p. 58. adn. 2. 6, 91. p. 226. 6, 99., adn. ad h. l. p. 240. 1, 30. — 7, 22. p. 278.
Seneca declamator, Vit. p. 7. philosophus, 2, 36. p. 309.
Sophocles, Vit. p. 8. adn. 18. 1, 122. p. 220. 2, 44. p. 327. 6, 72. p. 204. 6, 82. p. 213. 6, 97. p. 234.
Stephanus Byzantinus, Vit. p. 8. 25. 1, 101. p. 197. 2, 22. p. 290. 2, 23. p. 291 sq. 6, 75. p. 206.
Strabo, 5, 31. p. 36. 5, 116. p. 105. 6, 66. p. 194. n. l. ab init. Adde Praef. p. VII. adn.
Suidas, Vit. p. 7. 8. 7, 44. p. 306.

Tacitus, 1, 110. p. 206. 7, 49. p. 310. bis.
Theocritus, 6, 66. p. 197. med.
Theognis, 5, 8. p. 11.
Theopompi fragm. 1, 108. p. 204.
Thomas M. 2, 13. p. 271. 2, 15. p. 282.
Thucydides, 1, 1. 22. 23., Vit. p. 31. — 1, 93. ibidem p. 29. — 2, 13. ibidem p. 32. — 5, 26. ibidem p. 11 sq. 17. 23. 29. 31. Adde 4, 118. Praef. p. VIII sq. — 3, 31. ibidem p. IX sqq.

Velleius Paterculus, 2, 36. p. 309.

Xenophon Anab. 1, 2, 21. — 3, 26. p. 427. Cyneget. 2, 36. p. 309. — H. Gr. adn. ad Marcellin. §. 45. H. Gr. 1, 2. extr., Vit. p. 48. H. Gr. 2, 2, 15. — 2, 13. p. 276 sq.
Xenophon Ephesius, 7, 75. p. 342.

Zonaras, Vit. p. 8.

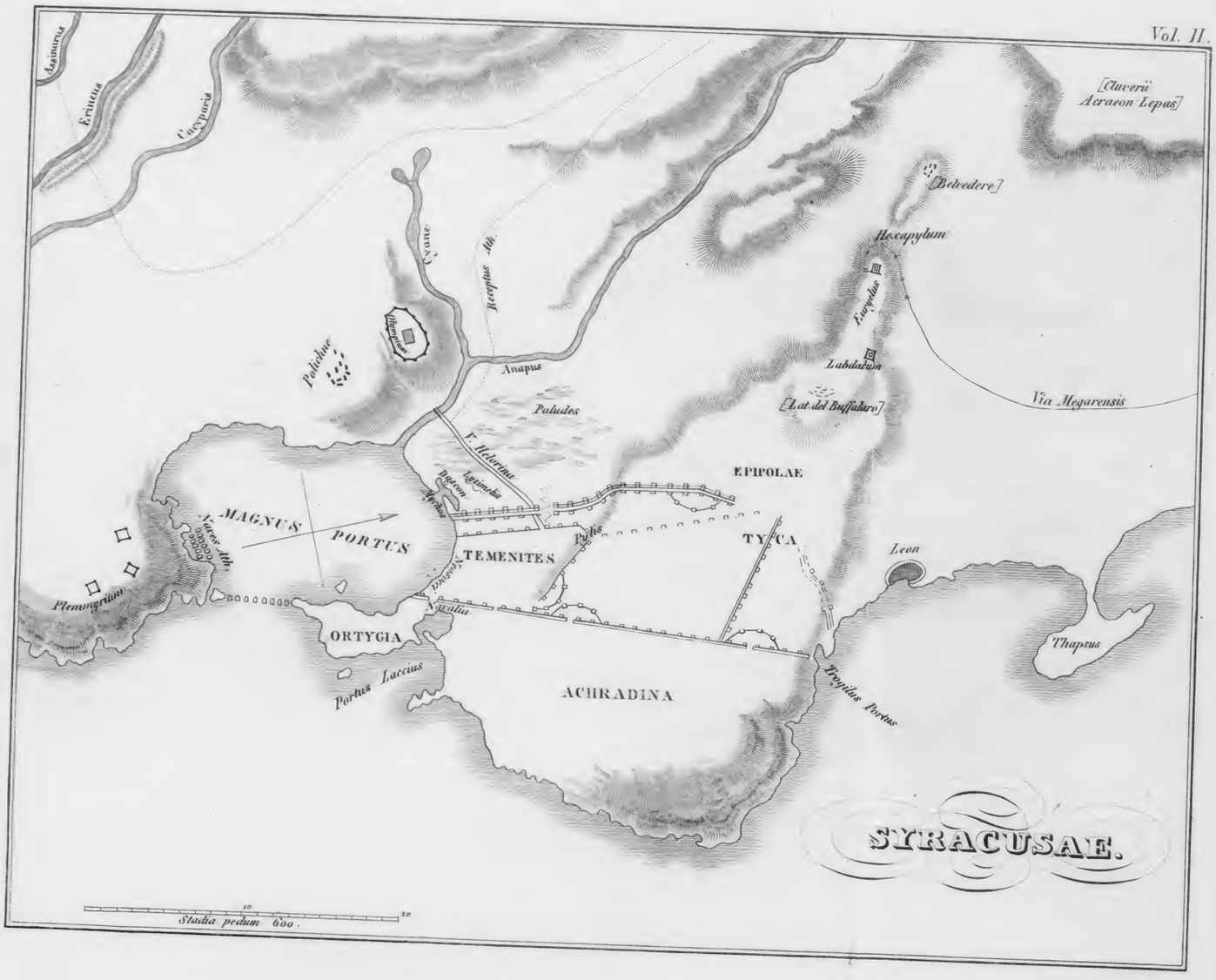
Assinarus
Erineus
Cacyparis
Cyane
Receptus Ath.
Olympium
Polichne
Anapus
Paludes
V. Helorina
Lysimelia
Daseon
Myrcos
Naces Ath.
MAGNUS PORTUS
Plemmyrium
TEMENITES
Pylis
Neosoci
Navalia
ORTYGIA
Portus Laccius
ACHRADINA
EPIPOLAE
TYCA
Leon
Thapsus
Trogilus Portus
[Cluverii Acraeon Lepas]
[Belvedere]
Hexapylum
Euryelus
Labdalum
[Lat. del Buffalaro]
Via Megarensis
SYRACUSAE.
10
20
Stadia pedum 600.

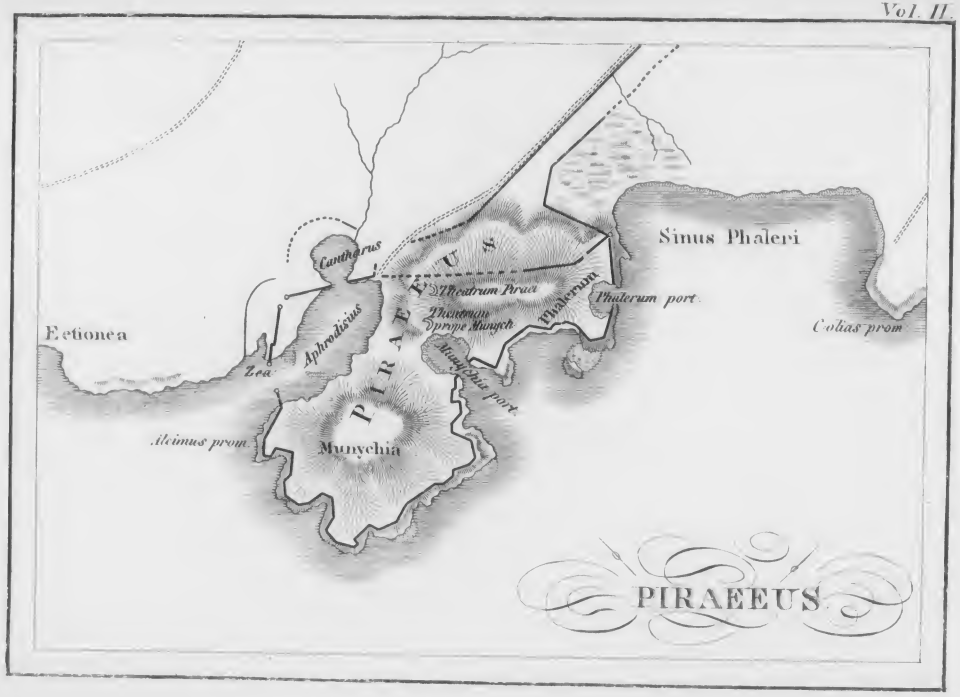
Sinus Phaleri
Canthorus
Theatrum Piraei
Phalerum
Phalerum port.
Colias prom.
Eetionea
Aphrodisius
Zea
PIRAEEUS
Munychia port.
Alcimus prom.
Munychia
PIRAEEUS

ISTHMUS
Corinthi.
Quatuor nautica mill.
SINUS CORINTHIUS
SINUS SARONICUS
Germano
Rudera
Malangara
Pera Chora
Palaeo Youni
Kaki Scala
Megara
Vineta
Rudera molis
Dogana
Corinthus
Acrocorinthus
Contoporio Fl.
Hexamilia
Turris
Vestigia muri
Rudera
Port Schoenus
Kenkrea
Pr. Leandros
Kaneta sin.
Krommyon
Platonisi
Port Sidero
Kieri
Hexamilia
Apano
Sophico
M. Pente Skouphi
Piraeus
Heraeonisi
Pentenisia
Agiani
Monasterium
Francolimni
Turcolimni

CENCHREAE
Aquatio
PARS MONTIS ONEI
Mola
Chersonesus
Mola
Rhetus

Vol. II.

LESBUS.
Rhoeteum pr.
Sigeum pr. et opp.
Troja
Tenedos I.
Hamaxitus
Larissa
Lectum pr.
Harmatus pr.
Adramyttium
Antandrus
Gargara pr. et opp.
Adramyttenus sinus
Argennum pr.
Hecatonnesi
Methymna
Antissa
Sigrium prom.
Eresus
Pyrrha
Euripus Pyrrhaeus
Hiera
Malea
MYTILENE
Atarneus
Evenus Fl.
Canae
Malea pr.
Arginusae I.
Caicus Fl.
Elaea
Cane pr.
Elaiticus sinus

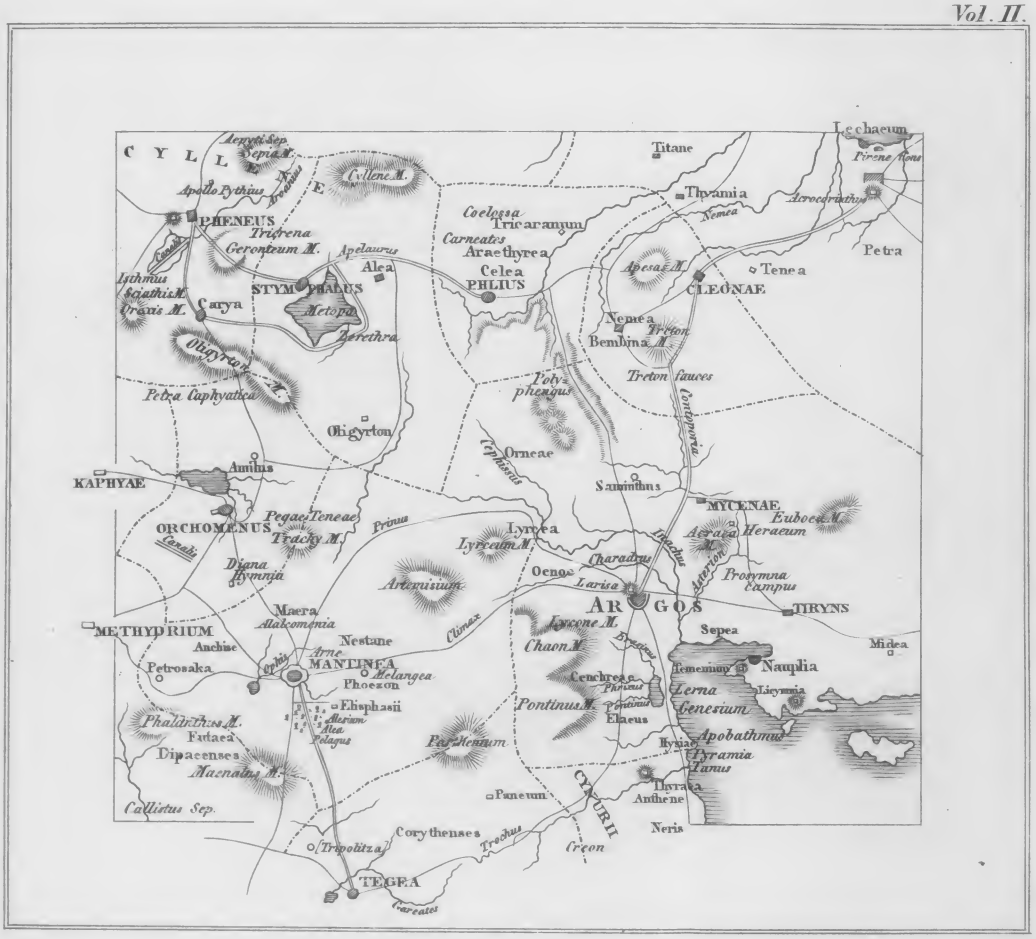
CYLLENE
Aepyti Sep.
Sepia M.
Apollo Pythius
Cyllene M.
PHENEUS
Tricrena
Geronteum M.
Apelaurus
Alea
Isthmus
Sciathis M.
Orexis M.
Carya
STYMPHALUS
Metopa
Zerethra
Oligyrton M.
Petra Caphyatica
Oligyrton
Coelossa
Tricaranum
Carneates
Araethyrea
Celea
PHLIUS
Titane
Thyamia
Nemea
Acrocorinthus
Lechaeum
Pirene Fons
Petra
Apesas M.
Tenea
CLEONAE
Nemea
Treton
Bembina M.
Treton fauces
Polyphengus
Contoporia
Orneae
Cephissus
Amilus
KAPHYAE
Samminthus
MYCENAE
Euboea M.
Acraea
Heraeum
ORCHOMENUS
Pegae Teneae
Tracky M.
Prinus
Lyrcea
Lyrceum M.
Inachus
Asterion
Diana Hymnia
Artemisium
Oenoe
Charadrus
Larisa
Prosymna campus
ARGOS
TIRYNS
METHYDRIUM
Maera
Alalcomenia
Nestane
Climax
Lycone M.
Chaon M.
Sepea
Midea
Anchise
Petrosaka
Ophis
Arne
MANTINEA
Melangea
Phoezon
Cenchreae
Phrixus
Temenium
Nauplia
Lerna
Genesium
Licymnia
Elisphasii
Alesium
Alea
Pelagus
Pontinus M.
Elaeus
Phalanthus M.
Futaea
Dipaeenses
Maenalus M.
Parthenium
Apobathmus
Hysiae
Pyramia
Tanus
Thyraea
Anthene
Paneum
CYNURII
Neris
Callistus Sep.
Corythenses
Trochus
Tripolitza
Creon
TEGEA
Carcates

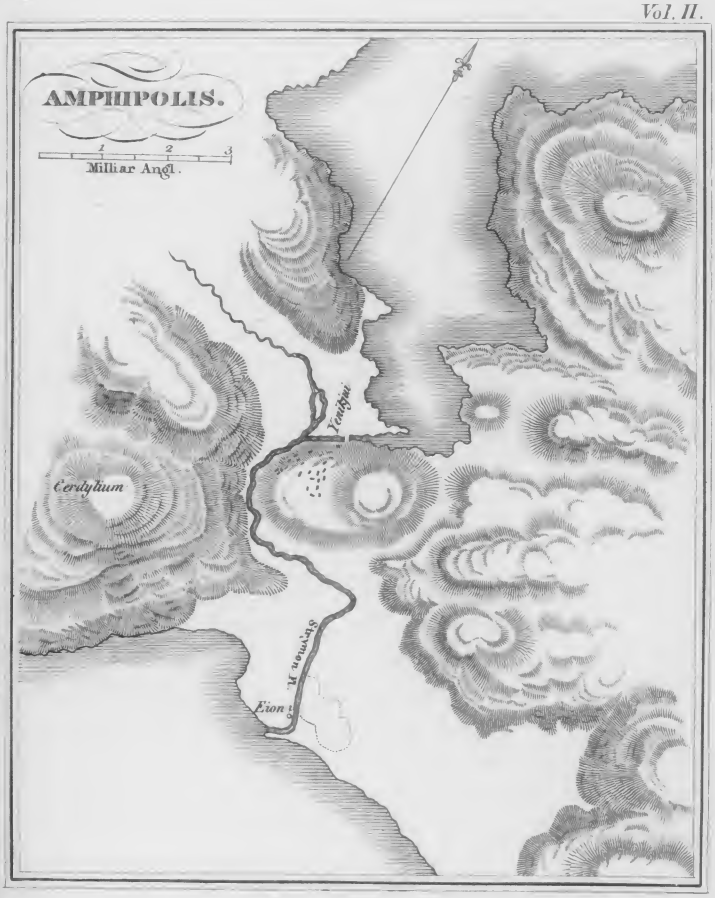
AMPHIPOLIS.
1
2
3
Milliar Angl.
Cerdylium
Strymon R.
Eion

COLUMBIA UNIVERSITY
0025977393